9. 18. M. 22

Digitized by Google

Digitized by Google

Dom: Prof: Rom: S.J. Fagundez, Es-

R. P.

STEPHANI FAGVNDEZ,

LVSITANI VIENENSIS,

SOCIETATIS IESV THEOLOGI ET REGII COLLEGII OLISIPONENSIS GYMNASIARCHÆ.

QVÆSTIONES,

DE CHRISTIANIS OFFICIIS ET CASIBVS CONSCIENTIÆ,

IN QVINQVE ECCLESIÆ PRÆCEPTA.

THEOLOGIS, CONCIONATORIBVS, CATHEdraticis Doctoribus, Animarum Paſtoribus, Cauſarumq; vtriusq; Fori Iudicibus ac Patronis vtiliſſimæ.

Cum Summariis, & Indicibus Librorum, Capitum, ac Rerum ſingularium copioſiſſimis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

MOGVNTIÆ,

Sumptibus Hermanni Mylii Birckmanni,

Excudebat Hermannus Mereſius.

Anno Domini M. DC. XXVIII.

Cum Superiorum permiſſu, & Priuilegio Cæſareo.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTR^mo DOMINO

D. FERDINANDO MARTINS MASCARENHAS,

ALGARBIORVM ANTISTITI DIGNISSIMO, Magno Vimarenſium Priori, Quæſitori fidei Maximo vtriuſq; Luſitaniæ & Algarbiorum Regni.

TRia præclariſſima munera, Præſul Illuſtriſſime, in hoc Regno Luſitaniæ veſtra obtinuit Dominatio: Primum Rectoris Academiæ Conimbricenſis, quæ omnium planè bonarum artium, ac literarum totius Orbis altrix eſt, ac cultrix eximia. Secundum Algarbiorum Antiſtitis digniſſimi. Tertium Orthodoxæ Fidei Quæſitoris Maximi. In primo vicit tua Dominatio in ea adoleſcentiæ ætate omnium ſeniorum huius regni expectationem, licet de veſtra Dominatione illam haberent incredibilem: ſub veſtro enim patrocinio ſub veſtro auxilio, natiuoque benignitatis ſplendore literæ, ac bonarum artium diſciplinæ vſque adeo floruerunt, vt omnia ventura ſecula, aureo illo ac beato veſtræ Dominationis ſæculo meritiſſimo inuideant : teſtes huius rei appello inſignes illos Doctores, ac Magiſtros, qui tunc ex hac alma Academia, velut ex equo Troiano, non ferro obarmati, ſed literarum facibus inſtructi, Orbem illuſtraturi prodierunt: teſtes peritiſſimos illos Cathedraticos

Digitized by Google

non ſolum vtriuſque Iuris, ſed etiam Theologiæ, ac reliquarum omnium ſcientiarum, qui tunc, veſtra dominatione patrocinante, ducente, & fauente efflorebant, qui omnes, cùm alioqui in publicis ſubſellijs literarum eſſent fulmina, plus profectò in ſuis publicis actionibus vnicum veſtræ Dominationis argumentum ſiue Theologicum, ſiue Canonicum, Cæſareum, Mathematicum, Dialecticum, Æſculapæum, Rhetoricum metuebant, quàm ſanctiſſimus Ambroſius logicam Auguſtini.

In ſecundo cùm veſtra Dominatio Algarbiorum eſſet Antiſtes; mirum ſanè eſt, quantum veſtræ illuſtriſſimæ Dominationis induſtria in eradicandis vitiis, & reformandis moribus incubuit, qui ſi non penitus collapſi, at ſaltem inclinabant, & adhuc ſpiritu & afflatu veſtræ Dominationis, tum propter authoritatem, & ſtudium illuſtriſſimi Domini D. Ioannis Coutinho gentilitatis veſtrę digniſſimi illius infulæ veſtrę Dominationis ſucceſſoris, tum propter Pharonenſe illud Collegium noſtrę Societatis, quod veſtra illuſtriſſima dominatio in eo regno nobis ædificauit, ſuſtinentur, conſeruantur, augentur.

In tertio, quo nunc veſtra Dominatio effulget, & inſtar augeſcentis Solis maiores ſui ſplendoris radios effundit, orthodoxæ fidei maximi Quæſitoris, maiora profectò, ac vtiliora incrementa Eccleſia Catholica his decem Dominationis veſtræ annis accepit, quàm toto reliquo illuſtriſſimorum maximorumque Inquiſitorum temporé. Enimuero in extirpandis occultiſſimis hæreſeos radicibus, in amarulentis clanculò ſerpentis Iudaiſmi fibris funditus euellendis, quæ in noſtro Regno Luſitano (heu dolor eſt!) tanto pernicioſiùs, quanto occultiùs tam multis annis ſerpunt, omnem curam, omnem ſolicitudinem, omnes neruos induſtriæ veſtra illuſtriſſima Dominatio intendit, & diuinitus adiutus tantum profecit, vt nobis non dubia ſpes ſit, fore vt ita exſiccentur, ac demarceſcant, vt nuſquam amplius in hominum cordibus clauiculorum fibras emittat Iudaiſmus. Prodiit. Præsvl Illvstrissime, prodiit veſtra Dominatio hoc calamitoſo tempore pro Dei cauſa ad iniurias Domini vindicandas, ea ſtrenuitate,

tate, qua alter Moyſes in alio prodiit non abſimili. Prodiit non gladio, non mucrone velut ille vna tantùm manu obarmatus, ſed vtraque inſtructus, altera ſarculis ac ligonibus ad auerruncandas haſce Iudaicæ perfidiæ radices, altera facibus, ac ignibus ad illas auerruncatas concremandas, quo in negotio licèt omnes veſtræ Dominationis antecesſores plurimum vigilauerint, plus tamen indefeſſa veſtrę Dominationis cura, ſtudiumque (abſit verbo inuidia) illis omnibus inuigilauit.

Quæ omnia in cauſa ſunt, vt cùm hos labores meos, has lucubrationes in quinque Eccleſiæ præcepta in lucem eſſem editurus, in quibus grauiſſimæ Theologiæ materię, fidei, & bonorum morum explicantur, & continentur, iniurius profectò eſſem rationi, & meę conſcientię, niſi illa veſtræ illuſtriſſimæ dominationi, Præſul clariſſime, dedicarem; cui enim melius materies Theologiæ, quàm ſapientiſſimo Theologo; fidei, quàm Quæſitori fidei maximo; morum, quàm Antiſtiti bonorum morum cenſori optimo dicarentur.

Præterea inſitum eſt omnibus liberis à natura, amare, ſuſpicere, venerari, in oculis ferre eos, qui illorum parentes amant, ſuſpiciunt, venerantur, in oculis ferunt: vnde cum veſtra illuſtriſſima Dominatio noſtram Societatem ex corde amet, cumulatiſque augeat honoribus, ingrati profectò eſſemus omnes illius filij, niſi nos gratos tantis beneficiis, noſtrorum ingeniorũ fructibus præberemus.

Et quamuis rationes hæ communes videantur omnibus noſtrę Societatis IESV filiis ac religioſis, ſunt mihi profectò aliæ peculiares, quę me iam bene propenſum valde cogunt, ac compellunt, vt veſtrę illuſtriſſimę dominationi hunc primum ingenij fructum conſecrarem. Cœpit enim veſtra illuſtriſſima Dominatio, cœpit ſolito ſuo benignitatis fauonio, hoc meum opus antequam naſceretur commendare. Prętereo me à teneris adoleſcentię meę annis in Societate IESV ſub diſciplina religioſiſſimi fratris Dominationis veſtrę fuiſſe educatum, à quo prima ſpiritualis vitę rudimenta in tyrocinio accepi, cuius nomini honoris & modeſtię cauſa ſilentium indico; ad illius enim

 pedes-

pedes educatus fui velut alter Iacob ad pedes Melchiſedechi, imò velut alter Saulus ad Gamalielis pedes: & vtinam illius ego virtutes & ſuauium morum diſciplinam imitarer; vtinam illius ſpiritus officina non Saulus, ſed Paulus ad viuum expreſſus, efformatuſque prodirem. Hæ me rationes impulerunt, vt hoc meum veſtræ Dominationi animi teſtimonium dedicarem, quod vt teſtatiſſimum haberetur, volui vt in hac papyro imprimeretur. Oliſipone ex domu profeſſa Diui Rochi 28. Februarij Anno 1625.

Illuſtriſſimæ veſtræ Dominationis ſeruus

Stephanus Fagundez.

Digitized by Google

DOctiſſimum Opus in Quinque Eccleſiæ Præcepta, à P. STEPHANO FAGVNDEZ noſtræ Societatis IESV Theologo compoſitum recognoui, & magnæ laudis præconio dignum iudicaui, & eo maioris, quo faciliori dexteritate grauiter quaſque Quæſtiones diſcutit & explanat, ſtilo planè caſto & fluido: quamobrem omnibus Viris doctis tam pro Foro Soli, quàm Poli vtiliſſimum iudico, & digniſſimum, quod Typis imprimatur. Olyſipone in Domo profeſſa Diui Rochi Anno 1625. Die 26. Februarij.

ANTONIVS DE CASTELBRANCO.

OPus in Quinque Eccleſiæ Præcepta Patris Stephani Fagundez noſtræ Societatis IESV Theologi, legi, vidi, recognoui, doctumq; iudicaui, & nihil in eo reperi, quod Chriſtianam pietatem, bonos mores, fidem ac religionem orthodoxam offendat: ſed ſtilum habet grauem & modeſtum: doctrinam verò ſolida ſtabilitate fundatam. Quamobrem dignum planè iudico, quod in communem omnium vtilitatem prælo quàm citiſsimè mandetur, inoffenſoq; decurrat pede, & omnium manibus teratur. Olyſipone Die 22. Februarij in Domo profeſſa Diui Rochi Anno 1625.

FRANCISCVS A COVVEA.

OPus Patris Stephani Fagundez noſtræ Societatis IESV Theologi, & Regij Collegij Diui Antonij Olyſiponenſis Gymnaſiarchæ attentè perlegi, & nihil in eo reperi, quod poſſit, meo iudicio, pias, & Chriſtianas aures offendere, & digniſſimum cenſeo, quod in communem vtilitatem edatur: nam in eo, quod præcipuum iudico, & difficillimum eſt, grauiſſimas Quæſtiones proponit & explanat, & nullam difficultatem effugit. Olyſipone, Die 22. Februar. Anno Domini 1625.

Guilielmus à Cruce.

EGo Antonius Maſcarenhas Societatis IESV in Prouincia Luſitaniæ Viſitator, poteſtate ad id mihi ſpecialiter facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Mutio Vitaleſchi, Præpoſito Generali eiuſdem Soc. IESV, concedo facultatem, vt Liber in Quinque Eccleſiæ præcepta à Patre Stephano Fagundez noſtræ Societatis IESV Theologo compo-

Digitized by Google

compoſitus, & eiuſdem Societatis grauium, doctorumque Hominum iudicio approbatus, in communem, publicamq; vtilitatem Typis mandetur. In quorum fidem has literas manu noſtra ſubſcriptas, ſigilloque noſtro munitas dedimus. Olyſipone in Domo profeſſa Diui Rochi, 28. Februarij, Anno Domini 1625.

ANTONIVS MASCARENHAS.

CVm ex mandato Sac. Cæſareæ Maieſtatis, omnibus & ſingulis Typographis, Bibliopolis, ac aliis quamcunque librariam negotiationem exercentibus, ſeriò firmiterque inhibeatur, ne quiſquam libros vllos à Societatis noſtræ Patribus hactenus editos, aut in poſterum edendos intra S. Imperij, Regnorum & Dominiorum Suæ Cæſ. Maieſt. hæreditariorum fines, ſimili aliove charactere aut forma, ſiue in toto, ſiue in parte recudere, vel aliò recudendos mittere, aut alibi etiam impreſſos adducere, vendere & diſtrahere, clam ſeu palam citra ſupradictorum Patrum conſenſum ac teſtimonium, audeat vel præſumat. Ego IOANNES COPPERVS Societatis IESV per Rheni inferioris Prouinciam Prouincialis, concedo HERMANNO MYLIO facultatem excudendi, *Stephani Fagundez Quæſtiones de Chriſtianis officiis & caſibus Conſcientiæ in Quinque Præcepta Eccleſiæ.* In quorum fidem hoc ei teſtimonium manu noſtra ſubſcriptum, & ſigillo munitum dare voluimus. Herbipoli, 29. Martij, M. DC. XXVII.

IOANNES COPPERVS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
OMNIVM PRÆCEPTORVM ECCLESIÆ, LIBRORVM ITEM, ET CAPITVM, QVÆ IN HOC Opere continentur.

PRÆCEPTVM PRIMVM, DE AVDIENDA MISSA.

LIBER I.

De primo Eccleſiæ mandato.

CAP. I. *Vtrum Eccleſia conuenienter mutauerit obſeruationem Sabbati in diem Dominicum, quas ob cauſas, notantur aliqua ſcitu digna?* pag. 2. col. 1.

II. *Vtrum dies Dominica ſit de iure diuino, quare Eccleſia dies feſtos inſtituat: an transferantur quoad opera ſeruilia, an ſolum quoad horas canonicas. quid de trãſlatione indulgentiarum, & an poſſit aliquis ex priuilegio ordinari tribus diebus duplicibus non feſtis.* 6. 2.

III. *Ad quem pertineat dies feſtos inſtituere, qui colantur ſub mortali; & an Epiſcopi ſine populi & cleri conſenſu id facere poſſint?* 10. 1.

IV. *De approbatione & attrectatione reliquiarum, & quid poſſint Epiſcopi circa collocationem imaginum, & an Romanus Pontifex errare poßit in canonizatione Sanctorum?* 14. 1

V. *Vtrum poteſtas laica ſine approbatione poteſtatis Eccleſiaſticæ poßit inſtituere dies feſtos obligantes ad culpam, vel pœnam?* 22. 2

VI. *Quid poſſit conſuetudo laicorum circa dies feſtos quoad eorum introductionem, & abrogationem?* 25. 2

VII. *Vtrum peregrini, cum abſentes ſunt, teneantur ad feſta ſui loci, ſi in eo loco in quo ſunt non obſeruentur, & an liceat in die feſto patriæ ad alia loca ire cauſa laborandi?* 28. 2

VIII. *An peregrini teneantur ad feſta, & ieiunia loci per quem tranſeunt, & ad quem perueniunt, & quid de iter facientibus?* 34. 1

IX. *Vtrum peccata mortalia ſint opera ſeruilia ſpecialiter prohibita in diebus feſtis, ita vt circumſtantia diei feſti neceſſariò ſit confitenda?* 40. 1

X. *Vtrum opus liberale ac licitum reddatur ſeruile, & illicitum ex eo quod in die feſto ob pretium fiat?* 43. 1

XI. *Quæ ſint opera ſeruilia, prohibita in præcepto de obſeruatione feſtorum: agitur de actione ſcribendi & tranſcribẽdi.* 45. 1

XII. *De operibus iudicialibus, de mercatu, opere placito, & aliis operibus prohibitis in die feſto de iure Eccleſiaſtico?* 51. 1

XIII. *An citatio fieri poßit in die feſto, teſtes examinari, ferri ſententia, & fieri proceſſus extra cauſam pietatis, & paupertatis?* 55. 1

Digitized by Google

XIV. *Quæ cauſæ excuſent ab obſeruatione diei feſti, & an ſit peccatum mortale hora integra laborare: quid de barbitonſorib. & aliis mechanicis?* 64.1

LIBER II.

De obligatione audiendi Miſſam, orta ex præcepto Eccleſiæ in diebus feſtis.

CAP. I. *Vtrum detur aliquod præceptum Eccleſiæ Miſſæ audiendæ, & quis poſſit in eo diſpenſare, & quomodo?* 75.1

II. *Quas perſonas obliget hoc præceptum, quibus diebus, & in qua ætate?* 80.1

III. *Quot Miſſas teneamur audire diebus feſtis, quo idiomate, an feſti eiuſdem diei, & in propria parochia?* 84.1

IV. *Vtrum concurrente duplici præcepto in eodem feſto, duplex peccatum committatur in omiſſione Miſſæ?* 89.1

V. *A quo Sacerdote ſit Miſſa licitè audienda, an ab excommunicato vitando, vel non vitando, an ab irregulari, ſuſpenſo, interdicto, notorio concubinario, & an ab eo, qui eſt in peccato?* 93.2

VI. *Quid intelligatur nomine Miſſæ integræ, & quæ pars illius omiſſa efficiat, vt non impleatur præceptum?* 107.2

VII. *Quæ præſentia, attentio, & intentio requiratur ad audiendam Miſſam, vt præceptum impleamus?* 112.1

VIII. *An excommunicati, & in carcerem detruſi teneantur Miſſam audire, & an illi, qui priuilegium habent ad illam audiendam tempore interdicti, teneantur ſub mortali illam audire, & an famulos deferre poſſint?* 118.2

IX. *Quæ cauſæ excuſent ab obligatione præcepti audiendi Sacrum?* 121.2

LIBER III.

De obligatione audiendi dicendive Miſſam ex parte Sacerdotis.

CAP. I. *Quid ſit Miſſæ ſacrificium, & an in illo verum corpus Christi offeratur?* 126.1

II. *In quo differant Sacerdotes Legis nouæ à veteri, an Sacrificium Miſſæ vnum vel plura dici poſſint: quæritur an vocabulum Miſſæ ſit Græcum, vel Latinum, & quàm antiquum, & an ſatisfaciat Sacerdos vna Miſſa multis pitantiis?* 131.2

III. *In quo conſiſtat eſſentia Sacrificij Miſſæ, an in aliqua oblatione, an in fractione & mixtione hoſtiæ conſecratæ, an in diſpenſatione illius inter aſſiſtentes?* 137.2

IV. *Statuitur eſſentiam Sacrificij ſitam eſſe in conſecratione, & conſumptione tantũ: agitur de die Paraſceues, ſi tunc incidat feſtum Annunciationis Beatæ Virginis: quæritur an Chriſtus Dominus ſeipſum in vltima cœna communicauerit?* 142.1

V. *An conſecratio ſub vtraque ſpecie ſit de iure diuino, & an Summus Pontifex poſſit diſpenſare cum aliqua prouincia, vt Sacrificium Miſſæ ſub vna tantum ſpecie fiat?* 150.1

VI. *De valore Miſſæ ex opere operato, & operantis, an ſit finitus vel infinitus, & de offerentibus Miſſas, qui ſint, & quomodo illarum valorem participent?* 156.2

VII. *De ſtipendio Miſſarum an taxari poſſit, & à quo, an numerus earum reduci poßit ad pauciores, ſi ſtipendium ſit tenue, à quibus, an ab Epiſcopis ſolùm, & quid in hoc negotio prouiſores regii poßint in capellis ſæcularium?* 163.1

VIII. *Quomodo ſtipendium Miſſarum debeat reſpondere ſuſtentationi Sacerdotum, an illud poßint Sacerdotes diuites accipere, & an vna Miſſa æquiualeat pro vno ac pro multis oblata, & an Sacerdos, qui gratis vnam Miſſam promittit, & non implet, peccet mortaliter?* 168.2

IX. *An liceat Sacerdotibus ſacrificare anticipatè pro eo, qui primo ſtipem dederit, an in diuerſo altari, & de diuerſo Sancto: & an poßit quis retinere ſibi maiorem ſtipem, & facere vt ab aliis celebretur datâ minori, & an obligatus dicere Miſſam per alium ſatisfaciat?* 172.2

X. *Soluuntur aliqua dubia circa obligationem*

Digitized by Google

nem Miſſarum: agitur de religioſis, quibus Superiores Miſſas iniungunt, & de iis qui iniquè Miſſas differunt: quæritur an dici poſſint pro minori ſtipe conſueta; agitur de Miſſa de Defunctis, & ſicca. p. 178.1

XI. Pro quibus ſacrificia offerri poſſint, an pro iis, qui ſunt in inferno, in purgatorio, in limbo: an pro paruulis ſine Baptiſmo, vel cum Baptiſmo morientibus, an pro illis, qui in publico peccato diſcedunt, agitur de anima Traiani. 182.1

XII. An Miſſa offerri poſſit pro excommunicatis contritis, pro Hæreticis, pro Catechumenis, pro infidelibus, Turcis, vel paganis, pro peccatoribus. 188.2

XIII. In quo loco Miſſa celebrari poſſit, an mortale ſit extra Eccleſiam, vel locum ab Epiſcopo deſignatum illam celebrare: quæ pœna ob id incurratur: quis ſit locus ſacer in ordine ad illius celebrationem. 197.2

XIV. An in Eccleſia violata celebrari poſſit: quibus modis Eccleſia polluatur, & quid nomine Eccleſiæ intelligatur? pag. 203.2

XV. Quibus diebus teneantur Sacerdotes ſimplices vel Curati celebrare: agitur de feria quinta, ſexta, & Sabbatho maioris hebdomadæ, & de Capellanis, qui quotidie celebrare tenentur; quæritur, an in ſexta feria maioris hebdomadis laici poſſint communicare. 216.1

XVI. An in aliquibus caſibus poſſit vnus Sacerdos plures Miſſas dicere, & in quibus? 222.2

XVII. Quo tempore & hora Miſſæ Sacrificium faciendum ſit, & an ante preces matutinas fieri poſſit. 225.1

XVIII. An liceat Miſſam interrumpere, & in quibus caſibus: quid ſi Sacerdos meminit de aliquo impedimento, & quid quando Excommunicatus Eccleſiam ingreditur: agitur de purificatione reliquiarum. 232.2

XIX. De modo, quo Sacerdos ſubſtituens debeat ſupplere defectus Sacerdotis, morbo vel morte deficientis, & vnde debeat incipere? 238.1

XX. Quid faciendum cùm venenum reperitur in ſpeciebus conſecratis: quid ſi ſanguis congeletur: an Sacerdos poſſit aliquem ex ſua hoſtia communicare: quid quando hoſtia miraculosè diſparet, vel illa, aut Sanguis in terram cadit poſt conſecrationem? 242.2

XXI. De his, quæ requiruntur ad Sacrificium Miſſæ: de miniſtro, de orationibus Sacerdotis dum induitur: de Calice, de Miſſali, de Patenis, de Corporalibus, Purificatoriis, Pallis, Cruce Altaris, & an poſſit Sacerdos cooperto capite ſacrificare? 246.1

XXII. De Altari, & Ornatu illius neceſſario ad celebrandum: de pyxide, de lumine, de aquâ, de vino, de ara, de mantilibus ſeu tobaliis neceſſariis. 252.1

XXIII. De veſtibus ſacris neceſſariis ad Sacrificium Miſſæ, quot ſint, quid ſignificent: an mortale ſit ſine omnibus, aut ſine aliqua illarum ſacrificare? pag. 255. col. 2

):(

é .2 LIBER

Digitized by Google

LIBER IV.

De effectibus Sacræ Miſſæ.

Cap. I. An Sacrificium Miſſæ habeat aliquem effectum ex opere operato; quis ſit, & quæ conditiones requirantur ex parte ſubiecti, vt producatur? 261. 1

II. An remittat iis, pro quibus offertur, peccata mortalia ex operato; & an ex eodem operato conferat primã gratiam ſanctificantem. 267. 1

III. An ex eodem operato conferat augmentum gratiæ iis iuſtis, pro quibus offertur? 272. 1

IV. An ſaltem peccata venialia ex opere operato remittat, aut bona temporalia cõferat? 275. 1

PRÆCEPTVM SECVNDVM,

De Confeſſione annuali.

LIBER I.

De obligatione præcepti Confeſſionis, quatenus diuinum & eccleſiaſticum eſt.

Cap. I. An Confeſſio omnium peccatorum mortalium ſit de iure diuino, & quo tempore illius præceptum quatenus diuinum obliget? 281. 1

II. Per quam Confeſſionem impleatur diuinum præceptum, & quas perſonas obliget? 284. 1

III. De præcepto Eccleſiaſtico Confeſſionis, quo tempore obliget, quas perſonas, in qua ætate, an Reges, an Imperatores, an meretrices, an Papam: per quam Confeſſionem impleri poſſit, & à quo diſpenſari? p. 287. 1

IV. Quæ pœnæ ſint impoſitæ tranſgreſſoribus huius præcepti annuæ Confeſſionis, an Meretrices Excommunicationem incurrant illud non obſeruando, & an qui ſua culpa non abſoluuntur, vel abſoluuntur inualidè, præceptum impleant? 291. 2

V. An ſatisfaciant huic præcepto illi, qui cõfitentur Mendicantibus, vel aliis Regularibus in Quadrageſima ſine ſui Parochi licentia, & quid ſi alieno Parocho. 296. 1

VI. Quæ cauſæ excuſent ab obligatione præcepti annuæ Confeſſionis: agitur de Confeſſione per interpretem. 298. 2

LIBER II.

De materia neceſſaria & ſufficienti proxima & remota præcepti Confeſſinois.

Cap. I. An peccata mortalia & venialia ſint materia remota huius Sacramenti, quæ; quid de peccato originali, & de peccatis tam ritè confeſſis? 301. 1

II. An peccata venialia ex ſtatuto alicuius Religionis poſſint eſſe materia neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ: agitur de Confeſſione generali totius vitæ, & de Confeſſione Regularium, & Monialium, & de Confeſſione ad Iubilæum. 307. 1

III. De materia proxima Confeſſionis, id eſt, de Contritione, quid ſit, quomodo actus illius fiat, & quomodo ſit neceſſaria ante vel poſt legem gratiæ. 312. 2

IV. An Contritionis, & Attritionis actus formaliter in dolore de peccatis conſiſtat, proponitur diſtinctio inter vtrumque actum: ſoluuntur multa Dubia: quæritur an ritè Confeſſus teneatur in mortis articulo ex propria Charitate elicere actum Amoris, vel Contritionis? pag. 315. 1

V. De at-

V. De attritione, quæ requiritur ad ſacramentum Pœnitentiæ: agitur de attritione non vera, ſed exiſtimata, & de attritione naturali, putata tamen ſupernaturali. 318. 2

VI. Quo tempore obliget præceptum contritionis, quorum peccatorum ſit habenda, an ſit neceſſaria de ſingulis peccatis: quãdo habenda ſit: an in fine, an in principio Confeſſionis. Soluuntur alia dubia. 323. 2

VII. De Confeſſione valida, ſed informi: an detur & in quibus caſibus? 326. 1

VIII. An in opinione, quæ docet dari Sacramentum Confeſſionis validum, ſed informe, ſublata fictione redeat effectus gratiæ, & quomodo tollatur hæc fictio? 329. 2

IX. De abſolutione ſacramentali, in quibus verbis illius forma conſiſtat: an conditionatè data valeat, an per modum deprecationis, & in quorum verborum omiſſione illius peccatum mortale committatur? p. 331. 1

X. An de eſſentia formæ Abſolutionis ſit, quod voce proferatur: an Abſolutio dari poſſit abſenti: an forma illius ſit conuenienter tradita; quare non detur forma ad retinenda peccata, & an Confeßarius teneatur eam dare aperto capite? 336. 1

XI. Quis ſit effectus formæ Abſolutionis, & propria ſignificatio verborum illius, & an ex duobus æquè diſpoſitis poſſit vni remitti tota pœna temporalis, non alteri? 340. col. 2

LIBER III.

De qualitate & integritate Confeſſionis, per quam præceptum Eccleſiæ impletur.

CAP. I. Quid ſit Confeſſio, an neceſſariò debeat voce fieri, an ſemper ſecretò; quid de publica Confeſſione: agitur de moribundo qui petit á Confeſſione confiteri non poteſt, nec dare ſigna Contritionis. 345. 1

II. Explicantur qualitates Confeſſionis, & illæ particulæ, fidelis, diligens, parere parata: *quæritur, an teneantur pœnitentes acceptare pœnitentiam etiam pro venialibus impoſitam, & an omne mendacium in Confeſſione dictum, ſit peccatum mortale?* 349. 2

III. De integritate Confeſſionis, quæritur an eidem Confeſſario omnia peccata mortalia ſint neceſſariò cõfitenda, & quæ cauſæ legitimè excuſent? 354. 2

IV. Agitur de numero peccatorum, & de actibus antecedentibus & ſubſequẽtibus ipſum peccatum: de Confeſſione & ſchedula meretricum, & ruſticorum. 358. 1

V. Quomodo multiplicetur numerus peccatorum, & peccata interrumpantur? pag. 361. 2

LIBER IV.

De circumſtantiis peccatorum neceſſariò in confeſſione explicandis.

CAP. I. Quid ſit Circumſtantia, an neceſſariò ſit confitenda, notantur aliqua ſcitu digna. 365. 1

II. An Circumſtantiæ, mutantes ſpeciem, notabiliter aggrauantes, & notabiliter minuentes neceſſariò ſint confitendæ: & quid de iis, quæ notabiliter non aggrauant, nec minuunt? 367. 2

III. Agitur in particulari de Circumſtantiis, quæ neceſſariò ſunt confitendæ, de Circumſtantia Virginitatis, Officij, Ordinis, ſtatus religioſi, inceſtus, adulterij, filiæ ſpiritualis, filiæ Baptiſmi, Confirmationis, & de Circumſtantia raptus, explicatur Circumſtantia Quis. 373. 1

IV. Explicatur particula Quid, *& particula* Vbi, *agitur de Circumſtantia furti magni & parui: de Circũſtantia ſcandali, reincidentiæ, omiſſionis eleemoſynæ, ſacrilegij & loci ſacri.* 384. 2

V. Explicantur particulæ, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando, *agitur de Circumſtantiis Bullæ, Confidentiæque Iubilæi, duorum præceptorum, meditationis ad peccatum, Conſcientiæ erroneæ. Enodantur multa dubia.* 403. 1

Digitized by Google

LIBER V.

De circumſtantia complicis.

Cap. I. An pœnitens teneatur perſonam ſui complicis in confeßione explicare, ſi confeſſarius illam agnoſcat. 411.1
II. An liceat Confeſſario vti notitia confeßionis de licentia pœnitentis, ad corrigendum complicem pœnitentis, vel in bonum aliorum. 415.2
III. An quando crimen perſonæ obiectiuæ, circa quam peccamus, fuit publicum in vno loco, poßimus licitè in alio illud expreſſe in confeßione declarare, manifeſtando perſonam matris. Soluuntur alia dubia. 419.2

LIBER VI.

De obligatione ſigilli ſacramentalis.

Cap. I. Quid ſit ſigillum ſacramentale, quomodo à ſecreto naturali diſtinguatur, & an in aliquo caſu infringi poßit. 425.1
II. An Epiſcopi & Prælati Religionum iuuari poßint notitia confeßionis ad externum regimen, & ſuppoſito quòd poßint, an ad id teneantur, & in quibus caſibus: proponitur ſententia affirmans. 432.1
III. Proponitur vera ſententia, quam ſequimur, non eſſe licitum vti notitia confeßionis ad regimen actuum externorum, cum ſuis corollariis: ſoluuntur argumenta primæ ſententiæ. 437.2
IV. Quæ peccata cadant ſub ſigillo, an peccatum hæreſis, an defectus pœnitentis, ſi non ſint peccata: quid faciet confeſſarius, ſi errorem committat intolerabilem in cõfeſſione: qualiter ſe debeat habere cum iudicibus; quæ confeſſio requirat ſigillum. agitur de ſchedula confeſſionis. 440.2
V. In quibus caſibus dicatur frangi, vel nõ infringi ſigillum in particulari. 452.2
VI. Quæ perſonæ ad ſigillum confeſſionis teneantur? 460.1
VII. Quas pœnas incurrant violatores ſigilli? 467.2

LIBER VII.

De Miniſtro confeſsionis, & de approbatione & iuriſdictione illius.

Cap. I. An ſolus Sacerdos ſit miniſter huius Sacramenti? An in eo requiratur iuriſdictio aliqua, & à quo illam accipiat: & quid de articulo mortis? 471.1
II. An vltra iuriſdictionem requiratur etiam ex Concil. Tridentin. approbatio Epiſcopi, vt Sacerdos reputetur idoneus Confeſſarius, & quid de approbatione religioſorum. 478.2
III. Agitur de iuriſdictione Sacerdotum: quæritur an ipſa Epiſcoporum approbatio ſit iuriſdictionis collatio, & vtrum Sacerdos approbatus poſſit repugnantibus Parochis audire confeſſiones fidelium in Quadrageſima? 505.1

LIBER VIII.

De peccatis reſeruatis in communi, & de peccatis reſeruandis in religionibus.

Cap. I. Qui poſſint reſeruare peccata, & quæ, mortalia ne, an venialia, interna, an externa, & an reſeruato peccato cenſeatur reſeruata cenſura illius, & vtrum reſeruatio ſine cauſa valeat? 509.1
II. Qui caſus de facto reſeruentur Epiſcopis de iure communi, & qui de conſuetudine. 516.2
III. An Superior poſſit licitè & validè audire tantum reſeruata, & de illis abſoluere, & mortalia non reſeruata alteri Confeſſario committere? 519.1
IV. De peccatis reſeruatis in Religionibus, ſoluuntur multa dubia. 522.2
V. De apoſtaſia, quæ reſeruari poteſt in religionibus iuxta Decretum Clementis Octaui, & de crimine fugitiui egreſſus. 527.1

VI. De

VI. De crimine ſurti, & proprietatis, quod in Religionibus iuxta idem Decretum reſeruari poteſt. 531.1

VII. De aliis peccatis, quæ reſeruari poſſunt in Religionibus iuxta Decretum Clementis Octaui de aborſu, de falſificatione manus, ſigilliique: de lapſu carnis; de vulneratione; & litterarum impedimento. 536.1

VIII. Quis poſſit abſoluere per ſe & directè à reſeruatis: agitur de peccato hæreſis, & de caſibus Bullæ Cœnæ Domini. 542.1

LIBER IX.

De Satisfactione.

Cap. I. Quid ſit, & vnde oriatur pœna temporalis: in quo ſatisfactio conſiſtat: an poſſimus in hac vita illam demereri: quid ad hoc requiratur? 551.1

II. Quas conditiones requirat ſatisfactio, per quæ opera ſatisfacere poſſimus, an per opera præcepta, & conſilij, an per actus tantum internos: an per pœnas, quas neceſſariò aliunde patimur: an requiratur diuina promiſsio ad hanc ſatisfactionem, an de condigno poſſimus ſatisfacere; an vnus pro alio, & quomodo? 555.1

III. Agitur de ſatisfactione ſacramentali, quæritur à quo diſtinguatur à ſatisfactione extra Sacramentum, & an ſit pars Sacramenti confeſsionis, an habeat effectum ex opere operato: & an teneatur Confeſſarius condignam ſatisfactionem imponere? 562.1

IV. Vtrum neceſſe ſit, pœnitentiam implere in gratia, & an ſatisfactio pœnitentiæ ſacramentalis per alium poſsit impleri, & vnus Confeſſarius poſsit pœnitentiam ab alio impoſitam tollere vel mutare? 567.1

V. Quæ opera poſsint Confeſſarij in Sacramento confeſsionis pro pœnitentia iniungere: ſoluuntur alia dubia. 573.2

PRÆCEPTVM TERTIVM,

De ſumenda Euchariſtia.

LIBER I.

Ordo materiæ huius Præcepti, ac mandati Sanctæ Matris Eccleſiæ.

Cap. I. De nominibus ac figuris Euchariſtiæ, an quatenus viaticum bis in eadem infirmitate dari poſsit: an renouari tempore interdicti, & quomodo? 577.2

II. Quid ſit Sacramentum Euchariſtiæ, an ſit vnum vel plura, in quo conſiſtat, quo tempore à Chriſto inſtitutum, in cuius domo: an in azymo, & an Iudas communicauerit? 580.1

III. An hoc Sacramentum ſit medium neceſſarium neceſsitate ſalutis pro omnibus fidelibus, & an detur diuinum præceptum poſitiuum de illius ſumptione? 585.2

IV. Quas perſonas obliget hoc præceptum diuinum ſumendæ Euchariſtiæ, quando eſt medium neceſſarium ad ſalutem, & quo tempore obliget: & an damnatos ad mortem publica authoritate iuſtitiæ? 589.1

V. An detur præceptum Eccleſiæ de ſumendo ſemel in anno hoc Sacramentum, quas perſonas obliget, quomodo, & in qua ætate? 591.2

VI. An qui in Paſchate non communicant, teneantur communicare poſt Paſcha: agitur de eo, qui præuidet impedimentum futurum, & de eo, qui indignè communicat, an ſatisfaciat: agitur etiam de abſente à propria parochia. ſoluuntur alia dubia in vſu communia. p. 597. c. 2.

LIBER II.

De materia & forma Euchariſtiæ, ex quibus confici debet Sacramentum, vt præceptum Eccleſiæ impleatur.

Cap. I. An liceat fidelibus in alia materia quàm in triticea communicare ex intẽtione ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ? 603. col. 1

II. An ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ ille, qui in pane fermentato communicat: & an Chriſtus Dominus in azymo, vel fermentato conſecrauerit? 607. 2

III. De materia calicis, ex qua conficitur ſanguis Chriſti, an vinum vitis vuis expreſſum, ſit materia huius Sacrament? 612. 2

IV. Vtrum aqua, quæ miſcetur vino, ſit de neceſſitate Sacramenti, & materia illius, an ſolùm ſit de neceſſitate præcepti à Chriſto impoſiti, vel ſolùm de more & conſuetudine Eccleſiæ? 616. 1

V. In qua quantitate debeat Sacerdos conſecrare, & fidelis communicare: agitur de præſentia & quantitate materiæ: & de intentione conſecrantis. 622. 1

VI. Vtrùm ſatisfaciamus præcepto ſumendi Euchariſtiam, ſi illa conſecretur alia forma, quàm illa, quâ modò vtitur Eccleſia: & an Papa poſſit diſpenſare, vt in duplici ſpecie communicetur, aut in vna tantùm Sacramentum fiat? 625. 2

VII. Quæ ſit eſſentialis ac vera forma conſecrationis Sanguinis Chriſti? 630. 2

LIBER III.

De miniſtro & ſuſcipiente Euchariſtiam, & de præparatione competenti ad impletionem huius præcepti, & ad ſuſceptionem huius Sacramenti.

Cap. I. Quis ſit verus miniſter huius Sacramenti, an à ſolis Sacerdotibus poſſint fideles Euchariſtiam licitè accipere, & à quibus, an ab hæreticis, ſchiſmaticis, excommunicatis, & degradatis, & an à laicis, & à concubinariis, atque peccatoribus? 635. 1

II. An duo, vel plures Sacerdotes poſſint ſimul eandem hoſtiam cõſecrare, an liceat aliquando Sacerdoti Miſſam celebrare, non communicando: & an omnibus Sacerdotibus liberum ſit Euchariſtiam miniſtrare? 640. 2

III. De obligatione Parochorum in adminiſtranda Euchariſtia tempore peſtis, an aliquis in extrema neceſſitate poſſit ſeipſum communicare, & quibus modis peccare poſſint, qui indignè ſuſcipiunt, & indignè miniſtrant? 648. 1

IV. An liceat laicis communicare ſub vtraque ſpecie, & quid de priuilegio, conſuetudine, vel diſpenſatione. 651. 1

V. De ieiunio neceſſario ad ſumendam Euchariſtiam, & in quibus caſibus poſſit hoc Sacramentum ſumi poſt cibum & potum? 657. 2

VI. De munditia corporis neceſſaria ad Euchariſtiæ ſumptionem abſque pollutione: & an aliquis defectus corporis ſit impedimentum ad illam ſuſcipiendam? 663. 2

VII. An licitum ſit laicis quotidie communicare: agitur de deuotione mentis ad cõmunionem requiſita. 669. 1

VIII. De diſpoſitione ſpirituali, neceſſaria ad ſumptionem Euchariſtiæ: an qui in mortali eſt, teneatur ex aliquo præcepto priùs confiteri quàm communicet, & quã graue peccatum ſit. cum mortali communicare? 672. 1

IX. In quibus caſibus liceat Euchariſtiam accipere cum conſcientia peccati mortalis ſine confeſſione præhabita contritione. p. 676. 1

X. An peccatoribus Euchariſtia deneganda ſit, & qualibus, an publicis, an occultis, & quid ſi publici occultè, & occulti publicè eam petant, & quinam ſint peccatores publici? 684. 2

LIBER IV.

De effectibus Euchariſtiæ.

Cap. I. An hoc Sacramentum conferat gratiam abſolutè loquendo, & quomodo: an dum manducatur, an verò, dum ſpecies, & Chriſti præſentia durat in ſtomacho? 693.1

II. An conferat primam gratiam, & remittat peccatum mortale ex prima inſtitutione Chriſti, an augmentum illius, & quisnam ſit præcipuus effectus illius. 695.2

III. An peccatum veniale vel in ipſo actu Confeſſionis, vel antecedenter commiſſum impediat effectum huius Sacramenti? p. 699.1

IV. An ſi duo communicent, vnus in vna, & alter in vtraque, recipiat vnus maiorem gratiam, quàm alter? 701.2

V. Quæ ſit illa vnio, quæ fit ex Chriſto Domino cum iuſto Communicante, & de nonnullis aliis effectibus Euchariſtiæ. p. 705.1

LIBER V.

De efficacia & effectu verborum, & de præſentia Chriſti in hoſtia conſecrata.

Cap. I. An de fide certa ſit præſentia Corporis Chriſti in hoc Sacramento, quæ ſit cauſſa efficiens huius præſentiæ, & ſubſtantiam panis expellens: quæritur an Sacerdos recitatiuè tantùm proferat verba Conſecrationis? 708.1

II. An ſubſtantia panis & vini poſt Conſecrationem huius Sacramenti annihiletur? 714.2

III. Vtrùm poſt Conſecrationem maneat aliqua pars ſubſtantiæ panis vel vini ſub ſpeciebus conſecratis? 717.2

IV. Quid ſit hæc præſentia propriè & in ſpecie ſua, & in quo prædicamento conſtituatur? 723.1

V. De motu quo mouetur corpus Chriſti in hoc Sacramento, & an hic poſſit habere, aut exercere contactum phyſicum? pag. 727.1

VI. Vtrùm Corpus Chriſti, prout hîc ſacramentali & ſupernaturali modo exiſtit, videri poſſit ab oculo corporeo ſaltem glorificato, aut ab Angelo cognoſci? 7[illegible]

VII. De apparentibus mutation[illegible], quando in Euchariſtia contin[illegible] vel P[illegible] ibi miraculosè [illegible] [illegible] verè Corpus [illegible] 735.1

PRÆCEPTVM QVARTVM,

De Ieiunio.

LIBER I.

De Ieiunio.

Cap. I. De Ieiunio in communi. 740.1

II. De iis, quæ ſunt de neceſſitate Ieiunij eccleſiaſtici: agitur de genere & qualitate ciborum: quæritur an diſpenſatus iudicio Medicorum ad comedendam carnem eo ipſo cenſeatur diſpenſatus in ieiunio Eccleſiæ: agitur de ouis & lacticiniis. pag. 745.2

III. De hora competenti vnicæ comeſtionis in die ieiunij: ſoluuntur Dubia, quæ circa illam poſſunt contingere: quæritur, an præceptum ieiunij obliget ſub mortali? 752.1

IV. De

IV. De vnica comeſtione ieiunij: agitur de Collatione ſerotina, & mutatione illius, & prandij: quæritur an liceat nocte prandere, non ſumpta Collatione manè? 755.1

V. Quibus diebus ieiunandum ſit: agitur de Ieiunio Quadrageſimæ, & de ieiunio in Peruigiliis Sanctorum: de Conſuetudine Ieiunij, & an aliquando de Iure Naturali teneamur ieiunare? 760.2

VI. Agitur de Ieiuniis Quatuor Temporum totius Anni, Rogationum, Sexageſimæ, Quinquageſimæ, & de iis, quæ olim in Aduentu ſeruabantur: de abſtinentia Carnium in ſexta feria, & Sabbatho, & quid ſi dies Natalis venerit in feria ſexta ieiunij de voto? 763.2

VII. Qui teneantur ad præceptum Ieiunij, agitur de peregrinis, & aduenis, vagabundis, & viatoribus. 767.1

VIII. De Cauſſis excuſantibus à Ieiunio: agitur de ætate, de infirmitate, & de aliis cauſis quibus excuſamur. 771.1

IX. Quis poſſit diſpenſare in lege ac præcepto Ieiunij: An ſufficiat ſola diſpenſatio Parochi, vel Medici? 776.2

X. De peccatis, quæ in Ieiuniorum violatione committuntur: & de operibus, quæ in diebus ieiunij prohibentur: & de effectibus Ieiunij, & de hora, quâ incipit & deſinit. 779.2.

PRÆCEPTVM QVINTVM,

De Decimis & Primitiis.

LIBER I.

[illegible]ecimis.

C[illegible] I. Quo iure Decim[illegible] dotibus, na[illegible]aline, an ecc[illegible]jur Sacer[illegible] poſitiuo? 704c

II. Ex quibus rebus decimæ perſonales debeantur, & an deductis expenſis? 786.2

III. In quo loco & cui Parochiæ decimæ perſonales ſoluendæ ſunt, & quid, ſi quis habeat domicilium in diuerſis parochiis. p. 791.2.

IV. De quibus rebus debeantur prædiales Decimæ, cui Parochiæ, & quomodo, & quando, & in quo loco ſoluendæ ſunt, cuius expenſis aſportandæ, & an ſemen ſit extrahendum, & expenſæ deducendæ? 793.2.

V. Quæ ſint decimæ mixtæ, de quibus rebus debeantur: quomodo ſint ſoluendæ quando in diuerſis Parochiis animalia paſcuntur: & quando Parochianus in vna parochia habitat, & illa paſcuntur in alia, & an deductis expenſis? 797.1.

VI. Vtrùm Eccleſia habeat verum dominium Decimarum, antequam illæ à reliquis fructibus ſeparentur: cui pereant, ſi pereant: & an poſſint Domini vineas in agros, aut ædes commutare contradicentibus Curatis? 800.1

[illegible]II. Vtrùm illa Parochia, quæ de nouo acneatu[illegible]ros intra terminos alterius, tequiſitis? [illegible]mas ſoluere de campis ac- 803.1

LIBER II.

De Decimis.

CAP. I. Quæ perſonæ teneantur ad decimas, an Iudæi, an Turcæ, Infideles, & Hæretici, & Sarraceni? 806.1

II. An Clerici & Summus Pontifex teneantur ad decimas aliquas prædiales ac perſonales, & quid de Epiſcopis? 811.2

III. An pauperes, Hoſpitalia, & Clerici in communi viuentes teneantur ad decimas perſonales & prædiales, & quid de Monaſteriis? 815.1

IV. An

IV. *An Summus Pontifex per priuilegium particulare poſſit eximere aliquas perſonas ab obligatione decimarum, & an de facto aliquas exemerit, & quid de Epiſcopis?* 818.1

LIBER III.

Decimarum.

CAP. I. *Quid conſuetudo & præſcriptio poſſint in decimas: agitur de conſuetudine locali, & de noualibus.* 821.1

II. *Quid poſſit compoſitio, & tranſactio in decimis authoritate Papæ, & Epiſcopi facta?* 829.2

III. *Quid poſſit priuilegium ſuper decimas non ſoluendas?* 832.2

IV. *Quibus perſonis decimæ ſolui debeant, & quid dicendum ſit, ſi ex fructibus, aut pecunia non decimata prædium fructiferum ematur.* 836.1

V. *Apud quos iudices decimæ petendæ ſint, ſi non ſoluantur, Eccleſiaſticosne, an ſeculares?* 838.

VI. *A quibuſnam decimæ petendæ ſint, ab illiſne, qui fructus perceperunt, an ab illis qui agros emerunt, de quibus non fuerũt ſolutæ, & quæ pœnæ in iure ſtatutæ ſint in eos, qui decimas non ſoluunt?* 841.1

LIBER IV.

De primitiis.

CAP. I. *Quo iure primitiæ debeantur, & in quo differant à decimis, & oblationibus, & in qua quota, & quantitate ſoluendæ ſint.* 843.1

II. *Quibus perſonis primitiæ & oblationes ſoluendæ ſunt, & qui illas ſoluere teneantur; an laici poſſint ius acquirere in oblationes, & quæ pœnæ in eos, qui debitas oblationes & primitias non ſoluunt, iure ſtatutæ ſint?* 846.1

FINIS.

TRACTA-

Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATVS IN PRIMVM PRÆCEPTVM AC MANDATVM SANCTÆ MATRIS ECCLESIÆ.

AVTHORE P. STEPHANO FAGVNDEZ, è Societate IESV Theologo.

ADeo coniunctum eſt hoc primum Sanctæ Matris Eccleſiæ pręceptum de audiendo Sacro diebus feſtis, cum tertio præcepto Decalogi de iiſdem feſtis ſanctificandis ac colẽdis, vt de illo primo Eccleſiæ mãdato agere congruè non poſſimus, quin pauca de iſto tertio prælibemus, perſtringamuſque; nam in omnibus diebus feſtis ex vi horum duorum præceptorum, duo nobis præcipiuntur; alterum eſt Sacrum audire; alterum ab operibus ſeruilibus ceſſare. Primum ſpectat ad primum mandatum S. Matris Eccleſiæ: ſecundum ad tertium præceptum Decalogi. & quia iiſdemmet diebus, quos ex tertio Decalogi præcepto colere debemus, tenemur ſimul ex vi huius primi Eccleſiæ præcepti Sacrum audire, ratio poſtulat, vt prius breuiter de diebus feſtis agamus, quàm de obſeruatione audiendi Sacri: erimus itaq; inſtar eorum, qui in ſuis molibus conſtruendis priùs de fundamẽto cogitant, quàm de culmine ac coronide: quamobrem, cùm dies feſti ſint veluti fundamentum huius primi Eccleſiæ mandati, & cùm pariter, tertium Decalogi præceptum ſit veluti baſis iſtius primi Eccleſiæ mandati; de hoc tertio Decalogi præcepto exigente ratione prius aliquid agemus, quàm de primo mandato Eccleſiæ ſermonem ex profeſſo inferamus.

LIBER PRIMVS.

De primo Eccleſiæ mandato.

DEdit Deus olim *Exod.* 20. *Deut.* 5. *Leuitic.* 16. & 19. & 23. præceptum Hebræis de colendo ac ſanctificãdo Sabbato, ob duas præcipuas rationes inter alias quamplures. Prima ob memoriam beneficii creationis accepti: Sabbato enim Deus à creatione ceſſauit & ideo ne tantum beneficium è memoria excideret, & ne Hebræi in errorem Gentilium, qui putabant, mundum eſſe æternum, & nunquã habuiſſe principium, prolaberẽtur: Deus Opt. Max. in memoriam huius beneficii Sabbatum

Digitized by Google

ſanctificari præcepit, vt patet ex verbis Domini *Exod.* 20. *Memento vt diem ſabbati ſanctifices: ſex diebus operaberis & facies omnia opera: ſeptimo autem die Sabbatum Domini Dei tui eſt.* Quamobrem vt notat optime D. Thom. 1. 2. *q.* 100. *a.* 7. *ad* 5. & Catechiſmus Romanus *ſuper tertio præcepto Decalogi num.* 8. & Saytus *in claui regia lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 5. *col.* 1. *fol.* 425. nulli alteri præcepto Decalogi Deus verbum hoc, *Memento*, affixit, niſi huic tertio de Sabbato ſanctificando, vt commemoratiuo beneficij accepti, creationis, affixitque Deus huic præcepto, hoc verbum *Memento*, vt memoriæ hominum tantum affigeret beneficium, & vt illius recordatione perpetuam animi ſignificationem, erga tantum, ac tam liberalem benefactorem oſtenderent. Secunda fuit ad quietem corporis, nam quia homines natura ſua mortales ſunt, & vires humanæ aſſiduo labore contabeſcunt, voluit Deus diem ſabbati inſtituere, vt tandem aliquando hac quietis compenſatione, eaſdem vires reficerent: ſabbatum enim Hebraicum nomen eſt, &, ſi vim vocabuli Latine interpreteris, ceſſatio dicitur, vnde ſabbatizare, Latino vocabulo, idem eſt quod ceſſare, ac requieſcere: quamobrem D. Cyrillus Alexandrinus *l.* 4 *in Ioannem capite* 8. explanans illum locum Pauli *ad Hebræos* 4. *Relinquitur ergo ſabbatiſmus populo Dei*, æternam illam requiem ac vitam, quam hic commorantes omni cura, totoque ſtudio inquirimus, in qua peccatis excuſſis, extirpatiſque radicitus, omnibus bonis, ac voluptatibus cum Chriſto Domino perfruemur, cæleſte ſabbatum appellat. Nec vero ſolum ſeptimus ille dies, in quo Deus perfecta, abſolutaque creatione mundi ab omni opere ceſſauit, ac conquieuit, ſabbatum in ſacris literis appellatur, ſed etiam totam hebdomadam, ob eius dignitatem, ac præſtantiam, ſabbati nomine, & appellatione in ſacris literis decorata eſt. In quem ſenſum Phariſæus ille, hypocriſim ſuam coram omnibus oſtendans, & deuotionem animi ſui fingens, apud Lucam 18. ſic ait: *Ieiuno bis in ſabbato: decimas do pauperibus.* quaſi diceret: Ieiuno bis in hebdomade, vt egregie interpretatur Catechiſmus Romanus ſuper hoc præcepto *ſol.* 445. quem locum vide.

CAPVT I.

Vtrum Eccleſia conuenienter mutauerit obſeruationem Sabbati in diem Dominicam, & quas ob cauſas, notantur aliqua ſcitu digna.

SVMMARIVM.

Tertium præceptum Decalogi partim eſt naturale, partim cæremoniale. Naturale ac morale eſt, quatenus abſolutè præcepit cultum Dei. num. 1.

Cæremoniale eſt, quatenus datum eſt in ſignum rememoratiuum beneficij creationis: item quatenus determinat certum tempus quo Deus coli debet. n. 2.

Cæremoniale etiam eſt, quatenus determinat diem integrum, quo Deus colatur, poterat enim Deus præcipere aliquas horas in die vel in hebdomade ad ſui cultum. ibidem

Ius naturale eſt idem apud omnes homines fixum & immutabile, non ita ius poſitiuum. num. 3.

Ante legem Moyſis non erat præceptum de obſeruatione ſabbati, etiam apud pios, & religioſos Hebræos. numero 3.

Cæpit obſeruatio ſabbati ab eo tempore quo lex Moſaica promulgata fuit in monte Sina. ibid.

Ante legem Moyſis non colebatur Deus per obſeruationem ſabbati, ſed per alios modos & cæremonias ſacras. num. 4.

Reliqua præcepta Decalogi præter hoc tertium, adhuc durant in Eccleſia, non ex vi legiſlatoris Moyſis, ſed quia naturalia ſunt, & quatenus naturalia perpetua. numero 5.

Apoſtoli poſt obitum Chriſti Domini ſabbatum in Dominicam tranſtulerunt, & quare. num. 6.

Sabbatum interpretatur requies, ſub eius nomine olim omnes feſtiuitates intelligebantur, ſicut hodie intelliguntur ſub nomine diei Dominici. num. 7.

Lex antiqua mortua eſt & mortifera, & quare. numero 8.

Sabbatum etiam hebdomadam ſignificat. explicantur aliqua loca ſacræ paginæ. num. 9.

Explicatur ille locus difficilis Diui Matthæi, Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati. num. 10.

Explicatur cap. licet de feriis. Iudæi incipiebant numerare ſeptimanam à ſabbato: nos autem incipimus à Dominica. num. 11.

Quare lex Moſaica cæperit obligare à promulgatione illius in monte Sina. num. 12.

Simpliciter & abſolute expirauit lex Moſaica cum morte Chriſti: ſed ob ignorantiam huius rei obligauit Iudæos vſque ad Pentecoſtem. num. 13.

Sacramenta legis nouæ condita fuerunt ante mortem Chriſti non tamen habuerunt vim obligandi niſi poſt diem Pentecoſtes. ibid.

Refutatur hæreſis Cherinthij, Nazaranorum, & Ebionitarum, exiſtimantium legem Moſaicam fuiſſe æternæ durationis. num. 14.

NOtandum in primis eſt hoc tertium præceptum Decalogi partim eſſe naturale, ac morale, partim humanum, ac poſitiuum, ſeu cæremoniale, vt docet D. Thom. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 1. & 1. 2. *q.* 100. *art.* 7. *ad* 2. & 5. & Alenſis 3 *p. q.* 32. *membr.* 2. & Soarius *tomo* 1 *de obſeru. dierum feſtorum. cap.* 1. *num.* 2. Couarr. *l.* 4. *var. reſol. c.* 19. *num.* 6. Nauarr. *cap. inter.* 11. *q.* 3. *num.* 50. & omnes Theologiæ Summiſtæ, & idem docent Sancti Patres, veluti Irenæus *l.* 4. *contra hæreſes cap* 31. Aug. *lib. de ſpiritu & littera cap.* 16. & alij ſæpiſſimè. Naturale quidem eſt hoc præceptum, ac morale, quatenus abſolute præcipit cultum Dei externum, dictat enim ratio naturalis, vt aliquod tempus ad vacandum DEO, ac rebus diuinis impendamus. Vnde quatenus naturale eſt hoc præceptum omnes gentes obligat, hinc eſt quod in omni republica gentilica, præeunte ac duce lumine naturali, inſtituti fuerint dies aliquot feſti, quos colebant, impenſumque certum tempus quo Diis ſuis vacabant, & ſacrificia offerebãt, vt latius tradunt Herodotus *lib.* 2 *cap.* 2. & 4. Plutarchus *l. de Numine.* Feneſtel. *de ritibus Romanorum.* & Alexander ab Alexandro *lib.* 5. *c.* 7. Vnde Marcus Tullius *lib.* 1. *de legibus*, ita ait: *Nulla vnquam fuit gens, neque tam barbara, neque tam inculta & immanſueta, quæ etiamſi ignoret qualem*

Digitized by Google

lem Deum habere debeat, tamen habendum non ſciat. irridet tamen Moyſes, & Diis, & obſecrationibus, & ſacrificiis Gentilium, *Deut.* 4. in hunc modum *Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt Dominus Deus noſter cunctis obſecrationibus noſtris.* & elegantius Dauid *pſal.* 113. *Similes illis fiant qui faciunt ea,* id eſt ſimulacra Deorum, *& omnes qui confidunt in eis, aures habent & non audient, pedes habent & non ambulabunt, manus habẽt, & non palpabunt.* Et certe cum homo formatus ſit ex corpore & animo, ſicut naturale eſt homini, vt certum quoddam tempus impendat neceſſariis functionibus corporis, v. g. ſomno, quieti, vigiliæ, & aliis huiuſmodi; ſic inſitum etiam à natura eſt illi, vt tempus aliquod functionibus animi & mentis, v. g. orationi, contemplationi, & cultui diuino impendat, quo in ipſa quiete contemplationis mens etiam requieſcat, ac veluti cæleſti pabulo reficiatur, adeo vt tam naturale ſit homini dormire, quieſcere, comedere, vigilare: quam Deo & rebus diuinis vacare: vt egregie notauit Sayrus *in claui regia lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 3. *fol.* 424. *n.* 3. & Catechiſmus Roman. *in tertium Decalogi præceptum fol.* 443.

2. Fuit autem cæremoniale hoc præceptum, primo quia datum eſt in ſignum rememoratiuum beneficij creationis, vt notat D. Thom. 2. 2. *q.* 122. *à* 4. *corpore ad* 1. Sayrus citatus *n.* 5. *&* 4. Catechiſmus Romanus *in tertium præceptum Decalogi, fol.* 442. & Soar: *lib.* 2. *de diebus feſtis. tomo* 1. *de relig. cap.* 1. *n.* 8. & Patres communiter ac Theologi. nam quod hic potius dies ſabbathi, quam alius, electus ſit in ſignum rememoratiuum beneficii creationis, humanum eſt, ac cæremoniale: cum electio diei in cæremoniã huius ſigni ad iudicium & determinationem humanam ſpectet. Secundo, quia eſt cæremoniale quoad deſignationem temporis, ſcilicet quod non ſingulis annis aut menſibus, ſed ſingulis hebdomadis vnus dies deſignatus fuerit ad cultum Dei. Imo & in ipſa determinatione vnius diei integri, quoad illas integras viginti quatuor horas, quas complectitur, cæremoniale eſt, *à veſpera enim in veſperam* (inquit Dei legislator) *celebrabitis ſabbata veſtra, Leuit.* 23. nulla enim ratio naturalis dictat, vt integer dies viginti quatuor horarum diuino cultui dicaretur. Poterat enim Deus præcipere in ſingulis hebdomadis dimidium diem aut aliquas breuiores horas: vnde patet fuiſſe illam circumſtantiam tẽporis de iure tantum diuino poſitiuo, quod ad cæremonias ſpectat, quamuis non ſit negandum habuiſſe illam, moralem quandam, ac naturalem congruentiam, non neceſſitatem, vt videlicet diuinus cultus publicus, eſſet diuinior, ac ſolennior, & ita Dei Eccleſia hanc circumſtantiam vnius integri diei viginti quatuor horarum circa diuinum cultum imitata eſt in ſuis feſtiuitatibus, vt optime notat Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de feſtis diebus cap.* 1. *num.* 9. Quarto denique fuit hoc præceptũ poſitiuum ac cæremoniale, quoad otium & ceſſationem ab operibus ſeruilibus: nam etiam poterat Deus, ſi vellet, in rebus aliis, v. g. in ſacrificiis & orationibus, ponere, ac ſtatuere cultum, quo honorari deberet, & non in otio, & ceſſatione ab huiuſmodi operib. cõuenĩẽter tamẽ in hac ceſſatione cultũ ſibi deferẽdũ ſtabiliuit vt homines promptiores ac expeditiores eſſent, vt diuino cultui vacarent, iuxta doctiſſimũ Soar. *to.* 1. *de re-*

3. *lig. l.* 2. *de diebus feſtis. c.* 1. *n.* 10.

Notandum ſecundo ius naturale, ac morale idem eſſe apud omnes gentes fixum, immutabile, ſtabile, ac permanens. Cæremoniale autem ac poſitiuum mutabile eſſe ac variabile, iuxta mutationem ac variationem temporum, ſunt enim naturalia eadem apud omnes, vt riſus, luctus, non tamen eædem leges, aut cæremoniæ: Vnde cum obſeruatio ſabbati, quoad deſignationem & electionem huius potius diei ſeptimi, quam alterius ſit mere cæremonialis, & poſitiua. idcirco ante legẽ Moyſis, nullum erat præceptum de obſeruatione illius, etiam apud pios & religioſos Hebræos, ſed aliis mod.s Deum colebant, enimuero ante Abraham nulla erat ſabbatorum obſeruatio, non enim à natura ad id edocti aut inſtituti ſumus, vt illo die potius, quam alio externum Deo cultum tribuamus: ſed ex tempore quo lex Moſaica in monte Sina promulgata fuit, & quo populus Iſraeliticus à Pharaon. ſeruitute liberatus eſt, dies ſabbati obſeruari cæpit, vt docet Catechiſmus Romanus *ſuper tertio Decal. præc. fol.* 442. Euſebius *l.* 1. *hiſt. c.* 4. poſt D. Irenæum *lib.* 4. *c.* 30. *&* 42. & Tertullianus *l. contra Iudæos c.* 2. & poſt alios Damaſcenus *l.* 4. *de fide Orthod. c.* 24. & nos dicemus poſtea *n.* 12. Neque obſtat illud *Geneſ.* 2. *Benedixit Deus diei ſeptimo & ſanctificauit illum.* ex quo videtur iuxta aliquorum interpretationem, ex tunc dedicaſſe Deum diem illum ad ſuum cultum, non enim videtur poſſe eſſe alia illa benedictio, quam quædam deſignatio, ac dedicatio ipſius diei ſeptimi ad vacandum Deo, & ceſſandum ab operibus ſeruilibus: nam, vt optime reſpondet Abulenſis *ibi q.* 4. illud dictum accipiendum eſt per anticipationem, vt eſt frequens vſus ſacræ Scripturæ: deinde dicendum eſt ex tunc dedicaſſe Deum diẽ illum ad ſuum cultum in mente ſua, ac propoſito non in executione, quia tunc poſuit Deus fundamentum illius ſanctificationis, cum ſeptimum diem condidit, non tamen promulgauit legem, aut obligationem obſeruationis ipſius ſabbati, vt optime aduotauit Soar. *tom.* 1. *de rel. c.* 2. *n.* 3. 4.

Quo tempore obſeruatio ſabbati cæperit apud Hebræos.

Ex dictis numero præcedenti manifeſte colligitur differentia inter hoc tertium Decal. præceptum & inter alia nouem. nam hoc præceptum de obſeruatione ſabbati non dabatur ante legem Moyſis, ſed per alios modos & cæremonias ſacras Deus tunc colebatur, atque adeo neque Hebræos tunc obligabat; obligabant vero cætera præcepta Decalogi, vt colligitur ex illo Pauli *ad Roman.* 2. *Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt.* in quo ſatis oſtendit D. Paul. reliqua omnia præcepta Decalogi naturalia eſſe, cum apud omnes gentes ſemper fixa ac ſtabilia durauerint, non autem iſtud tertium quoad determinationem huius diei.

Quomodo colebatur Deus ante legẽ Moyſis.

Notandũ tertio reliqua omnia præcepta, quæ duabus tabulis Moyſis continentur, præter hoc tertium de obſeruatione ſabbati, qui mutatus eſt in diem Dominicam, adhuc durare, & obligare in Eccleſia Dei poſt aduentum Chriſti Domini; non quia Moyſes ita iuſſerit, nec ex vi ſui legislatoris Moyſis, ſed quia naturalia ſunt, & quatenus naturalia obligãt omnes homines, vt optime notauit Catechiſmus Rom. *in* 3. *Decal. præc. fol.* 442. quemadmodum enim leges Imperatorum Rom. hodie obligant Luſitanos, non ex vi, & auctoritate ſuorum legislatorum, cum regnum Luſitanũ illis non pareat, nec Reges huius regni imperatoribus ſint ſubditi, ſed quia Reges Luſitani propter- 5.

optima dictamina moralia, quæ iuxta rectam rationem continebant, illas volunt approbare; ſic reliqua præcepta Decalogi hodie obligant, quia naturalia ſunt, non quidem ex vi ſui legiſlatoris Moyſis, ſed ex vi naturalis rationis, quam continent. *vide num.* 12. *&* 13.

6. Ex dictis *n.* 1. & 2. conſtat ſabbati ſanctificationem obſeruationemque & quoad electionem illius potius diei quam alterius, & quoad integritatem totius diei, eſſe cæremonialem, & cadere ſub præcepto humano; hinc eſt quod Apoſtoli poſt obitū Christi Domini, diuino ducti cōſilio ſabbati obſeruationē in Dominicū diem trāſtulerunt, ob memoriam reſurrectionis Chriſti Domini qui die Dominico è ſepulchro, vbi conditus fuerat à Iudæis, glorioſus & immortalis ſurrexit. Vnde Ioannes Apoſt. in Apoc. Dominici diei meminit, ita enim ait *Apoc.* 1. *Fui in ſpiritu Dominica die, & audiui poſt me*, &c. Et Paulus Apoſt. 1. *Corinth.* 16. *per vnam ſabbati* (quæ eſt dies Dominica, vt D. Chryſ. *hom.* 43. *ſuper primam ad Corinth. interpretatur*) *collectas fieri iubet.* Cauſas autē ob quas Apoſtoli diem ſabbati in Dominicam potius quam in alium diē trāſtulerint, videre poteris apud Sayr. *in claui regia, l.* 7. *c.* 1. *n.* 6. §. *tertiò deniq. f.* 425. *col.* 2. Prima præcipuaq; fuit, vt ait D. Auguſt. *ſerm.* 151. *de tēpore.* & *ep.* 119. *ad Ianuarium c.* 13. *& ſerm.* 154. *Item de tēpore.* & Leo Papa *ep.* 81. *ad Dioſcorum*, & Tolet. *l.* 4. *Sūmæ. c.* 24. & idem Sayr. *loco allegato.* & Catecis. *in* 3. *Decal. præc. f.* 443. *fine, &* 448. *initio*, & paſſim omnes Patres ac Theol. quia ea die Dominica Chriſtus Dominus ſurrexit. Hebræi enim non acceperunt maius beneficiū creatione, & ideo diem ſabbatum, in quo Deus creauit hominē, & à reliquo opere creando ceſſauit, in memoriam tanti beneficij obſeruabant. At vero Apoſtoli quia populus Chriſtian. beneficium redēptionis accepit, quod Chriſtus Dominus in die Dominica reſurgendo perfecit, & eſt multo maius ipſo creationis beneficio, ideo obſeruationem ſabbati in memoriam illius, in diem Dominicam trāſmutarunt. Et quia eo die miſſus fuit Spir. ſanctus *Act.* 2. *n.* 12. Et quia in ea ipſa die reſurrectionis reſurrectio extremi iudicij fiet, cùm Chriſtus Dominus ad iudicandum orbem venerit, *Act.* 2. *n.* 18. Hinc D. Aug. *ſerm.* 7. *de reſur.* de hac die ita ait; *Quomodo Maria virgo inter omnes mulieres primatum tenet, ita inter ceteras dies hæc omnium dierum maior eſt, hæc eſt illa dies, in qua Synagoga finitur, vniuerſa enim ſabbati gratia, & antiqua illius populi feſtiuitas Iudæorum in diei iſtius ſolennitatem mutata eſt.* Hæc ille,

7. Et quemadmodū apud Hebræos olim ſub nomine ſabbati, cuius interpretatio eſt requies, & ceſſatio à laboribus, vt diximus in præfatione huius libri, omnes aliæ feſtiuitates, quas Iudæi olim colebant intelligebantur: ſic hodie apud nos, nomine diei Dominicæ, omnes feſtiuitates intelliguntur, quas Eccleſia per totius anni curſum, ac decurſum obſeruat, vt docet Toletus *l.* 4. *Summæ c.* 24. & Catechiſmus Rom. *ſuper* 3. *Decal. præc. fol.* 448. Sed ſicut diem ſabbati & alias Iudæorum cæremonias, ita etiam & feſtiuitates illorum, ſancta Dei Eccleſia & Apoſtoli abrogare voluerunt, & in alias trāſmutare, ne cum illis populus Chriſtianus Iudaiſmum tenere videretur: ſic mutata circūciſione, res eadem in Baptiſmum migrauit: vnde qui hodie diem ſabbati & ſolennitates Iudæorum voluerit obſeruare, Iudæus merito reputabitur, vt docet D. Ignatius *ep. ad Philipp.* vbi ſic: *Adhuc cōteſtor Epiſcopo & Presbyteris in Domino, ſi quis cum Iudæis celebrat Paſcha, aut ſymbola feſtiuitatis eorum recipit, particeps eſt eorum qui Dominum occiderunt, & Apoſtolos eius.* Sed de hac re ſtatim redibit ſermo numero ſequenti.

Notandum eſt quartò legem veterem mortuā eſſe, & mortiferam: dicitur mortua, quia iam expirauit, dicitur mortifera, quia ſ. eius eſt peccatū mortale illius ritus ac cæremonias obſeruare, vt notat Soar. *to.* 1. *de rel. l.* 2. *de dieb. feſtis c.* 1. *n.* 12. §. *circa rationē.* Ratio vero ob quam lex illa expirauit ea eſt, quia non fuit lata in perpetuum, ſed vſque ad Chriſti conſummationem, vt Paulus dixit ad *Galat.* 3. interrogans ſic *Quid igitur lex?* & reſpōdēs ſic, *Propter trāſgreſſionem poſita eſt donec veniret ſemen cui promiſerat*, &c. Ratio autem ob quam mortifera ſit, eſt, quia lex illa erat vmbra & figura futurorum & ideo adueniente luce, & veritate Chriſti, rectiſſime prohiberi debuit ab Apoſtolis, quia iam eius ſignificatio, atq; profeſſio falſa erat. Obiicies, ſabbatū obſeruabatur olim apud Iudæos in memoriā beneficij creationis, vt probauimus *n.* 6. ergo ſignificatio obſeruationis ſabbati Iudæorum non erat de futuro aliquo myſterio Meſſiæ venturi: ergo non fuit vmbra aut figura alicuius myſterij Chriſti. ergo etiam hodie poteſt licite obſeruari ſabbatum Iudæorum ſine iniuria Chriſti in memoriam beneficij creationis. Accedit quod Alexander III. *in c. licet de feriis*: poſtquam dixit, *licet tam veteris, quam noui Teſtamenti pagina ſeptimum diem ad humanā quietem deputauerit.* ſtatim addidit, quod *tam eum diem ſeptimum, quam alios dies maieſtati altiſſima deputatos, nec non natalitia ſanctorū Martyrum Eccleſia decreuit obſeruanda.* Ergo non ſolum in veteri, ſed etiam hodie in noua lege, iuxta ſacros canones ſabbati requies & obſeruatio, tanquam religioſa ex Eccleſiæ præcepto retinenda & obſeruanda eſt. Deniq; quia *Act.* 20. dicitur Paulum vna ſabbatorum conueniſſe ad frangendum panem; & idem habetur 1. *ad Corinthios capite* 6. & clarius *Act.* 13 *ingreſſus eſt Paulus Synagogas in die ſabbati ad docendum & prædicandum.* 8. *Lex antiqua quare dicatur mortua & mortifera.*

Ad primam rationem reſpondendum eſt cum Soar. *tomo.* 1. *de rel. lib.* 2. *de diebus feſtis, numero* 13. omnino illicitam eſſe nunc & mortiferam obſeruationem ſabbati eodem modo, quo olim Iudæi illud obſeruabant, in memoriam beneficij creationis, & iuſtiſſime ab Apoſtolis fuiſſe prohibitā per translationem illius in diem Dominicam, vt conſtat ex vſu & traditione Eccleſiæ, & prohiberi hodie in deteſtationem Iudaicæ cæcitatis, ne videatur Eccleſia Iudaicis ritibus conſentire, vt diximus ex D. Ignatio *n.* 7. & ideo ſuſpecti merito habentur de Iudaiſmo illi, qui ſabbatum cuſtodiunt: nam *Act.* 15. conuocato concilio Apoſtolorum ſuper eam quæſtionem, vtrum neceſſarium eſſet circumcidi fideles recenter ad fidem cōuerſos, & obſeruari ſabbatum & legem Moyſis: condemnata fuit ſententia ore Apoſtolorum quæ id aſſerebat. In hunc enim modum canonem de fide pronunciauit Petrus tanquam omnium Apoſtolorum caput: *Viſum eſt ſpiritui ſancto & nobis nihil aliud imponere vobis oneris*: & paulo ante dixerat: *Per gratiam Domini noſtri IESV Chriſti credimus ſaluari: nunc ergo quid tentatis Deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum* (id eſt, eorum qui conuertebantur) *quod neq; Patres noſtri, neq; nos portare potuimus.* Declararunt ergo Apoſtoli circumciſionem ſabbatum, & reliquas cæremonias Iudæorum

eſſe

Digitized by Google

eſſe ſublatas: quamobrem qui illud obſeruant, merito præſumuntur, ac cenſentur ex obligatione legis veteris illud obſeruare, ac ſubinde ſpiritu Iudaico duci. Deinde, quia Eccleſia abſolutę Prohibet obſeruationem ſabbati, vt patet *ex c.* 1. *& cap. peruenit de conſecr. diſt.* 3. & ex continua ac conſtanti traditione Eccleſiæ, & ex mutatione ſabbati in diem Dominicam, ac proinde illicita eſt,& mortifera huiuſmodi obſeruatio ſabbati:nã licet ſignificatio beneficij creationis hodie duret, & licet hæc obſeruatio in memoriam huius beneficij non fuerit ſignum ac figura Meſſiæ venturi,& ideo falſitatẽ non contineat ſi hodie colatur;ſemper tamen ſapit obſeruationem legis Moſaicæ, & ſaltem in obliquo indicat vel mutationem Eccleſiæ non fuiſſe congruenter factam, vel beneficiũ reſurrectionis non fuiſſe hominibus collatum vt docet idem Soar. *dicto tomo.* 1. *de religione loco allegato.* Adde quod etiam, Diuo Paulo teſte *ad Coloſſenſes.* 2. obſeruatio ſabbati erat vmbra & ſignificatio futura quietis Chriſti in ſepulchro,& ideo ſemper falſitatem aliquã continebit ea obſeruatio, ſi modo fiat,cum Chriſtus iam venerit,& iacuerit in ſepulchro, & illa ſignificaret, venturum Chriſtum, & iaciturum. Præterea inconuenienter id ſignificaret,nam hodie potius lachrymis& ieiuniis memoria Chriſti mortui decoranda eſt, vt tradit Innocentius Papa *epiſt.* 11. *ad Decentium cap.* 4. *& refertur in capite ſabbato, de conſecrat. diſt.* 3. quam gaudio & lætitia ipſius ſabbati, qui mos memorandi ac celebrandi Chriſti obitus in ſepulchro ieiunio & lachrymis antiquiſſimus eſt in Eccleſia, vt conſtat ex Diuo Hieronymo *epiſtola* 97 *ad Auguſtinum*& ex Auguſtino *epiſtola* 86.*&* 118.

9. Ad locum Diui Lucæ *Actorum.* 20. vbi dicitur conueniſſe Paulum vna ſabbatorum ad frangendum panem? Reſpondeo cum Lorino viro doctiſſimo ad eundem locum ibi, ſabbatum vel ſabbata poni pro hebdomade,ſabbatum enim etiam in ſacris litteris hebdomadam ſignificat;vnde eſt illud Phariſæi apud Lucam 18. *Ieiuno bis in ſabbato,* hoc eſt, in hebdomada, vt interpretatur Catechiſmus Romanus ſuper tertium præceptum Decalogi *fol.* 445. & *vnam* poni pro *prima* vel primo die hebdomadis, qui eſt dies Dominicus, & de die Dominica, quæ eſt prima hebdomadis dies, interpretatur etiam hunc locum Diuus Chryſoſtomus in Actis Apoſtolorum,& D. Auguſt. *epiſtola* 86. ſic etiam in prima ad Corinth. cap. 16. cum dicitur: *Per vnam ſabbati vnuſquiſque veſtrûm apud ſe reponat* (collectas ſcilicet) *recondens quod ei bene placuerit.* communis expoſitio eſt de die Dominica in qua Chriſtiani conuenire ſolebant in Eccleſiam, vt explicat D. Hieronymus *lib. contra Vigilantium cap.* 5. *& epiſtola* 150 *ad Hedibiam quæſt.* 4. & ita etiam explicat hunc locum Soarius *tomo* 2. *de religione cap.* 1. *de diebus feſtis num.* 16. *fine* vbi teſtatur communem hanc eſſe explicationem Diui Anſelmi, Diui Thomæ, Caietani & aliorum; die ergo Dominico accedebat & conueniebat Paulus in Eccleſiam, ad quam Chriſtiani conuenire ſolebant, ad frangendum panem, hoc eſt, ad porrigendam Euchariſtiam fidelibus, vt habetur in Syro Chaldæo;& de Euchariſtia intelligit etiam hunc locum D. Auguſt. *epiſtola* 86. & Bellarm. *lib.* 2. *de Miſſa cap.* 14. *& lib.* 3. *de cultu Sanctorum cap.* 11. & Valentia *lib. de legitimo vſu Euchariſtiæ cap.* 8. & ex eo loco colligit Bellarminus celebritatem diei Dominicæ, & eo præſertim die fuiſſe ſolitum Miſſæ ſacrificium: Valentia vero ex eodem loco colligit vſum Euchariſtiæ in ſpecie panis duntaxat eo tempore: Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ cap.* 3. de Euchariſtia etiam interpretatur hunc locũ,& Baronius tomo 1. annalium. Alij vero præciſe de refectione corporali: vt Lyranus ibi, Carthuſianus & D. Chryſoſtomus, aitque Chryſoſtomus ſibi videri quod etiam ad menſam ſedens Apoſtolus docuerit tradideritq; vt nos omnia pro acceſſoriis haberemus. Et ad hunc modum explicandus eſt locus Diui Pauli *Actorum* 13. *num.* 44. vbi dicitur Paulus ingreſſus Synagogas Iudæorum ad prædicandum verbum Dei. ibi, *Sequenti vero ſabbato pene vniuerſa ciuitas conuenit audire verbum Dei,* id eſt, ſequenti Dominica, & vero ſi id intelligamus de ſabbato Iudæorum, parum refert, quia licitum erat Paulo Synagogas Iudæorum ingredi eo die,non vt ſabbatum cum Iudæis coleret, ſed vt eos confunderet, & vi prædicationis conuerteret.

10. Ex dictis lux additur ad eum locum ſatis difficilem Matth. *cap.* 28. *nu.* 1. *Veſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in prima ſabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria, videre ſepulchrum;* totus enim hic orationis contextus, nihil aliud ſignificat, quam primũ diem hebdomadis,quę fuit Dominica reſurrectionis Chriſti:& eſt phraſis Hebręa, nam Hebræi memorabãt diem feſtum à veſpera in veſperam, iuxta illud *Leuitici* 23. *à veſpera vſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra,* & ſic terminum 24. horarum comprehendentem noctem & diem appellabant diẽ: ſic Geneſ. 1. *Factum eſt veſpere & mane dies vnus,* id eſt, nox & dies integrant vnum diem 24. horarum. ſic explicat Lorinus *Act.* 20. *verſu* 7. & Azor *tomo* 2. *inſtit. moral. lib.* 1. *cap.* 1. *fol.* 8. *col.* 2. *verſu, decimo quæritur,* quare cum veſperam ſabbati dicit, non veſpertinum tempus intelligit, quod currit inter diem & noctem, ſed vltimam partem ſabbati, ſeu vltimã partem hebdomadis Iudæorum, quæ vltima pars erat primum mane Dominicæ reſurrectionis, quo eluceſcente dicuntur mulieres veniſſe ad ſepulchrum; nam Hebræi ſolent etiam appellare veſperam non ſolum veſpertinum tempus, ſed etiam totam noctem ſubſequentem,& vltimam partem noctis quę eſt vicina aurorę diei,& primum mane ſequentis diei,& ſic venerunt primo mane Dominicæ reſurrectionis ſepulchrum videre, ſeu, vt explicat Maldonatus ad eum locum Diui Matthæi ex Gregorio Nyſſeno *oratione* 2. *de reſurrectione* tranſacto iam ſabbato Iudæorum.

11. Ad cap. licet, de feriis, reſpondeo noluiſſe ibi Alexandrum tertium, quod ritus & obſeruationes legis veteris,& ſabbatum illius ſimul obſeruentur cum die Dominica legis gratiæ, id enim abſurdũ eſſet, ſed locutum fuiſſe ſummum Pontificem de die Dominica, id eſt, de ſeptimo die deputato ad quietem, ſenſumque eſſe, vtrumque Teſtamentum approbaſſe morem deputandi ad quietẽ corporis ſeptimum quemq; diem hebdomadæ: quod eſt formaliter deputare ſeptimum diem, licet materialiter non ſit idem dies ad hanc quietem pro diuino cultu deputatus, cum lex antiqua deputauerit ſabbatum in diuinum cultum, noua autem diem Dominicam, ſic explicat Soar. *lib.* 2. *de diebus feſtis tomo* 1. *de relig cap.* 1. *num.* 15. vnde Iudæi incipiebant numerare ſeptimanam à ſuo ſabbato deputato ad cultum diuinum: nos autem incipimus eam numerare à die Dominica.

12. Reſtat modo inquirere ad pleniorem doctrinam, quo tempore inceperit lex Moſaica, quanto

Quo tempore cœpit lex Moſaica obligari.

tempore durauerit, & quo expirauerit? Incepit quando egreſſo populo de Ægypto, ereptoque de duriſſima Pharaonis ſeruitute, promulgata fuit à Moyſe in monte Sinai, quamuis aliqua eius præcepta præceſſerint Patribus antiquis à Deo tradita, veluti præceptum circumciſionis, & forte aliquis ſacrificiorum ritus: ita docent communiter Theologi, D. Thom. 1.2. *quæſt.* 98. *art.* 6. *corpore.* Petrus Lorca 1.2. *tomo* 2. *diſp.* 34. *de legibus.* 9. *quod attinet ad initium obligationis. fol.* 332. *col.* 1. Azor *tomo* 2. *Inſt. moral. cap.* 1. *quæſt.* 3. *fol.* 3. & omnes quos citauimus *nu.* 3. & ratio ob quam in egreſſu potius Ægypti, quàm alio tempore promulgata fuerit ea lex, & cœperit, eſt optima: nam, vt ait D. Thomas citatus, tunc temporis maior erat illius neceſſitas, commiſſi enim fuerant Hebræi gentibus, & illarum mores ac gentilicos ritus imbiberant, iuxta illud Pſalmi 105. *Commiſti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.* Vt ergo in timore & amore Dei permanerent, ac gentilicos mores exuerent, opus erat, vt fræno legis cohiberentur, & ideo vt timerent promulgata fuit ea lex inter tonitrua & fulmina, vt amarent inter ſplendorem vultus Moyſi. Præterea non decebat vt populus ille legem acciperet quamdiu ſui iuris non erat, & in captiuitate permanebat, nec ita auctus erat vt perfectã rempublicam conſtituere poſſit, nam lex non paucis hominibus, ſed magnæ communitati & liberæ apta eſt.

13. Quo tempore expirauerit.

Expirauit huiuſmodi lex ſimpliciter, & abſolute in morte Chriſti Domini, ſed ob ignorantiam huius rei obligauit Iudæos vſque ad diem Pentecoſtes, quia tunc publice promulgata fuit & prædicata per Apoſtolos lex Euangelica; nam licet Euangelica lex & Chriſtiana Sacramenta & condita fuerint, & multum profuerint ante Chriſti mortem, tamen non habuerunt vim obligatiuam præcepti, nec ſub illo obligarunt niſi poſt promulgationem ſolennem: promulgatio autem ſolennis facta fuit die Pentecoſtes, eſt enim promulgatio de eſſentia legis: ita docet Concilium Trid. *ſeſſione.* 6. *capite* 4. loquens de Baptiſmo. Bellarm. *de ſacramento Baptiſmi libro* 1. *capite* 5. §. *quarta propoſitio. tomo* 2. *fol.* 242. *columna* 2. Petrus Lorca 1.2. *tomo* 2. *diſputatione* 34. *de legibus. fol.* 533. §. *certa tamen. columna* 1. vbi dixit certa fide credendum eſſe antiquatam fuiſſe legem cum Euangelium introductum eſt: introductum autem fuit Euangelium cum Apoſtoli poſt aduentum Spiritus ſancti publice & palam id prædicare cœperunt in die Pentecoſtes. Probat vero Bellarm. hanc doctrinam his rationibus. Prima, quia lex vetus viguit vſque ad Chriſti mortem, ab eo autem tempore, neque Chriſtus, neque Apoſtoli publice locuti ſunt. Secunda, quia non debuit promulgari lex noua gratiæ, niſi completis ac conſummatis omnibus myſteriis redemptionis noſtræ, completa autem fuerunt hæc myſteria in aſcenſione Chriſti Domini. Tertia, quia primæ concioni, quam habuit D. Petrus *Actorum* 2 in ipſo die Pentecoſtes conueniunt omnes conditiones requiſitæ ad promulgationem ſolennem, nam habita eſt in vrbe regia Hieroſolyma præſentibus omnibus hominibus omnium nationum, vt ſanctus Lucas Euangeliſta teſtatur *Actorum* 2. à ſummo & maximo præcone Euangelij Diuo Petro: & in ea concione comprehenſa fuerunt præcipua capita totius doctrinæ Euangelicæ. Denique continuo etiam cœpit vſus Sacramentorum: tandem, quia lex vetus promulgata fuit in monte Sina die quadrageſimo poſt primum Paſcha Iudæorum: ergo lex noua promulgari debuit die quadrageſimo poſt primum Paſcha Chriſtianorum, fuit enim illa promulgatio legis veteris figura promulgationis legis nouæ, vt teſtatur D. Auguſt. *epiſtola* 119. & D. Leo *ſerm.* 1. *de Pentecoſte.*

Ex dictis confutata manet hæreſis Nazarænorum, Cherinthij, & Ebionitarum, qui exiſtimarunt legem Moſaicam fuiſſe æternæ durationis, ac proinde durare, & obligare adhuc poſt mortem Chriſti, fuit enim vmbra tantum, & figura legis nouæ, vnde apparente lege noua debuit neceſſario euaneſcere, ſicut euaneſcunt vmbræ apparente, ac eluceſcente ſole. Nec fuit neceſſarium aliquod reuocationis decretum, ſed lapſu temporis per ſe deſiit, quia fuit lata in tempus, & vſque ad tempus certum, & determinatum, quod ſatis manifeſtant illa verba Pauli ad Hebræos 7. *Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt, vt legis tranſlatio fiat.* & clarius ad Galatas 3. *Lex propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat.* 14.

CAPVT II.

Vtrum dies Dominica ſit de iure diuino: quam ob cauſam Eccleſia dies feſtos inſtituat: & vtrum transferantur quoad opera ſeruilia, an ſolum quoad horas canonicas: & an ex priuilegio poſſit quis ordinari in tribus diebus duplicibus non feſtis: & quid de tranſlatione indulgentiarum.

SVMMARIVM.

Encomia diei Dominicæ. num. 1.

Refertur prima opinio affirmans eſſe de iure diuino. num. 2.

Refutatur. num. 3.

Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis. numerorum 4. & 5.

Reſpondetur ad auctoritatem Doctorum primæ opinionis. num. 6.

Reliquæ feſtiuitates omnes, & dies feſti, quos Eccleſia toto anno colit, de iure etiam ſunt humano, non diuino. num. 7.

Quam ob cauſam dies Dominica moraliter immutabilis ſit, cum tamen ſit de iure humano, non diuino. num. 8.

Aſſignantur cauſæ ob quas Eccleſia dies feſtos inſtituat. num. 9.

Transferuntur dies feſti quoad horas canonicas, non quoad operum ſeruilium ceſſationem. num. 10.

An indulgentia conceſſa alicui diei feſto transferantur feſto tranſlato. ibid.

Refertur prima opinio docens non poſſe quemlibet ex priuilegio Apoſtolico ordinari tribus diebus duplicibus non feſtis. num. 11.

Aſtruitur & confirmatur ſecunda tanquam verior. num. 12.

In reli-

In religioſis Societatis de hoc dubitari non poteſt, propter ſuum priuilegium. *num. 13.*

VAria ſunt encomia quibus Patres, & Doctores diem efferunt Dominicam. Regalem illam & eminentiſſimam appellat D. Ignatius *epiſtola 3. ad Magneſianos*, ibi, *Pro ſabbatizatione diem feſtum celebrat omnis Chriſtianus Dominicam reſurrectionis Regalem & eminentiſſimam omnium dierum*. Diem libertatis appellat D. Clemens *lib. 7. conſt. cap. 71.* ibi. *die*, inquit, *reſurrectionis, quem Dominicum dicimus, conuenite ſine vlla conuentus intermiſſione, ad agendas Deo gratias, & profitendum beneficium, quibus nos Deus per Chriſtum affecit, cum liberauit nos ignorantia, errore, vinculis.* Ex his encomiis & aliis, quæ videre poteris apud Soar, *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 4. num 6.* apud Euſebium *lib. 4. de vita Conſtantini. cap. 18. & 19.* vbi refert Conſtantinũ Magnum Apoſtolicam traditionem amplectentem, diem hunc religioſiſſime obſeruaſſe, & obſeruandum præcepiſſe: apud D. Auguſt. *ſerm. 157. de tempore*: apud Tertullianum *in apologetico cap. 16. & lib. de corona militis capite 3.* & apud Concilium Carthaginenſe IV. *canone 64.* vbi dicitur non eſſe illum Catholicum credendum qui die Dominico ieiunat. exiſtimarunt nonnulli Doctores obſeruationem diei Dominici eſſe de iure diuino, non humano.

Et quod de iure diuino ſit, docet expreſſe auctor ſupplementi ad ſummam Piſanam, *verbo Dominica in additione*, Angel. *verbo feria. numero 3.* vbi dicit eſſe quaſi iuris diuini. Syluest. *verbo Dominica queſt. 1. §. 7.* ſimpliciter id affirmat, vbi alias etiam feſtiuitates ponit, quas de iure diuino eſſe dicit: vt Natalitium Domini, Paſcha, Pentecoſtem, Aſcenſionem, Epiphaniam, Aſſumptionem Beatæ Virginis, & alias. Abbas *in cap. licet de feriis*, hoc etiam indicat: nam ex diſpenſatione huius præcepti infert poſſe etiam Papã in omnibus præceptis iuris diuini diſpenſare. Et vero multum refert ſcire an obſeruatio diei Dominicæ de iure diuino ſit, an humano: nã ſi de iure diuino naturali ſit, non poterit per conſequentiam mutari, aut abrogari: in eis enim præceptis, quæ de iure diuino naturali ſunt, conſuetudo locum habere non poteſt, vt aliquid tollat, aut immutet, vt optime docet Syluest. dicto *verbo Dominica num. 3. §. ſeptimum.* Azor *tomo 2. lib. 1. inſt. moral. cap. 2. queſt. 2.* & ideo Syluester modo allegatus docet nulla conſuetudine variari poſſe diem Dominicam quoad tempus feſtiuitatis 24. horarum: quia hoc tempus inquit, eſt de iure diuino: poſſe tamen conſuetudine transferri in alium diem, quia hæc translatio ex lege poſitiua pendet, non diuina. Fundamentum horum Doctorum eſt, quia ſupponunt huiuſmodi Doctores dedicationem ſeptimi cuiuſque diei ad diuinum cultum eſſe de iure diuino & naturali, & putant mutationem ac translationem diei ſabbati in diem Dominicam eſſe in lege gratiæ ex diuina inſtitutione: confirmant hanc ſuam opinionem, quia alias poſſet feſtum hoc mutari, & abrogari per legem humanam, aut conſuetudinem, quod tamen in die Dominica non eſt concedendum, quia hactenus mutata non fuit, quod indicium eſt, eſſe iuris diuini, vt communiter Doctores docent *ad cap. licet*, & *ad cap. conqueſtus de feriis.* Ergo eſt de iure naturali & diuino.

Dicendum eſt tamen obſeruationem diei Dominici & quoad dedicationem temporis 24. horarum, & quoad electionem diei Dominici potius quam alterius cuiuſcunque diei eſſe de iure humano & canonico, non diuino & naturali. ita docet Soarius *tomo primo de religione libro 2. de diebus feſtis, capite 4. numero 8.* & Diuus Thomas *2. 2. quaſtione 122. articulo 4. ad 4.* Caietanus *ibidem*, Maior *in 3. diſtinct. 37. quaſtione 19.* Aſtenſis *in ſumma libro 1. titulo 22. articulo 3.* Diuus Anton. *2. part. tomo nono capite ſeptimo.* Bonauentura *in 3. diſtinct. 37. circa litteram.* Sotus *libro ſecundo de iuſt. quaſtione 4. ad 2.* Waldenſis *de ſacramentalibus titulo 17. capite 140.* Turrecremata *in caput primum de conſecrat. diſtinct. 3.* Nauarrus *in manual Lat. cap. 13. numero 1.* Tabiena *verbo Dominica numero 2.* Roſella *ibi numero 1.* Armilla *ibi num. etiam 1.* Azor *tomo 2. libro 1. inſtitution. moral. capite 2. quaſtione 2.* Albertinus *libro 6. de hæreſibus, verſiculo, quintus error.* Dinus Auguſtinus *ſermone 151. de tempore.* Archidiaconus *in cap. ieiunia, de conſecrat. diſtinct. 3.* Catechiſmus Romanus *in tertium Decalogi præceptum folio 442.* & fundamentum eſt, primo, quia quamuis inſitum nobis ſit à natura, vt aliquod tempus ad colendum Deum impendamus, tamen non ita à natura edocti ſumus, vt illum per hunc potius cultum externum, quam alium, aut, vt hoc potius die quam alio colamus: totum ergo hoc negotium ſpectat ad iudicium humanum. Secundo, quia eſt contra regulam communem in Eccleſia tot ſæculis obſeruatam atque confirmatam, quod videlicet in lege gratiæ nulla ſint data ſpecialia præcepta diuina de his accidentalibus obſeruantiis, ac cæremoniis, quibus Deum colamus, ſed tantum de ſubſtantialibus, quæ ſunt fides, ſacramenta, & ſacrificium: reliqua enim diſpoſitioni Paſtorum relicta ſunt, ac proinde ex ſolo præcepto, & iure Canonico Eccleſiæ, eſt determinatio diei Dominicæ, ad diuinum cultum, & eodem iure mutata eſt obſeruatio ſabbati in Dominicam. Tertio, quia fundamenta contrariæ opinionis ad ſummum probant hoc præceptum Dominicæ obſeruationis non incepiſſe à lege ſcripta Eccleſiæ, ſed à traditione Apoſtolorum: nam quod ex tunc cæperit conſuetudo obſeruandi diem Dominicam, aperte conuincitur ex Patribus: & quidem probabile ſatis eſt, eam obſeruationem fuiſſe ab Apoſtolis verbotenus tunc præceptam, vt animaduertit Soar. allegatus, & à toto populo Chriſtiano poſtea receptã, vtpote neceſſariam, ad religionem Chriſtianam, & morum honeſtatem, & ſub hac exiſtimatione hactenus duraſſe conſuetudinem hãc obſeruandi hunc diem Dominicum, quæ legibus ſcriptis poſtea confirmata fuit, vt conſtat liquido *ex cap. primo, & cap. ſabbato, de conſecrat. diſt. 3. & ex cap. quoniam, & ex cap. licet, & cap. conqueſtus, de feriis*, & ipſi etiam Imperatores eam confirmarunt ſuis legibus, vt patet *ex toto titulo de feriis*, præſertim *lege 2. & lege Omnes dies*, vbi poſt alias præcipuas feſtiuitates ſubditur: *Et dies Solis, quos Dominicos rite dixere maiores, pari neceſſe eſt habere reuerentia*, & in lege vltima ita dicitur, *Dominicum diem ita ſemper venerandum decernimus, vt à cunctis executionibus excuſetur.*

Ad fundamentum primæ opinionis de immutabilitate huius præcepti de obſeruatione diei Dominicæ, per conſuetudinem & legem humanam, facile reſpondetur dicendo ſimpliciter & abſolute eſſe variabile hoc præceptum reſpe-

ctu ſummorum Pontificum, & conſuetudinis, practice tamen & moraliter dici poſſe modo aliquo immutabile, licet Eccleſiaſticum ſit, quædam enim ſunt præcepta Eccleſiæ tam propinqua & conſentanea legi naturali, & tam inueterata conſuetudine obfirmata, vt moraliter loquendo, per conſuetudinem aut legem ac potentiam humanam conuenienter tolli, ac mutari non poſſint, licet diſpenſari in particulari aliquando poſſint & per hoc poſterius ſatis colligitur non eſſe iuris diuini, tum quia illud genus moralis immutabilitatis oritur ex qualitate materiæ, tum quia moraliter non poteſt occurrere rationabilis cauſa abrogationis: exemplum ſimile eſt in lege decimarum, & in lege ieiunij quadrageſimæ, ita reſpondet Soares *tomo* 1. *de religione libro.* 2. *de diebus feſtis cap.*4. *nu.* 9. & Azor *tomo* 2. *inſtit. moral. lib.* 1 *c.*2. *q.*6.

5. Dices, maior eſt autoritas Dei, quæ præcipiebat obſeruationem ſabbati Exod. 20. & Geneſ. 2. *Benedixit Deus diei ſeptimo & ſanctificauit illum*, quam auctoritas Apoſtolorum, quæ præcipit obſeruationem Dominicam, & tamen obſeruatio ſabbati mutata eſt in diem Dominicam: ergo etiam & obſeruatio Dominica mutari poteſt in alium diem moraliter loquendo. Reſpondeo cum Soar. hanc moralem immutabilitatem non fundari in auctoritate & poteſtate ipſius immediati legiſlatoris, ſed fundari in materia & in ratione talis determinationis huius diei ad cultum externum Dei: nam in primis Deus initio mundi non decreuit, nec determinauit ſabbati obſeruationem, ſtatuendo illam lege aliqua perpetua ac indiſpenſabili ſed temporanea, id eſt, durante ſtatu illius populi, *donec veniret ſemen cui promiſerat*, vt ait D. Paulus & ideo adueniente eo tempore per ſe ceſſauit, non ex defectu poteſtatis, aut voluntatis ipſius legiſlatoris: deinde quia cum Deus à principio ſanctificauit diem ſabbati, non promulgauit legem aut obligationem perpetuam ipſius ſabbati ſed poſuit fundamentum ipſius ſanctificationis cum ſeptimum diem condidit, at vero præceptum hoc Eccleſiaſticum de ſanctificatione, & obſeruatione Dominica latum fuit ſine temporis differentia, ac proinde quantum eſt ex ſe latũ fuit in perpetuum, quia Eccleſia Chriſti de ſe eſt perpetua, & vtilitas huius præcepti de ſe eſt etiam perpetua. Denique quia præceptum illud legale de obſeruatione ſabbati includebat ordinem ad myſterium futuræ reſurrectionis Chriſti, quæ aliquando debebat deſinere eſſe futura, & incipere eſſe præſens: & ideo ex eo tempore quo præſens eſſe cœpit, oportuit abrogari tale preceptum at vero hoc Eccleſiaſticum præceptum innititur in myſterio reſurrectionis Chriſti iam facto & præterito, quod vt ſic immutabile eſt, nec enim poteſt Chriſtus non reſurrexiſſe.

6. Ad auctoritatem Abbatis, Syluestri, & aliorum Doctorum aſſerentium obſeruationem diei Dominicæ eſſe de iure naturali, & diuino: reſpondeo eos ius diuinum late & ampliſſime ſumere: ſolent enim iuris Canonici & Ciuilis interpretes ius diuinum appellare aliquando omnia præcepta, etiam cæremonialia, quæ in lege veteri reperiuntur, quicquid enim præcepti in ſacra pagina reperitur, ius diuinum appellant, & quia Apocalypſis 7. & Act. 1. & 1. ad Corinth. 16. diei Dominici cultus ſignificatur, ideo dicunt obſeruationem cultus huius diei iuris eſſe diuini. Tandem, quia præceptum de die Dominico colendo aliquid habet iuris diuini & naturalis, nam ratio naturalis ipſa dictat, vt aliquod in hebdomade tempus diuino cultui Deoque colendo impendamus, licet non dictet quale tempus eſſe debeat, & determinatio illius ad Eccleſiam ſpectet, & ideo illi exiſtimãt præceptũ obſeruationis Dominicæ, diuini atque naturalis iuris eſſe, vt optime aduertit Azor *tomo* 2. *inſt. mor. l.* 1. *c.* 2. *q.* 2.

7. Reliquæ etiam feſtiuitates quas Eccleſia repetito in ſe orbe, totoque per totius anni curſum, ac decurſum colit: ſiue ſint feſtiuitates Chriſti, veluti Paſcha, Natiuitas, Aſcenſio Chriſti Domini, diei Pentecoſtes, feſtum Trinitatis, Epiphania & aliæ ſimiles: ſiue beatiſſimæ Virginis, veluti feſtum Incarnationis, Aſſumptionis, & aliæ huiuſmodi ad vitam & mortem Chriſti Domini, aut beatiſſimæ Virginis, aut ſanctorum Martyrum aut Confeſſorum ſpectantes, iuris ſunt humani, & inſtitutæ ab Eccleſia, vt late probat Azor *tomo* 2. *l.* 1. *à cap.* 8. *& deinceps* & Soar. *tomo* 1. *de relig. l.* 2. *de dieb. feſtis toto c.* 5. quos videre poteris, noſtri enim inſtituti id non eſt oſtendere.

8. Sed quæres hic quæ rationes fuerint tam firmæ & ſtabiles huius moralis immutabilitatis cultus diei Dominicæ? Plurimæ à ſanctis Patribus aſſignantur, quas videre poteris apud Soar. *tomo* 1. *de relig. l.* 2. *de diebus feſtis c.* 4. *num.* 11. apud Azorium *tomo* 2. *inſt. moral. lib.* 1. *c.* 2. *quæſt.* 4. apud Sayrum *in claui regia lib.* 7. *c.* 1. Prima & præcipua eſt, quia in eo die Chriſtus Dominus ſurrexit à mortuis: huiuſmodi tamen prærogatiuas diei Dominici & rationes veluti perpetuas & moraliter immutabiles, vt appellat Soar. allegatus *numero* 10. nemo melius comprehendit, quam ſexta Synodus Generalis Conſtantinopolitana cap. 8. quæ quidem ad 7. reducuntur: & hæ ſunt. Prima, quia in eo die Deus lucem condidit. Secunda, quia in eo Manna olim in deſerto Hebræo populo pluit. Tertia, quia in eo Chriſtus Dominus homo natus eſt, & in eo ſtella duce à Magis adoratus fuit, in eo baptizatus in Iordane à Ioanne Baptiſta, in eo ſurrexit, in eo Spiritus ſanctus in Apoſtolos è cælo demiſſus eſt. ob quas cauſas & rationes eadẽ ſexta Synodus Conſtantinopolitana *dicto capite & canone* 8. ſic concludit: *Tanta ergo debet eſſe diei Dominicæ obſeruancia, vt præter orationes, & Miſſarum ſolennia, & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat.* Has etiam fere rationes inuenies apud Diuum Leonem Papam *epiſtola* 81. *cap.* 1. & apud Diuum Aug. *ſerm.* 54. *de tempore.*

9. Finis autem ob quem Deus & Eccleſia Catholica feſtos dies inſtituerunt, eſt, vt his ſaltem diebus Chriſti fideles orationi, & operibus pietatis vacent, quod maxime neceſſarium eſt ad vitam ſpiritualem, ac gratiam conſeruandam, & acquirendam; nam cum aliis hebdomadæ diebus perpetuo quaſi negotiis externis diſtrahantur homines, ita vt vix modicum quid internis deuotionis & pietatis actibus impendant: voluit Deus & Eccleſia, vt per huiuſmodi quaſi interualla, vires ſpirituales, ne negotiorum pondere ſuccumbant, reficiantur. Hinc Iſaias *capite* 58. *delicatum ſabbatum* appellat, quoniam dies feſti ſunt veluti deliciæ Domini & piorum hominum, vt egregie interpretatur Sayrus *in claui regia libro ſeptimo capite tertio numero* 9. qui enim digne & deuote dies feſtos obſeruant, ampliſſima à Deo præmia conſequuntur, vt videre eſt apud ipſum Iſaiam dicto capite 58. Martyribus vero & con-

Quam ob cauſam Eccleſia Catholica inſtituerit dies feſtos.

Digitized by Google

Confeſſoribus, ac etiam aliis viris ſanctis, ideo Eccleſia ſanctiſſime dies feſtos dicauit, vt eorum exemplo nos prouocaret, ad eandem gloriam comparãdam, quam illis egregiis factis ac virtutũ geſtis glorioſiſſime cõpararunt, ne ſcilicet nobis impoſſibile videatur ad illud virtutũ ac laborũ lumẽ peruenire, ad quod illi, cũ homines eſsẽt nobis ſimiles, peruenerunt, de quo argumento plura videri poterunt apud Sanctos Patres & Catechiſtas, hæc enim noſtro inſtituto ſatis ſint.

10. Dubitari tamen hic poteſt, an dies feſti transferantur ſolum quoad officia & preces horarias Sacerdotum, an etiam quoad ceſſationem operũ ſeruilium? Et reſpondendum eſt cum Sayro *in claui regia lib. 7. cap. 3. numero* 10. & cum Diuo Ant. *2. parte titulo 9. cap. 7. initio*, & cum Tabiena *verbo Dominica quæſt.* 2. ſolum transferri quoad officia, non vero quoad ceſſationem operum ſeruilium, & ita conſuetudo communiter obſeruat, & praxis Eccleſiæ vniuerſæ: id quod etiam patet à ſimilibus exemplis, nam ſi occurrat ieiunium Eccleſiæ, & ex voto in eadem die; nullus dicet teneri nos transferre vnum ieiunium in alium diem: & idem dicendum eſt, ſi duo ieiunia ex obligatione Eccleſiæ in eodem die concurrant, v. c. ieiunium vigiliæ ſancti Matthæi, aut ſancti Thomæ Apoſtoli, cum ieiunio quatuor temporum; & ideo etiam dicendum eſt, de obſeruatione diei feſti, quoad ceſſationem operum ſeruilium, ſi duo feſta eodem die concurrant: non enim tenemur vnam obſeruationem & ceſſationem operum ſeruilium in alium diem transferre: ſicut non tenemur duas Miſſas eodem die audire, ſed vtrique præcepto ſatisfacimus vna Miſſa, & vna ceſſatione operum ſeruilium, vt egregie notauit Sayrus allegatus *dicto n.* 10. An autem cõcurſus horum duorum præceptorum ſit circumſtantia neceſſario confitenda, ſi violentur eadem præcepta, dicemus poſtea in tertio præcepto ac mandato Eccleſiæ, vbi de circumſtantiis confeſſionis agemus. Sed rogabis, an quando transferuntur horæ canonicæ trãsferantur etiam indulgentiæ conceſſæ à Summo Põtifice? Negat expreſſe Azor *tomo 2. inſt. mor. l. 1. c. 28. q. 8. ſ. 183. col.* 1. affirmans eas eſſe adnexas ex conſenſu & conceſſione Summi Pontificis diei certo, & non poſſe in alium diem transferri, niſi id ſpeciale priuilegium in illarum diplomate exprimatur, cui opinioni aſſentior propter eandem rationem.

11. An aliquis ex priuilegio poſſit ordinari tribus diebus duplicibus feſtiuis non feriatis.

Sed rogabis, an cum Summus Pontifex concedit priuilegium alicui, vt poſſit extra tempus à iure ſtatutum tribus diebus feſtiuis, ad tres ſacros ordines ſubdiaconatus, diaconatus, & ſacerdotij promoueri, nomine diei feſti intelligatur, feſtus dies, ac feriatus, in quo populus à laboribus & operibus ſeruilibus ceſſat, an ſufficiat quod ſit dies duplex, licet non ſit feriatus? Bipartita eſt ſententia hac de re. Prima docet neceſſe eſſe hos dies à laboribus & operibus ſeruilibus feriatos, & non ſufficere quod ſint duplices & feſti in ordinem ad officia diuina. eam docet Azor *tomo 2. inſt. moral. l. 1, cap. 27. q. 19.* fundamentum illius eſt, quia ille dicitur vulgariter dies feſtus, quem populus & clerus pro feriato ab operibus ſeruilibus habet, & Summus Pontifex accipit diem feſtum in prædicto priuilegio, vt paſſim & communiter accipi ſolet, loquitur enim vt communiter loqui homines conſueſcunt.

Secunda tamen ſententia verior, & probabilior docet ſufficere quod ſint dies duplices & feſti in ordinem ad officia diuina, licet non ſint à laboribus feriati, ita docet expreſſe Emanuel Rodericus *tomo tertio quæſtionum regularium quæſtione 23. articulo 5.* nam in priuilegio mendicantium, quod habetur in compendio mendicantium *titulo ordinis ſacri §. finali*, conceſſo ab Alexandro VI. ordini D. Hieronymi, ita habetur: *Prior Generalis ordinis ſancti Hieronymi, & ſinguli Priores eiuſdem ordinis præſentes & futuri, poſſunt eligere quemcunque Epiſcopum Catholicum, communionem ſedis Apoſtolicæ habentem, qui perſonas ſingulorum monaſteriorum eiuſmodi, ad id idoneas, ad omnes etiam ſacros & presbyteratus ordines, etiam extra tempora à iure ſtatuta, tribus diebus, Dominicis ſiue feſtiuis duplicibus ſucceſſiue promouere poſſit, diœceſanorum licentia ſuper hoc requiſita.* Quod priuilegium ad alias etiam mendicantium familias, vt egregie ibi notat Rodericus, extenditur, per communicationem. Dubitari tamen hic poteſt, an requiratur quod huiuſmodi dies duplices neceſſario debeant eſſe à laboribus feriati? Sed hoc dubium locum habere non poteſt, vt conſideranti patebit, quia ſtatim in prædicto priuilegio diſtinctionem facit Summus Pontifex inter dies Dominicos, qui ſemper ſunt feriati à laboribus & inter alios dies feſtos duplices, de quibus non expreſſit debere eſſe à laboribus feriatos, vt videre eſt ibi, *tribus diebus Dominicis, ſiue feſtiuis duplicibus*: vbi illa particula *ſiue*, eſt diſiunctiua & non ſynonyma, aut copulatiua: & quamuis dicat, feſtis, & poſtea addat, duplicibus: parum refert, quia illud nomen feſtum ſumendum eſt per ordinem ad celebrationem officij duplicis, non per ordinem ad vacationem aut feriationem operum ſeruilium. Colligitur hoc ex Soario *tomo primo de religione libro ſecundo de diebus feſtis capite nono, numero* 22. vbi notat *in Clementina vnica de reliquiis & veneratione ſanctorum*, feſta Doctorum Eccleſiæ, & Euangeliſtarum æquiparari feſtis Apoſtolorum, non quidem in feriatione horum feſtorum ſed in celebratione eorum ſub officio duplici. Præterea Eccleſia celebrat feſta ſancti Lucæ Euãgeliſtæ, ſancti Ambroſij, Bonauenturæ, & ſancti Thomæ Aquinatis ſub officio duplici, & in prædicta Clementina hi dies horum ſanctorum, feſti dies appellentur: non ergo requiritur, vt dies feſti appellentur, quod huiuſmodi dies ſint feriati à laboribus, cum in iure dies feſti appellentur hi, qui à laboribus feriati non ſunt.

Iam vero circa religioſos noſtræ Societatis de hoc dubitari non poteſt propter priuilegium expreſſum conceſſum noſtro ordini tantum, & non aliis, à Gregorio XIII. die 22. Septembris, anno 1582. Pontificatus ſui anno vndecimo, & confirmatum à Paulo V. Verba priuilegij hæc ſunt: *Præcipimus Epiſcopis, vt extra tempora à iure ſtatuta, tribuſque Dominicis vel aliis feſtiuis diebus continuis ad ſacros etiam presbyteratus ordines promoueant,* (videlicet religioſos Societatis) *nos n. illis ordines prædictos ſic ſuſcipiendi, ac prædictis antiſtitibus eos ordines ipſis conferendi, facultatem tribuimus, non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus quibuſcunque contrariis. &c. Præſentis autem gratiæ communicationem aliis mendicantibus interdicimus omnino.* Et vero ſubſiſto parũper in his verbis, nam ex illis deſtruitur 13. Priuilegiũ Societatis.

Google

tur ſententia Roderici, & confirmatur ſententia Azoris, nec Emanuel Rodericus mentionē fecit huius Societatis priuilegij, cum tamen de priuilegiis religionis ageret, nec huic dubio occurrit: occurrit tamen dubio, quod ex Concilio Tridentino oriri poterat, ſic enim ait: *Nec obſtat conciliũ Tridentinum ſeſſ. 23. c. 8. de reformatione, in quo dicitur, quod ordinationes ſanctorum ordinum ſtatutis temporib. fiant, in his enim verbis nō reuocat Concilium Trid. prædictum priuilegium conceſſum ordini Diui Hieron. quia non addit, non obſtantibus quibuſcunq; priuilegiis mendicantium.* Hæc ille. Vbicunque autem priuilegia mendicantium reuocantur, hæc clauſula apponi ſolet, vt notat idem Rodericus citatus *dicto tomo 3. qq. regul. q. 23. art. 5.* Verum dici fortaſſe poteſt, ideo in noſtro priuilegio hæc verba apponi: *Præſentis autem gratiæ communicationem aliis mendicātibus interdicimus omnino*: non quod Summus Pontifex velit eos priuare ſimili priuilegio, ſi forte illud habeant, ſed quod velit interdicere eis noſtram frequētiam in ſuſcipiēdis ſacris ordinibus tribus diebus duplicibus, feſtiuis extra tēpora: aut fortaſſe in his verbis voluit, vt alij religioſi non ordinarētur ſacris niſi in diebus duplicibus feriatis à laboribus: noſtri vero in diebus feſtiuis, ſiue feriatis, ſiue nō feriatis, & hoc ſpeciale priuilegiũ noſtris tantum videtur modo concedere: cum aliud priuilegium ſuſcipiendi ſacros ordines tribus diebus continuis feriatis iam ratione aliorum mendicantium haberemus, vt conſtat ex priuilegio allato ab Emanuele Roder. allegato. Cauſæ enim ob quas nobis Gregorius XIII. tam amplum priuilegium conceſſit ſunt continuæ miſſiones quas Societas habet, & neceſſitates quæ paſſim occurrunt mittendi Sacerdotes in exteras nationes ad infidelium conuerſionem. Solum tamen in noſtro priuilegio Societatis dubitari poteſt de illis feſtiuis diebus, an debeant eſſe feriati à laboribus an ſufficiat quod ſint feſti per ordinem ad officiũ duplex? Sed iā ſupra reſolutum manet, ſufficere ſi dicantur feſti per ordinem ad officium duplex, quia in iure nomine dierum feſtorũ, veniunt dies duplices, & forte etiam ſemiduplices, quamuis feriati à laboribus non ſint. Priuilegium Societatis eſt in viridi obſeruantia & vſu confirmatum: nam tribus diebus duplicibus ordinatus fuit Pater Emanuel Viera eiuſdem Societatis Conimbricæ à Domino Alfonſo ab Albicaſtro Conimbricenſi Epiſcopo, non feriatis: tribus item diebus duplicibus non feriatis ordinati fuere Amaæ duo Patres Societatis IESV, me præſente ab Illuſtriſſimo Domino D. Roderico à Cunha, Epiſcopo Amicēſi, poſtea meritiſſimo Portuēſi examinato prius noſtro priuilegio, & diligenti præmiſſo ſtudio ſuper hanc rem, & ſæpe hoc vidi fieri in noſtra Societate. De minoribus ordinibus dicit Emanuel Rodericus *dicto tomo qq. regul. q. 23. artic. 5* poſſe à mēdicātibus ſumi tribus dieb. ſemiduplicib., vbi affirmat ita declaraſſe Clementem VIII.

CAPVT III.

Ad quem pertineat dies feſtos inſtituere qui colantur ſub mortali, & an Epiſcopi ſine populi & cleri conſenſu id facere poſſint?

SVMMARIVM.

Quid nomine ceſſationis ab operibus ſeruilibus intelligatur in ſacris literis, & nomine ſanctificationis ſabbatorum. num. 1.

Spectat dies feſtos inſtituere qui colantur ſub lethali in toto orbe à ſolo Summo Pontifice. num. 2.

An hoc etiam ſpectet ad Concilium vniuerſale. ibid.

Epiſcopi poſſunt in ſuis tantum diœceſibus illos inſtituere in honorem Sanctorum qui iam ſunt canonizati. numero 3.

Quid ſi tantum ſint canonizati. ibid. & num. 15.

Non opus eſt conſenſus & approbatio Summi Pontificis, vt dies feſti ab Epiſcopis inſtituti obligent. n. 4.

Non poſſunt hodie Epiſcopi dies feſtos conſecrare in honorem alicuius viri ſancti ſiue martyris, ſiue confeſſoris, quin prius in album ſanctorum à Summo Pontifice referatur. num. 5. & quare, ibid.

Olim poterant Epiſcopi dies feſtos dicare in honorem virorum Sanctorum in ſuis tantum diœceſibus, antequam à Summo Pontifice canonizarentur, & hoc modo multi ſancti ex antiquis canonizati fuerunt. num. 6.

Refutatur ſententia exiſtimantium, poſſe hodie Epiſcopos in ſuis diœceſibus inſtituere dies feſtos in honorem virorum ſanctorum, quamuis à Summo Pontifice non ſint canonizati. num. 7.

Vtrum Epiſcopi poſſint hos dies indicere abſque populi & cleri conſenſu. num. 8.

De iure non poſſe; de conſuetudine poſſe. ibid. & numero 10. & 11.

In negotio inſtitutionis dierum feſtorum expreſſe ius poſtulat conſenſum populi, non ſuffragium. n. 13.

An Epiſcopi poſſint dies feſtos conſecrare in honorem ſanctorum, qui iam ſunt beatificati, non tamen canonizati. num. 14.

Affirmatiue reſpondendum eſt. num. 15.

Inquiri ſolet quid Deus olim præcipiebat per 1
ceſſationem ab operibus ſeruilibus diebus feſtis Et certe per huiuſmodi ceſſationem nihil aliud Deus olim præcipiebat, nec hodie Eccleſia præcipit, quam dedicationem quandam illius temporis ac dierum ad cultum Dei, & ad venerationem ſanctorum: & hæc dedicatio vocatur ſanctificatio illorum dierum, iuxta modum loquendi ſacræ Scripturæ Exodi 20. *Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Non facies omne opus in eo:* Et infra: *Sex enim diebus fecit Dominus cœlum & terram, & requieuit die ſeptimo. Idcirco benedixit Dominus diei ſabbati, & ſanctificauit eum.* Sic docet D. Thom. 2.2. q. 122. *art. 4. ad 3.* & Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis c. 1. n. 7.* & Azor *tomo 2. inſt. moral. c. 1. initio.* Hæc autem dedicatio formaliter fit per ceſſationem ab operibus ſeruilibus, quæ ceſſatio pertinet ad externum cultum Dei declaratum per ſignum negatiuum: *Non facies omne opus in eo.* vnde formaliter eſt hoc præceptum poſitiuum, *Memento vt diem ſabbati ſanctifices.* materialiter vero eſt negatiuum, & per negationē explicatur atq; ceſſationē operum ſeruilium: *Non facies omne opus in eo.* in qua negatione &, ceſſatione ſanctificatio die-

rum

tum ac poſitiuus & externus cultus Dei conſiſtit, iuxta Doctores allegatos. Adde in illa etiam lege fuiſſe aliqua præcepta poſitiua quoad aliquos actus ſpectantes ad diuinum cultũ exercendos in die ſabbatho, vt oblatio, & ſanctificatio panis propoſitionis, *Leuit.* 24. & actio ſanctificandi eo die duos agnos, & duas decimas, ſimilas, & alia liba, de quibus *Num.* 28. ſed huiuſmodi cultus ceremonialis etiam erat, & non pertinebat ad omnes & ſingulos de illo populo, ſed ad Sacerdotes tantum.

2. Ad Summ. Pont. ſpectat dies feſtos inſtituere in vniuerſo orbe colẽdos.

Spectat ergo dies feſtos ſpeciali modo inſtituere, qui colantur in vniuerſo orbe ſub mortali culpa, vel per totum diem, vel vſque ad meridiem ad Summum Pontificem: reliqui enim Epiſcopi in ſuis tantùm diœceſibus de iure communi eos ſtatuere poſſunt. eſt communis doctrina, ita docet Azor *tomo* 2. *lib.* 1. *moral. inſtit. cap.* 2 *quæſt.* 1. Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis capite* 3. *num.* 2. Sylu. *verbo Dominica numero* 2. & omnes ſtatim citandi numero ſequenti. Dixi, ad ſolum Summum Pontificem ex ſpeciali modo pertinere dies feſtos inſtituere, qui colantur in vniuerſo orbe ſub mortali, quia licet Concilium generale poſsit etiam id efficere, non tamen ſine Pontifice & cogente, & approbante illud, nam ſi nec coactum, nec approbatum fuerit à Summo Pontifice, nec Concilium valebit, nec leges ab eo latæ obligabunt, vt oſtenditur in materia de fide. Et licet vniuerſalis conſuetudo totius Eccleſiæ poſſit dies feſtos obligantes ſub mortali in totum orbem introducere, non tamen ſine Summo Pont. vel expreſsè vel tacitè approbante, vt omnes Theologi fatentur. Probatur ergo propoſitio in hunc modum: nam Summus Pontifex eſt paſtor vniuerſalis totius orbis: ergo in toto orbe leges ferre poteſt. ideo enim ſummus dicitur, quia ſummam & pleniſsimam habet poteſtatem ſuper omnes Pontifices totius orbis. Deinde quia Summus Pontifex eſt legitimus ſucceſſor Diui Petri: iuxta illud Ioannis 20. *Tibi dabo claues regni cælorum.* Petro autem indefinitè traditæ ſunt oues regendæ totius orbis, *Paſce oues meas.* Ergo & Summo Pontifici traditæ ſunt etiam regendæ, & gubernandæ oues totius orbis: ergo eſt paſtor vniuerſalis totius orbis terrarum: ergo debet illas regere legibus & ſtatutis accommodatis ad vitam ſpiritualem, ac proinde legibus & ſtatutis obligantibus totum orbem ad obſeruationem feſtorum cum hoc ſpectet ad ſupernaturalem & ſpiritualem finẽ animarum, & totũ hoc negotium ſit merè ſpirituale; nõ temporale. Parco amplioribus probationibus cum huius loci non ſint.

3. Epiſcopi in ſua tantum diœceſi dies feſtos poſſunt indicere.

Epiſcopi poſſunt in ſuis tantum diœceſibus celebritates dierum feſtorum dedicare in honorem illorum ſanctorum, qui iam publica auctoritate Summi Pontificis aut canonizationẽ aut beatificationem, vt vocant, adepti ſunt, ita docet expreſſe Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 11. *num.* 4. *&* 5. loquens etiam de iis ſanctis, qui ſunt beatificati; nam reliqui Doctores ſtatim citandi ſolum loquuntur de iis qui canonizati ſunt: vt Syl. *verbo Dominica q.* 1. *dicto* 1. *num.* 3. D. Anton. 2. *p. titulo* 9. *c.* 7. *initio.* Azor *tomo* 2. *inſtit. mor. c.* 26. *q.* 4. *fol.* 165. Sancius *tomo* 1. *Decalogi cap.* 43. *folio* 598. *col.* 2. *num.* 9. & Gloſſa *in cap.* 1. *de reliquiis & venerat. ſanct. verbo Feſtiuitates, & ibi* Oſtienſis *num.* 8. Ioannes Andr. *n.* 6. *&* Gloſſa *in cap. vnico de reliquiis & venerat. ſanct. n.* 6. *vbi* Dominicus *n.* 12. Francus *n.* 3. Innocent. *cap. finali, de feriis num.* 1. *verſu ſolenniter. ibi* Butrius *num.* 4. Abbas *num.* 4. Imola *num.* 3 Troilus *de canonizat. ſanct. dub.* 2. *num.* 12. & conſtat ex *cap. conqueſtus, de feriis.* ibi, *Singuli Epiſcopi in ſuis diœceſibus,* & ex *cap. pronunciandum, de conſecrat. diſtinctione* 3. & ex *gloſſa ibi, verbo generaliter.* Ratio præcipua eſt, primò quia hoc non eſt Epiſcopis prohibitum, & eo ipſo, quod nullo iure prohibetur, cenſetur conceſſum, vt optime animaduertit Soar. citatus, quia pertinet ad ordinariam poteſtatem Epiſcopi. Sic quoties Summus Pont. excommunicat ipſo facto, & non reſeruat excommunicationem, ab ea poteſt abſoluere vel Epiſcopus, vel Parochus, vt docet Sancius *tomo* 2. *de matr. lib.* 7. *de imp. diſp.* 13. *n.* 1. poſt multos quos allegat. Sic etiam quoties Epiſcopus etiam excommunicat, & nec ſibi nec alteri eam excommunicationem reſeruat, poteſt etiam Parochus ab ea abſoluere, vt late probat Gutier. *lib.* 1. *q. canon. c.* 5. *n.* 20. *&* 28. & D. Thom. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *dub.* 3. Maior *ibi.* & Syl. *verbo Abſolutio* 1 *quæſt.* 5. & Couar. *in cap. Alma mater* 1. *p.* §. 11. *num.* 5. vbi dicit hanc eſſe communem opinionem, quam etiam cõmunem fatetur Nau. *in manuali Lat. cap.* 27. *num.* 39. & Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 3. *pag.* 961. vbi loquitur de excommunicatione lata non ſolum ab Epiſcopo ſed etiã à Papa, à canone, vel concilio, & idem docet Paludanus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 5. *art.* 1. loquens etiam de excommunicatione lata per Epiſcopum, & per conſtitutiones quorumcumque inferiorum. & idem de excommunicationibus latis per Concilia Prouincialia docet Præpoſitus & Alexander, *per textum in cap, ſi quis autem, diſt.* 18. *notabili* 2. & alij quos refert ac ſequitur Gutierres allegatus *num.* 22. *fol.* 83. & fundamentum huius rei eſt, quia ad iuriſdictionem ordinariam Parochorum ſpectat, abſoluere ſuos ſubditos à peccatis, quando ea nulli reſeruantur, & excommunicatio non incurritur niſi ob peccatum, vnde ſi nec peccatum nec excommunicatio reſeruatur, Parochus, qui habet iuriſdictionem ordinariã abſoluendi à peccato, habet etiam iuriſdictionem ordinariam abſoluẽdi à cẽſuris. Secundò, quia hoc etiam confirmat vſus antiquiſsimus Eccleſiæ, nam ſẽper Epiſcopi hac poteſtate inſtituẽdi dies feſtos in Eccleſia vſi ſunt, vt conſtat ex hiſtoriis & ex variis conſuetudinibus totius orbis.

4. An opus ſit conſenſus Papæ, vt dies feſti ab Epiſcopis indicti obligent ſub mortali.

Neque opus eſt conſenſus, & approbatio Summi Pontificis, vt huiuſmodi feſtiui dies ab Epiſcopis conſecrati obligent ſub mortali, vt notat ſpeciatim Soarius, ſed ſola auctoritas Epiſcopi ſufficit: quia vnuſquiſque Epiſcopus poteſt hanc legem ferre prò ſua diœceſi abſque ſpeciali facultate vel confirmatione Summi Pontificis, cum id ad illorum pertineat ordinariam poteſtatem ac iuriſdictionem. Deinde, quia Epiſcopus niſi à iure prohibeatur, poteſt in ſua diœceſi, quicquid poteſt papa in toto orbe: in hoc autem negotio nullam prohibitionem habet: imo in iure id ſpeciatim Epiſcopis conceditur, vt conſtat ex prædicto c. conqueſtus, de feriis, & ex c. *pronunciandum, de conſecrat, diſt.* 3. & non requiritur ibi conſenſus & appro-

batio

Digitized by Google

batio papæ: quamobrem abſolute dicendum eſt, non eſſe illam neceſſariam.

5. Non poſſunt tamẽ hodie Epiſcopi priuatos dies feſtos inſtituere in honorem ac cultum alicuius viri ſãcti Martyris, aut confeſſoris, quin prius in album Sanctorum auctoritate Summi Pontificis cooptetur, vt declarauit Alexander III. *in 1. cap. de reliquiis ac venerat. Sanctorum*: nam id eſſet tacite ac virtualiter illum canonizare, vel ſaltem beatificare, quod munus hodie ad ſolum Summum Pontificem ſpectat, illiſque ſolis reſeruatum eſt, & Epiſcopis ademptum, licet olim etiam ad Epiſcopos pertinuerit. ita probat Sancius *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 43. fol.* 598. *col. 2. n. 9.* & Soar. *tomo 1. de rel. li. 2. de dieb. feſtis cap. 11. n. 3.* & omnes allegandi *n. 7. & 6.*

6. Nam vt notat Bellarminus *lib. de beatitudine Sanctorum cap. 7.* & Azor *tomo 2. inſtit. moral. cap. 26. quæſt. 4 fol. 263.* duobus modis poteſt aliquis vir ſanctus canonizari, vno particulari ita vt ſolum in prouincia, aut diœceſis loco vel territorio ſanctus habeatur: altero generaliter, ita vt in vniuerſa Eccleſia pro ſancto colatur. Primo modo olim canonizare poterant Epiſcopi in ſuis tantum diœceſibus, & hoc modò fuere quondam canonizati multi viri ſancti, quos hodie vniuerſa Eccleſia in toto orbe prò ſanctis colit, conſuetudine quadã introducta legitime, & à Summis Pontificibus approbata hodie vero iam non licet, ſiquidem Alexãder III. & Innocentius III. conſiderantes rei grauitatem, & abuſus, qui circa hanc rem oriri poterant, & maxime vt os hæreticorum obſtrueret, ſanctiſsime modum canonizationis ſtatuerunt & prohibuerunt, ne deinceps aliquis pro ſãctò haberetur, niſi à Summo Pontifice approbatiò & canonizatio ſanctitatis promanaret, vt conſtat ex cap. 1. *& 2. de reliquiis & venerat. Sanctor.* & ex cap. *audiuimus* & cap. *cum eo*, ibidem, & ideo iam non poſſunt Epiſcopi conſecrare dies feſtos in honorem Sanctorum, qui nondum ſunt publica ſedis Apoſtolicæ auctoritate in album Sanctorum cooptati: vt docent Azor & Bellarm. allegati, & vtraque gloſſa in cap. *conqueſtus de feriis.* & in cap. *pronuntiandum, de conſecrat. diſt. 3.* Turrecremata & Abbas ad prædictum cap. *conqueſtus.* Modum autem canonizationis, & rationes ob quas Summus Pontifex canonizandi munus ſibi reſeruauit, videre poteris apud Azorium *tomo 2 inſtit. moral. lib. 5. c. 6. q. 6. fol. 790. col. 2.*

7. Ex dictis patet, non eſſe approbandam doctrinam Vincentij, & aliorum veterum iuris Interpretum, qui, teſte Abbate *in c. conqueſtus num. 2. de feriis*, exiſtimarunt, poſſe Epiſcopos dies feſtos inſtituere in honorem illorum virorum ſanctorum, qui adhuc non ſunt canonizati. nam, vt ex dictis patet, ea poteſtas iam Epiſcopis adempta eſt, & ideo merito illum reprehendunt gloſſa *in capite 1. de reliquiis & venerat. ſanct. verbo Feſtiuitates*, & Oſtienſis *ibi num. 7.* & Ioannes And. *num. 6.* & gloſſa *in cap. vnico. de reliquiis & venerat. ſanct. num. 9.* vbi Dominicus *num. 12.* Francus *numero 3.* Innocentius *capite finali num. 11. verſu ſolenniter, de feriis.* & ibi Ioannes Andr. *num.* 8, Butrius *num. 4.* Imola *numero 3.* Troilus Maluetius *de canonizat. ſanct. dub. 2. numero 12*, D. Anton. *2. p. titulo 9. capite 7. initio*, Syl. *verbo Dominica quæſt. 1. dicto 1.* qui omnes dicunt textus permittentes Epiſcopis aliquem feſtum diem alicuius ſancti in ſua diœceſi inſtituere, debere intelligi de Sancto iam canonizato.

Inquires tamen an Epiſcopi poſsint huiuſmodi dies feſtos indicere ſine cleri, ac populi conſenſu? Reſpondeo de iure non poſſe. & ita docet Azor *tomo 2. inſtit. moral. cap. 26. quæſt. 3. fol. 165.* & Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 11. num. 8.* Angel. *verbo Feria numero 5.* Tabiena ibi *numero 10.* Syluester *verbo Dominica numero 3.* D. Anton. *2. p. titulo 9. capite 7.* §. 1. Abbas *ad cap. vltimum de feriis & ad cap. 1. de conſecrat. diſt. 3. num. 4.* vbi allegat Innocentium in his enim capitibus, expreſsis verbis limitatur poteſtas Epiſcoporum circa hunc actum, vt non niſi cum clero & populo poſſint præſcribere leges de peculiaribus feſtis in ſuis Epiſcopatibus obſeruandis, & id conſtat expreſſe ex ipſo cap. *conqueſtus, de feriis* & addit Azor, *nec puto conſuetudine quadam id hactenus abrogatum eſſe.* Soarius vero aſſerit multum valere cõſuetudinem in hac re, ſicut & in cæteris, atque iudicandum eſſe ex conſuetudine cuiuſque Epiſcopatus, an de facto ita conſuetudo obtineat. Credo tamen abſolute dicendum eſſe de conſuetudine poſſe Epiſcopos abſque cleri & Capituli conſenſu id facere, ſaltem ſi non in perpetuum, ſed pro vna aut altera vice dies feſtos inſtituant, vt citius negotia expediantur, vt inſinuat Syluest. *verbo conſuetudo numero 2.* & adduci poteſt *cap. non eſt, de conſuetud. in 6.* licet enim rationabile ſit, quod Epiſcopus negotia Eccleſiaſtica pertractet cum Capituli conſenſu & conſilio, cap. nouit. & cap. quanto, de his quæ fiunt à Prælatis: quia firmius eſt iudicium plurimorum. *cap. prudentia, de officio delegati, & cap. de quibus, diſt. 20.* tamen conſuetudo potuit introducere contrarium, vt dicitur in prædicto cap. *non eſt, de conſuetud.* & ratio ibi redditur, vt videlicet negotia Eccleſiaſtica citius expediantur.

8. An Epiſcopi ſine Cleri & populi conſenſu dies feſtos poſſint inſtituere de iure.

Quid de conſuetudine pro vna aut altera vice.

Quid de populi conſenſu? Partita eſt opinio. Prima aſſerit poſſe Epiſcopos de iure ſuis tantum diœceſibus dies feſtos inſtituere, populo minime vocato & requiſito, & abſque illius conſenſu. Fundamentum huius opinionis eſt, quia ad populum pertinet parere atque obedire, & non leges ferre & ſancire, & quia inſtitutio dierum feſtorum, eſt negotium mere ſpirituale, quod ad ſolam poteſtatem ſpiritualem ſpectat, non ad temporalem, aut popularem, in his enim, quæ ad religionem ſpectant, populus eſt ſubiectus Epiſcopo, & hanc opinionem docuit Ant. Butrius in cap. *conqueſtus, de feriis.* licet poſtea ſententiam mutauerit.

9. An neceſſarius ſit populi conſenſus.

Secunda negat: quia in prædicto capite *conqueſtus*, aperte requiritur populi conſenſus, vt Epiſcopi poſſint dies feſtos inſtituere obligantes ſub mortali culpa, & ſic à iure limitatur poteſtas Epiſcopo in hoc negotio: & ita ſentiunt Archidiaconus, Federicus, & Panormitanus ad prædictum cap. *conqueſtus, de feriis.* & idem docent Syl. *verbo Dominica quæſtion. 1.* Angelus *verbo feria num. 5.* Tabiena *eodem verbo num. 10.* in his enim, quæ ad aliquem pertinent, naturalis ratio poſtulat, vt audiatur, cum nullius poteſtatis ſit, inaudita parte ferre ſententiam: obſeruatio autem & inſtitutio dierum feſto- 10.

rum

Digitized by Google

rum multum pertinet ad populum, cum in illa ab operibus & laboribus ceſſare debeat, maxime, cum huiuſmodi feſtiuitates non ſint abſolute loquendo ad ſalutem populi neceſſariæ, ſed ad quendam ornatum maiorem, & deuotionem & aliàs poſſit inde multum populus grauari à ſuis laboribus & lucris, ad vitæ ſuſtentationem neceſſariis ceſſando, & ideo merito ius ſtabiliuit, vt Epiſcopi abſque populi conſenſu dies feſtos non inſtituerent.

An Epiſcopi de conſuetudine de ſolo cleri conſenſu dies feſtos poſſint inſtituere.

11. Quapropter, ſi de iure loquamur, ſecunda ſententia eſt omnino tenenda, quæ ſati: probatur ex *cap. conqueſtus, de feriis, & ex cap. pronunciandum, de conſecrat. diſt.* 3. De conſuetudine tamen iam receptum eſt, vt dies feſti ſola Epiſcopi auctoritate, adhibito conſilio clericorum, non tamen ſuffragio, ſtatuantur. ita docet Azor *tomo 2. inſtit. moral. cap. 26. quæſt. 2. fine fol. 163. col.* 1 Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis num.* 9. quæ plane conſuetudo ſeruanda eſt, vbi introducta fuerit: optime tamen animaduertit Soarius ſatis nunc conſentire populum per hoc ſolum quod non contradicat. Exiſtimo tamen neceſſarium eſſe de iure cleri conſenſum ad ſtatuendum aliquem diem feſtum in perpetuum in honorem alicuius ſancti canonizati: non vero ad præcipiendum, vt pro vna aut altera vice dies aliquis ſeruetur, & quia hoc non multum populo præiudicij afferre poteſt, & quia poſſunt frequenter occurrere circumſtantiæ, quæ id requirant, in quibus clerus non tam facile conuenire poteſt ad deliberandum hac de re, vt conſideranti patebit.

12. Immo addit Abbas *in cap. vlt. de feriis*, non eſſe de iure ſemper neceſſarium populi conſenſum, vt Epiſcopi poſſint dies feſtos perpetuos decernere, ac ſtatuere, quia ſi vniuerſus populus abſque legitima cauſa contradicat, non obſtabit eius diſſenſus, & in confirmationem affert caput primum, de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli. & cap. primum diſt. 65. quæ iura de Sacerdoribus loquũtur, non de populo: quamobrem ſi aliquid probant: re tamen vera nihil probant, quia loquuntur de perſonis, quæ ſuffragium habent in negotiis decernendis. At vero dies feſti non ſunt decernendi ſuffragiis, ſed conſenſu Epiſcopi, populi, & cleri, loquuntur etiã de ea differentia in qua minor pars ſuffragium habens, contradicit: at vero, vt dixi, nec populus, nec clerus ſuffragium habet deciſiuum quoad dierum feſtorum inſtitutionem: paucorum vero contradictio quando aliquid pluralitate ſuffragiorum decernendum eſt, nihil obſtat, niſi aliqua manifeſta ratio allegetur, quæ coram ſuperiore probanda eſt, vt notat optime gloſſa in cap. 1. de his quæ fiunt à maiori parte Capituli, vt animaduertit Soar. *tomo 1. de relig. ca. 11 de diebus feſtis l. 2. numero* 8.

13. In præſenti vero negotio dierum feſtorum expreſſe ius poſtulat conſenſum populi, non ſuffragium, & ideo ſi vniuerſus populus contradicat, cenſenda eſt maior pars reſpectu Epiſcopi & clericorum, ac proinde deberet præualere. in quam rem notanda ſunt verba *capitis primi de conſecr. diſt.* 3. ibi, *quam ſinguli Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus cum populo collaudauerint*, vbi verbum *collaudauerint*, vt notat Soar. allegatus, conſenſum denotat populi & Epiſcopi, non ſuffragium. & idem notauit etiã Abbas *in c. 1. de his quæ fiunt à prælatis. notabili* 2. *n.* 3. quamobrem ſi vniuerſus populus vnanimiter cõtradiceret, præſumeretur iuſta de cauſa contradicere, & præualeret, ſi tamen Epiſcopus cum clero conuenirent, & aliqui etiam de populo conſentirent, licet plures de eodem populo contradicerent, tunc forte procederet ſententia Abbatis, maxime vbi ratio contradictionis iuſta & clara videretur, vt notat Soar. *numero* 9. Hæc autem locum ſolummodo habent ante latum præceptum de diebus feſtis colendis, nam ſemel præſtito populi conſenſu, & lato præcepto, non erit in poteſtate totius populi illud abrogare, niſi abroget Epiſcopus. Epiſcopus autem ſolus illud poterit abrogare, quia poteſtas eius quoad hoc nullo iure limitata eſt, vt egregie docet Soar. *dicto n.* 9.

Dubitari hic poteſt, an poſſint Epiſcopi ſacrare dies feſtos in honorem ac venerationem illorum ſanctorum, qui nondum ſunt canonizati, ſunt tamen auctoritate Romani Pontificis beatificati? Affirmat Soar. *tomo 1. de religione. libro 2. de diebus feſtis capite* 11. *numero* 4. *&* 5. Ratio tamen dubitandi eſt, quia iura quæ hanc poteſtatem Epiſcopis concedunt: ſolum loquuntur de illis ſanctis, qui iam canonizati ſunt, & in horum cultum ac honorem dicunt poſſe Epiſcopos dies feſtos conſecrare, vt videre eſt in *cap. audiuimus, & in ca. ex eo, de reliquiis, & veneratione ſanctorum, & capite Venerabili, de teſtibus & atteſtationibus.* beatificatio autem non eſt canonizatio. Secundo, quia omnes Doctores ſemper vtuntur hoc nomine canonizationis, & non beatificationis, & dicunt in honorem illorum ſanctorum, qui iam ſunt canonizati, poſſe Epiſcopos inſtituere dies feſtos, vt videre eſt apud Syluestrum *verbo Dominica numero* 1. apud Azorium *tomo 2. inſtit. moral. toto capite* 26. apud Tabienam *verbo Canonizare numero* 1. *&* 2. & apud vnicum Soarium, qui hoc etiam extendit ad viros ſanctos auctoritate Summi Pontificis beatificatos, & apud Sancium *tomo* 1. *Decalogi libro 2. cap. 43. num. 3. fol.* 597. 14

An in honorem ſanctorum qui ſunt beatificati tantũ.

Affirmandum tamen eſt cum eodem Soario allegato, & idipſum videtur etiam inſinuare Bellarminus *lib. 1. de beatitudine ſanctorum cap. 7. §. primũ enim. tomo 1. fol.* 1574. vbi aſſerit ſeptem honores conſequi viros ſanctos per canonizationem. Primus eſt quod in catalogo ſanctorum inſcribantur. Secundus quod in publicis Eccleſiæ precibus inuocentur. Tertius quod templa & aræ in eorum memoriam inſtruantur ac dedicentur. Quartus quod horæ canonicæ, & Miſſæ ſacrificia in eorum honorem recitentur, ac offerantur. Quintus, quod eorum imagines depingantur, addito circum caput certo quodam ſplendore indice gloriæ ſplendoris, qua fruuntur. Sextus, quod eorum reliquiæ pretioſis thecis aſſeruentur, & publice venerentur, ponanturque in altari publico cauſa venerationis. Septimus, quod dies feſti in illorum memoriam inſtituantur: quæ omnia fere conſequuntur etiam viri ſancti per beatificationem. nam inprimis in catalogo ſanctorum adſcribuntur: de illis horæ canonicæ recitantur: illis ſacrificium Miſſæ adſcribitur: inuocantur in publicis Eccleſiæ precibus: depinguntur illorum imagines, addito circum caput ſplendore: collocantur publice in altaribus Eccleſiarum, & illorum reliquiæ publice etiam exponuntur venerandæ, in illorum honorem, aræ, heremitoria, dedicantur ac extruuntur: quare ergo etiam in illorum honorem dies feſti ſtatui ac ſacrari non poterunt. Præterea nihi aliud eſt beatificatio, quam quædam canonizatio, maiori apparatu celebrata 15

Digitized by Google

lebrata: quamobrem ſi Epiſcopi poſſunt inſtituere dies feſtos in honorem illorum ſanctorum, qui iam ſunt canonizati, poterunt etiam id efficere in honorem illorum qui iam ſunt beatificati: per beatificationem enim conſequuntur ſancti, vt auctoritate Summi Pontificis ſancti habeantur, ſi non in toto orbe, ſaltem in aliqua Prouincia, Regno, regione, aut religione: ergo in his locis poterunt Epiſcopi illorum in gloriam & honorem dies feſtos inſtituere. Denique, quia, vt docet Bellarminus *tomo 1. de beatificatione*, ſeu potius *de beatitudine ſanctorum capite 10. initio*: poſtquam viri ſancti auctoritate ſedis Apoſtolicæ beati declarantur, publicum ac ſolennem cultum conſequuntur: publicus autem ac ſolennis cultus atque honor, vt bene notat idem Bellarminus citatus, & Sancius *tomo 1. Decalogi libro 2. capite 43. numero 3. fol.* 597. non ille eſt qui publice & coram multis exhibetur: ſed ille qui totius Eccleſiæ nomine tanquam ab Eccleſia inſtitutus ſanctis exhibetur: ac offertur. Vnde cum publicum cultum ab Eccleſia conſequantur, & dies feſti ad publicum cultum ſanctorum ſpectent, & nomine totius Eccleſiæ inſtituti ſiat in honorem ſanctorum, poterunt etiam Epiſcopi illis hunc cultum exhibendum dedicare ac ſtatuere. Vltimo, quia beatificatio nunquam fit à Summo Pontifice, niſi poſt ſummam diligentiam, ac inquiſitionem de ſanctitate viri ſancti, & poſtquam euidenter conſtat de miraculis, ac ſanctitate & probitate illius, & cum illa beatificatio ſit publicum ſedis Apoſtolicæ teſtimonium de ſanctitate & probitate viri, nullum iam periculum errandi datur, moraliter loquendo, ſi huiuſmodi dies feſtos Epiſcopi inſtituant. Nec refert quod iura & auctores frequentius vtantur nomine canonizationis, quam beatificationis, quia vocabulum canonizationis honorificentius eſt, & frequentius quam beatificationis, & ideo illo frequentius vtuntur, quam iſto: cum tamen (vt dixi) beatificatio nihil aliud ſit, quam quædam canonizatio minori apparatu celebrata: vtraque tamen eſt publicum teſtimonium de ſanctitate viri à ſede Apoſtolica promanans.

CAPVT IV.

De approbatione reliquiarum, & earum attrectatione: quid Epiſcopi circa collocationem imaginum poſſint, vel nō poſſint: quæritur vtrum Romanus Pontifex errare poſſit in canonizatione ſanctorum.

SVMMARIVM.

Quot difficultates explicandæ ſint. num. 1.

An liceat Epiſcopis approbare reliquias alicuius ſancti non canonizati, nec beatificati quo publice venerentur. num. 2.

Vera reſolutio non licere, licere tamen ſi ſit canonizatus aut beatificatus, & quomodo. num. 3.

Quid ſi ſit canonizatus per traditionem Eccleſiæ. ibidem.

Modus approbandi reliquias de nouo inuentas. numero 4.

Explicatur locus concilij Tridentini ſeſſione 25. ibidem.

Si grauis aliqua quæſtio oriatur, res deducenda erit ad Concilium Prouinciale, & tunc non Concilium Theologorum, ſed ſententia Patrum & ſuffragium à maiori parte expectabitur. num. 5.

Nec ſatis erit tunc ſi ſeorſim ſententiam dicant, ſed opus erit vt Patres collegialiter ſint congregati. ibidem.

Quæ certitudo requiratur veritatis reliquiarum ſancti canonizati aut beatificati, vt publico cultu venerari poſſint ſecreto & priuatim. num. 6.

Singulis Epiſcopis in ſuis diœceſibus competit approbare, ac examinare reliquias, an ſint ſancti canonizati, vt publice venerentur. num. 7.

Hanc approbationem facere poteſt quilibet Epiſcopus exiſtens extra propriam diœceſim, abſque facultate Epiſcopi illius diœceſis, in qua eſt. num. 8.

Quando reliquiæ ſunt translatæ cum teſtimonio Epiſcopi loci à quo transferuntur, non poteſt Epiſcopus veritatem illarum examinare. numero 9.

Si præmiſſa diligentia res manet anceps, an reliquiæ de nouo inuentæ ſint alicuius ſancti canonizati, aut beatificati, abſtinendum eſt à cultu illarum, non tamen contemnendæ ſunt. num. 10.

Quid ſi reliquiæ ſancti canonizati permiſtæ ſint cum aliis reliquiis ſanctorum non canonizatorum. numero 11. & 12.

An ſit ſpeciale peccatum, cuius circumſtantia neceſſario ſit confitenda, furari, aut fornicari, geſtando reliquias collo appenſas. num. 13.

Cætera inuenies ſequenti ſummario.

Duæ hic inſurgunt difficultates grauiſſimæ. 1. Prima eſt, an attento decreto Concilij Tridentini ſeſſione 25. paulo poſt initium, liceat Epiſcopis approbare reliquias alicuius ſancti non canonizati, nec beatificati, atque eas publice venerandas proponere. Secunda eſt, vtrum Epiſcopi dare licentiam poſſint ad collocandas imagines illorum virorum ſanctorum, qui nondum ſunt canonizati, nec beatificati, in altari venerationis cauſa in aliquo particulari oratorio, aut in aliqua Eccleſia publica, ſiue in eo altari Miſſa celebretur, ſiue non, attento decreto eiuſdem Concilij dicta ſeſſione 25. fine. Verba Concilij ita habent. *Hæc vt à fidelibus obſeruentur, ſtatuit ſancta Synodus, nemini licere vllo in loco vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, nullam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda eſſe noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente, vel approbante Epiſcopo, qui ſimul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciet, quæ veritati & pietati conſentanea iudicauerit, quod ſi aliquis dubius atque difficilis abuſus ſit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus grauior quæſtio incidat, Epiſcopus antequam controuerſiam dirimat, Metropolitani, & Comprouincialium Epiſcoporum Concilio prouinciali ſententiam expectet, ita tamen vt nihil inconſulto Summo Pontifice nouum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum, decernatur.* Hæc Concilium Tridentinum.

Et vero ſi loquamur de prima difficultate, dicendum videbitur alicui licitum eſſe Epiſcopis reliquias approbare alicuius ſancti nondum canonizati

Digitized by Google

nonizati, nec beatificati, vt publice venerentur,
quia quando certum eſt eſſe canonizatum, ne-
mo dubitat licere Epiſcopis ex iure communi re-
liquias illius approbare, eaſque publice veneran-
das proponere, vt docet optime Abbas *capite*
finali ad finem, de reliquiis & veneratione ſanctorum.
& Graphis 2, *par. deciſ. aurear. libro* 2. *capite* 14
numero 9. & Sancius *tomo* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.*
43. *numero* 10. *folio* 599. *columna* 1. ac proinde
dum Concilium Tridentinum modo concedit
Epiſcopis priuilegium approbandi reliquias de
nouo inuentas, debet neceſſario intelligi Con-
cilium de reliquiis ſancti nondum canonizati,
alioqui enim vanum eſſet priuilegium, quia, ni-
hil concederet, cum tamen verba priuilegij de-
beant neceſſario aliquid operari, vt conſtat ex ca-
pit. *Si Papa, de Priuilegiis in* 6. *verbo ſi autem,*
ad finem.

3. Nihilominus dicendum eſt, ſolas reliquias
viri ſancti canonizati, vel per Summum Pontifi-
cem, vel per vniuerſum conſenſum, & traditio-
nem, totius Eccleſiæ, pro ſancto iudicati, de
nouo inuentas poſſe Epiſcopos approbare, vt
publice venerandæ proponantur, nec decretum
Concilij Tridentini aliquod eis concedere pri-
uilegium ſpeciale ad hanc rem, ſed ſolummo-
do formam præſcribere ab iis ſeruandam in ap-
probandis reliquiis nouiter inuentis, & ſic do-
cet Soarius *tomo* 1. *in tertiam partem Diui Thomæ*
quæſtione 25. *numero* 6. *diſputatione* 55. *ſect.* 2.
verſu, Sed quæret aliquis, vbi dicit duo requiri, vt
reliquiæ alicuius ſancti publice adorentur. Pri-
mum eſt, vt de ſanctitate perſonæ, per vniuer-
ſum Eccleſiæ conſenſum, aut traditionem con-
ſtet. Secundum, vt conſtet per Summi Ponti-
ficis canonizationem: docet etiam Sancius *tomo*
1. *Decalogi libro* 2. *capite* 43. *numero* 10. *folio* 599.
columna 1. & Coſmus Philiarchus *de officio ſacer-*
dotis tomo 1. *par.* 2. *libro* 3. *capite* 9. *ad finem.* & Azor
tomo 1. *libro* 9. *inſtitutionum moralium capite* 8. *quæſt.*
8. & citari etiam poſſunt Abbas & Graphis *nu-*
mero præcedenti allegati, quatenus dicunt ſolas re-
liquias ſanctorum canonizatorum poſſe Epiſco-
pos approbare. Probatur primo, quia Epiſcopi
non poſſunt hodie ſanctos canonizare, nec bea-
tificare, hoc enim illis munus ademptum eſt, &
Summo Pontifici reſeruatum, vt probauimus
capite præcedenti à numero 5. *& deinceps:* nam cum v-
nus ex præcipuis honoribus, quos conſequuntur
ſancti per canonizationem, & beatificationem,
ſit, vt reliquiæ illorum thecis incluſæ publice ve-
nerentur, id quidem eſſet tacite & virtualiter eos
canonizare, quod tamen expreſſe in iure interdi-
ctum eſt Epiſcopis, vt vidimus. Secundo, quia
in capite finali de reliquiis & veneratione ſanctorum
ſtatuitur, vt reliquiæ de nouo repertæ, non pro-
ponantur publice adorandæ, abſque Summi
Pontificis licentia. quod caput deſumptum fuit
ex Concilio generali Lateranenſi, vbi idipſum
ſtatuitur: correctio autem iuris omnino vitanda
eſt quantum fieri poteſt, etiamſi ob id verba im-
proprientur, vt egregie probat Sancius *libro* 3. *de*
matrimonio diſput. 17. *num.* 6. quod maxime pro-
cedit in decretis Concilij generalis, de quibus
ſemper oportet ſpecificam mentionem fieri, in
clauſula derogatoria, vt eis derogatum cenſeatur
vt egregie probat Sancius *libro* 3. *de matrimonio*
diſputat. 26. *numero* 7. In Concilio autem Triden-
tino nulla apponitur clauſula derogatoria Con-
cilij Lateranenſis, quamobrem omnino tenen-
dum eſt per Concilij Tridentini decretum non
fuiſſe derogatum decretum Concilij Lateranen-
ſis, ſtatuentis ne reliquiæ de nouo repertæ abſq;
Summi Pontificis auctoritate publice venerentur
niſi ſint alicuius ſancti iam canonizati. Tertio,
quia Concilium Tridentinum in eodem decre-
to profitetur, ſe velle, vt in reliquiarum publicâ
veneratione ſtetur vſu Eccleſiæ, Conciliorum-
que decretis, ibi: *Hæc vt fidelius obſeruentur, ſtatuit*
ſancta Synodus. Et infra: *nulla admittenda noua mi-*
racula, nec nouas reliquias recipiendas niſi recognoſcente,
& approbante Epiſcopo, &c. quibus verbis ſolum-
modo præſcribit Concilium Epiſcopis modum
approbandi reliquias ſanctorum canonizatorum
nouiter inuentas, non autem nouas, id eſt, ſan-
ctorum, qui nondum ſunt canonizati, & hic fuit
ſemper vſus Eccleſiæ, quod ſcilicet non exhibe-
antur reliquiæ adorandæ, niſi illorum ſanctorum
quos conſtat fuiſſe canonizatos, & toto hoc de-
creto Concilij Tridentini, nulla apponitur clau-
ſula derogatoria huius vſus, vt ſolet apponi quã-
do vult aliquid derogare, vt conſtat ex eodem
Concilio *ſeſſione* 7. *capite* 10. *de reform.* *& ſeſſione*
23. *capite* 10. *item de reformat.* & in multis aliis lo-
cis. Quarto, quia decreta poſteriora, quando
prioribus expreſſe non derogant, neque illis ad-
uerſantur, trahenda ſunt ad ſenſum priorum, &
per illa corrigenda ſunt, determinanda & ſup-
plenda, vt expreſſe deciditur *in lege Sed & poſteri-*
tas, iuncta gloſſa verbo pertinent, ff. de legibus, & do-
cet Sancius allegatus *dicto numero* 10. & nemo
dicet Concilij Tridentini decretum opponi,
aut aduerſari decreto Concilij Lateranenſis:
quamobrem neceſſario ad ſenſum illius trahen-
dum eſt.

Modus autem, quem proponit Concilium 4.
Tridentinum *ſeſſ.* 25. approbandi huiuſmodi re-
liquias nouiter inuentas, & iudicandi an ſint
ſanctorum iam canonizatorum, vt publice ad
venerationem proponantur, hic eſt: *ſimulatque*
reperta fuerint, Epiſcopus adhibitis in conſilium Theo-
logis, & aliis piis viris, ea faciet, quæ pietati, & veri-
tati conſentanea iudicauerit: quod ſi aliqua grauior
quæſtio ſuper his orta fuerit, totum negotium re-
ſeruabit ad Concilium Prouinciale Metropoli-
tani antequam illud dirimat, cuius ſententiam
expectet: vt conſtat ex verbis Concilij relatis
numero 10. Quamobrem, vt egregie animaduertit
Sancius *tomo* 1. *Decalogi num.* 2. *capite* 43. *folio* 610.
col. 2. *numero* 15. tenetur Epiſcopus ad hanc reli-
quiarum approbationem faciendam, Theolo-
gos conſulere, & aliquos viros pios ac doctos,
vt expreſſe deciditur in prædicto Tridentini
decreto: illorum tamen ſententia audita, ſo-
lius Epiſcopi erit decidere, quia Tridentinum
tantum petit vt eos conſulat, non vt ſuffragium
ferant: vbi autem ſolum conſilium alicuius peti-
tur, non eſt neceſſe illud ſequi, nam ille qui con-
ſulitur, non habet ſuffragium deciſiuum. *leg. cum*
pater §. *mando ff. de legibus.* & late Menoch. *conſil.*
69. *num.* 18. *&* 17. *vol.* 1. & docet Sancius *tomo* 1.
de matrimonio diſp. 34. *num.* 24. vbi id doctiſſime
& latiſſime probat. At vero Azor *tomo* 1. *libro* 9.
Inſt. mor. c. 8. *q.* 8. *fol* 866. *col.* 2 *fine*, ait, debere E-
piſcopum hos Theologos in conſilium aduocare
& non vtitur illo verbo *teneri*, quo vſus fuit Sanc.
ſed eandem obligationẽ importat *debere* & *teneri*,
ſpectata grauitate cauſæ & materiæ.

5. Quod ſi grauis aliqua quæſtio ſuboriatur, ita vt res deducenda ſit ad Concilium Prouinciale, eiuſque ſententia expectanda, tunc deciſio non erit Epiſcopi, ſed Concilij Prouincialis, quia Concilium Tridentinum non petit conſilium prædicti Concilij Prouincialis, ſicut petit Theologorum, ſed ſententiam, & hæc conſtituitur ex maiori parte ſuffragiorum ex his, qui ſuffragium deciſiuum in Concilio Prouinciali habent, quia id quod conſtituitur à maiori parte Concilij, dicitur à toto Concilio conſtitutum. *cap. Apoſtolica diſtinct.* 16. *cap. Cum inter Canonicos, initio, de elect. lege, quod maior. ff. de municip.* Nec ſat erit ſi Metropolitanus, & omnes in Concilio congregati, ſententiam ſuam ſeorſim dicerent extra locum Concilij, requiritur enim, vt collegialiter ſint congregati in forma Concilij, quia Tridentinum ſic dicit: *Metropolitani & Comprouincialium Epiſcoporum in Concilio Prouinciali ſententiam expectet.* atque ita non ſolum voluit, vt illi ſententiam ſuam explicent, ſed vt in Concilio coniuncti ac congregati id efficiant. Item quoties alicuius communitatis ſuffragia petuntur, oportet, vt habentes ſuffragia in vnum locum publicum congregentur, nec enim alias ſententia Concilij, ſed ſingulorum diceretur. *leg. aliud. §. refertur ibi publice. ff. de regulis iuris. capit. in Geneſi, de electione.* vbi gloſſa, *verbo publice*, Bartolus *lege omnes populi. num.*16. & 18. *ff. de iuſtitia & iure* Sancius *tomo* 1. *Decalogi, libro* 2. *cap.* 43. *numero* 16. *fol.* 601. *col.* 1.

6. Rogabis quæ certitudo veritatis reliquiarum ſancti canonizati requiratur, vt huiuſmodi reliquiæ venerari publice poſſint? Nam ſi de cultu priuato loquimur, ſatis eſt priuatum teſtimonium viri pij fide digni, vel alia ratio, & coniectura ita probabilis, vt prudenter iudicentur illæ reliquiæ eſſe ſancti canonizati, vel per vniuerſum conſenſum & traditionem Eccleſiæ, vel per canonizationem Summi Pontificis, vt docet Soarius *tomo* 1. *in tertiam partem quæſt.* 25. *artic.* 6. *diſputatione* 55. *ſect.* 2. *verſu, at vero.* Sancius *tomo* 1. *Decalogi libro* 2. *capite* 43. *numero* 13 *folio* 600. *col.* 1. Vaſquez *de adoratione imaginum libro* 3. *diſput.* 3. *capite* 8. *numero* 114 vbi dicit ſatis eſſe humanas coniecturas, & rationes certas, & id intelligit, vt illum explicat Sancius de certitudine morali, quæ ex vſu humanis coniecturis habetur. Sed clarius & apertius Azor *tomo* 1. *libro* 9. *moral. inſtitut. cap.* 8. *quæſtione* 8. vbi ait ſatis eſſe ad priuatam venerationem, ſi vir pius, & fidelis reliquias tradiderit. Atque idem etiam dicendum eſt, de reliquiis ſancti non canonizati, ſufficit enim vt priuatim venerentur, ſi prædicta moralis certitudo ſanctitatis illius viri, ac veritatis eius reliquiarum habeatur, quia eadem eſt ratio, vt docet idem Sancius allegatus.

7. Si loquamur de cultu publico, abſque dubio dicendum eſt, Epiſcopis ſingulis in ſuis diœceſibus competere approbationem reliquiarum ſancti canonizati, & poſt eam approbationem & teſtimonium quo iudicent illas eſſe moraliter veras, & ad illum ſanctum pertinere, publice venerari poſſunt, vt conſtat ex decreto Concilij Tridentini *dicta ſeſſione* 25. & docet Sancius *num. præcedenti* allegatus, & Azor *tomo* 1. *libro* 9. *inſtitut. moral. cap.* 8. *quæſt.* 8. & Soar. *tomo* 1. *in tertiam partem quæſt.* 29. *art.* 6. *diſp.* 55. *ſect.* 2. *verſu, ſed quæret* & Philiarchus *de officio ſacerdotis, tomo* 1. *par.* 2. *libro* 3. *capite* 9. *ad finem.* Nec obſtat caput finale *de reliquiis & veneratione ſanctorum.* vbi Summus Pontifex generaliter & indefinite prohibet reliquias de nouo inuentas venerari, niſi approbante Pontifice, quia, vt explicat Sancius *numero* 14. loquitur de ſancto non canonizato, at Concilium Tridentinum & nos loquimur de reliquiis nouiter inuentis ſanctorum canonizatorum, & ita eſt diuerſa ratio.

Poteſt Epiſcopus exiſtens extra ſuam diœceſim abſque aliqua licentia Epiſcopi illius diœceſis in qua exiſtit, hanc approbationem facere, & licentiam dare vt in ſua diœceſi reliquiæ inuentæ publice collocentur venerandæ, quia hæc iuriſdictio non eſt contentioſa, cum non ſit inter partes inuitas, ſed eſt voluntaria, & inter ſubditos volentes, & id petentes, iuxta ea, quæ tradit Sanc. *lib.* 3. *de matrimonio diſp.* 19. *n.* 7. & Maranta *de ordine iudiciar.* 4. *p. diſt.* 18. *num.* 1. & 2. gloſſa *l.* 2 *initio ff. de officio Proconſulis.* Rebuffus *de verborum ſignific. l.* 4. *ad finem.* & iuriſdictio quæ voluntaria eſt, poteſt vbique abſque alicuius licentia exerceri, vt probat egregie idem Sancius allegatus *num.* 8. hoc enim diſcrimen eſt inter has iuriſdictiones, quod contentioſa & inter partes contradicentes, nequit à iudice extra proprium territorium exerceri, voluntaria autem poteſt vbique exerceri, vt habetur expreſſe *l.* 2. *de officio Proconſulis*, & *cap. nouit. de officio delegati*, & id probat & oſtendit optime Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 20. *num.* 8. 8.

Quando vero reliquiæ ſunt approbatæ per bullam Apoſtolicam aut teſtimonium Epiſcopi diœceſis à qua tranſlatæ fuerunt, non poteſt Epiſcopus diœceſis ad quam transferuntur, earum veritatem iterum examinare, quia ea veritas iam legitime approbata eſt: poterit tamen examinare an ſint eæ reliquiæ, quæ in tali approbatione continentur, vt ſic licentiam præſtet vt collocentur in ſua diœceſi publice venerandæ: quamobrem tunc non tenetur formam traditam à Conc. Trident. ſeruare, ſed nullo Theologo conſulto, poteſt eos titulos examinare, quia Tridentini decretum non loquitur de hoc caſu, ſed loquitur de caſu in quo reliquiæ nouiter inuentæ ſunt. ita docet Sancius *dicto tomo* 1. *Decalogi lib.* 4. *capite* 43. *f.* 607. *num.* 18. *col.* 2. 9.

Si debita præmiſſa diligentia, res maneat anceps ac dubia: an eæ reliquiæ ſint alicuius ſancti canonizati, vel per vniuerſum conſenſum Eccleſiæ ac traditionem, vel per publicum ſedis Apoſtolicæ teſtimonium, abſtinendum eſt à cultu illarum, vt docet Bartholomæus Fumus *verbo canonizatio, n.* 2. & Soar. *tomo* 1. *in* 3. *partem D. Thomæ, quæſt.* 25. *art.* 6. *diſput.* 55. *ſect.* 2. *verſu, at vero vt reliquiæ & ver. ſed quæret aliquis.* & Sanc. modo allegatus *n.* 19. qui bene addunt eas tunc non eſſe contemnendas, ſed ſeruandas ſeparatim in loco decenti, quoad vſque de veritate conſtet. Et idem dicendum eſt cum proportione ſi poſt factam diligentiam dubium ſit an ſint alicuius ſancti nondum canonizati: tunc enim etiam abſtinendum eſt à priuato cultu illarū, non tamē ob id contēmnendæ, ſed ſeruandæ, vt veritas inclareſcat. 10.

Sed quid ſi reliquiæ ſancti canonizati ita permixtæ ſint cum aliis reliquiis ſanctorum nondum canonizatorum vt diſcerni ac dignoſci non poſſint, & tunc forte alicui videbitur poſſe tunc Epiſcopos omnes approbare, ac publice venerandas proponere. Primo, quia dignius trahit ad ſe minus 11.

minus dignum, vt eſt vulgare pronunciatum iuris interpretum, qua ratione oleum non conſecratum admixtum conſecrato, remanet conſecratum. *cap. quod in dubiis. de conſecration. Eccleſia*, iuncta gloſſa ibi, *verbo conſecrato*, & eſt communis Doctorum ſententia: Secundo, quia ſi corpus excommunicati in loco ſacro ſepultum exhumetur, & diſcerni nequeat à cæterorum fidelium corporibus, ab exhumatione abſtinendum eſt. *capit. Sacris de Sepultur.* vbi gloſſa *verbo, Excommunicatorum*, & cum ea Doctores aiunt, id prouenire ex cauſa connexionis, iuxta *cap. denique. ſol. 14. q. 5.*

12. Nihilominus dicendum eſt, non poſſe Epiſcopos eas tunc venerandas proponere, quia caput, quod in dubiis procedit in ſolis liquoribus, vt docet Sancius *tomo 1. Decalogi libro 2. capite 43. fol. 600. numero 12. col. 1.* & Anton *capite 1. numero 11. de conſecration. Eccleſia* & ibi Abbas *fine.* & præterea, opus eſt, vt liquor conſecratus miſtus ſit in maiori quantitate, iuxta communem ſententiam, ac in præſenti neſcimus quarum reliquiarum quantitas excedat. Nec *cap. ſacris de ſepult.* probat, omnes illas reliquias ob connexionem venerandas eſſe, ſicut ſi conſtaret inter eas eſſe reliquias hominis peruerſi, non eſſent ob connexionem omnes venerandæ, ſed veneratio dirigenda eſſet ad eas ſolum, quæ ſunt ſancti, quare ſolum probat non eſſe eas reliquias conculcandas, ſed cuſtodiendas ſeparatim in loco decenti, ſicut de reliquiis dubiis diximus. ita docet Sancius allegatus dicto n. 12. col. 1. f. 600.

13. Sed dubium eſt, an ſit ſpeciale peccatum, cuius circumſtantia neceſſario ſit confitenda, fornicari, furari, vel quoduis aliud peccatum committere geſtando reliquias collo appenſas? Videtur enim id affirmare Coſmus Philiarchus *de officio ſacerdotis tomo 1. par. 2. libro 3. capite 9. ad finem verſu Quarto peccat*, ibi enim inter peccata abuſus reliquiarum numerat, ſi eas geſtans viuat licentioſe? Dicendum tamen eſt cum Azore *tomo primo libro 9. inſtitution. moral. capite 8. quæſt. 6.* non grauius peccare eas geſtantes quod peierent, quod furentur, quod detrahant, quod maledicant, aut ſimile peccatum admittant, & quamuis in fornicatione exemplum non apponat, credit tamen Sancius *tomo 1. Decalogi libro 2. capite 40. numero 28. columna 2.* idem illum ſenſiſſe de fornicatione, quia quæſtionem generaliter excitauit, & illa peccata gratia exempli appoſuit, non excludendo alia, quod regulam non arctat, & ita ſentit etiam Sancius, nam, inquit, *quamuis aliqualis irreuerentia ſit, non tamen continet notabilem deformitatem ac malitiã circumſtantiam neceſſario confitendam:* cuius non exiguum ſignum eſt, quod Doctores in tractatione ſexti præcepti Decalogi hanc circumſtantiam prætereunt: & ratio eſt, vt ait Sancius, quia nullo iure hoc prohibetur, nec directe cultui, reliquiis, ſanctis, ac imaginibus debito opponitur; cum non ſit turpis eorum contrectatio: Ego ſententiam Sancij & Azoris non poſſum non approbare, quia & iuri & rationi conformior ac conſentaneor eſt.

SVMMARIVM.

Epiſcopi non poſſunt dare licentiam vt imagines viri ſancti non canonizati, nec beatificati, in altari publico venerationis cauſa collocentur. num. 14.

Licet tamen hoc ex ſummi Pontificis permiſſione. numero 15.

An liceat eas imagines virorum ſanctorum qui nondum ſunt canonizati, nec beatificati, publice in altari, non cauſa venerationis, ſed ornatus ponere. ibid. verſ. ſimiliter.

Vtrum liceat ponere imaginem viri ſancti non canonizati, in altari priuato cum lampade. nu. 16.

An liceat depingere imaginem viri ſancti non canonizati nec beatificati, cum radiis & diademate. numero 17.

Quid de altari, an liceat ei dedicare num. 18.

Licitum eſt viris ſanctis non canonizatis, nec beatificatis, priuatum cultum exhibere? quid ſit priuatus cultus. num. 19.

Vtrum liceat reliquias furari cauſa deuotionis. n. 20.

Quid ſi furentur ea intentione vt honorabiliori loco collocentur. ibidem

Quid ſi de licentia illius qui illas cuſtodit ibidem

Nulla excommunicatio eſt in iure lata contra furantes reliquias. numero 21.

Nec peccat venialiter quidem laicus qui reliquias manu tangit & attrectat. num. 22.

Nulla eſt culpa ſi laici reuerenter reliquias thecis incluſas tangant, aut in proceſſionibus portent num. 23.

Nulla eſt culpa vel ad ſummum venialis tantum, ſi fœmina & viri laici Agnos Dei & calices, ac vaſa ſacra reuerenter tangant num. 24.

Non licet Agnos Dei depingere, & excommunicantur ipſo facto qui illos depingunt, aut illuminant. n. 25.

Vendentes Agnos Dei ipſo facto excommunicantur. num. 26.

Venditio reliquiarum interdicitur, & quomodo. numero 27.

Secus ſi eſſent apud infideles, tunc enim licitum eſſet eas emere, ne male & irreuerenter tractentur ibidem

Quo pacto illicita ſit reliquiarum oſtenſio lucri cauſa. numero 28. *iuxta aliquos.*

Sola reliquiarum ſimoniaca venditio, quæ ſit pretio in pactum deducto, iure prohibetur iuxta veriorem ſententiam. num. 29.

Exercere res ſacras, vt communicare, confiteri, & Sacramenta miniſtrare ac ſumere ob vanam gloriam, non eſt niſi ſolum culpa venialis. num. 30.

Pie credendum eſt non poſſe Papam errare in canonizatione ſanctorum. num. 31.

Aſſiſtentia Spiritus ſancti non promittitur diligentiis, ſed definitionibus. Nec fortaſſe peccatum mortale eſt ſi Summus Pontifex aliquid de fide definiat abſque diligentiis humanis. ibidem

SEcunda difficultas eſt, vtrum poſſint Epiſcopi dare licentiam ad collocandas imagines 14.
virorum ſanctorum nondum canonizatorum in altari venerationis cauſa, ſiue ſit in aliquo oratorio particulari, ſiue in Eccleſia publica, & ſiue in eo altari Miſſa celebretur, ſiue non: Et videbitur alicui poſſe attento decreto Concilij Tridentini ſeſſione 25. ibi, *ſtatuit ſancta Synodus, nemini licere vllo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, vllam inſolitam imaginem ponere, vel ponendam curare, niſi ab Epiſcopo approbata ſit:* quibus verbis videtur Concilium hoc priuilegium Epiſcopis ſpecialiter concedere: vbi notabis in hoc caſu, verbum illud, *inſolitam*, non eſſe idem atque *incognitam*, alioqui enim iam vir ſanctus licet non canonizatus, nec beatificatus, non agnoſceretur pro viro ſancto, ſed idem eſſe atque non approbatam ab Epiſcopo. Diſtinguendum

tamen eſt, & dicendum, ſi loquamur de collocatione imaginis huiuſmodi in altari publico in Eccleſia, eo modo quo ſtatuuntur imagines aliorum ſanctorum, qui iam ſunt canonizati, nequaquam poſſe Epiſcopos huiuſmodi licentiam dare, nam id eſſet tacite & virtualiter canonizare huiuſmodi viros ſanctos, canonizatio autem ſanctorum ad ſolum Summum Pontificem ſpectat, vt diximus *capite* 3. *num.* 5. *& ſequentibus*: deinde, quia Concilium eodem modo loquitur de collocatione imaginum, atque de collocatione & publica veneratione reliquiarum. Sed non licet Epiſcopis approbare reliquias ſanctorum non canonizatorum, nec collocare in altari publico vt venerentur, vt iam ſatis probatum manet numero 3. ergo neque imagines illorum: & ita docet expreſſe Sancius loquendo de hac publica collocatione imaginis viri ſancti non canonizati in templo *tomo* 1. *Decalogi libro* 2. *capite* 43 *numero* 8. *fol.* 598. *col.* 1. & conſequenter idem docere debent omnes quos citauimus prædicto numero 3. & deinceps. Et ita verbum illud *inſolitam*, in Concilio Tridentino idem ſignificat atque ſancti nondum canonizati, quia huiuſmodi imagines non ſolent collocari in altaribus in Eccleſiis publice, & ideo inſolitæ merito appellantur. Et hoc intelligendum eſt nec etiam ſemel & pro vna tantum vice.

15. Licet tamen hoc ex Summi Pontificis permiſſione ſcientis & tacentis, quod aliquando Romæ fieri ſolet, cum de alicuius viri ſancti canonizatione, aut beatificatione agitur, vt optime animaduertit idem Sancius modo allegatus. nam quando id Romæ fit, ex tacita permiſſione Summi Pontificis, alibi etiam fieri poterit. Similiter licitum erit etiam ponere imaginem alicuius viri ſancti & pij non canonizati in altari ſimul cum imaginibus ſanctorum canonizatorum, non eodem loco, nec cauſa eiuſdem venerationis, ſed ad latus ad ornatum ipſius altaris, vel ad memoriam alicuius beneficij ab eo accepti, vt docet Sancius *dicto tomo* 1. *Decalogi libro* 2. *cap.* 43. *num.* 6 *folio* 598. vbi ſe remittit ad numerum decimum ſeptimum, & in numero 17. dicit ſæpe in altaribus Eccleſiæ publice poni cruces ornatas variis reliquiis non approbatis ab Epiſcopis, ſanctorum virorum non canonizatorum, & id licitum eſſe quia tunc huiuſmodi reliquiæ non exponuntur propter ſe, vt adorentur, ſed ad ſolius crucis ornatum, & ita earum non habetur ratio, ſed ſolius crucis, & ideo Epiſcopi approbatio non requiritur: & ad eum modum affirmat Sancius dici poſſe de imaginibus virorum ſanctorum non canonizatorum, ſi in altari publice ponantur in Eccleſiis cum aliis imaginibus ſanctorum non canonizatorum, cauſa ornatus, & probari poteſt ex verbis Iuriſconſulti *lege, etſi non ſunt*. 21. §. *perueniamus ff. de auro & argento legato*, ibi, *Semper cum quærimus quid cui cedat, illud expectamus, quid cuius rei ornandæ cauſa adhibeatur, vt acceſſio cedat principali.* vnde Bart. ibi *numero* 1. colligit cum vnum eſt propter aliud, id ſolum propter quod eſt conſiderari. Ego idem etiam cenſeo cum Sancio viro doctiſſimo, ſed addita mica ſalis, nam cum ſit res periculoſiſſima, & in materia graui religionis, & ad externum fidei cultum ſpectans, magna cautela opus eſt, & ideo dicendum iudico, id fieri licite poſſe, modo tamen huiuſmodi imagines virorum ſanctorũ, non canonizatorum ponantur ad latus, ita vt intelligant omnes, ornatus cauſa id fieri, non venerationis publicæ, non tamen ſi ponantur æqualiter in eodem altari publico cum aliis imaginibus, & cauſa eiuſdem venerationis, quia id eſſet tacite canonizare: nec aliter Epiſcopi hanc licentiam poſſunt concedere. Nec refert quod Conc. Trid. dicta ſeſſ. 25. dicat, *neminem poſſe vllam inſolitam imaginem vllo in loco ponere, vel ponendam curare, niſi approbante Epiſcopo.* quia per hoc Concilium non intendit, quod poſſint Epiſcopi dare facultatem ad collocandas imagines horum virorum ſanctorum non canonizatorum in altari publico venerationis cauſa: ſed ſolum eis concedit facultatem examinandi, an eædem imagines ſint ſolitæ poni in altari venerationis cauſa, & an ſint alicuius ſancti iam canonizati, aut beatificati, & poſt examen, ac diligentiam docet Concilium poſſe illos huiuſmodi licentiam concedere collocandi illas in loco publico venerationis cauſa, quemadmodum diximus *de reliquiis num.* 4. quod patet liquido, quia Concil. eodem modo loquitur de reliquiis & imaginibus. Nec exemplum crucis, quod affert Sancius, multum probat, nam in crucibus non eſt inſolitum, ſed commune & vulgare, apponi reliquias virorum ſanctorum non canonizatorum, non adorationis cauſa, ſed cauſa ornatus ipſius crucis: non tamen eſt commune & ſolitum apponi huiuſmodi imagines publice in altari cauſa eiuſdem ornatus, cum imagines ordinarie ſoleant apponi & collocari in altari, cauſa venerationis, cum ponantur ſub nomine & titulo viri ſancti, & digni venerationis, atque adeo diuerſa vtrobique erit ratio, cum ea publica collocatio (niſi fiat cum magna cautela, illa ſcilicet quam diximus, id eſt, in ea circumſtantia, in qua omnes ſciant, apponi eam imaginem viri ſancti, non canonizati, nec beatificati, præciſe cauſa ornatus in eo altari publico, non venerationis) videatur tacita canonizatio, quæ omnino interdicta eſt Epiſcopis. 16.

Sed quid ſi ponantur in altari non publico, & non in Eccleſia ſed in altari domus priuatæ, aut Oratorij & ſolæ in eo ſint, & cum lampade, non cauſa ornatus cum aliis imaginibus ſanctorum canonizatorum? Id licitum eſſe, & fieri poſſe, inſinuat Sanc. *tomo* 1 *Decal. c.* 43 *n.* 7. *fol.* 598. *col.* 1. quia ad cultum priuatum pertinet & Conc. Trid. videtur intelligendum de loco publico, & quia experientia docet in altari domus priuatæ ſæpe reliquias venerandas exponi non approbatas ab Epiſcopo, addit tamen Sancius ſtatim, *ſed hoc non audeo affirmare.* Negat expreſſe Philarchus de *officio Sacerdotis tomo* 1. *p.* 2. *libro* 3. *capit.* 9. *fine*, & huic opinioni fauent egregie verba Concilij Tridentini *dicta ſeſſione* 25. ibi *ſtatuit ſancta Synodus nemini licere vllo in loco, vel Eccleſia ponere, vel ponendam curare vllam inſolitam imaginem, niſi approbante Epiſcopo:* vbi notanda ſunt illa verba, *vllo in loco*, & illa: *vel Eccleſia*, nam huiuſmodi verba, *vel Eccleſia*, non ſunt ſynonima illorum verborũ, *vllo in loco*, cum per particulam disiunctiuam, *vel*, apponantur, & ſic diuerſum ſenſum videntur efficere: illa vero negatio quæ continetur in illis verbis, *vllo in loco*, videtur reiicere omnem locum publicum & priuatum. Dices, reiicere tantum omnem locum publicum: non priuatum: ſicut reiiciunt illa, *vel Eccleſia*. At hoc dici non poteſt, quia iam eſſent ſynonima, cum re vera non ſint, deinde hoc etiam dici non poteſt, quia collocatio in

altari

Digitized by Google

altari cauſa veneratur. ſiue illud ſit domus priuatæ, ſiue publicæ Eccleſiæ, de ſe,& per ſe eſt cultus publicus ex natura ſua: non enim hic dicitur locus, & cultus publicus ille qui coram multis fit, & in patenti loco, ſed ille, qui totius Eccleſiæ nomine & tanquam ab Eccleſia inſtitutus fit, vt docet Bellarm. *tomo 1. lib. 1. de Beatitudine ſanctorum, cap. 10. initio.* & Sancius *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 43. num. 3. fol.* 597. *col.* 2. & collocatio imaginis in altari, ſi ſola ibi ponatur venerationis cauſa, de ſe eſt cultus publicus ab Eccleſia inſtitutus in honorem illorum ſanctorum, qui iam ſunt canonizati, & nomine totius Eccleſiæ exhibitus, ſiue altare in Eccleſia ſit, ſiue in aliquo Oratorio particulari, cum vnus è præcipuis honoribus, quos ſancti per canonizationem conſequuntur, teſte Bellarm. *allegato capite* 7. & Azorio *tomo 2. inſt. moral. libro 5. cap. 6. quæſt.* 8. ſit vt in altari venerationis cauſa illorum imagines collocentur, & huic opinioni fauet Concilium Trident. ſeſſ. 25. quatenus vetat ac prohibet, poni ſolitas imagines *vllo in loco*, hoc eſt, in altari vllo in loco collocato, ſiue publico, ſiue ſecreto. nam vt diximus numero præcedenti fine, per inſolitas imagines, intelligit Concilium imagines ſanctorum virorum, qui nondum canonizati, quia hæ non ſunt ſolitæ poni in altari, & ideo inſolitæ appellantur. Ego inclino in ſententiã Philiarchi, ſi in eo altari celebretur Miſſa, quia, vt diximus, vnus ex præcipuis honoribus, quos ſancti per canonizatione᷑ a ſede Apoſtolica factã aſſequuntur, eſt vt illorum imagines in altari collocentur maxime ſi in eo Miſſa celebret.

17. Rogabis, an liceat depingere imaginem viri ſancti nondum canonizati cum radiis, & diademate, inſtar ſolis radiante? Et reuera Sãchez inſinuat etiam partem affirmatiuam *dicto 1. tomo Decalogi lib. 2. cap. 43. num. 6. folio* 598. *columna* 1. dummodo in publico loco non proponantur venerationis cauſa, quia, inquit, id non pertinet ad publicum cultum & quamuis ea pictura ex accommodatione vſus Eccleſiæ, ſit ſancti canonizati, at cũ priuatim habenda tantum pingatur, non videtur ad publicum cultum ſpecialiter pertinere. Addit tamen ſtatim Sancius ibi, *ſed id non audeo affirmare*; ſicut in dubio præcedenti addiderat Mihi tamen contrarium videtur, quia, vt notat Bellarminus *tomo 1. lib. 1. de Beatitudine ſanctorum capite* 7. §. *Primum enim*, & Azor *tomo 2. lib. 5. inſtitutionum moralium cap. 6. queſtion.* 8. inter ſeptem honores ſpectantes ad cultum publicum, quos ibi viri ſancti per canonizationem aſſequuntur vnus eſt, vt illorum imagines depingantur, addito certo ſplendore circum caput inſtar ſolis radiante, in inſigne illius gloriæ, qua potiuntur in cœlis: vnde id nihil aliud erit, quam tacite canonizare huiuſmodi viros ſanctos, & temerarie vſurpare munus Summi Pontificis, cum ad ſolum Summum Pontificem ſpectet munus canonizãdi viros ſanctos. Deinde, quia reuera ex accommodatione vſus Eccleſiæ diadema in imaginibus ſanctorum apponere cũ radiis ſolaribus ad ſolos viros ſanctos iam canonizatos ſpectat, ſiue publice, ſiue ſecreto illorum imagines habeantur, cum id ex inſtituto Eccleſiæ vniuerſæ ſit publicus cultus inſtitutus ab ipſa Eccleſia in honorem illorum ſanctorum, qui iam publica authoritate Summi Pontificis in ſanctorum canonizatorum numerum cooptati ſunt, & publicum teſtimonium ſanctitatis à ſede Apoſtolica ſunt adepti, vt patet.

Non licet etiam ob eandem rationem in gratiam, ac cultum & honorem alicuius ſancti nondum canonizati, altaria erigere, ac dedicare, vt ſpecialiter animaduertit, notatque Bellarminus *t. 1. lib. 1. de Beatitudine ſanctorum, ca.* 10. & Sancius *to. 1. Decalogi lib. 2. cap. 43. n.* 7. Altare autem dedicare eſt tempore erectionis ipſius altaris illud illi ſancto conſecrare, vt conſtat ex Pontificalibus Romanis antiquis, & ex hoc vltimo Clementis VIII. vbi in Litaniis dedicationis altaris ter repetitur, *vt hoc altare ad honorem tuum & ſancti N. conſecrare digneris*, & Epiſcopus quinquies ſignat altare, dicens: *ſanctificetur hoc altare ad honorem Dei, & memoriam ſancti tui.* Nec licitum eſt in honorem, ac cultum eius, templa, & ſacrificia inſtituere; nec reliquias publice venerandas exhibere, quia hæc & alia ſimilia ſunt propria ſãcti canonizati, vt egregie docet Bellarm. *lib. 1 de Beatitudine ſanctorum t. 1. ca.* 10. & Sancius *to. 1. Decalogi cap. 43. nu. 7. fine fol.* 598. *col.* 1 & ad cultum publicum ſpectant. Cultus autem publicus, & ſolennis ſanctis non canonizatis interdicitur, cap. finali, & cap. 1. *de reliquiis & veneratione ſanctorum.* 18.

Non prohibetur autem cultus priuatus: eſt autem cultus priuatus ille, quo quis vult honorare, ac colere huiuſmodi virum pium, ac ſanctum non canonizatum, qui nec eſt inſtitutus ab Eccleſia, nec nomine totius Eccleſiæ exhiberi ſolet: hinc poteſt quis reliquias huiuſmodi viri collo appenſas geſtare cauſa venerationis: orationes illi offerre priuatim, ſeque illi commendare, vt docent Oſtienſis, & Innocentius *in cap. 1. de reliquiis & venerat. ſanctor.* Azor *tomo 2. lib. 5. inſt. moral. cap. 6. quæſt. 8. fine fol.* 791. *col.* 1. Sancius *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 42. num. 7. fine*, Bellarm. *tomo 1. lib. 1. de Beatitud. ſanctor. cap.* 10. Zerola *verbo canonizatio* & ibi Syl. *n. 1. & 2.* Poteſt etiam quis illum credere, & vocare ſanctum, & illum inuocare aliis audientibus, quo pacto D. Hieron. beatam Paulam non canonizatam, ſanctam appellauit; non tamen poteſt dicere eum iam eſſe in ſanctorum numerum à ſummo Pontifice cooptatum, nec poteſt in Litaniis, etiam priuatim dictis, aut ſacro officio illum inuocare, quia id quidem eſt cultus publicus nomine totius Eccleſiæ inſtitutus: ita Bellarminus & Sancius *loco allegato*, Syluest. *verbo canonizatio numero* 1. & Innocentius *in cap. audiuimus, de reliquiis & venerat. ſanctorum*, & intelligit ibi Sancius (& docte) non ſolum quando Litaniæ publicè recitantur, ſed etiam quando priuatim, ſicut de officio diuino dicendum eſt, quia reuera huiuſmodi cultus eſt ab Eccleſia inſtitutus tanquam publicus, & ſolennis, & nomine ipſius Eccleſię defertur, ſiue publicè, ſiue priuatim exhibeatur; quare ſolis ſanctis canonizatis exhibetur, & conuenit. Licitum eſt quoque imaginem ipſius pingere, & venerari, non tamen in templo conſtituere eo modo, quo aliorum ſanctorum imagines. ita Bellarminus citatus, & Sancius *loco allegato, dicto num.* 7. Licitum quoque eſt eius viri demortui veſtes, & veſtium fruſtula ſumere, & ſecum afferre, manibuſque illius, ac pedibus oſcula figere, aliis etiam videntibus, atque ſpectantibus, modò tamen ſcandalum abſit: ita Sancius & Bellarm. allegati, & ratio eſt, quia licitum eſt illos adhuc viuentes hoc modo venerari; ergò & poſt mortem. 19. Quid ſit cultus priuatus.

Quæres hic an liceat reliquias furari ſaltem 20.

 cauſa

Digitized by Google

An liceat reliquias furari cauſa venerationis.

cauſa deuotionis, eaque intentione, vt honorabiliori loco collocentur? Reſpondeo non licere, ſed eſſe ſacrilegium mortale, quia eſt rei ſacræ inuito domino ablatio. ita docent Sanch. *tomo.1. Decalogi lib.2.cap.43.num.23.fol.603.col.1.*D. Anton.3.*p.titulo 12.cap.* 8. *fine*, Syl. *verbo Reliquiæ quæſtion.* 2. & ibi Angel. *numero* 2. Funius *numero* 2. Tabiena *numero* 3. Azor. *tomo* 1.*lib.* 9. *inſtit. moralium cap.* 8. *quæſtion.* 9. Coſmus Philiarchus *de officio Sacerdotis tomo* 1. *par.2.lib.3.cap.9.ad finem.* Limitant tamen (& bene) Sancius & Philiarchus, niſi eſſent apud infideles, quia ſunt iniuſti poſſeſſores illarum, & ordinarie apud illos vileſcunt, & non in ea veneratione, qua decet, habentur. Limitat etiam Azor, niſi furto auferantur de licentia illius, qui cuſtodiam illarum habet, & id probat ex cap. *quiſquis inuentus*, verſu, *ſi quis domum.* 17. *quæſtion.* 4. Cæterum hæc limitatio, nec Sancio, nec mihi placet, quia ille, cuius curæ cuſtodia reliquiarum commiſſa eſt, nullam habet illarum adminiſtrationem, ſed meram cuſtodiam, ac proinde eius licentia non excuſabit à furto reliquiarum; ſicut nec licentia cuſtodis vineæ excuſabit à furto vuarum, nec textus allegatus ab Azore, aliquid probat ad hanc rem, ſed ſolum probat non incurri pœnam excommunicationis in eo textu ſtatutam (de qua tamen pœna dubitat Soar. numero ſequenti allegandus, an in eo textu talis excommunicatio ſtatuatur, quod ſtatim videbimus numero ſequenti.) Et addit Sancius) & bene) ibi, *nec ſpectanda eſt paruitas materiæ ad excuſandum reliquiarum furtum, ſed earum dignitas & æſtimatio, eſt earum raritas, quia hæc multum aggrauant.* ita Sancius ibi. Credo tamen non eſſe peccatum mortale ex multitudine reliquiarum, quæ permixtæ ſunt, & non incluſæ thecis aureis, aut argenteis, paruam reliquiam furtiue accipere, cauſa venerationis; non quia non æſtimetur à Domino, ſed quia abundantia, quam habet, in cauſa eſt, vt rationabiliter iudicemus illum non eſſe inuitum; quod ſi inuitus fuerit, videtur irrationabiliter eſſe inuitus, niſi tamen furata reliquia ſit vnica alicuius ſancti notabilis. v.c Ioannis Baptiſtæ, aut dens Pueri IESV, vel Diui Auguſtini. Item credo non eſſe mortale inter religioſos noſtræ Societatis furari vnum Agnum è ſacra cera confectum, non quod non ſit in magna æſtimatione apud nos, ſed quia magna facilitate eos donamus, & iuſte præſumere poſſumus dominum illius, non eſſe multum inuitum, vel ſi eſt, eſſe tantum inuitum quoad modum, non quoad ſubſtantiam rei furatæ.

21. Sed dubitant aliqui an ſit aliqua excommunicatio in iure lata contra reliquiarum fures? Azor *tomo 1.lib.9. inſtit. moralium.cap.8.quæſtion.*10. ait huiuſmodi fures incurrere excommunicationem minorem, & ideo ait, *niſi ſatisfaciant, eis eſt neganda Euchariſtia, & ter admoniti niſi ſatisfaciendo reſipiſcant, excommunicandi ſunt maiori excommunicatione.* probat ex cap. *quiſquis inuentus.* 17. *quæſtion.* 4. & citat Syluestrum, tacet tamen illius locum; ſed forte eſt verbo *Excommunicatio* 4. *notabili* 2. vbi ait, excommunicationem minorẽ incurrere ſacrilegos. Soar. tamen *tomo* 5. *in tertiam partem D.Thomæ diſp.* 22. *ſect.* 2. *numero.* 9. & Sancius numero præcedenti allegatus *numero* 24. optime docent non conſtare, an in eo textu ſtabiliatur pœna excommunicationis, an ſolum ſeparatio ab Euchariſtia & addunt eã pœnam ibi videri ſolum latam contra effractores Eccleſiarum, & raptores. Prætεrea, vt optime notat Sancius *dicto tomo* 1.*Decalogi lib.2.cap.43.numero* 24. quamuis excommunicatio minor in eo textu contineretur, hodie non incurreretur, quia hodie iam in vſu nullus eſt caſus, in quo excommunicatio minor incurratur, præter communicationem cũ excommunicato, vt egregie etiam notauit Sotus *in* 4. *diſt.* 22. *quæſtion.* 2. *artic.* 3. Nauar. *in ſumma Lat. cap.* 27. *numero.* 25. Henriq. *lib.3.de excommunication. cap.3.numero* 4. Soar. *tomo* 5. *in tertiam partem diſp.* 24. *ſect.*3 *n.*2.

Non peccat vero nec venialiter quidem laicus qui eas ſacras reliquias, quas apud ſe habet, pie ac religioſe tangit, aut in capſulis includit, ſecus ſi irreligioſe, & per contemptum: ita docet Sancius loco præcedenti *allegato nu.* 26. & Azor. *tomo* 1.*Inſt. moral.lib.* 9. *cap.* 9. *quæſtione* 5. An autem liceat laicis in publicis ſupplicationibus reliquias portare in capſulis, dubitant nonnulli: Sancius *tomo* 1. *Decalogi lib.2.cap.43.num.* 26. ait licere, & id nullum eſſe peccatum, nec veniale quidem, quia nullibi in iure id interdicitur. Azor modo allegatus ait non eſſe grauis criminis condemnandum laicum, qui id faceret, in quo ſupponit, ſaltem veniale eſſe: ſed Sancio conſentio, non Azori; nec refert quod D. Greg. *lib.3.epiſt.epiſtola* 30. ait intolerabile eſſe ac ſacrilegum ſi ſanctorum corpora quiſquam tangere voluerit, quia (vt bene explicat Azor ibi) D. Greg. locutus fuit de his temporibus, in quibus nulli, etiam in ſacris ordinibus conſtituto, licebat ſanctorum corpora, oſſa, vel minutiſſimas reliquias e loco proprio amouere, transferre, aut geſtare: at hodie iam vſu introductum eſt, quod transferantur, ac collo appenſæ geſtentur. 22.

De vaſis ſacris an liceat clericis in minoribus & laicis ea tractare, ſic dico, in Concilio Bracharenſi 1. cap. 28. & refertur cap. *non licet* 1. *diſt.* 23. ita habetur: *Non licet lectoribus ſacra altaris vaſa portare.* vbi gloſſa verbo Portare, Vgo & Archidiaconus ibi explicant in ſupplicationibus publicis, quas proceſſiones vocant, & aiunt vocari vaſa ſacra ea in quibus reliquiæ incluſæ continentur: & vero Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtion.* 1. *numero* 15. D. Anton. 3. *par. titulo* 14. *cap.* 12. §. 4. Syl. *verbo Euchariſtia* 3. *quæſtion.* 4. Tabiena *verbo*, *Excommunicati quæſt.* 51. aſſerunt laicis non licere ea reliquiarum vaſa tangere: ſed ſolis acolytis. At melius Turrecremata *eo cap. non licet*, *numero vnico.* & Graphis 2. *par. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 14. *numero* 8. aſſerunt nomine vaſorum ſacrorum intelligi calicem & patenam, quia hæc ſola dicuntur ſacra altaris vaſa, & addunt quod licet olim daretur ea prohibitio, tamen hodie iam vſu receptum eſſe, vt acolyti reliquiarum vaſa portent. Sancius tamen *dicto tomo* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.* 43. *numero* 26. *fine*, docet nullam eſſe culpam; nec venialem quidem, ſi laici reuerenter ea portent, aut tangant, cum nulla in iure reperiatur prohibitio, ſicut portant cruces, atque imagines ſacras, & ſic in ſupplicationibus publicis ſolent hodie portari vaſa reliquiarum in pegmatibus humeris laicorum honeſte ac decenter. 23.

Reliquias, quas Agnos Dei vocamus è ſacra cera confectos, non licet niſi clericis in ſacris tangere, quia non oratione ſolum Pontificis ſunt ſacrati, ſed etiam oleo ſacro, & chriſmate inſtar calicum conſecrantur, quare ſicut hac ratione ſolis diaconis fas eſt tangere calices, ita & Agnos Dei. ita docet Azor *tomo.* 1. *lib.* 9. *inſtit. mor. cap.* 6. *quæſtion.* 3. & Sancius *tomo* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.* 43. 24.

numero

Digitized by Google

numero 27. qui bene addunt laicos non grauiter peccaturos ſi abſque contemptu calices, & agnos Dei tangant. Imo Sotus *in 4. diſtinctione* 13. *quæſtion.* 2. *art.* 3. *ad* 3. quem multi recentiores ſequuntur, docet nullam eſſe culpam, aut ſaltem venialem, ſi fœminæ religioſe & abſque contemptu corporalia & calices tangant, quia canones id prohibentes ſolum loquuntur de conſilio. Quare ait Sancius citatus, *& Agnos Dei fœminas tangere non excedit culpam venialem.* & ſtatim addit: *Imo credo nullam culpam eſſe, eo quod vſus iam obtinuerit vt à laicis etiam fœminis tangantur.* Quando vero Doctores loquuntur de tactu, intelligendi ſunt de tactu immediato, & non de tactu, qui fit mediante aliquo velo ſerico, vel interpoſito aliquo inſtrumento, quia tunc licitum eſt eis tangere.

25. Sub excommunicatione maiori ipſo facto interdictum eſt omnibus etiam quacunque dignitate fulgentibus ſacros Agnos depingere, illuminare auro, minio aut coloribus notare; nam eos albos ac mundos teneri, deferri ac cuſtodiri præcipit Gregorius XIII. in quodam motu proprio, incipiente, *Omni certe ſtudio*, quem refert Azor. *tomo* 1. *Inſtitutionum moralium cap.* 9. *quæſtion.* 2. & id docet etiam cum eo Sancius *tomo* 1. *Decalogi. lib.* 2. *cap.* 41. *numero.* 28. Poſtquam autem ea excommunicatione quis innodatus eſt, eos depingendo, aut illuminando, non videtur prohibitum eis vti depictis, & illuminatis, vt docet Sancius ibi, quia non ob id deſtrui debent, & hæc excommunicatio eſt in viridi obſeruantia. quamobrem ſi aliquos videmus depictos, aut illuminatos, coloribuſque ſuperinductos, credendum eſt, id de licentia Summi Pontificis factum fuiſſe, ſolet enim Summus Pontifex hanc licentiam aliquando dare, ſed raro ac difficile.

26. Etiam eodem motu proprio excommunicantur ipſo facto ij, qui eos vendunt, vendere faciunt, aut venales exponunt: dum autem in eo motu proprio prohibentur agni venales exponi, intelligendum id eſt, vt egregie notat Sancius *numero præcedenti allegatus numero.* 29. *de venditione ſimoniaca*, qualis eſt, ſi ratione benedictionis vendantur, aut pluris ratione illius, quam ratione ceræ, ac materiæ, & laboris, quo fiunt. nam ſi ratione ſolius ceræ, & materiæ, ex qua conficiuntur, & ratione laboris, & impenſarum in eis conficiendis, & Romà afferendis vendantur, nulla ſimonia eſt, quia nihil inuenitur in eo motu proprio, quod ſpecialem prohibitionem venditionis contineat, quæ alias non ſit ſimoniaca, quamuis Azor *tomo* 1. *Inſtitutionum moralium lib.* 9. *quæſtion.* 4. dicat prohiberi in eo motu proprio venditionem ratione materiæ, niſi ad vſus ſacros vendantur; ſed bene addit Sancius loco citato, *Non video ibi vbi id Pontifex prohibeat.*

27. Quæres tamen qualiter interdicatur reliquiarum ſanctarum venditio? In cap. finali, *de reliquiis & veneratione ſanctorum*, ſic habetur: *Nec exponantur venales.* In Concilio Tridentino *ſeſſione* 25. initio ſic, *In reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur*, & quidem ſi vendantur, apertiſſima eſſet ſimonia, quia ſunt res ſpirituales, & ſacræ, vt omnes fatentur. Excipe, niſi reliquiæ ſint apud infideles, quia tunc non res ſacra, quæ eſt in reliquiis, emeretur, ſed pretio dato redimeretur vexatio, qua infideles, fideles vexant, illas reliquias iniuſte retinendo. ita Coſmus Philiarchus *de officio Sacerdotis tomo* 1. *par. lib.* 3. *cap.* 9. *ad finem.* Vgolinus *de ſimonia tabula* 1. *cap.* 38. *numero* 1. Sancius *tomo* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.* 43. *numero* 22. *folio* 602. *columna* 1. Sic licitum eſt pecuniam dare Sacerdoti pro Baptiſmo rite, & recte adminiſtrando, ſi Sacerdos illum non niſi cum vitio & peccato adminiſtrare voluerit, ad redimendam vexationem, qua indebite vexat ſuſcipientes, non tanquam pretium rei ſacræ, vt optime notauit Leſſius *t.* 1. *de iuſt. lib.* 2. *de ſimonia c.* 35. *dub.* 7. vbi pro hac ſententia citat Adrianum, & Altiſiodorenſem, ſed tanquam allicitiuum, vt faciat id debite, quod de iure debite tenetur facere.

Quidam putant per textum cap. finalis, & per decretum Concilij Tridentini numero præcedenti relatum, non ſolum veram venditionem 28.
reliquiarum interdici, qua deducto pretio in pactum reliquiæ venduntur, ſed etiam quando, nullo pacto facto, exponuntur paſſim publice adorandæ principali et ob quæſtum, & vt abundantiores eleemoſynæ colligantur, quia hoc in rigore, eſt quædam lata venditio, & modus negotiationis illicitus. ita Abbas *dicto cap. finali, de reliquiis & venerat ſanct. ſtatim in principio, notabili* 1. Angel. *verbo Reliquiæ initio* & ibi Syl. *quæſtion* 1. Vgolinus *dicto cap.* 38. *fine.* Azor *tomo* 1. *Inſtitutionum moralium lib.* 9. *cap.* 8. *quæſtion.* 7. *cap.* 2. Capua *deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 14. *numero* 7. quod tamen limitant alij quando principalius ob maiores has eleemoſynas reliquiæ oſtenduntur, quam ob deuotionem populi. Sic limitat Fumus *verbo Reliquiæ. numero* 1. & ibi Tabiena *initio.* Nauarr. *in manuale Lat. cap.* 17. *n.* 169. & idem videtur ſentire Ioannes And. *dicto cap. finali. numero* 2. Ant. Butr. *numero* 4. Cardinalis *numero* 2. Anchartanus *numero* 1. dicunt enim duplicem venditionem prohiberi: alteram cum vere venduntur, alteram cum extra capſam & thecam oſtentantur, & principaliter exponuntur cauſa lucri publice, & acquirendi maiores eleemoſynas.

Dicendum tamen eſt ſolam reliquiarum venditionem ſimoniacam prohiberi, quæ tunc datur, 29.
quando pretio in pactum deducto adorandæ oſtentantur, aut venduntur, quia caput finale iis ſolis verbis vtitur, *Ne exponantur venales*; & Conciliũ Tridentinum nihil addit, ſed tantum iubet turpem, ac prohibitum quæſtum eliminari, & ita docet, ac bene, Sancius *t.* 1. *Decalogi. lib.* 2. *c.* 43. *n.* 22. *ad medium*, & gloſſa *eo. c. finali. verbo Venales.* & ibi Oſtienſis *initio* & reddunt rationem, quia nequeũt pretio æſtimari abſque ſimonia: quamobrem Doctores, qui limitant quando finis principalis eſt acquiſitio maiorum eleemoſynarum, ducuntur eo fundamento, quod exiſtiment eſſe ſimoniam exercere ſpiritualia pro ſtipendio temporali tanquã pro fine principali, quæ opinio fuit olim communis, ſed hodie non eſt. Nam Sancius allegatus melius exiſtimat ſimoniam tunc ſolum eſſe, quando intenditur lucrum tanquam pretium rei ſpiritualis, non vero tanquam debitum ſuſtentationis ſtipendium, vel tanquam eleemoſyna gratis oblata: & ſic inquit non eſt venditio, vel emptio, quando res ſacræ exercentur tanquam debitum ſtipendiũ, aut tanquam datio eleemoſynæ gratis oblatæ, ſed ſolum quando lucrum temporale intenditur, tanquam pretium exercitationis aut venditionis rei ſpiritualis, & præter Sancium hoc docet etiam egregie Sotus *lib.* 9. *de iuſtitia q.* 6. *a.* 2. *ad finem*, & Syl. *verb. Simonia.* §. 15. & Tolet. *li.* 1. *Summæ c.* 89. & Soar. *t.* 1. *de relig. lic.* 4. *c.* 17. & fundamentum eſt, quia ſi-

monia

Digitized by Google

monia ex obiecto ſpeciem habet, nempe quando res ſpiritualis pro pretio deducto venditur, ſi autem iſta formalitas caueatur, & pretium ſaltem ex intentione accipientis, exercentiſque rem ſpiritualem, accipiatur pro victu, & alimentis, etiamſi illis non egeat, erit quidem peccatum auaritiæ, aut alterius vitij, non ſimoniæ. Imo addit ibi Sancius ad finem dicti num. 22. *Nec erit peccatum mortale, ſed ſolum veniale, ſic intendere principaliter eas eleemoſynas per oſtentationem reliquiarum extra capſulas; quia eſt tantum culpa praua ordinationis ad finem acquirendi,* & ideo quando finis non eſt de ſe mortalis, ſolam culpam venialem conſtituit, vt optime docet Caietanus 2.2.q.148.a.2. *verſu, ſed occurrit hic.*

30. Et ex hoc principio recte inferunt Doctores exercere res quantumuis ſacras, veluti communicare, confiteri peccata ſua, aut ſacramenta omnia miniſtrare, atque accipere, principaliter ob vanam gloriam, non excedere venialem culpam; & quia etſi debitus ordo peruertatur, ea tamen peruerſio non eſt tam grauis iniuria rebus ſpiritualibus illata vt pœna æterna punienda ſit, & quia eſt tantum culpa prauæ ordinationis ad finem acquirendi iactantiam: acquiſitio autem iactantiæ, glorioſæ ac laudis, culpa eſt tantum venialis, quando ſine detrimento, aut vituperio alterius acquiritur. & ita docet expreſſe Sancius *tomo 1. Decalogi. lib. 1 cap. 3. initio. numero* 1 Syl. *verbo Vanagloria quæſtio. 2. fine.* Nau *in man. Lat. cap. 23. numero 13. verſu, Quarto peccat.* Henriq. *lib. 4. de pœnit. cap. 36. numero. 4. in Commento litera* R. & tenere videtur D. Thom. 2. 2. *quæſtio.* 132. *art.* 3. dicens tunc ſolum eſſe mortale ordinare virtutis opera ad inanem gloriam, quando in ea vltimus finis conſtituitur, omittendo præcepta Dei ob illam; eſt tamen hoc contra Abulenſem *cap. 6. in Matth. quæſtio. 3. & quæſtio. 55.* & contra Angelum *verbo Vanagloria. n.* 1. aſſerentes eſſe peccatum mortale ſacramenta accipere, vel miniſtrare, principaliter ob vanam gloriam. Sed noſtra opinio, quæ eſt Sancij præualet ob illius fundamenta.

31. Ad pleniorem doctrinam ſacrarum reliquiarum inquires, an Romanus Pontifex errare poſſit in canonizatione ſanctorum? Hæc quæſtio alibi tractatur. Reſolutio tamen breuiter ſit, pie credendum eſſe errare non poſſe. ita docet D. Th. *quodlib. 9. quæſtio. 7. art. 6.* D. Ant. 3. *par. titulo. 12. cap.* 8. §. 2. & Syl. *verbo Canonizatio. quæſtio.* 3. & Fumus *eodem verbo,* & Azor *tomo 2. lib. 5. Inſtitut. moral. cap. 6. quæſtio. 5. §. Dicendum eſt cum Diuo Thoma.* Fundamentum eſt, quia honor & cultus publicus, quem ſanctis poſt canonizationem impendimus, eſt quædam fidei profeſſio, qua ſanctorum gloriam credimus, & Summus Pontifex non poteſt errare in rebus fidei decernendis. Dices, canonizatio ſanctorum nititur teſtimoniis hominum, teſtimonia autem fallibilia ſunt. Reſpondeo canonizationem ſanctorum non niti teſtimoniis hominum: ſed niti promiſſioni diuinæ factæ Diuo Petro, & eius ſucceſſoribus; ſupponere tamen hominum teſtimonia: at vero id non obſtat, quia quando Summus Pontifex definit aliquem eſſe ſanctum, eius definitio non innititur huiuſmodi teſtimoniis, ſed diuinæ promiſſioni, & ideo errare non poſſe. Ponamus tamen falſa fuiſſe huiuſmodi teſtimonia, falſaſque omnes informationes, vt re vera eſſe poſſunt, non enim tenetur Deus hominibus aſſiſtere ne in teſtando errent. neque vnquam inuenitur in ſactis literis talis aſſiſtentiæ promiſſio; ergo errabit S. Pontifex. Nego illationem, admitto ſuppoſitionem, quia, vt dixi, quando Summus Pontifex aliquid de fide, aut ad fidem concernens definit, non poteſt illi deeſſe aſſiſtentia diuina, ne erret; & ideo licet demus teſtimonia & informationes fuiſſe falſas, non tamen ideo ſequitur definitionem illam falſam eſſe; quia Chriſtus propter ſuam promiſſionem Matthæi 28. *Ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua,* Summo Pontifici aſſiſtet, ne deficiat: quo in loco non promiſit Chriſtus ſedi Apoſtolicæ ac Summo Pontifici non defecturam Spiritus ſancti aſſiſtentiam diligentiis, ſed definitionibus fidei, & earum rerum quæ fidem concernunt. Non enim dixit Petro, *Ego rogaui pro te vt non deficiat diligentia tua, aut prudentia tua, ſed fides tua;* neque ex eo quod ſit promiſſa aſſiſtentia ad non errandum, ſequitur quod ſit promiſſa ad inquirendum per diligentiam, cum diligentia non ſit medium abſolute neceſſarium, nec ſufficiens ad definitionem de rebus fidei, ſed tantum vt Papa debito modo ſe gerat. Et non peccare illum mortaliter in omiſſione harum diligentiarum, docet Ferdinandus Perez *in materia de fide diſp. 3. §. Confirmatur autem hæc ſententia,* quod alibi examinabitur.

CAPVT V.

Vtrùm poſſit poteſtas laica dies feſtos inſtituere obligantes ad culpam, vel pœnam, ſub qua præcipiuntur abſque poteſtatis Eccleſiaſticæ approbatione.

SVMMARIVM.

Proponitur ſententia affirmans. num. 1.
Reiicitur & ſtatuitur negans. num. 2.
Refutatur ſententia aſſeuerans poſſe Principes ſæculares præcipere dies feſtos obligantes ad ceſſationem operum ſeruilium, ſub pœna qua præcipiuntur, non tamen ſub culpa mortali. 3 & 4.
An tunc obligent ad auditionem Miſſæ. ibidem
Finis poteſtatis Eccleſiaſticæ eſt excellentioris Ordinis, quam ſæcularis, & in quo diſtinguantur. n. 5.
Subditos Gentiles poſſunt Principes ſæculares obligare ad deſerendam idololatriam, non tamen ad ſuſcipiendam fidem. num. 6. & 7.
Secus de non ſubditis. ibid.
Hæreticos, & eos Gentiles ſubditos, qui ſemel fidem ſuſceperunt, quamuis coacti ſuſceperint, poſſunt Principes ſæculares obligare ad illam retinendam. num. 8.
Votum & iuramentum poſſunt relaxari ab eo in cuius gratiam fiunt. num. 9.
Vnuſquiſq; poteſt ſe voto aut iuramento obligare ad obligationem alicuius diei, non tamen Rex eum ad id poterit obligare per legem quam ſtatuat. num. 10.
Quid poſſint leges ſæculares in rebus Eccleſiaſticis. n. 11.
Et quomodo intelligenda ſunt quando de diebus feſtis diſponunt. ibid.

Difficultas eſt, an poſſit poteſtas laica, & ſæcularis alicuius diei feſti obſeruationem præcipere abſque Epiſcopi auctoritate? Et quod 1.
poſſint, videntur hæ rationes conuincere. Prima,

quia

quia Princeps ſæcularis poteſt præcipere ſub graui pœna, vt populus ſibi ſubditus ferietur, vel propter diem natalitij ſui, vel propter inſignem victoriam aliquam ex hoſtibus fidei reportatam, vel ob aliquam aliam cauſam iuſtam, & honeſtam temporalem, & populus tunc tenetur obedire Principi iuſta præcipienti. Secunda, quia non ſolum poſſunt Principes ſæculares hoc præcipere per modum ſæcularis ac politici honoris, ſed etiã per modum actus, ac cultus religioſi, quia poſſunt Principes ſæculares iuſte præcipere infidelibus, & Gentilibus ſuis ſubditis, vt idololatriam relinquant, vt docet Azor *tomo* 1. *lib.* 8. *Inſtit. moral. cap.* 24. *queſtion.* 5. & D. Anton. 3. *p. titulo* 22. *cap.* 5. & Sylu. *verbo Papa.* §. 7. quamuis contrarium teneat Caietan. 2. 2. *q.* 66. *art.* 7. & Victoria *Relect. de Indis.* Sic Conſtantinus Magnus ſanctiſſime præcepit, vt idolorum templa clauderentur in toto ſuo imperio, & in Concilio Carthaginenſi V. cap. 15. decreuerunt Patres ibi congregati, vt idipſum ab Imperatore peteretur, & tamen hoc ad religionem, & cultum diuinum ſpectat. Sic etiam, vt docet Azor *tomo* 1. *lib.* 11. *Inſt. moral. cap.* 9. *q.* 10. & Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. lib.* 2. *de iuramento. cap.* 24. *dub.* 12. *à num.* 57. & communis opinio, poteſt quis relaxare iuramentum promiſſorium in ſui gratiam factum, & tamen iuramentum eſt actus religioſus. Tertia, quia vnuſquiſque poteſt ſe voto aut iuramento valide obligare ad diem aliquem obſeruandum; ergo & Rex poterit ad hoc etiam obligare per præceptum: nam votum eſt lex particularis quam ſibi quiſquis imponit in materia religionis; cur ergo hanc legem non poterit imponere Princeps, cum non minus efficax ſit voluntas Regis ad obligandos ſubditos, quam voluntas vniuſcuiuſque ad ſe obligandum. Quarta, quia conſuetudo laicorum poteſt feſtiuum diem obligantem ſub mortali introducere; ergo & lex Principis ſæcularis, nam lex, & conſuetudo cum proportione æquiparantur. Quinta & vltima, quia hoc videtur probari *ex leg.* 2. *Codicis, & ex leg. vltima de ferriis*, vbi multa agunt Imperatores laici de diebus feſtiuis, & de modo quo obſeruari debent. nam lege vltima ſic habetur, *Dominicũ diem ita ſemper honorabilẽ decernimus, ac venerandũ, vt à cunctis executionibus excuſetur.*

2. Nihilominus dicendum eſt poteſtatem indicendi dies faſtos eſſe mere Eccleſiaſticam, & ſpiritualem, & ideo non poſſe Principes ſæculares dies feſtos inſtituere obligantes populum Chriſtianum ad ſui obſeruationem, & ſi hoc faciant abſque auctoritate, & conſenſu auctoritatis Eccleſiaſticæ, & Epiſcoporum, tale præceptum erit inualidum, & iniuſtum, & non obligabit in conſcientia, neque quoad culpam, neque quoad pœnam, ſub qua præcipiuntur. ita docet expreſſe Soar. *tomo* 1. *de relig. cap.* 12. *numero* 2. *lib.* 2. Azor. 2. *par. Inſtit. moralium. lib.* 1. *cap.* 26. *queſtio.* 5. Faciunt pro hac ſententia D. Anton. 2. *par. titul.* 9. *cap.* 7. §. 1. & Sayrus *in claui regia lib.* 7. *cap.* 3. *numero* 17. §. *Quinta propoſitio.* & Syl. *verbo Dominica. numero* 2. quatenus docent, non poſſe Principes ſæculares ſtatuere dies feſtos obligantes ſub mortali ad auditionem ſacri, poſſe tamen eos ſtatuere obligantes ad ceſſationem operum ſeruilium ſub mortali, & ad pœnam ſub qua præcipiuntur; ſed quoad pœnam & ceſſationem operum ſeruilium, minus docte, & bene videntur docere, vt ſtatim videbimus. Fundamentum Soar. eſt. primo quia Principes ſæculares nullam habent auctoritatem præcipiendi in rebus mere ſpiritualibus. cap. *cum laicis, de rebus Eccleſiæ non alienandis.* cap. *decernimus, de iudicibus.* ca. *bene quidem, diſt.* 96. feſtorum autem præceptio, & obſeruatio mere ſpiritualis eſt, & ſub rebus ſpiritualibus directe, ac formaliter continetur, cum directe, ac formaliter ad bonum animæ ordinetur. Probatur etiam à ſimili ex cap. vltimo, de rebus Eccleſiæ non alienandis. ibi enim habetur non poſſe Principes ſæculares de mortuariis diſponere, hoc eſt, non poſſe leges ferre circa funera defunctorum, & modum, & circumſtantias in huiuſmod funeribus obſeruandas, quia illa omnia ſunt adnexa rebus ſpiritualibus, & concernunt diuinum cultum, & bonum animæ, vt ibi Doctores adnotant. Probatur denique quia ſi Principes ſæculares poſſent inducere, ac ſtatuere dies feſtos in honorem, ac cultum Dei, & ſanctorum, poterunt etiam abrogare iam introductos poteſtate propria, & abſque auctoritate Papæ, vel Epiſcoporum, cum par ſit ad vtrumque ratio, & poteſtas: eiuſdem enim poteſtatis eſt, dies feſtos inſtituere, atque abrogare, quis autem hoc dicet, quod poſſint Principes dies feſtos iam introductos poteſtate propria abrogare? negandum ergo id conſtanter eſt; & res eſt certa, & communis quod non poſſint.

3. Quamobrem non placet ſententia Syluestri, Sayri, & Diui Antonini, omnes præcedenti allegati numero, quatenus docent, poſſe Principes ſæculares ſtatuere feſtũ in honorem alicuius ſancti, obligans ſub lethali ad pœnam ſub qua præcipitur, & ad ceſſationem operum ſeruilium, non tamen ad auditionem ſacri: in quo ſane, vt optime notat Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *cap.* 12. *numero* 7. manifeſta videtur repugnantia. nam ſi Principes non poſſunt talem legem ferre, & iniuſta ac inualida eſt, ſi feratur, vt probauimus; ergo non poteſt obligare, nec ad pœnam, nec ad ceſſationem operum ſeruilium; deinde quia ſi nulla eſt culpa, eam legem non obſeruare, quomodo poterit iuſta eſſe pœna. Non negamus tamen poſſe Principes ſæculares interdum præcipere ſuis ſubditis aliquas ferias à laboribus, & ab operibus ſeruilibus in ſignum lætitiæ propter aliquam cauſam temporalem iuſtam, & honeſtam, v. c. ob partam ex hoſtibus victoriam, vel propter natalitium filij, vel ſimilem cauſam ſæcularem, per modum cuiuſdam cultus ciuilis, & honoris, vel in ordine ad collectionem fructuum. & tunc forte lex obligabit ad pœnam ſub qua populi præcipiuntur ab operibus ſeruilibus ceſſare ſi fuerit iuſta, non tamen ad peccatum, niſi forte ex accidenti, ſi pœna fuerit grauis. Negamus tamen conſtanter poſſe illos hos dies feſtos præcipere ſub aliqua pœna, aut lege iuſta & obligatoria in cultum, & honorem religioſum alicuius ſancti, cum hoc ſit negotium mere ſpirituale ad virtutum religionis ſpectans, & bonum animæ concernens, ac proinde munus ſit altioris ordinis, & poteſtatis Eccleſiaſticæ. Idem dicendum eſt quando Rex aut Princeps ſæcularis præcipit populum feriari ſub aliqua pœna ab operibus ſeruilibus in honorem alicuius ſancti iam canonizati, cuius dies non eſt feſtiuus: nam tunc cenſetur etiam id præcipere per modum cultus religioſi, & Eccleſiaſtici; & ſic ad pœnam tantum obligabit, non ad culpam, vt ſupra diximus, & quia tunc tranſgreſſores huius præcepti contra obedientiam agunt, & iuſtitiam legalem, ideo impoſitam pœnam incurrunt, lex enim

Digitized by Google

enim tunc pœnalis tantum cenſetur, & ideo poterunt huiuſmodi artifices abſque vlla culpa ſecreto operari, vt docet Soar. *dicto tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 12. numero 7.*

4. Reſtat, vt ſoluamus argumenta pro prima opinione facta. Ad primum, non nego poſſe Principes, & poteſtates ſæculares præcipere feriationem populi ab operibus ſeruilibus ſub aliqua pœna modo explicato numero præcedenti, non tamen per modum cultus ſacri, & religioſi, nam ſi Principes ſæculares aliquando iudicauerint dari rationes ob quas huiuſmodi dies feſti inſtitui debeant in honorem, & religioſum cultum alicuius ſancti iam canonizati, debent per Eccleſiæ Prælatos id procurare, qui ſemper in eorum iuſtas preces inclinabunt, alioqui ſi auctoritate propria id velint efficere, & peccabunt mortaliter, quia alienam iuriſdictionem vſurpant in re graui, & religionem concernenti; & ea lex irrita erit, & inualida, vt probauimus.

5. Ad ſecundum nego poſſe Principes ſæculares præcipere dies feſtos per modum actus ac cultus religioſi; eſt enim finis poteſtatis Eccleſiaſticæ alterius ordinis excellentioris, quam finis poteſtatis ſæcularis: nam finis poteſtatis ſæcularis ordinatur ad conſeruandam pacem externam reipublicæ, & ad hoc primario tendit, & vt ſeruetur æqualitas iuſtitiæ in omnibus, finis vero poteſtatis Eccleſiaſticæ ordinatur ad bonum animæ, inter quæ directe continentur cultus ac veneratio ſanctorum, eſt enim de ſe res ſpiritualis ad religionis virtutem ſpectans, & ideo ſi aliquando neceſſe fuerit ſpiritualia præcipere in ordine ad acquirenda temporalia, v. c. publicam ſupplicationem ad obtinendam pacem Reipub vel aliquod beneficium temporale victoriæ, aut aliquid ſimile, non poſſunt poteſtates ſæculares illam immediate præcipere, ſed petere à Paſtoribus Eccleſiaſticis, & Epiſcopis, vt illam indicant. idem in ieiunio & ſimilibus, vt egregie docet Soarius citatus *tomo 1. de religione. lib. 2. cap. 12. n. 3. fine.*

6. Ad confirmationem dico poſſe principes ſæculares, infideles ſuos ſubditos, non autem non ſubditos, obligare ad obſeruationem legis naturalis in ordine ad conſeruandam pacem ac iuſtitiam externam in ſuis regnis, & ideo poſſe eos pœnis conſtringere vt vni ſoli Deo ſeruiant, & idololatriam deſerant, cum hoc iuxta lumen naturale ſit, & conſequenter poſſunt templa Gentilium ſectarum claudere, ac diruere, vt fecit Conſtantinus Magnus, & fecerunt alij Imperatores ſanctiſſime. Non tamen poſſunt eos pœnis ac minis obligare, vt Chriſtiani fiant, ſi tamen coacti iam ſint fidem ſuſcipere, poterunt eos iiſdem pœnis conſtringere, vt fidem ſuſceptam retineant, ne religio ſacra ac fides Chriſtiana illis contemptui ſit, vt definitur in cap. *de Iudæis,* & in cap. *qui ſyncera, diſt.* 45. & in cap. *ſicut, de Iudæis.* & ex gloſſis ibi. & docet D. Thom. 2. 2. *quæſtion.* 10 *art.* 8. & Azor *tomo* 1. *Inſt. moral. lib.* 8. *cap.* 24. *quæſtion.* 2. quod vero non poſſint pœnis obligare vt fidem ſuſcipiant, probatur ex Euangelio. nam media, quæ Chriſtus Dominus aſſumpſit ad conuerſionem gentium, fuerunt omnino libera, & voluntaria, vt prædicatio, inſtructio, & virtutum ac miraculorum opera, & non coactiua de ſe, & vim voluntati inferentia, vt patet ex illo Matthæi vltimo, *Euntes in mundum vniuerſum docete omnes gentes, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Illicitum ergo erit Chriſtianis vi cogere idololatras ad ſuſcipiendam fidem, cum vis voluntatem auferat, & illi iniuriam faciat, & actus credendi ſit mere voluntarius ac liber, & ideo vim aut coactionem externam non patitur: nec refert quod Chriſtus Dominus alibi dicat, *Compellite eos intrare,* id eſt, Gentiles, & infideles per portam fidei in Eccleſiam. nam hoc intelligendum eſt, iuxta Doctores, non per vim & arma, ſed rationibus, & virtutibus, quæ media ſunt omnino libera, ſermonem enim dirigebat Chriſtus Dominus ad diſcipulos, qui non armis, in conuerſione gentium vtebantur, ſed rationibus, & miraculis. Poterunt tamen Principes infideles ſuos præmiis & beneficiis afficere, & immunes à tributis reddere ſi fidem ſuſcipiant, quia hæc voluntatem non auferunt, ſed augent & alliciunt. Et ex dictis patet non poſſe Chriſtianos in India Indorum capillos abradere, ſaliuam aut lardum in illorum ora inijcere, quæ maxima iniuria eſt apud illos, vt ea iniuria permoti, ad ſuos reuertere non audeant, & ſic Chriſtiani fiant, & inter Chriſtianos maneant, ſunt enim hæc media coactiua & iniurioſa de ſe, & illicita, vt patet: licitum tamen erit eos præmiuſculis afficere, vt iis illecti & ineſcati Chriſtianam fidem ſuſcipiant, hæc enim omnia libera ſunt, & licita, & quæ non auferant voluntatem, ſed inclinent.

7. Ratio ob quam principes ſæculares poſſunt infideles ſuos ſubditos obligare vt idololatriam relinquant, & vni Deo ſeruiant, ac ideo eorum templa claudere ac diruere, in ordine ad conſeruandam pacem externam ac iuſtitiam in ſuis dominiis ac regnis, ea eſt, quia nemo dubitat poſſe illos ſuis ſubditis leges imponere quæ ad pacem & tranquillitatem temporalem ducant, v. c. ne arma noctu deferant, ne promiſſa violent, ne frumenta extrahant, ne furentur, ne adulteria committant, quæ omnia licita ſunt ex eo principio, quia ſunt rationi naturali conformia; ergo etiam illos poterunt cogere ad legem naturæ ſeruandam, & idololatriam deſerendam, cum ad id lege naturæ teneantur, hoc enim non excedit fines poteſtatis ſæcularis, vt optime notat Azor *dicto tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 24. *quæſt.* 5. & alij quos allegat. hæc omnia locum habent in infidelibus ſubditis, vt patet, ſecus de non ſubditis.

8. Hæreticos vero, & eos infideles, qui fidem Chriſti ſuſceperunt, quamuis coacti ſuſceperint, etiam non ſubditos, poſſunt principes ſæculares obligare ad veram fidem retinendam, ac conſeruandam, eiſque ob id bella indicere, ne illis fides contemptui ſit. & ratio eſt, quia quilibet Chriſtianus poteſt veram fidem Chriſti tueri, & tenetur illam ſartam ac tectam & immunem reddere ab iniuriis, ne infidelibus contemptui ſit. patet ex cap. *de Iudæis,* & ex cap. *ſyncera. diſtinctione* 45. & ex cap. *ſicut, de Iudæis,* & ex gloſſa ibi, & ex. Diuo Thoma 2. 2. *quæſtion.* 10. *art.* 8. & docet Azor *tomo* 1. *lib.* 8. *inſtit. moral. cap.* 24. *quæſtion.* 2. in huiuſmodi enim capitibus ſatis aperte deciditur cogendos eſſe fidem conſeruare eos, qui illam ſemel ſuſceperunt, quamuis inuiti ſuſceperint, ne illis contemptibilis ſit, non tamen eſſe cogendos vt illam de nouo inuiti ſuſcipiant.

9. Ad confirmationem de voti & iuramenti relaxatione, dico iuramentum & vinculum voti ideo poſſe relaxari ab illo in cuius gratiam facta ſunt, quia quando huiuſmodi vincula ſuſcepta fuerint in gratiam alicuius, ſemper ſecum intrinſece deferunt

Digitized by Google

runt hanc conditionem, *niſi ille de cuius commodo agitur, hu:uſmodi vincula remittat*; ſicut etiam omnis promiſſio hanc ſecum defert conditionem, *ſi acceptetur*; & ideo parum refert, quod votum & iuramentum ſint actus religionis, vt inferamus inde ſubiici poteſtati hominis particularis & ſæcularis inſtitutione diei feſti qui ad peccatum mortale obliget ac adſtringat, quia ab initio facta fuerunt ſub illa conditione, vt dixi, quod non obſtat: ita docet Azor *tomo 1 lib. 11. inſtitutionum moralium cap. 9. quaſtion.* 10. & Leſſius *tom. 1. de iuſtitia lib. de iuramento. cap. 42. dub. 12. à numero* 57. & eſt communis reſponſio.

10. Ad tertium fundamentum primæ opinionis reſpondet Azor *tomo 2. Inſtitutionum moralium lib. 1. cap. 26. quaſtion.* 7. populum ac ciuitatem (& conſequenter diceret vnumquemque de populo) non plus habere auctoritatis ad inſtituendum feſtum ex voto, quam Principes ſæculares habent, ad illud inſtituendum ex præcepto; quare nec populum ex voto, nec hominem alium ex eodem voto poſſe ſe obligare ad illum diem feſtum colẽdum, ita vt teneantur ſacrum audire ſub peccato mortali, ſed ſolum eam eſſe vim voti, vt abſtinere teneantur ab operibus ſeruilibus, & actis iudicialibus ac forenſibus. Deinde addit huiuſmodi votum ciuitatis non adſtringere poſteros ratione voti, quia voti vinculum cum ſit perſonale, perſonas tantum vouentes obligat, teneri illos tamen feſtum ſeruare, ratione ſtatuti, vel ratione fidelitatis promiſſionis, vel ratione conſuetudinis receptæ, & approbatæ. Et certe in hoc vltimo, quod non adſtringatur populus ſeruare votum ſuorum maiorum ratione voti, ſed ſtatuti, ac conſuetudinis approbatæ, vel ratione contractus aut fidelitatis promiſſionis, optime docet Azor, cum hæc ſit doctrina communis, quam tenet expreſſe Medina 1.2.*q*.9 *a*.3. Nau. *in manuali Lat. cap. 12. num.* 79. *verſ.* 13. Ludouic Lopez 1.*p. inſt. ca.* 50. Coſmus Philiarch *de offic. Sacerd. p. 2. li. 3. c.* 22. Emanuel Rodrig. 2.*p. Summa. c.* 99. *concl.* 13. & Sà *in Aphor. verbo Feſtum*, & Sayrus *in claui regia. l. 7. cap. 3. numero* 19. quamuis Sayrus ibi addat, aſtringi illos etiam ratione voti, quia eſt vnus idemq; populus, ſed non bene, quia eſt vnus populus ſucceſſiue, non tamen formaliter, cum non ſint eædem perſonæ, quæ olim fuerint, & vouerint. Vnde cum votum ſit vinculum perſonale, non extenditur eius obligatio ad alias perſonas non vouentes: obligatio autem promiſſionis, fidelitatis & contractus, & obligatio conſuetudinis, pertranſit in ſucceſſores, vt optime notant Doctores allegati. In alio vero principio quod aſſumit Azor, non credo eius doctrinam eſſe veram, quia non video rationem, ob quam vnuſquiſque homo non poſſit ſe aſtringere voto ad obſeruandum aliquem diem non feſtum pro die feſto, ita vt teneatur Miſſam audire, cum obligatio audiendi ſacrum tota pendeat ex eius voluntate voto confirmata. Dicendum ergo eſt, diuerſam eſſe rationem in voto vel iuramento, quod vnuſquiſque facit de obſeruando aliquo die non feſto pro feſto, & in lege ac præcepto, quod princeps ſæcularis hac de re conderet, quia votum, proprie loquendo, non eſt lex, ſed eſt promiſſio Deo facta, cuius materia poteſt eſſe actus religionis, nam poteſt quis Deo promittere actus charitatis internæ, fidelitatis, & orationis, ergo & religionis, & tamen nulla lex ſæcularis poteſt ad huiuſmodi actus obligare, atque adeo poteſt quiſque ad plura ſe aſtringere per votum, quam per legem aliquam, non ſolum ſæcularem, ſed etiam Eccleſiaſticam aſtringatur, quia nulla lex Eccleſiaſtica poteſt obligare ad actus mere internos, pro vt interni ſunt, ac proinde nulla eſt illa conſequentia, quæ in tertio fundamento pro prima opinione inferebatur. ita reſpondet Soar. *tom. 1. de relig c. 12. nu.* 10 *lib. 2. de diebus feſtis.*

Quartum fundamentum pro prima opinione 11.
poſitum petit, quid poſſit conſuetudo in diebus feſtis, quod in ſequenti capite tractabimus. Ad leges & iura pro illa allegata, reſpondeo in legibus Codicis toto titulo de feriis, vbi multa videntur Imperatores diſponere & ordinare de obſeruatione feſtorum, & de modo quo ipſi dies feſti obſeruandi ſunt, in illis non ferre Imperatores ſæculares leges de obſeruatione feſtorum, ſed ſuppoſitis Eccleſiaſticis legibus præcipientibus talia feſta religioſe obſeruari, Imperatores Chriſtianos tanquam Eccleſiæ defenſores, & Eccleſiaſticarum legem executores ſuis legibus pœnas imponere contra legum Eccleſiaſticarum tranſgreſſores, hoc enim non excedit poteſtatem principum ſæcularium, maxime quando huiuſmodi leges non reprobantur, ſed tolerantur ab Eccleſia, approbanturque tanquam vtiles ac neceſſariæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam commendandam; ſic enim leges ciuiles pœnas ferunt contra hæreticos, quamuis ſæculares iudices de hæreſis crimine cognoſcere non poſſint, nec illis legibus vti, niſi poſtquam Eccleſia ſententiam tulerit de culpa hæreſis commiſſæ, & punitionem hæreticorum ſæculari brachio commiſerit. Dici etiam poteſt illas leges Codicis, quæ de rebus Eccleſiaſticis diſponunt, vel non fuiſſe factas auctoritate Imperatorum tantum, ſed ex conſenſu & petitione Summi Pontificis, vel ſi aliter factæ ſunt, id quidem fuit per ignorantiam, aut potentiam Imperatorum; mittendo falcem in alienam ſegetem, & iuriſdictionem alienam vſurpando, ac proinde nullam habere vim obligandi.

Capvt VI.

Quid poſſit conſuetudo laicorum circa dies feſtos, quoad eorum introductionem & abrogationem.

Svmmarivm.

Conſuetudo laicorum ſcita & tolerata ab Epiſcopis poteſt introducere & abrogare dies feſtos. nu. 1.
Aliquando ipſa conſuetudo habet, vt totus dies feſtus ſit, aliquando vſque ad meridiem. ibid.
Quando dies feſti incipiant à veſpere ne, an à media nocte, ex conſuetudine loci pendet. num. 2.
Quid quoad officium, quoad eſum carnium, & quoad celebrationem feſti. ibid.
Barbitonſores non indigent diſpenſatione vt laborent in vigilia qua non eſt dies feſtus vſque ad mediam noctem. num. 3.
Epiſcopi debent potius abrogare dies feſtos, quam nouos introducere, ſi multitudo illorum ſit. num. 4.
Quid ſi Epiſcopus aliquos abrogauit, & nihilominus populus continuet, & quid ſi aliquantulum ceſſauit, & poſtea continuauit. num. 5.

Conſuetudo laicorum ſeparata à conſuetudine Eccleſiaſticorum, & ab Epiſcopis non approbata, non poteſt dies feſtos introducere, aut abrogare. num.6.

Quid de conſuetudine laicorum & Eccleſiaſticorum ſi ab Epiſcopis non ſit approbata. num.7.

Solum conſuetudo populi & cleri approbata ab Epiſcopis poteſt dies feſtos introducere, aut abrogare. num.7.

Si dies feſtus ſeruetur ex voto & iuramento populi ex deuotione facto, & Epiſcopus approbet deuotionem non approbando conſuetudinem, tunc ipſa conſuetudo non poteſt introducere obligationem. num.8.

Quomodo ſciatur quod approbetur deuotio, non conſuetudo. ibid.

Ad introductionem dierum feſtorum ſufficit approbata conſuetudo decennij. num.9.

Ad abrogationem opus eſt conſuetudo quadraginta annorum. num.10.

An excuſetur certum genus mechanicorum, ſi conſuetudo ſit illos ſolum operari cætero populo obſeruante n.11.

Affirmatur. ibid.

Reſpondetur ad rationes contrariæ opinionis. num.12.

1. CONſuetudo ſcita & tolerata circa dies feſtos, idem poteſt quod circa alia præcepta humana, ſcilicet dies feſtos abrogare, vel nouos introducere. ſic docet Angel. *verbo Feria numero* 4. Sayrus *in claui regia. lib.* 7. *cap.* 3. *numero* 14. *fol* 438. *col.* 1. Tabiena *eodem verbo num.* 11. *verſu, decimo.* Syl. *verbo Dominica. queſtion.* 1 *verſu, ſecundum. & verſu, tertium.* Nau. *in manuali Lat. cap.* 13. *numero* 5. *verſu* 9. Philiarchus *de officio Sacerd. par.* 2 *lib.* 3 *cap.* 23. *notabili* 3. Ludou. Lop. 1. *par. inſtructionum conſcientiæ. cap.* 25. Ratio à priori eſt, quia licet ſanctificatio alicuius temporis etiam in lege gratiæ ſit de iure diuino, & ſic præceptum naturale, & morale; determinatio tamen & deſignatio huius vel illius diei eſt de iure humano, iuxta doctrinam Diui Thom. 2.2. *queſt.* 122. *art.* 4 *ad* 4. S. Ant. 2. *par. titulo* 9. *cap.* 7. *initio.* Soti *lib.* 2. *de iuſt. queſtion.* 4. *art.* 4. *ad* 2. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 13. *numero* 1. Philiarchi citati *numero* 2. Ludou. Lopez citati. Conſuetudo autem plurimum poteſt & valet in ius humanum; quod vero conſuetudo dies feſtos abrogare poſſit, qui iam antea erant in præcepto, manifeſtum eſt: nam in cap. pronunciandum, de conſecrat. diſt 3. & in cap. conqueſtus, de feriis, enumerantur multi dies feſti, qui olim in præcepto erant in Eccleſia, qui tamen hodie ſeruantur, enumerantur enim ibi dies ſanctorum Innocentium, & ſancti Syluestri Papę, qui modo in multis partibus non obſeruantur. Item numerantur ſeptem dies Dominicæ paſſionis maioris hebdomadæ, & ſeptem ſequentes poſt reſurrectionem, qui tamen omnes modo non ſeruantur ſed ſolum Dominica reſurrectionis cum duobus ſequentibus. Numerantur etiam ibi tres dies rogationum, qui tamen modo dies feſti non ſunt: abſtulit igitur conſuetudo multos dies feſtos ex eis, qui olim obſeruabantur, & alios induxit. & ideo hæc tanquam regula certa ſtatuenda eſt, ſcilicet quod vnuſquiſque illos tantum dies tenetur obſeruare, quos lex, aut conſtitutio ſynodalis recepta, & non abrogata, vel conſuetudo præſcripta præcipit in patria ſua obſeruari. Etenim non ſolū dies, qui ſunt ex præcepto, ſed etiam illi qui ex conſuetudine, & particulari populi deuotione ſeruantur, pari modo, & æquali obligatione colendi ſunt, cum conſuetudo vim habeat legis. Scire tamen neceſſe eſt non omnes eodem modo conſuetudinem recipere, & obſeruare, vnde fit, vt non ſit vnus & idem modus introducendi dies feſtos ex conſuetudine promanans, nam aliquando cōſuetudo habet, vt totus dies feſtus obſeruetur, aliquando ſolum quoad meridiem, quamdiu celebrātur Miſſæ, aliquando vt feſtus agatur dies tam in vrbe, quam extra vrbem, aliquando ſolum in vrbe, non extra: aliquando extra in ſuburbiis, non intra vrbem, vnde eodem modo ſeruādi ſunt dies feſti, quo loci conſuetudo eos ſeruat, quæ omnia egregie tradunt gloſſa in dicto cap. pronunciandum, & in dicto cap. conqueſtus. Oſtienſis, & Panormitanus *ibi.* Nauarrus. *in man. Latino. c.* 13 *nu.* 5. Ludouic. Lopez. 1. *p. inſtr. conſc. c.* 32. Coſmus Philiarch. *de offic. Sacerdot. lib.* 3. *cap.* 23 *p.* 2. Toletus *lib.* 4. *Summa ca.* 24. Sa *in Aphoriſmis. verbo Feſtum.* D. Ant. 2. *p. tit.* 9. *c.* 7. *initio.* Ange. *verbo Feria. n.* 3. 4. 5. 6. 7. Tabiena *ibi. num.* 3. 4. 5. 6. Caietanus *in Summa verbo Feſtum, in fine.*

Quando vero incipiant aut deſinant dies feſti, totum etiam pendet ex conſuetudine loci, prouinciæ, vrbis, regionis; nam quamuis quidam *ex cap. pronunciandum, de conſecrat. diſt* 3. & *cap. licet, de feriis,* exiſtiment incipere à veſpera, & durare in veſperam: tamen, vt melius docent Beia 1. *p reſponſ. caſuū conſcientiæ, caſ.* 3. Sayrus *in claui regia. lib.* 7. *ca.* 3. *nu.* 13. *col.* 2. *fol.* 437. Toletus in *Summa lib.* 4. *cap.* 24. Philiarchus *de officio Sacerdotis part.* 2. *libro* 3. *capite* 23. *notabili* 3. Soar. *tomo* 1 *de religione. lib.* 2. *cap.* 21 *num.* 4. Ludou. Lopez, Nauarrus, Syl. Tabiena loco proxime allegato in fine numeri præcedentis, modū incipiendi, ac deſinendi feſta, an ſcilicet à veſpera in veſperam, à media nocte in mediam noctem, à conſuetudine etiam loci ſumendum eſt. Et quidē quoad officium diuinum incipiunt à veſperis; quoad eſum carnium à media nocte in mediam noctem; quoad feſti celebrationem, hoc eſt, quoad ceſſationem operum ſeruilium, ſeruanda eſt loci conſuetudo, plerumque tamen introduxit conſuetudo (vt communiter fieri videmus) vt à media nocte vſque ad mediam noctem feſta ſeruentur. Dixi *communiter*, quia vbi conſuetudo eſſet, vt ſeruarentur feſta à media nocte vſque ad meridiē, vel vſque ad Miſſarum ſolennia, poſſent poſtea exerceri opera ſeruilia: Imo ſi conſuetudo communis alicuius loci eſſet, incipere feſtum à veſpere, & aliquæ artes propter ſuum proprium exercitium haberent propriam, & particularem conſuetudinem ſeruandi feſta à media nocte in mediam noctem, illarum artifices excuſarentur, vt docet Sayrus *in claui regia. li.* 7. *c.* 3. *n.* 13. *f.* 437. Syl. *verbo Dominica. q.* 2. Philiarcus *de offic. Sacerd. p.* 2. *li.* 3. *c.* 23. *notabili* 3. Tabiena *verbo Feria. verſ.* 13. Sa *in Aphoriſmis, verbo Feſtum.* D. Anton. 2. *p. titulo* 9. *cap.* 7. Excuſarentur, inquam, vel ex diſpenſatione Eugenij IV. iuxta Diuum Antonium & Sà, vel ex conſuetudine artificum illarum artium: vt infra videbimus n. 11. iuxta Tabienam, Syluestrum, Sayrum, Coſmum & Nauarrum. 2.

Cum autem feſtum communiter more Romano incipiat quoad opera ſeruilia à media nocte in mediam noctem. *l. more Romano. ff. de feriis.* non indigent barbarum tonſores diſpenſatione Eugenij IV. vt laborent vſque ad mediam noctem ſabbati ante diem Dominicum, vel diei profeſti ante diē feſtum, cum abſque omni priuilegio id illi facere poſſint, vt optime notat Sayrus *in claui regia lib.* 7. *cap.* 3. *n.* 13 *fine.* Et Nau. *in manuali cap.* 13. *n* 5. Vbi autem eſſet contraria conſuetudo, tunc illis diſpenſatio neceſſaria erit. 3.

Quia vero in nonnullis locis ſunt iam multi dies 4.

dies feſti ex cõſuetudine introducti cum non exiguo pauperum detrimento, debent Epiſcopi ex officio aliquot ex illis abrogare, ex tanta enim multitudine dierum feſtorum, ex duobus malis vnum neceſſario eueniet, aut enim nullus perfecta obſeruatione coletur, aut illi exactius, & perfectius obſeruabuntur, qui ſunt ex deuotione, quam qui ſunt ex vniuerſali præcepto totius Eccleſiæ Catholicæ, vt optime notat Gregorius Sayrus *in claui regia libro 7. capite 3. numero 15. folio 438. columna 1.* Et vero experientia compertum eſt multitudinem feſtorum impedimento eſſe perfectæ obſeruationi; non enim poſſunt pauperes ſine magna iactura, & incommodo familiæ illos obſeruare.

5. Animaduertendum tamen eſt diligenter, iuxta nonnullorum opinionem, quod ſi poſtquam Epiſcopus aliquot dies feſtos abrogauit, & nihilominus non obſtante tali abrogatione populus eorum obſeruationem continuat, conſuetudinem præcedentem in ſuo vigore remanere, ac ſi huiuſmodi dies non abrogarentur. ita docet Gregorius Sayrus citatus *num.* 15. quod mihi non placet, quia Epiſcopus per abrogationẽ tollit obligationem, & populi non poſſunt ſibi imponere hanc obligationem, nec conſuetudo poteſt illos obligare niſi poſt decem annos, nam præterita conſuetudo quæ vim legis habebat, iam eſt abrogata. iſta vero de nouo tunc incipit, & non poteſt habere vim legis, niſi poſtquam præſcripta fuerit per decem annos, vt dicemus infrà numero nono; quare dicendum eſt, non manere conſuetudinem antiquã in ſuo rigore, nec obligare, vt conſideranti patebit. Si verò poſt Epiſcopi abrogationem populus ceſſet aliquantulum, & poſtea incipiat obſeruare, conſuetudo ex tunc incipiet, nõ tamen obligabit quoadusque per decennium præſcripta, ac continuata fuerit, tot enim anni neceſſarij ſunt, vt conſuetudo præſcribat & obliget, vt dicemus num. 9. quare intra illos decem annos nullus de populo tenebitur ceſſante ſcandalo eos dies obſeruare. ita docet Sayrus citatus *n.* 15. *§. Secundum eſt.* Vnde colligo Epiſcopos quantum fieri poteſt parces eſſe debere in diebus feſtis inſtituendis, & promptiores ad illos abrogandos, quando multi iam ſunt introducti, quàm ad aliquos de nouo inſtituendos, ne ſcilicet ob multitudinem contemptui ſint, & eo, quo debent modo, non obſeruentur.

6. Et verò nos vel loqui poſſumus tam quoad introductionem, quàm quoad abrogationem dierum feſtorum, ſola conſuetudine laicorum ſeparata à conſuetudine Eccleſiaſticorum, vel è conuerſo; vel etiam de vtraque conſuetudine totius populi tam Eccleſiaſtici, quam ſæcularis. Si loquamur de ſola conſuetudine laicorum ſeparata ab Eccleſiaſticis perſonis, id eſt, ab Epiſcopo & clero, certum eſt non poſſe introducere, nec abrogare dies feſtos, vt optime notauit Soar. *tom. 1. de relig. lib. 2. c. 12. nu* 5. ratio eſt, quia ſola conſuetudo laicorum abſque approbatione Epiſcopi non poteſt introducere dies feſtos; ergo neq, abrogare illos, ſi iam ſint introducti, cum par ſit poteſtas ad vtrumque, & eiuſdem ſit poteſtatis introductio, & abrogatio. Deinde, quia conſuetudo ideo obligat, quia habet vim legis, vt eſt doctrina communis. quam tradit Soar. loco allegato. Menoch. *tomo 1. conſil. 45. numero* 4. Syl. *verbo Conſuet. numero* 6. Sancius *tom. 2. Decal. lib. 4. capite 34. numero* 21. & omnes de conſuetudine ſcribentes. & patet *l. nimis. ff. de legibus.* & ex cap. *conſuetudo diſt.* 4. Vnde fit, vt ſicut irrationabilis eſſet lex quam populus ſolum aut poteſtas laica ferret, de obſeruatione diei feſti, & non valeret, ſic irrationabilis etiam erit conſuetudo laicorum, quæ vellet clericos obligare abſque approbatione Epiſcopi. Dices eam conſuetudinem non poſſe obligare clericos; poſſe tamen obligare laicos illam introducentes? Reſpondeo non poſſe obligare laicos niſi approbetur ab Epiſcopo, quia nulla poteſtas laica poteſt ferre leges validas ad obligandum aliquem ad obſeruationem alicuius feſti, & conſuetudo obligare non poteſt, niſi quatenus vim habet legis, & ideo ſicut lex laicorum eſſet nulla; ſi qua de obſeruatione feſti ſanciretur; ita & conſuetudo illorum nulla eſſet, nec vim haberet ad obligandum, niſi ab Epiſcopo approbaretur.

Similiter conſuetudo totius populi & cleri nõ habet vim introducendi aut abrogandi diem aliquem feſtum, niſi expreſſus vel tacitus conſenſus Epiſcopi accedat; & ratio eſt, quia conſuetudo non habet vim introducendi aliquem diem feſtũ, niſi quatenus habet vim legis, vt diximus num. præced. Vnde non poteſt introducere obligationem legis niſi includat conſenſum & voluntatem eius, qui poteſt talem legem ferre, atqui ſine conſenſu, & voluntate Epiſcopi vel Papæ non poteſt lex ferri aut præceptum, de die feſto aliquo obſeruando; ergo nec conſuetudine poteſt ea lex introduci, niſi accedat expreſſus vel tacitus conſenſus illius, qui eam legem poteſt, ferre, vt probauimus *ca. 5. n.* 2. Solum ergo conſuetudo totius populi & cleri ſcita & tolerata ab Epiſcopis poteſt introducere aut abrogare dies feſtos, quia ſolum ea habet vim legis, vt conſtat. 7.

Oportet tamen duo diſtinguere in ipſo actu ſeruandi diem feſtum, vt egregie notat Soar. *t. 1. de relig. li. 2. c. 12. n.* 5. & Sotus *lib. 1. de iuſt. q. 7. a.* 2. Vnum eſt quod poteſt ſeruari dies feſtu ex deuotione, v. c. ex voto, aut iuramento populi & vrbis: alterum quod poteſt ſeruari ex obligatione impoſita ab alio, v. c. ex obligatione præcepti, vel ex obligatione conſuetudinis (nam obligatio conſuetudinis, etiam dici poteſt obligatio impoſita ab alio, ſi quidem in tantum habet conſuetudo vim obligandi, in quantum habet vim legis.) Poteſt ergo interdũ Epiſcopus ſcire diem feſtum obſeruari ex voto & deuotione populi & approbare eam deuotionem populi, non approbando conſuetudinem, & tunc quidem conſuetudo non poteſt introducere obligationẽ præcepti, quia ſine conſenſu & voluntate illius, qui habet ius obligãdi, nulla eſt lex, cum vera lex debeat eſſe ſignum illius voluntatis, neque enim voluntas totius popul. & cleri ſine voluntate Epiſcopi poteſt hanc obligationem inducere, vt hactenus diximus; oportet ergo vt Prælatus approbet actum ex obligatione conſuetudinis factum, ſeu, quod idem eſt, vt approbet obligationem quam populus ſibi per conſuetudinem, non per deuotionem, impoſuit. Difficile ergo erit ſcire quando talis dies feſtus ſit ex voto, aut ex conſuetudine. Et certe vt notat Soarius, hoc vix poteſt diſcerni, niſi interueniat expreſſa declaratio Epiſcopi, qua declaret ſe approbare illam obligationem, vt ex conſuetudine ortam, non vt ex deuotione; aut ſaltem niſi interueniat ſignum aliquod indicans talem voluntatem; vt ſi puniri faciat eos qui non ſeruant tale feſtum, & certe dicendum eſt etiam ſufficere communem exiſtimationem 8.

tionem totius ciuitatis aut diœceſis, quam ſcit Epiſcopus, & non corrigit, ſed tacite approbat, debet enim conſuetudo eſſe cognita omnibus, vel ſaltem maiori parti hominum illius loci, in quo talis conſuetudo viget, vt optime docet Menochius *lib. 2. præſump. 3. num.* 4. præſumitur autem ſemper Epiſcopus communem populi conſuetudinem ſcire, & approbare quando non reprobat, nam ſemper præſumitur Princeps habere cognitam conſuetudinem vulgatam locorum, vt docet Bartol. *Extrau. ad reprimendum, verbo, non obſtantibus, fine.* Menochius *allegatus.* Baldus *lib. 2. C. quæ ſit longa conſuetudo* Iaſon *in l. Præſcriptione nu. 11. C. ſi contra ius vel vtilitatem publ.* Gomez *cap. 1. num. 28. de conſt. in 6.* Felin. *in cap. vltimo. col. 1. de iudicibus.*

9. Ad introductionem igitur dierum feſtorum ſufficit conſuetudo populi approbata per Epiſcopum decem annorum: fundamentum eſt, quia ad introductionem alicuius conſuetudinis conſtringentis populum requirunt iura longum tempus, vt videre eſt in toto titulo Codicis, quæ ſit longi temporis conſuetudo. longum autem tempus iuxta leges eſt tempus decem annorum. *C. de præſcriptione longi temporis. per totum, & in gloſſa rub. Cod. quæ ſit longi temporis conſuetudo*, & hoc tenet exp. eſſe Bart. *in l. de quibus ff. de legib.* & Cynus *in l. 2. C. de ſeruitute.* Sylu. *verbo Conſuetudo num. 6.* & idem eſt de iure canonico, vt docet gloſſa *in cap. finali, de conſuetud in 6. & in cap. conſuetudo. diſt. 11.* Maſcard. *de probat. vol. 1. concl. 172 numero 2. fine.* Felinus *in cap. ſtatuimus, de maioritate & obed.* Gutierres *lib. 2. quæſtion. canonicarum, capite 21. numero 143,* vbi appellat diuturnam conſuetudinem illam, quæ eſt decem annorum, & dicit conſuetudinem decem annorum ſufficere ad non ſoluendam decimam in quota; ergo hæc etiam ſufficit ad introducendos dies feſtos.

10. Ad abrogationem dierum feſtorum opus eſt conſuetudo quadraginta annorum. Moueor primo, quia ad derogandum Paulinæ, iam rece. præ. de rebus Eccleſiæ non alienandis, ſufficit prædicta conſuetudo annorum quadraginta, vt docet Gutierres *lib. 1. quæſtion. canonicarum quæſtion. 8. nu. 10. folio 109. columna 1.* & Couar. *lib. 2. var. cap. 16. à numero 1. vſque ad decimum ſextum.* Secundo, quia licet ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam requiratur conſuetudo centum annorum, *cap. ad audientiam. cap. cum vobis, capite ſi diligenti, de præſcript.* Palud. *in 4. diſtinctione 38. art. 4. concluſione 4. numero 44.* Mol. *Theolog. tomo 1. de iuſtitia. diſp. 77. col. 1. verſu, Conſuetudo quæ iuri.* Sancius *tomo 2. Decalogi lib. 4. cap. 38. numero 22. fol. 1154. col. 1.* &. vt vbi docet Sancius & Molina, tunc eſt opus centenaria conſuetudo, & præſcriptio, quando per eam derogatur rebus Eccleſiæ Romanæ, aut coronæ regiæ, non tamen quando ſoli. legibus latis à S. Pontifice, tunc enim quadragenaria ſufficit, vt cum Abbate *cap. finali, de conſuetudine,* docet idem Molina & Sancius locis allegatis, & idipſum docet Syl. *verbo Conſuetudo. numero 6.* Maſcard *de probat vol. 1. concl. 172. numero 2. fine,* & Menoch. *de præſum. lib. 2. præſum. 3. numero 4.* Vnde ſi ad derogandum præcepto & legi Summi Pontificis de obſeruatione alicuius feſti, ſufficit conſuetudo quadraginta annorum, à fortiori eadem ſufficiet ad derogandum præcepto & legi cuiuſque Epiſcopi de eadem obſeruatione.

11. Dubium tamen eſt, vtrum excuſetur à peccato certum genus mechanicorum, v. c. ſartorum, aut ſutorum, ſi conſuetudo ſit eos ſolum operari die aliquo feſto cætero populo illum obſeruante? Negat Roſella *verbo Feria. numero 5.* primo, quia huiuſmodi conſuetudo repugnat iuri communi, conſuetudo autem non debet iuri communi repugnare, ius enim commune præcipit dies feſtos obſeruari, vt patet *capite omnes dies, de feriis.* Secundo, quia conſuetudo, vt valida ſit, debet introduci vel à toto populo, vel à maiori parte illius, cum dignius trahat ad ſe minus dignum, non è contra. Dicendum tamen eſt eos excuſari, modo ea conſuetudo tacite, vel expreſſe approbata ſit à locorum ordinariis: ita docet Azor *tomo 2. Inſtit. moral. lib. 1. cap. 26. quæſtion. 10.* Sayrus *in claui regia lib. 7. cap. 3. numero 13. col. 2. fol. 437.* Tabiena *verbo Feria numero 14.* Syluest. *verbo Dominica. numero 3. verſu, Quintum* Caietanus *in ſumma, verbo Feſtorum violatio.* Philiarchus *de officio Sacerdotis. p. 2. lib. 3. cap. 23. notabili 3.* fundamentum eſt, quia cum deſignatio diei feſti ſit de iure humano, poteſt conſuetudine abrogari, minui, & mutari, & quia in vno eodemque loco, & vrbe poſſunt eſſe variæ leges iuſtæ, & rationabiles pro variis diuerſiſque mechanicorum aut mercatorum communitatibus, quibus illi gubernantur, quæ leges obſeruandæ ſunt; conſtituit enim vnumquodque genus mechanicorum ſuam veluti rempublicam, quæ ſuis particularibus legibus gubernatur, & quod poſſunt leges efficere, poteſt conſuetudo, vt ſæpe diximus. Quod ſi maior pars mechanicorum illorum, illum diem obſeruaret, minore non obſeruante, non excuſaretur minor à peccato mortali; non tamen è contra, quia dignius ad ſe trahit minus dignum, & minor pars tenetur conformari maiori.

Ex dictis reſponſum manet ad rationes Roſellæ, nam cum huiuſmodi mechanici efficiant veluti quandam rempublicam, inde eſt quod non teneantur conformari legibus communitatis reliquæ, vt patet: deinde, quia illi in eo more & conſuetudine ſciente & tolerante Prælato præſcripſerunt; vltimo, quia conſuetudo poteſt præualere contra ius humanum commune, ac proinde contra legem de obſeruandis feſtis. 12.

Capvt VII.

Vtrum peregrini cum abſentes ſunt teneantur ad feſta ſui loci, ſi in eo loco in quo ſunt, non obſeruentur: & an liceat in die feſto patriæ ad alium locum ire cauſa laborandi.

Svmmarivm.

De quibus peregrinis quæſtio procedat. num. 1.

Eadem quæſtio eſt de præcepto ieiunij & de legibus patriæ. ibid.

Proponitur opinio affirmans peregrinos abſentes teneri ad leges patriæ. num. 2.

Aſtruitur opinio negans ex multis fundamentis. numero. 3.

Reſpondetur rationibus contrariæ opinionis. num. 4.

Tandiu

Tandiu obligatur quiſque legibus patriæ, quamdiu in illa habitat. *num.5.*
Satis eſt vt peregrini præſentialiter deſerant patriam, vt ad leges illius non teneantur, quamuis ſtatim ad illam ſint reuerſuri. *ibid.*
Peregrini abſolute loquendo non ſunt exempti à legibus. num. 6.
Operarij qui ſe conferunt in aliena loca ad locandas ſuas operas non tenentur ad leges patriæ. *num.7.*
Fraus, & dolus ibi proprie datur, vbi datur obligatio, quam quiſque vitare intendit. *ibid.*
Nec cenſura pro tota diœceſi poſita obligant in loco exempto, nec præceptum Epiſcopale Miſſæ aut ieiunij in illo obligare poterit. *num.8.*
An liget cenſura Epiſcopi ne aliquis illius ſubditus moniales ſui Epiſcopatus alloquatur, eos, qui moniales exemptas alloquuntur; quidam negant, alij verius affirmant. *num.9.*
Quid ſi Epiſcopus illam excommunicationem ponat vt legatus ſedis Apoſtolicæ iuxta Concilium Tridentinum ſeſſ.25.cap.5. *num.10.*
Luſitanus tranſiens Caſtellam poteſt licite inteſtina animalium veſci die ſabbato. *num.11.*
Quid ſi Caſtellanus tranſeat Luſitaniam. *num.12.*
Licet in ipſo die feſto patriæ, operandi cauſa ad alium locum, vel extra mœnia ſe conferre vbi feſtum non eſt. num.13.
Quid tunc de Miſſa. *num.13.*
Probabile etiam eſt id non licere. *num.14.*
Probabilius contrarium. *num.13.*
Proficiſcens ex alieno loco vbi veſcuntur carnes. poteſt licite illis veſci, etiamſi eo ipſo die nocte perueniat ad proprium in quo non veſcuntur. *num.15.*
Et in proprio non poteſt illis veſci. *ibid.*
Proficiſcens è proprio loco, in quo ieiunium ſeruatur, & perueniens nocte ad locum in quo non ſeruatur, poteſt nocte cœnare & carnibus veſci. *num.16.*
Sacerdos Græcus poteſt extra patriam vel in fermento more Græcorum, vel in azymo more Latinorum celebrare. num.17.
Quid ſi inter Latinos aliqua ſit Eccleſia, in qua ritus Græcorum ſeruetur, & in ea celebret. *num.17.*
Quid de ſacerdote Latino inter Græcos celebrante. *ibid.*
An iter agentes teneantur Miſſam audire in locis per quos tranſeunt. *num.18.*
Et remiſſiue. *ibid.*
Quid ſi etiam in proprio loco patriæ dies feſtus ſit. *num. 19. & 20. & 21.*

1. EAdem quæſtio fieri poteſt circa ieiunium, & circa leges ciuiles patriæ ipſorum peregrinorum: loquimur autem de iis qui non mutauerunt domicilium, ſed ſolum actualem præſentiam, ſeu exiſtentiam, nam qui domicilium mutat, eo ipſo definit eſſe ſubditus huius loci, & incipit eſſe alterius, & ad leges illius ad quem mutatur tenetur.

2. Bipartita ergo eſt opinio hac in re. Prima aſſerit, peregrinos abſentes teneri ad leges & conſuetudines proprij domicilij, & ad dies feſtos illius, quando in loco in quo ſunt, non ſeruantur. ita docet Syl. *verbo Ieiunium quæſtion. 2. dicto 2. &* ibi Roſella *numero* 16. & D. Anton. 2. *p. titulo 6. ca.* 2. §. 2. Palutanus *in 4. diſt. 15. quæſtion. 4. art. 3. num.* 26. Ioannes Andreas *in additionibus ad Speculatorem, titulo de inſtrum. editione. §. compendioſe. numero* 16. *verbo Quæſitum.* & dicit eſſe ſatis probabilem Sancius *lib. 3. de matrimonio diſputatione. 18. num. 17.* Probatur hæc opinio, Primo quia huiuſmodi peregrini & viatores ſunt ſubditi ſui Epiſcopi; ergo tenentur obedire præcepto illius de feſtis obſeruandis, & ſunt partes communitatis ſuæ patriæ, ac proinde tenentur conformari ipſi communitati in legum obſeruatione, ſicut minor pars tenetur conformari maiori. Secundò, quia tamdiu obligatur quis patriæ legibus, quamdiu patriam non deſeruit; ſed hi non deſeruerunt patriam, quia non mutauerunt domicilium; ergo obligantur legibus patriæ: nam quod modò abſint à patria, parum refert, quia qui caſu abſunt, non dicuntur abeſſe, vt docet Bartolus *in l. quæſitum* 78. §. *finali ff. de legatis* 3. Tertio, quia alias hi exempti eſſent ab omni lege; non enim tenerentur ad leges loci per quem tranſeunt vt affirmant grauiſſimi Doctores. Et hi ſunt, Sancius *lib. 3. de matr. diſp. 18. num. 6.* Paludanus *in 4. diſt. 15. quæſt. 4. art. 3. num. 24.* Anton. 2. *part. titulo 6. cap.* 2. §. 2. Medina *C. de ieiunio quæſtion. quando neceſſe eſt ieiunare, initio.* Ledeſma 2. *part. 4. quæſt. 17. articulo 3. folio 204. columna 1. § tertio dico.* Margarita Confeſſ. *in quæſt. moralibus folio 165. columna 2. §. Vtrum teneamur.* Palat. *in 4. diſtin. 15 diſputatione 8. poſt 6. concluſionem folio 126. verſu, at vero. Frater Medina 1. 2. quæſtion. 96. articulo 5. ad finem.* Angles in *floribus 1. part. quæſt. 3. de ieiunio. ante dubium 1. difficultate 2. folio 386.* Vega *libro 2. Summa caſu* 315. & dicit probabilem Soar. 3 *part. quæſtione 7. articulo. 4. diſp. 44. ſectione 3. §. illud vero.* Gloſſa *in cap. illa, diſt. 12. verbo Venerit.* Turrecrem. *ibi verbo Liberas.* Roſella *verb Ieiunium num. 16.* & alij. nec tenerentur ad leges patriæ; ergo omnino exempti eſſent, quod non eſt dicendum. Quarto probatur, quia alias poſſet quis licite per dolum & fraudem effugere obligationem huius præcepti tranſeundo ad alium locum propinquum vbi tale præceptum non eſt laborandi cauſa, & vt non ieiunet, ſi ieiunetur in ſuo. quod videtur abſurdum, quia malitia & fraus non debet patrocinari auctori, vt eſt vulgatum pronuntiatum apud iuris prudentiæ interpretes.

Secunda opinio communior, & probabilior docet peregrinos, & viatores extra territorium exiſtentes per modũ tranſitus non teneri ad dies feſtos & ieiunia, ad leges, aut conſuetudines patriæ ſuæ, ſiue per multum, ſiue parum temporis, ſiue vno tantum die ibi exiſtant, & ſiue ea feſta & ieiunia ſint ex præcepto iuris communis, ſiue proprij Epiſcopi, quando ea in loco in quo ſunt, non obligant, nam ſi obligent, dicunt teneri, ita docet expreſſe Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 13. numero 2.* Nau. *in manuali Lat. cap. 13. numero 5. & cap. 23. numero* 120. Sanicus *lib. 3. de matr. cap. 18. num.* 18. Maior in 4. diſt. 15. *quæſtio 5. columna 15. argu. 4.* Driedo *de lib. Chriſt. lib. 1. capite 17. §. vna eſt*, & alia edit. *lib. 1. cap. 2. par. 3. articulo 2. memb. vlt. §. vna eſt.* Ledeſma 2. *part. 4. quæſt. 15 art. 4. dub. 2. verſu, ſequitur ex dictis.* Soarius 3. *part. quæſt. 74. artic. 4. diſp. 44. ſect. 3. § illud vero* Henriq. *lib. 7. de indulgen. cap. 13. nu. 8. & lib. 9. de Miſſa cap. 25. num. 2. fine.* Ludou. Lopez 1. *part. inſtr. ca. 52. §. vnaquæque ciuitas.* Petrus Ledeſma *de matr. quæſtion. 45. art. 5. punct. 3. dub. vltimo §. 3. concluſio folio 198* Rod. *tomo 1. Summa edit. 2. cap. 122. num. 1.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tomo. 1. Summæ p. 2. li. 3. cap. 32. §. Eſt vero notandum.* Couar. *lib. 3. var. c. 20. n. 8. fine*, & videtur eſſe communis ſententia Doctorum *in capite vt animarum, de conſt. in 6. §. ſtatuto. & in capite à nobis 1. de ſententia excommunicationis* vbi Abbas *num. 11.* Felinus *num. 6.* & idem debent tenere omnes qui dicunt excommunicationem 3.

poſitam ab Epiſcopo pro ſuo territorio non obligare ſuos ſubditos, ſi committant rem prohibitam ſub excommunicatione extra illud. & hi ſunt Soar. *tomo 5. de cenſuris diſputatione 5. ſectione. 4. à numero. 4.* Henriq. *lib. 13. de excommunicatione capite 26.* §. 1. Saytus alios allegans *lib. 1. de cenſuris capite 6. numero* 39. Auila 2. *part. capite 3. dubio* 5. & alij; cum par ſit vtrobique ratio, vt patet, & debent tenere omnes qui docent viatores & peregrinos dum verſantur in alieno Epiſcopatu teneri ſtatutis eius. & hi ſunt Azor *tomo 2. lib. 5. inſtitution. moralium quæſtion.* 9. Sancius *lib. 3. de matr. diſputatione 23. numero* 13. & gloſſa *in cap. quæ contra diſtinctione* 81. Ledeſma 2. *part. 4. quæſtion. 17. art. 3. §. tertio dico.* Medina *Codice de ieiunio quæſtion. quando neceſſe eſt ieiunare.* Turrecremat. *in dicto capite quæ contra numero.* 8. & alij. Probatur ergo ſatis clare *ex capite vt animarum, de conſtitut. in 6. dicto §. ſtatuto*, vbi aperte declaratur non incurri cenſuram per ſtatum proprij Epiſcopi latam, ab illo qui extra territorium ſui Epiſcopi rem prohibitam per cenſuram efficit, & contra ſtatutum operatur. Et ratio eſt, quia ſtatutum directe primo, ac per ſe, reſpicit territorium, & mores in eo obſeruandos, & ideo non obligat perſonas etiam ſubditas, niſi intra ipſum territorium exiſtant, non vero extra illud: & ratio redditur in eodem textu & capite, *vt animarum*, quia extra territorium ius dicenti non paretur impune, vbi gloſſa verbo *impune* explicat, non parentem extra territorium pœnam minime pati; cum enim iuriſdictio reſpiciens aliquod territorium intra illud limitetur, & extra illud non operetur, ideo lex quæ pro aliquo territorio fertur, non poteſt extra illud obligare, quia iam excederet iuriſdictionem. Vnde pari ratione infertur argumentum ad præceptum vel ſtatutum de diebus feſtis ſeruandis; nam præceptum illud primario & per ſe recipit cultum religioſum in tali Epiſcopatu, loco, & parochia, & non extra illum; ergo non poteſt extra illum obligare. & confirmatur, quia ſi loquamur de præcepto, & conſuetudine ieiunij in Luſitania in vigila Diui Antonij, certum eſt, non teneri Luſitanum, dum in Caſtella verſatur, ieiunare, ſi inibi non eſt talis conſuetudo, vt omnes fatentur, & experiẽtia conſuetudine approbata edocet. ergo idem eſt dicendum de obſeruatione feſti particularis, cum par ſit vtrobique ratio; hîc enim quadrat illud vulgare dictum,

Cum fueris Romæ, Romano viuito more,
Et cum ſis alibi, viuito ſicut ibi.

Hinc Diuus Auguſt. *epiſtola* 118. & refertur *in cap. illa. diſt. 12.* ait: *In ſabbato ſi ſum Romæ, ieiuno; ſi Mediolani, non ieiuno.*

4 Ad primam rationem contrariæ opinionis reſpondeo huiuſmodi peregrinos & viatores eſſe, abſolute loquendo, ſubditos Epiſcopi proprij territorij: & nihilominus dico non teneri obſeruare ieiunia, dies feſtos, & excommunicationes, quæ ab Epiſcopo ponuntur & præcipiuntur pro proprio territorio, ſi extra illud ſunt, quia leges non obligant vltra intentionem ferentis. nam cum huiuſmodi leges de obſeruatione ieiunij, diei feſti, & de excommunicatione, non dirigantur ad ſubditos abſolute, ſed ad ſubditos præſentes, & exiſtentes in tali loco, ideo eos extra illum non obligat; quod non obſtat, quominus & ſubditi ſint, & dicantur, ſiquidem non deſinit ſub ditus eſſe ille, quem ſuperior non vult obligare in aliqua re. Ad inſtantiam dico minorem partem communitatis teneri conformari maiori in loco in quo præcipiuntur conformari, & non extra illum.

Ad ſecundum argumentum reſpondeo tamdiu obligari quemquam legibus patriæ, quamdiu illam non deſerit, hoc eſt, quamdiu in illa habitat: nego tamen tamdiu teneri quemquam legibus patriæ & domicilij, quamdiu illam non deſeruit animo mutandi alio domicilium, nam huiuſmodi peregrini licet non deſerant patriam animo mutandi domicilium, deſeruerunt tamen ſola præſentia & exiſtentia, quod ſatis eſt vt ad leges patriæ non teneantur. Ad confirmationem dico non ſat eſſe adhuc ciuem eſſe vt teneatur ad leges patriæ, ſed oportere, vt inhabitet tunc in patria, & quamuis cauſa dicatur abeſſe, id quidem eſt in fauoribus, non in pœnis. ita reſpondet Sancius *lib. 3. matr. diſputatione* 18. *numero* 24.

Ad tertium argumentum nego ſequi eſſe exemptum omnino à legibus, tenetur enim ad dies feſtos, & ieiunia, quæ obligant in ſuo domicilio, ſi obligent in loco in quo reperitur, vt dicemus infra *capit* 8. *numero* 2. & quamuis ad illos non teneretur, adhuc non ſequeretur abſolute eſſe exemptum, cum ad has leges teneretur exiſtens in patria, & per accidens ſit quod non exiſtat in illa præſentialiter. Argues, qui ſentit commodum, debet ſentire onus, per regulam iuris, *qui ſentit, in* 6. at peregrini ſentiunt commodum, ſiquidem non obligantur ad leges loci per quem tranſeunt. ergo debent ſentire onus, vt obligentur legibus patriæ? Reſpondeo eam regulam intelligi quando onus eſt regulariter adnexum commodo, & illi inſeparabile, vt cui collatum eſt beneficium, debet illius onera ſubire; ſecus in aliis caſibus, nã nouitius religioſus gaudet illius religionis, in qua eſt, priuilegiis, non tamen tenetur ad eius onera & præcepta, iuxta veriorem ſententiam.

Ad abſurda, & inconuenientia, quæ in prima opinione inferebantur, dicendum eſt, ea quidem non eſſe abſurda, nec inconuenientia, ſed veriſſima corollaria, quæ expreſſe debent admittere omnes auctores ſecundæ opinionis; ſignate vero illam admittit Nauarr. *in manuali Lat. cap. 13. num.* 5. ibi enim ait bene inferri ex hac ſecunda opinione eos operarios, qui ſe conferunt in alia loca ad locandas ſuas operas, non teneri obſeruare dies feſtos ſuorum locorum, ſi ibi feſti non ſint, & ibi admittit etiam Sancius *tomo 1. de matr. lib. 3. diſp. 23. nu.* 18. etiam ſi ad breue tempus ſe conferant, & Soar. *dicto tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 13. num. 6.* & addendum eſt id verum eſſe, etiamſi ea ſola intentione ſe conferant, vt præcepta effugiant patriæ. Ad id quod de fraude additur, dices, verum eſſe propriam malitiam, ac fraudem non debere fauere auctori: at hic non dari proprie & formaliter fraudem, fraus enim & dolus proprie datur, vbi datur obligatio legis, quam quis per fraudem, & dolum vult euadere; hic autem nulla datur obligatio, vt ſatis probatum manet. potius ergo dicendum eſſet, dari hic fugam quandam obligationis, quæ fuga de ſe non eſt bona, nec mala, erit tamen mala ex intentione mali finis, quo fieri poteſt.

Dices ex dictis ſequi poſſe aliquem laborare 8
diebus

diebus feſtis de præceptò Epiſcopi, & ieiunia non ſeruare quæ ex præcepto ipſius Epiſcopi præcipiuntur, intra eandem diœceſim ipſius Epiſcopi ſi ibi ſit locus exemptus ab illius iuriſdictione, cum locus exemptus pro extraneo habeatur, quod tamen videtur abſurdum? Reſpondeo non eſſe abſurdum, quia idipſum ex eodem fundamento concedunt in cenſuris multi & graues Doctores, affirmantes excommunicationem Epiſcopi pro tota diœceſi, non ligare eos ſubditos qui commorantur in loco exempto infra eandem diœceſim ipſius Epiſcopi ferentis cenſuram & hi ſunt Henriq. *de excommun. libro* 13. *capite* 26. §. 1. Sayrus alios referens *libro* 1. *capite* 6. *numero* 39. Soarius *tomo* 5. *de cenſuris. diſputatione* 5. *ſectione* 4. *numero* 5. *&* 6. Auila 2. *parte capite* 3. *dub.* 5. quicquid contra ſentiant aliqui apud Syl. *verbo, Excommunicatio* 2. *num.* 12.

9. Et ex hoc principio infert Auila citatus ex dictis cum Armilla *verbo excommunicatio numero* 30. & cum Syluestro allegato, & cum Sayro & Henrico modo allegatis. Si in Epiſcopatu Bracharenſi, v. c. ſit monaſterium Monialium exemptarum, & Archiepiſcopus præcipiat ſub excommunicatione, ne quis loquatur cum Monialibus in tali monaſterio, non incurrere illum huiuſmodi cenſuram, quia locus exemptus eſt, & locus exemptus pro extraneo habetur: incurrere vero, ſi Archiepiſcopus dicat (vt docet idem Auila) ne quis eat ad loquendum in eo monaſterio, quia itio fit per viam, quæ eſt iuriſdictionis ipſius, licet hoc non probet Henriquez & Sayrus allegatus, nec ego probo, quia via ipſa non eſt locus peccati, nec ſuſpicionis, propter quod peccatum & ſuſpicionem illius tanquam propter terminum, fertur excommunicatio. Oppoſitum tamen cenſet Soarius citatus *numero ſexto* ex eo fundameoto quod ille locus per ſe non eſt exemptus, ſed ratione monialium, atque adeo illæ quidem ſunt exemptæ, & non comprehenduntur ipſa cenſura, bene tamen ſubditi Archiepiſcopi ferentis cenſuram.

10. Dicendum tamen mihi videtur non ſolum ſubditos ipſius Archiepiſcopi (& idem de quolibet Prælato in ſuo Epiſcopatu) ſed etiam omnes ſæculares non ſubditos, imo & omnes religioſos huiuſmodi excommunicationem incurrere, niſi ipſi habeant priuilegium, quod non poſſint excommunicari ab Epiſcopis, nec à legatis, niſi expreſſe nominati ſint, & ratio ob quam moueor ad id aſſerendum, eſt primo, quia excommunicationem illam ponit Epiſcopus, aut Archiepiſcopus non vt Ordinarius loci, ſed vt ſedis Apoſtolicæ legatus, iuxta Concilium Tridentinum *ſeſſione vigeſima quinta capite quinto de regularibus*, & iuxta conſtitutionem Bonifacij VIII. quam Concilium ibi citat. Secundo, quia Ordinarij vocantur delegati quoad hoc à Pio V. in ſua *bulla centeſima folio* 1070. *in Bullario*. & à Nauarro *capit. ſtatuimus numero* 55. *quæſtione* 3. & ita docet Emanuel Rodriquez *tomo* 1. *quæſtionum regularium quæſtione* 45. *articulo* 2. §. *eſt autem aduertendum*. Zerola *in praxi Epiſcopali* 1. *part. verbo Excommunicatio* §. *tertiò Epiſcopus*, & facit quod dicit Ancharanus *in capit.* 2 *de conſtit. numero* 12. *in* 6. & hac de re vide declarationes Cardinalium ſuper Tridentinum *part.* 4. *folio* 422. vbi ſic: *Regulares adeuntes monaſteria Monialium ſine licentia Epiſcopi incidunt in pœnam excommunicationis, quam Epiſcopus ſuo edicto propoſuit. Sic congregatio Cardinalium ſuper Tridentinum cenſuit* 9. *Aprilis* 1587. Niſi regulares illi habeant ex priuilegio, quod non poſſint excommunicati: hoc priuilegium habet Societas Iesv, & conſequenter alij mendicantes, vt patet ex Compendio noſtrorum priuilegiorum, verbo *Exemptio*, & verbo *Excommunicatio* §. *tertio*.

11. Ex dictis in ſecunda opinione, quam ſecuti fuimus, ſequitur primo: Luſitanum tranſeuntem per Caſtellam, poſſe licite edere inteſtina animalium ſabbato (minuta vocant Hiſpani) quamuis in Luſitania id ei non liceat, quia non tenetur ad conſuetudines patriæ, dum ab ea abeſt. ſic docet Nauarrus *in Summa Latina capite* 23. *numero* 120. *Hiſpanica numero* 128. Couarrus *libro* 4. *var. capite* 20. *numero* 8. *verſu, fuit.* Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſput.* 18. *numero* 19. Henriquez *libro* 9. *de Miſſa cap.* 25. *num.* 2. *fine.* Pedraca *Summa* 3. *præcepto* §. 14. Sayrus *in claui regia libro* 7. *cap.* 3. *num.* 11. *&* 12. videtur inclinare.

12. An autem è contrario liceat Caſtellano tranſeunti per Luſitaniam veſci iiſdem inteſtinis more Caſtellæ, eſt dubium. Negat Henriquez allegatus in commento litera S. & Emanuel Rodriquez *ſuper bullam Cruciatæ* §. 1. *numero* 8. *ad finem* Negat etiam expreſſe Nauarrus *in manuali Lat. capite* 23. *numer.* 120. Debent tamen ſi conſequenter loquantur id affirmare omnes citati pro prima opinione, qui dicunt peregrinum abſentem à patria ſua, teneri ad leges & conſuetudines patriæ: at quod poſſint Caſtellani hæc inteſtina edere in Luſitania, expreſſe affirmat Palatios *in* 4. *diſtinct.* 15. *diſputatione* 8. *poſt.* 6. *concluſionem folio* 126. *verſu, at vero.* Et Panormitanus id videtur etiam docere *in cap. conſilium, de obſeruatione ieiunij.* & Cardinalis *in Clementina* 2. *quæſtione* 5. *de celebratione Miſſæ* & Imola *ibidem*, & expreſſe etiam id docet Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſputatione* 18. *numero* 7. & Petrus Ledeſma *de matrimonio quæſtione* 45. *articulo* 5. *puncto* 3. *dubio vltimo folio* 198. §. *ſecundò agitur, &* §. *quibus poſitis*. Fundamentum illorum qui negant poſſe huiuſmodi Caſtellanum licite in Luſitania veſci inteſtinis animalium, eſt, quia illud priuilegium fuit, conceſſũ Caſtellanis pro patria, & pro ſolo regno Caſtellæ, non extra illud, atque adeo eſt priuilegium locale, terræque cohærens, propter penuriam piſcium in Caſtella, & olei in Gallæcia: vnde cum ſit priuilegium primario conceſſum terris, ſecundario hominibus in eis habitantibus, ſeu priuilegium hominibus conceſſum prout ſunt in illis terris, non extra illas, inde eſt, quod illo non poſſint licite vti Caſtellani, extra Caſtellam in Luſitania. Fundamentum vero illorum qui id affirmant, eſt, quia peregrini non tenentur ad leges & conſuetudines loci per quem tranſeunt: ergo cum Caſtellanus non teneatur ad leges & conſuetudines Luſitanorum pertranſiens Luſitaniam, poterit licite, ſi voluerit, vti legibus atque conſuetudinibus patriæ ſuæ: atque adeo veſci licite huiuſmodi inteſtinis. Ego in hanc ſententiam inclino: & ad fundamenta id negantium ſic reſpondeo, illud eſſe priuilegium non eſſe conceſſum primario terris, ſecundario ipſis perſonis, nec etiam perſonis pro illis tantum terris, & non extra illas, ſed eſſe priuilegium conceſſum perſonis, propter terras, quod non tollit quod illo non poſſint vti Caſtellani

Digitized by Google

ad breue tempus in Luſitania exiſtentes, & cito in patriam reuerſuri, & ſic reſpondet Sancius allegatus.

13. Sequitur ſecundo licitum eſſe cuique in die feſto patriæ ad alium locum ire vbi dies feſtus non eſt, laborandi cauſa, etiamſi tota die ibi operetur, & idem eſt dicendum ſi intra ciuitatem ſit dies feſtus, & in ſuburbiis non ſit: licitum enim erit exire eo ipſo die mane ſuburbium cauſa laborandi, vel altero antecedente. ita docet Nauar. *in manuali Latino capit. 13. num. 5. verſu infertur ſexto.* Ludouicus Lopez 1. *p. inſtruct. conſcient. cap.* 52. Sà *in aphoriſmis verbo Feſtum,* Sancius *libro* 3. *de matrim. diſp.* 18. *num.* 21. *& libro* 1. *Decalogi cap.* 12. *num.* 34. & Leſſius *tomo* 2. *de iuſt. lib.* 4. *capit.* 2. *dubit.* 8. *num.* 58. Soar. *tomo* 1. *de relig lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 9. Emanuel Rodriq. 1. *tomo Summæ edit.* 2. *cap.* 122. *num.* 1. Azor *tomo* 2. *lib.* 5. *inſtit. moral. quæſtion.* 9. *&* 10. & Sayrus *in claui regia lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 12. Addunt tamen huiuſmodi Doctores teneri eum prius ſacrum audire, ſi in ipſo mane diei feſti exit, quia obligatio præcepti Miſſæ eum in ipſo loco, in quo tenebatur Miſſam audire, apprehendit: & quia conſcius impedimenti ſuperuenturi circa audiendum ſacrum, tenetur illud præuenire audiendo mane antequam exeat: fundamentum vero ob quod licitum ſit eo ipſo die in alium locum, aut in ſuburbium egredi laborandi cauſa, eſt, quia præceptum colendi dies feſtos non prohibet egreſſum è loco, in quo obligat, nec extra eum locum iam obligat. Probabilitate tamen non caret magna, non teneri quenquam prius audire Miſſam quam exeat. nam Sancius *libro* 3. *de matrim. diſputat.* 18. *numero* 21. expreſſè affirmat, poſſe licite eo mane incolam loci diei feſti exire in alium locum aut ſuburbium vbi dies feſtus non eſt laborandi cauſa, non audito ſacro, & ibi affirmat, aliquos neotericos ita ſentire. fundamentum illius eſt, quia huiuſmodi homo non tenebatur audire ſacrum, niſi vſque ad meridiem: ergo ſi intra meridiem exeat, ſacro non audito, non peccat: quādo autem peruenit ad alium locum: iam deobligatus eſt à tali præcepto audiendi ſacrum, quia ibi non datur huiuſmodi præceptum. Dicendum tamen eſt teneri illum anticipare tempus, atque adeo audire Miſſam ſummo mane, antequam exeat ab eo loco ſi præuidit impedimentum futurum, quia qui præuidet impedimentum futurum præcepti, tenetur anticipare præcepto ſatisfacere vt eſt communior doctrina: ſic qui proficiſcitur in externas longinquaſque nationes, prope quadrageſimam, & præuidet defuturam ſibi copiam confeſſoris, tenetur tempus confeſſionis quadrageſimæ anticipare, vt dicemus in eo præcepto. Hæc ſufficiant quia hac de re ſtatim redibit ſermo infra numero 18. vbi de Miſſa & eius obligationibus agemus.

14. Nonnulli tamen docent non eſſe licitum mane egredi è loco vbi feſtum eſt, in alium locum vbi feſtum non eſt, laborandi cauſa: & ita tenet Syluester *verbo Ieiunium quæſtione* 2. Roſella *ibidem numero* 16 Medina 12. *quæſtione* 65. *articulo* 5. *prope finem,* vbi dicunt peccare mortaliter, qui id faciunt, & quamuis illi de ieiunio loquantur, & de iis qui è loco vbi ieiunium ſeruatur, in locum pergunt, in quo ieiunium non ſeruatur, cauſa non ieiunandi, tamen eadem eſt ratio de labore atque de ieiunio, vt fatetur Sancius *dicto libro* 3. *de matrimonio diſputatione* 18. *numero* 22. & Soarius *tomo* 1. *de religione libro* 2. *capite* 16. *à numero* 9. Imo addunt ibi Sancius, & Soarius poſſe huiuſmodi hominem antequam egrediatur ientaculum ſumere in loco, in quo obligat ieiunium, ſi certus eſt, quod eo ipſo die peruenturus ſit ad locum, in quo ieiunium non ſeruatur, ad quem proficiſcitur: nullo tamen modo poſſe carnibus veſci donec eò perueniat. & ratio ob quam in ientaculo poſſit ſumere alios cibos, non tamen carnes, eſt, quia obligatio abſtinendi à carnibus, eſt diuiſibilis, & ideo toties, quoties quis illis veſcitur in ſexta feria, vel alio die vetito, mortaliter peccat, quare tenetur pro illa parte illius diei, dum in illo eſt, illis abſtinere, & præceptum quoad hunc eſum carnium obſeruare: pro parte autem altera ipſius diei non tenetur hoc præceptum obſeruare, dum in alio loco eſt, & idipſum confirmat Sancius loquendo de ieiunio *libro primo Decalogi cap.* 12 *num.* 34. & Leſſius *libro* 4. *de iuſtitia cap.* 2. *dub.* 8. *num.* 58.

15. Sequitur tertio exeuntem ab alieno loco vbi carnes veſcuntur, & ieiunium non ſeruatur, & proficiſcentem in proprium domicilium, vbi dies ieiunij ſeruatur, poſſe licite carnibus veſci antequam exeat, quamuis nocte ad proprium domicilium ſit peruenturus, dummodo tamen eo ipſo die vel nocte perueniat: & quamuis in proprio domicilio à carnibus ex præcepto abſtineatur & ieiunetur: at vero vbi primum eo peruenerit, non poterit licite illis veſci, quia iam legibus domicilij adſtringitur, & extra domicilium non adſtringebatur illius legibus: & eadem ratione poſtquā eo peruenerit, tenetur ieiunare, ſi nondum ieiunium fregit, ſecus ſi iam fregit, quia ſemel fracto ieiunio, amplius non obligat illius præceptum, quamuis obliget ad non veſcendas carnes, & ſic toties quoties eduntur carnes mortaliter peccatur, non tamen quoties alij à carnibus eduntur cibi. ita docet Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſputatione* 18. *numero* 23. *& libro* 2. *diſputatione* 24. *numero* 23.

16. Sequitur quarto abeuntem mane è proprio domicilio & loco in quo ieiunium ſeruatur, & nocte perventurum ad locum, in quo non ſeruatur, poſſe nocte cœnare, & carnibus veſci, quamuis tota die ieiunauerit, poteſt enim conformari conſuetudini loci ad quem peruenit cum ad leges patriæ abſens non teneatur. ita docet Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſputatione* 18. *numero* 22. *& numero* 18. Negant tamen aliqui poſſe illum mane ientaculum ſumere, quamuis certo ſciat ſe peruenturum nocte ad locum vbi non ieiunatur, quia nondum exiſtit ipſa peruentio & exiſtentia in illo loco, quæ eſt cauſa excuſans, & quia poteſt mutare animum, & non proficiſci. Verum probabilius eſt poſſe illum licite id facere, modo carnes non veſcatur, quia quando moraliter eſt certus de profectione, & peruentione, acceſſuſque ad illum locum, iam moraliter exiſtit cauſa legitima excuſans, quamuis non exiſtat realiter, vt dixi *numero* 14. *verſu imo addit.* & ita docet Sancius *tomo primo Decalogi libro primo capite* 12. *numero* 34. *& libro tertio de matrimonio capite* 18. *numero* 22.

17. Sequitur quinto eos Sacerdotes Græcos, qui in ſua patria in fermento celebrant, poſſe in eodem fermento celebrare tranſeuntes per loca Eccleſiæ Latinæ iuxta morem ſuæ patriæ: vel in azymo, iuxta morem Eccleſiæ Latinæ, prout malue-

Digitized by Google

maluerint. Similiter Sacerdotem Latinum per Græciam tranſeuntem poſſe vel in fermentato iuxta morem Græcorum, vel in azymo iuxta morem Latinorum celebrare, & ratio eſt, quia tranſeuntes non tenentur ad leges loci per quem tranſeunt, & abſentes non tenentur ad leges patrias, & ideo penes illorum arbitrium eſt hoc vel illo modo celebrare. ita docet Sancius *libro* 3. *de matrimonio capite* 18. *numero* 20. *&* *numero* 6. & egregie probat Soarius 3. *parte quæſtione* 74. *articulo* 4. *diſputatione* 44. *ſect.* 3. §. *illud vero.* *& tomo primo de religione libro* 2. *capite* 14. *numero* 17. & Palat. *in* 4. *diſtinct. diſputatione* 8. *folio* 126 *columna* 2. *initio* Si tamen, vt ſæpè euenire ſolet, reperiantur inter Latinos aliquæ Græcorum Eccleſiæ, in quibus eorum ritus ſeruentur, aut inter Græcos aliquæ Latinorum, in his Eccleſiis tenetur vnuſquiſque ritum ſuæ Eccleſiæ ſeruare, quia perinde tunc eſt, ac ſi in propria Eccleſia Græca vel Latina, quiſquam celebraret, nec poſſet tunc Latinus in ea Eccleſia Græcorum, inter Latinos exiſtente in fermentato celebrare, nec Græcus in Eccleſia Latinorum, inter Græcos ſita, more Latinorum conſecrare, quia id quidem eſt quaſi ſpeciale priuilegium Græcis & Latinis in huiuſmodi Eccleſiis conceſſum, & non aliis: vt optime animaduertit Soarius allegatus. Eſt tamen hæc doctrina hactenus conſtituta, contra Ledeſmam 1. *par.* 4. *quæſtione* 15. *articulo* 4. *dub.* 2. vbi affirmat teneri Sacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſiam Latinam in azymo more Eccleſiæ Latinæ celebrare, & Sacerdotem Latinum in fermentato tranſeuntem per Eccleſiam Græcam. Sed videtur ſequi Ledeſma eam opinionem: quæ docet, teneri aduenas & peregrinos, ad leges loci, per quem tranſeunt, quam nos non ſequimur, vt patebit ex capite ſequenti.

18. An autē iter agentes, hoc eſt aduenæ, & peregrini, teneantur Miſſam audire in locis per quos tranſeunt ſi ib dies feſtus ſit, & in patria non ſit, eſt dubium, quod pendet ex illa quæſtione: vtrum aduenæ & peregrini teneantur ad feſta & conſuetudines loci, per quem tranſeunt, quod tractabimus in capite ſequenti, & vero non teneri illos qui iter agunt per ciuitatem, vbi dies feſtus obſeruatur, iter ſuum retardare (quando in proprio loco non ſeruatur idem dies feſtus) vt Miſſam audiant in tali feſto, docet expreſſe Nauar. *in manuali cap.* 13. *num.* 5. *verſu, infertur* 6. Philiarchus *de officio Sacerdotis p.* 2. *libro* 3. *capite* 23. *notabili* 3. & Ludou. Lopez 1. *p. inſtr. conſc. capite* 52. & Sayrus *in claui regia lib.* 7. *cap.* 3. *numero* 11. *col.* 1. *folio* 437. Cæterum ſi illuc ante prandium perueniret, & ibi toto die quieſceret, tunc Philiarchus citatus non improbabiliter exiſtimat, teneri illum audire ſacrum: quod tamen intelligendum eſt, iuxta Sayrum, ſi commode alias negotia expedire poteſt, & per multum tempus ante prandium illuc accederet, id quod arbitrio boni ac prudentis viri committitur: abſolute tamen dicendum eſt, vt ſatis patebit capite ſequenti, non teneri huiuſmodi iter agentes, aduenas & peregrinos ad leges & feſta loci, per quæ tranſeunt quando in merè tranſitu ſunt, & ſic non teneri huiuſmodi homines ſacrum audire in hoc caſu, vt dicemus capite ſequenti numero 20.

19. Sequitur ſexto, ſi dies ſit feſtus de iure communi, aut de conſuetudine vniuerſali in vtroque territorio & diœceſi, hoc eſt, tam in proprio territorio, & domicilio peregrini iter agentis, quam in territorio, & loco per quem tranſit, teneri huiuſmodi peregrinum iter agentem eum diem obſeruare & in eo ſacrum audire, cum ius commune, & conſuetudo communis vbique Chriſtianum obliget, neque enim tunc eſt ratio ob quam eum excuſemus. ita docet Sancius *libro* 3. *de matrimonio capite* 18. *numero* 18. *&* *num.* 3. & Soar. *tomo* 1. *de religione libro* 2. *de diebus feſtis capite* 14. *numero* 15. Dixi, *in vtroque territorio & loco*: quia poteſt dies eſſe feſtus de iure communi, & tamen in ſola patria peregrini obligare, & tunc quidem certum eſt non teneri peregrinum abſentem ad illius obſeruationem, cum peregrini ad leges ſui loci & patriæ non teneantur, vt probauimus in hoc capite, num. 3.

20. Sed quid ſi vtrobique, hoc eſt tam in proprio loco & patria peregrini, quam in loco per quem tranſit dies feſtus ſit, non ex iure communi aut ex conſuetudine vtriuſque loci, ſed ex præcepto Epiſcopi vtriuſque diœceſis, videtur enim tunc huiuſmodi peregrinum & iter agentem ad neutrum obligari, non ad proprium feſtum loci, quia peregrini abſentes à patria non obligantur ad leges illius non ad feſtum loci per quem tranſit, & quia peregrini & iter agentes non ſunt ſubditi Epiſcopi illius loci, vt eos obligare poſſit ſuo præcepto, & quia non tenentur ad leges loci per quem tranſeunt, vt dicemus capite ſequenti: ergo ad neutrum feſtum obſeruandum videntur teneri. & idem dicendum eſt quando vtrobique de eodem præcepto Epiſcopi reſpectiue dies ieiunij eſt, aut peccatum reſeruatum. Certe probabile eſt ad neutrum feſtum aut ieiunium tunc teneri huiuſmodi iter agentem, propter rationes tactas. Probabilius tamen teneri tunc ad ieiunium & feſtum loci in quo eſt. Primo, quia Soarius citatus *dicto tomo* 1. *de religione libro* 2. *capite* 14. *numero* 15. & Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſput.* 18. *numero* 3. abſolute dicunt teneri huiuſmodi peregrinos & iter agentes feſta loci per quem tranſeunt obſeruare, ſi id feſtum in patria & loco ſuo obſeruetur, ſiue de conſuetudine & iure communi, ſiue de præcepto Epiſcopi. Secundo quia nulla eſt ratio iuſta, ob quam excuſari poſſint. nam quando dicimus, peregrinos & iter agentes non teneri ad ieiunia & feſta loci, per quem tranſeunt, ſemper intelligendum eſt, niſi ea feſta & ieiunia in ſua patria de præcepto etiam ſint. Ad id quod additur, illos non eſſe ſubditos Epiſcopi iſtius loci quem permeant, vt eos obligare poſſit: reſpondeo, id eſſe per accidens, quia tunc non obligantur tam ex præcepto Epiſcopi illius loci, quam ſui: nec obſtat quod Epiſcopus non poteſt exercere iuriſdictionis actum in alieno territorio, quia id intelligitur cum ſtrepitu iudicij, & non quoad forum conſcientiæ. Deinde, quia in hoc caſu virtualiter vterque Epiſcopus ſibi inuicem licentiam concedunt, vt poſſint ſubditos ſuos ad inuicem obligare, in occurſu tantum horum præceptorum: colligitur autem hæc virtualis conceſſio ex vſu, & communi exiſtimatione hominum, quia omnes homines exiſtimant, ſe tunc obligari ad huiuſmodi feſta, & ieiunia obſeruanda, & ex ſcientia, & patientia Epiſcoporum, cum id ſciant, aut ſaltem ſcire debeant, & contrarium non declarant, & maxime cum ſciant Epiſcopos locorum obligare peregrinos in hoc caſu

Digitized by Google

caſu, ad huiuſmodi feſtorum & ieiuniorum obſeruationem, & non reclamant: ſed veram ſolutionem huius rei dabimus cap ſequenti, num. 15. fine, & num. 16. & 17.

21. Maius dubium eſt, ſi dies feſtus ſit duorum ſanctorum, v. c. Primi, & Feliciani, & in patria peregrini obſeruetur ex præcepto proprij Epiſcopi dies ſancti Feliciani, in loco vero alterius diœceſis per quem tranſit ex præcepto Epiſcopi eiuſdem loci, dies diui Primi, & videbitur alicui dicendum fortaſſe eſſe, in eo caſu teneri peregrinum ſeruare feſtum loci per quem tranſit? Dico tamen ad neutrum diem teneri, non ad feſtum loci proprij, cum abſens ſit ab illo: non ad feſtum loci per quem tranſit, cum non ſit idem feſtum, quod in patria ſua obſeruatur, & ſolum in eo caſu cenſetur Epiſcopus proprij loci concedere facultatem Epiſcopo loci per quem tranſit obligandi ſuos ſubditos, ad feſta loci per quem tranſeunt, ſi eadem ipſa feſta ſeruentur tunc in patria ipſorum peregrinorum, non vero ſi ſint diuerſa.

CAPVT VIII.

Vtrum peregrini & iter agentes teneantur ad leges loci per quem tranſeunt, & ad quem perueniunt.

SVMMARIVM.

Peregrini tenentur ad leges loci in quo ſedem figunt. numero 1.

Peregrini exiſtentes in locis alienis tenentur ad feſta patriæ, ſi ea in locis vbi ſunt obſeruentur. num. 2.

Peregrini tenentur ad leges loci per quem tranſeunt ratione ſcandali. num. 3.

Vagi & peregrini in quo differant. num. 4.

Tenentur vagi ad leges loci per quem tranſeunt. ibid.

An pro matrimonio & ſepultura teneantur recurrere ad matricem loci, in quo ſunt. ibid.

Vagi & peregrini ſatisfaciunt præcepto communicandi ex obligatione Paſchatis in mendicantium templis. numero 5.

Super quæſtionem vtrum peregrini teneantur ad feſta & ieiunia loci per quem tranſeunt, tres ſunt opiniones. numero 6.

Prima affirmat ſi animo ibi habitandi accedant. numero 6.

Infirmatur. ibid. verſu, Cæterum.

Secunda aſſerit, peregrinos, ſcholaſticos, mercatores, aulicos diu commorantes in aliquo loco, aut per maiorem partem anni, licet non animo perpetuo ibi habitandi, acquirere ibi parochiam & teneri ad leges ipſius loci. num. 7. & 10.

Illi Luſitani, qui diu aut per maiorem partem anni, habitant in locis vbi Concilium Tridentinum non ſeruatur, etiam animo non permanendi ibi, poſſunt ibi contrahere abſque parocho & teſtibus. num. 8.

Opinio prima eſt probabilis: ſecunda communior & probabilior. num. 9.

Illi qui per maiorem partem anni in rure aut villis commorantur, non poſſunt eligere ad confeſſionem aut matrimonium parochum ciuitatis vbi domicilium habent niſi de licentia Parochi ruralis. num. 11.

Alienigena ſi ſe transferat in aliquam diœceſim animo perpetuo ibi habitandi, & habitare incipiat, quamuis ſtatim animum mutet, dum habitationem actu non mutat, poteſt ab Epiſcopo illius loci ſacris ordinari. numero 12.

Mulier vnius Epiſcopatus valide contrahit coram ſuo parocho cum viro alterius diœceſis animo ſtatim transeundi in diœceſim aut parochiam mariti num. 13.

Tertia ſententia ſecundam temperans docet in ordine ad ſacramenta requiri, vt quis parochiam acquirat, & ad leges loci teneatur, quod diu aut per maiorem anni partem habitet in aliquo loco: non vero in ordine ad ieiunium, Miſſam, aut dies feſtos. numero 14.

Quando peregrinus in aliquo loco detinetur per tres vel quatuor dies, vt ibi quicquam negotietur, obligatur ad ieiunium & feſta loci. num. 15. & 17.

Proponitur & ſoluitur obiectio contra hanc doctrinam numero 16.

Epiſcopi poſſunt punire peregrinos per duos vel tres dies in locis ſuis habitantes non ſeruantes ieiunia, aut feſta ſuorum locorum. num. 17.

Quando præſentia peregrini ſolum eſt in mero tranſitu prandendo, pernoctando, cœnando, in quadam opinione etiam obligantur ad feſta & ieiunia loci. numero 18.

Melior opinio id negat. num. 19.

Vera reſolutio eſt, quando præſentia eſt in ſolo tranſitu, non teneri aduenas & peregrinos ad feſta, Miſſam, aut ieiunia loci, per quem tranſeunt. num. 20.

Reſpondetur ad fundamenta opinionis contrariæ. numero 21.

Tenentur peregrini & viatores ad leges loci per quem tranſeunt, quoad ſolennitates contractuum. num. 22.

Contractus abſolute celebratus, cenſetur celebratus iuxta ſolennitates loci in quo fit. ibid.

Quid de teſtamento. ibid.

Peregrini & forenſes tenentur ad gabellas loci vbi contractus celebrant emptionis & venditionis. n. 23.

Peregrini & forenſes vendentes triticum tenentur ſeruare legem pretij loci in quo vendunt. num. 24.

Idem de emptionibus & venditionibus aliis. n. 25.

Notandum primo certum eſſe quando proprio deſerto loco & domicilio, alio peregrini commeant, animo ibi conſtituendi larem, & figendi domicilium, teneri huiuſmodi peregrinos ad leges loci in quo ſedem figunt, animo ibi perpetuo habitandi, licet poſtea & animum & ſedem ac domicilium mutent, quia vere ſunt incolæ illius loci vbi domicilium fixerunt animo perpetuo ibi habitandi. ita docet Sancius *libro 3. de matrimonio diſputatione 18. numero 3.* Soarius *tomo primo de religione libro 2. de diebus feſtis capite 14. numero 2.* Paludanus *in 4. diſtinct. 15. quæſtione 4. articulo 3. numero 34.* & ibi Palat. *diſputatione 8. § at vero.* Ledeſma *2. part. 4. quæſtione 17, articulo 3. §. tertio dicat.* Indicat Sylu. *verbo Ieiunium quæſtione 2.* dum ait teneri ad Ieiunium loci ad quem perueniunt, ſi veniant animo ibi perpetuo habitandi. Roſella *verbo Ieiunium numero 19.* Medina C. *de ieiunio quæſtione quando neceſſe eſt ieiunare.* Archidiaconus *capit. illa diſtinctione 12.* referens Oſtienſem. Turrecremata *cap. quæ contra numero 8. gloſſa in capit. illa. dicta diſtinctione 12. verbo Veneris.* Certum etiam eſt illam habitationem quæ ſufficit, vt quis per eam acquirat domicilium, ſufficere etiam ad obligationem ſeruandi feſta loci, vt optime animaduertit Soarius *tomo primo de religione libro 2. cap. 14. numero 4.* 1.

Notan-

Digitized by Google

2\. Notandum ſecundo, certum etiam eſſe quod licet peregrini & iter agentes è proprio loco abſcedant, & ad alium locum diuertant per modum tranſitus; cito ad proprium domicilium reuerſuri, ſi conſuetudines & leges ſui oppidi ibi etiam obligent, teneri eos ad illas, quia nulla ratio eos excuſare poteſt, cum obligent tam in loco domicilij, quam vbi ſunt. ita docet Sancius *dicto lib. 3. diſp. 18. numero 5.* & Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. cap. 14. num.* 15.

3\. Notandum tertio, certum quoque eſſe ratione ſcandali, ſi forte detur, legibus loci tranſitus non ſeruatis, teneri huiuſmodi peregrinos & iter agentes, vel ſcandalum tollere, vel eas ſeruare, ſi tollere non poſſint rationibus conuenientibus, vt eſt communis doctrina. ita docet etiam Sancius *dicto libro tertio de matrimonio, diſputatione* 18. *numero* 8.

4\. Notandum quarto, magnum eſſe diſcrimen inter vagabundos & peregrinos. Vagi enim illi dicuntur qui nullibi certum habent domicilium ſed ſunt totius orbis accolæ: peregrini vero & iter agentes domicilium certum habent, & ideo huiuſmodi vagi & vagabundi tenentur ad feſtos dies, & ad leges & conſuetudines loci in quo reperiuntur: cum enim nullibi domicilium habeant, illud ipſum domicilium quoad omnia acquirunt, vbicunque inueniuntur, alias enim viderentur, & eſſent exempti ab omnibus legibus, & ſtatutis ac conſuetudinibus, quod eſt abſurdum. ſic docet Sancius *lib. 3. de matrim. diſp. 18. num. 15.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 4. art. 2. verſu eſt hic autem.* An autem huiuſmodi vagabundi teneantur pro ſacramentis, pro matrimonio, & ſepultura confluere ad Eccleſiam cathedralem, & matricem, quaſi ſit parochia vniuerſalis totius diœceſis, eſt dubium. Quidam affirmant. ita docet Anton. *cap. 1. de ſepulturis. num.* 8. Syl. *verbo Confeſſor. 1. quæſt.* 11. & omnes qui dicunt, huiuſmodi vagabundos ſepeliendos eſſe in Eccleſia matrice, licet in alia è vita diſcedant, & hi ſunt Innocentius *c. 1. de ſepultur. num. vnico ſuper verbo Sepulturam.* Et Anton. *num.* 8. Cardinalis *num. 5 quæſt.* 5. Roſella *verbo Sepultura 1. num.* 10. Syl. *verbo Sepultura quæſt. 8. dicto* 2. nam ibi quis ſepeliri debet, vbi ſacramenta percepturus eſt. Alij vero probabilius negant, & dicunt verius eſſe non teneri eos ad matricem confluere, ſed poſſe in qualibet oppidi parochia ſacramenta percipere, & ſepeliri, quando in nulla habitationem contraxerunt, quia nullo iure probatur Eccleſiam matricem eſſe communem parochiam totius oppidi, & diœceſis: & quamuis poſſint ad eam confluere, nullo tamen textu probatur teneri ad id. ita docet Sancius *lib. 3. de matrimonio diſp. 23. num.* 17. Henriq. *lib 6. de pœnit. cap. 8. num. 5. in commento litera P.* & idem tenent alij Doctores, dicentes, non eſſe neceſſe hos peregrinos in Eccleſia matrice ſepeliri. & hi ſunt Oſtienſis *in Summa tit. de Sepultura numero* 3. Archidiaconus *cap. 1. de ſepulturis numero 3. in 6.* Angel. *verbo Sepultura numero* 19. & ibi Armilla *num.* 10. & alij.

5\. Imo docet Sancius *libro tertio de matrimonio diſputatione vigeſima tertia numero decimo ſeptimo* quod quamuis nec per religionis priuilegia, nec virtute bullæ *Cruciatæ* liceat in die Paſchatis, id eſt, tempore quo ſatisfit præcepto communicandi, Euchariſtiam niſi ſolis parochis ſuis parochianis miniſtrare, eo quod excipiatur ſemper in bulla & priuilegiis hæc dies: licet tamen virtute talium priuilegiorum miniſtrare vagis & peregrinis, & aduenis, qui nec in eo loco habitant, nec animum habitandi habent, per maiorem partem anni: quia quamuis Clementina 1. de priuilegiis, interdicatur Religioſis ſub excommunicatione, ne miniſtrent eo die Euchariſtiam ſine licentia proprij parochi, tamen ea exceptio diei Paſchatis fuit introducta in fauorem parochianorum, & vt ſaltem eo tempore & die omnes parochiani ad ſuam parochiam confluerent. ſed in hoc caſu nulla fit iniuria parochis, cum huiuſmodi vagi & peregrini non ſint ſui parochiani, & propria parochia in eo oppido careant. Deinde quia prædicta Clementina excommunicantur religioſi miniſtrantes Euchariſtiam abſque proprij parochi licentia, ex tacita vero licentia proprij parochi abſentis miniſtrare cenſentur huiuſmodi peregrinis: nam cum parochus abſens quando illi in alias regiones profecti ſunt, hanc licentiam non reſtrinxit, videtur illam virtualiter concedere in hoc caſu, vt poſſint Euchariſtiam ſumere vbicunque voluerint in die Paſchatis, à quocunque miniſtrante. Nec denique obſtat, decreuiſſe Eugenium IV. huiuſmodi vagos & peregrinos adipiſci incolatum ad ſacramenta & Euchariſtiam tempore Paſchali, licet ibi modico tempore ſteterint, quia hoc conceſſit in fauorem peregrinorum ad tollendos eorum ſcrupulos, non tamen eos obligauit, vt alienis parochis ſubiicerentur, ſed reliquit eos iuris communis diſpoſitioni. ita docet Rod. *1. tomo quæſtionum regular. quæſt. 56. artic.* 6. Henricus *lib. 3. de Euchariſtia cap. 55, num. 1. in com. litera G.* & habetur *in conſtitutionibus Societatis IESV 7. p. cap.* 4. & docet Sancius *l. 3. de matr. diſp. 23. num.* 13.

6\. His conſtitutis ſuper quæſtionem in titulo poſitam, vtrum ſcilicet peregrini teneantur ad dies feſtos & ieiunia loci, per quem tranſeunt, aut ad quem perueniunt, tres inuenio opiniones. Prima aſſerit tunc ſolum teneri huiuſmodi peregrinos, & aduenas ad leges, ad dies feſtos, & ad ieiunia loci in quo reperiuntur, quando animo illic perpetuo habitandi accedunt. Hanc opinionem docent omnes citati numero 1. præter Sancium, & Soarium, & eam etiam docere videtur Speculator rubrica *de conſtitution. numero* 7. vbi expreſſe dicit ſolos perpetuo habitantes & non ſcholares, obligari legibus ciuitatis, & videtur tenere Turrecremata cum Hugone *cap. quo iure. §. dignitate. diſtinctione 8. art. 4. num.* 8. vbi idipſum affirmat quod dixerat Speculator, tenet etiam Angles *in floribus 1. parte quæſtione 4. de ieiunio ante dubium primum difficultate 2 folio* 386. vbi aſſerit peregrinos & iter agentes non teneri legibus loci, quando non animo habitandi illuc confluunt. Cæterum hæc ſententia nulla ratione probabili defendi poteſt; & ideo in praxi eſt improbabilis, & improbabilem illam in praxi appellat Soarius *tomo primo de religione libro ſecundo, capite decimo quarto numero ſecundo* & valde rationi diſſonam appellat Sancius *libro 3. de matrimonio diſputatione* 18. *numero* 9. nec ſufficit multitudo auctorum qua ſe tuetur, quia ſine rationabili fundamento loquũtur in re quæ multum nocere poteſt ſolidis Chriſtianorum moribus. Quis enim dicet ſcholares Bracharenſes, Conimbricenſes, Salmanticenſes. qui per magnam anni partem ſtudiorum cauſa in his vrbibus commorantur, non teneri

ad

ad præceptum ieiunij, Miſſæ audiendæ, & abſtinendi ab operibus ſeruilibus in feſtis propriis horum locorum, profecto eſt hoc contra communem ſenſum, contra bonum regimen, imo & contra bonos mores, vt ſtatim patebit.

7. Secunda opinio aſſerit peregrinos, ſcholaſticos, mercatores, aulicoſque commorantes in aliquo loco, per magnam temporis moram, licet non ſit cum animo ibi perpetuo manendi, teneri ad leges loci in quo ſunt ad dies feſtos, ad ieiunia ad auditionem ſacri, & ita docet expreſſe Felinus *in cap. quod clericos. de foro competenti.* vbi probat ſententiam Dominici *ad cap. quæ contra. diſt.* 18. reprobantis opinionem gloſſæ *ad dictum caput quæ contra* aſſerentis, nec ſcholares permanentes in aliquo loco cauſa ſtudij, nec peregrinos tranſeuntes teneri ad obſeruationem legum & conſuetudinem loci, vnde tam ipſe Felinus quam Dominicus ſentiunt huiuſmodi ſcholares teneri ad leges loci in quo cauſa ſtudii ſunt: quia licet non acquirant domicilium, acquirunt tamen forum & quaſi domicilium. docet etiam D. Anton. 1. *p. titulo* 6. *cap.* 2. §. 1. Medina 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 5. Soar. *tomo* 1. *de religione. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 4. *&* 5. & Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſp.* 18. *num.* 9. vbi ita ait: *Credo ſufficere vt aliquis teneatur legibus & conſuetudinibus loci, quod maiori parte anni ibi ſit habitaturus, hoc enim ſufficiens eſt ad conſtituendum quaſi domicilium, & ad ſacramenta neceſſaria, vt docet Syl. verbo domicilium num.* 2. *præterea, quia hoc etiam conſtituit quaſi domicilium ad ſacramenta voluntaria præter ſacramentum ordinis, & quia Epiſcopus illius loci poteſt cum peregrinis diſpenſare in votis.* Hæc Sancius. Et dicendum eſt de eo, qui accedit ad aliquem locum animo ibi habitandi per maiorem partem anni, is enim à prima die acceſſus tenetur ſeruare conſuetudines & leges illius oppidi, licet poſtea de facto habitationem intra paucos dies mutet, quia ex eo die quo acceſſit habet conditiones requiſitas vt optime docet Soar. *tomo primo de religione lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 5. vbi docet nō oportere vt aliquis prius in loco per maiorem partem anni habitet, vt obligetur legibus loci, ſed ſatis eſſe ſi ad eum locum accedat animo ibi commorandi, diuturno tempore quo ſolet ſtudium aut negotium durare: docet id etiam Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſput.* 18. *num.* 9. & Paludanus *in* 4. *diſtin.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 3. *num.* 24. Roſella *verbo Ieiunium num.* 16. Syl. ibi, *quæſtion.* 2. *& verbo Domicilium num.* 2. vbi ait, accedentem ad aliquem locum animo ibi habitandi maiori parte anni, ſtatim fieri parochianum quoad ſacramenta neceſſaria in ea parochia accipienda. clarius etiam id docet Sancius *libro* 3. *diſp.* 23. *numero* 1. & Nau. §. *in Leuitico notabili* 32. *numero* 3. §. *incola.*

8. Ex hac opinione ſequitur poſſe huiuſmodi ſcholares & peregrinos habitantes diu aut per majorem partem anni in aliquo oppido, in quo non eſt Concilium Tridentinum receptum, licet in eorum patria receptum ſit, vt adhuc in aliquibus Chriſtianorum prouinciis non eſt receptum, veluti in Polonia, & in aliquibus partibus Galliæ, licet ibi habitent animo non permanendi ibi toto anno, & ibi non habendi perpetuum domicilium, poſſe, inquam, eos matrimonium contrahere abſque parocho & teſtibus, ſiquidem ad leges loci in quo ſunt, tenentur. ita docet manifeſte Sancius *dicto lib.* 3. *de matrimonio diſp.* 23. *n.* 12. *&* 13. & Federicus de Senis *conſil.* 254. *incipit, ſubſequens quæſtio. verſu, iſta iura non tractant, & verſu, ſed diceret aliquis.* Anchar. *capite de vxore. de ſepulturis numero* 7. *&* 8. *& cap. extirpandæ, in repetit.* §. *qui vero. de præbend. numero* 21. Roſella *verbo Confeſſ. ſacramentalis* 3. *num.* 40. Selua *de beneficiis* 3. *p. quæſt.* 42. *numero* 7. & Petrus de Vbaldis *de port. canon. Epiſcopali cap.* 7. *numero* 2. *habetur tomo* 5. *tractatuum modern. p.* 2. vbi hæc dicit: *Parochianus quis dicitur, quando per annum aut maiorem anni partem in aliquo loco habitat.* & Rebuffus *repet. ſuper capite extirpandæ.* §. *qui vero. de præbendis fol.* 385. *in* 6. *verſu, contrariam opinionem.* gloſſa *in Clementina* 1. *quæſt.* 16. D. Anton. 3. *p. titulo* 24. *capite* 54. Roſella *verbo Abſolutio* 1. *numero* 41. Angel. *verbo Excommunicatio* 5. *numero* 18. *caſu* 12. Syluester *verbo Excommunicatio* 7. *caſu* 14. *dubio* 1. *numero* 13. Tabiena *verbo Excommunicatio*, 5. *caſu* 11. *quæſt.* 4. *num.* 5. vbi dicunt pro ſcholaſticis, mercenariis, & aliis ſufficere licentiam parochi parochiæ, quam inhabitant per maiorem partem anni. Docet etiam Menoch. *de præſumpt. libro* 6. *præſumpt.* 88. *num.* 3. & Maſcard. *de probat. deciſ.* 1150 *numero* 1. *&* 2. & idem Menoch. *conſil* 398. *vol.* 4. & Rota *in nouiſſimis deciſione* 656. *initio vol.* 1. vbi dicunt parochum proprium præſumi & dici, ſub cuius parochiali Eccleſia contrahere volentes habitant toto anno, vel maiore parte anni, non vero ſi rure aut alio loco recreationis cauſa aliquot diebus vel menſibus ibi habitent, redituri poſtea ad ſolitum domicilium, cum contrahentes non ſoleant ibi eſſe toto anno, aut maiori parte illius, ſed tantum ad tres vel quatuor menſes: & patet hoc ex *l. hæres abſens.* §. *proinde, in fine ff. de iudic.* 9.

Hæc opinio 2. *numero* 7. poſita, eſt hodie communior (quamuis 1. *numero* 6. relata, quæ vt quis dicatur parochianus, requirit animum perpetuo habitandi in aliquo oppido, probabilis etiam ſit) & hanc *numero* 7. poſitam docet etiam Rota *in nouiſſimis deciſione* 643. Sancius *libro* 3. *de matrimonio diſputatione* 23. *numero* 13. Manuel Rodericus *tomo primo Summæ editione* 2. *capite* 219. *numero* 6. Segura 2. *parte directorij iudicum capite* 15. *numero* 48. Spin. *ſpeculo teſtam gloſſa* 15. *num.* 41. Petrus Ledeſma *de matrimonio quæſtione* 45. *articulo* 5. *puncto* 3. *poſt dubium* 4. §. *dico tertio, folio* 193. *columna* 1. & alij multi. Alij vero ſolum admittunt tunc aliquem eſſe proprium parochum loci in quo, qui habitant ad tempus, ita diſtant à proprio domicilio, vt illuc confluere nequeant Sic Abbas *in cap. noſtra numero* 11. *de ſepulturis. & in cap. omnis. de pœnitent. & remiſſion. numero* 23. Angel. *verbo Confeſſ.* 1. *quæſtione* 10. Gregorius Lopez. *libro* 21. *titulo* 4. *parte* 1. *verbo Parochianos fine.* & addit Gregorius Lopez ibi, hoc permitti ex neceſſitate, non tamen ob id ſcholaſticos & mercatores fieri parochianos illius loci.

Ex ſecunda opinione, quam num. 7. ſecuti ſu-
mus, & quæ hodie eſt communior, ſequitur pri- 10.
mo, ſcholaſticos, mercatores, aulicos, & eos qui maiori parte anni in aliqua diœceſi commorantur, poſſe ibi matrimonium contrahere, confiteri, & ſepeliri, ſi alibi non eligant ſepulturam, & poſſe etiam ibi votorum, & aliorum caſuum diſpenſationem obtinere, & omnia ſacramenta ſuſcipere, vno tantum dempto ordinis ſacramento) & ita docet expreſſe Sancius *dicto libro* 3. *de matrimonio diſp.* 23. *num.* 13. docent etiam Federicus, Abbas, Ancharus, Roſella,

Selua

Selua, Petrus de Vbaldis, Rebuffus, Menochius, Cardinalis, Tabiena, omnes num. 8. allegati. Neq; obſtat *cap. in qui. de ſepulturis in 6.* vbi expreſſe dicitur transferentem ſe ad villam cauſa recreationis, non effici villæ parochianum, ſed proprij domicilij, quia id intelligitur quando ad modicũ tempus habitat in villa, & non per maiorem partem anni, & ideo caput, *cauſa recreationis, vel ad ruralia exercenda*, hoc eſt, ad fructus colligendos, quod fit intra duos vel tres menſes, & non per maiorem partem anni.

11. Vtrum autem ad matrimonium contrahendũ, vel ad confeſſionẽ ex obligatione Quadrageſimę faciendã, poſſit ille qui maiori parte anni in villa vel in aliquo oppido commoratur, eligere parochum proprij domicilij, eſt dubium. Et vero perſiſtẽdo in noſtra opinione dicendũ eſt, non poſſe; quia huiuſmodi homo pro eo tempore non eſt parochianus parochi prioris domicilij, ſed ſecũdi vbi habitat, ita docet Sancius *lib. 3. de matr. 23. n. 19. fine*, quia tamen addit ibi Sancius, prior ſententia eſt valde probabilis, poteſt quis iuxta eam eligere domicilij prioris parochum.

12. Sequitur ſecundo pro ſacramẽto ordinis ſi alienigena ſe transferat in aliquam diœceſim animo ibi perpetuo habitandi, cœperitq; ibi habitare eo animo quamuis ſtatim mutet animum, poſſe ad ordines promoueri ab Epiſcopo illius diœceſis, & poſſe huiuſmodi Epiſcopum exercere reliqua circa eum, quæ ſolet exercere circa ſuos ſubditos, dũ actu non mutauit habitationem, quia ſemel acquiſitum domicilium animo & facto, non poteſt deperdi ſolo animo, ſed animo & facto, vt probat egregie Sancius *lib. 3. de matr. diſp. 23. num. 2.* & docet Petrus Genedo *in qq. Canonicis. q. 38. n. 38.* & cõſtat ex *cap. cum nullus. de temp. ord. in 6.* & tradit Henriquez *lib. 10. de ſacram. ord. c. 27. n. 1.* Graphis *lib. 3. c. 2. deciſ. aur. n. 2. verſu, ſextum.* & Nauar. *lib. 1. conſil. tit. de tempor. ord. conſil. 10. n. 2. & conſil. 11.* Maiolus *de irregul. lib. 4. c. 2.* Salzedo *in addit. ad Bernard. Diaz. cap. 26. pag. 93. litera* C. & ratio eſt, quia omnis res, per quas cauſa oritur, per eaſdẽ tollitur. *c. 1. de regul. iuris.* ſed domicilium non acquiritur ſolo animo habitandi, ſed animo & facto, vt patet ex *l. domicilium. ff. ad municipalem.* ibi, *Domiciliũ re & facto transfertur, non nuda conſtitutione.* docet etiam gloſſa ibi, *verbo Domicilium. & l. non vtique. verbo conſtitueret. ff. eodem. & l. ciues. verbo Larem. C. de incolis lib. 10.* Bartol. *in l. placet numero 1. ff. ad municipalem.* Marianus *in cap. licet ratione num. 25. de foro competenti. & l. origine. C. de municipibus. lib. 10.* ergo non deperditur ſolo animo mutandi domicilium, ſed opus eſt vt ad animum accedat mutatio realis. Nec obſtat doctrina Bartoli ad legem de iure. *ff. ad municipalem numero 2.* aſſerentis domicilium habitationis quod nuda voluntate conſtituitur, poſſe nuda voluntate transferri; nam, vt bene illum explicat Sancius *dicto lib. 3. de matr. diſp. 23. n. 2. fine*, & Marianus *cap. licet ratione. de foro competenti n. 54.* intelligendus eſt quando voluntas non conſiſtit ſolum in deſtinatione, ſed in deſtinatione & reali mutatione.

13. Sequitur tertio validum eſſe matrimonium, quod quædam mulier vnius parochiæ huius Archiepiſcopatus Bracharenſis contraxit coram ſuo parocho cum viro alterius diœceſis (& idem dicendum ſi cõtraheret cum viro alterius parochiæ eiuſdem Archiepiſcopatus) cũ animo ibi non permanendi, ſed tranſeũdi finito matrimonio in parochiam viri, ibiq; perpetuo habitãdi, quia ſemel acquiſitũ domiciliũ animo & facto nõ poteſt perdi ſolo animo, ſed vt deperdatur opus eſt animo & facto, hoc eſt, animo & reali mutatione. ita in caſu propoſito docet Sancius *lib. 3. de matr. diſp. 23. n. 15.* & probatur *ex lib. domicil. ff. ad municip.* ibi, *Domiciliũ re & facto transfertur, non nuda conteſtatione.* & melius *ex leg. origine, ad finem. C. de municipibus libro* 10.

Sed eſt adhuc tertia ſententia, ſecundam moderans ac temperans; ea docet quod licet in ordine ad alios effectus, & quoad ſacramenta, vt peregrini & ſcholaſtici, aulici & negotiatores, & mechanici ac operarij obligentur ad leges loci in quo ſunt, & ipſius loci parochiani dicantur, ibiq; quaſi domicilium acquirãt, requiratur iuxta prudentium arbitrium vt ibi maiori parte anni habitent, vt optime probat iſta ſecunda ſententia, quã probabiliorem & veriorem reſpectu primæ iudicauimus: tamen in ordine ad eum effectum quem nunc tractamus de obligatione, & obſeruatione diei feſti, & ieiunij, non videri hoc rationabile arbitrium, quia etiam pro minori tempore prudenter poſtulatur talis obligatio: nam inter illos duos modos relatos in prima, & ſecunda ſententia domicilij, aut quaſi domicilij, poteſt eſſe magna latitudo in modo exiſtẽdi in aliquo loco. vt optime docet Soar. *to. 1. de relig. li. 2. c. 14. n. 8. & n. 5. fine.* Adhuc enim poſſumus diſtinguere alios duos modos: vnus eſt quando quis peruenit ad aliquem locum vt ibi per aliquot dies moretur, vel recreetur, aut negotietur, v. c. duos tres, quatuor, vel quinque dies. Alius eſt quando præſentia in tali loco ſolum eſt in tranſitu tanquam in hoſpitio vię prandendo, vel pernoctando, & ſtatim ſine alia mora diſcedendo. 14.

Quando præſentia ſolum eſt prioris modi. exiſtimat Soar. (& bene) *dicto to. 1. de relig. li. 2. c. 4. n. 8.* ſufficere vt quis teneatur ad feſtum & ieiunium, & ad conſuetudinem loci de non edendis inteſtinis animalium in diebus Veneris, & ita docere videntur omnes illi Doctores, qui indifferenter docent peregrinos & aduenas obligari legibus & conſuetudinibus loci in quo ſunt. & hi ſunt Nau. *in manuali Lat. c. 13. n. 5.* Maior *in 4. diſt. 15. q. 5.* Driedo *lib. 1. de libertat. Chriſt. c. 17. §. vna eſt.* Led. *1. p. 4. q. 15. a. 2. dub. 2.* Lopez *1. p. inſtr. conſc. c. 52. §. Vnaquaque ciuitas.* Cou. *li. 4. var. c. 20. n. 8. circa finem.* Nauar. loco citato loquendo de ieiunio ait peccare mortaliter peregrinos veſcentes carnes tranſeundo per alias regiones quando licite illas veſcerentur in terra ſua, & in fine ait idem eſſe dicendum ſi feſta non ſeruent, & citat ibi Panormit. *in c. conſilium. de ieiunij obſeruatione n. 6.* vbi expreſſe docet peregrinos & iter agentes in ieiuniis debere conformari conſuetudini loci in quo ſunt, & ad hoc inducit textũ capitis *conſilium*, & gloſſa ibi addit poſſe peregrinos ad hoc compelli per Epiſcopos, vbi clarè ſupponit, habere Epiſcopum loci iuriſdictionem in eos, ſubdit tamen rationem, ne ſit alicui ſcandalum: verũ ſcandalũ oritur ex eadẽ obligationis radice, ideo enim alij de illis ſcãdalizantur, quia nõ faciunt id, ad quod obligantur. & idem etiam docẽt Imola & Bonif. *in Clem. 2. de celeb. Miſſ.* & Archid. *in c. qua contra.* quatenus ait peregrinũ & iter agentem ligari ſtatuto loci per quem trãſit. & pro trãſgreſſione poſſe puniri ab Epiſcopo loci illius. & Aug. *verbo Ieiunium n. 7.* fundamentum huius ſententiæ eſt, primo, quia ita habet cõſuetudo totius orbis, nam omnes fideles qui per dies aliquot alicubi 15.

tubi manent, licet non ſint ſubditi illius loci, exiſtimant ſe teneri in conſcientia ad ieiunia & feſta loci, ſi tunc occurrant, & talis conſuetudo inducit obligationem, vt conſtat ex materia de conſuetudine, eſt enim cõſuetudo rationabilis & neceſſaria ad bonos mores Reipub. facile enim illorũ exemplo incolæ prouocarentur ad feſta loci violanda.

16. Dices, conſuetudo non habet vim obligandi niſi quatenus habet vim legis: lex autem nõ obligat niſi ſubditos eius, qui legem ferre poteſt; vnde cum huiuſmodi peregrini non ſint ſubditi Epiſcopi illius loci, nec ille etiam poterit approbare ac vim legis dare huiuſmodi conſuetudinis, ita vt illa obligentur non ſubditi? Reſpondet optime Soarius *tom. 1. de relig. lib. 2. c. 14. n. 10. medio.* hanc conſuetudinem generalem non habere vim obligandi ex approbatione & tacito conſenſu Prælati illius loci in quo talis conſuetudo viget, ſed ex cõmuni conſenſu omnium Paſtorum, & Epiſcoporum Eccleſiæ totius, & ita hanc conſuetudinem eſſe quaſi ex iure gentium Chriſtianorum, & inde habere vim ſuam obligandi, & ita mediante hac conſuetudine poſſe Epiſcopos ſuis ſtatutis obligare, non ſolum ſubditos ſuos, ſed etiam omnes peregrinos ad tempus aliquod commorantes in locis ſibi ſubiectis, ac proinde ſuppoſita hac conſuetudine vniuerſali, eſt obligatio hæc immediate quidem ex conſuetudine, mediate vero ex vi iuriſdictionis Epiſcopalis in non ſubditos.

17. Secundo probatur, quia Epiſcopi ſolent punire huiuſmodi peregrinos non ſeruantes feſta vel ieiunia ſuorum locorum, vt docet Soar. *tom. 1 de relig c. 14. n. 11.* idque iuſte fieri poſſe docent Imola & Bonifacius *Clem. 2. de celebrat. Miſſarũ*, & Archidiac. *in cap. quæ contra.* & Angel. *verbo Ieiunium num. 7* & gloſſa *in cap. conſilium. de obſeruatione ieiunij.* & Abbas *in cap. à nobis 1. de ſentent. excom.* & ibi Oſtienſis, & in Summa *tit. de obſeruat. ieiunij. §. quando ieiunandum eſt num. 5.* & alij Canoniſtæ, & fieri non poteſt, vt tam frequens vſus Prælatorum ſit iniuſtus; ergo habent iuriſdictionem directiuam, & correctiuam ſuper tales perſonas. Tertio, quia hæc iuriſdictio eſt neceſſaria ad bonos mores, & ad bonum regimen erga proprium gregem, quia periculum eſt, vt proprij incolæ ieiunia & dies Feſtos non ſeruent, exemplo ſuorum hoſpitum. Neque obſtat quod peregrini de iure naturali teneantur non eſſe aliis ſcandalum, nam ſicut ratio naturalis ſcandali vitandi, obligat ad faciendam, vel non faciendam hanc vel illam actionem, ita eadem ratio naturalis obligat ad prohibendam, vel præcipiendam eandem actionem in tali loco per conuenientem legem. Quarto probatur, quia Princeps laicus habet in multis caſibus poteſtatem condendi leges in terra ſua in ordine ad peregrinos quando reſpiciunt bonum vtilitatemq; ac pacem dominij ſui, vt quod non deferantur talia arma noctu, quod tales merces non extrahantur è ſuo regno, & alia huiuſmodi, de quibus agit Baldus *numero 10. l. de iuriſdict. omnium iudicum.* ergo idem poterunt Principes Eccleſiaſtici, & Epiſcopi in ſuis diœceſibus in ordine ad bonum ſpiritale, cum non ſit minor poteſtas ſpiritualis in ordine ad ſuum finem, quam temporalis in ordine ad ſuum; quia leges & ſtatuta per ſe primo reſpiciunt territorium & locum, & ratione illius perſonas ibi degentes, ſed iſti aduenæ pro tunc ibi degunt. Quinto, quia ab incommodo hoc poteſt oſtendi: nam inquiro ego, quid dicendum ſit de illo aduena, & peregrino, quando idem feſtum in vtroque loco ſeruatur, id eſt, tam in ſua patria, quam in loco in quo eſt, ex præcepto vtriuſque Epiſcopi; abſurdum enim eſt, dicere non teneri tunc ad obſeruationem illius feſti, quia abſentia à proprio territorio non videtur illum excuſare, & ita Sancius *lib. 3. de matr. diſput. 18. n. 3.* ſupponit tanquam certum, eum tunc non excuſari, & ideo aut dicendum eſt, eum non obligari, aut inde concluditur euidenter iſta ſententia, quę docet eum tunc obligari; nam ille tunc non tenetur ſeruare feſtum in loco vbi eſt præſens ex vi ſtatuti ſuæ patriæ, quia hoc non obligat extra territorium, vt late probauimus *cap. præced. num. 3.* ergo ſi obligatur, obligatur quidem ex vi conſuetudinis aut ſtatuti illius loci in quo eſt, cum non obligetur ex vi legis generalis Eccleſiæ, vt ſupponimus. Et confirmatur, quia in eo caſu non habet locum ea ratio, quod ille non eſt ſubditus Epiſcopi vbi eſt præſens, & ideo non poſſe obligari lege illius, nam ratione loci ſubditus illius dicitur; & ad hoc parum refert, quod in loco domicilij ſit vel non ſit ſimile ſtatutum & præceptum, vt conſideranti patebit.

Quando autem præſentia eſt ſecũdi modi, hoc eſt, quando pręſentia peregrini ſolũ eſt in tranſitu, & tanquam in hoſpitio viæ, prandendo, cœnando, aut pernoctando, & ſtatim diſcedendo ſine alia mora, exiſtimat Soarius *tom. 1. de relig. lib. 2. cap. 14. n. 18.* eos etiam obligari ad feſta, & ieiunia loci, per quem tranſeunt, ſi conſequenter loquendum ſit, quia rationes de non ferendis armis prohibitis idem probant, & quia peregrini, & viatores tenentur ad leges pretij loci per quem tranſeunt, & etiam quia Doctores indifferenter loquuntur de peregrinis, & venientibus ad aliquem locum, ſiue per multum ſiue per exiguum tempus ibi detineantur, & quia ſi vagabundus, & qui nullibi domicilium habeat, tenentur ad feſta, & ieiunia loci quem peruadunt, cur non etiam peregrini, & tandem quia ſi non obligarentur viatores & peregrini ad ſeruanda feſta, & ieiunia loci per quem tranſeunt, ideo maxime eſſet, quia non eſſent ſubditi Epiſcopi eius loci, ſed non obſtat, vt probauimus numero præcedenti, quia ratione loci in quo ſunt, ſubiecti ſunt Epiſcopis quoad agenda in eo loco, nam differentia illa maioris vel minoris permanentiæ, v. c. quod permaneant in eo loco per tres vel quatuor dies, per tres vel quatuor horas, nimis materialis eſt, & ſpeculatiua potius, quam moralis, ac proinde vtrobique eadem videtur eſſe ratio. 18.

Hæc ibi dicit Soarius *dicto num. 18.* ſed tandem *num. 21. & 22.* ita reſoluit, videlicet in vnoquoque præcepto de obſeruatione feſti, duo eſſe: vnũ poſitiuum, ſcilicet audire ſacrum: aliud negatiuum, ſcilicet non laborare, ſeu abſtinere ab operibus ſeruilibus. Primum ait vno actu, & vna particula diei poſſe implere: ſecundum habere tractum ſucceſſiuum temporis, & per totum diem oportere illud implere, obligat enim per modũ præcepti negatiui, hoc eſt, non facies, nec hoc, nec illud opus ſeruile, & denique nullũ opus ſeruile facies: quæ autẽ obligant per modũ pręcepti negatiui, ſemper obligant, & pro tempore intra illum diem; vnde infert Soarius hanc poſteriorem obligationem non faciendi opus ſeruile, poſſe cadere in viatorẽ qui peruenit ad aliquem locum, ſi perueniat ibi, & laboret tanto tempore, quantum neceſſarium eſt, 19.

Digitized by Google

eſt, vt indicat peccatum mortale. Priorem vero obligationem audiendi ſacrũ non poſſe cadere in viatorem, quia licet viator illac tranſeat ea hora, qua celebratur ſacrum, nõ tenetur permanere ibi toto tempore, quo ſacrũ fit, quia præceptum audiendi ſacrum non obligat ad exſpectandum ibi tempus ſacri. quæ diſtinctio Soarij parum optima eſt, nam, cum in præcepto audiendi ſacri præcipiatur actio quæ neceſſario, ac per ſe inuoluit aliquod temporis ſpatium, ideo ſi vult ibi audire ſacrum, neceſſario permanebit ibi toto eo tempore quo ſacrum fit, non tamen tenetur ibi expectare, quamuis ſacrum præparatum inueniat, quod ait Soarius. Et vero ſi obiicias Soario quod ille ait, Græcos tranſeuntes per loca Latinorum, & Latinos per Grecorum, non teneri ſeruare leges loci in celebratione Miſſæ; reſpondet ille *dicto tomo* 1. *de religione lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 26. eſſe diuerſam rationem, quia Eccleſia ita interpretata eſt illos ritus, & quia ſi lata eſſet vna lex quæ explicaret, ſe velle obligare incolas terræ, non vero alienigenas illac tranſeuntes, ea quidem iuſta eſſet, & talis eſt lex de ritu Græcorum, & Latinorum; nos autem hic loquimur, ait Soarius, de lege, quæ omnes exiſtentes, & in tali loco indifferenter punit, ſiue ſint accolæ, ſiue alienigenæ, & nullum hominem ibi exiſtentem excipit.

20. Iudicium authoris. Dicendum ergo eſt in tanta varietate ſententiarum, quando præſentia ſolum eſt in trãſitu, aut per modum hoſpitij prandendo, cœnando, pernoctando, & ſtatim diſcedendo, non teneri huiuſmodi aduenas & peregrinos nec ad dies feſtos, nec ad Miſſam, aut ieiunia loci per quem tranſeunt, quod ex aliorum ſententia docet Soarius *dicto tomo* 1. *de religion. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 1. ita docent omnes quos citaui capite præcedenti n. 18. docet etiam Medina *C. de ieiunio quæſt. quando neceſſe eſt ieiunare, initio.* Ledeſma 2. *p.* 4. *quæſt.* 16. *art.* 3. *fol.* 204. *col.* 1. §. *tertio dico.* Angles *in floribus* 1. *p. quæſt.* 4. *de ieiunio difficult.* 2. *fol.* 382. vbi docent hi Doctores tranſeuntes & peregrinos non teneri legibus loci per quem tranſeunt, & tenet Sancius *lib.* 3. *de matrimonio diſp.* 18. *num.* 7. & 9. & 10. Palatius *in* 4. *diſt.* 15. *diſp.* 8. *poſt ſextam concluſionem fol.* 126. *verſu, at vero.* Petrus Ledeſma *de matrimonio quæſt.* 45. *art.* 5. *puncto* 3. *dub. vlt. fol.* 198. quatenus docent Caſtellanum per Luſitaniam tranſeuntem poſſe more ſuæ patriæ veſci inteſtinis animantium, vt oſtendimus cap. præcedenti num. 12. docet etiam Medina 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 5. *ad finem dubio penultimo.* & probari hæc opinio poteſt *ex l. hæres. digeſtis de iudiciis.* §. *proinde*, vbi dicitur, peregrinum in tranſitu ementem, vel vendentem non comparare forum loci niſi illic ex modo ſtabili commoretur. & ratio ibi data eſt, *quia duriſſimum eſt, quotquot modũ quis nauigans, vel iter faciens, delatus eſt, tot locis ſeſe defendat.* ergo ſimiliter duriſſimum erit obligari peregrinos ad leges tot locorum quos pertranſeunt. Sed vera ratio, ob quam non obligentur, eſt, quia huiuſmodi mora eſt adeo breuis, vt nullo modo, nec etiam ratione loci poſſint vere hi viatores, & peregrini dici ſubditi Epiſcoporum illorum locorum; & ſimiliter nec ratione cõſuetudinis ipſius loci, per quem tranſeunt, dici poteſt eos obligari, nam conſuetudo non habet vim obligandi, niſi quatenus habet vim legis, & lex non poteſt obligare non ſubditos: itaque dicimus breuitatem tranſitus in cauſa eſſe, vt huiuſmodi viatores & peregrini non dicantur nec ſint ſubditi, nec etiam ratione loci quando præſentia ſolum eſt in ipſo tranſitu, prandendo, cœnando, pernoctando, & ſtatim ſine alia mora diſcedendo, & ideo non teneri huiuſmodi peregrinos, viatores, & iter agentes ad leges, ieiunia, aut feſta loci, ſecus ſi ibi permanerent per duos aut tres dies.

Ad rationes, & argumenta Soarij num. 18. poſita iam ſatisfactum eſt, & ad id quod additur, peregrinos tranſeuntes teneri obſeruare leges pretij locorum, per quæ tranſeunt, concedendum eſt, quia leges pretij vergunt in damnum tertij, videlicet in damnum incolarum illorum locorum; non tamen inde infertur quod teneantur etiam ad ieiunia, & ad feſta loci, nec ad auditionẽ ſacri, quia hæ leges non vergunt in detrimentũ tertij, vt patet. Ad id quod ibi additur maiorem vel minorem præſentiam non eſſe conſiderationem moralem, ſed ſpeculatiuam, negandum eſt, cum ratione maioris præſentiæ acquiratur quaſi domicilium, vt probauimus num. 3. & ideo habitantes in aliquo loco per maiorem partem totius anni, dicimus ibi teneri ad leges illius. Vnde patet multum conferre maiorem vel minorem præſentiam, ad acquiſitionem domicilij, aut quaſi domicilij, atque adeo ad obligandum, vel non obligandum aliquem ad ſtatuta loci in quo eſt. Ad argumentum quod ſumitur ex vagabũdis eſt diuerſa ratio, quia hi nullibi ſedem habent, viatores vero habent. 21.

Tenentur tamen peregrini, & viatores ad leges, & conſuetudines loci ad quem tranſeunt quoad ſolennitates contractuum: nam ſi ibi contractus celebrent, tenentur celebrare iuxta leges loci in quo ſunt, ratione enim contractus ſortitur quilibet forum loci contractus. *cap. finali, de foro competenti. l. ſi fundus. ff. de euictionibus.* vbi ita, *Si fundus venerit ex conſuetudine eius rationis in quo negotium geſtum eſt, pro euictione caueri oportet.* & ita docet Innocentius *rub. de conſuet. numero* 6. & 7. ibi Antoninus *num.* 2. & *cap.* 2. *de conſtitutione num.* 22. vbi Imola *num.* 9. *ad finem.* & Abbas *cap. de ſponſ. num.* 10. Ancharan. *cap. finali, de conſtitut. in* 6. *num.* 7. *oppoſitione* 7. Sancius *lib.* 3. *de matr. diſp.* 18. *num.* 10. Anton. Gabriel *tom.* 3. *commun. lib.* 6. *titulo de conſuetud. concluſ.* 2. *num.* 4. & 1. Hinc eſt quod contractus abſolute factus cenſeatur celebratus iuxta leges & conſuetudines loci in quo celebratur, vt late probat Sancius citatus num. allegato poſt multos, & patet *ex l. quod ſi nolit. ff. de ædilit. edict.* §. *quia aſſidua.* Ab hac tamen regula excipitur contractus dotis in quo id ſingulare eſt, vt non attendantur leges aut conſuetudines loci in quo celebratur, ſed loci in quo vir celebrans domicilium habet. *l. exigere. digeſtis de iudiciis.* Bartolus *l.* 1. *num.* 17. *C. de Summa Trinitate.* Simancas cum multis aliis, *de cath. inſtit. tit.* 9. *n.* 142. Sancius *n.* 10. *allegato loco.* De ſolennitate autem teſtamenti an apponenda ſit iuxta leges loci, in quo fit, vel in quo bona ſita ſunt, vide legem 3. Tauri. & ibi Ciſuentes *n.* 23. Ant. Gomez *n.* 2. Rolandum *conſil.* 24. *vol.* 3. Azeuedo *l.* 5. *recopilat. tit.* 4. *l.* 1. *n.* 5. & ſequentibus. 22.

Hinc ſequitur peregrinos, & forenſes celebrantes contractus in locis hoſpitij teneri ad gabellas illius loci. ſic Sancius *lib.* 3. *de matri. diſp.* 18. *n.* 12. Baldus *l.* 1. *num.* 3. *C. de contrahenda empt.* Bertach. *in repert. litera G. verbo Gabella per quos ſoluatur.* Caietanus *in Summa verbo Gabella iniqua. fine.* Syluest. *verbo Gabella num.* 13. Armilla *ib. num.* 11. Medina *C. de reſtit. in q.* 15. §. *verum. verſu, per hæc patet.* 23.

Digitized by Google

Molina *tomo 2. de iuſt. diſput.* 337. & ratio eſt, quia gabella eſt onus adnexum contractui: vbi primum autem perficitur contractus venditionis, ſtatim debetur gabella. vide quæ diximus in materia venditionis *diſp. 1. ſect.* 4.

24. Sequitur etiam forenſes & peregrinos vendentes triticum in Caſtella teneri ſeruare pragmaticam illius circa pretium, quia tenentur quoad pretia ſeruare leges & ſtatuta loci in quo emunt. ſic Sancius citatus *num.* 13. Medina *C. de reſt. quæſt.* 36. §. *dubitaret aliquis.* Mexiæ pragmatica praxis *num.* 58.

25. Et generaliter loquendo quoties lex vergit in detrimentum incolarum locorum per quæ viatores tranſeunt, ita vt reſultet inde illis aliquod incommodum immediatum ſi non ſeruentur, tenentur illi eam obſeruare. idem eſt de conſuetudine, & ideo tenentur ſeruare leges pretij, vt dixi. ita docet Bartolus *l. 1. num. 21. C. de Summa Trinitate.* & ib Baldus *num.* 22. Abbas *cap. à nobis 1. de ſententia excommunicationis numero 7. & num.* 9. Sancius *lib. 3. de matrimonio diſputatione* 18. *num.* 14. Aduendanho *de exequendis mand. Principis. lib. 1. cap. 13. num.* 10.

CAPVT IX.

Vtrùm peccata mortalia, opera ſint ſeruilia, & prohibita in diebus feſtis ſpecialiter, ita vt circumſtantia diei feſti neceſſario ſit in confeſſione explicanda?

SVMMARIVM.

Proponitur opinio affirmans. num. 1.
Aſtruitur ſecunda probabilior ac vera. num. 2.
Peccatum ſeruile opus dicitur metaphoricè non formaliter, & peccator ſeruus etiam dicitur peccati eodem ſenſu metaphorico, non formali: num. 3.
Finis præcepti non cadit ſub præcepto. num. 4.
Præceptum dierum feſtorum non magis obligat modo Chriſtianos, quam ſabbatum obligabat olim Iudæos, imò minus. num. 5.
Reſpondetur argumentis primæ opinionis. à num. 6. vſque ad 12 num. 6. & 7.
Circumſtantia diei feſti non habet ſpecialem deformitatem, & ideo non eſt neceſſario confitenda. num. 8.
Præceptum prohibens opus ſeruile nec formaliter, nec virtualiter prohibet omnia impedimenta, quæ diſtrahunt à diuino cultu. num. 9.
Peccatum nec facit, nec relinquit hominem inhabilem ad diuinum cultum, Deumque colendum. num. 10.
Lex vetus expirauit quoad præcepta diuina cæremonialia, durat vero, quoad naturalia. num. 13.

1. Circa difficultatem in titulo poſitam bipartita eſt opinio: Prima docet peccata mortalia ſpecialiter prohiberi diebus feſtis, & ideo per quodcunq; peccatum mortale, diem feſtum ſpecialiter violari. Cumque ex duplici capite, Deus tunc grauiter offendatur, ideo hanc circumſtantiam diei feſti neceſſario eſſe explicandam in confeſſione: primo ex ipſo peccato in tali materia, v. c. furti, homicidij, rixæ, &c. ſecundo ex violatione præcepti de obſeruatione feſti, quia peccatum mortale in feſto die, continet ſpecialem malitiam ſacrilegij contrariam præcepto obſeruationis feſti. hanc opinionem tenet expreſſe D. Th. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 3. vbi aſſerit peccata tantum lethalia contrariari obſeruantiæ diei feſti, quia impediunt applicationem hominis ad diuinum ac religioſum cultum, & quia magis diſtrahitur homo à rebus diuinis per peccatum in die feſto commiſſum, quam per opera ſeruilia, vnde ſi per opus ſeruile præceptum frangit ac violat, multo magis per peccatum. Docet etiam D. Bonau. ex eodem fundamento *in 3. ſentent. diſt. 37. in gloſſa marginali, ſuper textum Magiſtri 6. & 7.* & Alenſis 3. *p. quæſt. 32. m. 2. articul. 2. ad vltimum & m. 5. art.* 2. Albertus Mag. *meod.* 3. *diſt.* 37. & D. Anton. 2. *p. titulo 9. cap. 7. §. 3.* & 3. *p. titulo 14. cap. 19. §. 7. & titulo 17. cap. 17. §. 4. fine. & §. 5. circa medium*, vbi refert pro hac ſententia Lyranum *cap* 20. *Exodi.* vbi idem tenet Abulenſis *quæſt. 11. & 12.* Medina *C. de orat. q. 10. & 11.* Maior *in 4 diſt. 14. quæſt.* 4. Angelus *verbo Feria, num. 36. & verbo Interrogationes circa tertium præceptum, & verbo Præceptum num.* 5. Roſella *verbo Confeſſio 2. num.* 7. Catherinus *lib. 5. contra Caietanum.* Corduba *lib. 1. q.* 6. qui adeo excedit in illa defendenda, vt audeat dicere, contrariam non ſatis eſſe tutam, & multos refert pro illa: idem tenet Scotus & Gabriel *in 3. diſt.* 15. & idem Gabriel. *in 4. diſt. 17. quæſt. 1. concluſione* 4. Angeſtus *in moralibus cap. 8. de circumſtantia temporis.* Nider *in tertio præcepto cap. 1. & cap.* 9. & videtur facere pro hac parte D. Ambr. Lucæ 13. vbi ſic: *Lex in ſabbato non hominem curare, ſed ſeruilia opera facere, id eſt, peccatis grauari prohibet.* Verba hæc ſic refert D. Thom. 2. 2. *quæſt. 122. articulo 4. argumento* 1. quamuis apud D. Ambroſium alia habeantur, ſed hic eſt illorum ſenſus, & idem videtur dicere D. Auguſt. *epiſt. 119. ad Ianuarium, & lib. de decem chordis capite* 3. vbi ſic ait: *Melius faceret Iudæus in ſabbato in agro ſuo, aliquid vtile; quam ſi in theatro ſeditioſus exiſteret; & melius fœminæ eorum in die ſabbati lanam facerent, quam quod tota die neomaniis impudicè ſaltarent.* Probatur primo ex cap. conſideret, initio, de pœnitentia diſtinctione 15. verbo in tempore, & verbo orationi conſtituto, vbi expreſſe præcipitur, vt conſideretur ac confiteatur circumſtantia temporis feſti, & ſic diſtinguit peccatum feſti diei, à peccato diei non feſti. Probatur ſecundo ratione, quia omnis illa circumſtantia eſt neceſſario confitenda, quæ ſpecialem habet repugnantiam cum ratione: vt latè probat Nauarrus in cap. conſideret. annotatione prima, talis eſt circumſtantia temporis feſti; ergo illa eſt neceſſario in confeſſione dicenda. nam illud tempus quod diuinis rebus, Deoque colendo impendendum erat, ex præcepto, per ſpecialem iniuriam in ipſo offendendo, impenditur. Tertiò probatur, quia extra charitatem nec præceptum diuinum, nec præceptum humanum Eccleſiæ impleri poteſt; quamobrem præceptum dierum feſtorum videtur ſpecialiter violari per peccatum in eo feſto commiſſum. Quartò, quia qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, vt ait D. Ioannes *c.* 8. opus autem ſeruile prohibetur in die feſto, *Exod.* 20. *Leuit.* 23. ergo per conſequens neceſſario eſt dicendum prohiberi etiam ſpecialiter peccatum mortale in die feſto. Vnde circumſtantia diei feſti neceſſario eſt confitenda. Quintò, quia videtur hæc ſententia approbata in Concilio Colonienſi coacto anno Domini 1536. *in tractatu de exteriori pœnitentia fol.* 180. vbi docetur quod bis peccat, qui diem Dominicum, ſcortis, & rixis pugnis, & obſcœnis agit. Eſt probabilis iſta ſententia.

Secunda

2\. Secunda tamen ſententia verior eſt, & probabilior, & procul dubio tenenda; aſſerit, peccatum non interdici ſpecialiter diebus feſtis in ipſo præcepto de obſeruatione feſtorum, ac ſubinde peccatum mortale in die feſto commiſſum, non habere circumſtantiam neceſſario confitendam, nec mutat ſpeciem peccati, nec multum aggrauat peccatum, intra eandem ſpeciem: vt dicemus *in tertio præcepto lib. 5. de circumſtantiis confeſſionis cap. 5. num.* 18. Hæc opinio licet non habeat auctores multum antiquos, habet tamen grauiſſimos: eam docet Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap.* 18. *num.* 3. Azor *tomo 2. inſtit. moral. cap.* 28. *quæſt.* 10. Caietan. 1. 2. *quæſt.* 7. *art.* 1. & 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. & *in Summa verbo Feſtorum violatio. & in opuſc. q.* 27. *quodlib.* 10. *fol.* 55. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 4. & *lib.* 2. *de iuſt. q.* 4. *art.* 4. Victoria *in Summa de ſacrament. titulo de conſecratione num.* 195. Almaynus *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 1. *verſu, nec ſolum.* Sylueſter *verbo Dominica quæſt.* 8. *dicto* 4. vbi ſeipſum refert *in verbo Circumſtantia §. tertio. & verbo Confeſſio* 1. *§. decimo & in Roſa aurea caſu* 63. vbi ait viros doctiſſimos ſui ordinis ita communiter ſentire. Nauarrus *in capite Conſideret, initio num.* 22. & *in manuali Lat. cap.* 6. *num.* 9. & 10. Fumus *verbo Feria num.* 12. Tabiena *ibi. num.* 47. Angles *in floribus quæſtione nona de confeſſione pag.* 288. *in difficultate an circumſtantia diei feſti ſit neceſſario confitenda.* Couarruuias *in cap. Alma mater.* 1. *p. §.* 5. *numero* 3. & *lib.* 2. *var. cap.* 19. *fine.* Gutierres *lib.* 1. *can. quæſt. cap.* 13. & pro hac ſententia citari etiam poteſt D. Thom. *in* 4. *diſt.* 32. *art.* 5. *quæſt.* 2. vbi ait, tempus diei feſti non eſſe circumſtantiam trahentem actum in nouam ſpeciem peccati, & in 3. *diſtinctione* 37. *articulo* 5. *quæſt.* 2. *ad* 2. quatenus dicit peccata non dici opera ſeruilia, niſi myſtice & metaphorice; ad litteram vero opera ſeruilia eſſe opera corporalia. Præcipuum tamen fundamentum hui' ſententiæ eſt, quia, præceptum de die feſto obſeruando, non obligat ſpecialiter ad nõ peccandum in illo die, & ideo peccare in eo die, non eſt contra tale præceptum, quatenus opera corporalia, mechanica, manualia, externa, prohibet: neque etiam eſt contra præceptum Eccleſiæ quatenus præcipit audire Miſſam, quia poteſt quis in parte vna illius diei Miſſam audire, & in alia peccare, imo & eodem tempore, quo Miſſam audit, peccare poteſt, ex intentione praua, quæ veram Miſſæ auditionem non impediat: at vero ſi opus eſt indifferens, & Miſſam impediat, iam inde fiet peccaminoſum, ſed non haberet tunc aliam malitiam, quam omiſſionem Miſſæ, cuius eſt cauſa, quod eſt per accidens, & hic non conſideratur. Probatur ſecundo, quia opus peccati, vt peccatum eſt, non eſt opus ſeruile, licet ratione materiæ poſſit eſſe ſeruile, vt ſi quis peccaret in die feſto, tota die vel parte notabili illius laborando; ergo non eſt prohibitum ſub hoc præcepto, nam imperare actionem materialiter iniuſtam in die feſto, non eſt op' ſeruile; rixari, detrahere, furari in die feſto, non eſt etiam opus ſeruile; deinde, quia peccata interna non ſunt opera ſeruilia, nam per hoc præceptum ſolum opus externum prohibetur mechanicum & manuale, vt ſæpe dictum eſt, & patet *Exodi* 12. 16. 20. 23. vbi nomine operis ſeruilis ibi prohibiti explicantur opera mechanica, manualia, externa, non autem fornicatio, homicidium, ludus, detractio, nam peccatum vt peccatum eſt, ſolum metaphorice opus ſeruile dicitur, ſecundum Diuum Thomam *in* 3. *diſp.* 17. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. & *ſuper Matth.* 12. & iuxta Alenſem 3. *p. q.* 32. *in* 1. & 4. *art.* 1. & *memb.* 5. *a.* 2. & Abulen. *Exodi* 12. *q.* 24. & 25. & Gutierres *lib.* 1. *can. qq. c.* 31. *folio* 294. *num.* 32. *col.* 2. & Caietanum 2. 2. *q.* 122. *a.* 4. & Soarium *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 17. *fol.* 361. *col.* 1. & hoc argumentum efficaciſſime probat, non omne peccatum poſſe dici opus ſeruile, quia peccatum internum vel non eſt opus, vel non eſt externum.

3\. Nec refert, quod peccator dicatur ſeruus peccati, vt ait D. Ioannes *cap.* 8. vt inde inferamus peccatum opus eſſe ſeruile. nam D. Ioannes metaphoricè loquitur, peccator enim proprie loquendo non eſt ſeruus, ſed eſt liber, & ſua libertate ſe tradidit peccato; dicitur tamen ſeruus peccati metaphorice qui per peccatũ volũtate ſua ſeruum ſe diaboli efficit, ac dæmoni ſe ſubiicit, & ideo nihil refert quod peccatũ metaphorice ſeruile opus dicatur, non proprie; quia præcepti verba proprie & litteraliter accipienda ſunt, non metaphorice, vt optime docet Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 18. *n.* 7. & communiter Doctores, nam, vt ait D. Thomas, & Doctores modo allegati, ſolum illud dicitur ſeruile opus per hoc præceptum prohibitum, quod eſt opus manuale ac mechanicum, ac proinde peccata mortalia, quæ alioqui non ſunt talia, nec prohibentur hoc præcepto.

4\. Probatur tertio, quia finis extrinſecus præcepti non cadit ſub præceptum, ſed cadunt media ad obtinendum finem, vt eſt certiſſimũ apud omnes Theologos, & docet D. Tho. 1. 2. *q.* 100. *a.* 9. & 2. 2. *q.* 44. *art.* 1. finis autem huius præcepti eſt charitas, vnde per hoc tertium præceptum de colẽdo Deo, non nobis præcipitur charitas, dilectio Dei, aut contritio, ſed præcipitur cultus Dei, ſiue ceſſatio ab operibus ſeruilibus tanquam medium ad obtinendam gratiam & charitatem; & ideo temeratium erit præter hunc cultum quem Eccleſia præcipit velle aliud ligamen ex Marte ſuo ſuperaddere. Probatur quarto efficaciter, quia per hoc præceptũ de obſeruatione feſtorũ ea ſolum opera mechanica fieri prohibentur, quæ aliis diebus nõ feſtis fieri licite poſſunt. Cum igitur peccare mortaliter nunquam liceat, ſequitur non prohiberi ſpecialiter ipſum peccatum mortale in die feſto.

5\. His ſolidiſſimis rationibus ſententia hæc ſtabilitur, & adhuc probatur amplius, quia præceptum de colendis feſtis non magis obligat Chriſtianos in lege gratiæ, quam olim obligabat Iudæos; imo minus, ſiquidem multa opera nobis licent diebus feſtiuis, quæ illis olim non licebant, vt decoctio ciborum, & ſimilia, vt fatetur D. Th. 2. 2. *q.* 122. *art.* 4. *ad* 4. & tamen Iudæis olim ſolus exterior cultus conſiſtens in requie, ſeu in ceſſatione operum ſeruilium præcipiebatur; ergo Chriſtianis idipſum ſolum etiam præcipitur. Ex quibus omnibus ſequitur non magis teneri homines non peccare die feſto, quam quolibet alio die non feſto, ac proinde ſequitur circumſtantiam diei feſti non eſſe de neceſſitate confeſſionis.

6\. Fundamenta huius opinionis ſunt ſatis tuta & firma, illa tamen conatur Corduba labefactare pro prima citatus, ſed vellit, non conuellit illa, & illius ſolutiones potius ſunt euaſiones, quam ſolutiones. Reſtat ergo vt ſoluamus argumenta primæ opinionis. Ad primum dico dicta Diui Ambroſij & Auguſtini procedere ſecundum ſenſum, myſticum & metaphoricum, non litteralem: nam

ſecundum ſenſum litteralem intolerabilia erant, & nos iam ſatis probauimus *num.* 2. & 3. verba huius præcepti intelligenda eſſe vere & proprie in ſenſu litterali, & de operibus ſeruilibus ſpiritualibus, hoc eſt, peccatis. Adde Diuum Auguſtinum in loco de decem chordis, non repugnare noſtræ ſententiæ, quia dum ait minus malum eſſe terram arare, aut ligonibus fodere in die feſto, quam ſedionem facere eodem die, & minus malum eſſe fœminas lanam facere, quam eodem ipſo die laſciue & impudice ſaltare, id quidem eſt non quod ſpecialiter prohibeatur peccatum in die feſto, ita enim tunc prohibetur, ac prohibetur omnibus aliis diebus non feſtis; ſed quia magis hoc repugnat fini præcepti, hoc eſt; charitati & vnioni cum Deo, quam laborare, aut terram bobus & ligonibus ſcindire, aut cauare.

7. Ad cap. *conſideret. de pœnit. diſt.* 5. optime reſpondet Gutierres *lib.* 1. *de qq. canonicis cap.* 21. *fol.* 294. *num.* 31. *col.* 1. caput illud loqui de conſilio, & perfectione, non de præcepto, & obligatione; & ita etiam eſſe illud intelligendum, exiſtimat Nauarrus ibi *num.* 23. & Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 17. & hunc eſſe verum intellectum huius capitis ſatis comprobatur ex illius tenore, & contextu lectionis. Non negamus tamen circumſtantiam temporis ſacri poſſe aliquando eſſe de neceſſitate confeſſionis, vel ratione ſcandali, vel ratione contemptus; vel ſi opus ipſum in quo peccatur ſimul etiam ſeruile ſit & corporale, vt optime animaduertit Soar. citatus.

8. Ad ſecundum concedimus omnes illas circũſtantias neceſſario eſſe confitendas, quæ ſpecialem repugnantiam habent cum ratione; negamus tamen circumſtantiam temporis ſacri, & diei feſti ſpecialem repugnantiam habere cum illa; neque enim in præcepto diei feſti ſpecialiter prohibetur opus peccati, vt ſatis declaratum eſt; & ſic iniuria quæ Deo fit in peccatis commiſſis aliis diebus æqualis eſt illi, quæ fit in peccatis commiſſis diebus feſtis, cum per præceptum de obſeruatione feſtorum duo ſolummodo nobis præcipiantur: alterum eſt audire ſacrum: alterum opus ſeruile non facere, ex quo fit, vt non præcipiatur ſpecialiter peccatum fieri eo die, ſit etiam vt prædicta circumſtantia diei feſti non ſit neceſſario confitenda, quia nec mutat ſpeciem, nec illam aggrauat notabiliter.

9. Ad illud quod ibi additur de peccato, quod impedit ac diſtrahit à diuino cultu, & quod licet in hoc præcepto non præcipiatur finis præcepti, id eſt, caritas; præcipiatur tamẽ vt non ponatur impedimentum, hoc eſt, peccatũ quod impedit ac retrahit à diuino & religioſo cultu: Reſpondeo legẽ & præceptum interdicens vnum impedimentum ad cultum diuinum, v. c. opus ſeruile non prohibere omnia impedimenta, nec formaliter, nec virtualiter, ſed illud tantum quod propriis verbis exprimit, & ideo licet peccatum impediat cultũ, nõ proinde prohibetur ſpecialiter, nec formaliter, nec virtualiter iſto præcepto de diebus feſtis obſeruandis, quia in illius verbis non cõtinetur prohibitio peccati, & ideo nego peccatum reddere hominem inhabilem ad cultum Dei; vt ſtatim explicabo: nam ſi in præcepto de diei feſti obſeruatione prohiberentur omnia impedimenta quæ nos retrahunt ab oratione, & diuino cultu, non liceret nobis poſt auditionem ſacri, toto die feſto, confabulari, deambulare, colloqui cum amicis, & alia ſimilia, quæ dum fiunt ab oratione, & cultu diuino impediunt. quod quis dicet?

10. Ad id quod additur peccatum hominem inhabilem reddere ad cultum Dei, nego conſtanter. nam inquiro ego, quomodo illum reddit inhabilem; aut enim illum reddit inhabilem, quamdiu peccatum ſeu actio peccati durat, aut quia poſt ſe relinquit hominem inhabilem ad cultum Dei per reliquum diei temp⁹. Si de prima inhabilitate loquamur, euidens eſt non reddere peccatum hominem inhabilem ad cultum Dei, quamdiu durat; alias enim dormire nimium, confabulari, ſtudere, eſſent impedimenta diuini cultus, quia quãdiu ſomnus durat, confabulatio, & ſtudium, reddetur homo inhabilis ad cultum Dei, iuxta hos Doctores, & cõſequenter tenetemur ex præcepto diei feſti tollere hæc impedimenta ad cultum Dei, ſcilicet non dormire, nõ ſtudere; nõ confabulari, quod quis dicet? cũ conſtet hæc non eſſe peccata, & ad ſummum ſi peccata ſunt, eſſe venialia, & ſic, ſi hoc eſſet verum peccatum, veniale fieret mortale, ex eo ſolũ quod in die feſto committeretur, quod eſt abſurdum. Si de ſecunda loquamur, certum eſt eam inhabilitatem non habere locum in quolibet peccato mortali, nam licet qui die Dominico mortaliter peccet, poteſt poſtea adeſſe ſacro ſine impedimento quod obſtet ſubſtantiali obſeruationi præcepti. Deinde licet peccatum relinquat hominem inhabilem per totum diem, veluti ebrietas impediens Miſſam ante ebrietatẽ præuiſa, qua parte inuolueret malitiam omiſſionis. tamen ſi committeretur poſt Miſſam, non eſſet ex hac parte ſpeciale peccatum contra præceptum de obſeruatione diei feſti, quia licet impedia cultum, non impedit cultum neceſſarium ex præcepto, & ideo nullam aliam actionem peccaminoſam vel contrariam huic præcepto inuoluit: reddere autem ſeipſum ineptum ad voluntarium cultum, non eſt peccatum, cum omittere id quod voluntarium eſt, non ſit peccatum; ſecus vero eſſet ſi tale impedimentum poneretur exercendo opus ſeruile, nam illud eſſet peccatum non propter omiſſionem, ſed propter commiſſionem, quia eſt ſpecialiter prohibitum tale opus.

11. Ad tertiũ negamus non poſſe impleri aliquod præceptum etiam Eccleſiæ in peccato mortali, nã alioqui, qui exiſtẽs in peccato mortali Miſſam audiret diebus feſtis, non impleret præceptum, & teneretur confiteri circumſtantiam præcepti violati toties, quoties in peccato mortali exiſtens in diebus feſtis illam audit, quod eſt inauditum, & præter conſuetudinem Chriſtianorum in confeſſionibus obſeruatam, vt patet; nullus enim de hac circumſtantia ſe accuſat, nec confeſſarij etiam doctiſſimi & exercitatiſſimi de illa interrogant.

12. Ad quartam iam ſatis reſponſum eſt numero 2. & 3. Ad Concilium Colonienſe reſpondeo, illud Concilium non eſſe generale, ſed tantum Prouinciale, nec eſſe approbatum à ſede Apoſtolica, imò vero non ſolum in hac re deceptum fuiſſe, ſed etiam in materia iuſtificationis erraſſe: vt optime animaduertit Gutierres *lib.* 1. *can. qq. cap.* 31. *n.* 36. *col.* 1. *fol.* 296.

13. Suffragari tamen videtur primæ ſententiæ locus ille *Leuitici cap.* 16. vbi ſic, *Sabbatum requietionis eſt, affligetis animas veſtras, & à peccatis veſtris omnibus mundabimini.* & rurſus *cap.* 22. *Affligetis animas veſtras: omne opus ſeruile non facietis in die hac. Omnis anima quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo, vt propitietur*

piicietur vobis Dominus. ſignificatur non poſſe impleri præceptum de obſeruatione, & ſanctificatione ſabbati cum peccato mortali. Reſpondeo legem veterem abolitam eſſe & expiraſſe, nec nos obligare, niſi ex ea parte qua legis naturę pręcepta continebat: in his autem locis ſermo eſt de præceptis cæremonialibus, non naturalibus, & ſpeciatim ſermo eſt de cæremonia diei feſti propitiationis, quo die Sacerdos ſemel in anno peculiariter pro peccatis populi Deum orabat, vt forte tūc iam præfiguraretur id quod nunc Eccleſia agit & obſeruat, obligans ſemel in anno ad pœnitentiæ ſacramentum. Nec vlla erat lex, quæ ſingulis feſtis aut ſabbatis hanc pœnitentiam, & animi afflictionem præciperet, ſicut etiam, & nunc non obligamur ſpeciali præcepto diuino, aut humano ad agendam diebus feſtis pœnitentiam. ita poſt Canum & Gouarruuiam, quos citat ac refert & ſequitur, reſpondet Gutierres *lib. 1. can. qq. cap. 31. num. 33. col. 2. fol. 194.* & eſt communis reſponſio.

CAPVT X.

Vtrum opus licitum & liberale reddatur ſeruile & illicitum ex eo quod in die feſto ob pretium & lucrum fiat.

Merces, ſalarium, & premium quomodo differt à lucro. num. 1.

Proponitur ſententia affirmans opus liberale ſeruile fieri ex pretio. num. 2.

Contraria aſtruitur. num. 3.

Soluuntur argumenta prime ſententie. num 4. & 5.

In quo conſiſtat ſubſtantia & ratio operis ſeruilis. n. 6.

1. NOtandum in primis eſt mercedem, pretium, ſtipendium, & ſalarium parum diſtingui inter ſe: ſicut enim merces poteſt eſſe diurna, menſtrua, aut annua, ita & pretium; diſtinguuntur tamen hæc omnia à lucro & quæſtu. nam quamuis merces, pretium, ſtipendium & ſalarium lucra aliquando dicantur, & queſtus; ita tamen lucrum dicuntur vt ſperantur ab aliquo pro aliqua actione, quæ tantum communiter valeat, quantum æſtimatur actio, quæ propter tale lucrum fit; vnde qui ab aliquo mercedem ſperat, illi ſeruire conuincitur; abſolute tamen lucrum & queſtus, nec merces, nec pretium, nec ſalarium, nec ſtipendium eſt; cum & mercatores & Principes ſoleant ſæpe operari & negotiari propter lucrum & queſtum, & tamen ſerui non ſunt, nec illorum opera ſunt ſeruilia. Dicit ergo merces, pretium, ſalarium, & ſtipendium, ordinem ad perſonam aliquam ſuperiorē, à qua ſperatur merces, tanquam à Domino, ſaltem eius rei, quam imperauit, ac iuſſit; vnde apparet ex ſua intrinſeca ratione ſeruilem eſſe intentionem mercedis, non lucri, nec queſtus: apud Doctores tamen hæc omnia & in idem recidunt, & pro eodem accipiuntur, confundunt enim lucrum cum pretio, & mercede, in quorum ſenſu nos etiam hic loquemur, & pro eodem omnia accipiemus.

2. Duplex ergo eſt hac de re opinio. Prima affirmat actiones licitas, & liberales in die feſto fieri ſeruiles, & illicitas ex pretio, mercede, & lucro, ita ſentiunt multi Iuris canonici, & ciuilis interpretes ad caput primum de feriis, & ad *l. omnes iudices. C. de feriis.* Sic Abbas ad prædictum caput *numero* 4. & ibi Antonius & alij, qui late referuntur in additionibus ad Abbatem citato loco, & per Iacobum Aluarotium *in proœmio feudorum.* docet etiam Aſtenſis *lib. 1. titulo 22. artic. 4. & titulo 23. articulo 3. quæſt. 5.* Summa confeſſ. *libro 1. titulo 12. quæſt. 9.* Angelus *verbo Feria numero 9.* Richard. *in 3. diſtinct. 37. artic. 2. quæſt. 4.* Roſella *verbo Feria num. 7. & 9. & 10. & 11.* Tabiena *ibi num. 39. & 40.* Syluеſt. *verbo Dominica quæſt. 4. & 5.* vbi *in quæſt. 5.* plane affirmat peccare mortaliter aduocatum dando conſilium in die feſto principaliter ob lucrum (quod apud illum eſt ſtipendium, ſeu merces.) etiam in eo caſu in quo non peccaret ſi ſine illo daret. Fundamentum horum Doctorum eſt. Primo, quia operari propter pretium & ſtipendium, eſt ſeruilis modus operandi, & proprius ſeruientium, & ideo reddit opus ſeruile quod alias tale non erat. quod confirmari poteſt inductione, nam piſcari die feſto cauſa recreationis, & ſcribere, & tranſcribere cauſa ſtudij, orare, & prædicare cauſa doctrinæ, eſt opus licitum, & nō mechanicū; & tamen piſcari ob lucrum eſt ſeruile, & illicitum. vnde ſine diſpenſatione piſcari non licet. cap. licet. de feriis. item ſcribere, & tranſcribere ob pretium eſt ſeruile, vt multi volunt, quos infra citabo capite ſequenti *numero* 4. Secundo, quia triplex eſt opus ſeruile, materialiter tantum, vt arare, cauare, agroſque, & vineas colere, onera portare, ſyluas cædere, & alia opera ſimilia corporalia, manualia, & externa exercere: formaliter tantum, vt conſulere, ſtudere, docere, ſcribere & tranſcribere, iter facere mercede conductum, aut propter pretium atque ſtipendium, hæc enim opera licet de ſe ſeruilia non ſint, talia tamen redduntur ob finem propter quem fiunt, mercedem ſcilicet, & pretium: & formaliter ſimul atque materialiter, quando ſcilicet opus ipſum de ſe & per ſe ſeruile eſt, & ob mercedis, & pretij queſtum fit, vt ſi ægros colas, terram fodias, vites amputes, & ſimilia propter ſtipendium, aut merce, & ſalario conductus.

3. Secunda opinio probabilior docet nullum opus quod natura ſua ſit liberale, fieri ſeruile, ex eo præciſe quod propter mercedem, & ſtipendium fiat, ita docet Caietanus, qui primus inuentor fuit huius opinionis, *2. 2. quæſt. 122. articulo 4. & in Summa verbo Feſtorum violatio.* Sotus *lib. 2. de iuſt. quæſt. 4. articulo. 4.* Nauarrus *in man. Lat. capite decimo tertio, numero quinto & vndecimo & duodecimo, & decimo quarto. & in cap. ieiunia. de conſecrat. diſtinct. 3. dicto 37.* Tolet *lib. 4. Summa cap. 24. num. 3.* Sayrus *in claui regia lib. 7. cap. 2. n. 13. §. alij vero, col. 1. fol. 432.* Philiarchus *de officio ſacerdotis part. 2. lib. 3. capite 23.* Fumus *verbo Feſtum, ſeu Feriæ, numero 22.* Medina *in inſtr. pro Confeſſoribus libro primo, capite decimo quarto, §. octauo.* Ludouic. Lop. *inſt. conſc. 1. part. cap. 52.* Azor *2. part. inſtit. moral. lib. 1. cap. 28. quæſt. 1.* Soarius *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 19. numero 6.* imo addit Soar. ibi, & bene, nullum opus ex ſe ſeruile & mechanicum, ac per ſe in die feſto prohibitum, eſſe illicitum, aut contra præceptum, quantumuis fiat propter ſtipendium ſi alias occurrat neceſſitas, vel cauſa iuſta excuſans à præcepto. Probatur hæc opinio, quam hodie omnes moderni ſequuntur, his rationibus. Prima, quia Eccleſia nullibi prohibuit diebus feſtis operari propter mercedem.

niſi in quantum prohibuit ipſum opus; quotieſcumque ergo ex vi præcepti de obſeruatione feſti non prohibetur opus, non prohibet etiam Eccleſia illud fieri propter mercedẽ, vel gratis, nec hoc curat, aut intendit Eccleſia prohibere, ſed ipſum opus relinquit ſuæ naturę, ac proinde ſi opus alias ſit ſeruile, & de ſe prohibitum; ſi hic & nunc permittatur ex cauſa, licet propter mercedem fiat, & aliter non fieret, non propterea violatur feſtum, aut redditur illicitum. Secunda, quia ſi opera redderentur ſeruilia, ex eo quod pro pretio, & mercede fierent, ſequeretur ſeruilia eſſe cantare, muſica inſtrumenta pulſare, conſilium dare ſcripto, eodẽ ſcripto iudices informare; leges, aut Theologiam docere, quoties propter pretium, aut mercedum euiuſmodi actiones fierent, quod non eſt dicendum. Tertia, quia interdum diſpenſatur cum operariis, vt poſſint cauſa pietatis in templo ædificando, hoſpitali aut Eccleſia pauperi, gratis laborare, quæ diſpenſatio ex eo iuſta eſt, quia cõmutatur feriationis præceptum in opus pietatis; ergo ſi daretur abſolute neceſſitas, quæ etiam excuſaret à talium operum ſeruilium vacatione, licite poſſent fideles laborare propter mercedem, quia ob neceſſitatem ſunt in præcepto ſimpliciter diſpenſati, & aliunde nullũ aliud præceptum prohibet mercedem accipere, cum alioqui opus dignum ſit mercede: ſic aliquando conceditur diſpenſatio piſcandi, ea conditione vt totum lucrũ aut pars lucri detur Eccleſiis, vel pauperib⁹, vt patet ex cap. licet de Feriis, iuxta verum eius intellectum; neque enim ibi diſpenſatur ſub conditione vt pars decimæ ſoluatur Eccleſiis, aut pauperibus, vt quidam minus bene dixerunt, ſed diſpenſatur ſub conditione faciendi illam eleemoſynam, & imponitur illud opus pietatis quaſi in commutationem præcepti, vt optime notauit Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 19. *num.* 7. ergo ſuppoſita illa commutatione non violatur feſtum etiamſi ob queſtum piſcatio fiat propter lucrum, quod ex piſcatione ſperatur, quando non applicatur totum, ſed ſolum eius pars, operi pietatis.

4. Ad argumenta primæ opinionis reſpondeo. Ad primum operari propter ſtipendium de ſe non facere opus ſeruile, ſi illud alioqui tale non ſit natura ſua: ad actionem ſcribendi, dico, ſcribere, & tranſcribere de ſe non eſſe opus ſeruile, actus etiam & proceſſus: vt docet Soar. *tomo* 1. *de religione libro ſecundo, capite decimo nono, numero decimo ſexto*, & loquendo de ſcriptione, non tamen de tranſcriptione, idem docet Caietan. 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. §. *ad ſecundum dubium.* & Sotus *lib.* 2. *de iuſt. quæſt.* 4. *art.* 4. & Nauarr. *in manuali Lat. cap.* 13. *n.* 14. vbi ita ait: *quamuis ſcribere de ſe non ſit opus ſeruile, etiamſi ob lucrum fiat, ſeruile tamen eſt tranſcribere, & tranſcribendo componere libros vt lucretur, quia hoc mechanicum eſt, & corporale.* Hæc Nauarrus. & idem iiſdem quaſi verbis dicit Sotus & Caietanus. Melius tamen Soarius hîc citatus idem ait dicendum eſſe de actione ſcribendi & tranſcribendi quia huiuſmodi actiones de ſe ſunt, liberales, inſeruiunt enim ad illuſtrandam mentem ex natura ſua, ac proinde nunquam fient ſeruiles ex eo ſolum quod propter lucrum aut ſtipendium fiant, ſed de hoc redibit ſermo capite ſequenti. Et idem dicendum eſt de actione orandi & prædicandi. quantumuis enim illæ ex pretio & propter pretium fiant, cum ſint de ſe liberales; ſeruiles nunquam reddentur.

Ad argumentum quod ſumebatur ex actione piſcandi, & venandi: dico, ſi huiuſmodi actiones aliquando, & propter aliquem reſpectum, ſeruiles ſunt, ſemper eſſe ſeruiles ex natura ſua, ſiue gratis, ſiuę pro pretio, & mercede fiant, & conſequenter ſi gratis factæ, & cauſa recreationis ſeruiles non ſunt, dico nunquam eſſe ſeruiles: capite tamen ſequenti oſtendam non eſſe huiuſmodi actiones omnino ſeruiles. Ad illam diſtinctionem Richardi & Summiſtarum de triplici opere ſeruili, materialiter tantum, & formaliter tantum; & formaliter & materialiter ſimul: dico eam & ſuperfluam eſſe, & inutiliter excogitatam, & falſam omnino, ſaltem quoad ſecundum membrum, de opere ſeruili formaliter tantum, quatenus in eo ait pretium, & mercedem reddere, & efficere opus de ſe alias, & ex natura ſua liberale, ſeruile; nullum enim opus eſt ſeruile ex ſola formalitate mercedis, vt hactenus explicauimus. Nã ſolum opus natura ſua ſeruile; & mechanicum, externum & manuale in præcepto de obſeruatione feſtorum prohibetur. Vnde optime Tertullianus *lib.* 2. *contra Marcionem hæreticum cap.* 21. ſic ait: *Contrarietatem præceptorum ei exprobras, vt mobili & inſtabili: prohibenti ſabbatis operari: & iubenti arcam circumferri per dies octo, id eſt, etiam in ſabbato in expugnatione ciuitatis Hierico: nec ſabbati enim inſpicis legem, opera humana, non diuina prohibentem, ſiquidem ſex, inquit, diebus operaberis, & facies omnia opera tua, ſeptima autem die ſabbatiza Domino Deo tuo, non facies in eo opus: quod? vtique tuum, id eſt, humana, & quotidiana; arcam vero Domini circumferri, neque quotidianum opus videri poteſt, neque humanum, ſed & rarum & ſacroſanctum, & ex ipſo tunc Dei præcepto vtique diuinum.* & infra: *ſicut & nunc certa diſtinctio eſt ſabbati humana, non diuina opera prohibentis*; & vero per humana opera intelligit Tertullianus hic ſeruilia, mechanica, externa, & manualia, quæ ille vocat eleganter, humana & quotidiana. 5.

Cum ergo nobis opera tantummodo ex natura ſua ſeruilia in præcepto diei feſti prohibeantur. 6.
Rogabis modo in quo conſiſtat ſubſtantia, natura & ratio intrinſeca operis ſeruilis? Certe Abulenſis *cap.* 12. *Exodi quæſt.* 24. ſic opus ſeruile definit: *Eſt opus laborioſum organorum executiuorum, nulla vrgente cauſa ad humanam vitam non immediate ſuſtentandam, aut fouendam.* aitque particulam illam, *laborioſum*, excludere opus de ſe facile, vt comedere, & bibere: *organorum executiuorum*, exponit opera manus, linguæ, & potentiæ ſecundum locũ motiuæ; veluti actiones iter faciẽdi, orandi pro lucro, & operandi manibus: & ita tantũ excludit ab operibus ſeruilib⁹, opera ſenſuum. *Nulla vrgente cauſa*, id eſt, nulla cauſa excuſante: *ad humanam vitam immediate ſuſtentandam, aut fouendam*; per quod, ait, excluduntur à ratione operũ ſeruilium, præparationes ciborum, quia hæ non prohibentur diebus feſtis: ſed hæc deſcriptio Abulenſis voluntaria eſt, non neceſſaria, neque accommodata ad declarandam intrinſecam naturam operis ſeruilis, vt patet. Melius D. Thomas *in* 3. *diſtinct.* 37. *art.* 5. *quæſt.* 2. *ad* 2. quem ſequitur Soarius *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis capite vigeſimo, numero quarto* ita definit opera ſeruilia, & eorum naturam explicat: *Opera ſeruilia ſunt illa ad quorum exercitium ſeruos deputatos habemus in quibus debent artes mechanicæ dirigere, quæ à liberalibus diſtinguuntur.* Hæc ille. vnde patet, non opera omnia, quæ per corpus exercentur, licet per ea poſſit vnus homo alteri ſeruire,

ſerui-

ſeruilia eſſe, ſed illa quæ per mechanicas artes dirigi poſſunt, in his enim operibus dicitur propriè vnus homo alteri inſeruire. Vltima ergo differentia, & quæ opus quoddam conſtituit, in ratione operis ſeruilis eſt, vt ab aliqua arte mechanica dirigatur, & ſic ratio operis ſeruilis proprie poſtulat, vt ſit mechanicum manuale, & corporale, non quod omne op⁹ corporale ſit mechanicum, cum iter facere, ſcribere, venari, opus corporale ſit, non tamen mechanicum; ſed quia omne opus mechanicum corporale ſit: debet ergo, vt dixi, opus ſeruile vt ſeruile ſit eſſe mechanicum & manuale, non ſolum ex parte inſtrumenti, ſed etiam ex primo affectu ad quem ex natura ſua, vel ex vi ſuæ inſtitutionis ordinatur, vt patet ex ratione Diui Thomæ, & ex doctrina Soarij *tom. 1. de religione. lib. 2. de diebus feſtis. cap.* 20. *n.* 4. & deinceps. Dices, ergo præparationes ciborum artificialium ſunt prohibitæ in die feſto cum ab arte culinaria dirigantur, quæ eſt mechanica & corporalis, ſed ad hanc obiectionem ſequenti capite reſpondebimus. Interim tamen dico conſuetudinem multum valere in præceptis humanis, & hodie iam per conſuetudinem multa licere, quæ olim non licebant, nam ad ordinarium victum non erant neceſſarij cibi artificiales, qui non ſine magno labore fiunt, & tamen iam ij conſuetudine permittuntur, ſicut etiam eadem conſuetudine permittuntur actiones colligendi fructus eodem die vt ſuauiores & ſapori dulciores ſint, ita reſpondet & bene Soarius *tom.* 1. *de religione l.* 2. *cap.* 21. *num.* 4.

CAPVT XI.

Quæ ſint opera ſeruilia prohibita in præcepto de obſeruatione feſtorum; agitur de actione ſcribendi & tranſcribendi.

SVMMARIVM.

Tria ſunt operum genera, aut enim ſunt opera animæ; aut opera ſeruilia, aut opera corporalia communia ſeruis & nobilibus. num. 1.

Opera animæ, vt orare, meditari, ſcribere, diſputare, legere, docere, tranſcribere, non prohibentur diebus feſtis. num. 2.

Auditio ſacri eſt opus animæ. & eſt in præcepto. num. 2.

Licitum eſt in diebus feſtis diſputare, concionari, diſputare publice in ſcholis, legere, ſcribere, ſtudere etiam principaliter pro mercede & pretio. num. 3.

Etiamſi non intelligas quod ſcribis. ibid.

Reijcitur opinio affirmans illicitum eſſe ſcribere pro pretio. num. 4. *& remiſſiue.*

Refertur opinio affirmans tranſcribere principaliter pro pretio eſſe opus ſeruile. num. 5.

Aſtruitur verior contraria. num. 6.

Proponuntur ac ſoluuntur obiectiones pro prima. numer. 7.

Opera ſeruilia prohibentur diebus feſtis, & quæ illa ſint. num. 8.

Quid de operibus ſeruilibus communibus tam ſeruis, quam nobilibus, vt iter facere, pingere, piſcari, venari, pedes ac manus lauare, cibos coquere, & aptare arte culinaria. num. 9.

Et remiſſiue ad num. 9.

An licitum ſit pingere diebus feſtis, etiam ob lucrum. num. 10.

Reſoluitur opus eſſe ſeruile. ibi verſu, dicendum tamen eſt. & num. 13.

Satisfit obiectionibus in contrarium. num. 11. *&* num. 12.

Quid de actionibus piſcandi, aucupandi, venandi, refertur prima opinio Azoris affirmans eſſe opera ſeruilia. num. 14.

Refertur opinio negans. num. 15.

Iudicium auctoris eſt, huiuſmodi actiones eſſe natura ſua ſeruiles, conſuetudine tamen licitas. num. 16.

Numerantur cauſæ ob quas licita ſint, & à peccato excuſentur. num. 17.

Reſpondetur ad argumenta Azoris. num. 18.

Actiones culinariæ præparandi cibos de ſe ſunt illicitæ, & ſeruiles, conſuetudine tamen licitæ. num. 19.

Quid de cibis artificialibus. num. 20.

Et de actionibus mactandi & excoriandi animalia ad cibos. ibid.

Vtrum opus militiæ & actio bellandi ſit ſeruilis & prohibita. num. 21. 22. 23.

TRia ſunt genera operum inter actiones humanas, aut enim ſunt opera animæ, & quæ 1.
ad illa reuocantur, vt intelligere, orare, meditari, ſtudere: quæ ad illa reuocantur, vt diſputare, concionari, docere, legere, ſcribere, tranſcribere, & alia ſimilia: aut ſunt opera mere ſeruilia, & mechanica, quæ ſeruos tantum decent, non viros nobiles, vt arare, cauare, ſuere, agros & vineas colere, & alia ſimilia mechanica exercere, quæ etiam ſeruos & mechanicos decent, non nobiles; aut ſunt alia opera corporalia communia omnibus hominibus, tam nobilibus, quam ignobilibus, quæ communiter opera dicuntur corporis. v. c. iter facere, pingere, piſcari, venari, aucupari, bibere, comedere, vti muſicis inſtrumentis, cibos præparare, & alia huiuſmodi, per hæc opera diſcurremus in præſenti capite, & videbimus quatenus licita, vel illicita, prohibita, vel non prohibita ſint diebus feſtis.

Opera animæ, vt orare, meditari, ſtudere, nullo
modo prohibentur diebus feſtis, imò fortè in ex- 2.
preſſa prohibitione operum ſeruilium huiuſmodi opera animæ commendantur, ſi non formaliter, ſaltem modo aliquo, & in præcepto etiam eſt auditio ſacri, quæ opus eſt animæ. Vnde Diuus Auguſt. *ſerm.* 251. ita ait: *Sciendum eſt, fratres chariſſimi, quod ideo à Sanctis Patribus noſtris conſtitutum eſt & mandatum Chriſtianis, vt in ſolennitatibus ſanctorum, & maxime in Dominicis diebus otium haberent, & à terreno negotio vacarent, vt paratiores, & promptiores eſſent ad diuinum cultum, cum non haberent quod eos inde retardaret, incommodum, relinquerentque eo tempore terrenam ſolicitudinem, quo facilius poſſint Dei intendere voluntatem. inde ipſe Dominus per Prophetam dicit: Vacate & videte, quoniam ego ſum Deus, Pſalm* 45. *at hi, qui diuerſis curis, & negotiis implicati, hanc ſententiam Dei ſpernunt, & diuinæ vacare contemplationi nolunt, timeo quod illis in futuro iudicio ianuam Domini pulſantibus, & aperiri poſcentibus Dominus reſpondeat: Neſcio vos.* Hæc Auguſt. ibi. vbi notanda ſunt verba illa, *hanc ſententiam Dei ſpernunt.* in quo oſtendit ſolum eos peccare mortaliter, qui per contemptum diuinæ contemplationi dieb⁹ Dominibus & feſtiuis non vacant, eoſque dies totos diuinis rebus non impendunt, in quo optime profecto docet Sanctus Auguſtinus: nam, vt ſæpe diximus, & ſatis probauimus

bauimus cap. 9. num. 2. & 6 & 10. per præceptum de obſeruatione feſtorum, nihil aliud nobis præcipitur, quam auditio ſacri, & ceſſatio ab operibus ſeruilibus, ſeu, quod idem eſt, quam cultus diuinus conſiſtens in auditione ſacri, & in ceſſatione ab operibus ſeruilibus, & præter hæc duo ad nihil aliud tenemur in diebus Dominicis & feſtis, ex vi præcepti obſeruationis feſtorum dierum, & nihilominus tamen ex accidenti poteſt homo mortaliter peccare, ſi per contemptum diuini præcepti tota die poſt auditionem ſacri dormiat, vel ludat, vel confabuletur.

3. Dubitatur tamen an ea opera, quæ ad opus animæ reuocantur, vt diſputare, concionari, docere publice, legere in ſtudiis, ſcribere, ſtudere, & tranſcribere, aliaque ſimilia, ſint illicita, & prohibita, ex vi præcepti diuini, in diebus feſtis: & dicendum quidem eſt, non prohiberi, & ideo licitum eſſe publice legere, ſcribere, diſputare, concionari, etiam pro mercede, pecunia & ſtipendio, licitum etiam eſſe aduocatis ſtudere, in die feſto ſuper lites ſcribere, & informare iudices ſcripto propter pecuniam, & lucrum, licet abſque illo lucro iiſdem diebus eis non eſſet ſtudendum: ita docet Toletus *lib. 4. Summa cap. 24. num. 3.* Nau. *in manuali Lat cap 13. n. 14. & n. 12.* Sotus *lib. 2. de iuſtitia q. 4. a. 4.* Philiarchus *de officio Sacerdotis p. 2. lib. 3. cap. 23.* Sayrus *in claui regia. lib. 7. cap. 2. fol. 432. n. 13. §. alij vero.* Caietanus & D. Thom. *2. 2. q. 122. art. 4. ad 4.* Soarius *tomo 1. de relig. lib. 2. cap. 22. n. 3.* Syluest. *verbo Dominica. quaſt. 4. num. 6.* Panormitanus, Anchar. Bartolus & alij *in cap. 1. de feriis*, loquentes in particulari de ſtudio cuiuſque ſcientię, & idem docet Archidiac. *in cap. ieiunia. de conſecr. diſt. 3.* gloſſa & Doctores *in l. omnes iudices, C. de feriis*, docent etiam omnes Doctores, qui dicunt, nullum opus de ſe liberale ob pretium fieri ſeruile, quos citauimus *capite præcedenti n. 3.* quod intelligendum eſt, iuxta Soarium citatum, & fere omnes alios Doctores, de omni genere ſcribendi, doctrinæ, inſtructionis, conſilij, hiſtoriæ, petitionis, & tam de eo qui ſcribit ad ingerendam notitiam in alio, quam ob memoriam conſeruandam earum rerum quas ſcribit. Sed quid ſi ſcribens non intelligat ſignificationem verborum earum rerum quas ſcribit? Reſpondeo adhuc eſſe actionem opuſque liberale, non ſeruile, quia illa ſcriptio ſeu actio ſcribendi, de ſe & ex natura ſua inſeruit ad illuſtrandam mentem, & per accidens eſt, quod ſcribens non intelligat, eſt enim de ſe loquutio quædam permanens, quæ immediate dirigitur ad illuſtrationem intellectus, & parum refert, quod ſcribens non intelligat idioma dictantis, cum actio ſcribendi ex natura ſua ſit liberalis, ſpiritualis, & mentalis. ita docet Soarius *tomo 1. de relig. lib. 2. cap. 24. n. 7.*

4. Alij docent actionem ſcribendi ſi fiat gratis licitam eſſe, & nō prohibitam in die feſto, illicitam vero & prohibitam ſi fiat ob lucrum. & hi ſunt Richardus *in 3. diſt. 37. art. 2. quaſt. 4.* Syluest. *verbo Dominica. q. 4. & 5.* Roſella *verbo Feria. n. 7. & 9.* Angelus *ibidem. n. 31.* Tabiena *ibi n. 39. & 40.* Summa Confeſſ. *lib. 1. titulo 12. q. 9.* Aſtenſis *lib. 1. tit. 22. art. 4. & titulo 23. art. 3 quaſt. 5.* Sed hos iam reiecimus ac refutauimus *capite præcedenti n. 3. & 4.* quamobrem non eſt cur amplius immoremur in iis refellendis.

5. Maius dubium eſt an tranſcribere ſit opus ſeruile & prohibitum? Caietanus *2. 2. q. 122. a. 4. ad ſecundum*, licet dicat actionem ſcribendi eſſe licitam & liberalem etſi fiat ob lucrum, tamen id negat in actione tranſcribendi, & ait de ſe eſſe illicitam, & prohibitam, quamuis gratis fiat: Nau. tamen *in manuali Lat. cap. 13. n. 14. verſu decimo.* Sotus *lib. 2. de iuſt. q. 4. a. 4.* Azor. *tomo 2. inſtit. moral. lib. 1. cap. 27. q. 4.* Philiarch. *de officio Sacerd. p. 2. lib. 3. cap. 23.* ſeruilem eſſe exiſtimant actionem tranſcribendi, ſi fiat ob lucrum, alias liberalem, & non prohibitam: & miror certe hos viros doctiſſimos hoc dicere, cum tamen illi, vt vidimus *capite præcedenti, n. 3.* ſequantur, nullum opus de ſe liberale, fieri ſeruile ob lucrum: ratio illorum eſt, quia tranſcribere libros, & proceſſus, & inſtrumenta, & tranſcribendo eoſdem libros ob lucrum componere, opus eſt mechanicum & ſeruile ſaltem formaliter, quia operari principaliter ob lucrum & mercedem, actio eſt, quæ ſeruos tantum decet, non viros nobiles & liberales, cum id fiat lucrandi, & quærendi victus cauſa. & ideo exiſtimant mercenarium hoc opus eſſe, & ſeruile, ſi fiat principaliter ob lucrum; liberale vero, & non prohibitum, ſi fiat addiſcendi & cognoſcendi cauſa, ad illuſtrandam & excolendam mentem.

Dicendum tamen eſt tranſcribere nō eſſe opus ſeruile, etiamſi fiat principaliter ob lucrum, & ſuas operas ad id aliquis conducat, indeque victum quærat, ita docet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de dieb. feſtis. cap. 25. n. 4.* Medina *inſt. pro confeſſ lib. 1. cap. 14. §. 8.* Ludou. Lopez. *1. p. inſtr. conſcient. cap. 52.* inclinat Sà *in Aphoriſmis, verbo Feſtum. n. 5.* qui omnes etiamſi ſententiam Nauarri, Caietani, Soti, & Azoris probabilem putent, tutam tamen in praxi hanc ſuam exiſtimant, & idem ſentit etiam Sayrus *in claui regia. lib. 7. cap. 2. n. 14. fol. 432.* quamuis Sayrus de Notariis, ſcribis, & Officialibus Curiæ, qui in die feſto tranſcribunt actus, & proceſſus, aliquantulum dubitet, & tandem reſoluit licitum eſſe, ſi id faciant domi priuatim, quia ſic non videtur pertinere ad ſtrepitum iudicialem, & ad opus actuſque iudicij, qui ex ſpeciali præcepto Eccleſiæ prohibetur in die feſto, vt infrà videbimus capite ſequenti, *n. 9. & 10.* & ſic demum concludit Sayrus numero 15. *Ego ſicut non conſulerem ipſis Officialibus, vt hæc etiam domi priuatim facerent; ita non condemnarem peccati mortalis*; hæc ille. Soarius tamen & alij hic citati abſolute dicunt tranſcribere etiam actus, & proceſſus, & ſcripturas, & tranſcribendo libros componere, etiam principaliter ob lucrum, & etiam mercede & pretio conductum, non eſſe opus ſeruile, nec prohibitum, ſed licitum: Probatur, quia actio tranſcribendi de ſe mentalis eſt, & ſpiritualis, & per accidens eſt quod hac vel illa intentione fiat ab operante, hoc eſt, quod pro pretio fiat, vel ſine illo cum nulla actio de ſe liberalis, & licita diebus feſtis fieri poſſit illicita ex pretio, vt diximus *capite præcedenti num. 3.* opus enim liberale non attenditur ex fine operantis, ſed ex fine operis, vnde cum opus de ſe ſit ordinatum ad illuſtrationem mentis, liberale erit quantumuis ob pretium fiat. Deinde quia eadem eſt ratio, tam de tranſcriptione, quam de ſcriptione, quæ fit ab alio dictante cum intentione lucri; quæ enim diſtinctio aſſignari poteſt inter ſcriptionem, quæ fit ab alio dictante, & inter tranſcriptionem, quam quis facit, niſi quia tranſcribens dum aliena tranſcribit, ſolum oculis, & non auribus percipit res alienas, & conceptus quos tranſcribit, ſcribens vero ſolum oculis,

Digitized by Google

oculis, quod quis non videt valde accidentarium eſſet, ſi verò quis tranſcribit proprios conceptus, differt ſolum ab eo, qui tranſcribit alienos, quia quando tranſcribit ſuos iuuatur proprio exemplari externo, quod antea cùm illos ſcripſit non habebat; quando vero ſcribit alienos, iuuatur alieno exemplari externo: iuuari autē exemplari ſuo vel alieno non ponit opus de ſe liberale, inter ſpeciem ac claſſem operis ſeruilis, atque adeo cum eadem ſit ratio de ſcriptione, & tranſcriptione, & ſcribere etiam propter lucrum & mercedem non ſit opus ſeruile, vt iam probauimus num. 3. dicendum omnino eſt tranſcribere etiam libros, proceſſus & actus principaliter ob lucrum non eſſe opus ſeruile, & prohibitum diebus feſtis.

7. Dices, tranſcribere res alienas idem eſſe quod depingere, maxime ſi tranſcribens non intelligat ea, quæ tranſcribit; quid enim tunc aliud eſt quam pingere characteres alienos ad imitationem illorum, qui ſunt in exemplari ex quo tranſcribit. Deinde, quia imprimere libros ſine vlla dubitatione res eſt ſeruilis, & mechanica, cum ars imprimendi mechanica ſit; & quid aliud eſt quæſo libros imprimere, quam libros tranſcribere, maxime, cum quis non intelligit ea, quæ tranſcribit, & ideo modus impreſſionis nihil aliud eſt, quam modus tranſcriptionis. Reſpondeo diuerſum quid eſſe depingere characteres, quam tranſcribere illos, nam qui tranſcribit, non habet pro fine ipſam materialem figurationem characterum, ſicut habet ille, qui pingit, ſed pro fine habet, ſenſa animi vel ſui vel alieni, quæ ſenſa animi, & mentis in ſigno ſenſibili ponit, quo poſſint ad aliorum notitiam deuenire, illorumque mentes illuſtrare, cuius ſignum eſt quod tranſcribens non vtitur exemplari ex quo tranſcribit, ad illud imitandum materialiter, ſed formaliter, & ideo non imitatur figuram literarum, ſed ſignificationē, & per accidens eſt quod ipſe tranſcriptor aliquando non intelligat, cum illa actio de ſe ordinetur ad illuſtrationem mentis vel propriæ, vel alienæ. Ad confirmationem de impreſſione reſpondeo, imprimere eſſe opus ſeruile, quia non fit per modum locutionis, & expreſſionis conceptuum, ſed per modum figurationis characterum, nam in impreſſione, vel eſt actio componēdi & ordinandi characteres, vel eſt ipſa impreſſio characterum in papyro poſtquam ordinati ſunt. Et quidem actio ordinandi characteres literarū, ex ſua natura non ordinatur, niſi ad illorum figurationem, & fictionem quod plane totum eſt mechanicum, materiale, & corporale, ſicut eſt ars fingendi, & figurandi ſtatuas: impreſſio vero literarum in ipſa papyro nihil aliud eſt quam figuratio, & imprimere, quam figurare, & figere illas in papyro, quod etiam ex natura ſua non excedit artem mechanica.n, & per accidens valdeque remotum eſt, quod figura illa literarū ex illa impreſſione reſultans ſit natura ſua mentale ſignum, quia ipſa figuratio literarum, & expreſſio illarum in papyro eſt immediatus finis illius artis, qui non tranſcendit fines mechanicos; ſicut qui pingit hiſtoriam in tabella, aut figurat in aulæo, non excedit fines mechanicæ artis, quamuis ea pictura, & figuratio hiſtoriæ inſeruiat ad conſeruandam memoriam illarum hiſtoriarum, & ideo ex hac parte ſignum ſit mentale, eſt enim ſignum mentale valde remotum: ita reſpondet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 2. cap. 25. num.* 8.

Opera merè ſeruilia, & mechanica, vt arare, cauare, terram ſcindere, vineas & agros colere, & his ſimilia, ſunt ea quæ expreſſe prohibentur diebus feſtis, & quæ nunquam licent, niſi ob neceſſitatem, aut alias cauſas legitime excuſantes fiant, de quibus agemus *cap.* 14. In quo autem conſiſtat natura, & ratio intrinſeca operis ſeruilis, docuimus ex Soario & Diuo Thoma *capite præcedenti n.* 6. & ideo non eſt cur id iterum repetamus: breuiter tamen dico illa opera eſſe ſeruilia, & dici in ſacra pagina, quæ ex ſe, & de ſe famulatum quendam habent, & à famulis communiter fieri ſolent, qui aliis inſeruiunt, & non ab aliis, vt ſunt prædicta opera numerata, v. c. ſuere, arare, & alia mechanica, iuxta illud Leuitici 23. *Omne opus ſeruile non facies in eo.* ita docet D. Thom. *2. 2. q. 122. a. 4. ad* 3. D. Ant. *2. p. titulo 9. cap.* 7. §. *quantum ad* 3. Alenſis *3. p. q. 32. m. 4. a.* 4. Richard. *in 3. diſt.* 37. *a. 2. q.* 4. Angel. *verbo Feria.* §. 9. Syluest. *verbo Dominica q.* 3. Tabiena *verbo Feria. verſu* 15 Toletus *lib. 4. Summa. cap.* 24. Saytus *in claui regia lib. 7. cap. 2. num.* 2. *fine: fol.* 428. *col.* 1. Soarius *tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis. cap.* 20. *num.* 4. Benedictus *in Summa de peccatis. libro 1. cap.* 10. *num.* 3. & alij communiter. 8.

De operibus corporalibus communibus tam nobilibus quam ignobilibus, & quæ communiter opera corporis, ſeu corporalia dicuntur, & non mentis ſeu mentalia, vt ſunt iter facere, pingere, piſcari, venari, aucupari, bibere, comedere, cibos præparare, corpus, & manus, & pedes lauare, vti muſicis inſtrumentis, & alia ſimilia, eſt magnum dubium an hæc prohibita ſint in præcepto diei Dominici, & obſeruationis feſtorum. Et quidē de actionibus iter faciendi, comedendi, bibendi, ſpoliandi ſeſe & exuendi, dicendum eſt eas eſſe licitas, & non eſſe prohibitas in diebus feſtis. ita docet Soar. *tomo 1. de religione. lib. 2. cap.* 21. *n.* 2. Et fundamentum Soarij eſt, quia huiuſmodi opera, ſunt opera naturalia, & nō ſeruilia, & ideo non continentur proprie ſub ſpecie & claſſe operum ſeruilium. nam opus ſeruile, vt patet ex doctrina D. Thomæ *in 3. diſt. 37. a. 5. q. 2. ad* 2. & ex Soar. *tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis. cap.* 20. *n.* 4. & nos probauimus *capite præcedenti. num.* 6. eſt opus manuale, ſeu artificiale quod per artem mechanicam dirigi poteſt: ab opere autem ſic ſumpto diſtingui poteſt opus naturale, vt ſunt actiones comedendi, bibendi, veſtiendi, exuendi, iter faciendi, & aliæ huiuſmodi, vt actiones lauandi pedes, totum corpus & manus, & has omnes ſpeciatim enumerat ipſe Soarius loco citato: & cum Soario conſentit Angel. *verbo Feria num.* 13. Roſella *ibi num.* 26. Nauar. *in manuali Lat. cap. 13. num.* 6. & Azor. *tom. 2. lib. 1. cap. 27. q.* 8. & addit Azor quod intelligendum eſt, ſiue iter pedibus facias, ſiue equo, ex accidenti tamen, inquit Azor, poteſt eſſe prohibitum, iter facere diebus feſtis, vt ſi magno cum labore fiat parando iumenta, currus, plauſtra, &c. Caietanus tamen *2. 2. q. 122. a.* 4. & Sotus *lib. 2. de iuſtitia quæſt. 4 art.* 4. & Sa *verbo Feſtum num.* 5. in Aphoriſmis dicunt, iter facere de ſe eſſe opus ſeruile, & prohibitum, conſuetudine tamen, & vſu iam id eſſe licitum; & addit Sa etiam comitantibus mulis onuſtis ſupellectile: quod ego intelligo cum iter facit Princeps, aut Prælatus numeroſa familia: Sed cum huiuſmodi Doctores omnes excuſent prædictas numeratas actiones à peccato, quamuis ex diuerſo fundamento, 9.

mento,

mento, non eſt cur amplius immoremur in illis. De opere, & actione verrendi domum inquiri poteſt, an reducatur ad opus naturale, atque adeo an ſit licitum, & non prohibitum diebus feſtis, & videbitur alicui dicendum non eſſe prohibitum, cum non ſit opus de ſe mechanicum, neque ab arte mechanica dirigatur: dicendum tamen eſt, de ſe eſſe opus ſeruile, & prohibitum, quia à famulis communiter fit, & ab iis qui inſeruire ſolent, & ideo ſeruos, & famulos decet, & non nobiles, & ita licet mechanicum non ſit, eſt tamen aliquid ſeruile. Ex alio tamen capite excuſari poterit huiuſmodi opus. v. c. ex neceſſitate, aut exiguitate, ac paruitate temporis in eo conſumpti, nam laborare per vnam horam fortaſſe non erit peccatum mortale in die feſto, *vt cap. 14. n. 2.* dicemus.

10. Dubium tamen eſt an liceat alicui pingere diebus feſtis? Affirmat Lud. Lopez *1. p. inſt. cap. 25.* & Medina *in inſtr. pro confeſſoribus lib. 1. cap. 14.* §. 8. etiamſi quis ſtipendio pingat, aut mercede conductus, & principaliter ob mercedem. Fundamentum illorum eſt, quia pingere nihil aliud eſt, quam lineas ducere, colores affingere, & figuras inducere, quæ ſunt hominum liberorum, itaque exiſtimant huiuſmodi Doctores pingendi artem non eſſe mechanicam, ſed liberalem. Alij vero DD. exiſtimãt pingere ob lucrum in die feſto eſſe prohibitum, non vero ſi fiat abſque lucro, & plane ſentiunt opus ipſum ſeu actionem pingendi non eſſe ſeruilem materialiter, ſed tantum formaliter: & idem ſentire debent, ſi conſequenter loquantur, omnes illi qui dicunt non peccare eos iuuenes qui ad hanc artem addiſcendam ſe diebus feſtis in depingendis imaginibus exercent in locis abditis, nec item pictores qui diebus feſtis pulchras quaslibet ac rectas imagines, quas oculis intuentur, ad peritiam ſuæ artis, & ad excolendum ingenium pingendo imitantur, atque retractant; licet inde conſequenter ſequatur lucrum. & hi ſunt Azor *tomo 2. inſt. moral. lib. 2. cap. 27. q. 6.* Syl. *verbo Dominica. q. 5. verſu, quinta*, vbi ita inquit, *excuſantur etiam pictores, qui in diebus feſtis retrahunt in Eccleſiis pulchras figuras, quia ad peritiam artis id faciunt*, & Armilla *verbo Feſtum. n. 21.* Angelus *verbo Feria. n. 1.* Roſella *ibi. n. 13.* Tabiena *verbo Feria. n. 40.* Sayrus *in claui regia. lib. 7. cap. 2. n. 16. col. 2. fol. 432.* & extendit Armilla citatus ad eas puellas quæ *recamaturas* faciunt (ſic ipſe loquitur) diebus Dominicis, vt addiſcant: & ad eos etiam qui deſignant in chartulis ea quæ phantaſia fingunt, vt poſtea perficiant. Dicendum tamen eſt cum Soario *tomo 1. de religione. lib. 2. capit. 26. numero* 3. opus pingendi eſſe ſeruile ex genere ſuo, & prohibitum in diebus feſtis, & idipſum, ſi conſequenter loquatur, debet dicere Azor hîc citatus. nam ille aperte ait artem pingendi eſſe artem mechanicam, & non excedere fines artis mechanicæ, vnde miror cum hoc aperte fateatur, dicere, non peccare pictores, ſi in diebus feſtis in Eccleſiis vel domi ſuæ pulchras quaslibet, & ad viuum expreſſas imagines, pingendo imitentur, quamuis inde lucrum ſequatur, cum id nihil aliud ſit quam eis licentiam dare, vt toto die feſto mechanicum, ac ſeruile opus poſſint efficere; & verendum, ac videndum eſt ne nimia licentia his artificibus tribuatur, ne parui pendant hoc tam ſalutare præceptum de ſanctificandis feſtis. cum Soario conſentit Caietanus *2. 2. q. 122. a. 4. §. ad 2.* vbi ponit opus pingendi ſeu opus picturæ inter opera ſeruilia, quæ non licent in die feſto ſiue gratis ſiue mercede fiant, & æquiparat hæc duo pingere, & ſtatuam facere, aut fabricari. Probatur ergo opus eſſe ſeruile, quia opus eſt corporale terminatũ ad extrinſecam materiam dirigibile per artem mechanicã. ergo eſt opus ſeruile, ac prohibitũ, iuxta doctrinam D. Thomæ *in 3. diſt. 37. q. 5. a. 2. ad ſecundum*, vbi diſtinguit opus ſeruile à liberali, in eo quod opus ſeruile à mechanica arte dirigatur, liberale vero à liberali. Probatur deinde ab incommodo, quia alias ſequeretur poſſe pictores licite, & ſine trangreſſione huius præcepti opus exercere toto die feſto ex officio & propter pretium, & lucrum, dummodo Miſſam audiant, ſicut de ſtudio diximus n. 3. conſequens eſt falſum, & contra communem vſum, vnde videtur etiam eſſe contra pietatem ac bonos mores fidelium; ergo non eſt dicendum opus picturæ non eſſe opus ſeruile, & prohibitum diebus feſtis.

Nec refert quod opus pingendi non ſit opus ſeruorum proprium, quia licet mechanicum ſit (quod negari non poteſt, cum relinquat ars pingendo poſt ſe opus, & habeat pro fine artefactum quoddam compoſitum, ac fabricatum ex coloribus) tamen eſt ita nobile, vt à quolibet libero homine exerceri poſſit, & multi ſunt Principes, ac nobiles viri qui huiuſmodi arte admodum delectantur. Deinde, quia, ſi opus eſſet mere ſeruile, nunquam liceret in die feſto, etiam ob voluptatem, vel ad peritiam artis, quod tamen multi ac grauiſſimi Doctores concedunt, vt vidimus numero præcedenti.

Ad primam obiectionem Reſpondeo artem pingendi eſſe proprie artem ſeruorum, ſeu mercenariorum, & ex earum numero ad quas ſeruos deputatos habemus. quod ſi interdũ aliqui nobiles eã exercent, eſt ad modicũ tempus, & ad quandam honeſtam & iucundam recreationem, quomodo etiam aliarum artiũ opera interdum exercent, & ita reſpondet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 2. c. 26. n. 4. fine.* Ad id quod additur, reſpondeo nõ licere in die feſto etiam ob peritiam huius artis pulchras quaslibet, ac venuſtas imagines ſanctorum pingendo imitari, quia nõ minus ſeruile opus eſt pingere, ad imitationem propoſito coram oculis ſenſibili exemplari, quam pingere ex proprio Marte. imo hoc videtur minus ſeruile, quia eſt magis mẽtale, & internum, & ideo magis liberale, ſicut magis liberale eſt ſcribere, quam tranſcribere. Nec vero intentio addiſcendi & excolendi ingenium honeſtat actionem, cum medium ſit ſeruile: illa ergo actio delineandi imaginem, & lineas ducendi, ad illam poſtea depingendam ſolum excuſari poteſt ex paruitate materiæ, & temporis in ea delineatione conſumpti, vel ex conſuetudine, vel certe ex eo quod illud proprie non ſit pingere, ſed ſolum memoriam iuuare, vt poſſit poſtea idolum talis imaginis perfecte formare, & hoc videtur ad diſciplinam liberalem accedere; & iuxta hæc de aliis exemplis iudicari poteſt. 11.

Ex dictis infertur pingendi opus ſimpliciter eſſe prohibitum in die feſto ſiue pretio ſiue gratis fiat, quia hoc non variat rationem operis ſeruilis, vt diximus cap. 10. num. 3. imo etiam cauſa pietatis, & religionis per ſe non licet, niſi aliqua iuſta cauſa interueniat, vt ſi aliqua pars templi pictura ſit adornanda, non licebit id gratis facere, & ob reuerentiam templi, niſi neceſſitas templi 12.

Digitized by Google

templi aut feſti occurrentis accedat, & diſpenſatio Prælati interueniat, & ita habet vſus. Imo etiam licet quis depingat imaginem animo illam donandi Eccleſiæ, non licet in feſto id facere ſine licentia Prælati, quia non licet ſeruile opus facere in feſto, etiam cauſa pietatis, ſine neceſſitate excuſante: & ſi non licet cauſa pietatis, multo minus licebit cauſa voluptatis, ſicut non licet vas aureum aut argenteum facere, etiamſi quis in eo delectetur, & ſolum ob recreationis cauſam illud faciat. Quod ſi forte id aliquando permittitur, id fortaſſe erit ad modicum tempus, & excuſari poterit à culpa, vel ob materiæ leuitatem, vel ob conſuetudinem: vel etiam excuſati poterit à veniali, titulo moralis neceſſitatis, quia non poteſt homo, præſertim ſæcularis, ad id non aſſuetus, toto die feſti integro orationi & lectioni vacare, & ideo ne ſit otioſus, vel actionibus minus honeſtis occupetur, indiget moraliter loquendo aliqua huiuſmodi operatione: & ideo poteſt illa operatio modica, vel alia ſimilis rationabiliter permitti tanquã medium ad excuſandã naturam à culpabili otio: ſic docet Soar. *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 5.

14. De actionibus piſcandi, aucupandi, venandi, exiſtimat Azor 2. *parte inſtit. moral. lib.* 1. *capite* 27. *quæſt.* 7. eas eſſe ſeruiles & prohibitas diebus feſtis, quando certa quædam accidentia requirunt quæ natura ſua ſeruilia ſunt, & ſeruilia eſſe dicuntur: aucupium enim & venatio, vt ait Azor, ſæpe coniunguntur cum aliis operibus admodum laborioſis & ſeruilibus: ad piſcatum vero retia tenduntur, parantur lauantur, reficiuntur, deinde quia aliqui homines piſcatione & venatione viuunt, & piſcandi ac venandi artem exercent, quæ negari non poteſt eſſe ſeruilis & mechanica. Si tamen ipſam piſcationem, venationem, & aucupationem ſumamus non pro arte propagandi vitam, aut officio viuendi cum iis præparationibus antecedentibus, quæ natura ſua ſunt ſeruiles, ſed pro ipſo actu capiendi volucres, feras, piſces, recreationis cauſa honeſtæ, non eſſe actiones ſeruiles & prohibitas, ſed licitas & liberales: ſic exiſtimat ipſe Azor *loco allegato*, & confirmat ſuam opinionem ex ca. *licet de feriis*. in quo ſupponitur venationem & piſcationẽ eſſe licitas, cũ piſcatio fieri non poſſit ſine diſpenſatione. hanc ſententiã DD. omnes illi tenent, qui dicunt venationem & piſcationem ob animi recreationem licere & liberalem eſſe, quæ vero fit queſtus gratia non licere, & hi ſunt Sylueſter *verbo Dominica numero* 7. *ad finem verſu Piſcatio.* Angelus *verbo Feria n.* 26. Sotus *lib.* 2. *de iuſtit. q.* 4. *art.* 4. Roſella *verbo Feria n.* 15. vbi ſic argumentatur. Venatio prohibetur in diebus ieiuniorum, vt patet ex cap. *qui venatoribus diſt.* 86. & ex gloſſa *ibi*, & videtur haberi in cap. *anputatis*, *eadem diſtinctione* 86. deſumpto ex Diuo Ambroſio *ſermone* 33. *alias* 41. *Quadrageſima*. ergo multo magis in die feſto ob lucrum prohibebitur, imo & ſine illo.

15. E contrario vero alij exiſtimant venationem, piſcationem, & aucupium non eſſe opera ſeruilia, nec prohibita in diebus feſtis, etiamſi fiant ob queſtum. ita ſentiunt Nau. *in manuali Lat. capite decimo tertio, numero* 12. §. *ſexto.* vbi ita: *Non peccat mortaliter, qui venatur diebus feſtis Miſſa audita, quia non eſt opus ſeruile, nec finis queſtus facit illud ſeruile*, & ita cum Nauarro docet etiam Medina *inſtruct. pro confeſſ. libro* 1. *capite* 14. §. 8. Ludouicus Lopez 1. *part. inſtr. conſcientiæ capite* 52. Fundamentum huius opinionis eſſe poteſt, quia ars venandi, & piſcandi non decent ſeruos, ſed nobiles, cum in illis multi nobiles ac Principes recreari ſoleant, nec pretium & lucrum reddit illos ſeruiles, etſi ob illud à nonnullis aliis hominibus huiuſmodi artes exerceantur. iam enim probatum eſt *cap.* 10. *num.* 3. finem lucri non reddere opus ſeruile, ſi ex ſe, & ex natura ſua tale non erat, & pro hac opinione faciunt ij quos ibi citauimus.

Soares tamen *tomo* 1. *de religione libr.* 2. *capit.* 28. 16.
num. 3. *col.* 1. *fol.* 390. cuius opinionem ſequor, optime exiſtimat venationem, vt ſic, & in ſe ſpectatam, opus eſſe ſeruile, & idem affirmat *in numero 6. de piſcatione*: & cum illo videntur ſentire expreſſe Toletus *libro* 1. *Summæ, capite* 24. & Caietanus 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. & Sotus *libro* 2. *de iuſtit. quæſtione* 4. *articulo* 4. quatenus dicunt conſuetudinem huiuſmodi artes feciſſe iam licitas, in quo videntur ſentire de ſe eſſe mechanicas, & ſeruiles: ex accidenti tamen, & ex conſuetudine, non eſſe prohibitas, quæ conſuetudo videtur ex hac parte præualuiſſe, quia videntibus & conſentientibus Prælatis & Paſtoribus Eccleſiæ fiunt huiuſmodi piſcationes & venationes: nam de piſcationibus in fluminibus recreationis gratia, non eſt dubitandum ex conſuetudine licere, maxime, quando ſunt moderatæ, & fiunt ſine magno labore miniſtrantium: quæ vero fiunt in mari, non ſunt in conſuetudine, vt optime notat Soarius *numero* 6. allegatus, & ideo non licent, inquit, & de his loquitur cap. *licet de feriis*. Et probatur huiuſmodi artes eſſe ſeruiles. Primo, quia ars venatoria, & piſcatoria inter artes mechanicas computantur, vt patet ex Dialectica. Secundo, quia piſcatio & venatio eſt opus in ſe laborioſum & corporale, ſiſtens omnino in materia, & effectu corporali, vnde quodammodo eſt commune hominibus cum beſtiis: nam etiam beſtiæ, piſces, & aliæ feræ & animalia venationi inſiſtunt & piſcationi, & ſolum addit homo artem & induſtriam circa varia inſtrumenta piſcandi, & venandi, nec huiuſmodi ars, & induſtria circa varia inſtrumenta piſcandi, & venandi, varioſque modos prædandi ex inſtinctu naturali promanãs huiuſmodi etiam animantibus deeſt, quibus vtuntur, vt conſideranti patebit. Tertio, quia arbores ſcindere & ligna colligere opus ſeruile eſt: ergo etiam ſeruile opus erit laborare in occiſione animalium, & ea mortua deferre. patet conſequentia, quia maior eſt fatigatio corporis in hac occiſione fortaſſe, & quamuis minor fatigatio corporis, & minor induſtria in ea ſit, tamen hæc differentia maioris & minoris fatigationis corporalis parum refert ad diſtinctionem operis ſeruilis aut non ſeruilis.

Quamuis autem venationes, piſcationes, & 17.
aucupationes prohibitæ ſint in diebus feſtis, & ſeruiles, non deſunt tamen cauſæ, ob quam hodie à peccato mortali excuſentur. Prima eſt ex leuitate materiæ, & ex quadam morali neceſſitate ad euitandum otium, vel peiora opera, vnde ſi venatio eſſet modica, & ſolum à prandio poſt auditum ſacrum per duas vel tres horas, exiſtimat Soarius *tomo* 1. *de religione libro* 2. *capite* 28. *numero* 5. ſufficientem eſſe excuſationem peccati, ac culpæ lethalis. Secunda eſt ex conſuetudine quæ poteſt vigorem legis remittere, ac temperare, quæ videtur iam præualuiſſe ſcientibus & pa-

Digitized by Google

cientibus Prælatis, vt docent Toletus, Sotus, Caietanus, numero præcedenti allegati, & Soarius modo citatus.

18. Ad fundamenta primæ opinionis Azotis reſpondeo non minus laborare per totum diem diuites, & nobiles in venationibus & piſcationibus quam pauperes, qui ex hoc officio, & arte viuunt: vnde ſi in diuitibus & nobilibus hoc non eſt peccatum propter conſuetudinem, non erit etiam in pauperibus, qui ob lucrum & vitæ ſuſtentationē piſcationem, & venationem exercent: loquimur autem de piſcationibus in fluminibus, non in mari, quia illam facit conſuetudo licitam, hanc non. Dices, diuites & nobiles, id facere cauſa recreationis, alij vero qui ex hac arte viuunt, cauſa lucri. Sed ad hoc iam reſponſum eſt ſæpe, intentionē lucri non reddere opus illicitū, & prohibitū, ſi alias tale non erat ex natura ſua, vt late probauimus *c.* 10. *n.* 13. Ad id quod Azor dicebat piſcationem, & venationem eſſe illicitas, non per ſe, ſed ratione occupationum antecedētium, quæ ſunt de ſe ſeruiles, & laborioſæ, vt parare retia, reficere, ac lauare, remigare, & præpare cibos & iumenta ad huiuſmodi venationes, & alia ſimilia: reſpondeo hæc omnia in ſe, & de ſe eſſe ſeruilia, & artem etiam ad quam requiruntur ſeruilem eſſe, vt ſatis *n.* 3 probauit: & ideo non ratione antecedentium præparationum eſſe illicitam ex conſuetudine, vt de facto iam eſt licita, ſicut explicaui *n. præcedenti.* Ad argumentum Angeli de prohibitione venationis in diebus ieiunij, deſumptum ex cap. *qui venatoribus, diſt.* 86. & ex cap. *an putatis, eadem diſt.* deſumpto ex D. Ambr. reſpondeo in diebus non feſtis ieiuniorum venationem nunquam eſſe per ſe prohibitam, ſed illicitam per accidens, hoc eſt, ſi propter laborem corporis ieiunium violetur, aut ſi propter illam alia peccata committantur, vel, vt ait Syl. *verbo Dominica, n.* 7. *fine q.* 5. reprehendit illam D. Ambr, ex quo huiuſmodi capita deſumpta ſunt, quia dies ieiunij ſunt dies afflictionis, & pœnitentiæ, non vero recreationis, quæ ex huiuſmodi arte captatur, & ſic reprehenditur venatio eo tempore facta, eo quod fieret tempore non conuenienti, quod totum reſpicit conſilium, & perfectionem, non præceptum: ſic docet etiam Soar. *tomo* 1. *de rel lib.* 2. *ca.* 28 *num.* 4. Ad fundamenta 2. opinionis dico parum referre quod in arte venandi & aliquando etiam piſcandi Principes ac viri nobiles exerceri ſoleant, recreari ac delectari, cum huiuſmodi artes de ſe & ex natura ſua corporales ſint, mechanicæ, ac ſeruiles, & in materia, & circa materiam corporalem, hoc eſt, circa occiſionem piſcium, & animalium verſentur, ſic carnifices etiam in republica mechanici ſunt, quia in occiſione animalium occupantur, nec etiam multum refert, quod verſentur huiuſmodi artes in occiſione animalium, ſed cum artificio, ingenio, & induſtria quadam, in qua præter guſtum, multum intellectus ac diſcurſus elucet. nam totum id nobis commune eſt, cum animantibus, & auibus rapinæ, & venationi inſiſtentibus, imo & cum piſcibus maioribus aliorum piſcium minorum expiſcationi ac capturæ inſidiantibus: qua enim arte, qua induſtria, quo artificio vtuntur canes in leporum venatione, balenæ in captatione ſardinearum, cancri in captura minutiſſimorum piſciculorum, è quibus ſuſtentantur: crederes, ratione pollere, niſi contrarium ſcires.

De actionibus vero præparandi cibos, pedes, manus, corpuſque lauandi in diebus feſtis, ſic ſtatuo: Actiones coquendi cibos, & aliæ actiones, quæ ad præparationem culinæ, ac menſæ ordinatiæ ſunt, de ſe ſeruiles ſunt, & mechanicæ, ac prohibitæ in diebus feſtis: conſuetudo tamen eas fecit iam licitas: vt docet Caietanus 2. 2. *quæſtione* 122. *articulo* 4. §. *in eodem articulo.* & §. *Hu igitur expoſitis.* & Soarius *tomo* 1. *de religione libro ſecundo, capite* 21. *numero tertio.* nunquam tamen intentio Eccleſiæ fuit, eas eo rigore, & modo prohibere Chriſtianis in Dominica, quo olim prohibebantur in ſabbato Iudæis, quia ſemper Eccleſia voluit Chriſtianis ſeruare feſta modo Iudæorum. & ideo Diuus Thomas 2 2. *quæſtione* 122. *articulo* 4. *ad* 4. aperte dicit non prohibuiſſe Eccleſiam coquere cibos, quia præceptum Eccleſiæ non tam arcte obligat Chriſtianos, quam arcte olim obligabantur Iudæi in lege veteri; intelligendum ergo eſt, hanc exceptionem actionum præparationis ciborum incluſam eſſe intrinſece in ipſo præcepto obſeruationis feſtorum, quaſi dicat Eccleſia, opus non facietis ſeruile in diebus feſtis, exceptis iis, quæ inſeruiunt ad præparationes ciborum, & ad verſionis ſeu munditiæ culinæ & habitationis ſi opus fuerit eam mundare, nam hanc exceptionem voluit Eccleſia addere in ſuo præcepto, vt optime notauit Soarius allegatus, vt ſic etiam hoc præceptum de ſanctificandis feſtis à præcepto Iudæorum diſtingueret, de iiſdem feſtis ſanctificandis. quia vero huiuſmodi exceptio non tam expreſſe inuenitur in ipſo præcepto, ideo plerumque Doctores dicunt cōſuetudinem feciſſe huiuſmodi actiones licitas, non prohibitas. Et idem dicendum eſt de actionibus lauādi pedes, imo & totum corpus, vt diximus *n.* 9. 19.

Fuit etiam hæc conſuetudo poſtea aucta ad præparationem ciborum artificialium, quæ hodie etiam licet, per huiuſmodi, ſicut etiam licitæ ſunt actiones colligendi fructus eiſdem diebus feſtis, vt guſtui ſuauiores ſint, & actiones excoriādi, occidendiq; animalia quæ poſſunt excuſari ratione neceſſitatis occurrētis, quæ tamē actiones nō ſunt ampliandæ, ſed reſtringendæ, ac coarctādæ ad eas res, quæ præcedenti die præparari non poſſunt & ita regulariter nō licet panes coquere, quia poteſt hoc commodiſſime die præcedēti fieri: vbi a. id fieri propter multitudinē familiæ, aut occurrētiam multorum feſtorum, tunc eo die feſto præparari poſſunt panes, ſicut & alij cibi, vt Soar. *tomo* 1. *de rel. lib.* 2 *c.* 21, *n.* 4. 20.

Dubitari tamen poteſt de actu bellandi, an ſit ſeruilis & prohibitus die feſto, ſiue iuſtum bellum ſit, ſiue iniuſtum, hoc enim non variat rationem prohibitionis, ſicut non variat intentio mercedis, vel non mercedis: & videbitur alicui dicendum non eſſe opus ſeruorum ſed ingenuorum hominum, vt ex vſu conſtat, & ex exiſtimatione omnium, & ſumitur ex Ariſt 2. *Politicorum cap.* 7. vbi dicit vitam militarem continere multas virtutes. Secundo, quia militia & ſtudium, vt Iuriſperiti dicunt, ingenuitate comparantur, & ſtudium non eſt opus prohibitum, vt iam probauimus *n.* 3. & patet ex l. *Aduocati* C. *de aduocatione diuerſorum iudic.* & ex Panormitan *in cap.* 1. *de feriis numero* 4. & ex leg. *Diuus ff. de feriis,* vbi dicitur ea, quæ ad militiam pertinent diebus feſtis eſſe peragenda. vbi gloſſa id notat in lege 21.

omne

Digitized by Google

omnes iudices. C. de feriis & confirmatur, quia ſi militare eſſet prohibitum in feſtis, etiam rixari & pugnare erit ſpeciale peccatum in die feſto, & multo magis pugnare in priuato duello, conſequens videtur falſum, quia non magis hoc peccatum habet ſpecialem malitiam ex circumſtantia temporis feſti, quam alia peccata: ergo &c.

22. Dicendum nihilominus eſſe arbitror opus actualis militiæ de ſe eſſe ſeruile, & prohibitum diebus feſtis. loquor cum doctiſſimo Soario *tomo 1. de religione, libro 2. capite 28. numero 7.* de opere ipſo quoad executionem actumque pugnandi, nam regere & gubernare militiam opus eſt liberale, quia eſt potius opus mentis & iudicij, quam corporis: at ipſe actualis pugnæ congreſſus opus ſeruile eſſe videtur. Probatur, quia ars militaris inter mechanicas reputatur, vt conſtat ex Dialectica, & non eſt dubium artifices artis digladiatoriæ magiſtroſve, mechanicos eſſe, vt idem Soar. *loco citato*, docet, & iam inde patet non eſſe dubium opus digladiandi, opus eſſe corporale, mechanicum, & prohibitum. Conſuetudo tamen hunc actum fecit iam licitum, addiſcunt enim iuuenes artem digladiandi diebus Dominicis ac feſtiuis, videntibus ac conſentientibus Prælatis ac Paſtoribus. Deinde quia ob neceſſitatem poterit actus pugnandi eſſe licitus, vt patet ex *capite quod non licet. de regul. iuris in 6.* vbi inter ea quæ non licent in die feſto, ponitur militare, niſi ob neceſſitatem.

23. Eſt tamen duplex bellum, alterum aggreſſiuum, alterum defenſiuum: defenſiuum de ſe eſt licitum in diebus feſtis ratione neceſſitatis, & de hac militia loquitur Lex *omnes iudices C. de feriis.* & l. *Diuus, ff. de feriis*, vt ſentit cum Antonio Abbas *in dicto capite 1. de feriis.* Bellum autem aggreſſiuum ordinarie non licet in diebus feſtis, ſed per epicheiam, vt aiunt, licebit in bello iuſto ſi ſe offerat bona occaſio comparandi victoriam quæ ſemel amiſſa non ſolet amplius redire. Et ita cum proportione reſpondendum eſt ad confirmationem de priuato duello & rixa, vel enim eſt aggreſſiua, vel defenſiua: defenſiua licet ob epicheiam, offenſiua non licet niſi forte ex conſuetudine.

Capvt XII.

De operibus iudicialibus, mercatu, & opere placito, ac aliis operibus prohibitis in die feſto de iure Eccleſiaſtico.

Svmmarivm.

Opera quæ iure Eccleſiaſtico prohibentur diebus feſtis ad duo genera reuocantur, ad mercatum & actiones forenſes. numero 1.

Cauſa ob quam huiuſmodi opera prohibeantur. num. 2.

Mercatus ſi fiant diebus feſtis illicite de iure fiunt, actiones vero iudiciales, & illicite & inualidè. n. 3.

Quot ſint opera mercatuum. numero 4.

Nundinæ annuales aut menſtruæ, directe ſunt prohibitæ conſuetudo tamen fecit iam licitas. ibid.

Refellitur opinio illorum, qui dicebant nulla conſuetudine fieri poſſe licite huiuſmodi nundinas, ac impugnatur. numero. 5.

Conſuetudo facere non poteſt, vt Miſſa licite omittatur, niſi alia cauſa legitime excuſans accedat. numero 6.

Nundinæ hebdomadariæ etiam de iure ſunt illicitæ, conſuetudine vero licitæ. num. 7.

Emptiones & venditiones quotidianæ, quæ apertis officinis fiunt, prohibentur ſub mortali diebus feſtis. numero 8.

Fallit in neceſſariis ad victum quotidianum. ibid.

Et in iis quæ exiguo tempore venduntur, vt in oleribus, calceis, &c. ibid.

Quid ſit opus placitum. num. 9.

Sunt omnes actiones iudiciales. ibidem

Quæ perſonæ iudiciales teneantur ſeruare dies feſtos. numero 10.

Quæ partes integrantes iudicium forenſe illicitæ, & inualidæ ſint diebus feſtis ac feriatis. num. 11.

In quibus caſibus valeant iudiciales actus diebus feriatis vtroque feriarum genere. num. 12.

Valent pro pace, pro pietate, pro neceſſitate pauperum. ibid.

Non poſſunt iudices procedere, nec decretum dare in alienatione rerum minoris in die feriata. n. 13.

Omnes actus voluntariæ iuriſdictionis, vt emancipare, adoptare, libertate ſeruos donare, teſtamenta conficere & inſtrumenta libertatis, licite & valide fieri poſſunt vtroq; feriarum genere. n. 14.

Quid ſi iudex expiraturus ſit & iuſtitia in alio iudice peritura. num. 15.

Sententia excommunicationis licite & valide fertur diebus feriatis. ibid.

Debitor ſuſpectus de fuga licite capi poteſt iiſdem diebus. ibid.

Si mos fuerit in aliquo regno aut prouincia, vt actus iudiciales valeant diebus feſtis ac feriatis valebunt; vt fit in regno Neapolitano. numero 19. §. *Si tamen.*

Opera iure Eccleſiaſtico prohibita diebus feſtis, quæ tamen de ſe non ſunt ſeruilia, cum nec ſint mechanica, nec ad ſeruos ſpectent, ad duo genera reuocantur, & ideo duo actionum genera principaliter prohibentur iure Eccleſiaſtico diebus feſtis, ſcilicet mercatus & fori. Conſtat ex capite primo *de feriis.* & ex capite vltimo, *eodem titulo*, vbi interdicuntur mercatus & opus placitum, & omnia quæ ad iudicium contentioſum ſpectant ſub nomine ſtrepitus iudicialis, ſub quo nomine, vt paſſim notant Doctores, & præcipue Soarius *tomo primo de religione libro 2. de diebus feſtis capite 29. numero 1.* placitum ſeu iudicium ad mortem vel ad pœnam intelliguntur, & in Concilio Matiſconenſi II. *capite 1.* actiones iudiciales etiam prohibentur. ibi, *Nullus veſtrûm litium fomitibus vacet, nullus cauſarum actiones exerceat:* in Concilio vero Turonenſi *capite 40.* mercatus & placitum interdicuntur. Vnde conſtat iure Eccleſiaſtico duo genera actionum interdici: mercatus ſcilicet & fori, ſeu iudicij. Conſonat vero hæc prohibitio iuri ciuili, tam antiquo, quam nouiori. nam l. vltima. *ff. de feriis*, dicitur ferias dare vacationem à negotiis forenſibus, nomine autem negotiorum forenſium intelliguntur omnes actiones ad iudicium ſpectantes, vt explicat ibi gloſſa *quæ etiam prohibentur, in C. de feriis. l. 1. 2. & 3. & vltima.* 1.

Cauſæ autem ob quam huiuſmodi duo genera actionum, mercatus ſcilicet, & iudicii, interdicuntur, vtroque iure, Eccleſiaſtico, & ciuili iu- 2.

ſtiſſimæ ſunt, prohibentur enim propter iurgia, diſſenſiones diſtractioneſque, quas ſecum afferunt, & magno ſunt impedimento ad vacandum Deo, & rebus diuinis diebus feſtis, & quia per ſe pertrahunt ad peccatum, vt notauit Panormitan. *in cap. vltimo de feriis*, & Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 29. num. 1. fine*. Syl. *verbo Dominica quæſtione 5.* & alij paſſim, vide infra *capite 13. numero 7.*

3. Primum ergo opus, quod prohibetur, eſt mercatus. Et ſi vim iuris attendamus, nomine mercatus, vt notat Soar. allegatus *num.* 2. omnes interdicuntur contractus, emptiones, venditiones locationes, permutationes, &c. quæ quidem de ſe, ſi diebus feſtis fiant, validæ ſunt at illicitæ: actiones vero, & actus iudiciales, & illiciti, & inualidi ſunt, ſi iiſdem diebus fiant. nam lex prohibens contractus, non illos irritat, vt patet ex c. 1. *de feriis*: lex vero prohibens actus iudiciales, illos irritat & caſſat. Hos tamen contractus conſuetudo fecit iam licitos, non autem actus iudiciales vt infra videbimus *num.* 4. ita docet Soar. *tomo 1. de rel. lib. 3. de diebus feſtis cap. 30. n. 2.* Ioannes And. & Panorm. *in cap. vltimo de feriis*. Sylu. *verbo Dominica quæſt. 3. fine*. Toletus *lib. 4. Summa cap. 24. à num. 4.* Nauar. *in manuali Lat. cap. 13. num. 13. & 8.* vbi dicit peccare iudicem, ſi aliquid præcipiat ſpectans ad iudicium forenſe; vnde ſi peccat, ideo peccat quia aliquid iubet contra legem canonicam irritantem ac prohibentem talem actum forenſem, ac proinde actus ipſe manet illicitus, & ipſo facto irritus, vt videbimus *cap. 13. numero 17.* ad quem locum te remittimus.

4. Sunt autem tria genera mercatuum. Primum nundinæ publicæ, quæ ſemel, bis, aut ter in anno magno hominum concurſu fiunt, ad certum locum: & hæ nundinæ directe prohibentur, & iure ſunt illicitæ, quia prohibitæ, conſuetudo tamen fecit illas iam licitas: videmus enim huiuſmodi nundinas fieri diebus feſtis, non ſolum quando contingit dies feſtos coniungi cum diebus nundinarum, ſed etiam directa intentione feſtum deſignando ad prædictas nundinas, vt celebriores fiant, & quod iam ob conſuetudinem ſint licitæ, docet Naua. *in manuali Lat. capit. 13. numero 8.* Toletus *in Summa lib. 4. cap. 24. num. 4.* Soarius *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 29. numero 3.* Caietanus 2. 2. *quæſt. 122. art. 4.* & ratio eſt clara, quia tota obſeruatio feſtorum, & quoad electionem diei, & quoad tempus 24. horarum, eſt de lege humana, & iure Eccleſiaſtico, vt late probauimus c. 1. n. 2. poteſt autem conſuetudo moderari ea, quæ ſunt de iure humano, ſicut & tollere omnino. Præterea in his nundinis poſſunt inueniri aliquæ rationes cohoneſtantes conſuetudinem illarum. Prima eſt publica neceſſitas, ſolent enim fieri nundinæ in diebus feſtis interdum, vt ruſticani, & pauperes homines illas adeant, cum non poſſint in profeſtis operas ſuas deſerere. Secunda eſt pietas, fiunt enim aliquando nundinæ die feſto in aliquo loco, quia eo die ſolet multitudo populorum illuc conuenire cauſa pietatis, & tunc ne cogantur illuc iterum redire, vel ibidẽ detineri, cum magno diſpendio, nundinæ celebrantur. Nam propter has rationes ipſum actũ cohoneſtantes fecit eadem conſuetudo celebrationem contractuum iam licitam, ſolent enim bona mortuorum & orphanorum publice dieb⁹ feſtis ſub haſta vendi: beneficia, res Eccleſiaſticas, & Eccleſiarum prouentus ad locationem proponi ſub præconio: operarios conduci à prandio, quæ communiter tolerantur à paſtoribus, & ideo conſuetudine ſunt licita, vt docet Soar. citatus *to. 1. de rel. lib. 2. de dieb. feſtis, c. 29. n. 3.*

5. Neque obſtat Hoſtienſis & Abbas *in cap. 1. de feriis*. dum aiunt nulla conſuetudine reddi poſſe licitos huiuſmodi mercatus publicos nundinarũ & fundamentum illorum eſt, quia licet mercari abſolute peccatum mortale non ſit, eſt tamen ex genere actionum, quæ ad peccatum mortale trahunt, vix enim inter ementes, & vendentes, non dabitur peccatum aliquod, vt de ſe patet, & habetur *in cap. qualitas de pœnitent. diſt. 5.* & propter hanc cauſam ſpecialiter prohiberi dicunt huiuſmodi mercatus diebus feſtis: deinde, quia multum diſtrahunt animum à diuinis, ad quæ deſtinantur feſta, & ideo cenſent huiuſmodi Doctores has conſuetudines eſſe tanquam iniquas, & irrationabiles explodendas, & ad ſummum excuſari poſſe ab exteriori pœna, non à culpa. Hoc tamen fundamentum parum conuincit, cum illud non obſtet quominus huiuſmodi mercatus exerceantur licite aliis temporibus, & diebus profeſtis: ergo nec obſtabit quominus in diebus feſtis licite fiant, ſi in illis ſpecialiter non prohibeantur, vbi autem conſuetudo præualuit, iam ceſſauit prohibitio. Deinde quia illa ratio pertinet ad motiuum legiſlatoris, non tamen facit materiam legis ita iniquam, & neceſſariam, vt contra illam non poſſit præualere conſuetudo, vt optime notauit Soar. *tomo 1. de religione lib. 2. de dieb. feſtis capite 29. num. 4.* Si ergo conſuetudo contraria poteſt feſtum omnino tollere, quomodo non poterit minuere illud, ita vt in illo ſint huiuſmodi mercatus nundinarum liciti.

6. Obſeruandum tamen eſt nunquam iſtam conſuetudinem potuiſſe ita introduci, vt Miſſa licite omitti poſſit, abſque ſpeciali neceſſitate excuſante. & ſic ſine dubio tenendum eſt, peccare lethaliter illos, qui his diebus Miſſam non audiunt, niſi aliunde iuſte excuſentur. Sic docet Soarius *dicto tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis capite 29. num. 4. fine*. Nauar. *in manuali Lat. cap. 13. num. 8.* Toletus *libro 4. cap. 24.* Syluester. *verbo Dominica num. 4. verſu, His tamen*. vbi dicit nulla conſuetudine rationabili poſſe homines reddi inhabiles ad Miſſam audiendam. Dices, conſuetudo poteſt tollere omnino totum feſtum tollendo Miſſam ſimul: ergo poteſt tollere Miſſam, manendo feſtum: ſi enim poteſt tollere totum feſtum, etiam poteſt minuere illud, quoad obligationem Miſſæ, cum eiuſdem ſit poteſtatis tollere & minuere? Reſpondeo non valere conſequentiam, nam conſuetudo poteſt facere de die feſto non feſtum & per ſubtractionem materiæ, tollere obligationem Miſſæ, quamuis non poſſit efficere vt manente feſto obligatio tollatur Miſſæ, ſimiliter poteſt facere, vt aliqua actio ſeruilis licita ſit, in die feſto manente eodem feſto: & ſicut poteſt facere, vt opus de ſe non ſeruile, prohibitum tamen iure humano, ſit licitum, vt mercatus nundinarum: ita poteſt efficere, vt religioſus cultus Dei, conſiſtens in ceſſatione omnium operũ ſeruilium, ſit etiam de iure humano, aut diuino poſitiuo, & cæremoniali, nõ naturali, poterat enim Deus ponere hunc cultũ in ceſſatione huius potius operis ſeruilis, quam alterius, aut in ceſſatione aliquorum, nõ omniũ, aut in aliis reb. non in

ceſſatione

Digitized by Google

ceſſatione operum ſeruilium, vt late probauimus *capite* 1. *numero* 2. & docet egregie Soarius *tomo* 1. *de religione libro* 2. *de diebus feſtis capite primo numero decimo*.

7. Ad ſecundum genus mercatus pertinent illæ nundinæ, quæ fiunt ſingulis hebdomadis in ſingulis vrbibus, oppidis, pagis, &c. in aliquo certo die, quæ etiam ſpectato iure non licent in die feſto, cum facile transferri poſſint in alium diem non feſtum, niſi tamen conſuetudo aliter obtineat. ita docet Soarius *tomo* 1. *de religione libro* 2, *de diebus feſtis capite* 29. *numero* 5. Nauar. *in manuali Lat. capite* 13. *numero* 8. Toletus *libro* 4. *Summa capite* 24. *numero* 4. Sylueſter *verbo Dominica quæſtione* 5. Caietanus *in Summa, verbo, in feſto licita* & alij, & fundamentum eſt idem quod ſuperius. nam conſuetudo poteſt tollere & minuere ea, quæ ſunt de iure humano. Deinde huiuſmodi nundinæ menſtruæ, aut hebdomadariæ fieri poſſunt in die feſto in gratiam emptorum, vel quia fortaſſe ſunt ruſtici & peregrini qui alio die adeſſe hinc vbi non poſſunt. Interdum etiam in gratiam venditorum, qui alio die non poſſunt vendere ex defectu ementium, quæ omnia generaliter ſpectata ad Publicam vtilitatem pertinent his tamen non obſtantibus lex canonica obligabit, niſi conſuetudo aliter obtineat, vt ſupra diximus.

8. Ad tertium genus mercatus ſpectant emptiones, & venditiones quotidianæ apertis officinis, quæ directe etiam interdicuntur iure canonico, & hoc genus eſt in viridi obſeruantia, vnde peccant mortaliter, qui vendunt aut emunt die feſto multum temporis conſumendo in his emptionibus, non tamen ſi exiguum, vt in vendendis emendiſque candelis, & aliis eſculentis, & poculentis, quibus de pretio non eſt conuenienndum, quia iam æſtimatum eſt, & cito fit. ita Nauarrus *dicto capite* 13, *numero* 8. Sylueſter *verbo Dominica, quæſtione* 5. *initio*: vbi etiam excuſat verrentes domos diebus feſtis, cum huiuſmodi actiones & breues ſint, & non multum auocent à rebus diuinis. Imo Caietanus 2.2. *quæſtione* 122. *articulo* 4. ait nunquam fuiſſe prohibitum emere in die feſto neceſſaria ad victum & potum illius diei, quod ſentit verum Soarius *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis capite* 29. *num.* 2. in iis tantum rebus, quæ ante illum diem commode emi non poterunt, aut quando moralis neceſſitas occurrit, quod iudicio prudentis committitur: quæ tamen facile vitari poſſunt, vitanda ſunt, inquit Soarius, niſi propter leuitatem materiæ, & communem vſum ac conſuetudinem excuſentur ementes & vendentes. Sic propter huiuſmodi vſum ac conſuetudinem iam non eſt peccatum mortale emere & vendere artocreates, & res leuiores, olera ſcilicet & condimenta, quia ſolent mercenarij artifices ea vendere videntibus & non repugnantibus Eccleſiæ paſtoribus. Similiter non erit peccatum mortale vendere calceos & alia huiuſmodi, cum paſſim etiam hæc venditio toleretur & publice fiat, ita docet Soarius hic citatus n. 3. imo forte nec veniale, cum hæc & neceſſaria ſint, & modico tempore fiat, & poteſt hæc cõſuetudo tolerari propter ruſticos, qui non poſſunt commode aliis diebus ad vrbem venire quin ſuas operas deſerant cum magno detrimento.

9. Secundum genus operum quod prohibetur iure canonico diebus feſtis, eſt opus placitum, ſeu iudicium forenſe: ſignificantur enim in iure canonico, nomine operis placiti, omnes actiones conſtituentes forenſe iudicium. nam vt optime notat Soar. *to.* 1. *de rel. lib.* 2. *de diebus feſtis ca.* 19. *n.* 8. extra ſacros canones nullibi nomine operis placiti, actiones forenſes ſignificantur. Proprie enim placitum ſignificare ſolet electionem voluntatis cum conſenſu. vnde etiam obiectum voluntati applicatum placitum vocatur, *Geneſ.* 24. *A Domino egreſſus eſt ſermo, non poſſumus extra placitum eius, quicquam loqui*. Significat etiam mentis decretum ſic ſententiæ Philoſophorum & medicorum placita appellantur: & hoc etiam modo quæ decreta ſunt à Deo, vel à Principe, vel ſenatu: Placita dicuntur. Prouerbiorum 10. *Labia iuſta conſiderant placita & os impiorum peruerſa*. Terminus etiam conſtitutus ad aliquid definiendum, placitum dicitur 2. Regum 20. *Moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat Rex*. quia ergo ordinarie in forenſi iudicio iuxta voluntatem & arbitrium iudicis legibus & iure regulatum, vel terminus ad comparendum dierum conſtituitur, vel decreta & ſententiæ proferuntur, ideo tota cognitio forenſis cauſæ & tractatio, nomine placiti, iure canonico ſignificatur, vt patet *ex c.* 1. *de feriis* 15. *q.* 4. ibi, *His diebus nec placitum fiat, neq; aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur, nec ſacramenta, id eſt, iuramenta præſtentur*. & *c. vltimo de feriis* magis hoc declaratur, ſic enim ibi: *Debet iudicialis ſtrepitus diebus conquieſcere feriatis, quod ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti*. & poſtea: *vt nec habeatur proceſſus, nec feratur ſententia*: quibus verbis ea omnia prohibentur clare, & quæ ad formationem proceſſus, & ad prolationem ſententiæ, requiruntur: & ſic omne opus iudiciale ciuile & criminale ſub nomine placiti interdicitur, vt notat Soar. *tomo* 1. *de rel. lib.* 2. *de dieb. feſtis cap.* 29. *num.* 8. Toletus *lib.* 4. *Summa capit.* 24. *num.* 5. Nauar. *in manuali Lat. num.* 13. *cap.* 13. Caietanus 2.2. *q.* 122. *art.* 4. & alij paſſim.

In forenſi ergo iudicio multæ inueniuntur perſonæ illud conſtituentes, iudex ſcilicet, & partes, videlicet, actor, & reus, teſtes, tabellio, Aduocatus, & ſi qui ſunt alij iudicij miniſtri. Omnes iſtiuſmodi homines tenentur ſeruare legem dierum feſtorum, quoad actiones forenſes, vt optime declaratur in l. vltima. *C. de feriis*. & ſimiliter ſinguli gaudent feriatione, & indulgentia diei feſti, etiamſi aliis oneroſa eſſe videatur, quia lex indifferenter & generaliter loquitur, vt optime animaduertit Soar. citatus *nu. præcedenti fine n.* 6. 10.

Partes igitur iudicij forenſis tres ſunt: inchoatio cauſæ, quæ à citatione incipit, formatio proceſſus, & terminus iudicij, ſeu prolatio ſententiæ & hæ omnes non ſolum iure prohibentur, ſed etiam irritantur ipſo iure & facto, ſi diebus feſtis fiant: nam in cap. vltimo de feriis, expreſſe dicitur: *Nec proceſſus habitus teneat nec ſententia*. quæ verba clariora ſunt quam illa, quæ habentur iure ciuili *l. vt in die, C. de feriis, fine. Quod contra hoc factum fuerit, omnibus modis irritetur*. nam ex vi verbi *irritetur*, dubitare quis poterat, an eſſet irritum ipſo facto, an irritandum: ius autem canonicum expreſſe declarauit totum eſſe ipſo facto, irritum, quia non tenet. Eundem tamen fuiſſe ſenſum legis ciuilis exiſtimo, nam verba illa *Omnibus modis irritetur*, irritationem ipſius actus ipſo facto oſtendunt, & quamuis non oſtendant, iam ius ciuile emendatum eſt per ius canonicum: & vero quod omnes actus iudiciales in die feſto ipſo facto ſint nulli 11.

nulli ac caſſi. docet etiam Soarius *tomo primo de religione libro Secundo capite trigeſimo numero primo* Maranta *part. 4. ordinis iudic. diſtinctione 16. numero* 81. *folio* 232. *columna* 1. *fine.* Speculator *titul. de citatione* §. 1. *columna* 7. *verſu item excipitur quod facta eſt. & titulo de feriis.* §. *finali.* vbi docet nec de conſenſu partium eſſe actus validos iudiciales, ac forenſes. ſi die feſto fiant: & idem docent Abbas *dicto capite vltimo de feriis. columna* 4. *verbo ſed quæro.* & Bartolus *in lege ſi feriatis. ff. de arbitris.* & Baldus *in l.* 1. *C. de feriis.* & Toletus *libro* 4. *Summæ capite* 24. *numero* 5. Tabiena *verbo Feria. numero* 2. Syluester *verbo Dominica numero* 2. vbi egregie docet non poſſe partes renunciare huiuſmodi feriis introductis in honorem Dei, & citat prædictum caput *conqueſtus*, quod eſt vltimum, de feriis, à nobis allegatum. Valent tamen actus iudiciales facti de conſenſu partium in feriis ruralibus introductis propter collectionem fructuum, vt notat Maranta citatus *numero* 83. Syluester, Tabiena, & Soarius hic allegatus, & hæc eſt diſtinctio quoad actus iudiciales inter ferias rurales, & ferias introductas in honorem Dei, dierumque feſtorum, quod actus forenſes in illis facti ac geſti non valeant, nec de conſenſu partium, actus verò in iſtis facti valeant tantum de conſenſu partium, aliàs non: & ratio eſt, quia rurales feriæ ſunt introductæ in fauorem hominum propter collectionem fructuum; & vnuſquiſque poteſt renunciare fauori ſibi conceſſo, feriæ vero dierum feſtorum non ſunt introductæ in fauorem hominum, ſed in fauorem Dei, & ideo non poſſunt illis litigantes renunciare. Et vero extra hunc conſenſum partium non valere forenſes actus geſtos in feriis ruralibus, docet Robertus Maranta egregie *parte 6. de ordine iudiciario vbi de actorum edition f.* 430. *col.* 2. *num.* 36.

12. Sunt tamen nihilominus nonnulli caſus, in quibus & valent, & liciti ſunt actus iudiciales, ſi in vtriſque feriis gerantur, hoc eſt, tam in feriis hominum, quam Dei, qui à Doctoribus paſſim pro limitatione illius regulæ generalis quod non valeant forenſes actus, nec liciti ſint, ſi in diebus gerantur feſtis, afferuntur. Valent enim & liciti ſunt huiuſmodi actus, etiamſi in feriis introductis in honorem Dei: ſi fiant pro pace publica, pro pietate; pro neceſſitate vrgente, & requirente celebritatem iudicij. ita Toletus *libro* 4. *Summæ, capite* 24. *numero* 5. Nauarrus *in manuali Latino capite* 13 *numero* 13. Maranta 6. *parte ord. iud. vbi de actorum edit. fol.* 43. *colum* 1. *numero* 41. & patet ex lege 1. & 2. *ff de feriis.* Sic belli tempore ſi neceſſitas vrgeat, poteſt ferri ſententia, & licite, & valide diebus feſtis: vt docet Toletus citatus. Et contra furem inſignem, ferri poteſt licite ſententia, & valide die feſto: & in cruce ſuſpendi, ſi neceſſitas vrgeat, & timeatur illius euaſio ac fuga. *lege pronuntiandum.* & ibi Bartolus & Baldus. C. *de feriis.* Maranta citatus 6. *parte ordinis iudic. vbi de actorum edit. folio* 430. *col.* 2. *numero* 38. Item ſi loquamur de feriis rusticantis cauſa meſſium introductis, ſi ſententia fuit lata ante has ferias, poteſt mandari executioni ipſis feriis, etiam repugnantibus & contradicentibus ipſis partibus: vt probat egregie Tabiena *verbo Feria numero* 3. & idem tenet Maranta citatus *numero* 47. *folio* 131. quamuis non dicat contradicentibus partibus. Similiter etiam fieri poſſunt actus iudiciales, & ferri ſententia, & examinari teſtes diebus feſtis ac aliis feriis introductis in honorem hominum, ſi ex eo quod id tunc non fiat, peribit iuſtitia: ſic docet Maranta 6. *parte ordinis iudiciarij vbi de actorum edit. folio* 431. *columna* 1. *numero* 31. & patet ex lege 1. & 2. *ff. de feriis.* Toletus allegatus *libro* 4. *Summæ cap.* 24. Tabiena *dicto verbo Feriæ numero* 2. Item licite & valide audiri poſſunt à iudice litigantes diebus feſtis quando ſunt pauperes, & de longinquo veniunt. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 13. *n.* 13. Toletus citatus, Tabiena *loco allegato.* & alij. Licite etiam & valide tabelliones ſcribere poſſunt teſtes excipere & actus conficere forenſes, ob pietatem & paupertatem partium diebus feſtis, quia alio tempore teſtes, & perſonæ requiſitæ commode haberi non poſſunt. Toletus citatus Nauarrus etiam allegatus, Caietanus 2. 2. *quæst.* 122. *articulo* 4. & id etiam procedit in cauſis illorum qui ſunt in vincula detruſi, vt ſpecialiter notat Maranta 6. *parte ordinis iudiciarij. vbi de actorum editione numero* 48. *folio* 431. *columna* 1. & patet ex lege *dies ff. de feriis* & ibi Alexander. & habetur etiam in lege *cuſtodiæ. ff. de publication. iudic.*

Non poſſunt tamen procedere iudices, nec alij iuſtitiæ miniſtri in alienatione rerum minoris, nec decretum ponere die feriata, nec eſt validum ſi ponatur. Sic docet Maranta 6. *parte ordinis iudiciarij. vbi de actorum editione folio* 431. *col.* 1. *numero* 4. Speculator *in titulo de feriis* §. *ſequitur, fine.* 13.

Omnes etiam actus voluntariæ iuriſdictionis poſſunt licite & valide exerceri diebus feriatis, vtroque feriatum genere, vt eſt emancipare, adoptare, libertatem ſeruis concedere, tutores pupillorum conſtituere ac dare, celebrare contractus, teſtamenta conficere, & inſtrumenta libertatis. ita Syluester *verbo Dominica quæſt.* 3. *numero* 5. Robertus Maranta 6. *part. ordinis iudic. vbi de actorum edit. folio* 430. *col.* 1. *num.* 39. Speculator *in titulo de feriis.* §. *ſequitur verſu quod ſi in feriis. & verſu Porro.* & Abbas *in cap. conqueſtus columna* 2. *de feriis.* & eſt textus *in l. actus. C. de feriis.* & communiter omnes DD. & ita docet etiam Soarius *tomo primo de religione libro* 2. *de diebus feſtis capite* 30 *numero* 10. nam in dicta lege *actus. C. de feriis* aſſeritur, poſſe fieri, emancipationes & manu miſſiones diebus feſtis, & ſuper his acta fieri permittuntur. & efficacius id probatur *ex cap. vltimo de feriis*, vbi ſolum iudiciales ſtrepitus prohibentur, & quæ ad illos pertinent: dicitur autem eſſe iudicialis ſtrepitus, vbi cauſa eſt contentioſa, & litigioſa, & vbi quæſtiones, & iurgia tractantur, vt ibidem ſignificatur, & ea quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ, vt manumiſſiones, diſpenſationes, indulgentiæ, emancipere, adoptare, priuilegia concedere, & alia ſimilia non fiunt cum ſtrepitu iudiciali, nec ad forum contentioſum ſpectant. 14.

Item quando iuriſdictio iudicis eſſet expiratura, & iuſtitia in alio iudice periret, iuxta ea quæ diximus *numero* 12. *verſu ſimiliter.* Et ſententia excommunicationis ferri etiam poteſt licite & valide diebus feriatis, ac feſtiuis, & publicari. Maranta *part.* 6. *ord. iudic. numero* 46. *folio* 431. Speculator *in titulo de feriis.* §. *ſequitur. verſu Porro ea* Et Federicus de ſenis *conſil.* 11. Poteſt etiam debitor ſuſpectus de fuga licite capi ac comprehendi in die feriato, etiam ad honorem Dei. gloſſa ſingularis *in lege finali C. de feriis.* Abbas, & communiter Doctores *in lege feriat*... 15.

Digitized by Google

dem titulo. Iaſon in lege ſecunda col. 6 in principio ſ. de iuriſ. omn. iud. Robertus Maranta 9. part. ordinis iudiciar. folio. 431. vbi de act. editione numero 42. col. 1. Si tamen mos fuerit ac conſuetudo, vt in aliquo regno, ac prouincia, valeant actus iudiciales, ac forenſes in diebus feriatis geſti; ea conſuetudo obſeruanda & tenenda erit, cum huiuſmodi feriæ de iure humano ſint, & conſuetudo poteſt ius humanum tollere, & imminuere, vt ſæpe diximus. Sic in regno Neapolitano hodie nullæ ſunt meſſium & vindemiarum feriæ, quia per conſuetudinem totius regni ſublatæ ſunt, vt refert idem Maranta citatus folio. 431. numer. 49. & valent actus iudicij in ijs locis facti. Reliqua quæ deſunt ſequenti capite inuenientur, nam materiam huius capitis diuiſimus, quia iam multum excurrerat.

Capvt XIII.

Vtrum citatio fieri poſſit in die feſto, & teſtes examinari, ferri ſententia, & fieri proceſſus extra cauſam pietatis, neceſſitatis, & paupertatis.

Svmmarivm.

Citatio facta in die feriato ad honorem Dei non valet. num. 1.

Idem de commiſſione iudicis expedita in die feſto. ibid.

Citatio facta pro die feſto, id eſt, vt pars reſpondeat coram iudice in die feſto, eſt nulla, & per conſequens num. 2.

Quid ſi citatio fiat pro decimo vel duodecimo die menſis vel hebdomadis, vel ſi iudex dicat. Do tibi terminum duodecim vel tredecim dierum vt coram me compareas & vltimus dies termini ſit feſtus. Prima opinio docet valere citationem, & teneri partem comparere die ſequenti. numer 3.

& remiſſiue ad numerum 5.

Si intra illos dies termini aſſignati vnus vel plures dies termini ſint feſtiui, adhuc tenetur pars comparere vltimo die aſſignato ſi vltimus non ſit feſtiuus num. 4.

Secunda opinio docet non valere citationem quando datur dies certi pro termino. v. g. cap. 12. vel 13. ſi vltimus feſtiuus ſit, & non teneri partem citatam comparere die proxime ſequenti. num. 5.

Reijcitur hæc opinio, & approbatur prima numero [illegible] *poſita.*

Quid ſi iudex dicat: Præcipio tibi, vt compareas [illegible] *decima die præſentis menſis, & contingat illum* [illegible] *feſtum.* num. [illegible]

Quidam dicunt non valere, alij melius valere [illegible] num. [illegible]

[illegible]

Cap. XIII. [illegible] num. [illegible]

[illegible] num. [illegible]

Quid [illegible] num. [illegible]

Quid ſi [illegible]

Citatio in primis eſt [illegible] ad honorem Dei [illegible] *ſolum non valet* [illegible] commiſſio iudicis [illegible] Maranta 6. part. ordinis iudiciar. [illegible] C. de ferijs [illegible] *pore feriarum ad honorem Dei* [illegible] *que ſ. ſi quis* [illegible] *ſeptimo quæſtione decima* [illegible] *capite* [illegible] tur pro hac opinione [illegible] tonium Butrium, [illegible] es in citatione [illegible] commiſſio iudicis ad [illegible] citatio, ſeu executio [illegible] quæ ex vi citationis [illegible] videntur valere [illegible] Cynus [illegible] miſſionem [illegible] ceſſum ex vi [illegible] ſecundum [illegible] re. Dicendum [illegible] tis nullum [illegible] prohibeantur [illegible] hoc eſt [illegible]

[illegible]

Solum [illegible]

eſſe huiuſmodi citationem, & teneri comparere partem citatam die proxime ſequenti, & non ante ſi contingat vltimum illum diem termini præſcripti, diem feſtum eſſe; ita docet Maranta *6. part. ord. iudiciarij, titulo, Recte concipiatur citatio. folio 322. numero 120 prope finem.* Baldus *in l. ex quacumque ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. columna penult. ex l. 2. §. illud cap. de temp. appellat. & in capite cum dilecti. de dolo & contumacia.* Innocentius *in capite vltimo, de ferijs*, & Soarius *tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis cap. 30. numero 3.* Fundamentum eſt, quia tunc iudex nullum errorem, aut malitiam committit expreſſe contra diem feſtum, vt patet ex vi talium verborum, nec præſumenda eſt praua intentio iudicis, vbi illa ex verbis ipſis, & circunſtantiis non apparet, & ſaltem, quod ad Theologos ſpectat, iudex tunc in verbis non peccat, nec agit contra ipſum feſtum, vt patet liquido ex propria verborum ſignificatione, ex quo manifeſte ſequitur, huiuſmodi citationis actum non eſſe contra legem; ergo nec per illam irritum factum, ſed firmum, ac validum eſſe, & obligare, prout poteſt, ſcilicet, ad diem proxime ſequentem, quia ante vltimum diem termini non tenebatur pars apparere, cum totus ille terminus ſibi datus eſſet à iudice, & non tenetur terminum anticipare; nec etiam in vltimo die termini tenebatur apparere ſi feſtiuus dies ille erat; ergo ſolum apparere tenetur die proxime ſequenti, & pro illo die tunc obligat citatio, & apparitio intimata.

4\. Vnde etiam, ſi intra illos dies aſſignatos, vnus vel plures intermedij, ſint feſtiui, & vltimus non feſtus, tenetur apparere pars citata in vltimo termino præſcripto, quia non opus eſt, vt pro toto tempore, & pro ſingulis partibus termini præſcripti, poſſit quis compelli ad comparendum, ſed ſatis eſt, quod intra illud tempus, detur ſufficiens mora, & terminus habilis ad comparendum, ac proinde licet vltimus dies termini pręſcripti ſit feſtiuus, citatio erit valida, quia vel poteſt præueniri vltimus dies termini aſſignati, ſi pars citata voluerit, quamuis ad hoc non teneatur; vel poteſt apparere die proxime ſequenti, ad quod tenetur, & ita docet Soarius allegatus, & ante illum Ioannes Andreas & Abbas *ad cap. vltimum, de ferijs.* Modo tamen noſtri iudices ad euitanda hæc incommoda, & vt has ambiguitates fugiant, ſemper apparitionem, & citationem intimare iubent pro prima audientia ſequenti, quæ, cum non niſi in die ſoluto fiat, ſic omnibus incommodis occurritur, & omnes iuris perplexitates tolluntur, vt patet.

5\. Quam ob rem firmum maneat & ſtatutum, teneri partem citatam apparere die proxime ſequenti, quando vltimus dies termini præſcripti, incidit in diem feſtum, & ita praxis obtinet, quia, vt diximus, non tenebatur terminum anticipare, poteſt tamen ſi velit, cum quiſquè poſſit renunciare fauori ſibi dato, & totus ille terminus in fauorem partis aſſignatus fuerit.

6\. Sunt tamen aliqui Doctores, qui in alia opinione doceant, quando dantur certi aliqui dies pro termino, v. c. octo, aut decem, ſi vltimus ſit feſtiuus, non valere citationem, nec teneri partem citatam comparere die proxime ſequenti, ac proinde teneri iudicem aliam citationem denuo expedire, argumento Inſt. de verb. obligatione. §. loca, & ſic tenent nonnulli, quos citat, ſed non ſequitur, Robertus Maranta *6. parte ordinis iudiciarij, titulo, Recte concipiatur citatio num. 120. fol. 322.* ... Pręcipuum fundamentum horum Doctorum eſt, quia non tenetur pars citata comparere in die vltimo ipſius termini aſſignati, vt patet, cum dies feſtus ſit; ergo neque die proxime ſequenti, cum dies proxime ſequens non ſit comprehenſus in termino aſſignato, terminus enim claudebatur vltimo die ipſius termini; & per accidens fuit, quod fuerit feriatus, & in magnam felicitatem partis id contigit; quamobrem neceſſe eſt, vt iudex ad inſtantiam actoris aliam citationem de nouo expediat, cum iam terminus prioris citationis citra culpam partis citandæ expirauerit. Verũ dicendum eſt diem proxime ſequentem non fuiſſe expreſſe comprehenſum in termino aſſignato, fuiſſe tamen comprehenſum virtualiter, & ex intentione iudicis, quæ licet non ita ſit verbis explicata, eſt tamen ſatis explicata, per communem vſum omnium iudicum, & iudiciorum: eſt autem vſus ipſe & praxis optimus interpres & legis, & iudicis præcepti, vnde cum illa citatio nihil aliud ſit quam lex quædam, ſeu præceptum ipſius iudicis, bene per vſum explicatur. Nam, vt optime notat Soarius *dicto tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 30. num. 3.* legitimus ſenſus illorum verborum eſt, vt totum illud tempus vſque ad illos octo dies termini præfixi prorogetur, & intra illud peccatum non admittat ſi non compareat pars: die autem proxime ſequenti teneatur comparere, ſi contingat vltimum diem prædicti termini eſſe feſtum, qui ſenſus, inquit Soarius, ſatis vſitatus eſt, & conſentaneus verbis iudicis.

Si autem in citatione iudex dicat: præcipio, vt 7.
compareas coram me in decima die præſentis mẽſis, aut in quarta vel quinta die huius hebdomadis, & contingat illam diem eſſe feriatam, exiſtimat Maranta *6. p. ord. iud. titul. Recte concipiatur citatio. fol. 322. num. 120. medio col. 2.* non valere citationem, ac proinde debet etiam exiſtimare eſſe illicitam & peccaminoſam, quia; vt optime notat Soar *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis capite 30. numero 6. & numero 2.* omnem actum illicitum in hac materia iudicij forenſis, neceſſe eſt eſſe etiam nullum & irritum, quia ideo huiuſmodi actus ſunt illiciti; quia ſunt prohibiti per iuſtam, ac legitimam legem canonicam illos irritantem, & ex nullo alio capite ſunt illiciti (nam actus iudiciales forenſeſque non ſunt ſeruiles.) ergo ſi ſunt illiciti, quia ſunt facti contra legem ipſo facto illos irritantem, neceſſe eſt, vt ipſo etiam facto ſint irriti. Et vero quod ius canonicum illos prohibeat; & ipſo facto irritet, patet *ex capite vltimo de ferijs.* ibi, *Omnis iudicialis ſtrepitus diebus conquieſcat feriatis, quod ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti:* & ſtatim, *Nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia*, & idipſum docuimus *capit. 12. numer. 3.* & cum Soario idem docet Toletus *lib. 4. Summa cap. 24 à numer. 4.* Fundamentum autem Marantæ eſt, quia tunc ſaltem per relationem ad ipſum diem feſtum videtur iudex velle comprehendere ipſum diem feſtum, & obligare partem, vt in eo ipſo die feſto compareat, ac reſpondeat in iudicio, quod idem & errorem continet manifeſtum, & irreuerentiam contra ſacros canones, iuſtiſsime prohibentes, & irritantes talem actum ſtrepitus iudicialis ob honorem Dei, eſt enim citatio fundamentum totius iudicij, & actus vere iudicialis. Sed

reuera

Digitized by Google

Sed reuera exiſtimo tunc valere citationem, & eſſe licitam, & nullum errorem, aut intentionem iudicis continere, qua velit obligare partes, vt eo ipſo die feſto compareant: quia illa relatio ad diem feſtum, quam exiſtimat Maranta habuiſſe iudicem, potius eſt diuinatio, quam relatio, aut intentio iudicis volentis comprehendere per eam relationem ipſum diem feſtum, nec enim debemus præſumere iudicem habuiſſe illam prauam intentionem, quando de illa non ita conſtat. Deinde, quia perinde eſt dicere: Concedo tibi decem dies vt coram me compareas, aut præcipio tibi, vt intra decem dies coram me compareas; atque dicere, præcipio tibi, vt in decima, vel octaua die huius menſis coram me compareas, cuius ſignum eſt, quia ſi in vtroque caſu in quinta vel ſexta die appareat, valebit citatio, cum totum id tempus ad comparendum prorogetur: vnde ſi in primo caſu valida & licita eſt citatio, vt probauimus num 3. cur non valebit etiam in ſecundo? Et vero quod in ſecundo valeat citatio, docet expreſſe Bartolus *in l. ex quacunque col. penultima. digeſtis ſi quis in ius vocat. non ierit. per l. 2. §. illud* C. *de tempore appellat. & in cap. cum dilecti, de dolo & contumacia*, vbi dicit teneri in iſto ſecundo caſu comparere partem die proxime antecedenti, non ſequenti. Verum id non colligitur ex verbis iudicis, nec conſuetudo ita illa declarauit, quamobrem ego exiſtimo valere quidem citationem, & non teneri partem tunc comparere die antecedenti, ſed die proxime ſequenti, iuxta ea quæ diximus *numero 6. & numero 3.* cum idem ſit dicere: Præcipio, vt compareas coram me in die decimo huius menſis, atque dicere: Præcipio tibi, vt compareas coram me intra decem dies, & in vtroque caſu totum illud tempus intermedium ad comparendum prorogetur, vt conſideranti patebit.

8. Hæc tamen limitanda ſunt, niſi citatio fieret pro tali cauſa, quæ etiam die feriato agi poſſit in iudicio, iuxta ea, quæ diximus *capite 12. numero 12.* quæ quidem cauſæ plures ſunt, & late numerantur *lege 2. & 3. digeſtis de feriis*, & nonnullas attigimus prædicto numero 12. Non procedit etiam hoc in Principe, iuxta Bartolum *in lege ex quacumque, digeſtis ſi quis in ius vocatus non ierit, columna finali, & capite quoniam, de probationibus, verſu*, Citationes, & Marantam *6. parte de ordine iudicia. numero 122. columna 2. folio 322.* Sed huiuſmodi authores loquuntur de feriis ruralibus, in quo caſu id credo verum, non autem de feriis introductis in honorem Dei ob dies feſtos, in quo caſu id verum credere non poſſum, cum etiam Principes Chriſtiani teneantur dies feſtos, & ius canonicum obſeruare, vt patet.

9. Poteſt tamen contingere vt iudex ſit in vno loco, & pars in alio; & terminus præſcriptus à iudice ad comparendum, in loco partis ſit dies feſtus, in loco vero iudicis ſit dies profeſtus: vel è contra, in loco partis ſit dies profeſtus, & in loco iudicis ſit dies feſtus: & vero in primo caſu quando præſcriptus ad comparendum in loco partis eſt dies feſtus, & in loco iudicis eſt dies profeſtus, tenetur pars comparere in vltimo die termini præſcripti, aſſignati: nam ante non tenetur, ſed poteſt comparere ſi voluerit, & ratio eſt, quia locus iudicis ſemper attendendus eſt, tum quia ibi cauſa tractatur, & iudicium ordinatur, tum quia iudex eſt principalis perſona, & quaſi caput in hoc negotio, & ideo ratio poſtulat, vt cæteri illum ſequantur, ſemper enim membra ſequuntur caput: tum denique, quia modus ordinandi iudicium ſemper reſpicit conſuetudinem loci in quo cauſa agitur; ac tandem, quia iudex ipſe tenetur feſta loci, in quo adeſt, obſeruare, & conſequenter tenetur etiam à forenſibus actibus ibi ceſſare, & non tenetur partibus indulgere, vt ipſæ ſuorum locorum feriis vtantur, quia hoc eſſet maxima iudiciorum dilatio, ita docet Soarius *tom. 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis capite 29. num. 7.* Azor *tomo 2. Inſtitutionum moral. lib. 1. cap. 27. q.* 17 Panormitanus *in cap. vltimo, de feriis num.* 28. vbi docet hanc communem eſſe omnium opinionem, quam vſus, & praxis confirmat. Si loquamur de ſecundo caſu, quando ſcilicet in loco partis eſt dies profeſtus, & in loco iudicis dies feſtus; dicendum eſt teneri partes citatas comparere die proxime ſequenti, vt probauimus *num. 3. & 7.* doctrina enim ibi tradita, huius etiam loci propria eſt. nam, vt diximus, in modo ordinandi iudicij ſemper attendenda eſt conſuetudo loci in quo agitur cauſa, & iudex eſt; vnde cum pars non teneatur anticipare terminũ præſcriptum, & diem aſſignatum, ad comparendum, & in loco iudicis in quo cauſa ordinatur, & agitur, ſit dies feſtus, optime ſequitur quod teneatur comparere die proxime ſequenti poſt illum diem feſtum, vt patet.

Si tamen aliqui actus iudiciales faciendi ſunt extra locum iudicij ac iudicis, & licite, & valide fieri poterunt de mandato iudicis, ſi in eo loco, in quo ipſi actus faciendi ſunt, dies feſtus non ſit, quamuis in loco iudicis ſit: v. c. ſi teſtes examinandi ſint ex commiſſione iudicis, mandatoque in alio loco vbi teſtes commorantur, & iudex non eſt, poterunt ipſi teſtes examinari, & iuramentum de ſua depoſitione præſtare, quamuis ille dies ſit feſtus in loco iudicis, dummodo feſtus non ſit in loco vbi teſtes examinantur, vt erudite animaduertit Soarius *t. 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis. c. 29. nu. 7.* & ratio eſſe poteſt, quia ille actus tunc nec ſit in loco iudicis, vbi erat prohibitus & irritus, nec in loco alio vbi prohibetur, & irritatur, ac proinde ex nullo capite eſt prohibitus, aut irritus. Intelligendum tamen hoc eſt, modo iudex in die feſto præceptũ nõ dederit, vt ille actus fieret in alio loco vbi feſtus non erat, quia tunc ſi eo die dedit nec licitus nec validus eſt huiuſmodi actus examinationis, cum ſit iudicialis, & omnes actus iudiciales prohibeantur, & irritentur in feſto, non ſolum ratione principij, ſed etiã ratione effectus: & quia iudex nullum actum iudicialem præcipere, aut committere poteſt in die feſto: ſic citatio expedita ac mandata à iudice in die feſto, nulla eſt, etſi intimetur parti in die non feſto vt numero ſequenti videbimus. Vnde etiamſi aduocatus & tabellio in loco alio vbi feſtus nõ eſt inquiſitionẽ aliquã faciant, aut inſtrumẽta, valebunt, quia obligatio ſeruandi diẽ feſtũ non ſe extendit ad locũ, vbi feſtus non eſt, & aliunde id nõ eſt contra feriationem cõceſſam pro illo die in loco vbi hæc fiunt, quod intelligendũ etiam eſt, vt diximus ſupra: modo mandatũ iudicis quo hæc præcipiũtur fieri, expeditum non fuerit in die feſto: ſi n. in die feſto expeditum fuerit, omnia erunt irrita, cum iudex nullum actum iudicialem, ad forenſem ſtrepitum pertinentem mandare poſſit in die feſto, vt eſt communis omnium doctrina vt patebit ſtatim numero ſequenti. 10.

Soar-

Digitized by Google

11. Solum reſtat inquirere, quid dicendum ſit quando citatio fit in die feſto, an valeat, & licita ſit; de quo eſt magna contentio inter omnes iuris canonici peritos, vt late tractat Panormitanus *in cap. vltimo, de ferijs numero* 19. Et quidem reſolutiue dicendum eſt citationem eſſe prohibitam, & ideo nullam, ſiue procedat à iudice in die feſto, & intimetur partibus die non feſto; ſiue procedat ab eodem iudice in die nõ feſto, & intimetur partibus die feſto; etiamſi procedat à iudice à die feſto pro die non feſto id eſt, in die Dominico pro die Lunę, quocumque enim modo prædicta citatio in die feſto fiat & intimetur partibus, aut procedat à iudice in eodem die feſto; ſemper eſt prohibita & inualida, quantumuis id fiat vel ex ignorantia miniſtri, vel ex malitia iudicis, qui priuatim malitioſe & caute citationis mandatum expediuit in die feſto, ea conditione, vt non fieret niſi in die non feſto: ita docet communiter hodie authores, & hoc tenet expreſſe Soarius *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 30. *num.* 4. & 5. Maranta 6. *parte de ordine iudiciario, titulo, Recte concipitur citatio, folio* 332. *numero* 119 Bartolus *in lege ex quacumque. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit* Paulus de Caſtro *conſilio* 240. *volumine primo.* Panormitanus *in capite vltimo de ferijs*, vbi multos allegat. Azor *tomo* 2. *Inſtitutionum moral. libro* 1. *capite* 27. *quæſtione.* 17. aliique paſſim. Probatur; primo, quia in citatione duo poſſunt conſiderari: vnum eſt quaſi actio ex parte iudicis, emanatio videlicet, ſeu potius mandatum, & præceptum illius: aliud eſt quaſi paſſio ex parte ſubditi, hoc eſt, intimatio, quam patitur pars, & fieri poteſt, vt vtrumque fiat in die feſto ſimul: hoc eſt, præceptum iudicis, & citatio partis, aut alterũ tantum, id eſt, mandatum, & non citatio; aut citatio, & non mandatum, & omnibus his modis actus citationis factus, eſt nullus & illicitus: inprimis enim præceptum iudicis expeditum in die feſto ad citandum aliquem in die non feſto, nullum omnino eſt. Ratio in promptu eſt, quia citatio, vt à iudice procedit, eſt vere actus iudicialis ad ſtrepitum iudicij forenſis pertinens, & illa citatio ſeu mandatum, vt à iudice procedit, & expeditur, non fit ſine cauſæ cognitione, debet enim prius iudex examinare ac perpendere cauſam citationis, an iuſta vel iniuſta, malitioſa vel non malitioſa ſit: cognitio autem cauſæ in die feſto habita, eſt prohibita, & irrita; ergo conſequenter etiam prohibitum & irritum eſſe debet mandatum citationis ex parte iudicis à cauſæ cognitione procedens: ſi enim prohibita, & irrita eſt cognitio cauſæ citationis, profecto prohibita etiam, & irrita eſſe debet citatio ipſa ab illa procedens. patet *ex lege vltima. C de ferijs* ibi, *Taceat apparitio, præconis horrida vox ſileat.* id eſt, taceat citatio quæ à præcone intimatur ex parte iudicis reo, ei præcipiens, vt compareat: horrida vox ſileat, id eſt, vox iudicis qua præcipit fieri citationem in die feriato, & feſto, ſileat, & nullius momenti ſit. Quod vero vt parti intimatur, etiam nulla & prohibita ſit talis citatio, ſi in die feſto illi intimetur, probatur etiam ex eadem lege. ibi, *Taceat apparitio*, & idem docet etiam Soarius, Azor, Panormitanus, Paulus de Caſtro, & Maranta citati: ita enim Maranta ibi, ***Et de die feriato in honorem Dei expeditum eſt quod non valeat citatio, nec commiſſio iudicis, per textum legis finalis C. de ferijs. Horrida vox ſileat***; hæc ille, vbi vtrumque comprehendit, & citationem vt à iudice procedit, & vt parti intimatur, & ita docet etiam Bartolus allegatus.

Quod vero etiam nulla citatio quando præceptum, aut commiſſio illus à iudice emanauit in die non feſto, & facta, atque intimata fuit in die feſto, docent omnes authores citati numero ſequenti, & addit Soarius hoc eſſe verum ſiue fiat ex mandato iudicis, qui priuatim & extra iudicium id ordinauit, ſiue ex ignorantia miniſtri exequentis; & ratio eſt, quia *in cap. vltimo, de ferijs*, & *l. vltima. C. de ferijs, num.* præcipitur quies à litibus, & ſtrepitu iudiciali, & irritatur quicquid in contrarium factum fuerit. hæc a. intimatio facta in feſto, eſt contra quietẽ, & eſt nõ exigua pars iudicialis ſtrepitus; ergo erit nulla, etiamſi à iudice emanauerit in die non feſto, & per ignorantiam miniſtri facta fuerit. Quia tamen hoc præceptum à iudice emanauit in die non feſto, ideo, vt optime notat Soarius *num.* 1 in ſe validum manet, & non eſt neceſſe, vt aliud de nouo expediatur, ſed poteſt mandari executioni alio die non feſto, quia non fuit extinctum propter indebitam applicationem illius: ſed ſolum tunc non habuit effectum, & ideo niſi iterum intimetur, nullam inducet obligationem ex vi intimationis factæ in die feſto, nec ex vi illius poterit poſtea formari proceſſus, alioquin omnia erunt nulla, & irrita, vt ex dictis patet. 12.

De proceſſu litis, an in die feſto examinari poſſint teſtes, offerri libellus; & an liceat præſtari iuramentũ ſaltem in cauſis ſpiritualibus.

SVMMARIVM.

Iuramentum iuridicum nec licite, nec valide dari poteſt in die feſto. num. 13.
Proponitur opinio affirmans examinari poſſe teſtes in die feſto, dummodo iurent in die feſto de veritate dicenda. num. 14.
Aſtruitur opinio negans. num. 15.
Iudicium authoris. num. 16.
Quid in cauſis ſpiritualibus. num. 18.
Proponitur opinio affirmans actus iudiciales factos in die feſto, illicitos eſſe, ſed validos. num. 17
Aſtruitur contraria dicens non licitos, nec validos eſſe. ibid.
Et remiſſiue ad caput duodecimum. num. 14.
An iuramentum in diebus feſtis licite, & valide fiat in cauſis ſpiritualibus. num. 18.
An libellus poſſit offerri contra partem citatam in vtroque genere feriarum. num. 19.
Qui exiſtiment non poſſe præſentari in diebus feriatis in honorem Dei. num. 20.
Iudicium authoris. num. 21.

Circa proceſſum litis quæri ſolet, an cœpta lis promoueri poſſit in die feriato in honorem Dei; & præcipuum dubium eſt circa hanc promotionẽ, vtrum poſſint examinari teſtes in die feſto, in quo dubio vnum planè certum, & in confeſſo eſt apud omnes vtriuſque iuris interpretes, ſcilicet, non poſſe in die feſto iuridicum exigi iuramẽtum, & irritum omnino, ac nullum eſſe, & proinde illicitum, ſi præſtetur aut exigatur eo die, id 13.

enim

cauetur *in cap. 1. de feriis 15. quæſt. 4.* ibi, *Nec placitum fiat, nec aliquis ad mortem, vel pœnam indicetur, nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur*. & ita docet Maranta *6. p. de ordine iudiciario, titulo, Actorum editio fol. 398. num. 6. col. 2. & fol. 399. col. 1.* Azor. *tomo 2. Inſt. moralium lib. 1. cap. 27. quæſt. 14.*

14. Inſurgit autem hîc non vulgaris quæſtio, vtrum ſcilicet teſtes examinari poſſint in die feſto, dummodo die non feſto iurent de veritate dicenda. Quidam affirmant, inter quos eſt Azor citatus, & Robertus Maranta *de ordine iudiciario quæſt 6. titulo, Actorum editio num. 40. folio 432. columna 1. & titulo, Teſtium productio, folio 392. columna 2. numero 4.* Speculator *in titulo de feriis. §. ſequitur. verſ. quod ſi tunc teſtis*: gloſſa *in Clementina 1. de officio delegati.* Panormitanus *in cap. 1. de feriis*, vbi refert Ioannem Andream, Butrium & alios, hi enim omnes aperte docent valide poſſe huiuſmodi teſtes examinari in die feſto, quando vel propter multitudinem negotiorum, vel propter teſtium legitimam occupationem, aut aliquam aliam iuſtam cauſam vel ex parte iudicis, vel ex parte teſtium iudex non poteſt eas alio die examinare, modo tamen antecedenti aliquo die non feſto iuramentum præſtent de veritate dicenda. Fundamentum illorum eſt, quia illud examen in eo caſu recte trahitur ad diem iuramenti. Secundo, quia illa examinatio forte non eſt actus iudicialis, ſed extraiudicialis, cum per merum executorem fieri aliquando poſſit, & ſoleat, vnde cum non ſit proprie actus iudicialis, recte poterit fieri in die feſto.

15. Alij vero affirmant id fieri non poſſe, & totum illum actum eſſe illicitum, & irritum, ac prohibitum, ſi ea examinatio teſtium in die feſto fiat. ita docet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 30. numero 6.* & dicit Antonium Butrium ita tenere ad dictum cap. primum. *de feriis*, quamuis auctores contrariæ ſententiæ pro ſe illum citent, ac proferant. Probat Soarius hanc ſuam opinionem primo, quia illa retrotractio ficta eſt, & nullibi in iure inuenitur in hoc caſu: non eſt autem admittenda fictio à iure non introducta, nec probata, & alioqui ea fictio eſt pernicioſa feſto à iure introducto, & ideo eſt parum conſentanea iuri, obſeruationi feſti multum derogans, & quia iuramentum præcedens ſemper ſolet quaſi repeti & confirmari in eo die, in quo teſtis examinatur; ſemper enim dicitur: *teſtis ſub iuramento interrogatus*, in depoſitione teſtimonij. Deinde, quia reuera illa examinatio eſt actus iudicialis, & ſine dubio multum pertinet ad ſtrepitum iudicij, quem omnino interdicit ac irritat caput vltimum *de feriis*, ſic dicens: *Omnis iudicialis ſtrepitus conquieſcat diebus feriatis, quod ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti, & nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia*, & l. vltima *C. de feriis* præcipitur, vt lites conquieſcant, *Taceat apparitio præconis, horrida vox ſileat.* Secundo, quia tota illa actio examinationis teſtiũ pertinet ad formationẽ proceſſus, & eſt maxima pars illius, cum ſine teſtibus non feratur ſentẽtia, & in dicto c. vltimo abſolute dicitur: *Nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia.* Tertio, quia in prædicta lege vltima *Codice de feriis*, prohibetur in illo die feſto omnis executio iudicij, &, vt ibi dicitur, *nec vlla quemquam vrgeat admonitio*, hoc eſt, obliget. & infra: *ſit ille dies à cognitionibus alienus*, quæ omnia plane non ſeruantur per teſtium depoſitionem. Quarto, quia teſtes non poſſunt tunc cogi ad reſpondendum, vt Panormitanus allegatus fatetur, & lex vltima *dicto Codice de feriis*, id expreſſe aſſerit, *Nec vlla quemquam vrgeat admonitio.* Ergo non interrogantur iuridice, ſiquidem nec iuridice vocari poſſunt ad teſtimonium ferendum, nec tenentur obedire ſi vocentur; ergo nec eorum depoſitio erit valida, propterea enim teſtimonium eſt validum, quia teſtes iuridice vocantur, & iuridice deponunt, vt clarum eſt, ac proinde ſi hæc ceſſent teſtimonium vanum eſt, & non obligatorium. Quia ſine dubio lethaliter peccat tabellio ſcribendo, & fidem dando, quia illa ſcriptio pertinet ad ſubſtantiam proceſſus iudicialis, qui proceſſus eo die factus & prohibetur, & irritatur dicto cap. vltimo de feriis, vt vidimus. Neque obſtat quod hæc examinatio teſtium fieri poſſit per aliquem deputatum à iudice, qui non ſit iudex, ſed quaſi merus executor, qui iuriſdictionem non habet, quia nihilominus illa actio fundatur in iuriſdictione iudicis, & pertinet ad executionem eius in foro fori.

16. Ego exiſtimo hanc opinionem Soarij eſſe in rigore veram, quia non intelligo ob quam cauſam ille actus examinationis teſtium nõ ſit in præſenti materia iudicialis, cum multum pertineat ad ſtrepitum iudicialem, & ſubſcribatur à tabellione, quem ſtrepitum totaliter lex prohibet, & annullat l. vltima C. *de feriis*, incipit, *vt in die.* & caput vltimum de feriis: & ideo hanc opinionem ſequendam exiſtimo omnino, quamuis prior ſit communior, & plures habeat Doctores, & illius fundamenta, ex fundamentis dictis ſatis labefactantur ac deſtruuntur.

17. Panormitanus tamen ad prędictum caput vltimum de feriis, incipit, Conqueſtus, & Azor *tom. 2. inſtit. moral. lib. 1. cap. 27. quæſt. 13.* exiſtimant actus iudiciales factos in die feſto illicitos quidem eſſe, validos tamen & non irritos, ac proinde valere quamuis iudex illos efficiendo peccet; & Azor citat pro ſe Speculatorem *in titulo de feriis, §. ſequitur, num. 5* Oſtienſem, & Ioannem Andream *cap. vltimo de feriis*, & Federicum *conſilio 11. 12. & 13.* modo ſint actus voluntariæ iuriſdictionis, vt emancipare, adoptare, libertate ſeruos donare, teſtamenta, & inſtrumenta inuentarij conficere, abſoluere ab excommunicatione vbi cauſæ cognitio non requiritur. Verum iam diximus cap. 12. numero 14. huiuſmodi actus & validos, & licitos eſſe; ſi enim ſunt validi, neceſſario liciti ſunt, vt probauimus hoc *cap. 13. numero 7. & cap. 12. numero 3.* ad quæ loca te remittimus, cum Soario & Toleto ibi allegatis id non vulgaribus argumentis probauimus, & ideo Antonius Butrius *ad prædictum cap. vltimum de feriis*, cenſet non valere huiuſmodi actus ſi illicite fiunt, in quo egregie cenſet, & nobiſcum ſentit.

18. Limitat tamen Caietanus, hoc non procedere in cauſis ſpiritualibus, vt ſunt cauſæ matrimoniales, nam in illis affirmat licitum eſſe & validum iuramentum in diebus feſtis, & conſequenter etiam licite poſſe teſtes examinari in iiſdem diebus feſtis, in cauſis ſpiritualibus, non autem in temporalibus, de quibus intelligit ſolum prohibitionem & irritationem iuris canonici in cap. 1. de ferriis. ita ſentit Caietanus *2. 2. quæſtion. 122. art. 4.* Et allegat Diuum Thomam *2. 2. quæſtione 89. art. 10.* At Diuus Thomas ibi, vt notat Soarius *tomo 1. de religione. lib. 2. de diebus feſtis capite 30. numero 8.* non loquitur de iuramento iuridico & forenſi

Digitized by Google

forenſi in ſpeciali, de quo agit *prædictum caput 1. de feriis.* ibi, *nec placitum fiat his diebus, nec aliquis ad mortem vel pœnam iudicetur, nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur*, ſed ſolum agit de iuramento in communi quodcunque illud ſit, ſiue ſolemne, ſiue iuridicum, ac forenſe, ſiue priuatum, & tunc dicit D. Thom. non eſſe conſentaneũ fini diei feſti, qui eſt ſpiritualibus vacare, iurare; ſi tamen fiat, non dicit eſſe ſpeciale peccatum contra aliquam iuris prohibitionem. Nam verba D. Thomæ ita habent: *Pro ſpiritualibus negotiis iuramenta poſſunt præſtari in ſolemnibus diebus quibus eſt ſpiritualibus rebus vacandum, non tamen tũc ſunt iuramenta præſtanda pro temporalibus rebus niſi forte ex magna neceſſitate.* Hæc ille. Nam verba prædicti capitis primi de feriis citantur à D. Thom. nec mentionem ibi facit de illo, quamobrem D. Thomas ibi non dicit hoc eſſe in temporalibus omnino prohibitum, ſed non eſſe faciendum. Dices verba capitis primi de feriis allegata ſatis oſtendunt loqui illud ſolummodo de cauſis temporalibus, non ſpiritualibus, ac proinde ſententiam Caietani optime procedere: nam verba capitis ita habent, *nec placitum fiat, nec aliquis ad mortem vel pœnam iudicetur, nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur*; in quibus verbis ſolum videtur loqui caput de rebus temporalibus, quæ ad mortem, vel pœnam ducunt. Verum, ſi ita eſſet explicandum caput, ſequeretur, ſolum iuramenta, & actus iudiciales prohiberi in cauſis criminalibus mortis aut pœnæ, non autem in aliis temporalibus, quod non eſt dicendum, nec Caietanus auſus eſt affirmare. Præterea illa verba, *Nec placitum fiat*, ſatis explicant intentionem Summi Pontificis fuiſſe comprehendere omnes cauſas forenſes, & ſpirituales, & temporales, *placitum* enim in iure canonico iudicium ſignificat, & ſpirituale, & temporale, quapropter verius cenſet Soarius *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis capite 30. numero* 8. prohibitionem factam *in prædicto capite 1. de feriis* generalem eſſe ad omnia iudicia, & cauſas forenſes, temporales, & ſpirituales; & exceptio, quam allegat D. Thomas, niſi forte in magna neceſſitate, tam procedit in cauſis ſpiritualibus, quam temporalibus, in quibus ſi hæc neceſſitas occurrat, licitum erit ipſum iudicium, & iuramentum in feſto, quia idipſum ſtatim excipitur eodem capite, *niſi pro pace, vel alia neceſſitate.* quæ autem hæc neceſſitas ſit, & diximus *cap.* 12. *numer.* 11. & dicemus infra.

19. Limitant etiam alij hanc prohibitionem non procedere in oblatione libelli contra partem iam citatam, quia licite & valide poteſt offerri, & recipi in diebus feriatis etiam ad honorem Dei, nedum ad honorem ſeu ad fauorem hominum, quales ſunt feriæ vindemiarum, ac meſſium. Et vero ſi loquamur de feriis introductis cauſa meſſium in fauorem hominum, non eſt dubium poſſe præſentari libellum iudici, in die feriata: ita docet Maranta 6. *parte ord. iud. in titulo de libelli oblatione, fol. 334. numero 19. columna* 1. conſtat ex lege *miles. §. ſexaginta. digeſtis de adult.* Si loquamur de diebus feriatis in honorem Dei, eſt dubium, ſed affirmatiue etiam reſpondendum eſt poſſe ſcilicet præſentari huiuſmodi libellum diebus feſtis, quando periculum eſt in mora, vel res eſt tempore peritura: ita reſoluit idem Maranta allegatus, & *in eadem 6. parte titulo, Actorum editio, folio* 430. *columna* 2. *numero* 37. & Bartolus *in lege ex quacumque. §. finali, in repetitione, digeſtis ſi quis in ius vocatus non ierit.* per gloſſam *in cap. placita 15. quæſtion.* 4. & idem tenet etiam Lanfrancus *in Clementina ſæpe, verſ. de plano, de verborum ſignificatione*; & Baldus *in lege prima Codice de feriis*, quod procedit etiam in libello appellatorio, vt notat Maranta ſecundo loco allegatus, per dictam leg. *miles. § ſexaginta. digeſtis de adult.* Fundamentum huius opinionis eſt, quia porrectio, oblatioque libelli non pertinet ad forenſem iudicij proceſſum, nec eſt actus iudicialis, ſed extraiudicialis, vt ſpecialiter notat Baldus *in dicta l. ex quacunque. col. finali, & in rubrica C. de in ius vocand.* & Felinus *in Clement. 1. columna 1. de libelli oblatione.* Vnde ſicut alij actus extraiudiciales poſſunt expediri, ac fieri in die feriata ad honorem Dei, vt habetur *in l. 1. in fine Codice de feriis.* ita & iſta præſentatio libelli. & hoc fundamentum procedit non ſolum quando res eſt tempore peritura, & eſt periculum in mora, ſed etiam quocunque alio tempore, cum actus iudiciales quocumque alio tempore diebus feſtis fieri poſſint.

Contrariam opinionem, quod ſcilicet non poſſit præſentari libellus diebus feſtis, tenet idem 20.
Baldus ſibi contrarius *in l. nec quidquam. §. de plano. digeſtis de officio Proconſulis.* & Abbas *in cap. ſignificauerunt*, & ibi etiam Felinus, *columna 4. de iudic.* & Allexander *in lege 1. digeſtis de feriis.* vbi acerrime & conſtantiſſime tenet, non poſſe præſentari libellum in die feriato ad honorem Dei, eo quod diſpoſitio dicti §. *ſexaginta, leg. miles. digeſtis de adult.* locum non habeat in diebus feriatis ad honorem Dei; idem tenet etiam Bartolus *in Extrauaganti ad reprimendum, in verſu, de plano*, etiam ſibi contrarius, & dicit Maranta *in 6. parte ordinis iudiciarij titulo de libelli oblat. folio 334. numero 19. fine columna.* 1. hanc opinionem eſſe magis communem, & qui illam ſecutus fuerit, neceſſe eſt, vt dicat oblationem libelli non eſſe actum extraiudicialem, ſed iudicialem, & ad ſtrepitum iudicij pertinere.

Ego magis in primam opinionem inclino, 21.
quia certum eſt poſſe huiuſmodi libellos offerri diebus feriatis cauſa meſſium, vt omnes vtriuſque iuris Interpretes fatentur, & patet ex diſpoſitione lege *miles §. ſexaginta. digeſtis de adult.* & ſemper cum eadem proportione loqui debemus in feriis introductis cauſa Dei, & cauſa hominum. Præterea actus forenſes geſti in feriis introductis cauſa meſſium de ſe ſunt inualidi, vt probauimus *cap.* 12. *numero* 11. cum multis Doctoribus, & ſolum in vno caſu validi ſunt, videlicet ſi fiant de conſenſu partium, alias non, vt ibidem etiam probauimus; cum ergo in iure modo concedantur oblationes libelli in dicta leg. miles, ſignum eſt huiuſmodi oblationes non eſſe actus iudiciales, nam quid aliud eſt illa conceſſio, quam quædam declaratio, qua ius declarat huiuſmodi libellorum oblationes actus iudiciales vere & proprie non eſſe.

An ferri poſſit licite & valide diebus feſtis; quid de ſententia excommunicationis, & in quibus cauſis valeat iuramentum iis diebus.

Sᴠᴍᴍᴀʀɪᴠᴍ.

Sententia lata in diebus feſtis illicita eſt, & ipſo iure inualida. *num. 22.*

Quid de ſententia excommunicationis. *ibid.*

An ſententia lata in die feſto mandari poſſit executioni in die feſto? Quidam affirmant, alij melius negant. *numero 23.*

Appellatio intimari poteſt iudici in die feriato vtroque feriarum genere. nu. 24. verſu, nihilominus dicendum.

Licet aduocato informare iudicem ſcripto in die feſto. *numero 25.*

Quæ diſtinctio ſit inter iudicem arbitrum, & arbitratorem. *num. 26.*

Iudex arbitrator eſt amicabilis compoſitor, & mediator pacis, & hic poteſt licite, & valide exercere munus ſuum die feſto. *num. 26.*

Arbiter vel eſt arbiter iuris, vel facti: facti eſt ille qui de conſenſu partium eligitur, vt ſeruato iuris ordine factoque proceſſu ſententiam ferat, & hic nec licite nec valide illam ferre poteſt die feſto. *nu. 26 & 27.*

Iudex arbiter poteſt eligi à partibus licite & valide in die feſto. *num. 26.*

Quis ſit iudex arbiter iuris. *nu. 27.*

Nec valide nec licite poteſt ferre ſententiam in die feſto. *ibid.*

Inquiſitores fidei poſſunt ſententiam ferre licite & valide in die feſto contra hæreticos. *num. 28.*

Confeſſio rei cuiuſque accipi poteſt die feſto licite, & valide. *num. 28.*

Latro inſignis & quodcunque delictum atrox ſi cum publico ſcandalo commiſſum ſit, in die feſto licite & valide per ſententiam condemnari poteſt. *num. 28.*

An iuramenta extraiudicialia prohibeantur in die feſto, & quæ, & in quibus caſibus licite & valide præſtari poſſint. *num. 29. & 30.*

Tranſgreſſio præcepti de ceſſatione iuramentorum iudicialium eſt de ſe mortaliter illicita. *nu. 31.*

22. CErtum eſt ſententiam diebus feſtis latam nõ valere, & ipſo iure eſſe irritam patet ex cap. vltimo *de ferijs.* ibi, *nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia.* & ex l. vltima C. *de ferijs. Taceat apparitio, horrida vox ſileat*, ita communiter Dd. Dubium ergo eſt an hoc procedat in omni ſententia abſolute loquendo: ſunt enim multi, qui exiſtimant hoc non procedere in ſententia excommunicationis, & ſic validam eſſe & licitam ſi feratur diebus feſtis. ita docet Caiet. 2. 2. *quæſt.* 122. *a.* 4. Fredericus *conſilio* 11. 12. & 13. Maranta 6. *p. ord. iud. titulo, Actorum edit. fol.* 432. *col.* 1. *n.* 47. Speculat. *in tit. de ferijs. § ſequitur, verſu, Porrò ea*; Abbas *in c. vltimo de ferijs. n.* 16. & 18. vbi plures alios in hanc ſententiam refert. Soar. *to.* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis ca.* 30. *nu.* 9. Tabiena *verbo, Feria nu.* 2. vbi tenet poſſe iudicem abſoluere, & excommunicare vbi cauſæ cognitio non requiritur, & eſt ſententia certa ſi loquamur de excommunicatione, & abſolutiue, quæ cauſæ cognitionem non requirit, & fundamentum eſt, quia excommunicare non tam eſt procedere, & iudicare, quam legem ferre, & præceptum imponere, & ideo non eſt actus iudicialis; ſolum autem iudiciales actus, & ad forenſem ſtrepitum pertinentes prohibentur, & irritantur ipſo facto in iure. Antonius tamen Butrius ad prædictum c. vltimum *de ferijs*, contrarium tenet, ex eo fundamento, quod lex vltima C. *de ferijs* dicit, *Omnis vox iudicis ſileat*: excommunicatio autem vox eſt iudicis, actus, & præceptum illius. Sed ad hoc reſpondet Soar. hoc intelligendum eſſe de voce pertinente ad ſtrepitum iudicij, & ad proceſſum iudicialem: excommunicatio autem non eſt proceſſus iudicialis, cum excommunicare non ſit iudicare. Hinc ſequitur abſolutionem etiam non eſſe prohibitam, nec irritam diebus feſtis, quia eadem eſt de illa ratio, atque de excommunicatione, & aliunde eſt fauorabilior, quia eſt ſpirituale bonum, & per eam periculo animæ obuiatur. quæ etiam ratio poteſt ſuo modo ipſi excommunicationi applicari, quæ eſt medicinalis pœna, & ad bonum animæ ordinatur, & ita de abſolutione loquens docet Soar. allegatus *dicto nu.* 9.

An autem ſententia lata in die non feſto, mandari poſſit in die feſto executioni, eſt dubium magnum. 23. Affirmat Pan. *in c. vltimo de ferijs*, & præcipue *in c. vlt. de iud. n.* 22. Tabiena *verbo Feriæ n.* 2. probant, quia in cap. vltimo *de ferijs* ſolum prohibentur ſtrepitus iudicialis, & actus forenſis: executio autem ſententiæ, non eſt actus iudicialis, ſed extraiudicialis, ac proinde non prohibetur diebus feſtis, & ideo dicunt licite, & valide fieri poſſe. Contrarium tenet Felinus *in cap. vlt. de iudic. numero* 13. & Soar. *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 30. *numero* 11. vbi cenſent executionem ſententiæ latæ die non feſto, prohiberi die feſto, ac proinde illicite & inualide id fieri ſi eo die fiat, vel ſaltem irritari, & inualidari quantum iuridice poteſt: dicit autem inualidari quantum iuridice poteſt, quia cum ſæpe executio conſiſtat in facto, aliquando eſt irreuocabilis, vt de ſe conſtat: opinio Soarij his fundamentis ſtabilitur. Primo, quia ipſemet Panormitanus *in c.* 1. *de ferijs*, fatetur executionem eſſe prohibitam, præſertim in cauſa criminali. nam licet textus ibi ſolum prohibeat, ne quis in feſto ad pœnam iudicetur: tamen ipſe intelligit etiam eſſe prohibitum adiudicari, & executioni mandari; ergo eadem ratione vbicumque prohibetur ſententia in die feſto, etiam prohibetur executio illius, iudicio ipſius Panormitani. Secundo, quia *in l. actus*; *l. vt in die* C. *de ferijs* prohibentur in die feſto omnes ſpectantes ad forum contentioſum, & irritantur: & in l. vltima C. *de ferijs* expreſſe dicitur: *Vt à cunctis executionibus excuſetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, taceat apparitio, præconis horrida vox ſileat.* Quæ omnia, vt notat Soar. allegatus, executionem ſignificant ſententiæ latæ: & quamuis hæc materia non videatur ſpectare ad leges ciuiles, tamen cum diſponant immediate de actibus ciuilibus, & in fauorẽ religionis, per eas recte explicatur ius canonicum, vt docte animaduertit Soarius allegatus. Tertio, quia executio ſententiæ ſub ſtrepitu contentioſi iudicij continetur, vt aperte ſignificatur in dicta l. *vt in die.* C. *de ferijs.* nam ſtrepitus iudicialis, vt dicitur *ca. vltimo, de ferijs*, eſt ille, in quo iurgia, & quæſtiones, ac perturbationes excitantur: in executione autem ſententiæ maior perturbatio eſſe ſolet, & maiores quæſtiones ac iurgia excitantur, vt experientia docet, quam in ſententiæ probatione, & tamen probatio prohibetur & irritatur; ergo & executio etiam prohibetur, & irritatur in præfata l. vltima. C. *de ferijs*, in qua irritantur omnes actus, qui prohibentur. Hæc ſententia Soarij mihi videtur probabilior, & tenenda; re enim vera nullibi, vt experientia docet, fit maior ſtrepitus, quam in executione ſententiæ, nec dici poteſt ille actus extraiudicialis, cum ſit vltima executio iudicij, & ad illud

ſtiſſimæ ſunt, prohibentur enim propter iurgia, diſſenſiones diſtractioneſque, quas ſecum afferunt, & magno ſunt impedimento ad vacandum Deo, & rebus diuinis diebus feſtis, & quia per ſe pertrahunt ad peccatum, vt notauit Panormitan. *in cap. vltimo de feriis*, & Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 29. num. 1. fine.* Syl. *verbo Dominica quæſtione* 5. & alij paſſim, vide infra *capite* 13. *numero* 7.

3. Primum ergo opus, quod prohibetur, eſt mercatus. Et ſi vim iuris attendamus, nomine mercatus, vt notat Soar. allegatus *num.* 2. omnes interdicuntur contractus, emptiones, venditiones locationes, permutationes, &c. quæ quidem de ſe, ſi diebus feſtis fiant, validæ ſunt at illicitæ: actiones vero, & actus iudiciales, & illiciti, & inualidi ſunt, ſi iiſdem diebus fiant. nam lex prohibens contractus, non illos irritat, vt patet ex c. 1. *de feriis*: lex vero prohibens actus iudiciales, illos irritat & caſſat. Hos tamen contractus conſuetudo fecit iam licitos, non autem actus iudiciales vt infra videbimus *num.* 4. ita docet Soar. *tomo* 1. *de rel. lib.* 3. *de diebus feſtis cap.* 30. *n.* 2. Ioannes And. & Panorm. *in cap. vltimo de feriis.* Sylu. *verbo Dominica quæſt.* 3. *fine.* Toletus *lib.* 4. *Summæ cap.* 24. *à num.* 4. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 13. *num.* 13. & 8. vbi dicit peccare iudicem, ſi aliquid præcipiat ſpectans ad iudicium forenſe; vnde ſi peccat, ideo peccat quia aliquid iubet contra legem canonicam irritantem ac prohibentem talem actum forenſem, ac proinde actus ipſe manet illicitus, & ipſo facto irritus, vt videbimus *cap.* 13. *numero* 17. ad quem locum te remittimus.

4. Sunt autem tria genera mercatuum. Primum nundinæ publicæ, quæ ſemel, bis, aut ter in anno magno hominum concurſu fiunt, ad certum locum: & hæ nundinæ directe prohibentur, & iure ſunt illicitæ, quia prohibitæ, conſuetudo tamen fecit illas iam licitas: videmus enim huiuſmodi nundinas fieri diebus feſtis, non ſolum quando contingit dies feſtos coniungi cum diebus nundinarum, ſed etiam directa intentione feſtum deſignando ad prædictas nundinas, vt celebriores fiant, & quod iam ob conſuetudinem ſint licitæ, docet Naua. *in manuali Lat. capit.* 13. *numero* 8. Toletus *in Summa lib.* 4. *cap.* 24. *num.* 4. Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 29. *numero* 3. Caietanus 2. 2. *quæſt.* 122. *art.* 4. & ratio eſt clara, quia tota obſeruatio feſtorum, & quoad electionem diei, & quoad tempus 24. horarum, eſt de lege humana, & iure Eccleſiaſtico, vt late probauimus c. 1. n. 2. poteſt autem conſuetudo moderari ea, quæ ſunt de iure humano, ſicut & tollere omnino. Præterea in his nundinis poſſunt inueniri aliquæ rationes cohoneſtantes conſuetudinem illarum. Prima eſt publica neceſſitas, ſolent enim fieri nundinæ in diebus feſtis interdum, vt ruſticani, & pauperes homines illas adeant, cum non poſſint in profeſtis operas ſuas deſerere. Secunda eſt pietas. fiunt enim aliquando nundinæ die feſto in aliquo loco, quia eo die ſolet multitudo populorum illuc conuenire cauſa pietatis, & tunc ne cogantur illuc iterum redire, vel ibidē detineri, cum magno diſpendio, nundinæ celebrantur. Nam propter eas rationes ipſum actū cohoneſtantes fecit eadem conſuetudo celebrationem contractuum iam licitam, ſolent enim bona mortuorum & orphanorum publice dieb⁹ feſtis ſub haſta vendi: beneficia, res Eccleſiaſticas, & Eccleſiarum prouentus ad locationem proponi ſub præconio: operarios conduci à prandio, quæ communiter tolerantur à paſtoribus, & ideo conſuetudine ſunt licita, vt docet Soar. citatus *to.* 1. *de rel. lib.* 2. *de dieb. feſtis, c.* 29. *n.* 3.

Neque obſtat Hoſtienſis & Abbas *in cap.* 1. *de feriis.* dum aiunt nulla conſuetudine reddi poſſe licitos huiuſmodi mercatus publicos nundinarū & fundamentum illorum eſt, quia licet mercari abſolute peccatum mortale non ſit, eſt tamen ex genere actionum, quæ ad peccatum mortale trahunt, vix enim inter ementes, & vendentes, non dabitur peccatum aliquod, vt de ſe patet, & habetur *in cap. qualitas de pœnitent. diſt.* 5. & propter hanc cauſam ſpecialiter prohiberi dicunt huiuſmodi mercatus diebus feſtis: deinde, quia multum diſtrahunt animum à diuinis, ad quæ deſtinantur feſta, & ideo cenſent huiuſmodi Doctores has conſuetudines eſſe tanquam iniquas, & irrationabiles explodendas, & ad ſummum excuſari poſſe ab exteriori pœna, non à culpa. Hoc tamen fundamentum parum conuincit, cum illud non obſtet quominus huiuſmodi mercatus exerceantur licite aliis temporibus, & diebus profeſtis: ergo nec obſtabit quominus in diebus feſtis licite fiant, ſi in illis ſpecialiter non prohibeantur, vbi autem conſuetudo præualuit, iam ceſſauit prohibitio. Deinde quia illa ratio pertinet ad motiuum legiſlatoris, non tamen facit materiam legis ita iniquam, & neceſſariam, vt contra illam non poſſit præualere conſuetudo, vt optime notauit Soar. *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de dieb. feſtis capite* 29. *num.* 4. Si ergo conſuetudo contraria poteſt feſtum omnino tollere, quomodo non poterit minuere illud, ita vt in illo ſint huiuſmodi mercatus nundinarum liciti. 5.

Obſeruandum tamen eſt nunquam iſtam conſuetudinem potuiſſe ita introduci, vt Miſſa licite omitti poſſit, abſque ſpeciali neceſſitate excuſante. & ſic ſine dubio tenendum eſt, peccare lethaliter illos, qui his diebus Miſſam non audiunt, niſi aliunde iuſte excuſentur. Sic docet Soarius *dicto tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis capite* 29. *num.* 4. *fine.* Nauar. *in manuali Lat. cap.* 13. *num.* 8. Toletus *libro* 4. *cap.* 24. Syluester. *verbo Dominica num.* 4. *verſu, His tamen.* vbi dicit nulla conſuetudine rationabili poſſe homines reddi inhabiles ad Miſſam audiendam. Dices, conſuetudo poteſt tollere omnino totum feſtum tollendo Miſſam ſimul: ergo poteſt tollere Miſſam, manendo feſtum: ſi enim poteſt tollere totum feſtum, etiam poteſt minuere illud, quoad obligationem Miſſæ, cum eiuſdem ſit poteſtatis tollere & minuere? Reſpondeo non valere conſequentiam, nam conſuetudo poteſt facere de die feſto non feſtum & per ſubtractionem materiæ, tollere obligationem Miſſæ, quamuis non poſſit efficere vt manente feſto obligatio tollatur Miſſæ, ſimiliter poteſt facere, vt aliqua actio ſeruilis licita ſit, in die feſto manente eodem feſto: & ſicut poteſt facere, vt opus de ſe non ſeruile, prohibitum tamen iure humano, ſit licitum, vt mercatus nundinarum: ita poteſt efficere, vt religioſus cultus Dei, conſiſtens in ceſſatione omnium operū ſeruilium, ſit etiam de iure humano, aut diuino poſitiuo, & cæremoniali, nō naturali, poterat enim Deus ponere hunc cultū in ceſſatione huius potius operis ſeruilis, quam alterius, aut in ceſſatione aliquorum, nō omniū, aut in aliis reb. non in ceſſatione 6.

ceſſatione operum ſeruilium, vt late probauimus *capite 1. numero 2.* & docet egregie Soarius *tomo 1. de religione libro 2. de diebus feſtis capite primo numero decimo.*

7. Ad ſecundum genus mercatus pertinent illæ nundinæ, quæ fiunt ſingulis hebdomadis in ſingulis vrbibus, oppidis, pagis, &c. in aliquo certo die, quæ etiam ſpectato iure non licent in die feſto, cum facile transferri poſſint in alium diem non feſtum, niſi tamen conſuetudo aliter obtineat. ita docet Soarius *tomo 1. de religione libro 2, de diebus feſtis capite 29. numero 5.* Nauar. *in manuali Lat. capite 13. numero* 8. Toletus *libro 4. Summa capite 24. numero 4.* Syluester *verbo Dominica quæſtione 5.* Caietanus *in Summa, verbo, in feſto licita* & alij, & fundamentum eſt idem quod ſuperius. nam conſuetudo poteſt tollere & minuere ea, quæ ſunt de iure humano. Deinde huiuſmodi nundinæ menſtruæ, aut hebdomadariæ fieri poſſunt in die feſto in gratiam emptorum, vel quia fortaſſe ſunt ruſtici & peregrini qui alio die adeſſe huic vrbi non poſſunt. Interdum etiam in gratiam venditorum, qui alio die non poſſunt vendere ex defectu ementium, quæ omnia generaliter ſpectata ad Publicam vtilitatem pertinent his tamen non obſtantibus lex canonica obligabit, niſi conſuetudo aliter obtineat, vt ſupra diximus.

8. Ad tertium genus mercatus ſpectant emptiones, & venditiones quotidianæ apertis officinis, quæ directe etiam interdicuntur iure canonico, & hoc genus eſt in viridi obſeruantia, vnde peccant mortaliter, qui vendunt aut emunt die feſto multum temporis conſumendo in his emptionibus, non tamen ſi exiguum, vt in vendendis emendiſque candelis, & aliis eſculentis, & poculentis, quibus de pretio non eſt conueniendum, quia iam æſtimatum eſt, & cito fit. ita Nauarrus *dicto capite 13, numero* 8. Syluester *verbo Dominica, quæſtione 5. initio*: vbi etiam excuſat verrentes domos diebus feſtis, cum huiuſmodi actiones & breues ſint, & non multum auocent à rebus diuinis. Imo Caietanus 2. 2. *quæſtione* 122. *articulo* 4. ait nunquam fuiſſe prohibitum emere in die feſto neceſſaria ad victum & potum illius diei, quod ſentit verum Soarius *tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis capite* 29. *num.* 2. in iis tantum rebus, quæ ante illum diem commode emi non poterunt, aut quando moralis neceſſitas occurrit, quod iudicio prudentis committitur: quæ tamen facile vitari poſſunt, vitanda ſunt, inquit Soarius, niſi propter leuitatem materiæ, & communem vſum ac conſuetudinem excuſentur ementes & vendentes. Sic propter huiuſmodi vſum ac conſuetudinem iam non eſt peccatum mortale emere & vendere artocreares, & res leuiores, olera ſcilicet & condimenta, quia ſolent mercenarij artifices ea vendere videntibus & non repugnantibus Eccleſiæ paſtoribus. Similiter non erit peccatum mortale vendere calceos & alia huiuſmodi, cum paſſim etiam hæc venditio toleretur & publice fiat, ita docet Soarius hic citatus n. 3. imo forte nec veniale, cum hæc & neceſſaria ſint, & modico tempore fiat, & poteſt hæc cōſuetudo tolerari propter ruſticos, qui non poſſunt commode aliis diebus ad vrbem venire quin ſuas operas deſerant cum magno detrimento.

9. Secundum genus operum quod prohibetur iure canonico diebus feſtis, eſt opus placitum, ſeu iudicium forenſe: ſignificantur enim in iure canonico, nomine operis placiti, omnes actiones conſtituentes forenſe iudicium. nam vt optime notat Soar. *to. 1. de rel. lib. 2. de diebus feſtis ca. 19. n.* 8. extra ſacros canones nullibi nomine operis placiti, actiones forenſes ſignificantur. Proprie enim placitum ſignificare ſolet electionem voluntatis cum conſenſu. vnde etiam obiectum voluntati applicatum placitum vocatur, *Geneſ. 24. A Domino egreſſus eſt ſermo, non poſſumus extra placitum eius, quicquam loqui.* Significat etiam mentis decretum ſic ſententiæ Philoſophorum & medicorum placita appellantur: & hoc etiam modo quæ decreta ſunt à Deo, vel à Principe, vel ſenatu: Placita dicuntur. Prouerbiorum 10. *Labia iuſta conſiderant placita & os impiorum peruerſa.* Terminus etiam conſtitutus ad aliquid definiendum, placitum dicitur 2. Regum 20. *Moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat Rex.* quia ergo ordinarie in forenſi iudicio iuxta voluntatem & arbitrium iudicis legibus & iure regulatum, vel terminus ad comparendum dierum conſtituitur, vel decreta & ſententiæ proferuntur, ideo tota cognitio forenſis cauſæ & tractatio, nomine placiti, iure canonico ſignificatur, vt patet *ex c. 1. de feriis 15. q.* 4. ibi, *His diebus nec placitum fiat, neq; aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur, nec ſacramenta, id eſt, iuramenta præſtentur.* & *c. vltimo de feriis* magis hoc declaratur, ſic enim ibi: *Debet iudicialis ſtrepitus diebus conquieſcere feriatis, quod ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti.* & poſtea: *vt nec habeatur proceſſus, nec feratur ſententia*: quibus verbis ea omnia prohibentur clare, & quæ ad Formationem proceſſus, & ad prolationem ſententiæ, requiruntur: & ſic omne opus iudiciale ciuile & criminale ſub nomine placiti interdicitur, vt notat Soar. *tomo 1. de rel. lib. 2. de dieb. feſtis cap. 29. num.* 8. Toletus *lib. 4. Summa capit. 24. num. 5.* Nauar. *in manuali Lat. num. 13. cap. 13.* Caietanus 2. 2. *q. 122. art.* 4. & alij paſſim.

In forenſi ergo iudicio multæ inueniuntur perſonæ illud conſtituentes, iudex ſcilicet, & partes, videlicet, actor, & reus, teſtes, tabellio, Aduocatus, & ſi qui ſunt alij iudicij miniſtri. Omnes iſtiuſmodi homines tenentur ſeruare legem dierum feſtorum, quoad actiones forenſes, vt optime declaratur in l. vltima. *C. de feriis.* & ſimiliter ſinguli gaudent feriatione, & indulgentia diei feſti, etiamſi aliis oneroſa eſſe videatur, quia lex indifferenter & generaliter loquitur, vt optime animaduertit Soar. citatus *nu. præcedenti fine n. 6.* 10.

Partes igitur iudicij forenſis tres ſunt: inchoatio cauſæ, quæ à citatione incipit, formatio proceſſus, & terminus iudicij, ſeu prolatio ſententiæ & hæ omnes non ſolum iure prohibentur, ſed etiam irritantur ipſo iure & facto, ſi diebus feſtis fiant: nam in cap. vltimo de feriis, expreſſe dicitur: *Nec proceſſus habitus teneat nec ſententia.* quæ verba clariora ſunt quam illa, quæ habentur iure ciuili *l. vt in die, C. de feriis, fine. Quod contra hoc factum fuerit, omnibus modis irritetur.* nam ex vi verbi *irritetur*, dubitare quis poterat, an eſſet irritum ipſo facto, an irritandum: ius autem canonicum expreſſe declarauit totum eſſe ipſo facto, irritum, quia non tenet. Eundem tamen fuiſſe ſenſum legis ciuilis exiſtimo, nam verba illa *Omnibus modis irritetur*, irritationem ipſius actus ipſo facto oſtendunt, & quamuis non oſtendant, iam ius ciuile emendatum eſt per ius canonicum: & vero quod omnes actus iudiciales in die feſto ipſo facto ſint 11.

nulli ac caſſi, docet etiam Soarius *tomo primo de religione libro Secundo capite trigeſimo numero primo* Maranta *part. 4. ordinis iudic. diſtinctione 16. numero* 81. *folio* 232. *columna* 1. *fine.* Speculator *titul. de citatione* §. 1. *columna* 7. *verſu item excipitur quod facta eſt, & titulo de feriis.* §. *finali.* vbi docet nec de conſenſu partium eſſe actus validos iudiciales, ac forenſes, ſi die feſto fiant: & idem docent Abbas *dicto capite vltimo de feriis. columna* 4. *verbo ſed quæro.* & Bartolus *in lege ſi feriatis. ff. de arbitris.* & Baldus *in l.* 1. *C. de feriis.* & Toletus *libro* 4. *Summæ capite* 24. *numero* 5. Tabiena *verbo Feriæ. numero* 2. Sylueſter *verbo Dominica numero* 2. vbi egregie docet non poſſe partes renunciare huiuſmodi feriis introductis in honorem Dei, & citat prædictum caput *conqueſtus*, quod eſt vltimum, de feriis, à nobis allegatum. Valent tamen actus iudiciales facti de conſenſu partium in feriis ruralibus introductis propter collectionem fructuum, vt notat Maranta citatus *numero* 83. Sylueſter, Tabiena, & Soarius hic allegatus, & hæc eſt diſtinctio quoad actus iudiciales inter ferias rurales, & ferias introductas in honorem Dei, dierumque feſtorum, quod actus forenſes in illis facti ac geſti non valeant, nec de conſenſu partium, actus verò in iſtis facti valeant tantum de conſenſu partium, aliàs non: & ratio eſt, quia rurales feriæ ſunt introductæ in fauorem hominum propter collectionem fructuum; & vnuſquiſque poteſt renunciare fauori ſibi conceſſo, feriæ vero dierum feſtorum non ſunt introductæ in fauorem hominum, ſed in fauorem Dei, & ideo non poſſunt illis litigantes renunciare. Et vero extra hunc conſenſum partium non valere forenſes actus geſtos in feriis ruralibus, docet Robertus Maranta egregie *parte 6. de ordine iudiciario vbi de actorum edition f.* 430. *col.* 2. *num.* 36.

12. Sunt tamen nihilominus nonnulli caſus, in quibus & valent, & liciti ſunt actus iudiciales, ſi in vtriſque feriis gerantur, hoc eſt, tam in feriis hominum, quam Dei, qui à Doctoribus paſſim pro limitatione illius regulæ generalis quod non valeant forenſes actus, nec liciti ſint, ſi in diebus gerantur feſtis, afferuntur. Valent enim & liciti ſunt huiuſmodi actus, etiamſi in feriis introductis in honorem Dei: ſi fiant pro pace publica, pro pietate; pro neceſſitate vrgente, & requirente celebritatem iudicij. ita Toletus *libro 4. Summæ, capite* 24. *numero* 5. Nauarrus *in manuali Latino capite* 13 *numero* 13. Maranta *6. parte ord. iud. vbi de actorum edit. fol.* 43. *colum* 1. *numero* 41. & patet ex lege 1. & 2. *ff de feriis.* Sic belli tempore ſi neceſſitas vrgeat, poteſt ferri ſententia, & licite, & valide diebus feſtis: vt docet Toletus citatus. Et contra furem inſignem, ferri poteſt licite ſententia, & valide die feſto: & in cruce ſuſpendi, ſi neceſſitas vrgeat, & timeatur illius euaſio ac fuga. *lege pronuntiandum.* & ibi Bartolus & Baldus. *C. de feriis.* Maranta citatus *6. parte ordinis iudic. vbi de actorum edit. folio* 430. *col.* 2. *numero* 38. Item ſi loquamur de feriis ruſticanis cauſa meſſium introductis, ſi ſententia fuit lata ante has ferias, poteſt mandari executioni ipſis feriis, etiam repugnantibus & contradicentibus ipſis partibus: vt probat egregie Tabiena *verbo Feriæ numero* 3. & idem tenet Maranta citatus *numero* 47. *folio* 131. quamuis non dicat contradicentibus partibus. Similiter etiam fieri poſſunt actus iudiciales, & ferri ſententia, & examinari teſtes diebus feſtis ac aliis feriis introductis in honorem hominum, ſi ex eo quod id tunc non fiat, peribit iuſtitia: ſic docet Maranta *6. parte ordinis iudiciarij vbi de actorum edit. folio* 431. *columna* 1. *numero* 31. & patet ex lege 1. & 2. *ff. de feriis.* Toletus allegatus *libro* 4. *Summæ cap.* 24. Tabiena *dicto verbo Feriæ numero* 2. Item licite & valide audiri poſſunt à iudice litigantes diebus feſtis quando ſunt pauperes, & de longinquo veniunt. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 13. *n.* 13. Toletus citatus, Tabiena *loco allegato.* & alij. Licite etiam & valide tabelliones ſcribere poſſunt teſtes excipere & actus conficere forenſes, ob pietatem & paupertatem partium diebus feſtis, quia alio tempore teſtes, & perſonæ requiſitæ commode haberi non poſſunt. Toletus citatus Nauarrus etiam allegatus, Caietanus 2. 2. *quæſt.* 122. *articulo* 4. & id etiam procedit in cauſis illorum qui ſunt in vincula detruſi, vt ſpecialiter notat Maranta *6. parte ordinis iudiciarij. vbi de actorum editione numero* 48. *folio* 431. *columna* 1. & patet ex lege *dies ff. de feriis* & ibi Alexander. & habetur etiam in lege *cuſtodiæ. ff. de publication. iudic.*

Non poſſunt tamen procedere iudices, nec alij iuſtitiæ miniſtri in alienatione rerum minoris, nec decretum ponere die feriata, nec eſt validum ſi ponatur. Sic docet Maranta *6. parte ordinis iudiciarij. vbi de actorum editione folio* 431. *col.* 1. *numero* 4. Speculator *in titulo de feriis* §. *ſequitur, fine.* 13.

Omnes etiam actus voluntariæ iuriſdictionis poſſunt licite & valide exerceri diebus feriatis, vtroque feriarum genere, vt eſt emancipare, adoptare, libertatem ſeruis concedere, tutores pupillorum conſtituere ac dare, celebrare contractus, teſtamenta conficere, & inſtrumenta libertatis. ita Sylueſter *verbo Dominica quæſt.* 3. *numero* 5. Robertus Maranta *6. part. ordinis iudic. vbi de actorum edit. folio* 430. *col.* 1. *num.* 39. Speculator *in titulo de feriis.* §. *ſequitur verſu quod ſi in feriis. & verſu Porro.* & Abbas *in cap. conqueſtus columna* 2. *de feriis.* & eſt textus *in l. actus. C. de feriis.* & communiter omnes DD. & ita docet etiam Soarius *tomo primo de religione libro* 2. *de diebus feſtis capite* 30 *numero* 10. nam in dicta lege *actus. C. de feriis* aſſeritur, poſſe fieri, emancipationes & manu miſſiones diebus feſtis, & ſuper his acta fieri permittuntur. & efficacius id probatur *ex cap. vltimo de feriis,* vbi ſolum iudiciales ſtrepitus prohibentur, & quæ ad illos pertinent: dicitur autem eſſe iudicialis ſtrepitus, vbi cauſa eſt contentioſa, & litigioſa, & vbi quæſtiones, & iurgia tractantur, vt ibidem ſignificatur, & ea quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ, vt manumiſſiones, diſpenſationes, indulgentiæ, emancipare, adoptare, priuilegia concedere, & alia ſimilia non fiunt cum ſtrepitu iudiciali, nec ad forum contentioſum ſpectant. 14.

Item quando iuriſdictio iudicis eſſet expiratura, & iuſtitia in alio iudice periret, iuxta ea quæ diximus *numero* 12. *verſu ſimiliter.* Et ſententia excommunicationis ferri etiam poteſt licite & valide diebus feriatis, ac feſtiuis, & publicari. Maranta *part. 6. ord. iudic. numero* 46. *folio* 431. Speculator *in titulo de feriis.* §. *ſequitur. verſu Porro ea* Et Federicus de ſenis *conſil.* 11. Poteſt etiam debitor ſuſpectus de fuga licite capi ac comprehendi in die feriato, etiam ad honorem Dei. gloſſa ſingularis *in lege finali C. de feriis.* Abbas, & communiter Doctores *in lege feriatis, eo* 15.

dem

Digitized by Google

dem titulo. Iaſon *in lege ſecunda col. 6. in principio ff. de iuriſ. omn. iud* Robertus Maranta 9. *part. ordinis iudiciar. folio.* 431. *vbi de act. editione numero* 41. *col.* 1. Si tamen mos fuerit ac conſuetudo, vt in aliquo regno, ac prouincia, valeant actus iudiciales, ac forenſes in diebus feriaris geſti; ea conſuetudo obſeruanda & tenenda erit, cum huiuſmodi feriæ de iure humano ſint, & conſuetudo poteſt ius humanum tollere, & imminuere, vt ſæpe diximus. Sic in regno Neapolitano hodie nullæ ſunt meſſium & vindemiarum feriæ, quia per conſuetudinem totius regni ſublatæ ſunt, vt refert idem Maranta citatus *folio.* 431. *numer.* 49. & valent actus iudicij in ijs locis facti. Reliqua quæ deſunt ſequenti capite inuenientur, nam materiam huius capitis diuiſimus, quia iam multum excurrerat.

Capvt XIII.

Vtrum citatio fieri poſſit in die feſto, & teſtes examinari, ferri ſententia, & fieri proceſſus extra cauſam pietatis, neceſſitatis, & paupertatis.

Svmmarivm.

Citatio facta in die feriato ad honorem Dei non valet. num. 1.

Idem de commiſsione iudicis expedita in die feſto. ibid.

Citatio facta pro die feſto, id eſt, vt pars reſpondeat coram iudice in die feſto, eſt nulla, & peccaminoſa. nu. 2.

Quid ſi citatio fiat pro decimo vel duodecimo die menſis vel hebdomadis, vel ſi iudex dicat. Do tibi terminum duodecim vel tredecim dierum, vt coram me compareas & vltimus dies termini ſit feſtus. Prima opinio docet valere citationem, & teneri partem comparere die ſequenti. numer. 3.

& remiſsiue ad numerum 5.

Si intra illos dies termini aſsignati vnus vel plures dies termini ſint feſtiui, adhuc tenetur pars comparere vltimo die aſsignato, ſi vltimus non ſit feſtiuus. num. 4.

Secunda opinio docet non valere citationem quando dantur dies certi pro termino. v. c. cap. 12. *vel* 13. *ſi vltimus feſtiuus ſit, & non teneri partem citatam comparere die proxime ſequenti. num* 6.

Reiicitur hac opinio, & approbatur prima numero tertio poſita. num. 6.

Quid ſi iudex dicat: Præcipio tibi, vt compareas coram me decimo die præſentis menſis, & contingat illum eſſe feſtum. num. 7.

Quidam dicunt non valere, alij melius valere ibi. verſu, ſed reuera exiſtimo.

Limitanda ſunt omnia, niſi citatio fieret pro tali cauſa, quæ etiam die feriata agi poſsit, quia tunc valeret huiuſmodi citatio. num. 8

Remiſsiue ad caput duodecimum. num. 12.

Quæ ſit illa cauſa. ibid.

Quid ſi iudex in vno loco ſit, & pars in alio, & terminus præſcriptus ad comparendum ſit in loco iudicis dies ſolutus, & in loco partis dies feſtus. numero 9.

Quid è contra. ibid.

Actus iudiciales, & examinatio teſtium poterit fieri extra locum iudicis, modo ibi dies feſtus non ſit, quamuis ſit in loco iudicis, & modo iudex id in die feſto, non mandauerit. num. 10.

An valeat citatio facta in die feſto, & mandata in die non feſto. num. 11.

Quid dicendum eſt ſi è contrario mandata ſit in die feſto, & intimata ſeu facta in die non feſto. numero 12.

Quid ſi malitia iudicis ita fiat, vel mero caſu. ibidem

Certum in primis eſt citationem factam in die feriato ad honorem Dei non valere, nec 1.
ſolum non valet citatio eo die facta, ſed etiam commiſſio iudicis, vt docte animaduertit Maranta 6. *parte. ordinis iudiciarij folio* 322. *numer.* 119. *titulo vbi recte concipiatur citatio*: patet ex l. finali C. *de ferriis.* ibi, *Omnis vox iudicis ſileat debet tempore feriarum in honorem Dei*; & ex leg. *ex quacunque ff. ſi quis in ius vocat. non ierit.* Azor *libro primo inſtitutionum moralium parte Secunda capite vigeſimoſeptimo quæſtione decima quinta* Panormitanus *in caput conquiſtus. de ferriis numero decimo nono* vbi citat pro hac opinione Ioannem Andream, Antonium Butrium, Bartolum & Calderinum. Dices in citatione tres actus reperiuntur, videlicet commiſſio iudicis ad citationem; ipſa actualis citatio, ſeu executio commiſſionis: & proceſſus qui ex vi citationis fit. Primus & ſecundus actus videntur valere cum ſint veluti actus extraiudiciales; vltimus vero non valere, quæ fuit opinio Cyni, quem citat Panormitanus allegatus; dicebat enim Cynus in citatione tres actus reperiri; commiſſionem iudicis, actualem citationem, & proceſſum ex vi talis citationis factum; & primum & ſecundum actum valere, vltimum vero non valere. Dicendum tamen eſt cum Doctoribus allegatis nullum ex his tribus actibus valere, cum iure prohibeatur citatio, non ſolum ratione effectus, hoc eſt, ratione proceſſus, ſed etiam ratione ſui principij, & originis. nam lege vltima C. *de ferriis*, dicitur, *Taceat apparitio, præconis horrida vox ſileſcat.*

Aduertendum tamen eſt citationem vel poſ- 2.
ſe fieri pro die feſto, vel ad diem feſtum, vel in die feſto: ſi fiat primo modo, eſt iniuſta, ſeu illicita, & inualida, quia citare aliquem pro die feſto nihil aliud eſt, quam citare partem vt in die feſto reſpondeat. ver. ca. in Dominica, in die Diui Ioannis, vel alio quocunque feſto die; & hæc citatio continet euidenter præceptum illicitum & iniuſtum, & ideo eſt omnino inualida, quia tunc directe pugnat cum præcepto de obſeruatione feſti, & ideo eſt irrita, & nulla; & ita docent fere omnes Doctores Theologi, & iuris vtriuſque interpretes, ita docet Soarius *tomo primo de religione libro Secundo de diebus feſtis. cap.* 30 *numer.* 3. *alias* 13. Azor *tomo ſecundo inſtitutionum moralium libro Secundo capite* 27. *quæſt.* 16. Abbas *in cap. vltimo de feriis numero.* 21. Bartolus *in lege ex quacunque ff. ſi quis in ius voc. non ierit, columna penultima.* Maranta 6. *part. ordinis iudiciar. titulo vbi recte concipiatur citatio numero* 120. *colum.* 1. & 2. & idem tenet Cynus, Ioannes Andreas, Speculator & Cardinalis, quos refert ac ſequitur Azor loco allegato, ſed loca non allegat; hoc tamen dicunt in cap. vltimo de feriis.

Maior eſt dubitatio, ſi citatio fiat pro tali die menſis, vel hebdomadis. verbi e. pro decimo die menſis, & tunc plane ſi iudex dicat: Do tibi terminum quindecim dierum aut decem, ſeptemue, vt coram me compareas tunc quidem bipartita eſt opinio, nam quidam dicunt valere & licitam

 eſſe

Digitized by Google

eſſe huiuſmodi citationem, & teneri comparere partem citatam die proxime ſequenti, & non ante ſi contingat vltimum illum diem termini præſcripti, diem feſtum eſſe; ita docet Maranta *6. part. ord. iudiciarij, titulo, Recte concipiatur citatio. folio 322. numero 120 prope finem.* Baldus *in l. ex quacumque ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. columna penult. ex l. 2. §. illud cap. de temp. appellat. & in capite cum dilecti. de dolo & contumacia.* Innocentius *in capite vltimo, de ferijs*, & Soarius *tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis cap. 30. numero 3.* Fundamentum eſt, quia tunc iudex nullum errorem, aut malitiam committit expreſſe contra diem feſtum, vt patet ex vi talium verborum, nec præſumenda eſt praua intentio iudicis, vbi illa ex verbis ipſis, & circunſtantiis non apparet, & ſaltem, quod ad Theologos ſpectat, iudex tunc in verbis non peccat, nec agit contra ipſum feſtum, vt patet liquido ex propria verborum ſignificatione, ex quo manifeſte ſequitur, huiuſmodi citationis actum non eſſe contra legem; ergo nec per illam irritum factum, ſed firmum, ac validum eſſe, & obligare, prout poteſt, ſcilicet, ad diem proxime ſequentem, quia ante vltimum diem termini non tenebatur pars apparere, cum totus ille terminus ſibi datus eſſet à iudice, & non tenetur terminum anticipare; nec etiam in vltimo die termini tenebatur apparere ſi feſtiuus dies ille erat; ergo ſolum apparere tenetur die proxime ſequenti, & pro illo die tunc obligat citatio, & apparitio intimata.

4. Vnde etiam, ſi intra illos dies aſſignatos, vnus vel plures intermedij, ſint feſtiui, & vltimus non feſtus, tenetur apparere pars citata in vltimo termino præſcripto, quia non opus eſt, vt pro toto tempore, & pro ſingulis partibus termini præſcripti, poſſit quis compelli ad comparendum, ſed ſatis eſt, quod intra illud tempus, detur ſufficiens mora, & terminus habilis ad comparendum, ac proinde licet vltimus dies termini præſcripti ſit feſtiuus, citatio erit valida, quia vel poteſt præueniri vltimus dies termini aſſignati, ſi pars citata voluerit, quamuis ad hoc non teneatur; vel poteſt apparere die proxime ſequenti, ad quod tenetur, & ita docet Soarius allegatus, & ante illum Ioannes Andreas & Abbas *ad cap. vltimum, de ferijs.* Modo tamen noſtri iudices ad euitanda hæc incommoda, & vt has ambiguitates fugiant, ſemper apparitionem, & citationem intimare iubent pro prima audientia ſequenti, quæ, cum non niſi in die ſoluto fiat, ſic omnibus incommodis occurritur, & omnes iuris perplexitates tolluntur, vt patet.

5. Quam ob rem firmum maneat & ſtatutum, teneri partem citatam apparere die proxime ſequenti, quando vltimus dies termini præſcripti, incidit in diem feſtum, & ita praxis obtinet, quia, vt diximus, non tenebatur terminum anticipare, poteſt tamen ſi velit, cum quiſque poſſit renunciare fauori ſibi dato, & totus ille terminus in fauorem partis aſſignatus fuerit.

6. Sunt tamen aliqui Doctores, qui in alia opinione doceant, quando dantur certi aliqui dies pro termino, v. c. octo, aut decem, ſi vltimus ſit feſtiuus, non valere citationem, nec teneri partem citatam comparere die proxime ſequenti, ac proinde teneri iudicem aliam citationem denuo expedire, argumento Inſt. de verb. obligatione. §. loca, & ſic tenent nonnulli, quos citat, ſed non ſequitur, Robertus Maranta *6. parte ordinis iudiciarij, titulo, Recte concipiatur citatio num. 120. fol. 322. col. 2.* Præcipuum fundamentum horum Doctorum eſt, quia non tenetur pars citata comparere in die vltimo ipſius termini aſſignati, vt patet, cum dies feſtus ſit; ergo neque die proxime ſequenti, cum dies proxime ſequens non ſit comprehenſus in termino aſſignato, terminus enim claudebatur vltimo die ipſius termini; & per accidens fuit, quod fuerit feriatus, & in magnam felicitatem partis id contigit; quamobrem neceſſe eſt, vt iudex ad inſtantiam actoris aliam citationem de nouo expediat, cum iam terminus prioris citationis citra culpam partis citandæ expirauerit. Verũ dicendum eſt diem proxime ſequentem non fuiſſe expreſſe comprehenſum in termino aſſignato, fuiſſe tamen comprehenſum virtualiter, & ex intentione iudicis, quæ licet non ita ſit verbis explicata, eſt tamen ſatis explicata, per communem vſum omnium iudicum, & iudiciorum: eſt autem vſus ipſe & praxis optimus interpres & legis, & iudicis præcepti, vnde cum illa citatio nihil aliud ſit quam lex quædam, ſeu præceptum ipſius iudicis, bene per vſum explicatur. Nam, vt optime notat Soarius *dicto tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 30. num. 3.* legitimus ſenſus illorum verborum eſt, vt totum illud tempus vſque ad illos octo dies termini præfixi prorogetur, & intra illud peccatum non admittat ſi non compareat pars: die autem proxime ſequenti teneatur comparere, ſi contingat vltimum diem prædicti termini eſſe feſtum; qui ſenſus, inquit Soarius, ſatis vſitatus eſt, & conſentaneus verbis iudicis.

Si autem in citatione iudex dicat: præcipio, vt 7.
compareas coram me in decima die præſentis menſis, aut in quarta vel quinta die huius hebdomadis, & contingat illam diem eſſe feriatam, exiſtimat Maranta *6. p. ord. iud. titul. Recte concipiatur citatio. fol. 322. num. 120. medio col. 2.* non valere citationem, ac proinde debet etiam exiſtimare eſſe illicitam & peccaminoſam, quia, vt optime notat Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis capite 30. numero 6. & numero 2.* omnem actum illicitum in hac materia iudicij forenſis, neceſſe eſt eſſe etiam nullum & irritum, quia ideo huiuſmodi actus ſunt illiciti; quia ſunt prohibiti per iuſtam, ac legitimam legem canonicam illos irritantem, & ex nullo alio capite ſunt illiciti (nam actus iudiciales forenſeſque non ſunt ſeruiles.) ergo ſi ſunt illiciti, quia ſunt facti contra legem ipſo facto illos irritantem, neceſſe eſt, vt ipſo etiam facto ſint irriti. Et vero quod ius canonicum illos prohibeat, & ipſo facto irritet, patet *ex capite vltimo de ferijs.* ibi, *Omnis iudicialis ſtrepitus diebus conquieſcat feriatis, quod ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti*: & ſtatim, *Nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia*, & idipſum docuimus *capit. 12. numer. 3.* & cum Soario idem docet Toletus *lib. 4. Summæ cap. 24 à numer. 4.* Fundamentum autem Marantæ eſt, quia tunc ſaltem per relationem ad ipſum diem feſtum videtur iudex velle comprehendere ipſum diem feſtum, & obligare partem, vt in eo ipſo die feſto compareat, ac reſpondeat in iudicio, quod idem & errorem continet manifeſtum, & irreuerentiam contra ſacros canones, iuſtiſſime prohibentes, & irritantes talem actum ſtrepitus iudicialis ob honorem Dei, eſt enim citatio fundamentum totius iudicij, & actus vere iudicialis. Sed

reuera

Digitized by Google

Sed reuera exiſtimo tunc valere citationem, & eſſe licitam, & nullum errorem, aut intentionem iudicis continere, qua velit obligare partes, vt eo ipſo die feſto compareant: quia illa relatio ad diem feſtum, quam exiſtimat Maranta habuiſſe iudicem, potius eſt diuinatio, quam relatio, aut intentio iudicis volentis comprehendere per eam relationem ipſum diem feſtum, nec enim debemus præſumere iudicem habuiſſe illam prauam intentionem, quando de illa non ita conſtat. Deinde, quia perinde eſt dicere: Concedo tibi decem dies vt coram me compareas, aut præcipio tibi, vt intra decem dies coram me compareas; atque dicere, præcipio tibi, vt in decima, vel octaua die huius menſis coram me compareas, cuius ſignum eſt, quia ſi in vtroque caſu in quinta vel ſexta die appareat, valebit citatio, cum totum id tempus ad comparendum prorogetur: vnde ſi in primo caſu valida & licita eſt citatio, vt probauimus num. 3. cur non valebit etiam in ſecundo? Et vero quod in ſecundo valeat citatio, docet expreſſe Bartolus *in l. ex quacunque col. penultima. digeſtis ſi quis in ius vocat. non ierit. per l. 2. § illud C. de tempore appellat. & in cap. cum dilecti, de dolo & contumacia*, vbi dicit teneri in iſto ſecundo caſu comparere partem die proxime antecedenti, non ſequenti. Verum id non colligitur ex verbis iudicis, nec conſuetudo ita illa declarauit, quamobrem ego exiſtimo valere quidem citationem, & non teneri partem tunc comparere die antecedenti, ſed die proxime ſequenti, iuxta ea quæ diximus *numero 6. & numero 3.* cum idem ſit dicere: Præcipio, vt compareas coram me in die decimo huius menſis, atque dicere: Præcipio tibi, vt compareas coram me intra decem dies, & in vtroque caſu totum illud tempus intermedium ad comparendum prorogetur, vt conſideranti patebit.

8. Hæc tamen limitanda ſunt, niſi citatio fieret pro tali cauſa, quæ etiam die feriato agi poſſit in iudicio, iuxta ea, quæ diximus *capite 12. numero 12.* quæ quidem cauſæ plures ſunt, & late numerantur *lege 2. & 3. digeſtis de feriis*, & nonnullas attigimus prædicto numero 12. Non procedit etiam hoc in Principe, iuxta Bartolum *in lege ex quacumque, digeſtis ſi quis in ius vocatus non ierit, columna finali, & capite quoniam, de probationibus, verſu, Citationes*, & Marantam *6. parte de ordine iudicia. numero 122. columna 2. folio 322.* Sed huiuſmodi auctores loquuntur de feriis ruralibus, in quo caſu id credo verum, non autem de feriis introductis in honorem Dei ob dies feſtos, in quo caſu id verum credere non poſſum, cum etiam Principes Chriſtiani teneantur dies feſtos, & ius canonicum obſeruare, vt patet.

Poteſt tamen contingere vt iudex ſit in vno lo-
9. co, & pars in alio; & terminus præſcriptus à iudice ad comparendum, in loco partis ſit dies feſtus, in loco vero iudicis ſit dies profeſtus: vel è contra, in loco partis ſit dies profeſtus, & in loco iudicis ſit dies feſtus: & vero in primo caſu quando præſcriptus ad comparendum in loco partis eſt dies feſtus, & in loco iudicis eſt dies profeſtus, tenetur pars comparere in vltimo die termini præſcripti, aſſignati: nam ante non tenetur, ſed poteſt comparere ſi voluerit, & ratio eſt, quia locus iudicis ſemper attendendus eſt, tum quia ibi cauſa tractatur, & iudicium ordinatur, tum quia iudex eſt principalis perſona, & quaſi caput in hoc negotio, & ideo ratio poſtulat, vt cæteri illum ſequantur, ſemper enim membra ſequuntur caput: tum denique, quia modus ordinandi iudicium ſemper reſpicit conſuetudinem loci in quo cauſa agitur; ac tandem, quia iudex ipſe tenetur feſta loci, in quo adeſt, obſeruare, & conſequenter tenetur etiam à forenſibus actibus ibi ceſſare, & non tenetur partibus indulgere, vt ipſæ ſuorum locorum feriis vtantur, quia hoc eſſet maxima iudiciorum dilatio, ita docet Soarius *tom. 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis capite 29. num. 7.* Azor *tomo 2. Inſtitutionum moral. lib. 1. cap. 27. q.* 17 Panormitanus *in cap. vltimo, de feriis num.* 28. vbi docet hanc communem eſſe omnium opinionem, quam vſus, & praxis confirmat. Si loquamur de ſecundo caſu, quando ſcilicet in loco partis eſt dies profeſtus, & in loco iudicis dies feſtus; dicendum eſt teneri partes citatas comparere die proxime ſequenti, vt probauimus *num. 3. & 7.* doctrina enim ibi tradita, huius etiam loci propria eſt. nam, vt diximus, in modo ordinandi iudicij ſemper attendenda eſt conſuetudo loci in quo agitur cauſa, & iudex eſt; vnde cum pars non teneatur anticipare terminũ præſcriptum, & diem aſſignatum, ad comparendum, & in loco iudicis in quo cauſa ordinatur, & agitur, ſit dies feſtus, optime ſequitur quod teneatur comparere die proxime ſequenti poſt illum diem feſtum, vt patet.

Si tamen aliqui actus iudiciales faciendi ſunt 10.
extra locum iudicij ac iudicis, & licite, & valide fieri poterunt de mandato iudicis, ſi in eo loco, in quo ipſi actus faciendi ſunt, dies feſtus non ſit, quamuis in loco iudicis ſit: v. c. ſi teſtes examinandi ſint ex commiſſione iudicis, mandatoque in alio loco vbi teſtes commorantur, & iudex non eſt, poterunt ipſi teſtes examinari, & iuramentum de ſua depoſitione præſtare, quamuis ille dies ſit feſtus in loco iudicis, dummodo feſtus non ſit in loco vbi teſtes examinantur, vt erudite animaduertit Soarius *t. 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis c. 29. nu. 7*, & ratio eſſe poteſt, quia ille actus tunc nec fit in loco iudicis, vbi erat prohibitus & irritus, nec in loco alio vbi prohibetur, & irritatur, ac proinde ex nullo capite eſt prohibitus, aut irritus. Intelligendum tamen hoc eſt, modo iudex in die feſto præceptũ nõ dederit, vt ille actus fieret in alio loco vbi feſtus non erat, quia tunc ſi eo die dedit, nec licitus nec validus eſt huiuſmodi actus examinationis, cum ſit iudicialis, & omnes actus iudiciales prohibeantur, & irritentur in feſto, non ſolum ratione principij, ſed etiã ratione effectus: & quia iudex nullum actum iudicialem præcipere, aut committere poteſt in die feſto: ſic citatio expedita ac mandata à iudice in die feſto, nulla eſt, etſi intimetur parti in die non feſto vt numero ſequenti videbimus. Vnde etiamſi aduocatus & tabellio in loco alio vbi feſtus nõ eſt inquiſitionẽ aliquã faciant, aut inſtrumẽta, valebunt, quia obligatio ſeruandi diẽ feſtũ non ſe extendit ad locũ, vbi feſtus non eſt, & aliunde id nõ eſt contra feriationem cõceſſam pro illo die in loco vbi hæc fiunt, quod intelligendũ etiam eſt, vt diximus ſupra, modo mandatũ iudicis quo hæc præcipiũtur fieri, expeditum non fuerit in die feſto: ſi n. in die feſto expeditum fuerit, omnia erunt irrita, cum iudex nullum actum iudicialem, ad forenſem ſtrepitum pertinentem mandare poſſit in die feſto, vt eſt communis omnium doctrina vt patebit ſtatim numero ſequenti.

Solum

Digitized by Google

11. Solum reſtat inquirere, quid dicendum ſit quando citatio fit in die feſto, an valeat, & licita ſit, de quo eſt magna contentio inter omnes iuris canonici peritos, vt late tractat Panormitanus *in cap. vltimo, de feriis numero* 19. Et quidem reſolutiue dicendum eſt citationem eſſe prohibitam, & ideo nullam, ſiue procedat à iudice in die feſto, & intimetur partibus die non feſto; ſiue procedat ab eodem iudice in die nõ feſto, & intimetur partibus die feſto; etiamſi procedat à iudice à die feſto pro die non feſto id eſt, in die Dominico pro die Lunæ, quocumque enim modo prædicta citatio in die feſto fiat & intimetur partibus, aut procedat à iudice in eodem die feſto; ſemper eſt prohibita & inualida, quantumuis id fiat vel ex ignorantia miniſtri, vel ex malitia iudicis, qui priuatim malitioſe & caute citationis mandatum expediuit in die feſto, ea conditione, vt non fieret niſi in die non feſto: ita docẽt communiter hodie authores, & hoc tenet expreſſe Soarius *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 30. *num.* 4. *&* 5. Maranta 6. *parte de ordine iudiciario, titulo, Recte concipitur citatio, folio* 332. *numero* 119 Bartolus *in lege ex quacumque. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit* Paulus de Caſtro *conſilio* 240. *volumine primo.* Panormitanus *in capite vltimo de feriis,* vbi multos allegat. Azor *tomo* 2. *Inſtitutionum moral. libro* 1. *capite* 27. *quæſtione* 17. aliique paſſim. Probatur; primo, quia in citatione duo poſſunt conſiderari: vnum eſt quaſi actio ex parte iudicis, emanatio videlicet ſeu potius mandatum, & præceptum illius: aliud eſt quaſi paſſio ex parte ſubditi, hoc eſt, intimatio, quam patitur pars, & fieri poteſt, vt vtrumque fiat in die feſto ſimul: hoc eſt, præceptum iudicis, & citatio partis, aut alterũ tantum, id eſt, mandatum, & non citatio; aut citatio, & non mandatum, & omnibus his modis actus citationis factus, eſt nullus & illicitus: inprimis enim præceptum iudicis expeditum in die feſto ad citandum aliquem in die non feſto, nullum omnino eſt. Ratio in promptu eſt, quia citatio, vt à iudice procedit, eſt vere actus iudicialis ad ſtrepitum iudicij forenſis pertinens, & illa citatio ſeu mandatum, vt à iudice procedit, & expeditur, non fit ſine cauſæ cognitione, debet enim prius iudex examinare ac perpendere cauſam citationis, an iuſta vel iniuſta, malitioſa vel non malitioſa ſit: cognitio autem cauſæ in die feſto habita, eſt prohibita, & irrita; ergo conſequenter etiam prohibitum & irritum eſſe debet mandatum citationis ex parte iudicis à cauſæ cognitione procedens: ſi enim prohibita, & irrita eſt cognitio cauſæ citationis, profecto prohibita etiam, & irrita eſſe debet citatio ipſa ab illa procedens. patet *ex lege vltima. C de feriis* ibi, *Taceat apparitio, præconis horrida vox ſileat.* id eſt, taceat citatio quæ à præcone intimatur ex parte iudicis reo, ei præcipiens, vt compareat: horrida vox ſileat, id eſt, vox iudicis qua præcipit fieri citationem in die feriato, & feſto, ſileat, & nullius momenti ſit. Quod vero vt parti intimatur, etiam nulla & prohibita ſit talis citatio, ſi in die feſto illi intimetur, probatur etiam ex eadem lege. ibi, *Taceat apparitio,* & idem docet etiam Soarius, Azor, Panormitanus, Paulus de Caſtro, & Maranta citati: ita enim Maranta ibi, *Et de die feriato in honorem Dei expeditum eſt quod non valeat citatio, nec commiſſio iudicis, per textum legis finalis C. de feriis. Horrida vox ſileat;* hæc ille. vbi vtrumque comprehendit, & citationem vt à iudice procedit, & vt parti intimatur, & ita docet etiam Bartolus allegatus.

Quod vero etiam nulla citatio quando præceptum, aut commiſſio illius à iudice emanauit 12.
in die non feſto, & facta, atque intimata fuit in die feſto, docent omnes authores citati numero ſequenti, & addit Soarius hoc eſſe verum ſiue fiat ex mandato iudicis, qui priuatim & extra iudicium id ordinauit, ſiue ex ignorantia miniſtri exequentis; & ratio eſt, quia *in cap. vltimo, de feriis, & l. vltima. C. de feriis. num.* præcipitur quies à litibus, & ſtrepitu iudiciali, & irritatur quicquid in contrarium factum fuerit. hæc autem intimatio facta in feſto, eſt contra quietẽ, & eſt nõ exigua pars iudicialis ſtrepitus; ergo erit nulla, etiamſi à iudice emanauerit in die non feſto, & per ignorantiam miniſtri facta fuerit. Quia tamen hoc præceptum à iudice emanauit in die non feſto, ideo, vt optime notat Soarius *num.* 1 in ſe validum manet, & non eſt neceſſe, vt aliud de nouo expediatur, ſed poteſt mandari executioni alio die non feſto, quia non fuit extinctum propter indebitam applicationem illius: ſed ſolum tunc non habuit effectum, & ideo niſi iterum intimetur, nullam inducet obligationem ex vi intimationis factæ in die feſto, nec ex vi illius poterit poſtea formari proceſſus, alioquin omnia erunt nulla, & irrita, vt ex dictis patet.

De proceſſu litis, an in die feſto examinari poſſint teſtes, offerri libellus; & an liceat præſtari iuramentũ ſaltem in cauſis ſpiritualibus.

SVMMARIVM.

Iuramentum iuridicum nec licite, nec valide dari poteſt in die feſto. *num.*13.
Proponitur opinio affirmans examinari poſſe teſtes in die feſto, dummodo iurent in die feſto de veritate dicenda. *num.*14.
Aſtruitur opinio negans. *num.*15.
Iudicium authoris. *num.*16.
Quid in cauſis ſpiritualibus. *num.*18.
Proponitur opinio affirmans actus iudiciales factos in die feſto, illicitos eſſe, ſed validos. *num.*17
Aſtruitur contraria dicens non licitos, nec validos eſſe. *ibid.*
Et remiſſiue ad caput duodecimum. *num.*14.
An iuramentum in diebus feſtis licite, & valide fiat in cauſis ſpiritualibus. *num.*18.
An libellus poſſit offerri contra partem citatam in vtroque genere feriarum. *num.*19.
Qui exiſtiment non poſſe præſentari in diebus feriatis in honorem Dei. *num.*20.
Iudicium authoris. *num.*21.

Circa proceſſum litis quæri ſolet, an cœpta lis promoueri poſſit in die feriato in honorem 13.
Dei; & præcipuum dubium eſt circa hanc promotionẽ, vtrum poſſint examinari teſtes in die feſto, in quo dubio vnum planè certum, & in confeſſo eſt apud omnes vtriuſque iuris interpretes, ſcilicet, non poſſe in die feſto iuridicum exigi iuramẽtum, & irritum omnino, ac nullum eſſe, & proinde illicitum, ſi præſtetur aut exigatur eo die, id

enim

Digitized by Google

cauetur *in cap.* 1. *de ferijs* 15. *quæſt.* 4. ibi, *Nec placitum fiat, nec aliquis ad mortem, vel pœnam indicetur, nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur*. & ita docet Maranta 6. *p. de ordine iudiciario, titulo, Actorum editio fol.* 398. *num.* 6. *col.* 2. *& fol.* 399. *col.* 1. Azor. *tomo* 2. *Inſt. moralium lib.* 1. *cap.* 27. *quæſt.* 14.

14. Inſurgit autem hîc non vulgaris quæſtio, vtrum ſcilicet teſtes examinari poſſint in die feſto, dummodo die non feſto iurent de veritate dicenda. Quidam affirmant, inter quos eſt Azor citatus, & Robertus Maranta *de ordine iudiciario quæſt 6. titulo, Actorum editio num.* 40. *folio* 432. *columna* 1. *& titulo, Teſtium productio, folio* 392. *columna* 2. *numero* 4. Speculator *in titulo de ferijs.* §. *ſequitur. verſ. quod ſi tunc teſtiū*: gloſſa *in Clementina* 1. *de officio delegati*. Panormitanus *in cap.* 1. *de ferijs*, vbi refert Ioannem Andream, Butrium & alios, hi enim omnes aperte docent valide poſſe huiuſmodi teſtes examinari in die feſto, quando vel propter multitudinem negotiorum, vel propter teſtium legitimam occupationem, aut aliquam aliam iuſtam cauſam vel ex parte iudicis, vel ex parte teſtium iudex non poteſt eas alio die examinare, modo tamen antecedenti aliquo die non feſto iuramentum præſtent de veritate dicenda. Fundamentum illorum eſt, quia illud examen in eo caſu recte trahitur ad diem iuramenti. Secundo, quia illa examinatio forte non eſt actus iudicialis, ſed extraiudicialis, cum per merum executorem fieri aliquando poſſit, & ſoleat, vnde cum non ſit proprie actus iudicialis, recte poterit fieri in die feſto.

15. Alij vero affirmant id fieri non poſſe, & totum illum actum eſſe illicitum, & irritum, ac prohibitum, ſi ea examinatio teſtium in die feſto fiat. ita docet Soar. *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis, cap* 30. *numero* 6. & dicit Antonium Butrium ita tenere ad dictum cap. primum. *de ferijs*, quamuis auctores contrariæ ſententiæ pro ſe illum citent, ac proferant. Probat Soarius hanc ſuam opinionem primo, quia illa retrotractio ficta eſt, & nullibi in iure inuenitur in hoc caſu: non eſt autem admittenda fictio à iure non introducta, nec probata, & alioqui ea fictio eſt perniciosa feſto à iure introducto, & ideo eſt parum conſentanea iuri, obſeruationi feſti multum derogans, & quia iuramentum præcedens ſemper ſolet quaſi repeti & confirmari in eo die, in quo teſtis examinatur; ſemper enim dicitur: *teſtis ſub iuramento interrogatus*, in depoſitione teſtimonij. Deinde, quia reuera illa examinatio eſt actus iudicialis, & ſine dubio multum pertinet ad ſtrepitum iudicij, quem omnino interdicit ac irritat caput vltimum *de ferijs*, ſic dicens: *Omnis iudicialis ſtrepitus conquieſcat diebus feriatis, quod ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti, & nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia*, & l. vltima *C. de ferijs* præcipitur, vt lites conquieſcant, *Taceat apparitio præconis, horrida vox ſileat*. Secundo, quia tota illa actio examinationis teſtiū pertinet ad formationē proceſſus, & eſt maxima pars illius, cum ſine teſtibus non feratur ſentētia, & in dicto c. vltimo abſolute dicitur: *Nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia*. Tertio, quia in prædicta lege vltima *Codice de ferijs*, prohibetur in illo die feſto omnis executio iudicij, &, vt ibi dicitur, *nec vlla quemquam vrgeat admonitio*, hoc eſt, obliget. & infra: *ſit ille dies à cognitionibus alienus*, quæ omnia plane non ſeruantur per teſtium depoſitionem. Quarto, quia teſtes non poſſunt tunc cogi ad reſpondendum, vt Panormitanus allegatus fatetur, & lex vltima *dicto Codice de ferijs*, id expreſſe aſſerit, *Nec vlla quemquam vrgeat admonitio*. Ergo non interrogantur iuridice, ſiquidem nec iuridice vocari poſſunt ad teſtimonium ferendum, nec tenentur obedire ſi vocentur; ergo nec eorum depoſitio erit valida, propterea enim teſtimonium eſt validum, quia teſtes iuridice vocantur, & iuridice deponunt, vt clarum eſt, ac proinde ſi hæc ceſſent teſtimonium vanum eſt, & non obligatorium. Quia ſine dubio lethaliter peccat tabellio ſcribendo, & fidem dando, quia illa ſcriptio pertinet ad ſubſtantiam proceſſus iudicialis, qui proceſſus eo die factus & prohibetur, & irritatur dicto cap. vltimo de ferijs, vt vidimus. Neque obſtat quod hæc examinatio teſtium fieri poſſit per aliquem deputatum à iudice, qui non ſit iudex, ſed quaſi merus executor, qui iuriſdictionem non habet, quia nihilominus illa actio fundatur in iuriſdictione iudicis, & pertinet ad executionem eius in foro fori.

Ego exiſtimo hanc opinionem Soarij eſſe in rigore veram, quia non intelligo ob quam cauſam ille actus examinationis teſtium nō ſit in præſenti materia iudicialis, cum multum pertineat ad ſtrepitum iudicialem, & ſubſcribatur à tabellione, quem ſtrepitum totaliter lex prohibet, & annullat l. vltima *C. de ferijs*, incipit, *vt in die*. & caput vltimum de ferijs: & ideo hanc opinionem ſequendam exiſtimo omnino, quanuis prior ſit communior, & plures habeat Doctores, & illius fundamenta, ex fundamentis notatis ſatis labefactantur ac deſtruuntur. 16.

Panormitanus tamen ad prędictum caput vltimum de ferijs, incipit, Conqueſtus, & Azor *tom.* 2. *inſtit. moral. lib.* 1. *cap.* 27. *quæſt.* 13. exiſtimant actus iudiciales factos in die feſto illicitos quidem eſſe, validos tamen & non irritos, ac proinde valere quanuis iudex illos efficiendo peccet; & Azor citat pro ſe Speculatorem *in titulo de ferijs*, §. *ſequitur, num.* 5 Oſtienſem, & Ioannem Andream *cap. vltimo de ferijs*, & Federicum *conſilio* 11. 12. *&* 13. modo ſint actus voluntariæ iuriſdictionis, vt emancipare, adoptare, libertate ſeruos donare, teſtamenta, & inſtrumenta inuentarij conficere, abſoluere ab excommunicatione vbi cauſæ cognitio non requiritur. Verum iam diximus cap. 12. numero 14. huiuſmodi actus & validos, & licitos eſſe; ſi enim ſunt validi, neceſſario liciti ſunt, vt probauimus hoc *cap.* 13. *numero* 7. *& cap.* 12. *numero* 3. ad quæ loca te remittimus, cum Soario & Toleto ibi allegatis id non vulgaribus argumentis probauimus, & ideo Antonius Butrius *ad prædictum cap. vltimum de ferijs*, cenſet non valere huiuſmodi actus ſi illicite fiunt, in quo egregie cenſet, & nobiſcum ſentit. 17.

Limitat tamen Caietanus, hoc non procedere in cauſis ſpiritualibus, vt ſunt cauſæ matrimoniales, nam in illis affirmat licitum eſſe & validum iuramentum in diebus feſtis, & conſequenter etiam licite poſſe teſtes examinari in iiſdem diebus feſtis, in cauſis ſpiritualibus, non autem in temporalibus, de quibus intelligit ſolum prohibitionem & irritationem iuris canonici in cap. 1. de ferijs. ita ſentit Caietanus 2. 2. *quæſtion.* 122. *art.* 4. Et allegat Diuum Thomam 2. 2. *quæſtione* 89. *art.* 10. At Diuus Thomas ibi, vt notat Soarius *tomo* 1. *de religione. lib.* 2. *de diebus feſtis capite* 30. *numero* 8. non loquitur de iuramento iuridico & forenſi 18.

Digitized by Google

forenſi in ſpeciali, de quo agit *prædictum caput* 1. *de feriis.* ibi, *nec placitum fiat hiis diebus, nec aliquis ad mortem vel pœnam iudicetur, nec ſacramenta*; id eſt, iuramenta, *præſtentur*, ſed ſolum agit de iuramento in communi quodcunque illud ſit, ſiue ſolemne, ſiue iuridicum, ac forenſe, ſiue priuatum, & tunc dicit D. Thom. non eſſe conſentaneũ fini dici feſti, qui eſt ſpiritualibus vacare, iurare; ſi tamen fiat, non dicit eſſe ſpeciale peccatum contra aliquam iuris prohibitionem. Nam verba D. Thomæ ita habent: *Pro ſpiritualibus negotiis iuramenta poſſunt præſtari in ſolemnibus diebus quibus eſt ſpiritualibus rebus vacandum, non tamen tũc ſunt iuramenta præſtanda pro temporalibus rebus niſi forte ex magna neceſſitate.* Hæc ille. Nam verba prædicti capitis primi de feriis citantur à D. Thom. nec mentionem ibi facit de illo, quamobrem D. Thomas ibi non dicit hoc eſſe in temporalibus omnino prohibitum, ſed non eſſe faciendum. Dices verba capitis primi de feriis allegata ſatis oſtendunt loqui illud ſolummodo de cauſis temporalibus, non ſpiritualibus, ac proinde ſententiam Caietani optime procedere: nam verba capitis ita habent, *nec placitum fiat, nec aliquis ad mortem vel pœnam iudicetur, nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur*; in quibus verbis ſolum videtur loqui caput de rebus temporalibus, quæ ad mortem, vel pœnam ducunt. Verum, ſi ita eſſet explicandum caput, ſequeretur, ſolum iuramenta, & actus iudiciales prohiberi in cauſis criminalibus mortis aut pœnæ, non autem in aliis temporalibus, quod non eſt dicendum, nec Caietanus auſus eſt affirmare. Præterea illa verba, *Nec placitum fiat*, ſatis explicant intentionem Summi Pontificis fuiſſe comprehendere omnes cauſas forenſes, & ſpirituales, & temporales, *placitum* enim in iure canonico iudicium ſignificat, & ſpirituale, & temporale, quapropter verius cenſet Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis capite* 30. *numero* 8. prohibitionem factam *in prædicto capite* 1. *de feriis* generalem eſſe ad omnia iudicia, & cauſas forenſes, temporales, & ſpirituales; & exceptio, quam allegat D. Thomas, niſi forte in magna neceſſitate, tam procedit in cauſis ſpiritualibus, quam temporalibus, in quibus ſi hæc neceſſitas occurrat, licitum erit ipſum iudicium, & iuramentum in feſto, quia idipſum ſtatim excipitur eodem capite, *niſi pro pace, vel alia neceſſitate.* quæ autem hæc neceſſitas ſit, & diximus *cap.* 12. *numer.* 11. & dicemus infra.

19. Limitant etiam alij hanc prohibitionem non procedere in oblatione libelli contra partem iam citatam, quia licite & valide poteſt offerri, & recipi in diebus feritatis etiam ad honorem Dei, necdum ad honorem ſeu ad fauorem hominum, quales ſunt feriæ vindemiarum, ac meſſium. Et vero ſi loquamur de feriis introductis cauſa meſſium in fauorem hominum, non eſt dubium poſſe præſentari libellum iudici, in die feriata: ita docet Maranta 6. *parte ord. iud. in titulo de libelli oblatione, fol.* 334. *numero* 19. *columna* 1. conſtat ex lege *miles.* §. *ſexaginta. digeſtis de adult.* Si loquamur de diebus feriatis in honorem Dei, eſt dubium, ſed affirmatiue etiam reſpondendum eſt poſſe ſcilicet præſentari huiuſmodi libellum diebus feſtis, quando periculum eſt in mora, vel res eſt tempore peritura: ita reſoluit idem Maranta allegatus, & *in eadem* 6. *parte titulo, Actorum editio, folio* 430. *columna* 2. *numero* 37. & Bartolus *in lege ex quacumque.* §. *finali, in repetitione, digeſtis ſi quis in ius vocatus non ierit.* per gloſſam *in cap. placuit* 15. *quæſtion.* 4. & idem tenet etiam Lanfrancus *in Clementina ſæpe, verſ. de plano, de verborum ſignificatione*; & Baldus *in lege prima Codice de feriis*, quod procedit etiam in libello appellatorio, vt notat Maranta ſecundo loco allegatus, per dictam leg. *miles.* § *ſexaginta. digeſtis de adult.* Fundamentum huius opinionis eſt, quia porrectio, oblatioque libelli non pertinet ad forenſem iudicij proceſſum, nec eſt actus iudicialis, ſed extraiudicialis, vt ſpecialiter notat Baldus *in dicta l. ex quacunque. col. finali, & in rubrica C. de in ius vocand.* & Felinus *in Clement.* 1. *columna* 1. *de libelli oblatione.* Vnde ſicut alij actus extraiudiciales poſſunt expediri, ac fieri in die feriata ad honorem Dei, vt habetur *in l.* 1. *in fine Codice de feriis.* ita & iſta præſentatio libelli. & hoc fundamentum procedit non ſolum quando res eſt tempore peritura, & eſt periculum in mora, ſed etiam quocunque alio tempore, cum actus iudiciales quocumque alio tempore diebus feſtis fieri poſſint.

Contrariam opinionem, quod ſcilicet non poſſit præſentari libellus diebus feſtis, tenet idem Baldus ſibi contrarius *in l. nec quidquam.* §. *de plano. digeſtis de officio Proconſulis.* & Abbas *in cap. ſignificauerunt*, & ibi etiam Felinus, *columna* 4. *de iudic.* & Allexander *in lege* 1. *digeſtis de feriis.* vbi acerrime & conſtantiſſime tenet, non poſſe præſentari libellum in die feriato ad honorem Dei, eo quod diſpoſitio dicti §. *ſexaginta, leg. miles. digeſtis de adult.* locum non habeat in diebus feriatis ad honorem Dei; idem tenet etiam Bartolus *in Extrauaganti ad reprimendum, in verſu, de plano*, etiam ſibi contrarius, & dicit Maranta *in* 6. *parte ordinis iudiciarij titulo de libelli oblat. folio* 334. *numero* 19. *fine columna.* 1. hanc opinionem eſſe magis communem, & qui illam ſecutus fuerit, neceſſe eſt, vt dicat oblationem libelli non eſſe actum extraiudicialem, ſed iudicialem, & ad ſtrepitum iudicij pertinere. 20.

Ego magis in primam opinionem inclino, quia certum eſt poſſe huiuſmodi libellos offerri diebus feriatis cauſa meſſium, vt omnes vtriuſque iuris interpretes fatentur, & patet ex diſpoſitione lege *miles* §. *ſexaginta. digeſtis de adult.* & ſemper cum eadem proportione loqui debemus in feriis introductis cauſa Dei, & cauſa hominum. Præterea actus forenſes geſti in feriis introductis cauſa meſſium de ſe ſunt inualidi, vt probauimus *cap.* 12. *numero* 11. cum multis Doctoribus, & ſolum in vno caſu validi ſunt, videlicet ſi fiant de conſenſu partium, alias non, vt ibidem etiam probauimus; cum ergo in iure modo concedantur oblationes libelli in dicta leg. miles, ſignum eſt huiuſmodi oblationes non eſſe actus iudiciales, nam quid aliud eſt illa conceſſio, quam quædam declaratio, qua ius declarat huiuſmodi libellorum oblationes actus iudiciales vere & proprie non eſſe. 21.

An ferri poſſit licite & valide diebus feſtis; quid de ſententia excommunicationis, & in quibus cauſis valeat iuramentum iis diebus.

SVMMA-

Svmmarivm.

Sententia lata in diebus feſtis illicita eſt, & ipſo iure inualida. *num.* 22.

Quid de ſententia excommunicationis. *ibid.*

An ſententia lata in die feſto mandari poßit executioni in die feſto? Quidam affirmant, alij melius negant. numero 23.

Appellatio intimari poteſt iudici in die feriato vtroque feriarum genere. nu. 24. *verſu, nihilominus dicendum.*

Licet aduocato informare iudicem ſcripto in die feſto. numero 25.

Quæ diſtinctio ſit inter iudicem arbitrum, & arbitratorem. *num.*26.

Iudex arbitrator eſt amicabilis compoſitor, & mediator pacis, & hic poteſt licite, & valide exercere munus ſuum die feſto. *num.* 26.

Arbiter vel eſt arbiter iuris, vel facti: facti eſt ille qui de conſenſu partium eligitur, vt ſeruato iuris ordine factoque proceſſu ſententiam ferat, & hic nec licite nec valide illam ferre poteſt die feſto. *nu.*26 *&* 27.

Iudex arbiter poteſt eligi à partibus licite & valide in die feſto. *num.*26.

Quis ſit iudex arbiter iuris. *nu.* 27.

Nec valide nec licite poteſt ferre ſententiam in die feſto. ibid.

Inquiſitores fidei poſſunt ſententiam ferre licite & valide in die feſto contra hæreticos. *num.*28.

Confeßio rei cuiuſque accipi poteſt die feſto licite, & valide. *num.* 28.

Latro inſignis & quodcunque delictum atrox ſi cum publico ſcandalo commiſſum ſit, in die feſto licite & valide per ſententiam condemnari poteſt. *num.* 28.

An iuramenta extraiudicialia prohibeantur in die feſto, & quæ, & in quibus caſibus licite & valide præſtari poſſint. *num.*29. *&* 30.

Transgreßio præcepti de ceſſatione iuramentorum iudicialium eſt de ſe mortaliter illicita. *nu.*31.

22. CErtum eſt ſententiam diebus feſtis latam nõ valere, & ipſo iure eſſe irritam patet ex cap. vltimo *de feriis.* ibi, *nec proceſſus habitus teneat, nec ſententia.* & ex l. vltima C. *de feriis. Taceat apparitio, horrida vox ſileat*, ita communiter Dd. Dubium ergo eſt an hoc procedat in omni ſententia abſolute loquendo: ſunt enim multi, qui exiſtimant hoc non procedere in ſententia excommunicationis, & ſic validam eſſe & licitam ſi feratur diebus feſtis. ita docet Gaiet. 2. 2. *quæſt.* 122. *a.* 4. Fredericus *conſilio* 11.12. *&* 13. Maranta 6.*p. ord.iud. titulo, Actorum edit. fol.* 432. *col.* 1. *n.* 47. Speculat. *in tit. de feriis. §. ſequitur, verſu, Porro ea*; Abbas *in c. vltimo de feriis. n.*16. *&* 18. vbi plures alios in hanc ſententiam refert. Soar. *to.*1. *de relig. lib.*2. *de diebus feſtis ca.*30. *nu.*9. Tabiena *verbo, Feria nu.* 2. vbi tenet poſſe iudicem abſoluere, & excommunicare vbi cauſæ cognitio non requiritur, & eſt ſententia certa ſi loquamur de excommunicatione, & abſolutiue, quæ cauſæ cognitionem non requirit, & fundamentum eſt, quia excommunicare non tam eſt procedere, & iudicare, quam legem ferre, & præceptum imponere, & ideo non eſt actus iudicialis; ſolum autem iudiciales actus, & ad forenſem ſtrepitum pertinentes prohibentur, & irritantur ipſo facto in iure. Antonius tamen Butrius ad prædictum c. vltimum *de ferris*, contrarium tenet, ex eo fundamento, quod lex vltima C. *de feriis* dicit, *Omnis vox iudicis ſileat* excommunicatio autem vox eſt iudicis, actus, & præceptum illius. Sed ad hoc reſpondet Soar. hoc intelligendum eſſe de voce pertinente ad ſtrepitum iudicij, & ad proceſſum iudicialem: excommunicatio autem non eſt proceſſus iudicialis, cum excommunicare non ſit iudicare. Hinc ſequitur abſolutionem etiam non eſſe prohibitam, nec irritam diebus feſtis, quia eadem eſt de illa ratio, atque de excommunicatione, & aliunde eſt fauorabilior, quia eſt ſpirituale bonum, & per eam periculo animæ obuiatur. quæ etiam ratio poteſt ſuo modo ipſi excommunicationi applicari, quæ eſt medicinalis pœna, & ad bonum animæ ordinatur, & ita de abſolutione loquens docet Soar. allegatus *dicto nu.*9.

An autem ſententia lata in die non feſto, mandari poſſit in die feſto executioni, eſt dubium magnum. Affirmat Pan. *in c. vltimo de feriis*, & præcipue *in c. vlt. de iud. n.*22. Tabiena *verbo Feriæ n.*2. probant, quia in cap. vltimo *de feriis* ſolum prohibentur ſtrepitus iudicialis, & actus forenſis: executio autem ſententiæ, non eſt actus iudicialis, ſed extraiudicialis, ac proinde non prohibetur diebus feſtis, & ideo dicunt licite, & valide fieri poſſe. Contrarium tenet Felinus *in cap. vlt. de iudic. numero* 13. & Soar. *tomo* 1. *de religione lib.* 2. *de diebus feſtis cap.*30. *numero* 11. vbi cenſent executionem ſententiæ latæ die non feſto, prohiberi die feſto, ac proinde illicite & inualide id fieri ſi eo die fiat, vel ſaltem irritari, & inualidari quantum iuridice poteſt: dicit autem inualidari quantum iuridice poteſt, quia cum ſæpe executio conſiſtat in facto, aliquando eſt irreuocabilis, vt de ſe conſtat: opinio Soarij his fundamentis ſtabilitur. Primo, quia ipſemet Panormitanus *in c.*1. *de. feriis*, fatetur executionem eſſe prohibitam, præſertim in cauſa criminali. nam licet textus ibi ſolum prohibeat, ne quis in feſto ad pœnam iudicetur: tamen ipſe intelligit etiam eſſe prohibitum ad iudicari, & executioni mandari; ergo eadem ratione vbicumque prohibetur ſententia in die feſto, etiam prohibetur executio illius, iudicio ipſius Panormitani. Secundo, quia *in l. actus, l. vt in die* C. *de feriis* prohibentur in die feſto omnes ſpectantes ad forum contentioſum, & irritantur: & in l. vltima C. *de feriis* expreſſe dicitur: *Vt à cunctis executionibus excuſetur, nulla quemquam vrgeat admonitio, taceat apparitio, præconis horrida vox ſileat.* Quæ omnia, vt notat Soar. allegatus, executionem ſignificant ſententiæ latæ: & quamuis hæc materia non videatur ſpectare ad leges ciuiles, tamen cum diſponant immediate de actibus ciuilibus, & in fauorẽ religionis, per eas recte explicatur ius canonicum, vt docte animaduertit Soarius allegatus. Tertio, quia executio ſententiæ ſub ſtrepitu contentioſi iudicij continetur, vt aperte ſignificatur in dicta l. *vt in die.* C. *de feriis*. nam ſtrepitus iudicialis, vt dicitur *ca vltimo, de feriis*, eſt ille, in quo iurgia, & quæſtiones, ac perturbationes excitantur: in executione autem ſententiæ maior perturbatio eſſe ſolet, & maiores quæſtiones ac iurgia excitantur, vt experientia docet, quam in ſententiæ probatione, & tamen probatio prohibetur & irritatur; ergo & executio etiam prohibetur, & irritatur in præfata l. vltima C. *de feriis*, in qua irritantur omnes actus, qui prohibentur. Hæc ſententia Soarij mihi videtur probabilior, & tenenda; re enim vera nullibi, vt experientia docet, ſit maior ſtrepitus, quam in executione ſententiæ, nec dici poteſt ille actus extraiudicialis, cum ſit vltima executio iudicij, & ad illud 23.

pertineat, imò cum ſit præcipuus actus finis, ad quem totum iudicium ordinatur.

24 De appellatione etiã dubitari poteſt, an liceat eam interponere die feſto, & rationes dubitandi eſſe poſſunt, quia non licet in die feſto, aut feriato appellationem proſequi; ergo nec interponere. antecedens conſtat ex l. 1. *C. de ferijs.* conſequentia probatur, quia ſicut proſecutio eſt actus iudicialis, & ad ſtrepitum iudicij ſpectans, ita etiam propoſitio, loquimur enim de iudiciali appellatione, quæ actus iudicialis eſt, & pars proceſſus; ergo ſi proceſſus prohibetur, vt reuera prohibetur in c. vlt. *de ferijs* ibi, *Nec proceſſus habitus teneat, nec ſentẽtia;* neceſſe eſt, vt appellatio, quę eſt pars illius prohibeatur. Deinde, quia non eſt neceſſe vt appellatio in cõtinenti fiat, iura enim concedunt decem dies ad appellandum, ac proinde nulla moralis neceſſitas eſſe poteſt appellandi in die feſto, quia intra decem dies ſemper ſunt aliqui dies profeſti, etſi vltimus eſt feſtiuus, nullum incommodum eſt illum præuenire; ſi primus poteſt fieri die ſequenti. cur ergo dabitur hæc licentia pro die feſto? Nihilominus indubitanter tenendum eſt poſſe intimari appellationem in diebus feſtis in honorem Dei, & etiam alijs feriatis in fauorem hominum, cauſa meſſium. ita docet Marant. *6. p. ord. iud. fol.* 504 *col.* 1. *n.* 217. Bartol. *in l.* 1. §. *dies. ff. quando appellandum ſit.* Card. *Clementina* 2. *de appellatione.* §. *ſimiliter q.* 2. *fine. in c. appellatio. in verſ. lecta. de appellat. in* 6. Bald. *in l.* 1. *C. de ferijs.* Felinus *in cap. finali col.* 5. *de ferijs.* gloſſa *in dicto c. vlt. de ferijs*, & ibi Panormitanus *n.* 12. & alia gloſſa *in l.* 1. *C. de ferijs*, & Caiet. 2. 2. *q.* 22. *a.* 4. §. Sed ad hoc. vbi dicit prohiberi homines litigare in die feſto, actu appellandi excepto, qui omni tempore licitus reputatur. Tabiena *verbo Feria num.* 2. Soar. *tom.* 1. *de relig lib.* 2. *de diebus feſtis c.* 30. *n.* 12. *&* 13. dubitat, & tandem in hãc inclinat, conſulit tamẽ ne in die feſto fiat: Sic enim ait prædicto *n.* 13. *fine: Licet nõ audeam id damnare, nec videatur culpa grauis, quia ſine magno ſtrepitu fieri poteſt, & eſt res fauorabilis, tamen conſulerem vt in die profeſto nõ fiat quoties commode poſſit fieri extra illum.* Hæc ille. quibus verbis aperte hãc ſentẽtiam probat: & probatur hæc ſententia, quia appellatio eſt quædam naturalis defenſio, & ideo merito illa conceditur die feſto, ne homo naturali defenſione priuetur. probatur etiam ex l. 1. *C. de ferijs.* vbi dicitur ita eſſe ſeruandas ferias repentinas quoad appellationem, ſicut & ſolennes. & per ferias repentinas videtur intelligere dies feſtos, per ſolennes vero ferias ruſticanas, quæ tempore à iure ſtato ac inuariabili euenire ſolent, & ſolennes ſunt, hoc eſt, conſueta ſtato tempore: vnde ſicut in illis appellari poteſt, ita & in his feſtiuis ferijs, & introductis ad honorem Dei: & licet hæc materia religionis videatur aliena à legibus ciuilibus, tamen cum diſponant in fauorem religionis, ab Eccleſia, & iure canonico approbantur, & ex hac approbatione valorem accipiunt. Ad fundamenta in contrarium poſita reſpondeo. Ad primum dico appellationem iudicialem, eſſe partem proceſſus, nõ tamen prohiberi, nec irritari in iure, licet prohibeatur, ac irritetur proceſſus, quia eſt defenſio iure naturali conceſſa, & ideo in diebus feſtis fieri poſſe. Deinde dici poteſt appellationem non eſſe propriè actum iudicialem, ſed extraiudicialem, & interlocutoriam quandã declinatoriam à iudicio; nec refert quod interlocutoriæ ſint actus iudiciales, id enim intelligendum eſt ex parte iudicis, quatenus pronunciant in lite ſententiam aliquam interlocutoriam, quia id non eſt declinare à iudicio, & illud euadere, ſicut declinat pars, & euadere intendit per appellationem, & ideo illa appellatio propriè & formaliter non poteſt dici actus iudicialis; ſed actus declinans à iudicio, ac proinde extraiudicialis. Nec obſtat etiam quod per illam nõ euadatur iudiciũ abſolute, cum ad alium iudicẽ ſuperiorem, & ad aliud iudicium appelletur, nã ſufficit quod à iudice, & quod à iudicio à quo appelletur, & quod hoc iudiciũ declinetur per appellationem, vt illa ſimpliciter, & abſolute declinatoria à iudicio & extraiudicialis appelletur. Ad id quod addebatur nullam moralem neceſſitatem occurrere poſſe appellãdi in die feſto, negatur, nam licet decem dies à iure concedantur, vt intra illos quis appellet, tamen vel ratione abſentiæ, vel ratione paupertatis, vel ratione alterius rei, quæ paſſim occurrere poteſt, poteſt ipſa pars appellare in die feſto, non tamen ita commode in die non feſto. & ideo ius hanc appellationem eo die meritiſſime concedit, ne homo ſua naturali defenſione priuetur contra ius naturale.

Et ideo, quia eſt actus extraiudicialis. licet aduocato informare iudicẽ ſcripto in die feſto. nam ſcribere non eſt actus de ſe ſeruilis, vt probauimus *c.* 11. *n.* 3. vnde ex eo capite, quod ſcilicet non ſit opus ſeruile, ibi diximus poſſe Aduocatos ſuper lites ſcribere, & informare iudices, etiam ſcripto, & non prohiberi hoc fieri in die feſto; ex alia vero capite, quod non ſit etiam actus iudicialis, ſed extraiudicialis, & ideo liceat Aduocatis informare iudices ſcripto in diebus feſtis, id docet Soarius *to.* 2. *de religione lib.* 2. *c.* 30. *n.* 15. nam cum nõ ſit actus iudicialis, nec ſeruilis, euidenter ſequitur nullo iure eſſe prohibitum huiuſmodi actum; & vero quod non ſit actus iudicialis, patet, quia nullo ſtrepitu iudicij fit, vt de ſe patet, & hanc ſententiam tenet etiam Caietanus 2. 2. *quæſt.* 122. *art* 4. & eſt vera. 25.

Graue tamẽ dubium eſt an ſententia iudicis arbitri prohibita ſit & irrita, ſi diebus feſtis feratur, aut pronuntietur. Oportet autẽ diſtinctionem facere inter arbitrum, & arbitratorem; arbitrator enim eſt amicabilis compoſitor, compromiſſor: & mediator pacis, vt ait Soar. *to.* 1. *de rel. lib.* 2. *de diebus feſtis c.* 30. *n.* 15. Tabiena *verbo Feria, n.* 2. Panormitanus *c. vltimo de ferijs n.* 10. & Maranta 4. *p. titulo, Iudicium aliud arbitrarium. fol.* 214. *n.* 3. & de hoc iudice non eſt dubiũ poſſe munus ſuum exercere, & ſententiã ferre in die feſto, quia non procedit ordine iudiciario, ſed ſolũ eſt amicabilis, vt dixi, compoſitor, & fœderator paci: fœdera autẽ & compoſitiones, & ſimilia pacta nõ ſunt in die feſto prohibita, cum ſint opera charitatis, & miſericordię. Arbiter autẽ eſt ille qui de partium conſenſu eligitur in iudicem, vt ſeruato iuris ordine, & facto proceſſu, ferat ſententiã, & in quem ſub pœne ſtipulatione compromittunt partes, vt optime notauit Speculator *in tit. de arbitr.* §. 1. *in principio.* & Maranta 4. *p de ord. iud. tit. Iudicium aliud arbitrariũ eſt.* & Soar. allegatus. & hic æquiparatur iudici ordinario, & quoad ſentẽtiã & proceſſum tenetur ſeruare iuris ordinem. nam licet (*compromiſſum*) ſit quidã contractus, tamẽ poſtquam per huiuſmodi compromiſſum eligitur arbiter, huiuſmodi iudex arbiter, tenetur ſeruare iuris ordinem quoad proceſſum & ſententiam, & ideo electio, ſeu compromiſſio partium, quia illum in arbitrum eligũt, cum ſit quidam cõtractus, fieri poteſt die feſto, & feriato, 26.

non

care, procedere, aut ſententiam ferre in die feſto, & ſi ferat, aut in cauſa procedat, eſt illicitum & irritum quidquid egerit, cum ſeruato iuris ordine adinſtar iudicis ordinarij procedere debeat. ita Panormitanus, Tabiena, Soar. allegati, & alij communiter.

27. Eſt etiam alius iudex arbiter, qui dicitur arbiter iuris, & ille eſt qui eligitur ex neceſſitate iuris, ſeu ſtatuti. v. c. quando iudex allegatur ſuſpectus, quia tunc ex iuris ſtatuto eliguntur iudices arbitri, qui cognoſcant de ſuſpicione: ſimiliter quando extaret ſtatutum, quod cauſæ compromittantur inter coniunctos, tales arbitri dicuntur iuris arbitri, & non poſſunt procedere, niſi ſeruato iuris ordine, & ideo nihil poſſunt efficere in diebus feſtis, & quicquid egerint iiſdem diebus, ob eandem cauſam & rationem, & illicitum & irritum eſt ipſo facto.

28. Inquiſitores fidei poſſunt contra hæreticos procedere, & ſententiam ferre diebus feſtis iuſte & valide, iuxta Tabienam *verbo Feria numero 2.* & Soarium *tomo primo de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 30. num. 9. prope finem.* & quia hoc iudicium ad pietatem ſpectat, quod in diebus feſtis exerceri poteſt, iuxta caput vltimum *de feriis*, ibi, *Niſi neceſſitas vrgeat vel pietas ſuadeat.* & quia cauſæ fidei, hoc, & aliis compluribus priuilegiis fruuntur, & quia hoc diebus feſtis fieri ſolet, vt maior fiat populi concurſus, quod iudicatur valde neceſſarium ad maiorem populi inſtructionem ac terrorem. Imo abſolute docet Maranta *6. part. ordinis iudic. titulo, Actorum editio, fol. 431. num. 44.* confeſſionem cuiuſcunque partis & rei poſſe recipi valide in iudicio in die feriato poſt Baldum quẽ allegat, & Innocentium *in cap. vltra tertiam, de teſtibus.* Sed ego hoc non admitto niſi in cauſis fidei aut in cauſa latronis inſignis ſuſpecti de fuga, hic enim poteſt die feſto ad vincula detrudi, & contra eum procedi, propter inſtantem neceſſitatem, iuxta Soarium modo allegatum, & iuxta gloſſam & Bartol. & alios *in leg. vltima C. de feriis*, & iuxta ea, quæ diximus *cap. 12 num. 12.* vbi id probauimus cum Maranta & aliis. Et addit Soar. allegatus idem etiam, ſi atrox delictum cum publico ſcandalo commiſſum ſit in die feſto, dicendum eſſe, quia poteſt ſtatim publice puniri, & iudicari, ſi ad publicum exemplum ita expediat, quæ omnia confirmantur ex illis verbis prędicti capitis vltimi de feriis: *Niſi neceſſitas vrgeat aut pietas ſuadeat.* & hoc ad neceſſitatem poteſt reduci, extra vero hos caſus neceſſitatis & pietatis hoc non admitto, cum in *cap. 1. de feriis*, ita dicatur: *Nec placitum fiat, nec ad mortem vel pœnam iudicetur, nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur.* quod intelligendum eſt de iuramento in iudicio, ac cauſis iudicialibus præſtito, vt ſæpe diximus, atque adeo de iuramento iudiciali.

29. Sed hic tandem quæremus, vtrum iuramentum extraiudiciale præſtari poſſit in die feſto licite & valide; an etiam interdicatur in hoc capite 1. *de feriis*? Et certe Panormitanus *in dicto cap. 1. de feriis n. 8.* & clarius *in cap. vltimo num. 18.* aperte ſentit etiam extra iudicium prohibitũ eſſe omne iuramentum in diebus feſtis. probat, quia in d. c. 1. aperte ponitur prohibitio placiti, & iudicij, & deinde iuramenti: & ſuperflua fuiſſet illa explicatio iuramenti, ſi de ſolo iuramento iudiciali intelligeretur, cum iam comprehenſum eſſet in prohibitione iudicij, & actorum iudicialium, qui non ſolent fieri ſine iuramento: deinde, quia ibi excipitur iuramentum pro pace quod extraiudiciale eſt: ergo ſignum eſt cõprehẽdi ſub hac prohibitione omne iuramentum nõ ſolum iudiciale, ſed etiam extraiudiciale, quia exceptio firmat regulam. Caiet. vero *2. 2. quæ. 122. a. 4. §. ſecundum.* intelligit illa verba *prædicti capit. 1. de feriis*, de ſolo iuramento iudiciali, non extraiudiciali, atque adeo de ſolo iuramento ſolenni in iudicio facto, non autem de aliis extra iudicium præſtitis. Probat, quia textus de ſubiecta materia loquitur, atque adeo de iudicialibus actionibus, & ideo de iuramentis etiam ſolennibus in iudicio præſtitis: deinde quia alioqui omne iuramentũ licitũ ex obiecto, fine, & circumſtantiis, ex eo ſolũ quod in feſto fieret, eſſet ſpecialiter prohibitũ ac proinde ſpeciale peccatũ, quod eſt abſurdum. Denique, quia omne iuramẽtum alias illicitum in die feſto factum, eſſet duplex peccatum, alterũ cõtra prohibitionẽ, alterum ratione materiæ illicitæ, & ratione falſitatis quã contineret. quod quis diceret? Soar. *d. to. 1. de rel. l. 2. de dieb. feſtis, c. 30. n. 17.* mediam ſententiã inducit, exiſtimat n. omnia iuramẽta abſolute iudicialia, & extraiudicialia prohiberi in diebus feſtis vt dicebat Panormit. nec omnia ſolum iudicialia & ſolenniter in iudicio præſtita, aut præſtanda, vt Caiet. ſed omnia prohiberi quibus pacta & conuenta inter homines firmãtur, & præſertim illa quibus cõtractus in eo c. ſub nomine mercatus cõprehẽduntur. Probat Soar. ſuam opinionem ex illa exceptione in dicto cap. poſita: *Nec ſacramenta*, id eſt, iuramenta, *præſtentur niſi pro pace.* nã iuramentũ, inquit, pacis, & fœderis nõ eſt iuramentum iudiciale, & ideo excipitur. ergo ſignũ eſt, non prohiberi tantũ iudicialia iuramenta; ſed illa exceptio pertinet ad conuentionem, & pacta humana quæ homines inter ſe celebrare ſolent. ergo in eadẽ materia, & cõuentionibus humanis exceptio firmat regulã: vnde ſi ſolũ in materia pacis, & fœderis licẽt, in aliis cõuentionib⁹ & pactis humanis nõ licent huiuſmodi iuramenta: conſonat ipſe contextus, duo enim in illo fuerant prohibita, ſcilicet cõtractus, & iudicij etiam iuramẽta, quib⁹ illi firmari ſolẽt: excipitur vero iuramentũ cauſa pacis, & fœderis inter homines celebrati, & dicitur hoc licere: ergo in cæteris cõtractib⁹ & conuẽtib⁹ hoc non licet. quam obrem intelligit Soar. textũ illum non ſolũ de iuramento forenſi, ac iudiciali, ſed etiã de omni iuramento ſolẽniter facto in aliqua publica actione humana, quæ pertinet ad negotia publica, quæ apud homines gerũtur, & præſertim illa, quæ pertinent ad pacta firmanda, & nouas obligationes inducendas inter homines, & propterea ſpecialiter iuramentũ pro pace permittitur, quia eſt valde pium, & quia pax Dei omni tẽpore procurãda eſt, ſub pace autẽ, vt optime ibi notat Soar. omnia illa intelliguntur, quæ ad iurgia remouenda, lites tollendas, & concordiã procurãdã inter aliquos fiunt, nam hæc in diebus feſtis licita ſunt, & iuramento firmari poſſunt, quia non prohibentur in dicto capite vltimo *de feriis*, vt ait Soarius allegatus & ſentit etiam ibi gloſſa *verbo quibus in fine*, & tandem reſoluit Panormitanus *numero 14.* Et ſimili modo quotieſcumque iudicium in die feſto ob piam aliquam cauſam licitum eſt, iuramentum etiam in illo licitum erit, & licite poſtulari poteſt, vt huiuſmodi auctores ſentiunt, & quia eſt eadem ratio, & quia conceſſo principali,

conceduntur acceſſoria, quæ neceſſaria ſunt: iuramentum autem moraliter neceſſarium eſt in iudicio. Ego ſententiam Soarij approbo, propter illius fundamenta, ſunt enim valde textui, & rationi conſentanea, & ex illis aliorum fundamenta deſtruuntur, vt patet.

30. Sequitur ex opinione Soarij duo peccata committi neceſſario confitenda in illis iuramentis publicis, quæ in materia illicita præſtantur in die feſto, alterum ratione materię, alterum ratione prohibitionis, qua prohibentur ne in die feſto fiant, vel ſaltem vnum cum duabus circunſtantiis neceſſario in confeſſione dicendis.

31. Quæris ad finem huius capitis, an obligatio huius præcepti, qua in prædicto cap. vltimo. *de feriis*, prohibentur iuramenta iudicialia & extraiudicialia modo explicato *num.* 29. ſit de ſe mortalis, an tantum venialis? Reſp. tranſgreſſionem huius præcepti, & obligationem illius de ſe eſſe mortalem, & mortalem culpam inducere; licet aliquando etiam in iudicio poſſet eſſe venialis, ob leuitatem materiæ, aut ob conſcientiam erroneã qua ex conſilio alicuius viri, qui reputatur doctus, excuſatur quis, vel ex aliqua ſimplici inaduertentia, & cogitatione. & ratio eſt, quia hoc præceptum eſt in materia, & circa materiam religionis, & ex hoc capite graue eſt, & ordinatur etiam ad grauiſſimum finem, qui eſt diuinus cultus, ac proinde ceſſatio iuramenti, quam præcipit, eſt ſatis grauis Præterea Eccleſia interdum excommunicat fideles propter tranſgreſſionem diei feſti; ergo ſignum eſt in hoc præcepto culpam contineri mortalem, non ſolum quoad obſeruationem diei feſti, ſed etiam quoad iuramenti ceſſationem. Et nihilominus ob leuitatem materiæ certiſſimum eſt poſſe eſſe veniale ob generalem regulam omnium præceptorum, in omnibus enim paruitas materiæ excuſat, vt in furto, in iuramento promiſſorio, in præcepto obſeruationis diei feſti, & ceſſatione operis ſeruilis, & nulla eſt ratio ob quam hoc præceptum ab illa regula generali excipiatur. ita docet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap.* 31. *nume.* 2. ſed de hoc ſtatim dicemus cap. ſequenti.

CAPVT XIV.

Quæ cauſæ excuſent à præcepto obſeruationis diei feſti, & vtrum ſit peccatum hora integra diebus feſtis laborare; quid de barbitonſoribus & aliis mechanicis.

SVMMARIVM.

Multa cauſæ excuſant à præcepto non operandi. num. 1.

Laborare vna integra hora non eſt peccatum mortale. numero 2.

Quantum opus eſt, vt excedatur, vt ſit mortale. ibid. *verſu, ego crederem.*

Barbitonſores ſi vna hora vno vel altero die feſto elaborent, non peccant lethaliter. num. 2.

Si tamen id efficiant omnibus diebus feſtis continuatim, mortaliter peccabunt. num. 3.

Idem de aliis artificibus. ibid.

Sutor, aut ſartor, qui vno, vel altero die veſtem vel calceos aptant ſpatio vnius horæ, non peccant mortaliter; ſecus ſi ſingulis diebus feſtis id continuatim efficiant. numero 3.

Non eſt mortale, imò nec veniale portare cruces, & pulſare campanas diebus feſtis. num. 4.

Hoſtiarum decoctiones, ornatus altarium, extractiones veſtium ſacrarum è loco vbi ſunt recondita, non ſunt reſeruanda in diem feſtum, ſi tamen de induſtria reſeruentur, eſt peccatum veniale tantum. numero 4. *verſu, alia ſunt, quæ.*

Templa verrere, tectum & parietes aulæis veſtire, vias publicas ornare, & mundare ad ſupplicationes, ſi de induſtria reſeruetur in diem feſtum, veniale tantum eſt, imo nec veniale ſi antecedenter fieri non potuit. numero 4.

Deferre tabulas, & tabulata conficere, aream præparare ad ludos publicos in die feſto, nullum eſt peccatum ſi antecedenter fieri non potuit. num. 5.

Agros colere, & arare. ædificare domos Eccleſiæ, ligna & lapides plauſtris congerere in die feſto, non eſt peccatum mortale. ſi Eccleſia ſit nimis pauper, ſecus ſi pauper non ſit. num. 6.

Non peccant pauperes quando aliter ſe ſuamque familiam ſuſtentare nequeunt ſecreto laborando, diebus feſtis, modo Miſſam audiant. num. 7.

Quid ſi Epiſcopus præcipiat ſub excommunicatione, vt nullus laboret, etiam cum neceſſitate. ibid.

Excuſantur à peccato qui ob metum operantur; modo non inferatur in contemptum fidei. num 8.

Excuſantur ſerui ſi à dominis cogantur. nu. 9.

Item milites, qui tempore belli aggeres conſtituunt, & ligna portant vt vrbem defendant. nu. 10.

Item agricolæ qui tempore meſſis, aut ſementis propter intemperiem temporis elaborant. n. 11.

Et qui iuſto metu dominorum id faciunt. num. 12.

Excuſantur piſcatores qui certum piſcium genus piſcantur ſtatis temporibus ad littus accedens. num. 13.

Nec tunc tenentur eleemoſynam Eccleſiis viciniis dare. numero 14.

Excuſantur coquentes latères, & vitrum, & tegulas. numero 15.

Laborare diebus feſtis ex genere ſuo peccatum lethale eſt; excuſamur tamen ob multas cauſas, quas prudens confeſſarius memoria tenere debet, vt ſciat quatenus pœnitentes peccent mortaliter, vel non peccent circa hoc præceptum, quæ omnes ad quinque reduci poſſunt. 1.

Primo excuſat paruitas temporis, & materiæ (hic enim vnum cum alio neceſſario recurrit, materia ſcilicet cum tempore, & tempus cum materia;) ſic tonſores barbarum & capillorum à mortali culpa excuſantur, ſi vno vel altero die feſto, vnam horam elaborent, in radendis barbis & capillis abſque legitima cauſa excuſante, modo fiat abſque contemptu. ita docet Sancius *lib. 1. Decalogi tomo 1. cap.* 4. *num.* 18. vbi tenet expreſſe vnam horam laborare voluntarie, & abſque cauſa, vno vel altero die feſto non eſſe peccatum mortale, ſed tantum veniale, quia vna hora non eſt pars notabilis vnius diei. Idem ex eodem fundamento docet Azor *tomo* 2. *inſtitution. moralium libro* 1. *capite* 28. *quæſtione* 5. idem Soarius *tomo* 1 *de religio. lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 31. ibi enim exiſtimant nimis rigoroſam eſſe illã ſententiam, quę aſſerit laborare vna integra hora peccatum eſſe mortale, quia vna hora 2.

Digitized by Google

hora eſt vigeſimaquarta pars vnius diei, & non eſt pars notabilis illius: vnde tandem aſſerit opus eſſe, vt excedatur tempus vnius horæ, vt culpa mortalis admittatur, non tamen ille nec alij declarant quantum opus eſt, vt excedatur, ſed id arbitrio prudentis committunt; & vero hoc cum pendeat ex arbitrio prudentis, nō poteſt hac de re regula certa ſtatui, cum facile quis decipiatur (vt ait idem Soarius) inuincibiliter exiſtimans eſſe leuem materiam, exiguamque partem diei, quæ in ſe grauis eſt, & tunc certum eſt non peccare mortaliter. Caietanus 2.2. *queſt*. 122. *art*. 4. & 5. & in Summa, *verbo Feſtorum violatio*, & Nau. *in man. Lat. cap*. 13. *num*. 9. & Toletus *lib*. 4. *Summæ cap*. 25. *num*. 1. Angel, *verbo Feria num* 8. & 10. Sylu. *verbo Dominica queſt*. 4. & 5. docent etiam non peccare lethaliter tonſores, ſi vno vel altero die feſto capillos tondeant ob paruitatem exiguitatemque temporis & materiæ, ſed tantum venialiter, imò nec etiam venialiter, ſi detur aliqualis cauſa excuſans, v. c. ſi id principaliter faciant ob amicitiam vel ob dependentiam alicuius viri nobilis, aut quia præcedenti die non potuerunt. quas cauſas ſpecialiter notauit Toletus allegatus, & Nauartus. Itaque videntur huiuſmodi Doctores idem in re docere, quod docent Soarius, Sancius, & Azor, laborare videlicet vna hora voluntarie, & abſque cauſa legitime excuſante, non eſſe peccatum mortale, ſed tantum veniale, cum plus minuſve ſpatium vnius horæ poſſint terere barbitonſores, in abradenda barba vnius hominis. Et conſequenter omnes docent, laborare vnam horam, vno vel altero die peccatum lethale non eſſe, ſed non declarant, quantum opus eſt, vt excedat, vt peccatum mortale ſit. Ego crederem opus eſſe vt excedat dimidium quadrantem, aut ad ſummum vnum quadrantem. nam quamuis vna hora ſupra dimidium quadrantem, aut ſupra vnum quadrantem, non ſit tempus notabile, reſpectu vnius diei, tamen in hoc ſpatio temporis poteſt effici opus ſeruile, notabile in ſe ac conſiderabile. Quamobrem explodenda eſt opinio aliquorum iuris canonici interpretum, qui exiſtimabant tertiam partem vnius diei non eſſe partem notabilem illius, atque ideo laborare in vno aut altero die feſto per tertiam partem illius, non eſſe peccatum mortale; ſunt enim hi diuinæ legis laxatores, & ideo illos relinquamus.

3. Dixi, vno vel altero die feſto, & non omnibus diebus feſtis, quia ſi materia eſt continuata: & ſingulis diebus feſtis barbitonſores barbas abradant, quamuis non ſit niſi vnius tantum hominis, tunc ratione continuationis materiæ peccatum erit lethale, vt ſpecialiter notauit Toletus *dicto lib*. 4. *c*. 25. *n*. 1. & idipſum inſinuant reliqui Doctores, cum dicunt laborare vno vel altero die feſto vnam horam voluntarie, abſque cauſa legitime excuſante, non eſſe peccatum mortale, ſed tantum veniale. quaſi dicant, ſecus dicendū eſſe, ſi materia ſit continuata, & id faciant ſingulis diebus feſtis. Dices, ille qui ſingulis diebus feſtis omittit aliquam partem Miſſæ, v. c. epiſtolam, non peccat mortaliter, propter cōtinuationem materiæ pręcepti audiendi ſacri: ergo nec etiam ille qui ſingulis diebus feſtis barbâ vnius hominis tondet, mortaliter peccabit, cū par ſit vtrobiq; ratio. Reſpondeo diuerſam eſſe rationem, nam in opere ſeruili, cum ſit opus materiale, datur continuatio, & extenſio materiæ, licet detur diſcontinuatio in ipſis diebus; quæ tamen continuatio operis ſenſibilis, & materialis, non datur in Miſſa, & ceſſatio operis ſeruilis eſt præceptum negatiuum; auditio vero Miſſæ eſt per modum pręcepti poſitiui, & ideo in præceptis negatiuis de ſe præcipitur, ne extēdatur opus materiale ſeruile & mechanicum in diuerſis diebus, quod tamen non cernitur in præceptis poſitiuis. Et quod diximus de tonſoribus, idem à paritate rationis dicendū eſt de alijs artificibus mechanicis in ſuis artibus. Sic non peccat mortaliter ſutor aut ſartor qui vno vel altero die feſto vnam vel alteram veſtem, aut vnum vel alterum calceorum aptauit par per ſpatium vnius horæ, ſecus ſi ſingulis diebus feſtis id continuatim efficiat extra neceſſitatem; tunc enim ratione continuationis materiæ mortaliter peccabunt, vt notat Azor *tomo* 2. *inſtit. moral. lib*. 1. *cap*. 28. *quaſt*. 5. Et quamuis ille dicat, ſi vendant, tamē idem eſt ſi parauerint, nam de venditione iam diximus cum Soario *cap*. 12. *num*. 8. propter conſuetudinem, quam videntes, & ſcientes Prælati tolerant, non eſſe peccatum mortale, vendere calceos, & alia ſimilia, quæ conſuetudo poteſt tolerari propter ruſticos, qui commode alijs diebus ad vrbem accedere nō poſſunt, quin ſuas operas cum magno ſui detrimento deſerant; & cum Soario quem ibi allegauimus. ita docet expreſſe Rodriquez *in Summa cap*. 122. *n*. 4. & Nauar. *conſilio* 1. *de feſtorum obſeruatione*, excuſantes has venditiones calceorum ob eandem conſuetudinem & ſcitam, & toleratam à Prælatis.

Secundo excuſat à peccato cultus diuinus, & propter cultum diuinum excuſantur à peccato lethali, imò forte & veniali aliqua opera ſeruilia quæ in honorem cultumque Dei diebus feſtis fiunt, & huiuſmodi opera in triplici ſunt differentia, nam quædam per ſe diuino cultui immediate coniunguntur, vt portare cruces, pulſare campanas, & ſimilia, & hæc licita ſunt diebus feſtis, eſt enim de illis eadem ratio, atque de ipſo diuino cultu, ita docet Soar. *tomo* 1. *de relig. dicto libro* 2. *de diebus feſtis cap*. 21. *num*. 10. Toletus *lib*. 4. *Summæ cap*. 25. *num*. 2. Azor *tomo* 2. *inſtit. moral. lib*. 2. *cap*. 28. *quaſt*. 5. & alij communiter. Alia ſunt quæ licet pro die feſto neceſſario requirantur, poſſunt tamen antecedenti die præparari, vt coquere hoſtias, veſtes ſacras extrahere è loco vbi ſunt reconditæ, ornare & præparare altaria, & de his communiter Doctores dicunt non eſſe reſeruanda in diem feſtum, non tamen explicant dilucide, an ſit peccatum mortale illa in eum diem reſeruare: & certe Toletus citatus docet non licere huiuſmodi opera facere, aut reſeruare in diem feſtum, cum fieri poſſunt ante feſtum, quamuis, inquit, quocunque modo iſta facere, etiam, cum ante fieri poſſent, ex ſe non ſit mortale peccatum, in quo ſatis oſtendit ſolum eſſe veniale, ſi de induſtria in diem feſtum reſeruentur, & idem docet etiam expreſſe Soarius allegatus *numero* 11. & Azor item allegatus, & id ſatis indicat Caietanus 2. 2. *queſt*. 122. *art*. 4. & in Summa *verbo Feſtorum violatio*. Alia ſunt opera non tam vicina diuino cultui, cum tamen ad illum ſpectent, vt templa ſcopis verrere, tectum, & parietes tapetibus, aulæiſque ornare, ac veſtire, vt vias publicas mundare, & præparare, ſi futura ſit proceſſio, quæ quidem opera de ſe ſunt ſeruilia, & communia ad alias domos, & loca, & ideo reſeruari non poſſunt in diem feſtum ſcienter, & ad- 4.

uertenter ſine aliqua culpa, non tamen mortali, ſed veniali, vt docet Soarius citatus *dicto tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 21. numer. 11.* ſecluſo ſcandalo, & contemptu, tunc enim erunt peccata mortalia, & cum Soario idem docet Toletus *dicto lib. 4. Summa cap. 25. num. 2.* & Azor. *tomo 2. inſtit. moral. cap. 28. quæſt. 5. lib. 1.* & id ſatis indicat Caietanus 2. 2. *quæſt. 122. artic. 4.* & in Summa *verbo Feſtorum violatio.* & Sotus *lib. 2. de iuſt. quæſt. 4. artic. 4.* quia, vt ait Soarius, materia hæc de ſe non eſt grauis, & fit leuior ex coniunctione ad cultum Dei; nullum vero peccatum erit, nec veniale quidem, ſi hæc, & alia ſimilia opera fieri non potuerunt ante diem feſtum, vel propter concurſum multorum dierum feſtorum, vel propter defectum illorum, qui huiuſmodi parietes, & tecta templorum ornare ſciunt, vel quia ornamenta, tempore accommodato non ſunt ſubminiſtrata, vel ex alia quacunque cauſa rationabili. Iam vero ſi interceſſit obliuio, vel inaduertentia præcedens, caret opus omni culpa, vt patet, cum inaduertentia & obliuio ab omni peccato excuſent. Quod ſi contingat, ex mera negligentia omitti opus, poſtea iam erit caſus neceſſitatis, vt ſine nouo peccato in die feſto fiat, vt animaduertit Soarius citatus *ad finem dicti numeri 11.*

5. Alia adhuc ſunt opera de ſe ſeruilia magis remota à cultu diuino, quæ tamen quia modo aliquo ad illum ordinantur, à peccato mortali, & veniali excuſantur, ſi in die feſto fiant, quando antecedenti fieri non potuerunt: v. c. tabulas deferre, & tabulatum efficere, vel quodlibet aliud artefactum, ſi neceſſe fuerit, pro ratione ſolemnitatis, vt aduertit Soarius *dicto tomo 1. de relig. libro 2. de diebus feſtis cap. 21. num. 8.* Imo exiſtimat Azor *tomo 2. inſtit. moral. lib. 1. cap. 28. quæſt. 5. § tertio cauſa pietatis, ad finem fol. 181.* & *180. col. 2.* licitum quoque eſſe huiuſmodi tabulata efficere atque architectare in die feſto, quando antecedenti die effici non potuerunt cum publici ludi fiunt; atque ſpectacula celebrantur, cauſa recreationis, vt populus recreetur; quia hoc & ratio ipſa, & publica vtilitas ſuadent, fiunt enim huiuſmodi ludi publici, & dantur ſpectacula in publicam populi lætitiam, atque adeo reducit Azor hanc excuſationem ad communem & publicam neceſſitatem; & idipſum cum Soario & Azorio docet expreſſe Toletus *lib. 4. Summa cap. 25. num. 4. §. quartus eſt.* quando tamen antecedenti die profeſto huiuſmodi tabulata effici potuerunt, & de induſtria, ſcienter, & aduertenter reſeruata fuerunt in diem feſtum, non excuſantur à mortali, meo iudicio, in vtroque caſu, cum hæc opera de ſe ſeruilia ſint, & non multum coniuncta cum diuino cultu. Si vero per obliuionem id factum fuerit, licite fieri potuerunt in die feſto, cum obliuio, & incogitatio excuſet à peccato, tam mortali, quam veniali. Si per negligentiam iam tunc fiet caſus neceſſitatis, & vtilitatis publicæ, & licite fieri poterunt in die feſto, quamuis peccatum fuerit in negligentia:

6. Sunt denique alia opera de ſe ſeruilia, quæ remotiſſime pertinent ad diuinum cultum, vt colere, & arare agros Eccleſiæ, ædificare domos illius, ligna, & lapides plauſtris congerere, ad huiuſmodi ædificationem; & hæc non licent in die feſto, & de ſe ſunt peccata lethalia, niſi ſint alicuius Eccleſiæ nimis pauperis, cui aliter vix ſubueniri poteſt. ita docent Toletus *lib. 4. Summa cap. 25. num. 2.* Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 21. num. 12.* & idipſum docere videtur Caietanus 2. 2. *quæſt. 122. art. 4.* & in Summa *verbo Feſtorum violatio* & Sotus *lib. 2. de iuſt. quæſt. 4. artic. 4.* Nauar. *in manuali Lat. cap. 13. numer. 4.* Armilla *verbo Feriæ numer. 20.* quatenus aiunt non eſſe licita huiuſmodi opera, niſi iuſta intercedat neceſſitas, atq; adeo non ſufficere quod pertineant ad Eccleſiam, niſi Eccleſia adeo ſit pauper, vt his ſubſidijs miſericordiæ indigeat, & vix ei aliter ſuccurri poſſit, & in hoc ſenſu hanc ſententiam tenent etiam Sylu. *verbo Dominica q. 4.* Angelus *verbo Feriæ num. 28.* & *30.* D. Anton. *2. par. titulo 9. c. 7. §. 5.* nam quamuis Angel. Syluest. & D. Anton. dicant communem eſſe ſententiam huiuſmodi opera iure permitti, tamen intelligendi ſunt, vt eos explicat Azor *tomo 2. inſtit. moral. cap. 28. §. tertio, fol. 180. col 2.* modo alias Eccleſia pauper ſit, & his auxilijs ei opus ſit, ad ſubleuandam miſeriam & paupertatem, nam ſi hæc tunc fieri poſſunt ad ſubleuandam miſeriam pauperum, ita etiam fieri potuerunt ad miſeriam Eccleſiæ ſubleuandam. & præter hos DD. ita etiam docet expreſſe Azor modo allegatus.

Tertio excuſat neceſſitas, & hæc neceſſitas vel 7.
poteſt eſſe propria, vel proximi, vel communis Reip. aut Prouinciæ. Ratione neceſſitatis propriæ excuſantur pauperes operarij, & artifices, qui aliter ſe, ſuamque familiam ſuſtentare nequeunt, niſi labore diurno ſuarum manuum, vnde hi in feſto die ſecreto laborare poterunt, ad tollendum ſcandalum; dummodo tamen ſacrum prius audiant. ita docet Toletus *lib. 4. Summa cap. 25. num. 3.* Azor *tomo 2. inſt. moral. lib. 1. cap. 28. q. 4.* Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 32. num. 2.* & *4.* Roſella, Sylu. ſtatim citandi, Tabiena *verbo Feriæ num. 44.* Nauar. *in man. Lat. cap 13. num. 6.* vbi affirmat ſolam neceſſitatem propriam poſſe excuſare à peccato in die feſto operantem ſine licentia ſuperioris, ſi neceſſitas eſt indubitata, & *in num. 15.* aſſerit hoc adeo verum eſſe, vt quamuis Epiſcopus, aut ſuperior præciperet ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne quis diebus feſtis, vel die aliquo feſto operaretur, poſſet licite operari, quia illa excommunicatio de ſe eſt conditionalis, & intelligitur, quod non efficiat aliquod opus, niſi ei aliunde id licitum ſit; & vero ſi in excommunicatione præciperetur, quod neque ex neceſſitatis cauſa, neque pietatis quis operaretur; contineret huiuſmodi excommunicatio errorem intolerabilem contra legem naturalem, & conſequenter irrita eſſet, & non ligaret. *argumento cap. 1. de re iudic. & cap. per tuas. de ſentent. excommunic.* & idem docet etiam Roſella *verbo Feriæ §. 27.* Tabiena *verbo Feriæ numer. 44.* & Sylu. *verbo Dominica quæſtion. 7.* quæ ſententia Nauarri vera omnino eſt. Tota hæc doctrina Doctorum confirmatur *ex capite vltimo de ferijs*, ibi, *Niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas.* nam quamuis ibi prohibeantur opera iudicialia, tamen eadem eſt ratio de operibus ſeruilibus, atque de illis. Monet tamen Soarius allegatus *num. 3.* hoc non habere locum, niſi in euidenti neceſſitate indubitataque, & quia regulariter loquendo, non poſſunt homines idipſum per ſe iudicare, cum nullus ſit rectus iudex in cauſa propria, maxime in hac, tum propter periculum affectus, tum propter defectum doctrinæ, vt ſecure id faciant, hoc debere efficere ex cõſilio docti ac prudentis confeſſarij, quod conſilium

Digitized by Google

ſilium Soarij optimum eſt, ſed tanta eſſe poteſt neceſſitas, vt nec locum adeundi confeſſarium concedat. Si tamen res, & neceſſitas fuerit dubia, neceſſe eſt vel vt abſtineant, vel vt petant diſpenſationem à ſuo paſtore, quando facile Epiſcopus adiri non poteſt, eo enim ipſo quod cauſa eſt dubia, eſt de ſe inſufficiens, vt per ſe ſola obligationem auferat, vt optime animaduertit Soar. citatus. Et in hac excuſatione locum habet regula iuris, *Quod non eſt licitum, neceſſitas facit licitum*, ſumpta ex Beda Venerabili. & habetur *cap. quod non eſt, de regulis iuris.* & huius excuſationis ratione neceſſitatis propriæ habemus exempla in ſacra pagina 1. *Machabæorum* 2. de Machabæis pugnantibus in die ſabbato propter periculum quod eis imminebat, niſi ſe defenderent, & in Elia, qui vt fugeret mortem, quam ſibi intentabat Iezabel, confecit iter in ſabbato maius, quam ſibi per legem liceret. nam 3. *Reg.* 19. dicitur Eliam ambulaſſe quadraginta diebus, in quibus neceſſario ſabbata continebantur.

8. Et ideo neceſſitatis nomine merito intelligit Azor *tomo* 2. *inſtitut. moral. lib.* 1. *cap.* 28. *quæſt.* 5. §. *quarto. fol.* 181. *col.* 1. vim nobis illatam, aut metum grauem ab extrinſeco nobis incuſſum: vt ſi quis alium vi aut metu mortis in die feſto opera ſeruilia eo die prohibita efficere compellat, is enim excuſatur à peccato mortali, & veniali, ſi eo metu illa efficiat, modo non compellat in odium, aut contemptum fidei, tunc enim tenetur potius millies mori, quam Deum lethaliter offendere. quod exemplo Eliæ in fine numeri præcedentis allati confirmari poteſt, & ita docet etiam Toletus *lib.* 4. *Summa cap.* 25. *num.* 3. §. *ſexta eſt vis. ſeu violentia.*

9. Ob hanc vim extrinſecam excuſantur etiam à peccato ij ſerui, qui obligati ſunt ad ſeruiendum, ſi cogantur à dominis ſuis, diebus feſtis laborare, modo non cogantur in fidei contemptum, tunc enim mors eſt potius ſubeunda, quam aliquod opus ſeruile faciendum. ita docet Toletus modo citatus. Azor *tomo* 2. *inſt. moral. lib.* 1. *cap.* 28. *quæſt.* 5. §. *quarto. fol.* 181. *col.* 1. Caietanus 2. 2. *quæſt.* 122. *artic.* 4. D. Anton. 2. *part. titulo* 9. *cap.* 7. *num.* 5. Angel. *verbo Feria numer.* 19. Roſella ibi. *num.* 23. & 24. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 13. *num.* 7. Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis capit.* 32. *numer.* 4. Tabiena verbo *Feria numero* 28. quod non eſt intelligendum, vt optime explicat Azor, quando non ſolum ſibi mors intentaretur à dominis, ſed etiam quando, niſi dominorum iuſſa atque imperata facerent, vel debitum ſibi ſtipendium amitterent, vel à famulatu remouerentur, domoque excluderentur, vel neceſſario cibo priuarentur, & alium herum, ac dominum, cui inſeruirent, non tam facile inuenirent; & hoc fortaſſe infra amplius patebit num. 12.

10. Ratione neceſſitatis corporalis propriæ excuſantur milites, qui tempore belli ad euitandum damnum proprium, & tuendam vrbem diebus feſtiuis laborant, aggeres neceſſarios conſtruendo, tormenta bellica parando, muros, ac repagula ædificando, & alia ſimilia opera ſeruilia exercendo. ita docet Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis cap.* 32. *num.* 5. Toletus *lib.* 4. *Summa cap.* 25. *num.* 3. §. *quarta eſt*, & alij.

11. Excuſantur etiam agricolæ ratione neceſſitatis propriæ qui diebus feſtis frumenta propter tempeſtates ingruentes ex area in horrea portant, & qui tempore meſſis metunt, & tempore autumni vindemiant, aut ſerunt, cum timetur periculum aliquod temporis non opportuni. Ita docet Toletus *lib.* 4. *Summa cap.* 25. *numer.* 3. §. *tertia neceſſitas eſt.* Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de diebus feſtis capit.* 32. *num.* 3. Nauar. *in manual. Lat cap.* 13. *numer.* 6. Oſtienſis *in Summa titulo de ferijs.* §. *quarto.* Tabiena *verbo Feria num.* 32. Et idem dicendum eſt de alijs rebus quando ſubiacent periculo. Excuſantur etiam iuxta eundem Soarium illi, qui ingruente pluuia elaborant, vt ſegetes tueantur, concinnando paleas, colligendoque in pecorum pabulum futurum, & qui ob venti commoditatem purgant triticum, quando periculum eſt ne deficiat, & poſſunt huiuſmodi agricolæ ad id iuuari licite, & abſque vllo peccato; nam quando alicui eſt licitum opus aliquod efficere, licitum quoque eſt illum adiuuari in illo, vt patet.

12. Excuſantur etiam agricolæ, qui iuſto metu compulſi eorum, à quibus laboris ſui mercedem pretiumque accipiunt, diebus feſtis elaborant à quibus (niſi morem gerant) magnum aliquod damnum, vel perſonale vel reale patientur, vel, quia eos priuabunt forte conſueta mercede, vel quod ad ſeruitium operum ſeruilium amplius non vocabunt; cum tamen vix habeant aliunde, vnde viuant, & idem dicendum eſt de vxoribus, & filijs qui in poteſtate ſunt maritorum & parentum, & generaliter de ijs omnibus, qui ſub poteſtate alterius ſunt, vt diximus num. 9. de ſeruis reſpectu dominorum, & hæc eſt optima doctrina. & eſt Tabienæ *verbo Feria numer.* 28. & Nauar. *in man. Lat. cap.* 13. *numero* 7. §. *ſimiliter*, modo tamen hæc non fiant in contemptum dierum feſtorum aut præcepti Eccleſiæ, quia tunc nemo tenetur parere ac obedire, etiamſi certa mors ei ob oculos obuerſaret, vt diximus dicto num. 9.

13. Excuſantur etiam ratione damni, & neceſſitatis propriæ ij piſcatores, qui piſcantur diebus feſtis certum piſcium genus, quod tantum certis, ac ſtatis anni temporibus aduenire ſolet, & poſtea illico diſcedit, niſi capiatur, cuiuſmodi ſunt thumni, halecia, ſardæ. & ita docet Toletus *lib.* 4. *cap.* 2. *nu.* 3. §. *quinta neceſſitas.* Nauar. *in man. Lat. cap.* 13. *num.* 9. Angel. *verbo Feria.* §. 34 & 35. Azor *tomo* 2. *inſt. moral. lib.* 1. *cap.* 28. *quæſt. vndecima.* Sylueſt. *verbo Dominica num.* 6. § & *verſu, quæ neceſſitas.* & idem eſt, vt notat ſpecialiter Nauar. de alijs piſcibus, qui ſtatis diebus ac temporibus apparere, ac venire ſolent, & ſtatim niſi capiantur abſcedunt. nam licet cap. licet, *de ferijs*, ſolum loquatur de halecibus, ſiue aringis, idem tamen eadem ratio ſuadet, de reliquis piſcibus: qui ſtatis temporibus aduentant atque apparent. Excipiuntur tamen in eodem cap. licet de ferijs, maiores ſolemnitates anni in quibus huiuſmodi piſcationes non ſunt licitæ, v. c. dies Natalitij Domini, Epiphaniæ, Paſchatis, Aſcenſionis, & Pētecoſtes, vt ibidem explicat gloſſa verbo. *Maioribus*: poteſt tamen conſuetudo piſcationes huiuſmodi etiam his diebus licitas facere, & ideo ſeruanda illa erit vbicumque detur, cum conſuetudo poſſit præualere aduerſus leges humanas, & id licitum facere, quod alias erat illicitum & prohibitum, vt ſæpe dixi.

14\. Eſt tamen dubium an teneantur huiuſmodi piſcatores tunc aliquam eleemoſynam dare Eccleſijs pauperibus vicinioribus ex lucro harum piſcationum. nam in cap. licet, *de ferijs.* in quo eis hæc licentia conceditur, præſcribitur, vt aliquam eleemoſynam pauperibus, aut Eccleſijs vicinioribus arbitrarie elargiantur? Negatiue reſpondendum eſt, nam, vt optime Syl. explicat, *verbo Dominica num .6. verſu, quæ neceſſitas,* in eo capite conſilium continetur, non præceptum, nec in hoc cernitur aliqua ſimonia, neque enim ibi venditur priuilegium, aut facultas laborantibus in die feſto, ſed illum cultum, ac honorem quem huiuſmodi piſcatores diebus ſacris, ac feſtis Deo impẽdere tenebantur, in aliud opus pium & religioſum commutatur, vt egregie animaduertit Azor *tomo 2. inſt. moral. lib. 1. cap. 28. quæſt. vndecima.* Gloſſa tamen ad prædictum caput licet, de ferijs, exiſtimat eam portionem quæ inibi Eccleſijs vicinioribus pauperibus præcipitur erogari, non eſſe eleemoſynam, ſed eſſe decimam prædialem, quæ ex piſcatu ipſis Eccleſijs parochialibus debebatur, & ideo nullam ibi contineri ſimoniam exiſtimat, cum iuſte id exigatur, quod alioqui iure debebatur; ſed de hoc infra redibit ſermo cum egerimus de neceſſitate aliena, num. 16.

15\. Ratione etiam neceſſitatis propriæ excuſat Caietanus 2.2. *q.* 122. *art.* 4. *& verbo Feſtorum violatio*; & Sotus quem citat Soarius ſtatim allegandus, coquentes lateres, tegulas, calcem, ollas, vitrum, & alia ſimilia, quorum decoctio intermitti in alium diem non poteſt, ſine magno detrimento; Sotus tamen non in vniuerſum hanc doctrinam approbat, ſed ſolum in vitro, & non in alijs operibus, quæ poſſunt vno, vel altero die non feſto decoqui, aut in alios non feſtos relinqui ſine incommodo, ac diſpendio. Verum, vt egregie notat Soar. *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap.* 32. *num.* 4. hæc quæſtio pendet ex facto, & non ex iure. Regula generalis eſt, quando inchoatum opus non poteſt intermitti in die feſto, ſine notabili diſpendio perſonæ particularis, vel communitatis, poteſt licite continuari in ijſdem diebus feſtis; ſecus quando non apparet hæc neceſſitas. Quando vero hæc contingat, nec ne, ad artifices ſcire ſpectat, quibus credendum eſt in hac materia, quamuis in omnibus caſibus numeratis illos excuſent Nauarrus *in manuali Lat. cap* 13. *num.* 7. §. *ſimiliter excuſantur.* Angel. *verbo Feria.* §. 19. D. Anton. 2. *part. titulo* 9. *cap.* 7. §. 5. Toletus *libro* 4. *Summa cap.* 25. *num.* 4. §. *tertia eſt.* Tabiena *verbo Feria num.* 26.

De alijs cauſis & capitibus excuſationis ratione neceſſitatis proximi, & alienæ, & neceſſitatis in pauperes, pietatis in Deum, & neceſſitatis communis.

SVMMARIVM.

A præcepto non laborandi excuſat neceſſitas proximi vitæ aut ſalutis. num. 16.

Excuſantur etiam illi, qui pauperi veſtem conſuunt, aut illi ligna portant die feſto, cum pauper id efficere non poteſt. num. 16.

Prudentia eſt opus ad iudicandum an proximi neceſſitas tanta ſit, vt excuſet. num. 17

Licet Epiſcopis concedere facultatem piſcatoribus, vt piſcationes in mari efficiant diebus feſtis ad ſubleuandam miſeriam inopum, etiamſi Miſſa omittatur. num. 18.

Nec tenentur eis præcipere, vt aliquam portionem Eccleſiis viciniis pauperrimis elargiantur. ibid.

Vtrum artifices operari poſſint diebus feſtis vt eleemoſynas faciant, & an validum ſit ſi ea de re votum fiat. num. 19.

Venarum inciſiones, emplaſtrorum, & medicamentorum compoſitiones, occiſiones, excoriationeſque animalium licite fiunt diebus feſtis propter infirmos. num. 20.

An qui molunt in piſtrinis, & molendinis fluuiorum, aut ventorum excuſentur. num. 21.

Carnifices ſeu macellarij ſimiliter excuſantur, quando in occurſu multorum dierum feſtorum boues occidunt. num. 22.

Idem de ijs qui panes, olera, & ſimilia eſculenta & poculenta vendunt. ibid.

Item excuſantur etiam qui equos iter agentium ſoleis ferreis muniunt, & qui laborant in prouidendis rebus ad aliquam expeditionem Indiæ aut Braſiliæ neceſſarijs quando neceſſitas temporis vrget. num. 22.

Excuſantur etiam reficientes pontes, fontes, & vias publicas, quando remedium differri non poteſt abſque magno incommodo. num. 23.

Et qui laborant diebus feſtis in rebus neceſſarijs ad communem populi lætitiam, ad aduentum Regis, ad ortum Principis, & ad indictionem publicæ ſupplicationis. num. 23.

An opus ſit tunc petere licentiam ab Ordinario. num. 23. *fine.*

Explicatur Caietanus & Nauarrus qui de viis publicis & pontibus & fontibus aliter ſentire videbantur. num. 24.

Excuſantur etiam qui laborant pro Eccleſiis, pijſque locis, atque monaſterijs pauperibus, modo Miſſam audiant. num. 25.

Neceſſitas ſola ſine licentiâ Superioris Eccleſiaſtici excuſat, modo ſit indubitata. num. 26.

Excuſat etiam licentia Epiſcopi tacita, vel expreſſa. numero 27.

Quid ſi Epiſcopus diſpenſet abſque legitima cauſa in diebus feſtis à Papa vel iure communi introductis? peccabunt mortaliter tam ipſe, quam vtentes ea diſpenſatione, & conſequenter erit nulla. num. 27.

Poteſt tamen Epiſcopus diſpenſare in diebus feſtis à Papa introductis ex cauſa. num. 27.

An parochi ex cauſa diſpenſare poſſint in feſto, quando cauſa eſt dubia, & Ordinarius adiri commode non poteſt. num. 27.

Quid in iure nomine Ordinarij veniat. num. 28.

Superiores Religionum in cauſa dubia, veluti Rectores, Guardiani, Priores, &c. diſpenſare poſſunt cum ſuis domeſticis intra clauſtra tantum degentibus. num. 28.

Refertur opinio eorum qui aſſerunt peccare mortaliter illum qui audito ſacro, & à laboribus ceſſans, totâ die ociatur, rebuſque diuinis non vacat. num. 29.

Confirmatur opinio negans ex multis fundamentis. numero 30.

Ex vi præcepti ſolum tenentur fideles ſacrum audire, & ab operibus ceſſare, & non tenentur ad actus contritionis, vel dilectionis Dei ſuper omnia. num. 31. *verſ. verum.*

Satisfit obiectionibus & argumentis in contrarium factis. num. 32.

Soluuntur argumenta facta pro opinione. num 29. *explicata à numero 33. vſque ad 34.*

Hacte-

16. HActenus egimus de cauſis excuſantibus ratione neceſſitatis propriæ, nunc agendum eſt de cauſis excuſantibus ratione neceſſitatis proximi, & alienæ. Quarto excuſat etiam neceſſitas proximi etiam priuatæ; & ideo ſi ſalus, aut vita proximi periclitetur, licitum eſt, pro illa tuenda laborare, in die feſto, veluti ſi domus proximi inflammaretur incendio, ſi ſegetes comburerentur, licitum erit laborare pro extinguendo igne. Et ex eodem capite excuſantur, qui veſtem pauperi conſuunt, illique ligna portant die feſto, cum ipſe id efficere non poſſit, & eſt in graui neceſſitate: alias non. ita Tolerus *libro 4. Summæ capite 25. num. 4. §. Tertius caſus eſt.* Soarius *tomo 1, de religione libro 2. de diebus feſtis capite 32. numero 6. & capite 21. numero 14.* Syluester *verbo Dominica. quæſt. 4.* Angel. *verbo Feria, n. 30.* Nauar. *in manuali Lat. cap. 13. num. 10.* vbi citat Monaldum, & dicit laborare diebus feſtis pro pauperibus, non eſſe peccatum, & idem docet etiam Ant. *parte 2. tit. 9. capite 7. §. 5.* Probatur ex cap. *Conqueſtus de feriis.* ibi, *Niſi neceſſitas vrgeat, vel pietas ſuadeat.* vbi gloſſa verbo *pietas*, rationem reddit, quia in operibus miſericordiæ; & caritatis diſtinctio dierum feſtorum, aut non feſtorum non eſt habenda. Probatur etiam ex ſacra pagina Oſeæ 6. *Miſericordiam volo, non ſacrificium*: hoc eſt, plus volo, quam ſacrificium. Ex quo loco argumentatur Chriſtus contra Iudæos, & tandem concludit, licet ſabbatis bene facere, quando ſcilicet vrget caritas, & neceſſitas proximi, quia tenemur proximos diligere ſicut noſmetipſos, hoc eſt, in ordine ad eadem bona ſpiritualia, & temporalia, licet non in eodem gradu, & æqualitate bonorum; nec tantum, quantum: itaque hic militat illa regula D. Bernardi: *Quæ pro caritate inducta ſunt, non debent contra caritatem militare.*

Hic tamen prudentia maxima neceſſaria eſt,
17. ad iudicandum an neceſſitas proximi tanta ſit, vt poſſit excuſare à peccato opera ſeruilia facta ob neceſſitatem proximi. Regulariter tamen, vt animaduertit Soarius *tomo primo de relig. libro 2. de diebus feſtis cap. 32, num. 6.* ſecurius poteſt quis duci ad laborandum in die feſto pro neceſſitate proximi, quam in propria; nihilominus tamẽ tutum eſt ſemper vti conſilio prudentis, quando non eſt res ita patens, nam ſi ſit euidens neceſſitas, tutius eſt excedere, quam deficere: & vero ſi bona intentione fiat, nunquam in hoc committetur delictum.

18. Dubitabit tamen aliquis, an liceat Epiſcopis concedere facultatem aliquibus hominibus. v. c. piſcatoribus, ad piſcandum in die feſto, vel in diebus feſtis in mari ſardineas, vel aliquod genus piſcium, ex quorum piſcatione magnus quæſtus ſperetur, ad ſubleuandam miſeriam aliquorum pauperum, de quorum neceſſitate euidenter conſtat moraliter loquendo: v. c. ad ſubleuandam miſeriam eorum pauperum qui ex Hibernia, aut Anglia ad nos ventitant, ne in ſuis patriis fidem deſerere cogantur, & in Hiſpania vel collegialiter viuunt, vel ſi non collegialiter, oſtiatim petunt, & viri ſunt, aut adoleſcentes nobiles, & idem dicendum eſt vel potius inquirendum eſt, circa ædificationem alicuius Eccleſiæ pauperis, vel monaſterij pauperum religioſorum. Et fundamentum dubitandi eſt, quia videtur in hoc ſimonia committi, cum vendatur hoc priuilegium ſpirituale; vt prima facie apparet, pro pretio lucri ſperati. Dicendum tamen eſt hoc Prælatos & Epiſcopos poſſe efficere licite, & laudabiliter, etſi Miſſa ob eum charitatis actum omittatur, ſi commode audiri non poteſt. nam charitas, & pietas, quæ excuſat à præcepto non laborandi, eadem ratione excuſare debet à præcepto audiendi ſacri. & ita docet Azor *tomo 1. inſtitutionum moralium, libro 1. capite 28. quæſt. vndecima folio* 185. quamuis nihil tractet de Miſſa: ſed eadem eſt ratio vtrobique, neque in hoc vlla committitur ſimonia, vt conſideranti patebit, cum hoc non ſit vendere priuilegium aliquod ſpirituale, ſed ſit mutare cultum & honorem quem illi piſcatores per ceſſationem operum ſeruilium Deo tribuere tenebantur in diebus feſtis, in aliud opus pium, & religioſum factum propter Deum in vtilitatem proximorum, ad ſubleuandam eorum miſeriam: ſed quamuis hoc licitum ſit, non tamen conſulerem vt frequenter fiat, quia facile inde occaſio ſumetur relaxandi præcepta Eccleſiaſtica cultus diuini in materia graui religionis. Cõceſſa tamen hac facultate, neque Epiſcopi tenentur eis præcipere, vt ex opere ſeruili in die feſto facto aliquam portionem aliis pauperibus elargiantur, Eccleſiisve vicinis, vel locis piis, neque illi, ſi Epiſcopus hoc non præcipiat, tenentur facere, vt quidam auctores minus bene exiſtimarunt, ducti verbis capitis licet, de feriis, vbi præcipitur, vt hæc eleemoſyna & portio extrahatur, deturque Eccleſiis vicinioribus pauperrimis. nam vt ſupra dixi *n. 14.* & notauit Syluester *verbo Dominica quæſtione 4.* & Angelus *verbo Feriæ num. 25.* & Azor citatus §. *quares ibi*, continetur conſilium, non præceptum. Vt vero notat gloſſa in eodem capite illa portio erant decimæ, quæ ex tali piſcatione debebantur illis Eccleſiis pauperibus, quæ iubentur extrahi propter illarum paupertatem. Si vero nihilominus Epiſcopus in conceſſione huius facultatis & licentiæ præcipiat, vt aliqua portio reſeruetur aliis pauperibus, aut locis piis, neceſſario ad id tenebuntur piſcatores, propter commutationem cultus religioſi, quæ adæquate fit in vtramque eleemoſynam, inadæquate vero in quamlibet illarum. Confirmatur tota hæc doctrina auctoritate illorum Doctorum, quos citauimus n. 16. qui docent poſſe quemlibet laborare in feſto ad ſuccurrendum inopiæ pauperum in indubitata neceſſitate conſtitutorum.

Hinc iam deducitur alia quæſtio, vtrum ſcilicet artifices poſſint laborare in die feſto, vt ex 19.
lucro faciant eleemoſynas pauperibus, & vtrum hac de re votum Deo facere poſſint. nam ſi res eſt licita, ſequitur, vt votum ſit etiam licitum, & conſequenter de re bona meliori non contraria; contraria enim materia huic voto, eſt, non laborare diebus feſtis & non eſt melior voto de laborando, ſi neceſſitas pauperum à præcepto d. non laborando, excuſet. Reſpondeo huiuſmodi artifices non poſſe licite id efficere, nec votum ea de re factum valere: ratio eſt, quia, vt neceſſitas excuſet à ceſſatione operum ſeruilium, debet eſſe neceſſitas actu exiſtens: in aliquo paupere particulari, quæ moraliter nota ſit & patens, & ita patens, vt ſi in eo die feſto ei per opus ſeruile non ſuccurramus, quando aliter non poſſumus, abſque remedio, & ſubſidio relinqueretur. quia vix inueniatur alius, qui ei gratis eo die ſuccurrat, & ideo non ſufficit neceſſitas illorum pauperum, in communi qui ſeſe obtulerint, nec

votum

votum valebit, nec à peccato tranſgreſſionis præcepti, de obſeruandis feſtis excuſabuntur artifices, qui propter hanc neceſſitatem in communi voluerint laborare, excuſabuntur tamen in alio caſu neceſſitatis certæ & indubitatæ, & actu exiſtentis, & ita exiſtentis vt aliter ſuccurri non poſſit, & votum valebit. ita docet Soarius *tomo primo de religione libro 2. de diebus feſtis, capite 21. numero 15.* & faciunt pro hac parte omnes illi, quos citaui *numero 16.* nam quando neceſſitas proximi inſtat pro illo die feſto, quo ei per opus ſeruile ſuccurrimus; quando aliter commode non poſſumus, ita licitum eſt illud opus, vt tunc nec prohibitum eſſe videatur; nec aliqua diſpenſatione opus ſit, vt licite fiat, quia ita tunc ſe habet illud opus ſeruile ad illum proximum pauperem, propter quem fit eo die, vt ſe habet victus, & veſtitus quotidianus, quo eget ad vitæ conſeruationem, vel corporis: vnde ſicut hoc præceptum de colendo Deum, non prohibet victum, & veſtitum quotidianum, ita non prohibet huiuſmodi opera ſeruilia circa proximum. At vero quando neceſſitas non inſtat pro die feſto, moraliter loquendo, & miſeriæ pauperis ſubueniri poteſt ſequenti die non feſto, tunc neceſſaria erit ponderatio neceſſitatis, & diſpenſatio atque licentia paſtoris vt licite fiat, cum ipſa neceſſitas non ſit tam clara, & patens, vt poſſit excuſare à tranſgreſſione præcepti de obſeruando feſto.

20. Excuſat etiam infirmitas proximi, nam propter proximos ægrotantes, licite fiunt aliqua opera ſeruilia, quæ in diebus feſtis licite non fierent, abſque ea ægritudine, velut ſciſſiones venæ, medicamentorum, emplaſtrorumque compoſitiones, occiſiones animalium, excoriationeſque, vt calentibus adhuc, & tepentibus pellibus doloribus fomenta miniſtrentur: nam quamuis hæc & alia ſimilia opera de ſe ſeruilia ſint & mechanica, & ſeruos tantum deceant, tamen nequaquam feſtum violat, qui hæc opera propter neceſſitatem proximi in die feſto agit, quia in neceſſitatibus non ſunt prohibita, vt patet ex *capite vltimo de feriis*, niſi neceſſitas vrgeat, aut pietas, & in iiſdem neceſſitatibus, tam liberi, quam ſerui tenemur proximis ſubuenire. ita docet Caietanus *2. 2. quæſtione 122. articulo 4. §. in tertio caſu.* & Diuus Thomas *ibidem ad 4.* & Soarius *tomo primo de religione libro 2. de diebus feſtis, capite 21. numero 6.* Et propter hanc neceſſitatem aut infirmitatem proximi excuſantur Medici, chirurgi, tonſores, pharmacopolæ, & alij ſuam ad hoc operam præſtantes, vt docet etiam Toletus *libro 4. Summa, capite 25, numero 3. §. Prima corporalis.* Nauarrus *in manuali Latino capite 13. numero 7. §. Similiter.* Azor *tomo ſecundo inſtitutionum moralium libro primo capite 28 quæſtione quinta, §. tertio.* Tabiena *verbo Feria numero 23.*

21. Ratione neceſſitatis proximi, & alienæ excuſantur illi, qui molunt diebus feſtis in molendinis fluminum, & ventorum, ſi adeſt conſuetudo, à Prælatis ſcita, & tolerata. nam citra hanc conſuetudinem, non tam facile excuſabuntur, cum hoc opus ſeruile diebus profeſtis antecedentibus & ſubſequentibus fieri poſſit: non excuſantur autem illi qui molunt in piſtrinis, quia magnam fabricam ac occupationem piſtrina requirunt, excepta magna neceſſitate. ita docet Nauarrus *in manuali Lat. cap 13. num. 9. fine.* Roſella *verbo Feria. §. 9.* Tabiena *verbo Feria, n. 27.* Et vero molendina aquæ & venti exiſtimat Tabiena non eſſe prohibita propter exiguum opus ac laborem, quem requirunt, & aliunde etiam ex magna neceſſitate excuſantur, ſicut & piſtrina, ſed melius eſt ab vtriſque abſtinere, niſi neceſſitas vrgeat. 22.

Excuſantur etiam ratione huius neceſſitatis proximi, carnifices, ſiue macellarij qui mactant, vendunt, aut excoriant boues & animalia in occurſu multorum dierum feſtorum, quando eam neceſſitatem præuenire non potuerunt, & quando æſtas eſt, qua ob nimium calorem corrumpuntur carnes. ita docet Tabiena *verbo Feria num. 20.* Nauarrus *in manuali Lat. capite 13. numer. 6.* Excuſantur tabernarij hoſpitumque ſuſceptores, qui in ſuis tabernis, & hoſpitiis cibos & neceſſaria ad victum vendunt, ſic Nauarr. citatus & Tabiena *num. 21.* & Toletus *libro 4. Summæ. capit. 25. n. 3.* Et ij qui panes, herbas, olera, fructus, & alia eiuſmodi eſculenta, & poculenta vendunt, & hi quidem ex duplici capite excuſari poſſunt, & ex neceſſitate, & ex conſuetudine vbi ea fuerit introducta, ſicut eſt apud nos. ita Tabiena *verbo Feria num. 22.* & Nau. *in man. Lat. c. 13. n. 6. & 7.* Angel. *verbo Feria §. 12.* Caiet. *2. 2. q. 122. a. 4.* Et fabri ferrarij qui equos iter agentium ferrant, nam ſicut excuſantur iter agentes, & agazones, ita & excuſari debēt huiuſmodi fabri ferrarij, ſine quorum ope iter agi non poteſt. ita docet Nau. *in ma. Lat. c. 13. n. 6.* Tabiena *ver. Feria n. 25.* Et agazones qui iumentis oneratis cœptum iam iter agunt audito tamen ſacro, non excuſantur vero illi agazones, qui à domibus ſuis proficiſcuntur iumentis oneratis, niſi ſit magna neceſſitas. ita Nau. *in man. Lat. c. 13. n. 7.* Caiet. *2. 2. q. 122. a. 4. & verbo Feſtorum violatio in Summa,* Tab. *verbo Feria nu. 30.* vbi dicit excuſari euntes ad nundinas, audito tamen ſacro. quod intelligendum eſt iumentis oneratis, vt vendant ſuas merces, quas alio loco, & tempore vendere non poſſunt, eaſque diſtrahunt in bonum reip. & vtilitatem communitatis illuc confluentis: & de auditione ſacri etiam intelligendum eſt, niſi ex cauſa alia excuſentur, v. c. ex eo quod ad tēpus peruenire nō poſſint vt merces vendant, & vt negotium, cuius cauſa iter ſuſcipiunt, expediāt, & niſi neceſſe ſit, mercimoniis aſſiſtent, ne furentur. Poſſunt etiam licite agazones locare beſtias diebus feſtis, iter facientibus, quia iter agentes excuſantur, & conducere illas poſſunt, nulloſq; ad portāda onera ſibi neceſſaria, veſtes ſcilicet, viatica, & lectos, & alia huiuſmodi, conſuetudo enim hoc fecit iam licitum, modo Miſſam prius audiant, niſi ab ipſa aliunde excuſentur huiuſmodi iter facientes. ita Nau. *ca. 13. n. 7.* Tabiena *ver. Feria n. 24.* Sciendum tamen eſt iter agere cum ſit commune ſeruis & dominis, non eſſe opus ſeruile, nec mechanicū, ac proinde nec prohibitum hoc præcepto de obſeruatione feſtorum, vt ſupra probauimus *c. 11. n. 9.* quia tamen aliqua ſecum affert adnexa, quæ requirunt opera ſeruilia, ideo conſuetudo hæc potuit licita efficere, quia multa illorum non ita ſunt adnexa itineri, vt ratione principalis tanquam acceſſoria poſſint commode excuſari.

Quinto ratione neceſſitatis communis Reipublicæ, vel communitatis, excuſantur reficientes pontes, vias publicas, vel fontes, & alia huiuſmodi, quæ ſunt publici vſus & vtilitatis, quando illorum remedium ſine magno incommodo publico non poteſt differri in alios non feſtos. & 23.

ratio

Digitized by Google

ratio eſt, quia maiori ratione prouidendum eſt neceſſitati publicæ, quam propriæ, vnde ſi licitum eſt opera ſeruilia exercere ob neceſſitatem propriam die feſto, quando ea moraliter loquendo differri non poſſunt in alium diem non feſtum, vt diximus *n.* 7. *&* 8. multo melius licebit hæc eadem opera agere ob neceſſitatem communem: deinde quia Eccleſia non vult obligare ad otium ac ceſſationem operum ſeruilium cum publico incommodo Reipub. vt ſatis declaratur in *cap. licet de feriis.* & ideo ob eandem rationem licet laborare diebus feſtis in prouidenda republica de victu, & de rebus neceſſariis ad aliquam expeditionem vtilem. v. c. Indiæ, aut Braſiliæ, quando id neceſſarium eſt ad conſeruationem illorum ſtatuum: ita docet Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 2. *de dieb. feſtis, cap.* 32. *n.* 5. Sylueſter *verbo Dominica quæſt* 5. Angel. *verbo Feria, n.* 28. *&* 30. D. Anton. 2. *p. titulo* 9. *cap.* 7. §. 5. & Azor *tomo* 2. *Inſtitutionum moralium. lib.* 1. *cap.* 28. *quæſt.* 5. §. *Tertio* Toletus *lib.* 9. *Summæ capit.* 25. *num.* 4. Tabiena *verbo Feria. n.* 23. & quamuis Tabiena, & alij limitent, modo id non fiat principaliter propter lucrum, tamen iam hanc opinionem ſupra reiecimus *capite* 10. *num.* 3. vbi probauimus opus de ſe licitum, non reddi illicitum propter pretium: & ideo dicendum eſt cum melioribus authoribus, quos ibi citauimus, quocumque modo fieri poſſit licite, ſemper licitum manere, ſiue propter lucrum, ſiue ſine illo fiat. *Imo* addit Soarius allegatus excuſari etiam eos, qui pro cauſa publica honeſta, & conuenienti Reipublicæ, aliqua opera ſeruilia efficiunt, licet illorum neceſſitas non ſit ſimpliciter neceſſaria, ſed ad communem populi lætitiam, & ſplendorem in occaſione moraliter neceſſaria. v. c. in aduentu Regis, in ortu Principis: tunc enim laborare ſolent artifices diebus feſtis, vt veſtes aptent, publica arte facta, tabulata, ornent, & perficiant, quod licitum plane eſt tum ob conſuetudinem, tum etiam ratione communis ſplendoris, & publicæ lætitiæ, & cum Soario tranſit quoque Toletus *libro* 4. *Summæ cap.* 25. *num.* 4. & id approbat Azor citatus *dicto tomo* 2. *Inſtit. moral. capite* 28. *libro* 1. *quæſt.* 5. §. *Tertio:* vt diximus *num.* 5. huius capitis. Securius tamen eſt, addit Soarius, in his omnibus caſibus viarum publicarum, pontium, expeditionum, & communis lætitiæ, publicique gaudij, & ſpectaculi licentiam à Paſtoribus Eccleſiaſticis poſtulare, quando talia opera eius conditionis ſunt, vt nec præueniri, nec differri poſſint, & quando multum temporis in his operibus ſeruilibus conſumendum eſt, quod conſilium ſalubre plane eſt, non tamen id eſt neceſſarium, vt patet.

24. Eſt hæc doctrina contra Caietanum 2. 2. *quæſt.* 122. *artic.* 4. *& in Summa verbo Feſtorum violatio,* & contra Sotum *lib.* 2. *de iuſt. quæſt.* 4. *art.* 4. & contra Nauarrum *in manuali Latino capite* 13. *num.* 11. qui id negant de viis publicis, ſed tamen Nauarrus ibi ſtatim ſe explicat, addens hoc non licere, quamquam pietas, & miſericordia erga viatores exerceatur, niſi magna vigeat neceſſitas, & ſic nobiſcum conſentit, quia id tunc licitum eſſe dicimus, cum neceſſitas vrget, & moraliter loquẽdo, opus extruendum nec præueniri poteſt anticipare, nec differri in dies non feſtos: modo tamen id non fiat in maioribus ſolennitatibus anni. v. c. in die Paſchatis, Pentecoſtes, Natalis domini, aut Aſcẽſion, niſi vrgẽtiſſima ſit neceſſitas.

Excuſantur etiam ij, qui laborant pro Eccleſiis, pro locis piis, & monaſteriis pauperum religioſorum ad illorum ædificationem, vel reparationem, vel in alio opere neceſſario in iiſdem monaſteriis extruendo, modo Miſſa primo audiatur. ita docet Tabiena *verbo Feria numero* 37. & id conſequenter debent docere omnes, qui id licitum eſſe affirmant, pro viis, pontibus, vel fontibus publicis. Excuſantur quoque omnes illi, qui cauſa defendendæ vrbis, aut reipublicæ elaborant, aggeres ſtruendo, ædificando muros ingruente bello, tormenta bellica aſportando, mutando, dirigendo, collimando, & qui pro republica magna itinera vſque ad corporis defatigationem conficiunt. ita Toletus *libro* 4. *Summæ cap.* 25 *num.* 4. Soarius *tomo* 1. *de relig. libro* 2. *de diebus feſtis cap.* 32 *n.* 5. & alij communiter. Itaque omnes iſtiuſmodi cauſæ recenſitæ, & aliæ ſimiles excuſant ab huiuſmodi præcepto, modo ſemper Miſſa prius audiatur, niſi tanta ſit neceſſitas, quæ à Miſſæ quoque obligatione excuſet, iudicio, arbitrioq; prudentis, & fundamentum, præter ea, quæ iecimus *num.* 23. eſt, quia licet abſtinere ab operibus ſeruilibus ſit de iure diuino, tamen abſtinere his vel illis diebus, quos Eccleſia in honorem Dei, & ſanctorum inſtituit, eſt de iure humano: vnde quælibet rationabilis cauſa à tali iure excuſat, neq; Eccleſia vult obligare ad feſtorũ obſeruationẽ cum tãto fideliũ incõmodo & diſpendio que.

25. Sed rogabis, an neceſſitas ſola ſine licentia ſuperioris excuſet illum à culpa lethali, qui in die feſto operatur, elaboratque. Reſpondeo excuſare, modo ſit indubitata, & adeo excuſare, vt licet Epiſcopus præciperet ſub excommunicationis ſententia ipſo facto incurrenda, ne quis tunc ſtãte indubitata cauſa operaretur, excommunicatio non ligaret, & intolerabilem errorem contineret. ita Tabiena *verbo Feria n.* 44. Nau. *in man. Lat cap.* 13. *n.* 16. *& n.* 15. Syl. *verbo Dominica q.* 7. Roſel. *ver. Feria n.* 27. & hoc iam ſatis probatum *n.* 7. Azor *to.* 2. *inſt. mor. lib.* 2. *c.* 28. *q.* 6. *fine.* Sanc. *lib.* 4. *Decalogi to.* 2. *c.* 45. *n.* 10.

26. Vltimo excuſat licentia Epiſcopi vel ordinarij locorum vel expreſſa, cum ſcilicet illam expreſſe concedit; vel tacita cùm ſcilicet, & videt, & ſcit, & tacet, aut illius vicarius; non quod Epiſcopi poſſint in ſuis diœceſibus tollere & abrogare dies feſtos iure communi à Papa introductos, cùm inferior non poſſit abrogare leges ſuperioris, ſed quod ſuppoſita iuſta, & legitima cauſa poſſint facultatem concedere, vt aliquod opus ſeruile in die feſto efficiatur, & diſpenſare ad laborandum ex cauſa. ita docet Azor *tomo* 3. *inſtitutionum moralium libro* 1. *capit.* 28. *quæſt.* 5. § *poſtremo.* D. Ant. 2 *p. tit.* 9. *c.* 9. Syl. *verbo Dominica q* 3. *&* 4. alioqui ſi Epiſcopi diſpenſent ſine legitima cauſa in diebus feſtis à iure communi introductis, peccabunt mortaliter, tam ipſi, quam diſpenſationem petentes, & diſpenſatio conſequenter erit nulla, iuxta hos Doctores, & iuxta Soarium tomo 1. de *religione libro ſecundo de diebus feſtis capite trigeſimo n.* 3. Poteſt autem huiuſmodi cauſa diſpenſandi, vel raro dari, vel ſæpe & crebrò. Si raro contingat, ſatis eſt ſi Epiſcopus ſemel tantum & pro vna (vt aiunt) vice diſpenſet. Si ſæpe, tunc poteſt frequenter cum aliquo diſpenſare. v. c. contingit in aliqua diœceſi agricolas quotannis in die Diui Laurentij detrimento magno affici: poteſt Epiſcopus cum iis diſpenſare, vt eo die laborent,

ad

ad euitandum damnum, vt notant Doctores allegati, ſpecialiter Azor, idque ex Epicheia (vt aiunt) iuris communi, nam Eccleſia non vult obligare fideles cum tanto ſui detrimento, ac damno, & aliunde nullus poteſt eſſe rectus iudex in cauſa propria, vt ſecum diſpenſet. quam ob rem opus eſt, vt adeant Epiſcopum, qui examinata cauſa hanc diſpenſationem concedere poteſt. Si tamen dies feſtus introductus fuit vel ab ipſo Epiſcopo, vel à conſtitutione Synodali, aut conſuetudine populi aut ciuitatis approbata ab Epiſcopo: poteſt Epiſcopus in eo diſpenſare, eumque vel in totum, vel in partem minuere, & abrogare abſque vlla cauſa, & tunc non peccant lethaliter qui hac diſpenſatione abſque cauſa data vtuntur peccant vero grauiter Epiſcopus, aut eius officialis, qui legem ab ſe latam abſque cauſa relaxat, nam in primis res eſt grauis, & in materia graui nempe religionis, & maturam deliberationem requirit, ac grauem cauſam, vt docet Azor *tomo 2. inſtitutionum moral. lib. 1. cap. 28. quæſt. 5. §. adnotandum.* & Soarius *tomo 1. de religione libro 2. de dub. feſtis, cap. 33. num. 3.* D. Anton. *2. part. titulo 9. c. 9.* Syl. *verbo Dominica q. 3. & 4.* Sed hac de re redibit ſermo *in lib. 2. cap. 1. n. 12.* ad quem locum remittimus te, vbi hoc accuratius tractabimus.

27. Sed quid de parochis? Azor *tomo 2. inſtit. mor. libro 1. capite 28. quæſtione 6.* & Angelus *verbo Feriæ. numero 35.* & Syluester *verbo Dominica quæſtione 4.* & Caietanus *2. 2. quæſt. 122. art. 4.* docent, poſſe parochos cum ſuis parochianis pro aliqua vice, & aliquando diſpenſare ex cauſa, non tamen totaliter diem feſtum abrogare, quia vbi Epiſcopus commode adiri nequit, opus eſt vt parochiani Paſtorem, aut parochum ſuum adeant, vt in cauſa propria & in proprio commodo, periculum errandi vitent. Quod tamen intelligendum eſt, quando cauſa eſt dubia, nam ſi indubitata fuerit, nulla diſpenſatio requiretur, iuxta ea quæ diximus num. 26.

28. Nomine autem ordinarij, qui poteſt in diebus feſtis ex cauſa diſpenſare, veniunt in iure non ſolum Epiſcopi, ſed etiam ij qui ex conſuetudine, vel iure iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habēt, cuiuſmodi ſunt Prælati, v. c. Prouinciales, & ſuperiores locales in religioſorum familiis, veluti, Priores, Rectores, Abbates, Guardiani, & ſi qui ſunt alij, vt explicat gloſſa *in cap. quemquam. de vſuris in 6. verbo, loci Ordinario. in cap. Ordinarij, verbo locorum.* & docet Azor citatus, *quæſt. 5. §. Poſtremo, in fine:* & hi poſſunt diſpenſare ex cauſa cum ſuis domeſticis tantum intra clauſtra degentibus.

29. Ad vltimum quæritur, vtrum ille, qui audito ſacro abſtinet ab operibus ſeruilibus, in die feſto mortaliter peccet ex eo ſolum, quod tota die ocietur, & reb⁹ diuinis non vacet: & pro parte quæ affirmat faciunt hæ rationes. Prima, quia quidquid eſt de intentione legiſlatoris, ſub præcepto ac lege cadit, ſed vacare Deo, & rebus diuinis eſt tota ratio, & totalis intentio Eccleſiæ, & ſuperioris ſtatuentis hoc præceptum de obſeruatione dierum feſtorum: ergo mortaliter peccat ille, qui audito tantum ſacro ceſſando ab operib⁹ ſeruilibus tota die rebus diuinis non vacat. Secundo, quia licet Deo vacet, & rebus diuinis audiendo ſacrum, tamen id fit per modicum temporis ſpatium, quod reſpectu totius diei, pro nihilo reputatur. Tertio, quia tota ratio ob quam Eccleſia præcipit, vt abſtineamus ab operibus ſeruilibus, eſt vt Deo mente vacemus, ergo tenemur, ad cultum internum Deo præſtandum interioribus actibus, dilectionis, contritionis, contemplationiſque diuinæ. & hanc opinionem tenet Sotus *in 3. diſt. 27. §. quantum ad 2.* Alenſis *in 3. par. q. 32. m. 5. a. 2. ad 4.* Angelus *verbo Feriæ num. 36 & verbo Interrogationes num. 6. & verbo Præceptum. n. 5.* Roſella *verbo Confeſſio 2. n. 7.* D. Anton. *2. par. titulo 9. c. 7. §. 5. & 2. p. titul. 13. c. 1. §. 1. ad finem.* Lyranus *Exodi cap. 20.* & docere videtur D. Tho. *2. 2. quæſt. 122. art. 4. ad 3.* & pro hac opinione faciunt omnes quos citauimus *in cap. 9. numero 1.* qui dicunt eos, qui in diebus feſtis mortalia peccata committunt, duplex peccatum committere, alterum ratione materiæ. v. c. furti, aut homicidij alterum ratione circumſtantiæ diei feſti, quia illud tempus quod orationibus & rebus diuinis erat impendendum, per ſummā & ſpecialem Dei iniuriam ad illius offenſionem transfertur, atque adeo dicunt circumſtantiam diei feſti eſſe de neceſſitate confeſſionis: facit etiam pro hac parte D. Auguſtinus *lib. de decem chordis cap. 3.* vbi ſic: *Melius faceret Iudæus in agro ſuo aliquid vtile, quam ſi in theatro ſeditioſus exiſteret: & melius fœminæ eorum die ſabbati lanam facerent, quam ſi tota die in Neomeniis impudice ſaltarent.* Facit etiam D. Thomas citatus, vbi ait, *peccata contrariari obſeruantiæ ſabbati in quantum impediunt applicationem hominis ad diuina, ad quam ex præcepto tenetur.*

Nihilominus dicendum eſt non teneri homines diebus feſtis ad nullum actum interiorem dilectionis, contritionis, orationis, aut contemplationis diuinæ, ſed ſolum ad ceſſationem operum ſeruilium, & auditionem ſacri, & ideo circumſtantiam diei feſti nullo modo eſſe de neceſſitate confeſſionis, idque ſiue homo ſit in peccato mortali, ſiue non, & ſic, vt ſatis patet ex dictis *in cap. 9. num. 1.* & patebit infra ex dicendis, excluditur etiam atque reiicitur opinio eorum, qui dicebant teneri homines ad contritionem diebus feſtis, ſi ſint in peccato mortali vltra ceſſationem operum ſeruilium, & auditionem ſacri: ſecus vero ſi non ſint. & hi ſunt Angelus *verbo Feriæ num. 41.* & Petrus Soto *lect. de pœnit. 13.* quod intendunt probare ex illo *Leuit. 16. Sabbatum requietionis eſt, affligetis animas veſtras* & *23. Affligetis animas veſtras in eo, omne opus ſeruile non facietis in die hac.* & infra, *Omnis anima, quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo.* & ex ratione, quia homo tenetur Deo vacare in aliquo opere ſpirituali die feſto: non poteſt autem id facere niſi conteratur de peccato, non ſolum quando aduertit ſe in peccato mortali eſſe, ſed etiam quando non aduertit, ſed quando non aduertit ſufficiet, ſi id faciat in generali, de omnibus peccatis in vita commiſſis, vnde hac de cauſa in Miſſa præmitti ſolet confeſſio generalis, quæ fit non ſolum à Sacerdote, ſed etiam à populo audiente, nam miniſter nomine totius populi reſpondet. Verum contraria ſententia, quæ docet in diebus feſtis ex vi præcepti obſeruationis illorum, ſolum teneri homines ad auditionem ſacri, & ceſſationem operum ſeruilium, & ſic ſi in tota die locutus fuerit, vel in ludis, & ſpectaculis publicis ſpectator ſteterit, non proinde peccabit mortaliter, imo nec venialiter, niſi aliquod peccatum mortale vel veniale aliunde commiſerit: iſta opinio eſt vera, certa & communis. ita docet Tabiena *verbo Feriæ. n. 48.* Saytus *in claui regia l. 7. cap. 3. num. 5. fol. 35.* Azor *tomo 2. inſtitut. moralium cap. 28.* 30.

*cap.28.quæſt.*10. Caietanus 2.2.*quæſt.*122.*a.* 4. Sotus *in* 4.*diſt.*18.*quæſt.*2.*a.*4. Syluest. *verbo Dominica quæſt.* 6. idem Sotus *lib.*2.*de iuſtit.quæſt.*4.*a.*4. Medina *cap. de pœnit. quæſtion.*6.*dub.*3. Nau. *in manuali Lat.cap.*13. *num.* 17. *Verſ. quartum* Gregorius de Valentia *tom.* 3.*diſp.*3.*quæſtion.* 19. *puncto* 1. *in fine. & tomo* 4.*diſp.*7. *q.* 8. *puncto* 4. Canus *in relect.de pœnit.p.*4.*propoſitione* 3. Lud. Lopez. 1.*p. Inſtr. conſcientiæ. cap.* 52. Coſmus Philiarchus *de officio Sacerdotis.p.*2.*lib.* 3. Toletus *lib.* 4. *Summæ. cap.* 24. Et pro hac parte faciunt omnes illi qui dicunt circumſtantiam diei feſti non eſſe neceſſario confitendam, quos citauimus *in cap.*9.*num.*3.

31. Probatur hæc ſententia. Primo, quia non peccatur contra aliquod præceptum, niſi quando quis contra eius ſubſtantiam delinquit, quamuis legislatoris mentem, & finem non ſeruet; cum ergo ſubſtantia præcepti obſeruationis feſtorum formaliter in auditione ſacri, & in ceſſatione operum ſeruilium conſiſtat, ſolum peccabit mortaliter ille qui contra fecerit, quamuis mens legislatoris, & finis præcepti diuerſa fuerit; non enim finis præcepti cadit ſub præceptum. nam, vt egregie notat D. Thom. 1.2.*quæſt.*100.*a.*9.*ad* 2. in vnoquoque præcepto duo conſideranda ſunt, alterum eſt finis præcepti, id eſt, virtus ad quam dirigit præceptum, & ad quam dirigere intendit legislator per tale præceptum: alterum eſt id quod præceptum iubet fieri, vt talis virtus, & finis comparetur, quod eſt medium ad talem finem, & ad hoc medium tantum obligat præceptum, non ad finem; vnde cum finis præcepti dierum feſtorum ſit, vt mens per contemplationem Deo vacet, & medium quod nobis præcipitur ad conſequendum hunc finem ſit ceſſare ab operibus ſeruilibus, & ſacrum audire, ſequitur, quod ad hoc tantum teneamur, & non amplius, quamuis intentio, & finis legis, & legislatoris ſit, vt per hoc medium hunc finem conſequamur, & ſic ſequitur nos non teneri ſeruare ſub præcepto mentem, & finem legis, aut legislatoris. Secundo, quia aut ad hæc omnia, quæ aſſerunt auctores contrariæ opinionis, directe obligamur iure diuino, aut iure Eccleſiaſtico: Non iure Eccleſiaſtico, quia Eccleſia non intendit directe obligare ad actus internos, & quia id ad quod intendit directe obligare expreſſe continetur in cap. Miſſas, de conſecrat. diſt. 1. ſcilicet vt Miſſam audiamus, atque ab operibus ſeruilibus abſtineamus, quæ abſque dilectione Dei, contemplatione, oratione, & contritione ſanctiſſime impleri poſſunt, vt patet: Nam quamuis in illo actu exteriori audiendi ſacri ſubintelligatur actus etiam interior audiendi illum, cum intentione, vt ſit actus humanus; non tamen Eccleſia nos obligat, aut obligare intendit, ad alium actum internum particularem amoris, aut contritionis, vt optime notat Sayrus allegatus. Non iure diuino, quia contritio eſt actus virtutis pœnitentiæ: dilectio eſt actus charitatis, contemplatio à caritate imperari ſolet, pœnitentia autem ſpectat ad virtutem iuſtitiæ, quia intendit reparare diuinum ius per peccatum & Dei iniuriam læſum, aut illæſum conſeruare ne Deus offendatur, vt dicemus *lib.*1.*de pœnit. cap.*2. *num.* 14. dilectio ad caritatem pertinet, cultus autem externus in hoc præcepto Eccleſiæ contentus ad virtutem religionis, quæ ſunt virtutes diſtinctæ, vt patet: ſolus ergo ſub hoc præcepto dierum feſtorum cadit actus exterior religionis, non dilectio Dei, contritio, aut contemplatio: ac proinde peccatum in die feſto commiſſum: nec ſacrilegium eſt, nec circumſtantia diei feſti eſt confitenda, nam quamuis accidentaliter aliquantulum aggrauet, non tamen notabiliter aggrauat, nec mutat ſpeciem peccati.

Dices, hoc præceptum de obſeruatione feſto- 32.
rum eſt diuinum, & iuris diuini, eſt enim contentum in tertio Decalogi præcepto; & in omnibus, & in ſingulis præceptis Decalogi continetur etiã amor, & dilectio Dei; ergo in illo hic actus amoris Dei neceſſario continetur. Reſpondeo, negando conſequens quicquid ſit de antecedente, nam de conſenſu communi omniũ Doctorum in nullo præcepto Decalogi continetur dilectio Dei, & ideo ſtatim in principio illorum omnium, amor Dei præfigitur tanquam finis, ideo enim dicimus, *Primum eſt, amare Deum ſuper omnia.* finis autem præcepti non cadit ſub præceptum, vt iam diximus, cum præceptum ſit de medio ad finem, non de fine ipſo.

Reſtat, vt argumenta ſoluamus, & rationes 33.
contrariæ opinionis. Ad primam dico, finem, & intentionem legis, & legislatoris non cadere ſub præceptum, vt ſatis probatum manet, ſed tantum media, quæ ad talem finem, ſub eodem, & in eodem præcepto continentur; vnde cum in præcepto de colendo Deo, & de obſeruatione feſtorum aſſumatur tamquam medium ad vacandum Deo, & rebus diuinis, interioribus actibus, contritionis, dilectionis, & contemplationis diuinæ; auditio ſacri, & ceſſatio ab operibus ſeruilibus, ad hæc tantum tenemur, ex eodem præcepto non ad amplius, vti diximus num 31. atque adeo non peccabit mortaliter, imo forte, nec venialiter ille, qui hoc præceptum obſeruauerit, & toto die reliquo otioſus fuerit, aſſiſtendo lucis ſpectaculis, muſicis inſtrumentis inſiſtendo, aut honeſte cum amicis confabulando.

Ad ſecundam reſpondeo non eſſe modicum 34.
tempus vacare tota die ab operibus ſeruilibus, & aſſiſtere præſentialiter ſacrificio Miſſæ; & quamuis actio ſpiritualis requirens actum internum attentionis & deuotionis in audiendo ſacro, ſit modica, & in modico tempore fiat, reſpectu actionum ſpiritualium, quæ fieri poſſent tota die; tamen ad nihil amplius tenemur, cum id in præcepto non contineatur. Præcipimur ergo abſtinere ab operibus ſeruilibus, vt melius Deo vacemus, hoc eſt, vt attentius Miſſam audiamus, atque adeo hæc tantum duo in præcepto ſunt: videlicet, *Ceſſare ab operibus ſeruilibus*, quantum attinet ad partem negatiuam huius præcepti: *& audire attente Miſſam.* quod attinet ad partem affirmatiuam illius. quæ duo ad ſubſtantiam præcepti pertinent, quod vero poſtea Deo vacemus, & diuinis laudibus per actus internos, & alios externos orationis, amoris, aut contritionis ad finem præcepti ſpectat. Ex quo ſequitur non eſſe ſacrilegium, nec habere nouam circumſtantiam neceſſario in confeſſione explicandam ipſum peccatum, ex eo ſolum, quod in die feſto committatur.

Ad locum Diui Aug. *ex libro de decem chordis*, & 35.
ad illum alium illius locum *ſermone* 251. *de tempore*, qui videtur maiorem vim habere, & ſic habet: *Sciendum eſt, fratres chariſſimi, quod ideo à ſanctis Patribus noſtris conſtitutum eſt Chriſtianis, & mandatum, vt in ſolennitatibus Sanctorum, & maxime in dominicis diebus otium haberent, & à terreno negotio vacarent, vt paratiores, & promptiores eſſent ad diuinum cultum,*

cum non haberent, quod eos inde retardaret incommodum, relinquerentque eo tempore terrenam ſolicitudinem, quo facilius poſſint Dei intendere voluntatem. inde ipſe dominus per Prophetam Pſal. 45. *dicit. vacate & videte, quoniam ego ſum Deus. & hi, qui diuerſis curis, & negotiis implicati hanc ſententiam Dei ſpernunt, diuinæ contemplationi vacare. timeo quod in futuro iudicio illis ianuam domini pulſantibus dominus reſpondeat. Neſcio vos, diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem.* Reſpondeo Diuum Auguſtinum in his locis intelligendum eſſe, quod peccata aduerſentur obſeruationi dominicæ, & diei feſti, quantum ad finem illorum, non quantum ad ſubſtantiam, hoc eſt, non quantum ad auditionem ſacri, aut ceſſationem ab operibus ſeruilibus, quia magis repugnat peccatum diuinæ contemplationi, & dilectioni, quam repugnent opera ſeruilia: ideoque peius eſſe fornicari in die feſto, quam arare. Ad ſecundum locum *ex ſerm.* 251. reſpondeo illum in illis verbis: *Qui hanc ſententiam Dei ſpernunt, vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus: timeo quod in futuro iudicio illis ianuam domini pulſantibus dominus reſpondeat: Neſcio vos, &c.* ſatis indicare, illos ſolum mortaliter peccare, qui per contemptum ipſius finis intenti à Deo in eo præcepto id faciunt, non vero per quandam naturalem omiſſionem, & tunc quidem non eſt dubiũ eos peccare mortaliter, cum contemptus ſemper mortem peccati ſecum afferat.

Ad ſententiam vero Angeli, & Petri Soti ſatis iam reſponſum manet. Ad loca ſacræ paginæ reſpondeo communiter ea intelligenda eſſe vel de abſtinentia à voluptatibus illicitis, vel de feſto expiationis, quod inſtitutum fuit ſpecialiter ſemel tantum in anno, in quo feſto præcipiebatur Hebræis corpora ieiuniis macerare atque affligere, vt ſic Sacerdos pro peccatis populi ſacrificium Deo offerret, vt Deus erga illos miſericors, ac propitius redderetur, vt docte explicat Gregorius Sayrus *in claui regia. lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 7. *columna* 2. *folio* 435. & Sotus *in* 4. *diſt.* 17. & quod hæc loca de feſto expiationis communiter intelligantur, ſatis explicat locus *Leuit.* 16. & ideo huiuſmodi loca ſine dubio intelligenda ſunt de feſto illo legali legis veteris, non autem de aliis feſtis legis nouæ. 26.

Ad illud quod Angelus & Petrus Sotus afferunt, de confeſſione generali? Reſpondeo conſuetudinem illam præmittendi confeſſionem in Miſſa ſolum obligare Sacerdotes celebrantes ad habendam veram contritionem, non tamen audientes illam, quia licet eam non faciant, præcepto tamen Eccleſiæ ſatisfaciunt, ſi Miſſæ interſint, vt vſu & praxi Eccleſiæ conſtat. 27

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De obligatione audiendi Miſſam, orta ex præcepto Eccleſiæ, in diebus feſtis.

IN diebus feſtis duo nobis præcipiuntur, alterum eſt ab operibus ſeruilibus ceſſare: alterum ſacrum audire. Egimus libro præcedenti de obligatione abſtinendi ab operibus ſeruilibus: nunc agendum eſt in hoc libro ſecundo, de obligatione audiendi Miſſam. Et quia Miſſa duo nobis importat, auditionem ſcilicet, & celebrationem: in hoc libro ſolum agemus de obligatione auditionis: remittentes celebrationem ad tertiũ librum, vbi de obligatione audiendi, dicendive Miſſam ex parte Sacerdotis agemus. quamuis autem hæc obligatio audiendi ſacrum, ad tertium Decalogi præceptum videatur ſpectare, cum tota obſeruatio ac ſanctificatio dierum feſtorum in hoc veluti geminato cardine conſiſtat, videlicet, in ceſſatione operum ſeruilium, & in auditione Miſſæ: tamen, vltra hanc obligationem, veluti generalem tertii præcepti Decalogi: datur alia ſpecialis obligatio audiendi ſacrum, oriens ex primo Eccleſiæ præcepto: & ideo in hoc libro videndum eſt quanta ſit obligatio huius primi præcepti ſanctæ matris Eccleſiæ de audiendo ſacro: quomodo implendum, quas perſonas, quo tempore, qua ætate obliget: quid nomine Miſſæ intelligatur, & quæ pars illius relicta efficiat, vt nõ impleatur præceptum: qua intentione, & attentione huic ſacrificio intereſſe debeamus, & quæ cauſæ ab illius obligatione excuſent.

CAPVT I.

Vtrum detur aliquod præceptum Eccleſiæ rei diuinæ ſeu Miſſæ audiendæ, & quis poßit in eo diſpenſare, & quomodo.

SVMMARIVM.

Eſt abſolute de fide dari in Eccleſia præceptum Eccleſiaſticum de Miſſa audienda. num. 1.
Quare obliget omnes fideles in toto orbe. num. 2.
Quare aſtringat ipſos fideles in omnibus diebus feſtis. num. 3.
Quare obliget Sacerdotes, ac religioſos, cum tamen in decretis ſacrorum canonum, in quibus hoc præceptum continetur, ſolum de ſæcularibus mentio fiat. n. 4.
Vtrum ante tempus Concilij Agathenſis, in quo hoc præceptum expreſſe continetur, daretur obligatio ex præcepto Eccleſiæ audiendi Miſſam. num. 5.
An Monachi in ſolitudinibus Aegypti habitantes ante tempus Concilij Agathenſis tenerentur audire ſacrum & quomodo excuſari poßint. ibid.
Hoc præceptum quamuis ſit Eccleſiaſticum, eſt tamen valde conſentaneum iuri naturali & diuino. n. 6.
Inducit obligationem peccati mortalis, niſi legitima cauſa excuſet. num. 7.
Reprobatur doctrina Angeli & aliorum exiſtimantium, ſolum illos mortaliter peccare qui per contemptum hoc præceptum tranſgrediuntur, & quid illi per contemptum intelligant. nu. 8.
Vtrum ſit vnum peccatum, vel duplex, Miſſam diebus feſtis non audire. num. 9.
Qui Miſſam & concionem non poteſt audire, & alterum poteſt, tenetur potius Miſſam quam concionem audire. num. 10.
Summus Pontifex & licite & valide diſpenſare poteſt in hoc præcepto ex cauſa. num. 11.
Nunquam dari poteſt iuſta cauſa diſpenſandi cum aliquo regno aut prouincia vt nunquam Miſſam audiant. ibid.
Secus pro aliquo tempore. ibid.
Raro etiam aut nunquam dari poterit iuſta cauſa diſpenſandi cum aliquo homine particulari vt nunquam per totam vitam Miſſam audiat, ſi poßit audire. ibid.
Si tamen Summus Pontifex ſine iuſta cauſa in hoc præcepto diſpenſet, valebit diſpenſatio. ſed peccabit mortaliter, non peccabunt tamen mortaliter diſpenſati, tali diſpenſatione vtentes. num. 12
Quando Princeps diſpenſat vel abrogat legem propriam abſque iuſta cauſa, valet diſpenſatio & abrogatio, ſed mortaliter peccat. ibid.
Quid quando diſpenſat in lege ſuperioris. ibid.
Illicite & inualide diſpenſat ſi ſine legitima cauſa faciat. ibid.
Vtrum valeat diſpenſatio ſi Epiſcopus diſpenſet in præcepto Miſſæ, aut dierum feſtorum bona fide ſine cauſæ cognitione: at re vera, erat à parte rei legitima cauſa diſpenſandi. num. 13.
Refertur prima opinio affirmans diſpenſationem eſſe nullam, excuſari tamen à notabili ob bonam fidem. ibid.
Aſtruitur opinio affirmans eſſe validam in foro conſcientiæ, donec irritetur in foro externo. num. 14.
Quid ſi Prælatus inferior diſpenſet, mala fide in lege ſuperioris, & Epiſcopus in diebus feſtis iure communi à Papa introductis, putans non dari cauſam diſpenſandi, cum tamen detur. numero 15.
Nulla eſt talis diſpenſatio. ibidem
Diſpenſatio voti atque iuramenti conceſſa abſque legitima cauſa, eſt irrita. n. 16.
Quid ſi diſpenſetur in voto, iuramento. aut in præcepto aliquo ſuperioris, ſine cauſæ cognitione, at re uera erat cauſa diſpenſandi. ibid.
Quid ſi confeſſarius aut Ordinarius diſpenſet non examinata cauſa in diſpenſationibus ſibi à Papa vel à Pœni-

tentiarius commiſſu. ibidem verſu, & ex prædicta.

Qualis cauſa requiratur, vt diſpenſetur in diebus feſtis, quoad Miſſam & opera ſeruilia. nu. 17.

1. SIt vera concluſio: Datur in Eccleſia præceptum Eccleſiaſticum, ac poſitiuum audiendi Miſſam, omnibus diebus feſtis. Hæc concluſio abſolute loquendo, eſt de fide certa, quamuis Soto in 4. *diſtinctione* 13. *quæſtione* 2. *articulo* 1. *fine* ſolum dicat puniendum eſſe tanquam ſuſpectum aduerſus ſancta mandata qui negauerit hanc veritatem: concluſio tamen eſt certa. ita docet expreſſe Suarius *tomo tertio in tertiam partem Diui Thomæ, diſputatione* 88. *ſect.* 1. *initio.* Azor *tomo primo inſtitutionum moralium, libro* 7. *capite* 1. *quæſt.* 1. *col.* 1. *fol.* 627. Sotus *loco citato. & lib.* 2. *de iuſt. q.* 4. *art.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 13. Nauar. *in cap. quando de conſecrat. diſt.* 1. *cap.* 3. *num.* 9. *& cap.* 2 *n.* 5. *& in Summa Latina cap.* 13. *n.* 17. *verſu, vndecimo peccat & cap.* 21. *num* 1. Caietanus *in Summa, verbo Feſtorum violatio.* Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 5. *& vltimo,* Summiſtæ omnes *verbo Dominica, verbo Feriæ, & verbo Feſtorum violatio.* Probatur primo *ex capite omnes fideles, de conſecrat. diſt.* 1. vbi canon Apoſtolorum ſic ait: *Omnes fideles conueniant in ſolennitatibus ſacris ad Eccleſiam, & ſcripturas Apoſtolorum, & Euangeliſtarum audiant, qui autem non perſeuerant in oratione vſq; dum Miſſa peragatur, nec ſacram communionem percipiunt, velut inquietudines in Eccleſia commouentes, conuenit communione priuari.* Et quamuis nonnulli exiſtiment ex hoc capite non haberi expreſſe præceptum Miſſæ audiendæ, ſed ſolum ex eo ad ſummam probari tempore Apoſtolorum eſſe ſolitas Miſſas celebrari, tamen re vera non poteſt negari, dari ibi aliquam obligationem audiendi totum ſacrum, ſiquidem priuantur communione, hoc eſt, communicatione fidelium, qui totum ſacrum non audierint, nam textus ita habet: *Nec ſacrā communionem percipiunt, communione priuari,* quod intelligendum eſt, cõ conuentu cœtu & communicatione fidelium priuari. Alioqui ridiculum eſſet priuare illos re, qua erant priuati, & qua ipſi ſe priuabant voluntarie. Nec dici poteſt ibi ſermonem eſſe de illis qui non percipiebant, hoc eſt, non intelligebant myſterium Euchariſtiæ, & quia inculpabiliter, & iniuſte ob ruditatem excommunicarentur, & quia gloſſa ibi, verbo Communione, explicat, tempore debito, quod intelligendum eſt, de tempore, quo præcipiebantur, & ex præcepto tenebantur Euchariſtiam accipere, & ideo à communione fidelium, id eſt, à communicatione per excõmunicationem excludebantur. Vnde ſicut ibi ſermo eſt de præcepto Euchariſtiæ, ſic etiam dicendum eſt, ſermonem ibi eſſe de præcepto audiendi Miſſam totam & integram. Probatur ſecundo ex capite Sacerdote, *de conſecrat. diſt.* 1. vbi ex Concilio Carthaginenſi ita dicitur: *Sacerdote verbum in Eccleſia faciente, qui egreſſus de auditorio fuerit, excommunicetur.* Sed reſpondent multi, nec ex hoc capite adhuc liquido conſtare huiuſmodi Eccleſiæ præceptum, non enim ibi præcipitur, aut imperatur, vt omnes ad Eccleſias conueniāt, Sacerdote ibi verbum faciente: ſed vt excommunicatione feriantur, qui egreſſi fuerint, eo quod per contemptum Miſſæ, & Sacerdotis celebrantis, egreſſum facere videantur. Omnes tamen præceptum hoc expreſſe contineri exiſtimant in cap. Miſſas *de conſecr. diſt.* 1. ibi, *Miſſas die Dominico ſæcularibus totas audiri ſpeciali ordine præcipimus. ita vt ante benedictionem Sacerdotis populus egredi non præſumat, quod ſi fecerit, ab Epiſcopo publice confundatur.* Probatur vltimo ex vſu & communi praxi Eccleſiæ, & ratione congruenti: nam dies feſti inſtituti ſunt, & aſſignati ad cultum diuinum; ergo ſicut illis diebus aliquod negatiuum fidelibus præcipitur, videlicet vt abſtineant ab operibus ſeruilibus, quo expeditiores, & promptiores reddantur ad vacandum Deo & rebus diuinis: ita etiam oportuit, vt aliquod poſitiuum præciperetur, quo ipſi fideles Deum colerent. ſed nihil accommodatius præcipi potuit, quam vt Miſſæ ſacrificio aſſiſterent: ergo merito huiuſmodi præſentia & aſſiſtentia ab Eccleſia præcepta eſt.

Neque obſtat primo non eſſe hoc præceptum 2.
audiendi ſacri ex Concilio generali, ſed ex Concilio Prouinciali Agathenſi, ſcilicet in Gallia coacto: vt inde inferatur non poſſe obligare vniuerſam Eccleſiam & omnes Chriſti fideles toto orbe diſperſos: nam quamuis huiuſmodi decretum ſit Concilij Prouincialis, tamen tota Eccleſia communi conſenſu illud recepit, & approbauit, & Summi Pontifices pro vniuerſa Eccleſia illud acceperunt, & ideo merito omnem Eccleſiam obligat, vt Azor *to.* 1. *inſtit. mor. lib.* 7. *cap.* 1. *quæſtion.* 1. 9. *Tertia verò.*

Non obſtat ſecundo in eo decreto ſolius diei Do- 3.
minicæ mentionem fieri, vt dicamus, hoc præceptum audiendi ſacrum, non obligare in omnib⁹ dieb⁹ feſtis, cum ſit pœnale, & pœnæ non ſint extendendæ vltra id quod verba ſignificāt, iuxta regulam iuris in 6. *Pœnæ ſunt reſtringendæ, fauores ſunt ampliandi.* Nam ſolenne, ac vulgare eſt in iure, & apud omnes Doctores appellatione diei Dominicæ venire omnes dies feſtos, vt ſat ſpatet ex his quæ ſæpe diximus toto lib. 1. & docet Azor loco allegato, & hac de re redibit ſermo *c.* 2. *n.* 9.

Non obſtat quarto Concilium de ſæcularib⁹ 4.
tantummodo loqui, vt dicamus ſolos homines ſæculares huiuſmodi præceptum comprehendere, quia, vt videbimus *capite* 2. omnes perſonas cuiuſcunque ordinis, ac ſtatus etiam Religioſos, & Monachos comprehendit, vt ſemper explicauit communis praxis Eccleſiæ, & conſuetudo illius: conſuetudo autem eſt optima legum interpres, vt dicemus *cap.* 2. *num.* 9.

Obiicies, hoc præceptum, vt probatum manet
n. 1 eſt deductum ex Conc. Agathenſi, & poſtea 5.
vniuerſo Eccleſiæ conſenſu, applauſuq; receptũ, Ergo ante tempus huius Concilij nullum fuit in Eccleſia præceptum audiendi ſacri diebus feſtis. Hac illatione preſſi multi & graues Doct. ſequelā ingenue concedunt, & addunt, ex eo principio ſatis excuſari illos Monachos, qui olim primis Eccleſiæ temporibus, dum Monachorum diſciplina floreret, deſerta, ac ſolitudines Aegypti, & Syriæ incolentes, Miſſam dieb⁹ Dominicis, ac feſtis non audiebant. Sed dicendum eſt à primis Apoſtolorum, Eccleſiæq; temporibus iam hoc preceptũ viguiſſe, vt conſtat ex canone Apoſtol. *in c. omnes, de conſecr. diſt.* 1. vt vidimus *n.* 2. Veteres autem Monachos, & Heremitas ideo excuſati exiſtimo, quia procul ab Eccleſia in vaſta ſolitudine degebant, & quia per æſtum diuini ſpiritus recenti adhuc Chriſti ſanguine illuc ſe conferebant, obligationem huius præcepti in aliam multo grauiorem, ac maiorem commutantes:

nam

Digitized by Google

nam in Miſſa perexiguum tempus Deo vacatur; illi vero die ac nocte; & diuinis laudibus, orationibus, & contemplationibus in eremo vacabant, vt conſtat ex hiſtorijs ſacris. Præterea hoc præceptum eſt Eccleſiaſticum ac humanum, contra quod præualere poteſt conſuetudo ſcita & tolerata ab Eccleſiæ paſtoribus, & tunc quidem ea conſuetudo vigebat, quæ modo iam non viget.

6. Præceptum audiẽdi ſacrum, eſt Eccleſiaſticum, ſed valde conſentaneum iuri naturæ.

Cum autem hoc præceptum de iure, ſit Eccleſiaſticum; eſt tamen ſuppoſita inſtitutione à Chriſto Domino facta huius diuini ſacrificij Miſſæ, valde conſentaneum & iuri naturali, & diuino. Iuri naturali, quia, abſolute loquendo, præceptum ſacrificandi eſt quodammodo de iure naturæ, quod adeo verum eſt, vt nulla vnquam fuerit gens tam barbara, quæ ſolita non fuerit conuenire certis diebus ad publica, & deſtinata loca ſacrificij, ſacrificandi cauſa, adeo vt olim etiam apud barbatos, Sacerdotes ipſi, à ſacrificijs, ſacrifici appellarentur; nam ſicut ſacrificium eſt publicus cultus, qui nomine omnium offertur, ita etiam ratio naturalis poſtulabat, vt omnes ſimul his ſacrificijs aſſiſterent: & vero ſi ſpecialiter loquamur de hoc diuino ſacrificio Miſſæ, certum eſt eſſe conſentaneum iuri naturali, quia ſicut cultus externus Dei eſt de iure naturæ, ita etiam de iure naturæ eſt, vt ad illum actiones aliquæ, & tempus aliquod deputetur, per quas & in quo tempore huiuſmodi cultus externus iure naturæ debitus, Deo deferatur: deputauit autem Eccleſia actionem huius diuini ſacrificij Miſſæ, & tempus dierum feſtorum ad hunc cultum, & ſic quamuis cultus ſit de iure naturæ, determinatio tamen actionis illius & tempus eſt de iure humano conſentaneè ad ipſum ius naturæ. Iuri diuino, quia Deus voluit ac præcepit ſe coli in Eccleſia, hoc genere ſacrificij, iuxta illud: *Hoc facite in meam commemorationem*, & illud verbum, *facite*, Sacerdotes, & populum comprehendit, vt optime notauit Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 88. *ſect.* 1. nam ibi & Chriſtus ſacrificauit, & diſcipuli aſtiterunt ſacrificio: voluit ergo Chriſtus Dominus vt & Sacerdotes ſacrificarent, & populus ſaltem aliquando aſſiſteret: quamuis enim non ſit neceſſarium, vt populus ſemper aſſiſtat, neque ex verbis Chriſti Domini id colligatur, colligitur tamen probabiliter teneri populum aliquando aſſiſtere huic ſacrificio, ad memoriam paſſionis Chriſti recolendam. Eccleſia autem iam aſſignauit tempus dierum feſtorum in quo ad id populus tenetetur.

Sacrificium eſt publicus cultus.

7. Ex dictis ſequitur primo præceptum hoc inducere grauem obligationem peccati mortalis, & illius tranſgreſſores mortaliter peccare toties, quoties ſine cauſa legitime excuſante diebus feſtis Miſſam non audiunt, etiamſi non ex contemptu, ſed ex mera voluntate, ac negligentia culpabili Miſſam omittant, cum poſſunt audire. ita ſentiunt Doctores citati num. 1. & Soar. *tomo* 3. *in* 3. *partem diſp.* 88. *ſect.* 1. §. *atque hinc ſequitur.* Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 7. *quaſt.* 1. Syluest. *verbo Miſſa* 2. *quaſt.* 1. Palud. *in* 4. *diſtinct.* 15. *quaſt.* 5. *artic.* 1. *concluſione* 2. D. Anton. 2. *part. titulo* 20. *capit.* 10. §. 1. Caietanus *in Summa. verbo Feſtorum violatio.* Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quaſt.* 2. *artic.* 1. Nauar. *in manuali Lat. capit.* 21. *numer.* 1. & alij paſſim. Toletus *lib.* 6. *Summæ capit.* 8. Henriquez *lib.* 9. *Miſſæ cap.* 25. §. 1. & ratio eſt, quia materia præcepti eſt grauis, & ad materiam religionis ſpectans, & in particulari omiſſio integræ Miſſæ eſt etiam grauis; ergo quoties voluntarie omittitur ſine cauſa mortalis culpa committitur, etiamſi non ex aſſidua omiſſione id fiat. Secundo, quia ſi quis voto ſe obliget ad audiendam Miſſam vno die, & eodem voluntarie votum infringat, mortaliter peccabit, ſed non minus obligat præceptum Eccleſiæ, quam proprium votum; ergo. Tertio probatur efficaciter ex vſu, & praxi Eccleſiæ, nam hic eſt ſine dubio communis fidelium ſenſus, omniumque Doctorum recte ſentientium iudicium.

Præceptum Miſſæ obligat ſub mortali.

Quamobrem communiter reprobatur Angelus *verbo Feriæ numer* 42. Roſella *verbo Miſſa num.* 18. Aſtenſis *lib.* 4. *titulo* 16. *cap.* 1. *quaſt* 1. Tabiena *verbo Miſſa* § 43. Richardus *in quodlibet.* 1. *quaſt.* 19. & gloſſa *in cap. omnes, de conſecrat. diſt.* 1. qui cenſent, ſolos illos, peccare mortaliter, qui ex contemptu diebus feſtis Miſſam non audiunt; non vero illos, qui voluntarie abſque vlla cauſa excuſante omittunt: appellant autem contemptum conſuetudinem & morem omittendi Miſſas abſque cauſa, vnde aiunt ſolum eſſe peccatum veniale Miſſam omittere abſque cauſa excuſante diebus feſtis ex ſola imbecillitate, negligentia, & pigritia naturæ; dummodo abſit contemptus; & idem videtur ſentire Turrecremata *in cap. Miſſas, de conſecrat. diſt.* 1. ſed ſi hoc vult dicere, etiam reijciendus ex eodem, aut ijſdem fundamentis.

Quamuis autem duplex ſit præceptum audiendi Miſſam diebus feſtis: alterum Eccleſiæ contentum in cap. Miſſas. *de conſecrat. diſt.* 1. alterum in tertio præcepto Decalogi: non tamen duplex peccatum, ſed vnum tantum committit ille, qui Miſſam culpabiliter non audit in die feſto: Primo, quia eadem præcepta idem præcipiunt ſub eadem ratione formali deferendi cultum Deo, & quando duo vincula, & præcepta eiuſdem ſpeciei ad idem tendunt, & ſub eadem ratione formali non trahunt ad diuerſum ſpecie peccatum, ſed illud intra eandem relinquunt, vt docet Sancius *lib.* 7. *de matrim. diſputat* 27. *numer.* 37. Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 5. *numer.* 6. Nauar. *cap.* 6. *num.* 18. *in man. Latino.* Sotus *in* 4. *diſt.* 28. *quaſt.* 1. *artic.* 4. Caietan. 2. 2. *quaſt.* 88 *art.* 2. *& art.* 5. Secundo, quia quando præcepta ſunt ſubordinata, licet ſint multa, eſt vnum peccatum ea violare; ſic qui tempore Quadrageſimæ confeſſionem inualidam facit, culpabiliter peccat contra præceptum diuinum integritatis confeſſionis, & contra præceptum Eccleſiæ de annuali confeſſione facienda; & tamen vnum peccatum committit, quia præceptum Eccleſiæ ſubordinatur præcepto diuino, & qui clericum occidit, peccat contra ius diuinum, & naturale, contentum in quinto præcepto Decalogi, & contra ius canonicum; & tamen licet ſint duo præcepta, vnum tantum peccatum mortale ſacrilegij committit, ſeu vnum tantum peccatum homicidij ſacrilegi, quia præceptum iuris canonici ſubordinatur præcepto iuris naturalis: ſic in noſtro caſu præceptum Eccleſiæ de audiendo ſacro, ſubordinatur tertio præcepto Decalogi, & ideo vnum tantum peccatum committit ille, qui vtrumque præceptum violat. ita docet Henriquez *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 5. *num.* 6. & citat ad marginem littera M. Medinam 1. 2. *quaſt.* 109. *artic.* 4. §. *tandem, concluſione* 3. & Sotum *in* 4. *diſtinct.* 18. *quaſt.* 1. *artic.* 4. Caietanum 1. 2. *quaſt.* 72. *artic.* 6. *ad* 2. & alios. Nec circumſtantia multorum præceptorum in 8.

hoc caſu eſt de neceſſitate confeſſionis, quia nec mutat ſpeciem peccati, nec multum aggrauat, vt docet Sancius *lib. 9. de debito coniugali. diſp. 15. num. 6.* Vaſquez 1.2. *quæſt. 72. artic. 6. diſp. 98. num. 8.* Petrus Ledeſma *in Summa ſacram. tract. de pœnit. cap. 19. fol. 632. §. Aeſta duda.* Soar. *tomo 4. de pœnit. diſp. 22. ſect. 4. num. 22.* & id latius probabimus *in 3. præcepto in lib. de circumſt. cap. 5. in circumſtantia Quando num. 20. verſu, an autem illa tranſgreſſio.*

Concio omittenda eſt, non Miſſa, ſi vtrumque audiri non poteſt.

10\. Sequitur ſecundo falſo exiſtimaſſe Angelum *dicto verbo Feria num. 45.* eum qui in die feſto non poteſt concionem & Miſſam audire, teneri potius Miſſam, quam concionem omittere; errat enim grauiter, cum Miſſa ſit de præcepto Eccleſiæ, & non concio, & ideo, per ſe loquendo, ſemper Miſſa præferenda eſt concioni, quia præcepta præferenda ſunt conſiliis, Miſſa autem eſt de præcepto, concio vero de conſilio. Dico per ſe, quia ex accidente & ex aliqua circumſtantia graui; poteſt contingere vt quis teneatur Miſſam omittere pro concione audienda; v.c. ſi in fide hæſitet, ſi neceſſe ſit in fide inſtrui in concione, vt ab hæreticis ſe defendat, & ex defectu temporis non poſſit, niſi audita concione, vel inſtructione alicuius Doctoris, aut concionatoris catholici; tunc equidem tenetur Miſſam relinquere, non concionem, vt optime notauit Soar. *tomo 3 in 3. partem diſp. 88. ſect. 1. § ſecundo ſequitur*, Ratio eſt, quia propter eas cauſas excuſatur quis ab obligatione præcepti audiendi ſacri, ſicut poteſt excuſari ob alias cauſas quas infra ponemus capite vltimo, & aliunde præceptum caritatis erga ſeipſum obligat; ergo tenetur tunc Miſſam potius quam concionem relinquere.

11\. Sequitur tertio poſſe Summum Pont. in hoc præcepto diſpenſare licite & valide, data iuſta cauſa, cum Eccleſiaſticum ſit: nunquam autem dari poterit iuſta cauſa diſpenſandi cum aliqua prouincia, aut regno, vt Miſſam nunquam audiant, quamuis pro aliquo tempore fortaſſis dari poſſit: Item vix etiam dari poterit cauſa conueniens vt Summus Pontifex cum aliquo homine particulari diſpenſet, vt in tota vita Miſſam non audiat ſi poſſit audire; tales enim diſpenſationes non eſſent in ædificationem, ſed in deſtructionem Eccleſiæ. & aliquo modo repugnabunt iuri, & cultui diuino.

Diſpenſatio ſine iuſta cauſa valet.

12\. Si tamen Summus Pontifex ſine iuſta cauſa diſpenſet valebit diſpenſatio, & non peccabunt mortaliter ipſi diſpenſatione illa vtentes, peccabit tamen mortaliter Summus Pontifex abutens poteſtate ſibi à Deo data in ædificationem, non in deſtructionem. Ratio eſt, quia hoc præceptum eſt de iure humano Eccleſiaſtico, & vel à Summo Pontifice latum, vel pro tota Eccleſia approbatum: vnuſquiſque autem poteſt leges à ſe latas, & à ſe pro ſua diœceſi approbatas, valide abrogare pro mera ſua voluntate, & abſque cauſa, quamuis cum peccato mortali; non enim in hoc excedit ſuam poteſtatem: nam, vt notat *Soar. tomo 1. de religione lib. 2. de diebus feſtis, cap. 33. n. 3. & n. 13.* & Azor *tomo 2. inſtit. moral. lib. 2. c. 28. q. 5. §. poſtremo.* & colligitur ex Syl. *verbo Dominica q. 3.* Hæc eſt diſtinctio quæ communiter inuenitur in Doctoribus in diſpenſationibus, quod quando Prælatus, vel Princeps diſpenſat in lege propria abſque vlla legitima cauſa, diſpenſatio eſt valida, ſed iniuſta, quamuis diſpenſans mortaliter peccet, quando vero Prælatus diſpenſat in lege ſuperioris, ſine eadem cauſa diſpenſatio eſt nulla, & iniuſta: ſic ergo quando Epiſcopus, & Papa diſpenſant in lege propria, & in præcepto diei feſti quod ſtatuerunt, valida eſt diſpenſatio etiamſi mortaliter peccent: ſi vero Epiſcopus diſpenſet ſine cauſa in diebus feſtis introductis à Papa vel à iure communi abſque cauſa iuſta, diſpenſatio erit nulla, & mortaliter peccabit tam Epiſcopus diſpenſans, quam diſpenſati illa vtentes, quia in lege ſuperioris nemo poteſt valide diſpenſare ſine iuſta cauſa, nam tunc propter iuſtam cauſam occurrentem ex epicheia, & tacita voluntate ſuperioris, diſpenſat, quæ tacita voluntas ſuperioris ceſſat abſque dubio, deficiente iuſta cauſa, & ideo qui eam diſpenſationem accipiunt, non poſſunt tuta conſcientia ea vti.

Quando Princeps diſpenſat in lege propria, ſine cauſa, diſpenſatio eſt valida, ſed non licita: Quando vero diſpenſat in lege ſuperioris nec licita nec valida eſt.

Sed quid ſi Epiſcopus diſpenſet in diebus feſtis de iure communi, vel à Papa introductis ſine vlla cauſæ cognitione, at reuera erat legitima diſpenſandi cauſa: Multi exiſtimant tunc nec excuſari Epiſcopum à mortali peccato, nec valere diſpenſationem illius, quos citat Sancius *lib. 8. de matrimonio diſp 17. num 10.* & hi ſunt Nauarrus *in cap. finali. num. 4. de ſimonia*, qui hoc quaſi expreſſe dicit, & tenet expreſſe Imola *l. quidam conſulebant num. 7. fine, & num. 8. ff. de re iudicata* Hyppolytus *lib. 5. inſtitut. moral. cap. 15. quæſt. 9. & 10.* dicens in neutro foro valere huiuſmodi diſpenſationem. & idem tenet etiam Soar. *tomo 2. de relig. tractatu de voto lib. 6. cap. 27. numer. 7.* & Srunica *quæſt. 6. de voto. num. 104.* vbi ait Summum Pontificem non habere iuriſdictionem ad relaxandum iuramentum in præiudicium tertij, antequam conſtet ſibi iuſtam ſubeſſe cauſam relaxandi, licet ſubſit, quia errat in ſuæ iuriſdictionis fundamento. Et ratio pro hac parte eſt, quia diſpenſatio nihil aliud eſt, 13.

Quid ſit diſpenſatio.

vt docet Sancius *lib. 8. de matrimonio. diſp. 1. num. 2.* quam relaxatio obligationis præmiſſa cauſæ cognitione; ergo ſi cauſæ cognitio deficiat, non erit valida diſpenſatio. & patet expreſſe *ex cap. neceſſaria, & cap. diſpenſationis 1. quæſt. 7.* vbi dicitur temporum varietatem aliquando expoſcere, vt leges relaxentur, adhibita diligenti conſideratione, & clarius ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. de reform. cap. 8. ibi, Sciant vniuerſi ſanctiſſimos canones exacte ab omnibus indiſtincte obſeruandos, quod ſi vrgens maiorque ratio quandoque poſtulauerit cum aliquibus diſpenſandum, id cauſa cognita, ſummaque maturitate atque gratis à quibuſcunque ad quos diſpenſatio pertinebit, erit præſtandum, aliterque facta diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur.*

Nihilominus Sancius *lib. 8. de matr. diſp. 17. n. 11.* 14.
tenet validam eſſe in eo caſu diſpenſationem pro foro conſcientiæ, donec in foro externo reuocetur; peccare tamen mortaliter inferiorem Prælatum diſpenſantem. & idem tenet etiam, quamuis ſub aliquali formidine, Soar. *tomo 1 de relig. lib. 2. de diebus feſtis. cap. 33. n. 13.* & citat Sancius pro ea Imolam *cap. diuerſis num. 1. de clericis coniug.* Hoſtienſem *ibi. num. 9.* Ioannem Andream *num. 8.* Bellameram *cap. veniens n. 18. & 19. de filijs presbyt.* vbi tenet valere quoad forum conſcientiæ. Armillam *verbo Diſpenſatio n. 14. fine.* Lopez *1. p. inſtruct. cap. 4. col. antepenult. verſu, tertio dicitur.* Innocentium, Cardinalem, & Abbatem, quos ibi allegat. Fundamentum illorum eſt, quia nullibi in iure habetur eam diſpenſationem eſſe irritam ipſo facto, nam Concilium Trid. æque loquitur de Papa atque de alijs inferioribus; cum tamen conſtet, inquit Sancius,

cius,

Digitized by Google

eius, diſpenſationem Papæ in iure humano, abſque cauſæ cognitione datam, eſſe validam: loquitur ergò Concilium quoad fori externi præſumptionem, & ideo dicit ſubreptitia cenſeatur, & non dicit eſſe ipſo facto ſubreptitiam. Deinde, quia *capit. nihil de elect.* dicitur, electum ſine cauſæ examinatione eſſe eiiciendum, cum eſt indignus: ergo è contrario ſi dignus ſit non eiicitur, quamuis eligentes non præmiſſo cognitionis examine id effecerint. Nec obſtat diſpenſationis definitio, quia ea non comprehendit ſolum ea, quæ ſunt ad ſubſtantiam neceſſaria, & valorem diſpenſationis, ſed etiam ea, quæ requiruntur, vt diſpenſatio ſit licita, vt ibi animaduertit Sancius. itaque iuxta hos Doctores non requiritur cognitio cauſæ ad eſſentiam, & valorem diſpenſationis, ſolū enim requiritur hæc cognitio, vt diſpenſatio ſit licita. nam quamuis prælatus teneatur cauſæ cognitionem præmittere, & peccet mortaliter non præmittendo, quia abutitur poteſtate ſua in re grauiſſima, & exponit ſe periculo irritandi actum valet tamen diſpenſatio. & idem tenent etiam Doctores ſupra citati numero 11. & loquuntur de Prælatis diſpenſantibus abſq; cognitione cauſæ in lege ſuperioris. & idem tenet etiam dictus Sancius loquens de eadem lege ſuperioris. *libr. 8. de matrim. diſp. 17. n. 11. & tomo 2. Decalogi lib. 4. ca. 45. n. 6. fol. 1204. col. 2.* & Soarius *tomo 1. de rel. li. 2. de diebus feſtis. cap. 33. n. 13.* Ego cum Sancio conſentio, licet alia opinio ſit probabilis.

15. Dices, ergo nulla diſtinctio datur in diſpenſatione ſeu abrogatione facta ab Epiſcopo in lege propria & in lege ſuperioris? Negatur illatio, nam vt valida ſit diſpenſatio in lege ſuperioris, requiritur vt à parte rei detur iuſta cauſa diſpenſandi, quamuis non fuerit cognita ab inferiori Prælato diſpenſante; requiritur præterea bona fides ex parte Prælati inferioris diſpenſantis, nam ſi detur mala fides, ita vt ſi diſpenſet putando reuera nullam ſubeſſe cauſam iuſtam diſpenſandi, nulla erit ipſa diſpenſatio, quamuis reuera daretur iuſta cauſa talis diſpenſationis. Ratio eſt, quia actus ſemel infirmus & inualidus tractu temporis non conualeſcit, vt eſt certiſſimum pronuntiatum iuriſperitorum. Præterea ipſa mala fides facit vt Prælatus aut iudex inferior diſpenſans in lege ſuperioris abſque cauſæ cognitione, eo quo dictum eſt, modo, excedat ſuam iuriſdictionem & poteſtatem, vt patet.

16. Et ideo certiſſimum eſt diſpenſationem in voto & iuramento, & in quocunque alio præcepto obligante ex iure diuino, & naturali, conceſſam abſque legitima cauſa, eſſe irritam ipſo facto, quia tunc diſpenſatur in alienis bonis, & in aliena voluntate ſuperioris, acquirit enim Deus ius ad rem ſibi iuratam, aut voto promiſſam, atq; adeo Prælatus diſpenſans non id inſtar Domini efficit, ſed inſtar miniſtri & œconomi. Deinde, quia excedit fines ſuæ commiſſionis diſpenſans ad libitum, neque enim credendum eſt, Deum, qui eius obligationis creditor eſt, conſentire iniquæ remiſſioni. Et cōfirmatur, quia diſpenſatio abſque cauſa non eſt diſpenſatio, ſed diſſipatio, vt ait D. Bernardus *lib. 3. de conſiderat. ad Eugenium cap. 23.* & ita D. Tho. *2. 2. q. 88. a. 12. ad 2.* & Sancius *tomo 2. Decalogi lib. 4. cap. 45. n. 3. fol. 1024. col. 1.* & gloſſa *in cap. Non eſt. verbo, adimplere, de voto.* Hoc tamen non tollit quod ſit valida diſpenſatio, ſi Prælatus diſpēſet in voto, aut iuramento nulla cauſæ cognitione præmiſſa, ſi reuera aderat iuſta cauſa diſpēſandi iuxta doctrinam ſuperius traditam; valet enim tunc diſpenſatio pro foro conſcientiæ, donec in foro externo reuocetur: peccat tamen mortaliter ſuperior diſpenſans ignarus ipſius cauſæ tanquam in re grauiſſima abutens poteſtate, exponenſque ſe periculo irritandi actus, vt optime docet Sancius modo allegatus *num. 5. & num. 6.* & ſupplementum Gabrielis *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. art. 5.* vbi agit de diſpenſatione in votis. Et ex prædicta doctrina ſequitur euidenter inualidam eſſe diſpenſationem datam à confeſſario virtute litterarum Pœnitentiariæ, & ab ordinario virtute commiſſionis Pontificiæ, niſi cauſæ cognitionem præmittant, quæ in illis commiſſionibus ſemper petitur & deſideratur: nam in huiuſmodi commiſſionibus ſemper additur, *Si per diligentem examinationem ita eſſe inueneris, vel preces veritati niti,* quæ verba præſcribunt formam, & modum neceſſario obſeruandum, vt executio illius commiſſionis valeat, vt optime docet Sancius *lib. 8. de matr. diſp. 34. num. 26. & diſput. 35. num. 16. & tomo 2. Decalogi lib. 4. cap. 45. col. 2. fol. 1204. num. 8.* & Gutier. *lib. 2 quæſtionum can. cap. 15. numer. 112.* Quamuis Henriquez *lib. 11. de matr cap. 3. fine,* dicat hanc clauſulam diſpenſationum, *ſi preces veritati nitantur,* non habere vim formæ & conditionis, ſed monitionis, cum quadam inſtructione, & præcepto examinandæ veritatis: ſecus ſi dicat, ſi tibi conſtiterit: verum opinio Sancij eſt hodie communior, & eſt vera.

Dices, ex dictis ſequitur raro aut nunquam poſſe Summum Pont. licite diſpenſare in hoc præcepto audiendi Miſſam, & idem à fortiori de alijs Prælatis; nam ſi cauſa eſt iuſta & indubitata, non eget quis diſpenſatione ſuperioris, ea enim tunc cauſa legitime excuſat à præcepto Miſſæ, ſicut etiam excuſat cauſa certa, & vera à præcepto ieiunij, & à præcepto abſtinendi ab operibus ſeruilibus, illi enim qui iuſtam cauſam habent non ieiunandi, non ſeruandi dies feſtos, nulla egent diſpenſatione, vt docet D. Thom. *22. quæſt. 147.* Nauarr. *in manual. Lat. cap. 13. num. 16.* Tabiena *verbo Feria. num. 44.* Syluest. *verbo Dominica quæſt. 7.* Roſella *verbo Feriæ. num. 27.* Sancius *tomo 2. Decalogi lib. 4. cap. 45.* Azor *tomo 2. inſtitut. moral. lib. 1. cap. 28. quæſt. 6. fine.* & aliunde ſi cauſa non eſt iuſta & Summus Pontifex diſpenſat, illicite diſpenſat, & mortaliter peccat, & Epiſcopi ſi diſpenſant in diebus feſtis, & ieiunijs, & in præceptis audiendi ſacri à ſe inſtitutis ſine cauſa, ſimiliter peccant lethaliter quamuis valide diſpenſent. Si vero diſpenſent in ieiunijs & præceptis introductis à Papa, vel à iure communi, illicite & inualide diſpenſant, vt diximus *numer. 12. & numer 13.* Sequitur ergo euidenter nunquam poſſe Summum Pont. & alios Prælatos licite diſpenſare. Reſpondeo, in cauſis indubitatis non eſſe neceſſariam diſpenſationem in præcepto dictorum feſtorum Miſſæ, aut ieiuniorum, & adeo eſſe verum non eſſe tunc neceſſariam diſpenſationem: vt ſi ſuperior iubeat ſub excommunicatione, quod nullus fidelis diebus feſtis operetur, aut Miſſam omittat, aut ieiunet, etiamſi habeant iuſtam cauſam non ieiunandi, non operandi, non audiendi ſacri, excommunicatio eſſet nulla, & non peccaret, qui ita faceret, ſi legitimam cauſam excuſantem haberet, vt docent omnes fere Doctores ſupra citati. Hoc tamen non tollit quo minus poſſint ſuperiores in 17.

this diſpenſare licite & honeſte, quando dubitatur de cauſis an ſint ſufficientes ad excuſandum, vt diximus *lib. 1. cap. vltimo num. 25. §. ſed rogas. & num. 7. §. tertio.* & ideo ſolum requiritur diſpenſatio quando dantur cauſæ, & dubitatur de illarum ſufficentia. Quando autem dubitatur an dentur aliquæ cauſæ ad diſpenſandum, tunc quidem ſi in præcepto aliquo ſuperioris diſpenſatur. v. c. ſi Epiſcopus diſpenſet in diebus feſtis de iure communi introductis, nec licite nec valide diſpenſat: ſi autem in præcepto à ſe poſito, tunc valide diſpenſat, non tamen licite, ſed cum peccato mortali, vt probatum manet *n. 12. & 13.*

CAPVT II.

Quas perſonas obliget hoc præceptum audiendi ſacrum, quibus diebus, & in qua ætate.

SVMMARIVM.

Quot ſint quæſtiones explicandæ. num. 1.
Præceptum audiendi ſacrum obligat omnes fideles, diſcretos, baptizatos, ſeruos, & liberos. num. 2.
An obliget infideles & catechumenos. ibid.
Non obligat ſtultos, nec ratione carentes. num. 3.
Obligat Monachos, Sacerdotes, & Epiſcopos. num. 4.
Sacerdotes celebrando ſatisfaciunt præcepto. num. 5.
In qua ætate obliget hoc præceptum, proponitur opinio affirmans non obligare niſi poſt pubertatis annos. nu. 6.
Qui ſint anni pubertatis. ibid.
Eccleſia non concedit communionem pueris niſi poſt annos pubertatis. ibid.
Contraria ſententia probatur, docens obligare hoc præceptum vbi primũ quis vſum rationis incipit habere. n. 7.
In quo arbitrium prudentis deſideratur. ibid.
Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 8.
Eccleſia vult obligare & de facto obligat pueros ad ſua præcepta ante annos pubertatis. ibid.
Leges quæ ſępe excuſant à pœna, non excuſant ſæpe à peccato. ibid.
Obligat hoc præceptum ad Miſſam audiendam omnibus diebus feſtis de præcepto. num. 9.
Nomine diei Dominici omnes dies feſti intelliguntur. ibid.
Satisfaciunt huic præcepto, qui primam Miſſam in nocte Natalis audiunt. num. 10.
Nemo ex præcepto Eccleſiæ tenetur Miſſam audire, niſi in diebus feſtis, nec etiam Epiſcopi. num. 11.
Nemo tenetur Miſſam audire in diebus feſtis quos Principes ſæculares auctoritate propria ſtatuunt. num. 12. & *remiſſiue.*
In triduo hebdomadæ ſanctæ nemo tenetur ex præcepto Eccleſiæ Miſſam audire, ſecus ex conſtitutionibus diœceſaneis, num. 13. & *lib. 3. cap. 4. num. 17.*
In Archiepiſcopatu Bracharenſi tenetur populus audire Miſſam quinta, & ſexta feria maioris hebdomadæ & ſacris officijs aſsiſtere mane. ibid.
In omnibus diebus Rogationũ nemo iam ex conſuetudine tenetur Miſſam audire de iure communi. num. 14.
In quarta feria Cinerum nemo tenetur Miſſam audire de iure communi, ſecus de iure particulari: in diœceſi Bracharenſi tenetur populus audire in locis tantum vbi fit officium. num. 15.
Nemo de iure communi præter Miſſam tenetur audire alia diuina officia diebus feſtis. num. 16.
Quid de conſuetudine Galliæ & Nauarræ. ibid.
Scholaſtici non tenentur Miſſam audire in diebus vacationum ſi dies feſtiui non ſint. num. 17.
Elapſo die feſto, nemo tenetur alio ſequenti Miſſam audire nec antecedenti, etiamſi præuideat impedimentum futurum. num. 18.

TRes quæſtiones hic ſunt diſputandæ, prima, 1.
quas perſonas obliget hoc præceptũ audiendi ſacrum: ſecunda, quibus diebus: tertia, qua ætate. omnes has quæſtiones tetigimus in titulo, quamobrem illas iam incipimus explicare.

Prima concluſio. Præceptum audiendi ſacrum 2.
obligat omnes fideles, diſcretos, baptizatos, mares, vel fœminas, ſeruos & liberos, cuiuſcunque ordinis, & conditionis, Monachos & Religioſos, imo etiam Epiſcopos ac Sacerdotes, ſi Miſſam ipſi non celebrent: eſt communis; ita docet Nauarrus *in manuali Lat. cap. 21. num. 1. §. contra horum.* Sylu. *verbo Miſſa 2. q. 1.* D. Anton. *2. part. titulo 2. cap. 10. §. 1.* Azor *tomo 1. inſtit. moral. cap. 1. lib. 7.* Soar. *tomo 3. in 3. partem* D. Thom. *diſp. 88. ſect. 4.* Gabriel *lect. 14. & 29. in canone* Soto *diſt. 13. quæſt. 2. art. 1.* Palud. *diſt. 15. quæſt. 5.* Hæc concluſio probatur ex conſuetudine & praxi communi totius vniuerſalis Eccleſiæ. Explico ſingulas particulas. Dixi, *fideles baptizatos*: quia infideles & catechumeni non baptizati nondum per Eccleſiæ portam, hoc eſt, baptiſmum, intrarunt, ac proinde non ſunt præceptis Eccleſiæ directe ſubiecti, nec Eccleſia ſolet admittere catechumenos ad Miſſas, niſi ad Miſſam tantum catechumenorum vſque ad offertorium; nec vero ad iſtam audiendã obligantur ex præcepto, tum quia adhuc ſunt extra Eccleſiã: & ideo Eccleſia præceptum illis imponere nõ poteſt, vt enim ait Paulus 1. ad Corinth. 15. *de his, qui foris ſunt, nihil ad nos*, tum quia ſubſtantia actus Miſſæ maxime eſt in conſecratione, & eleuatione hoſtiæ vſque ad conſumptionem, & qui nõ obligatur ad aſſiſtendum ſubſtantiæ actus, ad ea quæ ſunt accidentaria non poteſt obligari. Vnde etiam patet iuſtiſſime non permittere Eccleſiam vt infideles huic Miſſæ ſacrificio aſſiſtant; cum enim non ſint membra Eccleſiæ, non ſunt capaces tanti ſacrificij, nec poſſunt illos offerre, nec pro eis offerri ex opere operato. vt optime animaduertit Soar. allegatus.

Dixi, *diſcretos*, quia conſtat infantes carentes 3.
vſu rationis, ſtultos, & eos omnes, qui ratione vti non poſſunt, non obligari hoc præcepto: primo, quia, generaliter loquendo, omnes illi qui rationis compotes non ſunt, non ſunt capaces præcepti: ſecundo, quia actum imperatum per tale præceptum exercere non poſſunt. alijs probationibus & allegationibus ſuperſedeo, cum res clarior ſit, quam vt probari poſſit. Dixi, *mares, vel fœminas, ſeruos vel liberos*, quia certiſſimum eſt omnes fideles obligari hoc præcepto: vnde cum ſint fideles, cuiuſcumque conditionis ſint, omnes obligantur, niſi aliunde rationabilis cauſa excuſet, vt dicemus cap. vltimo.

Dixi, *Monachos, Religioſos, & Sacerdotes*; quia 4.
de huiuſmodi perſonis cum ſint Eccleſiaſticæ, poterat eſſe ſpecialis dubitatio, quia *cap. Miſſas, de conſecrat. diſtinct. 1.* vbi imponitur hoc præceptum audiendi ſacrum, ita dicitur; *Miſſas die Dominico ſæcularibus totas audire ſpeciali ordine præcipimus*; vnde videtur hoc præceptum ſolum impoſitum

Digitized by Google

poſitum eſſe ſæcularibus, non clericis, nec religioſis, nec perſonis Eccleſiaſticis, cum ſit præceptum pœnale, & pœnæ non extendantur vltra caſum de quo loquuntur. Verum iam dixi *capite* 1. *numero*. 4. hoc præceptum omnes fideles etiam religioſos, & Eccleſiaſticos Epiſcopos ac Sacerdotes comprehendere: nam præceptum de audienda Miſſa, vt ibidem diximus, non ſolum continetur in cap. *Miſſas, de conſecrat. diſtinctione*. 1. ſed etiam in cap. *omnes fideles, eodem titulo & diſtinctione*; & vero neceſſe eſt vt Sacerdotes, Monachi & religioſi eodem capite & præcepto ſub nomine fidelium comprehendantur, cum ipſi etiam fideles Chriſti ſint, & nomine, & ſtatu. Præterea cap. omnes fideles, cum ſit deductum ex canone Apoſtolorum, antiquius eſt, quam cap. Miſſas; & omnes leges moderniores trahendæ ſunt ad ſenſum antiquiorum, cum de eadem re diſponunt, & antiquiores non abrogant, vnde cum à capite Miſſas, non abrogetur caput omnes, neceſſario ad illius ſenſum trahendum eſt, vt omnes Doctores fatentur. Vltimo, quia etiamſi ipſum caput *Miſſas, de conſecrat. diſtinctione* 1. vellet comprehendere ſolum ſæculares, & non Eccleſiaſticas perſonas, tamen vſus & praxis communis Eccleſiæ inuiolata, ac inueterata conſuetudine obſeruatus, quoad illam partem iam illud abrogauit, & ſi non abrogauit, ſaltem illius mentem eſt interpretatus. Nam propterea in eo cap. Miſſas; ſpecialis de ſæcularibus mentio fit, vt intelligatur, multo magis debere religioſos, & clericos hanc obligationem implere quam alios ſæculares; indignum eſt enim excludere à diuino cultu eos, qui ratione ſtatus ad illum magis obligantur, vt notauit egregie Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem* D. Thomæ *diſputatione* 88. *ſect*. 4. §. *iam vero*.

5. Et certe indubitata res eſt, Sacerdotes celebrando huic præcepto ſatisfacere, perfectius enim Miſſam audiunt, & ad illam attenti ſunt, quam alij audientes, aſſiſtenteſque, & in verbo *audire* nihil aliud nobis præcipitur, quam corporalis quædam & præſentialis aſſiſtentia cum attentione quadam & intentione, vt infra videbimus, & ita docet Soarius citatus *dicto* §. *iam vero*. & Azor *tomo* 1. *inſtitut. moralium cap*. 3. *quæſt*. 4.

6. *In qua ætate obliget hoc præceptũ Miſſæ.*

Præcipuum dubium eſt in qua ætate obliget hoc præceptum Eccleſiaſticum pueros fideles, ſunt enim quidam qui dicunt hoc præceptum nõ obligare pueros ante annos pubertatis, qui in fœminis dicitur duodecimus annus; in maſculis decimus quartus. & quamuis illi loquantur de præcepto confeſſionis, tamen eadem ratio eſt de præcepto auditionis ſacri ſeu Miſſæ, cum vtrumque præceptum Eccleſiaſticum ſit, & annos diſcretionis requirat, vt ſtatim videbimus. & hi ſunt Sotus *in* 4. *diſtinctione* 12. *quæſtion*. 1. *art*. 11. *fine*. *& in eodem* 4. *diſtinctione* 18. *quæſtione* 1. *art*. 4. *folio* 805. *& lib*. 8. *de iuſt. quæſtion*. 3. *art*. 2. *fol*. 661. & Antoninus 2. *par. Summæ, titulo* 9. *cap*. 18. §. 2. Oſtienſis, & Ancharranus *in cap. omnes vtriuſque ſexus, de pœnit*. hi omnes dicunt in ætate pubertatis teneri pueros & puellas ad præceptum confeſſionis, & idem eſt de præcepto auditionis Miſſæ, & ante hanc ætatem non teneri. Fundamentum Soti eſt, primo, quia Eccleſia ante hanc ætatem non vult eos obligare ad ſuas leges, & præcepta, & ſignum eſt, quia Eccleſia non obligat hos pueros, & puellas ad pœnas, quas illi incurrunt, qui præceptum annuæ confeſſionis Quadrageſimæ violant, neque enim illos declarat excommunicatos: vt patet *ex cap. extra, de delictis puerorum*; *& in conſtitutionibus Bracharenſibus tit*. 3. *cap*. 1. de ſacramento pœnitentiæ declaratur, non incurrere hos pueros ante pubertatem excommunicationem, eo quod non confiteantur in quadrageſima. Secundo, quia caput *omnes vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. in* 6. eodem modo loquitur de obligatione & præcepto ſumendæ Euchariſtiæ, atque de præcepto confeſſionis, & tamen certum eſt pueros & puellas ante hos annos pubertatis non obligari ad Euchariſtiam; ergo neque ad confeſſionem; ergo etiam neque ad auditionem ſacri: cum eadem ſit ratio de præcepto Miſſæ, atque confeſſionis.

Contraria tamen ſententia, quæ docet teneri huiuſmodi pueros ad præceptum annuæ confeſſionis, & conſequenter ad præceptum audiendi ſacri in annis diſcretionis, cum incipiunt iudiciũ rationis habere, & capaces ſunt doli, & ſciunt peccare mortaliter, eſt veriſſima & vſu & praxi totius vniuerſæ Eccleſiæ confirmata; & ideo ſicut non poteſt certa ætas aſſignari in qua quis perueniat ad vſum rationis; ita non poteſt certa ætas aſſignari in qua quis incipiat obligari, ſed totum id prudentiæ confeſſoris committitur, plenus enim rationis vſus, non ex ætate, ſed ex diſcretione penſatur, vt docet Henricus *lib*. 4. *de pœnit. cap*. 5. *num*. 2. & hanc opinionem tenet Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſp*. 36. *ſect*. 2. *numero* 3. Nauar. *in Summa cap*. 21. *num*. 33. Corduba *in Summa Hiſpanica quæſtion*. 60. Syl. *verbo Confeſſio* 2. *quæſtione* 5. & gloſſa, & Canoniſtæ ad prædictum caput *omnes vtriuſque ſexus, de pœnit. remiſſione in* 6. Paulus Comitolus *libro primo reſponſionum moralium quæſtion*. 17. Victoria *in libello de ſacramentis quæſtion. centeſima trigeſima nona*. Angelus *verbo Confeſſio* 2 *numero tertio* Roſella *verbo etiam Confeſſio numero quarto*. omnes iſti Doctores loquuntur de præcepto annuæ confeſſionis Quadrageſimæ (ſed eadem eſt ratio, vt dixi, de illo atque de præcepto Eccleſiaſtico Miſſæ audiendæ.) Loquendo vero ſpecialiter de præcepto audiendi Miſſam diebus feſtis, idem docet expreſſe Soar. *to*. 3. *in tertiam partem D. Thomæ diſp*. 88 *ſect* 4. *fine*. vbi aſſerit de hoc nihil eſſe iure præſcriptum, & ideo regulam generalem eſſe, eos incipere obligari, cum ita poſſunt ratione vti, vt poſſint diſcernere inter bonum & malum, & ſunt capaces peccati mortalis, quia tunc iam ſunt capaces obligationis naturalis colendi Deum, & ita etiam poſſunt hac lege Eccleſiaſtica obligari: quo autem anno ætatis incipiant vſum habere rationis, non poteſt generali regula definiri, ſed ad parentum, & parochorum, & confeſſorum curam prudens iudicium hac de re ſpectat; admonet tamen Soarius nullam eſſe rationem differendi obligationem huius præcepti in pueris cum primum in eis probabilia ſigna diſcretionis, & rationis apparent, & loquendo etiam de hoc præcepto Miſſæ ita docet Nauar. *in manuali Lat. c*. 21. *n*. 1. & Azor *tomo* 1. *inſtit. moral lib*. 7. *cap*. 2. *q*. 1. vbi dicit pueros communiter incipere habere vſum rationis cum ſeptennium attingunt, aut ſaltem explent, & in hac ætate hoc præcepto obligari; ſed re vera non poteſt certa regula hac de re æſtimari, cum quidam citius, alij vero nec etiam in decimo ætatis anno perfectũ rationis vſum habeant; quare totũ id arbitrio prudentis committitur. Probatur hæc 7.

ſenten-

ſententia. Primo ex capite *omnes vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. in 6.* ibi, *Cum ad annos diſcretionis peruenerint.* Deinde probatur, quia vnuſquiſque fidelis cum ad annos diſcretionis peruenit, poteſt obligari aliis Eccleſiæ præceptis, & de facto illis obligatur, tenentur enim eodem tempore ex præcepto Eccleſiæ confiteri in Quadrageſima, tenentur abſtinere carnibus in diebus prohibitis per Eccleſiam, v. c. in ſextis feriis, & ſabbatis; ergo etiam hoc præcepto obligari neceſſe eſt. Citatur pro contraria opinione num. 6. poſita D. Anton. *2. p. titulo 9. cap. 18. §. 2.* ſed falsò, meo iudicio. ibi enim ſolum aſſerit temerarium eſſe enunciare populis non peccare mortaliter pueros, ſi de ſuis peccatis poſt ſeptimum annum non confiteantur, & pari ſcelere irretiri parentes, ſi eos in hac ætate ad confeſſionem non impellant. ſed ratio ob quam id docet, eſt, quia multi ſunt qui in hac ætate perfectum rationis vſum habent, ſi tamen non habeant, non negat ille eos tunc non teneri præcepto confeſſionis (& eadem eſt ratio de præcepto Miſſæ.) quando autem ſciant, vel non ſciant peccare, aut perueniant vel non perueniant ad vſum rationis, arbitrio patris & parochi relinquitur, qui factis aliquibus interrogationibus id iudicabunt, & ſic magis pro nobis, quam contra nos allegari poterat Diuus Antoninus.

8. Ad primum argumentum Soti, nego nolle Eccleſiam huiuſmodi pueros obligare ad ſua præcepta ante pubertatis annos, obligat enim ad præceptum confeſſionis annualis ante annos pubertatis, & ad præceptum abſtinendi à carnibus in ſabbatis & ſextis feriis, obligat etiam ad præceptum Miſſæ. nam quod eos velit obligare ante annos pubertatis cum incipiunt rationis eſſe compotes, ſatis oſtenditur ex ipſo cap. *omnes vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſ. in 6.* ibi. *Cum ad annos diſcretionis peruenerint.* conſtat autem experientia quotidiana pueros, & puellas ante annos pubertatis perfecta diſcretione & ratione pollere. Ad ſignum quod addit Sotus, ex quo dicit colligi non eſſe intentionem Eccleſiæ obligare pueros, ad præceptum confeſſionis annualis, ex eo quod nõ obliget ad pœnas illius & non ſoleat eos declarare excommunicatos, ſi non confiteantur; dicendum Eccleſiam id facere tanquam piam matrem, non quod illi non peccent mortaliter, ſed quod nolit eos ferire tam graui cenſura, ex quadam indulgentia ætatis, vt patet ex cap. 2. *de delictis puerorum.* ibi, *In pueris relinqui ſolet inultum, quod in aliis progreſſioris ætatis humanæ leges dicunt ſeuerius puniẽdum* nam leges quæ releuant à pœna, non releuant à culpa; ſic qui occidunt adulterantes cum propriis vxoribus in flagranti comperti à pœna releuantur, per leges, *l. Iulia. ff. de adulteriis. & l. Gracchus, eodem titulo.* non tamen à culpa mortali: vt eſt certiſſima opinio quam docet Leſſ. *tomo 1. de iuſt. lib. 2. de iniur. in corpus proximi cap. 9. d. 5. num. 6.* & Sancius *tomo 3. de matrim. lib. 10. diſp. 8. numer. 41.* & Nauar. *in man. Lat. cap. 15. numero 30.* & D. Thom. *in 4. diſtinct. 37. quæſtion. 2. art. 10.* Sotus *lib. 8. de iuſtitia quæſtion. 1. art. 3. ad primum* Petrus Nauarra *lib. 2. de reſt. cap. 3. numero 220.* & alij quos videre poteris apud Sancium loco allegato. Sic etiam Eccleſia non declarat publicas meretrices, eo quod non confiteantur in Quadrageſima iuſte & debite, & tamen non releuat eas à culpa, vt videbimus in tertio præcepto Eccleſiæ, vbi agemus de præcepto annualis confeſſionis. Ad id quod aſſerit Sotus prædictum *caput omnes*, eodem modo loqui de præcepto ſuſcipiendæ Euchariſtiæ, & faciendæ confeſſionis annualis? Nego eodem modo loqui prædictum caput de vtroque præcepto: nam de Euchariſtia præcipitur in eo vt ſumatur cum aliquis ad diſcretionis ætatem peruenerit, niſi de conſilio confeſſoris viſum fuerit differendum, quod non dicitur de confeſſione. & ratio diuerſitatis eſt, quia maior reuerentia debetur ſacramẽto Euchariſtiæ: quàm confeſſionis, & ideo maior ætas, ac perfectior rationis vſus requiritur ad illius receptionem; & quia ſacramentum Euchariſtiæ non eſt tantæ neceſſitatis, quæ rationes non habent locum in ſacramento Pœnitentiæ, & ideo præceptum illius datur ſine vlla limitatione.

Leges quæ releuant à pœna, ſæpe non releuãt à culpa.

Secunda concluſio: Obligat hoc præceptum ad Miſſam audiendam non tantum omnibus diebus Dominicis, ſed etiam in omnibus & ſingulis diebus feſtis, vel ab Eccleſia vel à proprio Epiſcopo inſtitutis. eſt communis, ita docet Soar. *tomo 3. in tertiam partem diſput. 88. ſect. 5. §. dico ſecundo* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 25. §. 1.* Azor *1. par. inſtitutionum moralium libro 7. capite 4. quæſtion. 1. & cap. 1. quæſtion. 1.* Patet ex vſu & praxi communi totius Eccleſiæ: nam licet in cap. *Miſſas, de conſecrat. diſtinctione 1.* fiat mentio tantum diei Dominicæ, tamen ex conſuetudine, & communi conſenſu Eccleſiæ conſtat idem eſſe de cæteris diebus feſtis intelligendum, vt docet Nau. *in man. Lat. capite 21. numero 1.* Patet etiam ex cap. *ſi quis, eadem diſtinctione.* & cap. 2. *de parochiis.* vbi ſic dicitur: *Dominicis & feſtiuis diebus presbyteri antequam Miſſam celebrant, inquirant an ex aliena parochia aliqui ibi adſint, & remittant ad ſuum parochum.* & ratio à priori eſt, quia ſub nomine diei Dominicæ omnes dies feſti intelliguntur, hi enim ad diuinũ cultum deputati ſunt; ergo in illis tenemur Miſſam audire, quia nullus alius cultus nobis ſub affirmatiuo præcepto præcipitur, quam auditio Miſſæ: reliqua enim feſtorum obſeruatio magis negatiua eſt, vacandi ſcilicet ab operibus ſeruilibus. 9.

Dixi in concluſione, *diebus*, ad excludendas noctes; quoniam tamen dies apud nos ſancti eſſe incipiunt quoad ceſſationem operum ſeruilium, quoad ieiunium, & quoad celebrationem obſeruationis feſtiuitatis à media nocte in mediam noctem, ſatisfaciet huic præcepto ille qui audierit Miſſam in nocte quando licite in ea celebratur, vt in nocte Natalitij Domini: vnde qui ea nocte Miſſam, quam *gali* vocant, audiunt, licet aliam non audiunt, ſatisfaciunt huic præcepto. ita docet Sylueſt. *verbo Miſſa 2. quæſtion. 1. §. dicitur ſecundo.* Nau. *in man. Lat. cap. 21. numero 2.* & idem Sylu, ibi. *§. dicitur quarto.* Azor *tomo 1. inſtit. moralium lib. 7. cap. 3. quæſtione 2.* 10.

Satisfacit præcepto qui audit Miſſam in nocte Natalis.

Dixi, *feſtis*, quia quamuis laudabile ſit Miſſam audire omnibus diebus, etiam non feſtis, nemo tamen illam tenetur audire ex præcepto niſi in diebus feſtis: ad Paſtores, & Parochos ſpectat edocere populos dies feſtos, quibus ex præcepto tenentur audire. Nemo, inquam, nec Clericus, nec Monachus, nec Epiſcopus, quia cap. quoniam, de priuilegiis in 6. quod maxime Epiſcopos obligare poſſet, non dicit eos teneri Miſſam celebrare ſingulis diebus, aut audire, ſed non decere, vt vllo die illam omittant, in quo conſilium datur, non præceptum, vt optime notauit Nau. *in manuali Lat. cap. 21. numero 2. prope finem.* Azor *tomo 1. inſtitution. moralium lib. 7. cap. 4. quæſt. 3.* Roſella 11.

verbo

verbo Miſſa §. 13. Syluester *verbo Miſſa 2. quæſt.* 1. §. *dicitur tertio.* nam verba prædicti capitis, *quoniam,* ita habent: *Epiſcopi eorumque ſuperiores diuerſis ex cauſis à ſuis Eccleſiis & diœceſibus frequenter abſunt, nec ſemper poſſunt ad Eccleſias accedere pro Miſſa celebranda, vel audienda in illis, ſine qua eos tranſire non decet abſq; cauſa rationabili vllam diem.* Hæc ibi. quibus verbis nullum præceptum video: video tamen conſilium, nec alibi in iure tale præceptum inuenio.

12. Dixi, *ab Eccleſia, vel ab Epiſcopo inſtitutis:* ad excludendos eos dies feſtos, quos Principes ſæculares, ciuitates, magiſtratus, & Reſpublicæ inſtituunt, ob aliquod bonum publicum temporale. v. c. ob natiuitatem Principis, ob nuptias Regis, ob inſignem victoriam partam ex hoſtibus, vel ob aliquam aliam ſimilem cauſam: in his enim non tenetur populus ſub peccato mortali Miſſā audire, nec ceſſare à laboribus, cum illi nullam auctoritatem nec poteſtatem habeant ad inſtituendos dies feſtos obligantes ſub mortali, vt late probauimus *libro 1. capite 5. numero 2.* ad quem locum te remittimus: ſolum enim feriationem præcipiunt ſub certis pœnis, quas exigere poſſunt à tranſgreſſoribus, ſi tunc non abſtineant à laboribus, quamuis nullo modo peccent operando. Solum enim Prælati Eccleſiaſtici inſtituere poſſunt dies feſtos obligantes ſub mortali culpa, cum hoc negotium mere ſit ſpirituale, & ad poteſtatem ſpiritualem ſpectās, vt ibidem late probauimus.

13. Dubium tamen eſt an in triduo hebdomadæ Sanctæ teneatur populus ſacrum audire? Reſpondendum eſt non teneri: quia ius ſi quod extabat iam diſſuetudine eſt abolitum, conſuetudo enim fecit vt illud triduum pro diebus profeſtis haberetur, vt docent communiter Doctores. Azor *tomo 1. Inſtitutionum moralium libro 7. capit. 4. quæſt. 2. §. Quæres poſtremo.* Soarius *tomo 3. in tertiam partem diſputatione* 88. *ſect.* 5. §. *ſed hinc.* licet enim olim de iure communi illud triduum feſtum eſſet, & teneretur populus in eo Miſſam audire, & ſacris intereſſe officiis, tamen mos & conſuetudo iam legitime contrarium obtinuit, & ideo tale præceptum abiit in diſſuetudinem, & non obligat: quamuis Sylu. *verbo Dominica. q. 1. dicto* 7. & D. Antoninus quem ibi citat, exiſtiment, teneri hodie populum audire Miſſam ſaltem feria quinta & ſexta hebdomadæ Sanctæ: ſed certe ſi aliquod ius extabat, aut præceptum hac de re, iam, vt dixi, diſſuetudine antiquatum eſt. Quamobrem de iure communi hodie nemo tenetur in eo triduo, aut diuinis officiis intereſſe: iuxta Doctores citatos, & Tabienam *verbo Feria num. 6. fine.* Videndæ tamen ſunt conſtitutiones particulares cuiuſcunque diœceſis, & quod ſtatuerint ſequendum. Nam in conſtitutionibus Bracharenſibus præcipitur vt ſeruetur quinta & ſexta feria maioris hebdomadæ vſque ad finem officij in locis vbi officium fit, ac proinde tenetur populus ſacrum in quinta feria audire. vide ibi *titul. 9. de diebus ſanctis ac feſtis.* ſed hac de re agemus *lib. 3. cap. 4. num.* 17.

14. In omnibus diebus Rogationum nemo tenetur Miſſam audire de iure communi, quia ſimiliter hoc præceptum, ſi quod erat, iam diſſuetudine antiquatum eſt. Dixi, ſi quod erat, quia *in cap. ſolent de conſecr. diſt.* 1. multi exiſtimant ſolum conſilium eſſe, non præceptum; ſi tamen aliquod ibi præceptum erat, iam diſſuetudine aboleuit. ita docent Azor *tomo primo inſtitution. moralium cap. 4. libro 7. quæſtione 2.* Soarius *tomo tertio in tertiam partem ſectione 4. §. ſed hinc oritur.* Nauarrus *in manuali Latino, capite 21. numero 2.* Roſella *verbo Miſſa* §. 13. Syluester *verbo Miſſa 2. quæſtione 1. §. dicitur tertio.* Tabiena *verbo Feria numero ſexto.* & alij paſſim.

In quarta feria Cinerum de iure etiam communi nulla eſt obligatio, quia, ſi qua erat, antiquata eſt per contrarium morem: inſpiciendæ tamen ſunt conſtitutiones cuiuſcunque diœceſis, vt obligatio præcepti colligatur: nam in diœceſi Bracharenſi in locis tantum vbi fit officium Cinerum, ſeruatur is dies, vſque ad finem officij tantum, & ideo per id temporis ſpatium tenetur populus ſacrum audire, & à laboribus ceſſare. 15.

Obſeruant autem (& bene) Nauarrus *in manuali Latino capite 21. numero primo §. contra horum,* & Azor *tomo primo inſtit. moral. libro 7. capite 3. quæſtione 6.* neminem de iure communi, regulariter loquendo, teneri diebus feſtis præter Miſſam audire alia diuina officia, etiam Veſperas, aut Completorium, licet multi iure particulari, voti, aut iuramenti, aut conſuetudinis præſcriptæ, ad id teneantur, quæ conſuetudo iuxta eundem Nauarrum viget in aliquibus partibus Gallia & Nauarra, quæ fuit cauſa vt Paludanus *in 4. diſt. 15. quæſt. 1. art. 1. concluſione 2.* dixerit teneri omnes ad audiendum veſperas in diebus feſtis. Credit tamen Nauarrus prædictam conſuetudinem Galliæ & Nauarræ non obligare ad mortalem culpam, ſed tantum ad venialem; & quia pauciſſimi etiam eam culpam confitentur, quod ſignum eſt non obligare ad peccatum mortale, & id etiam credit Azor citatus.

Dubitant tamen aliqui de illis diebus, qui non ſunt feſtiui vniuerſo populo, ſed hominibus certæ conditionis, v. c. ſcholaſticis, quibus peculiares dies feſti ſunt in quibus vacatur à lectionibus, dimittunturque ſcholæ intermiſſo ſtudio, in honorem aliquorum Sanctorum, Doctorumque Eccleſiæ, v. c. in die Diui Thomæ Aquinatis, Diui Bernardi, & aliorum Sanctorum? Dicendum tamen eſt, non teneri in his diebus ſcholaſticos ad audiendam Miſſam, ſicut nec etiam ad ceſſandum à laboribus, quia nullū eſt hac de re præceptum, ſed eſt tantum conceſſa indulgentia ſcholaſticis vacandi à lectionibus publicis, quod euidens ſignum eſt, huiuſmodi dies non eſſe ſimpliciter feſtiuos, quamuis ea licentia concedatur in honorem ac cultum illorum, vt ſcholaſtici liberius poſſint vacare diuinis rebus, ſi velint, & conſuetudo ita declarat, & communiter omnes ita intelligunt, tantum ex conſilio, non præcepto, Miſſam eſſe audiendam illis diebus, & ita docet Soarius *tomo tertio in tertiam partem. diſputatione 88. ſectione 4.* Henriquez *libro 9. de Miſſa capite 45. numero 2.* & Alcocer *in Summa capite 27.* 16.

Dubitari etiam poteſt an elapſo die præſcripto ad audiendam Miſſam, maneat obligatio ex præcepto ad illam audiendam in alio die, ſi in eo audita non fuit; Reſpondeo non manere, quia Miſſa eſt onus illius diei, ſicut eſt ieiunium reſpectu diei præſcripti, & ſicut etiam eſt officium diuinum reſpectu cuiuſuis Sacerdotis: quare tranſacto eo die nemo tenetur eam obligationem altero die implere: ex quo patet non excuſari à culpa mortali eum, qui ſine iuſta cauſa die Domi- 17.

nico

nico vel feſtiuo Miſſam voluntarie omittit animo ſupplendi defectum die Lunæ, nec etiam illum qui obligationem diei Dominici vel feſtiui præuenit, audiendo illam die antecedenti, quia Miſſa eſt proprium onus ipſius diei. ita docet Soar. *tomo tertio in tertiam partem diſputatione* 88. *ſectione* 5. § *tertium dubium.* Nauarrus *in cap. quando, notabili tertio numero* 18. Medina C. *de oratione, quæſtione de horis canonicis reiterandis*, quos ipſe Soarius *ibidem* allegat. Et eadem ratione qui in die feſto Miſſam omittit ex iuſta cauſa, non tenetur die antecedenti præuenire, etiamſi futurum impedimentum præuideat. Vrgebis, ergo etiamſi intra eundem diem feſtum præuideat ſe non poſſe audire ſacrum in hora nona, non tenetur præuenire tempus, & audire hora ſeptima, vel octaua. Negatur conſequentia, quia auditio Miſſæ non eſt onus horæ, ſed eſt onus diei, & cuiuſcunque horæ illius diei in qua Miſſa celebratur. Vnde ſi vſque ad meridiem protendi poteſt, ideo eſt, quia eo tempore ſolet Miſſa dici, & vſque ad illud tempus poteſt audiri: nam ſi tardius differri poſſit celebratio Miſſæ, etiam tardius protendi poſſet obligatio illius audiendæ, & tamen ſi ea non ſit dicenda niſi in principio diei feſti, obligat præceptum ad illam tunc audiendam, quia obligat ſimpliciter vt eo die impleatur, vt optime notauit Soarius allegatus.

Caput III.

Quot Miſſas teneamur audire diebus feſtis: quo idiomate: an feſti eiuſdem diei & in propria parochia?

Svmmarivm.

Ex vi præcepti audiendi Miſſam, nemo tenetur plures Miſſas audire, nec etiam in die Natalitij Domini: & audita prima poſt mediam noctem præcepto ſatisfit. numero 1.

Satisfit etiam huic præcepto quolibet ſermone, & à quolibet Sacerdote Græco, Latino, aut Syriaco Miſſa audiatur. num. 2.

Nullus fidelium tenetur audire Miſſam feſti eiuſdem diei. num. 3.

An fideles teneantur Miſſam audire diebus feſtis in proprijs parochijs, proponitur ſententia à numero 4. *vſque ad* 8.

Presbyteri antequam Miſſam celebrent, tenentur interrogare an ibi adſit alienus parochianus, vt ad propriã parochiam remittant. ibid.

Iam hoc eſt contraria conſuetudine abrogatum. num. 8.

Ius parochiale in quo conſiſtat. numero 6.

Paſtores, & parochi tenentur rationem reddere de ouibus num. 7.

Aſtruitur ſententia contraria, ac roboratur num. 8.

Non tenentur parochiani Miſſã in proprijs parochijs audire modo in cõtemptũ parochi id nõ faciant ibid. non faciant. ibid.

Quid nomine contemptus hic intelligatur. num. 9.

Satisfit præcepto etiamſi per contemptum proprij Sacerdotis, Miſſam quis audiat in aliena parochia. ibid.

Legitimus conuentus non ſolum fit in proprijs parochijs, ſed etiam in alijs. num 10

Ius commune non arctat, nec obligat. vt Miſſa audiatur in parochia. num. 11. *&* 10.

Epiſcopus non poteſt facere ſtatutum, vt omnes in propria parochia Miſſam audiant, &, ſi fiat, eſt nullum, & excommunicatio nulla. numero 12.

Et peccabit mortaliter. ibid.

Nec etiam in die natalis, aut alijs maioribus anni feſtiuitatibus. numero 13.

Non obſtat quod parochiani cogantur à parochis, vt Miſſas in proprijs parochijs audiant. num. 14

Nec obſtant conſtitutiones Synodales idipſum ſtatuentes. ibid.

Nec obſtat conſuetudo in contrarium aliquorum locorum Flandriæ, Germaniæ, Galliæ. num. 15. *&* 17.

Explicatur locus Concilij Tridentini de auditione ſacri in proprijs parochijs. num. 16.

Honeſtiſſimum eſt, vt parochiani proprias parochias frequentent, & vt in eis Miſſam audiant, ſaltem in aliquibus maioribus anni feſtiuitatibus, & idipſum eſt conſulendum & prædicandum. num. 18.

Sacramenta nullo modo poſſunt recipi ab extraneo parocho, neque à mendicantibus, abſque licentia proprij. num. numero 19.

Excipe ſacramentum Pœnitentiæ, quod mendicantes poſſunt adminiſtrare abſque licentia proprij Sacerdotis etiam ex obligatione Quadrageſimæ. Et ſacramentum Eucharistiæ præterquam in Paſchate, & viatico ibid.

Soluuntur argumenta contrariæ opinionis. à num. 20. *vſque ad* 24.

Satisfacit præcepto ille, qui contempto proprio parocho Miſſam extra propriam parochiam audit, quamuis peccet mortaliter. ibid.

Furtum committit, qui oblationes ſolitas proprio parocho dari ab alieno parochiano accipit & tenetur ad reſtitutionem. num. 21.

Parochiani tenentur ſcire qui ſint dies feſti, & ieiunij, vt illos obſeruent. num. 22.

1\. EXvi huius præcepti nemo tenetur audire plures Miſſas, nec etiam in die Natalitij Domini licet in eo die tres dicantur, ſed vnâ Miſſa ſatisfacit præcepto, ſicut nec etiam Sacerdotes tenentur eo die plures dicere. ita docet Nauarrus *in manuali Lat. c.* 21. *n.* 2. Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 7. *c.* 3. *quæſt.* 2. *fine.* D. Anton, 2. *part. tit.* 9. *cap.* 10. Toletus *lib.* 6. *Summæ cap.* 7. *num.* 2. & Soarius ſtatim allegatus. Syueſt. *verbo Miſſa* 2. §. *dicitur quarto.* eſt communis & vſu ac communi praxi probatur. Excipe tamen niſi ex voto, aut iniuncta pœnitentia, vel aliunde ad id aliquis obligetur, ſed tunc iam nõ erit ex vi præcepti. Nec obſtat quod *in c. Miſſas de conſecr. diſt.* 1. præcipiatur fidelibus, vt Miſſas totas audiant in numero plurali. Nam *cap. Miſſas*, multitudinem Chriſtianorum, ac fidelium alloquitur, & diſtributiue accipiendum eſt, ita vt ſingulas ſinguli teneantur audire, & nõ plures, iuxta Doctores citatos. Audita a. prima poſt mediam noctem, præcepti obligationi ſatisfit, iuxta Doctores citatos, & ſpeciatim Syueſt. *verbo Miſſa* 2. *n.* 1. atq; Soar. *to.* 3. *de ſacram. diſp.* 88. *ſect.* 2. §. *vltimo hic quæri poteſt.*

Quo autem idiomate, Latinòne, Græco, an Syriaco, an Moſarabico, vel quoquis alio audiatur Miſſa, parum refert ad impletionem præcepti, vt optime Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *a.* 1. Azor *to.* 1. *Inſt. mor. lib.* 7. *c.* 3. *q.* 5. & ratio eſt, quia nullibi in iure præceptum aliquod reperitur quo obligemur Miſſam hoc vel illo ſermone, Latino, an alio audire. Nam ſi quis ritu Ambroſiano Mediolani, & ritu Iſidoriano Hiſpali, aut Toleti in Eccleſiis

in

in quibus Moſarabico ſermone Miſſa celebratur; ſacrum audiret, præceptum ſine dubio impleret, nam quamuis hoc vel illo ſermone celebretur, eſt tamen verum ſacrificium, & vere Miſſa; huiuſmodi enim ritus à Sãctiſſimis Patribus Baſilio, Chryſoſtomo, Iſidoro, & alijs inſtituti ſunt, & tolerantur in Eccleſia à Summo Pontifice, & huiuſmodi Sacerdotes, Græcos, Syriacoſue, quamuis more Latino Romanoque ordinati non ſint, tamen eos tanquam veros, & legitimos Sacerdotes Eccleſia Romana agnoſcit, & habet. Secus vero eſt dicendum de ijs, qui Dominicæ cœnæ, quã noſtri temporis hæretici faciunt, præſentes adſunt, in qua nec verum Chriſti corpus conficitur, nec veri & legitimi Sacerdotes ſunt, ſed potius miniſtri ſynagogæ Satanæ, quare nec præceptum implent, nec implere intendunt, ſed peccata peccatis addunt, tanquam miſeri, & in ſua cœcitate obſtinati.

3. Non tenemur audire Miſſam feſti diei.

Nullus vero fideliũ tenetur in diebus alicuius feſti audire Miſſam ipſius feſti, ſed ſatisfacit præcepto de audiendo ſacro ſi quamliber aliam audiat, etiam defunctorum; eſt cõſtans omnium ſententia. ita docet Azor *to.1. inſt. morl. l.7. c.6. q.3.* Toletus *lib.6. Summæ c.7. n.1.* Henriq. *lib.9. Miſſæ c.25. n.7. ad marginem litera* I. Soar. *to.3. de ſacram. diſp* 88. *ſect.2. §. atq; ex his*, Sotus *diſt.13. quaſt 2. a.1.* Nau. *c.21. n.7.* Caiet. *verbo Feſtorum violatio.* D. Ant. *2. p titulo.9. cap.10. §.1.* Syl. *verbo Miſſa 2. qu.4.* Roſella *verbo Miſſa n.14. & 23.* Tabiena *verbo Miſſa n.49.* Neq; obſtat caput *quidam, de celebratione Miſſæ*, dictum ex Concilio Triburienſi, in quo ita dicitur: *Quidam laicorum habent in conſuetudine, vt per ſingulos dies audiant Euangelium: In principio erat verbum; & Miſſas peculiares, hoc eſt, de ſancta Trinitate, & de ſancto Michaele, & ideo ſancitur ne vlterius id fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis velit propter reuerentiam ſanctæ Trinitatis, non pro alia deuotione audire; ſed ſi voluerit, vt ſibi Miſſa cantetur, de eadem die Miſſas audiat pro ſalute viuorum, & etiam defunctorum.* Hæc ibi ex Concilio, Vnde Ang. *verbo Miſſa n.33.* putauit non ſatisfacere præcepto de audiendo Miſſam, eum, qui aliud ſacrum audit, quam illud quod eſt proprium diei feſti; ſed fallitur; nam in eo c. Conciliũ ſolum reprobat ſuperſtitionem illorum fidelium, qui male inſtructi putabant ſe Miſſam non audire, nec præceptum implere, niſi illam audirent, in qua ſacrum Euangelium recitaretur, *In principio erat Verbum*, & Miſſas ſancti Michaelis aut ſanctiſſimæ Triadis, & id reprehendit Concilium, aut ſaltem illorũ pernicioſum morẽ damnat, qui propria diei feſti Miſſa contempta, alia priuata ſacra curabant audire.

4. Quo loco audienda ſit Miſſa, an in propria parochia.

Quo autem in loco fideles teneantur Miſſam audire, bipartita eſt opinio: quidã docent in propria parochia teneri parochianos Miſſam audire, quam maiorem vocant, quæ pro vniuerſa plebe cum cantu dici ſolet, & peccare mortaliter ſi alibi audiant; quando vero nõ celebratur cũ cantu, non ſemper in propria parochia illam tenentur audire. Probari poteſt hæc opinio. Primo ex cap. 2. *de treuge & pace*, vbi firmatur concordia inter fratres mendicantes, & parochos, & in ea ſtatuitur, quod fratres mendicantes non prædicent populis, parochianos non teneri audire ſacrum in ſuis proprijs parochijs, diebus feſtiuis, & Dominicis; cum iure ſit cautum in illis diebus, teneri parochianos audire Miſſam, in eorum parochiali Eccleſia, niſi forte ex honeſta cauſa à proprijs parochijs abſentes ſint. Secundo ex c. 2. *de paroch.* vbi ſtatuitur, vt Dominicis vel feſtiuis diebus presbyteri antequam Miſſam celebrent, interrogent, an alterius parochianus in Eccleſia ſit, qui proprio contempto parocho, ibi velit Miſsã audire, quem ſi inuenerit; ſtatim ab Eccleſia reijciat, & ad propriam parochiam remittat: quorſum igitur eijci imperatur, niſi quia tenetur in propria parochia Miſſam audire, & in ea oblationes offerre, & ideo, qui admittit parochum alienum, committit quoddam furtum; & tenetur reſtituere omnes oblationes ab eo perceptas, vt in proprijs terminis optime notat Abbas *in 2. cap. Dudum, de electione.* & Nauar. *in manuali Hiſpan. cap.21. num.6.*

Et quamuis in his decretis non fiat expreſſa 5.
mentio de Miſſa maiori, tamen re vera videtur de illa eſſe ſermo, nam ad illam ſolebant ſemper fideles diebus feſtiuis conuenire, & de illa proprie eſt ſermo in cap. *omnes fideles*, & in cap. *Miſſas*, & in cap. *cum ad celebrandas, de conſecr. diſt.1.* in quibus præcipitur, vt populus non diſcedat ante benedictionem Sacerdotis, & in cap. *hoc attendendum, eadem diſt.* præcipitur, vt per dies ſolennes priuatæ Miſſæ non ita publice fiant, ne populus à publicis Miſſarum ſolennibus abſtrahatur. Et confirmatur, quia fideles debent diebus feſtiuis aliquam oblationem in Miſſa facere, cap. *omnis Chriſtianus, de conſecr. diſt.1.* Hæc autem fit in Miſſa ſolenni; & debet fieri in propria parochia; ergo ſignum eſt in eadem teneri illos audire Miſſam maiorem. Tertio probatur hoc, quia in Miſſa maiori parochiæ, ſolent publicari fidelibus dies feſti, dies ieiuniorum, excommunicationes, denuntiationes nuptiarum, & ſimilia, quæ culpabiliter ignorabunt parochiani ſi non adſint; ergo tenentur ibi adeſſe.

Probatur quarto, quia ius parochiale ad Eccle- 6.
ſias parochiales pertinens in ſeptem promiſcue veluti fulcris conſiſtit: Primo in audiendo maiori ſacro in propria parochia in diebus feſtis, vt colligitur ex cap. *vt in Dominicis, de parochijs.* Secundo in decimis: Tertio in oblationibus: Quarto in primitijs recipiendis: Quinto in miniſtratione ſacramẽtorũ: Sexto in ſepulchris: Septimo in benedictionibus nubentium; ſed parochi & parochiani ſunt correlatiua. Ergo ſi parochi tenentur ex iure particulari ac parochiali dicere Miſſam maiorem cum cantu pro parochianis, tenentur conſequenter ipſi parochiani illam audire, ſicut ſi iure recipiunt decimas, & oblationes, eſt quia de iure tenentur illa ſoluere, & ideo quia ſunt correlatiua, tenentur parochi, vt optime notat Sotus *in 4. diſt.13. q.2. pag.566. col* 1. ſacrum facere, quoties parochiani tenentur illud audire.

Probatur quinto ratione, quia parochus tan- 7.
quam Paſtor tenetur reddere rationem ſuarum ouium, iuxta illud ſecundũ Petri, *Ipſi enim inuigilant quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris.* quomodo autem rationem reddere poterit de ouibus, ſi illas non cognoſcat, & quomodo etiam ſcire poterit parochus an ſubditi hoc præceptum Eccleſiæ adimpleant, ſi ipſi pro audienda Miſſa ad alienas parochias diuertere poſſint. Et hanc opinionem tenent Angelus *verbo Miſſa numero* 59. qui exiſtimat in maioribus ſaltem totius anni feſtis Chriſti Domini, & beatiſſimæ Virginis, & Ioannis Baptiſtæ, & ſimilibus teneri quemlibet parochianum ſub lethali culpa audire Miſſam in ſua parochia, aut in publico oratorio facto à populo, non autem ab homine particulari, iuxta gloſſam *in cap. ſi quis, de conſecrat. diſtinct.* 1. & à fortiori in ædibus mendicantium auctoritate Apoſtolica fundatis

fundatis, non autem in oratorijs particularibus, quod ibi late intendit probare, & idem tenet etiam Innocentius *in cap. vt Dominicis, de parochijs*. Oſtienſis, Abbas, Ioannes And. & cæteri Iuris interpretes *ibidem*. Et confirmatur hæc opinio ex Concilio Trid. *ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.* vbi ſic: *Moneat Epiſcopus populum diligenter, teneri vnumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, vbi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei.* Et quamuis auctores contrariæ opinionis dicant ibi ſermonem eſſe de prædicatione verbi Dei, non autem de auditione Miſſæ; tamen multo magis hoc locum habere debet de Miſſa audienda in propria parochia.

8. Nihilominus dicendum eſt, quicquid ſit de iure antiquo & communi, iam hodie ex conſuetudine vniuerſo pene orbe recepta, ſatisfacere fideles huic præcepto audiendo quamcunque Miſſam, vel cãtatam, vel recitatam, extra parochiam, etiam in ſacello, aut oratorio priuato, vbicunque voluerint, etiam in maioribus ſolennitatibus totius anni, dummodo in contemptum proprij parochi id non efficiant. ita docent communiter Doctores: Soarius *tomo 3. in tertiam partem diſp.* 88. *ſect.* 2. §. *ſecundo dicendum*, Toletus *lib. 6. Summæ cap.* 7. *n.* 1. Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 7. *cap.* 6. *q* 4. *& q.* 8. Sylu. *verbo Miſſa.* 1. *q* 4. *& 5.* Nauar. *in manuali Lat. cap.* 21. *num.* 5. Gutierres *lib.* 1 *quæſt. can. c.* 30. *n.* 14. Roſella *verbo Miſſa n.* 19. Tabiena *ibi. n.* 25. Armilla *ibi. n.* 31. Caldetinus *conſil.* 16. *de religioſis domibus.* D. Ant. 2. *p. tit.* 9. *cap.* 4 §. 1. & alij communiter. Probant primo ex conſuetudine communi toto orbe introducta, ſcita & tolerata ab ipſis parochis, quæ cõſuetudo omnino licita eſt; cum enim ſit antiquiſſima, & à Summis Pontificibus ſcita, eam profecto contrario edicto ſuſtuliſſent, ſi eſſet illicita. Et aperte etiam probatur ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruandis in celebrat. Miſſæ.* ibi, *Moneat etiam Epiſcopus eundem populum, vt frequenter ad ſuas parochias ſaltem diebus Dominicis, ac maioribus feſtis accedant*; & non dicit teneri: in quo, vt optime notat Soar. citatus ſupponit Concilium, nullum ibi eſſe præceptum, & ideo non dicit eſſe præcipiendos, ſed monendos, & non in omnibus diebus feſtiuis, ſed præcipue in aliquibus. Probatur ratione, quia Eccleſia tantum obligat fideles audire Miſſam in diebus feſtis, & non eis aſſignat propriam parochiam; ergo poterunt eam audire vbi voluerint deficiente contemptu proprij parochi. Probatur deinde ex textu *in cap. vt Dominicis, de parochijs*, à contrario ſenſu. nam ibi dicitur, quod videat parochus antequam Miſſam celebret, an ſit ibi aliquis parochianus, eumque reijciat ad proprium parochum quando vult iſi audire proprio parocho contempto; ergo ceſſante hoc contemptu, non erit eij iendus, ſed ibi poterit Miſſam audire; quod ſi poteſt, ergo licite poteſt, quia id dicimus poſſe quod iuſte & honeſte poſſumus. *l. nepos Proculo. ff. de verborum ſignif.* & ibi gloſſa; & argumentum à contrario ſenſu eſt efficaciſſimum in iure. Deinde ſic infero, ante Miſſam remittendus eſt ad proprium parochum, & parochiam; ergo ſi inueniatur poſt Miſſam, impleuit præceptum.

Id dicimus poſſe quod iure & honeſte poſſumus.

9. Nomine autem contemptus intelligitur expreſſus contemptus cum indignatione, & conuitijs in proprium parochum iactatis: vnde male quidam exiſtimant tunc dici id fieri in contemptum proprij parochi, cum ſine licentia eius in alia parochia Miſſa auditur, aut ſine legitima cauſa, aut cum frequenter proprius parochus & parochia deſeritur, eo quod exiſtiment tunc ibi dari tacitum ac virtualem contemptum: verius enim dicendum eſt non contemni in hac parte proprium parochum, niſi cum expreſſo contemptu relinquitur parochia, quamuis in foro externo poſſit ille iudicari contemptor parochi, qui abſque eius licentia, aut abſque legitima cauſa, frequenter parochiam deſerit: in propoſito enim caſu contemnere proprium parochum idem eſt, quod illi indignari, eumque conuitijs afficere, & hunc eſſe proprium contemptum ſui presbyteri, doc. expreſſe Gutierres *lib. 1. quæſtio. canonicarum cap.* 30. *num.* 17. *col.* 2. *fol.* 282. in mea edit. & Altiſiodorenſis *lib.* 2. *Summæ tractatu* 19. & Caietanus *in Summa verbo Contemptus*. & citari etiam poteſt Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 7. *cap.* 6. *q.* 4. *fine*, vbi aſſerit requiri etiam proprium & expreſſum contemptum, & non ſufficere quod abſque licentia parochi, aut cauſa legitima in aliena parochia Miſſam audiat. Vnde iuxta hos Doctores deficiente expreſſo contemptu, licite poterit parochianus etiam in rigore iuris in aliena parochiâ Miſſam audire, & ſatisfacere huic præcepto, quia cum parochianus propriam parochiam per contemptum ſui parochi non deſerat, nec in iure expreſſum reperiatur quod in propria parochia teneatur ſine diſtinctione Miſſam audire, ſequitur euidenter illum non teneri in ea Miſſam audire, maxime ſtante conſuetudine vniuerſali in contrarium. Imo licet Miſſam audiat in aliena parochia per contemptum formalem & expreſſum proprij Sacerdotis, peccabit quidem mortaliter, quia per contemptum fecit, ſed tamen præcepto ſatisfaciet vt optime docet Toletus *lib. 6. Summæ cap. 7. num.* 1.

Probatur etiam, quia in capite *ſi quis, de conſecrat. diſt.* 1. ita dicitur: *Si quis contra proprias parochias, in quibus legitimus, ordinariuſque ſit conuentus, oratorium habere voluerit, poterit ibi in reliquis feſtiuitatibus Miſſam audire propter fatigationem familiæ. attamen in die Pentecoſtes, Natalis Domini, Paſchatis, Ioannis Baptiſtæ, non niſi in ciuitatibus, aut parochijs audiant*; ergo in prædictis diebus non eſt præceptum in iure communi illam audire in propria parochia, ſed conſilium, nam hoc caput deſumptum eſt ex Concilio Agathenſi, & Concilium vtitur hac diſiunctiua; aut in ciuitatibus, aut in propria parochia: nec obſtant illa verba præcedentia, *in quibus legitimus conuentus ſit*, quia illa non ſignificant quod alibi non ſit etiam legitimus conuentus: nempe in ciuitatibus, ſed per illa verba, oratoria priuata excludere tantum ius intendit, & non abſolute; ſed in prædictis ſolennitatibus numeratis, vt egregie notauit Gutierres allegatus, 10.

Denique probatur ex textu *in cap. Miſſas. de conſecrat. diſtinct.* 1. ibi, *Miſſas diebus Dominicis totas audire ſæcularibus ſpeciali ordine præcipimus, ita vt ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præſumat.* Ecce quomodo ius canonicum præcipit Miſſam audiri, non tamen arctat, nec obligat, vt in propria parochia. 11.

Et eſt adeo vera hæc opinio, vt exiſtiment Gutierres *dicto lib. 1. quæſtion. canonicarum capit.* 30. *numer.* 14. *fine*, & Syluest. *verbo Miſſa* 1. *quæſt.* 5. & D. Antonin. 2. *p. titulo* 9. *capit.* 4. §. 1. & Nauarr. *in manuali Lat. cap.* 21. *numer.* 5. & Soarius ipſum videtur 12.

Epiſcopi non poſſunt hodie cōſtitutionem facere, qua præcipiant ſuis diœceſaneis, vt non audiant Miſſam niſi in proprijs parochijs.

videtur approbare *tomo* 3. *in* 3. *partem diſputat.* 88 *ſect.* 2. §. *ſed inprimis* & Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 7. *cap.* 6. *quæſt.* 6. non poſſe Epiſcopos conſtitutionem facere, qua præcipiant ſuis ſubditis vt non audiant Miſſam niſi in proprijs parochijs, & excommunicationem eſſe nullam & irritam, ſi forte ſub ea idipſum præcipiant. Et ratio eſt primo, quia ſicut Epiſcopus non poteſt tollere nec reſtringere ius commune, argumento cap. *inferior* 21. *diſtinct.* ſic non poteſt tollere, aut reſtringere generalem, ac vniuerſam totius orbis conſuetudinem, quæ eandem vim habet. per leg. *de quibus, cum ſimilibus. ff. de legibus.* Et idipſum tenet Medina *in ſua inſtitution. pro confeſſar. lib.* 1. §. 40. *fol.* 200. addens Epiſcopum peccare mortaliter qui aliud ſub pœna excommunicationis præciperet. Deinde, quia ſemper illa excommunicatio intelligeretur, niſi conſuetudo eſſet contraria. Tertio, quia huiuſmodi præceptum excommunicatione munitum iam non poterit hodie fieri ſine ſcandalo, vt optime notat Soarius, tum laicorum, tum etiam religioſorum, qui habent ſpecialia priuilegia, vt in ſuis Eccleſijs poſſint fideles huic præcepto ſatisfacere, vt videre eſt in Bulla Leonis decimi contenta in priuilegijs mendicantium ibi, *Præcipimus omnes Chriſti fideles vtriuſque ſexus, qui non contempto proprio Sacerdote parochiali in Eccleſiis fratrum ordinum mendicantium Dominicis & alijs feſtiuis diebus Miſſas audiunt, ſatiſfacere præcepto Eccleſiæ de Miſſa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis incurrere.*

13. Sed hic excipiunt nonnulli Doctores diem Natalitij Chriſti Domini, & alias ſolenniores feſtiuitates totius anni: ſed priuilegium illud generale eſt, & nullam patitur exceptionem aut limitationem, vnde immerito illud reſtringunt, cum potius priuilegia ſint amplianda, quam reſtringenda: deinde, quia conſuetudo generalis eſt in contrarium, neque enim pœnitentes in confeſſionibus ſe accuſant, eo quod Miſſam non audiant in ſuis proprijs parochijs prædictis diebus Natalis & feſtorum totius anni ſolenniorum, nec confeſſarij, imo nec ipſi parochi etiam doctiſſimi hac de re pœnitentes interrogant. Imo Azor numero præcedenti citatus affert declarationem Cardinalium in Concilium Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reformat.* in hanc materiam quæ ſic habet: *Non poteſt Ordinarius mulctis, & pœnis cogere populum ad audiendam Miſſam, aut concionem in propria parochia. etiam in caſu negligentiæ aut contumaciæ.*

14. Nec obſtat primo quod ipſi parochi parochianos mulctent qui parochiam non frequentant, id enim iuſtiſſime efficiunt, vt ſibi conſtet, quod Miſſam audiant, nam ſi id ſibi conſtiterit, etiamſi illam audiant in alia parochia, id non poterunt efficere, nec iuſte, nec valide, modo id non fiat in contemptum proprij parochi, vt dictum manet. Nec obſtat ſecundo quod multis in locis conſtitutiones Synodales præcipiant vt vnuſquiſque in ſua parochia Miſſam audiat; nam intelligendæ ſunt, vt in alia parochia non audiant cum contemptu proprij parochi, & ita conſtitutiones præcipiunt id, quod ius commune præcipit: & ſi aliud præcipere intendunt (quod non eſt credendum) non poſſunt præualere aduerſus communem conſuetudinem totius orbis, imo communis conſuetudo aduerſus illas præualet, poteſt enim conſuetudo præualere contra ſtatuta: ſicut enim ſtatuta vtentium moribus confirmantur, ita contraria conſuetudine abrogantur, vt docet Brunonius à Sole *in ſuo reſolutorio. verbo Statutum.* §. *ſtatutum vtentium moribus folio* 188. *col.* 1. Natta *conſil.* 340 *numero* 11. Rolandus *conſil.* 90. *numer.* 54. *vol.* 1. Decius *conſil.* 534. *numer.* 9. quare de illis ſolis conſtitutiones Synodales intelligendæ ſunt, qui contempto parocho extra propriam parochiam Miſſam non audiunt, vt iam dixi, & notat Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 7. *cap.* 6. *quæſt.* 7.

Nec obſtat tertio quod conſuetudo in nonnullis locis habeat, quod ſolum in proprijs parochijs Miſſa audiatur, quia tunc ea conſuetudo ſolum obligat eos, qui ſine iuſta cauſa, vel legitimo priuilegio ſe alio conferunt, ad ſacrum audiendum, & præterea ea conſuetudo non obligaret eos, qui illam vellent audire in Eccleſijs mendicantium, cum priuilegium habeant, vt omnes in ſuis Eccleſijs Miſſam audientes ſatisfaciant huic præcepto, vti late probat Azor citatus, & Nau. *in man. Lat. cap.* 21. *n.* 5. & Gutierres *lib.* 1. *q. canonicarum cap.* 30. *num* 45. & Soar. *tomo* 3. *in tertiam partem diſput.* 88. *ſect.* 2. §. *ſed inprimis.* 15.

Nec obſtat quarto Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. *de reformat.* quatenus habet teneri quemquam audire concionem in propria parochia, ſi commode poteſt, vt inde inferatur à fortiori id dicendum eſſe de auditione Miſſæ; atque de auditione concionis, & quia non agit ibi Concilium de Miſſa, ſed de concione, & in pœnalibus nulla fit illatio, & quia neque auditio concionis præcipitur abſolute, ſed ſi commode fieri poteſt. Et quia idem Concil. Trid. *ſeſſ.* 22. *de euitandis in celebratione Miſſæ* loquens de auditione Miſſæ ita ait, *Moneant Epiſcopi populum vt frequenter, ſaltem Dominicis diebus, & ſolennioribus feſtis ad ſuas parochias accedant*; vbi non dicit, præcipiant, aut moneant, ſeu doceant teneri, ſed moneant abſolute, in quo loquendi modo conſilium, & perfectio eſt, non præceptum, vt optime notat Nauar. *in manuali Latino cap.* 21. *num.* 5. §. *Nec obſtat.* & Soarius quem citauimus *numer.* 8. Vrget tamen ſatis id, quod ibi Concilium Tridentinum addit, poſſe ſcilicet Epiſcopos auctoritate Apoſtolica præcipere ea, quæ ſibi viſa fuerint opportuna circa auditionem ſacri, & circa euitanda in ipſa celebratione illius; ita enim ibi Trid. ſubdit: *Hæc igitur omnia, quæ ſummatim enarrata ſunt, omnibus locorum ordinariis ita proponuntur, vt non ſolum ea ipſa, ſed quæcunque alia huc pertinere viſa fuerint, ipſi pro data ſibi à ſacroſancta Synodo poteſtate, ac etiam vt delegati Sedis Apoſtolicæ, prohibeant, mandent corrigant ſtatuant, atque ad ea inuiolate ſeruanda cenſuris Eccleſiaſticis, aliiſque pœnis compellant.* Ad hoc tamen reſpondet Nau. *in manuali Lat. cap.* 21. *num.* 5. *dicto* §. *Nec obſtat*; non videri debere opportunum, quod tam generalis ac vniuerſalis totius orbis conſuetudo, quæ etiam in ipſa Vrbe Roma, vidente & ſciente Summo Pontifice, inuiolate obſeruatur contrario edicto Epiſcoporum tollatur, cum ſcandalo omnium laicorum & religioſorum. Sed melius reſponderi poteſt in toto eo loco Concilij Tridentini, quem accurate perlegi, nullam mentionem fieri de his, quæ pertinent ad auditionem ſacri, & ad obligationem huius præcepti, ſed ſolum de his quæ attinent ad illius celebrationem, & circa hanc celebrationem committit ampliſſimam poteſtatem Epiſcopis, prouidendi, emendandi, tollendi, corrigendi ac ſtatuendi, quæ ſibi in Domino viſa fuerint neceſ- 16.

Digitized by Google

neceſſaria, ad tollendos nonnullos abuſus irreuerentiæ, auaritiæ, atque ſuperſtitionis, qui diuturnitate temporis irrepſerant, vt Sacerdotes ea, qua decet interiori cordis munditia, ac puritate atque exteriori, deuotionis, & pietatis ſpecie tremẽdum hoc ſacrificium peragant, ac celebrent, ac proinde nihil ibi ſtatui de auditione ſacri, ſed de celebratione illius, & de puritate qua debet celebrari Miſſa, vt legenti patebit.

Subdubitat tamen aliquantulum Azor *tomo 1.*
17. *inſtitut. moral. lib. 7. cap. 6. quæſt. 5.* an ius commune, quo quis in ſua parochia Miſſam audire debet, ſit vniuerſali totius orbis conſuetudine abrogatum, quia in quibuſdam diœceſibus Flandriæ, Galliæ, & Germaniæ parochi adhuc contendunt, conſuetudinem hanc apud illos non eſſe introductam, & ſuum ius acerrime defendunt, ac vi cogunt & pœnis ſuos parochianos, vt Miſſam in proprijs audiant parochijs. Sed vero non poſſunt huiuſmodi parochi in his locis obligare parochianos niſi iuxta diſpoſitionem iuris communis: ius autem commune, vt ſæpe dixi, ſolum præcipit, ne Miſſa in aliena parochia audiatur cum contemptu proprij parochi, vnde ſi ipſi parochiani abſque huiuſmodi contemptu Miſſam alibi quam in propria parochia audiant, licite id faciunt, & ſatisfaciunt præcepto audiendæ Miſſæ, & conſequenter illicite & iniuſte coguntur à ſuis parochis extra huiuſmodi contemptum, vt non niſi in propria parochia audiant; contemptus autem debet eſſe formalis & expreſſus, talis, qualis deſcribitur num. 9. Deinde ſi prohibeant huiuſmodi parochi ne ſui parochiani Miſſam audiant diebus feſtis in Eccleſijs mendicantium, iniuſte prohibent, cum certiſſimum ſit quod Papa poſſit per priuilegium abrogare ius commune, cum ſupra omne ius humanum Eccleſiaſticum ſit Papa; & mendicantes priuilegium habent, vt ſatisfiat præcepto Eccleſiaſtico Miſſæ; ſi illa in ſuis Eccleſijs audiatur. Nam Leo decimus in ſuo diplomate quod habetur in compendio priuilegiorum mendicantium, expreſſe derogat iuri communi, ſi quod eſſet, in hac parte, & præcipit, vt Miſſa audita in eorum Eccleſijs, ſatisfiat præcepto Eccleſiaſtico illius: & velle parochos priuilegijs Apoſtolicis contraire duriſſima res eſt, & maxime intolerabilis.

18. Quamuis autem veriſſima ſint, quæ hactenus dicta ſunt, honeſtiſſimum tamen, ac decentiſſimum eſt, vt parochiani proprias frequentent parochias, & vt ſaltem in feſtiuitatibus præcipuis totius anni ijs interſint Miſſæ audiendæ, & hoc conſulendum, & prædicandum eſt à concionatoribus; nec debent concionatores prædicare è ſuggeſtis non teneri populum in ſuis parochijs Miſſam audire, quia quamuis ad id de facto non teneantur, cum tamen decentiſſimum ſit id conſulere, indecentiſſimum erit contrarium eo modo diſſuadere, vt conſideranti patebit.

19. Sacramenta tamen nullo modo poſſunt recipi ab extraneo parocho, nec etiam à fratribus mendicantibus ſine ſpeciali vel generali licentia proprij parochi, excepto ſacramento Pœnitentiæ. nam illud eſt mendicantibus conceſſum, vt patet ex Clementina dudum, de ſepulturis. quod intelligendum etiam eſt de eodem ſacramento Pœnitentiæ ex obligatione Quadrageſimæ, & idem dicendum eſt de ſacramento Euchariſtiæ, præterquam ex obligatione præcepti Paſchatis tempore, & præter viaticum, vt habetur in mendicantium priuilegijs.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. Ad 20.
caput ſecundum *de treuga & pace*; dico merito ibi ſtatui pro pace & concordia inter parochos, & mendicantes firmanda, ne fratres mendicantes prædicent, neminem teneri audire Miſſam in propria parochia, non quod ad id populus teneatur, ſed quod decentiſſimum eſt, ac honeſtiſſimum, vt omnes parochiani proprias parochias frequentent, & quia inde cauſa oriri forte poterit, vt aliqui non ita obedientes proprios parochos ac parochias deſerant per contemptum, vt docet Toletus *lib. 6. Summæ. cap. 7. num. 1.* & Gutierres *lib. 1. quæſt. canon. cap. 30. num. 30.* & Concilium Trid. *ſeſſ. 22. cap. 1. poſt canonem 9.* idipſum monet.

Ad cap. *vt Dominicis*, quod eſt ſecundum, de 21.
parochijs; reſpondeo ibi ſolum dici ad ſummum peccare illos lethaliter qui proprio contempto parocho parochiam deſerunt, vt alibi Miſſam audiant, quod nos non negamus, imo inde à contrario ſenſu deducimus, ſatisfacere omnes huic præcepto, ſi eam alibi audiant, & ideo in prædicto capite meritiſſimo iubentur eijci à parochijs alieni parochiani, ſi ibi ante Miſſam inueniantur, quia in foro externo præſumuntur per contemptum parochi, parochiam propriam deſerere. In vtroque tamen euentu ſiue Miſſam audiant in aliena parochia per contemptum, ſiue abſque contemptu, ſemper implebitur præceptum, vt optime docet Toletus *lib. 6. Summæ cap. 7. numer. 1.* ſic Sacerdotes, & beneficiati exiſtentes in peccato mortali, ſatisfaciunt præcepto recitationis diuini officij, iuxta Doctores. Ad confirmationem dico committere furtum, & teneri ad reſtitutionem parochum, qui oblationes ſolitas dari proprio parocho, accipit ab alieno parochiano, non tamen illud committere ſi eum ſinat in ſua parochia Miſſam audire.

Ad tertium argumentum dico, quod etiamſi 22.
parochiani non teneantur in propria parochia Miſſam audire, tenentur tamen vel à parocho, vel ab alijs ex præcepto ſcire dies feſtos, ieiunia, cæteraque neceſſaria, vt ea obſeruent, alias peccabunt mortaliter, vt docet Nau. *in manuali Lat. ca. 21. n. 7.* & in cap. *hoc attendendum, de conſecr. diſt. 1.* & Gutierres *lib. 1. quæſtionum canonicarum cap. 30. n. 33.*

Ad quartum argumentum, quod fortius om- 23.
nibus videbatur, in quo agitur de iure parochiali, totum concedo. dico tamen ius parochiale, ſi quod extabat de Miſſa audienda in propria parochia, iam eſſe contraria conſuetudine abrogatum; ſed tamen nos iam ſatis oſtendimus nullum eſſe ius obligans ad audiendam Miſſam in propria parochia; eſt tamen ius obligans ne audiatur Miſſa abſque peccato extra propriam parochiam per contemptum proprij Sacerdotis. Deinde nego illationem qua infertur teneri parochianos audire Miſſam maiorem, ſeu Miſſam ſolennem cantatam in propria parochia, ex eo quod illam teneantur parochi dicere pro parochianis diebus feſtis, ac Dominicis, vt reuera tenentur. nam hæc correlatiua: Parochi tenentur dicere Miſſam cantatam omnibus diebus feſtis pro ſuis parochianis; ergo parochiani tenentur illam audire in proprijs parochijs, cum ſint correlatiua moralia, ad poſitionem vnius, non ponitur alterum neceſſario, id enim ſolum locum habet in correlatiuis naturalibus, veluti

Digitized by Google

veluti in patre & filio, & albo nigro, vt conſtat ex Philoſophia.

14. Ad quintum reſpondeo ſatis aliunde poſſe parochos ſuos oues agnoſcere, vt de illis rationem reddere Deo poſſint, cum eas ſolum ſacramentis paſcere poſſint. Ad locum Concilij Tridentini ſatis iam reſponſum eſt *toto num.16.*

Capvt IV.

Vtrum concurrente duplici præcepto in eodem die feſto duplex peccatum committatur in omiſſione Miſſæ.

Svmmarivm.

Proponitur ſententia affirmans. *num.1.6.& 10.*
Concurrente duplici vinculo voti atque iuramenti circumſtantia voti & iuramenti mutant ſpeciem. *nu.2.*
Monachus Franciſcanus duplex peccatum ſpecie diuerſum committit in die veneris in quo incidit vigilia ſi non ieiunat. ibid. verſu, Monachus. & num.9.
Beneficiatus ſacris ordinibus initiatus culpabiliter officiũ non recitans, duo efficit peccata ſpecie diuerſa, ratione ordinis & beneficij. *num.3 & 11.*
Coniugatus cum coniugata adulterans tenetur vtriuſque coniugij circumſtantiam in confeſſione explicare. num.4.& 19.
Aſtruitur ſententia negans duo committere peccata, qui duo præcepta de eadem re frangit. *num.5.*
Diuerſa ratio præcipiendi in ſuperiori non efficit diuerſum peccatum. *num.6 & 7.*
Beneficiatus officium voluntarie omittens, tenetur fructus beneficij de iuſtitia reſtituere pro rata. *num.11.*
Cui facienda ſit reſtitutio. *num.12.*
Non niſi poſt ſemeſtre à collatione beneficij eſt faciẽda. ibid.
Obligatio reſtituendi fructus beneficij propter omiſſionem officij diuini eſt de iuſtitia propter pactum implicitum. num.11.
Peccat mortaliter beneficiatus qui in primo ſemeſtri à collatione beneficij horas canonicas non recitat, non tamen ad recitationem tenetur poſt motum proprium Pij V. *num.12.*
Ante motum proprium Pij V. in ipſo ſemeſtri, & ſtatim à pacifica poſſeſſione beneficij tenebantur beneficiati ad reſtitutionem fructuum pro rata ex omiſſione diuini officij. *num.13.*
Tam ante motum proprium Pij V. quam poſt illum, non tenentur beneficiati ad eam reſtitutionem, niſi poſt pacificam poſſeſſionem illius. *num.14.*
Ex litigioſo beneficio non eſt facienda reſtitutio, ſi officium dimittatur. *ibid.*
An teneantur ex tenui beneficio. *num.15.*
Proponitur pars negatiua. *ibid.*
confirmatur & ſequitur affirmatiua. *num.16.*
Præſtimonia, an ſint beneficia. *num.17.*
& an ij qui præſtimonia habent ad reſtitutionem fructuum propter omiſſionem diuini officij teneantur. ibid.
Quid de penſionibus, an nomine beneficij veniant, & eidem reſtitutioni ſint obnoxiæ. *num.18.*
Penſionarij qui tenentur recitare officium beatæ Virginis, ſatisfaciunt recitando canonicum. *ibid.*

1. Bipartitò opinio accipitur hac in re: Quidam cenſent, concurrente duplici feſto de præcepto Eccleſiæ, duplex peccatum committi, in omiſſione ſacri, in violatione ieiunij, & abſtinentiæ, atque ceſſationis ab operibus ſeruilibus; ita ſentit Nauarrus *in Summa Latina cap.11. numer.4. §. Ex quo colligitur reſponſio, in Hiſpanica capit.28. addit. ad numer.5.* Lodouic. Lopez *1. part. Inſtruct. cap.29. §. tertio dico quod quando.* Emanuel Rodriq. *tomo 1. Summa editione 2. cap.23. numer.3.* Ægidius Bellanus *tomo 2. de Sacramentis, & cenſuris, diſputation.7. de integritate confeſſionis dub.6. numero 47.* Fundamentum illorum eſt, primo, quia qui non audit ſacrum, quando aliquod feſtum, verb. cauſ. alicuius Apoſtoli incidit in diem Dominicum, duplex præceptum violat, latum ob diſtinctas cauſas, & rationes. nam vnum præcipit auditionem ſacri in honorem diei Dominicæ, alterum in honorem feſti in diem Dominicum cadentis, & vtraque ratio ſeorſim ſumpta eſt per ſe ſufficiens ad inducendam obligationem peccati mortalis: peccatum autem totuplex eſt, quotuplex eſt diuerſa ratio præcipiendi, & diuerſus finis ob quem actus ſub peccato vel præcipitur, vel prohibetur, & idem eſt dicendum quando concurrunt duo præcepta ieiunij, aut abſtinentiæ à carnibus.

P.Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl.

Probatur ſecundo, quia ſi concurrat eodem die duplex obligatio, altera voti, altera præcepti Eccleſiaſtici de ieiunio, aut cultu eiuſdem diei feſti, nemo dubitat, duplex peccatum committi ſi tunc ieiunium, aut cultus diei feſti culpabiliter violetur, vt præter Doctores citatos *numer.1.* docet expreſſe Sanchez *tomo 2. de matrimonio lib.9. de debito coniugali, diſputation.15. numer.6.* & omnes, quos citabimus *infra num.5.* Sic Monachus Franciſcanus duplex peccatum committit, ſi die veneris non ieiunet, in quem inciderit vigilia ieiunio dicata, alterum contra præceptum Eccleſiæ præcipientis ieiunium in eadem vigilia, alterum contra præceptum regulæ ſui ordinis, vt optime notauit Nauarrus in manuali Latino allegatus. Similiter, qui votum, & iuramentum de eadem re frangit, duplex quoque peccatum neceſſario confitendum committere, in confeſſo eſt apud omnes, ſed non magis efficax eſt duplex vinculum iuramenti, & voti ad inducendum duplex peccatum, quam duplex vinculum præcepti; ergo ſi in vno caſu damus duplex peccatum neceſſario confitendum, in altero neceſſe eſt etiam dari, cum nulla maior ratio congruenter aſſignari poſſit. 2.

Probatur tertio, quia, vt notat Sanchez *dicto tomo 2. de matrimonio lib 9. de debito coniugali, diſputation.15. numer.6.* duplex peccatum efficit beneficiatus, qui horas canonicas culpabiliter omittit, alterum ratione beneficij, alterum ratione ſacri ordinis; ergo etiam idem à fortiori dicendum erit de eo, qui duo numero præcepta vno eodemque actu frangit, cum par ſit vtrobique ratio, vt conſideranti patebit. 3.

Probatur quarto, quia ſi coniugatus cum coniugata peccet, non vnam, ſed duplicem numero peccati malitiam neceſſario confitendam committit, ſicut, qui duos eodem ictu interficit, vt docent Nauarr. *in manuali Lat. capit.6 numer.4. poſt quartum corollarium,* Emanuel Rodriq. *tomo 4. Summa edit.2. capit.19. folio mihi 629. §. Aiſta dubda ſe reſponde.* Vaſquez *1.2. quæſt.72. diſputation.98. numero 9.* Lodouic. Lopez *1. part. inſtruct. cap.35. §. cæterum quia multa.* Sanchez citatus & alij. 4.

nam licet vtraque malitia adulterij aduerſetur vni virtuti iuſtitiæ, eſt tamen duplex numero iniuſtitia reſpecta vtriuſque coniugis; ergo etiam in noſtro caſu duplex numero peccatum committet, qui vno, eodemque actu duplex numero præceptum violat, vel in ieiunio, vel in auditione ſacri, vel in quacunque alia materia. nam licet in ieiunio detur eadem virtus temperantiæ, & in auditione ſacri eadem virtus religionis & cultus diuini, atque obedientiæ; tamen eſt duplex numero peccatum ratione duplicis vinculi, ſeu præcepti violati in eodem actu, vtrumque enim vinculum per ſe ſeorſim ſumptum ſufficit ad inducendum peccatum mortale.

5. Sententia hactenus explicata eſt valde probabilis probabilius tamen eſt vnicum tantum committere peccatum, qui duo præcepta de eodem feſto colendo, aut de eodem ſacro audiendo, aut ieiunio ſeruando violat: & ideo non eſſe hanc circumſtantiam duorum præceptorum neceſſario confitendam; ita docet Sancius *lib. 9. de debito coniugali diſp. 15. num. 6.* Alexander *in Enchiridio 2. part. ſtatim in principio, tit. de diſcretione peccatorum num. 11.* Henriq. *lib. 5. de pœnit. cap. 5. num. 6. & cap. 6. num. 6.* Vaſquez *1. 2. quæſt. 72. art 6. diſp. 98. num. 8. & ſequentibus*, Sà *verbo Confeſſio. §. quidam putant*: Petrus Ledeſma *in Summa ſacr tract. de pœnit. cap. 19. fol. 632. §. A eſta dubda mi pareceres.* Soarius *tomo 4 de pœnit. diſp. 22. ſect 4. num. 22.* Fundamentum eſt, quia huiuſmodi præcepta & vincula ſunt eiuſdem ſpeciei, & vnum actum, eundemque præcipiunt, & ſub eadem ratione formali obedientiæ vt vnum actum temperantiæ, ſi concurrant duo præcepta ieiunij. vnum actum religionis, ſi concurrant duo præcepta audiendi ſacrum, aut obſeruationis feſti: & quotieſcumque occurrentes præceptorum obligationes, ſunt eiuſdem ſpeciei, & vnum actum præcipiunt, & ſub eadem ratione formali, nec diuerſa numero peccata inducunt, nec ſpecie. Sic ille qui plura beneficia habet, non tenetur recitare niſi vnum officium diuinum, quia quamuis quodlibet beneficium obliget per ſe ad diuinum officium, tamen omnes eæ obligationes ſunt eiuſdem rationis, & vnum actum recitandi præcipiunt, & ſub eadem ratione formali, & ita habet praxis communis, & nullibi in iure ſcriptum reperitur quod obligetur recitare pluries idem officium diuinum ille, qui plura habet beneficia, & ita docet Soar. *tomo 2. de relig. lib. 4. cap. 18. num. 7.* & Garcia *de beneſ. part. 3 cap. 1. num. 124.* & Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 4 cap. 2. quæſt. 6.* & idem Garcia citatus *num. 10.* & D. Thom. *quodlib. 1. art. 13.* Paludanus *in 4. diſt. quæſt. 5. art. 1. concluſione 5.* Sic etiam ille qui de eadem re donata multas efficit ſcripturas eiuſdem exempli, & illam multoties eidem promittit, non obligatur pluribus titulis, ſed vno tantum promiſſionis, aut donationis.

6. Ad primum argumentum reſpondeo, verum eſſe, vtrumque præceptum per ſe ſumptum ſufficere ad inducendam obligationem peccati mortalis; concurrentibus tamen duobus vel pluribus præceptis eiuſdem rationis, idem præcipientibus, ſub eadem ratione formali nec ipſa peccata diuerſificari ſpecie, nec numero augeri, pro multitudine concurrentium præceptorum vt dictum ac probatum manet, numero præcedenti. An autem idem numero peccatum ita notabiliter aggrauet, vt teneamur eam circumſtantiam multorum præceptorum eiuſdem rationis confiteri, dicemus alibi: integrim negatiuam partem ſequimur tanquam probabiliorem. Ad id quod additur peccatum totuplex eſſe, quotuplex eſt diuerſa ratio præcipiendi, & diuerſus finis ob quem præcipitur res fieri, aut non fieri, nego omnino; nam ratio & finis qui ſuperiorem mouet ad aliquid præcipiendum, vel prohibendum, valde extrinſeca eſt ad multiplicationem peccatorum reſultantium ex tranſgreſſione ipſorum præceptorum eiuſdem rationis, vt numero ſequenti videbimus. §. *Et vero.*

Dices, ſi vnus ſuperior mihi iniungat aut prohibeat aliquam actionem ſub præcepto obedientiæ, & ſub excommunicatione, quia eſt nociua Paulo; & alter ſuperior mihi prohibeat ſub eadem excommunicatione, & præcepto obedientiæ, quia eſt nociua Petro, teneor illam vitare ſub duplici obligatione mortalis culpæ, & ſi fuero tranſgreſſor, & duo peccata diuerſa numero committam, & duplicem excommunicationem incurram, vt docet Bellanus *dicta diſp. 7. de integr. confeſſionis, dubio 6. num. 46.* & non aliam ob cauſam, niſi quia hic dantur duo diuerſa præcepta numero; ergo multiplicatio numerica peccatorum deſumitur ex multiplicatione præceptorum etiam eiuſdem rationis, ſaltem quando datur diuerſa cauſa in præcipiente? Reſpondeo in caſu propoſito verum eſſe, dari diuerſum numero peccatum, neceſſario confitendum, & duplicem excommunicationem incurri; non tamen ex fundamento Bellani, ſed ex eo quod ea præcepta ſint nociua duobus hominibus, Petro ſcilicet, & Paulo, & in ordine ad duos, duo peccata numero diſtinguant, ſicut qui vno eodemque ictu duos homines percutit, vel occidit, duo peccata committit neceſſario confitenda; duas irregularitates contrahit, & duplicem excommunicationem incurrit, duplexque ſacrilegium, ſi clerici ſint, ipſi occiſi, aut percuſſi: diſtinguuntur enim peccata & numero multiplicantur ad diſtinctionem, aut multiplicationem ſubiectorum, vt docent Nauar. *in manuali Lat. cap. 6. nu. 4.* Sancius *lib. 9 de matr. diſput. 15. num. 6.* & alij quos citauimus *num. 4.* Et vero quod diuerſa ratio præcipiendi non ſufficiat, vt peccata numerice multiplicentur, ſatis hoc exemplo conuincitur: nam ſi vnus ſuperior actionem alicui prohibeat, quia eſt nociua Paulo in caſtitate, & alter ſuperior illam eandemque actionem illi prohibeat ſub eadem cenſura, quia eſt nociua eidem Paulo in materia obedientiæ, vnum tantum peccatum committeret, & vnam tantum excommunicationem contraheret tranſgreſſor horũ præceptorum, quia illa præcepta ſunt eiuſdem ſpeciei, & vnum actum præcipiunt ſub eadem formali ratione obedientiæ, & idem ſubiectum reſpiciunt: ratio enim illa, & cauſa diuerſa prohibendi eundem actum, reſpectu eiuſdem hominis, eſt valde extrinſeca ad multiplicationem numericam peccatorum à qua tranſgreſſio, & violatio præcepti nullo modo ſumit indiuiduationem, aut multiplicationem peccati & malitiæ: ſed ſumit eam indiuiduationem & multiplicationem ex virtute & ratione formali obedientiæ cui tranſgreſſio illa opponitur, & ex identitate obiecti ſeu ſubiecti ad quod tendit, vt docet Soar. *tomo 4. de pœnit. diſp. 22. ſect. 4. num. 22 fine.* 7.

Ad ſecundum reſpondeo, votum, præceptum, & iuramentum reſpectiue & inter ſe comparata, eſſe diuerſa ſpecie vincula, & ideo ſi ad vnum eundem 8.

eundemque actum cauendum aut prohibendum concurrant, non ſolum diuerſa numero, ſed etiam diuerſa ſpecie peccata, ſi tranſgrediantur, aut violentur, efficere: nam tranſgreſſio voti trahit peccatum ad ſacrilegium; iuramenti ad periurium, præcepti ad inobedientiam, ſacrilegium autem, periurium & inobedientia inter ſe ſunt peccata diuerſa ſpecie. Non ita vero ſi concurrant ſimul diuerſa numero præcepta ad vnum actum præcipiendum, vel prohibendum, aut diuerſa numero vota, aut iuramenta, quia tunc ipſa multiplicata vincula ſunt eiuſdem rationis, & idem præcipiunt aut prohibent, & ſub eadem ratione formali non inducunt diuerſa numero peccata, vt conſideranti patebit.

9. Ad exemplum monachi è familia Diui Franciſci, qui in die veneris, quo incidit vigilia, non ieiunans duplicem culpam mortalem admittit, alteram ratione præcepti Eccleſiæ, alteram ratione præcepti regulæ, optime reſpondent Vaſquez 1. 2. *diſputation. 98. numero* 8. *&* 9. Sancius *lib. 9. de matr. diſputat. 15. numer.* 6. id quidem ita eſſe, & ideo euenire, quia huiuſmodi monachus tunc frangit duplicis virtutis inter ſe ſpecie diuerſa præceptum, alterum abſtinentiæ, ſeu temperantiæ, ad quod ſpectat Eccleſiaſticum ieiunium vigiliæ; alterum ratione religionis, quia ex voto obedientiæ tenetur regulam obſeruare, quæ quidem regula ſi voto obedientiæ non eſſet firmata, ſed inſtar alterius legis ac præcepti ieiunium illud præſcriberet, vnica eſſet culpa, quia tunc vincula eiuſdem rationis manerent, vt per ſe conſtat.

10. Tertium argumentum dubium tangit ſatis difficile; vtrum videlicet beneficiatus ſacris ordinibus initiatus, diuinum officium ſine cauſa omittens, duo peccata committat? Negat Henricus *lib. 5. de pœnit. cap. 5. num. 6.* Azor *tomo 1. inſtit moral. lib. 4. cap. 2. quæſt. 6.* Garcia *de benefic. 3. part. cap. 1. num. 125. & 126.* & pro hac opinione ad marginem multos citat Henriq. *littera Q.* Probant primo, quia qui omittit ſacrum quando vno die duplex præceptum feſti concurrit; qui ieiunium frangit, quando duplex vrget obligatio, vigiliæ ſcilicet, & quadrageſimæ: qui multa iuramenta frangit, aut varia & diſtincta vota de eadem caſtitate; qui vnum & idem mendacium multis ſimul iuramentis confirmat, qui multas blaſphemias vno iracundiæ motu ſimul multiplicat, vnum tantum peccatum committit, iuxta probabiliorem opinionem; ergo idem neceſſario dicendum eſt de eo beneficiato, qui ſacris initiatus officium diuinum voluntarie ſine impedimento omittit. Confirmant hanc ſuam opinionem, quia obligatio recitandi horas canonicas ratione beneficij ſpectat ad religionem, & obligatio recitandi illas ratione ſacrorum ordinum ad eandem etiam virtutem religionis ſpectat, vnde cum obligationum multiplicatio eiuſdem rationis ſit, & ad eandem virtutem religionis ſub eodem motiuo ac ratione formali tendat, inde eſt, quod vnum tantum peccatum mortale committatur, non duo: quod ſi ita eſſet, bene concluderent, ſunt tamen huiuſmodi vincula diuerſæ rationis, vt numero ſequenti dicam.

11. Dicendum tamen eſt huiuſmodi beneficiatum ſacris ordinibus initiatum voluntarie officium diuinum ſine cauſa omittentem duplicem culpam mortalem committere neceſſario in confeſſione explicandam, alteram ratione ſacrorum ordinum, alteram ratione beneficij, nam cum obligatio recitandi illas, ſit iuſtitiæ ratione beneficij, conſtat huiuſmodi obligationes eſſe inter ſe ſpecie diuerſas, & diuerſa ſpecie efficere peccata, atque adeo conſtat teneri huiuſmodi beneficiatum explicare hanc circumſtantiam beneficij in confeſſione, velut mutantem ſpeciem peccati, & aliter non ſatisfacere præcepto diuino integræ confeſſionis faciendæ. ita docet Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 10. cap. 14. quæſt. 7. ad finem* Sancius *lib. 9. de matr. diſp. 15. num. 6.* Soar. *tomo 2. de relig. cap. 18. num. 5.* vt enim bene ibi notat Soarius, in beneficiatis reperitur obligatio iuſtitiæ quaſi commutatiuæ, nam ibi intercedit formale vel virtuale pactum, quo is, qui beneficium recipit, obligatur ratione fructuum ad actionem recitandi, vnde patet in clerico beneficiato dari duplicem titulum, duplicemque obligationem ſpecie diuerſam recitandi, primam religionis, ratione ordinis ſacri: ſecundam iuſtitiæ, ratione beneficij, & huius etiam opinionis debent eſſe omnes, qui dicunt teneri beneficiatum non recitantem, ad reſtitutionem fructuum, ſi officium diuinum voluntarie omittat, nam ideo tenentur ad reſtitutionem fructuum, quia obligatio recitandi in eis erat ex iuſtitia, reſultans ex pacto intercedente in acceptatione beneficij, & hi ſunt Nauarr. *in man. Lat. cap. 25. num. 122. & conſil. 14. tit. de celeb. Miſſæ*, Pariſius *de reſig. benefic. lib. 1. quæſt. 9. numer. 9.* Sotus *lib. 1. de iuſt. quæſt. 5. art. 2.* Calderinus *in cap. 1 de celebrat. Miſſar.* Ceuallos *commu contra com quæſt. 643.* & Rodr. *in Summa cap. 145. concluſione 1.*

Hæc tamen reſtitutio non eſt facienda pauperibus, vel fabricæ Eccleſiæ, niſi poſt ſex menſes à conſecutione & collatione beneficij ſimplicis vel curati, dantur enim illi primi ſex menſes veluti induciæ beneficiatis, vt poſſint aptius & conuenientius diuinum officium perdiſcere; cum enim obligatio recitandi in beneficiatis non proueniat ex iure naturali, ſed ex iure poſitiuo Eccleſiæ, noluit Eccleſia eam obligationem reſtitutionis per illos integros ſex menſes beneficiarijs imponere. ita docet Toletus *in Summa. lib. 2. cap. 12. verſic. primum ſit.* Garcia *3. part. de benefic. cap. 1. num. 17.* Azor *1. tomo inſt. moral. cap. 12. quæſt. 3. & 4.* Graphis *lib. 2. deciſ. aur. cap. 50. num. 13. & cap 51. num. 3.* Nauar. *cap. 25. in man. Lat. num. 122. & cap. 7. de orat. numer 3. & conſil. 19. de celeb. Miſſæ.* Rodriq. *in Summa cap 145. concluſione* 1. & patet ex Concilio Lateranenſi *ſeſſ. 6. §. ſtatuimus. ſub Leone X. ibi: Statuimus, vt nemo beneficium curatum, aut ſimplex habens, qui elapſis ſex ſex menſibus ab eius conſecutione ſine legitimo impedimẽto, officium diuinum recitare omiſerit, pro tempore, quo non recitauerit, fructus ſuos faciat, imo eos impendere tanquam rem iniuſte captam, in fabricam beneficij, aut eleemoſynas pauperum teneatur.* quam conſtitutionem Concilij Lateranenſis confirmauit Pius Quintus ſuo Motu proprio expedito anno 1571. Sic enim habet: *Pius Epiſcopus ſeruorum Dei ad perpetuam rei memoriam: Ex proximo Lateranenſi Concilio pia & ſalubris ſanctio emanauit, vt quicunque habens beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes, cum illud obtinuerit, diuinum officium legitimo ceſſante impedimento non dixerit, beneficiorum ſuorum fructus pro rata omiſſionis & officij & temporis ſuos non faciat, ſed eos tanquam iniuſte perceptos in fabricas ipſorum beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur, veruntamen multorum animi ſuſpenſione* 12.

tenentur, cuiuſmodi ratæ prædictæ ratio ſit habenda. Nos huic rei euidentius atque expreſſius prouidere volentes; ſtatuimus vt qui horas omnes canonicas vno vel pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficij fructus, ſeu beneficiorum ſuorum, qui illi vel illis diebus reſponderent ſi quotidie diuiderentur; qui vero matutinum tantum, dimidiam; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam; qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat, &c. Et infra: *Item ille qui primis ſex menſibus officium non dixerit, niſi legitimum impedimentum ipſum excuſauerit, graue peccatum intelligat admiſiſſe.* vbi notat, non dicere Summum Pontificem illum teneri intra ipſos ſex menſes primos fructus reſtituere, ſi officium diuinum voluntarie abſque impedimento dimittat, ſed ſolummodo peccare mortaliter. Ex quo conſtat voluiſſe Summum Pontificem approbare in omnibus decretum Concilij Lateranenſis, & ſolum intendiſſe declarare, quomodo intelligenda erat illa reſtitutio pro rata fructuum beneficij, non, vt egregie notat Azor *tomo 1. inſtitution. moral. lib. 10. cap. 14. quæſt. 4. §. ſed obijciunt.* cum ſolo iure canonico teneantur beneficiati horas recitare, & fructus reſtituere, voluit Eccleſia illos obligare ad officium diuinum intra primum ſemeſtre recitandum, ſub peccato mortali: noluit tamen omittentem preces tam ſeuere punire, vt fructus reſtituere teneretur.

13. Vnde errauit Ceuallos *comm. contra com. quæſt. 643 num. 8.* quatenus dixit opinionem illam, quæ docebat non teneri huiuſmodi beneficiatos reſtituere fructus ſuorum beneficiorum pro rata intra primos ſex menſes ſi voluntarie diuinum officium non recitarent, fuiſſe communem vſque ad tempus motus proprij Pij Quinti, poſt illum tamen teneri huiuſmodi beneficiatos etiam intra illos primos ſex menſes non recitantes horas canonicas etiam vnius diei pro rata emolumenti beneficij ad reſtitutionem pauperibus vel fabricæ Eccleſiæ, in qua ſunt beneficiati, quia idipſum diſponit ac declarat Summus Pont. in eo motu proprio, & citat pro ſe Salzedum ad practicam Bernardi *cap. 54. littera A.* & Emanuelem Rodriquez *in Summa cap 154. concluſione 1.* Sed Salzedo ſolum ibi dicit conſulendos eſſe Doctores an in ipſo ſemeſtri ante conſtitutionem Concilij Lateranenſis tenerentur beneficiati ad huiuſmodi reſtitutionem: & certe Sylueſt. *verbo Clericus 4. numer. 16. quæſt. 23.* docet abſolute non teneri beneficiatum omittentem precarias horas reſtituere fructus pro rata diei & temporis, quo non recitauit, & ex eo colligitur aperte ante illud ſemeſtre non obligari huiuſmodi beneficiatos ad hanc reſtitutionem; & cum Sylueſtro idem docent Innocentius, Ioannes Andr. & Anton. Butr. *in cap. 1. de celebration. Miſſæ*, & Præpoſitus *cap. Presbyter diſtinction. 91.* & Palud: Ancharran. Francus, Zabarella, Ioannes de Lygnano, & Felinus, & alij quos citat ac ſequitur Sylueſt. loco allegato. & fundamentum illorum eſt, quia beneficium non datur propter officium recitandum ſub pacto, & conditione, ſed ſub modo, vnde modo non ſeruato adhuc fructus ſunt beneficiati, & idem docet etiam Panormit. *in cap. 1. de celebrat. Miſſarum*, ex alio fundamento, ex eo ſcilicet, quod beneficium non datur ſimpliciter propter officium, ſed etiam, vt clericus aſſumptus in partem Domini, de patrimonio Domini viuat, & non mendicet. argumento *cap. 2. de præb. & cap. Diaconi. diſtinction. 91.* Verum cum beneficium detur propter officium recitandum ſub pacto & conditione, vt probauimus *numero* 11. euidenter ſequitur ante hanc conſtitutionem Concilij Lateranenſis & Pij V. teneri ipſos beneficiatos ad huiuſmodi reſtitutionem in ipſo primo ſemeſtri. Locus quem allegat Ceuallos allegatus Emanuelis Rodriq. non eſt in cap. 154. ſed in cap. 145. ſed ibi ſolum dicit Rodriq. teneri clericos beneficiatos reſtituere fructus beneficiorum ſuorum pro rata ſi officium diuinum abſque impedimento dimiſerint, teneri, inquam, poſt ſex menſes à conſecutione beneficij, vnde conſtat falſo impoſuiſſe Ceuallos hanc ſuam exiſtimationem Roderico, & Salzedo, conſtat enim poſt primum ſemeſtre teneri beneficiatos officium diuinum omittentes abſque legitima cauſa reſtituere fructus beneficij modo præfato, & ante conſtitutionem Pij V. & Concilij Lateranenſis tenuiſſe eam reſtitutionem facere ante ipſos ſex menſes.

Excipe tamen modo beneficium non ſit litigioſum, nam hæc obligatio reſtitutionis non reperitur in ipſis beneficiatis, niſi poſt pacificam poſſeſſionem beneficij: vt docet Rodriq. *in Summa cap. 145. concl. 1. fine.* Nauar. *lib. 3. conſil. titul. de remiſſ. conſil. 14. folio 390.* Ceuallos *comm. contra comm. quæſt. 643. numer. 8.* Azor *lib. 10. cap. 14. quæſt. 18. tomo 1. inſtitut. moral.* Soar. *tomo 2. de relig. lib. 4. cap. 18. numer. 7.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 34. numer. 167.* Primo quia in iure non cenſetur quis perfecte, & quaſi vltimate habere beneficium, donec illo tranquilla poſſeſſione ſecure perfruatur. argumento cap. *licet Epiſcopus, de præbendis in 6.* Secundo, quia licet quis habeat dominium veluti radicale ſeu proprietatis à die collationis beneficij, tamen non habet, nec cenſetur habere dominium vtile illius, donec tranquille & pacifice illud poſſideat. Tertio, quia ſi litigio & cauſa cadat, tenetur ad reſtitutionem parti faciendam fructuum perceptorum, & ſic ad duplicem reſtitutionem teneretur, alteram parti, alteram pauperibus, aut fabricæ Eccleſiæ, quod non eſt dicendum. 14.

Excipiunt etiam nonnulli modo beneficium non ſit adeo tenue, vt vix ſufficiat ad modicam ſuſtentationem beneficiati: ita excipit Sotus *lib. 10. de iuſt. & iure quæſt. 5. art. 3.* Arag. *2. 2. quæſt. 83. artic. 12.* Rodriq. *tomo 1. Summæ cap. 14. numer. 3.* Vega *1. part. cap. 128. caſu 3.* Petrus Ledeſma *2. part. tract. 9. cap. 4. concluſione 6. difficult. 4.* & dicit probabile Sandoual *de officio Eccleſiaſtico part. 5. cap. 5.* ratio illorum eſt, quia beneficium tenue in iure reputatur loco nullius beneficij, iuxta regulam communem: *Parum pro nihilo reputatur.* quod confirmatur ex cap. *is cui, de præb. in 6.* vbi ſtatuitur quod quando conceditur alicui facultas ex Apoſtolico indulto conferendi beneficia idoneis, non poſſe ea conferri ijs qui habent beneficia, quæ ſufficiunt ad vitam; poſſe tamen illis, qui beneficia non habent, quæ ſufficiant ad eorum vitam ſuſtendantam; quod euidens ſignum eſt in iure beneficium paruum & exiguum pro beneficio non haberi, vt ibi notat gloſſa; ſaltem quoad hunc effectum obligandi ad recitationem officij diuini, & conſequenter obligandi ad reſtitutionem pro rata facienda pro penſo horarum voluntarie prætermiſſo. 15.

At

16. At hanc exceptionem non admittunt Toletus *lib.2. Summæ cap.14. cauſa 5. num.4.* nec gloſſa *in cap. Clericus, diſt.91.* cum quibus tranſit Syl. *verbo Hora.* §.3. Nau. *tract. de orat. cap.7. n.27. & cap.11. num.11.* Graphis. *lib.2. deciſ. aur. cap.20. num.18.* Zerola *verbo Beneficium.* §.4. Azor *lib.10. inſtit. moral. cap.3. qu.3. tom.1. inſt. moral.* Garcia *3.p. de benef. cap.1. n.39.* Ledeſma *2.p.q.16.a.2. dub.5.* Roſella *verbo Hora. num.1.* Armilla *ibidem n.1.* Med. *de orat. q.7.* & communis iuris canonici interpretum ſchola, Cardinalis, Oſtienſis, Abbas, Ioannes, Andreas, Imola, Turrecrem. partim in cap. 1. partim in cap. *dolentes. de celeb. Miſſarum.* & partim *in Clement. 1. eodem titulo,* & etiam *in cap.1 diſt 91. & cap. Clericus. diſtin.92.* Ego credo non eſſe ab hac communi opinione recedendum: quia in cap. *Clericus diſtinct. 91.* ſtatuitur vt Clericus qui ab Eccleſia ſibi commiſſa commode non alitur, quærat aliquod artificiolum ex quo ſibi victum & veſtitum paret, vel ex agricultura poſt ſui muneris & officij penſum perſolutum. Fundamentum eſt. Primo, quia acceſſorium ſequitur principale, principale autem hic eſt ſpirituale ius ad colligendos fructus, quamuis tenues; ergo obligatio recitandi precarias horas tanquam acceſſorium debet ſequi principale. Secundo, quia qui tenue acceptat beneficium, voluntarie pactum celebrat cum conferente dicendi horas canonicas, datur enim beneficium propter officium ſub conditione recitandi illud, vnde cum voluntarie acceptet hanc conditionem, & onus recitandi ſubeat, tenetur illud ex pacto, & de iuſtitia exequi, & ſibi imputet illius acceptationem. Confirmatur, quia qui ſciens ac prudens voluntarie acceptat vxorem pauperem, tenetur onera matrimonij ſubire, & non poteſt illud dimittere, & qui voluntarie militiæ nomen dedit pro mercede ac ſtipendio exiguo, tenetur militare pro illa; ergo ſimiliter in noſtro caſu, cum par ſit vtrobique ratio, dicendum eſt. Tertio probatur, quia hic non intercedit propria commutatio vnius rei æqualis pro alia, ſicut in cæteris contractibus ſolet accidere; nec eſt neceſſaria ratio æqualitatis inter fructus & onus recitandi, ſiquidem ille labor eſt ſpiritualis, fructus vero temporales, & inter ſpiritualem rem, & temporalem non requiritur illa æqualitas, quæ requiritur inter laborem & mercedem ſeruitiumve temporale, vt omnes fatentur.

17. Nomine autem beneficij quo ad hanc reſtitutionem veniunt in iure præſtimonia, præſtimonialeſque portiones, & quæcunque alia beneficia, nullum ſeruitium habentia. patet ex Motu proprio Pij V. anno 1571. ibi, ***Declarantes præſtimonia præſtimoniales portiones, & quacunque alia beneficia, etiam nullum ſeruitium habentia obtinentes, cum prædictis pariter contineri: at quicunque penſiones, fructus, atq; alias res Eccleſiaſticas, vt clericus percipit cum modo prædicto ad dicendum officium paruum beatæ Mariæ Virginis, decernimus obligatum, & penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium.*** Et vero quod præſtimonia, & præſtimoniales penſiones abſolute ſint beneficia Eccleſiaſtica, docet expreſſe Garcia *de benef. 1. p. cap.2. n.117.* Mandoſius *in regula 34. q.12. n.3. & de monitorijs. q.60. nu.31.* Nau. *tract. de orat. cap.21. num.9.* Sandoual *de efficio canonico. p.5. cap.5.* Achil. de Graffis *deciſ. 288. Sen.7. de conceſſione prabend.* Cæſar de Graffis *deciſ. 115. n.2.* Sotus *de iuſt. & iure lib.10. q.5. a.3.* Azor 1 *p. inſt. mor. lib.10. cap.10. q.4.* Soar. *tomo 5. de cenſ. diſp. 13. ſect.1. num.7.* Iacobus de Graphis *lib.2. deciſ. aur. cap.97. numer.17.* Eman. Rod. *tomo 1. Summæ cap.140. num.7.* Vega *1. part. Summæ cap.128. caſu 13. verſu 6.* Lud. Lop. *1. part. inſt. cap.105.* & alij.

Si loquamur de penſionibus, non eſt dubium teneri penſionarios ſi officium beatæ Virginis omittant, ad eandem reſtitutionem modo prædicto, vel pauperibus, v. [fabricæ] Eccleſiæ, cuius ſunt penſionarij, faciẽdam, pro rata ipſarum penſionum: vt declarat Summus Pont. in prædicto Motu proprio; an autem penſiones ſint beneficia, eſt dubium? Reſpondendum eſt lato modo eſſe beneficia, quia hodie non ſolent dari niſi pro onere officij recitandi, & clericis ſaltem in prima tonſura, & ſic non ſunt quid mere temporale, ſed ſpirituale, aut ſpirituali rei dependenter adnexum, & inſtar beneficij, quia ſicut beneficium prærequirit clericatum, ſic etiam illæ illum prærequirunt, ex ſtilo Curiæ notiſſimo: olim tamen non dabantur iſtæ penſiones propter officium recitandi, ſed in gratitudinem ad alendos iuuenes; at hodie non dantur niſi clericis ſaltem in prima tonſura, cum onere recitandi officium paruum beatæ Virginis, vt docet Garcia *1. p. de benefic. cap.5. n.10.* Nau. *conſilio 63. de ſimonia num.5.* & alij quos citat Garcia loco allegato. Non ſunt vero proprie beneficia, quia illorum ius non eſt perpetuum, & ideo reſignari non poſſunt, eſt enim, beneficium, proprie loquendo, ***ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis propter diuinum officium clerico, ſeu perſonæ Eccleſiaſticæ competens*** ita definit Nauar. *in redditibus Eccleſiaſticis. quæſt. 1. monitione 33. num. 4.* & Garcia *de beneficijs. 1. part. cap. 2. num. 2.* Satisfaciunt tamen penſonarij ſi relicto officio Beatæ Virginis, canonicam recitauerint, neque enim intentio Pij V. fuit excludere ab ijs huiuſmodi horarum canonicarum penſum, ſed noluit imponere eis tantam obligationem, & hæc conſtitutio Pij V. hodie in tota Hiſpania eſt in viridi obſeruantia, vt notat Soarius *tomo 2. de relig. capit. 20. numer. 5.* & Garcia *1. part. capite 2. num. 17.* 18.

Penſiones ex ſtilo Curiæ non ſolent dari niſi clericis ſaltem in prima tonſura.

Ad quartum reſpondeo verum eſſe, coniugatum ſi cum coniugata adulterium committat teneri in confeſſione aperire vtriuſque coniugij circumſtantiam, & non ſatisfacere ſi tantum dicat ſe eſſe coniugatum, quia eſt duplex adulterium: ſicut ille, qui eodem ictu interficit duos homines, tenetur explicare huiuſmodi circumſtantiam duorum hominum, & non ſatisfacit dicendo ſe vnum interfeciſſe, eſt enim duplex numero homicidium, nec in vno coaleſcit, ſicut coaleſcunt duo præcepta eiuſdem rationis quando eundem actum ſub eodem motiuo & ratione formali imperant. 19.

CAPVT V.

A quo Sacerdote ſit Miſſa licite audienda, agitur de Sacerdote excommunicato, & de alijs excommunicatis vitandis, & non vitandis.

SVMMA-

Digitized by Google

Svmmarivm.

Extrauagans Martini V. Ad euitanda, *in fauorem tantum fidelium, ſolum præcipit vitandos excommunicatos nominatim denunciatos ac notorios clericorum percuſſores.* num.1.

Concilium Baſilienſe id poſtea extendit ad omnes publicos excommunicatos, quamuis non denuntiatos. numero 2.

Et iuxta hanc extenſionem infert Nau. peccare mortaliter fideles qui in Anglia communicant cum Lutheranis. ibid.

Non videtur maior ratio ob quam vitentur clerici percuſſores notorij, quam alij notorij excommunicati, licet non declarati. num.3.

Maior ratio aſſignatur. num.4.

Extenſio Concilij Baſilienſis non eſt in vſu. numero 4. *& ſolum Extrauagans Martini V. in vſu eſt.* ibid.

Ex vi communicationis, nec hæreticum tenemur vitare, niſi prius declaretur à iudice. num.5.

Cum hæreticis publicis in Anglia & Germania communicare poſſumus, niſi ſinguli ſint nominatim declarati, aut ſaltem per officium, aut ſigna nota. idid.

An ſufficiat vt vitentur quod iudex declaret illos incurriſſe crimen cui eſt adnexa excommunicatio. v. c. hæreſis. affirmat communior ſententia; negat fauorabilior. num.5.& 6.

Hæretici qui in carcere moriuntur ante confeſſionem, priuantur Eccleſiaſtica ſepultura, quoadusque ſententia feratur, &, ſi per illam abſoluuntur, ſepeliuntur in ſacro. num.7.

Reſpondetur ad extenſionem Concilij Baſilienſis, & ad eius confirmationem ex Concilio Lateranenſi. numero 8. & 9.

Excommunicatus publicus publicè, ſecretus ſecretè de iure antiquo ante denuntiationem vitandus erat, hodie non niſi poſt denuntiationem vitandus eſt. numero.10.

Poteſt aliquis eſſe nominatim excommunicatus non tamen nominatim denunciatus. num.11.

Quis ſit notorius clerici percuſſor. num.12.& 13.

Quid circa hoc crimen practicè ſeruetur apud nonnulla tribunalia. ibid.

Quid ſi ego ſolus vidi. num.14.

Quid ſi quatuor vel quinque viderunt. ibid.

Quid de percuſſione tranſeunte & permanente. ibi, verſu, & quamuis.

Si Sacerdos iam ſit nominatim declaratus de excommunicatione incurſa, nec Miſſam audire, nec petere ab eo poſſumus. num.15.

Quid de acceptione & petitione Sacramentorum. ibid.

An in diuinis maritus cum vxore, ſeruus cum domino communicare poſſint. num.16.

Extra communicationem in diuinis raro peccabitur mortaliter ob communicationem in humanis cum excommunicato vitando; niſi in ſex caſibus, & qui illi ſint. ibid.

An communicet in diuinis cum Sacerdote non tolerato dum ſacrificat ille, qui aliam Miſſam audit ab alio Sacerdote in eadem Eccleſia. numer.17.

Aut iiſdem officijs diuinis intereſt, non tamen animo communicandi cum illo. ibid.

Qui in vno loco eſt vitandus, an ſit vbique num.17.

An poſſimus Miſſam licitè audire, & petere ab excommunicato tolerato. num.18.

Quid ſi præſentes ſint alij Sacerdotes. ibid.

Quid de petitione, & receptione ſacramentorum. num. 19. & 20.

Peccant lethaliter ipſi excommunicati tolerati ſi ſe ingerant aut inuitent ad dicenda ſacra, aut ſacramenta miniſtranda. num.22.

Licitè tamen id faciunt ad petitionem fidelium. ibid.

Non licet excommunicatis toleratis Miſſas audire, aut diuinis officijs intereſſe. num.23.

Excommunicatus, qui culpa ſua non abſoluitur, & cum excommunicatione Miſſam audit, quamuis ſit toleratus, committit duo peccata mortalia neceſſario confitenda. num.24

An Sacerdos excommunicatus celebrando duo peccata diſtincta numero committat. num.25.

Martinus V. in Extrauag. *Ad euitanda*, deſumpta ex Concilio Conſtantienſi ſub ſe celebrato, quam refert Toletus *in Summa lib. 1. cap. 12. numer. 2.* Nauarr. *in cap. 27. numer. 35.* Gutierres *lib. 1. quæſt. canonic. cap. 1. num. 1.* omnes ſub diuerſis verbis, ſed in eundem ſenſum recidentibus: *Ad euitanda ſcandala, & conſulendum conſcientijs timoratis in fauorem fidelium, non ipſorum excommunicatorum, ſtatuit ne deinceps teneretur quis euitare quemcunque etiam publicum & notorium excommunicatum à iure vel ab homine etiam nominatim, niſi prius ipſe denuntiatus ſit, & declaratus à iudice.* clarius & apertius, niſi prius Iudex declaret illum incurriſſe excommunicationem; excepto publico & notorio percuſſore clerici, & adeo publico, vt illius factum & peccatum nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut iuris ſuffragio excuſari, & illa exceptio firmat regulam in alijs omnibus excommunicatis non exceptis. 1.

Poſtea vero in concilio Baſilienſi ſeſſ. 30. anno Domini 1435. celebrato Calendas Februarij, ampliata fuit conſtitutio Concilij Conſtantienſis ad quemcunque publicum & notorium excommunicatum, cuius excommunicatio, nec iuris ſuffragio, nec aliqua poſſit tergiuerſatione celari. habetur hæc declaratio, & extenſio Concilij Baſilienſis *tomo 2. Concil. fol. 646.* nam in Concilio Conſtantienſi dicebatur, *Excepto publico & notorio clerici percuſſore, cuius factum nulla poſſit tergiuerſatione celari; aut iuris ſuffragio excuſari.* Et in Concilio Baſilienſi dempta fuerunt ea ipſa verba, & loco illorum hæc verba: *Excepto quocunque publico & notorio excommunicato, cuius excommunicatio à iure vel ab homine nec iuris ſuffragio, nec vlla poſſit tergiuerſatione celari*: & hanc declarationem extenſionemque Concilij Baſilienſis cõtendunt nonnulli fuiſſe poſtea renouatam, & approbatam, in Concilio Lateranenſi; & addunt in toto Concilio Conſtantienſi non inueniri eam conſtitutionem circa euitationem excommunicatorum, quam afferunt Nauarrus, Toletus, & Gutierres *num. 1.* allegati; & ideo hanc conſtitutionem, & extenſionem Concilij Baſilienſis ſequuntur nonnulli Doctores, & graues quidem; Felinus *in cap. Rodulphus, de reſcript. num. 39. verſ. ſalua veritate.* Summa Piſana *verbo Clericus. num. 3.* Rebuffus *in concordata titulo de exc. non vitand. folio 217.* & in illam inclinat vehementiſſime Nauar. *in manuali Lat. cap. 27. n. 35.* & iuxta eam dicit peccare lethaliter omnes Catholicos Galliæ, & Germaniæ, qui manifeſtis Lutheranis, & ſe tales palam confitentibus, communicant 2.

Digitized by Google

municant, tum quia ſunt manifeſti excommunicati propter hæreſim noto iam per bullam Cœnæ Domini, tum quia non videtur prodeſſe dicere: quod iuxta conſtitutionem Concilij Conſtantienſis id reſtrictum ſit ad ſolum notorios excommunicatos, ob ſolam & præciſam manifeſtam percuſſionem clerici iniuſtam, & quæ nullo modo nec iuris ſuffragio, nec aliqua tergiuerſatione poſſit celari, aut excuſari; quia ea reſtrictio fuit ſublata in Concilio Baſilienſi, & approbata poſtea à Concilio Lateranenſi. Hæ ſunt rationes Nauarri. Sed ſtatim addit: *Sed quia duriſſimum eſt damnare gentem in qua ſunt tot viri eruditiſſimi, & Academiæ celeberrimæ, Pariſienſis, Toloſana, & Louanienſis: probabiliter dici poteſt prædictam Extrauagantem* (ſcilicet Martini Quinti) *eſſe vſu receptam cum ſola ea reſtrictione de excommunicatione, & vitatione ſolius clerici percuſſoris: vel quod multitudo hæreticorum, & neceſſitas communicandi & negotiandi facit eam communicationem licitam, quæ alias non eſſet licita, iuxta regulam iuris in 6. Quod non eſt licitum, neceſſitas facit licitum.* Hæc Nauarrus ibi. in quibus omnibus verbis ſuum ſatis oſtendit iudicium, quo vult, vt ea euitatio iuxta Concilium Baſilienſe extendatur ad quemcunq; notorium excommunicatum, & non intelligatur ſolum de notorijs clerici percuſſoribus, iuxta Concilium Conſtantienſe.

3. Probari poteſt hæc ſententia ex ratione, & iure: ex ratione, quia nulla maior ratio eſſe videtur, ob quam magis excipiatur caſus notorij clerici percuſſoris, quam alterius notorij excommunicati. nam vbi aliquid ita notorium eſt, vt nullam iuris ſuffragio excuſationem habeat, nec aliqua poſſit tergiuerſatione celari, nulla declarationis ſententia requiritur, ſecundum Abbatem *in cap. cum non ab homine, de iudicijs numero* 29. *verſu, ſed certe ſubtiliter.* Dominicum Rodulphum *de reſcript. num.* 37. *&* 29. Ex iure, qui *in cap. cum non ab homine. de ſent. excommun. in* 6. dicitur publice excommunicatum etiam ante denunciationem vitandum eſſe publice, & idem habetur *in cap. cum deſideres, de ſent. excomm. & in cap. Teugualdum.* 11. *quæſt.* 3.

4. Nihilominus tamen Extrauagans Martini V. & decretum Concilij Cõſtantienſis, & vſu Eccleſiæ, & ab omnibus fere Doctoribus receptiſſimum eſt, & ſic ſolum ea vitatio intelligenda eſt præciſe de ſolis notorijs clerici percuſſoribus, qui vitandi ſunt antequam declaretur à iudice, illos eam excommunicationem incurriſſe, & vitandos eſſe, & non de alijs publice, & notorie excommunicatis (voluit enim Eccleſia, vt ait Gutierres *lib.* 1. *quæſt. canon. cap.* 1. *num.* 13. *fine, verſu, ex quo diluitur fol.* 14. *col.* 2. *& num.* 8. *fol.* 13 *col* 1. caſum notorij clerici percuſſoris excipere in fauorem ſtatus clericalis.) ita docet Sancius *lib.* 7. *de matr. diſp.* 9. *num.* 8. Toletus *lib.* 1. *Summæ. cap.* 12. *n.* 2. Soar. *tomo* 3. *de cenſuris diſp.* 11. *ſect.* 4. *n.* 5. Gutierres citatus. *n.* 8. Adrianus *tract. de confeſſ q.* 9. *fol.* 310. Maior *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 3. Driedo *de libertate Eccleſiaſtica. pag.* 88. Fumus *verbo Abſolutio.* §. 30. Medina *de reſtit. quæſt.* 3. *cauſa* 9. *fol* 21. *col.* 1. Sotus *in* 4. *diſt.* 1. *qu.* 1. *a.* 6. *pag.* 106. Victoria *in Summa de excõm. q.* 4. *&* 10. Caſtro *de poteſt. legis pœnalis. lib.* 2. *cap* 15. *verſu, circa iſtos ſic occulte.* Medina *in Summa pro inſt. confeſſ. lib.* 1. §. 5. *fol.* 44. *col.* 1. Angles *in floribus. quæſt. de exc. diff.* 5. Sà *verbo Excommunicatio. numer.* 34.

5. Eſt adeo vera hæc reſolutio, vt nec hæreticum quidem ex vi cenſuræ vitare teneamur, quantumuis publicus & notorius ſit, donec nominatim declaretur à iudice illum ob hæreſim excommunicationem incurriſſe, & vitandum eſſe, vt optime probat Gutierres *dicto lib.* 1. *quæſtion. canonicarum cap.* 1. *numer.* 8. & Sotus *in* 4. *diſtinction.* 1. *q.* 5. *a.* 6. & eſt communis ſententia. Vnde ſi vna prouincia ſit declarata, & condemnata à Summo Pontifice de hæreſi, fideles alloquentes hæreticos illius prouinciæ non incurrunt excommunicationem minorem, nec tenentur ex vi cenſuræ illos vitare, niſi ſinguli ſint ſpecialiter nominati, vel ſaltem nomine officij noti, & per ſigna indubitata (id enim recurrit cum nominata declaratione.) ita præter Doctores citatos docet expreſſe Henriq. *lib.* 13. *de exc. cap.* 5. *n.* 4. & eſt communis ſententia. Quod vero vt quis dicatur nominatim denunciatus ſufficit declarare illum per officium notum, aut per alia ſigna indubitata, docet idem Henriquez & gloſſa *in cap. cum & plantare, de priuileg.* & gloſſa etiam *in Clement.* 1. *de vita & honeſtate Clericorum, verbo nominatim*, & Sotus *diſt.* 22. *qu.* 1. *a.* 4. vt ſi dicat Prætor Olyſiponenſis, aut Rex Angliæ: Hæc ex vi cenſuræ. nam ex caritate propria ſi hæretici nobis ſint pernicioſi illos aliunde vitare tenemur cum hæreſis, vt cancer ſerpat. ita Henricus allegatus *dicto num.* 4. Dubium tamen eſt, vtrum ſi aliquis per ſententiam iudicis declaretur commiſiſſe crimen, cui eſt adnexa excommunicatio, & non declaretur incurriſſe excommunicationem, vitandus ſit v. c. ſi iudex declaret Petrum incurriſſe crimen hæreſis, cui ſolet adnexa eſſe cenſura, & non declaret illum incurriſſe excommunicationẽ huic crimini adnexam, teneamur vitare ipſum Petrum? Affirmat communis ſententia, quia tunc eo ipſo quod ille in iudicio de hæreſi nominatim condemnatur, cenſetur nominatim declarari. ita docet Sotus & Gutierres allegatus *num.* 8. & Rod. *in bulla.* §. 9. *nu.* 28. Henriquez *lib.* 13. *de excom. cap.* 5. *n.* 4. Soar. *tom.* 5. *de cenſ. diſp.* 9. *ſect* 2. *n.* 10. Auila 2. *p. cap* 6. *diſp.* 2 *dub.* 3. §. *ſed eſt.* & dicit probabiliſſimam Sancius *lib.* 2. *Decalogi. cap.* 9. *nu* 4. & nominatim de crimine ipſius hæreſis loquens, idem docet Petrus Sotus *de excom. lect.* 4. §. *iam vero.* Sotus & Gutierres allegati. Medina C. *de confeſſ q. de confeſſ. excommunicato ſcienter.* §. *per hæc patet.*

Fauorabilior tamen eſt ſententia quæ docet adhuc iſtum non eſſe vitandum, quia non cenſetur aliquis nominatim declaratus, & denunciatus, donec expreſſe declaretur incurriſſe cenſuram, & cum ſolus aliquis declaratur de crimine cui eſt adnexa cenſura, non declaratur de ipſa cenſura expreſſe, ſed remote, & per quandam conſequentiam. ita tenet Graphis *deciſ. aur.* 1. *p. libro* 4. *capite* 11. *numer.* 5. Nauarr. *in Miſcellaneo* 47. *de orat. numer.* 2. Sancius allegatus, qui addit id ſibi videri dicendum, etiamſi talis reus declaretur à iudice incurriſſe hæreſim, & omnes pœnas illius criminis, quia adhuc multi neſcirent incurriſſe excommunicationem: quod ſane videtur probabile, licet tutius ſit, & probabilius oppoſitum. 6.

Circa illos tamen hæreticos, qui in carcere ante confeſſionem moriuntur, ſolet ex ſtilo ſanctæ Inquiſitionis obſeruari, vt Eccleſiaſtica priuentur ſepultura, donec illorum cauſa per ſententiam decidatur, & poſtea lata ſententia vel exuruntur condemnati, vel Eccleſiaſtica con- 7.

duntur

duntur ſepultura abſoluti, vt docet Simancas *de Cath. inſt. tit. 27. n. 9.* & Gutierres citatus n. item 9. & ſic proprie loquendo, non iudicantur ante ſententiam excommunicati, nec ante illam declarantur tales, ſed vſque ad prolationem illius, tanquam ſuſpectos de hæreſi, & excommunicatione, ſeparantur à communicatione fidelium in Eccleſiaſtica ſepultura, ne forte ſi poſtea appareant hæretici indigne, & ſacrilege communicauerint cum fidelibus in eadem ſepultura, & ſic eorum corpora veluti in depoſito ſunt, quoaduſque per ſententiam conſtet d. veritate.

8. Ad ampliationem Concilij Baſilienſis, & renouationem huius ampliationis Concilij Lateranenſis dicendum eſt, eas non eſſe in vſu, neque in praxi Eccleſiæ, nam Eccleſia nunquam tam amplam extenſionem admiſit, admiſit tamen ſemper conſtitutionem Concilij Conſtantienſis de ſolo notorio clerici percuſſore ante declarationem ſententiæ vitando. ita docet Sotus *in 4. diſt. 1. q. 5. & 6. pag. 106. columna 2. verſu, in tranſitu autem. & diſt. 22. q. 1. a. 4. pag. 946. col. 1. & 2.* vbi aſſerit conſtitutionem Concilij Conſtantienſis fuiſſe confirmatam à Concilio Florentino, & idem docet etiam Victoria in Summa *q. 10. de excom.* & Gutierres ait *lib. 1. queſt. can. cap. 1. n. 7. fol. 12. col. 2.* Eugenium IV. reuocaſſe conſtitutionem Concilij Baſilienſis, & per conſequens innouationem Concilij Lateranenſis, & præterea de hac innouatione dubitant Caiet. *in Summa. verbo Excommunicatio*, & Barthol. Caranæa Epiſcopus Toletanus *in Summa eiuſdem Concilij Lateranenſis*, & quidquid ſit de hoc, ea ſi data fuit, non eſt in vſu: leges autem & conſtitutiones non obligant niſi in vſu ſint. nam ſicut leges vtentium moribus confirmantur, ita per contrariam conſuetudinem abrogantur, vt habetur in cap. *in iſtis. diſtinct.* 4. Ad id quod aliqui addunt, in actis Concilij Conſtantienſis non inueniri prædictam Extrauagantem Martini Quinti, parum refert, cum ex vſu, & praxi Eccleſiæ ſit recepta, à multis allata, & fere ab omnibus obſeruata.

9. Ad id quod additur non dari maiorem rationem ob quam magis excipiatur notorius clerici percuſſor, quam alij notorij excommunicati, qui nulla tergiuerſatione nec iuris ſuffragio celari poſſint. Reſpondeo maiorem rationem eſſe, quia ita voluit Eccleſia ob auctoritatem ordinis clericalis. Ad confirmationem quæ dicit, vbi aliquid ita notorium eſt, vt nullo iuris ſuffragio, aut tergiuerſatione celari poſſit, nullam declarationem requiri. Reſpondeo id verum eſſe, niſi aliter in iure expreſſum ſit: at in iure expreſſum eſt, vt ſolum notorie clerici percuſſores, abſq; vlla declaratione euitentur, ante vllam ſententiam, vt vidimus. nam in cæteris excommunicatis, licet factum, & peccatum ita notorium ſit, vt quantum ad veritatem, & notoreitatem nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut iuris remedio excuſari; non eſt tamen notorium, quantum ad auctoritatem claritatis, & ideo requiritur iuris declaratio, & ſententia, & quandiu iudex & Eccleſia tolerat prædictos excommunicatos, & illos non declarat, non tenemur eos vitare. ita reſpondet Gutierres *lib. 1. qq. can. c. 1. n. 13 § ex quo diluitur. col. 1. fol. 14.*

10. Ad iura, quæ in num. 3. allegantur, & ad cap. *cum non ab homine*, ibi allegatum, *de ſent. exc. in 6.* dum probat. excommunicatum publicum publice vitandum eſſe, & occultum occulte: dicendum eſt procedere de iure antiquo decretalium: hodie autem attento nouiori iure Concilij Conſtantienſis in praxi receptiſſimo; nec occultus excommunicatus occulte, nec publicus publice ante denuntiationem vitandus eſt, quantumuis eius excommunicatio probari poſſit multis teſtibus in iudicio. patet enim ex Concilio Conſtantienſi nullum excommunicatum, nec publice nec ſecreto vitandum eſſe, quantumuis publicus & notorius ſit antequam nominatim declaretur à iudice, & vitandus denuncietur, excepto notorio clerici percuſſore. Vnde reprobatur ſententia Abbatis, Felini, & Henrici, in cap. *cum deſideres, de ſent. excomm. in 6.* exiſtimantium teneri quemlibet vitare illum excommunicatum, cuius excommunicatio ita publica eſt, vt duobus vel tribus teſtibus probari poſſit in iudicio, cum is occultus non ſit: nam ante denunciationem, etiamſi per multos teſtes probari poſſit, nunquam tamen vitandus eſt, vt docet Gutierres *lib. 1. queſt. can. cap. 1. n. 44. fol. 19. col. 1.* & Couar. *in cap. alma mat. 1. p. §. 2. n. 7. verſ. ſecundo & tertio.*

Animaduertendum tamen eſt poſſe aliquem 11.
eſſe nominatim excommunicatum, non tamen nominatim declaratum, aut denũciatum, & ideo non eſſe vitandum, etiamſi fama conſtantiſſima ſit, & excommunicatio notiſſima nec publice nec ſecreto, donec vel nominatim denuncietur incurriſſe talem excommunicationem, vel per ſigna certa & indubitata, vt docet Gutierres ſtatim referendus. v. c. Præcipit iudex Petro, aut Paulo, vel Prætori huius vrbis, vel Decano, aut Vicario Generali hodie Bracharæ, vt intra tres dies coram ipſo ſub excommunicatione latæ ſententiæ compareat, aut deſiſtat à tali vel tali violentia clerico facta, & tranſacto termino, nec deſiſtunt, nec apparent, hi quidem nominatim excommunicati ſunt, vt docet Gutierres *lib. 1. qq. can. cap. 1. nu. 28. fol. 19. col. 1. & fol. 10. col. 1.* & Couar. *cap. Alma m. 1. p. § 6. n. 8. & 7. fol. 55. & 56.* vbi plures refert, & patet ex gloſſa *in cap. cum & plantare. § excommunicatos. de priuileg. verbo nominatim* & gloſſa etiam *in Clem. 1. de vita, & honeſtate cler.* verbo item *nominatim*; & tamen non ſunt vitandi, quia nondum iudex declarauit illos incidiſſe in ſententiam excommunicationis, vt docet Gutierres citatus *num.* 29. Vnde conſtat diuerſum quid eſſe nominatim excommunicatum, & nominatim denunciatum, ideo ad hoc vt nominatim excommunicatus, vitandus ſit, requiritur denunciatio, ſeu declaratio, atque auctoritas iudicis, qua publicum faciat illum incidiſſe in excommunicationis ſententiam.

Non idem eſt eſſe nominatim excommunicatum & nominatim denunciatum.

Sed reſtat inquirere, quis ſit publicus & notorius clerici percuſſor, vt illum vitare teneamur? Et dico illum talem eſſe debere, vt eius percuſſio nullla poſſit tergiuerſatione celari, nullo iuris remedio excuſari, ac proinde, vt optime docet Couar. *in cap. Alma m. 1. p. §. 2. num. 7. verſu, tertio hinc conſtat*, non ſufficit vt quis vitetur, quod conſtans fama publicet, illum fuiſſe percuſſorem publicum clerici, cum adhuc iuris remedio excuſari poſſit, dicendo ſe non cognouiſſe illum eſſe clericum, ſe ebrium eſſe, aut in ſuam iuſtam defenſionem feciſſe: & tergiuerſatione celari, allegando in iudicio rumoris falſitatem: quamobrem quandiu per iudicis ſententiam non conſtat, illum iuris remedio non poſſe excuſari, non eſt notorius percuſſor. Requiritur ergo primo 12.

Quis ſit notorius clerici percuſſor.

Digitized by Google

primo, quod illa percuſſio ſit notoria notoreitate iuris, vt nullo iuris remedio poſſit excuſari. Notorium ergo iuris dicitur illud de quo conſtat per iuridicam ſententiam latam in legitimo iudicio, vel per confeſſionem ipſius rei in iudicio, vel per legitimam teſtium depoſitionem in eodem iudicio. ita Nauarrus *in manuali Latino capite 25. num. 73. in mea edit.* & Leſſius *tomo 1. de iuſt. libro 2. cap. 11. de detract. & contumel. dub. 13. num.* 73. Requiritur ſecundo quod nulla tergiuerſatione celari poſſit, vnde licet ea percuſſio notoria ſit, & patens multis: ſi tamen non ſit notorium iis, qui illam viderunt, percuſſorem nullam habuiſſe legitimam excuſationem, qua in eo facto à peccato excuſaretur, adhuc non cenſetur vitandus, vt optime docet Sayrus *de cenſ. libro 2. capite 12. num.* 18. Opus eſt ergo vt conſtet, percuſſorem nullam habuiſſe cauſam percutiendi, vt euitetur, nam ſi poteſt probabilitate aliqua allegare veram cauſam, qua à peccato excuſetur, quamdiu non conſtiterit, non ita eſſe, non erit vitandus, hoc autem conſtare non poteſt, niſi per iudicis ſententiam, vt docet Sayrus citatus, & Soarius *tomo 5. de cenſuris, diſputatione 11. ſectione 2. numero 15.* & Auila 2. *parte capite 6. diſputatione 2. dubio 4. §. tertio ſequitur.* Quamobrem, vt optime addit Sayrus, raro continget percuſſionem clerici ita eſſe notoriam facto, vt non poſſit aliquo iuris remedio probabilitate aliqua excuſari.

13. Et ideo hodie apud tribunalia aliquorum iudicum Eccleſiaſticorum practicatur, vt non declaretur per ſententiam fuiſſe aliquem notorium clerici percuſſorem, niſi prius ad iudicium vocetur, an habeat iuſtam cauſam qua ſe defendat, ne condemnetur, & cum aliqua querela aut denunciatio ad vicarium generalem defertur, diligens fit inquiſitio, per iuridicam teſtium depoſitionem, & facta inquiſitione ſi de veritate conſtet, citatur reus percuſſor, an habeat iuſtam excuſationem quam allegare poſſit ne damnetur, & declaretur clerici percuſſor: quod ex abundanti fit, ad maiorem iuſtificationem iudicis: nam vbi de criminis veritate iuridice conſtat, non oportet reum in iudicium vocare, quia eſt iam notorius clerici percuſſor, notoreitate iuris, cum iam de crimine, & ſacrilegio per legitimam teſtium depoſitionem conſtet.

14. Sed quid ſi ego ſolus vidi percuſſionem aperte iniuſtam? Reſpondeo: Quamuis erga me, ille ſit notorius clerici percuſſor, non teneor tamen illum vitare, quia non eſt notorius notoreitate iuris, nec facti: nam licet illud crimen mihi ſit notum, non tamen eſt abſolute notorium: imo idem dico quamuis aliquis percutiat clericum coram duobus vel tribus teſtibus, non enim tenentur teſtes percuſſorem vitare. ita docet Auila *de cenſuris, 2. part. cap. 6. dub. 4. diſput. 2. §. Secundo ſequitur. fol.* 102. *col.* 2. Couarrus *in cap. alma mater* 1. *part. §. 2. numero 7. verſu ſecundo deducitur,* poſt Innocentium quem ibi allegat. Imo Aragon 2. 2. *quæſtione 10. articulo 9. col. 7.* ait non poſſe illum vitari, licet percutiat coram quatuor, vel quinque, neque ab ipſis teſtibus videntibus, nec ab aliis, & huius ſententiæ neceſſario debet eſſe. Nauarrus *in manuali Latino cap. 25. numero 73.* vbi docet ſcientiam pauciorum, quam ſex, non facere rem notoriam, & quamuis Adrianus *in 4. ſententiarum, tractatu de Sacramento Euchariſtia, verſu quantum, ar 3. & in tractatu de confeſſione, dubio 9.* & Soarius *tomo quinto de cenſuris, diſputatione decima ſectione 2. numero 12.* indicent teneri nos in occulto vitare clerici percuſſorem, quandiu res eſt occulta. Et licet etiam alij doctores diſtinctionem faciant inter percuſſorem tranſeuntem, & permaneutem, & dicant teneri nos illum vitare, ſi percutiat per modum permanentis, non tranſeuntis duretque aliquantulum in ipſa actione percutiendi, quia tunc magis apparet exceſſus, & iniuſtitia percutientis: tamen abſolute dicendum eſt, non teneri nos illum vitare in occulto, quia ſolum illum notorium clerici percuſſorem euitare tenemur, quē nec vlla tergiuerſatio celare poteſt, nec iuris remedium aliquod excuſare: hic autem remedium iuris intercedit, vt patet: poteſt enim percuſſor notorius quatuor vel quinque hominibus, & teſtibus, allegare ſe non incurriſſe cenſuram, quia ebrius erat, dum percuſſit, quia clericus percuſſus non geſtabat habitum clericalem quia ignorabat eſſe clericum, quia neſciebat excommunicationem percuſſioni eſſe adnexam, quia percuſſit in ſuam iuſtam defenſionem vim vi repellendo: ita docet Auila citatus §. *tertio ſequitur.* Corduba *in Summa quæſtione 187. puncto 4. in fine,* & docere videtur Gutierrez *libr. 1. quæſtionum canonicarum capite 1. numero 12.* docet etiam Couarruuias *in prædicto capite alma mater 1. part. §. 2. numero 7. verſu 4. ex eadem,* & Nauarrus *in cap. 1. de pœnitent. §. laboret, numero 22.* & apertius Aragonius citatus 2. 2. *quæſtione 10. articulo 9. columna 7.* Ex quo euidenter infertur poſſe crimen eſſe notum: non tamen eſſe notorium notoreitate iuris vel facti. Nam vt ſit notorium notoreitate facti, requiritur quod maiori parti viciniæ, oppidi, parœciæ, Collegii euidenter ſit notum, vt docet, & probat optime Nauarrus *in manuali Latino capite 25. numero 73. Sà verbo manifeſtum numero 2.* Sayrus *libro 2. de cenſuris, cap. 12. numero 19.* Leſſius *tomo 1. de iuſtitia & iure libro 2. capite 11. dubio 63. numero 73.* & alij quos allegant: vt autem crimen dicatur notum Collegio, & conſequenter viciniæ, opus eſt vt in eo ſaltem ſint decem, & ſciatur euidenter à ſex inter eoſdem decem, nam ſcientia pauciorum, quam ſex inter illos decem, non facit rem notoriam facto: ita Nauarrus & Leſſius allegati. Quid autem requiratur, vt res dicatur notoria iure, iam dixi *numero 12.* quandiu vero percuſſio non eſt notoria notoreitate facti, & iuris ſimul, percuſſor eſt euitandus, nam quamuis ſit notoria facto, ita vt nulla factum illud tergiuerſatione poſſit celari, adhuc poterit remedio iuris excuſari, vt diximus: oportet ergo, vt vtraque notoreitas ſimul concurrat.

Hæc neceſſario præmittenda erant, vt ſciremus, an à Sacerdote excommunicato licite poſſimus Miſſam audire: & vero ſi Sacerdos iam ſit denunciatus, certum eſt, nos illius Miſſam audire non poſſe, ſiue ſit parochus, ſiue non parochus, quia non eſt toleratus, & per denunciationem illam, declarationemque cenſuræ ab eo incurſæ proponitur nobis vitandus. ita docet Toletus *libro 1. Summæ, capite 11. numero 1.* Diuus Thomas *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 2. articulo 4. quæſtiuncula 3. ad ſecundum,* vbi tenet omnem communicationem in Diuinis cum excommunicato denunciato eſſe peccatum mortale, & res eſt certa & indubitata apud omnes Doctores in materia de excommunicatione, & eam docet etiam Soarius *tomo primo de cenſuris diſputatione vndecima* 15.

ſectione tertia numero 27. & 28. & Sanchez *libro ſeptimo de matrimonio diſputatione nona numero ſexto.* vbi multos allegat, nam quamuis huiuſmodi authores loquantur de eo, qui accipit, & petit ſacramenta ab excommunicato non tolerato, ſeu denunciato, tamen eadem eſt ratio de illo, qui ab eo petit, & audit Miſſam, cum vtraque ſit communicatio in diuinis, in re graui, & illa communicatio ſacramentorum ſit magis neceſſaria quam iſta: vnde ſi illa eſt peccatum mortale, à fortiori erit iſta.

16. Quod adeo verum eſt, vt in diuinis nec vxori cum marito, nec ſeruis cum dominis excommunicatis communicare liceat ſi iam ſint declarati, niſi ignorantia excuſet, aut mortis periculum, vt docet Toletus *libro primo Summæ, capite vndecimo numero ſexto.* Nauarrus *in manuali Latino, capite 27. numero 36.* & Sotus *in 4. diſtinct. 22. quæſtione 1. articulo 4.* Et vero extra hanc communicationem, in diuinis, raro peccabitur mortaliter ob communicationem, in humanis cum excommunicato non tolerato, niſi in his caſibus. Primo, niſi ob contemptum excommunicationis: Secundo, niſi nimis frequens ſit communicatio cum ipſo excommunicato, & talis, qua animetur ad deli quendum: Tertio, niſi fiat contra ſpeciale mandatum Iudicis: Quarto, niſi cum excommunicato à Papa & cum communicantibus cum illo: Quinto, niſi communicet cum illo in crimine crimінoſo, id eſt, in eodem peccato lethali, ob quod fuit excommunicatus: extra hos caſus raro aut nunquam peccabitur mortaliter, quia ob communicationem in humanis cum excommunicato non tolerato ſolum incurritur excommunicatio minor, minor autem excommunicatio ſolum ob venialem culpam contrahitur. ita docet Nauarrus *capite 27. à numero 28. vſque ad 32.* Auila *in compendio illius, verbo Excommunicatio litera l.* Soarius *tomo 5. de cenſ. diſputat. 24 ſect. 3.* Syluester *verbo Excommunicatio, 5 num. 1.* Sotus *in 4. diſt. 22. quæſt. 2. art. 3.*

17. Non communicat tamen in diuinis cum ipſo Sacerdote excommunicato non tolerato, ille qui in eadem Eccleſia, in qua Sacerdos non toleratus Miſſam dicit, aliam Miſſam audit alterius Sacerdotis: nam, vt docet Sà *verbo Excommunicatio num. 40.* non communicat in diuinis cum eo excommunicato ille, qui in eadem Eccleſia aliam quam ipſe Miſſam audit: & addit Sà, non communicare etiam in diuinis cum excommunicato non tolerato eum, qui idem ſacrum cum eo audit, ſed non intentione cum illo communicandi: quod ſi verum eſt, ſequitur euidenter poſſe quélibet audire Miſſam licite à Sacerdote excommunicato non tolerato, ſeu, quod idem eſt, nominatim denunciato cum eadem intentione non communicandi cum illo in rebus diuinis, & ideo ſemper mihi viſa fuit ſuſpecta doctrina Sà in hoc puncto, quamuis ſciam à viris doctiſſimis teneri. Qui autem alibi eſt nominatim denunciatus, & hic neſcitur, non eſt hic publice vitandus, vt docet idem Sà *verbo Excommunicatio num. 34.* Contrarium ſentit Soarius *tomo 5. de cenſur. diſp. 5. ſect. 4. num. 10.* vbi docet excommunicatum ab vno Epiſcopo particulari, in tota Eccleſia eſſe vitandum, quia abſolute iſte excommunicatus, eſt vitandus, & illa vitatio ſeu denunciatio, vt vitetur, abſtrahit à loco, nam denunciatio, ſeu declaratio qua excommunicatus nominatim declaratur & enunciatur vitandus, vbi applicata fuerit, hanc vniuerſalem vim habet, vt vbique efficiat iſtum vitandum. Alij docent, ſi teſtibus vel inſtrumentis poteſt in hac ciuitate probari, talem hominem eſſe nominatim denunciatum, & excommunicatum non toleratum in alia, publice vitandum eſſe, occulte vero & non publice ſi id probari nō poteſt. ita docet Syluester *verbo Excommunicatio 5. numero 17.* Couar. *cap. alma mater. 1. part. §. 2. n. 6.* Alij vero docent non poſſe vitari in publico, licet poſſit probari teſtibus vel inſtrumentis illum alibi fuiſſe denunciatum, nec teneri quemquam illum tunc publice vitare: teneri tamen ſecreto, quamuis id probari non poſſit, & ita docet Auila *2. parte de cenſuris diſputatione 11. dubio 12. §. concluſio. fol. 169. colum. 1.* & Paludanus *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 6. artic. 2.* Fumus *verbo Excommunicatio numero 61.* Henriquez *libro 13. de excommun. capite 65. numero 1.* Mihi ſententia Couarruuiæ magis probatur, & credo hodie magis eſſe receptam, quamuis aliæ probabiliores ſint.

Maior difficultas eſt an poſſimus Miſſam licite petere, & audire ab excommunicato tolerato, dum non eſt nominatim denunciatus, ſiue ſit parochus, ſiue non parochus: Duplex eſt opinio hac de re: prima negat: eam docet Caietanus *in Summa verbo abſolutionis impedimenta.* Adrianus *in 4. quæſt. 3. de baptiſmo.* Diuus Thomas *in 4. diſtinct. 39. quæſt. vnica art. 1. ad 5.* Toletus *libro 7. Summæ capite 7. numero 1.* Petrus de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 59. art. 1. §. penultimo.* Viguerius *libro inſtit cap. 15. §. 7. verſu 8. imp. 1.* & quamuis illi loquantur de acceptione & petitione ſacramentorum ab excommunicato tolerato, tamen eadem eſt ratio de auditione & petitione ſacri ipſius excommunicati, cum vtraque ſit participatio, & communicatio in diuinis cum ipſo excommunicato, 19. vnde ſi illa communicatio ſacramentorum non eſt licita, cum ſit magis neceſſaria, abſolute loquendo, minus licita erit communicatio in ſacrificio Miſſæ. Probatur primo, quia extrauagans *Ad euitanda* Martini V. nullum fauorem impertit ipſis excommunicatis: ergo illi mortaliter peccant celebrando, ſicut etiam mortaliter peccant miniſtrando ſacramenta, matrimonij ſcilicet, pœnitentiæ, & baptiſmi, &c. ergo ſi mortaliter pecant celebrando, ſimiliter etiam mortaliter peccabunt, qui ab eis Miſſas petunt, quia & cōmunicant, in diuinis cum illis, & cooperantur illorum peccato: In ſumma dicunt huiuſmodi Doctores licere quidem fidelibus recipere ſacramenta, & audire ſacrum ab excommunicatis huiuſmodi toleratis, quando illi ſunt parati ad huiuſmodi miniſterium: non tamen licere id ab eis petere; ne illorum peccato cooperentur: nam illi quidem peccant mortaliter ſacrificando, & ſacramenta celebrando, quia extrauagans Martini V. non ab eis aufert excommunicationem, ac proinde ſi ab eis petamus vt nobis Miſſam dicāt, aut ſacramenta miniſtrent, inducimus illos ad peccatum, quod tamen ex lege naturali caritatis tenemur vitare in proximo: ſi tamen illi in altari ſint dicendo Miſſam, aut parati aut prompti miniſtrare ſacramenta, & facere ſacrificia, licite poſſumus id ab eis petere, & aſſiſtere, cum tunc illos abſolute ad peccatum non inducamus, ſiquidem iam parati & prompti erant ad illud miniſtrandū, & ſiue peteremus, ſiue non peteremus, illud erāt miniſtraturi: Probatur ſecundo hoc exemplo. Eſt hic

Digitized by Google

hic præſens quidem excommunicatus toleratus, ego poſſum licite cum illo communicare in humanis, & familiariter cum illo colloqui: ille non poteſt licite mecum colloqui & communicare, quia extrauagans Martini V. mihi concedit hunc fauorem, & illi nullum fauorem concedit, & ſic peccat ille mortaliter mecum colloquendo: ita pariter: Eſt vnus Sacerdos excommunicatus toleratus in altari Miſſam celebrando, ego poſſum licite & ſine peccato mortali illam ab eo audire ille tamen mortaliter peccat illam dicendo, vnde ſi mortaliter peccat illam dicendo, ego illam ab eo non poſſum petere, niſi ille paratus ſit & promptus ad dicendum, quia erit inducere illum ad peccatũ, cum ille illũ actum celebrationis Miſſæ, dum eſt excomunicatus nunquam licite exercere poſſit: ita ſe habet hæc opinio; quæ non eſt omnino improbabilis.

19. Secunda opinio verior & probabilior, docet non eſſe prohibitum Chriſti fidelibus, ex vi ſolius cenſuræ, dummodo nullum aliud detur impedimentum peccati in ipſis excommunicatis, petere & accipere ſacramenta ab huiuſmodi excommunicatis toleratis etiam non parochis, paratis vel imparatis, quamdiu tolerati ſunt, illorumque Miſſas audire; & illas ab eis petere, etiamſi alij Sacerdotes præſentes ſint, qui nullam habeant excommunicationem: ita docet Soar. loquendo in proprijs terminis de Miſſa *tomo 5. de cenſ. diſp. 11. ſect. 4. n. 18.* loquendo verò de petitione, & acceptione ſacramentorum, ita docet Sotus *in 4. diſt. 1. quaſt. 5. artic. 6. & diſt. 22. quæſtione 1. art. 4. col. 3. verſu at vero.* Victoria *in Summa vbi de baptiſmo. numero 27. & in eadem Summa vbi de excom. numero 339.* Viuald. *in candel. aur. 1. parte de matr. numero 80.* Ledeſma *1. parte quæſtione 5. articulo 6. dubio vltimo.* Ludouicus Lopez *2. parte inſtruct. vbi de ſacr. in genere. capite 59. numero 18. verſu, at vero vrgentius dub. fol. 85.* Sancius *libro 7. de matrimonio. diſputatione 9. numero 8.* vbi ita: *Semper mihi perſuaſi probabilius eſſe petentem ſacramenta à miniſtro quocunque parocho non parocho non excommunicato, dummodo non ſit denũciatus, nec notorius clerici percuſſor. abſque vlla neceßitate, immunem eſſe culpa, ſi nullum aliud obſtaculum dempta excommunicatione interuenit, nec ipſũ excommunicatum prauentum miniſtrantem peccare, nec ſubinde irregularem eſſe.* hæc ille. & quamuis omnes iſti Doctores præter Soarium loquantur ſolum de petitione & adminiſtratione ſacramentorum & non de ſacrificio Miſſæ, tamen eadem eſt ratio vt ſæpe dixi, cum vtraque ſit communicatio in diuinis; & vtraque requirat carentem impedimento miniſtrum. Ratio à priori eſt, quia Concilium Conſtantienſe, & Martinus V. in ſua Extrauaganti, Ad euitanda ſcandala, & pericula quæ in conſcientiis timoratis darentur, conceſſit Chiſti fidelibus, vt in nulla re teneantur vitare huiuſmodi excommunicatos, etiam in ſacramentorũ adminiſtratione, & receptione, & in communicatione in diuinis. ibi, *Ad euitanda ſcandala & multa pericula, quæ in conſcientiis timoratis contingere poſſent, Chriſti fidelibus tenore præſentium miſericorditer indulgemus; quod nemo deinceps à communicatione alicuius ſacramentorum adminiſtratione, vel receptione; aut aliis quibuſcunque diuinis publice vel ſecreto prætextu cuiuſcunq; cenſuræ à iure vel ab homine teneatur abſtinere &c,* quæ plane ſcandala & pericula nullo modo tollerentur ſi ipſi Sacerdotes; ad petitionem fidelium ſacrificando, aut ſacramenta miniſtrando peccarent, imo maiora ſcãdala pullularẽt, & nunquam timoratæ conſcientiæ ſedarentur. Deinde illud priuilegium eſt ampliſſimum, & loquitur abſolute de omnibus excommunicatis: ergo iniuſtum eſt velle id reſtringere tantum ad omnes parochos, & ad Sacerdotes paratos, & non extendere ad omnes parochos, non parochos, paratos, non paratos. Dices, illi peccant miniſtrando cum Extrauagans Martini V. non ab eis tollat excommunicationem, neque illis in aliquo faueat: ergo peccatum mortale erit eos inducere ad peccandum per petitionem ſacramenti, aut ſacrificij. Reſpondeo peccare illos mortaliter quando ſacramenta miniſtrant, aut ſacrificant, abſque petitione fidelium, & quando abſque ea petitione, & requiſitione ſeſe inuitant ac ingerunt ad id faciendum, non vero quando præueniuntur, & rogantur ab ipſis fidelibus. nam quamuis Extrauagans Martini V. ab eis non tollat excommunicationẽ abſolute, tollit tamen, ſeu potius ſuſpendit, eius effectum, quando ab ipſis fidelibus præueniuntur, ſicut abſolute non tollitur obligatio præcepti audiendi diebus feſtis ſacrum, ſuſpenditur tamen eius obligatio quando aliquis ægroto illius ope indigenti aſſiſtit. Vrgebis, Extrauagans Martini V. in nullo fauet excommunicatis: at maximus illorum fauor eſſet ſi ad petitionem fidelium id licite poſſent efficere. Reſpondeo nullum eſſe fauorem illorum: imo veluti onus, ac pœnam, ſiquidem ad voluptatem & commodum aliorum ſolum id poſſunt facere, non ad ſuum. Et quod licite poſſent facere ad petitionem aliorum, inde patet, quia conceſſo vno correlatiuo, ordinarie aliud conceditur, & prohibito vno, etiam aliud prohibetur. quam regulam affert Panormitanus, *in cap. quia clerici, de iure patronat. n. 7.* & Bartol *in l. 1. C. de cupreſſu, lib. 10.* Vnde ſi ius concedit vt licite fideles hoc poſſint petere ab excommunicatis toleratis, conſequenter concedit ipſis excommunicatis vt licite id poſſint efficere.

20. Nec obſtat dicere propter fauorem conceſſum fidelibus & non excommunicatis, poſſe licite fideles audire ab eis Miſſas, & ſuſcipere ſacramenta, cum ipſi aut celebrant, aut ſacramenta miniſtrant, non tamen id ab eis petere, aut eos ad id inducere: atque adeo licitum eſſe Chriſti fidelibus vti illorum peccato & malitia, non tamen inducere ad peccandum: quia prædicta Extrauagans concedit expreſſe poteſtatem, ad receptionem & petitionem ſacramentorum, & ſacrificiorum, & ideo liberum nobis eſt id ab eis petere quoties voluerimus, & ideo etiam eis licitum erit idipſum efficere quoties requiſiti; & rogati à nobis fuerint. nam qui concedit poteſtatem vt licite peti poſſint ſacramenta, & ſacrificia, ab ipſis excommunicatis toleratis, conſequenter eis concedit poteſtatem, vt licite ea poſſint exercere, quia idipſum eſt quid correlatiuum rerum; quæ exercentur inter petentes & dantes, alioqui enim repugnantia eſſe videtur, eſſe mihi licitum illud, quod ſine alterius peccato exercere nequeo, & hoc ſenſu aiunt vtriuſque iuris interpretes prohibito vno correlatiuo prohiberi & alterum, & cõceſſo vno cõcedi & aliud, vt iam diximus.

21. Vrgebis fortius. Excommunicatio, etiam ante denunciationem, vbi primum incurritur, adimit omnem iuriſdictionem ab ipſis excommunicatis ad miniſtrandum licite ſacramentum pœnitentiæ: ergo illicite illud adminiſtrant: ergo pec-

peccant mortaliter, & irregularitatem incurrunt illud ad petitionem fidelium adminiſtrando. Reſpondet Soar. *dicto tomo quinto de cenſuris diſputatione vndecima ſect.* 4. *n.* 9. etiam excommunicationē ante denunciationem non ab eis adimere abſolute iuriſdictionem, ſed tantum impedire, ita vt licite illa vti non poſſint, niſi ad petitionem fidelium, vt ſæpe ſæpius repetitum manet.

22. Cum autem huiuſmodi fauor, ſit ſolum conceſſus Chriſti fidelibus, & non ipſis excommunicatis toleratis, ſequitur primo peccare illos lethaliter, quoties ſe ingerunt non petiti ad id faciendum, & incurrere irregularitatem ſi de facto miniſtrent, aut celebrent eandem numero ſæpe repetitam, ſi repetito idem ſacramentum reiterent, eandem etiam numero iuxta probabiliorem opinionem, quam ſecuti fuimus cap. 4. præcedenti num. 5. Si diuerſa ſacramenta miniſtrent, v.c. matrimonium, pœnitentiam, Euchariſtiam, &c. quia omnes huiuſmodi prohibitiones, ſunt quidem eiuſdem ſpeciei, & omnes ſub eodem motiuo, & ratione formali vnum eundemque actum miniſtrandi ſacramenta prohibent: duplicem vero ſi & ſacramentum, aut ſacramenta aliis miniſtrent, & ſacrificium Miſſæ conficiant, quia Miſſa & ſacramenta diuerſæ ſunt rationis. & ſpeciei, & prohibitiones conſequenter diuerſæ, & ideo neceſſe eſt vt diuerſas irregularitates inducant; ſed hoc conſtabit latius alibi in præcepto confeſſionis.

23. Deinde non eſt licitum ipſis excommunicatis toleratis Miſſam audire, diuinis officijs intereſſe, nec communicare cum alijs in diuinis, aut humanis, & peccant lethaliter, quoties in diuinis cum illis communicant, quia prædicta Extrauagans in nullo eis fauet: & ſi per eos ſtat quo minus ob notabilem culpam ſuam ab ipſa excommunicatione abſoluantur, & in hac temporis intercapedine aliquis dies feſtus de præcepto fluxit Eccleſiæ; videbitur alicui non improbabiliter, teneri illos vtramque circumſtantiam in confeſſione explicare, quia videtur ibi dari duplex deformitas peccati, duplexque malitia; altera ratione culpæ notabiliter grauis non procurandæ abſolutionis, altera ratione præcepti Eccleſiæ Miſſæ audiendæ, quod ea de cauſa violant. Sed abſolute dicendum eſt non teneri illos hanc circumſtantiam præcepti audiendi ſacri confiteri, niſi formaliter illud tunc intendant violare, ſicut non tenetur ille, qui præuidet ſe poſſe hoc præceptum violare, ſi mittatur in carcerem, & non elaborat, vt in eum non detrudatur; vt dicemus capite 8. n. 1. & 2. vbi id ex profeſſo tractabimus.

24. Si tamen ipſe excommunicatus culpa ſua notabiliter graui nolit abſolui, & nihilominus cum ea excommunicatione Miſſam audiat, aut diuinis officiis per aliquod tempus notabile interſit, circumſtantiam duplicis peccati videtur habere, quam tenetur in confeſſione aperire: vnius quidem, quia ſua culpa mortali & notabili abſolutionem non curat cum poſſit: alterius vero, quia cum excommunicatione diuinis interfuit. At dices, nullus fidelium, quantumuis ſit in peccato mortali graui & notorio, tenetur confiteri niſi ſemel in anno, vt docet Henricus *lib.* 2. *de pœnitent. cap.* 3. *num.* 4. Toletus *lib.* 6. *Summa, cap.* 11. *num.* 1 ergo etiam excommunicatus non tenetur procurare abſolutionem niſi poſt annum: ergo non tenetur circumſtantiam hanc explicare in confeſſione, niſi per annum integrum in excommunicatione iaceat? Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, in abſolutione à cenſura, atque ab aliis peccatis. nam cenſuræ ſæpe nō requirunt abſolutionem, in foro ſacramentali confeſſionis, ſed in foro tantum externo: deinde alia peccata non priuant à communicatione fidelium, quemadmodum priuant cenſuræ: Tertio alia peccata cum ſint frequentiora, non pariunt ſcandala tam ordinarie, veluti pariunt cenſuræ, quæ omnes rationes efficiunt, vt maior ſit obligatio procurandæ abſolutionis à cenſura quam ab alijs peccatis vt conſideranti patebit.

Inquiret tamen aliquis an Sacerdos excommunicatus celebrando duo peccata numero diſtincta committat, alterum quia efficit ſacramentum Euchariſtiæ conſecrando, alterum quia recipit? Reſpondeo vnum tantum peccatum numero efficere, quia licet efficere & recipere ſacramentum ſit quid numero diuerſum, tamen cum vnum ordinetur ad aliud, & confectio ad receptionem, vnum tantum peccatum erit: ſic vnum tantum peccatum committit ille, qui ab excommunicato non tolerato & petit, & accipit ſacramentum, cum illa petitio ordinetur ad receptionem, ſic etiam ipſe ſacerdos celebrans in peccato multis modis ac titulis peccat, nempe quod conſecrat in peccato, quod offert illud ſacrificium Deo, quod miniſtrat ſibi ſacramentum actiue & paſſiue, & tamen vnum tantum mortale peccatum committit, quia conſecrare, offerre, miniſtrare, & ſumere, actus ſunt ſubordinati ad rectam receptionem: diuerſa enim peccata quando vna ſubordinantur alijs, non diſtinguunt varia numero peccata, ſed omnia coaleſcunt in vno vt docet D. Thom. 1. 2. *q.* 72. *art.* 6. Caiet. *ibi ad* 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *a.* 4. Henr. *l.* 2. *de pœnit. c.* 5. *n* 6. Medina 2. 2 *q.* 109. *a.* 4. §. *Tandem. concl.* 3. 25.

An poſſimus Miſſam licite audire & petere à Sacerdote irregulari, ſuſpenſo, interdicto, & notorio cōcubinario, & an ab eo quē ſcimus eſſe in peccato.

SVMMARIVM.

An à Sacerdote irregulari licite poſſimus Miſſam audire & petere. *nu.* 26.

Quid ſi prius in excommunicationem incidit, & de ea nominatim fuit declaratus. *num.* 27.

Si irregularitati adnexa erat excōmunicatio & per ſententiam iudicis de irregularitate fuit dānatus: huiuſmodi irregularē tanquam nominatim excommunicatū vitandū eſſe docet prima ſententia. *num.* 28.

Secunda negat niſi de excommunicationis adnexa incurſione fiat expreſſa mentio. *num.* 29.

Prima eſt communior. *ibid.*

Irregularis dum eſt irregularis, nunquā poteſt Miſſas licite celebrare, aut ſacramenta miniſtrare & ideo nec Miſſas nec ſacramēta licite ab eo petere poſſumus, poſſumus tamē ab eo audire, & cum eo aſſiſtere, niſi nominatim denūciatus ſit de excommunicatione *n.* 30. *&* 26.

Denunciatio excommunicationis incurſa poteſt fieri per ordinarium ipſius excommunicati, etiamſi ipſe illum non excommunicauerit, modo excommunicatio ſit à iure, non tamen ab homine. *numero* 31.

Si Sa-

Digitized by Google

Si Sacerdos hominem ſæcularem occidat, affirmant quidam illicitum eſſe illius Miſſam audire, & cum eo Miſſa, ac aliis diuinis officiis aſſiſtere, illicitum etiam eſſe Miſſam ab eo petere. num. 32.

Vera ſententia docet, non poſſe nos licite illius Miſſam petere, poſſe tamen illam ab eo audire, modo illam non petamus, & cum eo ſimul Miſſis ac aliis diuinis officiis intereſſe, num. 33.

Quid de ſacramentorum adminiſtratione. ibid.

Satisfit obiectioni pro prima parte facta num. 34.

De ſuſpenſis ab officio & ordine per ſententiam iudicis, prima ſententia docet eos omnino eſſe vitandos, & peccare mortaliter non ſolum qui ab eis Miſſas aut ſacramenta petunt, ſed etiam qui cum eis Miſſis ſimul ac aliis officiis diuinis aſſiſtunt. num. 35.

Et quid ſi ſacramenta recipiant. ibid.

Verior opinio docet poſſe nos licite eorum Miſſas audire, & ſacramenta ſuſcipere, excepto ſacramento Pœnitentiæ, & cum eis licite & Miſſis, & diuinis aſſiſtere: non poſſe tamen licite aut Miſſas aut ſacramenta ab eis petere. numero 36.

Quid ſi prius nominatim ſint denominati de aliqua excommunicatione incurſa. ibid.

Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis. numero 37.

Suſpenſus ab officio per ſententiam iudicis ſimpliciter eſt ſuſpenſus ab omni ordine, & non poteſt exercere valide actum iuriſdictionis, vnde nec poteſt valide confeſſiones audire, & qui vtitur licentia, ad confitendum obtenta à ſic ſuſpenſo, & lethaliter peccat, & confeſſiones ſunt nullæ numer. 38.

Qui inducit ſuſpenſum ab officio per iudicis ſententiam ad exercendum actum ordinis ac officij à quo eſt ſuſpenſus, peccat mortaliter, non tamen pœnam aliquam, aut excommunicationem, nec etiam minorem incurrit. num. 39.

A ſuſpenſo dum eſt toleratus, & non eſt per ſententiam iudicis damnatus, licite poſſumus Miſſas, & ſacramenta, etiam Pœnitentiæ, petere, recipere, & audire, & illi licite hæc omnia ad noſtram tantum petitionem præſtare poſſunt. num. 40.

A Sacerdote interdicto ſi prius fuit de aliqua excommunicatione declaratus, nec Miſſas nec ſacramenta, etiam licite petere, recipere, aut audire poſſumus. n. 41.

Quid ſi nulla incurſa excommunicatione, aut de illa non declaratus ab Eccleſiæ ingreſſu interdicatur ibid.

Extra Eccleſiam licite poſſumus ſacramenta ab eo & Miſſas petere & audire. ibid.

Quid intra illam. ibid.

Notorius concubinarius ac fornicator ſunt ipſo iure ſuſpenſi in quadam opinione. numer. 42.

Qui ſint. num. 43. & 44.

In tali notoreitate non indigent declaratoria ſententia. num. 44.

Licet de conſuetudine indigeant. ibid.

An ab illis licite poſſimus Miſſas & ſacramenta petere, & recipere. num. 45.

Explicantur capita veſtra, & quæſitum, de cohabitat. cler. & mulierum. num. 46. & 47.

Secunda ſententia probabilior docet notorios concubinarios non eſſe hodie ipſo iure ſuſpenſos, ſed à iudice ſuſpendendos, neque eſſe irregulares, ſi in eo peccato celebrent, ante declaratoriam ſententiam ſuſpenſionis. num. 48. & 49.

An à notoriis concubinariis ac aliis publicis peccatoribus poſſimus Miſſas ac ſacramenta licite petere, audire, & recipere. num. 50. & 53.

Duplex eſt degradatio, altera verbalis, altera realis. num. 52. *quæ illæ ſint.* ibid.

An à degradatis poſſimus licite Miſſas & ſacramenta petere. num. 52.

An poſſimus ab excommunicato non tolerato licite Euchariſtiam & confeſſionem petere & accipere in extrema neceſſitate & articulo mortis, vide præceptum de Euchariſtia. lib. 3. cap. 1. num. 17.

DVbium eſt an à Sacerdote irregulari Miſſam 26.
licite poſſimus petere & audire, etiam præſentibus aliis Sacerdotibus, ſiue ſit parochus, ſiue non parochus: & quidem irregularitas dupliciter incurri poteſt, vel ante publicam declarationem alicuius excommunicationis incurſæ, vel poſt illam. v. c. excommunicatur Sacerdos ipſo facto, niſi coram iudice compareat tali die: noluit comparere, nec vllam legitimam cauſam excuſationis habuit, is excommunicationem contraxit, & ſi interim celebret, irregularis fit, quia in excommunicatione, celebrat. Et quidem ab huiuſmodi Sacerdote, qui iam irregularis factus eſt miniſtrando in excommunicatione, ſi nullũ aliud impedimentum ex parte illius obſtet, poſſumus Miſſam audire, non tamen petere: poſſumus etiam cum eo Miſſis ſimul ac aliis diuinis officiis intereſſe, quia adhuc non eſt vitandus, & irregularitas addita, non reddit illum vitandum ſiue ſit ſecreta, ſiue publica, cum non ſit cenſura, & ſolum is effectus cenſuræ excommunicationis tribuatur, vnde non abſoluitur, ſed diſpenſatur, vt ſuppono ex communiſſima opinione in materia de cenſuris. Dixi, audire & non petere, quia cum is in ea circumſtantia mortaliter peccet, celebrando ad petitionem noſtram non quidem ratione cenſuræ, ſed ratione irregularitatis quam incurrit, illa quidem petitio tunc, moraliter loquendo, inductio erit ad peccatum, ac proinde peccatum, ac proinde peccatum mortale, niſi ignorantia excuſet.

Si autem à iudice publice & nominatim denun- 27.
ciatum fuit huiuſmodi Sacerdotem excommunicationem incurriſſe, & poſt eam denunciationem, irregularitatem ex celebratione contraxit, nec illius Miſſam audire, nec cum illo Miſſæ ſimul, ac aliis diuinis officiis intereſſe licite poſſumus, iuxta ea quæ diximus num. 15. & 16. cum iam ſit vitandus, vt ex ſuperioribus conſtat.

Sed quid ſi de irregularitate per ſententiam iu- 28.
dicis aliquis fuerit condemnatus ante denunciationem excommunicationis incurſæ, poteſt n. id non ſemel contingere. ſi v. c. excommunicatus iure vel ab homine cum excommunicatione celebret, & de irregularitate accuſetur, ac condẽnetur. Quid igitur tunc de iſto irregulari per ſententiam iudicis damnato dicendum eſt? Reſpon. in eo caſu bipartitam eſſe ſententiam: prima docet huiuſmodi irregularem vitandum eſſe in diuinis, ac proinde ex vi cenſuræ etiamſi nullum aliud impedimentum obſtet, nec Miſſæ aut diuinis officiis ſimul cum illo intereſſe, imo nec etiã in humanis cum illo communicandum nobis eſſe, cum pro excommunicato vitando ſit omnino reputandus. Fundamentum illius eſt, quia in eo caſu crimen irregularitatis ſupponit cenſuram excommunicationis, & excommunicatio eſt adnexa crimini, quando autem excommunicatio eſt adnexa crimini, ſufficit, vt quis vitandus ſit quod per ſententiam iudicis de crimine condemnetur, nam illa condemnatio nominatæ perſonæ æquipollet declarationi cenſuræ incurſæ: ſic ſi

index per ſententiã Petrum de hæreſi condẽnet, vitãdus eſt, licet in ea ſententia iudex nõ declaret illũ incurriſſe excõmunicationem hæreſi adnexã, quia eo ipſo quod ille per ſententiam in iudicio nominatim condemnatur de crimine cui excommunicatio eſt adnexa, cenſetur de excommunicatione nominatim declarari, quæ ſententia eſt hodie communis, eam docet Gutierres *lib. 1. qq. canon. cap. 1. num.* 8. *fol.* 13. *col.* 1. Sotus *in 4. diſt.* 2. *quæſt.* 5. *artic.* 6. *pag* 106 Rodriq. *in bulla* § 9. *num* 28. Henriq *lib.* 13. *de excom cap* 5. *num.* 5. Soar. *tomo* 5. *de cenſuris diſp.* 9. *ſect.* 2. *num* 10. Auila 2. *part. cap.* 6. *diſtinct.* 2. *dub.* 3. § *ſed eſt*, & dicit probabiliſſimam Sanicus *lib.* 2 *Decalogi. cap.* 9. *num.* 4. & Petrus Sotus *de exc lect.* 4. § *iam vero.* Medina *Cod. de confeſſ. quæſt. de confeſſ excommunicato ſcienter facta.* §. *per hac patet*, & in terminis expreſſis id docet Henriq. citatus *num.* 5. *littera* K. ibi, *à parocho irregulari quando non eſt per notoriam ſententiam damnatus de irregularitate, licitum eſt ſubdito petere & recipere ſacramenta & abſolutionem.* hæc ille. Ergo ſi fuerit damnatus, non licebit, & quamuis ille loquatur ſolum de parocho, tamen iam probauimus num. 19. idem dicendum eſſe, de quocumque Sacerdote parocho non parocho, parato, non parato, quia priuilegium extrauagantis Martini Quinti ampliſſimum eſt, & ſicut nullum Sacerdotem vitandum præcipit ante denunciationem, ita omnes vitandos præcipit poſtquam ſunt nominatim denunciati.

29. Secunda ſententia negat huiuſmodi irregularem condemnatum per ſententiam iudicis de irregularitate vitandum eſſe, quantumuis crimen irregularitatis adnexam habeat excommunicationem, & conſequenter docet licitum eſſe Miſſas audire ab eo irregulari, & cum eo & Miſſis & aliis diuinis intereſſe, & ſacramenta ab eo recipere, quia reputandus eſt pro Sacerdote non vitando, non cenſetur enim aliquis nominatim declaratus de excommunicatione, niſi expreſſe declaretur illum incurriſſe cenſuram, non enim ſufficit per ſententiam declarare illum incurriſſe crimen cui eſt adnexa cenſura, cum tunc non declaretur de ipſa cenſura, directe & expreſſe, ſed remote; & per quandam conſequentiam: ita docet Graphis *deciſ. aur. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 5. Nauarr *in miſcellaneo num.* 47. *& tract. de orat. num.* 2. & Sanicus *in præcedenti* allegatus, qui ait id ſibi videri dicendum, etiamſi reus condemnetur à iudice de hæreſi, & etiamſi in ſententia declaret illum incurriſſe omnes cenſuras & pœnas irregularitati adnexas, quia adhuc multi neſciunt illum incurriſſe excommunicationem: ego in primam ſententiam inclino, quamuis fatear iſtam eſſe pro-
30. babilem, & conſcientijs fauorabiliorem.

Dixi, Miſſas audire, & cum eo illis aſſiſtere, atque alijs diuinis officijs intereſſe, & ſacramenta recipere, non tamen illas aut ſacramenta ab eo petere, quia dum eſt irregularis, nunquam id licite, & abſque peccato mortali poterit efficere, ac proinde illicitum erit; eum per petitionem inducere ad peccandum, quamuis paratus ſit ad faciendum, cum ea petitio moraliter loquendo, ſit quædam inductio. Dices licite poſſe fideles petere vſuras ab vſurario parato ad redimendam propriam vexationem vrgente neceſſitate; ergo etiam & petere Miſſas & ſacramenta ab irregulari parato ad ipſam faciendum? Reſpondeo negando ſequelam, nam vſurarius poteſt facere illum actum præſtandi pecunias licite & illicite; cum in manu ſua ſit illas dare vel non dare ſub vſuris, & ſibi imputet peccatum cum abſque illo dare poſſit: at vero ſuppoſito impedimento irregularitatis, non eſt in manu irregularis, facere illum actum licite, vnde eſt diuerſa ratio, & ſic nunquam nobis erit licitum durante eo impedimento Miſſas aut ſacramenta ab eo petere, cum illa non poſſit idipſum licite efficere: licitum tamen nobis erit illas ab illo audire ſublato ſcandalo, & ſacramenta ab eo recipere, modo non careat iuriſdictione ad ea miniſtranda, cum illum ad id nullo modo inducamus, ſed ſuppoſito peccato & malitia illius, bonum actum exerceamus.

Sæpe repetitum manet, neceſſe eſſe præcede- 31.
re denunciationem, ac declarationem nominatam excommunicationis incurſæ, vt quis vitandas excommunicatus cenſeatur? ſciendum tamen eſt huiuſmodi denunciationem poſſe fieri per ordinarium ipſius excommunicati, etiamſi ipſe ordinarius illum non excommunicauerit, vt docent Abbas & Innocentius *in cap. paſtoralis.* §. *verum. de appellat. fine: & in cap. iure* 11. *quæſt.* 3. *& argumento cap. primi de treuga & pace.* Quod tamen bene limitat Decius *in dicto* §. *verum. col.* 4. *verſ. extra gloſſam*, quando quis incidiſſet in excommunicationem à iure, non autem ab homine, quia tunc non poteſt denunciari niſi ab eo ordinario, à quo fuit excommunicatus, quoniam cauſa per vnum incepta, non poteſt abſque cauſa per alium perfici. & cap. de treuga & pace, reſpondet, illud loqui expreſſe de eo ordinario, qui excommunicauit, Toletus vero *lib.* 1. *Summa cap.* 12. *num.* 3. vtramque refert opinionem Decij & Abbatis, ſed in nulla interponit ſuum iudicium; videtur tamen ſententiam Decij approbare, quia illam vltimo loco ponit, & non reprobat.

Sed quid ſi Sacerdos, mulierem, vel hominem 32.
mere ſæcularem carentem omni ordine clericali occidat, & poſtea per ſententiam iudicis de irregularitate condemnetur, poſſumuſne illius Miſſam licite audire, aut communicare cum eo in diuinis? Certe Henriquez *libr.* 13. *de excommunicatione cap.* 5. *numer.* 5. affirmat illicitum eſſe illius Miſſam audire, & cum illo Miſſæ intereſſe, aut aliis diuinis officiis, aut illam ab eo petere, & idipſum videtur tenere Sanicus *lib.* 3. *de matr. diſp.* 21. *num.* 43. ibi enim loquens de euitatione excommunicatorum dicit, teneri nos vitare excommunicatum denunciatum, & illius acta eſſe nulla ſi iudex ſit. addit tamen poſtea: *& idem dicendum eſt de eo qui condemnatus eſt de irregularitate. ſuſpenſione, & interdicto per ſententiam iudicis.* idem etiam videtur tenere Nauarr. *in capite primo. de pœnit. diſtinctione* 6. § *laboret. numer.* 181. & fundamentum illorum eſſe poteſt, quia irregularis ſuſpenſus eſt ordine clericali, & cum ſuſpenſio ſit cenſura, & ille per eam ſententiam declaratus ſit, inde fit, vt neceſſario vitandus ſit in communicatione in diuinis.

Dicendum tamen eſt in humanis nunquam 33.
eſſe vitandum, quia ea vitatio non eſt in vſu, in diuinis vero non omni ex parte eſſe vitandum, & ſic licite poſſe nos illius Miſſam audire ſublato ſcandalo, & cum illo Miſſæ, ac aliis diuinis officiis intereſſe, non tamen illam ab eo petere, nec ſacramenta, quia id erit illum inducere ad peccatum, cum inducamus ad actum quem

Digitized by Google

quem ſine peccato exercere nequit. ita videtur ſentire Soarius *tomo quinto de cenſuris diſputatione 26. ſectione 2. numero 7.* Auila 3. *parte diſputatione 2. dubio 4.* & Saytus *libro 4. de cenſuris capite 11. num. 7.* vbi docet de ſe non videri peccatum commiti ab eo, qui à ſuſpenſo ab officio, & ordine Miſſam audit, aut cum illo ſimul diuinis officiis intereſt, & idipſum loquens de ſuſpenſo per ſententiam iudicis docet Henriquez *dicto libro 13. de excommunicatione capite 5. numero 5.* & quamuis huiuſmodi Doctores loquantur de ſuſpenſo ab officio, vel ordine per ſententiam iudicis, & non de irregulari, tamen eadem videtur ratio de irregulari, atque ſuſpenſo. Primo, quia nullo iure probatur talis vitatio in diuinis cum irregulari: ſolum ergo nobis prohibetur per ſententiam declaratoriam irregularitatis, communicatio, & priuatio in diuinis cum irregulari, in malo vſu ordinum à quibus ſuſpenſus eſt poſt ipſam ſententiam declaratoriam prædictæ irregularitatis: Secundo, quia irregularitas non eſt cenſura: at effectus vitiationis eſt proprius cenſuræ, ſed eſt inhabilitas quædam inducta à iure canonico: ergo ex vi irregularitatis præciſe, in nullo tenemur vitare irregularem: ſolum ergo eum tenemur vitare, tamquam ſuſpenſum ab officio, de quo ſtatim dicemus num. 37.

54. Oppones ſequi inde poſſe nos licite prædictos irregulares inuitare ad Miſſarum celebrationem, & ſacramentorum adminiſtrationem, idque ab illis petere, nam ex vi extrauagantis Martini V. *Ad euitanda*, ſolum excommunicatos nominatim declaratos tenemur in his rebus euitare: illi autem nunquam fuerunt nominatim de aliqua excommunicatione declarati. Reſpondeo, quamuis id verum ſit ex vi cenſuræ, tamen aliunde obſtare impedimentum irregularitatis, & ſuſpenſionis inductæ ob irregularitatem, quo minus illi poſſint Miſſas licite celebrare, & ſacramenta miniſtrare. & ideo nobis non licere Miſſas, aut ſacramenta ab illis petere, cum ea petitio ſit quædam moralis inductio ad peccatum, moraliter loquendo: licite tamen poſſumus illorum Miſſas audire, cum ſuppoſito eorum peccato, ad quod nullo modo illos inducimus, aut trahimus, bonum actum exerceamus: quod intelligendum eſt modo abſit ſcandalum.

55. De ſuſpenſis ab officio, & ordine per ſententiam iudicis, bipartita eſt opinio. Prima aſſerit huiuſmodi ſuſpenſos in diuinis eſſe vitandos: & peccare mortaliter eos, qui illorũ Miſſas audiunt aut ab illis ſacramenta petunt, vel diuinis officiis aſſiſtunt, & qui communicant cum illis in actu in quo ſunt ſuſpenſi. ita docet Toletus *l. 1. de cenſ. in Summa. c. 45. verſ. tertius.* Nau. *in man. Lat. c. 27. n. 163. & c. 1. de pœnit. & remiſſ. diſt. 6. §. laboret. n. 181.* & Sanc. *l. 3. de matr. diſp. 21. num. 43.* & Viuald. *in Cand. aureo tit. de ſuſpenſis. num. 170.* & Philiarchus *de officio Sacerdotis 1. part. libro 4. capite 2.* & Ledeſma 2. 4. *quæſtione 26. articulo 2. in tractatu de ſuſpenſione, fine.* Fundamentum illorum eſt, quia per hanc communicationem, notabilis ſit iniuria nõ ſolum ipſi cenſuræ ſuſpenſionis, ſed etiam iudici illam imponenti, declarantique, ac ſacramento: deinde, quia ille qui cum excommunicato nominatim denunciato communicat in diuinis, mortaliter quidem peccat, vt omnes fatentur: ergo, & ille qui cum ſuſpenſo nominatim declarato etiam communicat, grauiter peccabit, par enim vtrobique videtur ratio, cum ſuſpenſio cenſura etiam ſit, & ſententia iudicis declaratoria ſuſpenſionis, quædam ſit in iure illius contractionis, ſeu incurſionis declaratio.

Dicendum tamen eſt de huiuſmodi ſuſpenſis id, quod diximus de irregularibus: poſſe ſcilicet nos illorum Miſſas licite audire, & ſacramenta ſuſcipere, quæ non requirunt iuriſdictionem, vt Euchariſtiam, Baptiſmum, confirmationem, &c. non tamen confeſſionem, & poſſe etiam cum eis Miſſis ſimul ac aliis diuinis officiis intereſſe, dum modo ante ſuſpenſionem nullam excommunicationis cenſuram incurrant, de qua ſint declarati: nunquam tamen poſſe nos licite huiuſmodi ſacramenta, aut Miſſas ab illis petere, durante eo ſuſpenſionis impedimento. Ratio eſt, quia licet ſuſpenſio ſit cenſura, nullibi tamen in iure huiuſmodi vitationis effectus in diuinis, aut humanis tribuitur ſuſpenſioni, ſed eſt proprius effectus ſolius cenſuræ excommunicationis, vt expreſſe docet Soarius cum reliquis ſtatim allegandis: vnde proprius & peculiaris effectus excommunicationis, non eſt tribuendus ſuſpenſioni, & ideo per ſuſpenſionem declaratam à iudice, ſolum nobis prohibetur illa participatio, & communicatio cũ ſuſpenſis, quæ eſt cooperatio cum illis in malo vſu ſuſpenſionis, ſeu ordinis, & officij à quo ſunt ſuſpenſi. nam hæc ſola communicatio cum illis, ſuppoſita ſuſpenſione, & prohibitione, eſt intrinſece mala, cum potius dicenda ſit quædam inductio ad peccatum, quam quædam participatio, aut communicatio. ita docet expreſſe Soar. *to. 5. de cenſ. diſp. 26. ſect. 2. n. 7. fol. mihi 684. col. 1. fine.* Auila 3. *part. de cenſ. diſp. 2. dub. 4.* Henriq. *l. 13. de excommun. c. 5. n. 5.* Saytus *l. 4. de cenſ. c. 11. num. 7.* Abbas *in cap. intelleximus, de iudic. & in cap venerabilis de ſentent. excomm.* quem citat Soarius loco allegaro, & Garcia *de beneficiis 7. part. capite 14. nu. 36. col. 2. fol. 29.* vide numerum 51.

37. Ad fundamentum primæ opinionis reſpondeo nullam iniuriam fieri iudici, ſacramento, aut cẽſuræ ſuſpenſionis, ſi ab ipſo ſuſpenſo Miſſam audiamus, aut ſacramenta ab eo recipiamus, modo tamen neque Miſſam, neque ſacramẽta ab illo petamus, neque etiam illis fiet iniuria, ſi ſimul cũ ipſo ſuſpenſo, Miſſæ, ac aliis diuinis officiis aſſiſtamus, hæc enim vitatio, vt diximus, eſt proprius effectus ſolius cenſuræ excommunicationis: ſolum ergo iniuria fiet, & iudici, & ſuſpenſioni & ſacramentis, & Miſſæ, ac rebus diuinis. ſi hæc ab ipſis ſuſpẽſis per ſentẽtiam iudicis de ſuſpenſione incurſa declarati. petamus: cũ huiuſmodi petitio ſit quædã formalis inductio ad violationẽ ſuſpẽſionis, & præcepti iudicis, vt patet.

58. Notandum vero eſt ſuſpenſum ab officio, eſſe ſimpliciter ſuſpenſum ab omni ordine, & iuriſdictione, ita docet Toletus *lib. 1. Summæ cap. 4. nu. 3.* & ita habet gloſſa *in cap. cum dilectus, de conſuetudine.* & ibi Panormitanus *numero decimo nono.* vbi dicit, *officium* eſſe latum vocabulum: & claudere vtrumque: idem docet etiam Felinus *in cap. Apoſtolicæ, numero 16. de except.* & eſt communiſſima ſententia contra gloſſam canonis *audiuimus, 24. quæſt. 1.* quæ ait per ſuſpenſum ab officio intelligi ſuſpenſum ab ordine, non autem à iuriſdictione. Cum autem ſuſpenſus ab officio, ſit ſuſpenſus ab ordine & iuriſdictione, ſequitur non poſſe ſuſpẽſum ab officio exercere actum iuriſdictionis aut valide, aut licite, & ideo grauiter pec-

care illum exercendo, vnde ſi quis vtatur licentia & approbatione ad audiendas confeſſiones impetrata à ſuſpenſo condemnato, & declarato de ſuſpenſione per ſententiam iudicis, clarum eſt grauiter peccare, niſi ignorantia excuſet & conſequens confeſſiones eſſe nullas, cum ea iuriſdictio nulliter fuerit data, atque conceſſa, & ſic à parte rei data non fuerit, ita docet expreſſe Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſput. 21. num. 9.* & Henriq. *lib 3. de Confirmationis ſacramento capite 13. num. 3. fine,* & hac de re redibit ſermo *lib. 7. cap. 2. numer.* 50. Secus dicendum eſt ſi ſuſpenſus non ſit denunciatus per ſententiam iudicis, quia cum ſit toleratus, valide poteſt actus iuriſdictionis exercere & conſequenter valide etiam licentiam dare, vt late docet Sanc. cum reliquis nu. 36. allegatis,, & cum citandis num. 41.

38. Notandum quoque eſt; licet ſit peccatum graue, & mortale ex ſuo genere, inducere ſuſpenſum per ſententiam iudicis ad exercendum actum ordinis, aut iuriſdictionis, aut officij à quo eſt ſuſpenſus, nullam tamen eſſe pœnam, aut cenſuram à iure ſtatutam, aut impoſitam illis qui ab illo talem actum petunt & cum illo in ea petitione communicát, vnde nec etiam excommunicatio minor ob id incurritur, imo etiamſi quis in crimine criminoſo cum ipſo ſuſpenſo communicet, non propterea incurrit aliquam excommunicationem, aut ſuſpenſionem, quia nullibi in iure lata eſt, ſed tota pœna relinquitur arbitrio iudicis, qui ex grauitate criminis maiorem vel minorem imponet iuxta illius circunſtantias prout iudicauerit. In quo etiam differt hæc cenſura ſuſpenſionis à cenſura excommunicationis, & ratio eſſe poteſt; quia ſuſpenſio non reſpicit per ſe excommunicationis pœnam, ſicut reſpicit illa prohibitio eius rei, quæ præcipitur, aut vetatur ſub excommunicationis pœna, atque cenſura, vt paſſim notant Doctores, & inter illos, id notat ſpecialiter Franciſcus Soarius *num* 8. & Auila, citatus, & ideo concludit Auila, ſuſpenſum per iudicis ſententiam. ſeu, vt ille appellat, vitandum. non poſſe licite induci ad exercendum actum ordinis à quo eſt ſuſpenſus, niſi in caſu extremæ neceſſitatis.

39. A ſuſpenſo autem dum nominatim non eſt per iudicis ſententiam condemnatus, licite poſſumus Miſſas petere, ſacramenta, ſepulturam, & omnia munera ſpiritualia, & etiam confeſſionem, nec ille ſic inductus peccat, nec irregularis efficitur, & valet illius abſolutio à peccatis in confeſſione impenſa, quia adhuc eſt toleratus: ita docet Sancius *libro tertio de matrimonio diſp. 21. numer.* 43. Henriq *lib. 13. de excomm. cap. 3. num. 5. & cap 33. num. 3.* & Toletus *libro ſecundo Summa cap. 45. verſ. Tertiw*, & Sayrus *libro quarto de cenſuris. cap. 11. numero ſecundo & 3.* quidquid Sotus *in 4. diſt. 1. quæſt. 5. art. 6. concl. 8. & diſtin. 8 quæſtio. 3. artic. 3. concluſione* 1. in contrarium inſinuet, exiſtimans extrauagantem Martini Quinti nullam indulgentiam conceſſiſſe in hac re ſuſpenſis, ſed tantum excommunicatis: fallitur enim Sotus, nam neque ſuſpenſis, neque excommunicatis fauere intendit prædicta extrauagans, ſed ſolum conſcientiis timoratis fidelium, & ideo quamdiu excommunicati, & ſuſpenſi, ſunt tolerati, & Miſſas, & ſacramenta, & diuina officia licite poſſunt exercere ad petitionem fidelium, non tamen abſque illa; & hæc noſtra ſententia contra Sotum, euidenter patet ex verbis ipſius extrauagantis Martini V. quam de verbo ad verbum affert Nauar. *in Manuali Latino cap. 27. num.* 35. & ſic habent: *Ad euitanda multa pericula & ſubueniendum conſcientijs timoratis, ſtatuimus, vt nemo poſthac teneatur excommunicationem alicuius in adminiſtrando aut recipiendo ſacramento, aut aliis diuinis officiis ratione alicuius ſententia, aut cenſura Eccleſiaſtica, aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine vel à iure vitare, &c. Si illa talis ſententia. prohibitio, ſuſpenſio, aut cenſura, non fuerit promulgata, aut denunciata ſpecialiter, aut expreſſe contrà aliquam perſonam à iudice.*

De Sacerdote interdicto an ab illo poſſimus licite Miſſas audire & illas ab eo petere, & ſacramenta, & cum eo & Miſſis & diuinis officiis intereſſe in Eccleſia, facilis eſt reſpõſio; nam ſi poſt aliquam contractionem excommunicationis, de qua fuit prius nominatim declaratus, vel ei, vel propter eum poſitum fuit interdictum perſonale locale, vel deambulatorium, clarum eſt, illum eſſe omnino vitandum tam in diuinis, quam in humanis tanquam publicum & nominatim declaratum excommunicatum: ſi autem nulla præcedat declaratio incurſionis alicuius cenſuræ excommunicationis, & à fortiori etiam, ſi nulla præcedat incurſio, ac contractio excommunicationis ſi aliquis Sacerdos interdicatur, ac ſuſpendatur ab ingreſſu Eccleſiæ, tunc quidem huiuſmodi Sacerdos interdictus priuatur poteſtate exercendi ordinem in ipſa Eccleſia, priuatur etiam poteſtate audiendi diuina in Eccleſia, & ſepultura Eccleſiaſtica ſi moriatur: vt docet Toletus *lib. 1. Summa, cap. 45. num. 5. §. ſeptima.* Syluest. *verbo Suſpenſio.* §. 1. Anchar. Geminianus & alij quos citat Toletus & Abbas *in cap ſacro, de ſentent. excom. num.* 10. non tamen priuatur poteſtate exercendi actus iuriſdictionis, aut audiendi confeſſiones, aut eligendi, aut celebrandi extra Eccleſiam, vt notant Abbas & Toletus allegati: nec priuatur poteſtate orandi in Eccleſia eo tempore quo ibi diuina officia non dicuntur, nec poteſtate tranſeundi per eam, ſecundum Caldrinum ac Geminianum, quos refert ac ſequi videtur Toletus, nec percipiendi ſacramenta extra Eccleſiam, vt teſtatur Syluest. citatus; vnde patet extra Eccleſiam poſſe nos ab illo Miſſam petere, & audire, & cum illo in oratoriis domeſticis Miſſis ſimul intereſſe, & ſacramenta recipere. Si tamen ille Miſſam in Eccleſia dicat, aut alijs diuinis officiis interſit, poſſumus licite ſublato ſcandalo illius Miſſam audire, & cum illo diuinis officijs intereſſe ac ſacrificijs, dummodo auctoritatem peccato illius non demus: raro autem ea auctoritas non dabitur à perſonis grauibus, & prudentibus, ratio eſt; quia huiuſmodi ſic interdictum nunquam tenemur vitare tanquã excommunicatum publicum, ac nominatim declaratum, vt patet. 40.

De clerico notorio concubinario, aut fornicatore, eſt dubium an ab illo poſſimus Miſſas licite petere & audire, & alia ſacramenta recipere, & iisdem Miſſis aliiſque officiis diuinis ſimul cum eo in Eccleſia intereſſe? Notandum ergo eſt primo de huiuſmodi concubinarijs ac notorijs fornicatoribus duplicem eſſe opinionem: prima docet notorios concubinarios eſſe ipſo iure ſuſpenſos, & irregulares fieri. ſi in eadem ſuſpenſione celebrent. ita docet Toletus *lib. 1. Summa cap. 47. num. 1.* Syl. *verbo Concubinarius.* §. 1. Nauarrus *in manuali Latino capite 47. num. 76. verſ. decimo-* 41.

quinto

quinto peccat, & Bernardus Diaz *capite* 33. *apud* Salzedum: Panorm. *in c. veſtra, de cohab. cler. & mulier.* Iulius Clarus. § *Fornicatio numer* 4. *& libro quinto quaeſt.* 75. *num.* 3. Maiolus *lib.* 3 *de irregul. lib.* 5. *cap.* 37. Fumus *verbo Concubinarius numero* 5. & verbo *Clericus num.* 13. Viuald. *in candelabro aureo, titulo de ſuſpenſione num.* 19. Vega *in Summa ſecunda part. cap.* 108. *caſu.* 3. Azor. *lib.* 6. *ca.* 7. *q* 5. Rebuffus *in concord. tit. de publicis concubin.* 1. 3. *& 9. pœna.* Villadiego *de irregul. cap.* 3. *n.* 15. Guido Papæ *deciſ.* 558. Ludou. Lopez *inſtr. conſc. p.* 2. *c.* 23. *&* 31. qui ait procedere etiam quoad Sacerdotes, Diaconos, & ſubdiaconos; in cleris enim minoribus dicit non inueniri ius in quo ea prædicta ſuſpenſio fundetur. Probatur primo ex cap. *veſtra, de cohabit. cler. & mulier.* & cap. *quaeſitum, eodem titulo.* vbi dicitur huiuſmodi concubinarios eſſe ſuſpenſos, & quoad ſe, & quoad alios. Probatur ſecundo ex declarat. Cardinal. Concilij Tridentini *ſuper capite* 14. *ſeſſione* 25. *de reform.* quæ ita ait: *Clerici concubinarij notorii, ſunt enim hodie ipſo iure, ſuſpenſi à diuinis, prout in veteri iure ſunt.* Probatur tertio, quia prædictum Concilium Trident. *dicta ſeſſ.* 25. *cap.* 14. non imminuit nec extenuat, ſed innouat, auget & aggrauat pœnas à iure contra hos clericos concubinarios notorios, ac fornicarios ſtatutas.

43. Quis ſit notorius concubinarius.

Notorius autem concubinarius, vt explicatur in prædicto cap. quæſitum, eſt ille cuius delictum eſt notum per confeſſionem factam in iudicio, aut per ſententiam, aut legitimam teſtium depoſitionem, aut per eam facti euidentiam, quæ nulla poſſit tergiuerſatione celari. Exemplum ponit Toletus *libro* 1. *Summa cap.* 47. *numer.* 1. & Sylu. *verbo Concubinarius num.* 1. & Abbas *in cap. veſtra nu.* 7. *de cohab. cler. & mulier.* in clerico qui retinet concubinam domi, vt vxorem, ita vt etiam ipſe non audeat diffiteri, ſiue ea ſit ſoluta, ſiue coniugata.

44. Et in tali notoreitate non requiritur citatio, monitio, aut declaratoria ſententia; vt docet Toletus *dicto lib.* 1. *Summa cap.* 47. *num.* 1. Syluester *verbo Concubinarius num.* 3. & reliqui pene omnes num. 42. citati. & Couar. *in Clement. Si furioſas* 1. *p.* §. *fol.* 581. vbi in hanc ſententiam vehementer inclinat, licet eam duram appellet, licet de conſuetudine ex abundanti ea monitio fiat. Fornicator autem publicus eſt ille iuxta hos Doctores, & ſpeciatim iuxta Toletum, qui vagatur abutens hac vel illa, & quantum ad ſuſpenſionis pœnam eadem iuxta Doctores omnes citatos eſt ratio vtriuſque, pares enim ſunt in illia: vt claret etiam ex iuribus allegatis.

Quis ſit fornicator publicus.

45. Et in hac opinione, quę eſt eſt valde probabilis imo communior, idē de huiuſmodi clericis notorie concubinariis ac fornicatoribus dicēdum eſt, atque de aliis ſuſpenſis declaratis, poſſe ſcilicet nos eorum Miſſas audire, & ſacramenta ab eis recipere quę non requirant iuriſdictionem, excepta pœnitentia, quæ illam requirit, & poſſe etiam ſimul cum illis Miſſis, ac aliis diuinis officiis intereſſe, non tamen poſſe licite Miſſas, aut ſacramenta ab eis petere, cum hoc ſit illos inducere ad peccatum & ſic præter hanc petitionem nullum peccatum eſt communicare in diuinis aut humanis, nec etiam veniale cum huiuſmodi clericis notorie concubinariis aut fornicariis.

46. Dices, illi notorie ſunt ſuſpenſi, & vt declarentur de hac cenſura ſuſpenſionis non indigent declaratoria ſententia iudicis, vt docet hæc ſententia, & dictum manet num. 44. ergo vitandi ſunt, quemadmodum & alij publici, ac notorij cenſurati nominatim declarati. Reſpondeo, non egere declaratoria ſententia vt incurrant ſuſpenſionis cenſuram: imo neque etiam poſt declaratoriam ſententiam ipſius ſuſpenſionis vitādi ſunt in diuinis aut humanis, præterquam in petitione Sacramentorum, Miſſarum, aut aliorum officiorum diuinorum, iuxta ea quæ diximus num. 36 ad quem locum te remittimus, vbi probauimus vitationem eſſe proprium effectum cenſuræ excommunicationis, & ſoliūs excommunicationis & nō eſſe tribuendam ſuſpenſioni, quia nullibi in iure illi tribuitur, & ideo non eſſe vitandos huiuſmodi ſuſpenſos vel à iure, vel ab homine, etiam poſt ſententiā declaratoriam ſuſpenſionis, neque in diuinis, neq; in humanis, niſi præcedat excommunicatio, de qua ſint nominatim declarati: non poſſe nos tamen ab illis Miſſas aut ſacramenta, aut alia diuina officia petere, quia cum ſuppoſito eo impedimento non poſſint illi hæc licite præſtare, nec nos etiam licite illa ab eis petere, cum ea petitio ſit tunc in ea circumſtantia, inductio ad peccatum.

Neque obſtant cap. *veſtra*, & cap. *quaeſitum de cohabitat. cler. & mulierum.* vbi de huiuſmodi notorijs concubinarijs & fornicatoribus dicitur eſſe ſuſpenſos, quoad ſe & quoad alios: nam ideo ſunt ſuſpenſi quoad ſe quia licite durante eo impedimento celebrare non poſſunt, aut ſacramenta adminiſtrare: ideo quoad alios, quia alij hæc ab illis licite petere non poſſunt, cum ea petitio ſit quædam moralis inductio ad peccatum: iuxta ea quę diximus numero 36, & hæc eſt verior interpretatio, quam illa, quam aſſignat Garcia *de benefic.* 7. *part. cap.* 14. *num.* 30. *fol.* 79. *col.* 1. vbi ait dici ſuſpenſos quoad alios, quia alij prohibentur ab eis audire diuina: iam enim id refutauimus num. 35. ſequitur enim Garcia opinionem numero 35. poſitam, quam non ſequimur, cum nullibi in iure talis vitatio inueniatur expreſſa, & ſit effectus proprius ſolius cenſuræ excommunicationis, non ſuſpenſionis. 47.

Secunda ſententia probabilior docet notorios concubinarios, & fornicatores, non eſſe hodie ipſo iure ſuſpenſos, & ideo neque incurrere irregularitatem ſi celebrent in eo peccato, eſſe tamen ſuſpendendos à iudice, & quia vel non extant iura expreſſa, quæ ſuſpenſionem ipſo iure importent, vel ſi aliqua extare videntur, ea iam ſint vſu & conſuetudine abrogata, & hanc ſententiam ſequitur Soarius *tomo quinto de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 4. *à numero* 4 & præcipue *numero* 10. *& tomo* 3. *de ſacramen. diſput.* 18. *ſect.* 1. §. *ſecundo, littera* C. Sayrus *de cenſuris libro* 4. *capite* 16. *numero* 24. Auila 3. *p. diſputat.* 5. *dubio* 2. Garcia *de benefic.* 7. *part. cap.* 14. *numero* 32. *fol.* 79. *col.* 1. Sotus *in* 4. *diſtinction.* 1. *quaeſt.* 5. *artic.* 6. circa ſecundum argumentum D. Thomæ. *& diſtinct.* 13. *quaeſtione* 1. *articulo* 9. Rod. *in Summa tomo* 2. *cap.* 67. *num.* 1. Medina *in Summa libro* 1. *cap.* 11. §. 8. Vega 2. *parte Summa. capit.* 108. *caſu* 5. Henriquez *libro* 9. *de excommun. capite* 25. §. 13. *ad marginem litera* S. *& libro* 13. *capite* 5. §. 13. *in fine & c.* 31. §. 3. *ad marginem litera* P. & Oldradus *conſil.* 288. *num. primo.* & Innocentius *in cap. ſi celebrat, de cler. excommun. miniſtr. numero tertio.* & Archidiaconus *in cap.* 1. *de re iud. in* 6. & Imola *in cap. ſicut, de cohabitat. cleric. & mulierum. columna* 1. *in fine.* hi enim Canoniſtæ contendunt 48. Secunda ſententia.

talem

talem ſuſpenſionem ipſo iure, non eſſe iure expreſſam, de quo etiam dubitat Soar. allegatus: Garcia, Henriquez & Auila locis allegatis, & id efficaciter probant ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 14. *de refor.* vbi loquens de clericis concubinarijs, ait quod præmiſſa monitione ſint ſuſpendendi. & *ſeſſ.* 21. *cap.* 6. renouans pœnas iuris ſolum iubet concubinarios puniri per iudicem. Reſpondent tamen auctores contrariæ opinionis Concilium locis citatis non loqui in particulari de clericis notorijs concubinarijs, aut fornicatoribus, ſed de alijs clericis concubinariis proponendo pœnas illis imponendas pro 1. 2. & 3. vice, & quod pro prima puniantur pœnis iure canonico impoſitis. Quidquid tamen ſit de hoc, reuera prædicta ſuſpenſio ipſo iure non videtur eſſe in vſu, vt recte docent prædicti auctores & iura ac ſtatuta, ſicut vſu confirmantur, ita contrario vſu antiquantur. Quamuis Ludou. Lopez *tomo* 2. *cap.* 31. optime doceat dubium eſſe an in omnibus prouinciis ſit antiquata huiuſmodi ſuſpenſio, & ideo ſtãdum eſſe vſui prouinciæ.

49. Et præter talem ſuſpenſionem ipſo facto non eſſe iure expreſſam, docet Couar. *in Clem. Si furioſus* 1. *p.* §. 1. *num.* 5. Gutierres *lib.* 1. *q. can. cap.* 7. *num.* 85. Vela *de pœn. delict. cap.* 6. *verſu, ſed eorum ſententiam.* & Vgolinus *de irregul. cap.* 43. §. 3. Et ad declarationem Cardinalium, quæ vehementer obſtare videtur, reſpondet Garcia *de beneficiis* 7. *p. cap.* 14. *num.* 35. *fol.* 79. *col.* 2. Illuſtriſſimos Cardinales loquutos fuiſſe de iure, quia ſecuti ſunt primam ſententiam, quæ aſſerit huiuſmodi ſuſpenſionem ipſo facto, eſſe iure expreſſam, quod non tollit conſuetudinem, ſi qua eſt, in contrarium.

50. Et in hac ſententia ſecunda, quam probabiliorem iudicamus, quatenus docet talem ſuſpenſionem ipſo facto non eſſe in vſu, clarius manet, non teneri nos vitare ipſos notorios concubinarios, & poſſe illorum Miſſas audire, & ſacramenta omnia recipere, etiam ſacramentum Pœnitentiæ, quamuis requirat iuriſdictionem, quia ſunt tolerati, poſſe etiam licite ſimul cum illis & aliis ſacrificiis in Eccleſia intereſſe, cum in nullo ſint vitandi, & ita docet expreſſe Bellanus *de ſacram. quæſt.* 64. *art.* 6. *dub* 2. *num.* 45. §. *putant aliqui fol.* 61. *col. prima.* Nau. *in man. Lat. cap.* 25. *num.* 79. & Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſput.* 88. *ſect.* 6. §. *ſextum caput.* Non poſſe tamen ſacramenta aut Miſſas ab eis licite petere, cum ſint in publico peccato, niſi tanta ſit neceſſitas, aut vtilitas, quæ id excuſare poſſit; cum enim illi nec à iure, nec à iudice ſuſpenſi ſint, nec irregularitatem incurrant celebrando aut ſacramenta miniſtrando, ſed ſolum, mortaliter peccent, ſibi tribuant aut imputent illud peccatum, cum vel per ſacramentum Pœnitentiæ, ſi copia confeſſoris adeſt, vel per contritionem in gratiam redire cum Deo poſſint ſi non adeſt copia confeſſoris. de quo ſtatim dicemus num. 53.

51. Et vero quod ſuſpenſos per ſententiam iudicis de ſuſpenſione declaratos, aut per confeſſionem illorum in iudicio factam, non teneamur vitare niſi prius de excommunicatione aliqua, quam incurrant, fuerint publice ac nominatim declarati, docet Garcia 7. *part. de benef. cap.* 14. *num.* 36. *col.* 2. *folio* 79. & apertius *num.* 43. *folio* 80. *col.* 1. ex eo fundamento quod excommunicati per ſententiam iudicis declarati magis ſint in iure odioſi, quam ſuſpenſi & interdicti per eandem iudicis ſententiam, & ſi ſolum Extrauagans Martini V. excipit, vt vitentur notorij clerici percuſſores & excommunicati nominatim declarati, quæ, exceptio firmat regulam in contrarium, & non excipit ſuſpenſos aut interdictos declaratos per iudicis ſententiam, quamuis ſint declarati ſuſpenſi propter euidentiam, & notoreitatem concubinatus, nam ſi prædicta Extrauagans ſuſpenſos etiam, aut interdictos, per ſententiam iudicis voluiſſet excipere, vtique id expreſſiſſet: & non ſolum faceret mentionem de excommunicatis nominatim declaratis, & notoriis clerici percuſſoribus, ſed etiam de ſuſpenſis ob notoreitatem concubinatus, & de interdictis per iudicis ſententiam. Sed verius fundamentum eſt illud quod num. 36. ex Soario atque alijs attulimus; ſcilicet, effectus vitationis ſolum tribui in iure excommunicationi & crimini notoriæ percuſſionis clericorum, non autem ſuſpenſioni, aut indicto.

Sed adhuc claritatis gratia inquiret aliquis, 52.
vtrum Miſſam Sacerdotis degradati ſeu depoſiti licite poſſimus audire? Negat abſolute Toletus *lib. 6. Summæ cap.* 8. *num.* Sciendum tamen eſt duplicem eſſe degradationem, ſeu depoſitionem ſacrorum ordinum; alteram verbalem, degradatio enim verbalis idem eſt atque perpetua depoſitio ſeu ſuſpenſio, & quidem per hanc non efficitur quis de foro ſæculari, nec amittit priuilegium clericale canonis vt docet Gamma *tract. de ſacram. præſtandis quæſt.* 5. *numer.* 21. Salzedo *in pract. capite* 135. *ad finem, & in cap. centeſ. trigeſ. nono. verſu & cum clericus* alteram actualem, ſeu realem, quæ tunc fit, quando certis ceremonijs ſacris abraduntur olea ſacrorum ordinum, & per huiuſmodi depoſitionem amittit quis canonis priuilegium, & efficitur fori ſæcularis, & inſtar hominis ſæcularis puniri poteſt à ſæculari iudice, vt docet Petrus Genedo *lib. qq. pract. quæſt.* 15. *num.* 4. & Farinacius *lib.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 71. & 73. Maranta *in ord. iudic.* 4. *part. diſtinctione* 11. *num.* 72. Bernard. *in pract. cap.* 140. *numero quarto & cap.* 150. *litera* C. De degradatis igitur aut ſuſpenſis primo modo dicendum eſt, id, quod de ſuſpenſis diximus num. 37. poſſe ſcilicet nos, ſi illi Miſſam dicant, eam licite audire, & ſacramenta recipere, ſi illa adminiſtrent, excepto ſacramento Pœnitentiæ, quod requirit iuriſdictionẽ, qua priuati ſunt, cum nullo modo eos tunc ad peccatum inducamus, poſſe etiam licite cum eis Miſſis & diuinis officiis intereſſe, non poſſe tamen licite aut Miſſas, aut ſacramenta ab illis petere: iuxta ea quæ diximus num. 36. De degradatis ſecundo modo ſeu ſuſpenſis aut perpetuo depoſitis (hæc enim omnia in idem recidunt) mortale peccatum eſt illorum Miſſas non ſolum petere, ſed etiam audire, & alia ſacramenta & petere, & recipere, cum Eccleſia per eum modum deponendi, degradandi, ſeu ſuſpendendi, nobis eos proponat omnibus modis vitandos in ſacrorum adminiſtratione, & eos à ſuorum miniſtrorum ordine ac numero abiiciat, & in claſſe hominum mere ſæcularium conſtituat: poſſumus tamen inſtar aliorum ſæcularium cum eis Miſſis ſimul ac alijs diuinis officijs intereſſe, modo antecedenter non fuerint nominatim declarati de aliqua excommunicatione quam incurrerint. Nec refert quod retineant characterem Sacerdotalem, ſufficit enim, ſi Eccleſia ſancta per eiuſmodi cæremonias eos è numero ſuorum miniſtrorum abijciat, & in numero hominum ſæcularium conſtituat. Vnde ſicut erit mortale

peccatum

Digitized by Google

peccatum Miſſam audire (propter auctoritatem quam actui damus) ab homine ſæculari, ita & ab illis.

51. Vltimo inquires, an à Sacerdote, quem moraliter ſcimus eſſe in publico aut occulto peccato mortali, poſſimus licite Miſſas & ſacramenta petere, audire, & recipere, modo nullum aliud impedimentum alicuius cenſuræ habeat, quam obex peccati: & vero de receptione ſacramentorum ac auditione Miſſarum, non eſt dubium id licitum eſſe cum illos nullo modo inducamus: de petitione autem dubium eſſe poteſt non vulgare. Dixi, modo nullum aliud impedimentum alicuius cenſuræ habeat, quia ſi quis petit ſacramentum ab eo, qui illud non poteſt conficere, vt ſi quis abſolui petat à Sacerdote ſuſpenſo, aut depoſito per ſententiam iudicis, qui iuriſdictionem non habet, duplici ratione peccat. Primo, quia inducit ad actum ſacrilegij. Secundo, quia ſuſceptio ficti ſacramenti per ſe eſt mala, & ſic lethaliter peccat petendo & recipiendo, & tenetur hanc duplicem circumſtantiam explicare in confeſſione, vt docet Soar. *tomo.3 de ſacram. diſput.* 18. *ſect.1. initio ſol.* 232. *col.* 2. Reſpondet ergo ad quæſtionem Sylu. *verbo Clericus ſecundo à num.* 5. *vſque ad ſeptimum*, vbi alterius Sacerdotis copia non adeſt licite nos poſſe à Sacerdote notorie inuido, & ſuſpenſo, Miſſas, ac ſacramenta petere, audire, & recipere, quod idem eſt ac dicere, non poſſe nos id licite facere ſi adſit alterius Sacerdotis copia. Et id pene ſentit Nauarrus *in manuali Latino cap.*14. *num.*28. Maior *in* 4. *diſt.*15. *quæſt.*1. Caietanus 2. 2. *quæſt.*78. *art.* 4. *&* 3. *p. q.* 64. *art.* 6. & Soarius *tomo* 3. *de ſacramentis diſput.* 18. *ſect.*1. §. *dico ergo primo.* vbi docet non eſſe per ſe & intrinſece malum petere, & recipere ſacramenta à miniſtro, qui poteſt licite ea ſacramenta dare, ex malitia tamen ſua nō eſt daturus niſi illicite & cum peccato mortali, ſiue ille ſit parochus, ſiue non parochus, ſiue paratus, ſiue nō paratus. Fūdamentum eſt, quia ex ſola generali obligatione vitandi ſcandalum ſeu ruinā peccandi in proximo, & non inducendi illum ad peccatum, nec cooperando peccato illius, tenemur ex caritate vitare peccatum illius; modo tamen inde detrimentum aliquod nō patiamur, quod præpōderet caritati proximi: vnde cum ipſe ſua culpa & malitia in peccato ſit, & in peccato miniſtret, ipſe ſibi tribuat, quia nos non tenemur noſtro commodo temporali aut ſpirituali carere ad vitandam malitiam illius, ac proinde ſi præſentes ſint alij Sacerdotes, qui abſque peccato id præſtare poſſint, illicitum nobis erit hæc ab illo petere, quem moraliter ſcimus eſſe in publico peccato mortali, carnis aut inuidiæ, aut cuiuſcunque alterius materiæ, quæ non inducat aliquod aliud impedimentum, niſi obex peccati, ſecus ſi alterius Sacerdotis copia non adeſſi. Nam cum illud peccatum non ſit neceſſario adnexum actui miniſtrandi hæc ſacramenta, ſed ſolum ex malitia Sacerdotis, inde ſequitur illam petitionem ex ſe non eſſe malam, neque ex vi illius miniſtrum induci ad peccatum, nec cooperari nos peccato illius, ſed quod petens permittat tantum illud peccatum, quod alius ex ſua deprauata voluntate, ac malitia commiſſurus eſt in executione actionis abſolute bonæ. Exempla ſunt communia in petitione mutui ab eo qui vſuras exacturus eſt, & in eo qui iuramentum à Gentili petit, qui per Deos iuraturus eſt, nam hæc ex obiecto non ſunt mala, ſed poſſunt bene fieri ſi cum debitis circumſtantiis fiant, & ex malitia hominum debite non fiunt. Imo potius hæc petitio ſacramenti & Miſſarum ab eo, qui poteſt licite id facere, & ex malitia facit illicite, ex obiecto, & ex ſe honeſta eſt, quia obiectum illud ex ſe honeſtum eſt, & ad virtutem religionis ſpectans, vt optime docet Soarius citatus, vbi dicit hanc apertam eſſe ſententiam Nicolai Papæ *in cap. veſtra, de cohabitat. cler. & mulier.* & idem docet etiam Bellanus *de ſacramentis quæſt.* 64 *art.*6. *dub.*2. *num.* 4. *fol.*60. *col.*2. vbi docet poſſe nos licite petere ſacramentum, etiamſi ſciamus alterum peccaturum adminiſtrando, quando aliqua neceſſitas, aut vtilitas noſtra id exigit, ſiue ſit parochus, ſiue non, quæ videtur aperta ſententia Nicolai Papæ *cap. ſciſcitantibus* 15. *quæſt.* 8. qui loquens de adultero ait ab eo communionem recipiendam eſſe, donec iudicio Epiſcoporum reprobetur.

CAPVT VI.

Quid intelligatur nomine Miſſæ integræ, & quæ pars illius omiſſa efficiat, vt non impleatur præceptum,

SVMMARIVM.

Nomine Miſſæ integræ intelligitur illa cui pars notabilis non deeſt. *num.*1.

Quæſit pars notabilis: Prima ſententia docet eſſe illam, in qua introitus, & epiſtola, & Euangelium deeſt, & qui hanc partem non audit non implere præceptum. *num.*2.

Secunda docet partem notabilem non audire qui ſolum introitum, & epiſtolam non audit, & ſic non ſatisfacere præcepto quamuis Euangelium & totam reliquam Miſſam vſque ad benedictionem audiat. *num.*3.

Prima eſt probabilior. *ibid.*

Pars notabilis poteſt coaleſcere ex fine, & principio Miſſæ, & ſic non implet præceptum qui in initio introitum, & epiſtolam non audit, & in fine poſt communionem Sacerdotis diſcedit. *num.*4.

Secus ſi audito introitu, & epiſtola in initio, poſt ipſam communionem in fine diſcedat. *num.*4.

An qui Euangelium non audiuit ſatisfaciat præcepto ſi poſtea legat, vel lectum audiat ab alio. *num.*5.

Communior opinio docet non ſatisfacere. *num.*6.

An qui Euangelium voluntarie omiſit, reliquumque Miſſæ vſque ad Euangelium Diui Ioannis audiuit præceptum impleat. *num.*7.

Eſt probabile implere. *ibid.*

Mortaliter vel venialiter peccatur pro ratione quantitatis magnæ vel paruæ relictæ. *num.*8.

Probabile eſt non peccare venialiter qui poſt benedictionem Sacerdotis exit, Euangelio Diui Ioannis non audito. *ibid.*

Qui crebro minimas partes per interualla relinquit, præceptum non implet. *num.*9.

Excuſantur tamen miniſtri Miſſæ diſcurrentes pro neceſſariis ad Miſſam. *num.*10.

Quid ſi vinum extra Eccleſiam quærant. *ibid.*

An ille ſatisfaciat præcepto qui dimidium Miſſæ ab vno Sacerdote audit, & aliud ab alio, eſt probabile ſatisfacere. *num.*11.

Probabilius non ſatisfacere. *num.*12.

Satisfit

Satiſfit argumentis primæ opinionis affirmantis ſatisfacere. *nu.13.*
Quid ſi oblatio, conſecratio, aut conſumptio non audiantur. *num.14.*
Quidam dicunt non ſatisfieri præcepto ſi qualibet pars harum trium relinquatur; alij negant, vtramque probabile. *num.15.*
Inferuntur aliquæ ſequelæ. *nu.16.*
Quid ſi iter faciens omiſiſti aliquam partem notabilem Miſſæ putans poſſe inuenire Miſſam integram in aliqua parochia itineris. *num.17.*
Quid nomine auditionis Miſſæ intelligatur. *nu18.*
An cæci, & ſurdi illam teneantur audire. *ibid.*
An audiant qui à longe ſunt, & Sacerdotem non audiunt. *ibid.*
Et remiſſiue ad caput ſequens. *num.1.*

1. QVoniam hoc præcepto Miſſam totam ſeu integram præcipimur audire, vt conſtat *ex capite Miſſas, de conſecrat. diſtinctione* 1. videndum eſt quid nomine miſſæ integræ intelligatur? & certe intelligitur illa cui non deeſt pars notabilis: quę autem ſit pars notabilis, arbitrio prudentis committitur; quidam enim affirmant dimidiam, aut tertiam partem Miſſæ, eſſe partem notabilem. ita Henriquez *lib. 9. de Miſſa capite 25. numero* 7. Syluest. *verbo Miſſa* 2. *num.* 1. D. Anton. 2. *p. titulo* 9. *capite* 10. §. 10. Tabiena *verbo Miſſa.* §. 51. Azor *tomo* 1. *lib.* 7. *cap.* 3. *quæſtion.* 2. Affirmant etiam non ſufficere minimam partem, ſi omittatur, vt præceptum violetur, quia minimum pro nihilo reputatur, vt paruitas rei in omni fere materia à culpa lethali excuſat, & ſic illum, qui ante benedictionem Sacerdotis euadit, non peccare mortaliter, ſed tantum venialiter, quamuis ſine cauſa id faciat, ac proinde ſatisfacere huic præcepto, quia quamuis cap. *Miſſas, de conſecrat. diſtinctione* 1. prohibeantur exitiones ante benedictionem, & dicatur debere Epiſcopus, eos confundere, qui ante benedictionem exeunt, tamen id ſolum vetat ſub veniali, non ſub mortali, ita docet Nauarr. *capite* 21. *numero* 2. & omnes modo allegati.

2. Tota ergo difficultas eſt in diiudicando, quænam ſit pars notabilis, & quod rectius arbitrium circa hanc rem; bipartita enim eſt ſententia hac de re; prima docet notabilem partem omittere, & non ſatisfacere præcepto qui introitum Miſſæ, epiſtolam, Euangeliumque ſimul non audit, & mortaliter peccare; ſi vero ſolum introitum & epiſtolam relinquat, reliquumque ab Euangelio vſque ad finem Miſſæ audiat, ſatisfacere præcepto, & peccare tantum venialiter. ita docet Nau. *in manuali Lat. cap.* 21. *numero* 2. Sotus *in* 4. *diſtinctione* 2. *art.* 1. Toletus *lib.* 6. *Summæ. capite* 7. *numero* 2. *verſ. dico ſecundo.* Tabiena *verbo Miſſa* §. 50. & idem Nauarrus *cap quando, de conſecr. diſtinctione* 1. *notabili* 10. *quæſtion.* 19. Azor *tomo* 1. *lib.* 7. *cap.* 3. *quæſtion.* 2. Soarius *tomo* 3 *de ſacram. diſput.* 88 *ſect.* 2, §. *ſecundo ſequitur, ad medium,*

3. Secunda ſententia docet partem notabilem omittere. & peccare mortaliter, & non implere præceptum, qui introitum Miſſæ omittit cum iis quæ præcedunt vſque ad epiſtolam excluſiue. ita Sandoual *tractatu de officio Eccleſiaſtico p.* 6. *capite* 14. & huic opinioni fauet Toletus *lib.* 6. *Summæ cap.* 7. *numero* 2. vbi ſic ait, *non deſunt qui dicant poſſe etiam epiſtolam dimitti, ſed non eſt ſecurum, niſi ex neceſſaria aliqua cauſa fiat.* Fundamentum vtriuſque opinionis eſt, quia partes numeratæ in vtraque opinione cenſentur partes notabiles, & ſaltem cenſetur quarta pars reſpectu totius Miſſæ: qui autem notabilem partem ſua culpa abſque legitima cauſa excuſante omittit, mortaliter peccat, præceptum non implet. Ex his duabus opinionibus prima eſt adæquatior, meo iudicio, & tenenda, tum quia plures & grauiores auctores habet, tum quia in ſe eſt rationabilior, vt conſideranti patebit.

Aduertunt tamen (& optime) Soar. & Azor locis allegatis numero 2. partem notabilem poſſe coaleſcere, ex principio & ex fine Miſſæ. Vnde ſi quis in principio introitum & epiſtolam omitteret, & in fine ſtatim poſt communionem Sacerdotis egrederetur, peccatum eſſet lethale, vt tenet expreſſe Azor citatus, Soarius enim aliquantulum ſubdubitat, ſed tandem in hanc partem inclinat, & ait oportere ſaltem vt interſit, vſque ad dimiſſionem populi, vel vſque ad benedictionem. Docet etiam Soar. *loco prædicto tomo* 3. *de ſacram. dicta diſput.* 88. *sect. ſecunda* §. *ſecundo ſequitur,* implere præceptum, & non peccare mortaliter eum, qui totam Miſſam audit ab introitu vſque ad communionem Sacerdotis, quamuis reliquũ omittat, quia illa pars non eſt notabilis, quod verum eſt, & ita credo, & docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa capite* 25. *numero* 7. Caietanus *verbo Feſtum, ad medium;* imo quamuis aliquid ex fine & principio non audiatur, poterit non eſſe mortale, ſi ex vtroque non coaleſcat notabilis pars, vt idem Soarius animaduertit, & exemplum ſtatuit in eo, qui introitum Miſſæ non audiuit, audiuit tamen totam epiſtolam, & ab epiſtola vſque ad integram communionem Sacerdotis incluſiue interfuit, is enim præceptum implet, & non peccat mortaliter, quia non relinquit notabilem partem, cum epiſtola cenſeatur æquiualere illis orationibus, quæ poſt communionem dicuntur, & in eo recte cenſet Soarius. 4.

Exiſtimat Nauar. *in manuali Latino capite* 21. *numero* 2. ſatisfacere eum, & non peccare mortaliter, qui Euangelium reliquit, & à ſymbolo incepit Miſſam audire, dummodo ipſe poſtea Euangelium omiſſum legat, vel lectum audiat ab alio, & idem etiam docet Margarita Confeſſorum, quem auctorem pro ſe citat Nauarrus. Fundamentum illius eſt, primo quia, dum Diaconus in Miſſis maioribus Euangelium cantat, & epiſtolam Subdiaconus, non ſolet ſacerdos, nec debet legere ipſam epiſtolam, aut Euãgelium; ergo ſufficit quod lectum ab alio audiat, vt præcepto Miſſæ ſatisfaciat: ſecundo, quia ſæpe de choro epiſtolam cantat æditus laicus, quamuis non audiatur ab ipſo Sacerdote Miſſam celebrante, ergo non eſt neceſſe, vt omiſſa pars legatur à Sacerdote, vel miniſtro competenti, Diacono ſcilicet, aut Subdiacono, ſed ſufficit, ſi ab homine legatur laico. & hanc ſuam opinionem confirmat Nauarrus *tractatu de orat. notabili* 10. *nu.* 45. *& notabili* 22. *& in miſcellaneo* 22. *n.* 100. *&* 2. *parte n.* 13. & hanc opinionem inſinuat Henriq. *libr.* 9. *de Miſſa capit.* 25. *num.* 7. vbi illam refert, & non improbat, ſed exemplo æditui allato confirmat. 5.

Verum hãc Nau. opinionem cõmuniter reiiciunt Dd. eam ſpeciatim reiicit Soar. *to.* 3 *de ſacr. diſp.* 88. *ſect.* 2. §. *Addit vero. & Azor to.* 1. *lib.* 7. *c.* 3. *p.* 2. & optima ratione ſtabiliuntur, nam lectio illa vel auditio Euangelij partiſque omiſſæ extra Miſſam, neque eſt pars Miſſæ, neque cum illa coale- 6.

Digitized by Google

coaleſcit in vnum, ac proinde nec cadit ſub præceptum; cantatio vero æditui, ac Diaconi in ipſa Miſſa fit, & tempore ipſius Miſſæ, & ex his miniſtris vnum ſacrum coaleſcit. Præterea ex opinione Nauarri ſequitur poſſe totam illam partem omitti ſine peccato mortali, ſiue poſtea legatur, ſiue non; illa enim lectio extra Miſſam, & poſt finitam Miſſam (vt dixi) non eſt pars Miſſæ, nec facit vnum cum illa. Deinde quæro an teneatur quis reficere illam partem omiſſam ſtatim poſt finitam Miſſam, vel poſt prandium, ad meridiem videlicet, vel ad veſperam; ſi dicas ſtatim, poterit fieri, vt quis non inueniat ſtatim, qui ſciat legere; & denique cum vtrumque tempus ſit iam extra tempus Miſſæ, non eſt maior ratio cur ea refectio fiat ſtatim, vel ad veſperam, vel etiam ad ſequentem diem; quo quid abſurdius. Tandem quæro vnde oritur hæc obligatio reficiendi partem omiſſam per hanc illius lectionem, non ex vi præcepti; quia ſi quis ex cauſa legitima illam omittat, non tenetur poſt finitam Miſſam, illam reficere, ex vi ipſius præcepti, vt omnes fatentur; ergo impertinens eſt ea lectio omiſſæ partis ad implendum hoc præceptum, neque eſt vnde ea obligatio oriatur, neque conſuetudo ita habet, & hæc ſufficiunt vt opinio Nauarri non ſubſiſtat.

7. Si tamen qui Euangelium omiſit, audiat totam reliquam Miſſam vſque ad Euangelium Diui Ioannis incluſiue; non eſt improbabile ſatisfacere præcepto, ac proinde à peccato mortali excuſari. ratio eſt, quia Euangelium Diui Ioannis iam eſt aliquo modo pars Miſſæ, & alioquin valde probabile eſt non teneri fideles audire duo Euangelia in eadem Miſſa, alterum ipſius Miſſæ, alterum Diui Ioannis, cum non teneantur Miſſæ intereſſe, niſi vſque ad dimiſſionem vel benedictionem, & ideo audiendo poſtremum Euangelium Diui Ioannis in eodem tempore Miſſæ, & ab eodem miniſtro, & in eodem actu continuato, & iiſdem ſacris veſtibus induto, videtur ſatis compenſari Euangelium in principio omiſſum, & ſatisfacere præcepto audiendi ſacri, maxime quia non eſt neceſſe audire Euangelium proprij ſacri; ſicut non eſt neceſſe audire Miſſam proprij diei feſti; ſed ſufficit quamcumque audire etiam defunctorum, vt diximus c. 3. n. 3. & hanc opinionem hic appoſitam ſic explicatam, vt non improbabilem admittit Soarius *tomo 3. de ſacram. diſput.* 88. *ſect.* 2. §. *Addit vero in fine illius*: Henriquez *lib.* 9. *Miſſæ cap.* 25. *num.* 7. & colligitur ex Caſtro *lib.* 1. *de lege pœnali cap.* 12. Sed hæc extenſio, vt ait Henriquez, raro eſt admittenda, & ſic huiuſmodi opinio ſolum inſeruiet ad excuſandum aliquos qui aliquando ita fecerint, non tamen ad conſulendum, vt ita fiat, ſunt enim aliqua quæ poſtquam facta ſunt, excuſanda ſunt, non tamen ſunt conſulenda, vt fiant.

8. Certum eſt non poſſe fideles voluntarie, & ſine legitima cauſa excuſante partem aliquam etiam minimam ſine culpa ſaltem veniali omittere, quia ſicut Sacerdos qui integrum officium diuinum recitare tenetur ex præcepto, peccat voluntarie omittens illius partem, mortaliter vel venialiter, pro ratione & quantitate partis magnæ vel paruæ, ſic etiam fideles qui ex præcepto ſimiliter tenentur integram Miſſam audire, mortaliter aut venialiter peccabunt, pro ratione & quantitate partis ipſius Miſſæ magnæ vel paruæ voluntarie omiſſæ, cum par ſit vtrobique ratio, & ideo in iure expreſſe prohibetur ne quis fidelium ante benedictionem Sacerdotis exeat, vt patet ex c. *cum ad celebrandas, de conſecration. diſtinction.* 1. Vnde animaduertendum eſt, cum nuper ordinatum ſit in Eccleſia, vt in fine Miſſæ poſt benedictionem Sacerdotis, Euangelium Diui Ioannis dicatur; fortaſſe non peccare venialiter illum, qui ſtatim poſt datam benedictionem diſcedit; illo Euangelio non audito, vt optime docet Soarius *tomo 3. de ſacram. diſputat.* 88 *ſect.* 2. §. *Ex hac certa.* quia illud Euangelium non videtur ad integritatem ipſius Miſſæ pertinere. Sed quamuis hoc probabile ſit, tamen vt idem animaduertit, hoc non eſt vulgariter populo dicendum, ſed potius coarguendi qui ita faciunt, tum quia populum, citius exeundo, interturbant, quod maxime cauetur in cap. *omnes fideles, de conſecrat. diſt.* 1. ibi, *Qui non perſeuerant in oratione vſque dum Miſſa peragatur conuenit communione priuari.* tum quia ſatis probabile eſt illud Euangelium Diui Ioannis partem eſſe totius Miſſæ, & comprehendi ſub illa particula *totas.* Denique quia in antiquis iuribus præcipiebatur fidelibus, ne ante benedictionem abſcederent, vſque ad finem Miſſæ, ideo enim tunc benedictionis mentio facta eſt, quia ibi Miſſa finiebatur, aſt hodie, iam non ibi, ſed in Euangelio Diui Ioannis finitur.

Si quis autem inter Miſſam crebro minimas 9.
partes relinquat, per interualla, & ſtatim eandem Miſſam continuet, fieri aliquando poterit, vt præceptum non impleat, peccetque mortaliter, quia omnes Doctores fatentur notabilem partem poſſe coaleſcere ex diuerſis partibus minimis, & ex vna parte relicta ſine cauſa in principio Miſſæ; atque ex altera relicta in fine, vt diximus numer. 4. ex Soario, vnde qui in principio Miſſæ voluntarie, & ſine cauſa, omittit introitum, & epiſtolam, & in fine orationes, quæ dicuntur, poſt conſumptionem corporis Chriſti, peccat lethaliter, & non ſatisfacit præcepto, vt docet Azor *tomo* 1. *lib.* 3. *quæſt.* 2. *cap.* 7. & Nauarr. *cap.* 13. *numer.* 2. & Soarius *tomo 3. de ſacrament. diſputation.* 88. *ſect.* 2. §. *ſecundo ſequitur.* Dices, ex multis peccatis venialibus non poteſt coaleſcere vnum mortale; ergo neque ex multis partibus minimis vna magna quæ mortalem culpam inducat? Reſpondeo concedendo antecedens, negando ſequelam: nam quamuis ex multis peccatis venialibus non coaleſcat vnum mortale, coaleſcit tamen ex multis quantitatibus minimis vna quantitas magna, quæ mortalem culpam inducit; ſicut ex multis furtis minimis coaleſcit ratione damni notabilis, & conſurgit obligatio reſtituendi ſub mortali culpa; quia illa furtiola & minima damna damnum notabile efficiunt, vt eſt vulgare in materia furti.

Excuſant tamen communiter Doctores illos, 10.
qui Miſſæ inſeruiunt, ſi illius partes minimas omittant, diſcurrentes pro neceſſarijs ad illam, v. c. pro thure in Miſſa ſolenni, vino, igne, hoſtijs, & alijs neceſſarijs. nam moraliter loquendo, non reputantur abeſſe, ſed toti Miſſæ aſſiſtunt; dummodo tamen bona fide id faciant, & mediocrem diligentiam ponant. ita docet Toletus *lib.* 6. *Summæ capit.* 7. *numero* 2. Soarius *tomo 3. de ſacram diſputation.* 88. *ſect.* 2. §. *Ex hac.* Sylueſt. *verbo Miſſa* 2. §. 1. Tabiena *verbo Miſſa* §. 50. Henriquez *lib.* 9. *Miſſæ capit.* 25. *numer.* 8. Azor *tomo* 1. *libr.* 3. *capit.* 7. *quæſtion.* 2. Nauarr. *cap. quando, de conſecrat. diſtin.* 1. *notabili* 10. *numer.* 18. D. Ant. 2. *p. tit.* 9. *c.* 10. §. 1.

Si tamen contingat aliqua quæ præueniri poterant ex obliuione fuiſſe omiſſa, & inter ipſam Miſſam ſolennem eſſe quærenda; vt, v. c. ſi deeſſet vinum, & extra Eccleſiam quærendum eſſet, tunc huiuſmodi miniſter ſi aliqualem moram faceret, teneretur aliam Miſſam audire ſi poſſet: ſi autem non poſſet, excuſaretur à peccato ratione iuſti & debiti ſeruitij, vt docet Soarius citatus.

11. Dubium tamen hic eſt non vulgare, vtrum ſatisfaciat præcepto ille qui dimidium Miſſæ ab vno Sacerdote audit, & aliud dimidium ab alio continuatim, v. c. acceſſit ad Eccleſiam, aliquis die Dominico, vt Miſſam audiret, inuenit Sacerdotem iam eleuantem diuinam hoſtiam, aſſiſtit vſque ad finem Miſſæ, poſtea ea finita audit aliam, eique aſſiſtit vſque ad eandem eleuationem excluſiue. Quæro vtrum iſte ſatisfaciat præcepto audiendi Miſſam integram. Affirmat Ægidius Bellanus *de ſacr. q. 83. a 6. dubio vnico. n.* 287. Maior *in 4. diſt.* 12. *q. 3. concl.* 1. Sotus *in 4. diſt.* 13 *q. 2. a.* 1. Nau. *in manuali Lat. c. 21. n.* 2. Henriq. *lib. 9. Miſſæ c.* 25. *n.* 8 & idem Nau. *tract. de orat. notab.* 10. *n.* 18. inclinat Toletus *lib. 6. c. 7.* §. *vltimo.* & Azor *to. 1. lib. 7. cap. 3 q. 3.* Medina *inſtruct. pro confeſſ. c.* 14. §. 9. Et pro hac parte citat Henriq. ad marginem littera P. Sandoualem, Mantium & gloſſam in cap. *quorundam* 23. *diſt.* & alios. Probāt primo, quia ſicut ex minimis partibus voluntarie omiſſis coaleſcit vna pars notabilis, qua omiſſa non impletur præceptum; ſic etiam ex duabus vel tribus partibus auditis coaleſcet impletio ipſius pręcepti, cū par ſit vtrobiq; ratio ſicut enim omiſſio harū partiū ſe habet ad violationem pręcepti, ita auditio illarum ſe debet habere ad illius impletionem. Secundo, quia ſi moreretur vnus Sacerdos poſt conſecrationem, & alter illam Miſſam abſolueret ex vtroq; Sacerdote vna fieret integra Miſſa, & ſatisfacerent præcepto integræ Miſſæ audiendæ illi, qui tunc vtriq; dimidietati aſſiſterent. Tertio, quia Eccleſia non præcipit, vt ab eodem Sacerdote totam & integram Miſſam audiamus, ſed ſimpliciter vt integram Miſſam audiamus; quare non eſt neceſſe vt ſolum duæ vel tres partes Miſſæ ab vno Sacerdote dictæ in vnam Miſſam coaleſcant, ſed ſufficiet vt vnam Miſſam efficiant quod à pluribus Sacerdotibus dicantur modico interuallo. Hæ ſunt rationes pro iſta opinione, quæ eſt valde probabilis.

12. Probabilior tamen eſt ſententia negans, quam expreſſe defendit Azor *dicto tomo 1. inſtitut. moral. lib. 7. cap. 3. q. 3.* quamuis pro alia parte allegatur. ita enim ille ibi, *Mihi ſane illa prima ſententia magis placeret, ſi aliqua firma ratione, aut argumento niteretur, neque enim video, quo pacto Miſſam totam & integram audiat, qui fragmenta & partes audit.* Hæc ille. docet etiam hanc opinionem Toletus *lib. 6. Summa cap. 7.* §. *dico tertio.* poſtquam enim retulit primam ſententiam, ita ait: *& id mihi probabile videtur, quamuis ſi tempus eſſet, vt audiri poſſit vnum integrum ſacrum ab vno Sacerdote, monerem, & conſulerem vt id faceret, nam profecto non eſt viſus audire Miſſam integram, ſed duas dimidietates duarum Miſſarum, qua inter ſe non faciunt integritatem.* Hæc ille. & ita docet etiam auctor annotationum in Toletum, *annotat. ad dictum* §. *dico tertio*; & Franciſcus Soarius *tomo 3. de ſacram. diſputation.* 88. *ſect.* 2. §. *ſed tunc inquiri poteſt.* vbi contrariam ſententiam non audet damnare, & ita tandem concludit, *Propter auctoritatem prædictorum Doctorum non poteſt contraria ſententia practice condemnari, & ille, qui ex illa fuerit operatus, non peccabit mortaliter.* Fundamentum huius opinionis eſt. Primo, quia ex opinione prima ſequitur primo ſatisfacere præcepto illum, qui duas dimidietates ſimul audit à duobus Sacerdotibus, imo & tres partes à tribus Sacerdotibus ſimul audit, quo quid abſurdius: nam quod attinet ad attentionem, poteſt ad vtrumq; Sacerdotem, imo ad tres mediocriter attendere, quæ attentio mediocris ſolummodo requiritur, vt videbimus capite ſequenti. Secundo ſequitur ſatisfacere præcepto illum qui ingreſſus fuit Eccleſiam, vt Miſſam audiret & inuenit Sacerdotem in dimidio Miſſæ, & illud dimidium audiuit, & poſtea expectauit vnam horam, imo & integrum mane vt veniret alius Sacerdos & veniens illius Miſſam audiuit vſq; ad illud dimidium, quod ab alio non audiuit, & reliquum dimidium iſtius ſecundæ Miſſæ voluntarie omiſit, quod eſt etiam ingens abſurdum. nam ſi vnus Sacerdos nunc conſecraret corpus, & poſt vnam horam conſecraret ſanguinem, exuendo ſe veſtibus ſacris, aliquid aliud interim agendo, & poſtea ſe indueret, & Miſſam continuaret, profecto non efficeret vnum ſacrificium, neq; vnam Miſſam diceret, quia licet reuera efficeret vtramque partem, non tamen efficeret illas coniunctas, & vnitas, prout neceſſe eſt ad hoc ſacrificium. Secundo probatur, quia, vt patet ex cap. *Miſſas, de conſecrat. diſtin* 1. vbi dicitur: *præcipimus totam Miſſam audire,* totum autem non ſignificat partes diſiunctas, & quouis modo aggregatas, ſed vnitas & debito ordine coniunctas, maxime ſi totum artificiale ſit; ſed illæ duæ partes, vel illæ tres partes Miſſæ ſunt diſiunctæ & diuiſæ, nec debito ordine, & modo coniunguntur ad vnam Miſſam integrandam; ergo audire illas duas partes, vel illas tres partes à duobus vel tribus Sacerdotibus, non eſt audire totam Miſſam.

Ad rationes primę opinionis facile reſpōdetur; 13.
nam ad primam nego ita coaleſcere integrā Miſſam ex diuerſis partibus quoad impletionem præcepti, ſicut diſiungitur ac deſtruitur ex diuerſis partibus non auditis quoad nō impletionem. Ratio eſt, quia illud præceptum affirmatiuum audiendi Miſſam integram, explicatur per quandam negationem, hoc eſt, non omittes, neq; hanc, neque illam partem; hinc eſt quod fideles voluntarie omittentes aliquas partes ipſius Miſſæ peccent mortaliter, vel venialiter pro ratione quantitatis omiſſæ magnæ, vel paruæ: at vero aliunde illud præceptum cum ſit affirmatiuum, & vnum quid integrum pręcipiat audire, & vni rei ſacræ integræ aſſiſtere, non præcipit; vt partibus illius diſiunctis aſſiſtamus cōfectis à duobus Sacerdotibus, vt cōſideranti patebit, & ſic patet diuerſam eſſe rationem vtrobiq;, nam illæ duæ dimidietates nō ſunt vnum ſacrum, ſed ſunt duæ partes duarum Miſſarum quæ à duobus Sacerdotibus factæ ſunt, & in vnam coaleſcere Miſſam moraliter non poſſunt. Ad ſecundum reſpondeo eos qui tunc aſſiſterent dimidio Miſſæ vnius Sacerdotis qui ſubito moreretur, & dimidio alterius, qui illam continuaret, non ſatiſfacere præcepto, quia reuera non aſſiſterent vni Miſſæ integræ, nec vnam Miſſam integram vnius Sacerdotis audirent, ſed duas dimidietates duarum Miſſarum. Ad tertium nego non præcipere Eccleſiam vt Miſſam integram vnius miniſtri audiamus, id enim ſatis probauimus in ſecunda opinione num. 12. explicata.

Dixi

Digitized by Google

14. Dixi num. 8. & 9. ſolum peccare venialiter illum qui minimam partem Miſſæ voluntarie omittit, quod tamen intelligendum eſt, modo ea pars non ſit reſpectu totius ſacrificij eſſentialis, ſunt enim tres partes Miſſæ reſpectu illius eſſentiales, quamuis vnaquæque per ſe ſumpta reſpectu totius Miſſæ quatenus eſt totum integrale, minima videatur, & quarum quælibet ſi deſit non impletur præceptum, & hæ ſunt oblatio, conſecratio, & conſumptio Sacerdotis in ipſa Miſſa, nam huiuſmodi partes pertinent intrinſece ad eſſentiam ſacrificij, vt partes neceſſariæ, non tantum integrales, ſed eſſentiales: vt enim in homine ſunt partes neceſſariæ integrales, vt caput, pectus, brachia, nares, manus, pedes, oculi, &c. & eſſentiales, vt corpus & anima: ita in ſacrificio Miſſæ ſunt partes eſſentiales, vt oblatio, conſecratio, & conſumptio: & integrales, vt introitus, epiſtola, Euangelium, graduale, canon, offertorium, orationes, &c. & ſicut ſublata vna parte eſſentiali non ſubſiſtit homo; ſublata autem vna integrali adhuc ſubſiſtit: ſic dempta & non audita vna parte eſſentiali Miſſæ, non ſubſiſtit ſacrificium Miſſæ; dempta vero & non audita vna parte integrali adhuc Miſſa ſubſiſtit: & ideo ſi quælibet iſtarum partium eſſentialium Miſſæ deſit, & non auditur, non impletur præceptum, nec auditores ſatisfaciunt præcepto, nec à mortali culpa excuſantur, niſi ignorantia excuſet, iuxta probabiliorem opinionem quam docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa capite 9. initio.* & *cap. 25. numer.* 7. & primo loco citat ad marginem D. Thom. *queſtion.* 80. *artic.* 12. *ad tertium. Gabrielem lectione* 15. *& lectione* 26. *vtroque loco litera G. Viguerium capit.* 16. §. 3. *verſu* 11. Sotum *in* 4. *diſtinction.* 13. *quaſtion.* 1. *artic.* 6. *& artic.* 8 §. *dubium ergo. & queſtion.* 2. *artic.* 1. *col.* 7. & alios multos. Sicut enim Chriſtus Dominus inſtituit Baptiſmi eſſentiam in materia, & forma illius; ita inſtituit eſſentiam ſacrificij Miſſæ in omnibus huiuſmodi partibus eſſentialibus quibus expreſſe ſignificaretur myſterium ſacrificij cruenti. Sed quamuis huiuſmodi opinio Henrici hactenus explicata ſit admodum probabilis, & reuera tutior, tamen, vt docet Soarius *tomo* 3. *de ſacram. diſputation.* 88. *ſect.* 2. §. *vltimo denique* non eſt ſemper inijciendus ſcrupulus quando per tempus breue vna iſtarum pars omitteretur, dummodo conſecratio ſimul & conſumptio non omittantur, quia res hæc mortaliter eſt iudicanda. & adhuc non ſatis conſtat in quo præciſe conſiſtat eſſentia ſacrificij Miſſæ. Vide *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 28.

15. Reſtat inquirendum, an ille qui voluntarie omiſit introitum, epiſtolam & Euangelium, reliquumque Miſſæ vſque ad finem audiuit, præceptum impleat, & mortaliter non peccet? Sed hoc dubium iam ſatis ſuperque tractatum eſt, num. 7. & num. 2. & 3. vbi inquiſiuimus quænam eſſet pars notabilis integrans Miſſæ, ex cuius voluntaria omiſſione non impleretur præceptum: & reſoluimus eſſe illam, in qua introitus & epiſtola deeſt, & non auditur: colligitur tamen ex omnibus Doctoribus num. 1. citatis non eſſe partem notabilem reſpectu totius Miſſæ introitum, epiſtolam, & Euangelium, ac proinde non peccare mortaliter, & ſatisfacere præcepto, ſi relicto etiam Euangelio reliquum Miſſæ audiatur vſque ad finem, nam omnes illi dicunt, tertiam partem Miſſæ eſſe peccatum mortale & partem notabilem, & introitus, & epiſtola, atque Euangelium reſpectu totius reliquæ Miſſæ non videtur pars notabilis reliquis computatis ac compenſatis. Sed tamen quando in particulari loquuntur, & aſſignant notabilem partem, dicunt eam eſſe introitum & epiſtolam cum reliquis intermedijs, vt diximus in numer. 2. quæ opinio mihi videtur hodie communior, ac ſecurior.

Sed doctrina præiacta, præſertim numer. 1. ſequitur primo, ſi quis accedat ad Eccleſiam die feſto animo audiendi Miſſam, & ſatisfaciendi præcepto, & inueniat aliquam inchoatam in orationibus vel epiſtola, ſatisfacere præcepto, & nec venialiter quidem peccare, nec teneri poſtea implere defectum. quod probatur ex duplici fundamento, primo quia illa partis omiſſio fuit leuis, deinde fuit inuoluntaria, & caſualis, quamobrem nemo tenetur ſupplere illum defectum: audiendo in alia Miſſa, partem omiſſam, quia præceptum iam ſubſtantialiter fuit impletum, & ille defectus fuit inuoluntarius, & inculpabilis, ac proinde nemo tenetur reficere illud in quo culpam non commiſit, ſic docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *partem diſputation.* 88. *ſect.* 2. Sequitur ſecundo non peccare niſi venialiter tantum, & implere præceptum, illum qui ſciens & videns Miſſam inchoari non vult Eccleſiam ingredi, donec epiſtola tota dicta ſit. patet quia culpabiliter omittit partem minimam, nam licet pars ſit minima, tamen illa voluntas omittendi irrationabilis fuit, iuxta eundem Soarium *tomo* 3. *de ſacram. diſput.* 88. *ſect.* 2. §. *ſed quæres.* 16.

Sequitur tertio, ſi qua pars fuit inuoluntarie omiſſa. v. c. quia ob neceſſitatem feciſti iter, putando te poſſe inuenire Miſſam in aliqua itineris parochia, vel quia alia de cauſa fuiſti occupatus, & ſero Eccleſiam conueniſti, & inueniſti Sacerdotem in conſecratione, & illam Miſſam audiſti, timens non futuram aliam, tunc quidem quamuis proprie non impleas præceptum, te excuſari à mortali, quia mora illa non fuit voluntaria, ac proinde fuit inculpabilis, ſi tamen alia poſtea dicatur Miſſa, teneris implere defectum vt præceptum impleas, quia data alia Miſſa, in qua poſſis implere defectum prioris, iam tollitur ratio excuſationis, quod maxime procedit in ea ſatis probabili ſententia, quæ docet eum, qui voluntarie omiſit dimidiam Miſſam, non teneri poſtea audire Miſſam integram, ſed ſufficere ſi audiat aliam dimidiam ab alio Sacerdote, quam ſententiam explicauimus numero 11. 17.

Quæritur tandem, quidnam illo verbo *audire*, intelligatur, nam cap. *Miſſas, de conſecration. diſtinction.* 1. ita dicitur: *Præcipimus Miſſas totas audiri*, &c. Reſpondeo, *audiendi* verbum hic non ſumi preſſe & ſtricte, ſed late, audire enim hoc loco nihil aliud ſignificat quam voluntarium alicuius in loco vbi ſacrum celebratur præſentiam, ita vt is Miſſam audire iudicetur, qui ſponte Miſſæ ſacrificio intereſt, ſæpe enim contingit vt Miſſa priuata ita ſubmiſſa voce dicatur, vt nihil ab adſtantibus audiatur, & tamen præcepto Eccleſiæ ſatisfaciunt, qui præſentes ſunt; aliquando etiam adeo magna eſt populi frequentia, vt Miſſa non ab omnibus audiatur, & tamen qui præſentes adſunt præceptum ſeruant, vnde ſurdi qui nihil audiunt, & cæci qui nihil vident, tenentur Miſſam audire, 18.

audire, & non excuſantur à præcepto. ita docet Azor *tomo* 1. *inſtit moral. lib.* 7. *cap* 3. *quæſt.* 4. D. Anton. 1. *parte titulo*. 9. *cap.* 10. §. 1. Sylu. *verbo Miſſa* 2. *q.* 1. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *a.* 1. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 21. *num.* 8. ſed de his forte ſtatim redibit ſermo cap. 7. num. 1. vbi latius hanc rem tractabimus.

CAPVT VII.

Quæ aſſiſtentia, attentio, & intentio requiratur ad audiendum ſacrum vt præcepto ſatisfiat.

SVMMARIVM.

Quot quæſtiones in titulo comprehendantur. num. 1.
Quæ præſentia requiratur in auditione ſacri ex præcepto. num 2.
Non tenemur audire aut intelligere verba Sacerdotis. numero 2.
Satis eſt quod Miſſam ſenſu aliquo percipiamus. ibid.
Sufficit quod videantur cæremoniæ, & aliquando neque has videre oportet. ibid.
An ſurdus vel cæcus teneantur audire. num. 2.
Si Miſſa dicatur in alta turri non ſatisfacit præcepto, qui de foris aſſiſtit. An ſatisfaciat qui in magna frequentia Miſſam pone aliquam columnam audit. ibid.
An teneatur illam audire, qui ſimul eſt mutus, ſurdus, & cæcus. ibid.
Quæ attentio requiratur. num. 4.
Peccat mortaliter & non ſatisfacit præcepto, qui dum Miſſam audit, negotia tractat cum amicis, quæ attentionem impediant. num. 5.
Quæ illa ſint. ibid.
Quid ſi de mercatura ibi agat. ibid.
An illi qui in auditione Miſſæ ſponte diuagantur mente & cogitatione ſatisfaciant præcepto illius. numero 6.
Refertur opinio affirmans. ibid
Aſtruitur negatiua. num. 7.
Quid de horis canonicis. ibid. & num. 7.
Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis.
An poſſit quis dum Miſſam audit in die præcepti recitare horas canonicas ex præcepto, aut pœnitentiam iniunctam implere. num. 9.
Refertur opinio negans. ibid.
Confirmatur affirmans. num. 10.
Quæ intentio requiratur, formaliſne, an virtualis. numero 11.
Quæ ſit intentio & voluntas formalis & expreſſa, quæ virtualis. num. 12.
Qui Miſſam audit in die Dominica immemor obligationis præcepti, & exiſtimans non eſſe diem Dominicam, ſatisfacit, & non tenetur aliam audire. num. 13.
Quid de Sacerdote ſcrupuloſo qui dubitat ſe habuiſſe intentionem conſecrandi. num. 14.
Eo ipſo quod non habuit intentionem expreſſam non conſecrandi, habuit virtualem conſecrandi. num. 14.
Sacerdos qui multas hoſtias conſecrandas accipit, & memor tantum vnius, verba conſecrationis profert, omnes conſecrat. num. 15.
Quid de Sacerdote qui accipit hoſtiam & pyxidem cum formulis, & vtrumque obtulit in offertorio, & poſtea hoſtiam ſolum conſecrauit pyxidis immemor. 15. *verſu, Hinc etiam.*
Quid ſi pyxis cooperta fuerit. ibid.
Satisfacit præcepto audiendi ſacrum qui ad Eccleſiam principaliter accedit viſendæ pulchræ fœminæ cauſa. num 17.
Præceptum impleri poteſt cum peccato mortali. ibid.
Famuli & pupilli qui Miſſam audiunt coacti à dominis, & pædagogis alias non audituri ſatisfaciunt. num. 17.
Quid ſi illi dum Miſſam audiunt hunc actum efficiant, non audiremus, niſi cogeremur, num. 18.
Refertur opinio Sancij circa hanc rem. num. 19.
Quid ſi quis vinctus & omnino coactus in Eccleſia teneatur vt Miſſam audiat. num. 20.
An ſatisfaciat præcepto ille, qui vult Miſſam audire, & non vult præcepto ſatisfacere, ſiue habeat intentionem audiendi poſtea aliam quæ ſatisfaciat, ſiue non habeat, imo habeat poſitiuam intentionem non audiendi poſtea aliam, & non ſatisfaciendi præcepto per Miſſam auditam. num. 21.
Refertur prima opinio negans ſatisfacere. ibid.
Refertur ſecunda opinio affirmans ſatisfacere, ſi poſtea mutet voluntatem, & dicat ſe velle per primam auditam ſatisfacere. num. 22.
Quo tempore debeat mutare voluntatem. ibid.
Impugnatur hæc mutatio voluntatis. num. 23.
Refertur tertia ſententia affirmans ſatisfacere, quamuis poſitiuam habeat voluntatem non ſatisfaciendi, & non audiendi aliam. num. 24.
Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis quæ eſt communior. num. 25.
Leges & præcepta ſolum obligant vt ſubditi eas obſeruent in actu exercito, hoc eſt, faciendo actum per illas impetratum, non autem in actu ſignato, ſeu cum aliqua intentione, vt illis velimus obedire. num. 26.
Iudicium auctoris circa has tres opiniones. num. 27.
Prima eſt communior & probabilior, aliæ duæ ſatis probabiles. ibid.

IN titulo tria petuntur, quæ neceſſario explicanda ſunt. Primum eſt quæ aſſiſtentia requiratur, ſeu præſentia ad audiendum ſacrum: Secundum quæ intentio: Tertium quæ attentio. de his omnibus ſigillatim agendum eſt, vt res clariores euadant. 1.

Quoad aſſiſtentiam ſeu præſentiam, ſic dico ac decerno. Ex vi præcepti auditionis ſacri tenentur fideles corporaliter ac præſentialiter Miſſis aſſiſtere, ita vt quantum in ipſis eſt percipiant aliquo modo verba & cæremonias illarum, nemo enim tenetur audire aut intelligere verba Sacerdotis, ſed ſatis eſt ſi ex longinquo Miſſæ adſit ſurgendo, & genua flectendo quoties opus eſt. ita docet Nauar. *in manuali Lat. c.* 21. *n.* 8. Soar. *to.* 3. *in tertiam partem diſput.* 88. *ſect.* 3. Caiet. *verbo* Feſtorum *violatio.* Azor *to.* 1. *inſt. mor. lib.* 7. *c.* 3. *q.* 4. D. Anton. 2 *p. tit.* 9. *c.* 10. § 1. Sylu. *verbo Miſſa* 2. *q.* 1. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2 *a.* 1. & alij. Probatur, quia præceptum audiendi ſacrum nihil aliud importat quam corporalem aſſiſtentiam ac præſentiam ad rem ſacram; deinde quia ſi quis domi ſuæ per totum Miſſæ tempus ſit attentus, non ſatisfacit præcepto: ergo in hoc præcepto præcipitur præſentialis ac corporalis aſſiſtentia; cum vero hæc corporalis præſentia natura ſua ordinetur ad percipienda ſenſibiliter verba ac cæremonias Miſſæ, talis præſentia requiritur qualis neceſſaria eſt ad percipienda. Percipere autem, vt docet Sancius *libr.* 3. *de matrim. diſputation.* 13. *num.* 11. *& num.* 9. & Petrus Ledeſma *de matrim. quæſt.* 45. *artic.* 5. *punct.* 3. *dubio* 2. & Segura 2. *parte directorij cap.* 15. *numero* 54. nihil aliud eſt quam ſenſu aliquo externo aduertere ad id quod fit. Vnde 2.

Quæ præſentia requiratur ad Miſſam.

Quid ſit percipere.

Vnde cum quinque ſint ſenſus externi, ſufficit quod aliquo illorum res diuina percipiatur, quamobrem ſi non audiantur verba Miſſæ, ſufficit quod videantur cæremoniæ illius. Si cæremoniæ non videntur, ſufficit quod verba audiantur, ſi nec ille videantur, nec hæc audiantur, ſufficit quod aſſiſtens percipere poſſit, & attendere ad illa diuina myſteria, quæ inibi peraguntur. Alioqui enim ſi neceſſe eſſet videre cæremonias, aut audire verba Miſſæ, non impleret præceptum qui propter multitudinem à longe aſſiſtit, Sacerdotem ſubmiſſa voce loquentem non audiens; nec ſurdus, nec miles in magno exercitu, nec cæcus, qui non vident cæremonias, qui tamen omnes & præcepto ſatisfaciunt, & tenentur ad illud, niſi aliunde rationabilis cauſa excuſet; & verò quod cæcus teneatur ad audiendam Miſſam ex præcepto, docet expreſſe Azor citatus; de ſurdo vero id etiam docet expreſſe Nauarrus allegatus. & idem etiam colligitur expreſſe ex doctrina præiacta aliorum Doctorum.

3. Si tamen Miſſa diceretur in alta turri, non ſatisfaceret illius præcepto qui foris aſſiſteret nihil videns, audienſve; nam is reuera non aſſiſteret, quia aſſiſtentia quæ requiritur ad Miſſam audiendam eſt quædam aſſiſtentia (vt dixi) ſeu præſentia moralis: eſt autem præſentia moralis illa, in qua percipitur ſenſu aliquo externo id quod fit. Satisfacit autem ille qui in magna frequentia pone aliquam columnam Eccleſiæ eſt, quamuis nec Sacerdotem videat, nec verba illius audiat: nam is & ſurgit & aſſurgit, & genua flectit, ac pectus tundit cum alijs, & ita aſſiſtit & præſens eſt, vt moraliter loquendo attendere poſſit ad id quod fit, ac ſenſu aliquo externo idipſum percipere, nam iuxta Sancium, Ledeſmam, & Seguram allegatos num. præcedenti, vt quis moraliter præſens dicatur, ſufficit, quod ſenſu aliquo externo id quod ibi fit percipere poſſit. Et quamuis Sancius loquatur de præſentia parochi in matrimonio, tamen eadem ratio eſt de illa præſentia, atque de præſentia, & aſſiſtentia fidelium ac Miſſam. Vide quæ diximus cap. 6. num. 18. Hinc patet euidenter teneri illum, qui ſimul eſt mutus, ſurdus, & cæcus Miſſam audire, cum moraliter loquendo ſenſu aliquo externo præſentialiter adeſſe; & ad id, quod fit, poſſit attendere, idque percipere.

4 Quæ attentio requiratur ad Miſſam.

De attentione illud certum eſt, ad implendum hoc præceptum ſufficere moralem quandam attentionem ad religioſum cultum ſpectantem, ita docet Azor *tomo 1. inſtitution. moral. lib. 7. cap. 5. quæſtion.* 1. D. Anton. *2. part. tit. 9. cap.* 10. §. 1. Caietanus *in Summa verbo Feſtorum violatio*. Sotus *in 4. diſtinction.* 13. *quæſtion* 2. *articul.* 1. Syluester *verbo Miſſa 2. quæſtione* 9. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 13. *numero* 17. *& cap.* 21. *numer.* 6. Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſputation.* 88. *ſectione* 3. *littera* B. Angelus *verbo Feria*. §. 4. Et probatur, quia Eccleſia non ſolum poſtulat auditores Miſſæ voluntarios formaliter, vel virtualiter, ſed etiam attentos mediocri attentione, nam in hoc præcepto præcipitur auditio Miſſæ vt eſt actus humanus ſufficiens ad moralem præſentiam, & ſine attentione non poteſt eſſe actus humanus, nec moralis præſentia dari; ergo ipſa attentio requiritur ad ſatisfaciendum præcepto, nam qui in Miſſa toto tempore dormiret, aut attentiſſime ſtuderet, non haberet præſentiam moraliter neceſſariam ad illum actum ex defectu attentionis erga illum, ac perinde ſe haberet, ac ſi præſens non eſſet. Tandem quia auditio ſacri præcipitur non ſolum vt actus humanus, & moralis, ſed etiam vt actus religioſus; & ad cultum Dei pertinens; ergo requiritur attentio vt religioſus ſit, ſicut in oratione, quæ actus religioſus eſt, attentio requiritur.

Hinc colligit Soarius *tomo* 3. *de ſacramentis diſputation.* 88. *ſection.* 3. & Nauarrus *in manuali Latino capit.* 13. *numer.* 17. & Angel. *verbo Feria*. §. 4. & Caietanus *in Summa verbo Feſtorum violatio*, & Azor *loco proxime citato, & eodem tomo* 1. *inſtitutionum moralium. libro* 10. *capit.* 12. *quæſtion.* 6. §. *ſi quæras*. ac fere omnes Doctores ſupra citati peccare mortaliter, & non ſatisfacere præcepto Miſſæ audiendæ, illum qui in diebus feſtis, qui ſunt de præcepto, dum Miſſam audit, diſtrahitur in actiones, quæ ſunt incompatibiles cum attentione Miſſæ debita, & confabulatur cum amicis, negotia grauia tractat, mercaturam exercet cum negotiatoribus, de litibus agit cum Aduocato, & ſimilibus alijs negotijs intentus eſt, quæ totam hominis intentionem requirunt. Quantum autem tempus in huiuſmodi negotijs conſumptum, ſufficiat ad inducendum peccatum, arbitrio prudentis committitur. Certe hoc regulandum eſt, per ea quæ diximus cap. 6. num. 2. nam ſi eo tempore pars notabilis Miſſæ prætermiſſa fuerit, id ſufficiet ad inducendum peccatum mortale: eſt autem pars notabilis, vt ibidem diximus, illa in qua introitus & epiſtola omittitur cum reliquis intermedijs. Quamobrem minus rectum iudicium tulit in hoc puncto Ioannes Med. *C. de confeſſ. quæſt. de pœnit.* tempore Miſſæ impletæ affirmans ſatisfacere præcepto Miſſæ illum, qui ei aſſiſtens, diebus feſtis toto tempore illius, cum mercatoribus de commercijs mercaturæ agit, aut cum alijs amicis amice confabulatur ad illam non attendens, ex eo fundamento, quia attentio in Miſſa eſt finis præcepti ipſius Miſſæ: finis autem non cadit ſub præceptum, quod fundamentum falſum eſt, quia attentio non eſt finis præcepti, ſed eſt ſubſtantia, & eſſentia illius, ſubſtantia enim & eſſentia actus audiendi ſacrum, iuxta probabiliorem opinionem, ex his tribus conſtituitur, ex *præſentia* ſcilicet *morali*, ex *attentione*, & ex *intentione formali*; *vel virtuali*: ac proinde ſi deficit attentio, deficit ſubſtantia actus, qui præcipitur per præceptum audiendi ſacrum. Nam quamuis Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſtion.* 2. *artic.* 1. dicat colloquia inter audiendum ſacrum non decere, non tamen propterea violari præceptum: intelligendus eſt Sotus de colloquijs breuibus & exiguis, non vero de illis, quæ magna ſunt, & totam hominis attentionem requirunt.

Sunt tamen aliqui nouiores, qui exiſtimant eos, qui inter ipſum ſacrum ſponte diuagantur mente, & cogitatione, non attendendo ad Miſſam ſatisfacere præcepto illius, ita docent omnes qui tenent Sacerdotes ſatisfacere præcepto Eccleſiæ de horis canonicis recitandis, qui illas recitant animo vltro diſtracto, modo nullum aliud opus extremum efficiant inter recitandum, & hi ſunt Durandus *in* 4. *diſtinction.* 15. *quæſtion.* 12. *articul.* 6. Paludan. *ibi quæſtione* 5. *articul.* 2. *concluſione* 4. Roſella *verbo Hora numer.* 3. Angelus *ibi numer.* 28. D. Anton. 3. *part. titul.* 14. *capit.* 4. §. 7. Summa Piſana *verbo Hora numer.* 3. & Syluest. *verbo* 6.

Digitized by Google

item Hora. numer. 14. vbi ſic, *Non tenetur Sacerdos ex*
aliquo præcepto eſſe attentus, ſed ſine culpa mortali poteſt
mente euagari etiam à propoſito, eſſet tamen mortale in
officio dicendo ſe occupare in ijs exterioribus quæ natura
ſua non compatiuntur cum attentione ad officium. Hæc
ille. & citantur pro hac opinione Innocentius,
Abbas, Oſtienſis, Ioannes Andr. Ancharranus,
& alij *in cap. dolentes, de celebrat. Miſſarum*, in quo
præcipitur clericis vt perſoluant diuinum offici-
um (quantum eis diuina bonitas communicaue-
rit) attente & deuote, quibus verbis conſiliam
potius, quam præceptum dari videtur. Deinde
quia Eccleſia nec præcipit, nec præcipere poteſt,
imo nec punire actus mere internos, attentio au-
tem mentalis, mere internus actus eſt.

7. Vera tamen opinio noſtra eſt, quam numer. 4.
explicauimus: nam Eccleſia & in recitatione offi-
cij, & in auditione ſacri, non ſolum voluntarios,
ſed etiam attentos poſtulat auditores, & recitato-
res & in cap. dolentes, vtraque attentio præcipi-
tur, exterior & interior (vnde minus bene dice-
bant auctores num. præcedenti allegati Eccleſi-
am ſolam attentionem exteriorem præcipere,
quia ſolam hanc præcipere poteſt) ac proinde ſi-
cut lethaliter peccat clericus, & præceptum non
implet, qui ſponte ſua mente & cogitatione di-
ſtractus officium diuinum perſoluit, vt egregie
contra Doctores allegatos docet Caietanus 2. 2.
quæſtion. 83. *articul.* 13. Maior *in* 4. *diſtinction.* 12.
quæſtion. 7. Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. libr.* 10. *capite*
12. *quæſtion.* 6. §. *opinio ſecunda.* Nauarrus *de orat*
cap. 13. *numer.* 19. Sotus *lib.* 10. *de iuſtit. quæſt.* 5. *ar-*
ticul. 5. *concluſione* 7 Ledeſma 2. 4. *quæſtion.* 16. *ar-*
ticul. 6. *dub.* 3. Tabiena *verbo Hora. quæſt.* 30. Ga-
briel *in canone lect.* 62. & D. Thom. *in* 4. *diſtinct.*
15. *quæſt.* 4. *articul.* 2. *quæſtiuncula* 4. *ad* 2. Sic etiam
mortaliter peccat & præceptum non implet ille,
qui dum Miſſam audit, ita mente diuagatur, vt
ad illam non attendat, cum illa præſentia non
ſit moralis, nec actus ille ſit humanus reſpectu
Miſſæ, vt diximus num. 4. ſed inſtar pecudis tunc
illi aſſiſtat.

8. Et ad fundamenta in contrarium ita reſponde-
tur. In prædicto cap. dolentes, de celebrat. Miſſar.
præceptum contineri, non conſilium, vt præalle-
gati Doctores affirmant. Ad id vero quod addi-
tur Eccleſiam non præcipere, nec præcipere poſ-
ſe, punire, aut prohibere, actus mere internos,
& attentionem mentalem, eſſe actum mere inter-
num, ac proinde præcipi non poſſe ab Eccleſia.
Reſpondeo Eccleſiam præcipere ſolummodo a-
ctum externum audiendi ſacrum moralem, &
humanum, ſicut etiam eundem actum externum
& humanum præcipit in recitandis horis diuini
officij, actus autem externus humanus & moralis
eſſentialiter componitur, in auditione ſacri *ex præ-*
ſentia morali, ex *attentione*, & ex *intentione*, *formali*
vel virtuali implendi præceptum; in recitatione ve-
ro horarum ex his alijs tribus rebus eſſentialiter
componitur: ex *attentione*, & ex *intentione etiam*
formali vel virtuali implendi præceptum, & ex *pro-*
latione verborum voce intelligibili: vnde poteſt Eccle-
ſia præcipere actus pure internos non per ſe, & di-
recte, ſed indirecte, quatenus videlicet præcipit
actus mere externos, qui abſque actu interno con-
ſtare non poſſunt.

9. Eſt tamen non vulgare dubium an inter au-
diendum ſacrum de præcepto in die feſto lici-
tum ſit diuinum officium ac penſum horarum
perſoluere; vel ex obligatione quotidiana, vel ex
pœnitentia iniuncta à confeſſario: negat omni-
no Angelus *verbo Feria. numer.* 46. & Roſella *verbo*
Dominica. numer. 7. & Sylueſt. *verbo Miſſa* 2. *quæſt.* 6.
ibi, *qui audit Miſſam ad quam tenetur de præcepto, ſimul*
& eodem tempore dicere non poteſt horas canonicas, ad
quas de præcepto tenetur ſine culpa mortali, quia ibi ſunt
duæ obligationes, quarum qualibet attentionem exterio-
rem requirit, & deuotionem, nec poteſt eſſe attentus Miſ-
ſa, qui exterius eſt attentus officio diuino. argumento cap.
ex litteris, de probation. & ibi gloſſa verbo, vices duorum.
Hæc ille. & pro hac opinione citari etiam poſſunt
omnes Doctores num. r. 6. allegati; quatenus di-
cunt, non ſatisfacere præcepto recitandi horas
canonicas illos, qui dum recitant, officijs alijs ex-
terioribus occupantur, quia cum horarum recita-
tione non compatiuntur.

Affirmandum tamen eſt cum Soarius *tomo* 3. *in* 10.
3. *part. diſputation.* 88. *ſection.* 3. & cum Azor *tomo* 1.
inſtit. moral. lib. 7. *cap.* 5. *quæſt.* 3. & Caiet. *in Summa.*
verbo Feſtorum violatio, & in opuſc. tomo 2. *tract.* 4.
quæſtione de valore orat. & Soto *in* 4. *diſtinction.* 13.
quæſt. 2. *artic.* 1. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 16. *art.* 6. *dub.* 5.
Nauarr. *in manuali Lat. cap.* 21. *numer.* 8. *& tract. de*
orat. cap. 19. *num.* 178. & Tolet. *lib.* 6. *Summæ. cap.* 6.
num. 2. Maior *in* 4. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 8. Adrian. *in* 4.
quæſt. de ſatisfact. quæ incipit, Quæritur circa prædicta.
Ratio eſt, quia illa recitatio non impedit omnino
attentionem Miſſæ debitam, ſed remittit, & exte-
nuat, ſemper tamen relinquit ſufficientem ad im-
plendum ipſum præceptum; Eccleſia enim, vt
optime notat Nauar. *in man. Lat. cap.* 13. *num.* 16. 17.
in auditione ſacri ac recitatione horarum non po-
ſtulat omnem attentionem, ſed tantum medio-
crem. Vnde ad vtramque obligationem præce-
pti poteſt mediocriter attendi, & vtrique præce-
pto vno eodemque tempore ſatisfieri. Certius
tamen erit, & maioris meriti vtrumque præce-
ptum ſigillatim implere, fieri enim poteſt, vt qui
binos ſectatur lepores, neutrum aſſequatur. Et
vt pluribus intentus minor ſit ad ſingula ſenſus:
Si tamen ita ſis affectus, vt in ipſa auditione Miſſæ
facile mente & cogitatione diuageris, tunc qui-
dem melius erit ore recitare, ſiue ex deuotione,
ſiue ex præcepto, quam ita diſtrahi, vt notat Ma-
ior *in* 4. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 8.

Præter præſentiam moralem, & attentionem 11.
internam, neceſſe etiam eſt ad implendum præ-
ceptum Miſſæ intentio formalis, vel virtualis, qua
quis velit implere præceptum; ita docet Soarius
tomo 3. *de ſacram. diſputation.* 88. *ſect.* 3. *col.* 2. *littera*
B. & Nauarr. *in capit. quando. notabili* 3. *numer.* 27.
Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. libr.* 7. *cap.* 2. *quæſt.* 6. &
probabile hoc iudicat Sancius *tomo* 1. *Decalogi libr.*
1. *cap.* 13. *à num.* 8. Probatur, quia implere præce-
ptum eſt actus obedientiæ Deo & Eccleſiæ debi-
tæ; actus autem obedientiæ non fit ſine volunta-
te, nam ſi quis vinctus & abſque vlla voluntate,
imo repugnante tota voluntate adeſſet Miſſæ,
profecto non impleret præceptum illius; ergo vt
impleat, neceſſe eſt vt habeat voluntatem im-
plendi, formalem vel virtualem: præterea huiuſ-
modi præceptum præcipit actum humanum;
actus autem humanus auditionis ſacri non fit ſine
voluntate, componitur enim ex præſentia morali,
ex attentione, & ex intentione, formali vel vir-
tuali implendi præceptum, vt diximus ſupra nu-
mer. 8. ergo illa attentio neceſſaria eſt, vt huiuſ-
modi præceptum impleatur.

Roga

Digitized by Google

Quæ ſit voluntas formalis, quæ virtualis.

12. Rogabis, quænam ſit voluntas formalis & expreſſa, quæ virtualis? Voluntas ſeu intentio formalis & expreſſa eſt illa, qua quis directa intentione vult aliquod præceptum implere faciendo hunc actum: *Volo implere præceptum. per iſtam actionem, quam præcipit Eccleſia*: vel, *volo facere hunc actum mihi ab Eccleſia imperatum*, audire ſacrum, vt præceptum impleam. Voluntas ſeu intentio virtualis eſt illa quæ relinquitur in nobis, manetque poſt iſtam formalem. v. c. feciſti actum imperatum per præceptum, audiiſti Miſſam in die feſto de præcepto: immemor diei feſti: eo ipſo quod non feciſti hunc actum: *nolo per iſtam Miſſam implere præceptum*; habuiſti intentionem virrualem implendi illud, quia eo ipſo quod non habuiſti contrariam voluntatem implendi, habuiſti virtualem implendi. Et ſic ſi ſummo mane Miſſam audiſti ex deuotione, exiſtimans non eſſe diem Dominicum, aut diem feſtum; & poſtea memineris illius; non teneris eo die aliam Miſſam audire, ſed per illam ſufficienter præceptum impleuiſti: ita docet Sancius *tomo* 1. *Decalogi lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 9. Vaſquez 1.2. *quæſt.on.* 100. *artic.* 9. *in expoſitione lit. numer.* 5. Valentia 2.2. *diſputation.* 6. *quæſt.* 2. *puncto vlt. fine*: ex eo fundamento, quia præcepta ſolum obligant ad actum quem præcipiunt, vnde ſufficit huiuſmodi actum efficere, vt illa impleamus & non eſt neceſſe, vt ipſum actum faciamus ex intentione formali vel virtuali implendi præceptum; cum enim ſolum præcipiant, vt ſponte, & voluntarie actu humano opera imperata faciamus, nullatenus requirunt, vt ea faciamus ex formali vel virtuali voluntate obediendi, vel implendi ipſa præcepta; quamobrem ſi Miſſam audiſti ſummo mane attente, & deuote, nihil memor obligationis diei Dominici, impleſti præceptum, & non teneris aliam audire, nec mutare voluntatem, vt per illam ſatisfacias, quia iam feciſti actum imperatum per præceptum audiendi ſacrum, & non erat neceſſe ad ſatisfaciendum præcepto, vt actum imperatum faceres, & Miſſam audires formali vel virtuali intentione ſeu voluntate ſatisfaciendi illi. Imo hinc inferunt ſatisfacere quemquam præcepto audiendi ſactum, cum intentione formali vel virtuali audiendi ſacrum, etiamſi habeat expreſſam intentionem non ſatisfaciendi præcepto, quia ſufficit facere actum imperatum, per præceptum, vt illud impleamus, & non eſt neceſſe, vt ipſum actum faciamus ex aliqua intentione formali vel virtuali implendi illud, vt infra videbimus num 24. quæ opinio eſt ſatis probabilis.

Satisfacit præcepto Miſſæ qui formaliter vel virtualiter vult Miſſam audire, licet expreſſe nolit implere præceptum Miſſæ.

13. Hunc etiam qui Miſſam audiuit in die Dominica immemor obligationis præcepti, & exiſtimans non eſſe diem Dominicam, non teneri aliam audire, & ſatisfacere per eam præcepto, docent Soarius *tomo* 3. *de ſacram. diſputation.* 88. *ſection.* 3. *col.* 1. *littera B.* Azor *tomo* 1. *inſtitution. moral. libr.* 7. *capit.* 2. *quæſtion.* 6. *initio.* Rodriquez *tomo* 1. *Summæ edit.* 2. *capit.* 123. *numer.* 2. ex diuerſis fundamentis. Præcipuum fundamentum Soarij eſt, quia eo ipſo, quod ille n . n habuit hanc voluntatem, & intentionem formalem, *Nolo implere præceptum per huiuſmodi Miſſam*, cenſetur habuiſſe virtualem implendi illud per illam. Et hinc infert Soarius ad implendum præceptum, opus eſſe non ſolum, vt faciamus actum humanum imperatum per illud, ſed etiam vt faciamus illum ſaltem ex intentione virtuali implendi illud, quam virtualem intentionem ſemper dari affirmat in ipſo actu, quamdiu illam per contrarium actum non excludimus, quæ etiam opinio eſt valde probabilis, vt videbimus num. 22.

Et iuxta hanc doctrinam Soarij & Sancij reſpondendum eſt ad ſedandos ſcrupulos Sacerdotum dubitantium an habuerint intentionem requiſitam, ad conſecrandam hoſtiam: nam iuxta fundamentum Soarij, eo ipſo, quod verba conſecrationis dixerunt, & non habuerunt hunc actum, & hanc intentionem formalem: *Nolo conſecrare*, virtualem habuerunt intentionem conſecrandi. Iuxta fundamentum vero Sancij illi ſolum tenentur & præcipiuntur proferre verba conſecrationis attente & deuote, non autem præcipiuntur vt proferant cum intentione aliqua volendi conſecrare, aut ſatisfaciendi præcepto obliganti ad conſecrandum, & ideo irrationabiliter ſcrupulis cruciantur, quia quod ſui erat muneris præſtiterunt. 14.

Quid ſi ſacerdos multas hoſtias conſecret putans eſſe vnam.

15. Hinc Sacerdos qui multas hoſtias conſecrandas accipit, & memor tantum vnius quam manibus tenet, verba conſecrationis profert, omnes cõſecrat; quia quamuis non habeat intentionem formalem & expreſſam eas conſecrandi, habet tamen virtualem manentem ex actuali, quam habuit conſecrandi, quando illas accepit conſecrandas. ita docet Nauar. *in manuali Latin. cap.* 25. *num.* 91. §. *Præterea, in fine*, & Scotus quem ille citat *in* 4. *diſtinct.* 12. & Angel. *verbo Euch.* 1. §. 27. & Panormit. *cum communi in capit. Sacerdos, de officio ordin.* Hinc etiam ſi Sacerdos accepit hoſtiam in patena & pyxidem cum formulis conſecrandam, & vtrumque hoſtiam ſcilicet & pyxidem Deo obtulit, & poſt oblationem in altari coram oculis poſuit ſuo tempore conſecrandam: tẽpore vero conſecrationis immemor pyxidis ſolam hoſtiã manibus accepit, & ſuper eam tantum verba conſecrationis protulit, certe vtrumque conſecrauit, & hoſtiam & pyxidem, quam præ oculis habebat cuius fuit immemor: quia eo ipſo quod non habuit expreſſam voluntatem non conſecrandi formulas pyxidis, habuit voluntatem virtualem illas conſecrandi: patet, quia Deo obtulit vt conſecraret, & non reuocauit illam voluntatem per aliam contrariam; & aliunde non defuit præſentia moralis, nec opus erat, quod manibus pyxidem teneret, tempore conſecrationis. Qu'd autem ſi Sacerdos non obtulit formulas & poſtea conſecrauit illas? Reſpondeo vel meminit ſe non obtuliſſe, vel non meminit: ſi meminit, & nihilominus conſecrauit, peccauit mortaliter, quia voluntarie, & in re graui prætermiſit ritum Eccleſiæ moraliter neceſſarium ad ipſam conſecrationem tanquam præcedentem diſpoſitionem ad illam. Si non meminit, non peccauit, quia inaduertentia & obliuio naturalis à peccato excuſat, in vtroque tamen caſu manent huiuſmodi formulæ conſecratæ. Quid etiamſi pyxidem cum formulis Deo obtulit diſcoopertam, & poſtea cooperuit, & iuxta calicem, aut pone illum poſuit, tempore vero, quo formulæ erant conſecrandæ, pyxidis immemor, ſuper ſolam hoſtiam, quam præ manibus habuit, verba conſecrationis protulit? Reſpondeo etiam in eo caſu formulas pyxidis conſecraſſe: parum enim refert quod illæ ſint coopertæ vel diſcoopertæ quoad valorem conſecrationis, ſicut parum refert quoad valorem oblationis, quod ipſe calix, vel

Digitized by Google

pyxis ipſa cum coopertorijs Deo offerantur. ita docet Henriquez *libr.* 8. *de Euchariſt. capit.* 14. *numero* 2. ſic enim ibi ait, *de more ſeruatur in aliquibus locis vt Sacerdos formulas in cuſtodia etiam cooperta incluſas aut ſub alijs formulis occultatas ſimul conſecret, & vinum in calice cooperto: nunc autem iuxta miſſale, calix vini dum conſecratur & eleuatur, debet eſſe diſcoopertus.*

16. Ex dictis ſupra infertur, Primo ſatisfacere præcepto audiendi ſacrum, illum, qui ad Eccleſiam venit principaliter ex libidinoſa intentione, ad videndam fœminam pulchram ſi Miſſam audiat, quia quamuis tunc mortaliter peccet contra ſextum præceptum; tamen illa intentio libidinoſa non deſtruit intentionem virtualem implendi præceptum, nec obſtat dicere illum non auditurum ſacrum, nec ad Eccleſiam acceſſurum, niſi hæc occaſio daretur videndi ipſam fœminam, nam exinde ſolum ſequitur peccare illum mortaliter, poteſt enim quis malo fine Eccleſiam adire, & in ea bene Miſſam audire, & cum mortali peccato poteſt quis implere præceptum, vt optime docet Nauarrus *in Enchirid. de oratione capit.* 20. *numer.* 29. *& in manuali Latino capit.* 21. *numer.* 17. & D. Thomas 2. 2. *queſtion.* 100. *&* 2. 2. *queſtion.* 44. *articulo* 1. *&* 6. Sic clericus recitans penſum diuini officij cum peccato mortali, peccat mortaliter, & tamen præcepto ſatisfacit, vt dicemus infra numer. 19. & Concilium Tridentinum *ſeſſione* 6. *capit.* 6. declarat hæreticum eſſe illum, qui dixerit, opera noſtra ob id ſolum, quod fiant extra ſtatum gratiæ, eſſe peccata. Præterea intentio formalis & expreſſa peccandi in videnda & concupiſcenda fœmina, non excludit virtualem intentionem audiendi ſacrum, & ſatisfaciendi præcepto illius, eo enim ipſo quo quis formaliter & expreſſe hanc intentionem non excluſit, virtualiterincluſit, iuxta doctrinam Soarij ſuperius traditam. Et vero quod huiuſmodi homo qui Eccleſiam adit principaliter ad videndam fœminam aliter non aditurum, ſatisfaciat præcepto Miſſæ, ſi in ea Miſſam audiat, docet expreſſe Nauarr. *in manuali Latino capit.* 21. *numer.* 7. §. *Non tamen.* & Soarius *tomo* 3. *de ſacr. diſputation.* 88. *ſect.* 3. Medina *C. de confeſſ. queſtion. de pœnitent. tempore Miſſæ impleta contra D. Antoninum* 2. *part. tit.* 9. *capit.* 10. §. 2.

17. Infertur ſecundo famulos, ſeruos, filios, pupillos, alumnos, & ſi qui ſunt alij, qui Miſſam audiunt coacti à dominis, parentibus, & pædagogis alias non audituri, ſatisfacere præcepto audiendi, quia quamuis in eo peccent, tamen cum eo peccato poſſunt implere huiuſmodi præceptum, & quia illa repugnantia magis datur ex parte moleſtiæ itineris, quam ex parte rei ſacræ. ita docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *partem diſputatione* 88. *ſect.* 3. *littera B.* contra eundem Diuum Antoninum allegatum.

18. Si tamen huiuſmodi filij, famuli, & pupilli, dum Miſſam actu audiunt, hunc actum efficiant, & hanc intentionem habeant? Non audiremus niſi cogeremur, & niſi parentem, herum, pædagogum (omnes reſpectiue) comitaremur, exiſtimat Soarius modo allegatus, & Petrus Ledeſma *in Summa vbi de Euchariſt. capit.* 27. *poſt* 10. *concluſionem fol.* 344. eos non ſatisfacere præcepto, & quia per eum actum formalem excludunt virtualem intentionem & voluntatem audiendi ſacrum, & ſatisfaciendi præcepto; & quia tunc non datur pigritia ex parte moleſtiæ itineris, ſed repugnantia ex parte rei ſacræ, & poſitiua declaratio, & denique quia tunc illa conditionalis: Hi non audirent niſi heros, aut parentes, & pædagogos, comitarentur, in intellectu diuino eſt vera, videt enim Deus, illos reuera non aliter facturos, niſi dominos, & parentes comitarentur, & contrariam voluntatem præcepto penetrat.

Sancius autem *tomo* 1. *Decalogi lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 19.
8. affirmat hos omnes in omnibus his caſibus ſatisfacere præcepto ſi attentione requiſita audiant, quamuis dum audiunt actualem non audiendi voluntatem habeant, niſi cogerentur, quia hi omnes comparandi ſunt illis, qui metu graui & in virum conſtantem cadente, præceptum implent, alias non impleturi niſi eo metu cogerentur, & hi quidem qui metu graui præceptum implent, ſatisfaciunt, vt docet idem Sancius *loco allegato numer.* 7. & Sotus *lib.* 2. *de iuſt. quaſt.* 3. *artic.* 9. *col.* 3. & Azor *tomo* 1. *libr.* 10. *inſtitution. moral. capit.* 12. *quaſt.* 9. nam quamuis omnes mortaliter peccent, vt re vera peccant, tamen, cum nec metus grauis, nec reuerentia grauis, tollat libertatem, ſed tantum minuat, illa quidem impletio adhuc libera manet, & eſt actus liber, & humanus, ac proinde illo ſatisfit præcepto, ita vt nulla maneat obligatio iterum illius implendi. Et quamuis illi loquantur de præcepto recitandi horas canonicas, & dicant, eos qui per metum grauem, & vim extrinſecus illatam, in virum conſtantem cadentem horas recitant, alias non recitaturi, quamuis dum recitant, hanc voluntatem habeant, *Non recitaremus niſi cogeremur*; tamen ſtatim addunt, & eadem eſt ratio de præcepto Miſſæ, ieiunij, & de impletione voti, & iuramenti, imo & de impletione pœnitentiæ iniunctæ à confeſſario; nam poſtquam Sancius citatus locutus fuit de voto & iuramento, ſtatim addidit, *& idem dicendum eſt de pœnitentia ſacramentali iniuncta, illa enim vere impletur, ſi opus iniunctum executioni mandetur, etiam cum expreſſa intentione illius non implendæ, nec opus eſt vt mutetur ea intentio, ſed ſatis eſt ſcire per illud opus impletum iam eſſe.* Hæc Sancius citatus numer. 17. Et vero præcipuum fundamentum eſt, quia dum habent actu illam voluntatem conditionalem, non audiremus Miſſam, non ieiunaremus, non recitaremus officium diuinum niſi ita cogeremur, perinde eſt ac ſi iſtam habeant: Non impleremus præceptum hoc niſi cogeremur, in quo ſolum peccant lethaliter, quia tenebantur abſolutam voluntatem implendi habere; re tamen vera præceptum implent, ita vt ceſſet obligatio iterum implẽdi, quia reuera intendunt facere actum, quem præceptum imperat, & illum à parte rei faciunt libere, quamuis inuite.

Si tamen quis poſitiua & contraria voluntate, 20.
qua nolit ſacrum audire, & ſatisfacere præcepto in Eccleſia omnino vinctus detineatur, vt Miſſam audiat, non ſatisfaceret præcepto, quia tunc more pecudis, & non actu humano audiret, nam in tam abſoluta & præciſa vi ex parte aliorum, & repugnantia ex parte illius, careret profecto omni abſolute voluntate, aut implendi præceptum, aut faciendi actum, per quem impletur. ita docet Sancius *tomo* 1. *Decalogi libr.* 1. *cap.* 13. *numer.* 5. & Sotus *libr.* 2. *de iuſtit. queſtion.* 3. *artic.* 9. *col.* 3. Medina 1. 2. *queſt.* 100. *articul.* 9. *paulo poſt initium.* Soar. *tomo* 3. *de ſacram. diſputation.* 88. *ſect.* 3. *verſu, Circa poſteriorem*

rem partem. Azor *tomo 1. inſtitut. moral cap. 2. quæſt. 6. & lib. 10. cap. 12. q. 9.* Sic non implet præceptum ieiunij ille cui omnino inuito ſubtrahitur cibus: nec pœnitentiam flagellationis is, qui ex odio ob inimicitias ab alio flagellatur, vt probat idem Sancius allegatus num. 5.

21. Dubium tamen præcipuum eſt vtrum ſatisfaciat præcepto ille, qui vult Miſſam audire, aut horas canonicas recitare, non tamen vult implere præceptum recitandi officium, aut audiendi ſacrum: quod dubium iam ſupra manet prælibatum, nunc autem maioris claritatis gratia funditus exponetur; quod duobus modis poteſt contingere: Primo, ſi quis audiat Miſſam in die feſto, dicendo: Volo audire hanc Miſſam ex deuotione, poſtea audiam aliam ex obligatione præcepti, quia eo præcepto nolo ſatisfacere: Secundo ſi abſolute dicat: Volo audire hoc ſacrum, ſed nolo per illud ſatisfacere præcepto, nec intentionem habeat audiendi poſtea aliud per quod ſatisfaciat. Et hac de re ſunt tres opiniones: Prima omnino negat huiuſmodi hominem in vtroque euentu ſatisfacere præcepto, & ait teneri iterum aliam audire, & peccare lethaliter ſi non audiat, nec poſſe mutare animum, dicendo: Volo per Miſſam audiram implere præceptum. hanc opinionem tenet abſolute Medina *C de Orat. q. de horis Canonicis iterandis. dub. vltimo*, Nau. *in cap. quando, de conſecrat. diſt 1. cap. 13. numer. 15. & 27. & 28. & cap. 16. num. 73. & 74.* Ledeſma *2. p. 4. quæſt. 16. a. 6. dub. 3.* Palatius *in 4. diſt. 15. diſp. 10. fol. 160.* Angles *in Floribus. 1. p. vbi de orat. q. 5. difficultate 4.* Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 7. capit. 2. quæſt. 6. & lib 10. cap. 8. quæſt. 7. & cap. 12. quæſt. 8.* Roderic. *tomo 1. Summæ in 2. edit. cap. 144. nu. 2.* Petrus de Ledeſma *in Summa vbi de Euchar. cap. 27. poſt 10. concluſionem fol. 344. & tomo 2. Summæ tract. 9. cap. 4. folio 1084.* & Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 25. num. 6. fine*, vbi hanc opinionem tutiorem appellat. Probatur primo, quia ille qui debet centum Petro, non ſatisfaciet debito totidem eidem Petro liberaliter donans, etiamſi poſtea mutet voluntatem, & dicat ſe per illam donationem velle ſatisfacere debito, quia donatio fuit actus liberalis, & ſolutio debiti eſt actus iuſtitiæ commutatiuæ; ergo pari ratione, ſi quis Miſſam audiat in die feſto ex deuotione vel cum intentione non ſatisfaciendi præcepto, ſed audiendi aliam per quam ſatisfaciat, vel cum intentione abſoluta non audiendi aliam, non poterit poſtea mutata voluntate per priorem Miſſam ſatisfacere præcepto, quia illa prima fuit audita, veluti ex donatione liberali, iſta vero eſt quædam obligatio præcepti inſtar debiti iuſtitiæ. Probatur ſecundo, quia actus non operantur vltra intentionem agentium, vt habetur *l. non omnes. ff. ſi certum petatur.* Vnde cum intentio formalis & expreſſa agentis fuerit non ſatisfacere præcepto per eam Miſſam, reuera non ſatisfaciet per eam, etiamſi poſtea mutet voluntatem. Probatur tertio, quia ad ſatisfaciendum præcepto opus eſt ſaltem virtualis intentio illi ſatisfaciendi: hanc autem virtualem intentionem non habet ille, qui habet formalem & expreſſam non ſatisfaciendi, voluntas enim volendi, non poteſt ſtare cum voluntate expreſſa nolendi, ſunt enim hæ contrariæ & incompatibiles. Vltimo probatur, quia intelligibile eſt quomodo poſſit ſatisfacere præcepto ille, qui non vult illi ſatisfacere, & id fatetur, & profitetur.

Secunda opinio in omnibus concordat cum prima & ab ea ſolum differt, quod aſſerat, mutata voluntate in tempore habili, hoc eſt, intra tempus matutinum eiuſdem diei feſti, quo Miſſæ dicuntur, poſſe ſatisfieri præcepto, ea Miſſa, quam quis audiuit intentione, non ſatisfaciendi præcepto, ſiue intentionem haberet audiendi aliam, ſiue non, & peccari mortaliter, & non impleri præceptum, ſi eo ipſo die intra tempus habile, hæc voluntas non mutetur. ita docet expreſſe Soar. *tomo 3. de ſacr. diſp. 88. ſect. 3. litera B. verſ. circa poſteriorem partem.* Leſſius *libro 2. de iuſtit. cap. 37. dubio num. 59. & cap 46. num. 42.* Aragon. *2. 2. qu. 83. artic. 13. folio 864. verſiculo. ſed dubitabit aliquis*, & in eam inclinauit Sancius *lib. 3. de matr. diſp. 18. numero 3.* Hæc probatur in primis omnibus fundamentis primæ opinionis: deinde probatur ex eo, quia ille actus humanus audiendæ Miſſæ quoad ſubſtantiam totus fuit factus antecedenter, cum quis præſentialiter & corporaliter, & cum debita attentione illi adfuit: ſolum ergo huic Miſſæ defuit intentio voluntatis, vt præceptum impleretur; ergo ſi hæc poſtea adiungatur intra idem tempus matutinum, quo Miſſæ dicuntur, ſatis erit ad præcepti ſatisfactionem. Tandem, quia quamuis ille actus quo quis Miſſam audiuit die feſto cum intentione formali non implendi præceptum, ſed audiendi aliam quo illud impleret, ſit ex intentione agentis liberalis, tamen natura ſua cadit ſub præceptum, vnde non eſt neceſſe alium actum facere, ſeu aliam Miſſam audire, qua impleatur præceptum, ſed ſufficit mutare voluntatem, vt conſideranti patebit. 22. Secunda ſententia.

Verum hæc mutatio voluntatis non placet auctoribus primæ opinionis abſolute negantibus poſſe per primam Miſſam impleri præceptum, & affirmantibus opus eſſe audire aliam vt præceptum impleatur, & peccatum eſſe mortale, ſi non audiatur, & non ſufficere mutare voluntatem. Nec placet auctoribus tertiæ opinionis, vt ſtatim videbimus, abſolute affirmantibus per eam ſatisfieri præcepto, nec opus eſſe audire aliam, aut mutare voluntatem. Et ratio eſſe poteſt, primo quia, aut eſt ſatisfactum per primam, aut non: ſi eſt ſatisfactum, non requiritur ea mutatio voluntatis, cum iam præcepto ſatisfactum ſit, & nullum aliunde præceptum ſit obligans ad eliciendum ſpecialem actum obedientiæ. Si non eſt ſatisfactum, nihil iam conferre poteſt ea mutatio voluntatis, cum efficere nequeat, vt opus præteritum ex obedientia proceſſerit. Secundo, quia actus requiſitus ad ſatisfaciendum præcepto de audiendo ſacro, conflatur ex tribus, *ex præſentia* ſcilicet, *ex intentione formali vel virtuali ſatisfaciendi præcepto*, & ex *attentione*, & vno deficiente deficit ſubſtantia ipſius actus; ergo non fuit actus factus quoad ſubſiſtentiam. Tertio, quia alioqui etiam poſt trigeſimum diem, imo & poſt vnum integrum annum mutata intentione ſatisfieret præcepto; cum ſubſtantia actus iam ſit facta, quod, quod quis dicet, & tamen non eſt maior ratio, ob quam mutetur potius eo die, quam eo anno, eo menſe, imo & poſt triginta annos, & hæc mutatio voluntatis, præterquam quod non placeat auctoribus primæ & tertiæ opinionis, vt ſtatim videbimus, eam vehementer impugnat Sancius *tomo 1. Decalogi lib. 1. cap. 13. num. 14.* 23.

Tertia opinio abſolute docet huiuſmodi hominem qui in die feſto Miſſam audit cum ex- 24. Tertia ſententia.

preſſa

preſſa intentione non implendi per illam præceptum, ſed per aliam, non teneri poſtea aliam audire, nec opus eſſe mutare animum, ſed per illam impleuiſſe præceptum, & illi ſatisfeciſſe, nec peccare mortaliter, ſi animum habuit audiendi aliam eodem die, qua impleret præceptum, peccare vero mortaliter ſi expreſſum animum habuit, non ſatisfaciendi præcepto per illam, nec audiendi aliam eodem die, qua ſatisfaceret: peccare, inquam, mortaliter non contra præceptum ſpeciale audiendi ſacrum, cum illud non obliget niſi ad actum ipſum externum auditionis ſacri liberum & humanum, quocunque modo & intentione audiatur, ſed contra præceptum naturale diuinum, quo quiſque tenetur ſubiectus eſſe legi & legislatori iuſta præcipienti. ita docet expreſſe Sancius *tomo* 1. *Decalogi. lib.*1. *cap.*13. *n.*13.14.15. Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.*2. *puncto vltimo.* Vaſquez 1.2. *qu.*100. *a.* 9. *in expoſitione litera à n.*5. & fauet vehementer D. Thom. 22. *q.*104. *a.*3. *ad* 2. dicens poſſe quemquam actum virtutis explere, non attendendo ad rationem præcepti, & Sotus *lib.*10. *de iuſt. q.*5. *a.*5. *ad finem corporis. verſu, ſupra hæc autem*: vbi ait præceptum audiendi ſacrum obligare ſolum ad ita audiendum, vt ſit actus humanus, nam legislatores formalem intentionem non præcipiunt, ſed tantum actus ſubſtantiam. Et Sancius allegatus dicto num. 13. ait hanc ſine dubio eſſe probabiliorem ſententiam. Probat primo, quia præcepta non obligant ad habendam intentionem illis ſatisfaciendi, ſed ad faciendum ſolum opus per illa imperatum. vnde nullus præceptum violat eo quod nolit habere intentionem formalem vel virtualem volendi illis ſatisfacere, ac proinde non violantur præcepta contraria intentione & voluntate. Secundo, quia per leges & præcepta ſolum præcipitur nuda & libera, & humana executio operis externi, & non vt fiat ex intentione formali vel virtuali; cum vero hic actu humano & libero Miſſa audiatur, aut horæ canonicæ recitentur, quamuis quis nolit ſatisfacere; vere ſatisfaciet, nec enim eſt in manu hominis præceptis non ſatisfacere, poſito quod velit opera, quæ illa præcipiunt, efficere; nam ſi vult actum efficere imperatum, quamuis nolit efficere vt præcepto ſatisfaciat, neceſſario ſatisfacit, eſt enim implicatio quædam velle facere actum imperatum per legem humanam, & non ſatisfacere legi. Tertio probatur, quia qui per contemptum Miſſam audiret, vere impleret præceptum, licet cum peccato, & non teneretur aliam audire; ergo à fortiori implebit ille, qui illam audit cum intentione non ſatisfaciendi præcepto, & non audiendi aliam, licet mortaliter peccet. Quarto, quia præceptis negatiuis non furandi, non mœchandi, non iurandi, non occidendi, ſatisfacimus, per ſolam liberam omiſſionem furti, fornicationis, & occiſionis, etiamſi id omittamus, cum expreſſa intentione non ſatisfaciendi præceptis; ergo etiam & præcepto poſitiuo audiendi ſacrum ſatisfaciemus per ſolam nudam effectionem actus imperati, etiamſi illum faciamus cum intentione non ſatisfaciendi præcepto imperanti, cum par ſit vtrobique ratio.

25. Neque obſtant fundamenta primæ contrariæ opinionis num. 21. poſita. Ad primum enim reſpondetur actum illum audiendi ſacrum ex deuotione, & cum poſitiua intentione non ſatisfaciendi præcepto fuiſſe liberalem ex intentione agentis, natura tamen ſua cadere ſub præceptum, & cum præceptum non curet an opus ex deuotione vel alia intentione fiat, non eſt neceſſe vt ſemel ex deuotione effectus, iterum fiat ex præcepti neceſſitate: deinde, quia eſt diuerſa ratio in debito de iuſtitia, & de præcepto, nam iuſtitia obligat ad æqualitatem ſeruandam inter debitum, & ſolutionem debiti, quæ æqualitas non ſeruatur quando debitum non ſoluitur vt debitum, ſed liberali intentione donandi, & ſic per donationem liberalem acceptatam vt donationem non ſatisfit debito iuſtitiæ, ſatisfit vero ſi non vt liberalis donatio, ſed tanquam debiti ſolutio acceptetur, intendendo vt alter obligatione iuſtitię liberetur. Tandem quia obligatio iuſtitiæ pendet ex contrahentium voluntate, & ideo extra eorum intentionem non egreditur: at vero obligatio legis & præcepti non pendet, niſi ex intentione legislatoris, & ideo ſubditus, illius obligationem prorogare nequit.

Ad ſecundum reſponſum manet in ſolutione primi, nam licet ille actus ex parte audientis factum fuerit liberalis, & intentionem agentis non egrediatur, tamen ex parte acceptantis Eccleſiæ, non acceptatur vt donatio liberalis, ſed vt ſolutio debiti ex legis obedientia contracti: Ad tertium reſpondetur obligare leges ſolum vt ſubditi velint eas obſeruare in actu exercito, non in actu ſignato; hoc eſt, vt velint actum imperatum per legem exercere, non tamen obligant illos, vt habeant intentionem ſatisfaciendi per illud opus præcepto legis. Ad vltimũ negatur eſſe hoc intelligibile, vt patet ex dictis, & ideo præter auctores citatos hanc opinionem probabilem eſſe dicit Soar. *tomo* 3. *de ſacram. diſput.*88. *ſect.*3. *verſ. circa poſteriorem partem*, & illam dicit æque probabilem ac priorem Arag. 2.2. *q.*83. *a.*13. *fol.*864. *verſ. ſed dubitauit aliquis.* & Leonard. Leſſius *lib.*2. *de iuſt. cap.*37. *dub.*10. *n.*59. *& cap.*46. *dub.*6. *n.*42. Sed Leſſius, Soarius, & Aragonius, loquuntur cum illa moderatione quam propoſuimus n. 22. modo ſcilicet mutet voluntatem in tempore habili, reliqui vero Doctores nu. 24. allegati hanc moderationem non admittunt, & abſolute id affirmat. 26.

Ego exiſtimo omnes has opiniones eſſe probabiles, & in praxi tute ac ſecure poſſe ſequi quamlibet illarum, magis tamen inclino in primam, & quia plures Doctores habet, & grauiores rationes & quia eſt reuera tutior ac ſecurior, & opinio Sancij videtur laxior aliquantulum, quamuis ſit conſcientijs fauorabilior, ex eâ tamen facilis occaſio oriri poteſt aliqualis relaxationis in obſeruantia Eccleſiaſticorum præceptorum, &, quod maius eſt, alicuius contemptus, & ideo opus eſt huic oſtio clanculum addere, ne occaſio ſit perditionis animarum. 27. Iudicium authoris.

CAPVT VIII.

An in vincula detruſi & excommunicati etiam tolerati teneantur Miſſam audire: & vtrum illi qui priuilegium habent ad Miſſam audiendam tempore interdicti per bullam vel aliud diploma, teneantur illam audire diebus feſtis, & an poſſint deferre famulos.

SVMMA-

SVMMARIVM.

Excommunicati & interdicti etiam tolerati excuſantur ab obligatione præcepti audiendi ſacrum. *num.1.*

Etiamſi per illos ſtet quo minus abſoluantur. *ibid.*

Peccant mortaliter non procurando abſolutionem cum poſſint, non tamen contra præceptum Miſſæ audiendæ. *ibid.*

Excuſantur etiam ij qui in carcere detinentur tam publico, quam ſecreto, & idem dicendum eſt de ijs, qui iurarunt domo non egredi in qua loco carceris detinentur. *num.2.*

Qui eſt excommunicatus & culpa ſua non abſoluitur vt præceptum annuæ confeſſionis poſſit implere, peccat mortaliter contra præceptum ipſius confeſſionis, non tamen contra præceptum Miſſæ. *num.3.*

Quid ſi tantum habeat peccata venialia. *ibid.*

Qui tempore Quadrageſimæ peccata tantum venialia habet, tenetur accedere ad confeſſarium, ſaltem vt dicat ſe non habere aliquod mortale. *num.3.*

An illi qui priuilegium habent ad audiendam Miſſam tempore interdicti teneantur eam audire, ita vt mortaliter peccent, ſi non audiant contra præceptum illius: eſt dubium. Probabile eſt non teneri. *numero 4.*

Probabilius teneri. *num.5.*

Soluuntur argumenta primæ opinionis affirmantis teneri. *num.6.*

Aliquando cogitur quis vti ſuo priuilegio, & in quo caſu. *num.6.*

Non eſt præceptum poſitiuum non audiendi ſacrum tempore interdicti. *num.7.*

Quomodo intelligenda ſunt verba bullæ Cruciatæ, quatenus dicunt vt bullam habentes poſſint Miſſam audire tempore interdicti. *num.8.*

Qui habet bullam Cruciatæ aut aliud priuilegium ad audiendum ſacrum tempore interdicti, eadem diſtantia illud tenetur audire qua teneretur ſi illam non haberet. *num.9.*

Priuilegium ad audiendum ſacrum tempore interdicti non valet ei, qui interdicti cauſam dedit. *numero 10.*

Viri vel fœminæ nobiles habentes priuilegium ad audiendum ſacrum tempore interdicti poſſunt audire illud cum ſolito famulorum comitatu. *num 11.*

Quid nomine familiarium in iure intelligatur, quando priuilegium alicui & familiaribus illius datum eſt. *ibid.*

1. INter eos, qui ab obligatione audiendi ſacrum excuſantur, conſtituuntur veluti in primo loco excommunicati omnes etiam tolerati, & interdicti tam generaliter, quam ſpecialiter, ſiue interdictum ſit perſonale, ſiue ſit locale, licet abſolutionem procurare neglexerint, quamuis enim mortaliter peccent, illam non procurando, cum poſſint illam conſequi, & teneantur eam circunſtantiam in confeſſione declarare, tamen non peccant non audiendo Miſſam, quia iure ſunt impediti, & non tenentur tam remote ſe diſponere ad impletionem præcepti audiendi illam: ita docet Nau. *in manuali Lat. cap. 23. nu. 3. argumento cap. Quia diuerſitatem, de conceſſ. præbendæ.* Soar. *tomo 3. de ſacram. diſp. 88. ſect. 6.* Toletus *lib. 6. Summæ. cap 9. numero 1. §. Prima cauſa.* Azor *tomo 1. lib. 7. cap. 7. quæſt. 1. §. primo igitur loco.* Angel. *verbo Miſſa §. 57.* Syueſt. *verbo Miſſa. 2. numer. 1.* Dixi, etiam tolerati, quia extrauagans Martini V. *ad euitanda*, in nullo illis fauet, & ſic ita ſe gerere debent, ac ſi eſſent iam nominatim declarati, & ideo nec in ſacris atque diuinis, nec in humanis communicare poſſunt cum hominibus licite nec ſe ingerere communicationi hominum, poſſunt tamen fideles cum eis communicare, dummodo non ſint nominatim denunciati, vt diximus capit. 5. num. 19. 22. 23. & num. 16. & ſi huiuſmodi excommunicati communicent cum alijs in diuinis, ſemper committunt peccatum lethale, iuxta ea quæ diximus prædictis numeris 19. 22. & 23. & ideo ad euitandum peccatum mortale & proprium damnum ſpirituale excuſantur ab obligatione huius præcepti, vt ſpeciatim docent Toletus, Azor, Syl. locis allegatis.

Excuſantur etiam à præcepto audiendi ſacrum, omnes illi qui in carcere tam publico, quam priuato, vel etiam domi ſuæ detinentur, etiamſi culpa ſua graui, nolint ab eo carcere tam publico, quam priuato liberari, cum poſſint. ita docet Soarius loco allegato. Toletus etiam citatus, vbi ait idem etiam dicendum eſſe de illis qui iuramento ſe aſtrinxerunt, non egreſſuros domo, in qua loco carceris detinentur. docent etiam omnes prædicto numero 1. allegati. Ratio eſt, quia dum impediti ſunt vinculis, ratione vinculi excuſantur, & aliunde, præceptum audiendi ſacrum, non obligat, ad tollendum impedimentum, vt ſacrum audiatur, ſed ſolum obligat, vt ſublato eo impedimento, Miſſa audiatur, vnde etiam ſi quis videat, ſe poſſe inhabilem fieri, per aliquot dies vel menſes, & impediri ad audiendum ſacrum, incurrendo excommunicationem, aut committendo crimen, ob quod in carcerem mittatur, non peccat ſpecialiter contra ipſum præceptum audiendi ſacrum, licet voluntarie det cauſam carceris, & excommunicationis, quia nemo tenetur tam remote ſe diſponere ad implendum hoc præceptum, vt ſpecialiter probat Soar. num. 1. allegatus. 2.

Oppones, ille, qui eſt excommunicatus, & ob excommunicationem in qua eſt omittit annuam confeſſionem & communionem ſi negligenter ſe gerat, & per eum ſtet, quo minus à tali excommunicatione abſoluatur, præceptum frangit confeſſionis & communionis, & tenetur eam circumſtantiam confiteri, vt docet Nauarr. *in manuali Lat. capite 21. numero 24.* & D. Anton. *2. part. titul. 9. cap. 8.* & probat late Soarius *tomo 3. de ſacram diſputat. 88. ſect. 6. §. Prima.* ergo etiam pari ratione, præceptum Miſſæ franget ille, per quem ſtat, non abſolui ab excommunicatione, & non liberari à vinculis & carcere, vt præcepto Miſſæ ſatisfaciat, cum æqualis videatur eſſe ratio, vbi eſt æqualis culpa ac negligentia. Sed reſpondeatur, eſſe diuerſam vtrobique rationem, quia præceptum confeſſionis ex vi ſua obligat ſub mortali ad redintegrandam amicitiam cum Deo, & ad conſtituendam animam de peccato in ſtatu gratiæ amiſſæ, & conſequenter obligat ſub mortali ad omnem diſpoſitionem antecedentem, neceſſariam ad remiſſionem peccatorum obtinendam, ac proinde ad confeſſionem, cum ipſa confeſſio ſit medium ac remedium neceſſarium ex Chriſti inſtitutione ad peccatorum remiſſionem. Similiter præceptum Euchariſtiæ conſequenter obligat, ad præmittendam confeſſionem, ſi neceſſaria ſit. vt re vera eſt, in eo, qui in peccato mortali eſt; quamobrem huiuſmodi 3.

præcepta

Digitized by Google

præcepta confeſſionis & communionis ex natura ſua maiorem diligentiam requirunt, vt impedimenta excommunicationis tollantur, quam præceptum audiendi ſacrum. Dices, id verum eſſe quando aliquis eſt in mortali peccato; ergo ſi non habuerit conſcientiam peccati mortalis, non peccabit, contra præceptum annualis confeſſionis, ſi negligens ſit culpabiliter, in procuranda abſolutione cenſuræ, quo huiuſmodi præcepto confeſſionis ſatisfaciat? Reſpondeo adhuc peccare mortaliter contra huiuſmodi præceptum annuæ confeſſionis, quia præceptum hoc ex natũra ſua obligat ſub mortali ad redintegrationem amicitiæ & gratiæ Dei amiſſæ, ac proinde omnes obligat abſolute, & per accidens eſt, quod hic vel ille, illam non amittat; cum abſolute lex ſit directiua, & leges directiuæ obligant indifferenter omnes perſonas in omni euentu, vt ſuppono ex materia de legibus. Præterea præceptum confeſſionis obligat etiam illos, qui venialia tantum habent ſaltem ad tollendum ſcandalum accedere ad confeſſarios, vt dicant ſe non habere conſcientiam vllius peccati mortalis, aut etiam ad confeſſionem venialium in communi, aut alicuius venialis in particulari, vt optime docet Toletus *lib. 3. Summæ. cap. 3. numer. 2.* Victoria *in Summa vbi de confeſſione. numer.* 127 *&* 129. Viuald. *in Candel. vbi etiam de confeſſion. numer. 51. §. tertia concluſio.* D. Thom. *in 4. diſtinction 17. quæſt. 1. quæſtiunc. 4. ad 1.* Vega *libr. 5.* Syluæ *caſu* 494. *folio* 330. *col.* 3. & Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1. a. 3. fol.* 747. Angles *in floribus quæſt. de confeſſ. a.* 4.

4. Dubium tamen eſt, vtrum illi, qui priuilegium habent ad audiendum ſacrum tempore interdicti, v. c. Cruciferi Commendatores, & qui habent bullam Cruciatæ, & clerici etiam primæ tonſuræ qui ratione ordinis in tota Hiſpania, & Luſitania, habent hoc priuilegium, teneantur die feſto illud audire ſub lethali, & præceptum implere? de quo plane dubio bipartita eſt opinio: prima docet non teneri; ita docet expreſſe Auila *de cenſuris. part. 5. de priuatione omnium diuinorum offic. diſputation. 4. ſect. 2. dub. 6.* vbi dicit Victoriam, Canum, & alios viros doctos hanc opinionem tenere; & affirmat idem etiam tenuiſſe viros grauiſſimos Salmanticæ in ſuis prælectionibus Henriquez *lib. 13. de exc. & interd. capit. 48. numer. 5. littera D. fine. & lib. 7. de indulgent. cap. 13. num. 3.* & ita docet Rodrig. *in Summa. 1 part. cap. 249. numer. 14.* Hieronymus Flamma *3. part. Methodi. c. 5. §. 12. pag. 492.* Ludou. Lopez *2. part. inſtr. cap. 79. tit. de Euchar. pag. 99. verſ. quod quidem.* Ledeſma *in Summa. 1. part. titulo, de ſacram. Euch. cap. 27. pag. 354. verſ. La ſegunda difficultad.* Fundamenta illorum hæc ſunt. Primo, quia nemo obligatur vti priuilegio ſibi conceſſo, alioqui enim, iam gratia, non gratia, ſed onus eſſet, & libera facultas in obligationem verteretur, nam quæ in gratiam & fauorem alicuius conceduntur, non debent in damnum illius retorqueri, iuxta regulam *quod ob cauſam, de regulis iuris in 6.* Secundo, quia tempore interdicti obligantur laici non audire diuina officia, tenentur etiam Miſſis non intereſſe; ergo qui habet huiuſmodi priuilegium, bene poteſt ſe conformare huic præcepto & obligationi ſi velit, præcipue cum ſit valde conforme & iuxta intentionem Eccleſiæ, quod omnes ſeſe componant ad diſpoſitionem huiuſmodi præcepti; vt ſic cenſuræ Eccleſiæ ſuum vigorem non amittant. Tertio, quia ſi diceretur Miſſa extra Eccleſiam, in aliqua Eccleſia extra mœnia vrbis, cuius diſtantia non eſſet tanta, vt alioqui deobligaret à præcepto (ſi non eſſet interdictum) nemo teneretur illuc ire audiendæ Miſſæ cauſa tempore interdicti, quamuis haberet interdictum, quia ſe poteſt conformare ipſi interdicto; ergo nec etiam tenetur illam audire, quamuis prope ſit Eccleſia, & diſtantia breuis. Eſt quidem iſta ſententia probabilis.

Secunda tamen opinio probabilior & tenenda omnino docet, eos qui habent priuilegia audiendi Miſſam & aſſiſtendi diuinis officijs tempore interdicti, niſi ipſi interdicti etiam ſint, aut cauſam interdicto dederint, teneri illam audire ſub mortali; & ſatisfacere præcepto, modo poſſint abſque magna difficultate audire. ita tenet Petrus Genedo *in ſuis quæſt. canonicis. quæſt. 44. num. 3.* Soares *in 3. p. diſputat. 88. ſect. 6. verſ. Solet etiam.* Valdes *in tract. de eleemoſyna. 1. p. verſ. Quæritur, circa finem.* Sotus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. a. 1. verſ.* Vnus autem ſcrupulus eſt, pag. 564. Nauarr. *in man. Lat. cap. 21. num. 3. verſ. Interdictum.* Viuald. *in candelab. aur. 2. p. tit. de interdicto. num.* 310. Medina *in Summa 1. p. cap. 11. §. 13. verſ. La primera. folio 43. & in cap. 14. §. 40. folio 141. verſ. Pero no ſe excuſa.* Ledeſma *in Summa 1. p. capit. 27. pag. 354. verſ. a eſta duda ſe reſponde.* Lud. Lopez *2. p. inſtitut. cap. 79. de Euch. verſu agitantur hic, pag.* 292. Henriquez *lib. 7. de indulg. cap. 13. numer. 3. fine, & libr. 9. de Miſſa cap. 25. num. 11. & lib. 13. de excomm. & interdicto cap. 48. num. 5.* Rod. *in exempl. bullæ Cruciatæ. §. 5. n. 6. fol.* 19. Antoninus de Campis *tract. de ceſſat. à diuinis n.* 40. Nunes *in 3. p. D. Thom. quæſt. 83. a. 6. pag.* 398. Azor *1. p. inſt. moral. lib. 7. cap. 2. q.* 3. Anton. Gomez *de bulla Cruciat. ad 5. & 6. clauſulam à num. 25. fol.* 62. & alij paſſim. Fundamenta huius opinionis hæc ſunt. Primo, quia interdictum eatenus excuſat ab obligatione audiendi ſacrum, & ab impletione huius præcepti, quatenus ponit impedimentum illud audiendi; ergo quacunque ratione impedimentum illud tollatur, ſtatim reſultat obligatio præcepti ipſius Miſſæ. Declaratur à ſimili, nam ſi quis in vinculis detineatur, dum in illis & carcere eſt, excuſatur à præcepto Miſſæ, & tamen ſi ex priuilegio ei concedatur libertas diebus feſtis vt Miſſam audiat, tenetur illam audire, quia iam eſt ſublatum impedimentum; & eo ſublato ſtatim emergit ac pullulat obligatio præcepti, vt de ſe patet. Præterea falſum eſt primum fundamentum primæ opinionis, quia in hoc caſu non cogitur quiſque vti ſuo priuilegio, vt aſſumebant Doctores primæ opinionis, ſed tantum ſuppoſito priuilegio tollente impedimentum, ſtatim retinet præceptum Eccleſiæ audiendi ſacrum vim ſuam, & ſic cogitur quiſquis illud præceptum ſeruare, quia iam ceſſat impedimentum excuſans ab obſeruatione illius, quod notandum eſt pro ſolutione primæ rationis factæ pro prima ſententia.

5. Secunda ſententia probabilior.

Supereſt vt ſoluamus argumenta primæ opinionis. Ad primum fundamentum illius modo reſpondimus. Ad inſtantiam reſponderi poteſt, aliquando cogi ac obligari quemquam vti ſuo priuilegio ſibi pro fauore ſpeciali conceſſo, maxime ſi ſit conceſſum ob fauorem animæ, nam condemnatus ad mutilationem membri vel grauem pœnam temporalem, ad triremes videlicet, 6.

quia

quia extraxit; v.g. frumentum vel pecunias à regno prohibitas, ſi haberet priuilegium ad eas extrahendas, profectò teneretur ſub lethali vti ſuo priuilegio, ad euadendam temporalem pœnam. Vnde ſi ratione damni temporalis cogitur quis vti ſuo priuilegio, quanto magis ratione euitandi dãni ſpiritualis illo vti cogeretur, nam negandum non eſt, priuatione Miſſæ & diuinorum officiorum, maxima & ingentia damna ſpiritualia reſultare. inde enim ardor fidei tepeſcit, hæreſes pullulant, creſcit indeuotio, & alia incommoda emergunt, vt conſtat ex cap. *alma mater. de ſentent. excom. in 6.* ad quæ omnia incommoda euitanda, ſacramenta miniſtrari; & diuina officia celebrari tempore interdicti certis ſtatutiſque diebus côcedit Eccleſia.

7. Ad ſecundum reſpondetur tempore interdicti non eſſe præceptum poſitiuum de non audienda Miſſa, ſed eſſe priuationem quandam diuinorum, vt docet Petrus Genedo *in quæſt. canon. q. 44. nu. 6.* quæ priuatio tollitur per bullam vel aliud ſimile priuilegium & ſic obligat præceptum Eccleſiaſticum audiendi Miſſam, quod etiam obligaret tempore interdicti. Sic etiam præceptum ieiunij & ipſius Miſſæ non obligat tempore ægritudinis, ſed ſuſpenditur ea obligatio, dum durat ægritudinis impedimentum; ſublato vero eo impedimento, & reſtituta ſanitate obligat, vt ſequenti capite videbimus. Quamobrem falſum eſt quod inferebat Auila num. 4. allegatus, eum, qui priuilegium habet audiendi ſacrum tempore interdicti, poſſe ſe conformare, ſi velit, præcepto non audiendi illud eodẽ tempore, cum nullibi detur tale præceptum non audiendi tempore ipſius interdicti; nec vllibi in iure ſcriptum reperiatur: imo audiendo illud, ſe conformat præcepto Eccleſiæ audiendi ſacram.

8. Neque obſtat Summos Põtifices dicere in bulla Cruciatæ quod illi qui eã habuerint, poſſint ſacrũ audire, etiam tempore interdicti Apoſtolici; quia in illis verbis *Poſſint audire*, non concedunt Summi PP. libertatem, ad libere & licite audiendam, vel non audiendam Miſſam prout maluerint, ſed legitimus ſenſus iſtorum verborũ eſt, his qui hanc bullam ſuſceperint ſoluto, ſolito ſtipendio eamque habuerint, tollitur impedimentũ quo erant impediti ad audiendum ſacrum, & priuati hoc ingenti bono ſpirituali: neque enim opus erat vt dicerent Summi PP. præcipimus habentibus bullam, illamque ſuſcipientibus, vt Miſſam audiant diebus feſtiuis, quia actum agerent, cum hoc iam præceptum ſit ab Eccleſia, & ſolum volunt ſignificare per illa verba ſublatum eſſe impedimentum, & pœnam acerbiſſimam temporis ipſius interdicti, & obligare præceptũ Eccleſiæ audiendi ſacrum, à cuius obſeruatione inuiti priuabantur propter delictum illius, cuius cauſa interdictum fuit.

9. Ad tertium fundamentum primæ opinionis reſpondendum falſum eſſe non obligari quemquam tempore interdicti, ſi bullam habeat Cruciatæ, ad audiendum ſacrum, in ea diſtantia extra mœnia, in qua obligaretur ſi tempus non eſſet interdicti, quo obligatur vel deobligatur tempore interdicti quando habet bullam vel aliud priuilegium ad audiendum ſacrum: vt optime animaduertit Genedo *l. quæſt. cano. q. 44. n. 17. fine.*

10. Animaduertendum tamen eſt priuilegium audiendi Miſſam & diuina officia, tempore interdicti, non valere ei qui fuit cauſa eiuſdem interdicti, aut cuius culpa, dolo, vel fraude fuit commiſſum delictum, ob quod ipſum interdictum fuit poſitum, vt notant communiter Doctores præſertim Nauarr. *in man. Latino, cap. 27. num. 180.* Petrus Genedo *lib. de quæſt. can. q. 44. initio. & titulo illius*, neque enim Eccleſia vult eis fauere, qui cauſam interdicto dederunt, nec iuſtum, aut rationabile eſt, vt faueat eis per quos ſtat interdicti cauſa cum tanto damno ſpirituali aliorum; & tam acerba pœna priuationis auditionis ſacri, & aſſiſtentia diuinorum officiorum.

Ii tamen priuilegiati, qui ſpeciale priuilegium habent ad audiendam Miſſam tempore interdicti, & aſſiſtendum diuinis officiis vel per bullam Cruciatæ, vel per aliud ſimile priuilegium, poſſunt illam audire, & diuinis officijs intereſſe cum ſuis famulis & comitatu ſolito, vt docet idem Nauarrus *dicto cap. 27. num. 180.* Azor *tomo 1. inſtitu. moral. libro 5. cap. 23. quæſt. 7.* Angel. *verbo Priuilegium numero 7.* & alij communiter, & ratio eſt, quia, vt in prædicto cap. *licet*, dicitur priuilegium alicui conceſſum, tranſit etiam ad eius familiares, quando vel parum vtile, vel aliquatenus moleſtum eſſet ei, cui conceditur, ſi non tranſiret, nam moraliter loquendo, quo viri nobiles ire ſolent: ſolent etiam ſolito comitatu ſuorum famulorum, quamobrem quando nobili viro, vel fœminæ datur facultas, vt in loco interdicto Miſſam audiat, intelligitur etiã data, vt ſecum ferat eos ſine quibus pro ſui ſtatus conditione, Miſſam audire non ſolet, quod, vt notat Azor allegatus; intelligendum quoque eſt de cæteris ſimilibus priuilegiatis ac priuilegiis. Solum hic animaduertendum eſt priuilegium conceſſum familiaribus nobilium, vel Epiſcoporum, non extendi ad illos, quos ipſi viri nobiles aut Epiſcopi ad amicitiam ſuam per literas aut familiarem conuictum admittunt, familiares enim ij cenſentur in iure, qui ſunt in obſequio, & famulatu alicuius; & ita docet expreſſe Azor *tomo 1. inſtitut. moral. cap. 23. libro 5. quæſt. 8.* & Abbas *in cap. cum dilectus, de clerico non reſidente.* & aperte colligitur *ex cap. vltimo, de verborum ſignificatione.* 11.

CAPVT IX.

Quæ cauſæ excuſent ab obligatione præcepti Miſſæ.

SVMMARIVM.

Quoties in ſacro audiendo ſequitur peccatum non tenetur quis illud audire. num. 1.
Sic excuſatur mater, quæ timet filiabus aliquod peccatum. ibid.
Et excommunicati, & interdicti, etiam tolerati. ibid.
An ignorantia excuſet. ibid. verſ. Nam regulariter.
Excuſantur infirmi, & qui illis aſſiſtunt cauſa infirmitatis. num. 2.
Quid de nutricibus: quid etiam de cuſtodibus pecudum & vinearum. ibid.
Quid de vectoribus, curſoribus quando iter agunt. ibid.
Quid de conſultoribus, & conſiliariis quando oportet capere conſilium tempore, quo ſacrum eſt audiendum. ibid.
Quid de iter agentibus, quando non poſſunt ſacrum audire niſi ſocios itineris amittant. num. 3.
Quid de mancipiis, ſeruis, & vxoribus. num. num. 4.

Digitized by Google

Quid de illis, qui veſtitu carent competenti ſtatui, & perſonæ. *num.5.*
Quid de viduis quæ non niſi poſt annum viduitatis egredi foras ſolent. *num.6.*
An excuſentur illi qui infirmis aſſiſtunt. *num.7.*
Quid de illo, qui domi ſuæ loco carceris vinctus eſt, ſi in ea oratorium habeat approbatum. *num.8.*
Refertur prima opinio negans. *ibid.*
Præfertur opinio affirmans. *num.9.*
Vtrum fœminæ diuites teneantur famulos conducere, vt Miſſam audiant. *ibid.*
Quanta diſtantia itineris excuſet. *num.10.*
Quid ſi pluuiæ aut tempeſtates ingruant. *ibid.*
An famuli teneantur dominos deſerere ſi eis tempus nõ concedant ad audiendum ſacrum de præcepto. *num.11.*
An Miſſa ex obligatione omitti poſsit propter confeſsionem. *num.12.*
Quid ſi omittatur propter prædicationem. *ibid.*
An Miſſa ſacerdotis excommunicati non tolerati audiri poſsit. *num.13.*
Quid de Miſſa publici concubinarij. *ibid.*
Quid ſi quis bona fide putet ſe cauſam excuſantem habere, cum tamen non habeat. *num.14.*
Quid de iter agentibus quando bona fide putant, ſe in Eccleſia itineris Miſſam inuenturos. *ibid.*

1. PRæſens caput continuandum erat cum præcedenti, vtrumque tamen diuiſimus, ne nimis longa lectione faſtidium pareremus; ſciendum tamen ignorantiam cauſam eſſe communem excuſationis in omnibus præceptis: & vero hic dubium eſſe poteſt, an excuſetur quis à peccato ſi per ignorantiam Miſſam omittat, & quidem ignorãtia vel poteſt eſſe facti vel iuris, ignorantia facti illa eſt, qua quis ignorat diem eſſe feſtum, & hæc ignorantia legitime excuſat, vt docet Azor *tomo 1. inſtitutionum moral. lib. 7. cap. 4.* Ignorantia iuris eſt illa, qua quis ignorat ſe teneri Miſſam audire diebus feſtis de præcepto, cum tamen egregie ſciat diem, vel dies feſtos eſſe. Et hæc plane ignorantia communiter non excuſat, quia ius audiendi Miſſam diebus feſtis, & Dominicis notiſſimum eſt omnibus Chriſtianis: adeo tamen rudes eſſe poſſunt homines, & ignari: vtpote ruſtici & paſtores inter pecora enutriti, vt hoc ius bona interdum fide ignorent, & hi quidem tunc excuſantur, vt docet Azor modo allegatus. Nam regulariter & communiter loquendo omnes illi iuſte excuſantur, qui bona fide exiſtimant, ſe legitimam cauſam excuſationis habere, etiamſi ipſi aliquando decipiantur, & à parte rei ita non ſit, vt communiter docent Doctores. præſertim Azor *tomo 1. inſtitutionum moralium lib. 7. cap. 4. fine.* Syluest. *verbo Miſſa 1. verſic. 6. & verbo Miſſa 2. n. 1. §. dicitur tertio.* & Toletus *libro 6. Summæ cap 9. n. 4. fine* & hac de re dicemus aliquid num. vltimo.

Cauſæ particulares excuſantes ab obligatione præcepti audiendi ſacrum, multæ ſunt, omnes tamen ad has facile reduci poſſunt. Prima eſt, ad vitandum damnum ſpirituale proprium, aut alienum: hinc quoties ex ſacro audiendo ſequitur peccatum proprium, aut proximi: non tenetur homo audire ſacrum: ſic mater quæ timet filiabus ſuis aliquod ſpirituale damnum, ſi domo egrediantur, poteſt manere domi licet non audiat ſacrum, ad euitandum illius peccatum, dummodo ſit periculum probabile talis damni, ita docet Toletus *l. 6. Summæ cap. 9. num. 1.* Syl. *verbo Miſſa 2, n. 1. §. dicitur tertio.* Nau, *in manuali Latino cap. 21. num. 3.* Azor *tomo 1. inſt. moral. cap. 7 lib. 7. q. 1 §. Primo igitur loco.* Soarius *tomo 3, de ſacr. diſp. 88. ſect. 6.* Hæc autem probabilitas damni ſpiritualis, & peccati pẽſanda eſt ſecundum exiſtimationem & fidem cuiuſque, etiamſi aliquando ipſe fallatur, & ita in re non ſit, vt optime notat Syl. cum aliis *n. 1. verſ. Nam regulariter citatus,* ſufficit enim quod prudenter & bona fide periculum timeatur. Ex hoc capite periculi & damni ſpiritualis, excuſant quoque præallegati Doctores & ſpeciatim Tolet. excommunicatos, etiam toleratos & interdictos, quia ipſi peccant mortaliter audiendo ſacrum, & communicando in rebus diuinis cum aliis, vt diximus cap. præcedenti, n. 1.

Secunda eſt ad euitandum damnum aliquod temporale conſiderabile: hinc quoties timetur damnum valetudinis, non obligat hoc præceptũ ſic excuſantur infirmi, & qui à lecto ſurgere non poſſunt, ſine damno valetudinis alicuius momenti, & licet cœperint conualeſcere, adhuc excuſantur propter periculum reincidendi, aut retardandæ ſanitatem. ita docet Tolet. *lib. 6 Summæ cap. 9. num. 2.* Soar. *tomo 3. in 3 part. diſp. 88. ſect. 6. §. ſolet etiam. col. 2.* Syl. *verbo Miſſa 2. num. 2.* Nauar. *c. 21. n. 3.* Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. c. 7. quæſt. 1.* Similiter excuſantur, qui timent damnum temporale in re propria, aut proximi, veluti qui cuſtodiunt artes, carceres, & qui ſeruant in agris oues, pecudes, armenta, vineas, & vectores mercium, & curſores quando ſine graui iactura mercium aut negotiorum detineri non poſſunt, & conſiliarij & conſultores ac miniſtri publici, qui negotia grauia ex officio pertractant, quando ea differre in aliud tempus non poſſunt, abſque detrimẽto graui, iuxta doctores allegatos. Excuſantur etiam nutrices, quæ ſine periculo non poſſunt pueros relinquere, quos lactant. ita Nau. *in man. Lat. cap. 21. n. 3. §. Nec obſtat.* Azor *tomo 1. inſt. mor. lib. 7. cap. 7. q. 1.* Toletus *lib. 6. Summæ cap. 9. n. 2.* Syluest. *verbo Miſſa 2. n. 2.* Soar. *tomo 3. diſp. 88. ſect. 6 §. ſolet.* & alij. 2.

Ratione etiam bonorum temporalium iacturæ; excuſantur illi, qui periculum mortis timent exeundo, vel redeundo ab Eccleſia, etiam ab aëre corrupto, peſteque infecto, iuxta Doctores allegatos. Et iter agentes in ſocietate aliorum quãdo non poſſunt audire ſacrum niſi ſocios itineris amittant, vnde detrimentum patiantur, quia viã neſciunt, vel timent latrones, vel perant à ſociis expenſas itineris vel aliud ſimile commodũ, quod amittere graue eis ſit incommodum. Solum enim amittere comites viæ, ſi nullum aliud incommodũ adiungatur, nõ videtur ſufficiens cauſa excuſationis. ita docet Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 88. ſect. 6.* Armilla *verb. Miſſa n. 3.* Caiet. *ver. Feſtum* Tol. *l. 6. Sũmæ c. 9. n. 2.* Nau. *in man. Lat. cap. 21. n. 3.* & Azor *to. 1. inſt. mor. l. 7. c. 7. q. 1.* quamuis Nau. citatus non ita limitet; ſed abſolute dicat ſufficientem cauſam excuſationis eſſe, ſocios itineris amittere. 3.

Similiter ratione damni temporalis excuſantur mancipia & ſerui, qui metuunt verbera & iniurias à dominis ſi deſerant domum, quamuis domini non excuſentur à peccato ſi eis tempus non concedant ad Miſſam audiendam, cum abſque damno notabili poſſint. ita Soar. *tomo 3 diſp. 88. ſect. 6. §. Sextum caput.* Toletus *lib. 6. Summ. c. 9. n. 2.* Azor *tomo 1. inſtit. moral. libr. 7. cap. 7. quæſt. 1.* Et vxores quæ timent rixas & percuſſiones à maritis, vel non poſſunt neceſſaria ad victum præ- 4.

parare

Digitized by Google

parare, ſi domo egrediantur. ita Toletus & Azor modo allegati. & Nauarrus *cap.* 21. *n.* 5. quamuis ille ſolum loquatur de nupta quæ ſine magno mariti ſcandalo Miſſæ intereſſe non poteſt, ſed eadē eſt ratio, vt patet de aliis caſibus, vt cum Toleto & Azorio loco proxime allegatis docet Roſella *verbo Miſſa* §. 18. & Syl. *verbo Miſſa* 2. *q.* 2. & D. Ant. 2. *part. tit.* 9. *cap.* 10. §. 3. & alij.

5. Tertia cauſa excuſationis eſt ad euitandum damnum honoris, & hâc ratione excuſantur illi, qui veſtibus carent competentibus ſtatui, & perſonis, ſine quibus abſque notabili pudore audire Miſſam non valent. ita docet Nauat. *in man. Lat. cap.* 21. *num.* 3. §. *Nec obſtat.* Syl. *verbo Miſſa* 2. *q.* 2. Azor *tomo* 1. *inſtitut. moralium. libro* 7. *capite* 7. *q.* 1. Toletus *lib.* 6. *Summæ cap.* 9. *num.* 3. & propter hanc cauſam excuſarem ego illum agricolam, qui non habet ocreas, aut calceos: ſi alij ſuæ conditionis Miſſam cum illis audire ſoleant, nam, vt optime docet Toletus, omnes illi excuſantur, quibus non ſunt veſtes conuenientes perſonæ. Ratione huius cauſæ ſimiliter excuſātur filiæ nubiles, quæ non poſſunt ita facile domo egredi, abſque aliqua honoris infamia, quamuis non excuſentur cum egrediuntur ad feſta & choreas, vt optime docet Toletus *lib.* 6. *Summæ, cap.* 9. *num.* 3. Syl. *verbo Miſſa* 1. *num.* 2. Tabiena *verbo Miſſa* §. 46. & Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *quæſt.* 3. Quamuis ſi non permittantur à parentibus audire ſacrum excuſentur: licet parentes mortalem culpam cōtrahant, niſi ob rationabilem cauſam id faciant, vt optime animaduertit Toletus allegatus.

Ratione etiam honoris & conſuetudinis patriæ excuſantur viduæ, quæ certum tempus poſt obitum coniugis ſolent domi ſe continere, & illæ ſimiliter, quæ poſt obitum fratris & propinqui ad certum tempus exire non ſolent. ita Azor *tomo* 1. *inſt. moral. libr.* 7. *cap.* 8. *quæſt.* 1. Toletus *libro* 6. *Summæ cap.* 9. *num.* 2. Tabiena *verbo Miſſa* §. 46. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 21. *num.* 3. Syl. *verbo Miſſa.* 2. *quæſt.* 2. D. Antonin. 2. *p. titul.* 9. §. 2. *caput.* 1. Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 88. *ſect.* 6. Sed Tabiena & Syluester dicunt licere hoc ſaltem per menſem Nauarrus tamen, Soarius & Toletus loquentes de viduis dicunt licere etiam per integrum annum, dummodo talis ſit loci conſuetudo, & ſine nota infamiæ, egredi domo non poſſint publice neque enim in hoc iuxta hos Doctores eſt limitatum tempus, niſi iuxta conſuetudinem loci, quæ conſuetudo, vt optime animaduertit Soarius citatus, optime fundata eſt in honeſtate viduali, & rationabili ratione triſtitiæ, & poteſt licite ſeruari ab vnaquaque fœmina, modo Epiſcopus non contradicat, hæc enim conſuetudo iuſte introducta eſt, & retenta in terris, in quibus de viduarum honore male præſumitur, ſi egrediantur, & loquendo ſpeciatim de Hiſpania & Luſitania vigere hanc conſuetudinem in illis affirmat Nauarr. *in manuali Lat. cap.* 21. *num.* 3. & ratio adhuc eſt, quia iuſta eſſet lex (ſi ferretur) quæ præciperet vt viduæ propter honeſtatem & iuſtam ſignificationem triſtitiæ, domo intra annum non egrederentur, ſicut iuſta eſt illa, quæ præcipit, vt vidua quæ intra annum viduitatis nubit, amittat quicquid ſibi à marito in teſtamento fuerit relictum, vt habetur *l.* 1. *C. de ſecundis nuptiis. verſu his etiam amittendis.* quæ lex adhuc eſt in viridi obſeruantia, & non eſt reuocata quoad hanc amiſſionem per ſacros canones, vt docet Cabedo 2. *part. deciſ.* 50. *n.* 3. Emanuel à Coſta *c. ſi pater, de teſt.* 1. *p. verbo Legatum. col.* 2. *n.* 33. *fol.* 77. Couat. *in Epitome lib.* 4. *decretal. cap.* 3. §. 9. *n.* 5, & Sancius *tomo* 2. *de matr. l.* 7. *diſp.* 90. *n.* 2. ergo etiam iuſta eſt conſuetudo patriæ & loci, quæ habet vt viduæ non niſi poſt annum egrediantur domibus, vnde ſi lex poteſt excuſare ab hoc præcepto, poteſt etiam conſuetudo, cum conſuetudo tolerata altera ſit lex, & quicquid poteſt lex iuſta efficere, poteſt etiam conſuetudo, vt habetur l. *de quibus, ff. de legibus, & cap. finali de conſuetud.* Quamuis huiuſmodi conſuetudines debeant corrigi per Epiſcopos, dum tamen non corriguntur, iuſtæ ſunt, qui vero vltra conſuetudinem patriæ domi maneret, & ſacrum omitteret, peccaret mortaliter, iuxta Toletum dicto n. 3. fine.

Quarta cauſa excuſationis eſt opus charitatis; ratione cuius excuſantur illi, qui aſſiſtunt infirmis ne illos ſolos deſerant, quando aliquod graue incommodum eis inde reſultat, non eſt tamen neceſſe, vt vita illorum periclitetur, ſed ſufficit vt ægroto non poſſint conuenienti tempore adhiberi remedia inciſionum venarum, pharmacorum potiones, & cibi certis ac ſtatutis horis, & certe ſi infirmitas grauis ſit, ſufficiens cauſa excuſationis eſt, infirmum ſolum non relinquere, ne anxietatē animi aut moleſtiam patiatur. ita docet Soar. *to.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 88. *ſect.* 6. Caiet. *verbo Feſtum* Nau. *in man. Lat. c.* 21. *à n.* 3. Syl. *verbo Miſſa* 2. *q.* 2. *n.* 2. Toler. *l.* 6. *Summæ, c.* 9. *n.* 2. Imo addit Soar. ſi quis propter infirmos Miſſam bona fide relinquat, etiamſi illius aſſiſtentia non ſit admodum neceſſaria, raro peccabit mortaliter, quia ſatis eſt ſi ſit vtilis & quod bona fides excuſet: ſed in hoc iudicium prudentis deſideratur. Oppones: aſſiſtentia infirmorum non eſt de præcepto: auditio autem ſacri eſt de præcepto: ergo nō excuſabitur quis ab operibus præcepti, propter opera caritatis, cum opera præcepti præferenda ſint operib⁹ conſilij & charitatis. Reſpondeo primo præceptum Eccleſiæ de audiendo ſacro ſuſpendi & nō obligare ad præſentiam operum pietatis, quia nō eſt credendum piam matrem Eccleſiam tam ſeuerum præceptum dediſſe. ita docet Soar. citatus & Azor *tomo* 1. *inſt. mor. lib.* 7. *c.* 7. *q.* 1. Reſponderi etiam poteſt, præceptū charitatis in proximos eſſe magis abſolutum & antiquius, quam præceptum audiendi ſacri, ac proinde fortius, & quando duo præcepta concurrunt eodem tempore, & ſeruari nequeūt, fortius ſeruandū eſt, omiſſo alio. 7.

Dubium tamen hic eſſe poteſt, vtrum ille qui domi ſuæ loco carceris vinctus eſt, vel ob ægritudinem ad Eccleſiam accedere nō poteſt vt Miſſam diebus de præcepto feſtiuis audiat, ſi habeat oratorium approbatum domi in quo poſſit audire ſacrum; teneatur illud audire, & quærere ſtipendiarium Sacerdotem, vt illud audiat? Negāt Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 88. *ſect.* 6. & Ledeſma *in Summa* 1. *p. c.* 27. *pag.* 354. *verſu a eſta duda ſe reſponde.* teneri huiuſmodi hominem quærere ſtipēdio Sacerdotem, vt præcepto Miſſæ ſatisfaciat, quāuis ſit diues. Ratio illorum eſt, quia præceptū Miſſæ non obligat ad illam procurandam data ſtipe Sacerdoti, ſed obligat tantum ad illam audiendam in Eccleſia, non autem domi, & quia dicere Miſſam in domibus eſt maxime odioſum, & minus decens reuerentiæ debitæ huic diuino ſacrificio, & quia nemo obligatur ad vtendū priuilegio ſuo vt poſſit ſatisfacere præcepto, & eſt diuerſa ratio 8.

P. Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl. L 2 hic

hic atque in eo, qui habet priuilegium ad audiendum ſacrum tempore interdicti, nam per hoc priuilegium non tollitur formaliter ac per ſe impedimentum audiendi Miſſam, nec enim tollitur obligatio manendi in domo: at vero per aliud directe tollitur: & quamuis tollatur per hoc priuilegium huiuſmodi impedimentum, tamen hoc priuilegium tollens huiuſmodi impedimentum nõ obligat ad quærendum Sacerdotem ſtipendio: adde quod minus incõueniens ſit omittere dieb. feſtis, quam illam domi dicere, & audire cum aliqua irreuerentia, & de ſe indecens omnino eſt, quod tã diuinũ ac tremendũ ſacrificiũ domi celebretur.

9\. Affirmat tamen Genedo *lib. de qq. canonicis q. 44. n. 11* & Didacus Nunes *in 3 p. D. Thomæ q. 83. art. 6. fol. 998.* Ratio eſt, quia quando quis eſt diues, non videtur excuſari à quærendo Sacerdote ſtipendio, nam qui habet aliquod præceptum tenetur adhibere media ſaltem facilia ad illud implendum: ſed diebus Dominicis tenentur fideles Eccleſias adire vt Miſſam audiant, & præceptum impleant: quamuis aliquantulum diſtantes ſint (quanta autem oporteat eſſe diſtantia, dicemus ſtatim numero ſequenti) ſed hoc medium perfacile eſt, reſpectu hominis diuitis: ergo tenetur Sacerdotem conducere, vt celebret domi ſuæ, vt Miſſam audiat & præceptum impleat. Iam vero ſi Capellanum habeat, maiori ratione tenebitur. Et eadem quæſtio eſſe poteſt de fœminis diuitib⁹ quæ non ſolent ad Eccleſias ire niſi famulis comitatæ ſtipendiariis, tenentur enim etiam illæ hos famulos modico ſtipẽdio conducere, vt Miſſam audiant, & præceptum impleant, cum reneantur facile remedium quærere, vt præcepto ſatisfaciãt, & reſpectu illarum ſatis facile eſt medium, illud modicum ſtipendium: ita ſe habent huiuſmodi opiniones, ambæ probabiles, Soarij tamen credo probabiliorem propter ſua fundamenta, quæ reuerentiæ debitæ huic diuino ſacrificio innituntur. In fœminis tandem diuitibus quæ ſolent foras exire, conductis famulis opinionem Genedi & Nunes æquiorem iudico, cum reſpectu illarum facile medium ſit, illud modicum ſtipendium, & aliunde nulla indecentia, nullaque irreuerentia detur ex eo quod Miſſam audiant in templis & Eccleſiis.

10\. Quinta cauſa excuſationis eſt, longa diſtantia Eccleſiæ, & ratione illius excuſantur illi, quibus neceſſarium eſt longum iter pedibus conficere, v. c. vnius leucæ, idemque dicendum eſt ſi non ſit diſtantia vnius leucæ, ſed notabilis, & alioqui pluuiæ & tempeſtates ingruant, vt optime docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 88. ſect. 6.* Excuſantur etiam nauigantes flumina, aut maris littora: certum eſt tamen huiuſmodi nauigantes, & etiam iter facientes, ſi iter aut nauigationem incipiant die feſto, de præcepto teneri prius Miſſam audire & præcepto ſatisfacere ſi poſſint, niſi probabiliter credant ſe in itinere Miſſam poſſe audire: niſi tanta ſit neceſſitas accelerandi iter, vt graue detrimentum patiantur, & nauigationem aut itineris expeditionem amittant, ita Soarius allegatus. & Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 7. cap. 7. quæſt. 1.* Tolet. *lib. 6. Summæ cap. 9. num. 3.*

11\. Sexta cauſa excuſationis eſt ſeruitium dominis impendendum, & hac ratione excuſantur famuli, qui non poſſunt alios inuenire dominos, & ab his quos habent, illis non datur tempus audiendi ſacrum, peccant tamen lethaliter ipſi domini illis huiuſmodi tempus non concedendo, ſi commode poſſunt. ita Toletus *lib. 6. Summæ c. 9. n. 3. fine, & 4.* Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 88. ſect. 6. §. ſextum caput.* Azor *tomo 1. inſtit. moral. l. 7. cap. 7. q. 1.* Syl. *verbo Miſſa. 2. n. 1.* Roſella *verbo Miſſa §. 18.* D. Anton. *2. p. titulo 9. cap. 10. §. 3.* Quid autem ſi domini ſint continui in non dando tempore ſeruis ad ſacrum audiendum? Reſpondent Toletus & Azor citati adhuc excuſari & non teneri illos deſerere dominos quos habent, quando alij non ita facile inueniuntur, dummodo domini id non faciant in fidei contemptum, tunc enim nullo modo eis eſſet acquieſcendum, quia eſt contra ius diuinum.

Septima cauſa excuſationis eſt, maior vtilitas ſpiritualis: ex eo capite exuſant Azor *tomo 1. libro 7. cap. 7. q. 8.* & Soar. *tomo 3. in 3 part. ſect. 6. §. ſextum caput*, eos qui tempore Miſſæ, cum nulla alia eo die ſit dicenda ſua peccata confitentur: modo confeſſio moraliter differri non poſſit commode, & finito ſacro non ſit copia confeſſoris. Addit tamen Azor id intelligendum eſſe, modo confeſſio ſit de præcepto, quia tunc præceptum de confeſſione, eſt fortius præcepto auditionis ſacri: ſecus vero ſi confeſſio ſit voluntaria, quia tunc ait potius rem diuinam audire debere, quam peccata confiteri, quia voluntaria confeſſio eſt opus conſilij auditio vero Miſſæ eſt opus præcepti, & opera præcepti ſunt fortiora. Verum doctrina Azorij non eſt omnino vera, quia etiam aſſiſtere infirmis non ita grauibus ac lethalibus afflictis morbis, eſt opus conſilij, & tamen iuſte excuſamur ob hanc aſſiſtentiam à præcepto, & obligatione audiendi ſacrum, vt diximus num. 7. Si ergo ob opus caritatis corporale excuſamur ab huiuſmodi præcepti obligatione, cum ſit opus conſilij, quãto magis excuſabimur propter opera caritatis ſpiritualis in noſmet ipſos, & propter maiorem vtilitatem ſpiritualem. Et ideo mihi videtur in magna neceſſitate ſpirituali confeſſionis, quamuis ea nõ ſit de præcepto, ſufficienter poſſe quemquam excuſari, v. c. in iubilæo, in feſto aliquo, quando cõſcientia nimis grauata eſt, & longũ tempus præceſſit, quo non fuit quiſquam confeſſus, vel in aliqua tẽtatione: & in aliis caſibus ſimilibus, ſed in hac re iudicium prudẽtis deſideratur. Et iuxta hoc reſpondendũ eſt ad illos, qui vt prædicationem audiant Miſſam omittunt, cum auditio Miſſæ ſit de præcepto, & auditio prædicationis, ſit de conſilio, & ideo nõ excuſabuntur ij, qui Miſſam propter prædicationem omittunt, quando vtrumq; audiri eodem die non poteſt, niſi magna ſit neceſſitas audiendæ prædicationis, v. c. vt quis corroboretur in fide in qua vacillat, aut vt reſpondeat hæretico, moleſte ſibi caput obtundenti.

Octaua cauſa excuſationis ſumenda eſt ex parte Sacerdotis, quando ſcilicet Sacerdos eſt excommunicatus non toleratus, aut notorius clerici percuſſor, quia tunc perinde eſt, ac ſi quiſquam non habeat copiam Sacerdotis à quo Miſſam audire poſſit, ſed de hoc ſatis diximus toto cap. 5. à num. 15. ad quem locum te remittimus. Quid vero dicendum ſit de publicis concubinariis, diximus etiam eodem capit. 5. in Summario num. 48. & 50. nam licet olim non eſſet licitum à publicis concubinariis Miſſas audire, hodie tamen licet ex nouo iure Concilij Tridentini quoad vſque per ſententiam ab Eccleſia declarentur incurriſſe excommunicationem. ita docet Bellanus

Digitized by Google

Bellauus *de ſacram. quæſt.* 64. *artic.* 6. *dubio* 2. *numero* 45. *folio* 61. *colum.* 1. & Nauarrus *cap.* 25. *num.* 79. & Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputat.* 88. *ſect.* 6. §. *Sextum caput.* Cum tamen illi ſint in publico peccato, licite ab eis Miſſas petere non poſſumus nec ſacramenta, niſi tanta ſit neceſſitas aut vtilitas, quæ id excuſare poſſit, quia ex caritate tenemur vitare peccatum in proximo abſque noſtro detrimento.

Ad finem notandum eſt quod in omnibus his caſibus numeris præcedentibus relatis, quamuis aliquando de facto & à parte rei non detur cauſa excuſans: ſi tamen aliquis bona fide exiſtimat eſſe veram & ſufficientem habere id ſufficere ad excuſandum à peccato commiſſo contra hoc præceptum vt docet Toletus *libro* 6. *Summæ, capite nono, numero quarto, fine.* & Sylueſter *verbo Miſſa* 2. *numero* 1. §. *dico tertio.* & idem Sylueſter *verbo Miſſa* 1. *verſu* 6. & Azor *tomo* 1. *inſtitution. moralium. libro* 7. *quæſtione* 4. *fine.* Et ex hoc principio ſatis excuſantur iter agentes, quando bona fide putant ſe in aliqua Eccleſia, dum iter peragunt, poſſe reperire ſacrum, quod audiant ſi illud non inueniant diebus feſtis.

* * *

LIBER TERTIVS.

De obligatione audiendi, dicendive Miſſam ex parte Sacerdotis.

DIXIMVS libro præcedenti de obligatione audiendi Miſſam ex parte fidelium: nunc autem de obligatione audiendi, dicendive M ſſam ex parte Sacerdotis dicendum eſt, eſt enim Sacerdos verus, ac proprius miniſter huius ſacrificij Miſſæ à Chriſto Domino inſtituti: nam ſicut nulla vnquã fuit, nec tam barbara, nec tam à cultu, ac lumine rationis gens, ac natio aliena, quæ ſuos Sa erdotes, ſuaque ſacrificia non haberet, per quos ſuo modo verum cultum veri Dei inquireret: ſic in vera domo Dei, quæ eſt Eccleſia, quã decet omnis ſanctitudo, verum ſacrificium Miſſæ à Chriſto Domino inſtitutum, conſiſtit, & veri illius miniſtri, nempe Sacerdotes, qui vero Deo verum cultum offerunt, per verum ſacrificium, & oblationem. *Eſt autem Sacerdos* (vt dixi) *vir cultui veri Dei, auctoritate diuina, determinatis perſonis conceſſa firmiter deputatus*: in qua deſcriptione notanda eſt vox illa *vir* non *fœmina*, fœminæ enim diuino iure à Sacerdotio excluduntur, vt habetur in *cap. noua de pœnit. & remiß.* & docet Toletus *libr. 1. Summæ moralis cap.* 1. id enim viris ſolum eſt conceſſum ad officij Sacerdotis dignitatem, ac perfectionẽ denotandam: nam quamuis olim in lege veteri veri Sacerdotes fuerint, hodie iam non ſunt veri: ſicut enim illa lex vmbra fuit iſtius, ita & illi Sacerdotes, vmbræ ac figuræ noſtrorum Sacerdotũ erant, & ſicut adueniente ſole deficiunt vmbræ, ita adueniente Chriſto vero iuſtitiæ ſolo, vero Deo, veri Dei filio, nouam legem gratiæ inducente. cuius illa vetus, figura erat, defecerũt vmbræ, ac figuræ Sacerdotum, ac legis veteris: & ideo cum non ſit quod figurent, atque adumbrent, non veri ſed falſi Sacerdotes ſunt: præterea vnuſquiſque illorum aut panem, & vinum, aut pingues tauros, & animalia Deo in ſuis ſacrificijs offerebat: at vnuſquiſque noſtrorum Sacerdotum Chriſtum Dominum Dei filium ſub ſpeciebus panis, ac vini æterno Patri, æterno Deo, viuo ac vero, offert. quo nihil poteſt eſſe dignius, nihil Deo acceptius, quod ſacrificium nouæ legis egregie præuidit Dauid *Pſal.* 49. cum vetera ſacrificia taurorum, & animalium excluſit, vt ſequens ſacrificium corporis & ſanguinis Domini, in quo vera ſalus conſiſtit, ſtatueret ac firmaret. *Nunquid manducabo carnes taurorum aut ſanguinem hircorum potabo? Sacrificium laudis honorificabit me*, ſcilicet Sacerdos legis nouæ vero ſacrificio me honorabit, *illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei.* hoc eſt, in ſacrificio eſt verà ſalus, verumque iter ad viſionem Dei conſequendam. Sed de his infra.

Definitio Sacerdotis.

Fœminæ diuino iure à ſacerdotio excludantur.

CAPVT I.

Quid ſit Miſſa, an ſacrificium: in quo conſiſtat ſubſtantia ſacrificij: an in ea verum corpus Chriſti offeratur.

SVMMARIVM.

Miſſa quid ſit, proponitur eius deſcriptio. num. 1.

Sacrificium idem eſt atque oblatio, & tota eſſentia ſacrificij in oblatione cõſiſtit, non in occiſione numero 2. & 4.

Sacrificium Miſſæ figuratum fuit in ſacrificio Melchiſedech, & quare. num. 2.

verſu negant hæretici. & num. 3.

Miſſæ ſacrificium eſt expiatorium, numero 4.

Sacrificium Miſſa non poteſt non Deo eſſe acceptabile, cum ſit corporis & ſanguinis filij ſui num. 5.

In quo conſiſtat differentia ſacrificij incruenti Miſſæ, à ſacrificio Chriſti cruenti in cruce Deo exhibiti. nu. 6.

Idem poteſt eſſe ſignum, & ſignificatum, figura & figuratum, repræſentans & repræſentatum. num. 6.

Probatur grauiſſimis rationibus vera præſentia corporis & ſanguinis Chriſti in Euchriſtia. nu. 6. & 8.

Quare corpus Chriſti in Euchariſtia non videatur numero 7.

Subſtantia panis & vini poſt verba conſecrationis diuina virtute tranſſubſtantiantur in corpus & ſanguinem Chriſti, & in Euchariſtia non manet, ſed tantum accidentia. num. 8.

Quare ſit vnum ſacramentum, cum tamen ſub duabus ſpeciebus panis & vini contineatur. num. 9.

In vnaquaque ſpecie eſt idem corpus, & ſanguis Domini, imo & tota Trinitas & diuinitas ex vi verborum & per concomitantiam, & quomodo. ibidem

Si Sacerdos in illo ipſo triduo in quo Chriſtus olim mortuus eſt conſecraſſet, tunc quidem ſub ſpeciebus panis corpus abſque anima fuiſſet in hoſtia; & ſub ſpeciebus vini ſanguis abſque corpore & anima, omnia tamen diuinitati vnita. num. 10.

Efficacia oblationis ſacrificij cruenti ſemel in cruce à Chriſto, patri exhibiti, valoris fuit infiniti. nu. 11.

Proponitur primum argumentum hæreticorum, negantium in ſacrificio Miſſæ offerri quotidie corpus & ſanguinem Chriſti, Patri æterno. nu. 12.

Abunde ſatisfit huic argumento. num. 15.

Proponitur ſecundum argumentum hæreticorum negantium ſacrificium cruentum Miſſæ, eſſe propitiatorium num. 13.

Et illi ſatisfit. num. 16.

Proponitur tertium argumentum hæreticorum affirmantium in lege gratiæ vnicum tantum fuiſſe Sacerdotem Chriſtum Ieſum, & non eſſe, nec poſſe eſſe plures Sacerdotes de facto quotidie celebrantes. num. 14.

Et illi ſatisfit. num. 17.

M*iſſa eſt actio, quæ ex inſtitutione Chriſti, in memoriam eius paſſionis, panem & vinum in eiuſdem corpus & ſanguinem tranſſubſtantiantur, & quæ ipſum corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpecie panis & vini Deo Patri offeruntur.* ita eam deſcribit Nauarrus *in manuali Latino, capite 25. numero* 111. Melius Toletus

Quid ſit Miſſa.

Digitized by Google

letus *libro 2. Summæ. capite 4. numero 1.* in hunc modum eam deſcribit: *Eſt oblatio corporis & ſanguinis Domini ſub alienis ſpeciebus facta, expreſsiua ac ſignificatiua ſacrificij cruenti ſemel ab ipſo Chriſto Domino Deo patri pro peccatis hominum exhibiti.* In qua deſcriptione notanda ſunt valde ac attente illa quatuor verba 1. *Oblatio.* 2. *Corporis & ſanguinis Domini.* 3. *Expreſsiua ſacrificij à Chriſto Domino Deo Patri exhibiti.* 4. *Semel.*

2. *Oblatio*: recte autem dicit eſſe oblationem, nam ſacrificium idem eſt atque oblatio, & tota eſſentia ſacrificij in oblatione conſiſtit, non in mactatione, & occiſione: vt volunt hæretici noſtri temporis Nouatores; quaſi noſtri Sacerdotes toties Chriſtum immaculatam victimam occidant, quoties ſacrificant: ſed inepte omnino, nam vis, & natura, atque ſubſtantia ſacrificij non in occidendo, ſed in offerendo conſiſtit, vt optime docet Toletus *libro 2. Summæ capite 4. num. 1. & 6.* & Azor. *tomo 1. inſtitut. moral. libro. 10. quæſtione 5.* Henriquez *lib. 8. de Euchar cap. 1. num. 1. fine.* Diuus Thomas 1. 2. *quæſtion. 101. artic. 4. ad 1.* Probatque Maldonatus ſepiſtol. ad illuſtriſſimum Principem Ludouicum Borbonium Ducem Montis Penſerij de collatione, ac diſpenſatione, quam habuit cum Sedanenſibus Caluiniſtis, quæ habetur in fine libri, quem ſcripſit ſuper minores Prophetas alioqui enim ſacrificium Melchiſedech, in quo panem, & vinum obtulit, non eſſet verum ſacrificium: cum ibi nulla fuerit victima, quæ mactaretur: at verum fuiſſe ſacrificium, docet vnanimis conſenſus Patrum Græcorum, ac Latinorum. Sic Clemens Alex. *lib. 4. Stromat.* Cyprian. *libro 2. epiſtola 3.* D. Hieronymus *epiſtola ad Euagrium.* Ambr. *de ſacram. libr. 5. capit. 1. & de ijs qui myſterijs initiantur. capite 8.* Chryſoſt. *homil. 35. & 36. in Geneſim.* Theodoretus *quæſt. 63. in Geneſim, & in Pſalmo 109.* Epiphanius *hæreſi 55.* Damaſcenus *libro 4. de fide Orthodoxa cap. 14.* Caſſiodorus in *Pſalmo 109.* Photius, Oecumenius, Theophylactus in *epiſtola ad Hebræos cap. 5.* Auguſt. *Pſalmo 33 & lib. 17. de ciuitate Dei capite 2.* Euthymius *in Pſalm .109.* & alij. Negant tamen hæretici Miſſæ ſacrificium in ſacrificio Melchiſedech fuiſſe adumbratum, & pernegant etiam Melchiſedech ſacrificium obtuliſſe in pane & vino Deo, ſed tantum dicunt illum panem & vinum obtuliſſe Abrahami militibus redeuntib⁹ fame oppreſſis ex bello victoribus, ad reficiendas vires corporis: & producunt Ioſephum *de antiquitatibus cap. 18.* ſuam ſententiam aſtruentem, neque enim aliquid ſacrum in ſacris litteris feciſſe Melchiſedech memoratur, quod rationem habeat ſacrificij, ſed tantum panem, & vinum militibus ex bello feſſis, de domo ſua aſportaſſe, atque dediſſe: addunt præterea apud Hæbræos non dici Melchiſedech Sacerdotem Dei, quaſi ipſe Sacerdotio fungeretur, ſed dici magnum, & inſignem Principem, hoc enim ſignificat vocaculum Hebraicum, quod Latinus interpres vertit in Sacerdotem Dei. Confirmant denique hanc ſuam opinionem, quia in Hebræo, vbi vulgata Biblia habet: *At vero Melchiſedech rex Salem proferens panem, & vinum*: ita eſt: *At verò Melchiſedech rex Salem fecit exire panem & vinum*: ac ſi dicatur, aſportauit vel detulit panem, & vinum militibus Abrahami, per famulos, ac ſeruos ſuos.

3. Verum aduerſus hanc hæreticorum opinationem, auctoritatem noſtræ vulgatæ tot ſæculis in Eccleſia Catholica retentæ, & tam inueterata cōſuetudine obfirmatæ proferimus, ita enim illa habet Geneſeos 14. *At vero Melchiſedech Rex Salem proferens panem, & vinum, (erat enim Sacerdos Dei altiſsimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, qui creauit cœlum & terram.* Ecce textus ſacræ paginæ, vbi Melchiſedech Sacerdos Dei altiſſimi appellatur, & vbi panem, & vinum protuliſſe dicitur, ſeu obtuliſſe benedixiſſeque Abraham, more Sacerdotum; nam poſt victoriam ex hoſtibus reportatam ſequebatur, vt immortali Deo ſacrificio aliquo gratiæ agerentur: egitque has gratias Melcihſedech gratiſſimo ſacrificio panis & vini, quia erat Sacerdos Dei altiſſimi, & quia Sacerdos Dei erat, ei decimas ſoluit Abraham omnium rerum quas ex hoſtibus tulerat, vt refert ſacra pagina loco allegato. Præterea nobis ſatis eſt cum communi Patrum antiquorum conſenſu Græcorum, & Latinorum conſentire, qui omnes vna animi conſpiratione, & diuini ſpiritus illuſtratione affirmant ſacrificium ibi Melchiſedechum, panis & vini, vero Deo obtuliſſe: & per has lineas potius volumus noſtram ſerram reciprocare, quam in tortuoſas hæreticorum ſemulas deuiare, qui contra tot ſtimulos veritatis recalcitrantes, neceſſe eſt, vt in errorum ambages cœco filo deuoluantur, & (velint, nolint) veritatis ſpiculis, ſi veritatem fateri voluerint, compungantur.

Et vero quod eſſentia, ac ſubſtantia ſacrificii incruenti Miſſæ tota conſiſtat in oblatione, & non in occiſione, aut mactatione victimæ, imo quod ſubſtantia ſacrificii in communi, in oblatione potius, quam in occiſione conſtituenda ſit facile ex ſacris litteris oſtenditur: hinc illud Pſal. 140. *Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum*, vertit D. Hieronymus linguæ Hæbraicæ peritiſſimus, *oblatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* ecce in ſacra pagina appellatur ſacrificium, oblatio, & oblatio ſacrificium: tota ergo eſſentia ſacrificii conſiſtit in oblatione, non in occiſione. Probatur etiam ex doctrina Patrum, qui in Concilio Trid. congregati ſunt. *ſeſſ. 22. cap. 1.* vbi de ſacrificio Miſſæ tremendo, ac admirabili loquentes dicunt, hanc oblationem fuiſſe per varias ſacrificiorum ſimilitudines naturæ & legis ſcriptæ tempore præſignificatam, vocāt ergo ſacrificium oblationem, & oblationem ſacrificium. Deinde ratione probatur in hunc modum. Quicquid per verum Sacerdotem Deo vero offertur, quod vim habeat remittendi peccata, verum ſacrificium propitiatorium eſt, ſed corpus Chriſti quod vim habet remittendi peccata, in Miſſa per verum Sacerdotem Deo offertur: ergo eſt verum ſacrificium veraque oblatio propitiatoria. Sed concedunt illi iam facile Miſſam quidem ſacrificium eſſe & oblationē, in cultum & venerationem Dei inſtitutam, expiatorium autem ſacrificium, & oblationem eſſe quæ expiet ac deleat noſtra peccata, ita vt nobis Deum placatum, ac propitium reddat, condonata venia noſtrorum peccatorum: nequaquam concedent: ſed id probabimus infra *n. 16.* cum verbum illud *ſemel*, explicauerimus. interim ſufficiat ſcire definitum de fide eſſe in ſacroſancto Conc. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 2.* vere propitiatorium ſacrificium eſſe, quod etiam ſancti Patres tradiderunt, præſertim D. Aug *ep. 54. & lib. 1. contra Creſconium. cap. 25.* & D. Cyprianus *lib. 1. epiſtola 9.* & D. Ambroſius *libro 1. officiorum. cap. 48.* & D. Damaſcenus *in ſermone de mortuis.* Et adhuc probatur amplius, ſacrificij eſſentiam, ac medullam, & ſubſtantiam in oblatio- 4

Digitized by Google

ne conſiſtere, non in occiſione, quia oblatio eſt actus exterior latriæ, vt docet Toletus *lib. 2. Summæ cap. 4. numer. 1. verſu, Primum eſt*, quo Deo offerimus creaturam aliquam ſuam in ſignum recognitionis abſoluti dominij quod ipſe habet ſuper omnes res tanquam omnium rerum Dominus ac creator: ſed Chriſtus Dominus qua homo, ſe, totumque corpus ſuum, ac pretioſum ſanguinem, Deo Patri, imo & ſibi ipſi, qua Deus, obtulit in ſignum recognitionis abſoluti dominij, quod ipſe habet ſuper omnes res creatas, tanquam omnium abſolutus Dominus, ac creator, & præterea in ſacrificium pro omnium hominum peccatis ſe obtulit, iuxta illud Iſaiæ 55. *vere languores noſtros ipſe tulit, & peccata noſtra ipſe portauit.* ergo ſacrificium & oblatio in idem recidunt; ergo tota eſſentia, ac ſubſtantia ſacrificij in oblatione conſiſtit, non in occiſione.

5. *Corporis*: hæc autem oblatio nō fuit quæcunque oblatio; ſed *corporis* & *ſanguinis Domini* IESV CHRISTI, ſub alienis ſpeciebus facta. in quibus verbis dignitas huius tremendi, ac admirabilis viſitur ſacrificij, non enim arietes, tauri, aut vituli Deo in illo offeruntur, ſed pretioſum corpus, ac ſanguis, quaſi agni immaculati Chriſti IESV Dei filij, cuius valor infinitus eſt ratione vnitatis diuinæ perſonæ infinitæ, infinite dignificātis valorem illius oblationis, & idcirco conſpicitur etiam in hoc diuino ſacrificio beneplacitum, ac complacentia Dei Patris omnipotentis, qui maxime in hoc ſacrificio delectatur, vtpote in corpore, & ſanguine filij ſui, de quo plane ſacrificio illud Dauidicum intelligitur Pſal. 49. *ſacrificium laudis honorificabit me, illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.*

6. *Expreſſiua ſacrificij cruenti*: hæc verba denotant differentiam huius ſacrificij Miſſæ, ab illo primo, quo ſe Chriſtus Dominus Deo Patri pro peccatis hominum in cruce obtulit, nam illud ſacrificium, & illa oblatio non fuit expreſſiua, & ſignificatiua iſtius, ſed iſta eſt expreſſiua, & ſignificatiua illius, iuxta illud Chriſti Domini, *Hoc facite in meam commemorationem*, Lucæ 22. & 1. Corinth. 11. Nec tamen inde ſequitur non eſſe in hoc ſacramento verum corpus, ac ſanguinem Chriſti, ſed figuram corporis, & ſanguinis ipſius, & conſequenter non offerri in hoc ſacrificio Miſſæ Deo Patri verum, ac reale corpus, & ſanguinem Chriſti, vt volunt hæretici noſtri temporis; ex eo fundamento quod hoc ſacrificium ſit ſignum, & figura expreſſiua illius primi; nam hic modus argumentādi falſiſſimus eſt, quia Chriſtus Dominus, dicens, *hoc facite in meam commemorationem*, iuſſit nos facere, quod ipſe fecit: ipſe autem verum corpus & ſanguinem ſuum cōſecrauit, & obtulit; ergo, & nos auctoritate, & inſtitutione ipſius, illud ipſum corpus, & ſanguinem ipſius, quod conſecrauit, & obtulit, conſecramus, & offerimus: ſecundo quia non repugnat eſſe aliquem figuram & figuratum, ſignificantem, & ſignificatum, nam ſi Rex aliquis aut princeps perſonaliter bellū hoſtibus indixiſſet, & illuſtrem victoriā ex hoſtibus reportaſſet, ipſamque victoriam ad maiorem voluptatem, & recordationem ſingulis annis ipſe repræſentari iuſſiſſet, & ad maiorem celebritatem actus, ipſe ſuammet figuram tragœdiam ingrediens, geſſiſſet: eſſet quidem repræſentans, ac repræſentatum, figurans, & figuratum, ſignificans, & ſignificatum, ſic etiam ad hunc modum, corpus Chriſti, quod hodie Sacerdotes auctoritate & inſtitutione ipſius conſecrando efficiunt, & Deo offerunt, eſt figura illius veri corporis, ac ſanguinis quem ipſe conſecrauit & Deo obtulit, & eſt ipſiſſimum corpus ac ſanguis Chriſti, qui olim fuit Deo Patri oblatus in illo ſacrificio: ac proinde eſt, figura & figuratum, ſignum & ſignificatum: & ideo corruit ſophiſticum fundamentum hæreticorum. Quod adhuc efficaciter ex ſacris litteris probatur, nam *impoſſibile eſt mentiri Deum*, (ait etiam Dauid Pſalmo 144) *in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis.* ipſe autem Deus fidelis, qui nō poteſt mentiri, nec fallere, nec falli, ſic ait: *Hoc eſt corpus meum, hoc facite in meam commemorationem*, ergo in ipſa hoſtia vere cōſecrata, per verum Sacerdotem, eſt ipſum verum corpus, ac ſanguis ipſius & ipſiſſimum corpus & ipſiſſimus ſanguis offertur Deo Patri, qui fuit olim oblatus in cruce, & conſecratus à Chriſto Domino. Præterea Chriſtus Dominus verus, & æternus Deus, qui nec mentiri, nec fallere poteſt, promiſit hominib⁹ daturū ſe illis, & cum eis manſurum vſque ad finem mundi: *Panis quem ego dabo caro mea eſt*, Ioannis 6. & alibi, *Ego ero vobiſcum vſque ad conſummationem ſæculi.* Ergo præſentia ipſius Chriſti, & corporis, & ſanguinis illius, in Euchariſtia eſt vera & indubitata, & non ſignum corporis illius, ergo quoties veri Sacerdotes ſacrificium Miſſæ peragūt, non ſignum corporis, ac ſanguinis Chriſti, nec ſignum, aut figuram Chriſti, ſed, ipſiſſimum Chriſtum, ac viuum corpus & ſanguinem illis per verba illa, *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*, reproducūt, ac Deo offerunt. & hæc eſt doctrina veriſſima omnium Patrum Græcorum ac Latinorum, alioqui Chriſtus mentiretur, quod eſt impoſſibile, *impoſſibile enim eſt mentiri Deum*, vt ait D. Paul. ad Hebræos 6. promitteret enim verum corpus, carnem, ac ſanguinem ſuum, & daret ſignum corporis: ſicut mendacium proferret ille, qui tibi promitteret decem aureos, aut vnum equum, & daret tibi equum pictum, aut aureos pictos, ſeu ſignum ac figuram illorum. Vnde Diuus Cyprianus ſermone de cœna Domini hanc veritatem confirmat his verbis: *Panis iſte quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia verbo factus eſt caro.* & D. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. myſtologica: *ſub ſpecie panis datur tibi corpus, & ſub ſpecie vini datur tibi ſanguis Chriſti, vt ſumpto corpore, & ſanguine Chriſti, efficiaris comparticeps Chriſti.* & D: Chryſoſt. lib. de Sacerdotio, tomo 3. *O miraculum magnum! O Dei benignitatem! ille Dominus qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo (quo ſcilicet veri Sacerdotes conſecrant) omnium manibus pertractatur, ac ipſe ſe tradit volentibus ſe excipere, & amplecti.* quo quid clarius? maneat ergo pro certa, & indubitata hæc veritas decreta ac ſtatuta, tam mirabilem enim poteſtatē Chriſtus Dominus veris Sacerdotibus impertijt, vt ipſiſſimum illius corpus cum ſangine, carne, anima, & oſſibus, quod hodie eſt in cœlis, & olim inter nos vixit in terris, viuum reproducant, & Patri offerant, vt ſatis probatum manet.

Nec tamen ipſum Chriſti corpus in Euchariſtia videri poteſt, cum ſit in hoſtia vere conſecrata modo ſupernaturali, totum ſcilicet in tota, & totum in qualibet hoſtiæ parte, & ea quæ ſunt ſupernaturalia effugiant oculorum aciem; ſi enim oculos noſtros, cū ſint corporei, res ipſæ ſpirituales effugiunt, veluti Angeli, & animę, neque enim Angelos, aut animam videre poſſumus, nec ipſum modum 7. Quare non videatur corpus Chriſti in Euchariſtia.

modum quo animæ informant corpora, quorum ſunt formæ, cum tam Angeli quam animæ & modus informandi corpora, ſint res ſpirituales, corpore carentes, tota enim anima eſt in toto, & tota in qualibet parte corporis ſpirituali modo, & connaturali informandi ipſum corpus; quanto magis illos effugient res ſupernaturales, cum ſint excellentioris ordinis ac diuinioris, & ſupra omnem naturam.

8. Continet ergo ſacramentum Euchariſtiæ verum corpus Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini, quoniam poſtquam fit conſecratio, virtute diuina tranſſubſtantiantur panis & vinum in corpus & ſanguinem Chriſti; & poſt ipſam conſecrationem non remanet ſubſtantia panis & vini, ſed remanet tantum accidentia, quod fit diuina virtute; ita enim ſunt efficacia verba illa conſecrationis, vt poſt prolationem illorum, in illa hoſtia non ſit ſubſtantia vlla panis, ſed ſola accidentia illius, v.c. quantitas cum colore, ſapore, odore, & primis qualitatibus, quæ dicuntur ſpecies ſub quibus eſt verum corpus Chriſti præſens, non quod accidentia illa ſuſtententur in corpore Chriſti, non enim ita eſt, ſed quod miraculoſe per ſe ſuſtententur, & diuino concurſui innitantur, abſque vlla inhærentia in ſubiecto, vt latius probabitur in præcepto de Euchariſtia. Idem dicendum eſt de verbis conſecrationis vini, in quo nulla manet ſubſtantia, ſed accidentia vini, ſub quibus eſt ſanguis verus Chriſti; & vero quod ſub ſpeciebus panis & vini ſit verum ac viuum corpus Chriſti cum carne, ſanguine & anima, præterquam quod probatum ſit, eſt de fide definitum in Concilio Tridentino *ſeſſ. 13. can. 2. & 4.* & patet ex cap. *cum Martha. § quæſiſti, de celeb. Miſſæ.* & DD. ibi & Nau. *in manual. Latin cap. 22. num. 10.*

9. Quamuis autem ſacramentum Euchariſtiæ cõtineat corpus Chriſti ſub duabus ſpeciebus panis, & vini, & duas materias, duaſque formas contineat, vnicum tamen eſt ſacramentum, & non plura: nam ſicut ſub ſpecie panis cõtinetur corpus Chriſti vere, & realiter, cum ſanguine ipſius: ita etiam ſub ſpecie vini vere, & realiter continetur idem ſanguis, & corpus Chriſti, vt docet Concil. Trid. *ſeſſ. 13. c. 3* ibi, *Si quis negauerit in venerabili ſacramento Euchariſtiæ ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* & ratio eſt, quia in corpore ſanguis, & in ſanguine corpus Chriſti continetur, vt docent communiter Doctores, D. Tho. *in 4. diſt. 8. quæſt. 1. artic. 1. quæſtiunc. 1. & 3. parte quæſt. 73. articul. 2.* Sylueſter *verbo Euchariſt.* §. 1. Tabiena *ibidem* §. 3. Angelus. *verbo Euchariſt.* 1. §. 1. Sotus *in eodem 4. diſtinctione* 8. *quæſt.* 1. *art.* 2. & alii. Nam ſub ſpeciebus panis non ſolum eſt corpus Chriſti, ſed etiam ſanguis, anima, diuinitas, imo & tota Trinitas; corpus quidem formaliter, ex vi, & virtute verborum conſecrationis: *Hoc eſt corpus meum*; alia vero ratione cõcomitantiæ, quia corpus cum anima, carne, & ſanguine modo eſt, & corpus & anima vnita ſunt diuinitati. Similiter ſub ſpeciebus vini non ſolum eſt ſanguis, ſed etiam corpus, anima, diuinitas, & tota Trinitas: ſanguis quidem formaliter ex vi & virtute verborum conſecrationis: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, &c. reliqua vero ratione concomitantiæ, nam quia ſanguis vnitus eſt diuinitati, & corpus etiam vnitum diuinitati; idcirco in ſanguine ratione concomitantiæ continetur corpus & diuinitas: vnde ſi ſolam vim verborum conſecrationis conſideremus, corpus in accidentibus, & ſpeciebus panis; ſanguis vero in ſpeciebus vini ex vi verborum continetur, reliqua (vt dixi) per concomitantiam. Continetur ergo Chriſtus Dominus ſub his ſpeciebus, & vt ſæpe dictum manet, non quidem paſſibili modo, ſed impaſſibili, quia non eſt modo naturali in illis, ſed ſupernaturali.

Chriſtus nõ continetur modo paſſibili in ſpeciebus panis, & vini.

10. Hinc fit quod ſi in illo triduo quo Chriſtus Dominus mortuus & ſepultus fuit; aliquis Sacerdos verba conſecrationis proferret, tunc quidem vel non conſecraſſet, quia illa verba nomine Chriſti viuenti prolata, *Hoc eſt corpus meum*; vel falſum ſupponerent, quia ſignificarent, ac ſupponerent Chriſtum viuum, & eo triduo Chriſtus non erat viuus, ſed mortuus: vel ſi aliquid efficerent ea verba, efficerent quidem, vt ſub ſpeciebus panis corpus abſque anima fuiſſet, & ſub ſpeciebus vini ſanguis abſque corpore, & anima, quia corpus & anima per mortem, erant adinuicem ſeparata, omnia tamen, corpus ſcilicet, anima, & ſanguis diuinitati erant coniuncta, vt optime docent Theologi, quos alibi referemus. Vide interim Toletum *lib. 2. Summæ cap. 27. num. 2.* & Diuum Thomam *in 3. par. quæſt. 81. art. 3.*

11. *Semel ab ipſo Chriſto Domino pro peccatis hominum Patri exhibiti.* in his verbis deſcriptionis Miſſæ, notatur efficacia huius diuini ſacrificii, in qua corpus Chriſti offertur æterno Patri pro peccatis hominum, ſemel enim tantum oblatus in cruce Chriſtus ſanctificauit omnes, & omnium peccata deleuit, vt ait D. Paulus *ad Hebreos* 10. ibi. *In qua voluntate* (Chriſti ſcilicet, qua ſe Deo Patri obtulit) *ſanctificati ſumus per oblationem corporis IESV Chriſti ſemel.* & cap. 9. fine, *ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, & ſine peccato apparebit expectantibus ſe in ſalutem* & cap. 7. *Non habet neceſſitatem quotidie quemadmodum Sacerdotes, prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populo, hoc enim fecit ſemel ſe offerendo.*

12. Sed ex his verbis Diui Pauli, veluti ex armata pharetra, multas haſtas in nos coniiciunt Lutherani & Caluiniſtæ, dementatas quidem illas; non amentatas. Primo enim inferunt eſſe contra Apoſtolum offerri quotidie Chriſtum Patri æterno, & immolari pro peccatis hominum in Miſſa: nam ſemel ſe offerendo in cruce omnium peccata deleuit, alioqui ſi quotidie offeratur, ſacrificium Miſſæ nouæ legis vel eſſet infirmum, inſtar veterum ſacrificiorum legis veteris, vel ſi gratiam, & veniam conferre dicimus, profecto iniuriam facimus Chriſto, & plurimũ derogamus ſacrificio ipſius quod in cruce Deo Patri obtulit; ac ſi illud inſufficiens eſſet ad omnium peccata delenda. hanc ſuam illationem confirmant ex illo Pauli ad Hebræos 7. fine: *Talis decebat vt nobis eſſet Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cælis factus, qui non habet neceſſitatem, quotidie, quemadmodum Sacerdotes, prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populo, hoc enim fecit ſemel ſe offerendo.*

13. Inferunt ſecundo incruentum ſacrificium Miſſæ nouæ legis non eſſe propitiatorium, quo expientur peccata hominum, quia iam omnia ſunt expiata per ſacrificium illud crucis cruentum, quo ſe Deo Patri in cruce obtulit, & quo omnium peccata deleuit. Probant ex illo ipſius Diui Pauli ad Hebræos 10. *In qua voluntate ſanctificati*

Digitized by Google

ctificati ſumus per oblationem corporis I E S V *Chriſti ſemel.* & ex illo capitis 7. *Hoc enim fecit ſemel ſe offerendo.* & ex illo 9. *ſemel oblatus eſt ad multorum exhauriendã peccata.* & ex aliis locis ipſius Pauli *ad Hebræos* 5. *&* 8.

14. Inferunt tertio in noua lege nullos eſſe Sacerdotes, nulla ſacrificia Miſſæ, quia Apoſtolus Paulus *ad Hebræos* 5. prædicat in lege gratiæ vnicum tantum eſſe Sacerdotem Chriſtum IESVM, & ideo illum in æternum manere, & vnicum tantum ſacrificium, quod fuit oblatum in cruce, & ideo non eſſe plures Sacerdotes, nec plura ſacrificia, quia in hoc etiam diſtinguitur lex noua à veteri, nam in illa plures erant Sacerdotes, plura ſacrficia, & quotidie offerebantur: in noua autem vnus tantum Sacerdos Chriſtus IESVS eſt, & vnicum ſacrificium immolationis, & oblationis ipſius in cruce, hoc enim ſolum ſacrificium ſufficiens fuit abunde, ad omnium peccata delenda. Probant ex illo Pauli ad Hebræos 5. *Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te,* quemadmodum & in alio dicit, *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* & cap 7. loquens de lege veteri ita ait: *alij quidem plures facti ſunt Sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.* & ſtatim loquens de lege noua, & inducens diſcrimen illius à lege vetere, ita ait: *IESVS autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium; vnde ſaluare in perpetuum poteſt accedentes per ſemetipſum ad Deum.* & ex illo ad eoſdem Hebræos 10. vbi Paulus ſermonem inferens de Sacerdotibus legis veteris ita loquitur: *Omnis quidem Sacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & offerens eaſdem hoſtias, quæ nunquam poſſunt auferre peccata,* poſtea verò iterum ſermonem inducens de ſacerdotio Chriſti & legis gratiæ, ita ait: *Hic autem vnam pro peccatis offerens hoſtiam in ſempiternum ſedet in dextera Dei* Hęc ſunt præcipua argumenta, quæ in eos contorquent hæretici.

15. Verum hæc hæreticorum argumenta non multum negotij faceſſunt. Ad primum argumentum reſpondeo de facto vnicam oblationem Chriſti in cruce factam ſuffeciſſe abunde, & ſufficientem fuiſſe ad omnium peccata delenda, cum fuerit meriti, valoriſque infiniti ratione diuinæ perſonæ patientis, & offerentis ſe, & corpus, ac ſanguinem ſuum; Deo Patri, pro peccatis hominum, non tamen noſtra peccata illa oblatione de facto deleri, niſi eius fructus in nos deriuentur, nobiſque actu applicentur: non poſſunt autem in nos deriuari, nobiſque actu applicari niſi nobis communicẽtur, vel per bona opera, vel per ipſa Miſſæ ſacrificia, nam per peccata à Deo diffugimus, & infinite ab eo auertimur, & ideo per nos ſtat quod merita & fructus eius paſſionis nobis non applicentur, illa enim abunde ſunt ſufficientia vt nobis applicata, noſtra deleant peccata, & hoc eſt, quod Paulus ad Hebræos 10. dicit, *in qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Chriſti ſemel.* & ideo ne per nos ſtet huiuſmodi communicatio, fructus, & meriti oblationis Chriſti, & vt nobis actu applicetur, quotidie offerunt Sacerdotes, corpus, & ſanguinem Chriſti, & incruentam oblationem Deo Patri conſecrant; vt nobis ea merita applicentur, & vt quotidie fructum paſſionis eius ſalutarem capiamus, vt docet Concilium Trident. *ſeſſione* 22. *cap.* 2. & conſtabit capite 2. numero 1. Exemplo res declaratur, nam vnus eſt tantum in mundo ſol,

Reſpondetur argumentis hæreticorum.

& ideo ſol, quia ſolus, ſufficiens quidem de ſe, & abunde ſufficiens, & efficax ad illuſtrandos omnes homines; fieri tamen poteſt vt actu non illuſtret ſi aliquis ab illo diffugiat, fores ac ianuas occludat, & ſe in abditiſſima loca recondat. opus eſt ergo, vt ipſe illuſtretur quo ipſum ſolem quærat, & ab eo non diffugiat, tunc enim deriuata à ſole in eum luce, applicataque illuminabitur, alioquin per illum ſtabit, quo minus non illuminetur. tota hæc doctrina colligitur ex Azorio *tomo* 1. *lib.* 10. *inſtit. moral. cap.* 18. *q.* 8. §. Cæterum hæc. & eſt vera, facilis, clara, plana & accommodata ad rem explicandam. Ad id quod addunt nos iniuriam facere Chriſto, & eius meritis infinitis, & oſtendere ſacrificium Miſſæ eſſe infirmũ, & inſtar veterum Sacerdotum ſacrificiorum, qui quotidie offerebant hoſtias, & ſacrificia pro ſe & populo; negamus omnino illationes, nam nos nihil derogamus meritis Chriſti, & cruenti eius ſacrificij, cum aperte fateamur illa eſſe infinita, & efficaciſſima, ad noſtra, & omnium hominum peccata delenda, nobis actu applicata; per nos autem ſtat quominus applicentur modo explicato. Imo addimus inde euidenter colligi ſacrificium Miſſæ noſtrorum Sacerdotum longe differre à ſacrificiis Sacerdotum veteris legis Moſaicæ: nam illæ oblationes, & ſacrificia, erant quidem figuræ, & vmbræ huius veri ſacrificij, in quo Chriſtus offertur, & ideo non conferebant gratiam, nec dimittebant peccata, hoc vero peccata dimittit, & gratiam confert, illi enim panem, & vinum, aut animalia Deo offerebãt, at noſtri Sacerdotes & vinum in ſanguinem, & panem in Chriſti corpus conuertunt, & offerunt pro peccatis hominum; & Deus propter huiuſmodi ſacrificium peccata hominibus dimittit magis, aut minus, pro maiori, aut minori diſpoſitione illorum, in quo vincit noſtrum hoc ſacerdotium illud Aaronis, & Melciſedech, quia Sacerdotes legis veteris licet offerrent hoſtias, & panem, & vinum, non tamen hæc eadem in Chriſti corpus ac ſanguinem conuertebant, nec Chriſtum Dominum Dei filium ſub ſpeciebus panis, & vini æterno Patri offerebant, quemadmodum noſtri offerunt; deducitur hæc reſponſio ex doctrina Toleti *libro* 1. *Summæ capite* 2. *num.* 4. *&* 5. Azoris *tomo* 1. *inſtitution. moral. lib.* 10. *capite* 10. *quæſtio.* 8. §. *Certum hæc.*

Ad ſecundum reſpondeo, de fide eſſe definitum in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22. *cap. ſecundo* ſacrificium Miſſæ eſſe propitiatorium ſimul atque impetratorium, ita vt venia condonata, remiſſiſque peccatis nobis Deum reddat placatum, ac propitium, & idipſum docet etiam Auguſt. *epiſtola* 59. Ambroſ. *libro primo offic. cap.* 48. & D. Cyprianus *libro* 1. *epiſtola* 9. Neque obſtat id quod hæretici addunt, huiuſmodi ſcilicet ſacrificium non poſſe eſſe expiatorium, quia iam omnia peccata hominum ſunt deleta per illud primum ſacrificium Chriſti cruentum, Deo in cruce oblatum; & ideo non oportere huiuſmodi ſacrificium Miſſæ iterare, ac repetere, cum non habeat, quod dimittat, dimiſſis ac condonatis per illud primum peccatis omnium hominum; nam quamuis abſolute ſufficienter Chriſtus ſatisfecerit pro peccatis hominum, & abunde ſufficienter, tamen vt nobis actu applicentur, & communicentur Chriſti merita infinita, & fructus eius paſſionis, ſacrificia Miſſæ toties repetimus, non quod dubitemus de vi & ſufficientia 16.

illius

illius ſacrificij cruenti in cruce facti, & Deo Patri oblati; nec quod illi quicquam detrahamus, ſed quod vberrimos illius fructus per incruentum Miſſæ ſacrificium percipiamus, nam merita Chriſti nobis actu applicantur & communicantur per ſacramenta, per bona opera, & per ſacrificia Miſſarum. Ad id quod hęretici addunt, ſacrificium vnicum tantum fuiſſe ſemel à Chriſto in cruce exhibitum, & non repetendum, cum Chriſtus Dominus iam in ſtatu ſit immortalitatis, & occidi iterum non poſſit. Reſpondeo verum eſſe, vnicum eſſe tantum ſacrificium cruentum Chriſti Domini, quod repeti non poteſt, ſed in memoriam adducitur, ac reuocatur in incruento Miſſæ ſacrificio: enim vero in incruento Miſſæ ſacrificio non repetimus cruentam illam oblationem in cruce factam, ſed illam in memoriam adducimus toties, quoties Miſſas celebramus, iuxta illud Chriſti Domini *Hoc facite in meam commemorationem*: & ideo dicitur Miſſa ſacrificium *expreſſiuum, ſiue oblatio expreſſiua, cruenti ſacrificij, & oblationis ſemel exhibiti à Chriſto Domino in cruce*, vt diximus numero 1. Nec tamen eſt ipſa Miſſa, vt probauimus à nu. 6. nuda & vera repetitio, ac commemoratio, aut nudum ſignum, nudaque figura illius primi ſacrificij cruenti ipſius Chriſti Domini, ſic enim ſacrificium non eſſet, ſed eſt incruentum ſacrificium incruentaque oblatio, & ſimul ſignum, & commemoratio ſacrificij cruenti, vt docet Bellarmin. *tomo 2. lib. 1. de Miſſa litera D.* §. Quod autem Patres. Toletus *lib. 2. Summæ cap.* 4. *num.* 4. Azor *to.* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 18. *& c.* 20. Henriq. *lib.* 8 *de Euchar. cap.* 1. *num.* 1. *fine.* D. Thom. 1. 2. *q.* 101. *a.* 4, & ideo ſic illam deſcripſimus num. 1. *Eſt oblatio incruenta corporis & ſanguinis Chriſti expreſſiua ſimul, & commemoratiua illius primæ oblationis ſemel à Chriſto in cruce Deo Patri exhibita.*

17. Ad tertium iam diximus, ſacrificium cruentum vnicum tantum fuiſſe ſemel à Chriſto in cruce exhibitum, quod à noſtris Sacerdotibus auctoritate diuina à Chriſto Domino in Eccleſia ad id munus relicta, toties repetitur, ac replicatur, quoties incruente ſacrificant, & idem corpus in Miſſis offerunt, ac reproducunt vi diuina, & efficacitate illorum verborum, *Hoc eſt corpus meum.* nam in illis verbis à Chriſto Domino prolatis in cœna, *Hoc facite in meam commemorationem*: iuſſi ſunt ipſi facere quod ipſe fecit: ille autem conſecrauit, & obtulit ſuum corpus. ergo etiam & ipſi conſecrant, efficiunt, ac offerunt illam ipſam hoſtiam incruentam corporis Chriſti, quam ipſe & in cruce obtulit, & in cœna produxit ac obtulit. Ad id quod addunt non eſſe niſi vnum tantum Sacerdotem Chriſtum IESVM per quem ad Deum accedentes ſaluari poſſumus: & in hoc etiam diſtingui legem nouam à vetere, quod in illa plures erant Sacerdotes, in iſta vero vnicus tantum Chriſtus IESVS. Reſpõdeo Diuum Paulum ibi ſolum voluiſſe oſtendere Chriſtum Dominũ æternum eſſe Sacerdotem, cuius meritis infinitis ſalui facti ſumus, ſi nobis actu applicentur, vt diximus n. 15. Æternum autem Sacerdotem appellat, & quia ſacerdotium ab eo inſtitutum in Eccleſia, durabit in illa, quandiu illa durauerit, & non transferetur in aliud, ſicut translatum fuit ſacerdotium legis veteris, in ſacerdotium legis nouæ, iuxta illud eiuſdem Pauli ad Hebræos 7. *Translato enim ſacerdotio neceſſe eſt, vt & legis translatio fiat.* & quia ipſe Chriſtus eſt caput Eccleſiæ inuiſibilis, quæ in æternum durabit; non tamen voluiſſe excludere ordinem Sacerdotalem ab ipſo Chriſto inſtitutum in ipſa cœna pridie quam pateretur: ibi enim Chriſtus Dominus Apoſtolos Sacerdotes inſtituit, & illis poteſtatem reliquit, vt alios inſtituerent, & in Eccleſia eandem poteſtatem ſucceſſiue Epiſcopis reliquit legitimis Apoſtolorum ſucceſſoribus, vt eſt de fide definitũ in Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *can.* 1. ibi, *Si quis dixerit non eſſe in nouo teſtamento ſacerdotium viſibile & externum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verum corpus & ſanguinem Domini, & peccata remittẽdi, & retinendi, ſed tantum officium nudum & miniſterium prædicandi, vel eos qui non prædicant, prorſus non eſſe Sacerdotes, anathema ſit.* Conſtat enim fuiſſe Apoſtolos inſtitutos & ordinatos in vltima cœna à Chriſto Domino ex Matth, 26. n. 26. Mar. 14. n. 22. Luc. 22. n. 20. ex Ioan. c. 20. & ex ipſo Paulo 1. ad Cor. c. 11. & id Eccleſia inuiolata etiam traditione ſemper obſeruauit, quamobrem ſibi contradiceret D. Paulus ſi modo ad Hebræos ſcribẽs c. 5. vellet auferre ſacerdotium, & poteſtatẽ conſecrandi ab Eccleſia, quod non eſt dicendũ: enim vero ſacerdotium & ſacrificium, ita ſemper Dei inſtitutione cõiuncta fuerũt in omni lege, vt inſeparabilia eſſẽt. Cum igitur in noua lege ſacrificium incruentum Miſſæ ſit, & venerabile Euchariſt. ſacramentum, in quo ſacrificio ipſum corpus Chriſti Domini, Patri offertur, fateri etiam neceſſe eſt in eadem Eccleſia, & lege noua nouũ eſſe & viſibile ſacerdotiũ, in quod vetus translatũ eſt, vt teſtatur ipſe D. Paul. ad Hebr. 7. *translato enim ſacerdotio neceſſe eſt, vt & legis trãslatio fiat.* quod quidem ſacerdotium, vt docet Con. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *fine.* inſtitutũ fuiſſe à Chriſto Dom. & ſacræ literæ, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.

Ad id quod addunt differentiam legis nouæ & veteris in eo etiam conſiſtere, quod in lege vetere fuerint plures Sacerdotes, in noua vero vnus tãtum Chriſtus IESVS, reſpondebimus capite ſequenti: iam enim hoc caput longius, quam initio putaremus, excurrit. 18.

CAPVT II.

In quo differant Sacerdotes legis nouæ à vetere: an ſacrificium Miſſæ vnum, vel plura dici poſſit, quam antiquum ſit vocabulum Miſſæ, & an Græcum, vel Latinum, & an ſatisfaciant Sacerdotes vna Miſſa multis pitantiis.

SVMMARIVM.

Sacerdotium nouæ legis differt à Sacerdotio legis veteris primo in eo quod illud filiorum generatione propagabatur, iſtud ſorte & gratia conſequitur. *num.* 1.

Differt ſecundo, quia illi Sacerdotes non initiabantur ſacris, ſed ſolum aſperſione, non vnctione olei ad id munus deputabantur, vnctio enim ſolius ſummi Sacerdotis erat. *num.* 2.

Differunt etiam in poteſtate conficiendi corpus Chriſti. *num.* 3.

Differunt quarto quod illi animalia offerebant, noſtri vero proprium corpus Chriſti. *ibid.*

Differunt quinto quod illi non poterant dimittere peccata: at noſtri poſſunt. *num.* 4.

Differunt

Digitized by Google

Differunt ſexto ratione ſtatus quod illi matrimonium inire poterant cum virgine tantum gentis Hebræorum & ſemel tantum. *num.* 5.
Sacrificium Miſſæ vnum eſt, non plura. *num.* 6.
Nec multiplicatur ad numerum Sacerdotum ſacrificantium. *ibid.*
Non poſſunt Sacerdotes pro vna Miſſa plures pitantias accipere, & tenentur ad reſtitutionem *numero* 7. & 9.
Proponitur obiectio in contrarium, & ſoluitur. *n.* 8.
Quam antiquum ſit Miſſæ vocabulum. *numer.* 9.
Oblatio incruenta quam Chriſtus Dominus in vltima cœna celebrauit, fuit meriti infiniti. *num.* 10.
Oblationes & Miſſæ noſtrorum Sacerdotum ſunt meriti & valoris finiti. *numero* 7.
Miſſa vocabulum quid ſignificet, vnde dictum, Hebraicum ne ſit, an Latinum. *num.* 12. 13. 15. 17.
Miſſa Græce Liturgia dicitur, & quid hoc nomen ſignificet. *num.* 14.
An fuerit olim ſacrificium Miſſæ figuratum. *num.* 16.
An vaticinium à prophetis. *num.* 18.
Explicatur vaticinium Malachiæ de Miſſa. *numero* 19. & 20.
Explicatur locus D. Pauli de Miſſa. *numero* 21

1. Sacerdotium legis nouæ non in eo differt à ſacerdotio legis veteris, quod in illa lege plures erant Sacerdotes plures hoſtias offerentes, in hac vero vnicus tantum Sacerdos ſit qui abunde ſatisfecit pro omnibus ſemel ſe offerendo in cruce ſed in alijs multis, nam in lege naturæ creabantur Sacerdotes poteſtate humana: vt enim reſpublica habuit poteſtatem creandi Duces & Reges, ſic etiam creandi & eligendi Sacerdotes: adueniente autem lege ſcripta abſtulit Deus hanc poteſtatem populo Iudæorum, quem in ſuum populum peculiarē elegit, & in eo populo ipſemet Deus Sacerdotes inſtituit, præcipiens Moyſi, vt inter duodecim tribus ex vna ſola tribu & familia Sacerdotes aſſumerentur, videlicet ex tribu Leuitica, ſicque auctoritate diuina, in hac ſolum tribu hæc dignitas, & poteſtas ſacerdotalis reſidebat. Nec vero indiſcriminatim omnes homines ex qualibet familia huius tribus Leui Sacerdotes erant, ſed tantum ex familia Aaron: hæc enim familia præcepit Deus vt ſemper in munere ſacerdotali verſaretur: eamque ſpecialiter voluit hoc honore inſigniri, vt docet D. Paulus ad Hebræos 5. *Nec quiſquam ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron:* reliqui vero homines huius tribus Leuiticæ, templi miniſtri erant, & in miniſtros templi aſſumebantur, non tamen in Sacerdotes, ſed ſolum ij qui ex hac tribu per familiam Aaronis deſcendebant, vt docet optime Toletus *lib.* 1. *Summæ, c.* 2. *n.* 6. Bellarm. *lib.* 4. *de notis Eccleſiæ, cap.* 8. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 73. *ſect.* 5. *fine.* Et ideo filij Sacerdotum eo ipſo, quod filij Sacerdotum erant, ius ad ſacerdotium habebant, non tamen vſum, niſi poſt conſecrationem, quæ fiebat per olei aſperſionem, non vnctionem, vnctio enim ſolius ſummi Sacerdotis erat. Differt ergo primo ſacerdotium legis nouæ, à Sacerdotio legis veteris, quod ſacerdotium vetus & Leuiticum naturali filiorum generatione propagabatur, vt explicatum eſt: at vero ſacerdotium Chriſtianum non carnis origine, aut filiorum propagatione, ſed ſorte, & gratia conſequitur, & ideo dicitur ſacerdotium ſecundum ordinem Melchiſedech, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, quia nec à parentum propagatione ſacerdotium accepit, nec in filiorum generatione reliquit, vt optime probat Benedict. Pereria *in Geneſim c.* 14. *diſp.* 4. *de Melchiſedech*, iuxta illud Pſalmi 105. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Vnde ait D. Aug. l. 16. de ciuitate Dei. *Non quidem ſecundum ordinem Aaronis, qui ordo fuerat auferendus illuceſcentibus rebus quæ illis vmbris prænotabantur.*

Differt ſecundo ſacerdotium legis nouæ à vetere ex parte inſtitutionis, non enim in lege naturali, nec in lege vetere, Sacerdotes ſacris ordinibꝰ initiabantur, ſed ſolum in lege naturæ in id munus eligebantur à populo: in lege autem vetere, aſperſione olei actualiter deputabantur in ſacerdotale munus, & neque hi, neque illi gratiam accipiebāt in tali deputatione, aut electione: at vero Sacerdotes legis gratiæ ſacris ordinibus initiantur, & gratiam accipiūt in ipſa inſtitutione, & initiatione, quæ quidē initiatio & inſtitutio vnum eſt ex ſeptem Eccleſiæ ſacramentis gratiam ex opere operato cōferentibꝰ vt docet ac de fide definit Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 13. 1. *& can.* 3. Nec vero ſolum noſtri Sacerdotes gratiam accipiunt, cum ſacris ordinibus initiantur, ſed ſignum quoddam (*character* appellatur) interius ſpirituale, quod indelebile eſt, & in anima imprimitur iis qui iiſdem ſacris tantū ordinibus initiātur, & ideo ſemel rite ordinari iterum laici nō poſſunt, vt docet Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 4. Tol. *l.* 1. *Summæ c.* 2. *n.* 3. 2.

Differt tertio in poteſtate admirabili conficiendi verum corpus & ſanguinem Chriſti, conuertunt enim Sacerdotes legis nouæ vinum & panem in corpus & ſanguinem Chriſti, quam poteſtatem nullus vnquam Sacerdos alius habuit, nec in ſtatu naturæ, nec in ſtatu legis veteris & ſcriptæ, in quo etiam præcedit ac vincit noſtrum ſacerdotium illud Aaronis & legis antiquæ multis partibus, & ſupra modum. Differunt quarto noſtri Sacerdotes à Sacerdotibus legis antiquæ in ſacrificio quod offerunt, ſiue in hoſtia & oblatione, nam illi quidem animalia Deo offerebant, Chriſtiani vero Sacerdotes offerunt Chriſtum Dominum Dei filium ſub ſpeciebus panis & vini æterno Patri, quo nihil poteſt eſſe præſtantius, nihil excellentius, aut Deo acceptius. 3.

Differunt quinto in tremenda, ac admirabili poteſtate abſoluēdi peccata, nullus enim vnquā alius Sacerdos ad hanc dignitatē aſcendit, vt nec vnum veniale ſaltem peccatum poſſit dimittere: cum peccata dimittere ſolius ſit poteſtatis diuinæ & ideo Iudæi, vt hoc ſoli Deo cōueniens, Chriſto Domino opponebant, quod peccata dimitteret, cum tamen ſolius Dei eſſet illa dimittere, & verū dicebāt ſolius Dei eſſe peccata dimittere, Chriſtꝰ enim & homo erat, & Deus, & quia Deus peccata dimittebat: quamobrem ante eius aduentū nulli vnquam Sacerdoti conceſſa fuit tāta poteſtas, vt poſſit peccata dimittere. Hanc a. poteſtatem cōceſſit Chriſtus Euangelicis Sacerdotibus, vere enim dimittunt, & abſoluunt peccata, vt eſt de fide definitum, neq; enim illi acceperūt à Chriſto nudū miniſterium vel annuntiandi Euangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata; neque ipſa ſacerdotalis abſolutio eſt ſimplex quædam, ac nuda declaratio remiſſionis ipſorum peccatorum, ſed eſt verus ac iudicialis actus, quo à Sacerdotibus pronuntiantur ſententiæ, & iudicialiter abſoluuntur homines à peccatis impoſita pœnitentia ſalutari, vt docet ac definit Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. 4.

Differunt

Digitized by Google

5. Differunt vltimo ratione ſtatus, illi quippe coniugati erant, vxoreſque ducebant etiam poſt ſacerdotium: Euangelicus autem Sacerdos continentiam ſeruat, & caſtitatem, qui ſtatus multo perfectior eſt, quam coniugatorum, vt docet Medina *de ſacrorum hominum continentia*. Bellar. *lib.11. de Clericis à cap* 19. Petrus Soto *lect. 6.7.8. de matrimonio*. Vvald. *de ſacram. cap.*128. *&* 129. Sotus *in* 4. *diſt.* 38. *a.*2. *& lib.*7. *de iuſt. quæſt.* 6. Turrianus *lib.* 2. *de dogmat.* & alij. Solum tamen cum virginibus gentis ſuæ Hebræorum Sacerdotes connubialia fœdera inire poterant, vt conſtat ex *Leuitico* 21. & docet Philo *lib.2. de Monarchia*. & D. Hieron. *epiſt.*128 *ad Fabiolam*: *ne ſcilicet* (inquit D. Hieron.) *in mala terra nobilium ſeminum frumentum degeneraret*. Ecce in quibus differunt Sacerdotes legis veteris à noua, & non in eo, vt dicebant hæretici, quod in lege veteri plures erant Sacerdotes, in noua autem vnus tantum Chriſtus IESVS.

6. Dubitant tamen Doctores an ſacrificium Miſſæ vnum ſit dicendum, vel plura, tot ſcilicet, quot ſunt Sacerdotes ſacrificantes. Et ratio dubitandi eſt, quia, vt diximus cap. præcedenti. num. 16. incruentum Miſſæ ſacrificium eſt expreſſiuum illius primi ſacrificij cruenti, quod Chriſtus in cruce Patri exhibuit, vnde cum ſit expreſſiuum illius, & in Miſſa idem Chriſtus ſe Deo Patri offerat miniſterio Sacerdotum, vnum tantum videtur eſſe ſacrificium, quia in omnibus Miſſis vnus eſt offerens, & eadem ſemper oblatio, & ideo Conciliũ Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. vnam hoſtiam, ſeu vnum ſacrificium appellat ſacrificium Miſſæ, quia vnus eſt offerens Sacerdotum miniſterio. ibi, *Vna enim eademque hoſtia idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio qui ſeipſum olim in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diuerſa, cuius oblationis cruentæ fructus vberrimos per hanc oblationem* (ſcilicet Miſſæ) *percipimus, tantum abeſt, vt illi per hanc oblationem derogetur*. Aliunde vero videntur tot eſſe numero ſacrificia, & Miſſæ, quot ſunt numero Sacerdotes illas dicentes. Sed vero vt reſpondeamus, ſciendum eſt, in ſacrificio Miſſæ & eſſe hoſtiam, ſeu rem oblatam, quæ Deo offertur, & eſſe offerentem qui eam offert, & eſſe actionem Sacerdotis Miſſam celebrantis, & etiam offerentis ipſam rem oblatam, auctoritate diuina: hoſtia ſeu res oblata in omnibus Miſſis ſemper eſt eadem, quia eſt idẽ corpus Chriſti quod in omnibus Miſſis offertur Deo Patri, idem, inquam, quod olim fuit oblatum, & immolatum in cruce: offerens principalis eſt idem Chriſtus qui ſe olim obtulit per ſeipſum Deo Patri in cruce, & nunc ſe iterum illi offert, non per ſeipſum immediate, ſed mediantibus Sacerdotibus, & illorum miniſterio: offerens minus principalis eſt quilibet Sacerdos ſacrificium Miſſæ peragens, & ideo ſemper eſt idem Chriſtus qui ſe omnibus Miſſis offert, ſicut idem ipſe ſe obtulit olim in cruce, ſed diuerſo modo & ratione, nam olim in cruce ſe obtulit immediate per ſeipſum Patri & paſſibilem: hodie ſeipſum offert mediate, & per Sacerdotes, ſed impaſſibilem. & ideo cum ſit eadem oblatio, & idem offerens olim per ſe, hodie per ſuos Sacerdotes in omnibus Miſſis ſe offerentem, abſolute dicendum eſt eſſe vnum ſacrificium Miſſæ, non plura, nec multiplicari ſacrificia ad numerum Sacerdotum Miſſas celebrantium, nam cum in omnibus Miſſis idem Chriſtus ſemper offeratur formaliter loquendo, vnum eſt ſacrificium Miſſę in omnibus quod repetitur, & replicatur per multos Sacerdotes, ſicut ſi idem homo poneretur diuina virtute in diuerſis locis, non eſſent plures homines, ſed idem, quamuis materialiter, ſeu potius vulgariter loquendo, plura ſacrificia & plures homines dicantur: & ideo Patres Græci & Latini vnum ſacrificium ſemper appellant, non plura, vt D. Chryſ. *hom.*17. *in epiſt. ad Hebræos ca.* 8. Gregor. *homilia* 37. *in Euangel*. Cyprianus *lib.* 2. *epiſtola* 3. Fulgentius *de fide ad Petrum ca.*18. Auguſt. *lib.*20. *contra Fauſtum cap.*18. Ambroſ. *ad Hebræos ca.*9. Theophylactus & Primaſius *ibidem*, & alij multi.

7. Ex dictis ſequitur non poſſe Sacerdotes pro vna Miſſa accipere plures pitantias, etiamſi pauperes ſint, & teneri ad reſtitutionem illarum illum, qui pro vna Miſſa plures accepit: ita docet Nauar. *in manuali Lat. cap.*25. *num.*92. *& in Enchirid. de orat. cap.* 20. *num.* 77. *& in cap. viſum, de conſecrat. diſt.* 1. *& in c. non mediocr. de conſecrat. diſt.*5. Toletus *lib.* 2. *Summæ cap.*8. §. *Tertium*. Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 20. §. *quod ad primum attinet, & cap.*21. *q.*1. Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 76. *ſect* 2. Tabiena *verbo Reſtitutio*. §. 32. Couarr. *in cap. Alma mater* 1. *p.* §. 1. *num.* 5. *& ſequentibus*. D. Thom. *in* 4. *diſt.*45. *quæſt* 2. *art.* 4. *& quæſt.*3. *ad ſecundum*. Bonau. *in* 4. *diſt.*45. *art.*2. *quæſtion.*3. *ad vltimum*. Richar. *in* 4. *diſt.*45. *a.* 2. *q.*3. Scotus *quodl.* 20. *q.*2. *&* 3. Durandus *in* 4. *diſt.*45 *ad* 3. *q.* 3. Paludanus *in* 4. *diſt.*45. *q.*2. *art.* 2. *concl.*4. Adrian. *quodlib.* 8. *artic.* 3. Gabriel *in Canone Miſſæ. lect.* 26. *&* 27. Maior *in* 4. *diſt* 55. *quæſt.* 2. Sed id clarius patebit infra cap. 8. num. 7. & 10. & cap. 6. num. 8. Ratio eſt, quia Miſſæ ſacrificium ſimpliciter loquendo eſt finiti meriti & valoris, alioqui enim, vna ſufficeret Miſſa, ad eruendas omnes animas ab igne purgatorio, & nulla eſſet ratio; ob quam Eccleſia pro illis tot Miſſarum ſacrificia replicaret & inſtitueret, & alioqui etiam Miſſa, quam quilibet Sacerdos offert, æquaret merito ac valore ſacrificium cruentum, quod Chriſtus obtulit in cruce, quod non eſt dicendum: ſolum enim illud ſacrificium fuit meriti infiniti, & quia in eo Chriſti corpus oblatum fuit Patri, quæ oblatio in ſe erat infinita; & quia oblatum fuit immediate à Chriſto, cuius perſona erat infinite grata Patri, & infinite dignificans illam oblationem. At vero in Miſſa licet offeratur Patri idem corpus Chriſti, & eadem infinita hoſtia atque oblatio, quæ fuit olim oblata in cruce, & applicata à Chriſto pro peccatis hominum; tamen non offertur modo immediate à Chriſto, ſed mediate & per ſuos Sacerdotes, & ab ipſis immediate applicatur valor illius ſacrificij, vnde cum perſona Sacerdotis offerentis & applicantis non ſit infinita, nec infinite grata Deo, inde eſt quod ſacrificium Miſſæ ſit finiti meriti & valoris; id autem, quod finitum eſt, ſi diuidatur in multos, minus neceſſe eſt, vt proſit ſingulis quam vni totum daretur.

8. Dices, non derogatur merito eleemoſynæ ſi per ſeruum detur, cum dominus ſit principalis cauſa efficiens eleemoſynam; ergo etiam non derogabitur metiro & valori infinito oblationis infinitæ corporis Chriſti, quod offeratur, & applicetur à Sacerdote in Miſſa, cum Chriſtus ſit principalis offerens & applicans valorem illius oblationis, non immediate, ſed mediate per ſuos Sacerdotes? Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, nam ſeruus quamuis dicatur cauſa efficiens minus principalis illius eleemoſynæ, tamen non eſt cauſa moralis illius, & illa actio in tãtum eſt meritoria, in quantum eſt moralis, & ideo non poteſt ſeruus modifi-

care valorem eleemoſynæ, aut derogare merito illius; at vero in ſacrificio Miſſæ Sacerdos ex inſtitution Chriſti eſt cauſa efficiens illud ſacrificium conuertens vinum in ſanguinem, & panem in corpus Chriſti, offerenſque & applicans illud, licet minus principalis cauſa ſit, & ideo aliquid efficit in ipſa oblatione, cum diuinitus illam producat poteſtate mirabili à Chriſto Domino accepta; ſeruus autem nihil producit in eleemoſyna; & ideo eſt diuerſa ratio vtrobique. Præterea per Baptiſmum deriuatur infinitum meritum, & valor vitæ & mortis Chriſti Domini, in eos, qui baptizantur, & tamen non niſi finite illis communicantur: ita ergo etiam erit iudicandum de Miſſæ ſacrificio: ſi enim aqua & miniſter Baptiſmi, mediante quo nobis communicantur infinita Chriſti merita illa ita modificant, vt non niſi finite communicentur ita etiam erit dicendum pari ratione in ſacrificio Miſſæ, cum mediante Sacerdote nobis ea infinita Chriſti merita communicentur, & applicentur, &, ſi recurrant in Baptiſmo ad inſtitutionem diuinam, qua voluit Deus, vt in Baptiſmo non niſi finite nobis Chriſti merita infinita communicarentur: pari ratione ad eandem inſtitutionem diuinã recurrendum erit in ſacrificio Miſſæ.

9. Hæc obiter ſint dicta. infra enim cap. 6. nu 8. redibit ſermo hac de re, vbi pro dignitate hanc quæſtionem tractabimus: ex dictis tamen inferunt Nau. Tolet. & Tabiena locis numero præcedenti allegatis, & fere omnes ibi citati, peccare mortaliter (vt dixi) Sacerdotem obligatum ad ſacrificandum pro aliquo, ſi ei non applicet totam Miſſam, ſeu totam partem Miſſæ, quam ei tenetur applicare, & non ſatisfacere vna Miſſa multis pitantiis, quia vna Miſſa pro multis dicta, non tãtum valet cuilibet eorum, nec tantum prodeſt illis quantum prodeſt vni: & teneri ad reſtitutionem pitantiarum cum inuite priuet ſuo merito illos, qui eas porrexerunt, & ſit contractus & actus iuſtitiæ: *Do vt facias*, vel, *vt applices*, quem Sacerdos de iuſtitia tenetur implere: nec excuſare Sacerdotis paupertatem, quia ius paupertatis abſolute nõ excuſat à reſtitutione: paupertas enim Sacerdotis nec obligationem iuſtitiæ tollit, nec debitum alteri, nec Eccleſia inſtituit Miſſas, ad alendos Sacerdotes pauperes, imo potius ſanxit, vt nullus pauper ad ſacros ordines promoueatur. capit. *non licet*, cap. *Epiſcopus*, cap. *tuæ*, & cap. *cum ſecundum, de prabendis*, & qui ordinatus in paupertatem inciderit aliqua arte vel artificiolo, aut agricultura ſibi victum paret. c. *Clericus victum. diſtin.* 91. vide Nauarrum *c.* 25. *n.* 92 pulchre quidem & ſatis docte id probantem: vbi etiam dicit peccare mortaliter illum, qui alteri Miſſam promiſit, & eam illi non dixit, ſed de his infra.

10. Miſſæ vocabulum antiquiſſimum eſt, inuenitur enim hoc nomen Miſſæ apud Diuum Ambr. *lib.* 5. *epiſt.* 33. *Ego*, inquit, *manſi in munere*, *Miſſam facere cœpi, orare in oblatione Deum, vt ſubueniret.* & apud D. Auguſt. *ſerm.* 91. *de tempore.* & *ſermone* 251. extat etiam id vocabulum apud Victorem Vticenſem, & apud Caſſianum *lib.* 3. *de inſt. monach. cap.* 11. & reperitur etiam in Concilio Romano ſub Syluestro I. in Carthaginenſi IV. *can.* 3. & in Carthaginenſi IV. *can.* 84. & in Mileuitano itidem IV. *c.* 12. & reperitur denique hoc nomen in epiſtolis Summorum Pontificum, qui multo tempore ante Syluestrum I. Eccleſiæ præfuerunt: veluti in epiſtolis Alexandri I. Teleſphori, Soteris, Pij, Fabiani, vt citat Durandus *de ritibus Eccleſiæ lib.* 2. *ca.* 6. *n* 6. & Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 8. *quæſt* 3. Inſtituit enim Chriſtus Dominus Apoſtolos Sacerdotes, vt eſt de fide definitum in Concilio Trid. *ſeſſ.* 22. *can.* 2. ibi: *Si quis dixerit illis verbis: Hæc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes. aut non ordinaſſe vt ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus, & ſanguinem ſuum, anathema ſit* Et in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 88. damnatur iſte articulus: *Non eſt fundatum in Euangelio, quod Chriſtus Miſſam ordinauerit*; vt refert Azor citatus *q.* 4. nam ex Euangelio Lucæ 22. & ex 1. ad Corinth. cap. 11. conſtat Chriſtum inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, & Miſſam ordinaſſe ſaltem quoad ſubſtantiam, conſecrandi, offerendi, benedicendi panem, & vinum, poſtea vero Apoſtoli, Petrus, & Summi Pontifices ſucceſſores illius cæremonias aliquas addiderunt vſque ad eam pulchritudinem, qua nunc illam habemus. Et quamuis aliqui Doctores ex Catholicis olim negauerint Chriſtum Dominum in extrema cœna ſub ſpecie panis, & vini ſacrificaſſe, & ſeipſum incruente Patri obtuliſſe, ſed præcepiſſe tantum, vt Sacerdotes eum offerrent ſub illis ſpeciebus, tamen Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. decernit Chriſtum Dominum ſe in vltima cœna incruente ſub ſpeciebus panis, & vini Patri obtuliſſe: cuius verba, vt fidem faciam, integra repeto. ita enim ibi: *Is igitur Deus & Dominus noſter IESVS Chriſtus etſi ſemel ſeipſum in ara crucis morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionẽ operaretur, quia tamen per mortem ſacerdotium eius extinguendum non erat, in cœna nouiſſima qua nocte tradebatur, vt dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum, repræſentaretur, eiuſque memoria in finem vſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub ſymbolis earundem rerum, Apoſtolis quos tunc noui ſacerdotes inſtituebat, vt ſumerent tradidit, & iiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus vt offerrent præcepit per hæc verba Matth.* 26. *Luca.* 22. *Hoc facite in meam commemorationem; vti ſemper catholica Eccleſia intellexit & docuit.* Hæc ibi, & ante Concilium idem olim tradiderunt Cyprianus *lib.* 3. *epiſtola* 3. *ad Cecilium.* Hieronymus *in Matth.* 26. Heſychius *lib.* 6. *in Leuiticum cap.* 22. & *lib.* 2 *cap.* 8. Diuus Leo *ſerm.* 7. *de paſſione.* Nyſſenus *in oratione* 1. *de Reſurrectione Domini.* Origenes *in Matth. cap.* 26. Tertullianus *lib.* 4. *contra Marcionem*, Chryſoſtomus *homil.* 18. *in Matth.* & D. Iſidorus *lib.* 6. *Etymolog. cap.* 19. & alij.

Chriſt. inſtitu. Miſſæ quoad ſtantia.

Vnde cum in cœna Domini idem Chriſtus Deus, ac Dominus noſter, cuius perſona infinita erat, infinite grata Deo Patri, ſeipſum illi incruente obtulerit, certum eſt illam Miſſam, & illam oblationem fuiſſe tunc meriti infiniti, ac valoris, & quia idem corpus quod in cruce oblaturus erat, obtulit, & quia vtrobique illud Deo Patri, per ſeipſum immediate obtulit; vnde patet ingens illius erga nos amorem, cum abunde, ac ſuperabunde nos redemerit, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, vt inquit Paul. ad Epheſ. c. 2. nimiam quidem, hoc eſt, abundantem, & ſuperabundantem, ſed ordinatam tamen ſecundum diſpoſitionem diuinæ voluntatis. 11.

Miſſæ vocabulum Græcumne, Hebraicum, an Latinum

Digitized by Google

Latinum ſit, bipartita eſt opinio. Quidam dicunt vocabulum eſſe Hebraicum, & ſignificare voluntariam oblationem, vt docet Toletus *lib. 2. Summæ cap. 4. numero* 6. Henriq. *lib. 8. de Euchar. cap. 1. numero 1. & lib. 9. de Miſſa cap. 10. numero. 2.* Nauar. *in manuali Latino cap. 25. num. 111. Miſſach* enim Hebraice idem eſt quod ſpontanea oblatio, vt tradit eruditiſſimus Demochares *cap. 1. de ſacrificio Miſſæ.* idem docet Alciatus *lib. 7. pareng. cap.* 90. Hector Pintus Luſitanus *in Danielem cap.* 3. Pamel. *in Liturg.* Reulinus *lib. 2. de Hebraica erudit.* Alij vero exiſtimant Miſſæ vocabulum, non Hebraicum, ſed Latinum eſſe. ita docet Azor *tomo 1. inſt. moral. libro 10. c. 8. q. 1.* Bellarm. *tomo 2. lib. 1. de Miſſa cap. 1. fol. 749. col. 1. verſu, ſed non videtur,* Durandus *de ritibus Eccleſiæ Cathol. lib. 2. cap. 1. num. 2.* & dicunt Miſſam ſignificare miſſionem, ſeu dimiſſionem. ſumitur enim apud Latinos participium præteriti temporis pro nominibus ſubſtantiuis, ſic collecta pro collectione apud Tertullianum *lib. 4. contra Marcionem cap.* 18. & Cyprianum *de bono patientiæ & lib. 3. epiſt. 8. & 14.* Sic videtur Miſſa pro miſſione dici: olim namque in fine Miſſæ Catechumenorum, quæ dicebatur, publica voce Diaconus clamabat, *Ite, Miſſa eſt.* vt aperte inſinuat D. Auguſtin. *ſerm.* 237. Concilium Carthaginenſe IV. *can* 84. Ambroſ. *lib. 5. epiſtola* 33. Caſſianus *lib. 2. de inſtit. Monachorum cap. 12.* & Clemens *lib. 8. conſt. Apoſt. cap. 12.* & habetur *cap. Epiſcopus de conſecrat. diſt. 1.* quibus verbis ab Eccleſia excludebantur Catechumeni, quibus non permittebatur conſecrationi corporis & ſanguinis Domini intereſſe. quaſi diceret Diaconus: *vobis iam non licet intereſſe, foras abite, vos dimittimus,* inde corrupto vocabulo totum illud diuinũ ſacrificium, Miſſa, ſeu dimiſſio populi cœpit appellari, ſumpto vocabulo à publicis illis verbis quæ Diaconus dicebat, & ſicut tunc Diaconus contenta voce dicebat, *Ite Miſſa eſt.* ſic etiam hodie perfecto abſolutoque Miſſæ ſacrificio voce Diaconi vel Sacerdotis etiam populus dimittitur ea ipſa voce, *Ite, Miſſa eſt*, quaſi dicerent, *veſtra dimiſſio eſt, vel eos dimittimus: finitum enim eſt iam ac peractum ſacrificium: Abite.*

13. Probant vero auctores huius opinionis Miſſæ vocabulum Latinum eſſe, non Hebraicum, quia tempore Apoſtolorum non videtur fuiſſe in vſu Hebraicum vocabulum *Miſſach.* ſi enim in vſu eſſet, retineretur vtique etiam hodie in Eccleſia, ſicut retinentur aliæ voces Hebraicæ. quæ tunc in vſu erant in primitiua illa Eccleſia, vt *Alleluia Oſanna, Racha, Acheldema, Sabbaoth, Satan, Sabbatum, Amen. Paſcha:* & id genus aliæ, quæ vocabula Hebraica per Græcos ad nos deuenerunt, maxime cum ipſi etiam Apoſtoli, & primitiuæ Eccleſiæ Doctores Græce ſcripſerint, vt optime animaduertit Bellar. loco ſupra allegato. Ex his duabus opinionibus ſecunda quæ aſſerit vocabulũ Miſſæ Latinum eſſe, non Hebraicum, mihi magis arridet, quãuis alia ſit ſatis probabilis, & magnorum Doctorum auctoritati innitatur.

14. Græco vero vocabulo, Miſſa, *Liturgia* appellatur, hoc eſt, publicum miniſterium: Syriaco *Quedoſſa* hoc eſt ſanctum, vel ſacrum, vt docet Azor *tomo 1. inſtitutionum moralium libro 10. quæſtione 1.* Bellarminus *tomo 2. lib. 1. Miſſæ cap. 1. fol. 749. §. Sed non videtur.* Henriquez *libro 9. de Miſſa cap. 10. num. 2.* ſic Iacobus, Chryſoſtomus, Baſilius ſcribunt ſuas Liturgias: ſeu officium Miſſæ, & quamuis à Patribus Græcis vix vnquam accipiatur *Liturgia*, quam pro publico miniſterio ſacrificij, ſeu pro Miſſa: tamen re verà conſiderata voce Liturgiæ, & ſpectata intrinſeca ſignificatione vocabuli Græci, Liturgia quodcumque munus ſeu miniſterium publicum ſignificat. Sic Demoſthenes in oratione contra Leptinem frequentiſſime hanc vocem vſurpat pro publico munere, aut officio.

15. Hodie itaque in probatiſſima opinione dicitur Miſſa, quaſi miſſio ſeu dimiſſio populi: & idem eſt Miſſa quod miſſio, quamuis alij velint, vt idem ſit Miſſa, quod obligatio, aut quod preces quæ ad Deum mittantur. ita Hugo de ſancto Victore *lib. 2. de ſacram part. 8. cap. 8.* Magiſter vero ſententiarum, (minus tamen probabiliter) dicit, Miſſam dici & appellari eo quod Angelus à Deo mittatur, qui ſacrificio incruento aſſiſtat, & illud ad Deum deferat noſtri cauſa, ita enim ille docet *in 4. diſt. 13.* quem ſecutus eſt D. Thom. *3. p. q. 83. a. 4.* Sed præſtat opinio eorum qui docent hodie dici Miſſam quaſi ſit miſſio, aut dimiſſio populi, ſic *collecta* pro *collectione*, & *Miſſa* pro *miſſione*, vt diximus n. 1. & hanc opinionem tenent præter eos quos ibi citaui Bellarm. *tomo 2. libro 1. de Miſſa cap. 1. fol. 750. verſ. probabiliſſima eſt.* Azor *tomo 1. inſtitut. moral. libro 10. cap. 8 quæſtion. 2.* iam ibi allegati: & Iſidorus *libro 6. originum.* Rabanus *libro 1. cap. 32. de inſtit. clericorum.* Alcuinus *libr. de offic. Eccleſiaſtic. cap. de celebrat. Miſſæ*, & hoc ſenſu, id eſt, pro miſſione accipitur etiam in iure canonico, cap. *Epiſcopus de conſecrat. diſt. 1.* & in Concilio Carthaginenſi IV. *can.* 74. & Concilio Illerdenſi *canon.* 4. Hæc de vocabulo Miſſæ & antiquitate eius ſint ſatis, & aliquid etiam dicemus num. 17.

16. Fuit autem hoc Miſſæ ſacrificium olim in lege vetere non vna, ſed pluribus figuris ſignificatum, propter illius excellentiam, res enim quæ vno nomine ac vocabulo propter ſuam excellentiam ſignificari non poteſt, conuenientiſſime multis ſymbolis, nominibus & figuris declaratur, & ſic ſignificatum fuit in ſacrificio Melchiſedech *Geneſ.* 14. qui panem & vinum Deo obtulit in ſacrificiũ pro victoria Abraham. vt docent omnes quos citauimus cap. 1. num. 2. in ſacrificio Abrahæ, & Abelis, & ideo in canone Miſſæ mentio fit de ſacrificiis horum Patriarcharum, & in Liturgia Diui Iacobi oratur ſuſcipi hoc Miſſæ ſacrificium ea deuotione, qua obtulit Abel, Noe, Aaron, Samuel, ac reliquorum Sanctorum ſacrificia, quia illorum ſacrificia fuerunt figuræ iſtius: *omnia enim in figuris contingebant illis.* vt ait Apoſtolus 1. *Cor.* 10. & habetur c. *præterea de conſ. diſt.* 2. & denique in omnib' fuit figuratum myſterium Miſſæ, in quibus figurata fuit diuina Euchariſtia, & maxime in panibus propoſitionis, quos non licebat edere niſi ſolis Sacerdotibus 1. *Reg. cap.* 21. & Manna, iuxta illud Chriſti Domini: Ioannis 6. *Patres veſtri manducauerunt manna & mortui ſunt, qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: panem enim vocat corpus ſuum, *panis quem ego dabo, caro mea eſt, pro mundi vita.* aſſumpto enim pane gratias Patri agens illum conſecrauit, dicens: *Hoc eſt corpus meum.* Manna enim in Hebraica veritate, ſeu Manu, ſignificat, *quid eſt hoc*, vnde dubitantibus Iudæis quid illud ſignificaret, & cuius figura eſſet, idipſum illis explicauit, dicens: *Hoc eſt corpus meum.* & vere figura corporis Chriſti Manna erat: ſicut enim Manna in parua quantitate ſatiabat & conſeruabatur à

feria ſexta in ſabbatum, & in arca teſtamenti aſſeruabatur: ſic diuina Euchariſtia aſſeruatur hodie & conſeruatur in ſacrario in paruis atque exiguis particulis, vt ait D. Irenæus apud Euſebium *lib. 5. Hiſt. cap. 23.* & Sixtus Senenſis *lib. 6. Biblioth. ſanct. PP. cap. 196.*

17. Et quia in multis rebus fuit figuratum hoc diuinum ſacrificium Miſſæ, ſacramentumque Euchariſtiæ, ideo dicit Conc. Trid. *ſeſſion. 22. c. 1. fine* hanc oblationem eſſe, quæ per varias ſacrificiorum ſimilitudines naturæ & legis tempore figurabatur vtpote quæ bona omnia, per illa ſignificat, vel vt illorum omnium conſummatio, & perfectio complectitur: quibus verbis videtur inclinare Concilium vehementer in opinionem eorum, qui dicunt Miſſam eſſe nomen Hebraicum, & ſignificare oblationem; quos citauimus numero 1. initio, & ij reſpondebunt ad eos, qui dicunt Latinũ eſſe vocabulum, non Hebraicum, & Latine ſignificare miſſionem: ideo in Miſſa Catechumenorũ olim dici ſolitum fuiſſe, *Ite Miſſa eſt*, quia Catechumenis non permittebatur Miſſæ aſſiſtere, niſi vſq; ad tempus quo panis offerebatur, ſeu vſque ad prædicationem: poſtea vero cum inciperet ſacrificium Miſſæ, ea voce dimittebantur: *Ite, Miſſa eſt.* quaſi eis diceretur, *Abite, Miſſa eſt*: hoc eſt, quia incipit ſacrificium & oblatio munda, cui non poteſtis aſſiſtere, quia eſt ſacrificium eorum fidelium, qui per portam Baptiſmi Eccleſiam ingreſſi ſunt. Verum animaduertendum eſt, auctores illius opinionis, qui dicunt Miſſam vocem eſſe Latinam, & ſignificare miſſionem, non dubitare, ſubſtantiam & eſſentiam Miſſæ conſiſtere in oblatione, & ſacrificio, atque adeo Miſſam eſſentialiter oblationem eſſe & ſacrificium, nec etiam dubitare corpus Chriſti eſſe oblationem quæ offertur in ea Patri incruente, cum idipſum indubitatum ſit apud omnes, ſed ſolum inquirere quã originem habeat hoc nomen *Miſſa*, quid ſignificet, & vnde inceperit. Et dicunt, originem illius ortam fuiſſe ex ea voce quæ dicebatur in ſacrificio Catechumenorum, *Ite, Miſſa eſt*, quibus non licebat aſſiſtere ac præſentes eſſe ſacrificio incruento oblationis corporis Chriſti, & conſecrationis panis, & vini, & ſignificare miſſionem, & inde corrupto vocabulo aiunt hoc ſacrificium Miſſam vulgari modo vocari incœpiſſe, quæ opinio ſi vera non eſt, ſaltem eſt probabiliſſima, vt ſupra diximus.

18. *An fuerit ſacrificium Miſſæ vaticinatum.*

Nec fuit ſolum in ſacris literis figuratum hoc diuinum myſterium ac ſacrificium Miſſæ, ſed etiam vaticinatum multis Prophetarum oculis, vt nemo de illius veritate dubitaret, qui Chriſti a-no nomine glorietur. Vnde Dauid *Pſalm. 110.* præclaro vaticinio ſacrificium hoc, ſacrificium ſacrificiorum, memoratiuumque ac complectiuũ omnium figurarum, omniumque ſacrificiorum appellat: *Memoriam fecit mirabilium ſuorum, miſericors ac miſerator Dominus eſcam dedit timentibus ſe.* Vnde D. Cyrillus Alex. *in Ioannem capit. 6. Omnia* (inquit) *veterum ſacrificia, noua lege ſuperueniente vno complectuntur ſacrificio.* quod docet etiam D. Auguſt. & Theophylactus *in Ioannem cap. 6.* & Damaſcenus *lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14.* & alter Cyrillus Hieroſolymitanus, *ſcilicet cathecheſi 4.* Præclaro enim vaticinio fuit annuntiatum à Dauide *Pſal. 71.* illis verbis, *& erit firmamentum in ſummis montium.* quem locum Paraphraſtes Chaldæus vertit in hunc modum: *& erit placenta tritici in capitibus Sacerdotum.* & Hebræi intelligunt de quibuſdam placentis tritici delicatiſſimis tempore Miſſæ per Sacerdotes Deo offerendis, & ſupra caput extollendis. Concinit illud Eſaiæ 3. vbi priuationũ ſe pollicetur Deus, Iudæos ipſos, hoc diuino ſacrificio oblationis, & ſumptionis corporis Chriſti in vindictã ingratitudinis illorum. *Dominator Dominus exercituum auferet à Iudæa validum & forte robur panis, & robur aquæ.* quo loco vertit Aquila, *auferet firmamentum & firmitatẽ.* & ad eundẽ Eſaiæ locum Procopius Gazæus, vir profecto doctiſſim' *per panem* (inquit) *& aquam intelligit Propheta illud ipſum, de quo locutus eſt ipſe ſaluator Ioannis 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* Vnde etiam Forerius noſter Luſitanus ad eundẽ Eſaiæ locum, *robur panis & aquæ ſignificat ſummatim omnis generis fulcimenta*, quaſi in hoc vnico ſacrificio & ſacramẽto corporis & ſanguinis ſui robur ac vires omnes ſpirituales populi conſiſtant Chriſtiani. ſic Daniel c. 12 auferendũ a iuge ſacrificiũ tempore Antichriſti per tres annos. & dimidium, quem locum interpretantur Catholici. & Azor *to. 1. inſt. mor. l. 10. c. 18. q. 7. §. quæres an in aliis.* de ſacrificio Miſſæ & de oblatione, quæ quotidie offertur in ea Deo corporis & sãguinis Seruatoris IESV Chriſti.

Præcipue vero prænuntiatum fuit hoc diuinũ ſacrificiũ Miſſæ per illuſtri illo vaticinio Malach. 1. 19.
A ſolis ortu vſq; ad occaſum magnũ eſt nomen meum in gentibus & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnũ eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. quem locũ intelligit ſacroſancta Synodus Trid. *ſeſſ. 22. c. 1. de ſacrificio Miſſæ* & ita intelligunt noui & antiqui Doctores: ex antiquis ita intelligit Iuſtinus *in Dialogo cũ Triphone.* Irenæus *lib. 4 c 32.* Tert. *l. 3. contra Marcion.* Clemens *lib. 7. conſt. Apoſt. c. 31.* Euſebius *l. 1. de demonſtrat. Euangelica c. vlt.* Cyprian. *c. 1. contra Iudæos c. 16.* Chryſoſt. *hom. in Pſal. 95.* Auguſt. *l. de ciuitate Dei 19. c. 33. & l. 18. c. 35.* Damaſcen. *l. 4. de fide Orthodoxa c. 14.* Theodoret. *in Malachiam c. 1.* Cyrill. *l. 1. de adoratione in ſpiritu & veritate.* Ex nouioribus Bellar. *l. 1. de Miſſa c. 10. fol. 789. tom. 2. col. 1. initio.* Ayor *to. 2. inſt. mor. l. 10. c. 18. q. 7.* & alij. Nec poteſt hoc teſtimonium intelligi de ſacrificio cruento crucis exhibitæ à Chriſto Patri, quia id non offertur in omni loco paſſim, ſemel tantum fuit oblatum in cruce, vt docet Diuus Paulus *epiſtola ad Hebræos capite ſeptimo, octauo, & decimo.* & in vno tantum loco, nempe in Hieruſalem oblatum fuit. Nec de ſacrificio aliquo Iudæorum; quia Propheta dicit à gentibus eſſe offerendum, & aperte illud opponit ſacrificiis Iudæorum. Nec intelligi etiam poteſt de ſacrificiis Gentilium, qui naturali lumine Deum cognouerunt ex motibus cœlorum, & illis ſacrificium offerunt, vt male intellexit Arias Montanus hunc locum Malachiæ exponens, quia hi quidem Deum cognoſcunt abſolute, ſed non ſicut Deum glorificant, & ideo creaturæ potius, quam creatori ſacrificant, vt ait Apoſt. *ad Romanos 1.* & Malachias loquitur aperte de ſacrificiis quæ in omni loco Deo offeruntur, & Gentiles non niſi idolis ac dæmonibus offerunt. Nec poteſt denique intelligi de ſacrificiis piorum hominum Gentilium, qui fuerunt in orbe ante Chriſti aduentum, vt Melchiſedech, Iob, & alij, hi enim pauciſſimi erant, & non in omni loco: Malachias autem contrario modo vaticinatur: *Magnum eſt nomen meum in omnibus gentibus à Solis ortu vſque ad occaſum, & in omni loco*

ſacri

ſacrificatur & offertur oblatio munda nomini meo. Solum ergo teſtat vt hic locus intelligatur de ſacrificio Miſſæ, vt illum intelligit ſacroſancta Synodus Tridentina, loco allegato.

10. Carpunt tamen hæretici ſuo modo & clamant hunc locum non intelligi de Miſſæ ſacrificio, ſed de prædicatione Euangelij, & de gentium conuerſione in omni loco, & de precibus quæ fundendæ ad Deum erunt poſt illarum conuerſionem. & probant, quia in Hebræo ſermone, vbi nos legimus in noſtra vulgata, *In omni loco ſacrificatur nomini meo, & offertur oblatio munda*, eſt: *offertur mihi incenſum*, & ita legunt etiam, aiunt Græci codices, quo nomine *incenſi*, ſignificari ſolent orationes ſanctorum in Scriptura ſacra: quas orationes metaphorice Malachias Propheta more Prophetatum ſacrificia appellat, vt etiam appellat D. Hieronymus *in 8. caput Zachariæ*, & Diuus Auguſt. *lib. 2. contra epiſtolam Petiliani cap. 86.* Ac contra hoc opponimus hæreticis & nonnullis Catholicis, qui de orationibus videntur hoc intelligere, auctoritatem ſacroſancti Concilij Tridentini *dicta ſeſſ. 22. cap. 1.* quod de ſolo ſacrificio Miſſæ hoc vaticinium & intelligit, & intelligendum prædicat. Nam etiamſi Patres Catholici & Orthodoxi orationes incenſum appellent, non tamen appellant ſacrificium, & ſequentia verba Malachiæ orationibus non conueniunt, & ad oblationem corporis Chriſti omnino aptantur, ipſa enim oblatio eſt ſacrificium mundum, quod non per cruorem & ſanguinem, ſed pias & religioſas actiones, hoc eſt, per conſecrationes præcedentibus & ſubſequentibus orationibus Deo offertur, vt explicat Euſebius Cæſarienſis *lib. 1. de demonſt. Euangel. cap. vltimo ibi: Sacrificamus igitur Deo altiſſimo ſacrificium laudis plenum, & odorem afferens, & ſacroſanctum ſacrificium ſacrificamus nouo more, ſecundum nouum Teſtamentum hoſtiam mundam:* quibus verbis aptiſſime deſcripſit Euchariſtiam, hoc enim ſolum eſt proprium noui Teſtamenti ſacrificium, vt docet Bellarm. *loco allegato fol. 795. col. 1. verſu Euſebius Cæſarienſis.*

21. Et vero ſatis euidenter ſacrificium Miſſæ probatur ex Paulo ad Corinth. 1. cap. 10. *Fugite* (inquit) *ab idolorum cultura, vt prudentibus loquor, vos ipſi iudicate quod dico, calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis* Domini *eſt? & panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt? quoniam vnus panis, & vnum corpus multi ſumus, qui de vno pane participamus. Videte Iſrael ſecundum carnem: nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? quid ergo? dico quod idolis immolatum ſit aliquid: aut quod idolum ſit aliquid, ſed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo, nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum, non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.* vbi primum comparat Apoſtolus menſam Domini cum menſa dæmoniorum, hoc eſt, menſam Domini vnde ſumimus Euchariſtiam, cum menſa Gentilium vbi immolabatur idolis: & deinde cum altari Hebræorum vbi immolabantur ſacrificia carnalia Deo vero. Secundo dicit Apoſtolus ita nos fideles debere ſumere corpus Domini de menſa Domini, ſicut ſumunt Iudæi hoſtias & Gentiles idolothyta ex ſuis altaribus, ſeu menſis, quæ comparatio inepta eſſet omnino ſi Euchariſtia non eſſet ſacrificium Deo oblatum; & myſtice immolatum, ſicut Gentilium & Iudæorum ſacrificia ſunt. Tertio dicit eos qui manducant idolothyta participes fieri idolorum, ſic qui manducant corpus Domini, & bibunt ſanguinem Domini, comparticipes fieri corporis & ſanguinis illius & ſic euidenter ſentit Apoſtolus in Miſſa verum eſſe ſacrificium corporis, & ſanguinis Domini, ac Seruatoris noſtri IESV CHRISTI.

CAPVT III.

An eſſentia ſacrificij Miſſæ conſiſtat in aliqua oblatione verbali, quæ fiat ante vel poſt hoſtiam rite conſecratam: an in fractione & commixtione hoſtiæ & ſanguinis: an in diſtributione illius inter aſſiſtentes ſacrificio.

SVMMARIVM.

In Miſſa ſunt partes integrales & eſſentiales. n. 1.
Præceptum Eccleſiæ obligat ad audiendam Miſſam quatenus eſt totum integrale, non eſſentiale. num. 2.
Quot ſint actiones de quibus dubium eſſe poteſt an illis conſiſtat eſſentia ſacrificij Miſſæ. num. 3.
Refertur prima opinio aſſerens primam oblationem quæ fit ante cõſecrationẽ pertinere ad eſſentiã Miſſæ. n. 4.
Refutatur. num. 5.
Refertur ſecunda opinio affirmans ſecundam oblationem quæ fit ante conſecrationem ſpectare ad eſſentiam huius ſacrificij & quæ illa ſit. num. 6.
Reijcitur hæc opinio. ibid.
Refertur prima opinio docens oblationem, quæ fit ſtatim poſt conſecrationem ad Miſſæ eſſentiam pertinere n. 7.
Reijcitur, & aſtruitur illa quæ docet non pertinere. n. 8.
Fractio hoſtiæ & commiſtio cum ſanguine ad eſſentiam Miſſæ non pertinet. num. 9.
Mors & paſſio Chriſti repræſentatur in tota Miſſa quatenus eſt totum integrale. num. 10.
Diſtributio corporis Chriſti inter fideles ſacrificio Miſſæ adſtantes non eſt pars eſſentialis Miſſæ. num. 11.
eſt de fide. num. 13. & 14.
Proponuntur argumenta hæreticorum in contrarium, & ſoluuntur. num. 13.
Chriſtus promiſit fidelibus ſe præſentialiter cum illis in ſacramento manſurum, vſque ad conſummationem ſæculi. num. 13.
verſu, deinde.
Eſſentia repræſentationis mortis Chriſti non conſiſtit in diſtributione, & conſumptione hoſtiæ conſecratæ inter fideles adſtantes ſacrificio Miſſæ. num. 15.
Sed in aliis cæremoniis.
Quomodo intelligenda ſunt verba illa Chriſti Domini. hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effunditur. *num. 16.*

VT in corpore humano ſunt partes integrales, ex quibus integraliter homo componitur, quatenus eſt totum integrale, & quarum vna vel pluribus deficientibus, adhuc eſſentialiter conſiſtit homo: vt caput, iecur, pulmones, cor, quæ ſunt partes integrales neceſſariæ ad vitam hominis, &c. brachia, pedes, manus, oculi, quæ ſunt partes integrales, ſed non neceſſariæ ad vitam hominis: & eſſentiales; vt corpus, & anima, ex quibus eſſentialiter homo componitur, & ſine quibus non ſubſiſtit eſſentialiter: ita in ſacrificio Miſſæ ſunt quædam partes & actiones integrales, ſine quibus 1.

quibus eſſentialiter ſacrificium Miſſæ conſiſtit, vt epiſtola, Euangelium, Orationes, ſecreta, benedictiones, & aliæ cæremoniæ, & orationes ſacræ: & partes eſſentiales, ſine quibus non ſubſiſtit ſacrificium Miſſæ, & quæ illæ ſunt inquirimus.

2. Animaduertendum in primis eſt præceptum Eccleſiæ, quo præcipimur audire Miſſam integrã, intelligendum eſſe de Miſſa, vt eſt totum integrale, & non eſſentiale, vt docent omnes Doctores, quos citauimus in cap. 6. n. 1. & 2. quando inquirunt, quænam pars Miſſæ relicta efficiat vt præceptum non impleatur, & quid nomine Miſſæ integræ intelligatur, ſiquidem *totas*, id eſt, *integras* Miſſas præcipimur audire. & hi ſunt Nauar. *in manual. Latino. cap.* 21. *n.* 2. Toletus *lib. 6. Summa ca. 7. n. 7.* Sotus *tomo* 3. *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 1. Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp* 88. *ſect.* 2. § *ſecundo ſequitur, ad medium.* Sylu. *verbo Miſſa* 2. *num* 1. Tabiena *verbo Miſſa.* §. 5. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 25. *num.* 7. & alij quos ibi citauimus. nam alioqui ſi Miſſæ ſacrificium eſſentialiter conſiſteret in conſecratione tantum, vt multi dicunt, aut in conſecratione, oblatione & conſumptione, vt plurimi aſſerunt, ſequeretur non teneri nos audire niſi has eſſentiales partes tãtum: & ſatisfacere præcepto Eccleſiæ audiendæ Miſſæ integræ, quod non eſt dicendum.

3. Partes & actiones, de quibus eſt controuerſia apud auctores an pertineant ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ, hæ ſunt. Prima eſt prima oblatio, quæ fit ante conſecrationem, & incipit: *Suſcipe Sancte Pater omnipotens æterne Deus hanc immaculatam hoſtiam*, &c. Secunda eſt alia oblatio, quæ etiam fit ante conſecrationem, & ſic incipit: *Te igitur clementiſſime Pater per IESVM Chriſtum filium tuum ſupplices oramus ac petimus vt accepta habeas hæc ſancta ſacrificia immaculata quæ tibi offerimus*, &c. vſque ad illa verba incluſiue; *Qui pridie quam pateretur accepit panem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas, & eleuatis oculis in cœlum ad te Deum Patrem ſuum omnipotentem tibi gratias agens benedixit, fregit, deditque diſcipulis ſuis, dicens.* Tertia eſt oblatio quæ fit poſt conſecrationem, & incipit: *Vnde & memores Domine nos ſerui tui*, &c. *offerimus præclaræ maieſtati tuæ de tuis donis ac datis, hoſtiam puram hoſtiam ſanctã*, &c. Quarta eſt fractio hoſtiæ & commiſtio corporis & ſanguinis. Quinta eſt diſtributio ipſius corporis & ſanguinis inter fideles. Sexta eſt conſecratio. Septima conſumptio Sacerdotis.

4. Si loquamur de prima oblatione, aliqui exiſtimant pertinere ad eſſentiam ſacrificij Miſſę, ita loquens de illa videtur docere Canus *de locis Theolog. lib.* 12. *cap.* 13. *ad* 4. Probari poteſt hæc opinio, quia ad intrinſecam rationem ſacrificij pertinet, vt res Deo offeratur priuſquam ſacrificium fiat, ſacrificare enim, eſt offerre aliquid Deo in cultum & honorem illius: oportet ergo, vt ea oblatio fiat per aliqua verba expreſſa, quibus ſignificemus, nos rem aliquam Deo offerre in illius cultum, quę oblatio tali exprimitur per illa verba, quæ Sacerdos profert cum dicit: *Suſcipe ſancte Pater hanc immaculatam hoſtiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo viuo & vero.* quæ ad nos videntur promanaſſe continua, & inuiolata traditione à tempore Apoſtolorum; ergo illa pertinent ad intrinſecam rationem ſacrificij.

5. Verum hæc opinio improbabilis videtur, vt docet Soarius. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputatione* 75. *ſect.* 3. *initio* & eam reprobant omnes qui dicunt eſſentiam Miſſæ ſacrificij conſiſtere vel in ſola conſecratione, quos videbimus num. 8. vel in conſecratione, conſumptione, & illa oblatione, quæ fit poſt conſecrationem, & hi ſunt Alanus *lib.* 2. *de ſacrificio Miſſæ. cap.* 18. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 9. Gabriel *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtion.* 1. *art.* 3. Scotus *ibidem. quæſt.* 2. Azor. *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 19. *initio.* § *quare probabilior.* & alij quos videbimus numero 7. & ratio eſt, quia ſacrificium Miſſæ conſiſtit eſſentialiter in victima, quæ eſt corpus Chriſti: at illa oblatio corpus Chriſti antecedit; ergo illa non poteſt pertinere ad eſſentiam ſacrificij Deinde, quia Sacerdos ſtatim poſt illam oblationem orat; addens: Veni ſanctificator omnipotens æterne Deus, & benedic hoc ſacrificium tuo ſancto nomini præparatum. In quo ſatis ſignificat, illam ſolum eſſe quandam orationem præparatoriam materiæ ad futurum ſacrificium, & ideo ſi à Sacerdote inaduertenter prætermittatur, non peccabit: ſi autem voluntarie & animaduertenter, peccabit quidem mortaliter, vt arbitror, quia in re graui & ad Dei cultum ſpectante prætermittit vnam cæremoniam Eccleſię ad ſacrificium Miſſæ præparatoriam; nihilominus tamen non deſinet ipſum ſacrificium vndequaque eſſe perfectum, neque de hoc poteſt eſſe iuſta controuerſia inter Doctores. Ad id vero, quod additur de traditione Apoſtolorum, reſpondebimus ſtatim numero ſequenti.

6. Si loquamur de ſecunda oblatione quæ etiam fit ante conſecrationem, & incipit illis verbis: *Te igitur clementiſſime Pater ſupplices oramus, ac petimus vt accepta habeas, & benedicas hæc ſancta ſacrificia*, &c. *quæ tibi offerimus* vſque ad illa verba incluſiue, *accepit panem in ſanctas & venerabiles manus ſuas, & eleuatis oculis in cœlum benedixit, fregit, deditque diſcipulis ſuis, dicens.* etiam eſt duplex opinio hac de re: quidam docent, inter quos eſt Beauxami *lib.* 9. *de myſterio paſſionis, homilia* 9. hanc oblationem ad eſſentiam ſacrificij pertinere. fundatur hæc opinio in rationibus primæ opinionis. num. 4. explicatæ, præterea exiſtimat Beauxamis Chriſtum in vltima cœna obtuliſſe cum verbali benedictione, & gratiarum actione *ſicut*, inquit, *in cruce obtulit illis verbis: Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.* probat etiam ex illo ad Hebræos 5. *& exauditus eſt pro ſua reuerentia.* Verum hanc opinionem tanquam improbabilem reiiciunt omnes Doctores citati numero præcedenti, & ex rationibus ibi factis ſatis conuincitur illius improbabilitas. Si enim illa vel inaduertenter, vel culpabiliter omittatur, & tamen conſecretur, non propterea deſinet ſacrificium eſſe perfectum, vt numero præcedenti docuimus Deinde, quia in primitiua Eccleſia, vt docet Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputatione* 75. *ſect.* 3. non erat in vſu aliqua oblatio antecedens ipſam conſecrationem, non poteſt ergo dici oblationem antecedentem ipſam conſecrationem à tempore Apoſtolorum continua & inuiolata traditione ad nos dimanaſſe, enimvero in primitiua Eccleſia conſecratio fieri ſolebat ſine huiuſmodi oblationibus antecedentibus, paucis additis orationibus, quod euidenter ex eo colligitur, quia in nullis Liturgiis ſeu officiis Miſſæ Græcorum Patrum, qui fuerunt propiores Apoſtolis, talis oblatio antecedens conſecrationem reperitur: ſignũ ergo eſt, primitiuam Eccleſiã ea non fuiſſe vſam, & ab Apoſtolis ad nos non dimanaſſe, vt bene animaduertit Soarius allegatus.

7. Maior dubitatio eſt an illa oblatio quæ fit ſta-

tim poſt conſecrationem hoſtiæ & calicis, & incipit, *vnde & memores Domine nos ſerui tui, ſed & cuncta plebs tua ſancta offerimus preclare maieſtati tuæ, hoſtiam puram, hoſtiam ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctum vitæ æternæ*, &c. ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ pertineat, qua de re bipartita eſt opinio, & vtraque eſt ſatis probabilis. Prima affirmat pertinere, eam docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 8. num. 3. litera O ad marginem.* Abulenſis in *Leuiticum, cap 16. quæſt. 31.* D. Thomas *in 3. part. quæſt. 60. ad 3.* Azor *tomo 1. lib. 10. inſtitut. moral. cap. 19. quæſt. 1. §. quare probabilior.* Gabr. *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 1. art. 3.* & Scotus *in eadem 4. diſtinct. 13. quæſt. 2* & alij quos citabimus cap. 4. num. 2. Citari etiam poteſt pro hac parte Ioannes Echius *lib. 3. de ſacrifi. in Miſſæ, cap. 9.* Clictouæus *libro 2. contra Lutherũ. cap. 16.* Ruard. *artic. 16. contra eundem Lutherum.* qui exiſtimant totam eſſentiam Miſſæ in oblatione conſiſtere. Sed hi videntur loqui de ipſo corpore Chriſti exiſtente in hoſtia conſecrata, quod eſt oblatio illa, quæ Patri offertur. Probatur primo, quia iam in hoſtia rite conſecrata exiſtit corpus Chriſti: oportet ergo vt per verba aliqua Deo offeratur, cum ipſa oblatio verbalis ſit de intrinſeca ratione ſacrificij. Expreſſa enim & clara prolatio verborum, qua res ſacra & ipſum corpus Chriſti Deo offeratur, videtur ſine dubio eſſe de intrinſeca ratione ipſius ſacrificij, quod ſemper ſeruatum fuit in omnibus ſacrificiis legis veteris: enimuero ſola ipſa conſecratio panis, & olim ſola mactatio animalis cum illis etiam cæremoniis, quæ circa conſecrationem fiunt, habent, & habere poſſunt, in ſe varias ſignificationes: oportet ergo vt per verba Sacerdotis determinentur ad ſacrificium. nec ſufficit, quod per intentionem ſacrificandi id fiat, quia etiam oportet, vt ipſamet intentio offerendi, ac ſacrificandi declaretur per aliqua verba, quæ ſint veluti forma ipſius ſacrificij & oblationis. Secundo, quia de eſſentia ſacrificij eſt oblatio, ſed hic non eſt alia oblatio, quæ poſſit eſſe de eſſentia huius ſacrificij, præter hanc quæ fit poſt conſecrationem, nam illa panis, quę fit ante conſecrationem & incipit: *Suſcipe ſancte Pater omnipotens æterne Deus hanc immaculatam hoſtiã.* Et illa quæ incipit: *Te igitur clementiſſime Pater*, non ſunt partes huius ſacrificij, vt oſtenſum eſt ſupra, nec verſantur circa propriam victimam ipſius ſacrificij quæ eſt corpus Chriſti, cum nondum exiſtat in hoſtia: ergo eſt iſta quæ fit poſt conſecrationem. Aliæ rationes ſatis efficaces pro hac opinione ponentur cap. 4. num. 3. ad quem locum te remittimus.

Secunda opinio probabilior & tenenda docet oblationem illam, quæ fit poſt conſecrationem, & incipit: *vnde & memores*, &c. nequaquam pertinere ad eſſentiam ſacrificij, ita docet expreſſe Soar. *tomo 3. in 3. partem diſp. 75. ſect. 2. §. quarto fit nunc in Miſſa.* & omnes qui dicunt totam eſſentiã huius ſacrificij eſſe poſitam in conſecratione, & hi ſunt D. Tho. *in 3. part. q. 79. ar. 5.* vbi dicit conſecrationem Chriſmatis non eſſe ſacrificium, ſicut eſt conſecratio ſacræ Euchariſtiæ. cenſet ergo totam eſſentiam ſacrificij Miſſæ in conſecratione ſitam eſſe, & non in oblatione verbali, & *quæſtione 83. articulo 4. ad 6.* vbi ait Sacerdotem peracto ſacrificio Miſſæ, in illis verbis & cum illis ſignis & benedictionibus quæ fiunt per conſecrationem, cum dicit: *Vnde & memores Domine nos ſerui tui, ſed & plebs tua ſancta offerimus præclaræ maieſtati tuæ hoſtiam puram, hoſtiam ſanctam.* petere nomine Eccleſiæ, vt ipſi Eccleſiæ communicentur fructus ipſius ſacrificij iam perfecti: ergo iuxta opinionem D. Thomæ illa oblatio non eſt de eſſentia ſacrificij, cum iam ſit peractum & perfectum. Ita docet etiam Bonau. *in 4. diſt. 13. a. 1. q. 4* Maior *in 4. diſt. 9. q. 3. ad 5.* dum admittit licite poſſe parochum pro communicando infirmo conſecrare alterã tantum ſpeciem abſq; ſumptione. Alanus *lib. 2. de ſacrificio Miſſæ, cap. 21.* Oxomenſis Epiſcop. *tract. de ſacrificio Miſſæ cap. 11.* Palatius *in 4. diſtinct. 8. q. 1. ad 4.* Turrianus *lib. 8. conſtit. Apoſt. in ſcholiis ad cap. 5. 10. 11. 12. & 14.* vbi refert Simeonem Epiſcopum Theſſalonicenſem *lib. de myſterio Miſſæ. cap. 13.* id affirmantem & dicentem hanc opinionem eſſe omnium Orientalium. & Bellarm. *lib. 1. de Miſſa. cap. 12. §. reſtat vnica conditio.* Catherinus *in opuſc. de ſacrificio Miſſæ*, & alij. Probatur primo, quia expreſſa, & formalis oblatio verborum, & certa forma illorum, qua res ſacra Deo offeratur in honorem, cultumque illius, non eſt de intrinſeca ratione, & eſſentia ſacrificij, ſed ſufficit quod per intentionem colendi Deum res ipſa offeratur, cum datur, aut fit in cultum diuinum, quia vt aliquis viſibilem honorem alteri deferat, non opus eſt dicere: *Ego te honoro*: aut, *ego te volo honorare*, per hanc rem, ſed ſatis eſt quod actionẽ ſenſibilẽ faciat honorificam, cum intentione honorandi. Sic ergo pari ratione ad ſacrificium offerendum non opus eſt dicere, *offero*, aut, *volo offerre*, aut, *ſacrifico*, aut *volo ſacrificare*: ſed ſatis eſt facere actionem offerendi ac ſacrificandi cum intẽtione colendi Deum per talem oblationem, & ſacrificium. Quod probatur adhuc euidenter, nam in Teſtamento veteri, vt notat Bellarminus allegatus, & Soar. loco etiam allegato, nuſquam legimus verba aliqua expreſſa quibus ſacrificia offerentur, nec etiam vſquam legimus dixiſſe Sacerdotes, offerimus vel ſacrificamus, aut volumus offerre, vel ſacrificare: Sed hoc ipſo, quod animalia cæſa ſuper altare ponebant ad honorem Dei, cenſebantur illa offerre & ſacrificare Deo. nam licet offerre de eſſentia ſacrificij ſit, tamen offerre quaſi in actu ſignato per certam verborum formã non eſt de intrinſeca illius eſſentia, & ideo neque primitiua Eccleſia eo modo offerendi vnquã vſa eſt, quia ille non inuenitur in Liturgiis Græcorũ Patrum, vt animaduertit Soar. loco allegato, qui fuerunt propiores Apoſtolorum tempori; quamobrem non poteſt dici eam ad nos ex illorum traditione deueniſſe: neque in ſacrificiis legis veteris legimus eam verbalem oblationem & modũ offerendi fuiſſe ſolitum: vt docet etiam Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 8. n. 3. fine.* vbi ſic ait: *In ſacrificiis legis veteris & naturæ Sacerdotes non offerebant verbis neceſſariò, ſed ſacrificare, erat animal ex viuo facere mortuum.* Hæc ille. Nec verba precatoria quæ Sacerdos in circumciſionis ſacramento proferebat, erant neceſſaria, vt tenet Hugo *lib. 1. de ſacramentis p. 1. c. 10.* & Durand. *diſt. 1. q. 3.* neque Chriſtus Dominus ſe in ara crucis offerens ac ſacrificans oblatione verbali vſus eſt, vt optime animaduertit Soar. *tomo 3. diſp. 75. ſect. 2.* nam ſi ex aliquibus verbis talis obligatio fingi aut colligi poſſit, maxime eſſet ex illis: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*: ſed hæc verba magis ſunt deprecantis, quam offerentis: vnde Bellar. loco allegato cum Henrico & Soar. concordans ſic concludit: *Quemadmodum Chriſtus Dominus in cruce non legitur dixiſſe*

Ego me offero, aut ſacrifico: & tamen nemo dubitat ſpontaneam illam aſcenſionem crucis, veram oblationem fuiſſe, verumque ſacrificium, ſic illa actio qua Chriſti corpus ad Dei honorem conſecratur, immolatio dicenda eſt, quã per conſecrationem fit vt Chriſti corpus vere & ſub viſibilibus ſpeciebus adſit ſuper menſam, adſit ad repræſentandam paßionem & mortem Chriſti.

9. Fractio etiam hoſtiæ & commixtio illius cum ſanguine non eſt de eſſentia ſacrificij Miſſæ. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 75. ſection. 3. §. tertio dicendum eſt.* & Diuus Thomas *ibi quæſtion. 83. artic. 6. ad 6.* & omnes qui dicunt eſſentiam huius ſacrificij conſiſtere aut in conſecratione ſolummodo, quos citauimus num. 8. aut in conſecratione & oblatione, quo citauimus numero 7. probant primo quia ſi contingit fractionem hoſtiæ & commixtionem calicis omitti, non ideo imperfectum erit quoad ſubſtantiam huiuſmodi ſacrificium, nulla enim actio eſt de ſubſtantia ſacrificij Miſſæ, quæ non ſit à Chriſto Domino exercita in vltima cœna: ſed ipſe exercuit in cœna hanc fractionem, nec vſus fuit commiſtione, ergo nec fractio hoſtiæ, nec commixtio ſanguinis ſunt de eſſentia Miſſæ. ſed hæ ſunt cæremoniæ accidẽtales, quib⁹ omiſſis nõ deſinet ſacrificiũ Miſſæ eſſe perfectũ quoad ſubſtantiã. Secundo, quia eſſentia huius ſacrificij eadem eſt in vniuerſa Eccleſia & eadem fuit ſemper in omni tempore: ſed hæc fractio licet ſit antiquiſſima, vt conſtare poteſt ex Liturgia Chryſoſtomi, tamen in Liturgia D. Baſilij nulla fit de ea mentio: ergo ſignum eſt illam non fuiſſe vniuerſalem in vniuerſa Eccleſia in omni tempore, vt ex hac coniectura patet Tertio probatur, quia hæc fractio poteſt aliquando omitti ſine peccato quin impediat ſubſtantiam ſacrificij, verbi cauſa, ſi quis ex naturali inaduertentia hoſtiam non frangeret, nec commiſceret cum calice: vel ex ignorantia inuincibili, qua aliquis exiſtimaret id ſibi licitum eſſe propter diligẽtiam adhibendam, vt citius Miſſam abſolueret ad cõmunicandum ægrotum moribundum, vel ſi caſu eueniret, vt tota hoſtia è manibus excideret Sacerdotis in calicem, tunc enim non videtur frangenda, quia id fieri non poteſt cum debita reuerentia, & decentia: ergo ſignum eſt hanc actionem non eſſe de ſubſtantia huius ſacrificij: quicquid in contrarium velit Canus de locis Theolog. *lib. 12. cap. 13. ad 4.* ex eo fundamento, quia illa actio de ſe eſt ſacra, & habet myſticam quandam ac profundam ſignificationem, quia in fractione hoſtiæ Chriſti paſſio. in miſtione vero reſurrectio illius ſignificatur. Verum hæc ratio ad ſummum tantum probat, eam actionem de ſe eſſe aptã vt in illa etiam poneretur eſſentia ſacrificij Miſſæ & potuiſſe Chriſtum Dominum id facere, ſi vellet, non tamen probat de facto id factum fuiſſe.

10. Neque obſtat epiſtola Concilij Epheſini ſcripta ad Neſtorium, quæ in contrarium adduci poteſt, quatenus ait in hoc ſacrificio repræſentari paſſionem & reſurrectionem Chriſti Domini, quarum vna (vt diximus) in fractione nempe reſurrectio repræſentatur, nam, vt optime animaduertit Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 75. ſect. 3. §. tertio dicendum.* non dicit Concilium in iis quæ pertinent ad eſſentiam & ſubſtantiam huius ſacrificij repræſentari paſſionem, & reſurrectionem Chriſti, ſed de tota Miſſa, vt eſt totum accidentale; ſeu integrale, &, vt comprehendit omnes ſacras cæremonias. dicit repræſentari in aliqua cæremonia vel cæremoniis illius, Chriſti paſſionem, & reſurrectionem, & aſcenſionem, & alia huiuſmodi diuina myſteria: quod nos non negamus, nec præcedentem doctrinam effringit, aut eneruat.

Diſtributio etiam corporis Chriſti & diſpenſatio illius ad ſubſtantiam & eſſentiam ſacrificij Miſſæ non ſpectat, ſed potius ad vſum: eſt communis doctrina Catholicorum. ita docet Soar. *tomo 3. diſputation. 75. ſection. 3. §. quarto dicendum.* Azor *tomo 1. inſtitutionum moral. lib. 2. de ſacrificio Miſſæ cap. 10. quæſt. 1.* Diuus Thom. *in 3. part. quæſt. 83. articulo 6. ad 6.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 9.* vbi dicit eſſentiam Miſſæ conſiſtere in conſecratione & oblatione quæ fit poſt conſecrationem, & in conſumptione: Alanus *lib. 2. de ſacrificio Miſſæ capite* 18. Probatur, quia etiamſi Sacerdos in ſacrificio Miſſæ Euchariſtiam non porrigat aliis, non ideo ſacrificium Miſſæ imperfectum quoad ſubſtantiam permanebit, imo perfectiſſimum erit, non ſolum quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad omnes ſuas ſacras cæremonias, & myſticas ſignificationes, quatenus eſt totum integrale, vt de ſe patet. 11.

Sed in hoc puncto hæretici, vt ſolent, hallucinantur, licet enim ſacrificium Miſſæ non admittant, dicunt tamen diſtributionem ſacramenti Euchariſtiæ, eſſe de eſſentia illius ſacramenti, & de præcepto diuino, ita vt nec panis conſecretur, nec ſacramentum conficiat ille Sacerdos, qui illud actualiter aſſiſtentibus fidelibus non diſpenſat. Probant, quia ideo Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum in pane & vino per modũ conuiuij, vt ab aſſiſtentibus comederetur: contendunt etiam id probare ex illis verbis Chriſti Domini, *Hoc facite in meam commemorationem*: & ex illis *fregit, deditque Diſcipulis ſuis.* ex quibus verbis duplex ſumunt argumentum: primum, quia Chriſtus conſecrauit, diſtribuitque corpus ſuum Secundum, quia præcepit facere quod ipſe fecit: ergo vtrumque fieri voluit, & præcepit fieri quoties hoc ſacramentum fit. Probant denique ex eo quia Chriſti paſſio & memoria præcipue in vſu huius ſacramenti recolitur, iuxta illud 1. ad Corinth. 11. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* vnde Conc. Trid. *ſeſſ. 13. cap. 2.* ſic ait: *Sacramentum hoc inſtituit, & ipſius memoriam ſumptione illius nos colere præcepit.* Adducunt etiam *caput, cum frangitur, de conſecratione, diſtinct. 2.* vbi ita habetur: *Dum corpus frangitur* (loquitur de fractione vſuali) *& ſanguis Domini in ora fidelium mittitur, Dominici corporis immolatio, eiuſque ſanguinis effuſio deſignatur*: Producũt denique teſtimonium Diuui Auguſtini *l. 20. contra Fauſtum capit. 18.* vbi ita ait: *Chriſtiani peracti eiuſdem ſacrificij memoriam celebrant ſacroſancta oblatione, & participatione corporis, & ſanguinis IESV Chriſti.* 12.

Dicendum tamen eſt cum Doctoribus Catholicis primo huiuſmodi diſtributionem huius ſacramenti factam inter fideles circumſtantes nullo modo eſſe iure diuino præceptam à Chriſto Domino illis verbis, *Hæc quotieſcunque feceritis in meam memoriam facietis*; nec in illis, *Hoc facite in meam commemorationem.* vt docet Soarius *tomo 3. in 3. partem diſputatione 75. ſect. 3. §. quarto dicendum* & Durandus *de officiis Eccleſiaſtic. libro ſecundo capite 5.* iis enim verbis præcepit Chriſtus. vt noſtri Sacerdotes ea forma verborum, panem & vinum 13.

conſecra-

conſecrarent, qua ipſe conſecrauit, & illis etiam voluit ſignificare ipſum ſacrificium incruentum Miſſæ eſſe actualem repræſentationem mortis ſuæ & ſacrificij cruenti, non autem, vt ſtatim & immediate poſt ipſam cõſecrationem, ſemper ſacramẽtum huiuſmodi adſtãtibus conferrent, cum enim ex præcepto diuino, & naturali ſancta ſancte tractanda, & recipienda ſint, non ſemper ipſi adſtantes ita erunt diſpoſiti, attriti, & confeſſi, vt huiuſmodi ſacramentum poſſint debite ſuſcipere, quare non præcepit Chriſtus, vt ſemper de facto daretur, immediate poſt conſecrationem, ipſa communio, ſed tempore debito; & ideo inſtituit hoc ſacramentum per modum conuiuij in ſpecie panis, & vini, non vt ſtatim adſtantibus daretur, ſed vt daretur tempore accommodato. Præterea præcepit eis, vt hoc facerent in memoriam illius ſacrificij cruenti quod ipſe ſemel in cruce per ſemetipſum Patri obtulit, in quo nulla fuit comeſtio: poteſt ergo Euchariſtia in ratione ſacramenti conſecrari, & fieri, quin actualiter ſtatim poſt ipſam conſecrationem diſtribuatur, quod patet ex eo, quia ſi Sacerdos conſecraret, vt ægrotum communicaret, & ille immediate poſt conſecrationẽ moreretur, maneret profecto hoſtia, & panis cõſecratus: non pendet ergo conſecratio ex diſtributione. & idem argumentum fieri poteſt, ſi Sacerdos immediate poſt conſecrationem moreretur, falſo igitur hæretici affirmant ita de præcepto diuino eſſe coniunctam actualem diſtributionem cum ſacramento, vt nequaquàm Euchariſtia conſecretur, aut ſacramentum conficiatur, ſi diſtributio non detur. Deinde ea ſententia hæreticorum, imo potius opinatio illorum, eſt contra Chriſti promiſſionem, quia Chriſtus Dominus Matthæi 28. fine, promiſit fidelibus ſe præſentialiter cum illis manſurum vſque ad conſummationem ſæculi, *& ecce vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi.* oportet ergo vt hæc promiſſio ſeruetur, vt ſacramentum Euchariſtiæ, in quo eſt verè & præſentialiter ipſe Chriſtus, aſſeruetur in ſacrario ad conſolationem fidelium; veluti aſſeruabatur manna in arca teſtamenti olim, vt ſic figura reſponderet figurato, imo vt ſic figura deſtrueretur figurato; non pendet ergo confectio ſacramenti Euchariſtiæ ex actuali diſtributione; cum aliquando aliqua hoſtia debeat conſecrari; vt in ſacrario reponatur, & aſſeruetur iuxta promiſſionem Chriſti Domini.

14. Iam verò quoad rationem ſacrificij, & ad eſſentiam & ſubſtantiam illius, non ſit neceſſaria diſtributio actualis Euchariſtiæ inter fideles circumſtantes, & adſtantes ſacrificio, ex iure diuino, nec ſi fiat, ad ſacrificium Miſſæ vllatenus ſpectet. Eſt res de fide definita in Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. cap. 6.* ibi, *Optaret ſancta Synodus, vt in ſingulis Miſſis fideles adſtantes, non ſolum ſpirituali affectu, ſed ſacramentali etiam Euchariſtiæ perceptione communicarent, quo ad eos ſanctiſſimi huius ſacrificij fructus vberior proueniret, nec tamen ſi id non ſemper fiat, propterea Miſſas illas, in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, vt priuatas, & illicitas damnat, ſed probat, & commendat, ſiquidem illæ quoque Miſſæ vere communes cenſeri debent, partim quod in eis populus ſpiritualiter communicet, partim quod à publico Eccleſiæ miniſtro non tantum pro ſe, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent, celebrentur.* & Canone 8. Ita habet: *Si quis dixerit Miſſas in quibus ſolus Sacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideòque abrogandas, anathema ſit.* & ratio eſt quia in omni ſacrificio participatio victimæ ſupponit ſacrificium conſummatum. ergo non perficit illud iuxta illud Prouerbiorum 9. *Sapientia immolauit victimas ſuas, poſuit menſam ſuam.* Vnde Paulus ad Corinth. 1. cap. 5. *Nonne qui edunt hoſtias participant de altari*; & ſic etiam intelligendus eſt modus loquendi Diui Gregorij *lib. 4. Dialog. cap. 58.* ibi, *Pro nobis Chriſtus in hoc myſterio immolatur, eius quippe corpus ſumitur*; Vis enim illius cauſalis in eo poſita eſt, quod ſumptio immolationem ſupponat; & ratio eſt etiam, quia tota actio ſacrificandi proxime fit à ſacerdote, ſumptio autem ſacramenti quatenus dicit vſum paſſiuum communis eſt laicis, quatenus vero dicit diſpenſationem, & diſtributionem actiuam, ſeu actum diſpenſandi, ac diſtribuendi, poteſt fieri non ſolum per Sacerdotes, ſed etiam per Diaconos; ergo ſupponit ſacrificium iam perfectum, & abſolutum per Sacerdotes; ergo diſtributio nullo modo pertinet ad eſſentiam ſacrificij, ſed illud ſupponit iam perfectum ac conſummatum.

Ad id quod addunt hæretici fideles recolere 15.
memoriam paſſionis Chriſti, in ſumptione ſacramenti, & præceptum eſſe diuinum de illa recolenda, iuxta illud, *Hoc facite in meam commemorationem*, & ad locum Concilij Tridentini *ſeſſione 13. cap. 2.* & ad *cap. cum frangitur. de conſecrat. diſtinctio. 2.* & ad locum etiam Diui Auguſt. *lib. 20. contra Fauſtum. capite* 18. quæ adducunt ad confirmandam ſuam opinionem, qua aſtruunt, in conſumptione fidelium repræſentari paſſionem ac mortem Chriſti Domini; vnde inferunt eſſe de præcepto diuino hanc conſumptionem, ac proinde diſtributionem huius ſacramenti; ſiquidem de præcepto diuino eſt ipſa repræſentatio paſſionis Chriſti in eo ſacramento & ſacrificio. Reſpondeo Chriſtianos fideles quotiés ſumunt ac conſumunt huiuſmodi ſacramentum, ſuo modo repræſentare mortem ac paſſionem Chriſti, non tamen id erga illos eſſe de præcepto, imo neque erga Sacerdotes eſſe de præcepto diuino, quòd repræſentent mortem Chriſti Domini conſumendo; quia ſi ſacerdos moreretur poſt conſecrationem, & ante conſumptionem, nihilominus hoſtia conſecrata maneret, & verum ac perfectum ſacramentum, imo & forte ſacrificium Miſſæ perfectum etiam manet, in ea probabiliſſima opinione, quæ docet ſolam conſecrationem conſtituere eſſentiam huius ſacrificij, vt videbimus capite ſequenti; poſſunt ergo intelligi loca adducta de repræſentatione mortis Chriſti in conſumptione fideliũ ſuo modo, non quod ex illis, aut ex illis verbis Chriſti, *Hoc facite in meam commemorationem*, colligatur præceptum aliquod diuinum de actuali ſumptione, aut diſtributione ſacramenti, inter fideles adſtantes ſacrificio, non enim in illis Chriſtus hoc præcepit, ſed tantum præcepit, vt ea forma verborum Sacerdotes conſecrarent, qua ipſe conſecrauit, & dixit ſacrificium incruentum Miſſæ eſſe repræſentationem quandã ſacrificij cruenti in crucis ara à ſe Patri exhibiti, nõ autem dixit, nec præcepit, quod eſſentia ipſius repræſentationis mortis ſuæ ſita, ac conſtituta eſſet, vel in ipſa actuali diſtributione ſumptioneque fidelium adſtantium Miſſæ ſacrificio, vel in conſumptione ſacerdotis, imò cum ſacrificium incruentum Miſſæ repræſentet ſacrificium cruentum Chriſti, inde ſequitur euidenter, non eſſe poſitam ac conſtitutam eſſentiam huius repræſentationis, in conſumptione, ac diſtributione Euchariſtiæ inter

inter fideles ſacrificio Miſſæ adſtantes, cum mors & paſſio Chriſti ipſumque ſacrificium cruentum tali diſtributione, & conſumptione omnino caruerit.

16. Præterea, vt optime animaduertit Bellarmin. *lib. 1. de Miſſa cap. 12. §.* Præter illa verba Lucæ. 22. *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur*, vel vt habet D. Paul. 1. Corinth. 11. *quod pro vobis frangitur.* item *hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo qui pro vobis effunditur*, Lucæ 22. & vt addit Matthæus capite 26. *in remiſsionem peccatorum*, non ſignificant dari vel effundi Apoſtolis ad manducandum, & bibendum eo quod adſtantes eſſent illi ſacrificio; ſed ſignificant dari, & effundi Deo in ſacrificium: nam non ait Chriſtus Dominus, vobis datur, frangitur, effunditur; ſed pro vobis datur, frangitur, & effunditur. Et præterea non dabatur cibus ille, nec effundebatur potus tunc, niſi Apoſtolis præſentibus, & tamen Dominus ait etiam *pro multis effunditur*, Matthæi 26. Senſus igitur eſt pro vobis, & pro multis datur, & libatur Deo in ſacrificium propitiatorium, & in remiſſionem peccatorum. Quæ omnia verba, *traditur, frangitur, effunditur*, non poſſunt referri niſi ad crucem, ita vt ſenſus ſit: Hoc eſt corpus meum, quod paulo poſt dabitur ad mortem pro vobis, & hic eſt ſanguis meus qui paulo poſt in cruce effundetur pro vobis; quod enim ſtatim, vel paulo poſt futurum eſt, vſitatiſſime dicitur iam fieri, imo iam factum, iuxta regulam communem, *quæ parum diſtant, nihil diſtare videntur*, ex quibus verbis & rationibus ſupra factis ſatis conſtat diſtributionem actualem, diſpenſationemque Euchariſtiæ, non pertinere ad perfectionem intrinſecam ſacramenti: an autem conſumptio Sacerdotum pertineat ad rationem, & eſſentiam ſacrificij Miſſæ, ſtatim videbimus cap. ſequenti.

CAPVT IV.

Statuitur eſſentiam ſacrificij ſitam eſſe in conſecratione, & conſumptione tantum; agitur de die Paraſceues ſi incidat in feſtum Annuntiationis; & an Chriſtus ſeipſum in vltima cœna communicauerit.

SVMMARIVM.

Quomodo Chriſtus exiſtens in hoſtia conſecrata ſe Patri offerat per Sacerdotes. num. 1.
Refertur prima opinio aſſerens conſecrationem non eſſe partem eſſentialem Miſſæ. nu. 2.
In iſta opinione dicendum eſt teneri populum audire ſacrum in ſexta feria Paraſceues ſi in eam incidat feſtum Annuntiationis, aut dies feſtus ſit ex conſtitutione diœceſis. num 3.
Sed hoc infra refutatur. n. 17. 18. & 19.
In veteribus ſacrificiis prius producebatur hoſtia, quam ſacrificium fieret. num. 3.
Olim apud Græcos in toto tempore Quadrageſimæ non niſi dominicis diebus noua conſecratio, & ſacrificium fiebat. num. 4.
Reliquis diebus non fiebat ſacrificium. num. 5.
Quodnam ſit præcipuum munus Sacerdotis offerre, an conſecrare. nu. 6. 13. & 21.
Non poteſt pura ratione conuinci in quo conſiſtat eſſentia Miſſæ, & quare. num. 7.
Oſtenditur conſecrationem ad eſſentiam pertinere. n. 8. & 9. & 10.
Sacerdotes quando conſecrant & offerunt Chriſtum, rem propriam ſuam efferunt, & quomodo. n. 11. & 12.
Sacerdotibus datur poteſtas conſecrandi. num. 13. & *offerendi.* num. 14.
Quænam iſtarum prior detur. ibid. & nu. 21.
Soluuntur argumenta opinionis aſſerentis conſecrationem non eſſe de eſſentia Miſſæ. nu. 15. & 16.
Conſecratio non eſt præparatio materiæ ad ſacrificium. num. 15.
In ſexta feria Paraſceues non tenetur populus Miſſam audire, etiamſi in eum diem Annuntiationis feſtum incidat. num. 17. & 18. & 19.
Quid ſi ſit dies feſtus per Conſtitutiones Epiſcopatus. ibid. num. 18.
Reſpondetur argumentis in contrarium. num. 20.
Poteſtas conſecrandi & offerendi eſt idem omnino. numero 21.
Proponitur opinio aſſerens totam eſſentiam Miſſæ ſitam eſſe in conſumptione Sacerdotis. num. 22.
Refertur opinio aſſerens conſumptionem Sacerdotis non pertinere ad eſſentiam Miſſæ. num. 23.
Proponitur opinio Soarij aſſerentis de facto veroſimilius eſſe conſumptionem Sacerdotis non pertinere ad eſſentiam illius, & totam ſitam eſſe in conſecratione. numero. 24.
Iudicium authoris. num. 25.
Chriſtus Dominus ſeipſum communicauit in vltima cœna. ibid.
Si vnus Sacerdos poſt conſecrationem emoriatur, & alter perficiat Miſſam, & conſumat, verum ſit ſacrificium, cui, qui adſtiterit præcepto Miſſæ ſatisfaciet. num. 26.
Si Sacerdos carens hoſtia, quam conſecret, & pridie conſecratam populo oſtendat, & conſumat, etiam ſub vtraque ſpecie, non erit verum ſacrificium. numero 27.
Nec ſatisfiet præcepto Miſſæ. ibid.
In opinione quæ docet eſſentiam ſacrificij ſitam eſſe in conſecratione & conſumptione, non ſatisfacit præcepto Miſſæ, qui conſecrationi non aſſiſtit. nu. 28.
Non ſunt tamen ſcrupuli iniiciendi. ibid.
Nec gratia ex opere operato celebranti, nec fructus ſacrificij ex eodem opere operato confertur iis pro quibus celebratur, niſi poſt conſumptionem. nu. 29. 30.
Quid dicendum ſit in opinione docente eſſentiam ſacrificij ſolum in conſecratione conſiſtere. nu. 29.
Quomodo dicatur Chriſtus conſumi. nu. 30.

OStendimus capite præcedenti nullam formam verborum alicuius oblationis verbalis ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ pertinere, ſiue ea oblatio verbalis, fiat ante conſecrationem hoſtiæ, ſiue poſt conſecrationem illius: quamuis enim oblatio ſit, ipſum ſacrificium Miſſæ, non opus eſt, vt iſta oblatio declaretur, per aliquam certam, & expreſſam formam verborum, ſed ſufficit, quod Chriſtus Dominus exiſtens in hoſtia rite conſecrata ſe Patri per Sacerdotes, offerat reipſa, abſque vlla forma verborum; ſicut in cruce Patri ſe obtulit immediate abſque vlla etiam forma verborum; ſed ipſa illa aſcenſio crucis, fuit oblatio; ita in ſacroſancto myſterio, ac ſa- 1.

crificio

Digitized by Google

crificio Miſſæ illa conſecratio hoſtiæ, & ipſe Chriſtus exiſtens in illa hoſtia, eſt ipſa victima, & oblatio, quæ ſeipſum iterum Patri offert, cum ibi producitur mirabili Sacerdotum poteſtate: & dicitur miniſterio Sacerdotum ſe offerre, quia illi conſecrando efficiunt, vt Chriſtus exiſtat in hoſtia conſecrata, qui eſt ipſa oblatio, & victima Patri gratiſſima. Reſtat igitur videndum an ipſa eſſentia, & ſubſtantia ſacrificij Miſſæ conſiſtit in actione tantum conſecrandi, an in conſecratione ſimul, & conſumptione Sacerdotis.

2\. De conſecratione duæ ſunt opiniones, prima docet conſecrationem non eſſe partem eſſentialē ſacrificij Miſſæ proprie dicti, ſed eſſe præuiam diſpoſitionem ad ipſum ſacrificium. ita docet Ledeſma 1. *part.* 4. *q.* 23. *artic.* 4. citans Albertum Magnum *in* 4. *diſt.* 13. *artic.* 24. & videtur aſſerere Scotus *in eodem* 4. *diſt* 13. *q.* 2. Gabriel *ibidem. quaſt.* 1. & D. Auguſt. *lib.* 20. *contra Fauſtum Manichaeum cap.* 18. vbi ita, *Vnde iam Chriſtiani peracti eiuſdem ſacrificij memoriam celebrant ſacroſancta oblatione, & participatione corporis, & ſanguinis Chriſti*, & loquitur de ſacrificio cruento, eiuſque memoria; cenſet ergo totam ſubſtantiam, & eſſentiam ſacrificij incruenti Miſſæ eſſe in oblatione illa, quæ fit poſt conſecrationem, & per cōſequens ipſam conſecrationem, eſſe velut quandam præuiam diſpoſitionem ad ipſum ſacrificium, & non eſſe partem eſſentialem illius: docere etiam videtur Clictoueus *lib.* 2. *contra Lutherum cap.* 16. & Bellar. *lib.* 1. *de Miſſa. cap.* 12. *col. penultima.* §. *Reſtat vna conditio*: Sebaſtianus *de ſacrificio Miſſa. cap.* 11. & Ruardus *art.* 6. *contra eundem Lutherum*, quatenus dicunt oblationem, quæ fit poſt conſecrationem, & incipit: *Vnde & memores Domine nos ſerui tui, ſed & plebs tua ſancta offerimus praclara maieſtati tua, de tuis donis ac datis hoſtiam puram, hoſtiam ſanctam*, &c. eſſe totam eſſentiam ſacrificij Miſſæ, ſupponunt ergo conſecrationem eſſe præuiam diſpoſitionem ad illud ſacrificium, eſſentiamque illius: & ita docet etiam Roffenſis *in defenſione aſſertionum Henrici VIII.* Echius *lib* 3. *de ſacrificio Miſſa c.* 9. ſignificat D. Thomas 3. *p. q.* 82. *art.* 4. *ad* 1. *&* 2. & Pius V. *in Catecheſi titulo de Miſſa*, vbi ait ſacramentum Euchariſtiæ conſecratione perfici, omnem autem ſacrificij vim, & ſubſtantiam in eo ſitam eſſe quod offeratur.

3\. Probant primo, quia ſicut incarnatio fuit neceſſaria, ad ſacrificium cruentum Chriſti, & non fuit pars illius, ſed velut præparatio quædam materiæ offerendæ, & ſacrificandæ, iuxta illud Pauli ad Hebræos 7. *Corpus autem aptaſti mihi*; ita conſecratio neceſſaria etiam eſt, tamquam quid præuium ad ſacrificium incruentum Miſſæ. nam ſicut Deus factus homo in cruce oblatus eſt: ita Chriſtus factus panis vitæ, in altari quotidie offertur: fit autem panis vitæ per conſecrationem: ergo prior eſt ipſa conſecratio, quam ipſa oblatio, & conſequenter prærequiritur conſecratio ad oblationem & ſacrificium, & non eſt pars eſſentialis ipſius ſacrificij. Probant ſecundo, quia in veteribus ſacrificiis prius producebatur, & præſentabatur res ſacrificanda, & offerenda. v. c. Agnus Paſchalis, quam ſacrificaretur: prior ergo erat ipſa productio quam ſacrificium, ſed Sacerdotes per conſecrationem producunt corpus Chriſti in hoſtia: ergo prior eſt conſecratio, quam ſacrificium, oblatioque corporis Chriſti incruenti. Probant tertio, quia in ſexta feria maioris hebdomadæ offertur verum ſacrificium, & tamen non conſecratur hoſtia, ſed offertur hoſtia conſecrata die antecedenti: ergo conſecratio ipſa non eſt de eſſentia ſacrificij, ergo tota eſſentia illius conſiſtit in oblatione hoſtiæ conſecratæ: ita dicunt omnes Doctores citati, num. 2. Quod autem eo die offeratur in Eccleſia verum ſacrificium, patet in primis ex D. Auguſt. *libr.* 10. *de ciuitate Dei. capit.* 20. vbi hoc ſacrificium Miſſæ, appellat quotidianum quod quotidie in Eccleſia celebretur, & nullus ſit dies in quo non celebretur. ibi, *Chriſtus IESVS in forma Dei ſacrificium cum Patre ſumit, cum quo vnus eſt Deus: in forma ſerui ſacrificium maluit eſſe, quam ſumere, ne vel hac occaſione quiſquam exiſtimaret cuilibet ſacrificandum eſſe creatura. per hoc & Sacerdos eſt ipſe offerens, ipſe eſt oblatio, cuius rei ſacramentum quotidianum eſſe voluit Eccleſia ſacrificium, cum ipſius res ipſe ſit caput, & ipſius capitis ipſe ſit corpus, tam ipſa per ipſum, quam ipſe per ipſam ſuetus offerri.* Patet ſecundo ex oratione, quam Eccleſia in officio illius diei profert, quę ſic habet. *in ſpiritu humilitatis, & in animo contrito ſuſcipiamur à te Domine, & ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie, vt placeat tibi Domine Deus.* & poſtea ait Sacerdos: *Orate fratres vt meum ac veſtrum ſacrificium acceptabile fiat*, &c. Et confirmatur etiam, quia alioqui Eccleſia priuaretur illo die Paraſceues ſacrificio ad Deum, quod non eſt dicendum. Hinc Diuus Auguſtinus *epiſtola* 118. *capite* 2. *ad* 2. Diuus Thomas *in* 3. *part. quæſtio.* 83. *a.* 2. *ad* 2. dicit eo die offerri & cōſumi hoſtiam prius cōſecratam, ne priuetur Eccleſia fructu paſſionis Chriſti. Confirmatur denique, quia ſi dies Paraſceues incidat in diem feſtum, v. c. Annuntiationis, vt incidit anno Domini 1622. videntur teneri fideles adeſſe ſacrificio Miſſæ, & officio Eccleſiaſtico. ergo ſignum eſt ibi offerri ſacrificium, & dici Miſſam.

Probant quarto, quia apud Græcos olim videtur mos fuiſſe, vt in toto tempore Quadrageſimæ conſecratio non fieret præter pauciſſimos dies: ſed ſolum fieret oblatio, ex pane præconſecrato, vt colligitur ex Concilio Laodicenſi *capite* 49. & in ſexta Synodo, *canone* 52. vbi ſic dicitur, *In omnibus ſancta Quadrageſima ieiunij diebus, praterquam ſabbato, & Dominica & ſancto Annuntiationis die, fiat ſacrum miniſterium præſanctificatorum.* Non eſt autem veriſimile omnibus illis diebus fuiſſe in Eccleſia ſacrificium Miſſæ prætermiſſum: ergo cenſebatur fieri abſque conſecratione: ergo tota ſubſtantia ſacrificij conſiſtit in ipſa oblatione: ergo conſequenter conſecratio non eſt de eſſentia ſacrificij Miſſæ, ſed eſt quid antecedens ad illud. 4.

Vnde apud Græcos dicitur ſacrificium præſanctificatorum, quando in multis diebus conſumit Sacerdos, & offert hoſtiam, quæ alio die fuerat conſecrata, vt docet Leo Tuſcus *ſuper Liturgiam Diui Chryſoſtomi ſine.* & Bellarminus *lib.* 4. *Euchariſtia capite* 24. *columna* 7. Sed reuera illud non erat ſacrificium Miſſæ, ſed ſolum communio data etiam Sacerdotibus, ex ſacrario, nam in Dominicis Quadrageſimæ, & feſto Annuntiationis Græci ſolebant celebrare cum noua conſecratione, & oblatione, vt populus audiret Miſſam, & alicubi ſemel tantum in anno, & ſeruabant ſpeciem panis pro toto anno, vt colligitur ex Sophronio *in prato ſpirituali capite* 79. & docet Bellarminus *libro quarto de Euchariſt. capite* 24 *col.* 7. 5.

colum. 7. & 10. & illam communionem appellabant illi ſacrificium, aut miniſterium præſanctificatorum, vt animaduertit Henriquez *libro 9. de Miſſa, cap. 8. num. 5. fine, litera Q.* ſolum ergo apud illos in ſabbatis, & Dominicis, & feſto Annunciationis tenebatur populus audire Miſſam in Quadrageſima, & ideo tunc de nouo conſecrabant, vt animaduertit etiam ipſe Henriquez loco allegato.

6. Probant quinto, quia Sacerdos à Deo conſtituitur, vt offerat, & offerre præcipuum eſt munus Sacerdotum, vt docet D. Paulus *ad Hebræos* 7. & 10. & ideo in conſecratione Sacerdotis dicitur, *Accipe poteſtatem offerendi*, ex Concilio Florentino & vſu Eccleſiæ, & ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 1.* quare videtur tota in eſſentiam ſacrificij in oblatione ſitam eſſe, & conſecrationem eſſe quandam præparationem antecedentem ad ipſam oblationem, ſicut conſecratio Chriſmatis eſt quædam præparatio pro ſacramento Confirmationis, & olim ſegregatio agni quinque diebus ante immolationem, erat præparatio quædam ad ſacrificium.

7. Notandum in primis eſt cum Soario *tomo 3. diſput. 75. ſect. 4. §. dico tamen.* potuiſſe Chriſtum Dominum conſtituere eſſentiam ſacrificij Miſſæ, vel in conſumptione tantum Sacerdotis, ſicut ſubſtantia ſacrificij holocauſti olim in eo ſita erat; quod tota victima igne, ac flammis abſumeretur, vel in ſola, & pura conſecratione, aut in aliqua actione ipſius ſacrificij: totum enim id pendebat ex mera Chriſti voluntate, & arbitrio, & ideo nulla poteſt pura ratione conuinci, in qua vel in quibuſnam partibus ſubſtantia ſacrificij poſita ſit, cum id non conſtet ex ſacra paginâ: quod tamen conſecratio ſit pars eſſentialis huius ſacrificij, & præſtantiſſima illius pars, ac potiſſima, eſt communior opinio: & ſtatim probabitur.

8. Secunda igitur opinio verior, & tenenda docet conſecrationem eſſe intrinſecam, & eſſentialem ſacrificio Miſſæ, ita docent omnes qui putant totam eſſentiam ſacrificij in ſola conſecratione conſiſtere, quos citauimus capite præcedenti. num. 8. docet etiam Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 9. numero 9. litera C. ad marginem*, vbi hanc communem ſententiam appellat. Soarius *tomo tertio in 3. partem diſput. 75. ſect. 4. §. dico tamen.* & ipſe D. Thomas *in 3. partem q. 83. art. 4.* Sotus *in 4. diſtinct. 13. q. 2. ad 1.* Magiſter *in eodem 4. diſt. 13. circa principium. & poſtea cum de nomine Miſſæ agit.* Azor *tomo 1. inſtitutionum moralium libro 10. cap. 19. q. 2. §. quare probabilior.* Filctanus *in reſponſione ad Apologiam Illirici. capite 15.* Canus *libro 12. de locis cap. 13. ad 4.* Ioannes Alenſis *de vtraque ſpecie tractatu 2. fol. 77.* Hoſius *inſt. cap. 41.* Caſtro *verbo Miſſa, hæreſi 1.* Alanus *libro 2. capite 15. de Euchar.* Valentia *de ſacrificio Miſſæ capite 2.* Bellarm. *libro 1. de Miſſa, capite 12. propoſitione finali. & capite 2. ad finem.* Ex Patribus idem docet Irenæus *lib. 4. cap. 32.* Cyprianus *ſermone de cœna Domini* Rupertus *in Exodum cap. 12.* D. Gregor. *libro 4. Dialog. moral. cap. 58.* D. Chryſoſtomus *homilia de proditione Iudæ*, vbi clariſſime hac de re loquitur. Nazianzenus *oratione 2. de Paſcha.* Nyſſenus *oratione 1. de Chriſti reſurrectione.* & Diuus Auguſtinus *cap. ſemel. de conſecratione. diſtinctione 2.* Iſidorus *libro 6. Etymologiarum*, qui omnes Patres docent, quod Sacerdos dum conſecrat dicitur immolare & ſacrificare, non tamen hi Patres excludunt alias eſſe partes eſſentiales huius ſacrificij ſed dicunt, præcipuam partem illius eſſe ipſam conſecrationem materiæ.

Probatur rationibus. Primo, ex facto Chriſti Domini pro vt ab ipſis Euangeliſtis narratur; 9.
nam expreſſe ſolum dicunt Chriſtum Dominum conſecraſſe panem & vinum, & dediſſe diſcipulis ſuis, & ex hoc ſolum colligunt Patres præcitati illum ſacrificaſſe: ergo ſacrificauit maxime ratione conſecrationis, ac proinde ſacrificauit, quia conſecrauit: ergo conſecratio eſt eſſentialis ſacrificio Miſſæ, nam diſtributio cum ſit vſus Sacramenti, non eſt pars eſſentialis ſacrificij, vt probauimus cap. 3. n. 11. neque enim eſt veriſimile Euangeliſtas prætermiſiſſe actionem maxime eſſentialem huic ſacrificio, & confirmatur ex illis verbis Chriſti Domini, *Hoc facite in meam commemorationem.* quibus conſecratio principaliter fuit præcepta, in ipſa enim conſecratione Chriſti mors expreſſiſſime repræſentatur, & ideo corpus, & ſanguis ex vi verborum ſeparatim conſecrantur, quia in ſeparatione animæ à corpore conſiſtit mors, & ea ſeparatio ſignificat ſeparationem animæ à corpore Chriſti, vt docte animaduertit Soarius *tomo 3. in 3. partem diſput. 75. ſect. 4. §. dico tamen* & Henriquez *libro 9. de Miſſa cap. 8. numero 4.* & Bellarminus *lib. 1. de Miſſa cap. 27. ad finem.* & D. Thom. *2. 2. q. 85. art. 3. & 3. p. q. 80. art. 12. ad 3.* quare Eccleſia ſtatim poſt conſecrationem panis & vini dicit: *Hæc quotieſcunque feceritis in mei memoriam facietis*, 1. Cor. 11. & illa verba: *quotieſcumque enim manducatis panem, & calicem bibitis, mortem Domini annuntiatis.* ita (& bene) explicat Henriquez allegatus, *manducare paratis*, quod enim ſtatim faciendum eſt, fieri recte dicitur, & quæ parum diſtant, nihil diſtare videntur: quæ explicatio, vt docet idem Henriquez *ad marginem litera Q.* colligitur ex D. Aug. *cap. cum frangitur, de conſecratione diſt. 2.* & apertius *libro 10. contra Fauſtum cap. 18.* & ex Beda *homilia 20. in octaua Epiphaniæ.* quamuis etiam non ſit negandum ſignificari etiã expreſſe mortem Chriſti in fractione hoſtiæ & eleuatione illius.

Probatur ſecundo, quia ſolam ipſam conſecra- 10.
tionem videtur Sacerdos facere plenius & perfectius in perſona Chriſti dum verba illa in eadem perſona Chriſti dicit, *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus*: vt fatentur Patres, dum vero offert, non ita videtur in perſona Chriſti facere, ideo enim Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. capite 4.* ex eo infert non omnes eſſe Sacerdotes ad offerendum ſacrificium, quia non omnes habent ex defectu characteris poteſtatem conſecrandi ſupernaturalem.

Probatur tertio, quia ſi deſit ſupernaturalis 11.
actus conſecrandi, in Sacerdote celebrante, non dabitur ſacrificium, quia tunc nihil Deo noſtrum offerimus: ergo ipſa conſecratio facta à Sacerdote celebrante, eſt de intrinſeca ratione ſacrificij. Antecedens patet, quia ſi Deus crearet corpus Chriſti ſub illis accidentibus, nec vnquam præfuiſſet ſubſtantia panis vel vini, & Sacerdos offerret tunc ipſum corpus Chriſti ſub illis accidentibus exiſtens: nullo modo ſacrificaret, nec dici poſſet, vere & proprie ſacrificiũ, quia nihil ſuum offerret Sacerdos: at conuertendo ſubſtantiã panis & vini per actum conſecrationis in corpus & ſanguinẽ Chriſti, iam aliquid ſuum, & rem ſuam offert

Digitized by Google

offert, vt bene notauit Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 9. ad marginem littera F.* ergo ipſa conſecratio facta à Sacerdote celebrante, eſt de eſſentia ſacrificij. Confirmatur magis; quia nemini vnquam, in vlla lege, licitum fuit offerre Deo, & ſacrificare vitam ſuam, vel alterius hominis, etiam ſerui; bene tamen vitam animalis, quia homo non eſt dominus vitæ humanæ propriæ vel alienæ, ſed cuſtos propriæ; eſt tamen dominus vitæ brutorum, & ideo illorum ſubſtantiam in ſuum vtilem cibum conuertit, tanquam dominus; ergo ad intrinſecam rationem ſacrificij pertinet, vt rem noſtram Deo offeramus, & alioqui ſi hæc conditio deſit, non datur verum ſacrificium.

12. Dices, Sacerdotes conſecrando non efficiuntur domini corporis Chriſti, quamuis per actum cõſecrationis ſupernaturalem illud in hoſtia producant; ergo falſo dicitur ad rationem ſacrificij requiri vt res, quæ offertur, ſit ipſorum Sacerdotum. Reſpondeo primo, quamuis non ſint vere & proprie domini corporis Chriſti, producere tamen illud in hoſtia conſecrata poteſtate mirabili, ſibi à Deo ratione characteris tradita, ac proinde producendo illud poteſtate propria, aliquid proprium efficiunt, quod offerunt. Præterea nullum eſt inconueniens ſi dicamus Sacerdotes habere dominium in corpus Chriſti, & eſſe Dominos illius quatenus eſt cibus. nam Chriſtus Dominus *Ioannis 6.* promiſit ſe daturũ hominibus in cibum: *Caro mea vere eſt cibus, ſanguis meus vere eſt potus. Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*; dedit ergo Deus Sacerdotibus dominium quoddam mirabile, ac ius, vt hunc cibum, tanquam rem propriam, ac ſuam Deo offerant, eo enim ipſo, quod Chriſtus ſe in noſtrum cibum dedit, noſter eſſe voluit. Enim vero cibus etiam apud Minoritas dominij permanentis incapaces, magis eſt illorum, quam pes, manus, oculus, veſtes, quia cibus intra viſcera conditur, & in omnes partes corporis noſtri conuertitur, & cum oculis fit oculus, cum pede pes, cum manu manus, & ſic Chriſtus Dominus, quatenus eſt ſacrificabilis, & quatenus eſt cibus, magis noſter eſt quam pes, manus, oculus, iuxta hymnum Eccleſiæ.

Se naſcens dedit ſocium;
Conueſcens in edulium;
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in præmium.

13. Probatur quarto, quia in lege noua Sacerdotes à Deo conſtituuntur, vt conſecrent, & præcipuum munus Sacerdotum, eſt conſecrare, & ideo præcipua poteſtas, quæ illis datur, eſt poteſtas conſecrandi; nam forma, quæ formaliter, & eſſentialiter conſtituit Sacerdotem legis nouæ, eſt character: hic autem character, per ſe primo eſt poteſtas cõſecrandi, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 13. cap. 1.* vbi primum omnium dicit datam eſſe Sacerdotibus poteſtatem conſecrandi, quam poteſtatem conſecrandi *in cap. 4.* dicit dari per impreſſum characterem; eſt ergo poteſtas conſecrandi de eſſentia Sacerdotis. Confirmatur, quia ſacerdotium eſt primo & per ſe propter ſacrificium; ergo illa actio ad quam primo, & per ſe datur ſacerdotalis poteſtas, erit etiam primo & per ſe de eſſentia, & ratione ſacrificij: datur autem ſacerdotalis poteſtas primo, & per ſe ad conſecrandum; ergo conſecratio eſt de eſſentia illius.

14. Oppones, ac inferes ex hoc argumento ſolum colligi conſecrationem ſolum neceſſario ſupponi ad ſacrificium, & ideo datam eſſe ſacerdotibus poteſtatem conſecrandi, quia eis data eſt poteſtas offerendi, quæ poteſtates in re ſunt vna & eadem, ratione tamen diſtinctæ, poteſtas tamen conſecrandi dicetur prior ordine executionis, & poſterior in ordine intentionis, at poteſtas offerendi prior erit ordine intentionis, & poſterior ordine executionis. Reſpondeo hanc illationem nõ procedere, quia ſi hoc verum eſſet, non eſſet neceſſarium, per ſe loquendo, habere Sacerdotes poteſtatem conſecrandi, ad offerendũ, quia tunc poterit aliquis offerre hoſtiam conſecratam ab aliquo, & facere verum ſacrificium; nam ſi poteſt oblatio, & verum ſacrificiũ fieri, ex præconſecratis, vt docet prima opinio; cur non poterit etiam vnus Sacerdos offerre hoſtiam ab alio cõſecratam, & verum ſacrificiũ facere? Sic ſimplex Sacerdos habet poteſtatem conferendi ſacramentum extremæ vnctionis, licet non habeat poteſtatem benedicendi oleũ, quo extrema vnctio fit, quia poteſt vti oleo ab Epiſcopo benedicto: Sic etiam ſimplex Sacerdos ſaltem ex commiſſione Summi Pontificis poteſt Chriſmate confirmare, & tamen nullo modo poteſt nec etiam ex cõmiſſione Pontificis oleum illud Chriſmatis conſecrare, aut benedicere. Sic etiam in præſenti ſi conſecratio hoſtiæ non eſt de eſſentia ſacrificij, ſed eſt conditio præſuppoſita ad ipſum ſacrificium, poſſet aliquis Sacerdos ſacrificare hoſtiam ab alio conſecratam, quod non eſt dicendum, quia tunc non poſſet reddi ratio cur poteſtas offerendi & ſacrificandi non poſſit committi ei, qui non habet poteſtatem conſecrandi, v. c. characterem, v. c. Diacono, cui interdum etiam committitur diſpenſatio huius Sacramenti conſecrati ſolum quia poteſtas diſpenſandi non includit intrinſece poteſtatem conſecrandi, ſed ſupponit ipſam conſecrationem vt ab alio factam.

Reſtat vt argumenta primæ opinionis num. 2. 15.
explicata ſoluamus. Ad primum negatur conſecrationem eſſe præparationem materiæ ad ſacrificium incruentum Miſſæ, ſicut incarnatio fuit præparatio ad ſacrificium cruentum paſſionis Chriſti, quia Chriſtus Dominus in ſacrificio Miſſæ eſt res oblata, non vt materia, ſed vt terminus ſacrificationis, & ideo nõ requiritur, vt prius tempore vel natura ſupponatur actioni ſacrificandi & offerendi: vnde non eſt eadem ratio de incarnatione ad ſacrificium cruentum paſſionis, atque de conſecratione ad ſacrificium incruentum Miſſæ, quia Chriſtus, vt homo viuus, fuit materia ſacrificij cruenti, & fuit etiam principalis offerens: at vero in ſacrificio Miſſæ Chriſtus Dominus, vt principalis offerens ſupponitur ante conſecrationem, quia non offert, vt eſt, ſub ſpeciebus, ſed vt in propria perſona exiſtit: offertur autem vt eſt ſub ſpeciebus, non vt materia, ſed vt terminus oblationis, vt dictum manet.

Ad ſecundum dico in veteribus ſacrificijs ideo 16.
ſolitũ fuiſſe produci prius rem ſacrificandã, quæ mactaretur, ac ſacrificaretur, quia agnus Paſchalis, v. c. aut res ſacrificanda, erat materia ſacrificij, & materia ſemper ſupponitur ad actũ humanum, at vero in ſacrificio Miſſæ quamuis Chriſtus Dominus per conſecrationem producatur, & exiſtat in hoſtia, tamen non ſupponitur conſecratio tanquam materia ad ſacrificium, quia Chriſtus in hoſtia exiſtens non eſt materia ſacrificij Miſſæ, ſed vt terminus modo explicato.

Ad tertium reſpondeo in ſexta feria Paraſceues 17.

etiamſi ea incidat in diem feſtum Annuntiationis, imo etiam ſi in aliqua diœceſi dies feſtu ſit, vſque ad meridiem, & quamdiu durant officia de præcepto Prælati, non teneri fideles Miſſam audire, cum Miſſa eo die non fiat ex more antiquiſſimo Eccleſiæ Catholicæ, nec teneri Prælatos iubere, vt Miſſa aliqua dicatur, vt populus illam audiat; ſimiliter non teneri populum officijs diuinis aſſiſtere, niſi conſtitutiones id expreſſe præcipiant; & vero in Archiepiſcopatu Bracharenſi *titulo 9. de diebus feſtis*, præcipitur, vt feria quinta maioris hebdomadis obſeruetur; quo die tenentur fideles audire ſacrum, quia in Miſſa fit noua conſecratio, & verum ſacrificium: ſexta autem feria ipſius Paraſceues dies feſtus eſt de præcepto vſque ad meridiem quandiu durant officia, in quo die non tenentur fideles ſacrum audire, quia non fit noua conſecratio, nec verum ſacrificium, nec tenetur Prælatus præcipere, vt ſacrum aliquod dicatur, vt populus aſſiſtat, nec etiam tenetur populus officijs diuinis aſſiſtere, quia id non iubetur expreſſe, ſed ſolum tenetur ex vi præcepti diei feſti vacare ab operibus ſeruilibus; & quamuis ea vacatio eo fine præcipiatur vt omnes interſint officijs diuinis, tamen id parum refert, quia finis legis non cadit ſub legem, vt late probanimus lib. 1, cap. 14. nu. 30. Si vero in aliqua conſtitutione alicuius diœceſis expreſſe præcipiatur, vt in ſexta feria Paraſceues teneantur omnes aſſiſtere diuinis officijs, tunc non excuſarentur à peccato mortali, qui ſine cauſa non aſſiſterent, non quia tenerentur audire ſacrum cum eo die non fiat, ſed quia tenerentur officijs intereſſe; nam cum eo die non fiat noua conſecratio, non fit etiam nouum ſacrum, vt docent communiter Doctores. Nauarr. *in man. Lat. cap. 25. n. 88.* vbi docet eo die non fieri, nec fieri debere, nec publice, nec ſecreto. Vnde ſi feſtum Annuntiationis in ſextam feriam Paraſceues inciderit, non tenentur Prælati iubere, vt Miſſa aliqua dicatur, vt populus illam audiat, quia neceſſe eſt, vt ſe conforment conſuetudini totius Eccleſiæ Catholicæ, ſicut, qui vouit ieiunium in ſingulis ſextis ferijs totius anni non tenetur ieiunare in die Natalis Domini, ſi inciderit in ſextam feriam, ſi id expreſſe non vouit, quia debet ſe conformare conſuetudini Eccleſiæ, quæ eo die carnes veſcitur, & votum debet intelligi iuxta mortem Eccleſiæ fuiſſe factum: & cum Nauarro vbi ſupra conſentiunt Canoniſtæ *in cap. Sabbato, de conſecrat. diſtinction* 3. ibi Turrecremata, Imola, & Innocentius, vbi dicit Innocentius Eccleſiam in ſexta feria Paraſceues ſacramenta prorſus non celebrare, vocat autem Sacramenta *Miſſam* per antonomaſiam, vt exponit Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 75. ſection. 4 §. in confirmatione.* & vero quod in ſexta feria Paraſceues ſacrificium non fiat, & conſequenter quod populus non teneatur illi aſſiſtere, docet expreſſe Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 9. n. 6.* Soarius allegatus. D. Thom. *in 3. p. q* 83. *a. 2. ad* 2. Richardus *in 4. diſt. 13. q. 2. a. 2.* Paludan. *ibi q.* 2. Maior *in 4. diſt. 12. q* 2. Gabr. *lect. 9. in Canonem.* Durandus *in rationali diuin. officior lib 6. cap. 77. nu. 34. & ſequentibus.* VValdenſis *de ſacrif. cap.* 88. *&* 89. Raban. *lib. de inſtitut. Clericorum c.* 67. vbi adducunt figuram huius myſterij, nam in lege veteri eo die quo ſemel in anno Summus Sacerdos introibat Sancta Sanctorum, [illegible]ri Sacerdotes nō ſacrificabant, vt colligitur ex [illegible]uit. 16. fine: ex Exodo 30. & refertur ad Hebræos c. 9. vnde Hugo de Sācto Victore *lib. 3 Miſcell. c.* 43. *Non ſacrificant amici dum trucidant inimici.* Couar. idipſum etiam ſequitur *in cap. alma mater cap. 1. §. 5. num. 6.* Maiolus *de irregul. cap. 24. num. 6.* Alanus *lib. 2. de Euch. cap. 15.* & alij.

Et ratio eſt, quia noua conſecratio pertinet ad nouum ſacrificium, in eo autem die non fit noua conſecratio, ac proinde non fit etiam ſacrificium, & quod non fiat nouum ſacrificium patet, quia de integritate ſacrificij eſt, quamuis non ſit de eſſentia illius, quod fiat ſub duabus ſpeciebus conſecratis: eo autem die nulla ſpecies conſecratur, & non conſumitur, niſi vna tantum ſpecies præconſecrata; ergo ſignum eſt, non fieri tunc ſacrificium, quia Eccleſia illud mutilum non faceret, nam in eo die, quo præſens fuit verum Chriſti ſacrificium in cruce, merito non vult Eccleſia eſſe aliud ſacrificium memoriale & repræſentatiuum illius, & ideo tunc Sacerdos nullum dicit verbum in officio, quo oſtendat ſe offerre, nec facit *memēto*, nec dicit orationes poſt communionem, ſed ſumit ſpeciem tantum panis conſecratam, & non facit nouam conſecrationem, quia indecēs prorſus iudicauit Eccleſia, vt eodie quo Chriſtus mortuus in mundo recolitur, viuus & loquens introducatur, dicendo, *Hoc eſt corpus meum*; quamobrem indecens erit vt tunc Miſſa publice dicatur, vt populus illam audiat. etiamſi incidat Paraſceue in feſtum Annuntiationis.

Nec obſtat, quod in officio Eccleſiaſtico ſextæ Paraſceues, ſacrificium nominatur, quia ibi nomē 19.
ſacrificij late ſumitur, pro quocunque miniſterio ſacro; vel nomine ſacrificij intelligitur ipſa hoſtia præconſecrata lato modo, eo ſcilicet, quo victima ſacrificij ſolet interdum ſacrificium appellari, vt docet Soar. *tom. 3. in 3. diſp. 75. ſect. 4. §. in confirmatione* Nec obſtat etiam locus D. Auguſtini relati *num. 3. verſu, quod autem eo die*: vbi dicit quotidie offerri ſacrificium Miſſæ in Eccleſia: nec illud etiam Daniel. 12. vbi appellat ſacrificium Miſſæ *iuge ſacrificium*, hoc eſt, continuum & quotidianū; nec etiam locus Matth. 6. *Panem noſtrum quotidianum*, quem locum de ſacrificio Miſſæ & Eucharistia exponit D. Cyprianus, quia vnius diei defectus pro nihilo reputatur, vt bene animaduertit Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 9. n. 6. fine*, & quia, vt docet Soarius modo allegatus, generales locutiones Scripturæ, quod omnibus diebus offertur Deo iuge ſacrificium in Eccleſia, non excludunt ſingularem exceptionem quamuis illam non exprimant.

Ad quartum de conſuetudine nōn conſecrandi Græcorum in diebus Quadrageſimæ, præter- 20.
quam in ſabbatis, & Dominicis diebus; dicendum eſt eam conſuetudinem non ſatis colligi ex Concilio Laodicenſi, & ſi ex præconſecratis offerebāt, non erat verum ſacrificium, vt diximus n. 5. & docet Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 75 ſect. 4. §. in confirmatione, prope finem.* quod ſi hoc inconueniens viſum fuerit, dic illam conſuetudinem non fuiſſe receptam nec approbatam ab Eccleſia Romana.

Ad quintum iam reſponſum eſt num. 15. & pa- 21.
rum refert quod in Concilio Tridentino *ſeſſio. 23. cap. 1.* & in Concilio Florentino dicatur Sacerdotes accipere poteſtatem offerendi, vt inde inferatur, præcipuum munus Sacerdotum eſſe offerre, & non conſecrare; offerre, inquam, hoſtiam prius conſecratam, quia ad hoc argumentum iam reſpondimus numero 13. & 14. poteſtas enim conſecrandi & offerendi idem omnino eſt, & Sacerdos conſecrando offert, & quamuis Concilia dicant

Digitized by Google

cant Sacerdotes accipere poteſtatem conſecrandi & offerendi, verba ſunt ſynonyma, & non inducunt diuerſas poteſtates, aut diuerſa officia, ſed vnum.

22. Dubium graue eſt vtrum conſumptio Sacerdotis ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ pertineat. Quidam putant non ſolum ad eſſentiam illius pertinere, ſed etiam totam illius eſſentiam in conſumptione eſſe poſitam Sacerdotis, nō in conſecratione, nec in oblatione, nec in alia actione illius. ita docet Albertus Magnus *in 4. diſt. 13. artic. 24.* Ledeſma *1. p. quaſt. 23. art. 4. ad finem.* Angles *in floribus titulo de Miſſa. pag. 185.* & Concilium Toletanum citatum *in cap. relatum, de conſecrat. diſt. 2.* & quidam alij recentiores, veluti Victoria, Penha, & Banhes, quos refert Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 8. num. 5.* Sed loca non allegat, & dicunt per conſumptionem tantum Sacerdotis conferri fructum ſacrificij, ex opere operato, iis, pro quibus Sacerdotes ſpecialiter ſacrificium offerunt, & Miſſam applicant. addunt etiam communionem populi non eſſe partem huius ſacrificij, nec etiam integralem, quia eſt vſus ſacramenti, & quia Sacerdos nomine totius populi & bibit & manducat calicem, & ſpeciem conſecratam panis; quia eſt os corporis myſtici Eccleſiæ. Probant primo, quia ſola conſumptio Sacerdotis expreſſe & clare mortē ſignificat Chriſti ac ſepulturam illius, iuxta illud 1. ad Cor. 11. *Quotieſcumque manducatis panem hunc, aut calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*: & quāuis Paulus ibi loquatur ad laicos, tamen Sacerdos nomine laicorum, ac populi (vt dixi) manducat: ſacrificium autem incruentum Miſſæ eſt figura expreſſiua & repræſentatiua ſacrificij cruenti paſſionis Chriſti. Probant ſecundo, quia olim in lege vetere immolatio, & ſacrificatio animalis erat occiſio & conſumptio illius, vt patet in ſacrificio holocauſti, quod totum ardebat flammis, & cuius nullam partem Sacerdotes comedebant: & quamuis nullam partem illius comederent, tamen in omnibus ſacrificiis legis veteris fiebat cōſumptio animalis ſacrificati: partim per ignem & flammas, quaſi eo ſigno ſenſibili ignis per Sacerdotes applicati, acceptaret Deus per illos tanquam per ſuos miniſtros præſentem donationem ſacrificij; partim à Sacerdotibus deuorantibus eam partem reliquorum ſacrificiorum, quæ ſibi contingebat. Probant tertio, quia Chriſtus Dominus in cruce moriens, dixit, *Conſummatum eſt*, Matth. 27. quaſi in conſummatione & conſumptione conſiſteret eſſentia ſacrificij, & ideo, aiunt, ſacrificium Miſſæ Græce dicitur *Thyſia* & *Theleti*, id eſt, mactatio, & conſummatio, vel conſumptio. Addunt præterea huiuſmodi Doctores in ſexta feria hebdomadæ ſanctæ, fieri verum ſacrificium Miſſæ, & teneri populum Chriſtianum illi aſſiſtere; ſi incidat in diem feſtum de præcepto. huiuſmodi ſexta feria Paraſceues, quia ibi datur vera conſumptio Sacerdotis, in qua tota eſſentia ſacrificij ſita eſt hoſtiæ præconſecratæ in vna tantum ſpecie, diſpenſante Eccleſiæ conſuetudine in conſecratione, quæ conſuetudo durat in Eccleſia à plus mille annis, iuxta Rabanum *lib. 2. inſtit. clericorum. cap. 37.* & alios. Verum iam id ſupra num. 18. reiecimus.

In conſumptio Sacerdotis ſit de eſſentia ſacrificij.

23. Alij dicunt conſumptionem Sacerdotis non pertinere ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ, ſed eſſe partem integralem illius, & perfectionem tantummodo extrinſecam, & totam illius eſſentiam poſitiuam eſſe in conſecratione, & hi ſunt omnes quos citauimus *capit. 3. numero 8.* quibus adde Sebaſtianum *de ſacrificio Miſſa. capit. 11.* Taper. *artic. 16.* & omnes qui dicunt Chriſtum Dominum non conſumpſiſſe in vltima cœna, nec communicaſſe.

Soarius *tomo 3. in 3. partem diſputation. 71. ſection. 5. §. dico ergo primo.* dicit primo, ſolam conſecrationem eſſe ſufficientem, & de ſe aptam, vt in eà Chriſtus Dominus totam eſſentiam ſacrificij Miſſæ inſtitueret; probat id ex rationibus à nobis factis cap 3. num. 8. & cap. 4. num. 8. & 9. & 10. probat etiam, quia in conſecratione reperiuntur omnes conditiones requiſitæ ad ſacrificium Miſſæ: in primis per illam repræſentatur mors Chriſti, vt probauimus cap. 4. num. 9. & 10. deinde in ea fit mutatio panis & vini in corpus Chriſti: tertio, quia eſt res viſibilis, fit enim hæc mutatio in ſpeciebus viſibilibus, ac ſignis ſenſibilibus: Quarto, quia fit in cultum, & honorem Dei auctoris rerum omnium, & hæ ſunt conditiones requiſitæ ad ſacrificium Miſſæ. Secundo dicit potuiſſe Chriſtum Dominum ponere totam eſſentiam ſacrificij in conſecratione ſimul, & conſumptione tantum Sacerdotis, ità vt vna ſine altera non ſufficeret, & quia in hoc nulla eſt repugnantia, & quia inſtitutio hæc tota pendebat ex mera voluntate Chriſti, & quia in hac duplici actione eſt maior quædam, magiſque ſenſibilis mutatio, quia viſitur ipſa conſumptio, & eſt etiam maius fundamentum ad repræſentandam mortem Chriſti. Tertio dicit veroſimilius eſſe de facto conſumptionem Sacerdotis non fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutam tanquam partem eſſentialem huius ſacrificij, ita ille docet loco citato. *§. dico tertio.* addit tamen hoc non eſſe certum, quia voluntas Chriſti Domini, ex quo tota res pendet, non eſt nobis ſatis aperta & manifeſta in hac re, neque ex ſcriptura, neque ex traditione, neque ex reuelatis. probat tamen ex auctoritate quaſi negatiua Euangeliſtarum veroſimilius eſſe conſumptionem non fuiſſe à Chriſto inſtitutam eſſentialem partem huius ſacrificij, quia veroſimilius eſt, illos narrantes hiſtoriam & inſtitutionem huius myſterij, non debuiſſe prætermittere eſſentialem partem illius, at referunt expreſſe Chriſtum conſecraſſe, non referunt expreſſe Chriſtum conſumpſiſſe; ergo veroſimilius eſt conſumptionem non eſſe partem eſſentialem illius: & aliunde Patres ſola conſecratione videntur eſſe contenti ad explicandam eſſentiam huius ſacrificij. Vnde D. Ambroſius Pſalm. 38. *Vidimus*, inquit, *principem Sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audiuimus offerentem pro nobis ſanguinem ſuum, vſque ad illa verba: ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium, quod offerimus*: Ponit ergo oblationem ſeu ſacrificium in ſanctificatione, quæ verbis Chriſti fit; quæ ſanctificatio nihil aliud eſt, quam conſecratio. Et D. Gregor. qui refertur *in capit. Multi. 1. quaſtion. 1.* vbi ita: *Sacrificium dicitur quaſi ſacrum factum, quia prece myſtica conſecratur pro nobis in memoriam Dominica paſſionis.* & idipſum reperitur apud Iſidorum *libr. 6. originum. capit. 18.* & Beda *homilia Dominica infra octauam Epiphania*: *Memoria*, inquit, *paſſionis replicatur, cum panis & vini creatura, in ſacramentum carnis & ſanguinis eius ineffabili illius ſpiritus ſanctificatione transfertur.* Et cap. *relatum, de conſecrat. diſtin. 2.* deducto 24.

deducto ex Concilio Toletano XII. ita habetur *Sic toties illi* (id eſt Sacerdoti) *de vero & ſingulari ſacrificio participandum eſt, quoties corporis, & ſanguinis immolatio facta conſtiterit;* quibus verbis ſupponitur prius immolatio & ſacrificium Miſſæ factum, id eſt, perfectum & abſolutum quoad ſubſtantiam, quam de illo Sacerdos participet per conſumptionem.

25. Dicendum tamen eſt conſumptionem eſſe partem eſſentialem huius ſacrificij Miſſæ, atque adeo eſſentiam ſacrificij Miſſæ, ſitam eſſe & conſtitutam in his duabus actionibus, videlicet in conſecratione, & in conſumptione Sacerdotis. hanc opinionem tenet Henriquez *libr. 9. de Miſſa capit. 9. per totum*, & præcipue *num. 5.* tenet etiam Azor *tomo 1 inſtitut. moral lib. 10. cap. 19. quæſt. 1. §. quare probabilior.* quatenus docent eſſentiam ſacrificij Miſſæ ſitam eſſe in conſecratione, & oblatione quæ fit poſt conſecrationem, & in conſumptione Sacerdotis, ſed nos iam probauimus illam oblationem non eſſe partem eſſentialem illius in cap. 3. n. 8 reſtat ergo ſolum ſitam eſſe & conſtitutam huiuſmodi eſſentiam in conſecratione, & conſumptione tantum; tenet etiam Soar. *tom. 3. in 3. partem diſputation. 75. ſect. 5. § dico ſecundo.* quatenus docet in his duabus actionibus potuiſſe à Chriſto Domino conſtitui eſſentiam huius ſacrificij, & non eſſe certum quod in ſola conſecratione conſiſtat, quamuis ſit veroſimilius. docent etiam omnes citati nu. 22. quatenus ponunt totam eſſentiam huius ſacrificij in ſola conſumptione; cenſent ergo conſumptionem eſſe partem eſſentialem illius. docet etiam Canus *lib. 12. de locis cap. 13. ad 4.* quatenus ait eſſentiam huius ſacrificij poſitam eſſe in oblatione, conſecratione, & conſumptione; & vero, quod ad eſſentiam illius pertineat ipſa conſumptio Sacerdotis tenet expreſſe Gabriel *lection. 26 in Canone.* & expreſſius Sotus *in 4. diſtin. 13. quæſt. 1. artic 6. & 8. & quæſt. 2. artic. 2.* Bellarminus *lib. 1. de Miſſa. cap. vltimo.* fauet D. Thom. *in 3. part. quæſt. 80. art. 12. ad 3.* quatenus dicit Sacerdotem in perſona totius populi corpus & ſanguinem ſumere, quæ eſt actio ſacrificalis. docent etiam omnes quos citauimus num. 22. & probatur etiam omnibus rationibus ibi tactis. Debent etiam docere omnes, qui dicunt Chriſtum Dominum in vltima cœna ſeipſum communicaſſe, & conſumpſiſſe. Vnde deducitur argumentum efficaciſſimum ad hoc probandum, nam eſſentia huius ſacrificij ponenda eſt in actionibus præcipuis, quas Chriſtus Dominus in illa vltima cœna exercuit: exercuit autem conſecrationem, & conſumptionem; ergo in illis ponenda eſt; & vero quod Chriſtus ſe communicauerit, docet Soar. *tomo 3. in 3. p. diſp 75. ſect. 2. §. Sexta & vltima actio.* D. Thom. *q. 81. a 1.* Alenſis *4. p. qu. 44. memb. 1. & 2.* Bonauent. *in 4. diſt. 9 a. 1. q. 4.* Richard. *diſt. 11. a. 4. q. 1.* Albertus Magnus *diſt. 12. art. 15.* Gabriel *lection. 37. in Canone.* & alij recentiores, Paludanus *in 4. diſtin. 9. diſput. 1. & 2.* non tamen illa manducatio gratiam Chriſto Domino communicauit, quia Chriſtus erat verus Deus, & in gratia creſcere non poterat. Probatur hæc opinio in primis ex illo Lucæ 22. *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum.* & ex illo, *Non bibam amodo de genimine vitis donec regnum Dei veniat.* quæ verba non ſolum de vetere & legali Paſchate, ſed de nouo etiam & myſtico intelligit D. Thom. cum Euſebio Emyſſeno *in catena Lucæ 22.* & Tertullianus *libr. 4. contra Marcionem. cap. 40.* & D. Hieronymus *in Matthæi 26.* Manducauit ergo Chriſtus nouum Paſcha quod eſt corpus ſuum cum diſcipulis, & bibit ſanguinem, nam licet à Luca hæc verba referantur ante conſecrationem, videtur id factum per anticipationem, quia Matth. & Marcus illa referunt poſt conſecrationem. & ita id docet etiam D. Auguſtin. *lib. 3. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 1.* & D. Chryſoſtomus *homil. 83 in Matthæum*, in hæc verba: *Ipſe quoque bibit ex eo ne auditis illis verbis dicerent: Quid ergo ſanguinem bibimus, & carnem comedimus? & perturbarentur. ne igitur hoc accideret, primus ipſe hoc fecit, vt tranquillo animo ad communicationem myſteriorum induceret.* Hæc illi. idem tenet Euthymius & Theophylactus *Matth. 26.* & D. Dionyſius *de Eccleſiaſtica hierarchia. cap. 3.* & alij. Probatur ſecundo hæc opinio ex illo Pauli 1. ad Corinthios 11. *Quotieſcunque manducatis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* Nam quamuis Apoſtolus Corinthios in generali alloquatur, tamen loquitur ibi de manducatione Sacerdotum, qui in perſona populi manducant. ſunt enim Sacerdotes myſticum os populi; & quamuis hunc locum Diui Pauli ita nonnulli Catholici intelligunt, manducatis, id eſt, manducare paratis, vt totam eſſentiam ſacrificij Miſſæ ponant in conſecratione, quæ eſt veluti quædam præparatio ad comeſtionem; tamen reuera multum conducit hic locus ad probandam noſtram ſententiam. Probatur tertio ratione, primo quia de intrinſeca ratione & eſſentia ſacrificij eſt, vt victima deſtruatur: deſtruitur autem per conſumptionem; oportet enim vt Sacerdos participet de victima altaris, iuxta illud 1. ad Corinthios 10. *Nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Secundo; quia de eſſentia ſacrificij eſt, & præſertim holocauſti, vt tota victima conſumatur, & realiter immutetur; ſed hoc non fit in hoc ſacrificio niſi per realem ſumptionem Sacerdotis, vt conſtat, quia ante illam Chriſtus realiter manet ſub ſpeciebus, & vt ſic eſt victima ſacrificanda; ergo ſumptio per quam quodam modo Chriſtus immutatur, & amittit illud eſſe, quod ſub ſpeciebus habet, eſt de eſſentia ſacrificij, nam hoc ſacrificium eſt etiam holocauſtum, in quo victima debet perfecte conſumi. Reſponderi poteſt, ibi fieri realem mutationem totius ſubſtantiæ panis, & vini; ſed hoc non ſatis eſt, tum quia panis non eſt præcipua res oblata, ſed Chriſtus. Secundo, quia nec panis omnino conſumitur per illam immutationem, cum adhuc ſpecies eius remaneant, & ita nondum videtur totum holocauſtum conſummatum, tum quia illa mutatio panis & vini inſenſibilis eſt, mutatio autem victimæ cum in ſacrificio ſenſibili fit, debet eſſe ſenſibilis.

Si autem vnus Sacerdos poſt conſecrationem ſtatim emoriatur, & alter Miſſam perficiat illius, ex vtroque celebrante fiet vnus miniſter, & vnum ſacrificium eſſentiale, cui qui adſtiterit, ſatisfaciet præcepto audiendi ſacri, vt docet Henriquez *libr. 9. de Miſſa. capit. 9. numer. 2. vltra medium.* Dices, eſſentia ſacrificij conſiſtit in conſecratione, & conſumptione vnius Sacerdotis ſacrificantis: hic autem ſunt duo, non vnus Sacerdos; ergo non poteſt dici vnum ſacrificium. Reſpondeo eſſentiam ſacrificij conſiſtere in noua conſecratione, & conſumptione 26.

ſumptione hoſtiæ & vini in eodem ſacrificio facta, non tamen ab eodem Sacerdote, vnde multi parochi dum renouant Euchariſtiam conſumunt hoſtiam ab alio conſecratam; eam vero, quam conſecrant, reponunt in ſacrario, & fit integrum & perfectum Miſſæ ſacrificium, & licite id faciunt, vt optime docet idem Henriq. loco allegato, quia non eſt opus vt conſecratio, & conſumptio fiat ab vno Sacerdote, opus eſt tamen vt in eodem ſacrificio detur noua conſecratio, & noua conſumptio, quamuis noua hoſtia conſecretur, & alia præconſecratio conſumatur, & ideo diximus ſupra num 18. in die Paraſceues ſextæ feriæ maioris hebdomadæ non fieri verum ſacrificium quamuis fiat noua conſumptio, & non teneri populum audire illud ſacrificium, etiamſi illa ſexta feria incidat in diem feſtum de præcepto, quia non fit noua conſecratio: ibi enim conſumitur tantum præconſecrata hoſtia, & non conſecratur altera.

27. Hinc etiam ſi Sacerdos carens hoſtia, quam conſecret, oſtendat populo hoſtiam ſacratij pridie conſecratam, quamuis eam eleuet, frangat, ac ſumat etiam ſub vtraque ſpecie, ea intentione, vt populus audiat Miſſam in feſto, non eſt ſacrificium, quod alijs proſit, & peccabit mortaliter, niſi ignorantia excuſet, quia opus erat vt fieret noua conſecratio, & noua conſumptio; quamuis ea conſumptio non ſit hoſtiæ à ſeipſo conſecratæ, & tenebitur populus aliam audire Miſſam. ita docet Henricus *lib. 9. de ſacrificio Miſſæ, cap. 9. num. 2. fine*; & patet ex ijs, quæ diximus n. 17. 18. & 19.

28. In hac autem opinione, quæ ponit eſſentiam ſacrificij Miſſæ, in conſecratione, & conſumptione: ſequitur primo non ſatisfacere præcepto audiendi ſacrum integrum, qui conſumptioni non aſſiſtit, quia ſine illa non datur ſacrificium. Cum tamen adhuc non ſit certum, in quanam aut quibuſnam actionibus Sacerdotis, conſiſtat eſſentia ſacrificij Miſſæ; & quidam illam ponant, in conſecratione tantum; alij in oblatione tantum, alij in conſumptione tantum; alij in conſumptione & conſecratione tantum, vt nos ponimus; alij in conſecratione, oblatione, & conſumptione, alij in pluribus actionibus, vt vidimus his duobus capitibus proxime præcedentibus, & doctiſſime animaduertit Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputation. 88. ſection. 2. §. vltimo denique.* nec eſſe graues ſcrupulos inijciendos ijs qui Miſſam audiunt in die feſto de præcepto, quando per breue tempus aliquam iſtarum actionum, aut aliquas illarum prætermittunt inuoluntarie; modo tamen addit ibi Soarius, & bene, non prætermittantur ſimul conſecratio & conſumptio, quia hæ duæ partes ſunt præcipuæ in ipſa Miſſa.

29. Sequitur ſecundo non conferri gratiam ex opere operato Sacerdoti ſacrificanti, niſi poſt conſumptionem: vt enim Euchariſtiæ ſacramentum non confert proprium effectum gratiæ, niſi in vſu & conſumptione, quia confert illam per modum cibi manducati, ac proinde in manducatione, cum deglutitur hoſtia, vel particula, ſic etiam in ſacrificio Miſſæ non confertur gratia Sacerdoti ex opere operato, niſi cum conſumit; quamobrem ſi Sacerdos ante conſumptionem emoriatur, vt ſibi non recipit gratiam ex opere operato, ita nec alij pro quibus offerre ac ſacrificare cœpit, fructum ex opere operato recipiunt ſatisfactionis, aut impetrationis; quia, vt diximus num. 22. per conſumptionem tantum Sacerdotis confertur fructus ſacrificij ex opere operato, ijs, pro quibus Sacerdotes ſacrificium efficiunt applicantque: ita docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 9. numer. 4. medio*, & omnes quos citauimus dicto numer. 22. Sic merita Chriſti Domini, ante conſummationem ſacrificij cruenti per mortem non ſunt de facto acceptata à Deo tanquam efficacia ad apertionem cœli, vt notat idem Henriquez loco allegato, & D. Thom. *in 3. part. quæſtion. 48. articul. 5.* quamuis digniſſima eſſent, quæ acceptarentur, quia ante conſummationem nondum erant impletæ omnes prophetiæ, quæ libertatem vinctis ac detentis in ſinu Abrahæ promittebant, vt patet: vnde cum Chriſtus Dominus dixit Matthæi 27. *Conſummatum eſt*, ſignificauit conſummata eſſe omnia Prophetarum oracula de omnibus pœnis, quas paſſurus erat vſque ad finem vitæ, iuxta ſenſum Patrum, & ita explicat ac docet Bellarminus *libr. 1. Miſſæ capit. 25. col. 6.* In opinione tamen eorum, qui dicunt totam eſſentiam ſacrificij Miſſæ, ſitam eſſe in conſecratione; dicendum eſt, ſtatim poſt ipſam conſecrationem accipere Sacerdotem gratiam ex opere operato, & illi etiam, pro quibus ille offert, & applicat ſacrificium, nec opus eſſe, vt conferatur poſt ipſam deglutionem, ad modum ſacramenti Euchariſtiæ, cum aliud ſit ſacramentum, aliud ſacrificium.

Ad auctoritates Patrum poſitas numer. 24. di- 30.
cendum eſt, ex illis, ad ſummum colligi, conſecrationem eſſe partem eſſentialem ſacrificij Miſſæ, non vero eſſe totam eſſentiam illius; ad reliqua patet ſolutio ex dictis. Dicitur in Miſſa conſumi rem oblatam, nempe corpus Chriſti, non quod ipſum corpus Chriſti abſolute, & ſecundum ſe conſumatur, aut frangatur, ſed quia conſumptis ſpeciebus, in quibus modo impoſſibili & ſupernaturali eſt, denominatur frangi & conſumi, nec vero illæ ſpecies intra ſtomachum ſtatim abſumuntur, ſed opus eſt modicum tempus, vt corrumpantur, & in carnem mutentur, & fiat nutritio, quod ſi per vomitum expellantur ante corruptionem, iam communicatus manet fructus ſacramenti & ſacrificij, quia ea communicatio, vt dixi num. 29. fit in deglutione & manducatione, cum poſt epiglottidem deglutitur, non quandiu retinetur in ore; enimuero communicatio huius fructus conſiſtit in vitali manducatione ſeu deglutione, vitalis autem manducatio non requirit vt cibus conuertatur in ſubſtantiam aliti, vt conſtat de cibo, quem Chriſtus Dominus poſt reſurrectionem ſuam vere comedit, vt docet D. Auguſt. *lib. 13. de ciuitate Dei capit. 22. & libr. 22. cap. 22.* & Beda *in Lucam. cap. 24.* D. Thom. *3. part. quæſt. 54. artic. 3. ad 3. & quæſtion. 55. articul. 6. ad primum.* ſed ſatis eſt, quod conſumatur, vt radius Solis conſumit aquam non illam in ſe conuertendo, ſed conſumendo, quamobrem non bene Durandus *in 4. diſtinction. 11. quæſt. 3.* affirmauit Chriſtum Dominum conuertiſſe illum cibum, quem poſt reſurrectionem ſuam comedit in ſuam ſubſtantiam ſine quantitate, qua de re vide Bellarminum *de Euchariſt. cap. 13. ad 2.*

CAPVT V.

Vtrum conſecratio ſub vtraque ſpecie panis & vini ſit de iure diuino; & an Summus Pontifex poſſit diſpenſare cum aliquo regno, aut prouincia, vt ſacrificium Miſſæ ſub altera tantum ſpecie fiat.

SVMMARIVM.

Quot quæſtiones ſint diſputandæ. num. 1.

Celebratio ſub vtraque ſpecie an ſit iuris diuini, an humani: refertur opinio docens eſſe iuris humani canonici: num. 2.

Chriſtus Dominus ſub vna tantum ſpecie communicauit Apoſtolos euntes in Emaus. ibid.

verſu probatur ſecundo.

Refertur ſecunda opinio affirmans celebrationem ſub vtraque ſpecie eſſe iuris diuini. num. 3.

Sententia authoris. num 4.

Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. ibid.

An poſito quod celebratio Miſſæ ſub vtraque ſpecie ſit iuris diuini, poßit Papa diſpenſare, vt Miſſa celebretur ſub vna tantum. num. 5.

Refertur opinio negans. ibid.

Aſtruitur affirmans. num 6.

De facto iam aliqui Summi PP. in hoc diſpenſarunt. ibid.

Chriſtus Dominus aliquando ſub vna aliquando ſub vtraque ſpecie diſcipulos ſuos communicauit. ibid.

Summus Pontifex poteſt diſpenſare in voto cum ſit iuris diuini etiam Profeßionis. num. 7.

Quo ſenſu explicandi ſunt Doctores qui dicunt non poſſe Papam diſpenſare in ijs, quæ ſunt iuris diuini. num. 8.

Quæ cauſæ ſint ſufficientes, vt Papa diſpenſet, vt ſub vna tantum panis ſpecie celebretur. num. 9.

Numerantur aliqui caſus in quibus ius diuinum celebrandi ſub vtraque ſpecie non obligat. num. 10.

Primus eſt quando Sacerdos per inaduertentiam hoſtiam conſecrauit, & vinum abſque ſcandalo quæri non poteſt. ibid.

Quid ſi populus in Paſchate ex præcepto velit audire ſacrum, & communicare, & vinum haberi non poßit. num. 11.

Quid ſi ægroti vita periclitetur, & non ſit ſacramentum, nec vinum reperiatur, vt Sacerdos celebret ſub vtraque ſpecie. num. 12.

Quid ſi poſt conſecrationem in ſpecie vini conſecrati appareret caro, aut in ſpecie panis conſecrati vinum. nu 13.

An liceat tunc Sacerdoti abſque noua conſecratione ſacrificium perficere. ibid.

Quid ſi poſt conſecrationem panis ob ſubitam hoſtium incurſionem ſub vtraque ſpecie ſacrificium peragi non poſſit. num. 14.

An Papa diſpenſare poßit, vt Miſſa celebretur ſub ſpecie panis, & ſub aqua loco vini. num. 15.

Negatiua eſt reſolutio. ibid.

Proponitur obiectio ac ſoluitur. num. 16.

An verba conſecrationis efficiant, vt corpus Chriſti exiſtat in hoſtia conſecrata antequam ſpecies vini conſecrentur. num. 17.

Refertur opinio negans. Aſtruitur affirmans. ibid.

Soluuntur argumenta opinionis negatiuæ. num. 18

An ordo conſecrationis, vt prius panis, quam vinum conſecretur, ſit de iure diuino. num. 19.

An Sacerdos teneatur iure diuino conſumere. num. 20.

An communio ſub vtraque, vel vna tantum ſpecie ſit iuris diuini, vel humani. lib. 3. vltimi præcepti Euchariſtiæ cap. 5. per totum.

IN propoſito titulo tres vel quatuor quæſtiones continentur, quæ omnes ſigillatim ſunt diſputandæ, vt veritas magis eluceſcat. Prima eſt vtrum ſit iuris diuini, quod Sacerdos in duplici ſpecie panis & vini ſacrificet, an tantum iuris canonici, & humani. Secunda eſt au poſito quod ſit iuris diuini, poſſit Summus Pontifex auctoritate ſua diſpenſare, vt ſacrificium Miſſæ fiat in ſpecie tantum panis, ſine vini conſecratione, & quæ cauſæ iuſtæ erunt ad eam diſpenſationem concedendam. Tertia eſt an Summus Pontifex diſpenſare poſſit, vt ſacrificium Miſſæ fiat in conſecratione aquæ loco vini præcedente conſecratione panis. Quarta eſt an Sacerdos celebrans teneatur iure diuino ſumere corpus Domini, & an verba conſecrationis panis ſuum ſortiantur effectum antequam vinum conſecretur. 1.

Circa primam quæſtionem, vtrum ſcilicet ſit iuris diuini, an humani, quod Saeerdos in vtraque ſpecie panis, & vini celebret, ac conſecret, bipartita eſt ſententia. Prima docet eſſe iuris humani, ac canonici, & ex ea bene inferunt poſſe Summum Pontificem, vrgente iuſta, & graui cauſa, diſpenſare, vt Sacerdos in altera tantum ſpecie panis, aut vini conſecret, ac ſacrificium Miſſæ peragat, cum ſupra omne ius humanum, & canonicum ſit; quæ autem cauſæ iuſtæ ſint, infra dicemus num. 6. ita docet Maior *in 4. diſtin. 9. quæſt. 3. ad 5.* Gabriel *in canonem Miſſæ. lib. 13. dub. 3.* Adrianus *in 4. quæſt. 6. de Euchariſtia*, vbi citat Alenſem. Angelus *verbo Euchar. 1. n. 20.* Summa Piſana *verbo Euchariſtia 2. numer. 12.* Tabiena *verbo Euchariſt. 1. num 20.* Summa Confeſſorum *lib. 3. tit. 24. quæſt. 104.* D. Anton. *3. part. tit. 13. cap. 6. §. 2.* Turrecremata *in cap. comperimus, de conſecration. diſtinction. 12.* & hanc opinionem approbant nonnulli nouiores, & graues quidem. Claudius *de Euchariſtia. repetitione 10. cap. 3.* Alenus *lib. 2. de Euchariſtia. cap. 20.* Ioannes Hefleles *de communione ſub vtraque ſpecie tractatu 1.* Ruardus *artic. 13. contra Lutherum.* Palatius *in 4. diſtinct. 11. diſput. 3.* Cui quidem opinioni fauet primum quod Innocentius VIII. cum Noruegijs diſpenſauit anno 1490. vt apud eos Miſſæ ſacrificium ſine vini conſecratione in ſpecie tantum panis fieret propter immenſi frigoris intemperiem eius regionis, eo quod vinum illuc aſportatum ſtatim vel aceſcat, vel congelaſcat, vt refert eruditus Scholiaſtes *apud Chronicon Euſebij fol. 151.* & Volaterranus *libr. 7. capit. 4. folio 80.* quamuis Volaterranus aliquantulum obſcure, & confuſe loquatur dum ait Innocentium VIII. cum Noruegijs diſpenſaſſe, vt ſine vino calicem ſacrificarent; clarius loquuntur Onufrius *in ſuo breui Chronico*, Genebrardus *in Chronologia.* Tapier *articul. 10.* Ioannes Heſſels citatus, qui omnes dicunt diſpenſatum fuiſſe ab Innocentio VIII. cum prædictis Noruegijs, vt in altera tantum panis ſpecie celebrarent; & Claudius *de Euchariſtia repetit. 10. capit. 3. & 4. ad finem* addit diſpenſatum fuiſſe à ſede Apoſtolica in eadem re cum Danis. Huic etiam opinioni fauet D. Bernard. *epiſtola 69. ad Guidonem Abbatem.* Probatur primo non eſſe iuris diuini, quia neque id ex Scripturis aperte con- 2.

conſtat, neque ex aliqua traditione Apoſtolorum, neque ex vllo Eccleſiæ decreto, neque id etiam ex ſanctorum Patrum doctrina colligitur, & hi & non alij ſunt fontes ex quibus diuina iura deducuntur. Probatur ſecundo, quia Chriſtus Dominus Lucæ 24. duos diſcipulos ſuos euntes in Emaus ſub vna tantum ſpecie panis à ſe conſecrata communicauit, vt ex doctrina ſanctorum Patrum, Auguſtini, Chryſoſtomi, Theophylacti & Bedæ, Toletus *in Ioannem capit. 6. notabili 7.* oſtendit, & ex eo probat etiam à tempore Apoſtolorum morem fuiſſe communicandi ſub altera tantum ſpecie, & quia 1. ad Corinth. 11. ſub diſiunctione dicitur, *Quicunque manducauerit, vel biberit*, & dicit illud Ioannis 6. *Niſi manducaueritis carnem, & ſanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis*, interpretandum eſſe diſiunctiue, & pro *vel*. quo pacto ſæpe ſumitur in Scripturis. Probatur tertio ratione: quia aliud eſt integritas ſacrificij, aliud eſſentia illius, & ſubſtantia, Chriſtus Dominus quoad integritatem inſtituit hoc ſacrificium Miſſæ in ſpecie panis & vini: quoad ſubſtantiam in vna tantum ſpecie vel panis, vel vini. Et ſic diſpenſante Summo Pontifice, vt in altera tantum ſpecie conſecretur, adhuc tota ſubſtantia ſacrificij ſubſiſtit & ſaluatur. Patet, quia ſpecies panis conſecrati ex vi verborum conſecrationis repræſentat formaliter mortem Chriſti & corpus illius exangue, concomitanter vero repræſentat mortem Chriſti effuſo ſanguine: nam ex vi verborum conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum*, adeſt in ipſa hoſtia formaliter corpus Chriſti, & concomitanter ſanguis eius, ad potum ſpiritualem populi, nec eſt minus efficax ob concomitantiam, quam ſi bibatur ſub ſpecie vini: ſimiliter ex vi verborum conſecrationis vini, *Hic eſt ſanguis meus*, adeſt profecto in ipſo vino conſecrato formaliter, & ex vi verborum ſanguis Chriſti; concomitanter vero corpus Chriſti, ſoluatur ergo tota ſubſtantia, & eſſentia huius ſacrificij Miſſæ ſub conſecratione alterius tantum ſpeciei; ergo poteſt Summus Pontifex diſpenſare, vrgente cauſa, vt ſacrificium Miſſæ ſub altera tantum ſpecie celebretur: quia Chriſtus commiſit Eccleſiæ, vt pro temporum, & locorum ratione ſalua Sacramentorum ſubſtantia, poſſit ex iuſta cauſa quædam mutare, & diſponere in illorum vſu, ac diſpenſatione, vt docet Concilium Triden. *ſeſſ. 21. cap. 2.* & Conſtantienſe *ſeſſ. 13.* & eadem eſt ratio de Sacramentorum vſu atque de ſacrificio Miſſæ, vt patet.

3. Secunda opinio docet iuris eſſe diuini conſecrationem ſub vtraque ſpecie panis & vini. ita docet Sotus *in 4. diſtinction. 9. quæſt. 1. articul. 1. ad finem.* Syluester *verbo Euchariſtia numer. 10.* Tabiena *verbo Euchariſtia 1. num 20.* facere videtur pro hac parte D. Thom. *3. part. quæſtion. 80. articul. 12. ad 1. & quæſtion. 82. articul. 4. ad 3. & quæſtion. 83. articulo 6. ad 1. & 2.* Marſilius *in 4. quæſtione 6. artic. 1.* Paludanus *in 4. diſtinctione 11. quæſtion. 1. artic 1 concluſione 3.* Caietanus *3. part. quæſtion. 80. articulo 12.* Gabriel *in Canonem Miſſæ. lection. 10. littera D.* patet ex cap. *comperimus, de conſecrat. diſtinctione 2.* vbi ex Gelaſio Papa refertur, Miſſæ ſacrificium peragi non poſſe ſine conſecratione vini, quia ſine grandi ſacrilegio tale myſterium dimidiari non poteſt. Et idem habetur in *cap. nihil, & cap. illud 17. quæſtion. 1. ex Concilio Toletan. 11. can. 14. & VII. can. 2* quibus dicitur non eſſe integrum & completum ſacramentum ſi in ſpecie tantum panis conſecretur; & iuris eſſe diuini expreſſe docet Azor *tomo 1. inſtitutione moral. libr. 10. cap 19. quæſtion. 2. §. Tertium an Pontificis auctoritate.* & id docet etiam Soar. *tomo 3. in 3. part. diſputation. 75. ſection. 6. §. dico ſecundo.* dum dicit vt hoc myſterium abſolute & ſimplici er ſit verum ſacrificium, prout eſt à Chriſto inſtitutum, requiri eſſentialiter vtriuſque ſpeciei conſecrationem. Inclinat etiam Henriquez *lib. 8. de Euchariſt. capit. 13. initio.* Probant primo, quia Chriſtus Dominus de facto in pane & vino conſecrauit, & poſt conſecrationem vtriuſque ſpeciei, vini ſcilicet & panis, adiunxit: *Hoc facite in meam commemorationem.* quibus verbis, præcepit nobis vt eodem modo celebraremus, quo ipſe celebrauit, & non aliter, nec alio modo, & ita Eccleſia ſemper intellexit & obſeruauit; eſt ergo vtraque conſecratio panis & vini ſimpliciter neceſſaria, vt hoc ſacrificium conſtet. Probant ſecundo, quia huiuſmodi ſacrificium incruentum Miſſæ, eſt viua & expreſſiua repræſentatio ſacrificij cruenti Chriſti Domini: vt autem talis ſit, opus eſt vt in eo detur corpus, & ſanguis Chriſti expreſſe & formaliter, non autem dari poteſt niſi conſecratio fiat expreſſe & formaliter ſub vtraque ſpecie; ergo ipſa conſecratio vtriuſque ſpeciei eſt de intrinſeca ratione ſacrificij Miſſæ, quatenus eſt repræſentatiuum ſacrificij cruenti.

Mihi huiuſmodi ſententia quæ affirmat conſecrationem vtriuſque ſpeciei iuris eſſe diuini, magis placet propter ſuos auctores & fundamenta, & maxime quia Chriſtus Dominus ſub vtraque ſpecie panis & vini conſecrauit, vnde ad primum fundamentum primæ opinionis quatenus dicebat, neque ex Scripturis, neque ex traditione Apoſtolorum, neque ex doctrina Patrum colligi poſſe conſecrationem vtriuſque ſpeciei, iuris eſſe diuini, id omnino negamus, cum id ex facto Chriſti Domini prout ab Euangeliſtis narratur, ſatis conſtet. Conſecrauit enim Chriſtus Dominus panem, & vinum, & ſubiunxit, *Hoc facite in meam commemorationem*, & non ita firma reſponſio eſt, quam contrarij Doctores afferunt, multa alia Chriſtum feciſſe in ea vltima cœna, quæ tamen fieri nõ iuſſit ſub illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem.* quare inde non poſſe colligi diuinum præceptum, cum ea verba ſuper omnia à Chriſto Domino in ea cœna facta cadant. 4.

Secunda quæſtio eſt, an poſito quod ſit iuris diuini, vt reſoluimus, prædicta conſecratio panis, & vini, poſſit Summus Pontifex in ea diſpenſare, ita vt verum fiat ſacrificium & ſacramentum ſub vna tantum ſpecie panis, vel vini. Quidam enim id ex eo fundamento negant, quia Summus Pont. non eſt ſupra ius diuinum, vt in eo diſpenſare poſſit. & ita docet Sotus *in 4. diſtinction. 9. articulo 1. ad 3.* vbi ait, *Nunquam id auditum eſſe, quod ſi de facto diſpenſaret Summus Pontifex, diceret Summum Pontificem erraſſe in facto*, vt etiam ait dum diſpenſat cum Monacho profeſſo, vt matrimonium ineat. idem quod Sotus, docet Paludanus *in 4. diſtinctione 11. quæſtione 1. articulo 1. concluſione. 3.* Syluester *verbo Euchariſtia 1. quæſtione 5.* Armilla *verbo Euchariſtia. numero 10.* & Tabiena *eodem verbo 1. numero 20.* & Tabiena, & Armilla dicunt, coram Alexandro VI. Summo Pont. quæſtionem hanc fuiſſe tractatam, & tandem declaratum fuiſſe, nequaquam in terris vbi vinum non eſt, nec eo illud aſportatur, aut ſi aſportatur, ſtatim aceſcat ac congeleſcat, poſſe auctoritate Summi Ponti- 5.

ficis diſpenſari, vt in vna tantum ſpecie panis poſſit ſacrificium fieri; & quod Summus Pontifex diſpenſare non poſſit ſi conſecratio in vtraque ſpecie eſt de iure diuino, inclinat vehementer D. Thom 3. *part. quæſt.* 80. *art.* 12. *ad* 1. & *quæſt.* 82. *ad* 3. & *quæſt.* 83. *ad* 6. *ad* 1. & *ad* 2. & Marſilius *in* 4. *quæſt.* 6. *a.* 1. & Caiet. 3. *p. q.* 80. *a.* 12. & Gabriel *in canone Miſſæ lectione* 10. *littera* D. Et huius opinionis debent eſſe omnes qui dicunt Papam diſpenſare non poſſe proprie in voto, & iuramento, & in profeſſione, quia ſunt de iure diuino. & hi ſunt Paludanus *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 1. *a* 4. Bonau. *ibi. art.* 2. *q.* 3. Sylu. *verbo Votum.* 2 § 3. *verſu* 4. Ferrarienſis *contra Gentes. cap.* 124. *ad finem.* Couar. *cap. quamuis pactum.* 1. *p.* §. 3. *num.* 4. & 2. *p. ſponſal. cap.* 6. §. 9. *num.* 2. & 4. D. Thomas *quodlibeto* 4. *artic.* 13.

6. Nihilominus dicendum eſt, quamuis ſit de iure diuino vt Sacerdos in duplici ſpecie ſacrificet, ac celebret, vt diximus num 2. probabilius eſſe, poſſe Summum Pontificem ob publicam & vrgentem neceſſitatem, & iuſtam cauſam diſpenſare, vt in altera tantum ſpecie panis vel vini ſacrificium, & ſacramentum fiat verum & proprium: ita docet Azor *tomo* 1. *inſtit moral. lib.* 10. *cap.* 19. *quæſt.* 2. §. *Tertium an Pontificis authoritate, fine.* Henriq. *lib.* 8. *de Euchariſtia. cap.* 13. *initio* inclinat Gabriel *lect.* 53. *in canone*: & omnes citati num. 2. qui id affirmant, ex alio videlicet fundamento, ex eo nempe quod conſecratio vtriuſque ſpeciei, ſit de iure tantum humano, non diuino. Et citari etiam pro hac parte poſſunt omnes, qui dicunt Summum Pontificem ex cauſa iuſta & rationabili poſſe nomine Chriſti, & auctoritate ſibi à Chriſto commiſſa, diſpenſare in voto, & iuramento, quæ ſunt de iure diuino. & hi ſunt. D. Thom. *in* 4 *diſtinct.* 38. *quæſt.* 1. *artic.* 4. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 37. *quæſt. vnica.* Richardus *diſt.* 38. *a.* 4. *quæſt.* 1. vbi Palud. Caietanus 2. 2. *quæſt.* 88. *a.* 2. *quæſtion.* 4. & omnes qui dicunt Summum Pont. poſſe diſpenſare ex graui cauſa cum Monacho profeſſo, vt vxorem ducat, & D. Thomas, modo citatus. quamuis 2. 2. *quæſtion* 88. mutarit ſententiam ex malo intellectu Decretalis, *cum ad monaſterium*, teſte Caietano. D. Anton. 2. *part. titulo* 11. *cap.* 2. §. 9. Angelus *verbo Votum.* 4. *q.* 5. Leſſius *tomo* 1. *lib.* 2 *de voto cap.* 40. *dub.* 14. Azor *tomo* 1 *lib.* 12. *cap.* 6. *quæſt.* 1. §. *mihi igitur.* Et ratio eſt primo, quia iam Innocentius VIII. cum Noruegijs ex cauſa diſpenſauit, vt in altera tantum ſpecie panis celebrarent, vt oſtendimus num. 2. ab actu autem ad potentiam, bene valet argumentatio, & non eſt credendum id illicite feciſſe Summum Pontificem. Secundo, quia Chriſtus Dominus in altera tantum panis ſpecie conſecrauit cum communionem dedit diſcipulis euntibus in Emaus Lucæ 24. vt probat ex Patribus Toletus *in Ioannem capit.* 6. *notabili.* 7. vbi oſtendit etiam à tempore Apoſtolorum morem fuiſſe in Eccleſia, communicandi ſub altera tantum ſpecie, vt dixi num. 2. Habemus ergo exemplum Chriſti Domini conſecrandi ſub vtraque ſpecie, & ſub vna tantum; ſignum ergo eſt eſſentiam ſacrificij poſſe conſiſtere in altera tantum ſpecie; ac proinde non deſtruere Summos Pontifices eſſentiam ſacrificij ſi ex cauſa diſpenſent, vt ſacrificium Miſſæ ſub vna tantum ſpecie fiat. Tertio, quia ex fine inſtitutionis Chriſti poteſt colligi, hanc diſpenſationem poſſe eſſe licitam, & validam ex graui cauſa, nam Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacrificium in vtilitatem omnium fidelium, & conſequenter etiam inſtituit diuinũ Euchariſtiæ ſacramentum, in ſpiritualem, ac communem omnium fidelium vtilitatem, vbicunque illi eſſent, non eſſet autem inſtitutum in omnium fidelium vtilitatem, ſi ingens prouincia, aut multa illius oppida, quibus vinum non eſt, & illuc aſportatum propter regionis frigidiſſimæ intemperiem, ſtatim aceſcit, ac congelaſcit, eo ſacramẽto & ſacrificio ac iugi præſentia Chriſti priuarentur, quaſi pro illis huiuſmodi ſacramentum & ſacrificium non eſſet inſtitutum, quod nemo dicet. Quarto, quia ſub vna tantum ſpecie ſaluatur tota ſubſtantia ſacrificij, vt probauimus num. 2. & alioqui Eccleſia, vt docet Concilium Trident. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. & Concilium Conſtantienſe *ſeſſ.* 13. habet poteſtatẽ à Chriſto relictam mutandi ea, quæ pertinent ad vſum ac diſpoſitionem Sacramentorum pro tempore, varietate & ratione, ſalua illorum ſubſtantia & eſſentia. ergo etiam & mutandi ea, quæ pertinent ad vſum ſacrificiorum, ſalua illorum ſubſtantia & eſſentia, cum par ſit vtrobique ratio; imo maior, ne fieret ex parte Sacramentorum, quam ſacrificiorum.

Quinto, quia Summus Pont. poteſt diſpenſare in matrimonio rato, & non conſumato, vt docet 7.
Leſſius *tomo* 1. *de iuſtitia lib.* 2. *de voto cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 116. & Nauar. *in manuali Lat. cap.* 22. *num.* 21. ait Paulum III. & Pium IV. ter vel quater diſpenſaſſe ſe petente in hoc negotio. & Caietanus *tomo* 1. *opuſcul. tractatu* 28. ait Pontifices ſuo tempore non ſemel diſpenſaſſe in hac re; & Henriq. *lib. de matrimonio. cap.* 8. *num.* 11. *ad marginem littera* F. docet Gregorium XIII. diſpenſaſſe vno die cum vndecim, nunquam tamen ſolent diſpenſare Pontifices in hac re, niſi cũ magnis Principibus, & magna ex cauſa, & tamen vinculum matrimonij eſt de iure diuino, & per diſpenſationem tollitur vinculum ad primam vxorem, & ſic dici non poteſt, vt quis habeat ſecundam vxorem ex diſpenſatione Summi Pontificis viuente prima. Sexto, quia etiam Summi Pontifices poſſunt diſpenſare in voto profeſſionis. & de facto Alexander III. diſpenſauit cum Nicolao Iuſtiniano Monacho profeſſo, vt vxorem duceret, vt habetur in vita ſancti Laurentij Iuſtiniani, ex qua ſuſceptis ſex filijs & tribus filiabus ad monaſterium redijt, miraculis poſtea clarus. Secundo, cum quodam rege Aragoniæ, qui cum eſſet Monachus profeſſus, & eius pater ſine liberis obijſſet, ſolutus eſt votis vt vxorem duceret, teſte Paludano *in* 4. *diſtinction.* 38. *quæſt.* 4. *articul.* 4. *concluſion.* 11. vt referunt annales Hiſpaniæ: & Celeſtinus III. diſpenſauit cum Conſtantia filia Regis Siciliæ moniali profeſſa, vt nuberet Henrico VI. vt refert Platina *in vita Celeſtini*, & durum plane eſſet dicere Summos Pontifices erraſſe in facto, & tamen vinculum voti, & vinculum matrimonij ſunt de iure diuino. manet ergo hæc veritas indubitanter ſtatuta, quod ſcilicet poſſunt Summi Pontifices, in ijs quæ ſunt de iure diuino, diſpenſare, vrgente magna, & iuſta cauſa, & hæc eſt hodie communis opinio, & in his diſpenſat proprie Summus Pontifex, quia tollit omnino eam obligationem ex cauſa rationabili, quæ ſine diſpenſatione aderat, atque vrgebat, idque facit auctoritate & commiſſione Chriſti, vt docet Henriquez *lib.* 8. *de Euchariſtia cap.* 13. *num.* 2. *ad marginem, littera* K.

Quamobrem auctores contrarij, qui dicebant 8.
Summum Pontificem non poſſe diſpenſare in voto & iuramento, nec in ijs quæ ſunt de iure diuino;

uino: interpretandi ſunt, & trahendi ad optimum ſenſum, vt ſcilicet non poſſit Papa diſpenſare, & tollere vinculum voti, & iuramenti, & proprio libito abrogare ſine cauſæ cognitione, cum huiuſmodi vincula ſint de iure diuino, & naturali, vt optime animaduertit gloſſa Extrauag. *Inter nullos Ioannis XXII. verſu, declaramus, de verborum ſignificatione.* & habetur etiam cap. *ſunt quidam 25. quæſt. 1.* & id notat etiam Henriquez *lib. 8. de Euchariſt. cap. 13. numer. 2. ad marginem littera K. ad medium*, quia diſpenſatio data in ijs quæ de iure diuino & naturali ſunt ſine cauſæ examinatione, & cognitione de plenitudine poteſtatis, non eſſet diſpenſatio, ſed eſſet diſſipatio de plenitudine tempeſtatis, ac proinde nec liceret nec valeret, vt egregie præter citatos docet Abbas *in cap. extirpanda de præbendis, verſu, ſi vero.* Molina *lib. 2. de primogenijs capit. 7. numer. 33.* Sancius *tomo 2. Decalogi. libr. 4. capit. 45. num. 3.* & Gloſſa *in cap. non eſt. verbo adimplere, de voto.* & D. Bern. *libr. 3. de conſideratione ad Eugenium cap. 23.* vbi dicit diſpenſationem in ijs quæ ſunt de iure diuino & naturali abſque cauſæ cognitione, non eſſe diſpenſationem, ſed diſſipationem. Sed de his late egimus *lib. 2. cap. 1. à numer. 13. vſque ad 17.* ad quem locum te remittimus: præexiſtentibus autem cauſis, & diligenter examinatis, veritas illarum facit, vt fortius ſit illud ius diuinum & naturale, quod cauſæ inducunt, & ideo Summus Pontifex auctoritate diuina ſibi à Chriſto conceſſa nomine illius declarat ius diuinum prius non obligare, ſtante iure harum cauſarum, quæ declaratio eſt quædam diſpenſatio, & abrogatio vinculi prioris iuris. & quidem examinatio & diſcuſſio harum cauſarum, ſolum ad Summum Pontificem ſpectat, non ad alium, vt conſtat propter ampliſſimam poteſtatem à Chriſto Domino conceſſam, & quia ſi alij de iure harum cauſarum poſſint iudicare, darentur paſſim infinitæ diſſipationes iuris diuini, non diſpenſationes, præterea diſpenſationes requirunt iuriſdictionem, ſumma autem auctoritas & iuriſdictio in ſolo Summo Pontifice reſidet.

9. Dubium tamen eſt graue, quæ cauſæ ſint ſufficientes vt Summi Pontifices poſſint diſpenſare, vt ſub vna tantum ſpecie ſacrificium Miſſæ celebretur. In primis cauſa ſufficiens diſpenſandi eſſet, quando in aliquo regno, aut in regione ampla deeſſet omnino vinum, & in quam aſportari vix poſſit, aut aſportatum conſeruari, quin aceſcat, & congeleſcat, ne ingens prouincia, aut multa illius oppida tanto ſacrificio, & vtiliſſimo Euchariſtiæ ſacramento, & iugi præſentia Chriſti priuentur, & hanc cauſam approbat Henricus *libr. 8. de Euchar. capit. 13. numer. 1. ad finem*, approbant etiam omnes, quos citauimus numer. 2. qui dicunt propter illam iam fuiſſe à Summis Pontificibus diſpenſatum cum Danis & Noruegijs. & illam etiam approbat Azor *tomo 1. inſtitut. moral libr. 10. quæſt. 2. §. Maior & alij.* & in ſpeciali illam etiam approbat Ioannes Maior *in 4. diſtinct. 9. quæſtion. 3. ad 5.* & omnes citati num. 6.

10. Numerant tamen aliqui Doctores nonnullos caſus in quibus ius diuinum celebrandi ſub vtraque ſpecie non obligat, & dicunt in illis poſſe licite ſacrificium Miſſæ fieri ſub vna tantum ſpecie panis; quos oportet ante oculos habere, vt ſciamus quid in tam graui negotio agere debeamus. Primus eſt, quando Sacerdos per inaduertentiam, aut errorem ſolum panem conſecrauit, & oblitus præparationis vini non poteſt abſque magna offenſione populi aſtantis aliquis mitti, qui illud quærat, & ad Sacerdotem in altari manentem, & expectantem adferat, in eo enim caſu, exiſtimat Maior *in 4. diſtin. 9. quæſt. 3.* & Adrianus *in eodem 4. quæſt. 6. de Euchariſtia* poſſe Sacerdotem licite Miſſæ ſacrificium perficere in panis tantum ſpecie abſque vini conſecratione, & id probabile exiſtimat Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 19. quæſt. 2. §.* Maior & alij. Fundamentum illorum eſt, quia veriſimile eſt præceptum diuinum, de ſacrificando in vtraque ſpecie; non tam ſeuere obligare, & cum tanto detrimento Sacerdotis, qui facile accuſari poteſt de incuria, & deponi, & cum tanto populi ſcandalo. Ego ſi ſcandalum populi ſequatur non dubitabo eis aſſentire. & idem ſentit etiam Henriquez *lib. 9. de Miſſa capit. 26. numer. 3.* in caſu ſcandali, ſecus ſi ſcandalum ceſſet, raro autem ceſſabit in eo caſu: ſic quamuis ſit de iure diuino integritas confeſſionis, ante communionem tamen ſi quis in menſa communionis recordatus fuerit alicuius peccati mortalis, propter ſcandalum poteſt licite communicare, & tenetur poſtea illud peccatum in prima confeſſione confiteri, cum recordatus de illo fuerit, vt eſt communis ſententia in materia confeſſionis.

Secundus caſus, quem enumerat Maior citatus, eſt, ſi populus ex Eccleſiæ præcepto Miſſam velit audire, vel Euchariſtiam ex eodem præcepto ſumere in Paſchate, & vinum haberi non poſſit, vt Sacerdos Miſſæ ſacrificium & ſacramentum faciat, in eo enim caſu exiſtimat Maior allegatus ſupra, poſſe licite Sacerdotem ſolum panem conſecrare, & in vna tantum ſpecie ipſius panis ſacrificare, quia fortius eſt præceptum audiendi ſacrum, & communicandi ex obligatione Eccleſiæ in Paſchate, quam præceptum integre ſacrificandi in vtraque ſpecie: ſed fallitur omnino Maior, fortius enim eſt præceptum celebrandi in vtraque ſpecie, cum ſit diuinum, quam præceptum audiendi ſacrum in die feſto, & communicandi in Paſchate, cum ſit humanum, & Eccleſiaſticum, & cum duo præcepta incompatibilia concurrant, fortius eſt implendum, minus forte relinquendum; vt eſt communis doctrina, & docet Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 19. q. 2.* Imo etiam in ea opinione, quæ docet præceptum ſacrificandi, ſub vtraque ſpecie panis, & vini, eſſe canonicum, & iuris humani, non diuini, adhuc fortius eſt præceptum Eccleſiaſticum ſacrificandi in vtraque ſpecie, quam præceptum audiendi ſacrum, & communicandi in Paſchate, vt docet idem Azor citatus, nam in multis cauſis excuſantur à præcepto audiendi ſacrum, vt communicandi in Paſchate, raro autem excuſantur Sacerdotes à præcepto integre celebrandi in vtraque ſpecie, & ideo, ſi Sacerdos poſt conſecrationem panis emoriatur, vel ſermonem, aut ſenſum amittat, præcipit Eccleſia, vt alius Sacerdos inchoatum ſacrificium abſoluat, vt conſtat *ex cap. nihil. 7. quæſt. 1.* & docet Azor citatus. 11.

Tertius caſus eſt quem ponit Maior in eodem 4. diſt. 9. quæſt. 3. ſi ægroti vita periclitetur, & panis conſecratus non ſit, vt poſſit Euchariſtiam per modum viatici ſumere, & vinum non reperiatur, vt Miſſa celebretur, & ſacramentum fiat, tunc enim dicit Maior licite poſſe Sacerdotem panem ſine vino conſecrare, ne ſine viatico diſcedat ægrotus: ſed hoc in Maiore reprehendit 12.

Sotus

Sotus *in* 4. *diſtinction.* 9. *quæſtion.* 1. *artic.* 1. *ad finem,* & Azor *tomo* 1. *inſtitution. moral. lib.* 10. *cap.* 19. *quæſt.* 2. §. *Maior & alij.* nec immerito id reprehendunt, cum ægroto ad ſalutem ſpiritualem ſatis ſit ad confeſſionem & dolorem de peccatis commiſſis recurrere.

13. Quartus caſus eſt, quem D. Thom. adducit 3. *p. quæſt.* 82. *artic.* 4. *ad* 3. ſi in ſpecie vini appareret caro poſt conſecrationem, aut in ſpecie panis conſecrati appareret vinum, tunc enim ait, licebit presbytero abſque vlla alia conſecratione ſacrificium perficere. Et eadem ratio eſt, ait D. Thom. 3. *p. quæſt.* 83. *art.* 6. *ad* 3. ſi Sacerdos in calice conſecrato venenum infuſum repererit ad ſui necem ante cõſumptionem, aut animal lethiferum, tunc enim non tenetur ſumere aut conſumere calicem vel panem, vt docet etiam Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 10. *cap.* 19. *quæſt.* 2. §. *Maior & alij.* Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 36. *num.* 4. Nauarr. *cap.* 25. *numer.* 91. D. Thomas 3. *p. quæſt.* 83. *art.* 6. *ad quartum.* Sed tunc non licet eas ſpecies veneno infectas igni tradere, quamdiu probabiliter creduntur continere corpus Chriſti, ſed vel illas, vel illarum ablutionem ſtupa vel lino imbibitas ſeruet decenti loco, deinde ſiccam ſtupam vel linum, igni tradat, & conuertat in cineres, quas vel ſubtus terram vel in piſcinam mittet; ſic docet D. Thom. loco citato ad vltimum. Si autem ante conſecrationem, & poſt oblationem venenum in pane vel vino inuenerit, nouam hoſtiam & vinum offerre debet, vt illam conſecret, & aliam comburet, vel ſubtus terram mittet, ob reuerentiam. Si autem ante conſecrationem vini meminit defuiſſe aquam, adijciat illam, ſi poſt conſecrationem aduertat aquam defuiſſe, nihil perturbetur, & ſacrificium perficiat; ſi poſt conſecrationem vini, reperiat non eſſe vinum in calice, reponat illud, & denuo offerat, dicens ſimili modo, *poſtquam cœnatum eſt,* &c. ſed de hoc infra fortaſſe redibit ſermo.

14. Quintus caſus eſt ſi poſt conſecratum panem propter ſubitam hoſtium incurſionem Sacerdos abſque probabili vitæ periculo ſacrificium perficere non poſſit, licitum erit tunc finire ſacrificium in vna tantum ſpecie, quia non eſt credendum in eo caſu præceptum diuinum de cõſecrando in vtraque ſpecie obligare, vt optime animaduertit Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 10. *cap.* 19. *quæſt.* 2 § *Maior & alij, ad finem.* Non tamen meo iudicio conſequenter loquitur ibi ipſe Azor, dum aſſerit, ſi quis Sacerdoti poſt conſecrationem hoſtiæ, necem intentet ac minetur ſi vinum cõſecret, teneri Sacerdotem potius mortem ſubire, quam ceſſare, niſi forte loquatur in caſu contemptus fidei, aut religionis, in eo enim caſu vera eſt ſententia Azoris, & ille in caſu contemptus loquitur, quia ſe ſtatim declarauit.

15. Tertia quæſtio erat an ſummus Pontifex diſpenſare poſſet vt ſacrificium Miſſæ fiat in conſecratione panis, & in conſecratione aquæ loco vini? Cui reſolutiue reſpondeo fieri non poſſe, quamuis enim ſatis probabilis ſit opinio, quæ docet poſſe ex vrgenti cauſa Summum Pontificem diſpenſare, vt in altera tantũm ſpecie, v. c. panis, Miſſæ ſacrificium, & conſecratio fiat, vt probauimus ſatis num. 6. tamen meo iudicio non poteſt Summus Pontifex diſpenſare, vt Miſſæ ſacrificium celebretur in conſecratione aquæ loco vini, eſt enim diuerſa ratio, quia in primo caſu ſolum diſpenſatur ex cauſa in præcepto diuino de integritate ſacrificij ſub vtraque ſpecie celebrandi: at in ſecundo, ſacrificij materia mutatur, quod facere Eccleſia non poteſt. Sicut enim Summus Pontifex non poteſt mutare ſacramentorum materiam, ita nec videtur poſſe mutare materiam ſacrificij Miſſæ, quia id eſſet deſtruere eſſentiam ſacrificij, ſicut etiam erit deſtruere eſſentiam ſacramentorum, hoc autem Eccleſia facere non poteſt, & ideo Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. dicit Eccleſiam pro ratione temporum poſſe mutare, & variare ea, quę pertinent ad vſum tantum, & diſpoſitionem ſacramentorum, ſalua ſemper eorum ſubſtantia, id eſt, ſalua materia, & forma illorum, quia in materia conſiſtit eſſentia & ſubſtantia ſacramentorum; ita ergo etiam poterit mutare pro temporum & regionum varietate integritatem ſacrificij Miſſæ, ſalua ſemper illius ſubſtantia, quæ quidem ſatis ſaluatur, ſi conſecratio fiat in vna tantum ſpecie, vt ſatis probauimus num. 2. non tamen ſaluari poteſt, ſi materia ſacrificij mutetur, & huius opinionis eſt Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 19. *quæſt.* 2. §. *Tertium an Pontificis auctoritate,* & fortaſſe hoc eſt, quod Armilla *verbo Euchariſtia num.* 10. & Tabiena *eodem verbo Euchariſtia* 1. *numer.* 20. dicere voluerunt, quando dixerunt coram Alexandro VI. fuiſſe diſputatum, an Summus Pontifex poſſet diſpenſare vt in vna tantum ſpecie panis ſacrificium Miſſæ peragi poſſet, & reſolutum fuiſſe, non poſſe, auctoritate Pontificis ſacrificium Miſſæ peragi in ſolo pane, ſine vino, hoc eſt, in ſola cõſecratione panis & aquæ loco vini, vt optime animaduertit Azor ibi citatus.

Dices materiam ſacrificij Miſſæ eſſe panem & vinum, in his enim duabus alimentalibus ſubſtantijs Chriſtus Dominus conſecrauit; ergo ſi Chriſtus Dominus reliquit auctoritatem in Eccleſia vt Summus Pont. poſſit diſpenſare vt ſacrificium Miſſæ verum & integrum quoad totam ſuam eſſentiam in mutila materia, id eſt, vna tantum ſpecie panis fieret, poterit etiam ex eadem auctoritate ſibi à Chriſto Domino relicta diſpenſare, vt materiæ dimidietas mutetur, & aqua loco vini conſecretur. Reſpondeo negatiue, quia Chriſtus Dominus non reliquit poteſtatem in Eccleſia ad mutandam materiam ſacrificij Miſſæ, ſicut nec ad mutandam materiam ſacramentorum, quia id eſſet relinquere poteſtatem in Eccleſia ad deſtruenda ſacramenta, & ſacrificium; cum eſſentia illorum in materia conſiſtat. nam ſicut Summus Pontifex poſſet mutare dimidiam materiam ſacrificij, v. c. materiam vini in aquam, poſſet etiam mutare alteram dimidiam panis in aliam, ac proinde totam materiam ſacrificij, & totam eſſentiam illius. Dices eſſentiam ſacrificij non conſiſtere in duabus ſpeciebus, ſed in altera tantum, v. c. materia panis, & ideo poſſe Summum Pontificem alteram vini ſpeciem, quæ ad eſſentiam illius non pertinet, mutare in aquam, & efficere, vt ſacrificium conſtet ex pane conſecrato, & aqua conſecrata loco vini, ſiquidem ſpecies vini ad integritatem ſacrificij ſpectat, non ad eſſentiam; aut è conuerſo ſi vinum conſecretur, cum tota ſubſtantia ſacrificij in ſpecie vini ſaluetur, poterit efficere, vt ſpecies panis mutetur in legumina, aut alium comeſtibilem cibum. Reſpondeo ſacrificium hoc eſſe ad viuum expreſſiuum ſacrificij cruenti Chriſti Domini, in quo Chriſtus pro nobis in cruce effuſo ſanguine mortuus eſt, aquam autem 16.

non

non eſſe accomodatam ad repræſentandum ſanguinem Chriſti, neque legumina aut alium cibum comeſtibilem ad repræſentandum corpus Chriſti, & ideo ſi Summus Pontifex poſſet has ſpecies panis & vini, vel alteram tantum illarum in aliam mutare, efficeret, vt hoc ſacrificium incruentum non eſſet ad viuum repræſentatiuum & expreſſiuum ſacrificij cruenti Chriſti. Præterea efficeret Chriſtum mendacem, quia Chriſtus Dominus promiſerat ſe inſtituturum hoc ſacrificium, & ſacramentum in ſpecie panis, & vini. ***Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Caro mea vere eſt cibus, ſanguis meus vere eſt potus***, Ioannis 6. ***Amen dico vobis, quia non bibam de genimine vitis vſque in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Dei***, Marci. 14. num. 25. Non in aqua, aut legumine, aut pomis, vel carne, caro enim non conuertitur in carnem; ergo ſuppoſita Chriſti promiſſione, qua promiſit, ſe inſtituturum hoc ſacramentum & ſacrificium quoad integritatem in ſpecie panis & vini, nō poterat Chriſtus Dominus relinquere poteſtatem in Eccleſia Summis Pontificibus ſibi ſucceſſoribus, vt materiam integritatis illius vel adæquatam vel inadæquatam, hoc eſt, vel vtramque ſpeciem, vel alteram tantum, in aliam materiam mutarent, & ſic non poteſt Summus Pontifex propter hanc promiſſionem Chriſti mutare ma[teriam] etiam vini in aquam cum hoc ſit Chriſtum Dominum mendacem reuera efficere.

17. Quarta quæſtio propoſita in titulo eſt, an verba cōſecrationis panis, ſuum ſortiantur effectum, hoc eſt, an efficiant, vt corpus Chriſti exiſtat in hoſtia conſecrata antequam ſpecies vini cōſecretur? Et certe opinio fuit antiquiſſimorum Theologorum, nō prius conſecrari panem quam vinum, hoc eſt, non prius exiſtere Chriſtum Dominum in ſpecie panis conſecrati, quam conſecraretur vinum, & per verba conſecrationis mutaretur in ſanguinem, vt colligitur ex epiſtola Diui Bernardi 69. ad Guidonem Abbatem, fundamentum illorum erat, quia Miſſæ ſacrificium eſt vnum: ergo etiam vna forma illius eſſe debet; ergo illa verba quibus panis conſecratur, non ſunt tota forma ſacrificij, ſeu pars illius; ergo effectum ponendi Chriſti in hoſtia conſecrata minime ſortiuntur, quoad vſque tota forma exiſtat conſecrato vino. Probatur, quia in alijs ſacramentis pars formæ effectum non cauſat donec integre proferatur; ſic in Baptiſmo non confertur effectus, donec abſoluatur forma. Denique, quia ſi verba conſecratoria panis effectum potirentur ponendi totum Chriſtum in hoſtia conſecrata, ante vini conſecrationem, conuerteretur panis in corpus Chriſti ſine ſanguine, quod non eſt dicendum, nam in ſacrificio Miſſæ, viuum Chriſti corpus Patri offertur, non mortuum, viuum autem corpus eſſe non poteſt ſine ſanguine, vt de ſe patet. Hæc autem antiquorum Theologorum opinio, nec tuta, nec vera eſt, & ideo communiter à Doctoribus reprobatur: & eam ſpeciatim reprobat D. Thom. 3 *p. quæſt. 78. art. 6.* Azor *tomo 1. inſtitut. moral. libro* 10. *cap. 19. quæſt. 5. §. Merito ſane.* Diuus Bernardus *dicta epiſtola* 69. *ad Guidonem Abbatem.* Innocentius *libro 4. de officio Miſſæ capite* 17. & communiter Doctores *in 4. diſtinctione* 8. qui omnes aſſerunt verba conſecrationis panis ſtatim ſortiri ſuum effectum, & ponere viuum Chriſtum, totum, non mutilum, cum ſanguine & oſſibus in hoſtia conſecrata, ante conſecrationem vini. Et probatur hæc opinio veriſſima. Primo, quia verba conſecrationis efficiunt, quod ſignificant; ergo ſtatim atque Sacerdos dicit nomine Chriſti: ***Hoc eſt corpus meum***; conuertitur panis in Chriſti corpus, alioqui verba eſſent mendacia, & non efficerent quod ſignificant; quod non eſt dicendum. Dices, id quod futurum eſt, iam factum dicitur, quia, quæ parum diſtant, nihil diſtare videntur, iuxta regulam iuris in 6. ac proinde non eſſe verba mendacia cum ſignificent, ibi adeſſe Chriſtum, cum non adſit; quia mox adfuturum erat poſt verba conſecrationis vini: ſic mendacia non fuerunt illa verba Chriſti Domini Lucæ 22. ***Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur***; nec illa Diui Pauli 1. ad Corinthios 11. ***quod pro vobis frangitur***; & nec illa etiam eiuſdem Lucæ, ***Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo qui pro vobis effunditur***. & vt addit Matthæus 26. ***in remiſſionem peccatorum***. quibus verbis ſignificauit Chriſtus Dominus mortem ſuam & paſſionem crucis, quam dicit iam pati, cum reuera non pateretur, nec ſanguinem actu à corpore ſuo funderet, ſed verum dicit, quia mox paſſurus erat, & quæ mox indubitanter facienda ſunt, iam actu exiſtere, & facta eſſe dicuntur. At eſt diuerſa ratio in vtriſque verbis, quia cum Chriſtus protulit illa verba, ***qui pro vobis funditur, & quod pro vobis datur***, nondum patiebatur, & tamen ex illis colligebatur ſe ibi accipere præſens pro futuro, id eſt, ***qui pro vobis in cruce dabitur. qui pro vobis effundetur***; cum vero hæc dixit, ***Hoc eſt corpus meum, & hic eſt ſanguis meus***, & ſtatim diſcipulos communicauit, ſatis manifeſtauit, ibi adeſſe iam corpus ſuum, & verba cauſaſſe ſuum effectum. Præterea Eccleſia, quæ eſt columna veritatis vſu & ritu ſuo declarauit illa verba, ***Hoc eſt corpus meum***, non pendere à prolatione illorum, ***Hic eſt ſanguis meus***; vt effectum ſuum ſortirentur & Chriſtum ponerent in hoſtia conſecrata, quod euidenter conſtat ex eo quod ſtatim atque hoſtia & panis ſpecies conſecratur in altum tollitur, vt à populo adoretur adoratione latriæ, quod nequaquam licite efficeretur ſi in panis ſpecie Chriſti corpus non exiſteret, eſſet enim idololatria, quia adoraretur panis adoratione latriæ, quæ Chriſto Domino debetur.

Ad argumenta primæ opinionis reſpondeo, 18.
vnum eſſe ſacramentum Euchariſtiæ, & vnum ſacrificium, conſtare tamen integraliter ex duabus partibus, & duabus formis, eſſentialiter vero ex vna tantum, ac proinde illa verba quibus panis conſecratur, non eſſe vnam formam integralem, eſſe vero vnam formam eſſentialem, & cum ſint forma eſſentialis, ſtatim ſortiuntur ſuum effectum. Dices, ergo non opus erit conſecratio vini, vt ſacrificium Miſſæ & Euchariſtiæ ſacramentum eſſentialiter conſiſtat; ergo etiam poterit quilibet Sacerdos conſecrare hoſtiam, vel alteram tantum ſpeciem, non conſecrato calice, & non conſecrata altera vice verſa. Reſpondeo, primam illationem concedendo, quia vt ſæpe probatum ac repetitum manet, in conſecratione alterius tantum ſpeciei, tota ſubſtantia eſſentiaque ipſius ſacrificij Miſſæ, & ſacramenti Euchariſtiæ ſaluatur: nego tamen illationem ſecundam, quia integritas huius ſacrificij eſt de iure diuino, vt ſatis probauimus numero 3. integritas autem illius pendet ex vtraque conſecratione vtriuſque ſpeciei, & ideo cum ſit de iure diuino, non poteſt licite Sacerdos vnam ſpeciem ſine altera conſecrare, abſque horrendo ſacrilegio, niſi in

caſibus

caſibus quos ſupra numerauimus. n.10.13.14 §.19.

19. Imo etiam ordo conſecrationis, vt ſcilicet prius conſecretur panis, quam vinum, credo eſſe de iure diuino, & ad minimum erit graue ſacrilegium huiuſmodi ordinem immutare, conſecrando prius vinum quam panem, contra totius Eccleſiæ conſuetudinem conformem Chriſti Domini facto, ac verbis, vt optime animaduertit Soarius *to.3. in 3. diſput.75. ſect.6.* § *ſed quæret aliquis*, & vero quamuis aliqui exiſtimauerint, & non omnino ſine cauſa, huiuſmodi ordinem eſſe de ſubſtantia, & eſſentia ſacrificij, ex eo quod Chriſtus Dominus, eo ſeruato, conſecrauit, & quia huiuſmodi ſacrificium eſt vnum per modum entis artificialis; in artificialibus autem non ſolum partes materiales componentes, ſed etiam ordo in compoſitione illarum eſt de eſſentia artefacti, vt patet in domo & alijs, & quia niſi ille ordo ſeruetur, non ſignificabitur effuſio ſanguinis à corpore, quia vt ſanguis effundatur neceſſe eſt, vt corpus præexiſtat, tamen non video ſufficiens fundamentum ad dicendum ſacrificium, in quo prius ſanguis quam corpus conſecraretur, non habere veram rationem ſacrificij, quia in re reperitur totum id, quod Chriſtus inſtituit, & prædictus, ac præſcriptus ordo, non videtur ita neceſſarius in artefactis moralibus, neque opus eſt, vt ſanguis effundatur, quod corpus prius tempore exiſtat ex vi verborum; ſiquidem in conſecratione vini ex vi verborum adeſt ſanguis Chriſti in ſpecie vini, & concomitanter corpus Chriſti: præterea ſi per poſſibile aut impoſſibile poſſent ſimul verba vtriuſque formæ proferri, & conſecratio vtriuſque ſpeciei ſimul fieri, & finiri: nihilominus verum fieret ſacrificium, & tamen mutaretur ordo; ergo ordo prolationis verborum non eſt de eſſentia ſacrificij, vt patet, quamuis ſit de iure diuino, quod ius, & ex facto Chriſti, & ex continua, ac inuiolata Eccleſiæ obſeruatione patet.

An ordo conſecrationis ſit de iure diuino.

Reſtat inquirere an Sacerdos teneatur iure diuino ſumere corpus Domini conſecratum. Reſpondeo teneri, non tamẽ opus eſſe, vt conſumat corpus Domini à ſe conſecratum, multi enim Sacerdotes, vt vidimus & probauimus c.4.n.26. dum
20. renouant Euchariſtiam conſumunt hoſtiam ab alio præconſecratam, & eam, quam conſecrant, reponunt in ſacrario, & id licite efficiunt, & fit vnum & integrum ſacrificium, verum & proprium, vt ibidem probauimus; quamuis enim eſſentia ſacrificij conſiſtat in conſecratione, & conſumptione, vt diximus n.25. eiuſdem capitis quarti, tamen non conſiſtit in conſecratione, & conſumptione eiuſdem Sacerdotis, & eiuſdem hoſtiæ à ſe conſecratæ, ſed in conſecratione, & conſumptione eiuſdem ſacrificij, in quo datur noua conſecratio panis & vini, vt docet Henriquez *lib.9. de Miſſa cap.9. num.2. vltra medium.* vnde Eccleſia *in cap. nihil 7. quæſtion.1.* præcipit vt ſi Sacerdos poſt conſecrationem emoriatur, vel ſenſum aut vocem amittat, perficiat alter ſacrificium illius, & conſumat, & nemo negabit, tunc ex vtroque Sacerdote fieri verum ſacrificium, cui qui adſtiterit præceptum impleat audiendi ſacrum, & ideo Eccleſia ſemper ſolicite curauit, vt presbyter ſacrificans ſuſcipiat ac conſumat ſpecies, non tamen decreuit, vt ſemper ſint eædem, quas conſecrauit, vt conſtat ex cap. *relatum, de conſecrat. diſtinct.* 2. ex Concilio Toletano V. *canone 5. ex cap. comperimus, de conſecrat. diſtinct.* 2.

CAPVT VI.

De valore Miſſæ ex opere operato, & ex opere operantis an ſit finitus, vel infinitus, & de offerentibus Miſſarum, qui ſint, & quomodo valorem illarum participent.

SVMMARIVM.

Difficultas queſtionis. num.1.

Quot ſint notanda in ſacrificio Miſſæ? ſubſtantia ſacrificij: Orationes, quæ fiunt nomine totius Eccleſiæ, & nomine proprio Sacerdotis. num.2.

Tres ſunt offerentes in Miſſa: Chriſtus Dominus, Eccleſia militans, Sacerdos, & omnes pro quibus Miſſa pro ſtipe data offertur, omnes etiam Catholici præſentes, & abſentes. num.3.

Omnes offerunt per ſacerdotem, etiam Chriſtus Dominus & Eccleſia. ibid.

Triplex eſt valor Miſſæ: primus reſpondet ſubſtantiæ ſacrificij, & primo offerenti Chriſto Domino, hic eſt ex opere operato certus quoad gradum independens à bono vel malo miniſtro Sacerdote; qui nec minuens ſit, nec creſcens. num.4.

Quid ſi malus Sacerdos intendat impedire hunc valorem. ibid.

An ſacrificium Miſſæ ſemper ijs proſit ex opere operato, qui ſua ſtipe illud celebrare iubent. num.5.

Quid ſi in peccato mortali exiſtant, & quomodo illis proſit. ibid.

An valor hic ex opere operato reſpondens primo offerenti Chriſto Domino, qui ſe per Sacerdotem Patri offert, ſit finitus, an infinitus. num.6.

Refertur prima opinio affirmans eſſe infinitum. ibid.

Res oblata eſt infiniti valoris. ibid.

Sacrificium Miſſæ incruentum, eſt idem quoad ſubſtantiam, cum ſacrificio cruento, quod Chriſtus in cruce Patri obtulit. num.7.

Actio Sacerdotis per quam Chriſtus in Miſſa ſe Patri offert, non poteſt minuere valorem ipſius oblationis. ibid. *verſu, tertio quia.*

Refertur ſecunda opinio probabilior affirmans hunc valorem eſſe finitum non obiectiue, ſed in applicatione ex inſtitutione Chriſti. num.8. & 10.

Vna Miſſa non ſufficit pro eruendis omnibus animabus purgatorij. ibid.

Quamuis victima, nempe corpus Chriſti, quod offertur, effectiue ſit valoris infiniti, tamen dũ Sacerdos nomine Chriſti illud Patri offert & applicat, applicat tamquã quid ſuum & à ſe productum. ibid. *verſu, tertio quia.*

Reſpondetur argumentis contrariæ opinionis. num.9.

Secundus valor repertus in Miſſa, eſt reſpondens ſecundo offerenti, videlicet toti Eccleſiæ militanti, & orationibus quæ in Miſſa fiunt nomine totius Eccleſiæ. num.11. & 12.

Hic valor eſt etiam finitus indeficiens & independens à bono vel malo Sacerdote. num.13.

An ſit ex opere operato. num.14.

Quamuis certus & infallibilis ſit & independens à bono vel malo Sacerdote, eſt tamen modo maior, modo minor, pro maiori vel minori numero iuſtorum offerentium in Eccleſia militanti exiſtentium. ibid.

An proſit infallibili lege iuſtitiæ animabus purgatorij n.15.

Tertius offerens conſtatur ex Sacerdote quando nomine

proprio

proprio offert, & ex iis qui ſtipem Miſſæ elargiuntur ex miniſtrantibus & circumſtantibus & ex omnibus fidelibus abſentibus. num. 16.

Quomodo abſentes dici poßint offerentes. num. 17.

Tanto quis rationem offerentis melius participat, quanto perfectius cooperatur ſacrificio Miſſæ. num. 18.

Tertius valor reſpondens tertio offerenti non ex opere operato, nec eſt infallibilis, ſed eſt ex opere operantis, dependens à bono vel malo miniſtro. num. 19.

An illæ orationes, quæ nomine totius Eccleſiæ in Miſſa dicuntur per malū Sacerdotem, æque proſint iis pro quibus dicuntur, ac ſi à bono dicerentur. num. 20.

Refertur opinio affirmans. ibid.

Aſtruitur negatiua. ibid.

Sacramenta Eccleſiæ, non eo maiorem gratiam conferunt iis, qui illa recipiunt, quo meliores ſunt miniſtri illorum. num. 21.

Plus valet abſolute loquendo, Miſſa boni Sacerdotis, quā mali, & quomodo id intelligatur. num. 22.

Vtrum Sacerdos teneatur applicare totum valorem Miſſæ iis pro quibus illam, accepta ſtipe, offert. n. 23.

In Miſſa eſt triplex valor, generalis, medius, ſpecialis. ibid.

Quomodo Miſſa proſit iis offerentibus qui abſentes ſunt, & neſciunt, an dicatur. num. 24.

1. QVæſtio de valore Miſſæ per ſe ſatis difficilis eſt, & Doctorum varietas eam difficiliorem reddit: neque enim in hac re, in qua maxime concordes eſſe debent, conformes ſunt: dicam tamen ea, quæ mihi probabiliora viſa ſunt, ea breuitate & claritate qua poſſim.

2. Notandum inprimis eſt in ſacrificio Miſſæ duo eſſe, quæ maxime ſunt conſideranda: primum eſt ipſum ſacrificium Miſſæ quoad ſubſtantiam: ſecundum preces & orationes, quæ in eo dicuntur, quarum quædam ad Deum per Sacerdotem funduntur nomine totius Eccleſiæ militantis: aliæ vero, nomine proprio ipſius Sacerdotis tanquam perſonæ particularis.

3. Tres ſunt offerentes in Miſſa & quales.

Notandum ſecundum in Miſſa tria eſſe offerentium genera, primus & principalis offerens eſt Chriſtus Dominus, qui in ſacrificio incruento Miſſæ mediantibus Sacerdotibus, & miniſterio illorum, ſe Patri quotidie offert. Secundus offerens eſt tota Eccleſia Catholica & Apoſtolica, quæ tanquam communitas quædam & congregatio fidelium offert per Sacerdotes illud ſacrificium, & illam immaculatam victimam Chriſtum Dominum in hoſtia rite conſecrata exiſtentem Deo Patri tanquam per idoneos miniſtros à Deo electos, & ab Eccleſia ad id munus conſecratos, ac deputatos. Tertius offerens eſt ipſe Sacerdos, & omnes pro quibus hoc ſacrificium dicitur, ſunt etiam omnes adſtantes huic ſacrificio & Diaconi & Subdiaconi in Miſſis cantatis, & qui cantant in choro, qui omnes coofferentes dicuntur, & alij miniſtrantes, & etiam omnes Catholici præſentes & abſentes.

4. Iuxta has tres offerentium ſpecies, & iuxta hæc tria quæ conſideranda eſſe diximus: conſiderandus eſt etiam triplex valor repertus in Miſſa, reſpondens his tribus offerentibus. Primus valor reſpondet ipſi ſacrificio in ſe conſiderato, & primo ac principali offerenti illius, qui eſt Chriſtus Dominus, qui mediate, & miniſterio Sacerdotis ſe offert Patri in illo, & quidem huiuſmodi valor ſemper eſt deficiens, certus ac ſtabilis quoad gradum: ſuppoſito enim quod Sacerdos velit conſecrare ac celebrare ſacrificium Miſſæ, neceſſario hic valor ex opere operato ſequetur, nec creſcens nec minuens, non enim pendet à bono vel malo miniſtro, ſed ex inſtitutione Chriſti pendet, ex vi operis operati: nam quamuis ſacrificium Miſſæ Sacerdoti in peccato mortali celebrāti nihil proſit, imo cōducat ad mortem, tamen quia valor reſpondens ipſi ſacrificio in ſe quoad ſuam ſubſtantiam conſiderato, eſt ex opere operato: valet quidem & prodeſt ipſum ſacrificium aliis offerentib⁹ & iis pro quibus offertur, & applicatur, qui etiam ſuo modo per Sacerdotem offerunt, non tamen valet ipſi Sacerdoti in peccato celebranti, & quia communicat & celebrat in peccato, & quia ſancta non ſancte tractat. Imo quamuis malus Sacerdos ex praua intentione priuare velit hoc effectu, ac valore ipſos offerentes, peccabit quidem mortaliter ex praua intentione, & nihilominus ſuppoſito quod velit celebrare, illos eo non priuabit: ſicut nec etiam quantumuis id malitioſe intendat priuabit Sacerdos, miniſtrans Euchariſtiā, fructu ipſius Euchariſtiæ, eos, quibus illam miniſtrat: ita docet Henr. *l. 9. de Miſſa c. 17. n. 3. lit. M.* Corduba *l. 1. q. &* 4. qui dicunt non poſſe Sacerdotem, quātumuis ex praua intentione velit, impedire fructum ex opere operato huius ſacrificij. Docet etiā Tolet. *l.* 1. *Summa c.* 8, *n.* 1. & Azor *to.* 1. *inſt. mor. l* 10. *c.* 20. *q.* 2. §. *deinde.* Gabriel *in canone lect.* 6. *lit.* G quatenus dicunt valorem reſpondentem ipſi ſacrificio quoad ſubſtantiam conſiderato, eſſe ex opere operato, independentem à Sacerdote, bono, vel malo, certum, & indeficientem, (an autē ſit finitus, vel infinitus, dicemus ſtatim) & eſt doctrina Concilij Trid. *ſeßion.* 22. *c.* 2. ibi enim dicit Concilium, eundem Chriſtum eſſe nunc offerentem, qui fuit olim in cruce, ſed diuerſo modo, quia olim in cruce ſe immediate per ſeipſum Patri obtulit: nunc vero mediate per Sacerdotes. Vnde, quia tam res oblata, qui eſt Chriſtus Dominus exiſtens in hoſtia rite conſecrata, quam principalis offerens, qui eſt etiam ipſe Chriſtus, qui ſe per Sacerdotes offert, non poteſt non eſſe grata & accepta Deo, ideo valor & fructus ex vi operati reſpondens ipſi ſacrificio, non poteſt non eſſe certus, infallibilis, indeficiens, & independens ab ipſo Sacerdote bono vel malo.

Rogabis tamen an proſit ipſum ſacrificium aliis offerentibus, nempe iis, qui ſua ſtipe Miſſam celebrare faciunt, & iis qui aſſiſtunt, & miniſtrant ſi in peccato mortali ſint, & an fructum ac valorem illius conſequantur? Reſpondeo ſemper illis prodeſſe, & ſemper hunc fructum conſequi; non quidem immediate ex opere operato, accipiendo primam gratiam illos iuſtificantem, ſed mediate, impetrando ſcilicet virtute ſacrificij, & accipiendo donum pœnitentiæ, quo ad Deum conuertantur, vt gratiam iuſtificantem accipiant; nam hic fructus huius impetrationis, qui ſacrificio reſpondet, non eſt ad modum illius qui reſpondet ex opere operato ſacramentis, ſacramenta enim primā gratiam iuſtificantem & veniam peccatorum immediate, per ſemetipſa, & per modum naturę conferunt peccatoribus rite diſpoſitis: at vero ſacrificium Miſſæ in ijs pro quibus offertur, & aliis offerentibus non proxime & immediate & per ſemetipſum gratiam & veniam peccatorum confert, ſed impetrat pœnitentiæ donum; & mediante hoc dono pœnitentiæ, qua peccata abolentur, quamuis maxima & ingentia, impetrat primam gratiam; ita 5.

docet Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 2. ibi, *huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittit*: & idipſum docet etiam D. Th. *in* 4. *diſtin.* 12. *quæſt.* 2. *art.* 2. *quæſt unc.* 2. *ad* 4. his ve bis: *ſacrificium*, nempe hoc: *iuſtificat eos pro quibus offertur, non vt cauſam proximam, ſed donum contritionis impetrando*. Et Durandus *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 4. Maior *in* 4. *diſt.* 12 *q.* 1. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 1. Azor *tomo* 1. *inſt. mor. lib.* 10. *cap.* 20. *q.* 2. §. *Poſtremo quod*. Et quidem in hoc, ſacrificium hoc, à ſacramento diſtinguitur, quod in ſacramento per modum naturæ proxime & immediate tamquam per Chriſti inſtrumentũ gratia diuina confertur recte diſpoſitis: & ideo poteſt ſacramentum infantibus ratione carentibus, dormientibus, & furioſis, & amentibus legitime alioqui præparatis, gratiam dare, vt notat Azor citatus: ſacrificium vero proxime, & immediate pœnitentiæ donum de congruo impetrat ijs pro quibus offertur, & mediante hoc dono pœnitentiæ confert primam gratiam iuſtificantem, & peccatorum remiſſionem. Differt etiam, quia ſacramentum operatur per modum naturæ, quæ formam ſuam in materiam præparatam inducit, ſacrificium vero operatur non per modum naturæ, ſed per modum impetrationis.

6. Vtrum autem valor ex opere operato reſpondens primo offerenti, & ſacrificio in ſeipſo quoad ſubſtantiam conſiderato ſit finitus, ac limitatus, an infinitus, eſt duplex opinio. Prima aſſerit eſſe infinitum, ita docet Caietan. 3. *p. q.* 79. *art.* 5. & *in opuſc. tomo.* 2. *tract.* 3. *q.* 2. Syl. *verbo Miſſa* 1 *q.* 9. Angel. *verb Miſſa q.* 52 Vigu erius *in ſuu inſtit. Theol. c.* 16 §. 2. Canus *lib.* 12. *de locis capit.* 13. *ad decimum*. Ruardus *art.* 16. Corduba *lib.* 1. *q.* 3. *opinione* 5 *conc.* 3. Petrus Soto *lect.* 7. *de Euch.* Petr. Nauarra *de reſt. lib.* 2. *cap.* 2. *numero* 268. *& ſequentibus*. Heruæus *quodlib.* 10 *quæ.* 13. Sotus hanc etiam quæſtionem tangit *diſt.* 11. *q.* 2. *art.* 5. *& lib.* 9. *de iuſt. q.* 2. *art.* 2. Sed Corduba allegatus dicit varium eſſe Sotum in hoc puncto, &, vt refert Henriq. *libr.* 9. *de Miſſa cap.* 19. *initio ad marginem litera* A. dicitur ita tenuiſſe Mantium, Penham, & alios Salmanticenſes. Probatur primo, quia in Miſſa res oblata, eſt infiniti valoris, & virtutis, quia eſt Chriſtus: & principalis offerens, qui eſt etiam ipſe Chriſtus, eſt infinite gratus Deo Patri, & eius nomine conſecratio, & oblatio ipſa. ergo valor reſpondens ſacrificio Miſſæ in ſe conſiderato & primo ac principali offerenti, eſt etiam infinitus in ſe & illimitatus.

7. Secundo, quia ſacrificium Miſſæ eſt idem quoad ſubſtantiam, & eſſentiam cum eo ſacrificio, quod Chriſtus Dominus in vltima cœna, & in cruce obtulit, vt optime docet Henriq. *libro* 9. *de Miſſa cap.* 19. §. 1. & Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſput.* 76. *ſect.* 1. §. *dico primo*, & ſolo numero differunt, nam tam in illo ſacrificio cruento crucis, quam in illo vltimæ cœnæ, & in iſto Miſſæ, eadem eſt victima oblata, nempe ipſe Chriſtus idem offerens, ſed cum hac differẽtia accidentali, quod in illis duobus Chriſtus ſe immediate, & per ſeipſum obtulit Patri, in iſto vero ſacrificio Miſſæ, ſe offert mediantibus Sacerdotibus: ſed illud ſacrificiũ cruẽtum crucis, & illud incruentum vltimæ cœnæ, fuerunt infiniti meriti & valoris, ergo, & iſtud cum ab illis eſſentialiter non differat. Tertio, quia quamuis Chriſtus Dominus in iſto ſacrificio Miſſæ non immediate ſe offerat Patri, ſed mediate, & miniſterio Sacerdotum, tamen actio Sacerdotis per quem Chriſtus Dominus ſe offert, non poteſt minuere infinitum valorem ipſius oblationis: ſicut nihil detrahit, aut minuit de valore eleemoſynæ actio ſerui per quem Dominus eſt principalis donans, & de ſuo donat, & ſic Chriſtus Dominus etiamſi ſe per Sacerdotes offerat, tamen ipſe eſt principalis offerens, & de ſuo offert, imo totum 8.
ſeipſum offert.

Secunda opinio verior & probabilior docet, valorem Miſſæ ex opere operato reſpondentem ipſi ſacrificio in ſe ſubſtantialiter ſumpto eſſe finitum & limitatum ex inſtitutione Chriſti, non ſolum quoad ſatisfactionem pœnæ, ſed etiam quoad augmentum gratiæ. ita docet Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 20. §. *quod ad primum attinet*. Nauarrus *in manuali Latino capite* 25. *num.* 92. *& in Enchiridio de Orat. cap.* 20. *num.* 77. *& in cap. viſum, de conſecrat. diſt.* 1. *& in cap. non mediocriter, de conſecrat. diſt.* 5. Toletus *lib.* 2. *Summæ cap.* 8. §. *Tertium*. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *partem diſputatione* 79. *ſect.* 22. Tabiena *verbo reſtitutio*. §. 32. Couar. *in cap. alma mater* 1. *part.* § 1. *n.* 5. *& ſequentibus*. Henriquez lib. 9. *de Miſſa cap.* 19. *num.* 5. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 45. *ar.* 4. *& quæſt.* 3. *ad* 2. Bonauentura *in* 4. *diſt.* 45. *art.* 2. *q.* 3. *ad vltimum*. Richard. *in* 4. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 3. Scotus *quodlib.* 20. *quæſt.* 2. *&* 3. Durand. in 4. *diſt.* 45. *ad* 3. *q.* 3. Paludanus *in* 4. *diſt.* 45. *quæſt.* 2. *art.* 2. *con l* 4. Adrianus *quodlibeto* 8. *art.* 3. Gabriel *in canone Miſſæ lect.* 26. *&* 57. D. Thom. 3. *p. q.* 79. *art.* 7. *ad ſecundum. & p.* 83. *art.* 1. Taper. *art.* 16. Ioannes Arboreus *lib.* 2. *Theoſophiæ cap.* 7. Ioannes Senius *in Concordia cap.* 131. Soto *diſt.* 13. 13. *q.* 2. *art.* 1. *col.* 14. *fine & lib.* 9. *de iuſt. q.* 3. *art.* 1. & omnes quos citabo *c.* 8. *num.* 9. Probatur primo, quia alioqui ſacrificium Miſſæ quod quilibet Sacerdos offerret ſuo merito & virtute infinita, æquaret ſacrificium cruentum quod Chriſtus in cruce, & ſacrificium incruentum, quod in vltima cœna obtulit, quod non eſt dicendum. Secundo, quia ſicut Chriſtus Dominus inſtituit, vt corpus ſuum eſſet phyſicum inſtrumentum, per ſpecies, aſſumptum, ad effectum finitum ſacramenti: ſic etiam inſtituit, vt idem corpus per oblationem actionemque Sacerdotis ſit morale inſtrumentum & participatio oblationis cruentæ ad effectum ſatisfactionis finitæ cum merito & virtute finita: nam alioqui vna Miſſa ſufficeret ad ſatisfaciendum pro omnibus animabus exiſtentibus in igne purgatorio: conſtat autem vnam Miſſam non ſufficere ad eruendas omnes anima illic exiſtentes, alioqui fruſtra Eccleſia edocta à Deo pro illis eruendis tot Miſſarum ſacrificia replicaret, & inſtitueret, fuit a. conueniens quod Chriſt⁹ Dominus inſtitueret, vt haberet corpus ſuum ſub ſpeciebus panis in Miſſa per Sacerdotem oblatum finitam virtutem, & efficaciam ad ſatisfaciendum pro hominibus, quia ſi vna Miſſa totam pœnam temporalem ignis purgatorij deleret, non ita incitarentur homines ad frequentandas Miſſas, cum tamen illarum frequentatio nimis proſit, & ad meritum hominis, & vt religio Catholica eo cultu ac ritu ſacrificij perpetui conſeruetur, & non tepeſcat in honorem Dei. Tertio, quia, quamuis hoſtia & victima, quæ in ſacrificio Miſſæ offertur, in ſe conſiderata ſit infiniti meriti & pretij, & quamuis perſona Chriſti ſit infinite grata Patri, & eam victimam principaliter per Sacerdotes nunc

iterum

Digitized by Google

iterum offeratur: at dum Sacerdotes illam offerunt, non offerunt vt obiectum externum, & extrinſecum, alienumque à ſe, ſed offerunt quaſi rem propriam, quia per conſecrationem hoſtiæ ſeu panis, totam victimam, ſeu totum Chriſtum, qui ſe mediantibus Sacerdotibus Patri offert, producunt, vt patet: & ideo cum illud poteſtate mirabili producant, & offerant, tanquam rem propriam offerunt, non tanquam obiectum aliquod extrinſecum. Neque inconueniens eſt, quod inde ſequatur poſſe Sacerdotes habere modum aliquem dominij in corpus Chriſti ſi illud tanquam rem propriam offerant; illud enim dominium habent, non abſolute quidem in Chriſtum Dominum, ſed quatenus cibus eſt, & edulium ſpirituale, & quatenus ſub ſpeciebus panis & vini latet, ſub his enim ſpeciebus promiſit Chriſtus hominibus ſe illis daturum, vt diximus cap. 4. num. 12. iuxta illud Ioan. 6. *Panis quem ego dabo caro mea eſt.*

9. Ex dictis ſoluta manent argumenta contrariæ opinionis: eſt enim diuerſa ratio in exemplo eleemoſynæ datæ per famulum, & in oblatione, qua Chriſtus Dominus ſe offert Patri per Sacerdotem quia famulus nihil ex ſuo dat, ſed offert, ac profert eleemoſynam pauperi tanquam obiectum extrinſecum, & alienum, & ideo minuere non poteſt meritum ac valorem illius: Sacerdos autem aliquid ex ſuo profert modo explicato, vt optime notauit Azor *tomo* 1. *inſt. mor. lib.* 10. *cap.* 20. *q.* 2. §. *quoad ad primum attinet*, & Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 19. *initio.* Ad primum argumentum fatemur rem oblatam in ſacrificio Miſſæ eſſe infinitam, & perſonam Chriſti Domini principaliter offerentis eſſe infinite gratam Patri: negamus tamen inde ſequi valorem huius ſacrificij, eſſe infinitum, & dicimus eſſe finitũ ex inſtitutione Chriſti eo modo, quo id explicauimus in ſecundo & tertio argumento pro ſecunda opinione, quam ſecuti ſumus. Ad ſecundum dicimus hoc ſacrificium Miſſæ non diſtingui eſſentialiter à ſacrificio cruento crucis, neque ab illo, quod in vltima cœna obtulit, ſed tantum numerice, & accidentaliter, illa tamen meriti infiniti fuiſſe affirmamus, hoc finiti: quia illa fuerunt oblata à Chriſto Domino immediate & per ſemetipſum: hoc vero mediate, & per Sacerdotes; & quamuis Chriſtus ſe offerat, & ſuum corpus tanquam rem propriam Patri, tamen Sacerdotes etiam illud idem corpus Chriſti, & ipſum Chriſtum ſub aliis ſpeciebus exiſtentem offerunt non quaſi rem alienam, ſed quaſi rem ſuam, quam propria poteſtate produxerunt.

10. Maneat ergo ſtatuta veritas, valorem ex opere operato, reſpondentem ipſi ſacrificio quoad ſubſtantiam conſiderato in ſe, eſſe finitum, & limitatum, non ex eo ſolum, quod actio humana Chriſti, qua ſe Patri offert, ſit finita in eſſe reali, & in entitate rei, vt nonnulli male exiſtimarunt, ſed ex inſtitutione Chriſti, & ex eo quod Sacerdotes Chriſtum offerant tanquam rem propriam, & ex eo etiam, quod Chriſtus non ſe Patri immediate, ſed mediate, & per Sacerdotes offerat. nam alioqui etiam ſacrificium cruentum crucis, & ſacrificium incruentum, quod Chriſtus in vltima cœna obtulit, eſſent meriti finiti, cum actio humana Chriſti, qua ea ſacrificia obtulit, ſit finita in eſſe reali, & in entitate, cum tamen de fide ſit, ſacrificium Chriſti cruentum, fuiſſe meriti infiniti. nam quamuis operatio & actio humana Chriſti eſſet finita in eſſe phyſico & naturali, tamen vt vitaliter proueniebat à perſona diuina, & ab homine per gratiam vnionis hypoſtaticæ, ea ipſa actio humana, & oblatio, in eſſe moris & in entitate morali infinite grata & accepta erat Patri.

Secundus valor & effectus qui reperitur in Miſſa, eſt ille, qui reſpondet ſecundo offerenti, nempe toti Eccleſiæ, quæ illud ipſum ſacrificium per ſuos Sacerdotes Deo etiam offert, pro Papa, pro Rege, pro Antiſtite, & pro ſingulis fidelibus Chriſtianis. nam licet Sacerdos ſacrificando proprio fungatur officio, tamen ille dicitur offerre, cuius nomine agit Sacerdos, agit autem & peragit ipſe Sacerdos hoc ſacrificium nomine totius Eccleſiæ militantis, quæ per Sacerdotes illud offert pro omnibus ſuis membris, & præcipue pro præcipuis, Regibus, Papa, Imperatore, & Antiſtite, qui omnes ſimul & ſinguli eorum ſuam meriti accipiunt portionem, maiorẽ quidem illi pro quib⁹ Eccleſia illud præcipue offert, alij minorem. 11.

Dicitur etiam Eccleſia offerẽs, non ſolum quia illud ipſum ſacrificium per Sacerdotes Deo offert tanquam per ſuos miniſtros, ſed quia de propriis etiam bonis adiecit orationes, pios ritus, & cæremonias myſteriis plenas, quibus augetur valor Miſſæ accidentaliter: & ideo, quia Sacerdos nomine Eccleſiæ offert, dicit: *offerimus præclaræ maieſtati tuæ*, & in canone: *pro quibus tibi offerimus:* & poſtea: *Hanc igitur oblationem noſtram nos & cuncta familia tua, ſed & plebs tua ſancta offerimus:* & poſt Agnus Dei: *Ne reſpicias peccata mea, ſed fidem Eccleſiæ tuæ:* quæ omnia dicit Sacerdos nomine totius Eccleſiæ offerentis: & ideo Concilium Tridentin. *ſeſſion.* 22. *cap.* 6. docet Miſſas etiam priuatas eſſe communes, quia nomine totius Eccleſiæ à publicis miniſtris, id eſt, à Sacerdotibus offeruntur. & *capite* 1. dicit hoc viſibile ſacrificium relictum eſſe dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ, vt illud per Sacerdotes offerat.

Valor igitur ex opere operato reſpondens ipſi Eccleſiæ offerenti, finitus etiam eſt, limitatus, & indeficiens, & nihil pendens à bono vel malo Sacerdote, & ratio eſt, quia ipſa Eccleſia offerẽns eſt pura, & ſancta & grata Deo: & res, quam offert, cum ſit ipſe Chriſtus, ſub ſpeciebus conſecratis exiſtens, eſt etiam grata & accepta Deo, imo gratiſſima & acceptiſſima, & cæremoniæ ac orationes quibus offertur, vtpote diuinis myſteriis plenæ, & ab Eccleſia militante grata & accepta ſponſa Chriſti inſtitutæ, ſunt quoque Deo gratæ, & acceptæ: vnde cum hæc omnia non poſſint non eſſe grata, & accepta Deo, ita effectus & valor ſacrificij oblati non poteſt eſſe infallibiliter indeficiens, nihil pendens à bono vel malo Sacerdote, vt optime docet Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 20. *q.* 2. §. *deinde ſciendum eſt*, & Toletus *lib.* 2. *Summæ cap.* 8. *nu.* 1. quamuis ſubobſcure loquatur, & Henriquez aperte & dilucide in hac re loquens, *libr.* 9. *de Miſſa c.* 17. *n.* 3. & D. Thom. 3. *part. q.* 82. *art.* 6. & Gabriel *in canonem Miſſæ*, *lect.* 29. citatur etiam pro hac parte Innocentius *l.* 3. *c.* 15. Rupertus *lib.* 2. *diuinorum officiorum cap.* 6. & Rabanus *lib.* 1. *inſtit. cleric. cap.* 32. & alij quos allegat Henriquez *citatus ad marginem litera M.* 12.

Diſtinguitur autem hic valor ex opere operato reſpondens Eccleſiæ militanti offerenti, ab illo valore ex opere etiam operato, qui reſpondet ſacrificio in ſe & quoad ſubſtantiam conſiderato, & primo ac principali offerenti Chriſto Domino 13.

quod ille qui reſpondet primo offerenti eſt maior & certus ſemper, in gradu nihil minuens, aut accreſcens, vt diximus n. 4. & ſatisfacit ex infallibili lege iuſtitiæ pro animabus purgatorij, vt docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap* 16. *num.* 1. Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 22. *quæſt.* 10. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 21. *q.* 2. *art.* 3. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 3. Soar. inſinuat *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 79. *sect.* 2. § *in hac re* & ſtatim patebit. At vero iſte valor eſt minor indeficiens & infallibilis, non tamen in gradu certus, ſed eſt maior vel minor pro maiori vel minori deuotione, & numero, & ſanctitate iuſtorum Eccleſiæ militantis offerentium, vt dicemus numero 28. hæc enim omnia in cauſa ſunt, vt accidentaliter accreſcat, vel decreſcat valor ex opere operato in Miſſa: & ideo, cum ille valor primus ſit certus, & reſpondeat ſacrificij ſubſtantiæ in ſe cõſiderati, recte poteſt appellari valor ſubſtantialis ex opere operato: iſte vero appellari poteſt valor ex opere operato accidentalis, iuxta Doctores citatos.

15. Quæſtio vero eſt, vtrum huiuſmodi valor ex opere operato accidentalis ex infallibili lege iuſtitiæ & de condigno proſit animabus purgatorij, & pro pœnis illatum ſatisfaciat: ſed hæc quæſtio infra tractabitur? Breuiter dico prodeſſe: & ratio eſt, quia cum Eccleſia applicet etiam huiuſmodi valorem pro defunctis in igne purgatorio exiſtentibus: & illa ſponſa ſit Chriſti Deo gratiſſima, de cõdigno quidem & de iuſtitia meretur ſatisfactionem pro certo gradu pœnarum, eorum qui in purgatorio ſunt, & de condigno etiam ſatisfacit pro illorum pœnis, illaſque remittit, ita docent omnes citati numero præcedenti. & Petrus de Soto *de Euchariſtia lect.* 7. Caniſius *de Euchariſtia capit.* 7. Nauarrus §. *in Leuiticum, notabili* 25. Couar. *capite alma mater.* 1. *p.* §. 5. citatur etiam D. Thom. 3 *part. quæſt.* 82. *art.* 6. Hoſius *inſtit. cap.* 41. & Caſtro *verbo Miſſæ hæreſi* 3. & Bellarm. *lib.* 2. *de Miſſa cap.* 7. quem attente vidi: ſed ibi ſolum dicit multum prodeſſe ſacrificium Miſſæ animabus in igne purgatorio exiſtentibus, non tamen expreſſe dicit de iuſtitia & de condigno, at colligitur id recte ex illius doctrina. Quamuis enim Sotus negauerit *in* 4. *diſtin.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 4. mortuis ſacrificia prodeſſe, ex lege iuſtitiæ & de condigno, ſed liberali tantum Dei voluntate, ita vt miſericorditer ea ſacrificia Deus pro illorum ſatisfactione acceptet, non autem ex lege iuſtitiæ: in eo fundatur, quod mortui non ſint amplius ſub iuriſdictione Eccleſiæ, vt eos iuuare poſſit abſoluendo aut remittendo illorum pœnas, ſed tantum ſuffragando & impetrando eam remiſſionem à Deo: ſuffragia autem & rogationes non tenetur Deus acceptare ex lege iuſtitiæ, ſed miſericorditer: & quod nullibi conſtat de obligatione & lege iuſtitiæ, & promiſſione qua Deus ſe obligauerit ad acceptandum de iuſtitia ea ſacrificia pro ſatisfactione pœnarum, eorum fidelium qui ſunt in purgatorio, & quamuis cum Soto ex iiſdem fundamentis id etiam doceat Canus *de locis cap.* 13. *ad nonum*, & Corduba citatus *lib.* 1. *quæſt.* 3. *opinione* 4. tamen Sotus poſtea *in eodem* 4. *diſt.* 21. *p.* 2. *art* 3. mutauit ſententiam, & dixit, magis pium eſſe contrarium ſentire, & quia (vt dixi) Eccleſia offerens eſt grata Deo, & non poteſt non eſſe grata, & oblatio etiam quam offert eſt gratiſſima, & cæremoniæ quibus offert etiam gratæ, vnde cum hæc omnia ſint grata, & non poſſint non eſſe grata, non poſſunt etiam non de iuſtitia huiuſmodi ſacrificia ſatisfacere pro animabus purgatorij: & quamuis non conſtet ex ſacra pagina de hac lege aut promiſſione Chriſti, conſtat tamen, vt docet Azor citatus ex traditione Apoſtolorum, vnde Chriſtus Dominus qui hoc Apoſtolis tradidit, & qui hoc nobis per eam traditionem nuntiari iuſſit, eo ipſo voluit, & ſe obligauit ad ea ſacrificia acceptanda de iuſtitia: hæc autem traditio ex continuo vſu Eccleſiæ inuiolabiliter obſeruato ſatis probatur, vt optime probat Bellarminus *libro ſecundo de Miſſa capite ſeptimo.* Ad id quod additur mortuos non eſſe in ditione & iuriſdictione Eccleſiæ? Reſpondeo non eſſe in poteſtate Eccleſiæ vt à peccatis abſoluantur, eſſe vero in poteſtate illius vt iis ſacrificiis & ſubſidiis ſubleuentur & iuuẽtur, auxiliẽturq;: ad eundẽ enim etiam effectum, ea Chriſtus Dominus inſtituit.

Tertius offerens (vt dixi num. 3.) eſt ipſe Sacerdos celebrans, & qui ſtipem porrigunt Sacerdoti vt offerat: ſunt etiam omnes circumſtantes, & miniſtrantes ac ſeruientes Miſſæ ſacrificio, & in Miſſa ſolenni ſunt alij, qui vocantur coofferentes, vt Diaconus, Subdiaconus, & chorus reſpondens: ſunt denique omnes fideles abſentes, etiam laici, qui etiam quatenus ſunt membra Eccleſiæ illud ipſum ſacrificium, quod Eccleſia per ſuos Sacerdotes offert, offerunt, nam id quod caput efficit, recte etiam dicuntur membra efficere, tota hæc doctrina eſt certa & communis, eam docet Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſput.* 77. *sect.* 3. *initio.* D. Thom. *ibi, quæſt.* 82. *art.* 6. *&* 7. *ad* 3. Alcuinus *de diuinis officiis cap. de celebrat. Miſſæ* Henriquez *lib. de Miſſa cap.* 17. *numero* 4 Rupert. *lib.* 2. *de diuinis officiis cap.* 6. *&* 7. Rabanus *lib.* 1. *inſtit. clericorum cap.* 32. Turrianus *in ſcholiis ad Clementem lib.* 8. *conſt. Apoſt. cap.* 12. D. Auguſt. *l.* 10. *de ciuitate Dei. cap.* 20. ibi: *Chriſtus quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificium, cum ipſius corporis ipſe ſit caput, & ipſius capitis ipſe ſit corpus, tam ipſa per ipſum, quam ipſe per ipſam offerre ſuetus*: & Leo Papa *epiſt.* 81. *cap.* 2. vbi dicit iuxta populi amplitudinem plures Miſſas eo die eſſe dicendas: ne aliqua pars populi ſacrificium offerre non poſſit, patet ex illis verbis canonis Miſſæ, *& omnium circumſtantium quorum tibi fides cognita eſt, & nota deuotio pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*: ſcilicet per Sacerdotes: & fundamentum habet hæc veritas etiam in ſacra pagina: Exodo 3. *Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto*: & Num. 28. *Hæc ſunt ſacrificia, quæ offerre debetis*: vbi ſermo eſt ad plebem piam. dicitur ergo etiam populus offerre, nam, vt ait D. Aug. lib. quæſtionum veteris teſtamenti, ille dicitur offerre cuius ſunt oblationes quas ſuper altàre ponit Sacerdos. 16.

Dices, vt aliquis dicàtur offerre opus eſt, vt ad ipſum efficiendum ſacrificium concurrat, offerre enim nihil aliud eſt, quam ſacrificare, aut ſacrificium efficere, quod non videtur poſſe tribui laicis: nam vel illi dicuntur offerre per intentionem & internum actum, vel per externam effectionem ſacrificij. interna deuotio & intentio nõ ſufficit, quia ſacrificium Miſſæ cum ſit viſibile, conſiſtit in actione externa, ac proinde actio interna non ſatis eſt, vt laici denominentur ac appellentur ab illa offerentes: per externam autem non poſſunt tales nominari, quia non poſſunt offerre, aut ſacrificare, non enim ſunt conſecrati ad offerendum: ergo nequaquam 17.

offeren.

offerentes dici poſſunt; Reſpondeo dupliciter offerentes moraliter per actionem externam dici poſſe primo modo generaliſſima quadam ratione quatenus ſunt membra Eccleſiæ, cuius nomine Sacerdos offert, quod enim caput efficit, etiam membra efficere dicuntur, vnde cum Eccleſia quæ eſt caput fidelium, per Sacerdotes offerat, etiam membra illius offerre dicuntur per eundem Sacerdotem: ſecundo modo magis ſpecialiter, dando ſcilicet eleemoſynam, ſeu ſtipendium Sacerdoti vt ſacrificet, ac offerat, nam quod per alios facimus, per nosipſos facimus, vnde qui per alium occidit, ipſe occidere dicitur, & qui per alium eleemoſynam porrigit, ipſe porrigere dicitur, item aſſiſtendo vel inſeruiendo, & hæc moraliter loquendo eſt magis propria denominatio extrinſeca offerentis, quia hi cooperari dicuntur modo aliquo ipſi Sacerdoti: ſic conſulentes homicidium, & illi aſſiſtentes auctoritatem præbendo, homicidæ dicuntur, moraliter loquendo, quia ea præſentia & auctoritate illi cooperantur.

18. Ex quo fit, vt optime docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 77. ſect. 3. §. in hac re, fine*: & Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 17. num. 4.* vt tanto perfectius vel imperfectius hanc rationem offerentis & meriti quis participet, quanto perfectius vel imperfectius magis vel minus cooperatur ſacrificio, & quanto plus aut minus illud offert, & ita magis offert & maius meritũ habet, qui ſtipem profert pro ſacrificando, quã qui miniſtrat, & qui maiorem ſtipem profert, q̃ qui minorem, hi enim honorant Deum de ſua ſubſtantia: & ideo ſacrificium hoc plus illis prodeſt, & magis ſatisfactorium & impetratorium illis eſt, quam aliis, vt optime docet Henriq. allegatus. Magis etiam prodeſt ſeruienti, & miniſtranti ipſi ſacrificio, quam aſſiſtenti, aut circumſtanti: & magis coofferenti Diacono, aut Subdiacono, quam aliis ſeruientibus & cantantibus, neque circumſtantibus, & ſic de cæteris.

19. Tertius igitur valor conſiderandus in hoc ſacrificio Miſſæ eſt valor reſpondens ipſi Sacerdoti, & aliis offerentibus, & hic vocatur valor ex opere operantis, accreſcit enim hic valor, vel decreſcit, ex maiori vel minori bonitate, & virtutis præſtantia Sacerdotis offerentis, & ex maiori vel minori virtute, eleemoſyna, & feruore aliorum etiam offerentium: vnde conſiderandæ ſunt orationes & preces, & cæremoniæ quas Sacerdos dicit & facit in Miſſa, aut enim ſunt ipſius Sacerdotis, & nomine illius fiunt, vt eſt perſona quædam particularis: aut ſunt ipſius Eccleſiæ, & fiunt per Sacerdotem, vt eſt miniſter Eccleſiæ, repræſentans ipſam Eccleſiam, cuius nomine offert, ac celebrat. Si primo modo conſiderentur, abſque dubio nihil valent nec ipſi, nec aliis, cum ſit in mortali culpa, imo ipſi nocent, cum ſancta non ſancte tractet. Si ſecundo modo, id eſt, ſi ipſæ orationes, cæremoniæ, & preces, ſunt totius Eccleſiæ, nomine ipſius per Sacerdotem tamquam per communem, aut particularem miniſtrum ipſius Eccleſiæ, dicuntur, & fiunt, tunc quidem valent & proſunt aliis offerentibus, & iis pro quibus offeruntur, ac ſi à bono Sacerdote dicerentur. eſt communis doctrina, eam docet expreſſe Toletus *libro 2. Summa cap. 8. numero 1.* & omnes quos citauimus num. 13. eſt enim ille valor ex opere operato, & nihil pendens à bono vel malo miniſtro, eo modo quem modo explicauimus.

An autem ex orationes & preces, quæ nomine totius Eccleſiæ dicuntur à malo Sacerdote, & in peccatn mortali exiſtenti, æque valeant & proſint aliis offerentibus, ac ſi à bono Sacerdote dicerentur dubium eſt? Toletus citatus affirmat æque valere. fundamentum illius eſt, quia illarum valor eſt certus ex opere operato, nihil pendens à bono vel malo miniſtro. Dicendum tamen eſt, non æque valere, quia quamuis huiuſmodi valor abſolute loquendo ſit certus ex opere operato, & nihil pendeat à bono vel malo miniſtro, atque adeo ſit ſemper indeficiens & infallibilis, tamen non eſt certus quoad gradum, vt diximus num. 14. poteſt enim minui & augeri ex maiori vel minori bonitate, & ſanctitate Sacerdotis, vt optime docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 18. num. 5.* ibi, *Oblatio Miſſæ conſiſtit in actione* (intellige in actione ſacrificandi) *& meritum impetrantis conſiſtit in actione vitali, & libera, & ideo creſcit fructus Miſſæ ex operato in alium iuſtum pro quo offertur, quanto maior eſt diſpoſitio, & deuotio offerentis, vt creſcit effectus Baptiſmi ex operato quanto melior eſt diſpoſitio adulti recipientis*: Hæc ille ibi: & idem repetit clarius *lib. 1. de ſacramentis in genere. cap. 13. numero 4.* ibi, *Fructus ſatisfactionis qui ex opere operato communicantur, alteri homini iuſto pro quo offertur ſacrificium Miſſæ vberior eſt ex opere operato pro ratione melioris offerentis.* & ratio eſt, quia vt docet idem Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 17. num. 1. & n. 3 fine*, & nos diximus numero 14. valor & fructus Miſſæ ex opere operato reſpondens toti Eccleſiæ offerenti accreſcit vel decreſcit accidentaliter iuxta maiorem vel minorem numerum iuſtorum offerentium, in Eccleſia militante pro varietate temporis exiſtentium, & iuxta maiorem vel minorem ſanctitatem illorum: creſcit enim valor ille accidentaliter ex meliori diſpoſitione totius Eccleſiæ offerentis: ergo neceſſario etiam accreſcet ex meliori miniſtro Sacerdote offerente, non ſolum quia ipſe eſt pars Eccleſiæ offerentis, ſed etiam, quia eſt præcipua pars illius quatenus immediate offert, & eſt miniſter conſecratus & deputatus ab Eccleſia ad offerendum: & ſic quamuis abſolute loquendo bonus vel malus miniſter Sacerdos non poſſit impedire fructum ac valorem ex opere operato reſpondentem Eccleſiæ offerenti, poteſt tamen malus & minus bonus impedire aliquantulam illius portionem quæ accreſceret ex bonitate illius. 20.

Oppones ex inde ſequi ſimiliter ſacramenta omnia eo plus gratiæ conferre recipientibus ex opere operato, quo melior eſt miniſter conferens ea ſacramenta? ſed neganda eſt ſequela, quamuis id expreſſe doceat Gabriel *in 4. quæſt. 2. concluſione 7.* & Scotus *in eodem 4. quæſtion. 7.* nam, vt docet Henriquez *libr. 9. de Miſſa. capit. 18. numer. 5. ad marginem litera Z. fine, & lib. 1. de ſacram. in genere c. 14. num. 1. & 4.* nec ſacramentum diuinæ Euchariſtiæ confert plus gratiæ ex meliori miniſtro. Ratio eſt, quia ſacramenta non conſiſtunt in actione quoad productionem gratiæ, ſed in paſſione & receptione: ſacrificium autem Miſſæ in actione ſeu ſacrificatione conſiſtit, vt optime notauit Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputatione 77. ſectione 3. §. ſed difficultas eſt.* & Henriquez *lib. 9. de Miſſa capite decimo ſeptimo numero 2.* & ideo valor ſacramenti, ſiue Euchariſtiæ, ſiue Baptiſmi, ſiue aliorum ex opere operato, non creſcit ex cauſa actiua & bonitate miniſtri, ſed ex ſola diſpoſitione reci- 21.

Digitized by Google

ne recipientium, valor autem Miſſæ ex cauſa actiua & Sacerdote ſacrificanti creſcit.

22. Omnibus igitur conſideratis plus valet Miſſa boni Sacerdotis, quam mali, non ſolum quia illi prodeſt, mali autem ipſi non prodeſt, imo nocet, ſed etiam, quia ex parte illius quatenus eſt publicus miniſter Eccleſiæ accreſcit valor ex opere operato accidentaliter, vt probauimus duobus numeris præcedentibus 20. & 21. Deinde quia preces illius & orationes quas nomine proprio in Miſſa ad Deum fundit, ex opere operantis ſunt maioris meriti, maioris fructus & virtutis, cum procedant ab homine grato & amico Dei, vt docet egregie Toletus *lib. 2. Summa cap. 8. num. 1. §. omnibus igitur.* Petrus Genedo *lib. de quaeſt. canonicis, quæſtione 27. num.* 10. Aragon. *2. 2. quæſtione 85. art. 3. verſ. ad ſecundam difficultatem pag.* 670. Nauarr. *in manuali Latino cap. 25. numero 111. verſu trigeſimo quinto.* Graphis *lib. 2. decis. aur. cap. 45. num. 8. & 9.* Couarr. *in cap. Alma mater. 1. part. num. 6. §. 5.* Petrus Nauar. *lib. 2. de reſt. cap. 2. artic. num. 293.* & Henriquez *libr. 9. de Miſſa cap. 18. numer. 5.* & ideo plus valent ad impetrandos effectus ſacrificijs, pro quibus ipſa applicant ſacrificia. & idem docet etiam D. Thom. *3. part. quaeſt. 82. art. art. 6.* & habetur *cap. ipſi Sacerdotes 1. quaeſt. 1.* ibi, *Quanto digniores fuerint ipſi Sacerdotes, tanto facilius in neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur:* ſicut quanto plures & ſanctiores ſunt ea hora in Eccleſia, eo oratio Eccleſiæ eſt efficacior: quare expedit dare pitantias optimis Sacerdotibus, & quærere probatos religioſos Sacerdotes qui ſancta ſancte tractent, vt deuotius & dignius offerentes accreſcat fructus ſacrificijs iis pro quibus ſacrificant, non ſolum ex opere operato, vt diximus, ſed etiam ex opere operantis.

23. Sed petes vtrum Sacerdos teneatur applicare totum valorem & fructum Miſſæ iis, pro quibus illam pro ſtipe conſueta dicit. Et vt ad hanc quæſtionem reſpondeam, notandum eſt in Miſſa triplicem reperiri valorem & fructum: primus eſt valor quidam ac fructus generalis, qui debetur toti Eccleſiæ, & Chriſto Domino offerentibus: ipſe per ipſam: & ipſa per ipſum: vt ait D. Aug. *lib. 10. de ciuitate Dei. cap.* 20. & huiuſmodi valor eſt ex opere operato, vt diximus num. 4. & n. 11. ille quidem, qui reſpondet ſacrificio in ſe quoad ſubſtantiam conſiderato & Chriſto Domino offerenti: eſtque infallibilis & certus quoad gradum ex inſtitutione Chriſti, vt dicto n. 4. diximus, & late n. 8. probauimus. & n. 14. ille vero qui reſpondet toti Eccleſiæ offerenti per proprias orationes, & preces ac pios ritus diuinis myſteriis plenos, quos ipſa Eccleſia dilecta Deo ſponſa de ſuo adiecit (nã olim Apoſtoli, vt ait Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 17. num. 3.* & refert Bellarmin. *lib. 2. de Miſſa cap. 7.* & Genebrardus *Chronologia pag.* 259 breuiter dicto tantum *Pater noſter,* ſacrificabant) eſt etiam infallibilis & indeficiens, & certus quoad entitatem, non quoad gradum, vt explicauimus numero 20. Secundus valor medius repertus in Miſſa, eſt ille qui debetur ei pro quo Miſſa pro ſtipe, vel alio titulo iuſtitiæ dicitur, & hic dicitur valor medius. Tertius eſt valor ſpecialis, qui debetur dicenti. Tenetur ergo Sacerdos celebrans valorem illũ generalem applicare illis, pro quibus applicandus eſt iuxta intentionem & ordinationem Chriſti Domini, & Eccleſiæ offerrentium. ſeu, quod idẽ eſt, tenetur illum applicare toti Eccleſiæ & Chriſto offerentibus iuxta illorum ordinationem, & quidem huiuſmodi valor ex intentione Eccleſiæ & Chriſti diuiditur in ſingulos fideles ipſius Eccleſiæ, & præcipue, in præcipua illius membra, Papam, Reges, Imperatorem, Antiſtites, omnes enim ſimul & ſinguli eorum habent in hoc merito atque valore ſuam portionem: præcipuam vero ij, qui præcipua membra ſunt Eccleſiæ, & ideo ipſa Eccleſia inſtituit orationes pro Papa, pro Rege, pro Imperatore, pro Antiſtite. Tenetur præterea de iuſtitia medium valorem totum & integrum applicare ei, qui ſtipem porrexit ad Miſſam, ordinariam vel tempore vel iudicio Prælati taxatam: ſpecialem vero valorem ſibi debitum, iuſte poteſt applicare, vel ſibi, vel cuicumque voluerit. ita docet expreſſe Nauar. *in manuali Lat. cap. 25. n.* 92. Soar. *tomo 3. in 3. part. diſputat. 86. ſect. 1. §. Sed quæres tandem.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 18. numero 5.* Azor *tomo 1. inſtit. mor. lib. 10. cap. 20. §. vltimo.* incipit, quod vt intelligamus: & vero huius diſtributionis huiuſmodi triplicis valoris, generalis, medij, ſpecialis, meminerunt Doctores grauiſſimi, & eam approbarunt, quos omnes citat Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 17. n. 2. ad marginem lit.* K. & hi ſunt Sotus *quodlib. 20. art. 9.* quem citant etiam Nauar. & Azor allegati. Adrianus *quodlib. 8. art. 3.* Victoria *cap. 16. §. 3. verſu 16.* Gabriel *in canonem lect. 25. & 26.* Paludanus *in 4. d ſt. 45. quaeſt. 2. fine.* Maior *ibi. quaeſt. 2.* Corduba *lib. 1. quaeſt. 3. & 4.* Honchala *opuſculo de valore Miſſæ. art. 11. & 16.* Ledeſma *1. part. 4. quaeſt. 20. art. 5,* vbi ſe refert ad *2. part. quaeſt. 16. art. 14. fol. 189.* & hodie communiſſime huiuſmodi diuiſio admittitur.

Diximus num. 16. ex Soario ibi allegato, & ex aliis, omnes fideles etiam abſentes & laicos dici offerentes, quatenus ſunt partes Eccleſiæ militantis, & in illa includuntur, quæ offerre etiam ſolet huiuſmodi ſacrificium per ſuos Sacerdotes, & conſequenter participare huiuſmodi fideles ſuo modo fructum Miſſarum ex opere operato, & id probauimus num. 18. At ſane Henriquez quem ibi citauimus pro ea opinione, poſtea mutauit ſententiam lib. 9. de Miſſa cap. 20. num. 3. 24.
vbi dicit neminem dici poſſe offerentem & participantem fructum Miſſarum ex opere operato, niſi aliquo modo concurrat ad hanc Miſſam in particulari, vel illi aſſiſtendo, vel illam petendo, vel ſtipem porrigendo: vel ſciendo illam alicubi dici, & illam ſimul offerendo per intentionem: ac proinde abſentes, qui nihil de Miſſis ſciunt, offerentes dici non poſſe, nec participantes illius fructus. Si enim illos participarent aliàs ex innumeris Miſſis, quæ in toto orbe dicuntur, ferè ſemper fideles abſentes iuſti, ita ſatisfacerent pro pœnis debitis in purgatorio, vt decedentes recta tendant ad cœlum: & quia interpretatiua intentio, qua neceſſe eſt dicamus, illos offerre, vt non eſt ſatis ad demeritum, ita nec ad meritum, maxime, cum illi offerant opus alienum, nempe ſacrificium alienum. Verum nos iam explicauimus num. 17. quomodo hi abſentes dicantur offerre generaliſſima ſcilicet quadam ratione, quatenus ſunt membra Eccleſiæ, quæ per ſuos Sacerdotes offert, vnde cum fideles abſentes etiam laici, ſint membra Eccleſiæ, quia caput offert pro illis, recte illi dicuntur offerre, quod enim caput efficit, etiam membra dicuntur efficere. Ad id vero, quod addit Henriq. fieri poſſe, vt iuſtus ſatisfactis omnibus pœnis temporariis ſibi debitis, propter

Miſſas

Digitized by Google

Miſſas alienas recta tendat in cœlum, nullum inconueniens eſt, ſi ſequatur: ſicut etiam fieri poteſt vt aliquis maximus & inſignis peccator tam feruentem charitatis actum eliciat in articulo mortis, vt recta tendat ad cœlum, intacto igne purgatorio; raro tamen id continget, quia pœnæ debitæ ſunt diuturnæ, & minima portio ſatisfactionis ex Miſſis toto orbe dictis ſibi ſua ſorte obueniet. Nec Miſſæ ſimpliciter & abſolute, dici poſſunt opus alienum, cum ex intentione Chriſti & Eccleſiæ certus valor & meritum illarum ex opere operato applicetur pro omnibus fidelibus Eccleſiæ militantis, & ideo à Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22 *cap.* 2. etiamſi pro particularibus hominibus offerantur, communes dicuntur, quia omnibus fidelibus communiter proſunt modo explicato. Nec opus eſt, vt quis ſciat quot & quando Miſſæ dicantur, vt perſonaliter eam ſatisfactionem acceptet, ſufficit enim vt Eccleſia offerat & acceptet pro illo, vt aliquando ſolutio pro debito reali valeat, licet fiat pro debitore abſente.

CAPVT VII.

De ſtipendio Miſſarum an taxari poſſit, & à quo: an numerus Miſſarum reduci poſſit ad pauciores ſi tenue ſit ſtipendium, an ab Epiſcopis ſolum: & quid Prouiſores Regij in hoc negotio poſſint in capellis ſæcularium.

SVMMARIVM.

Societas non accipit ſtipendia pro Miſſis. num. 1.
Et peccant mortaliter, qui in ea ſtipendia accipiunt pro illis. ibid.
Quomodo mortaliter peccent, cum tamen illius regulæ ad mortale non obligent. num. 2.
Quid ſi illius religioſus ita paciſcatur cum externo: Dicam tibi tot ſacra, ſi illorum ſtipendia tali pauperi dederis. ibid.
verſu, ſed quid.
Quid ſi aliquis amicus externus offerat religioſo aliquid, & ille poſtea ob gratitudinem ei tot Miſſas dicat. numero 3.
An ſit contra votum paupertatis, ſi danti ſibi aliquid, dicat religioſus: Eam rem accipere non poſſum, dona tali perſonæ propter me. ibid.
Refertur motus Clementis VIII. prohibentis data & accepta religioſis. num. 4.
Licitus eſt vſus accipiendi iuſtum ſtipendium pro Miſſis dicendis. num. 5.
Iuſtum ſtipendium vel vſus vel conſtitutio Epiſcopi taxare poteſt. num. 6.
Et ea taxatione poſita, nec maius iuſte exigi, nec minus dari poteſt. ibid.
Hoc tamen non tollit quod fideles libere & ſpontaneè maiores ſolito ſtipes dare poſſint. num. 7.
Non poſſunt Epiſcopi per conſtitutiones præcipere, vt nec plus donetur quam pretium taxatum, nec minus accipiatur, & talis ordinatio ſi detur erit ſimoniaca & ſcandaloſa num. 8.
Scandaloſum, & ſimoniacum eſt ſtatutum, quod iubet vt nulli Sacerdotes Miſſas aut officia defunctorum dicant, præter talis parochiæ Sacerdotes, aut ſodalitij. nu. 9.
Per tale ſtatutum impediuntur clerici ea facere, quæ ſibi de iure communi permittuntur. num. 10.
Si in aliqua capella numerus Miſſarum ſit magnus, & ſtipendium tenue, eas ad minorem numerum reducere oportet. num. 11.
An id poſſint Epiſcopi per ſe ſolos, an conuocata ſynodo. n. 12.
Quid de generalibus religionum. ibid.
Quid Tridentinum in hac re præſcribat. ibid.
An ordinatio Tridentini ſuper hac re ſit conceſſio iuris noui. num. 13
An id poſſint Epiſcopi efficere cum capituli conſenſu. n. 14.
An de conſilio virorum piorum & eruditorum abſque Capituli conſenſu. num. 15.
Quid poſſint Prouiſores Regij in capellis ſæcularium circa hanc rem efficere. numero 16. & 17.

LAudabile profecto eſſet Miſſas gratis & ſine vlla ſtipe celebrare, & omnia ſimiliter ſpiritualia miniſteria gratis exercere, ad imitationem Diui Pauli 1. Corinth. 9. & 2. Corinth. 11. & 12. & ad Theſſalonic. 1. cap. 2. & 2. ad eoſdem. cap. 3. vt faciunt nonnullæ Religiones, quas refert Bellarm. *lib.* 2. *de Monachis. capit.* 9. §. 8. *& cap.* 41. & Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 22. *num.* 3. quæ iuri pitantiarum pie & religioſe renuntiant, vt de Minoritis, qui dicuntur Recollecti; docet Corduba *in regul. Minorit. cap.* 4. *quæſt.* 15. inter quas eſt Societas IESV, quæ ex ſtatuto ſuo diligentiſſime, & religioſiſſime obſeruato habet vt nullum ſtipendium aut eleemoſynam pro Miſſis, concionibus, aut functionibus, ac miniſteriis ſpiritualibus accipiatur, ſed omnia gratis proximis impendantur, ſicut vnuſquiſque religioſorum ea gratis à Chriſto Domino accepit, vt habetur 4. *part. conſtit. cap.* 7. §. 3. *& 6 parte conſtit. iſtius ſacræ religionis. cap.* 2. §. 7. *&* 10. *part.* §. 3 *examinis. cap.* 1. §. 3. *& in regulis generalibus ac communibus.* §. 27. quem morem approbauit Iulius Papa III. in Bulla Societatis, & alij Summi Pontifices; & peccat mortaliter ille, qui in ea religione exigit ſtipem in materia graui ad peccatum mortale attingenti, quia in ea religione hic modus acquirendi ſeueriſſime eſt prohibitus, vt docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 22. *num.* 3. *ad marginem littera* P. & Toletanus *lib.* 3. *reſt. cap.* 1. *n.* 183. 185. *&* 194. Non tamen, vt optime docet Hẽriq. citatus, tenetur religioſus ſic acquiſita danti reſtituere, ſed tenetur dare ſuperiori, qui illa vel reſtituit, vel in alios pios vſus expendet.

Inquiret tamen aliquis curioſe quomodo fieri poſſit vt religioſus Societatis IESV mortaliter peccet contra votum paupertatis accipiendo aliquid pro Miſſis vel functionibus ſpiritualibus, aut concionibus, attingens quantitatẽ peccati mortalis, cum tamen id aliunde ſit ex obiecto licitum, & eius religionis regulæ non obligent ad culpam lethalem? Reſpondeo vota in religione ſicut & in aliis ad peccatum mortale obligare, vnde quilibet religioſus ex quo in ea religione paupertatem vouit, incapax dominij factus eſt, accipere autem prædictum ſtipendium Miſſarum, concionum, & prædictarum functionum ſpiritualium, actus eſt acquiſitionis dominij directe contra votum paupertatis, & materia alioqui eſt grauis, & ideo neceſſe eſt, vt votum violet, & lethaliter peccet. Sed quid ſi huiuſmodi religioſus paciſcatur cum aliquo amico & familiari ſuo ſæculari in hunc modum tacite, & virtualiter: Faciam tibi tot ſacra, tot conciones, ſi tali

perſonæ pauperi vel conſanguineo meo paupertimo conſecuram eleemoſynam dones. Reſpondeo adhuc votum violare, & lethaliter peccare, quia per huiuſmodi implicitum, & virtuale pactũ, virtuale quoddam dominium, & pecuniarum diſpoſitionem acquirit; tantundem enim valet, vt ille propter meum pactum alteri eas pecunias donet, ac ſi mihi donet: licet enim in nomine & ſpecie propter paupertatem perſonæ, cui eæ donantur, eleemoſyna eſſe videatur, at re vera eſt contractus ex iuſtitia commutatiua, aut quaſi commutatiua dati, & accepti, ita docet Toletanus *lib. 3. de reſt. cap. 1. n. 183. §. ſecunda dubitatio.*

3. Si tamen aliquis amicus ſæcularis, alicui religioſo, cui ex regula religionis ſtricte ac ſeuere prohibitum eſſet aliquid ſtipendij accipere propter Miſſas, aut conciones promitteret aut offerret 20. aut 30. aureos gratuite, & libere abſque vllo pacto & dependentia Miſſarum, & huiuſmodi religioſus de licentia ſuperioris vel animo petendi illam acciperet, poſtea centum ſacra promitteret gratificandi cauſa, abſque vlla dependentia vnius promiſſionis aut oblationis ab alia, licitum id plane eſſet, iuxta eundem Toletanum loco allegato. Similiter non eſt contra votum paupertatis ſi offerenti ſibi rem aliquam religioſus dicat: Ea re non indigeo, nec poſſum illam acceptare propter votum paupertatis, ſi tamen tibi placuerit, gratum mihi facies ſi dederis tali vel tali perſonæ, aut conſanguineo meo pauperi: erit tamen ſi religioſus tacite vel expreſſe acceptet & poſtea petat dari conſanguineo. ratio eſt, quia in priori caſu nihil acceptat, imo declarat impotentiam ſuam, & obligationem quam habet non acceptandi ortam ex voto: & ita nihil ipſe donat, ſed tantum intercedit, vt alius donet, quod non eſt contra idem votum intercedere, & rogare, vt aliquis eleemoſynam alteri faciat propter ſe & propter Deum: ita docet Sancius *tomo 1. de matrim. lib. 6. de donat. inter virum & vxorem diſp. 4. num. 7.* & Souſa quem citat in libello ſuo, quo expoſuit motum proprium Clementis VIII. circa danda & accipienda à religioſis.

4. Neque obſtat prædictus motus Clementis VIII. quo prohibuit religioſis ne largiantur munera, & ita ait, *Prohibemus religioſis miſsiones munerum, non ſolum per ſe, verum etiam per alios tam directe quam indirecte:* at hic religioſus videtur indirecte donare, quod enim mei cauſa fit, meum quodam modo fit, *l. Prætor ait ff. de edendo.* Neque obſtat etiam *l. 2. ff. de calumniatoribus.* vbi ſic dicitur: *Nec refert an ipſe pecuniam acceperit, an alteri iuſſerit dari.* quia tam Clemens VIII. in motu proprio, quẽ citat Sancius allegatus, quam leges allegatæ loquuntur de donatione illius rei vel per ſe vel per alium tertium, quam quis acceptauit tacite vel expreſſe, & poſt acceptationem alteri donauit vel per ſe vel per alium, in hoc enim caſu nihil refert, an per ſe donet, vel per alium donari iubeat, donatio autem indirecta ſupponit tacitam acceptationem: hic autem, vt diximus, nulla acceptatio datur, nec tacita, nec expreſſa, imo datur expreſſa proteſtatio impotentiæ & incapacitatis ad acceptandum, & donandum.

5. Quamuis igitur laudabile eſſet Miſſas & alia munera ſpiritualia gratis facere & exercere, licitus tamen eſt vſus accipiendi iuſtum ſtipendium pro Miſſarum celebratione & mortuorum humatione, pro concionibus & aliis ſpiritualibus functionibus conſuetus, & nulla ſimonia committitur, etiamſi Sacerdos huiuſmodi iuſtum ſtipendium exigat, ex pacto: ita docet Genedo referens multos *collect. 44. num. 5 part. 2.* Henriq. *tomo 2. lib. 9. de Miſſa. cap. 22. numero. 4.* Soar. *tom. 3. in 3. part. diſp. 86 ſect. 1. & 2. & 3.* & Graphis *lib. 2. deciſion. aur. cap. 96. à numero 32.* & Corduba *de caſibus conſc. caſu 27.* Gutier. *lib. 1. canon. cap. 29. à num. 3.* & Spino *ſpeculo teſtam. in gloſſa 7. principali num. 27.* Morla *1. part. titulo 1. quæſt. 13.* Timoth. *de ſacrific. Miſſæ. tract. 3. quæſt. 48.* Ledeſma *in Summa, titulo de ſacrament. Euch. cap. 18. verſ. 3. pag. 210.* & patebit infra cap. 8. num. 2. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſtipendium accipitur, & datur non quaſi pretium Miſſæ, ſed in ſuſtentationem Sacerdotum, & miniſtrorum Dei: accipere autem aliquid pro ſuſtentatione non eſt ſimonia, vt docet optime Nauar. *in manuali Latino. cap. 23. numero 100. §. Quarto quod.* præter citatos docet etiam D. Th. 2. 2. *quæſt. 100. art. 3.* Caietanus *ibi. dicto articul. 3. verſu ad euidentiam.* Probatur ex Lucæ 10. *Dignus eſt operarius mercede ſua.* & 1. Corinth. 9. *Quis militat ſuis ſtipendiis vnquam? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* & ibi, *qui altari ſeruit, de altari participat.* & ex illo 1. ad Timoth. 5. *qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni ſunt.* id eſt, & paſtu temporali & honore ciuili, iuxta illud: *honora medicum propter infirmitatem.* id eſt *paſce.* & ideo indubitata eſt hæc concluſio apud prædictos Doctores omnes. *Accipere & dare iuſtum ſtipendium pro ſuſtentatione ſpiritualia miniſtrantium licitum omnino eſt, & abſque vlla labe ſimoniæ, & in Eccleſia conſuetum.*

Dicitur autem iuſtum ſtipendium illud, quod in vnaquaque vrbe, regno, regione, vel conſuetudine communi vel præcepto, lege ac ordinatione Prælati vel Epiſcoporum conſtitutionibus taxatum fuerit ac decretum: & ea taxatione poſita nec maius ſtipendium iuſte exigi poteſt, neque minus dari, niſi volentibus ac conſentientibus Sacerdotibus. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 86. ſectione 2. §. ſed circa & §. dico ſecundo,* Gutierres *lib. 1. quæſtione can. capite 29. numero 3.* Sotus *lib. 9. de iuſtit. quæſtione 6. art. 1. concluſione vltima.* Corduba *tract. de caſibus conſc. quæſtione. 2. 7.* Caietanus *in Summa, verbo Simonia, in 4. regula. pag. 608.* Petrus Genedo *quæſtione canon. quæſtione 27. numero 4. folio 240. columna 2.* Ledeſma *in Summa. 1. part. titulo de ſacram. Euchar. cap. 18. verſ. octaua concluſion.* Beia *caſu 12. pag. 49. verſ. ſed dubitant aliqui.* Ratio eſt, quia licet ſtipendia non ſint vera pretia rei, quæ fit, ſed in ſuſtentationem donentur tamen quatenus in eis dandis & accipiendis ratio iuſtitiæ interuenit, neceſſe eſt vt in eis ſeruetur aliquod medium æqualitatis, ſine qua nec vera ratio iuſtitiæ, nec medium illius reperiri poteſt: hoc autem medium æqualitatis cum non ſit ex natura rei definitum non poteſt certiori modo ac via taxari, quam vel cõſuetudine communi, vrbis, regionis, loci, vel interpoſito iudicio & lege à ſuperiori præſcripta, & ea taxatio eſt valde neceſſaria ad euitanda ſcandala, & ſacrilegia, quæ in iniquis exactionibus ſtipendium ex parte Sacerdotum committi poſſunt; & alioqui ſi Sacerdotibus definitur ac ſtatuitur taxa vltra quam exigere non poſſint; ratio æqualitatis poſtulat vt etiam aliis poſſit imponi, infra quam dari non poſſint, aut obligare Sacerdotes ad celebrandum; niſi fideles plus velint dare ſpotanee & liberaliter, & Sacerdotes minus accipere quod nec tollitur nec tolli poteſt. 6.

Digitized by Google

7. peragendas, videtur continere monopolium. Per hoc enim non prohibetur, vt ſpecialiter notauit Soarius *dicto tomo 3. in 3. part. diſp. 86. ſect. 2, §. Sed circa hoc medium.* nec per ſe loquendo prohiberi poteſt, quod fideles libere & ſpontaneè maiora ſtipendia elargiantur ſi velint, nec Sacerdotes minora accipiant: quia tunc libere & voluntarie donant, & aliud eſt exigere ex iuſtitia, aliud gratis accipere, id quod donatur: lex enim iuſtitiæ non impedit actus liberalitatis, miſericordiæ, aut religionis: nec etiam impedit quo minus Sacerdotes, minori ſtipendio poſſint eſſe contenti, & ideo non obſtante lege iuſtitiæ poſſunt ipſi gratis remittere, & cedere iuri ſuo: ſicut poſſunt mercatores vendentes remittere de pretio lege taxato id quod voluerint, cum de ſuo quiſque libere poſ-
8. ſit diſponere.

Non poſſunt tamen Epiſcopi, per conſtitutiones aut ſtatutum præcipere, vt nec plus donetur, quam pretium taxatum, nec minus accipiatur, & talis lex ac ſtatutum impium eſſet, ſcandaloſum ac ſimoniacum, ſi daretur: ita docet Soar. *tomo 3. in 3. partem diſp. 86. ſect. 2. §. ſed circa hoc, ad finem.* & D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 2. Nauarrus *cap.* 23. *n.* 106. & ibidem Aragon. *in verſu, non licet.* Sotus *lib. 9. de iuſtitia & iure. quæſt. 6. art. 1. ad 2.* Ledeſma *in Summa titulo de Euchariſt. cap. 18. verſu, ſeptima concluſion.* Medina 1. *part inſtructio. pro confeſſ. cap. 14. §. 20. fol. 91. verſu, perguntaſe,* Rodrig. *tomo 1. Summa cap. 231. num. 2. pag. 723.* Petrus Genedo *lib. de quæſt. can. quæſt. 27. n 3.* Syl. *verbo Simonia. n. 11. verbo Immunitas ſecundo n. 7.* Gutierres *lib. 1. quæſt. canon. ca. 35. num. 5.* Caietanus 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. Tabiena *verbo Simonia n. 18.* verba Diui Thomæ ita habent: *Illicita eſſet ordinatio & lex ſi in aliqua Eccleſia ſtatueretur, quod non fieret proceſſio in funere alicuius, niſi ſolueret certam pecuniæ quantitatem, quia per tale ſtatutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquibus impendendi. magis autem licita eſſet ordinatio ſi ſtatueretur quod omnibus certam eleemoſynam dantibus talis honor exhiberetur, quia per hoc non præcluderetur via, aliis exhibendi gratis. & præterea prima ordinatio habet ſpeciem exactionis. ſecunda autem habet ſpeciem gratuitæ recompenſationis.* Hæc ille. Ratio eſt, quia ſi ſanciatur lex, aut ſtatutum fiat, per actum negatiuum; dicendo non accipiatur minus pro vna Miſſa quam vnus aureus, v. c. nec minus pro ſolenni officio mortuorum quam decem aurei, neceſſario offenditur caritas, ſi quidem prohibetur minori ſtipendio fieri, & deinde eſt ſimonia, quia tunc id quod taxatur non poteſt dici ſtipendium in ſuſtentationem, ſed verum pretium illatum functionum. Poteſt igitur Epiſcopus præcipere ſuo ſtatuto & lege, quod ſtipendium pro Miſſarum celebratione, mortuorum humatione, aut officiis illorum, ſit tantum, v. c. ſint duo aurei, aut vnus aureus, aut pro Miſſa duo denarij ſupra dimidium, ſtatuendo ac ferendo eam legem per actum poſitiuum. Non tamen poteſt eam ferre per actum negatiuum; quia actus poſitiuus non prohibet fieri pro minori ſtipendio: actus vero negatiuus, ne fiat niſi pro tanto ſtipendio, prohibet pro minori fieri, & ſic videtur ſimonia, quia tunc id taxatur tanquam iuſtum pretium illarum rerum, & actionum ſpiritualium, non autem tanquam ſtipendium in ſuſtentationem, & præterea eſt id genus quoddam exactionis, vt dicebat D. Thom. & impietatis, quia offenditur charitas; & rationem addit Angel. *verbo Simonia 3. numero* 10, quia per talem taxationem negatiuam fit venalis Miſſa vel ſuffragium quod proprium pretij eſt ſic eſſe taxatum. §. 1. *Inſt. de emptione & vend.*

Hinc deducitur etiam iniuſtum eſſe ſtatutum & ſcandaloſum ac ſimoniacum ſi quod daretur, 9.
quod nulli alij Sacerdotes Miſſas defunctorum celebrarent, aut officia mortuorum efficerent niſi Sacerdotes talis parochiæ, aut cathedralis, & hi quod non celebrent, nec officia efficiant niſi pro certo ſtipendio: Primo, quia præcluderetur via aliis celebrandi gratis ſi vellent pro aliquo defuncto, quod eſt impium & contra charitatem: Secundo, quia totum hoc ſtatutum verteretur in commodum paucorum, aliis excluſis; & ſtatutum quod reſpicit vtilitatem paucorum illud ſancientium, tamquam ambitioſum & priuatam vtilitatem reſpiciens non valet. l. ambitioſa. ff. de decretis ab ordinario faciendis. ſecus ſi reſpiceret vtilitatem publicam, vt docet Baldus *conſil.* 410. *vol.* 5. & Rolandus à Valle *lib. 1. conſil. 22.* & alij Doctores paſſim. Sic nullo modo poteſt Epiſcopus cogere hæredes defunctorum, vt ad exequias celebrandas conuocent duntaxat clericos parochialis Eccleſiæ, excluſis aliis, donec impleatur numerus clericorum parochialis Eccleſiæ, vt optime docent Marcus Antonius Genuenſis *in ſua praxi Archiepiſcopali cap. 48. de capellano infirmo. numero 5. folio* 189. Sylueſt. *verbo Immunitas ſecundo ſub numero 7. & verbo Simonia. numero* 11. & huiuſmodi conſuetudines, ſi dentur tanquam impias & ſacrilegas extorſiones abiiciendas eſſe affirmat Sotus *lib. 9. de iuſt. quæſtione 6. art. 2. verſu, Hic etiam admonendi.* Omnes ex eo fundamento, quia poſſe vocari ad ſepeliendos mortuos, & ad officia funeralia eſt priuilegium totius ordinis clericalis, quod Epiſcopus reſtringere non poteſt, nec etiam conſuetudo aliqua abſque iniuria clericorum, & læſione libertatis Eccleſiaſticæ: reſtringeret autem euidenter ſi ſtatuat aut præcipiat, vt tantum vocentur clerici parochialis Eccleſiæ, aliis excluſis, vel omnino, vel donec impleatur numerus clericorum alicuius Eccleſiæ parochialis (niſi forte ſint beneficiati parochiæ ipſius defuncti) & conſequenter libertatem Eccleſiaſticam læderet.

Confirmatur, quia per huiuſmodi ſtatutum, 10.
conſuetudinem, aut præceptum impediuntur clerici facere ea, quæ ſibi ſunt conceſſa à iure communi, vt docet Dominicus, Anton. & Imola *in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de Conſtitut.* & docet etiam Felinus ibi, generaliter concedens ſtatutum ſeu conſuetudinem eſſe contra Eccleſiaſticam libertatem, ſi prohibeat clericis ea, quæ non ſunt eis prohibita à iure canonico, vel diuino, & pro hac doctrina facit illud exemplum, quod continet caput finale de immunitate Eccleſiæ. lib. 6. vbi prohibitio facta per dominos temporales ſubditis ſuis, ne aliquid vendant clericis, vel emant ab illis, vel alia obſequia illis exhibeant, eſt nulla, quia dicitur contra libertatem Eccleſiaſticam. Accedit, quia licet Epiſcopus poſſit facere conſtitutiones, & ſtatuta, tamen non poteſt illa facere contra diſpoſitionem iuris communis *l. 2. ff. de officiis Præfecti Prætorii, Clementina ne Romani, de elect.* maxime in præiudicium ſubditorum, vt tenet Innocentius *in cap. finali. de officio delegati.* Paulus de Caſtro *in conſilio* 148. Accedit etiam quia præceptum, & ſtatutum, & prohibitio, ne poſſint alij clerici vocari ad dicendas Miſſas vel exequias funerales

Probatur

Digitized by Google

Probatur ex eo quod facere ſtatutum, quod iſti dumtaxat vocentur, & non alij, non reſpicit publicam ſubditorum vtilitatem, ſed priuatam, & quatenus tale monopolium eſt quod fieri nullo modo poteſt. Præterea eo inſtituto iniuſte grauarentur hæredes defunctorum, cum ad libitum de ſuo diſponere non poſſint, cum tamen quiſque ad libitum ſuum de re ſua diſponere poſſit. *lege in re mandata. C. mandati.* & arctaretur libertas naturalis diſponendi de ſuo ad libitum contra ius naturale, & contra ius commune, qui ſola voluntate procedit. *l. Dudum C. de contrahenda empt.* vbi reprobatur conſuetudo, qua quis cogitur vendere conſorti. ita Socinus *in conſilio* 172. quem ſequitur Brunus *in conſilio* 56. Quod probat deciſio *cap. veſtra, de locato.* vbi Epiſcopi ſtatuerunt vt decimæ prædiales ſolummodo locarentur presbyteris, quod ibi reprobat Summus Pontifex, & iubet vt Eccleſiaſtici ſuas decimas libere locent cuicunque voluerint.

11. Poſſunt tamē Epiſcopi ſi in aliqua Capella aut anniuerſario, ſit magnus Miſſarum aut Officiorū numerus, pro tenui ſtipendio celebrandus, eas ad minorem numerum reducere, conſtituta conſueta, & congruenti pro temporis varietate ſtipe, ita vt ex multis pitantiis efficiatur vna pro tempore & loco conſueta: & in hoc negotio poſſunt mutare, imo commutare defuncti voluntatem, cum in aliis negotiis regulariter non poſſint, id enim ſoli Papæ reſeruatur, per Clementinam quia contingit, de religioſis domibus. At vero iuxta Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 6.* tamquam legati ſedis Apoſtolicæ poſſunt hodie Epiſcopi, iuſta & examinata cauſa vltimas voluntates commutare: ita enim Concilium habet ibi, *In commutationibus vltimarum voluntatum, quæ nonniſi ex iuſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi tamquam delegati ſedis Apoſtolicæ ſummarie & extraiudicialiter cognoſcant nihil in precibus tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate fuiſſe narratum, prius quam commutationes prædictæ executioni demandentur.*

12. An autem Epiſcopi examinata prius cauſa, poſſint per ſe ſoli plures Miſſas ad pauciores reducere, quando tenue eſt ſtipendium Capellæ, aut Capellaniæ, & plurima officia ad pauciora reuocare, an ſolum conuocata Synodo, dubium eſt; videtur enim ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. de reformat. cap.* 4 non poſſe niſi In Synodo diœceſana, de conſilio ipſius Synodi. ita enim Trid. ibi, *Contingit ſæpe in quibuſdam Eccleſiis vel tam magnum Miſſarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impoſitum eſſe, vt illis pro ſingulis diebus à teſtatoribus præſcriptis, nequeat ſatisfieri, vel eleemoſynam eiuſmodi pro illis celebrandis adeo tenuem eſſe, vt non facile inueniatur qui velit huic ſe muneri ſubiicere, vnde depereunt piæ teſtantium voluntates, & eorum conſcientias, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio datur, Sancta Synodus cupiens hæc ad pios vſus relicta, quo plenius & vtilius poteſt, impleri: facultatem dat Epiſcopis vt in Synodo diœceſanea, itemque Abbatibus, & Generalibus Ordinum, vt in ſuis Capitulis Generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia in prædictis Eccleſiis quas hac prouiſione indigere cognouerint, ſtatuere circa hæc quicquid magis ad Dei honorem & Eccleſiarum vtilitatem viderint expedire; ita tamen, vt eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat.* Hæc ibi Concilium. Vnde iuxta hanc diſpoſitionem Concilij Tridentini videtur non niſi in Synodo diœceſanea, & de conſilio ipſius Synodi, id poſſe Epiſcopos efficere, ſicut non poſſunt etiam Abbates, & Generales Ordinum id efficere, niſi in ſuis Capitulis generalibus de conſilio Capituli: Generales enim Ordinum, & Epiſcopos pares facit Concilium hac in re. & ita dicit Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 26. numero 6. litera M. & litera O.* optime docet non ſolum id faciendum eſſe ab Epiſcopis & Generalibus Ordinum de Synodi diœceſanæ, & capituli Generalis conſilio quando ſtipes ſunt tenues, & non attingunt ad victum diurnum, aut conſuetudinem loci, ſed etiam quando ob miniſtrorum paucitatem, non poſſunt quotannis anniuerſaria impleri etiam data pingui ſtipe, in eo enim etiam caſu, iuxta mentem Concilij reduci poſſunt eæ Miſſæ & anniuerſaria ad pauciora, & ita docet etiam Zerola *in praxi Epiſcopali, verbo Miſſa numero* 3. vbi ita, *Si Miſſarum numerus eſt continuus, vel onus perpetuum, & non poteſt huic oneri particulariter ſatisfieri ob carentiam Sacerdotum tunc practicari poteſt doctrina Concilij Tridentini.* Si vero ſtipes ſint pingues, & obligatio ſit quotidiana, tunc aliunde ſunt auxiliatores aduocandi, ſed ſi non eſt copia illorum, quia id oppidum caret copia Sacerdotum, & non inueniuntur alij, qui pro rata ſtipis aliunde aduocentur, vt in locis à defunctis præſcriptis celebrent, aut officia anniuerſaria exequantur, tunc ait Zerola, colligendas eſſe eas ſtipes in capſulas, & in ſingulis feriis ſecundis, aut alio die hebdomadis pro multis Miſſis recitatis, dicendam eſſe vnam decantatam cum officio defunctorum iudicio Epiſcopi pro iis omnibus, qui eam ſtipem donarunt, quod olim conſilium fuiſſe ait Sanctiſſimi Epiſcopi Caroli Borromæi Epiſcopi Mediolanenſis.

At vero Nauarrus *in manuali Latino. cap. 25. numero* 138. ait hoc quod continetur in Concilio Tridenti. *dicta ſeſſ. 24. de reformat. cap.* 4. videri ius nouum quo ad Abbates, & Generales religionum; non quoad Epiſcopos qui poſſunt hoc facere hodie etiam ſine Synodo. argumento capitis cum acceſſiſſent, & capite ex parte, de conſt. cum eis adnotatis: ſicut poterant iure antiquo, quod non videtur per Concilium ſublatum, cum ius Concilij reſpectu Epiſcoporum ſit cumulatiuum, non priuatiuum, & ſit factum ad augendum, non ad tollendum. argumento capitis finalis, de verborum ſignificatione. Verum hæc ſententia Nauarri videtur non ſtare cum illis verbis Concilij: *Facultatem dat Epiſcopis, vt in Synodo diœceſana, poſſint pro ſua conſcientia ſtatuere circa hæc quicquid magis ad Dei honorem, & Eccleſiarum vtilitatem viderint expedire*; ſi enim antea iure communi poſſint, fruſtra eis daretur modo hæc facultas; nec in iure antiquo inuenitur expreſſe hæc poteſtas Epiſcopis conceſſa: nec iura quæ allegat, de Miſſis, aut anniuerſariis loquuntur; nam cap. cum acceſſiſſent, de conſtit. ſolum agit de quadam dignitate Eccleſiaſtica *primiceriatus* per ſtatutum Canonicorum Trullenſis Eccleſiæ extincta confirmatum à Sede Apoſtolica, cuius redditus canonici inter ſe diuiſerunt. Et in cap. ex parte, ſolum agitur & quæritur an poſſint Canonici reſtringere numerum Canonicorum, & reſoluitur non poſſe, maxime ſine cauſa, ſed pro opinione Nauarri facit, quod Epiſcopus ſua propria auctoritate poteſt vnam dignitatem tollere, vel minuere, poteſt etiam mutare præbendas ex cauſa rationabili, vt patet *ex capite prox. de auctoritate Epiſcopi 21. diſtinctione & cap. præcipimus. 26. quæſtione* 1. *& capite Sicut vnire, de Exceſſibus prælatorum. &* 13.

cap-

Digitized by Google

cap. vacante, de prabend. diſt. 63. & clarius patet ex prædicto cap. *ex parte, de conſtit.* vbi Papa aſſerit, non potuiſſe Epiſcopum diminuere numerum Canonicorum, maxime cum non eſſent redditus diminuti: ergo, vt infert & tenet Ioannes Andr. ibi, potuiſſet profecto diminuere ſi eſſent redditus diminuti: ex quo etiam infertur à fortiori id dicendum eſſe de numero Miſſarū, & anniuerſariorum, ſi ſtipes ſint diuturnitate tēporis diminutæ.

14. Sed verius credo non poſſe Epiſcopum auctoritate propria de conſenſu etiam capituli abſque auctoritate Papæ diminuere numerum Canonicorum, aut extinguere, vel minuere aliquid de redditibus dignitatum, vt docet gloſſa *in cap. cum acceſſiſſent, de conſtit. verbo Confirmatum.* & quia vt res ſe habet ad eſſe, ita ad non eſſe, ſed Epiſcopus abſque auctoritate Papæ etiam de conſenſu Capituli non poteſt augere dignitates vel Canonicatus. *cap. cum olim, de conſuetudine, & cap. quoniā de vita & honeſtate clericorum, & cap. vltimo, de verborum ſignificatione, & cap. ex parte, de conſt.* vbi eſt expreſſum, quod non poſſit Epiſcopus id efficere, maxime ſine cauſa: ergo nec minuere, & quia, vt ait gloſſa citata, id fieret ſæpe in fraudem, vt extinctis Canonicatibus accreſcerent reditus Epiſcopo vel aliis Canonicis, & ſic ſæpe in fraudem hoc facerent, & non cauſam pro cauſa ſubiicerent. loquendo tamen de Miſſis credo poſſe Epiſcopos vbi opus eſſet, Synodi conſilio: ſolum de conſenſu Capituli non expectata Synodo vigente cauſa eas reducere ad numerum ſtrictiorem, idem de officiis & anniuerſariis. & ita docet expreſſe Henriq. *lib. 9. de Miſſis cap. 22. n. 6.* & reuera idem bene docet Nauarrus *dicto cap. 25. n. 138.* & fauet Felinus *in cap. cum acceſſerint de conſtit. col. 8. n. 19.* & Salmanticæ, vt teſtatur Henriquez loco allegato, facta eſt conſtitutio, approbante Synodo Salmanticenſi, vbi doctiſſimi viri congregati erant, in qua ea facultas reducendi Miſſas, quarum pitantiæ, & ſtipes ſunt tenues, ad pauciores, committitur Epiſcopo, cum conſilio Capituli, eſt enim diuerſa ratio in reductione Canonicorum, ad numerum ſtrictiorem, & in reductione Miſſarum, ſi tenuis ſit ſtips, nam in primo priuatur Eccleſia ſeruitio vnius miniſtri, & licet addatur alius qui non ſit Canonicus, priuatur ſplendore canonicatus & dignitatum: & ſic agitur de præiudicio Eccleſiæ: in ſecundo vero caſu non priuatur Eccleſia ſeruitio ſuorum miniſtrorum: nec agitur de præiudicio animarum, imo agitur de vtilitate illarum, quia ob tenues ſtipes antiquioris temporis, quærunt Sacerdotes alias ampliores temporis nouioris, & ſic cum maximo præiudicio & animarum defunctorum, & propriæ conſcientiæ, Miſſas tenuioris ſtipis omittunt nec per alios celebrari faciunt, ea falſa deluſi ſpe, vt in alio tempore commodiori illas dicere poſſint, deficiente maiori ſtipe: & ſic nec dicunt, nec dimittunt, cum maximo detrimento defunctorum, & propriæ conſcientiæ: præterea forte non inueniunt, qui tam exigua ſtipe celebrent. Nec Concilium Tridentinum ita eſt intelligendum, vt omnino velit non poſſe Epiſcopos id efficere vrgenti cauſa ſaltem de conſenſu Capituli.

15. Imo non dubitarē, nullo auctore, dicerē, poſſe Epiſcopos ſua propria auctoritate, de conſilio virorum prudentum, ac litteratorum, abſque Capituli cōſenſu, id efficere, propter vrgētiſſima negotia, & frequentes occupationes quibus ſunt continuo implicati; quæ in cauſa ſunt, vt non tam facile poſſint Capitulum adire; vel conuocare, vt eà negotia in eo pertractent, & iudicium Capitularium exquirant, cum tamen aliunde viros literatos facile habeant, quos conſulant; præſertim cum Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 6.* ſtatuat, vt Epiſcopi in commutationibus vltimarum voluntatum tamquam ſedis Apoſtolicæ delegati ſummarie, & extraiudicialiter procedant, vt veritate comperta id quod ſibi magis in Domino viſum fuerit prouideant; & huiuſmodi Miſſæ plerumque ſunt in teſtamento, & vltimis voluntatibus relictæ, & hæc reformatio quamuis abſolute reſtrictio dicatur, tamen reuera ſpectato curſu temporis, & ſpectatis pitantiis, non eſt reſtrictio, ſed eſt compoſitio, reformatio rationabilis, & commutatio quædam quaſi iuſtitiæ ad æqualitatem. Præterea Concilium Tridentinum ii poſtea *ſeſſ. 25. de refor. c.* 4 totum hoc negotium remiſit ad Epiſcopum & ad ſynodum diœceſanā, ſupponit Synodos diœceſanas, quotannis eſſe celebrandas, ſeſſione enim 24. præcedenti *ca. 2. in decreto reformationis* præſcripſerat, Synodos diœceſanas, ſingulis annis eſſe celebrandas; at cum ipſæ rariſſime, aut nunquam celebrentur, ceſſat vltima diſpoſitio *ſeſſ.* 25. cum illa ſit dependens ab iſta, & ex obſeruatione iſtius pendeat alia alterius ſeſſionis obſeruatio. Adde id quod dicebat Nauarr. *in manual. Latino ca. 25. n.* 138. Concilium non condere ius nouum quoad Epiſcopos, ſed quoad Abbates & Generales Religionum, & cum ibi Concilium dicit: *Sancta Synodus facultatem dat Epiſcopis vt in Synodo diœceſana poſſint pro ſua conſcientia ſtatuere circa hæc quid magis eis ad vtilitatem animarum viſum fuerit*; concedit poteſtatem hanc cumulatiue, & non priuatiue, & quaſi velit eos priuare poteſtate aliter faciendi, id enim ſi Cōcilium intenderet in iis circumſtantiis, quibus nūc ſumus, in quibus ſcilicet, nec decretum illius de celebratione quotannis Synodi diœceſanæ obſeruatur, nec Miſſæ dicuntur cum tanto detrimento animarum defunctorum, & præiudicio conſcientiarum hæredum illorum, profecto non ita bene ſtatueret, maxime cum ſæpe hæredes grauati, ita ſint paupertatis inopia oppreſſi, vt ſedis Apoſtolicæ remedium procurare non poſſint, & vix ſui Epiſcopi poſſint. quare his bene perpenſis, & conſideratis iudico debere Epiſcopos eſſe in hac re faciliores quam ſunt, & ad hoc teneri ſaltem ex charitate, ne ſuorum ſubditorum conſcientiæ pereant. Alij vero Doctores qui dicunt de conſenſu Capituli poſſe Epiſcopos hoc facere, quos citauimus num. 14. requirunt Capituli conſenſum de honeſtate & conſilio, non de neceſſitate, hæc autem honeſtas ſatis ſuppletur per honeſtatem conſilij virorum literatorum.

An autem Prouiſores Regij hanc reformatio- 16.
nem Miſſarum & anniuerſariorum poſſint efficere in ſuis confiniis, & territoriis, eſt dubium: ſunt enim aliquæ Capellæ ſæcularium, & ex bonis ſæcularibus, quarum redditus ſunt adeo tenues & pauperes, vt vix ſufficiant ad Miſſas, & anniuerſaria dicenda; nullo inde aut ſaltem tenuiſſimo commodo reſultante prædictarum Capellarum adminiſtratoribus, quibus tamen defuncti ſuis hæredibus adminiſtratoribuſve fauere intenderunt. diuturnitate enim temporis Miſſarum & anniuerſariorum iuſtum ſtipendium adeo nunc excreuit, vt multis partibus excedat ſtipendium illius temporis, quo prædictæ Capellæ fuerunt

fuerunt inſtitutæ & quidem hanc reformationem aliquando vidi à doctiſſimis viris, qui huiuſmodi regio Prouiſorum munere fungebantur, & fieri & practicari, & eam ſemper laudaui, & approbaui, propter detrimentum conſcientiarum ipſorum adminiſtratorum &, quod caput eſt, propter detrimentum animarum ipſorum Capellarum fundatorũ, ac inſtitutorum, qui ſi modo viuerent, aliter ſine dubio in huiuſmodi fundationibus Capellarum, attento maiori ſtipendio temporis, ſtatuiſſent, quare, conſideratis omnibus; præmiſſa cauſæ cognitione, & re fideliter comperta, exiſtimo religioſiſſime, ac decentiſſime id eſſe practicandum, cum in hoc, & iuxta teſtatorum voluntatem, & iuxta rationem faciant, & con ſcientiis adminiſtratorum, & defunctorum animabus ſubſidium & ſuffragium afferant.

17. Solum dubitari poterat qua ratione illi, ſæculares cum ſint, id poſſint efficere, cum prouiſio Miſſarum, & reformatio ad iuſtam æqualitatem ſtipendiariam pro ſuſtentatione Sacerdotum, opus mere ſpirituale ſit. Sed ad hoc dubium duplici modo reſpondeo. Primo quidem huiuſmodi Capellas conſtat fuiſſe ab initio erectas ex bonis ſæcularibus, & à perſonis ſæcularibus; quare tam ratione perſonarum erigentium, quam ratione bonorum ſæcularium, ſubditæ ſunt regiæ iuriſdictioni, & ideo reges tamquam pij, & communes Patres per regios Prouiſores procurant, vt vltimæ voluntates ſuorum ſubditorum ad exequutionem deducantur iuſte & rationabiliter; vt autem iuſte, & rationabiliter, ad executionem deducantur, opus eſt, vt huiuſmodi Miſſas ad iuſtam & rationabilem ſtipendiariam ſuſtentationem Sacerdotum reducant, & hoc non tam eſt res ſpirituales gubernare, ac diſponere, quam externas, & temporales leges ſuorum ſubditorum in erectione prædictarum Capellarum poſitas, quæ iam pro temporum varietate, iniuſtæ ſunt redditæ, ad æqualitatem iuſtitię reformare. Deinde reſpondeo Reges Catholicos & Chriſtianos, Eccleſiæ eſſe protectores, & ſicut tanquam protectoribus Eccleſiæ, illis fuit priuilegium conceſſum à Sede Apoſtolica, ad con ſtituendos hos Prouiſores regios, qui bona defunctorum curent, ſic etiam conſequenter illis fuit conceſſum hoc priuilegium, vt ea procurent, ac curent rationabiliter. & cum vtilitate animarum defunctorum, acceſſorium enim ſequitur principale: non poſſunt autem huiuſmodi bona curare iuſte & rationabiliter, & cum vtilitate animarum defunctorum, niſi leges illas Miſſarum ad iuſtam æqualitatem reducant: & licet hoc priuilegium non extet, ſufficit extare principale de prouidendis Prouiſoribus continua obſeruatione ſeruatũ, in his enim ſufficit fama priuilegij, licet non extet priuilegium, & huiuſmodi fama ſatis probatur per effectum priuilegij continuo vſu ſeruati, vt docet Felinus *in cap. cum contingat, remedio 1 pag. 552.* Sic in noſtra Luſitania irritantur iure regio nouæ recopilationis, *l. 4. tit. 73.* omnia iuramenta quæ in contractibus & promiſſionibus apponuntur, & tamẽ, vt optime notat Vallaſces *t. 1. con. 99.* noſtra lex iuſta, & valida eſt, quamuis ſit lata à Principe ſæculari, qui nihil poteſt in iuramento, cum ſit negotium mere ſpirituale, quia præſumendum eſt Summos PP. eam facultatem & priuilegium Regibus Luſitaniæ conceſſiſſe, quod licet non extet, ſufficit extare illius famam à tempore immemorabili per effectum, & vſum priuilegij probatam. Eſt autem in viridi obſeruantia principale priuilegium de danda ratione teſtamentorũ apud regios Prouiſores, vt patet, cum ergo acceſſorium illius ad praxim nõ reducunt reducendo Miſſas ad iuſtum, & rationabile pretiũ taxatum; atque àdeo ad minorẽ numerum, vt ſic & animabus defunctorum, & conſcientiis viuorum hæredum prouideant, ac medeantur.

CAPVT VIII.

Quomodo ſtipendium Miſſarum debeat reſpondere ſuſtentationi Sacerdotum; an Sacerdotes diuites illud poſſint accipere; an pauperes vna Miſſa plurimis pitantiis ſatis faciant, & an vna Miſſa æque valeat pro vno ac pro multis, &c. & an peccet mortaliter, qui liberaliter promittit Miſſam, & non implet.

SVMMARIVM.

An Sacerdotes diuites ſtipendium pro Miſſis accipere, & in pactum deducere poſſint. num. 1.
Refertur opinio negatiua. ibid.
Aſtruitur affirmatiua. num. 2.
Soluuntur argumenta primæ opinionis. nu. 3.
Concilium Tridentinum prohibet fieri pacta ſuper Miſſas nouas. nu. 1. & 3.
An Miſſæ ſtipendium debeat de iuſtitia reſpondere integræ ſuſtentationi Sacerdotis vnius d ei. nu. 4.
Refertur opinio affirmans. ibid.
Aſtruitur ſecunda verior ac negans. num. 5.
Iuſtum ſtipendium Miſſæ regulandum eſt pro conſuetudine vrbis & loci, non pro ſuſtentatione Sacerdotis. ibid.
An Sacerdos pauper pro vna Miſſa, poßit accipere binas vel ternas pitantias. num. 6.
Refertur opinio affirmans. ibid
Contraria tenenda eſt. num. 7.
Soluuntur argumenta pro prima opinione facta. nu. 8.
An qui tenue habet beneficium teneatur aliquid reſtituere ſi non recitet. num. 8. & 6.
An vna Miſſa pro multis applicata, ita proſit multis, ac ſi pro vno tantum applicaretur. nu. 9.
Refertur opinio affirmans. ibid.
Negatiua eſt probabilior. num. 10.
An ille, qui alteri promiſit Miſſam vnam teneatur ſub mortali eam totam illi applicare. num. 11. & 12.
Promißio liberalis facta, & acceptata an obliget ſub mortali, & an de iuſtitia, & in qua quantitate ſub mortali obliget. num. 13.

DVbium non eſt, quod clerici pro Miſſis, & anniuerſariis ſtipendium accipere poſſint in ſuſtentationem; dubium tamen eſt, an Sacerdotes diuites huiuſmodi ſtipendium accipere poſſint, & illud in pactum deducere? Et ratio dubitandi eſt, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ*, præſcribit, ne fiat vlla conuentio, aut pactum ſuper dicendarum Miſſarum nouarum ſtipendium, ac mercedem, & vt Epiſcopi omnia de medio tollant in celebratione Miſſarum, quæ vel auaritiam, vel irreuerentiam ſapiant, ac redoleant, redolet vero auaritiam, ſi Clerici, præſertim diuites, ſtipendium accipiant, & illud in pactum deducant, cum hi non poſſint illud accipere titulo ſuſtentationis 1.

tationis, aut eleemoſynæ: nec aliunde ea acceptio cohoneſtari, ac condecorari poſſe videatur; & ideo, vt docet Graphis *libr. 11. deciſionum aurearum. cap. 96. num. 32. folio 231. & Syluest. verbo Simonia. quæſt. 3. verſu tertia regula, in fine*, licet Sacerdos diues poſſit abſque vitio ſimoniæ deducere in pactum iuſtum ſtipendium pro celebrandis, tot vel tot Miſſis, in hebdomade, ſi in ſtipendium ſuſtentationis, non quaſi in pretium Miſſæ id deducat, tamen non poteſt id efficere abſque vitio auaritiæ. Imo D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 2. *&* 3. *ad* 2. docet licere quidem abſolute loquendo ſtipendium accipere dummodo in pactum non deducatur, quia alias erit ſimonia. & *in* 4. *diſtin.* 25. *quæſt.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 1. *ad* 4. dicit paciſci de Miſſa dicendâ ſemper eſſe ſimoniam.

2. Dicendum tamen eſt licitum omnino eſſe ſtipendium taxatum, vel vſu & conſuetudine, vel ſtatuto Epiſcopi, in pactum deducere in ſuſtentationem Sacerdotis, ſiue Sacerdos ſit pauper, ſiue diues. ita docet expreſſe Soarius *tomo 3. in 3. partem. diſputaion. 76. ſection. 1. §. circa alium. & ibidem §. quod ita breuiter.* Docet etiam expreſſe Gutierres *libr. 1. quæſtion. canonicarum cap. 29. numero* 10. Caietan. 2. 2. *quæſt* 100. *art.* 2. *verſu ad euidentiam.* Sotus *lib. 9. de iuſt. quæſt. 6. art. 1. concluſione vltima.* Nauarr. *in Summa Lat. cap. 23. num.* 102. Adrianus *quodlibet. 9. artic.* 1. Corduba & alij quos citat Gutierres loco allegato. Probatur primo, quia vnuſquiſque ſiue pauper ſiue diues meretur iure naturali ſuſtētari ab illo, cui inſeruit, & in cuius miniſterio, & obſequio occupatur; cum igitur præcipuum munus, & officium Sacerdotis, ſit ſacrificare, & Miſſas celebrare, ſi in vtilitatem alicuius illud officium exhibeat, iuſte, & rationabiliter hanc ſuſtentationem ab eo poteſt exigere, illamque in pactum deducere, abſque vlla vllius vitij labe. Secundo, quia hæc eſt conſuetudo totius orbis Chriſtiani ſcita, & tolerata à Paſtoribus Eccleſiaſticis: durum eſt autem, vitio damnare communem ac vniuerſalem totius Eccleſiæ conſuetudinem. Tertio, quia huiuſmodi ſtipendium non datur hic tamquam pretiū operis ſpiritualis exhibiti, ſed tanquam alimentum ob ſuſtentationem neceſſariam ex iure naturali debitam miniſtris Dei, vnde eodem iure naturali non excluditur pactum de huiuſmodi ſtipendio, & ideo huiuſmodi ſtipendium expreſſe in pactum poteſt deduci ſecluſa qualibet neceſſitate, ex intrinſeca rei natura, iuxta illud D. Pauli 1. ad Corinth. 9. *Qui altari deſeruit, de altari viuere debet*, & iuxta illud Chriſti Domini Lucæ 10. *dignus eſt operarius mercede ſua.*

3. Ex dictis ſolutæ manent rationes in contrarium adductæ, nam Concilium Tridentinum loco allegato, loquitur ſolum de Miſſis nouis, & in ijs ſolum prohibet fieri pactum, ac conuentiones, quia nec conſuetudine, nec Epiſcoporum ſtatuto adhuc illarum ſtipendium eſt taxatum, ne inde occaſionem accipiant noui Sacerdotes quærendi magna ſtipendia, & vltra debitam ſuſtentationem pro illis; prohibet etiam ſimiliter omnem ſpeciem auaritiæ, & omnem ſuperſtitionem in celebratione omnium Miſſarum; at in accipiendo, & exigendo iuſtum, & conſuetum ſtipendium pro ſuſtentatione, nec vitium auaritiæ cernitur, nec ſuperſtitio, vt ſatis probatum manet; & per accidens eſt quod Sacerdotes diuites ſint, imo & ditiſſimi; & aliunde habeant vnde abundantiſſime ſuſtententur, cum ex obiecto, & ratione naturali ſit licitum,

vt qui alteri inſeruit, ab illo alatur, & ſuſtenetur. Ad auctoritatem Diui Thomæ, & Syluestri, & aliorum reſpondeo illos dicere, ſemper eſſe ſimoniam ſtipendium in pactum deducere, quando illud ſtipendium in pactum deducitur tanquem pretium Miſſæ, vel rei ſpiritualis exhibitæ, non tanquam debitam ex iuſtitia ſuſtentationem; nam ſemper in Eccleſia licitum, & conſuetum fuit ſtipendium dare miniſtris ſpiritualibus, ad eorum ſuſtentationem ſiue diuites, ſiue pauperes eſſent; in ratione autem ſtipendij ex iure naturali orta pro congrua ſuſtentatione ſemper includitur pactum aliquod intrinſece iuſitiæ; quia ſi ille, cui inſeruit Sacerdos miniſtrando, tenetur illum alere ex iuſtitia, Sacerdos etiam ex iuſtitia poteſt petere hanc ſuſtentationem: & ideo merito à Chriſto Domino Lucæ 10. & Matthæi 10. & à Diuo Paulo 1. Corinth. 9. comparatur hoc ſtipendium ſtipendijs militum, quia ſicut illi merent ex iuſtitia, ita & Sacerdotes merent, atque hoc modo in Concilio Agathenſi *capite 36. 1. quæſtione 2. capite vltimo* ita dicitur: *Clerici omnes qui Eccleſiæ fideliter, vigilanterque deſeruiunt, ſtipendia ſanctis laboribus debita, ſecundum ſeruitij ſui meritum per ordinationem canonum conſequantur à ſecularibus.*

Sed hinc inſurgit dubium, an hoc ſtipendium debeat de iuſtitia reſpondere integræ ſuſtentationi congruæ vnius diei? Bipartitò accipitur hac de re opinio: Prima docet debere reſpondere integræ ſuſtentationi vnius diei non ſolum pro ſe, ſed etiam pro famulis Sacerdotis. ita docet Caietanus 2. 2. *quæſtione* 100. *articulo* 2. *verſ. ad euidentiam.* ratio illius eſt, quia non debet Sacerdos mendicare pro congruenti ſuſtentatione, cum dignus ſit operarius cibo ſuo, & idem docet Graphis *libr.* 11. *deciſion. aurear. capit. 96. numero* 13. *folio* 230. vbi ait ita: *Stipendij autem appellatione non tantum venit cibus & potus, ſed etiam quicquid eſt neceſſarium ad victum & veſtitum ſui & eorum, quorum ſibi cura incumbit, iuxta Caietanum*, &c. Hæc illæ. & idem etiam docere videtur Soto *libr. 9. de iuſtitia quæſtione 6. articulo* 7. & debent tenere omnes illi, qui dicunt poſſe Sacerdotem accipere plures pitantias pro vna Miſſa, quæ ſufficiant ad congruam ſuſtentationem vnius diei, & hi ſunt, Canus *libr. 12. de locis. capit. 14. folio* 885. vbi dicit neceſſe eſſe, vt omnes opiniones in hoc conſentiant, quod ſcilicet poſſit Sacerdos, ſiue pro multis ſiue pro paucis celebret, cibum vitæ neceſſarium de iuſtitia exigere, & Flores Theologiæ *in 4. ſentent. de valore Miſſæ articulo 2. concluſione* 2. & Sotus *in 4. ſent. diſtinctione 13. quæſtione 2. articulo* 1. vbi dicunt poſſe Sacerdotes pro vna Miſſa duas pitantias accipere, quæ ſint ſufficientes ad ſuſtentationem competentem vnius diei. Itaque volunt huiuſmodi Doctores hoc ſtipendium, vt ſit iuſtum, ita eſſe taxandum, vt totum id, quod moraliter loquendo neceſſarium eſt, ad congruam ſuſtentationem vnius anni pro Sacerdote & eius famulis, ſit ſtipendium iuſtum & adæquatum omnium Miſſarum ſimul ſumptarum, quæ plus minuſve intra annum dici poſſunt, & conſequenter iuſtum ſtipendium ſingularum Miſſarum eſſe illud, quod pro rata reſpondet Miſſis ſingulorum dierum. Addunt præterea ita neceſſario eſſe taxandum, quia Miſſa vnius diei eſt integrum, & totale officium Sacerdotis, & ideo integro officio vnius hominis integra ſuſtentatio vnius diei iure debetur, iuxta illud Chriſti Domi-

ni Lucæ 10. *Dignus eſt operarius, ſeu mercenarius cibo ſuo.* Confirmant hanc doctrinam ex his omnibus locis ſacræ Scripturæ quæ adduximus cap. 7. num. 5. Verum huiuſmodi opinio nec admodum probabilis nec tuta videtur.

5. Secūda opinio verior & tenenda docet iuſtum ſtipendium pro vna Miſſa vnius diei, non eſſe ſumendum ex quantitate pecuniæ, qua indiget Sacerdos ad congruam ſuſtentationem vnius diei, ſed eſſe illud, quod in vnaquaque vrbe, loco, aut regione, vel conſuetudine loci, vel ſtatuto Epiſcopi taxatum eſt, ita docet expreſſe Gutierrez *lib. 1. q. canon. cap. 29. n. 5.* Nauarr. *in manuali Latino cap. 25. num. 92.* Soar. *tomo 3 in 3. partem. diſput 86. ſecti. 2. §. dico tertio. & §. dico 4.* Corduba *lib. 1. quæſt. 4. dub. 2.* Docere etiam debent omnes illi qui dicunt non poſſe Sacerdotem etiam pauperem in conſcientia pro vna Miſſa accipere plures pitantias, quamuis conſuetæ pitantiæ ſint tenues, & non ſufficiant ad congruam ſuſtentationem vnius diei, quos infra citabo nu. 7. Ratio eſt primo, quia vt probauimus cap. 7. nu. 6. iuſtum ſtipendium diurnum pro vna Miſſa eſt illud quod taxatū communiter eſt, vel conſuetudine loci, vel ſtatuto Epiſcopi; ergo ſi illud iuſtum eſt, profecto excedi non poteſt abſque iniuſtitia, & tenetur exceſſum reſtituere Sacerdos qui illud acceperit, niſi ſibi gratis, & liberaliter eſſe exceſſus donetur; & ita nec etiam ſæculares minus donare poterunt, niſi id ſibi gratis, & liberaliter remittatur, vt ſeruetur ratio æqualitatis ex vtraque parte. Nec obſtat quod huiuſmodi ſtipendium ſit adeo tenue, vt non ſufficiat ad congruam, & moderatam ſuſtentationem vnius diei pro ipſo Sacerdote. Primo, quia quando ab Eccleſia & Epiſcopis huiuſmodi ſtipendia taxantur, non ſolet attendi ad congruam ſuſtentationem diurnam ipſius Sacerdotis, ſed plus minuſve id taxatur, quod rationabile videtur, ne videatur auaritia, aut exceſſus. Secundo, quia ea ſtipendia quæ vſu taxantur, non ita ſunt pinguia, vt per ſe ſola communiter ſufficiant ad integram ſuſtentationem vnius Sacerdotis pro vno die, & tamen ſunt iuſta; ergo non ſunt maiora de iuſtitia exigenda. Tertio, quia actio ſacrificandi non conſumit integrum diem, neque maiorem partem eius; ergo non eſt, cur Sacerdos ob illam integram & competentem ſuſtentationem vnius diei ab eo poſtulet cuius cauſa ſacrificium offert. Quarto, quia Sacerdos non tantum habet hoc miniſterium, ſed exercet etiam alias actiones ſacras, ratione quarum poteſt aliquid à fidelibus accipere in ſuſtentationem. Quinto, quia ideo propter Miſſam ſolennem & cantatam maius communiter vſu taxatur ſtipendium, quam pro priuata Miſſa, quia neutri debetur integra ſuſtentatio vnius diei, & ideo qui maius miniſterium Sacerdos exhibet, maius ſtipendium pro ſuſtentatione meretur. Sexto, quia alioqui non poſſet Sacerdos licite accipere plures pitantias in die Natalitij Domini pro pluribus Miſſis, quas dicit. nam ſi vnaquæque pitantia, opus eſt vt ſufficiat ad integram ſuſtentationem vnius diei, & nihil excedens poteſt Sacerdos accipere, teneretur profecto ipſe Sacerdos, vnam tantum pitantiam accipere, & alias reſtituere; quod nemo dicet.

6. Dices huiuſmodi rationes procedere in Clerico, & Sacerdote diuite, non paupere; nam Sacerdos pauper, & qui non habet vnde alatur, niſi ex celebratione Miſſæ; poterit duas, vel tres pitantias pro vna Miſſa accipere, quia habet ius paupertatis, & paupertas ius ei tribuit ad victum diurnum, vt docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 22. num. 4. fine,* & Sotus *lib. 9. quæſt. 3. artic. 1. de iuſtitia & iure. & in 4. diſtinct. 13. quæſt. 1. col. 14.* Honchala *opuſculo de valore Miſſæ. articul. 11. & 16.* & Tabiena *verbo reſtitutio. §. 16.* & Canus *lib. 12. de locis, cap. 13.* & Petrus Soto *de Euchariſt. lectione 7.* Sic qui tenuiſſimum beneficium habet, quod ſcilicet vix 10. aut 12. aureos annuatim reddat, non tenetur ad onus beneficij, vt recitet omnes horas canonicas, vt recentiores aliqui tenent, vti Sotus *lib. 10. de iuſtitia. q. 5. art. 3.* quod probabile dicit Sandoual *de officio Eccleſiaſtico. p. 5. cap 5.* Aragonius *2. 2. quæſt. 83. a. 12.* Rod. *tomo 1. Summæ. cap. 14. num. 3.* Vega *1. p capit. 128. caſu 3.* Petrus Ledeſma *2. p. tract. 9. cap. 4. concl. 6. diffi. ultate 4.* hi enim omnes non negant peccare mortaliter Sacerdotem beneficiatum, ſi officium diuinum, aut notabilem partem illius voluntarie omittat, ſed dicunt non teneri, ex onere beneficij tenuis ad reſtitutionē pro rata fructuum reſpondenti labori omiſſo, in recitandis horis canonicis, quia beneficium tenue; & quod vix ſufficiat ad modicam ſuſtentationem, non reputatur in iure pro beneficio, vt obliget ex iuſtitia ad reſtitutionem, pro rata horarum omiſſarum: quod tamen non tollit quo minus ſi Sacerdos ſit, mortaliter peccet, ſi non recitet, vt patet: ſi autem nec Sacerdos eſt, nec ſacris ordinibus Epiſtolæ vel Euangelij initiatus, non tenetur iuxta hos Doctores ex beneficio tenuiſſimo recitare, nec vllum peccatum mortale admittit, beneficium enim tenue non reputatur in iure pro beneficio, & ideo nullam obligationem recitandi habet; quia perinde eſt ac ſi beneficium non haberet, parum enim pro nihilo reputatur.

At contrarium tenendum eſt, quia paupertas Sacerdotis celebrantis, non tollit iuſtitiam, nec tribuit ius Sacerdoti vt pro vna Miſſa duas pitantias accipiat, pro illo enim, qui taxatum ſtipendium vel vſu & conſuetudine loci, vel Epiſcopi ſtatuto ſoluit Sacerdoti, tenetur de iuſtitia clericus diues totam Miſſam applicare, vt etiam fatetur Sotus dicto libro 9. de iuſtitia allegatus; ergo & pauper cum par ſit vtrobique ratio, paupertas enim dicentis non tollit debitum iuſtitiæ, vt docet optime Nauarrus *loco allegato in manuali Latin. cap. 25. numer. 92.* Et quia Eccleſia non inſtituit Miſſas ad alendos Sacerdotes pauperes, imo ſtatuit vt nullus pauper ordinetur, abſque patrimonio, capite *non liceat Epiſcopis*, & capit. *tuis*, & capite *ſecundum*, *de prebendis.* Concilium Trident. *ſeſſione 21. capit. 2.* vt tale requirit patrimonium ordinandis, quod eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſit; atque illa deinceps ſine licentia Epiſcopi alienari aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens adepti ſint, vel aliunde habeant vnde viuere poſſint, canonum antiquorum pœnas ſuper his inuocando. & ideo, in meliori & communiori opinione, qui ſine patrimonio ordinatur, manet ſuſpenſus ipſo iure, &, ſi ſic celebrat, manet irregularis. cap. ſanctorum cap. neminem. 70. diſtinct. Maiolus *de irreg. lib. 4. capit. 15. initio.* Nauar. *cap. 27. num. 158.* Medina *in Summa confeſſ. §. 8. de ſuſpenſ. fol. 79.* Sayredo *in practica crimin. cap. 18. num. 1.* Soarius *tomo 5. de cenſuris. diſp. 31. ſect. 1.* Sanchez *lib. 6. de matrim. diſp 32. num. 8.* Rodrig. *tom. 2. Summæ. cap. 15. à num. 2.* & Motus proprius Pij V. prohibet 7.

prohibet clericos tam regulares, quam ſæculares ordinari ſine patrimonio ante profeſſionem, excipiuntur tamen clerici è Societate IESV per bullam Gregorij XIII. Salzedo vbi ſupra Statuit etiam Eccleſia, vt qui ordinatus in paupertatem inciderit aliquod artificiolum decens habeat, vnde manu & arte ſibi victum paret. cap. clericus victum. diſt. 61. Et quia quælibet pitantia dari ſolita communiter ſufficit pani & vino emendis, quibus ſolis ſuſtentantur tota die laborantes, imo & ſæculares non ita pauperes, ex quibus omnibus conſtat paupertatem non tribuere ius clerico pauperi accipiendi duas pitantias, vel tres pro vna Miſſa, iuxta rationem congruæ ſuſtentationis diurnæ; & teneri de iuſtitia clericum pauperem totam Miſſam applicare ei, qui ſibi conſuetam ſtipem porrexerit, vt tenetur etiam diues, & ita docet Nauarrus allegatus *in manuali Lat. cap. 25. num. 92.* Toletus *lib. 2. Summa cap. 8. num. 2. ad finem.* Tabiena *verbo Reſtitutio. num. 32.* Zerola *in praxi Epiſcopali. verbo Miſſa. num. 4. §. ad 4. concluſ. 2.* Salzedo *ad practicam criminalem Bernardi Dias cap. 50.* Azor *tomo 1. inſt. moral. libr. 10. cap. 20. §. quod ad primum attinet.* Soar. *tomo 3. in 3. part. diſput. 76. ſect. 2. §. dico quarto* Couarr. *in cap. Alma mat. 1. p. §. 1. numer. 5.* & omnes quos citauimus cap. 2. n. 7. docet etiam Gutierres *lib. 1. quæſt. canon. cap. 29. num.* 10. & id tenent etiam omnes qui dicunt non poſſe Sacerdotes vna Miſſa ſatisfacere plurimis pitantijs, ſiue ſint pauperes, ſiue diuites: & vnam Miſſam non tantum valere plurimis, quantum valet vni, quos ſtatim referam num. 10.

8. Ad exemplum de beneficiato habenti beneficium tenue, & quod vix ſufficiat ad congruam ſuſtentationem, reſpondendum eſt, huiuſmodi clericum teneri ex iuſtitia recitare omnes horas canonicas, quantumuis beneficium ſit tenue, & teneri ad reſtitutionem fructuum pro rata horarum, ſi non recitet, vt late docuimus libro 2. cap. 4. n. 16. & præter eos, quos ibi citauimus ita tenet Ledeſma *2. p. 4. q. 16. a. 4.* Medina *C. de orat. q. 7.* Corduba *lib. 1. q. 21. fine.* Nauar. *in manuali Lat. cap. 25. n. 102.* D. Anton. *3. p. titulo 13. cap. 4. §. 1.* Couar. *lib. 3. var. cap. 23. nu.* 8. nam qui tenue acceptat beneficium, pactum celebrat voluntarie cum conferente recitandi horas canonicas, datur enim beneficium propter officium recitandum, & ſub conditione illud recitandi; vnde tenetur ex iuſtitia ſtare pacto & conditioni acceptatæ libere & voluntarie; ſic qui voluntarie acceptat vxorem pauperem, tenetur ex iuſtitia ad onera matrimonij.

9. Hinc inſurgit dubium affine dubio explicato; vtrum ſcilicet vna Miſſa, pro multis oblata, & applicata, ita proſit multis, ac ſi pro vno tantum diceretur, atque applicaretur, & quidem hoc dubium iam duplici in loco manet explicatum: in primis cap. 6. num. 8. & cap. 2. à num. 6. & 9. vbi oſtendimus ſacrificium Miſſæ in ſe & quoad ſatisfactionem, & quoad augmentum gratiæ eſſe valoris finiti; & non infiniti; nam omnes illi qui dicunt Miſſam habere valorem infinitum, neceſſario dicent vnam Miſſam quando pro multis dicitur ita prodeſſe ſingulis, ac ſi pro vno tantum diceretur, & conſequẽter dicent poſſe Sacerdotes vna Miſſa ſatisfacere pluribus pitantijs, & hi ſunt Caietanus *3. part. quæſt. 79 art 5. & in opuſc. tomo 2. tract. 3. quæſt. 2.* Syluest. *verbo Miſſa 1. quæſt. 9.* Angel. *verbo Miſſa. quæſt. 52.* Viguer. *in ſuis inſtit. capit. 16. §. 2.* Canus *libr. 12. de locis. capit. 13.* Ruard. *artic. 16.* Petrus Soto *lectione 7. de Euchariſt.* Petrus Nauarr. *de reſtit. libr. 2. capit. 2. num. 268. & ſequentibus*, & Heruæus *quodlibeto 10. quæſt. 13.* & alij: & rationes quæ pro hac parte afferri poſſunt, iam ſunt adductæ, cap. 6. num. 7. & ſolutæ num. 9. & ideo modo prætermittendas duximus, ne actum agamus.

Dicendum ergo eſt cum communi ſententia Miſſam non ita prodeſſe multis, ſicut prodeſt vni. Ratio eſt, quia valor & fructus Miſſæ ex opere operato, & quoad ſatisfactionem, & quoad augmentum gratiæ eſt finitus & limitatus, vt ſatis probauimus capite 6. numero 8. & ideo cum gradus gratiæ, & ſatisfactionis in hoc ſacrificio contentus & virtute illius communicatus finitus ſit & limitatus, ſicut finitus eſt & limitatus in ipſo, vt ſacramentum eſt, vti diximus prædicto cap. 6. num. 8. inde fit vt Miſſa pro multis dicta, non ita proſit ſingulis ac ſi pro vno diceretur, & applicaretur, finitum enim pro multis diuiſum minus euenit vnicuique, ſicut qui pro multis ieiunat, minus prodeſt ad ſatisfactionem ſingulis, quam vni prodeſſet, ſi pro vno tantum ieiunaſſet, ita docet Toletus *lib. 2. Summæ. cap. 8. num. 2.* Petrus Genedo *lib. de quæſt. canonicis. q. 27 à num. 10.* Spino *ſpeculo teſtament. gloſſa 13. initio. n. 55.* Nauar. *in manuali Latino, cap. 25. n. 92. & num. 111. verſu trigeſimo quinto.* Scotus *quodlibeto 20.* Sotus *lib. 9. de iuſt. & iure. q. 2. a. 2. & in 4. diſt. 13. q. 2. art. 1. verſu ad hæc operæ pretium duximus.* Sed Sotus variat. Soar. *tomo 3. in 3. part. diſp. 79. ſect. 12.* Graphis *lib. 2. deciſion. aur. cap. 45. num. 16.* Dimas Serpi *tract. de purgatorio. cap. 37. per totum.* Aragon. *2. 2. q. 85. de ſacrific. art. 3. pag. 671. verſu his conſtitutis.* Rodrig. *tomo 1. Summæ. cap. 252. titulo de Miſſa. n. 2.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 19. n. 5.* Couar. *cap. Alma mater. 1. p. §. 5. num. 9.* Lopez *2. p. inſtruct. cap. 78. de Euchar. pag. 277. verſu nam iam hinc.* Ioannes Medina *Cod. de oratione, in cap. de valore orat. pag. 186.* Abbas *in cap. fraternitatem, de ſepulturis. num. 4.* Nunius *in 3. p. D. Thom. q. 84. a. 1. dub. 8. pag. 960.* Hieronymus Flamma *3. p. Methodi. §. 17. pag. 921.* Marcus Antonius Cuchus *lib. 5. inſtit. moral. titulo 6. n. 77.* Conradus *in reſponſ. caſuum. conſc. caſu 266.* Humada *in l. 42. titulo 4. p. 1. gloſſa 2. à n. 3.* & omnes quos citaui cap. 6. num. 8. 10.

An vltimum quæres, vtrum ille, qui alteri promiſit vnam Miſſam amice & liberaliter, teneatur in conſcientia eam totam illi applicare, & mortaliter peccet aliter faciendo? Affirmat Nauarrus *in manuali Latino. cap. 25. numero 29.* niſi ille cui promiſſio facta eſt ſpecialiter conſentiat, vt pro alio etiam, illa eadem Miſſa ſibi promiſſa dicatur. Idem etiam docet ac tenet Petrus Nauarra *libr. 2. de reſtitution. capite 2. in noua editione. dubio 7. num. 329. corollario 3.* & idipſum docet Ledeſma *2. 4. quæſtione 16. articulo 14. circa finem*, & Corduba *libro 1. quæſtione 3. opinione 6.* Dicendum tamen mihi videtur ordinarie & regulariter loquendo, in his promiſſionibus nunquam ſe velle promittentes ita obligare, vt totam Miſſam applicent pro illo cui promiſerunt, & non pro alio etiam: ſi tamen aliquis ſpecialiter ſe velit obligare, credo adhuc non peccare mortaliter ſi totam non applicet, imo nec ſi pro alijs offerat, & non pro illo cui promiſit. Ratio eſt, quia hic non conſiderandum eſt bonum ſpirituale ipſius Miſſæ promiſſæ; ſed valor temporalis, ſeu potius ſtipendium temporale ipſius Miſſæ, & iuxta valorem huius ſtipendij conſideranda eſt materia promiſſionis: materia autem ſtipendij temporalis vnius Miſſæ, 11.

Digitized by Google

non eſt ſufficiens, ad inducendum peccatum mortale, in promiſſione, nam quamuis ſufficiat ad materiam peccati mortalis in furto, (de quo adhuc dubito) tamen non ſufficit ad materiam peccati mortalis in promiſſione. Maior enim quantitas requiritur in promiſſione ad inducendum peccatum mortale quam in furto: vt docet Lopez 1. *part. inſtruction. in noua editione capite* 180. §. *tertio requiritur, & libr. 2. de contractibus. capite vltimo. ad finem.* & Leſſius *tomo* 1. *de iuſtitia libr.* 2. *capite* 18. *de promiſſione & donatione dub.* 8. *num.* 56. Non tamen hi Doctores declarant quantum debeat excedere materia promiſſionis materiam furti, vt peccatum mortale ſit. Sanchez *tomo* 1. *de matrim. diſputatione* 5. *numero* 24. *libr.* 1. exiſtimat quadruplo maiorem eſſe debere in promiſſionibus, quam in furto; & quia obligatio promiſſionis liberalis minor eſt, quam obligatio furti, neque enim promiſſio liberalis obligat ex iuſtitia, etiam acceptata, ſed tantum ex fidelitate, & fides non ſeruata in promiſſionibus liberalibus, & gratuitis, non aufert rem alienam ſicut furtum. & quia multo minor eſt iniuria, cuius ſignum eſt quia multo grauius queruntur homines de re furto ablata, quam de fide in liberali promiſſione violata; neque hic conſiderandum eſt detrimentum ſpirituale reſultans ex omiſſione promiſſi ſacri, illi, cui promiſſum fuit; quod eſt grauius, imo multo grauius, quam quodlibet temporale, neque enim damnum ſpirituale conferendum eſt cum temporali, alioqui promittens ſemel orationem Angelicam, aut Dominicam, peccaret mortaliter, ſi poſt promiſſionis acceptationem, illam non impleret, quod non eſt dicendum, damnum enim illarum cum ſpirituale ſit anteponeretur cuicunque temporali; quare ad iudicandum, an ſit damnum graue, conferendum eſt damnum temporale cum temporali, & ſpirituale cum ſpirituali, ita docet Sancius loco allegato. num. 25. & eſt vera eius doctrina.

12. Dices, maius eſt damnum ſpirituale reſultans promiſſario ex violata ſibi promiſſione vnius Miſſæ, quam vnius orationis Angelicæ, & forte quadruplo maius; ergo ſi peccatum veniale eſt non implere promiſſionem vnius orationis Angelicæ, peccatum mortale erit, non implere promiſſionem vnius Miſſæ? Sed non valet illatio & conſequentia, quia vt valeret opus eſſet, vt promiſſio vnius orationis Angelicæ eſſet peccatum mortale, vt ex peccato mortali in minori materia inferretur mortale in grauiori; in Miſſis enim nunquam eſt conſiderandum (vt dixi) damnum ſpirituale proueniens promiſſario ex violata ſibi promiſſione, quia alioqui (vt etiam dixi violata promiſſio vnius orationis Angelicæ peccatum mortale induceret, quod non eſt dicendum, ſed conſiderandus eſt valor ac ſtipendium temporale, quod datur in ſuſtentationem & alimentum Sacerdoti pro vna Miſſa dicenda.

13. Ex dictis conſtat non eſſe ſequendam doctrinam Azoris *tomo* 1. *inſtit mor. lib.* 11. *cap.* 5. *q.* 3. & Molinæ *tomo* 2. *de iuſtitia. diſp.* 262. & aliorum, qui docent promiſſionem liberalem & gratuitam violatam, in materia, quæ eſſet ſufficiẽs in furto, ad peccatum mortale, peccatum mortale eſſe, non enim ita eſt, vt docet Sancius *tomo* 1. *de matrimonio diſp.* 5. *num.* 24. *lib.* 2. propter rationes allatas, quæ opinio Sancij eſt fauorabilior conſcientijs, & ideo meo iudicio tenenda.

CAPVT IX.

Vtrum liceat Sacerdotibus ſacrificare anticipate pro eo, qui primo ſtipem dederit; an in diuerſo altari, & de diuerſo ſancto, qui petitur: an poſſit quis retinere ſibi maiorem ſtipem, & facere vt ab alijs celebrentur Miſſæ pro minori; & an obligans dicere Miſſam ſatisfaciat per alium.

SVMMARIVM.

Habens Capellaniam in qua tenetur bis vel ter in hebdomade ſacrificare, poterit anticipate ſoluere, & Miſſas ſequentis hebdomadæ in præſenti dicere. num. 1.

Quid ſi expreſſe dicatur in fundatione Capellaniæ, vt in alio die vel hebdomade Miſſæ dicantur. num. 2.

Si fundator Capellaniæ dixerit: Volo vt in tali die, loco, & templo, Miſſæ dicantur, de iuſtitia tenetur Capellanus id ita facere. ibid. verſu ſi Capellaniæ.

Ex cauſa tamen aliter fieri poterit, & quæ cauſæ ſufficiant. ibid. verſu ſi autem.

An Clericus in minoribus poſſit habere Capellaniam, & Miſſas dicere per alium, in cuius inſtitutione ita habetur: volo vt ad hanc Capellaniam eligatur Sacerdos, qui quotidie celebret. num. 3.

Huiuſmodi Capellaniæ ſunt beneficia ſimplicia. ibid.

Poteſt quis in minoribus conſtitutus habere duas vel tres Capellanias huiuſmodi, requirentes celebrationem Miſſarum. num. 4.

Item Capellaniam & Canonicatum. ibid.

Quid ſi in fundatione Capellaniæ dicatur expreſſe, vt eligatur Sacerdos qui per ſe vel perſonaliter Miſſas dicat. num. 5.

Quid etiamſi per ſtatutum aut conſuetudinem habeatur, vt non niſi Sacerdos eas per ſe dicat. ibid.

An tunc ex cauſa per alium dici poſſint, & quæ cauſæ ſufficiant. ibid. verſu, Iuſtum autem.

An in diebus Dominicis & feſtiuis duplicibus, vel ſemiduplicibus celebrare debeat Sacerdos, de defunctis, de pace, de Beata Virgine, aut de Spiritu Sancto, ſi inſtitutor Capellaniæ dicat in inſtitutione, vt ſingulis diebus de hac re Miſſæ celebrentur. num. 6.

Quid de eo qui ſtipe accepta iubetur celebrare de Beata Virgine, aut de tali ſancto in tali altari, & loco. num. 7. *& 2. verſu ſi Capellaniæ.*

Quid ſi in priuilegiato altari iubeatur quis celebrare. ibid.

An quando Sacerdos non habet Miſſas poſſit celebrare pro intentione amici vel Sacriſtæ, qui ſibi ſolet eas dicendas dare. num. 8.

An poſſit eas dicere pro illo, qui primo ſtipem dederit, quem Deus videt daturum. num. 9.

Refertur opinio affirmans. ibid.

Aſtruitur negatiua. num. 10.

An qui celebrat non applicando Miſſas, poſſit poſtea illas applicare quas iam dixit pro illis, qui poſtea ſtipem conferunt. num. 11.

Vtrum Sacerdos retenta maiori ſtipe poſſit Miſſas celebrare facere pro minori. num. 12.

Refertur prima opinio abſolute negans. ibid.

Refertur ſecunda affirmans, ſi Sacerdos munus habeat diſtribuendi illas num. 13.

Opinio Suarij abſolute affirmans. num. 14.

Refertur

Refertur vltima opinio aſſerens non ſufficere quod quú munus habeat diſtribuendi Miſſas, niſi ex ſtatuto, aut conſuetudine aliqua portiò de ſolitis pitantijs taxata fuerit. num.15.
Quænam ſit ex his opinionibus probabilior. num.16.
An hæc conſuetudo & taxatio ſi detur habeat aliquid auaritiæ. num.17.
An teneatur ad reſtitutionem Sacerdos qui magnas congerit pitantias pro Miſſis dicendis, & facit eas dicere pro minoribus. num.18.
An hæc intelliguntur de Capellano aut de Beneficiato, qui inſeruiunt alicui Capellaniæ, aut beneficio. num.19.

1\. VT cum diſtinctione procedamus in re tam graui, & in tanto præiudicio animarum; quatuor ſunt caſus, de quibus dubitari poteſt, vtrum poſſit Sacerdos Miſſam dicere anticipate ex ijs quas in poſterum tenetur dicere pro certa obligatione, & intentione. Primus eſt, vt cum quis, v. g. habet Capellaniam in qua tenetur bis aut ter ſingulis hebdomadis ſacrificare, poterit quidem Miſſas vnius hebdomadis anticipare; & dicere ſex in vna hebdomade, quarum tres ſint pro obligatione hebdomadis ſequentis. ita docet Petrus Genedo *lib. de quæſtion. canon. quæſt.* 38. *num.* 2. Toletanus *de reſtitut. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 371. Vega *lib.* 6. *caſu* 59. *alias tomo* 2. *capit.* 41. *caſu* 39. Aragon. 2. 2. *quæſt.* 85. *art.* 3. *pag.* 682. *col.* 1. Rodriquez *in Summa tomo* 1. *cap.* 252. *num.* 8. Ratio eſt, quia huiuſmodi capellanus anticipate ſoluit, quod boni eſt debitoris, quis enim non laudabit debitorem ad certum diem, anticipare ſoluentem: deinde, quia citius proderunt ea ſuffragia defunctis, vel illis pro quibus tenetur Miſſas celebrare, quam ſi terminum dierum exſpecter, atque adeo anticipate ſacrificans, pro illa certa intentione, pro qua tenetur ſacrificare, & ſibi & alijs conſulit; ſibi, quia citius ſe exoluit à ſolutione debiti; alijs, quia citius eis prodeſt.

2\. Et hæc opinio eſt veriſſima, niſi contrarium ſpecialiter habeatur in fundatione capellæ, ſcilicet vt in nulla alia die, aut hebdomada dicantur Miſſæ, niſi in die; & hebdomade à fundatore aſſignatis, quod ad honorem & deuotionem fundatoris præcipi poteſt; vt notatur in cap. *ſignificatum*; *de præbendis*. tunc enim tenetur capellanus huiuſmodi Miſſas in eo die, & in ea hebdomade dicere, & non in alijs; iuxta intentionem fundatoris, & iuxta contractum initum cum conferente ſibi Capellaniam, vt docet Petrus Genedo allegatus, Zerola *in praxi Epiſcopali.* 1. *part. verbo Miſſa.* §. *ad tertium concluſione* 3. patet ex prædicto cap. *ſignificaſti* 3. *de præbendis*, & docet ibi Abbas *numero* 4. Sed tamen difficile eſt ſcire quibus verbis colligatur inſtitutionem Capellæ talem eſſe, vt Sacerdos quotidie Miſſam facere teneatur, & in quo loco. Sed certe hoc ex verbis ipſius inſtitutionis antecedentibus, & conſequentibus, colligi aperte poteſt. Si Capellaniæ fundator dixerit: volo vt res diuinæ fiant in tali templo, oratorio, ſacello, vel altari; in ijſdem locis tenetur de iuſtitia Sacerdos Capellanus eaſdem Miſſas dicere, per ſe quidem quando perſonaliter tenetur in eo loco ſacrificare; per alium vero, quando non tenetur per ſe ſacrificare; (quando autem per ſeipſum ſolum, an per ſe vel per alium teneatur ſacrificare, ſtatim dicemus.) Ratio eſt, quia tunc eligitur à teſtatore & fundatore ipſius Capellaniæ locus particularis ad ſacrificandum, & ideo de iuſtitia tenetur Sacerdos in eodem loco celebrare propter ſtipendium acceptum, & pactum implicitum celebratum inter ſeipſum, & conferentem Capellaniam, & tenetur ad reſtitutionem ſi abſque cauſa iuſta, & iuſto impedimento in alio loco celebret, voluit enim inſtitutor Capellæ, vt huiuſmodi locus à ſe deſignatus, magis frequentaretur, & coleretur: ità docet Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 10. *cap.* 24. *quæſt.* 7. *ad finem.* Nauar. *in manuali cap.* 25. *num.* 135. & idem Nauar. *de horis canonicis. cap.* 5. *num.* 3. & 12. Petrus Genedo *lib. de quæſt. canon quæſt.* 38. *n.* 6. Zerola *in praxi.* 1. *p. verbo Miſſa. verſu* 3. *concluſio* §. *ad tertium.* Rodriq. *in Summa. tomo* 1. *cap.* 249. *titulo de Miſſa. num.* 9. *verſ. y nota.* Sotus in 4. *diſt.* 45. *q.* 2. *art.* 2. Ceuallos *quæſt.* 688. *num.* 6. Graphis *lib.* 2. *deciſ. aur. cap.* 53. *à num.* 9. Beia *caſu* 23. *verſ. nec obſtat.* & *caſu* 12. *fine.* Sylueſt. *verbo Miſſa* 1. *nu.* 10. *fine.* Tabiena *in Summa verbo Miſſa. num.* 45. Hieronymus Flamma 3. *p. Methodi cap.* 9. §. 24. *fine. pag.* 705. Henriq. *tomo* 2. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 23. *num.* 6. Si autem ob impedimentum in eo loco ſacrificium Miſſæ dici non poteſt, quo inſtitutor præcipit, vt ſacrificium fiat, tunc in alio loco ſacrificari oportet, vt docent authores allegati, ſpeciatim Azor, Genedo, Flamma, Roderiq. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 17. *numer.* 4. *littera V.* credendum enim eſt, eam fuiſſe voluntatem teſtatoris, vt ſi iuſtum impedimentum daretur, ob quod in eo loco ſacrificari non poſſit, alibi ſacrificaretur. Iuſtum autem impedimentum eſſet, ſi vel locus diuturnitate temporis indecens redderetur, vt in eo ſacrificium Miſſæ fiat, vel in totum corrueret, vel obligatus ad dicendam Miſſam per ſe & non per alium, locum mutaret ad tempus, ob aliquam vrgentem cauſam, aut negotium.

Si in fundatione Capellæ dicatur ab ipſo inſtitutore: volo vt ad hanc Capellaniam eligatur Sacerdos qui quotidie pro mea intentione celebret? 3.
exiſtimat Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 24. *qu.* 7. *in fine illius*, illis verbis eligi perſonam Sacerdotis, & non poſſe conferri huiuſmodi Capellaniam clerico in minoribus, nec poſſe per alium Sacerdotem eas Miſſas ſuppleri, ſed teneri perſonaliter eas dicere, niſi aliquod iuſtum impedimentum ſubſit ob quod perſonaliter dicere non poſſit. Dicendum tamen eſt, poſſe huiuſmodi Capellaniam conferri clerico, qui non ſit actu Sacerdos, imo & poſſe conferri clerico ſimplici quatuordecim annorum: ita docet Garcia 7. *parte de beneficijs. cap.* 1. *de clericatu & ord à num.* 85. *vſque ad* 90. Zerola *verbo Beneficium* §. 7. *concl.* 4. *poſt concl.* 8. Abbas *in cap. extirpandæ, de præbend. num.* 3. §. *qui vero.* Innocent. *in cap. Clericus. num.* 2. *de cler. non reſid.* Lappus *allegatione* 36. & 35. *num.* 2. & 4. & *allegatione* 116. & 117. vbi citat Mendoſium & Felinum *ad cap. cum omnes, de conſtitut. ſub num.* 32. Armilla *verbo Beneficium num.* 83. Tabiena *vero Beneficium.* 3. §. 20. & conſequenter debent docere omnes qui dicunt non teneri Capellanum per ſe Miſſas dicere, niſi ſpecialiter & expreſſe in inſtitutione Capellaniæ dicatur quod ipſe per ſe vel perſonaliter eas dicat, quos ſtatim citabo num. 5. & idem ſenſit Pater Franciſcus Soar. à me hac de re conſultus, qui mihi affirmauit, ſe antequam Societatem ingrederetur, habuiſſe Salmanticæ duas Capellanias requirentes celebrationem Miſſarum, cum tantum eſſet clericus in minoribus. Et Garcia citatus affert has duas declaratores Illuſtriſſimorum Cardinalium in Concilium Tridentinum ſuper hanc rem. Prima,

Digitized by Google

Epiſcopus non poteſt cogere obtinentem capellaniam vt ipſemet celebret, licet in eius fundatione diſponatur quod Capellanus celebret, nam huiuſmodi oneri Miſſarum recte per ſubſtitutum ſatisfit. Secunda, *Habens Capellaniam non tenetur promoueri ad ſacerdotium, niſi in fundatione cautum ſit, vt Capellanus perſonaliter vel per ſeipſum Miſſas celebret, ſed debet curare vt per alium celebrentur, nec perſonalem reſidentiam Capella requirit, niſi aliter in fundatione cautum ſit.* Et ratio ac fundamentum horum Doctorum eſt. Primo, quia niſi expreſſe dicatur in fundatione Capellæ quod per ſeipſum, ſeu perſonaliter Miſſas celebret, huiuſmodi Capellanus ſatis cenſetur prouiſum voluntati teſtatoris, ſi per alium celebrare faciat, quod enim per alios facimus, per nosipſos facimus. Nec refert quod fundator dicat, *eligatur Sacerdos, qui quotidie celebret*: nam hic non eligitur certa & particularis perſona Sacerdotis, ſicut illic eligitur certus & deſignatus locus in quo Miſſæ celebrentur; ſed eligitur Sacerdos abſolute, qui huiuſmodi Miſſas dicat, vnde eſt diuerſa ratio vtrobique. Secundo, quia huiuſmodi Capellaniæ ſunt beneficia ſimplicia; nec requirunt perſonalem reſidentiam, vnde poſſunt per alios deſeruiri, niſi expreſſe contrarium caueatur per verba expreſſa in earum fundatione & erectione.

5\. Hinc patet, vt docet Zerola citatus, & omnes conſequenter, poſſe quemlibet habere duas vel tres Capellanias huiuſmodi requirentes Miſſarum celebrationem, etiam in diuerſis locis, quia re vera ſunt beneficia ſimplicia, nec requirunt reſidentiam, & per alios poſſunt Miſſæ celebrari. Patet etiam poſſe quemquam habere canonicatum & Capellaniam ſimul, quia non ſunt inter ſe incompatibilia, non poteſt tamen quiſque habere canonicatum ſimul & beneficium ſeruitorium requirens perſonalem reſidentiam, etiamſi Canonicatus, & beneficium in eodem ſint oppido; ratio eſt, quia beneficium ſeruitorium requirit perſonale ſeruitium & reſidentiam in Eccleſia beneficij, & ſic retrahit à ſeruitio Canonicatus, & ideo ſunt incompatibilia de ſe, vt patet: ita Zerola *in praxi Epiſcopali verbo Beneficium. §. 7. concl. 1. poſt octauam.*

Si autem in fundatione Capellaniæ dicatur expreſſe, *Eligatur Sacerdos qui per ſe vel perſonaliter Miſſas dicat*, vel ex aliquo ſtatuto, aut conſuetudine id habeatur; tunc quidem tenetur Capellanus ex iuſtitia illas per ſe dicere, & non ſatisfaciet per alium, niſi obſtet impedimentum, & cauſa rationabilis: ita docet enim Nicolaus Garcia 7. *part. de benef. cap. 1. de clericatu. & ord. num. 66. & 85.* Lappus *allegatione 36. & 35. numer. 2. & 4. & allegatione 116. & 117. numero 2.* vbi citat Mendoſium & Felinum *ad cap. cum omnes, de conſt. ſub numero 32.* Ferretus *conſilio 112.* Oieda *de incompatibilitate beneficiorum. 2. part. numer. 1. & 12.* Zerola *in praxi, verbo Beneficium. §. 7. concluſione 4.* Zechius *de Republica in cap. de beneficiatis numero 4. verſu ad dignoſcendum vero.* Saà *verbo Beneficium numero 28. & verbo Reſidentia numer. 10.* Azor *tomo 1. libr. 1. inſtitution. moralium cap. 24. quæſtione 7. fine, & tomo 2. cap. 8. quæſt. 5. ad finem.* Armilla *verbo Beneficium num. 83.* Tabiena *verbo Benefic. 3. §. 20.* & ratio eſt, quia tenetur ex iuſtitia ſeruare pactum implicitum, cum conferente ſibi Capellaniam propter ſtipendium, *imo expreſſum, do vt facias, confero vt perſonaliter celebres*, vnde niſi detur iuſtum impedimentum, non ſatisfaciet per alium. Iuſtum autem impedimentum dabitur ſi ipſe Capellanus ægrotus ſit, & celebrare non poſſit, nec Miſſas differre; quia ſunt quotidianæ, vel ſi deponatur, aut in excommunicationem vel irregularitatem incidat; nam opus perſonale Miſſarum intelligi debet ſeruatis ſeruandis, id eſt, ſalua Sacerdotis honeſtate, ſalua conſcientia, & honore ipſius, & ſaluo cultu & veneratione ſacramento debita: vt expreſſe habetur capite *ſignificatum, de præbendis*, & docet Imola *ibi*, Angelus *verbo Miſſa, quæſtione 15.* Syluester *verbo Miſſa 1. quæſtione 7. verſiculo Quintum.* Azor citatus & alij. vnde inquit Azor ſi fuerit huiuſmodi Capellanus legitime impeditus, aut commode, diligenter, & religioſe, & cum debita reuerentia rem diuinam facere nequeat, iure non cogitur per ſeipſum quotidie ſacrificare: ſi autem commode poteſt facere, & culpa ſua non facit, peccat mortaliter contra iuſtitiam, & tenetur reſtituere, & quia pacta & conuenta non ſeruat, & quia mortuos defraudat, & debito Miſſæ fructu, & ſuffragio priuat.

Dubium autem eſt quid dicendum ſit quando in fundatione Capellæ dicitur, vt Capellanus illius quotidie celebret de defunctis, aut de Beata virgine, vel de pace, &c. an teneatur ita celebrare, in diebus Dominicis, & in die Paſchatis, &c. Dubium breuiter ita reſoluunt Doctores infra citandi. Obligatus dicere Miſſam de defunctis, de pace, de beata Virgine, de Spiritu ſancto, &c. non poteſt mutare illam ſine cauſa, quia voluntas teſtatoris vel porrigentis eleemoſynam, ſine legitima cauſa mutari non poteſt; creſcit enim valor Miſſæ ex ritibus, precibus, & orationibus ab Eccleſia inſtitutis, vnde Miſſa de defunctis plus eis prodeſt, quam alia, non enim omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris ex opere operato, eo modo quo ſatis probauimus cap. 6. à num. 11. vſque ad 14. Iuſta autem cauſa eſſe poteſt dies duplex, aut ſemiduplex, & à fortiori dies Dominica, dies Natalitij Domini, &c. in his enim feſtis dicens Miſſam de die feſto, ſatis compenſat eam vtilitatem cum deuotione proprij feſti, ita docet expreſſe Henriquez *libr. 9. de Miſſa. cap. 23. num. 6.* Saà *verbo Miſſa num. 48.* Nauar. *conſil. 6. lib. 3. titulo de celebrat. Miſſarum.* vbi dicit pro Miſſa de paſſione longa & magna ſatisfacere Sacerdotem ſi dicat Miſſam de feſto etiam ſemiduplici aut infra octauam, & idem Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 17. littera X. & littera V ad marginem*, vbi citat Sebaſtianum *de ſacrificio Miſſæ capit. 27.* Syluestrum *verbo Miſſa 1. num. 8. verſ. quintum etiam expreſſe.* conducit Concilium Tribuntienſe, & habetur *capite 2. de celebratione Miſſarum*: facit Miſſale Romanum pro hac parte, iubet enim celebrare de die feſto, & non de alia obligatione, faciunt etiam Ancharranus & Imola *in cap. ſignificatum, de præbend.* & Abbas *ibi. numero 3.* & Decius *num. 5.* & Romanus *conſilio 339.* quatenus dicunt inſtitutionem contra regulas Miſſalis Romani eſſe inutilem. Sed quid ſi inſtitutor Capellæ dicat in fundatione illius vt omnibus diebus Miſſa dicatur de Beata Virgine, v. c. aut de defunctis? Quidam exiſtimant ſeruandam eſſe eam inſtitutionem, ita Nauarrus *in manuali Lat. cap. 25. numer. 135.* Zerola *in praxi. verbo Miſſa 1. part. §. ad tertium.* Addit tamen ibi Zerola poſſe Epiſcopum mutare huiuſmodi onus, vt celebretur ſecundum ordinem Miſſalis Romani dedecet enim in die Natalitij Domini, aut in Dominica Palmarum vel Paſchatis Miſſam de defunctis aut de Beata Virgine facere. Dicendum tamen eſt, eam inſtitu-

Digitized by Google

inſtitutionem non obligare in diebus duplicibus, aut ſemiduplicibus, neque etiam in diebus Dominicis, aut in maioribus feſtis, iuxta Doctores citatos, & idem docet etiam Fumus *verbo Miſſa. num.* 32. Tabiena *verbo item Miſſa.* §. 12. & 44. & conducit cap. *quod quidam, de celebrat. Miſſarum.* nam quando in inſtitutione alicuius Capellaniæ fundator præcipit, vt quotidie Miſſa de Beata Virgine, de defunctis, aut de Paſſione celebretur, intelligendum eſt, vt frequentius id fiat, & ſic non tenetur Sacerdos Capellanus quotidie eiuſmodi Miſſas celebrare, ſed frequentius. vt docet Nauar. *in manuali Lat. cap.* 25. *num.* 135. Addit tamen ibi Nauar. ſi fundator Capellaniæ, in illius inſtitutione dicat vt omnibus diebus Miſſa dicatur de Beata Virgine, v. c. ſeruandam eſſe huiuſmodi inſtitutionem; & ſic videtur facere & admittere diſtinctionem inter illum terminum & modum loquendi *quotidie*, & inter illum, *omnibus diebus*. ita vt quando dicitur *quotidie*, non teneatur Sacerdos quotidie celebrare de Beata Virgine, v. c. ſed frequentius. quando vero dicitur *omnibus diebus*, teneatur; niſi Epiſcopus huiuſmodi onus mutet, & eam diſtinctionem admittere etiam videtur Zerola *verbo Miſſa.* 1. *ad* 3. ſed plane ego nec percipio, nec admitto iſtas diſtinctiones & ſubtilitates grammaticales, quamobrem doctrinam Henrici & a-
7. liorum probabiliorem & meliorem exiſtimo.

Quæ diximus de obligatoratione Capellaniæ, aut beneficij, à fortiori procedunt etiam de obligato ratione ſtipis acceptæ: is enim etiam ſi promiſit Miſſam dicere de Spiritu ſancto, vel in tali loco, non ſatisfaceret ſi aliam, vel in alio loco diceret, & tenetur eam, quæ petita fuit data ſtipe, & in loco petito & promiſſo dicere. ita Syluest. *verbo Miſſa.* 1. *num.* 10. *fine*, & omnes quos infra citabo num. 10. Si tamen aliquis obligatus ſit ad dicendas Miſſas in tali altari priuilegiato ad eruendas animas ab igne purgatorio, etiamſi ſuperueniat iuſtū impedimentum, quo non poſſit eas dicere in eo altari, v. c. quia mutauit domicilium, vel ad tempus abſens factus eſt ab eo loco, non ſatisfacit niſi ſimiliter dicat in alio altari priuilegiato, multum enim defraudaret defunctos; ſuperueniente enim iuſto impedimento, iuſtam cauſam habet mutandi locum & altare; in aliud tamen ſimile, ne tam pro ſuffragio & cum tanto detrimento defraudentur animæ in igne purgatorio exiſtentes, ſufficit autem quod quælibet Miſſa dicatur in altari priuilegiato vt anima à purgatorij pœna liberetur, nec opus eſt vt Miſſa ſit de defunctis. ita Nauarr. *conſil.* 37. *de pœnis & remiſſ.* Zerola *in praxi Epiſcopali*
8. 2. *part. verbo Miſſa.* §. 7.

Secundus caſus eſt, quando quis celebrat et anticipate pro intentione illius, qui ex officio ſolet Miſſas alijs dicendas dare: v. c. quando aliquis non habet Miſſas, & celebrat pro intentione æditui, vel illius cui eſt demandata cura in hac Eccleſia diſtribuendi Miſſas, vel pro intentione amici qui ſolet ſæpe illi Miſſas ad dicendum deferre, & in eo caſu ideo concedit Petrus Genedo *libro de quæſt. canon. quæſt.* 38. *num.* 3. & Aragon. 2. 2. *quæſt.* 85. *de ſacrificijs. art.* 3. *pag.* 682. *col.* 1. & Petrus Nauarra *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 371. & Veiga *in Summa lib.* 2. *cap.* 41. *caſu* 6. *in* 2. *editione & tomo* 2. *cap.* 41. *caſu* 4. Rod. *tomo* 1. *Summa cap.* 252 *num.* 8. *verſ. y ſe algun Sacerdote.* Angles *de ſuffrag. quæſt.* 2. *pag.* 353. *fine*, & ratio illorum eſt, quia ille, qui ita celebrat, pro certa intentione celebrat, & parum refert, quod non fuerit præmonitus ab æditŭo aut amico, cum iam ſciat illorum intentionem eſſe, vt talis Miſſa, v. c. de Spiritu ſancto, aut de Beata Virgine, & in tali loco, aut altari dicatur, quia hoc nullo modo minuit aut extenuat effectum, & valorem ſacrificij, nec de hoc caſu aliquem iuſte dubitare poſſe arbitratur Aragonius *dicta pagina* 682. *col.* 2. Et ita mihi videtur in eo ſolum caſu & in ijs circumſtantijs, in quibus æditŭus aut amicus habet certas Miſſas dicendas, v. g. defunctorum, aut alicuius Sancti, ita vt ſciat Sacerdos anticipare illius intentionem, alias, vt ſtatim dicemus num. 10. id licite fieri non poterit.

Tertius caſus, in quo punctum difficultatis 9.
conſiſtit, eſt, vtrum ille qui non habet Miſſas poſſit applicare illas pro illo: qui primo ſtipem dederit, quem Deus videt daturum: & in hoc puncto duæ ſunt opiniones, prima docet id licite fieri poſſe. ita tenet Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 21. *num.* 2. Petrus Nauarra *lib.* 2. *de reſt. cap.* 2. *n.* 373. & affirmat Henriquez ita reſpondiſſe conſultos Salmanticenſes Theologos, docet etiam Veiga *lib.* 2. *cap.* 41. *caſu* 5. & expreſſe etiam Rod. *in Summa cap.* 242. *alias* 252. *titulo de Miſſa num.* 9 & Aragon. 2. 2 *qu.* 85. *art.* 3. Ratio illorum eſt, nō quod priuatus Sacerdos recondat ac ſeruet in Eccleſiæ theſauro meritum prædictarum Miſſarum, vt illud poſtea applicet cuicunque voluerit, non enim ipſi Sacerdotes habent claues theſauri illius, ſed Summi Pōtifices, & Antiſtites, qui diſpenſatores ſunt illius, ſed quod omnia referat ad præſcientiam Dei, quaſi Deus cum omnia ſciat, & præuideat, ſtatim applicet meritum & ſatisfactionem Miſſarum, illis, quos præuidet in poſterum ſtipem daturos: nec poteſt dici celebrare Sacerdotē pro vaga intentione, celebrat enim pro certa intentione, illorum, quos Deus præuidet ſtipem porrecturos; quæ viſio cum certa & infallibilis ſit, certa quoque erit intentio, & non vaga; nec etiam dici poteſt, id fieri contra voluntatem illorum, qui ſtipem daturi ſunt, quia illi virtualiter conſentiunt in rem ſibi vtilem & in anticipatam ſolutionem, ſicut omnis prudens creditor conſentire debet; ſic ſolet ſæpe Rex concedere hominibus gratiam, & priuilegium applicandi poſt mortem ſuam officia, & commendas vni liberorum, ſeu potius concedit gratiam officij vni ex liberis, quem pater voluerit eligere.

Secunda opinio verior & tenenda docet illicitum eſſe celebrare Miſſas anticipate pro eo qui primo daturus eſt ſtipem, & quem Deus præuidet illam daturum; eam tenet Corduba *libr.* 1. *quæſt.* 4. *dub.* 6. *ad* 2. Petrus Genedo *libr. de quæſt. canon. quæſtion.* 38. *numer.* 6. Dimas Serpi *in libr. de purgatorio edition.* 2. *capit.* 59. vbi dicit teneri Sacerdotes ad reſtitutionem harum Miſſarum; & hanc opinionem approbauit, & aliam reprobauit Clemens VIII. per quandam declarationem Cardinalium Concilij Tridentini, & diploma continens hanc declarationem de verbo ad verbum affert Genedo citatus num. 9. & in eo diplomate periculoſam appellat contrariam ſententiam, plurimis nominibus ſcandaloſam, & fidelium offenſionibus obnoxiam, & omnino explodendam & eliminandam aſſerit, quamobrem illa non eſt ſequenda: nec refert, quod huiuſmodi bulla Clementis VIII. recepta non ſit in Hiſpania, quia iudicio Summi Pontificis & de conſilio illuſtriſſimorum Cardinalium re diligenter diſcuſſa & ponderata reprobata fuit illa opinio. Et ratio

Digitized by Google

eſt, Primo, quia ſicut non valet iſta conſequentia: Deus omnia ſcit, & præuidet; ergo omnia efficit. ſic non valet illa: Deus præuidet illum qui primo daturus eſt ſtipem pro vna Miſſa; ergo ſtatim & de facto illi applicat valorem & meritum illius, multa enim videt Deus, & multa ſcit, & tamen non omnia exequitur, aut ſi exequitur, non ſtatim exequitur. Secundo, quia de iuſtitia tenetur Sacerdos propter ſtipendium acceptum celebrate Miſſas, non ſolum in numero, ſed etiam in altari & loco iuſſo & conuento, & de ſancto, id eſt, Beatá Virgine, de Spiritú ſancto, de pace, de defunctis iuxta petita & conuenta, vnde ille, qui ceſſante iuſto impedimento in alio loco, Capella, aut altari; aut aliam Miſſam celebrat, non ſatisfacit pactó & obligationi, & tenetur de iuſtitia iuxta pactum & conuentionem ſatisfacere, vt diximus ſupra, & docet expreſſe Nauarrus *in manuali. cap.* 25. *numero* 135. *& de horis canonicis. cap.* 5. *num.* 3. *&* 12. Zerola *in praxi* 1. *part.* §. *Miſſa, verſ. tertia concluſio.* Rodriq. *in Summa tomo* 1. *capit.* 249. *titulo de Miſſa. numer.* 9. *verſu y nota.* Azot *libr.* 10. *inſtitut. moral. cap.* 24. *quæſt.* 8. *&* 7. Sotus in 4. *diſtinct.* 45. *quæſt.* 2. *artic.* 1. Ceuallos *quæſt.* 688. *num.* 6. Graphis *libr.* 2. *deciſionum. cap.* 53. *à num.* 9. Beia *caſu* 23. *verſu nec obſtat, & caſu* 12. Syluest. *verbo Miſſa* 1. *num.* 10. *fine.* Tabiena *verbo Miſſa num.* 45. Hieronymus Flammà 3. *part. Methodi. capit.* 9. §. 24. *fine pag.* 705 Idem. Rod. *tomo* 1. *quæſt. quæſt.* 43. *art.* 8. Henriquez *tomo* 2. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 23. *num.* 6. & alij. Quomodo poteſt ergo quis prædiuinare, intentionem, altare, locum, Miſſam illius, qui primo daturus eſt ſtipem. Rationes pro prima opinione ex dictis ſolutæ manent, quare in illis non eſt cur immoremur.

11. Sed quid ſi quis celebret Miſſas non applicando illas ex nunc pro illo, qui primo daturus eſt ſtipem, nec aliquid de eo cogitando. Reſpondeó in eo caſu ſtatim valorem ac meritum Miſſarum recondi in Eccleſiæ theſauro, vnde pro illis nec eleemoſynam accipere poteſt, nec vllam poſtea applicationem facere, quia ſolus Summus Pontifex, & Antiſtites qui habent poteſtatem diſpenſandi indulgentias, clauem habent huius theſauri. ita docet Henriq. *lib.* 7. *de indulg. cap* 2. *num.* 1. *& lib.* 9. *de Miſſa cap.* 21. *num.* 2. & Petrus Nauarra *lib.* 2. *de reſtit. cap.* 2. *num.* 372. *&* Antonius Corduba *lib.* 1. *q.* 4. *dub.* 6. *pag.* 69. & Arag. 2. 2. *quæſt.* 85. *artic.* 3. *col.* 2. *pag.* 682. & Petrus Genedo *lib. de quæſt. canon. quæſt.* 38. *numer.* 4. & Dimas Serpi *in tractatu de purgatorio cap.* 36. *in* 1. *edit. in* 2. *vero cap.* 60 & Rutilius Benzonius *de anno ſancti Iubilæi lib.* 2. *cap.* 39. *fine* quamobrem cum Miſſæ valor, & meritum, iam ſit clauſus, ac reconditus in theſauro Eccleſiæ, iam nòn ſubiacet poteſtati Sacerdotis, vt omnes fatentur.

12. Sed grauis dubitatio eſt vtrum Sacerdos poſſit ſibi retinere maiorem ſtipem pro Miſſis dicendis ſi eas celebrare faciat pro minori. Tres ſunt opiniones hac de re: Prima docet abſolute nullum Sacerdotem qui certam eleemoſynam, & ſtipem accepit pro Miſſarum celebratione, poſſe pro minori eas alteri dicendàs committere, retenta maiori ſtipe: & teneri ad reſtitutionem ſi id faciat. ita docet Maior *in* 4. *diſt.* 45. *quæſt.* 3. *dub.* 3. & Ledeſma *in Summa* 1. *part. titulo de ſacramento Euchariſt. cap.* 18. *verſ. a eſta dubda. pagina* 218. Nauar. *cap.* 25. *num.* 91.
13. Corduba *quæſt.* 4. *dub.* 1.

Secunda opinio docet ſi Sacerdos ſit Rector, parochus, aut æditüus, vel Monachus ſacriſta, cui ex ſtatuto vel conſuetudine incumbat munus diſtribuendi Miſſas, poſſe parum de pitantijs ordinatis conſuetiſque ſibi retinere in ſtipendium vtilis officij, & aliquantulum immutatas pitantias mercenarijs porrigere, præſertim ſi pitantiæ ſint ſolito pinguiores, modo tamen non multum inde ſibi retineat, quia tunc non datur iuſtus titulus retinendi; nec enim mercenarij ac ſtipendiarij Sacerdotes id ſponte remittunt, nec eſt præſumpta voluntas pitantias proferentium vt fraudentur maiori fructu Miſſæ, qui ſibi ex maiori pitantiarum ſtipe cæteris paribus accreſcit; ita docent Sotus *lib.* 9. *de iuſt. & iure. quæſt.* 3. *art.* 1. *verſ. ſed hoc præterea.* Rodr. *in Summa tom.* 1. *cap.* 242. *titulo de Miſſa. num.* 11. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 22. *fine.* ſentiunt itaque huiuſmodi Doctores ſi huiuſmodi Sacerdos non ſit Curatus, nec ex officio ei incumbat has Miſſas diſtribuere, non eſſe tutum in conſcientia, nec liberum à reſtitutione, niſi totum ſtipendium, quod ab alijs accepit, diſtribuat.

14. Citat Petrus Genedo lib. de quæſt. canon. q. 27. pro hac parte Soarium *tomo* 3. *in* 3. *partem diſp.* 86. *ſect.* 3. *verſ. hac vero occaſione.* Sed Soarius ibi abſolute dicit poſſe huiuſmodi parochum, æditüum aut ſacriſtam retinere ſibi maiores pitantias, & Miſſas diſtribuere inter Sacerdotes ſtipendiarios ſoluto ſtipendio communi, & ordinario, & non eſſe hoc intrinſece contra iuſtitiam. Fundamentum illius eſt, primo quia nulli fit iniuria in ea diſtributione, & quaſi commutatione; in primis enim non fit iniuria Sacerdoti ſtipendiario, quia illi datur iuſtum & ordinarium ſtipendium, etiamſi illi intra latitudinem iuſti ſtipendij minimum detur; nec fit etiam iniuria ei, qui ſtipem dedit, quia Miſſa eiuſdem valoris pro illo offertur; nulli ergo fit iniuria: Secundo, quia parochus vel Sacerdos, quicunque ille ſit, qui primo accipit ſtipendium, ſtatim acquirit dominium illius ſub obligatione celebrandi pro altero, quam obligationem poteſt per ſe vel per alium implere, ac proinde ſi poſtea ſatisfaciat integræ illi obligationi, nulli facit iniuriam; etiamſi minori ſtipendio dato, id aſſequatur, quia iam non ſe gerit, vt purus Oeconomus, ſed vt dominus accepti ſtipendij. Confirmat Soarius hanc ſuam opinionem hoc exemplo: primo, quia ſi dominus committat famulo certam pecuniæ quantitatem vt emat triticum talis qualitatis, quamuis famulus minori quam communi pretio illud emat, nihil poteſt ſibi retinere qui non erat dominus illius pecuniæ; ſi vero famulus ſtatim fieret dominus illius ex conſenſu dantis, quamuis poſtea minori pretio emerit, reliquam pecuniam retinere poſſit. in præſenti igitur, inquit Soarius, parochus & clericus, quicunque ille ſit, non ſe gerit priori, ſed poſteriori modo: ita ſe habet opinio Soarij, & rationes illius non ſolum procedunt in parocho & ſacriſta, cui ex officio incumbit, curare vt Miſſæ pro intentione illorum, qui ſibi ſtipem porrexerunt, celebrentur, ſed etiam in quocunque clerico ſimplici, atque àdeo in rigore loquendo in hac opinione licitum erit cuicunque clerico ſimplici cogere ac congregare, multas & copioſas ſtipes, & pitantias & pro minoribus Miſſas facere per alios ſtipendiarios celebrare, qui eſt optimus modus diteſcendi? Dicet tamen Soarius: at non ex alieno, ſed ex propria induſtria. Addit tamen ſtatim ipſe Soarius, omnia temperans: *Hæc quanquam in rigore ſint vera: nihilominus hæc veluti commutatio Miſſarum habet ſpeciem turpis lucri, & ideo non eſt conſulenda, ſed potius corrigen-*

corrigenda quoad fieri poſſit, quod ſi non poſſit, erit tolerãda.

15. Tertia opinio ſic diſtinguit, vel huiuſmodi parocho, æditulo, aut monacho ſacriſtæ, cui ex officio incumbit ſtipes colligere, & Miſſas celebrandas alijs committere, ſtatuto, aut inueterata conſuetudine eſt aliqua portio pro ſuo labore harum pitantiarum aſſignata, vel non eſt aſſignata: ſi ei eſt aſſignata, iuſte illam poteſt retinere, & non tenetur ad reſtitutionem, ita docet Nauar. *in manuali Latino cap.* 25. *num.* 91. Gutierres *libr.* 99. *can. cap.* 29. *num.* 32. Corduba *libr.* 1. *queſtion. quaſt.* 3. *dubio* 5. Beia *in reſp. caſuum conſcient. caſu* 12. *fine.* Vega *tomo* 2. *cap.* 41. *caſu* 3. Henriquez *libr.* 9. *de Miſſa, tomo* 2. *cap.* 22. *num.* 8. Anton. Bernard. *in Summa cap.* 27. *num.* 20. & docte probat Aragon. 2. 2. *quaſt.* 85. *de ſacrificijs art.* 3. *pag.* 683. *initio.* Hieron. Flamma 3. *p. Methodi. cap.* 13. §. 18. *fol.* 923. & Lud. Lopez 2. *p. inſtruct. titulo de Euchar. cap.* 78. *verſu, inſuper pag.* 284. qui duo requirit, vt aliquid de pitantijs retineri poſſit, primum officium recipiendi illas eleemoſynas: ſecunda lex aut conſuetudo antiqua modicum aliquid retinendi pro ea cura & labore puta duo dupondia ex qualibet pitantia, inquit Petrus Genedo ſtatim allegandus. Si non eſt aſſignata, nihil poteſt retinere, & tenetur ad reſtitutionem, iuxta prædictos Doctores.

16. Ex his opinionibus eſt hæc tertia probabilior & ſequenda: tum quia niſi lex aut conſuetudo aliquid eis, qui hoc officium habent recipiendi pitantias, & diſtribuendi Miſſas, attribuat; nullus datur iuſtus titulus diminuendi illas, quia nec clerici ſtipendiarij donant libenter, vt patet, nec adeſt præſumpta voluntas dantis ac porrigentis pitantias, tum quia fraudatur ipſe qui pitantias prædictas porrigit fructu, qui accreſcit ex maiori eleemoſyna; ſicut enim accreſcit ex maiori deuotione & probitate Sacerdotis, vt explicauimus cap. 6. num. 22. ſic accreſcit ex maiori eleemoſyna pitantiam porrigentis, honorat enim Deum ex ſua ſubſtantia miniſtrum illius ſuſtentando: tum denique, quia opinio Soarij admittit modum non ita decentem, negotiandi in Miſſarum diſtributione ac celebratione contra Concilium Trident. *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruand. & vitand. in celeb. Miſſa*, ibi, *Ordinarij locorum Epiſcopi ſedulo curent, ac teneantur è medio tollere quæ vel auaritia, quæ eſt idolorum ſeruitus, vel irreuerentia in celebratione Miſſarum induxit.* & quamuis ibi loquatur Concil. de Miſſis nouis, tamen hanc doctrinam pro omnibus Miſſis præmiſit; poſtea vero loquitur in particulari de ijs quæ vitanda ſunt in nouis ſacrificijs. Præterea falſum eſt id quod dicit Soar. allegatus, illum qui retinet aliquid de ſtipe data pro celebranda Miſſa, integre debitum ſoluere, ſi faciat aliam Miſſam celebrari pro minori ſtipe, cum æqualem Miſſam in valore offerat, non enim ita eſt; accreſcit enim valor ex maiori ſtipendio, vt patet, ſi non eſſentialiter ex opere operato, ſaltem accidentaliter. Adde quod nec omnes Miſſæ ſunt æqualis valoris eſſentialis ex opere operato, vt late probauimus cap. 6. à num. 11. nam valor reſpondens toti Eccleſiæ offerenti per Sacerdotem, dicentem aliquas orationes nomine totius Eccleſiæ, eſt ex opere operato, & tamen non eſt æqualis iſte valor, ſed modo maior, modo minor, pro maiori vel minori ſanctitate totius Eccleſiæ militantis; quæ licet ſemper ſit ſancta, & immaculata, eſt tamen modo magis, modo minus ſancta pro ſanctiori & maiori vel minori numero iuſtorum in ea exiſtentium; Eccleſia autem magis vel minus orat pro eo qui maius vel minus ſtipendium confert, in ſuſtentationem ſuorum miniſtrorum.

Sed vero Petrus Genedo *lib. de quaſt. canon. quaſt.* 17.
27. *num.* 10. non acquieſcit adhuc huic opinioni, ita enim ait, *quamuis hæc tertia opinio tot ſit, & tantorum virorum munita præſidio, tamen in ea meus non acquieſcit animus, nec abſolute illi, ſed cum grano ſalis conſentio, nam quamuis huiuſmodi conſuetudo & lex non ſit ſimoniaca, eſt tamen illicita negotiatio propter auaritiam, & propinquitatem turpis quæſtus, ſcandaloſa & indigna Eccleſiaſtica perſona*; & ita docet etiam Ioannes Gutierres *lib. qq. canon. q.* 29. *fine.* Rod. *tomo* 1. *cap.* 252. *num.* 9. *verſu y nota.* Ledeſma *in Summa.* 1. *part. de ſacram. Euchariſt. cap.* 18. *pag.* 219. *verſu al ſegundo fundamento.* & forte, vt animaduertit idem Genedo *num.* 11. nullus adeſt iuſtus titulus ad retentionem huiuſmodi ſtipendij, quia nec clerici ſtipendiarij libenter remittunt, nec ſtipem porrigentes, cum vtriſque reſultet incommodum ac detrimentum; illis temporale; his ſpirituale; cum illi priuentur parte ſtipendij, hi vero parte fructus, qui ex maiori ſtipe erat accreſcendus. Accedit quod ex hac retentione partis pitantiæ datur occaſio Sacerdotibus pauperrimus mercenarijs retinendi plurimas pitantias tenues, & illis vna Miſſa ſatisfaciendi, quod eſt grauiſſimum inconueniens, vt diximus cap. 8. num. 6. quia obligatus ad ſacrificandum pro alio non ſatisfacit, ſi ei totum valorem ipſius Miſſæ non applicet, & tenetur ad aliam Miſſam, vel ad reſtitutionem; nec ſacrificij Miſſæ valor ac meritum tantum prodeſt multis ac ſingulis, quantum prodeſſet vni ſi ei totum applicaretur, eſt enim valor Miſſæ & quoad ſatisfactionem, & quoad augmentum gratiæ finitus ac limitatus, vt ſæpe repetitum manet.

Ex dictis ſequitur teneri ad reſtitutionem illos 18.
Sacerdotes, qui multas & magnas congerunt ſtipes ad dicendas Miſſas, quibus nec ex officio incumbit huiuſmodi Miſſas accipere, & diſtribuere, nec ex lege aut conſuetudine aliquid de prædicta ſtipe aſſignatum eſt, ſi eas faciant celebrare per alios pro minori, vt faciunt multi iniuſte quidem & indecenter, qui in ſua patria, vbi vberiores ſunt pitantiæ, multas Miſſas accipiunt, quærunt, & multis modis acquirunt, & poſtea religioſis vel alijs Sacerdotibus dicendas committunt pro minori ſtipe, vt optime docet idem Genedo *libr. de quaſt. can. quaſt.* 47. *num.* 9. & Ludou. Lopez 2. *p. inſtruct. titulo de Euchar. cap.* 79. *pag.* 292. *verſu caterum.* & Vega *tomo* 2. *cap.* 41. *caſu* 5. *verſu y nota* 2. vbi reprehendit clericum, qui in Indijs coaceruabat magnam copiam Miſſarum vbi pitantiæ vberrimæ ſunt, & poſtea in Hiſpaniam mittebat, vt ab alijs dicerentur pitantijs ibi ſolitis, retentis maioribus. Si tamen aliquis Sacerdos multas habeat collectas ſtipes vberiores, & non poſſit omnes Miſſas dicere, nec aliunde habeat, vnde reſtitutionem faciat, tunc quidem poterit pro minori ſtipendio alijs Sacerdotibus commendare, vt ſaltem eo modo quo poſſit, reſtitutionem faciat.

Hæc non intelliguntur de Capellano inſer- 19.
uienti alicui Capellaniæ, nec de beneficiatis, hi enim, ſi Miſſas ad quas obligati ſunt dicere non potuerunt vel propter ægritudinem, vel ob aliam iuſtam cauſam, & impedimentum; recte & iuſte eas celebrare facient per alios ſoluto conſueto ſtipendio,

Digitized by Google

ſtipendio, quamuis pro rata cuiuſque Miſſæ ex ſalario Capellaniæ, aut fructibus beneficij maius reſpondeat ſtipendium, & quia id iuſte retinere poſſunt titulo beneficij & Capellaniæ, quæ eſt inſtar beneficij ſimplicis, & quia hoc non habet ſpeciem turpis lucri; quemadmodum habet illa negotiatio, de qua ſupra egimus. ita docet Petrus Genedo *dicto libro de qq. Canonicis q.27.fine.§.Ex his autem pag.* 243.& Henriquez *lib 9.de Miſſa cap.22.n.*8. Soar. *tomo 3 in 3. partem diſp.76. ſect. 3. §. Hac vero occaſione, fine*, Rod. *tomo 1. Summa cap.252. titul. de Miſſa num.9. verſu y lo miſmo ſe á de dezir.* Petrus Ledeſma *in ſumma titulo de ſacramento Euch. cap.*18 *pag.*219. *verſu al ſegundo fundamento*, & alij: fructificat enim beneficiũ domino ſuo; vnde cum ipſe ſit dominus beneficij, illi fructificare debet: & vſufructuarius eſt etiam dominus vſusfructus, cuius vtilitas tota illi cedit effecta aliqua obligatione, vt patet.

CAPVT X.

Soluuntur aliquæ dubitationes circa obligationem Miſſarum; agitur de religioſis quibus ſuperiores Miſſas iniungunt. Et de ijs, qui inique poſt acceptam ſtipem differunt; quæritur an dici poſſint pro minori ſtipe conſueta; agitur etiam de Miſſa de defunctis & ſicca

SVMMARIVM.

Peccat m. Sacerdos, qui poſt acceptam ſtipem negligenter ſe gerit in dicendis Miſſis. num.1.

Qui rem accipit vt alteri daret, & inique diſtulit, ad duplicem reſtitutionem tenetur ſi mandans interim moriatur. ibid.

An ordinarij locorum teneantur admittere ad dicendas Miſſas clericos peregrinos habentes literas teſtimoniales. num 2.

An Sacerdos accepta ſtipe pro dicenda Miſſa, poſsit licite pro alia intentione dicere. num.3.

Quid de religioſis quibus ſuperior iniungit, vt pro ſua intentione celebrent vel orent, & contrarium faciunt. ibid. verſu de caſu.

Aſtruitur opinio affirmans religioſos peccare mortaliter, applicationem tamen contra iuſſum ſuperioris factam valere. num. 4.

An huiuſmodi religioſi teneantur poſtea pro intentione ſui ſuperioris celebrare. num.5.

Quid de orationibus & Miſsis quas Superiores ſuis ſubditis iniungunt propter fundatores, & propter eos qui ſua bona monaſterijs applicarunt. num 6.

Quid ſi pro amicis & pro ijs quorum vita neceſſaria eſt in republica. ibid. verſu, Aliæ vero.

Reſpondetur obiectionibus. num.7.

Quid de illis religioſis qui nec applicant pro intentione ſuperioris iubentis, nec contra faciunt, celebrant tamen vel orant eo die quo iubentur. num.8.

An qui ex teſtamento vel obligatione Capellaniæ ad aliquot Miſſas tenetur, poſsit eas pro minori ſolito ſtipe per alios dicere. num.9.

Quid ſi ſponte ſua promiſsione vel voto Miſſas ſuſceperit, & inueniat, qui pro minori ſolito pitantia eas dicat. numero 10. & 11.

Miſſa de defunctis plus illis valet, quam alia Miſſa. numero 12.

Qui accepta ſtipe eam promiſit, non poteſt aliam dicere, niſi detur cauſa rationabilis, & quæ cauſa ſufficiat. ibid.

Agitur de Miſſa ſicca. num.14.

Poteſt quilibet etiam viuens ſibi exequias facere. numero 13.

An Miſſa dici hodie poſſit in mari & flumine. num 15.

Quid olim. num.14.

SAcerdos qui poſt acceptam ſtipem, negligenter ſe gerit in dicendis Miſſis mortaliter ſine 1.
dubio peccat, quia illum pro quo tenebatur Miſſam applicare, contra voluntatem ſtipem porrigentis, priuat iniuſte fructu ipſius Miſſæ, & pio Eccleſiæ ſuffragio, vt docet optime Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 22. num.*8. *ad marginem litera V.* & ibi citat Angelum *verbo Miſſa.* §.51. Sic ille qui culpa ſua inique differt reſtitutionem quam alius per illum faciendam curauit, eique ad eum finem pecuniam tradidit, mortaliter peccat, qui iniuſte & contra voluntatem tam reſtituentis quam domini pecuniæ, illam retinet, vt docet Molina Theologus *tomo 2. de iuſtit. diſputat.* 263. §. *iuxta hactenus.* Leſſius *tomo 1 de iuſt. lib. 2. cap.18. de promiſſ. & donat. dub 6. num. 46. §. vltimo.* Sancius *tomo 1. de ſponſalibus lib. 1. diſput. 6. num.8. §. hinc infertur.* imo addunt, & bene, huiuſmodi Doctores ibidem, ſi quis famulo ſuo vel alteri nuntio rem promiſſam, aut dono miſſam, ante acceptationem alteri deferendam dederit, & ſua culpa inique diſtulit, & interim mandans moriatur, teneri ipſum famulum ex iuſtitia ad duplicem reſtitutionem faciendam; alteram hæredibus mandantis. quia mandatum expirauit morte mandantis *libr. 57. mandatum. C. mandati.* alteram illi cui res mandabatur, ſeu mandatorio, aut hæredibus illius, quia iniuſte ei cauſa fuit damni accepti, & iniuſte illum priuauit re mandata ob iniquam dilationem, & qui alteri eſt cauſa damni iniuſte dati, tenetur illud de iuſtitia ei reficere.

Solent tamen peregrini Sacerdotes toto orbe 2.
vagari cum literis dimiſſorijs, & teſtimonialibus ſuorum Prælatorum; dubitatur ergo an Ordinarij locorum teneantur illos admittere ad dicendas Miſſas. Et certe huic dubio ſatisfacit Nauarrus *conſilio 1. numero 6. de clericis peregrinis, & de celebratione Miſſarum, conſilio 5. numero 6.* cum quadam diſtinctione, nam ſi dimiſſoriæ ſint notæ, & non ita veteres vt fidem faciant in foro externo, poſſunt illos recipere ſi velint, & admittere ad Miſſas dicendas: ſi vero literæ teſtimoniales vetuſtiores ſint, & decennium excedant, illos admittere non poſſunt, niſi iuſtificentur huiuſmodi literæ per aliqua adminicula, neque enim dimiſſoriæ literæ ante annos decem datæ probant præſentes mores. hanc doctrinam Nauarri confirmat Zerola *in ſua praxi 2. part. verbo Miſſa. §. Quinto, an Ordinarius.* Neuter tamen illorum declarat, an poſito quod veræ ſint literæ teſtimoniales, illas teneantur admittere & probare, & an teneantur etiam in conſcientia huiuſmodi clericos admittere ad prædictas Miſſas? Credo teneri, quia Ordinarij locorum, non poſſunt iuſte & ſine cauſa tollere priuilegium clericale ab huiuſmodi clericis, & Sacerdotibus, neque etiã minuere aut arctare. Celebrare autem eſt proprium priuilegium ipſorum Sacerdotum, imo eſt

effectus ipſius characteris Sacerdotalis, quem effectum impedire non poſſunt Epiſcopi ſine cauſa, facit pro hac reſolutione, id quod docent Dominicus, Antonius, & Imola *in cap. Eccleſia ſancta Mariæ, de conſtitut.* affirmantes præceptum, ſtatutum aut conſuetudinem, qua impediuntur Sacerdotes, ea facere, quæ ſibi à iure communi, & canonico conceduntur, eſſe iniuſtam; at iure communi & canonico conceſſum eſt Sacerdotibus, vt poſſint Miſſas dicere, mortuos ſepelire, & officia funeralia exercere; hoc enim priuilegium eſt ordinis clericalis, quod ordinarij locorum tollere non poſſunt, aut reſtringere ſine cauſa abſque iniuria totius ordinis clericalis, vt optime animaduertit Marcus Antonius Genuenſis *in ſua praxi Neapolit. cap 48. de Capellano infirmo. num.5 fol.*189. & Syluester *verbo Immunitas* 2. Notat etiam Nauarr. & bene, *de celebrat. Miſſarum lib. 3. conſilio 5. num.* 4. non egere licentia clericum peregrinum ad celebrandum ſecreto, ac proinde licite poſſe admitti ſecreto ad celebrationem Miſſarum.

3. Quæſtio tamen eſt non ita facilis vtrum obligatio Sacerdotis ad offerendum pro alio mutari ab ipſo Sacerdote poſſit, licite & valide? Et quidem huiuſmodi obligatio ad offerendum pro alio vel poteſt oriri ex propria voluntate, & contractu priuato, quia, v.c. Sacerdos promiſit, vel ſtipendio accepto ſe obligauit ad dicendas Miſſas pro aliquo, tali die, tali tempore, & loco, & ipſo die pro alio offert, & applicat: vel ex voluntate ſuperioris præcipientis, vt eo die pro aliquo offerat. Et caſum ſimplicis promiſſionis iam reſoluimus cap. 8. num. 11. De caſu vero accepti ſtipendij exiſtimat Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 16. *art.* 14. *circa finem.* & Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 3. *opinione* 6. peccare Sacerdotem pro alio applicando, teneri tamen applicationem. & ratio eſt optima, nam licet illa voluntas mala ſit, & peccaminoſa, tamen hoc ipſo quod eſt poſterior & abſoluta eſt efficacior, & retractiua primæ voluntatis, & ideo licet Sacerdos mortaliter peccet, tenet tamen applicatio. & hæc opinio ſine dubio eſt certa. De caſu autem ſuperioris Religionis præcipientis ſubditis, vt pro aliquo offerant, videlicet pro fundatore Religionis, pro ijs qui ſtipem vel dotem monaſterijs dederunt, eſt maius dubium? Scotus *quolibeto* 20. affirmat non valere applicationem factam contra voluntatem ſuperioris. id etiam tenet Honchala *opuſculo de valore Miſſæ. artic.* 2. & idem Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 10. *artic.* 14. *circa finem.* Corduba *lib.* 1. *quæſtion.* 3. *opinion.* 6. fundamentum illorum eſt primo, quia ſubditi non habent diuerſam voluntatem à ſuperioribus ſuis, ſed habent idem velle & idem nolle. & ideo votum religioſorum factum contra regulam & voluntatem ſuperiorum ipſo iure eſt nullum, vt docet Leſſius *libr.* 2. *de voto capit.* 4. *dub.* 10. Syluester *verbo Votum* 3. *quæſtione* 3. Nauarrus *in manual. Latino capite* 12. *numero* 67. & patet *ex capite Monacho* 20. *quæſtion.* 4. vbi dicitur Monacho non licet votum emittere ſine conſenſu Abbatis. Secundo, quia Religioſus non habet velle & nolle, nec propriam voluntatem, ſed iam totam retulit in voluntatem ſuperioris; ergo nec votum, nec applicationem Miſſarum valida erit contra voluntatem ſuperioris. Tertio, quia Prælatus & Religio tenetur præſtare Religioſo quaſi ſeruo parato ad præſtandas operas, vel quaſi titulo beneficij regularis victum, & veſtitum, & religioſus tenetur inuicem obedire quaſi ex virtuali contractu: & ex voto tenetur etiam obedire Prælato iuſta iubenti, & præcipienti, ſpecialiterque offerre Miſſas pro fundatoribus, & pro ijs, qui monaſterio ſtipem dederunt ſub expreſſo vel virtuali onere Miſſarum; & hæc obligatio communiter loquendo videtur eſſe peccati mortalis, alias periculum eſſet, ne nimium fraudaretur intentio fundatorum & aliorum benefactorum inſignium, qui ſub ſpecie Miſſarum & orationum bona ſua monaſterio religioſorum applicarunt. In hanc opinionem inclinat Corduba *libr.* 1. *qu.* 3. *pag.* 44. ſed cum quadam limitatione, videlicet ſi ita id iubeat Prælatus, vt aliter factam applicationem irritet. Et hæc opinio explicata eſt ſatis probabilis.

Probabilior tamen opinio eſt, quæ docet, peccare quidem mortaliter religioſos contra votum, 4.
& contractum virtualem ad quem ex voto virtualiter ſe obligarunt, ſi de facto contra obedientiam & præceptum Prælati, pro alia intentione applicent, valere tamen huiuſmodi applicationem contra obedientiam Prælati factam. ita docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 21. *num.* 6. Suarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputat.* 79. *ſect.* 9. §. Alij nihilominus. Gabriel *lect.* 25. *in canonem & 26.* Syluest. *verbo Miſſa* 1. *numero* 12. Armilla *verbo Miſſa.* §. 36. Gerſon *ſuper Magnificat, tractat.* 9. *& Alpha* 90. *littera* C. Ratio eorum eſt, quia ob liberum actum conſecrationis & celebrationis instituit Chriſtus Dominus, vt tota applicatio pendeat ex libera Sacerdotis intentione. nec videtur poſſe Prælatum irritam reddere huiuſmodi applicationem, etiamſi velit, quia tota iſta applicatio conſiſtit in actu mere interno libero. Sic ſi quis inuito parocho baptizet peccabit quidem mortaliter, Baptiſmus tamen tenet, & non poteſt à parocho irritari; ſic etiam ſi Prælatus diſtricte præcipiat parocho & ſub excommunicatione, vt matrimonio non aſſiſtat, nihilominus ſi contra faciat, factum tenet, non enim poteſt ſuperior intentionem parochi irritare; idem ergo erit in præſenti materia, quoad voluntatem offerendi vel applicandi ſacrificium alicui, par enim vtrobique ratio eſt.

Hæc ſunt fundamenta iſtius opinionis, non 5.
declarant tamen illius auctores, an huiuſmodi religioſi, qui contra voluntatem ſuperiorum, & contra præceptum illorum Miſſas & orationes pro alia intentione applicant, teneantur poſtea ad reſtitutionem ſub peccato mortali, hoc eſt, an teneantur poſtea eam defraudationem reficere, & applicare alias Miſſas pro illa intentione, & videbitur fortaſſe alicui non teneri, quia fuit peccatum inobedientiæ, & ex peccato contra obedientiam non reſultat obligatio reſtitutionis ex iuſtitia. Sed cum illi hoc reducant ad contractum virtualem initum inter benefactores & fundatores, & inter ipſam religionem, clarum manet eſſe hanc obligationem ex iuſtitia, & teneri ad reſtitutionem ex violato contractu, formaliter enim peccant huiuſmodi religioſi contra obedientiam virtualiter contra iuſtitiam, quia ſuperiores poterant obligare eorum voluntates, ſiquidem illæ in voluntate ſuperioris virtualiter continebantur, vt eos poſſit obligare in eorum commodum & vtilitatem, ſiue in commodum religionis cuius ipſi ſunt membra.

Vt tamen certa ab incertis ſeparemus, ſcien- 6.
dum eſt, aliquas eſſe Miſſas, & orationes, quas ſuperiores religionis iniungunt ſubditis faciendas

propter

Digitized by Google

propter fundatores religionum, & propter alios benefactores, qui vel Eccleſias & domus fundarunt, vel aliqua bona applicarunt in reditus annuales pro ſuſtentatione religioſorum; & de his procedit opinio præcedens num. 4. explicat; cum ij ſi non expreſſe & formaliter cum religione contraxerunt, ſaltem contraxerunt virtualiter intuitu, & ſub ſpecie conſequendi ſuffragia, Miſſas, & orationes, quæ in ea religione ſolent ex ſtatuto fieri pro ipſis fundatoribus & benefactoribus, qui bona ſua monaſterijs applicant, & Collegijs. Aliæ vero orationes, Miſſæ, & ſuffragia fiunt non pro ijs, qui ſua bona monaſterio applicarunt, nec Eccleſias, aut domos illius exædificarunt, ſed pro alijs amicis aut Prælatis, quorum vita neceſſaria eſt in republica Chriſtiana, pro conuerſione infidelium, gentilium, & hæreticorum, & de his non procedit nec intelligitur tradita doctrina, nam neque ſuperiores intendunt obligari ſub mortali ſubditos, ad huiuſmodi Miſſas & orationes dicendas, cum illas potius commendent, quam præcipiant; nec tam facile apparebit iuſta ratio obligandi ſub peccato lethali ſubditos ad huiuſmodi orationes, & Miſſas dicendas, niſi forte fiant pro aliquo Rege aut Imperatore à quo reſpublica Chriſtiana pendeat. Sunt vero etiam aliæ orationes, ac Miſſæ quæ dicuntur ratione aliquorum monaſteriorum, monachorum antiquorum, quæ fuerunt poſtea iuſſu Summi Pontificis annexa collegijs aut monaſterijs aliorum regularium, & hæ quidem ſunt de obligatione iuſtitiæ, & tenentur ſubditi illas dicere ſub culpa lethali; ſicut tenebantur ea monaſteria quæ fuerunt adnexa collegijs regularium, quia res tranſeunt cum ſuo onere, vt patet.

7. Reſtat modo reſpondere ad argumenta primæ opinionis. Ad primum reſpondeo eſſe diuerſam rationem in irritatione votorum, atque in irritatione applicationis Miſſarum & orationum, quia ex voto reſultat obligatio moralis, veluti formalis effectus, votum enim ſi quod eſt, obligatorium eſt; at vero ex conſecratione & applicatione Miſſarum nullus eſt actus moralis, nulla obligatio in religioſos reſultat, vt patet; & quia votum ſemper inducit vinculum obligationis in religioſos, ideo in poteſtate ſuperiorum eſt huiuſmodi vinculum ab eis tollere, vel per irritationem, vel alio quouis modo. At illa applicatio Miſſarum & orationum non eſt vinculum morale, & ideo non eſt in poteſtate ſuperiorum illam tollere, irritare, aut impedire. Ad ſecundum reſpondeo monachos & religioſos non habere velle & nolle, vt poſſint ſe obligare ad aliquid faciendum, aut ad ſuſcipiendam aliquam obligationem quæ impediat domeſticam gubernationem monaſterij, habere tamen libertatem, & liberam voluntaté ad peccandum, vel non peccandum, vt patet, cum peccatum pendeat ex actu libero voluntatis, & in eo conſiſtat. ſuperiores vero nullam iuriſdictionem habent in actus mere liberos & internos voluntatis ſubditorum. Ad tertium reſpondeo teneri religioſos obedire Prælato iuſta præcipienti, & ideo peccare illos mortaliter ſi non obediant, non tamen manere illam applicationem irritam, & inualidam, quia actus liberi & interni non poſſunt irritari à ſuperiore, & illa applicatio actus mere internus eſt, nihil in actum aliquem externum influens, vt de ſe patet.

8. Sunt tamen aliqui religioſi, qui licite & bona fide celebrant, nec applicant formaliter & expreſſe huiuſmodi Miſſas, & orationes, iuxta ſuperiorum præceptum, nec intendunt non applicare contra eorum voluntatem, & hi quidem ſatisfaciunt obligationi, modo celebrent, & orent, quia eo ipſo, quod poſitiue nolunt illas applicare, virtualiter illas volunt applicare, & ſic tacite conformant ſeſe voluntati & intentioni Prælati, vt optime notat Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 21. n. 6 littera H. ad marginem in fine*, & pro hac opinione faciunt ea, quæ diximus cap. 7. libri 2. num. 11. vbi egimus de intentione formali vel virtuali requiſita ad audiendum ſacrum & celebrandum, quæ doctrina tota hic eſt applicanda.

Sunt etiam aliqui, qui ex obligatione vel teſtamento relicta, à teſtatoreque iniuncta, vel ex voto proprio aut promiſſione tenentur ad certas Miſſas. Quæres igitur an ſic obligatus poſſit licite cum Sacerdote aliquo paciſci, vt eas ſibi pro minori ſolito ſtipendio dicat, & an liber maneat ab ea obligatione, ſi ipſe Sacerdos pro minori ſolito ſtipe illas dicendas acceptet? Reſpondeo, ſi huiuſmodi obligatio eſt teſtamento relicta, id fieri licite non poſſe, ſiue teſtamentarius ſibi reſeruet id, quod demit de ſtipe ordinaria, quæ ſolet dari pro dicendis Miſſis, ſiue non reſeruet. Ratio eſt, quia, vt docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa capit. 22. numero* 4. & communiter Doctores; creſcit valor accidentalis Miſſæ ex maiori ſtipe, honorat enim magis Deum ex ſua ſubſtantia ille, qui maiorem ſtipem præbet pro Miſſis dicendis, in ſuſtentationem miniſtrorum Dei; & ſic fit opus ac ſuffragium Miſſæ magis ſatisfactorium, & impetratorium coram Deo, vnde cum huiuſmodi teſtamentarius defunctum priuet teſtatorem maiori ſatisfactione, & valore Miſſæ, inde eſt, quod licite id efficere non poſſit. Si tamen huiuſmodi Miſſæ ſint relictæ ex fundatione alicuius Capellæ antiquiſſimæ, cuius reditus ſint tenuiſſimi, & quæ magna Miſſarum onera habeat, tunc quidem id fieri licite poſſe exiſtimo, modo Sacerdos ſponte ac libenter illas dicendas accepter, & non coacte, aut inuite; nam olim Miſſarum ſtipendia multo minora erant, quam ſint hodie, forte enim hodie ſunt duplo maiora, & ideo teſtatores minimas proprietates magno numero Miſſarum affectas hæredibus relinquebant, quod plane ſi hodie viuerent, nec efficerent, nec forte, ſi vellent, efficere iuſtum eſſet. 9

Si autem quiſquam ſponte ſua hanc obligationem Miſſarum ſuſcepit, & pro voto ſuo, vel deuotione velit ſibi aliqua fieri ſacrificia, & Miſſas dici, forte grauius erit dubium, an poſſit de eleemoſyna, ac pitantia communi, & conſueta aliquid detrahere, ſi inueniat Sacerdotem, qui id velit libenter acceptare; nam quod non poſſit ea ratio videtur præbere, quia pitantia datur in cibum, & pro alimento Sacerdotis, non pro labore, vt probauimus cap. 7. num. 5. & præcipue cap. 8. num. 2. vbi id late tractauimus, & docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa. capite 22. initio*, & D. Thom. 2. 2. *queſt.* 78. *artic.* 2. *ad* 3. & Nauarrus *cap.* 23. *num.* 99. & Sylueſt. *verbo Simonia.* §. 9. & communiter Doctores, quos ibi videre poteris, & patet ex illo Chriſti Domini Matthæi 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo*; ex alimento autem & ſuſtentatione neceſſaria, nihil poteſt demi, abſque iniuſtitia; ſic famulus ſi dominus neceſſarium ei deneget alimentum, 10.

Digitized by Google

mentum, poteſt illud abſque furto ab eo accipere, vt docet Nauar.c.17.*in manuali Latino num.*108.*&* 109.*&* 110. Dicendum tamen eſt poſſe illum cum clericis iuſte conuenire pro minori ſtipe, modo non ſit minor infima; ſicut Domini poſſunt conuenire cum famulis de minori ſtipendio conſueto, modo illud non ſit longe minus iuſto, quia volenti, & conſentienti nulla fit iniuria; colligitur ex eodem Nauarro *prædicto c.*17.*n.* 108. iam vero ſi Sacerdos roget id multo clarius patebit, quia tunc conſtat ſponte illum conſenſiſſe, & nullam ei fieri iniuriam.

11. Ad fundamentum contrariæ rationis reſponſum eſt iam cap. 8. numero 4. imo numero 5. vbi oſtendimus cum multis Doctoribus, & rationibus, iuſtum ſtipendium pro vna Miſſa, non eſſe ſumendum ex quantitate pecuniæ qua indiget Sacerdos ad victum, & congruam ſuſtentationem vnius diei. nam quando ab Epiſcopo vel à conſuetudine Miſſarum ſtipendia taxantur, non attenditur ad congruam ſuſtentationem vnius diei ipſius Sacerdotis, ſed id plus minuſve decernitur, quod rationabile videtur, ne detur locus auaritiæ, nec actio celebrandi conſumit integrum diem, vt ei debeat reſpondere integra ſuſtentatio vnius diei: nec Chriſtus Dominus Matthæi 10. dixit operario vnius Miſſæ deberi cibum vnius diei, ſed dixit abſolute operario deberi cibum, non autem vnius diei. nam Sacerdos non ſolum habet miniſterium Miſſæ, ſed etiam habet alias actiones ſacras, quarum operatione poteſt aliquid acquirere in ſuſtentationem, vt patet.

12. Certum eſt apud Doctores Miſſam de defunctis plus valere defunctorum animis, quam quælibet alia, eſt enim ſpecialiter inſtituta ab Eccleſia fideli ſponſa Chriſti quoad cæremonias & ritus ſacros, pro pœnis defunctorum remittendis, & creſcit illius valor ex opere operato, ex ritibus, & ſacris cæremoniis, myſteriis plenis, & ideo illis pro quibus offertur, magis prodeſt ad ſatisfactionem pœnarũ temporalium: & cæteris paribus plꝰ animabꝰ defunctorum prodeſt Miſſa pro defunctis, quam quælibet alia Miſſa. ita communiter Doctores, Zerola 2 *p. praxis Epiſcopalis, verbo Miſſa.* §. 1. Innocentius *in cap. fraternitatem, de ſepult.* Nauarrus *in manuali Lat.cap.*25.*n.*135. & ideo qui ſtipem accepit pro Miſſa de defunctis dicenda, non poteſt aliam dicere, nec ſatisfacit pacto, & obligationi, & tenetur ſolum de defunctis dicere, & ſtare pacto (& idem de qualibet alia, quam promiſit (niſi detur iuſta, & rationabilis cauſa mutandi Miſſam, & dicendi aliam pro Miſſa petita & promiſſa; iuſta autem cauſa eſſe poteſt dies duplex, imo & ſemiduplex, & dies Dominica, & à fortiori dies maiorum ſolemnitatem totius anni, vt diximus c. 9. num. 6. ad quem locum te remittimus. in his enim feſtis ſatis compenſatur vtilitas & valor ſacrificij accreſcens ex cæremoniis ſacris, diuinis myſteriis plenis & ab Eccleſia pro fidelium defunctorum pœnis remittendis in igne purgatorio exiſtentium, inſtitutis, deuotione diei feſti, vt docet Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 23. *num.* 6. Sylueſt. *verbo Miſſa* 1. *num.* 8. *verſu, quintum.* Nau. *titulo de celebr. Miſſæ lib.* 3. *conſil.* 6. Sa *verbo Miſſa n.* 48. Anchar. & Imola *in cap. ſignificatum, de præbendis.* Abbas *ibi num.* 3. Decius *n.* 5. Sed de Miſſa pro defunctis redibit ſtatim ſermo capite ſequenti.

13. Poteſt autem quilibet etiam viuens ſibi officium defunctorum, & Miſſam pro defunctis celebrari facere, & optimum conſilium eſt, ne forte poſtea hæredes, vt frequenter fit, & pigri ſint, & negligenter ſe gerant in huiuſmodi ſuffragiis faciendis, cum tanto diſpendio ac detrimento animarum, ſuorum defunctorum. ita docet Zerola 2. *p. ſua praxis Epiſcopal. verbo Miſſa* §. 10. & refert Nauarrum *conſil.* 9. *de celebrat. Miſſ.* limitat tamen Zerola, modo non dicantur eæ orationes, quæ ſupponunt aliquem è vita diſceſſiſſe. v. c. oratio, *Inclina Domine,* in qua dicitur, *quem de hoc ſæculo migrare iuſſiſti,* ne mendacium committatur. Sed hanc limitationem non admitto, quia etiam in Miſſis de defunctis quando dicuntur pro iis, qui multo ante tempore deceſſerunt, dicimus in oratione offertorij, *Domine IESV Chriſte, Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu: libera eas de ore leonis, ne abſorbeat eas tartarus, ne cadant in obſcurum,* &c in qua oratione à Deo poſtulat Eccleſia, ne animæ defunctorum ad pœnas ignis purgatorij detrudantur, dum dicit: *ne cadant in obſcurum, ne abſorbeat eas Tartarus,* cum tamen illæ iam in eodem igne ſint, & tamen nullum mendacium committitur, quia ne committatur, ſuffi[cit] quod Eccleſia repræſentet illas animas Chriſto, ac ſi tunc è vita eſſent diſceſſuræ, eaſque conſiderat quaſi adhuc agonizantes, & pro iis orat, vt à purgatorij ignis pœnis liberentur; vt dicemus capite ſequenti num. 9. & docet Henriq *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 16. *numero* 3. *fine*; ſic etiam in caſu præſenti, vt veritas ſalua, & illibata perſiſtat, ſufficit ſi Eccleſia, & Sacerdos oret pro viuo, & repræſentet eum Chriſto Domino ac ſi iam vitam cum morte commutauerit; modus autem anticipate loquendi vſitatiſſimus eſt in ſacra Scriptura.

14. Solent illi, qui longam ſuſcipiunt nauigationem, Miſſam, quam ſiccam vocant, ad ſolatium audire, quæ fit ab ipſis Sacerdotibus nauigantibus veſtibus ſacris indutis, altarique erecto; & vero ad eam audiendam non tenentur nauigantes, nec enim in ea conſecratur corpus Chriſti; nec vllum ſacrificium offertur, ſed epiſtola tantum, introitus, Euangelium, & aliæ orationes recitantur, vt docet Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.*7.*cap.*7.*quæſt.* 6. Dubium tamen eſt non vulgare vtrum celebrare poſſint Sacerdotes in mari, vel in flumine? Negant communiter Doctores propter periculum effuſionis ſanguinis, iure enim timeri, & vereri poteſt, ne effundatur. ita negat Nauarrus *in manuali Lat. cap.*25. *num.*82 Soarius *tomo* 3. *in* 3.*p. D.Thom. diſput.* 81. *ſect.* 3.§ *tertia exceptio eſt.* D. Antoninus 3.*p.tit.*13. *cap* 6. §. 4. Armilla *verbo Miſſa.* §. 4. Sylueſter *verbo Miſſa.*1.§. 6. *verſu* 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 23. *quæſt.* 2. *art.*3. & ibi Palud *quæſt.*2. Turrecremata *in cap ſicut, de conſecr. diſt.*1. imo ait Nauar. ibi, nec etiam vrgenti quauis neceſſitate in mari celebrari poſſe, & addit iam ſublatum eſſe priuilegium fratrum Prædicatorum, & Minorum celebrandi in quouis loco honeſto, per Concilium Tridentinum *ſeſſ.*22. *in decreto de reform. imo de obſeruandis & vitandis in celebrat. Miſſæ.* & idem tenet Henriquez *lib.*9. *de Miſſa cap.* 27. *num.*3. vbi ita ait: *Merito in iure prohibetur in mari celebrari, aut in flumine, niſi Miſſam ſiccam Sacerdos recitare velit ſolenniter indutus cum orationibus priſque ritibus. ſed abſque conſecratione Eucharistiæ: in fluuio tamen placidiſſimo, vbi effuſio ſanguinis timeri non poteſt, fortaſſe in neceſſitate liceret.* Hæc ille. Et in cap. *Epiſcoporum. de priuileg. in* 6. prohibetur ſub culpa lethali rem diuinam celebrare extra Eccleſiam, & extra locum diuino

uino cultui dicatum, aut extra oratorium domus priuatæ ab Epiſcopo deſignatum; ſed de loco vbi celebrari oporteat dicemus infra.

15. Hæc tamen de iure antiquo procedunt, nam hodie per Clementem VIII. & Paulum V. eius ſucceſſorem conceſſum eſt ad inſtantiam Patrum Societatis IESV, vt in Indiarum Orientalium nauigatione Miſſa celebrari poſſit ſereno cœlo, & tranquillo mari, quod huiuſmodi Summi PP. viuæ vocis oraculo poſt probatiſſimas & fidei digniſſimas informationes, diuque & mature rem diſcuſſam conceſſere, maximoque prouentu & vtilitate nauigantium, & maximo ſolatio religioſorum id introductum eſt, in iis enim onerariis (ampliſſimæ cum ſint) nullum eſt periculum effuſionis ſanguinis, vt experientia compertum eſt, & à quodam Patre noſtræ Societatis audiui, ſe plus quam vigeſies in Indica nauigatione celebraſſe, nullo omnino periculo; & aliunde multi in huiuſmodi nauigatione è vita diſcedebant, ſine ſacramento Euchariſtiæ ſunt enim huiuſmodi naues numero, & multitudine nauigantium inſtar vnius magni oppidi huius regni, adeo vt præclare quidam dixerit iacturam cuiuslibet onerariæ, iure optimo comparari poſſe cum iactura cuiuslibet magni oppidi regni Luſitaniæ, numerantur enim in qualibet naui Indica ad minimum quingenti, ſexcenti, octingentiue homines, & quod de nauibus Indicis Luſitaniæ dicitur, dici etiam poteſt de qualibet alia naui maxima, & de qualibet etiam nauigatione longinqua. Hodie itaque iam id licet introductumque eſt, & aliquando Euchariſtiam ſumunt nauigantes diebus feſtiuis maximæ ſolennitatis, ac ſi eſſent in ipſa Vrbe Oliſipone: id tamen non fit, niſi cum maxima cautela, & prudenti circumſpectione, vt par eſt, & vt oportet ad reuerentiam tam admirabilis ſacrificij. quod fieri etiam poteſt citra omne periculum effuſionis ſanguinis ſi adſit alius Sacerdos, qui conſecratum calicem manu firmet, ne cadat. Neque hoc videri nouum aut inuſitatum debet, nam antiquiſſimis temporibus nauigantes ipſi ad ſolatium proprium diuinam Euchariſtiam ſecum deferre ſolebant in mari, vt refert D. Amb. *in oratione de fratre Satyro.* & Metaphraſt. *in vita ſanctæ Theoctiſtæ.* & docet Henriquez *lib. 9 de Miſſa cap. 27 numero 3.* & quidam etiam olim celebrarunt in mari, vt refert Ioannes Abbas *in vita VValfrany Epiſcopi.* & refertur etiam de miraculo Ioannis Diaconi *lib. 1. de vita Gregorij cap.* 13 qua de re vide Henricum loco allegato.

CAPVT XI.

Pro quibus defunctis ſacrificia offerri poſſint, an pro illis qui ſunt in inferno, in purgatorio, in limbo; an pro paruulis decedentibus ante vel poſt Baptiſmum; & an pro iis qui in notorio peccato mortali diſcedunt: agitur de anima Traiani.

SVMMARIVM.

Miſſa pro viuis & defunctis offerri poteſt. num. 1.
An offerri poßit pro iis, qui ſunt in purgatorio. nu. 2.
Refertur opinio hæreticorum negantium. ibid.
Vera eſt & de fide ſententia affirmans. num. 3.
Nec obſtat mortuos eſſe iam extra viam merendi. nu. 4.
In purgatorio non merentur, ſed ſatisfaciunt. ibid.
Non proſunt preces Eccleſiæ aut ſacrificia, nec offerri poſſunt pro pueris cum ſolo originali peccato ante Bpatiſmum decedentibus. num. 5.
Nec proſunt mortuis apud inferos perpetuo damnatis. numer. 6.
Quomodo intelliguntur ij authores qui affirmant ſacrificia damnatis prodeſſe. num 7.
Proponuntur alia obiectiones. ibid.
Satisfit obiectionibus, & facto Diui Gregorij qui ſacrificauit pro Monacho damnato. num. 8.
Expenduntur verba quibus vtitur Eccleſia in offertorio Miſſa pro defunctis. nu. 9.
Non proſunt, nec applicantur etiam pro paruulis qui poſt Baptiſmum ante rationis vſum moriuntur. nu. 10.
Proſunt Miſſæ & orationes atque eleemoſynæ pro defunctis in purgatorio exiſtentibus. num. 11.
An proſint ſanctis qui in cœlis ſunt. num. 12.
Sanctis non offertur ſacrificium Miſſæ, ſed ſoli Deo in illis. num. 13.
Proponitur obiectio, & ſoluitur. num. 14.
An Miſſæ & orationes proſint perpetuo apud inferos damnatis, vt eis pœnas mitigent, dum durant. numero. 15.
Agitur de hiſtoria animæ Traiani, illam quidam negant. ibid.
Probabilius eſt fuiſſe veram. num 16.
Refertur prima opinio dicens animam Traiani non fuiſſe precibus Diui Gregorij ab inferis ſuſcitatam, ſed ex Dei diſpenſatione poſt mortem fuiſſe alicubi detentam, vt poſtea propter illius orationes pœnitentiam ageret. num. 17 & 18.
An Salomon ſaluus fuerit. num. 17. verſu, de Salomonis ſalute.
Temerarium eſt dicere peccaſſe mortaliter Diuum Gregorium orantem pro anima Traiani. numero 19.
Refertur ſecunda opinio affirmans, animam Traiani non fuiſſe peccatis liberam, & à pœnis damnationis, ita vt poſtea ſaluaretur. nu. 20.
Quanam iſtarum opinio ſit probabilior. nu. 21.

DVo ſunt hominum genera pro quibus Miſſa offerri poteſt, aut ſunt mortui, aut viui; & 1.
primum vt doctrina initij huius capitis continuatum procedat cum doctrina capitis præcedentis, agemus de mortuis, deinde de viuis. Mortui ergo vel adhuc in igne purgatorio exiſtunt, vel iam ad immortalitatem ſunt recepti, vel ſunt pueri ante Baptiſmum decedentes, qui in limbo, & gloria, & pœna priuantur, vel ſunt alij, qui apud inferos perpetuo æternoque ſupplicio damnantur.

Dubium ergo eſſe poteſt vtrum ſacrificium 2.
Miſſæ proſit iis, qui in igne purgatorio exiſtunt. Negant hæretici communiter noſtri temporis, omnes enim illi neruos contendunt, vt defunctos apud ignem purgatorium exiſtentes, tam piis ſuffragiis priuent, & ideo omnes ſacrificia pro defunctis maxime deteſtantur. inter quos eſt Caluinus in antidoto articulorum Pariſienſium, & Kemnitius quidam *in 2. parte examinis Concilij Trid.* Fortius ac validius illorum argumentum eſt, quod videlicet Chriſtus Dominus cum

ſacri

ſacrificaret, dixerit, *Accipite, & manducate.* mortui autem neque accipere, neque edere valent: ſed futile admodum, ne dicam lepidiſſimum argumentum eſt. nam quando Chriſtus Dominus dixit. *Accipite & manducate*; loquebatur iis, quibus ſacramentum porrigebat, non autem iis omnibus pro quibus ſacrificium offerebat; ſi quidem Chriſtus Dominus iis tantum diſcipulis, qui præſentes erāt, Euchariſtiam porrexit, obtulit autem illud ſacrificium pro omnibus, & totius mundi ſalute. nam, vt notat egregie Bellarminus *lib. 2. de Miſſa. cap. 7. initio*, ibidem habemus ſanguinem Domini oblatum eſſe pro illis & pro multis.

3. Concors igitur Patrum omnium, Conciliorum, & Theologorum doctrina eſt, & certiſſima de fide ſententia, Miſſarum ſacrificia admodum prodeſſe iis, qui ſunt in purgatorio igne pro pœnis temporariis ignis remittendis. ita docet Durandus *lib. de ritibus Eccleſ. Catholica 2. cap. 43.* vbi latiſſima teſtimonia Patrum & Conciliorum pro hac parte citat. docet etiam Axor *tomo 1. inſt. moral. lib. 10. cap. 22. quæſt. 8.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 16. initio.* Bellar. *lib. de Miſſa 2. cap. 7.* Tertullianus *lib. de corona militum*, ibi, *oblationes*, inquit, *pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus.* D. Chryſoſt. *hom. 69. ad populum Antiochenum*, vbi ita: *Hæc ab Apoſtolis ſancita fuerunt, vt in tremendis myſteriis, defunctorum agatur commemoratio? Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, multam vtilitatem.* idem *homil. 3. in epiſt. ad Philip.* docet etiam Cyrill. Hieroſol. *catecheſi 5. myſtagogica*, ibi, *maximum eſſe credimus animarum iuuamen, pro quibus offertur obſecratio ſancti illius & tremendi, quod in altari poſitum eſt, ſacrificij.* & D. Cyprianus *lib. 1. epiſtola 9.* ibi: *Epiſcopi*, inquit, *anteceſſores noſtri religioſe conſiderantes, & ſalubriter prouidentes cenſuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam vel curam clericum nominaret, ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec pro dormitione eius ſacrificium celebraretur.* Idem docet etiam D. Amb. *lib. 2. epiſtola 8. ad Fauſtinum de obitu ſororis.* idem D. Auguſt. *tomo 1. lib. 9. de confeſſ. cap. 12. & 14. tomo 2. epiſtola 64. ad Aurelium, tomo 3. in Enchiridio. cap. 110. tomo 4. lib. de cura pro mortuis cap. 18. tomo 5. lib. 20. de ciuitate Dei. c. 9.* & alibi ſæpe. & Poſſidonius in vita Beati Auguſtini ſcribit pro eius morte ſacrificium Miſſæ fuiſſe oblatum. vide Gregor. *lib. 4. dialog. cap. 55.* & alios. Probatur primo ex ſacræ Scripturæ auctoritate, nam in 2. lib. Machab. cap. 12. Iudas Machabæus iuſſit offerri ſacrificium pro peccatis mortuorum, & Scriptura hoc factum laudans aperte dicit, *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Probatur ſecundo ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. can. 3.* vbi de fide definit Purgatorium eſſe, & animas ibi detentas piis Eccleſiæ ſuffragiis & Miſſarum ſacrificiis iuuari. ibi: *Si quis dixerit Miſſæ ſacrificium tantum eſſe laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium, vel ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere, anathema ſit.* & in eadem ſeſſ. 22. cap. 2. ita ait, *Quare non ſolum pro fidelium viuorum peccatis, ſed pro defunctis in Chriſto nondum ad plenum purgatis, rite iuxta Apoſtolorum traditionem offertur.* & ſeſſione 25. capite 1. in decreto de Purgatorio, ita docet Concilium Tridentinum *Cum Catholica Eccleſia Spiritu ſancto edocta, ex ſacris literis, & antiqua Patrum traditione, in ſacris Conciliis, & nouiſſime in hac œcumenica Synodo docuerit Purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimum vero acceptabili altaris ſacrificio iuuari, præcipit ſancta Synodus Epiſcopis, vt ſanam de purgatorio doctrinam à ſanctis Patribus & ſacris Conciliis traditam credi, doceri, teneri diligenter ſtudeant.* Probatur tertio ex conſuetudine totius Eccleſiæ vniuerſalis Catholicæ, & Apoſtolicæ, & ex traditione Apoſtolorum: nam conſtat hunc ritum ſacrificandi pro pœnis mortuorum ab Apoſtolis ad nos continua, & religioſiſſima traditione dimanaſſe, vt docet Concilium Tridentinum ſecundo loco allegatum. & docet aperte Rabbanus *lib. 2. de inſtitut. clericorum capit.* 44. & ante eum Iſidorus *lib. 1. de officiis diuinis cap.* 48. & ante Diuum Iſidorum Diui Chryſoſtimi *homilia 69. ad populum* allegatus. Probatur quarto efficaciſſimo argumento contra ipſos hæreticos deducto ab hæreſi Ærij, quæ publice priſcis temporibus in Eccleſia damnata fuit. nam hæretici admittunt antiquam Eccleſiam fuiſſe veram & Catholicam, columnam veritatis & in Spiritu ſancto congregatam. Ærius enim docebat non eſſe pro mortuis ſacrificium offerendum, quam hæreſim, cum Eccleſia antiqua, quæ etiam hæreticorum teſtimonio, vera erat, damnauit; ſimul omnes Lutheranos & Caluiniſtas damnauit. & licet Diuus Epiphanius *hæreſi 75.* ſubobſcure indicet prædictum Ærium negaſſe commemorationem mortuorum inter ſacra myſteria, tamen in alio libro, qui inſcribitur, Anacephalæoſis, id eſt, recapitulatio omnium hæreſum; ſic ait *Aërius multa contra Eccleſiam docuit, fide quidem exiſtens Arianus perfectiſſimus, verum amplius docet non oportere offerre pro iis qui obdormierunt.* Probatur denique ratione efficaciſſima, quia homines committunt ſæpiſſime in hac vita multa venialia, quæ in hoc ſæculo, nec confeſſa, nec condonata fuerunt, quæ quidem in alio ſæculo ignis purgatorij pœnis eluuntur, ac purificantur. iuxta illud Apocalypſis 21. *Nihil inquinatum introibit in eam.* id eſt, in cœleſtem patriam, & hæc vt remittantur indigent defunctorum animæ orationibus, ac ſacrificiis fidelium in hac vita exiſtentium, quæ plane ſacrificia ex inſtitutione diuina, continuo vſu Eccleſiæ probata, & ab Apoſtolis inuiolata traditione deriuata, multum iuuant ad remiſſionem prædictarum pœnarum. Præterea ſacramenta Eccleſiæ delent culpam mortalem, rite, ac debite ſuſcepta, & applicata, & non delent totam pœnam temporalem, quæ pœnæ temporales paulatim in igne purgatorij extinguuntur: ad remiſſionem igitur harum temporalium pœnarum, iuuantur mortui Eccleſiæ precibus, ac ſacrificiis, vt fides Catholica docet, cui malumus aſſentire, quam Caluino & aliis inimicis Eccleſiæ ſectariis.

Nec obſtat mortuos eſſe iam extra viam merendi: nam illi non merentur ſimpliciter in igne 4.
purgatorio augmentum gratiæ, aut gloriæ, ſed ſatisfaciunt pœnis aſſecutionem eius gloriæ impedientibus, quam per gratiam in hac vita compararunt, & ſic ſunt in ſtatu pœnæ, non meriti, ac ſimpliciter loquendo hoc proprie non eſt mereri, ſed eſt pati, & per ſatisfactionem pœnarum, imo per pœnas ſatisfacere & tollere impedimentum conſecutionis præmij emeriti, impropriiſſime tamen, & latiſſimo modo dici poteſt mortuos in purgatorio mereri, non augmentum gra-

tiæ aut gloriæ abſolute, ſed accelerationem gloriæ per gratiam acquiſitam in hac vita comparatæ.

5. Non proſunt vero Eccleſiæ preces, ac ſacrificia pueris cum ſolo originali peccato decedentibus, & ideo non debent pro eis offerri, vt probat Azor *tomo* 1. *inſtitutionum moralium lib.* 10 *capite* 22. *quæſtione* 7. & Henriquez *lib.* 9 *de Miſſa. cap.* 16. *numero* 2. & eſt. communis Theologorum ſententia. nam huiuſmodi pueri cum ſolo originali peccato ex hac vita ante Baptiſmum decedentes perpetua pœna damni, & carentia viſionis diuinæ in limbo ſunt, non tamen illi pœna aliqua ſenſus affliguntur, quia peccata actualia, quibus illa debetur, committere, in ea paruula ætate non potuerunt. Obiicies illud Diui Auguſt. *in Enchiridio cap.* 109. *& libro* 1. *de orig. animæ cap.* 9. *&* 10. *& lib. de cura pro mortuis agenda. cap.* 1. mortuos alios eſſe valde bonos, alios valde malos, alios vero nec valde bonos, nec valde malos, & primos quidem valde bonos, & valde malos ſacrificiis non iuuari; alios vero nec valde bonos, nec valde malos iuuari: at paruuli cum ſolo originali peccato ex hac vita decedentes videntur eſſe illi, qui nec valde boni, nec valde mali ſunt, cum nec inter eos numerentur, qui cœleſtem patriam ſunt adepti, nec inter eos, qui apud inferos cruciantur? Reſpondeo Diuum Auguſtinum his locis appellare eos, qui in igne purgatorij ſunt nec valde bonos, nec valde malos, quaſi diceret eos propterea eſſe nec valde bonos, nec valde malos, quia nec Dei viſionem ſtatim ſunt adepti, nec ad æternas damni & ſenſus pœnas ſunt condemnati.

Ex his facile eſt intelligere non prodeſſe etiam preces Eccleſiæ & Miſſæ ſacrificia mortuis apud inferos perpetuo ſupplicio damnatis, & ideo pro illis certum eſt ſacrificium offerri non poſſe, neque id vlli hactenus aut hæretici, aut Catholici negarunt, nam culpæ & pœnæ illorum ſunt irremiſſibiles. ita docet Bellarminus *lib.* 2. *de Miſſa cap.* 6. § *prior autem.* Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 22. *q.* 6. D. Thomas 3 *part. q.* 52. *art.* 6. Durand. *in* 4. *diſt.* 45. *quæſt.* 2. D. Anton. 3. *part. titulo* 32. §. 2. Henriq. *libr.* 9. *de Miſſa cap.* 16. *num.* 2. quare D. Auguſt. *libr.* 1. *de animæ orig. cap.* 9. *&* 11. ex profeſſo docet ſacrificium offerri non poſſe pro paruulis defunctis ſine Baptiſmo, *& in Enchiridio cap.* 19. & 110. dicit nihil prodeſſe damnatis ad gehennam ſacrificium ſi pro eis offeratur. & non ſolum eis non proſunt ſacrificia ad plenam remiſſionem pœnarum, ſed nec etiam vt tolerabiliores fiant, ſaltem dum pro eis ſacrificia offeruntur, cum bona fide non putantur damnati, neque enim eis tunc redduntur mitiores vllæ pœnæ ſenſus, iuxta Doctores citatos, vt quidam male omnino dixerunt, innixi iis rationibus, quæ numero ſequenti in obiectionibus tangentur. Et ideo ſi conſtet aliquem diſceſſiſſe impœnitentem in notorio peccato mortali, nec Miſſæ pro eo offerri debent, nec Eccleſiaſtica ſepultura ei dari, vt docet Nauar. *in manuali Lat. c.* 25. *numero* 8. & Henriq *lib.* 9. *de Miſſa, cap.* 16. *num.* 2. *in fine*.

7. Obiicies tamen primo locum Diui Auguſt. *in Enchiridio cap.* 109. vbi dicit mortuos Eccleſiæ ſacrificiis, & orationibus iuuari, vt vel plena ſit eorum remiſſio, vel tolerabilior eorum damnatio. & *lib. de cura pro mortuis, cap.* 1. vbi dicit ſacrificandum eſſe pro omnibus baptizatis mortuis, & oblationes, ſacrificiaque quibuſdam prodeſſe defunctis, vt illorum tolerabilior fiat damnatio, & idem repetit *lib.* 1. *de origine animæ cap.* 9. *&* 10. Obiicies ſecundo factum D. Greg. Papæ *lib.* 4. *dialog. cap.* 55. vbi refert religioſum quendam contra votum paupertatis pecunias furto abſtuliſſe, & ob huiuſmodi ſacrilegium priuatum fuiſſe Eccleſiaſtica ſepultura, & in ſterquilinio conſepultum, dicentibus aliis religioſis: *Pecunia tua tecum ſit in perditionem*; & tamen præcepiſſe Diuum Gregorium religioſis vt pro eo orarent, & ſacrificia Deo offerrent ſpatio nouem dierum, quo exacto ſacrificiorum ſubſidiis liberatum fuiſſe à pœnis inferni, vt D. Gregorio diuinitus fuit reuelatum. Tertio obiicies locum ſacræ Scripturæ 2. *Machabæorum cap.* 12. vbi habetur oblata fuiſſe ſacrificia à Iuda duce pro iis, qui in bello occubuerant, & tamen ibidem dicitur eos ob ſua peccata ab hoſtibus fuiſſe proſtratos. *Inuenerunt*, ait Scriptura, *de donariis idolorum, quæ apud Iamniam fuerant, à quibus lex prohibet Iudæos; omnibus ergo manifeſtum factum eſt, eos ob eam cauſam corruiſſe, & omnes intellexerunt iuſtum iudicium Domini; qui occulta fecerat manifeſta;* ergo erant ij apud gehennam damnati. Quarto obiicies vſum ſanctæ Matris Eccleſiæ in Miſſis defunctorum ſupplicantis, deprecantiſque pro mortuis in offertorio Miſſarum vt eos de profundo lacu liberet, ac de pœnis inferni.

Sed ad hæc loca D. Auguſtini reſpondeo, quicquid dicant in contrarium gloſſa *in cap. tempus* 13. *quæſtione* 2. Diuum Auguſtinum in his locis damnationis nomine, pœnam tantum ignis purgatorij intellexiſſe, & de iis ſolum qui ad pœnas purgatorij damnantur, fuiſſe locutum, non vero de iis, qui pœnis inferni ſunt mancipati, vt optime animaduertit Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 22. *quæſtione* 6. & Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 16. *num.* 2. 8.
ſic vſitatiſſime dicimus ſontes damnari ad carcerem, ad triremes, ad exilium, quamuis ea damnatio non ſit perpetua. Ad factum D. Gregorij reſpondeo, dicendum eſſe huiuſmodi monachum ad vitæ exitum de ſuo peccato pœnituiſſe, priuatum tamen fuiſſe à D. Gregorio Eccleſiaſtica ſepultura ad aliorum exemplum & terrorem, & quia D. Greg. eius pœnitentiam in fine vitæ diuinitus agnouit, idcirco ſacrificia pro eo fieri iuſſit, & eas pœnas, quas in purgatorio patiebatur, voluit D. Greg. vt alij perditionem vocarent, quia niſi in fine vitæ reſipiſceret, digna profecto erat ea culpa æterna perditione, damnationeque. Sic reſpondet optime Azor citatus *tomo* 1. *lib.* 10. *cap.* 22. *quæſt.* 6. Ad argumentum deductum ex 2. Machabæorum cap. 12. reſpondendum eſt Iudæos ob ſua quidem peccata in bello deuictos periiſſe, ſed in fine vitæ, illorum multos de peccatis doluiſſe, ac proinde pro illis ſacrificia à Iuda oblata fuiſſe ad pœnarum quidem, non autem ad culparum remiſſionem, vt docet idem Azor loco allegato: nam dolor culpam deleuerat, at poſt extinctionem culpæ ſæpe remanet reatus pœnæ temporalis, vt Catholici vnanimi conſenſu docent, & patet ex Concilio Triden. *ſeſſ.* 6. *cap.* 14. *& ſeſſ.* 14. *cap.* 8. *& canone* 12. qua de re multa docet Bellar. *lib.* 1. *de Purgatorio*, & ſic licet peccata poſt contritionis dolorem, quoad culpam tranſeant, ac condonentur; remanent tamen quoad reatum pœnæ temporalis pro hac & alia vita. Ad vltimum argumentum deductum ex precibus in Miſſa pro defunctis, dicendum eſt Eccleſiam per Tartarum & per locum obſcurum, & per infernum, ac profundum lacum intelligere pœnas ignis pur-

gatorij

gatorij, non gehennæ. Orat igitur Eccleſia Deum vt Miſſarum ſuffragiis placatus liberet eas animas à pœnis inferni, id eſt, à pœnis ignis purgatorij.

9. Sed claritatis gratia expendamus ſingula verba quibus vtitur Eccleſia in offertorio Miſſæ pro defunctis dum Deum orat, vt pœnas quas patiuntur illorum animæ in igne purgatorio exiſtentes, remittat. *Libera eas*, inquit, *à pœnis inferni, & à profundo lacu.* id eſt, à purgatorio igne, qui nihil differt ab igne inferni, & à carcere purgatorij ſubtus terram abdito, vbi detinentur ac cruciantur, quoadusque pœnas eluant, ac pro illis ſatisfaciant: *Nec abſorbeat eas tartarus*, hoc eſt, ne amplius & diutius ibi remorentur. *Ne cadant in obſcurum*, id eſt, ne poſt hoc ſacrificium factum, & pro eis oblatum, permittas adhuc, eas in loco obſcuro purgatorij cruciari: *ſed ſignifer ſanctus Michael repræſentet eas in lucem ſanctam*: id eſt, fac vt per hoc ſacrificium pœnas debitas in totum exoluant, *& vt eas ſanctus Michael in lucem ſanctam & in ſinum Abrahæ deducat*: hoc eſt, in cœleſti patria ſiſtat ac collocet: vocat autem Eccleſia cœleſtem illam patriam ſinum Abrahæ, quia eſt locus vbi iuſti velut Abraham excipiuntur, ſic explicat, & bene, hanc orationem Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 10. cap. 22. quæſt. 8.* Nec obſtat quod huiuſmodi animæ iam ad pœnas purgatorij ſint damnatæ. nam vel ita eas Eccleſia Chriſto repræſentat ac ſi tunc eſſent è vita diſceſſuræ, quaſi Eccleſia eas conſideret adhuc agonizantes, & pro eis Deum orat, ne ad locum purgatorij detrudantur, & à pœnis illius liberentur, vt optime explicat Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 16. n. 3. fine*: vel modo explicato ac ſenſu orationis offertorij, quem hactenus diximus orat.

10. Non proſunt etiam ſacrificia & orationes iis paruulis qui poſt Baptiſmum ante rationis vſum moriuntur, nec Eccleſia pro illis ea offert, quia illorum animæ ſtatim in cœlum tecta tendunt, atque euolant, delet enim Baptiſmus maculam peccati originalis, qua deleta, nihil obſtat, quo minus ſtatim gloriam aſſequantur. patet ex Concilio Trident. *ſeſſ. 5. in decreto de peccato originali n. 4.* docet Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 10. cap. 22. quæſt. 9.* & eſt res certa. Non prohibentur tamen Miſſarum ſacrificia fieri cum huiuſmodi paruuli ſepeliuntur, ſed tunc fiunt Miſſæ & ſacrificia, officiaque exultationis ad ſolatium viuorum, vt videant Eccleſiam ſuis votis, ac ſuffragiis ſuos mortuos iuuare, & vt oſtendatur huiuſmodi pueros ad vnitatem Eccleſiæ pertinere, quæ ſacrificia illis non proſunt, nec pro illis offerenda ſunt; cum illis non indigeant ſed pro aliis mortuis, quorum adhuc peccata in igne purgatorio expurgantur. ita docet Azor citatus, Nauar. *de orat. & horis can. cap. 19. numero 65.* Diuus Thom. *in 4. diſtinctione 45. quæſtione 2. artic. 2. &* Paludanus *ibi. quæſtione 1. artic. 2.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 14. numero 2. fine.* Rodriq. *in explicat. Cruciata. §. 14. numero 5.* Gabriel. *in canon. Miſſæ lect. 57.* Alexand. Alenſis *4. part. quæſt. 42. art. vltimo.*

11. Conſtat igitur ex iis quæ hactenus diximus, præſertim numero 3. Miſſarum ſacrificia multum prodeſſe iis defunctis, qui in purgatorio igne exiſtunt, quod ſatis ibi probauimus ex auctoritate Eccleſiæ & Sanctorum Patrum. Sed adhuc hæretici Lutherani & Caluiniani vt ſacrificium Miſſæ de medio tollant dicunt Patres à nobis ibi allegatos loqui præcitatis ibi locis non de ſacrificio Miſſæ, ſed de ſacrificio precum, orationum & eleemoſynarum. at falluntur appertiſſime. nam Diuus Cyprianus *libr. 1. epiſtol. 9.* dicit ſacrificium celebrari pro defunctis in altari. Auguſt. vero diſtinguit tria, quæ offeruntur pro defunctis, eleemoſynas, preces, & ſacrificia, & omnia dicit prodeſſe, vt *in Enchiridio cap. 110. & ſermone. 34. de verbis Apoſt. & libro de cura pro mortuis cap. 18. & lib. 9. confeſſ. cap. 12.* dicit offerri pro mortuis ſacrificium pretij noſtri. *& lib. 1. de orig. animæ cap. 11. & cap. 9.* dicit offerri pro illis ſacrificium corporis & ſanguinis Domini. quibus teſtimoniis oppreſſi hæretici occurrunt ac dicunt in celebratione Euchariſtiæ conſuetum fuiſſe olim commemorari mortuos non quaſi oblatio Euchariſtiæ, & ſacrificium Miſſæ eſſet propitiatio pro defunctis, aut illis prodeſſet; ſed quaſi eſſet teſtificatio illius articuli ſymboli Apoſtolici *Communionem Sanctorum*, vt nimirum profiteatur Eccleſia ad myſticum corpus ipſius Eccleſiæ pertinere, tam mortuos, quam viuos. Sed hoc merum eſt figmentum, vt docet Bellarminus *lib. 2. de Miſſa. cap. 7. §. finali.* nam Patres præcitati numero 3. apertiſſime dicũt multum prodeſſe animabus defunctorum. & D. Auguſt. *in Enchirid. loco allegato*, clare vtitur voce propitiationis, dum ait, *pro non valde malis propitiatio eſt.*

Dubium tamen excitant nonnulli, an ſacrificium Miſſæ proſit ſanctis, qui ad immortalitatem iam recepti ſunt, & cum Chriſto regnant, quod dubium iam ex iis, quæ dicta ſunt numero 10. reſolutum manet. Nam certiſſimum eſt ſacrificium Miſſæ non prodeſſe huiuſmodi ſanctis neque ad culpæ, neque ad pœnæ remiſſionem, neque ad augmentum gratiæ, aut gloriæ eſſentialis, & in hanc veritatem conſpirant omnes Catholici, neque illis contentio eſt vlla ea de re cum hæreticis. ita docet Azor *tomo 1. inſtitut. moral. cap. 22. lib. 10. quæſt. 5.* & Bellarm. *lib. 2. de Miſſa. cap. 8. §. Quod ad primum attinet.* & idem docet D. Auguſt. *tract. 84. in Ioannem, & ſermone 17. de verbis Apoſtoli.* Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 14. num. 2.* & ideo cum in ſacrificio Miſſę oramus, vt oblatio ſanctis proſit ad gloriam, non tam oramus pro ſanctis, quam pro nobis, petimus enim à Deo gratiam ita ſancte, pie, & iuſte ſacrificium offerendi, vt merito inde Sancti lætari, & gloriari poſſint, & vt gloria inde illis coram hominibus, honorque accreſcat, vt optime docent Bellarminus & Azor locis citatis. Et ſimiliter cum Sancti ac Patres dicunt ſacrificium offerri pro Apoſtolis & Martyribus, non intelligunt offerri pro eorum ſalute, ſed pro eorum honore, ſiquidem conſtat, vt dixi, non offerri ſacrificium, ad expiationem delictorum, aut pœnarum remiſſionem, aut gratiæ vel gloriæ eſſentialis augmentum, eorum Sanctorum, qui iam cum Chriſto regnant, & ad immortalitatem ſunt recepti, & hoc ſenſu verum eſt illud pronuntiatum quod paſſim in ore fidelium verſatur, iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre; vt habetur in cap *Marthe, de celeb. Miſſarum.* 12.

Certiſſimum eſt etiam Sanctis non offerri ſacrificium Miſſæ, ſed ſoli Deo viuo & vero in cultum latriæ; ita docet Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 14. numero 2. & cap. 5. §. 2.* Bellarm. *libr. 2. de Miſſa. cap. 8. §. probantur hæc omnia.* Azor *tomo 1. inſtitutionum moralium cap. 22 libr. 10. quæſtione 5.* Probatur ex Diuo Auguſt. *libr. 20. contra Fauſtum cap. 21.* 13.

Quamuis in memorias Martyrum, inquit, *conſtituamus altaria, quis vnquam Antiſtitum in locis Sanctorum corporum aſſiſtens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane; ſed quod offertur Deo offertur qui Martyres coronauit apud memorias eorum, quos coronauit.* Et ideo ſacrificium Miſſæ non eſt per ſe inſtitutum ad ſanctos honorandos & inuocandos, ſed ad Deum colendum, & propitium reddendum, quod adeo verum eſt, vt verum ſacrificium ſit, etiamſi in eo nulla fieret Sanctorum commemoratio; templa etiam & altaria non fiunt immediate, primario, & per ſe ad Sanctorum honorem, ſed ſecundario; primario enim & per ſe fiunt & extruuntur templa ſub nomine alicuius ſancti, & tutela illius in honorem Dei, vt ſcilicet Deus in ſanctis & per ſanctos ſuos honoretur, & ita habetur expreſſe in Concilio Tridentino *ſeſſ.22. capit.* 3. & D. Auguſt. *lib.* 8 *de ciuitate Dei cap.* 27. vbi ſic legitur, *Nos Martyribus non conſtituimus templa, ſacerdotia, ſacra, & ſacrificia.* id eſt, primario in honorem illorum, ſed ſecundario. quo enim ſenſu offerimus ſanctis Miſſas & ſacrificia, eodem iis erigimus templa & altaria, ſemper vero in Eccleſia conſuetum fuit, vt ſancti commemorentur in Miſſa. Primo vt aſſiduas pro nobis preces Deo offerant, iuxta D. Baſilium *in Liturgia*, vt quia nobis ipſi parum fidimus, memoria & interceſſione illorum ſuffulti ad Deum accedere non vereamur. Secundo vt Deus illorum orationibus preces noſtras ſuſcipiat, iuxta Diuum Cyrillum *catecheſi 5. myſtagog. ca.* Tertio vt illorum ſupplicationibus Deus nos reſpiciat, propitiorque reddatur nobis, iuxta D. Chryſoſtomum *in Liturgia*. Quarto non vt pro iis oremus, ſed magis vt ipſi pro nobis orent.

14. Sed dices, Hoſtia & oblatio ipſa, quæ offertur in Miſſa nempe Chriſtus Dominus, qua homo Deus: eſt per ſe ſufficiens ad omnia nobis bona impetranda, & ad nobis Deum propitium reddẽdum: ergo non eſt ratio, ob quã ſanctorum Martyrum & Apoſtolorum patrocinium in Miſſa imploremus. Reſpondeo ipſam quidem hoſtiam cum ſit corpus & ſanguis Domini, per ſe ſatis ſufficere ad omnia nobis bona impetranda: & tamen nihilominus voluit Chriſtus, vt Sanctorum patrocinium imploremus in Miſſa, vt ipſi ſancti honorentur, & colantur à nobis, vt eo exemplo nos ad illorum virtutes, & ſanctitatem imitandã prouocaret, non quod ſacrificium Miſſæ primario ſit inſtitutum, vt dixi numero præcedenti, ad honorandos ſanctos, fuit enim inſtitutum primario ad Deum colendum, nobiſque propitium reddendum: ſed vt illos oremus, vt pro nobis ipſi intercedant, & ſic ſecundario etiam illos in noſtrum commodum honoremus.

15. Sed quod orationes Eccleſiæ & ſacrificia proſint iis mortuis, qui apud inferos perpetuo ſupplicio damnati ſunt, vel, vt iis pœnæ in totum, vel ſaltem per aliquod tempus remittantur, probat hiſtoria animæ Traiani, quæ, vt refertur à grauiſſimis Doctoribus, lachrymis, & orationibus Diui Gregorij Papæ à pœnis gehennæ liberata fuit. & quidem hanc hiſtoriam de liberatione animæ Traiani fuiſſe ſuo tempore toto orbe vulgatam, refert D. Ioannes Damaſcenus *ſermone pro defunctis*, & ibidem aſſerit Damaſcenus ex hiſtoriis Palladij Diuum Macharium oraſſe pro anima alterius damnati, cuius cranium repererat in ſolitudine, eumque ad vitam ſuſcitaſſe. Quidam reiiciunt hanc hiſtoriam animæ Traiani quaſi fabulam, & certe Bellarminus *libro 2. de Purgatorio capite* 8. & 18 dubitat de fide huius hiſtoriæ, dubitat etiam Medina C. *de oratione fol.* 166. & dicit Bellarminus hiſtoriam non eſſe certam. Primo, quia non reperitur in vita Diui Gregorij, quæ habetur in Vaticano ex Ioanne Diacono, & Petro Diacono & auctore quodam innominato. Secundo, quia huius hiſtoriæ non meminerunt Latini: neque ex ſcholaſticis illius meminit Bonauent. *in 4. diſtinct. 46. quæſt.* 1. vbi hanc quæſtionem verſat, vtrum preces & orationes proſint iis, qui apud inferos ſunt, nec Scotus, Capreolus, aut Hiſpalenſis *in 4. diſtinct.* 45. nec Alexander 4. *part. quæſtion. 93. m. 3. articulo* 7. nec Beda Anglicus, qui tamen fuit ſtudioſiſſimus Diui Gregorij. Sotus *in 4. diſtinct. 45. quæſt. 2. art.* 2. ait id ſibi fieri creditu duriſſimum: Victoria fabulam appellat, ſed fide dignam, & Sotus *quæſt. 1. articulo* 2. in ſuſpicatur ſi quos, Sanctorum orationibus fuiſſe ab inferis ſuſcitatos, eos poſtea ad inferos deſcendiſſe, ne mutaretur illorum prædeſtinatio: Ledeſma 2. *part. quæſt. 16. artic. 13. fol. 163. ad finem, & quæſt. 3. artic.* 2. negat hiſtoriam eſſe authenticam, licet reputet factum probabile. Canus *lib. 11. de locis, capite* 2. ait quoſdam vocare fabellam. Tertio, quia nec ille ſermo pro defunctis eſt Beati Ioannis Damaſceni, nec ille vixit poſt Diuum Gregorium, floruit enim ante illum, & illo fuit antiquior, vt putat Bellarminus *dicto libro 2. de Purgatorio cap.* 8.

16. At hiſtoriam fuiſſe veram probabilior eſt ſententia, cum, vt docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa capite 16. numero 4. litera B. ad marginem.* Ioannes Diaconus *in vita Diui Gregorij* referat eam hiſtoriam fuiſſe repertam in Eccleſia quadam Anglorum: & id ſtatim patebit ex multitudine auctorum, qui de hac hiſtoria mentionem fecerunt, quos ſtatim referam num. 17. ille vero ſermo reuera eſt Beati Damaſceni, vt dicit idem Henriq. citatus, & Diuus Gregorius multo fuit antiquior Beato Damaſceno, non vice verſa, conſtat enim Damaſcenum floruiſſe tempore ſecundæ Synodi Nicenæ ſub Theodoſio IV. Imperatore, & vixiſſe tempore Leonis Imperatoris III. & IV. vſque ad Leonem Papam IV. quando fuit ſchiſma Græcorum poſt Gregorium Papam, vt referunt Volater. *lib.* 16. & alij multi, quos citat Henriq. allegatus *numero 5. ad marginem littera H.*

17. Suppoſito ergo quod ea hiſtoria ſit vera, vt reuera eſt, quidam exiſtimant animam Traiani non fuiſſe à gehenna inferni ſuſcitatam, ſed ex Dei diſpenſatione poſt mortem detentam alicubi fuiſſe ad tempus, vt poſtea lachrymis, & orationibus Diui Gregorij à Deo præuiſis ſuſcitatus Traianus pœnitentiam ageret, & ſaluaretur, & hoc cenſet probabile Diuus Thomas *in 4. diſt. 45. quæſt. 2. 2. ad 5 & in diſtinct. 43. quæſtione 2. 2. ad 5.* Durandus *in 4. diſtinct. 45 quæſtione 2. ad argumentum Richardi articulo 2. quæſtione 1.* Carthuſianus *in 3. diſtinctione 31. quæſtione 6. diſputatione 43. quæſtione 1.* Gabriel *in Canonem lect.* 56. Caſſanæus *catalogo gloriæ mundi pagina 10. conſiderat.* 27. Nauarrus *de oratione, notabili* 22. *numero 43. & 45.* Frater Alfonſus Chacon *libello de ſaluatione Traiani.* Corduba *libro primo quæſtione 51. fine.* Rebuffus *in concordia initio.* Altiſiodorus *libr. 4. ad finem.* Albertus 1. *part. Summa de homine quæſtione* 77. Ledeſma 2. *part. 4. quæſt.* 16. *articulo 13. & quæſt. 3. art.* 2. Viguerius *titulo de pœnitent. capite 16. §. 4. vt ſu* 35. & dicit eſſe communem Ilheſcas in vita Diui Gregorij Papæ, &

Sotus,

Sotus *in 4. diſtinct. 45. quæſt. 1. art. 4.* dicit eſſe probabile, eo tamen admiſſo docet. Traianum poſtea damnatum fuiſſe, ne prædeſtinatio illius mutaretur. eſt enim prædeſtinatio decretum Dei æternum, & infallibile, & certe non eſt incredibile, quod tot tantiſque Doctoribus videtur probabile. Probari poteſt primo hæc opinio, quia id reuelatum fuit Beatæ Mechthildi, quærenti enim à Deo quid actum eſſet de anima Traiani, Sampſonis, & Salomonis? reſponſum fuit, velle Deum eſſe incognitum, quid actum eſſet ab eius liberalitate cum illorum animis, vt refertur in illius reuelationibus, quæ approbatæ ſunt à Sede Apoſtolica, iuxta graues Doctores in quo ſignificatur Traianum fuiſſe ſaluum ob immenſam Dei liberalitatem ſupra omnem legem. Nam Sampſon ab Apoſtolo laudatur ad Hebræos 11. tanquam ſanctus, quod Deo placuerit, & non de ſola fide; ſi enim de ſola fide laudare eum Apoſtolus voluiſſet non diceret placuiſſe Deo, miraculoſa enim virtute vitam finiuit, vt Philiſtæos Dei virtutem irridentes occideret, & ideo Sampſonem fuiſſe ſaluum, & Dei monitu & inſpiratione deieciſſe columnas, docet Auguſt. *lib. 1. de ciuitate Dei cap. 21. & 26.* Lyranus & Vgo Cardinalis *in iudic. 16.* vbi Abul. *quæſt. 54.* dicit hanc eſſe ſententiam communem Hebræorum: quam ſententiam tenet etiam D. Hieronymus *Ionæ 1.* & ibi Gloſſa ordinaria, & D. Thom. 2. 2. *q. 64. art. 5. ad 4.* Sotus *lib. 2. de iuſt. quæſt. 3. art. 8. & lib. 5. quæſt. 1. art. 5.* De Salomonis ſalute probabilis eſt ſententia; illum ſaluum fuiſſe affirmat Simancas *de Catholicis institut. cap. 30. num. 6.* Iſidorus *de obitu Patriarch.* Hieron. *in Eccleſ. 1.* & Hebræi dicunt hunc librum Salomonis eſſe agentis pœnitentiam, vbi appellauit idola vana, & viam quam ſecutus fuerat, vanam, imo vaniſſimam. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* D. Ambroſius *libro de Salomone & Apologia de Dauid 1. cap. 3.* vocat ſanctum Salomonem. idem tenet Orig. *in expoſitione arca Noe.* Leo Papa *ſermone de aduentu Domini.* D. Thom. *lib. 3. de regimine Principis cap. 8.* Aluarus Pelagius *lib. 2. de planctu Eccleſiæ artic. 45.* Albertus Phig. *lib. 7. Eccleſiaſticæ Hierarchiæ cap. 2.* Rurſus D. Hieron. *in Ezechiel. cap. 43.* quia Prouerb. 24. ipſe dicit: *nouiſſime ego egi pœnitentiam. & aduerſus Iouinianum capite 2.* ipſum Salomonem inter peccatores, ſed ſanctos & pœnitentes conſtituit. & *epiſtola 9. ad Saluinam de ſeruanda viduitate.* D. Hilarius *in Pſalmum 52.* D. Cyrillus Hieroſolymitanus *catecheſi 5.* vbi inter pœnitentes qui ſalutem fuêre conſecuti, enumerat Salomonem. Irenæus *lib. 4. cap. 45.* Vincentius *in ſpeculo hiſtoriali cap. 84.* D. Bonauent. *in proœmio Eccleſiaſtes* & nouiſſime doctiſſimus Pineda *lib. 8. de rebus geſtis Salomonis cap. 1. ſect. 5.* vbi magnam auctorum congeriem refert, & id latiſſime & doctiſſime probat: licet multi, duce Diuo Auguſtino *lib. 7. de ciuitate Dei cap. 8. & ſermone 20. de incarnatione & epiſtola ad Elipum* contrarium teneant. At eis obſtat continua Hebræorum traditio, qui, vt refert Beda *in fragmentis in librum Prouerbiorum*, ſcribunt Salomonem ſolenni pœnitentium ritu quinquies tractum per plateas Ieruſalem cauſa pœnitentiæ, & cum quinque virgis veniſſe in templum, quibus, vt verberaretur à legis peritis poſtulauit, ſed illis renuentibus in Chriſtum Domini manum mittere à ſeipſo acriter fuiſſe flagellatum, ac tandem ſeipſum regno depoſuiſſe. Nec mirum, nam ſi Salomon vere pœnituit in fine vitæ, vt probabile eſt, credendum plane eſt, fructus egiſſe pœnitentiæ, vt publicum ſcandalum elueret. Sicut ergo probabile eſt, Salomonem & Sampſonem Dei liberalitate fuiſſe ſaluos, ita probabile etiam eſt animam Traiani precibus Beati Gregorij ad vitam in proprio corpore rediiſſe, & fructum egiſſe pœnitentiæ, ac tandem ſaluum fuiſſe.

Secundo probatur, quia non repugnat contuliſſe Deum ex orationibus præuiſis Diui Gregorij 18.
tanquam ob meritum congrui hoc donum Traiano, vt ſententiam vltimam particularis iudicij non audiret, quoadusque ad vitam rediiſſet, & pœnitentiam egiſſet, potuit enim Deus illum per tale medium miraculoſum prædeſtinare, maxime quia quorundam iudicium particulare, extremaque ſententia fertur fuiſſe dilata, vt de ſocio Diui Bruni refert Bellarminus *libr. 2. de Purg. capit. 4.* & Genebrardus *in ſuo Chronic.* Potuit denique Deus hac via & ratione inſignem amorem iuſtitiæ & pietatis, & alias virtutes morales quibus Traianus in hac vita ſplenduit, hominibus commendare, vt ad illarum amorem incitarentur: potuit etiam D. Gregorius legens hiſtoriam, vitamque Traiani, videns illius virtutes inſignes præſumere illum qui tantis iuſtitiæ, & virtutum operibus refulſit deceſſiſſe cum fide implicita & pœnitentia: vel ſaltem potuit Deus reuelare Diuo Gregorio animam Traiani alicubi eſſe detentam, quoadusque ipſe pro eo oraret. Nec ſolus Traianus ſuſcitatus eſt in ſalutem, nam multi etiam Gentiles, qui ſecundum rationem naturalem vixerunt, per Apoſtolos ex alia vita leguntur ſuſcitari, qui poſtea cum fide viua & explicita & vera pœnitentia decedentes ſalutem ſunt adepti ac conſecuti, & prædeſtinati erant per tale medium miraculoſum ſupra omnem legem ordinariam, vt referunt qui ſcribunt vitas Apoſtolorum & Diuus Thomas *in addit. ad quæſtion. 71. articul. 5. ad 1.* & Nauarrus *de indulgent. notabili 22. numero 43.* Ledeſma 2. 4. *quæſt. 29. artic. 1.* Corduba *lib. 5. de indulg. quæſt. 30.* & D. Auguſt. *de cura pro mortuis cap. 16.* Et parum refert an ij cruciarentur vel non cruciarentur interim, vel in limbo, vel in purgatorio, vel in eo loco, in quo interim detenti fuerunt, vt conſideranti patebit.

Vnde equidem temere ait Abulenſis *quæſt. 77.*
peccaſſe mortaliter Diuum Gregorium orantem pro Traiano, peccatum enim mortale eſt, orare 19.
pro damnatis apud inferos perpetua pœna gehennæ, cum ſint in formali & poſitiuo odio Dei, & ideo Deum inflixiſſe Diuo Gregorio perpetuum dolorem ſtomachi ac pedum, non enim Traiani anima, vt dixi, apud inferos erat, nam apud inferos nulla eſt redemptio, necdum iudicium particulare ſubierat, aut extremam ſententiam audierat, ſed alicubi detenta erat, & miraculoſe ſeruata vt ad vitam precibus Diui Gregorij rediret, & pœnitentiam ageret, fuit enim is dolor Beato Greg. inflictus ob alias cauſas nobis incognitas, vel ſaltem ad maiorem rationem meriti, & exercitium patientiæ ipſius ſancti: qua ratione datus etiam Diuo Paulo Angelus ſatanæ & ſtimulus carnis, ad maiorem gloriam & meritum illius: iuxta meliorem Doctorum interpretationem.

Exiſtimant vero alij, & eſt ſecunda opinio, ani- 20.
mam Traiani non fuiſſe penitus liberatam à damnatione perpetua gehennæ, quaſi poſt tot annorum ſæcula ſuſcitatus pœnituerit, ac ſaluaretur, fluxerunt enim à morte illius ad tempus quo di-

citur ſuſcitatum fuiſſe, plus quam 490. anni: Traianus enim, vt refert Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 16. n. 4. ad marginem litera Z.* obiit anno 118. & Beatus Gregorius anno 604. nec Chriſtus Dominus aut Apoſtoli ſuſcitare voluerunt, niſi quoſdam poſt paucos dies ab ipſorum morte, in quos nondum Deus extremam, ac particularis iudicij ſententiã pronuntiauerat, ſed Traiano Imperatori propter aliquas virtutes morales, quibus ſplenduit, dum vixit, fuiſſe leuiores pœnas ſenſus deputatas in inferno, nec Diuum Gregorium pro illo oraſſe, cum idem affirmet illicitum eſſe & inutile pro damnatis ad pœnas inferni orare: nec ſuffragia aliqua pro ipſis ſpecialiter oblata, illis quicquam prodeſſe, vt probauimus num 6. nec vſquam legi Diuum Gregorium pro liberatione illius fudiſſe orationẽ aut ſacrificia obtuliſſe, ſed viſa illius hiſtoria, & vita perlecta, conſideratiſque virtutibus & amore iuſtitiæ, quo inſignitus fuit, naturali quadam animi commiſeratione, lachrymas vbertim effudiſſe, eo quod homo tantarum virtutum moraliũ ex defectu fidei periiſſet, Deumq; tunc, non orationem illius, quia, vt dicunt, pro illo non orauit ſciens illicitum eſſe pro damnatis orare, ſed deſiderium exaudiiſſe, & ſuſpendiſſe Traiano pœnas ſenſus ad tempus, ipſo inferno, dum ſcilicet vixit Diuus Gregorius, & non illum à mortuis ſuſcitaſſe, diſpenſante Deo pro eo tempore, in lege ordinaria pœnarum: potuit enim Deus ex diuina quadam diſpenſatione adiicere id quod oratio non præſumpſit, & de facto voluit, in quo nullum eſt inconueniens. Sic Geneſeos 21. n. 16. dicitur Deus exaudiſſe vocem & lachrymas Iſmaelis, illique de aqua abundãter prouidiſſe, qua, ne expiaret, egebat, cum tamen nec mater pro illo oraret, nec ipſe pro ſe ex defectu ætatis orare noſceret, matre videlicet miſeriam pueri pereuntis deplorante, adiiciente ſcilicet Domino id quod ratione præſumere aut petere mater non audebat. hanc opinionem ſic explicatam tenet Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 16. n. 4.* & alij quos citat *ad marginem num. 4. lit. M.* & hi ſunt Altiſiodorenſis *lib. 4 ad finem*. Præpoſitus *in compendio Theologiæ*, Gilbertus Pictauienſis *in quæſtionib. Theologiæ*. Limonienſis *in Summa Theol. ad finem*, & alij.

21. Sed ex his duabus opinionibus prima à numero decimo ſeptimo vſque ad decimum nonum explicata, eſt meo iudicio probabilior, & rationi conſentaneor, & in eã recte explicantur multæ hiſtoriæ à grauiſſimis auctoribus, & viris doctiſſimis relatæ, de nonnullis peccatoribus qui orationibus Apoſtolorum, beatiſſimæ ac ſanctiſſimæ Virginis & aliorum Sanctorum precibus ad vitam redierunt, & aliquantulum poſtea vixerunt, & facta in via pœnitentia, peractaque confeſſione ſalutem ſunt miraculoſe conſecuti, durum eſt enim dicere eas omnes hiſtorias fabellas eſſe, & mera figmenta. Et iſta ſecunda ſententia parum probabilitatis mihi videtur habere, penſatis ac conſideratis omnibus, quia pœnæ gehennæ irremiſſibiles omnino ſunt, vt probauimus num. 6. iuxta omnes Doctores ibi citatos, & indiſpenſabiles, vt docet Sotus *in 4. diſtinct. 45. quæſt. 1. a. 4. & quæſt. 2. art. 2.* ſtatuit enim Deus legem quandam indiſpenſabilem ne cui remitterentur peccata, aut pœnæ inferni ſine pœnitentia viæ.

22. Præterea repugnat (vt videtur) ſuſpenſio pœnarum etiam ad tempus loco inferni, omnibus pœnis ex infallibili & æterno Dei decreto addicto & ideo in eo non mitigantur pœnæ ſenſus damnatis, dum bona fide pro iis, qui ignorantur damnati, Miſſæ offeruntur, vt eſt communis ſententia, quam docet D. Thom. 3 *parte quæſt. 52. articulo 6.* & Durandus *in 4. diſtinction. 45. quæſtion. 2.* & ibi Sotus *quæſt. 2. art. 2.* & D. Anton. 3. *parte, titulo 32. cap. 2. §. 2.* & Sixtus Senenſis *lib. 6. Biblioth. cap. 47.* & nos id etiam docuimus num. 6. & Henriquez *dicto lib. 9. de Miſſa capit. 16. numer. 2. medio.* Quare communiter hodie reprobatur ſententia Ledeſmæ 2. *part. 4. quæſt. 3. art. 2.* quam etiam innuit Sixtus Senenſis citatus *dicto cap. 47. ad finem*, & aliorum aſſerentium, dicendum potius eſſe Deum ex diſpenſatione quadam & priuilegio propter orationes & lachrymas, ac deſideria Diui Gregorij tranſtuliſſe animam Traiani ab inferis ad gloriam, reprobatur, inquam, ex eo quod Deus æterno & firmo decreto legem ſtatuerit, ne cui remittantur peccata ſine pœnitentia viæ: ſicut ergo Deus hanc indiſpenſabilem legem condidit, ita etiam repugnat aliam condidiſſe, vel in ipſa etiam incluſum eſſe, ne cui remittantur pœnæ inferni, quamuis alij orationes, preces, lachrymas, aut diuina ſacrificia pro eis Deo offerant, qui apud inferos cruciantur.

CAPVT XII.

An ſacrificium Miſſæ offerri poſſit, & proſit peccatoribus fidelibus, & excommunicatis contritis; an hæreticis catechumenis, infidelibus, Turcis, & Paganis.

SVMMARIVM.

Miſſæ ſacrificium offerri poteſt pro excommunicatis toleratis. *num.* 1.

Non licet illud offerri pro non toleratis. *num.* 2.

Quid ſi excommunicatio ſit nulla, licet ſint de ea declarati nominatim. *num.* 3.

Quid ſi excommunicatus non toleratus ſit in gratia, & vere pœnitens, non tamen ab excommunicatione abſolutus ſine ſua culpa. *num.* 4.

Refertur prima opinio affirmans prodeſſe illi ſacrificium, mortaliter tamen peccare, qui pro illo offert. *ibid.*

Proponitur ſecunda contraria, docens nec prodeſſe, nec licitum eſſe pro illo ſacrificare. *num.* 5.

Aſtruitur ſententia affirmans & prodeſſe & licitum eſſe, pro huiuſmodi excommunicato vere pœnitenti ſacrificium offerre. *num.* 6.

Non eſt intentio Eccleſiæ eos excludere à ſuis ſuffragiis, quos Deus non excludit. *num.* 7.

Excommunicatus ob falſam cauſam in foro ſoli iuſte, in foro poli nulliter & iniuſte non priuatur Eccleſiæ ſuffragiis, licet ſit denunciatus. *ibid. verſ. quarto quia.*

Videtur iniuſtum, priuare hominem pœnitentem & in gratia exiſtentem ſuffragiis Eccleſiæ. *nu.* 8.

Licet à principio fuerit nocens. *ibid.*

Soluuntur argumenta contrariarum opinionum. numero 9.

Licet vinculum excommunicationis ſimpliciter non tollatur ante abſolutionem cenſuræ, ſuſpenditur tamen quoad effectum tantum participationis ſuffragiorum Eccleſiæ. *num.* 10.

Excommu-

Excommunicatus non toleratus, vere tamen pœnitens eget abſolutione cenſura. *num.* 11.
Et ideo ſi ante illam moriatur, abſolui poteſt poſt mortem ad tollendum ſcandalum. *ibid.*
Excommunicatus denunciatus vere pœnitens capax eſt participationis ſuffragiorum, & receptionis Sacramentorum occulta propter ſcandalum. *num.* 12.
Poteſt Sacerdos dum generaliter pro omnibus fidelibus offert intentionem ſuam ad excommunicatos non toleratos extendere. *num.* 13.
An Miſſa offerri poſſit pro publicis peccatoribus. *n.* 14.
Peccatores includuntur in articulo fidei, Credo Sanctorum communicationem, *ſeu,* communionem. *num.* 15.
Quare excommunicati non tolerati non participent hanc communionem, cum retineant veram fidem. *n.* 16.
Fructus ſatisfactionis Miſſa non communicatur ſtatim peccatoribus, ſed ſublato impedimento peccati. *numero* 17.
An offerri poſſit Miſſa pro hereticis. *num.* 18.
An requiratur vltra declarationem hereſis cui excommunicatio eſt adnexa, declaratio etiam ipſius excommunicationis. *num.* 18. *& lib.* 2. *primi præcepti. cap.* 5. *num.* 5. *&* 6.
Quid ſi hereticus ſit declaratus de excommunicatione, ob hereſim incurſam. *num.* 19. *&* 20.
An ſacrificium Miſſa offerri poſſit pro Turcis. Mauris. & Gentilibus, refertur opinio negans, aſtruitur affirmans. *ibid. n.* 21.
Prout eſt ſatisfactorium pro illis offerri non poteſt licite, ſecus ſi ſumatur prout eſt impetratorium illorum conuerſionis. *num.* 22.
Pro conuerſione hereticorum directe offerri poteſt quatenus eſt impetratorium, & ſic orat Eccleſia in die Paraſceues pro illis. *num.* 23.
Reſpondetur argumentis in contrarium adductis. *numero* 24. *&* 25.
Eſt præter vſum & modum conſuetum Eccleſiæ pro hereticis & infidelibus orare & ſacrificium offerre, & ideo melius faciunt qui pro augmento in communi Eccleſiæ offerunt. *n.* 26. *&* 27.
An pro Catechumenis incompetentibus offerri poſſit, & hi ſunt qui culpa ſua Baptiſmum non petierunt, & in illa diſceſſerunt. *num.* 28.
Pro competentibus offerri poteſt, & quales ſunt. *numero* 29. *&* 30.

1. INcipiamus ab excommunicatis: dubium ergo eſt an illicitum ſit offerre ſacrificium Miſſæ pro excommunicatis? Et quidem vel huiuſmodi excommunicati maiori excommunicatione ſunt iam nominatim declarati, ac denunciati, vel non ſunt. Si non ſunt nominatim denunciati, licite pro eis ſacrificia offerre poſſumus, & cum eis communicare, tam in diuinis, quam in humanis, cum in nullo teneamur illos vitare, poſt Extrauagantem Martini V. ita docent hodie communiter Doctores, Gutierres *lib.* 1. *Can. cap.* 1. *num.* 13. *fine. verſu;* *ex quo diluitur, fol.* 14. *col.* 2. *& num.* 8. *fol.* 18. *fol.* 13. *col.* 1. Sancius *lib.* 7. *de matrimonio. diſput.* 9. *n.* 8. Soarius *tomo* 5. *de cenſ. diſp.* 11. *ſect.* 4. *num.* 5. Toletus *lib.* 2. *Summæ cap.* 12. *num.* 2. Medina *C. de reſt. quæſt.* 3. *cauſa* 9. *fol.* 21. *col.* 1. Sotus *in* 4. *diſt.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 6. *pag.* 106. Victoria *in Summa vbi de excom. numero* 339. Ledeſma 1. *part.* 4. *quæſtione* 5. *artic.* 6. *dubio penultimo.* Ludouicus Lopez 2. *part. inſtruct. vbi de Sacramentis in genere. capite* 59. *column* 18. *fol.* 85. *verſu, at vero vrgentius.* Sic nulla eſt culpa matrimonium contrahere ſcienter cum excommunicato ligato maiori excommunicatione, niſi ſit nominatim denunciatus, aut clerici percuſſor. Quis autem in iure notorius ſit clerici percuſſor, diximus *libro* 2. *de obligatione audiendi Miſſam cap.* 5. *num.* 12. *&* 13.

Si vero excommunicatus iam ſit denunciatus, non licet Miſſas, nec publicas orationes pro eo directe offerre; & celebrare, & peccatum mortale eſt, & graue quidem, contra obedientiam Eccleſiæ id facere. quod ſic eſt intelligendum, vt non liceat Miſſas, ſuffragia, & orationes pro eo directe fundere & applicare, quæ nomine totius Eccleſiæ, & à miniſtro publico Eccleſiæ (nempe Sacerdote) fiunt, nam quando quilibet Sacerdos orat vt perſona particularis, poteſt directe orare pro excommunicato, nominatim denunciato, vt in Memento Miſſæ, quia orat, vt perſona particularis, non vt miniſter publicus Eccleſiæ, non tamen poteſt ipſum ſacrificium pro eo applicare, ita docet Syluester *verbo Excommunic.* 1. §. 2. Toletus *lib.* 1. *Summæ cap.* 12. *num.* 2. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 18. *&* 36. *& lib. de orat. & horis canon. notabili* 13. 14. 20. 21. & Diuus Thom. *in* 4. *diſtinct.* 39. *quæſt. vnica a.* 1. *ad* 5. *& diſtinct.* 18. *q.* 2. *art.* 1. 2. & eſt communis. docent etiam omnes quos citaui numero præcedenti. Ratio eſt, quia nominatim denunciatus priuatur per excommunicationis cenſuram communibus Eccleſiæ ſuffragiis, quæ à miniſtro publico Eccleſiæ fiunt, quatenus nomine & perſona Eccleſiæ fiunt. & hic eſt primus effectus maioris excommunicationis, priuare ſcilicet excommunicatos omnibus ſuffragiis communibus Eccleſiæ quæ nomine Eccleſiæ, & à miniſtris publicis Eccleſiæ fiunt. Imo, vt optime notat Toletus modo allegatus, hoc non tam eſt effectus excommunicationis, quam tota natura, & ſubſtantia illius: ſicut enim natura cæcitatis eſt priuare hominem viſu, ſic natura excommunicationis eſt priuare excommunicatum communibus Eccleſiæ ſuffragiis. Notat autem, & bene, Nauar. *in manuali Lat. cap.* 27. *num.* 36. §. *duodecimo ad primum, & in cap. quando. notabili* 19. *num.* 70. *& ſequentibus,* poſſe Sacerdotes dicere Miſſam, & eius valorem applicare pro aliis non excommunicatis, eo tamen fine, & intentione, vt totum illud opus orandi, & applicandi Miſſam pro aliis accipiat Deus, pro oratione priuata, vt excommunicatus conuertatur; quia tunc orat & offert Sacerdos nomine Eccleſiæ Miſſam pro aliis tanquam miniſter publicus Eccleſiæ, & tanquam perſona particularis pro ipſo excommunicato, perinde enim tunc eſt, ac ſi pro excommunicato in Memento Miſſæ oraret, aliud enim eſt applicare preces & ſuffragium Miſſæ alicui, aliud applicare illud opus orandi & applicandi alteri, vt patet.

Hæc tamen non procedunt, nec intelliguntur de excommunicato nulliter, & inualide, licet denunciatus ſit, vt optime notant Nauar. *in prædicto manuali Latino. capite* 27. *num.* 36. §. *duodecimo ad* 1. *& in prædicto capite quando, notabili* 19. *numero* 70. & Sayrus *libro* 2. *de cenſ. cap.* 17. *num.* 13. & alij quos ibi citat, neque in excommunicato valide, ſed ex iniuſta cauſa: ſed hæc non ſunt propria huius loci, tractantur enim in materia excommunicationis, & ideo illis ſuperſedemus, & forte de his dicetur aliquid num. 7. 3.

Maius dubium eſt an ſi excommunicatus ſit in gratia, & vere pœniteat, & nondum ſit abſolutus, nec per eum, aut culpa illius fiat quod non abſolua- 4.

Digitized by Google

abſoluatur, liceat pro eo offerre ſacrificia & communia Eccleſiæ ſuffragia? Tres ſunt hac de re opiniones. Prima docet, non licere, & peccatum mortale eſſe, ea, pro excommunicatis non toleratis, vere tamen pœnitentibus offerre, ſed ſacrificia oblata eis prodeſſe, & fructuoſa eſſe, ad remiſſionem pœnarum, quæ pro peccatis debentur, & ad augmentum nouæ gratiæ. ita docet Ledeſina *in* 4. *q.* 23. *a.* 1. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 15. *n.* 3. *ad marginem litera.* B. Richardus *in* 4. *diſt.* 18. *a.* 2. *q.* 2. D. Anton. 3. *p. tit.* 24. §. 76. Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *q.* 3. §. *Sed contra alij. cap.* 2. & probabiliorem dicit Couar. *cap. Alma mater.* 1. *p.* §. 6. *n.* 4. & hæc ante Sotum fuit communior opinio, vt ibidem dicit Azor. & ratio ac fundamentum illorum eſt primò, quia ſicut mortaliter peccat ipſe Sacerdos nòminatim declaratus, ſi celebret & ſacrificium offerat pro non excommunicatis, & eis prodeſt ſacrificium ipſum & ſuffragium quod pro illis offert, ita prodeſt etiam ſacrificium Miſſæ & alia ſuffragia applicata à Sacerdote non excommunicato, prò non excommunicato denunciato vere pœnitenti emendato, & per quem non ſtat quo minus abſoluatur: par enim vtrobiq; videtur ratio. nam quod Miſſarum ſacrificia applicata dictaque à Sacerdote excommunicato non tolerato proſint & fructuoſa ſint hominibus pro quibus applicantur, licet ipſe Sacerdos mortaliter peccet, patet, quia Sacerdos excommunicatus denunciatus, hæreticus, ſchiſmaticus, & degradatus retinet verum & indelebilem characterem, veramque poteſtatem conſecrandi, vt docent communiter Doctores D. Thom. *in* 4. *q.* 82. *ar.* 7. *& q.* 83. *art.* 1. *ad* 3. Richard. *diſt.* 13. *a.* 1. *q.* 1. *ante medium.* Sot. *q.* 1. *art.* 8. & alij plures, quos citat ac ſequitur Henriq. *libro* 9. *de Miſſa. cap.* 18. *num.* 6. *initio.* Ergo offerent verùm ſacrificium, licet peccent mortaliter illud celebrando, fructuoſum aliis pro quibus offertur, conferenſque illis eum fructum, quem Chriſtus inſtituit ex opere operato. Secundo, quia non eſt intentio Eccleſiæ, vt excommunicatus vere pœnitens, & emendatus, & qui in gratiam cum Deo rediit, & viuum per gratiam membrum Chriſti eſt, priuetur communibus Eccleſiæ ſuffragiis, quando illius culpa non ſtat procuratio abſolutionis, & ideo non videtur velle Eccleſiam illi prohibere & impedire hanc participationem horum ſuffragiorum, ſi forte ei applicentur, poſſe tamen prohibere, & impedire, & de facto prohibet, & impedit quamdiu non eſt abſolutus, applicationem illorum pro illo, & ideo peccatum eſſe mortale pro illo offerre & applicare huiuſmodi Miſſas & ſuffragia communia Eccleſiæ, quæ nomine totius Eccleſiæ fiunt, puplice vel ſecreto, quia cum adhuc in foro externo ſit vere ligatus, quamdiu talis eſt, & non abſoluitur, ſemper contra legem Eccleſiæ, & obedientiam illius peccatum committi videtur in applicatione horum ſuffragiorum publica vel ſecreta pro ipſo excommunicatò. Addit etiam Henriquez *loco allegato ad marginem littera B.* huiuſmodi excommunicatum vere pœnitentem eſſe viuum membrum Chriſti, per pœnitentiam & gratiam, & ideo frui communibus Eccleſiæ ſuffragiis ſi ei applicentur: non eſſe vero membrum Eccleſiæ quandiu non abſoluitur, & ideo non niſi cum peccato mortali ei poſſe applicari.

5. Secunda opinio docet etiam peccatum mortale eſſe, Miſſæ ſacrificium & cõmunia Eccleſiæ ſuffragia pro huiuſmodi excommunicato vere pœnitente offerre, & ei non prodeſſe ſi prò illo de facto offeratur, neque ad augmentum gratiæ, neq; ad remiſſionem pœnæ. ita docet Sotus huius opinionis auctor *in* 4. *diſt.* 22. *q[u]eſt.* 1. *a.* 1. Soar. *tomo* 5. *de cenſuris diſp.* 9. *ſect.* 3. *num.* 2. idem tenet Sayrus *lib.* 2. *de effectibus cenſuræ. cap.* 1. *n.* 4. & Alanus *lib.* 2. *de ſacrificio Miſſæ. cap.* 31. fundamentum illorum eſt, quia licet ſit vere contritus, & emendatus, & in gratiam cum Deo redierit, adhuc tamen eſt ipſa excommunicatione vere ligatus, in qua quamdiu manet, & non abſoluitur, incapax eſt ex vi cenſuræ applicationis, & participationis communium ſuffragiorum Eccleſiæ, quia cenſura manens habet ſemper ſuum effectum, nam pœnitentia contumaciæ culpam deleuit, excommunicationis tamen vinculum ab Eccleſia iniectum non ſuſtulit, & quia alioqui non eſſet neceſſaria abſolutio à cenſura poſt peractam pœnitentiam, nec dici poteſt, non auferri vínculum cenſuræ quoad alios effectus, auferri vero quoad hunc effectum ex intentione Eccleſiæ, aut ſaltem ſuſpendi, vel in eo caſu non extendi ad hunc effectum, quia licet demus, potuiſſe Eccleſiam hoc facere, nullibi tamen in iure conſtat hoc feciſſe, imo ex multis colligi poteſt, quòd ſicut non tollitur abſolute cenſura ſine abſolutione, ita nec poſſit minui aut extenuari. quod probatur *ex cap. à nobis* 2. *de ſentent. excommunicationis* vbi Innocentius III. dicit excommunicatum ſine abſolutione cenſuræ diſcedentem, etiamſi in eo manifeſta præceſſerint ſigna pœnitentiæ, & per eum non ſteterit quominus Eccleſiæ vnitati reconciliaretur, non eſſe in foro externo apud Eccleſiam abſolutum, ſed egere abſolutione etiam poſt mortem, maxime propter ſuffragia, vt declarauit ibi S. P. & in cap. *ſacris. eodem tit. de ſentent. excom.* aſſerens pro huiuſmodi excommunicato ante abſolutionem mortuo neq; oblationes eſſe accipiendas, neque orationes Deo porrigendas: vnde ſi hoc Pontifex declarauit in homine mortuo, multo magis hoc intelliget de homine viuo. Præterea hæc excommunicatio eſt pœna publica, publice & iuridice lata, & ideo nec tolli omnino, nec minui debet per iudicium priuatum, donec ipſa per Eccleſiam iuridice tollatur, & aliunde multum confert ad terrorem ipſius cenſuræ quod perſeueret, quandiu non tollitur per abſolutionem. Denique, quia alias facile quis diceret poſſe huiuſmodi excommunicatum occulte recipere ſacramenta, vel celebrare, quia eſt iuſtus bene diſpoſitus, & per illum non ſtat abſolutio, & quia maius detrimentum ſpirituale eſt priuare aliquem vſu ſacramentorum, quam ſuffragiorum communium, & ideo abſurdum eſſet id concedere & hoc negare.

Ita ſe habent hæ duæ opiniones, quæ ſunt ambæ probabiles. mihi tamen, re bene conſiderata, tertia videtur probabilior & ſequenda: ea docet huiuſmodi excommunicatos vere pœnitentes, & per quos non ſtat quominus abſoluantur, & participes eſſe communium Eccleſiæ ſuffragiorum, & nullum eſſe peccatum nec etiam veniale, ſed licitum omnino eſſe, ſecluſo ſcandalo, pro eis ſuffragia, & ſacrificia offerre: & orationes quæ nomine totius Eccleſiæ fiunt, applicare, & Miſſas dici, quia tamen ordinarie, ac regulariter ſcandalum ſequetur, ſi ea applicatio publice fiat, nominando illos in ipſis Miſſis & officiis, & ſuffragiis Eccleſiaſticis, ideo ad tollendum ſcanda- 6.

ſcanda-

ſcandalum oportebit, vt ſecreto fiat & in intentione. Et huius opinionis eſt expreſſe Nauarrus communis Magiſter *in manuali Lat. cap. 27. nu. 18.* vbi dicit excommunicatum nominatim denunciatum vere pœnitentem, & contritum, & abſolutionem vere procurantem, frui tertia communicatione, id eſt, communicatione & participatione omnium ſacramentorum & ſuffragiorum generalium & communium, quæ ab Eccleſia, & nomine totius Eccleſiæ fiunt, vt ipſe explicat nu. 17. & idipſum repetit & confirmat eodem capite n. 36. ſed ibi limitat modo id non fiat expreſſe, & publice propter ſcandalum, & citat Oſtienſem *in cap. cum voluntate, de ſentent. excommun.* & idem tenet etiam *in tractat. de orat. & horis Canon. notabili 19. n. 68.* & citat cap. *dixi*, & cap. *magna de pœnit. diſtinct.* 1. quorum argumento id confirmat: idem tenet etiam Turrecremata *in cap. ſi quis Epiſcopus 11. q. 3.* aſſerens huiuſmodi excommunicatos frui generalibus Eccleſiæ ſuffragiis. idem denique Couarr. *cap. Alma mater 1. p. §. 6. num. 4.* & idem debent etiam tenere omnes illi qui dicunt huiuſmodi excommunicatos participes eſſe omnium Eccleſiæ ſuffragiorum, & ſacrificiorum: mortale tamen eſſe pro illis ea applicare, quos citaui num. 4. quia vt ſtatim dicemus, ſi Eccleſia non prohibet huiuſmodi participationem, nec etiam prohibet hanc applicationem, cum ea participatio per ipſam applicationem præcipue communicetur, & ab ea pendeat.

Probatur hæc opinio primo, quia non eſt in-
7. tentio piæ matris Eccleſiæ, eos excludere à participatione communium Eccleſiæ ſuffragiorũ, quos Deus non excludit, vnde ſi Eccleſia eos non vult excludere ab huiuſmodi communicatione, vt docent auctores primæ opinionis, nec hanc participationem cenſura impedit in eo caſu quod vere aliquis pœnitens ſit, & per illum procuratio abſolutionis non ſteterit, & ideo nec etiam impedi et applicationem illorum pro ipſis excommunicatis vere pœnitentibus, cum huiuſmodi participatio ex ipſa applicatione horum ſuffragiorum pendeat & abſurdum eſt dicere non impedire abſolute hanc communicationem, impedire vero illam tantum, quæ fit per hanc applicationem. Probatur ſecundo, quia excommunicatio eſt pœna medicinalis impoſita ab ipſa Eccleſia ad emendationem delicti propter quod imponitur, & ad tollendam contumaciam illius: ergo cum publice conſtet excommunicatum eſſe iam emendatum, & vere & ex corde pœnitentem, & ſatisfeciſſe parti, & per illum non ſtare quominus abſolutionem procuret, quia, v. c. in morbum incidit, nec eſt in poſſibilitate, vt aliquem extrudat pro illa, dicendum plane eſt huiuſmodi hominem eſſe capacem communium ſacrificiorum, imo & Sacramentorum Eccleſiæ, ceſſante enim ratione legis, ceſſat ipſa lex, vt de ſe patet. Tertio, quia iniuſtum & irrationabile videtur velle Eccleſiam in eo caſu priuare huiuſmodi excommunicatum communibus Eccleſiæ ſuffragiis, & applicatione illorum, & Eccleſiaſtica ſepultura, qui vere pœnitens diſceſſit, & per illum non ſteterit, quod non abſolueretur in foro externo: nec ſolum iniuſtum, ſed etiã crudele, & alienum omnino à pietate Sanctæ matris Eccleſiæ, quæ tota in amore, & viſceribus charitatis IESV Chriſti fundatur, maxime cum hoc pertineat ad detrimentum ſpirituale animorum, quod Eccleſia ſemper intendit auferre, & non inducere. Quarto, quia excommunicatus iuſte in foro externo, ſed ob iniuſtam & falſam cauſam, & in foro interno innocens, quantumuis ſecundũ allegata & probata excommunicetur, tamen à parte rei, & in veritate, nec excommunicatus eſt, nec communibus & generalibus Eccleſiæ ſuffragiis, aut applicatione illorum priuatur, vt eſt communis omnium doctrina, quam ſequitur Nauarr. *in manuali Latino cap. 27. n. 36.* Couarr. *in cap. Alma mater. 1 p. §. 7. n. 5. verſu Secunda concluſio.* Sayrus *lib. 2. de cenſ. cap. 17. num. 13 f. 80. col. 1.* Henr. *l. 13. de exc. cap. 15. §. 2. fine.* Ledeſma *2. p. 4. q. 23. a. 4.* Sotus *in 4. diſt. 22. q. 1. a 3. col. 4.* & alij quamplurimi, quos citat Sayrus allegatus. Omnes ea innixi ratione quod non eſt credendum velle piam matrem Eccleſiam aliquem innocentem iniuſte tanta læſione afficere, & eum excludere à talibus ſuffragiis, cum pia ſemper ſit, & quæ innocentibus filiis fauere quidem, & non nocere intendit. *argumento cap. illud plane 11. q. 3.* ergo pari ratione, cum in noſtro caſu ipſe excommunicatus per pœnitentiam innocens ſit, non eſt credendum velle Eccleſiam illum priuare ſuffragiis communibus, quibus intendit fauere, & non nocere innocentibus filiis.

Nec obſtat dicere, illum ſemper ab initio fuiſſe 8.
innocentem: & iniuſte excommunicatum, hunc vero fuiſſe ab initio iuſte excommunicatum, & conſequenter ab initio nocentem, parum enim id refert, cum reuera vterque ſit innocens, & vtrobique detur vinculum excommunicationis ab Eccleſia in foro externo iuſte iniectum: ratione cuius vinculi tenetur quilibet illorum vitare ſcandalum id eſt, tenetur ille qui iniuſte fuit excommunicatus & in foro conſcientiæ eſt innocens, quamuis ſecundum allegata & probata probetur nocens ad euitandum ſcandalum & ne videatur contempto: cenſuræ in publico illam ſeruare, alias in foro exteriori præſumeretur cenſuram violare, & irregularis iudicabitur, & omnes alias iuris pœnas, quæ contra violatores cenſuræ iure ſtatuuntur, incurret, vt docet optime Sayrus *lib. 2. de cenſuris cap. 17. n. 16. fol. 80. col. 2* Couar. *in cap. Alma mater. 1. part. §. 7. nu. 3. verſu hic quidem probatur.* & Panorm. *in c. per tuas. de ſententia excom. n. 3.* & Syl. *verbo correctio § 9. & verbo excommunicat. 2. notab. 1. caſu 8. & notab. 4. dub. 8.* & Palat. *in 4. diſt. 18. q. 1. a. 3. concl. 1.* Hic tamen celebrans in occulto, aut in occulto etiam cum aliis participans & ſine ſcandalo nullã irregularitatem incurrit, nec peccatum vllum cõmittit, & omnia alia ſecrete remoto ſcandalo, & contemptu facere poteſt, ac ſi excommunicatus non eſſet, vt late ac docte probat idem Sayrus citatus *n. 17.* & Driedo *lib. 1. libertatis Chriſtianæ f. 236 & 237.* & Caiet. *2. 2. a. 4. q. 70. ad 2.* & Sotus *in 4. diſt. 22. q. 1. a. 3. concl. 4. verſ. accedit textus, in fine.* & Couar. *in cap. Alma mater 1. part. §. 7. n. 7. verſ. illud tamen eſt admonendum.* Pari etiam ratione tenetur ille qui vere eſt pœnitens, & iam parti ſatisfecit, & per quem non ſtat, quominus abſoluatur à cenſura excommunicationis, tollere ſcandalum, & in publico ſe gerere, vt excommunicatus, & orationibus communibus Eccleſiæ non poterit publice nominari, poterunt tamen illæ ſecreto pro illo applicari, & poterit etiam ſecreto nominari, imo & in publico ſi tollatur ſcandalum.

Reſtat modo vt argumenta in contrarium ad- 9.
ducta ſoluamus. Argumentum pro prima opinione Ledeſmæ, Azoris & aliorum quos num 4 retulimus

tulimus, iam ſolutum manet n. 7. Si enim Eccleſia non prohibet huiuſmodi excommunicatis vere contritis & emendatis, & per quos non ſtat procuratio abſolutionis per communicationem ſuffragiorum communium, nec etiam prohibet applicationem ipſorum ſuffragiorum communiũ pro illis, cum hæc participatio ex hac applicatione pendeat, vt diximus dicto num. 7. qui enim concedit principale, acceſſorium neceſſe eſt concedat, & ideo nullum erit peccatum Miſſas & ſuffragia pro excommunicatis vere pœnitentibus applicare, vt patet.

10. Ad argumentum adductum pro opinione Soarij n. 5 explicata, reſpondeo cenſurã impoſitam & excommunicationis vinculum ab Eccleſia iniectũ abſolute non tolli per pœnitentiam, ſuſpendi tamen ex voluntate rationabiliter prǽſumpta Eccleſiæ, quoad hunc effectum tantum participationis ſuffragiorum, & Sacramentorum Eccleſiæ, ſublato ſcandalo aut ſaltem ex eadẽ voluntate Eccleſiæ, non extendi obligationẽ cenſuræ ad hũc effectum. ſic etiam ſuſpenditur, vel non extenditur, at non tollitur omnino obligatio præcepti ipſius Eccleſiæ, audiẽdi ſacri, ad pręſentiam infimi noſtræ operę indigentis ex eadẽ voluntate Eccleſiæ rationabiliter præſumpta: & parũ refert, quod nullibi in iure conſtet de hac ſuſpenſione aut non extenſione effectus cenſuræ, quia etiam nullibi in iure conſtat de hac ſuſpenſione obligationis præcepti audiendi ſacri, ſufficit enim quod hæc ſuſpẽſio aut non extenſio rationabiliter colligatur intrinſece eſſe adnexa & incluſa in ipſo præcepto cẽſuræ, ſicut etiam iſta colligitur intrinſece eſſe adnexa & incluſa in ipſo præcepto Eccleſiæ audiẽdi ſacrum. Ad id quod additur cenſuram manentem ſemper habere ſuum effectum, quoadusque tollatur per eam poteſtatem externam, per quam poſita eſt, & fuit inflicta: reſpondeo abſolute manere & habere ſuum effectum, niſi aliunde quoad aliquas circumſtantias, & in aliquo particulari impediatur huiuſmodi effectus, & ſuſpẽdatur ex rationabili voluntate iudicis infligentis cenſurã, vt explicauimus; rationabiliter autem præſumi poteſt, voluntatẽ piæ matris Eccleſiæ eſſe, vt in prædicta circumſtantia veræ pœnitentiæ & emendationis excommunicati poſſit ipſe participare communia ſuffragia & Sacramenta Eccleſiæ, ſublato ſcãndalo & conſequenter quod licite ei poſſit applicari, cũ inutiliter conceſſum videatur quod poſſit licite hæc participare, & ei non poſſint applicari.

11. Ad caput *à nobis, 2. de ſententia excommunicationis*, quod in ſubſidium ſuæ ſententiæ adducit Soarius, reſpondet Azor *tomo* 1. *inſtitutionum moralium libro* 10. *capite* 22. *quæſtione* 3. §. *Sed contra alij. fol.* 101. *col.* 1. in eo capite ſolum dici talem excommunicatum Eccleſiaſticæ cenſuræ abſolutione indigere. quod nos non negamus, nihil vero ibi dici, ſit capax necne ſacramentorum & communium Eccleſiæ ſuffragiorum, & ideo, quia ſine beneficio abſolutionis deceſſit, iubet Pontifex vt poſt mortem eo fruatur, eique impendatur, ad tollendum ſcandalum: nam ibi Pontifex verbo vnde, ita dicit: *Vnde quantumcunque ſe quis iuramento præſtito, quo Eccleſiæ mandato pareret, humiliare curauerit, quantumcunque pœnitentiæ ſigna præceſſerint, ſi tamen morte præuentus abſolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamuis abſolutus apud Deum fuiſſe credatur, nondum tamen habendus eſt apud Eccleſiam abſolutus.* & poſtea: *quare defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur* vbi nihil agit P. de participatione communium ſuffragiorum, vt patet. Aduertit autem, & bene, gloſſa verbo *potuerit*, ſi talis in extremis poſitus habuiſſet copiam confeſſoris, ab eo potuiſſet abſolui, & non egeret alia abſolutione, iuxta cap. *non dubium*; & cap. *quod de his, de ſent. exc. in 6.*

Ad id quod Soar. addit, inde ſequi, eſſe etiam huiuſmodi excommunicatum vere pœnitentem, participem Sacramentorum Eccleſiæ, quod nemo conceder, quia eſt ingens abſurdum, totum libenter concedimus cum Nauarro noſtro in hac re patrono. n. 6. allegato, & negamus eſſe abſurdum, imo contrarium dicere, videtur abſurdum, quia Eccleſiæ leges obligare non poſſunt contra charitatem, & nullæ ſunt ſi contra illam velint obligare, tota enim Eccleſia fundata eſt in viſceribus charitatis Chriſti, & certe contra charitatem eſſe videtur, velle Eccleſiam priuare innocentem filium communione & participatione ſuorum ſuffragiorum & Sacramentorum, ſaltem occulte acceptorum, cum tanto detrimento ſpirituali, vt prudenter & ſine affectione animi in contrarium propenſa conſideranti patebit. quare hæc opinio ſemper mihi viſa fuit commodior, & conſcientiis fauorabilior, & ideo teneatur.

Poteſt etiam Sacerdos dum generaliter pro fidelibus omnibus ſacrificium Miſſæ offert intentionem ſuam extendere ad ipſos excommunicatos nominatim denunciatos licite quidem, & ſine vllo peccato, vt docet Azor *tomo* 1. *lib.* 10. *inſt. mor. cap.* 22. *q.* 3. §. *quæſtio tamen.* Syl. *verbo Excom.* 1. *n.* 2. 12.
Tabiena *verbo Excommunicatio* 1. *n.* 2. Armilla *verbo Excom.* 1. *n.* 9. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 15. *num.* 3. Nauarrus *de orat. & horis canon.* *notab.* 13. 14. 20. 21. Couar. *in c. alma mater* 1. *p.* §. 6. *n.* 2. D. Tho. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. *a.* 1. 2. & id etiam probat egregie Bell. *lib.* 2. *de Miſſa c.* 6. §. *de iis qui viuunt.* Ratio eſt, quia Eccleſia ſolum prohibet Sacerdotes, & miniſtros publicos orare directe pro ipſis excommunicatis nominatim denunciatis, non autem intentione quadam generali. Nec obſtat *c. Epiſcopus de conſecr. diſt.* 1. quatenus concedit excommunicatis aſſiſtere primæ parti Miſſæ, ſicut & Catechumenis, quia huiuſmodi caput correctum & reuocatum eſt, vt ibidem gloſſa docet, & gloſſa *c. non liceat.* 1. *q.* 1. *per cap. perlectis, verſ. infideli.* 25. *diſt.*

Pro fidelibus peccatoribus certum eſt poſſe Miſſas applicari & offerri, licet enim in peccato mortali ſint, nihilominus participant magnam vtilitatem, magnumque prouentum ſpiritualem ex ſacrificiis pro eis oblatis, & ideo in noſtris Miſſalibus ſpeciales orationes inſtituit Eccleſia pro peccatorum expiatione, hinc enim peccatores habent, quod ſtabiles conſeruentur in fide atque ſpe, & peculiaribus iuuentur auxiliis ad conuerſionem, & efficacius ex ſacrificiis ad conuerſionem iuuantur, quam ex aliis publicis aut priuatis orationibus, quas ipſi Sacerdotes Eccleſiæ miniſtri pro iis offerre poſſunt, ita docet Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 15. *n.* 2. Couar. *cap. alma mater* 1. *p.* §. 6. *n.* 3. *concl.* 4. & 8. Neque obſtat quod ipſi in gratia non ſint, ſunt enim ipſi vere Catholici & Chriſtiani, & Eccleſia offert ſacrificium Miſſæ pro omnibus fidelibus Catholicę & Apoſtolicę fidei cultoribus, vt habetur in canone ipſius Miſſæ, habentque ipſi peccatores aliqualem vitam per fidẽ atque ſpem veram, tamquam membra vera Eccleſiæ, vnitate fidei atque ſpei illi coniuncta, non quidem quaſi fides ſimpliciter vitam gratiæ ipſis pecca-

Digitized by Google

peccatoribus donet atque impertiat, cum fides abſque caritate & operibus illius, ſit mortua, *Iacob.* 2. Sed quia eſt initium, & fundamentum vitæ ſpiritualis & charitatis, vt notauit D. Th. 1. 2. *q.* 114. *art.* 5. *ad* 1. & D. Aug. *de fide ad Petrum cap.* 1. & docet Concil. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 8. *& can.* 9. & ideo vt membrum aridum, & paralyticum habet ab anima imperfectum gradum vitæ vegetatiuæ, ne putredine corrumpatur, ſic in peccatore motus fidei eſt aliquo modo vitalis ex influxu capitis, vt optime docet Tapera. 8. Henriq. *dicto lib.* 9, *c.* 15. *n.* 2. *ad marginem littera* I. D. Th. Aug. & alij allegati. Hinc D. Paulus ad Rom. 1. & ad Hebræos 10. citat id ex Abac. 1. *Iuſtus ex fide viuit*, videlicet initiatiue, vt optime explicat Canus *lib.* 4. *cap. vltimo ad* 12. *fine.* quare D. Auguſt. citatus peccatores comparari paleis affirmat, quæ cum tritico communem radicem & principium vitæ habent.

15. Et quidem peccatores Chriſtiani includuntur etiam in illo fidei articulo Symboli, *Credo Sanctorum communionem*, & ad Sanctam Eccleſiam Catholicam, & Apoſtolicam ſpectant, retinent enim ſanctam integramq; vnitatem fidei, & ſacramenta, & legem, vt docent communiter Doctores, D. Th. *opuſc. de ſymb. fidei cap.* 6. *&* 3. *p. q.* 8. *a.* 1. *ad.* 1. & D. Aug. *lib.* 1. *contra duas epiſtolas Pelagianorum cap.* 7. *& in Pſal.* 85. Sebaſtianus *de ſacrific. Miſſæ. cap.* 10. *&* 21. Bellarum. *lib.* 2. *de Miſſa. cap.* 6. Banhes 2. 2. *q.* 1. *a.* 10. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa c.* 15. *num.* 2. *littera* N. vnde cum ipſi ad ſanctã Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicã ſpectent, non eſt mirum quod participent ſuffragia communia ipſius Eccleſiæ, & quod illa pro ipſis peculiares orationes inſtituat, eaque pro illis applicare non prohibeat.

16. Dices, etiam excommunicati non tolerati retinent fidem integram & ſpem, & ad communionẽ Sanctorum pertinent, & ad ſanctam Eccleſiam Catholicam, & Apoſtolicam ſpectãt ratione vnitatis fidei & ſpei; ergo etiam ipſi erunt participes cõmunium ſuffragiorum Eccleſiæ? Negatur conſequentia, eſt enim diuerſa ratio vtrobique, nã ipſi excommunicati vltra peccatum mortale ligantur vinculo excommunicationis, ratione cuius detinentur, ne participes fiant horum ſuffragiorum, & prohibentur directe, primo, & per ſe ipſi miniſtri Eccleſiæ ſacerdoteſve, ea pro illis applicare, vt ſæpe dixim⁹; at vero alij peccatores cũ huiuſmodi careant vinculo, nullum habent impedimentum, quominus ea ſuffragia participent, atq; communicent. & ſic licet ipſi abſolute ratione fidei, atque ſpei, qua Eccleſiæ vniuntur, dicantur membra Eccleſiæ, atque ad illam pertineant, tamen quatenus excommunicatione ſunt legati, membra ſunt præciſa non ab Eccleſia abſolute, ſed à communicatione communium Eccleſiæ ſuffragiorum.

17. Et vero licet fructus ſatisfactionis ex ipſis Miſſis ob peccati impedimentum non proſit ſtatim iis peccatoribus, qui abſque vinculo excommunicationis in peccato mortali ſunt, quia tamen opus eſt Chriſti, ſtatim conſequitur ſuum effectũ, cum impius peccator iuſtificabitur, quia tunc tollitur impedimentum, vt docet Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 15. *num.* 2. *littera* M. *& libro de ſacram. in genere cap.* 25. *& l.* 1. *de pœn. c.* 26. obtinent tamen ſtatim ipſi peccatores ſpeciale auxilium ex ſacrificiis ſibi applicatis ad conuerſionem in Deum, ad vitationem aliorum peccatorum, ad conſeruandam fidem & ſpem, ad impletionem aliorũ præceptorum Eccleſiæ, & denique per has Miſas illis applicatas excitantur Sancti & Angeli eorum cuſtodes, vt pro illis Deum orent, impeditur Diabolus ne illos plus nimio tentet, & ne vincens plus nimio, etiam noceat, & ne ligatos teneat in continuo peccati affectu. quibus omnibus auxiliis ex ipſis ſacrificiis prouenientibus carent excommunicati non tolerati propter vinculum excommunicationis, ratione cuius eis ſacrificia applicari nõ poſſunt, & carent participatione communium Eccleſiæ ſuffragiorum & Sacramentorum, non autem carent fructu orationis, qua quis pro illis, non vt miniſter Eccleſiæ, ſed vt perſona particularis orat, & quia his ſuffgragiis generalibus Eccleſię excommunicatus nominatim denunciatus caret, nec ei Eccleſia vlla in re fauere intendit, ideo, vt optime notat Nauar. *in manuali Latino cap.* 27. *n.* 18. in iure in cap. *audi*, & in cap. *omnis.* 11. *q.* 3. & à gloſſa in dicto cap. *audi*, dici ſolet excommunicatus poſſideri à Diabolo vt iumentum.

De hæreticis idẽ eſt dicendũ, quod de excommunicatis, omnes enim ſunt etiam excommunicati, & ideo ſi non ſint publice denũciati de excõmunicatione ob hæreſim incurſa, cum adhuc ſint ab Eccleſia tolerati, pro illis directe offerri & applicari poſſunt Miſſæ, orationes, & omnia Eccleſiæ ſuffragia, vti diximus *n.* 1. de excommunicatis toleratis, & nondũ denunciatis. Si vero iam ſint denunciati, non poſſunt huiuſmodi ſacrificia pro eis offerri licite & abſque peccato graui & mortali quoad omnem fructum illorum, id eſt, quoad remiſſionem pœnarum, & gratiæ conſecutionem, impiis enim dum in peccato ſunt neque remittuntur, neque gratia elargitur, ſecus quoad impetrationẽ conuerſionis, & pœnitentiæ, vt dicemus *n.* 23. & nihil eis proſunt ſi aliter contra Eccleſiæ prohibitionem pro illis applicentur & offerantur, dum in hæreſis contumacia ſunt, & abſolutionis beneficium impetrare non procurãt. cum hæc ſit natura excõmunicationis, & primus effect...s illi⁹, priuare ſc. ipſos excommunicatos nominatim denunciatos cõmunibus Eccleſiæ ſuffragiis & Miſſæ ſacrificiis, vt probauimus *n.* 2. An autem vt hæreticus dicatur nominatim denunciatus & declaratus de excommunicatione ob hæreſim incurſa, ſit ſatis quod per ſententiam iudicis declaretur, illum incurriſſe crimen hæreſis cui eſt adnexa cenſura, an vltra id etiam requiratur, quod illum incurriſſe etiam cenſurã hæreſi adnexam expreſſe declaretur, diximus ſatis *lib.* 2. de obligatione audiendi ſacri *c.* 5. *n.* 5. *&* 6. vbi oſtendimus cum communi ſententia, vt hæreticus vitandus dicatur ex vi cẽſuræ, ſufficere ſi declaretur à iudice illum incurriſſe crimen hæreſis, cui eſt adnexa cẽſura, & non eſſe neceſſariã expreſſam declarationẽ incurſionis ipſius cenſuræ, vt optime docet Gutierres *lib.* 1. *q. can. c.* 1. *n.* 8. *fol.* 13. Rodrig. *in explicatione Cruciatæ.* §. 9. *num.* 28. Henriq. *lib.* 13. *de excom. cap.* 5. *n.* 4. Suar. *tom.* 5. *de cenſ. diſp.* 9. *ſect.* 2. *n.* 10. Auila 2. *p. cap.* 6. *diſp.* 4 *dub.* 3 §. *Sed eſt.* Petrus Soto *de excom. lect.* 4. §. *Iam vero.* Med. *Cod. de confeſſ. q. de confeſſione excommunicato ſcienter facta.* §. *per hæc patet*, & probaliſſimam hanc opinionem dicit Sancius *libro ſecundo Decalogi. capite nono, numero quarto.* licet ille ibi contrarium ſequatur, & affirmet requiri expreſſam declarationem incurſionis cenſuræ, & non ſufficere declarationem & condemnationem incurſionis criminis hæreſis, cui eſt adnexa cenſura cum Iacobo de Graphis 1. *p. deciſionum aur. lib.* 4. *capite vndecimo, numer.* 5. & Nauarro *in Miſcellaneo.* §. 47. 18.

eo ex fundamẽto, quia non eſt expreſſa declaratio cenſuræ, ſed criminis, cui illa eſt adnexa: at requiritur expreſſa illius declaratio, quia quamuis declaretur de crimine cui cenſura eſt adnexa, adhuc multi neſcirent hæreticũ aut criminoſum incurriſſe cenſuram; & addit Sancius ſibi videri neceſſariam eſſe expreſſam declarationem incurſionis cenſuræ, & non ſufficere ſi in ſententia dicatur hæreticũ incurriſſe omnes pœnas hæreſi adnexas. At contraria opinio eſt cõmunior, quia eo ipſo quod quis in iudicio per iudicis ſententiam declaratur de crimine cui eſt cenſura neceſſario adnexa, cenſetur etiam expreſſe declarari de ipſa cenſura, & id ſufficit vt excommunicatus vitandus dicatur.

19. Si vero huiuſmodi hæreticus nominatim denunciatus vere pœnitens ſit, & emendatus de hæreſi, & abſolutionem procuret pro viribus, & per eum nõ ſtet quo minus abſoluatur ab ipſa cẽſura, aut crimine illius, & id in rei veritate cõſtet, pro eo applicari poterunt Miſſarũ ſacrificia, & cõmunia Eccleſiæ ſuffragia, ſecrete & in intentione ſi notus fuerit, ad tollendũ ſcandalũ, vt diximus de excõmunicato denunciato vere pœnitente in tertia opinione n.6. explicata; cum nec pia mater Eccleſia, nec Chriſtus Dominus illius caput velit excludere eos, à piis Eccleſiæ ſuffragiis & communibus fideliũ orationibus, quæ nomine fiunt Eccleſiæ, & à miniſtris illius, qui iam cũ Chriſto, per veram pœnitentiam in amicitiam redierunt, & in gratia exiſtunt, & viua ſunt membra Chriſt. Domini, qui eſt verũ caput ipſius Eccleſiæ. Et certe mihi duriſſimum videtur concedere, velle Eccleſiam priuare his cõmunibus Eccleſiæ ſuffragiis & orationibus hæreticũ aliquem nominatim declaratũ de hæreſi in media Germania aut Anglia exiſtentem, ſi ipſe per veram cordis pœnitentiam reſipiſcat, & ab hæreſi receſſerit, abſolutionem vere procurantem, & qui eum abſoluat non inuenientem, quod neceſſe eſt concedere in illa opinione.

20. Nec obſtat cap. *à nobis, de ſententia excommunicationis.* vbi Eccleſia prohibet publice orare pro excommunicatis, & conſequenter pro hæreticis qui ſunt omnes excommunicati, ac proinde pro eis directe & expreſſe offerre ſacrificium Miſſæ (ſacrificium enim eſt ſemper publicum ſuffragium) nam id ſicut intelligendum eſt de excommunicatis publice, & nominatim declaratis, vti ſatis probauimus n.2. ita etiam eſt intelligendum de hæreticis, nominatim de crimine hæreſis denunciatis; vti modo explicauimus.

21. Sed quæret aliquis, vtrum pro Turcis, Saracenis, Paganis & aliis infidelibus Chriſtianæ fidei & religionis expertibus licitum ſit ſacrificium Miſſæ & communia Eccleſiæ ſuffragia directe offerre & applicare vt conuertantur. Negat Sotus *lib. 9. de iuſtitia. q.2. a.2. ad 3.* vbi dicit duo; primum, errorem eſſe capellaniam inſtituere, aut Miſſas pro infidelibus, fidei & religionis expertibus: ſecundum, illicitum eſſe pro illis ſacrificium Miſſæ offerri, & eis fructus Miſſæ applicare, qui eſt ſatiſfactio pro pœnis temporalib' peccatis debitis, & id conatur oſtendere ex auctoritate D. Auguſtini *libro primo, de origine animæ cap.* vbi ſic ait: *Quis offerat corpus Chriſti niſi pro iis qui ſunt membra Chriſti?* Vnde & in Canone Miſſæ nõ offertur, nec oratur pro iis qui ſunt extra Eccleſiam, ſed pro omnibus fidelibus viuis & defunctis, & pro omnibus orthodoxis, Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus. D. Thom. *in 3. p. q.79. a.7. ad 2.* docet corpus Chriſti non offerri, niſi pro iis, qui ſunt membra Chriſti. Bellarm. tamen affirmat *lib. 2. de Miſſa. c. 6. §. Sed quæret aliquis* & id affirmat etiam Ledeſma *2. p. 4. q. 23. a. 1.* & Nauar. *tractatu de orat. & horis canon. c.19. & 73.* Fundamentum illorum eſt primo, quia huiuſmodi infideles, velut, Turcæ, Saraceni, Ethnici, Pagani, non ſunt excommunicati nominatim denunciati, ſicut ſunt Reges hæretici, vnde nulla extat prohibitio Eccleſiaſtica, quę eos excludat à ſuffragiis communibus Eccleſiæ, quando ea pro eis directe offeruntur vt cõuertantur, nullibi enim per legem aliquam Eccleſiaſticam Eccleſia id hactenus prohibuit, cũ tamen prohibuerit pro hæreticis, ſchiſmaticis, excommunicatis, atque interdictis denunciatis Miſſam offerre; ratione excõmunicationis, qua ſunt ligati. Præterea multi viri religioſi, qui in India, Iaponia, & apud Sinas ſunt, vbi Ethnici regnant; pro illorum conuerſione expreſſe orant, & publica ſacrificia offerunt, & non eſt dicendum illos mortaliter peccare, aut contra Eccleſiæ prohibitionem facere. Deinde quia Chriſtus Dominus ſuam mortem pro omnibus in cruce Patri obtulit, ſacrificium autem incruentum Miſſæ, eſt illius ſacrificij cruenti commemoratio; ergo pro omnibus etiam offerri debet, niſi aliqua prohibitio Eccleſiaſtica extet, quæ re vera non extat. Vltimo, quia Eccleſia optat vehementer, ac ſolicite ſtudet vt omnes infideles ad Chriſtum conuertantur, vnde in die Paraſceues, orat pro Paganis, & Iudæis, vt conuertantur ad Chriſtum. nam quamuis bona aliqua temporalia, in Miſſa pro illis petenda nõ ſint, tamen nihil impedit, quin pro illis oremus, & ſacrificemus, vt diuinitus illuminentur, & ad fidem trahantur.

In hac quæſtione certum imprimis eſt non eſſe licitum ſacrificium Miſſæ offerre pro huiuſmodi infidelibus, Turcis, Saracenis, Paganis, Ethnicis, & hæreticis, vt eſt ſatisfactoriũ, hoc eſt, vt offertur ad remittẽdas peccatorũ pœnas; impiis enim peccatorum pœnæ non remittuntur, dum in ſua impietate perſiſtunt. Nec etiã licitũ eſt pro eis Miſſæ ſacrificiũ offerre, vt huius vitæ bona terrena, & tẽporalia obtineant, atq; adeo vt huiuſmodi ſacrificium eſt impetratorium bonorũ temporalium, vt notat egregie Azo. *tom. 1. inſt. mor. lib. 10. c. 22 q. 1.* cum Eccleſia in ipſo Miſſæ ſacrificio communes preces inſtituat, contra hæreticos, Paganos, & infideles, quibus Deũ orat, vt dexteræ ipſius potẽtia conterãtur & humilientur. Tota ergo quæſtio eſt, Vtrum liceat pro eorum ſalute, & conuerſione huiuſmodi ſacrificia directe offerre quatenus eſt impetratorium, qua de re bipartita eſt opinio. Prima negat, ſecunda affirmat, vt vidimus. Mihi quidem videtur iſta ſecunda opinio probabilior propter ſuos auctores & rationes: & fundamenta Soti, Diui Thomæ & primæ opinionis contendũt, vt probent non eſſe licitum Miſſas offerre pro remiſſione pœnarum peccatorum ipſorum infidelium, nec pro victoriis illorum, & bonorum temporalium augmento, quod nos non negamus, & in eo ſenſu dixit Sotus num. 21. allegatus, errorem eſſe Capellaniam inſtituere, & Miſſas offerre pro fidei, & Chriſtianæ religionis expertibus; at vero quod licitum ſit pro eis vt conuertantur orare, & ſacrificia offerre quatenus impetratoria ſunt conuerſionis, ad fidem orthodoxam, & bonorum ſupernaturalium, ſatis probant fundamenta & rationes ſecundæ opinionis; Quando vero Eccleſia in canone Miſſæ orat, ſolum

pro

pro omnibus orthodoxis Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus, & quando offert hoſtiam ante conſecrationem pro omnibus Chriſtianis tantum viuis, & defunctis, non ita offert & orat, vt velit omnino excludere infideles ab vniuerſo fructu huius ſacrificij, ſed tantum vult eos excludere à fructu ſacrificij Miſſæ, quatenus eſt impetratiuum rerum temporalium, & remiſſionis pœnarum, quæ peccatis debentur, non vero quatenus eſt impetratiuum ſalutis æternæ, conuerſionis ad fidem, & aliorum bonorum ſupernaturaliũ cum illi ſunt proximi, & proximos diligere debeamus ſicut nosmetipſos, in ordine ad ſalutẽ, & conſecutionem rerum ſupernaturalium, *ſicut* (id eſt) non tantum, quantum, neque in eodem gradu, ſed in eodẽ ordine; vt communiter explicant Theologi.

23. Quod adeo verum eſt vt non ſolum pro conuerſione Turcarum, Saracenorũ, Paganorum, & aliorum infidelium fidei & religionis expertium, ſed etiam pro conuerſione hæreticorum & aliorũ excõmunicatorum, qui iam ſunt nominatim denunciati, Miſſas & ſacrificia publica offerre licite poſſimus, ſiquidem pro illorum cõuerſione orat Eccleſia in die Paraſceues. ita docet Bellarminus *lib. 2. de Miſſa c. 6. §. Rurſus aliquis petet*; modo nihil addatur ad Miſſam, ex propria auctoritate pro conuerſione infidelium, cum illicitum ſit aliquid in Miſſa facere, præter ea quæ publica auctoritas Eccleſiæ approbauit, ſed ſolum per intentionem Sacerdotis applicetur ipſum ſacrificium cõuerſioni hæreticorũ atq; excommunicatorum, nam ij etiã ſunt proximi, & in ordine ad ſupernaturalia diligendi ſunt, neque Eccleſia prohibet pro illorum conuerſione orare, & ſacrificia applicare, id enim multi viri pij, & docti faciunt, quos reprehendere non poſſumus; & in nonnullis religionib⁹, veluti in Societate IESV ex præſcripto ſuperiorum applicantur Miſſæ pro reductione, & conuerſione infidelium partis ſeptemtrionalis, vbi omnes hęretici ſunt, & illorum reges nominatim ſunt denunciati: & in Liturgia D. Iacobi fit expreſſa oratio pro extirpatione hæreſum. D. Chryſoſtomus, & Baſilius ſimiliter in ſuis Liturgiis orant pro toto orbe terrarum, & nominatim pro errantibus, vt reuocentur ab errore; & idem D. Chryſoſtomus homilia de Adamo & Eua, dicit Sacerdotes publice orare pro infirmis, hęreticis, Iudæis, & catechumenis, & olim offerebatur ſacrificiũ pro Principibus & Regibus, qui tamẽ erant omnes infideles, vnde illud Apoſtoli 1. ad Timotheum 2. *Volo igitur fieri orationes & obſecrationes*, &c. cõmuniter intelligitur à Patrib⁹ de orationibus, quæ fiunt in ſacrificio Miſſæ. & D. Chryſoſt. expreſſe *homilia 6. in hanc epiſtolam* dicit pro rege gentili eſſe offerendum, & Tertul. *in lib. ad Scapulam, Sacrificamus*, inquit, *pro ſalute Imperatoris*. & in lege veteri ſacrificabatur pro vita Regis Darij & filiorum eius *1. Eſdra 6. c.* & *in 2. Machabeorum* pro ſalute Eliodori, & Clemens *lib. 8. conſtit. cap. 8.* docet Apoſtolos obtuliſſe ſacrificium Miſſæ pro Regibus ſui temporis, nec non pro catechumenis, & pro reductione eorum qui verſabantur in errore, id eſt, hæreticorum. Non igitur dubitari poteſt quin abſolute licitum ſit ſacrificiũ offerre pro reductione hæreticorum, & pro conuerſione eorũ, qui ſunt extra Eccleſiam: & ita docet etiam Sebaſt. *de ſacrificio Miſſæ c. 23.* Alanus *lib. 2. de Euch. cap. 31.* Henriq. *lib. 9. de ſacrificio Miſſæ cap. 16. n. 6. ad marginem litera* T. qui omnes conſentiunt cum Bellarmino ſupra allegato.

24. Neque his obſtat id, quod ait D. Aug. *lib. 1. de origine animæ. c. 9.* quem citauimus n. 21. *Quis offerat ſacrificium corporis Chriſti, niſi pro iis qui ſunt membra Chriſti.* nam, vt recte reſpondet ad hanc obiectionem D. Th. *in 4. diſt. 12. q. 2. a. 2. ad 4.* id intelligendum eſt vel de iis qui ſunt mẽbra Chriſti actu vel potentia, quia tunc etiam dicitur offerri pro mẽbris Chriſti, quando offertur pro aliquibus vt fiant membra Chriſti. Vel vt explicat Bellarm. *lib. 2. de Miſſa c. 6. §. Neque his repugnat.* Aug. ibi non loquitur, niſi de defunctis, vnde quia defuncti aut ſunt membra Chriſti actu, aut nullo modo ſunt membra Chriſti, ideo abſolute dicere potuit Auguſtinus non poſſe offerri pro defunctis, niſi eſſent membra Chriſti actu. Vel certe, vt mihi videtur, D. Auguſt. ibi dicit ſacrificia Miſſarum non eſſe offerenda pro infidelibus qui ſunt extra Eccleſiam, & non ſunt actu membra Chriſti, quoad omnem participationem totius fructus ipſius ſacrificij Miſſæ, quia pro eis non eſt offerendum ſacrificium Miſſæ, quatenus eſt ſatisfactorium pœnarum, nec quatenus eſt impetratorium nouæ gratiæ, impiis enim nec pœnæ peccatorũ remittũtur, nec donum gratiæ datur, dum in ſuis peccatis & impietatibus perſiſtunt: ſed quoad aliquam participationẽ illius, id eſt, quatenus eſt impetratorium pœnitentiæ & conuerſionis ad ſalutem.

25. Nihilominus hæc ſolum probant olim in Eccleſia antiquâ licitum fuiſſe orare pro infidelibus & hæreticis, vt conuerterentur; probant etiam non eſſe hodie prohibitum per aliquam legem ſacrum offerre pro illis, neque enim vllibi extat ius vel lex Eccleſiæ id prohibens, vt notat Azor *tomo 1. inſt. mor. lib. 10. cap. 22 §. Nihilominus quæſt. 1.* & Bellarminus *lib. 2 de Miſſa cap. 6.* & Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 16. num. 6.* Solum ergò videtur eſſe hodie præter vſum & morem Eccleſiæ pro illis Miſſam offerre: tum quia in canone Miſſæ dicitur, *Hanc igitur oblationem, quam tibi offerimus pro Eccleſia tua Sancta Catholica, & Apoſtolica, & pro omnibus Orthodoxis*; & in ſecundo Memento: *Qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei.* & in Liturgiis Græcis dicitur *Sancta Sanctis*. & Concilium Trid. *ſeſſ. 22. cap. 1.* ait, hoc viſibile ſacrificium relictum eſſe fideli ſponſæ Eccleſiæ. & *cap. 2.* dicitur offerri non ſolum pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, & ſatisfactionibus, & pro aliis neceſſitatibus, ſed & pro defunctis in Chriſto & *cap. 6.* repetitur offerri pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Chriſti pertinent. & D. Leo Papa *epiſtola ad Anatbol.* negat nomina hęreticorum recitanda eſſe ad altare. Sed intelligit pro communione Euchariſtiaque recipienda, recitabat enim Diaconus eos olim qui erant communicaturi.

26. Et quia ſolum eſt præter modum & vſum Eccleſiæ hodie ſacrificium Miſſæ offerre directe pro infidelibus, id eſt, pro conuerſione Maurorũ, Turcarum, Paganorum, Iudæorum, & hæreticorũ & aliorum, qui extra Eccleſiam, & fidem illius ſunt, & membra Chriſti actu non ſunt; idcirco tutiſſimum eſt quod alij faciunt qui intentionem ſuam ita moderantur, vt directe intendant ſacrificium offerre pro augmento, vnitate, & pace totius Eccleſiæ in communi, & pro amplicatione illius in toto orbe terrarum. nam hoc nihil aliud eſt, quam orare & ſacrificium offerre pro bono fidei, & totius Eccleſiæ, & vt hæretici & infideles conuertantur. & hoc modo etiam offerimus pro Anglia, Germania, & pro aliis Regibus, & Prouinciis

Septentrionalibus, & ſic Eccleſia inſtituit Miſſam pro ſchiſmate tollendo, & pro pace & charitate Eccleſiæ in toto orbe terrarum: & hoc modo ſacrificare tutiſſimum eſt, & iuxta morem, & intentionem Eccleſiæ; vt docet Bellar. *lib. 2. de Miſſa c. 6. §. Rurſus aliquis petet.* Azor. *tomo 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 22. q. 1. §. docet Ledeſma*; & in canone Miſſæ offert Sacerdos, & dicit, *pro omnibus orthodoxis, pro Eccleſia tua ſancta, vt eam pacificare, cuſtodire, & adunare digneris toto orbe terrarum*; & in conſecratione Miſſæ dicitur, *qui pro vobis*, id eſt, fidelibus, *& pro multis*, id eſt, pro multitudine infidelium, *offertur*, vt explicat D. Th. *q. 78. art. 3. ad 8.*

17. Opponeſ, qui ſic offert, etiam offert pro conuerſione infidelium hæreticorum, & paganorum. Reſpondeo non offerre per ſe directe pro illis, ſed directe offert pro amplificatione, & bono totius Eccleſiæ in communi, indirecte vero pro illorum conuerſione; ſic etiam oramus vt ſacrificium Miſſæ in conſpectum diuinæ maieſtatis aſcendat, pro noſtra & totius mundi ſalute; non enim poteſt augeri, vniri, ac pacificari Eccleſia in toto orbe terrarum, niſi conuertantur infideles & hæretici, vt patet: quare is modus orandi & ſacrificandi eſt conformior Eccleſiaſtico ritui & intentioni Eccleſiæ.

18. Catechumeni in duplici ſunt differentia, aut enim competentes ſunt, aut incompetentes: incompetentes ſunt illi qui ex mera negligentia ſua, & culpa graui non petunt Baptiſmum, & hi quidē ſi abſq; Baptiſmō diſcedant, præſumuntur diſceſſiſſe in mortali, & pro iis offerri Miſſas prohibet Eccleſia, ſicut prohibet offerre pro Chriſtianis qui decedunt in publico & notorio cōcubinatu, quin ſigna pœnitentiæ præceſſerint, & de his intelligendus eſt D. Aug. *in Enchridio cap. 109. & 110.* quatenus dicit nihil prodeſſe damnatis ſacrificiū ſi pro eis offeratur. In dubiis tamen an præceſſerint, vel non præceſſerint ſigna pœnitentiæ; pietas obtinebit. Competentes vero dicuntur illi, qui iam petunt Baptiſmum, & per illos non ſtat, & in merito Chriſtiani ſunt; & an pro iis ſi antequam Baptiſmum re vera ſuſcipiant, emoriantur, Miſſæ & cōmunia ſuffragia Eccleſiæ directe offerri poſſint licite, & abſque peccato bifaria eſt opinio. Prima negat licitum eſſe pro illis offerre: ita docet Azor. *tomo 1. inſtit. mor. lib. 10. cap. 22. q. 2.* & Bellar. *lib. 2. de Purgatorio c. 18. ad 3.* & Sebaſtianus *de ſacrificio Miſſæ c. 24.* vbi dicunt illicitum eſſe fundere orationes & ſuffragia publica, pro nondum baptizatis: ſacrificium autem Miſſæ publicum eſt ſuffragium à publica auctoritate Eccleſiæ inſtitutum. Fundamentum illorum eſt primo; quia ſacrificium Miſſæ eſt ſacrificium proprium fidelium, & inſtitutum à Chriſto Domino pro communitate totius Societatis fidelium: appellatione autem fidelium, illi ſolummodo veniunt, qui portas Eccleſiæ per Baptiſmum intrarunt, & ad Chriſtum per Baptiſmum adiuncti ſunt; catechumeni vero nondū ſacro fonte Baptiſmatis abluti & luſtrati intra Eccleſiæ gremium continentur, nec illam intrarunt. Secundo, quia licet olim Miſſa pro catechumenis ab Eccleſia inſtituta ſit, tamē ea Miſſa ſolummodo conſtabat publicis precationibus & orationibus: non autē illa quæ modo fit & eſt ſacrificium totius cōmunitatis fideliū, quæ conſtat conſecratione, oblatione, & ſumptione corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV CHRISTI, hæc enim nunquam ab Eccleſia fuit oblata, aut facta pro ipſis catechumenis, vt cōſtat, & licet in ordine Romano in loco vbi deſcribitur ſcrutinium tertium, quod agitur fer. 4. poſt quartam Dominicā in Quadrageſima, inſtituatur Miſſa propria pro catechumenis; tamen ordo Romanus loquitur duntaxat de Miſſa in qua ſolūmodo quędam orationes publicæ fiebant ab Eccleſia pro ipſis catechumenis, nō vero de ſacrificio Miſſæ, vt eſt ſacrificium fideliū, in quo offertur, conſecratur, & ſumitur corpus & ſanguis Chriſti Domini; nam catechumeni ſolū admittebantur ad illam partem Miſſæ, quæ cōſtat certis quibuſdā precibus pro illis ab Eccleſia inſtitutis, non vero ad illam, quę dicitur infra actionem, hęc enim ſolum offertur pro illis qui ſunt iam ex aqua & Spiritu S. in Chriſto regenerati, & hæc quidem ſi pro catechumenis offerebatur, erat quidem pro illis, qui iam per Baptiſmum regenerati fuerant, non vero pro illis qui nondum erant regenerati, vt docet Azor loco allegato. Tertio, quia Eccleſia non ſolet offerre ſacrificia directe, niſi pro ipſis fidelibus, vt vidimus n. 26. fideles autem ij dicuntur, qui iam baptizati ſunt, quia ij ſolum ad Eccleſiam Chriſti pertinent, qui per Baptiſmi portam, Eccleſiam ingreſſi ſunt. Quarto, quia non ſunt capaces Sacramentorum Eccleſiæ quoad vſque non baptizantur; ergo nec communium ſuffragiorum & ſacrificiorum illius.

Secunda opinio affirmat huiuſmodi catechumenos, qui dicuntur competentes, & Baptiſmum 19
petunt, & in merito æquales ſunt Chriſtianis ad Eccleſiam pertinere, & pro iis licite poſſe Miſſarū officia & ſacrificia fieri & offerri, ſi ante Baptiſmū emoriantur, & per eos illius ſuſceptio non ſteterit: ita docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 15. n. 5. litera H. & I.* & citat ad marginem pro hac opinione Turrianum *ſuper Clementem de conſt. Apoſtol. lib. 2. c. 20. lib. 8. c. 9.* & Gloſſam magnam *in cap. 1. 30. q. 1.* Diuum Aug. *ſermo 116. de tempore.* Rabbanum *1. de officiis cler.* Alcuinum *de officiis Eccleſiaſticis. §. heſterna die.* citat etiam pro hac opinione Bellarminum *de Baptiſmo. cap. 25. initio.* Sed Bellarminus ibi ſolum facit diſtinctionem inter catechumenos competentes, & incompetentes, & competentes appellat illos qui Baptiſmum petunt, & nomen ſuum Eccleſiæ dant, vt baptizentur, & de his ait ex eo tempore quo nomen ſuum præbent appellari competentes, & recipi ab Eccleſia, vt inſtruantur, & ad Baptiſmum præparentur; incompetentes vero dicit eſſe illos, qui conciones audiunt, & volunt fieri Chriſtiani, ſed nondum Baptiſmum petierunt, & probat ex D. Leone *epiſt. 4. cap. 5. & 6.* & D. Aug. *lib. de cura pro mortuis cap. 12. & lib. 9 confeſſ. cap. 6.* hæc duo vocabula competentium & incompetentium eſſe antiquiſſima in Eccleſia. Probatur primo hæc opinio, quia pro iis catechumenis defunctis applicantur indulgentiæ, vt docet Manuel Rod. *in explicatione Cruciatæ* §. 14. *num. 6.* Nauar. *§. in Leuitico, notabili 18. numero 10. & 18. & notabili 32. num. 8.* ergo & Miſſæ & communia Eccleſiæ ſuffragia applicari poterunt, cum par ſit vtrobiq; ratio, licet enim illi nondum intrarint per Baptiſmum Eccleſiæ portam, atque adeo in rigore loquendo caſtigari & puniri ab ipſa Eccleſia non potuerint, ſi viui à fide retroceſſerint, & quoad pœnas iuriſdictionis Eccleſiæ non eſſent ſubiecti, tamen quoad fauores, qui ſemper ampliandi ſunt, non eſt cur à iuriſdictione Eccleſiæ excludantur, præſertim cum deceſſerint in gratia cum manifeſtis ſignis pœnitentiæ, & caſu deceſſe-

deceſſerint ſine Baptiſmo, & per eos non ſteterit illius ſuſceptio. Secundo, quia hi quidem cum per fidem, & charitatem iam fuerint viua membra Chriſti, etiam modo aliquo dici poſſunt Eccleſiæ membra, ſaltem quoad fauores illius, & id quidẽ magis auget pietatem, & charitatem ipſius Eccleſiæ, & ad maiorem vtilitatem illius conferet, nam hoc inſigni charitatis & pietatis exemplo facilius mouebuntur alij, vt fidem Chriſti amplectantur. Tertio, quia Eccleſia ſacrificat, & Miſſas applicat pro omnibus fidelibus viuis, atque defunctis; at catechumeni competentes, Chriſti fide, & aliquando charitate ſunt prædici, & ideo fideles etiam modo aliquo dici poſſunt, pertinent enim illi modo aliquo ad ſanctam Eccleſiam Catholicam, & Apoſtolicam; cum qua ratione fidei, & ſpei ſunt vniti, & in illo articulo ſymboli fidei includuntur, *Credo Sanctorum communionem*, vt diximus num. 15. de peccatoribus qui charitatem amiſerunt, & in gratia non ſunt; & parum refert quod non ſint capaces Sacramentorum Eccleſiæ, ſufficit enim quod retineant integram illius fidem, & per illos non ſteterit quominus Baptiſmum ſuſceperint. Quarto, quia Eccleſia in die Paraſceues orat pro ipſis catechumenis, & Miſſam pro ipſis inſtituit; nam quamuis etiam in eodem die oret pro conuerſione Gentilium, & hæreticorum, & paganorum, & tamen pro illis non applicentur Miſſæ, ſi moriantur, id parum refert, quia illi non erant membra Chriſti per fidem, neque communitatem & communionem Sanctorum ipſius Eccleſiæ participabant, at huiuſmodi catechumeni participant. Quinto, quia, vt ſuppono, decedunt in charitate; ergo Baptiſmum flaminis conſequenter habent, quamobrem non diſcedunt abſolute extra Eccleſiam.

30 Et quidem hæc vltima opinio mihi viſa eſt probabilior propter ſuos auctores & fundamenta, quæ, meo iudicio, fortiora ſunt, & magis ad pietatem Eccleſiæ accedunt, vt conſideranti patebit. Fundamenta vero prioris opinionis licet verum ſupponant, tamen rem non concludunt. Quod ſi dicimus licitum & laudabile eſſe offerre Miſſas pro huiuſmodi catechumenis competentibus poſt illorum mortem à fortiori id debemus fateri licitum quoque eſſe illas offerre (illis adhuc viuentibus) pro illorum ſuſceptione Baptiſmatis, & pro conſeruatione & ſtabilitate in fide. Nec ſolum licitum eſt offerre Miſſas, & orationes pro ſuſceptione Baptiſmatis, & ſtabilitate fidei ipſorum catechumenorum competentium, ſed etiam pro conuerſione incompetentium, imo & pro conuerſione omnium infidelium, vt docuimus num. 22. & 23. & docet Bellarminus *lib. 2. de Miſſa. cap. 6. §. deinde certum eſt.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 15. num. 5.* & D. Auguſt. *Eccleſi. dogmat.* 30. & *epiſtola 107. ad Vitalem*, & D. Chryſoſtomus *homil. 2. Corinth. 2.* Clemens *lib. 8. conſt. Apoſt. cap. 6. & 12. & 15.* & fauet Concilium Trid. *ſeſſ. 22. cap. 2.* vbi dicit virtutem ſacrificij cruenti, communicari per ſacrificium incruentum, quod eſt dicere poſſe ſacrificium incruentum Miſſæ applicari pro omnium hominum ſalute ſicut fuit applicata virtus ſacrificij incruenti crucis.

P. Steph. Fagundez in quinque prac. Eccl.

CAPVT XIII.

In quo loco Miſſam celebrari oporteat, an ſit peccatum mortale extra Eccleſiam, vel locum ab Epiſcopo deputatum celebrare, quæ pœna ob id incurratur, quis dicatur locus ſacer in ordine ad celebrationem Miſſarum.

SVMMARIVM.

Peccat m. qui extra Eccleſiam, & locum ſacrum ab Epiſcopis ad id deputatum ſacrificat. num. 1.

Et ipſo facto manet interdictus ab Eccleſia ingreſſu. n. 2.

Sic interdictus celebrans iterum extra locum ſacrum non fit irregularis. num. 3.

Sacerdos tamen celebrans in Eccleſia aliqua, vel loco ſacro, per Eccleſiaſticam cenſuram interdicto irregularis fit. ibid. & num. 4.

Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ lato modo eſt ſuſpenſus, & hæc interdictio habet effectus aliquos cenſuræ, & quales. num. 4.

Olim requirebatur ad celebrandum Miſſam quod Eccleſia ſacra eſſet, poſtea ob difficultatem conſecrationis loci, id ſublatum eſt. num. 5.

Præceptum iuris communis celebrandi in Eccleſia & loco ſacro ab Epiſcopo deputato nonnullas patitur exceptiones ipſo iure. num. 6.

Prima eſt quod olim ante Concilium Tridentinum id licebat fieri in domibus priuatis in locis decentibus permittente Epiſcopo pro mera ſua liberalitate, & abſque vlla alia cauſa. ibid.

Secunda & tertia & quarta exceptio proponuntur à num. 14. & deinceps. ibid.

An Epiſcopi potuerint olim ante Concilium Tridentinum dare ſubditis ſuis licentiam vt extra propriam diœceſim in domibus priuatis ſacrificare poſſint. num. 7.

Hodie poteſtas concedendi hanc facultatem abſque vlla cauſa Epiſcopis adempta eſt per Concilium Trident. n. 8.

Et ſolus Papa eam concedere poteſt. ibid.

Ex mente Concilij poſſunt hodie Epiſcopi (niſi id eis inhibeatur à Papa) pro mera gratia & liberalitate ſua abſque vlla cauſa alia dare facultatem celebrandi in domibus priuatis deſignando loca & oratoria in illis ab ipſis viſitanda in quibus ſacrificium fiat. n. 9. & 10.

An in caſu infirmitatis ad ſacrã Euchariſtiã communicandum infirmum poſſint hodie poſt Concilium Trid. Epiſcopi dare licentiam vt ſacrificium fiat in domo priuata. num. 10.

In quibus caſibus poſſint poſt Trid. dare Epiſcopi licentiam ad celebrandum in priuatis domibus. num. 11.

Nouiſſime Paulus V. anno 1617. abſtulit omnem poteſtatem Epiſcopis concedendi licentias ad celebrandum in domibus priuatis, & quomodo id intelligatur. num. 12.

An in caſu magnæ neceſſitatis poſt Tridentinum poſſint Epiſcopi dare licentiam ad celebrandum ſub dio in altari portabili. refertur opinio negatiua. num. 13.

Aſtruitur affirmatiua, & numerantur caſus in quibus poſſint veluti in bello, in Miſſis nouis, in ſupplicationibus; quando templum multitudinem capere non poteſt. num. 14.

Solus Papa poteſt concedere licentiam celebrandi Miſſam in domibus priuatis abſque vlla neceſſitate in altari portabili. num. 15.

Digitized by Google

Ante Concilium Trid. habebant Dominicani priuilegium celebrandi in quocunque loco honeſto, in altari portabili per Concilium eſt abrogatum. *num.* 16.

Religioſi Societatis habent hodie hoc priuilegium vt in ſuis miſſionibus poſſint in altari portabili vbique gentium celebrare, & Euchariſtiam dare. *num.* 17.

An Prouinciales Mendicantium poſſint in ſuis domibus & collegiis propria oratoria deſignare in quibus Miſſa celebretur. *ibid.*

An in flumine & mari celebrari poſſit. *num.* 18. *remiſſiue.* 19. *&* 20.

Quod priuilegium habeant Epiſcopi ad celebrandum in altari portabili dum à ſua Eccleſia abſunt. *num.* 19.

& quid ad celebrandum domi ſuæ. *num.* 20.

1. OLim ſæuiente contra Eccleſiam perſecutione Tyrannorum ſacrificia fiebant in cryptis, ſpeluncis & in domibus priuatis, quoniam in his locis vis perſecutionis Sacerdotes ipſos ſacrificare cogebat. Poſtea autem cedente tempeſtate iure communi ſtatutum eſt, non poſſe licite & abſque peccato mortali huiuſmodi ſacrificium Miſſæ fieri extra Eccleſiam, & locum ſacrum ab hoc peculiariter ab Epiſcopis deputatum. ita docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 27. *initio.* Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. D. Thom. diſputat.* 81. *ſect.* 3. D. Thom. *ibi quæſt.* 83. *artic.* 3. Nauar. *cap.* 25. *in manuali Latino. num.* 82. Azor. *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 26. *quæſtion.* 1. Zerola 1. *part. praxis Epiſcop. verbo Miſſa. num.* 1. D. Antoninus 3. *part. titulo* 13. *cap.* 6. patet ex Conciliis antiquis Laodicenſi *cap.* 58. Carthagienſi II. *cap.* 9. & Moguntino *cap.* 9. & ex aliis capitibus iuris canonici quæ referentur infra numero 6. Et ſane merito id ſtatutum eſt à iure tum ob reuerentiam debitam tanto, ac tam admirabili ſacramento, tum ob maiorem deuotionem fidelium, vt & cum debito honore tractaretur, & cum debita reuerentia ac deuotione fidelium ſuſciperetur. Ex quo inferunt huiuſmodi Doctores transgreſſionem huius præcepti eſſe peccatum mortale ex ſuo genere. Sic ſpeciatim infert Soar. allegatus *dicta ſect.* 3. *initio.* Azor citatus *quæſtion.* 8. & Henriquez item allegatus *dicto cap.* 27. *initio.* & alij etiam id ſupponunt: & fundamentum illorum eſt, quia iura ſimpliciter ſtatuunt hoc non eſſe licitum, & loquuntur de re graui, & maxime neceſſaria ad commodum & decentem honorem & reuerentiam tanti & tam admirabilis ſacramenti, quę prætereunda non eſt, niſi in maxima neceſſitate, vt dicitur in cap. *ficut, de conſecrat. diſt.* 1.

2. Patet etiam eſſe peccatum mortale extra Eccleſiam & locum ſacrum ad hoc peculiariter deputatum celebrare ex cap. *nullus, de conſecratione diſtinctione prima*, vbi prohibetur Sacerdos celebrare in locis non ſacris ab Epiſcopo deputatis ſub comminatione depoſitionis, vt animaduertit Syluester *verbo Miſſa* 1. §. 5. Imo addit Syluest. ibi eſſe ipſo facto ab Eccleſiæ ingreſſu interdictos, eos, qui celebrant, vel celebrare faciunt, niſi in locis à iure conceſſis. idem docet etiam Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 27. *initio*, & Angel. *verbo Miſſa.* §. 39. & Tabiena *eodem verbo.* §. 7. & Soar. *dicto tomo* 3. *in* 3 *part. diſp.* 81. *ſect.* 3. *litera A.* §. 1. *ad finem.* & citant caput Epiſcoporum, de priuilegiis in 6. quæ pœnæ non imponuntur niſi ob peccatum mortale, vt patet. Vnde libere admodum (vt ait Soarius citatus, imo & falſo, vt ait Henriquez etiam allegatus ad marginem littera A.) locutus eſt Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *quæſtion.* 2. *art.* 3. *verſ.* citidi aſſerens non eſſe peccatum mortale celebrare extra Eccleſiam & locum ſacrum ad hoc peculiariter ab Epiſcopo deputatum, niſi adſit contemptus, vel ſcandalum, nam ſi hoc verum eſſet, ſequeretur non eſſe peccatum mortale celebrare in propria domo propria auctoritate, non ex contemptu, ſed ex deuotione, & ſecreto, propter ſcandalum, quod tamen eſt abſurdum, & contra communem ſenſum totius Eccleſiæ, & Doctorum, quos citat. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 27. *initio litteræ A. ad marginem*, & hi ſunt præter citatos Bellarminus *lib.* 2. *Miſſa cap.* 14. *col.* 3. Nauar. *in manuali Latino. cap.* 25. *num.* 81. Gabriel. *in canon. lect.* 13. *& num.* 14. Alenſis, Viualdus & alij. Non eſt ergo neceſſe vt adſit ſcandalum, vel contemptus, vt hoc peccatum graue ſit & mortale, ſed ſufficit quod ſit voluntaria transgreſſio Eccleſiaſtici præcepti, quod patet euidenter ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruandis & vitandis in celebrat. Miſſæ*, ibi, *Non patiantur Epiſcopi priuatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam & ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria ab iiſdem Ordinariis deſignanda & viſitanda ſanctum hoc ſacrificium à ſæcularibus vel regularibus quibuſcunque peragi. Non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis & exemptionibus.*

Dubium autem eſt an huiuſmodi interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ qui celebrant vel celebrare faciunt alios extra Eccleſiam & locum ſacrum ad hoc ab Epiſcopis peculiariter deputatum; maneant irregulares ſi poſtea ipſi ſic interdicti extra Eccleſiam celebrent. Negat. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 27. *initio*, & Soarius *dicto tomo* 3. *in* 3. *part. D. Thom. diſputat.* 81. *ſect.* 3. *initio.* §. *in hac re, ad finem.* Nauarrus *cap.* 25. *num.* 94. Archidiaconus & Ioannes Andreas *in cap. Epiſcoporum, de priuilegiis in* 6. Villadiego *de irregularitate. col.* 7. & Cardi alis *conſil.* 4. *de ſentent. excommunic.* Couar. *in cap. Alma mat.* 1. *part.* §. 6. *num.* 9. *col.* 3. idem Nauar. *cap.* 27. *num.* 157. & alij. Si tamen aliquis Sacerdos celebret in loco interdicto per ſpecialem Eccleſiæ cenſuram, vel alium celebrare faciat, manet irregularis, iuxta Soarium loco modo allegatum. Ratio illius eſt optima, quia pœna irregularitatis impoſita eſt transgreſſoribus cenſuræ, non vero transgreſſoribus præcepti, de quo modo diſputamus. 3.

Dices, interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ idem eſt atque ſuſpenſus ab ingreſſu illius, ſed ille qui ſuſpenſus eſt, ſi celebret cum ſuſpenſione manet irregularis; ergo & ipſi interdicti irregulares etiam manebunt, ſi poſtea ſic interdicti etiam extra Eccleſiam celebrēt? Respondeo lato modo loquēdo idem eſſe interdictū eſſe ab ingreſſu Eccleſiæ, atq; ſuſpenſum eſſe ab ingreſſu illius, & per conſequēs ſic ſuſpenſum, ſi poſtea celebret in eadē Eccleſia, à cuius ingreſſu interdictus eſt, vel in quacunq; alia Eccleſia ſi abſolute ab ingreſſu Eccleſiæ interdictꝰ eſt, fieri irregularem, quia ſuſpenſus eſt ab ordine exercendo in ea: ſecus ſi celebret extra eam, ita habetur in cap. *Is cui, de ſententia excommunicationis. in* 6. ibi. *Is cui eſt Eccleſiæ interdictus ingreſſus, cum ſibi, per conſequens, cenſeatur in ipſa diuinorum celebratio interdicta, irregularis efficitur, ſi contra interdictum huiuſmodi, in Eccleſiis celebret*; & idem videtur haberi in cap. *Epiſcoporum, de priuilegiis. in* 6. quamuis autem peccet mortaliter ibi audiendo diuina, tamen non fit irregularis: at celebrando fit, quia audire non ſpectat ad ordinem, neque 4.

eſt

eſt actus ordinis. ita docet Toletus *lib. 1. inſtruct. Sacerdotum cap. 45. num. 4. §. Quarto ſuſpenſus*, docet etiam Geminianus *in prædicto cap. is cui. num.* 4. & Soar. *tomo 5. de cenſuris diſp. 35. ſect. 4. num. 3.* & Azor *tomo 1. lib. 10. c. 26. quæſt.* 16. & citat pro ſua opinione prædictum cap. *is cui, de ſent. excom.* allegatum in 6. Dixi lato modo, quia quamuis interdictio ipſa ab ingreſſu Eccleſiæ ſit mera pœna, & non ſit ſuſpenſio propriè & formaliter, neque cenſura, tamen eſt talis pœna quę habet communes aliquos effectus cum ſuſpenſione & cum ipſa cenſura, quando fertur in clericos; ſeu potius, vt docet Soarius citatus numer. 4. eſt illa pœna genus quoddam peculiare interdicti perſonalis, & propterea iure ſtatuitur fieri irregularem Sacerdotem ſi illam violando celebret: effectus enim proprius & communis cum laicis ipſius interdictionis ab ingreſſu Eccleſiæ, eſt priuare aliquem auditione diuinorum officiorum in Eccleſia ſub peccato mortali, non ſub irregularitate; & præterea priuare etiam Eccleſiaſtica ſepultura ſub eodem peccato mortali, vt patet ex ipſo cap. is cui, de ſentent. excom. in 6. & hic effectus, vt dixi, eſt communis clericis & laicis: & vltra hunc effectum, hæc interdictio in clericum lata quamuis propriè & formaliter loquendo ſit pœna, & non cenſura, habet alium qui eſt priuare illum conſequenter exercitio ordinum in Eccleſia ſub irregularitatis pœna, vt ex eodem capite patet. Et cum pœna irregularitatis ſit proprius effectus ſuſpenſionis, vel interdicti, idcirco nonnulli Doctores, vt Toletus & Geminianus citati, hanc interdictionis pœnam appellant lato modo ſuſpenſionem: alij vero, vt Soarius allegatus num. 4. & nonnulli alij, appellant interdictum perſonale non abſolutum, ſed reſpectiuum ad ingreſſum Eccleſiæ, quia non incurritur irregularitas niſi celebretur in Eccleſia.

5. Et vero iura antiqua ad celebrandum ſacrificium Miſſæ requirebant olim locum ſacrum, ſeu Eccleſiam conſecratam, vt optime notat Soarius *in 3. part. D. Thom. diſputat. 81. ſect. 3. §. Eſt autem.* & patet ex cap. *nullus, de conſecrat. d. 1.* & ex cap. *ſicut, eadem diſt. & titulo*: ibi, *Nullus clericus Miſſas celebrare præſumat, niſi in ſacris ab Epiſcopo locis.* Poſtea verò quoniam Eccleſiarum conſecratio rara, & difficilis erat, vſus obtinuit vt ad ſacrificandum iure cōmuni & ordinario ſufficiat Eccleſia benedicta, id eſt, quæ ſit fundata, & erecta ad diuina miniſtranda, & ad officia diuina auctoritate, & conſenſu Epiſcopi, vt notant gloſſa in cap. vltimo de conſecrat. Eccleſiæ diſtinct. 1. & Doctores ibi. Azor etiam *tomo 1. inſtit. moral. libro 10. cap. 26. quæſt.* 11. Soar. citatus modo, Henriquez. *lib. 9. de Miſſa cap. 27. initio, & num.* 2. Zerola 1 *part. praxis Epiſcopalis, verbo Miſſa. num.* 1. Sylua *tractatu de benef.* 1. *p. quæſt. 6. num. vltimo.* Sufficit autem quod hic ſenſus Epiſcopi ſit tacitus, & non expreſſus, vt animaduertunt Sylua & Zerola, id eſt, quod Epiſcopi per ſe vel per ſuos officiales ſciant huiuſmodi Eccleſiam aut capellam fundari, & in ea Miſſam celebrari, & non repugnent.

6. Hoc autem præceptum, & ſtatutum iuris communis, celebrandi ſolum in loco ſacro vel ab Epiſcopo ad hoc peculiariter deputato nonnullas patiuntur exceptiones in ipſo iure. Prima eſt, quod de licentia & conſenſu Epiſcopi licebat olim ante Concilium Tridentinum ſacrificare in propria domo, ſeu oratorio, nec conſecrato, nec benedicto, in loco tamen decenti, & honeſto, conſtat ex cap. *Miſſarum. de conſec. diſt.* 1. ibi, *In locis ab Epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit.* & ex cap. *clericos, eod. titulo & diſt.* ex Concilio Triburienſi deducto, ibi, *Clericos, qui miniſtrant in oratoriis, quæ intra domos ſunt, cum cōſenſu Epiſcopi loci illius, hoc facere præcipimus.* & ex cap. *hic ergo, de conſecrat. dicta diſt.* 1. ibi, *in aliis locis ſacrificare & Miſſas celebrare non licet, niſi in iis, in quibus Epiſcopus proprius iuſſerit, aut quæ fuerint ab Epiſcopo conſecrata.* & ex his locis & aliis ſimilibus recte colligunt Doctores potuiſſe olim Epiſcopos ante Concilium Trident. ex vi huius iuris, dare licentiam celebrandi in domibus priuatis pro mera ſua gratia, & liberalitate, abſque vlla neceſſitate. ita colligit & recte Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 81. ſect. 3. §. ſecundo obſeruandum.* Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 10. cap. 26. quæſt.* 3. Nauar. *cap. 25. num. 82. in manuali Latino.* Syiu. *verbo Miſſa. 5. §. 5.* & ratio eſt, quia id non eſt diſpenſatio in lege aliqua à iure communi introducta, ſed eſt vſus meræ & propriæ poteſtatis & iuriſdictionis, indubitati enim iuris eſt hoc de iure ordinario cōcedi & poſſe fieri ab Epiſcopis. Et hanc quidem licentiam poterant dare Epiſcopi, vel ex parte loci, deſignando videlicet locum in domo priuata, in quo ſacrificium poſſet fieri, vel pro vna tantum vice, vel permanente, vel ex parte perſonæ; dando ſcilicet licentiam ſubdito ſibi Sacerdoti vt ſibi poſſit locum ad ſacrificandum eligere, vt optime notauit Soarius citatus.

An autem Epiſcopi potuerint dare eam licentiam intra propriam tantum diœceſim, an etiam extra illam, dubitant Doctores? Soarius citatus dicto §. ſecundo obſeruandum eſt, limitat intra diœceſim tantum, & citat Angelum ibi pro eà opinione. Syluester vero *verbo Miſſa. 1. quæſt.* 5. §. 5. ampliat etiam extra propriam diœceſim, ita vt videlicet poſſit Epiſcopus dare licentiam Sacerdoti ſibi ſubdito, vt poſſit ſacrificare extra Eccleſiam in domo aliqua priuata, vel in loco decenti & honeſto, quem ipſe elegerit in altari portabili, & ara ſacra, vbicunque ipſe voluerit, ſiue intra, ſiue extra propriam diœceſim; & citat pro ſua parte cap. *in his, de priuilegiis in 6.* in quo tamen reuera id non dicitur: ibi enim ſolum declaratur hoc priuilegium à ſede Apoſtolica conceſſum mendicantibus eligendi locum honeſtum ac decentem ad ſacrificandum in altari portabili vbicunque voluerint, non eſſe ita interpretandum, vt requiratur Epiſcoporum locorum conſenſus, quia alias priuilegium illud nihil operaretur; ex qua ratione nihil colligitur quod conducat ad opinionem Syluestri, & ad ſummū collig. poteſt ex ea poſſe Epiſcopum loci dare licentiam Sacerdoti externo vt in ſua diœceſi eligat locum decentem, quem voluerit, extra Eccleſiam ad ſacrificandum; non tamen ſequitur poſſe ipſum Epiſcopum illam facultatem concedere pro aliena diœceſi, & quidem hoc rationabilius videtur, quia ad vnumquemque Epiſcopum ſpectat deſignare loca in propria diœceſi ad ſacrificandum, & ad ſacramenta miniſtranda. Vnde priuilegium illud tam amplum concedere ad ſolum Summum Pontificem ſpectat, vt optime docet Soarius allegatus. 7

8. At modo, poſt Concilium Tridentinum *dicta ſeſſione vigeſima ſecunda. in decreto de obſeruandis & vitandis in celebratione Miſſæ*, iam huiuſmodi poteſtas dandi hanc licentiam abſque vlla cauſa & neceſſitate alicui Sacerdoti celebrandi in ſua diœceſi extra Eccleſiam in domo propria vel alio loco de-

concedit, vt docent Soarius & Zerola citati prædicto numero 9. vnde non videtur intendere Summus Pontifex eis hanc poteſtatem adimere, ſed ſolum adimere velle poteſtatem concedendi licentias celebrandi in domibus priuatis in altari portabili in loco decenti & bene præparato, non tamen ad diuinum & religioſum cultum, ac ad hoc tantum munus celebrandi deputato; licentiaſque & priuilegia ab ipſis Epiſcopis conceſſa aliquibus Sacerdotibus particularibus celebrandi in domibus priuatis in loco decenti & honeſto. In quod magis inclinarem niſi viderem ad vnguem obſeruari in regno Luſitaniæ huiuſmodi breue, & omnino interdictas eſſe huiuſmodi licentias, & Sedi tantum Apoſtolicæ reſeruatas; legatur tamen & conſideretur huiuſmodi breue, vt ex inſpectione illius mens Pontificis eruatur; hoc vnum tamen mihi videtur ſatis tutum, nō eſſe huiuſmodi breue intelligendum de caſu magnæ neceſſitatis, vt dicemus num. 14. ſicut nec etiam de eo caſu Concilium Tridētinum intelligitur, vt ibi dicemus.

13. Nonnulli Doctores exiſtimarunt non poſſe Epiſcopos poſt Concilium Tridentinum diſpenſare in caſu magnę neceſſitatis, nec dare licentiam pro vna aut altera vice, aut pro multis ad ſacrificandum extra Eccleſiam, v.c. ſub dio in altari portabili cum ara ſacra, propterea quod exiſtiment eam poteſtatem quæ illis iure antiquo conueniebat, eis iam eſſe ademptam per Concilium Tridentinum dicta *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis & vitandis in celebratione Miſſæ*, & eis fauent Concilium Toletanum celebratum anno 1483. *act. 3. cap. 42.* vbi habetur, *Ne Epiſcopus licentiam concedat celebrandi in priuata domo, etiamſi habeat capellam*; & Nauar. *lib. 1. titulo de conſtitutionibus, conſil. 1. quæſt. 37. num.* 76. vbi dicit non poſſe Epiſcopum hodie dare licentiam ad celebrandum ſacrum in domo priuata apud infirmum; quod ſi nō poteſt dare hanc licentiam celebrandi in domo priuata in caſu vrgentis infirmitatis, nec etiam poterit illam dare ad celebrandum ſub dio in caſu magnæ neceſſitatis. Præterea confirmare poterunt ſuam ſententiam, quia olim in lege veteri vnum erat tantum templum in Ieruſalem, extra quod non licebat omnino ſacrificare, nec etiam in caſu magnæ neceſſitatis, vt docet D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 102. *art.* 4. *ad* 3. *& quæſtion.* 101. *art.* 3. *ad* 3. *& art.* 4. *ad* 1. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 27. §. 1. *litera I. & cap.* 4. *num.* 4. *litera M.* Theodoretus, Procopius, & D. Hieronymus *in Eſaiam* 19. Euſebius 1. *de demonſtratione Euangelica cap.* 4. Clemens *lib.* 6. *conſt. Apoſt. cap.* 24. Benedictus Pererius in Daniel. 3. Et licet tempore Machabæorum Ananias, ſeu Onias filius Oniæ Pontificis, fugiens tyrannidem Antiochi Epiphanis fecerit in Ægypto de licentia Ptolomæi Regis Ægyptorum in tractu Heliopolitano templum ſimile Hieroſolymitano, vbi ſacrificia per ſpatium 338. annorum fuerunt oblata, quaſi id vaticinaſſet, ac prædixiſſet Ieremias *cap.* 19. attamen contra legem fecit, vt teſtatur Ioſeph. *libro ſeptimo, belli Iudaici cap.* 30. & docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 4. *num.* 4. *litera Q.* Et licet Elias in monte Carmeli erecto nouo altari ſacrificium Deo obtulerit, vt teſtatur ſacra pagina, 3. *Reg.* 18. tamen ſtatim miraculo cōprobauit id feciſſe ex diſpenſatione ac inſtinctu Dei. Qui vero captiui ex Ægypto miſerunt vaſa & alia pro ſacrificiis ad fratres in Ieruſalem, *Baruc. c.* 1. ſacrificaturum quidem poſt euerſum templum, ſed erecto altari in eodem loco vbi ruinæ quædam eiuſdem templi extabāt, vt bene probat Pererius *in Danielem lib.* 3. & tamen quia perexiguus erat tunc cultus Dei in templo, & per paucos viros reputatur pro nihilo Ierem. 42.

At dicendum eſt tempore & caſu neceſſitatis magnæ licitum eſſe hodie Epiſcopis dare licentiā ad celebrandum extra Eccleſiam, & extra oratorium, imo & extra domum priuatam ſub dio in quocunque loco decenti & honeſto. Et hæc eſt ſecunda exceptio, quam patitur decretum Concilij Tridentini allegatum num. 8. neque enim Concilium, neq; vnquam Summus Pontifex voluit comprehendere caſum magnæ neceſſitatis, vt docent communiter Doctores. Nam in eo caſu adhuc poſſunt ipſi Epiſcopi eam licentiam concedere ad celebrandum extra domum priuatam, & Eccleſiam, in quocunque loco decenti & honeſto. ita Nauar. *in manuali Lat. cap.* 25. *num.* 82. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. D. Th. quæſt.* 81. *ſect.* 3. §. *tertia exceptio.* Azor. *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10 *cap.* 26 *q.* 6. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 27. *num.* 1. & 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 3. Durandus *lib. de ritibus Eccleſiæ Catholicæ* 2. *cap.* 6. *num.* 8. Petrus Genedo *lib. de quæſt. canonicis quæſt.* 44. vbi fuſe & late hac de re agit. Ramirez *de confirmatione ord. Diui Iacobi cap.* 32. *num.* 2. *pag.* 129. Hieronymus Flamina 3. *p. methodi cap.* 5. §. 15. *pag.* 504. Rodrig *tomo* 1. *quæſt.* 43. *art.* 6. *& in Summa* 1. *p. cap.* 249. *num.* 14. & Gutieries *libro primo, quæſtionum canonicarum cap.* 30. *num.* 26. Aragonius 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 2. *ante finem, pagina* 612. Ludouicus Lopez 2. *p. inſtr. titulo de Euchar. cap.* 79. *pag.* 300. *verſu infert deinde.* Anton. 3. *p. titulo* 13. *cap.* 6. §. 4. Syluest. *verbo Miſſa.* 1. §. 5. *verſu* 2. Probatur ex cap. *ſicut, de conſecrat. diſt.* 5. & cap. *concedimus*, ibi. & quamuis huiuſmodi capita non multum vrgere videantur, quia primum ſolius Gratiani eſt, ſecundum vero Concilij Triburienſis Prouincialis, tamen poſtea communi conſuetudine illud ius probatum, & receptum fuit pro tota Eccleſia Catholica, vt animaduertit Soarius allegatus; & id quidem per ſe eſt rationi conſentaneum, neceſſitas enim non habet legem, vt eſt commune & receptiſſimum omnium axioma. Vnde fit vt liceat in bello rem diuinam ſub dio aut ſub tentoriis celebrare in altari portabili, aut in ara ſacra, vt Chriſtiani milites ſacrum audiant, & ſe fidentius ad pugnam præparent ſacra Euchariſtia ſumpta, de licentia Epiſcopi, ſi commode haberi poteſt: ſi autem ea licentia commode haberi non poteſt, eo ipſo conſiderata ea neceſſitate cenſetur Papa iure ipſo interpretatiue diſpenſare. ita Henriquez citatus. Nauar. Sotus, Soar. Azor, Syluest. Armilla *verbo Miſſa* §. 4. Sandoual *de officiis Eccleſiaſticis parte* 4. *cap.* 12. ſupra allegati, & fere omnes iam allegati. Quoniam vero huiuſmodi neceſſitas ſemper præuidetur, ideo ratio poſtulat vt ſemper Epiſcopi aut ſuperioris licentia præueniatur, quod ſi non fuit præuenta, ſufficit interpretatiua, vt dixi, & notat Henriquez. Idemque erit dicendum quando fiunt ſolennes & publicæ ſupplicationes, & magna multitudo confluit ad templa aut eremitoria, quæ totum populum non capiunt, nam tunc tuta conſcientia fieri poterit ſacrificium ante fores, erecto altari portabili in quo poſſit totus populus Miſſam videre & audire. Sic Sotus, Nauar. Soar. Azor, Syluester, D. Antoninus omnes citati, idque abſque licentia Epi- 14.

ſcopi

ſcopi ſi non pateat facilis recurſus ad illum, aut ad eius Vicarium Generalem. Item in Miſſis ac ſacrificiis nouis Sacerdotum ſi magna populi multitudo ad Eccleſiam confluat, ita vt Eccleſia eam capere non poſſit, tuto fiet ſacrificium ipſum pro foribus ſacræ ædis. ita Nauarrus & Azor citatus, vterque locis allegatis, & id ipſum docet Soarius allegatus. Sic etiam quando exercitus aut claſſis ad multum temporis ſpatium Miſſam non audiuit, & ad locum appulit vbi ſub dio poſſit commode illam audire, licitum erit eam ſub dio celebrare: ita Azor & Henriquez locis item allegatis, & colligitur ex D. Thoma *3.p.quæſt. 83. art.3. ad primum*, & ex Soario loco ſupra allegato. Idem dicendum erit ſi nauis Indiæ Luſitaniæ ad littus aliquod appellat: eſt enim numerus perſonarum illius inſtar numeri non exigui populi. ita audiui à viris doctiſſimis noſtræ Societatis: nam exceptio hæc ſeu facultas iſta celebrandi in ca ſu neceſſitatis magnæ non eſt reuocata per Concilium Tridentinum *dicta ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis & vitandis in celebrat. Miſſarum.* iuxta omnes Doctores ſupra citatos.

15. Tertia exceptio quam patitur decretum Concilij Tridentini eſt ex parte priuilegij: poteſt enim Summus Pontifex concedere alicui priuilegium celebrandi in domo priuata in loco decenti cum altari portabili & ſacra ara licet locus non ſit ſpecialiter deputatus ad munus celebrandi, aut ſub dio, idque abſque vlla neceſſitate, raro tamen & admodum difficulter concedit Summus Pontifex hanc facultatē, quod adeo ſeuere ſeruatur Romę, vt Papa eam neque ipſis Epiſcopis ibi commorantibus concedat, ſed ſolum Cardinalibus, vt teſtatur Nauarrus *in manuali Lat. cap.25. num. 82.* & Rodriquez *in Summa 1.p. cap. 249. num. 4.* & Petrus Genedo *lib. de quæſt. canonicis quæſt. 44. à num. 2.* & Gutierres *lib. 1. quæſt. canon. cap. 30. num. 36.* & Zerola *1. p. praxis Epiſcopalis. verbo Miſſa. num. 1.* & ideo admodum gloriatur Nauarrus ibi ſe hoc priuilegium ac beneficium conſecutum fuiſſe à Summo Pontifice ſuo tempore.

16. Ante Concilium Tridentinum fruebantur priuilegio celebrandi in quocunque loco honeſto cum altari portabili & ara ſacra religioſi ex familia Prædicatorum & Minorum conceſſo in *cap. in his de priuilegiis in 6.* At hodie per Concilium Trident. reuocatum eſt huiuſmodi priuilegium dicta *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis & vitandis in celebrat. Miſſa*, illis verbis: *Non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis & exemptionibus*; vt docet Soar. *tom. 3. in 3.p. D. Thom. diſp. 81. ſect. 3. §. quarta exceptio.* Nauarr. *in manuali Lat. cap. 25 num. 82.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 27. num. 2. fine.* Tabiena *verbo Miſſa. §. 7. & verbo Altare 2. §. 1.* & ideo illo iam vti non licebit, niſi de nuo poſt Concilium Tridentinum aut conceſſum aut renouatum habeant.

17. At religioſis Societatis IESV conceſſum eſt priuilegium vt in miſſionibus poſſint Sacerdotes illius vti altari portabili vbique gentiū, ibique eidem religioni vt in ſuis domibus in priuato oratorio à Prouinciali approbato poſſint Miſſæ celebrari abſque alia Epiſcopi approbatione, non obſtante prædicto decreto Concilij Tridentini. hæc priuilegia conceſſa illis fuerunt à Paulo III. & à Gregorio XIII. cum derogatione eiuſdem Concilij in Bulla anni 1575. vt animaduertunt Soarius *tomo tertio, in tertiam partem. D. Thom. diſp. 81. ſection. 3. §. quarta exceptio.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 27. num. 2. fine ad marginem litera. S.* Animaduertendum tamen eſt an huiuſmodi priuilegia dirigantur ad perſonas religioſorum, an ad loca ipſorum: ſi priori modo, non poſſunt ad alios extendi; ſi poſteriori, poſſunt, quia priuilegij verba tantum valent, quantum ſonant. Vnde ſoli Presbyteri Societatis dicere poſſunt in ſuis miſſionibus Miſſam in altari portabili vbique gentium, etiam in caſtris militum; alij vero Sacerdotes externi etiamſi ſint ſocij eiuſdem itineris, non poſſunt in eodem altari alicubi erecto Miſſam dicere, quia verba huius priuilegij diriguntur tantum ad perſonas Sacerdotum eiuſdem Societatis. At vero in ſuis domibus in priuato oratorio à ſolo Prouinciali approbato non ſolum ſacerdotes Societatis, ſed etiam externi ſacrificium licite offerre poſſunt, quia priuilegium, vt ex eius verbis conſtat, non dirigitur ad perſonas ſacrificantes, ſed ad locum, ſeu ad Prouincialem cui communicatur illa Epiſcopi facultas approbandi locum illum abſolute ad ſacrificandum, ita docet Soarius allegatus, & bene, quod diligenter eſt animaduertendum, ne error facilis in eis obrepat. An autem huiuſmodi priuilegia participent alij mendicantes, eſt dubium? Azor *tomo 1. inſtit. moral. libro 10. cap. 26. quæſt. 9.* affirmat Generales & Prouinciales Regularium communiter habere priuilegia, vt templa & Eccleſias proprias ipſi erigant & ædificent, & oratoria in propriis domibus, conuentibus, & Collegiis quibus Miſſæ & officia diuina celebrentur, deſignent, quamuis multi eorum illo non vtantur vel nt abſque facultate Epiſcopi, niſi vbi & quando Epiſcopus præſens non eſt, aut adeo longe diſtat, vt commode conueniri non poſſit, & quando Epiſcopi difficiles ſe præbent ad id concedendum: & huiuſmodi priuilegium communicabile eſt ex ſua natura. De alio vero priuilegio vtendi altari portabili in miſſionibus ad ſacrificandum, & communicandum, ſacramentumque Euchariſtiæ aliis miniſtrandum, etiam fidelibus externis, an illud participent alij mendicantes, & qui priuilegio mendicantium vtuntur, maius dubium videri poterit, ex eo quod conceſſum ſit intuitu miſſionum, & ſolis miſſionariis, qui à ſuperioribus eiuſdem Societatis ad miſſiones deſtinantur, mittunturque: ſed cum ibidem non excludat Summus Pontifex alios religioſos mendicantes à participatione huius priuilegij, videtur mihi huiuſmodi priuilegium etiam participabile eſſe aliis religioſis mendicantibus qui in ſimili miſſionum exercitio iuſſu ſuperiorum in Deo & Eccleſiæ Catholicæ inſeruiunt. Ratio eſt, quia quando Summi Pontifices volunt excludere alios mendicantes à participatione aliquorum priuilegiorum Societatis, ſtatim in Bullis eiuſdem Societatis id declarant expreſſe: ſic Gregorius XIII. die 22. Septembris anno 1582. conceſſit priuilegium religioſis Societatis IESV vt tribus Dominicis vel aliis feſtiuis diebus continuis poſſint ordinari, & ſtatim à communicatione huius gratiæ alios religioſos mendicantes excluſit his verbis, *Præſentis autem gratiæ communicationem aliis mendicantibus interdicimus omnino.* Vnde cum in alio priuilegio eos non excludat, voluit includere.

An autem in flumine & mari Miſſa celebrari poſſit ex priuilegio, diximus ſatis capite 10. n. 14. ad quem locum te remittimus, neque enim neceſſe eſt vt iterum actum agamus. 18.

Habent

19. Habent etiam Epiſcopi priuilegium à iure communi conceſſum in cap. *quoniam, de priuilegiis in 6.* vt dum ob diuerſas cauſas à ſuis Eccleſiis abſunt, poſſint extra Eccleſiam celebrare in altari portabili cum ara ſacra vbicumque voluerint per ſe vel per alios Miſſam dicere, vel audire, vt eodem prædicto capite expreſſius habetur; dubitatur ergo an hoc priuilegium Epiſcoporum derogatum ſit per prædictum decretum Concilij Tridentini? Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 26. quæſt.* 4. cenſet non eſſe derogatum huiuſmodi priuilegium, fundamentum illius eſt, quia Concilij decretum editum fuit ad extirpandos abuſus, qui committi poterant, in celebratione huius diuini ſacrificij extra locum ſacrum, qui plane abuſus committi non poſſunt præſentibus Epiſcopis, cum ob legitimas cauſas à ſuis Eccleſiis abſunt, & non ita commode ad Eccleſiam accedere poſſunt, Miſſam dicturi, aut audituri; & affirmat Azor ita declaraſſe ſacram Cardinalium congregationem anno 1586. Par dubium eſt an quando Epiſcopi ob incommodam valetudinem domo exire non poſſunt, poſſint licite Miſſam dicere vel audire domi propriæ, in altari portabili, in loco decenti. Azor citatus *quæſt.* 5. ait prædictam Cardinalium congregationem inſinuare poſſe. ratio eſt, quia cauſa itineris, & incommoda valetudo æquiparari videntur; quamuis, ait, altero die eadem congregatio oppoſitum ſenſiſſe videntur, hæc ibi dicit Azor, & ſic nihil reſoluit. Et reuera, re bene conſiderata videtur id omnino poſſe Epiſcopos ob rationes modo tactas, videlicet tum, quia præſentibus Epiſcopis abuſus committi non poſſunt, tū quia ſi poſſunt quando extra propriam Eccleſiam abſunt in domo priuata qua habitant id efficere, cur non poterunt in proprio palatio quando ratione valetudinis ad Eccleſiam accedere non poſſunt. Profecto non video rationem, quæ in contrarium vrgeat, nam ſi in primo caſu abſentiæ non obſtant illa verba derogatoria cuiuſcunq; priuilegij eiuſdem Concilij Tridentini, *Non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac conſuetudinibus quibuſcunque*, vt declarauit prædicta congregatio Cardinalium, etiam non obſtabunt in caſu incommodæ valetudinis ipſius Epiſcopi. Neſcio tamen quo fundamento dicat Azor *dicta quæſt.* 5. prædictam congregationem altera die contrarium cenſuiſſe videri, cum in originalibus ita habeatur: *Fuit dubitatum an per hoc decretum Concilij Tritentini ſeſſ. 22. de obſeruandis & vitandis in celebrat. Miſſa, Nepatiatur*, &c. *ſit derogatum priuilegium Epiſcoporum, de quo in cap. vltimo, de priuilegiis in 6 & fuit ab omnibus Cardinalibus die 19. Iunij anni 1586. deciſum negatiue; quia intentio Concilij eſt tollere abuſus, & in Epiſcopis non eſt abuſus, cum fiat ex cauſa. Fuit etiam dubitatum an poſſint vti iſto priuilegio Epiſcopi propter valetudinem, & fuit ab omnibus deciſum affirmatiue. quia profectionis & valetudinis cauſa æquiparantur. Rurſus fuit altera die dubitatum, ſtante declaratione alias edita à ſacra congregatione quod licentia celebrandi in priuatis oratoriis ſit petenda à Sede Apoſtolica, an Epiſcopus non valens commode accedere ad Eccleſiam, poſſit abſque dicta licentia Domini Papæ celebrare domi vel celebrare ſibi facere. Et fuit deciſum dicta die, quod ſic, ex cap. Miſſarum ſolemnia, de conſecrat. diſt.* 1. Ita habetur *in originalibus in 4. p. congregat. Cardinalium.* quare non video fundamentum quo Azor dicat, licet dubitanter, videri altero die contrarium cenſuiſſe congregationem; cum tamen ſemper idem conſtanter prædicta congregatio decreuerit, vt vidimus.

Certiſſimum tamen eſt poſſe Epiſcopos vti prædicto priuilegio celebrandi, vel faciendi ſibi celebrare domi ſuæ propriæ, ex vrgenti periculo, & graui cauſa. nam per cap. *concedimus, de conſecrat. diſt.* 1. conceditur Miſſæ celebratio propter neceſſitatem extra Eccleſiam, & ita declarauit ſacra congregatio Cardinalium anno 1586. dicta die 19. Iunij, vt habetur in prædicta 4. p. declarat. nunquam enim voluit Concilium comprehendere caſum magnæ neceſſitatis, & grauis cauſæ, vt probauimus ex multis Doctoribus num. 14. cauſa autem grauis erit ſi ipſe Epiſcopus incidat in grauem morbum, & multi præceſſerint dies, quibus Miſſam non audierit, & voluerit Euchariſtiam ſumere, & hîc accommodanda ſunt omnia quæ ex Soto, Zerola, Soario & Aragonio diximus num. 10. & num. 12. ad quem te remittimus. 20.

CAPVT XIV.

An in Eccleſia violata celebrari poſſit, & quibus modis Eccleſia polluatur, & quid nomine Eccleſiæ intelligatur.

SVMMARIVM.

Eſt peccatum m. ex genere ſuo in Eccleſia publice violata celebrare. num. 1.

In Eccleſia publice violata vrgente neceſſitate de licentia Epiſcopi celebrari poteſt. num. 2.

Qui in Eccleſia publice violata ſcienter celebrat, non fit irregularis. num. 3.

An ſit ſuſpenſus & interdictus à iure, refertur prima opinio affirmans. num. 4.

Refertur & aſtruitur ſecunda negans. num. 5.

Reſpondetur ad argumenta primæ. num. 6.

Quid agendum eſt Sacerdoti ſi dum celebrat violatur Eccleſia publice. num. 7.

Quibus modis Eccleſia polluatur. num. 8.

Polluitur primo per homicidium voluntarium & peccaminoſum. ibid.

Quid ſi homo extra Eccleſiam vulneretur, & in Eccleſia moriatur. num. 9.

Aut iudex extra illam exiſtens aliquem in alia ſuſpendio necet. ibid.

Quid ſi iudex exiſtens in Eccleſia ferat ſententiam vt aliquis extra illam occidatur. num. 10.

Si martyr in Eccleſia occidatur manet polluta & violata. ibid.

An maneat violata ſi ex illa emiſſo telo aut ſcolpeto aliquem occidas, vel vulneres. num. 11.

An percuſſio quæ de ſe non vulnerat, nec effundit ſanguinem, ſufficiat ad violationem Eccleſiæ, quamuis ſit ſufficiens ad mortem, & in Eccleſia fiat. num. 12. & 13.

Polluitur ſecundo Eccleſia per effuſionem ſanguinis humani iniurioſam, & peccaminoſam. num. 14.

In qua quantitate. num. 15.

Quid ſi fiat naturaliter. ibid.

Quid ſi fiat in aliqua repræſentatione inhoneſta facta in Eccleſia. ibid.

Quid ſi vulnus in Eccleſia contingat, aut cœmeterio illius & ſanguis extra hæc effundatur. num. 16.

Quid ſi aliquis extra Eccleſiam exiſtens emiſſo telo aut

Digitized by Google

aut ſcopleto alium in Eccleſia vulneret: ibid.
Quid ſi vulnus ſit leue, & ſanguis multus. num. 17.
Violata Eccleſia, violatur cœmeterium, non è contra. n. 18.
Quæ effuſio ſanguinis iniurioſa ſufficiat ad violationem Eccleſiæ. num. 19.
Polluitur tertiò per voluntariam emiſſionem ſeminis humani virilis aut vxorei, ſiue fidelium, ſiue infidelium. num. 20.
In qua quantitate. num. 21.
An ita polluatur Eccleſia per concubitum coniugalem vt indigeat reconciliatione. num. 22.
Refertur ſententia affirmans. ibid.
Ex ea ſequitur ſemper eſſe mortale ſacrilegium vſum matrimonij in Eccleſia ſiue petendo, ſiue reddendo. n. 23.
Refertur ſecunda abſolute negans & aſſerens nunquam eſſe peccatum mortale huiuſmodi vſum. n. 24. & 25.
Refertur tertia probabilior ſolum pollui per actum matrimonialem quando eſt peccatum ſacrilegium mortale. num. 26.
Non eſſe autem ſi coniunges diu ſint obſeſſi in Eccleſia. ibid.
Quid ſi vna vel altera tantum nocte ibi ſint explendi voti cauſa. num. 27.
Quid ſi vnus tantum coniux ibi obſeſſus ſit. num. 28.
Quid ſi publice conſtet de concubitu maritali. num. 29.
Quid ſi effuſio ſeminis ſit voluntaria extra vas. num. 30.
Quid ſi copula ſit ſecreta. num. 31. & 32.
Quæ publicitas ſit ſufficiens vt copula Eccleſiam polluat. num. 33. & deinceps vſque ad 36.

1 EX ſuo genere peccatum mortale eſt per ſe loquendo in Eccleſia publice violata Miſſam celebrare antequam purificetur, aut alia diuina officia efficere, aut mortuos ſepelire, niſi vrgente neceſſitate id fiat de licentia Epiſcopi: violatur autem Eccleſia ſex modis infra ponendis: ita docent communiter Doctores. Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 27. num. 7.* Nauarrus *cap. 25. num. 83. & cap. 28. num. 250.* Syluester *verbo Conſecratio 2.* Paludanus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 3. & diſt. 18. quæſt. 8.* Soar. *tomo 3. in 3. p.* D. Th. *diſp. 81. ſect. 4. §. His poſitis*, & alij communiter. Sotus *in 4. diſt. 13 quæſt. 2. art. 3. & 4.* Probatur facile, quia Eccleſia violatur per pollutionem: pollutio autem Eccleſiæ nihil aliud eſt, quam prohibitio quædam iure Eccleſiaſtico introducta, ne ſacrum, aut diuina officia fiant in huiuſmodi Eccleſia, quando aliquod delictum, aut impedimentum, ſex modis infra ponendis in ipſa Eccleſia interuenit: huiuſmodi autem prohibitio, & hoc præceptum, quo ius Eccleſiaſticum prohibet, & præcipit, ne in Eccleſia polluta, & violata Miſſæ, aut diuina officia celebrentur, aut mortui ſepeliantur, de ſe eſt iuſtum, & graue, & ad reuerentiam, & honorem Eccleſiarum ſpectat, ac proinde obligat ſub mortali: patet autem huiuſmodi prohibitio, & præceptum ex cap. *propoſuiſti, de conſecratione diſtinct. 1.* & ex cap. *ſi motum, ibidem.* & ex cap. *ſi Eccleſia, eadem diſt. & tit.*

2 In Eccleſia tamen violata poteſt fieri ſacrũ vrgente neceſſitate ante reconciliationem illius de licentia Epiſcopi, vt docent expreſſe Sotus, Soar. & Henriq. locis allegatis, & D. Th. *in 3. p. quæſt. 83. a. 3. ad ſecundum.* & ratio eſt, quia ſi Epiſcopus poteſt dare licentiã conſecrandi in loco non conſecrato, nec benedicto, imo in domo priuata, ex vrgenti cauſa, vt diximus cap. præced. n. 14. multo maiori ratione eam etiam poterit dare in loco nondum reconciliato. Deinde, quia in cap. *Miſſarum, de conſecrat. diſt. 1.* abſolute dicitur Miſſam poſſe dici vbi Epiſcopus permiſerit: & in cap. *hic ergo, eod. tit. & diſt.* vbi Epiſcopus iuſſerit: & quidem ſub hac tam generali regula videtur etiam comprehendi Eccleſia polluta, ſi Epiſcopus in ea iuſſerit, vel permiſerit celebrari. Tanta tamen poteſt eſſe neceſſitas celebrandi, & tam difficilis aditus ad Epiſcopum, vt etiã ſine facultate eius, id liceat, vt optime animaduertit Soarius allegatus, quia Eccleſiaſticum præceptum non obligat cum tanto rigore, iuxta Soarium ſtatim allegandum, & iuxta ea quæ diximus cap. præced. n. 14. Et vero ex hoc capite excuſantur illi Sacerdotes qui in regionibus ſeptemtrionalibus celebrant in locis in quibus ſepeliuntur hæretici; nam illi quidem vel neceſſitate coguntur, quia alibi commode ſacrificare, ac celebrare non poſſunt; vel Epiſcopi videntes & conſentientes licẽtiã tacite præbere cenſentur, vt notat Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. §. His poſitis.*

Verſant tamen Doctores in dubium quam pœnam incurrant illi Sacerdotes, qui ſcienter in Eccleſia polluta ac violata, & nondum reconciliata celebrant? Oſtienſis in cap. vlt. *de conſecr. diſt. 1.* ſentit eos irregularitatem contrahere? Sed oppoſitũ conſtat expreſſe ex cap. *is qui. de ſent. excom. in 6.* ibi, *Is qui in Eccleſia ſanguinis aut ſeminis effuſione polluta ſcienter celebrare præſumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen (cum id non ſit expreſſum in iure) laqueum non incurrit*: & ita docent communiter Doctores, Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 27. num. 7.* Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. §. ſed quæret aliquis.* Nauar. *in manuali Latino c. 25. n. 83.* Azor *tom 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 27. quæſt. 16.* & cum textus ſit expreſſus; non eſt cur magis ratione probetur.

Certum itaque eſt apud Doctores, huiuſmodi 4
Sacerdotes, propter hoc delictum, irregularitatem immediate non incurrere, & patet ex textu allegato: an autem incurrant aliquam ſuſpenſionem, vel interdictionem ab Eccleſiæ ingreſſu, & mediante hac ſi celebrent, irregularitatem contrahant, eſt maius dubium. Et quidem hac de re bipartita eſt ſententia? Prima docet eos interdictos eſſe ipſo facto ab Eccleſiæ ingreſſu; quod probant ex cap. Epiſcoporum, de priuilegiis in 6. & ratione huius prohibitionis, interdictioniſve, quam ſuſpenſionem ab Eccleſiæ ingreſſu appellant, dicunt fieri irregulares, ſi poſtea in ea celebrent: ita docet Sylu. *verbo Conſecr. 2. q. 9. fine*, gloſſa in cap. *is qui, de ſentent. excom. in 6. verbo, Nodatis*, ibi, *Iſtis interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ, vt dicitur ſupra in cap. Epiſcoporum*, & Lappus, Archidiaconus, Ioannes Andreas, & Geminianus *in c. is qui, de ſententia excomm. in 6.* & probant quia omnis ſuſpenſus in ſuſpenſione celebrans fit irregularis; omnis autem Sacerdos in Eccleſia polluta celebrans ſuſpenſus eſt, ſeu interdictus ab Eccleſiæ ingreſſu, iuxta prædictum cap. Epiſcoporum: ſic ſe habet prima opinio. Et adhuc inter auctores illius opinionis non conſtat, an hanc ſuſpenſionem, aut interdictum ingreſſus Eccleſiæ, & ratione illius hanc irregularitatem contrahant omnes Sacerdotes in Eccleſia polluta, & nondum reconciliata ſcienter celebrantes, an ſoli religioſi exempti à iuriſdictione Epiſcopi. Quidam enim ex illis dicunt hanc ſuſpenſionem ſolum comprehendere Sacerdotes regulares exemptos, quia cap. Epiſcoporum, ſolum voluit illos comprehendere: nam ſeuerius debuit ius agere contra exemptos, qui ſuis priuilegiis abutuntur, ne priuilegiorum prætextu, flagitiorum creſceret auctoritas:

Digitized by Google

ritas: ita docet Ioan. And. Archid. & Ioannes Monach. ad prædictum *c. is qui, de ſent. excom. in 6.* Villadiego *de irregularitate col. 7. §.* Cardinalis *conſil. 4. de ſent. excommunicationis*, & id ipſum docent etiam in ſimili Nau. *in manuali Lat. c. 25. n. 94.* & Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 27. n. 1. fine.* Alij vero dicunt hanc ſuſpenſionem comprehendere omnes Sacerdotes ſiue exemptos, ſiue non exemptos. ita Sylu. *verbo Suſpenſio q. 6.* & D. Anton. *3. p. tit. 15. cap. 1.* & expreſſe gloſſa in c. *Epiſcoporum, de priuilegijs in 6. verbo Ingreſſum*, ibi: *ſed contrarium credo, ſcilicet hanc decretalem, & eius pœnam (non ingreſſus Eccleſiæ) habere locum etiam in non exemptis, vt patet ex litera illius initio, quantumcunque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegijs communiti, aliqui ſæculares, aut cuiuscunque ordinis, ſtatus aut conditionis exiſtant.*

5. Secunda ſententia verior & probabilior, quam ſequendam iudico, docet huiuſmodi Sacerdotes in Eccleſia polluta & nondum reconciliata ſcienter celebrantes, aut diuina officia miniſtrantes, nec mediate, nec immediate irregularitatem incurrere, & aiunt Doctores illius ex illo textu *cap. Epiſcoporum, de priuilegijs in 6.* falſo colligi pœnam ſuſpenſionis, interdictionis, aut prohibitionis ab ingreſſu Eccleſiæ eſſe latam & ſtatutam in eos qui ſcienter celebrant in loco polluto, & non reconciliato: & ego perattente legi hoc caput, & reuera id non colligitur ex eo. Solum enim ibi dicitur: *eos qui ſcienter celebrant, vel ſibi celebrari faciunt diuina in ciuitatibus, caſtris, villis, ſeu locis alijs interdictis ab Ordinarijs, ſiue delegatis iudicibus, vel à iure; aut excommunicatos publice, vel interdictos ad diuina officia & Eccleſiaſticam ſepulturam, aut ſacramenta admittunt, præter alias pœnas à iure ſtatutas ingreſſu Eccleſiæ eſſe priuatos.* vbi nihil agitur de eo qui celebrat in Eccleſia polluta; nec illa verba, *Seu alijs locis interdictis à iure, vel ab Ordinarijs*, eis fauet, quia ibi ſermo eſt de loco interdicto excommunicationis cenſura, & non de polluto; & de eo qui celebrauerit ibi vltra pœnas alias à iure ſtatutas, quas incurrit, dicitur etiam incurrere hanc pœnam interdictionis ingreſſus in Eccleſiam: locus autem violatus proprie & in rigore loquendo non eſt interdictus. Nec eis etiam fauet *cap. is qui, de ſententia excom. in 6.* nam in eo c. duo dicuntur. Primum eſt, eos qui in Eccleſia ſanguinis, aut ſeminis effuſione polluta, vel qui præſentibus maiore excommunicatione ligatis ſcienter celebrare præſumpſerint, temerarie agere, non tamen irregularitatem contrahere: ſecundum eſt, eos, qui ſcienter in loco celebrant ſuppoſito interdicto irregularitatem incurrere, à qua non niſi à Summo Pontifice liberari poterunt, ſed ibi ſermo eſt de loco interdicto excommunicationis cenſura, non vero de polluto, vt diximus ſupra; ergo qui in loco violato celebrant, mortaliter quidem peccant, non tamen contrahunt pœnam vllam irregularitatis, neque mediate, neque immediate, etiamſi ſemel, bis, aut ſæpe in eodem loco violato celebrent, cum locus & Eccleſia violata nec interdicta nec cenſurata ſit. ita docet expreſſe *Soar. to. 3. diſp. 81. ſect. 4. §. ſed quæret aliquis.* Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 27. n. 7.* Azor *to. 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 26. q. 6.*

6. Ad argumenta contrariæ opinionis nego Eccleſiam violatam eſſe ipſo iure interdictam, nego etiam, ei qui in illa violata, & nondum reconciliata, celebrat interdictum eſſe ingreſſum Eccleſiæ, cum id ex nullo iure conſtet, nam quamuis demus certum eſſe, Sacerdotem interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ manere ipſo iure ſuſpenſum, ſi Eccleſiam ingrediatur, tamen negamus vllo iure probari, eſſe ipſo iure ſuſpenſos aut interdictos ab ingreſſu Eccleſiæ eos Sacerdotes, qui in Eccleſia polluta, aut violata celebrant, cum id nullo modo colligatur ex cap. *Epiſcoporum, de priuilegijs in 6.* vt oſtenſum manet.

Sed quid agendum eſt Sacerdoti, ſi dum celebrat, Eccleſia polluitur ac violatur? Breuiter reſpondeo cum Soto *in 4. diſt. 13. q. 2. a. 3. & 4.* & Soar. *to. 3. in 3 p. diſp. 81. ſect. §. ſecundo quæret*, & Graphis *lib. 2. deciſ. aur. c. 47. n. 10.* ſi violatio contingat poſt canonem Miſſæ inceptum, debet Sacerdos abſoluere ac perficere Miſſam abſque vlla interruptione, iam enim tunc cenſetur quaſi ſubſtantialiter inceptum ſacrificium, & ideo interrumpi non debet propter Eccleſiaſticum impedimentum loci ſuperueniens: imo tenetur Sacerdos tunc illam perficere, vt dicemus c. 16. n. 17. Si autem nondum canonem Miſſæ inchoauit, debet ceſſare donec Eccleſia reconciliata ſit: quod ſi Eccleſia ſit tantum benedicta, & non conſecrata, ipſe poteſt ſtatim eam reconciliare, iuxta cap. *ſi Eccleſia, de conſecrat. Eccleſiæ vel altaris, diſt. 1.* per aſperſionem aquæ benedictæ, & alias breues, & faciles cæremonias, quę habentur in cæremoniali Eccleſiaſtico? ſi vero illam purificare non poſſit, exui debet veſtibus ſacris, & ſacrificium omittere, quod maxime euenit, quando Eccleſia quæ violatur, eſt conſecrata, quia non poteſt à ſimplici Sacerdote reconciliari, ſed tantum ab Epiſcopo proprio, vel ab alio Epiſcopo de licentia proprij, ſimplici enim Sacerdoti id committi non poteſt, niſi per Summum Pontificem, ſicut neque Eccleſiæ conſecratio. ita colligitur ex cap. *aqua*, & ex cap. *propoſuiſti, de conſecrat. Eccleſiæ vel altaris*, iuxta Doctores citatos. & forte de hoc iterum ſermonem inferemus. 7.

Sed iam videamus quibus modis Eccleſia polluatur: Sex aut ſeptem modis polluitur Eccleſia. Primus eſt per homicidium voluntarium & iniurioſum, ſeu peccaminoſum: patet ex c. *propoſuiſti, de conſecr. Eccleſiæ.* & cap. *ſi motum, eadem diſt. 1. de conſecrat.* Vnde per homicidium caſuale circa peccatum contingens non violatur Eccleſia: nec per homicidium factum ex amentia, quia inuoluntaria ſunt: nec per homicidium quod fit ob propriam defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia etiam iniurioſum non eſt, etiamſi magna copia ſanguinis effundatur in ipſa Eccleſia, quia effuſio naturaliter ſequitur ex vulnere, & vulnus aut homicidium commiſſum fuit ſine peccato. ita docet Soar. *to. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4 §. 1.* Nau. *c. 28. in addit. ad c. 27. n. 259.* & idem Nau. *c. 27. n. 256.* Graphis *lib. 2. deciſ. aur. cap. 48. num. 22.* Sylu. *verbo Conſecratio. 2. num. 5.* & communiter omnes. 8.

Nec etiam violatur Eccleſia ſi vulnus extra illam accipiatur, & poſtea homo in Eccleſia moriatur, nam tunc reuera, nec homicidiū, nec cauſa illius, ſed ſola mors, quæ ex cauſa poſita naturaliter ſecuta fuit, in Eccleſia contigit, peccatum autem homicidij extra Eccleſiam commiſſum fuit. ita docet Soar. (& optime) allegatus, Sylu. *verbo Conſecratio 2. n. 5.* Nauar. *in manuali Latino cap. 27. n. 256.* gloſſa communiter recepta *in cap. vnico, de conſecrat. in 6.* Graphis *lib. 2. deciſ. aur. cap. 48. n. 23.* Contra vero ſi homicidium, & vulnus infligatur in Eccleſia, & mors extra illam contingat, etiamſi in Eccleſia nullus effundatur ſanguis, iuxta Doctores citatos, quia peccatum, & homicidium ſimpliciter commiſſum fuit in illa, & cauſa ipſius homicidij con- 9.

Digitized by Google

ſummata fuit intra locũ ſacrum, & ibi etiam fuit conſummatum totum ſacrilegium, & per accidẽs eſt quod ibi ſanguis non effundatur. Vnde vt Eccleſia polluatur ſufficit, quod in illa contingat homicidium per ſuffocationem, quia illud eſt verum homicidium: ita docet Soar. *to.3. in 3 p. diſp.81. ſect.* 4. §.1. Azor *to.1. inſt. mor. lib.*10.*c.*26.*q.*12 § *Quæres an ſi.* Sylu. Graphis, Nauar. ſtatim allegandi. Et gloſſa *in cap. vnico, de conſecr. Eccleſiæ in 6.* Hinc etiam ſi iudex aliquem ſuſpenderet in Eccleſia, violaret illam, & quia ſimpliciter iniuria fit ipſi reo, quantumuis iuſte ad mortem damnetur, ius enim habet, vt in loco ſacro vim non patiatur; & quia, licet ei iniuria ſimpliciter non fieret, fit tamen loco ſacro, & hoc ſatis eſt vt Eccleſia violetur, vnde etiam, ſi quis in Eccleſia ſeipſum interficiat, polluta manebit Eccleſia: nam etiamſi proprie ſibi iniuriam non inferat, infert tamẽ illam Deo & Eccleſiæ. ita Soar. *loco allegato.* Syl. *verbo Conſecr. 2. n.*5. Nau. *c.* 27. *n.*256. Graphis *li.2. deciſ. aur. cap.* 48. *n.*8. & patet ex c. *propoſuiſti, de conſecr. diſt.*1. & gloſſa communiter recepta *in cap. vnico, eodem titulo in 6.*

10. Si tamen iudex exiſtens in Eccleſia ferat ſententiam, vt aliquis occidatur extra illam, non violatur Eccleſia, nec credo vllum erit ſacrilegium mortale, ſed tantum indecentia quædam venialis Nec etiam violatur, ſi iudex ſuſpendat hominem ſuper Eccleſiæ tectum, vel ex parietibus Eccleſiæ extra illam, quia huiuſmodi homicidiũ non fit ſimpliciter intra Eccleſiam, ſed extra; & canones ſacri ſolum loquuntur de homicidio, facto intra illã, non extra: ita Nau. Syl. & Soar. allegati. Si Martyr cauſa fidei in Eccleſia occidatur, manebit Eccleſia polluta; licet enim ſanguis Martyrum Eccleſiam ornet, tamen occiſio & homicidium ex parte Tyranni fuit iniuſtum, & Martyri iniurioſum, iuxta illud: *Actio diſplicuit, paſſio grata fuit.* ita Doctores allegati; ita etiam Graphis num 9. citatus.

11. Non violatur tamen Eccleſia quando aliquis exiſtens in illa emiſſo telo, ſagittave, aut inde exploſa ſcopleta alium foris occidit, aut confodit: ita Nau. *c.*27. *n.*256. & Syl. *verbo Conſecr. 2. n.*5. & ratio eſt, quia non conſummatur actio externa occiſionis in loco ſacro, ſed extra illum, quamuis in loco ſacro inchoetur; polluetur vero, ac violabitur, & egebit purificatione ſi aliquis exiſtens extra illam, aliquem exiſtentem in illa occidat. nam licet actio externa tunc fuerit extra Eccleſiam inchoata, conſummatum tamen peccatum ipſum, ac ſacrilegium fuit in illa; ſed de hac re iterum redibit ſermo infra num 16. ad finem.

12. An autem ſufficiat percuſſio, quæ in Eccleſia contingat ad violationem illius, ſine ſanguinis effuſione, quamuis ſit eiuſmodi, vt carnes confringat, aut oſſa cõtundat, ac comminuat, eſt dubium? Nau *in manuali Lat. c.*27. *n.*257. & Speculator *de dedicatione Eccleſiæ in rationabili diuini officij*, exiſtimant non ſufficere, modo non ſit mortifera, ſecus ſi mortifera ſit, imo etiamſi ſit ſufficiens ad mortem, non polluitur Eccleſia, nec erit violata dum non emoritur homo, quantũ eſt ex parte homicidij, ſecus ex parte effuſionis ſanguinis, de qua ſtatim, vt optime notat Soar *d. to* 3. *in.* 3 *p. diſp.*81. *ſect.*4. §.1.

13. *I*pſe tamen Soar. ibi è contrario docet percuſſionem, quæ de ſe non vulnerat, nec effundit ſanguinem, quamuis ſit ſufficiens ad mortem propter nimiam cõtuſionem carnium, & oſſium, non ſufficere ad violandam Eccleſiam, aut cæmeterium illius, etiamſi ſibi facta ſit, niſi mors in eadem Eccleſia, aut cæmeterio illius contingat; neceſſarium eſt enim, ait Soar. vt Eccleſia polluatur, quod tũc mors in eadem Eccleſia aut cæmeterio ſequatur; alias reuera nõ fiet homicidium in loco ſacro, ſed extra illam, & idipſum docet Azor *to.1. inſt. mor. lib.* 10. *c.*26. *q.*13. his verbis, *quod ſi ſanguis minime effundatur, licet oſſa vel membra conterantur, aut frangantur, non idcirco polluitur Eccleſia.* Sed ego non video rationem ob quam contrarium dicamus in mortifera contuſione carnium & oſſium, atque in mortifera vulneratione facta in Eccleſia abſque effuſione ſanguinis. nam ſi de mortifera vulneratione ſine effuſione ſanguinis dicunt Doctores quos n.9. retulimus, Inter quos eſt etiam ipſe Soarius, ſufficere, quod in Eccleſia fiat, quantumuis mors extra illam ſequatur, vt Eccleſia polluatur, & purificatione indigeat, cur non ſufficiet etiam mortifera contuſio in ipſa Eccleſia facta, etiamſi mors extra illã eueniat, cum vtrobiq; cauſa ipſius mortis, & completa malitia illius & peccatum ipſius homicidij in Eccleſia conſummatum fuerit, nam poſita ea cauſa, mors, quę poſtea euenit, naturaliter euenit. Niſi dicamus in vulnere mortifero id euenire ratione effuſionis ſanguinis, qui per accidens non effunditur; ac etiã dicemus per accidens nõ effundi ſanguinem, ex contuſione carnium & oſſium. Reſpondebit tamen Soarius contuſionẽ carnium, & oſſium non eſſe aptam, & natam ad effundendum ſanguinẽ, eſſe vero vulnerationem, & ideo per accidens eſſe quod ex vulneratione non effundatur ſanguis, per ſe vero quod ex contuſione non effundatur. Sed ad minimum ſequitur ex opinionẽ Soarij non manere pollutam Eccleſiam ex homicidio in ea facto ſi quis in ea alium ſtrangulare reſti incipiat, & ipſe ſtrangulatus ſemiuiuus extra illam aufugiat, & ſtatim extra illã emoriatur, quod durum admodum mihi videtur, quamobrem magis inclino in opinionem Nauarri, licet iſta opinio Soarij etiam probabilis mihi videatur, cum ſemper in huiuſmodi caſibus fauere Eccleſijs debeamus, vt potius non ſint pollutæ, nec violatę, quam vt violatæ, & pollutæ ſint.

Secundus modus quo polluitur Eccleſia eſt per effuſionem ſanguinis hominis viuentis; modo ſit iniurioſa, & intra templũ, aut locum ſacrum fiat, vt cæmeterium; & in magna quantitate: non enim ſufficit, quod guttatim effundatur, vt ſtatim dicemus n.19. ita docent communiter Doctores: Henriq. *lib.9. de Miſſa c.*27. *n.*5. Soar. *to.3. diſp.* 81. *ſect.*4. §. *ſecundo violatur.* Azor *to.1. inſt. mor. lib.*10. *c.*26. *q.*13 §. *Quæres an ſi.* Syl. *verbo Conſecr. 2. n.*5. *& verbo Interdictum* 4. *q.*3. Palud. *in* 4. *q.* 2. *a.*3. Sotus *ibid. q.*2 *a* 3. *ad* 2. Nau. *c.*25. *n.*85. *& c.*27. *n.*256. Graphis *lib.2. deciſ. aur. c.*48. *nu.*22. Patet ex c. *ſi Eccleſia, de conſecr. diſt.*1. vbi non dicitur expreſſe oportere illam effuſionem eſſe iniurioſam, ita tamen ab omnibus Doctoribus intelligitur. Vnde ſi non ſit iniurioſa, id eſt, ſi à peccato mortali excuſetur, quocunque modo excuſetur, nec erit ſacrilegium mortale, nec Eccleſia polluetur: vt ſi quis occidat in ſui defenſionem, ſi caſu ſanguis effundatur, aut phreneticus alium vulneret, aut Chirurgus dum vulnus curat in Eccleſia, vel venam, aut tumorem incidit, effundat ſanguinem inculpate. ita Henriquez, Soar. Sylu. Nauar. citati, & communiter Doctores. 14.

De illa vero effuſione quæ per iocum fit addubitant aliqui: dicendum tamen eſt eam inter caſuales computari, vnde non polluitur Eccleſia, nec eſt caſus reſeruatus, ſi ipſa effuſio ſit facta per ludum, 15.

Digitized by Google

ludum, aut iocum. ita Syl. *verbo Conſecratio 2. num. 5.* Nauar. *cap. 27. n. 256.* Soar. allegatus, Henriq. Azor, & plerique alij. Nec per eam effuſionem quæ eſt naturalis, Eccleſia polluitur, vt per os & nares; nec per eam quæ fit ab ſtulto iudicioque carente; nec per effuſionem ſanguinis animalis, etiamſi cum peccato ea contingat, & occidatur animal, debet enim eſſe effuſio hominis viuentis & ſanguinis humani, iuxta Doctores modo allegatos, & Graphis *lib. 2. deciſ. aur. cap. 48. n. 22.* Imo ſi contingat per actionem iocoſam magnam copiam ſanguinis effundi, conſideranda eſt ratio voluntarij, nam ſi omnino ſit inuoluntaria actio, non violat Eccleſiam. Si vero à principio fuit actio iocoſa, & poſtea in iurgium, & veram rixam excreuit, Eccleſia violatur. Et vero ſi actio iocoſa erat turpis, qualis eſſet repræſentatio inhoneſtæ tragœdiæ, in qua caſu contingeret effuſio ſanguinis, exiſtimant nonnulli id ſufficere ad violationem Eccleſiæ, quia illa actio repræſentationis, iniurioſa erat Eccleſiæ, & quomodocunque contingat, actionem eſſe iniurioſam Eccleſiæ, aut cæmeterio illius id ſufficere ad violationem, ſi ſequatur magna effuſio ſanguinis, etiamſi mere caſualiter effundatur. Verum, vt optime notat Soar. *to. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. §. ſecundo violatur*, id nec ita certum nec ita probabile eſt, quia talis actio, nec ratione ſui violat Eccleſiam, cum nullo iure canonico caueatur, nec ratione effectus ſeu effuſionis ſanguinis ſubſecutæ, cum ſit omnino caſualis, & citra peccatum contingat, & iniuriam Eccleſiæ non augeat.

16. Si tamen vulnus mortiferum ſit, & graue, & intra Eccleſiam contingat, aut cæmeterium illius, locus ſacer violabitur, etiamſi ſanguis intra eum non effluat, veluti ſi homo prius egrediatur, aut ſanguis non cadat in terram, ſed in vaſe recipiatur. ita communiter Doctores Soar. modo allegatus, Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 26. §. Quæres an ſi* Syl. *verbo Conſecratio. 2. num. 5.* & conſtat ex cap. *propoſuiſti, de conſecrat. Eccleſia diſt. 1.* vbi dicitur propter vulnera violari Eccleſiam, nulla facta mentione effuſionis ſanguinis, & ratio eſt, quia per accidens eſt quod non effundatur ſanguis, iam enim ipſa effuſio quantum eſt ex parte actionis iniurioſæ facta eſt, & ita docet etiam Nauarr. *in manuali Latino cap. 27. à num. 256.* Secus vero dicendum eſt ſi actio in Eccleſia facta, ſit iniurioſa, non tamen ſit vulneris inflictiua, vt eſt alapa, pugnus, aut percuſſio virgæ, per has enim actiones non violatur Eccleſia, quia per ſe nec ſunt vulneris inflictiuæ, nec ſanguinis effuſiuæ, & de facto nec ibi interuenit vulnus, nec ſanguinis effuſio, vt optime notauit Soar. allegatus. Et ideo ſi quis exiſtens extra Eccleſiam, & alium vulneret grauiter intra ipſam aut cæmeterium illius, telo & iaculo emiſſo violabitur locus ſacer, Eccleſia ſcilicet vel cæmeterium, in quo exiſtebat, etiamſi ſtatim ex arte ſanguis per pauimentum effundatur, aut ſtatim in vaſe recipiatur, quia iam ipſa effuſio quantum eſt ex parte actionis ſecuta fuit, & per accidens eſt quod aliunde impediatur. ita communiter Doctores. Azor *tomo 1. libr. 10 cap. 26. quæſt. 13. §. Quæres an ſi.* Soarius *tomo 3. diſputat. 81. ſect. 4. § ſecundo violatur.* Sylueſter *verbo Conſecratio 2. numer. 5.* Nauarrus *in manuali Latino cap. 27. num. 256.* Graphis *lib. 2. deciſ. aurear. cap. 48. num. 23.* Et patet ex dicto cap. *propoſuiſti*, allegato. Contrarium tamen dicendum eſt ſi quis exiſtens in Eccleſia aut cæmeterio illius alium extra illam & cæmeterium illius vulneraret. Ratio eſt, quia licet actio vulneratiua & effuſiua ſanguinis in Eccleſia & loco ſacro inchoetur, tamen ipſa vulnera extra illum fiunt, iuxta Doctores allegatos, vt diximus num. 11. & 12. Si quis vero extra Eccleſiam vulnus accipiat, & in illam ingreſſus magnam copiam ſanguinis effundat, non violabitur Eccleſia, quia iniuria facta conſummata fuit extra illam, & effuſio, poſito vulnere, in quo iniuria & peccatum commiſſum fuit, ſequitur naturaliter & abſque peccato. ita Azor *tomo 1. inſt. moral. li. 10. c. 26. q. 13. §. Quæres an ſi.* & gloſſa communiter recepta *in cap. vnico, de conſecrat. in 6.*

Sed quid ſi vulnus ſit leue, ſufficientem tamen 17.
copiam ſanguinis effundat: Reſpondet Soar. modo allegatus, *dicto §. ſecundo violatur, ad finem*, ſi percuſſio ſit leuis, ita vt ad peccatum mortale non pertingat, etiamſi magna copia ſanguinis effundatur, non violari Eccleſiam, quia tunc illa effuſio eſt veluti materialis & caſualis. idipſum docet etiam Victoria *in Summa n. 99.* & omnes qui dicunt non violari Eccleſiam per eam effuſionem ſanguinis, quæ à peccato mortali modo aliquo excuſatur, & hi ſunt Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 27. n. 5. litera I. ad marginem.* Syl. *verbo Conſecratio 2. n. 5* Nau. *in manuali Lat. cap. 27. n. 256.* De effuſione autem ſanguinis proprij eadem ratio eſt, quæ de alieni: nam ſi fiat per iuſtam & honeſtam verberationem, aut flagellationem, non violat Eccleſiam, vt per ſe conſtat: ſi autem fiat per illicitam mutilationem, aut alterius vulneris inflictionem, violabit, licet enim actio ipſa reſpectu ſui iniurioſa proprie non ſit, tamen eſt iniqua & iniurioſa Deo & Eccleſiæ. ſic Soar. allegatus.

Eccleſia ſemper comprehendit ſuum cæmete- 18.
rium, quia Eccleſia eſt principale, & cæmeterium minus principale, & ideo violata Eccleſia violatur etiam cæmeterium illius ſi contiguum ſit, & pariete non diuiſum, nam ſi pariete aliquo aut ſepe diuiſum ſit ab Eccleſia, aut illi non ſit contiguum, ſed ab illa longe diſtet, quamuis polluatur Eccleſia, non polluitur cæmeterium: violato autem & polluto cæmeterio, nũquam polluitur Eccleſia, ſiue illud contiguũ ſit, ſiue non contiguum, cum minus principale non trahat ad ſe magis principale, ſed vice verſa. ita docet Sancius *lib. 9. de mat. diſp. 15. n. 23. & n. 35.* & Rebell. *2. p. lib. 3. de matrimonij imped. ſect. 1. n. 6. §. Ex parte loci.* Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 27. n. 5.* Nau. *in manuali Lat. c. 27. n. 253.* & Saà *verbo Eccleſia*, & alij communiter.

Notabis tamen ad violationem Eccleſiæ non 19.
ſufficere quamcunq; effuſionem iniurioſam ſanguinis, ſed requiri magnam effuſionem, imo enormem, vt docet Sylu. *verbo Conſecratio 2. n. 5. § ſecundus*, & Nau. *c. 27. n. 256.* quia iura requirunt effuſionem, effuſio autem largitatem denotat. Præterea Toletus etiam *lib. 1. Summæ cap. 32 n. 1.* magnam copiam ſanguinis requirit. Eandem requirunt etiam Soar. *to. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. § ſecundo.* & Azor *to. 1. inſt. mor. lib. 10. c. 26. q. 13.* & Pan. *in c. propoſuiſti, de conſecrat. diſt. 1.* & Graphis *lib. 2 deciſionum aurear. c. 48. n. 5.* & eſt optimus textus in c. *reuertimini 16. q. 1.* & in c. *cum illorum, de ſentent. excom.* & gloſſa ibi, *verbo effuſionem.* nam vocabulum effuſionis ex ſe copioſum ſanguinis fluxum ſignificat. quod eſt valde notandum, ne dicamus per quamcũque emiſſionem modici ſanguinis pollui Eccleſiam. Imo nec etiam polluitur ſi magna copia effundatur de naſo, quia eſt organum ſanguinis, vt optime animaduertit Graphis citatus *n. 25.* & Sotus *in 4. diſt. 12. q. 2.*

art.3. concluſ. 8. ac proinde quæ eſſet iniurioſa & peccaminoſa effuſio reſpectu alterius partis, non eſſet r. ſpectu naſi, iuxta hos Doctores.

20. Tertius modus quo Eccleſia polluitur eſt per effuſionem ſeminis humani, quod omnes Doctores intelligunt de effuſione voluntaria & peccaminoſa ſeminis tam virilis, quam vxorei, quia alia effuſio non eſt humana, nec iniurioſa Eccleſiæ, qualis eſt quę fit in pollutione nocturna, vel etiam in vigilia, ſed inuoluntarie, & citra peccatum. Requiritur ergo quod ſit voluntaria ſeminis emiſſio, ſiue extra ſiue intra vas ſeminatio fiat, ſiue contra naturam, & in quocunque genere perſonarum fidelium & infidelium, quia iura abſolute ſimpliciter loquuntur, & ideo dum quis ſolus aut paganus per mollitiem ſe polluit, vel contra naturam, Eccleſia violatur. Patet ex cap. *is qui de ſententia excomm. in 6.* & textus & gloſſa *in cap. vnico, de conſecrat. in 6.* & gloſſa communiter recepta *in cap. Eccleſiis, de conſecrat. diſtinct.* 1. Graphis *lib. 2. de. iſ. aur. cap.* 48. *num.* 26. Azor *to.* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 26. *quæſt.* 13. §. *ſecundo polluitur.* Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 27. *num.* 5. Soar. *tomo* 3. *diſp* 81. *ſect.* 4. §. *tertio violatur.* Sylu. *verbo Conſecratio* 2. *num.* 5. Nauar. *cap.* 27. *num.* 252. & alij communiter.

21. Requiritur etiam vt ſit in ſufficiente quantitate, nam vnius vel alterius guttæ effuſio non ſufficeret ad violationem, tum propter vim verbi effuſionis, vt ſupra notauimus num. 19. (non tamen in ea quantitate requiritur, qua ſanguinis emiſſio, ſed cum proportione) tum quia illa modica effuſio quamuis ex affectu voluntatis ſit peccatum mortale intemperantiæ, tamen in ratione ſacrilegij & exterioris iniuriæ loci ſacri non eſt adeo grauis, neque iniuria ita conſummata, ita Soarius & Graphis allegati. Et ideo ex dictis numero præcedenti conſtat falli Angelum *verbo Conſecratio* 2. *à num.* 7. exiſtimantem Eccleſiam pollui ſi ſemen per ſomnium effundatur.

22. Sed quæſtio grauis eſt an per concubitum coniugalem qui de ſe eſt actus licitus Eccleſia polluatur, & reconciliatione indigeat. Qua de re tripartitò accipitur opinio: Prima abſolute affirmat, quia iura abſolute loquuntur de effuſione ſeminis, & quia talis copula quamuis in ſe conſiderata non ſit illicita; neque ex obiecto intemperans, tamen hoc ipſo quod fit in Eccleſia ratione loci ſacri, eſt mortale ſacrilegium, multa enim in ſe licita ſunt, quæ tamen ratione loci ſacri fiunt illicita: ita docet Paludanus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt* 8. *art.* 4. Sotus *in* 4. *diſt.* 32. *art.* 3. Caietanus *in Summa, verbo Matrim. cap. vlt. verſ. ſextum caput.* Victoria *de Euchar. in Summa. num.* 99. *& de matrim. num.* 279. D. Anton. 3. *part. tit* 1. *cap.* 20. §. 2. Lodouic. Lopez 1. *p. inſt. cap.* 82. §. *at vero de redditione, & 2. p. cap.* 79. *de Euchar.* §. *preterea ſerius.* Viualdus *in Candel aureo* 1. *p. vbi de debito coniugali num.* 262. *&* 2. *part. de interdicto num.* 72. Veiga 1. *tomo Summæ edit.* 2. *cap.* 78. *caſu* 1. Rodriq. 1. *tomo Summæ, editione* 2. *cap.* 154. *n.* 11. *concluſ.* 10. *& cap.* 243. *num.* 19. Capua 1. *p. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 48. *nu.* 16. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 27. *num.* 3. Angles *in floribus* 1. *p. de matr. quæſt.* 6. *de ſoluendo debito. fine.* & alij multi, quos citat Sancius *lib.* 9. *de debito coniugali. diſp.* 15. *num.* 7. & Nauarr. *in manuali Latino cap.* 16 *num* 32. vbi dicit eſſe hanc opinionem communem omnium, etiamſi copula habeatur poſt longam temporis manſionem vtriuſque coniugis in Eccleſia. Citantur etiam pro hac opinione cap. *Eccleſiis, de conſecrat. diſt.* 1. & cap *finale, eodem titulo, & diſtinctione,* & cap. *Eccleſiis, diſt* 18. in quibus abſolute dicitur pollui Eccleſiam per ſanguinis & ſeminis effuſionem, & non diſtinguunt de copula licita de ſe, aut illicita, & vbi ius non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. *l. de pretio. ff. de publicanis.*

Ex hac ſententia ſequitur; ſemper eſſe peccatum, & ſacrilegium mortale, vſum matrimonij in loco ſacro, tam petendo, quam reddendo; quia cum alter coniux non habeat ius petendi tali loco, nec etiam alter poteſt iuſte reddere, & ideo ſi alter peccat lethaliter, ratione loci, petendo, etiam alter peccabit, reddendo, in eodem loco: maxime, quia per redditionem conſummatur copula, quæ aduerſatur ſanctitati & reuerentiæ loci ſacri. Quod ſi illis obijcias, & ab illis petas, cur petenti coniugi ſacrilege, cum caſtitatis voto, teneatur alter coniux voto liber, reddere: petenti autem in loco ſacro, non teneatur; ſed mortaliter peccet reddendo? Reſpondent eſſe diuerſam rationem, quia votum eſt circumſtantia, quæ ſe tenet ex parte ſolius petentis, & in ipſo petente manet, nec afficit ipſum actum, atque proinde ſolam ipſius petentis petitionem, reddit illicitam: at vero circumſtantia loci ſacri tenet ſe ex parte ipſius actus, & cum actus copulæ matrimonialis compleatur tam ex petitione, quam ex redditione, ideo ea circumſtantia loci ſacri vtrumque actum viciat tam petitionis, quam redditionis; & vtrumque coniugem æque afficit & obligat ſub culpa lethali. ita reſpondet Angelus *verbo Debitum num.* 35. Sancius *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 6. *num.* 7. *& diſp.* 18. *n.* 8. Sotus *in* 4. *diſt.* 32. *quæſt. vnica, art.* 3. *concl.* 3. Henriq. *lib.* 11. *de matrim. c.* 16. *n.* 4. Soar. *to.* 3. *in* 3. *p. diſput.* 81. *ſect.* 4. §. *tertio violatur. ad finem.* Margarita confeſſ. *in* 6. *præcepto lib.* 86. Lopez 1. *p. inſtructorij cap.* 82 §. *at vero de redditione.* Rodriq. *tomo* 1. *Summæ, editione* 2. *cap.* 243. *nu.* 910. ita docent etiam Petrus de Soto *lect.* 16. *de matrimonio, fine.* Ledeſma 2. *p* 5. *q.* 66. *art.* 1. §. *vltimo,* & alij. 23.

Secunda opinio abſolute & in vniuerſum negat, peccatum eſſe mortale, & Eccleſiam violari per copulam coniugalem in Eccleſia habitam, etiam abſque vlla neceſſitate & peccato. ita docet gloſſa *in cap. Eccleſiis, de conſecrat. diſt.* 1. Syl. *verbo Conſecratio* 2. *q.* 5. *in* 3. *caſu,* & ſignificat Soto *in* 4. *diſt.* 13 *q.* 2. *a.* 3. *ad* 2. Et probari poteſt primo, quia textus & decreta quæ loquuntur de hac pollutione Eccleſię, ſemper ſupponunt actum in ſe illicitum; copula autem matrimonialis, in ſe, & de ſe, ſecluſo quocunque loco, non eſt actus illicitus: nam in cap. ſignificaſti, de adulterijs, & in cap. *ſi motum, de conſecrat. diſt.* 3. ſolum fit mentio de copula habita ex adulterio. & in leg. finali, *tit.* 10. *partita* 1. etiam dicitur per adulterium pollui Eccleſiam. & in dicto cap. *Eccleſiis, de conſecr. diſt.* 1. & ſimilibus iuribus allegatis pro prima opinione n. 22. explicata, quæ auctores illius pro ſua parte adducunt, ſolum dicitur Eccleſias eſſe expurgandas purificandaſve cuiuſcunque ſeminis effuſione violentur; non explicatur tamẽ cuius actus ſemine polluantur, ac proinde recte exponi poſſunt pollui, ſola de ſe illicita, & iniqua ſeminis effuſione, non autem per effuſionem licitam actus matrimonialis, quia per actum abſolute de ſe honeſtum & licitum, qualis eſt actus matrimonialis, non eſt, cur Eccleſia polluatur. Et confirmatur, quia ſicut non polluitur Eccleſia per eam effuſionem ſanguinis, quæ fit ex actu alicuius comœdiæ, quæ repræſentatur in eadem Eccleſia, 24.

Vt di-

vt diximus n. 15. verſ. & vero; ſic nec polluetur per effuſionem ſeminis, quæ fit ex actu matrimoniali, cum vterque actus de ſe licitus ſit. nam ſicut illa repræſentatio non videtur de ſe actus adeo turpis, vt peccatum mortale inducat, ſic nec vſus matrimonij de ſe ita eſt turpis, vt ſecluſo contemptu ſit peccatum mortale ratione loci tantummodo. nam ille actus non eſt vllo iure ſpecialiter prohibitus, neque enim iura vllibi ſpecialiter de actu matrimoniali loquuntur, nec conſiderata illius materia, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, eſt de ſe malus, ſed licitus, iuſtus, & honeſtus; & ideo non videtur ſecluſo eo contemptu, & ſcandalo, fieri grauis iniuria loco ſacro, ratione cuius dicamus id ſufficere ad inducendum peccatum mortale ſacrilegij, quo Eccleſia polluatur. Atque hanc opinionem ſic explicatam præter auctores citatos, tenet etiam Archidiaconus *cap. vnico nu. 2. de conſecrat. Eccleſiæ in 6.* & in dicto cap. *Eccleſiis, in fine.* Henricus *cap. finali num. 3. de conſecrat. Eccleſiar.* Roſella *verbo Conſecratio 1. num. 9.* & Gerſon. *2. p. in compendio Theologiæ, tractatu de ſacramento coniugij, alphabeto 27. littera. P.*

25. Hæc opinio ſic explicata non eſt improbabilis: in eo tamen quod ex cap. ſignificaſti, de adulterijs. & ex cap. *ſi motum, de conſecrat. diſt. 3.* & ex lege finali *citata titulo* 10. *partita* 1. intendit probare, ſolum ex copula matrimoniali illicita pollui Eccleſiam, non mihi placet; quia cum huiuſmodi capita ſolum loquantur de copula ex adulterio, probarent quidem auctores illius; ſolum ex actu & per actum adulterij pollui Eccleſiam, cum in pœnis nulla fiat extenſio; quod non eſt dicendum.

26. Tertia opinio probabilior docet non pollui Eccleſiam per actum matrimonialem, nec culpam eſſe lethalem, concubitum coniugalem in ea ex cauſa iuſta, & in caſu neceſſitatis habitum, veluti ſi diu coniuges in eadem Eccleſia cogantur eſſe obſeſſi, (ſecus ſi ad breue tempus) & non pateat egreſſus ad alia loca quo maritaliter copulentur; ſecus etiam ſi alter in altero timeret incontinentiæ periculum, in his enim duobus caſibus nulla fit irreuerentia loco ſacro, ac proinde nullum eſt peccatum in illo copulari; Eccleſia autem non polluitur niſi per actum, & copulam illicitam, vel in ſe, vel in ratione iniuriæ loco ſacro illatæ. ita docet Sancius *li. 9. de matrim. diſp. 15. n. 12. & n. 13.* Richard. *in 4. diſt. 32. art. 3. qu. 1.* Maior *ibi q. 1.* Syl. *verbo Conſecratio. 2. q. 5.* Caſtro *lib. 2. de lege pœnali. cap. 7. docum. 2.* Couar. *in 4. decretali. p. 2. cap. 7. §. 2. n. 3.* Soar. *tomo 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. §. tertio violatur in 3. opinione,* Sa *verbo debitum coniugale. n. 12.* Rebel. *2. p. lib. 3. ſect. 1. n. 5.* Leſſius *tomo 1. libr. 4. de ſpeciebus lux. capit. 3. dub. 10. numer. 85.* Toletus *lib. 5. Summæ cap. 12.* & alij quos citabimus n. 85. & hæc eſt hodie communior, & verior opinio, & pro ea citat multos Sancius allegatus dicto n. 12. Et ratio eſt, quia in priori caſu ſola diuturna obſeſſio in loco ſacro abſque alio incontinentiæ periculo, excuſat ſatis coniugalem copulam in eo loco habitam; quia alioquin grauiſſimis ſcrupulis vrgerentur coniuges, & maximo atq; euidenti periculo, lethaliter peccandi exponerentur, ſi tenerentur diſcutere, an, cum accedere volunt, periculum incontinentiæ patiantur, & hoc fundamentum eſt Sancij allegati num. 13. Deinde, quia attenta humana fragilitate duriſſimum eſſet velle Eccleſiã obligare coniuges ſolum propter decentiam extrinſecam loci ſacri ad abſtinendũ à copula coniugali alioqui licita de ſe in ea diuturna obſeſſione in loco ſacro, eo vel maxime, quia moraliter loquendo, ſemper in ea datur aliquod periculum incontinentiæ: & quamuis deſit in aliquibus particularibus coniugibus, non eſt tamen dicendum peccare illos coniuges lethaliter, in quibus hoc periculum incontinentiæ deeſt, quia leges & præcepta ad ea quæ frequenter & ordinario modo accidunt, attẽdunt: nec credendum eſt Eccleſiæ præcepta obligare cum tanto rigore. In ſecundo vero caſu, quando in ipſis coniugibus, aut in altero tantum illorum, datur à parte rei periculum incontinentiæ, non eſt dubium excuſari coniuges à peccato mortali, quia ſi effuſio ſanguinis ex iuſta cauſa fiat in loco ſacro, v. c. ad tuẽdam vitam temporalem, cum moderamine inculpatæ tutelæ, nullo modo eſt peccaminoſa, nec per eam polluitur Eccleſia, vt omnes Doctores fatentur; ergo etiam non polluetur per copulam coniugalem ſi ex eadem iuſta cauſa fiat, v.g. ad tuẽdam vitam ſpiritualem, & euitandum peccatum incontinentiæ & voluntariæ pollutionis in altero tantum coniuge, cum par ſit omnino vtrobique ratio, imo etiam eo maior in iſto caſu, quam in alio quo excellentior eſt vita animæ quam corporis.

Si tamen coniuges ex iuſta cauſa breui tempore 27.
in Eccleſia ſint, vna videlicet vel altera nocte, quod fieri poteſt ſi voti explendi cauſa ad aliquod templum accedant, & in eodem dormiant, profecto non excuſabuntur à peccato mortali, nec Eccleſia à purificatione ſi in ea maritaliter copulentur. ita Soar. *to. 3 p. in 3. diſp. 81. ſect. 4. §. tertio violatur, ad finem.* & Sancius *l. 9. de debito coniugali. diſp. 15. n. 12.* & Petrus Ledeſma *in ſumma ſacram. cap. 20. de Euch. ſol. 264. verſ. digo lo ſegundo.* Sancius tamen citatus ad finem prędicti numeri quaſi ſe corrigens ita ait: *Soarius & Ledeſma dicunt breue tempus eſſe ſi vna vel altera die vel nocte intra Eccleſiam coniuges maneant, ſed non credo intentionis eorum eſſe, vt exiſtiment quinque aut ſex dies tempus eſſe longum. quia non eſt ita difficile ſex diebus continere; quare* (addit) *attenta communi hominum fragilitate exiſtimarem vnum menſem longum eſſe tempus. Vix tamen credo fore vt caſus is eueniat, quia ſemper ſunt in Eccleſiis cubicula, aut ſacriſtiæ, & turres, quæ nomine loci ſacri quoad actum coniugalem minime includuntur, vt ſtatim patebit.* Hæc ibi Sancius. vbi ait vnum menſem eſſe tempus longum. Ego tamen attenta hominum fragilitate opinionem Soarij probabiliorem iudico: nam ita procliues poſſunt eſſe coniuges ad huiuſmodi actum, aut ita rudes, aut etiam ita iuuenes, vt irrationabile videatur eos velle obligare ad continentiam vnius menſis, & tunc ſufficiet quidem ſpacium duorum vel trium dierum, aut noctium, iuxta opinionem Soarij, quibus elapſis diebus iam non obligabuntur ad prædictam continentiam obſeruandam in loco ſacro, cum ſint in proxima quadam occaſione, & veluti tentatione, & in mortali etiam impoſſibilitate, conſideratis omnibus circumſtantijs ad ſe continendum. Nec obſtat quod abſente altero coniuge teneatur alter abſtinere per duos vel tres annos, imo & per longiſſimum tempus, quia id ideo euenit, quia abſente alio non eſt alter in proxima occaſione, & motali veluti tentatione ad copulam maritalem, vt de ſe patet.

Optime vero addunt Soarius citatus *dicto. §. ter-* 28.
tio violatur, & Sancius etiam allegatus *dicto n. 12. poſt medium,* non ſolum hoc procedere vbi vterq; coniux eſſet diu obſeſſus in Eccleſia, ſed etiam vbi alter tantum; poſſet enim vnus illuc voluntarie ac-

cedere licite, & honeſte cauſa habendi copulam coniugalem, propter rationes ſupra factas n. 26.

29. Et quidem doctrina hæc vera eſt, & verum continet prædicta tertia opinio etiamſi concubitus maritalis ſit publicus, & publice de illo conſtet, vt optime animaduertit Sancius *dicto libro* 9. *de debito coniugali, diſp* 15. *num.* 12. & Palatius *diſputat.* 1 *fol.* 711. *verſ. at vero contra.* & Petrus Ledeſma *in Summa de ſacramentis cap.* 20 *in tractatu de Euchariſtia, verſ. digo lo ſegundo.* & Soar. *tomo* 3. *in* 3. *partem diſp.* 81. *ſect.* 4. §. *tertio violatur.* & probatur facile, primo quia effuſio ſanguinis ſi ex iuſta cauſa fiat, v. c. ad defenſionem propriam cum debito moderamine, quantumuis publica ſit, & fiat publice, non polluit Eccleſiam, vt ſatis probauimus num. 14. & palam fatentur omnes, & non ob aliam cauſam niſi quia eſt licita & honeſta ex omnibus circumſtantijs tam ex obiecto, quam ratione loci. ergo etiam copula licita & ex iuſta cauſa facta, qualis eſt maritalis; facta ad defenſionem vitæ ſpiritualis, & ad tollendum vitandumque periculum incontinentiæ, vel in ſe, vel in coniuge, non violabit Eccleſiam, neque enim maior ratio apparet in vno caſu, quam in alio, imo maior apparet in iſto, quam in illo, & eo maior, vt dixi num. 26. fine, quo pretioſior & æſtimabilior eſt vita animæ quam corporis. Secundo, quia nulla eſt ratio ob quam dicamus ex actu licito, qui cum reuerentia & timore Dei ad vitandam mortem animæ & periculum incontinentiæ in altero coniuge exercetur, Eccleſiam violari; vbi enim non eſt culpa, ceſſat pœna; at ipſa violatio Eccleſiæ eſt pœna mortalis culpæ; ergo vbi ea culpa deeſt, deeſſe conſequenter debet pœna illi debita. Tertio, quia in iure, & ex iure nihil hac de re conſtare poteſt, cum illius decreta ſupra allegata, velut cap. *ſignificaſti, de adulterijs*, & cap. *ſi motum. de conſecrat. diſtinct* 3. de actu adulterij de re lethaliter illicito loquantur, & per eum dicant pollui Eccleſiam. reliqua etiam iuris capita, quæ abſolute dicunt Eccleſiam per ſanguinis, & ſeminis effuſionem violari, neceſſario intelligenda ſunt de ſeminis, & ſanguinis effuſione, mortaliter illicita, ſaltem per ordinem ad locum ſacrum: vt optime dicebat ſecunda opinio num. 24. explicata, & rationes modo factæ conuincunt. Et hæc ſunt cap. *Eccleſiis, de conſecrat. diſtin.* 1. & cap. finale: *eodem titulo.* & cap. *etiam Eccleſiis, de conſecrat. Eccleſiarum, diſtinctione* 18.

30. Ex dictis ſequitur ſolum Eccleſiam pollui per concubitum coniugalem in ea factum, quando eſt lethaliter illicitus: eſt autem lethaliter illicitus; primo ratione extrinſecæ irreuerentiæ loci ſacri ſi fiat in Eccleſia, quando coniuges ad breue tempus, in ea coguntur exiſtere, vna videlicet, vel altera nocte, & non habent alia loca Eccleſiæ adhærentia, vt locum deſtinatum ad ſacratum veſtium cuſtodiam (ſacriſtiam vocant) quo diuertere poſſint, vt copulentur, vt diximus numer. 27. Secundo ſi fiat in eodem loco ſacro contra naturam, aut extra naturale vas: Tertio ſi coniuges ſe polluant voluntarie in Eccleſia, aut alter tantum illorum. Extra copulam vero maritalem, & coniugalem concubitum, polluitur Eccleſia, vt diximus num. 20. per voluntariam & peccaminoſam ſeminis effuſionem, ſiue intra, ſiue extra vas ſeminatio fiat, ſiue naturali modo, ſiue contra naturam, & à quocunque genere perſonarum, fidelium & infidelium, ſiue dum quis paganus ſolus, aut non paganus per mollitiem ſe polluit in ipſa Eccleſia, vt prædicto num. 20. ex multis iuribus, & Doctoribus ſatis probauimus. Quid autem nomine Eccleſiæ intelligatur, dicemus infra num. 36.

Dubium ergo eſt an per occultam ſeminis effuſionem mortaliter illicitam, ſiue maritalem, ſiue non maritalem, quomodcunque ea fiat, dummodo tamen illicita, & cum peccato mortali fiat, Eccleſia ita violetur, vt purificatione indigeat, an vero requiratur crimen eſſe publicum? Reſpondeo cum communi Doctorum ſententia, dum crimen eſt occultum, & copula etiam maritalis mortaliter ilicita in Eccleſia habita (intra illud ſcilicet breue tempus vnius, vel alterius noctis) ſecreta atque occulta eſt non cenſeri Eccleſiam pollutam, cenſeri vero à tempore publicationis, nam vbi primum crimen fit notorium, & publicum, & ſimul ac de illo publice conſtare poteſt abſque vllo alio nouo actu & peccato, Eccleſia polluta manet: publicum autem fieri poteſt, vt num. 23. dicetur; vel per confeſſionem coniugum in iudicio, vel per legitimam teſtium depoſitionem, vel per famam publicam, & notoriam, vel per alia iudicialia indicia poſtea exorta: ita docet Nauar. *in manual. Lat. cap.* 16. *num.* 32. *verſ Quarto quia, & cap.* 27. *num.* 156. Sylueſt. *verbo Conſecratio.* 2. *quaeſt.* 5. *& verbo Miſſa* 1. *quaeſt.* 3. *& verbo Confeſſio* 3. *quaeſt.* 18. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quaeſt.* 2. *artic.* 3. *ad* 2. *& diſt.* 32 *artic* 3. Paludanus *in* 4. *diſt.* 18. *artic.* 4. & Graphis *lib.* 2. *deciſ. aurear. quaeſt.* 7. *num.* 25. Gregorius Lopez *lege* 20. *partita* 1. *titulo* 10. & Soar. *tomo* 3. *in* 3. *partem diſp.* 81. *ſect.* 4 §. *ſecundo dubitari ſolet*, & Sancius *lib.* 9. *de matrimonio diſp.* 15. *num.* 11 *ad finem*, vbi citat etiam Paludanum, ſed in alio loco, videlicet *in* 4 *diſtinct* 31. *quaeſt.* 3. *artic.* 2. *num.* 14. Diuum Anton. 3. *part. tit.* 1. *cap.* 20. §. Adrianum *in* 4. *quaeſt.* 14. *de matr.* §. *pro huius ſuccincta*, Tabienam *verbo Matrimonium.* 3. *quaeſt.* 9. *numer.* 10. Probatur facile primo, quia reconciliatio Eccleſiæ, eſt actus de ſe publicus & manifeſtus, quando enim fit, publicis & manifeſtis cæremonijs fit; ergo ſupponit peccatum publicum & manifeſtum, ergo quamdiu peccatum eſt occultum non indiget Eccleſia purificatione, non quod ſacrilegium in ea non ſit commiſſum, nec quod iniuria illi non ſit facta, ſed quod ſit occulta, & dum occulta manet, non indiget purificatione, ideo enim reconciliatur publice, vt publicum ſcandalum, & iniuria tollatur Vnde cum Eccleſia vel cœmeterium illius non conſecrentur niſi per publicas cæremonias, ita etiam non poſſunt prophanari ſi iam ſunt conſecratæ ſolo nudo & ſimplici mandato Epiſcopi, ſed requiruntur etiam publicæ cæremoniæ, quibus conſecrentur. Secundo, quia ſolennis pœnitentia nunquam pro occulto crimine imponitur; ergo nec ſolennis reconciliatio Eccleſiæ facienda eſt pro occulto ſacrilegio in Eccleſia commiſſo, par enim vtrobique ratio videtur eſſe; ſicut enim inconueniens eſt vt ſigillum confeſſionis per publicam pœnitentiam indirecte prodatur; ita inconueniens eſt quod occulta delicta, dum ſunt occulta, manifeſtentur, ſequerentur enim inde grauiſſima incommoda, ſi Sacerdos, v. g. propter occultam pollutionem mortaliter illicitam quæ ſibi in Eccleſia contigit, teneretur abſtinere à celebrando in eadem Eccleſia. donec reconciliaretur, vt de ſe patet: Et deinde manifeſtarentur multa crimina. & multæ perſonæ contra iuſtitiam cum maxima nota infamiæ, & dedecoris illarum.

Doctrina

32. Doctrina autem tradita de occulto & publico delicto qua dicimus non pollui Eccleſiam per occultam ſeminis effuſionem cum mortali peccato factam, niſi poſtquam publice nota ſit, non procedit ſolum in prædicta emiſſione ſeminis, ſed etiam in effuſione ſanguinis, & in alijs peccatis per quæ Eccleſiæ polluantur; quamdiu enim occulta ſunt, non cenſentur Eccleſiæ violatæ, propter rationes numero præcedenti factas, quia eadem eſt ratio in omnibus caſibus, vt optime animaduertit Soar. *tomo 3. in 3. part. diſputat. 81. ſect. 4. §. ſecundo dubitari ſolet;* licet enim ſpecialiter hoc dicatur in effuſione atque emiſſione ſeminis humani, tamen id ideo fit, quia eſt actus ex natura ſua occultus, non ad excludendos omnes alios actus lethaliter illicitos, per quos Eccleſiæ de iure polluuntur, cum in omnibus eadem ratio militet, vt parebit conſideranti.

33. Sed adhuc maioris claritatis gratia rogabis, quę publicitas facti ſeu peccati requiratur, & quanta, vt Eccleſia polluta cenſeatur, ita vt purificatione egeat? Doctores num. 31. allegati requirunt eam publicitatem, quæ reſultat vel ex confeſſione partium in iudicio, vel ex publica fama, vel ex legitima teſtium depoſitione, vel ex alijs iuridicis iudicijs poſtea exortis: nec indicia quæcunque ſufficient, ſed quæ ſint ſatis publica; vnde, vt optime exiſtimat Soarius loco proxime allegato, quamuis duo vel tres delictum ſciant, & videant, ſi taceant, non cenſetur adhuc violata Eccleſia, quia adhuc abſolute loquendo eſt occultum delictum reſpectu populi. Euidentia autem facti, ſeu peccati, ait Soarius, non ita eſt intelligenda, vt neceſſe ſit factum ipſum videri publice ab omnibus, id enim neceſt neceſſarium, nec moraliter loquendo poſſibile eſſe poteſt; ſatis ergo eſt, quod notitia illius communiter vel in plebe, vel in parochia habeatur: & ideo optime docet Sotus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. artic. 3.* ſi publice conſtet virum & vxorem habere lectum in Eccleſia, id ſufficeret & ſatis eſſet, vt Eccleſia polluta cenſeatur: eſt tamen Sotus intelligendus de ijs coniugibus non qui diu ſunt in Eccleſia obſeſſi, cum in eo caſu copula ſit licita, ſed de ijs qui ad breue tempus in Eccleſia detinentur, iuxta ea quæ diximus num 27. & 29. quamobrem optime docent auctores num. 31. allegati, vbi primum, delictum effuſionis ſeminis publice notum ſit, à quacumque perſona mortaliter illicite committatur, manere Eccleſiam pollutam. & ſic ſufficit publica notitia, vel ſufficiens teſtimonium morale, vel talia indicia, quę teſtibus æquiualeant, & moralem certitudinem inducere poſſint: vt optime docet Soar. *tomo 3. in 3. partem diſputat. 81. ſect. 4. §. ſecundo dubitari ſolet*, & Nauar. *in manuali Latino cap. 16. num. 32.* & Sotus citatus *in 4 diſtinction 13. quæſt. 2. artic. 3.* & alij fere omnes allegati. num. 31. & hæc eſt communior & verior opinio.

34. Alij vero ſatis probabiliter aſſerunt, non ſufficere quamcumque notitiam delicti, nec Eccleſiam cenſendam eſſe pollutam donec iudicis ſententia declaratum ſit, Eccleſiam illam eſſe pollutam. Ratio eſt, quia illa pœna pollutionis Eccleſiæ eſt veluti quædam cenſura, & inſtar cenſuræ requirit ſententiam iudicis, nullus enim excommunicatus vitari debet donec per ſententiam iudicis declaretur, ac denuncietur cenſuram incurriſſe, quod vero huiuſmodi pœna ſit inſtar pœnæ interdicti ingreſſus ab Eccleſia, ac proinde inſtar pœnæ cenſuræ, docet Paludanus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 8. artic. 4.* Syluest. *verbo Conſecratio 2. quæſt. 9. fine, & verbo Interdictum 4. quæſt. 3.* & Penha *3. part. quæſt. 64.* & ita explicatam hanc ſententiam tenet ipſe Ioannes Penha loco allegato, vbi expreſſe dicit non eſſe cenſendam Eccleſiam pollutam, donec per ſententiam iudicis polluta eſſe declaretur, & ſatis probabilem dicit Soar. *tomo 3. in 3. p. diſput. 81. ſect. 4. §. ſecundo dubitari ſolet.* Sed hęc res videtur valde incerta, nam, vt diximus cap. 14. num. 5. impropriiſſime & latiſſimo modo hæc Eccleſiæ pollutio inter cenſuras numeratur, vt colligitur ex cap. *is qui, iuncto §. is vero qui, de ſententia excommunicationis in 6.* & nos late prædicto num. 5. cap. 14. explicauimus. ad quem locum te remittimus, & ideo prior ſententia numer. præcedenti explicata, tenenda eſt.

35. Infertur ergo ex dictis primo in eo caſu in quo eſt licita copula in loco ſacro minime pollui Eccleſiam, nec reconciliatione indigere, ceſſat enim irreuerentia illius, vt diximus ſupra num. 26. cum tertiam opinionem, quam ſequimur, explicauimus: & præter eos Doctores quos ibi allegauimus, ita docent expreſſe Roſella *verbo Conſecratio 1. num. 9. & verbo Debitum. num. 7.* Ouandus *in 4. diſt. 32. quæſt. vnica poſt ſecundam propoſitionem.* Gregor. Lopez *leg. finali, verbo Fornicatio. tit. 10. partita 1.* Matienco *l. 5. recopilationis titul. 1. rub. gloſſa 1. num. 99.* Bartholom. Ledeſma *dub. 12. de pœnit. in interrogat. circa 6. præceptum. §. ſimiliter interrogatur.* Anton. Cucus. *l. 5. inſtitut. maiorat. tit. 11. numer. 121.* Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 27. num. 5. & lib. 11. de matrim. cap. 16. n. 4.* Petrus Ledeſma *de matr. q. 47. a. 7. concl. 1. & in Summa ſacram. tit. de Euchar. cap. 20. difficultate 1. circa modum quo polluitur Eccleſia.* Margarita confeſſ. *6. præcepto, cap. 4. fol. 86.*

36. Infertur ſecundo ſolum pollui Eccleſiam per copulam & effuſionem ſeminis lethaliter illicitam, etiam maritalem, vt diximus num. 30. Infertur tertio quoties illicite coeunt coniuges in loco ſacro mortaliter peccare tam petentem, quam reddentem, vt probauimus num. 23. Infertur vltimo eam notitiam delicti ad polluendam Eccleſiam requiri, quæ numer. 33. aſſignatur. Argumenta 1. & 2. opinionis ſoluta manent ex fundamentis tertiæ opinionis, vt conſideranti patebit.

SVMMARIVM.

Quid nomine Eccleſiæ & loci ſacri intelligatur. numero 37.
Quale ſpatium Eccleſia comprehendat. ibid.
Quid de intertecto otorro. ibid.
Quid de loco ſupra tectum Eccleſiæ. num. 38. & 39.
Quid ſi ſupra tectum Eccleſiæ ſit Capella ad quam pateat ingreſſus per Eccleſiam. ibid.
Quid de parietibus Eccleſiæ ſi in illis à parte interna aut externa ſemen aut ſanguis effundatur, vel homo ſuſpendatur. num. 40.
Quid de cameris Eccleſiæ adhærentibus, & de ſacriſtia. numer. 41. & 42.
Quid de porta Eccleſiæ. num. 42.
Quid de cœmiterijs & tribunis. num. 43. & 47.
Quid de locis ſacris ſub Eccleſia conſtitutis, & de ſepulchro concauo. num. 45. verſu, Nec item.
Quid de confeſſionarijs. num. 44.
Quid de oratorijs. num. 45.
Quid de choro & loco Organorum. num. 46.
Quid de Eccleſia benedicta, cœptaque ædificari in qua nondum

nondum celebratum eſt. *num.*48.
Quid de Eccleſia deſtructa, & an gaudeat immunitate. *num.*49.
Quid ſi amplietur Eccleſia Capella aliqua, aut addita alia parte, nec illa benedicatur. *num.*50.
Quid de cœmeterio. *num.*51.
Quid de clauſtris religioſis & de alijs habitationibus, & officinis monaſterij. *num* 52.
Quid de loco prophano in quo fidelis ſepelitur. *num.*53.
Quis locus dicatur religioſus attento iure ciuili & canonico. *num.*54.
Violatur Eccleſia ſi in ea excommunicatus nominatim denunciatus publice ſepeliatur. *num.*55.
An violetur ſi ab Epiſcopo nominatim excommunicato conſecretur, aut benedicatur. *num.*56.
Reſoluitur non violari. *ibid.*
Polluitur Eccleſia vel cœmeterium ſi inibi aliquis paganus vel infidelis ſepeliatur. *num.*57.
Quid ſi puer baptizatus in ventre matris in ea ſepeliatur. *num.* 58.
An violetur ſi parietes illius comburantur, aut tecta, vel decruſtentur & reparentur. *num.*59.
Quod ſit diſcrimen inter Eccleſiam benedictam & conſecratam. *num.*60.

37. NOmine autem Eccleſię quoad hunc effectum intelligitur ſola Eccleſia conſecrata, aut benedicta, vt diximus cap. 13. num. 5. Intelligitur etiam nomine illius totum illud ſpatium, quod pertinet ad internum corpus Eccleſiæ, à tecto interiori vſque ad pauimentum, & à parte interna portæ maioris ipſius Eccleſiæ, vſque ad vltimum parietem Capellæ maioris, quare Capellæ conſtitutæ intra Eccleſiam nomine illius etiam comprehenduntur. ita Sancius *lib. 9. de matr. diſput. 15. num. 25.* & Veiga *lib. 2. Summa, cap. 49. caſu* 5. Hinc autem quæſtio inſurgit vtrum maneat polluta Eccleſia ſi crimen occiſionis, ſanguinis, aut ſeminis effuſionis committatur in intertecto, id eſt, in illa capacitate quæ eſt inter primum tectum & ſupremum (*no forro:*) Et certe non vidi, qui rem deciderit. arbitror tamen cenſeri commiſſum extra Eccleſiam; ac proinde illam non violari ex delicto illic commiſſo, quamuis enim illa capacitas ſit intra tectum primum, attamen ab Eccleſia ſufficienter ſeparatur, nec ad vllum diuinum vſum eſt deputata, imo ab Eccleſia eſt diuiſa ſtabili tabulato. Et formaliter & proprie dici non poteſt tectum reſpectu Eccleſiæ, niſi illud quod efficit ipſum tabulatum. Iam vero ſi in illa capacitate ædificia eſſent deputata ad aliquem humanum vſum, indubitata res erit, non pertinere ad ipſam Eccleſiam: ita viſum eſt nonnullis Patribus grauiſſimis è noſtra Societate hac de re conſultis, quorum iudicium mihi ſatis probabile videtur.

38. Quamobrem non violatur Eccleſia ſi homo occidatur, ſanguis, aut ſemen effundatur, ſupra Eccleſiæ tectum. ita docet Sancius *loco allegato. num.* 26. Soar. *tomo 3. in 3. part. diſput.* 81. *ſect.* 4. *initio.* Nauar. *in Summa Latina. cap.* 27. *num.* 256. Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10 *cap.* 26. *quæſt.* 13. §. *rogabis an ſi quis.* Sylueſt. *verbo Conſecrat.* 2. *q.* 5. *caſu* 1. Roſella. *verbo Conſecratio* 1. *num.* 7. Graphis 1. *p. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 48. *num.* 24. Veiga *tomo* 2. *Summa cap.* 94. 5. Lud. Lopez 2. *p. inſt. de Euchar. cap.* 79. §. *Præterea ſcies.* Sad *verbo Eccleſia in Summa* §. *Polluitur Eccleſia.* Manuel Rod. *tomo.* 1. *Summa, edit.* 2. *cap.* 154. *nu.* 10. *concl.* 9. & *n.* 7. *concl.* 6. vbi caute legendus eſt, dum aſſerit non pollui Eccleſiam ſuſpenſo homine ex ipſius tecto, intelligendus enim ſi ſuſpendatur à parte externa tecti, nam ſi ſuſpendatur à parte interna, manifeſtum eſt intra Eccleſiam fieri, & ideo ipſam violari, vt egregie notauit Sancius *libr.* 9. *de matr. diſp.* 15. *num.* 26.

39. Quæ omnia intelligēda ſunt, niſi ſupra tectum Eccleſiæ eſſet aliqua Capella, ad quam ingreſſus pateat per ipſam Eccleſiam, quia talis non eſt diuiſa ab Eccleſia; ſed reputatur idem cum Eccleſiæ corpore. Sicut reputantur etiam vnum corpus cum Eccleſia ſepulturæ concauæ, quæ intra Eccleſiam ſunt, & per Eccleſiam inſeruiuntur, & ſunt deputatę ad res ſacras, nempe ad ſepeliendos mortuos, vt docet Sancius citatus dicto num. 26.

40. Nec etiam violatur ſi extra parietes Eccleſiæ haberetur copula, aut ſuſpenderetur homo, aut effunderetur ſanguis iniurioſe; quia id ſimpliciter extra Eccleſiam fit, ità Sancius *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 15. *num.* 26. Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 81. *ſect.* 4. *paulo poſt initium.* Rod. 1. *tomo edition.* 2. *Summæ cap.* 154. *num.* 7. *concl.* 6. Quod intelligendum eſt, niſi illa pars exterior cæmeterium ſit, quia tunc violaretur cæmeterium, non Eccleſia, iuxta ea quæ diximus num. 18. violata enim Eccleſia, violatur cœmeterium: violato autem cæmeterio, non violatur Eccleſia, vt ibidem diximus.

41. Non violatur etiam ſi effundatur ſemen; aut ſanguis, aut homo interficiatur, ſuſpendaturve in cameris ad latus Eccleſiæ adhærentibus, quia illæ non conſtituunt vnum corpus cum ipſa Eccleſia, nec cultui diuino deputantur. ita docent Sancius *num.* 29. Sotus *in* 4. *diſt.* 33. *quæſt. vnica art* 3. *concl.* 3. Nauarrus *in Summa Lat. cap.* 16. *num.* 32. *verſ.* 4. Angles *in floribus.* 1. *p. de matr. quæſt.* 6. *de ſoluendo debito, in fine,* Soares 3. *p. tomo* 3. *diſp.* 81. *ſect.* 4. §. *tertio violatur.* Ludouic. Lopez 1. *p. inſt. cap.* 82. §. *at vero de redditione.* Manuel Rod. 1. *tomo Summæ, in* 2. *edit. cap.* 154. *num.* 10. *concl.* 9. & *cap.* 243. *num.* 19. Graphis 1. *p. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 83. *num.* 10. Veiga *lib.* 1. *Summa. cap.* 78. *caſu* 1. Idem de turri cymbalorum, quia etiam vnum corpus cum Eccleſia non conſtituit. ita docent Sancius *num.* 30. Sotus, Nauar. Angles, Soarez, Rodriquez, Ludouicus Lopez, Graphis, Veiga citat. & Henriq. *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 5. *ad marginem, littera* H. Idem de ſacriſta ob eandem rationem, quia nec vnum corpus cum Eccleſia efficit, nec eſt deſtinata ad Miſſas celebrandas, aut diuina officia in ea peragenda. ita Sancius *dicto lib.* 9. *de matr. diſp.* 15. *num.* 21. & deinde, quia pariete intermedio ab Eccleſia diuiditur, eſt inſtar cameræ Eccleſiæ adhærentis.

42. Si copula habeatur, aut homo interficiatur in porta Eccleſiæ, dubium eſt an illa polluta maneat. Dicendum ergo eſt, ſi id contingat in primo limine aut linea à parte interna portæ, pollutam manere, quia tunc intra Eccleſiam fieri dicitur, ſecus ſi à parte externa illius. ita Sancius *libr.* 9. *de matr. diſp.* 15. *n.* 28. Rod. *to.* 1. *Summa in* 2. *editione cap.* 15. *n.* 13. Imola, *quem refert ac ſequitur* Sylu. *verbo cœmeterium. q.* 3. Dominicus *cap. vnico. n.* 6. *de conſecrat. Eccleſ. in* 6. Angel. *verbo Conſecratio cæmeterij num.* 3. Tabiena *verbo Conſecratio* 4. *quæſtion.* 1. Armilla *verbo cæmeterium. n.* 4. Et vero ſi illud limen illaq; linea quę eſt à parte externa portæ Eccleſiæ iam ad cæmeterium pertineat, illud tantum polluetur, non Eccleſia, vt patet, & docet Sancius modo citatus.

43. Prophylea circumducta intrinſecus per templi ſummitatem vulgo *Cornyas*, ad Eccleſiam pertinent, quia ſunt intra illius corpus, vt patet,

& ideo

& ideo ſi illicita copula in illis habeatur, ſemen aut ſanguis effundatur, vel homo ibi occidatur, ſuſpendaturque Eccleſia polluta, ac violata manebit, & neceſſario purificanda erit. ita Sancius *lib. 9. de matr. diſp. 15. num. 32.*

44. De confeſſionarijs multi ambigunt, ſed non eſt dubium ad Eccleſiam pertinere ſi in ea ſint, aut intra concauum parietis à parte interna ipſius Eccleſiæ. ſunt enim partes illius veluti Capellæ, ſecus ſi pariete aliquo ab Eccleſia diuidantur, aut panno cerato, aut tabulato, & ſolum per crates aut foramina cõfeſſiones audiantur, tunc enim ſi copula habeatur, aut pollutio à parte Eccleſiæ, ſacrilegium erit, violabitur Eccleſia, & purificatione indigebit, non tamen ſi habeatur ab alia parte exteriori. ita Sancius *dicto lib. 9. de matr. diſp. 15. n. 34.* & ratio eſt, quia eo tabulato & diuiſione cellula illa deſtinata ad mulierum confeſſiones audiendas iam manet & habetur pro diſtincto domicilio, locove ab ipſa Eccleſia diſtincto, vt expreſſe probat textus cap. vnico, *de conſecrat. Eccleſia in 6.* ibi, *Non vnum, ſed plura cameteria eſſe noſcuntur, quæ quamuis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſeiunguntur.* ex quo textu colligitur ibi Gloſſa, *verbo pariete*, & Archidiaconus *ibi ad finem cap.* & Ancharranus *num. 2. notabili 5.* & Dominicus *in fine*, & Francus *num. 3.* parietem diuidere, & diſtinctionem facere, ita vt res ſic diuiſæ dicantur duæ, & idem dicendum eſt iuxta Sancium allegatum. ſi partes illæ linteo cerato, aut tabulato aliquo fixe & immobiliter diuidantur; cum enim hæc ibi fixa & immobilia ſint, inſtar parietis habentur.

45. Oratoria quæ domi habentur nomine Eccleſiæ non veniunt, quamuis de Epiſcopi licentia in eis Miſſæ celebrentur, ac proinde non eſt ea loci circumſtantia aperienda, quia ea ædificantur in domibus abſque licentia Epiſcopi, & ad nutum fundatoris ad prophanum vſum redire poſſunt, & ideo etiam hęc loca non gaudent tanquam prophana immunitate & priuilegijs Eccleſiæ, nec copula in eis habita, oſcula aut amplexus aut effuſio ſanguinis & ſeminis circumſtantiæ ſunt confeſſionis, ita docet Sancius *dicto libr. 9. de matr. diſput. 15. num. 39.* tenet Innocentius *cap. inter dilectos, de donat. num. 2.* Tabiena *verbo Immunitas. quæſt. 14. n. 15.* Gregor. Lopez *lege 4. verbo la Igleſia. titul. 2. part.* Iulius Clarus *lib. 5. receptarum. §. finali. num. 6. verſ. ſed quid dicendum.* Nec item veniunt nomine Eccleſiæ ea loca, quæ ſubtus Eccleſiam ſunt, vt, ſi ibi habeatur ſpelunca aliqua, aut cellula: ità Sancius *nu. 27.* Sà *in Summa, verbo Eccleſia. §. polluitur.* Ludouic. Lopez *2. part. inſtitut. vbi de Euchar. cap. 79. §. Prætereà ſeries.* Emanuel Rod. *tomo 1. Summa edit. 2. cap. 133. num. 10.* Soarius *tomo 3. in 3. p. diſput. 81. ſection. 4. paulo poſt initium.* Syluest. *verbo Conſecrat. 2. num. 5.* Tabiena *verbo Conſecratio 2. quæſt. 5. §. 6.* Nauarr. *in Summa Lat. cap. 27. num. 256.* Quod ait Sancius intelligendum eſt niſi in cauernis Eccleſiæ ſit fornix deputatus ad ſepulturam fidelium, quem ſepulturam concauam appellant, Luſitane *Carneiro*; quia tunc pars Eccleſiæ reputatur ſicut reputatur Eccleſiæ ſolum.

46. Chorus vel eſt locus quidam intra Eccleſiæ ſolum, ſcabellis diſtinctus, & de hoc non eſt dubium nomine Eccleſiæ intelligi, vel eſt locus à terra eleuatus pariete, arcubus, & columnis, vt fit in monaſterijs, & tunc videtur eſſe pars diuerſa ab Eccleſia, ſed adhuc credit Sancius *lib. 9. de matr. diſp. 15. num. 33.* nomine Eccleſiæ comprehendi: & verum credit; & quia eſt intra Eccleſiam à parte interna portæ vſque ad vltimum parietem Capellæ maioris, & quia eſt locus deſtinatus ad diuina officia. idem docet etiam D. Anton. *in 4. part. tit. 1. cap. 21. §. 1. circa medium.* Idem etiam iuxta eundem Sancium dicendum eſt de loco organorum, conſtituto in quadam chori parte, & quia intra Eccleſiam eſt, & quia ille ſonus eſt cantus quidam Eccleſiaſticus, & pars quædam diuini cultus.

Tribunæ ex aduerſo aræ maximæ, aut in reliquo corpore Eccleſiæ ab vtroque latere ad ſacrum audiendum exædificatæ ad Eccleſiam non pertinent, nec nomine aut vocabulo illius intelliguntur, & quia non ſunt loca deputata ad diuina officia celebranda, & quia ſunt, quaſi cameræ diſtinctæ & Eccleſiæ adhærentes, ita Sancius citatus num. 35. 47.

Eccleſia ab Epiſcopo benedicta, cœptaque illius auctoritate ædificari nomine Eccleſiæ comprehenditur, quoad hunc effectum, & ſic violatur copula lethaliter illicita, & eget purificatione: Primò, quia iam eſt ab Epiſcopo benedicta: Secundo, quia eſt deputata ab eodem Epiſcopo ad diuina officia, & ad ſepeliendos mortuos fideles. quæ duo deſiderantur, & ſufficiunt, vt locus ſacer dicatur, & de facto iam ibi poſſunt mortui ſepeliri: Tertio, quia eſt ſecurior opinio, & certior Eccleſiam nondum conſecratam, & in qua nondum diuina officia celebrantur gaudere priuilegio immunitatis, modo ſit auctoritate Epiſcopi erecta. vt multis tradit Sylu. *verbo loca religioſa. qu. 4. ann. 7.* Couar. *2. var. cap. 20 n. 4.* & licet latius pateat gaudere immunitate Eccleſiæ, quam eſſe locum benedictam, ſiquidem palatia Epiſcoporum illa gaudent, & non ſunt benedicta, tamen inde colligitur argumentum, locum eſſe ſacrum illam Eccleſiam, quæ amplius habet, videlicet eſſe benedictam, & diuinis rebus deputatam, quæ ſunt duo requiſita. ita docet Sancius *lib. 9. de matr. diſp 15. n. 36.* 48.

Si Eccleſia deſtructa ſit, copula in ea habita, aut effuſio ſanguinis, non eſt ſacrilega, nec locus violatur, ita Sancius n. 37. probatur ex cap. *Abbate, de verborum ſignificatione, ad finem*, & ex cap. 2. *de noui o. per. nunciatione*, quia Eccleſia deſtructa non gaudet priuilegio modo auctoritate Epiſcopi deſtructa ſit, vt notat gloſſa cap. *ſtatutum, de elect. in 6. verbo collegiatis*, vbi Dominicus *num. 3. fine.* & Innocentius *cap. 2. de noui oper. nunciat. num. 2. initio.* quandò enim auctoritate Epiſcopi deſtructa eſt, non gaudet priuilegio immunitatis, & poteſt ab ea extrahi reus, vt tradunt Remigius *de immunitate Eccleſiæ, ampliatione 20.* & Iulius Clarus *in practica criminali. libr. 5. receptarum. §. finali. quæſt. 30. numero 6. verſu, maius dubium eſt.* quod intelligendum eſt modo deſtruatur vt iterum non ædificetur. nam ſi eadem auctoritate Epiſcopi, vt iterum ædificetur, deſtruatur, ijſdem priuilegijs gaudet, vt optime notat Iaſon, Felinus, Alexander, & Additionator, quos refert ac ſequitur Sancius *dicto libr. 9. de matrim. diſputat. 15. numer. 37.* quare ſolum non gaudebit priuilegijs quando auctoritate ſuperioris diruta eſt, vt iterum non erigatur. Nec Iulius citatus contrariũ ſentire videtur, dum ait cum multis quos ibi allegat: qualitercunque Eccleſia diruta ſit, ſiue temporis iniuria, ſiue iuſſu ſuperioris, ſi abſque reædificationis ſpe, ſit diruta, non gaudere priuilegiis, quia iam nulla ratione poteſt Eccleſia appellari niſi vulgo tantum. ergo ſi iterum 49.

rum reædificetur, aut reædificanda ſit, priuilegijs gaudebit.

50. Si Eccleſia amplietur, ac diſtendatur Capella aliqua, aut parte ſibi addita, licet ea non benedicatur, comprehenditur nomine Eccleſiæ, & ideo ſi ibi copula habeatur, aut illicite ſanguis effundatur, neceſſario purificanda Eccleſia erit. & ratio eſt, quia ſemper, pars addita, incorporatur cum priori, & eadem Eccleſiæ forma perficitur; quare geſta in ea vere in Eccleſia fieri dicuntur, & intra Eccleſiam: & ita docet expreſſe Sancius *libr. 9. de matr. diſp. 15. num. 38.* & probatur facile ex gloſſa *in cap. 1. de conſecration. Eccleſiarum, verbo Altare*, vbi ait, ſi aliquid addatur altari conſecrato, hoc ipſo fieri ſacrum, quia ſacrum tanquam dignius trahit ad ſe non ſacrum. Probatur etiam ex cap. quod in dubijs, de conſecrat. idem decernens, in oleo non conſecrato, addito conſecrato, & quamuis deciſio huius capitis procedat in ſolis liquoribus, & in ijs, quæ commixtione confunduntur, vt tradunt Anton. Butr. *dicto cap. 1. numer. 11.* & ibi Abbas *fine in prædicto cap. quod in dubijs*; tamen negari non poteſt gaudere rei ſacræ priuilegijs dum ſic vnita manet.

51. Sed quid de cæmeterio ab Epiſcopo benedicto? Reſpondeo huiuſmodi cæmeterium reputari locum ſacrum, & ſic indigere reconciliatione, ſi copula illicita, aut ſanguinis iniurioſa effuſione violetur, nec aliquis in eo ſepeliri poteſt, donec ſacris cæremonijs purificetur; aduerſatur enim illud ſacrilegium directe diuinis officijs, & ſepeliendis mortuis, quæ ſunt res ſacræ, ad qua locus benedicitur: ita docet Thomas Sancius *lib. 9. de matrim. diſp. 15. n. 40.* Sylu. *verbo Cæmeterium num. 1.* Palud. *in 4. diſt. 18. q. 8. art. 4. num. 19. & 20.* D. Anton. *3. p. titulo 12. cap. 6. §. 7.* Angel *verbo Conſecratio cæmeterij. num. 1.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 16. num. 3. verſ. interrogatus autem.* Corduba *in Summa quæſt. 12.* Henriq. *lib. 5 de pœnit. cap 6. n 5. ad marginem litera H.* & Rodrig. *1. tomo Summæ, edit. 2. cap 207. fine.* Quare merito admiratur Sancius citatus qualiter Sotus *in 4 diſt. 32. quæſt. vnica a. 7. concl. 3.* & Angles *in floribus. 1. p. de matrim. quæſt. 6. de ſoluendo debito, fine.* & Graphis *1. p. deciſ. lib. 2. cap. 83. num. 10.* & Emanuel Rodrig. *1. tomo Summæ, edition. 2. cap. 243. num. 19.* & Vega *libro 1. Summæ capite 78. caſu 1.* aſſerunt nomine ſacri loci non comprehendi cæmeteria, nec in illis eſſe violationem, ſicut nec in cæmeterijs Eccleſiæ adhærentibus, præſertim cum conſtet cæmeteria violari, ex cap. vnico, *de conſecratione Eccleſiarum, in 6.* & id doceat ibi gloſſa *verbo Polluto*, & Archidiaconus *ibi. numero 3.* & Abbas *capite conſuluiſti, numero 2. de conſecratione Eccleſiarum.*

52. Clauſtra religioſorum ſi benedicta ſint, religioſiſque ſepeliendis, aut alijs fidelibus tumulandis deſtinata, nomine Eccleſiæ comprehenduntur; quia benedictionem, & deputationem ad diuina habent. ita docet Sancius *numero 41.* docet etiam Corduba *in Summa quæſt. 12.* & alij communiter. eadem de illis ratio eſt atque de cæmeterijs, vt patet.

53. Cætera religioſorum habitacula, vt cameræ, pergulæ, officinæ, quamuis Eccleſiaſtica immunitate gaudeant, at minime dicuntur loca ſacra, quæ ſanguinis aut ſeminis iniurioſa effuſione violentur, aut reconciliatione indigeant, quia Epiſcopi benedictione & deputatione ad diuina carent. & ita docet Nauar. *in Summa Latin. cap. 16. num. 3. verſu, Interogatus autem.* Corduba *in Summa q. 17.* Henriq. *lib. 5. de pœnit. cap. 6. n. 5.* Sancius *dicto lib. 9. de matrimon. diſp. 13. num. 42. ad marginem litera H.* Emanuel Rod *tomo 1. Summæ edit. 2. cap. 207. num. 3.* & Graphis *1. part. deciſ. lib. 3. cap. 83. num. 10.* quod verum eſt, vt ait Henriquez & Corduba, licet Prior monaſterij ſingulis noctibus benedicat dormitorium, & aqua luſtrali aſpergat, & idem Corduba & Sancius bene addunt, etiamſi ibi adſit altare aliquod ad celebrandum conſtitutum, quia reputabitur tunc vt priuatum Oratorium.

Olim vero attento iure ciuili quilibet locus efficiebatur religioſus, ſi in eo ſepeliebatur aliquis fidelis conſentiente Domino, vt patet ex *libr. 2. C. de relig. & ſumpt. ſun.* at ſecus eſt de iure canonico; quare locus ille nec erit ſacer, nec nomine Eccleſię comprehendetur, quia ad id auctoritas Epiſcopi deſideratur, nec enim laicis permittitur locum ſacrum efficere, patet ex cap *ad hæc, de relig. dom.* docet gloſſa *cap. in Eccleſiaſtico. 13. q. 2. verbo ſi terram.* & Sylu. *verbo loca religioſa. qu. 1.* Innocent. *cap. penultimo. num. 1. de ſepulturis*, & alij quos citat ac ſequitur Sancius allegatus num. 43. 54.

Quartus modus quo violatur Eccleſia, eſt quando in ea excommunicatus publice ſepelitur, vt conſtat ex capit. *conſuluiſti, de conſecration. Eccleſiæ.* vbi decernitur cæmeteria, in quibus excommunicati ſepeliuntur, eſſe polluta, vnde colligitur pollutam eſſe quoque Eccleſiam in qua excommunicatus ſepelietur, & cadauer illius ſi diſcerni ab alijs poteſt, exhumandum eſt, & extra Eccleſiam proijciendum, vt conſtat ex cap. ſacris, de ſepulturis. ita docet Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 10. cap. 26. quæſt. 13. §. Tertio quando in Eccleſia.* & Soarius *tomo 3. in 3 p. diſputation. 81. ſect. 4. §. Quarto violatur.* Quod tamen intelligendum eſt de ſolis excommunicatis nominatim denunciatis, aut notorijs clerici percuſſoribus, iuxta Soarium allegatum & Victoriam *in Summa dub. 99.* 55.

An autem Eccleſia polluatur, ſi ab Epiſcopo nominatim excommunicato ſeu denunciato conſecretur, vel benedicatur, eſt dubium? Violatam eſſe pollutamque manere affirmant Syluest. *verbo Interdictum 4. quæſt 3.* Paludanus *diſt. 18. quæſt. 8. art. 4.* Abbas, Ioannes And. & Oſtienſis *in cap. conſuluiſti, de conſecrat. Eccleſiarum.* Probant ex argumento à ſimili deducto *ex prædicto capite conſuluiſti*; quia ſi Eccleſia polluitur ex eo quod in ea excommunicatus nominatim denunciatus ſepeliatur, vt patet ex ipſo cap. conſuluiſti; à fortiori polluta etiam manebit ſi ea ab Epiſcopo nominatim denunciato conſecretur aut benedicatur; addunt tamen huiuſmodi Doctores ipſam conſecrationem aut benedictionem teneri & ratam eſſe, quia ſubſtantialiter iuriſdictionem non requirit, ſed poteſtatem ordinis, quam poteſtatem non aufert ipſa excommunicatio, ac proinde docent huiuſmodi auctores ipſam Eccleſiam manere ſimul conſecratam, aut benedictam, & ſimul pollutam ac violatam. Dicendum tamen eſt Eccleſiam manere quidem conſecratam ac benedictam, nullo tamen modo pollutam aut violatam, quia id nullo iure expreſſum eſt, & in huiuſmodi legibus pœnalibus. & odioſis non valet argumentum à paritate rationis, quia odia, & pœnæ ſunt reſtringendæ, ad caſum tantum, de quo loquuntur, & non ſunt ad alios extendendæ: deinde, quia hic non datur paritas rationis; nam iniuria quæ fit Eccleſiæ, quando in ea ſepelietur excommu- 56.

excommunicatus; eſt de ſe, & ex natura ſua, grauior, & permanentior, quã iniuria: quæ illi fit, quando ab Epiſcopo excommunicatio benedicitur, aut conſecratur: Tertio, quia non polluitur Eccleſia ex eo quod nominatim de excommunicatione denunciatus in ea celebret; ergo neque etiam pollueretur ex eo quod ab excommunicato nominatim denunciato conſecretur, aut benedicatur, cum par ſit vtrobique ratio. & ita docet expreſſe Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 15. ſect. 4. §. Quarto violatur.* & quamuis hæc ſententia auctoritate Doctorum deſtituta ſit, mihi tamen videtur probabilior, maxime quia pollutio Eccleſiæ ſupponit conſecrationem aut benedictionem illius: conſecratio autem quæ fit ab ipſo Epiſcopo excommunicato, non ſupponit cõſecrationem, ſed facit Eccleſiam conſecratam, & circa illam conſecratam nihil amplius operatur; non eſt ergo cur polluatur, vt de ſe patet.

57. Quintus modus quo polluitur Eccleſia eſt quando aliquis paganus ſeu infidelis in ea ſepelitur, vel ſepultus iacet: patet ex cap. *per Eccleſiam, de conſecrat. diſt. 1.* & ita docet etiam Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib 10. cap. 26 §. Quarto modo,* & Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. §. quinto violatur,* & addit ibi Soarius nomine Pagani & infidelis cõprehẽdi etiam pueros, qui ante Baptiſmum moriuntur, quia huiuſmodi pueri ſaltem negatiue infideles ſunt. Rogabis tamen an tunc auulſo corpore pagani aut infidelis parietes, & tigna Eccleſiæ abradi debeant? Affirmat Ioannes Andr. *in cap. propoſuiſti, de conſecrat. diſtinct. 1.* & probat *id ex cap. Eccleſiam 2. de conſecrat. diſt. 1.* vbi id aperte ſtatuitur. Dicendum tamen eſt cum Abbate *in eodem cap. Eccleſiam.* & cum Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 10. cap. 26. §. Quarto modo ſi Eccleſia eſt conſecrata.* non eſſe parietes abradendos, quia ſi abraderentur conſecrationis forma priuaretur Eccleſia: eſſe vero abradendos quando Eccleſia non eſt conſecrata, ſed tantum benedicta, & ita intelligendum eſſe cap. *Eccleſiam,* præcitatum.

58. Notandum tamen, pollui tantum Eccleſiam quando infidelis in ſemetipſo, vt ſic dicam, in ea ſepelitur, ſecus ſi ſepeliatur in alio: vt ſi mulier fidelis prægnans in Eccleſia ſepeliatur, quia tunc fœtus non reputatur vt perſona per ſe diſtincta, ſed vt pars matris, quod ſane accidere poteſt ſi puer vel ante vel ſimul cum matre moriatur: nam ſi viuere credatur, aperienda eſt mortua mater vt infans inde extractus baptizetur. Quod ſi ex negligentia culpabili, vel ex malitia non ita fiat, ſed contingat matrem mortuam habentem in vtero filium viuum ita ſepeliri, ratione homicidij violabitur Eccleſia ſi dum mater ſepelitur, filius in ea occidatur, quia quoad hoc non reputatur filius pars matris, & ideo illud eſt verum homicidium, ſicut patet à ſimili in abortu: ſi vero extra Eccleſiam prius moriatur, vel intra vterum interficeretur, & poſtea mater ſepeliretur in Eccleſia, non pollueretur Eccleſia hoc titulo, quia puer per ſe tunc non ſepelitur, ſed per accidens ratione matris: ita docet Soarius *tomo 3. in 3. p. diſput. 81. ſect. 4. §. quinto violatur,* & eſt vera & rationabilis illius doctrina.

59. Sextus modus quo Eccleſia violari poteſt, eſt quando parietes Eccleſiæ comburuntur, vel ita deſtruuntur, vt illam integre ac veluti denouo ædificari oporteat, tunc enim iterum conſecranda eſt, quia conſecratio perditur deſtructa re in qua fundatur; oportet tamen vt parietes ſimul ruant, aut comburantur toti; ità vt ſimul omnes decruſtentur: nam ſi paulatim decidant, aut cruſta ſpolientur, & paulatim etiam reficiantur, tunc in dubium vertitur an formam conſecrationis amittat Eccleſia, qua de re bipartita eſt opinio. Prima docet non deperdi, quia ſemper cenſetur manere idẽ templum, ſicut cenſetur permanere eadem nauis cum paulatim reficitur: quod intelligendum eſt, modo tamẽ pars quæ additur non ſit maior, quia tunc id quod eſt maius, cenſetur ad ſe trahere & in ſe cõuertere quod eſt minus; ſecus tamen eſt ſi totum tectum ruat, & parietes integri maneant. nam tunc conſecratio non amittitur, verſatur enim potiſſimum forma conſecrationis circa ipſos parietes vbi linitio fit & figuntur cruces, & hãc opinionem tenet Soarius *tom. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 4. § ſextus caſus eſt,* & Syl. *verbo Conſecratio 2. qu. 4.* vbi citat pro ea Oſtienſem, Paludanum, Antonium, Summam confeſſorum & Piſanam; tenet etiam Azor *to. 1. inſt. mor. lib. 10. c. 26. §. at in dubium vertitur.* & colligitur *ex c. ligneis. de conſecratione Eccleſia, & ex cap. Eccleſiis, de conſecr. diſt* 1. Secunda opinio docet deperdi, eam tenet Innocentius *in rubrica de conſecratione Eccleſiarum.* Abbas *in cap. propoſuiſti, de conſecrat.* Probant, quia in rebus ſpiritualibus rei veritas potius quam fictio iuris attendenda eſt; in rei autem veritate quando paulatim Eccleſia deſtruitur & reædificatur, non manet eadem Eccleſia, ac proinde nec eadem conſecratio. Sed prima ſententia omnino eſt verior & probabilior, re enim vera non ſolum iuris fictione, ſed etiam in rei veritate manet ſemper eadem Eccleſia, ſicut eadem nauis quæ paulatim reparatur, & ideo eadem ſemper cenſetur, & aliunde conſecratio de ſe eſt indelebilis manente ſubiecto, vt docet D. Th. *2. 2. q. 39. art. 3. & q. 63. art. 5. & q. 77. a. 8. & in 4. diſt. 4. q. 1 ar 3.* quare cum conſecratio ſit de ſe indelebilis, & non deſtruatur niſi deſtructo ſubiecto, & idem ſubiectum maneat, conſequenter dicendum eſt manere & non deperdi eandem conſecrationem.

Notandum vero diſcrimen maximum eſſe inter Eccleſiam conſecratam & benedictam: nam Eccleſia benedici poteſt & benedictio fieri à ſimplici Sacerdote de Epiſcopi auctoritate conſuetis Eccleſiæ precibus per ſolam aquæ luſtralis aſperſionem, & hæc benedictio nihil aliud eſt quam quædam deſtinatio, ac deputatio ipſius Eccleſiæ ad res diuinas, id eſt, ad officia diuina & ſepeliendos mortuos ſub illis ſacris cæremonijs facta. At vero conſecratio fit per ipſum Epiſcopum, imo & per tres Epiſcopos, & præterea benedictio Eccleſiæ verſatur tantum circa ſolium ipſius Eccleſiæ, pauimentumque illius, quia ipſum tantummodo ſoliũ benedicitur, quod ſemper idem manet: conſecratio autem fit in parietibus ipſius Eccleſiæ, in quibus ſacra linitio fit, & figuntur cruces iuxta ritum Romani cæremonialis. Et ideo Eccleſia conſecrata reconcilianda eſt ſi violetur per proprium Epiſcopum, vel alienum de eius licentia & conſenſu, & per aquam ab ipſo Epiſcopo conſecratam, nec ſimplex Sacerdos poteſt eam reconciliare, niſi de ſpeciali commiſſione, & licentia Summi Pontificis; Eccleſia vero benedicta, ſicut benedicitur à ſimplici Sacerdote, ſic ab eodem etiam ſimplici Sacerdote reconciliari poteſt abſque licentia ſui Epiſcopi: præterea Eccleſia conſecrata reconciliatur ab Epiſcopo aqua, vino & cinere ſacrata, vt dicitur in cap. *propoſuiſti, de conſecration. Eccleſiar.* Eccleſia vero 60.

benedi-

benedicta reconciliatur ſolius aquæ benedictæ aſperſione. ita docent communiter Doctores Soar. *tom.3.in 3.p.diſt.81 ſect.4 §. Sextus caſus.* Azor *tomo* 1. *inſtit.moral.lib.10.cap.26.quæſt.14.& 15.*

CAPVT XV.

Quibus diebus teneantur Sacerdotes ſimplices & curati celebrare; agitur de feria quinta, ſexta, & Sabbato maioris hebdomadæ, & de Capellanis qui quotidie ratione Capellæ tenentur ſacrificare; an in feria ſexta maiori laici poſſint communicare.

SVMMARIVM.

Vtrum ſimplices Sacerdotes teneantur aliquoties in anno celebrare ratione muneris ſacerdotalis ſecluſo ſcandalo, & contemptu, refertur prima opinio negans. num.1.

Aliqui Doctores dicunt peccatum eſſe non celebrare aliquoties in anno, ſed tantum veniale. num.2.

Proponitur probabilior ſententia affirmans teneri Sacerdotes ſimplices ſub mortali aliquoties in anno celebrare: num.3.

Diuinum præceptum ad celebrandum impoſitum illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, *comprehendit etiam Sacerdotes ſimplices.* num.4.

Tenentur Sacerdotes ſimplices aliquoties in anno non ſolum extrinſece ratione ſcandali, ſed etiam ratione præcepti & muneris ſacerdotalis ſacrificare. nu.15: & non ſunt ferendæ illorum excuſationes. ibid.

Ad minimum in præcipuis quatuor feſtiuitatibus anni ex vi ſacerdotij ſacrificare tenentur. num 6.

Et quæ ſint iſtæ feſtiuitates. ibid.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. num.7.

Parochi an ſingulis diebus vel per ſe vel per alium teneantur ſacrificare. num.8.

An Miſſæ debeant celebrari ſingulis diebus in Eccleſiis conuentualibus & Cathedralibus, & quot Miſſæ, & an etiam de defunctis. num.9.

Nulli Sacerdoti ſtando in ſolo iure naturali vel humano & ſecluſo officio paſtorali, aut alia extrinſeca obligatione iuſſum, aut prohibitum eſt ſingulis diebus celebrare. num.10.

An Sacerdotes & Capellani, qui ratione Capellaniæ tenentur quotidie celebrare, poſſint aliquando non ſacrificare ex cauſa quin per alium eidem obligationi teneantur ſatisfacere. num.11.

An in triduo hebdomadæ ſanctæ liceat omnibus Sacerdotibus ſacrificare. num.12.

Quid de feria quinta, refertur opinio, dicens non licere omnibus Sacerdotibus eo die ſacrificare, ſed ſolum parochis in ſuis parochijs, & peccatum eſſe mortale id efficere. num.13.

Refertur & aſtruitur opinio dicens licitum eſſe eo die cuique Sacerdoti celebrare vel publice vel ſecreto abſque licentia Prælati, quamuis prudentius ſit id ſecreto efficere vbi conſuetudo eſt eo die non ſacrificare. num. 14.

Quid de feria ſexta. num.15.

An communicare poſſint eo die fideles, & an per modum viatici. num.16.

Quid de ſabbato ſancto. num.17.

Refertur prima opinio negans. ibid.

Aſtruitur ſecunda affirmans, vbi conſuetudo viget: vbi vero non viget, licitum eſſe de licentia Prælati publice ſacrificare: ſecreto vero etiam abſque illa. ibid.

Quid olim fieret circa hanc rem in hoc die ſabbati. nu.18.

Quid quando ſabbatum incidit in diem Annunciationis Beatæ Virginis. nu.19. & remiſſiue ad libr.1. ſacrificij Miſſæ. cap.4. num.17.

1. CIrca tempus quo Sacerdotes tenentur Miſſam dicere, eſt grauis quæſtio: vtrum teneantur ſub mortali ſimplices Sacerdotes, quibus nulla eſt cura animarum commiſſa, nec Eccleſiaſticũ beneficium habent, nec aliquam aliunde obligationem aliquoties in anno celebrare. Duplex circumfertur opinio hac de re: prima docet ſecluſo ſcandalo & contemptu non peccare lethaliter Sacerdotem ſimplicem ſi nunquam ſacrificet, etiam ceſſante omni impedimento. ita docet Alexander Alenſis 4.*p.q* 51.*n.*2. Bonau. *in* 4. *diſt.*12.*p.*2.*a.*2. Gabriel *in canone Miſſæ q.*87. Victoria *in Summa de ſacr. n.*94. Caiet.3.*p.qu.*82.*a.*12. Ledeſma 1.4.*qu.*23.*a.*10. Palat.*in* 4. *diſt.*13. *diſp.* 2. Roſella *verbo Euch.*2. *nu.*33. propendet Sotus *in* 4.*diſt.*13.*q.*1.*a.*10. Petrus Soto *tit.de Euch.lect.*7. & 1. *p. Paſtor.lect.*9. docet etiam D. Anton.3.*p.tit.*13.*c.*16. §.12. Speculum conſcientiæ. *tract.*13.*q.*2. Richard.*in* 4.*diſt.*13.*a.*2.*q.*2.& probabilem dicit hanc ſententiam Henriq. *lib.*9.*de Miſſa.c.*23.*n.*2. Probabilem etiam appellat Soar. *tomo* 3.*in* 3. *p. diſput.*80. *ſect.*1. §. *Hæc res dubia quidem,* & his quidem fundamentis huiuſmodi Doctores niti poſſunt. Primo, quia nullibi in iure reperitur præceptum aliquod diuinum, aut humanum, Sacerdotibus, ex eo præciſe quod Sacerdotes ſint, eſſe impoſitum, de celebratione Miſſarum; ergo probabiliſſimum eſt ſecluſo ſcandalo, & cõtemptu, non teneri Sacerdotes ſimplices aliquando in anno celebrare, nec lethaliter peccare ſi ceſſante etiam omni impedimento, nunquam celebrent; modo tempore præcepti cõmunicent vt reliqui fideles: nam de præcepto humano non conſtat eſſe in iure, ſin minus oſtendatur. De diuino ſatis à poſteriori probatur non dari tale præceptum in rerum natura, quia ſi præceptum eſſet diuinum de celebrando cuique Sacerdoti ſimplici impoſitum, non tam facile in pœnam delicti priuarentur Sacerdotes in perpetuum celebratione Miſſarum, vt paſſim fit per cenſuras, & irregularitates, nec tam facile excuſarentur illi Sacerdotes, qui humiliter à celebratione abſtinent ob fragilitatem conſuetudinemque peccandi. Secundo, quia pauci aut rari admodũ Doctores declarant hanc obligationem Sacerdotibus ſimplicibus eſſe impoſitam, ſed tantum Parochis, nec ob hanc omiſſionem Eccleſia punit ipſos Sacerdotes ſimplices; ergo ſignum eſt non peccare illos lethaliter ſi non celebrent etiam toto anno, imo & perpetuo. Tertio, quia obligatio celebrandi aliquoties in anno, non oritur præciſe ex officio ſacerdotali; nam licet Sacerdotibus ex vi ſui muneris detur poteſtas ſacrificandi, tamen ex poteſtate non oritur neceſſitas, poteſtas enim ex ſe latius patet, quam neceſſitas; deinde ipſa poteſtas ſacrificandi eſt veluti quoddam priuilegium, quod Sacerdotibus diuinitus datur ad ſacrificandum, ſeu quaſi dominium aut ius ad id faciendum ſi voluerit: nullus autẽ cogitur vti ſuo dominio, priuilegio, aut iure; etenim eadẽ etiam ratione datur poteſtas Sacerdotibus in habitu remittendi peccata, & tamen nemo cogitur vti illa, etiamſi iuriſdictionem, & licentiam habeat ad excipiendas confeſſiones, dummodo paſtor non ſit: pari ergo ratione etiamſi quis ex munere ſacerdotali

Digitized by Google

dotali poteſtatem habeat ad ſacrificandum, tamen non cogetur ex eodem munere ſacrificare, poteſtas enim non infert neceſſitatem, cum pendeat ex libera voluntate. Quarto, quia verba illa Chriſti Domini ex qua nonnulli auctores deducunt præceptum diuinum obligans ipſos Sacerdotes ad ſacrificandum aliquoties in anno, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* &, *Hæc quotieſcumq; feceritis, in mei memoriam facietis: Hoc facite in meam commemorationem:* habent longe diuerſum ſenſum, in his enim vltimis ſolum præcepit Chriſtus Dominus, vt Sacerdotes omnes ea forma verborum conſecrarent, qua ipſe conſecrauit in vltima cœna: prætereà eis præcepit id facere, in memoriam illius ſacrificij cruenti, quod ipſe ſemel in cruce per ſeipſum Patri obtulit, quia incruentum illud ſacrificium Miſſæ, eſt commemoratiuum ſimul & repræſentatiuum illius ſacrificij cruenti, quod Chriſtus in ara crucis Deo Patri in remiſſionem omnium peccatorum obtulit, vt explicauimus late in cap. 3. num. 13. & docet Soarius *tomo 3. diſp. 75. ſect. 3. §. quarto dicendum.* & alij quos ibi citauimus. Illa autem verba, *Niſi manducaueritis*, &c. habent etiam alium ſenſum, vt ſæpe diximus, & licet gratis admittamus contineri ibi aliquod præceptum, tamen non eſt neceſſe, vt illa obligent omnes Sacerdotes, ſed Parochos tantum, illa enim dirigebat Chriſtus Dominus ad Apoſtolos, quos præſentes habebat, & in Paſtorali munere inſtruebat, vt optime inſinuat Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 80. ſect. 1. initio.*

2. Plerique Doctorum huius opinionis, vt notat idem Soarius *§. propter hac multi*: exiſtimant peccare Sacerdotes ſimplices venialiter tantum ſi aliquoties in anno non ſacrificent: ne ſcilicet videantur in vacuum Dei gratiam & ſacerdotium accipere, & otioſam habere poteſtatem conſecrandi, & quia præter rationem & caritatem videtur eſſe priuare Eccleſiam magno illo fructu, quem ex hoc tremendo Miſſæ ſacrificio participat, ſicut qui acciperet à Deo gratiam & donum curationis gratis datum, non recte ageret nunquam illo vtendo, & præter charitatem & vtilitatem faceret proximorum, in quorum gratiam illud accepit.

3. Secunda opinio verior, & probabilior, & tenenda, & quam nobiliores auctores docent, aſſerit teneri ſimplices Sacerdotes, & quibus nulla eſt animarum cura commiſſa ex ſolo & præciſo ſacerdotali munere aliquoties in anno ſacrificare, & peccare lethaliter, niſi hoc faciant. ita docet D. Thom. *in 3. part. quæſt. 82. artic. 10.* citans Diuum Ambroſium, & clarius *in 4. diſt. 13. quæſt. 1. art. 2. quæſtiunc. 1. ad 2.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 80. ſect. 1. §. propter hac multi:* Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 23. num. 2. fine.* Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 10. cap. 24. §. altera opinio.* Durandus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2.* Sotus *ibi, quæſt. 1. a. 10. & lib. 9. de iuſtit. quæſt. 3. art. 1.* Paludanus *in 4. diſtinct. 12. quæſt. 2.* Nauar. *in man. Lat. c. 25. numer. 88.* Catharinus *libr. 5. contra Caietanum.* & certe contrariam opinionem ferunt nonnulli iuſſu Pij V. expunctam fuiſſe ab operibus Caietani in ſecunda editione, in ea enim non inuenitur talis opinio in operibus Caietani. Docet etiam hanc opinionem Syluester *verbo Miſſa 1. quæſtione ſeptima.* Angelus *verbo Miſſa §. 44.* Summa confeſſ. *libro tertio titulo 24. quæſtione 123.* Aſtenſis *libro quarto capite decimo quarto, articulo primo.* Tabiena *verbo communicare. quæſtione 12.* Armilla *verbo Communio. num. 14.* Maior *in 4. diſt. 12. quæſt. 5.* Cardinalis *in cap. dolentes. de celebratione Miſſarum.* Archidiaconus *in cap. ſufficit, de conſecrat. diſtinct. 1.* Honchala *opuſculo 3. tractatu 7. titulo 47.* Probatur hæc opinio primo, ex cap. dolentes, de celebrat. Miſſarum. nam inter alia peccata aliquorum Sacerdotum, quæ ibi recenſentur, vnum eſt, quod vix quater in anno celebrabant, & pœna illis ſuſpenſionis imponitur non propter hoc delictum tantum, ſed cum aliis quæ ibi numerantur: ſic Matth. 25. & Lucæ 19. qui abſcondit otioſe talentum, ad gehennam damnatur. & 2. Corinth. 6. hortatur Paulus Sacerdotes ne in vacuum gratiam Dei accipiant. & 2. Timoth. 3. *noli* (ait Apoſtol.) *negligere gratiam tuam*, videtur enim ille Sacerdos qui creatur, conſecraturque ad rem diuinam faciendam, gratiam Dei negligere, ſi nunquam ſacrificium faciat aut offerat. Probatur ſecundo, præceptum diuinum de ſacrificando impoſitum eſſe Sacerdotibus ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 22. cap. 1.* vbi docet Chriſtum in nocte cœnæ, Apoſtolis quos tunc noui Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus vt offerrent, præcepiſſe, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, vti ſemper Eccleſia Catholica intellexit, & docuit: & Canone 2, anathemate eos ferit, qui negauerint Chriſtum Dominum prædictis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*: inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, aut non ordinaſſe, vt ipſi aliique Sacerdotes offerrent corpus, & ſanguinem ſuum. Et idipſum repetit *ſeſſ. 23. capite & canone 1.* dicens, ſacrificium & ſacerdotium eſſe coniuncta. & *de reformatione c. 14.* præcipit Epiſcopis, vt curent, quod Sacerdotes ſaltem diebus Dominicis, & feſtis ſolennibus: ſi autem curam habuerint animarum, etiam frequenter, vt ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent. Quibus verbis, non impedit Conc. Sacerdotibus nouam obligationem, ſed ſolum Epiſcopos monet, vt curent, quod Sacerdotes obligationem ſuam impleant. Et quia non conſtabat quoties vel quibus diebus tenebantur Sacerdotes ſacrificare ex diuino præcepto, præcipit vt ſaltem fiat ſolennioribus feſtis, & monet etiam, vt fiat diebus Dominicis, in quo ſignificat, nec totum ad conſilium, nec totum ad præceptum pertinere, ſed partim ad conſilium, partim ad obligationem præcepti: ad conſilium quod fiat ſolennioribus feſtis totius anni. Probatur tertio ex illo D. Ambroſij, quod refert D. Thom. *in 3. p. quæſt. 82. art. 10.* *Graue eſt quod ad menſam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non veniamus, ſed grauius eſt, ſi dum peccata metuimus, etiam ſacrificium non reddamus.* Quæ verba duplicem ſenſum habere poſſunt: primus eſt de peccatis venialibus, ita vt graue, id eſt, turpe & indecorum ſit, ac proinde veniale ſacrificare cum peccatis venialibus, ſed grauius eſſe, id eſt, peccatum mortale eſſe ea de cauſa non celebrare. Et hic ſenſus videtur eſſe verus, genuinus ac germanus huius loci: nam alius ſecundus quem habere poſſunt hæc verba, eſt duriſſimus, ita ſcilicet, vt graue, id eſt, mortale ſit celebrare in peccato mortali: ſed grauius: id eſt, maius peccatum mortale ſit, non celebrare: eſt, inquam, hic ſenſus durior, cum apud omnes conſtet ex ſua natura grauiora eſſe peccata commiſſionis, quam o-

Digitized by Google

miſſionis: & celebrare cum peccato mortali, peccatum ſit commiſſionis: non celebrare vero, peccatum omiſſionis. Quarto probatur rationibus, Prima, quia Concilium declarat, vt ſupra vidimus, Chriſtum præcepiſſe Apoſtolis vt ſacrificarent: declarat etiam locutum fuiſſe ad illos, vt Sacerdotes, & in ipſis ad omnes futuros Sacerdotes, vt patet ex illis verbis, *eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus*, & non tantum ad paſtores Eccleſiæ, vel ad Eccleſiam in communi, ergo ſentit Concilium, Chriſtum Dominum omnes Sacerdotes voluiſſe obligare ad ſacrificandum aliquoties ex ſolo munere & officio Sacerdotali: enimuero in hoc diſtinguitur ſacramentum à ſacrificio, quia ſacramenta ordinantur ad ſolum vſum fidelium: ſacrificia vero, vt offerantur Deo, & ideo ad ſacramenta miniſtranda, ſolum tenentur illi Sacerdotes, qui Parochi ſunt, & curam fidelium ſuſcipiunt: ad ſacrificia vero celebranda, & offerenda, tenentur omnes Sacerdotes ratione ordinis ſuſcepti ex præcepto Chriſti, quia talis actus nec curam animarum, nec iuriſdictionem ſuper fideles requirit, ſed per ſe & ex ſe ad omnes Sacerdotes pertinet. Secunda, quia perpetua omiſſio celebrandi, in eo Sacerdote, qui nullum impedimentum habet, ex ſe & ex ſuo obiecto eſt mala & rationi diſſentanea: non ſolum propter rationes extrinſecas, quales ſunt licentia liberius peccandi, omittendo ſacrificium, ſcandalum aliorum, detrimentum proprium & particulare ſpirituale: & aliæ ſimiles, ſed etiam ex ſe, vt dixi, & ex ſua natura: ergo peccatum mortale eſt non celebrare, vt patet.

4. Dices, diuinum præceptum ſi quod eſt celebrandi, Sacerdotibus impoſitum à Chriſto Domino, in illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*: non eſt impoſitum ſingulis Sacerdotibus in particulari, ſed eſt impoſitum in communi toti Eccleſiæ, ad cuius prouidentiam ſpectat, curare, vt in ea vſus huius ſacrificij fiat, quæ cura ad ſolos paſtores præcipue ſpectat, ac proinde non teneri ſingulos Sacerdotes ſimplices celebrare ex præcepto aliquoties in anno ex vi Sacerdotalis muneris, ſed ſolum Parochos & Paſtores? Reſpondeo Chriſtum Dominum dixiſſe ea verba: *Hoc facite in meam commemorationem*, Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus: non in officio & munere paſtorali, ſed in officio & munere ſacerdotali, vt declarat Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. cap. 1. ibi, *eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus*, ac proinde ex vi præcepti teneri omnes Sacerdotes ratione ſacerdotij, non officij ſolum paſtoralis aliquando celebrare: ne præceptum: *Hoc facite quotieſcumque feceritis in meam commemorationem*, in vacuum omnibus detur, alioqui enim, niſi ſimplices etiam Sacerdotes eo præcepto vellet Chriſtus Dominus obligare, ad celebrandum aliquoties in anno, fruſtra eis munus & poteſtas ſacerdotalis donaretur, vt conſideranti patebit: fruſtra enim id donatur, quod nunquam in actum eſt deducendum.

5. Ex his ſatis patet ex vi intrinſeca præcepti naturæ teneri omnes Sacerdotes, etiam ſimplices, aliquoties in anno celebrare ſub peccato lethali, non ſolum ratione ſcandali extrinſeci, ſed ex vi etiam intrinſeca ipſius præcepti. Et re vera ſi rationes extrinſecæ etiam conſiderentur, non eſt dubium eos teneri, nam qui non ſacrificant, vt plurimum non ſunt ex iis qui & viridibus palmis & ſtolis candidis ſequuntur agnum quocunque it; ſed proh dolor ij communiter & exiſtimantur, & ſunt licentioris vitæ: nec eis admittenda eſt excuſatio, quam communiter prætendunt, ſe id efficere ob maiorem reuerentiam, quia ſe ſentiunt imbecillimæ naturæ, & admodum procliues ad peccandum, quod magis alienum eſt à Sacerdote qui quotidie celebrat, & ſuis manibus Chriſtum Dominum attrectat, quam ab eo qui nunquam eum attrectare audet, id enim illis perditiſſimus humani generis hoſtis vehementius ſuggerit, vt facilius perdat, ſcit enim inde illos validiores effecturos ad præliandum cum eo, quare ait Henriquez *libro 9. de Miſſa capite vigeſimo tertio numero ſecundo ad marginem litera B* prudenter facit confeſſarius, qui non abſoluit eum qui rariſſime celebrat, & citat Ledeſmam 1. 4. *queſt. 23. articulo* 10. & Canum quem ibi allegat. Dixi peccare lethaliter, quia licet Paludanus, Maior, & Nauarrus generatim dicant, peccare eos Sacerdotes ſimplices, qui aliquoties in anno non celebrant, & non explicent de peccato mortali, aut veniali, tamen rationes factæ & grauitas materiæ in qua peccant, ſatis oſtendunt, peccatum eos mortale committere, non veniale, & rel qui fere Doctores, vt Henriquez, Soarius, Azor, Angelus, Syluester, Sotus, Armilla, Tabiena, & alij citati dicunt, peccatum mortale committere, non veniale. Et tandem ſic concludit Azor *tomo primo inſtitutionum moralium*, *libro 10. capite 24. quæſtione 1. §. Sed quæras an lethaliter. Non abſoluerem ego eum qui nunquam per totum anni curſum Miſſæ ſacrificium faceret. Nec etiam excuſarem eum, qui nunquam ſacrificaret per annum ob impedimentum, quod ipſe tollere poteſt, & ex illius voluntate pendet: nec item eum, qui ideo nunquam per annum ſacrificat, quia frequenter peccare ſolet, peccatum enim eſt voluntarium, ac proinde gratia diuina cauere & vitare debet.* hæc ille. quæ doctrina vera eſt, & ego ita etiam facerem & coincidit cum doctrina Henrici allegati.

6. Reſtat igitur inquirendum quoties in anno ſacrificare teneatur ſimplex Sacerdos, non enim id ſatis explicant Doctores? Et certe in hac vna re tot fere ſunt ſententiæ, quot capita. Nam Syluester *verbo Miſſa 1. quæſtione 5.* & Diuus Antoninus *3. part. titulo 13. capite 16.* §. 12. referunt aliquos iuriſperitos aſſeruiſſe, teneri Sacerdotes ex vi ſacerdotalis officij ad celebrandum quotidie, ſed hoc nullum habet fundamentum. Diuus Thomas *in 3. part. quæſtione* 83. *articulo* 2. Syluester modo allegatus, & Diuus Antoninus & Angelus *verbo Miſſa num.* 44. generatim aſſerunt, teneri eos celebrare in diebus feſtis præcipuis, & præcipue quando laici ſacram communionem accipere conſueſcunt, & idem docet etiam Soarius citatus. Paludanus *in 4. diſtinctione 13. quæſtione* 2. expreſſius numerat quinque, Natalitium Domini, Paſcha, Pentecoſtem, diem aſſumptionis beatæ Virginis, & diem omnium Sanctorum: Maior *in 4. diſtinctione* 12. *quæſtione* 5. his diebus adiungit alium, nempe diem Corporis Chriſti. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 25. *numero* 88. affirmat ſatisfacere Sacerdotes huic obligationi huius præcepti ter vel quater in anno ſacrificando, intellige in præcipuis ſolennitatibus, & hoc videtur fieri probabile ex cap. dolentes de celebratione Miſſarum. neque enim vllo iure probari poteſt hoc præceptum ſtrictius obligare. Alij addunt etiam præcipuas ſolennitates to-

Virginis Mariæ, & ſanctorum Apoſtolorum, ex eo quod in cap. dolentes, videantur acriter reprehendi illi, qui vix quater in anno celebrabant. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *capit.* 1. ex Lucæ verbis 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, colligit præceptum eſſe impoſitum à Chriſto Domino Sacerdotibus ſacrificandi. Et *ſeſſ.* 23. *cap.* 14. *de reform.* commendat Epiſcopis, vt curent quod Presbyteri ſaltem diebus Dominicis & feſtiuis ſolennibus Miſſis celebrent: ſed hæc commendatio videtur eſſe de perfectione quoad dies Dominicos, vt docet Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 80. *ſect.* 1. §. *Quoniam vero hac.* Ipſe Soarius hic, §. *Sed quæres*, ait moraliter loquendo conſideranda eſſe principia extrinſeca, ſcandalum videlicet aliorum, detrimentum ſpirituale ipſorum Sacerdotum, & iuxta hæc obligandos eſſe: vnde cum communiter alij ſcādalizentur, ſi huiuſmodi Sacerdotes ſaltem in præcipuis quatuor anni ſolennitatibus totius anni non ſacrificent, videtur Soar. voluiſſe dicere in his diebus obligari ipſos Sacerdotes ex præcepto ad ſacrificandum, non extra illos, magnum enim indicium eſt obligari tunc ob ſcandalum aliorum, ita enim tunc ſcandalum patiuntur, ſicut patiuntur quando laici ex obligatione Quadrageſimæ non communicant. Azor *tomo* 1. *inſt. mor.* libr. 10. *capit.* 24. §. *Quæres itidem, ad finem*, ita ait: *Ego non condemnarem eum vt lethalis peccati reum, qui ter in anno ſacrificat, ſiue cōtinuato ſiue interrupto tēpore, ſi id ſit ſine ſcādalo & contemptu.* Ecce varietatē auctorū. Ex his colligo probabiliorem eſſe opinionem illorum, qui dicunt teneri Sacerdotes celebrare ex vi præcepti ad minimum in præcipuis quatuor ſolennitatibus anni, Natalitij Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Beatæ Virginis.

7. Argumenta primæ opinionis ſoluta pene manent ex dictis. Ad primum enim dicendum eſt patere præceptum diuinum de obligatione Sacerdotum ad ſacrificandum, ex illis verbis Chriſti Domini Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, iuxta explicationem Concilij Tridentini, vt probauimus num. 3. Et ſatis inſinuari præceptum humanum hac etiam de re in cap. dolentes, de celebrat. Miſſarum. Ad ſecundum negandum paucos admodum & raros Doctores explicare & docere hanc opinionem cum eam teneant, & doceant, plures numero, & auctoritate grauiores, vt vidimus prædicto num. 3. Ad tertium reſpondeo obligationem hanc oriri ex ipſo munere ſacerdotali, non paſtorali, vt ſæpe dictum ac repetitum manet, ad id quod additur poteſtatem ſacerdotalem eſſe inſtar gratiæ & priuilegij, & neminem poſſe cogi ad vtendum priuilegium ſibi conceſſum. Reſpondeo eſſe inſtar priuilegij conceſſi: at non in proprium tantum commodum, ſed in proprium commodum, & præcipue in vtilitatem proximorum & totius Eccleſiæ, & ideo eſſe diuerſam rationem de iſto priuilegio, atq; de aliis, quæ in commodum tantum proprium conceduntur. Ad exemplum de poteſtate Sacerdotibus ab Epiſcopo conceſſa ad audiendas confeſſiones, reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia de vſu ipſius poteſtatis non datur præceptum, at de vſu poteſtatis ſacerdotalis datur præceptum diuinum, vt vidimus num. 3. reliqua patent ex dictis, quamobrem non eſt cur amplius in hac quæſtione immoremur.

8. Parochi tenentur vel per ſe vel per alios ſacrificare ſingulis diebus Dominicis & feſtis, quibus ſui Parochiani Miſſam tenentur audire. ita docet Azor *tomo* 1. *inſtitutionum moralium libro* 10. *capite* 24. *quæſtione* 2. Syluester *verbo Miſſa* 1. *quæſtione* 7. & alij communiter. An vero ratione officij & muneris paſtoralis teneantur Parochi aliis diebus præter dies Dominicos & feſtiuos ſacrificare eſt dubium. Reſoluunt nonnulli, non teneri illos quotidie ſacrificium facere, ratione officij parochialis. Primo, quia nullibi hoc in iure expreſſum eſt, & quia multi Parochi ſatis pij, & timoratæ conſcientiæ aliquibus diebus ſacrificium intermittunt. Secundo, quia nec ex vi parochialis beneficij ad hoc tenentur, nam ſi ſolus aliquis Parochus in Parochia exiſteret, dura admodum & rigoroſa nimis eſſes talis obligatio: addunt tamen teneri eos frequentius celebrare in iis diebus, in quibus non tenetur populus ſacrum audire, nec feſtiui ſunt, quam alij Sacerdotes ſimplices: ita docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 80. *ſect.* 2. §. *dico tertio*, & Sotus *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtione* 1. *articulo* 10. & Azor *loco allegato, quæſtione* 2. & ratio illorum eſſe poteſt, quia ratione decimarum quas colligunt, tenentur frequentius Deo populum commendare. Sed certe cum hodie multi & timorati Parochi & Paſtores, id non efficiant, nec ſe hac de re in confeſſionibus accuſent, nec confeſſarij etiam doctiſſimi de eadem re illos interrogent in confeſſionibus, non auderem appellare reum peccati lethalis eum Parochum qui diebus tantum Dominicis & feſtiuis, quibus populus Miſſam audire tenetur, celebrat, niſi forte in aliquo oppido, vbi eſſet ſcandalum ſi non ita frequenter celebraret, plebe pie & religioſe id deſiderante & poſtulante.

In ſingulis tamen Eccleſiis Cathedralibus, parochialibus, & conuentualibus, vbi mediocris 9.
Sacerdotum numerus eſt, debet quotidie ſacrificium Miſſæ offerri: imo teneri Sacerdotes in Eccleſiis conuentualibus & collegiatis quotidie duas Miſſas celebrare, alteram pro defunctis: alteram de officio pro viuentibus, & peccare mortaliter ſi id non faciant, docet Panormitanus *in cap. cum creatura, de celebratione Miſſarum.* & videtur id etiam docere Azor citatus *dicta quæſtione ſecunda.* & intendunt id probare ex dicto capit. cum creatura. Sed hoc non colligitur ex prædicto capite cum creatura. ibi enim ſolum dicitur propter Miſſam defunctorum non eſſe omittendam conuentualem Miſſam de feria, neque è contrario, ſed vtramque ſi fieri poteſt, dicendam eſſe, non tamen ibi imponitur abſoluta obligatio quotidie celebrandi pro defunctis. Quamobrem cum vna tantum Miſſa ſit in vſu de feria & officio, ſolenniter cantata, quam Miſſam maiorem, ſeu Miſſam tertiæ appellant, dicendum eſt ad illam tantum teneri Sacerdotes collegialium & cathedralium Eccleſiarum. & recte quidem vſus antiquus, ſi forte in huiuſmodi Eccleſiis viguit, abiit in diſſuetudinem, non enim conueniens erat, vt in diebus ſolennibus Miſſa pro defunctis diceretur: & ideo ſi quæ decreta antiqua in iure hac de re reperiantur, iam non vſu ſunt abrogata: & ita docet Sylu. *verbo Miſſa* 1. *numero* 7. Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputatione* 80. *ſectione* 2. §. *dico ſecundo.* Sotus *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtione* 2. *articulo* 1. Victoria *in Summa verbo Miſſa numero* 95. limitat tamen Victoria non videri id ſibi peccatum mortale ſi inter-

Digitized by Google

interdum hæc Miſſa prætermittatur: hanc autem limitationem meritiſſimò non admittit Soarius loco allegato, hoc enim negotium multum quidem ad bonum commune fidelium ſpectat, & res grauis eſt: quapropter, per ſe loquendo, non poterit prætermitti ſine graui & mortali culpa, niſi fortaſſis ob vrgentem cauſam & grauem, hæc enim dari aliquando poteſt, ſicut & in aliis obligationibus poſitiuis, à quibus ſæpe excuſamur ex graui & vrgenti cauſa: nam adeo eſt inueterata conſuetudo in Eccleſiis collegiatis & cathedralibus dicendi hanc Miſſam, vt iam dimitti non poſſit ſine graui ſcandalo abſque graui & ſufficienti cauſa, & optime animaduertit Soarius allegatus. Hæc autem obligatio per ſe primo ad Epiſcopos Præfectos, & rectores Eccleſiarum ſpectat, licet enim ipſi non teneantur per ſe quotidie celebrare, tenentur tamen procurare, vt non omnino deſit in ſua Eccleſia hoc ſacrificium, hoc eſt enim vnum ex muneribus propter quæ à fidelibus aluntur, vt optime adnotarunt Soarius & Azor allegati.

10. Nulli autem Sacerdoti ſtando in ſolo iure diuino, aut humano, & ſecluſa quacunq; alia obligatione extrinſeca officioq; paſtorali, præceptum eſt, aut prohibitum, quotidie celebrare: & ideo non ſolum eſt licitum Sacerdotibus omnib⁹ quotidie celebrare, ſed etiam ex ſe melius & perfectius, & ideo conſulendum: eſt communis doctrina omnium Theologorum. ita docet Soar. *tomo 3. in 3. part. diſp.* 80. *ſect.* 2. §. *dico primo &* § *dico* 4. Azor *tomo* 1. *inſt. mor. lib.* 10. *cap.* 24. *q.* 3. Richard. *in* 4. *diſt.* 13. *art.* 2. *q.* 2. Paludan. *ibi q.* 2. Maior *diſt.* 12. *q.* 5. Sotus *in eodem* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *a.* 2. Probatur quia ſacrificare quotidie, non eſt ex natura ſua malum, ſed bonum, neque eſt aliquo iure prohibitum: ergo eſt per ſe licitum & perfectum, imo magis perfectum: quam non ſacrificare quamuis ex irreuerentia fiat, & ideo licet non ſit regulariter loquẽdo laicis conſulendũ vt quotidie cõmunicẽt, Sacerdotib⁹ tamen conſulendũ eſt vt quotidie celebrẽt, eſt enim id, per ſe loquẽdo, melius, & ratio differentiæ inter laicos, & Sacerdotes eſt, quia munus ſacrificandi non eſt munus priuatum ſed publicum: nec prodeſt ſoli ſacrificanti, ſed toti Eccleſiæ, & ideo dummodo Sacerdos indignus non ſit, quamuis ſit imperfectus, non debet ab hoc munere ſacrificandi ceſſare. Adde quod cum ſit ſpecialiter ad hoc munus conſecratus, & habeat proprium, & peculiare ius ad offerendum, habet etiam ſpeciale paratum diuinum auxilium vt ſancte conficiat. Non negamus tamen quod ex reuerentia & timore aliquo die, interdum bonum & rectum ſit, ab hoc munere abſtinere, imo & ſanctius, & vtilius, & ideo alicui conſulendum iuxta diuerſarũ perſonarũ ſtatus & animi affectiones.

11. Quod adeo verum eſt, vt nec etiam Sacerdos qui ratione Capellaniæ aut beneficij tenetur quotidie ſacrificare, mortaliter peccet abſtinendo aliquando ab eo munere ex cauſa, vt docent communiter Doctores, nec teneatur per alium eidem obligationi ſatisfacere. ita docet Abbas *in cap. ſignificatum, de præbendis.* Angel. *verbo Miſſa q.* 15. Sylu. *verbo Miſſa* 1. *q.* 7. *verſic.* 5. Imola *in eodem cap. ſignificatum, de præbendis.* Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *capite* 24. *quæſtione* 7. & patet expreſſe *ex eodem cap. ſignificatum.* Et ratio eſt, quam reddit Summus Pontifex, quia inſtitutio huiuſmodi Capellæ & beneficij intelligenda eſt ſeruatis ſeruandis, id eſt, ſeruata Sacerdotis honeſtate & honore, & ſeruata debita deuotione, & ſalua conſcientia & honore ipſius Sacerdotis, & ſaluo cultu & veneratione, quæ ipſi ſacramento debetur, & ideo ſi Sacerdos fuerit aliquando legitime impeditus, aut pie & religioſe celebrare non poſſit, non tenetur ſacrificare per ſe, nec per alium: ſecus tamen ſi commode celebrare poſſit, & abſque iuſta & legitima cauſa abſtineat, tunc enim mortaliter peccat, tum quia pacta & conuenta non ſeruat, tum quia mortuos, vel viuos, quorum intentione celebrare tenebatur, debito fructu Miſſæ & ſuffragio iniuſte defraudat & priuat.

Sed ſpeciale dubium eſt, & graue quidem: 12.
vtrum in feria quinta hebdomadæ ſanctæ, & in feria ſexta, & ſabbato, liceat Sacerdotibus ſacrificare. Sunt enim quidam, qui exiſtiment in hoc triduo non licere Sacerdotibus Miſſam dicere, ſed ſolum eſſe in ſingulis Eccleſiis Miſſam ſolennem ab Eccleſiæ Rectore aut Præfecto dicendam, vel ab eo, qui eius locum tenet, in qua alij Sacerdotes cum laicis communicent. Sed de ſingulis his diebus ſigillatim agemus, vt res clarior euadat ac fiat.

Primus dies de quo dubitari ſolet, eſt feria 13.
quinta cœnæ Domini: & in eo die non eſſe licitum cuique Sacerdoti ſacrificare, docet Francolinus *tractatu de horis canonicis capite* 30. *num* 2. *&* 9. qui pro ſe nullum affert auctorem, nec expreſſam Eccleſiæ legem, qua id prohibitum ſit: ſolum ergo Eccleſiæ conſuetudine, quæ vim habet legis, nititur, quam conſuetudinem ex eo probat, quia receptiſſimum eſt in toto fere orbe Chriſtiano, vt in ſingulis Eccleſiis vnum tantum publicum & ſolenne ſacrificium eo die fiat, in quo omnes Presbyteri, Diaconi, & Clerici communicent, cuius quidem conſuetudinis meminerunt Ordo Romanus *in cap. de cœna Domini.* & Alcuinus *libro de diuinis officiis. capite de cœna Domini.* conſuetudo autem ſcita & tolerata: imo & approbata, qualis iſta eſt, vim legis habet: ergo peccatum mortiferum erit eo die celebrare, ſiue publice ſiue ſecreto contra legem inductam per conſuetudinem, & inuiolabiliter ab omnibus obſeruatam. fuit autem hæc conſuetudo conuenientiſſime & decentiſſime, ac proinde legitime introducta: tum propter mœrorem & triſtitiam, quam eo die Eccleſia pro Chriſti morte incipit repræſentare: tum vt officium illius diei ſolennius fiat, tum vel maxime propter commemorationem facti Chriſti Domini, qui eo die primam Miſſam celebrauit: in qua omnes diſcipulos ſuos communicauit, in huius enim facti memoriam ſolus primarius Sacerdos in vnaquaque Eccleſia celebrare ſolet, & exemplo Chriſti omnes Sacerdotes & reliquos Diaconos communicat, & in aliquibus locis hic mos laudabiliter obſeruatur. Et in hanc ſententiam Francolini videtur aliqua ex parte inclinare Azor *tomo primo inſtitutionum moralium libro decimo capite vigeſimo quarto quæſtione quinta fine*, vbi ita dicit: *Certe vbi ea conſuetudo recepta eſt, ſeruari debet, nec permittendum vt Sacerdotes priuatim immolent, oportet enim conſuetudines moribus vtentium confirmatas obſeruare, nec eſt cur dicamus eas per errorem aut ignorantiam fuiſſe introductas, aut pie tantum, & non in modum legis eſſe ſeruandas.* ita ſe habet hæc opinio.

Dicendum

14. Dicendum tamen eſt ſecluſo ſcandalo ſi alicubi fortaſſe detur vel propter ignorantiam, vel propter aliquam conſuetudinem, ſi forte detur, licitum eſſe per ſe loquendo cuique Sacerdoti eo die quintæ feriæ maioris hebdomadæ ſanctæ ſacrificare publice vel ſecreto, quamuis prudens cõſilium ſit propter aliquas ex congruentiis tactas ſecreto id facere, & abſque concurſu populi vbi conſuetudo contrarium habet. ita docet Soar. *t. 3. in 3 p. diſp. 80. ſect. 3. §. ſupereſt vero explicandum.* Sotus *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 2.* Nauar. *in Summa c. 21. n. 88.* Angles *in floribus q. 8. de valore Miſſæ, difficult. 4. concluſione 3.* & Azor citatus *dicta quæſtione quinta initio.* vbi ita ait: *Negandum non eſt quin liceat eo die Sacerdotibus priuatim ſacrificare.* & Gutierres *libro 1. quæſtionum canonicarum capite 30. numero 36.* vbi expreſſe dicit in die Cœnæ Domini licitum eſſe Sacerdotibus & publice & ſecreto celebrare, nec eſſe neceſſariam ad hoc licentiam Prælati, & addit, *& quamuis mos ſit vt in illo die publice non celebretur, niſi Miſſa maior, in qua omnes clerici illius Eccleſiæ publice communicant, hoc tamen non tollit, vt in aliis Eccleſiis particularibus vel in priuatis Capellis alij Sacerdotes celebrare non poſſint.* Probatur primo, quia nihil de hoc canones aut iura ſtatuunt, nec eſt aliqua lex quæ id prohibeat. Nec aliqua conſuetudo, quæ vim legis habeat, quia licet multi Sacerdotes eo die non ſacrificent, tamen alij plures docti, & timorati, id faciunt, ſine vllo ſcrupulo: vt autem conſuetudo obliget, neceſſe eſt, vt ſit omnium, non tantum aliquorum. Secundo, quia fundamenta primæ opinionis non ſunt adeo firma ad inducendum præceptum ſub peccato mortali obligans, cum nullo iure expreſſo firmentur, & ſint contra communem ſententiam Doctorum qui hac de re in ſpeciali agunt, & hanc quæſtionem verſant curioſe. Tertio, quia, qui id omittunt, non ideo id faciunt, quod exiſtiment oppoſitum eſſe peccatum mortale, ſed vel ex deuotione quadam id faciunt, vel ob impedimentum illius diei: cœpit enim id introduci vel quoniam illo die miniſtri Eccleſiæ, & templa ipſa ſunt occupata, vel propter ſepulchri fabricam, vel propter præparationem aliarum rerum, quæ ad illius temporis officium ſunt neceſſaria, vel quia magna pars Chriſtiani populi eo die communicat; & neceſſarium eſt omnes Sacerdotes in eorum confeſſionibus audiendis occupari, vel propter memoriam facti & exempli Chriſti Domini, id tamen potius factum eſt approbante Epiſcopo deuotionem, quam conſuetudinem: & ideo nunquam ea conſuetudo ſcita & tolerata ab Epiſcopis potuit introducere legis obligationem; nam: vt diximus libro 1. capite 6. numero 8. vt aliquis dies feſtus conſuetudine obliget, opus eſt, vt approbet Epiſcopus ipſam conſuetudinem; poteſt autem approbare deuotionem Populi non approbando conſuetudinem, & tunc ipſa conſuetudo non poteſt introducere vim legis, nec habere obligationem illius: vt optime notauit Soarius *tomo primo de religione libro 2. capite duodecimo numero quinto folio 327. columna 1.* In præſenti autem negotio approbant Epiſcopi deuotionem clericorum, qui propter commemorationem exempli Chriſti inſtar diſcipulorum communicant eo die ex manu præcipui Sacerdotis ſuæ Eccleſiæ non autem approbant conſuetudinem quæ illos obliget, vt idem Soarius inſinuat *in tertiam partem tomo tertio diſputatione 80. ſectione 2. §. ſupereſt vero, in fine illius.* Ex quibus patet non eſſe talem conſuetudinem obligantem ipſos Sacerdotes, ac proinde poſſe eos, & publice & ſecreto, ſacrificare in feria quinta Cœnæ Domini: ſecreto ad tollendum ſcandalum, ſi quod ex ignorantia forte detur: publice vbi ſcandalum non datur.

Secundus dies de quo dubium eſſe poteſt, eſt dies Paraſceues, ſeu ſexta feria maioris hebdomadæ. Et de hoc die, certum imprimis eſt peccatum eſſe mortale in eo ſacrificare, vt habetur ex capite *ſabbato, de conſecratione diſtinctione tertia.* & ita docet Sotus *in 4. diſtinctione 13. quæſtione 2. articulo 2. pag. 567.* Azor *tomo primo libro 10. capite 24. quæſtione 3. §. Richardus.* Soarius *proximo loco citatus. §. Secundus dies eſt.* Gutierres *libro 1. quæſtionum canonicarum cap. 30. numero 35.* Nauarrus *in manuali Latino capite 25. num. 88.* Richardus *in 4. diſtinctione 13. articulo 2. quæſtione 2.* Maior *diſtinct. 12. quæſt. 5.* Paludanus *diſtinct. 13. quæſt. 2.* his enim locis aiunt Richardus, Paludanus, & Maior, quotidie fas eſſe Sacerdotibus ſacrificare præterquam in die Paraſceues. & hanc opinionem tenet etiam Angles numero præcedenti allegatus, & eſt communis omnium opinio, vnde nec publice nec ſecreto eo die Miſſa dici poteſt: nec de facto dicitur, quia non conſecratur, ſed ſolum ſuſcipitur hoſtia, quæ ex præcedenti die conſecrata remanſit, nec ea die in Eccleſia vniuerſali ſacrificium fit, vt probauimus lib. 2. cap. 4. num. 17. 18. & 19. nec populus tenetur Miſſam audire cum eo die non fiat, ſed ſolum conſummatur hoſtia præcedenti die conſecrata. Probatur primo, ex cap. *ſabbato de conſecr. dicta diſtinct. 13.* vbi æqualiter ſermo eſt de ſancto ſabbato, & de feria ſexta: ſed de feria ſexta id omnes ſine controuerſia docent, & decretum illud in viridi obſeruantia eſt: de ſabbato autem non ita, vt infra numero 17. dicemus Probatur ſecundo ex Diuo Thoma *in 3. partem quæſt. 83. articul. 2.* quia ratio ob quam Eccleſia id tam ſeuere prohibet, eſt, quia illo die paſſio Chriſti Domini ab Eccleſia recolitur, prout reuera geſta eſt, & ideo non repræſentatur myſtice per conſecrationem huius ſacramenti. Alias congruentias adducit Durandus *in rationali libro 6. capite 77.* quas ibi videre 16.
quis poterit.

Sed quæres an in die Paraſceues liceat communicare laicorum more. Docent enim nonnulli id eſſe prohibitum, niſi tantum ob neceſſitatem viatici: fundamentum illorum ſitum eſt in dicto capite ſabbato, de conſecratione, diſtinctione tertia. vbi Innocentius Pontifex ait: ſacramenta eo die penitus non celebrari, item quia in officio illius diei ſolum propter infirmos præcipitur ſeruari ſacramentum. Docet tamen Soarius *ſupra allegatus §. Secundus dies,* & bene, probabilius eſſe, licitum eſſe, per ſe loquendo, ſecluſo omni ſcandalo eo die communicare. & ratio eſt primo, quia cum hoc ſit per ſe bonum, & prohibitione non prohibeatur, non eſt cur tamquam malum & peccatum damnetur. Enimuero Innocentius in eo capite manifeſte de ſolo ſacrificio Miſſæ loquitur, nam celebrare ſacramenta, vt docte animaduertit Soarius, non eſt proprie præbere Euchariſtiam populo, ſed conficere & conſecrare illam, inde enim celebrare pro Miſſam dicere, & ſacrificium facere, vſurpatur. Secundo, quia parum obſtat quod in officio Paraſceues ſacramentum ſolum

Digitized by Google

propter infirmos cuſtodiri iubeatur: nam id non ideo fit, quod illis ſolum licitum ſit illud diſpenſare, ſed quia illa fuit cauſa maxime neceſſaria ſeruandi ſacramentum. Imò Amalaricus *libro 1. de Eccleſiaſticis officiis cap. 11.* ait: non ſolum pro infirmis, ſed etiam pro omnibus, qui ſequenti die communicare vellent, ſacramentum ſeruari. Tertio, quia in ordine Romano antiquo in officio Paraſceues in fine dicitur, *& communicent omnes ſilentio.* & D. Gregorius Magnus *in libro Sacramentorum*, vt Pamelius refert in Liturgiis Latinis dicit, *Communicet Sacerdos & omnis plebs.* ergo olim non ſolum id non erat prohibitum, ſed etiam erat in vſu. Nec dici poteſt per non vſum introductam eſſe prohibitionem, id enim falſum omnino eſt, quia ſola negatio actus non ſufficit ad introducendam legem, & quia ille non vſus ſolum introductus eſt, quia omnes fere communicant feria quinta, & ideo nullus communicat feria ſexta.

17. Tertius dies de quo dubitari poteſt, eſt dies ſabbati ſancti, & in eo die an liceat cuique Sacerdoti Miſſam celebrare eſt triplex opinio: prima docet non licere. ita docet Nauarrus *in manuali Latino capite 25. num. 88.* & Francolinus *tractatu de horis canonicis cap. 30. num. 2. & 9.* & Azor *tomo 1. inſtit moral. libro 10. cap. 24. quæſt. 4.* vbi dicunt eſſe peccatum mortale eo die aliam Miſſam dicere, præter vnam publicam & ſolennem in ſingulis Eccleſiis: probant, quia vſu & conſuetudine receptiſſimum eſt eo die non niſi vnum tantum ſacrificium Miſſæ ſolenne ſeu publicum in ſingulis Eccleſiis fieri. deinde quia in cap. *ſabbato de conſecrat. diſtinct. 3.* prohibetur eo die Miſſam dici, & huiuſmodi antiquiſſimum ius huius capitis ſolum eſt abrogatum contraria conſuetudine, quoad vnam tantum publicam Miſſam in ſingulis Eccleſiis: ergo quoad reliqua vim ſuam retinet, nam à iure antiquo nunquam licet recedere, niſi quatenus vel alio iure vel conſuetudine abrogatum eſt, & cum alio iure nullibi ſit reuocatum, conſuetudine vero ſolummodo reuocatum ſit, quoad vnam tantum Miſſam publicam in ſingulis Eccleſiis, vbi fit officium diuinum, inde eſt quod non liceat illud reuocare, quoad alias Miſſas priuatas aliorum Sacerdotum. Secunda opinio docet licitum eſſe eo die cuique Sacerdoti celebrare, vbi mos & conſuetudo celebrandi viget: ſi vero talis mos non ſit, licitum eſſe de licentia Prælati celebrare, non abſque illa: ita docent aliqui viri pij nouiores, quos tacitò nomine tangit Azor *loco allegato*, docet etiam expreſſe Gutierres *libro 1. quæſtionum canonicarum capite 30. num. 36. medio.* & Soto *in 4. diſtinctione 13. quæſtione 2. articulo 2.* Ratio illorum eſſe poteſt, quia non licet propria auctoritate vſu receptam conſuetudinem violare, & à communi Eccleſiæ more proprio iudicio diſcedere. Tertia opinio docet licitum eſſe eo die celebrare, etiam abſque licentia & auctoritate Epiſcopi, aut ſuperioris, præſertim ab ea hora, qua incipit vel incipere poteſt paſchale officium: ita docet expreſſe Soarius *tomo 3. in 3. partem D. Thomæ diſputat. 80. ſect. 2. §. Tertius dies* docet etiam Gutier. allegatus pro ſecunda opinione, nam poſtquam dixit, id quod docet ſecunda opinio, ſtatim addidit: *Quinimo etiam abſque licentia & auctoritate ſuperioris ſecreto in capellis Eccleſiæ celebrari poſſe exiſtimo abſque peccato, quamuis contrarium teneat Nauarrus, vbi ſupra.* Hæc ille. & idem docet etiam cum Gutierrio & Soario Sotus allegatus pro ſecunda opinione. Et ratio eſt primo, quia eo ipſo quod antiquum ius prædicti capitis ſabbato abrogatum eſt quoad ſolenne officium, & vnam Miſſam publicam in ſingulis officiis, cenſetur etiam abrogatum quoad omnes eo tempore, quia non eſt maior ratio de Miſſa publica, quam de priuata, & quia ex vi prioris conſuetudinis ceſſauit ratio prohibitionis non ſolum in particulari quoad vnam Miſſam ſed etiam in generali quoad omnes: Et hanc opinionem, inquit Soarius allegatus, ſequuntur etiam in praxi & vſu viri pij & docti, & ideo hæc vltima opinio eſt probabilior, vt ex dictis patet.

Sciendum tamen eſt olim in toto die ſabbati ſancti vſque ad mediam noctem, & vſque ad initium Dominicæ reſurrectionis ſolitam fuiſſe Eccleſiam ceſſare ab oblatione ſacrificij Miſſæ, quia per totum illum diem ſabbati repræſentabat Eccleſia requiem Chriſti Domini in ſepulchro, & erat quaſi in mœrore poſita, exſpectans reſurrectionem: poſtea vero Eccleſia ipſa illam Miſſam, quæ poſt mediam noctem in Dominica reſurrectionis dicere ſolebar, iuxta collectam illius quæ incipit: *Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem,* &c. tanti mœroris impatiens anticipauit, & ideo ab illa hora in qua officium ſabbati ſancti celebrat, incipit iam feſtiuo gaudio & alacritate Chriſti Domini reſurrectionem celebrare, & ideo ab illa hora ceſſauit ratio ob quam in prædicto cap. *ſabbato de conſecrat. diſt. 3.* potuit ſacrificium prohiberi: imo ob quam de facto prohibebatur, & ideo ceſſante in particulari cauſa prohibitionis, ceſſat etiam ipſa prohibitio in generali quoad omnes Miſſas. 18

Ex dictis ceſſat illa quæſtio, quid faciendum ſit quando in ſabbatum ſanctum incidit dies feſtus Annunciationis Beatæ Virginis, & populus ita numeroſus eſt, vt non poſſit commode vni tantum publico ſacrificio aſſiſtere. Eo enim die aſſerebant auctores primæ opinionis & ſecundæ, ſolum de licentia & conſenſu ſuperioris licitum eſſe priuatim celebrare, & ad ſuperiorem tunc credūt ſpectare, an expediat id concedere: cuius opinionis eſt exp. eſſe Azor *to. 1. inſt. mor. lib. 10. cap. 24. §. Si quæras.* Verum iam hæc quæſtio ceſſat, cum licitum ſit eo die priuatim celebrare etiam abſque licentia ſuperioris, iuxta tertiam opinionem, quā ſecuti ſumus, ſiue in eum incidat dies Annunciationis B. Virginis Mariæ, ſiue non. 19

CAPVT XVI.

An in aliquibus caſibus plures Miſſas dicere poſſit vnus Sacerdos, & in quibus.

SVMMARIVM.

Vnus Sacerdos non poteſt plures Miſſas in die dicere. numero 1.

Excipe diem Natalitij Domini. num. 2.

An Parochus teneatur eo die tres Miſſas dicere. & quid de aliis Sacerdotibus. ibid.

Quo tempore & horis dicendæ ſunt Miſſæ in die Natalis. num. 3.

Poſt mediam noctem non poteſt dici niſi vna ſub mortali. ibid.

Aſſignan-

Digitized by Google

Aſſignantur cauſæ ob quas tres Miſſæ dicantur in die Natalis Domini. *num.* 4.
Referuntur alij caſus in quibus plures Miſſæ eodem die dici poſſint. Primus eſt, cum quis habet plures Eccleſias vnitas, & non eſt Sacerdos qui aliam dicat. *num.* 5.
Item in vtraque India, & Anglia & Germania, & vbi penuria eſt Sacerdotum. *ibid.*
Nunquam tamen licitum eſt laicis eodem die bis communicari. *ibid.*
Secundus caſus eſt cum peracta Miſſa ſuperuenerit Princeps aut Epiſcopus. *num.* 6.
Et quid tunc faciendum. *ibid.*
Tertius eſt, cum ſuperuenerit mortuus Parœcianus ſepeliendus, vbi conſuetudo eſt vel conſtitutio Synodalis, vt cum Miſſa tumuletur. *num.* 7.
Quartus eſt cum aliquis infirmus eſt communicaturus per modum viatici, & defecit ſacramentum. *num.* 8.
Quintus eſt ob nuptiarum benedictiones, vbi mos eſt aut conſtitutio, vt praeunte Miſſa donentur. *num.* 9
Sextus eſt, quando eodem die dicendæ ſunt duæ Miſſæ ex ſtatuto Eccleſiæ, & non eſt niſi vnus Sacerdos. *n.* 10.
Item quando concurrit cauſa iuſtiſſima arbitrio prudentis. num. 11.
Nunquam tamen licet eodem die plures Miſſas non ieiunò id eſt, poſt ſumptam purificatoriam ablutionem vini. num. 12.

1. Ordinarie & regulariter loquendo, vnus Sacerdos non poteſt niſi vnam tantum rem ſacram celebrare: & peccatum mortiferum eſt plures eodem die facere, quia Miſſa eſt expreſſiuum memoriale ſacrificij paſſionis Chriſti Domini qui ſemel tantum paſſus eſt, & mortuus, & quia quamuis antiquo iure contrarium non ſit prohibitum, tamen id ſatis prohibet receptiſſima conſuetudo in toto orbe Chriſtiano: conſuetudo enim vim legis habet, & inſtar legis eſt, & ita docent Doctores communiter. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 25. *num.* 87. Azor *tomo* 1. *inſtitutionum moralium lib.* 10. *cap.* 24. *quæſtione* 8. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 30. *num.* 6. Gabriel *lectione* 14. *in canone.* Bernardus Dias *in practica cap.* 30. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 24. *artic.* 2. Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 2. Dictus Antoninus 3. *part. titulo* 13. *cap.* 6. §. 4. Turrecremata *in cap. ſufficit. de conſecrat. diſtinct.* 1. Syluester *verbo Miſſa* 1. *quæſt.* 7. Sotus in 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 2. Durandus *in rationabili diuin. offic. lib.* 4. *cap.* 1. Patet ex prædicto cap. ſufficit ibi, *Qui pro pecuniis vna die plures Miſſas facere præſumunt, non euadunt damnationem.* & parum refert quod ſolum pro pecuniis id dicatur, eadem enim etiam eſt ratio de iis Miſſis, quæ gratis & ſine ſtipendio dicuntur, cum conſuetudo id etiam prohibeat: patet etiam ex cap. *conſuluiſti, de celebratione Miſſarum.* ibi, *Sufficit Sacerdoti ſemel in die vnam Miſſam ſolummodo celebrare, excepto die natiuitatis, & niſi neceſſitas ſuadeat.*

2. Excipiuntur tamen nonnulli caſus, in quibus neceſſitas id ſuadet: & ideo pluries in die ſacrificare licet. Primus eſt, dies Natalitij Domini, in quo etſi non ex neceſſitate: ex conſuetudine tamen totius orbis Chriſtiani receptiſſima poſſunt fieri tria ſacrificia. An autem tunc Parochi tria ſacrificia facere teneantur propter decimas, quas ex ouibus colligunt, eſt dubium. Affirmat Henriquez *libro* 9. *de Miſſa cap.* 30. §. 6. Henriquez citat Syluestrum *verbo Miſſa* 1. §. 7. Sed ibi ſolum dicit Syluester, licitum eſſe in die Natalitij Domini tria offerre ſacrificia. Exiſtimo tamen ſecluſo ſcandalo & contemptu non teneri Parochos eo die, niſi vnam tantum Miſſam celebrare. Alij autem Sacerdotes poſſunt tres dicere, ſed non tenentur, ſatis enim eſt ſi vnam tantum dicant, ita Nauarrus *in manuali Latino cap.* 25. *numero* 87. D. Thomas 3. *part. quæſtione* 83. *artic.* 2. *ad.* 4. Sotus in 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 2. Syluester *verbo Miſſa* 1. §. 7. Henriquez allegatus & Azor num. 1. citatus. & patet ex cap. *nocte ſancta, de conſecrat. diſt.* 1. Et ratio eſt primo, quia ſi Sacerdotes Parochi tenentur ex officio, etiam ſecluſo ſcandalo, & contemptu, tres Miſſas eo die celebrare, conſequenter etiam ad id aſtringentur alij Sacerdotes non Parochi, quia ratio ob quam vtrique non teneantur, eſt, quia nec fideles, nec Parochiani tres Miſſas eo die tenentur audire, ſed ſufficit, vt vna tantum audiatur. ergo ſi Parochiani eo die non tenentur tres Miſſas audire, conſequenter etiam non tenentur Parochi eas illis eodem die dicere. Deinde, quia Eccleſia ex priuilegio concedit omnibus Sacerdotibus, vt eo die propter ſingulare feſtum tres Miſſas celebrare poſſint in memoriam trium natiuitatum Chriſti Domini, vt poſt numerum ſequentem dicemus: vnde ſi ex priuilegio id facit ac permittit, nullum Sacerdotem vult obligare, ad huiuſmodi tria ſacrificia: ſi autem non vult obligare, nec illi etiam tenentur, etiamſi Parochi ſint, Paſtoreſque, habentes oues: vnde cum hic ea conſuetudo ſit permiſſiua tantū, non obligatiua, profecto vim legis obligatiuæ non habet, ſed vim priuilegij, quo quis poſſit vti voluntarie.

Ordo autem ac modus illas dicendi, eſt, vt prima Miſſa, media nocte dicatur: ſecunda diluculo: tertia tempore habili ſequenti. poſſunt tamen dici omnes tres, vel ſimul, vel media aliqua temporis intercapedine ad libitum Sacerdotis, die tamen, non nocte. nam poſt mediam noctem & ante auroræ lucem, non niſi vna dici poteſt, de ſe enim peccatum lethale eſt, ante diem celebrare, vnde plures ea nocte celebrare, mortale eſt, cum conſuetudo non habeat, niſi, vt vna tantum celebretur: & quod mortale ſit, docet expreſſe Syluester *verbo Miſſa* 1. *quæſt.* 6. vbi citat Diuum Thom. Angelus *verbo Miſſa* §. 40. Nauarrus *in cap. nocte de celebratione Miſſarum. & in manuali Latino cap.* 25. *numero* 87. Azor *tomo* 1. *inſtitutionum moral. lib.* 10. *cap.* 24. *quæſt.* 8. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 31. *artic.* 3. *ad* 4. Paludanus *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 4. Ledeſma 2. 4. *art.* 2. Fumus *vir. Miſſa* §. 25. Summa Confeſſorum *lib.* 3. *tit.* 24. *q.* 126. omnes enim conſtanter affirmant illicitum eſſe mortaliter plures Miſſas de nocte in die Natalitij Domini celebrare, cum conſuetudo non habeat, niſi vt vna tantum ea nocte celebretur: & ante diem celebrare mortale ſit, vt probabimus cap. ſequenti n. 2. 3.

Permittuntur autem huiuſmodi tres Miſſæ in die Natalitij Domini in memoriam trium natiuitatum Chriſti Domini. Prima fuit æterna, quæ reſpectu noſtri dicitur occulta, & in tenebris, iuxta illud, *lucem habitat inacceſſibilem:* & ideo prima Miſſa, quæ nocte, & in tenebris dicitur in honorem iſtius natiuitatis dicitur, quia de ea exponunt Patres communiter illud Iſaiæ 53. *Generationem eius quis enarrabit?* de diuina enim generatione, quæ nobis occultiſſima eſt, explicat hunc locum D. Hieronymus ibi, D. Chryſoſtomus *homilia* 2. *& oratione prima de incomprehenſibili natura Dei, & homilia ſeptima in Ioannem.* & D. Cyrillus *libro* 5. *in Ioannem capite* 2. & alij communiter. Secunda di- 4.

Digitized by Google

citur cum dies aduentat, in memoriam têporalis natiuitatis Chriſti, ex vtero Sanctiſſimo Virginis beatiſſimæ. Tertia ſignificat, quod quotidie per gratiam Chriſtus Dominus naſcitur in noſtris animis, & in gratiam huius natiuitatis dicitur, ſicut enim Chriſtus Dominus ſpiritualiter in noſtris cordibus concipi, ita & in illis naſci dicitur. Aliter etiam dicuntur huiuſmodi tria ſacrificia, offeruntur que in die natalitij Domini propter tres ſtatus, legis naturæ, ſcriptæ, & gratiæ, iuxta gloſſam in cap. *conſuluiſti, de celebrat. Miſſarum*, & in cap. *nocte ſancta, de conſecrat. diſtinct.* 1.

Secundus caſus eſt, cum quis præeſt duabus
5. Eccleſiis vnitis, duobus ſacrificiis indigentibus, & non eſt alius Sacerdos, qui aliam poſſit dicere: ſimiliter in locis vbi rari ſunt admodum Sacerdotes, vt in Anglia, Hybernia, & nonnullis partibus Germaniæ, & in Indiis tam orientalibus, quam occidentalibus quilibet Sacerdos bis poterit requirente neceſſitate celebrare in die, non pluries, quia ius in cap. conſuluiſti, de celebrat. Miſſarum, ſolum bis in die concedit in neceſſitate celebrare ieiunis. Hæc autem neceſſitas non eſt deſumenda ex parte inopiæ, & paupertatis Sacerdotum, ſed ex parte neceſſitatis ſpiritualis populi, atque adeo ex parte raritatis Sacerdotum. ita docet Azor *tomo* 1. *inſtitutionum moralium libro* 10. *capite* 24. §. *Quæres an*, Nauarrus *in manuali Latino cap.* 25. *num.* 87. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 30. *num.* 7. Tabiena *verbo Miſſa* §. 42. Bartholomæus Fumus *verbo Miſſa num.* 25. Syluester *verbo etiam Miſſa* 1. §. 7. Angelus *ibidem num.* 46. Diuus Anton. 3. *part. titulo* 13. *cap.* 4. §. 7. Nunquam tamen licitum eſt laicis eodem die bis communicare: & ratio diuerſitatis eſt, quia ſacrificium Miſſæ, eſt de ſe publicum, & prodeſt aliis. Sumptio autem Euchariſtiæ: non eſt ſacrificium publicum ſed ſolum prodeſt ſuſcipienti, quæ plane ratio optima, ac concludens eſt, & eam inuenies apud Syluestrum *verbo Miſſa.* 1. *quæſt.* 7. & apud Paludanum *in* 4. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. *artic.* 4. quam refert, ac profert Azor citatus.

Tertius caſus eſt cum peracto ſacrificio ſuper-
6. uenit Epiſcopus, Princeps, Pater purpureus, & ſimilis perſona, atque perſonatus. Nec ſolum cum peracto ſacrificio Epiſcopus aut magnus Princeps ſuperuenit, ſed etiam cum mane iter facturi ſunt, poterit Parochus duas Miſſas dicere vno die: primam mane, aliam vero poſtea ſuis Parochianis, in defectu aliorum Sacerdotum: ſed tunc requiretur quod ſit ieiunus, & in prima vinum purificatorium non ſumpſerit, quia tunc iam non erit ieiunus. ita textus in capit. ex parte, vbi Gloſſa finalis, & in cap. *conſuluiſti de celebratione Miſſ.* Oſtienſis *d. c. ex parte n.* 1. Abbas *ibi n.* 6. Nau. *cap.* 25. *num.* 87. & alii ſtatim alligandi. Item cum ad locum aliquem religione celebrem multi peregrini iter facientes confluunt, tunc enim licitum eſt vni Sacerdoti in defectu alterius aliam tantum Miſſam dicere, vt ij præcepto Eccleſiæ, atque deuotioni ſuæ ſatisfaciant, ita Nauarrus, Henricus, Antoninus, Angelus, Syluester, Tabiena, citati. & idem etiam Nauar. *lib.* 3. *conſiliorũ, tit.* 41. *de celebrat. Miſſ.* in his autem duobus caſibus & aliis ſimilibus, ſi peracta ſit conſecratio: debet ipſe Sacerdos Miſſam finire (idem ſi cœpta quoq; ſit) & poſtea poterit aliam incipere dummodo in prima ablutionem vini purificatorij non ſumat: ſi vero Euangelium dictum ſit, aut epiſtola, aut canon inceptus, vel finitus, poterit ea iterum repetere, & Miſſam ab introitu iterum incipere, vt optime animaduertit Henriq. *dicto lib.* 9. *de Miſſa cap.* 30. *num.* 8. attamen, ſi epiſtola tantum ſit finita: neceſſe non erit aliam Miſſam incipere, cum eadem ſufficiat ad impletionem præcepti, vt alibi diximus: neque enim epiſtola, pars eſt notabilis ſacrificij, ſi omittatur.

Quartus caſus eſt, cum ſuperuenit mortuus parœcianus ſepeliendus, in loco vbi conſuetudo 7.
eſt, vel ſynodalis conſtitutio, ne quis abſque Miſſa ſepeliatur, ſecus ſi talis mos, aut conſtitutio non detur: ita docet Nau. *in manuali Lat. cap.* 25. *num.* 27. Henriq. modo allegatus. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 24. *art.* 2. Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 24. §. *Excipiunt tamen Doctores.* Tabiena *verbo Miſſa* §. 42. quod intelligendum eſt, modo non ſit alius Sacerdos, qui poſſit, & velit celebrare: aſſerit tamen Fumus iam in hoc caſu non licere bis ſacrificare eodem die *verbo Miſſa* §. 42. falſo tamen id aſſerit, vt animaduertit Henriq. allegatus *ad marginem lit. R.* moderatius loquitur Soto *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 2. aſſerens forte hoc iam non licere propter multitudinem Sacerdotum.

Quintus caſus eſt, cum aliquis infirmus, eſt communicandus per modum viatici, & non adeſt hoſtia conſecrata, quia Sacerdos eam ſumpſit, 8.
& de neceſſitate infirmi ante ablutionem ſumptã admonetur, tunc enim licebit iterum ſacrificare, ad communicandum infirmum per modum viatici. ita Nauarrus, Ledeſma, Paludanus, Syluester Tabiena, Angelus, & Azor locis allegatis. Diuus Thom. 3. *part. quæſt.* 31. *articulo* 2. *ad* 5. Si tamen nondum Sacerdos hoſtiam conſumpſit & admonetur de neceſſitate infirmi, particulam quandam ſuæ hoſtiæ ſeruare debet, pro huiuſmodi infirmo communicando per modum viatici, in eo caſu, quo aut ſacrarium ibi non ſit, aut aliæ hoſtiæ conſecratæ in ſacrario aſſeruatæ. ita docent Syluester *verbo Euchariſt.* 3. §. 7. *verſu* 10. *&* §. *nono, verſu* 6. Angelus *verbo Euchariſt.* §. 27. & D. Thomas *in* 4. *diſtinctione* 12. *quæſt.* 3. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa & cap.* 30. *num.* 7. *litera F. ad marginem.* Nec ſolum in caſu extremæ neceſſitatis, ſed etiam in caſu deuotionis id fieri poteſt, vt docet Soarius 3. *part. tomo* 3. *diſp.* 85. *ſect.* 2. §. *Secundo in ſumptione.* & id late probabimus cap. 10. num. 8.

Sextus caſus eſt ob nuptiarum benedictionem cum conſuetudo eſt, vt præeunte Miſſa nuptiarum benedictio impertiatur, aut conſtitutio ſy- 9.
nodalis id ſtatuit, ita docet Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 25. *num.* 87. Henriq. *libro* 9. *de Miſſa cap.* 30. *num.* 7. Ledeſma 2. 4. *articul.* 2. maxime vt addit Henriq. ſi tempus benedictionum nuptialium finiatur, de quo tempore agit Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de matrimonio cap.* 10.

Septimus eſt, quando eodem die concurrunt 10.
duo Miſſæ ſacrificia, iuxta ſtatutum, & morem ipſius Eccleſiæ, & ſolum eſt vnus Sacerdos, qui ſacrificare poſſit, vt ſi in Quadrageſima, aut Vigilia occurrat duplex feſtum, aut in Eccleſia collegiali, in qua ſemper vna Miſſa de proprio officio diei: altera pro defunctis dicitur. ita Henriquez citatus argumento cap. *creatura de celebrat Miſſarum* at huiuſmodi cap. loquitur non de Miſſis quotidianis pro defunctis, ſed de anniuerſariis: in Paſcha tamen non decet fieri ſpecialem Miſſam de requie, vt alibi diximus.

Alij plures caſus excipiunt, alij pauciores: ge- 11.
neraliter

neraliter tamen loquendo, cum occurrit cauſa, quæ iuſta videatur arbitrio boni viri, bis poterit quilibet Sacerdos ſacrificare in die, vt docent Nauarrus *in manuali Latino cap. 25. num. 87.* Azor *tomo 1. inſtitutionum moralium libro 10. capite 24. §. Excipiunt.* Henriquez *libro 9. de Miſſa cap. 30. numero 7.* patet, quia in cap. conſuluiſti, de celebratione Miſſarum, excipitur neceſſitas, aut iuſta cauſa: animaduertit autem ibi Abbas hanc neceſſitatem, & cauſam iuſtam arbitrio prudentis viri eſſe relinquendam, decernendamque, quia quando ius aliquid abſolute, & non certo ac definito modo ſtatuit, definitio arbitrio ac iudicio prudentis viri committitur. *leg. 1. ff. de iure de liber. & capit. de cauſis, de officio iudicis delegati.*

12. Animaduertendum tamen eſt in prædictis caſibus nunquam licere Sacerdotibus bis in eodem die ſacrificare niſi ieiunis: nam ſi in prima Miſſa vinum perfuſionis acceperint, ſecundum ſacrificium licite offerre non poterunt; vt conſtat ex c. *ex parte de celebratione Miſſarum*, & docent Azor & Henriquez citati; & Nauar. *num. 88.* terte tamen iam hodie raro continget, vt licite idem Sacerdos bis in die ſacrificare poſſit, propter multitudinem Sacerdotum: vnde; vt animaduertit Azor *tomo 1. inſtit. moral lib. 10. cap. 40. §. Excipiuntur tamen*; ob prædictam multitudinem Sacerdotum; iam hi omnes fere caſus, excepto primo & ſecundo, in diſſuetudinem abierunt: at vbi illorum neceſſitas occurrerit; adhuc eodem die bis ſacrificare licebit, quamuis enim in omnibus fere orbis partibus multi iam ſint Sacerdotes: tamen non raro etiam inter Catholicos, aut aliquis ex prænumeratis caſibus poterit euenire, aut alij in quibus iudicio prudentis neceſſe ſit tunc bis ſacrificare, maxime in pagis, ac oppidis ruſticanis, in quibus non ita facile eſt inuenire huiuſmodi Sacerdotes; qui commode poſſint ſpiritualibus neceſſitatibus proximorum ſubuenire: nam in populoſis vrbibus, ac oppidis cultioribus raro id contingere poterit, vt optime dicebat Azor propter abundantiam, ac multitudinem prædictorum Sacerdotum, qui in illis iam tot ſunt, vt alij aliis officiant, ac impedimento ſint, nec tamen ideo, (heu dolor eſt!) videmus populum Chriſtianum in fide feruentiorem.

CAPVT XVII.

Quo tempore & hora, Miſſæ ſacrificium faciendum ſit, & an ante preces matutinas licite fieri poſſit.

SVMMARIVM.

Sacrificium Miſſa hodie ſingulis horis in toto fere orbe celebratur. num. 1.
Eccleſia prohibet ante lucem auroræ celebrare. nu. 2.
Excipitur prima Miſſa Natalitij Domini. ibid.
Et peccat mortaliter Sacerdos ſi ſecundam ante auroram celebret. ibid.
Mortale eſt abſque priuilegio, & legitima cauſa notabiliter ante auroram, aut notabiliter poſt meridiem celebrare. num. 3.
Quid ſit aurora. ibid.
Quæ cauſa ſit legitima. num. 14.
Quomodo intelligendum ſit priuilegium ad celebrandum ante auroram, vel poſt meridiem, & qui illud habeant. num. 4. & 5.
Quod tempus notabile ſit ante auroram, & poſt meridiem nu. 6.
Reiicitur opinio Nauarri aſſerentis non eſſe mortale celebrare à meridie, vſque ad horam tertiam poſt meridiem ſublato ſcandalo. num. 7. 8. 9.
Soluitur ratio pro Nauarro facta. num. 10.
Soluuntur etiam fundamenta Nauarri. num. 11. 12. & 13.
Quæ ſint legitimæ cauſæ celebrandi notabiliter ante auroram vel poſt meridiem abſq; priuilegio. num. 14.
Prima eſt quando Epiſcopus celebrat ordines. ibid.
Secunda pro communicando infirmo. num. 15.
Tertia pro faciendo itinere ab Epiſcopo; vel Cardinali. numero 16.
Quarta eſt conſuetudo alicuius regni aut regionis. n. 17.
Quinta quando Sacerdotes ob aliquam vrgentem cauſam iter agunt ſi ſecluſo ſcandalo celebrare poſſunt, n. 18. *Sed ibi hæc cauſa reiicitur.*
Sexta funus Regis aut Principis. num. 19.
An poſſint laici communicare poſt meridiem ſi ieiuni ſint. num. 20.
An ante Miſſam teneatur Sacerdos ſub m. recitare preces matutinas. num. 21.
Quid ſi Miſſa, ſit Miſſa diei. ibid.
Quid ſi Miſſa diei dicatur ante Laudes & Primam in choro. ibid.
Refertur prima ſententia aſſerens peccatum eſſe m. Miſſam priuatam dicere ante matutinas preces. nu. 22.
Aſtruitur ſententia contraria. num. 23.
An venialiter peccet. num. 30.
In iure nullum hac de re datur præceptum. nu. 24.
Officium matutinum non eſt diſpoſitio neceſſaria, aut ordinata ad Miſſam. num. 25.
Soluuntur argumenta primæ opinionis. numer. 26. & 27.
Non eſt credendum pluribus authoribus aſſerentibus vigere aliquam conſuetudinem, niſi illam probent. num. 28.
Iudicium authoris. num. 29.
Sacerdos celebrans abſque vlla cauſa ante recitationem matutinam peccat venialiter, cum cauſa etiam leui, nec venialiter quidem. num. 30.
Quid ſi ante Laudes & Primam recitet. num. 31.

SEd iam tempus eſt, vt de tempore, & hora, quo Miſſæ ſacrificium celebrandum ſit, agamus. & quidem cum Eccleſia Catholica hodie ſit per totum pene orbem diſperſa, in omni fere tempore, & hora videtur eadem Eccleſia per ſuos Sacerdotes in omnibus orbis partibus hoc diuinum ſacrificium Miſſæ Deo offerre, in quibus propter varium Solis ortum ſemper habet tempus celebrationi opportunum: nam in Palæſtina oritur ſol tribus horis, antequam in Hiſpania: Romæ fere duabus. Apud Indos, & Antipodas maior eſt differentia: in India enim Orientali ſol oritur, quo tempore apud nos occidit, & ſic illius regionis tempus nocturnum, nobis eſt diurnum, ſed hæc ad Mathematicos ſpectant.

Prohibet Eccleſia in cap. nocte ſancta, de conſecrat. diſt. 1. ante auroram, lucemque diei celebrare, niſi primam Miſſam Natalitij Domini, quæ ſtatim poſt mediam noctem celebrari poteſt: quare Miſſa dicitur communiter apud authores officium diurnum, repræſentat enim Chriſti

Chriſti paſſionem; vnde quamuis Chriſtus Dominus noctu Miſſam celebrauerit, in die tamen paſſus eſt, crucifixus quidem linguis hora tertia matutini temporis Marci 14. expirauit tamen hora nona, & ideo celebratur communiter Miſſa ab hora tertia vſque ad nonam, vt infra patebit num. 11. Hinc eſt quod mortaliter peccet ille Sacerdos, qui reliquas duas Miſſas Natalitij Domini ante lucem dixerit, vt docent communiter Doctores, Nauarr. *in manuali Lat. cap. 25. num. 85.* Azor. *tomo 1. inſt. moral. cap. 25. quæſt. 1. fine.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa ca. 24. num. 5. ad marginem litera L. & M.* Sotus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 2.* Bellar. *lib. 2. de Miſſa ca. 14. col. 6.* Sylueſter *verbo Miſſa. 1, §. 6. & 7.* Angelus *ibi* §. 4. Tabiena *ibi* §. 6. Richardus *in 4. diſtinctione 13. artic. 2. quæſt. 2.*

3. Et ſic mortaliter etiam delinquunt, qui abſq; priuilegio aut legitima, & iuſta cauſa, notabiliter ante lucem, aut notabiliter poſt meridiem ſacrificant. quæ autem iuſtæ cauſæ ſint quæ excuſent, nu. 14. dicemus. Dicitur autem lux, dies, ſeu aurora, quando ſigna orientis ſolis per diſcuſſionem tenebrarum, & aliquam aëris illuſtrationem incipiunt apparere, enimuero ipſa aurora iam ad diem ciuilem ſeu artificialem ſpectat, ita docent authores allegati, & D. Thom. *3. p. q. 83. art. 2* Durandus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2.* Paludanus *ibi quæſt. 2. art. 2.* Mandoſius *in praxi ſignaturæ titulo Altare.* Quare priuilegium mendicantibus datur ſacrificandi ex cauſa, & de licentia ſuorum Prælatorum vna hora ante lucem, & infra horam poſt meridiem. quod priuilegium poſt Concilium Tridentinum, & cum derogatione ipſius Concilij conceſſit Gregorius XIII. Religioſis Societatis IESV, vt habetur *in compendio priuilegiorum eiuſdem Societatis, verbo Miſſa* §. 3. Oportuit autem, & oportet, habere hoc & ſimile priuilegium à Sede Apoſtolica conceſſum poſt Concilium Tridentinum, & cum derogatione illius, nam Concilium *ſeſſ. 22. de euitandis in celebratione Miſſarum* derogat antiquis priuilegiis hac de re quomodocumque conceſſis, & ideo cum priuilegia ante Concilium Tridentinum conceſſa, ſint per ipſum Concilium reuocata, oportuit, vt iterum noua conceſſione concederentur, vel alia de nouo impetrarentur, iuxta Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 24. num. 6.* & Rodericum *in explicatione Bullæ Cruciatæ* §. 9. *num.* 31. & §. 13. *num.* 8.

4. Oritur tamen hinc difficultas hæc, quomodo ſcilicet priuilegium Pontificium ſit intelligendũ, quando in eo abſolute & ſimpliciter conceditur, vt vel ante lucem, diemque, vel poſt meridiem poſſit aliquis Sacerdos facere ſacrificium? Et certe dicendum eſt, non ita eſſe intelligendum huiuſmodi priuilegium, vt licite id poſſit fieri, toto eo tempore, quod decurrit poſt meridiem, aut toto eo tempore, quod intercedit ante lucem & auroram, neque enim credo voluntatem eſſe Summi Pontificis, vt ad veſperam vel duas horas poſt meridiem: aut etiam alias duas ante lucem ſacrificare liceat iis, quibus ſimile priuilegium conceditur, niſi id expreſſe declaretur: quamobrem quando priuilegium abſolute conceditur, & nihil in eo exprimitur, ſolum facultas conceditur, vt poſt vnam horam poſt meridiem, aut vnam ante lucem celebrari poſſit, plus minuſve: Primo, quia hanc ipſam horam ſolent aliquando in ſimilibus priuilegiis Summi Pontifices declarare, vt numero præcedenti vidimus: Secundo, quia priuilegium Principis quod iuri communi, aut communi conſuetudini derogat, ita ſtricte interpretari debemus, vt quam minimum fieri poſſit, illi deroget, quæ enim à iure communi deuiant, cum odioſa ſint, ſtricte interpretanda ſunt, & huius opinionis eſt Azor *tomo 1. inſtitut. lib. 10. cap. 25. quæſt. 3.*

Et ideo Venetiis in templo Diui Marci priuilegium erat, vt prima Miſſa in die Natalitij Domini prima hora illius noctis diceretur. Et Senis in templo fratrum Seruitarum ſingulis annis ex alio priuilegio, hora qua Veſpertinæ preces recitari ſolent, Miſſa in ſabbato ſancto, dici ſolebat, & Eugenius IV. conceſſit Auguſtinianis & Ciſtertienſibus, vt cauſa ſubſiſtente ſacrificarent vſque ad horam nonam, id eſt, tertiam poſt meridiem. quod in Hiſpania conceſſit non Epiſcopus Truxellinus, habens ad hoc auctoritatem ab Eugenio IV. vt habetur *lib. 2. priuilegiorum horum ordinum, priuilegio 11. num. 3.* Sed quia huiuſmodi priuilegia multum iuri communi derogabant, ideo Pius V. anno Domini 1567. illa reuocauit, & vetuit mendicantibus, ne huiuſmodi priuilegio vtantur, idq; prohibet ſub pœna ſuſpenſionis à diuinis, & in virtute ſanctæ obedientiæ, vt de reuocatione priuilegij Venetorum docet Nicolaus Auriferus *in opuſculo de caremon Miſſæ cap. 11. ad finem.* & Azor *tomo 1. inſtit moral. lib. 10. capite 25. quæſtione 3.* & Francolinus *de tempore horarum canonicarum cap. 29. numer. 11. & 14.* De reuocatione vero priuilegiorum fratrum Diui Auguſtini, & aliorum mendicantium, idipſum docet Henriques *lib. 9. de Miſſa capit. 24. num. 6. litera T. ad marginem.* & huiuſmodi conſtitutio reuocatoria Pij V. habetur inter eius ſanctiones quinto loco in bullario: vt docent Azor & Francolinus allegati.

Diximus num. 2. peccatum eſſe m. ſacrum facere abſque iuſta cauſa & priuilegio notabiliter ante auroram, & notabiliter poſt meridiem: Videndum nunc eſt quænam ſit iſta notabilitas, vt inde mortale, vel non mortale colligamus. Azor *to. 1. inſt. mor. lib. 10. cap. 25. q. 6.* exiſtimat tertiam partem horæ eſſe tempus notabile ante lucem: & tempus notabile poſt meridiem, & ideo peccatũ eſſe m. rem ſacram facere ſcienter & abſque priuilegio, & legitima cauſa tertia parte horæ ante auroram, aut poſt meridiem: Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 24. n. 5. fine*, arbitratur dimidium horæ ſufficere, & eſſe notabile tempus ante auroram, & poſt meridiem. Ego ſententiam Henrici iudico probabiliorem: alioquienim quando Summus Pontifex concedit priuilegium, vt quis poſſit vna hora ante diem, & vna poſt meridiem ſacrificare, non niſi vnum quadrantem concederet in priuilegio, ſi tertius quadrans, aut tertia pars horæ eſſet notabile tempus ante lucem vel poſt meridiem, quod eſt mirum, ne dicam ridiculum. 6.

Ex dictis patet non eſſe ſequendam doctrinam Nauarri *in manuali Latino capite 25. num. 85. & tractatu de oration. diſtinctione 21. num. 31. & in Miſcell. de orat. numero 36.* & Salzedi *in pract. criminali capite 46. numero 4. ad finem*, vbi aſſerunt licite & abſque vllo peccato poſſe ſecluſo ſcandalo ſacrificium ſine priuilegio fieri toto eo tempore, quod intercedit à meridie vſque ad horam nonam, id eſt, tertiam poſt meridiem, dummodo id fiat cum aliquali cauſa, quæ ſufficiat ad tollendum ſcandalum. v. c. ne Sacerdos, qui iter facit, priuetur Miſſa præcepti, & hanc etiam opinionem 7.

tenet

tenet Henriquez *libr. 9. de Miſſa cap. 24. num. 6. litera Z.* qua de re dicemus num. 18. & fatetur Nauarrus ſe id ſæpius feciſſe in itinere, cum poſt meridiem ad loca apta ad ſacrificandum perueniſſet, vt & ipſe, & ſui famuli præſertim feſtis diebus iter facientes præcepto ſatisfacerent audiendi ſacrum. Probatur rationibus. Primo, quia non eſt textus, neque firma ratio, quæ prohibeat Sacerdoti ieiuno, vt ſine ſcandalo ſacrificare poſſit ante horam nonam, id eſt, ante horam tertiam poſt meridiem. Secundo, quia Miſſa eſt oblatio & ſacrificium incruentum à Sacerdote in perſona Chriſti oblatum, & idem quod tertia hora poſt meridiem Chriſtus Dominus Patri in cruce cruente obtulit, ea enim hora Chriſtus in cruce expirauit, quod ſacrificium cruentum nihil aliud fuit quam quædam prima Miſſa, vt probat doctè idem Nauarrus *in cap. ſolent. de conſecrat. diſt. 1. & in Enchiridio de oratione cap. 3. num. 44. & cap. 21. num. 31.* Tertio, quia non obſtant priuilegia Summorum Pontificum multis religioſis conceſſa, vt vna hora ante diem, & vna poſt meridiem ſacrificare poſſint, quia conceduntur ad tollendos ſcrupulos tantum, non vt actum licitum faciant.

8. Verum hæc ſententia Nauarri eſt contra communem Doctorum, quamuis eam ſequatur Salzedus citatus & Henriquez allegatus. & quamuis Azor ſtatim referendus aſſerat non eſſe admodum improbabilem: eſt etiam contra communem conſuetudinem totius Eccleſiæ, & eam multis rationibus infirmat Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 10. capit. 24. q. 2.* & Francolinus *in tractatu de temp. horar. canon. cap. 41.* Primo, quia licet non extet canon, qui expreſſe id prohibeat, extat tamen conſuetudo totius fere Eccleſiæ approbata à Summis Pontificibus: conſuetudo autem vim legis habet, & inſtar legis obligat, quando approbata eſt. Secundo, quia opinio Nauarri eſt noua, & ſingularis, cum pugnet cum communi omnium opinione, & conſuetudine. Tertio, quia priuilegia non dantur nec conceduntur ad id faciendum, quod licite & communi iure poſſumus efficere, ad quid enim priuilegio egeo, ſi ego id ſine tali priuilegio licite efficere poſſum? aut quid operantur verba priuilegij? falſum enim & abſurdum eſt dicere priuilegia hæc ad ſedandos tantum ſcrupulos peti & concedi, fruſtra enim precibus impetratur, quod iure communi conceditur. *l. 1. C. de Theſauris.* & priuilegium principis, vt priuilegium ſit, ſemper interpretari debemus, vt aliquid vltra commune ius nobis concedat. *cap. ſi Papa, de priuilegiis in 6.* Nec exemplum Nauarri nos commouere debet, potuit enim vir piiſſimus id efficere, quia bona fide putabat id ſibi licitum eſſe, & quia ſolum contendebat iure communi non eſſe illicitum aut prohibitum Sacerdotibus poſt meridiem vſque ad tertiam horam ſacrificare, & ad conſuetudinem non attendebat. Præterea in Concilio Trident. *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis, & vitandis in celebratione Miſſæ* ſtatuitur, vt Epiſcopi ſuis edictis, & pœnis caueant, ne Sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent; ergo iam iure prohibitum eſt notabiliter ante lucem, & notabiliter poſt meridiem celebrare; quæ pœnæ arbitrariæ ſunt, niſi aliquæ in ſynodalibus conſtitutionibus ſtatuantur, vt optime notat Salzedo *in pract. criminali cap. 46. num. 1.* vbi enim pœnæ iure definitæ non ſunt, arbitrio iudicis committuntur, *lege 1. digeſtis de iure delib.* nec per debitum tempus & horam intelligi poteſt in Concilio, totum illud tempus quod intercedit ab hora ſexta vſque ad nonam, ſeu à meridie vſque ad veſperam, vt intelligere videtur Nauarrus; ſed per debitum tempus hic intelligendum eſt illud, quod communi conſuetudine introductum eſt, quod magis expreſſit Concilium Toletanum anno 1583. *act 3. cap. 42. ibi, Nullus ante auroram, aut poſt meridiem celebret.*

Ex dictis ſequitur communem opinionem eſſe ſequendam, quam docent communiter nouiores, & antiquiores. Richardus *in 4. diſt. 13. art. 2. quæſt. 3.* Paludanus *ibidem quæſtion. 2. art. 2.* Sotus *ibid. etiam. quæſt. 2. art. 2.* D. Antonin. *3. p. titulo 13 cap. 6.* §. 4. Bellarm. *lib. 2. de Miſſa. ca 14. col. 6.* Angel. *verbo Miſſa* §. 4. Sylu. *verbo etiam Miſſa.* 1. §. 6. & 7. Tabiena *ibidem.* §. 6. Francolinus *in tractatu de tempor. hor. canon. cap. 41.* Azor. *tomo 1. inſt. moral. lib. 10. cap. 25. quæſt. 2.* Oſtienſis, Anninus, Abbas, Cardinalis, Ioannes And. & cæteri omnes iuris canonici interpretes *ad cap. 1. de celeb. Miſſar.* & alij communiter, & D. Tho. *3. p. quæſt. 83 art. 2.* 9.

Sed pro opinione Nauarri, Henrici, & Salzedi opponis. Primo ſacrificium incruentum Miſſæ, eſt repræſentatiuum, & expreſſiuum ſacrificij cruenti quod Chriſtus in cruce obtulit Patri ſuo: Chriſtus autem obtulit hoc ſacrificium ab hora ſexta vſque ad nonam, id eſt, à meridie vſque ad veſperam, ſexta enim hora ſeu meridie in crucem ſublatus eſt, & hora nona ſeu tertia poſt meridiem expirauit; ergo toto eo tempore Sacerdotes ſacrificium Deo offerre poſſunt. Secundo, quia in prima parte diei celebrare licet, dies autem incepit à media nocte, vt videtur in ieiunio, & in recitatione horarum canonicarum; ergo videtur, quod ſtatim poſt mediam noctem licitum ſit Sacerdotibus ſacrificium Miſſæ Deo offerre. Tertio, quia in celebratione huius ſacrificij debet Eccleſia imitari inſtitutionem Chriſti Domini, ſed Chriſtus Dominus conſecrauit nocte & primam Miſſam cum ſuis diſcipulis poſt cœnam ante mortem noctu peregit; videtur ergo quod etiam ea hora, & tempore poſſint Sacerdotes Miſſæ ſacrificium offerre, ac celebrare. 10.

Huiuſmodi tamen argumenta nihil conuincunt. Ad primum reſpondet D. Thom. *3. p. quæſt. 83. art. 2.* ab hora ſexta ad nonam ex natura rei poſſe hoc ſacrificium celebrari, niſi Eccleſia contraria conſuetudine, quæ vicem legis & ſtatuti habet, aliter ſtatuiſſet: deinde ait, Chriſtum linguis Iudæorum cœptum fuiſſe crucifigi ab hora tertia vſque ad nonam, id eſt, à matutino tempore vſque ad veſpertinum; enim vero licet in crucem fuerit actus hora ſexta, ſeu poſt meridiem, & licet expirauerit hora nona, ſeu tertia poſt meridiem, tamen hora tertia matutini temporis, ſeu hora nona ante meridiem cœptus eſt crucifigi Iudæorum linguis, vt teſtatur Marcus cap. 14. & ideo Eccleſia iuſtiſſime per conſuetudinem ſtatuit ac introduxit, vt communiter & regulariter in illa diei parte, quæ ab hora tertia vſque ad ſextam decurrit, id eſt, à matutino tempore vſque ad meridiem, hoc ſacrificium fieret: & vero hæc conſuetudo Eccleſiæ optima ratione ſtabilitur, duriſſimum enim Sacerdotibus eſſet, vſq; ad horam nonam, ſeu tertiam poſt meridiē expectare ieiunos ad ſacrificiū offerendū, cum non niſi ieiuni illud offerre ac facere poſſint: præterea, quia tempus matutinum cum ſit initiū diei, eſt magis accōmodatū ad res diuinas peragendas, vnde ceſſat prima ratio pro Nauarro facta. 11.

Ad

Digitized by Google

12. Ad ſecundum reſpondeo, Miſſam dici debere in prima parte diei naturalis, ſeu ſolaris, non artificialis, vt obſeruatur in Eccleſia, & docet Leo Papa *epiſtola* 81. *ad Dioſcorum Epiſcopum Alexandria*, & habetur *in cap. neceſſe, de conſecrat. diſt.* 1. non vero artificialis; naturalis autem, ac ſolaris dies incipit ab aurora, artificialis à media nocte in mediam noctem; nam quandò aurora incipit apparere, dicitur quodammodo iam ſol ortus, quia tunc claritas illius incipit tenebras paulatim effugare: Vnde apud Marcum 16. dicitur mulieres ad monumentum Chriſti orto iam ſole perueniſſe, cum tamen peruenerint cum adhuc tenebræ eſſent, iuxta Ioannem cap. 20. id eſt, cum aurora iam inciperet, præmiſſa claritate ſua, tenebras diſcutere; ſic enim hanc contrarietatem explicat D. Auguſt. *lib.* 3. *de conſenſu Euangeliſtarum, tomo* 4 *cap.* 24. & D. Thomas 3 *p. q.* 83. *art.* 2. *ad* 4.

13. Ad tertium dico Chriſtum Dominum præſentem eſſe in hoc ſacramento & ſacrificio, qui dicit apud Ioannem 9. ſe eſſe mundi lucem, & ideo oportere ſe operari in die, & donec lux eſt. vnde neceſſe eſt etiam, vt hoc diuinum ſacrificium in die offeratur, non nocte; propterea enim apud graues authores appellatur ſacrificium, ac officium diurnum, non nocturnum, quia die, non nocte fieri ac offerri debet. neque obſtat quod Chriſtus Dominus primam Miſſam in vltima cœna, poſt ipſam cœnam noctu celebrauerit, voluit enim Chriſtus id tunc efficere in illa vltima profectione ex hac vita, vt memoria ſingulariſſimi beneficij ſui corporis nobis in hoc ſacramento relicti altius noſtris cordibus adhæreret, affigereturque: Eccleſia autem ob reuerentiam ac decentiam tanti myſterij à tempore Apoſtolorum ſemper inuiolata conſuetudine obſeruauit, vt hoc ſacrificium excepto die Natalitij Domini, non nocte, ſed die celebraretur. Et ideo Eccleſia in hoc ſacrificio Miſſæ ſemper imitata eſt inſtitutionem Chriſti Domini, quoad ſubſtantiam & eſſentiam ipſius ſacrificij, non vero quoad accidentia, & circunſtantias extrinſecas: tempus autem eſt circunſtantia extrinſeca ſubſtantiæ huius ſacrificij, quam circunſtantiam potuit Eccleſia edocta à Deo immutare ad maiorem reuerentiam ac venerationem huius ſacramenti; ſicut etiam mutauit aliam circunſtantiam, ſtatuens, vt hoc ſacrificium nonniſi à Sacerdotibus ieiunis offerretur, nec à fidelibus, niſi etiam ieiunis acciperetur ſacramentum. ita reſpondet D. Thom. 3. *p. quæſt.* 83. *art* 2 *ad* 4. *&* *ad* 3.

14. Eſt itaque peccatum mortale, vt diximus num. 3. notabiliter poſt meridiem, & notabiliter ante auroram ſine priuilegio, & cauſa ſacrificare. Rogabis ergo, quæ ſit iuſta ac legitima cauſa ab hoc peccato excuſans? Reſp. Prima eſt quando Epiſcopus ſacros ordines celebrat, tunc enim licet ei protrahere Miſſam vſque ad veſperam, & ad veſperam etiam illam incipere quando actus ordinationum ante meridiem cœptus eſt. ita Sylueſter *verbo Miſſa.* 1. *numero* 6. Diuus Thomus 3. *p. quæſt.* 83. *art.* 2. *ad* 3. Henriquez *lib.* 9 *de Miſſa. cap.* 24. *num.* 6. *litera* C. *&* *litera* D. *argumento cap. ſolent, de conſecrat. diſtinctione* 1.

15. Secunda eſt pro communicando infirmo, iam iam morituro, hæc enim ſola cauſa abſque priuilegio ſufficit, tunc licitum eſt Parocho Miſſam dicere non media nocte, ſed ſummo mane, ante lucem notabiliter, (recole autem ex numero 6. quæ ſit iſta notabilitas.) ita docent expreſſe Azor. *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *c.* 25. *q.* 7. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 24. *n.* 5. Palud. *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 2. D. Ant. 3. *p. titulo* 13. §. 4. *cap.* 6. Sylueſter *verbo Miſſa* 1. *q.* 6. & Nauar. *in manuali Latino c.* 25. *n.* 85, Angel. *verb. Miſſa* §. 42. gloſſa *in c. finali, de priuilegiis in* 6. Sed hic dubium eſt an tunc vltra vrgentiam prædictæ neceſſitatis requiratur licentia Epiſcopi, vel eo ſuperioris; Negant Henriq. & Nauar. Affirmat Syluester, & D. Antoninus. Azor aſſerit id verum eſſe ſi Epiſcopus vel eo ſuperior præſens eſt, & licentia commode impetrari poteſt: at quis non videt ſemper iſtam facultatem, difficillime poſſe obtineri, etiamſi Epiſcopus vel eo ſuperior præſens ſit, ſi Miſſa notabiliter ante lucem dicenda eſt: quare tunc non requiritur talis facultas: forte magis requiritur ſi Miſſa notabiliter poſt meridiem dicatur ad communicandum prędictum infirmum ſi tunc Epiſcopus præſens in loco fuerit, & facilis ad illum fuerit aditus, aliter non: ſicut enim licet ante auroram notabiliter Miſſam dicere ob communicandum infirmum, ita & poſt meridiem ſi Sacerdos ieiunus ſit, vt optime notauit Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 24. *n.* 6. *littera* B. vbi citat ad marginem D. Thom. & Nauarrum *cap* 25. *n.* 26. Nauar. tamen idem expreſſe non dicit, bene tamen ex doctrina illius ſequitur.

Tertia cauſa iuſta eſt iter Epiſcopi: is enim dum iter facit, ſi velit quotidie Miſſam audire licite eam audire poterit ab alio Sacerdote, vel ipſe facere notabiliter ante lucem, vel poſt meridiem, ſpatio videlicet vnius horæ, eſt enim hoc vnum ex priuilegiis Epiſcopo iure conceſſis. ita docet gloſſa *in cap. vltimo, de priuilegiis in* 6. & Sylueſt *verbo Miſſa.* 1. *q.* 6. Henriq. *li.* 9 *de Miſſa. c.* 24 *n.* 5. *litera* O. Nauar. *in manuali Lat. c.* 25 *n.* 85. vbi aſſerit nulla ratione firma id probari poſſe, qua tamen addit, vſu iam recepta eſt hæc opinio, videtur poſſe defendi ob Epiſcopi prærogatiuas, quas refert gloſſa citata *in c. vltimo, de priuileg. in* 6. & expreſſe etiam tenent hanc opinionem Palud. in tr. de iure Epiſcoporum *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2 *concl* 2. *a.* 2. & Azor. *to.* 1. *inſt. mor. lib.* 10. *c.* 25. *q.* 5. §. *ſi quæras.* docet enim Epiſcopos quotidie rem diuinam audire, nec eſt, cur iter illorum aut impediatur aut retardetur; & idipſum docet etiam Angelus *verbo Miſſa.* §. 42. & D. Anton. 3. *p. tit.* 13. *ca.* 6. §. 4. Quod etiam conceditur Cardinalibus, quamuis iter non faciant. ita Henriq. & Paludanus *locis allegatis*, & Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q* 2 *a.* 2. & alij recentiores. 16.

Quarta cauſa eſt conſuetudo alicuius regionis, aut vrbis ſcita, & tolerata à Papa, vel eius Nuncio & officiali, quam conſuetudinem Tholoſæ in Gallia Aquitanica ſe vidiſſe affirmat Nauarrus *in manuali Latino cap.* 25. *num.* 85. vbi quoque aſſerit ſe ibi audiuiſſe, idem quoque fieri in Gallia Belgica, vbi omnes quotidie longe ante lucem Miſſam audiunt, vt ad ſuas operas, laboreſque diuertant: miratur tamen Nauarrus quomodo ea conſuetudo in his locis relicta ſit poſt Concilium Tridentinum in eis receptum, iubet enim Concilium *ſeſſione.* 22. *in decreto de obſeruandis*, *&* *vitandis in celebrat. Miſſæ*, vt horis tantum debitis Miſſæ celebrentur, & præcipit Epiſcopis, vt idipſum pœnis & edictis conuenientibus in ſuis diœceſibus obſeruari procurent, & omnia antiqua priuilegia, ac conſuetudines hac in parte antiquat, & caſſat: vnde, vt optime notat Salzedo *capite* 46. *in practica criminali*, poſt hoc Concilij decretum antiquata eſt omnis ea conſuetudo, quæ in aliquibus orbis partibus vigebat, vt multo ante lucem, 17.

diemque

Digitized by Google

diemque Miſſæ ſacrificium fieret, quo famuli & operarij, priuſquam ad ſuos labores proficiſcerentur, eam audirent; ſed fortaſſe vel in his locis receptum non fuit Concilium Tridentinum, vel ſi fuit, tolerata eſt ea conſuetudo à Summis Pontificibus, & ideo eſt licita.

18. Excuſat etiam ob cauſam iuſtam & rationabilem Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 24. num.* 5. & Nauar. *cap. 25. num.* 85. honeſtos Sacerdotes quando ex honeſta cauſa indigent, vt celeriter iter agant; & ibidem dicit Henriq. poſſe eos ſummo mane vna hora ante lucem ſacrificium facere. & idem dicet etiam de tempore vnius horæ poſt meridiem, cum par ſit ratio vtrobique, & citat Henriq. *ad marginem litera Q.* Sotum *in 4. diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 2. & Paludanum *ibidem eadem diſt. 13. quæſt. 2. art. 2. & num. 6.* excuſat etiam Henriq. illos Sacerdotes qui ſecluſo ſcandalo priuatim Miſſam faciunt, cum iter agunt diebus feſtis, & dicit poſſe eos vna hora poſt meridiem rem ſacram facere in locis ad quæ peruenerint: verum tota hæc doctrina huius paragraphi non eſt ſequenda; cum nullibi conſtet prædictos Sacerdotes habere priuilegia Epiſcoporum, & hoc proprium ſit priuilegium illorum; quamobrem ſecluſo priuilegio ſi forte illud peculiariter habent huiuſmodi particulares Sacerdotes nullo modo hæc cauſa eſt admittenda quia fundamentum habet in opinione Nauarri, quam iam ſatis improbauimus, ac reiecimus à numero 7. vſque ad 9. cum pluribus Doctoribus ac rationibus.

19. In funere etiam Regis aut Principis poteſt inchoari Miſſa ante meridiem, & protrahi vſque ad veſperam, vel poſſunt inchoari officia funeralia ante Miſſam, & ante meridiem, & deinde poteſt Miſſa incipi longe poſt meridiem & poſt horam nonam, ſeu poſt veſperam, quia inchoatis officiis cenſetur inchoari Miſſa defunctorum, quæ iuxta morem Eccleſiæ Romanæ poſt officia ſubſequitur, ſicut diximus n. 14. de Epiſcopo cum ordines ſacros confert, & ita docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 4. num. 6. & ad marginem litera Z. fine*, dicit ſic fuiſſe in praxi ſeruatum Salmanticæ in regio funere, vbi, inquit, finita fuit Miſſa hora quarta poſt meridiem, & pro hac opinione citari etiam poſſunt omnes, quos n. 14. allegauimus, cum par ſit vtrobique ratio. In ſabbato etiam ſancto ob longum officium Eccleſiaſticum poteſt etiam Miſſa incipi longe poſt meridiem; & quia multæ fiunt tunc pœnitentium reconciliationes, & quia olim ea Miſſa dicebatur prope mediam noctem in prædicto ſabbato Sancto: Communio vero datur etiam in ipſa Miſſa, vnde notabis nulla diei hora prohiberi dari ſanis ac bene valentibus communionem, modo ſint ieiuni; ſicut datur etiam infirmis periclitantibus, per modum viatici ſiue ieiuni ſiue non ieiuni ſint, ita docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 24. num.* 6. D. Thom. 3. *p. q.* 83. *art.* 2. *ad* 4. *& in 4. diſt.* 13. *q.* 1. *art.* 4. & Nauar. *de oratione, notabili 3. num. 44. fine.* & Miſcell. 64. & probat non eſſe hoc contra Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. in prædicto decreto de obſeru. & vitand. in celebrat. Miſſ.* quia olim conſuetũ erat dicere hanc Miſſam ſabbati Sancti ad mediam noctem Reſurrectionis, vnde, inquit, non poteſt hoc comprehendi in decreto prædicti Concilij, cum ibi ſtatuatur Epiſcopis, vt curent, quod Miſſæ horis conſuetis celebrentur; verum hoc fundamentum Nauarri non eſt ſolidum. nam Concilium ibi non dicit, vt *conſuetis horis Miſſæ celebrentur*, ſed vt *debitis horis.* ibi, *Poſtremo ne ſuperſtitioni locus detur, edicto, & pœnis propoſitis caueant Epiſcopi, ne Sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent.* & aliud eſt celebrare conſuetis horis, aliud debitis, cum hora conſueta fortaſſis non ſit debita: ex alio ergo meliori fundamento hæc doctrina defendi poteſt, ex eo ſcilicet quod incepto officio ſabbati Sancti ante meridiem, cenſetur etiam inchoari Miſſa, quæ poſt illud dicitur, & ideo poterit Miſſa licite protrahi vltra duas horas poſt meridiem, & his amplius ad eum modum, quo diximus num. 14. de Miſſa ordinum, & in hoc num. 19. de funere regio.

Et plane nullo quidem iure aut conſuetudine prohibemur communionem accipere poſt meridiem, & ideo fas eſt laicis in ea Miſſa, quæ ante meridiem incipit, & poſt meridiem continuatur, Euchariſtiam accipere, modo ieiuni ſint, & conſequenter in illa etiam Miſſa poteſt quis communicare, quam Sacerdos priuilegio ſibi conceſſo vna hora poſt meridiem, aut ante lucem inchoauit, vt optime docet Azor. *tomo 1. inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 25. *quæſt.* 8. Angelus *verbo Euchariſtia 3. numero* 35. & Syluest. *verbo etiam Euchar. 3. q. 15. verſu quinto non eſſe*, & Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 24. num.* 6. Nec refert quod conſuetudo ſit, vt communio fiat ante meridiem, nam ea conſuetudo ideo datur, quia tunc communiter Miſſæ dicuntur, non vero quod ita ſit introducta, vt non poſſint etiam fideles communionem accipere quolibet diei tempore, ſi parati ſint ac ieiuni. Cum autem omnia horologia non vno eodemque puncto temporis horis intonent, non opus eſt vnum ex illis eligere, vt illius horas ſequamur, vt aliqui non ita bene dixerunt; ſed ſufficit extremum illorum ſequi, cum hæc omnia non mathematice aut arithmetice ſint intelligenda, ſed moraliter, id eſt, plus minuſve, & illud plus minuſve aliquantulam habet latitudinem, alioqui enim conſcientias ſedare non poſſemus, & infinitos ſcrupulos ac laqueos timoratis iniiceremus, vt optime notauit Sotus *in 4. diſtinctione decima tertia, quæſtione ſecunda, articulo ſecundo*, & ideo etiam quando prohibemur ante auroram, aut poſt meridiem celebrare, non intelligendum eſt hoc mathematice, ſed moraliter, ita vt poſſimus paululum ante auroram vel poſt meridiem id efficere, vt docet Sotus allegatus, & Henriquez *lib. 9. de Miſſa capite 24. num. 6. medio*, quia parum pro nihilo in iure, & moralibus reputatur. Vide quæ diximus num. *6.* 20.

Sed præcipua difficultas eſt, vtrum teneantur Sacerdotes ſub mortali matutinas preces recitare ante Miſſæ ſacrificium. Et vt clarius procedamus diſtinguendum eſt inter priuatum officium diuinum, quod ſecreto, & extra chorum Eccleſiarum recitatur, à quolibet Sacerdote, qui Miſſam facturus eſt, vel priuatam, vel ſolennem: & inter illud quod in choro recitatur ante ſolennem Miſſam diei. & quidem ſi loquamur de publica recitatione, ſeu cantu diuini officij matutini quod fit in choro, quamuis adhuc prædictum officium ſic recitatum nullum dicat aut habeat ordinem eſſentialem ad Miſſam, nec ſit diſpoſitio ad illam, tamen regulariter loquendo non poteſt abſque graui peccati mortalis culpa ſolennis Miſſa, quæ communiter Miſſa diei vocatur, dici ante perſolutas ac decantatas preces matutinas in choro, imo neque ante primam in eodem choro recita- 21.

tam, cantatamve, vt docet optime Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 82. ſect. 1. §. vltimo dicendum.* Maiolus *de irregul. lib. 3. cap. 34. n. 1. alias* 24. Henriq. *lib. 9. de Miſſa, cap. 24. num. 7.* Caietanus *in Summa, verbo hora.* §. 4. Sylu. *ibi* §. 9. Medina C. *de oratione. quaſt. de horis canon. recitand. dub. 1.* Nauar. *in man. Lat. c. 25. num. 97.* Sotus *lib. 10. de iuſt. quaſt. 5. art.* 4. Idem Nauar. *de orat. notabili 3. num.* 49. 56. 78. Couar. *lib. 4. var. c. 19. num. 9. fine.* Probatur, quia licet officium diuinum publicum, & in choro d. cantatum nullum ordinem aut connexionem habeat cum Miſſa, nec vnum pendeat ab alio, ſed ſit quid diuerſum; tamen quia conſuetudo inueterata habet, vt Miſſa tertiæ, ſeu Miſſa diei ſolennis nonniſi poſt preces matutinas, & Primam in choro recitatam dicatur, profecto peccatum mortale erit huiuſmodi conſuetudinem immutare, nam cum huiuſmodi immutatio ſit in materia graui, & ad religionem ſpectanti, cultumque diuinum, carere id culpa mortali non poteſt, quia ad publicum bonum, regimenque Eccleſiæ ſpectat, vt hic publicus cultus Dei, ſtatutis temporibus, & debito fiat ordine: vnde ſi Miſſa diei ſolennis ante preces matutinas, & primam recitatam in choro diceretur; neceſſario in hoc publico cultu Dei ordo mutaretur notabiliter, & proculdubio ſcandalum oriretur: quod tamen intelligendum plane eſt de Eccleſiis, in quibus eſt obligatio & recepta conſuetudo cantandi, aut recitandi in choro publicum officium, nam vbi non eſt talis obligatio, aut conſuetudo, non eſt peccatum mortale ordinem inuertere, & dicere Miſsā ſolennē ante preces matutinas ac primam. quia, vt dixi, inter hæc nullus eſt ordo.

22. Difficultas ergo eſt de recitatione priuata officij matutini quæ fit extra chorum; & hac de re bipartita eſt ſententia. Prima docet peccatum eſſe mortale Miſſam dicere ante dictum officium matutinum, niſi rationabilis ac iuſta cauſa excuſet. ita docet D. Anto. 3. *p. tit. 13. cap.* 4. §. 1. Gabriel *lect. 13. in canone.* Angelus *verbo Miſſa num.* 42. Fumus *verbo Hor. canon. n.* 18. Nauar. *de orat. cap. 3. n.* 70. *& cap.* 21. *num.* 30. Azor. *tomo 1. inſt. moral. lib. 10. cap. 10. quaſt. 4. & cap. 28. q. 17.* Francolinus *in tract. de tempor. hor. canon. c. 24.* Palud. *in 4. diſt. 13. quaſt. 2. art.* 1. & etiam Nauar. *cap. 25. num.* 83. Maiolus *lib. 5. de irregul. cap. 34. num.* 1. Ledeſma 2. 4. *q. 16. art. 4. dub.* 8. Durandus *lib. 3. de ritibus c.* 24. Graphis *lib. 2. deciſ. aur. c.* 4. & fatetur communem Syluester *verbo Miſſa.* 1. §. 16. quamuis ille contrarium ſequatur. Probatur primo hæc opinio, quia licet ius canonicum nullum ordinem ſtatuat inter preces matutinas, & ſacrificium Miſſæ, tamen iam communi conſuetudine in Eccleſiam eſt introductum, vt Miſſa non dicatur, niſi ſaltem matutino officio abſque laudibus recitato. & hanc cōſuetudinem violare, cum vicem habeat ſtatuti, peccatum mortale eſt. Secundo, quia Miſſale Pij V. ponit ordinem inter matutinas preces & ſacrificium Miſſæ, & in fine addit, non eſſe licitum talem ordinem immutare. Tertio, quia hæc opinio eſt communior & plures authores habet: grauitas autem materiæ ex iudicio prudentium penſanda eſt, ſed plures iudicant hanc materiam eſſe grauem; ergo erit peccatum mortale matutinas preces non recitare ante Miſſam. Quarto, quia ex inſtitutione Eccleſiæ matutinum officium, eſt officium nocturnum, Miſſa autem, eſt officium diurnum; ergo inuerſio huius ordinis de ſe eſt culpabilis, & adiuncta conſuetudine Eccleſiæ erit peccatū mortale, maxime quia in Miſſali Romano Pij V. prius traditur hæc regula, vt Miſſa dicatur recitato ſaltem prius officio matutino, & poſtea inter defectus Miſſæ numeratur hic. *ſi celebrans non dixit matutinum cum laudibus.* non videntur autem ibi numerari niſi graues defectus, & qui culpam mortalem inducant.

Secūda ſentētia verior docet aliqualē eſſe obligationē præmittendi matutinum officium ante Miſſam, quādo cōmode id fieri poteſt; & nulla eſt rationabilis cauſa hunc ordinē immutādi; nihilominus tamen ſi id fiat, etiā abſq; rationabili cauſa non eſſe peccatū m. ſed veniale, imo nec forte veniale, & vero nullū eſſe peccatū, nec veniale quidē, docet Sotus *lib. 10. de iuſt. q. 5. a. 4. & in 4. diſt. 13. q. 2. a. 2. ad finē*, ex eo fundamento quod neque hæc cōſuetudo eſt certa ſiue ſit generalis, ſiue particularis alicuius vrbis, loci, aut diœceſis, neq; materia eſt grauis, neq; conſtat de præcepto aliquo, vnde concludit Sotus, nō apparet vnde peccatū veniale ſit. Alij vero dicunt ſolū eſſe peccatum veniale ſi abſq; cauſa Miſſa ante officiū matutinum recitatū dicatur, cū Sacerdos illud cōmode recitare prius poteſt: eſſe autem cauſam ſufficientē ad excuſandum ab hoc peccato veniali, ſi inſtet tempus conſuetum, quo ſolet ipſe Miſſam dicere. Si populus vel aliqua perſona grauis expectat, vt Miſſam audiat, etſi modo commode poteſt, & poſtea nō poterit tam cōmode, ſi modo maiorem ſentit deuotionem, & alias non ſentiet. ita docet Soarius *to. 3. in 3. p. diſp. 82. ſect. 1. § ſecunda ſententia, & to 2. de relig. lib. 4. c. 24.* Leſſius *lib. 2. de iuſt. tom. 1. cap. 37. notab. vlt.* Syluester *verbo Miſſa 1. n. 6. verſ. quartum.* Victoria, Canus, Mancius, Penha, & alij recentiores Dominicani, quos refert ac ſequitur Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 24. n. 7.* Aragon. 2. 2. *q* 83. *a. 2. dub.* 5. vbi dicit priorem ſententiā falſam omnino eſſe, & ſine fundamento aſſertam. Valentia *to. 3. diſp. 6. q. 2. puncto* 10. §. 5. vbi ſolum dicit hanc ſecundam ſententiā eſſe probabilem: Lud. Lopez *2. p. inſtr. cap. 79. § denique hic. & cap.* 105. §. *Nunc autem.* Carbo *lib. 9. de legibus d.* 9. Rodr. *tom. 1. quaſtionum regularium. q. 43. art. 3. fine, & in Summa 1. tom. cap.* 244. *num.* 22. Toletus *lib. 2. Summa. c. 1.* & alij. Probatur primo, quia nulla apparet, nec datur contraria conſuetudo: nullus extat canon, nec præceptum hac de re in toto iuris corpore, nulla datur diſpoſitio, nullus ordo inter recitationem officij diuini & celebrationem Miſſæ; ergo intentum. In primis quod non detur contraria conſuetudo, quod eſt præcipuum fundamentū aduerſariorum, patet, quia talis conſuetudo non eſt recepta apud viros doctos, vt notant Syluester & Soar. allegati, multi enim ſine ſcrupulo Miſſam, abſque recitatione matutina officij diuini celebrant; & non eſt credendum eos mortaliter peccare. Deinde quia non omnis conſuetudo vim legis habet: non enim in tali conſuetudine, vt vim legis habeat, attendendum eſt ſolum, ad id quod fit, ſed examinandum eſt quo animo, & quo motiuo fiat; & quomodo etiam à ſuperiori probetur, ſolum enim conſuetudo obligat ad peccatum m. quando ad illud per approbationem, intendit obligare Princeps eā approbans, & quando ſubditi exiſtimant ſe peccare mortaliter, niſi eam conſuetudinem obſeruent, vt docent Syluester & Soarius; non eſt autem credendum voluiſſe principes Eccleſiaſticos, ſub tali culpa mortali, obligare priuatos Sacerdotes, ad recitandas, perſoluendaſque preces matutinas

antequam

Digitized by Google

antequam ſacrificium Deo offerant: neque ipſi Sacerdotes putant ſe peccare mortaliter, ſi eam conſuetudinem non obſeruent. fatemur tamen regulariter, & ordinarie loquendo recitari ſolere ab vnoquoque priuato Sacerdote officium matutinum ante Miſſam negamus autem hoc fieri ex eo quod putent ſe peccare mortaliter, niſi ita faciant, ſed potius id ita faciunt, vt ſingula ſuis temporibus accommodent, quo poſito per accidens eſt quod prius officium matutinum recitent, quam ſacrificent, nunquam enim intenderunt veteres per hanc conſuetudinem ſtatuere aliquam prioritatem neceſſariam inter matutinas preces, & Miſſam, ſed opportunitatem quandam congruentẽ, vnde patet, illum ordinem neceſſe, nec vnquam fuiſſe per ſe intentum, ſed per accidens conſecutũ.

24. Et vero nullũ in iure dari præceptum ſub mortali obligans ad recitandas matutinas preces ante ſacrificium Miſſæ, patet liquido; quia in toto iuris corpore huiuſmodi præceptum non inuenitur; & vnum quod contrariæ opinionis authores afferũt ex breui Pij V. in principio Miſſalis affine, in quo Pontifex diſtricte præcipit, & in virtute ſanctæ obedientiæ Miſſam iuxta ritũ ipſius Miſſalis fieri, & addit poſtea idem Summus Pontifex in initio rituum ſeruandorum in Miſſa dicenda; *vt Sacerdotes præuia confeſſione cum opus fuerit, & ſaltem matutino cum laudibus abſoluto, orationi aliquantulum vacent, priuſquam Miſſam celebrent.* parum aut nihilum conuincit, vt notat Soarius *tom. 2. de religione. lib. 4. c. 24. n. 7.* illi enim concludunt ſub illo priori generali pręcepto, in virtute ſanctæ obedientię poſito, contineri hoc particulare præmittendi matutinũ ante Miſſam; ſed ſi hoc ita eſſet, concluderent etiã peccatum eſſe mortale, matutino cum laudibus abſoluto, non vacare aliquantulum orationi, ante Miſſam, cum etiam idem Pontifex, idipſum eodẽ modo, ac tenore præcipiat. Quare tota iſta collectio parui momẽti eſt, nã illud generale præceptũ, nõ obligat cum rigore peccati mortalis ad obſeruãdas ſingulas regulas & ordinationes ipſius Miſſalis in particulari, ſed generaliter ad vtendum illo ritu celebrandi, & ad nõ introducendũ alium nouũ: in particulari vero obligatur Sacerdos ad ſingula, iuxta modum, quo vnaquæque res præcipitur, ordinatur, & conſulitur, & iuxta conuenientẽ decentiam, quam vnaquæque res præcepta appetit, ac poſtulat; in illis vero particularibus regulis & ordinationibus nullũ ponitur verbũ præceptiuum, ſed tantum conſultiuum, & ſic in illis conſilium datur, non præceptum. Neque obſtat, quod poſtea in eodẽ Miſſali inter defectus Miſſæ numeretur hic, videlicet, ſi celebrans non dixit matutinum cum laudibus, quia inde ſolũ ſequitur, id eſſe peccatũ veniale, ſi abſque cauſa ſaltẽ aliquali matutinũ cum laudibus omittatur, quod nos nõ negamus; ſi enim defectus eſt, peccatum eſt; non tamen omnes defectus cõmiſſi in celebratione aut ante celebrationẽ peccata ſunt mortalia. Deinde, quia mutatio matutini officij vt poſt Miſſam dicatur, non eſt defectus grauior quã dicere omnes horas minores, & etiam completorium ante preces matutinas, & tamen hoc ſi fiat, abſq; vlla cauſa peccatum veniale tantum eſt, non mortale, iuxta Doctores communiter, & Soarium *tomo 2. de relig. lib. 4. cap. 24. num. 8.* ergo etiam idem dicendum erit, ſi matutinæ preces mutentur poſt Miſſam.

25. Tandem vero quod officium matutinum nec diſpoſitio, nec præparatio ſit ad Miſſam, nec vllum ordinẽ ad illã habeat, præter quandã extrinſecam opportunitatem temporis; inde patet, quia, ſi eſſet præparatio neceſſaria, præceptũ de illa præparatione præmittenda eſſet grauiſſimũ, & grauiſſima etiam tranſgreſſio illius, & perinde eſſet tunc Miſſam facere ante recitationem matutinam, ac illam facere non ieiunum, aut non indutum veſtibus ſacris: ſed nullus auctor tantam grauitatem expreſſit in hoc præcepto, nec vlla conſuetudine, aut ratione probabili id oſtendi poteſt; ergo nõn eſt dicendum quod ſit diſpoſitio neceſſaria. enimuero obſeruatio ieiunij, & induitio ſacrarum veſtium ideo ſunt de præcepto obligãti ad mortale, quia ſunt neceſſariæ diſpoſitiones ad ſacrificium peragendũ; ergo ſi officium matutinum non præcipitur anticipari, eo rigore, ſignum eſt, quod hoc non ſit diſpoſitio neceſſaria ad ſacrificiũ. Deinde, quia ſi huiuſmodi recitatio eſſet cuique Sacerdoti præcepta, vt neceſſaria diſpoſitio ad ſacrificium Miſſæ, non liceret, ob ſolam ægritudinem, vel ob ſimilem cauſam, quæ paſſim occurrit, ſacrificium facere, ſine tali diſpoſitione: ſed certum eſt apud omnes Doctores, eum Sacerdotem, qui ob cerebri imbecillitatem recitare non poteſt, poſſe Miſſam celebrare; ergo ea recitatio ante preces matutinas, non pręcipitur, vt diſpoſitio neceſſaria ad Miſſam. Maior probatur, quia non licet ob deliquium vel vertiginem capitis, vel ſtomachi imbecillitatem celebrare non ieiunis, vel detractis veſtibus ſacris, quia ieiunium, & induitio ſacrarum veſtium præcipiuntur, tamquam diſpoſitiones neceſſariæ ad celebrationem Miſſę; ergo ſi recitatio matutina vt diſpoſitio neceſſaria præciperetur, nunquã liceret ſacrificare abſq; recitatione matutina; quod tamẽ eſt falſum, vt probat Sotus *in 4. diſt. 13. q. 2. a. 2.* & defendit Azor *to. 1. inſt. mor. c. 28. q. 18.* & ratio eſt, quia plus aliquando nocere poteſt ægroto recitatio diuini officij, quam celebratio ſacrificij: & quia ſicut Sacerdos abſque ſacramentali confeſſione pręhabito iuſto dolore, licite aliquando ſacrificat cum deficit confeſſarius, ita etiam ſine recitatione matutini officij poterit ad ſacrificium accedere.

Neque obſtat primo, id quod ait Nauarrus, hanc opinionem præbere occaſionem Sacerdotibus recitandi ſero officium diuinum, etiam poſt prandium & meridiem, & tepide, & indeuote, & valde indecenter, quanta autem cura & deuotione recitandum ſit, facile exiſtimabit, qui cogitauerit, maledictum, vt ait Concilium Tridentinum *ſeſſ. 12. in decreto de obſeruandis & vitandis in celebratione Miſſæ*; in ſacris literis appellari Ieremiæ 84. qui facit opus Dei negligenter: deinde quia hinc accipient occaſionem Sacerdotes omittendi plerumq; prædictum officium diuinum; vt patet. Verum hæc ſunt perexigui momenti. nam hîc nulla datur occaſio aut indecenter & indeuote recitandi, aut omittendi diuinum officium, ſed accipitur, & propter abuſum paucorum non eſt ingerenda tam grauis obligatio, reliquis omnibus Sacerdotibus, maxime vbi neque lex, nec grauitas materiæ, nec cõſuetudo id cogit: non cogit autem conſuetudo, vt probatum manet n. 23. non lex, vt etiam probatum manet n. 24. non grauitas materiæ, quia hic non agimus de recitatione publica, & in choro facta, ex qua ſequitur ſcandalum, ſi ante Miſſam omittatur, ſed agimus de recitatione priuata, & ſacrificio priuato, ex cuius mutatione nullũ ſequitur ſcandalum, vt notat Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 82. ſect. 1. §. dico primo, paulo ante finẽ:* 26.

Vnde ſi aliquis Sacerdos inde occaſionem accipit, id erit ex malitia ſua, non ex obiecto, & re nata, &, ſi ſcandalum detur, paſſiuum erit, non actiuum, vt patet.

27. Dices, non poteſt negari preces matutinas eſſe diſpoſitionem ad ſacrificium Miſſæ, ſiquidem diſponunt hominem, vt deuotius illud celebret. Reſp. licet concedamus hanc recitationem eſſe præparationem ad hoc ſacrificium ex ordinat one Eccleſiæ maiori reuerentia ac deuotione peragendum, tamen Eccleſia non præcipit ſub graui præcepto, quicquid ad maiorem deuotionem conferre poteſt Sacerdotum celebrantium, ſed ad ſummum id omne dat, & conſulit, ſicut conſulit etiam, vt Sacerdotes poſt matutinum cum laudibus abſolutum aliquantulũ orationi vacent.

28. Non obſtat etiã quod prima opinio plures habeat authores, nam illi omnes communi conſuetudine totius Eccleſiæ innitũtur, quæ conſuetudo reuera non extat, vt diximus n. 23. & reuera etiã, vt notat Soarius *dicto to. 3. in 3. p. diſp. 82. ſect. 1. §. duo primo, ad finem.* & Nauar. *in cap. placuit, diſt. 6. num. 186.* non eſt credendum pluribus authoribus aſſerentibus dari aliquam conſuetudinem, niſi illam probent, & cum illi eam nõ probent, illis credendum non eſt, nec mirum. nam maior eſt connexio & ordo inter matutinas preces, & cæteras horas canonicas, quam inter illas, & Miſſam; ſed recitare cæteras horas canonicas etiam completorium ante matutinum officium recitatum non eſt peccatum mortale ex obiecto, vt probat Soarius *tom. 2. de relig. c. 24. lib. 4.* & tenet communis ſententia; ergo nec etiam ſacrificare prius quam illud recitare, peccatum mortale erit.

29. Ita ſe habent huiuſmodi opiniones, vtraque ſatis probabilis & tuta; Iſta poſterior eſt ſimpliciter ſecura, & in rigore verior; vtramque tamen ſecure quis tenere poterit, vt docet idem Soar. allegatus num. 6.

30. Et ex iſta ſecunda ſequitur primo, illum priuatum Sacerdotem, qui abſque vlla cauſa Miſſam facit, ante recitationem officij matutini, peccare tantum venialiter; cum aliquali vero cauſa ne venialiter quidem. Sequitur ſecundo nec venialiter etiam tantum peccare, ſi Miſſam faciat non ſolum ante matutinum officium, ſed etiam ante laudes, & primam, & reliquas horas minores, cum nullus ordo detur inter has horas, & ipſam Miſſam, vt iã diximus; & ideo nec etiam in prima opinione tenetur quis recitare primam, ante actionẽ ſacram Miſſæ priuatæ, vt docent Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 24. num. 7.* Nauar. *cap. 25. num. 83.* Syluester *verbo Miſſa. 1. §. 6.* Tabiena *ibi §. 6.* Sotus *lib. 10. de iuſt. q. 5. art. 4.* quamobrem ſine cauſa, ac fundamento quidem aſſerit Nauar. *de orat. notabili 3. & 21. & 30.* veniale eſſe rem ſacram facere, ante primam dictam, etiam poſt matutinum officium cũ laudibus recitatum, perſolutumque; quod tamen poſtea retractauit *dicto c. 25. à num. 83.* Scio tamen nonnullos exiſtimaſſe peccatum mortale eſſe, nõ veniale, Miſſam facere ante recitatam primam cum laudibus & matutinis precibus, vt Angelus *verbo Miſſa. §. 42.* & Maiolus *lib. 3. de irregularitate cap. 24. num. 1.* Sed explicandi ſunt de Miſſa conuentuali & diei ſolenni, quæ dicitur poſt Primam, Matutinum, & Laudes dictas, ac recitatas in choro, vt bene animaduertit Henriquez *lib. 9. de Miſſa. cap. 24. num. 7. ad marginem litera O. in fine:* iuxta ea, quæ diximus num. 21.

Sed rogas an in prima opinione, quæ docet peccatum mortale eſſe Miſſam priuatam facere ante matutinũ officium recitatum; teneatur etiam Sacerdos ſub eodẽ peccato mortali recitare laudes, an ſufficiat recitare matutinum ſine illis. Quidam aſſerunt oportere etiam recitare laudes, quæ ſub vna oratione cum matutinis terminantur; quaſi vna hora, excepta nocte natiuitatis, in qua ex particulari priuilegio prima Miſſa dicitur ante laudes; ſed hæc quæſt o pẽdet ab illa, quot ſint horæ canonicæ, & an officium laudum, ſit diſtinctum ab officio matutino: qui docent eſſe octo horas canonicas, neceſſario dicent, ſufficere matutinum recitare ſine laudibus ante Miſſam, & excuſari à mortali eos Sacerdotes, qui Miſſam priuatam ſine laudibus celebrant, etiam in prima opinione, & hi ſunt Archidiaconus *in cap. presbyter, diſt. 91.* & ibi Turrec. *q. 1.* & Nau. *in Enchirid. de oratione c. 3. n. 27.* & D. Anton. *3. p. tit. 13. c. 4. in principio.* Alij vero, qui tenent eſſe ſeptem, & dicunt matutinũ & laudes vnam tantum horam efficere, in eadem prima opinione, neceſſario dicent, non ſufficere recitare matutinã ſine laudibus, ſed neceſſe eſſe etiam laudes perſoluere ante Miſſæ ſacrificium, niſi dicant ſemper morem fuiſſe in Eccleſia matutinum à laudibus diuidere; ſed hæc ad materiam de horis canonicis ſpectant. Vide Soarium *tomo 2. de religione lib. 4. c. 6. num. 6.* & alios quos allegat.

CAPVT XVIII.

An liceat Miſſæ ſacrificium interrumpere, & in quibus caſibus. Quid ſi Sacerdos meminit de aliquo impedimento, & quid quando excommunicatus Eccleſiam ingreditur: agitur de purificatione reliquiarum.

SVMMARIVM.

Sacrificium Miſſæ licite interrumpitur vel ante vel poſt ſymbolum fidei ob verbi diuini prædicationem. num. 1.

Item ob miniſtrationẽ Euchariſtiæ, cum datur populo. n. 2.

An Sacerdos poſſit ſumere reliquias inuentas, & purificare pyxidem poſt ſumptam digitorum ablutionem, ibid. verſu ſed dubium eſt.

Agitur de eadem ſumptione reliquiarum, & purificatione cuſtodiæ. num. 3.

Licet etiam Miſſam interrumpere ob celebrationem ſacrorum ordinum quando Epiſcopus illos celebrat. numer. 4.

Tenetur Sacerdos Miſſam interrumpere, ſi ante inceptum canonem ſuperueniat interdictum. num. 5.

Vnde incipiat canon. ibid.

Quid ſi Eccleſiam ingrediatur excommunicatus nominatim denunciatus. num. 6.

Quid ſi poſt canonem inceptum ingrediatur. ibid.

Quid ſi Sacerdos recordetur in altari ſe non eſſe ieiunum, aut eſſe excommunicatum ſuſpenſum, vel interdictum. num. 7.

Quid ſi poſt conſecrationem inceptam recordetur Sacerdos ſe non eſſe ieiunum. ibid.

In eo caſu tenetur Miſſam perficere ac continuare. num. 8.

Quid ſi in altari recordetur peccati non confeſſi. num. 9.

Quid

Quid ſi de aliquo impedimento recordetur poſt inceptam conſecra ionem. num. 10.
Quid ſi recordetur ante conſecrationem. num. 11.
Quid ſi ante canonem. num. 13.
Refertur prima ſententia affirmans poſſe licite continuare Miſſam, non tamen teneri. ibid.
Refertur ſecunda contrarium aſſerens. num. 14.
Aſtruitur vera ſententia affirmans non ſolum poſſe licite, ſed etiam teneri Sacerdotem illam continuare ſi detur ſcandalum. num. 16.
Nunquam licitum eſt fingere conſecrationem. num. 18.
Quid ſi Sacerdos in altari meminerit ſe non eſſe Sacerdotem. num. 19.
Quid ſi Sacerdos repentino morbo deficiat. num. 20.
An teneatur alius Sacerdos Miſſam illius abſoluere. num. 21. 22. 23. & 24.

1. SAcrificium Miſſæ vnum eſt, & vt vnum dicatur, totum proferri debet cum quadam morali cõtinuat one, ſine magna interruptione: ſicut enim morali quadam continuatione quamlibet ex horis canonicis recitare oportet, ita eadem morali continuatione huiuſmodi ſacrificium perficere, & abſoluere. Nihilominus tamen propter verbi diuini prædicationem interrumpi ſolet, ac poteſt, idque ſiue ante ſymbolum Nicænum, ſiue poſt illud dictum v l decantatum, vt communis fert cõſuetudo, & docent paſſim Doctores; Henriq. *lib. 9. de Miſſa c.* 30. *n.* 3. Nauar. *in tract. de orat. notabili* 16. *num.* 35. *&* 2. *par. Miſcell.* §. 53. *num.* 126. Durand. *lib.* 4. *Rational. cap.* 26. Et ideo poſtquam ſacra Miſſæ actio incepta eſt, debet proſequi, & ad exitum perduci per ſuas partes, vnde ſi Sacerdos voluntarie notabilem illius partem omittat, mortaliter peccat, ſicut mortaliter etiam peccat ille, qui dum audit in die feſto, de præcepto hanc notabilem illius partem relinquit, vt diximus lib. 2. de præcepto ac obligatione audiendi ſacrum, cap. 6. n. 2.

2. Facta rurſus conſumptione ſacratam ſpecierũ ſolet ac poteſt Miſſæ ſacrificium interrumpi, ſi aliqui ſunt Euchariſtiam accepturi, iuxta Miſſale Pij V. & tamen peracta Euchariſtiæ miniſtratione, continuari moraliter cenſetur cum ſequentibus orationibus. Sed dubium eſt an ſi Sacerdos Euchariſtiam miniſtret poſt ſumptã communionẽ, & poſt purificatoriam digitorum ablutionem v ni & aquæ; poſſit licite reliquias à communicantibus relictas vel ab alio Sacerdote, ſi forte illas poſtea reperit in altari vel corporalibus, ſumere: Affirmatiue reſpondendum eſt, modo commode ſeruari non poſſint in ſacrario; quia dum Sacerdos manet in altari, totum illud ſacrificium moraliter cenſetur vnũ conuiuium, quod pro maiori parte ſumit ieiunus. ita docet Henriq. *lib.* 8. *de Euch. cap.* 50. *n.* 2. *fine*, & conducit cap. *ex parte*, & cap. *conſuluiſti*, *de celeb. Miſſar.* quamuis enim prohibeant Sacerdotibus, bis non ieiunis celebrare, & dicant nõ eſſe ieiunum Sacerdotem, ſi purificatoriam d gitorum ablutionem ſumpſerit, tamen hoc non eſt proprie bis communicare, ſed eſt abſoluere vnum ſacrificium ac cõuiuium moraliter, quod pro maiori parte ipſe Sacerdos ſumit ieiunus: & idipſum docet etiam ipſe Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 39. *n.* 3. vbi citat Sotum. *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *a.* 9. *& diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 2. *ad* 5. & Victoriam §. 82. & Ledeſmam 1. 4. *q.* 21. *art.* 8. *dub.* 4. & Armillam *verbo Miſſa* §. 26. & id expreſſe tenet Syluester *verbo Miſſa* 1. *n.* 2. *verſ. quartum, ſi autem*; vbi ſic ait. *De reliquiis autem dico quod ſi deprehendantur nõ ex interuallo, ſed in ipſo actu ſumptionis ſacramenti, vel quaſi in ipſo, licet acceperit purificationem antequam de ipſis aduerteret, tamen poſtea ſunt ſumenda, tum quia ratione paruitatis ſic ſeruari non poſſunt, ſed faciliter amitterentur, tum quia in ipſo caſu, ex quo eſt in actu purificationis, & recollectionis reliquiarum, quicquid fit, dicitur fieri incontinenti, quaſi ſimul ſumeret omnia antequam cenſeatur non ieiunus.* hæc ille: & quamuis Sylueſter dicat, *non ex interuallo*, tamen non cenſetur interuallum, vt colligitur ex Henrico, quandiu Sacerdos, dum eſt in altari, Euchariſtiam populo miniſtrat, etiam poſt ſumptam ablutionem purificationis digitorum, quia moraliter cenſetur idem actus, & idem conuiuiũ, quod pro maiori parte ſumit ieiunus: at vero ſi nõ ſit ſacrarium in quo reliquiæ repertæ commode ſeruari poſſint, vt ſi in crimitorio, aut ſacello, in quo illud non eſt, ſacrificium fiat, in hi moraliter certum eſt poſſe tunc Sacerdotẽ prædictas reliquias ſumere, poſt prædictam digitorum purificationem, quia periculum eſt, ne irreuerenter tractetur, aut amittantur & idẽ dicendũ eſt, etiamſi ſacrarium detur, ſi cõmode in illo ſeruari non poſſunt, tunc autem cõmode ibi ſeruari non poterunt, ſi aliquod periculum detur amiſſionis, quod propter exiguitatẽ illarum fere ſemper dabitur; nam præceptũ ieiunij naturalis, eſt inductum ab Eccleſia propter reuerentiam tanti ſacramenti, & vt ait D. Aug. *epiſtola* 118. *cap.* 6. *ante medium tomo* 2. quem refert ac ſequitur D. Thom. 3. *p. quæſt.* 80. *art.* 8. eſt introductum *honore huius ſacramenti, vt ſcilicet in os hominis intret, nondum aliquo cibo, vel potu infectum*; vnde non debet eſſe hoc præceptum cauſa maioris irreuerentiæ, ne vnde hono oriri debebat, inde dedecus, & iniuria oriatur: maior autem irreuerẽtia ſemper dabitur, niſi tunc prędictæ reliquię ſumantur, quia etiamſi ſeruentur, tamen propter exiguitatem illarum, facile amitti poſſunt, & ſic graui periculo exponuntur. Eſt hæc doctrina contra Nauarrum *in manuali Latino. cap.* 25. *num.* 89. & contra Paludanum *in* 4. *diſt.* 9 *q.* 1. *fine*, & contra Roſellam *verbo Euchariſtia* 3. §. 13. qui negant poſſe Sacerdotem poſt ablutionem ſumere repertas reliquias ex interuallo, ex eo fundamento, quod ſumeret non ieiunus. quod iam infirmauimus, vt patet.

Ex dictis poteſt Sacerdos abſque vllo ſcrupulo pyxidẽ purificare, & ſumere reliquias illius, dũ eſt in altari poſt ſumptionem prędictę digitorũ ablutionis, ſi ante ex inaduertẽtia nõ purificauit, reputatur enim id totũ vna ſacrificij moralis cõſũptio. ſic expreſſe docet idem Henriq. *dicto lib.* 8. *de Euch. c.* 50. *n.* 2. *med o.* Poterit etiam prædictas reliquias repertas dare iis, qui ſunt communicaturi, non tamen illis poſt ablutionem ſumptã, quia non ſacrificant iuxta eundẽ Henricum. Hinc etiam quando Sacerdos reperit in altari aliquas reliquias vel fruſtula, de quibus dubitat, an ſint conſecrata, poteſt illa ſumere, etiam poſt ſumptionem vtriuſque ſpeciei, & poſt digitorum ablutionem ſumptam, ex fundamento ſupra tacto, quia totũ id reputatur vnum conuiuiũ moraliter continuum, quod pro maiori parte ſumit ieiunus: ſi tamen multæ ſint formulæ, quas reperit, de quibus rationabiliter dubitat, an ſint conſecratæ, & ipſe eas non conſecrauit, quia poſt conſecrationis abſolutionẽ, ad illas attendit, dicat ſequenti Sacerdoti ſacrificaturo, vt ſimul cum hoſtia, quam conſecrat, intendat eas formulas conſecrare ſub conditione, ſi conſecratæ non ſunt. ita docet prædictus Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. capite* 39. *numero tertio, fine*, 3.

& innuit Miſſale titulo de defectu intentionis. §. ſi vero. & eſt communis praxis apud doctos regulares, vt animaduertit Henriq.

4. Licet etiam Miſſam interrumpere dum Epiſcopus multos ſacris initiat ordinibus, quæ interruptio ad ſolemnitatem ipſius Miſſæ ſpectat, ita patere experientia, & conſuetudine, docet Sylu. *verbo Miſſa* 1. §. 5. Item propter Baptiſmum pueri, quem caſu fœmina moribundum peperit in Eccleſia. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 30. *num.* 4. poſt Gloſſam *in cap. nullus de conſecrat. diſtinct.* 1. Item ob ſuperuenientem grauem ventris neceſſitatē, iuxta eundem Henricum, & iuxta Nauarrum, quem citat *in tractatu de oratione, notabili* 16. *num.* 69. & colligitur ex cap. *nihil.* 7. *q.* 1. & poſtea poterit illam continuare ſicut & in aliis caſibus numeratis.

5. At non ſolum licet ſed etiam tenetur Sacerdos Miſſam inchoatam interrumpere in his duobus caſibus. Primo ſi ante inceptum canonem ſuperuenit interdictum ſpeciale, vel generale, vel ceſſatio à diuinis, & Sacerdos caret priuilegio dicendi Miſſam tempore interdicti ianuis clauſis, alias enim violato interdicto celebrans mortaliter peccat, & interdum fit irregularis: cœpto autem canone poteſt Miſſam licite continuare, quia iam cenſetur quaſi ſubſtantialiter incepta; canon vero incipit ab illis verbis, *Te igitur, clementiſſime Pater*, iuxta Nauarrum *cap.* 27. *numero* 33. & iuxta Gloſſam *in Clementina graues, de ſent. excom.* Dominicum & Francum *in capite Epiſcopus, de priuilegio in* 6. Felinum *in cap.* 2. *num.* 4. *de except.* Syluestrum *verbo Excommunicatio.* 5. *numero tertio.* Probant, quia in Miſſali ab illis verbo titulus canonis incipit: aut, vt quidam probabiliter arbitrantur, à clauſula Communicantes. Alij ab illis verbis incipere exiſtimant, *Qui pridie quam pateretur.* ita Syluester ſupra cum Innocentio, & Oſtienſi. & ita Sotus *in* 4. *diſtinct.* 22. *quæſt.* 1. *art.* 4. Ledeſma 24. *quæſt.* 25. *art.* 2. & videtur ſentire Diuus Thomas 3. *parte quæſt.* 83. *art.* 6. *ad* 2. quamuis id expreſſe non dicat. Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 11. *quæſt.* 3. Archidiaconus & vterque Cardinalis *in cap. ſicut Apoſtoli* 11. *quæſt.* 3. Innocent. *in cap. nuper, de ſenten. excom. in* 6. Victoria *de excom.* §. 10. Sed primi videntur ſentire probabilius, propter authoritatem Miſſalis.

6. Secundo tenetur Sacerdos Miſſam interrumpere etiam ante canonem inceptum ingrediente Eccleſiam viro aliquo nominatim denunciato, ſi monitus diſcedere non vult, nec Clerici poſſunt illum decenter expellere: cœpto vero canone poteſt continuare quando non vult diſcedere ex eo fundamento, vt dixi, quia iam cenſetur ipſum ſacrificium quaſi ſubſtantialiter inceptū. ita Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa c.* 30. *n.* 5. Nauar. *cap.* 27. *n.* 33. Couar. *cap. Alma mater.* 1. *parte* §. 6. *num.* 8. & 9. Gloſſa *in Clementina grauis, de ſentent. excom.* Sylu. *verbo Miſſa num.* 3. *verſ.* 4. Tabiena à §. 18. & alij communiter.

7. Sed quid ſi cœpta Miſſa meminerit Sacerdos in ipſo altari de aliquo impedimento, v. c. ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe, & non eſſe ieiunum, ſe eſſe excommunicatum, interdictum, aut irregularem, in peccato mortali, aut ſe non fuiſſe rite ordinatum, & non eſſe Sacerdotem: & quidem de his impedimentis vel poteſt recordari ante conſecrationem vel poſt conſecrationem, vel in ipſa conſecratione incepta & non finita, vel abſoluta conſecratione panis, & ante conſecrationem vini, vel in ipſa conſecratione vini incepta, & non abſoluta: & denique vel poteſt de his impedimentis, aut de aliquo illorum meminiſſe ante canonem, vel poſt canonem inceptum. & per hæc omnia diſcurremus. Primo igitur, ſi Sacerdos poſt conſecrationem inceptam recordetur ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe nihilominus debet perficere ſacrificium; ſimiliter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cū propoſito confitendi, & ſatisfaciendi, & ſic non indigne, ſed fructuoſe ſumet ſacramentū; & eadem eſt ratio ſi meminerit, ſe eſſe excommunicatum, irregularē, aut interdictum, debet enim tunc habere propoſitum petendi humiliter abſolutionem, ac diſpenſationē, & ſic per inuiſibilem Pontificem IESVM CHRISTVM abſolutionē conſequetur, quantū ad hūc actū, quod peragat diuina myſteria ita docet expreſſe, & dictis fere verbis D. Th. 3. *p. quæſt.* 83. *art.* 6. *ad* 2. & eſt communis Doctorum opinio, quam tenet idem D. Thom. *in* 4. *diſt.* 13. *in litera*; Syluester *verbo Euchar.* 2. *num.* 9. §. 7. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 29. *num.* 86. Tabiena *verbo Miſſa* §. 28. & 29. Gabriel *in canone lectione* 8. & idem Nauar. *dicto cap.* 25. *num.* 74. Angelus *verbo Euchar.* 2. §. 6. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 6. & ratio eſt primo, quia ſacrificium iam eſt ſubſtantialiter inceptum, & fortius eſt præceptum diuinum de integrando, perficiendoque ſubſtantialiter ſacrificio Miſſæ, quam præceptum de communicando ieiune, de non celebrando cum excommunicatione, irregularitate, aut ſuſpenſione, cum ſint humana, & Eccleſiaſtica: quando autem duo præcepta incompatibilia concurrunt, fortius eſt exequendum, minus forte relinquendum: ſecundo, quia ſcandalum manifeſtum ſequetur, ſi ſic imperfectum ſacrificium Miſſæ relinquatur.

Imo in ſuperiori caſu non ſolum poteſt ac debet Sacerdos Miſſam abſoluere, ſed etiam tenetur, iuxta probabiliorem opinionem, quam ſequuntur Nauarrus, Gabriel, Tabiena modo allegati, & Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſputatione* 85. *ſectione* 1 §. *Si denique.* & dicet probabilem Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa capite* 40. §. 1. & *lib.* 8 *de Euch. cap.* 50. *num.* 3 *littera O. ad marginem* vbi citat Penham, Veram, & aliquos iuniores, & quamuis Henriq. vtrobique ſolum loquatur de Sacerdote non ieiuno, tamen eadem eſt ratio de excommunicato, ſuſpenſo, irregulari, & interdicto, quia hæc etiam vincula ſunt de iure humano, & non eſt credendum velle Summos Pontifices eis obligare, ad relinquendā Miſſam cum ſcandalo, quod neceſſario ſequetur, ſi poſtquam ſubſtantialiter eſt incepta relinquatur: ſi autem ea præcepta cum ſint humana in ea circumſtantia non obligant, tunc profecto obligabit præceptum diuinum de perficiendo ſacrificio ſubſtantialiter iam incepto. Et quamuis prædicti Doctores in ea circumſtātia loquantur, in qua Sacerdos celebrans poſt conſecrationem inceptam moritur, vel morbo impeditur, & in ea dicant, teneri alium Sacerdotem, etiam non ieiunum, excommunicatum, vel irregularem, vel in peccato mortali exiſtentem, præmiſſo dolore in defectu aliorum Sacerdotum, qui his impedimentis careant, Miſſam illam ab eo puncto continuare, ac perficere; quanto magis debent id fateri in præſenti caſu, & circumſtantia, qua ipſa poſt conſecrationem inceptam in altari recordatur aliquorum ex prædictis impedimentis: cum in caſu mortis, & morbi repentini talius 8.

lius

lius abſque ſcandalo differrē poſſit abſolutionem Miſſæ, quam in præſenti caſu.

9. Si autem Miſſa ſit ſolennis & decantata à tribus Sacerdotibus, & in altari recordatur ſacrificans alicuius peccati nō confeſſi: ſiue ante, ſiue poſt cōſecrationem aut canonem inceptum, ſunt qui dicant, poſſe & teneri Sacerdotem ſacrificantem accedere ad confeſſarium ſocium Miſſæ, & breuiter confiteri. ita Syluest. *verbo Euchariſtia 2. num.* 9. §. 7. Sed id non approbo? melius enim erit intrinſece, & in corde pœnitere, & poſtea finito ſacro; aut cum vice alia eſt celebraturus id efficere, quia huiuſmodi caſus ſimiliter eſt illi, quem quis habet, cum in menſa communionis iam ad communicandum accinctus alicuius mortalis non confeſſi recordatur: vnde ſicut hic non tenetur propter ſcandalum ſurgere à menſa, vt confiteatur, ſed licite poterit præmiſſo dolore in corde communicare, & poſtea vel cum primum iterum vult confiteri & communicare, vel ſtatim inde recedens poteſt illud in cōfeſſione aperire, vt docent communiter Doctores; neq; enim ad illud ſtatim confitendum tenetur, ſed cum primum iterum eſt peccata ſua vel ex obligatione, vel ex deuotione confeſſurus, ita huiuſmodi Sacerdos non tenetur ſtatim inde ex Miſſa recedens illud confiteri, ſed cum primum iterum eſt ſacrificium Miſſæ facturus, & conſequenter non tenetur accedere in altari ad ſocium Miſſæ propter ſcandalum, vt breuiter confiteatur, vt patet.

10. Ex dictis ſequitur nō ſolum poſt cœptam conſecrationem panis vel calicis, & nondum perfectam, ſed etiam poſt abſolutam vtramque conſecrationem, panis ſcilicet, & calicis, vel alteram tantum illarum: vel ſi in ipſa media conſecratione vel panis, vel vini, recordatur quilibet Sacerdos ſacrificans alicuius prædictorum impedimentorū, vel omnium ſimul, non ſolum poſſe, ſed etiam teneri præhabito dolore in corde, continuare Miſſę ſacrificium, ob præiactum fundamentum, quia ſcilicet iam ſacrificiū eſt ſubſtantialiter inceptum; & præceptum de integrando perficiendoque ſacrificio ſubſtantialiter incepto eſt diuinum, & fortius quam quodlibet præceptum humanum de non ſacrificando cum aliquo ex prædictis impedimentis humanis, excommunicationis, irregularitatis, ſuſpenſionis, & comeſtionis, imo & forte cum omnibus ſimul, ſi forte in vno eodemq; Sacerdote ſimul concurrunt; nam cum duo vel plura præcepta incompoſſibilia concurrunt, fortius ſemper ſeruandum eſt, relicto minus forti, imo & minus fortibus, vt diximus.

11. Sed quid ſi Sacerdos in ipſo altari ante inchoatam, inceptamque conſecrationem, inchoata tamen Miſſa, meminit alicuius prædictorum impedimentorum; v. c. meminit ſe habere conſcientiam peccati mortalis nunquam confeſſi, ſe eſſe excommunicatum, ſuſpenſum, irregularem, interdictum, aut non eſſe ieiunum: & in hoc caſu ita breuiter ſe expedit his verbis D. Thomas 3. *parte diſputat.* 83. *articulo* 6. *ad* 2. *fine. Si vero ante conſecrationem alicuius prædictorum ſit memor, tutius putarem, maxime in caſu manducationis, & excommunicationis, quod Miſſam inceptam deſerat, niſi graue ſcandalum timeatur.* Hæc ille. Diſtinguendum tamen eſt in hoc negotio: nam aut de hoc meminit ante canonem Miſſæ inceptum, aut poſt canonem inceptum, videlicet in principio illius, medio, aut fine. Si meminit canone iam cœpto; ſiue meminerit aliquantulum poſt principiū, ſiue in medio, ſiue in fine, tenetur ſub culpa mortali, præhabita contritione, & propoſito petendi abſolutionem, vel diſpenſationē, irregularitatis excommunicationiſque, ſi forte huius impedimenti meminit, ſacrificium perficere, & abſoluere, quia iam eſt quaſi ſubſtantialiter ſacrificium inceptū; & idem dicendum eſt, ſi meminit ſe non eſſe ieiunum; & facit etiam pro hac parte id quod docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputat.* 81. *ſect.* 4. §. *Secundo quæris*, & Sotus *in* 4. *diſt.* 13 *quæſt.* 2. *art.* 3. & 4. & Graphis *lib.* 2. *deciſ. aurearum. cap.* 47. *num.* 10. vbi aſſerunt debere Sacerdotē ſacrificantem Miſſam abſoluere, ſi cōtingat pollui Eccleſiā incepto canone dum eſt in actu ſacrificij, quia iam tunc videtur ipſum ſacrificium quaſi ſubſtantialiter inceptum, & ideo non eſſe interrumpendum propter impedimentum ſuperueniens: ex quo colligitur idem ob paritatem rationis dicendum eſſe, ſi Sacerdos inchoato iam canone Miſſæ, in altari meminit impedimenti quod habet excommunicationis, irregularitatis, ſuſpenſionis, aut interdicti, vel comeſtionis, aut alicuius peccati mortalis non confeſſi; perinde enim eſt tunc, ac ſi tunc ſuperueniat; & quamuis Soarius ac Doctores citati, non dicant teneri Sacerdotem ſacrificium abſoluere, ſed ſolum debere, tamen id ideo forte dicunt, quia in caſu ſuperuenientis pollutionis Eccleſiæ repentinæ, ceſſat erga populum ratio ſcandali, cum omnes videant prædictum caſum violationis Eccleſiæ citra culpam Sacerdotis conſeciſſe: ad dicerent profecto teneri niſi ceſſaret aliqua ex parte ſcandalum; in noſtro autem caſu non ceſſat ſcandalum; imo euidenter oritur, vt patet, cum videant omnes ſacrificium quaſi ſubſtantialiter inceptum relinqui, & non videant cauſam ob quam citra culpam Sacerdotis mutilum, & imperfectum relinquatur.

12. Vnde, vt optime animaduertit Sylu. *verbo Euchariſtia* 2. *num.* 10. falſo exiſtimauit Roſella eum Sacerdotē, qui ante conſecrationem recordatur ſe non eſſe ieiunum, aut eſſe excommunicatū, teneri omnino à ſacrificio deſiſtere, non obſtante ſcādalo ex eo fundamento, quia putauit nunquā poſſe dari tantum ſcandalum, quod poſſit excuſare ipſum Sacerdotē, imo obligare ad perficiendum, continuandumque prædictum ſacrificium, cum illud ſcandalum ad ſummum eſſe poſſit quia forte populus Miſſam perdet in die feſto, & non implebit præceptū: at minus pręceptum eſt audire ſacrum in die feſto, quam Miſſam non ieiunū, aut in excommunicatione vel irregularitate exiſtentem, vel dicere, vel abſoluere, & cum duo præcepta incompatibilia concurrunt, maius & fortius eſt ſeruandum, relicto minori, & minus forti. Sed, vt optime notat Sylueſter, præter prædictum ſcandalum oriuntur ſæpe alia plurima, quibus tenetur Sacerdos ſub mortali obuiam ire, v. c. quia deſiſtendo à ſacrificio ſe infamaret de graui peccato, & offendiculum eſſet aliis temerarie iudicandi, & ſimilia, quæ velut riuuli ex primo fonte orirentur, propter ſuſpicionem populi.

13. Si autem antequam canonem inciperet, ſolius peccati non confeſſi Sacerdos meminit in ſacrificio Miſſæ, præhabita contritione, illam debet abſoluere etiamſi ſecluſo ſcandalo eam poſſit dimittere, quod rariſſime tamen eueniet. ita colligitur ex Diuo Thoma 3. *parte quæſtion.* 83. *artic.* 6. *ad* 2. & *in* 4. *diſtinct.* 13. *in littera*, & Paludanus

ibi, & ita expreſſe tenet Syluester *verbo Euchariſtia 2. num. 9. §. 7.* Si vero meminit impedimenti excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti, aut ſe non eſſe ieiunum; tunc triplex eſt opinio. Prima aſſerit poſſe illum inchoatam Miſſam, licite, & abſque noua irregularitate perficere. ita docet Angelus *verbo Euchariſtia 2. §. 6.* & D. Bonauentura *in 4. diſtinct. 13. in corpore litteræ*, quos citat Syluester loco proxime allegatus, docet fundari hæc opinio in ſcandalo, quod communiter ſequetur, ſi non perficiatur.

14. Secunda docet è contrario nullo modo poſſe prædictum Sacerdotem, eam Miſſam in ea circunſtantia perficere, ſed teneri illam omnino dimittere; niſi tamen ſcandalum ſequatur. ita docet, ſed non ita expreſſe, Henriq. *lib. 9. de Miſſa. cap. 40. §. 1. prope finem*, & Paludanus, quem refert Syluester, ſed non ſequitur, imo Paludanus adhuc ſcandalo imminente, & ſecuto, in ipſam dimiſſionem inclinare videtur.

15. Tertia opinio docet, tutius eſſe Miſſæ ſacrificium inchoatum dimittere quando non ſequitur ſcandalum; ſecuto vero ſcandalo, perficiendum eſſe, quia huiuſmodi impedimenta ſunt de iure poſitiuo, quod eſt in pectore Summi Pontificis, & cenſetur velle Summos Pontifices, vt dato ſcandalo, ſua præcepta, & vincula non obligent, & huius opinionis eſt expreſſe D. Th. 3. *p. q. 83. a. 6. ad 2.* ibi, *Si vero ante conſecrationem alicuius prædictorum ſit memor, tutius reputarem, maxime in caſu manducationis, & excommunicationis, quod Miſſam inceptam deſerat, niſi graue ſcandalum timeretur.* hæc ille. & quamuis D. Th. non exprimat, *ante canonem inceptum*: tamen cum abſolute dicat, etiam illius doctrina illum caſum debet comprehendere: & præter D. Th. hanc opinionem tenet Syluester *verbo Euch. 2. num. 9. §. 7.* Nauar. *in manuali Latino cap. 25. num. 74. §. decimo tertio*; licet etiam Nauarrus ibi non exprimat ante canonem inceptum, ſed dicit, ante conſecrationem, vnde cum abſolute loquatur, de omni caſu ante conſecrationem inceptam, eſt intelligendus: tenet etiam Sotus *in 4. diſtinct. 13. q. 2. art. 6. ad 2.* Maiolus *lib. 3. de irregularitate, cap. 19. num. 17. & cap. 21. num. 16.* & Plouius *de ſacramentis, titulo de Euch. c. de cautelis. §. 3.*

16. Aſſerunt tamē huiuſmodi Doctores ſecuto ſcādalo perficiendum eſſe ſacrificium; non declarant vero, an ſecuto ſcandalo quādo canon non eſt incept⁹, teneatur Sacerdos ſub peccato mortali Miſſam abſoluere, ac perficere. Et quidē mihi videtur teneri Sacerdotē in conſcientia eā tunc abſoluere: primo, quia imminente ſcandalo cenſurarum impedimēta à Superiori impoſita, nō obligant, quia obligatio vitandi ſcandali eſt de iure naturali; præcepta autem cenſurarum ſunt de iure humano; & fortius ius eſt ſequendum, quando cum minore ſtare non poteſt. Secundo, quia non eſt credendum velle Summos Pontifices obligare aliquem ad obſeruationem cenſurarum cum ſcādalo: præcepta enim humana, imo & diuina ideo dantur, vt homines per obſeruationē huiuſmodi præceptorum ad aliquam perfectionem dirigantur, & à peccatis diſcedant, vnde ſi in iiſdem præceptis exequendis peccatum ſcandali detur, ceſſat obligatio illorum, ne vnde virtus oriri debebat, inde vitium oriatur, tantum enim abeſt tunc, vt homines obſeruatione ipſorum præceptorum à peccatis diuertantur, vt potius illa & forte grauiora ratione ipſi ſcandali committant: & pro hac opinione ſtant omnes, quos citauimus n. 7. nam quamuis illi ibi loquātur de eo caſu, in quo cœpta erat conſecratio, & ſcandalum datur, & in eo dicant, teneri Sacerdotem celebrantem perficere ſacrificium, etiamſi recordetur alicuius prædictorū impedimentorum; & tunc maior ratio dari videatur, quam ſi ſolum ſcandalum ſequatur, quia iam propter conſecrationem ſubſtantialiter eſt inceptum Miſſæ ſacrificium, & ſic duo ibi præcepta diuina concurrant: alterum ſacrificij integrandi, alterum ſcandali vitandi; tamen alterum tantum eorum ſeorſum ſumptum ſufficit, vt Sacerdotem obliget, ad perficiendum, integrandumq; ſacrificium, vt rationes factæ conuincunt.

Ex dictis ſequitur, ſi ratione ſcandali præciſe ſumpti tenetur Sacerdos ſacrificium perficere, & integrare, ſi in altari ante canonem inceptum meminit impedimenti comeſtionis, excommunicationis, ſuſpenſionis, aut irregularitatis, aut peccati non confeſſi, multo magis teneri ſi ad ſcandalum aliæ rationes extrinſecæ accedant, quales eſſent, v. c. ſi infirmus egeret extremo viatico, & nō eſſent particulæ in ſacrario; ſi adeſſet multitudo, quæ etiam extra diem feſtum vellet Miſſam ex deuotione audire, vel inde augeretur in populo reuerentia in hoc ſacramentum, & aliæ ſimiles cauſæ & rationes, quæ ipſum actum cohoneſtare poſſen, occurrerent. 17.

In omni autem caſu ſiue ante canonem & conſecrationem iam cœptam, ſiue poſt canonem & conſecrationem inceptam, ſiue in ipſo initio canonis & conſecrationis, ſiue in medio, ſiue in fine; ſi alicuius ex prædictis impedimentis meminerit, ſemper cauere debet Sacerdos, ne ſimulet ſe conſecrare, non conſecrando, & quia in ſacramento veritatis corporis Chriſti, non debet eſſe aliqua fictio, fit enim iniuria ſacramento ſi fictio ei imponatur, & quia tenetur ipſe Sacerdos cauere periculum idololatriæ, in quod ſine dubio populum ea ſimulatione induceret, ita & optime docet Sylu. *verbo Euch. 2. n. 11.* D. Th. *3. p. q. 83. art. 5. & in 4. diſt. 13. in littera*, & Paludanus, quos citat ac ſequitur idem Syluester, & patet ex cap. *de homine, de celeb. Miſſar.* vbi dicitur abiicienda eſſe ſemper, & vitanda falſa remedia, quæ veris periculis ſunt pernicioſiora. 18.

Adhuc nihil egim⁹ de eo caſu, in quo Sacerdos in altari meminit ſe non eſſe Sacerdotem, aut non rite ordinatū: Et in eo exiſtimant nonnulli teneri Miſsā dimittere, ſiue ante ſiue poſt canonem aut conſecrationē id meminerit, ſi conſcientiā deponere non poteſt. & dubium eſt practicū & prudentiale, non ſpeculatiuum. ita D. Bonauent. *in 4. diſt. 13. in corpore litteræ*; & eſt communis opinio. Solum animaduerto ad hanc dimiſſionem faciendam requiri notitiam clarā huius rei, quia aliunde poteſt huiuſmodi ſcrupulus eſſe argumentum timoratæ conſcientiæ, ac pro inde irrationabilis: quamobrē ſi Sacerdos eſt valde ſcrupuloſus, & ſibi certo & prudentialiter non conſtat, ſe non eſſe Sacerdotem, deponat ſcrupulum, & peragat ſacrificiū: ſic etiam ſi via confeſſionis ſacramentalis ſciam meum confeſſarium non eſſe Sacerdotem, aut nō habere iuriſdictionem, poſſum mutare confeſſarium conquiſita aliunde cauſa *excuſante*, & ſimiliter ſi Prælatus Religionis ſciat via confeſſionis aliquem confeſſarium ſui ordinis, non eſſe Sacerdotem, poterit illum amouere ab officio confeſſarij, & mutare in alium locum vbi 19.

Miſſam

Digitized by Google

Miſſam dicere non poſſit, ſub ſpecie alicuius cauſæ, ne prodatur ſigillum confeſſionis, & ſi ille conqueſtus fuerit, irrationabiliter conqueritur, & eſt inuitus. ita docet Sancius *l. 3. de matrimonio, vbi de conſenſu clandeſtino. diſp. 16. in 4. ad 4. argumentum.*

20. Poteſt etiam interrumpi ſacrificium Miſſæ propter repentinum morbum, vel mortem Sacerdotis, vt propter apoplexiam, ſpaſmum, aut acutiſsimum dolorem; & quidem vel poteſt Sacerdos repentino morbo vel morte corripi cœpta iam conſecratione, vel cœpto canone, vel cœpta Miſſa ante inceptum canonem illius. Primo ſi ante canonem inceptum deficiat Sacerdos vi morbi, aut mortis, poteſt alter Sacerdos ſi ieiunus eſt, aptus, & habilis, id eſt, non ſuſpenſus, neque excommunicatus, irregularis aut interdictus eam Miſſam ad exitum perducere, ſed non tenetur. & ratio eſt, quia ea, quæ præcedunt canoné, non pertinent ad partes ſubſtantiales, aut quaſi ſubſtantiales Miſſæ, ſed ad populi inſtructionem tantum, & ideo hic proprie habere locum non poteſt præceptum diuinum de integrando ſacrificio Miſſæ ſubſtantialiter, aut quaſi ſubſtantialiter incepto, nondum enim peruentum erat ad partes ſubſtantiales, aut quaſi ſubſtantiales ſacrificij, nam partes ſubſtantiales ſunt, vt ſæpe diximus, conſecratio, conſumptio, & forte etiam oblatio: quaſi ſubſtantiales ſunt verba canonis: quare cum ipſum ſacrificium ante canonem inceptum, ob morbum vel mortem ſacrificantis deſeratur nulla manet obligatio illud integrandi: neque hîc dari poteſt iuſta ratio ſcandali ſi non perficiatur, cum omnes circunſtantes videant cauſam ob quam citra culpam, & cogente neceſſitate fuit derelictum. ita colligitur euidenter ex doctrina Syluestri *verbo Euchariſt. 2. num. 12. quæſtion.* 8. & debent fateri omnes, qui dicunt poſſe alium Sacerdotem, ſed non teneri perficere illud ſacrificium quod à Sacerdote ſacrificante ob morbum vel mortem aduenientem, poſt canonem inceptum, & ante conſecrationem inchoatam fuit interruptum: & hi ſunt Nauar. *in manuali Lat. cap. 25 num. 86. §. ad nouè autem quæſitum.* Henr q. *lib 9. de Miſſa cap.* 40. *num.* 4. Sotus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. art. 6.* Syluester. *verbo Euchariſt. 2. §. 8.* Angelus *verbo Euchar. 3. §. 1.* Maiolus *lib. 3. de irregul. cap. 15. & lib. 4. cap.* 30. Supplementum *verbo Euchariſt. 3. §. 4.* Aſtenſis *tit. 15. art. 1.*

21. Si poſt canonem inceptum ante ipſam conſecrationem inchoatã Sacerdos ſacrificans vi morbi, aut mortis, aut ſenſuum alienatione deficiat, eſt duplex opinio. Prima docet poſſe, ſed non teneri alium Sacerdotem illud continuare ac perficere, modo ſit aptus, ieiunus ſcilicet, & nullum habens impedimentum irregularitatis, excommunicationis, aut ſuſpenſionis, vel interdicti. ita omnes Doctores modo allegati. Fundamentum illorum eſt, quia nondum ſubſtantialiter erat inceptum prædictum ſacrificium; quare non poteſt in hoc caſu locum habere præceptum diuinum integrandi illud. neque obſtat cap. *nihil. 16. quæſt. 1.* deductum ex Concilio Tolerano, in quo dicitur ſacrificium diuinum non debere relinqui imperfectum; id enim intelligendum eſt, vt explicat Nauarrus allegatus, ſine iuſta cauſa: hic autem iuſta cauſa datur interrumpendi illud, ac deſerendi imperfectum, morbus ſcilicet, aut repentina mors ſacrificantis: & inde intelligendus eſt prædictus textus quaſi dicat, non eſſe relinquendum imperfectum, quando ſubſtantialiter eſt inceptum, hic autem ſubſtantialiter non eſt inceptum.

Secunda opinio docet teneri alium Sacerdotem præſentem illud ſacrificium perficere ac continuare, ſiue ſit ieiunus, ſiue non, & ſiue impedimentum excommunicationis habeat, ſiue non habeat, neque ob id incurrere aliquam ſuſpenſionem, aut irregularitatem, vel pœnam, modo ſcandalum detur, niſi perficiatur, quod fere ſemper dabitur, ſi aliqui ſint præſentes. colligitur hæc opinio ex Syluestro *verbo Euchariſt. 2. numero 12. quæſtion.* 8. & eam tenet expreſſe Albertus Magnus libro de ſacrificio Miſſæ. & pro hac opinione citari poſſunt omnes, qui dicunt teneri Sacerdotem ſacrificantem, inchoatam Miſſam perficere, ſi canon iam ſit inceptus, in eo caſu, quo ſacrificans Sacerdos meminerit in altari, ſe eſſe excommunicatum, aut non ieiunum, & non poſſe in conſcientia illam dimittere, cum ex ea dimiſſione oritur ſcandalum. & hi ſunt D. Thom. 3. *part. quæſtion. 83. artic. ad 2.* vbi ita dicit „ *Si vero ante conſecrationem alicuius prædictorum ſit memor* (id eſt, prædictorum impedimentorum excommunicationis, irregularitatis, aut comeſtionis) *tutius putarem maxime in caſu manducationis, & excommunicationis, quod Miſſam inceptam deſerat, niſi graue ſcandalum timeretur.* vbi cum loquatur abſolute, videtur loqui de omnibus caſibus ante conſecrationem contingentibus, & ſiue canon ſit inceptus, ſiue non ſit. Nauar. *in manuali Lat c. 25 n. 74. §. decimo tertio:* Sotus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 6.* Maiolus *de irregular. cap. 19. num. 17. & cap. 21. num 16.* Plouius *de ſacrament. titulo de Euch. cap. de cautelis. §.* 31. & hæc opinio poteſt probari omnibus rationibus, quas fecimus num. 16. & inſuper probatur: Primo, quia ordinarie ſemper datur ſcandalum, niſi Miſſa in ea circunſtantia continuetur; quare tenetur Sacerdos præſens illam continuare: Secundo, quia per verba canonis materia fit habilior ad tranſſubſtantiationem & confectionem Sacramenti, recipit enim ab illis verbis maiorem diſpoſitionem, & ſanctitatem ad prędictam tranſſubſtantiationem: Tertio, quia verba canonis repræſentant Chriſti paſſionem, quæ nunquam debet eſſe irrita, irrita autem maneret myſteria paſſionis Chriſti, ſi deficiente Sacerdote ſacrificante, inchoato canone, non teneretur Sacerdos præſens Miſſam continuare: Quarto, quia cœpto canone iam iuſtam habet populus rationem ſcandali, ſi alius Sacerdos præſens Miſſam non continuaret: vnde cum obligatio vitandi ſcandalum ſit de præcepto diuino, & naturali, obligatio autem non celebrandi cum excommunicatione, aut irregularitate, & obligatio ieiune celebrandi ſit tantum de præcepto humano, præualet præceptum diuinum, & ceſſat præceptum humanum, & ideo nulla irregularitas tunc incurritur nullum committur peccatum, ſed ab his duobus Sacerdotibus in eo caſu fit Miſſa, tamquam ab vno formaliter miniſtro.

Et vero huiuſmodi opiniones ſic explicatæ, ambæ ſunt probabiles, illam tamen ſecundam probabiliorem iudico in caſu ſcandali, aliis primam; poteſt enim fieri, vt ceſſet aliquando ratio ſcandali, veluti ſi in aliquo eremitorio, & paucis, aut nullis præſentibus ſacrificium, in quo deficit Sacerdos, celebretur, tunc enim prima opinio ſequenda erit. Sed quid ſi Sacerdos qui præſens eſt, aut inuenitur ad perficiendum ſacrificium, ſit 23.

publicus

publicus excommunicatus, aut publice denunciatus, & ſcandalum etiam detur, ſi inchoatum ſacrificium perficiat, & abſoluat? Certe tunc mihi videtur non poſſe illum licite illud ſacrificium continuare, quia ſcandalum in ea circunſtantia ſcandalo retunditur ac tollitur, ſcandalum enim illud non continuandi ſacrificium tollitur per ſcandalum quod tunc datur, ſi abſoluatur à malo miniſtro, & aliunde præceptum diuinum integrandi ſacrificium non obligat, cum non ſit ſubſtantialiter inceptum.

22. Si Sacerdos vi morbi deficiat cæpta conſecratione panis, vel abſoluta conſecratione panis, & cæpta vel non incepta vini, tenetur Sacerdos præſens etiamſi excommunicatus ſit, aut non ieiunus, in defectum alterius non habentis impedimentum comeſtionis, aut excommunicationis, abſoluere, & perficere ſacrificium inchoatum; & quia iam eſt ſubſtantialiter inceptum, & in ea circunſtantia vrget præceptum diuinum perficiendi illud quod fortius eſt præcepto humano Eccleſiaſtico de ſacrificando ieiune, & abſque impedimento cenſuræ & quia datur iuſta ratio ſcandali ſi non perficiatur, vt patet ex dictis, & ita docet expreſſe Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp.* 85. *ſect.* 1. §. *Si denique*. Dicit tamen Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 40. §. 1. ſi tunc non reperiatur Sacerdos ieiunus, aut impedimento excommunicationis carens, licitum eſſe differre perfectionem ſacrificij in alterum diem, & in eo poſſe licite perfici, quia perinde eſt tunc, ac non inuenire miniſtrum & Sacerdotem, qui illud poſſit abſoluere, quæ etiam opinio non eſt improbabilis, ſed probabilior eſt opinio Soarij & conſentaneor doctrinæ Diui Thomæ *in* 3. *part. quæſtion.* 83. *art.* 6. *ad* 2. nam D. Thom. ibi aſſerit illum Sacerdotem, qui poſt inchoatam conſecrationem recordatur in altari ſe aliquid comediſſe, aut bibiſſe, debere perficere ſacrificium, & ſimiliter ſi meminerit, ſe cuiquam excommunicationi ſubiacere, aſſumpto propoſito & dolore, & ſic licite & abſque peccato & incurſione irregularitatis illud continuare; quare ergo etiam non debebit, & tenebitur alterum Sacerdotem, etiamſi impedimentum excommunicationis habeat, illud ſacrificium quod iam ſubſtantialiter eſt inceptum abſoluere & perficere, deficiente Sacerdote ſacrificante: cum par videatur vtrobique ratio.

CAPVT XIX.

De modo quo Sacerdos ſubſtituens debet ſupplere defectus Sacerdotis morbo vel morte deficientis, & vnde debeat incipere.

SVMMARIVM.

Modus perficiendi ſacrificium Miſſæ, eſt, vt ſecundus Sacerdos incipiat à loco vbi primus deſiit. num. 1.
Si primus Sacerdos deficiat ante canonem inceptum, debet ſecundus ab introitu Miſſæ incipere. num. 2.
Quid ſi canon iam inceptus erat, nondum tamen Sacerdos conſecrationem cœperat. ibid.
Quid ſi Sacerdos deficiat inchoata & non perfecta conſecratione panis. num. 3.
Quid ſi deficiat inchoata, & non perfecta forma ſanguinis. num. 4.
Quid ſi prior Sacerdos hoſtiam tantum conſecrauit, an Sacerdos ſubſtituens debeat tunc vtramque ſpeciem conſecrare, an ſufficiat conſecrare ſanguinem. numer. 5.
Quid ſi certum ſit priorem Sacerdotem panem & vinum conſecraſſe, incertum vero, quod dixerit vel fecerit eorum, quæ ſequuntur. num. 6.
Quid ſi Sacerdos certus ſit ſe conſecrationem corporis vel ſanguinis inchoaſſe, incertus vero an conſecrationem abſoluerit. num. 7.
Quid ſi poſt conſecrationem hoſtiæ, ante conſecrationem calicis deprehendat Sacerdos in eo non eſſe vinum. numer. 8.
Et quid ſi tunc vinum non reperiatur. ibid.
Quid ſi prauideatur poſt conſecrationem vini, non eſſe immiſſam aquam. num. 9.
Quid ſi Sacerdos per inconſiderationem conſecrauit calicem cum aqua loco vini, & poſtea ſentit defectum. numer. 10.
An ſufficiat tunc conſecrare ſolum vinum, refertur prima opinio negans. ibid.
Proponitur opinio affirmans. num. 11.
Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis. num. 12.
Quid ſi Sacerdos dum in ore habet potum ſentiat eſſe aquã non vinum: an tunc debeat illam bibere, & abſtinere ab integratione ſacrificij. num. 13.
Quid ſi poſt conſecrationem hoſtiæ vel calicis inueniatur ipſa hoſtia hordeacea, vel pudrida. numer. 14.
Quid ſi prætermiſſum fuit vel ſcienter, vel inſcienter aliquod verbum eſſentiale in conſecratione hoſtiæ vel calicis. num. 15.
A quibus verbis incipere debet Sacerdos, quando ſui ſacrificij defectus perficit ac redintegrat. numer. 16.
An neceſſaria ſit repetitio aliorum verborum præter ſolam repetitionem formæ corporis vel ſanguinis. numer. 17.
An quando omiſit aliqua verba eſſentialia formæ ſanguinis quod Sacerdos reficit, teneatur etiam de nouo conſecrare aliam hoſtiam. num. 18.

MOdus integrandi & perficiendi hoc diuinũ ſacrificium eſt, vt fere ſemper Sacerdos ſecundus incipiat, vbi primus illud dimiſit, quod tamen de verbis formarum non debet intelligi, ſed de aliis, quia ſi primus Sacerdos protuliſſet vnam partem verborum formæ, & ſecundus aliam, nullus conſecraret, vt optime animaduertit Syluester *verbo Euch.* 2. *num.* 12. *quæſt.* 8. quamobrem neceſſe eſt, vt primus vel ſecundus dicat totam formam. 1.

Si primus Sacerdos defecit ante canonem inceptum, Sacerdos ſubſtituens debet Miſſam denuo incipere ab introitu, quia dicta ante canonem, non pertinent ad ſubſtantiam, aut quaſi ſubſtantiam ſacrificij Miſſæ, ſed tantum ad populi inſtructionem, vt diximus capite præcedenti num. 20. Quod ſi primus Sacerdos canonem iam inchoauerat, nondum tamen conſecrauerat, vel proſequendum eſt ſacrificium ab eo puncto, & ab his verbis canonis in quibus fuit dimiſſum, vt docet Sylu. *verbo Euch.* 2. *n.* 12. *q.* 8. & Albertus magnus, & Archidiaconus, quos citat, tum ne populus flocci pendat verba canonis diuinis 2.

Digitized by Google

uinis myſteriis plena, tum quia repræſentant myſteria paſſionis Chriſti Domini; quæ repræſentatio irrita maneret, ſi verba canonis repeterentur, indicaret enim ea repetitio priora verba non eſſe ſufficientia, ad ſignificanda myſteria paſſionis, quæ continent, & ſic iniuria fieret prioribus verbis, tum quia verba canonis dicta cum ſignis, & cæremoniis ſacris, quas continent, reddunt ipſam materiam ſacrificij habiliorem, & ſanctiorem ad tranſſubſtantiationem & eſſentiam ſacrificij, ac proinde non oportet vlterius repetantur ea, quæ dicta ſunt, cum ea repetitio in iniuriam priorum verborum redundet; vel incipiendum eſt totum ſacrificium ab ipſo introitu de nouo, vt tenet Soarius *tomo 3. in tertiam partem diſputatione* 85. *ſectione* 1. §. *regula igitur generalis*, vbi dicit, ſi certum ſit, priorem Sacerdotē morbo aut morte defeciſſe, ante perfectam conſecrationem panis, etiamſi incepiſſet aliqua verba formæ proferre, dummodo non abſolueſſet, neceſſarium eſſe aliū Sacerdotem ſubſtituentem à principio & introitu Miſſæ inchoare, fundamentum illius eſt, quia Sacerdos ſubſtituens non tenetur illud ſacrificium integrare, nec ex duabus perſonis Sacerdorum vnū ſacrificium coaleſcat, vnde cum non teneatur illud integrare, melius & decentius erit totum ſacrificium de nouo ab introitu inchoare; in eaque inceptione, ait Soarius, non oportebit vinum aliud aut aliam hoſtiam de nouo apponere, ſed illam eandem ſufficiet conſecrare, quæ conſecrari incepit, quia cum illa materia non fuerit conſecrata, poterit iterum offerri, & conſecrari: verum hæc doctrina Soarij non eſt tradita conſequenter ad ea, quæ dixerat alibi, vt conſtat ex num. 24. capitis præcedentis, quem vide. Addit tamen Soarius, ſtatim poſſe etiam Sacerdotem ſubſtitutum incipere ab eo loco, vbi alius defecit, etiamſi defecerit ante conſecrationem: doctrina igitur Soarij quamuis ſuſtineri poſſit, non eſt adeo vſitata, vt conſtabit ex num. ſequenti.

3. Igitur ſi Sacerdos ſacrificans inchoata, & non perfecta forma corporis deficiat: alter Sacerdos, qui Miſſam perficit, poterit aliam hoſtiam conſecrare, principium ſumendo ab illis verbis canonis, *Qui pridie quam pateretur.* ita docet Syluester *verbo Euchar.* 2. *num.* 12. *quæſt.* 8. & Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 40. *num* 3. & illam priorem hoſtiam vel poterit ipſe Sacerdos ſeruare in ſacrario pro reliquiis, iuxta Innocentium *in cap. Preſbyter, de Sacr. iter.* vel, vt alii melius, cum Syluestro docent poſt ſumptum corporis Sacramentum illam poterit conſumere: item poterit etiam illam eandem conſecrare, vt conſtabit ex num. ſequenti.

4. Si defecit huiuſmodi Sacerdos inchoata & non perfecta forma ſanguinis, alius Sacerdos ſacrificium illud perficiens poterit conſecrare aliud vinum, incipiendo ab illis verbis, *Simili modo poſtquam cœnatum eſt accipiens & hunc præclarum calicem,* &c. & illud ſuper quod aliqua pars formæ dicta, ac prolata fuit, debet ſeruare in vaſe mundo, vt poſtea poſt ſumptum ſanguinem illud ſumat, poterit etiam ipſe Sacerdos conſecrare illud ipſum vinum & hoſtiam, ſuper quæ aliqua verba formæ fuerunt prolata, incipiendo ab illis verbis, ſi hoſtia eſt, *Qui pridie quam pateretur*; Si vinum, ab illis, *Simili modo poſtquam cœnatum eſt.* nam cum illa materia non fuerit conſecrata, poterit iterum offerri, & conſecrari, vt optime docet Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſputatione* 85. *ſectione* 1. §. *Regula igitur generalis*, & Syluester allegatus *dicto verbo Euchar.* 2. *num.* 12. *quæſt.* 8. *fine*, ibi: *Quia non eſt periculum repetere verba in omnibus ſacramentorum formis, ſed tantum in aliquibus, ideo melius & conſultius efficiet Sacerdos Miſſam perficiens, ſi ſuper eandem hoſtiam, & eundem calicem, ſuper quibus aliqua verba formæ, & non omnia dicta ac prolata fuerunt, integram verborum formam pronuntiet.* Hæc ille. & pro hac opinione citat etiam D. Thom. 3. *p. quæſt.* 83. *art.* 6. & mihi quidem ita etiam videtur, & hic modus eſt facilior, & expeditior Sacerdoti, vt patet. Solum noto Diuum Thomam, quem citat Syluester, non ita aperte loqui, poteſt tamen id ex eius doctrina in reſponſione ad primum argumentum colligi.

5. Itaqua ſubſtantiales defectus ſemper ſunt ab alio Sacerdote ſupplendi, vt patet ex cap. *nihil quæſtion.* 1. *in decreto.* & eſt communis doctrina, quam tradit D. Thom. modo allegatus; vnde ſi prior Sacerdos vtramque ſpeciem conſecrauit, & vnam tantum conſumpſit, alter debet alteram tantum ſumere; ſi vero prior neutram conſumpſit, debet alius vtramque ſumere: ſi autem prior hoſtiam tantum conſecrauit, exiſtimant aliqui debere alium Sacerdotem vtramque ſpeciem iterum conſecrare, & poſtea ſimul conſumere vtramque hoſtiam conſecratam, & calicem. ita ſentit Innocentius *lib.* 4. *de myſterio Miſſæ cap.* 22. ductus eo fundamento, quod dubium eſſe exiſtimet, an conſecratio vnius ſpeciei ſine alia facta teneat, ſed nulla eſt dubitatio tenere, & ideo certum, & indubitatum eſt, ſufficere in eo caſu, quod alius Sacerdos alteram tantum ſpeciem conſecret, & vtramque ſumat, incipiendo, vt dixi, ab illis verbis, *Simili modo poſtquam cœnatum eſt.* Generaliter enim loquendo ſatis eſt, deficiente primo Sacerdote poſt ſpeciem panis cōſecrati quod alius ſacrificium perficiens alteram tantum conſecret ſpeciem, quia adhuc vnum tantum ſacrificium fit, cum vterque ſe habeat vt vnus miniſter moraliter, & partialiter concurrens ad vnum ſacrificium integrandum. ita D. Thom. 3. *p. quæſt.* 83. *articulo* 6. *& in* 4. *diſtinct.* 8. *quæſtion.* 2. *art.* 4. & Sotus *in eodem* 4. *diſtinct.* 23. *quæſtion.* 1. *articulo* 1. & Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſputatione* 85. *ſect.* 1. §. *Tertia regula ſit, in fine regulæ*, & Syluester *verbo Euchar.* 2. *num.* 12. *quæſt.* 8. & Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa, cap.* 40. *num.* 3. & idem Soarius *in* §. *Rurſus ſi certum ſit.*

6. Iam vero ſi certum ſit priorem Sacerdotem conſecraſſe hoſtiam & calicem, incertum vero quid dixerit, vel fecerit eorum, quæ poſtea ſequuntur, incipere debet ſecundus Sacerdos ab illis verbis: *Vnde & memores domine nos ſerui tui.* & eadem ratione, vt iam diximus num. 3. ſi conſtet priorem Sacerdotem conſecraſſe hoſtiam, & non calicem, Sacerdos ſecundus debet incipere ab illis verbis, *Simili modo poſtquam cœnatum eſt.*

7. Sed quid ſi conſtet certo & liquido priorem Sacerdotem conſecrationem inchoaſſe, dubium vero ſit an illam abſoluerit? Reſpondeo debere Sacerdotem ſecundum incipere ab illis verbis, *Qui pridie quam pateretur.* quia tamen dubium eſt, an talis hoſtia ſit conſecrata, debet ſecundus Sacerdos, vel eam iterum ſub conditione ſaltem mente retenta conſecrare, vel poterit etiam con-

ſecrare

Digitized by Google

ſecrare aliam hoſtiam, & poſtea vtramque ſumere. ita docet Soarius *tom. 3. in 3. p. D. Thomæ diſp. 85. ſect. 1. §. ſi denique.*

8. Si poſt conſecrationem hoſtiæ, ante conſecrationem calicis præuideat Sacerdos in eo non eſſe vinum, omnino debet illud apponere priuſquam progrediatur; quod ſi detur caſus in quo nullo modo poſſit vinum reperiri, non ſunt proferenda verba conſecrationis vini, cum materia apta non detur, nec debet Sacerdos vlterius progredi, cum ſine præſentia ſanguinis vix poſſit vlla ex ſequentibus cæremoniis rite & vere peragi: nihilominus in Miſſali Romano dicitur in eo caſu procedendum eſſe, & Miſſam abſoluendam, ita ergo fiet, ſed tunc non erit facienda mentio ſanguinis, in ſignis & cæremoniis vbi fieri ſolet, neque tunc imputari poteſt Sacerdoti imperfectio ſacrificij, quia, vt ſupponimus, neque illam Sacerdos antea præuidit, neque potuit poſtea vitare. ita docet optime Soarius *tomo 3. in 3. diſp. 85. ſectione 1. initio*; ſi tamen ante conſecrationem hoſtiæ, vidit defectum vini, & impotentiam vitandi illum, nulla ratione poteſt licite hoſtiam conſecrare, cum hoc intrinſece malum ſit.

9. Si vero poſt conſecrationem hoſtiæ præuideretur defectus aliquis accidentalis, grauis tamen, vt defectus aquæ, quamuis ille vitari non poſſit, non ob id omittenda eſt ſanguinis conſecratio in ſolo vino, quia magis neceſſarium eſt eſſentiam ſacrificij conficere, quam cæteros defectus accidentales deuitare. ita docet *D. Thom. 3. p. quæſt. 83. art. 6. ad 3. & 4.* & Soarius *tomo 3. diſp. 85. ſectio. 1. initio.* Imo, addit ibi D. Thom. ſi poſt conſecratum vinum purum, abſque vlla miſtione aquæ, recordetur Sacerdos ſe in illud aquam non immiſiſſe, non debere poſtea illam miſcere, etiamſi poſſit, quia ſequeretur, inquit, corruptio ſacramenti pro aliqua parte. quæ plane ratio parum congrua mihi videtur, nam potius aqua corrumperetur ab ſpeciebus vini conſecratis, ſicut corrumpitur à vino non conſecrato, quam corrumperetur aliqua pars vini conſecrati, atque adeo aliqua pars ſacramenti ab ipſa aqua. ratio ergo eſt propter reuerentiam Sacramenti, & quia iam non habet locum illa cæremonia ad finem ad quem inſtituta eſt, vt docet Soarius allegatus.

10. Sed quid ſi Sacerdos per inconſiderationem conſecrauit calicem cum ſola aqua, & poſtea ſentit defectum. Reſpondeo hac de re bipartitam eſſe opinionem: Prima aſſerit, ſi Sacerdos ante ſumptionem corporis intelligit huiuſmodi defectum, debere ſtatim vinum apponere, & conſecrare, incipiendo ab illis verbis, *Simili modo poſtquam cœnatum eſt accipiens & hunc præclarum calicem*, &c. & ſic perficere ſacrificium: ſi vero ſumpto iam corpore ſentit defectum, non debere ſolum vinum apponere, ſed debere etiam aliam hoſtiam de nouo conſecrare ſimul cum ſanguine, incipiendo ab eo puncto, *Qui pridie quam pateretur*, &c. quia alias non ſeruaretur debitus ordo in conſecrando, dicitur enim in Concilio Toletano VII. cap. 1. & in cap. *nihil 16. quæſtion. 1.* deducto ex eodem Concilio non eſſe perfecta ſacrificia, niſi perfecto ordine compleantur. nam ſi ſolus ſanguis poſtea conſecraretur abſq; corpore, non poſſent vere & conuenienter repeti omnia, quæ in Miſſa dicuntur poſt conſecrationem calicis, quia in eis multa occurrunt facienda & dicenda, non ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus, & hanc opinionem tenet expreſſe D. Thom. *3. part. quæſtion. 83. articulo 6. ad 4.* & Paludanus *diſtinct. 11. quæſtion. 1. articulo 2.* & Syluester *verbo Euch. 2. quæſtion. 10.* & confirmari poteſt hæc opinio: primo, quia ſi iam prior hoſtia conſecrata conſumpta fuit, quoad illam, iam fuit omnino perfecta ac tranſacta actio ſacrificandi; ergo vt poſſit poſtea ſanguis conſecrari; debet iterum conſecrari corpus, ne vna ſpecies ſine altera conficiatur, & ſumatur. Secundo, quia Pius V. in ſuo Miſſali præcipit, vt hic defectus ſuppleatur hoc modo qui à Diuo Thoma traditur; eſt probabilis iſta opinio Diui Thomæ, & iuxta mentem Concilij Toletani.

Secunda opinio nihilominus docet probabilius; 11.
ſufficere calicem iterum conſecrare ſine noua hoſtia, & ſtatim ſumere abſque aliarum cæremoniarum repetitione, incipiendo tamen ab illis verbis, *ſimili modo poſtquam cœnauit*: Sicut ſi Sacerdos reperiat hoſtiam conſecratam ab alio Sacerdote deficiente, ſatis eſt ſi conſecret vinum, & proſequens conſumat vtramque ſpeciem, & hanc opinionem vt æque probabilem docet idem D. Thom. *in 4. diſt. 11. in expoſitione literæ, circa finem*, & Scotus *in 4. diſtinction. 8. quæſt. 3.* & Soto *ibi diſt. 13. quæſtion. 2. articulo 6. ad 4.* vbi dicit hanc opinionem eſſe ſequendam in praxi quando Miſſa fit in publico propter vitationem ſcandali, & Nauar. *in manuali Latino cap. 25. num. 91.* & Angelus *verbo Miſſa. num. 17.* & Soar. *tomo 3. in 3. p. diſp. 85. ſect. 1. §. Sed circa hanc regulam, ad initium ſectionis*, & Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 40.* Innocent. & Panormitanus *in cap. finali de Sacrament. iterand.* Fundamentum huius opinionis eſt, quia hic modus eſt ſufficiens ad ſupplendum hunc defectum, & alioqui eſt aptior, vt id ſine ſcandalo fiat, quin populus intelligat defectum Sacerdotis; cum enim iam conſecrata ſit hoſtia, & non deſit, niſi ſanguis vt ſacrificium compleatur, ſatis erit ipſam ſanguinis conſecrationem adiungere: nam ſi vtriuſque ſpeciei conſecratio iterum repetatur, vt D. Th. vult in prima opinione allegatus, id non erit perficere ſacrificium, ſed nouum & integrum facere priori imperfecto relicto. Deinde, quia ſi ante conſumptam hoſtiam conſecratam percipiatur prædictus defectus, ſatis eſt conſecrare calicem, vt D. Thomas fatetur; ergo & poſt conſumptionem corporis. nam ſi ante ſumptum corpus repetenda ſunt omnia, quæ ſupra corpus & ſanguinem dici ſolent ante conſecrationem; eadem etiam ratione, poſt conſecrationem repetenda erunt omnia, quæ ſupra panem & vinum dici ſolent in canone, quia etiam illa non fuerunt rite peracta: vnde Paludanus ſupra pro prima opinione citatus conſequenter ait, etiamſi prior hoſtia conſecrata, non ſit conſumpta, nouam eſſe conſecrandam, quia putat in huiuſmodi euentibus oportere ſemper totum canonem iterare; quod tamen non ita eſſe videtur, vt docet Soarius allegatus, quia non eſt neceſſe omnia accidentalia iterare, quæ quoad omnes actiones externas rite peracta ſunt, ac proinde ex hoc capite non erit neceſſarium nouam hoſtiam iterum conſecrare, ſiue illa prior conſumpta fuerit, ſiue non, ſufficietque proinde in his ſeruare regulam ab Innoc. Papa traditam, *in cap. 1. & 2. de Sacr. iter. In talibus nihil eſſe iterandum, ſed caute ſupplendum, quod incaute fuerat prætermiſſum.*

Neque

Digitized by Google

12. Neque obſtant fundamenta primæ opinionis, namque hic nihil fit præter ordinem, cum prius ſit conſecratum corpus, quam ſanguis conſecretur, & quamuis in eo videatur ordo præteriri, tamen id accidentale eſt, & extrinſecum eſſentiæ ſacrificij, & ſufficier, quod ſuppleatur aptiori modo, quo fieri poteſt, vt tollatur ſcandalum: modus autem aptior eſt vt alius calix ſine noua hoſtia conſecretur, & ſtatim ſumatur abſque repetitione aliarum cæremoniarum. Ad primam inſtantiam reſpondeo, conſecrata, & conſummata ſola hoſtia, non eſſe abſolute tranſactam & perfectam actionem ſacrificandi, totamque eſſentiam ſacriſacrificij finitam, quandiu enim non conſumitur calix, adhuc actio ſacrificandi, & ſubſtantia ſacrificij moraliter durat, & ideo, quantumuis conſumpto corpore, ſolus calix poſtea conſecretur, non cenſetur vna ſpecies confici ſine alia, coniungitur enim hæc conſecratio ſanguinis moraliter cum priori conſecratione hoſtiæ, & ex vtraque fit vna moralis actio, & vnum morale ſacrificium; ex quo obiter intelligitur, ſi Sacerdos non percipiat defectum, niſi finito omnino ſacro, id eſt, conſumpto corpore, & calice, non poſſe conſecrare ſolum ſanguinem ad integrandum prius ſacrificium, quia illa actio eſſet omnino diſtincta moraliter à priori actione, nec coniungeretur cum illa moraliter loquendo ad vnum ſacrificium integrandum, & eadem ratione, non tenetur in eo caſu vtramque ſpeciem iterum conſecrare, quia non perficeretur prius ſacrificium, ſed nouum omnino ac diſtinctum fieret, quod licite facere non poteſt cum non ſit ieiunus, vt patet. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part.* D. Thom. *diſputatio. 85. ſection. 1. §. ad primam confirmationem.* Ad ſecundam confirmationem dico, illa, quæ in Miſſali proponuntur, ſub titulo de defectibus, ſolum pertinere ad doctrinales quaſdam inſtructiones, non ad conſtitutiones aliquas aut ſanctiones inducentes legem, aut obligationem; quare non magis obligant, quam obligat doctrina in qua fundantur, vt optime animaduertit Soarius citatus.

13. Addunt Angelus *verbo Miſſa. numero 17.* & Syluester *verbo Euchariſt. 2. numer. 13. quæſt. 10.* ſi Sacerdos dum in ore habet potum, & priuſquam degluriat, ſentiat eſſe aquam, & non vinum, non debere conſumere, ſed in calicem mittere aliud vinum, & illud conſecrare, & ſumere expulſa aqua, & ſeruata in aliquo vaſe, vt poſtea ſumatur: ſed hoc vt optime animaduertit Soarius allegatus, moraliter eſt difficillimum, & ideo ſine ſcrupulo poteſt Sacerdos ſemper deglutire potum calicis, & abſtinere à ſacrificio, cum iam ieiunus non ſit, nec meo iudicio ſi ſit parochus, & dies feſtus ſit, in quo de præcepto tenetur populus Miſſam audire; tenetur admonere populum de ſubſtantiali defectu, vt Miſſam audiat, & præcepto ſatisfaciat propter ſcandalum, quod inde ſequetur, & quia non tenetur ſe infamare: quamuis enim ſine culpa ſua id contingat, tamen non ita forte credetur, propter malitiam populi; maxime, quia bona fides populi illum excuſat.

14. Quid ſi poſt conſecrationem hoſtiæ, & calicis inueniatur ipſa hoſtia hordeacea, aut putrida, atque adeo materia omnino inhabilis ad Sacramentum, & ſacrificium. Reſpondet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 85. ſection. 1. §. atque ex his conſtat*, aſſerit conſecrandam eſſe aliam hoſtiam quin conſecretur calix & incipiendum eſſe ab illis verbis, *qui pridie quam pateretur.* & ſumendam eſſe etiam hoſtiam hordeacem aut putridam ſimul cum alia aut poſt aliam ante vini ſumptionem, adde & poſt vinum. idem vult Angelus *verbo Miſſa num. 17.* quod etiam ſentit Paludanus *1. num. 4. diſtinct. 11. quæſt. 1. artic. 2.* Saltem, quando non poteſt commode aliud vinum inueniri, quod conſecretur, vnde ſentiunt huiuſmodi Doctores illum ordinem conſecrandi prius corpus, deinde ſanguinem, non eſſe admodum neceſſarium. Addit tamen idem Soarius ibi, ſibi non videri exiguum incommodum, quod mutetur ordo in præſenti caſu, & prius conſecretur vinum, quam panis, quod neceſſario eueniet in præſenti caſu, & ideo in eo ſatis probabilem iudicat opinionem Diui Thomæ *ad 3. part. quæſt. 83. art. 6. ad 4.* conſecrandam eſſe nimirum aliam hoſtiam, & alium calicem, ne mutetur ordo conſecrationis, & poſtea vtrumque calicem ſumendum cum hoſtijs; ſic enim tandem concludit: *Quamuis opinio prima ſit ſatis probabilis, tamen in hoc caſu ego libentius vterer remedio conſecrandi iterum vtramque ſpeciem ſi commode poſſem, quia ille ordo conſecrationis vtriuſque ſpeciei, ſemper mihi videtur magni momenti; & aliunde non poteſt, quod ad ſcandalum pertinet, magis vno modo vitari, quam alio.* Hæc Soarius ibi. & hoc vltimo remedio vtitur Miſſale Pij V. quare vtraque opinio ſatis probabilis eſt, quamobrem vnuſquiſque ſequatur, quam maluerit.

Rurſus ſi omiſſum eſt aliquod verbum eſſen- 15.
tiale in forma conſecrationis hoſtiæ, vel calicis, vel talis facta eſt mutatio, quæ neceſſarium ſenſum formæ auferat, iteranda eſt conſecratio, etiamſi conſumptio hoſtiæ iam facta fuerit, hoc modo: Si in conſecratione tantum panis huiuſmodi defectus accidat, ſiue inaduertenter accidat, ſiue malitioſe & culpabiliter ex parte Sacerdotis, & Sacerdos adhuc ſpeciem vini non conſecrauit, aut ſi conſecrauit, non conſumpſit, ſed vel conſecrauit tantum, & non conſumpſit: vel ſimul conſecrauit & conſumpſit ſpeciem panis, non tamen conſumpſit ſpeciem vini, tenetur huiuſmodi Sacerdos prædictum defectum eſſentialem reficere, & aliam hoſtiam conſecrare, vel illam eandem cum reuera propter omiſſionem ſiue culpabilem ſiue inculpabilem verbi eſſentialis, non fuerit conſecrata. Si autem repertus fuerit huiuſmodi error poſt conſecrationem, & conſumptionem vtriuſque ſpeciei, panis ſcilicet, & vini, tunc quidem non poteſt Sacerdos iam reficere huiuſmodi defectum, primo, quia id non erit reficere ſacrificium, ſed nouum efficere: nullus autem Sacerdos nouum poteſt ſacrificium conficere, niſi ieiunus: prædictus autem Sacerdos poſt conſumptionem vtriuſque ſpeciei, & ablutionis purificatoriæ, iam non eſt ieiunus & ideo, vt optime notat Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 85. ſectione 1. §. Secundo etiam conſtat*, aliter iudicandum eſt de tempore ante ſumptionem vtriuſque ſpeciei, atque de tempore poſt ſumptionem illarum. nam ante ſumptionem vtriuſque ſpeciei, ſiue ſpecies panis ſit iam conſumpta, ſiue non ſit conſumpta, ſi tamen ſpecies vini & ablutio digitorum non eſt conſumpta, cum adhuc Sacerdos ſit ieiunus, tenebitur ſecrete iterare, & conſecrare antequam vinum ſumat, & ex vi præcepti diuini integrādi ſacrificij eſſentialiter,

& ex vi præcepti non fingendi aliquid falſum, in hoc ſacrificio veritatis: poſt ſumptionem autem vtriuſque ſpeciei iam Sacerdos manet inhabilis ex defectu ieiunij ad aliud ſacrificium conficiendum, nec præteritum reficere poteſt, cum peractum omnino ſit.

16. Dubium tamen eſt quænam verba repetenda ſunt quando idem ſacrificium perficitur ac integratur: Angelus enim *verbo Miſſa. num.* 17. ſentit repetendam eſſe primam oblationem: & omnes orationes ſequentes, & incipiendum eſſe ab illis verbis, *Suſcipe ſancte Pater hanc immaculatam hoſtiam.* Paludanus *in* 4. *diſt.* 11. *quæſt.* 1. *art.* 2. aſſerit à principio canonis repetitionem eſſe faciendam, atque adeo incipiendum eſſe ab illis verbis, *Te igitur clementiſſime Pater*, Scotus *in* 4. *diſt.* 8. *quæſt.* 3. aſſerit, ſi conſecratio tantum panis iteranda ſit, incipiendum eſſe ab illis verbis, *Qui pridie quam pateretur accepit panem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas*, &c. Si vero ſola conſecratio calicis, ab illis: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt*; & hic modus repetitionis ponitur in Miſſali Pij V. & ideo obſeruandus erit in praxi, vt iam tetigimus num. 3. & 4.

17. Animaduertit tamen Soarius, & optime, *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputatione* 85 *ſectione* 1. §. *Sed quares tandem circa hoc*, hanc repetitionem ſimpliciter non eſſe neceſſariam, ſed tantum neceſſariam eſſe repetitionem verborum formæ ipſius conſecrationis prætermiſſæ, quia ſola verba formæ ſufficiunt ad conficiendum Sacramentum, & ideo ſatis erit ſolum illa repetere, dummodo tamen in forma ſanguinis reperantur omnia verba, quæ communiter per modum formæ proferuntur, & id ipſum docere videtur Henriquez *libr.* 9. *de Miſſa capit.* 39. dum aſſerit in initio capitis, ſi aliqua verba formæ eſſentialis ſanguinis prætermiſſa fuerint, ſufficere ſi reperatur eadem forma vſque ad finem, id eſt, vſque ad verbum *in remiſſionem peccatorum*, & in idem conſentit Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 6. & D. Thom. 3 *part. quæſtione* 83. *artic.* 6. *ad* 5. Bellarm. *libr.* 3. *de Euchariſt. cap.* 12. Tabiena *verbo Miſſa.* §. 37. & alij communiter.

18. Et ideo ſi Sacerdos in altari rationabiliter dubitat, an habuerit intentionem conſecrandi, quamuis ſatis ſit virtualis, quæ habetur dum accedit ad altare, facturus id, quod Sacerdotes Eccleſiæ facere ſolent, ſufficiet repetere verba conſecrationis cum intentione prædicta: id enim ſufficit iuxta doctrinam præcedentis paragraphi, vt docet prædictus Henriquez *libr.* 9. *de Miſſa. cap* 39. *numer.* 3. cum multis quos citat. An autem quando Sacerdos rite conſecrauit hoſtiam, & in calice vel culpabiliter vel inculpabiliter omiſit aliqua verba eſſentialia conſecrationis ſanguinis, & neceſſario repetenda ſunt omnia verba formæ ipſius conſecrationis ſanguinis, teneatur etiam repetere verba conſecrationis panis, eſt dubium, quod negatiue reſoluendum eſt cum communi; ſufficit enim, vt ſæpe diximus, repetere ac iterare ſola verba formæ conſecrationis ſanguinis, vt docet Soarius 3. *part. tomo* 3. *dicta diſputatione* 85. *ſectione* 1. §. *Secundo etiam conſtat:* & Henriquez allegatus *cap.* 39. *initio*, & D. Thom. 3. *part. quæſtion.* 83. *artic.* 6. *ad* 5. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 6. & Summa Aſtenſis *lib.* 4. *titulo* 15. *col.* 5. iuxta ea, quæ diximus num. 17. præcedenti, & num. 11.

CAPVT XX.

Quid faciendum cum venenum inuenitur in ſpeciebus conſecratis poſt conſecrationem. Quid ſi calix conſecratus congeletur; an Sacerdos ex ſua hoſtia poſſit aliquem communicare ob deuotionem? Quid quando hoſtia miraculoſe diſparet, aut illa vel ſanguis in terram cadit.

SVMMARIVM.

Quid ſi animal venenoſum, vel ipſum venenum inueniatur in calice, aut hoſtia ante vel poſt conſecrationem. num. 1.

Quid agendum eſt circa ipſum ſacrificium, an ſit relinquendum, an proſequendum, & quomodo. num. 2.

Quid ſi animal venenoſum extrahatur è calice conſecrato, & timeatur periculum vomitus, vel aliquid veneni ibi reliquiſſe. num. 3.

Quid faciendum eſt quando Sacerdos formaliter non meminit ſe aliqua verba formæ omiſiſſe, non recordatur tamen ſe omnia dixiſſe. num. 4.

Quid ſi calix congeletur poſt conſecrationem. num. 5.

Quid ſi poſt conſecrationem hoſtium incurſus timeantur. num. 6.

Quid ſi ante conſecrationem hoſtia non ſit omnino integra, aut maculam habeat. num. 7.

An poſſit Sacerdos ex particula ſuæ hoſtiæ alios communicare. num. 8.

Quid ſi debita materia ob defectum eſſentialem ſacrificij ſit apponenda, & non inueniatur. num. 9.

Quid ſi hoſtia conſecrata miraculoſe diſpareat. num. 10.

Quid ſi in ea caro vel ſanguis appareat. ibid.

Quid ſi ſanguis Chriſti effundatur. num. 11. *&* 12.

Quid ſi particula aliqua conſecrata in humum cadat. numer. 13.

Quæ pœnæ iure ſtatuantur ijs, qui per negligentiam ſanguinem effundunt. num. 14.

Quid agendum ſit quando Euchariſtia euomitur, vel putreſit. num. 15.

Quid ſi Epiſcopus dum in pontificalibus celebrat moriatur. num. 16. 17.

Ab extrinſeco etiam poſſunt varia impedimenta accidere in ipſa conſecratione & Miſſæ ſacrificio: vt, v. g. ſi animal venenoſum, aut aranea in calicem cadat, vel hoſtia veneno ſit interlita. Et quidem ſi ante conſecrationem hoc fiat in calice, debet ſtatim vinum effundi, & bene loto, ac purificato calice, aliud vinum ad conſecrationem apponendum eſt; ſi vero hoſtia ſit veneno interlita, ſepeliatur, & alia ſumatur, vt conſecretur: Si autem aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, & Sacerdos poteſt ſine graui detrimento, & ſine periculo vomitus, & valetudinis, animal ſumere, id quidem optimum conſilium erit; ſi autem cum aliquo periculo hoc faciendum eſt, primo quidem extrahendum eſt animal, & diligenter abluendum, & poſtea comburendum, ablutio vero ipſa cum cineribus illius in piſcinam eſt immittenda. Si item in hoſtia conſecrata, vel vino conſecrato, venenum immiſſum deprehendatur, nullo modo 1.

debet

debet Sacerdos has ſpecies conſumere nec alijs dare, ne Sacramentum ac ſacrificium vitæ, vertatur in mortem: & tunc quidem illæ ſpecies conſecratæ tam vini, quã panis, reponendæ ſunt in aliquo vaſe mundo, & ibi aſſeruandæ in loco ſacro, vel decenti, donec vel corrumpantur, vel exſiccentur, & poſtea in piſcinam conjiciendæ ſunt, iam enim tunc Chriſtus ibi non adeſt. Addit etiam Miſſale Romanum Pij V. ſi fuerint ſpecies vini, imbibendas eſſe in panno lineo, vel ſtupa, & ſeruandas donec & pannus & ſtupæ exſiccentur, & comburantur poſt prædictam exſiccationem, quia ſacrilegium eſt huiuſmodi ſpecies comburere quandiu in illis corpus Chriſti adeſt, poſt exſiccationem vero, & corruptionem ſpecierum, iam ibi corpus Chriſti nõ adeſt, & ita interpretãdi ſunt Paludanus *in 4. diſt. 9. q. 1 fine.* & Syl. *verbo Euch. 2. q. 9 n. 13.* §. 3. dum aſſerunt ſacrilegium eſſe huiuſmodi ſpecies comburere, hoc enim verum eſt, quandiu in illis intelligitur adeſſe corpus Chriſti; ſecus vero quando ibi non eſt, vt docet Soar. *to. 3. in 3. p. diſp. 85. ſect. 1.* §. *ſecunda regula*, & Sotus *in 4. diſt. 13. q. 1. a. 4. ad 3. & q. 2. a. 6. ad 3.* & Altiſiodorenſis *lib. 4. Summa tract. 5. c. 3.*

2. Sed quid tunc agendum eſt circa ipſum ſacrificium? Quidam exiſtimant in huiuſmodi caſu, etiamſi ſolus ſanguis conſumi non poſſit, quia ille ſolus veneno fuit interlitus, vtramque ſpeciem eſſe iterum conſecrandam, & conſumendam. ita Paludanus *in 4. diſt. 11. quæſt. 1. art. 1. concl. 5.* & Sylu. *verbo Euch. 2. num. 13. quæſt 9.* & Victoria *in Summa dubio 101. de Eucharistia*, idque etiamſi venenum deprehendatur in calice poſt conſumptionem hoſtiæ: exiſtimant enim huiuſmodi Doctores eandem eſſe omnino rationem in hoc caſu, & in illo, in quo inuenitur in calice aqua loco vini conſecrata, vel acetum, aut alia materia omnino inhabilis. Sed reuerà, vt ait Soarius, non eſt eadem ratio, quam ob rem etiamſi oporteret in illo vtramque ſpeciem conſecrare, in hoc tamen caſu veneni id non eſſe neceſſarium, quia in priori caſu nunquam fuit verus Chriſti ſanguis in ſacrificio, hic autem in caſu veneni toto tempore ſacrificij poſt conſecrationem, verus Chriſti ſanguis fuit, vt patet; vnde rite, & conuenienti modo; & ordine acta ſunt omnia, quæ poſt conſecrationem ſuper rem oblatam dicta & geſta ſunt, & ideo ſolum ſupereſt ſupplendum, quod ad integram ſumptionem eſt neceſſarium, & quod ſolum deeſt: ſolum autem deeſt illa ſpecies, quæ ſumi non poteſt; ſatis ergo erit illam ſolummodo conſecrare, & ita docet aperte Soarius *dicto tomo 3. in 3. p. diſp. 85. ſect. 1.* §. *ſecunda regula ſit*, & Sotus *in 4. diſt. 13. qu. 1. a. 4. ad 3. & 4. & qu. 2. a. 6. ad 3.* & idem etiam docet D. Thom. *3. p. q. 83. a. 6. ad 3.* & alij.

3. Idem omnino eſt ſi venenoſum animal è calice conſecratio fuerit extractum, & timeatur aliquid veneni calici immiſtum manere. nam ſi in illo nullum venenum relinquatur, ſumendus eſt, niſi Sacerdos horrorem ſentiat, & timeat periculum vomitus; tunc enim non debet ſumi propter reuerentiam Sacramenti ab ipſo Sacerdote, ſed vel poterit ſumi ab alio Sacerdote, qui id non ſentiat, vel conſecrandus erit alius ſanguis ab eodem Sacerdote, & ſumendus, ne ſacrificium mutilum & imperfectum relinquatur; alius vero ſanguis conſeruandus erit, donec vel ab alio Sacerdote, qui vomitum non timeat, conſumatur, vel naturaliter corrumpatur, aut moraliter immutetur: vt diximus num. præcedenti.

Sed rogas quid agendum ſit, quando Sacerdos non meminit poſitiue & formaliter, ſe aliquid de forma omiſſum feciſſe, non recordatur tamen ſe dixiſſe, & conſequenter dubitat negatiue an dixerit? Reſpondeo in eo caſu nihil repetendum eſſe, quia actiones præteritæ facillime è memoria excedunt, quando non fiunt cum actuali reflexione, quia ex hac actuali reflexione naſcitur memoria: ſi autem cum illa obliuione coniunguntur aliqua indicia & rationes probabiles dubitandi, an aliquid ſubſtantiale omiſſum fuerit, tunc pro ratione dubitationis agere debet Sacerdos, quamquam D. Thom. *3. p. q. 83. a. 6. ad 5.* ſolum dicat, ſi certificetur aliquid ſubſtantiale omiſiſſe tunc eſſe iterandam formam, de quo dubium eſſe non poteſt; & vero, qui bona fide, & mediocri diligentia ſacrũ facit, etiamſi non recordetur ſe omnia dixiſſe, non poteſt habere probabilem rationem dubitandi, quod ea non dixerit; niſi etiam habeat motiuum aliquod ſufficiens ad probabiliter iudicandum ſe aliquid ſubſtantiale omiſiſſe: Si tamen re vera daretur dubium ex vtraque parte ſufficiens, tunc iteranda eſt forma ſaltem ſub conditione mente retenta, quia hoc modo & tollitur dubium, & periculum iterandi conſecrationem deuitatur, ita docet Soar. *tomo 3. in 3. p. diſp. 85. ſect. 1.* §. *Secundo etiam conſtat ex his.* Illud vnum certum eſt, ſi Sacerdoti probabiliter conſtet ſe aliquid omiſiſſe ex ijs, quæ non ſunt de eſſentia Sacramenti & ſacrificij, ſed tantum accidentale, non debere propter hoc iterare ſacrificium, immutando ordinem illius, ſed debere vlterius procedere, vt optime animaduertit D. Thom. *3. p. q. 83. art. 6. ad 5.* & Sylu. *verbo Euch. 2. n. 13.* & idem Soarius allegatus *ſect. 2.* §. *Secundo in genere.* & ideo non debet Sacerdos mente turbari cum formaliter non meminit ſe omnia dixiſſe, quæ tam ad eſſentialem, quam ad accidentalem perfectionem ſacrificij pertinent, ſed debet occurrere modo prædicto. 4.

Accidere etiam poteſt vt poſt conſecrationem calix congeletur, & tunc debet extrinſecus calor applicari, prout commode fieri poteſt, donec ita liqueſcat, vt ſumi poſſit; quod ſi detur caſus in quo tale remedium caloris applicari non poſſit, certe in eo caſu etiam non inuenietur vinum non congelatum, quod ſumi & conſecrari poſſit, & ſaltem digitis tunc vinum conſecratum comminui & atteri poteſt, ac in particulas frangi, vt ſumatur. Sic docet Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 85. ſect. 2.* §. *Tertio accidere poteſt*, & Sylu. *verbo Euch. 2. n. 13.* §. Quintum ſi vinum. 5.

Similiter contingere poteſt, vt inter ſacrificandum hoſtium incurſus timeantur, & tunc quidem ſi ante conſecrationem timeantur, certum omnino eſt, nõ eſſe conſecrandum, etiamſi Miſſa ſit inchoata, tum propter reuerentiam Sacramenti & ſacrificij, tum propter periculum mortis ex tali hoſtium incurſione vitandum. At vero ſi iam ſit facta conſecratio, nulla ratione debet Sacerdos fugere periculum mortis ſacrificio eſſentialiter imperfecte relicto, & Sacramento in manibus hoſtium; idque maxime, ſi infideles ſint, & illius irreuerentia timeatur; ſed tenetur tunc emori ne fides Sacramẽti vileſcat, poteſt tamen licite ſi opus fuerit, accelerare ſumptionem Sacramenti, prætermiſſis intermedijs. nam cum hæc ſint tantum de iure Eccleſiaſtico, & ſine irreuerentia, & mutilatione ſacrificij, prætermitti poſſint, non obligant cum tanto rigore: quod tamen intelligitur per ſe loquen- 6.

Digitized by Google

loquendo, id eſt, ſecluſo ſcandalo, vel alia iniuria, aut infamia, Chriſtianæ religionis. ita docet Soar. *tom.3.in 3.p.diſp.85.ſect.1.§. Quarto accidere poteſt.*

7. Quid ſi hoſtia non ſit omnino integra, ſed ante conſecrationem reperiatur fracta, aut maculam habens, vel vinum ſit aliquantulum acidum, ita tamen, vt certum ſi eſſe verum vinum. Reſpondeo in huiuſmodi caſibus cum accidentales ſint & leuiores, ſi à principio Miſſæ præuideantur, & vitari non poſſint, ex defectu alterius vini & hoſtiæ, tolerari poſſe, & conſecrari ac ſacrificari poterit, modo deformitas hoſtiæ tanta non ſit, vt ſcandalū ſit populo, quia fractio, rotunditas, aut quadratura hoſtiæ, & alia huiuſmodi non vitiant ſacramentum, nec tollunt ſubſtantiam panis. Nec obſtat ſi tunc panis non ſit aliquid vnum, quia intentio Sacerdotis eſt totam illam hoſtiam fractam conſecrare, & conſequenter omnes eius partes ſiue vnitæ ſint, ſiue diuiſæ, ſicut cum plures particulas in vna pyxide conſecrat. Et eadem ratione, ſi huiuſmodi defectus præuideantur poſt primam oblationem, quæ incipit: *Suſcipe ſancte Pater hanc immaculatam hoſtiam*: diſſimulandus etiam erit, & Miſſa proſequenda vſque ad finem, ſecluſo ſcandalo; ante oblationem vero, & poſt illam, ſi ſcandalum vel irreuerentia detur, mutari debet hoſtia ipſa, vel vinum, ſi aliud adſit; ſi vero iam conſecratio eſt facta cum illo defectu, nihil eſt quod ſuppleatur, ſed ſolum prudenter curandum eſt, vt defectus tegatur, & ſine ſcandalo res fiat. Sic docet Soarius *tomo 3. in 3. p. diſput.85. ſect. 2. §. primo igitur.* Syluest. *verbo Euchariſt. 2. num. 15. §. ſextum ſi hoſtia*, & alij communiter.

8. Ex cauſa etiam iuſta ac rationabili poteſt Sacerdos ſi diſtinctam ac diuerſam formulam non poſuit ad communicandum aliquem, & caſus occurrat, qua neceſſarium ſit præbere alicui Euchariſtiam, v.c. in infirmitate, vel in deuotione magna alicuius communicantis, dare partem ſuæ hoſtiæ, & reliquum ſumere, ita docet Sylu. *verbo Euch. 2. n. 15.* & Paludanus *in 4. diſt.12.q.1. art.5. concl.2.* & D. Thom. quem citat Syluest. *in 4. diſt.17.* Sà *verbo Euchariſtia nu.15.* & ratio eſt, quia non tenetur Sacerdos conſumere totam quantitatem, quam conſecrat, vt patet quando conſecrat ſuam hoſtiam & plures particulas, & id ipſum docet etiam Soarius *tomo 3. in 3. p. diſput.85. ſectio.2. §. ſecundo in ſumptione.* quamobrem, vt optime animaduertit Palud. allegatus olim cum tertia pars hoſtiæ conſecratæ, vſque ad finem Miſſæ ſeruabatur ad communicandum alios, id quidem fieri videbatur, vt conſtat ex cap. *in forme, de conſecr. diſt.2.* ne aliquis incommunicatus diſcederet.

9. Notandum omnino eſt, ſi ratione defectus eſſentialis debita materia omnino ſit apponenda, & non poſſit reperiri, & id præuideatur ante conſecrationem corporis, omnino deſiſtendum eſſe à progreſſione ſacrificij, patet ex cap. *comperimus, de conſecrat. diſt.2.* vbi dicitur, aut integra Sacramenta conficienda eſſe, aut à confectione deſiſtendum. Si vero id poſt debitam conſecrationem corporis animaduertatur, exiſtimat, & bene, Syluester *verbo Euch.2. n.15. fine*, proſequendum eſſe ſacrificium inchoatū, prætermiſſis ijs verbis & ſignis, quæ ſuper ſanguinem conſecratum & dicuntur, & fiunt, quia ex quo hoc diuinum ſacrificium inchoatum atq; inceptum eſt, minus malum eſt, quod ex vna parte imperfectum relinquatur, quam ex vtraque, vt ſæpe iam in præcedentibus actum manet.

Poteſt etiam accidere, vt hoſtia conſecrata miraculoſe diſpareat, aut quod in ea appareat caro vel ſanguis, ita vt ſumi non poſſit, & idem contingere poterit in ſanguine; & in hoc caſu, in Miſſali Romano ſimpliciter ſtatuitur, quando miraculoſe diſparet, aliam eſſe conſecrandam, vnde videtur idem etiam dicēdum, quoties propter miraculum ſumi non poteſt, eſt enim eadem ratio, vt optime animaduertit Soar. *to 3. in 3 p. diſp. 85. ſect.1.§. Quinto poteſt.* D. Tho. tamen *3.p.q.82.art.4 ad 3.* ſolum dicit conſulendum eſſe Sacerdoti in eo caſu, vt iterato conſecret, & ſumat, ſed in primis quod D. Thom. addit, vtramq; ſimul ſpeciem conſecrandam eſſe: intelligendum plane eſt, quando in vtraque ſimul ſpecie miraculum accidit, aut commoda diſtributione, videlicet vt alia hoſtia iterum conſecretur, & ſumatur, quando in ea ſolum miraculum patratum fuit, & ſanguis ſimiliter conſecretur, & ſumatur, quando in eo ſolum miraculum apparuit: deinde dum aſſerit, id eſſe conſulendum Sacerdoti, ſatis oſtendit, id quidem eſſe conſilium, non præceptum, & ideo aliter ſentire videtur de hoc caſu, qui ſupernaturaliter accidit, atq; de alijs, qui naturaliter contingunt, quia ea, quæ miraculoſe fiunt, cum extra leges humanas ſint, legibus carent, & illis non ſubijciuntur. At vero regula Miſſalis eodem modo procedit & loquitur de caſu miraculoſo, & de caſu humano. quia licet per miraculum tollatur obligatio cōſumendi hoſtiam in ſpeciem carnis mutatam, tamen non tollitur obligatio faciendi id, quod commode fieri poteſt ad implendum præceptum non obſtante miraculo: poteſt autem commode & facile alia hoſtia conſecrari, & ſumi ad perficiendum ſacrificium; cur ergo tolletur hæc obligatio propter miraculum. & certe ſi non datur præceptum perficiendi Sacramentum ac ſacrificium hoc modo, in hoc caſu, neq; etiam dabitur in alijs euentibus humano modo contingentibus, vt conſideranti patebit: & ita docet Soar. *tomo 3. in 3. p. diſp.85. ſect.1.§. Quinto poteſt.* de his autem apparitionibus vide caput vltimum de præcepto Euchariſtiæ. 10

Contingere denique poteſt, vt ſanguis Chriſti omnino effundatur, & ideo à Sacerdote ſumi non poſſit. idemq; erit ſi hoſtia ventorum vi rapiatur, & amplius non appareat: aut ſi à mure vel alio animalculo comedatur, & quidem tunc ſi poſt effuſionem aliquid remanſit in calice quod ſumi poſſit, etiamſi ſit minima illius pars, id ſufficiet ad perfectionem ſacrificij, neque oportebit aliquid iterari; enim vero ſub qualibet minima parte ſpecierum eſt totus Chriſtus, & idem dicendum eſt in eo caſu, quo hoſtia cōſecrata à mure corroditur. nam ſi aliquid ipſius hoſtiæ adhuc remanſit, quod ab ipſo Sacerdote ſumi poſſit, id etiam ſufficiet ob eandem rationem; ſi vero totum Sacramentum ſanguinis effundatur, aut tota hoſtia vel vento, vel raptu animalis diſpareat, iteranda erit neceſſario conſecratio, iuxta ea, quæ diximus *num. præced.* vt docet Soar. *dicto tom.3.3.p diſp 85 ſect.1 §. ſexto euenire.* De ipſo vero animali ſi capi poteſt, additur in Miſſali Romano occidendum eſſe, & comburendum, & cineres illius in piſcinam eſſe proijciendos, & ita ſine dubio eſt faciendum, quia hic modus eſt decentior ac facilior, nam quod nonnulli Summiſtæ cum Palud. *in 4. diſt.9.q.1. fine*, aſſerunt prædictum animal capiendum eſſe, aperiendum, & ex ventre illius extrahēdum ſacramentum, inutile omnino eſt, & ideo fuit ab ipſo Miſſali Romano præ- 11

no prætermiſſum; quo modo enim Sacramentum poterat diſcerni, aut extrahi, & qua decentia tunc haberi poteſt, imo erit id ſumma indecentia, vt notat Soarius allegatus.

12. Quid autem agendum ſit quando ſanguis effunditur, id ſatis ſtatuitur à Pio Papa in cap. *ſi per negligentiam. de conc. diſt.* 2. & à D. Th. 3. *p. q.* 83. *art. 6. ad* 7. & breuiter ſic explicandum eſt, aut enim effuſio fit vſque ad terram, aut vſque ad altare: ſi eſt vſque ad terram, aut ſanguis cadit in tabulam; aut immediate in terram; ſi cadit ſuper tabulam, tabula ipſa radetur, aut lingua lambetur, & poſtea radetur, vt docet Pius Papa in prædicto capite. Idem eſt dicendum ſi cadat ſuper tabere, vel aliam rem ſimilem, quæ terram cooperiat, cum eadem ſit ratio. Et addit Miſſale Romanum radendam eſſe eam partem tapetis, in quam cadit ſanguis, & comburendam, & cineres illius in ſacrarium ſeu piſcinam eſſe immittendos; (idem enim eſt hoc loco ſacrarium atque piſcina.) Quando autem immediate cadit in terram, non præcipitur in prædicto cap. *ſi per negligentiam*, lambi, & ideo non eſt neceſſe id fieri: ſolum ergo curandum erit ne locus ille pedibus conculcetur, priuſquam bene corradatur, & raſuræ terræ in prædictam piſcinam ſunt condendæ, in Miſſali vero Pij V. dicitur huiuſmodi raſuras condendas eſſe intra altare; ſed per altare intelligunt communiter Doctores ſacram piſcinam, vt optime animaduertit Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 85. *ſect.* 1. §. *ſexto euenire poteſt.* Quando vero ſanguis cadit ſuper altare, aut attigit tantum vnum linteum illius, aut plura, & tunc, ait Summus Pontifex, linteamina illa, quæ tacta fuerint ab ſtilla ſanguinis Sacerdos abluat, vaſe appoſito, in quo aqua ablutionis ſumatur, & in piſcinam immittatur, quæ ibi altare à Summo Pontifice appellatur; Et in Miſſali Romano additur linteamina poſt ablutionem eſſe abſcindenda, & partẽ intinctam comburendam, & cineres in ſaccario, hoc eſt, in piſcina, reponendos; ſufficit tamen, quod bene per miniſtrum ſeu Sacerdotem abluatur. nullus enim immediate poteſt attingere Chriſti ſanguinem, niſi proprius illius miniſter, ſeu Sacerdos. Si vero ſtilla ſanguinis penetrauit, vſque ad altare, tunc lambere debet Sacerdos ipſam ſtillam, aut purificare, vt potuerit, & ſi ipſum altare fuerit petra arę, nullo modo eſt radendum, ſed bene abluendum: ſi non fuerit petra aræ, tũc ea pars altaris eſt radenda ſicut dictum manet, quando ſanguis immediate cadit in terram, debet enim locus bene ablui, radi, & ablutio atq; raſuræ in ſacrarium, hoc eſt, in piſcinam ſunt cõijciendæ: notat vero, & bene, Palud. *in* 4. *diſt.* 9. *q.* 1. *fine, & diſt.* 11. *q.* 1. *art.* 1. *fine* poſſe in eo caſu lambi ſanguinem etiam à Sacerdote non ieiuno, propter reuerentiam ſacramenti in defectum Sacerdotis ieiuni; ſecus tamen ait de particula corporis, quia poteſt ſeruari in alium diem vt ſumatur à Sacerdote ieiuno, quod non inficior.

13. Si particula dum Sacerdos populum communicat in terram cadat, vel in eam immediate cadit, vel mediate, ſi immediate reuerenter erigenda eſt ab ipſo Sacerdote, & in defectu illius à diacono, & in defectu illorum à quocunque fideli (decentius enim eſt, vt in eo caſu à quocunque fideli reuerenter tangatur, quam vt irreuerenter in humo iaceat expoſita alieno infortunio) & in ſacrario conſeruanda erit, vel in loco decenti ſi ſacrarium deeſt, quoaduſque vel ab alio Sacerdote, vel à quocumque fideli dum communicat, ſumatur, & terra radenda eſt, & illius raſuræ in piſcinam conijciendæ ſunt. Si mediante aliquo tapete, vel tabulato, aut matta cecidit, erigenda eſt ab ipſo Sacerdote, vel diacono in defectu illius, vel à quocunque fideli in horum defectu, & locus notandus ſigno aliquo vel ſudariolo, aut re aliqua operiendus ne pedibus teratur, quoaduſq; bis aut ter optime lauetur, & prematur ſi matta fuerit, aut tapete, & illa aqua in vaſe mundo recipienda eſt, vt in piſcinã conijciatur, & hæc eſt communis praxis in monaſterijs Religioſorum, vbi decentius, ac diligentius res diuinæ tractantur & non eſt opus, vt tapete, aut matta ſcindatur, vt olim fiebat & comburatur, vt cineres in piſcinam conijciantur.

14. Pœnæ autem, quæ in prædicto cap. *ſi per negligentiam, de conſec. diſt.* 2. apponuntur, & quæ explicantur à D. Th. 3. *p. q.* 83. *a.* 6. *ad* 7. iam non ſunt in vſu, & ideo in Miſſali Romano omittuntur: ſunt ergo modo omnes pœnæ arbitrariæ, & ideo arbitrio iudicis imponendæ ſunt ijs Sacerdotibus, quorum negligentia ſanguis effunditur vel in terram, vel in altare, & ſic donec aliqua pœna imponatur, nullam Sacerdos ſubire tenetur, quamuis in hoc peccauerit, vt optime animaduertit Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp* 85. *ſect.* 1. §. *ſexto euenire poteſt. ad finem.* vide hac de re Palud. ſupra allegatum; Sotum *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *a* 6. *ad* 7. Syl. *verbo Euch.* 2. *q.* 9. *& verbo Confeſſ.* 4. *q.* 2. & Nau. *in manuali Lat. c.* 25. *n.* 89. vbi dicit non eſſe pretioſa corporalia concremanda, aut velum ſericum ſuper quæ ſanguis effunditur ſed ter lauanda, & aquam ablutionis iuxta altare condendam eſſe, hoc eſt, in piſcinam conijciendam.

15. Et iuxta hęc intelliges, quid agendum ſit, quando Euchariſtia euomitur, putreſit, vel ex ea vermes generantur: regula enim generalis in his caſibus eſt, ſi ſpecies ſacramentales integræ vel in aliqua particula haberi poſſunt reuerenter ſeruandas eſſe, vel conſumendas, quia ſub eis manet Chriſtus: ea vero quæ tales ſpecies contingerunt, vel comburenda ſunt & in cineres redigenda, vel ter abluenda, & aqua ablutionis vel cineres in piſcinam ſunt conijciendi.

16. Si vero Epiſcopus dum in Pontificalibus celebrat defecit poſt conſecratam hoſtiam, nec adeſt alter Epiſcopus qui ſacrificium ipſum perficere poteſt nec etiam inueniri poteſt, poteſt in eo caſu alter Sacerdos Miſſam illam abſoluere, pontificalia enim non pertinent ad eſſentiam ſacrificij, ſed tantum ad extrinſecam ſolennitatem illius, atque ita de hoc caſu idem dicendum eſt, atq; de caſu in quo deficit Sacerdos de quo iam egimus. & ita docet Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. c.* 40. *n.* 2. gloſſa *in cap. nihil* 7. *q.* 1. Maiol. *de irregularitate lib.* 3. *ca.* 15. *& lib.* 4. *c.* 30. & Nau. *in Enchirid. de oratione notabili* 16. *&* 56.

17. Ad finem ſolum animaduerto deficiente Sacerdote inchoata iam Miſſa ſubſtantialiter, aut quaſi ſubſtantialiter, nunquam eſſe licitum laico nec etiam diacono, aut ſubdiacono, quãtũuis pio & docto, perficere ſacrificium; nam morem illum ac conſuetudinem, qua olim legitur quibuſdam in locis diaconum ſacrificaſſe, & obtuliſſe panem & calicem, vt colligitur ex antiquiſſimo Con. Ancyr. *c.* 2. abrogauit Eccleſia, quia erat contra ius introductum, vt patet ex Con. Arelat. I. *cap.* 25. Nic. *cap.* 14. Carth. VI. *c.* 9. & docet D. Epiph. *to.* 2. *hereſi* 79. & Can. *lib.* 5. *Marial. cap.* 10. vbi citat alios: ſolus enim Sacerdos, qui habet poteſtatem conſecrandi, accipit in ſua ordinatione poteſtatem offerendi ſacrificium, & ideo non reperto Sacerdote, qui

poſſit inchoatum ſacrificium perficere, ſeruandæ ſunt ſpecies conſecratæ in alterum diem, vt venienti Sacerdoti ei indicetur locus, vbi alter dimiſit, ſi id conſtet, vt inde incipiat, & proſequatur, iuxta dicta capite præcedenti: ſi nullus Sacerdos ſperetur per dies aliquot euenturus, poſſet forsaſſis diaconus relictam ſpeciem ſumere proprijs manibus, & ieiunus illam conſumere ad vitandum periculum irreuerentiæ, & corruptionis. nam in neceſſitate diaconus miniſtrat Euchariſtiam, & olim miniſtrabat poculum ſanguinis. ita docet Henriquez *lib.* 9 *de Miſſa cap.* 40. *n.* 2. *fine*, & quidam recentiores, & D. Thom. 3 *part. quæſt.* 82. *art.* 3. & alij.

CAPVT XXI.

De ijs quæ requiruntur ad ſacrificium Miſſæ. De miniſtro Sacerdotis; de orationibus illius, dum induitur; de calice, Miſſali, patenis, corporalibus, purificatorijs, pallis & cruce altaris: & an poſſit Sacerdos cooperto capite ſacrificare.

SVMMARIVM.

Olim non niſi duobus miniſtris præſentibus Sacerdos celebrare poterat; ſecus hodie. num. 1.
Miniſter debet eſſe vir. num. 2.
An poſſit eſſe fœmina. ibid.
An Summus Pontifex concedat priuilegium, vt Moniales per feneſtellam Sacerdoti miniſtrent. num. 3.
An Sacerdos ſolus Miſſam facere poſſit. num 4.
Refertur prima opinio negans. ibid.
Aſtruitur & præponitur affirmans, ſed ex graui cauſa. n. 5.
Quæ cauſæ ſint graues. num. 6.
An Sacerdos dum ſacrificat, teneatur ordinarium, & regulas Miſſalis obſeruare. num. 7. & 8.
An Sacerdos dum ſe veſtibus ſacris induit, teneatur preces conſuetas recitare ſub mortali. num. 9.
Quid de hymno, qui dicitur poſt Miſſam. ibid.
Calix & patena debent eſſe conſecrati. num. 10.
Ex qua materia debeant conſtare. ibid. num. 10. & 11.
Communis materia eſt hodie argentum. num. 12.
Qui calicem Eccleſiæ teſtamento relinquit, intelligitur de argento. ibid.
Calix in quo Chriſtus conſecrauit, ex qua materia. nu. 13.
Conſecratio calicum ad ſolos Epiſcopos pertinet. num. 14.
Poteſt Papa illam committere ſimplici Sacerdoti, & de facto iam commiſit ſolu religioſis Societatis IESV *pro remotiſſimis Indiæ partibus.* ibid.
An calix & patena ex eo ſolum conſecratæ maneant, quod in illis abſque conſecratione celebretur. num. 15.
Quid de ſanguineis & corporalibus & alijs veſtibus ſacris. ibid.
In calice aut patena notabiliter fracta an poſſit celebrari. num. 16.
An cuppa calicis maneat conſecrata deducto pede. num. 17.
An ſacrilegium ſit calices & veſtes ſacras ad vſus prophanos applicare. num. 18.
An vendi poſſint. num. 19. 20.
Quid de iure Luſitano. num. 21.
An poſſit calix ex eſſe vna materia, & patena ex alia. numer. 22.
An ſit peccatum mortale abſque Miſſali celebrare. nu. 23.
An calices deaurati amiſſa deauratione conſecrationem amittant. num. 24.
Corporalia ex qua materia conſtare debent, & an ſit peccatum mortale ſine illis celebrare. numer. 25. & 28.
An peccatum ſit corporalia & purificatoria attrectare. num. 26.
Regulares ædituí etiam laici ex priuilegio poſſunt illa tangere. num. 27.
An ſit peccatum mortale tangere corporalia, & purificatoria. num. 28.
Epiſcopi ſæpe priuilegium concedunt ædituis ſæcularibus tangendi & lauandi corporalia & purificatoria. numer. 29.
Ex qua materia eſſe debeant purificatoria, an peccatum mortale ſit abſque illis celebrare. num. 30.
Quid de Palla. num. 31.
An liceat celebrare ſine cruce in altari, vel tabella. numero 32.
An cum pileo cooperto capite. num. 33.

VT à miniſtro Miſſæ exordium huius capitis 1
capiamus, notandum eſt quod olim ex antiquiſſimo canone Sotheris Papæ *in cap. hoc quoque. de conſecrat. diſtinctione* 1. nullus Sacerdos Miſſam celebrare poterat, niſi duobus præſentibus miniſtris, ſibique reſpondentibus, quia cum Sacerdos dicat, *Dominus vobiſcum*, & in ſecretis, *Orate fratres*; oportet, vt ſaltem duo Miſſæ miniſtri aſſiſtant, qui reſpondeant, ne Sacerdos aliquid falſi in Miſſa dicere videatur: ſed huiuſmodi Sotheris decretum antiquiſſima conſuetudine abrogatum eſt, tum propter numerum Sacerdotum tum propter continuam obligationem Miſſarum ipſorum Sacerdotum in locis in quibus difficile admodum eſt vnum reperire miniſtrum, qui ſciat apte Sacerdotibus reſpondere: nec ideo aliquid falſum admiſcet Sacerdos, cum adſtante vno tantum miniſtro dicit, *Dominus vobiſcum*: aut *Orate fratres*, vel, *Ite miſſa eſt.* nam is populum repræſentat, & nomine totius populi reſpondet, *& cum Spiritu tuo.* ità reſpondet Azor. *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 29. *quæſt.* 1. & eſt facilior reſponſio, quam ea, quam aſſignat D. Thom. 3. *part. quæſt.* 83. *art.* 3. *ad* 12. vbi dicit huiuſmodi decretum Sotheris Papæ intelligendum eſſe de Miſſa publica & ſolenni non priuata: & quam reſponſio Innocentij III. *lib.* 2. *de myſterijs Miſſæ. cap.* 25. vbi dicit decretum Sotheris intelligendum eſſe de contemptu, quaſi ex contemptu nulli Sacerdoti liceat vno tantum miniſtro præſenti miniſtrare, ſecus abſque contemptu: & opinio Azoris eſt communiſſima, quam vſus quotidianus probat, & eam tenent communiter Summiſtæ, & iuris canonici interpretes, Hoſtienſis & gloſſa *ad prædictum cap. hoc quoque.* vbi rationem affert gloſſa ducto argumento à ſimili. quia ſi Sacerdos poteſt vno tantum clerico præſenti ſacramentum extremæ vnctionis miniſtrare, vt docet Alexander *in cap. quæſiuit, de verborum ſignificatione*, quanto magis poterit vno tantum miniſtro præſenti celebrare.

Miniſter autem qui Sacerdoti reſpondet debet eſſe vir, & non poteſt eſſe fœmina, patet ex 2
capit. *inhibendum, de cohab. Cleric. & mulier.* & ex cap. *ſacratas. diſtinctione* 13. in quibus prohibetur etiam ſacras Deo fœminas & moniales Sacerdotibus in Miſſis immediate miniſtrare: prohibentur rurſus intra crates Eccleſiæ ſedere, aut ſtare, corporalia tangere, ſeu ſacras pallas; quæ corpo-

corporalia in iure dicuntur, iuxta Syluestrum *verbo Fœmina num.* 4. & iuxta gloſſam *in dicto cap. ſacratas.* prohibentur denique ibi fœminæ incenſum circa altare deferre, & magna reprehenſione hoc dignum eſſe ait ibi Summus Pontifex: vnde peccatum mortale eſſe videtur fœminas Sacerdotibus in Miſſa immediate miniſtrare. & Sotus *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. artic. 5.* ait nunquam id licitum eſſe, nec etiam vrgente vlla neceſſitate, & facilius ac decentius eſſe nemine reſpondente, ſed ſe ſolo Sacerdotem Miſſam dicere, quam fœminam aliquam ad id muneris adhibere. & cum Soto tranſit Azor *tomo 1. inſtitution. moral. libr. 10. cap. 29. quæſtione 2.* & Henriquez *libr. 9. de Miſſa cap. 26. num. 4. & cap. 30. initio.* Neque obſtat quod moniales in choro reſpondeant ac miniſtrent Sacerdoti celebranti in Miſſis ſolennibus, quia non miniſtrant immediate & proxime, ſed à longe, & mediante miniſtro, qui de proximo Sacerdoti miniſtrat.

3. Concedit tamen Summus Pont. aliquando priuilegium, vt moniales per feneſtellam altari propinquam vrgente neceſſitate miniſtrent, vt docet idem Syluest. *verbo Miſſa. 1. §. 2. verſ. 2.* & Tabiena §. 8.

4. Sed adhuc dubitari poteſt, an licitum ſit Sacerdoti miniſtro, ſe ſolo ſacrificare. De qua re duplex eſt ſententia. Prima negat, quia vetitum eſt in iure canonico Sacerdotibus ſe ſolis miniſtrare, vt patet ex Concilio Nanetenſi *capit. 30. apud Burchardum libr. 3. decretal. capit. 68. & apud Iuonem parte 3. capit. 70.* & ex Concilio Mogontino *capit. 43.* & Baſilienſi *ſeſſion. 21 capit. 8.* & patet etiam ex cap. *propoſuit, de filijs presbyt.* & confirmari poteſt hæc ſententia ex dicto Diui Laurentij ad Xiſtum Summum Pontificem, cum Pontifex ad martyrium duceretur: *Pater ſancte, tu nunquam ſine miniſtro ſacrificium offerre conſueueras.* vt refert D. Ambr. *libr. 1. offic. cap. 41.* & idipſum videtur docere Sotus *in 4. diſtinction. 13. quæſt. 2. artic. 5.* vbi ait poſſe monachum eremitam ſolum celebrare de licentia Summi Pontificis, cum huiuſmodi prohibitiones Eccleſiaſticæ ſint, in quibus Summus Pont. diſpenſare poteſt.

5. Nihilominus ſecunda ſententia verior & probabilior docet ex graui cauſa, & iuſta neceſſitate poſſe Sacerdotes ſolos Miſſam dicere, ſibique ipſos miniſtrare. ita docet gloſſa communiter recepta *in cap. quæſiuit. de verbor. ſignif. & in cap. hoc quoque, de conſecrat. diſtinct. 1.* & Turrecremata *in dicto cap. hoc quoque,* & Paludan. *in 4. diſtinction. 13. quæſt. 2. artic. 1.* & Alexand. *4. part. quæſt. 37. de officio Miſſæ* §. 4. Butrius *in cap. 2. de vita. & honeſt. cleric. num. 11.* & Azor *tomo 1. inſtitut. moral. lib. 10. cap. 29. quæſt. 3.* & Nauarr. *conſilio 6. de corpore vitiatis,* & Zerola *in praxi Epiſcopali 2. part. verbo Miſſa §. Tertio an ſit neceſſarium;* & quamuis Nauarrus & Zerola abſolute dicant poſſe Sacerdotes ſolos ſine miniſtris celebrare, & non addant ex graui cauſa; tamen intelligendi ſunt ex eadem graui cauſa, cum id abſolute prohibitum ſit, vt vidimus.

6. Solum ergo reſtat inquirere quæ cauſæ ſint graues & iuſtæ, ad hunc actum iuſtificandum. Azor citatus exiſtimat grauem & iuſtam cauſam eſſe, ſi dies feſtus ſit de præcepto Eccleſiæ, & ipſe Sacerdos Miſſam audire nequeat, nec habeat miniſtrum, qui ſibi reſpondere poſſit; addit tamen conſultius forte eſſe non celebrare tunc, niſi forte ſit magnus dies feſtus. Cauſam ego etiam iuſtam partem; ſi nulla particula eſſet in ſacrario, & opus eſſet infirmo extremum viaticum accipere, vel aliam ſimilem. & ratio eſſe poteſt, quia ſi, vt docet gloſſa *in cap. hoc quoque, de conſecrat. diſt. 1.* & habetur in cap. *quæſiuit, de verborum ſignificat.* Sacerdos vno tantum clerico præſente poteſt infirmum vngere in neceſſitate, cum tamen in iure plures Sacerdotes requirantur, cur non poterit etiam Sacerdos Miſſam celebrare ad communicandum infirmum, qui extremo viatico indiget, maxime, quia tunc vrget præceptum diuinum de accipienda Euchariſtia in extremis, quod præceptum ex ſe, & ſua natura fortius obligat quam præceptum humanum de non celebrando ſolo, ſed cum miniſtro. Accedit quod olim in primitiua Eccleſia credendum eſt ſolos celebraſſe multos Sacerdotes in cauernis, cryptis, ſpeluncis, ac cæmeterijs, propter vim perſecutionum.

Debent etiam Sacerdotes in ſacro faciendo regulas, præceptiones, & rubricas Miſſalis obſeruare; & ſi ob contemptum non ſeruant, lethaliter ſine dubio delinquunt, qui vero per obliuionem, vel ignorantiam, vel aliquam cauſam iuſtam non obſeruant, v.c. propter aliquam acceleratam profectionem, peccatum mortale non committunt, ita Azor. *tomo 1. inſt. moral. libr. 10. cap. 29. quæſtion. 6.* 7. Præcipua tamen difficultas eſt, an is lethaliter peccet, qui eas ſine cauſa iuſta ac rationabili ſcienter omittit, à qua difficultate facillime ſe expedit Azor citatus, ita reſpondendo: *Quidam affirmant: alij negant, nihil certi ex ipſis regulis colligi poteſt, ſed probabilior eſt prima ſententia.* hoc tamen proprie non eſt reſpondere, ſed difficultatem effugere. Dicendum ergo eſt regulas, & præceptiones Miſſalis etiam quæ litteris rubricatis notantur, communiter non obligare ad peccatum mortale, & ideo non peccare, communiter loquendo, mortaliter illum Sacerdotem, qui aliquam aut aliquas illarũ ſcienter ſine cauſa omitteret, modo non dimittat tantam illarum partem, vt nouum ritum in Eccleſiam introducat, & huius opinionis videtur eſſe Syluest. *verbo Miſſa 1. num. 2. initio.* ibi, *Sacerdotes in celebrando debent ſeruare ordinarium, ſeu rubricam Miſſæ tam in dictis, quam in factis, quia ſunt plena myſterijs: & debet ſub præcepto, vt videtur, eſſe diſcoopertus capite, iuxta caput, nullus Epiſcopus, de conſecratione diſtinctione 1. licet rationabilis cauſa excuſet.* Hæc ille. Vnde cum ponat præceptum in ſecundo caſu, quo Sacerdos celebrat ſine cauſa coopertus: & non ponat in primo quo non ſeruat regulas ordinariumque Miſſalis, videtur primum dicere eſſe peccatum mortale, non ſecundum.

Iam vero regulæ Miſſalis de ſupplendis defectibus ad peccatum non obligant, vt diximus alibi, & docet Zerola *in praxi Epiſcopali 2. part. verbo Miſſa 2. §. 8.* & Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 85. ſectione 1. §. ad primam confirmationem:* illæ enim non ſunt præcepta, ſed doctrinales quædam inſtructiones, quæ tantam obligationem inducunt, quanta eſt doctrina in qua fundantur, & ſolum Summus Pontifex in eis intendit approbare tamquam bonam ac probabilem, eam doctrinam quam continent, vt docet idem Soar. allegatus; & Summus Pontifex in breui initio Miſſalis affixo, in quo diſtricte præcipit ſub præcepto ſanctæ obedientiæ, Miſſam iuxta ritum ordinariumque Miſſalis dici, non intendit obligare ſingulos Sacerdotes ad obſeruandas ſingulas regulas prædicti Miſſalis ſub peccato mortali, ſed intendit illos generaliter obligare ad vtendum 8.

dum illo ritu in celebrando, & ad non introducendum alium de nouo; in particulari vero obligantur Sacerdotes ad ſingulas regulas obſeruandas, iuxta modum, ſeu iuxta probabilem doctrinam, quam vnaquæque regula in ſe continet.

9 An autem Sacerdos dum ſe veſtibus induit ad ſacrificandum, teneatur ſub culpa mortali recitare ac dicere eas orationes, quæ in Miſſali continentur, & de more dicuntur ab ipſis Sacerdotibus, eſt dubium. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 25. quo in loco illum citat Azor *tomo* 1. *inſtitution. moral. capit.* 29. *libr.* 10. *quæſtione* 5. *& conſilio* 3. *de celebrat. Miſſarum*, vt refert Zerola *in praxi Epiſcopali, verbo Miſſa.* 2. §. *octauo.* affirmat peccare mortaliter Sacerdotes, huiuſmodi preces ac orationes voluntarie, & ſine cauſa omittendo; probat, quia omittunt morem ac conſuetudinem Eccleſiæ in re graui, opinionem Nauarri probabilem appellat Azor citatus. Dicendum tamen eſt non eſſe pluſquam veniale, etiamſi ſine cauſa omnes omittantur, tum quia rubricæ ac regulæ Miſſalis non obligant ad mortale, niſi ratione contemptus, tum quia non præcipiunt ſed tantum conſulunt, vt prædictæ orationes dicantur, ſunt enim regulæ illæ inſtructiones quædam doctrinales, non præcepta; vt diximus: tum etiam, quia multi Sacerdotes ac viri religioſi pij ac docti non ſolent dicere huiuſmodi orationes dum induuntur veſtibus ſacris; ſed loco illarum ſolent aliqui dicere ac recitare Pſalmum quinquageſimum, *Miſerere mei Deus.* & poſt Miſſam, loco hymni, *trium puerorum*, quem regulæ Miſſalis præcipiunt, ſolent illi dicere, *Te Deum laudamus*: vel alios Pſalmos pios ac deuotos, iuxta cuiuſque Sacerdotis affectum. tum denique, quia in multis Miſſalibus non reperiuntur impreſſæ prædictæ orationes, ſi autem eſſent de obligatione peccati lethalis, profecto in omnibus reperirentur impreſſæ; & ideo nec ratione præcepti, nec ratione conſuetudinis huiuſmodi orationes, quæ vel ante, vel poſt Miſſam dicuntur, obligant ad culpam lethalem, ita docet Zerola *in praxi Epiſcopali verbo Miſſa* 2. §. *octauo.* Caietanus *in Summa*, *verbo Hora canonica cap.* 2. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſput.* 82. *initio*, vbi citat Innocentium *libr.* 1. *de myſterio ac ſacrificio Miſſæ*, *capite* 47. vnde illas omnes ſine cauſa omittere non erit pluſquam veniale: at nec veniale quidem erit, ſi loco illorum aliæ dicantur, vt patet.

10. Debet etiam Sacerdos dum ſacrificat habere calicem cum patena conſecratum, & ſacro Chriſmate perunctum, qui non debet eſſe de ære, aut aurichalco, niſi forte inauratus ſit, quia hæc facile æruginem contrahunt, & ad vomitum prouocant, nec de vitro aut Chryſtallo, propter periculum fragilitatis, ne Chriſti ſanguis effundatur; neque ligneus propter poros, ne ſanguis eos ſubintret, & foras effluat, nec lapideus, propter ineptitudinem materiæ. cap. *vaſa*, *de conſecrat. diſtinct.* 1. & cap. *calix*, *ibidem*, vbi dicitur materiam calicis debere eſſe ex auro, argento, vel ſtanno. & conſequenter. quia de his tantum mentio in iure fit, omnis alia materia excluditur, vt docet Syluest. *verbo calix num.* 1. licet enim Summa Aſtenſis *lib.* 4. dicat ſub ſtanno contineri plumbum, tamen id alij negant, ex eo fundamento, quod etiam plumbum ſi vinum attingat, facile contrahat æruginem. & ideo ad vomitum prouocet. Ego tamen vidi ſæpe fratres è Prouincia Diui Antonij familiæ Franciſcanæ vti calicibus ex mero ære, metallove confectis ſed inauratis ad euitandam æruginis contractionem, & periculum vomitus, qui plane limpidiſſimi erant, & non ex ære inaurato, ſed mere aureos putares, ſi vidiſſes; ſolum enim pondere & pretio ab auro diſtinguebantur, & ideo huiuſmodi calices in vſu eſſe poterunt, quia nec periculum eſt, vt ſanguis ex illis effundatur, effringanturque, aut ad vomitum ex æruginis contractione prouocent.

Communis itaque materia illorum, vt in iure exprimitur, eſt aurum, argentum, ſtannum: nam, vt docet D. Thom. *in* 3. *part. quæſt.* 83. *artic.* 3. *ad* 6. & Couar. *lib.* 4. *var. cap* 12 & patet etiam ex prædicto cap. *vaſa, de conſecrat. diſtinct.* 1. & ex cap. *calix*, *ibid.* licet olim Sacerdotes non aureis ſed ligneis calicibus vterentur, ob quod Bonifacius Papa & Martyr *in prædicto cap. vaſa*, ait: *Olim aurei Sacerdotes lignets calicibus vtebantur, modo Sacerdotes lignei aureis vtuntur.* & licet Zepherinus Papa XIV. poſt Diuum Petrum patenis vitreis Miſſam celebrare conſtituerit, & poſtea Vrbanus Papa omnia fecerit argentea, poſtea tamen ſtatutum eſt, vt materia calicis & patenæ ex auro omnino, argento, aut ſtanno conſtaret, non ex alia, propter periculum fragilitatis, æruginis, aut effuſionis, vt docent Syluest. Couar. & D. Thom. citati. 11.

Communior tamen, & vſitatior hodie materia calicis, eſt argentum, quare ille, qui alicui Eccleſiæ teſtamento ſuo legaret calicem, intelligendus eſſet calix de argento, vtpote de conſueta & vſitata materia niſi aliter teſtamento exprimeretur. ita Bart. *in l. Titius. ff. de auro, & argento legato.* Abbas *in cap. ex parte, de cenſuris.* Romanus *ſingul.* 521. 12.

Calix in quo Chriſtus Dominus celebrauit, qui nunc Valentiæ Aragoniæ magna veneratione oſtenditur, & aſſeruatur non aureus, aut argenteus, ſed pretioſiſſimo lapide Agatha aut Smeralda eſt efformatus, & forte lapis eſſet aptior materia ad efformandos, effingendoſque calices, vt expreſſius Chriſti ſepulchro repræſentaretur, niſi periculum eſſet, vt vel effringantur, vel ſpecies conſecratæ in eis imbibantur, & foras erumperent per poros, vt animaduertit etiam Henriquez *libr.* 9. *de Miſſa. capit.* 28. *num.* 2. & ideo licet D. Hieronymus *epiſtola* 4. *ad Ruſticum* laudet efferatque vehementer Sanctiſſimum Epiſcopum Exuperium de inſigni, & admirabili paupertate, quod ſanguinem Domini olim portaret in vitro, & corpus Chriſti in vimineo caniſtro, tamen hodie id iam non licet, vt ex dictis patet.

Calix & patenæ debent eſſe conſecratæ. notandum autem conſecrationem calicis & patenæ propter vnctionem Chryſmatis, quo inunguntur, ad ſolos Epiſcopos de iure ſpectare. nam licet gloſſa *in Clementina, Attendentes*, *de ſtatu Religioſorum*, dicat hoc etiam ſpectare ad Abbates, qui baculo paſtorali vtuntur: tamen Syluester *verbo calix. numero* 2. & Geminianus *in cap. Abbates de Priuilegijs in* 6. melius aſſerunt, hoc de iure non pertinere ad prædictos Abbates propter vnctionem Chriſmatis, qua inunguntur calices & patenæ dum conſecrantur, *cap. vnico, de ſacra vnctione.* Poteſt tamen hanc conſecrationem calicis & patenæ Summus Pontifex ſimplici Sacerdoti committere ex cauſa. adhuc tamen, quod ſciam, nunquam Papa illam commiſit prædictis Sacerdotibus ſimplicibus, niſi ſolis tantum (& non alijs religioſis) è Societate IESV pro 14

remo-

Digitized by Google

remotiſſimis infidelium partibus Indię vtriuſque, vel in alijs locis vbi Epiſcopi Catholici non ſunt, vnde poſſint prædicti Patres conſecrare calices, aras, patenas, pro vt in Bulla Pauli IV. anno 1549. conceſſa continetur, deficienbus Epiſcopis in prædictis locis remotiſſimis: & vero quod Summus Pont. hanc conſecrationem ſimplicibus Sacerdotibus poſſit committere, docet etiam Henriquez *libr. 9. de Miſſa cap.* 28. §. 1. Syluester *verbo Conſecratio.* 2. §. 8. Fumus *ibi* §. 9. Tabiena §. 5. Suar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſput.* 81. *ſect.* 5. §. *Tertio additur*, & alij paſſim.

15. An autem calix & patena nondum conſecrata, ex eo ſolum conſecrata maneant, ſi cum eis bona fide ante conſecrationem celebretur, eſt dubium, (& eadem quæſtio eſſe poteſt de corporalibus atque alijs veſtimentis ſacris) & certe reſponderet affirmatiue Caſtro *libr. 2. de lege pœnali, capite vltimo.* vbi dicit Eccleſiam pollutam non egere reconciliatione, ſi in ea bona fide celebretur. Dicendum tamen eſt, meo iudicio, nec Eccleſiam pollutam reconciliatam manere, nec calicem, aut patenam, conſecratum, nec corporalia benedicta, & idem de alijs veſtibus ſacris, ſi ea ſine forma benedictionis ſuper ipſis prolata, miniſterijs ſacris inſeruiant. & ratio eſt, quia huiuſmodi conſecratio, benedictio, aut reconciliatio pendent ex certa verborum forma ab Eccleſia ad id inſtituta, quæ dum non profertur ſuper ipſas res, non cenſentur habere effectum conſecrationis, aut benedictionis, per hanc enim formam ab Eccleſia tamquam ſacræ deputantur, & non per aliud miniſterium, & ita reſponſum fuit à Patribus grauiſſimis noſtræ Societatis IESV.

16. Non licet etiam in calice aut patena, quæ notabiliter ſint fracta, celebrare, tollitur enim ac perditur conſecratio per notabilem fracturam: tunc autem dicetur patena notabiliter fracta, quando hoſtiam capere non potuerit, & calix etiam quando in eo commode ſanguis Chriſti non poſſit conſecrari. ita docent Bellarm. *lib. 2. Miſſæ cap.* 14. D. Thom. 3. *p. quæſt.* 83. *art.* 3. *ad* 6. D. Antoninus 3. *p. tit.* 13. *cap.* 6. & alij

17. Animaduertendum eſt tamen calicis tornatilis cuppam ſi per ſe ſtare poteſt, tamquam rem ſeparatam, conſecrationem recipere, & conſeruare, ſeparato pede, quando cuppa propter opus tornatile à quolibet homine & ſeparari. & adiungi poteſt & accomodari, quia tunc pes aliquando ex materia diuerſa à cuppa fit, quaſi non ſit pars ipſius calicis, ita docet expreſſe Henriquez *libr. 9. de Miſſa capit.* 28. *numer.* 2. *fine.* Armilla *verbo Calix* §. 2. & conſulti Theologi ac iuriſperiti Salmanticenſes ita reſponderunt, nam ideo tunc calix fit tornatilis, vt ſeparatus à pede melius detergatur, ac mundetur cum opus fuerit. & eſt praxis communis apud quoſdam regulares. Limitat tamen Syluester *verbo Calix in fine*, quando ſchyphus fuit ſeparatim conſecratus à pede; ſed ea limitatio parum conuincit. Alij dicunt per ſeparationem pedis amittere calices conſecrationem, ſed in elligendi ſunt, modo pes ſit ita ſcypho continuus, vt abſque fractione ſeparari non poſſit, niſi à perito artifice: vt notauit Henriquez *libr. 9. de Miſſa loco allegato*, & ita intelligendi ſunt Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtione* 2. *artic.* 5. D. Anton. 3. *part. tit.* 13. § 5 *ad medium*, & ipſe Sylu. *verbo Calix.* §. 2. & Tabiena *ibidem fine.*

18. Qui ſacros calices, vel corporalia ſacra, aut veſtes alias vertit in profanos vſus, horrendum committit ſacrilegium, & vindictam vltionis diuinæ expectet, vt Balthaſar Rex inexpectato accepit, qua de re videndus eſt Origenes *hom.* 10. *in Leuiticum.* D. Gregor. Papa *homilia* 11. *in Euangelia.* D. Chryſoſtomus *homil.* 14. *ad Ephesios. capit. ſemel Deo, de regulis iuris in* 6. & D. Thom. 2. 2. *quæſtione* 88. *articul.* 11. Concilium Bracharenſe III. *cap.* 2. & ideo corporalia & vela attrita ne ad profanos vſus accomodentur, iubentur in iure comburi. *cap. ad hæc, de religioſis domibus. cap. altaris, de conſecrat. diſt.* 1. Summiſtæ *verbo Conſecratio*, & *verbo Corporale.*

Vendi etiam calix non poteſt, nec dari pignori, ſi conſecratus ſit, & ſacrilegium eſt, ſi poſt conſecrationem vendatur, furetur, oppignoretur, excipe niſi confractus ſit, & formam calicis amittat, tunc enim conſequenter etiam amittit conſecrationem. Excipe etiam niſi in vrgente neceſſitate vendatur, & ad ſeruitium alterius Eccleſiæ, non enim ſufficit ſola vrgens neceſſitas, niſi etiam vendatur ad vſus ſacros & Eccleſiæ: quare ſi in neceſſitate vendantur calices, niſi vendantur ad vſus ſacros, & ſeruitium ac miniſterium Eccleſiæ & altaris, debent prius ita infringi vt formam & conſecrationem amittant. Idem de patenis. ita docet Henriquez *libr. 9. de Miſſa cap.* 28. *numero* 3. *littera* N. Idem etiam dicendum eſt de veſtibus ſacris; quare ſi adhuc veſtes ſacræ ſint integræ, & formam veſtium ſacrarum retineant, abſque ſacrilegio vendi non poſſunt, niſi vrgente neceſſitate, & ad vſus ſacros, & ſeruitium alterius Eccleſiæ, aut Capellæ vendantur; confractæ vero & attritæ cum iam formam veſtium ſacrarum & conſecrationem amittunt, vendi poſſunt abſque ſacrilegio, ſed ad vſus ſacros, quia quæ ſemel Deo dicata ſunt, ſi in perpetuum dicata ſunt, ad vſus profanos iterum redire non poſſunt & vetuſtate conſumpta comburenda ſunt, & cineres in piſcinam condendi. cap. *quæ ſemel Deo. de regulis iuris in* 6. Sylu. *verbo Benedictio. num.* 7. 16.

Si tamen vaſa aut veſtimenta ſacra & Deo benedictione conſecrata, integra abſque neceſſitate vendantur, vel oppignorentur, etiam ad vſus ſacros, & ſeruitium alterius Eccleſiæ, non quatenus ſacra ſunt, ſed ratione materiæ, qua conſtant, ſacrilegium eſt, ſed non ſimonia: eſt ſacrilegium propter irreuerentiam, quæ fit rebus ſacris, dum ſine neceſſitate venales fiunt: Non eſt ſimonia, quia non venduntur quâ ſacra ſunt pro pretio temporali, ſed venduntur quâ conſtant ex tali materia, & ita venditur materia temporalis pro pretio temporali. ita docet Sotus *libr. 9. de iuſtit. quæſt.* 7. *art.* 1. *concluſ.* 2 §. *ad quæſtionem.* Sylu. *verbo Exemptio num.* 5. Molina Theolog. *tomo* 2. *de iuſtit. diſput.* 340. §. *res item ſacra.* & Nau *cap.* 17. *num.* 205. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 16. *num.* 8. & habetur *l. ſancimus. C. de Sacroſanctis Eccleſijs.* 20.

Hæc de iure communi: de iure vero Luſitano, argentum, aurum, ornamenta Eccleſiarum, aut Monaſteriorum etiamſi confracta & attrita ſint, & antiquam formam non retineant, neque vendi ab Eccleſijs, neque à ſecularibus valide emi poſſunt, etiamſi id iure communi ſit permiſſum, niſi de licentia Regis, alioqui emptores ipſi, & accipientes in pignus, coguntur reſtituere ea gratis ſuis Eccleſijs, & inſuper ſoluunt in pœnam valorem illorum nouies partim accuſantibus, partim in captiuorum redemptionem; alijs vero

Eccleſijs

Eccleſijs vendi poſſunt ad illarum vſus: at perſonis ſæcularibus ad vſus prophanos nequaquam id fieri poteſt. ita habetur, & diſponitur *in nouis ordinat. lib. 2. titulo* 24.

22. De patena idem dicendum eſt quod de calice, conſtare enim debet ex eadem materia, qua conſtant calices, vnde poteſt calix eſſe ex vna materia, & patena ex alia, modo tamen vtraque res conſtet debita materia, v. c. poteſt calix eſſe aureus, & patena argentea: poteſt etiam calix eſſe argenteus, & patena aurea, vel ſtannea, & vice verſa: debet etiam patena eſſe integra, vt retineat formam patenæ, & non notabiliter fracta: tunc autem notabiliter fracta erit, ſi hoſtiam capere non poſſit, vt dixi. Debet denique eſſe conſecrata eodem modo & oleo Chriſmatis, quo calices conſecrantur. An autem patenæ & calices tangi poſſint à ſæcularibus, dicemus infra num. 26. cum de corporalibus & purificatorijs ſeu ſanguineis egerimus.

23. De Miſſali ſic ſtatuo, requiri omnino librum Miſſalis ad ſacrificandum, qui ſaltem contineat ea, quæ in Miſſa dicenda ſunt; & ſaltem etiam integrum canonem Miſſæ & peccatum mortale eſſe ſine Miſſali celebrare, quantumuis Sacerdos Miſſam teneat memoriter: neque enim ita in re tam graui memoriæ fidendum eſt, vt periculo non exponatur Sacerdos obliuionis in re admodũ graui; quare communis opinio docet peccare lethaliter Sacerdotes, qui ſine Miſſali audent ſacrificium facere, & quia contra communem conſuetudinem facerent, & quia exponerent ſe periculo errandi; ita docet Azor *to.* 1. *inſt. moral. lib.* 10. *cap.* 29. *quæſt.* 5. Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 26. *num.* 4. D. Anton. 3. *p. tit.* 13 *cap.* 6. §. 6. Angelus *verbo Miſſa. num.* 37. Sylu. *verbo Miſſa* 1. *quæſt.* 2. Tabiena *verbo Miſſa. numer.* 11. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 25. *num.* 84. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 4. & quamuis Doctores huiuſmodi nullum afferant textum, aut canonem, in quo ſpeciale præceptum de ſacrificando cum Miſſali contineatur: ſed ſolum in communi vſu Eccleſiæ, & in defectu memoriæ ſuam ſtabiliant ſententiam, tamen illa eſt vera & communis, & eam etiam docet Soar. *tomo* 3. *in* 3 *part. diſputat.* 81. *ſection.* 6. §. *Quarto requirunt.* Sed contra ita oppones, conſuetudo Eccleſiæ introduxit vſum Miſſalis ob defectum memoriæ; ergo ſi Sacerdos firmiter teneat memoria Miſſam & canonem, & certus moraliter ſit ea de re, non peccabit mortaliter abſque Miſſali celebrando, ſi illo careat, & nullum ſequatur ſcandalum. Confirmatur, quia prædicti authores omnes aſſerunt ſufficere illud Miſſale, quod ſaltem canonem contineat, quia reliquum poteſt ſupplere memoria; ergo ſi reliqua pars Miſſæ poteſt ſuppleri memoria, cur non etiam eam partem, quæ canonem continet, memoria ſupplebit? Reſpondeo, quamuis Eccleſia cœperit introducere vſum Miſſalis, ob defectum memoriæ, non decere tamen ſine illo celebrare, quia præſenti Miſſali minus eſt periculi, facile enim tunc ſi quid erroris aut perturbationis contigerit, ſuppleri poteſt; difficile vero ſine Miſſali. Ad confirmationem dico, reliquas partes Miſſæ non eſſe ita neceſſarias ad ſacrificium Miſſæ, ſicut eſt illius canon, & ideo magis requiritur vt Miſſale canonem contineat, quam reliquum Miſſæ, quia canon continet partes quaſi eſſentiales, nec refert quod memoriter dici poſſit ipſe canon præſenti Miſſali, vt inferatur, eo etiam abſente dici poſſe abſque peccato, nam vt iam diximus, minus eſt periculi præſenti Miſſali, quam illo abſenti: ſi enim illo præſenti error aliquis vel perturbatio acciderit, facile emendari poterit, qui non ita emendari poterit illo abſente.

24. Calices inaurati licet paulatim propter vſum deaurationem amittant, non perdunt tamen conſecrationem; cum enim aurum tam ſubtiliter, tenuiterque deducatur appónaturque, non videtur ipſa conſecratio ita adhærere tenuiſſimæ auri ſuperficiei, quin etiam materiæ ipſorum calicum adhæreat; ſecus de pariete Eccleſiæ cõſecratæ, quando totus paries, aut maior illius pars decruſtatur, perditur enim per huiuſmodi decruſtationem ipſa conſecratio, & ſic noua conſecratione opus eſt, cum enim illa incruſtatio ſatis corpulenta ſit, inde eſt, quod illi tota adhæreat conſecratio, & quod amiſſa incruſtatione, temporis diuturnitate, amittatur etiam conſecratio illi adhærens; iuxta gloſſam *in cap. Eccleſiis, de conſecrat. diſtinct.* 1. Calix tamen conſecratus ſi de nouo deauretur, cum totus nouo auro ſuperinduatur, noua etiam eget conſecratione, per nouam enim deaurationem, totam perdit conſecrationem, & ideo neceſſario de nouo eſt conſecrandus. ita Doctores communiter, & conſuetudo ita habet. Sic docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap* 28. *num.* 2. Tabiena *verbo Calix, fine,* Syluest. *verbo Calix* §. 2. & ſic explicandus eſt Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtione* 2. dum aſſerit perdi conſecrationem calicis cum tota tollitur deauratio, tollitur enim illa antiqua per nouam deaurationem aduenientem.

25. Corporalia debent eſſe alba linea, & benedicta, & non poſſunt eſſe ſerica, & peccatum eſt lethale celebrare ſine corporali benedicto. ita docet Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputat.* 18. *ſectione* 6. §. *Tertio requiritur,* quia Chriſtus Dominus in ſindone linea & munda ſepultus fuit. cap. *conſulto,* cap. *nemo, de conſecration. diſtinct.* 1. vide caput ſequens *num.* 11. vbi hac de re latius tractabitur.

26. Prohibentur moniales corporalia, & purificatoria Luſitanè ſanguinhos, & calices, & patenas tangere immediate, at non mediante velo aut panno aliquo vel inſtrumento alio; poſt primam tamen illorum ablutionem, quæ nonniſi à Sacerdote, vel Diacono fieri poteſt, licitum eſt monialibus tum ob conſuetudinem, tum etiam ex Epiſcoporum licentia, iterum corporalia, & purificatoria lauare ob maiorem munditiem illorum. patet ex cap. *nemo* 2. *de conſecrat. diſtinctione* 1. & ex cap. *ſacratas.* 23. *diſtinctione* docet Henriquez *libr.* 9. *de Miſſa. cap.* 28. *num.* 3. *litera R.* & Tabiena *verbo Corporale,* & Syluester *verbo Fœmina numero* 4. *& verbo Corporale. numero* 1. vbi quærit quomodo corporalia ſint lauanda, & dicit debere diaconos habere nouam peluim ad lauanda corporalia, & purificatoria, quibus lotis debent proijcere aquam in ſacrarium, id eſt, piſcinam: quam quidem primam ablutionem nullæ fœminæ nec etiam moniales ſacræ facere poſſunt, ob rationem contentam in prædicto cap. *nemo* 2. *de conſecrat. diſtinctione* 1. *Ne ſcilicet vel pulueres corporis Chriſti male tractentur, & à profanis contingantur.* & eadem eſt ratio iuxta Syluestrum de purificatorijs, ne ſcilicet ſtillæ ſanguinis, quæ ibi imbibuntur, & reliquiæ corporis, quæ ratione humectationis illis adiunguntur, irreuerenter tractentur, & à profanis contingantur; ſecus eſt ſi prima vice iam ſint lota, quia tunc poſſunt per moniales & per quaſcumque alias fœminas lauari. ſic etiam docet idem Henriquez allega-

tus,

Digitized by Google

tus, & Bellarmin. *libr. 4. de Eucharist. capit. 16. fine.*

27. Regularis æditus, ſeu ſacriſta, etiam laicus ex priuilegio tangere poteſt immediate calices & patenas, & lauare prima vice ac contrectare corporalia, & purificatoria, vt docet idem Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 28. n. 3. litera R.* & patet ex compendio mendicãtium, *verbo Corporale.* §. 1. *& verbo Laici fratres.* §. 1. & ex Compendio Societatis IESV, *verbo ſacra.* §. 1. & ex conceſſione Xiſti IV. adiuncto priuilegio Calixti tertij, vt videre eſt in ſupplemento priuilegiorum *fol. 97. conceſſione* 343. *monument. fol. 65.*

28. Sæculares homines ac fœminæ corporalia, & purificatoria tangere non poſſunt, nec etiam calices, & patenas, etiam quando calix non continet ſanguinem: non eſt tamen peccatum mortale illa tangere citra irreuerentiam & contemptum, etiam ſine cauſa. ita docet Henriq. *lib. 9. de Miſſa cap. 28. num. 3. ad finem, in margine litera Y.* & Sotus *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 3. ad 3.* Azor *tomo 1. inſt moral. lib. 9. cap. 6. q. 3.* Sancius *to. 1. Decalogi lib. 2. cap. 43. num. 27.* Sotus enim, Sancius, & Azor dicunt aut nullam eſſe culpam, aut ſaltem venialem tantum, ſi fœminæ, & ſæculares homines abſque irreuerentia, & contemptu religioſe corporalia, purificatoria, ſacros calices, patenas, & Agnos ſacros tractent, quamuis calices, patenæ, & Agni ſacro Chriſmate in conſecratione perungantur, quia canones, id prohibentes, ſolum de conſilio loquuntur, non de præcepto. Quando vero Doctores aſſerunt illicitum eſſe ſacros calices, purificatoria, corporalia, & patenas tangere, intelligendi ſunt cum contemptu, & de tactu immediato, non de eo, qui fit mediante aliquo velo ſerico, aut inſtrumento, vt optime animaduertit Sancius & Sotus allegati.

29. Solent etiam multi Epiſcopi priuilegium ædituis ſæcularibus concedere tangendi ſacros calices, tergendi, lauandi, atque tractandi corporalia, & purificatoria, vt teſtatur idem Henriq. *dicto lib. 9. de Miſſa c. 28. n. 3. ad finem litera Y. ad marginem,* quod optime faciunt ad conſeruandam maiorem reuerentiam in res ſacras, & procurandam munditiam miniſterijs ſacris ac rebus Eccleſiaſticis decentem ac conuenientem.

30. De ſanguineis ſeu purificatorijs idem dicendum eſt quod de corporalibus, debent enim eſſe alba, linea, & benedicta, & non poſſunt eſſe ſerica, & peccatum eſt lethale celebrare ſine purificatorio benedicto. An tangi, & lauari poſſint, & à quibus perſonis, diximus num. 26. & deinceps, & generaliter quod de corporalibus dicitur, de purificatorijs etiam dicetur.

31. De palla ſic ſtatuo, eam debere eſſe benedictam, & ex lineo ſaltem quoad interiorem partem, quæ calicem tangit, exterior enim pars vel ſerica eſſe poteſt, vel auro elaborata: olim autem palla non erat in vſu, ſed vnicum tantum erat corporale oblongum ſuper quod corpus Domini & calix conſecratus ponebatur, & reſidua parte ipſius corporalis idem calix, & corpus Domini cooperiebantur, & hoc tantummodo eſt de ſubſtantia ac rigore præcepti, & vbi fuerit in vſu, obſeruari debet, & ſic ſine palla celebrari poterit vbi in vſu fuerit. Poſtea vero vſus obtinuit, vt in duas partes ipſum corporale diuideretur, alteram maiorem, quæ ſuper quandam ſternitur, & petram aræ cooperit, & hæc nomen corporalis retinet, & de ea intelligenda ſunt, quæ de corporali dicimus: alteram minorem, quæ calicem tegit, & nomen corporalis mutauit in pallam; ſic enim vulgo Luſitanè appellatur, quam melius Latine coopermentum calicis appellaremus, de qua Sotus *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 3* dicit non eſſe de eſſentia aut de neceſſitate præcepti ornamentum altaris, nec multum eſſe curandum quod ſit ſerica, vel aurea. Dicendum tamen eſt quamuis abſolute loquendo, non ſit neceſſaria, ſuppoſito tamen quod corporale, non ſufficiat ad cooperiendum calicem, eodem præcepto eſſe neceſſariam, quo neceſſaria ſunt corporalia quia id quod pallæ efficiunt, pertinet ad neceſſarium munus corporalium, ex quo fit, vt talis palla ad huiuſmodi munus aſſumpta, neceſſario debeat eſſe benedicta ſicut corporalia, quia eſt veluti quædam illorum pars, & ita ex communi conſenſu Eccleſiæ ſemper benedicitur, & debet etiam eſſe linea inſtar corporalium, quia ex nulla alia materia eſſe poſſunt corporalia, & ita docet ac probat Soar. *to. 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 6. §. Tandem circa hoc præceptum.* & Innocentius *lib. 2. de myſt. Miſſæ cap. 56.* vbi ait duplicem eſſe pallam, quæ dicitur corporale, vnam quidem, quam Diaconus ſuper altare totam extendit, id eſt, ſuper aram ſacram: alteram quam ſuper calicem imponit, vnde conſtat ex ſuo genere peccatum eſſe mortale ſine palla celebrare, vel ſaltem ſine corporali tam longo, quod loco pallæ & in defectu illius poſſit etiam cooperire calicem.

32. Circa crucem affirmant nonnulli authores requiri crucem in altari, vt Miſſæ ſacrificium celebrari poſſit, & peccatum eſſe mortale in eo altari ſacrificare, in quo crux aliqua non eſt ſaltem depicta in ipſamet altaris tabella. Reſoluit tamen Soarius *to. 3. in 3. part. diſp. 81. ſect. 6. §. Quinto addere poſſumus,* & Reginaldu *libr. 29. cap. 9. num. 197.* non eſſe peccatum mortale Miſſam ſine cruce in altari poſita celebrare, quamuis non ſit in tabella ipſius altaris depicta, quia nullibi in iure, aut conſuetudine conſtat de hoc præcepto, & non eſt neceſſe multiplicare præcepta, & obligationes inducere, quando de illis non ſatis conſtat, & quia res non videtur admodum grauis ſecluſo contemptu; quare non videtur magis obligare, quam aliæ cæremoniæ Miſſalis, & ideo non refert quod in regulis Miſſalis & cæremonijs eius in Miſſa dicenda vel ſupponatur vel præcipiatur crucem apponi in altari, nec refert etiam quod multi Sacerdotes timorati, & ſui muneris ſtudioſi, communiter Miſſam celebrare non audeant ſine cruce in altari, quia, vt ſæpe dixi, regulæ Miſſalis in particulari non obligant, niſi illæ, quæ continent eſſentiam, aut quaſi eſſentiam ſacrificij, reliquæ enim non ſunt præcepta, ſed inſtructiones quædam, & ita conſilium continent, & bonam doctrinam, non præcepta: Quamobrem indicant Soarius, & Reginaldus ſolum eſſe peccatum veniale ſine cruce celebrare, vnde cum quælibet cauſa excuſet à peccato veniali, nunquam venialiter peccabit Sacerdos abſque illa ſacrificando, cum ſola ipſa Miſſæ celebratio cauſa ſufficiens ſit ad excuſandum ab hoc peccato veniali, ne ſcilicet tanto ſacrificio, & tanta illius vtilitate Eccleſia priuetur.

33. Licet quidam exiſtiment excommunicari eos Sacerdotes in iure, qui temere audent ſacrificare cooperto capite, vel cum baculo ad altare accedunt, quia in c. *nullus Epiſcopus, de conſecr. diſtin.* 1. dicitur, *communione priuetur*, hoc eſt, excommunicetur, quia effectus excommunicationis, eſt priuare ipſos excommunicatos communione fidelium: & licet gloſſa *in cap. Clericus diſtinctione* 20. ita dicat,

dicat. *nec lineo pileo vtendum eſt*; etiamſi Sacerdos capite laboret: tamen certum eſt licitum eſſe ex cauſa rationabili, vt, v.c. hyeme propter nimiam ſenectutem, caluitium, aut debilitatem capitis pileo celebrare, dummodo ſi poſt Sacerdos pileum abijciat, dum hoſtiam & calicem eleuat, quia tunc non temere præſumit ita celebrare, ſed neceſſitate compulſus id efficit. ita Henriq. *lib.9. de Miſſa. c.26. num.4. ad marginem litera Q.* Angelus *verbo Miſſa.* §. 8. Sylueſt. *verbo Miſſa.* 1. §. 2. *verſu.* 1. Fumus §. 7. Tabiena §. 17. Nauar. *conſilio 4. lib. 3. tit. 41. de celeb. Miſſ.* Zerola *in praxi Epiſcopali verbo Miſſa. 2. p.* §. *decimo primo.* Si vero cauſa ſit dubia, tunc de licentia Epiſcopi cooperto capite ſacrificari poterit, iuxta Zerolam allegatum, & iuxta Nauarrum, quem citat Conc. VII. *de celeb. Miſſ.* Quod autem in fine prædicti cap. *nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſt.* 1. dicitur, *ſit ſuſpenſus*; refertur ad ſecundum caſum in eo capite contentum, quando, v.c. ſine cauſa vrgente, & ſine neceſſitate Miſſam relinquit inchoatam, vt optime notauit Henriquez allegatus.

CAPVT XXII.

De altari & ornatu illius neceſſario ad celebrandum ſacrum: de pyxide, de lumine cereo, de aqua, & vino: de ara ſacra, de mantilibus ſeu tobalijs neceſſarijs.

SVMMARIVM.

Altare duplex eſt, aliud portatile, aliud fixum: portatile eſt petra aræ. num. 1.

Petra aræ ex qua materia conſtare debeat, an ex ferro vel argento eſſe poſſit. num. 2.

Ad ſolos Epiſcopos ſpectat conſecratio aræ ſacræ, & ad Sacerdotes ſimplices ex commiſſione Pontificis. num. 3.

Patres Societatis IESV habent hoc priuilegium pro remotiſſimis partibus, in quibus Epiſcopi Catholici non ſunt. num. 3.

Mortale eſt in ara ſacra celebrare ſi notabiliter ſit fracta. num. 4.

Quando dicatur notabiliter fracta. ibid.

In altari in quo Epiſcopus Miſſam cantauit, non poteſt Sacerdos celebrare eo die, niſi de licentia Epiſcopi, & an mortale ſit. num. 5.

An in conſecratione petræ aræ loco reliquiarum, ſi deſint, poſſit apponi particula aliqua Euchariſtiæ. num. 6.

Refertur opinio negans. ibid.

Refertur opinio affirmans. num. 7.

Præponitur opinio negans, & ſoluuntur fundamenta affirmantis. num. 8.

An celebrare liceat in ara ſacra facta ex duobus lapidibus inſtar tabulæ plicabilis. num. 9.

Quomodo altare fixum ornatum eſſe debeat. num. 10.

Quod corporale repræſentet, ex qua materia eſſe debeat. num. 11.

Eſt peccatum mortale celebrare abſque corporali. nu. 12.

An ſit m. celebrare ſine guarda, an ſine tobalia oblonga in altari; & quod ſine tobalia, & guarda. num. 13.

Pyxis an debeat eſſe conſecrata, & quare non conſecretur. num. 14.

An peccatum mortale ſit celebrare ſine lumine. nu. 15.

An debeat eſſe ex cera, & an poſſit eſſe ex ſeuo, vel oleo. num. 16.

Reſoluitur tota quæſtio. num. 17.

An licite poſſit Sacerdos vno ſolo lumine celebrare. numero 18.

An continuandum ſit ſacrum, ſi lumen extinguatur, & aliud inueniri non poſſit. num. 19.

An aqua neceſſaria ſit ad ſacrificium Miſſæ. num. 20.

Et remiſſiue ad præceptum Euchariſtiæ. lib. 2. cap. 4.

Quid de vino, remiſſiue ad præceptum Euchariſtiæ. lib. 2. cap. 3.

ALtare duplex eſt: vnum dicitur fixum, aliud 1
portatile. fixum eſt tota illa menſa, in qua ſacrum fit, ſiue ſit lapidea, ſiue lignea, ſiue menſæ facile mutabiles, & plicabiles: interdum ſolet altare fixum ligneum habere ſuperiorem lapidem, quo torum tegitur, qui lapis interdum eſt conſecratus, interdum non. Portatile altare eſt petra aræ, quæ ſacrata eſſe debet, & peccatum mortale eſt in ara non ſacra celebrare, vt docent Soarius *tomo 3. diſp. 81. in 3. part. ſect. 5.* §. *In tertia parte.* Sylu. *verbo Miſſa. 1. num. 2.* Ang. *ibidem.* §. 36. Sotus *lib. 1. de iuſt. quæſt. 6. art. 4* Nau. *cap. 25. à num. 83.* Ledeſma 2. 4. *quæſt. 25 art. 4.* D. Tho. 3 *p. quæſt. 83. art. 3. ad 5.* Paludanus *in 4. diſt. 13 quæſt. 2. artic. 4.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 28.* § 1.

Materia aræ ſacræ debet eſſe lapis, ſignificat e- 2
nim Chriſtum Dominum, qui 1. *ad Cor.* 10. lapis dicitur angularis: & dicitur ab ardore charitatis, qua ſe Chriſtus Patri ad mortem obtulit pro peccatoribus: non poteſt Epiſcopus, nec alius Papa inferior de iure diſpenſare, ſed ſolus Papa vt petra aræ fiat, & conſecretur, ex ferro, argentove, aut alia materia. ita docent D. Thom. Paludanus, & Henriq. modo allegati, quibus adde Sotum *in 4. diſt. 13. quæſt 2. art. 3.*

Conſecratio petræ aræ, ſicut & calicis, & pate- 3
næ, ad ſolos Epiſcopos de iure ſpectat, poteſt tamen Summus pontifex, illam committere, ex priuilegio, ſimplici Sacerdoti, nunquam vero (quod ſciam) adhuc illã Sacerdotibus ſimplicibus commiſit, niſi ſolis tantummodo religioſis Societatis IESV, & non alijs, & his quidem ſolum pro remotiſſimis infidelium partibus, in quibus Epiſcopi Catholici non ſunt. ita docet Henriq. allegatus. Sylu. *verbo Conſecr. 2.* §. 8. Fumus *ibi* §. 9. Tabiena §. 5. Soar. *tomo 3. in 3. p. diſp. 81. ſect. 5.* §. *Tertio additur.* Vnde quando Damaſus Papa *in ep. 4. Dec. etalium* negat poſſe Corepiſcopos altare ſeu aram conſecrare, intelligendus eſt de poteſtate ordinaria, & de iure, non autem de poteſtate commiſſa, & delegata à Papa, vt docte explicat Soarius: erant autem olim Corepiſcopi certi & determinati Sacerdotes ad iuuandos Epiſcopos, nam quamuis conſecrare aras, calices, patenas, vt diximus, & etiam Eccleſias aut illas pollutas reconciliare, ſpectet de iure ad ſolam poteſtatem Epiſcopalem, Summus tamen Pontifex per ſummam plenitudinem poteſtatis põtificalis, quam tanquam vniuerſalis Chriſti Vicarius habet ſuper omnem poteſtatem ordinis iuris ordinarij, quæ Epiſcopis competit, poteſt committere ſimplicibus Sacerdotibus nonnullos actus, qui proprie pertinent ad poteſtatem ordinis Epiſcopalis, vt ſacrare calices, patenas, aras, benedicere corporalia, purificatoria, ornamenta Miſſæ, &c. iuxta Doctores citatos, & D. Thom. *in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 1* & Tabienam *verbo Abbas.* §. 1. Paludanum *in 4. diſt. 7. quæſt. 3. art. 1.*

Non

Digitized by Google

4. Non licet etiam, & mortalis culpa eſt, in ea ara ſacra, ſacrificare, quæ enormiter, & notabiliter eſt fracta, per notabilem enim fracturã perditur conſecratio, ea autem notabiliter & enormiter fracta dicitur, quæ in reſiduo non poteſt calicem & hoſtiam capere: vbi vero totum altare lapideum cõſecratum eſt, non eſt neceſſaria petra aræ, vt patet, ita habetur cap. *quod in dubiis, de conſecrat. diſt.* 1. & docet Nauar. *in manuali Latino cap.* 25. *num.* 83. Sylueſter *verbo Miſſa. quaſt.* 6. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 28. §. 1. D. Anton. 3. *p. titulo* 13. *cap.* 6. §. 6. & idem Syluest. *verbo Altare* §. 9. Angel. *in verbo Miſſa.* §. 39. D. Thom. 3. *p. q.* 83. *art.* 3. *ad* 5. Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 3. Richard. *ibi art.* 1. *quaſt.* 4. Scandoual *de offic. Eccleſiaſticis* 4. *p. cap.* 12. Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſput.* 81. *ſect.* 5. §. *Tertio additur.*

5. In altari fixo, in quo Epiſcopus ſacrificat, non poteſt eo die ſacrificare alius Sacerdos, niſi de licentia Epiſcopi. *cap. finali, de conſecrat. diſt.* 2. & ita docet Henriq. *lib.* 9. *de Miſſa, cap.* 28. §. 1. non eſt tamen peccatum mortale ſi ex iuſta cauſa abſque Epiſcopi licentia Sacerdos ibi celebret, quia tunc non præſumit ibi celebrare, ſed ex cauſa & neceſſitate compulſus id facit: caput enim ita habet. *In altari in quo Miſſam Epiſcopus cantauit, presbyter eodem die aliam celebrare non præſumat.* & in gloſſa ibi: *niſi neceſſitate vrgente, quia u abſq; Epiſcopi licentia celebrare poteſt, cum non præſumat*; debet autem, vt mihi videtur, hoc intelligi de Miſſa ſolenni & pontificali, non autem de Miſſa particulari, in cuius altari Epiſcopus tamquam particularis Sacerdos Miſſam offert, quod indicant verba illa textus, *in quo Epiſcopus Miſſam cantauit.*

6. Solent in conſecratione petræ aræ, reliquiæ aliquæ in illa aut ſub illa collocari, quod indicant illa verba Sacerdotis cum finita generali confeſſione altare ſacrificaturus ingreditur. *Oramus te Domine per merita ſanctorum tuorum, quorum reliquiæ ſunt.* Quæret ergo aliquis, an loco reliquiarum cum non inueniuntur, poſſit poni aliquod fragmentiolum diuinæ Euchariſtiæ? Negat expreſſe Sylueſter *verbo altare numero quarto*, Primo, quia hoc diuinum ſacramentum non eſt à Chriſto Domino inſtitutum niſi ad vſum animæ, & in alimentum illius, & ſic erit id quidem inuertere ac mutare inſtitutionem Chriſti, quod non eſt ferendum: Secundo, quia corrumperetur facile huiuſmodi ſacramentum, & ad corruptionem illius, deſinerent ibi eſſe reliquiæ corporis Domini, & ſic falſum diceret Sacerdos, quorum reliquiæ hic ſunt. Tertio, quia ibi deſignantur eſſe reliquiæ plurium ſanctorum, non autem vna tantum Chriſti Domini, niſi dicas vnam Chriſti inſtar eſſe omnium.

7. Affirmat Ioannes Andreas in c. placuit, de conſecrat. diſt. 1. & poſt confirmari opinio illius, ex illo, quod refert Panormitanus allegatus à Sylueſtro loco citato, de diuo Leone Papa, de quo vulgo fertur, dediſſe in defectu reliquiarum partem corporalis, & diuinæ Euchariſtiæ in conſecrationem cuiuſdam Eccleſiæ. Hoſtienſis autem in ſumma affirmat ſe conſuluiſſe Innocentium Papã circa opinionem Ioannis Andreæ, & ſibi reſpondiſſe id nequaquam fieri poſſe de conſilio prudentium Cardinalium. & quamuis Innocentius rationem ſui oraculi non reddat: ratio tamen eſſe poteſt illa, quam tetigit Sylu. ſupra, quia corpus Chriſti eſt cibus animæ, vt conſtat ex c. *panis, de conſecr. diſt.* 11. nec debet aſſeruari niſi in ſacrario ad communicandos infirmos, & fideles eo diuino alimento egentes confortandos. nec debemus rebus diuinis vti, niſi ad deſtinatum vſum, iuxta cap. tertium de appellationibus. quare prima opinio Sylueſtri & Hoſtienſis, quæ negat, ſequenda eſt, relicta hac poſteriori, quæ etiam vehementer placet Panormitano, vt docet idem Sylue. allegatus.

8. Et ad factum D. Leonis reſpondendum eſt, de illo non conſtare, vel forte ſolum miſiſſe aliquod fruſtulum corporalis loco reliquiæ, & non partẽ aliquam Euchariſtiæ, & poſtea per communem errorem additum fuiſſe, illum miſiſſe particulam Euchariſtiæ. Adde etiam non eſſe de ſubſtantia conſecrationis aræ quod inibi reliquiæ collocentur, vt docet Syl. citatus ex Hugone, vt dicamus, coactum fuiſſe Pontificem, loco & in defectu reliquiarum illam particulam miſiſſe, neque enim Romæ deeſſe poterant reliquiæ ſanctorum, quas D. Leo mittere poſſet, ſi vellet. Nec refert quod Sacerdos dicat dũ ad ſacrificandũ accedit, *Oramus te Domine per merita ſanctorũ tuorum, quorum reliquiæ hic ſunt.* nã id ideo dicit, quia ordinarie, & de more reliquię ibi apponuntur, non tamen de obligatione, aut neceſſitate, & cum ordinarie id fiat, ſufficit ad veritatem prædictæ orationis, quamuis in hoc vel illo altari deficiant: regulæ enim Miſſalis, orationeſque ſicut & leges humanæ, non fiunt pro hoc vel illo caſu, ſed pro communibus caſibus, leges enim, & inſtructiones attendunt, id quod cõmuniter contingit, & ideo ſimpliciter latę cenſentur veræ, quamuis in vno caſu vel altero deficiat, vt eſt communis reſolutio in materia de legibus.

9. Nuper vero à me quæſitum fuit, vtrum celebrari poſſit in altari portabili; ſeu ara ſacra facta ex duobus lapidibus inſertis, duabus tabulis ad inuicem fibulis colligatis ad modum tabellæ, quæ inſtar libri claudi poſſit & aperiri, vt in vno lapide hoſtia, in alio calix conſecretur? Et reſpondi cum Sylueſtro *verbo Altare numero tertio.* id fieri non poſſe licite, niſi forte de ſpeciali licentia ac facultate Summi Pontificis, tum quia eſt contra vniuerſalem conſuetudinem Eccleſiæ, tum quia eſt contra myſterium ſignificationis altaris: altare enim Chriſtum Dominum ſignificat, in quo non eſt, niſi vna tantum perſona diuina, vnde cum tunc in prædicta tabella duo ſint altaria, quia reuera duo lapides ibi ſunt: conſequenter ſignificarentur duæ perſonæ eſſe in Chriſto, quod non eſt dicendum; tum denique, quia idem eſſet tunc ac ſi in vna Eccleſia conſecraretur corpus, in alia ſanguis, nec eſſet differentia, niſi maioris, & maioris diſtantiæ Eccleſiæ & altaris, quod nec videtur conueniens, nec bene ſonans, & ita docet etiam Sylueſter expreſſe loco ſupra citato.

10. Et vero altare ipſum in hunc modum debet eſſe ornatum, debet inprimis habere duas tobalias, mantilliaue, aut mappas, ſeu pallas (ita enim ſæpe apud authores appellantur) præter corporale, de quo iam ſupra egimus, omnia de lino ſimplici, vt conſtat ex capite *perlectis, diſtinct.* 25. vna quidem palla, ſeu tobalia, quæ extendatur ſupra totum altare, alia breuior, quæ Luſitane *Guarda* appellatur, & quæ tantum ſuper aram ſacram extenditur, & hæ tobaliæ ab omnibus tangi poſſunt, cum nõ ſint ſacratæ, nec benedictæ, vt docet Syluest. *verbo Miſſa.* 1. *num.* 2. quamuis ſumma Angelica aſſerat vnam tantum tobaliam ſufficere, ſed abſolute dicendum eſt cum Sylueſtro, Paludano, & Inno-

centio, quos citat ipſe Syluester, & cum communi opinione, duas omnino tobalias requiri præter corporale, tùm ob repræſentationẽ myſterij Trinitatis, tum ob generalem conſuetudinem Eccleſiæ: ſi tamen eſſet vna ſola, quæ plicari poſſit, ſufficeret, iuxta eundem Syluestrum, imo loco illius quæ Luſitane guarda appellatur, & ſuper quam immediate ſternitur corporale, cum defecerit, inſeruire poterit ipſum ſudariolum Sacerdotis, ſi mundum ſit, & ex lino ſimplici, & Sacerdos velit illud poſtea in ipſos vſus ſacros applicare, iuxta opinionem nouiorum. Et vero quod huiuſmodi duæ tobaliæ præter corporale neceſſariæ ſint, colligitur euidenter ex cap. *ſi per negligentiam, de conſecratione diſtinctione ſecunda*, vbi ita dicitur: *ſi aliquid de ſanguine ſtillauerit ſuper linteum altaris* (id eſt, ſuper corporale) *& ad aliud ſtilla peruenerit* (id eſt, ad guardam) *quatuor diebus Sacerdos pœniteat; ſi vſque ad tertium, nouem diebus pœniteat; ſi vſque ad quartum, viginti diebus pœniteat:* quamuis vero hic quatuor mantilia ponantur includendo ipſum corporale, tamen conſuetudo habet, vt tria ſufficiant, duæ ſcilicet prædictæ tobaliæ, & ipſum corporale, & hæc tantum neceſſaria ſunt, vt docet Syluest. *verbo Miſſa.* 1. *quæſtion.* 1. cum Paludano & Innocentio, & ita docet etiam Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſputatione* 81. *ſectione* 6 §. *dico ergo primo.* verum tamen eſt quod in monaſteriis religioſorum, in quibus res diuinæ diligentius ac perfectius tractantur, ponantur tres tobaliæ præter ipſum corporale, vna ſcilicet oblonga, & duæ guardæ, ſed hoc ad maiorem munditiem, & perfectionem fit, non tamen eſt neceſſarium ita fieri.

11\. Ipſum vero corporale, vt iam diximus, & habetur in cap. *conſulto, de conſecrat. diſtinct.* 1. debet eſſe ex terreno lino è terra procreato, atque contexto, ſicut corpus Domini noſtri IESV Christi in ſyndone linea & munda ſepultum fuit. quod eſt intelligendum quoad internam partem prædicti corporalis, in qua corpus Domini & calix collocantur, in oras enim illius, & extremitatibus eius non prohibetur auro & ſerico ornari; vt notat Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſput.* 81. *ſect.* 6. §. *Secundo præter*, & ideo in Miſſali ſolum aſſeritur non debere in medio prædictum corporale auro & ſerico ornari. Dicitur autem corporale, quia ſyndonem repræſentat, in qua corpus Domini ſepultum fuit, vt notauit Iſidorus Peluſiota *epiſtola* 123. vel quia ſuper illud corpus Domini in altari ponitur, iuxta Alcuinum *lib. de diuinis officiis, cap. de celeb. Miſſa*, & Rabbanum *lib.* 1. *de inſtitutione clericorum capite trigeſimo tertio.* Debet eſſe benedictum, vt diximus cap. præcedenti num. 25. durat eius benedictio quandiu corporale integrum manet, amittitur per diuiſionem ac reputationem notabilem illius, vt docent paſſim authores, Syluester *verbo corporale quæſt.* 2. & Soarius *tomo* 3. *in* 3 *p. diſp.* 81. *ſect.* 6. §. *Secundo præter. in fine.*

12\. Et quidẽ peccatum lethale eſt celebrare abſq; huiuſmodi corporali lineo & benedicto, quia huiuſmodi præceptum eſt valde graue & in re graui, & quæ multum ad reuerentiam tanti ſacramenti ſpectat, vt docent communiter Doctores, quos citauimus capite præcedenti num. 25. & D. Th. 3 *part. quæſt.* 83. *art.* 3. *ad* 8.

13\. Dubitatur tamen an etiam mortale ſit celebrare in altari ſine tobalia oblonga cum guarda tantum, vel ſine guarda, cum tobalia tantum oblonga? Et reſpondet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 81. *ſection.* 6. §. *ſecundo præter, ad finem*, vnam tantum habere, & alteram omittere, ob neceſſitatem, & ſecluſo ſcandalo & contemptu non eſſe forraſſis peccatum mortale, quia res hæc neque eſt tam conſtans apud Doctores, neque tam grauis: vtramque autem omittere eſſe peccatum mortale, quia eſt contra vniuerſalem, & indubitatam conſuetudinem totius Eccleſiæ, & de ſe eſt res grauior, & maioris decentiæ ac reuerentiæ, & ita etiam docet Syluester *verbo Miſſa.* 1. *num.* 12. Angelus *verbo Miſſa* §. 36. Summa Tabienſis *ibi* §. 10. Caietanus & Medina 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. Sotus *lib.* 1. *de iuſtitia quæſt.* 6. *art.* 4. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 25. *à num.* 83. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 25. *art.* 4. vbi dicunt eſſe peccatum mortale celebrare ſine prædictis tobaliis, & loquuntur numero plurali, non ſingulari. Poteſt tamen, vt dixi, Sacerdos loco guardæ ſternere ſuum ſudariolum ſi mundum ſit & linteum, dummodo illud in poſterum applicet in vſus ſacros, cum huiuſmodi tobaliæ non ſoleant benedici.

Pyxis ſeu cuſtodia, in qua formulæ Euchariſtiçę conſecrantur, & conſecratæ aſſeruantur, non conſecratur. ita docent communiter Doctores, Tabiena *verbo Euchariſtia* §. 51. *fine*, & Paludanus *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 2. *art.* 4. & Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 28. *num.* 3. *littera* O. & ratio eſſe poteſt, quia iudicauit Eccleſia, id non eſſe neceſſarium ex eo quod pyxis ſanguinem Chriſti Domini non attingat, & quia illa non repræſentat ſepulchrum Chriſti Domini, ſicut repræſentat calix, & patena, ſed eſt tantum vas quoddam deputatum ad diuinam illam cuſtodiam, deinde quia cuſtodia non eſt vas miniſterio, ac ſacrificio Miſſæ deputatum, vt patet. 14.

Requiritur etiam ad ſacrificium Miſſæ, quod in altari ſit lumen ſine quo communi conſenſu aſſerunt omnes Doctores peccatũ eſſe graue & mortale Miſſæ ſacrificium celebrare. ita docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſput.* 81. *ſect.* 6. §. *tandem circa hoc præceptum.* Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 26. *num.* 4. *littera* O. Azor. *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *cap.* 29. Medina 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. Syluest. *verbo Miſſa* 1. *numero* 2. Angelus *verbo Miſſa.* §. 36. Soto *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 3. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 25. *à numero* 83. Tabiena *verbo Miſſa.* §. 10. Durandus *lib.* 9. *Rational. cap.* 29. & probatur efficaciter capite vltimo, *de celebr. Miſſ.* vbi inter exceſſus graues cuiuſdam presbyteri ponitur, quod ſine igne ſacrificabat, & confirmatur grauitas huius præcepti ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiæ, quæ colligitur ex Concilio Carthaginenſi IV. *canone* 6. 15.

Ex qua vero materia debeat eſſe lumen, non conſtat, nec authores aperte loquuntur, & in prædicto capite finali *de celebratione Miſſarum*, ſolum damnatur ille presbyter eo quod ſine lumine ſacrificaret; conſuetudo tamen Eccleſiæ ſatis declarat debere eſſe ex cera; & peccatum eſſe mortale ſi ex alia materia ſit, docet expreſſe Henriquez *libro nono, de Miſſa, capite vigeſimo ſexto, numero quarto, & capite* 29. *numero* 7. vbi dicit à tempore Apoſtolorum introductam eſſe in Eccleſiam hanc conſuetudinem celebrandi cum lumine cerei igniti. & Henriquez loco vltimo allegatus *ad marginem littera* I. citat multos Patres pro ea opinione, quæ aſſerit peccatum eſſe mortale nonniſi cum lumine ceræ celebrare, veluti 16.

Digitized by Google

veluti Abdiam *de vita Apoſt. can.* 4. Caniſium *lib* 4. *Marial.cap.*12. Onuphrium, Athanaſium & alios: verum illi ſolum dicunt antiquiſſimum eſſe & à tempore Apoſtolorum introductum vſum ceræ luminis in Eccleſia, & non loquuntur ſpeciatim de illius vſu in celebratione Miſſæ, nec eam quæſtionem excitant, an liceat ſacrificare diuerſo à cera lumine. Probat tamen Henriquez ſuam opinionem ex eo fundamento, quia acolytus dicitur cerópherarius à cereis ferendis accenſis: Bellarminus *libro* 2. *de Miſſa cap.* 14. §. *decerea*, inclinat in opinionem Henrici, & dicit lumen debere eſſe ex cera: Diuus Hieronymus in lib. contra Vigilantium ſcribit in Eccleſia Catholica ſole rutilante accendi cereos, dum legitur Euangelium. Ex quibus omnibus teſtimoniis videtur grauem & mortalem culpam eſſe alio à cera lumine celebrare.

17. Dicendum tamen eſt cum Soario *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 81. *ſect.* 6. §. *Tertio requiritur*, propter antiquiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem peccatum eſſe mortale abſque lumine ceræ & cum lucerna ex oleo abſque graui neceſſitate, ſacrificare, in neceſſitate tamen graui ſecluſo ſcādalo, & contemptu, non eſſe damnandos culpæ lethalis eos, qui cum lucerna ex oleo Miſſam dicerent; ita enim ibi ait Soarius: *In neceſſitate vero non damnarem peccati mortalis eum Sacerdotem, qui ſine ſcandalo & contemptu cum ſola lucerna ex oleo Miſſam diceret, quamuis ego non conſulerem.* hæc ille. & addit ſtatim inferiorem materiam nullo modo eſſe adhibendam, vt ex ſæuo vel alia ſimili, quia id quidem eſt valde indecens, & ab Eccleſiæ vſu alienum, nam præter ceræ & olei nunquam Eccleſia in vſu habuit aliud lumen; quamobrem ſententiam Soarij cum ea limitatione approbo, nam etiam olim in templo ac ſanctuario legis antiquæ in cultum omnipotentis Dei ardebat ignis cum multiplici lampade ex mero oleo, vt conſtat ex ſacra pagina *Exodi vigeſimo quinto, vigeſimo ſexto, & trigeſimo.* & docet D. Th. 1. 2. *quæſt.* 101. *art.* 1. *ad* 2. imo olim in lege veteri & Synagoga nullus erat vſus ceræ, ſed tantum olei, vt notat doctiſſimus vir Alphonſus Salmeronius ad illa verba, *date nobis de oleo veſtro.* Et hodie etiam in Eccleſiis, ac templis Dei, in quibus diuina Euchariſtia aſſeruatur, lampades ſotę oleo ardere ſolent in cultum, ac venerationem Dei, quamobrem non eſt omnino alienus ab hoc cultu vſus olei, in ſacris tamen faciendis eo oleo non decet vti niſi in magna neceſſitate, & neque tunc id erit conſulendum vt fiat, ſed tolerandum ſi factum fuerit, ſunt enim multa; quæ antequam fiant non ſunt conſulenda, facta tamen, non ſunt improbanda.

18. De luminum autem ac lucernarū numero, dicendum eſt vnum tantum cereum ſufficere in rigore præcepti, ſed quia hoc minus decet, id o cōmuniter duæ apponuntur lucernæ, & ſi plures addantur, id quidem non ex neceſſitate præcepti fit, ſed ad maiorem ornatum ac reuerentiam diuini cultus pertinet. ſic docet Graphis *lib.* 2. *deciſionum aurearum c.* 42. *num.* 1. & Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 81. *ſection.* 6. §. *Tertio requiritur.* Cauendum tamen eſt in Miſſis ac ſacrificiis diuinis id, quod Concilium Tridentinum monet *ſeſſion.* 22. *in decreto de obſeruandis & vitandis in celebratione Miſſæ*, ne certus aliquis numerus candelarum ex ſuperſtitione hibeatur.

19. Sed quid ſi cœpto ſacro lumen extinguatur in tali Eccleſia, ac loco vbi aliud commode inueniri non poſſit, (quod facile euenire poteſt) ſi in aliquo ſacello, aut eremitorio remoto à vicis & pagis ſacrificium fiat, & an ſaltem in eo caſu licitum ſit ſine lumine ſacrum facere, ſed potius continuare, maxime vrgenti aliqua circunſtantia diei feſti, in quo præſentes ex præcepto, eidem ſacro intereſſe teneantur, aut in ea neceſſitate, in qua aliquis moribundus extremo viatico indigeat. Reſpondeo, ante verba conſecrationis inchoata non eſſe licitum Miſſam dicere, aut perficere, ſi lumen deficiat, etiamſi præceptum Eccleſiæ vrgeat audiendi ſacrum, imo etiamſi præceptum diuinum communicandi extreme & per modum viatici inſtet, quod poteſt accidere, ſi præſentium aliquis ſubito ac repentino morbo corripiatur. Et ratio eſt, quia nec præceptum humanum, & Eccleſiaſticum audiendi ſacrum, nec præceptum diuinum accipiendi extremum viaticum obligant, aut obligare poſſunt, cum indecentia ſacramenti ac ſacrificij: non poteſt autem negari irreuerentiam eſſe maximam huius ſacrificij & ſacramenti, ſi ſine lumine fiat; ſi vero conſecratio iam ſit cœpta, & lumen deficiat poteſt Sacerdos, imo tenetur ſacrificium ſine lumine perficere ac continuare, quia vrget præceptum diuinum integrandi ſacrificium, & maior irreuerentia erit ſi tunc imperfectum relinquatur, quam ſi ſine lumine quando ſubſtantialiter inceptum eſt, perficiatur; nam cum ſubſtantia ſacrificij ſit inchoata, ideo neceſſario perfici debet, ne imperfectum ac mutilum prædictum ſacrificium relinquatur.

Eſt etiam neceſſaria aqua ad celebrationem ſacrificij Miſſæ, & lethalis culpa eſt ſine aqua ſacrificare. ita communiter Doctores cum Nauarro *in manuali capite vigeſimo quinto, numero octogeſimo quinto.* & Sylueſtro *verbo Miſſa numero ſecundo.* An autem requiratur aqua ex inſtitutione Chriſti, & tamquam materia ſacramenti perfuſa vino, an vero ex ſolo præcepto Eccleſiæ, eſt quæſtio grauiſſima, & pro vtraque parte ſatis à Theologis & Canoniſtis diſputata, quam ad præceptum perceptionis Euchariſtiæ ac communionis reſeruamus, vbi reſoluemus ſolum ex diuino præcepto Chriſti per præceptum Eccleſiæ declarato eſſe aquam neceſſariam, non tamen eſſe materiam eſſentialem huius ſacramenti & ſacrificij: nam hic locum non habet ea quæſtio, neque enim oportet modo omnia confundere. 20.

Circa vinum vide ea, quæ diximus capite 20. numero 3. & aliis: & vide etiam præceptum Euchariſtiæ *lib.* 2. *cap.* 3. *& cap.* 4. vbi de aqua & vino ſatis agemus. 21.

CAPVT XXIII.

De veſtibus ſacris neceſſariis ad ſacrificium Miſſæ, quot ſint, quid ſignificent, an mortale ſine omnibus, aut ſine aliqua illarum ſacrificare.

Svmmarivm.

Eccleſia potuit præſcribere peculiarem vſum veſtium ſacrarum quibus Sacerdotes in ſacrificiis Miſſæ vterentur. num. 1.
Etiam gentiles hunc vſum habuerunt. num. 2.
Quæ & quot ſint ſacerdotales veſtes ſacræ, quibus ſacerdotes vtuntur in ſacrificando. num. 3.
Diaconi & ſubdiaconi dalmaticis vtuntur. num. 4.
Veſtes ſacræ præter decentem ornatum habent etiam ſacras ſignificationes, & quæ illæ ſint. num. 5.
Quid ſignificent veſtes ſacræ in ordine ad paſſionem Chriſti Domini. num. 6.
Ex qua materia conſtare debent. num. 7.
Quid de colore. num. 8.
An benedicta eſſe debeant. num. 9. & 16.
An cingulum oporteat eſſe benedictum. num. 10.
Refertur opinio affirmans neceſſariam eſſe benedictionem. ibid.
Præponitur ſecunda negans. num. 11.
Iudicium authoris, & an ſit peccatum celebrare ſine cingulo benedicto. num. 12.
Poteſt Sacerdos loco cinguli vti ſtola, & loco ſtolæ manipulo. num. 13.
An cum cingulo fracto celebrari poſſit. num. 14.
An peccatum mortale ſit celebrare ſine aliqua ex his veſtibus ſacris, amictu ſcilicet, alba ſtola, manipulo, caſula, aut cum aliqua, ſed non benedicta. num. 15.
Neceſſe eſt vt omnes ſint benedicta. num. 16.
An cum periculo mortis poſſit aliquis Sacerdos celebrare ſine aliqua ex his veſtibus. num. 17.
Quid de fidei contemptu. num. 18.
An ob vitandam mortem poſſit Sacerdos celebrare ſine omnibus veſtibus ſacris. num. 19.
Quid ſi veſtes ſint immundæ, aut valde attritæ. num. 20.
An liceat celebrare ſine calceis. num. 21.
Quid de ſandaliis. ibid.
An veſtes ſacræ conuerti poſſint in vſus profanos. numero 22.
An profana in ſacros. num. 23.
Quare ſolum de veſtibus ſacerdotalibus agamus. numero 24.
Olim Epiſcopi dalmaticis vtebantur, hodie ſolum diaconi & ſubdiaconi illis vtuntur. num. 25.

1. NOn eſt dubitandum potuiſſe Eccleſiam inſtituere veſtes ſacras peculiares, quibus Sacerdotes vterentur in ſacrificiis peragendis, diſtinctas ab illis veſtibus, quibus communiter induuntur, & vſum harum ſacrarum veſtium prout de facto eſt in Eccleſia eſſe conuenientiſſimum ac decentiſſimum, ad commendandam maieſtatem Dei, & augendam reuerentiam in populo: vtrumque probatur primo ex antiquiſſimo vſu Eccleſiæ, cœpit enim horum veſtimentorum vſus à tempore Apoſtolorum plus minuſve: nam Anacletus Papa ſucceſſor Clementis, & tertius vel quintus à Diuo Petro harum veſtium mentionem facit epiſtola prima decretali: *Epiſcopus,* inquit, *miniſtros ſecum habeat ſacris indutos veſtibus.* probatur etiam ex cap. *veſtimenta, de conſecratione diſtinct.* 1. ex Stephano I. ex Beda *libro* 1. *Hiſtoriarum cap.* 29. & ex Diuo Hieronymo *libro* 1. *contra Pelagianos, & epiſtola* 3. *ad Eliodorum*, & ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 22. *capite* 5. vbi harum veſtium vſus laudatur, & naturæ hominum conſentaneus eſſe dicitur. Confirmatur hæc veritas exemplo veteris Teſtamenti, in quo Deus ipſe ſacras veſtes inſtituit, quibus Sacerdotes, & miniſtri Dei in templo, & ſacrificijs vterentur, vt conſtat *Exodo* 28. imo potius veſtimenta illa legis veteris fuiſſe figuram ac typum noſtrarum ſacrarũ veſtium, docet expreſſe Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 82. *ſect.* 2. §. *dicendum eſt primo.* & §. *dico ſecundo*, & Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 29. *à num.* 1.

Probatur etiam & ſecundo ex vſu omnium 2.
gentium. nam eo modo, quo vana numina, templa, fœciales ſeu Sacerdotes, ac ſacrificia inuenerunt, veſtes etiam ſuo modo ſacras habuere, quibus in ſacrorum operatione vtebantur, vt docet Plinius *lib.* 19. *cap.* 1. & patet ex illo Virgilij *lib* 6. & 12. *Aeneidos.*

Puraque in veſte ſacerdos.

Et anteà in 6.

Oſſaque lecta cado texit Chorineus aheno,
Idem ter ſocios pura circuntulit vnda,
Spargens rore leui, & ramo felices oliuæ.

Ex quibus locis non ſolum vſus veſtiũ ſacrarum, ſed etiam ſacrorum vaſorum apud Gentiles in ſuis ſacris (vana illa quidem erant) peragendis patet. Probatur denique ratione, quia ad ſplendorem, decoremque cuiuſuis ſacri miniſterij, & ſacrificij Deo oblati pertinet, vt non fiat veſte vulgari, ac communi, ſed ſacra, ac diuina, vt ipſo exteriori apparatu, ſacrorum indumentorum indicetur, & manifeſtum fiat omnibus actionem illam, & operationem non eſſe communem & vulgarem, ſed ſacram ac diuinam, vileſcerent enim plane huiuſmodi ſacræ operationes apud homines, & communes reputarentur, ſi communibus ac vulgaribus indumentis fierent; præterea habent myſticas ſignificationes, diuinis myſteriis plenas, quæ numeris ſequentibus pateſcent.

Sex ſunt ergo ſacerdotales veſtes ſacræ, qui- 3.
bus Sacerdotes in ſacro vtuntur peragendo: videlicet, *amictus*, *alba*, *cingulum*, *manipulum*, *ſtola*, ſeu *orarium*, *planeta*, ſeu *caſula*. Amictus reſpondet ſuperhumerali Sacerdotis legis veteris, deſcendit enim à capite in humeros dum Sacerdos illud ſumit, eoque induitur, & humeris poſtea adhæret. Alba reſpondet Ephod: erat autem Ephod veſtis linea talaris ſine ruga ad modum interulæ, ſub qua erant fœmoralia; huiuſmodi vero interula, ſeu camiſia olim in lege vetere, erat admodum ſtricta propter ſpiritum ſeruitutis illius legis, quæ ea ſeruitute in anguſtum redebatur, & non dilatabatur ſpatiis charitatis legis nouæ gratiæ. Cingulum reſpondet zonæ, ſeu baltheo ſummi Sacerdotis: huiuſmodi autem cingulum ſeu baltheus, olim erat ex opere plumario, ſeu polymito intus inanis ad modum pellis colubri, vt ex Ioſepho tradit Henriquez *libro nono, de Miſſa capite* 29. *numero* 3. Manipulum, ſeu manutergium, olim vocabatur mappula, non habet quidem, nec illi inuenio comparationem ad legem veterem, aut indumenta illius; habet tamen in lege noua ſuam myſticam ſignificationem, indicat enim cordis punctionem, & contritionem, quam Sacerdos dum ad ſacrificandum accedit, habere debet, vt ſtatim dicemus num. 5. Stola ſeu orarium, quæ ſupra pectus Sacerdotis in modum crucis plicatur è collo pendens, reſpondet rationali antiquo legis veteris, loco vero ſtolæ vtitur ſemper Papa dum ſacrũ facit, & vtuntur Archiepiſcopi in quibuſdam feſtis, & dum conſe-

Digitized by Google

conſecrant Epiſcopos pallio, quod eſt contextum ex mundiſſima agniculorum lana, & habet circulum conſtringentem humeros, & duas lineas ab vtraque parte pendentes, & eſt inſigne plenitudinis officij pontificalis, vt conſtat ex cap. antiqua, de priuilegiis, & ex cap. ſignificaſti, de electione. teneturq; Archiepiſcopus intra tres menſes à die conſecrationis, illud inſtanter procurare ac petere à Papa. Planeta ſeu caſula reſpondet vltimæ tunicæ Sacerdotis legis veteris. Dicitur planeta à plane, ſeu errore, quaſi errabunda veſtis, & quæ facile auferri & poni poſſit, & qua facile Sacerdotes induuntur, & exuuntur. ex his omnibus veſtibus compoſitis reſultat grauis quidam, ac decens ornatus Sacerdotis dum ad celebrandum accedit, & huiuſmodi veſtes omnes numerantur à Concilio Rhemenſi *cap.* 4. *apud Burchardum lib.* 2. *cap.* 50.

4. Diaconi vero, & ſubdiaconi dalmaticis vtuntur, quibus veſtibus primum vſus fuit beatus Iſidorus, vt ſcribit Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa. cap.* 29. *num.* 4. olim dicebatur dalmatica Græco vocabulo colobium, id eſt, breue & mutilum indumentum, & ſine manicis erat: referunt autem Platina & Damaſus in vita Syluestri Papæ quod Ephtoſius Epiſcopus Romam veniens olim celebrauerit indutus colobio Beati Iacobi Apoſtoli: & D. Auguſtin. *lib. de quæſt. noui & veteris inſtrumenti quæſt.* 16. aſſerit ita modo vti diaconos & ſubdiaconos colobio, ſicut olim veteres Sacerdotes vtebantur Ephod, erat ergo colobium inſtar Rocetij Epiſcopalis, ſed ſine manicis, & Beatus Syluester Papa poſtea inſtituit, introduxitque dalmaticas manicatas, vt optime notauit Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 29. *num.* 3.

5. Præter decentem ornatum, quem huiuſmodi veſtes ſacræ repræſentant, habent etiam ſuas myſticas, & ſacras ſignificationes diuinis myſteriis plenas: Amictus enim ſignificat fiduciam, ſeu ſpem, qua Sacerdos debet accedere ad offerendũ Deo tantum ac tam admirabile ſacrificium, & ideo dum Sacerdos induitur Deum orat in hunc modum: *Impone Domine capiti meo galeam ſalutis, ad expugnandos diabolicos incurſus.* Galea enim ſalutis metaphorice ſpem ſignificat, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. & ad Theſſalonicenſes 5. *Induti loricam fidei & caritatis, & galeam ſpem ſalutis.* Alba munditiam cordis deſignat atque etiam totam hominis iuſtitiam, & ideo dum illam Sacerdos induit, ſic orat: *Dealba me Domine, & munda cor meum, vt in ſanguine agni dealbatus gaudiis perfruar ſempiternis.* Cingulum indicat continentiam, vnde dum ſe cingit in hunc modum Sacerdos orat, *Præcinge me Domine, cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, vt maneat in me virtus continentiæ, & caſtitatis.* Vnde Innocentius III. *in epiſtola decretali ad Patriarcham Conſtantinopolitanum libro primo, capite decimo quinto, circa lumbos*, inquit, *debet Sacerdos accingi, vt reſtringat concupiſcentiam*, iuxta id quod veritas ait, *ſint lumbi veſtri præcincti.* Vnde D. Gregor. Papa in hunc locum: *lumbos præcingimus cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus.* Manipulum interiorem pœnitentiam, ac cordis compunctionem inſinuat, qua Sacerdos ad ſacrificandum debet accedere, & ideo dum orat ac ſe induit, ita ait: *Merear Domine portare manipulum fletus & doloris, vt cum exultatione recipiam mercedem laboris.* Stola ab antiquiſſimis patribus orarium appellatur, vnde in Concilio Bracharenſi III. *can.* 1. dicitur, *Sacerdos vtroque humero orario ambiri ſignificat ſuaue iugum Chriſti Domini.* Hinc quando Sacerdos initiatur dum ei humeris imponitur, ita dicitur: *Accipe iugum Domini.* quia ſicut homo per inobedientiam à Deo ſeparatus eſt, & ſtatum gratiæ amiſit, ita per iugum obedientiæ, & diuinæ legis obſeruantiam, in eum ſtatum, quem amiſit, reſtituendus eſt. Hinc dum Sacerdos induitur, ita orat: *Redde mihi Domine ſtolam immortalitatis, quam perdidi in præuaricatione primi parentis*, &c. Caſula ſeu planeta, quam cunctis veſtibus ſuperinduit Sacerdos, eaſque protegit, & ornat, iuxta omnium ſententiam charitatem ſignificat, quapropter dum Sacerdos eam ſibi induit, ita Deum orans ait: *Domine, qui dixiſti Apoſtolis tuis: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue, fac, vt iſtud ſic portare valeam, quod conſequar tuam gratiam.* vnde caſula diuerſatione ab ſtola ſignificat iugum Chriſti: ſtola enim ſignificat iugum crucis Chriſti quod ſuaue eſt, & ſuaue dicitur, non quod in ſe ſuaue ſit, ſed quod Chriſtus Dominus illud nobiſcum ferat, ac portet, iuxta illud Sapientiæ 9. *Mitte ſapientiam de cælis ſanctis tuis, vt mecum ſit, & mecum laboret.* vbi illud *mecum*, ſocietatem in portando iugo præfert, & iuxta illud Sophoniæ 3. *Tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes nomen Domini, & ſeruient ei in humero vno.* quaſi alterum ſuppoſiturus ſit Chriſtus, vt iugum illud ſuaue hominibus redderetur. planeta vero ſignificat iugum amoris, & caritatis neceſſariæ ad portandum ac ferendum iugum legis Chriſti. hæc de morali ſignificatione.

Si ad Chriſtum Dominum huiuſmodi veſtimenta ſacra referamus, amictus linteum illud quo Iudæi Chriſti faciem velabant, dum aſſerebant, *Quis eſt qui te percuſſit, prophetiza*; Alba veſtem illam candidam, quâ Herodes Chriſtum illuſit: Cingulum, funes illos, quibus Chriſtus Dominus in horto primum fuit alligatus: Manipulum humanitatem Chriſti Domini, vel pugnam eius pro iuſtitia & gloria: ſtola vel Chriſti paſſionem quam debet Sacerdos geſtare in pectore dum ſacrificat; vel obedientiam, qua crucem ſuſtinuit: Caſula vel indicat veſtem coccineam, ſeu purpuream, qua Chriſtus Dominus dum à militibus illuderetur indutus eſt in prætorio Pilati, vel tunicam illlus inconſutilem, qua ipſe vt crucifigeretur exutus eſt, ſignificat, quas omnes ſignificationes egregie & perdocte tractat, ac proſequitur Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſputatione* 82. *ſect.* 2. §. *vltimum indumentum.* & §. *ſecundo dico.* Gabriel *lectione* 11. *in canonem*, Durandus *in rationali offic. libro quinto, capite tertio.* & alij, apud quos videri latius poterunt. 6.

De materia horum veſtimentorum vt optime notat Soarius allegatus §. *ſecundo obſeruandum eſt*, nihil reperitur expreſſum in ſactis canonibus ac decretis, & ideo conſulendus eſt vſus ex quo, & ex modo loquendi Sanctorum Patrum colligitur amictum, & albam ex lino conſtare debere, & ita docet etiam prædictus Soarius allegatus, & Rabanus *libro de inſtitutione clericorum capite decimo quinto.* & Innocentius *libro* 1. *de myſterio Miſſæ capite* 36. & Rupertus *libro* 1. *de diuinis offic. capite vigeſimo.* Circa alia vero quatuor indumenta, cingulum videlicet, manipulum, ſtolam, & caſulam, nihil reperitur à Patribus indicatum, 7.

Digitized by Google

& ideo poſſunt eſſe ſerica, vel lanea, vel ex quacumque alia ſimili materia, dummodo id obſeruetur, vt materia apta ſit ad tegendum corpus, tamquam eius veſtimentum. nam cum hæc inuenta ſint ad induendum ipſum corpus, oportet vt ex materia ad hoc munus apta conſtent.

8. Color nullus certus eſſe debet, quamuis ex grauitate quadam ab Eccleſia ordinatum ſit, vt pro variis temporibus, & feſtiuitatibus, varij colores ipſam Eccleſiam in veſtimentis exornent, vt ex Miſſali conſtat, in quo nullum præceptum ea de re traditur, iuxta Soarium *tomo 3. in 3. part. diſp.* 82. *ſect.* 2 §. *ſecundo eſt, fine*; ſed traditur tantum regula quædam conſultiua ac directiua, vt patet.

9. Oportet, vt huiuſmodi veſtes benedictione ad diuinum cultum deputentur, vt iam diximus, & dicemus infra num. 16. de duratione autem huius benedictionis eodem modo loquendum eſt ac de aliis rebus ſacris. nam ſi ita huiuſmodi veſtes vſu atterantur, vt figuram amittant, vel inhabiles reddantur ad vſum ſacrum perditur conſecratio. argumento cap. quod in dubiis, de conſecratione. Vnde ſi manica albæ ab illa omnino ſeparetur, perditur benedictio, & ſi poſtea aſſuatur, iterum benedicẽda eſt, ſecus ſi priuſquam forma deſtruatur, ipſa veſtis ſacra paulatim aſſuatur, vel reficiatur, quia tunc ſemper cenſetur manere benedicta, quia acceſſorium ſequitur principale, ita Soarius allegatus, & Paludanus *in 4. diſtinct.* 13 *quæſtion.* 2. Gloſſa *in cap. quod in dubiis, de conſecratione.* & Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 29. *num.* 5. *littera* X.

10. De cinguli benedictione, & an neceſſario illa benedictio requiratur, & peccatum mortale ſit Miſſam celebrare abſque cingulo benedicto, eſt duplex opinio: Prima affirmat illius benedictionem requiri & culpam eſſe lethalem ſine cingulo benedicto, re alia officium illius ſupplente, ſacrificium Miſſæ celebrare. ita docet Soarius *tomo tertio, in tertiam partem diſputatione* 82. *ſectione* 3. §. *ſecundo*, & Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 25. *num.* 84. vbi dicit contrariam opinionem non eſſe tutam: & pro hac opinione facit etiam Miſſale, & cæremoniale Romanum, vbi æque ponitur benedictio pro cingulo atque pro aliis veſtibus benedicendis. fundamentum horum Doctorum eſt: primo, quia vniuerſalis conſuetudo totius Eccleſiæ eſt, vt non niſi cingulo benedicto ſacrificium Deo offeratur: ſecundo, quia hic non poteſt excuſare leuitas materiæ, quia non minus leuis materia eſt ſacrificare ſine manipulo benedicto, vel ſine ſtola benedicta, quam ſine cingulo, & tamen omnes Doctores affirmant mortale eſſe ſacrificare ſine manipulo benedicto; ergo & ſine cingulo, cum par ſit vtrobique ratio.

11. Secunda opinio docet non eſſe peccatum mortale, ſed ſolum veniale ſacrum facere ſine cingulo benedicto, vel cum eo ex toto fracto & abrupto ob leuitatem materiæ (ſed de ruptione ſtatim agemus nunc autem ſolum de ipſa benedictione agimus.) ita docet Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 29. *num.* 5. *littera A.* & B. Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſtion.* 2. *art.* 5. & Richard. *ibi. quæſt.* 4. *art.* 3. Sotus *ibidem diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. Syluester *verbo Miſſa* 1. *num.* 2. & ratio eſt, quia eſt materia ſatis leuis, & veſtis quædam minus in ſe conſiderabilis, quam manipulus, & quam quæcumque alia veſtis ſacra, imo proprie non eſt veſtis, ſed veſtium ligatura. Secundo, quia ſunt aliqua loca in quibus non conſueuit cingulum benedici, vt teſtari videtur Syluester allegatus. Et ſi illius benedictionis omiſſio peccatum eſſet mortale, profecto in omnibus locis benediceretur. Nec refert quod in pontificali, & Miſſali, Romano reperiatur benedictio pro cingulo, nam ibi etiam reperiuntur benedictiones pro Miſſalibus, & pro libris Eccleſiaſticis, & tamen non eſt peccatum mortale celebrare cum Miſſalibus non benedictis, iam enim huiuſmodi benedictiones in diſſuetudinem abierunt, vel paulatim abeunt.

Ego iſtam ſecundam opinionem iudico ſatis 12.
probabilem, quia reuera materia non eſt multum conſiderabilis: ſemper tamen erit peccatum veniale celebrare ſine cingulo benedicto, in locis vbi benedici conſueuit abſque cauſa: cauſa autem excuſans eſſe poteſt vel neceſſitas vrgens audiendi ſacri, vel celebrandi ex feſti præcepto, neceſſitas vincendi tentationem aliquam, vel feruor magnæ deuotionis, & aliquãdo neceſſitas corporalis ſtipis ipſius Miſſæ ad vitæ ſuſtentationem.

Poteſt tamen Sacerdos loco cinguli vti ſtola 13.
oblonga in defectu illius, & loco ſtolæ vti etiam manipulo ſi oblongum ſit, vt supplere poſſit commode vicem ſtolæ. ita docet Nauarrus *in manuali Latino capite vigeſimo quinto, numero octogeſimo quarto.* & Paludanus *in 4. diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *col.* 5. & Syluester *verbo Benedictio num.* 6 *fine.* & *num.* 7. *initio*, & Soarius *tomo 3. in 3. p. diſput.* 82. *ſect.* 2. §. *tertio obſeruandum, ad finem*, quod ſi ex ſtola fiat manipulus, & ex manipulo ſtola, & vnum accommodetur pro alio, non eſt neceſſe vt iterum propria benedictione benedicatur, quando iam benedicta erant, quia non videtur alia eſſe forma quam quod vnum ſit breuius, & aliud longius, quod formam ac figuram non mutat, vt optime notauit Syluester *verbo Benedictio num.* 7. & 6. *fine.* & Paludanus *in 4. diſt.* 13. *q.* 2.

Multi ſcrupuloſi Sacerdotes ſi cingulum ſit 14.
fractum abſtinent à ſacris, ſed quandiu altera pars cinguli tanta remanet, vt ſufficiat ad honeſte cingendum, licitum eſt cum eo celebrare, maxime in neceſſitate, quia adhuc videtur corpus eſſe vniforme, cuius pars eſt eiuſdem qualitatis, & benedictionis, licet non ſit eiuſdem quantitatis, & multo melius licebit ſi antequam ex toto rumpatur, & in duas partes diuidatur, nodo aliquo replicetur, roboreturque. ita docet Syluester *verbo Benedictio, num.* 7. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 29. *num.* 5. Paludanus *in 4. diſtinct.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 5. & Nauarrus *cap.* 25. *num.* 84.

Dubitabis tamen an peccatum mortale ſit ſa- 15.
crificare ſine aliqua ex his veſtibus benedictis, aut cum aliqua ex illis non benedicta: v. c. manipulo, alba ſtola, amictu. Reſpondeo affirmatiue. nam omnes Doctores conueniunt quinque veſtimenta modo numerata eſſe neceſſaria, neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici ad hoc ſacrificium celebrandum, ita vt mortalis culpa ſit non ſolum omnia, ſed illorum aliquod voluntarie omittere. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat.* 82. *ſection.* 3. §. *in hac re pauca.* Syluester *verbo Miſſa* 1. *num.* 2. Nauarrus *cap.* 25. *num.* 84. Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſtion.* 2. *col.* 5. Soto *in eodem* 4. *diſt.* 13. colligitur hoc præceptum ex cap. *veſtimenta de conſecratione diſtinct.* 1. colligunt etiam nonnulli Doctores illud ex cap. *Eccleſiaſtica. diſtinction.* 23. quod deſumptum eſt ex Concilio Bracharenſi III. *capite* 3. vbi præcipitur Sacerdoti ſub pœna excommunicationis vti ſtola, dum ſacris operatur

tur

Digitized by Google

tur, ex quo ſum poteſt argumentum à paritate rationis ad cætera veſtimenta, quod tamen argumentum rebus bene penſatis parum efficax videtur ad id probandum in omnibus veſtimentis, & præterea in illo textu Concilij eodem modo præcipitur vſus ſtolæ ad communicandum, atque ad ſacrificandum; ibi, *Sacerdos ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis aut ſanguinis Domini noſtri* IESV *Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumſeptus.* & tamen fere certum eſt, vt docet Soarius citatus, non peccare mortaliter Sacerdotem qui priuatim ſine ſtola communicat. Probatur ergo huiuſmodi præceptum ex vſu communi & conſuetudine totius Eccleſiæ, quæ hunc ritum obſeruat, tamquam neceſſarium ad debitam reuerentiam huius ſacramenti ac ſacrificij. nam illud præceptum quoad vſum ſtolæ & aliorum veſtimentorum retentum eſt ſolum in ſacrificio faciendo, non extra illud ac proinde mortale erit ſine illa ſacrificare, non autem communicare. Deinde probatur quia eadem eſt ratio de his veſtib⁹ ſacris, atq; de alijs ornamentis altaris; ſed celebrare ſine aliquo ornamento altaris, v.c. ſine ara ſacra, ſine corporali lineo & benedicto, ſine lumine, ſine calice & patena, ſine palla conſecratis, aut ſine Miſſali, eſt peccatum mortale, vt ſupra diximus, & docent Syluester *verbo Miſſa 1. num. 2.* Angelus *verbo Miſſa* §. 36. Tabiena *ibi* §. 10. Caietanus & Medina 1. 2. *quæſtion. 96. articulo* 4. Sotus *lib. 1. de iuſt. quaſt. 6. articulo* 4. Nauarrus *capite* 25. *num.* 83. Ledeſma 2. 4. *quæſtion.* 25. *artic.* 4. Soarius *tomo 3. in quartam partem diſputation.* 81. *ſection.* 1. §. *in tertia parte, & ſection.* 6. §. *ſecundo præter illas. &* §. *tertio quæritur*; ergo etiam peccacatum erit mortale ſine aliqua ex his præcipuis veſtibus celebrare. v. c. ſine amictu, ſine alba, ſine caſula, manipulo, vel ſtola ſacra, aut cum illis vel illarum aliqua, ſed non benedicta.

16. Nam quod neceſſe ſit vt omnes huiuſmodi veſtes & ſingulæ illarum ſint benedictæ, docent authores modo citati, & ſpeciatim Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp.* 82. *ſect.* 3. § *ſecundo*, & Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap.* 26. *num.* 4. *littera* O. & Soto *in 4. diſt.* 13. *quaſt.* 2. probatur ex antiquiſſima conſuetudine Eccleſiæ, quæ tranſit in præceptum, ex benedictionibus contentis in cæremoniali Romano ad hanc rem deſtinatis, & quia ita eſt neceſſarium ad debitam reuerentiam huius diuini ſacramenti, & ſacrificij.

17. Ad vitandum tamen periculum mortis, poteſt quilibet Sacerdos celebrare ſecluſo fidei contemptu ſine aliqua iſtarũ veſtium benedicta, vel cum aliqua non benedicta, quia pręcepta humana non obligant cum tanto rigore. ita docent communiter Doctores, Nauar. *in cap. inter verba, n.* 51. *fol.* 27. Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 26. n* 4. *littera* O. *& c.* 29. *n.* 5. *fine, littera* C. Sylu. *verbo Excommunicatio* 5. *num.* 23. §. *decimum quartum.* vbi probat excuſare metum cadentem in conſtantem virum ab obſeruatione præcepti humani excommunicationis, ſecluſo fidei contemptu. Medina 1. 2. *quaſt.* 96. *articulo* 4. & idem tenere etiam videtur Nauar. *in manuali Latin. cap.* 25. *num.* 84. vbi dicit duriſſimam ſibi videri ſententiam Caietani 1. 2. *quæſtion.* 96. *artic.* 4. aſſerentis periculum mortis non excuſare à culpa mortali Sacerdotem abſque fidei contemptu ſine ſtola, manipulove non benedicto, alba, amictu, aut planeta ſacrificantem; falſus eſt enim Caietanus, excuſat enim periculum mortis ab obſeruatione præcepti humani, iuxta Doctores citatos. Idem dicendum eſt, ſi Sacerdos ſecluſo prædicto fidei contemptu ob eundem metum cadentem in virum conſtantem, & ſimile vitæ periculum deuitandum celebret ſine aliqua ex his prædictis veſtibus, perinde enim eſt celebrare cum aliqua ex illis non benedicta, atque celebrare ſine illa, vt patet. Veſtis enim non benedicta perinde exiſtimatur atque alia veſtis non ſacra, vt optime docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp.* 83. *ſect.* 3. §. *ſecundo dubitari ſolet. prope initium.*

Dixi, ſecluſo fidei contemptu, quia cum fidei contemptu nullo modo excuſabitur a grauiſſimo peccato; etiamſi mille mortes Sacerdos patiatur, quia præceptum diuinũ confitendæ fidei obligat cum timore mortis in illis circumſtantijs, vbi illa periclitantur, periclitatur autem fides cum contemnitur, vt ſæpe diximus in primo præcepto. 18.

Ob nullum autem metum grauem cadentem in virum conſtantem, aut mortis periculum deuitandum licitum eſt Sacerdotibus celebrare abſq; omnibus veſtimentis ſacris, aut cum omnibus, ſed non benedictis (perinde enim eſt, meo iudicio, vt dixi, celebrare ſine illis, ac cum illis, ſed non benedictis) aut ſine calice, aut corporalibus. ita docent Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp.* 82. *ſect.* 3. §. *ſecundo dicendum eſt.* Nauar. *in manuali Latin. cap.* 25. *n.* 84. Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap.* 29. *num.* 5. *fine, ad marginem littera* C. Paludanus, & alij quos citant. & ratio eſſe poteſt, quia reſultat inde grauiſſima indecentia & irreuerentia in hoc diuinum ſacramentũ & ſacrificium, talis, quæ moraliter loquendo, nullo modo cohoneſtari poſſit, vt conſideranti patebit, & quia tunc iam magis videbitur dari fidei contemptus. Nauarrus tamen, ſi attente ibi legatur, aperte inſinuat ſecluſo fidei contemptu non eſſe peccatum mortale celebrare ad vitandum periculum mortis ſine omnibus veſtibus ſacris, ſine calice, aut corporalibus, ita enim ille ibi, *peccat mortaliter qui ſine omnibus veſtibus ſacris, aut ſine corporalibus, aut ſine libro continente canonem. ſcilicet, Te igitur, vſque ad communionem celebrat. iuxta D. Anton. 3. part. tit. 13 c. 6.* § *6. & Director lib. 1. tit. 7.* §. *55. etiamſi feſtum vrgeret iuxta eundem ibidem: etiamſi aliter mortẽ vitare nequeat ſecundum Caietanum 1. 2. quaſt. 96. art. 4. quod nobis ſatis durum videtur. licet ſi celebret, non eſt irregularis.* Hæc ille. expreſſius tamen loquitur Henriquez *loco allegato*, vbi ita ait, *Si Sacerdos ſine fidei contemptu ob vitandum mortis periculum celebret abſque ſtola, aut manipulo, aut alia veſte excuſat eum timor ille mortis à præcepto*; & poſtea *in margine* addit: *Ob nullam neceſſitatem, aut mortis metum licet celebrare, ſi deſint omnes veſtes ſacræ, calix, & lumen.* Et cum Henrico aperte tranſit ac conſentit Soarius citatus *dicto* §. *ſecundo dicendum eſt*, vbi ita ait: *Illa ſententia quæ docet peccatum eſſe mortale celebrare ſine veſtibus ſacris, moraliter intellecta vera eſt: eſt autem intelligenda de omnibus veſtibus ſimul, ita vt Miſſa dicatur ſolis communibus veſtibus & vſualibus, quod fieri non poteſt ſine ſcandalo & ſine periculo magnæ irreuerentiæ, prætermittere autem in caſu neceſſitatis, vnum vel alterum veſtimentum ex iſtis, præſertim ex minoribus, vt ſtolam, vel cingulum, viri graues cenſent non eſſe peccatum mortale.* Hæc ille. 19.

Peccatum etiam lethale eſt celebrare cum omnibus veſtimentis benedictis, ſed valde attritis, & immundis ac laceris, non contra præceptum humanum, de quo hactenus egimus, ſed contra illud præceptum diuinum ac naturale, *ſancta, ſan-* 20.

& tractanda ſunt. vt recte animaduertit Soarius *to.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 83. *ſect.* 3. §. *ſecundo dubitari ſolet.* & Syluest. *verbo Miſſa* 1. *q.* 2. §. 3. & reuera in hoc ſæpiſſime peccari poteſt grauiſſime, ſi veſtes enormiter ſint immundæ & laceræ, quia nec reuerenter, nec decenter, & ſic non ſancte res tam diuina fiet ac tractabitur, vnde ſeueriſſime præcipitur hæc munditíes *in cap.* 2. *de cuſtodia Euchar.* & ſub peccato lethali; ſed ibi, vt notat Soarius allegatus, magis eſt ſermo cum paſtoribus Eccleſiæ, ad quos pertinent redditus Eccleſiarum, & curatio ac prouiſio rerum ſacrarum, quam cum Sacerdotibus, qui prædictis veſtibus vtuntur, quibus poſſunt, & quas in Eccleſia inueniunt; & ideo grauitas huius culpæ & præcepti humani in ſolos paſtores, ad quos huiuſmodi prouiſio veſtimentorum de iure pertinet, ſpectat; præceptum autem diuinum *ſancta ſancte & reuerenter tractanda ſunt*, ad omnes quidem ſpectat Sacerdotes tam paſtores, quam non paſtores, vt patet.

21. Celebrare ſine calceis non videtur eſſe peccatum mortale, quia calcei nec benedicuntur, nec eorum vſus habet aliquam ſignificationem ſacrã, ſed ſolum introductus eſt in Eccleſiam ob honeſtatem quandam ac decentiam externam, non vero ob aliquam ſacram cæremoniam, conſuetudo tamen habet quod Sacerdos ad altare ſine calceis non accedat, & ita obſeruandum eſt ſi commode fieri poteſt; vt docet Syluest. *verbo Miſſa* 1. *q.* 2. § 3. Secus autem eſt de ſandaliis, quibus Epiſcopi vtuntur dum in pontificalibus ſacrificant, peccatum enim eſt mortale ſine illis ſacrificare, vt videtur conſtare ex Pontificali Romano. & ex Diuo Bern. *epiſt.* 42. & ex Innocent. III. *in epiſtola ad Patriarcham Conſtantinopolitanum*, & ex Diuo Gregorio *in cap. peruenimus diſt.* 93. *& ex lib.* 7. *epiſtolarum, epiſt.* 28. vbi ſignificatur etiam inferioribus clericis non licere vti ſandaliis ſeu compagis, quamquam Alcuinus *lib. de diuinis officiis, cap. de veſtibus ſacris*, referat Sacerdotes olim vſos fuiſſe ſandaliis, diuerſis tamen ab illis, quibus modo Epiſcopi vtuntur, in quibus variæ & myſticæ ſignificationes ac cæremoniæ continentur, quæ videri poterunt apud ipſum Alcuinum, & ideo ſolum ſandalia Epiſcoporum ſunt in vſu, non Sacerdotum.

22. Nulla autem ex prædictis veſtibus ſacris poteſt conuerti in profanos vſus, quia ſemel Deo dicata, ſi in perpetuum dicata ſint, ad profanos vſus iterum (vt dixi) redire non poſſunt, & vetuſtate temporis conſumpta comburenda ſunt, & cineres in piſcinam conliciendi. cap. *quæ ſemel Deo, de regulis iuris in* 6. Et ideo tobaliæ altaris, corporalia, vela calicis, cortinæ Eccleſiæ, & altaris, & ligna ipſius Eccleſiæ ſi hæc omnia vetuſta ſint, imo & lapides Eccleſiæ deſtructæ in vſus prophanos conuerti nõ poſſunt; ſed, vt dixi, comburenda ſunt, & cineres in piſcinam conliciendi. Ligna vero & lapides ad aliam Eccleſiam conſeruabuntur; inſeruire etiam poterunt in capitulo, in dormitoriis & intercliniis religioſorum, quæ loca omnia ſacra reputantur, vt docet Sylueſt. *verbo Benedictio, num.* 7. & patet ex cap. *ligna, de conſecrat. diſt.* 1. cum gloſſa ibi.

Contra vero, ea, quæ ſunt profana ad vſus ſacros accommodari poſſunt, & ideo de veſtibus alicuius matronæ nobilis, planetæ, & caſulæ fieri poſſunt, frontalia altaris & ſimilia, quicquid dicat gloſſa contrarium ſentiens in cap. *nuptiarum de cõſecrat. diſt.* 1. quia hæc non ſunt magis profana, quã Deorum templa, quæ paſſim Deo conſecrata leguntur, & quicquid indecentiæ habent, ſatis per benedictionem, & dedicationem ad cultum diuinum purgatur, vt optime docet Syl. *verbo corporalia, n.* 4. *fine*, vt patet ex vſu, & conſuetudine, & facit etiam pro hac parte cap. *non liceat* 16. *q. vltima.* 23.

Solum egimus hactenus de his ſex veſtimentis amictu, ſtola, alba, manipulo, cingulo, & caſula, & calceis, quia hæ ſunt propriæ veſtes, quæ in ordine ad ſacrificium Miſſæ, de quo agimus, venire in conſiderationem poſſunt: præter has enim ſunt etiam in Eccleſia aliæ veſtes ſacræ, quæ vel non ſunt propriæ Sacerdotum, vel ad ſacrificium Miſſę peragendum non ſunt neceſſariæ, vt ſuperpellicium, quod inter veſtimenta ſacra numerari poteſt, quia licet non benedicatur, tamen ad munera clericalia deputatum eſt, & ſacram ſignificationem habet, indicat enim vitæ innocentiam, & puritatem animi internam; & eo omnes clerici ad multa miniſteria vti poſſunt; ad ſacrificandum vero neceſſarium non eſt, quamuis ſi commode indui poteſt, ante reliquas veſtes neceſſarias ad ſacrificium Miſſæ, iuxta regulas Miſſalis indui poterit. 24.

Aliud indumentum eſt dalmatica, cuius vſus antiquiſſimus eſt in Eccleſia, vt vidimus ſupra, & ea vtebantur Epiſcopi, vt refertur in rebus geſtis D. Cypriani, qui martyrium ſubiturus dalmatica ſe ſpoliauit: hodie tamen illis vtuntur diaconi, & ſubdiaconi, quod à temporibus Syluestri Papę initium ſumpſit, vt patet ex Concilio Romano ſub Syluestro Papa *can.* 6. prius enim ſolum Epiſcopi illis vtebantur, imo aliquando id etiam Epiſcopis non licuit abſque Summi Pontificis licentia, vt patet ex Diuo Gregorio *lib.* 7. *epiſt.* 111. nunc autem illis ſolum diaconi, & ſubdiaconi vtuntur, vt diximus. De veſtimentis Epiſcoporum ad Miſſam peragendam in pontificalibus, agere inſtituti noſtri non eſt, de illis enim latiſſime tractat Durandus *lib.* 2. *de ritibus Eccleſiaſticis capite nono.* ex quo nonnulla ex his, quæ diximus, mutuati ſumus. 25.

LIBER

LIBER QVARTVS.

De effectibus ſacrificij Miſſæ.

HActenvs egimus de obligatione audiendi, & dicendi Miſſam, deq; omnibus neceſſariis, & requiſitis ad illam celebrandam, de defectibus, qui inter ſacrificandū contingere poterant, & quomodo ſuppleri poſſint; nunc autem agendum nobis eſt, de effectibus huius ſacrificij, & videndum, quinam illi ſint, & quales, vt ex illis etiam admirabilem vim & excellentiam huius diuini ſacrificij colligere poſſimus. Super omnia ſacrificia legis veteris & antiquæ, & ſuper omnia Sacramenta legis nouæ & gratiæ.

CAPVT I.

An ſacrificium Miſſæ habeat aliquem effectum ex opere operato, quis ille ſit, & quæ conditiones requirantur ex parte ſubiecti, vt ille producatur.

SVMMARIVM.

Quot quæſtiones diſputandæ ſint hic. num. 1.
Sacrificium Miſſæ ex ſua inſtitutione habet infallibilem effectum ex opere operato. num. 2.
Habet hunc effectum virtute ſacrificij cruenti paſſionis Chriſti. num. 3.
Non habet illum virtute meritorum Eccleſiæ & ſanctorum, & quare. num. 4.
Poteſt Eccleſia diſpenſare merita ſanctorum per indulgentias. num. 5.
Effectus ex opere operato huius ſacrificij fundatur in promiſſione Chriſti incluſa in ipſa inſtitutione illius. num. 6.
Sacrificium Miſſæ quare non ſit vniuerſalis cauſa effectuum gratiæ qui nobis conferuntur virtute paſſionis Chriſti. num. 7.
Chriſtus dominus continetur in ſacrificio Miſſæ extra ſtatum merendi, & quare. num. 8.
Oblatio huius ſacrificij poteſt valide iuuare ad impetrandos effectus gratiæ ex opere operantis. num. 9.
Proprius effectus quem ex operato producit hoc ſacrificium, eſt remiſſio pœnæ temporalis relictæ ex peccato mortali condonato. num. 10.
Non ſolum ſatisfacit ex operato pro hac pœna, ſed etiam ex opere operantis poteſt eſſe impetratorium illius. n. 11.
Hæc remiſſio ex opere operantis quomodo fieri poſſit. num. 12. & 13.
Quod diſcrimen ſit inter hoc ſacrificium, quatenus ſacrificium, & quatenus Sacramentum. num. 14.
An aliquæ conditiones requirantur ex parte Sacerdotis, vt hoc ſacrificium producat ſuum effectum ex operato. num. 15.
Requiritur quod ſit Sacerdos, & quod ſit baptizatus. ibid.
Ex parte illius pro quo offertur; requiritur etiam quod ſit baptizatus. num. 16.
Hoc ſacrificium non poteſt offerri pro catechumenis, etiamſi in gratia exiſtant. num. 17.
Requiritur ſecundo quod ſit viator, & quid nomine viatoris intelligatur. num. 18.
Requiritur tertio quod hac remiſſione pœnæ temporalis indigeat, alioqui ſtatim fructus ſacrificij tranſiet ad theſaurum Eccleſiæ ſi pro alio egente non applicetur. n. 19.
Requiritur quarto quod ille pro quo offertur ſit iuſtus & in gratia ſanctificante. num. 20.
Præter hanc diſpoſitionem gratiæ habitualis nulla alia diſpoſitio requiritur. num. 21.
An prædictus effectus ex opere operato huius ſacrificij ſit maior vel minor in eo qui magis gratus eſt. num. 22.
Quid in hoc ſacrificio debeat conſiderari. num. 23.
An ſi forte offeratur pro aliquo exiſtenti in peccato mortali poſtea recedente peccato, redeat effectus ſacrificij. num. 24. 25. 26.

MVltæ quęſtiones hîc ſunt diſputandę in hoc 1.
libro. Prima eſt vtrum ſacrificium Miſſæ habeat aliquem effectum ex opere operato, ad quem ex ſua primæua inſtitutione cauſandum, ſit à Chriſto Domino inſtitutum, & quis ille ſit, & quas conditiones requirat. Secunda eſt vtrum remittat peccata venialia ex operato. Tertia vtrum per ſe conferat augmentum gratię ex eodem operato in iuſtis pro quibus offertur, & interdum, & ſaltem per accidens primam gratiam. Quarta vtrum per ſe & ex ſua primæua inſtitutione conferat ex operato remiſſionem peccati mortalis, & primam gratiam iuſtificantem. Quinta an ſit aliis modis fructuoſum præterquam ex opere operato. Sexta vtrum bona temporalia conferat aliquo modo.

Sic ergo primò ſtatuo omiſſis aliis opinioni- 2.
bus: ſacrificium Miſſæ ex primæua ſui inſtitutione à Chriſto domino facta habet certum & infallibilem effectum ex opere operato, & eſt proxima & particularis cauſa moralis & effectiua illius: ita docent communiter Doctores, D. Thom. 3. *part. quæſt.* 79. *art.* 5. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 79. *ſect.* 1. §. *dico primo*, & *ſect.* 6. *initio*, & idem etiam D. Thom. 3. *p. q.* 82. *art.* 1. & *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 2. *art.* 2. *quæſtiun.* 2. *appertiſſime diſt.* 45. *q.* 2. *art.* 1. *quæſtiuncula* 3. & *art.* 3. *q.* 1. *ad* 3. & Caietanus *tomo* 2. *opuſc. tract.* 3. *quæſtion.* 2. Scotus *quodlib.* 20. Albertus Magnus *in* 4. *diſtinct.* 13. *art.* 31. Sotus *in* 4. *quæſt.* 2. *a.* 1. & *lib.* 9. *de iuſt. quæſt.* 2. *art.* 2. Petrus Soto *lib.* 7. *de Euch.* Cano lib. 12. *de locis*, *cap.* 13. *ad* 9. Caſtro *verbo Miſſa*, *hæreſi* 2. Corduba *lib.* 1. *quæſt.* 3. Couarru. *in cap. Alma mat.* 1. *p.* §. 5. *num.* 6. Henriquez *lib.* 9. *de Miſſa cap.* 13. *initio*, vbi multos pro hac opinione citat, quæ eſt communis. Probatur primo ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. vbi dicit Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacrifi-

Digitized by Google

ſacrificium vt illius ſalutaris virt' in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum, applicaretur, quod in c. 2. latius docet: hæc autem applicatio cum fiat ex vi inſtitutionis Chriſti, oportet vt includat cauſalitatem ex opere operato, nam ſi ſolum eſſet ex merito operantis, nihil particulare haberet hoc ſacrificiũ ex vi ipſius inſtitutionis Chriſti, neque vinceret ſacrificium legis veteris vel naturæ, illa enim poterant ſimilem effectum ex opere operantis cauſare, ſed non certum, neque infallibilem, vt patet. Secundo, quia Eccleſia ſemper intellexit huiuſmodi ſacrificium habere ſuum fructum & effectum independenter à diſpoſitione & ſanctitate miniſtri, ergo ſignum eſt dari ex opere operato. Tertio, quia omnia ſacramenta nouæ legis ex opere operato producunt effectum gratiæ, ad hunc enim finem inſtituta ſunt à Chriſto domino, vt producant gratiam ex operato in ſubiectis diſpoſitis, & ſint ſigna viſibilia ipſius gratiæ inuiſibilis quam conferunt; ergo etiam & ſacrificium Miſſæ cum ſit ſpeciale opus Chriſti, & veriſſimum ſacrificium nouæ legis, debet habere aliquem effectum ex opere operato ſibi proportionatum ex vi ipſius inſtitutionis Chriſti.

3. Hunc autem effectum habet hoc ſacrificium virtute ſacrificij cruenti crucis cui innititur, quod eſt de fide certum, nam paſſio Chriſti domini eſt cauſa vniuerſalis omnium effectuum gratiæ; qui nobis conferuntur ſiue per Sacramenta, ſiue per quodcumque aliud inſtrumentum conferantur, propoſuit enim Pater Chriſtum IESVM propitiatorem omnium hominum in ſanguine ſuo, vt ait D. Paulus *ad Romanos* 3. & ideo Concilium Trident. *ſeſſ. 22. cap.* 1. *&* 2. docet efficaciam huius ſacrificij incruenti Miſſæ affirmari ſine iniuria ſacrificij cruenti crucis, quia inſtitutum eſt à Chriſto Domino vt per illud hominibus applicetur virtus ſalutaris, ac cruēti ſacrificij crucis, & ideo tota efficacia huius incruēti ſacrificij Miſſæ nititur virtuti, & efficaciæ ipſius ſacrificij cruenti ipſius crucis: & ratio eſt, quia omnis efficacia ſacrificij Miſſæ debet fūdari in aliquo merito, & ſatisfactione Chriſti, ſed non in nouo merito quod Chriſtus habeat dum ſe incruente in Miſſa offert, quia iam Chriſt' nō eſt in ſtatu merendi & ſatisfaciendi pro hominibus; ergo in merito, & ſatisfactione, quod Chriſtus habuit in vita mortali & cōſūmauit in cruce.

4. Et ideo cauendum hîc maxime eſt ab opinione illorum, qui efficaciam huius ſacrificij non ſolum in meritis Chriſti Domini, & ſatisfactione illius, ſed etiam in meritis totius Eccleſiæ & ſanctorum omnium fundatam eſſe exiſtimant, quæ in theſauro totius Eccleſię aſſeruantur, & per huiuſmodi ſacrificium, & virtute illius applicantur: hoc enim proprie loquendo falſum eſt, prout loquimur de proprio effectu ex opere operato; nam effectus ex opere operato in ſola Chriſti inſtitutione & promiſſione innititur atque fundatur: decebat autem vt Chriſtus Dominus, totam hanc inſtitutionem, & promiſſionem fundaret in propriis meritis tantum, & non in alienis, & quia neque aliis indigebat, & quoad poteſtatem excellentiæ ipſius decebat, vt hunc effectum haberet independenter ab operibus alienis, ne per alios noſter amor diuideretur, ſed totum illum Chriſtus ſibi vendicaret, vt optime aduertit Soar. *in tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 79. *ſect.* 1. §. *Ex quibus infero, &c.* Sic iuxta Diuum Thomam 3. *p. q.* 1. *art.* 2. Deus opt. max. per ſe ipſum mundum redemit, non per Angelum, aut purum hominem, vt hominem ad gratitudinem alliceret, & quaſi beneficiis deuinceret, & ſic totum ſuum affectum in Deum refunderet; ſi enim per alium mundum redimeret, erga alium etiam homines amorem ſuum diuiderent.

5. Quamuis vero, proprie loquendo, effectus huius ſacrificij ex opere operato datus ſolummodo meritis Chriſti innitatur, & in iiſdem tantum fundetur, hoc tamen non tollit, quominus per modum indulgentiæ & ſuffragij interdum poſſit Eccleſia applicare de theſauro ſuo ſatisfactionem aliquam ex meritis Sanctorum, mediante hoc ſacrificio Miſſæ, ſicut & mediante aliqua ſuſceptione alicuius Sacramenti, vt eſt communis ſententia in materia indulgentiarum, ſed tunc ille affectus omnino diſtinctus eſt ab effectu ex opere operato, & illi extrinſecus accidentaliter coniunctus, vt docebimus num. 10.

6. Oppones primo contra hanc doctrinam, & noſtram concluſionem: Omnis effectus ex opere operato pendet ex aliqua promiſſione Chriſti, & in ea fundatur, nullibi autem in ſacra pagina inuenitur hæc promiſſio facta huic ſacrificio diuerſa ab ea, quæ illi facta eſt, quatenus eſt ſacramentum, nam in ſacra pagina ſolum inuenitur promiſſio vitæ æternæ facta manducationi & potui: non autem oblationi, & ſacrificio, vt patet ex illo Ioannis 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*; ergo effectus gratiæ ex opere operato, non promittitur huic myſterio quatenus eſt ſacrificium, ſed quatenus eſt Sacramentum; ergo hoc ſacrificium nullum habet proprium ac peculiarem effectum ex opere operato, & fortaſſis hæc fuit vera, propria, & germana ratio, ob quam Concilium Tridentinum tribuens omnibus Sacramentis, ſuos proprios effectus ex opere operato, nullum tribuit huic ſacrificio. Sed ad hoc reſpondeo primo hanc promiſſionem eſſe incluſam in ipſamet inſtitutione huius ſacrificij, & ſic ſemper intellexiſſ. Eccleſiam edoctam à Deo, neque opus eſſe aliunde aliam externam promiſſionem, & ideo verum eſt nullibi in ſacra pagina inueniri expreſſe promiſſionem aliquam producendi effectus ex opere operato huic ſacrificio factam, ſufficere tamen quod ipſummet ſacrificium ex ſua primæua inſtitutione ſit à Chriſto domino inſtitutum & ordinatum ad huiuſmodi effectum, quemadmodum ſemper intellexit Eccleſia, quæ eſt columna veritatis, & in illa errare non poteſt. Reſpondeo ſecundo ſufficienter colligi & inſinuari hanc promiſſionem in illis verbis Chriſti, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, quæ intelligi etiam poſſunt de effuſione, ſeu oblatione myſtica & ſacramentali. Ad id quod additur ex Concilio Tridentino, reſpondeo Concilium non omnino omiſiſſe hunc effectum: nam in *ſeſſione* 22. *cap.* 1. *&* 2. ait, *per hanc incruentam oblationem vberrime percipi fructum cruentæ oblationis*, in quibus verbis ſatis indicat & inſinuat prædictum ſacrificium Miſſæ incruentum virtute ſacrificij cruenti crucis habere aliquem fructum & effectum ex opere operato, noluit tamen Concilium vti expreſſis verbis, hunc effectum ex opere operato expreſſe ſignificantibus, ne videretur eam rem de fide definire, non enim res erat adeo indubitata, vt tam facile, & ſine ſufficienti diligentia ac diſcuſſione, de fide definiretur.

Opponés

7. Opponeſ ſecundo ſacrificium Miſſæ videtur eſſe veluti vniuerſalis cauſa, quæ concurrens ad omnes effect⁹ gratiæ quos Chriſtus dominus nobis per ſuam paſſionem promeruit, illos ex opere operato producit in nobis, ſi obicem non ponamus, ergo nullum habet proprium, & particularē effectum prædictum ſacrificiū ex opere operato, nec eſt cauſa particularis illius, ſed omnium in communi, tanquam cauſa vniuerſalis ad omnes vniuerſaliter concurrens; nam hoc ſacrificium continet in ſe Chriſtum paſſum, vnde quicquid eſt effectus paſſionis Chriſti, videtur etiam effectus huius ſacrificij, & ita videtur aſſerere D. Th. *in Ioannem 6. lect. 6.* ibi, *alia ſacramenta habent ſingulares effectus ſed in immolatione huius ſacramenti*, id eſt, in oblatione huius ſacrificij, *effectus eſt vniuerſalis pro tota Eccleſia, pro viuis & defunctis, quia continetur in ipſo cauſa vniuerſalis omnium ſacramentorum, qui eſt Chriſtus.* Reſpondeo ſacrificium Miſſæ non eſſe cauſam vniuerſalem omnium effectuum, qui in nobis ex opere operato producuntur, veluti eſt ſacrificium cruentum crucis, nam vtrumque ſacrificium ad diuerſos fines fuit inſtitutum, & ordinatum à Chriſto domino; ſacrificium quidem Miſſæ ordinatum, & inſtitutum fuit à Chriſto ad producendam ex opere operato efficacem remiſſionem pœnæ temporalis relictæ ex peccato mortali, aut veniali condonatis, & hæc efficax remiſſio eſt proprius, peculiaris & germanus effectus illius, vt ſtatim dicemus: ſacrificium vero crucis fuit ordinatum ad ſufficientiam omnium effectuum gratiæ, qui in nobis ex meritis Chriſti, & propter merita Chriſti producendi erant in omni tempore. & ideo non tam vniuerſalis eſt cauſalitas ſacrificij Miſſæ, quam vniuerſalis fuit cauſalitas ſacrificij crucis. neque ex hoc ſequitur excellentius eſſe ſacrificium Miſſæ, quam crucis, nam licet ſacrificium crucis ſit ſolum cauſa ſufficiens omnium effectuum gratiæ, qui in omnibus hominibus rite, ac recte diſpoſitis ſunt producendi, & ſacrificium Miſſæ ſit cauſa efficax ſolius remiſſionis pœnæ ex opere operato, relictæ ex peccatis condonatis, tamen tota iſta efficacia eſt fundata in illa ſufficientia, vt patet; habuit enim ſolum ſacrificium crucis ex dignitate infinita perſonæ Chriſti ſufficientiam ad producendos omnes effectus gratiæ in hominibus, non tamen habuit efficaciam, & ſic cauſa eſt vniuerſalis ſufficiens, non efficax. nam ſi ex dignitate infinita perſonæ Chriſti hanc haberet efficaciam, profecto ex vi ipſius ſacrificij paſſionis & mortis Chriſti, omnes homines abſque propriis meritis infallibiliter ex opere operato ſaluarentur, & primam gratiam, & remiſſionem omnium peccatorum ex eodem operato conſequerentur, quod non eſt dicendum, quia ipſa ſufficientia meritorum Chriſti non fuit omnibus hominibus per illud ſacrificium cruentum crucis efficaciter applicata, ſed efficaciter applicatur per noſtra bona opera, merita, & actiones, quæ de ſe non erant ſufficientia ad promerendam gratiam & gloriam, niſi meritis Chriſti domini innitere-tur.

8. Et vero quamuis Chriſtus dominus totus contineatur in ſacrificio Miſſæ, continetur tamen in illo immortalis & ſacramentaliter, & ideo extra ſtatum merendi, & patiendi, ſecus tempore paſſionis, vnde fit, vt hæc ſacrificia non habeant æqualitatem in ratione meriti, & ſatisfactionis.

9. Ad Authoritatem Diui Thomæ, reſpondeo illum non loqui de effectu, ex opere operato, ſed abſolute de quocumque effectu ſiue ex operato, ſiue per modum impetrationis, nam vniuerſalis etiam cauſalitas per modum impetrationis huic quoque ſacrificio tribui poteſt, non quod neceſſarium ſit huiuſmodi ſacrificiū ad omnes effectus gratiæ impetrandos, ſed, quod quantum eſt ex ſe, offerri poſſit, ad impetrandum quemcunque effectū gratiæ qui ob merita paſſionis Chriſti, nobis poteſt conferri, nam licet ſine impetratione illius, nobis ob alia bona opera dari poſſint huiuſmodi effectus, tamen oblatio huius ſacrificij poteſt etiam ad hoc iuuare, præſertimque iuuare poteſt ad hoc vt impetret rectam diſpoſitionem, qua homo diſponatur, ne gratiæ effectibus obicem ponat.

Statuo ſecundo: Proprius & germanus effectus huius ſacrificij ex opere operato, ad quem ex primæua ſui inſtitutione eſt inſtitutum, eſt remittere aliquam pœnam temporalem ex peccato mortali vel veniali iam condonato relictam, & pro illa ſatisfacere, & hoc appellant Doctores illam remittere per modum ſatisfactionis; quanta autem ſit, Deus ſcit, nobis enim id notum eſſe non poteſt, ita docent omnes quos citauimus in prima concluſione, num. 2. & ſpeciatim D. Th. 10.
3. p. quaſt. 79. art. 5. Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 79. ſect. 6. initio.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 13. initio:* cæteros vide apud iſtos velut apud fontes. Probatur primo, quia nullum ſacramentum eſt per ſe primo à Chriſto domino inſtitutum ad hunc effectum; licet enim per Baptiſmum tollatur pœna, tamen id quidem eſt quaſi conſequenter quatenus per illum tollitur culpa, non vero per ſe primo & directe, neq; enim Baptiſmus per ſe primo à Chriſto domino inſtitutus eſt ad tollendam pœnam relictam ex peccato condonato; ſpectabat autem ad prouidentiā diuinam, quam Chriſt⁹ habuit de hominib⁹ aliquod mediū & remedium, ad huiuſmodi pœnas temporales per ſe primo & directe remittendas inſtituere, hoc autē eſt ſacrificiū Miſſę. Secundo probatur, quia Sacramentum pœnitentię per ſe primo remittit pœnam æternam, & culpam, non tamen aufert omnem pœnām temporalem, ſed commutat pœnam æternam in pœnam temporalem, maiorem vel minorem, iuxta diſpoſitionem pœnitentis. Vnde ſi aliquando omnem pœnam etiam temporalem remittit, id quidem eſt, quia perfecte remittit culpam propter perfectam diſpoſitionem, non vero quia directe ſit à Chriſto domino inſtitutum ad tollendum reatum pœnæ temporalis. Reliqua etiam ſacramenta ſuos proprios, ac peculiares effectus habēt qui non ſunt ipſa remiſſio pœnæ temporalis; neceſſe ergo fuit iuxta rationem diuinæ prouidentiæ aliquod remedium directe, ac per ſe inſtituere, ad remiſſionem huius pœnæ temporalis relictæ ex peccato dimiſſo: hoc autem fuit ſacrificium Miſſæ; ergo proprius ac peculiaris effectus illius eſt remiſſio iſtius pœnæ. Probatur tertio, quia hoc non ſolum ſpectabat ad diuinam prouidentiam ſed etiam ad diuinam bonitatem; nam mediante hoc medio & ſacrificio poteſt vnus homo etiam in peccato mortali exiſtens ſatisfacere pro alio quoad hanc pœnam, applicādo huiuſmodi ſacrificium pro illo, illo inſciente: nam efficacia huius ſacrificij nihil pendet à ſanctitate miniſtri offerentis, aut alicuius applicantis hoc diuinum remedium, quia eſt mediū ac remedium publicū à Chriſto

Digitized by Google

Chriſto domino ad hunc effectũ inſtitutũ independenter à ſanctitate offerentiũ; quod non ita eſt in ſatisfactione priuata, quã aliquis fidelis pro alio offert; cũ enim non ſit remediũ publicũ à Chriſto domino ad hunc effectũ inſtitutũ, ſed ſit remediũ particulare, oportet, vt proſit alteri, vt vterque ſit in gratia & iuſtus, tam offerens & applicans, quam ille pro quo offertur, & applicatur, vt optime notauit Henriq. *lib. 9. de Miſſa c. 13. initio.* Cord. *lib. 1. q. 131. opinione 4.* Sotus *in 4. diſtinct. 13. q. 1. art. 6. & q. 2. a. 1. col.* 11. vt cernitur in indulgentiis, quæ dicuntur prodeſſe defunctis per modum ſuffragij.

11\. Nec ſolum eſt ſacrificium Miſſæ ſatisfactorium ex operato pro prædicta pœna tẽporali relicta ex peccatis mortalibus vel venialib⁹ dimiſſis: ſed poteſt etiam eſſe impetratorium. nam licet per illud remittantur huiuſmodi pœnæ ex opere operato, tamẽ non ſemper remittũtur totæ, vnde ſi aliquis illarum reatus manet poſt effectũ ex operato, poteſt huiuſmodi ſacrificium multũ iuuare per modum impetrationis ad illi⁹ remiſſionem obtinendam, nam cum ſit hoc ſacrificium per ſe ſufficiens ad quodlibet bonum impetrandum, etiamſi vnũ conferat ex opere operato ex ſpeciali Chriſti inſtitutione, non ideo amittit vim ad impetrandum aliud diſtinctum, & ideo per modum impetrationis magis vel minus remittet hanc pœnam, iuxta maiorem vel minorem feruorem, gratiam ac deuotionem offerentis, pendet enim hic effectus impetratorius à maiori vel minori ſanctitate illius, vt optime docet D. Thom. *3. p. q. 79. art. 5.* & Soarius *tom. 3. diſp. 79. ſect. 6. §. ſed contra in 3. p.*

12\. Hæc autẽ remiſſio per modum impetrationis dupliciter fieri & intelligi poteſt, primo quidẽ immediate, id eſt, vt per ipſum ſacrificium applicatũ pro aliquo immediate impetretur ipſe effectus remiſſionis pœnæ tẽporalis nullo actu hominis, aut diſpoſitione operãtis, ſeu offerẽtis interueniente. Et hoc fieri nõ poteſt, quia tunc non impetratiue, ſed ex opere operato hæc remiſſio fieret, vt patet. nã etiam effectus ex opere operato fit immediate independenter ab actu & diſpoſitione miniſtri per modum ſolutionis & pretij ſacrificij: ſolum tamen ſi hic modus remiſſionis verus eſt, vt notat Franciſcus Soar. allegatus, diſtinguetur ab effectu ex opere operato, quod remiſſio ex operato erit infallibilis, ſi is pro quo huiuſmodi ſacrificiũ applicatur, fuerit in gratia & per modum impetrationis non erit infallibilis, etiamſi applicetur pro homine grato, & iuſtificato: & ratio diuerſitatis erit, quia effectus ex opere operato fundatur in ſpeciale lege & promiſſione incluſa in ipſa inſtitutione Chriſti, quæ promiſſio deficere non poteſt: remiſſio autem & effectus per modum impetrationis fundatur in dignitate hui⁹ ſacrificij adiuncta poſtulatione petẽtis, ſeu offerẽtis, quæ poſtulatio ad remiſſionẽ ex operato neceſſaria non eſt.

13\. Secundo mediate, id eſt, impetrando nobis vires ſpirituales ad præſtanda opera pœnitentiæ, quibus mediantibus pro aliis Deo ſatisfaciamus & hic poſterior modus mihi certus videtur. nam ſi huiuſmodi ſacrificium impetrat auxilium gratiæ ad eliciendos actus pœnitentiæ, per quos nobis peccata noſtra mortalia remittantur, & prima gratia conferatur, multo magis nobis illos impetrabit ad ſatisfaciendum pro pœnis temporalibus relictis ex peccatis dimiſſis.

14\. Notabis vero differentiam maximã eſſe in hoc ſacrificio quatenus eſt ſacrificium, & quatenus eſt Sacramentum, nam quatenus eſt Sacramentũ, nõ remittit immediate hanc pœnam temporalẽ, ſed mediante diſpoſitione miniſtrantis, & ideo vt hæc ſatisfactio priuata proſit alteri per modum impetrationis, oportet vt vterque ſit iuſtus, & celebrãs, & ille quo pro celebrat, ac offert; quatenus vero eſt ſacrificium publicum inſtitutum à Deo ad huiuſmodi effectum ex operato producendum remittendi hanc pœnam temporalem, ſolum requirit, vt ille pro quo applicatur exiſtat in gratia, non autem Sacerdos applicans, gratia enim tunc in illo pro quo applicatur ſolum requiritur tanquam remouens prohibens, id eſt, tanquam remouens peccatum quod prohibet fieri prædictã remiſſionem pœnæ temporalis ex eodem peccato relictã.

Sed rogabis an aliquæ adhuc conditiones requirantur vt huiuſmodi ſacrificiũ producat prædictũ effectum ex opere operato, in illis pro quib⁹ applicatur? Reſpondeo nonnullas requiri, tam ex parte Sacerdotis applicantis, quam ex parte illorum pro quibus applicatur. Ex parte Sacerdotis requiritur in primis, vt ipſe Sacerdos ſit baptizatus, & vere ordinatus, alioqui enim ſi non ſit Sacerdos nec vere baptizatus, nõ eſt verus miniſter huius ſacrificij, & fructus ſacrificij, non nobis applicantur, niſi per veros illius miniſtros, qui ſolum ſunt Sacerdotes. Requiritur ſecunda, vt Sacerdos, qui pro alio Miſſam celebrat, habeat intentionem ſaltem virtualem applicandi illam pro aliquo, alioqui enim ſi illã non applicat pro aliquo, nulli in particulari proderit, ſed illius ſatisfactio ſtatim à Deo in theſauro Eccleſiæ reponetur, vt poſtea in egentium vtilitatem à Summo Pontifice & ab aliis Prælatis hanc poteſtatem habentibus per indulgentias diſpenſetur, applicetúrque. 15.

Ex parte illius pro quo huiuſmodi ſacrificium applicatur, quatuor cõditiones requirũtur, vt fructũ illius ex operato conſequatur. Prima eſt capacitas; ſecũda ſtatus; tertia diſpoſitio; quarta neceſſitas, ſeu indigẽtia. & per omnes diſcurremus breuiter, primo ergo requiritur capacitas: illa videlicet, quæ nobis per Baptiſmũ cõfertur, nã ſine charactere baptiſmali nullus eſt habilis ad recipiendũ hunc effectum, ita docent communiter Theologi cum D. Th. *3. p. q. 79. art. 7. ad 2.* docet etiam Soar. *to. 3. in 3. p. diſp. 79. ſect. 10. initio.* D. Aug. *l. 1. de origine animæ.* D. Chryſoſt. *hom. 3. ad Philippenſes,* vbi dicit hoc ſacrificium nõ poſſe offerri pro catechumeno defuncto, quod verũ eſſe non poteſt, niſi quoad effectũ ex operato, nam quoad impetrationẽ etiam pro catechumenis viuis, & defunctis offerri poteſt. probatur, quia ſicut Baptiſmus eſt ianua, ac fundamentum, vt cætera ſacramenta ſuos effectus producant ex operato, ita etiam reſpectu huius ſacrificij eſt ianua ac fundamẽtum vt ſuum effectum ex opere operato cauſet ac producat, & ideo ſpecialiter in canone Miſſæ dicitur, illam offerri pro fidelibus, id eſt, pro baptizatis: & ſic intelligenda ſunt illa verba canonis, *Memento etiam domine famulorum, famularumq; tuarũ, qui nos præceſſerunt in ſigno fidei,* i. e. in Baptiſmo, baptiſmus enim ſignum, ſigillum, atq; teſtimoniũ fidei appellatur in ſacris literis: ſic interpretatur illud Apocal. 19. *Vide ne feceris, conſeruus enim tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium* IESV. explicat Ribeira ibi habentium baptiſmum & ſignum fidei; dicitur enim habere teſtimonium IESV ille, qui charactarem baptiſmalẽ habet, quo teſtimonio palam teſtatur IESVM eſſe filium Dei: nam illi ſolum partici- 16.

Digitized by Google

participes eſſe poſſunt huius menſæ, & fructus huius ſacrificij, qui baptizati ſunt, prius enim debent regenerari in Chriſto, quam nutriri, regenerantur autem per Baptiſmum, nutriuntur vero per huiuſmodi ſacramentum, quod in hoc ſacrificio continetur.

17. Dices, Catechumenus poteſt eſſe viuum membrum Chriſti, quia poteſt in gratia exiſtere. ergo poteſt eſſe capax remiſſionis pœnæ temporalis, quæ remiſſio eſt proprius effectus huius ſacrificij, vt diximus: cur enim non poterit cum ſit in gratia? Reſpondeo non ſatis eſſe quod ſit in gratia conſtitutus, vt poſſit eſſe capax huius effectus, ſed requiri etiam vt in re ſit baptizatus, quia hoc ſacrificium, eſt ſpeciale remedium pro ijs qui baptizati ſunt, & hinc eſſe quod ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione, & conſuetudine non permittantur Catechumeni præſentes eſſe ſacrificio Miſſæ, excluduntur enim ab huiuſmodi ſacrificio, dum oblatio illius incipit; ſignum ergo eſt illis non eſſe promiſſum effectum operis operati prædicti ſacrificij: per modum tamen impetrationis inſeruire poterit huiuſmodi ſacrificium ipſis Catechumenis ad illis impetrandam hanc remiſſionem ſi in gratia exiſtant, & ſic erit illis hoc ſacrificium impetratorium, non tamen ſatisfactorium, vt diximus.

18. Requiritur etiam ſtatus viatoris. nomine autem viatorum comprehenduntur etiam illi, qui ſunt in igne purgatorio, quia nondum ad vltimum terminum gloriæ peruenerunt, & ideo aliqua ex parte viatores ſunt, maxime quoad remiſſionem pœnarum, imo etiam culparum venialium, obtinendam, vt docet D.Thom. *in 4. diſtin. 45. quæſt. 2. art. 3. ad 3.* & Soar. *tomo 3. in 3. part. diſp. 79. ſect. 10. §. Primo igitur, in initio ſectionis. & §. Secundo requiritur.* Significat Albertus Magnus *art. 2. ad 6.* Petrus Soto *lect. 7. de Euchar.* Lindanus *libr. 4. Panopl. cap. 51.* Ruardus *art. 16.* Hoſius *in confeſſ. cap. 41.* Bellarm. *libr. 2. de Purgatorio cap. 18.* Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 13. initio.* Couar. *in cap. Alma mater. 1. part. §. 5. num. 11.* Nauarr. *in Leuit. notabil. 22.* & patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 1.* vbi docet ſacrificium Miſſæ maxime prodeſſe defunctis nomine autem defunctorum non poſſunt intelligi illi, qui in vltimo termino ſunt beatitudinis, hi enim non indigent remiſſione pœnarum, cum nullas pœnas ibi habeant, alioqui non eſſent in beatitudine, nec etiam illi qui ſunt in pœnis gehennæ inferni, cum huiuſmodi pœnæ ſint irremiſſibiles, vt diximus *cap. 11. nu. 6.* ergo ſolum illi intelliguntur, qui ſunt in igne purgatorio.

19. Tertio requiritur neceſſitas, ſeu indigentia, ex parte illius pro quo offertur, vt ſcilicet habeat pœnam aliquam temporalem ex culpis ac peccatis condonatis relictam, quæ remitti poſſit: quia ſi plene facta eſt remiſſio culpæ, & pœnæ temporalis, nihil ſupereſt per hoc ſacrificium remittendum; ſi vero culpa ſeu peccatum nondum eſt remiſſum, impeditur remiſſio pœnæ, cum hoc ſacrificium tantum ſit inſtitutum à Chriſto Domino pro effectu remittendi ex opere operato prædictam pœnam temporalem ex peccatis condonatis relictam; & ideo ſemper erit neceſſaria intentio, ſeu applicatio offerentis, ſaltem virtualis, qua velit, vt ſi Petrus, v.c. pro quo ſacrificium applicatur, illo non indigeat, fructus illius applicetur alijs indigentibus; ſi enim hoc non fecerit, & vel in particulari, vel ſaltem in communi, eos non deſignauerit, ſed intentio eius tantum ſiſtat in ſola illa perſona, quæ fructu ſacrificij non indiget, non manet applicatus prædictus fructus, nec vlli datur, ſed in theſauro Eccleſiæ à Chriſto reſeruatur, diſpenſandus poſtea per indulgentias vel à Summo Pontifice, vel ab alijs Prælatis eam poteſtatem habentibus, vt diximus num. 15. & docent Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 79. ſection. 10. §. quarto requiritur. & §. addendum vero,* & Soto *in 4. diſtinct. 13. artic. 1.* & Corduba *lib. 1. quæſt. 3. opinione 6.*

20. Quarto & vltimo quod illi pro quibus huiuſmodi ſacrificium applicatur ſint in gratia, & ideo dum ſubiectum non eſt capax propter obicem peccati, non producet ſuum effectum ex operato, & ideo ſi vel in particulari, vel in generali pro alijs in gratia exiſtentibus non fuerit oblatum, etiam in hoc caſu, ſatisfactio illius poſtea per indulgentias diſpenſanda in theſauris Eccleſia reſeruabitur; nam effectus huius ſacrificij, ſeu remiſſio pœnæ temporalis, eſt beneficium quoddam, quod Deus ex peculiari inſtituto ſuo actu non confert, niſi amicis ſuis, nec eſt vlla ratio ob quam conferatur inimicis, aut ad illos extendatur, ac proinde ille, qui in peccato mortali eſt, nullo modo eſt capax talis ac tanti beneficij, vt optime docet D. Thom. *3. part. quæſt. 79. art. 7. ad 2.* & Soar. *tomo 3. in 3. part. diſp. 79. ſect. 10. §. tertio requiritur,* & alij communiter.

21. Et præter hanc diſpoſitionem gratiæ habitualis gratum facientis nulla alia diſpoſitio requiritur ex parte illorum, pro quibus tale ſacrificium offertur: nam illa diſpoſitio ſi requireretur, vel eſſet habitualis, vel actualis. non habitualis, quia cum gratia habituali comprehendimus omnes virtutes, & dona, quæ illam comitantur: non actualis, quia non eſt neceſſaria actualis deuotio, neque aliquis bonus affectus, ex parte illorum pro quibus hoc ſacrificium offertur; neque etiam eſt neceſſarium, vt illi ſciant, quod pro ipſis offerantur. cum enim illa actualis deuotio non ſit neceſſaria in alijs ſacramentis, v.c. in ſacramento ordinis, matrimonij, aut extremæ vnctionis ad producendam gratiam ex operato, ſed ſolum neceſſarium ſit, quod ſubiectum ſit gratum, & non habeat mortalis peccati obicem vt prædicta ſacramenta producant ſuum effectum, nihil amplius requiretur, quam quod ſubiectum ſit gratum, & non habeat obicem peccati mortalis. Similiter, vt dixi, non eſt neceſſe, vt ij pro quibus applicatur, id ſciant, quia hic effectus, quando alijs applicatur, applicatur quidem per modum cuiuſdam extrinſecæ donationis, quam ſtatim Deus pro illis acceptat, ſi ſunt in gratia ſanctificante; ſic etiam in donationibus temporalibus, poſſunt iudices, notarij & tabelliones pro abſentibus valide donationes acceptare, ſeu pro illis ſtipulari, vt loquuntur iuriſperiti, illis nihil ſcientibus aut cogitantibus de talibus donationibus, vt late probat Molina *ex varijs iuribus tomo 2. diſp. 264. fol 76.*

22. Rogabis tamen primo an hic effectus remiſſionis pœnæ temporalis ſit maior vel minor, cæteris paribus, in eo homine quia melius per gratiam eſt diſpoſitus, vel per maiorem deuotionem? Affirmare videntur D. Thom. *3. part. quæſt. 79. art. 5.* & Soto *lib. 9. de iuſt. quæſt. 2. art. 2.* & Sylu. *verbo Miſſa qu. 9.* vbi abſolute dicunt applica-

Digitized by Google

tionem huius ſacrificij eſſe ſatisfactoriam illis, pro quibus offertur, imo & ipſis offerentibus ſi pro ſe ipſis offerant, ſecundum quantitatem ſuæ deuotionis, & poteſt hæc opinio probari ratione quia diſpoſitio requiritur ſimpliciter ad hũc effectum, & ideo melior diſpoſitio ad meliorem effectum conducet, cauſa enim melius operatur in ſubiecto melius diſpoſito. Nihilominus dicendum eſt meliorem diſpoſitionem hic non ſortiri meliorem effectum, & maiorem remiſſionem pœnarum temporalium ex operato: non enim pendet hic effectus ex maiori vel minori diſpoſitione illius pro quo offertur, ſed ex inſtitutione diuina, & ex applicatione ſacrificium offerentis: ex parte enim Dei & inſtituti diuini ſolum requiritur quod ſubiectum ſit gratum capax, & non habeat obicem peccatum, requiritur enim ſolum hæc diſpoſitio, tamquam remouens peccatum, prohibens ipſam remiſſionem pœnæ temporalis quæ eſt effectus huius ſacrificij: ex parte vero offerentis requiritur quod totum ſacrificium applicet pro alio, ſi enim non totum, ſed partem illius tantum offerat, tunc quidem maior vel minor effectus ex operato illi communicabitur, iuxta maiorem vel minorem applicationem offerentis, vnde ſuppoſita diſpoſitione ex parte illius pro quo offertur, totum hoc negotium pendet ex maiori vel minori applicatione offerentis, vt patet. Neque enim hæc cauſalitas eſt ſimilis cauſalitatibus aliarum cauſarum, quæ per ſe agunt perfectius, aut imperfectius, iuxta diſpoſitionem paſſi: hæc enim cauſalitas ſolum eſt moralis per modum cuiuſdam donationis, quæ tanta eſt, quantam vult is, qui donat, vel offert, & ita docent communiter Doctores, Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 79. ſect. 10. §. Nihilominus cenſeo.* Caietanus *tomo 2. opuſc. tract. 3. q. 2.* & Durandus *in 4. diſt. 45. q. 3. n. 7. & 8.* & D. Thom. *ibidem.*

23. Conſiderandus eſt autem hic duplex valor, & duplex effectus ex opere operato: alter reſpondens ſubſtantiæ ſacrificij in ſe conſiderati, & primo ac principali offerenti qui eſt Chriſtus Dominus, qui per ſacerdotem ſe ſpecialiter Patri offert in hoc ſacrificio, pro illis, pro quibus hoc ſacrificium applicatur, & hic valor ex ipſa inſtitutione Chriſti Domini ſemper eſt de ſe idẽ, æqualis, & independens à maiori vel minori diſpoſitione recipientis, aut illius pro quo offertur. Alter reſpondens ſacrificio in ſe conſiderato, & ſecundo ac minus principali offerenti, Eccleſiæ nempe, quæ etiam per Sacerdotes, tamquam per ſuos miniſtros proprios ac competentes offert huiuſmodi ſacrificia pro illis, pro quibus aliquis fidelis illud vult offerre, & hic valor eſt etiam certus & infallibilis ex operato quoad aſſecutionem, non tamen ſemper eſt æqualis quoad entitatem, & gradum, eſt enim in hac entitate maior vel minor pro ratione & varietate ipſius Eccleſiæ Catholicæ, quæ eſt ſemper Deo grata, ſed modo magis, modo minus grata, pro maiori vel minori numero & ſanctitate iuſtorum, qui pro varietate temporum in ea exiſtunt; & pro maiori vel minori applicatione ipſius Eccleſiæ, applicat enim illa, huiuſmodi ſacrificium iuxta intentionem illius, qui hoc ſacrificium pro aliquo offert; vnde ſi totum offert, maiorem effectum ex operato conſequetur ille pro quo offertur, quam ſi partem ſacrificij pro illo offerat: & quidem præter hos valores ex operato, eſt etiam alius valor ex opere operantis, & hic neque eſt certus quoad aſſecutionem, quia nec ſemper Sacerdos operans rem diuinam eſt in gratia, neque eſt æqualis quoad gradum, quia nec ſemper ipſe Sacerdos in gratia exiſtens, eſt in eodem ſtatu & gradu gratiæ, ſed modo habet maiorem, modo minorem, iuxta maiora vel minora opera caritatis, quæ exercet. 24.

Rogabis ſecundo an ſublato impedimento, & recedente fictione & peccato mortali illius pro quo huiuſmodi ſacrificium offertur quod impediebat cauſalitatem & aſſecutionem prædictæ remiſſionis pœnæ temporalis ex operato, ſtatim redeat effectus. Et hac de re eſt bipartita ſententia: Prima ſententia affirmat, & eam tenet Nauarrus *tract. de orat. cap. 19. à num. 73.* tenet etiam expreſſe Henriquez *lib. 9. de Miſſa cap. 13. §. 1. fine.* Probari poteſt hæc opinio primo, quia ſacramenta nouæ gratiæ & legis, hoc peculiare habent, vt recedente fictione redeat effectus; cur ergo ſimile priuilegium non habebit etiam hoc ſacrificium, cum ſit ſacrificium proprium nouæ legis, & à Chriſto Domino inſtitutum ad hunc effectum peculariter producendum; aut quod inconueniens eſt hoc affirmare. Secundo, quia rationi conſentaneum eſt ad maiorem commendationem efficaciæ ſacrificij, vt ei qui in peccato mortali exiſtit ſi pro illo offeratur, iam ſit quantum eſt, ex parte acceptationis diuinæ remiſſa pœna temporalis tali peccato debita, veluti ſub conditione, ſi aliquando talis culpæ veniam comparauerit.

Secunda ſententia negat, eam docet Soarius 25. *tomo 3. in 3. part. diſput. 79. ſect. 10. §. tertio inquiri poteſt,* primo quia hoc priuilegium vnicum & ſingulare eſt pro ſacramentis tantum nouæ legis, vt ſcilicet recedente obice redeat effectus, & forte non omnium ſacramentorum, ſed tantum illorum, quæ iterari non poſſunt, hæc enim habent veluti quandam neceſſitatem, quia cum careant iteratione, non poteſt amplius illorum effectus recuperari, vnde ne ſuo proprio, & peculiari effectu priuentur, neceſſe eſt, vt recedente obice, redeat illorum effectus, & non eſt neceſſe, nec forte conuenit, vt priuilegia propria ſacramentorum extendantur ad ſacrificium Miſſæ, quod facillime iterari poteſt. Secundo, quia hoc ſacrificium oblatum pro iuſto non indigente hac ſatisfactione pœnarum temporalium, non acceptatur, nec quaſi conſeruatur illi fructus & effectus illius, vt pro eo tempore, quo eguerit, recipiat prædictum effectum ac fructum; ergo multo minus acceptabitur reſpectu peccatoris; ergo non redit poſtea hic effectus, ſed manet in theſauro Eccleſiæ vt inde poſtea in vtilitatem fidelium diſpenſetur, iuxta ea, quæ diximus num. 19. & num. 15. & pro hac opinione facit etiam Sotus *prædicto num. 19.* allegatus propter rationem ibi factam.

Ad primum argumentum pro prima opinione 26. iam reſponſum manet, neque enim neceſſe eſt extendere & ampliare proprium priuilegium ſacramentorum nouæ legis ſine fundamento & vrgenti ratione ad ſacrificium Miſſæ. Ad ſecundum indecens eſſe, & inconueniens, vt huiuſmodi effectus gratiæ remiſſionis pœnæ temporalis acceptetur; & conſeruetur ex parte Dei in fauorem impij pro eo tempore, quo iuſtificatus fuerit, ſi enim Deus, quando huiuſmodi ſacrificium offertur, pro iuſto, qui non eget remiſſione culpæ temporalis, non conſeruat illi hunc effectum pro eo tempore, quo iterum fuerit iniuſtus, ſed ſtatim tranſit ad alium, ſi pro alio offeratur, aut ad theſau-

Digitized by Google

theſaurum Eccleſiæ, ſi pro alio non offeratur, quomodo, aut ob quam rationem illum conſeruabit impio pro eo tempore, quo iuſtus & pius fuerit, alioqui enim melioris conditionis erit impius, quam pius, contra omnem rationem.

CAPVT II.

An hoc ſacrificium ex opere operato remittat iis pro quibus offertur peccata mortalia, & conſequenter an ex eodem operato conferat primam gratiam ſanctificantem.

SVMMARIVM.

Refertur prima opinio, docens ſacrificium Miſſæ ex opere operato conferre primam gratiam ſanctificantem & remiſſionem mortalium peccatorum. num. 1.
Referuntur fundamenta ex Concilio Tridentino, & iure pro hac opinione. num. 2.
Sacrificium Miſſæ quod Chriſtus celebrauit in vltima cæna, fuit de ſe efficax ad remittenda peccata mortalia, & conferendam primam gratiam. num. 3.
Deſtruuntur fundamenta huius opinionis. num. 4.
Sacrificium Miſſæ eſt impetratorium auxilij opportuni ad donum contritionis. num. 5.
Sacrificium Miſſæ quod Chriſtus celebrauit in vltima cæna fuit aptum, vt ordinaretur, non tamen actu fuit ordinatum, ad remiſſionem peccatorum mortalium, & infuſionem primæ gratiæ. num. 6.
Sacrificium Miſſæ fuit ſufficiens, non tamen efficax ad hanc primam gratiam & ſanctificationem hominum, ſi in ſua inſtitutione ad id à Chriſto domino ordinaretur. & idem de primo ſacrificio quod Chriſtus in vltima cæna celebrauit. num. 7.
Sacramentæ nouæ legis fuerunt à Chriſto inſtituta ad ſanctificationem hominum. num. 8.
Quare actu Chriſtus dominus ſacrificium Miſſæ non inſtituerit ad ſanctificationem hominum ex operato. numer. 9. & 10.
Chriſtus ſolum emendationem hominum quærit. nu. 10.
Refertur ſecunda ſententia docens ſacrificium Miſſæ nec ex operato nec impetratorie conferre primam gratiam & remiſſionem peccatorum mortalium. num. 11.
Refutatur hæc opinio. num. 12.
Conducit vehementer ſacrificium Miſſæ ad primam gratiam, & remiſſionem peccatorum impetrandam. n. 13.
An infallibiliter hunc effectum ſemper impetret niſi homo reſiſtat, refertur opinio affirmans. num. 14.
Si hæc opinio vera eſſet, procederet etiam in eo caſu in quo Sacerdos eſſet in peccato mortali. num. 15.
An hæc infallibilis impetratio in hac opinione ſit de congruo, vel de condigno. num. 16.
Hæc impetratio non eſt immediate ipſius gratiæ ſanctificantis, ſed mediante auxilio opportuno & dono contritionis. num. 16.
Mediante hoc auxilio hanc gratiam impetrat. num. 18.
Statuitur vera ſententia. num. 19.
Quid quando Sacerdos offert hoc ſacrificium nomine proprio, an tunc de condigno ſit impetratorium & cuius rei ſit. num. 20.
Soluuntur argumenta primæ ſententiæ n. 14. poſita. n. 21.
An oratio iuſti qua iuſtus eſt ſit infallibiliter impetratoria. num. 22.

QVæſtio eſt Theologiæ digna faſtigio, an huiuſmodi ſacrificium Miſſæ primam gratiam peccatoribus conferat ex operato, & peccata eis mortalia, vel ſaltem venialia remittat. Et quoad peccata mortalia & primam gratiam variæ ſunt ſententiæ. Prima docet hoc ſacrificium Miſſæ per ſe & ratione rei oblatæ conferre hominibus primam gratiam & remiſſionem peccatorum mortalium ex opere operato, faciendo hominem peccatorem & impium ex attrito contritum, non per mutationem actus attritionis in actum contritionis, ſed per infuſionem gratiæ ſanctificantis, qua ipſa attritio formatur, ſicut fit per Baptiſmum, & pœnitentiam. Et iuxta hanc opinionem ſi Sacerdos offerat hoc ſacrificium pro impio exiſtente in peccato mortali, & contingat in eo inſtanti quo ſacrificium eſſentialiter abſoluitur ac perficitur illum eſſe attritum, ex vi talis ſacrificij conferetur ei gratia habitualis in eodem inſtanti, ſiue intelligatur dari hæc gratia phyſice, per ſacrificationem ipſam, terminumque illius, qui eſt Chriſtus ſub ſpeciebus oblatus, ſiue moraliter, infallibili tamen effectu, quia ſcilicet ipſum ſacrificium ita nobis Deum reddit placatum, vt nos ſtatim in ſuam gratiam recipiat, conferendo gratiam habitualem: hæc opinio ſic explicata ſolet tribui Gabrieli *lect. 57. in Canone*, & Petro Soto *lect. 7. de Euch.* & Soto *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. artic. 1.* re tamen vera ſi attente legantur nullus eorum eam docet in proprijs terminis. 1.

Poteſt hæc opinio fundari primo in illis verbis conſecrationis, *Qui pro vobis & pro multis effundetur*, 2.
quæ à multis Doctoribus, & ſanctis patribus de ſacrificio incruento Miſſæ intelliguntur: Sic intelligit D. Auguſt. *ſerm. 4. de Innocentibus*, ibi, *Super altare corpus domini offertur, illic vindictam ſanguinis poſtulabant, ibi & pro peccatoribus Chriſti ſanguis effunditur.* eſt ergo hæc ſacramentalis ac ſacrificabilis effuſio, remiſſio peccatorum, & in peccatorum remiſſionem fit: nam remiſſio ſimpliciter dicta, non tantum eſt remiſſio pœnæ temporalis, ſed proprie eſt remiſſio culpæ mortalis, & ideo Alexander IV. Summus Pontifex, interpretans prædicta verba, *epiſtola prima decretalium capite quarto.* ita ait, *Crimina atque peccata oblatis his domino ſacrificijs delentur.* & infra: *talibus hoſtijs placabitur Deus, & peccata dimittet ingentia*: at nunquam ſolet Deus dimittere peccata mortalia quæ hic vocantur ingentia, niſi per infuſionem gratiæ ſanctificantis. Probatur etiam ex Concilio Tridentino *ſeſſione 22. capite ſecundo.* vbi videtur approbare ſententiam Alexandri Papæ, ibi, *Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Vnde cum Concilium prius requirat ad effectum remiſſionis peccatorum mortalium, & infuſionis primæ gratiæ ſanctificantis donum pœnitentiæ, fortaſſis non de contritione & perfecta pœnitentia hoc intelligit, ſed de attritione, quam idemmet Concilium *ſeſſione 14. capite 14.* contritionem appellat imperfectam.

Rationibus probari hæc opinio poteſt: Primo, 3.
quia ſacrificium in nocte cœnæ à Chriſto domino oblatum, fuit efficax ad remittenda peccata mortalia, & viuificandas animas; ergo & ſacrificium Miſſæ oblatum à Sacerdotibus nouæ legis eandem efficaciam habebit ad eundem effectum, cum ſit idem cum illo, & idem ſacerdotium. nam Sacerdos Euangelicus in actu ſacrifi-

candi,

candi, Chriſtum repræſentat. Maior probatur ex Diuo Thoma 3. *p. q.* 22. *art.* 3. vbi agens de ſacerdotio Chriſti docet fuiſſe efficax ad expianda peccata quoad culpam, quod ſumitur ex illo Diui Pauli ad Hebræos 9. *Sanguis Chriſti emundauit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti, & ideo noui Teſtamenti mediator eſt, vt morte intercedente in redemptionem earum præuaricationum, quæ erant ſub priori teſtamento repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis.* Secundo, quia ſacramenta nouæ legis habent vim conferendi ex operato primam gratiam ſanctificantem, & remittendi peccata mortalia, faciendo de attrito contritum; ergo & ſacrificium Miſſæ. Probatur conſequentia, quia ratio ſacrificij eſt perfectior vt ſic, quam ratio ſacramenti, & ex parte rei oblatæ eſt etiam nobiliſſima, & quia huiuſmodi ſacrificium cum de ſe ſit propitiatorium, magis intrinſece ac per ſe videtur ad remiſſionem peccatorum ordinatum, quam ſacramenta, & quia in hoc ſacrificio expreſſius repræſentatur paſſio Chriſti per quam peccata dimittuntur, quam in quolibet Sacramento. Tertio, quia Chriſtus Dominus conferre potuit hanc vim dimittendi peccata mortalia ex operato huic ſacrificio, vt per ſe notum eſt, ergo de facto contulit, cum hoc magis commendet dignitatem & excellentiam illius.

4 Hæc opinio ſic explicata videtur habere ſpeciem probabilitatis: illam tamen deſtruamus & illius fucum propalemus, vt veram ſtabiliamus. In primis enim in ſe conſiderata nec eſt certa, nec diſtincte loquitur, nec eius fundamenta vera ſunt: nam illa verba Chriſti domini, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; communiter interpretantur de ſacrificio cruento crucis, & licet à Diuo Auguſtino in ſenſu myſtico de ſacrificio Miſſæ interpretentur: tamen poſſunt exponi de remiſſione peccatorum, quoad ſenſum & pœnam temporalem relictam ex peccatis ac culpis mortalibus aut venialibus dimiſſis, in eo enim loco ſicut & in alijs ſacræ paginæ, peccatorum nomine ſignificantur pœnæ temporales ex prædictis peccatis relictæ. Sic communiter exponitur illud Machabæorum 2. capite 12. *Sancta & ſalubris cogitatio eſt pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur*, id eſt, vt à pœnis temporalibus ex peccatis condonatis relictis, quæ ſunt reatus peccatorum, liberentur, illiſque prædictæ pœnæ remittantur. Deinde, quia illa verba, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, non ſunt intelligenda de immediata remiſſione peccatorum ex opere operato, & quaſi hoc ſacrificium ex primæua ſua inſtitutione ſit à Chriſto domino inſtitutum ad remittenda peccata mortalia directe & conferendam primam gratiam habitualem ac iuſtificantem, ſed impetratorie & mediante dono contritionis, quod impetrat, vt loquitur Concilium Tridentinum *ſeſſione* 22. *cap.* 2. ibi, *Huius quippe ſacrificij oblatione placatus dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata ingentia dimittit.*

5 Ad locum Alexandri IV. *ex epiſtola prima decretali*, & ad locum Concilij Tridentini reſpondeo nec Concilium, nec Pontificem, nec Patres ſignificare remiſſionem peccatorum mortalium, & infuſionem primæ gratiæ ſanctificantis dari ex operato per ſacrificium Miſſæ, ſed dari impetratorie mediante dono pœnitentiæ, & contritionis, & mediante hac contritione diſpoſitione quæ poſſe hanc remiſſionem peccatorum & infuſionem primæ gratiæ impetrari, & ideo dixit Concilium prædicta *ſeſſione vigeſima ſecunda capite ſecundo* fieri poſſe vt per hoc ſacrificium miſericordiam conſequamur & gratiam inueniamus in auxilio opportuno: vtique ad veram contritionem cordis concipiendam, & ideo nunquam iudicauit Concilium ſacrificium Miſſæ immediate & ex operato conferre primam gratiam ſanctificantem & remiſſionem peccati mortalis abſque contritione & actu impetrantis, & licet aliquando Concilium attritionem ipſam, contritionem appellet imperfectam, parum refert, nam abſolute loquendo contritio fere ſemper ſumitur pro vera & perfecta contritione ac pœnitentia, & Concilium non dicit illam contritionem, quam alij vocant attritionem, & pœnitentiam imperfectam ſufficere ad remittenda peccata, & infuſionem primæ gratiæ ſanctificantis conſequendam ſimul cum hoc ſacrificio ex opere operato, ſed ſufficere ad inueniendam miſericordiam in auxilio opportuno, id eſt, ad comparanda auxilia & gratiam excitantem, qua homo diſponatur ad veram contritionem.

Ad primam rationem reſpondeo. Primo, ſacrificium Miſſæ in nocte cœnæ à Chriſto Domino celebratum ex ſua natura ſatis fuiſſe accommodatum, vt à Chriſto Domino ordinaretur tamquam medium & remedium neceſſarium ad remittenda peccata mortalia, & conferendam primam gratiam ſanctificantem ex operato, nulla præſuppoſita hominum diſpoſitione ſi in ſua inſtitutione ad hunc effectum ordinaretur; actu tamen & de facto non fuiſſe à Chriſto Domino ad talem effectum ordinatum, nec enim vſquam legimus huic ſacrificio Miſſæ talem effectum ex operato fuiſſe à Chriſto Domino promiſſum ſed tantum ordinatum fuiſſe ad nobis impetrandum & in nobis cauſandum omnes effectus gratiæ mediante noſtra diſpoſitione, qui ex meritis Chriſti, in nobis eſſent producendi. 6

Reſpondeo ſecundo, neque ſacrificium cruentum crucis, neque ſacrificium incruentum ſupremæ noctis, de ſe fuiſſe efficacia vel ad minimum gradum ſanctificantis gratiæ, & remiſſionis culpæ conferendum, niſi nobis per ſacramenta, vel alia opera noſtra bona applicarentur, fuiſſe tamen ad ſanctificandos homines quoad ſufficientiam potentiſſima, noluit enim Chriſtus Dominus, vt per ſe ſola eſſent efficacia ad hanc ſanctificationem ex operato, quia id ſolum reſeruauit ſacramentis nouæ gratiæ, & ratio ob quam id ſolum ſacramentis, & non ſacrificio crucis, aut ſupremæ cœnæ attribuit, eſt, quia ſacramenta in receptione conſiſtunt, & ideo per illa applicantur homines ad agendum, & aliqualiter diſponuntur, & ſaluti propriæ cooperantur: at vero ſacrificium quatenus ſacrificium eſt, de ſe & per ſolam extrinſecam denominationem applicari poteſt, & ideo non erat proportionatum inſtrumentum ad huiuſmodi effectum. ita docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 79. *ſect.* 3. §. *Ex his ergo.* & patebit amplius numero ſequenti. 7

Ad ſecundam rationem reſpondeo ſacramenta nouæ legis ex ſua prima inſtitutione ordinata fuiſſe à Chriſto ad ſanctificationem ſuſcipientium, & ideo fuiſſe inſtituta ad conferendam primam gratiam ſanctificantem, & remiſſionem mortalium ex operato: at vero ſacrificium Miſſæ ex ſua 8

ex ſua inſtitutione non fuiſſe ordinatum ad hanc ſanctificationem, ſed ad cultum Dei, & conſequenter ad impetrandum aliquid à Deo, & ad ſatisfaciendum Deo ex operato pro pœnis relictis ex peccatis iam condonatis, & ideo non fuiſſe conueniens ſacrificium hoc eleuari ad extraneum effectum, & quaſi alienum, & ſacramentorum proprium; & ideo parum refert quod ratio ſacrificij in ſe ſit perfectior, erit enim perfectior in ratione cultus externi Dei, non tamen in ordine ad conferendam primam gratiam ex operato, cum enim ſacramenta conſiſtāt in ſuſceptione, inde eſt quod homines prius diſponantur & applicentur ad agendum & operandum ſicut oportet ad illorum receptionem: cum vero ſacrificium Miſſæ conſiſtat in ſola imputatione & applicatione extrinſeca, qua nobis applicari poteſt, etiam nobis inſcientibus, ideo ipſa ſacramenta magis accommodata ſunt ad peccata mortalia nobis condonanda, & primam gratiam conferendam, quam ſacrificium Miſſæ: nec refert quod ipſum ſacrificium Miſſæ propitiatorium ſit, & ita à Patribus appelletur, appellatur enim ita, quia impetrando nobis à Deo donum contritionis, illum nobis propitium reddit, ac placatum ad dimittenda peccata, & gratiam conferendam.

12. Ad vltimam rationem reſpondeo, licet potuiſſet Deus ordinare ſacrificium Miſſæ ad remiſſionem culparum, & gratiæ infuſionem ex operato cauſandam, id tamen de facto non feciſſe; nec conueniens fuiſſe, vt ita faceret; inſtituit enim Chriſtus Dominus in remedium peccati originalis Baptiſmum; in remedium peccati mortalis, & ſanctificationis hominum, ſacramentum confeſſionis & pœnitentiæ, & hæc duo ſacramenta voluit eſſe ad hunc effectum remedia vnica, & ſufficientia, ſingularia, & neceſſaria, & ideo ſuperfluum erat aliud remedium ad eundem effectum ab his diſtinctum: quia ſi illud inſtitueret, ſequeretur, remedium pœnitentiæ, & confeſſionis, non eſſe ſimpliciter neceſſarium: nec dici poteſt quod adhuc in ſacrificio Miſſæ poſſet etiam includi votum confeſſionis, atque ideo neceſſarium ſemper eſſe remedium confeſſionis non obſtante efficacia ſacrificij, quia quando aliquod remedium eſt per ſe inſtitutum, & ordinatum ad aliquem effectum, & ad illum eſt ſufficiens, non eſt neceſſarium aliud remedium nec votum illius, nam ſi ſingula ſufficiunt, neutrum poteſt eſſe neceſſarium, & vnum erit ſuperfluum.

13. Argues nullum eſſe inconueniens dari duo media ſimpliciter neceſſaria ad eundem finem & effectum, imo hoc commendare magis bonitatem, & miſericordiam diuinam: ſicut inter homines ad conſequendam veniam iniuriæ illatæ duplex remedium habemus, vel pœnitentiæ ſubmiſſioniſque, vel oblationis alicuius doni extrinſeci, & non ideo alterum illorum ſuperfluum eſt. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, nam homines ad remiſſionem iniuriæ ſibi factæ, non requirunt pœnitentiam illius, & ſubmiſſionem, vt medium neceſſarium, ad veniam impetrandam, ſed interdum externis donis ac muneribus contenti ſunt, quia magis vtilitatem propriam, quam alienam emendationem quærunt: Chriſtus autem ſolum peccatorum correctionem & hominum emendationem quærit primo & principaliter, vnde nullum aliud remedium inſtituit tamquam per ſe ſufficiens ac neceſſarium, fruſtra enim fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora, & conueniens fuit vt remedium pœnitentiæ tantum inſtitueret, vt homo, qui per voluptatem à Deo peccando receſſerat, ad eum per pœnitentiam, & dolorem accederet.

Hac ſententia excluſa, alij inducunt ſecundam, qua docent ſacrificium Miſſæ nec ſatisfactorie & ex opere operato, nec impetratorie vel meritorie conferre poſſe ad primam gratiam & remiſſionem culpæ mortalis conſequendam, & eam videtur docere Corduba *libro 1. quæſtione 3. notabili 4.* Lindanus *libro 4. ſua Panopliæ. capite 51. & 53.* Aiala *de tradit. part. 3. conſideratione 5.* & tota ratio eorum eſt, quia hoc ſacrificium non habet effectum remiſſionis pœnæ temporalis relictæ ex peccatis condonatis mortalibus vel venialibus, niſi in homine iam iuſtificato, vt probauimus late capite præcedenti. ergo non poteſt hoc ſacrificium primam gratiam conferre. nam cum ſupponat illam iam eſſe collatam, quomodo poterit illam primo conferre, fruſtra enim faceret, quod factum eſt. 14.

Verum hæc opinio falſa etiam eſt, negari enim non poteſt ſacrificium Miſſæ eſſe impetratorium miſericordiæ & auxilij opportuni ad donum contritionis & pœnitentiæ, qua gratiam à Deo & remiſſionem peccatorum mortalium comparamus, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione vigeſima ſecunda capite ſecundo.* vbi dicit offerri hoc ſacrificium pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus & alijs neceſſitatibus. & poſtea addit, per oblationem illius nobis vberrime communicari fructum oblationis cruentæ crucis. non eſſet autem hæc communicatio vberrima, ſed ſatis imperfecta, mutila, & diminuta, ſi ſolum fructus paſſionis Chriſti quoad remiſſionem pœnæ temporalis relictæ ex peccatis iam condonatis nobis per hoc ſacrificium communicaretur, vt optime animaduertit Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputatione 79. ſectione tertia §. dico ergo primo.* denique quia hoc ſacrificium impetratorium paſſim appellatur à ſanctis Patribus, & Doctoribus, & non ſolum dicitur impetratorium, quia conſeruat gratiam, & perſeuerantiam dum à Deo impetrat, ne nobis veniant tentationes, aut ne venientes nos vincant, ſed etiam, quia nobis impetrat auxilia opportuna, quibus auxilijs niſi reſiſtamus, recte diſponimur ad donum contritionis obtinendum in ordine ad confeſſionem, & gratiam habitualem ſanctificantemque ac remiſſionem peccatorum comparamur. Vltimo, quia ſatis ex vſu Eccleſiæ conſtat huiuſmodi ſacrificium Miſſæ, non ſolum offerri pro remiſſione pœnæ temporalis, ſed etiam pro iuſtificatione peccatoris; ergo ipſamet iuſtificatio poteſt eſſe aliquando effectus huius ſacrificij, alioqui enim imprudenter offerretur ab Eccleſia pro illa, ſi nihil conduceret ad illam impetrandam. Et ad fundamentum huius ſecundæ ſententiæ reſpondeo, hoc ſacrificium quatenus eſt ſatisfactorium pro pœna temporali ex peccatis mortalibus vel venialibus condonatis relicta ſupponere primam gratiam ſanctificantem in nobis, quia de lege ordinaria, non dimittuntur peccata mortalia, niſi per infuſionem gratiæ, ſecus quatenus eſt impetratorium, tunc enim non ſupponit hanc gra- 15.

gratiam ſanctificantem in homine, ſed impetrat auxilia, quibus homo impius pro quo applicatur hanc gratiam comparet vt patet.

13. Hac etiam opinione confutatâ, tertiam & veram germanamq; ſententiam ſtatuamus in hunc modum: conducit ac confert vehementer ſacrificium Miſſæ ad remiſſionem condonationemque peccatorum mortalium, & primam gratiam ſanctificantem nobis impetrandam, non immediate quidem & ex opere operato, id eſt, non impetrando immediate & ex ſe è vi ſua ex operato hanc primam gratiam, & remiſſionem peccatorum ijs qui in peccato mortali exiſtunt, & impij ſunt, ſed impetrando illis auxilia opportuna, & donum contritionis, quibus ſufficienter diſponantur ad hunc effectum. Hæc opinio eſt certa & communis, & ſatis probata manet ex impugnatione aliarum: & eam docet D. Thom. *in 4. diſtinct. 12. quæſt. 2. artic. 2. quæſtiuncula 2. ad 4.* vbi dicit Euchariſtiam quatenus eſt ſacramentum augere & nutrire gratiam ſuſcipientibus digne & competenter, ſicut oportet, ſuſcipientibus: quatenus vero eſt ſacrificium habere effectum in alijs pro quibus offertur, in quibus non præexigit vitam gratiæ in actu, ſed in potentia, hoc eſt, in diſpoſitione proxima, & ideo ſi eos diſpoſitos inueniat eis gratiam conferre, & per conſequens peccata mortalia dimittere, non ſicut cauſa proxima, ſed in quantum gratiam contritionis eis impetrat, & eam etiam docet Henriquez *libro nono de Miſſa capite 15. initio.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 79. ſectione 3. §. dico quarto.* Durandus *in 4. diſtinction. 12. quæſt. 4.* Maior *ibidem quæſtione 1.* Corduba *libr. 1. quæſtionum quæſt. 3.* Viguerius *capite 16. §. 3. verſu 18.* Couar. *capite Alma mat. 1. part. §. 5. numero 6.* Ianſenius *in Concordia capite 131.* & alij communiter. Probatur primo ex Concilio Trident. *ſeſſione 22. capite 1.* vbi dicitur offerri hoc ſacrificium, *pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus.* vbi facit diſtinctionem inter peccata, & pœnas; ergo non ſolum nobis dimittet pœnas temporales relictas ex peccatis iam condonatis, ſed etiam ipſamet peccata mortalia, ſed diuerſo modo: pœnas quidem temporales ex opere operato, vt ſæpe probatum manet; peccata vero mortalia mediante diſpoſitione & dono contritionis quod impetrat; vno verbo, pœnas quidem quatenus eſt ſatisfactorium, peccata vero mortalia quatenus eſt impetratorium, vt ibidem declarat optime idem Concilium his verbis: *Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina etiam, & ingentia peccata dimittit.* Probatur ſecundo ex modo loquendi Eccleſiæ; & Patrum. nam Eccleſia offert hoc ſacrificium pro peccatoribus exiſtentibus in peccato mortali, ita enim ait in canone Miſſæ, *Pro redemptione animarum ſuarum*; & in collecta: *ſit ablutio ſcelerum ſit remiſſio omnium peccatorum,* &c. & ſæpe alibi.

14. Rogabis tamen an ſacrificium Miſſæ ita conducat ac conferat ad impetrationem remiſſionis culpæ mortalis, & ad infuſionem primæ gratiæ ſanctificantis, vt ſemper & infallibiliter hunc effectum impetret. Et quidem duplex eſt ſententia hac de re: prima docet hoc ſacrificium ſemper & infallibiliter ex parte ſua hunc effectum impetrare, niſi homo reſiſtat, & ita docet Henriquez *libro 9. de Miſſa capite 15. §. 1. ad finem.* & videtur ſignificare Concilium Trident. *ſeſſione 22. cap. 1.* dum ait, *hac oblatione placatus Deus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens crimina & ingentia peccata dimittit.* & pro hac parte citat Henriquez Sotum *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. artic. 1.* & D. Thomam *3. part. quæſt. 79. artic. 7. & quæſt. 83. artic. 1.* & Ioannem Arboreum *libr. 2. Theoſophiæ cap. 7.* Cordubam, Caietanum, Canum, & alios. probant, quia ſacrificans, etiam peccator offert huiuſmodi ſacrificium in virtute meritorum Chriſti, & res oblata, id eſt, Chriſtus ſemper à Patre exauditur pro ſua reuerentia, vt inſinuat D. Paulus *ad Hebræos 5.* ergo ita valent ſacrificia Miſſæ apud Patrem, vt propter merita Chriſti in eis applicata, & orationem ipſius Chriſti infallibiliter & ſemper impetret ipſe Chriſtus, quantum eſt de ſe, vt Deus hac oblatione placatus concedat donum pœnitentiæ, & auxilia opportuna, quibus, niſi peccator reſiſtat, diſponatur ad accipiendam gratiæ infuſionem & peccatorum remiſſionem.

Quæ opinio ſi vera eſt procedit etiam in eo caſu, in quo Sacerdos offerens, & alij etiam offerentes & ſtipem porrigentes impij ſunt, & in peccato mortali exiſtunt, nam hi etiam ſacrificium hoc in virtute meritorum Chriſti offerunt. & ideo ita valebunt Chriſti merita in eo ſacrificio applicata per huiuſmodi impios, ac peccatores, vt ſemper & infallibiliter actu impetrent, quantum eſt, ex ſe, niſi ille cui applicatur reſiſtit, huiuſmodi auxilia, & donum pœnitentiæ, quibus ad gratiæ infuſionem, & remiſſionem peccatorum diſponatur, impediendo. 15.

Quod ſi etiam ab huiuſmodi authoribus quæres, an hæc infallibilis impetratio ſit de congruo, an de condigno, non ita ſe explicant, ſed ex modo loquendi illorum videtur illos velle, eſſe de condigno: nam merita Chriſti infinita ſunt propter infinitatem dignitatis perſonæ diuinæ infinite illa dignificantis, & ideo de condigno merentur quemcunque gratiæ effectum; & probant, quia ſicut moneta aurea certi ponderis, ac valoris ſemper eundem valorem retinet, & eandem virtutem, ad ſciendum de condigno effectum emptionis, ſiue ab homine peccatore, aut iuſto offeratur, ſiue à nobili, vel ignobili: ita etiam merita Chriſti Domini inſtar monetæ auri ſemper eundem effectum infallibilis impetrationis habebunt, niſi peccator pro quo applicantur reſiſtat, ſiue ab homine, & Sacerdote iuſto, ſiue à grato, aut ingrato, pio aut impio applicentur. 16.

Nec dici poteſt, hanc impetrationem non poſſe eſſe infallibilem, quia non fit directe & immediate, ſed mediantibus auxilijs opportunis, & dono pœnitentiæ, quod infallibiliter impetrat, nam parum refert, quod hoc vel illo modo, huiuſmodi effectus impetretur, cum tamen certo & infallibiliter impetretur, & ideo reſpectu infallibilis impetrationis huius auxilij, dicetur hic effectus ſemper infallibilis. 17.

Et ex hac opinione ſequitur primo ſi huiuſmodi impetratio huius auxilij eſt infallibilis, eſſe etiam mediante eo de primo ad vltimum infallibilem reſpectu impetrationis primæ gratiæ ſanctificantis, & dimiſſionis culpæ mortalis, niſi homo reſiſtat: nam homini rite ac recte & ſicut oportet per veram contritionem, & donum pœnitentiæ diſpoſito, ex condigno debetur dimiſſio peccati, & infuſio primæ gratiæ ſanctificantis, & habitualis, vt quidam aſſerunt. 18.

Hæc

19. Hæc ſententia ſic explicata forte non eſt improbabilis. Nihilominus ſecunda ſententia verior, & communior diſtinguit inter ipſos applicantes Chriſti merita in hoc ſacrificio: nam ſi loquamur de oblatione, & petitione totius Eccleſiæ Catholicæ quæ etiam per ſuos Sacerdotes ſiue bonos, ſiue malos velut per proprios miniſtros merita Chriſti applicat & offert in hoc ſacrificio pro homine impio, pro quo ille, qui celebrat, & qui celebrare facit, illud ipſum ſacrificium & merita Chriſti in eo applicant, tunc quidem certum eſt eſſe huiuſmodi ſacrificium impetratorium de condigno infallibiliter, non tamen ex opere operato auxilij opportuni, & doni contritionis, quibus auxilijs mediantibus, niſi homo impius reſiſtat, ad Deum conuertetur, & gratiam ſanctificantem, & peccatorum remiſſionem infallibiliter conſequetur, fundatur enim tunc hæc infallibilis impetratio prædicti auxilij tam in dignitate rei oblatæ, id eſt, Chriſti Domini, qui offertur in hoc ſacrificio, quam in petitione totius Eccleſiæ militantis, quæ cum grata ſemper Deo ſit, & non poſſit non eſſe grata, cum ſemper ſit in gratia habituali tota pulchra, & formoſa, ideo illius petitio ſemper Deo erit grata, & accepta, infallibiliterque non tamen ex opere operato, impetratoria immediate quidem auxilij opportuni, mediante vero illo remiſſionis culpæ mortalis & infuſionis primæ gratiæ ſanctificantis, & donorum illam comitantium, & hoc ſine dubio eſt, quod Concilium ait *ſeſſ. 22. cap. 2.* Deum hac oblatione placatum gratiam ac donum pœnitentiæ concedere, & peccata etiam ingentia dimittere. & præcipue fundatur in promiſſione Chriſti facta Eccleſiæ ſponſæ ſuæ chariſſimæ Marci 11. *Amen dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis credite, quia accipietis.* Dixi, non tamen ex opere operato: primo, quia effectus ex opere operato non pendet à ſanctitate miniſtri Eccleſiæ offerentis, hic autem effectus impetrationis huius auxilij ab ea pendet: ſecundo, quia effectus ex opere operato eſt ſemper æqualis quoad gradum & entitatem, hic autem effectus non ſemper eſt æqualis quoad gradum & entitatem, quia nec ſemper ipſa Eccleſia in eadem ſanctitate eſt, ſed modo maiorem, modo minorem ſanctitatem habet, iuxta maiorem vel minorem numerum & qualitatem iuſtorum in ea exiſtentium pro varietate temporum. Et tamen cum hæc omnia, res ſcilicet oblata in Miſſæ ſacrificio: Eccleſia offerens ac petens, & orationes per quas offert & petit pro impio peccatore, non poſſint non eſſe grata & accepta Deo, ideo effectus ſeu impetratio huius petitionis non poteſt non eſſe certa & infallibilis, vt diximus *capite 6. de valore Miſſæ numero 13.* & docet Azor *tomo primo inſtitution. moral. lib. 10. cap. 20. § deinde.* & Toletus *libro 2. Summæ cap. 8. numero 1.* & Henriquez *libro 9. de Miſſa, cap. 17. num. 3.* vbi multos citat, & D. Thom. *3 p. q. 82 artic. 6.*

20. Si loquamur de illa oblatione huius ſacrificij, quæ fit ab ipſo Sacerdote ſacrificante, vel ab illo qui ſtipem profert pro Miſſæ ſacrificij celebratione, tunc quidem erit hæc oblatio & petitio impetratoria de condigno huius auxilij & doni contritionis, ſi ipſi offerentes in gratia exiſtant; & vero nec de congruo erit impetratoria illius, ſi in gratia non exiſtant, nunquam tamen dici poterit impetratoria & infallibiliter per ſe, aut ex opere operato huius auxilij, quia forma gratiæ quæ tamquam conditio neceſſario requiritur ad hanc infallibilem impetrationem, & in qua hæc petitio fundatur, non eſt certa in Sacerdote offerente, nec in eo qui ſtipem porrigit, ſed modo adeſt, modo abeſt, & ideo cum non ſit certa & infallibilis, nec etiam illa impetratio, quæ in ea fundatur, talis erit ex operato.

Ex dictis ſoluta manent fundamenta primæ opinionis. 21. Ad exemplum de moneta aurea dico eſſe diuerſam rationem in rebus moralibus ſupernaturalibuſque, quæ & ex voluntate diuina, & ex diuina inſtitutione pendent: nam pretium numiſmatis aurei eſt naturale, & cum naturale ſit, idem ſemper valet apud omnes homines tam bonos, quam malos: at vero Deus irreuocabili actu voluntatis ſuæ, & diuino ſtatuto, ac infallibili decreto ſtatuit, vt ſolum hoc diuinum ſacrificium infallibiliter eſſet impetratorium auxilij opportuni, ac doni contritionis: cum à tota Eccleſia, quæ ſemper ei grata eſt, & non poteſt non eſſe grata, pro impio & peccatore offeretur, & in eodem ſacrificia merita Chriſti pro eodem impio ab eadem Eccleſia per ſuos miniſtros, id eſt, Sacerdotes ſiue bonos ſiue malos applicarentur: non ita vero cum à ſolo Sacerdote nomine proprio offertur & applicatur, quia conſtat factam eſſe promiſſionem de hac infallibili impetratione toti Eccleſiæ in communi, Marci 11. *Amen dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis.* nullibi autem conſtat hanc promiſſionem factam fuiſſe huic vel illi Sacerdoti, etiam in gratia exiſtenti, pro impio, & peccatore nomine proprio, & tamquam perſonæ particulari ſacrificanti. & ratio eſt, quia Eccleſia ſemper eſt grata, & forma gratiæ, ac ſanctitatis nunquam ei poteſt abeſſe, ſed ſemper ei adeſt per modum habitus, maior tamen aut minor pro maiori vel minori numero & ſanctitate iuſtorum in ea pro temporum varietate exiſtentium: at vero in particulari Sacerdote vel alio offerente forma gratiæ & ſanctitatis modo adeſt, modo abeſt, vt patet, cum nullus ſit in gratia confirmatus, neque illa per modum habitus obarmatus, ornatuſque; & ideo, quando hoc ſacrificium offertur à Sacerdote grato nomine proprio non totius Eccleſiæ, pro peccatore impio erit de condigno impetratorium auxilij opportuni ad pœnitentiam & contritionem, niſi ille reſiſtat, non tamen erit hæc impetratio infallibilis per ſe, quemadmodum eſt cum à tota Eccleſia quæ nunquam poteſt carere gratia & forma ſanctitatis offertur; per accidens vero modo aliquo infallibilis forte erit: nunquam tamen hæc impetratio prædicti auxilij ſiue à tota Eccleſia ſacrificium offeratur per Sacerdotem, ſiue ab ipſo Sacerdote grato nomine proprio, dici poteſt ex opere operato vt dixi, tum quia effectus ex opere operato non fundatur in petitione aliqua, & ſanctitate ac gratia poſtulantium, ſed in ipſa mera exhibitione operis cui Deus talem effectum per modum pretij ac ſolutionis promiſit: tum etiam, quia adhuc homo poteſt reſiſtere prædictis auxilijs, vt patet, effectus autem ex opere operato, non pendet à voluntate hominis potentis illi reſiſtere, ſed ex inſtitutione & promiſſione diuina, quæ nec fallere, nec falli poteſt, vt ſæpe diximus.

Sed rogas an oratio iuſti, qua iuſtus eſt, ſit 22. ſemper infallibiliter impetratoria auxilij ſupernaturalis

naturalis, quo mediante ipſe iuſtus augmentum gratiæ recipiat ſi pro ſe oret, aut pro alio iuſto; & quo primam gratiam ſanctificantem & remiſſionem culpæ mortalis comparet, ſi impijs & peccatoribus illam applicet; videtur enim id non incongrue dici poſſe. primo, quia oratio illa fit ab homine iuſto; ſecundo, quia rem iuſtam & Deo gratam petit, conuerſionem ſcilicet peccatoris: tertio, quia videtur Chriſtus Dominus idipſum promittere ſingulis iuſtis aliquid ſimile pro alijs petentibus: ſic enim intelligi videtur illud Matthæi 7. *Omnis qui petit accipit, & qui quærit inuenit.* illa enim particula *omnis*, diſtributiue & partitiue videtur accipienda pro vnoquoque iuſto in particulari, ſicut oportet, iuſta petenti, & oranti: & illud eiuſdem Matthæi 7. *Petite & dabitur vobis.* quibus locis videtur Chriſtus Dominus infallibilem effectum promittere orationi ac petitioni cuiuslibet iuſti nomine proprio, ac tamquam perſonæ particulari iuſta petenti, & idipſum patet ex alijs locis *Lucæ* 11. *Ioannis* 14. & 19.

23. Reſpondeo primo huiuſmodi loca ſacræ Scripturæ & ſimilia in quibus ſimiles promiſſiones videntur à Chriſto fieri, intelligenda eſſe de orationibus, & petitionibus quæ fiunt à tota Eccleſia militanti, aut ab aliquo miniſtro publico, velut Sacerdote, nomine totius Eccleſiæ, non vero de illis quæ fiunt à quolibet particulari iuſto proprio nomine & authoritate: & ſic non tantum valere orationem cuiuslibet iuſti, nec tam infallibilem eſſe illius impetrationem & efficaciam ad impetrandum aliquod auxilium & beneficium diuinum à Deo, quantum valet oratio totius Eccleſiæ per ſacrificium Miſſæ applicata: requirit enim oratio cuiuslibet particularis iuſti plures circunſtantias vt imperatoria ſit, quam requirat oratio & petitio illa, quæ nomine totius Eccleſiæ fit: requirit enim maiorem perſeuerantiam. vnde fieri poteſt, vt ſæpe quilibet iuſtus rem aliquam à Deo petat, quam non impetret: impetraturus tamen ſi diutius in oratione perſeueraret; vel ſi forte per ſacrificia Miſſarum idipſum à Deo poſtularet. & ratio eſt, quia in ſacrificijs quidem proxime applicantur Chriſti merita ad effectum prædictæ impetrationis; in alijs vero orationibus veluti remote: nam in ipſo ſacrificio etiam Chriſtus eſt, qui pro nobis interpellat & orat cum Patri immediate offeratur, quod non ita eſt in alijs orationibus: eſt enim Miſſa ſacrificium publicum inſtitutum à Chriſto Domino pro tota communitate Eccleſiæ ad Deum placandum, flectendumque. vnde Concilium Tridentinum *ſeſſione* 22. *cap.* 2. ait: *Hac oblatione placatus Deus auxilia opportuna, & dona contritionis concedens, crimina etiam & peccata dimittit ingentia.* at vero aliæ orationes non ſunt inſtitutæ primario pro tota communitate ipſius Eccleſiæ, ſed pro vnoquoque iuſto.

CAPVT III.

Vtrum ſacrificium Miſſæ per ſe immediate & ex opere operato conferat augmentum gratiæ in ijs iuſtis pro quibus offertur.

SVMMARIVM.

Refertur prima ſententia affirmans ſacrificium Miſſæ per ſe & ex opere operato conferre augmentum gratiæ. numero 1.

Aſtruitur ſententia negans. *num.* 2.

In dormientibus, phreneticis, & paruulis baptizatis in gratia exiſtentibus, non poteſt augeri gratia per huiuſmodi ſacrificium ſi pro eis applicetur. *num.* 3.

Quare nec per accidens conferat hoc ſacrificium primam gratiam ſanctificantem ex opere operato. numer. 4.

Proponitur ratio ob quam huiuſmodi ſacrificium nec per accidens poßit conferre primam gratiam ſanctificantem ex operato. *num.* 5.

Conferre augmentum gratiæ ex operato eſt prius effectus ſacramentorum nouæ legis, non ſacrificij Miſſæ. num. 6.

Eſſe medium neceſſarium ad iuſtificationem impij, pendet ex inſtitutione diuina. *num.* 7.

Dormientibus in gratia exiſtentibus non confertur augmentum gratiæ ex operato, etiamſi pro eis ſacrificium Miſſæ applicetur. *num.* 8.

Sacrificium Miſſæ quare non ſit valoris infiniti. numero 9.

In ſacrificio vltimæ cœnæ communicatum fuit diſcipulis augmentum gratiæ in ratione ſacramenti, non ſacrificij. *num.* 10. & 11.

Bipartita eſt ſententia hac de re. Prima affirmat, ita docet Petrus Soto *lectione ſeptima de Euchariſt.* & Dominicus Soto *in* 4. *diſtinctione* 13. *quæſt.* 2. *articulo primo.* licet enim obſcure admodum ibi loquantur, hoc tamen videntur dicere. citat etiam Henriquez *libr.* 9. *de Miſſa cap.* 13. *numer.* 4. pro hac parte eundem Sotum *in* 4. *diſtinct.* 11. *quæſt.* 2. *articulo quinto poſt concluſionem* 4. & *articul.* 7. *quæſt.* 2. & Cordubam *libro primo quæſt.* 3. *part.* 43. & Medinam *C. de orat. quæſtion.* 19. *col.* 10. & Adrianum *quodlib.* 5. *articulo primo* & Nauarrum *de orat. notabili* 20. *num.* 47. & huiuſmodi augmentum gratiæ quod ex opere operato alteri per Miſſæ ſacrificium datur, affirmant reduci poſſe ad ipſum ſacramentum Euchariſtiæ, ſicut etiam illud augmentum gratiæ, quod per martyrium datur, reducitur ad Baptiſmum. Addũt huiuſmodi authores phreneticis iuſtis, & pueris baptizatis non conferre huiuſmodi ſacrificium ex opere operato augmentum gratiæ ſanctificantis, quia non ſunt offerentes, nec recipientes cum libero arbitrio, & actu meritorio: & probari poteſt hæc illorum opinio, primo, quia ſacramentum Euchariſtiæ confert per ſe ex opere operato augmentum gratię, vt omnes fatentur, cum ſit ſacramentum ac nutrimẽtum viuorum in augmentum gratiæ datum; ergo & ſacrificium Miſſæ: nam ipſum ſacrificium Miſſæ in ratione ſacrificij, eſt tam perfectum, quam perfectum eſt ſacramentum gratiæ & Euchariſtiæ in ratione ſacramenti. Secundo, quia huiuſmodi ſacrificium eſt infinitum in ratione ſacrificij, quia in eo Chriſtus Dominus per Sacerdotem ſacrificat, & ſe patri offert; ergo ſicut in illo applicatur ſatisfactio Chriſti quoad remiſſionem pœnæ temporalis relictæ ex peccatis condonatis, ita etiam applicatur meritum Chriſti quoad aliquam infuſionem gratiæ. Tertio, quia non eſt veroſimile ſacrificium hoc vt fuit in nocte cœnæ à Chriſto Domino 1.

oblatum

Digitized by Google

oblatum Patri, ac celebratum pro Apoſtolis, non contuliſſe illis ex opere operato aliquod augmentum gratię, cum fuerit infinitæ efficacię; ergo idem modo dicendum eſt de noſtro ſacrificio. Quarto, quia nihil refert quod proprius & peculiaris effectus ex operato huius ſacrificij ſit remiſſio prædictæ pœnæ temporalis, poteſt enim etiam habere alios effectus ex eodem operato, quid enim hoc inconuenit, ſicut vna eademq; res poteſt habere plures effectus, & ob duas cauſas æquales, poteſt homo Romanam Curiam aut Hiſpanam quærere.

2. Secunda opinio verior & certa docet ſacrificium Miſſæ non conferre augmentum gratiæ ex opere operato, ſicut nec confert primam gratiam. nam licet huiuſmodi ſacrificium ſit impetratorium, & impetret conſeruationem gratiæ ſanctificantis, & bonos motus caritatis & virtutum, quibus mediantibus ipſis iuſtis gratia ſanctificans augetur; tamen id totum eſt ex opere operãtis, vt patet, non ex opere operato: ita docent communiter nouiores, Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputatione* 79. *ſectione quarta* §. *duo primo.* & §. *duo ſecundo.* Henriquez *libro nono de Miſſa. capite decimo tertio numero quarto.* cæteros vide apud iſtos velut apud fontes. D. Thom. 3. *p. quæſt.* 22. *artic.* 2. Caietanus *ibi*. Probatur primo ex Concilio Tridentino *ſeſſione 7. in proœmio*, vbi docet, omnem iuſtitiam ſeu gratiam ſanctificantem, quæ iuſtos facit, vel à ſacramentis incipere, vel iam cœptam ab illis augeri; eſt enim hic effectus augendi gratiam ſanctificantem, vel illam primo & per ſe ex opere operato conferendi, effectus proprius ſacramentorum nouæ legis: proprius autem ſacramentorum effectus, non eſt tribuendus ſacrificio Miſſæ ſine ſufficienti fundamento; & vero quod hic effectus ſit proprius ſacramentorum, eſt de fide, vt patet ex eodem Concilio *ſeſſione ſeptima canone octauo* ibi, *Si quis dixerit per ipſa noua legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem diuinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit.* quæ definitio non ſolum intelligenda eſt de collatione ſeu infuſione primæ gratiæ ſanctificantis, ſed etiam de augmento illius: nec ſatisfaceret, qui dixerit Concilium definire per ſacramenta nouæ legis augeri gratiam ſanctificantem, & conferri primo: non tamen negare augeri, & conferri per ſacrificium Miſſæ. nam nullibi in ſacris Patribus, Concilijs, aut literis reperitur talis effectus attributus ex opere operato huic ſacrificio, nec etiam vllibi in ſacra Scriptura reperitur promiſſio de tali effectu à Chriſto Domino facta, & ideo in re tam graui, & negotio ſalutis, non eſt fingenda talis promiſſio, nec ſine ſufficienti fundamento ſtatuenda, alioqui enim non diſtingueretur ratio ſacrificij à ſacramento. Probatur ſecundo, quia Chriſtus Dominus non inſtituit hoc diuinum ſacrificium ad hunc effectum augendi gratiam ſanctificantem ex operato, ad hunc enim effectum inſtitutum fuit diuinæ Euchariſtiæ ſacramentum; nec oportuit ad eundem effectum diuerſas ac plures cauſas ſtatuere, nam ſacramenta ex generali ratione ſua ad ſanctificationem animarum ordinantur, ſacrificium vero ad cultum Dei, & ideo effectus proprius ſacramenti diſtinctus eſſe debet ab effectu ſacrificij. Probatur tertio, quia Euchariſtia vt eſt ſacramentum datur tantum in pabulum, & alimentum ſpirituale animarum, vt patet ex illius exteriori ſumptione: vt autem eſt ſacrificium, ordinatur tantum ad cultum Dei externum, & ad impetrandam à Deo veniam peccatorum, vel gratiam, non ex operato, ſed mediante cooperatione noſtra, & ideo non eſt neceſſe vt effectus ex operato ſit ei promiſſus quatenus eſt ſacrificium, ſed quatenus eſt ſacramentum.

3. Deinde ſi verum eſſet nobis per huiuſmodi ſacrificium ex opere operato augmentum gratiæ conferri, ſequeretur augeri gratiam in paruulo baptizato, in phrenetico, in amente, in dormiente, ex eodem operato ſi in gratia exiſtant, & pro eis huiuſmodi ſacrificium offeratur, nam ad hunc effectum augendi gratiam ex operato, non eſt neceſſarius liber illius actus, qui recepturus eſt ipſum gratiæ augmentum, ſed tantum ipſius offerentis; cum enim huiuſmodi gratiæ augmentum ex opere operato, non detur ob meritum recipientium, ſed ob virtutem ſacrificij cui Deus hunc effectum promiſit, ideo ex parte illorum nullus actus liber requiretur per modum diſpoſitionis neceſſariæ: ſequela autem eſt falſa, nam augere gratiam ſanctificantem ex operato nullo præcedente actu recipientis ſolum eſt proprium ſacramentorum, vt docent authores noſtræ opinionis, & patet his exemplis. nam ſi paruulus baptizatus ſtatim confirmetur, ſine dubio per confirmationis ſacramentum gratiæ ſanctificantis augmentum illi conferetur abſque eius actu & cooperatione libera. Item olim in primitiua Eccleſia, vt refert D. Cyprianus *ſermone 5. de lapſis*, ſolebat diuina Euchariſtia paruulis baptizatis ad augmentum gratiæ dari; augebatur ergo ſine dubio in eis gratia ſine aliquo actu libero illorum, vt patet, nam pro eo tempore incapaces erant operandi libere, vnde, vt optime notat Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 79. ſect. 4.* §. *dico primo.* immerito tribuitur proprius effectus ſacramenti ſacrificio Miſſæ.

4. Et quidem eſt hæc doctrina adeo vera, vt nec ſaltem per accidens poſſit virtute huius ſacrificij ex opere operato prima gratia ſanctificans conferri; nam ſi iuxta communem opinionem Theologorum, quicquid poteſt per ſe conferre augmentum gratiæ ſanctificantis ex opere operato, nulla præcedenti hominis diſpoſitione; poteſt etiam conferre ſaltem per accidens primam gratiam & remiſſionem peccati mortalis, vt patet in ſacramento Euchariſtiæ, & in omnibus ſacramentis viuorum, cum ſacrificium Miſſæ non poſſit per ſe huiuſmodi augmentum gratiæ ex operato conferre, recte ſequitur non poſſe etiam nec per accidens quidem primam gratiam conferri, aut remiſſionem peccati mortalis, quæ non fit ſine primæ gratiæ infuſione.

5. Accedit, quod in Miſſæ ſacrificio vix poteſt talis effectus diſtingui per accidens aut per ſe factus, vnde ſi per ſe fieri non poteſt, nec etiam poterit per accidens cauſare in eo pro quo offertur prædictum effectum. enimuero tunc prima gratia dicitur per accidens dari, quando per ſe requirit contritionem, & ratione bonæ fidei datur, cum ſola exiſtimatione attritionis putatæ contritionis; hic vero non habet locum talis ignorantia, aut bona fides, neque eſt neceſſaria talis exiſtimatio, quia hic in ſacrificio Miſſæ, non interuenit aliquod præceptum cuius tranſgreſſio excuſanda ſit per huiuſmodi ignorantiam, aut exiſtimationem, quia non tenetur homo prius conteri, quam pro ſe Miſſæ ſacrificium

cium

cium offerre faciat: ergo ſi hoc ſacrificium poteſt aliquando dare primam gratiam homini attrito, hoc etiam poterit efficere, quamuis attritio cognita ſit, quod eſt per ſe facere, & non per accidens. ſi ergo per ſe non poteſt, neque per accidens poterit, vt optime docet Soarius *tomo tertio in tertiam partem, diſputatione ſeptuageſima nona. ſectione* 4. §. *dico ſecundo.* & Henriquez *libro nono de Miſſa cap.* 14. *num.* 4.

6. Reſtat modo vt argumenta primæ opinionis ſoluamus. Ad primum nego per Miſſæ ſacrificium conferri vllum augmentum gratiæ iuſtis ex opera-to, cum hoc proprium ſit priuilegium ſacramentorum, quia ſacramenta ſunt moralia, phyſica, & naturalia inſtrumenta ad cauſandam iuſtificationem in eo peccatore attrito, qui bona fide putat ſe eſſe contritum: cuius autem eſt primam gratiam cauſare, eiuſdem etiam eſt augmentum gratiæ conferre. Vnde ſi poſſet ſacrificium Miſſæ conferre augmentum gratiæ, poſſet etiam primam gratiam ex operato date, & peccata mortalia remittere, quia hæc non infunditur ſine remiſſione peccati mortalis: ſi autem per ſacrificium Miſſæ prima gratia conferri poſſet, ſequeretur non eſſe medium neceſſarium ad conuerſionem impij ac peccatoris ſacramentum pœnitentiæ, quod non eſt dicendum. Nec ſatisfaciet qui dixerit nullum eſſe inconueniens dari duo media neceſſaria ad ſalutem, quia Chriſtus Dominus nullum aliud remedium inſtituit per ſe ſufficiens ac neceſſarium ad conuerſionem impij, quam ſacramentum pœnitentiæ: & conueniens fuerit, vt homo, qui per voluptatem à Deo peccando receſſerat, ad eum iterum per pœnitentiam accederet. Præterea etiam dici non poteſt, vt ſæpe diximus inſtituta à Chriſto Domino duo remedia per ſe ſufficientia & neceſſaria ad ſalutem, quia hic etiam locum habet illud commune pronunciatum, fruſtra fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora; & reuera quando aliquod remedium per ſe eſt inſtitutum, ad aliquem particularem effectum, & ad illum eſt ſufficiens, ſuperfluum eſt aliud remedium.

7. Nec obſtat ſi dicas, quamuis ſacrificium Miſſæ habeat hunc effectum, tamen adhuc poſtulare, & includere in ſe votum pœnitentiæ & confeſſionis, prima quia iam tunc non erit ipſum ſacrificium remedium per ſe neceſſarium ad ſalutem & iuſtificationem impij, ſed ratione pœnitentiæ, vt patet. Secundo, quia eſſe medium ac remedium per ſe ſufficiens & neceſſarium ad iuſtificationem impij pendet ex inſtitutione diuina, nullibi autem conſtat ex ſacra Scriptura, imo nec ex Patribus aut Concilijs hoc ſacrificium ex primaria ſui inſtitutione fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutum ad medium ac remedium neceſſarium neceſſitate ſalutis; ſed ad colendum Deum, & ſatisfaciendum ex operato pro pœnis relictis ex peccato mortali per pœnitentiam condonatis.

8. Ad exempla de paruulo captizato, de phrenetico, de amente, de dormiente in gratia exiſtentibus, iam probauimus in eis non poſſe augeri gratiam ſanctificantem ex operato, non enim huiuſmodi augmentum confertur, niſi per ſacramenta: dum autem hi non ſunt capaces receptionis ſacramentorum, incapaces profecto manent huiuſmodi augmenti, enimuero, vt docet Concilium Tridentinum *ſeſſione ſeptima in proœmio*; *Per ſacramenta quidem omnis vera iuſtitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amiſſa reparatur.*

Ad ſecundum argumentum reſpondeo, primo, licet Chriſtus Dominus, qui ſe per Sacerdotem patri offert in hoc ſacrificio, ſit quid infinitum, & donum ac oblatio infiniti meriti obiectiue ſumptus; tamen in applicatione ipſa eſſe quid finitum, quia ille offertur Patri tamquam quid productum per Sacerdotem, atque adeo Sacerdos offert illud Patri in perſona Chriſti, tamquam quid ſuum, & à ſe productum, & ex hoc capite finitum quid eſt, vt diximus capit. 6. numero 8. ad quem locum te remittimus. Reſpondeo ſecundo ex ſacrificij infinitate nihil poſſe colligi ad augmentum gratiæ ex opere operato, cum hoc negotium totum pendeat ex inſtitutione diuina, & promiſſione Chriſti: cur autem hic effectus non ſit promiſſus huic ſacrificio, ſicut promiſſus eſt ſacramentis, iam à nobis hac de re multæ congruentiæ aſſignatæ ſunt, quamuis voluntas Chriſti nobis ſufficienter per Eccleſiam declarata ſatis pro ratione eſſe debeat. iam enim diximus diuerſiſſimam eſſe rationem ſacrificij à ratione ſacramentorum, ſacramenta enim ſunt inſtituta ex primæua ſui inſtitutione ad ſalutem impij: ſacrificium vero ad cultum & honorem Dei, & ſingula in ſuo ordine habent proprios effectus ex opere operato: ſacrificium habet pro effectu ex opere operato remittere pœnam temporalem relictam ex peccatis mortalibus aut venialibus condonatis: ſacramenta vero conferre primam gratiam, & ideo non eſt neceſſe, vt quod ſacramento conuenit, conueniat etiam ſacrificio, quamuis ſacrificium abſolute ſit perfectius. 9.

Ad tertium reſpondeo eſſe diuerſam rationem inter ſacrificium à Chriſto Domino celebratum in vltima cœna, & inter ſacrificium quotidianum Miſſæ: nam illud primum fuit infiniti meriti & ſatisfactionis, quia Chriſtus erat adhuc mortalis, & in ſtatu merendi; deinde reſpondeo veroſimile eſſe Chriſtum Dominum in vltima cœna contuliſſe ſuis Apoſtolis aliquod augmentum gratiæ per hoc ſacrificium, non tamen in ratione ſacrificij, ſed in ratione ſacramenti, quatenus Euchariſtiam de manu Domini acceperunt, quæ eſt nutrimentum caritatis, & ad augmentum gratiæ inſtitutum ſacramentum: in ratione vero ſacrificij neque tunc neque modo habere hunc effectum ex operato proprie loquendo, cum, vt ſæpe dictum, ac repetitum manet, pendeat totum hoc negotium ex inſtitutione Chriſti & promiſſione diuina, de qua non conſtat fuiſſe huic diuino ſacrificio facta, quoad augmentum gratiæ ſanctificantis, aut primam infuſionem illius. 10.

Ad vltimum argumentum ſæpe iam reſponſum eſt, ſi enim eſſet hoc ſacrificium remedium per ſe inſtitutum ad ſalutem, iam ſacramentum pœnitentiæ, ac confeſſionis tale non eſſet, imo eſſet remedium ſuperfluum, vt alibi ſatis explicauimus. 11.

CA-

CAPVT IV.

Vtrum ſaltem peccata venialia ex opere operato ſacrificium Miſſæ remittat egentibus, & condonet, & an bona temporalia ex iſto valeant.

SVMMARIVM.

Sacrificium Miſſæ impetrat bonum motum caritatis, quo mediante culpæ veniales nobis remittuntur. numero 1.

Declaratur ſtatus quæſtionis. *num. 2.*

Refertur prima ſententia affirmans remittere hoc ſacrificium peccata venialia ex operato. *num. 3.*

Præfertur ſecunda negans. *num. 4.*

An de potentia Dei abſoluta illa poſſit ex operato remittere. *num. 5.*

Reſpondetur ad loca Concilij Tridentini & Diui Auguſtini allata pro prima opinione. *num. 6.*

Aqua benedicta & ſacramentalia ex operato venialia dimittunt, & quare ſacramenta appellentur. numero 7.

Quo tempore ſacrificium Miſſæ producat ſuum effectum ex opere operato, numero 8. & quis ille ſit, ibi remiſſiue.

An hoc ſacrificium conferat ad bona temporalia. numero 9.

Iuuat ad fugandos dæmones. *num. 10.*

An iſta bona temporalia conferat ex operato: refertur prima ſententia affirmans. *num. 11.*

Aſtruitur negans. *num. 12.*

Solum per modum impetrationis conferre poteſt ad bona temporalia obtinenda. *num 13.*

Soluuntur fundamenta contraria. *num. 14.*

1. EST graue hoc dubium, & de eo variæ etiam ſunt ſententiæ. Quidam negant: ratio illorum eſt, quia ſacrificium Miſſæ ſolum impetrat nobis bonum motum feruentis caritatis, quo mediante tolluntur culpæ veniales, & ſic non ex opere operato, ſed ex opere operantis, vt patet, velut etiam impio impetrat auxilia opportuna, & donum contritionis, & mediante hac diſpoſitione remiſſionem peccatorum mortalium, & primæ gratiæ infuſionem, & ſic totum hoc negotium eſt ex opere operantis, & non immediate & ex opere operato. ita docet Durandus *in 4. diſtinctione duodecima quæſtione quarta numero quinto.* Et hoc quidem verum eſt, non dubitamus enim valere huiuſmodi ſacrificium per modum impetrationis ad dimiſſionem peccatorum venialium, nam ſi valet ac potens eſt ad impetrandum peccatori auxilium, quo mediante conuertatur & gratiæ ſanctificantis infuſionem, peccatorumque mortalium dimiſſionem conſequatur, à fortiori potens erit ad impetrandam iuſto remiſſionem venialium mediante motu caritatis, quam in ipſo iuſto excitat; enimuero ad minimum neceſſario fatendum eſt, tantam efficaciam habere hoc ſacrificium circa remiſſionem venialium, quantam habet circa remiſſionem mortalium, vt optime notauit Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputione 79. ſectione quinta initio.* & patet hoc euidenter ex cap. *vtrum ſub figura*, & ex cap. *iteratur, de conſecratione diſtinctione ſecunda.* vbi dicitur hoc ſacrificium quotidie offerri, quia quotidie peccamus, ſcilicet venialiter, vt videlicet horum peccatorum veniam conſequamur. & Conſilium Tridentinum *ſeſſione 22. capite ſecundo* cum indefinite dicit hoc ſacrificium offerri; *pro fidelium viuorum peccatis*, ſine dubio venialia etiam includit, ac comprehendit.

Oportet ergo vt ſtatum quæſtionis magis declaremus: non dubitamus quidem hoc diuinum ſacrificium ex opere operantis & mediante motu caritatis, & alijs bonis actionibus, quas in nobis excitat, peccatorum venialium remiſſionem nobis poſſe impetrare, neque hoc in hac quæſtione inquirimus. Sed inquirimus, vtrum ex opere operato immediate & per ſe ſaltem peccata venialia iuſtis dimittat, ita vt pro aliquo iuſto oblato eo nihil ſciente, illi venialia dimittat abſque vllo actu ipſius iuſti ſi pro illo offeratur, dummodo tamen obicem actualis complacentiæ ipſorum venialium non ponat. 2.

Et hac de re bipartita eſt opinio. Prima affirmat, eam docet Henriquez *libro nono de Miſſa capite 13. numero ſecundo* Canus *libro 22. de locis, capite 13. ad 9.* Corduba *libro primo quæſtione tertia opinione quarta.* Paludanus *in 4. diſtinction. duodecima quæſtio. prima numero 14.* Sotus *in 4. diſtinctione vndecima quæſt. ſecunda articulo ſeptimo* ſignificat D. Thom. *3. part. quæſtione 79. articulo ſeptimo argumento ſecundo adiuncta ſolutione illius*, & videtur fauere Concilium Tridentinum *ſeſſione 22. capite 1. & 2.* vbi dicit prodeſſe ſacrificium Miſſæ contritis pro peccatis, id eſt, *iuſtis*, pro peccatis venialibus. Et ſtabilitur hæc opinio primo, quia hoc ſacrificium potiſſimum videtur à Chriſto Domino inſtitutum, vt pro viuis membris & in gratia exiſtentibus offeratur, iuxta doctrinam Diui Auguſtini *libro primo de origine animæ, capite octauo* ibi, *Quis offerat ſacrificium corporis Chriſti, niſi pro ijs, qui ſunt membra Chriſti.* ergo potiſſime eſt inſtitutum hoc ſacrificium, vt pro viuis membris, & per caritatem Chriſto vnitis offeratur; ergo maxime eſt inſtitutum ad tollenda dimittendaque venialia ex opere operato, hæc enim ſola in iuſtis, & viuis membris Chriſti eſſe poſſunt. Secundo, quia non minus prodeſt ſacrificium Miſſæ ex operato, quam omnia ſacramentalia, v. c. quam aqua benedicta, quæ remittit venialia ex operato, vt probat late Henriquez *libro primo de pœnitentia capite decimo quinto.* quam benedictio Epiſcopalis, & quam aliæ cæremoniæ ſacræ externæ, de quibus traditio eſt in Eccleſia venialia ex operato dimittere; nec ideo hoc ſacrificium ſacramentum dicetur, aut habere priuilegia ſacramentorum, quæ ex operato peccata dimittunt mortalia atque venialia, quia peccata venialia, & pœnæ temporales relictæ ex peccatis iam condonatis dimitti ac tolli ſolent abſque mutatione hominis, id eſt, abſque vlla infuſione gratiæ ſanctificantis per ſolam extrinſecam remiſſionem debiti, macula enim illa, quam peccatum veniale in homine relinquit, cum non tollat amicitiam ac gratiam Dei, nec faciat hominem ex bono malum, facillime dimitti poteſt per hanc extrinſecam remiſſionem culpæ, vnde ſublata culpa tollitur macula illius, & ſecus eſt in peccatis mortalibus, nunquam enim hæc dimitti poſſunt abſ-

que

Digitized by Google

quæ infuſione gratiæ ſanctificantis, atque adeo abſque mutatione reali hominis, cum ex impio peccatore fiat pius, ac iuſtus, & modo habeat vnam realem ac ſupernaturalem qualitatem, quam antea non habebat. Tertio, quia ad conuenientem Dei prouidentiam ſpectat, vt grauioribus morbis acriora remedia adhibeantur, pro leuioribus enim leuiora ſufficiunt; ergo hoc remedium offerendi ſacrificia, quod reſpectu eius, pro quo offertur, leue dicitur, cum nulla pœna aut pœnitentia illius, ei applicetur, ſufficiet ad tollenda, dimittendave peccata venialia in illo ex opere operato.

4. Secunda opinio negat ſacrificium Miſſæ dimittere peccata venialia, per ſe & ex operato, eam tenet expreſſe Soarius *tomo tertio in 3. part. diſputation. 79. ſectione quinta §. ſecunda opinio.* Lindanus quem citat *libro quarto ſuæ Panopliæ capite 51.* Albertus Pighius *libro ſecundo de Eucharistia hierarchia capite quinto & ſexto.* Aiala *de traditionibus tertia parte conſideratione quinta.* Caietanus *opuſculo de celebratione Miſſæ quæſtione ſecunda.* fauet Soto *in 4. diſtinctione vndecima quæſtione ſecunda articulo quinto.* & alij communiter. & hæc opinio eſt meo iudicio probabilior, quamuis prima ſatis probabilis ſit. Probatur primo, quia licet remiſſio pœnæ temporalis relictæ ex culpis condonatis fiat per quamdam extrinſecam remiſſionem ac condonationem abſque infuſione nouæ gratiæ ſanctificantis, atque adeo immediate, & ex opere operato, non tamen remiſſio culpæ etiam venialis abſque prædicta infuſione gratiæ habitualis, qua mediante tollatur macula ac reatus ipſius peccati venialis; enimuero ſicut peccatum mortale remiſſum, ac condonatum relinquit in homine maculam quandam ac reatum, ratione cuius homo peccator dicitur, ita peccatum veniale etiam dimiſſum, ſuo modo relinquit maculam in peccatore ratione cuius homo malus ac peccator nominatur, ſed non poteſt homo fieri ex malo bonus, aut ex peccatore non peccator ſine aliqua ſui mutatione vel actuali, vel habituali, quam mutationem nullo modo efficit in homine hoc diuinum ſacrificium pro eo oblatum, cum nullum habituale donum ex opere operato ei infundat, vt patet; ergo non poteſt per ſe & ex opere operato delere peccata venialia.

5. Et fundamentum huius poſterioris opinionis adeo firmum viſum eſt nonnullis, vt nec etiam de potentia Dei abſoluta fieri poſſe exiſtiment, quod ſacrificium Miſſæ remittat peccata venialia per ſe & ex operato: ſed immerito, nec enim repugnat Deum de potentia abſoluta remittere peccata venialia ſine infuſione nouæ gratiæ, & ſine phyſica mutatione hominis: cum enim peccatum veniale non relinquat propriam maculam, quæ priuationem alicuius gratiæ includat, ſed ſolum conſiſtat in deordinatione quadam, quæ moraliter manere cenſetur per habitudinem ad actum præcedentem, poteſt Deus illam tollere per moralem condonationem abſque phyſica mutatione facta in homine peccatore: de facto tamen non ita fit, quia iſte modus remittendi venialia per extrinſecam condonationem, licet de potentia abſoluta Dei poſſibilis ſit, non eſt plane conueniens rebus ipſis & naturis rerum, nec peccata venialia re vera aliquo modo maculant animam, & minuunt illius puritatem, & licet non tollant amicitiam Dei, tamen illam attenuant, & ideo, vt modo proportionato remittantur, opus eſt, vt ſicut actu inordinato committuntur, ita actu alicuius virtutis repugnante ipſis culpis venialibus remittantur; deinde quia nullibi ſufficienter conſtat promiſſam eſſe remiſſionem peccatorum venialium huic ſacrificio ex opere operato.

Supereſt vt argumenta contrariæ opinionis ſoluamus: ad locum Concilij Tridentini reſpondeo, Concilium intelligendum eſſe de remiſſione pœnarum temporalium, quæ relictæ fuerunt ex peccatis condonatis, quæ pœnæ cum opera peccati ſint, & ex peccatis relictæ, peccata etiam vocantur, vt ſæpæ diximus. Ad teſtimonium ex doctrina Auguſtini deſumptum, dicendum eſt, hoc ſacrificium potiſſimum inſtitutum eſſe à Chriſto, vt remittat prædictas pœnas temporales, & ideo dixiſſe Diuum Auguſtinum ſacrificium hoc potiſſimum offerendum eſſe, pro viuis membris Chriſti; nam vbi primum peccata mortalia per infuſionem gratiæ condonantur, ac dimittuntur, ſtatim peccatores fiunt viua membra Chriſti, vt patet. 6.

Ad primam rationem reſpondeo ſacramentalia omnia, vt benedictiones Epiſcopales, aquam benedictam, &c. ex antiquiſſima traditione Eccleſiæ, iuxta probabiliorem opinionem, & opere operato dimittere peccata venialia, & ideo ſacramentalia appellari, quia ſicut ſacramenta ex opere operato faciunt hominem ex attrito contritum, & peccata mortalia dimittunt, ita etiam hæc ſacramentalia ſuo modo peccata venialia dimittunt ex eodem operato, non per extrinſecam condonationem, ſed per infuſionem alicuius gratiæ ac doni ſupernaturalis. Vltima ratio de leuioribus remedijs parum momenti habet, & iam ſoluta manet ex dictis, vt conſideranti patebit. 7.

Diximus ſupra capite 1. numero 10. proprium effectum huius diuini ſacrificij Miſſæ eſſe remittere ex opere operato. Quærimus ergo quo tempore, & quando hunc effectum conferat ac producat. Reſpondeo conferre illum cum primum eſſentialiter perficitur, & ſic non confertur hic effectus conſecrata vna tantum, ſed conſecrata, & conſumpta vtraque ſpecie, cum in conſecratione & conſumptione vtriuſque ſpeciei tota eſſentia illius conſiſtat, vt late probauimus alibi; ſicut enim per ſacrificium cruentum crucis non fuit perfectum & conſummatum beneficium noſtræ redemptionis, niſi poſt mortem Chriſti Domini; ita per ſacrificium myſticum Miſſæ non confertur effectus illius, donec mactatio etiam myſtica perficiatur: perficitur autem conſecrata, & conſumpta vtraque ſpecie: in cuius rei gratiam applicari poteſt illud Pauli ad Hebræos nono *ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.* ergo neque etiam hoc ſacrificium Miſſæ in effectu erit propitiatorium ſine myſtica ſanguinis effuſione, & forte, vt Chriſtus Dominus hoc oſtenderet, ideo in conſecratione ſanguinis mentionem fecit remiſſionis peccatorum, cum dixit, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* non licet 8.

tamen

Digitized by Google

tamen hinc colligere ſolam ſanguinis conſecrationem poſſe ſufficere ad productionem effectus : primo , quia in ſacrificio præter ſanguinem requiritur vita , cuius ſanguis effunditur : Secundo , quia conſecratio ſanguinis per ſe ſola non ſignificaret , nec repræſentaret ſanguinis Chriſti effuſionem , vt optime notat Franciſcus Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputatione 75. ſectione 6. §. atque hinc colligitur.*

9. Ad vltimum rogabis , vtrum hoc Sacrificium conferat bona temporalia , & certe negandum non eſt efficacius prodeſſe hoc ſacrificium pro bonis quoque temporalibus obtinendis , quàm quælibet aliæ orationes : Primo , quia omne bonum pro cuius comparatione huiuſmodi ſacrificium Deo offertur , eſt effectus illius , alias enim fruſtra offerretur in hunc finem: Eccleſia autem ſæpe conſueuit offerre hoc ſtupendum ſacrificium , pro bonis temporalibus obtinendis , & inſtituit Miſſam peculiarem pro pace , pro ſalute corporis , pro infirmis, pro peſte, pro frugibus terræ, &c quæ plane bona mere temporalia ſunt. Secundo , quia Eccleſia in ipſo ſacrificio Miſſæ , & in Litaniis habet peculiares orationes , pro rebus temporalibus obtinendis , vt pro terræ & maris fructibus , & in canone ſacrificij Miſſæ orat, *pro ſpe ſalutis & incolumitatis.* ergo prodeſt ſacrificium Miſſæ pro his bonis temporalibus obtinendis , alioqui imprudenter plane illud offerret pro his bonis , ſi pro illis obtinendis non prodeſſet. Tertio , quia etiam in lege vetere offerebantur ſacrificia pro his bonis temporalibus , vt hoſtia pacifica, pro pace , & pro vita, *primo Eſdræ ſexto, & ſecundo Machabaeorum tertio.* Item pro hoſtium liberatione , vt Dauid fecit, *ſecundo Regum capite vltimo.* & quidem magis efficax eſt ſine dubio hoc diuinum ſacrificium, ad obtinenda bona etiam temporalia , quam ſacrificia legis veteris , quia illa vmbræ ſolummodo erant huius admirabilis ſacrificij , & totam ſuam vim & efficaciam ab ipſo traxerunt. ita docet Franciſcus Soar. *tomo tertio in tertiam partem diſputatione ſeptuageſima nona ſectione ſeptima.* Henriquez *libro nono de Miſſa capite decimo tertio numero tertio.* Bellarminus *libro ſecundo de Miſſa capite tertio.* Concilium Tridentinum *ſeſſione vigeſima ſecunda capite ſecundo & canone tertio.* Diuus Chryſoſtomus *homilia ſeptuageſima ſeptima in Acta Apoſtolorum ; & in Diuum Ioannem homilia decima octaua & vigeſima prima.* & ideo , vt notat Henriquez *loco allegato ad marginem litera O.* in Bætica & Gallecia tempore ſolitæ piſcationis thynorum & halecium additur in collecta Miſſæ , *& fructus terræ & maris dare & conſeruare digneris.*

10. Et ideo etiam ſæpe apud ſanctos Patres leguntur dæmones fugati hoc diuino ſacrificio, extincta incendia ; & varia miracula in rebus temporalibus patrata illius virtute ; quæ videri poterunt apud Diuum Auguſtinum *libro vigeſimo ſecundo de ciuitate Dei capite octauo.* Præterea ſi in fine ſacrificij Euchariſtia ſumatur , tantus vigor in corpore natura debili piis viris illam ſumentibus tribuitur nonnunquam ; vt hoc ſolo cibo ad multos dies ſuſtentati leguntur multi. qua de re videri poteſt Diuus Antoninus *in vita Beatæ Catharinæ Senenſis*, Theodoretus *in vita ſancti Gregorij Nazianzeni* , & alij paſſim.

Dubium tamen eſt , an hoc ſacrificium præſtet ac conferat hos effectus rerum temporalium ex opere operato, an ſolum impetratoriè. qua de re duplex eſt ſententia. Prima docet ex opere operato : primo , quia huiuſmodi bona temporalia , ſunt extra latitudinem illorum bonorum , quæ à Chriſto Domino ex opere operato conferuntur : nam ſalus ac corporis valetudo ex opere operato , datur per ſacramentum extremæ vnctionis , & aliunde Eccleſia pro comparandis huiuſmodi bonis temporalibus , hoc diuinum ſacrificium offert; ergo poterit illa conferre ex operato : nam quamuis hæc bona temporalia talia non ſint, vt per ſe à Deo peti poſſint : tamen cum ad ſalutem animæ conducunt , peti à Deo poſſunt , cum tunc ad maiorem Dei gloriam & honorem referantur , & propter eandem petantur , & ſic ſub iſta relatione & collata ad bona ſupernaturalia digna profecto ſunt , quæ à Deo ex opere operato conferantur. ſicut , vt dixi , extrema vnctio ex opere operato ſanitatem corporis confert ; ſi id animæ expediat, vt videre eſt in Concilio Tridentino *ſeſſione decima quarta fine*, & apud Henriquez *libro nono de Miſſa capite decimo tertio numero tertio.* & Diuum Thomam *in 4. diſtinctione vigeſima octaua quæſtione 1. 2. & 3.* 11.

Dicendum tamen eſt in vera , & certa ſententia ſacrificium Miſſæ non conferre bona temporalia ex opere operato , ſed per modum tantum impetrationis , vt docent communiter Doctores. ita Henriquez ſupra allegatus. Soarius *tomo tertio in tertiam partem diſputatione ſeptuageſima nona ſectione ſeptima. §. Secundo dicendum.* & fundamenta ſunt optima. primo, quia hæc bona per ſe conſiderata non ſunt talia , quæ mereantur à Deo infallibiliter & ex opere operato obtineri , ſed ad ſummum vt conducunt ad pietatem fouendam in Deum aut ad aliquod ſpirituale bonum: ſed nullum ſpirituale bonum datur ex opere operato per hoc ſacrificium præter ſolam remiſſionem pœnæ temporalis relictæ ex peccatis condonatis, vt vidimus capite primo numero decimo. ergo &c. ſecundo , quia nullibi in ſacra pagina conſtat de promiſſione Chriſti Domini facta huic ſacrificio ad obtinenda bona temporalia ex opere operato , effectus autem ex opere operato opus eſt , vt habeat fundamentum in certa atque infallibili promiſſione Chriſti , vt diximus ſæpe. 12.

Solum ergo per modum impetrationis bona temporalia conferre poterit huiuſmodi ſacrificium. & ratio eſt , quia impetratio orationis ad temporalia ſe extendit , vt docet Diuus Thomas 2. 2. *quæſtione octogeſima tertia articulo decimo quinto & decimo ſexto.* ergo etiam & impetratio huius ſacrificij , quia omnis iuſta oratio, & petitio poteſt iſtiuſmodi ſacrificio iuuari. Secundo , quia Chriſtus Dominus docuit nos *Matthæi ſexto* petere panem quotidianum , id eſt, temporalia bona, vt explicat Diuus Thomas 13.

2. 2. *quæſtione vigeſima ſexta, articulo tertio, & quæſtione vigeſima ſeptima, articulo tertio.* nullibi autem in ſacra pagina promiſit ſe daturum ex opere operato propter oblationem huius ſacrificij hæc temporalia bona: ergo ea ex opere operato non confert huiuſmodi ſacrificium: ergo ſolum impetratoriè.

Ex dictis ſolutæ manent rationes contrariæ ſententiæ: nam ad primam reſpondeo ſalutem temporalem promiſſam eſſe ſacramento extremæ vnctionis conditionatè, ſi ſaluti animæ conueniat, & medicinis ſpiritualibus, & temporalibus ægrotus tempore habili iuuetur: at nullibi promittuntur bona temporalia ex opere operato huic ſacrificio vt diximus, quamobrem eſt diuerſa ratio vtrobique.

***

TRACTA-

TRACTATVS
IN SECVNDVM
ECCLESIÆ PRÆCEPTVM
DE CONFESSIONE ANNVALI.

EXPLICATO primo Eccleſiæ præcepto de obligatione audiendi dicendique Miſſam, ſequitur vt de ſecundo, hoc eſt, de annua confeſſione, agamus, attenta enim lege canonica in cap. omnis vtriuſque ſexus, contenta, omnes vtriuſque ſexus fideles poſtquam ad annos diſcretionis peruenerint, obligantur ſaltem ſemel in anno, omnia, & ſingula peccata confiteri, vt Innocentius III. Summus Pontifex in Conc. Lat. cap. 21. decernit, & refertur in prædicto cap. *omnis vtriusque de pœnit. & rem.* confirmat, atque innouat hanc obligationem SS. Concilium Trid. *Seſs. 14. c. 5. fine. & can.* 8. ibi, *Si quis dixerit Confeſsionem omnium peccatorum, quam Eccleſia ſeruat, eſſe impoſsibilẽ, & traditionem humanam à piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes & ſingulos Chriſti fideles, iuxta magni Concilij Later. conſtitutionem, ſemel in anno, & ob id ſuadendum eſse Chriſti fidelibus, vt non confiteantur tempore Quadrageſimæ, anathema ſit.* 1.

Prænotandum ergò eſt primò, Romanam Eccleſiam & Summum Pont. in hoc præcepto non impoſuiſſe nouam Confeſſionis obligationem, hæc enim Iuris diuini eſt, vt patebit infra ſuo loco, ſed ſolum tempus, quo hæc obligatio implenda eſt, decreuiſſe, vt poſt D. Thom. notat Soarius *Tom. 4. de Pœnitent. diſp. 36. ſect.* 1. Bellarm. *lib. 3. de Pœnit. à cap.* 13. Henriq. *lib. 4. de Pœnit. capit.* 4. Nauar. *in Summa Lat. c. 21. n. 33. & 35. & 36.* quod facere potuiſſe negandum nõ eſt, ex generali poteſtate, quam Chriſtus Dominus reliquit Petro & illius ſucceſſoribus, vt omnia facerent, quæ & ad ædificationem fidelium, & ad bonum Eccleſiæ regimen ſpectauerint, iuxta illud Matth. 16. *Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in Cælis: & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælis.* quemadmodum in multis aliis articulis feciſſe conſtat; nam etiam de iure diuino & naturali erat tempus aliquod ad vacandum Deo impẽdere, & dies aliquot feſtiuos, in illius & Sanctorum honorem inſtituere, vt habetur in ſacra pagina, *Sabbata ſanctificabis.* Eccleſia tamen & Summi PP. per legem canonicã ſtatuerunt, quinam dies eſſent obſeruandi, & quibus Deo vacandum, vt notãt paſſim Doctores in cap. *licet de feriis.* Similiter de iure diuino & naturali erat ſacerdotibus & miniſtris Dei, quibus cura animarum incumbit, prouidere de neceſſario cibo atq; alimento, ad congruam illorum ſuſtentationem; & tamen quota & taxatio pro hac congrua ſuſtentatione in decimis per eccleſiaſticum præceptum ac legem ſtatuta fuit, vt notant omnes iuris vtriuſq; interpretes in cap. *Parochianos, de decimis*, & docet Sarmiento *de redit. eccleſ. 4. p. cap. 2. art. 6.* & nos in Quinto præcepto Eccleſiæ libr. 1. cap. 1. latè dicemus. 2.

Prænotandum ſecundò, grauitatem præcepti, ſi qua eſt, non ad humanam 3.

ſed ad diuinam inſtitutionem illius referendam eſſe; fuit enim hoc Sacramentum Confeſſionis inſtitutum à Chriſto Domino, & ſolùm Eccleſia determinauit tempus, quo obligaret; diuina autem præcepta nõ grauia, ſed leuia cenſenda ſunt, iuxta illud Chriſti Domini Matth. 11. *Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* & quidem conſideratis maximis ac plurimis vtilitatibus, quæ ex vſu huius Sacramenti in Eccleſia recipiuntur, leue admodum iudicabitur hoc præceptum, nõ graue ac ponderoſum. hæ ſunt proprium ſolatium; inſtructio ad mores; conſcientiæ pax; animi tranquillitas; ſatisfactio pro pœnis futuri ſæculi. inſuper bonum temporale inde in Rempubl. Chriſtianam reſultans, reſtitutiones ſc. inimicitiarum compoſitiones, depoſitiones odij, & multa alia temporalia bona, quæ ſi conſideres, meritò iudicabis, leue admodum, & non graue eſſe hoc præceptum: adeò, vt non immeritò in hanc rem illud Plauti adduci aptatiq; poſſit, quod de fructibus virtutum dictitabat, *radices amaras eſſe, fructus autem ſuauiſſimos*: quæ omnia latiſſimè proſequitur Bellarm. *lib.* 3. *de pœnit. c.*12. Petrus Soto *de neceſſ. Confeſſ. lect.* 3. *v. inquiritur.* Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *a.*1. *v. Anne, & v. Accedit.* Henriquez *lib.* 4. *de pœnit. cap.*15. & ex Concilio Colonienſi Viualdus *in Candel. vbi de Confeſſ. num.* 6.

4. Ex quibus manifeſtum iam erit, inter omnes omnium Sacramentorũ tractationes, hanc de Sacramento Pœnitentiæ ad mores & praxim vtilem, ac laudabilem eſſe, & non minus Paſtoribus animarum, quàm aliis fidelibus neceſſariam, & ideo obligationem præcepti huius Sacramenti breuiter explicabimus, & totũ hoc negotium his libellis abſoluemus. Primus erit de obligatione præcepti illius: ſecundus de materia huius præcepti neceſſaria & ſufficienti, proxima & remota, & de forma abſolutionis: Tertius, de qualitate & integritate Confeſſionis. Quartus erit de circumſtantiis. Quintus de complice. Sextus de ſigillo: Septimus de miniſtro huius ſacramenti & præcepti: Octauus de caſibus reſeruatis, & abſolutione illorum, & ſpeciatim de caſibus reſeruatis per Clementem VIII. in religionibus. Nonus de ſatisfactione; & ſic totam materiã præcepti abſoluem⁹: faxit Deus Opt. Max. vt in illius gloriam & laudem.

LIBER PRIMVS.

De obligatione præcepti Confeſſionis, quatenus diuinum & eccleſiaſticum eſt.

REIECTA hæreticorum ſententia, ſi ſententia dici poteſt, & non fictitium commentum: certum de fide eſt inſtituiſſe Chriſtum Dominum hoc ſacramentum Pœnitentiæ in ſalutem animarum, & in remedium eorum peccatorum, quæ à fidelibus poſt Baptiſmum committuntur, vt conſtat ex multis Conciliis, & ex Tridentino *ſeſſione* 24. *cap.* 5. *& canone* 6. fuit autem hoc ſacramentum inſtitutum à Chriſto Domino poſt reſurrectionem, vt patet *ex Matthæi* 26. *& Ioan.*20. quando ſcilicet poſt comeſtionem faui mellis inſufflando in diſcipulos dixit: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* per halitum, & labiis adhuc mellis dulcedine interlitis illud Chriſtus inſtituit, quia halitus ex intimis viſceribus deducitur atque attrahitur, vt in illius vſu ſuauitatem potius, quam rigorem diſcipulos, & illius ſucceſſores edoceret. Hinc patet non audiendos eſſe illos, qui in lege naturæ fuiſſe iam hoc ſacramentum aſſeuerant, inſtitutum in terreſtri paradiſo ſtatim poſt lapſum Adami. Patet etiam minus probabilem eſſe opinationem illorum, qui hoc ſacramentum in lege veteri à Ioſue inſtitutum fuiſſe opinantur, quos recte improbat Nauarrus *in manuali Latino cap.*2 *nu.*3. quamuis enim in lege veteri peccata aliquando manifeſtarentur Sacerdotibus, non erat ea manifeſtatio proprie confeſſio, ſed erat velut vmbra confeſſionis legitimæ à Chriſto inſtituendæ. Patet denique minus docte tenuiſſe illos, qui dixerunt hoc ſacramentum inſtitutum fuiſſe non à Chriſto Domino, ſed à Diuo Iacobo Chriſti Domini Apoſtolo in illis verbis illius epiſtolæ canonicæ c.5 *Confitemini alterutrũm peccata veſtra.* conſtat enim ex Concilio Tridentino *ca.* 1. *ſeſſione* 14. hanc ſententiam eſſe erroneam, & contra fidem; commendauit enim ibi Apoſtolus vſum ſacramenti inſtituti à Chriſto Domino, & non inſtituit de nouo, vt nonnulli explicant, vt videbimus cap. 1. numero 1. & 2. ſequentibus.

Quando inſtituit Chriſtus hoc ſacramentum.

CAPVT

CAPVT I.

An confeſſio omnium peccatorum mortalium ſit de iure diuino neceſſaria, & quo tempore illius præceptum, quatenus diuinum eſt, obliget.

SVMMARIVM.

Confeſſio omnium peccatorum mortalium eſt in præcepto de iure diuino obligante. num. 1.
Hoc præceptum obligat ad faciendam confeſſionem non Deo, ſed hominibus Sacerdotibus. num. 2.
Probatur id ex Patribus. num. 3.
Probatur ex rationibus. num. 4.
Quomodo explicandi ſunt Patres quando dicunt confeſſionem Deo eſſe faciendam. num. 5.
Quo tempore diuinum præceptum confeſſionis directe, & ex vi propria obliget. num. 6.
Obligat in mortis articulo. ibid.
Quid per mortis articulum intelligatur. num 7.
Aliunde tamen & ex accidẽti obligat hoc præceptũ in nonnullis caſib. in vita, & extra mortis articulum. n. 8.
Primus eſt quoties quis habet conſcientiam peccati mortalis, & ſumenda eſt Euchariſtia. ibid.
An qui in peccato mortali ſua culpa communicat, duo peccata mortalia committat, alterum ſacrilegij, alterum quia non implet præceptum diuinum. num. 9.
In perceptione, ſuſceptioneve aliorum ſacramentorum nõ tenemur iure diuino confiteri, & quare. nu. 10.
Proponitur & ſoluitur obiectio contrà. num. 11.
Ante ſuſceptionem matrimonij conſtat ex Conc. Trident. non teneri cõtrahentes ex vi præcepti diuini confeſſionis aut ex vi ipſius ſacramenti confiteri. num. 12.
Quid de ſacramento ordinis. num 13.
Quid de baptiſmo, extr. vnctione, aliiſq; ſacrament. n. 14
Proponitur ſecundus caſus, in quo quis ex accidenti tenetur ex præcepto diuino in vita confiteri. num. 15.
Quando ſcilicet quis credit ſe non poſſe certum & in particulari peccatũ mortale vitare niſi confiteatur ibid.
Non ſufficit ad hanc obligationem inducendam quod quis credat ſe poſſe peccata in communi vitare. n. 16.
Alij ponunt 3. caſum quãdo ſc. conſcientia ſtimulat. n. 17.
Quid ſi conſcientia offerat memoriæ miſerũ peccatorũ ſtatum, & dictet cõfeſſionẽ abſolute eſſe neceſſariã. ibid.
Quid ſi dictet hic & nunc & in illa circunſtantia eſſe neceſſaria. ibid.

1\. DE fide tenendum eſt, iure diuino teneri omnes fideles Sacerdoti confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quæ poſt baptiſmum commiſerunt, quantum morali diligẽtia id facere poſſunt. ita contra hæreticos definit Conc. Trid. *ſeſſ. 14. c. 5. & can. 7.* ibi, *Si quis dixerit in ſacramento pœnit. ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe iure diuino, confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta,* &c. *anathema ſit.* Hæc concluſio patet in primis ex illo Ioan. c. 1. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt Deus, & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra.* vbi aperte dicitur Deum ex fidelitate, & iuſtitia remittere peccata iis, qui ea confitentur: hanc enim confeſſionis conditionem neceſſario requiri, apertè ſignificant illa verba: *Si confiteamur peccata noſtra.* vnde manifeſte ſequitur, alicubi promiſiſſe Deum remiſſionem peccatorum iis, qui illa confitentur, quia aliter non poſſit ad hoc ex fidelitate, aut iuſtitia obligari. Dicimus vẽro hanc promiſſionem factam fuiſſe *Ioannis 20. & Matth. 26.* vbi Chriſtus Apoſtolos ſuos, & eorum in ſacerdotio ſucceſſores inſtituit miniſtros huius ſacramẽti, eiſq; dedit amplam poteſtatẽ abſoluendi, & remittẽdi peccata iis, qui illa confitentur: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt eis.*

P. Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl.

Quod autem hæc confeſſio debeat fieri non Deo vt hæretici contendunt, ſed hominib⁹ Sacerdotibus, patet ex Iacobo c. 5. *Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra:* ſc. homines hominibus, non quibuſuis, ſed Sacerdotib⁹, qui habent poteſtatem ſoluendi, & ligandi. nam cum Apoſt. paulo ante iuſſiſſet presbyteros, Sacerdoteſve induci, vt orarent ſuper ægrotos, ſubdit: *Oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus, & ſi in peccato fuerit, remittentur ei: confitemini ergo alterutrum peccata veſtra* vbi illa cauſalis *ergò* indicat Apoſtolum hanc conditionem confeſſionis aliquando requirere, tanquam neceſſariam, vt per orationem, ſiue abſolutionem presbyteri infirmo peccata remittantur: etſi enim Apoſtolus ibi loquatur de extrema vnctione, eiuſque virtute, tamẽ ſimul etiam mẽtionem facit confeſſionis, inſinuatq; eam ad remiſſionem peccati eſſe neceſſariam, quando fieri poteſt. Confirmatur ex illo Act. 19. *Multi credentium veniebant* (ſc. ad Paulum) *confitentes & annuntiantes actus ſuos.* & non annuntiabant miracula ſua; vt peſſime & doloſe aſſerit Lutherus, ſed peccata ſua, ob quæ ſcilicet timebant puniri à quibuſdam Iudæis, qui temere tentabant dæmonia eiicere. 2.

3\. Patet ſecundo prædicta concluſio ex Tertull. *lib. 1. de pœnit.* ibi, *Grande plane emolumentum verecundiæ, occultatio delicti pollicetur, ſi quid humanæ notitiæ ſubtraxerimus. proinde & Deum celabimus? adeone exiſtimatio hominum, & Dei conſcientia comparantur? an melius eſt damnatum latere, quàm palam abſolui.* Ex Origene *hom. 2. in Leuit.* ibi, *Eſt* (inquit) *laborioſa & & dura per pœnitentiam remiſſio peccatorum, cum lauat peccator in lachrymis ſtratum ſuum, & non erubeſcit Sacerdoti Domini indicare peccatum ſuum.* vbi præter lachrymas, & dolorem requirit confeſſionem. patet etiam ex Diuo Cypriano *ſerm. 5. de lapſis.* ex D. Chryſoſt. *homil. 43. in Ioann.* ibi. *In peccatis* (inquit) *quæ cõmittimus confitendis, neminẽ vereamur, ſed Deum duntaxat, vt decet, formidemus, qui & tunc opera noſtra videt, & tunc quos in præſentia non pœnitet, damnabit:* ex Auguſtino *tract. 49. in Ioan.* ex D. Ambr. *lib. 2. de pœnit. cap. 9.* & ex aliis Patribus paſſim.

4\. Hanc concluſionem plurimi, qui hoc temporè de controuerſiis ſcripſerunt, latiſſime & fuſiſſime probant, inter quos eſt Cardinal. Bellar. *toto lib. 3. de pœnit.* & inter Theologos Soar. *diſp. 17. ſect. 2. & diſp. 35. ſect. 1.* Valentia *3. part. diſp. 7. q. 9. puncto 1.* Probatur rationibus, primo quia *Ioan. 20.* Chriſt⁹ conſtituit Apoſtolos, eorumq; in ſacerdotio ſucceſſores, iudices conſcientiarum cum vera poteſtate remittendi, retinendiq; peccata: atqui non poſſunt ipſi iudicium prudenter exercere niſi ſtatum pœnitentis eiuſque peccata cognoſcant, nec hæc poſſunt cognoſcere, niſi ipſe ea omnia confiteatur: ergò iure diuino hoc eſt neceſſarium ſicut eſt neceſſarium, vt à peccatis liberemur. Secundò quia ſicut baptiſmus iure diuino eſt inſtitutus ad remiſſionem peccatorum, quæ ante ipſum committuntur: ita confeſſio iure diuino eſt inſtituta ad remiſſionem eorum peccatorum, quæ poſt ipſum committuntur, vt colligitur ex plurimis Patribus qui hæc ſacramenta inter ſe comparant, & probat egregie Aegidius Conynx *diſp. 4. de confeſſ. n. 6.*

Digitized by Google

Tertio, quia Chriſtus Dominus non ſolum conſtituit Apoſtolos & Sacerdotes iudices conſcientiarum, ſed etiam medicos animarum: medicus autem non curat, niſi ea vulnera, quæ ſibi aperiuntur, neſcit enim medicina curare ea, quæ ignorat: ergo iure diuino tenentur fideles omnia & ſingula peccata Sacerdotibus in confeſſione aperire, vt illis medeantur.

5. Nec obſtat id quod docent hæretici, confeſſionem non eſſe faciendam hominibus, ſed Deo, quando enim Patres dicunt, peccata non eſſe hominibus confitenda, ſed Deo, non ideo hoc dicunt, quod putent ſacramentalem confeſſionem & auricularem factam Sacerdotibus miniſtris Dei non eſſe neceſſariam, ſed volunt dicere confeſſionem ſecreto eſſe faciendam, non publice: antiqui enim Patres pro eodem accipiebant aliquem confiteri Deo, ac confiteri ſecreto Sacerdoti, vt optime docet Conynx *diſp. 5. de confeſſ. dubit. 1. n. 11. & num. 15. verſu vnde quando.*

6. Secunda concluſio. Diuinum præceptum confeſſionis directe, proprie, & per ſe, & ex vi intrinſeca ipſius diuini præcepti ſolum obligat in articulo mortis, quando datur conſcientia peccati mortalis, & etiam alias quando datur copia confeſſarij, ſi modo occaſionem omittat: in hoc conueniunt omnes Doctores. ita Soar. *tomo 4. de pœnit. diſp. 35. ſect. 3 à num. 2.* Conynx *diſp. 5. dub. 2. n. 36.* & communiter Theologi cum D. Thoma. *in 4. diſtin. 57.* Henriquez *lib. 4. de pœnit. c. 3. §. 3.* & *c. 6 §. 6.* Viuald. *in candelabro de confeſſ. n. 12.* & teſtatur Couar. *c. Almamater 1. p. §. 1. n. 7.* & Nauar. *in man. Latino c. 27. n. 27.* & ratio eſt manifeſta, nam cum pœnitentia in hac vita agenda ſit, & poſt illam pœnitentiæ amplius locus non ſit, ſequitur neceſſario obligare hoc præceptum imminenti mortis articulo, nam ſi præceptum eſt, impleri debet in hac vita, & ante mortem: aut ſaltem in eo caſu, in quo quis habet conſcientiam peccati mortalis, & copiam confeſſarij, & eſt morale periculum, vt ea occaſione elapſa; nunquam amplius poſſit in tota vita confiteri, vt contingere poteſt in India, vel in aliqua captiuitate, vel in eo, qui longiſſime nauigat nauigationem periculoſiſſimã ſi nunquam confeſſus eſt, tunc enim ex diuino præcepto tenetur anticipare tempus mortis: ſuppoſito enim, quod detur præceptum diuinum confeſſionis, & tale præceptum ante mortem non fuerit impletũ, nullum aliud tempus reſtat, in quo moraliter impleri debeat, niſi illud in quo modo habet copiã confeſſarij, poſtea in tota vita moraliter non habiturus: & ita docent expreſſe Conynx & Soarius citati, & præter eos id docet etiam D. Thom. *in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 1. quæſtiuncula 4.* & Henr. item allegatus, & Nauar. *in man. Latino c. 2. n. 8. fine.* & Durandus *in 4. diſt. 17. quæſt. 10. num. 6.* & Sylueſt. *verbo Confeſſio 1. §. 2.* & Tabiena *ibi §. 41.*

7. Intelligitur autem per mortis articulum non ſolum ille articulus in quo quis moritur, ſed etiam in quo mors probabiliter timetur, vt optime notat Nauar. *in Summa c. 26. n. 3.* & Angel. *verbo Confeſſio 3. n. 7.* & Armilla *verbo Abſolutio n. 12.* nec enim hic mortis articulus tam ſtricte accipiendus eſt, vt ſolum pro præciſo mortis articulo accipiatur, ſed etiam cum homo aggreditur actus arduos & difficiles, in quibus probabiliter, moraliter loquendo, timetur mors, aut veriſimiliter timeri poteſt, vt in bello, in naufragio, in tranſitu per loca infidelium, aut latronibus & graſſatoribus infeſtata, & in nauigatione periculoſa, in acuta & graui infirmitate, & in aliis accidentibus, in quibus homines communiter moriuntur, veluti in partu mulieris quæ nunquam peperit, & in partu illius, quæ ſemper partus difficiles experta eſt: hi enim omnes caſus, venire, & intelligi poſſunt nomine imminentis mortis, vt præter authores citatos notat Couar. *cap. alma mater 1. part. §. 11. num. 8.* & Henriquez *libro 4. de pœnitent. capite 3. §. 3. & capit. 6. §. 6.* & Gabriel *in 4. diſtinctione 17. quæſtione 1. articulo 3.* & Paulus Comitolus *libro 1. reſponſionum moralium quæſt. 20.* vbi de hac re late agit, quem ibi videre poteris.

Aliunde tamen non per ſe ſed ex accidenti obligat hoc præceptum extra articulum mortis in aliquibus caſibus: quatenus diuinum eſt. Primus eſt, quoties ſumendum eſt Euchariſtiæ ſacramentum, tunc enim ſi conſcientiam peccati mortalis habemus, tenemur ex diuino præcepto præmittere confeſſionem, modo adſit copia confeſſarij, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione 13. cap. 7. & canon 11.* patet etiam ex illo Apoſtoli 1. ad Corint. 11. *Probet autem ſeipſum homo ſiue de pane illo edat, ſiue de calice bibat: qui enim manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat.* quod ex iure diuino prouenire late probat D. Thom. *3 part. quæſt. 80. artic. 4.* & optime docet Petrus Soto *de Euchariſtia lect. 12* & & Henriquez *lib. 8 cap. 45.* & latiſſime Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 80. ſect. 3.* & Bellarm. *de ſacramento Euchariſtiæ lib. 4. cap. 17.* vbi doctiſſime de hac re hæreticorum inſanias confutat. 8.

Si tamen quis data copia confeſſarij in peccato mortali ſua culpa communicet, non ideo duo peccata mortalia committit; vt voluit Cano *in relectione de pœnitentia parte 4.* alterum ſacrilegij, quia in peccato mortali communicat, alterum quia non implet præceptum diuinum præmittendi confeſſionem cum peccatum mortale habet ante communionem. Sed committit vnum tantum peccatum mortale indignæ ſumptionis, vt optime animaduertit Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſp. 35. ſect. 3. num. 12.* & ante illum Sotus *in 4. diſtinct. 17. & 18. quæſt. 1. artic. 4.* & idem Cano *in relectione parte 5. in ſolutione ad 4.* in hac re ſibi contrarius: fundamentum eſt, quia non obligamur tunc præmittere confeſſionem directe & abſolute ex vi præcepti diuini ipſius confeſſionis, ſed per accidens ex vi præcepti digne ſuſcipiendi Euchariſtiam, & ideo tunc præceptum confeſſionis eſt diſpoſitio & circumſtantia diuini præcepti dignæ ſuſceptionis ipſius Euchariſtiæ: quapropter eſt vnum tantum peccatum, quia tunc præceptum confeſſionis ſubordinatur diuino præcepto digne ſuſcipiendi prædictam Euchariſtiam, & eſt diſpoſitio illius, ſic ſumere Euchariſtiam non ieiunum extra viaticum eſt vnum tantum peccatum, licet ex Eccleſiaſtico præcepto teneamur ad illam ieiuni accedere, propterea quod huiuſmodi præceptum Eccleſiaſticum accedendi ieiune eſt circumſtantia & veluti diſpoſitio dignæ ſuſceptionis prædictæ Euchariſtiæ, & ſubinde conſequenter ſubordinatur prædicto præcepto diuino digne illam ſuſcipiendi: non enim tunc ieiunium præcipitur propter ſe, ſed propter Euchariſtiam, & ideo quamuis ille qui non ieiunus ad Euchariſtiam accedit, duo præcepta infringat, alterum non accedendo ieiune, alterum indigne ſuſcipiendo: tamẽ cum omnia hæc præcepta ad vnum virtutis actum ordinentur, vnum tantum peccatum committit, non duo.

In

Digitized by Google

10. In ſuſceptione vero aliorum ſacramentorum confeſſio non præcipitur, vt optime animaduerterunt Doctores, Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſput. 35. ſectione 3. numero 13.* & Syluester *verbo confeſſio 1. §. 2.* & Angelus *ibidem num. 31.* & Victoria *in Summa num. 135.* & alij, & eſt certa ſententia, nullibi enim præcipitur ipſa confeſſio in ſuſceptione illorum, neque enim prædictum præceptum confeſſionis ex natura rei obligat in ſuſceptione illorum ſicut ex natura rei obligat in ſuſceptione Euchariſtiæ, vnde quia Euchariſtia neceſſario ſumenda eſt ex obligatione præcepti annualis, ideo Eccleſia præcipit ac ſancit, vt ante ſuſceptionem illius præmittatur annua confeſſio tamquam quid ex natura rei debitum, ac neceſſarium ad dignam & competentem ſuſceptionem prædictæ Euchariſtiæ, Euchariſtia enim eſt frumentum ſeu alimentum electorum, & ſacramentum viuorum, & vitam gratiæ ſupponit in ſuſcipientibus.

11. Oppones, etiam ad alia ſacramenta ex natura rei videri prærequiri confeſſionem, tum quia ſancta ſancte tractanda ſunt, tum quia ſacramenta ſunt ſigna, & cauſa gratiæ, & ideo tenetur ſuſcipiens, quantum in ſe eſt: remouere peccata, & obicem gratiæ per confeſſionem tollere. Reſpondeo in aliis ſacramentis poſſe ſufficienter remoueri huiuſmodi obicem gratiæ per contritionem, quæ ſufficiens reputetur ad hanc præparationem, diſpoſitionemque dignæ ſuſceptionis prædictorum ſacramentorum, vt docet Henriquez *libr. 4. de pœnitent. capite 3. §. 4. iuncta littera O.* & Soarius ſupra allegatus. Dices: Contritio, ſi vera eſt, includit in voto confeſſionem: ergo præſenti copia confeſſarij tenetur quis confiteri antequam ſuſcipiat alia ſacramenta. Reſpondeo includere illam in voto quoties Euchariſtia ſumenda eſt, ac proinde tenetur quis actu confiteri data copia confeſſarij quoties illa ſumenda eſt, ſi conſcientiam habet peccati mortalis: in ſuſceptione vero aliorum ſacramentorum præmiſſa contritione, poteſt differre confeſſionem in aliud tempus: nullibi enim datur ſpeciale præceptum, quod homines ad contritionem adſtringat in ſuſceptione aliorum ſacramentorum, quod patebit diſcurrendo per omnia alia ſacramenta.

12. Nam de ſacramento matrimonij conſtat ex Concilio Tridentino *ſeſſione 24. capite 1. de Reformatione*, non obligare diuinum præceptum confeſſionis, ibi enim hortatur ſancta Synodus Tridentina contrahentes, vt antequam contrahant confiteantur, & in verbo *hortor*, conſilium eſt, non præceptum, & ſic qui contrahunt matrimonium abſque confeſſione, etiamſi in peccato mortali exiſtant, non peccant contra aliquod præceptum Eccleſiaſticum aut diuinum, directe obligans ad præmittendam confeſſionem, ante illud ſacramentum: quamuis aliunde mortaliter peccent, cum ſint ipſi contrahentes miniſtri huius ſacramenti, ſi in gratia illud non miniſtrent, præmittendo ſaltem contritionem, quia ſancta ſancte tractanda ſunt.

13. Si loquamur de ſacramento ordinis, Nauarrus *in manuali cap. 2. num. 9.* & Diuus Thomas *quodlibeto 1. articulo 11.* ſolum ſacramentum ordinis excipiunt, & dicunt, ſolum in ſuſceptione illius & Euchariſtiæ obligare præceptum confeſſionis quatenus diuinum eſt, & peccare contra hoc diuinum præceptum, illos qui cum conſcientia peccati mortalis ſcienter ſacros ordines ſuſcipiunt, ſed, vt bene aduertit Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſputatione 35. numero 13.* id quidem non eſt propter ipſum ſacramentum ordinis præciſe, ſed propter Euchariſtiam, quam ſimul accipere ſolent ij, qui ſacris ordinibus initiantur. Nec obſtat Leo Papa *epiſtola 69.* aſſerens fideles ad communionem ſacramentorum recipiendos eſſe per ianuam reconciliationis, quo nomine confeſſionem ſignificare videtur: loquitur enim ibi Diuus Leo de ſuſceptione Euchariſtiæ, vt verbum *Communio*, demonſtrat. nam, quia in duplici ſpecie panis & vini hoc ſacrificium fit, ideo ſæpe ſolet apud Patres diuina Euchariſtia nomine plurali appellari, vt refert idem Soarius allegatus.

Idem dicendum eſt de ſacramento baptiſmi, & confirmationis, quod dictum manet de ſacramento ordinis & matrimonij, & de aliis ſacramentis: nam ſufficiens diſpoſitio ad illa cenſetur ipſa contritio, imo & ad baptiſmum ſufficit nota attritio, vt dicemus *lib. 2. cap. 5. num. 11.* 14.

Secundus caſus, in quo poteſt quis per accidens obligari ad confeſſionem, & de facto ad illam obligatur, eſt quoties credit ſe aliter non euitare certum aliquod peccatum in particulari, in quod ſæpius incidit, & iudicat confeſſionem eſſe tunc medium & remedium neceſſarium ad illud vitandum, aut ſi haberet continuam occaſionem peccandi à qua ſe non poſſet expedire ſine conſilio alicuius viri prudentis, cui omnem ſuæ conſcientiæ ſtatum aperiret, nec vellet hoc extra confeſſionem facere, in his enim circunſtantiis certum eſt obligari hinc homines ex diuino præcepto ad confeſſionem faciendam, qui enim ex diuino præcepto obligantur ad finem, ſub eodem diuino præcepto obligantur ad medium neceſſarium ad talem finem: omnes autem ex diuino præcepto obligantur ad fugiendum, deferendumque peccatum. ita Conynx *diſputatione 5. de neceſſitate confeſſionis, dub. 11. numero trigeſimo primo.* Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputatione trigeſima quinta. ſect. 3. num. 10* Caietanus *in Summa verbo ſacramentalis confeſſio*, & Petrus Soto *lect. 5. de confeſſione*, & patet *ex l. 2. ff. de iuriſdict. omn. iud. & ex cap. præterea, de offic. delegati*, vbi habetur eum, qui præcipit aliquid, conſequenter præcipere omnia media ſine quibus illud conſequi non poſſit. 15.

Hæc tamen intelligenda ſunt, quando aliquis credit ſe aliter non poſſe vitare certum aliquod peccatum, v. c. odij, carnis, aut inuidiæ in particulari. nam ſi credat, quod ſi ſæpe confiteatur, multa peccata vitabit, in confuſo, tunc quidem non obligat diuinum præceptum confeſſionis, ſicut etiam non audent Doctores reos facere peccati mortalis eos, qui dilatant, differuntque confeſſionem, vſque ad tempus Quadrageſimæ, annualiſque obligationis, etiamſi credant, ſe multa peccata euitaturos, ſi ſæpius intra annum confiteantur, vt poſt Caietanum reſoluit Petrus Soto *de confeſſione lection. 5. verſ. conſiderandum.* quicquid dicat Henriquez in contrarium *libro 4. de pœnit. capite 6. §. 6. iuncta litera A.* Soarius tamen in opinionem Soti & Caietani inclinat *tomo 4. de pœnitentia diſputat. 35. ſect. 3. numero 11.* vbi dicit argumentum annualis confeſſionis, quæ in annum differtur, multum vrgere. & ratio, ob quam inquit Soarius ſi credantur peccata in communi vitanda, diuinum præceptum confeſſionis non obliget, eſt quia dum in communi loquimur, nulla cenſetur proxima & moralis occaſio, aut proxi- 16.

Digitized by Google

mum, & morale periculum alicuius peccati ſpecialis, & ideo non cenſetur tunc confeſſio ita medium neceſſarium ad illud vitandum, vt illius præcepti ſpecialis obligatio inducatur.

17. Alij tertium caſum ponunt, in quo per accidens, & non ex vi propria, & directe præceptum diuinum confeſſionis obliget, in vita, & extra mortis articulum: quando ſc. propriæ conſcientiæ ſtimulus arguit præceptum diuinum confeſſionis obligare, Deumq; exigere ſpecialem vitæ anteactæ rationem, iuxta illud Lucæ 16. *Redde rationem villicationis tuæ.* hunc caſum ponunt Henr. *lib. 4. de pœnit. c. 3. num.* 4. & Viuald. *in candelabro aureo, vbi de confeſſ. verſu* 2. cum multis. Sed neq; Doctores, quos allegant hoc expreſſe aſſerunt, neq; abſolute id verum eſt, & ideo oportet in hoc negotio diſtinctione vti: vel enim conſcientia ſic ſtimulat, vt practice dictet confeſſionem, hic & nunc, eſſe neceſſariam, ad ſeipſam exonerandam, obligatione anteactæ vitæ, & tunc fatemur teneri homines hanc rationem reddere; & confiteri non quidem ex vi ipſius præcepti diuini prædictæ confeſſionis, ſed ex ipſa conſcientia, quæ quamuis erronea ſit, obligat tamen, vt docet Nauar. *c.* 22. *num.* 280. *& præludio* 9. *num.* 9. niſi de conſilio prudentis deponatur: non ſufficit tamen vt optime animaduertit Nauar. ibi, & Doctores communiter, vt hanc obligationem conſcientiæ inducamus, quod conſcientia dictet, id eſſe peccatum abſolute, aut eſſe peccatum veniale, ſed oportet, vt dictet eſſe peccatum mortale. nam quando facimus, & operamur aliquid contra conſcientiam etiamſi ſit erronea, dictantem id quod facimus, eſſe ſimpliciter peccatum, aut eſſe peccatum veniale, tunc ſolum venialiter peccabimus, non enim poteſt eſſe pl⁹ in cauſato virtutis & cauſalitatis, quam cauſa in illud infundat, vt docet Baldus *in l.* 1. *ff. de Senatoribus.* conſcientia autem, quando aliquid eſt peccatum veniale, aut ſimpliciter peccatum, non infundit in illud grauitatem peccati mortalis, ſi id non cogitet, vel conſcientia ipſa ita ſtimulat, ac pungit, vt peccator in memoriam adducat miſerum ſtatum ſuum, in quem ob peccata mortalia deuenit, & offeratur memoriæ remedium opportunum cõfeſſionis: non tamen ita vt conſcientia dictet, teneri ſtatim confiteri, & tunc dicendũ eſt non ſufficere illos conſcientiæ ſtimulos ad inducendam obligationem naturalem confeſſionis ſub mortali: ratio enim ſumpta ex dictamine conſcientiæ non conuincit, neque obligat quoadusque pœnitens non concipit practice, confeſſionem eſſe neceſſariam, hic & nunc, ad ſe ex eo miſero ſtatu liberandum, & ideo ſine noua culpa poteſt differri. ita docet Petrus Soto *de confeſſ. lect.* 5. & Henriq. *lib. 4. de pœnit. cap.* 3. *num.* 4.

CAPVT II.

Per quam confeſſionem impleatur diuinum præceptum illius, & quas perſonas obliget tale præceptum.

SVMMARIVM.

Præceptum diuinum confeſſionis impletur, per confeſſionem validam & formatam, non vero per inualidam, quacunque ratione inualida ſit. *num.* 1.

An impleatur per confeſſionem validam, ſed informẽ. *n.* 2.

Quas perſonas obliget. *num.* 3.

Infideles nondum baptizati nec diuino nec humano præcepto confeſſionis obligantur. *num.* 4.

Obligantur tamen diuino præcepto Euchariſtiæ. *ibid.*

Præceptum diuinum confeſſionis inſtitutum fuit à Chriſto Domino tamquam ſecunda tabula pro iis, qui poſt baptiſmum mortaliter peccauerunt. *num.* 5.

Quare præceptum diuinum Euchariſtiæ obliget infideles non baptizatos, non autem præceptum diuinum confeſſionis. *num.* 6.

Reſpondetur ad authoritatem D. Pauli n. 4. *allatam pro opinione illorum, qui dicebãt præceptũ confeſſionis quatenus diuinũ obligare infideles non baptizatos* *n.* 7.

Qui peccata venialia tantum habent, non adſtringuntur diuino præcepto confeſſionis. *num.* 8.

Tenentur tamen ij. ex præcepto Eccleſiæ tempore Quadrageſimæ ſiſtere ſe ſuo parocho, vt dicant, ſe non ſibi eſſe conſcios peccati mortalis. *num.* 9.

An parochus teneatur illis fidem adhibere. *ibid.*

Beatiſſima virgo & reliqui innocentes, qui nec mortaliter, nec venialiter vnquam peccauerunt, nullo præcepto, nec diuino, nec Eccleſiaſtico confeſſionis adſtricti fuerunt. *num.* 10.

CErtum in primis eſt præceptum diuinum confeſſionis, per confeſſionem validam & formatam impleri, non impleri vero per confeſſionem inualidam, quacunque ratione nulla, & inualida ſit, neque enim per illam impletur diuinũ præceptum, quia tunc nec finis prædicti præcepti, id eſt, remiſſio peccatorum & iuſtificatio hominis obtinetur, nec actus præceptus perficitur, vnde ſiue confeſſio nulla, & inualida ſit, ex parte Sacerdotis, quia non habuit intentionem abſoluendi, ſiue ex parte pœnitentis, quia tacuit aliquod peccatum, vel non habuit dolorem requiſitum, non impletur hoc diuinum præceptum: licet enim quando ex parte Sacerdotis confeſſio nulla eſt, excuſetur pœnitens à peccato & tranſgreſſione huius præcepti pro eo tempore, tamen in re ipſa non implet præceptum, & ideo ſi poſtea aliquando de re ſibi conſtiterit, tenetur ſi poteſt perfectionem ipſius ſacramenti procurare, vel de nouo confiteri, ita Doctores communiter, Soar. *tomo 4. de pœnitentia, diſp.* 25. *ſect.* 4. *num.* 1. Henriq. *lib.* 4. *cap.* 5. §. 1. Petrus Soto *de confeſſ. lect.* 8. *fine*: Saà *verbo* Confeſſio *num.* 1. 1.

2. An vero impleatur hoc præceptum quatenus diuinum eſt, per confeſſionem validam, ſed informem, dubium eſt, quæ difficultas ſupponit dari confeſsionem validam, ſed informem, nam dari non poteſt; vt probabilior fert opinio; quam ſequemur lib. 2. de materia huius ſacramenti confeſsionis cap. 6. ceſſat dubium: in opinione vero Soarij, quæ admittit dari confeſsionem validam, ſed informem, aliquod dubium habet huiuſmodi difficultas. Reſolutio tamen ſit impleri, ratio eſt, quia per huiuſmodi confeſſionem validam, ſed informem, impletur actus præceptus per hanc legem & præceptum, quoad ſubſtantiam eius, quia verum & validum ſit; & hoc eſt, quod præcipitur in diuino præcepto confeſſionis: quod autem finis præcepti, nempe iuſtificatio hominis, & remiſſio peccatorum non obtineatur, non obſtat, quia finis præcepti non cadit ſub præceptum, neque etiam obſtat, quod talis actus careat forma gratiæ, quia illa informatio gratiæ, ſolum eſt quidam modus actus præcepti, qui modus per ſe loquendo

loquendo non cadit ſub præceptum, & hæc ſententia eſt verior, quicquid alij negent, & eam docet Ledeſma *in* 4. 2. *part. quæſtione* 8. *articulo* 2. *dub.* 12. & Petrus Soto *lect.* 8. *de pœnitent.* Sotus *in* 4. *diſtinctione* 18. *quæſtione* 3. *articulo* 3. & Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 35. *ſectione* 4. *numero tertio.* & alij paſſim.

3. Circa perſonas, quas obligat huiuſmodi præceptum, quatenus eſt diuinum: conſtat in primis, vt hoc præceptum obliget dandam eſſe materiam illius neceſſariam, peccatá ſc. mortalia, aliàs non obligabit ex defectu materiæ, & ſic infantes, ratione carentes, illo non obligantur, primo, quia ante vſum rationis non ſunt capaces præcepti, nec obligationis illius, ſicut nec meriti nec demeriti: Secundo, quia carent materia neceſſaria præcepti, peccatis ſcilicet mortalibus quæ ſunt materia neceſſaria huius ſacramenti & præcepti. Obligantur ergo ſolum huiuſmodi præcepto omnes fideles baptizati, etiam pueri, qui ſibi conſcij ſunt alicuius peccati mortalis. ita docét communiter Doctores, Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputat.* 35. *ſect.* 2. *num.* 5. Conynx *diſputatione* 5. *dubio* 4. *num.* 50. Scotus *in* 4. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 1. *artic.* 3. *initio.* Durandus *ibidem quæſt.* 9. Caietanus *tomo* 1. *opuſc. tit.* 5. *quæſt.* 1. Medina *de pœnitent. tractat.* 2. *quæſt.* 5. *circa medium*: patet ex Concilio Tridentino *ſeſſion.* 14. *cap.* 5. *& canone* 7. *& ex cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* & ratio eſt, quia prædictum cap. *omnis.* ſine vlla exceptione præcipiunt, confiteri omnes fideles ſua peccata mortalia cum ad annos diſcretionis peruenerint: atqui omnes in. pueri, q conſcij ſibi ſunt peccati mortalis, iam perueniunt ad annos diſcretionis, ſiue ad eam ætatem, in qua inter bonum & malum poſſunt diſcernere, quia alias non poſſent peccare mortaliter: ergo illi omnes tenentur ad confeſſionem. Neque obſtat quod Concilium Tridentinum, & cap. *omnis vtriuſque ſexus*, loquantur ſolum de obligatione præcepti Eccleſiaſtici annualis confeſſionis, quia eaſdem perſonas, & in eadem ætate, in qua obligat præceptum humanum, debet etiam obligare præceptum diuinum, vt patet, & eadem materia debet etiam eſſe vtriuſque præcepti, quare ſolum per ſuum præceptum Eccleſiæ declarauit tempus, in quo voluit fideles obligare, vt conſideranti patebit.

4. Dixi *fideles baptizati*, quia infideles nondum baptizati, nec diuino, nec humano & Eccleſiaſtico præcepto ad confeſſionem obligantur: non humano & Eccleſiaſtico, quia Eccleſia non poteſt obligare ſuis præceptis non ſubditos: ij autem qui nondum per portam baptiſmi Eccleſiam ingreſſi ſunt, non ſunt ſubditi ipſius Eccleſiæ, ac proinde illius præceptis Eccleſiaſticis obligari non poſſunt: *de his enim*, inquit D. Paulus 1. Cor. cap. 5. num. 12. *qui foris ſunt, non attinet ad nos iudicare.* Sicut enim præcepta alicuius religionis non obligant aliquem, niſi poſtquam illam ingreditur per profeſſionem, ita præcepta Eccleſiaſtica humana, & poſitiua infideles obligare non poſſunt non baptizatos, quia nondum per portam baptiſmi Eccleſiam ingreſſi ſunt, vt optime docet Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 2. & Henriquez *lib.* 8. *de pœnitent. capite* 3. *num.* 2. & alij communiter. Non diuino quicquid dicant Scotus *in* 4. *diſtinct.* 16. *articulo* 1. & Adrianus *quæſtione vltima de confeſſione*, & Richardus *diſtinctione* 17. *quæſtione* 4. *articulo* 2. & Angelus *verbo Confeſſ.* 2. §. 2. & Sylueſter *ibi* §. 5. qui ex duplici fundamento aſſerunt obligari infideles non baptizatos ad præceptum confeſſionis quatenus eſt diuinum: primo, quia ideo hoc præceptum eſt diuinum, quia obligat infideles in quos Eccleſia non habet poteſtatem: ſicut n. Paulus loco citato dicit, *Quid enim mihi de his qui foris ſunt iudicare; nonne de his, qui intus ſunt vos iudicatis?* ita ait. *nam eos qui foris ſunt, Deus iudicabit.* Secundo, quia præceptum Euchariſtiæ quatenus eſt diuinum obligat omnes: etiam infideles; vt late probabimus in quarto præcepto de Euchariſtia, & docet Soarius *de Sacramentis, diſputatione* 69. *ſect.* 2. & Vaſquez *diſputatione* 214 *cap. quarto.* & Conynx *quæſtione* 80. *de Euchariſtia dubio ſecundo, numero* 93. *folio* 282. non quidem vt illam ſumãt ante baptiſmum, ſed ita, vt vel ideo teneantur baptizari, vt poſſint communicare. Quicquid tamen ſit, de præcepto diuino Euchariſtiæ, vt ſtatim dicemus, tamen probabilius eſt, infideles non baptizatos, non obligari præcepto confeſſionis, quatenus eſt diuinum, ex defectu materiæ, primo, quia etiamſi grauiſſima peccata mortalia ante baptiſmum habeant, tamen peccata commiſſa ante baptiſmũ non ſunt materia huius ſacramenti confeſſionis, ſed ſunt propria materia ipſius baptiſmi, cum per illud deleantur, ac remittantur, vt patet, & ideo non poſſunt infideles præcepto aliquo obligari ad confitenda illa peccata poſt baptiſmum ſuſceptum, quæ ante illum commiſerunt, cum iam nulla ſint peccata, fuerunt enim omnino deleta & remiſſa per ipſum baptiſmum: deinde, quia confeſſio non eſt his infidelibus neceſſaria ad ſalutem & illa iure diuino præcipi non poteſt, niſi quatenus eſt neceſſaria ad ſalutem, nam ſi huiuſmodi infideles baptizentur, & poſtea nullum peccatum mortale committant, ſine confeſſione ſalutem conſequentur: quamobrem ideo hoc ſacramentum Confeſſionis dicitur ſecunda tabula naufragij poſt baptiſmum, quia illis ſolum eſt neceſſarium, qui poſt baptiſmum mortaliter peccauere: vnde etiam fit, ſi infideles ante baptiſmum per contritionem iuſtificentur, illam contritionem non includere votum confeſſionis, ſed baptiſmi tantum, quia ſolus baptiſmus eſt neceſſarius ex vitalis ſtatus, per illum enim plene delentur, ac remittuntur omnia peccata ante illum commiſſa ſine vllo ordine ad confeſſionem: ergo euidens eſt, hos infideles non obligari præcepto confeſſionis, neque quatenus humanum, & Eccleſiaſticum, neque quatenus eſt diuinum, & ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnitentia diſputatione* 35. *ſectione* 2. *numero* 2. & Sotus *in* 4. *diſtinctione* 18. *quæſtione* 1. *articulo* 2. & Medina *de confeſſione tractat.* 2. *quæſtione* 7. & Maior *in* 4 *diſtinctione* 17. *quæſtione* 1. & communiter Doctores.

Neque obſtant fundamenta contraria, ad primum enim dicimus non ideo hoc præceptum dici diuinum, quia generaliter obligat omnes homines fideles, & infideles ante & poſt baptiſmum, ſed ideo & eſſe, & dici diuinum, quia inſtitutum fuit à Chriſto Domino pro ſalute fidelium: inſtitutum autem fuit ab illo tamquam ſecunda tabula naufragij peccati commiſſi poſt baptiſmum, & ſic ex peculiari modo inſtitutionis diuinæ, non fuit hoc ſacramentum inſtitutum pro infidelibus nondum baptizatis, ſed pro fidelibus tantum baptizatis, qui poſt baptiſmũ mortaliter peccauere: nam præcepta diuina ſolum illos obligant, qui habent materiam circa quam prædicta 5.

præcepta

præcepta verſantur, infideles autem ante baptiſmum non habent materiam circa quam verſetur hoc præceptum diuinum, enimuero illa peccata, quæ infideles ante baptiſmum commiſerunt, non ſunt materia diuini præcepti confeſſionis, ſed ſunt materiæ baptiſmi & per ſolum baptiſmum delenda, & remittenda ſiue in voto, ſiue in re ſuſceptum, ac proinde infideles non ſunt capaces talis præcepti.

6. Ad ſecundum reſpondeo eſſe diuerſam rationem in præcepto diuino Euchariſtiæ, atque in præcepto diuinæ confeſſionis: quia præceptum diuinum confeſſionis fideles tantum obligat, qui poſt baptiſmum mortaliter peccauerunt, vnde nondum baptizati, infideles, nec capaces ſunt confeſſionis, nec tenentur ſe reddere capaces, quia etſi teneantur baptizari, non tamen tenentur poſt baptiſmum peccare, vt ſe reddant capaces, & donec mortaliter peccent poſt baptiſmum præcepti confeſſionis etiam quatenus diuinum eſt incapaces ſunt, ſecus eſt de præcepto communionis quatenus eſt diuinum, quia omnes etiam infideles viuentes ratione tenentur ſe capaces reddere illius, ac proinde tenentur baptizari, vt poſſint communicare & hoc diuinum communionis præceptum implere: nam præcepta diuina generatim pronunciata omnes capaces obligant, diuinum autem præceptum Euchariſtiæ generatim fuit prolatum, & infideles nondum baptizati illius ſunt capaces, abſolute loquendo, quia ſi velint baptizari, ſtatim poſſunt illud implere; ergo etiam illos obligat: quamuis enim ante baptiſmum non poſſint infideles recipere Euchariſtiam, propter infidelitatem, tamen remoto infidelitatis impedimento per baptiſmum tenentur Euchariſtiam ſuſcipere, etiamſi amplius non peccent, & tenentur ex vi præcepti Euchariſtiæ ſe baptizare, & huiuſmodi obſtaculum remouere, vt ſe capaces reddant. Quod ex his coniecturis latius patebit & clarius, nam Chriſtus Dominus hoc præceptum diuinum Communionis & Euchariſtiæ Capharnaitis promulgauit, quorum multo maior pars non erat baptizata, & tamen omnibus illud intimauit, vt patet ex generalitate illorum verborum, *Niſi manducaueritis*, &c. *non habebitis vitam in vobis*: & aliunde iuriſdictio Chriſti præceptum ferentis, ad omnes ſe extendebat, tam fideles, quam infideles. Confirmatur, nam etiam illi qui ſunt in peccato mortali, ex præcepto diuino ad communionem obligantur, non quidem vt exiſtentes in peccato communicent, ſed vt dignam pœnitentiam agant, & ſic communicent: ergo ſimiliter non baptizati tenentur ex diuino præcepto ad communionem, non quidem, vt exiſtentes in infidelitate communicent, ſed vt baptiſmum ſuſcipiant, & conſequenter, vt ad ſuſcipiendam Euchariſtiam ſe capaces reddant. ita docet Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputatione* 35. *numero* 2. & Conynx *quæſtione* 80. *dubio ſecundo*, *numero* 95. *folio* 182. *columna* 1. & quos ibi citant.

7. Ad authoritatem Diui Pauli reſpondeo Chriſtum potuiſſe imponere præcepta infidelibus non baptizatis, quibus eos obligare poſſet, vt de facto impoſuit præceptum Euchariſtiæ, non tamen eis impoſuit præceptum confeſſionis, propter rationes tactas.

8. Dixi obligari præcepto diuino confeſſionis illos fideles tantum, qui peccata habent mortalia, quia illi qui tantum habent venialia, eo præcepto non obligantur, ſicut nec etiam præcepto Eccleſiaſtico annualis confeſſionis, quia peccata venialia non ſunt materia neceſſaria confeſſionis, ſed tantum ſufficiens, vnde non tenentur fideles illa ſubiicere confeſſioni, vt dimittantur, cum multis aliis modis dimitti poſſint, vt docebimus lib. 2. de materia huius ſacramenti capite 1. num. 4. & ita docet Scotus *in* 4. *diſt.* 17. *quæſtione* 1. *articulo* 3. *initio*. Durandus *ibidem quæſtione* 9. Caietanus *tomo* 1. *opuſc. tit.* 5. *quæſtione* 1. Medina *de pœnit. tractatu* 2. *quæſt.* 5. *circa medium*. Syluester *verbo Confeſſio* 1. *num.* 14. & Ægidius Conynx *diſput.* 5. *num.* 52. & patebit infra lib. 2. de materia huius ſacramenti, cap. 1. num. 4. Probatur facile ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14 *cap.* 5. *ſub finem.* vbi docet in præcepto Eccleſiaſtico de annuali confeſſione contento in cap. *omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſion.* ſolum præſcribi tempus quo tenemur confeſſionem iure diuino præceptam implere: ergo ſolum obligat illos qui iure diuino ad confeſſionem tenentur: quales ſunt ſoli illi, qui habent peccata mortalia, vt ex dicto cap. *omnis*, & Concilio Tridentino patet.

Nec tamen ob id excuſatur à præcepto annualis confeſſionis abſolute ille, qui tantum habet venialia, nam ſaltem tenetur ſiſtere ſe ſuo Parocho ac Paſtori, vt ei declaret ſe non eſſe ſibi conſcium vllius peccati mortalis, quia debet Paſtori ſaltem aliquo modo conſtare, talem non teneri præcepto confeſſionis, vt eum ad communionem poſſit admittere, Paſtorque tenetur illud de ſe affirmanti credere, niſi habeat iuſtiſſimas rationes contrarium ſuſpicandi. ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 36. *ſectione* 2 *num.* 9. & Scotus *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 1. *art.* 3. & Conynx *diſp.* 5. *de neceſſitate confeſſionis, dub.* 5. *num.* 52. *fine. fol.* 434. & patebit amplius ex lib. 2. cap. 1. num. 4. & cap. 2. num. 7. vbi hac de re latius agemus. 9.

Quod ſi hoc præcepto diuino confeſſionis non obligantur illi, qui habent peccata venialia tantum, ſicut nec etiam obligantur præcepto Eccleſiaſtico de annuali confeſſione ſemel in anno facienda: conſequenter etiam ſequitur non obligari quoque innocentes, qui nunquam, nec mortaliter, nec venialiter peccauerunt, vt beata Virgo Deipara. nam licet Albertus Magnus *ſuper miſſus eſt, cap.* 69. *&* 70. quem ſequitur Ioannes Ludouicus Viualdus *in op. Regal. in vita Sancti Ioannis Euangeliſtæ.* & licet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 37. *art.* 4. videatur docere beatiſſimam Virginem, quamuis nullam vnquam habuerit peccati originalis, aut actualis, mortalis aut venialis labem, ſolitam fuiſſe confiteri apud Ioannem Euangeliſtam, vt præceptum diuinum confeſſionis impleret, certo modo confeſſionis, quem ponunt: id tamen omnino falſum eſt, quia beatiſſima Virgo, ex defectu materiæ, erat incapax talis præcepti, vt enim hoc præceptum obliget, neceſſario danda eſt materia peccati mortalis: ergo ſi id faciebat beatiſſima Virgo, non faciebat ex intentione implendi diuinum præceptum confeſſionis, ſed potius ratione exempli. ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 35. *ſect.* 2. *num.* 1. & Viualdus *in Candelabro aureo, vbi de confeſſione num.* 82. & Victoria *in Summa de confeſſione num.* 15. & alij. Sicut etiam legi purificationis ſe ſubdidit, non ex obligatione legis, carebat enim virgo ſanctiſſima rei purificandæ labe, ſed ratione exempli. 10.

CAPVT

CAPVT III.

De præcepto Eccleſiaſtico confeſſionis, quo tempore obliget, quas perſonas, & in qua ætate, an Reges, & Imperatores, an meretrices, an Papam: per quam confeſſionem impleri poſſit, & à quo diſpenſari.

SVMMARIVM.

Refertur error Durandi exiſtimantis hactenus non dari in Eccleſia præceptum directe obligans ad annualem confeſſionem. num. 1.
De fide eſt dari huiuſmodi præceptum. num. 2.
Recipitur hoc præceptum maximo applauſu in Eccleſia. num. 3.
Impugnatur ab hæreticis ob nouitatem, ſed non eſt nouum & quare. num. 4.
Tempore Quadrageſimæ eſt implendum huiuſmodi præceptum. num. 5.
In illo diſpenſare poteſt Summus Pontifex ex iuſta cauſa. num. 6.
Tribus modis poteſt intelligi iſta diſpenſatio, vel tollendo omnino, vel reſtringendo tempus confeſſionis vt pluries quàm ſemel in anno fiat, vel differendo, vt non ſemel in anno, ſed ſemel in duobus aut tribus annis fiat. n. 7.
Vtrum Papa cum aliqua perſona vel prouincia particulari in illo diſpenſare poſſit, & quomodo. num. 8
Peccabit Summus Pontifex ſi ſine cauſa in illo diſpenſet, valebit tamen diſpenſatio. num. 9.
Quas perſonas obliget. num. 10.
In qua ætate pueros baptizatos obliget. num. 11.
Refertur prima ſententia, dicens ſolum obligare poſt 12. aut pubertatis annos. ibid.
Aſtruitur vera ſententia affirmans obligare cum primum rationis vſum habent, ſiue in ſeptennio, ſiue poſt illud illum habeant, quæ res arbitrio confeſſarij committitur. num. 12.
Soluuntur rationes primæ opinionis. num. 13.
Pueri clerici in minoribus an excommunicationem incurrant ſe inuicem percutientes. num. 14.
An pueri poſt ſeptennium pollentes vſu rationis, pœnas iuris incurrant, ſi huiuſmodi præceptum tranſgrediantur. num. 15.
Omnes fideles baptizatos, etiam meretrices, obligat hoc præceptum. num. 16.
An obliget Papam, refertur ſententia negans. n. 17.
Præfertur ſententia affirmans. num. 18.
An Reges & Imperatores. num. 21.
An etiam Reges & Imperatores excommunicari poſſint à ſuis Epiſcopis. ibid.
Refelluntur authores qui dicunt Concilium eſſe ſupra Papam, & ideo obligari Papam lege confeſſionis annualis, cum ſit ex Concilio Lateranenſi deducta. n. 19.
An quis poſſit eſſe capax præcepti confeſſionis, & meriti, ſi in aliqua materia vſu rationis careat. num. 20

MIſſa opinatione Durandi *in 4. diſtinction. 17. quæſt. 14.* (neque enim opinionis nomen meretur) qui non negauit in Eccleſia eſſe poteſtatem ad ferendum præceptum, quo fideles ad confeſſionem ſemel in anno faciendam obligarentur, ſed auſus eſt affirmare hactenus de facto non tuliſſe Eccleſiam tale præceptum, nec expreſſe contineri illud in cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſſion. ſed ſolum ibidem tuliſſe præceptum annualis perceptionis Euchariſticæ, & ideo non teneri fideles ex vi alicuius præcepti Eccleſiæ primo & per ſe ad confeſſionem ſemel in anno faciendam tempore Quadrageſimæ, teneri tamen indirecte, & ex vi præcepti Euchariſtiæ, quia conſtitutio Eccleſiæ in prædicto capite omnis, ſolum præcipit annualem communionem, non confeſſionem.

De fide eſt dari præceptum Eccleſiaſticum diſtinctum à præcepto Euchariſtiæ, quo tenentur 2.
omnes vtriuſque ſexus fideles ad confeſſionem ſemel in anno faciendam, quod præceptum ſolum eſt Eccleſiaſticum, quoad determinationem temporis pro ſingulis annis, abſolute enim diuinum eſt, vt diximus cap. præcedenti num. 3. fine. Probatur ex capit. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* & ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. can. 8.* ibi, *Si quis dixerit confeſſionem omnium peccatorum, quam Eccleſia ſeruat, eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam à piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes & ſingulos fideles vtriuſque ſexus, iuxta magni Concilij Lateranenſis conſtitutionem ſemel in anno, & ob id ſuadendum Chriſti fidelibus, vt non confiteantur tempore Quadrageſimæ, anathema ſit.* eſt communis omnium Theologorum ſententia, quam docet Conynx *diſp. 5. dub. 4. num. 47. & 48.* Suarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 1. à num. 4.* & infiniti alij, quos recenſere ſuperfluum eſt. Probatur facile, Primo, quia nihil eſt magis vulgare apud fideles, quam eſſe quinque Eccleſiæ præcepta, ex quorum numero duo ſunt communionis, & confeſſionis: Secundo, quia ſi quis ex rationabili cauſa excuſetur à præcepto communionis, non excuſatur tamen ob id à præcepto confeſſionis ſemel in anno facienda, vt patet ex verbis cap. *omnis vtriuſque ſexus,* deducti ex magni Concilij Lateranenſis decreto, quibus ſimpliciter obligantur fideles ad confitendum ſemel in anno. patet etiam ex vſu Eccleſiæ, & ideo pueri priuſquam ad communionem admittantur, cenſentur obligari hoc præcepto confeſſionis.

Recipitur hæc conſtitutio, & præceptum Ec- 3.
cleſiaſticum de confeſſione ſemel in anno facienda, maximo applauſu à Catholicis omnibus, vt per Diuum Thomam & omnes Theologos patet *in 4. diſt. 17.* & per Sotum *eodem 4. diſt. 18. quæſt. 1. artic. 3.* & Victoriam *in Summa num. 139.* Viuald, *de confeſſione num. 13. in candelabro*, & Nauarrum *in manuali Latino cap. 21. num. 33. & 35.* & refert ac ſequitur multos Henriquez *libro 4. de pœnit. cap. 4.* quæ plane conſtitutio quo magis in vtilitatem, & fructum cedit Eccleſiæ, & animarum, eo maiori impetu ac rabie ab hæreticis impugnatur: non poſſunt tamen huiuſmodi portæ inferi præualere aduerſus arcem Eccleſiæ inexpugnabilem, modo enim Summis Pontificibus barbariem, & imperitiam ſermonis obiiciunt, quaſi veritas magis in loquacitate & in verbis, quam in rationibus & ſententiis conſiſtat; modo nouitatem, modo duritiem, & grauitatem, præcepti in quorum dicteriis, & imperitiis refellendis, tempus trahere non oportet, tum quia adeo ſunt vana, vt per ſe euaneſcant, tum quia id iam præſtiterunt doctiſſime Taper *art. 5.* & Petrus Soto *de neceſſitate confeſſ. lect. 3.* & Bellarm. *lib. 3. de pœnit. à cap. 13.*

Nec

4. Nec adeo nouum eſt hoc Eccleſiæ præceptum, vt fingunt hæretici, nam Zepherinus Papa, qui fuit decimus ſextus poſt Diuum Petrum, circa annum ſalutis ducentiſſimum, ſtatuit vt omnes fideles in Paſchate Euchariſtiæ ſacramentum ſumerent, vt refert Platina *in vita Zepherini*, & Fabianus Pontifex, qui fuit vigeſimus primus à Diuo Petro circa annum ſalutis ducenteſimum ſupra quadrageſimum, conſtituit, vt ad minus ter in anno omnes fideles communicarent, refertur in cap. *& ſi non frequentius, de conſecrat. diſt.* 2. Conſtat autem Euchariſtiam ſumere nunquam licuiſſe, niſi præmiſſa ſacramentali confeſſione in iis, qui conſcientiam peccati mortalis habent, vnde manifeſte ſequitur, præceptum Eccleſiaſticum, quo Chriſtiani ſemel in anno confiteri tenentur, ſaltem ratione communionis, nouum non eſſe, ſed antiquiſſimo Eccleſiæ vſu receptum licet modo eam obligationem Concilium Lateranenſe *cap.* 21. clarius ac manifeſtius explicauerit, directe imponendo præceptum confeſſionis ſemel in anno faciendæ. nam quamuis temporibus Zepherini, & Fabiani præceptum confeſſionis non obligaret directe & per ſe, ſed ratione Euchariſtiæ, attamen iam nunc per ſeſe obligat. quia iam ſimpliciter ſtatutum eſt, vt ſaltem ſemel in anno omnes & ſinguli fideles teneantur ſua crimina confiteri, vt habetur expreſſis verbis in cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* deducto ex prædicto Concilio Laretanenſi, ibi, *Omnis vtriuſque ſexus fidelis ſaltem ſemel in anno cum ad annos diſcretionis peruenerit, ſolus ſua omnia crimina fideliter confiteatur.*

5. Et quamuis in prædicto capite & Concilio dicatur *ſemel in anno.* & non aſſignetur, quo tempore ipſius anni facienda ſit talis confeſſio, tamen vſus communis iam hoc expoſuit de tempore Quadrageſimæ, & id etiam patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *canone* 8.

6. Et vero cum hoc præceptum quatenus præciſe ſtatuit vt confeſſionem omnium peccatorũ mortalium faciamus ſingulis annis, ſit mere Eccleſiaſticum, ſequitur euidenter, vt in illo diſpenſare illudque abrogare poſſit Summus Pontifex ex iuſta cauſa: conſtat enim poſſe Summum Pontificem data iuſta cauſa in præceptis Eccleſiaſticis diſpenſare, vt patet ex Gloſſa textus *in cap propoſuit, de conceſſione præbendæ*, & docet poſt D. Thomam Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 5. & Conynx *diſp.* 5. *de neceſſitate confeſſionis, dub.* 4 *num.* 48. & Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 36. *ſect.* 1. *num.* 1.

7. Notat autem ibi Soar. triplici modo fieri poſſe huiuſmodi diſpenſationem, ſeu abrogationem. Primo tollendo & abrogando omnino præceptũ, ita vt nunquam obliget: Secundo, differendo tempus, ita vt non obliget pro ſingulis annis; ſed pro duobus, aut tribus quibuſque annis, nec teneatur quiſque fidelis ſemel in anno confiteri, ſed ſemel in tribus duobuſve annis: Tertio, non differendo extendendove, ſed reſtringendo tempus confeſſionis, ita vt teneantur pluries, fideles, quã ſemel in anno confiteri, v. c. ter, quaterue in anno. Si loquamur de primo modo, docet Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 36. *ſect.* 1. *num.* 6. *fine*, nunquam dari poſſe rationabilem cauſam tollendi, abrogandique in ſolidum præceptum confeſſionis, quia huiuſmodi præceptum eſt admodum vtile & ſalutare vniuerſæ Eccleſiæ, ac ſingulis fidelibus illius vnde ea abrogatio, ſi detur, erit quidem valida, ſed non licita, quia cederet omnino in deſtructionem Eccleſiæ, non in ædificationem illius & ſi Summus Pont. abuteretur poteſtate, quam accepit immediate à Chriſto Domino, conuerteret enim illam in deſtructionem, non in ædificationem, ac proinde peccaret mortaliter, & ea abrogatio iniuſta, ſed valida eſſet, excederet enim ſuos fines. Vide tamen quæ diximus lib. 2. de obligatione audiendi Miſſam diebus feſtis, cap. 1. num. 11. vbi latius hac de re egimus. Si de ſecundo modo ſermo ſit, non videtur repugnare Eccleſiam peruenire poſſe ad eum ſtatum, vt ex vrgenti & rationabili cauſa, quæ tunc offeratur, poſſit Summ. Pont. diſpẽſare in prædicto præcepto, vt non pro ſingulis annis obliget, ſed pro tribus duobuſve quibuſque: nunc autem certum eſt id non expedire, quia dilatio pœnitentiæ per annum integrum: videtur ſatis magna, nec poteſt facile maior licentia dilatioque concedi, præſertim toti Eccleſiæ ſine grauiſſimo illius detrimẽto. Si de tertio modo loquamur, non eſt negandum poſſe reſtringi ex cauſa tempus huius præcepti, ita vt non obliget ſemel tantũ in anno, ſed ter quaterve, & licet nulla alia ſubeſſet cauſa præter fidelium fructum, id quidẽ ſatis eſſet, modo ea frequentia in contemptum non cederet: vt animaduertit Soar. citatus.

8. Dubium etiam hic eſſe poteſt, vtrum Summus Pontifex diſpenſare poſſit in hoc præcepto cum aliqua perſona particulari. v. c. cum Eremita viuente extra humanum conſortium, vel cum tota aliqua prouincia, vt nunquam confiteatur per totam vitam. cui dubio reſpondet idem Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 36. *ſect.* 1. non poſſe iuſte & rationabiliter Summum Pont. per totam vitam diſpenſare in hoc præcepto cum aliquo, vel cum aliqua prouincia, quia diſpenſatio, vt legitima ſit, requirit legitimam cauſam: nulla autem cauſa legitima & rationabilis dari poteſt ad concedendam talem diſpenſationem: nec etiam diſpenſare poterit cum aliquo, vt raro confiteatur in vita, ob defectum etiam prædictæ cauſæ rationabilis, quæ poſſit talem diſpenſationem iuſtificare, extra hos euentus exiſtimo iuſte poſſe diſpenſare Summum Pont. cum aliquo vel aliqua prouincia in præcepto annuæ confeſſionis ad vitanda ſcandala, quamuis adhuc cum nullo, quod ſciam, diſpenſauerit: reſtringere autem huiuſmodi præceptum, & obligare vt pluries quam ſemel in anno aliquis vel aliqua prouincia confiteatur, facilius poterit Summus Pont. quia facilior occaſio ad id ſtatuendum occurri ac dari poteſt, hoc tamen ſine rationabili cauſa licite fieri non poteſt.

9. Quamobrem peccabit quidem Summus Pont. lethaliter, ſi ſine iuſta & rationabili cauſa diſpenſaret in hoc præcepto cum aliquo vel aliqua prouincia, diſpenſatio tamen valebit, quia cum hoc præceptum Eccleſiaſticum ſit, totum pendet ex voluntate illius, & ſic factum tenebit, quamuis non recte fiat: nec obſtat quod licet diſpenſetur cum aliquo, adhuc lex integra perſiſtat; & ſtante ac perſiſtente lege, ac præcepto: non videatur poſſe principem eximere aliquem valide ab obligatione illius ſine cauſa, cum non poſſit eximere ſeipſum ab eadem lege, vt infra patebit, (tenetur enim etiam Summus Pont. ad legem ac præceptũ confeſſionis annualis, vt ſtatim dicemus.) Nam in his, quę ſunt iuris poſitiui, talis diſpenſatio valida eſt, vnde non poterit Princeps licite aliquem eximere ab obligatione legis ſine cauſa, perſiſtente lege, poterit tamen valide.

Circa

10. Circa perſonas ; quas huiuſmodi præceptum annuę confeſſionis ſemel faciendę tempore Quadrageſimæ obligat, illud certum eſt, omnes fideles baptizatos vtriuſque ſexus poſtquam ad annos diſcretionis peruenerint, qui ſibi conſcij ſunt alicuius peccati mortalis illo obligari (nomine autem fidelium, Religioſi intelliguntur, ſed religioſi cum ſæpe in Quadrageſima confiteantur, ſufficit quod vnam ex confeſſionib' pro hac obligatione applicent, vel ex intentione generali, vel particulari) eſt communis. patet ex cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiß.* & ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *& can.* 8. Docet Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 36. *ſect.* 2. *num.* 7. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 3. Syluester *verbo Confeßio.* 1. §. 13. Angel. *verbo Confeßio.* 2. *num.* 4. Medina *Cod. de pœnit. quæſt.* 6. Caietan. *opuſc.* 1. *tit.* 5. *quæſt.* 1. *&* 3. *p. quæſt.* 65. *art.* 2. *ad* 4. qui omnes etiam docent ſolos illos, qui habent peccata mortalia obligari ad hoc præceptum, vt nos iam ſupra docuimus cap. 2. num. 3. cum authoribus, quos ibi citauimus, quæ enim ibi diximus, hîc etiam applicari poterunt. Ratio eſt, quia omnes Christi fideles baptizati, ſunt ſubditi Eccleſiæ; ergo illos Eccleſia poteſt obligare ſuis præceptis ſi iuſta ſint; ergo de facto obligauit, prædicto præcepto contento in cap. omnis vtriuſque ſexus, cum iuſtum ſit. quod autem iuſtum ſit, patet ex Concilio Tridentino *dicta ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *& canone* 8. vbi de fide definit teneri fideles ad huiuſmodi præceptum, ibi, *Si quis dixerit confeßionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſeruat, eſſe impoſſibilem, aut ad eam non teneri omnes & ſingulos vtriuſq. ſexus fideles,* &c. *anathema ſit.* ergo eſt iuſtum huiuſmodi præceptum., ſi quidem Eccleſia ad illius obſeruationem omnes fideles obligat. Deinde ex ratione, quia nihil iuſtius, quam vt homines obligentur, vt redeant in amicitiam cum Deo, ſi forte illam per peccatum aliquod mortale amiſerunt, ergo illud præceptum quod illos ad hanc amicitiam procurandam obligauerit, iuſtiſſimum erit.

11. Sed tota difficultas eſt in qua ætate pueri baptizati ad huiuſmodi pręceptum confeſſionis annuę adſtringantur. & hac de re eſt duplex opinio. Prima docet pueros ante annum duodecimum hoc præcepto non obligari, eam tenet Sotus *in* 4. *diſt.* 12. *quæſtion.* 1. *artic.* 11. *fine & diſtinct.* 18. *quæſtion.* 1. *art.* 4. *fol.* 805. *& libro* 8. *de Iuſtitia. quæſtion.* 3. *art.* 2. *fol.* 662. & D. Antoninus 2. *part. Summæ tit.* 9. *cap.* 18. §. 2. Oſtienſis & Ancharranus *ad cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remißionibus.* Probant primo, quia licet poſt ſeptennium pueri peccare poſſint, & inter bonum & malum, licitum & illicitum diſcernere, tamen Eccleſia ante annos duodecim, vel forte quatuordecim non vult illos obligare ſuis præceptis ac cenſuris : Deinde, quia pueri & fœminæ ante hos annos non ſunt capaces præcepti Euchariſtiæ, vt experientia docet; ergo nec pœnitentiæ, cum eodem modo ac tenore verborum in cap. omnis vtriuſque ſexus, Eccleſia adſtringat omnes fideles ad præceptum Euchariſtiæ atque confeſſionis : & pro hac opinione facit aliquo modo Sà *verbo Cenſura. numero* 2. *& verbo pueri, num.* 1. & Molina Theologus *tomo tertio, de iuſt. tractatu* 3. *diſp.* 51. *num.* 8. vbi docent regulariter loquendo pueros clericos in minoribus inter ſe rixantes, & ſe inuicem percutientes, cenſuram cap. ſi quis ſuadente, non incurrere ante annos pubertatis, id eſt, in fœminis 12. in maſculis 14. (hi enim ſunt anni pubertatis) & conſequenter non incurrere vllam aliam cenſuram iuris, licet enim in ea ætate mortaliter peccare ſciant, tamen Eccleſia communiter eos ante eam ætatem cenſuris & præceptis aliis cogere non vult. Probantque ſuam ſententiam ex cap. 1. de ſententia excommunicationis, in decret. vbi dicitur ætatem excuſare clericos impuberes inter ſe inuicem rixantes, vt ex contextu ipſius capitis patet.

Secunda ſententia verior, & probabilior & communior & omnino tenenda; docet ſtatim poſt perfectum vſum rationis Eccleſiam obligare pueros baptizatos ſuo præcepto Eccleſiaſtico ad confeſſionem annualem, ſemel in anno, tempore Quadrageſimæ faciendam, & ideo omnes pueros, qui ſciunt mortaliter peccare, & inter bonum & malum, licitum, & illicitum diſcernere, ſtatim obligari hoc præcepto: Vnde ſicut non poteſt certa ætas deſignari in qua perueniatur ad annos diſcretionis, & vſum rationis perfectum : in nonnullis enim pueris ante ſeptennium præfulget vſus rationis; in aliis in ipſo; ſiue poſt ipſum ſeptennium ; in aliis vero aliquanto ſerius, & non ita poſt illud expletum; ita non poteſt certa ætas aſſignari in qua quis incipiat obligari, ſed totum id arbitrio, & prudentiæ confeſſarij committitur, plenus enim rationis vſus non ex ætate, ſed ex diſcretione penſandus eſt, iſta eſt opinio communior, quam praxis tuetur, & eam docent communiter Doctores, Conynx *diſputatione quinta, de neceßitate confeßionis, dubio quinto, numero quinquageſimo.* Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 36. *ſect.* 2. *num.* 3. Henriquez *lib.* 4. *de pœnit. cap.* 5. *numero* 2. Nauarrus *in Summa cap.* 21. *num.* 33. Corduba *in Summa Hiſpanica quæſtion.* 60. Paulus Comitolus *lib.* 1. *reſpon. moral. quæſtion.* 17. Victoria *in libello de Sacramentis. quæſtion.* 139. Angelus *verbo Confeßio* 2. *numero* 3. Roſella *eodem verbo numero quarto.* Sylueſter *verbo Confeßio* 2. *quæſtion.* 5. & gloſſa, & Canoniſtæ omnes *ad prædictum caput omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiß.* Probatur ex illis verbis ipſius capitis : *cum ad annos diſcretionis peruenerit.* Secundo, quia pueri cum ad annos diſcretionis perueniunt, obligantur aliis Eccleſiæ præceptis, v. c. præcepto audiendi ſacrum, præcepto abſtinendi à carnibus, diebus veneris, & aliis diebus vetitis, ac prohibitis; ergo etiam adſtringentur præcepto ſacræ confeſſionis, cum ſit maxime neceſſarium. Nec obſtat quod non teneantur ſtatim cum ad annos diſcretionis perueniunt ieiunare, nam Eccleſia ad præceptum ieiunij noluit illos obligare, niſi poſt 21. annum, ne debiles & infirmi redderentur: at vero ad præceptum confeſsionis ſtatim vult illos obligare poſt annos diſcretionis. 12.

Nec rationes Soti aliquid conuincunt, ad primam enim iam patet Eccleſiam velle obligare ante annos 12. & 14. imo cum ſtatim perueniunt ad vſum rationis ſuis præceptis annualis confeſſionis, auditionis ſacri, & abſtinentiæ à carnibus diebus vetitis. Ad ſecundam reſpondeo Eccleſiam non eodem modo ac tenore verborum præceptum Euchariſtiæ, & confeſsionis tradere, nam de Euchariſtia ſtatim addidit, *niſi forte de proprij Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab huiuſmodi perceptione duxerit abſtinẽdum.* 13.

quibus verbis, vt optime notat Conynx ſupra allegatus, implicite aliquo modo excipiuntur pueri ab obligatione præcepti Euchariſtiæ percipiendæ; quia maior reuerẽtia debetur ex natura rei Sacramento Euchariſtiæ, quam Sacramento confeſſionis, & ideo maior ætas & perfectior requiritur ad illius obligationem implendam, quam ad implẽdam obligationem præcepti confeſſionis: deinde, quia Sacramentum Euchariſtiæ non eſt tantæ neceſſitatis; at vero Sacramentum confeſſionis eſt Sacramentum neceſſitatis ſimpliciter, vnde cum ſit maioris neceſſitatis, & tradatur ſimpliciter, ſine vlla limitatione verborum, eſt de illo maior ratio, quam de Sacramento Euchariſtiæ.

14. Ad id quod additur de pueris clericis inter ſe rixantibus, & ſe inuicem percutientibus, qui non incurrunt cenſuram excommunicationis impoſitam in cap. *ſi quis*, reſpondendũ eſt, Eccleſiam cõmuniter nolle obligare ad cenſuras huiuſmodi pueros, ante annos pubertatis ex multis rationibus: primo, quia huiuſmodi pueri cum ſeſe inuicẽ percutiunt, non ſolent aduertere ad hanc cenſurã, imo plerumque illam ignorant, & ita inobedientiam in Eccleſiam non committunt, nec ſacrilegium, nec obſtat iſtos pueros poſſe peccare mortaliter, ſe percutiendo, vt dicamus, eos incurrere hanc excommunicationem à iure impoſitã, quia vt illam incurrant, opus eſt, vt ſacrilegium cõmittant, lædẽdo perſonas ſacras, quod illi nec aduertunt, nec conſiderant, vnde licet alias id ſciant eſſe prohibitum per Eccleſiam, & non ignorent prohibitionem, ignorent tamen excommunicationẽ, & licet abſolute excommunicationem non ignorent, tamen plerumque illius non reminiſcuntur, nec ad illam aduertunt, & ideo ordinario ab illa excuſantur & magis indigent verberatione, quam abſolutione. quæ doctrina notanda valde eſt pro ruſticis & ignorantibus, vt eos etiam à tali cenſura excuſemus, requirit enim ſemper excommunicatio formalem & ſpecialem ſui notitiam & ſcientiam, vt incurratur, vt docet optime Soarius *tomo 5. de cenſuris diſp. 4. ſect. 9. num. 19.* & perinde eſt, moraliter loquendo, non aduertere, atque ignorare. Secundo, quia, vt habetur in cap. 2. de delictis puerorum, *In pueris relinqui ſolet inultum quod in aliis progreſſioris ætatis humanæ leges dicunt ſeuerius puniendum.* Vnde non vult Eccleſia, eos in eâ ætate cenſura excommunicationis ligare. Iam vero ſi loquamur de cenſura ab homine certum eſt huiuſmodi pueros ante annos pubertatis illius vinculo non ligari, quia cum in ea ætate citari non poſſint, nec etiam excommunicari, vt late probat Vgolinus *de cenſuris, cap. 17. §. 3. num. 5.*

15. Et ex his fundamentis egregie ſoluitur illud dubium, vtrum ſcilicet huiuſmodi pueri, qui in ſeptennio cum perueniunt ad vſum rationis, & ante annos pubertatis Eccleſiaſtico præcepto cõfeſſionis obligantur, obligentur etiam ad pœnas illius, ita vt poſſint declarari illas incurriſſe. Reſpondendum enim eſt regulariter loquendo, non obligari, & ita docent expreſſe Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſtion. 1. articulo tertio, fine,* & Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 2. num. 4.* & Corduba *in Summa Hiſpanica q. 60.* quod pie credi poteſt, & fundamentum deſumi poteſt ex cap. extra, de delictis puerorum, vbi dicitur: quod licet ante annos pubertatis peccare poſſint, non tamen eodẽ modo eſſe puniendos cum aliis, licet ſint doli capaces, & hinc fortaſſe eſt, quod in multis diœceſibus non apponi ſolet excommunicatio contra huiuſmodi pueros ante pubertatem ſi in Quadrageſima non confiteantur, vt videri poteſt in Conſtitutionibus Bracharenſibus *tit. 13. cap. 1. de Sacramento pœnitentiæ.* Deinde quia Soarius *dicta quæſt. 36. ſect. 8. dubitatione 5.* excitat hanc quæſtionem, vtrum illi pueri, qui nondum ad communionem obligantur, ſed tantum ad confeſſionem, incurrant pœnas iure impoſitas illis, qui ex obligatione annuali Quadrageſimæ non confitentur, & reſoluit cum multis non incurrere, argumento dicti capitis 1. *de delictis puerorum*, patet etiam ex cap. 2. *eodem titulo*, vbi ſic dicitur: *In pueris relinqui ſolet inultum, quod in aliis progreſſioris ætatis humanæ leges dicunt ſeuerius puniendum.*

Cum autem huiuſmodi præceptum obliget omnes fideles vtriuſque ſexus: cum ad annos diſcretionis peruenerint ſiue in ſeptennio, ſiue poſt illud, ſiue ante illud peruenerint, quod arbitrio confeſſarij committitur, vt diximus in ſecunda opinione. num 22. ſequitur, vt etiam omnes alios fideles obliget, etiam meretrices, de quibus tamen in ſequenti capite agemus num. 11. vbi dicemus huiuſmodi mulierculas ad hoc præceptum teneri; & incurrere omnes pœnas, quę iure & conſtitutionibus ſynodalibus imponuntur iis, qui tale præceptum non ſeruant, licet non ſoleant declarari excommunicatæ, quando in conſtitutionibus ſynodalibus iis excommunicatio ipſo facto imponitur, qui huius præcepti tranſgreſſores ſunt. nam in iure communi, in cap. omnis, hæc excommunicatio illis non imponitur, vt capite ſequenti dicemus num. 1. 16.

De Summo ergo Pontifice ſpeciale dubium eſſe ſolet, an ad annuale præceptum confeſſionis obligetur: qua de re bipartita eſt ſententia: prima docet non teneri Papam ſub culpa lethali ad huiuſmodi præceptum, quia quatenus annuale eſt, Eccleſiaſticum eſt: Papa autem ſuper omne ius Eccleſiaſticum eſt, ſupremus enim Princeps ſuis legibus ſolutus eſt. *l. Princeps digeſtis de Legibus*, & quia lex Pontificia ſucceſſores obligare non poteſt, ex regula iuris: *Par in parem non habet imperium.* capite innotuiſti, de electione, atque ita docent poſt Ioannem Andream, & Felinum Nauarrus *de pœnitentia diſtinctione quinta, numero 32.* 17.

Secunda docet teneri Summum Pontificem ad huiuſmodi præceptum, & peccare mortaliter, niſi illud impleat, teneri inquam, quoad vim directiuam, non vero quoad pœnas, & vim coactiuam, & ſic peccat mortaliter, niſi illi ſatisfaciat, & tenetur implere pœnitentiam impoſitam à Sacerdote cui ſe ſubiicit in confeſſione, Panormitanus *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitentia & remiſſione numero decimo nono*, gloſſa *in capite ſane 11. de officio delegati.* non tamen incurrit excommunicationem, aut priuationem Eccleſiaſticæ ſepulturæ, aut ingreſſum Eccleſiæ, vel aliquam aliam pœnam, ſi qua iure tranſgreſſoribus imponatur, & ideo ob illam non poteſt etiam declarari; ſic cæteri principes obligantur legibus à ſe latis quoad directionem, non vero quoad coactionem. ita docet expreſſe Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſp. 36. ſection. 2. numero 5.* Couar. *in cap. alma mater 1. part. §. 1. num. 5.* Azor. *libro 5. inſtit. moral. tomo 1. cap. 11. per totum*, & multi 18.

quos

quos ille citat, & debent docere conſequenter omnes, qui in materia de legibus tenent Principes teneri ad leges à ſe conditas, quoad vim directiuã, non quoad coërciuam, & hi ſunt D. Th. 1. 2. *quæſt.* 96. *a.* 2. *ad* 3. Victoria *in relect.* 3. *n.* 21. Sotus *lib.* 1. *de iuſt. quæſt.* 6. *art.* 7. Menchaca *illuſtrium quæſtionum cap.* 45. & ratio eſt, quia naturalis ratio poſtulat, vt caput conformetur toti corpori ſuo: nam ſicut reliqui principes ſæculares ſub hac conditione ab initio iuriſdictionem videtur accepiſſe à populo, & poteſtatem condendi leges, vt ad illas, quoad vim directiuam, tenerentur; ſic Papa veluti ſub hac conditione accipit immediate à Christo Domino hanc eandem poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas, vt ad illas quoad eandem directionem teneretur. Probatur deinde, quia hæc lex confeſſionis annualis eſt lex quædam generalis, & quando Principes legem aliquam generalem comprehendentem omnes, & ſingulos populos ferunt, obligantur ad eandem legem, licet ad pœnas illius non obligentur, vnde communiter dici ſolet teneri Principes ad leges ſuas quando ſunt generales, quia quando materia legis non eſt ita generalis, ſed ſpecialis, nec etiam quoad vim directiuam obligantur ad illas; quamobrem, ſi lex eſſet, de non ferendis armis noctu; de non vtendo ſerico; aut ſatellitio puerorum, non obligabitur Princeps ad illam, quia materia eſt ſpecialis, & indecens eſt ſtatui, ac conditioni Principum inarmatum, aut inſociatum incedere, aut veſtitu mundo ac ſerico non vti. Vide Azorem citatum pulchre hac de re diſcurrentem.

19. Et ex his patet non bene dixiſſe Richardum *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 4. *a.* 2. *ad* 5. & Scotum *ibidem q.* 1. *a.* 1. non teneri Papam ſub mortali ad legem, ac præceptum confeſſionis, ſed tantum ſub congruitate quadam morali; ac proinde ſub veniali: Nauar. vero *de pœnit. diſt.* 5. *initio. q.* 4. *ad* 5. ſi vera eſſet ſententia quæ docet Concilium eſſe ſupra Papam, recte inferri obligari Papam ad legem annualis confeſſionis, quia in magno Concilio Lateranenſi lata eſt prædicta lex, & poſtea maximo applauſu recepta in tota Eccleſia catholica, vt patet ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 14. *canone* 8. in quo inſinuat Nauarrus non teneri modo Papam ad tale præceptũ ſub mortali culpa, cum ſit ſuperior Cõcilio, & leges inferioris non poſſint obligare ſuperiorem, & idem Panormitanus *in cap. omnis n.* 19. vbi videtur etiam docere non teneri Pontificem ſub mortali ſemel in anno confiteri ex eo fundamento, quo huiuſmodi lex ſit Concilij vniuerſalis, quæ non ligat Pontificem, cum Pontifex illo ſit ſuperior.

20. Dubitabit hic aliquis, vtrum quis poſſit eſſe capax ſacramenti confeſſionis, cum tamen in aliqua materia ſpeciali ſit omnino rationis expers, vel forte in aliquibus. Negant multi, quia ſequeretur eandem perſonam eſſe capacem meriti in vna materia, non in alia, quod non videtur dicendum; tenendum tamen eſt vt probabilius, poſſe contingere, vt quis in ſpeciali materia careat vſu rationis, & libero arbitrio, non tamen in aliis, vnde ſequitur poſſe dari ſufficiens iudiciũ ad confitenda peccata, & ad merendum in confeſſione, cum tamen non detur ſufficiens libertas in aliis materiis, quod quidem experientia ſatis probatur; & confirmatur ratione, quia imaginatio noſtra poteſt eſſe ita vehemens circa vnũ obiectum, vt deliret prorſus, libertatemque amittat, non tamen circa alia: ad illud vero, quod opponebatur poſſe aliquem in aliqua materia mereri, in alia vero non, totum concedendum eſt, neque enim id inconueniens eſt.

Hinc patet Reges & Imperatores de iure ſuis presbyteris parochialibus teneri confiteri, nomine enim fidelium ipſi veniunt. ita Abbas *in cap. nouit, col.* 3. *verſu, Non igitur,* Decius *in cap. omnes, de maioritate & obedientia*, & gloſſa *in cap. Valentinianus, diſtinct.* 63. *verbo ſubmittimus.* Caſtaldus *tractatu de Imperatore quæſtion.* 1. *num.* 25. & 26. *habetur tomo* 16. *Iuris, initio*: de priuilegio tamen aliter eſſe poteſt. Vide Antonium Siculum *de poteſtate & excellentia regis quæſtione trigeſima quinta.* Quod etiam Reges & Imperatores ita ſubdantur Eccleſiæ vt ab Epiſcopis excommunicari poſſint, docent communiter Doctores, ita Caſtaldus citatus, & Antonius Siculus allegatus *quæſtione quadrageſimã octaua*, & Butrius *in cap. nouit, de iudiciis.* & ibi Decius *col.* 5. *initio*, & Cardinalis Alexand. *in cap. duo. diſtinct.* 96. *in principio*, declarat id verum eſſe de Epiſcopo, in cuius diœceſi vel ciuitate magis communiter reſident, per ea quæ notat Hoſtienſis *in capit. omnes, de maioritate & obedientia.* 21.

CAPVT IV.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ tranſgreſſoribus huius præcepti annualis confeſſionis; quæritur an meretrices cenſuram aliquam incurrant, & an qui ſua culpa non abſoluuntur, vel indigne abſoluuntur, præceptum impleant.

SVMMARIVM.

Eccleſia poteſt punire delictum confeſſionis inualidæ ſacrilege factæ, etiamſi ſit occultiſſimum, & iudicio probari non poſſit. num. 1.

Nullibi in iure communi, nec etiam in capite omnis vtriuſque ſexus, excommunicatio ipſo facto imponitur iis, qui præceptum annuæ confeſſionis non implent. num. 2.

Quæ pœna iure communi illis imponantur. ibid.

In iure particulari multarum diœceſum ipſo facto excommunicantur tranſgreſſores huius præcepti. numero 3.

An ille, qui culpa ſua inualide confitetur, impleat præceptum Eccleſiæ confeſſionis, & effugiat pœnas ſynodales & iuris communis. Refertur prima ſententia probabiliter affirmans. num. 4.

Aſtruitur ſententia verior & communior negans. numero 5.

Has pœnas ſolum incurrunt pœnitentes, quando illorum culpa confeſſio ſit inualida. num. 6.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 7.

Eccleſia poteſt præcipere actus internos quatenus ſunt forma externorum. ibid.

Quomodo meretrices admittendæ ſint ad confeſſionem. num. 8. & 10.

Eccleſia præcipiendo integram confeſſionem, præcipit etiam vt obtineatur abſolutio. num. 9.

An meretrices incurrant cenſuram ſynodalem, non confitendo valide peccata ſua. num. 10.
Peccant meretrices mortaliter, & incurrunt cenſuras ſynodales, non tamen de cenſura declarantur. num. 11.
Refertur & reijcitur tertia ſententia affirmans per confeſſionem inualidam ex parte pœnitentis & culpa illius non impleri præceptum confeſſionis, vitari tamen excommunicationem ſynodalem, & pœnas illius. n. 12.
An hoc præceptum impleatur, per confeſſionem validam, ſed informem. num. 13.
An ille qui ob aliquod impedimentum in Quadrageſima non eſt confeſſus, teneatur poſt illam ſublato impedimento præceptum implere. num. 14.
Refertur ſententia negans. ibid.
Proponitur affirmans. num. 15.
An qui prævidet ſe fore impeditum in Quadrageſima, teneatur anticipare tempus illius. num. 16.
Vtrum ille qui in confeſſione huius anni oblitus fuit, vel ex cauſa tacuit aliquod peccatum mortale poſſit illud differre vſque ad confeſſionem anni ſequentis. num. 17.
An ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ qui in præſenti anno confeſſus eſt initio Quadrageſimæ, & in alio, in fine. num. 18. & 19.

1. NOtandum in primis eſt, ſermonem hic eſſe poſſe vel de pœnis impoſitis in iure tranſgreſſionibus huius præcepti: vel de iis, quæ imponuntur in ſingulis conſtitutionibus vniuſcuiuſque diœceſis, & de omnibus inquirimus, quæ ſint illæ pœnæ, quæ tranſgreſſoribus iſtius præcepti imponuntur: Miſſa ergo opinione Durandi *in 4. diſt. 17. quæſt. 17.* quam egregie confutat Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 8. num. 1.* erroneè & improbabiliter dicentis non poſſe Eccleſiam punire hoc delictum quia pœna pertinet ad forum externum; & delictum eſt ita occultum, vt in foro externo probari non poſſit, non eſt dubium in iure eſſe aliquas pœnas impoſitas tranſgreſſoribus legis annualis confeſſionis: quæ autem illæ ſint, inquirimus: nec etiam eſt dubium poſſe Eccleſiam illas imponere, & ad id iuſtam habere poteſtatem, nam vt illas iuſte imponat, ſatis eſt quod peccatum ſit externum, licet per accidens ſit occultum, & probari non poſſit.

2. In iure ergo communi nullibi excommunicatio imponitur tranſgreſſoribus huius præcepti, neque in cap. omnis vtriuſque ſexus, neque alibi: ſolum enim in prædicto cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* dicitur, vt arceantur ab Eccleſiæ ingreſſu, & Eccleſiaſtica ſepultura priuentur: vtrumque autem requirit prius ſententiam à iudice ferendam, vt animaduertit Soarius citatus num. 2. & patet ex verbis ipſius textus, *Arceantur ab Eccleſia: priuentur Eccleſiaſtica ſepultura.* & ideo optime dixit Cano *in relectione de pœnitent. part.* 5. has pœnas non poſſe incurri, niſi quando tranſgreſſio præcepti eſt manifeſta, quia tunc probari poteſt in iudicio crimen, vt illi pœnæ imponantur.

3. Quare videndum eſt, an huiuſmodi tranſgreſſoribus excommunicatio aliqua, in iure particulari, hoc eſt, in conſtitutionibus alicuius Epiſcopatus imponatur? & certe in tota Luſitania in omnibus conſtitutionibus Epiſcopalibus, & diœceſanis excommunicatio ipſo facto imponitur huiuſmodi tranſgreſſoribus, & hæc non requirit iudicialem probationem, vt incurratur, ſed incurritur vbi primum delictum committitur, etiamſi ſit occultiſſimum, & in iudicio probari non poſſit externo, vt docet optime Soarius præallegatus *n.* 2. nam ſi parocho, & proprio paſtori, per ſchedulam alicuius legitimi confeſſarij non conſtat, parochianum ſuum alicui nō eſſe confeſſum, ſtatim declaratur incurriſſe excommunicationem & vitatur, vt patet ex vſu communi in tota Luſitania, & hæc declaratio in nōnullis diœceſib⁹ fit in Dominica in albis, in aliis in Dominica Paſtoris boni, & poſtquam publice declarantur excōmunicati in Eccleſia, nonniſi de licentia Prælati, aut illius Vicarij Generalis, vel Prouiſoris, iterum confiteri poſſunt, hoc tamen non obſtat poſſe proprios parochos, & paſtores illis extendere ac differre huiuſmodi tempus, cum id ouium ſaluti ex legitima cauſa expedire iudicauerint, quod ſæpe vſu fit.

Dubium ergo eſt an ille, qui culpa ſua inualide in Quadrageſima confitetur, vel quia voluntarie & culpabiliter tacet aliquod peccatum in confeſſione, vel quia non habet dolorem conuenientem de peccatis, vel quia negat occaſionem proximam peccandi, ſatisfaciat præcepto Eccleſiaſtico confeſſionis quadrageſimalis, & euadat pœnam excommunicationis ipſo facto impoſitam in conſtitutionibus ſynodalibus, & cæteras alias iuris pœnas. Et hac de re eſt duplex ſententia: Prima affirmat, eam docet Syluester *verbo Confeſſ.* 4. *n.* 2. *fine.* Sà *verbo Confeſſio. num.* 1. Victoria *in Summa num.* 163. Alenſis 4. *p. q.* 77. *memb.* 5. *art.* 7. *& q.* 18. *memb.* 4 *art.* 4. §. 7. Gabriel *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 1. *art.* 3. *dubio vltimo.* Paludanus *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 7. Cano *in relect. de pœnit. p.* 5. *fine,* Ledeſma *q.* 8. *a.* 2. Probant primo, quia Eccleſia tantum poteſt præcipere actū externum, ille autem qui ex malitia & culpa ſua tacet aliquod peccatum, vel proximam occaſionem peccandi, vel non accedit ad confeſſionem dolore requiſito, exterius facit quod Eccleſia præcipit, tantumque deeſt illi actus interior. Probant ſecundo, & efficaciter, ex cap. quod quidam, de pœnit. & remiſſ. vbi dicitur recipiendam eſſe confeſſionem eorum, qui publici peccatores ſunt, & vitam emendare nolunt, veluti meretricū, etiamſi abſolui non debeant; ergo ſatisfaciunt huiuſmodi mulierculæ præcepto confeſſionis, per inualidam confeſſionem culpa ſua factam; ergo & quicumq; alius peccator, eadem confeſſione, eidem præcepto ſatisfaciet. Probant tertio, quia Eccleſia præcipit confeſſionem, non abſolutionem, vnde abſolutio videtur finis, non materia huius præcepti; ergo licet aliquis ita confiteatur, vt ob malitiam ſuam, & culpa ſua inualide abſoluatur, vel abſolui non poſſit (vtrumque enim in idem recidit) nihilominus implet præceptum, & pœnas tranſgreſſoribus, & iis, qui non implent, euadet impoſitas. Eſt probabilis iſta ſententia. 4.

Secunda tamen ſententia verior & communior negat, & docet non impleri huiuſmodi præceptum per confeſſionem inualidam & ſacrilegam ex parte pœnitentis, & culpa illius factam, & ſic nō euadere pœnitentem excommunicationem ipſo facto impoſitam in conſtitutionibus ſynodalibus, nec cæteras iuris ſynodalis pœnas impoſitas iis, qui hoc præceptum nō implent; ſi tamen ex parte confeſſoris, aut culpa illius fuit inualida, vel quia nō habebat iuriſdictionem, nec approbatus erat, & id pœnitens ignorabat, vel quia ex malitia propria, non habuit intentionem abſoluendi, tunc quidem cum id ſine culpa pœnitentis contingat, pœnas effugiet cenſuræ, & alias omnes iure impoſitas, vbi enim non eſt culpa, ceſſat pœna impoſita 5.

ob ra-

Digitized by Google

ob talem culpam; tenebitur tamen poſtea ſi aliquando id ſibi conſtiterit, de nouo confiteri, quia præceptum reuera non fuit impletum: ita docet Viualdus *in Candelabro aureo, vbi de confeſſione num.* 51. Adrianus *in* 5. *ſent. quæſtion. de confeſſ. dub.* 4. §. *ſed qui ſi.* Nauarrus *cap.* 10. *num.* 4. Bartholomæus Medina *in Summa libr.* 1. *capit.* 14. §. 41. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 3. *artic.* 3. *concl.* 6. *& artic.* 5. Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſp.* 36. *ſect.* 7. *numer.* 3. Medina *de confeſſ. queſtion.* 20. *&* 24. Petrus Soto *lect.* 8. *de confeſſ.* Paulus Comitolus *lib.* 1. *reſponſ. moral. quæſt.* 19. *in fine.* §. *Enunciatum igitur veriſſimum.* Probatur aperte ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *canone* 8. *& capite quinto.* vbi dicitur Eccleſiam in hoc præcepto non præcepiſſe confeſſionem abſolute, ſed ſolum determinaſſe tempus in quo illa confeſſio facienda erat quæ de iure diuino obligabat; ergo hoc præceptum Eccleſiaſticum non poteſt impleri per aliam confeſſionem, niſi per illam quæ ex præcepto de iure diuino obligat: oſtenſum eſt autem & probatum ſupra in cap. 3. num. 1. præceptum diuinum confeſſionis ſolum impleri per confeſſionem validam, non impleri vero per confeſſionem inualidam, quacumque ratione ex parte pœnitentis ſit inualida; ergo intentum. confirmatur ex cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. vbi dicitur teneri fideles ſua ſola omnia mortalia confiteri, & datam impoſitamque pœnitentiam implere; ergo non implet hoc præceptum qui confeſſionem inualidam facit, tacendo voluntarie aliquod peccatum ſua culpa, cum iam non omnia ſua peccata confiteatur. Deinde probatur ratione efficaciter, quia nec Chriſtus nec Eccleſia confeſſionem præcipit, niſi propter abſolutionem omnium peccatorum, in qua præcipue conſiſtit ſacramentum pœnitentiæ, ſed ille qui ſua culpa integre non confitetur, & quem exacte ac debite non pœnitet, non eſt dignus abſolutione ſacramentali; ergo qui ſine abſolutione valida à ſacramento recedit, nec præcepto Chriſti nec Eccleſiæ ſatisfacit.

6. Quod vero incurrant cenſuram ſynodalem illi tantummodo qui ſua culpa, non qui culpa confeſſarij confeſſionem efficiunt inualidam, inde facile patet, quia intentio Eccleſiæ annuam confeſſionem præcipientis, eſt, vt pœnitentes ſua crimina legitime confiteantur, cui intentioni Epiſcopi volunt conformari dum in ſuis conſtitutionibus apponunt cenſuras illis, qui hoc præceptum tranſgrediuntur, & ideo, vt optime animaduertit Soar. *tom.* 4. *de pœnitent. diſp* 36. *ſect.* 8. *num.* 3. & Viualdus *in Candelab. aureo vbi de confeſſ. num.* 81. & Corduba *in Summa Hiſpanica quæſt.* 15. & Cano *in relect. de pœnit. part.* 5. illos, qui abſque ſua culpa inualide fuerunt abſoluti malitia confeſſoris, vel quia intentionem abſoluendi non habuit, vel quia carebat iuriſdictione, & approbatus non erat, certum eſt non incurrere excommunicationem, quia qui caret culpa, caret & pœna; excommunicatio vero pœna eſt, quæ ob culpam mortalem imponitur, incurrere vero, ſi ſcienter & culpa ſua inualidam confeſſionem efficiant, quia tunc voluntarie ſe efficiunt inobedientes in Eccleſiam, & contumaces contra illius præceptum; quo rectam, validam, ac exactam præcipit confeſſionem.

7. Supereſt, vt argumenta & rationes primæ opinionis ſoluamus. Ad primam reſpondeo Eccleſiam poſſe præcipere & obligare ad actus internos, v. c. poſſe præcipere, vt quis ferat contritionem vel attritionem, cum ad ſacramentum confeſſionis accedit, non per ſe abſolute, quatenus actus interni ſunt, ſed quatenus ſunt formæ actuum externorum, nempe confeſſionis, ſicut præcipiendo vocalem orationem præcipit etiam attentionem internam, quæ eſt veluti forma orationis.

Ad ſecundam dico in cap. quod quidam, de pœnitent. & remiſſ. ſolum dici publicos peccatores, & meretrices eſſe admittendos ad confeſſionem, non tamen abſoluendos, niſi animum & vitam mutent, non quod id ſufficiat, vt huic præcepto ſatisfaciant, & pœnas illius euadant, atque effugiant, ſed vt poſſint iuuari conſilijs confeſſarij, ſi forte reſipiſcant, vt bene explicant Zerola *in praxi Epiſcopali* 1. *part. verbo Lupanaria.* §. 3. & Viualdus allegatus *num.* 62. & Soar. etiam allegatus *ſection.* 7. *num.* 5. & alij communiter. 8.

Ad tertiam reſpondeo, Eccleſiam vtrumque ſimul præcipere, & confeſſionem, & abſolutionem, præcipit enim fieri integrum ac validum ſacramentum pœnitentiæ: ſacramentum autem pœnitentiæ non conſtat ex ſola ac nuda confeſſione, ſed ex confeſſione & abſolutione, vnde abſolutio non eſt finis ſacramenti ſed eſt pars eſſentialis illius. 9.

Oppones, ſi illi, qui culpa ſua inualide & indigne confitentur, non implent præceptum Eccleſiaſticum annualis confeſſionis, nec euadunt cenſuras in conſtitutionibus diœceſaneis impoſitas, vt hactenus reſolutum fuit, ſequitur euidenter, meretrices, & publicos vſurarios, illas etiam incurrere cum culpa ſua, cum non impleant huiuſmodi præceptum; atqui hoc non videtur aſſerendum, quia huiuſmodi mulierculæ, non declarantur excommunicatæ, nec vſquam talis declaratio eſt in more poſita. Et quidem ob hanc rationem Viualdus *in Candelabro aureo de confeſſione, numer.* 60. & Emanuel Rodriq. *in additionibus ad bullam Cruciatæ.* §. 11. *alias* 9. *num.* 133. docent huiuſmodi meretrices peccare mortaliter nō implendo hoc præceptum, non tamen incurrere pœnam excommunicationis, quia nolunt Epiſcopi eas illius vinculo innodare, quod quidem non illis ſit in fauorem, ſed in contumeliam, ſiquidem illas Eccleſia excludit à pœnis mitioribus cenſurarum, & remittit ſeuerioribus brachij ſæcularis, quamuis poteſtas ſæcularis illas in republica permittat ad maiora damna & ſcandala deuitanda: nam cum huiuſmodi meretrices non ſoleant denunciari; ſignum eſt non incurrere illas has cenſuras; & ſignum eſt etiam noluiſſe Epiſcopos eas illis comprehendere: Et vero quod non incurrant has cenſuras ſynodales, docet etiam Zerola citatus *in ſua praxi Epiſcopali* 1. *part. verbo Lupanaria.* §. 3. ſed ex falſo admodum fundamento, ex eo ſcilicet quod meretrices ſatisfaciant præcepto confeſſionis, & validam faciant confeſſionem, licet informem. Verum iſtud fundamentum Zerolæ non ſubſiſtit, confeſſio enim meretricum, non eſt valida, ſed inualida culpa ſua, cum in eadem ſint proxima occaſione peccandi, quam relinquere ob turpe lucrum nequeunt. 10.

Dicendum tamen eſt meretrices & publicos peccatores non ſolum peccare mortaliter, non implendo hoc præceptum, ſed etiam incurrere excommunicationem ſynodalem, & cæteras iuris pœnas, & voluiſſe Epiſcopos illas etiam comprehendere, quamuis non ſoleant publicari, ac denunciari: ita docet Sa, *verbo Excommunicatio.* 11.

Digitized by Google

num. 43. & conſtat ex cap. *omnis vtriuſque ſexus*, indiſtincte enim obligat omnes fideles, & illæ nullam habent iuſtam cauſam, ob quam non comprehendantur, imo habent iuſtiſſimam, vt excommunicentur: deinde quia nullibi in conſtitutionibus aliquarum diœceſum, quas legerim, excipiuntur huiuſmodi meretrices, & nobis nõ conſtat de contraria voluntate Prælatorum, quamuis enim non ſoleant declarari, & publicari, id quidẽ parum refert, quia quamuis id ſit fauor; tamen, huiuſmodi fauor, magis reſpicit perſonas, quæ cum iſtis meretricibus communicant quam ipſas meretrices.

12. Ita his explicatis Henriquez *lib.* 4 *de pœnit. cap.* 4. §.1. tertiam inducit opinionem, ait enim per confeſſionem inualidam ex parte pœnitentis, & culpa illius nec diuinum nec humanũ & Eccleſiaſticum annuæ confeſſionis impleri præceptum; & tamen per eam confeſſionem vitari pœnam excommunicationis in conſtitutionibus Epiſcopalibus impoſitam ijs qui huiuſmodi præceptũ trangrediuntur. Et fundamentum illius eſt, quia, quamuis pœnitens malitioſe taceat aliquod peccatum, vel cõfiteatur abſque dolore requiſito, vel abſq; propoſito correctionis, imo cum voluntate manendi in concubinatu, tamen actus confeſſionis ita occultus eſt, ob ſigillum, vt non cadat ſub pœnis Eccleſiæ, & hoc fatentur omnes Doctores citati pro prima opinione num. 4. poſita, quatenus dicunt Eccleſiam non poſſe punire actus internos; ille enim defectus quamuis notus ſit confeſſario vicem Dei gerenti, eſt tamen ita occultus, vt non cadat ſub exteriori pœna Eccleſiæ. Et vero in eo quod docet Henriquez, per confeſſionem inualidam ex parte pœnitentis, nec diuinum, nec humanum, & Eccleſiaſticum præceptum annuæ confeſſionis impleri, recte docet, vt probauimus num. 5. in ſecunda opinione propter rationes ibi factas. In eo vero quod docet, per eam confeſſionem inualidam vitare pœnitentes pœnas excommunicationis in iure conſtitutionum impoſitas, non recte docet, nam Eccleſia poteſt præcipere & punire actus internos, non per ſe & abſolute, quatenus interni ſunt, ſed quatenus ſunt formæ actuum externorum, vt diximus num. 7. enimuero Eccleſia præcipit actum externum confeſſionis validæ; & Epiſcopi puniunt illos ſuis excommunicationibus, diœceſaneis conſtitutionibus, impoſitis, qui hunc actum externum valide non efficiunt: vnde licet pœna excommunicationis ſit publica, & actus inualidæ confeſſionis ſit occultus, parum refert, ſatis enim eſt ad hanc pœnam publicam imponendam, quod actus ille malæ confeſſionis & peccatum illud de ſe ſit externum, etiamſi per accidens probari non poſſit in iudicio, vt optime notat Soarius ſæpe allegatus *tomo* 4. *de pœnitent. dicta diſputat.* 36 *ſection.* 8. *num.* 1. Vnde bene etiam notat Corduba *caſu* 18. per confeſſionem inualidam ex parte pœnitentis ob defectum doloris requiſiti, aut malitioſam occultationem peccati non incurri pœnas priuationis ingreſſus Eccleſiæ, & Eccleſiaſticæ ſepulturæ, iniunctas in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. quia hæc, vt incurrantur, requirunt probationem in iudicio, & ſententiam latam à iudice, quæ probatio moraliter erit impoſſibilis, aut ſaltem erit ſatis difficilis ob delicti occultationem: incurri vero pœnam excommunicationis, impoſitam ab Epiſcopis in ſuis conſtitutionibus ſynodalibus.

13. His expoſitis inſurgunt hic aliqua dubia neceſſario expedienda, ad maiorem explicationem huius præcepti Eccleſiaſtici annualis confeſſionis. Primum eſt vtrum obligatio huius præcepti impleatur per confeſſionem validam, ſed informem; ſed ad hoc dubium iam reſponſum manet in cap. 2. numer. 3. quod enim ibi diximus de præcepto confeſſionis quatenus diuinum eſt, idipſum dicendum eſt de eodem præcepto quatenus humanum, & Eccleſiaſticum eſt, cum Eccleſia per ſuum præceptum Eccleſiaſticum, ſolum determinet tempus in quo prædictum præceptum diuinum obliget, & dicat ſingulis annis obligare tempore Quadrageſimæ. Breuiter ergo reſpondendum eſt in ea opinione quæ admittit confeſſionem validam ſed informem, neceſſario dicendum eſſe, impleri huius præceptum quoad ſubſtantiam, per eiuſmodi confeſsionem validam, ſed informem, primo, quia tunc pœnitens actum validum facit: Eccleſia autem tantum præcipit confeſsionem validam: deinde quia ſæpius euenire poterit, vt confeſsio ſit valida, ſed informis abſque vlla culpa pœnitentis, vt dicemus libr. 2. de materia huius præcepti cap. 6. vbi de hac re agemus; quare ergo tunc non implebitur huiuſmodi præceptum per eam confeſsionem: in opinione vero, quam prædicto loco ſequemur communiori, & veriori, quæ omnino negat poſſe dari confeſsionem validam, ſed informem, ceſſat omnino dubium ſi enim talis confeſsio non datur, nec etiam per illam impleri poterit præceptum, vt patet.

Secundum dubium eſt, vtrum ille, qui ob ali- 14.
quod impedimentum in Quadrageſima non fuit confeſſus, teneatur poſtea tranſacta Quadrageſima confiteri. Negatiuam partem tenet expreſſe poſt Archidiaconum, quem citat, Sylueſter *verbo Euchariſtia* 3. *num.* 17. *verſ.* 3. & Victoria *in Summa num.* 148. hoc ipſum etiam multi Doctores tribuunt Diuo Antonino 2. *part. tit.* 9. *cap.* 2. §. 3. qui tamen falſo allegant, neque enim ideo loco ſleterit: tenet etiam negatiuam partem Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 6 *art* 5. *dub.* 7. probant, quia obligatio ad certum tempus limitata, illo peracto ceſſat, *cap. ſicut de ſponſalib. verſ. niſi forſan. l. ſi fide iuſſor.* §. *vltimo ff. mandati* cum ſimilibus: deinde quia vt ſe habet præceptum ieiunij, audiendi ſacri, recitandi horas canonicas, & ſimilia: ita ſe videtur habere præceptum confeſſionis, ſemel in anno faciendæ, ſed ille, qui non ſatisfacit præcepto ieiunij, audiendi ſacri, aut recitandi horas canonicas die aſſignato, non tenetur in alio illud implere: ergo etiam ille qui elapſo tempore Quadrageſimæ non confitetur, non tenetur in alio anno ex obligatione anni præcedentis confiteri, alioqui enim bis in vno anno tenebitur confiteri, ſemel ex obligatione anni præſentis, ſemel labentis.

Contrarium tamen dicendnm eſt, & partem 15
affirmatiuam tenendam, primo, quia conſuetudo eſt optima legum, & præceptorum interpres, & ex conſuetudine Eccleſiæ excommunicantur illi, qui non ſunt confeſſi in Quadrageſima, & Eccleſia eos obligat tranſacto debito tempore iterum confiteri, vt experienti patet. Secundo, quia prædictum cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ. ſolum præſcribit confeſſionem ſemel in anno faciendam, & non determinat tempus quo facienda ſit: Eccleſia autem quando determinauit huiuſmodi tempus ad tempus Quadrageſimæ, non intendit vt eo tempore elapſo tolleretur obligatio confeſſionis, non enim aſſignatur,

ut illud tempus ad tollendam prædictam obligationem confeſſionis ſed ad differendam vſque ad illud tempus pateret manifeſt. illius intentio, ſi quidem obligat illos ad confeſſionem, qui eo tempore non ſunt confeſſi, & ideo non aſſignauit tempus, vt eo ublato tolleretur ea obligatio, ſed ne ſine cauſa vltra illud differretur: ex quo fundamento ſoluuntur iura in contrarium allegata, nam ex materia allegati cap. ſicut, de ſponſalibus, & legis ſi fideiuſſor. ff. mandati. patet ibi fuiſſe tempus aſſignatum ad tollendam obligationem, niſi intra tempus ibi aſſignatum impleretur: at vero in noſtro caſu contrarium patet, cum aſſignetur tempus non ad tollendam prædictam obligationem, ſed ad non differendam ſine iuſta cauſa. Ad rationem vero in contrarium adductam, reſpondeo eſſe longe quid diuerſum in præcepto ieiunij, audiendi ſacri in diebus feſtis, & in præcepto recitandi horas canonicas; atque in præcepto confeſſionis: nam ieiunia, auditio ſacri, & recitatio horarum, ſunt penſa, onuſque diei, & ideo eo die tranſacto, non extenditur ea obligatio ad vlteriores dies, & ſic amplius non obligat, & ita docet expreſſe Nauarrus in manuali Latino *cap. 21. numer. 45.* & Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione. num. 17.* & Ioannes Medina *C. de confeſſione quæſt. 1. artic. 4. ad finem*, & Conynx *de ſacrament. diſp. 5. dub. 8. num. 63.* & Soar *tomo 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 3. num. 2.* & alter Medina *in Summa lib. 1. §. 41.* & Victoria *in Summa num. 147. alias* 137. & Henriq *cap. 3. §. 2. lit. P. & cap. 4. §. 6. in lib. 4. de ſacramento pœnitentiæ.*

16. Tertium dubium eſt, an qui præuidet ſe fore impeditum in Quadrageſima, vel propter aliquam nauigationem, vel longam peregrinationem per terras infidelium, vbi non habeat copiam confeſſarij, teneatur ex vi præcepti anticipare tempus? Affirmant communiter Doctores. ita Syluester *verbo Confeſſ. 1. quæſt. 2.* Nauarr. *in manuali Latino cap. 21. num. 10.* Maior *in 4. quæſt. 2. articul. 5.* Petrus Soto *lection. 5. de confeſſione.* Durandus. Gabriel. Bonauentura, & Adrianus, quos citat, & ſequitur Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſput. 36. ſection 5. num. 2.* Ratio eſt, primo quia, qui in die feſto non poteſt audire ſacrum hora nona, & præuidet impedimentum tūc futurum, tenetur ex vi præcepti Eccleſiaſtici audiendi ſacrum eam horam anticipare ſi poteſt; ergo ſimiliter in confeſſione ob eandem rationem: ſecundo, quia præceptum confeſſionis non limitatur ad Quadrageſimam, ad tollendam obligationem, vt diximus num. præcedenti; ergo ſicut obligat poſt Quadrageſimam, quando in illa impletum non fuit; ſic obligabit ante illam, quando præuidemus impedimentum, in quo in illa illud implere non poſſumus.

17. Quartum dubium eſt, vtrum ille, qui in confeſſione huius anni, ex obliuione, vel ex rationabili cauſa omiſit aliquod peccatum mortale, teneatur illud confiteri ſtatim cum primum poſſit, an poſſit illud differre vſque ad confeſſionem anni ſequentis, ſi ſolum intra annum, & annum confiteatur? Reſpondeo non teneri illud ſtatim confiteri, ſed poſſe licite differre vſque ad primam confeſſionem quam fecerit, ſiue ex deuotione, ſiue ex obligatione ſequentis anni in Quadrageſima: ratio eſt, quia per primam confeſſionem præceptum impleuit, fuit enim confeſſio formaliter integra, & præceptum Eccleſiaſticum ſolum obligat ad faciendam confeſſionem validam, & integram: nec obſtat, quod ſe quiſquam periculo obliuionis ipſius peccati exponat, non enim ita ſe exponere peccatum eſt mortale, quia obliuiſci peccati mortalis, non eſt mortale, & aliunde non tenetur confiteri niſi ea peccata mortalia, quæ morali facta diligentia, & diſcuſſione conſcientiæ, memoriæ occurrunt: nec tenetur quiſquam laborare, vt non obliuiſcatur, alioquin teneretur ſemper ſecum afferre ſcribendi inſtrumenta, vt id in memoriæ referat: quod eſt nimis durum: ita docent Syluester *verbo Confeſſio 1. num. 3. fine.* Toletus *lib. 3. Summæ cap. 8. num. 1. fine.* Nauarrus *in Summa cap. 2. num. 10.* Victoria *in Summa num. 137.* & dicit Soarius in praxi eſſe ſatis tutam & vſitatam hanc ſententiam, fundamentum principale eſt illud. quod iam tactum inſinuatumque manet, nam facere integram & validam confeſſionem obligatio eſt iuris diuini, cui in hac parte nihil addit, aut minuit Eccleſiaſticum præceptum ſed ſolum decernit, aſſignatque temporis differentiam in qua confeſſio valida & integra facienda eſt, vt ſæpe dictum, ac repetitum manet: qui ergo facit confeſſionem formaliter integram, abſolute implet præceptum, & ideo etiamſi ex obliuione, vel cauſa iuſta aliquod peccatum omittat, integre & valide confitetur, & iam obligationem præcepti illius anni expleuit, nec manet obligatus vſque ad ſequentem annum, niſi ſponte velit confiteri.

Quintum dubium eſt, an ille ſatisfaciat obligationi præcepti annualis confeſſionis, qui in præſenti anno confitetur initio Quadrageſimæ, & in ſequenti in fine. Et ratio dubitandi eſt, quia præceptum Eccleſiæ obligat ſemel in anno tempore Quadrageſimæ: ſi quis autem in vno anno confiteatur initio Quadrageſimæ, & in ſequenti in fine, iam non confitetur ſemel in anno, ſed vltra annum. Reſpondendum tamen eſt annum pro quo obligat huiuſmodi præceptum, eſſe annum Eccleſiaſticum, & ideo computandum eſſe à Quadrageſima in Quadrageſimam, comprehendendo omnes illos dies, in quibus poteſt præceptum annuale Euchariſtiæ impleri, & ideo ex conſuetudine Eccleſiæ & indulgentia Prælatorum extenditur huiuſmodi annus in nonnullis diœceſibus vſque ad Dominicam in albis, in aliis vſque ad Dominicam Paſtoris boni, quæ conſuetudo eſt optima legum interpres, & ratione huius conſuetudinis omnes tunc implent præceptum confeſſionis, & illi ſatisfaciunt, non ſolum ex obligatione veluti per accidens & ratione Euchariſtiæ: ſed etiam per ſe ratione confeſſionis, nam etiam illi, qui non ſumunt Euchariſtiam, eo tempore, præceptum implere poſſunt: Prælati enim Eccleſiæ hoc tempore cogunt ad obligationem huius præcepti, & excommunicant tranſgreſſores & quamuis huiuſmodi annus duodecim menſibus non conſtet, nec computetur phyſice per eos menſes & dies, quibus computantur cæteri anni ſolares, id parum refert, quia eſt (vt dixi) annus non ſolaris, ſed Eccleſiaſticus, computatus à Quadrageſima in Quadrageſimam, & vſque ad Dominicam (vt dixi) in albis, & ſic habet aliquam latitudinem, & poterunt interdum inter vnam & aliam confeſſionem decurrere tredecim menſes, interdum vndecim, quod non eſt inconueniens, vt ſatis probat Eccleſiæ conſuetudo, & ſic docent communiter Doctores, Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputat. 36. ſect. 3. num. 8.* & Sotus 18.

Digitized by Google

in 4. *diſt.*18. *quæſt.*1. *art.* 4. & Nauar. *in Summa cap.*2. *num.*9. & Ledeſma 2. 4. *quæſt.*3. *art.* 5. *dub.* 6. & Victoria *de ſacramentis num.* 137.

19. Dices in prædicto cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* duo traduntur diſtincta præcepta: alterum de confeſſione, alterum de communione: de primo ſolum dicitur ſemel in anno faciendam eſſe confeſſionem: de ſecundo dicitur, ſuſcipiant omnes Euchariſtiam ad minus in Paſchate, & Eccleſia iam determinauit tempus primi præcepti à Quadrageſima in Quadrageſimam: Quadrageſima autem finitur in die Paſchatis; ergo qui vſque ad diem Paſchatis ex obligatione præcepti confeſſionis non confitetur, non implet huiuſmodi præceptum per ſe. Reſpondeo conſuetudinem iam ampliaſſe illum annum obligationis Quadrageſimæ vſque ad Dominicam in albis, & ex confeſſarij conſilio adhuc poteſt amplius dilatari, & ideo ille, qui de confeſſarij conſilio, iſto tempore non confitetur, non tranſgreditur præceptum, vt expreſſe habetur in prædicto cap. omnis.

CAPVT V.

An ſatisfaciant præcepto annualis confeſſionis illi, qui confitentur mendicantibus, & alijs regularibus ſine parochi licentia; & quid ſi alieno parocho.

SVMMARIVM.

Proponitur prima ſententia verior & communior, affirmans implere præceptum qui mendicantibus in Quadrageſima confitentur abſque licentia parochi, & petitione illius. num.1.

An præcepto ſatisfaciant, ſi abſque licentia parochi confiteantur alienis parochis, & in quibus caſibus. num.2.

An id extendatur ad alios ſimiles, aut in quibus maior ratio cernitur. num.3. & 5.

Quid ſi proprius parochus copulam habuit cum parochiana. ibid. num.3.

Quid ſi inter parochum, & pœnitentem ſit odium inteſtinum. ibid.

Proponitur ſententia aſſerens requiri licentiam in re obtentam, vt alieno parocho quis confiteatur, etiamſi inter parochum ac pœnitentem actus veneris & copula, aut odium præceſſerit. num.4.

Aſtruitur vera ſententia affirmans ſufficere licentiam petitam non obtentam. num.5.

Quid ſi in conſtitutionibus requiratur licentia in re obtenta. num.6.

Reijcitur opinio aſſerens non implere præceptum, qui mendicantibus confitentur. num.7.

An peregrini dum alio proficiſcuntur teneantur petere licentiam à ſuis parochis ad confitendum cum alijs. numer.8. & 9.

Quid ſi quis per contemptum parochi mendicantibus confiteatur. num.10.

1. PRima dubitatio eſſe poteſt, vtrum repugnantibus parochis poſſint parochiani religioſis mendicantibus confiteri ex obligatione confeſſionis annualis, ita vt ſatisfaciant præcepto, & an poſſint parochi hoc eis prohibere, hocque non ſolum ob ſua priuilegia particularia, ſed etiam ob priuilegium iure communi inſertum, & ex vi illius, conceſſum iiſdem religioſis in Clementina *dudum, de ſepulturis.* Et hac de re eſt bipartita opinio. Prima verior, & communior, affirmat, modo tamen id non fiat in contemptum parochorum, aſſeritque hoc eis non poſſe prohibere parochos, eoſque iterum obligare, vt de nouo confiteantur de propria licentia, ſicque inuitis, & repugnantibus proprijs parochis ſatisfacere prædictos parochianos huiuſmodi præcepto annualis confeſſionis apud huiuſmodi religioſos peccata ſua confitentes: ita docet expreſſe Azot *tomo* 1. *inſtitut. moral. libr.* 13. *cap.* 2. §. *ijs tamen.* Ioannes Medina C. *de confeſſ. tract.* 2. *quæſt.* 29. §. *ſequitur* 3. Maior *in* 4. *diſt.*17. *quæſt.*7. Sotus *in* 4. *diſt.*18. *quæſt.*4. *art.* 2. & 3. Nauar. *in cap. placuit, de pœnitent. diſtinct.* 6. *num.* 57. Adrianus *in* 4. *de confeſſ. quæſt.* 5. Et debent docere omnes qui dicunt ſecluſis priuilegijs particularibus ex vi ſolius priuilegij iure communi inſerti in prædicta Clementina *dudum, de ſepulturis*, poſſe omnes religioſos mendicantes abſoluere ab omnibus caſibus reſeruatis Epiſcopis, & hi ſunt Syluester *verbo Confeſſor.* 2. *quæſt.* 5. Ioannes de Lignano, & Panormitanus *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* Veiga *libr.* 2. *caſu* 218. *fine.* Corduba *in Summa Hiſpanica quæſt.* 10. & alij. Probatur in primis ex vſu & praxi communi in toto orbe Chriſtiano recepta: deinde probatur ex Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 11. vbi manifeſte dicitur fratres mendicantes legitime ab ordinario approbatos, poſſe ſæcularium confeſſiones audire, ita vt, qui illis fuerint confeſſi, ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ contento in cap. omnis. Probatur deinde, quia prædictum præceptum in cap. omnis, contentum, ante Concilium Lateranenſe non obligabat, ſiquidem ex illius conſtitutione deductum fuit hoc præceptum, poſt illud obligauit, ſed ante prædictum Concilium poterat Papa priuilegium concedere Religioſis vt has confeſſiones audirent, ita vt ſæculares prædicto præcepto ſatisfacerent; ergo & per ipſum Concilium eis potuit ſimile priuilegium concedere, & de facto conceſſit, cum Leo X. declaret ſe illud in prædicto Concilio concedere, ita vt ſatisfiat præcepto Eccleſiæ. Tandem quia non eſt negandum ſatisfacere fideles præcepto audiendi ſacrum in Eccleſijs religioſorum, imo & ex conſuetudine in aliena parochia abſque contemptu propriæ, vt docent Nauarr. *in manual. capite* 21. *numero* 5. Syluester *verbo Miſſa* 1. *quæſt.* 4. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputat.* 88. *ſect.* 2. §. *atque ex his*; ergo etiam ſatisfacient præcepto annualis confeſſionis confitendo peccata ſua mendicantibus, cum par ſit vtrobique ratio, non tamen alienis parochis, niſi de licentia propriorum, cum hoc nec ſit aliqua conſuetudine introductum, ſicut introductum eſt vt audiatur Miſſa in aliena parochia, nec parochi [privile]gium aliquod ad id habeant, velut habent mendicantes.

Excipe tamen niſi proprij parochi nimis rudes aut ignari ſint, & niſi parochiani conſtituti ſint in mortis periculo, in his enim duobus caſibus valide confitentur, & præcepto annuæ confeſſionis ſatisfaciunt, peccata ſua alienis parochis confitendo, abſque licentia propriorum parochorum, quia hi caſus cenſentur iure expreſſe excepti, & de caſu ignorantiæ patet expreſſe ex cap. *placuit de pœnit. & remiſſ.* & docet Richardus *in* 4. *ſentent. diſtinction.*17. *quæſt.*7. & Panormitanus 2.

in

Digitized by Google

in cap. omnis vtriuſque ſexus, eodem titulo, num. 11. & Nauar. *in prædicto cap. placuit, diſtinct. 6. num.* 57. & communiter Doctores moderni.

3. Alij hoc etiam extendunt ad alios caſus pene ſimiles, in quibus æqualis ratio, aut maior eſſe videtur, veluti cum proprij parochi negligentes ſunt, vel impediti, vel licentioſæ vitæ, vel actus venereos habuerunt, aut fornicati ſunt cum aliqua parochiana; aut quia eſt odium graue, & inteſtinum inter pœnitentem, & proprium parochum, aut parentes parochi, in his enim caſibus & aliis ſimilibus ſimpliciter dicunt poſſe parochianos confiteri alieno parocho abſque licentia proprij: ita quando proprij parochi negligentes ſunt, impediti, aut licentioſæ vitæ, docent Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 13. cap. 2. §. ſed tamen*, Maior *in 4. diſt. 17. quæſt. 7.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 4. art. 2. & 3.* Nauar. *in cap. placuit, de pœnit. & remiſſ. diſtinct. 6. num.* 57. Adrianus *in 4. de confeſſ. quæſt.* 5. Quando vero actus venerei, aut copula fornicaria inter parochum proprium, & parochianam pœnitentem præceſſerunt, & ex locutione confeſſionis incentiuum libidinis, & veneris incendium timetur, & quando odium graue eſt inter pœnitentem, & proprium presbyterum, ita docent Richardus, & Panormitanus citati num. 2. addunt tamen Richardus, & Panormitanus oportere tunc prius petere licentiam à proprio parocho, qua petita, & non obtenta, poteſt quis confiteri licite & valide alieno, ita vt ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ, alias non. Probant omnes ſuam ſententiam, quia magis poteſt recuſari proprius Sacerdos propter malitiam quam propter ignorantiam, quia malitia periculoſior eſt, & peior, quam ignorantia, & æqualiter poteſt recuſari propter culpabilem negligentiam, & propter impedimentum, quam propter eandem ignorantiam; ſed propter ignorantiam recuſari poteſt, vt habetur expreſſe in cap. *placuit, de pœnit. & remiſſ. diſtinct.* 6. ergo, &c. propter malitiam etiam, impedimentum, & negligentiam recuſari poterit.

4. Medina tamen *C. de confeſſione, tract. 2. quæſtion. 19. & quæſt. de confeſſione mulieris quæ cum ſuo parocho eſt fornicata*, pertinaciter aſſerit, & acriter defendit exceptis caſibus iure expreſsis, nempe excepto caſu extremæ neceſſitatis, & periculi mortis, & excepto quod parochus ſit ignarus, & indiſcretus, non valere confeſſionem factam alieno parocho abſque licentia proprij in re obtenta, & ſic non poſſe id extendi ad alios caſus ſimiles, aut in quibus maior ratio videtur; fundamentum illius eſt, quia in nullo caſu valet, aut licita eſt confeſſio alieno parocho ex obligatione Quadrageſimæ facta, abſque licentia expreſſa proprij, exceptis caſibus iure exceptis: ius autem ſolum excipit quando pœnitens eſt in articulo mortis, aut parochus eſt ignarus, & ſic vltra caſus iure expreſſos non licet ad alios in quibus eſt maior aut æqualis ratio id extendere, nam exceptio firmat regulam in contrarium; & quia in cap. *omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.* expreſſe dicitur: *Non confiteantur alieno Sacerdoti, niſi de licentia propriorum parochorum cum aliter eos non poſſit ligare, nec abſoluere.* Et in cap. *ſi Epiſcopus de pœnit.* clarius dicitur, *Nulla quoque conſuetudine introduci potuit, vt alieno Sacerdoti confiteantur.*

5. Verum, exiſtimo poſſe extendi ad alios caſus ſimiles, & in quibus maior ratio videtur, vt ad caſum impedimenti, negligentiæ, & vitæ licentioſæ, & ad caſum odij, & fornicationis & actus venerei ſi timeantur, modo tamen petita, & non obtenta ſit facultas, vt optime docuerunt Richardus, & Panormitanus num. 2. allegati; licet enim in cap. omnis vtriuſque ſexus, expreſſe dicatur confeſſionem factam alieno parocho abſque licentia proprij non valere, & licet etiam in cap. *ſi Epiſcopus*, citato, dicatur nullam conſuetudinem potuiſſe introducere, vt alieno Sacerdoti confiteantur parochiani, tamen ius in cap. *placuit*, citato excepit caſum ignorantiæ, & conſequenter alios ſimiles, aut in quibus maior ratio cernitur: nec obſtat illud pronunciatũ, *exceptio firmat regulam*, quia id intelligendum eſt, quando in eodem capite habetur regula & exceptio, at hic regula habetur in cap. *omnis vtriuſque ſexus*, & in cap. *ſi Epiſcopus*, & exceptio habetur in cap *placuit*; & niſi aliud non conſtet de intentione legiſlatoris regulam, & præceptum iuris ferentis; conſtat autem de iuſta & rationabili voluntate illius per Doctores interpretata, quæ voluit, vt ad ſimiles, aut maioris rationis caſus extendatur eadem regula, & idem ius.

Nec contra hanc reſolutionem obſtat, quod 6. per aliquas conſtitutiones particulares aliquorum Epiſcopatuum obligentur omnes fideles indiſcriminatim ſuis parochis confiteri, & non aliis, niſi de expreſſa licentia ſuorum parochorum obtenta, quia id intelligendum eſt iuxta ius commune, ius enim peculiare cuiuſque diœceſis non poteſt præiudicare iuri communi, aut priuilegiis à Summis Pontificibus conceſſis, aut illis derogare, vt optime animaduertit Nauarrus *in manuali Latino, cap. 21 num. 5.*

His ita explicatis adhuc eſt ſecunda opinio ni- 7. mis eſt audacter affirmans non ſatisfacere illos parochianos præcepto annuæ confeſſionis, qui abſque licentia propriorum parochorum mendicantibus confitentur, quam tenent plurimi Canoniſtæ, quos videre poteris apud Azorium *tomo 1. inſtit. moral. lib. 13. cap. 2.* veluti Hugo, Bernardus, Hoſtienſis, Archidiaconus, & Gloſſa cap. *omnis vtriuſque ſexus. de pœnitentia & remiſſione in 6.* & afferunt multa iura, quæ iam vel expreſſe, vel per contrariam conſuetudinẽ abrogata ſunt, & ex Theologis id docet etiam Alenſis *4. part. quæſtion. 19. membr. 1. art. 3.* Bonauent. *in 4. diſtinct. 17. art. 5. quæſt. 2.* Henr. Gandauenſis *quodlib. 7. quæſtion 24.* Angelus *verbo Confeſſio. 3. §. 33.* qui omnes dicunt priuilegium conceſſum mendicantibus intelligendum eſſe, *ſaluo iure parochorum*, quia cum Principes ſolent concedere aliqua priuilegia, ſemper ſolent apponere hanc clauſulam, *ſaluo iure & præiudicio aliorum*; & quando illam non apponunt, ſemper prædicta clauſula intelligenda eſt. cap. *ex tuarum, de authorit. & vſu palij*, atque adeo aſſerunt ex deuotione poſſe parochianos laicos ſua peccata confiteri mendicantibus, non tamen ex obligatione Quadrageſimæ; hæc tamen ſententia 8. omnino eſt improbabilis, quia alioqui nihil inſeruiret priuilegium mendicantibus conceſſum à Leone X. in Concilio Lateranenſi. Probant etiam, quia parochi ſunt in antiquiſſima conſuetudine, vt ſui parochiani non confiteantur aliis, niſi de eorum licentia, quod de iure communi ſibi debetur, vt patet ex cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitentia & remiſſione. ibi, Non confiteantur alieno Sacerdoti, niſi de licentia propriorum parochorum cum aliter eos non poſſit ligare, nec abſol-*

Digitized by Google

abſoluere, & ex cap. *ſi Epiſcopus, de pœnitent.* ibi, *Nulla quoque conſuetudine introduci potuit, vt alieno Sacerdoti confiteantur.* Sed hoc parum probat, quia hæc capita loquuntur de aliis Sacerdotibus & parochis particularibus, non de mendicantibus, deinde quia Papa eſt ſupra ius commune, & priuilegia derogant iuri communi, non è contra: probant denique, quia priuileg a, quæ iuri communi derogant, ſtricte ſunt interpretanda, vt quantum cum fieri poſſit, ius commune non lædant, aut in minimo lædant? Sed id verum eſt, dummodo tamen ſaluentur verba priuilegij.

8. Ex dictis ſequitur peregrinos, & viatores reliquos proficiſcentes in alienas terras, non teneri petere facultatem à propriis parochis, vt tempore Quadrageſimæ ex obligatione confiteantur, ſi in terris ad quas proficiſcuntur, mendicantes ſint, vt patet.

9. Non eſt tamen negandum, optimum eſſe conſilium, ſi fideles ſuis parochis ſaltem ſemel in anno confiteantur, maxima enim vtilitas illis inde naſcetur, vnde conſentaneum erit, quod mendicantes id prædicent, quia cum de iure communi teneantur fideles ſuis parochis confiteri ſemel in anno, & ſolũ ex priuilegio, id poſſint facere apud mendicantes, ſcandaloſum erit, publice edocere, vel prædicare non teneri parochianos cõfiteri parochis, nec ad Miſſam audiendam in ſuis parochiis, quod fecit Tornaci tempore Xiſti IV. quidam Frater Ioannes de Angulo, qui auſus eſt defendere aliquas propoſitiones ſcandaloſas, quarum vna erat, *Parochianus fratribus confeſſus ſatiſfacit decreto omnis vtriuſque ſexus, nec præcepto cogitur confiteri proprio parocho ſemel in anno, nec ab eo facultatem petere.* Quæ propoſitio damnata fuit tanquam ſcandaloſa per facultatem Theologicam Pariſienſem. & tanquam iuri communi contraria, & obedientiæ, ac reuerentiæ ſubditorum ad ſuos parochos aduerſa, & hoc eſt quod Xiſtus IV. & Benedictus XI. voluerunt, quando in ſuis conſtitutionibus præcipiunt, vt fratres moneant parochianos, vt ſemel in anno ſuis parochis confiteantur, ne ſcilicet parochiani occaſione talium priuilegiorum ſuos proprios paſtores contemnant, nec enim priuilegium datur vt quis ſuum proprium parochum contemnat, ſed vt abſque contemptu libere quis poſſit mendicantibus confiteri.

Scandaloſũ eſt publice edocere vel prædicare non teneri parochianos apud parochos confiteri.

10. Sed quid ſi quis per contemptum proprij parochi mendicantibus confiteatur ex obligatione Quadrageſimæ, ſatiſfacietne præcepto annualis confeſſionis, & confeſſio erit valida? Reſpondeo mihi videri peccare illũ mortaliter ita cõfitendo, & non ſatisfacere præcepto confeſſionis annuæ, ſi enim peccat mortaliter ita confitendo, confeſſio ſacrilega eſt, & inualida: ſi autem nulla eſt, & inualida, quomodo ſatisfaciet? Deinde, quia Sũmi Pontifices poterant concedere hoc priuilegium, ſub hac conditione, dummodo non fiat in contemptum parochorum, & ita de facto conceſſit Leo X. *in breui quodam contento in ſupplemento priuilegiorum, conceſſione* 9. quod affert Nauarrus *in Summa Lat. capite* 21. *num.* 5. & Azor. *tomo* 1. *inſtit. moral. libro decimo tertio cap.* 2. §. *in tamen*; ibi, *Authoritate Apoſtolica tenore præſentium notum facimus, omnes vtriuſque ſexus Chriſti fideles, qui non contempto proprio parocho in Eccleſiis mendicantium Miſſas audierint, ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ.* Et eadem ratio eſt de confeſſione, tum quia iniuſtum eſſet priuilegium ſi daretur, vt contempto parocho, ſatisfacerent, tum quia occaſio daretur peccandi lethaliter, & fouerentur peccata, & quia omnes Doctores, & Summi PP. ſtatim excipiunt, modo non fiat cum contemptu ipſorum parochorum; & quamuis parochiani reuera ſatiſfaciant præcepto audiendi ſacrum peccando lethaliter in auditione illius ſi fiat per contemptum parochorum, tamen ſecus eſſet dicendum de præcepto confeſſionis, quia tunc confeſſio eſt peccaminoſa, & ſacrilega, ac proinde nulla; per confeſſionem autem nullam & inualidam, non impletur præceptum, vt ſæpe diximus.

CAPVT VI.

Quæ cauſæ excuſent ab impletione præcepti confeſſionis: agitur de confeſſione per interpretem.

SVMMARIVM.

Quot modis poſſimus excuſari ab impletione huius præcepti. *num.* 1.
Excuſat carentia confeſſoris. *num.* 2.
Excuſat longitudo itineris ad quærendum confeſſarium. *num.* 3.
Excuſat timor damni in vitâ, fama, corpore, diuitiis aut honore. *num.* 4.
Si occurrat cauſa ſufficienter excuſans à confeſſione vnius peccati, non excuſabit à confeſſione aliorum. *num.* 5.
An excuſet ignorantia idiomatis, & an quis teneatur ad confitendum per interpretem ad implendum præceptum. *num.* 6.
Quid de articulo mortis, *num.* 7.
Quid ſi quis in eo articulo probabiliter exiſtimet ſe habere veram contritionem. *num.* 8.
An excuſetur ab impletione huius præcepti: quando non poteſt confiteri niſi per ſcriptum: refertur opinio affirmans. *num.* 9.
Præfertur ſententia negans. *num.* 10.
Reſpondetur ad fundamenta primæ. *num.* 11.

NOtandum eſt inprimis dupliciter poſſe nos excuſari ab impletione huius præcepti. Primo, vt nullo modo teneamur confiteri. Secundo, vt teneamur confiteri non tamen integre. hic autem proprie agimus de primo modo: de ſecundo aliqua incidenter præſtringemus; ex inſtituto enim de illo agemus libro 3. vbi de qualitate, & integritate confeſſionis latius diſputabimus. 1.

Primo igitur excuſat impoſſibilitas phyſica, vt ſi non detur copia confeſſarij, etiamſi per multos annos ex hac cauſa confeſſio differatur. nemo enim obligatur ad impoſſibile: ſic excuſatur Sacerdos à recitatione horarum canonicarum, qui nec habet, nec habere poteſt breuiarum. ita Soarius *tomo* 4. *de pœnitentia diſputatione* 36. *ſection.* 6. *numero primo.* Bellanus *diſputatione* 5. *de ſacramento confeſſion. dubio* 10. *num.* 37. §. *Nota ſecundo.* 2.

Secundo excuſat impoſſibilitas moralis, vt ſi quis non poſſit habere confeſſarium, niſi longum iter, aut nauigationem faciat, non enim eſt ad hoc cogendus pœnitens, niſi quando eſt in periculo ſalutis æternæ; quanta vero debeat eſſe 3.

hæc

Digitized by Google

hæc diſtantia, & difficultas, arbitrio prudentis cõmittitur, & vero maior diſtantia requiretur ſi iter terra faciendum ſit quam mari, ſi enim fiat mari, ſufficiet ad excuſandum moderata diſtantia, modo abſit omne periculum pyratarum, nam dum adeſt, ſemper adeſt legitima excuſandi cauſa.

4. Tertio excuſat eadem impoſſibilitas moralis, v. c. quando confiteri non poteſt ſine notabili incommodo quod ab extrinſeco iuſte timet, vt ſi eſſet periculum reuelationis, vel grauis nocumenti animi; vel corporis, aut ne pœnitens incurrat in graue odium ipſius Sacerdotis, aut ſi moraliter quis timet quod confeſſarius ei poſtea nocebit corpore, fama, vita, vel fortunis. ita Bellanus *diſputat. 5. de ſacrament. dubio 10. num. 73.* Soarius allegatus. Henriquez *lib. 2. de pœnitent. cap. 12. tomo 1.* Nauar. *cap. 7. num. 4.* Toletus *lib. 3. Summæ cap. 8. num. 4.*

5. Notandum vero eſt etiamſi interdum occurrat cauſa excuſans à confeſſione vnius vel alterius peccati, non propterea excuſari quemquam ab impletione huius præcepti & confeſſione aliorum peccatorum mortalium; quia tunc tenetur ita confiteri, tacendo alia cum obligatione confitendi illa ceſſante cauſa & impedimento. ita Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 6. numero 2.* Bellanus allegatus & alij. Sed hac de re alibi.

6. Quarto excuſat ignorantia idiomatis, nemo enim ex vi præcepti confeſſionis diuini, vel humani tenetur confiteri per interpretem etiam fidelem, poteſt tamen id facere ſi velit, at non tenetur, & interpres tenetur tunc ad ſigillum, ſicut tenetur confeſſarius; ita communiter Doctores, Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſtion. 2. art. 6.* Caietanus *verbo Confeſſio, conditione 11.* Medina *de pœnit. tractatu 2. quæſtion. 25. concluſ. 5.* Petrus Soto *lect. 11. de confeſſione.* Conynx *diſputat. 5. de ſacrament. dubio 10. num. 75.* Soarius *tomo quarto, de pœnitentia diſputatione 36. ſect. 6. num. 3. & 4.* Colligitur ex cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* vbi dicitur, *Omnis fidelis vtriuſque ſexus, &c. tenetur ſolus confiteri ſua peccata proprio Sacerdoti, &c.* vbi illa particula *ſolus*, ſatis indicat neminem teneri per interpretem confiteri: & ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 5.* vbi dicitur neminem teneri confiteri niſi ſecreto apud ſolum Sacerdotem: & ratio eſt, quia præcepta Eccleſiaſtica non obligant cum tanto onere. & confirmatur, quia ſi ſcirem, quod confeſſarius vni ſoli meum peccatum eſſet reuelaturus, non tenerer ei confiteri, vt Doctores communiter aſſerunt, etiamſi ille teneatur ad ſigillum, vt reuera tenetur, quando ſibi conſtat, quod Sacerdos confeſſionem reuelat; ergo eodem modo non tenebor illud confiteri; quando vel vnus alius præter ipſum Sacerdotem, hoc debet audire.

7. Diximus ex vi præcepti confeſſionis, ſiue ſit præceptum diuinum, ſiue humanum, & Eccleſiaſticum; quia in articulo mortis ex præcepto diuino & naturali propriæ caritatis, teneretur pœnitens per interpretem confiteri aliqua peccata venialia, & generaliter omnia mortalia dicendo poſt confeſſionem venialium, ſe confiteri etiam omnia alia peccata mortalia, quibus Deum offenderit, quia hoc tutius eſt ad ſalutem, & ſine incommodo fieri poteſt, ita docet Conynx *diſputatione quinta, de ſacramentis, dubio 10. numero 77. §. dixi*, & poſtea addit: imo omnino ſuadendum eſſe, vt quando aliud non timeretur incommodum, ſimpliciter omnia peccata ſua pœnitens cõfiteretur, iis tamen tacitis ex quorum reuelatione aliquod notabile detrimentum timet, ſi forte interpres eſſet ſuſpectus; idemque dicendum eſſe quãdo confeſſio nequit fieri niſi aliis audientibus.

In hoc tamen articulo hæc regula ſeruanda eſt: ſi pœnitens exiſtens in peccato mortali, habet probabilem exiſtimationem de ſua contritione, nec ex præcepto propriæ caritatis tenetur in articulo mortis confiteri per fidelem interpretẽ, quia tunc non videtur ea confeſſio moraliter neceſſaria ad ſalutem, nec Deus videtur obligare cum tanto onere, & quia ille modus confeſſionis de ſe eſt publicus: ſi autem probabiliter dubius eſt de ſua contritione, tunc ex præcepto diuino, & naturali propriæ caritatis tenetur confiteri per interpretem, ne ſe exponat periculo æternæ damnationis, quia cum abſolute teneatur Deo ſatisfacere, merito in caſu dubio obligatur: poteſt tamen tunc pœnitens confiteri ea peccata, quæ cum minori infamia explicare poteſt, tacitis iis ex quibus notabilis infamia vel ſibi vel alteri ſequi poteſt, non enim in eo caſu tenetur facere confeſſionem materialiter integram, ſed formaliter, & hæc regula deducta eſt ex Soario *tomo 4. de pœnit. diſputatione 26. ſect. 6. num. 5.* 8.

Dubium tamen eſt, vtrum excuſetur pœnitens ab obligatione cõfeſſionis Quadrageſimæ, quando non poteſt confiteri niſi per ſcriptum, præſente tamen confeſſario, quia, v. c. vel pœnitens eſt mutus, vel confeſſor ſurdus, & non poteſt ſe aliis nutibus ipſe pœnitens explicare. Et certe hac de re opinio eſt pro vtraq; parte probabilis: prima docet excuſari; eam tenet Nauarrus *capite duodecimo, numero trigeſimo ſexto, in manuali Latino.* Medina C. *de confeſſ. quæſt. 19.* Richardus *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 5. art. 2.* Victoria *in Summa de ſacramentis num. 137.* Sotus *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 6.* Ledeſma *2. p. 4. quæſt. 8. art. 3.* Probant, quia ille modus confeſſionis de ſe eſt publicus, eſt enim ſcriptura de ſe publica, vnde exponit ſe pœnitens probabili periculo amittendi ſcriptum; & quamuis non exponat, quia ſtatim poteſt rumpi, tamen ille modus confitendi eſt de ſe, & ex natura ſua publicus, & nemo tenetur ſic publice confiteri, ne periculo infamiæ ſe exponat, non enim præcepta Eccleſiaſtica cum tanto rigore obligãt; deinde quia, vt diximus n. 6. non tenemur vi præcepti confeſſionis confiteri per interpretem, quamuis catholicus & fidelis ſit; & quamuis ad ſigillum teneatur, quia ille modus confeſſionis de ſe eſt publicus; ergo neque etiam ex vi eiuſdem præcepti annualis confeſſionis tenebimur confiteri per ſcriptum, cum æque publicus hic modus confeſſionis ſit, atque ille. 9.

Secunda opinio affirmat non excuſari, & conſequenter docet teneri quemlibet pœnitentem ex vi præcepti Eccleſiaſtici confeſſionis annualis confiteri per ſcriptum, quando aliter non poteſt; præſenti tamen Sacerdoti, non abſenti, & conſequenter id docebit à fortiori in mortis periculo, & articulo. ita docet Syluester *verbo Confeſſio 1. numero decimo ſexto.* Conynx *diſputat. 5. de ſacramentis. dubio 10. numero 78.* Caietanus *verbo confeſſio conditione 11.* Petrus Soto *lect. 11. de confeſſione*, quamuis nimis timide loquatur. Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputat. 36. ſect. 6. num. 7.* D. Thomas *in 4. diſt. 17. quæſt. 3. art. 4. quæſtiuncula 3. ad 2.* & ibi 10.

ibi Paludanus *quæſt.* 2. Maior *in eodem* 4. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 1. *ad* 3. fundamentum eſt primo, quia præceptum confeſſionis obligat quoties ſine incommodo notabili fieri poteſt confeſſio, ſed ex confeſsione facta ſcripto non ſequitur maius incommodum, quam ex confeſsione facta ore; ergo eodem modo obligat, nec enim magis timendum eſt ne Sacerdos reddat ſcriptum, poſtquam illud legerit, quam timendum ſit ne confeſsionem auditam reuelet; ſi autem timeatur quod illud non reddat, poteſt pœnitens illud ipſi non tradere, ſed tenere manibus dum confeſſarius legit: quod ſi hic & nunc talis ſit Sacerdos vt periculum timeretur, quod illud è manibus rapiat pœnitentis, tunc profecto non teneretur pœnitens eidem confiteri, ſicut non tenetur ore confiteri, quando eſt periculum reuelationis.

11. Ad fundamenta contrariæ opinionis reſpondeo, modum confitendi per ſcriptum præſente Sacerdote, abſolute non eſſe de ſe publicum, ſed tantum per accidens, neque enim per ſe exponit ſe pœnitens periculo manifeſtationis, ſi ſtatim rumpat ſcripturam. Ad ſecundum fundamentum dico magis publicum eſſe modum confitendi per interpretem etiam fidelem, & catholicum, quam confitendi per ſcriptum; nam periculum manifeſtationis in ſcripto facile caueri poteſt, rumpendo ſtatim ſcripturam; v. c. vt ait Sotus, ſi coram confeſſario vnum peccatum ſcribat, & ſtatim rumpat, poſtquam confeſſor illud legerit, & poſtea ſcribat, & rumpat aliud, & ſic de cæteris: vel, vt ait Caietanus, ſi vna papyro ſcribat omnes ſpecies peccatorum, in alia numerum; vel etiam mutando literam, & non ſubſcribendo in quo nullum periculum manifeſtationis cernitur: at vero interpres cum poſt confeſsionem extet, ſemper maiori cum ratione & fundamento aliquid timeri poteſt, quam ex ſcripto rupto ac dilacerato propriis manibus pœnitentis.

* *
*

LIBER

LIBER SECVNDVS.

De materia neceſſaria, & ſufficienti, proxima & remota præcepti confeſſionis.

VT in omni ſacramento materia duplex eſt, altera remota, altera proxima, vt in baptiſmo materia remota eſt, aqua, proxima ablutio: ſic in iſto ſacramento materia duplex eſt, remota, & proxima: remota eſt peccatum: proxima eſt contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ſeu peccatum contritum, confeſſum, & ſatisfactioni obnoxium: vno verbo; eſt dolor peccati. prius ergo agemus de materia remota, quam de proxima, & videbimus in primis, quænam peccata ſint materia huius præcepti & ſacramenti, an mortalia, an venialia, & quæ mortalia, an iam confeſſa, an ſolum non confeſſa, an commiſſa ante Baptiſmum, an poſt Baptiſmum. deinde videndum nobis erit, quis dolor ſit ſufficiens, vel inſufficiens ad valorem huius ſacramenti, quod in ſequentibus capitibus, Deo dante, explicabimus.

CAPVT I.

An peccata mortalia, & venialia ſint materia remota huius ſacramenti, & quæ, & quid de peccato originali, & de peccatis iam confeſſis.

SVMMARIVM.

Malum culpæ continet peccatum mortale, & veniale, & eſt materia ſacramenti. num. 1.
Peccata mortalia ſunt materia neceſſaria præcepti annuæ confeſſionis, & ipſius ſacramenti. num. 2.
Non ſolum peccata mortalia externa, ſed etiam interna, materia ſunt huius præcepti. num. 3.
Peccata venialia ſunt materia ſufficiens, non neceſſaria. num. 4.
An ſaltem in Quadrageſima peccata venialia ſint materia neceſſaria, refertur ſententia affirmans. num. 5.
An qui ſolum venialia habeat, teneatur tunc confiteri. n. 4
Præfertur negans. num. 6.
Soluuntur fundamenta prima. num. 7.
Aſsignatur ratio vera ob quam venialia non ſint materia neceſſaria. num. 8.
In dubio an peccatum commiſſum, ſit mortale, an veniale, & materia neceſſaria. num. 9.
In dubio an quis vouerit, vel iurauerit, non tenetur ad iuramentum vel votum. num. 10.
Venialia dupliciter remittuntur, vel ex opere operato, vel ex opere operantis. num. 11.
Ille qui accedit ad confeſſionem cum mortalibus, & venialibus, non tenetur dicere venialia. num. 12.
An qui habet multa venialia, poſſit confiteri quæ velit, & alia tacere. ibid.
Quid ſi vnum tantum veniale habet, & illud vult confiteri, an teneatur de illo atteri. ibid.
Quid ſi illud confiteatur ſine dolore, dummodo de alijs in vita commiſsis & iam confeſsis doleat. num. 13.
An peccata iam confeſſa ſint materia confeſſionis, & quæ, neceſſaria ne, an tantum ſufficiens. num. 14.
Refertur ſententia negatiua. ibid.
Præfertur affirmatiua, & ſoluitur fundamentum negatiua. ibid.
An peccatum originale ſit materia ſacramenti, & præcepti confeſsionis. num. 15.
Quid ſi ſumatur preſſe quatenus eſt offenſio diuina abſolute. num. 16.
Cadit peccatum originale ſub totam latitudinem pœnitentiæ, non quatenus ſacramentum ſed quatenus virtus eſt. num. 17.
Peccata poſsibilia, & futura, an ſint materia pœnitentiæ. num. 18.
Voluntas peccandi etiamſi non exeat in actum, eſt materia confeſsionis neceſſaria ſi ſit mortalis, ſufficiens ſi venialis. num. 19.
Peccata commiſſa ante baptiſmum non ſunt materia nec ſufficiens, nec neceſſaria ſacramenti pœnitentiæ. n. 20.
Refutatur opinio affirmans. num. 21.
Peccatum fictionis in ſuſceptione baptiſmi commiſſum, eſt materia neceſſaria huius ſacramenti. num. 22.
Quid ſit peccatum fictionis. ibid.

CErtum in primis eſt malum culpæ eſſe obiectum materiale, ſeu materiam remotam non 1.
ſolum ſacramenti, ſed etiam virtutis pœnitentiæ vitandum, & deſtruendum, vt docet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 85. *art.* 1. *corpore & ad* 3. & Thomiſtæ *in* 4. *diſt.* 14. & ſumitur ex illo Matth. 9. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores.* quibus verbis ſignificat Chriſtus Dominus malum culpæ, eſſe materiam pœnitentiæ, non quidem amplectendam, ſed vitandam, & fugiendam, cum per pœnitentiam peccatores vocet; quia vero malum culpæ continet vtrumq; peccatum mortale & veniale, videndum modo eſt, an huiuſmodi peccata cadant ſub obiectum, & materiam pœnitentiæ, & quæ ſit differentia inter materiam mortalem, & venialem: dicuntur autem peccata tam mortalia, quam venialia, materia remota huius ſacramenti, non quia ſint materia ex qua fit ſacramentum, ſicut lignum dicitur materia ſtatuę, quia ex illo fit, ſed quia ſunt materia circa quam, ſicut enim cauſa, de qua in iudicio forenſi agitur, dicitur materia iudicij, ſic materia huius ſacramenti, quod ad modum iudicij inſtitutum eſt, ſunt peccata circa quæ deſtruenda verſatur hoc ſacramentum, & ad illa tollenda, ac deteſtanda inſtitutum fuit à Chriſto Domino.

Prima propoſitio: omnia peccata actualia commiſſa poſt baptiſmum, ſiue mortalia, ſiue venialia, ſunt materia remota huius ſacramenti, &

Digitized by Google

præcepti, diuerſo tamen modo, nam mortalia ſunt materia omnino neceſſaria, quia nonniſi per huiuſmodi ſacramentum, aut in re, aut in voto remitti poſſunt: venialia autem ſunt materia tantum ſufficiens, non autem neceſſaria, quia multis alijs modis remitti, ac condonari poſſunt. ita D. Tho. *in 3. p. q. 84. art. 2. & quæſt. 85. art. 1.* Toletus *lib. 1. Summæ cap. 3. n. 2.* Scotus *in 4. diſt. 17. q. vnica.* Durandus *ibid. q. 9.* Ioannes Medina *C. de pœnit. tractatu 1. qu. 3.* Henriq. *lib. 1. de pœnit. cap. 9. num. 2. & 6.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 18. ſect. 1. n. 4.* Petrus Soto *lect. 2. & 3. de pœnit.* Sotus *in 4. diſt. 14. q. 1. art. 2.* Conſtat ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 1. & cap. 5. & canone 7. & 9.* Probatur efficaciter, quia peccata mortalia, nullo alio medio, ac remedio remitti poſſunt, niſi per ſacramentum pœnitentiæ, ſaltem in voto, cum in re ſuſcipi non poteſt; ergo ſunt materia neceſſaria huius ſacramenti, ſi enim nullo modo aliter remitti poſſunt, neceſſario ſubijcienda ſunt confeſſioni, vt remittantur, quod autem aliter remitti non poſſint, teſtantur Doctores allegati, & conſtat ex Concilio Tridentino *ſeſſione 14. cap. 7. & can. 1.* ibi; *ſi quis dixerit in Catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe vere, & proprie ſacramentum pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, anathema ſit.* vbi notanda ſunt illa verba, *Quoties in peccata labuntur.* & illa: *Peccatoribus Deo reconciliandis.* quæ ſine dubio intelliguntur de peccatis mortalibus, nam venialia non diſſoluunt amicitiam Dei, & ideo illa committentes, non indigent reconciliatione cum Deo: conſtat etiam ex eodem Concilio *dicta ſeſſione 14. capite 2. fine,* ibi. *Eſt autem hoc ſacramentum pœnitentiæ lapſis poſt baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, vt nondum regeneratis ipſe baptiſmus.* Vnde ſicut baptiſmus eſt medium neceſſarium, neceſſitate finis ad ſalutem, ſaltem in voto ſuſceptum, cum in re ſuſcipi non poteſt. Sic etiam ſacramentum pœnitentiæ, eſt medium neceſſarium eadem neceſſitate ad ſalutem, ita vt aliter mortalia non remittantur, niſi per confeſſionem, ſaltem in voto ſuſceptam, cum non poteſt in re ſuſcipi. Probatur etiam efficaciter ex illis verbis Chriſti Domini Ioannis 20. & Matth. 16. cum Apoſtolos ſuos Sacerdotes & miniſtros huius ſacramenti inſtituit, *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt:* Vnde Concilium Tridentinum *dicta ſeſſione 14. canon. 3. de pœnitentia,* de fide definit hæc verba ſolum eſſe intelligenda de ſacramento pœnitentiæ, & non eſſe ad alios ſenſus detorquenda.

3\. Quæ quidem intelligenda ſunt, tam de peccato mortali interno, quam externo, quia actus internus cum externo vnum peccatum facit in genere moris, ſicut anima cum corpore vnum hominem, vt probat Nauarrus *in manuali Latino præludio 7. num. 14. fol. 48. mihi:* nam licet in genere entis naturalis, actus internus, & externus diuerſa ſint entia, attamen in genere entis moralis vnum ens morale conſtituunt: vnde licet ille, qui peccatum externum confitetur, non teneatur confiteri internum, quia qui confitetur actum externum, implicite confitetur internum. *argumento legis Labeo. §. Tubero. ff. de ſupellect. legata, & cap. præterea, de officio delegati, & capit. præſentia, eodem titulo.* attamen non ille qui confitetur internum peccatum, cenſetur confiteri externum, vt docte animaduertit Nauarrus *in manuali Latino. præludio ſeptimo numero ſecundo* cum peccatum internum paſſim inueniatur ſine exteriori: nam quamuis ratio pœnitendi ſit ipſa diuina iniuria, atque offenſio, quæ formaliter ineſt peccato interno, attamen actus externus, vt imperatur à prauo actu interno, neceſſario participat malitiam imperantis, & ideo neceſſario etiam eſt in confeſſione declarandus cum ad malitiam mortalem pertingit. Quamuis autem in propoſitione dictum ſit, peccata mortalia eſſe propriam materiam huius ſacramenti & præcepti, non ideo tamen excludimus habitualia, quia ad habitualia deſtruenda pœnitentia elaborat, vt docet D. Thom. *3. part. quæſt. 85. artic. 2. ad primum,* & merito, nam peccata actualia ſtatim tranſeunt, habitualia vero manent in reatu, & macula, & ideo deſtructionem huius maculæ & reatus pœnitentia intendit.

Et vero quod venialia ſint tantum materia ſufficiens, & non neceſſaria ſacramenti pœnitentiæ, docent Toletus, Medina, Henriquez & Soar. omnes citati num. 2. docet etiam Veiga *libr. 13. in Trident. cap. 3.* & patet ex eodem Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7.* & ex Leone X. *in bulla contra Lutherum in damnatione articuli* 8. docet etiam Nauar. *cap. 2. num. 11. & cap. 21 num. 37.* & Sotus *in 4. diſtinct. 18. artic. 3.* & probatur facile, quia peccata venialia non diſſoluunt amicitiam Dei; ergo non ſunt materia neceſſaria confeſſionis, ſed tantum ſufficiens: deinde, quia homo non tenetur confiteri, nec etiam tempore Quadrageſimæ, ſi tantum peccata venialia habeat, ſed ex natura rei poteſt accedere ad diuinam Euchariſtiam, niſi ſequatur ſcandalum, & quia ordinario ſequitur, tenetur illud vitare, & tenetur accedere ad confeſſarium, ſaltem vt dicat ſe non habere conſcientiam vllius peccati mortalis, teneturque confeſſarius illi credere, niſi habeat vrgentiſſimas rationes contrarium ſuſpicandi, vt docet Toletus *libr. 3. Summæ. cap. 3. num. 2.* Victoria *in Summa, vbi de confeſſione, num. 129. & 127.* & Viualdus *in candelabro aureo de confeſſione numer. 51. §. tertia concluſio.* & D. Thom. *in 4. diſtinction. 17. quæſt. 1. quæſtiuncula 4. ad 1.* & Veiga *libr. 5. Sylua, caſu 494. fol. 330. col. 3.* & Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 1. artic. 3. fol. 747.* & Angles *in floribus. quæſt. de confeſſione articul. 4.* & ratio eſt clara, quia cum peccata venialia non excludant hominem ab amicitia Dei, in gratia accedit, quicumque abſque mortalibus, cum venialibus tantum ad Euchariſtiam accedit, quæ eſt ſacramentum viuorum id eſt, eorum, qui ſunt in gratia. Sed hac de re latius redibit ſermo cap. ſequenti, numero 7. 4.

Sunt tamen multi Doctores, quos citato nomine improbant Medina, & Toletus. Medina *C. de pœnit. tract. 1. quæſt. 3.* Toletus *lib. 3. Summæ cap. 3. numero 2.* inter quos refertur Caietanus *tomo 1 opuſculor. de confeſſione tractatu primo* qui dixerunt peccata venialia eſſe materiam neceſſariam huius ſacramenti, ſaltem in Quadrageſima, quando præceptum confeſſionis obligat, moti his rationibus, primo, quia peccatum veniale propria voluntate committitur; ergo proprio voluntatis actu tollendum eſt, res enim per eaſdem cauſas tollitur, per quas oritur. *l. 1. & 2. C. quando liceat à vendit. recedere.* Molina Theologus *tomo 2. de iuſtit. diſputation. 373. initio,* & Anton. Gomez *tomo 2. var. capit. 2. numero 21.* ergo nonniſi pœnitendo, quia pœnitentia eſt actus voluntatis. Secundo, quia peccato veniali debetur pœna ſenſus: 5.

ergo

ergo de illo neceſſario confeſſio facienda eſt, ſaltem ſi homo vult in hac vita remiſſionem illius comparare. & pro hac opinione videtur eſſe D. Auguſt. *lib. de vera, & falſa pœnit. cap.* 8. vbi ait non poſſe hominem à peccato recedere, niſi de illo pœniteat, & quod de veniali etiam loquatur, videtur conſtare, quia ibidem ait, pœnitendum eſſe, tam de maioribus, quam de minoribus peccatis, vbi per maiora mortalia, per minora venialia videtur intelligere.

6. Nihilominus contrarium dicendum eſt, nam præceptum confeſſionis ſolum eſt de mortalibus, vt probauimus num. 2. & authoritates ſacræ paginæ, ex quibus colligitur neceſſitas confeſſionis, ſolum de mortalibus intelligendæ ſunt, non de venialibus, veluti Lucæ 3. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* & Ezech. 18. num. 30. *Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris,* quæ neceſſario intelligendę ſunt, de peccatis mortalibus, quæ tollunt amicitiam Dei, & non de venialibus, quæ non illam diſſoluunt, quamuis etiam valde fugienda ſint, quia diſponunt ad mortalia; *& qui modica ſpernit, paulatim decidit,* Eccleſiaſt. 9.

7. Ad primam ergo rationem dicimus peccata venialia proprio voluntatis actu committi, non ideo tamen neceſſariam eſſe cõfeſſionem, vt remittantur, cum Deus huiuſmodi actum nullibi exigat, & multis alijs medijs, ac modis remitti poſſint, vt dicemus num. 11. Ad ſecundam dico, quamuis peccatis venialibus pœna ſenſus debeatur, non tamen inde inferri, vt huiuſmodi pœna ſit cordis pœnitentia, quandoquidem per alia à Deo remedia tolli ac dimitti poſſint. v. c. per orationem dominicam, cum humilitate recitatam; per aquam benedictam, per tunſionem pectoris; per Epiſcopalem benedictionem; & per alios modos, qui ſtatim patebunt. Ad Diuum Auguſtinum reſpondeo, illum locutum fuiſſe de maioribus & minoribus peccatis, non quaſi velit vtraque eſſe eodem modo neceſſario confitenda, ſed quaſi diceret optimum eſſe conſilium, & valde ſalubre, venialia etiam confiteri, vt per dolorem & actum pœnitentiæ deleantur. Deinde D. Auguſt. non loquitur ibi de peccatis venialibus, ſed de mortalibus, & de his aſſerit, non eſſe omnia æqualia, ſed alia maiora, alia minora. Ad pronunciatum iuriſperitorum, *res per eaſdem cauſas tollitur, per quas oritur.* reſpondeo ſolum habere locum in contractibus, & obligationibus iuſtitiæ, & in legibus humanis conditis à poteſtate laica, vel Eccleſiaſtica, quæ ab ijſdem perſonis tolli, ac reuocari poſſunt, à quibus impoſitæ ac conditæ fuerunt, vt ſtatim iuriſperiti pronunciant locis allegatis.

8. Ratio igitur potiſſima ob quam venialia peccata non ſint materia huius ſacramenti, eſt. quia vel eſſent materia neceſſaria ex præcepto Eccleſiæ, vel quia aliter remitti non poſſint: non primum, quia Eccleſia ideo obligat ad confeſſionem ſemel in anno faciendam, vt homo in amicitiam ac gratiam cum Deo redeat, ſi forte illam amiſit, vnde cum venialia amicitiam Dei non diſſoluant, non poteſt præceptum Eccleſiæ ad reparationem illius obligare. Non ſecundum quia peccata venialia multis modis remitti ac condonari poſſunt, vt conſtat ex dictis: ergo intentum. Dices ſaltem obligare præceptum confeſſionis quatenus diuinum eſt, ad confeſſionem venialium. Reſpondeo, nec etiam hoc modo obligare, quia loca Scripturæ, ex quibus hoc diuinum præceptum colligitur, ſolum de mortalibus loquuntur, non de venialibus, vt diximus.

In dubio tamen an peccatum commiſſum, mortale ſit, an veniale, neceſſario eſt confitendum, quia iam tunc datur materia confeſſionis neceſſaria, non ſufficiens, ac proinde in tali dubio tenetur pœnitens ſub mortali illud ſub eodem dubio confiteri, vt docet Toletus *libr. 3. Summæ cap. 3. num.* 3. Nauar. *in manuali Lat. cap. 21. num.* 34. & Adrianus *quodlibeto 2. puncto 1. ante literam A*, & Henriq. *lib. 5. de pœnit. c.* 3. §. 7. & Saytus *in clauis regia lib. 1. cap. 13. nu. 4. §. Hinc infertur primo folio mihi 35. col. 1.* & Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 11. cap. 4. quæſt. 3.* Soar. *tomo 2. de relig. lib. 2. de iuram. promiſſor. cap. 33. nu. 2.* Sanchez *tomo 1. Decalogi cap. 10. n.* 44. & ratio eſt, quia in dubijs extra materiam de iuſtitia, in qua melior eſt conditio poſſidentis, tutior pars eſt eligenda, quando dubia, facta morali diligentia, ſunt æqualia, & ideo in tali dubio tenetur pœnitens huiuſmodi peccatum confiteri, ne periculum peccandi detur; deinde quia obligatio confitendi non eſt tam dura, & difficilis, vt homo ad confeſſionem ſtante eo dubio non teneatur. 9.

Dices, in dubio æquali poſt factam diligentiam arbitrio prudentis neceſſariam, an quis vouerit, vel non vouerit, promiſerit aliquid ſub iuramento, vel non promiſerit, non tenetur quis votum aut iuramentum implere, vt reſoluunt Sanchez, & Soarius allegati, & multi quos allegant, & eſt certa opinio; ergo ſimiliter in dubio æquali poſt factam diligentiam an peccatum commiſſum fuerit mortale, vel veniale, non tenebitur quis illud confiteri. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem quia in ſecundo caſu cõſtat peccatum fuiſſe commiſſum, quamuis non conſtet fuiſſe mortale, aut veniale; in primo vero non conſtat votum aut iuramentum fuiſſe emiſſum, & ideo eſt diuerſa ratio vtrobique, quia quando expreſſe non conſtat votum fuiſſe emiſſum, manet homo poſſeſſor ſuæ libertatis, & ideo melior eſt conditio poſſidentis; at vero peccator non eſt legitimus poſſeſſor bonæ conſcientię, cũ ſibi certo nõ conſtet fuerit ne mortale, an veniale, & ideo tenetur hoc peccatum confiteri ſub hoc dubio. 10.

Sciendum igitur eſt dupliciter poſſe venialia remitti: primo ex opere operantis; v. c. per contritionem, vel amorem Dei ſuper omnia; cum enim hoc ſufficiat ad mortalium remiſſionem, multo magis ſufficiet ad remiſſionem venialium; imo & per quemcunque actum bonum, modo aliquo contrarium priori actui peccati, vt docent communiter Doctores. ita D. Thomas *3. p. q. 87. art. 2.* Soto *de pœnit. lect.* 18. & Sotus *in 4. diſt. 15. q. 2. art. 1. concluſ.* 4. Henriq. *lib. 1. de pœnit. cap.* 15. §. 6. Soarius *to. 4. de pœnit. diſp. 12. ſect. 3. n. 4. 8 & 11.* Palatius *in 4. diſt. 16. q. 2. & diſt. 22. quæſt. 1. ad finem.* Paludanus *diſtin. 17. quæſt. 1. art. 2.* Viguerius *cap. 18. §. 4. verſic. 6. & capite 18. §. 4. verſu 8.* An autem per ſacramentalia, quæ Eccleſia inſtituit poteſtate ſibi à Chriſto tradita, remittantur ex opere operato culpæ veniales, & illarum pœnæ, eſt dubium, de quo duplex eſt opinio. Prima omnino negat per huiuſmodi ſacramentalia, veluti per aquam benedictam, confeſſionem generalem, orationem dominicam, pectoris tunſionem, benedictionem Epiſcopalem, aut Abbatis conſecrati, ingreſſum in Eccleſiam conſecratam, remitti peccata venialia ex opere operato, & addit per hæc, & alia huiuſ- 11.

An per ſacramentalia venialia ex opere operato dimittantur.

modi ſacramentalia, remitti peccata venialia impetratorie tantum, ſeu meritorie, vel quia excitant modum pœnitentiæ, aut caritatis, & ita docet expreſſe Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 12 ſection. 2. num. 5. fol. mihi 260. col. 1.* & addit *num 10.* probabilius eſſe non habere Eccleſiam poteſtatem ad inſtituenda hæc ſacramentalia, ſeu ſigna ſenſibilia, quæ ex opere operato tollant peccata venialia. & pro hac opinione citat *num. 4.* D. Thomam *in 4. diſt. 16. quæſt. 2 art. 2. quæſtiunc. 4. & diſt. 21. quæſt. 2. art. 1.* Richardum *in eodem 4. art. 3. quæſt. 1.* Abulenſem *in 4. Reg. quæſt. 39.* Turrecrematam *in cap. tres ſunt; de pœnit. diſt. 1. art. 3. & in cap. antequam, de conſecrat.* Alenſem *4. p. quæſt. 65. m. 3. art. 4.* Durandum *in 4. diſt. 21. quæſt. 3.* & ibi Bonauent. *art. 3. quæſt. 1.* Verum D. Bonauentura ibi, vt docet idem Soarius *num 2.* non requirit formalem actum attritionis, aut amoris, ſed actum ſubmiſſionis, vel reuerentiæ, quo velint homines orare, & aquam benedictam, aut benedictionem Epiſcopi ſuſcipere; D. vero Thomas, vt etiam notat idem Soarius *num. 4.* ſolum dicit remiſſionem peccatorum venialium fieri per excitationem actus attritionis, vel amoris Dei, & non negat fieri ex opere operato; nam etiam aqua benedicta, & huiuſmodi ſacramentalia, ex opere operato poſſunt excitare in nobis motum pœnitentiæ, vel caritatis, vt ſtatim cum multis dicemus; & ſic ex opere operato non immediate, ſed mediante hoc motu, quem ex opere operato in nobis excitant, nobis poſſunt peccata venialia dimittere.

Probat Soarius hanc ſuam opinionem: primo, quia hæc ſacramentalia non habent hanc efficaciam producendi gratiam ex opere operato, & dimittendi peccata venialia ex inſtitutione Chriſti, neq; enim hæc ſunt inſtituta à Chriſto, ſed ab Eccleſia: Eccleſia autem non habet poteſtatem ad inſtituenda ſigna ſenſibilia, & inſtrumentalia, quæ ex opere operato producant gratiam, & tollant venialia, quia id eſſet inſtituere quoddam ſacramentum pro dimittendis venialibus, at Eccleſia non habet poteſtatem inſtituendi ſacramenta: deinde, quia neque ex ſcriptura, neque ex traditione, hoc conſtat, non ex ſcriptura, quia ex illa ſolum habemus hæc verba Ioann. 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* & illa Marci 16. & 18. *Quæcumque ſolueritis ſuper terram*, &c. quæ omnia iuxta ſenſum, & conſenſum Patrum, & Doctorum intelliguntur de poteſtate remittendi mortalia & venialia peccata per ſacramenta à Chriſto Domino inſtituta: non ex traditione, quia ratio conuincit dari talem traditionem. Tertio, quia peccata venialia actu voluntatis & voluptatis commiſſa ſunt; ergo etiam actu aliquo pœnitentiæ priori contrario dimitti debent, quoad culpam, neque enim ex remiſſione temporalis pœnæ ſumi poteſt argumentum, quia malum culpæ difficilius tolli debet, & magis requirit proprium actum ipſius hominis pœnitentis, vnde hæc ſacramentalia, & eleemoſynæ poterunt remittere ex opere operato pœnas temporales relictas ex venialibus iam per ſacramenta, atque actus pœnitentiæ dimiſſis, vel aliquod meritum, & impetrationem habere, non autem culpam ipſorum venialium, iuxta illud: eleemoſyna extinguit peccatum, ſicut aqua extinguit ignem, hoc eſt, extinguit pœnas ex peccatis demiſſis relictas, quæ quia effectus ſunt peccati, peccata in ſacra pagina vocantur. Tertio probat, quia oratio dominica, eleemoſyna, & confeſſio generalis, ac tunſio pectoris non poſſunt dici, aut numerari inter ſacramentalia, cum nulla detur ſpecialis Eccleſiæ benedictio, nulla inſtitutio circa huiuſmodi res, vnde ergo habent hanc ſpecialem inſtitutionem, & deputationem Eccleſiæ in ſacramenta ad dimittenda venialia ex opere operato. Aqua vero benedicta, & benedictio Epiſcopalis, aut Abbatis conſecrati & ingreſſus in Eccleſiam conſecratã, quamuis habeant certas orationes quibus ad fugandos dæmones, & excitandos bonos actus in homine inſeruiant, tamen vnde poteſt conſtare eſſe ſacramenta, aut ſacramentalia inſtituta ab Eccleſia pro infundenda gratia ex operato, & pro tollenda culpa venialium? cum hoc ſit reuera inſtituere ſacramenta: Eccleſia autem non habet poteſtatem inſtituendi ſacramenta. ita ſe habet opinio Soarij, quæ eſt valde probabilis.

Secunda opinio etiam valde probabilis, & forte probabilior, & quæ à pluribus authoribus noſtræ Societatis magis probatur, docet per ſacramẽtalia, quæ Eccleſia inſtituit, poteſtate ſibi diuinitus à Chriſto tradita, remitti culpas veniales, & pœnas temporales illarum, non ratione impetrationis tantum, aut quia excitant actum, & motum pœnitentiæ, vel caritatis, ſed ex opere operato: ita docet expreſſe ex noſtris Henriquez *lib 1. de pœnit. c. 15. n. 8.* Expreſſe etiam Bellarminus *tomo 3. de ſacramentis libr. 2. cap. 31. §. tertia propoſitio. fol. mihi* 217. vbi loquens de aqua benedicta ſic ait: *probabile eſt poſſe Eccleſiam inſtituere huiuſmodi cæremonias ad eoſdem effectus* (& loquitur de effectu dimiſſionis venialium ex operato) *per applicationem meritorum Chriſti, ita vt ex opere operato illos producant quomodo ſacramenta ex opere operato iuſtificant, Chriſtus enim meruit Eccleſiæ ſuæ, non ſolum gratiam & gloriam, ſed etiam omnia alia beneficia.* Hæc ille. Docet etiam expreſſe Toletus *lib. 3. Summæ c. 3. fine*, aut quaſi expreſſe; ibi, *Veniale autem poteſt præter pœnitentiam alijs vijs remitti, ſcilicet oratione dominica, aqua benedicta, pectoris tunſione, benedictione Epiſcopali, feruenti caritatis actu.* Vbi eandem vim ad dimittenda peccata venialia tribuit his ſacramentalibus, atque actibus pœnitentiæ & caritatis, vnde ſicut hæc tollunt venialia ex operato, & illa tollent. & Henriq. citat Turrian. *libr. 3. pro epiſt. Pontifici. cap. 6.* citat etiam Caniſium, & Catechiſmum Romanum: tenent etiã hanc opinionem expreſſe Victoria *in ſumma n. 99. & 110.* Sotus *in 4. diſt. 15. q. 2. a. 3 & diſt. 11. q. 2. a. 4.* Ledeſma *1. 4. q. 28 a 3.* Cano *de locis ſacris lib 12. c. 13. ad 9.* Maior *in 4. diſt. 13.* qui omnes dicunt hæc ſacramentalia dimittere venialia ex operato ad modum ſacramentorum, ſi non inueniant actualem complacentiam in homine ad ipſa venialia, & cum illis tranſeunt quoque Waldenſis *tomo 3. de ſacram. 1 part. ad 6.* & Turrecremata *tractatu de aqua benedicta*: & Nauarrus *in cap. de quotidianis, de pœnit. diſt 3. num. 2.* Poſſumus etiam hic numerare Petrum Sotum *de pœnit. lect. 18.* vbi dicit, hæc ſacramentalia ex opere operato dimittere venialia, non immediate, ſed mediate, hoc eſt, excitando, ex opere operato actum caritatis aut pœnitentiæ in nobis ſufficientem ad dimittendas culpas & pœnas venialium ex eodem opere operato; quod ſignificat etiam Paludanus *in 4. diſtinction. 16. quæſtion. 1. art. 2. concluſ. 4.* D. Anton. *1. part. tit. 10. cap. 1. §. 5.* Bonauent. *diſtin. 2. art. 1. quæſt. 2.* & Gab. *in 4. diſt. 16. q. 5. a 3 dub 3.* at probabilius eſt immediate illa dimittere ex eodem operato Probatur primo, quia Eccleſia poteſtate ſibi à

Chriſto

Digitized by Google

Chriſto Domino relicta potuit hæc ſacramentalia deputare ad hunc effectum abſque aliqua aſperſione olei, aut benedictione, & ita de facto fecit, vt colligitur ex traditione continua à tempore Apoſtolorum ad nos deriuatâ. ita enim ſignificant Patres & canones cap. *de quotidianis, diſtinctione* 3. Nauarrus *ibi. capit. tres ſunt. diſtinction.* 1. *capit. medicina, & cap. medicamentum, ibi.* & de aqua benedicta mentionem facit D. Dionyſius *de Eccleſiaſticâ hierarchia*, vt tradit Henriquez. vnde patet antiquiſſimam eſſe hanc traditionem & non fuiſſe aquam benedictam inuentam & inſtitutam ab Alexandro I. vt quidam volunt, quamuis potuerit illa ab eo aliqua oratione ad hunc effectum etiam deputari. probatur etiam quia ſicut Chriſtus reliquit in Eccleſia ſua poteſtatem donandi indulgentias, abſoluendi à cenſuris, cur etiam non reliquerit hanc poteſtatem inſtituendi; & deputandi aliqua ſacramentalia ad dimittenda venialia, non enim hæc requirunt aliquam benedictionem, qua ad id deputentur, ſicut illam non requirit poteſtas concedendi indulgentias, & ſic corruit fundamentum Soarij.

12. Vnde cum venialia ex opere operato multis modis poſſit extra confeſſionem condonari, patet non eſſe illa materiam neceſſariam confeſſionis, & poſſe taceri in confeſſione, niſi dubitemus eſſe mortalia: patet etiam cum qui habet multa venialia poſſe confiteri, quæ velit alijs prætermiſſis. Si tamen vnum tantum habeat veniale; & illud vult confiteri, & cæteris alijs venialibus, & mortalibus caret, tenetur ſub mortali de illo conteri; quia tenetur applicare materiam debitam ſacramenti: Eſt autem materia debita huius ſacramenti non ſolum ipſum peccatum, quod eſt materia remota, ſed etiam attritio, & dolor illius, quæ eſt materia proxima, & tunc quis materiam debitam applicat, cum dolorem formalem peccati habet, alioquin indebitam præſtat; quamuis enim abſolute neceſſarium nō ſit peccata venialia confiteri, ſuppoſito tamen, quod illa confeſſioni ſubijcit, vt hac via dimittantur, debet illa digne, & debite ſubijcere per veram accuſationem abſolutione dignam. & ita docet Ioſeph. Angles *in floribus quaſt. de ſacramento pœnitent. artic.* 4. *difficultate* 3. & Veiga *in ſylua lib.* 5. *caſu* 494. *fol.* 330. *col* 3.

13. Scio tamen doctiſſimum Soarium *tomo* 4. *de pœnitent. diſp.* 21. *ſect.* 6. *num.* 7. exiſtimare non eſſe peccatum mortale confiteri peccata venialia ſine dolore, & propoſito efficaci emendationis futuræ. fundamentum illius eſt, quia defectus illius doloris vel propoſiti per ſe & ex natura ſua non eſt contrarius gratiæ & iuſtificationi, quæ eſt primarius effectus huius ſacramenti, ſignificatus per formam; verum ſi attente conſideretur, non loquitur ibi Soarius de noſtro caſu, in quo quis vnum tantum veniale confitetur, & illud tamquam materiam certam ſacramenti profert; ſed de illo aliô caſu, in quo quis non vnum tantum veniale confitetur, ſed multa, & de quibuſdam, quæ tamquam materiam confeſſionis profert, dolet, & de alijs non dolet, licet illa in confuſione dicat. in quo caſu vera eſt doctrina Soarij, quia defectus doloris & attritionis in eo caſu non impedit remiſſionem aliorum peccatorum venialium, de quibus vera fit confeſſio. Et ex hac doctrina ſequitur veram facere confeſſionem illum, qui vnum tantum veniale habet, illudque confitetur ſine dolore, ac propoſito efficaci emendationis ipſius peccati venialis, modo ſe accuſet de alijs venialibus, aut mortalibus anteactæ vitæ iam confeſſis, & de illis legitimum dolorem habeat, cum iam debitam materiam confeſſori ſubijciat, & aliunde obex venialium non impediat gratiam, ſeu effectum ſacramenti.

14. Sed hic dubitabit aliquis an peccata iam confeſſa ſiue mortalia, ſiue venialia, ſint materia confeſſionis; dubitarunt enim olim hac de re nonnulli Theologi, vt videre eſt apud Richardum *in* 4. *diſtinct.* 18. *articul.* 2. *quæſt.* 4. & refertur Guillielmus quidam de Rubion *in eodem* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. qui auſus eſt affirmare non eſſe licitum de his ſolis peccatis iterum confiteri, eo ductus fundamento, quia in nullo ſacramento poteſt forma ſæpius cadere ſupra eandem materiam. Vera tamen & certa eſt ſententia, quæ docet huiuſmodi peccata iam ſemel ac ſępius rite ac recte confeſſa materiam eſſe ſufficientem huius ſacramenti, non neceſſariam. ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſput.* 18. *ſect.* 1. *num.* 6. & Henriquez *libr.* 1. *de pœnit. cap.* 20. *num.* 6. & Toletus *libro* 3. *Summæ cap.* 12. *num.* 4. *fine*, & Sotus *in* 4. *diſtinction.* 18. *quæſtion.* 4. *articul.* 8. & Theologi omnes *in* 4. *diſtinction.* 18. & ita docet etiam Benedictus XI. *in extrauaganti* 1. *de priuilegijs.* & confirmat hanc veritatem Catholicorum, ac piorum vſus: & ratio à priori eſt ſumenda ex inſtitutione Chriſti Domini, nam Chriſtus concedens hanc poteſtatem, non limitauit illam ad vnam actum remiſſionis, & alioqui eſt conſentaneum fini huius ſacramenti, quod ita fuerit inſtitutum, tum propter vtilitatem pœnitentium, tum propter maiorem ſecuritatem animorum; deinde quia non eſt certa fide notum, nobis condonata fuiſſe peccata iam confeſſa. Quamuis enim rite ac recte fuerint confeſſa, vt ſupponimus, tamen adhuc per nouam abſolutionis formam, nouum augmentum, nouuſque gradus gratiæ confertur, toties, quoties de nouo ſub nouo dolore confitentur cum debita reuerentia ſacramenti, & firmo propoſito, de cætero cauendi: ſi enim hæc deſint, tunc quidem abuſus eſſet iterare ſæpius confeſſionem de ijſdem peccatis. Nec ratio in contrarium adducta probat aliquid, certum eſt enim in nullo ſacramento poſſe formam ſæpius cadere ſupra eandem materiam proximam; quamuis poſſit ſupra eãdem remotam. nã ex eadem numero aqua poſſunt multa baptiſmata confici, quia licet aqua, quę eſt materia remota, ſit eadem, tamen ablutio, quę eſt materia proxima, poteſt eſſe diuerſa: ſic in confeſſione licet peccata, quæ ſunt materia remota confeſſionis, ſint eadem, tamen confeſſio, accuſatio, & dolor, qui eſt materia proxima, eſt diuerſus, & ſic non cadit ſimpliciter abſolutio ſuper eandem materiam proximam, cadit tamen ſuper eandem materiam remotam, quod nullum eſt inconueniens, vt cernitur in exemplo aquæ baptiſmi allato.

15. Diximus in concluſione, *peccata actualia*, ad excludendum peccatum originale, quod non tenetur quis confiteri, nec eſt materia huius ſacramenti neceſſaria, vel ſufficiens, non enim eſt peccatum proprię perſonæ, & proprio voluntatis actu commiſſum, ſed eſt peccatum naturæ, citra vllam pœnitentis culpam ſola propagatione ipſius naturæ contractum, ſolum enim hoc ſacramentum fuit inſtitutum à Chriſto Domino ad retractanda, & deſtruenda peccata proprio voluntatis actu ab ipſis pœnitentibus commiſſa, vnde actus doloris

Digitized by Google

& retractionis eſſentialem dicit reſpectum ad proprium peccatum propria voluntate commiſſum, & ideo cum peccatum originale non ſit voluntatis, ſed naturæ, non debetur illi pœna ſenſus, ſed tantum pœna damni.

16. Dices, peccatũ originale vel accipi poteſt preſſe, & vt eſt à nobis commiſſum, ac pœnitendum, & hoc modo non eſt nobis dolor de illo habendus, quia dolor eſt de peccatis à nobis commiſſis, & peccatum originale non eſt peccatum noſtræ voluntatis: vel accipi poteſt lato modo, vt eſt impedimentum gloriæ, & diſplicentia abſoluta de peccato præterito, & hoc modo de illo pœnitere poſſumus, quia de omni impedimento gloriæ vera pœnitentia dari poteſt. Reſpõdeo, nec etiam hoc modo eſſe peccatum originale materiam confeſſionis vel ſufficientem, vel neceſſariam, quia nec de omni impedimento gloriæ pœnitere debemus, alioquin teneremur pœnitere, & contritionem habere vitæ præſentis, quæ eſt impedimentum gloriæ, iuxta illud Exodi 33. *Non videbit me homo, & viuet.* quis autem dicet præſentem vitam materiam eſſe ſufficientem vel neceſſariam huius ſacramenti.

17. Cadit tamen peccatum originale ſub totam latitudinem ſubiecti pœnitentiæ, non quatenus ſacramẽtum, ſed quatenus virtus eſt. nam quatenus ſacramentum, inſtituta fuit pœnitentia à Chriſto Domino ad deteſtanda ea peccata, quæ proprio voluntatis actu commiſimus, vt diximus: at vero quatenus virtus, etiam peccata aliena cadunt ſub adæquatum obiectum, & materiam pœnitentiæ: ſicut enim vnaquæque virtus amat ſuum honeſtum obiectum, ſubiectumve, vbicumque illud ſit, ita etiam odit malum illi contrarium, vbicumque inueniatur, non quidem per actum retractionis, quia huiuſmodi actus dicit eſſentialem reſpectum ad peccatum proprium, ſed per actum odij, & abominationis, & hoc modo etiam peccatum originale poteſt eſſe materia virtutis pœnitentiæ, quatenus illud odio habere poteſt abſolute in quantum iniurioſum eſt Deo, & ita docet D. Thom 3. *part. quæſt.* 84. *artic.* 2. *ad* 3. *in fine*, ex Diuo Auguſtino, & *in* 4. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 2. *artic.* 2. *quæſtiunc.* 2. quapropter ſpeculatiue loquendo, actus pœnitentiæ quatenus virtus eſt, verſari poſſunt circa peccatum originale, & alienum, modo explicato, loquendo vero practice & moraliter, non videtur vtile, nec neceſſarium de illo dolere ad mores corrigendos, & emendandos, vt docet Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 2. *ſect.* 1. *num.* 13.

18. Ex dictis facile eſt inferre peccata futura & poſſibilia, non quidem commiſſa, ſed committenda, non eſſe materiam huius ſacramenti, nec ſufficientem, nec neceſſariam, confeſſio enim ſolum debet eſſe de peccatis proprijs iam commiſſis, vt hactenus probauimus; tenetur tamen, qui vult abſolui, habere propoſitum vitandi peccata in futurum quatenus tamen pœnitentia virtus eſt, poſſunt peccata poſſibilia cadere ſub obiectum ac materiam adæquatam ipſius pœnitentiæ, quatenus videlicet quis per ſimplicem actum odij poteſt abhorrere abſolute omne peccatum, & omnem offenſam Dei ſiue commiſſam, ſiue committendam, ad modum, quo de peccato originali philoſophati ſumus.

19. Cadit tamen ſub peccatum præteritum actuale & iam commiſſum, neceſſario confitendum, illa praua voluntas ac propoſitum, quod quis habuit faciendi ac committendi aliquod peccatum, licet reuera non commiſerit, quia in conſenſu fuit conſummata, & completa malitia offenſionis Dei, vt diximus, & probat Henriquez *lib.* 1. *de pœnitent. cap.* 20. *num.* 7. vide Nauarrum *in manuali Latino præludio* 8. *num* 20.

Diximus etiam in concluſione, *commiſſa poſt baptiſmum*, 20. quia peccata commiſſa ante baptiſmum nec ſunt materia ſufficiens, nec neceſſaria huius ſacramenti, vt late probauimus lib. 1. cap. 2. num. 4. & patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *can.* 1. & 2. ibi in canone 1. *Si quis dixerit in catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe vere & proprie ſacramentum pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur ipſi Deo reconciliandis inſtitutum, anathema ſit.* ergo non eſt inſtitutum pro reconciliandis peccatoribus de peccatis commiſſis ante baptiſmum; ergo nec illa ſunt materia reconciliationis, ſeu confeſſionis vel neceſſaria, vel ſufficiens, & clarius patet ex eodem Concilio Tridentino *ſeſſ. prædicta* 14. *cap.* 6. ibi: *Etenim pro iis, qui poſt baptiſmum in peccata labuntur, Chriſtus* IESVS *ſacramentum inſtituit pœnitentiæ, cum dixit: Accipite Spiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata, remiſſa ſunt eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt eis*, Ioannis 20. & ratio eſt, quia peccata commiſſa ante baptiſmum, per baptiſmum dimittuntur, & materia ſunt baptiſmi, non pœnitentiæ ſacramenti, & non ſunt iterum confitenda, cum commiſſa fuerint extra Eccleſiam, & per hominem Eccleſiæ non ſubditum, vt patet.

Nec obſtat Ioannes Medina C. *de pœnitentia* 21. *tract.* 1. *quæſt.* 3. §. *Reſtat fol.* 14. vbi ait pœnitentiam neceſſariam etiam eſſe pro adultis baptizandis, fundamentum illius eſt, primo quia illis adultis qui baptizandi erant prædixit Ioannes Baptiſta quod illis neceſſarium erat, illis verbis Matthæi 3. *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.* Secundo, quia ad eoſdem dicebat D. Petrus Actorum 3. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.* & ad ipſos etiam Chriſtus Dominus ſic locutus fuit Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* & patet ex cap. *omnis homo, de conſecrat. diſtinct.* 4. vbi ex Diuo Auguſtino ita dicitur: *Omnis homo, qui ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus eſt, nouam vitam inchoare non poteſt niſi pœniteat eum veteris vitæ.* & idem D. Auguſt. *capit.* 8. *de vera & falſa pœnitentia* ita ait, *ſine pœnitentia nulli profuit baptiſmus, qui peccauit ſpontaneus.* ergo pœnitentia non ſolum eſt neceſſaria, vt remittantur peccata poſt baptiſmum, ſed etiam ante illum. Reſp. huiuſmodi authoritates, & ipſum Ioannem Medinam intelligendum eſſe, non quidem de ſacramento pœnitentiæ, ſed de præparatione, quam oportet, vt adulti baptizandi habeant ad baptiſmum ſuſcipiendum, non quaſi dicant neceſſario prius abſoluendos eſſe eos, qui baptizandi ſunt à ſuis peccatis, antequam baptizentur, id enim abſurdum eſt dicere cum adhuc non ſint ſubditi clauibus Eccleſiæ, ſed quaſi dicat oportere huiuſmodi baptizandos habere præparationem, & dignam diſpoſitionem ad baptiſmum ſuſcipiendum, contritionem ſcilicet, quæ contritio in illo ſtatu non includit confeſſionem, ſed ſuſceptionem baptiſmi; vt iam alibi diximus.

Peccatum tamen fictionis eſt materia neceſſaria 22. huius ſacramenti, appellamus autem peccatum fictionis illud peccatum, quod quis adultus committit dum ficte & ſine diſpoſitione debita baptiſmum ſuſcipit, defectum ſcilicet doloris attritionis, ſeu diſpoſitionis, quæ requiritur in adultis

Digitized by Google

adultis ad ſuſceptionem huius ſacramenti baptiſmi; & quod huiuſmodi fictio ſit materia neceſſaria ſacramenti confeſſionis, eſt communis opinio, eam docet Henriquez *libro primo de pœnitentia capite nono numero ſexto* & Medina *C. de confeſſione tractatu primo quæſtione tertia.* Ratio eſt, quia huiuſmodi fictio eſt poſterior natura quam perfecta ſuſceptio baptiſmi; & ideo huiuſmodi obex impedit effectum gratiæ baptiſmalis, non tamen impedit characterem baptiſmi: vnde neceſſario tale peccatum perfectam ſuſceptionem baptiſmi conſiſtentem in ipſo baptiſmo gratia formato impedit; cum autem peccatum fictionis ſit poſterius natura perfecta ſuſceptione baptiſmi, tolli non poteſt per baptiſmum, ac proinde neceſſe eſt, vt tollatur per ſacramentum pœnitentiæ ſaltem in voto, quando in re ſuſcipi non poteſt.

CAPVT II.

An venialia poſſint ex ſtatuto, ac regula alicuius religionis eſſe materia neceſſaria ſacramenti pœnitentiæ: agitur de confeſſione generali totius vitæ, & de confeſſione Regularium & Monialium & de confeſſione ad Iubilæum.

SVMMARIVM.

Quando quis ex neceſſitate generaliter confitetur, quia malitioſe tacuit aliquod peccatum. tenetur omnia & ſingula peccata in præteritis confeſſionibus dicta confiteri. num. 1.

Quid quando ob deuotionem generaliter confitetur. numer. 2.

Quid quando pœnitens confeſſario dicit, ſe velle omnia peccata in confeſſione generali confiteri, & poſtea aliquod tacet. num. 3.

Quid ſi quis voueat, ſe facturum confeſſionem generalem totius vitæ, an tunc poſſit aliquod peccatum iam confeſſum tacere. num. 4.

Quid ſi voueat ſe confeſſurum venialia, an illud votum obliget. num. 5.

An monachi Diui Bernardi, & Benedicti, qui ex ſtatuto habent obligationem confitendi ſemel in anno ſuis ſuperioribus, omnia mortalia iam rite confeſſa, teneantur ſub mortali ad idem ſtatutum. num. 6.

Verum ille qui caret mortalibus, & venialia tantum habet, teneatur ſub mortali illa in Quadrageſima confiteri. num. 7.

Refertur prima ſententia affirmans. ibid.

Præfertur vera ſententia negans. num. 8.

An ſaltem ſub veniali ad id teneatur. num. 9.

Quid ſi venialia ſint propinqua mortalibus. num. 10.

Quid ſi dubium ſit, an ſint mortalia. num. 11.

An illi religioſi, qui ex ſtatuto vel more habent, vt ſingulis menſibus vel hebdomadis confiteantur; teneantur ſub mortali venialia confiteri ſi mortalibus careant. Refertur opinio negatiua. num. 12.

Refertur opinio affirmans. num. 13.

Proponitur ſententia Soarij. num. 14.

Refertur ſententia Angeli. num. 15.

Reijcitur. num. 16.

Aſtruitur ſententia authoris. num. 17.

An reliqui religioſi, qui id non habent ex ſtatuto, vel more, teneantur ſub mortali ſingulis menſibus confiteri. n. 18.

An quando in Iubilæo requiritur confeſſio ad illud comparandum, teneatur ille qui illud vult comparare, confiteri venialia ſi mortalibus careat. num. 19.

Refertur opinio negans. ibid.

Proponitur affirmans. num. 20.

Soluuntur fundamenta prima. num. 21.

An ille qui mortalibus, & venialibus caret peccet mortaliter ſi in confeſſione vnum tantum veniale ſibi imponat, quod pro materia præciſa ipſius confeſſionis præbeat. num. 22.

An affirmare, vel negare aliquod veniale in confeſſione, & mentiri leuiter in illa ſit mortale. num. 23.

QVod attinet ad confeſſionem generalem totius vitæ retroactæ, illud valde notandum erit, duobus ſcilicet modis poſſe fieri confeſſionem generalem: primo ob neceſſitatem, quia, v.c. data opera, malitioſe, ſacrilege, & culpabiliter in aliqua confeſſione quis tacuit aliquod peccatum, ob quod ſacrilegium omnes poſtea confeſſiones inualidæ, nullæ, & ſacrilegæ fuerunt: ſecundo ob deuotionis affectum & maius animi ſolatium vel ad pacificandos ſcrupulos; vel in aliquo Iubilæo ad maiorem confuſionem, humilitatemque, & ad maiorem etiam gratiæ conſecutionem. In primo caſu tenetur pœnitens acriter diſcutere conſcientiam, vt recordetur omnium peccatorum, quæ commiſit à prima confeſſione inualida, & ſacrilega, & in memoriam adducere omnes confeſſiones, quas poſtea fecit, & omnia poſtea ſimpliciter aperire in vera confeſſione: quia omnia illa peccata nunquam fuerunt remiſſa, imo nec confeſſa, quia confeſſiones inualidæ ſacrilege & malitioſe factæ non ſunt confeſſiones, ſed ſunt noua ſacrilegia, & ideo omnia tenetur huiuſmodi pœnitens de nouo confiteri, vt vere remittantur, & ſi eſt Sacerdos, & celebrauit, Euchariſtiam miniſtrauit, confeſſioneſve audiuit, tenetur aperire quoties fecit, plus minuſve, quia toties grauiſſimum peccatum commiſit. 1.

In ſecundo autem caſu quando ſcilicet quis ob ſolum deuotionis affectum, proprium ſolatium, maiorem humilitatem, vel ad pacificandos ſcrupulos ex timida conſcientia pullulantes, generaliter confitetur, poteſt arbitrio ſuo quædam peccata mortalia iam confeſſa, reconfiteri, & alia tacere. ita docent communiter Doctores. Viualdus *in Candelabro aureo, vbi de confeſſione numero 66.* Nauarrus *in manuali Latino. capite nono numero 1. & capit. 21. numer. 38.* & Sotus *in 4. diſtin. 18. quæſtion. 2. articul. 5. col. 3* & D. Thom. *quodlib. 1. art. 12.* & Palud. *in 4. diſtinction. 17. quæſt. 5.* & Ioannes Maior *ibid.* & Adrian. *de confeſſ. quæſt. 5.* & Sylu. *verbo confeſſio 1. num. 14.* & Angel. *verbo confeſſ. 2. num. 27.* & ratio eſt, quia nemo abſque proprio conſenſu poteſt obligari præcepto aliquo, ſtatuto, aut lege ab aliqua poteſtate humana etiam Papæ, vt peccata rite ac legitime confeſſa, iterum confiteatur, nec de hoc negotio iuſta lex aut præceptum præſcribi aut ſanciri poteſt, quia humana præcepta etiam Eccleſiaſtica, non poſſunt obligare ad id quod eſt nimis difficile, attenta & ſpectata fragilitate humana: hoc autem negotium attenta eadem fragilitate nimis eſt difficile, vt egregie probat Nauarrus loco citato, & in capit. *placuit*, *de pœnitent. numero 112.* ex qua doctrina vere ſequitur poſſe quemlibet pœnitentem, dum generaliter 2.

confitetur, confiteri illa peccata mortalia, quæ voluerit & alia tacere, ſiquidem neque ad omnia confitenda de facto obligatur, neque obligari poteſt, quando iam ſunt confeſſa.

3. Si tamen aliquis pœnitens antequam incipiat confeſſionem generalem dicat Sacerdoti ſe velle confiteri apud eum omnia peccata ſua totius vitæ retroactæ, & poſtea aliqua ſcienter taceat, exiſtimant Victoria *in Summa num.* 166. & Sylueſt. *verbo Confeſſor* 1. *num.* 9. & Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 8. *art.* 2. *dub.* 15. & Gandauenſis *quodlib.* 10. *quæſt.* 1. eſſe peccatum mortale, quia in re graui decipitur confeſſarius ſine cauſa. Credo tamen nullum eſſe peccatum nec mortale, nec veniale, & ſi eſt peccatum ad ſummum tantum eſſe veniale, quia nec hypocriſis in re committitur, nec mendacium: primo, quia nomine omnium peccatorum venit maior numerus illorum: ſecundo, quia per illud dictum non ſe priuauit pœnitens iure, quod habebat, ad aperiendum in confeſſione generali quæ vellet, & quæ vellet tacendum, & interdum expediet non omnia confiteri eidem confeſſario, & huius opinionis videtur eſſe Henriquez *lib.* 2. *de pœnitentia cap.* 16. *num.* 6. *fine*, vbi ita ait: *Si tamen quis interdum mutet confeſſarium ſolitum, vt alteri grauem caſum in quem forte incidit fateatur, non peccat mortaliter, & interdum expedit.* hæc ille. & cum Henrico idipſum tenet etiam Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputatione* 22. *ſectione* 1. *numero* 13. vnde ſi non eſt hypocriſis, nec decipitur confeſſarius, nec mendacium committitur in mutatione confeſſarij, ne ille bonam opinionem conceptam de pœnitente amittat, nec peccatum in eo facto cernitur, iuxta Soarium & Henriquez allegatos: profecto nec etiam in noſtro caſu cernetur, vt conſideranti patebit, præſertim cum mendacium æque verbis ac factis committatur.

4. Licet tamen verum ſit neminem poſſe obligari abſque proprio conſenſu per præceptum aliquod humanum etiam Papale ad iterum confitenda peccata mortalia iam legitime confeſſa, vt num. 2. probauimus, tamen per proprium conſenſum & iure diuino poteſt quis obligari, v. c. per votum, aut iuramentum factum ob aliquam cauſam iuſtam, vt in bello, peſte, naufragio, aut morbo, quia tunc ratione vinculi ipſius voti, aut iuramenti, proprio conſenſu facti, obligabitur quis ad implendum id quod promiſit voto aut iuramento, ita docet Nauar. *in cap. placuit de pœnit. num.* 107. & Viualdus *in candelab. aur. vbi de confeſſione n.* 66. §. *tertio reſpondeo.* ratio eſt, quia vnuſquiſq; iſtorum, qui huiuſmodi iuramentũ vel votũ emiſit præuiſit difficultatem, cui ſe exponebat, & nihilominus ad illam ſe proprio obligauit conſenſu: vt patet.

5. Si quis tamen voto vel iuramento Deo promittat ſe expiaturum ſua peccata venialia, non adſtringetur ſub mortali ad confeſſionem illorum, iuxta illos Doctores, qui in meliori & communiori opinione docent, iuramentum promiſſorium, aut votum de re minima & veniali, non obligare ſub mortali culpa, quos ſtatim citabimus num. 8. verſu, & ita debent docere, & verſu, ſecunda ſententia, in initio prædicti numeri 8. Oppones contra hanc reſolutionem: votum de confitendis venialibus ideo non obligat ſub mortali, quia venialia multis modis expiari extra confeſſionem poſſunt, & ſunt materia leuis, ſufficiens, voluntaria, ac minime neceſſaria, ſed peccata mortalia iam rite confeſſa, ſunt etiam materia ſufficiens, voluntaria, ac minime neceſſaria cum iam moraliter ſint condonata: ergo leuis: ergo ſicut votum de confitendis venialibus non poteſt obligare ſub mortali, ratione leuitatis materiæ, ita neque etiam votum de confitendis mortalibus iam rite confeſſis ſub mortali obligabit, ratione eiuſdem leuitatis. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, primo, quia peccata mortalia iam confeſſa cum ſint mortalia per ſe ſimpliciter, & abſolute loquendo, ſunt materia neceſſaria confeſſionis, neque enim propter confeſſionem amiſerunt naturam mortalium: per accidens tamen ſi rite iam ſunt confeſſa, & condonata, ſunt materia leuis ſufficiens, & voluntaria, quia confeſſio illorum ſi fuit rite facta, ſuſtulit obligationem illa iterum confitendi, non ſuſtulit naturam: at vero peccata venialia non per accidens, ſed per ſe & ex natura ſua, ſunt materia leuis & voluntaria, vt patet, vnde eſt diuerſa ratio: accedit quod nobis conſtat venialia ſiue confiteantur, ſiue non confiteantur, ſemper eſſe materiam voluntariã: non conſtat autem, an mortalia ſint rite confeſſa & condonata, vt conſtare poſſit, quod nõ ſint materia neceſſaria.

Ad hunc modum explicanda eſt regula, & ſta- 6.
tutum nonnullorum religioſorum, & ſpeciatim ex venerabili familia Diui Bernardi, & antiquiſſima, ac perilluſtri Diui Benedicti, quo ſub mortali culpa obligantur confiteri ſemel in anno ſuis Prælatis omnia ſua mortalia peccata, etiam alijs confeſſionibus rite ac legitime confeſſa; quamuis enim Doctores elaborent in reddenda ratione iuſtitiæ huius præcepti, & ſtatuti; tamen ij melius autumant, qui aſſerunt, prædictos religioſos obligari quidem ad huiuſmodi ſtatutum ſub mortali, non immediate & ex vi ipſius ſtatuti, ſed mediate; ratione videlicet taciti voti quod in profeſſione emittunt, ſeruandi omnia ſtatuta ipſius religionis, & ratione voti virtualis obedientiæ, quam in ipſa profeſſione promittunt; ac proinde mediante ipſa ſolenni profeſſione, ſe obligant ad ſeruanda omnia ſtatuta ipſius religionis. ita Henriquez *lib.* 3. *de pœnitent. cap.* 9. Nauarrus *in cap. placuit, de pœnitent. num.* 118. & Hieronymus Flamma 1. *parte methodi, cap.* 5. §. 10. ſicut enim ille qui ordinatur ſacris ordinibus tacite ſe ad caſtitatem non immediate quidem, ſed mediante ſtatu ſacerdotali, quem ſuſcipit, ex voto obligat, vt notauit Sancius *tomo* 2. *de matrimonio libr.* 7. *diſputat.* 27. *num.* 10. §. *Cæterum*, vbi cum meliori opinione, docet multo eſſe probabilius obligationem ſeruandæ caſtitatis in Sacerdotibus, non prouenire immediate ex aliquo præcepto, aut ſtatuto Eccleſiæ, quo Eccleſia directe præcipiat ijs, qui ſacris ordinibus initiantur, obſeruationem caſtitatis, ſicut directe præcipit, & obligat ad Miſſam audiendam diebus feſtis, ſed prouenire ex ipſo ſtatu, quem ij qui ſacris ordinibus initiantur ſuſcipiunt, quaſi Eccleſia hanc conditionem & obligationem ſeruandæ caſtitatis ex voto, ijs imponat mediantibus ſacris ordinibus qui ſtatũ ſacerdotalem ſuſcipiunt, ac ſi dicat: *Nolo vos aliter initiari, niſi ad caſtitatem ex voto huic ſtatui adnexo adſtringamini*, vnde eſt hoc onus ordinibus ſacris inſeparabiliter adnexum: & cum Sancio in hanc ſententiam tranſeunt Doctores multi, Toletus *lib.* 4. *Summæ cap.* 17. *num.* 21. & *libr.* 7. *cap.* 8. *num.* 3. Nauarrus *in Summa Latina cap.* 22. *numer.* 52. Gutierres *libr.* 2. *quæſtionum canonic. capit.* 7. *numer.* 2. Barboſa *in rub. ff. ſoluto matrimonio* 2. *part. numer.* 100. & 101. & Spino *ſpeculo Teſtam.*

Digitized by Google

Teſtam. gloſſa 12. *principali. num.* 2. *verſu votum autem ſolenne.* & multi quos ibi citat idem Sancius. Sic pari ratione prædicti religioſi obligantur ſub mortali ad reconfitenda ſuis ſuperioribus omnia peccata ſua mortalia iam rite confeſſa, non quidem immediate & directe ex vi ipſius præcepti & ſtatuti, ſed mediate & indirecte ex vi taciti voti emiſſi in profeſſione. Cupit tamen pientiſſimus Nauarrus loco primo allegatus *in capite placuit numero* 118. vt tale ſtatutum aboleatur ab huiuſmodi religionibus, vt pote duriſſimum: in praxi tamen ita illud moderantur ſuperiores harum religionum, vt ſolum in aduentu Domini, in Quadrageſima, & in Natalitio Chriſti, ac Pentecoſte ſibi reſeruent confeſſiones omnium religioſorum, non tamen eos obligant ad reconfitenda omnia peccata mortalia iam confeſſa, ſed ſolum ad confitenda omnia peccata, quæ ab vltima ſua confeſſione commiſerunt, vt docet Flamma 1. *p. Methodi cap.* 5. § 10.

7. Inquiri hic poteſt, vtrum ille, qui caret mortalibus, & venialia tantum habet, teneatur illa confiteri ſub mortali ſaltem tempore Quadrageſimæ quando præceptum confeſſionis obligat: & hac de re eſt duplex ſententia: Prima affirmat, eam tenet Caietanus *tomo* 1. *opuſc. de confeſſ. tract.* 1. Innocentius *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pænit.* quem ſequitur Supplementum, & debent tenere omnes qui docent votum & iuramentum de re minima, & materia veniali obligare ſub mortali, & hi ſunt idem Caietanus 2. 2. *quæſtion.* 89. *artic.* 7. *ad* 1. Corduba *in Summa Hiſpanica. quæſt.* 188. Couarr. *libr.* 1. *var. capit.* 1. *num.* 2. Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. libr.* 2. *cap.* 42. *dubit.* 5. *num.* 25. *fol.* 615. *col.* 2. & alij quos ipſi allegant. non enim minus obligat vinculum voti, & iuramenti, quam præcepti: vnde ſi lethaliter peccat ille, qui rem minimam voto aut iuramento promiſſam non ſoluit, etiam peccabit mortaliter qui caret mortalibus, ſi venialia non confiteatur, obligante præcepto Eccleſiæ ſemel confitendi in anno in Quadrageſima.

8. Secunda ſententia verior & communior negat, & tandem aſſerit, licet peccata venialia ſint materia ſufficiens & laudabile ſit illa confiteri, ſiue in Quadrageſima, obligante præcepto, ſiue extra illam, & extra obligationem præcepti, & licet aſſerere hoc non eſſe laudabile, ſit hæreſis damnata in Concilio Tridentino *ſeſſion.* 14. *capit.* 5. *& can.* 7. tamen neminem teneri ſub mortali ad confeſſionem venialium, nec etiam tempore Quadrageſimæ, ſiue venialia ſint ſeparata, ſiue mixta, & coniuncta cum mortalibus. ita docent expreſſe Nauarrus *in manuali Latino cap.* 12. *num.* 10. *&* 40. Veiga *lib.* 5. *ſylua. caſu* 494. *fol.* 33. *mihi col.* 3. Angles *in floribus. quæſt. de confeſſione artic.* 4. Angelus *verbo Confeſſio.* 2. *num.* 27. Toletus *libr.* 3 *Summæ cap.* 3. *num.* 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 3. Victoria *in Summa quæſt. de ſacramento pænit. num.* 129. Barthol. Ledeſma *in Summa. quæſt. de Confeſſ.* 7. *fol.* 514. Vitaldus *in candelabro aur. vbi de confeſſione num.* 51 §. *tertia concluſio.* & ita debent etiam tenere omnes, qui aſſerunt iuramenta promiſſoria, & votum de re minima & veniali, non obligare ſub mortali, ſed tantum ſub veniali, & hi ſunt Soarius *tomo* 2. *de religion. libr.* 3. *de iuram. promiſſorio capit.* 16. *numer.* 9. Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 11. *cap* 5. *quæſt.* 3. Sotus *libr.* 2. *de iuſt. quæſt.* 4. *art.* 3 *circa finem, & lib.* 8. *quæſt.* 1 *art.* 7. Toletus *libr.* 4 *Summæ cap.* 22. *num.* 2. Nauarr. *in manuali Lat. cap.* 12. *num.* 10. *& cap.* 18. *num.* 7. *fine.* Sylueſter *verbo Iuramentum* 4. *quæſt.* 1. B. Anton. 2. *part. tit.* 10. *cap.* 4. §. 1. & alij. Probatur ex Concilio Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. ibi, *Oportet pænitentes omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſere, etiam occultiſſima, nam venialia quibus à gratia Dei non excludimur, quamquam recte, & vtiliter in confeſſione dicantur, taceri tamen citra culpam, multiſque alijs modis expiari poſſunt.* hæc ibi. Deinde probatur rationibus: Primo, quia tam vnum veniale, quam omnia ſimul ſumpta eſt paruitas materiæ reſpectu confeſſionis: paruitas autem materiæ in omnibus præceptis excuſat à culpa mortali, nam lex diuina & naturalis de non furando, & vinculum voti aut iuramenti, non minus obligant quam vinculum præcepti Eccleſiæ de confeſſione annuali ſemel in anno facienda, imo magis, & tamen paruitas furti excuſat à mortali, & paruitas materiæ à iuramẽto promiſſorio; ergo etiam ratione paruitatis ipſius materiæ in præſenti caſu excuſabitur quis à præcepto confeſſionis annualis. Secundo, quia Eccleſia ideo hoc præceptum impoſuit, vt obligaret fideles ad recuperandam gratiam & amicitiam Dei, ſi forte illam per mortalia amiſerunt, vnde cum fideles venialiter tantum peccantes hanc gratiam non amiſerint, immunes erunt ab obligatione prædicti præcepti Eccleſiaſtici.

Hinc in memoriam venit quæſtio alia, an ſaltem obligemur ſub veniali ex præcepto Eccleſiæ confiteri venialia in Quadrageſima, quando mortalibus caremus: & ratio dubitandi eſt; quia vt late probat Nauar. *in Summa Lat. cap.* 12 *num.* 10. *&* 40. Sotus, Azor, & Soarius proxime allegati, ille, qui promiſit ſub iuramento, aut votum emiſit de re minima, venialiter tantum peccat, ſi votum poſtea non impleat, aut iuramentum; ergo etiam venialiter tantum peccabit ille, qui in obligatione Quadrageſimæ non confitetur venialia ſi mortalibus careat, cum non minus obliget vinculum voti, quam præcepti in ſuo genere. Reſpondeo, nec etiam ad veniale peccatũ obligare hoc præceptum, & ita docet expreſſe Angelus *verbo Confeſſio.* 2 *num.* 27. vbi aſſerit ita tenuiſſe gloſſam *in capit. omnis vtriuſque ſexus, de pænitent. & remiſſ.* & citat etiam ibi Scotum *in* 4. *diſtinction.* 17. *quæſtion.* 1. & ratio eſt, quia nec Eccleſia in eo præcepto, imo nec Chriſtus Dominus in præcepto diuino ipſius confeſſionis de facto voluit obligare fideles ad confeſſionem venialiũ ſub aliquo peccato veniali, quod patet ex eo quod venialia non diſſoluunt amicitiam Dei, & multis modis ac medijs remitti poſſunt, & quia alioquin iam venialia non eſſent materia mere ſufficiens ac voluntaria Sacramẽti pœnitentiæ, ſed aliquo modo obligatoria, quod omnes negant, vt iam ſæpe dictum manet. 9.

Dubitatur ergo vtrum ſaltem illa peccata venialia teneamur ſub culpa lethali ex præcepto confeſſionis diuino vel Eccleſiaſtico confiteri, quæ ſunt propinqua mortalibus. Fundamentum dubitandi eſt, quia, vt docent D. Bonau. *in* 4. *diſt.* 16. *quæſt. vltima,* & Henriquez *lib.* 6. *de pænit. cap.* 14. *numer.* 6. poteſt Papa & ſuperiores religionum in ſuis religionibus ea venialia reſeruare, quæ periculum grauioris mali inducunt, & reſeruatio erit valida; ergo etiam poterit Eccleſia obligare ad confeſſionem ipſorum venialium, quæ propinqua ſunt mortalibus, & ſi poteſt, de facto iam obligat per præceptum confeſſionis. Reſpondeo, licet Eccleſia poſſit reſeruare peccata venialia de 10.

quo

Digitized by Google

quo non eſt dubium, non poſſe tamen obligare
ſub mortali ad confeſſionem venialium, quan-
tumuis propinqua mortalibus ſint: ſi tamen con-
ſtet eſſe venialia, quia Sacramentum confeſſionis
ex primæua ſui inſtitutione, inſtitutum fuit à
Chriſto Domino tamquam ſecunda tabula poſt
baptiſmi naufragium, ad tollenda peccata mor-
talia, *pro reconciliandis hominibus cum Deo quoties poſt
baptiſmum in peccata labuntur*, vt de fide definit Con-
cilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 1. ij autem qui ha-
bent peccata venialia tantum, quamuis illa gra-
uia ſint, non indigent hac reconciliatione, cum
peccata venialia à gratia Dei non excludant; vt n.
8. diximus & ex eodem Concilio probauimus i-
bidem, & ſæpe alibi. Præterea non valet argumen-
tatio de reſeruatione, ad obligationem confeſſio-
nis, neque de potentia ad actum, nulla enim pro-
portio eſt inter hanc illationem & conſequentiam
Eccleſia poteſt reſeruare venialia: ergo modo ob-
ligat, vel poteſt obligare in poſterum ad confeſ-
ſionem illorum: nam ea reſeruatio ſi daretur, om-
nino eſſet inutilis, etſi enim reſeruentur, non ma-
net obligatio illa confitendi, cum multis modis
remitti poſſint abſque vllo ordine ad confeſſio-
nem, vnde etiamſi reſeruata ſint, adhuc poſſunt
in confeſſione licite taceri, ſolum enim ea reſer-
uatio id operabitur, vt ſi quis ſponte ſua illa con-
fiteri velit, & hac via velit illorum remiſſionem
impetrare, teneatur adire ſuperiorem reſeruan-
tem pro illorum abſolutione, vt optime notauit
Soarius *tomo* 4. *de pœnitentia diſp.* 28. *ſect.* 3. *nu.* 2. Et id
quod dictum manet de venialibus, dicendum eſt
etiam de reſeruatione mortalium; ſi iam ſint rite
ac recte confeſſa & expiata, vt patet.

11\. Hæc tamen intelligenda ſunt; quando non du-
bitatur an ſint mortalia, quia in dubio æquali an
peccata commiſſa mortalia ſint, non eſt dubium
poſſe reſeruari, & reſeruationem eſſe vtilem & ob-
ligatoriam, cum huiuſmodi peccata remitti non
poſſint, niſi per hoc Sacramentum, ſaltem in voto
ſuſceptum, quando in re ſuſcipi non poteſt, vt late
probauimus cap. 1. num. 9. & forte in hunc ſenſum
locuti ſunt D. Bonauentura, & Henriquez num.
præcedenti allegati, quando dixerunt poſſe venia-
lia reſeruari ſi ducant ad mortalia, aut mortalibus
propinqua ſunt, id eſt, ſi dubitetur prudentialiter,
& poſt factam diligentiam, arbitrio prudentis ne-
ceſſariam, an ſint mortalia.

12\. Grauis tamen hic dubitatio oritur, vtrum ſci-
licet perſonæ religioſæ, quæ regulam, aut ſtatu-
tum habent, vt ſingulis menſibus, aut hebdoma-
dis ſua crimina confeſſione detegant, teneantur
ſub mortali culpa venialia confiteri, ſi careant
mortalibus an poſſint Euchariſtiam accipere ſi-
ne confeſſione venialium, nam in Clementina
1. *de ſtatu Monachorum*, præcipitur religioſis familiæ
Diui Benedicti, vt ſingulis menſibus crimina ſua
confiteantur: & de hac re multæ ſunt opiniones.
Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 1. *alias* 2. *art.* 3. & Palu-
danus *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 4. & Innocentius *in
cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* & Maior
in 4. *diſtinction.* 17. *quæſtion.* 2. & gloſſa *in prædicta
Clementina* exiſtimant, tam huiuſmodi ſtatuta,
quam prædictam Clementinam ſolum eos reli-
gioſos obligare ſub mortali, qui habent conſcien-
tiam peccati mortalis, ita enim ibi gloſſa; *Arctan-
tur ergo Monachi ſingulis menſibus ad quod fideles ar-
ctantur ſingulis annis.* Vnde cum nullus fidelis obli-
getur ſub mortali ſingulis annis venialia confi-
teri, vt ſupra reſoluimus, ſed ad ſummum ad vitan-
dum ſcandalum teneantur ſiſtere ſe paſtoribus, vt
dicant, ſibi non eſſe cōſcios peccati mortalis, idem
profecto de Monachis dicendum etiam erit, in
quolibet menſe: & cum Soto & Palud. tranſit ex-
preſſe Graffis *lib.* 3. *deciſionum aurearum, cap.* 5. *n.* 106.

Caietanus vero *tomo* 1. *opuſc. tit.* 5. *quæſt.* 5. & Ca-
nus *in relect. de pœnit. part.* 5. & Nauarr. *in cap. placuit,* 13.
de pœnit. & remiſſ. diſt. 6. *num.* 121. & Syluest. *verbo
Confeſſio.* 1. *num.* 4. arbitrantur tam ſtatuta religio-
num, quam prædictam Clementinam obligare il-
los religioſos, qui venialia tantum habent, ad legi-
timam confeſſionem illorum, quia hoc videtur
magis conſentaneum perfectioni religionis, & in-
tentioni Summi Pontificis ac Prælatorum ipſarum
religionum, nam huiuſmodi ſtatutis & præceptis
intendunt Summi Pontifices ac Prælati religio-
num, ipſas religiones reformare; non eſſet autem
reformatio, ſed potius relaxatio, ſi poſt ſingulos
menſes ad confeſſionem tantum mortalium obli-
garentur. Omnes tamen aſſerunt ad hoc non obli-
gari prædictos religioſos ſub mortali, ſed de ho-
neſtate quadam & ſub veniali tantum; dicunt tan-
dem non obligare eas leges ad mortale, quia nec
verba prædictæ Clementinæ, nec pœna ibi impo-
ſita (non enim ibi ponitur excommunicatio) tan-
tam obligationem inducunt.

Soarius *to.* 4. *de pœnit. diſp.* 36. *ſect.* 5. *n.* 7. dubitat, 14.
ac tandem reſoluit obligationem regulæ, & ſtatuti
confeſſionum ſingulorum menſium, aut hebdo-
madum, in his religionibus, & cōſtitutionem præ-
dictæ Clementinæ de ſtatu Monachorū, non ma-
gis obligare, quam earū religionum regulas, quia
in tota illa Clementina nullum verbum eſt, quod
aliud indicet, & ideo ait vidēdum eſſe vſum & de-
clarationem religionū, vnde ſi aliæ regulæ non ob-
ligent ad culpam mortalem, niſi quando adiungi-
tur pœna excommunicationis, nec hæc regula ad
eandem culpam obligabit: item ſi vſus & declara-
tio ſuperiorum eſt, vt ſit mortale, vel veniale, ita e-
rit: Si vero de hoc non conſtet, exiſtimat Soarius
has leges explicandas eſſe, iuxta verborum vim &
qualitatem materiæ, & continere obligationem
confitendi prædicta venialia ſub mortali.

Angelus *verbo Confeſſio* 2 *numero* 27. Richardus, 15.
& alij, quos refert, ſed non ſequitur Viualdus *in
candelab. aureo, vbi de confeſſione. num.* 52. ſimpliciter
affirmant teneri prædictos religioſos mediate
ex vi ipſius regulæ & ſtatuti confiteri omnia ſua
venialia ſub mortali culpa, quia illi ſponte ſua ſe
ad hanc regulam obligarunt. Dicunt ergo huiuſ-
modi Doctores eos religioſos non obligari ad
hoc directe & immediate ex ipſa regula, aut ex vi
ipſius præcepti prædictæ Clementinæ 1. *de ſtatu
Monachorum*, cum nullum præceptum humanum
etiam Papale abſque proprio conſenſu poſſit ob-
ligare ad confeſſionem venialium ſub mortali, vt
diximus numero ſecundo huius capitis, quia hoc
eſſet mutare materiam Sacramenti, & facere de
venialibus materiam neceſſariam, vt animaduer-
tit Syluester *verbo Confeſſio* 1. *num.* 14. Nec ex vi Sa-
cramenti pœnitentiæ, cum venialia non ſint ma-
teria neceſſaria illius, ſed mediate, id eſt, median-
te profeſſione quam emiſerunt, & qua mediante
ſe obligarunt ad obſeruationem omnium ſtatuto
rum ſui ordinis, ad eum modum, quem explicaui-
mus num. 6. vbi explicauimus regulam & ſtatu-
tum, quod Religioſi Diui Bernardi & Benedicti
habent confitendi ſuis prælatis ſemel in anno

omnia

Digitized by Google

omnia ſunt mortalia, etiam in alijs confeſſionibus ſunt confeſſa.

16. Verum neque huiuſmodi explicatio ſatisfacit, quia, vt notat Tabiena *verbo Religio num.* 25. nec omnia ſtatuta ordinis tenetur religioſus ſeruare ſub mortali mediāte profeſſione, nam abſtinentia etiam à carnibus, non ponitur in regula D. Benedicti, vt præceptum, ſed vt ſtatutum quoddam, ad cuius obſeruationem mediante profeſſione ſe obligant religioſi, & tamen monachi veſcentes carnibus non peccant mortaliter, niſi id in cōtemptum ſtatuti faciant, nec refert quod prædictum ſtatutum dicat poſſe in carcerem, & vincula detrudi eos monachos, qui contra illud carnibus veſcentes fecerint, quia id debet intelligi iuxta eundem Tabienam de ijs monachis, qui vel per contemptum, vel per contumaciam, vel contra obedientiam & præceptum ſuperiorum hoc fecerint. Quare hinc magis confirmatur opinio Soarij num. 14. explicata: vbi docet vidēdum eſſe vſum & declarationem ſuperiorum, circa ipſas regulas, & iuxta id iudicandum eſſe an obligent ad culpam lethalem, vel venialem.

17. Vltima ſententia, quæ videtur communior, & verior, docet huiuſmodi religioſos nec immediate ex vi præcepti & conſtitutionis prædictæ Clementinæ 1. de ſtatu monachorum, nec mediate ex vi profeſſionis teneri ad confeſſionem venialium, ſub mortali, ſed teneri tantum ſe ſiſtere confeſſarijs, vt dicant ſe nullius mortalis culpę conſcios eſſe, quibus illi tenentur credere, ad modum, quem diximus cap. 1. num. 4. de ijs ſæcularibus, qui tempore Quadrageſimæ non habent niſi venialia, de quibus affirmauimus poſſe accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione, teneri tamen ſe ſiſtere ſub mortali ad tollendum ſcandalum ſuis parochis, ſaltem vt dicant, ſe non habere conſcientiam peccati mortalis: ita docet expreſſe Sylu. *verbo Confeſſio.* 2. *n.* 14. & D. Thom. *in* 4. *diſt.* 16. *&* 17. *q.* 1 *quæſtiunc.* 4. *ad* 1. quem citat Sylueſter, & dicit hoc ſequi ex doctrina D. Thomæ & Scoti & Paludani: Diuus enim Thomas ibi inclinat vehementer in eam opinionem, quæ docet huiuſmodi religioſos non teneri in particulari venialia confiteri; ſed tantū in communi, ita vt teneantur accedere ad confeſſarios, & dicere ſe ſibi conſcios non eſſe alicuius mortalis, in multis tamen venialibus deliquiſſe, & id docet etiam expreſſe Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione n.* 52. & Veiga *lib.* 3. *introduct. c.* 30. Sot. *in* 4. *diſt.* 18. *a.* 3. Ledeſma 2. 4. *q.* 5. *a.* 3. *& q.* 22. *a.* 1. omnes apud Viualdum, citari etiam poſſunt pro hac parte omnes allegati nu. 12. quatenus dicunt huiuſmodi religioſos ſolum teneri ſub mortali confiteri mortalia, non venialia, & ad id ſolum obligari ex vi prædictæ Clementinæ, & ex vi regulæ, & ſtatuti ſui; & certe hæc vltima ſententia videtur communior, & conformior rationi & doctrinæ traditæ de peccatis venialibus in ſuperioribus.

18. Reliqui religioſi, qui non habent hoc ſtatutum, vel conſuetudinem, non tenentur confiteri ſingulis menſibus. nam Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *c.* 10. *de regularibus* non præcipit regularibus vt ſingulis menſibus confiteantur, ſed conſulit, ac monet, & verbum *Moneo*, quo vtitur Concilium, non inducit obligationem, vt animaduertit Soar. *to.* 4. *de pœnit. diſp.* 36. *ſect.* 5. *nu.* 7. & Viualdus *in candelabro aureo vbi de confeſſione. num.* 51. §. *quarta concluſio*, & ſic ceſſat tota quæſtio, quæ olim agitabatur, vtrum ſcilicet conſtitutio Clementinæ 1. *de ſtatu Monachorum*, quæ pro religioſis Diui Benedicti & Ciſtertienſibus expedita fuit, extenderetur ad alios religioſos ac moniales, cum Concilium Tridentinum, habens præ oculis prædictam Clementinam, dicat id tantum conſulendum, & monendum eſſe, & non præcipiat, quam ob rem non eſt ſequendus Nauarrus *in manuali Latino cap.* 21. *num.* 59. vbi ex eodem Concilio docet peccare moniales quæ ſingulis menſibus non fuerint confeſſæ cuiuſcumque ordinis ſint: nam vt dixi, Concilium non præcipit, ſed monet. Extendi vero huiuſmodi obligationem confitendi ſingulis menſibus ad canonicos regulares, docet Viualdus allegatus & Oldradus *conſilio* 222. quem ipſe citat, quia rubrica tituli de huiuſmodi religioſis etiam loquitur, & vbi textus eſt dubius, rubrica explicat quomodo ſit intelligendus.

Eſt tamen hic dubium, vtrum quando in Iubilæo requiritur confeſſio ad comparandas indulgentias facienda intra certum tempus à publicatione illius, teneatur ille, qui tantum peccata habet venialia, ea confiteri, ad conſequendum prædictum Iubilæum, an ſufficiat ſolum accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione prædictorum venialium. Et hac de re eſt duplex opinio. Prima aſſerit non teneri prædicta venialia confiteri. ita docet Henriquez *lib.* 7. *de indulg. cap.* 2 *num.* 2. & late hanc partem defendit Bria 3. *part. caſu* 37. & id docet etiam Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputation.* 52. *ſect.* 3. *numer.* 5. *& ſequentibus*, & Conynx *de Sacramentis diſput.* 12. *dubit.* 7. *num.* 38. *verſu nota.* & Viualdus ſtatim allegandus, & citat etiam pro hac parte Nauarrum *de Iubilæo* §. *in Leuitic. & notab.* 18. *num.* 17. & Diuum Antoninum, quem dicit allegari ab ipſo Nauarro. Sed Nauarrus ibi nec Diuum Antoninum allegat, nec id aſſerit expreſſe: ſolum enim aſſerit ad conſequendum Iubilæum ſatis eſſe quod quis ita ſit confeſſus, vt non teneatur ad confitendum, quia non videtur intentio Papæ eos obligare ad iterum confitenda peccata, quæ legitime confeſſa ſunt, ex quo tandem ducitur argumentum: nam ſi ſatis eſt, vt quis ita ſit confeſſus, vt non teneatur ad confitendum, recte ſequitur, eum, qui tantum habet venialia, non teneri confiteri venialia ad comparandas gratias Iubilæi, cum abſolute ad confeſſionem venialium non teneatur, nec etiam tempore Quadrageſimæ: & ideo per quandam conſequentiam potuit Viualdus Nauarrum pro ſua parte allegare. Fundamentum horum Doctorum eſt, primo quia confeſſio ad cōſequendum Iubilæum non debet magis obligare, quam obliget confeſſio Quadrageſimæ, ſed confeſſio tēporis Quadrageſimæ, non obligat ad cōfeſſionem venialium, vt diximus, & docent hi authores locis hic allegatis; ergo nec etiam obligabit Pontifex in Iubilæo ad confeſſionem venialium. Secundo, quia confeſſio ideo præcipitur in Iubilæis vt homines ſint in gratia, quo facilius Deum exorent, dum pro cauſa, & neceſſitate Iubilæi eū obſecrantur & orant, vnde cum peccata venialia gratiam Dei non tollant, nec amicitiam diſſoluant, ſequitur, eos, qui venialia tantum habent, non teneri ad confeſſionem pro Iubilæo comparando. 19.

Secunda ſententia affirmat teneri eos qui volunt Iubilæum comparare, venialia peccata confiteri, quantumlibet mortalibus careant, & aliter illud non comparare. ita docet Sotus *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 2. *art.* 3. & Sancius *libr.* 8. *de matrim. diſput.* 15. *num.* 19. & Viualdus *in cand. aur. vbi de confeſſ.* 20.

ſeſſ. num.53 fol.mihi 100. & Corduba *lib.5.quæſtionarij q.*28. qui omnes dicunt tutius eſſe confeſſionem præmittere ſaltem alicuius venialis, licet non omnium, aut ſaltem omnium in generali, nullum in particulari explicando, dicendo ſcilicet confeſſario: Conſcientiam mortalis non habeo, in multis tamen venialibus deliqui, & ideo peto abſolutionem, quia illorum me pœnitet. & id docet etiam illuſtriſſimus Dominus Rodericus à Cunha Epiſcopus Portuenſis, olim Amienſis in ſuis doctiſſimis aduertentijs ad iubilæum anni 1620. *cap.6.n.4. fol.* 20. *pag.* 2. & id etiam tenet expreſſe Emanuel Rod. *in Summa verbo Iubilao. n.* 12. Fundamentum huius opinionis eſt. Primo, quia hæc eſt vna & potiſſima conditio, quam requirit Papa, vt iubilæum comparemus, confeſſio ſcilicet, & non aliter, nec alio modo illud concedit, niſi per hoc medium, & ſuppoſita hâc conditione, & Summus Pont. illam requirit abſolute, id eſt, quamuis aliunde ex præcepto excuſemur à tali confeſſione, quod inde clarius patet, quia etiam præcipit, vt ſenes & pueri ieiunent, & tamen pueri & ſenes à ieiunio excuſantur, & ex præcepto Eccleſiæ ieiunare non tenentur.

21. Ego vtramque opinionem propter ſuos authores, & fundamenta iudico ſatis probabilem, iſtam tamen ſecundam probabiliorem exiſtimo. Et ad fundamenta contrariæ ſic reſpondeo. Ad primum dico Summum Pont. non concedere gratias iubilæi, niſi ſub certis conditionibus in iubilæo aſſignatis, & potiſſimam eſſe, vt fideles confiteantur ad illas comparandas, nec refert quod ſint in gratia, quia id per accidens eſt, & lex Confeſſionis ibi requiſita, & præſcripta, eſt lex directiua pro omnibus. Et eadem reſponſio dari poteſt in ſecundo & primo, parum enim refert quod ij qui carent mortalibus, & venialia tantum habent, non obligentur ad confeſſionem quadrageſimalem ex præcepto Eccleſiæ, nam plus requiritur in confeſſione Iubilæi, quam in confeſſione Quadrageſimæ, cum Summi Pont. in Iubilæis neminem obligent ad comparandum Iubilæum, ſed tantum inuitent, vnde qui illud volunt comparare, debent ſeruare conditiones impoſitas à Summo Pont. vt comparetur, & præcipua eſt confeſſio, ac proinde ſi volunt comparare, tenentur confiteri venialia: in Quadrageſima vero, ſolum illi qui conſcientiam habent peccati mortalis: vt patet in exemplo de ieiunio, nam pueri & ſenes ſi volunt ipſum Iubilæum comparare, tenentur ieiunare, cum tamen præceptum Eccleſiæ eos ad id non obliget.

22. Vltimo inquires, an ille qui mortalibus, & venialibus caret, ſibi tamen imponit vnum veniale in confeſſione, illudque pro vnica, ſola, & præciſa materia confeſſionis præbet, veniale tantum committat, an mortale. Reſpondeo peccatum lethale eſſe, & confeſſionem eſſe nullam & ſacrilegam, non quia mentitur in confeſſione, ſed quia mutatur materia ſacramenti, & aſſignatur materia falſa pro vera materia ipſius ſacramenti, in quo maxima irreuerentia committitur in ipſum ſacramentum. ita docent communiter Doctores, Nau. *in manuali Latino cap.21. nu.37. & in cap fratres, de pœnit. & remiſſ. n.22. & in cap. inter verba, eodem tit. n.*755. & Sotus *lib.5. de iuſt. q.5. a.4. pag.* 436. & Veiga *lib.1. Sylua caſ.*55. & Tol. *lib.3. Summa cap.9. n.2.* & Angel. *verbo Confeſſio* §.6. & Armilla *verbo Confeſſio* §.5. & Sà *verbo Conf. n.*12. & Azor *tom.1. lib.5. cap.*28 & Couar. *lib.1. var. reſol. cap.1. num.2.*

Dixi *non quia mentitur*, quia mentiri in confeſſione affirmãdo vel negando de ſe aliquod veniale, ſiue pertineat ad ipſum actum confeſſionis, vt ſi inter alia mortalia vel venialia quę commiſit, dicat aliquis vnum veniale quod non commiſit, ſiue non pertineat: vt ſi confeſſarius interroget pœnitentem an ſit diues, & ille id affirmet, cũ tamen ſit pauper, nõ eſt peccatum mortale, ſed veniale tantum, ſi quis proponat illud poſtea cõfiteri, ſiue nõ, vt optime notant omnes Doctores ſupra citati nu. præcedenti, ſed de hac re inferius etiam tractabimus cum de fidelitate confeſſionis egerimus. 23.

CAPVT III.

De materia proxima confeßionis, id eſt, de contritione; quid ſit contritio, quomodo actus illius fiat, & quomodo ſit neceſſaria ante legem gratiæ & poſt legem gratiæ.

SVMMARIVM.

Contritio quamuis ſit actus internus, eſt pars integralis huius ſacramenti, & materia proxima illius. num.1.
Satisfactio an ſit materia proxima illius. num.2.
In peccato mortali tria reperiuntur, offenſio Dei, reatus pœnæ, fomes peccati quæ omnia tollit, aut minuit ſacramentum Pœnitentiæ. num 3.
Contritio vel conſiderari poteſt abſolute, vel pro ſtatu tantum legis gratiæ. num.4.
Nomine contritionis venit etiam attritio, quæ dicitur imperfecta contritio. num.5.
Deſcribitur contritio pro ſtatu legis gratiæ. num.6.
Et pro ſtatu legis ſcriptæ & naturæ. ibid.
Quid ſit peccatum deteſtari. num.7.
Quid deteſtari ſuper omnia. num.8.
Ad actum deteſtationis non requiritur certa intenſio ipſius actus. num.9.
Sufficit appretiatiua, & quid illa ſit. ibid.
Contritio & deteſtatio debet eſſe voluntaria. num.10.
Actus formalis amoris Dei ſupra omnia ſeu ſumme dilecti, continet in ſe virtualem contritionem, & eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam. num.11.
Quid ſit propoſitum cauendi in futurum omnia peccata mortalia. num.12.
An debeat eſſe formaliter expreſſum, vel ſufficiat virtuale incluſum in ipſa deteſtatione peccati. num.13.
In vero actu contritionis in ſtatu legis gratiæ ſemper includitur propoſitum ſaltem virtuale confeßionis, incluſum in ipſa deteſtatione peccati. num.14.
Quomodo fiant ac eliciantur actus contritionis, & attritionis. num.15.

MAteria proxima huius ſacramenti eſt peccatum contritum, confeſſum, & ſatisfactioni obnoxium, ſeu potius eſt dolor de ipſo peccato: antequam igitur de contritione vel attritione, ſeu de hoc dolore agamus, duæ dubitationes nobis proponendæ & ſoluendæ ſunt. Prima ſic habet: Contritio non eſt materia proxima huius ſacramenti, ergo falſum id affirmatur. nam ſacramentum eſt ſignum ſenſibile rei ſacræ, contritio autem eſt quid intrinſecum, & non ſenſibile; ergo non poteſt eſſe pars ſacramenti, ſi enim ſciri poſſet, ſciret homo ſe eſſe in gratia, quod eſt falſum, nemo enim ſcit vtrum odio, vel amore dignus eſt. 1.

Reſpon-

Digitized by Google

Reſpondeo, ſacramentum ſignum eſſe ſenſibile, nego tamen contritionem, non eſſe ſignum ſenſibile, quia quamuis ſit actus intrinſecus, tamen quatenus coniungitur cum actu externo proferendi, dicendique in confeſſione peccata, ſignum ſenſibile dici poteſt, quia tamen homo ſcire non poteſt, an habeat veram contritionem, vel attritionem, qualis requiritur ex inſtitutione Chriſti ad valorem & fructum huius ſacramenti, inde eſt quod ignoret vtrum odio vel amore dignus ſit.

2. Secunda eſt: ſatisfactio non eſt materia huius ſacramenti: ergo contra dicta. Probatur antecedens, quia materia debet antecedere formam, & eſt prior forma, vt conſtat in reliquis ſacramentis: ſatisfactio autem eſt poſterior ipſa forma, & illam ſubſequitur: ergo non eſt vera materia. Reſpondeo non ſemper opus eſſe materiam præcedere formam, vt patet non ſolum in partibus integrantibus hominis, quæ ſunt partes materiales illius, & tamen, vt homo formam & ſpeciem hominis habeat, non opus eſt vt omnes partes integrales, ac materiales illius prius exiſtant: ſed etiam in partibus artificialibus arte factorum, domus enim & nauis prius habēt formam nauis, & domus, quam habeant omnia ligna, & omnes lapides, quæ ſunt partes materiales illius, ex quibus tamquam ex materia conſtant; ſatisfactio autem eſt pars integralis huius ſacramenti..

3. His dubitationibus ſolutis, notandum eſt primo, in peccato mortali tria eſſe. Primo iniuria, ſeu offenſio Dei: Secundo reatus pœnæ, ob quem reatum quamuis homo moriatur in gratia, non admittitur ſtatim in gloriam, ſed eam pœnam purgat in igne purgatorio: Tertio eſt etiam in peccatore fomes peccati originalis deriuati ab Adamo, & habitus vitioſus, qui tamen non retardant hominem ab aſſecutione gloriæ: hæc omnia ſacramentum pœnitentiæ aut tollit, aut minuit ac deprimit, contritio enim primo & directe tollit & deſtruit peccatum, vt eſt iniuria, & Dei offenſio: ſatisfactio tollit ac deſtruit reatum pœnæ, qui reatus eſt effectus peccati, tollitur autem hic reatus pœnæ per ſatisfactionem propriam, vel in hac vita, vel in purgatorio poſt mortem, vel etiam per hoc quod nobis mortuis & in igne purgatorio exiſtentibus, aliena ſatisfactio, & indulgentia per modum ſuffragij in hac vita applicatur. Propoſitum firmum emendationis quod datur in confeſſione minuit ac reprimit directe fomitem peccati, & deſtruit habitus vitioſos.

4. Notandum ſecundo nos vel poſſe agere & loqui de contritione, quæ modo requiritur in lege gratiæ ad ſalutem hominum, provt inſeruire poteſt ſacramento confeſſionis: vel poſſe agere de contritione ſecundum ſe accepta & proprie dicta, quæ requirebatur ante legem gratiæ ad eandem ſalutem hominum, quæ diſtinctiones ſi mente habeantur, multæ ambiguitates tollentur, quæ in definienda vera contritione reperiuntur.

5. Notandum Tertio nomine contritionis venire etiam attritionem late accepto vocabulo contritionis, quomodo multi Patres, & Concilia olim locuti ſunt, & multi Doctores hodie loquuntur, melius tamen ab aliis ipſa attritio, dicitur imperfecta contritio, quod eſt valde notandum, & memoriæ affigendum, ad intelligendos Patres, Doctores, & Concilia, qui hac de re loquuntur.

6. His notatis, contritio pro ſtatu legis gratiæ, & provt inſeruire poteſt ſacramento pœnitentiæ, ita deſcribitur à Doctoribus, & præcipue à Toleto *l. 3. Summæ cap. 4. Contritio eſt præteriti peccati, vt eſt Dei offenſa, voluntaria deteſtatio ſuper omnia cum propoſito omnia peccata præcauendi in futurum, & cum propoſito peccata commiſſa confitendi ſaltem virtuali.* Contritio vero abſolute ſumpta, & ante ſtatum legis nouę & gratiæ ſic deſcribitur: *Eſt præteriti peccati, vt eſt Dei offenſa, voluntaria deteſtatio ſuper omnia cum propoſito nunquam amplius peccandi.* ita vt de prima definitione ſeu deſcriptione pro ſtatu gratiæ ſolum demantur illa verba, *cum propoſito ſaltem virtuali peccata cōfitendi.* colligitur illa particula, quæ in ſtatu legis gratiæ ad definitionem contritionis additur: *cum propoſito ſaltem virtuali peccata commiſſa confitendi.* ex Conc. Trid. *ſeſ.* 14. *can.* 4. ibi, *Si quis negauerit ad integram, & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente, quaſi materiam pœnitentiæ ſacramenti videlicet, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, aut dixerit duas tantum eſſe partes pœnitentiæ, anathema ſit.* vbi vides expreſſam fieri mentionem confeſſionis: non eſt tamen neceſſe, vt hoc propoſitum ſit formale, & expreſſum, ſed ſufficit virtuale, vt optime notat Nauarrus *in manuali Latino cap. 1. num.* 2. & Toletus *lib. 3. Summæ cap.* 4. & Sotus *in 4. diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 1. ſemper autem cum quis elicit actum contritionis, habet propoſitum virtuale confitendi ſua crimina incluſum in ipſa deteſtatione peccati, niſi expreſſe proponat non confiteri, quia tunc illud formale propoſitum non confitendi, deſtruit virtuale confitendi. Attritio verò in ſe ſumpta ita deſcribi poteſt: *Eſt peccati mortalis deteſtatio voluntaria, vt eſt mali alicuius temporalis cauſa quo Deus author gratiæ peccatorem punire poteſt, quia ſe diuina gratia priuauit, & quia Deum voluntarie offendit.* Breuius: *Eſt voluntaria deteſtatio peccati vt eſt Dei offenſa propter malum temporale quod nobis afferre poteſt.* v. c. ægritudinem, infamiam, pœnam inferni, & his ſimilia.

Explicemus iam ſingulas particulas definitionis contritionis. *Deteſtatio* ponitur loco generis, cætera loco differentiæ. Prima particula eſt, *præteriti peccati voluntaria deteſtatio.* Deteſtatio peccati, & deteſtari peccatum ad actum voluntatis ſpectat, tunc autem deteſtamur illud, cum voluntas ex conſideratione præteriti peccati à ſe commiſſi in hunc actum doloris prorumpit, *nollem peccaſſe.* Secunda eſt: *vt eſt Dei offenſio* non ſufficit abſolute nolle peccaſſe: ſed opus eſt *nolle peccaſſe, quia peccatum eſt offenſio Dei & iniuria illius,* ac proinde quia Deum offenderit: nam nolle peccare abſolute, quia peccatum malum aliquod temporale, vel pœnam aliquam æternam ſecum affert, eſt imperfectiſſima attritio, non contritio, & talis attritio, vt ſi pœnitens cognoſcat ſe deteſtari peccatum, non vt eſt Dei offenſio, ſed tantum vt præciſe eſt alicuius mali temporalis cauſa, v. c. vt eſt cauſa infamiæ, vel ægritudinis inflicta à Deo, vt auctor eſt rerum naturalium, quamuis actus bonus ſit, tamen actus eſt naturalis, & non ſufficit ad ſacramentum pœnitentiæ, nec eſt congrua diſpoſitio illius, & qui ſic accederet ad confeſſionem, peccaret mortaliter, ſacrilegiumque committeret, & confeſſionem inualidam faceret ſic enim pœnituit Iudas & Antiochus *capite Iudas, & capite ſceleratior, de pœnitentia diſtinctione tertia.* & tamen nihil eis profuit talis actus pœnitentiæ. ita docet Diuus Thomas *in 4. diſtinctione decima ſeptima, quæſtione* 1. *ad* 4. & Toletus *lib. 3. Summæ cap. 4. n. 5. §. prima,* & Nauar. *cap. 2. num.* 7. 7.

8. Tertia particula eſt, *ſuper omnia*, id eſt, non vt actus deteſtationis & doloris ſit intenſiſſimus, ſed vt ſic deteſtemur peccatum, vt potius velimus quodcumque malum pati, quam peccaſſe, & hoc eſt deteſtari ſeu retractare peccatum ſupra omnia, ſeu ſupra omne delectabile: nec opus eſt facere iſtiuſmodi collationes in particulari, *Mallem hoc vel illud tormentum tuliſſe, quam peccaſſe propter Dei offenſionem*, ſunt enim huiuſmodi collationes periculoſiſſimæ, & poſſet aliquando diabolus nos illis decipere, & illaqueare, ſi tamen homo illas faciat, bonæ ſunt, non tamen debet ſe his periculis exponere. Sufficit enim quod ſit deteſtatio efficax, & quod in generali ita deteſtemur peccata, vt nihil magis deteſtemur quam Dei iniuriam, & offenſionem. ita docet Tolet. *l.3 Summæ c.* 4. §. 3. *pars.* Med. *C. de pœn. tract.* 1. *q.* 5. Nau. *in manuali Lat. ca.* 1. *nu.* 4. & D. Th. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 2. *a.* 3. *quæſtiunc.* 3.

9. Neque ad prædictum actum deteſtationis requiritur certa intenſio, ſed ſatis eſt appretiatiua, qua velimus potius quodcumque malum ſubiiſſe, quam Deum offendiſſe, & ideo non eſt opus, vt hic amoris actus, & deteſtatio peccati, vt eſt Dei offenſio, ſit in aliquo certo gradu intenſus; vna enim contritio, quantumuis remiſſa, ſi tamen eſt appretiatiua, poteſt delere quodcumque peccatum, etiam grauiſſimum, neque enim homo tenetur magis conteri de vno peccato, quam de alio, quamuis ſit valde vtile magis conteri de grauioribus, quam de minus grauibus, quia maior contritio ad maiorem remiſſionem pœnæ temporalis, & aſſecutionem gratiæ ac gloriæ inſeruit: nam contritio ordinarie non aufert aut remittit totam pœnam temporalem relictam ex peccato condonato, debitam peccato, ob id enim ſunt indulgentię, & ſacrificium Miſſæ ad remittendam hanc pœnã, & ignis purgatorius, in quo in alia vita purgetur, ac eluatur. Poteſt tamen tam vehemens, ac grandis eſſe contritio, vt totam auferat pœnam temporalem: imo & ipſa attritio ſupernaturalis quo maior, vel minor fuerit, eo magis vel minus cum ſacramento confeſſionis hanc pœnam remittet, & gratiam ac gloriam operabitur, vt ſtatim dicemus. Ratio vero à priori, ob quam quælibet vera contritio, ſeu attritio etiamſi remiſſa admodum ſit, cum ſacramento pœnitentiæ quodlibet peccatũ quantumuis grauiſſimum auferat, eſt, quia ex attrito cũ ſacramento fit homo contritus, & vbi datur contritio datur gratia: minimus autem gradus gratiæ ſufficit ad expellenda omnia peccata & ad reddendos peccatores ex inimicis amicos Dei, vt paſſim Doctores atteſtantur; ſed hac de re iterum dicemus *cap.* 6. *num.* 13. *& cap.* 7. *nu.* 5.

10. Quarta particula eſt, *voluntaria*, id eſt, libera & ſpontanea, non enim debet eſſe contritio actus neceſſitatis, ſed talis qui in noſtra poteſtate ſit cum auxilio diuino, vnde pœnitentia damnatorum, non eſt contritio, quia non eſt voluntaria, ſed violenta & coacta, vnde etiam non eſt legitima contritio ad ſacramentum pœnitentiæ & confeſſionis, illa, quæ oritur in voluntate hominis, abſque vlla deliberatione, quia non eſt voluntaria & ſupernaturalis, ſed naturalis, vt docet Nauarrus *c.* 1. *n.* 3. *&* D. Thom. 1. 2. *q.* 6. *a.* 1.

11. Commune tamen eſt apud Doctores, actum formalem amoris Dei ſuper omnia, congruam diſpoſitionem eſſe, ad remittenda peccata, & gratiã comparandam, ex eo quod virtualis ſit contritio, in eoque amore virtualiter includatur deteſtatio peccatorum: talis eſt actus peccatoris quo quis ex amore Dei vult ſubire martyrium ſibi repente oblatum ſine peccatorum memoria, iuxta meliores Theologos. Talis eſt etiam quilibet actus amoris Dei ſumme dilecti: quo ſcilicet ipſum Deum appretiatiue ſumme diligimus, & pluſquam omnia: quia ſcilicet in illo includitur virtualis contritio, & deteſtatio omnium peccatorum. ita Nau. citatus & Medina *C. de pœnit. tract.* 1. *q.* 1. & hunc amoris actum vocat ibi Medin. amorem obedientialem, quia virtualiter continet voluntatem efficacem obediendi Deo, & implendi quidquid ille præceperit, quamuis Sotus *lib.* 1. *de natura & gratia* ſoli martyrio hoc priuilegium concedat, ſed minus vere, quia huiuſmodi actus amoris extenditur ad perferendum, ſubeundumque martyrium, imo & ad habendam contritionem, & faciendam confeſſionem omnium peccatorum loco & tempore debito, vt optime probat Medina citatus. Vnde corruit fundamentum impudentiſſimi Lutheri, ille enim nec actuale, aut virtuale propoſitum confitendi peccata, nec contritionem ſupernaturalem, nec voluntatem martyrij ſubeundi, nec actum amoris Dei ſumme dilecti requirit ad iuſtificationem peccatoris, ſed puram & ſolam, & meram ceſſationem à peccatis, & inceptionem nouæ vitæ, quam contritionem vocat, quod tamen iam damnatum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *can.* 1. *& cap.* 5.

Quinta particula eſt, *cum propoſito cauendi omnia* 12.
peccata in futurum ſupra omnia, id eſt, proponere debet peccator ſecũ diuina gratia in poſterũ Deum non offenſurum, & potius paſſurum quodcumq; malum, etiam mortem, quam illius offenſionem commiſſurum, ſufficiet tamen quod hoc fiat in generali.

Vtrum autem hoc propoſitum cauendi de cæ- 13.
tero omnia mortalia debeat eſſe formaliter expreſſum, an ſatis ſit virtuale incluſum in ipſa legitima deteſtatione illorum, eſt dubium: Toletus *lib.* 3. *Summæ c.* 4. §. *quinta eſt*, & D. Tho. 3. *p. q.* 90 *art.* 4. & Alenſis 4. *p. memb.* 9. *q.* 69. *a.* 2. & alij affirmant, debere eſſe formale. probant, quia in Conc. Florent. *ſeſſ.* 6. *a.* 6. dicitur neceſſarium eſſe propoſitum obſeruandi diuina mandata: quamuis autem hæc ſententia per ſe ſit communior, & ſecurior, in nonnullis tamen caſibus non eſt negandum per accidens, & ex defectu vitæ temporalis, & ex defectu etiam conſiderationis ſufficere propoſitum virtuale incluſum in ipſa deteſtatione peccatorum, vt docent Nau. *in man. Lat. c.* 1. *n.* 6. & Veiga *l.* 3. *c.* 21. *de iuſtificatione*, & Soar. *to.* 4. *de pœnit. diſp.* 4. *ſect.* 3. *n.* 6. v. c. poteſt hoc contingere in articulo mortis, quando quis omnino eſt in extremo vitæ articulo, vel quando de eius vita deſperatur, vel eſt condemnatus ad mortem, nec enim tunc videtur neceſſarium habere huiuſmodi formale propoſitum cauendi de cætero peccata in futurum. Inaduertentia etiam iuxta Nau. allegatum ſæpius poteſt excuſare ab huiuſmodi formali propoſito: ſufficit igitur in his caſibus propoſitum virtuale incluſum in perfecta deteſtatione peccatorum, & hoc eſt, quod dicit Sylu. *verbo Contritio q.* 1. *Qui mauult mori quam peccare contritus eſt.* quod dictum intelligendum eſt de martyrio pro Chriſto Domino ſubeundo: vel de formali actu amoris diligendi Deum ſuper omnia: vel de perfecta deteſtatione omnium peccatorum, qua quis magis vellet mori, quam Deum offendiſſe

ſendiſſe, in qua virtuale propoſitum includitur cauendi omnia peccata mortalia in futurum.

14. Adde pro ſtatu legis gratiæ vltimam particulam, *Cum propoſito ſaltem virtuali confitendi*, dicitur ſaltem virtuali, quia communis ſententia docet, non requiri formale, ſed ſufficere virtuale, quod includatur in perfecta deteſtatione omnium peccatorum. ita docet Nau. *in man. Lat. c. 1. n. 10.* Tolet. *l. 3. Summæ c. 4. §. Sexta particula.* Sotus *in 4. diſt. 27. q. 2. a. 1.* quod maxime verum eſt, quando pœnitens ob inculpabilem inaduertentiam non meminit huius formalis propoſiti, vt recte obſeruauit Nauarrus allegatus.

15. Sed ad finem huius capitis rogabis, quomodo fiant actus contritionis, & attritionis? Actus contritionis elici poteſt, cum quis fide conſiderans peccatum, vt eſt maxime deteſtandum, Deiq; offenſio, & iniuria, quem ob ſuam immenſam infinitamq; bonitatem diligere ſumme debebat, ita dolens ait, *de peccato, quia eſt Dei offenſio & iniuria, ſuper omne id, quod me pœnitere poteſt, pœnitet, & propono cum diuina gratia me amplius mortaliter non peccaturum* vel ita, & breuius, ac facilius: *Pœnitet me intime de meis peccatis propter Deum quem ſumme diligere debeo. & de cætero emendationem propono in futurum.* Actus vero attritionis in hunc modum elici poteſt: v. c. cum quis conſiderans fœditatem peccati & malum ægritudinis temporale, aut moleſtiæ, quam ſibi afferre poteſt, dicit ex corde: *Pœnitet me de meis peccatis, quia propter illa Deus author gratiæ me beatitudine priuare poteſt, & multis malis temporalibus affligere, atq; punire, & propono emendationem in futurum.* Sed hæc amplius patebunt c. ſequenti, in quo diſcrimen ac diſtinctionem inter actus contritionis, & attritionis apponemus.

CAPVT IV.

An contritionis & attritionis actus formaliter in dolore de peccatis conſiſtant, proponitur diſtinctio inter vtramque: ſoluuntur multa dubia contra traditam doctrinam: quæritur an in mortis articulo teneatur ſub mortali rite confeſſus, ex propria charitate elicere actũ amoris, vel contritionis.

SVMMARIVM.

Attritio & contritio formaliter conſiſtunt in deteſtatione odio, vel fuga peccatorum, non in dolore. num. 1.
Motiuum contritionis eſt ipſum peccatum principaliter deteſtatum, quia eſt Dei offenſio, ſecundario quia eſt cauſa alicuius damni temporalis. num. 2.
Aſſignatur prima differentia inter attritionem & contritionem. ibid.
Aſſignatur ſecunda. num. 3.
Aſſignatur tertia. num. 4.
Actus contritionis, eſt actus ſupernaturalis. num. 5.
Quomodo attritio ex metu gehennæ poſſit eſſe ſupernaturalis, cum ille metus naturalis ſit. num. 6.
Proponitur ac ſoluitur obiectio. num. 7.
Fuga & deteſtatio pœnæ aut peccati propter pœnam quomodo poſſit eſſe actus ſupernaturalis attritionis, cum tamen illa fuga ſpectet ad commoditatem naturalem. num. 8.
Quomodo attritio orta ex fœditate peccati, & ex metu pœnæ temporalis poſſit eſſe actus ſupernaturalis. n. 9.
An quia attritio cum ſacramento Pœnitentiæ in re ſuſcepto ſufficit ad ſalutem, diſpenſatum ſit in præcepto contritionis. num. 10.
An illi qui in articulo mortis rite confeſſi ſunt cum attritione cognita teneantur elicere actum contritionis vel amoris Dei ſub mortali, refertur ſententia affirmatiua. num. 11.
Confirmatur eadem ſententia. num. 12.
Præfertur negatiua. num. 13.
Attritio cognita cum ſacramẽto ſufficit ad ſalutem. n. 14.
Soluuntur argumenta contraria opinionis; & proponuntur rationes huius ſecundæ. ibid.

QVoniam ipſa contritio, & attritio, à Theologis dolor modo de peccatis commiſſis appellatur, modo deteſtatio, ac fuga illorum, inquirendum eſt modo quid formaliter & eſſentialiter ſit ipſa contritio & attritio, & in quo formaliter conſiſtant, an in dolore de peccatis commiſſis; an in deteſtatione, & odio illorum, vel in aliquo alio & quid tandem illud eſſe poſſit. Breuiter reſpond. non eſſe formaliter dolorem de peccatis commiſſis, nec enim eſſentia contritionis, aut attritionis in dolore aut triſtitia conſiſtit, ſed eſſe eſſentialiter actum deteſtationis, & odij, quo quis nollet peccaſſe: quatenus peccatum eſt Dei offenſio, & iniuria, & tunc eſt contritio: vel quatenus eſt malum quoddam quod nobis multa temporalia incommoda afferre poteſt, & priuare beatitudine: & tunc eſt attritio: ex hac autem deteſtatione ſemper ſequitur dolor & triſtitia in peccatore, & ideo quia dolor ipſe indiuiduus comes eſt ipſius contritionis, vel attritionis, ſeu potius ipſius actus deteſtationis, attritio & contritio dolor aliquando appellatur, ex eo enim quod intellectus fide illuſtratus conſiderat peccatum, vt Dei offenſionem, & vt malum quod non poteſt non eſſe factum, ſequitur dolor & triſtia in voluntate, eo quod Deum immerito offenderimus, qui dolor & triſtitia ſæpe mouet ſenſum, & hinc protumpimus in lachrymas & gemitus, & ſic ceſſat illa longa diſputatio, quam Soar. & alij Theologi intexunt; ſuper hanc materiam, & ita docet Toletus *lib. 3. Summæ cap. 4. n. 3.* & eſt vera doctrina illius. 1.

Ex dictis in cap. præcedenti num. 15. inferes, quomodo differant inter ſe contritio & attritio: differunt enim primo, quia motiuum contritionis ſemper eſt peccatum ipſum primario & principaliter deteſtatum, vt eſt Dei offenſio & iniuria: ſecundario vero & minus principaliter, vt eſt cauſa infamiæ, aut mali temporalis, aut vt eſt malum quoddam fœdans animam & deturpans, reddenſque eam ſeruam diaboli, vel quia eſt malum cui debetur pœna æterna, aut quia ex eo ſequitur aliquod damnum temporale: cauſa vero & motiuum attritionis ex qua pœnitens in actum attritionis conſurgit, illumque elicit, ac peccatum deteſtatur eſt etiam ipſum peccatum mortale à ſe cõmiſſum, ſed non quia eſt Dei offenſio & iniuria: verum vt eſt quoddam malum, animam fœdans, beatitudine & gloria priuans, aut vt eſt cauſa pœnæ æternæ, aut pœnæ ac mali temporalis, veluti infamiæ, ægritudinis, quæ nobis à Deo infligitur, vt author gratiæ, quam amiſimus per peccatum: colligitur hæc differentia ex Theologis paſſim: & præcipue ex Toleto *lib. 3. Summæ cap. 4. §. Primo ex parte obiecti*, & ex Henriq. *lib. 1. de pœnit. cap. 16. initio*, & ex Caiet. *opuſculo de Contr. tract. 4. quæſt. 1. & tract. 5.* 2.

tract. 5. de confeſſ. quæſt. 5. & ex Nauarro *cap. 1. n. 36. in Summa Latina*: ex D. Thom. 1. 2. *q.* 74. *art.* 8. *ad* 2. ex Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. & ex Bellarm. *lib. 2. de pænit. cap.* 17.

3. Differunt ſecundo quia contritio per ſe, & abſque ſacramento in re ſuſcepto, eſt ſufficiens ad iuſtificationem impij peccatoris & gratiæ comparationem, &, ſi ſtatim moriatur homo, cauſa eſt ſalutis æternæ: at vero attritio, nulla, per ſe ſine ſacramento in re ſuſcepto iuſtificat peccatorem, & qui cum ſola attritione moreretur abſque ſacramento confeſſionis, damnaretur, cum illa per ſe non ſufficiat ad iuſtificationem peccatoris: patet ex Conc. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 4.

Differunt tertio, quia actus contritionis ex ſua
4. propria natura & ratione cõmuniter includit vel formaliter, vel virtualiter actum amoris Dei ſuper omnia, & ex illo actu vel formaliter vel virtualiter procedit. Actus vero attritionis procedit formaliter vel ex metu gehennæ, & fœdatione animæ: vel ex infamia temporali, & malo ægritudinis, aut detrimento alio temporali, quod nobis à Deo poteſt infligi, vt author eſt gratiæ, quem mortaliter offendimus, & quam per peccatum amiſimus, vt patet ex eodem Conc. Trid *ſeſſ.* 14. *cap.* 4 ibi, *Docet præterea ſancta Synodus etſi contritionem hanc aliquãdo charitatem perfectam eſſe contingat, hominemq; Deo reconciliare, priuſquam hoc ſacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem, ipſi contritioni, ſine ſacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam: Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex metu gehennæ & pænarum concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ declarat donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis ſed tantum mouentis, quo pænitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat; & quamuis ſine ſacramento pænitentiæ per ſe ad iuſtificationem peccatorem perducere non poßit, tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento pænitentiæ impetrandum diſponit.*

Ex quibus verbis Concilij conſtat actum attri-
5. tionis non eſſe actum naturalem, nec talem eſſe poſſe, ſed ſupernaturalem, primo quia, vt declarat Conc. Trid. eſt donũ Dei, & Spirit⁹ ſancti motus & impulſus: Secundo, quia ſimul cum ſacrament. Pœnitentiæ in re ſuſcepto eſt vltima diſpoſitio ad comparandã gratiam iuſtificantem, & iuſtificationem impij, vnde cum ſit vltima diſpoſitio ad gratiam ſupernaturalem, neceſſario ſupernaturalis eſſe debet, quia vltima diſpoſitio ſemper eſt eiuſdem rationis cum illa forma cuius diſpoſitio eſt.

6. Sed contra præiactam hactenus doctrinam ſic primo oppones: Attritio ex metu gehennæ concepta ſupernaturalis eſſe non poteſt; ergo falſum id aſſeritur à Conc. Trid. nam metus pœnæ gehẽnæ, eſt metus ſeruilis, metus autem ſeruilis turpis eſſe videtur, naturalis, & inutilis, ac inſufficiens ad actum ſupernaturalem attritionis; includit enim virtute hanc volũtatem conditionalem. *Si peccatis non eſſet pœna inferni impoſita, non illa deteſtarer.* Quod patet, quia quando tota cauſa, & ratio deteſtandi eſt ipſa pœna peccatis impoſita: profecto ceſſante cauſa ceſſat effectus, ac proinde non illa deteſtaremur, niſi illis talis pœna eſſet impoſita. Reſpondeo metum pœnæ ipſius gehennæ metum eſſe ſeruilem, non tamen inde ſequi eſſe turpem, & naturalem, ſed ſupernaturalem: metus enim ille, eſt timor quidam, fuga & odium mali ipſius pœnæ, vnde ſumit ſuam honeſtatem & bonitatem ex bono cui tale malum pœnæ opponitur: bonum autem cui malum gehennæ opponitur, eſt ipſa gloria quam ſperamus, vnde cum virtus ſpei, ſupernaturalis ſit, inde eſt, quod timor gehennæ qui nos priuat ea gloria & ſupernaturali beatitudine, quã ſperamus, ſupernaturalis etiam ſit, neq; enim eſt turpe aut malum oriri deteſtationẽ peccati immediate & proxime ex fuga pœnæ aut illam ad hanc fugã ordinare, ordinatur n. ad illam tamquam ad finem proximum, ob quẽ deteſtamur peccatum, qui finis non excludit, imo virtualiter includit finem vltimum ſupernaturalẽ, qui eſt Deus author gloriæ, ad quẽ tota hæc collectio virtualiter refertur: Vnde nego conſtãter, in actu attritionis orto ex metu pœnæ gehennæ contineri illã virtualẽ voluntatem conditionatam: *Si peccatis non eſſet hæc pœna adnexa, non illa deteſtarer.* talis enim cõditionalis voluntas nec implicite, nec explicite in tali actu continetur, quia illud motiuum pœnarum inferni non eſt finis vltimus in quo voluntas ſiſtit, ſed eſt finis proximus, qui ordinatur ex ſua natura ad finem vltimum in quem tranſit, nempe ad Deum authorem beatitudinis quam ſperamus.

Oppones ſecundo, ille, qui deteſtatur peccatũ 7.
ob pœnam, magis odit pœnam, quam peccatum, nam ob quod vnumquodq; tale, & illud magis tale: ergo omnino eſt ſeruilis ille actus & naturalis cum ad pœnam præciſe terminetur, & ex illius conſideratione oriatur? Reſp. verum eſſe per actum timoris & metus gehennæ magis deteſtari homines illam pœnam, quam peccatum, ſaltem quatenus pœna ratio eſt deteſtandi culpam, hoc tamen non impedire, quominus homo abſolute loquendo, propter alias rationes, magis deteſtetur culpam, & peccatum, quam pœnam gehennæ.

Oppones tertio, fugere pœnam gehennæ per- 8.
tinet ſolum ad commoditatem naturalem, & eſt actus cõcupiſcentiæ, ergo illa fuga ſupernaturalis eſſe non poteſt, nulla enim virtus ſupernaturalis aſſignari poteſt ad quam pertineat: non ad fidem, non ad ſpem, non ad charitatem: ergo ille actus naturalis eſt, non ſupernaturalis: ergo falſo aſſeritur actum eſſe ſupernaturalem. Reſpon. fugam ac metum gehennæ eſſe actum ſupernaturalem, licet ſit actus concupiſcentiæ timoriſq; ſeruilis, quia, vt iam diximus, malũ gehennæ opponitur bono gloriæ, quã ſperamus, &, quo nos priuat, & ideo tam bonus eſt hic metus, quam bonus eſt finis cui opponitur, vnde cum finis ſit ſupernaturalis, ſupernaturalis etiam hic metus eſſe debet, licet enim fugere pœnam commoditas ſit naturalis abſolute loquendo, tamen fugere illam ſaltem virtualiter, quia nos priuat bono aliquo ſupernaturali, actus ſupernaturalis eſt, quamuis enim fuga pœnæ ſit finis proximus & naturalis, tamen fugere illam ob bonum aliquod ſupernaturale, ſaltem virtualiter tanquam finem vltimum, quem ex fide ſperamus, actus eſt ex natura ſua meritorius & ſupernaturalis, & ad ſupernaturalem virtutem ſpei pertinens, vt optime animaduertit Soarius *tomo* 4. *de pænitent. diſp.* 5. *ſect.* 2. *vſque ad* 9.

Sed adhuc oppones: Attritio ex fœditate pec- 9.
cati, vel ex metu pœnæ temporalis, v. c. ex metu ægritudinis, aut ex metu infamiæ tamquam ex cauſa & motiuo procedens, ſupernaturalis eſſe non poteſt, fœditas enim peccati, ægritudo corporalis, & infamia, res ſunt mere naturales; ergo actus attritionis ex huiuſmodi cauſis & motiuis procedens, mere naturales erunt. Reſpondeo primo homi-

mo homines fide reuelata, & ſupernaturali credere animas ornandas, & veſtiendas eſſe à Deo lumine gloriæ, & dotibus ſupernaturalibus, timorem autem & metum fœditatis peccati, quo fœdatur ac deturpatur anima ex quo conſurgit voluntas peccatoris ad eliciendum actum attritionis, & deteſtandum imperfectè peccatum, & in quo metu non conſiſtit, ſed ſuapte natura tranſit, & ordinatur ad finem vltimum, nempe ad Deum authorem dotium ſupernaturalium, & luminis gloriæ quibus ornanda eſt anima in gloria, & ideo eſſe timorem ſuapte natura motum ſupernaturalem, quia cum procedat ex timore Chriſtiano, neceſſario ſaltem virtualiter in Deum authorem dotium ſupernaturalium referendus eſt, & ſic neceſſario etiam ſupernaturalis eſſe debet. Reſpondeo ſecundo, timorem ægritudinis temporalis & infamiæ, & timorem etiam mortis, actus eſſe mere naturales ſi in eis voluntas ſiſtat, quamuis autem voluntas ex hoc timore conſurgat ad deteſtandũ peccatum per actum attritionis, tamen dico in eo metu non ſiſterẽ, ſed inde virtualiter tranſire in Deum authorem gratiæ, qui iuſtiſſime his & aliis pœnis temporalibus poteſt punire peccatores, ob patrationem peccati, & amiſſionem gratiæ, ac amicitiæ ſuæ, qua ſe voluntarie per peccatum priuauerunt, & obnoxios pœnis temporalibus fecerunt; ſic timore mortis naturalis vtiliter concuſſi Niniuitæ ad Ionæ prædicationem terroribꝰ plenam pœnitentiam egerunt, & miſericordiam à Domino impetrarunt: vt patet ex Concilio Trident. *ſeſſ. 14. cap. 4. & Iona 3. & Matth. 12. & Luca 11. & ex cap. quamobrem de pœnit. diſtinct.* 1. vnde non eſt dubium illorum actum fuiſſe ſupernaturalem, ortum ex metu naturali mortis.

10. Sed quoniam attritio ſupernaturalis, vt ſæpe diximus, ſufficit cum ſacramento pœnitentiæ ad iuſtificationem peccatorum, petes an propter hoc in lege noua diſpenſatum ſit, vel omnino ſublatum præceptum contritionis, & ideo non neceſſarium? Videtur enim omnino eſſe ſublatum, diſpenſatumve, quia præceptum contritionis, inſtitutum fuit à Chriſto Domino tamquam medium neceſſarium ad ſalutem: ergo ſi extra hoc medium per attritionem, & ſacramentum poteſt peccator conſequi ſalutem, ſequitur quod præceptum contritionis neceſſarium non ſit, ac proinde omnino ſublatum? Reſpondeo in lege gratiæ non ideo diſpenſatum eſſe, aut omnino ſublatum præceptum contritionis, quod poſſit homo via alia gratiam conſequi: quod enim non ſit diſpenſatum patet, quia multis mediis inſtitutis à Chriſto Domino poteſt homo gratiam comparare, & tamen quando vno medio comparatur, non ideo diſpenſatur in aliis, ſed ſtante vno medio non obligat aliud ſicut quando concurrunt duo præcepta, alterum charitatis aſſiſtendi infirmo, alterum obligationis audiendi ſacrum, ſtante illo primo, non obligat iſtud ſecundum, non ex eo quod in illo tunc diſpenſetur, ſed ex eo, quod tunc naturaliter ceſſet obligatio præcepti affirmatiui audiendi ſacri. Quod non ſit omnino ſublatum conſtat, quia quando medium confeſſionis ex defectu confeſſarij applicari non poteſt, obligat præceptum contritionis: ergo non eſt omnino ſublatum. Deinde quia quamuis præceptum contritionis non obliget hominem iam iuſtificatum per ſacramentum pœnitentiæ & attritionem, obligat tamen illum in ea temporis differentia, qua ſacramentum pœnitentiæ in re ſuſcipi non poteſt. ita docent communiter Doctores, Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſp. 5. ſect. 2.* & Azor *tomo 1. lib. 9. inſt. mor. quæſt. 1. cap. 4.* & alij quos citant.

11. Præcipuum dubium eſt an in articulo mortis poſtquam rite confeſſi ſumus cum attritione cognita, teneamur elicere, & habere actum contritionis omnium mortalium, quæ in vita comiſimus, aut actum amoris Dei ſuper omnia? Affirmat Soarius, & acerrime hanc partem defendit *tomo 4. de pœnitentia diſputatione 15. ſect. 4. num. 17.* Primo, quia homo tenetur ex charitate propria certam facere ſalutem ſuam omnibus mediis, ac remediis poſſibilibus, & iſte actus poſſibilis eſt eo tempore, nam quamuis practice verum ſit, ſufficere ſacramentum pœnitentiæ cum attritione cognita ad ſalutem, & iuſtificationem peccatoris, tamen hoc non eſt de fide certum, ac proinde poteſt eſſe falſum: ergo ſaltem ille vir doctus, qui ſcit & aduertit hoc non eſſe de fide certum, tenebitur in eo articulo mortis elicere actum contritionis, vel amoris Dei ſuper omnia, & mortaliter peccabit, ſi voluntarie id omittat, quamuis iam cum debita attritione cognita confeſſus ſit, nam vbi eſt morale dubium, eſt etiam morale periculum, præſertim in re graui. hic autem eſt morale dubium, cum illa opinio, quod ſufficiat attritio cognita cum ſacramento, non ſit de fide certa, quamuis error ſit, ſi quis id neget: vnde non tenentur fideles hanc cõtritionem ex iuſtitia ad Deum in eo articulo habere, quia iam illi per ſacramentum pœnitẽtiæ cum attritione ſuſceptum iuxta probabilẽ opinionem, & practice veram, ac certam ſatisfecerunt, quantum debuerunt, & ex hac parte nulli ſe morali periculo expoſuerunt, ſed tenentur ex charitate propria maiorem certitudinem procurare ad ſalutem & grauiter peccant, ſi voluntarie ita ſe mori patiãtur, nam in primis tenentur homines antequam moriantur, actum amoris in Deum elicere, illumq; ſuper omnia diligere, quia hic actus eſt neceſſarius, & non ſolũ reſpectu peccati, nec ſatis eſt ſi aliquando id in vita fecerunt, quia pręceptũ affirmatiuum diligendi Deum ſuper omnia, nõ tantũ ſemel obligat in vita, ſed ſæpius, & tẽpus maxime neceſſariũ, eſt tempꝰ mortis: Deinde, quia ſi priorẽ dilectionem, per peccatũ aliquod mortale virtualiter quis retractauit, tenetur de nouo Deũ diligere, & ſe omnia in eum referre, non ſecus ac ſi de nouo creatus eſſet. Hæc ſunt fundamenta Soarij.

12. Aſſerit tamen ille hunc actum contritionis vel amoris Dei in articulo mortis elicitum ex charitate propria, eſſe quidem de præcepto naturali, non tamen eſſe medium neceſſarium neceſſitate finis ad ſalutem, vnde conſequenter aſſerit, omnia quę ab aliis præceptis excuſant, nos ab iſto excuſare, veluti ignorantia talis obligationis, inaduertentia & mera obliuio ipſius actus, hæc enim omnia nos excuſant ab aliis præceptis tam diuinis, quam humanis, atque adeo aſſerit ſaluandos eſſe homines, ſi moriantur quin aduertant, ſe teneri ad tale pręceptum, vel cum ignorantia illius, tam iuris ſi ignorabant, ſe ad id teneri, dari tale præceptum, quam facti, ſi conatus fuit quis in articulo mortis talem actum habere, vel putauit habere, re tamen vera non habuit, quia cum neceſſitas talis actus non ſit neceſſitas medij, ſed præcepti, quando homo excuſatur à tranſgreſſione præcepti, non amittit iuſtitiam & gratiam, quam per ſacramentum pœnitentiæ cum attritione cognitam conſecutus fuit:

Digitized by Google

vnde opinio Soarij ſolum ad hoc punctum redigitur, vt ſi quis ſciendo & aduertendo, ſe ad id teneri, & voluntarie talem actum amoris Dei vel contritionis omittat, agere contra caritatem Dei, & charitatem propriam, & peccare mortaliter, & conſequenter amittere gratiam, quam acquiſiuit, per ſacramentum & attritionem cognitam, & ideo non ſaluari: & hæc opinio Soarij ſic explicata hoc tempore à nonnullis viris doctis probatur, & ſequitur, & reuera eſt probabilis.

13. Nihilominus dura mihi ſemper viſa fuit hæc opinio, & eam probare non poſſum: in primis, quia homo non tenetur ſub mortali ex vi alicuius præcepti ſuam ſalutem de fide certam efficere, quia id eſſet impoſſibile in hac vita: in opinione autem Soarij ſequitur teneri homines ſub mortali ſuam ſalutem de fide certam facere, ſi non omnes, ſaltem doctos, vt ex illius doctrina colligitur: nam certum de fide eſt, homines ſaluari in vtraque lege per veram contritionem, vel actum amoris Dei ſuper omnia: vnde ſi teneremur ex vi præcepti naturalis præter ſacramentum pœnitentiæ & attritionem, habere in articulo mortis actum contritionis, vel amoris Dei, tenemur profecto ſub mortali certam de fide facere noſtram ſalutem, quod nullus Doctor hactenus dixit, nec Concilium, cum id ſit impoſſibile in hac vita, nemo autem ad impoſſibile tenetur.

14, Secundo, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. aperte dicit attritionem cognitam cum ſacramento pœnitentiæ ſatis eſſe ad ſalutem: & quamuis id de fide non definiat, ſed tamquam certum, & indubitatum præmittat, tamen erroneum erit iam hodie propter authoritatem Concilij id negare. Sed ad hoc reſpondet Soarius ex vi & neceſſitate ſacramenti pœnitentiæ, erroneum quidem eſſe negare, non ſufficere ſacramentum cum attritione cognita, ſe autem non dicere teneri peccatores ex vi pœnitentiæ, amplius facere, ſed ex vi præcepti charitatis naturalis erga ſeipſos: ſed iſtud effugium inconuenit, ob multas & iuſtiſſimas rationes: primo, quia neque ex ſacra pagina, neque ex Concilio aliquo conſtat de tali præcepto naturali charitatis erga nos ipſos in eo articulo: ſecundo, quia nullus Chriſtianus neque ex propria charitate, neque ex aliquo alio præcepto, tenetur amplius efficere ad ſalutem, quam ea media ac remedia, quæ Eccleſia edocta ab Spiritu ſancto docet, ad eandem ſalutem eſſe neceſſariam: atqui Eccleſia ab Spiritu ſancto edocta in Concilio Tridentino loco allegato docet ad ſalutem, & gratiam impetrandam à Deo, ſufficere attritionem cognitam cum ſacramento pœnitentiæ, ibi enim ita ait, loquens de attritione: *Et quamuis ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandum diſponit:* ergo non tenetur homo ſub mortali amplius quidquam facere ad ſalutem. Tertio, quia ſi daretur tale præceptum charitatis propriæ, eſſet propterea quod incertum eſt, & poteſt eſſe falſum dicere non eſſe medium ſufficiens, & neceſſarium ad ſalutem ſacramentum pœnitentiæ cum attritione cognita: atqui erroneum eſt dicere, non ſufficere ſacramentum cum attritione ad ſalutem: ergo fruſtra requiritur alia certitudo extrinſeca. Quarto, quia alias nunquam liceret homini confiteri cum attritione cognita, ſiquidem exponit ſe morali periculo non recipiendi gratiam. Quinto, quia Soarius non omnes homines ad huiuſmodi actum contritionis vel amoris Dei ex eodem præcepto naturali charitatis propriæ obligat, ſed ſolum viros doctos, qui ſciunt non eſſe de fide certum ac definitum ſufficere ſacramentum pœnitentiæ in re ſuſceptum cum attritione ſupernaturali ad ſalutem, vnde conſequenter dicit hoc præceptum naturale eſſe impoſitum doctis, non indoctis, quod plane duriſſimum videtur, alioqui enim peioris eſſent conditionis homines docti, quod non videtur dicendum. Vltimo quia id profecto eſt laqueos iniicere conſcientiis in re graui, & ad ſalutem neceſſaria, & homines in dubium de propria ſalute adducere: vnde cum ſolus Soarius hanc opinionem inducat, vt ipſe aperte fatetur *tomo* 4. *de pœnitentia diſputatione* 15. *ſectione* 4. *num.* 18. & omnes authores contrarium aperte teneant, potius volumus cum illis, quam cum illo conſentire, maxime cum ſemper Eccleſia tenuerit, ſufficere ſacramentum pœnitentiæ in re ſuſceptum cum attritione ad ſalutem & gratiam comparandam. Sed hac de re ſermo redibit ad caput ſequens num. 14.

CAPVT V.

De attritione quæ requiritur ad ſacramentum pœnitentiæ: agitur de attritione non vera, ſed exiſtimata, & de attritione naturali, putata tamen ſupernaturali.

SVMMARIVM.

Contritio eſt optima diſpoſitio ad impetrandam gratiam. num. 1.

Si peccatum deteſtemur præciſe, vt eſt cauſa pœnæ temporalis, infamiæ, ægritudinis aut pœnæ æternæ, vt gehennæ, & in ea ratione deteſtandi ſiſtamus, & nullo modo deteſtemur, vt eſt Dei offenſio, talis attritio & deteſtatio eſt inſufficiens diſpoſitio ad valorem & fructum ſacramenti. num. 2.

Quid ſi illud deteſtemur ex metu gehennæ, aut pœnæ temporalis, nobis à Deo infligendæ vt author eſt gratiæ, quam per peccatum amiſimus adeo vt eſt Dei offenſio. num. 3.

An ſit ſufficiens diſpoſitio non vera, ſed exiſtimata attritio ad conferendam gratiam cum ſacramento pœnitentiæ. Refertur prima opinio affirmatiua. num. 4.

Præfertur ſecunda negatiua. num. 5.

Reiicitur tertia aſſerens eſſe ſufficiens diſpoſitio ad valorem non ad fructum & gratiam ſacramenti. nu. 6.

Soluuntur fundamenta primæ opinionis. num. 7.

An ſit confeſſio ſaltem formaliter & ex intentione pœnitentis vera & valida, cum ille bona fide cogitat, ſe eſſe attritum, cum tamen reuera non ſit. num. 8.

Quod ſi quis deteſtetur peccatum ſuper omne deteſtabile, non tamen proponat ſe in poſterum illud vitaturum, ſed adhuc maneat affectus ad illud. num. 9.

An ſufficiat attritio cognita, an requiratur quod putetur contritio ad valorem & fructum ſacramenti. numero 10.

Refertur ſententia aſſerens requiri quod putetur contritio. ibid.

Proponitur ſententia affirmans in his duobus ſacramentis Baptiſmi,

Digitized by Google

Baptiſmi, & pœnitentiæ ſufficere cognitam attritionem, & non requiri quod putetur contritio. numero 11.

Quare in omnibus aliis ſacramentis præter baptiſmum & pœnitentiam requiratur quod attritio putetur contritio. num. 12.

An vere ſit diſpoſitus ad ſacramentum pœnitentiæ ille, qui dolet eo quod veram attritionem habere non poßit. num. 13.

An ille qui ſacramentum pœnitentiæ cum vera attritione ſuſcepit, teneatur poſtea contritionis actum elicere, & illam formaliter habere. num. 14.

Quid ſi quis deſideret & procuret veram attritionem habere, & dubius ſit an illam habeat. num. 15.

An ex motiuo naturali poßit pœnitens actum ſupernaturalem contritionis vel attritionis elicere. num. 16

1. DIximus in capite 3. de perfecta contritione ſecundum ſe accepta, & per ordinem ad confeſſionem, de qua non eſt dubium eſſe optimam diſpoſitionem ad impetrandam gratiam iuſtificantem. & reconciliandum hominem peccatorem cum Deo, modo includat ſaltem in voto cum in re ſuſcipi non poteſt, ſacramentum pœnitentiæ, iuxta Concilium Tridentinum *ſeßione* 14. *capite* 4. ibi, *Docet præterea ſancta Synodus, etſi contritionem aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc ſacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni, ſine ſacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam.* Sequitur vt dicamus de imperfecta contritione quæ dici ſolet attritio, & vt inquiramus quid tandem ſit iſta attritio, & quo pacto ad ſacramentum confeſſionis neceſſaria. Et certe Doctores illam diuidere ſolent in quatuor ſpecies, per quas omnes diſcurremus.

2. Prima ſpecies eſt, quando deteſtamur peccatum commiſſum ſuper omne deteſtabile, cum propoſito cauendi omnia mortalia in futurum, & confitendi illud præciſe, vt eſt cauſa mali alicuius temporalis in hac vita, v. c. infamiæ, vituperij, ægritudinis, & vt eſt fœdatio animæ, & cauſa pœnæ æternæ in alia vita: & in hac voluntate. & ratione deteſtandi ſiſtimus, & nullo modo nec etiam virtualiter noſtra deteſtationis voluntas tranſit in Deum authorem gratiæ, qui nos iuſtiſſime his & aliis pœnis temporalibus, punire poteſt ob culpam delicti, quod alij authores appellant, deteſtari peccatum præciſe, vt eſt mali ac pœnæ temporalis aut æternæ cauſa, & nullo modo, vt eſt offenſio Dei: & tunc quidem hæc attritio naturalis eſt, & quamuis prædictus actus deteſtandi ſeu prædicta attritio in ratione actus naturalis, ſit bona, tamen nullo modo eſt actus, aut attritio ſupernaturalis, & ideo non eſt diſpoſitio conueniens, & requiſita, ac neceſſaria ad ſacramentum pœnitentiæ, & qui cum illa ad confeſſionem accederet, ſciens, & non ignorans ſe præciſe ob has cauſas, aut quamlibet illarum peccatum deteſtari: imparatus accederet, ſacrilegium committeret, nec faceret ſacramentum, & teneretur confeſſionem iterum repetere. ita docet Toletus *libro* 3. *Summæ capite* 4. §. 1. Victoria *in relectione de poteſtate Eccleſiæ quæſt.* 2. *numero* 9. §. *ſecundo ſi talis*: docet etiam Nauarrus *in manuali capite* 1. *num.* 7. & Soarius *tomo* 4. *de pœnitentia diſputatione* 20. *ſect.* 4. *num.* 10. & Diuus Thomas *in* 4. *diſtinct.* 17. *quæſtione* 2. *artic.* 3. *quæſtiuncula* 1. *ad* 4. & ratio eſt, quia tunc quidem non concipitur, nec procedit hæc attritio & deteſtatio ex motiuo aliquo ſupernaturali, ſaltem virtualiter, ſed ex motiuo mere naturali. & ſic non eſt actus ſupernaturalis, ſed mere naturalis, quamuis bonus, vnde non poteſt eſſe cum ſacramento pœnitentiæ vltima diſpoſitio, ad gratiam comparandam per ſacramentum, vltima enim diſpoſitio ſemper debet eſſe eiuſdem ordinis cum forma. patet hæc doctrina ex Concilio Tridentino *ſeß.* 14. *cap.* 4. vbi docet contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, debere eſſe ſupernaturalem, vt pœnitens illa adiutus paratus & diſpoſitus accedat ad gratiam iuſtificantem in ſacramento pœnitentiæ impetrandam: quamobrem, qui ſcienter ſine hac attritione ſupernaturali ad confeſſionem accederet, & cum illa naturali: diuinæ gratiæ recipiendæ obicem poneret, ſacrilegium committeret, & teneretur poſtea eam confeſſionem repetere.

3. Secunda ſpecies attritionis eſt, cum deteſtamur peccatum ex metu gehennæ, aut pœnæ temporalis, ægritudinis, vel infamiæ, &c. & ſaltem virtualiter, vt eſt Dei offenſio, & proponimus in poſterum omnia mortalia deuitare, non tamen deteſtamur illud ſupra omne quod deteſtari poteſt. Non enim volumus quodcumque malum tuliſſe, quam peccaſſe. Et de hac attritione cognita duæ ſunt præcipuæ opiniones: Caietanus *tomo* 1. *opuſcul.* 4. *quæſtione* 1. *& opuſcul.* 5. *quæſtione item* 1. exiſtimat eum qui cognoſcit, ſe cum iſta attritione ad ſacramentum pœnitentiæ, & confeſſionem accedere, ſacramentum validum facere, informe tamen, quia non impetrat gratiam, & non teneri poſtea illud repetere, ſed teneri obicem ac impedimentum tollere, & supplere defectum vt veram ac dignam attritionem habeat, & ſic ſublato obice, & fictione, redire effectum. Dicendum tamen eſt, hanc ſecundam ſpeciem attritionis eſſe veram, & legitimam diſpoſitionem ad gratiam cum ſacramento pœnitentiæ impetrandam, & ad valorem ipſius ſacramenti: ita docet Toletus *lib.* 3. *Summæ capite* 4. §. *ſecunda*, *& cap.* 10. *num.* 5. §. *Tertius caſus*, & Victoria *in relectione de poteſtate Eccleſiæ quæſtione* 2. *numero* 9. §. *quarto ſi putat* & alij quos inuenies citatos in Supplemento Toleti: & ratio eſt, primo quia Concilium Tridentinum *ſeßione* 24. *capite* 4. ſolum requirit duas conditiones in actu attritionis, vt ſit ſupernaturalis legitimaque diſpoſitio ad comparandam gratiam cum ſacramento pœnitentiæ: prima eſt, vt ſit deteſtatio peccatorum, vt ſunt Dei offenſiones ſaltem virtualiter: ſecunda eſt propoſitum nunquam amplius peccandi, non requirit autem quod ſit vitandum ſupra omne vitabile, aut deteſtandum ſupra omne deteſtabile: ſic enim ibi, *Illam vero imperfectam contritionem, quæ attritio dicitur, quoniam ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex metu pœnarum communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat*, (id eſt,) ſi proponat homo efficaciter, non peccare amplius in futurum. *declarat ſancta Synodus donum eſſe Dei, & Spiritus ſancti impulſum.* & infra: *Et quamuis ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem peccatorem perducere non poßit, tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit.* Vbi vides duo ſolum requiri à Concilio ad veram & ſupernaturalem attritionem, & ad legitimam diſpoſitionem huius ſacramenti, nempe quod deteſtentur peccata tamquam Dei offenſæ, & propoſitum

Digitized by Google

quod amplius non peccemus: & probatur facile, quia Concilium appellat iſtam attritionem, donum Dei & motum Spiritus ſancti, quæ habet deteſtationem peccatorum, vt ſunt Dei offenſiones, & propoſitum de cætero cauendi omnia peccata mortalia: ergo erit actus ſupernaturalis, ergo ſufficiens diſpoſitio ad impetrandam gratiam cum ſacramento: deinde, quia nullum Concilium, nulla loca Scripturæ, nullus Pontifex declarauit hactenus, neceſſarium eſſe ad verum actum attritionis deteſtari peccatum ſupra omne deteſtabile, & vitare illud tamquam maxime vitabile; & ideo pauci quidem pœnitentes id faciunt comparatione illorum, qui non faciunt, & pauciſſimi confeſſarij hoc illis ſuadent, vnde non eſt illis imponendum hoc onus cum tam graui periculo animarum.

4. Tertia ſpecies attritionis, eſt illa, quæ putatur & exiſtimatur vera & ſupernaturalis attritio, cum tamen talis non ſit, & tunc quæritur an ſufficienter ſit diſpoſitus ad conſequendam, & comparandam gratiam, cum ſacramento pœnitentiæ ille, qui cum huiuſmodi diſpoſitione, attritioneque ad illud acceſſerit, putans ſcilicet bona fide, ſe habere veram & ſupernaturalem attritionem, cum tamen veram non habeat; & de hac re duæ ſunt opiniones. Prima affirmat ſufficere exiſtimatam hanc & putatiuam attritionem, doloremque de peccatis, & non eſſe neceſſarium quod habeatur in re. ita docet Victoria *in relectione de poteſtate Eccleſiæ quæſt.2.num.9* §. *Præterea duo*, & Nauarrus *in manuali Lat.cap.9 num.*13. & Petrus Soto, quem citat Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſp.*20. *ſect* 4. *num.* 4. & Cano *parte* 5. *in relectione de pœnitentia*, & docere videtur D.Thom. *in* 4. *diſtinct.* 14. *quæſt.* 3. *art.* 4. *ad* 1. docet etiam expreſſe Henriquez *lib.* 1. *de pœnit. cap.* 26, *num.*3. *medio.* Probant primo, quia contrarium erit, ſcrupulos conſcientiis inijcere, quia nemini in hac vita certo conſtare poteſt an habeat veram & ſupernaturalem attritionem; ſufficiet ergo putatiua, & exiſtimata attritio & quod homines moraliter credant ſe illam habere veram & ſupernaturalem, cum tamen nec veram, nec ſupernaturalem habeant. Secundo, quia facienti quod in ſe eſt per diuinam gratiam Deus non denegat gratiam; ille autem, qui hanc veram, & ſupernaturalem diſpoſitionem procurat, & exiſtimat ſe illam habere, cum tamen non habeat, facit id quod in ſe eſt; ergo Deus illi cum ad ſacramentum pœnitentiæ accedit, non denegabit gratiam, ac proinde vere, & ſufficienter diſpoſitus accedet. Tertio, quia qui culpa ſua mortali committit eſſentialem defectum, facit confeſſionem nullam, vt omnes Doctores affirmant: ergo è contrario, qui facit, quod in ſe eſt, & putat ſe habere veram attritionem, & ſupernaturalem, facit id quod eſſentialiter requiritur ad valorem, & fructum huius ſacramenti. Quarto, quia ſententia abſolutionis datur more iudicij humani, in iudicio autem humano, bona & valida eſt illa ſententia, quæ bona fide abſoluit hominem, poſtquam facta morali diligentia, & inquiſitione ſine culpa inuenitur, licet reuera culpam habeat à parte rei: ſic ergo in diuino, & foro pœnitentiæ, valida, & vera erit ſententia abſolutionis, quæ abſoluit hominem, qui poſt factam moralem diligentiam putat ſe habere diſpoſitionem neceſſariam & requiſitam ad ſacramentum pœnitentiæ, licet reuera non habeat. ita ſe habet huiuſmodi ſententia, quæ non eſt improbabilis.

Secunda ſententia verior & probabilior, & omnino tenenda docet, non ſufficere ad valorem, & effectum ſacramenti putatiuam & exiſtimatam attritionem, etiamſi inuincibiliter & inculpabiliter vera attritio exiſtimetur, ſed requiri veram & ſupernaturalem in re habitam, non in exiſtimatione. eam tenet Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputatione* 20. *ſectione* 4. *num.* 13. *&* 16. Bruchardus *contra Lutherum articulo* 3. Bonauentura *in* 4. *diſtin.* 17. 2. *part. articulo* 2. *quæſt.* 3. Probatur primo hæc opinio ex Concilio Tridentino, nam Concilium Tridentinum *ſeſſion.* 14. *cap.* 4. vocat iſtam attritionem donum Dei, & dicit requiri attritionem, quę ſit Spiritus ſancti impulſus, ergo de vera & ſupernaturali attritione loquitur, & non de ea, quæ putetur donum Dei, & exiſtimetur vera. Secundo, quia Deus non poſtulat à nobis exiſtimatam pœnitentiam, & dolorem, ſed verum, loca enim Scripturæ quæ requirunt à nobis pœnitentiam & dolorem noſtrorum peccatorum, vt illa, *facite fructus dignos pœnitentiæ*: Matthæi 3. num. 8. & illa: *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.* Matthæi 3. numero 2. & Actorum 2. numero 18. & Matthæi 4. numero 17. & illa *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, & lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Pſalmo 6. verſu 7. & alia ſimilia, non intelliguntur de lachrymis exiſtimatis, nec de dolore putato, ſed de veris lachrymis, & de vero, & reali dolore: ergo ex præcepto contento in ipſis locis requiritur, tamquam medium neceſſarium ad comparandam gratiam in hoc ſacramento realis, & ſupernaturalis attritio, non exiſtimata, & putatiua, & ideo qui in re illam non habent, licet propter ignorantiam excuſentur à peccato, & à tranſgreſſione huius præcepti & inſtitutionis diuinæ: non tamen præceptum implet, nec facit ſacramentum, & tenetur confeſſionem iterare, quando id ſibi conſtiterit, & per conſequens gratiam non comparat. Tertio, quia vera attritio requiritur tamquam pars ſubſtantialis huius ſacramenti, pars, inquam, materialis: ergo ſemper illud debet antecedere, in re, & non in exiſtimatione, quia quando Doctores dicunt vinum, v. g. eſſe materiam ſacramenti Euchariſtiæ, non intelligunt acetum exiſtimatum vinum eſſe illius materiam, ſed verum vinum: ergo ſimiliter quando dicunt attritionem & dolorem ſupernaturalem eſſe materiam proximam huius ſacramenti, non intelligunt de attritione putatiua, quæ in re talis non ſit, nec de attritione naturali, quæ ſupernaturalis exiſtimetur: ergo vera & ſupernaturalis attritio requiritur, & non putatiua. Quarto, quia quando Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 4. de fide definit contritionem ſeu attritionem, quæ eſt imperfecta contritio, confeſſionem & ſatisfactionem eſſe partes materiales huius ſacramenti, nemo dicet Concilium loqui de confeſſione, & ſatisfactione putatiua, ſed de vera & reali: ergo vera, realis, & ſupernaturalis attritio requiritur, & non exiſtimata. Quinto, quia falſa exiſtimatio non eſt bona diſpoſitio, nec eſt pars ſacramenti, ergo per ſe, non poteſt inſtitui à Deo, tamquam pars huius ſacramenti, ſed ad ſummum vt excuſet ab aliqua culpa. Vltimo, quia in ſacramento ordinis, ſi materia eſſentialis eſt tactus calicis, vel patenæ, etiamſi quis inuincibiliter, & ſine culpa putet ſe tetigiſſe, ſi vere non tetigit, nihil factum eſt, quia cogitatio humana non mutat materiam, nec Deus ſupplet eſſentialem defectum, ob priuatum

Digitized by Google

uatum errorem, & exiſtimationem : ergo idem cum proportione eſt in hac materia dicendum.

6. Hæ ſunt præcipuæ opiniones. Hæc vltima ſine dubio eſt vera, & altera non ita vera, nec probabilis. Tolet. tamen *lib. 3. Summæ c. 10. §. Tertius caſus*, tertiam inducit opinionem, aſſerit enim, eum qui exiſtimat ſe habere veram attritionem, & eſſe ſufficienter diſpoſitum, quamuis à parte rei non ſit ſacramentum validum, ſed informe efficere, & ſic quamuis non conſequatur gratiam, ſacramentū tamen validum eſſe, & ideo non teneri poſtea illud iterare, teneri tamen tollere obicem, & habere attritionem, vt redeat effectus gratiæ ipſius ſacramenti, ſublata enim fictione redit effectus: tenetur etiam, addit Toletus, cum illi conſtiterit male acceſſiſſe, & ſe non habuiſſe ſufficientem diſpoſitionem id confiteri, non tamen eſſe opus peccata iterum exprimere: ſed id non bene addit Toletus, quia pœnitens tunc non peccauit, bona enim fides & moralis diligentia, quam poſuit ad habendam veram attritionem, & qua putauit, ſe illam habere, illum à peccato excuſauit : non ergo tenetur id confiteri, vt peccatum : in alio vero quod aſſerit, exiſtimatam & putatam contritionē ſufficere ad valorem ſacramenti, non vero ad cōſequendum effectum illius, atq; adeo efficere ſacramentum validum; ſed informe: quamuis pro ſe citet Sotum *in 4. diſt. 18. q. 3. art. 3.* tamen illius opinio & Soti non eſt vera, quia totum hoc negotium pendet ex inſtitutione diuina: inſtituit autem Chriſtus, vt vera diſpoſitio, & materia ad valorem huius ſacramenti, eſſet vera attritio in re habita, & non in exiſtimatione: vt patet ex rationib⁹ & fundamentis factis ac poſitis pro 2. opinione: quare opinionem Toleti probare non poſſum.

7. Reliquum eſt, vt ſoluamus argumenta facta pro prima opinione. Ad primum dico id non eſſe inquietare conſcientias, quia non eſt bona pax, & quietudo, quæ in errore fundatur, & quæ poteſt eſſe ruina peccati, & occaſio negligentiæ culpabilis in tam graui materia: quamuis enim in hac vita conſtare non poſſit hominibus certo & euidenter an veram & ſupernaturalem attritionem & diſpoſitionem habeant: tamen moraliter, vtcumque conſtare poteſt, quæ certitudo moralis ſufficit, quæ in hac vita haberi poteſt. Ad ſecundum dico facienti quod in ſe eſt per diuinam gratiam Deum non denegare gratiam, vnde ſi ille ex diuina gratia fecit quod in ſe eſt, dico reuera habuiſſe veram & ſupernaturalem attritionem, diſpoſitionemque, & falſum eſſe dicere in ea circunſtantia habuiſſe putatiuam, & putatiue ſupernaturalem. Ad tertiū reſpondeo, eum qui facit quod in ſe eſt ex diuina gratia, reuera habere veram & ſupernaturalem diſpoſitionem: quamuis putet, ſe non habere: ſi vero putat ſe illam habere, & non habet, non facere quod in ſe eſt, nec id ſufficit ad valorem, & effectum ſacramenti, quia diſpoſitio ad valorem ſacramenti pendet ex inſtitutione diuina: inſtituit autem Chriſtus, vt ſupernaturalis diſpoſitio requiſita ad valorem huius ſacramenti, eſſet vera & realis ac ſupernaturalis attritio in re habita, & non in exiſtimatione, & cogitatione. Ad quartum reſpōdeo eſſe diuerſam rationem in ſententia & abſolutione iudicij humani, & diuini, nam in iudicio humano ſufficit, vt reus maneat abſolutus, quod facta morali diligentia ad inquirendam veritatem, non inuēta culpa iudex illū abſoluat, licet à parte rei culpam habeat: at in iudicio diuino non ita res habet, quia Chriſt⁹ ex inſtitutione ſua requirit illā veram & ſupernaturalem diſpoſitionem, non tamen putatiue veram aut putatiue ſupernaturalem.

Sed oppones pro prima opinione, & contra opinionem Soarij, quam ſequimur: ſaltem quando pœnitens cogitat, ſe habere veram & ſupernaturalem attritionem, licet talis non ſit, ex intentione pœnitentis erit illa confeſſio formaliter integra, & formaliter vera, licet materialiter non ſit talis ex defectu ipſius attritionis, diſpoſitioniſque: ergo erit ſufficiens ad effectum gratiæ conſequendum, & reconciliandum hominem cum Deo. Reſpondeo nō eſſe formaliter veram confeſſionem, quia vt ſit formaliter vera, ex inſtitutione Chriſti requiritur tamquam pars eſſentialis, vera, & ſupernaturalis attritio in re habita, non intentione: noſtra autem intentio non poteſt præiudicio eſſe inſtitutioni diuinæ, vt patet. 8.

Quarta ſpecies attritionis eſt, quando quis deteſtatur peccatum ſupra omnia: vt eſt Dei offenſio, non tamen habet propoſitum firmum vitandi cum diuina gratia omnia in futurum, ſed adhuc manet cum eodem affectu, & complacentia ad peccatum, & certum eſt hanc attritionem inſufficientem eſſe, & peccare mortaliter, & non efficere validum ſacramentum, qui cum ea diſpoſitione ad pœnitentiam accederet, & teneri poſtea confeſſionem iterare, ac repetere : ita docet expreſſe Henriquez *lib. 1. de pœnit. cap. 26. num. 1.* Toletus *in Summa cap. 10. lib. 3. num. 5.* Nauarr. *in manuali Latino cap. 1. num. 6. & 9.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 20. ſect. 4. num. 7.* & patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 4.* vbi deſcribens Concilium diſpoſitionem neceſſariam ad valorem & effectum ſacramenti pœnitentiæ dicit eſſe attritionem ſupernaturalem, quæ ſit Spiritus ſancti impulſus, & donum Dei quæ voluntatem peccandi de cætero excludat, id eſt, vt explicant Soarius & Nauarrus, cum propoſito emendationis & vitandi omnia mortalia in futurum. Vnde peccat mortifere ille confeſſarius qui cum ea diſpoſitione pœnitentem abſoluit, & abſolutio data nihil ei prodeſt, nec data aufert obligationem iterandi ſacramentum, fuit enim inualidum, & ſacrilege factum. Hoc autem propoſitum ſufficit, quod virtualiter includatur in ipſa deteſtatione peccati, & non eſt opus vt de vitandis tam venialibus, quā mortalibus, ſed ſatis eſt quod ſit de ſolis mortalibus: nec etiam opus eſt, vt credat peccator ſe amplius mortaliter non peccaturum, ſed ſatis eſt ſi id cum diuina gratia proponat, vt docet idem Nauar. *num. 9.* citatus, & Innocentius *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* & Toletus *lib. 3. Summæ, cap. 5. num. 1.* nam peccata venialia non excludunt à gratia Dei, & multis alijs medijs remitti poſſunt. 9.

Dubium tamen non vulgare eſt an ſufficiat cognita attritio ad valorem & effectum ſacramenti pœnitentiæ, an requiratur inſuper quod iudicio peccatoris reputetur contritio? Sotus *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 2. artic. 4. & libr. 2. de natura & gratia cap. 16. & libr. 3. cap. vltimo*, & alij exiſtimant non ſufficere attritionem notam, ſed requiri inſuper quod putetur attritio: & fundamentum illius duplex eſſe poteſt. primum quia, in omnibus alijs ſacramentis vt fructus gratiæ ſacramentalis recipiatur non ſufficit ſola attritio nota, ſed requiritur etiā, quod iudicio ſuſcipientium putetur contritio; ergo etiam in ſacramento pœnitētiæ, ad valorem & effectum ſacramenti non ſufficiet nota attritio, ſed neceſſe erit 10.

ſcerit quod putetur contritio: ſecundum, quia attritio eſt vltimus gradus diſpoſitionis neceſſariæ ad debitam ſuſceptionem, imo ad debitum acceſſum ad ſacramentum Pœnitentiæ, vt patet; quare non ſufficit ſola nota attritio, quia cum certo ſcire non poſſimus nos vere attritos accedere, ſi forte hanc attritionem habuerimus, imparati & indiſpoſiti accedemus; quare, ne imparati accedamus, opus eſt vt hæc attritio putetur contritio, quia ſi non fuerit contritio, ſaltem erit attritio.

11. Dicendum tamen eſt in his duobus ſacramentis, Baptiſmo videlicet, & pœnitentia, notam attritionem eſſe debitam diſpoſitionem, & non requiri inſuper, quod huiuſmodi attritio putetur contritio, vt peccatores per huiuſmodi ſacramenta fructum gratiæ accipiant. ita docet expreſſe Henriquez *lib. 1. de pœnitentia, capit. 26. numer. 5. & num. 3.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputat. 20. ſection. 9. num. 9.* Canus *in relectione de pœnit. cap. 3.* Nauarrus *in manuali Lat. cap. 1. num. 43* §. *Ad quartam.* Taper *art. 4.* D. Thom. *in 4. diſt. 17. quæſt. 3.* & ibi Palatius *quæſt. 1.* & id ſæpe repetit frater Medina *lib. 1. Inſtr.* §. 2. & idem Nauarrus *in addit. Hiſpan. capite 1. num. 29.* & Bellarminus *libro 2 de pœnit. capite 17.* & addit Henriquez allegatus Salmanticæ in publicis actibus ita defendiſſe magiſtrum Penham, Gallum, & alios viros doctiſſimos, & ita id illos certum putaſſe, vt contrarium ſine temeritate vel errore negari non poſſit, & idem plane fatetur etiam Sotus *in 4 diſtinction. 14 quæſtion. 2.* & patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione 14. capite 4.* ibi, *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, declarat ſancta Synodus eſſe donum Dei non adhuc inhabitantis, ſed mouentis.* & infra: *& diſponere peccatorem ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandam, licet per ſe ſine ſacramento ad iuſtificationem illum perducere nequeat.* Et ratio eſt, quia poſtquam hoc ſacramentum Pœnitentiæ inſtitutum fuit à Chriſto Domino; non apparet præceptum aliquod ad accedendum ad illud cum contritione, & alioqui Concilium declarat ſufficere attritionem: cum enim hoc ſacramentum Pœnitentiæ inſtitutum ſit à Chriſto Domino ad eos, qui in peccatis mortalibus mortui iacent ad diuinam gratiam, & vitam ſpiritualem ſuſcitandos, illa tantum requiretur diſpoſitio, quæ cum ſacramento hanc vitam donet, qualis eſt attritio vera, nec opus eſt, vt exiſtimetur contritio, tum quia id non declarat Concilium Tridentinum, ſed tantum ſimpliciter dicit attritionem ſufficere cum ſacramento Pœnitentiæ, ad conferendam gratiam peccatori, illumque è morte peccati ad vitam gratiæ ſuſcitandum; tum quia exiſtimatio contritionis per ſe non ſufficit ad conferendam gratiam, vt patet, non enim eſt bona diſpoſitio ipſa exiſtimatio, ſi in re aliqua diſpoſitio non detur.

12. Dixi in his duobus ſacramentis Baptiſmi & Pœnitentiæ, quia quod diximus de diſpoſitione ad ſacramentum Pœnitentiæ, dicendum etiam eſt de ſacramento Baptiſmi, vt docet idem Henriq. citatus *lib. 1. de pœnit. cap. 26. num. 5.* & D. Thom. *3. part. quæſt. 79. art 3. ad 2.* vbi dicit ad Baptiſmum digne accedere adultum attritum conſcium peccati mortalis nondum remiſſi. *& quæſtione 80. ibidem articulo 4. ad 2.* æquat quoad diſpoſitionem neceſſariam ad receptionem illius, ſacramentum Baptiſmi cum ſacramento pœnitentiæ, quamuis enim in materia & forma, & gratiæ effectu differant, vt probat Concilium Tridentinum *ſeſſione 14. capite 2.* quia alius eſt effectus gratiæ baptiſmatis, alius effectus, & fructus gratiæ pœnitentiæ, per baptiſmum enim plenam omnino remiſſionem omnium peccatorum, & pœnarum temporalium conſequimur, & nouæ prorſus creaturæ efficimur; per pœnitentiam vero ad hanc nouitatem non peruenimus; nam quamuis, ſi digne accipiatur, remiſſionem omnium peccatorum mortalium accipiamus, non tamen ſemper accipimus omnium pœnarum temporalium, niſi magnis lachrymis & vehementiſſima ſit contritio, tamen in ratione diſpoſitionis, æqualia ſunt huiuſmodi duo ſacramenta Baptiſmi & Pœnitentiæ, & ratio eſt, quia ſunt ſacramenta mortuorum, inſtituta à Chriſto Domino, ad ſuſcitandos peccatores, à mortalibus peccatis: & quod attritio non ſufficiat ad baptiſmum, quemadmodum ſufficit ad pœnitentiam, docet etiam Taper *articulo 3. ex D. Auguſtino lib. de catechizandis rudibus cap. 17.* Vnde eſt diuerſa ratio inter Baptiſmum & Pœnitentiam ex vna parte, atque inter omnia alia ſacramenta ex alia, quia alia ſacramenta, cum ſint ſacramenta viuorum, ideo requirunt in peccatore maiorem diſpoſitionem, quam ſacramenta Baptiſmi & Pœnitentiæ, contritionem ſcilicet, vel attritionem, quæ putetur contritio: at vero ad ſacramentum Baptiſmi & Pœnitentiæ, ſufficit ſola ipſa attritio nota.

13. Si quis doleat, quod veram attritionem & diſpoſitionem ad ſacramentum Pœnitentiæ habere non poſſit, & dicat *doleo, & me valde pœnitet, quod me de meis peccatis non pœnitet, vt decet, & oportet*; quidam dicunt id ſatis eſſe cum ſacramento, quaſi apud Deum voluntas dolendi reputetur pro facto, & voluntas habendi dignam attritionem pro ipſa attritione, maxime quia in eo actu videtur virtualiter includi votum doloris: ita docet expreſſe Sà *verbo Abſolutio num. 15.* & videtur docere Nauarrus *in manuali Latino cap. 1. num. 10. fine* & expreſſe *cap. 10. num. 4. & cap. 1 num. 21.* & dem etiam docere videtur Paludanus *in 4 diſt. 17. quæſt. 1. art. 4 concluſ. 5.* vbi docet eum cui diſplicet, quod pœnitere non poſſit, diſpoſitum eſſe; & pro hac parte citari etiam poteſt Syluester *verbo Contritio 1. verſu 1. fine,* dum aſſerit eum qui mauult mori, quam peccare, contritum eſſe. Dicendum tamen eſt ſolam voluntatem habendi attritionem, vel contritionem, non eſſe dignam diſpoſitionem, quia ex inſtitutione diuina requiritur ad ſacramentum Pœnitentiæ digna diſpoſitio in re habita, & non in voluntate, & exiſtimatione, vt late probauimus num. 5. poſito tamen dolore aliquo & contritione ſupernaturali multum iuuat addere: *Doleo quod non ſentiam maiorem dolorem, & quod me pœniteat, vt decet, & ſicut oportet*; quamuis enim ſæpe in aliis rebus voluntas facti apud Deum pro facto reputetur, tamen in ſacramentis, & in aliis, in quibus totum negotium pendet ex inſtitutione diuina, ſemper ad id quod ex tali inſtitutione requiritur, attendendum eſt, & ita docet expreſſe in hoc caſu Henriquez *lib. 1. de pœnitent. capite 26. num. 5. fine.* ex mente D. Thomæ & Bonauenturæ quos ad marginem allegat littera. Q. & patet hoc ex iis rationibus, quas fecimus num. 5. huius capitis, non enim poſtulat Chriſtus pro vera diſpoſitione huius ſacramenti voluntatem habendi dolorem verum, & ſupernaturalem, aut voluntatem habendi contritionem, attritionemque, ſed ipſam attritionem in re habitam.

Ille

14 Ille tamen, qui ſacramentum pœnitentiæ cum hac attritione digne ſuſcepit, non tenetur poſtea contritionem formalem habere, quia ex attrito cum ſacramento fit peccator contritus, & quia præceptum naturale habendæ contritionis ex charitate propria ortum, & certificandi modis omnibus propriam ſalutem ſaltem in articulo mortis, ſatis ſuppletur per aliquid æquiualens, aut fere æquiualens per attritionem ſcilicet cum reali ſuſceptione ſacramenti pœnitentiæ: vt late probauimus cap. 4. numero 13. & 14. & ſic docet Henriquez *libro primo de pœnitentia capite 26. numero ſexto.* & alij quos citant ibi *ad marginem littera R.*

15. Sed quid ſi quis deſideret habere veram contritionem, & procurat reipſa illam habere, adhuc tamen dubius eſt an habeat. Reſpondeo, non poſſe accedere ad ſacramentum pœnitentiæ donec dubium deponat, ne forte ex conſcientia erronea mortaliter peccet: poteſt tamen contingere vt quis ſcrupuloſe dubitet an habeat contritionem, & tunc exiſtimo ſufficienter diſpoſitum eſſe ſi non per contritionem, ſaltem per veram & ſupernaturalem attritionem, nam aliquando feruentis voluntatis affectus, quo homo vult vere conteri, obtundit intellectum ad recte iudicandum, maxime in perſonis ſcrupuloſis: quamobrem ad id debet ſemper attendere prudens confeſſarius in hoc negotio.

16. Sed poteſt hic aliquis diligentius inquirere, an ex motiuo naturali poſſit haberi actus contritionis vel attritionis ſupernaturalis, qui ſit ſufficiens diſpoſitio ad ſacramentum confeſſionis. Reſpondeo negatiue, debet enim ſemper ipſum motiuum deteſtationis, vt attritio ſit ſupernaturalis & vera diſpoſitio ad huiuſmodi ſacramentum, eſſe ſupernaturale, ſi non in ſe, ſaltem obiectiue. Si replices, voluntatem pœnitentis ferri immediate in actum deteſtationis, ſeu attritionis ob motiuum naturale, atque ex motiuo naturali, ex metu ſcilicet infamiæ temporalis reſultantis ex peccato mortali, aut ex metu gehennæ, & aliarum pœnarum inferni qui metus naturalis eſt. Reſpondeo, talem metum tunc non eſſe ſimpliciter naturalem, ſed eſſe obiectiue ſupernaturalem. nam quamuis voluntas immediate feratur in ipſum actum deteſtationis peccati, ſeu attritionis ex metu pœnæ temporalis, aut pœnæ inferni: tamen non in illum fertur vt hæc pœna inferenda eſt à Deo, vt eſt author naturæ, ſed vt author gratiæ, quam per peccatum amiſimus, in quem actum neceſſario fertur ipſa voluntas, niſi expreſſe velimus ſiſtere in præciſa deteſtatione ob meram pœnam temporalem: vnde licet ex metu pœnarum temporalium conſurgat & moueatur voluntas ad actum attritionis eliciendum, tamen cum de facto & actu elicit, elicit illum immediate ob expreſſum motiuum quo timet offenſam Dei ob pœnas inferni, vel alias temporales, atque adeo ex motiuo ſupernaturali. ita docent Doctores paſſim, & colligitur ex Henriquez libro primo de pœnitentia, capite vigeſimo ſexto, numero tertio, ad finem. Vide ea, quæ diximus capite quarto, numero nono, octauo, & ſeptimo. vbi hæc clarius & latius explicauimus.

* *
*

CAPVT VI.

Quo tempore obliget præceptum contritionis: quorum peccatorum ſit habenda ipſa contritio: an ſit neceſſaria de ſingulis peccatis: quando habenda ſit, an in principio confeſſionis, an in fine: ſoluuntur alia dubia.

SVMMARIVM.

Datur præceptum de vera contritione habenda. num. 1.
Hoc præceptum non obligat quando ſuſcipitur ſacramentum pœnitentiæ cum vera attritione. ibid.
An præceptum contritionis obliget ſtatim, ac quis mortaliter peccat. num. 2.
An quoties peccata mortalia memoria occurrunt. n. 3.
An aliquoties in vita, & quando. num. 4.
Statuitur vera ſententia aſſerens ex vi intrinſeca & natura præcepti ſolum obligari pœnitentes in articulo mortis quando deeſt copia confeſſarij ad actum contritionis. num. 5.
Quid quando adeſt copia confeſſarij. ibid.
Ex accidenti & non ex vi præcepti naturalis, habendi contritionem poteſt homo obligari ad illam in vita extra articulum mortis quando hic & nunc iudicat ſe aliter non poſſe effugere aliquam tentationem. num. 6.
Item quando Eucharistia ſuſcipienda vel miniſtranda eſt. num. 7.
Quid de aliis ſacramentis. ibid.
An ſingulorum ſpecie vel numero peccatorum ſit habenda contritio. num. 8.
An ſingularum ſit habenda recogitatio. num. 9
Quo tempore confeſſionis, ſit habenda contritio, vel attritio. num. 10.
An poſſit haberi quando pœnitens incipit ſingula peccata ſua cogitare. num. 11.
Vel in medio cogitationis, vel antequam incipiat. ibid.
Vtrum ad comparationem gratiæ in ſacramento pœnitentiæ neceſſaria ſit contritio, vel attritio. num. 12.
Quantus dolor, & qualis debeat eſſe de peccatis, vt remittantur, extra ſacramentum pœnitentiæ, & cum illo. num. 13.
An ſit neceſſaria contritio peccatorum venialium. numero 14.

Ex tradita hactenus doctrina aliqua inſurgunt dubia. Primum eſt, quo tempore obliget præceptum contritionis. Et ſuppono in primis cum Theologis & cum D. Thoma *in 3. part. quæſt.* 84. *art.* 7. dari præceptum de vera contritione habenda, ſuppoſita culpa mortali: quod præceptum diuinum colligitur ex multis locis ſacræ paginæ, & ex illis verbis Chriſti Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis.* quæ verba communiter interpretantur Doctores de pœnitentia interna, id eſt, de contritione, & cum fuerint dicta à Chriſto Domino Saluatore hominum vtriuſque legis antequam inſtituerit ſacramentum confeſſionis, intelligenda ſunt, non ſolum pro ſtatu legis veteris, ſed etiam nouæ. Suppono etiam huiuſmodi præceptum non obligare in lege gratiæ, quando 1.

ſuſcipi-

ſuſcipitur ſacramentum confeſſionis, quia, vt diximus cap. præcedenti num. 14. & 11. & docet Concilium Tridentin. *ſeſſione quarta capite quarto* ſola vera & ſupernaturalis attritio cum ſacramento confeſſionis in re ſuſcepto, ſufficit, vt peccator in gratiam, & amicitiam cum Deo redeat, iuſtificetur, & non pereat. Quæſtio igitur procedit vel ante, vel poſt legem gratiæ, cum copia confeſſarij haberi non poteſt, & tunc quærimus quo tempore obliget præceptum contritionis.

2 Multi Doctores affirmant obligare ſtatim præceptum contritionis, ac quis mortaliter peccat, ſed hæc ſententia communiter ab omnibus reiicitur, ex eo fundamento, quod præceptum contritionis, cum ſit affirmatiuum, non obligat ſtatim & pro ſemper: deinde quia ſi ſtatim teneretur quis contritionem habere de peccato mortali ac ipſum peccatum committit, ſequeretur teneri homines data copia confeſſarij ſtatim confiteri, ac mortaliter peccant: nam actus veræ contritionis includit in ſe in lege gratiæ propoſitum confeſſionis habita copia confeſſarij, vt latius probauimus cap. 3. num. 6. ſequela autem falſa eſt, quia Eccleſia ſolum obligat ad hanc confeſſionem ſemel in anno faciendam tempore Quadrageſimæ.

3 Secunda opinio docet præceptum contritionis obligare, quoties commiſſa peccata mortalia memoriæ peccatoris occurrunt, ita Paludanus *in 4. diſt. 17. quæſt. 1.* Sed hæc etiam opinio ex fundamento præiacto reiicitur, enimuero ex ea etiam ſequeretur teneri peccatores oblata copia confeſſarij toties confiteri, quoties peccata mortalia in eorum venerint memoriam. hoc autem non eſt dicendum, quia, vt diximus lib. 1 cap. 1. & ſequentibus, Eccleſia præceptum diuinum pœnitentiæ integrum reliquit, & ſolum determinauit tempus, quo obligaretur, ſemel ſcilicet in anno tempore Quadrageſimæ, vnde, vt optime docet Toletus *lib. 3. Summa cap. 5. n. 3.* etiamſi recordentur peccatores ſæpius peccati à ſe commiſſi, non teneniur ſtatim contritionem de illo habere atque adeo confiteri, cum contritio ſemper includat votum confeſſionis, ſtatim, inquam, ac memoriæ occurrit, ſolum enim tenentur tunc non in ipſo complacere, & poſſunt mentē aliò diuertere.

4 Tertia opinio docet probabiliter, obligare præceptum contritionis aliquoties in vita: quando autem obliget, & quo tempore, prudentis arbitrio eſſe committendum, pendet enim hoc ex circumſtantiis loci, temporis, & occaſionis occurrentis, ita docet Henriq. *lib. 1. de pœnit. cap. 6. num. 6.* & id non improbabile videtur Soario *tomo 4. de pœnit. diſp. 4. ſect. 3. num. 3. & 16.* quia eſt hoc valde accommodatum vitæ ſpirituali hominum, inſtitutioni huius præcepti, & fini ſupernaturali, ad quem homines conditi ſunt: itaque docet hæc opinio obligare huiuſmodi præceptum ſub mortali aliquoties in vita peccatores, non tamen aſſignat tempus certum, quo obliget, ſed totum id committit iudicio prudentis, quod inconueniens videri non debet, nam etiam certum eſt præceptum fidei aliquoties in vita obligare, tempus autem quo obliget, non eſt certum, ſed committitur arbitrio prudentis definiendum, pendet enim hoc tempus, & hæc obligatio, ex circumſtantiis loci, temporis, & perſonarum, in quo, & apud quas, fides eſt profitenda, & defendenda vſque ad mortem, vt optime probat Azor *tomo 1. inſtit. mor. lib. 9. cap. 4. quæſt. 1. & expreſſius lib. 8. cap. 7. q. 6. fine, & cap. vltimo quæſt. vltima.*

5 Sed miſſis opinionibus ſic breuiter dico, vel poſſumus loqui de obligatione intrinſeca huius præcepti, & quærere quando obliget ex ſe & ex vi ſua: vel de obligatione extrinſeca, & quaſi per accidens, non orta ex natura præcepti, ſed ex aliqua neceſſitate occurrente: v. c. quando aliquis credit ſe non poſſe vincere aliquam tentationem, niſi actum contritionis vel amoris Dei ſumme dilecti eliciendo, quando iudicat ſe non poſſe aliter vitare aliquod peccatum in particulari, aut fugere hanc vel illam occaſionem. Si loquamur de intrinſeca obligatione, præcepti, & de tempore in quo per ſe, & ex vi ſua obliget, probabilior eſt ſententia eorum, qui dicunt ſolum in articulo mortis obligare, vel in probabili periculo illius (idem enim articulus & periculum ſignificat) vt in acutiſſima infirmitate, in periculo naufragij aut belli, aut ſimili; tunc enim non exiſtente copia confeſſarij tenemur conteri ex intrinſeca natura & obligatione huius præcepti pœnitentiæ. ita docet Toletus *lib. 3. Summa capite 5. numero 3.* Diuus Thomas *in 4. diſt. 17. quæſt. 1. art. 4.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 15. ſect. 6. num. 2.* Viualdus *in candelabro aureo, vbi de contrition. num. 20.* Valentia *quæſt. 8. part. 4.* Nauar. *cap. 1. num. 27.* Sotus, Petrus Soto, Bonauentura, & alij quos citat Supplementum Toleti ad caput 5. libri 3. num. 3. Dixi, non exiſtente copia confeſſarij, quia ſi exiſtat, non tenetur tunc quis conteri ex præcepto contritionis, ſed ſolum tenetur attritionem præmittere, & confeſſionis ſacramentum ſuſcipere: quia per ſacramentum confeſſionis cum attritione; ex attrito fit homo contritus, & tunc ſatis ſuppletur vis & obligatio præcepti contritionis per aliquid æquiualens, per attritionē ſcilicet, & ſuſceptionem ſacramenti, vt diximus cap. 5. num. 14. & docet Henriq. *lib. 1. de pœnit. cap. 26. num. 6.* Cano *in relect. de pœnit. part. 4.* Sotus *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 2. artic. 6.* & nouiores omnes contra Vegam *lib. 13. cap. 20. de iuſtificatione quæſt. 13. ad 1. contra ſecundam concluſionem.* Fundamentum huius opinionis eſt clarum, & per ſe patet, nam præceptum contritionis in vtraque lege noua & veteri viguit & viget, & in lege noua tum maxime debet obligare, cum peccator eſt in periculo mortis & caret copia confeſſarij, & non habet aliud remedium æquiualens, quo iuſtificari poſſit, ac ſaluari. Quid autem nomine periculi vel articuli mortis intelligatur, ſatis diximus lib. 1. huius præcepti cap. 1. à num. 7. quem locum vide, non enim neceſſe eſt, vt eadem hic iterum repetantur.

6 Aliunde tamen non ex vi præcepti contritionis, ſed ex extrinſeca neceſſitate poteſt homo obligari in vita, & extra articulum mortis, quoties iudicat ſe non poſſe fugere aliquam tentationem vehementem, aut effugere hanc vel illam occaſionem, reprimere carnis rebellionem, aut vitare hoc vel illud peccatum particulare, niſi actum contritionis eliciat, vt optime docet Toletus *lib. 3. Summæ cap. 5. num. 3.* cum cæteris nouioribus, docet etiam Azor *tomo 1. inſtit. moral. cap. 4. libr. 9. quæſtione 1.* Medina *C. de confeſſ. tractat. 1. quæſtion. 6.* & alij.

7 Similiter non per ſe, ſed aliunde & ex accidenti tenemur actum contritionis habere, quoties Euchariſtia ſuſcipienda, vel adminiſtranda

eſt, vel aliud ſacramentum, & deficit copia confeſſarij, nam hinc, vt dixi, non ex vi præcepti contritionis, ſed abunde ex vi præcepti naturalis ſancta ſancte tractanda ſunt, tenemur conteri; & ex vi præcepti diuini: *Probet autem ſeipſum homo*, 1. Corinth. vndecimo *ſiue de pane illo edat, ſiue de calice bibat: qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit.* Vide quæ diximus libro 1. huius præcepti capit. 1. numero 8. & 16. quæ enim ibi dicta ſunt, huc etiam transferri poſſunt.

8. Dubium tamen eſt, an ſingulorum peccatorum ſit neceſſaria particularis contritio, an ſufficiat vna generalis, & quo confeſſionis tempore habenda ſit ipſa contritio, an in principio, an in medio, vel in fine confeſſionis, vel ante illam, cum ſcilicet poſt diſcuſſionem conſcientiæ, confeſſionem volumus incipere, vel ante ipſam diſcuſſionem. Et antequam reſpondeamus, notandum eſt tripliciter poſſe intelligi eſſe neceſſarium dolere & conteri de ſingulis peccatis commiſſis in particulari. Vno modo vt vnicuique peccato in particulari, ſua particularis reſpondeat contritio, ita vt tot ſint numero contritiones, quot ſunt numero diſtincta peccata. Alio modo quod ſit dolendum de ſingulis peccatorum ſpeciebus: ita vt omnibus peccatis ſpecie furti vna reſpondeat contritio; & omnibus peccatis contra caſtitatem, vel contra iuramentum ſua reſpondeat contritio, & ſic de ſingulis ſpeciebus peccatorum, ita quod ſi decies furatus fueris, vel fornicatus, per vnicum actum contritionis doleas te decies peccaſſe in illa, vel illa ſpecie. Tertio modo ſi omnia peccata prius fuerint in memoriam reuocata, & poſteà de illis omnibus doleamus per vnicum actum contritionis cadentem ſupra omnia peccata, aut per diuerſos actus cadentes ſuper illa. Reſpondeo igitur non eſſe neceſſarias contritiones primo & ſecundo modo, ſed ſatis eſſe vnicam generalem omnium peccatorum, quæ cadat ſuper omnia peccata in memoriam adducta ac reuocata: ità docent communiter Doctores, Nauarrus *in Summa Latina capite primo numero 22.* Medina C. *de pœnit. quæſtione 3. §. noto tamen*, & Toletus *in Summa libro tertio capite quinto numero ſecundo* & ratio eſt primo, quia ſi ſingulorum peccatorum contritiones ſingulæ in particulari eſſent neceſſariæ, non poſſet homo conuerti, ac ſaluari quocumq; temporis momento, ſed opus eſſet longo tẽpore, nec enim tot actus contritionis vno momento elici poſſunt. hoc autem eſt contra Scripturam, Ezech. 18. *Quacumque hora ingemuerit peccator, non recordabor ſuorum pecatorum.* Vbi *hora* pro momento temporis ponitur; ſufficit ergo generalis deteſtatio, & contritio omnium peccatorum, & per cõſequens, non eſt neceſſaria contritio ſingulorum peccatorum, quoad numerum, vel ſpecies.

9. Per hoc tamen non tollitur ſingulorum peccatorum particularis diſcuſſio, quæ neceſſario eſt ante confeſſionem præmittenda, iuxta illud Eſaiæ trigeſimo octauo. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*; in quo deceptus eſt Angelus *verbo Contritio.* §. 3. exiſtimans ſicut de ſingulis peccatis in particulari nobis eſt recogitandum, ita de ſingulis numero nobis eſſe dolendum, & fundamentum illius eſt, quia non recogitamus de ſingulis, vt ibi ſiſtamus, ſed vt ad ſingulorum contritionem tranſeamus. Ad quod fundamentum facile reſpondemus, ſufficere, quod poſtquam de ſingulis fuerit recogitatum, de illis omnibus vnica contritione doleamus, quæ cadat ſuper omnia formaliter, & ſuper ſingula illorum virtualiter: & quamuis non daretur ſacramentum confeſſionis, ſicut non dabatur ante legem gratiæ, eſſet profecto neceſſaria iſta diſcuſſio ad maiorem vitæ emendationem, licet non tam minuta, & de ſingulis peccatis in particulari, ſed ſaltem quoad ſingulas ſpecies peccatorum, ad ſimplicem tamen gratiæ aſſecutionem, & iuſtificationem, ſufficeret prædicta generalis contritio cadens ſupra omnia peccata formaliter, & ſupra ſingula virtualiter.

Circa aliud dubium quo tempore confeſſionis habenda ſit contritio, an in principio confeſſionis, an in medio, vel fine, vel ante illam. Reſpondeo poſt recogitationem peccatorum haberi poſſe quocumque tempore, ſiue ante confeſſionem, ſiue in ipſa confeſſione, medio, vel fine illius, dummodo tamen ante datum abſolutionem habeatur. ita Toletus *lib. 3. Summæ cap. 5. num. 2.* Nauarrus *in manuali Latin. cap. 1. num. 22.* Medina C. *de pœnit. §. noto tamen.* & Maior *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 3.* & ratio eſt, quia ex prædicta contritione cum abſolutione integratur ſacramentum pœnitentiæ: opus ergo eſt, vt habeatur ſemper ante abſolutionem, alioqui ſi ſine contritione vel attritione abſoluamur, ſacramentum erit nullum; ex defectu materiæ proximæ, & partis eſſentialis ipſius ſacramenti. 10.

Poteſt etiam huiuſmodi contritio haberi, quando homo incipit ſingula peccata ſua cogitare, & in medio cogitationis, vel in fine, cum etiam tunc ante abſolutionem contritio habeatur, vt optime notauit idem Toletus, imo etiam poterit haberi cum præparetur ad huiuſmodi recogitationem, cum enim neceſſaria non ſit contritio ſingulorum numero, aut ſpecie peccatorum, ſed ſufficiat, ſi in generali omnium peccatorum habeatur, parum refert quod ante recogitationem, vel poſt illam habeatur, dummodo poſtea ſequatur diligens, ac prudens diſcuſſio, & recogitatio conſcientię, vt patet. proderit tamen multum, ac iuuabit, ſi ſæpius repetatur eadem contritio & deteſtatio, tamen eadem repetita ſæpius contritio requiritur, vt patet. 11.

Aliud dubium eſſe poteſt, vtrum ad comparationem gratiæ in ſacramento pœnitentiæ, neceſſaria ſit attritio, vel contritio omnium peccatorum, etiam eorum, quæ poſt recogitationem, ac diligentem conſcientiæ diſcuſſionem, memoriæ non occurrunt, ſed de hoc dubio agemus capite ſequenti latius; ſolum animaduerto ſemper nobis manere obligationem confitendi ea, quæ fuerunt oblita, & poſt confeſſionem factam in memoriam veniunt, vt infra latius dicemus ſuo loco. 12.

Rogas adhuc quantus dolor eſſe debeat de peccato commiſſo, & in qua intenſione eſſe debeat, vt ſit digna, ac neceſſaria diſpoſitio ad impetrationem gratiæ in ſacramento pœnitentiæ. Reſpondeo ſufficere quod dolor ſit ſupernaturalis, ſupernaturaliſque attritio, & non requiri quod habeat certam intenſionem quoad gradum, vna enim attritio cum ſacramento pœnitentiæ, & vnica contritio, vel remiſſa, extra illum poteſt delere quodcumque pec- 13.

peccatum, etiam grauiſſimum, neque enim homo, vt diximus capit. 3. numer. 9. tenetur magis conteri de vno peccato etiam graui, quam de alio, dummodo conteratur, quamuis ſit valde vtile magis conteri de grauioribus, quam de leuioribus. ita docet Toletus *lib. 3. Summæ cap. 5. num. 2.* Vide, quæ diximus dicto cap. 3. num. 9. vbi ad finem aſſignauimus rationem à priori ob quam non ſit neceſſaria certa intenſio attritionis, vel contritionis quoad gradum.

14. Animaduertendum tamen eſt ad finem huius capitis non eſſe neceſſariam contritionem peccatorum venialium, ſed tantum mortalium, quia venialia, vt ſæpe diximus, extra contritionem, & attritionem, immo extra actum pœnitentis ex opere operato remitti poſſunt, per benedictionem Epiſcopalem, per aſperſionem aquæ benedictæ, & multis alijs modis.

CAPVT VII.

De confeſſione valida, ſed informi, an detur, & in quibus caſibus.

SVMMARIVM.

Quid ſit validum, & informe ſacramentum. num. 1.
Ex parte confeſſarij nunquam poteſt dari. num. 2.
An ex parte pœnitentis detur cum quis putat ſe habere attritionem neceſſariam, cum tamen in re illam non habeat. num. 3.
An detur quando pœnitens ob negligentiam culpabilem de peccatis oblitus non fuit attritus. num. 4.
Quid ſi ob ignorantiam. ibid.
An detur quando pœnitens ad hoc ſacramentum accedit cum attritione ſupernaturali requiſita ad valorem, non tamen ad effectum ſacramenti, & ex defectu intenſiuo doloris, vt aiunt. num. 5.
In nullo alio ſacramento dolor eſt de eſſentia illius. numero 6.
Chriſtus non inſtituit certum gradum doloris ſupernaturalis ad effectum ſacramenti, & certum ad eſſentiam & valorem illius, ſed vnus ſufficit ad vtrumque. ibid. verſu, Non ſecundum.
Refertur opinio Soarij aſſerentis dari ſolum in vno caſu ex defectu doloris extenſiue validum & informe ſacramentum confeſſionis. num. 7.
Opinio Soarij non eſt omnino improbabilis. num. 8.
Illam prius tetigit Henriq. ibid.
Aſtruitur, & probatur late vera ſententia, quæ docet non dari, nec poſſe dari, in nullo caſu, ſacramentum validum, & informe, ſed omnem confeſſionem aut eſſe inualidam, aut ſi eſt valida eſſe formatam gratia. num. 9.
Multiplicantur probationes pro hac ſecunda ſententia, & ſoluuntur rationes Soarij. num. 10.
Iudicium authoris, & ſoluitur vnum ex fundamentis Soarij. num. 11.

1. VAlidum & informe confeſſionis ſacramentum tunc datur, quando licet quis ex tali confeſſione gratiam non comparet, tamen non tenetur poſtea repetere eandem confeſſionem, quia fuit valida, tenetur tamen remouere fictionem, & impedimentum, vt redeat effectus gratiæ ſacramentalis, & ideo dicitur ſacramentum validum, quia non manet obligatio illud iterum repetendi: ideo informe, quia non fuit formatum gratia. Videndum ergo eſt an dari poſſit ſacramentum validum confeſſionis, ſed informe. nam quamuis aliqui Doctores antiqui admittant hanc diuiſionem in confeſſionem validam, & inualidam, nunquam tamen admittunt illam in confeſſionem validam & informem. Aliqui tamen recentiores illam admittunt.

Notandum inprimis eſt ex parte confeſſarij nunquam poſſe dari confeſſionem validam, & informem: aut enim confeſſarius legitimus eſt, & habet iuriſdictionem, & intentionem abſoluendi, aut non habet; ſi habet, & reliqua neceſſaria concurrant ex parte pœnitentis, valida erit, & formata confeſſio: ſi non habet iuriſdictionem & intentionem abſoluendi (non enim ſufficit vnum ſine alio) inualida eſt talis confeſſio. Solum igitur ex parte pœnitentis dari poteſt confeſſio valida, ſed informis, ſi datur. quibus autem caſibus detur, & an detur variant Doctores. 2.

Inquirendum ergo eſt, an detur, & in quibus caſibus: Sotus *in 4. diſt. 18. q. 3. art. 3.* exiſtimat tunc dari confeſſionem validam, & informem cum homo putat ſe habere dolorem de peccatis ſuis, & requiſitam ſaltem attritionem illorum, cum tamen reuera nõ habeat, dicit enim ibi teneri poſtea pœnitentem cum ei conſtiterit, ſe non habuiſſe, idipſum confiteri tantum, & non repetere confeſſionem, quod eſt dicere cõfeſſionem fuiſſe validam, ſed informem: Sotum ſequuntur aliqui recentiores; ſed hæc doctrina Soti iam ſatis manet improbata ſupra cap. 5. num. 5. vbi diximus ad valorem confeſſionis requiri verum dolorem, veramque & ſupernaturalem attritionem in re habitam, non putatiuam, neque exiſtimatam. 3.

Henriquez *libr. 1. de pœnit cap. 26. & lib. 2. cap. 11.* aſſerit in duobus tantum caſibus dari poſſe hoc ſacramentum validum, ſed informe ex parte pœnitentis: Primo, quando ex negligentia, & ignorantia culpabili oblitus eſt alicuius peccati mortalis, quia v. c. multis negotijs fuit impeditus, & non potuit conſcientiam ſuam, ſicut oportet, diſcutere, accedit tamen ad confeſſionem, & cupit facere integrum ſacramentum, & tamen alicuius peccati mortalis obliuiſcitur, quia quando attritio ex intentione ſua fuit vniuerſalis, animus confitendi extenditur ad omnia mortalia oblita, eſt enim confeſſio ſimilis iudicio forenſi in quo ſeruantur ſubſtantialia, & ſic huiuſmodi confeſſio erit quidem valida, non tamen formata, quia dantur mortalia, quorum oblitus eſt, quæ obex ſunt gratiæ recipiendæ. Verum hæc ſententia digna eſt præcipua diſcuſſione, nam ſi illa negligentia fuit mortaliter culpabilis non poteſt dari validum ſacramentum, ſiquidem indigne ad illud ex defectu diligentiæ requiſitæ ad hanc diſcuſſionem pœnitens accedit, ſi non mortaliter culpabilis coincidit huiuſmodi opinio, cum opinione Soarij, quam ſtatim examinabimus, num. 7. 4. 6

Secundo ex parte etiam eiuſdem pœnitentis, quando ſcilicet aliquis accedit ad confeſſionem cum attritione ſupernaturali, non tamen in eo intenſionis gradu, quem Deus ex ſua inſtitutione diuina requirit ad effectum huius ſacramenti, quia licet ea remiſſa attritio ſufficiat ad valorem huius ſacramenti, non tamen ſufficit ad effectum 5.

illius,

illius, niſi perueniatur ad eum intenſionis gradum, quem Chriſtus inſtituit, & hæc opinio eſt etiam Nauarri *in Summa Latino capite nono numero* 15. & Syluestri *verbo Confeſſio primo quæſtione* 23. Soti *in 4. diſtinctione* 18. *quæſtione tertia articulo tertio* & Diui Thomæ *ibi diſtinction.* 17. *quæſtione tertia articulo quarto.* Cani, & Ledeſmæ, & Couarruuiæ, & aliorum quos citat, ſed non ſequitur Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputatione* 20. *ſectione quinta numero ſexto, & tertio.* fundamentum illorum duplex eſt, Primo, quia in omnibus alijs ſacramentis datur ſacramẽtum validum, ſed informe ex defectu doloris; ergo & in iſto: Secundo, quia contraria opinio quæ non admittit ex defectu doloris confeſſionem validam, & informem, eſt nimis rigoroſa, raro enim, aut nunquam poterunt pœnitentes eſſe quieti, & ſæpe, ac ſæpius aſtringentur iterare confeſſiones, cum nunquam eis poſſit conſtare certo, certitudine aliqua morali habuiſſe illũ attritionis gradum, quem Deus inſtituerit ad effectum huius ſacramenti.

6. Verum nullum ex his fundamentis eſt firmum: non primum, quia magnum eſt diſcrimen inter hoc, & alia ſacramenta, nam in nullo alio ſacramento dolor eſt de eſſentia illius, vt in iſto, vt poſt D. Thomam notat Soarius *tomo quarto de pœnitent. quæſtione* 20. *ſectione quinto numero ſexto* & ideo in alijs dari poterit ex defectu doloris ſacramentum validum, ſed informe, in hoc non poteſt, ſed ſemper erit inualidum. Non ſecundum, quia in rei veritate dici non poteſt rigor, & ſeueritas illa, quæ pendet ex inſtitutione Chriſti, nec dici poteſt bona pax conſcientiæ, quæ in ignorantia fundatur, nec Deus inſtituit certum intenſionis gradum doloris ſupernaturalis ad valorem, & alium certum & diuerſum ad effectum huius ſacramenti, ſed ſolum inſtituit, ac requirit, vt dolor ſit ſupernaturalis: vnde quicumque gradus ſupernaturalis, etiam remiſſus, ſufficit ad valorem & effectum huius ſacramenti, & ita docet Soarius citatus, & Toletus *libro tertio Summæ capite quinto numero quarto* & patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione decima quarta capite quarto.* vbi ſolum requirit veram & ſupernaturalem attritionem ad rectam diſpoſitionem huius ſacramenti, & ad gratiam cum illo comparandam, & non requirit illam in certo gradu, & intenſione. Et ideo hodie nouiores Theologi cum Soario non admittunt ſacramentum confeſſionis validum, & informe ex defectu intenſiuo doloris, ſed ex defectu extenſiuo illius, quia minimus dolor & attritio ſupernaturalis ſufficit ad gratiam cum hoc ſacramento comparandam, & minima gratia ſufficit ad iuſtificandum pœnitentem, & cum Deo reconciliandum.

7. Soarius igitur, & nonnulli nouiores Theologi, *tomo quarto de pœnitentia diſputatione vigeſima ſectione quinta numero ſeptimo* ſolum in vno vel altero caſu exiſtimat dari ſacramentum confeſſionis validum, ſed informe, non quidem ex defectu intenſiuo doloris, ſed ex defectu extenſiuo illius, in quo recedente fictione redibit effectus gratiæ abſque obligatione renouandi iterum eandem confeſſionem, dummodo nullum mortale poſt ipſam confeſſionem validam, ſed informem pœnitens committat: in eo ſcilicet, in quo quis habet plura peccata, vnum furti, alterum homicidij, ſacrilegij aliud; aliud intemperantiæ in gula, vel caſtitate, & de ſingulis doleat ob ſingula & particularia motiua: v. c. de primo doleat quia furtum eſt, de ſecundo quia homicidium, & ſic de cæteris, tunc quidem ſi obliuiſcatur dolere de vno ſub ſuo motiuo particulari, in eo caſu exiſtimat Soarius dari confeſſionem validam, ſed informem ex defectu extenſiuo doloris, non intenſiuo, quia cum ſint motiua particularia, vnum non includit aliud, nec vnum omnia, & ſic dolor vnius peccati habitus ex hoc particulari motiuo, non extenditur ad aliud. Idem dici poteſt ſi pœnitens poſt diligentem conſcientiæ diſcuſſionem doleat de illis particularibus peccatis ſibi memoriæ occurrentibus, in re tamen aliquod habeat mortale de quo non recordetur, nec doleat; is quidem ſi ad ſacramentum accedat validam efficiet confeſſionem, non tamen formatam, quia habuit obſtaculum peccati mortalis obliti, de quo non fuit contritus, neque confeſſus ex obliuione, neque enim dolorem ad oblita extendit, vnde in his ſolum duobus caſibus dabitur verum ac validum ſacramentum confeſſionis, ſed informe. Probat Soarius hanc ſuam opinionem, primo, quia dolor ille & attritio in ſingulis peccatis habitus ex particulari motiuo, nullo modo ex natura ſua, aut ex intentione pœnitentis ad alia peccata & motiua ſe extendit; ergo neque formaliter, neque virtualiter in illo dolor aliorum peccatorum, vel motiuorum, quæ memoriæ occurrerunt, fuit incluſus. Probat ſecundo, quia ſi quis accedat ad Euchariſtiam cum vno peccato mortali oblito, & ſine contritione illius omiſſa ex mera obliuione ſua, ſacramentum erit validum, ſed informe, valide enim illud ſuſcipit, non tamen gratia illius conſequitur, vt patet. Ergo idem erit in ſacramento pœnitentiæ, ille enim qui cum aliquo peccato oblito ad illud acceſſerit, validum ſuſcipiet ſacramentum, ſed non iuſtificabitur, quia informe erit, & ſine gratia. Tertio, quia hoc pendet ex inſtitutione Chriſti, inſtituit enim Chriſtus Dominus hoc ſacramentum confeſſionis ſub hac conditione, vt ille pœnitens, qui ad illud accederet cum attritione omnium peccatorum etiam oblitorum formali, vel virtuali gratiam ſacramentalem acciperet, & non aliter, nec alio modo, & ex hac inſtitutione diuina ipſa attritio omnium peccatorum mortalium eſt medium neceſſarium ad conſequendam gratiam, & effectum ſacramenti; vnde qui ex obliuione omiſerit huiuſmodi medium, non peccabit quidem, cum naturalis obliuio in omnibus rebus excuſet, non tamen comparabit gratiam propter defectum medij neceſſarij, & ſic validum, ſed informe efficiet ſacramentum. Quarto, quia attritio & dolor ſufficiens ad comparandam gratiam in hoc ſacramento debet eſſe vniuerſalis de omnibus peccatis, quæ commiſimus in vita, & nunquam confeſſi ſumus: vnde ſi homo confiteatur tantum ea peccata, quæ poſt factam diligentiam memoriæ occurrerunt, & de illis tantum dolorem habeat, non de oblitis, ſequitur quod ex defectu extenſiuo doloris ſupernaturalis, non comparetur gratia propter obicem peccati obliti: peccata enim oblita, ſi non fuerunt attrita, ſunt obex gratiæ ſacramentalis, ac proinde dabitur tunc ſacramentum validum, ſed informe.

Ita ſe habet opinio Soarij, quæ non eſt improbabilis omnino, immo adeo placuit nouioribus 8.
Theo-

Digitized by Google

Theologis, vt multi illam in ſuis gloſſis mordicus defendant, quæ merito ſoli vnico Soario attribuitur in hoc ſpeciali caſu motiui ſpecialis & peccati obliti; nam quamuis Henriq. *lib. 2. de pœnit. cap. 11. num. 1 ante finem* illam tetigerit in his verbis: *Quidam dicunt, ſi quis ob ſpecialia motiua deteſtetur peccata, quorum recordatur, non fieri ſacramentum formatum, quaſi ea attritio non habeat vniuerſale motiuum, nec extendatur ad peccata oblita.* hæc ibi. tamen *ad marginem litera* F. explicans illud *quidam*, ita ait: *huius rei non eſt author certus, niſi tueatur illis, qui negant dari ſacramentum informe.* habemus igitur iam authorem certum in Soario, qui poſt Henricum ſcripſit. & videtur tempore Henrici voluiſſe Soarium hanc ſuam opinionem inducere, quam poſtea typis mandauit, ac edidit in lucem.

9. Oppoſita tamen ſententia, quæ directè ſententiæ Soarij opponitur, negat dari, nec poſſe dari ex parte pœnitentis ſacramentum confeſſionis validum & informe, ſed ſacramentum hoc, aut ſemper eſſe inualidum, aut ſi validum, ſemper eſſe formatum, & nunquam poſſe eſſe informe, quæ opinio eſt ſane probabilior, & conformior rationi, vt ſtatim oſtendemus. eam expreſſe docet Ægidius Conynx, nuperrimus author, *diſputation. 4. de inſtitution. & eſſentia huius ſacramenti dub. 11. numer. 71.* Gabriel *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 1. articul 3. dub. 2. litera T.* Scotus *ibidem.* Toletus *libr. 3. Summæ capit. 8. numer. 1.* Henriquez *dicto libr. 2. de pœnitent. cap. 11. numer. 1. ad marginem litera G.* nam quamuis ille abſolute dicat dari ſacramentum validum & informe, & falſo dici ab aliquibus non dari (in qua cenſura plane excedit) tamen in hoc caſu particulari defectus extenſiui doloris (in quo dumtaxat caſu, illud concedit Soarius) negat omnino Henriquez dari ſacramentum confeſſionis validum & informe, vnde merito pro hac opinione, & contra opinionem Soarij, citari poteſt Henriq. & hanc opinionem docent etiam omnes Theologi qui non admittunt diuiſionem ſacramenti pœnitentiæ in validum & informe, & hi ſunt; Maior *in 4. diſtinction. 17.* Adrianus *ibi de Confeſſione quæſt. 1. dub. 4.* Medina *Cod. de Confeſſion. folio 71.* Bonau. *in 4. 2. part. diſtinct. 17. artic. 2. quæſt. 3.* Taper. *artic. 3. pagina 176. fine*, & alij plurimi. & ratio eſt, primo quia dolor ſupernaturalis ex vno, & particulari motiuo, in vno numero peccato, aut in vna ſpecie peccatorum, v. c. furti, homicidij, aut ſacrilegij non excludit ex ſua natura dolorem aliorum peccatorum ex alijs motiuis habitum, ſicut nec ipſa motiua, quamuis diuerſa ſpecie vel numero ſint, ſe formaliter excludunt, vnde niſi pœnitens per aliquem actum ſpecialem, dolorem & motiua alia excludat, neceſſario & virtualiter illa includit: nam vnumquodque motiuum, & dolor ex illo habitus eo tendit, vt de illo peccato furti, v. c. ſub illo motiuo furti doleamus, quia furtũ eſt offenſio Dei; vnde cum hæc ratio offenſionis Dei tam detur in furto, quam in homicidio, & ſacrilegio, profecto dolor ille huius peccati ex motiuo furti habitus non excludit dolorem aliorum peccatorum ex alijs habitus motiuis. Secundo, quia dolor ille, quem pœnitens habet de peccatis recordatis, neceſſario, & ex natura ſua fertur, & extenditur ad omnia peccata oblita, quare niſi pœnitens velit illa per actum formalem excludere ab hoc dolore, neceſſario in illo includuntur, quia, quæ formaliter non excludimus, virtualiter includimus in dolore huius ſacramenti: vnde ille dolor qui ſufficit ad valorem ſacramenti, neceſſario ſufficit ad effectum illius. Tertio, quia ſicut in motiuo generali charitatis & amoris Dei ſuper omnia, includitur ex natura ſua motiuum ſpeciale pœnitentiæ ſaltem virtualiter, quod in cauſa eſt, vt ille qui eſt impius & in peccato mortali exiſtit, & caret copia confeſſoris per actum amoris Dei ſuper omnia iuſtificetur, ex eo quod iſte actus amoris Dei virtualiter includat actum pœnitentiæ, & motiuum illius actus, includat etiam motiuum huius: ſic etiam ille qui dolet de ſingulis peccatis, ob ſpecialia motiua, gratiam ſacramentalem comparabit, etiamſi de vno tantum vel pluribus peccatis ob ſuum particulare motiuum dolere obliuiſcatur, quia dolor occurrentium peccatorum virtualiter extenditur ad dolorem, & motiua aliorum peccatorum, quandiu per actum formalem, & expreſſum ab illis non excluditur. Quarto, quia defectus extenſiuus doloris eſt defectus integritatis huius ſacramenti, & fruſtra fingitur à Soario eſſe defectum eſſentialem reſpectu effectus ſacramenti ex inſtitutione Chriſti, & eſſe hanc formalem extenſionem medium neceſſarium ad hunc effectum; ille enim dolor ſupernaturalis, qui requiritur ad valorem ſacramenti, ſufficit ad effectum illius, neque obex peccati aut motiui obliti impedit huiuſmodi effectum, quia dolor ille, qui de peccatis, & motiuis habetur memoriæ occurrentibus, virtualiter extenditur ad oblita: ſed defectus integritatis ſacramenti confeſſionis quando eſt inculpabilis, non impedit effectum gratiæ, vt patet in illo, qui confitetur parocho, cuius parochi parentem occidit, qui omnia tenetur confiteri, præter hoc peccatum, quod tenetur confiteri alteri Sacerdoti; ergo defectus extenſiuus doloris non eſt medium neceſſarium ad effectum huius ſacramenti ex inſtitutione Chriſti, nec illum impedit. Et vero quod huiuſmodi defectus ſit defectus integritatis, patet, quia per pœnitentem non ſtat quominus illum dolorem non extendat, ex obliuione enim inculpabili id non facit: ſicut etiam inuoluntarie, & inculpabiliter pœnitens confeſſionem non extendit ad peccatum homicidij parentis confeſſarij, & habet voluntatem confitendi illud inuento alio confeſſario.

10. Probatur ſecundo, quia hoc ſacramentum pœnitentiæ eſt quoddam diuinum iudicium, quod procedit more iudicij humani, ſed in iudicio humano bona ac valida eſt ſententia, quæ abſoluit reum, qui facta morali inquiſitione, & diligentia inuenitur innocens, licet alioqui ſit nocens; ergo etiam bona, ac formata erit confeſſio in qua pœnitens facta morali diligentia oblitus fuit habere contritionem vnius peccati ſub ſuo motiuo particulari. Reſpondet Soarius bonam fuiſſe hanc confeſſionem, hoc eſt, validam, non tamen formatam, quia defecit medium neceſſarium ex inſtitutione Chriſti ad illius effectum, & formam vniuerſalem, ſcilicet dolorem peccatorum, & motiuorum etiam oblitorum, & aſſerit hoc colligi ex Concilio Tridentino *ſeſſione 14. capite 4. & 5.* ſed Concilium Tridentinum *in capite 4.* nihil dicit ex quo id colligatur: in capite vero 5. expreſſe dicit ſufficere ad valorem, & effectum huius ſacramenti ſupernaturalem attritionem illorum peccatorum, quæ

Digitized by Google

quæ memoriæ occurrunt, ibi: *Quorum poſt diligentem diſcuſsionem conſcientiam habet.* ſupponens dolorem illum etiamſi habeatur ex particulari motiuo cuiuſque peccati, neceſſario virtualiter extendi ad oblita. Probatur ſexto, quia in opinione Soarij ſequitur poſſe eum pœnitentem iuſtiſſime condemnari, qui fecit confeſſionem validam, & informem, ſi ſtatim emoriatur, antequam obicem tollat, vt redeat effectus gratiæ, quod quis dicet? cum tunc abſque culpa ſua condemnetur. Reſpondet Soarius ad hoc argumentum varijs modis, primo huiuſmodi pœnitentem condemnandum plane fore, non tamen abſque culpa ſua, abſolute loquendo, habebat enim culpam mortalem de qua nunquam fuit contritus. Secundo reſpondet Deum eſſe adeo miſericordem, vt in eo euentu tantam infundat lucem peccatori, vt poſſit recordari de peccato oblito, vt de illo debite conteratur, vel confiteatur, ſi adſit confeſſarius ad comparandum effectum gratiæ ſacramentalis. Tertio dicit non eſſe abſurdum dicere condemnandum eſſe aliquem abſolute abſque culpa, quando omittit medium neceſſarium ad comparandam gratiam ſacramenti ex inſtitutione Chriſti. Premit profecto hoc argumentum Soarium, & ideo tot effugia illi inuenit, nam ſi attente conſiderantur, illius ſolutiones effugia potius, ac euaſiones ſunt, quam ſolutiones. Probatur ſeptimo, quia, qui ita confitetur vt valide abſolui poſſit, dignus eſt abſolutione, & de iuſtitia ei debetur abſolutio; ergo eſt ſufficiens diſpoſitus ad gratiam ſacramenti, fecit enim quod in ſe eſt, & facienti quod in ſe eſt, non eſt ei deneganda gratia ſacramentalis, facienti enim quod in ſe eſt, Deus non denegat ſuam gratiam. Reſpondet Soarius non poſſe ei negari abſolutionem; nõ tamen comparare gratiam propter obicem peccati obliti; & moraliter loquendo, non feciſſe quod in ſe eſt, huiuſmodi pœnitentem ex diuina gratia, ſiquidem dolorem illum ad peccatum oblitum non extendit, quod facile poterat efficere. At reuera hæc reſponſio Soarij eludit, non ſoluit argumentum, quia reuera ille fecit, quod in ſe erat, & ille dolor habitus ex motiuis particularibus virtualiter extendebatur ad oblita.

11. Ita ſe habet vtraque opinio, hæc ſecunda ſine dubio eſt tenenda, quia opinio Soarij patet tot obiectionibus, vt vix defendi poſſit. & caſus Soarij fictus potius, quam in praxi contingens videtur, neque enim pœnitentes ſolent dolere de ſingulis peccatis numero aut ſpecie, ſed de peccatis abſolute, vel quia ſunt offenſiones Dei, vel quia ob illa priuantur diuina gratia, & amicitia Dei, & digni ſunt pœnis inferni. quæ motiua ſunt generalia, & in ſingulis peccatis etiam numero, & ſpecie diſtinctis inueniuntur. Argumenta Soarij ex dictis iam ſunt ſoluta. Solum ad ſecundum reſpondeo eſſe diuerſam rationem in Euchariſtia, & in ſacramento confeſſionis, quia dolor ſupernaturalis non eſt de eſſentia Euchariſtiæ, ſicut eſt de eſſentia ſacramenti confeſſionis, & ſic ille dolor qui ſufficit ad valorem huius ſacramenti, ſufficit etiam neceſſario ad effectum illius.

* *
*

P. Steph. Fagundez in quinque prac. Eccl.

CAPVT VIII.

An in opinione, quæ docet dari ſacramentum confeſſionis validum, ſed informe, ſublata fictione redeat effectus gratiæ, & quomodo tollatur hæc fictio.

SVMMARIVM.

An recedente fictione redeat effectus in opinione Soarij, & quomodo tollatur hæc fictio. num. 1.

Licet in hoc ſacramento confeſſionis non detur ſacramentum validum, & informe, an in omnibus alijs detur. num. 2.

An de ſolis venialibus dari poſſit ſacramentum validum, & informe. num. 3.

Quid ſi quis inter venialia habeat mortalia, quæ iuſta de cauſa habeat celare in confeſſione. num. 4.

An qui de ſolis venialibus confitetur, & mortalibus caret, teneatur de illis contritionem habere. num. 5.

An confeſſarius poſſit abſoluere pœnitentem, qui de ſolis venialibus confitetur ſi de illis attritionem non habeat. num. 6.

Quid ſi de aliquibus dolorem habeat, de alijs non habeat. ibid.

QVi opinionem Soarij ſecutus fuerit admittentis confeſſionem validam, ſed informem, 1. conſequenter dicere debet, recedente fictione redire effectum gratiæ ſacramenti abſque vlla obligatione iterandi ſacramentum, modo nouum peccatum mortale non commiſerit, vt docet idem Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 20 sect. 3. n. 13.* Quærendum ergo eſt primo, quomodo poſſit tolli fictio, & obex. Reſpondet Soarius tolli poſſe multis modis. Primo extendendo dolorem ad peccata oblita, vbi primum enim hæc extenſio data fuerit, ſtatim redibit effectus gratiæ abſque noua confeſſione, quia dolor ille qui ſufficiebat cum ſacramento, ſufficit etiam poſt illud, modo nouus obex peccati interim non committatur. Secundo per nouam ac legitimam confeſſionem omnium peccatorum tam illorum, quæ fuerunt oblita, quam illorum quæ iam fuerunt confeſſa. Nec mirum quod per nouam doloris extenſionem abſque noua confeſſione tollatur hic obex, quia illa diſpoſitio; quæ ſufficit ad effectum gratiæ præſenti ſacramento, ſufficit etiam illo preterito, ſicut enim adultus, qui cum peccato mortali baptiſmum ſuſcipit inculpabiliter ignorato, validum ſacramentum ſuſcipit, ſed informe, & ſine gratia, & per ſpecialem attritionem de peccatis oblitis habitam poſt ſuſceptum baptiſmum, ſtatim ex vi ipſius ſacramenti ſuſcepti gratiam comparat, & effectum illius, modo poſt baptiſmum nouum peccatum nõ cõmittat, quia illa diſpoſitio, quæ ſufficit cum ſacramento præſenti ad gratiam comparandam, ſufficit etiam cum præterito: ſic in noſtro caſu, dato ſacramento pœnitentiæ valido, ſed informi ex defectu attritionis extenſiuo, ſtatim redibit gratia ex vi ipſius ſacramenti per generalem vel ſpecialem attritionem peccatorum oblitorum, quia ea diſpoſitio, quæ ſufficiebat cum ſacramento, ea ſufficit poſt illud, quando non datur nouũ impedimentum, vt docet idem Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 20. sect. 5. num. 14.*

Digitized by Google

2. Dices eſſe diuerſam rationem in baptiſmo, & ſacramento confeſſionis, quia baptiſmus iterari non poteſt, confeſſio vero eſt iterabilis: & ideo in baptiſmo tolletur fictio per ſolam generalem vel ſpecialem attritionem, non ita vero in ſacramento pœnitentiæ, cum iterari facile poſſit? Reſpondeo parum referre quod baptiſmus iterari non poſſit: pœnitentia vero poſſit; licet enim in hoc differant, tamen in eo conueniunt, quod ſi ficte & ſine peccato modo explicato ſumantur, tollatur fictio, & redeat gratia. Idem dicendum eſt de eo, qui ſine dolore conuenienti ſuſcipit ſacramentum ordinis, aut matrimonij, vel quodlibet aliud ſacramentum, quod dictum manet de baptiſmo. Solum tamen animaduerto, quod licet in ſacramento pœnitentiæ, non admittamus dari ſacramentum validum, & informe, propter rationes factas, capite præcedenti num. 15. tamen id concedendum eſſe in omnibus alijs ſacramentis, ordinis, baptiſmi, matrimonij, extremæ vnctionis, & confirmationis, quia in omnibus alijs eſt ſpecialis ratio: in baptiſmo & ordine propter characterem, quem imprimunt; in alijs vero, (& etiam in ijſdem) propterea quod non requirant ad valorem ſacramenti attritionem, ſeu contritionem, ſed tantum ad gratiam ſacramentalem, & effectum ſacramenti: at vero attritio & dolor requiritur ad valorem ſacramenti pœnitentiæ & confeſſionis.

3. Rogabis tamen an etiam, de peccatis venialibus dari poſſit confeſſio valida & informis in opinione Soarij, quæ admittit ſacramentum pœnitentiæ validum, ſed informe. Cui interrogationi cum diſtinctione eſt reſpondendum, nam vel ille qui confitetur, venialia tantum habet, & mortalibus caret: vel cum venialibus habet aliquod mortale, de quo penitus obliuiſcitur; & ſolum meminit de venialibus: ſi tantum venialia habet, dico non poſſe dari de ſolis venialibus ſacramentum validum & informe, ex defectu attritionis extenſiuo ad peccata venialia oblita: & ratio eſt in promptu, nam defectus attritionis in venialibus non impedit effectum gratiæ ſacramentalis, neque enim venialia ſunt obex illius, vt per ſe notum eſt, ac proinde, ſicut eſt valida confeſſio venialium in qua aliqua venialia cum dolore confitentur, & aliqua tacentur; ſic etiam erit formata quando de ijſdem confeſſis habetur attritio, & non habetur de illis quæ tacentur, & quæ non aſſignantur tamquam materia confeſſionis. Si cum venialibus habet aliquod mortale, cuius obliuiſcitur omnino, & inculpabiliter; & ſolum venialia, de quibus meminit, confitetur, tunc quidem licet de venialibus atteratur & confiteatur, validum ſed informe eſſi ciet ſacramentum, quia datur obex peccati mortalis obliti ad recipiendam diuinam gratiam, vt diximus in cap. præcedenti ex doctrina Soarij, quæ tota hic accomodanda eſt quamuis in noſtra opinione dicendum ſit validum, & formatum eſſe ſacramentum, quia dolor de venialibus occurrentibus neceſſario ſe extendit ad omnia peccata oblita, etiam mortalia.

4. Animaduertendum tamen eſt, poſſe ſæpius contingere, vt quis habeat vnum, vel plura mortalia, quæ memoriæ occurrant & non poſſit illa huic confeſſario confiteri abſque graui nocumento & lapſu illius, & careat alio confeſſario; & tunc quidem ſi de illis mortalibus attritionem ſaltem habeat, & venialia tantum cum eadem attritione confiteatur, concomitanter per ſolam abſolutionem venialium & indirecte abſoluuntur & dimittuntur mortalia illa, & infunditur gratia: eſt enim illa confeſſio tunc formaliter integra, non materialiter; manet tamen obligatio hæc in pœnitente, vt teneatur, reperto idoneo cõfeſſore, eadem confiteri: neque enim eſt inconueniens remitti peccatum mortale concomitanter cum venialibus, quia peccata venialia rite ac debite confeſſa, non remittuntur abſque infuſione gratiæ, gratiæ autem infuſio neceſſario expellit mortalia, vt optime docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 20. ſect. 6. num. 8.*

Oportet vero, vt illi, qui mortalibus Dei gratia carent, & de venialibus ſæpe confitentur, habeant veram, & ſupernaturalem attritionem venialium, de quibus confeſſionem faciunt, ſi non omnium, ſaltem aliquorum, quæ tamquam materiam propriam confeſſionis aſſignant, alioquin ſacrilegium committent, ſi illa confiteantur, & tamquam materiam confeſſionis, ſubijciant confeſſario, abſque debito dolore, quia legitimam materiam non miniſtrant, legitima enim materia huius ſacramenti, ſunt peccata dolore attrita, vnde ſæpe viri docti & timorati, qui de ſolis venialibus regulariter confitentur, aliquam grauem & mortalem culpam, de qua vere dolent, iterum confitentur, etiamſi de illa iam rite confeſſi fuerint; vel, quod magis vulgare eſt, ſolent ſe accuſare in genere de mortalibus, mendacijs, ac dictis iocoſis anteactæ vitæ, quia de illis verum dolorem concipiunt, & ideo illa tamquam propriam materiam, huic ſacramento ſubijciunt. 5

Petes vero an quando pœnitens dicit confeſſario ſe non habere verum dolorem; nec propoſitum emendationis in futurum aliquorum venialium de quibus confitetur, & inſuper palam teſtatur ſe habere adhuc complacentiam illorum, debeat tunc illum confeſſarius abſoluere ſaltem ab illis de quibus non ſibi complacet, ſed dolorem habet competentem. Et videbitur dicendum poſſe, quia in alijs de quibus vere dolet ſufficientem materiam abſolutionis præbet. Reſpondet tamen Soarius citatus *dicto tomo 4. de pœnitentia diſput. 20. ſectione ſexta numero ſeptimo* in eo caſu non poſſe Sacerdotem huiuſmodi pœnitentem abſoluere, quia, quamuis abſolute loquendo, non ſit neceſſarium omnia peccata venialia confiteri, & quamuis poſſit pœnitens quædam tacere, quædam confiteri, tamen ſuppoſito, quod omnia vult confiteri & aſſignare, ac præbere tamquam materiam confeſſionis, tenetur de illis dolere, vt debitam materiam ſacramenti ſubijciat confeſſario; alioquin enim quantum eſt ex parte pœnitentis, abſolutio erit falſa & inualida, quia cadit ſuper materiam indebitam. nam vt vera ſit abſolutio, & validum ſacramentum debet cadere ſuper materiam rite ac debite applicatam, & ſuper peccata rite ac debite confeſſa: non confitetur autem pœnitens rite ac debite, neque debitam materiam applicat, quando confitetur aliqua venialia, quorum dolorem dicit ſe non habere; imo fatetur ſe de illis adhuc complacere: poterit tamen vt abſoluatur illum monere confeſſarius, vt non ſubijciat ſacramento confeſſionis illa venialia, de quibus dolorem non habeat, neque illam aſſignet tamquam materiam confeſſionis, & tunc quidem ſi monitus id efficiat, fructuoſe abſolui poterit, nam dum in alijs veram ac debitam materiam præbeat ſacramenti, & illa non ſint obex diuinæ gratiæ, digne tũc & fructuoſe poterit abſolui, 6

quam-

quamuis ſemper monendi ſint pœnitentes, vt ad hoc ſacramentum vere attriti, & diſpoſiti accedant, de omnibus peccatis etiam venialibus.

CAPVT IX.

De abſolutione ſacramenti confeſſionis, quæ ſit, quibus verbis illius formæ eſſentia conſiſtat, ſoluuntur alia dubia. An conditionate data valeat, an per modum deprecationis; & in quorum verborum omiſſione ſit mortale, vel veniale.

SVMMARIVM.

Sacerdos audita confeſſione ſi nullum adſit impedimentum tenetur abſoluere. num.1.

Ponitur conſueta forma abſolutionis. num.2.

Proponitur prima opinio aſſerens in his tribus verbis, Ego te abſoluo, *conſiſtere eſſentiam formæ.* num.3.

Præfertur ſecunda, docens in his duobus tantum, Abſoluo te, *conſiſtere.* num.4.

Reijcitur illa, quæ docet in hoc tantum verbo, Abſoluo, *ſitam eſſe.* num.5.

Verba in quibus conſiſtit eſſentia abſolutionis non ſunt intelligenda materialiter, ſed formaliter quoad ſenſum & ſignificationem. num.6.

Quid ſi abſolutio detur per modum deprecationis, Abſoluat te Chriſtus, *vel*, Abſoluatur ſeruus Chriſti. *num.7. & 8.*

Quid ſi per modum imperatiui dicendo, Abſoluatur Petrus, *vel*, Abſoluatur ſeruus Chriſti. *num.8. & 9.*

Quid de his formis, Iubeo hunc abſolui; volo hunc abſolui. num.10.

Quid de hac: Sacramentum abſolutionis tibi do: tibi impendo. num.11.

Quid de hac forma, Si ita eſt, ego te abſoluo; ſi feciſti hoc, ego te abſoluo, *& de hac*, ſi hoc feceris, ego te abſoluo. num.12.

Quid ſi confeſſarius abſoluat ſub conditione vt adeat ſuperiorem, an ea conditio apponenda ſit in ipſa forma, an perſona pœnitentis. num.13.

An confeſſarius poſſit dare abſolutionem ante pœnitentiam. num.14.

An peccatum mortale ſit ſi illa verba, Miſereatur tui, *&c. voluntarie omittantur.* num.15.

Quid de illis, Dominus noſter IESVS CHRISTVS te abſoluat, *vſque ad illa excluſiue*, Ego te abſoluo. num.16.

Quid ſi voluntarie omittantur illa verba, à peccatis tuis, *Refertur prima ſententia dicens illa verba pertinere ad eſſentiam formæ.* num.17.

Refertur ſententia aſſerens opus etiam eſſe addere, ab omnibus peccatis tuis. num.18.

Refertur & aſtruitur vera opinio aſſerens non eſſe de eſſentia formæ, ſed eſſe peccatum mortale ſi voluntarie, & ſine cauſa omittantur. num.19.

An inuocatio Trinitatis pertineat ad eſſentiam formæ, refertur opinio affirmans. num.20.

Proponitur opinio negans, & aſſerens non eſſe peccatum mortale illam abſque contemptu voluntarie omittere. num. 21.

Quid de voluntaria omiſſione illorum verborum, Paſſio Domini noſtri IESV CHRISTI, & merita beatæ Mariæ, *&c. vſque ad finem abſolutionis. numer. 22.*

SAcerdos ſalutari impoſita pœnitentia, dummodo nullum adſit impedimentum, tenetur 1.
pœnitentem rite ac debite diſpoſitum abſoluere, ſub culpa mortali, aliter enim iniuriam illi ſine dubio inferret, vt docent communiter Doctores, Medina *in Summa libr. 1. cap. 13. initio:* Viualdus *in candelabro aureo, vbi de abſolutione num. 1. fol. mihi* 120. & quantum fieri poteſt nullum abſque abſolutione dimittat, niſi aliqua interſit cauſa iuſta, quæ communiter ex defectu legitimæ diſpoſitionis ex parte pœnitentis prouenire poteſt, ex defectu etiam legitimæ poteſtatis: ex parte confeſſarij proueniet aliquando, ſed rarius, vt optime animaduertunt Nauarrus *in manuali Latino cap. 27. num. 3.* Angelus *verbo Confeſſio 4. numer. 31.* Syluester *verbo Confeſſio 1. num. 20.* & alij quos prætermitto.

Quia vero multi varias abſolutionis formas 2.
ponunt, in quibus nonnulla verba impertinentia, & periculoſa admiſcent, operæ pretium erit magis communem, & conſuetam formam abſoluendi præmittere, vt illa confeſſarij, ac parochi, & cæteri quibus cura animarum eſt commiſſa, in poſterum vtantur. ac ſic habet: *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis tuis perducat te ad vitam æternam. Amen. Dominus noſter* IESVS CHRISTVS *te abſoluat, & ego authoritate ipſius te abſoluo: in primis ab omni cenſura Eccleſiaſtica, ſi quam forte incurriſti, quantum ego poſſum & tu indiges. Deinde eadem authoritate ipſius: Ego te abſoluo à peccatis tuis: in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. Paſſio Domini* IESV CHRISTI, *& merita beatæ Mariæ, & omnium Sanctorum, & quicquid boni feceris & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum in augmentum gratiæ, in præmium vitæ æternæ, Amen.* Hæc eſt magis communis & conſueta forma abſolutionis ſacramentalis, & qua hodie viri grauiſſimi, & religioſiſſimi vtuntur. Licet autem communiter dici ſoleat, *Miſereatur tui*, &c. non videtur tamen neceſſarium, cum eadem fere ſit deprecatio in illis verbis: *Dominus noſter* IESVS CHRISTVS *te abſoluat*, &c. Vnde ſufficiet ab illis formam abſolutionis incipere, nec vllum peccatum etiam veniale erit, ſi illa verba, *Miſereatur tui*, &c. prætermittantur, vt ſignificare videtur Viualdus *in candelabro aureo, vbi de abſolutione num.* 95. *col.* 2. melius tamen erit omnia dicere, & cum Viualdo idipſum docet Sotus *in 4. diſt. 14. quæſt. 1. art. 2. ante verſum*, Tandem.

Hæc (vt dixi) eſt forma communis: videndum 3.
ergo eſt in quibus ex his verbis conſiſtat forma eſſentialis huius ſacramenti, nam Concilium Tridentinum *ſeſſione decima quarta capite tertio* videtur docere formam eſſentialem abſolutionis in iſtis verbis ſitam eſſe: *Ego te abſoluo.* ibi enim ita ait: *Docet præterea ſancta Synodus, ſacramenti Pœnitentiæ formam in qua præcipue ipſius vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe:* Ego te abſoluo, vbi notanda etiam eſt illa particula, *&c.* propterea, quæ inferius dicentur. Eſt ergo hac de re duplex opinio: prima docet eſſentiam formæ abſolutionis in his tribus verbis tantum conſiſtere: *Ego te abſoluo.* ita colligitur ex Concilio Tridentino, & videtur etiam docere Concilium Tridentinum *in decreto Eugenij IV.* docet expreſſe Syluester *verbo*

Quibus verbis conſiſtat eſſentia formæ abſolutionis.

Abſolutio 6. num. 2. verſu Quartum eſt. & citat Diuum Thomam *3. part. quæſt. 84. artic. 3.* & Scotum *in 4. diſtinct. 3. quæſt. vnica articul. 5. ante verſum, Multa hic.* docet etiam Paludanus *in 4. diſt. 22. qu. 3.* & Maior *ibidem diſtinct. 14. quæſt. 2.* Innocentius, & Oſtienſis citati à Sylueſtro, & alij plurimi. Probari poteſt hæc opinio, primo ex authoritate Conciliorum, deinde quia indicant plenam poteſtatem abſoluendi à Chriſto Domino Sacerdotibus commiſſam, & maiorem authoritatem in actu abſoluendi: quare conuenientiſſimum fuit, vt in eis Chriſtus Dominus eſſentiam abſolutionis conſtitueret. nam quamuis Sacerdos non abſoluat vt auctor principalis, ſed vt miniſter Chriſti, vt ſecundum veram Theologiam docet optime Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 19. ſect. 1. num. 10. in 2. editione*: licet enim Chriſtus Dominus in illis verbis, *Quorum remiſeritis peccata, remiſſa ſunt eis*, abſolute loquatur, non tamen propterea tribuit Sacerdotibus diuinam & abſolutam auctoritatem, aut poteſtatem excellentiæ, ſed poteſtatem miniſterialem, & ideo cum Sacerdos dicit, *Ego te abſoluo*, non ſibi vſurpat, & arrogat diuinam authoritatem, nec abſoluere intendit, vt principale agens, ſed vt miniſter Chriſti: tamen conuenientiſſimum eſt, vt illo modo, ſeu potius illis verbis in actu abſoluendi vteretur, quia vere iudex eſt, non principalis, ſed miniſterialis: eſt enim principalis iudex Chriſtus qui ſimul cum ipſo, & per ipſum iudicat & abſoluit: vnde ex inſtitutione Chriſti, Sacerdotis ſententia infallibilis & irreuocabilis eſt; quia Deus per ipſum iudicat, & ideo non ita iudicat Sacerdos ſicut in iudicijs humanis ſolent iudicare inferiores iudices, quorum ſententiæ non ſunt omnino firmæ, & irreuocabiles, donec per ſuperiores confirmentur, nam in hoc iudicio diuino ſententia Sacerdotis idonei eſt vltima, irreuocabilis, & definitiua, quia vere eſt ſimul ſententia Dei, vt principalis iudicis, ipſius vero Sacerdotis, vt miniſtri; quamobrem ad indicandam hanc irreuocabilem poteſtatem merito in actu abſoluendi vtitur Sacerdos his verbis poteſtatiuis, *Ego te abſoluo*, & merito etiam in illis Chriſtus Dominus eſſentiam formæ abſolutionis conſtituit.

Sacerdotes non abſoluunt, vt authores principales, ſed vt miniſtri.

4. **An pronomen, *Ego*, ſit de eſſentia abſolutionis.**

Secunda opinio verior & communior docet eſſentiam abſolutionis in his duobus tantum verbis, *te abſoluo*, vel, *abſoluo te*, conſiſtere. ita docet expreſſe Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 19. ſect. 1. num. 17. in ſecunda editione:* Viualdus *in candelabro aureo, vbi de abſolutione, num. 94.* Nauarrus *in Summa Latina cap. 26. num. 11.* Toletus *libr. 3. Summæ capit. 12. num. 1.* Saà *verbo Abſolutio num. 2.* & ratio eſt, quia illud pronomen *Ego*, in re nihil addit præter verbum *Abſoluo*: intrinſecè enim in illo concluditur, ſufficienterque intelligitur, licet aperte & formaliter non exprimatur: vnde in hoc ſenſu dici poteſt illud pronomen eſſe de eſſentia huius formæ, ſcilicet vt aperte vel occulte includatur in verbo *Abſoluo*, vt forraſſe idipſum voluerunt authores primæ opinionis, & Concilia pro ea allegata; quod confirmari poteſt ex forma baptiſmi, *Ego te baptizo in nomine Patris, & filij, & Spiritus ſancti.* vbi illud pronomen *Ego*, non opus eſt, vt expreſſe dicatur, quia eſſentialiter, & intrinſece includitur in verbo *baptizo*, iuxta ea quæ aſſerunt Doctores in materia baptiſmi. Erit tamen graue peccatum mortale ſacrilegij & irreuerentiæ ipſum illud pronomen *Ego*, prætermittere, niſi inaduertentia excuſet; primo quia etſi non pertineat ad eſſentiam formæ, pertinet tamen ad integritatem illius: ſecundo; quia non poteſt dari cauſa, quæ moraliter ad hoc cogi poſſit, neque eſt in eo aliqua vtilitas, & aliunde ſi dicatur, vitatur qualequale periculum, quia oppoſita ſententia improbabilis non eſt, & ita docet expreſſe Toletus citatus & Soarius item allegatus n. 22. & alij paſſim.

Ex dictis colliges non eſſe ſequendam opinionem Soti *in 4. diſtinct. 21. quæſt. 1. artic. 1. verſ. Poſtremum, in fine*, vbi docet in repentiua neceſſitate eſſentialem formam abſolutionis conſiſtere tantum in hoc vnico verbo, *Abſoluo*, ſine aliquo alio verbo antecedenti vel conſequenti, & ideo ſi tunc quis intenderet abſoluere à peccatis confeſſis, imo & à cenſuris, id ſufficere: verum iſta ſententia Soti omnino eſt reijcienda: probatur tum ex Concilio Tridentino *dicta ſeſſione 14. capite 3.* tum ex Florentino *in decreto Eugenij* §. 4. vbi expreſſe apponunt, hoc pronomen *Te*: probatur etiam, quia illud non includitur in verbo *Abſoluo*, ſicut includitur pronomen *Ego*. Et denique probatur quia vtrumque verbum eſt neceſſarium ad ſignificandum effectum huius ſacramenti, nam ſine verbo *Abſoluo* non ſignificatur actus iudicialis nec fit oratio aut propoſitio aliqua; & ſine pronomine *Te* non ſignificatur remiſſio peccatorum practice, declarando in particulari, cui fiat, quod neceſſarium eſt ad ſignificationem ſacramentalem. Sicut ergo in forma baptiſmi de eſſentia formæ eſt illud pronomen *Te*: *Ego te baptizo*; ita in forma abſolutionis neceſſarium eſt illud ipſum pronomen *Te*, vt expreſſe docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 19. ſection. 1. num.* 24. in editione Moguntina, & idipſum ſupponunt omnes allegati pro prima, & ſecunda opinione num. 3. & 4. dum dicunt eſſentiam formæ abſolutionis ſitam eſſe in his verbis, *Ego te abſoluo*, aut, *Abſoluo te.*

5.

Te.

Abſoluo. 6.

Cum autem diximus in his duobus verbis eſſentiam abſolutionis conſiſtere, *Abſoluo te*, vel, *Te abſoluo*: non intelligenda ſunt hæc verba materialiter ſumpta, ſed formaliter; & ſic verba ſynonyma, vel æquipollentia, & quæ eundem ſenſum, ac ſignificatum reddant, ſufficiunt ad valorem ſacramenti, vt illa, *Ego te remitto*, & forte, *Ego te mundo*, ſubintelligendo *à peccatis tuis*: in quo ſeruādæ erunt regulæ generales traditæ in alijs ſacramētis, & maxime in ſacramento baptiſmi. Et idem dicendum erit de iſtis, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*. Animaduertendum tamen eſt, licet huiuſmodi verba materialia, *Te abſoluo*, vel, *Ego te abſoluo*, non ſint de eſſentia & neceſſitate ſacramenti, eſſe tamen de neceſſitate præcepti propter vniuerſalem cōſuetudinem Eccleſiæ; nam vſus, & conſuetudo Eccleſiæ in re graui facit præceptum; & propter doctrinam Conciliorum, & reuerentiam ſacramento debitam: vnde mutatio materialis illorum, ſemper erit peccatum mortale ſacrilegij ex ſuo genere, niſi inaduertentia vel ſubreptio excuſet, quia nulla poteſt eſſe rationabilis cauſa ad illam faciendam; & quidem eo grauius erit peccatum ſacrilegij & irreuerentiæ ſacramenti, quo magis certa ſignificatio illorum verborum materialiū in dubiam mutata fuerit, vt in illis verbis, *Ego abluo te: Ego mundo te à peccatis tuis*; multi enim exiſtimant hæc verba non ſufficere ad valorem, & eſſentiam ſacramenti, quia iuxta illos mutant omnino ſenſum, & non ſignificant illam actionem per modum iudicialis ſententiæ; in verbo autem, *remitto*, minus videtur eſſe periculi, quia in omni proprietate ſignifi-

Digitized by Google

gnificare poteſt actum iudicialem, & eſt conforme verbis Chriſti, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis* & ideo Sotus *in 4. diſtinction. 1. quaſt. 1. articulo octauo* exiſtimat hanc non eſſe ſufficientem formam, *Ego te mundo*, vel *abluo à peccatis tuis.* quia mutat ſenſum, & non ſignificat effectum per modum iudicij, & Soarius citatus dicta *ſectione 1. numero 25.* exiſtimat eſſe probabile, quamuis n. 24. dicat vel ſaltem inſinuet hanc formam eſſe ſufficientem, quamobrem in eo dubio ego illam repeterem, ſub hac conditione ſaltem mente retenta: *Si non es abſolutus, ego te abſoluo.*

7. Verba deprecatiua an ſint de eſſentia formæ.

Sed quid ſi abſolutio detur per modum deprecationis, vel impetrationis. v. c. in hunc modum: *Abſoluat te Chriſtus*, vel, *Abſoluatur ſeruus Chriſti*: eritne valida huiuſmodi abſolutio? Et certe hac de re eſt duplex ſententia: prima docet hanc formam eſſe validam. ita expreſſe tenet Sotus *in 4. diſtinct. tertia articulo quinto* & hanc opinionem indicat etiam D. Bonauent. *in 4. diſtinctione 18. articulo ſecundo quaſtione prima & ſecunda* & Alenſis *ibidem. quaſt.* 80. & Franciſcus de Mayronis *diſtinct. 14. quaſt. 2.* Et ratio ac fundamentum illorum eſt, quia in Baptiſmo hæc forma eſt valida, licet non ſit licita, *Baptizet te Chriſtus*, vel, *Baptizetur ſeruus Chriſti.* Ergo etiam in materia & ſacramento confeſſionis, & pœnitentiæ, hæc erit valida, quamuis non licita: *Abſoluatur ſeruus Chriſti*, vel, *Abſoluat te Chriſtus*; cum eadem ratio videatur eſſe de hoc ſacramento, atque de Baptiſmo.

8. Secunda ſententia negat hanc eſſe validam, & ſufficientem formam, eam tenet D. Thom. *3. p. q. 84. a. 3. ad 5.* vbi expreſſe docet hanc non eſſe ſufficientem formam, *Abſoluat te Deus.* ergo nec etiam illa, *Abſoluat te Chriſtus.* & id ipſum docet idem D. Thom. *opuſc. 22 cap. 1. & 2.* & Paludanus *in 4. diſt. 22. q. 3.* & Sotus *ibidem diſt. 14. art. 3.* & Petrus Soto *lect. 4. de confeſſ.* & Nauarrus, *cap. 1. de pœnit. diſt. 6. n. 9. & ſequentibus*, & Viguerius *in Summa cap. 16 §. 4.* & Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 19. ſect. 1. num. 25. in ſecunda edition.* & ratio eſt, primo quia abſolutio danda eſt per modum iudicialis ſententiæ, forma autem deprecatiua repugnat cum forma iudicij: de eſſentia autem huius ſacramenti eſt, vt fiat per modum iudicij. Et confirmatur; quia ideo ante ſacramentalem formam præmittimus ſemper verba deprecatoria, vt illa, *Miſereatur tui*, & illa, *Dominus noſter IESVS Chriſtus te abſoluat.* vt ſignificemus in his verbis non conſiſtere, neque ſitam eſſe eſſentiam formæ abſolutionis: aliter enim non conſentiret Eccleſia proferre aliquem Sacerdotem duas formas ſufficientes ſupra eandem materiam: Secundo quia oſtenſum eſt illa verba, *Abſoluo te*, eſſe de eſſentia, ſed verba deprecatiua, non ſunt æquipollentia in ſenſu, & ſignificatu: ergo intentum. Et ex his duabus opinionibus, hæc vltima ſine dubio eſt tenenda.

9. Verba prolata per modum impetratiui ſufficiunt ad valorem formæ.

Notabis tamen eadem verba materialia, quæ proferri poſſunt per modum deprecandi, poſſe etiam proferri per modum impetrandi, in quo ſenſu erunt in ſignificatione æquipollentia illis verbis iudicialibus, *Ego te abſoluo*, vel *Abſoluo te*, & conſequenter, erunt ſufficientia ad valorem formæ, quia practice ſignificant actum iudicialem, quo ſenſu valebit ſine dubio illa forma, *Abſoluatur Petrus*, vel, *Abſoluatur ſeruus Chriſti.* Sicut valet illa, *Baptizetur ſeruus Chriſti*, ſi per modum impetrandi proferatur. & ideo interrogandus erit Sacerdos, quo ſenſu verba illa dixerit, & iuxta illius reſponſionem, de valore formæ erit iudicandum: in dubio autem, tutior pars erit eligenda, & ideo repetenda erit abſolutio ſaltem ſub conditione, *Si non es abſolutus, ego te abſoluo.* ita docet Soarius allegatus dicto numer. 25.

Age vero: Quid de illis formis, *Iubeo hunc abſolui: Volo hunc abſoluere: Placet hunc abſolui*, vel *abſoluere*, & de his ſimilibus. Reſpondeo, Soarius allegatus dicto tomo 4. de pœnitentia diſput. 19. ſect. 1. num. 25. in ſecunda editione aſſerit in rigore huiuſmodi formas ſufficere, quamuis præſumptuoſum ſit, & valde illicitum, ac graue ſacrilegium illis vti, quia actus iudiciales ſignificant, & in ſenſu, & ſignificatione illis poſſunt eſſe æquipollentia, *Ego te abſoluo*, vel, *Abſoluo te.* & ita docet etiam Sotus *in 4. diſtinctione decima quarta queſtione quarta* & Gabriel *ibidem quaſt. 2.* & quamuis illas videatur impugnare Caietanus *3. part. quaſt. 84. articulo 3.* & Sotus *in 4. diſtinct. 14. quaſt. 2. articulo 3.* & alij Thomiſtæ, tandem reſoluere debent, vt docet Soarius num. 23. Si huiuſmodi verba ſumantur formaliter, & quoad ſenſum, & ſignificatum, habere ſenſum verum, & eſſe æquipollentia in eodem ſenſu illis: *Ego te abſoluo.* & ſic eſſe ſufficientia ad valorem formæ, licet graue & mortale ſacrilegium ſit illis vti, à quo ſola inaduertentia, vel ignorantia excuſabit: Si vero Scotus velit dicere huiuſmodi materialia verba, & non formaliter, ſed materialiter ſumpta, continere veram eſſentiam formæ abſolutionis, clarum eſt non ita eſſe; at quis dicet, id dixiſſe Scotum virum alioqui doctiſſimum. 10. An valida ſit hæc forma, iubeo hunc abſoluere.

11. Et idem cenſeo de illa forma, *Sacramentum abſolutionis tibi do, tibi impendo*, valida enim eſt, licet non licita, ſi in ſenſu formali accipiatur, æquipollet enim illis formaliter & in ſignificatu, *Ego te abſoluo: Te abſoluo*, & alioqui actum iudicij ſacramentalis diuinitus ſignificat, ita idem Soarius citatus n. 25. & Sotus & Caietanus allegati, quos citat ibidem.

12. De abſolutione conditionata.

Cum igitur hæc ita ſint, animaduertendum eſt, abſolutionem nunquam debere impendi cum conditione, aut ratihabitione, ſed ſimpliciter, & liberaliter, in cuius rei gratiam, & intelligentiam, notandum eſt, triplicem conditionem poſſe apponi abſolutioni. Prima eſt de præterito: vt, *Si feciſti hoc, ego te abſoluo.* Secunda eſt de præſenti, vt; *Si ita eſt, ego te abſoluo.* Tertia eſt de futuro: vt, *Si hoc feceris, ego te abſoluo*: nulla ergo ex his conditionibus abſolutioni eſt apponenda, imo nulla omnino; ſed ſimpliciter danda eſt abſolutio, niſi ratione dubij alicuius, vt cum confeſſarius dubitat an dederit abſolutionem, poteſt dicere ratione dubij, *Si non es abſolutus, ego te abſoluo.* Si tamen duæ priores conditiones apponantur, valet abſolutio, ſtante conditione appoſita, peccat tamen mortaliter confeſſarius, & ſacrilegium committit ſub illis non ſolum expreſſis, ſed etiam mente retentis abſoluendo: Si tertia de futuro ponatur nihil valet, quia effectus abſolutionis, remiſſio ſcilicet peccati mortalis, & infuſio gratiæ ſanctificantis, debet tunc expectare impletionem conditionis, quod eſſe non poteſt, non enim Sacerdos poteſt differre effectum poſitæ abſolutionis. ita Toletus *libro tertio Summæ cap. 12. num. 3.*

13. Poteſt vero contingere vt Epiſcopus vel Prælatus religionis concedat facultatem abſoluendi aliquem

Digitized by Google

aliquem alicui confeſſario, ea conditione, vt eum mittat poſtea ad ipſum, & tunc quidem confeſſarius non debet apponere conditionem in ipſa forma, ſed debet illam iniungere perſonæ pœnitentis, eumque obligare, vt adeat ſuum ſuperiorem. quam conditionem ſi receperit, debet pœnitentem abſolute abſoluere, &, ſi poſtea pœnitens conditionem non impleuerit, peccat mortaliter, & non tenetur repetere confeſſionem illam, ſed ſolum confiteri illud peccatum, quod non impleuerit, quod promiſit, & acceptauit, vt optime notauit Toletus allegatus.

14. Animaduertendum tamen eſt non eſſe dandam abſolutionem, niſi poſt impoſitam, & acceptatam pœnitentiam, regulariter loquendo, cum tamen credit confeſſarius pœnitentem impoſitam pœnitentiam probabiliter accepturum, non eſt inconueniens præcedere abſolutionem, ſemper tamen melius eſt, quod pœnitentiæ impoſitio præcedat, vt omnia debito ordine fiant; niſi confeſſarij obliuio aliquando id prætermittat; ita docet idem Toletus *libro tertio Summæ capite duodecimo numero quarto* & eſt vera illius doctrina: De abſolutione data ſub ratihabitione agemus poſtea libro 7. cum de confeſſario, ſeu miniſtro huius ſacramenti egerimus. nunc enim ad alia properamus.

15. Hactenus oſtendimus in quibus verbis ſita ſit eſſentia formæ abſolutionis, & diximus ſitam eſſe in his verbis: *Abſoluo te*; vnde colligitur euidenter cætera verba antecedentia & conſequentia ad ſubſtantiam, & valorem abſolutionis non pertinere, ſed quædam eſſe appoſita per modum deprecationis; alia ad ornatum tantum abſolutionis; alia vero ad integritatem illius; & ſic in omiſſione nonnullorum, nullum eſſe peccatum mortale, in omiſſione vero aliorum eſſe: quamobrem operæ pretium erit id clarius explicare, incipiendo prius à verbis antecedentibus, poſtea ad ſubſequentia veniemus. Illa igitur verba: *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis omnibus peccatis tuis perducat te ad vitam æternam.* iam diximus initio huius capitis num. 2. fine, neque ad eſſentiam & valorem, neque ad integritatem abſolutionis pertinere, & ſic nec peccatum quidem veniale eſſe illa voluntarie omittere, cum tantum preces quaſdam contineant ad maiorem ornatum, quæ etiam continentur in illis verbis ſequentibus, *Dominus IESVS Chriſtus te abſoluat*, &c. erit tamen peccatum mortale, & graue ſacrilegium ſi illa voluntarie per contemptum omittantur, ita docet Sotus *in 4. diſt. 14. quæſt. 1. artic. 2. ante verſum Tandem*, & ſignificat Martinus Viualdus *in candelabro aureo vbi de abſolutione. numer. 95. fol. mihi 135. col. 2.*

16. Illa vero verba, quæ ſequuntur: *Dominus noſter IESVS Chriſtus te abſoluat, & ego authoritate ipſius te abſoluo, in primis ab omni cenſura Eccleſiaſtica, ſi quam forte incurriſti, quantum ego poſſum, & tu indiges, deinde eadem authoritate ipſius*: ad eſſentiam etiam abſolutionis non ſpectant, partim enim ponuntur vt preces ad impetrandum à Deo ne ex parte pœnitentis detur obex diuinæ gratiæ communicandæ per ſacramentum, partim vt notum ſit omnibus Sacerdotem, non, vt principale agens abſoluere ſed vt Dei miniſtrum: iuxta ea, quæ num 3. diximus: neque etiam ſpectant ad integritatem ſacramenti, vt docet Syluester verbo Abſolutio. 6. n. 2. verſu Quintum, quare illa voluntarie & abſque cauſa omittere, non erit forte peccatum mortale, erit tamen ſemper veniale graue niſi legitima cauſa excuſet, vt in magna frequentia in Iubilæo, &c. & ratio eſt, quia prætermittitur laudabilis conſuetudo Eccleſiæ in re quidem leui, ſed non ita leui, vt non inducat veniale, ſi voluntarie, & abſque cauſa omittatur. Dices ſemper eſſe peccatum mortale ſacrilegij, & graue quidem, quia in illis verbis voluntarie omittitur abſolutio excommunicationis, ſi qua forte ligatur pœnitens; quæ quidem abſolutio excommunicationis ſemper præmittenda eſt, ne ex hoc capite impediatur ſacramentum, & ideo cum voluntarie confeſſarius hoc impedimentum non tollat, quod facile tollere poterat, ſine dubio mortaliter peccabit; quæ vna cauſa eſt ob quam communiter dicant Doctores prius ſemper præmittendam eſſe abſolutionem ab excommunicatione ſiue maiori, ſiue minori, quam ſit impendenda abſolutio à peccatis, imo melius eſſe ante ipſam confeſſionem peccatorum abſolui pœnitentes ab excommunicatione, licet non ſit neceſſarium ante illam abſolui: excommunicatio enim maior priuat à ſuſceptione ſacramentorum actiua & paſſiua, minor vero à ſuſceptione paſſiua tantum illorum, vnde relinquere hoc impedimentum, cum facile tolli poſſit, plane culpam mortalem videtur arguere. Reſpondeo ex diſcurſu confeſſionis intelligere confeſſarium pœnitentem eſſe vel non eſſe excommunicatum, maiori vel minori excommunicatione, ſi id intelligit, debet ſemper præmittere abſolutionem excommunicationis; ſi id non intelligit, non opus eſt ex natura rei vt præmittatur: vnde, vt optime notat Sà *verbo Abſolutio numero 2. fine.* in breuibus confeſſionibus, vt illorum, qui ſæpe confitentur, ſatis eſt dicere ſolum: *Ego te abſoluo à peccatis tuis in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti. Amen*: & ita vſus obtinet, & faciunt viri doctiſſimi, ac religioſiſſimi, quod ſignum plane euidens eſt, non obligari confeſſarios ſub mortali ex natura rei, ad præmittendam ſemper abſolutionem à cenſuris ante abſolutionem à peccatis: habeat tamen confeſſarius intentionem ſaltem virtualem abſoluendi ab iſtis cenſuris, ſaltem per ipſam abſolutionem à peccatis confeſſis, quia id ſatis erit, & fortaſſis quia hæc intentio virtualis ſemper habetur, dum per actum contrarium formaliter non excluditur, idcirco in breuibus confeſſionibus nõ præmittitur abſolutio cenſurarum à viris prudentibus, quia in abſolutione à peccatis confeſſis illam volunt includere.

An ſit peccatum mortale prætermiſſio illorum verborum: *Dominus noſter IESVS Chriſtus te abſoluat.*

17. Sequitur vt agamus de verbis conſequentibus ipſam formam eſſentialem, quæ ſunt illa: *A peccatis tuis in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti. Paſſio Domini noſtri*, &c. vſque ad finem. Et vero circa illa verba, *à peccatis tuis*, bipartita eſt opinio apud authores: quidam enim affirmant illa ad eſſentiam formæ abſolutionis pertinere, & ſic non valere abſolutionem datam ſine illis. ita docet Gabriel *in 4. diſtinct. 14. quæſt. 2.* Paludanus *ibi diſtinction. 22. quæſt. 3.* Maior *ibi diſt. 14. quæſt. 2.* Probant primo, quia ſine illis non eſt ſatis completus ſenſus locutionis, nec ſatis expreſſa & determinata ſignificatio illius verbi, *Abſoluo*; quod indifferens eſt ad ſignificandam abſolutionem à pœna cenſuræ, & à culpis confeſſis, verba autem, quæ neceſſaria ſunt ad completam ſignificationem, & ſenſum formæ, debent eſſe clara, & manifeſta, quæ aperte demonſtrent,

Digitized by Google

monſtrent, id quod ſignificant. Probari poteſt ſecundo quia Concilium Tridentinum *ſeſſione 14. capite tertio* ita ait: *Docet ſancta ſynodus, ſacramenti pœnitentiæ formam, in qua præcipue ipſius vis ſita eſt, in illis miniſtri verbis poſitam eſſe, Ego te Abſoluo,* &c. *quibus quidem de Eccleſiæ ſanctæ more preces quædam laudabiliter adiunguntur.* Hæc ſunt verba Concilij, vbi in illa particula, *&*, &c. videtur intelligere ac definire etiam illa verba, *à peccatis tuis*, eſſe de eſſentia abſolutionis.

18. Imo Gabriel allegatus exiſtimat in omnibus his verbis, *ab omnibus peccatis tuis*, ſitam eſſe eſſentiam abſolutionis. Paludanus tamen, & Maior citati, & Petrus Soto *lection. 4. de confeſſione*, merito putant non eſſe neceſſariam illam particulam *ab omnibus*. Primo, quia non eſt neceſſarium includere peccata venialia, cum à gratia diuina non excludant, mortalia vero ita neceſſario connexa ſunt quoad remiſſionem, vt vnum non remittatur ſine alio, & conſequenter, ad remiſſionem vnius, omnia remittuntur, & ideo eo ipſo, quod de illis remiſſio datur, intelligitur de omnibus: Secundo, quia propoſitio indefinita æquipollet vniuerſali, præſertim in fauorabilibus, vt optime notauit Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputatione 19. ſectione prima numero 20. in ſecunda editione.* maxime vbi non eſt ratio determinandi vnum potius quam aliud: Tertio, quia cum illa verba ſint practica, & practice in exercitio accipiantur, diriguntur ad omnia peccata, quæ pœnitens confeſſus eſt, & ſuper ea cadunt, eaque tollunt, ac remittunt.

19. Alij vero authores in ſecunda opinione docent, illa verba, *à peccatis tuis*, non eſſe de neceſſitate huius formæ, eſſe tamen peccatum mortale, & ſacrilegium ſi ſcienter prætermittantur, quia ſaltem ad integritatem formæ pertinent. ita ſentit D. Thom. *3. part. quæſtione 84. articulo tertio.* vbi nullam eorum mentionem facit: & D. Antonin. *3. part. titul. 17 capite 21. §. 1.* Caietanus *in Summa verbo Abſolutio*: Syluester *verbo Abſolutio. 6. quæſtione 4.* Nauarrus *in Summa capite 26. numero 11. & de pœnitent. diſtinction. 6. capite 1. in principio. num. 9.* Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputation. 19. ſectione 1. num. 21.* & omnes citati num. 4. & ratio potiſſima eſt, quia illa verba *Ego te abſoluo*; vel, *Abſoluo te*, ſuppoſita confeſſione ſuper quam cadunt, habent ſatis determinatam ſignificationem, ſolet enim materia determinare formam, & forma materiam: nam ſuppoſita confeſſione, & accuſatione pœnitentis, illa verba, *Ego te abſoluo*, ſatis indicant abſolutionem à peccatis, dicuntur enim per modum ſententiæ iudicialis: & in iudicio humano non eſt neceſſe vt iudex in definitiua ſententia iterum exprimat culpam, ſed ſatis eſt quod audita accuſatione, & viſo proceſſu abſoluat, vel condemnet. Accedit, quia verbum hoc *Abſoluo*, abſolute prolatum quaſi per antonomaſiam ſignificat internam abſolutionem à culpa, & iuxta communem ſenſum, hæc eſt propria illius verbi ſignificatio. Neque obſtant verba Concilij Tridentini allegati pro prima opinione, nam Concilium in illa particula *&*, &c. noluit definire in expreſſione etiam illorum verborum *à peccatis tuis*, ſitam eſſe vim & eſſentiam abſolutionis, ſi enim id voluiſſet, expreſſiſſet vtique ea verba, ſicut expreſſit illa, *Ego te abſoluo*: ſed ſolum voluit dicere, ſub illis verbis, *Ego te abſoluo*, ſuppoſita confeſſione & accuſatione pœnitentis, intelligi peccata confeſſa, ſeu potius intelligi cadere illa verba ſub materiam debitam, & peccata attrita, & confeſſa.

Huic dubitationi affine illud eſt dubium: An inuocatio Trinitatis, & illa etiam verba, *in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti* pertineant quoque ad eſſentiam, & ſubſtantiam formæ abſolutionis. qua de re bipartita etiam eſt ſententia: Prima affirmat; ita docet Durandus *in 4. diſtinctione vigeſima ſecunda quæſtione ſecunda.* Maior *ibidem diſtinctione decima quarta quæſtione ſecunda* & Petrus Soto *lectione quarta* & alij paſſim: præcipuum illorum fundamentum eſt, quia proferens Sacerdos illam inuocationem ſignificat ſe operari vt miniſter, & non vt cauſa principalis, quod neceſſarium eſt vt in forma explicetur: Secundo, quia inuocatio Trinitatis eſt de eſſentia baptiſmi: ergo & de eſſentia formæ abſolutionis in ſacramento pœnitentiæ, cum par ſit vtrobique ratio. 20.

Secunda ſententia vera, & tenenda, negat; eam tenet Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputatione decima nona ſectione prima numero decimo nono.* Diuus Thomas *3. part. quæſtione 84. articulo tertio ad tertium.* quem cæteri Theologi ſequuntur, docent etiam conſequenter omnes illi qui dicunt, eſſentiam formæ ſitam eſſe in illis verbis, *Ego te abſoluo*, quos citauimus num. 4. imo D. Thom. ibi ſignificat nullum eſſe hac de re præceptum, quia dicit, hoc relinqui arbitrio Sacerdotis, in quo ſignificat, non eſſe ſacrilegium mortale illam inuocationem ſcienter, & animaduertenter, abſque contemptu tamen, prætermittere, quia ſi per contemptum prætermittatur, non eſt dubium ſacrilegium eſſe mortale. Probatur hæc opinio ex duplici fundamento: primo quia non eſt neceſſarium vt inuocatio Trinitatis in hac forma explicetur, alioqui enim in omnibus formis ſacramentorum eſſet neceſſarium, quod falſum eſt; nec exemplum allatum ex materia baptiſmi aliquid conficit; quia in his, quæ pendent ex inſtitutione diuina, nihil valent exempla, ritus enim, & formæ ſacramentorum diuerſæ ſunt: Chriſtus enim Dominus expreſſe dixit in baptiſmo inuocationem Trinitatis ad eſſentiam illius pertinere: *Baptizantes eos in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti.* quod non dixit in forma abſolutionis: in baptiſmo etiam fuit ſpecialis ratio profitendæ Trinitatis, quia ſacramentum baptiſmi eſt ianua Eccleſiæ, & ſolennis profeſſio fidei ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ profeſſio, per ſe loquendo, requiritur in lege gratiæ, quæ eſt fides explicita Trinitatis: in hoc autem ſacramento, nec hæc ratio congruentiæ locum habet, nec etiam in inſtitutione illius & verbis Chriſti Ioannis 20. talis inuocatio exprimitur, neque in Eccleſiæ traditione, vel authoritate fundamentum habet: Secundo, quia non eſt neceſſarium, vt in forma explicetur miniſtrum operari vt cauſam minus principalem, per expreſſam inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis, alioquin in omnibus formis aliorum ſacramentorum id eſſet neceſſarium, quod non eſt dicendum, cum adhuc nec Concilia nec Patres id declarent: ſolum enim Concilium Moguntinum monet Sacerdotes, vt conſueto modo abſoluant, & ideo non ſolum ponunt illam particulam *à peccatis tuis*, ſed etiam inuocationem Trinitatis, quia hic eſt optimus modus, & maxime vſitatus, non tamen definit vtramque particulam, aut aliquam illarum pertinere ad eſſentiam formæ, nec id declarat, vt optime notauit Soarius allegatus n. 22. fine, quare 21.

ſine

ſine dubio hæc ſecunda ſententia eſt verior, & ab ea non eſt recedendum.

22. Vltima verba in viſitata forma abſolutionis appoſita ſunt illa: *Paſſio Domini noſtri IESV Chriſti, & merita beatæ Mariæ, & omnium ſanctorum, & quicquid boni feceris*, &c. vſque ad finem, quæ quidem verba apud omnes conſtat, non eſſe de neceſſitate, nec de præcepto, licet laudabiliter addantur, vt Concilium Tridentinum *dicta ſeſſion.* 14. *capit.* 3. aſſerit; quare licet omittantur, non erit peccatum mortale, imo nec veniale ſi ex quacumque rationabili cauſa, etiam leui, omittatur, veluti in magna frequentia; in iubilæo; aut in vrgenti dolore ex parte pœnitentis, vel ex parte confeſſarij, & in propinqua occaſione communicandi hac vice, ne poſtea diutius expectet, & ſimilibus, ſicut dictum eſt nu. 15. de orationibus deprecatorijs, quæ præmitti ſolent. & ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 19. *ſect.* 1. *num.* 18. *fine.*

CAPVT X.

Vtrum de eſſentia formæ abſolutionis ſint verba voce prolata, & an abſolutio dari poſſit abſenti. An forma abſolutionis ſit conuenienter tradita; & quare non detur forma ad retinenda peccata, ſicut datur ad abſoluenda; & an confeſſarius teneatur dare aperto capite.

SVMMARIVM.

Refertur prima ſententia aſſerens non eſſe de eſſentia formæ abſolutionis quod verba illius voce proferantur. numero 1.

Præfertur ſecunda affirmans. num. 2.

Quid de matrimonio. ibid. *verſu Confirmatur primo.*

Formalia verba quibus hodie Eccleſia in abſoluendo vtitur ex traditione Eccleſiæ à Chriſto deriuantur. ibid. *verſu & ratio à priori eſt.*

Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 3.

An abſolutio licite & valide poſſit dari abſenti per literas vel internuntium propria peccata confitenti, refertur opinio damnata à Clemente VIII. quæ id affirmabat. num. 4.

Aſtruitur vera ſententia negans. num. 5.

An loco huius formæ, Abſoluo te, *poſſit dici*, Abſoluo Paulum. num. 6.

Soluuntur argumenta primæ opinionis damnatæ. nu. 7.

Ad valorem abſolutionis requiritur præſentia vera & realis confeſſarij & pœnitentis. num. 8.

An forma abſolutionis ſit conuenienter tradita, refertur opinio Abulenſis. num. 9.

Aſtruitur vera ſententia affirmans conuenientiſſime poni verbum, Abſoluo, *in hac forma.* num. 10.

Quare non detur forma ad retinenda peccata, ſicut datur ad abſoluenda. num. 11.

Sacerdotes miniſterialiter abſoluunt, & minus principaliter, Deus autem per Sacerdotes principaliter. num. 12.

Sententia Sacerdotum non eſt reuocabilis, & quare. ibid.

Quomodo intelligatur D. Leo Papa aſſerens peccata dimitti à Sacerdotibus per preces. num. 13.

An Sacerdotes debeant abſoluere nudato capite, & conferendo benedictionem. num. 14.

Circa primum dubium, an de eſſentia abſolutionis ſint verba voce prolata, eſt bipartita opinio. Prima olim docuit non eſſe de eſſentia abſolutionis, quod verba illius voce proferrentur, ſed ſufficere dare abſolutionem nutibus aut ſcripto, aut quocumque alio ſigno, quo intentio abſoluendi Sacerdotis manifeſtaretur, vt per ſcripturam: ita docuit Medina C. *de pœnit. tract.* 2. *qu.* 15. §. *Quartum dictum.* Petrus Soto *lect.* 11. *de confeſſione*, Nauarr. *in Summa cap.* 21. *num.* 36. *& in cap. quem pœnitet, de pœnit. diſt.* 1. *num.* 4. Paludanus *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *art.* 1. *num.* 7. Adrianus *ibi in* 4. *de confeſſione quæſt.* 1. *col.* 6. & alij. Probant primo, quia hoc ſacramentum ſequitur formam iudicij humani, & per modum iudicij à Chriſto Domino eſt inſtitutum, atqui in alijs iudicijs humanis poteſt ſententia ſcripto proferri; ergo & in hoc. Secundo, quia confeſſio poteſt fieri ſcripto; ergo & abſolutio. Tertio, quia non ſunt de eſſentia matrimonij propria verba contrahentium, ſed ſatis ſunt quælibet alia ſigna externa manifeſtatiua conſenſus; ergo idem dicendum eſt de hoc iudicio. & confirmatur, quia hoc ſacramentum eſt magnæ neceſſitatis, vnde ſæpe poteſt contingere vt neceſſarium ſit dare abſolutionem alijs ſignis, & non verbis proprijs: vt ſi pœnitens extreme indigeat, & Sacerdos loqui non poſſit, & poſſit alijs ſignis ſuam mentem declarare.

Secunda opinio verior, & tenenda, docet de eſſentia huius ſacramenti pœnitentiæ eſſe, vt illius forma proprijs verbis & voce humana proferatur. hæc eſt communis hodie ſententia omnium Theologorum nouiorum: ita docet Coninx *diſp.* 4. *de inſtitut. & eſſentia ſacramenti pœnitent. dubio* 9. *numero* 65. *fol.* 422. *col.* 1. Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 19. *ſect.* 1. *num.* 3. D. Thom. 3. *part. quæſtion.* 84. *artic.* 3. *ad* 3. Caietanus *verbo Confeſſio. condit.* 11. Magiſter ſent. *in* 4. *diſtinct.* 14. & patebit ex dubio ſequenti. Probatur hæc opinio primo ex Concilio Florentino in litteris Eugenij: vbi docetur, generaliter ſacramenta conſtare verbis tamquam forma; à qua generali regula non eſt facienda exceptio. Verba autem, proprie loquendo, ſolum dicuntur ea, quæ voce & ore proferuntur: imo Concilium Florentinum non tantum generaliter hoc docuit, ſed ſpecialiter etiam de hoc ſacramento loquens ita ait: *Forma huius ſacramenti ſunt verba abſolutionis, quæ Sacerdos profert, cum dicit*, &c. vbi, vt optime notat Soarius allegatus, conſiderandi ſunt omnes illi termini, *verba profert, & dicit.* nam omnes illi plane indicant, proprietatem verborum, & vocem humanam. Confirmatur primo, quia idem Concilium loquens de matrimonio ait: *cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* vbi dum dicit huiuſmodi conſenſum debere regulariter exprimi per verba, oſtendit plane, hoc non eſſe illi eſſentiale. & quidem verba proprie pro ijs, quæ ore proferuntur, accipit: vbi etiam notabis particulam illam *regulariter* non cadere ſuper conſenſum; ſemper enim mutuus conſenſus de præſenti eſt de eſſentia matrimonij: ſed cadere ſuper illam particulam *verba*, ac ſi diceret, cauſam efficien-

efficientem matrimonij eſſe mutuum conſenſum regulariter per verba de præſenti explicatum: Sufficit enim quod huiuſmodi conſenſus quocumque alio ſigno externo ſit expreſſus, licet regulariter per verba exprimatur: cum ergo hoc non addat in ſacramento pœnitentiæ & verba in ſua proprietate intelligantur, intelligit ſane Concilium verba eſſe ſimpliciter neceſſaria in forma ſacramenti pœnitentiæ. Confirmatur ſecundo, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. docet formam huius ſacramenti pœnitentiæ in illis verbis miniſtri ſimpliciter ſitam eſſe, *Ego te abſoluo*, vbi dum ait, *in verbis miniſtri*, aperte inſinuat ſe loqui de verbis voce humana à miniſtro prolatis, & non de conſenſu, aut conceptibus externis ſignis ſignificatis. Et ratio à priori huius veritatis ex Chriſti inſtitutione deſumenda eſt, quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum ſicut alia nouæ legis: omnium autem ſacramentorum formas, excepto ſolo matrimonio, propter ſpecialem rationem contractus, in verbis eſſentialiter conſtituit: quod ſemper vſus, Concilia, & perpetua Eccleſiæ traditio edocuit. Et hoc euidenter colligi poteſt ex ipſis verbis inſtitutionis huius ſacramenti pœnitentiæ, *Quorum remiſeritis peccata, remiſſa ſunt eis*, cōparando illa cum illis verbis, *Baptizantes eos in nomine Patris*, &c. & cum verbis Euchariſtiæ, *Hoc facite in meam commemorationem.* nam in illis non dixit expreſſe Chriſtus pœnitentiam, Baptiſmum, & Euchariſtiam conficienda eſſe formaliter ſub talibus vel talibus verbis: nihilominus tamen ex traditione Eccleſiæ habemus fuiſſe mentem Chriſti eſſentiam formæ horum ſacramentorum ponere in determinatis & expreſſis verbis, ſeu in determinata, & expreſſa ſignificatione verborum.

5. Sequitur, vt argumenta primæ opinionis ſoluamus. Ad primum dico, etſi hoc iudicium ex multis ſequatur formam iudicij humani, non tamen in omnibus, quod vel inde patet, quia in hoc iudicio, idem eſt actor, accuſator, & reus, vnde licet in iudiciis forenſibus ſoleat aliquando ſententia ſcripto proferri, tamen in hoc ex peculiari inſtitutione Chriſti Domini non ita eſt: nam licet verum iudicium ſit, eſt tamen ſpeciale, & ſacramentale de nouo à Chriſto Domino inſtituto ſub certis & propriis conditionibus omnino diuerſis ab his, quæ ſeruantur in iudicio forenſi. Ad ſecundum reſpondeo, concedendo antecedens, negando vero illationem, nam licet confeſſio poſſit fieri ſcripto, non tamen abſolutio poteſt ſcripto dari, etiam præſente pœnitente, & quia forma debet eſſe magis expreſſa, & determinata quam materia, cum materia per formam determinetur: & quia ſæpe poteſt accidere non poſſe pœnitentem aliter confiteri. quam per ſcriptum aut ſignis, vt in mutis: raro autem, aut nunquam continget, vt is Sacerdos, qui præſens eſt, non poſſit verbis ſententiam, & formam abſolutionis proferre: quare ſpectata rei natura magis erat neceſſarium vt confeſſio fieret ſignis externis, aut ſcripto, quam vt abſolutio ita proferatur. Ad tertium reſpondeo eſſe diuerſam rationem in matrimonio atque in hoc ſacramento pœnitentiæ, nam cum matrimonium, contractus ſit etiam humanus, quem Deus voluit honorare, in eoque altiorem rationem ſacramenti fundare, ac conſtituere, ideo quà contractus, voluit etiam, vt ſignis, & ſcripto poſſit celebrare, & ideo etiam in eo nullam formam aut materiam conſtituit ac requiſiuit, quæ ad contractum ipſum neceſſaria non eſſet, in ſacramento autem pœnitentiæ, & in aliis omnibus, excepto hoc ſacramento matrimonij, inſtituit peculiarem formam, & materiam quibus datis, daretur verum ſacramentum, & ſublatis tolleretur.

Præcipuum dubium eſt, an abſolutio ſacramentalis licite & valide dari poſſit abſenti, & conſequenter, an in aliquo caſu neceſſitatis vrgentis, poſſit aliquis pœnitens, valide & licite per internuntium, aut epiſtola vel reſcripto Sacerdoti abſenti confiteri, illeque poſſit ſimiliter abſens, abſentem pœnitentem abſoluere. Et certe olim liberius licuit hac de re diſputare: hodie tamen iam non licet: damnauit enim ſanctiſſimus Dominus noſter Clemens VIII. die 19. Iulij anno 1602. re mature ac diligenter conſiderata hanc propoſitionem: *Licere ſcilicet per litteras ſeu internuncium abſenti confeſſario peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſenti abſolutionem obtinere*, aſſerens, *ad minus eſſe falſam, temerariam & ſcandaloſam, prohibuitque, ac præcepit, ne deinceps talis propoſitio, publicis, priuatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus, doceatur, neve vnquam tamquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur.* & addit excommunicationem ipſo facto incurrendam, & ſibi reſeruatam contra violatores huius decreti, & alias inſuper pœnas à iudicibus iniungendas. Dixi *olim*, quia ante hoc decretum plurimi ex Thomiſtis aſſerebant abſentem licite & valide in aliquo caſu poſſe ſcripto, aut internuntio confiteri, & abſolui ſacramentaliter: ita aſſeruit olim Paludanus *in* 4. *diſtinctione decima ſeptima quæſtione ſecunda, verſ. Tertia definitio*: & Diuus Antoninus *tertia parte, titulo* 17. *capite duodecimo: & capite vigeſimo primo*, §. 3. vbi quæritur quid tandem debeat facere Sacerdos, qui alium abſoluit à peccato, à quo eum non poterat abſoluere: & reſpondet, eum teneri petere facultatem, vt eum poſſit abſoluere, & tunc ſi eum præſentem habere non poteſt, ait, plurimos Doctores in Concilio Baſilienſi in ea fuiſſe ſententia, vt poſſit eum abſentem abſoluere: & eandem opinionem tenuit Syluester *verbo Confeſſor*, 3. *numero* 1. *& verbo Confeſſor* 4. §. 2. Fumus *verbo Confeſſio, numero* 23. Tabiena *verbo Confeſſio* 2. *numero* 4. Petrus Soto *lectione vndecima de confeſſione.* Dominicus Soto *in Relectione de tegendo ſecreto numero* 3. *quæſtione* 4. *concluſione* 5. *dubio* 4. vbi dixit hanc opinionem eſſe veram, eam indicauit Turrecremata *cap. quem pœnitet diſtinctione* 1. *articulo* 2. omnes ex ordine & familia auguſtiſſima Diui Dominici, ex aliis eam tenuerunt Nauarrus in *Summa Latina, capite* 21. *numero* 36. *& in cap. quem pœnitet, de pœnitentia diſtinctione* 1. *numero* 4. Adrianus *in* 4. *de materia confeſſionis quæſtione prima.* Palatios *in* 4. *diſputatione vltima*, vbi id ſentit Richardus *articulo* 2. *quæſtione* 5. Maior *quæſtione* 1. Alexander Alenſis *quæſtione* 17. *aliàs* 77. & in eam inclinat Ruardus *articulo* 5. & Rutilius *in ſpeculo Epiſcoporum diſputatione* 1. *quæſtione* 5. omnes numero perexiguo comparatione eorum qui ſunt ex auguſtiſſima familia Diui Dominici, qui primi huius opinionis authores, & defenſores fuerunt, & ſic à quibus orta, & adulta fuit hæc opinio, in eorum etiam ſinu extincta fuit, & conſepulta. Fundamentum duplex erat: primum, 4.

quia in aliis iudiciis humanis, & forenſibus licite & valide fertur ſententia in abſentem: ergo etiam in hoc ſacramentali. Secundum, quia pœnitens fit moraliter præſens per ſuam confeſſionem, & ſic dirigendo intentionem ad abſentem, etiam vere dicere poſſumus, *Abſoluo te*, & tandem, quia loco pronominis *te*, poſſumus proprium nomen pœnitentis ponere, dicendo ſcilicet, *Ego abſoluo Paulum*, quæ eſt valida forma abſolutionis, & tunc abſolutio videtur proprie dirigi in abſentem: Tandem, quia hoc ſacramentum, eſt maximæ neceſſitatis, & ſæpiſſime accidit, vt pœnitens non poſſit Sacerdotem habere præſentem, vel quia vterque grauiter ægrotat, vel quia alter eorum in carcere, & vinculis continetur, vt nunc accidit quotidie in prouinciis hæreticorum, & Paganorum in Iapponia, quare neceſſe erat, ne fructu tanti ſacramenti fideles priuarentur, vt abſentes abſolui poſſint mittendo ſcilicet peccata ſua per ſcriptum aut internuntium.

5. Vnde cum ſententia hactenus explicata damnata, & condemnata fuerit tamquam illicita & inualida à ſanctiſſimo Domino noſtro Clemente VIII. vt diximus, firmiſſime tenendum eſt, non poſſe dari ſacramentum pœnitentiæ inter abſentes, etiamſi extrema neceſſita interueniat, & conſequenter nec licite, nec valide poſſe Sacerdotem vllum pœnitentem abſoluere, niſi illum præſentem audiat, & habeat: ita Cardinalis Toletus *lib. 3. Summæ capite 6.* Conynx *diſputatione 4. de inſtitutione & eſſentia pœnitentiæ, dubio 10. numero 69. folio 423. columna 1.* Soarius *tomo 4. de pœnitentia, diſput. 19. ſectione 3. numero 7.* Pater Valentia *3 part. diſp. 7. quæſtione 11. puncto 1. §. Quod autem.* Rodrig. *lib. 1. Summæ capite 51. numero 1.* Diuus Thomas *4. diſtinctione 17. articulo 4. quæſtione 3.* Sotus *in 4. diſt. 19. quæſt. 2. art. 6.* Caietanus *in Summa verbo Confeſſio. conditione 11.* Victoria *in Summa num. 171.* Ledeſma *2. part. 4. quæſt. 9. art. 3. dubitatione 1.* Cano *in Relectione de pœnitent. part. 5.* Sà *in Summa verbo Abſolutio. numero 10. & verbo Confeſſio num. 14.* & alij Thomiſtæ nouiores. Probatur ex decreto Clementis VIII. relato numero præcedenti initio, vbi contrariam opinionem damnauit ad minimum vt falſam, temerariam, & ſcandaloſam. Probatur primo rationibus, quia non eſt ibi vere actus pœnitentis certus, poteſt enim pœnitens intermedio tempore animum mutare, poteſt eſſe fraus, poteſt obi ſſe. Denique non datur propinqua & proxima materia, dolor ſcilicet pœnitentis, nec etiam de illa materia modo aliquo conſtare poteſt confeſſario, abſente pœnitente: nec verificatur illa forma abſolutionis, *Ego te abſoluo*: enimvero illud *te* dirigitur tantum ad præſentem perſonam pœnitentis, & indicat perſonam moraliter præſentem cum qua loquitur confeſſarius: ſicut enim illa particula, *Hoc eſt corpus meum*, & illa, *Hic eſt calix*, &c. indicant materiam præſentem, & peccatur grauiſſime & non fieret ſacramentum, ſi proferantur in vinum vel hoſtiam abſentem, ſic grauiſſime peccatur, & non fit ſacramentum, ſi hæc verba, *Ego te abſoluo*, in abſentem proferantur. Secundo, quia cum hoc ſacramentum inſtitutum ſit per modum iudicij, ante abſolutionem requirit perfectam cauſæ cognitionem, & cum ſit iudicium internum, & voluntarium, in quo ſola perſona pœnitentis habet vicem accuſatoris, & rei, & oſtendentis diſpoſitionem ſuam, per ſe, eſſentialiter, & ex natura ſua ita poſtulat præſentiam pœnitentis & confeſſarij, vt in nullo neceſſitatis, quamuis extremæ, caſu, aliter abſolutio poſſit dari licite & valide: quia in abſentia non poteſt vllo modo huiuſmodi plena & perfecta notitia cauſæ comparari.

Oppones, loco *Abſoluo te*, poterit Sacerdos dicere, *Abſoluo Petrum vel Paulum*: ac proinde ſaltem hac ratione poterit forma abſolutionis dirigi in abſentem. Reſpondeo negando ſequelam, quia vt talis forma valide proferatur, debet ita proferri, vt ex modo, & intentione proferentis, omnino hic & nunc ſignificet, præſentiam humanam, idque quod ſignificat illa conſueta forma, *Abſoluo te*. alias mutatio erit eſſentialis, illicita & inualida: & ſimile erit in materia baptiſmi. 6.

Ad fundamenta contrariæ opinionis reſpondeo. Ad primum dico eſſe diuerſam rationem in hoc iudicio, & in iudicio forenſi, quod patet ſatis ex dictis. Ad ſecundum dico pœnitentem nec per ſuam confeſſionem, nec per internuntium, aut interpoſitam perſonam fieri moraliter præſentem ſed requiri talem præſentiam, vt Sacerdos & pœnitens ore (vt aiunt) ad os loquantur, cum enim pœnitens debeat ſe accuſare, & defendere, in hoc iudicio diuino, neceſſario, & intrinſece talis præſentia requiritur, vt patet: nec Sacerdos poteſt committere poteſtatem abſoluendi interpoſitæ perſonæ, quæ ſuo loco, & nomine pœnitentem abſoluat abſentem, quia illa actio ſacramentalis, eſt mere perſonalis, & non delegabilis: ideo n. ad illa m conſecratur miniſter, quia per ſe debet illã exercere, alias pari ratione poſſet Sacerdos per alium conſecrare, cõmittendo illi vices ſuas. Et adhuc magis declaratur, quia vel committeret illam alteri Sacerdoti, vel laico: nõ laico, quia actus characteris ſacerdotalis non poteſt committi laico: alioquin pari ratione poſſet illi committi, vt cõfeſſionem audiret: nõ alteri Sacerdoti, quia tunc ille Sacerdos poterit per ſe abſoluere audita confeſſione, nam ſi eſt caſus extremæ neceſſitatis, habet iuriſdictionem: ſi non eſt caſus extremæ neceſſitatis, non audita confeſſione, non poteſt licite ac valide abſoluere ex cõmiſſa ſibi facultate, quia non poteſt eã ſententiã valide proferre, niſi causã iudicans, non poteſt autem valide ac licite iudicare, cauſa inaudita. Ad vltimum reſp. quamuis hoc ſacramentũ ſit maximæ neceſſitatis, tamen ſic inſtitutum fuiſſe à Chriſto Domino, vt non niſi vere & perſonaliter & in propriis perſonis præſentibus, Sacerdotis videlicet & pœnitentis, exerceatur. 7.

Et confirmatur adhuc veritas huius doctrinæ, nam ſi ad valorem confeſſionis non requireretur vera, & propria præſentia pœnitentis, & Sacerdotis, ſequeretur confeſſionem & abſolutionem factam nunc etiam abſque vlla neceſſitate, inter perſonas abſentes, validam eſſe. conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. Probatur ſequela, quia eſſentia ſacramenti, & valor illius ſemper eſt idem: ergo ſi abſolutio & confeſſio eſſentialiter non requirit præſentiam Sacerdotis & pœnitentis, quacumque ratione fiatur in abſentem, etiam abſque vlla neceſſitate, valida erit, & efficax: quod tamen nunquam authores contrariæ opinionis, etiam antequam condemnaretur, auſi ſunt concedere: ne ergo hæc & alia ſimilia abſurda concedere cogantur, neceſſe eſt fateantur, requiri hanc realem præſentiam, inter Sacerdotem & pœnitentem, vt hoc ſacramentum 8.

licite

licite & valide exerceatur. Quanta vero debeat eſſe hæc præſentia inter Sacerdotem & pœnitentem, prudentis arbitrio iudicandum eſt, illam ego credo eſſe neceſſariam, quæ ad ſenſibilem deſignationem, & locutionem cum alio ſufficiat: vt indicant illa verba ipſius eſſentialis formæ: *Ego te abſoluo.*

9. Circa tertium dubium, an forma abſolutionis ſit conuenienter tradita, ſolus Abulenſis *in prima parte ſui defenſorij cap. 6.* auſus eſt inter Catholicos vellicare conſuetam formam abſolutionis, tot ſeculis in Eccleſia catholica inuiolabiliter obſeruatam, ibi enim dixit improprie vſurpari in hac forma verbum *abſoluo*: quia peccata non ſunt proprie aliqua vincula, quæ circumligata ſoluantur, ſed ſunt iniuriæ Deo illatæ, quæ remittantur: & ideo non dixiſſe Chriſtum Dominum, *quorum ſolueritis* vel, *abſolueritis peccata, abſoluta erunt*, ſed *quorum remiſeritis, remittuntur eis.* confirmat hanc ſuam vellicationem, quia illud verbum *Abſoluo*, indicat hominem abſolutum eſſe à pœnis tantum, non à culpa, eſt enim hoc ſacramentum inſtitutum à Chriſto Domino per modum iudicij, & in iudiciis humanis cum abſoluuntur rei, à pœnis tantum abſoluuntur, non à culpis.

10. Dicendum tamen eſt prædictum verbum *Abſoluo*, eſſe optimum & conuenientiſſimum ad explicandam formam abſolutionis. ita docet D. Th. *3. part. q. 84. art. 3. & in 4. diſt. 22. q. 2. art. 2.* Scotus. Gabriel, Durandus, Paludanus *in 4. diſt. 14.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 19. ſect. 1. n. 9.* & communiter omnes catholici. patet tum ex vſu & traditione totius Eccleſiæ, tum ex definitionibus Concilij Tridentini & Florentini: Tridentini *in ſeſſione 14. cap. 3.* Florentini *in decreto Eugenij*, quibus addi poteſt Concilium Moguntinum *cap. 4.* & definitio Leonis X. *in condemnatione art. 11. & 12. Lutheri*: & quamuis Abulenſis in re non diſſentiat à vero ſenſu & ſignificatione cõſuetæ formæ, non debuit tamen in verbo diſcrepare, quod tot ſeculis ab Eccleſia in hac forma, continua traditione à Chriſto & Apoſtolis ad nos profecta & deriuata, eſt vſurpatum: nec congruentiæ illius aliquid habent ponderis, nam peccata, moralia vincula ſunt & moraliter vincula dici poſſunt, & iuxta phraſin & modum loquendi ſcripturæ vincula appellantur, ſic Eſaias 52. *Solue vincula colli tui captiua filia Sion*: & Pſalmo 118. *Funes peccatorum circumplexi ſunt me*: & Prouerbior. 5. *Funibus peccatorum ſuorum conſtringitur impius.* Quæ plane metaphoræ non ſolum de reatu pœnæ, ſed proprie de peccato ipſo ratione culpæ & maculæ, quæ in peccatore manet, intelligendæ ſunt. Deinde, quia licet pœnæ ſint actus ad quem peccatores ligantur, tamen ipſa peccata ſunt vincula, & funes quibus illi alligantur, & detinentur ad ſupplicium, ita vt illis vinculis manentibus, nullo modo euadere illud ſupplicium poſſint: vnde neceſſarium eſt, vt prius illa vincula per diuinam gratiam diſrumpantur, iuxta illud Pſalmi 115. *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Sunt etiam ipſa peccata mortalia, vincula quædam moralia, quæ peccatorem impediunt ad recte operandum, & ad merendum coram Deo: quamobrem verbum *abſoluo* recte & conuenienter cadit in peccata, etiam quoad eorum culpas. Nec Chriſtus Dominus ſolum vſus eſt verbo remittendi, ſed etiam abſoluendi, quando clarius promiſit Eccleſiæ, & illius capiti Petro, *Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælo*, Matthæi 16. ex quo loco videtur Eccleſia hanc formam ſumpſiſſe: *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, ſeu, *à vinculis tuis.* Adde conuenientius eſſe, quod Eccleſia hoc verbo *Abſoluo* vtatur, quam *Remitto*, quia remiſſio in rigore non eſt actus iudicialis, ſed latius patet, nam creditor remittit debitum, pars offenſa iniuriam: verbo autem *abſoluo & condemno*, iuxta communem ſenſum ſignificat actum iudicialem, & licet ſpectata primæua ſua etymologia & impoſitione in hoc iudicio diuino metaphoricum videatur, tamen iam hodie tam in eo, quam in forenſi iudicio proprie ſignificat actum iudicij & ſententiam qua reo conceditur plena libertas, vt patet ex vſu.

Quare ergo dices, non datur alia forma ad retinenda peccata, ſicut datur forma ad illa abſoluenda, ſeu ad illa ſoluenda: nam ſicut dicunt Sacerdotes, *Ego te abſoluo*, quando abſoluunt, quare etiam non dicunt, *Ego te ligo*, vel *Ego te retineo in peccatis*, vel *ego peccata tua retineo*, quando non abſoluunt. Reſpondeo id non eſſe neceſſarium. Primo, quia ipſi peccatores ex natura rei ligati ſunt ſuis peccatis, vnde cum non abſoluantur, ligati manent: de nouo enim non ligantur à Sacerdote. Secundo, quia actus ſacramentalis ex ſua natura eſt ſignificatiuus gratiæ, eſt enim ſacramentum ſignum viſibile inuiſibilis gratiæ: talis autem actus non eſſet ſignificatiuus gratiæ, vt patet, ac proinde non eſſet actus ſacramentalis. Adde quod ad retinendum peccatum, nulla poſitiua forma, neceſſaria eſt, ſed ſufficit ſola mera & nuda negatio abſolutionis, quia peccata non detinentur per aliquam actionem poſitiuam, ſed per carentiam actionis, vt patet. 11.

Hæretici catholicæ veritatis moleſtiſſimi euerſores, vtpote ad pœnas inferni iam damnati, hanc noſtram & totius Eccleſiæ Catholicæ *abſolutionem* damnant & condemnant, veluti ridiculam & ineptam: qua plane ſolum ab iiſdem pœnis abſolui, & liberari poterant. Fundamentum illorum eſt primo, quia, per eam Sacerdotes ſibi vſurpant actum proprium ſolius Dei, qui eſt remittere peccata. Secundo, quia negant, Sacerdotibus datam eſſe poteſtatem clauium, & nihil diſtinguunt inter Deum, qui principaliter abſoluit, & remittit peccata per Sacerdotes tamquam miniſtros proprios, ad id ſpecialiter ſacris ordinibus, & charactere deputatos, & inter ipſos Sacerdotes, qui miniſterialiter, & minus principaliter, vere tamen & realiter illa remittunt: ſed illorum querimonia & fundamentum, ex querimonia & fundamento Phariſæorum deductum eſt, de Chriſto enim dicebant Phariſæi Marci cap. 2. num. 7. *Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Quo ſtatim cognito IESVS ſpiritu ſuo, quia ſic cogitauerint intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris.* Sic nos huiuſmodi ſectariis, & Phariſæorum ſectatoribus dicere poſſumus iure: Quid cum Phariſæis conſentitis, quid illorum malitiam imitamini: quid tam cæca & abſurda in cordibus veſtris cogitatis? Poteſt Chriſtus dicere, *Dimittuntur tibi peccata tua*, Matthæi 9. & Marci 2. ſeu, *Abſoluo te à peccatis tuis.* & poteſt Sacerdos dicere miniſterialiter, minuſque principaliter, *Abſoluo te à peccatis tuis.* Chriſtus enim Dominus abſoluit, & remittit peccata, vt auctor principalis, Sacerdos autem vt miniſter, 12.

nam quamuis Chriſtus abſolute dixerit, *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*, non propterea tribuit Sacerdotibus poteſtatem excellentiæ ad dimittenda peccata, ſed miniſterialem tantum, vnde cum Sacerdotes dicunt, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, non ſibi vſurpant diuinam authoritatem, poteſtatemque excellentiæ, ad abſoluenda, remittendaque peccata, ſed vtuntur poteſtate miniſteriali ſibi à Chriſto conceſſa, qua vere ſoluunt, & peccata dimittunt, vt miniſtri Chriſti, ad hanc rem ſpeciali charactere deputati, & qua vere ſunt iudices, quia eorum ſententia, ex inſtitutione Chriſti ex ſe certa & infallibilis eſt, quia ſimul cum illis & per illos Deus iudicat: vnde licet Sacerdotes non ſint principales iudices, ſed miniſteriales, non tamen illorum ſententia reuocabilis eſt, ſicut eſt reuocabilis ſententia inferiorum iudicum per ſuperiores, in iudiciis humanis, ſed eſt certa, firma, & irreuocabilis, quia ſimul per illos Deus iudicat, & eſt ſimul ſententia hominum, & ſententia Dei, vt principalis iudicis: at vero in iudiciis humanis ſuperiores iudices, non iudicant ſimul cum inferioribus, & ideo illorum ſententia per ſuperiores eſt reuocabilis: quæ ſi hæretici non capiunt, nec intelligunt, magiſtros adeant à quibus edoceantur, adeant in primis Bellarminum *toto libro primo de pœnitentia* Ruardum *articulo tertio contra Lutherum*: Roffenſem *articulo decimo.* VValdenſem *tomo ſecundo capite* 144. & doctiſſimum Soarium *tomo quarto de pœnitentia diſputatione decimanona ſectione prima numero ſexto, & decimo*: Deumque exorent, vt cœcam illorum mentem clariſſimis veritatis radiis penetret & aperiat.

13. Nec refert id quod ait Diuus Leo Papa epiſtola 89. alias 91. & refertur in cap. multiplex, de pœnitentia diſtinctione prima. vbi dicit peccata remitti ſupplicationibus Sacerdotum, nam Diuus Leo Papa, vt poſt Diuum Thomam, quem citat ac ſequitur Franciſcus Soarius, loquitur iuxta eundem Soarium *tomo quarto de pœnitentia diſputatione decima nona ſectione prima numero* 13. non de ſubſtantiali, eſſentialique forma abſolutionis, ſed de verbis deprecatoriis, quæ ante & poſt illam præmitti, & ſubſequi ſolent, nec obſtat, quod Diuus Leo afferat, *Sine ſupplicationibus Sacerdotum non remitti peccata*, quia interdum accipiunt Patres & Doctores accidentia ſacramentorum pro ipſis ſacramentis, & interdum etiam ſacramenta ipſa nomen accipiunt ab accidentalibus ritibus, quibus celebrantur, ſic VValdenſis *tomo ſecundo de ſacramentis capite* 147. explicans Diuum Chryſoſtomum *libro primo de ſacerdotio*, abſolutionem ipſam, vocat *orationem ſacramentalem*: ſic etiam Patres dicunt peccata non poſſe dimitti niſi per manus impoſitionem, hoc eſt, per ſacramentum pœnitentiæ: quia olim dum Sacerdotes peccatores abſoluebant, manus ſuper illos imponebant.

14. Hodie tamen per ſolam abſolutionem verbalem abſolutio datur, & vero quod quidam faciunt, dando benedictionem, dum abſoluunt, neceſſarium non eſt: quod vero alij efficiunt, qui dum abſoluunt, aperto ſunt capite, nec ex vſu antiquo, nec ex ſapientum more ac ritu, nec ex ratione, nec ex dignitate officij iudicis, quod confeſſarius agit, dum abſoluit, fit, vt optime notat Sà *verbo abſolutio num.* 3. & præterea facile deprehendi poteſt hunc modum abſoluendi aperto capite minus conuenientem eſſe, quia facile prodentur circumſtantibus eo ſeruato pœnitentes, qui ſine abſolutione dimittuntur, & quia nullum fortè erit ſacramentum, quod capite aperto tradendum ſit, vt notat idem Sà excepto ſacramento Euchariſtiæ ob Chriſti præſentiam corporalem.

CAPVT XI.

Quis ſit effectus formæ abſolutionis, & propria verborum illius ſignificatio: & an ex duobus æque diſpoſitis poſſit vni remitti tota pœna, non vero alteri.

SVMMARIVM.

- *Refertur prima opinio aſſerens verum ſenſum formæ abſolutionis eſſe: Ego oſtendo, & declaro te abſolutum eſſe à peccatis tuis.* num. 1.
- *Oſtenditur hanc opinionem eſſe omnino falſam, & fere damnatam in Concilio Tridentino.* num. 2.
- *Soluuntur illius fundamenta.* num. 3.
- *Refertur ſecunda opinio, ac reÿcitur, aſſerens verum illius ſenſum eſſe: Ego tibi remitto reliquias peccati hic iam per ſacramentum remiſſi, & quæ ſint iſtæ reliquiæ.* num. 4.
- *Refertur ac reÿcitur tertia aſſerens eſſe: Ego tollo à te obligationem iterum confitendi hæc peccata, quæ modo confeſſus es.* num. 5.
- *Refertur ac refutatur quarta, dicens eſſe: Ego remitto tibi omnem pœnam æternam, vel temporalem, debitam his peccatis, quæ modo confeſſus es.* num. 6
- *Refertur & non approbatur in toto quinta, aſſerens verum ſenſum eſſe: Ego tibi impertio ſacramentum abſolutionis & confeſſionis.* num. 7.
- *Proponitur ſexta opinio aſſerens verum ſenſum eſſe: Ego tibi gratiam ſanctificantem, quantum eſt ex ſe, remiſſiuam peccati, ſi quod habes, confero.* num. 8.
- *Proponitur ſeptima opinio aſſerens eſſe: Ego tibi remitto, vel, Ego te ſoluo à peccatis tuis, quatenus ligant abſolute vel ſecundum culpam, vel ſecundum pœnam æternam, vel temporalem, vel ſecundum obligationem illa iterum confitendi.* num. 9.
- *Qua ratione in hoc ſacramento & opinione vltima dicatur peccatum ſemper vere remitti.* num. 10.
- *Etiamſi homo confiteatur de peccatis iam confeſſis.* ibid.
- *Iudicium authoris.* num. 11.
- *Proponitur, & ſoluitur obiectio contra ſextam opinionem quæ iudicio authoris omnibus præfertur.* numero 12.
- *An ex duobus pœnitentibus æque diſpoſitis vni remittatur tota pœna temporalis, & alteri non.* numero 13.
- *An in hoc ſacramento pœnitentiæ, ſicut & in omnibus aliis, detur res & ſacramentum ſimul, & quid illud ſit in hoc ſacramento atque in aliis.* numero 14.

Circa titulum propoſitum tot ſunt fere ſententiæ, tot opiniones, quot capita: omnes referam, ſeligam meliores, ac tandem iudicium meum interponam. Prima docet verum ſenſum verborum huius formæ, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, eſſe, Ego oſtendo & declaro te abſolutũ eſſe à peccatis tuis: ita docet Magiſter ſententiarum *in 4 diſt.* 18. Bonau. *ibi a.* 2. *q.* 1. Gabr. *q.* 1. *a.* 2. Maior *q.* 1. *& diſt.* 1.

& diſtinctione 14. quæſtione 2. & ibi etiam Gabriel *quæſtione 2. art. 1. & 2.* Alenſis *4. part. quæſt. 21.* Medina *tractat. 2. de effectu abſolutionis.* Fundamentum huius opinionis eſt. Primo, quia Deus eſt, qui principaliter abſoluit, & dimittit peccata, ac proinde confeſſarius videtur tantum oſtendere & declarare peccatorem eſſe abſolutum à peccatis, proferendo huiuſmodi verba, *Ego te abſoluo à peccatis tuis.* Secundo, quia Chriſtus Dominus dixit Magdalenæ, *remittuntur tibi peccata tua,* Lucæ 7. quæ tamen iam erant remiſſa per feruentem actum charitatis, & internam contritionem ipſius, ergo ſolum id Chriſtus declarauit per ea verba, quæ ſunt ſimilia illis, quibus inſtituit ſacramentum pœnitentiæ, dum dixit, *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

2. Verum hæc opinio eſt omnino falſa, & hoc tempore erronea, vt docet Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſputatione 19. ſectione 2. num. 4. & 5. in editione Moguntina,* & fere expreſſe damnatur in Concilio Tridentino *ſeſſione 14. cap. 6. & can. 9.* quia huiuſmodi authores videntur inſinuare Sacerdotes & confeſſarios non habere poteſtatem dimittendi, ſoluendique peccata, ſed tantum oſtendendi ſolutos eſſe pœnitentes ab iiſdem peccatis, quæ confeſſioni ſacramentali ſubiecerunt: Concilium autem Tridentinum definit abſolutionem à confeſſariis datam verum eſſe actum iudicialem & non nudum miniſterium pronuntiandi & declarandi remiſſa eſſe peccata pœnitentibus. ita enim prædicto can. 9. *Si quis dixerit abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis non eſſe actum iudicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti,* &c. *anathema ſit.* & conuincitur facile falſitas, & error huius opinionis, quia Chriſtus Dominus non dixit: *quod ſolutum oſtenderitis in terris, erit ſolutum & in cælis:* ſed *quorum remiſeritis peccata,* ſeu, *quodcumque ſolueritis ſuper terram erit ſolutum & in cælis,* &c. & ideo hanc opinionem damnant & improbant communiter meliores hodie Theologi, Richardus, Diuus Thomas *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 3. quæſtiuncula 1. & 3. p. quæſtione 84. art. 3.* Scotus *in 4. diſtinct. 4. quæſt. 4.* & ibi Sotus *quæſt. 1. art. 3.* Alenſis *3. part. quæſt. 60. m. 1. art. 2.* Petrus Soto *lect. 4. de pœnit.* & Caietanus *tomo 1. opuſculorum tractatu 18. quæſt. 5.* & ratio eſt, quia verbum *Abſoluo* deſumptum eſt ex illis verbis Chriſti, *quodcumque ſolueris in terris, erit ſolutum & in cælis, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* & cum illo cognationem habet, & eandem ſignificationem: ergo reuera Sacerdos habet poteſtatem dimittendi peccata, & non declarandi eſſe ſoluta: quia ad hanc declarationem nihil conferunt claues, cum melius id præſtare poſſit homo doctus, ac prudens, qui conſcientiam prudentius ſcrutari poteſt: ergo reuera Chriſtus in illis verbis poteſtatem confert Sacerdotibus remittendi peccata miniſterialiter, & non declarandi tantum eſſe remiſſa, ac proinde cum Sacerdos confert abſolutionem pœnitenti, vere illi remittit peccata confeſſa, & non declarat tantum eſſe remiſſa.

3. Nec obſtant fundamenta primæ opinionis, quia licet Chriſtus Dominus ſit, qui principaliter per Sacerdotem peccata confeſſa remittat, tamen ipſe Sacerdos ſimul cum Chriſto minus principaliter, ſeu (vt alij explicant) miniſterialiter eadem peccata remittit, & ideo illius ſententia, quia ſimul eſt ſententia Chriſti, eſt plane firma & irreuocabilis, iuxta ea, quæ diximus capite præcedenti numero 12. vnde vt Chriſtus oſtenderet illius ſententiam eſſe irreuocabilem, dixit, *Quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* Ad exemplum quod afferebatur de verbis Chriſti ad Mariam Magdalenam reſpondeo eſſe diuerſam rationem, in illis verbis, *remittuntur tibi peccata tua.* quæ Chriſtus ad illam dixit, & in illis, quæ Sacerdos tamquam miniſter Chriſti dicit, *Abſoluo te à peccatis tuis.* nam Chriſtus Dominus plane & perſpicue cor illius intuebatur, iuxta illud primi Regum 16. verſ. decimo ſexto. *Homo videt ea quæ apparent, Deus autem intuetur cor.* & ideo vere affirmare poterat, remiſſionem internam etiamſi illam non faceret, quia illa verba *remittuntur tibi peccata tua,* recte etiam explicantur, *remiſſa ſunt tibi peccata tua,* at confeſſor dum dicit *Ego te abſoluo,* non intuetur cor pœnitentis, & ideo non poteſt vere affirmare illi vere remiſſa eſſe peccata, vnde nec etiam illa verba, *Ego te abſoluo à peccatis tuis,* poſſunt eſſe ſimilia illis verbis, *remittuntur tibi peccata tua.*

Secunda opinio docet, ſenſum abſolutionis eſſe, *Ego te abſoluo à peccatis tuis,* id eſt, *Ego remitto tibi reliquias peccati tui,* v. c. malas inclinationes relictas ex eodem peccato iam per veram contritionem, ſeu per attritionem, & ſacramentum remiſſo. ita Caietanus *tomo 1. opuſculorum tractatu 5. quæſtione 4. ad. 2.* ſed nec hoc ſatisfacit, primo, quia nec hoc ſacramentum fuit inſtitutum à Chriſto Domino ad has reliquias delendas, nec eæ ſemper poſt remiſſam culpam & peccatum remanent, maxime quando culpa conſiſtit in ſola omiſſione venialiter peccaminoſa. 4.

Tertia opinio docet verum ſenſum illius formæ, *Ego te abſoluo à peccatis tuis,* eſſe: Ego tollo à te obligationem iterum confitendi hæc peccata, quę modo confeſſus es, abſoluoque te ab obligatione illa iterum clauibus Eccleſiæ ſubiiciendi. hanc opinionem attigerunt Bonauentura, & Alenſis allegati num. 1. & eam ex parte ſequitur Gabriel *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1.* & Supplementum illius *diſtinct. 23. art. 2.* & fundamentum illius eſt, quia poteſtas Sacerdotis non extenditur ad remittenda peccata, & tollendam culpam, ſed tantum ad cognoſcendum de illis, à quo onere abſoluitur pœnitens circa illa peccata, quæ iam ſemel confeſſus eſt. Verum hæc ſententia eſt æque falſa, ac prima, & eſt fere damnata in Concilio Tridentino *ſeſſione 14. canone 9.* eſt etiam expreſſe contra vim & proprietatem verborum formæ, & Chriſti Domini clamantis, *Quorum remiſeritis peccata, erunt ſoluta & in cælis:* abſoluere autem ab obligatione alicuius præcepti, non eſt peccata remittere, vt patet: deinde quia cum abſolutio cadit ſuper confeſſionem factam de peccatis mortalibus iam confeſſis, aut de ſolis venialibus, non habet locum hæc expoſitio, quia nullus tenebatur illa iterum confiteri & ſic iam liber erat ab ea obligatione. Et interdum etiam è conuerſo abſoluitur quis à peccatis, & non ab obligatione confitendi, vt patebit infra in materia de caſibus reſeruatis. 5.

Quarta opinio docet veram ac germanam ſignificationem verborum ipſius formæ, *Ego te abſoluo à peccatis tuis,* eſſe, Ego tibi remitto omnem pœnam æternam vel temporalem debitam his peccatis. hanc opinionem tenent Hugo Victor. *lib. 2. de ſacramentis parte 14. cap. 8.* & Richardus de 6.

Digitized by Google

ſancto Victore *lib. 1. de poteſtate ligandi & ſoluendi, cap. 21.* ſed hæc opinio etiam non ſatisfacit, quia poteſt fieri vt peccatum ſit iam omnino remiſſum quoad omnem pœnam æternam & temporalem: vt ſi quis iterum confiteatur peccata iam confeſſa & omnino remiſſa quoad vtramque pœnam tam æternam, quam temporalem. Præterea quando confeſſio eſt de ſolis venialibus, non abſoluitur pœnitens à reatu pœnæ æternæ, vt patet, neque poteſt hoc per formam ſignificari.

7\. Quinta opinio docet, *Ego te abſoluo*, ſignificare: *Ego tibi ſacramentum abſolutionis & confeſſionis impendo*: ita Diuus Thomas 3. *part. queſt.* 84. *art.* 3. *ad* 5. & vero etſi hac expoſitione omnis difficultas deuitetur, tamen ſpectata ſignificatione verborum videtur ſatis detorta ſi ita crude accipiatur, quia hæc forma videtur primo & per ſe ſignificare productionem gratiæ, & remiſſionem peccati, (non enim gratia ſanctificans infunditur ſine remiſſione peccati) non autem collationem ſacramenti: deinde quia iuxta hanc explicationem non eſt neceſſe, quod Sacerdos per eam formam conferat pœnitenti aliquem effectum gratiæ ipſius ſacramenti, ſed ſolum vt conferat ipſum ſacramentum: at hoc eſt contra veram, & germanam proprietatem verborum ipſius formæ, quæ directe ſignificant effectionem remiſſionis, ſeu ſolutionis peccatorum: & ideo.

8\. Sexta opinio docet, verba abſolutionis, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, ſignificare vere & proprie, Ego tibi gratiam ſanctificantem, quantum eſt ex ſe remiſſiuam peccati confero. ita docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 19. ſect. 2. n. 19.* Probat primo, quia licet hæc forma videatur ſolum ſignificare ſolutionem, & remiſſionem vinculi ipſius peccati; tamen quia nunquam peccatum mortale tollitur, niſi prius infundatur gratia ſanctificans, ideo ex vi verborum ipſius formæ iam hodie in communi omnium acceptione per hanc formam, *Ego te abſoluo*, per ſe & primo ſignificatur gratiæ ſanctificantis infuſio, deinde conſecutiue expulſio peccati mortalis, ſeu quod idem eſt, ſignificatur infuſio gratiæ quantum eſt ex ſe ordinata ad tollenda, remittendaque peccata, ſi forte illa in pœnitente dentur: ſicut enim omne agens naturale, & omnis actio, primo, & per ſe tendit ad introductionem alicuius formæ naturalis, & tantum conſecutiue in deſtructionem & expulſionem formæ contrariæ, ita omnia ſacramenta primo & per ſe producunt gratiam, & tantum conſecutiue remittunt peccata, cum id ſacramenta ſignificent, quod producunt, ſequitur hoc ſacramentum pœnitentiæ, & formam illius primo & per ſe ſignificare productionem gratiæ quantum eſt ex ſe deſtructiuæ peccati, & tantum conſequenter peccati deſtructionem, & remiſſionem, ſi forte detur. Sicut enim commune eſt omnibus ſacramentis nouæ legis ſignificare practice collationem gratiæ ſub hac conditione intrinſece in hac collatione incluſa, *Niſi ſuſcipiens obicem ponat*: ſic etiam id commune eſt ſacramento pœnitentiæ, & ideo ſtante eius veritate, & valore, fieri poteſt, vt non conferatur pœnitenti gratia ſanctificans ſi detur obex ex parte pœnitentis, & ideo forma abſolutionis in hoc ſacramento ſemper practice primario & per ſe ſignificat collationem gratiæ, non tamen ita abſolute, quin implicite, inuoluat hanc conditionem. *Niſi ſuſcipiens obicem ponat*. & ſic intelligendus eſt Hugo de ſancto Victore *lib. de ſacramentis p.* 14. *c.* 8. dum dicit hanc formam magis ſignificare virtutem ſuam quam euentum. Vnde peccatum etiam non remittitur conſequenter in pœnitente, niſi ſubintellecta hac conditione: *Si in pœnitente ſit peccatum, quod tolli & remitti debeat.* & ideo diximus formam abſolutionis ſemper practice & per ſe ſignificare gratiæ ſanctificantis collationem, quantum eſt ex ſe expulſiuæ & remiſſiuæ peccati mortalis, ſi forte in pœnitente detur.

Septima & vltima opinio docet, formam abſolutionis, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, ſignificare generatim, & in communi primario & per ſe omnem ſolutionem peccati, & quemcumq; reatum illius, ſiue ſecundum culpam, ſiue ſecundum pœnam æternam, vel temporalem: ſiue ſecundum obligationem confitendi, ſiue ſecundum quamcumque aliam rationem, per quam ligare poteſt: non tamen ſignificare prædictam omnem ſolutionem hic & nunc de facto ſimul conferri, neq; hanc vel illam determinate conferri, ſed aliquam ex his conferri, ſignificando videlicet pœnitentem abſolui à peccato, quatenus ligat, vel ſecundum culpam, vel ſecundum pœnam æternam, vel temporalem, vel ſecundum aliquam aliam rationem, imo neque hoc abſolute ſignificare, ſed ſolum ſub conditione, *Si confeſſio vera ſit.* ita docet Conynx *de ſacram. diſp. 4. de eſſentia & inſtitutione pœnit. dubio* 8. *n* 57. & 58. Probat primo, quia peccatum mortale eſt vinculum quoddam morale, quod in multis ligat peccatorem, & multis reatibus obſtrictũ tenet, in primis tenet illum obſtrictum reatu culpæ, deinde reatu pœnæ æternæ, & temporalis, tertio reatu obligationis confitendi illud: & ſic ad multa reddit eum obligatum. Cum ergo Sacerdos dicit, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, perinde eſt ac dicere, Ego te ſoluo ab omnibus his reatibus, & obligationibus, ſi forte omnes dentur, vel à quocumque illorum, ſi vnum ſine alio detur. Docet itaque hæc opinio formam abſolutionis ſecundum ſe quidem primario & immediate ſignificare abſolutionem à peccato, vel à quacumque obligatione illius, prout tamen cum ipſa confeſſione componit integrum ſacramentum ſignificare primario & immediate ſolam infuſionem gratiæ ſanctificantis quantum eſt ex ſe remiſſiuæ peccati mortalis ſub conditione ſi aliquod ſit remittendum. 9.

Et ex hac opinione ſic explicata patet quidem primo, qua ratione peccatum per ſacramentum confeſſionis ſemper dicatur vere remitti, quatenus ſcilicet ſemper recipitur noua gratia quæ ex ſe eſt remiſſiua peccati, ſi illud detur, & pœnæ æternæ quæ ſemper per remiſſionem ipſius peccati tota remittitur: ſi autem non detur peccatum, nec pœna æterna, quæ remittatur, detur vero pœna temporalis, illa etiam remittitur: ſi vero nec pœna temporalis detur, quæ remittatur, propter vehementem dolorem, qui totam illam remittit, ſimul cum obligatione confitendi iterum eadem peccata, etſi denique confeſſio fiat de peccatis mortalibus, de quibus nulla erat obligatio illa iterum confitendi quia iam confeſſa erant, nec vlla pœna temporalis, nec æterna detur, quæ remittatur per tale ſacramentum: tamen huiuſmodi pœnitens, qui ſemel mortaliter peccauit, quantumcumque ei ipſum peccatum, & omnis pœna temporalis, & æterna iam remiſſa ſit, nec habeat vllam obligationem illud iterum confitendi, cæteris paribus, ſemper habet aliquod impedimentum 10.

tum, ratione cuius manet minus dignus beneficiis diuinis, quam eſſet, ſi nunquam peccaſſet. quod patet exemplis humanis: ſi enim duo deneur amici principis, in omnibus paribus. in meritis, in nobilitate naturæ, & cæteris donis, hoc vno excepto, quod vnus aliquando in principem peccauerit, alter non peccauerit, profecto ſi princeps velit in rigore ęquitatē ſeruare, & velit illorum vni beneficium aliquod conferre, conferet illud ei qui non peccauit, & ſic illud peccatum ſemper erit priori impedimēto quominus illam gratiā & beneficium à principe obtineat, ac conſequatur, & hoc quidē impedimentum, quod manet in illo, qui peccauit tunc modo aliquo tollitur ac remittitur per illam confeſſionem, quæ fit de peccatis iam confeſſis, cum non habet peccatum quod teneatur iterum confiteri, nec pœnam temporalem, aut æternam, quæ remittatur, vnde ſemper dicitur peccatum per ipſam confeſſionem vere remitti, quia ſaltem remittitur hoc impedimentum illius & indignitas cum tamen huiuſmodi indignitas in ſe nunquam remittitur, (cum ſemper maneat tale peccatum commiſiſſe) ſed per appoſitionem nouæ gratiæ, quæ ſubiectum reddat dignius, quam antea erat: nunquam profecto poteſt hoc impedimentum in hac vita omnino tolli, & ideo ſępe in hac vita modo explicato vere dicetur per nouam confeſſionē peccatum remitti, vel effectum illius.

11. Hæ duæ opiniones vltimæ Soarij & Conyncis, ſatis ſunt probabiles: opinio tamen Soarij exhaurit omnes difficultates, & ideo illam probabiliorem iudico, & tenendam: hoc tamen in ea meo iudicio difficile videtur, quia videtur trahere & detorquere verba formæ ad ſenſum aliquantulū duriuſculum & alienum à propria & germana ſignificatione verborum ipſius formæ, quatenus dicit prædictā formā *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, primario & per ſe ſignificare collationem gratiæ ſanctificantis, ſecundario vero & conſecutiue expulſionem & remiſſionem peccati mortalis, cum tamen ea forma (quantum verba ſonant) primario ſignificet expulſionem, remiſſionem, ſeu ſolutionem vinculi peccati: ſecundario vero & conſequenter infuſionem & collationem gratiæ ſanctificantis. Verum hæc difficultas potius videtur grammaticalis, quam realis, & alicuius momenti, nam quāuis in ſenſu grammaticali id quidem verba ſonent tamen in communi & vero ſenſu, quo Eccleſia illa verba formæ iam hodie accipit, & ſemper accepit, ſignificāt id quod Soar. affirmat: vt iam alibi diximus. Nec opus eſt vt diſtinguatur ſignificatio verborum ipſius formæ à ſignificatione totius ſacramenti, quod integratur ex materia, & forma: nam licet forma præciſe diuidatur, ac diſtinguatur à materia, à confeſſione ſc. doloroſa in hoc ſacramento, & materia à forma, tamen nec ipſa forma per ſe, nec materia & confeſſio doloroſa per ſe remittunt peccata, aut ſoluunt hominem ab aliquo vinculo & obligatione, vt patet: quare neceſſe eſt vt hæc ſimul ſumantur, & vt ſumatur forma prout cadit ſupra illam materiam, alioquin licet verba formæ aliquam ſignificationem grammaticalem in ſe habeant, tamen in ratione formæ ſacramenti nullam habent.

12. Dices primo, hoc ſacramentum videtur immediate, primo, & per ſe inſtitutum à Chriſto Domino ad tollendū peccatum, vt indicant verba quib' fuit inſtitutum, *Quodcumq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis, & quodcumq; ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cælis.* Ergo primo & per ſe expellitur, & remittitur peccatum, conſequenter vero confertur gratia: ſed ad hoc reſpondeo negando antecedens, primo enim & per ſe inſtitutum fuit hoc ſacramentum à Chriſto Domino ad faciendū hominem gratum, & proxime beatitudinis capacem: ſecundario vero ad tollendum peccatū quod ſimul cum gratia exiſtere nō poteſt. Verba autem *quodcumq; ſolueris* idipſum iam hodie ſignificant in cōmuni vſu huius ſacramenti, habent n. hunc ſenſum, quodcumq; ſolueris, gratiam tribuendo, erit ſolutum, &c. & quodcumq; ligaueris, i. e. ligatū reliqueris, gratiam denegando, erit ligatum, &c.

Dices ſecundo, ſequi in opinione Soarij quod ſtante æquali diſpoſitione in duobus pœnitentibus poſſit contingere vt vnus abſoluatur à tota pœna temporali & alter non: ſi nimirum vnus habeat reatum pœnæ vt quatuor, & alter, vt duo: & in vtroque ſit æqualis diſpoſitio: nam tunc ei qui eſt debitor vt quatuor, remittentur duo: & ei qui eſt debitor vt duo, remittētur q; ſi duo gradus pœnæ, & ſic abſoluetur à tota pœna, ac proinde ex duobus pœnitentibus æqualiter diſpoſitis, vnus abſoluetur à tota pœna temporali, & alter non. 13.

Reſpondeo cum Soar. *to. 4. de pœnit. diſp. 19. ſect. 2. n. 25. fine*, concedendo ſequelam, neq; enim in cōceſſione illius aliquod inconueniens cernitur, ſed eſt id maxime conſentaneum rationi. quia id tunc prouenit ex inæqualitate reatuum, nō vero ex inæqualitate contritionis diſpoſitionisque, quia id quod remittitur æquale eſt, quāuis in vno remiſſio ipſa ſit totalis, in altero vero partialis: vnde propter æqualem diſpoſitionem ſeruatur æqualitas remiſſionis, propter inæqualitatem reatuū ipſius pœnæ, vni tota pœna temporalis remittitur, alteri non, quod nullum videtur inconueniens.

Poteſt hic tandem dubitari, an in hoc etiam ſacramento detur aliquid, quod ſit res & ſacramentum ſimul, nam in omnibus ſacramentis affirmant Theologi dari *rem tantum, & ſacramentum tantum:* & inſuper dari *rem & ſacramentum ſimul*, vt in Euchariſtia ſignum ipſum ſenſibile ſeu ſpecies conſecratæ, ſunt ſacramentum: res ſacramenti eſt gratia, quam confert: res & ſacramentum ſimul eſt corpus Chriſti Domini ſub his ſpeciebus contentum, vt docet Hugo de ſancto Victore *lib. 2. de ſacramentis, parte octaua capite ſeptimo*: in tribus vero quæ characterem imprimunt, vt eſt Baptiſmus, ordo, & confirmatio: ſacramentum eſt ipſum ſignum ſenſibile: v. c. in Baptiſmo ablutio & forma baptizandi eſt ſacramentum, gratia eſt res ſacramenti: character eſt res & ſacramentum ſimul: in confirmatione ſignum ſenſibile compoſitum ex chriſmate & ex forma verborum eſt ipſum ſacramentum: gratia eſt res ſacramenti, character res & ſacramentum ſimul: ſimiliter in ordine: character eſt res, & ſacramentum ſimul: gratia eſt res ſacramenti: oleum ſacrum & tactus eſt ipſum ſacramentum, ſeu ipſum ſignum ſenſibile: & in matrimonio vinculum ipſum perpetuum eſt res & ſacramentum ſimul, gratia eſt res ſacramenti, mutuus conſenſus ſigno ſenſibili explicatus & præſentia parochi, eſt ipſum ſacramentum, ſeu ſignum ſenſibile. In extrema vnctione: ſanitas corporis eſt res & ſacramentum ſimul: gratia, quam confert, eſt res ſacramenti: oleum & forma ſacramenti eſt ipſum ſacramentum, ſeu ſignum ſenſibile. In confeſſione vero & pœnitentia, ſignum ſenſibile compoſitum ex confeſſione

14. An in hoc ſacramento detur aliquid, quod ſit res & ſacramentum ſimul.

doloroſa & abſolutione, eſt ipſum ſacramentum: gratia quam confert, eſt res ſacramenti. Quid autem ſit res & ſacramentum ſimul, non ita conſtat apud Doctores: miſſis opinionibus dicendum eſt, interiorem dolorem, & pœnitentiam ſiue attritio ſit, ſiue contritio: vt informem & ſecundum ſe, eſſe ſacramentum, vel potius partem ſacramenti, nam ſacramentum hoc eſt ſignum ſenſibile compoſitum ex confeſſione, ex dolore, & ex abſolutione: vt formatam vero per gratiam ſacramentalem eſſe rem & ſacramentum ſimul. nam ſi ille dolor erat attritio, cum formatur per applicationem ſacramenti abſolutionis, fit contritio, non intrinſece, ſed extrinſece, vt ſupra explicatum eſt: ſi vero erat contritio, iam eſt meritoria gloriæ & gratiæ, quod ſatis eſt, vt ſub ea ratione ſit res ſacramenti, neque enim neceſſarium eſt vt eadem res ſub eadem ratione & conſideratione ſumpta, formalitateque, dicatur ſacramentum & res ſacramenti ſimul: ſed ſatis eſt, vt idem actus ſecundum diuerſas rationes phyſicas vel morales, has duas denominationes ſuſcipiat, & dicatur res & ſacramentum, & ita docet Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputatione* 19. *ſectione quinta numero duodecimo & decimo tertio. & in ſecunda editione Moguntina.*

LIBER

LIBER TERTIVS.

De qualitate & integritate confeſſionis, per quam præceptum Eccleſiæ impletur.

EXPLICATA materia & forma confeſſionis, ſequitur vt doceamus quo modo facienda ſit talis confeſſio, & de qualitate & integritate illius agamus. Doctores igitur antiquiores ſexdecim olim conditiones ad legitimam confeſſionem requirebant, quas ſtatim ponemus, in quibus, vt optime notauit D. Thom. *in* 4 *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 4. *quæſtiuncula* 4. quædam neceſſariæ ſunt, quædam vero ad maiorem tantum reuerentiam huius ſacramenti requiruntur, quas omnes doctiſſime explicat D. Antoninus *in* 3 *p. tit.* 14. *cap.* 19. §. 3. *& ſequentibus*; nos vero præcipue laborabimus in iis explicandis, quæ neceſſariæ ſunt ad ſubſtantiam & eſſentiam ipſius confeſſionis, cæteras vero vel omnino relinquemus, vel leuiter perſtringemus, vel ad neceſſarias reducemus.

CAPVT I.

Quid ſit confeſſio, an neceſſario debeat voce fieri, an ſecreto; & quid de publica confeſſione: agitur de moribundo, qui petita confeſſione confiteri non poteſt, nec dare ſigna contritionis.

SVMMARIVM.

Proponitur deſcriptio confeſſionis, & oſtenditur quid ſit. num. 1.
Doctores alias particulas addunt confeſſioni, ſed non ſunt neceſſaria. num. 2.
Eſſentia confeſſionis conſiſtit in accuſatione externa propriorum peccatorum, non ſufficit interna. nu 3.
Vtrum ad eſſentiam confeſſionis requiratur vt voce fiat. numero 4.
Sufficit quod fiat per nutus, & ſigna externa in neceſſitate. ibid.
Explicatur Concilium Florentinum, dicens eſſentiam confeſſionis conſiſtere in confeſſione oris. nu. 5. & 6.
Quare forma abſolutionis dari non poſſit per nutus & ſigna etiam in quacumque neceſſitate, poſſit autem dari confeſſio. num. 7.
Extra neceſſitatem confeſſio ſemper facienda eſt voce oris, non ſignis, & peccabit mortaliter qui ſignis faceret. numero 8.
Quid ſi quis magnum pudorem in hoc ſentiat. nu. 9.
Quare fiat ſecreto, & auriculariter. num. 10.
An de eſſentia confeſſionis ſit vt ſecreto fiat. num. 11.
Quomodo olim fierent pœnitentia publica. num. 12.
An peccet mortaliter, qui extra neceſſitatem publice hodie confiteri voluerit. num 13.
Quæ cauſa ſint iuſta, vt confeſſio publice & non ſecreto, licite, & ſine peccato fiat. num. 14.
Qui authores olim putarint de eſſentia confeſſionis eſſe vt ſecreto fieret. num. 15.
An abſoluendus ſit ille qui omni omnino ſenſu caret, & nullum ſignum ſenſibile dare poteſt ſi adſtantes dicant confeſſionem petiiſſe. nu. 16.
Affirmatiue reſpondendum eſt. ibid.
Proponitur obiectio, & fundamentum Soti & Nauarri contrarium tenentium. num. 17.
Opus eſt ne confeſſarius nimium pietate excedat, vt mortuum abſoluat, putans eſſe viuum. ibid.

CONfeſſio ita deſcribitur à Toleto *li.* 3. *Summæ.* 1.
ca. 6. *Eſt accuſatio exterior propriorum peccatorum, facta in foro ſecreto, ac ſacramentali, coram Sacerdote legitimam iuriſdictionem habente.* Dicitur accuſatio ſimplex, non narratio; vt excludat hiſtoriam, debet enim confeſſio eſſe vera accuſatio cum dolore, & attritione, ita vt pœnitens agnoſcat peccata ſua, & de illis vere doleat, & legitime, ſicut oportet, non ſimplex narratio, alioqui eſſet hiſtoria, in quo mirabilis reprehenditur abuſus nonnullorum, qui ita confitentur, ac ſi hiſtoriam confeſſariis enarrent, vel excuſando ſeſe, vel culpam aliis imputando. Dicitur *propriorum peccatorum*; vt intelligant pœnitentes in confeſſione, non aliena, ſed propria peccata eſſe manifeſtanda, in quo etiam abuſus multorum carpitur, vt enim aliquod peccatum detegant, ſimul multa impertinentia admiſcent, viri enim peccata vxorum, vxores vero maritorum confitentur, cum tamen confeſſio debeat eſſe de peccatis propriis, non alienis. Accuſatio ponitur loco generis: cæteræ particulæ loco differentiæ.

Particulæ prædictæ deſcriptionis ex dicendis ex- 2.
plicabuntur. Cõmuniter Doctores alias particulas confeſſioni addunt, partim vt neceſſarias, partim vt conuenientes, quas his verſiculis comprehendit Conynx diſput. 6. de confeſſione, initio, & eo antiquior Sylueſter, & D. Thomas *in* 4 *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 4. quas etiam fuſe explicat D. Antoninus 3. *p. tit.* 14. *cap.* 19. §. 3. *& ſequentibus.*

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atq; frequens, nuda, & diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

In quibus ſexdecim conditiones continentur, ſingulas vero explicare, inutile plane erit, maior enim illarum pars neceſſaria non eſt ad veram, & legitimam, ac ſubſtantialem confeſſionem: & ideo attingam neceſſarias, reliquas ad illas reuocabo. quinque ergo ex his tantum iudico neceſſarias. Prima eſt accuſans: Secunda,

fidelis:

Digitized by Google

fidelis: tertia diligens, quarta integra: quinta obe-
diens, ſeu parere parata.

3. *Accuſans.* hæc non eſt conditio, ſed eſt ipſe nu-
cleus, & ſubſtantia, ac eſſentia confeſſionis: de-
bet enim confeſſio, vt dixi, eſſe accuſatio exterior
non narratio hiſtoriæ: Ipſa autem accuſatio opus
eſt, vt ſit externa ac ſenſibilis, & non ſufficit inter-
na, vt ſufficiebat olim in lege veteri, olim enim ſo-
li Deo interne confitebantur homines, iuxta illud
Dauid Pſal. 31. *Confitebor aduerſum me iniuſtitiam
meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.*
nam olim non vrgebat præceptum diuinum con-
feſſionis auricularis, ac ſacramentalis, vt modo
viget, ſed ſufficiebat contritio interior, ſeu accu-
ſatio Deo facta, vt peccata remitterentur: at mo-
do ipſa exterior confeſſio, ſeu accuſatio de pro-
priis peccatis coram Sacerdote legitimam pote-
ſtatem habente facta, in præcepto diuino eſt, vt
iam probauimus, lib. 1. huius præcepti, cap. 1. n. 1.
& ſequentibus. Quando igitur Concilium Tri-
dentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 4. *& 7. & cap.* 5. de fide de-
finit confeſſionem eſſe in præcepto diuino, de
confeſſione externa, ſenſibili, ac ſacramentali
loquitur, non interna: inſtituit enim Chriſtus
Dominus ſacramentum pœnitentiæ, ac confeſ-
ſionis per modum iudicij humani: in iudicio au-
tem datur vera accuſatio externa, & vera abſolu-
tio, ac ſententia: nam cum nullum iudicium inter
homines proferri poſſit, cauſa non audita, ideo
debet audiri prius ipſa accuſatio, quam profera-
tur abſolutionis ſententia: auditur autem per con-
feſſionem ſenſibilem, & externam ipſius pœni-
tentis, actus enim interni audiri non poſſunt.

4. Hic iam quæſtio inſurgit, vtrum ipſa confeſſio
ſeu accuſatio debeat neceſſario voce fieri? vera [illegible]
reſolutio ſit, ad eſſentiam, & valorem confeſſio-
nis non eſſe neceſſarium, vt ipſa confeſſio voce
fiat, ſed ſufficere in neceſſitate, quod ſenſibilis ſit
& exterior, & per nutus, & ſigna ſenſibilia, & ex-
terna fiat: ita docent communiter Doctores, D.
Thom. *in 4. diſtinct. 17. quæſtion. 3. articulo 4. quæſti-
unc.* 3. Conynx *diſputation. 6. de qualitate confeſſionis
dub. 1. numero 1.* Toletus *libro 3. Summæ. cap. 6. num.*
1. Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputat. 21. ſection. 3. num.
6. & ſequentibus in prima editione*, & cæteri Theolo-
gi cum D. Thoma. patet ex Concilio Tridentino
ſeſſion. 14. *can.* 8. vbi damnat eos, qui dicunt, con-
feſſionem, quam Eccleſia requirit, eſſe impoſſibi-
lem: impoſſibilis autem eſſet, ſi per nutus & ſigna
externa non fieret, quando pœnitens loqui non
poteſt. Probatur rationibus: Primo, quia confeſ-
ſio, & accuſatio, vt patet ex deſcriptione illius, de-
bet eſſe exterior, ſed talis accuſatio exterior, &
ſenſibilis poteſt fieri per nutus, & ſigna ſenſibilia,
præſertim quando pœnitens loqui non poteſt;
ergo talis confeſſio tunc ſufficit ad eſſentiam, ac
valorem ſacramenti. Secundo probatur ex vſu,
& conſuetudine quotidiana Eccleſiæ, Eccleſia e-
nim mutos ad confeſſionem obligat, & tamen illi
loqui non poſſunt, niſi per ſigna externa, & ſenſi-
bilia. Tertio probatur à priori, & efficaciter ex in-
ſtitutione Chriſti, nam cum hoc ſacramentum ſit
maxime neceſſarium ad ſalutem hominum, voluit
Chriſtus Dominus hoc ſacramentum ita inſtitue-
re, vt eſſet illius vſus omnibus poſſibilis, impoſſi-
bilis autem eſſet, moraliter loquendo, omnibus
hominibus, ſi ſola voce propria fieri poſſet, quia a-
lias multi, qui voce propria carerent, debuiſſent
etiam hoc ſacramento carere, cum magno ſuarum
conſcientiarum damno ac periculo.

Oppones primo contra hanc reſolutionem
verba Concilij Florentini in decreto Eugenij IV.
nam Concilium Florentinum ibi dicit materiam 5.
huius ſacramenti eſſe *confeſſionem oris*; ergo requirit
hæc confeſſio verba proprie dicta, & non ſuffi-
ciunt ſigna externa, & ſenſibilia. Confirmatur pri-
mo hæc doctrina ex cap. *quem pœnitet, de pœnitentijs
diſtin.* 1. vbi dicitur confeſſionem non debere fieri
per ſcriptum; ergo voce propria, & aliter facta, eſt
illicita & inualida. Secundo confirmatur ex Soto
in 4. diſt. 18. quæſt. 2. artic. 6. §. Si vero. vbi dicit ne-
ceſſarium eſſe, vt dum Sacerdos præſens, ſingula
peccata legit, pœnitens nutu inſinuet ſe ea com-
miſiſſe, vt locutione aliqua conſtare poſſit confeſ-
ſario, illa pœnitentem commiſiſſe.

Sed ad hoc reſpondeo, Concilium Florenti- 6.
num ibi *os* accipere late pro quocumque ſigno ac
nutu externo, & ſenſibili, quo animi ſenſum expli-
camus: & ideo Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14.
can. 4. ad tollendam omnem dubitationem omi-
ſit prudentiſſime illam particulam *oris*, & agens de
materia confeſſionis, ſolum dicit materiam huius
ſacramenti eſſe confeſſionem: & non dixit *oris*. lo-
quutum ergo fuit Concilliũ Florentinum de con-
feſſione ordinaria, & vulgari, quę magis in vſu ho-
minum eſt, & de ordinario modo confitendi, vt o-
ptime notauit Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputat.* 21.
ſect. 3. num. 1. in prima editione. Ad primam confir-
mationem cap. quem pœnitet, reſpondeo, ideo in
prædicto c. dici confeſſionem non poſſe fieri per
ſcriptum, ſed voce propria, quia extra neceſſita-
tem ita licite fieri non poteſt, vt ſtatim dicemus
num. 8. Secunda confirmatio deducta ex Soto
magis facit pro nobis, quam contra nos. ſiquidem
dicit ſufficere quod pœnitens præſenti Sacerdoti
inſinuet, nutu aliquo, aut ſigno externo, quando
peccata domi ſcribit, & actu confitetur, ſe ea pec-
cata commiſiſſe, quæ ipſe Sacerdos ſcripta legit:
quamuis reuera hæc inſinuatio non ſit neceſſaria,
vt optime notant paſſim Doctores, præſertim Co-
nynx *dicta diſputat. 6. de qualitate confeſſionis, dubio 1.
numer. 2. §. Ex quibus, ad finem.* hoc enim ipſo, quo
pœnitens præſenti Sacerdoti ſua peccata ſcripta
tradit, nutu oſtendens ſe de his dolere, aperte con-
fitetur ſe ea feciſſe & commiſiſſe.

Oppones ſecundo in hunc modum: Forma 7.
debet reſpondere materiæ, ſed Sacerdos nec lici-
te nec valide etiam in quacumque neceſſitate ex-
trema poteſt abſoluere per ſigna, aut nutus; er-
go nec etiam pœnitens poterit per eadem ſigna
confiteri, & ſeſe accuſare. Reſpondeo formam
debere reſpondere materiæ quoad certitudinem,
ita vt ſit forma certa, ſicut materia eſt certa, non
autem quoad omnia: nam, moraliter loquendo,
nunquam contingere poteſt neceſſitas abſoluen-
di ſine *voce*: poteſt autem ſæpiſſime contingere
neceſſitas confitendi ſine *voce*, & ſolum per ſigna
ſenſibilia, & nutus externos, ac ſenſibiles, &
ideo Chriſtus Dominus ita inſtituit hoc ſacra-
mentum, vt ſpectata hominum fragilitate, &
conſiderata neceſſitate, & indigentia huius ſa-
cramenti confeſſio fieri poſſit ſignis, & nutibus
ſufficientibus ad explicanda animi ſenſa, non au-
tem abſolutio dari. quod patet ex vſu, & con-
ſuetudine Eccleſiæ, quæ ſæpe vſa eſt confeſſio-
ne facta per huiuſmodi ſigna externa, & ſenſibi-
lia: nunquam autem vſa fuit abſoluere per
ſigna, & nutus, vt optime notauit Soarius
tomo

Digitized by Google

tomo 4. de pœnitentia diſputatione 21. ſection. 3. numero 2. & 3.

8. Dixi num. 4. ſufficere, vt confeſſio ſit valida, quod per nutus, & externa ſigna fiat, in neceſſitate: vnde extra hanc neceſſitatem, ipſa confeſſio & accuſatio ſemper facienda eſt *ore*, & peccat mortaliter ille, qui cum bene poſſit proprio ore confiteri, per ſigna, & nutus, & interpretem confiteretur, confeſſio tamen eſſet valida. & ratio eſt, primo quia mutaret conſuetudinem Eccleſiæ, quę mutatio eſt grauis, & in re graui: ſecundo, quia hic modus confitendi *proprio ore*, eſt per ſe aptiſſimus, & conuenientiſſimus, vt comparatio gratiæ, & finis confeſſionis obtineatur: ergo illius obligatio eſt grauis: ergo quamuis forte nullum ſit mandatum, ac præceptum diuinum, vel humanum, ad hoc obligans, (nullum enim poteſt oſtendi, vt notat Soarius citatus num. 5. & 6.) tamen voluntaria tranſgreſſio illius per ſe ſatis indicat eſſe peccatum mortale: Tertio, quia ſicut ſub peccato mortali obligat conſuetudo abſoluendi communis, per hæc verba, *Ego te abſoluo:* & peccaret mortaliter qui illam mutaret, & diceret, *Ego tibi remitto peccata tua.* licet efficiat verum ſacramentum: ita peccabit mortaliter ille, qui abſque vlla neceſſitate, voluntarie tamen, mutaret communem modum confitendi voce propria, & loco illius vteretur confeſſione per nutus & ſigna externa, aut per interpretem, ſi ſciat idioma, quo Sacerdotem poſſit alloqui: ita docent communiter Doctores, Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſput. 21. ſect. 3. num. 6. fine, in prima editione.* Conynx *dicta diſputat. 6. de qualitate confeſſionis, dub. 1. num. 3.* Toletus *lib. 3. Summæ, cap. 6. numero 1. §. primó per verbum*, Scotus *in 4. diſtinct. 17. in fine, in reſponſione ad argumentum penultimum*, Pater Valentia *quæſtione 11. puncto 1. in fine.*

9. Quamuis vero hæc ita ſint, credo tamen, eum, qui poſſit, abſolute loquendo, *voce propria* confiteri, ſed in eo ob nimiam verecundiam, ac pudorem grauem admodum difficultatem ſentit, non peccare mortaliter, ſi per nutus aut ſigna externa, aut interpretem confiteatur, quia dicta conſuetudo non videtur in eo caſu tam grauiter obligare. ita docet expreſſe Conynx, Scotus & Valentia citati, & videtur docere Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 6. §. Si vero.*

10. Dicitur *ſecreto*, & in foro ſacramentali facta: ad excludendas confeſſiones, quæ fiunt coram iudicibus ſæcularibus, vel Eccleſiaſticis, quia hæ non ſunt confeſſiones ſacramentales, ſed iudiciales, & ad excludendam confeſſionem ſpiritualem, quæ fit publice, vt in ſacrificio Miſſæ, non enim illa eſt pars ſacramenti: quamobrem debet Sacerdos animaduertere, quando alij Euchariſtiam volunt accipere, & de more præmittitur confeſſio publica, ne impertiat abſolutionem, dicendo, *Ego te abſoluo à peccatis tuis*, eſſet enim id ſacrilegium, quia talis confeſſio non eſt pars huius ſacramenti, ſed *miſereatur tui, &c. & indulgentiam peccatorum veſtrorum*, & alia verba deprecatoria, vt fit.

11. Dubitabitur tamen hic ſpecialiter, an de eſſentia confeſſionis ſit, vt ſecreto fiat. Et vera reſolutio ſit ad eſſentiam huius ſacramenti nihil omnino referre, an ipſa confeſſio & accuſatio ſacramentalis ſecreto fiat, an publice, patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. capite 4.* vbi ſic ait: *Quo ad modum confitendi ſecreto apud ſolum Sacerdotem, etſi Chriſtus non vetuerit, quin aliquis in ædificationem aliorum, delicta ſua publice confiteri poſſit, non eſt tamen hoc diuino præcepto mandatum, nec ſatis conſulte humana lege præſcriberetur, vt delicta, præſertim ſecreta, publica confeſſione aperienda eſſent.* Hæc ibi. Vnde colligitur ad eſſentiam confeſſionis non referre an publice, vel ſecreto fiat, valde conſentaneum eſſe inſtitutioni Chriſti, vt ſecreto fiat. quia hoc modo facilius & clarius, & cum minori diſpendio honoris pœnitentis confeſſio fit, & peccata deteguntur, & ita docet Conynx *dicta diſputatione 6. de qualitate confeſſionis, dubio 2. numero 5.* & Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputatione 21. ſectione 2. in prima editione* & alij communiter. & ratio à priori eſt, quia confeſſio ideo requiritur, vt confeſſarius, tamquam verus medicus & iudex ſciat, & cognoſcat ſtatum conſcientiæ pœnitentis: illum autem per vtramque confeſſionem, æque ſcire poteſt, ac cognoſcere publicam vel ſecretam: ergo ad eſſentiam confeſſionis, & valorem illius, parum refert, quod publice vel ſecreto fiat. Confirmatur ex vſu & praxi Eccleſiæ, nam Eccleſia vtitur aliquando confeſſione per interpretem, quæ confeſſio de ſe eſt publica: vtitur etiam confeſſione per ſcriptum præſenti Sacerdoti, ſcriptura autem de ſe eſt etiam publica: & quando multi moribundi iacent ſimul eodem lectulo, nec poſſunt vllo modo ſecreto confiteri, poſſunt confiteri etiam aliis audientibus: ergo publica confeſſio, & modus publice confitendi de ſe non eſt inualidus: nunquam tamen poteſt confeſſarius obligare pœnitentem ad confeſſionem publice faciendam, nec alio modo magis publico, quam per confeſſionem ſecretam & auricularem, vt conſueto modo fit: quia confeſſarius vere tenetur ad ſigillum, & ille modus publicus eſt contra ipſum ſigillum, nec de hoc dari poteſt etiam a Summo Pontifice iuſta lex aut præceptum obligans pœnitentem ad confitenda peccata ſua alio modo magis publico, quam ſit modus ordinarius confeſſionis ſecretæ, & auricularis, tum quia res de ſe eſt difficillima, & vltra humanas vires, tum quia non eſt vtilis ad ſalutem hominũ, nullum autem præceptum poteſt obligare hominem, vt ſe publice de occultis infamet, vt bene animaduertit Soarius *tomo 4. de pœnitent. dicta diſputation. 21. ſection. 2. numero 7. in prima editione.*

Nec obſtant pœnitentiæ publicæ, quæ olim in primitiua Eccleſia fiebant, duobus enim modis illæ publicæ eſſe potuerunt, primo quoad actionem externam, non quoad confeſſionem, 12.
quomodo etiam hodie fiunt pœnitentiæ publicæ diſciplinarum, quamuis nunc occultentur perſonæ, quod tamen olim non fiebat, ob feruorem pœnitentium. Secundo, quia aliquando ſolebat eſſe publica actio pœnitentiæ, quia publicum erat peccatum ad tollendum illius ſcandalum, regulariter tamen id fiebat voluntarie & ex Concilio, non ex obligatione impoſita à confeſſariis ratione ſacramenti, vt optime notauit Soarius ſupra allegatus.

Petes tamen adhuc, an hodie ita obliget modus communis, & vſualis confeſſionis auricularis, & ſecretæ, vt peccatum mortale ſit publice 13.
confiteri abſque graui & iuſta cauſa. Reſpondeo affirmatiue, & ita docet Syluester *verbo Confeſſio 1. quæſtione 20.* & Henriquez *lib. 2. de pœnitentia capite 2. numero quinto.* & Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputatione vigeſimaprima ſectione ſecunda in fine:* non quod ſit contra aliquod præceptum diuinum,

num: non enim tale præceptum diuinum vllibi in ſacra pagina reperitur impoſitum pœnitentibus, vt non niſi ſecreto, & auriculariter confiteantur: nec ex inſtitutione Chriſti colligitur tale præceptum, vt ſupra diximus numero vndecimo. & ſecluſa hac inſtitutione non eſt vnde colligatur. Quod enim Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *can.* 6. de fide definit modum ſecreto confitendi ſoli Sacerdoti, non eſſe alienum ab inſtitutione Chriſti, intelligendum eſt non eſſe contrarium, nec repugnare diuino præcepto, imo eſſe illi conſentaneum, & conformem: quia ſuppoſita inſtitutione diuina huius ſacramenti, ille modus cæteris omnibus conuenientior erat, ad tollendas difficultates, & ſcandala, & ad tuendum, conſeruandumq; honorem pœnitentium. Nec etiam inuenitur præceptum aliquod humanum, & Eccleſiaſticum impoſitum pœnitentibus de facienda confeſſione ſecreto, & auriculariter: nam id quod dicitur in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. de confeſſione ſecreto ſoli Sacerdoti ſemel in anno facienda, non eſt, vt iſte modus ſecretæ confeſſionis ſub præcepto præſcribatur, ſed vt commendetur tanquam vtilior, & conuenientior inſtitutioni Chriſti, & accommodatior ad tollenda ſcandala, & tuendam famam pœnitentis: non enim ibi imponitur præceptum de ſecreto ſed de confeſſione ſemel in anno facienda. Solum ergo eſt peccatum mortale publice confiteri abſq; graui & iuſta cauſa: quia eſt contra conſuetudinẽ Eccleſiæ, & communem vſum illius, vt docent citati authores: & quia mutatur, & peruertitur ordo inſtitutioni Chriſti conuenientior, vt diximus.

14. Cauſa autem iuſta ad faciendam publicam confeſſionem, licite, & abſque peccato, erit naufragium, & bellum, aut ſimile repentinum periculum vitæ plurimorum: tunc enim omnes ſimul poſſunt confiteri, & Sacerdos omnes ſimul poteſt abſoluere, dicendo, *Ego vos abſoluo à peccatis veſtris, &c.* & in hoc caſu omnes tenentur ad ſigillum confeſſionis reſpectiue, imo tunc non erit neceſſe omnia ſingulorum peccata audire ſed aliqua tantum: quia confeſſio tunc materialiter tantum dimidiatur, & non formaliter, & ex intentione, nec ipſi pœnitentes tenentur grauiora peccata tũc confiteri, ſed poterunt confiteri leuiora, & quæ ſcandalo non ſint, de omnibus tamen dolere, ac conteri tenentur. Econtra vero poterit etiam contingere vt plures Sacerdotes confeſſarij vnum pœnitentem audiant confitentem, in quo caſu vnus tantum debet abſoluere, & alij tenentur ad ſigillum æqualiter. ita docet Syluester *verbo Confeſſio* 1. *n.* 23. & Richard. quem allegat: & hæc confeſſio eſt valida, & ſacramentalis, immo & licita ex iuſta cauſa: licet contrarium doceat Scotus *in* 4. *diſt.* 17. vbi tenet confeſſionem factam pluribus confeſſariis non eſſe ſacramentalem, nec validam, quia vnus eſt Chriſtus, qui abſoluit, quem vnus Sacerdos repręſentat, & non plures: ſed vera eſt ſententia Sylueſtri, quia illi plures, non plurium, ſed vnius Chriſti locum tenent, & per modum vnius abſoluunt, non per modum plurium.

15. Et vero licet olim nonnulli Catholici authorat putarint, eſſe de eſſentia confeſſionis ſacramentalis, vt ſecreto fieret, & id probabile putet Richardus *in* 4. *diſtinctione* 17. *articulo* 3. *quæſtione* 8. tamen doctrina hactenus tradita eſt verior, probabilior, & communior, & pro opinione Richardi ſolent aliqui citare Scotum *in* 4. *diſtinctione* 17. *quæſtione* 1. & Gabrielem *ibidem.* Sed ſi illi attente legantur, videntur ſolum docere neminem teneri ad publicam confeſſionem, vt expreſſe inſinuat Scotus *ibidem, litera P.* & Gabriel *litera M.* Citatur etiam Angelus *verbo Confeſſio* 1. *num.* 29. ſed ibi expreſſe docet publicam confeſſionem eſſe validam: ait tamen eſſe contra præceptum Eccleſiæ conſuetudine introductum, quando neceſſitas non vrget.

16. Sed quid agendum in eo caſu, in quo pœnitens moribundus confeſſionem petiit, accedens autem Confeſſarius illum ita inuenit ſenſu deſtitutum, vt nullam vocem nec ſignum doloris, aut pœnitentiæ dare poſſit? Reſpondeo, ſi adſtantes confirmant illum petiiſſe confeſſionem, poſſe licite abſolui: ita tenet expreſſe Soarius *tomo* 4. *de pœnitentia diſputatione* 23. *ſectione* 1. *num.* 12. *& diſput.* 21. *ſectione* 3. *numero* 5. Toletus *libro* 3. *Summæ capite* 8. *numero* 2. Corduba *libro* 5. *de Indulgentiis quæſtione* 39. Syluester *verbo Confeſſio* 3. *quæſtione* 13. Angelus *verbo Confeſſio* 4. *numero* 4. Sacerdotale Romanum *capite* 26. *de infirmis.* Viualdus *in Candelabro aureo, vbi de Abſolutione, num.* 71. Valentia *tomo* 4. *diſputatione* 7. *quæſt.* 11. *puncto* 1. Rodriguez 1. *tomo Summæ capite* 75. & expreſſe docent Canones 26. *quæſtione* 6. *canone. & cap. is qui pœnitentiam in infirmitate, & canon. ægrotantes, de conſecrat. diſtinct.* 4. ita enim habetur in capite is qui: *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, dent teſtimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam.* Probatur ex Concilio Arauſicano I. *capite duodecimo & capite vigeſimo ſexto, quæſtione* 6. ibi, *Subito obmuteſcens, pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet.* Et hæc opinio eſt vera, & pia, & ita ſemper mos fuit Eccleſiæ: eſt enim pœnitens præſens, & verificatur illa particula, *Ego te abſoluo,* & datur materia certa peccatorum, ſaltem in communi, fundata in voluntate, quam pœnitens manifeſtauit, confeſſarium, vel confeſſionem poſtulando, licet modo illam manifeſtare non poſſit: & eſt id valde conſentaneum inſtitutioni Chriſti, qui ex parte pœnitentis ſolum requirit, vt ipſe pœnitens ſtatum conſcientiæ ſuæ Confeſſario aperiat, quantum pro temporis anguſtiis fieri poteſt: & ita tenendum eſt indubitanter: quidquid dicat Sotus *in* 4. *diſtinctione* 18. *quæſtione ſecunda, articulo quinto.* & Nauarrus *in manuali Latino, capite* 27. *numero* 268. *&* 269. *& capite* 26. *numero* 28. qui acerrime id negant, & pertinaciter etiam affirmant, Concilia, & Canones citatos intelligendos eſſe de abſolutione à cenſuris, quæ dari poteſt, etiam inuito, non de abſolutione ſacramentali confeſſionis. Fundamentum illorum eſt, quia confeſſio facta Sacerdoti, & accuſatio propria propriorum peccatorum, eſt materia eſſentialis, & proxima huius ſacramenti: hic autem cum vocauit Sacerdotem, & ſubito obſtupuit, & elanguit, ita vt omnibus careret ſenſibus, nullam dedit materiam Confeſſario, quamuis aliis vtcumque dederit, ac proinde abſoluendus non eſt ex defectu materiæ, & Sacerdotis: quod probatur ex ipſa definitione confeſſionis, *Eſt enim*, vt diximus numero primo *confeſſio, accuſatio propriorum peccatorum, facta coram Sacerdote iuriſdictionem habente.* Verum, moraliter loquendo, abſoluendus eſt, quia eſt præſens, & materiam vtcumque dedit: & perinde eſt tunc, ac ſi confiteretur per interpretem,

Digitized by Google

pretem, vt patet; definitio vero ſeu deſcriptio confeſſionis ſolum comprehendit ordinarium modum confitendi, & caſus illius, non vero caſus extraordinarios, qualis iſte eſt. Et ſaltem ſub hac conditione, vel expreſſa, vel mente retenta, *ſi poſſum & capax es ego te abſoluo*, abſoluendus eſt, quia in hoc abſoluendi modo, nulla fit iniuria ſacramento, & alioqui, pia mater Eccleſia filio extreme periclitanti fauet, eo modo, quo poteſt: & pro hac parte videtur etiam expreſſe facere D. Antoninus *3. part. titulo* 10. *capite 2. de infirmis*, vbi ait in eo caſu debere Sacerdotem præbere infirmo quicquid humanitatis poteſt, eum abſoluendo à peccatis, vel reconciliando.

17. Oppones, non ſufficit voluntas confitendi abſque actuali confeſſione, vt quis à peccatis abſoluatur, iuxta communem omnium ſententiam; ſicut non ſufficit etiam voluntas habendi verum & ſupernaturalem dolorem, ſed requiritur vt in re detur ipſa confeſſio, & actualis dolor: in præſenti autem caſu, ſolum datur voluntas confitendi, vt patet. Nec obſtat quod in aliquibus ſacramentis, v. c. in baptiſmo, & extrema vnctione ſufficiat præterita voluntas, vt rite ac debite miniſtrentur infirmis, quia eſt diuerſa ratio in baptiſmo, & extrema vnctione, atque in confeſſione; nam illa ſacramenta non miniſtrantur, iuxta formam iudicij, & cauſa cognita, vt miniſtratur hoc ſacramentum: deinde quia in neutro illorum ſacramentorum, eſt pars eſſentialis præſens aliquis actus pœnitentis erga miniſtrum, & quoad illorum miniſtrum, ſed ſufficit ſola nuda receptio cum voluntate præcedenti ea ſuſcipiendi: in hoc autem non ſufficit voluntas præterita confitendi, & accipiendi abſolutionem, imo confeſſio actualis eſt pars eſſentialis illius, vt definit Concilium Tridentinum *ſeſſione* 14. *cap* 1. 3. *&* 5. *canone* 4. quare eſt diuerſa ratio vtrobique. Reſpondeo hic non dari voluntatem confitendi ſolum, ſed dari reuera ipſam confeſſionem per interpretem, vt dari poteſt, ſubeunt enim adſtantes tunc vicem interpretis, vt patet, dum illius voluntatem atteſtantur; quare huiuſmodi ſententia ſine dubio tenenda eſt vt magis pia & communior. Solum animaduerto oportere vt ipſe confeſſarius videat an adhuc ſit viuus ipſe ægrotus, ne mortuum abſoluat, vt fecit quidam Sacerdos per horrendam plane inſcitiam, qui male intelligens hanc opinionem, mortuum hominem abſoluit, eo quod adhuc eſſet calidus, exiſtimans fatua pietate id ſufficere; mortuus enim non eſt capax meriti, aut demeriti, ac proinde, nec abſolutionis à peccatis, vbi enim ceciderit lignum, ibi erit, ſiue ad Auſtrum, ſiue ad Aquilonem.

CAPVT II.

Explicantur illæ particulæ, & qualitates confeſſionis, fidelis, diligens, parere parata; *& ad iſtas reducuntur cæteræ ſuperioribus verſiculis contentæ. Quæritur an teneantur pœnitentes acceptare pœnitentiam, etiam pro venialibus impoſitam; & an omne mendacium in confeſſione ſit peccatum mortale.*

SVMMARIVM.

Qua diligentia requiratur vt quis diſcutiat conſcientiam. num. 1.
Explicatur particula diſcreta. ibid.
Confeſſio debet eſſe ſimplex, vt nullo verborum fuco, ſed ſimpliciter peccata dicantur. num. 2.
Debet eſſe nuda, & non ſufficit vt peccata in generali dicantur, niſi in articulo mortis, quando aliter fieri non poteſt. ibid.
Debet eſſe accelerata, nemo tamen tenetur frequentius confiteri quam ſemel in anno. num. 3.
Quid ſi in confeſſione oblitus fuiſti alicuius peccati, & poſtea meminiſti. ibid.
Debet eſſe, libens, fortis, & verecunda, & quomodo hæc intelligantur. num. 4.
Tenentur confeſſarij aliquando iuuare pœnitentes, & quando. num. 5.
Debet eſſe fidelis. An omne mendacium, etiam leue, dictum in confeſſione ſit mortale peccatum; quot modis poteſt quis in confeſſione mentiri. num. 6.
Refertur opinio affirmans. num. 7. & 8.
Aſtruitur opinio negans in peccatis venialibus. num. 9.
Quid ſi vnum tantum veniale, quod non fecit, aſſignet pœnitens pro materia confeſſionis. num. 10.
Quid ſi pœnitens neget peccata mortalia, quæ fecit, aut affirmet, quæ non fecit. num. 11.
Soluuntur argumenta opinionis affirmantis omne peccatum etiam leue in confeſſione dictum eſſe peccatum mortale. num. 13.
An peccet ille qui apud Ordinarium confeſſarium confitetur ordinaria, & leuia peccata, & apud alium grauia & extraordinaria. num. 14.
Oportet vt confeſſio ſit lachrymabilis. num. 15.
Et vt ſit obediens, & parata obedire confeſſario. nu. 16.
An pœnitens teneatur ſub mortali acceptare pœnitentiam iniunctam à confeſſario: refertur opinio negans. n. 17.
Quid ex præcepto confeſſarij. ibid.
Præfertur affirmans. num. 18.
Quid de articulo mortis. num. 19
An ex vi alicuius præcepti diuini, & naturalis teneantur pœnitentes pœnitentiam acceptare à confeſſariis in hac vita: proponitur opinio affirmans. num. 20.
Proponitur negans. num. 21.
Reſpondetur argumentis contrariæ opinionis. num. 22.
An qui tantum venialia confitentur, teneantur ſub mortali ex vi præcepti confeſſarij acceptare pœnitentiam pro illis ab ipſo confeſſario iniunctam. num. 23.

Diligens. Confeſſio debet eſſe diligens, vnde 1.
tenentur pœnitentes ſub mortali conſcien- Diligens.
tiam diſcutere ante confeſſionem, & præmittere conuenientem diligentiam arbitrio prudentis, vt omnia peccata mortalia ab vltima confeſſione commiſſa in memoriam adducant, & qui imparati accedunt, & non præmiſſa debita diligentia, lethaliter peccant, & tenentur eandem confeſſionem repetere, ſi aliquod mortale omiſerunt, fuit enim confeſſio nulla & ſacrilega ex defectu culpabili debitæ ac neceſſariæ diligentiæ. ita docet Toletus *libr. 3. Summæ capite 9. numero primo* & patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *capite quinto & canone ſeptimo.* Huiuſmodi autem diligentia non debet eſſe in omnibus pœnitentibus

 æqualis,

Digitized by Google

æqualis, ſed maior, vel minor, pro ratione vitæ, ſtatus, ac conditionis cuiuſque, vnde maior requiritur, cæteris paribus, in homine mercaturam exercente, quam in nobili ciue, qui nullos contractus exercet, ſed ex annuis redditibus rei familiaris & ſui patrimonij viuit, & maior in iſto, quam in ruſtico. debet ergo huiuſmodi diligentia eſſe prudens, & diſcreta; vnde ad hanc particulam *diligens*, reuocatur illa *diſcreta*: vt autem diſcreta ſit, opus eſt, vt qui pluribus negotijs eſt intentus, in quibus maius eſt animæ periculum, & qui diu non eſt confeſſus, & qui tarda eſt memoria, maiorem diligentiam præmittat: quanta autem & qualis neceſſaria ſit, iudicio prudentis committitur.

Diſcreta.

2. Proxime ad hanc particulam *diſcreta*, reducuntur illæ tres quatuorve particulæ, ſimplex, pura, libens, & verecunda; remote vero reducuntur ad illam *diligens*, vt quæ earum ex alijs veluti catenatim pendent: *ſimplex*, vt nullo quæſito colore, nullo verborum fuco peccata occultentur, ſed ita ſimpliciter dicantur, ac coram oculis Dei videntur: *pura & nuda*, id eſt, vt omnia peccata, quæ memoriæ occurrunt, cum omnibus ſuis circunſtantijs mortaliter aggrauantibus aut ſpeciem peccati mutantibus fateantur plane, & nude, ſicut à parte rei commiſſa, ac patrata ſunt: vnde non ſufficit dicere peccata in generali, niſi in mortis articulo, quando aliter fieri non poteſt; quapropter, qui de induſtria confitetur aliquod mortale alicui Sacerdoti, eo quod ab illo non bene intelligatur, & quando confeſſio non fuit aperta, & clara, ob verba obſcura, & ex induſtria ad occultanda peccata inuenta confeſſio eſt nulla, ſacrilega, & iteranda, vt optime notauit Henriquez *libro 2. de pœnit. capite nono numero* 14. Debet ergo ipſe pœnitens nude & ſimpliciter confiteri, ita vt dubia dubie proferat, & certo certa, nihilque neget ex ijs quæ fecit, & nihil affirmet, ex ijs, quæ non fecit. Si enim dubitet probabiliter an peccatum à ſe commiſſum ſit mortale, tenetur ſub mortali illud ita dubie confiteri, ſicut nouit, quia alias exponeret ſe periculo probabili peccandi mortaliter, quod tamen periculum facile & ſine damno ſuo, imo cum maximo commodo, & vtilitate ſpirituali, vitare poterat, confitendo eo dubio quo nouerat. In foro tamen externo nemo tenetur in dubio confiteri crimen alienum vel proprium in iudicio, etiam iudice iuridice interrogante, quia in dubijs in materia iuſtitiæ, quando res vergit in ſui vel aliorum præiudicium melior eſt conditio poſſidentis bonam famam, & opinionem. ita docet Henriquez *libro 2. de pœnitent. cap 4. num. 5.*

Simplex.

Pura. Nuda.

3. Accelerata. Ad hanc particulam *diligens*, reducitur etiam illa *accelerata*: facit enim, & in cauſa eſt celeritas, vt homo citius è peccatorum tenebris in lucem gratiæ liberetur: non tamen tenetur ſub mortali frequentius ex vi præcepti quam ſemel in anno confiteri, vt eſt communis doctrina omnium Doctorum, & late docet Henriquez *libr. 2. de pœnit. cap. 3. numer.* 4. nec etiam tenetur quiſquam ſi poſt confeſſionem ex obligatione annuali, vel ex deuotione factam, aliqua peccata in mentem occurrant, illa ſtatim fateri, ſed poteſt in alium annum reſeruare, vel in primam confeſſionem relinquere. ita docet Syluеſter *verbo Confeßio. 1. §. 3.* & Toletus *lib 3. Summa cap. 8. num. 1. fine*, & alij communiter nec refert quod periculum ſit, ne obliuiſcantur, obliuiſci enim, nullum peccatum eſt, vnde nec exponere ſe periculo obliuionis.

Similiter ad hanc particulam *diligens* reducitur etiam illa *libens*: Libens autem confeſſio dicitur ad diſtinctionem confeſſionis forenſis; vnde quia hoc iudicium non eſt iudicium forenſe, nec coactum, ſed voluntarium, & ſacramentale, nec ordinatur ad pœnam, ſed ad medelam; ideo illius confeſſio ſacramentalis non debet eſſe inuoluntaria, ſed libens ac voluntaria. Ad hanc etiam *libens*, proxime & ad *diligens* remote, reducitur *verecunda*; oportet enim vt cum rubore, & propoſito firmæ emendationis pœnitentes ad confeſſionem accedant, tamquam, qui ad iudicium Dei, tribunalque diuinum velut Dei æternis ſupplicijs digni accedant. Denique ad hanc particulam *diligens*, reuocantur illæ aliæ *fortis*, & *lachrymabilis*: *fortis* quidem, ita vt pœnitens ſingulari animi fortitudine, ac præſtantia pudorem vincat innatum, ex manifeſtatione ſuorum occultiſſimorum peccatorum homini ſuborientem, ſolet enim diabolus in ſalutari hac manifeſtatione, non in patratione ſcelerum pudorem ponere, vt ſic facilius homines ad tartarum detrudat. 4 Libens. Verecunda. Fortis.

Nec ſolum ex parte pœnitentis requiritur huiuſmodi diligentia, ſed etiam aliquando ex parte confeſſarij: vnde ſi ex modo confeſſionis animaduertant confeſſarij non ſatis pœnitentes conſcientiam ſuam diſcuſſiſſe, nec expediat ob temporis anguſtias, & indigentiam pœnitentium, illos inconfeſſos dimittere, vt diligentius recogitent, tenentur profecto ſub mortali culpa eos iuuare interrogando, non tamen debent ſingula rogare in quæ homines cadere poſſunt, ſed illa tantum, quæ pro ratione perſonæ, temporis & loci conijciunt, communiter homines eius ſtatus ac conditionis facere ſolitos: ruſtici enim, & agreſtes homines, nihil præmeditari nouerunt, ſed groſſo modo, ac pene in multo ſine certo numero, & ſine diſcuſſione conſcientiæ bona fide confitentur, & hi quidem cogendi non ſunt repetere confeſſiones præteritas, factas cum indoctis parochis, ſed iuuandi ſunt à prudenti confeſſario præmiſſis nonnullis interrogationibus meliori modo, quo fieri poteſt; cum enim huiuſmodi ruſtici habeant ſemper eundem viuendi modum, & extraordinarijs vitijs, ac negotijs non ſint aſſueti, ex ijs quæ confitentur ſe vno menſe vel hebdomade, aut anno commiſiſſe, facile conijcere poteſt expertus, prudenſque confeſſarius, quantum toto anno, aut reliquis annis labentibus deliquerint, & ſic formare poſſunt facile confeſſarij iudicium plenum, ac ſufficiens ſtatus conſcientiæ ruſticorum, vt conueniens remedium apponant. ita docet Henriquez *lib. 2. de pœnitent. cap 3. numero* 10. & eſt vera doctrina illius. 5.

Fidelis. Debet etiam confeſſio eſſe fidelis, ita vt nullum mendacium in ea confeſſario dicatur: hic vero dubitatio emergit non vulgaris, vtrum omne mendacium in confeſſione dictum, etiam leue, ſit peccatum mortale: & antequam rem decidamus, ſciendum eſt dupliciter poſſe contingere vt quis in confeſſione mentiatur: primo in re ad confeſſionem nihil pertinente, & tunc iuxta omnes Doctores erit peccatum mortale, vel veniale, iuxta materiam mendacij prout eſſet ſi extra confeſſionem diceretur. 6. Fidelis.

An omne mendacium etiam leue in confeſſione dictum ſit leue.

Secundo

Secundo poteſt quis mentiri in re ad confeſſionem ſpectante, & de his mendaciis loquimur, non de illis: & ideo animaduertendũ eſt, quinque modis poſſe contingere mendacium in re ad confeſſionem ſpectante: primo negando ſe feciſſe aliquod peccatum veniale, quod tamen fecit. Secundo negando ſe feciſſe aliquod mortale, quod hic & nunc tenetur confiteri, vel quia iam eſt illud ſemel rite ac debite confeſſus: vel quia non poteſt illud hic & nunc cõfiteri ſine graui incommodo; vel ex parte ſua, vel ex parte confeſſarij. Tertio confitendo aliquod peccatum mortale, vel veniale quod non fecit, ſibique illud falſo imponendo. Quarto negãdo ſe feciſſe aliquod mortale, quod tamen fecit, & hic & nunc tenetur confiteri: idque ſcienter & animaduertenter.

Quinque modis poteſt dici mendaciũ in confeſſione.

7. His notatis, & animaduerſis Caietanus 2.2. *quaſt.69.art.1.§.in reſponſione.* abſolute affirmat eſſe peccatum mortale quocunque modo ex iis quatuor mentiri in confeſſione. fundamentum illius eſt, quia iudicium confeſſarij ſuper ea re factum eſt falſum, & ſic falſificatur iudicium illud diuinũ quod maximè verũ eſſe debet, iam enim tunc tribunal conſcientiæ, non eſſet tribunal veritatis, ſed mendacij: ſed hæc ratio eſt nullius momenti, quia iudicium confeſſarij non fundatur præcisè ſuper illa, re aut negatione circa quam mentitur pœnitẽs. & ideo hæc opinio Caietani eſt ſingularis & ipſe in Summa *verbo Confeſſio conditione* 4. videtur illam emendare, ſed ſatis obſcure loquitur.

8. Alij docent confitentem aliquod peccatum etiam veniale, quod ſcit, ſe non feciſſe, ſibique illud imponentem, quamuis alia mortalia vel venialia vere confiteatur, peccare mortaliter, & confeſſionem eſſe nullam, & ſacrilegam, ac iterum repetendam. ita docet Caietanus ſupra, & Armilla verbo *Confeſſio numero.* 5. fundamentum illorum eſt, primo quia huius pœnitens quantum eſt, ex parte ſua efficit, vt forma abſolutionis ſi non ex toto, ſaltem ex parte ſit falſa, quia in forma abſolutionis generaliter ſignificatur remitti pœnitenti omnia peccata, quæ confeſſus eſt, illud tamen veniale, quod ſibi imponit, ei non remittitur. Secundo, quia ille, qui inter alias hoſtias triticeas, apponeret vnam hordeaceam, & ſimul omnes offerret Sacerdoti conſecrandas, peccaret mortaliter, quia efficeret formam ex parte falſam, non enim maneret conſecrata illa hordeacea. Ergo etiam ille, qui confitetur vnum peccatum, etiam veniale quod non fecit, mortaliter peccabit, ob eandem rationem.

9. Dicendum tamen eſt, illum qui mentitur in confeſſione, primo & tertio modo, id eſt, negando ſe feciſſe aliquod veniale, quod tamen fecit; aut affirmando, ſibique imponendo aliquod veniale, quod non fecit, non peccare mortaliter, & ideo confeſſionem eſſe veram & formatam gratia, & non iterum repetendam, modo alia etiam peccata mortalia, aut venialia, quæ fecit, fateatur. Eſt communis: ita docet Nauarrus *in manuali Latino capite* 21. *numero* 37. Sa *verbo Confeſſio, numero* 12. Sotus *libro* 5. *de iuſtitia quæſtione* 5. *articulo* 4. *pagina* 46. Veiga *libro* 1. *Caſuum conſcientiæ caſu* 55. Toletus *libro* 3. *Summæ, capite* 9. *numero* 2. Azor *libro* 5. *inſtitution. moralium.cap.*28. 28. Cou. *l.1.variar.c.1.n.2.* Syl. *verbo Confeſſio* 1. §. *vltimo.* Henriq. *l.2.de pœnit.c.4.n.2.* Conynx *diſput.6. de qualitate confeſſionis. dub.3. numero* 8. *folio* 441. *col.1.* Soarius *tomo.4.de pœnit.diſp.22.ſect.10.à num.4.* Probatur facile, quia tale mendacium non eſt perniciosum alicui, vt per ſe patet, nec eſt contra ius ipſius iudicis, ſeu confeſſarij, quia pœnitentes non tenentur confiteri venialia, nec falſam reddunt formam ſacramenti ſubiiciendo confeſſioni falſam materiam, vt per ſe patet, quia illi non aſſignant, nec proferunt ea mendacia pro materia totali ipſius ſacramenti; ergo ex nullo capite tale mendacium mortiferum eſt. Similiter non peccabit mortaliter pœnitens, qui in confeſſione à confeſſario rogatus de nomine, de patria, & de parentib' an diuites ſint, vel pauperes, mentitur.

Dixi, *modo etiam alia peccata mortalia vel venialia, quæ fecit in eadem confeſſione, confiteatur,* quia, qui nullam aliam materiam confeſſionis habet; aut præbet, præter illud peccatum veniale quod non fecit, ſibique imponit, affirmando ſe illud feciſſe, peccat ſine dubio mortaliter, iuxta omnes Doctores citatos, & confeſſio eſt ſacrilega, & nulla, & tenetur illam iterare, non quia mortiferum aliquod mendacium protulit, ſed quia irreuerentiam maximam facit ſacramento pœnitentiæ, ſubiiciendo falſam materiam pro vera, & ſic reddit ipſum ſacramentum, & formam illius falſam. eſt communis omnium Doctorum ſupra & præter illos ita etiam docet Viualdus *in candelabro aureo de confeſſione.numero* 57. & Angelus *verbo Confeſſio.* §. 6. & Armilla *eodem verbo* §. 6. & alij. 10.

Rurſus qui mendacium committit in confeſſione, negando ſe commiſiſſe aliquod mortale, etiam rogatus à confeſſario quod tamen commiſit, ſed hic & nunc, in hac confeſſione non tenetur illud confiteri: vel quia illud iam rite confeſſus eſt; vel quia illud non poteſt confiteri abſque graui detrimento ſuo vel proximi: nec mortaliter, nec venialiter peccat, formaliter loquendo. ita Doctores ſupra allegati & ſpecialiter Henriquez *lib.2.de pœnit.cap.9.num.2.* & Nauarrus *cap.21.num.38.* Conynx *diſp.6.de qualitate confeſſionis. dubio 3. num. 8. concluſione 5. iuncto num.6.* Petrus Soto *de confeſſione lectione 10. in fine,* Soarius *to.4. de pœnitentia. diſputation. 22. ſection. 10. num.4.* Probatur, quia non tenetur illud confiteri, & habet iuſtam cauſam tacendi hoc: nec vllo modo falſificat materiam ſacramenti, cum abſolutè non habeat obligationem illa confitendi, nec etiam rogatus à confeſſario; ergo intentum. Excipit tamen Henriquez niſi forte confeſſarius velit ſcire an iam aliquoties pœnitens illud peccatum commiſerit, vt cognoſcat ſtatum perſonæ, & ſciat quodnam remedium debeat applicare; & hæc illius exceptio & limitatio mihi placet. 11.

Qui confitetur quarto modo: id eſt confitendo ſe feciſſe aliquod mortale, quod non fecit, ſibique illud imponendo: vel negando illud in confeſſione, occultandoque, cum tamen fecerit, & teneatur illud confiteri, peccat mortaliter, & confeſſio eſt nulla & ſacrilega, & neceſſario iteranda: ita omnes Doctores ſupra allegati numer.9. & expreſſe Conynx *diſputation.6. de qualitate confeſſionis, dubio tertio numero vndecimo.* Syl. *verbo Confeſſio.1. q.8.* Sotus *in 4.diſtinct.18.q.2.art.4.* Soarius *to.4.de pœnitentia. diſp.22. ſect.10. num. 4.* Probatur, quia ſacrilegium committit in re graui, falſam enim reddit formam ſacramenti, & peruertit iudicium confeſſarij in materia graui & neceſſaria, 12.

& illum decipit expreſſe, nec enim poteſt prudens confeſſarius rectum iudicium ferre, cum in re tam graui decipiatur, & erret. Probatur deinde, quia talis peccaret mortaliter, & ſacrilegium committeret, ſi ſolum omitteret illud confiteri, quanto magis negando interrogatus ſe illud commiſiſſe, cum tamen commiſerit, aut affirmando ſe feciſſe, cum tamen non fecerit.

13. Reliquum eſt, vt ſoluamus argumenta poſita numero. 8. Ad primum dico confitentem veniale quod non fecit, ſibique illud imponentem, confitendo ſimul alia peccata, quæ fecit, non falſificare ſacramentum ipſum, nec formam ſacramenti, quia forma abſolutionis non fertur immediate circa peccata in particulari, ſed circa ipſum pœnitentem, quem ſignificat abſolutum iuxta allegata & probata; quare ſi vnum aut alterum leue & veniale peccatum non remittatur forma nullo modo falſificatur, nec effectus ſacramenti impeditur, cum peccata venialia non ſint impedimento diuinæ gratiæ, nec ab amicitia Dei excludant. Alia autem eſt ratio in conſecratione hoſtiarum, quia forma conſecrationis fertur immediate non circa conſecrantem, ſed circa ipſas hoſtias conſectandas, & immediate ſignificat in ſingulis hoſtiis peracta conſecratione, eſſe corpus Chriſti; quare tota conſecratio eſſet falſa ſi vel vna hoſtia, aut particula, non conſecraretur.

14. Quid ſi quis apud ordinariũ confeſſarium confiteatur leuia peccata, & apud alium grauia.

Ad hanc fidelitatem confeſſionis ſpectat illa quæſtio, an peccet mortaliter ille, qui apud ordinarium confeſſarium, quem habet, ordinaria & leuia peccata ſolum confitetur; quoties vero peccatum aliquod grauius admittit, alteri confeſſario confitetur, ordinario relicto, ne apud illum bonam opinionem amittat: & quidem hac de re eſt duplex opinio: Victoria *de confeſſione numero* 196. & Syluester *verbo Confeſſio numero* 8. exiſtimant peccatum eſſe mortale, non quidem contra integritatem ſacramenti, apud vtrumque enim confeſſarium ſemper integrè confitetur, vt ſupponimus, ſed quia committit peccatum hypocriſis, & virtuale mendacium, addit tamen Victoria modo id faciat animo perſeuerandi in eadem conſuetudine, nam ſi ſemel tantum aut bis id efficiat ex imbecillitate quadam, & fragilitate humana exiſtimat Victoria id tunc non eſſe peccatum mortale. Secunda opinio verior, & tenenda docet non eſſe peccatum mortale, etiam ſæpius, hoc modo duobus confeſſariis confiteri, ad conſeruandam apud ordinarium confeſſarium bonam exiſtimationem. ita docet Nauarrus *capite* 21. *num.* 40. Soarius *tomo* 4. *de pœnitentia diſp.* 22. *ſection.* 1. *n.* 13 & Henriquez *tomo* 1. *libro. ſecundo de pœnitentia capit.* 16 *num.* 6. *fine* his verbis *Si tamen interdum mutet quis confeſſarium ſolitum, & alteri grauem caſum, in quem forte incidit, fateatur, non peccat mortaliter, & interdum expedit.* hæc ille. Conynx vero *dicta diſp.* 6. *de qualitate confeſſionis, dubio* 4. *numero* 13. latius loquitur & abſolute ait, per ſe loquendo, id nunquam eſſe peccatum mortale, etiam ſæpius hoc modo confiteri. Et ratio eſt, quia neque hoc eſt contra integritatem ſacramenti, vt per ſe patet, quia vtraque confeſſio fit integre: neque eſt vera hypocriſis, quia non apparet hic grauis aliqua deformitas, nam conſeruatio bonæ famæ apud ordinarium confeſſarium non eſt de ſe mala: & velle illam conſeruare hoc modo, per ſe loquendo, aut nullum, aut non grauem inordinationem continet: neque eſt etiam ſpecies mendacij, nam ille nihil falſum confitetur, & licet fortaſſis facto ipſo permittat alium decipi, id quidem non eſt peccatum mortale de ſe, neque id intendit, ſed ſolùm intendit bonam famam ac exiſtimationem conſeruare, quod de ſe non eſt malum, vt dixi. Diximus, per ſe loquendo, quia ſi ob hanc cauſam talis perſona maneret in aliqua occaſione peccandi mortiferè aut ob id exponeretur periculo ſæpius labendi in peccatum mortale, mortale eſſet, iuxta Doctores citatos. quare videant, qui hoc faciunt ne in huiuſmodi periculum incidant, qui enim amat periculum, peribit in illo.

Ad hanc particulam *fidelis*, reuocatur etiam illa alia, *lachrymabilis*. vt enim fidelis confeſſio ſit, debet omnes conditiones ad verum, & validum ſacramentum habere, vna autem conditio iſtarum eſt, vt ſit ipſa confeſſio *lachrymabilis*, hoc eſt, vt ſit doloroſa, & iſte dolor debet eſſe vera & ſupernaturalis attritio ſaltem, & non ſufficit attritio putatiua, & exiſtimata, ſed requiritur vt à parte rei habeatur, vt late diximus *libro* 2. *capite* 5. *numero* 4 ad quem locum te remittimus; indignum enim iudicamus eadem iterum repetere, ne actum agamus. 15. Lachrymabilis.

Alia particula & qualitas confeſſionis eſt, vt ſit *obediens*, ſeu *parere parata*, id eſt, vt pœnitens habeat animum faciendi id, quod confeſſarius neceſſarium eſſe ad ipſius ſalutem iudicauerit, videlicet, vt ſit paratus reſtituere, eiicere concubinam, & fugere proximas occaſiones peccandi, prout confeſſarius iuſſerit, & in Domino iudicauerit expedire. 16. Parere parata

Sed ex hac particula duo emergunt dubia: Primum eſt vtrum pœnitens teneatur ſub mortali acceptare pœnitentiam iniunctam ab ipſo confeſſario, ex vi præcepti impoſiti ab eodem confeſſario? Nauarrus *in manuali Latino capite* 26. *numero* 20. diſtinguit duas pœnitentias, alteram appellat ſatisfactoriam, qualis eſt illa quæ imponitur à confeſſariis ieiunij, precis, cilicij, flagelli, &c. ipſis pœnitentibus, vt ſatisfaciant Deo pro pœnis temporalibus, ſuis peccatis debitis. Alteram reuocatoriam, qualis eſt depoſitio mortalis odij, dimiſſio officij, vel beneficij, quod ſine peccato haberi non poteſt; eiectio concubinæ, reſtitutio alieni; euitatio proximæ occaſionis peccandi, & ſimilia alia. De huiuſmodi ſecunda, hoc eſt, de pœnitentia reuocatoria, affirmat teneri pœnitentes illam acceptare, & aliter non eſſe abſoluendos, niſi acceptent. De prima, hoc eſt, de ſatisfactoria, negat omnino, & aſſerit poſſe dicere pœnitentes, ſe velle in purgatorio eam pœnitentiam à Deo accipere, aut in hac vita Deo ſatisfacere per alia opera caritatis, quæ ipſi ſuo libito efficient & teneri confeſſarios, illos abſoluere, etiam ſi ſalutarem pœnitentiam ab illis eis impoſitam noluerint acceptare. & huius opinionis eſt etiam Scotus *in* 4. *diſtinctio.* 17. quem ſequitur Gabriel *in eodem* 4. *diſtinct.* 16. *quæſtione* 2. & Medina *Cod. de confeſſione quæſtione quadrageſima prima tractatu ſecundo* & Caietanus *verbo Abſolutio.* & conſonat Oſtienſis *in Summa de pœnitentia.* §. *& an ſit. verſ. quod de operibus*; addit tamen ille cum aliis Canoniſtis obligari ipſos pœnitentes acceptare, ex vi præcepti confeſſarij, ſaltem aliquantulam pœnitentiam: v. c. vnam orationem dominicam. fundamentum illorum eſt primo, quia ſicut 17. An pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam confeſſarij. Proponitur ſententia Nauarri,

meræ

Digitized by Google

meræ voluntatis confeſſarij eſt imponere pœnitentiam, vel non imponere; ſic meræ voluntatis pœnitentis erit impoſitam acceptare, vel non acceptare. Sed ad hoc reſpondemus non eſſe meræ voluntatis confeſſarij imponere, vel non imponere pœnitentiam, ſed teneri illam imponere, quam iudicauerit eſſe ſalutarem ac conuenientem animæ pœnitentis, & ſolum in voluntate, & arbitrio illius eſſe, imponere iſtum vel illum modum pœnitentiæ, ieiunium videlicet, preces, vel quid ſimile, non tamen in arbitrio illius eſſe nullam imponere aut minimam, ſi maximam neceſſariam iudicauerit, niſi in articulo mortis, quando deeſt tempus impoſitam implendi. Poterit tamen aliquando, ſed raro, confeſſarius nullam imponere, quando tanta fuerit contritio pœnitentis, tantus dolor, & vis lachrymarum, vt iudicet id ſufficere ad delendam omnem pœnam temporalem relictam ex peccato mortali, vel peccatis mortalibus condonatis. Secundo, quia ſi tenerentur pœnitentes acceptare pœnitentias iniunctas à confeſſarijs, vel eſſet vt reconciliarentur Deo, & vt in amicitiam cũ illo redirent; vel, vt illi ſatisfacerent. Non, vt reconciliarentur Deo, quia ſupponimus iam eſſe illi reconciliatos per contritionem, vel per attritionem, ac abſolutionem ſacramenti in eo caſu, quo immediate poſt abſolutionem datam, pœnitentia imponeretur, non antea ex obliuione: non vt Deo ſatisfacerent, quia quamuis peccator teneatur Deo ſatisfacere pro pœnis temporalibus ſuis peccatis debitis, relictis ex peccatis condonatis: tamen cum multis modis poſſit Deo ſatisfacere, ſequitur quod non teneatur ad vnum modum ſatisfaciendi iniunctum ab ipſo confeſſario: poteſt enim aliter ſatisfacere, ſcilicet per pœnitentiam voluntariam, per opera charitatis, aut in igne purgatorio? Reſpondeo primo teneri illam acceptare, vt Deo ſatisfaciant, non per vnum tantum modum præſcriptum à confeſſario, ſed per aliquem modum ſatisfaciendi, quem tamen ipſe confeſſarius imponat, imo etiam tenentur ſatisfacere per vnum tantum modum præſcriptum à confeſſario, ſi confeſſarius iudicauerit illum eſſe ſalubriorem cæteris ad emendandos mores pœnitentium, quia confeſſarius eſt iudex, & iudex poteſt obligare reum ad acceptandam pœnam, quam ipſe impoſuerit, & non aliam. Reſpondeo ſecundo, etiamſi antecedenter iam per contritionem ante ipſam abſolutionem iuſtificati ſint, tamen eo ipſo gratiam amittere, & peccare mortaliter, ſi nullam velint accipere pœnitentiam à confeſſario præſcriptam, & aſſignatam, ſed velint ſuo arbitrio ſatisfacere; & vero ſi antequam confiterentur habuerunt propoſitum non acceptandi, & non parendi, mortaliter peccarunt; & fictum dolorem, fictamque contritionem habuerunt, non veram, & confeſſio fuit nulla, & ſacrilega, & neceſſario iteranda.

18. Vera ſententia ſtatuitur.

Reiecta ſententia Nauarri & explicata, dicendum eſt cum communi & vera ſententia, teneri ſub mortali ipſos pœnitentes non ſolum fugere occaſiones peccandi ex præcepto, imperioque confeſſariorum, ſed etiam teneri ex eodem præcepto pœnitentias ab illis iniunctas acceptare, modo ſint moderatæ, & accomodatæ grauitati peccatorum, & fragilitati pœnitentium: ita docet Paludanus *in 4. diſtinctione 17. quæſtione 2. art. 1.* Toletus *libro 3. Summæ, capite 9. num. 3.* Henriquez *libr. 2. de pœnitentia capite 3. numero 11.* Viualdus *in candelabro aureo quæſt. 26. de ſatisfactione.* Bellarminus *lib. 4. de pœnit. cap. 13.* & D. Thomas *in 4. diſt. 17. art. 3.* Ratio eſt, quia confeſſarius eſt legitimus iudex, & confeſſio eſt verus actus iudicialis fori interni, vt definitur de fide in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. can. 9.* ibi, *Si quis dixerit abſolutionem ſacramentalem Sacerdotis non eſſe actum iudicialem, anathema ſit.* Subditus autem tenetur iudici parere iuſtam & accomodatam ſentẽtiam proferenti: cum ergo peccator ſit ſubditus in foro poli, tenetur in hac vita acceptare rationabilem & iuſtum modum non excedentem pœnitentiam ſibi iniunctam ab eodem confeſſario. Deinde, quia in eodem Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 8.* ſtatuitur, vt confeſſarij imponant ſalutares pœnitentias ipſis pœnitentibus: vnde manifeſte colligitur mortale peccatum eſſe ex genere ſuo iniunctam pœnitentiam acceptatam non perficere, aut non illam acceptare. Si enim illas tenentur confeſſarij iniungere, tenentur profecto pœnitentes illas acceptare, cum hæc correlatiua ſint, vt notat ſpecialiter author annotationum *in Toletum ad librum 3. cap. 9.* & Viualdus allegatus. Ex leuitate tamen materiæ non perficere pœnitentiam iniunctam, & illam non acceptare, poterit tantum eſſe veniale. Tertio, quia confeſſarius habet poteſtatem ligandi, & abſoluendi; ergo & imponendi pœnitentias ſalutares, quas tales iudicauerit ad ſalutem pœnitentium, alioqui nudum tantum miniſterium habebit declarandi illos eſſe abſolutos à peccatis, quod eſt hæreticum, & damnatum in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. can. 9.* & ita ſine dubio tenendum eſt.

Hæc tamen intelligenda ſunt in vita pœnitentis, nam cum iamiam expirat, nec pœnitentiam 19.
facere poteſt, abſoluendus eſt abſque impoſitione alicuius pœnitentiæ: ſi tamen poteſt & iudicat ſe nolle illam acceptare in hac vita, ſed velle illam acceptare à Deo in igne purgatorio, nequaquam erit abſoluendus, propter rationes ſupra factas, & quia non arguit dolorem in corde, imo indicium præbet impœnitentiæ.

20. An teneantur peccatores pœnitentes ſatisfacere ex vi præcepti diuini & naturalis in hac vita, pro pœnis alterius vitæ.

Secundum dubium eſt, an ſaltem ex vi alicuius præcepti diuini & naturalis, teneantur pœnitentes ſatisfacere in hac vita pro pœnis temporalibus debitis in alia vita & igne purgatorio ſuis peccatis per aliqua opera pœnitentiæ, quamuis ea ſibi à confeſſarijs non imponantur. Et vero bipartita eſt opinio hac de re. Prima docet teneri peccatores ſatis facere in hac vita pro huiuſmodi pœnis, quamuis ea ſatisfactio ſibi à confeſſarijs non iniungatur. ita docet Canus *in relectione de pœnitentia 3. part. concl. ſecunda* Paludanus *in 4. diſtinctione 17. quæſtione prima. in quinta definitione contritionis*, & citari poteſt Concilium Tridentinum *ſeſſion. 14. capite ſexto.* quatenus dicit pœnitentiam Chriſtiani hominis includere ſatisfactionem per ieiunia, & eleemoſynas, & c. ieiunia enim & eleemoſynæ ſolum in hac vita exerceri poſſunt, & pro iſta opinione poſſunt allegari multa loca ſacræ paginæ, in quibus videtur Deus imponere pœnitentias ipſis peccatoribus, & præceptum faciendi illas, Lucæ 3 *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Apocalypſis 1. *Memor eſto vnde excideris & pœnitentiam age.* & quamuis hæc verba dirigantur ad peccatores illius temporis, tamen omnes venturæ ætatis comprehendebant ex paritate, & æqualitate rationis, vt patet. Et ratio Cani eſt optima, quia peccatũ corpore & animo

Prima ſententia affirmans.

committitur; ergo ratio iuſtitiæ poſtulat, vt pœnitentia illius non ſolum animæ, ſed etiam corpori reſpondeat, atqui ſi tota pœnitentia temporalis reſeruaretur in purgatorio alterius vitæ, ſola anima, & non corpus pateretur, puniretúrque, quod eſt contra rationem, ita ſe habet opinio Cani, quæ eſt probabilis.

21. Secunda tamen opinio probabilior docet non teneri peccatores ex vi alicuius præcepti diuini & naturalis impoſiti à Deo ſub mortali facere in hac vita ſuorum peccatorum pœnitentiam, nec ſatisfacere pro pœnis temporalibus illis debitis, quæ ſæpius teneantur ex vi præcepti impoſiti à confeſſarijs illas acceptare, & perficere. ita docet expreſſe Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 15. ſect. 7. num. 5.* Sotus *in 4. diſt. 20. quæſt. 2. art. 2. ad 5.* Vega *lib. 3. in Tridentinum capit. 22.* & Corduba *lib. 5. de indulgentijs quæſt. 5. circa finem. & quæſt. 10. in fine*, & alij quos citat Soarius. Probatur hæc opinio primo, quia tale præceptum naturale nulla ratione, aut authoritate ex Scriptura colligi poteſt: non ratione, quia iuſtitia non poteſt obligare reos vt ſe ipſi met in ſe puniant ſuum delictum, ſed ſolum ſuſtineant patienter pœnam à iudice impoſitam pro illo. Cum ergo Deus ſit iudex & iudex peccatorum, & in igne purgatorio ea puniat ad æqualitatem, quando ex hac vita inſatisfacta receduut, poteſt peccator ſine vlla iniuſtitia erga Deum differre illam in purgatorium: neque tenentur ex præcepto naturali propriæ charitatis in ſeipſos, quæ licet homo ſic pœnitentiam differat; gratia non amittit, & quamuis dum eſt in purgatorio differatur gloriæ executio, tamen hoc damnum non eſt irreparabile, neque adeo graue vt teneatur illud ſub mortali vitare: non authoritate, quia, vt docet Soarius allegatus, in locis allegatis & alijs ſimilibus continetur conſilium, & perfectio, non præceptum naturale, & ideo docet Concilium Tridentinum neceſſarium eſſe ſatisfacere in hac vita non ſimpliciter, ſed ad fugiendas acriores pœnas alterius vitæ, & ſic reſpondendum eſt ad loca Scripturæ: vnde quamuis actus externi pœnitentiæ, id eſt, flagella, ieiunia, eleemoſynæ, & aliæ afflictiones corporis huius vitæ valde inſeruiunt ad tollendum reatum pœnæ temporalis alterius vitæ, non cadere tamen ſub præcepto naturali ex natura rei: poſſunt tamen cadere ſub eodem præcepto alio modo. v. c. vt remedia neceſſaria ad præſeruandum ab aliquo peccato, quomodo ieiunia, & abſtinentia poſſunt interdum eſſe remedia neceſſaria ad caſtitatem.

22. Ad rationem vero Cani reſpondeo concedendo peccatum committi anima & corpore: negando tamen iuſtitiam ad Deum poſtulare, vt pœna ipſius peccati reſpondeat non ſolum animæ, ſed etiam corpori: ſufficit enim quod animæ tantum reſpondeat, alias ratio Cani probaret non poſſe homines ſatisfacere in hac vita per ſolos actus contritionis, vel per vnam contritionem intenſiſſimam quod eſt abſurdum dicere, & contra Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 4.* contritio autem, animi eſt dolor, non corporis vt docet ibidem idem Concilium. ibi, *Contritio quæ primum locum inter actus pœnitentis habet, animi eſt dolor, & deteſtatio eſt de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero* probaret etiam ratio Cani non poſſe homines ſatisfacere in purgatorio (quod ipſe tamen affirmat) ſi non ſatisfecerunt in corpore in hac vita, quod omnes etiam negant: ſi autem dicatur in hac vita nullam eſſe contritionem cui non cooperetur modo aliquo corpus, quia appetitus ſenſitiuus modo aliquo cooperatur voluntati: etiam dicemus quandocumque homo dolet conteriturque de peccatis ibi eſſe aliquam ſatisfactionem cuius corpus particeps eſt, maxime quia cum anima ſit, quæ principaliter peccat, & corpus ſit tantum organum & inſtrumentum animæ, poteſt in anima ſufficienter puniri quicquid in corpore peccatum fuit.

Reſtat inquirere an pœnitẽtes qui tantum venialia confitentur, teneantur ſub mortali ex vi præcepti impoſiti ab ipſo confeſſario velut iudice acceptare pœnitentiam pro illis ab ipſo confeſſario iniunctam? Reſpondeo non teneri, quia venialia non ſunt materia neceſſaria confeſſionis, & pœnitentia pro illis debet eſſe admodum leuis: in leui autem materia tam graue præceptum dari non poteſt. Probatur, quia huiuſmodi pœnitentes ſi acceptatam pœnitẽtiam pro venialibus poſtea non implent, non peccant mortaliter, vt docet Nauarrus *in manuali Latino cap. 21. num. 43. fine.* niſi adſit contemptus. & Viualdus *in candelabro aureo, vbi de ſatisfactione. num. 26.* Medina *in Summa lib. 2. cap. 6. §. la quarta demanda.* & ratio illorum eſt, quia nemo tenetur confiteri peccata venialia: ſi ergo nemo tenetur confiteri venialia, & nemo tenetur acceptatam pœnitentiam pro illis implere, ob leuitatem materiæ; conſequenter nemo tenetur ob eandem leuitatem, illam acceptare. & pro hac opinione faciunt omnes Doctores, qui dicunt non teneri pœnitentes acceptare pœnitentiam pro mortalibus quos citauimus num. 17. 23.

CAPVT III.

De integritate confeſſionis. Explicatur illa particula & qualitas confeſſionis integra: *quæritur an eidem confeſſario omnia peccata mortalia ſint neceſſario confitenda, & quæ cauſæ legitime excuſent.*

SVMMARIVM.

Integritas confeſſionis alia eſt formalis, alia materialis. num. 1.

De neceſſitate, & integritate confeſſionis eſt, vt omnia peccata eidem confeſſario detegantur, niſi rationabilis cauſa excuſet. num. 2.

Qui abſque cauſa ſponte ſua dimidiat confeſſionem, ſacrilegium committit, inualide confitetur, & tenetur confeſſionem repetere. num. 3.

Quid de eo qui apud ordinarium confeſſarium, leuia peccata confitetur, & cum grauiora committit, alium quærit. ibid. *in ipſo fine.*

Vna excommunicatio poteſt tolli ſine alia in eo qui pluribus ligatus eſt. num. 4.

Quæ cauſæ legitime excuſent ab integritate confeſſionis. num. 5.

Quid ſi occiſus à te fuit pater, aut propinquus confeſſarij, & alium non habeas. num. 6.

Quid ſi ipſe pœnitens confeſſarius ſit, & dum aliquod peccatum confitetur timet, quod reuelabit ſigillum. nu. 7.

Quid

Digitized by Google

Quid ſi pœnitens ita eſt rudis vt ſciat aliquid eſſe peccatum, ignoret tamen obligationem confitendi illud numero 8.
Quid de illo qui in confeſſione aliquod m. ſibi imponit, affirmatque illud feciſſe, cum tamē non fecerit, ignorans id eſſe m. & poſtea reſciens. num. 9.
Quid ſi cœpta confeſſione ſenſum amittat, & nullum ſignum dare poteſt. num. 10
Quid de eo, qui patitur paroxiſmos. ibid.
Quid ſi ingruente procella omnes ſimul confiteantur. numero. 11.
An teneantur tunc in eo mortis periculo ita publice confiteri. ibid.
Quid cum quis de peccatis mortalibus iam confeſſus confeſſionem efficit generalem, aut de venialibus tantum confitetur. num. 12.
Quid quando pœnitens patitur defectum linguæ, & ſe explicare non poteſt, & ob id integre non confitetur numero. 13.
Quid de muto. ibid.
Quid quando confeſſarius ſimul, & pœnitens ita in periculo mortis vel ægritudinis ſunt, vt confeſſio integra fieri non poſſit. num. 14.
Quomodo abſoluatur pœnitens quando licite dimidiat confeſſionem, & quæ obligatio illi maneat. num. 15.

1. Notandum in primis eſt, duplicem reperiri integritatem in ſacramento confeſſionis, altera eſt formalis: quando quis abſolute confitetur omnia peccata mortalia, quæ hic & nunc, in hac ſcilicet confeſſione tenetur confiteri: relinquit tamen aliqua quæ vel propter obliuionem, aut inuincibilem ignorantiam, vel ob aliquam iuſtam cauſam non tenetur tunc confiteri; hæc enim ideo vocatur confeſſio formalis, quia intentio formalis pœnitentis, erat omnia peccata in confeſſione aperire, niſi daretur impedimentum obliuionis & ignorantiæ, aut iuſta cauſa hic & nunc aliqua tacendi, cum propoſito tamen ſaltem virtuali, & præciſa obligatione, ea iterum confitendi, ceſſante cauſa, vel cum poſtea in mentem venerint. Materialis eſt illa, in qua quis abſolute & ſimpliciter confitetur omnia peccata mortalia, vel venialia, quæ ab vltima confeſſione commiſit.

2. *Integra. Omnia peccata neceſſario ſunt confitenda eidem confeſſario.*

Certa igitur & indubitata concluſio, & doctrina eſt, de neceſſitate, & intrinſeca ratione huius ſacramenti eſſe, vt pœnitens omnia peccata mortalia, nondum rite confeſſa eidem Sacerdoti, in eadem confeſſione & in ordine ad eandem abſolutionem integre confiteatur, omnia, inquam, quæ memoriæ occurrerint facta debita diligentia, & qui aliter ſine legitima cauſa excuſante facit, irritam confeſſionem facit, & tenetur illam iterum repetere: ita docet D. Thom. *in 4. diſtinctione 17. quæſt. one 3. art, 4.* Conynx *tomo. 2 de ſacramentis diſp. 7. de integritate confeſſionis dubio 1. num. 1. §. concluſione 1.* Nauarr. *in manuali Latino cap. 9. n. 14.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 22. ſect. 1 numer. 4.* Henriquez *libro 2. de pœnit. capit. 14 num. 4. medio.* Viualdus *in candelab. aureo. vbi de confeſſ num. 37.* Sotus *in 4. diſtin. 18. quæſt. 2.* Patet ex Concilio Triden. *ſeſſ. 14. cap. 5.* ibi. *Itaque dum omnia quæ occurrunt memoriæ, peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, proculdubio omnia diuinæ miſericordiæ ignoſcenda exponunt; qui vero ſecus faciunt, & ſcienter aliqua reticent, nihil diuinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.* & in can. 7. eiuſdem ſeſſionis ita definitur: *Si quis dixerit in ſacramento pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe iure diuino confiteri omnia & ſingula peccata mortalia, etiam occulta, anathema ſit.* Probatur rationibus: primo, quia confeſſarius eſt verus iudex in hoc foro poli, conſcientiæ pœnitentis, ad iudicium autem & iudicem ſpectat, vt ſtatum conſcientiæ pœnitentis, quantum fieri poteſt, cognoſcat, vt poſſit iudicare, an ſit dignus abſolutione necne; ergo tenetur ipſe pœnitens iure diuino, omnia ei peccata detegere, niſi iuſtiſſima cauſa ſit non detegendi. Secundo, quia Deus lege ordinaria nunquam remittit vnum peccatum mortale ſine alio, remiſſio enim peccatorum nunquam datur ſine gratia; gratia autem dari homini non poteſt cum obice peccatorum mortalium, quæ iuſte poſſet confiteri: ita enim Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum, vt per ipſum ſimul ab omnibus noſtris peccatis mortalibus abſoluamur; ſed hoc fieri non poteſt, niſi vni eidemque confeſſario omnia peccata integre confiteamur: ergo hoc ad legitimam huius ſacramenti ſuſceptionem quantum fieri poteſt, eſt neceſſarium. Maior probatur, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt, vt per ipſum reconciliemur Deo, nam, vt docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 13. *præcipuus illius effectus eſt recōciliatio hominis cum Deo.* non poteſt autem homo Deo reconciliari niſi per gratiam gratia autem non infunditur cum obice peccati mortalis, ob hāc enim cauſam diximus ſupra neceſſarium eſſe dolorem omnium peccatorum, quia vnum ſine alio remitti non poteſt. Minor probatur, quia, vt omnes fatētur, pœnitentes proprie & per ſe non abſoluuntur à peccatis, quæ nō confitentur, ſed ea per accidens remittuntur, cum obligatione iterum illa confitendi ceſſante cauſa, vel cum in memoriam venerint, per accidens, inquam, ratione gratiæ, quæ infunditur.

3. Dixi, vni & eidem confeſſario & in ordine ad eandem abſolutionem, quia qui ſponte, & ſine vlla legitima cauſa excuſante dimidiam facit confeſſionem, vnam partem peccatorum mortalium vni confeſſario, & alteram alteri confitendo, inualidam & ſacrilegam confeſſionem facit & neceſſario iterandam, vt patet. De eo autem, qui apud ſuum ordinarium confeſſarium omnia, ordinaria peccata confitetur, & quoties admittit grauiora alium quærit, vt bonam opinionem apud ſuum conſeruet, diximus cap. 2. præcedenti num. 14. ad quem locum te remittimus, ibi enim ſatis probauimus, id licitum eſſe, & aliquando expedire, ſi omnia vtrique, quæ tūc habet, confiteatur, & vtrumque confeſſariū de nullo tunc celet.

4. *Vna excommunicatio poteſt abſolui manente alia.*

Et ſi vero vnum peccatum mortale ſine alio remitti non poſſit, vt ſatis probauimus, poteſt tamen vna excommunicatio manente alia tolli: vnde ille, qui pluribus & diuerſis excommunicationibus ligatus eſt, ob plures, & diuerſas cauſas, ac rationes, poteſt de vna abſque aliis abſolui, vt patet ex cap. cum pro cauſa, de ſent. exc vbi dicitur, eum, qui pluribus titulis excommunicatus eſt, ſi abſolutionem petat vno tantum explicato, licet abſoluatur, non liberari ab aliis excommunicationibus, quia abſolutio non excedit petitionem: vnde ſi excommunicatio talis naturæ eſſet, vt vna ſine aliis tolli non poſſit, in eo caſu nulla tolleretur, & à nulla maneret abſolutus: ita ergo in præſenti, quia vnum mortale ſine alio tolli non poteſt, nulla & ſacrilega, & neceſſario iteranda eſt, confeſſio, & abſolutio, in qua quædam

peccata mortalia abſoluuntur, manifeſtanturque quædam vero abſque legitima cauſa excuſante ſcienter, & animaduertenter tacentur; nam hoc ſacramentum inſtitutum eſt à Chriſto Domino in animarum medelam, ac medicinam; medicina autem non curat, quæ non videt, & ideo merito ex diuino præcepto incluſo in ipſa inſtitutione Chriſti tenentur pœnitentes omnia vulnera conſcientiarum ſuarum, omneſque morbos animi eidem confeſſario, tamquam medico aperire, vt omnibus congruentem applicet medicinam, vt optime notat Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14.*c.*5.

5. Sed inquires merito, quæ ſint iuſtæ cauſæ legitime excuſantes ab hac integritate confeſſionis. Reſpondeo multas eſſe, quæ omnes deſumendæ ſunt vel ex parte confeſſoris, vel ex parte pœnitentis, vel ex parte proximorum; ſi enim his omnibus ſimul, vel ſingulis eorum diuiſim, aliquod graue damnum temporale, vel ſpirituale timeatur, hic & nunc; & pœnitens nullum habeat alium confeſſarium, apud quem integre, & ſine periculo ſua crimina aperiat, iuſtam habet cauſam tacendi illa, in quibus tale periculum timetur, cum propoſito, illa confitendi, ceſſante cauſa, & periculo. Hinc ſi fœmina timeat graue nocumentum corporis, famæ, vel animæ, vel proprium vel alienum. v.c. ſi confitendo hic & nunc peccatum aliquod, probabiliter timeat, ſe à confeſſario ſolicitandam fore in confeſſione, aut infamandam ab illo propter reuelationem ſigilli, certi alicuius ſceleris: aut ſe confeſſario futuram grauem occaſionem peccandi, excitando illum ad turpem ſui, vel alterius amorem, ſi tale vel tale peccatum, aut circunſtantiam ei confiteatur, iuſtam habet cauſam tacendi illud peccatum in eadem confeſſione, cum propoſito tamen confitendi ceſſante cauſa. ita D. Thom. *in* 4. *diſtinctio.* 17. *quæſtio.* 2. *art.* 4. *ad.* 5. Nauarrus *in manuali Latino capite.* 7. *num.* 3. Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputation.* 23. *ſection.* 2 *nu.* 1 *in* 1. *editione.* Sotus *in* 4. *diſtinctione.* 18. *quæſtion.* 2. *artic.* 4. *ad tertium.* Toletus *libro* 3. *Summæ capite* 3. *numero* 4. Henriquez *libro* 2. *de pœnit. capite* 12 *num.* 5. & communiter omnes: & ratio eſt in promptu, primo, quia præceptum diuinum de integritate confeſſionis non obligat cum tanto nocumento proprio vel proximi: ſecundo, quia præceptum diuinum, & naturale caritatis eſt fortius, antiquius, & abſolutius, quam præceptum integritatis confeſſionis: vnde ſi vnum cum alio concurrat, & ambo ſeruari nequeant, fortius, & antiquius eſt ſequẽdum, & aliud in aliud tempus differendum.

6. Item, ſi occidiſti patrem vel fratrem, ſororem vel matrem confeſſarij, aut aliquem ei conſanguinitate, vel affinitate coniunctum, aut rem habuiſti cum matre, ſorore, priuigna, propinqua, aut filia illius, vel concubina, & non habeas alium confeſſariũ, & ſi illud peccatum hic & nunc ei confitearis, probabiliter exiſtimas, ac iudicas, quod ſtatim rem coniiciet, & poſtea tibi nocebit, vel alteri propter te, iuſtam habes excuſationem celandi eum illud peccatum cum propoſito confitendi illud ceſſante impedimento. ita Toletus *libro* 3. *Summæ capite* 3. Soarius *ſupra num.* 2. Nauarrus *in manuali cap.* 7. *num.* 4.

7. Secunda cauſa excuſans eſt quando pœnitens eſt ipſe confeſſarius qui alteri confeſſario confitetur, & probabiliter arbitratur, ſi ei confiteatur certum aliquod peccatum, aut circunſtantiam illius, quam per confeſſionem ſciuit, illum ſtatim venturum in notitiam peccatoris, quem in confeſſione audiuit, tunc iuſte poteſt illud peccatum, vel circunſtantiam illius tacere, eodem propoſito confitendi illam ceſſante ea cauſa, maior enim eſt obligatio ſigilli, quod tunc periclitatur quam obligatio integritatis confeſſionis, & ideo non ſolum debet ſed etiam tenetur tunc tacere, & in aliud tempus eam circunſtantiam vel peccatum differe, in quo tale periculum non detur. ita docet Nauar. *capite* 8. *in manuali Latino num.* 6. Henriquez *libro* 2. *de pœniten. capite* 12. *numero* 7. & Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputation.* 54. *ſect.* 2. *num* 14. de quo ſine cauſa dubitauit Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *artic.* 5. *verſ. occurrit*, quaſi certum non ſit maius eſſe præceptum ſigilli, quam præceptum integritatis confeſſionis.

8. Tertia cauſa excuſans eſt ignorantia pœnitentis, v.c. quia puer, vel rudis eſt, & quædam præcepta legis naturalis aut diuinæ violauit culpabiliter, & tamen ideo illud peccatum non confeſſus fuit, quia ignorabat præceptum confeſſionis, ſciebat enim illud eſſe peccatum, ſed neſciebat; imò prorſus ignorabat, ſe eſſe obligatum ad confeſſionem aut dari præceptum confeſſionis, & in maiori ætate cognouit obligationem confitendi: nam licet huiuſmodi pœnitens aliquando non excuſetur ab ipſo peccato quando talia egit in illa ætate, excuſatur tamen ab obligatione confitendi, quia præceptum confeſſionis, quoad illud peccatum ignorabat; quamobrem pueri, & puellæ nouiter cognoſcentes obligationem quam habebant confitendi ea, quæ tunc commiſerunt, non tenentur modo iterare ac repetere præteritas confeſſiones, ſed ſufficit, idipſum confiteri. ita docet Henriq. *l.* 2. *de pœnit. c.* 12. *initio* & citat Nauarrum *cap.* 9. *num.* 12. *fine.* & *in cap. fratres, de pœnit. num.* 82. Sylueſtrum *verbo Confeſſio* 1. *num.* 5. *fine*, & verum id credit Angelus citatus à Sylueſtro: & ratio eſt, quia illud peccatum fuit peccatum omiſſionis ob ignorantiam, ignorantia autem facile excuſat omiſſionem ne nobis id imputetur tamquam cauſę voluntariæ indirecte, vt docet D. Thom. 1. 2. *q.* 76. *artic* 3. & 2. 2. *quæſtion* 79. *articulo* 4. & Cano *in relectione de pœnit. part.* 5. & Ledeſma 2. 4. *q.* 8. *a.* 1. *dubio* 2:

9. Idem dicendum eſt de illo, qui in confeſſione ſibi aliquod mortale imponit affirmatque ſe illud feciſſe, cum tamen non fecerit, ignorans id peccatum mortale eſſe; is enim cum poſtea ſciuerit peccatum mortale fuiſſe; tenetur tantum illud confiteri, & non tenetur repetere confeſſionem, quia confeſſio fuit valida, & formata, bona enim fides & ignorantia illum excuſauit, iuxta omnes: & pari modo idem quoque dicendum eſt de confeſſionibus ruſticorum hominum, rudiumque, quando aliqua peccata mortalia in illis tacent; ignorando peccatum eſſe mortiferum ea tacere, ij enim depulſa poſtea ignorantia, ea, quæ per ſimilem ignorantiam tacuerunt tantummodò confiteri tenentur, & non tenentur præteritas repetere confeſſiones: ita Doctores numero præcedenti allegati.

10. Quarta cauſa excuſans eſt impotentia pœnitentis. v.c. ſi cœpta confeſſione vnũ tantum peccatum, etiam veniale fuerat confeſſus, & vocem ac ſenſum amiſit. & nullum ſignum dare poteſt, hic enim abſoluẽdus eſt quia ex intentione ſua & formaliter fecit confeſſionem integram: ita Henriquez *libro* 2. *de pœnit capite* 12. *num.* 2. Sotus *in* 4. *diſtinct.*

*diſt.*18.*quæſt* 2.*art.*5. Victoria *in relect. de pœnit* §.151. Ledeſma 2.4.*q.*8.*art.*2.*dubio* 14. Excuſat etiam incertius euentus propinquitatis mortis, v. c. quando ægrotus patitur paroxiſmos, non debet enim tunc confeſſarius expectare integram omnium peccatorum confeſſionem, ſed audito vno tantum peccato debet abſoluere propter periculum moriendi in ipſo paroxiſmo, & poſtea de reliquis audiat tranſacto paroxiſmo, & ſimiliter quoties paroxiſmus venerit, toties eſt abſoluendus, ne forte in vno illorum abſq; abſolutione diſcedat, abſolute enim loquendo in vnoquoque illorum datur euidens mortis periculum, directe enim huiuſmodi infirmus abſoluitur tunc ab illis peccatis, quæ tunc confitetur, indirecte vero ab omnibus alijs. ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnit diſput.*22.*ſect.* 6.*num.*2. Henriquez *lib.*2.*de pœnit.cap.*12.*num* 3. Sotus *in* 4.*diſt* 18.*quæſt.*2. *artic.* 4. *verſ. vnde ad primum.* Medina *lib.*2. *inſtruct cap.*81.

11. Quinta cauſa eſt neceſſitas vrgens, v. c. ſi ingruente procella, vel graſſante peſte, vel ſæuiente prælio, aut incendio confeſſarius audiat ſimul multos alta voce peccatum aliquod confitentes, & ſimul abſoluat, dicendo, *Ego vos abſoluo à peccatis veſtris.* ita docet Henriquez *lib.*2.*de pœnit cap.*12.*n.*3. Angelus *verbo Confeſſio.* 1. *n.*28 Tabiena *verbo Confeſſio ſacramentalis* 2.*n.*37. Sotus *in* 4. *diſt.*18. *q.*2.*a.*5. Syluester *verbo Confeſſio. num.* 23. Medina *de confeſſione. quæſt* 19. Turrecremata *in cap. quamuis, de pœnit. diſtinct.* 1. Non tenentur tamen illi ita publice confiteri, vt iam alibi diximus, cum remedium habeant contritionis, ſed poſſunt id facere ſi voluerint, & tunc ſolum dimidiatur confeſſio materialiter ex iuſta cauſa, non formaliter, quia intentio & voluntas illorum erat, omnia confiteri ſi poſſent. An autem teneantur ita publice confiteri quando ſciunt, aut dubitant probabiliter ſe veram contritionem habere, eſt dubium? Multi abſolute dicunt neminem teneri publice aut per interpretem confiteri, ſed non loquuntur ſpeciatim de articulo mortis, & caſu præſenti, in quo de ſua contritione dubitant probabiliter, & hi ſunt Toletus *libro* 3. *Summæ capite* 6. Sotus *in quarto diſtinct.* 18. *quæſt.*2. *artic.*6. Victoria, Valentia, & Canus, & alij quos citatos inuenies apud authorem annotationum in Toletum *ad caput* 6. *libri* 3. & certe Henriquez *libro* 2. *de pœnitent. capite* 2. *numero* 6. ambigue in præſenti caſu loquitur. Dicendum tamen eſt in præſenti caſu in quo quis in mortis articulo dubitat an veram habeat contritionem, teneri vel publice vel per interpretem ſaltem aliqua peccata minoris ſcandali confiteri propter periculum ſalutis æternæ, maius eſt enim periculum ſalutis æternæ, quam infamiæ, & maior iactura vitæ æternæ, quam famæ temporalis. ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſput.*36. *ſect.* 6. *num.* 3. Sylueſter *verbo Confeſſio.*1.§. 15. Petrus Soto *lect.* 11. *de pœnit.* Canus *relectione de pœnit. parte* 5. & alij.

12. Sexta cauſa excuſans eſt cum quis de peccatis iam confeſſis & directe abſolutis generalem facit confeſſionem abſque vlla obligatione; huic enim licitum eſt tunc ſilere quædam quæ infamiam præ ſe ferunt. ita communiter Doctores, Henriquez *libro* 2. *de confeſſione. cap.* 12. *num.* 2. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *artic.* 1 *& quæſt.* 2. *articul.* 5. *col.* 3. Medina *quæſtion. de confeſſione facta confeſſario prauo* §. *ſequitur. fol.* 59. *col.* 3. *& quæſt. de confeſſione reſeruatorum, ad finem.* Syluester *verbo Confeſſio.* 1. §. 4. Angelus *verbo Confeſſio.* 1. §. 8. Nauarrus *cap.*9.*num.*1. *& cap.* 21. *num.* 38. *& clarius num.* 43. *& cap.*23.*num.* 38. *fine. & cap. fratres, de pœnit. numer.*30. *& cap. placuit, gloſſa* 1. *numero* 111. Paludanus *diſtinction.* 17. *quæſtione* 5. *col.* 2. Gabriel *quæſtione* 1. *dub.* 2. D. Thomas *quodlibeto* 1. *articul.* 12. D. Anton. 3. *part. titul.* 10. *capite* 2. Ledeſma 2. 4. *quæſtion.*7. *articul.*5. *dub.*3. *& quæſtione* 8. *articul.*3. *dubio* 19. & alij. & ratio eſt, quia non tenetur magis repetere ea de quibus iam confeſſus, & à quibus directe abſolutus eſt, quam peccata venialia, vnde etiam cum ſolum de venialibus quis confitetur, poteſt tacere quæ vult, & quæ vult tantum confiteri, vt ſæpe diximus. Sunt tamen nonnulli authores qui dicunt, eum, qui dixit confeſſario ſe velle apud eum facere confeſſionem generalem totius vitæ, vel anni, vel menſis, teneri ſub mortali repetere omnia peccata mortalia, quia alias decipit iudicem qui vicem Chriſti gerit in re graui, ita Victoria §. 253. *& in noua edit.* §.166. Ledeſma 2. 4 *quæſt.* 8. *art.* 2. *dub.* 15. Sed contrarium eſt dicendum cum Henriquez *dicto lib.* 2 *cap.* 12 *n.*2. *ad marginem. litera* D. quia quamuis ita dicendo mentiatur, id parum refert quoad hanc obligationem, abſolute enim non tenetur in ea confeſſione omnia dicere, nec dari præceptum poteſt, etiam Papale iuſte obligans, in hoc caſu ad omnia dicenda, nec fallit in re, quæ per ſe pertineat ad forum huius iudicij, ac proinde falſum eſt dicere illum fallere confeſſarium in re graui pertinente ad ſuum iudicium: Si vero cum id confeſſario dixit, habebat reuera intentionem confitendi omnia, etiam non tenetur omnia dicere, quia poteſt poſtea facile mutare voluntatem ſuam, vt patet. quare doctrina Ledeſmæ & Victoriæ in hac re non eſt ſequenda.

Septima cauſa excuſans eſt defectus linguæ, aut ignoratio idiomatis, vnde mutus, aut vir ignoti idiomatis ſi tempore præcepti Quadrageſimæ explicet, quod poteſt, abſoluendus eſt, facit enim ex intentione ſua confeſſionem formaliter integram; licet confeſſarius ſatis quædam non intelligat: ita Henriquez *dicto lib.*2.*de confeſſione .capit.*12. *numer.*3. Ludouicus Lopez 1. *p. Inſtruct. capit* 27. *contrà fratrem Medinam lib* 2. *cap.* 7. *ad finem*, limitantem hoc ad ſolum articulum mortis. 13.

Octaua cauſa eſt quando confeſſarius ſimul, & ægrotus ita infirmantur, vt periculum ſit, quod confeſſarius è vita diſcedat antequam abſolutionem præſtet, & pœnitens in ſimili periculo relinquatur poteſt enim tunc confeſſarius illum abſoluere, non audita tota confeſſione, vnde ſi parochus dum longam audit confeſſionem ſubito morbo corripiatur, & alius confeſſarius non inueniatur cui confeſſionem deleget, & pœnitens grauiter, & pericuIoſe infirmetur, poteſt illum abſoluere, ne in illo periculo abſque remedio ſalutis relinquatur. ita Henriquez citatus *num.* 3 Sotus *in* 4.*diſtinct.*18 *quæſt.*2.*art.*4. 14.

In omnibus his & alijs ſimilibus caſibus, in quibus licite dimidiatur confeſſio, abſoluitur pœnitens directe & per ſe ab illis tantum peccatis, quæ confitetur, indirecte vero & conſecutiue ab alijs, de quibus non eſt confeſſus, ea tamen obligatione & conditione, vt teneatur prædicta non confeſſa confiteri ceſſante cauſa, & ſublato periculo; non tenetur tamen ea ſtatim confiteri, ſed poteſt illa in primam confeſſionem, quam fecerit, ſiue annualem ex obligatione 15.

tione Quadrageſimæ, ſiue ex deuotione differre, nec refert, quod exponatur periculo obliuionis, obliuiſci enim peccatum non eſt, vnde nec etiam exponi periculo obliuionis: ita docet Toletus *libro 3. Summæ. cap. 8. numero primo fine.* & Syluester *verbo Confeſſio. 1. §. 3.* illa vero, quæ iam confeſſus eſt, & à quibus directe fuit abſolutus, non tenetur iterum confiteri; quia non pertinent ad confeſſionem ſubſequentem, fuerunt enim iam per ſe & directe abſoluta. ita communiter omnes, & docet expreſſe Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputat. 22. ſection. 6. numero 2.* & Benedictus XI. *extra. inter cunctas, de priuilegijs*, & patet *extra. vas electionis, de hæreticis. & ex Concilio Tridentin. ſeſſione 14. capite 5.* dicente ea peccata ſolum eſſe confitenda, quorum peccator conſcientiam habet, poſtquam autem peccata iam ſunt directe confeſſa, non manet illorum conſcientia, quia circa illa iam fuerunt Chriſti verba expleta, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.*

CAPVT IV.

De integritate confeſſionis: agitur de numero peccatorum, & de actibus antecedentibus & ſubſequentibus ipſum peccatum. De confeſſione & ſchedula meretricum, & ruſticorum.

SVMMARIVM.

Ad integritatem confeſſionis concurrit grauitas peccati, numerus, & circunſtantia illius. num. 1.
Quid de dubio ipſius peccati. ibid.
An teneamur peccata mortalia confiteri, quando dubitamus an ſint iam confeſſa. num. 2.
Quid ſi dubitemus, an peccatum commiſſum ſit mortale, vel veniale. ibid. verſ. ſimiliter.
Quid ſi dubitemus an peccatum commiſerimus. ibid. verſ. ſi dubitat.
In dubijs tutior pars eſt eligenda reſpectu non tuta. numero 3.
An confeſſarius poſſit ſequi probabilem opinionem alienam, relicta ſua probabiliori, modo ipſe iudicet aliam eſſe probabilem. num. 4.
An id poſſit etiam efficere iudex fori externi. num. 5.
An in mortis articulo teneamur conteri, quando dubitamus an peccatum aliquod commiſerimus, vel an à nobis commiſſum, ſit m. vel v. num. 6.
Quid ſi quis probabiliter iudicat ſe non commiſiſſe peccatum probabilius vero ſe illud commiſiſſe. num. 7.
Vnde ſumatur bonitas vel malitia actus. num. 8.
Sub m. tenemur dicere in confeſſione certum numerum peccatorum plus minuſve. num. 9.
Quid de ruſticis. num. 10.
Quid quando peccatum eſt nimis frequens, & de certo numero non recordamur. num. 11.
Meretrices quomodo numerum & ſpecies explicare debeant. ibid.
Præambula ad copulam illicitam, vt oſcula, & tactus impudici, an ſint de neceſſitate confeſſionis. num. 12.
Quid de eo qui cum ſcorto eadem nocte bis vel ter copulam habuit. num. 13.
Quid de actibus venereis ſubſequentibus ipſam copulam, vt tactus, &c. num. 14.
Quid ſi actus antecedentes, & conſequentes copulam illicitam, non ordinentur ad illam, nec ab illa ordinario oriantur. num. 15.
Quid de meretricibus an admittendæ ſint ad confeſſionem, & ſint abſoluendæ. num. 16.
An eis danda ſit ſchedula. num. 18. & remiſſiue.
An Euchariſtia. num. 17.

TRia concurrunt ad integritatem confeſſionis: primum eſt grauitas peccati: ſecundum numerus peccatorum: tertium circunſtantia illorum. quæ omnia oportet clarius explicare. Quod attinet ad grauitatem, certum eſt, oportere in confeſſione grauitatem peccatorum aperire, ita vt diſtinguatur, inter peccatum mortale & veniale. Ad hanc etiam grauitatem pertinet, vt explicentur dubia (loquimur de dubijs prudentialibus & practicis, non de ſcrupuloſis, aut ſpeculatiuis.) Tribus autem modis dari poteſt dubium practicum & prudentiale: Primo ſi quis dubitet an peccatum mortale quod commiſit ſit iam confeſſum: Secundo ſi dubitet, an ipſum, quod commiſit peccatum, ſit mortale, an veniale: Tertio ſi dubitet vtrum reuera commiſerit peccatum. 1.

Primo igitur quando quis dubitat an peccatũ mortale quod commiſit, ſit iam confeſſum necne, tenetur tale dubium ſub m. confiteri, alioqui lethalem culpam incurrit, inualidam confeſſionem facit, & neceſſario repetendam. Similiter ſi dubitat probabiliter an peccatum quod commiſit ſit mortale, an veniale, tenetur etiam ſub mortali illud confiteri, ita dubie ſicut nouit, quia alias ſi mortale fuerit, exponit ſe periculo peccandi mortaliter, quod periculum leuiter plane, & ſine damno ſuo per confeſſionem vitare poterat, niſi tamen prius per prudentem conſulationem litteratorum hominum prudentiale iudicium ferat tale peccatum non fuiſſe lethale, quia tunc facto eo iudicio, poſitoq; ſcrupulo poſt hanc factam diligentiam, omne peccandi periculum excluſit. Si dubitat vtrum reuera peccauerit necne, & poſt factam diligentiam, quanta iudicio prudentum neceſſaria iudicatur, iudicat ſe peccatum nõ feciſſe, non tenetur illud cõfiteri, quia per illud iudicium practicum, & prudentiale quod formauit poſt factam diligentiam ſatis omne periculum peccandi purgauit. 2.

Dices, in dubijs tutior pars eſt eligenda, ſed iſte probabiliter dubitat, an peccatũ commiſerit, vel an mortale vel veniale ſit, id, quod commiſit; ergo tenetur id ſub dubio confiteri. Reſpondeo in dubijs tutiorem partem eſſe eligendã, reſpectu non tutæ, nõ vero reſpectu tutæ: poſito autem poſt factam diligentiã, probabili iudicio quod non peccauerit, vel quod venialiter tantum peccauerit, ſatis tutam partem eligit non confitendo, quia operari ſecundum iudicium probabile, tutum eſt etiam in foro conſcientiæ: hinc fit vt poſſit confeſſarius ſiue ille ſit proprius parochus, ſiue alius, cõtra propriam opinionem, pœnitentem abſoluere: vt ſi confeſſarius teneat iuxta probabiliorem opinionem aliquid eſſe vſuram, & pœnitens doctus teneat iuxta probabilem, non eſſe vſuram, poteſt confeſſarius hanc partem probabilem amplecti, & cum pœnitente conſentire, quia temere & imprudenter non operatur, ſed ſatis prudenter & tute, id enim temere & imprudenter fieri dicitur, quod abſque ratione & cauſa probabili fit: at iſte probabilem opinionem ſequens 3.
pruden-

prudenter operatur, nam cum omnimoda certitudo in rebus humanis haberi non poſſit ad eam Deus minime nos obligauit, ſed tãtum nos obligauit ad operandum prudentialiter, intolerabile enim eſſet onus conſcientiarum, ac multis ſcrupulis expoſitum, ſi opiniones probabiliores ſequi & inueſtigare teneremur, & ideo viri docti ac confeſſarij prudentes, poſſunt relicta propria opinione probabiliori conſulere conſcientiis pœnitentium iuxta illorum opinionem quam probabilem iudicant, vt optime & late probat Sancius *tomo 1. Decalogi libro 1. cap. 9. numer. 28, & 22.* & Vaſquez 1.2.q.19. *art. 6. diſput. 61. cap. 1. initio*, vbi dicit in omni materia hoc procedere. Sotus *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 5. ad 5.* Nauarrus *in Summa cap. 26. n. 4.* Soarius *tomo 4. in 3. p. diſp. 22. tota ſect. 5.* Azor. *tomo 1. inſt mortal. l. 2. cap. 17. q. 10.* Salas 1.2.q.21. *tractatu 8. diſp. vnica ſect. 9. n. 82.* Saytus *in claui regia lib. 1. cap. 9. à num. 13.*

4. Et vero addit Sancius *num. 29.* non ſolum poſſe confeſſarios huiuſmodi pœnitentes abſoluere ſequendo probabilem opinionem illorum, quam ipſi iudicant etiam eſſe probabilem, relicta ſua propria probabiliori, ſed etiam teneri illos abſoluere ſub peccato mortali poſt confeſſionem illorum auditam, ſecus ante auditam confeſſionem, quia antea poterant illud non audire, at poſtea ex intrinſeca ratione officij ſui, & ſacramenti inſtitutione tenetur vnuſquiſque confeſſarius pœnitentem bene diſpoſitum abſoluere qualis eſt ille, qui ſequitur opinionem probabilem: recta enim ratio poſtulat, vt ſicut pœnitens confeſſario recta præcipienti tenetur obedire, ita confeſſarius teneatur pœnitentem recte diſpoſitum abſoluere, & hoc ita habet, non ſolum quando pœnitens eſt doctus, & probabilem opinionem ſequitur, ſed etiam quando à doctis inſtructus procedit.

5. Nec ſolum in foro poli, & iudicio conſcientiæ, ſed etiam in foro ſoli hæc doctrina eſt vera, vnde etiam iudex ſæcularis non ſolum in materia criminali, ſed etiam in materia ciuili, relicta propria ſua opinione probabiliori, poteſt ſequi contrariam opinionem, quam ipſe tamen probabilem iudicat. quia iuſtum ac rectum eſt operari iuxta opinionem probabilem, & ita docent de foro ſoli Sancius *tomo 1. Decalogi cap. 9. num. 14.* Soarius *tomo 5. in 3. p. diſp. 40. ſect. 5. n. 6.* Gutierres *lib. 1. quæſtionum canonicarum, cap. 13. num. 23* Vaſquez *diſp 62. cap. 4. n. 14.* Valentia 1.2. *diſp. 2. q. 12. puncto 4.* Henriq. *lib. 14. de irregularitate, c. 3. n. 3.* Azor *tomo 1. l. 2. c. 16 q. 2. & 3. & 4. & c. 17. quæſt. 7.* Aragon. 2.2. *quæſt. 64. a. 4.* Saytus *in claui regia l. 1. c. 6. n. 4.* Leſſius *l. 2. de inſt. c. 29. dubio 8 n. 68.* & alij quos ipſi citant.

6. In mortis autem articulo tenetur quilibet pœnitens de huiuſmodi dubiis dolorem habere, vt notat Henriquez *libro 2. de pœniten cap. 4. num. 5. fine* licet non teneatur confiteri, quia opinio probabilis licet excuſet à præcepto diuino integritatis confeſſionis, tamen non ſupplet medium neceſſarium ad ſalutem, & remiſſionem peccatorum mortalium ſi forte fuerunt commiſſa. medium autem neceſſarium ad remiſſionem peccatorum eſt contritio, & dolor illorum.

7. Sed quid ſi probabiliter iudicat pœnitens ſe non commiſiſſe peccatum mortale, probabilius tamen iudicat ſe illud commiſiſſe, ita vt pro vna parte ſtet iudicium probabile, pro alia iudicium probabilius. Forte aliquis exiſtimabit poſſe pœnitentem tuta conſcientia conformare ſeſe cum iudicio ſuo probabili, relicto probabiliori, eo innixus fundamento, quod ſupra iecimus num. 4. quia operari ſecundum opinionem & iudicium probabile etiam in materia conſcientiæ non eſt malum, ſed iuſtum. At contrarium eſt dicendum quia aliud eſt in materia ad conſcientiam ſpectante operari confeſſarium ſecundum opinionem probabilem, aliud non confiteri pœnitentem peccatum, quod probabilius iudicat ſe feciſſe licet probabiliter etiam iudicet ſe illud non commiſiſſe, confeſſarius enim eſt iudex, & iudex tam fori poli, quam ſoli recte operatur ſequendo opinionem probabilem, relicta probabiliori: at vero pœnitens non eſt iudex, ſed eſt acuſator ſui ipſius, & teſtis, & niſi id tunc ſub eo dubio confiteatur, poteſt ſe exponere periculo mortaliter peccandi: & ideo tenetur vitare huiuſmodi periculum confitendo illud peccatum ſub eodem dubio, ne forte peccato mortali ſe exponat. neque enim tantus hic labor eſt, vt non compenſetur abunde per fructum confeſſionis: deinde quia id occaſio eſſe poteſt negligentiæ mortalis in tam graui materia ſalutis. & ideo diximus capite 2. num. 2. teneri pœnitentes dubia dubie, & certo certa confiteri, quem locum videre poteris, quæ enim ibi diximus, hic etiam accommodari poſſunt.

Quod attinet ad numerum, notabis, bonitatẽ vel malitiam actus pendere primo ab obiecto, quando enim obiectum eſt malum, actio erit mala, & quando bonum, actio erit bona v.c. velle mẽtiri, vel blaſphemare ideo eſt malum, quia obiectum blaſphemiæ vel mendacij malum eſt, Secundo ſumitur malitia actus ex fine, vt velle facere actiones de ſe bonas propter finem malum. v.c. dare eleemoſynam propter actus venereos peccatum eſt. Tertio ſumitur malitia actus ex circunſtantia, vt ſi occidas clericum iniuſte, non tantum peccas propter homicidium contra quintum præceptum Decalogi non occidendi, ſed etiam propter circunſtantiam ſacrilegij, quia occidiſti perſonam ſacram. 8.

His notatis: poſt factam diligentiam arbitrio prudẽtis neceſſariam, vt recordemur de peccatis, ſub mortali tenemur dicere certum numerum peccatorum occurrẽtium plus minuſue (extra articulum mortis: nam tunc ſufficit ob anguſtiam temporis dicere, peccaui ſæpe.) In eo autem caſu quo quis numerum peccatorum plus minuſue confitetur, ſi poſtea recordatur aliquorum peccatorum eiuſdem ſpeciei, quæ non fuerunt comprehenſa in illo numero illius ſpeciei, quẽ plus minuſue dixit, tenetur ſub mortali exceſſum confiteri de nouo, modo ille exceſſus ſit notabilis; non tenetur tamen repetere totam confeſſionem; v.c. dixiſti in confeſſione te plus minuſue decies iuraſſe falſo, furtumve feciſſe, poſtea recordatus te quatuordecim aut quindecim vicibus id feciſſe, teneris ſub mortali exceſſum confiteri de nouo, quia ille exceſſus cum magnus ſit non fuit incluſus in illo paruo numero *decies*. Secus ſi poſtea recordatus fueris te vndecies aut duodecies iuraſſe, quia ille paruus exceſſus ſatis fuit incluſus in illo numero *decies* plus minuſue: ita docet Sotus *in 4. diſtinction. 18. quæſtion 2. articulo quarto* neque enim ſimpliciter eſt neceſſarium vt numerus mathematice certus explicetur, quia id moraliter loquendo ob defectum memoriæ cenſetur impoſſibile; præſertim 9.

reſpectu

Digitized by Google

reſpectu eorum, qui raro confitentur: & ideo poſt diſcuſſam conſcientiam diligenter, ſatis eſt dicere certum numerum moraliter, id eſt, plus minuſve: quando autem huiuſmodi exceſſus vel defectus ſit nimis magnus vel paruus, arbitrio prudentis committetur, ſumitur enim huiuſmodi maior vel minor exceſſus per ordinem ad maiorem vel minorem numerum peccatorum.

10. Vnde ruſtici homines, qui agreſti, & inculto modo confitentur ſine numero, & diligentia, cogendi non ſunt repetere confeſſiones factas cum indoctis parochis, vt iam ſupra diximus, cum enim bona fide confiteantur, & vniformem vitæ modum, & viuendi rationem habeant, ſtatim ex confeſſione vnius anni conijciet prudens confeſſarius, quantum in reliquis annis peccauerit, & quot numero peccata commiſerit.

11. Quando tamen peccatum eſt nimis frequens, quale eſt peccatum meretricum, vel eorum, qui ſæpe peierant, aut blaſphemant, & de numero præcisè non recordantur: ſunt multi Doctores qui dicant, ſatis eſſe dicere tempus, vt quod per annũ aut biennium habeant in more peccare, peierare vel fornicari: Et ſi adhuc eſt in ſtatu peccandi, aſſerunt ſatis eſſe ſi explicent ſe eſſe pellices &, per duos, vel tres annos. v. c. expoſitas fuiſſe cuicunque accedenti: ſi eſt concubinarius ſufficere ſi dicat, ſe vſum fuiſſe concubina more vxoris per duos aut tres menſes, v. c. ita docet Nauarr. *capite 6. numero 15 in manuali Lat.* Henriquez *tomo 1. lib. 2. de pœnit. capite 5. numero* 9. Toletus *libro 3. Summa capite. 7. numero* 2. Meretrices tamen oportet vt principales ſpecies peccatorum, quas poſſunt numerare, dicant, vt ſi cum clericis, propinquis vel coniugatis, & quod per ſingulos dies toties vel toties cum ſolutis tot vices peccaſſe plus minuſue, quia moraliter impoſſibile eſt, certum numerum aſſignare. ita Henriquez citatus, & Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione numero* 48 nam cum ipſæ meretrices ſæpe peccata diuerſæ ſpeciei committant, videlicet cum coniugatis cum clericis, cum affinibus & conſanguineis, ideo non ſufficit generatim dicere ſe fuiſſe expoſitas cuicunque accedenti, vt vſurarius ſufficit ſed oportet, vt diximus, quod ſaltem principaliores ſpecies peccatorum explicent, quas poſſunt & vtcumque poſſunt numerare, quia facile recordari poterunt de peccatis diuerſæ ſpeciei plus minuſue: dicendo ſe in hebdomade vel die admiſiſſe tot clericos in ſacris, tot coniugatos, tot affines, vel conſanguineos plus minuſue, & hoc ſine dubio eſt tenendum, vt docet Henriquez *dicto num.* 9. citatus, & Viualdus, quamuis Toletus & Nauarrus dicant, ſatis eſſe ſi exprimant, ſe fuiſſe expoſitas cuicunque accedenti.

12. Quando vero huiuſmodi meretrices confitentur actus venereos, non opus eſt vt confiteantur præambula veluti amplexus, tactus, oſcula & actus ſimiles, quia huiuſmodi actus moraliter ſociant peccatum copulæ, & idem de lenonibus, & ratio eſt. quia, qui occidit, non tenetur confiteri præambula ad homicidium, v. c. quod gladium emerit, quod venenum præparauerit, quod conuocarit amicos, aut tot vulnera inflixerit, aut occiderit ictu punctim vel cæſim dicto ſed ſatis eſt præcipuum actum occiſionis confiteri, niſi tamen aliquis actus præambulus eſſet valde inſolitus & extra communem vſum hominis: ita docet expreſſè Toletus *l. 3. Summa c. 7. n. 2.* Nau. *in man. Lat. c. 6. nu. 16. & 17.* Henriquez *lib. 2. de pœnit. c. 5. n. 5.* Sotus *in 4. diſt. 18. q. 2. art. 4. verſ. 6. & ratio eſt*, quia huiuſmodi actus antecedentes ſunt tantummodo viæ, & diſpoſitiones præuiæ ad peccatum copulæ, & ab eodem numero copulæ obiecto habent malitiam ſuam, quæ malitia extenditur per varias partes materiæ ipſorũ actuum, vt anima per varia membra corporis: deinde quia explicato principali peccato copulæ, cenſentur ſatis explicari actus antecedentes, qui communiter illam ſolent comitari, vt oſcula, tactus, verba turpia, & ſimilia.

Actus præambuli ad copulam non ſunt explicandi in confeſſione.

Qui tamen bis copulam habuit, etſi vnus actus copulæ ſit propinquus alteri, & qui eadem nocte ter concubuit cum ſcorto, tenetur explicare actus 13.
primo quia vnus actus iſtorum non eſt communiter via, & præambula diſpoſitio ad alium, nec communiter ſequitur vnus ex alio: Secundo, quia quilibet iſtorum actuum fit, & exercetur cum iniuria prolis naſcituræ, quatenus impedimentum illius eſt, ex quolibet enim actu per ſe ſequitur proles, & ideo cum iniuria illius fit vnus poſt alium, quia illius generationem impedit: ſicut, qui fecit peccatum cum iniuria proximi, tenetur explicare numerum, etiam propter reſtitutionem ipſius iniuriæ: ſic docet Nauarrus *cap. 6. n. 16 & 17.* Henriq *lib 2. de pœnit. cap. 5. n. 9. ad marginem litera L. ad finem* Ledeſ 2. 4. q. 8 *art. 2. dub. 5.*

De actibus vero ordinarie, & proxime ſubſe- 14.
quentibus ipſum peccatum copulæ, veluti verba turpia, gaudium, complacentia, amplexus, oſcula, & cæteris eſt dubium an teneantur illos confiteri, & hac de re duplex eſt opinio: prima affirmat teneri, eam defendit Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſputat. 22. ſection. 5. numero* 23. & alij. Fundamentum illorum eſt, quia non ſunt viæ & diſpoſitiones tendentes ad actum principalem copulæ, & alioquin vnuſquiſque iſtorum actuum ex ſe & ex obiecto ſuo, eſt peccatum mortale: quod autem conſequenter, & ſubſequenter poſt copulam fiant, & quilibet illorum ex principali peccato copulæ morali cauſalitate reſultet, id quidem non tollit propriam malitiam, & diſtinctionem numericam talium actuum. Secunda opinio negat, quæ eſt verior, & probabilior, & eam docet Nauarrus in *manuali Latino capite 6. numero* 18. §. *inſert* 7. *& numero* 17. Azor *tomo 1. inſt. moralium libro 4. capite 6.* & Henriquez *libro 2. de pœni. capite 5. numero* 9. & ratio eſt, quia pauci admodum comparatione aliorum inueniuntur, qui poſt ipſum actum copulæ, aut poſt vindictam iniuriæ, aut commiſſum furtum, non complaceant non gaudeant, non loquantur ea de re, & pauciſſimi confeſſarij etiam doctiſſimi hanc circunſtantiam interrogant: deinde, quia licet ſinguli prædictorum actuum ſint peccata mortalia in iudicio Dei, tamen cum communiter ante & poſt principalem actum copulæ multa cogitata, dicta, & facta inordinata & impudica ſoleant dici, explicata copula ſatis, conſtat moraliter confeſſario de ſtatu pœnitentis, vt illi medicinam congruentem applicare poſſit, nihil enim amplius in hoc iudicio Dei, & confeſſionis requiritur quam vt confeſſarius ſtatum agnoſcat pœnitentis, vt non feratur iudicio cæco & imprudenti, & aliquando etiam expediet, vt meretrices, & ſcorta de huiuſmodi actibus ſigillatim non recordentur cum periculo graui ſuarum conſcientiarum, præceptum enim diuinum & poſitiuum Chriſti, eſt ſuaue, & obligat quantum ſatis eſt ad conſequendum finem gratiæ

ſatis

ſatis autem eſt ad conſequendum hunc finem, vt confeſſarius ſtatum peccatoris agnoſcat, quem ſatis agnoſcit explicato actu principali copulæ, & numero actus illius. Tertio, quia fundamentum Soarij non multum vrget, cum id etiam dici poſſit de actibus antecedentibus: eſt enim quilibet illorum ex obiecto ſuo peccatum mortale, & ſi ſine copula habeatur, neceſſario explicandus eſt: quod autem ſemper ſoleant comitari ipſum actum copulæ, vt diſpoſitiones antecedentes, id non tollit illorum malitiam, & multiplicationē numericam, & tamen ipſe Soarius atteſtatur huiuſmodi actus antecedentes, non eſſe neceſſario confitendos, quia ſunt diſpoſitiones antecedentes, & ſatis cognoſcitur ſtatus pœnitentis explicata copula: & nos pari ratione dicimus idem dici poſſe de actibus proxime ſubſequentibus, ſunt enim veluti complementum ipſius actus copulæ, & explicata copula, ſatis cognoſcitur ſtatus pœnitentis vt illi medicina conueniens à confeſſario applicetur. Hinc infertur illum qui ſemel tantum copulam habuit cum ſcorto, & eam poſt ipſam copulam vigeſies deoſculatur, aut tangit impudicè, etiam per partes inhoneſtas, vt in præterita copula magis delectetur, non teneri id explicare in confeſſione, quia huiuſmodi actus cenſentur cōplementa actus copulæ præcedentis, & naturales ſeu morales illius reſultantiæ. ita expreſſe Nauar. *dicto cap. 6. n.* 18. §. *inferes ſeptimo.*

15. Hæc quæ hactenus dicta ſunt, intelligenda ſunt de actibus antecedentibus, & conſequentibus eiuſdem ſpeciei cum actu principali ad quem tendunt, & à quo moraliter promanant, & qui ad illum ordinariè terminantur, & ordinarie etiā ab illo enaſcantur. nam ſi huiuſmodi actus ſint diuerſæ ſpeciei, neceſſario ſunt confitendi, vnde ille, qui ad homicidium pergit, & in via furatur, vel peierat, aut blaſphemat, aut verba turpia dicit, tenetur id ipſum confiteri; vt optime animaduertit Nauarrus citatus *num.* 17. *in fine.*

16. Præcipua tamen hîc dubitatio eſt an huiuſmodi meretricibus, & publicis vſurariis danda ſit abſolutio ſi confiteantur, & an parochi, & alij confeſſarij teneantur illos audire; patet ex cap. *quod quidam de pœnitentia* vbi dicitur recipiendam eſſe confeſſionem eorum, qui publici ſunt peccatores, & vitam emendare nolunt, etiamſi abſolui non debeant. & ratio eſt, quia forte conſiliis adiuti confeſſarij reſipiſcent. non tenentur tamen ſub lethali totam & integram confeſſionem illorum audire, quando prudenter præuident non eſſe emendationis ſpem, licet teneantur audire bonam partem illius. De meretricibus vere dico ſimiliter admittendas eſſe ad confeſſionem, non tamen eſſe abſoluendas, neque ideo tamen implent præceptum annuale confeſſionis, vt diximus libro 1. de præcepto confeſſionis capite 3. quia cum careant abſolutione, non faciunt ſacramentum, atque adeo non implent præceptum Eccleſiæ. & idem dicendum eſt de aliis peccatoribus publicis, qui non accedunt ad confeſſionem, animo firmo relinquendi ſtatum peccati: ij enim etiam admittendi ſunt ad confeſſionem, quia forſitan in ea Dei miſericordia, & conſiliis confeſſarij conuertentur, & animum mutabunt, & ſi non mutauerint, abſoluendi non ſunt, imponenda tamen illis & meretricibus eſt aliqua pœnitentia, vt Deus illos conuertat ac illuminet, & Sacerdos tenetur ad ſigillum. ita docet Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione, dub.* 63 Couarr. *in cap. Alma mater, de ſententia excommunicationis lib. 6. p.* 1. §. 4. D. Thom. *in addit. ad* 3. *part. quæſtione* 14. *art.* 4. & Medina *in Summa lib.* 1. *cap.* 7 *fine.* Zerola *in praxi Epiſcopali verbo Lupanaria:* vbi docet audiendas eſſe, non tamen abſoluendas, niſi peccata relinquant, & occaſiones proximas peccandi, & domos ſi in loco meretricatus ſint; & ibi etiam docet, & bene, pretium meretricum pro copia promiſſum in conſcientia deberi, non poſſe tamen illas illud in iudicio repetere, nec ius habere ad repetitionem illius in foro externo.

Si tamen forte huiuſmodi meretrices animum mutauerint, & occaſiones peccandi, non ſtatim ſunt abſoluendæ, ſed probandæ ſunt, & differenda illis eſt abſolutio donec ſatis conſtet Sacerdotibus eas eſſe emendatas, & antequam admittantur ad Euchariſtiam publice ſuſcipiendam, publicandum eſt à parocho eas pœnituiſſe ad tollendum ſcandalum. quod tamen de beneplacito illarum, & non aliter faciendum eſt: nam ſi conſtet confeſſario, eas eſſe emendatas, ſecreto propter ſcandalum aliorum, eis poterit Euchariſtiam impertiri, & poſtea publice communicare poterunt, cum conſtiterit per famam vel aliquo alio legitimo modo eas eſſe iam emendatas, vnde quandiu id non conſtat, non eſt eis Euchariſtia publice præbenda, vt docet optimè Nauarr. *cap.* 1. *de pœnitent. initio, monitione* 6. 17.

Sed petes an eis & publicis peccatoribus danda ſit ſchedula ſi illam petant, quando abſque abſolutione dimittuntur? Reſpondeo dandam illis eſſe. ita Conynx *tomo* 2. *de ſacramentis diſp.* 9. *de ſigillo dub.* 1. *n.* 14. *fine:* ſed hac de re redibit ſermo *lib.* 6. *de ſigillo confeſſionis cap.* 3. *n.* 40. quo loco hæc quæſtio diligenter diſcutietur. 18.

CAPVT V.

Quomodo multiplicetur numerus peccatorum, & peccata interrumpantur.

SVMMARIVM.

Numerus peccatorum reſultat ex interruptione, & multiplicatione illorum. num. 1.

Non opus eſt in peccatis explicare malitiam materialem, niſi illa valde inſolita ſit. num. 2.

Quid quando aliquis ex vno impetu dicit alteri multa iniurioſa verba ſignificantia diuerſas ſpecie iniurias & peccata, an teneatur eas omnes explicare. n. 3.

Probatur ſententia negatiua. ibidem verſu verùm ego.

Quid ſi dicas alteri verbum iniurioſum, & ille reſpondeat, & tu replices alia verba iniurioſa. num. 4.

An vnum tantum peccatum committat ille, qui vno impetu iracundia multa verba alteri dicit, continentia vnam ſpecie iniuriam. num. 5.

Quid de illo, qui eandem rem multoties ſub iuramento alteri promittit, & iuramentum frangit. numero 6.

Quid ſi de multis articulis interrogetur in eodem libello, & in omnibus mentiatur. ibid.

Quid ſi plura præcepta ſimul concurrant. num. 7.

Quid ſi multa præcepta vnà ſubordinata aliis frangantur. num. 8.

Quid ſi idem Sacerdos in peccato m. multis ſimul Euchariſtiam miniſtret. n. 9.
Quid ſi eodem ictu multos occidat. ibid.
Quid de beneficiato, qui habet multa beneficia ſi penſum horarum omittat. num. 10.
Quid ſi ſimul habeat ordines ſacros. ibid.
Quid quando vnus malum imprecatur alteri & toti eius familiæ, an tot numero peccata committat, quot ſunt perſonæ familiæ. num. 11.
Quanta interruptio temporis neceſſaria ſit vt detur nouum peccatum. n. 12. & 14.
An qui alienum retinet ſemper ſit in actual. peccato dum non reſtituit. n. 13.
Quot numero peccata committat qui illicitis amoribus fœminam ſollicitat. n. 15.

1\. AD rectum numerum peccatorum cognoſcendum, oportet ſcire quomodo peccata multiplicentur, vel interrumpantur: ſiquidem ex multiplicatione, vel interruptione illorum reſultat numerus peccatorum, & de hac. dabimus aliquas regulas breues, & certas, vt nos cito expediamus, à tam difficili, & intricata quæſtione.

2\. Prima igitur regula eſt, non opus eſſe in peccatis explicare in confeſſione materialem mali iam ſpecierum circa peccata, ſed formalem, quamuis optimum conſilium ſit id facere, præſertim ſi malitia materialis, eſt inuſitata inter hominum conuictum: v. c. iuraſti, peierastive per Angelos, per Sanctos, per Virginem, per Apoſtolos, per Euangelia, non teneri. hæc iuramenta explicare, dicendo, peierani toties per Deum, toties per Virginem, toties per Sanctos, toties per Euangelia, ſed ſufficit dicere in communi iuraui, vel peierani vigeſies, aut trigeſies, aut in iſto tempore ab intermiſſa confeſſione toties in die, aut hebdomade, vel menſe peieraui. ita Henriquez *libro 2. de pœnitentia capite 5. num.* 8. Nauarrus *cap. 6. num. 18. fine.* Caietanus *in Summa verbo Confeſſor in 6. præcepto.*

3\. Secundam regulam tradit Nauarrus citatus; ea ſic habet: Quando quis ex vno impetu, & eodem calore iracundiæ profert in alterum multa verba iniurioſa ſignificantia diuerſas ſpecie iniurias, vt quod ſit fur, homicida, ebrius, facinoroſus, proditor, hæreticus, falſarius, &c. tot diuerſa ſpecie peccata committit, quot ſunt verba, quæ profert, & tenetur in confeſſione id explicare ſigillatim. Probat primò, quia non ſunt antecedentia, vel conſequentia ad vnum peccatum principale, & vnumquodque iſtorum verborum eſt peccatum diuerſæ ſpeciei: Secundo, quia qui vno impetu ferit, blaſphemat, & hæreſim dicit, tria peccata committit numero, & ſpecie diſtincta, neceſſario confitenda, argumento legis *Prætor*, §. *finali. ff. de iniuriis.* Verum ego huius ſecundi regulam non probo. Primò, quia Rebellus 1. *part. de obligatione iuſtitiæ. libro ſecundo quæſtione* 17. *ſectione ſecunda, numero decimo.* cenſet multa verba diuerſas ſpecie iniurias ſignificantia, vnum tantum peccatum per ordinem ad confeſſionem abſolute cenſeri, cum ex vno impetu iracundiæ, inuidiæ, aut odij procedant, modo non detur moralis interruptio temporis inter verba & verba. quod mihi magis placet, quia proferuntur per modum vnius, & ratione vnius impetus & temporis vniuntur, & ſic vnum tantum peccatum abſolute in ordine ad confeſſionem cenſentur. Secundo, quia ſatis eſt dicere in confeſſione, ſe voluiſſe multas iniurias alteri inferre, & de facto intuliſſe per multa verba iniurioſa, vt confeſſarius ſtatim cognoſcat ſtatum pœnitentis, quod ſatis eſt vt eum poſſit abſoluere, iuxta eundem Nauarrum *cap. 6. n.* 17. & iuxta Caietanum *tomo 1. opuſcul. q. 3. opuſc.* 5. & iuxta Concilium Tridentin. *ſeſſion* 14. *c.* 5. nec eſt ſimile de eo, qui vno impetu ſimul ferit, blaſphemat, & hæreſim dicit, quia huiuſmodi actus non poſſunt tendere ad vnam iniuriam, homicidium enim & vulnus pertinet ad quintum præceptum: iniuria ad octauum: blaſphemia ad ſecundum: at vero appellare aliquem homicidam, hæreticum, furem, totum hoc genus iniuriandi ſpectat ad vnum præceptum Decalogi, nempe ad octauum.

Hinc infertur eum, qui dicit alteri verbum iniurioſum, & ille reſpondet, & prouocator replicat proferens tertiò verba iniurioſa ſignificantia diuerſas ſpecie iniurias, vnum tantum peccatum committere per ordinem ad confeſſionem, quia quamuis tria in ſe ſint peccata numero, & ſpecie diſtincta; abſolute loquendo, tamen cum ex vno impetu, & eodem tempore, & eadem voluntate iniuriam inferendi proferantur, & cum ex eo quod dicat pœnitens ſe per multa, & diuerſa verba voluiſſe alteri iniuriam inferre, ſatis colligat confeſſarius ſtatum pœnitentis, inde eſt quod vnum tantum peccatum cenſeatur quoad confeſſionem contra prædictum Nauarrum contrarium affirmantem *dicto c. 9. n.* 18. §. *infertur* 5. 4

Tertia regula eſt, ſemel tantum peccare illum, qui vno impetu & iracundia abſque morali interruptione temporis dicit multa verba iniurioſa alteri vnam tantum ſpeciem iniuriæ continentia, v. c. cum decies vel vigeſies appellat aliquem ebrium furem vel latronem. eſt certa huiuſmodi regula, eam tradit Nauarrus citatus *n.* 18. Henriq. *lib. 2. de pœnit. cap. 5. n. 6.* Leſſius *tom. 1. lib. 2. de voto capit.* 4. *dub. 5. n.* 48. §. *ad* 4. Couarr. *lib. 2. variar. cap.* 10. Sic qui vno impetu Clericum ter percutit, vnam tantum excommunicationem *cap. ſi quis.* incurrit, & qui tria vulnera mortalia infert alteri in eadem rixa, vnum tantum peccatum committit. Secus eſt ſi vno impetu & ictu tres homines occidat, aut vulneret, aut tres clericos: tunc enim tres excommunicationes incurrit, & tria peccata mortifera numero diſtincta committit, vt patet ſecundum Nauarrum citatum, & Ioannem Andream *cap. de. lictum, de regulis iuris in 6.* & eſt doctrina certa. 5

Quarta regula eſt, illum qui eandem rem multoties iurat, vel vouet, licet per diuerſos ſanctos, & formas iurandi iuret, aut voueat, vnum tantum iuramentum, & votum efficere. ita Henriquez *l. 2. de pœnit. cap. 5. n. 6.* & Leſſius citatus, & alij communiter. & ratio eſt, quia primum votum, aut iuramentum, omnem obligationem exhauſit, & aliæ repetitiones eandem obligationem confirmant, & nullam affirmant de nouo; ſic qui de eadem re alteri donata mille ei facit ſcripturas, vnicam tantum obligationem contrahit ſæpius repetitam: & teſtis, qui ſimul rogatur de multis articulis ſub vno iuramento, & in omnibus mentitur, vnum tantum periurium committit. ita Archidiaconus *cap. interceſſ*, 22. *q.* 4. Sarmiento *lib. 8. ſelectarum, in l. quoties n. 6. fol.* 18. At vero votum & iuramentum de vna eademque re. v. c. de non ludendo diuerſum ſpecie peccatum efficiunt, qui enim frangit votum, ſacrilegus eſt, & qui iuramentum, periurus: 6

ita Sancius *lib. 7. de matrim. diſputat. 27. n. 37.* Hen. *lib. 2. de pœnit. c. 5. n. 6.* Nauar. *c. 6. n. 18.* Sotus *in 4. diſt. 28 q. 1. art. 4.*

7. Quinta regula eſt, quoties plura præcepta, vel plura vota, aut plura iuramenta de eadem re dantur. v. c. de ieiunio, de audiendo ſacro, in eodem die, vnum tantum peccatum committere, qui eadem vota frangit, vel præcepta, vel iuramenta; grauius quidem, quam ſi vnum tantum præceptum, vel votum, vel iuramentum frangeret. Ratio eſt, quia omnia vota, vel præcepta, vel iuramenta, ſint vincula eiuſdem ſpeciei, & relinquunt peccatum in eadem ſpecie. ita Doctores citati ſupra, & Caietanus 2. 2. *q.* 88. *art.* 2. & 5. & D. Anton. 2. *part. tit.* 11. *cap.* 2. §. 1. An vero illa circumſtantia aggrauans plurium præceptorum, aut iuramentorum neceſſario ſit confitenda dicemus lib. 4 ſequenti in circumſtantia *Quando.*

8. Sexta regula eſt, quando præcepta ſubordinata ſunt inter ſe, licet ſint multa, vnum tantum eſt peccatum ea violare. Sic Henriq. *lib. 2. de pœnitent. cap. 5. n. 6.* Medina 1. 2. *q.* 109. *artic.* 4. §. *Tandem, concl.* 3. Sotus *in 4. diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 4. Caietan. 1. 2. *q.* 72. *art.* 6. *ad* 2. v. c. qui tempore præcepti Eccleſiaſtici in Quadrageſima fecit confeſſionem inualidam, peccat contra præceptum diuinum de integritate confeſſionis, ſi inualida fuit ex defectu integritatis, & contra præceptum Eccleſiæ annualis confeſſionis, & tamen vnum tantum peccatum committit, quia præceptum Eccleſiæ ſubordinatur præcepto diuino. Et qui clericum occidit iniuſte, peccat contra ius diuinum, & naturale contentum in quinto præcepto Decalogi non occidendi, & contra ius canonicum, & ciuile, & tamen vnum tantum peccatum ſacrilegij vel homicidij committit, quia ius canonicum, & ius ciuile in eadem prohibitione homicidij ſubordinantur iuri naturali quinti præcepti Decalogi. Et qui celebrat in peccato mortali, multis titulis peccat; nempe quod conſecrat, quod offert Deo, quod miniſtrat ſibi, & ſumit ſacramentum in mortali, & tamen vnum tantum peccatum mortale facit, quia conſecrare, offerre, miniſtrare, & ſumere ſacramentum, ſunt actus ſubordinati ad rectam ſumptionem, diuerſi enim actus quando alij aliis ſubordinantur, non efficiunt diuerſa peccata, vt præter Doctores citatos docet Diuus Thom. 1. 2. *q.* 72. *art.* 6.

9. Item qui ſimul Euchariſtiam miniſtrat multis, in peccato m. vel in eodem peccato mortali multos confitetur, vnum tantum peccatum committit: ſi autem miniſtrat vni, aut vnum tantùm in confeſſione audit, vnum tantum etiam committit, quamuis Syluester *verbo Clericus* 2. *n.* 2. aliquo modo ſignificet eſſe multa peccata, in peccato miniſtrare multis ſacramentum, ſicut, qui vno ictu multos occidit, multa peccata numero diſtincta committit, & forte etiam ſpecie ſi clericum ſimul cum ſæcularibus interfecit: Sed tenenda eſt vnum tantum peccatum in genere moris, quia huiuſmodi actus adminiſtrationis ſacramentorũ, exercetur abſque iniuria proximi, quod non cernitur in eo, qui vno ictu multos occidit, multis enim iniurioſa eſt illa actio occiſiua; ſic qui in peccato mortali vna aſperſione multos baptizaret, vnum tantum peccatum mortale committeret in genere moris. ita docet Henriq. *tomo* 1. *l.* 2. *de pœnitent. c.* 5. *n.* 6. *fine, litera T. ad marginem.* An autem huiuſmodi circumſtantia notabiliter aggrauet, &

P. Steph. Fagundez in quinq. præc. Eccl.

neceſſario ſit confitenda, ſtatim dicam lib. ſequ. vbi de circumſtantiis aggrauantibus ſermo erit.

Item beneficiatus habens multa beneficia ſimplicia vnum tantum peccatum lethale facit, non recitando horas canonicas vno die, licet ratione vniuſcuiuſque beneficij teneatur illas recitare, ſi tamen Sacerdos eſt, duplex peccatum committit, alterum ratione ordinis, alterum ratione beneficiorum, quia obligatio ratione ordinis ſacri, ſpectat ad virtutem religionis, obligatio vero ratione beneficij ſpectat ad virtutem iuſtitiæ, iuſtitia autem & religio ſpecie diſtinguuntur. Similiter Clericus qui omnes horas canonicas vnius diei non recitat, non peccat niſi tantum ſemel, & tamen ſi vnam tantum relinqueret, ſemel etiam tantum peccaret. Et qui Miſſam omiſit in die in quem duplex feſtum incidit, & qui diem ieiunij frangit, in quo eſt duplex obligatio ieiunandi, ſemel etiam tantùm peccat, licet grauius, propter plures obligationes; ſi tamen eſt obligatus ad ieiunandum in eodem die ex præcepto Eccleſiæ, & ex voto proprio, aut ex iuramento, & ex voto ſimul, duo peccata efficeret, quia votum & præceptum, & votum atque iuramentum trahunt peccata ad diuerſas ſpecies, & ſic neceſſario erunt confitenda. 10.

Septima regula eſt: Qui imprecatur mortem alicui, & toti eius familiæ, duo tantum peccata committit, non tot, quot ſunt perſonæ eius familiæ: & qui blaſphemando maledicit Diuo Petro, & vndecim Apoſtolis, duo tantum peccata videtur efficere: Primo, quia tota familia pro vna perſona ficta accipitur: Secundo, quia licet familia ſit nomen collectiuum, & ſignificet multos, eos tamen omnes ſignificat collectiuè, & per modum vnius. Tertio, quia qui vnam domum totam vult inflammare, non videtur tot peccata committere, quot partes habet domus, ſed vnum tantum: & qui furatur decem aureos, vel vnum aceruum integrum tritici, vnum tantum peccatum committit, licet ſi furaretur vnum aureum, & vnum ſatũ tritici, vnum etiam peccatum efficeret: & toties quoties id efficeret, mortaliter peccaret, quia in vnaquaque vice datur materia ad peccatum mortale ſpectans: modo interruptio temporis neceſſaria interceſſerit, & non ſufficeret dicere, furatus ſum decem aureos, ſed oportet dicere, & explicare vices ſingulas, vt patet, & docet Nauar. *in man. c.* 6. *n.* 18. §. *inſertur* 4. 11.

Sed hic quærendum eſt, quanta interruptio temporis moraliter ſit neceſſaria, vt detur nouum peccatum diſtinctum numero à peccato præcedente, ob quam multiplicentur peccata externa, & interna. Reſpondeo primo, toties diuerſum fieri numero peccatum in eadem ſpecie, quoties interrumpitur voluntas illius per contrarium actũ: v. c. habes turpem cogitationem in qua conſentis, ſtatimque poſt conſenſum illam retractas, & pœnitendo ab ea ceſſas, & poſt retractationem & pœnitentiam illius, iterum ad eam redis, & conſentis, quod fieri poteſt breuiſſimo temporis ſpacio, duo iam erunt peccata mortalia, neceſſario confitenda, & tot, quot vicibus eadem cogitatio retractatur, & renouatur, & idem exemplum fieri poteſt in cogitatione furti, vel alterius peccati: Ille etiam qui non reſtituit furto ablatum, toties nouum peccatum committit neceſſario confitendum, quoties per aliquam temporis intercapedinem renouat voluntatem non reſtituendi, & quo- 12.

Digitized by Google

ties habet voluntatem reſtituendi, & retractat illam per pœnitentiam, facitque propoſitum reſtituendi cùm primùm poſſit, & poſt hoc propoſitum iterum ad vomitum redit, & proponit non reſtituere. ſimiliter toties peccat, quoties proponit, & propoſitum retractat.

13. Poteſt tamen contingere, vt qui alienum retinet inuito domino, furto ablatum, non ſemper neceſſario peccet actualiter, quando non reſtituit illud, nec ſemper ſit in peccato actuali, quandiu non reſtituit, & poteſt reſtituere; quia non ſemper poteſt actualiter attendere ad furtum quod retinet, & quamuis attendat, forte non poterit reſtituere, & quamuis poſſit, forte non poterit commode, propter abſentiam domini, & tunc non eſt obligandus ad faciendum nouum propoſitum reſtituendi, vt excuſetur à nouo peccato, quod eſt duriſſimum, ſed poterit ſeſe mere negatiue habere, vt non peccet; cum tamen tempus eſt, quo de facto poteſt commode reſtituere, & aduertit ad furtum, & ex negligentia vel malitia non reſtituit, nouum peccatum actuale ſine dubio neceſſario confitendum per talem omiſſionem committit, quamuis ſe gerat negatiue nullum actum nolitionis exercendo. ita Rebellus 1. *p. de obligationibus iuſtitiæ lib.* 4. *quaſt.* 7. *art.* 4. *& lib.* 5. *q.* 3. *art.* 1. & ratio eſt, quia propter eam omiſſionem voluntariam, fit actu noua iniuria domino, & violatur præceptum reſtituendi pro tempore, quo obligat.

14. Sed maius dubium eſt, quanta temporis intercapedo, & quantum ſpatium illius inter peccata eiuſdem ſpeciei vel furti, vel intemperantiæ requiratur ad nouum numero peccatum faciendum, quando non præceſſit noua & actualis retractatio prioris peccati, nouuſque deinde conſenſus illius: ſed tantum interruptum fuit per aliquod tempus. v. c. quia quis ſe diſtraxit dormiendo, aut loquendo de alia re, non aduertendo ad furtum, aut ad propoſitum occidendi quod habebat, non enim quis ſemper eſt in peccato actuali, quamuis ſit in habituali. Reſpondeo neceſſarium eſſe, & requiri phyſicum quoddam ſpatium, & phyſicam temporis interruptionem arbitrio prudentis definiendam. Minorem quidem in peccatis *momentaneis*. v. c. in blaſphemiis, iniuriis, contumeliis, periuriis, & detractionibus, quam in *ſucceſſiuis*, odij, amoris, &c. quo fit, vt in momentaneis requiratur aliquando intercapedo vnius quadrantis, aliquando minus. at vero in ſucceſſiuis dimidiæ horæ plus minuſve, ac proinde cum reſtitutio ſpectet ad peccata ſucceſſiua, ſi intra iſtam dimidiam horam repetas multies propoſitum non reſtituendi, non cenſeberis de nouo peccare, modo non retractes illud per pœnitentiam, & iterum renoues redeundo ad idem propoſitum non reſtituendi: ita docet Rebellus 1. *p. l.* 2. *q.* 17. *ſect.* 2. *n.* 9. & alij quos citat, & Nauarrus *in man. Lat. c.* 6. *n.* 18. §. *infertur* 8.

Sed adhuc quæres, quot numero peccata committat ille, qui illicitis amoribus inuolutus ſoli- 15.
citat mulierem, ſed non potitur ea? Reſpondeo toties peccare, quoties retractat actum & voluntatem, & iterum ad eandem voluntatem redit. Deinde dico toties peccare de nouo, quoties interrumpit eandem voluntatem ceſſando à proſecutione exteriori illius per aliquod ſpatium temporis notabile, quod diximus eſſe dimidiam horam plus minùſve, & deinde eandem voluntatem continuat, ita quòd ſi diem integrum, aut horam inſumpſit cantilenis impudicis vt mulieres alliceret, vel vt opportunitatem alloquendi illas quæreret, vel in componendis verſibus, vt illas flecteret, quandiu hæc opera externa non interrumpuntur, vel per retractationem & pœnitentiam actus, vel per ceſſationem illius, vnum tantùm peccatum eſt, licèt tanto intenſiùs quanto diutiùs tempus durat. at veró ſi huiuſmodi actum interrumpas vel per retractationem actus & reditionem ad illum, vel dormiendo, & dando operam aliis negotiis, per dimidiam horam, & iterum ad illum redeas, nouum numero peccatum committis neceſſariò confitendum, & toties quoties huiuſmodi interruptiones & retractationes dantur, toties nouum peccatum committetur. ita Nauarrus & Doctores citati.

LIBER

LIBER QVARTVS,

De circunſtantiis peccatorum neceſſariò in confeſſione explicandis.

CIRCVNSTANTIÆ etiam ſpectant ad integritatem confeſſionis: illarum autem quædam ſunt mutantes ſpeciem peccati; quædam verò ipſum peccatum intra eandem ſpeciem aggrauantes: aliæ etiam minuentes; pertinentes aliæ, aliæ impertinentes dicuntur. Pertinentes ad confeſſionem, vel coincidunt cum mutantibus ſpeciem peccati, vel cum aggrauantibus, vel cum minuentibus: & ideo quod de illis dixerimus, de pertinentibus: etiam dictum maneat; impertinentes veró, vt, v.c. furari die vel nocte, mane vel veſpere, die feſto vel profeſto, nihil conducunt ad confeſſionem, & ideo reſpectu illius impertinentes dicuntur, & ſunt. De his omnibus circunſtantiis dilucidè agemus in hoc libro, & deinde diſcurremus per omnes circunſtantias in particulari, neceſſariò confitendas, quia illarum notitia confeſſario valde eſt neceſſaria; eſt enim confeſſarius medicus & iudex pœnitentium, & tamquam medicus tenetur curare vulnera peccatorum, tamquam iudex ferre ſententiam, quomodo autem medicinam congruentem medicus applicabit, niſi notitiam morbi habeat; quomodo etiam iuſtam ſententiam feret iudex ignoratis circunſtantiis delicti; quamobrem, vt optimè notant Bruchardus *lib. 19. cap. 5.* & Bellarminus *lib. 1. de pœnit. cap. 21. & lib. 4. cap. 4. & 5.* quemadmodum iudex in foro externo priuſquam ferat ſententiam, ſolerter, ac diligenter perpendit cauſam & circunſtantiam illius; ſic oportet, vt confeſſarius in foro interno idipſum agat, tamquam verus ac legitimus iudex illius fori.

CAPVT I.

Quid ſit circunſtantia, an neceſſariò ſit confitenda, notantur aliqua ſcitu digna.

SVMMARIVM.

Quid ſit circunſtantia. num. 1.
Omnis circunſtantia mala actum bonum vel indifferentem reddit malum. num. 2.
Circunſtantia bona non reddit actum malum abſolutè bonum, minuit tamen illius malitiam. ibid.
Omnis circunſtantia bona reddit actum bonum meliorem. num. 3.
Circunſtantia mala actum ex obiecto malum ita immutat, vt vel ei addat malitiam ſpeciem mutantem, vel illam reddat aggrauantem magis & minus. n. 4.
Circunſtantia moralis quomodo mutet actum in ordine ad confeſſionem. num. 5.
Quomodo intelligendum ſit, quòd non omnes circunſtantiæ mutantes ſpeciem neceſſariò ſint confitendæ. n. 6.
Qui duobus ſimul Sacerdotibus audientibus confitetur, poteſt ab vno diſtinctè abſolui, quin ei de nouo confiteatur. num. 7.
Obliuiſcens in confeſſione alicuius circunſtantiæ de neceſſitate confeſſionis, tenetur poſtea illam confiteri, & quomodo. num. 8.
Quam ob cauſam circunſtantiæ ſpecie diuerſæ neceſſariò ſint confitendæ. num 9.
Qui falsò putat alicui præcepto eſſe adnexam excommunicationem, tenetur circunſtantiam exiſtimatæ excommunicationis confiteri. num. 10.
Vnde oriatur obligatio conſcientiæ erroneæ. ibid. n. 10.
Vide caput 5. num. 15. & ſequentibus.

CIrcunſtantia id eſt, quod accidentaliter circunſtat actum humanum principalem, habentem iam ſpeciem ex obiecto bono, vel malo. Circunſtantiarum autem, abſolutè loquendo, quædam bonæ, quædam malæ ſunt, & quidem poteſt circunſtantia mala circunſtare actum bonum, & circunſtantia bona actum malum ex ſuo obiecto, & genere, & similiter circunſtantia bona circunſtare actum bonum, illùmque reddere meliorem. dico igitur ſic. 1.

Omnis circunſtantia mala volita ab operante aliquem actum bonum ex ſe, & obiecto ſuo, ſeu indifferentem, reddit illum actum malum, quia bonum non niſi ex integra cauſa, malum autem ex quocumque defectu, vt v. c. cùm edis ad occidendum hominem fortiùs, eſus eſt actus de ſe indifferens, ſed peccatum fit mortale ex circunſtantia homicidij iniuſti. Similiter cùm iudex iuſtè latronem publicum publicè ſuſpendit, ſed in loco ſacro illum ſuſpendit, vel ex odio: ſuſpenſio latronis eſt actus bonus ex ſe & ex ſuo genere, quia eſt actus iuſtitiæ legalis, ſed eſt peccatum mortale ob circunſtantiam odij, vel ſacrilegij, irreuerentiæque factæ loco ſacro. Nulla autem circunſtantia ex ſe bona, volita ab operante actum malum ex ſuo obiecto, reddit illum actum bonum ſimpliciter; quamuis enim minuat malitiam actus aliquando paruum, aliquando multum: nunquam tamen ex obiecto reddit illum actum bonum, quia alioqui eſſet & non eſſet bonus ex obiecto, quod implicat; & ſimiliter nunquam ita reddit illum actum bonum, vt excuſet omnino à culpa mortali, vel veniali, iuxta grauitatem aut leuitatem materiæ ipſius actus. v. c. furaris od dandam eleemoſynam pauperibus ordinariis: bonus finis dandi eleemoſynam, eſt circunſtantia bona; & minuit malitiam actus mali, id eſt, furti, non tamen tollit omnino illam. Dico pauperibus ordinariis, quia accipere alienum ad ſuccurrendum extremè egentibus, non eſt peccatum, vt ſupponimus ex materia eleemoſynæ. 2.

3. Omnis circumſtantia bona volita ab operante actum ex ſe & ex obiecto bonum, reddit illum meliorem, & magis meritorium: v. c. ieiunare ad implendum præceptum Eccleſiæ, eſt actus bonus; ieiunare autem ad vincendam carnis tentationem, & ad implendum præceptum, eſt actus melior propter illam circumſtantiam comprimendi appetitus carnis: item dare eleemoſynam pauperi, eſt actus bonus & caritatis; dare autem clerico pauperi, eſt actus melior, ratione circumſtantiæ perſonæ, cæteris paribus.

4. Omnis autem circumſtantia mala, volita ab operante aliquem actum ex ſe malum immutat eum quoad malitiam aliquo ex his tribus modis. Primò, vel addendo aliquam malitiam ſpecie diſtinctam à priori malitia manente in eodem actu: vt cùm aliquis vult occidere clericum, vel furari rem ſacram, vel fornicari cum coniugata: occiſio iniuſta, & furtum, ſunt peccata contra iuſtitiam: fornicatio, eſt peccatum contra temperantiam, & tamen circumſtantia rei ſacræ in furto, & perſonæ ſacræ in homicidio; & circumſtantia matrimonij ac coniugij in fornicatione, manente priori malitia in actu furti, homicidij, & intemperantiæ; addit aliam malitiam ſpecie diſtinctam, nempe ſacrilegij aduersùs virtutem religionis ratione rei ſacræ & perſonæ ſacræ, & malitiam adulterij in fornicatione cum coniugata, ratione matrimonij; quæ diſtinguitur ſpecie à malitia intemperantiæ cum ſoluta. Secundò, vel mutando priorem malitiam in aliam ſpeciem grauiorem: vt quando ſolutus peccat ſemel cum ſoluta, iterum cum coniugata, iterum cum habente votum caſtitatis: in ſecundo & tertio caſu circumſtantia matrimonij & voti mutant peccatum intemperantiæ in alias ſpecies grauiores adulterij & ſacrilegij. Tertiò, vel ſolùm augendo priorem malitiam aliquando parum, aliquando multum, ſemper tamen intra eandem ſpeciem, vt cùm quis furatur ſemel decem, iterum quindecim, iterum mille; maior enim quantitas reſpectu minoris auget peccatum, & minor reſpectu maioris minuit, ſemper tamen intra eandem ſpeciem furti.

5. Sed hæc ſpeculatio circumſtantiarum altiori digna faſtigio eſt: nos verò hîc ſolùm agimus de circumſtantiis moralibus in ordine ad confeſſionem, quæ modo aliquo vel mutant ſpeciem peccati, vel augent, vel minuunt notabiliter, quæ circumſtantiæ morales in triplici ſunt differentia, vt vidimus numero præcedenti: quædam enim mutant ſpeciem, vt cùm fit homicidium iniuſtum in templo, vbi circumſtantia loci ſacri mutat homicidium in ſacrilegium; aliæ augent vel minuunt notabiliter, ita vt efficiant, vt id quod ſolum erat mortale veniale fiat: vt ſi quis in re leui alterius famæ detrahat, aduertens tamen hîc & nunc magnum detrimentum inde proximo oriturum: & deinde ſi quis acum pauperrimo ſartori furetur, aduertens tamen, hic & nunc non habere commodum alterius emendæ, & ſic inde illi oriri damnum ingens: aut è contra vt id, quod ex ſe eſt mortale, fiat veniale, vel nullum omnino: vt ſi quis alteri graue damnum inferat ex ignorantia leuiter vel nullo modo culpabili: & de his omnibus circumſtantiis nobis agendum eſt in hoc libro.

6. Circumſtantias mutantes ſpeciem peccati & neceſſariò confitendas incluſit Nauarrus *in manuali Lat. cap. 6. num. 2. iſto verſiculo.*

Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. Notandum tamen eſt primò ſæpe ex accidenti non eſſe neceſſario omnes circumſtantias etiam mutantes ſpeciem peccati in confeſſione dicendas. nam quando, v. c. pœnitens eſt Sacerdos, vel ſacris ordinibus initiatus, licet committat ſacrilegium fornicando ratione voti quod violat ſacris ordinibus adnexi, tamen ſi confeſſor agnoſcit optimè, illum eſſe Sacerdotem, aut ſacris ordinibus initiatum, non opus eſt dicere in confeſſione, ſe ſacrilegium commiſiſſe, fornicando: ſed ſatis eſt dicere, ſe fornicatum fuiſſe toties vel toties, vt optime notauit Sotus *in 4. d. 18. quæſt. 2. artic. 1. concluſione 7. in octauo argumento prope finem.* Si item confeſſor agnoſcit illos pœnitentes qui commiſerunt aliquod peccatum diſtinctum ſpecie à peccato aliorum hominum, non opus eſt id explicare, ſufficit enim quod iam id cognoſcatur à confeſſario. v. c. Si pœnitens eſt confeſſarius, & peccauit cum filia ſpirituali confeſſionis; ſufficit ſi dicat ſe peccatum commiſiſſe contra ſextum, & non opus eſt explicare cum filia confeſſionis quando confeſſor id iam ſciebat; ſicut enim non opus eſt explicare ſe habere ſacros ordines, cùm id confeſſario notum eſt: ita non opus erit explicare circumſtantiam filiæ confeſſionis quando id etiam notum eſt confeſſori, vt patet ex Soto allegato.

Similiter ſi quis ſponte ſua duobus ſimul Sacerdotibus confiteatur, & ab vno ei negetur abſolutio: poterit ab altero abſolui virtute prioris confeſſionis ſi id ſibi iuſtum viſum fuerit, & non eſt opus iterum de nouo audire omnes circumſtantias confeſſionis, virtute enim prædictæ confeſſionis, iam ſatis agnouit ſtatum pœnitentis ita docet Medina *C. de confeſſ. tract. 20. quæſt. 8.* quamuis enim Paludanus, quem citat, neget poſſe in eo caſu ab alio abſolui, ex eo fundamento, quod confeſſor ſit iudex, & iudex non poſſit ferre ſententiam ex confeſſione criminis facta coram alio iudice, tamen id non obſtat, quia vt rectè notauit Medina forus conſcientiæ non debet per omnia aſſimilari foro iudiciali: & quia iudex in foro contentioſo optime ferre poteſt ſententiam ex actis præparatis ab alio iudice: deinde quia in foro interno requiritur confeſſio, & vt conſtet de ſtatu pœnitentis, & de dolore ſeu attritione illius; nominatim autem ſtatus ſatis habet confeſſarius ratione præcedentis confeſſionis, quam audiuit, ſi nullum aliud peccatum de nouo commiſit, de dolore autem pœnitentis & potuit conſtare tunc, & conſtabit nunc ſi opus fuerit. 7.

Notandum ſecundò, ſi qui oblitus fuit in confeſſione alicuius circumſtantiæ ex iis, quæ neceſſariò ſunt confitendæ, teneri poſtea, eam in confeſſione dicere, vel per ſe tantùm, vel reuelando etiam peccatum, cuius erat circumſtantia, quando ſine illo colligi non poteſt, vt optimè docet Soar. *tom. de pœnit. diſput. 21. ſect. 2. num. 8.* & Nauarrus, quem ibi citat, quia ſpecialis malitia ipſius circumſtantiæ, non fuit per ſe remiſſa & abſoluta, ſed tantum per accidens, & ideo iterum debet ſubiici confeſſioni, vt per ſe remittatur: enim verò generalis regula eſt, quoties aliquid eſt de ſe, & per ſe de neceſſitate, & integritate confeſſionis, ſi ex obliuione, aut ex cauſa legitima omittatur in vna confeſſione, in alia explicandum eſſe: v. c. ille qui iurauit vel vouit furari, & poſt iuramentum vel votum furatus eſt, ſi confeſſus 8.

Digitized by Google

feſſus eſt ſe furtum feciſſe, & ex obliuione in confeſſione non explicauit circunſtantiam voti, aut iuramenti, non tenetur poſtea iterum confiteri peccatum furti, ſed ſatis eſt dicere circunſtantiam voti, aut iuramenti, dicendo ſcilicet ſe votum aut iuramentum violaſſe, in materia illicita; & præter Soarium allegatum ita docet etiam Syl. *verb. confeſſio* 1. *quæſt.* 10. Si tamen confeſſor interroget pœnitentem de materia voti, tenetur tunc regulariter loquendo materiam & peccatum explicare, vt optimè docet ibi ipſe Sylueſt. quia aliquando hoc oportet ſcire, vt ſciat modum imponendæ reſtitutionis, & vt ſciat an ea quantitas ſit eo tempore reſeruata, & idem docet etiam Angelus *verbo interrogationes*, & idem Soarius *dicta diſput.* 2r. *ſect.* 2. *num.* 8. quatenus ait oportere etiam aliquando reuelare peccatum quando circunſtantia ſine illo benè ac ſufficienter intelligi nõ poteſt.

9. Notandum tertiò non ſolum eſſe circunſtantias diuerſas ſpecie neceſſariò confitendas, quando diuerſæ ſpeciei ſunt propter nouam cauſam auerſionis à Deo, & ſpecialem repugnantiam cum ratione, ſed etiam propter noua & diuerſa ſpecie præcepta, nam ſi eadem res diuerſis præceptis variarum ſpecie virtutum, prohibeatur; oportet etiam ea diuerſa præcepta explicare in confeſſione, cùm diuerſa ſpecie peccata conſtituant: v.c. qui ieiuniũ ſimul præcepti, & voti, & iuramenti fregit, tenetur explicare circunſtantiã voti & iuramenti, & præcepti: nam ratione voti eſt ſacrilegiũ contra virtutem veracitatis, ratione præcepti eſt peccatum intemperantiæ ſeu obedientiæ conſtituentis actum intra virtutem temperantiæ; ſacrilegium autem, periurium, & intemperantia ſpecie diſtinguuntur, vt patet: ſed de hoc agemus cap. 5. num. 20. item ſi furtum vel quodlibet aliud peccatum excommunicationem habet adnexam, tenetur pœnitens explicare circunſtantiam excommunicationis, quia eſt contra ſpecialem virtutem obedientiæ: tota hæc doctrina eſt Henrici *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 7. *num.* 2. Nauar. *in Summa Lat. cap.* 6. *num.* 3. *fine* Diui Thomæ 1. 2. *quæſt.* 18. *artic.* 11. *&* *in* 4. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 3. *artic.* 2. *quæſtiunc.* 3. Couar. *cap. Alma mater part.* 1. §. 6. *num.* 3. Palat. Rubei *in cap. per veſtras, in principio textus,* §. 18. *num.* 18. Perez *lib.* 1. *titulo* 3. *ordin. verſu nono*, quos omnes citat Henricus *num. allegato ad marginem littera* I. *& littera* K & eſt communis doctrina omnium, vt infra patebit.

10. Similiter, qui falsò putauit alicui peccato adnexam eſſe excommunicationem: tenetur in confeſſione explicare circunſtantiam ipſius excommunicationis exiſtimatæ; non quòd propter conſcientiam erroneam, excommunicationem pœnitens incurrerit, re enim vera non incurrit, ſi non erat adnexa tali peccato, quantumuis ex conſcientia erronea putaret adnexam eſſe, ſed quia conſcientia erronea ad materiam & peccatum ipſius præcepti reducitur, vt docet optimè Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 7. *num.* 2. *fine*, Sancius *tom.* 1. *Decalogi lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 4. *&* 5. Valentia 1. 2. *diſput.* 2. *quæſt.* 14. *puncto* 4. *quæſt.* 1. D. Thom. *ibi quæſt.* 19. *artic.* 5. *ad* 3. Medina *eadem quæſtione* 19. *artic.* 6. *dub.* 4. & ibi etiam Vaſquez *diſput.* 59. *cap.* 3. *num.* 11. Caietanus *in Summa verbo Conſcientia* Nauar. *prælud.* 9. *num.* 9. Azor *tom.* 1. *inſtitut. lib.* 2. *cap.* 8. *quæſt.* 4. Salas 1. 2. *quæſt.* 21. *tractatu* 8 *diſp. vnica. ſect.* 3. *n.* 17. *fine, & num.* 32. Sayrus *in claui regia lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 15. *&* 19. oritur autem obligatio non operandi contra conſcientiam erroneam ex principio naturali dictante malum eſſe fugiendum, & bonum amplectendum, atque ex præcepto illius virtutis contra quam id malum eſſe conſcientia dictat, vt notat Sancius & Valentia in ſpeciali allegatis locis, licet Salas aliter explicet. Item ſi caſus eſt reſeruatus ſine excommunicatione, neceſſario eſt explicanda circunſtantia reſeruationis, non quia ea reſeruatio inducat nouam ſpecie malitiam diſtinctam à peccato, reſeruatio enim ſine excommunicatione non inducit illam, cùm ſit tantum priuatio quædam iuriſdictionis ad abſoluendam à tali peccato, & ideo tenetur pœnitens explicare illam circunſtantiam reſeruationis, non quia addat nouum peccatum, vt dixi, ſed vt confeſſarius aduertat an habeat iuriſdictionem in illum caſum: iuxta Henricum allegatum, & iuxta Nauarrum *in manual. Lat. cap.* 6. *num.* 9. & Sylueſtrum *verbo confeſſio num.* 1. *quæſt.* 9.

CAPVT II.

An circunſtantiæ mutantes ſpeciem, notabiliter aggrauantes, & notabiliter minuentes neceſſariò ſint confitendæ & quid de iis quæ notabiliter non aggrauant, nec minuunt.

SVMMARIVM.

De fide eſt circunſtantias mutantes ſpeciem peccati eſſe neceſſario confitendas. num. 1.

An hoc intelligatur de circunſtantiis internis. num. 2.

Quid de mente Concilij Tridentini in hac re dicendum eſt. num. 3.

Satis eſt confiteri circunſtantias diuerſas ſpecie, quæ communiter notæ ſunt, de reliquis rogabit confeſſ. num. 4.

De fide eſt eſſe etiam de neceſſitate confeſſionis illas circunſtantias quæ de veniali faciunt mortale. num. 5.

Vtrùm notabiliter aggrauantes ſint de neceſſitate confeſſionis refertur opinio negans. num. 6.

Ex ea ſequitur primò eum qui commiſit duo furta, alterum mille, alterum duorum mille, non teneri confiteri circunſtantiam duorum mille. num. 7.

Sequitur etiam circunſtantiam grauis perſonæ veluti Prælati aut Epiſcopi non eſſe neceſſariò confitendam. n. 8.

Refutatur ac refertur opinio affirmans circunſtantias notabiliter aggrauantes in actibus internis non eſſe confitendas, eſſe verò in externis. num. 9.

Statuitur tertia & vera opinio, docens circunſtantias notabiliter aggrauantes neceſſariò eſſe confitendas. à num. 10. *vſque ad* 12.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 12.

Circunſtantiæ minuentes an ſint neceſſariò confitendæ. num. 13.

Circunſtantiæ, quæ non minuunt notabiliter peccatum, nec tollunt culpam mortalem, non ſunt neceſſariò confitendæ. num 14. & 15.

Quomodo cognoſcendum eſt circunſtantias ita notabiliter aggrauare peccatum, vt illas teneamur confiteri. num. 16.

Et quid quando aggrauatio ſumatur ex intenſione actuum. ibid.

Hh 4 Prima

1. PRima concluſio: Non ſolum peccata ſpecie diſtincta, ſed etiam circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, neceſſariò ſunt confitendæ, etiamſi huiuſmodi peccata, & circunſtantiæ ſint internæ, in ſola cogitatione conſummatæ per conſenſum. hæc eſt de fide ſi loquamur de peccatis & circunſtantiis diuerſæ ſpeciei opere externo conſummatis. Probatur ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *&* *canone* 7. vbi de fide definitur circunſtantias mutantes ſpeciem eſſe de neceſſitate confeſſionis: & ita docet Soar. *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 2. *num.* 4. *&* 6. Sotus in 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 4. *concluſione* 6. Bellanus *tomo* 2. *de ſacramentis & cenſuris diſp.* 7. *dub.* 2. *numero* 8. Toletus *libro* 3. *Summæ*, *capite* 7. *num.* 4. Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 7. §. 1. Nauar. *in manual. Lat. cap.* 6. *num.* 3. Syluestr. *verbo Confeſſio* 1. *quæſt.* 9. *num.* 10. Azor *tomo* 1. *lib.* 13. *cap.* 12. *quæſt.* 6. *ad finem*. Frater Medina *lib.* 1. *c.* 9. §. 2 D. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 6. *artic.* 2. *quæſtiunc.* 3. Probatur primò, quia diuerſæ ſpecie circunſtantiæ efficiunt ac trahunt peccatum ad diuerſam ſpeciem, diuerſa autem ſpecie peccata neceſſariò ſunt confitenda. Secundò, quia confeſſarius eſt medicus, & iudex pœnitentis, & tamquam medicus neceſſe eſt vt cognoſcat vulnera peccatorum, & tamquã iudex opus eſt vt ſubſtantiam ac naturam cauſæ agnoſcat, neque enim medicina curat vulnus quod ignorat, nec iudex ferre poteſt ſententiam ignorata cauſa. Tertiò, quia peccata multiplicantur non ſolùm ratione actuum, ſed etiam ratione circunſtantiarum diuerſarum ſpecie: vt ſi quis peccauit cum coniugata quæ votum caſtitatis coniugalis habet, duo peccata committit, neceſſario confitenda, alterum adulterij ratione circunſtantiæ matrimonij, alterum ſacrilegii ratione circunſtantiæ voti: ſi quis tamen occidit clericum putans eſſe laicum, aut cognouit fœminam ignorans eſſe coniugatam, & bona fide putans eſſe ſolutam, ſatis eſt ſi confiteatur ſe hominem occidiſſe, & ſolutam cognouiſſe, tacendo circunſtantiam clerici, & circunſtantiam coniugii, quia bona fides & ignorantia excuſauit ab adulterio & à ſacrilegio, non tamen excuſauit à peccato abſolutè; ſed hæc infrà patebunt.

2. Si loquamur de ſolo peccato & circunſtantiis internis ſolo conſenſu conſummato, ſine executione operis: eſt certa, non eſt tamen de fide ſub his verbis definita; ex alia tamen de fide deducitur; & ſecunda idò de fide eſt. Huic parti quod non ſit de fide expreſſè definita ſi loquamur de ſola circunſtantia interna, fauet Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 4. quatenus ait non eſſe neceſſe confiteri virginitatis circunſtantiam, quando ea, quæ confitetur, eſt virgo, ſi voluntas fornicandi non peruenit ad actum, ſecus quando peruenit, & Sotum citat Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 6. *numero* 8. ſed communiter reiicit: fauet etiam Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 7. *numero* 5. quatenus ait in actibus merè internis & peccatis, circunſtantias aggrauantes probabile eſſe non eſſe confitendas, quamuis ille numero 6. contrarium ſequatur; ſecus in externis: & vero etiamſi formalis malitia peccati conſiſtat in ſolo actu interno; tamen ipſe actus externus etiam neceſſario confitendus eſt; non enim ei qui hominem occidit, ſufficit dicere: Ego habui voluntatem efficacem occidendi, ſed tenetur dicere ſe de facto occidiſſe, vt eſt communis Doctorum ſententia, & praxis Eccleſiæ teſtatur; & ratio eſt, primo quia externus actus prout coniungitur interno, eſt verum peccatum, & ferè ſemper mutat notabiliter ſtatum peccati & peccatoris, & conſequenter rationem huius iudicii: nam in propoſito exemplo peccat quis ſolus. & ſolùm per actum internum ſibi nocet; at verò per actum externum nocet ſibi & aliis; manet enim obligatus ex homicidio ad reſtitutionem. In fornicatione etiam internus actus conſummat peccatum in ratione offenſionis diuinæ: externus autem inducit proximum ad peccandum, vel ſaltem peccato illius cooperatur. Secundo, quia ipſa conſuetudo & experientia externi actus paulatim minuit ac extenuat horrorem peccati, & addit facilitatem ad peccandum; quare huius cognitio neceſſaria eſt, vt in foro conſcientiæ, confeſſarius tamquam iudex huius fori interni æquam ferre poſſit ſententiam: imò explicato ſufficienter actu externo ſatis cognoſcitur actus internus; quæ omnes rationes ſufficientes fortaſſis alicui videbuntur, vt cogitet, Concilium Tridentinum *dicta ſeſſ.* 14. *c.* 5. *& canone* 7. tantum voluiſſe de fide definire ſolùm circunſtantias externas mutantes ſpeciem eſſe neceſſario confitendas.

Verum ſi conſideremus mentem Concilii, etiam voluit definire non ſolùm circunſtantias externas, ſed etiã internas diuerſas ſpecie neceſſario eſſe in confeſſione explicandas: vt docet expreſſè Soar. *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 4. & Bellanus *tom.* 2. *de ſacram. & cenſuris. diſp.* 7. *dub.* 1. *n.* 7. nam Concilium Trid. *dicta ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de pœnitentia* ita ait: *Verum cum omnia mortalia etiam cogitationis confitenda ſint*, &c. & quamuis in canone 7. vbi rem de fide definiuit, loquatur abſolutè de mortalibus, & de circunſtantiis mutantibus ſpeciem peccati, & non addat illud verbum, *etiam cogitationis*; tamen doctrina canonis tota deſumpta eſt ex hoc capite: vnde ſatis colligitur mens Concilii, & hanc eſſe mentem Concilii colligitur ex Nauarro *in Summa Lat. cap.* 6. *num.* 8. quatenus reprobat Sotum aſſerentem circunſtantiam virginitatis internam non eſſe neceſſariò interrogandam, aut confitendam; docent etiam id omnes Doctores, quatenus abſolutè affirmant omnes circunſtantias mutantes ſpeciem peccati, eſſe de neceſſitate confeſſionis, & non diſtinguunt de circunſtantiis internis, aut externis quos videre poteris apud Henricum *lib.* 2. *de pœnitent. cap.* 7. §. *docet*, vt etiam omnes qui dicunt eum qui extra Eccleſiam exiſtens, deſiderat in Eccleſia furari, occidere deliberato conſenſu, teneri hanc circunſtantiam loci ſacri, quia mutat ſpeciem ratione ſacrilegii, explicare, & hi ſunt Vialdus *in cand. vbi de confeſſ. num.* 96. Nauar. *cap.* 6. *num.* 12. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 4. & ratio ob quam Concilium definiuit has circunſtantias eſſe de neceſſitate confeſſionis æquè militat in circunſtantiis internis atque externis: ratio enim quæ ad hoc definiendum Concilium mouit, eſt, quia confeſſarius eſt iudex (*vt exprimitur dicto cap.* 5. *ſeſſ.* 14.) qui in cauſa pœnitentis non poteſt æquam ferre ſententiam abſque manifeſtatione circunſtantiæ, quæ mutat ſpeciem peccati, quæ quidem ratio æquè militat in omnibus circunſtantiis internis, & externis: præterea peccatum externum, & internum, habent eandem malitiam participatam ab eodem obiecto; quamobrem videtur eadem ratio de vno atque de alio neceſſario eſſe confitendũ, vt definitũ eſt de fide: vide c. 3. n. 1. 3.

Sed quoniam difficultas eſt in dignoſcendis pecca- 4.

peccatis, & circunſtantiis diuerſæ ſpeciei, adeò vt plerumque nec docti homines illas diſtinguere poſſint, ſufficit cofiteri eas, quæ communiter notæ ſunt, vel per ſe, vel per diuerſitatem præceptorum, aut virtutum, quæ notæ ſunt, & ſæpe non opus erit, quòd pœnitentes dicant peccata, quæ commiſerunt, eſſe talis vel telis ſpeciei, ſed ſatis erit actum clarè enarrare, prout factus eſt, quod facilè peragere poſſunt, & deinde confeſſoris erit iudicare quale peccatum ſit; quòd ſi confeſſarius diſtinctionem tunc ignorauerit, ipſi ſoli imputabitur ad culpam ſi eius ignorantia fuerit craſſa: nam ſi id accidat ob rei perplexitatem, poterit eſſe error inculpabilis, ſed quacumque ratione id accidat, pœnitens ſuæ obligationi ſatisfecit: ita docet Soarius *de pœnit, diſput.* 22. *sect.* 2. *num.* 5. & Bellanus *tom.* 2. *de ſacram. & cenſuris diſput.* 7. *dub.* 1. *num.* 7. *concluſ.* 3.

5. Secunda concluſio: Omnes etiam circunſtantiæ, quæ de veniali faciunt mortale, ex grauitate obiecti intra eandem materiam neceſſariò ſunt confitendæ: eſt certa, & vera, & à nemine negatur, imò eſt de fide definita à Concilio Trident. *dicta ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *& canone* 7. nam *cap.* 5. ita ait: *Verùm cùm vniuerſa mortalia, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant, neceſſum eſt, omnium etiam veniam cum aperta & verecunda confeſſione à Deo quærere.* Et paulo antè ita dixerat: *Ex hoc colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia etiam occultiſſima in confeſſione recenſeri. nam venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, taceri citra culpam, multiſque aliis modis expiari poſſunt.* Canone verò 7. ita habetur: *Si quis dixerit in ſacramento pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe iure diuino omnia & ſingula peccata mortalia confiteri, etiam occulta, & circunſtantias quæ peccati ſpeciem mutant, anathema ſit.* ex quibus verbis patet, de fide eſſe omnia mortalia neceſſariò eſſe confitenda: vnde ſi ex veniali fiat mortale, iam de fide eſt eſſe confitendum. ita docet Nauarr. *cap.* 6. *num.* 3. §. *diximus ſpecialibus:* Henricus *lib.* 2. *de pœnitent. cap.* 7. *numer.* 2. Veiga *lib.* 14 *in Trident. cap.* 3. *& lib.* 16. *cap.* 11. Bellanus *tomo* 2. *de ſacram. & cenſuris diſput.* 7. *dub.* 1. *numer.* 10. Toletus *lib.* 3. *Summæ cap.* 7. *num.* 3. §. *Primus nu.* 4. Soarius *de pœnit. diſp.* 22. *sect.* 2. *num.* 7. ex antiquis docet D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 79 *art.* 9. *ad* 3. Alexander, Aureolus, Durandus *in* 4. *diſtinct.* 41. *quæſt.* 5. Bonau. *in eodem.* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 1. & fundamentum eſt, non quod circunſtantia furti. v. g. magni, & mortalis mutet ſpeciem peccati venialis in mortale, vt non bene exiſtimat Nauar. loco allegato, non enim furtum paruum, & magnum, diuerſæ ſunt ſpeciei, vt patet, ſemper enim manent huiuſmodi furta intra eandem ſpeciem furti: ſed totalis ratio huius rei eſt, quia talia peccata venialia licet in ratione mali moralis conueniant in ſpecie. v. c. furtum minimum, & furtum magnum: tamen in propria ratione peccati, ſeu offenſionis diuinæ. pluſquam ſpecie differunt, imo & analogice ſecundum Diuum Thomam & Soarium allegatis locis, peccatum autem primario pertinet ad confeſſionem, quatenus offenſio Dei eſt: enimuero quandò de veniali culpa fit mortalis; grauatur peccatum infinite ratione auerſionis à Deo, & offenſionis diuinæ.

6. Maior eſt difficultas, an circunſtantiæ non mutantes ſpeciem peccati, ſed notabiliter aggrauantes atque augentes peccatum intra eandem ſpeciem neceſſario ſint confitendæ: qua de re tres ſunt opiniones. Prima docet nõ eſſe de neceſſitate confeſſionis, laudabile tamen eſſe, ſi pœnitentes illas in confeſſione explicent, quamuis ad id non teneantur: hanc tenent grauiſſimi Doctores & Thomiſtæ fere omnes: ita docet D. Th. *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 5. Albertus Magnus, Durandus, Palatius, Adrianus, Carthuſianus, quos omnes citat, non tamen ſequitur Soar. *de pœnit. diſp.* 22. *sect.* 3. *n.* 5. docet etiam Medina C. *de confeſſ. tract.* 2. *q.* 7. Palud. *in* 4. *diſt.* 16. *quæſt.* 3. *art.* 3. Bonau. *ibi. diſt.* 17. *quæſt. vltima.* D. Anton. 3. *p. tit.* 14. *cap.* 19. §. 7. Sylu. *verbo Confeſſio* 1. *q.* 9. Summa confeſſ. *lib.* 3. *titulo* 34. *quæſt.* 8. pertinaciter id docet Nau. *in Summa Lat. cap.* 6. *num.* 6. *& in cap. conſideret, de pœnit. diſt.* 6. *num.* 6. Sancius *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 27. *n.* 27. quamuis *libro* 2. *Decalogi cap.* 32. *num.* 39. ſententiam mutare videatur, vbi contrariam opinionem veriſſimam appellat. Corduba *in Summa Hiſpanica q.* 3. Leonardus Leſſius *tom* 1 *de iuſt. lib.* 4 *de ſpeciebus luxuriæ dub.* 12. *num.* 8. Vaſquez. *de pœnit. quæſt* 91. *a.* 1. *dub.* 2. §. *ſecunda ergo.* Viguerius *in Summa cap.* 16. §. 4. *verſu.* 18. Almainus *in* 4. *diſtinct.* 17. *quæſtione prima, articulo ſecundo,* §. *nec ſolum peccata.* Excipit tamen Sylu. citatus & Nau. *in manuali n.* 9. & bene, modo circunſtantiæ aggrauanti non ſit annexa excommunicatio, aut reſeruatio, & modo nõ negetur ea circunſtantia notabiliter aggrauans quam confeſſor interrogat, quæ fieri non poteſt abſque periculo peccati; quando enim confeſſarius interrogat, iam debet eſſe ex magna cauſa ſupponente periculum peccati, cui vult obuiare. Probatur hæc opinio, quæ eſt ſatis probabilis, primò ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *& can.* 7. vbi agit de circunſtantiis neceſſario confitendis, & definit de fide mutantes ſpeciem neceſſario eſſe confitendas, nihil dicendo de aggrauantibus notabiliter: cum quo Concilium doctrinaliter ibi loquatur, & omnia tradat, quæ neceſſaria ſunt ad veram & perfectam confeſſionem faciendam, virtute negat neceſſario eſſe confitendas ex obligatione diuini præcepti: Secundo, quia ſi hoc verum eſſet, tenerentur pœnitentes, qui maiora beneficia à Deo acceperunt, id declarare in confeſſione, quia hæc circunſtantia maiorũ beneficiorum aggrauat notabiliter ingratitudinẽ peccati, quod nemo dicet, nec eſt in vſu. Tertio quia eſt magna differentia inter circunſtantias aggrauantes, & mutantes ſpeciem peccati, nam cum vnum peccatum mortale nũquam remittatur ſine aliis, & circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, neceſſario efficiant noua numero peccata, inde eſt quod neceſſario ſint confitendæ: at vero circunſtantiæ, aggrauantes non nouum numero peccatum efficiunt, ſed augent vnum & idem, quod totum dicitur ſi abſolute dicatur, quia explicetur circunſtantia illius aggrauans notabiliter. Quartò, quia tam iure diuino, quam humano ſolum tenemur confiteri integre ipſa peccata, & eorum circunſtantias mutantes ſpeciem, quod poteſt fieri omiſſis circunſtantiis aggrauantibus notabiliter; alias enim teneretur peccator ſcire omnes circunſtantias aggrauantes, quod videtur nimis durum, adde quod nulla ſtatui poteſt regula certa quando illæ circunſtantiæ tantum aggrauent, vt confitendæ ſint, & ideo id nouos erit ſcrupulos inijcere conſcientiis timoratis; quomodo explicabunt pœnitentes magnam intentionem & feruorem in peccando, cum tamen hęc circunſtantia ſępe multum aggrauet: ita ſe habet iſta opinio, quæ, vt dixi, eſt ſatis probabilis.

Ex

Digitized by Google

Ex hac opinione ſequitur primo, illum, qui committit duo furta, alterum decem aureorum, alterum mille, non teneri co fiteri circumſtantiam mille aureorum, quantumuis notabiliter aggrauet, quia non mutat ſpeciem peccati, & cum non mutet, furtum magnum, & furtum paruum, intra quantitatem tamen mortalem, videtur reſpectu Dei æquale eſſe peccatum: cum in ratione offenſionis diuinæ & auerſionis à Deo vterque latro ab eo infinite per peccatum mortiferum auertatur: reſpectu vero proximi vterque latro etiam tenetur ad reſtitutionem ſub lethali, & ideo ſufficit dicere, peccaui lethaliter in materia furti in confuſo, vt in confuſo ei imponatur reſtitutio. Nec ratione maioris pœnitentiæ imponendæ pro maiori grauiori peccato, videtur neceſſarium explicare illam circumſtantiam notabiliter aggrauantem: non enim pœnitentia & ſatisfactio imponitur à confeſſario pro æqualitate rigoroſa, ſed arbitrio confeſſarij, ad quod ſufficit illa confuſa cognitio peccati mortalis: & quia præceptum ſatisfactionis ſpectat ad finem ſecundarium huius ſacramenti, qui eſt, ſatisfacere Deo pro pœnis peccatorum, non ſpectat autem ad finem primarium, qui eſt remiſſio peccatorum & iuſtificatio peccatoris qui ſatis comparatur per confeſſionem furti in confuſo, & per dolorem ipſius peccati: ita ſe habet iſta ſequela, ſed dura ſequela, & quam plurimi ex Doctoribus huius opinionis admittunt; neſcio tamen quomodo illam non admittant ſuſtinendo ſuam opinionem, nimirum circumſtantias notabiliter aggrauantes ipſum peccatum mortale, non eſſe neceſſario confitendas, nam quod addunt, quoties circumſtantia ita notabiliter aggrauat, vt id quod aggrauat per ſe efficiat mortale, neceſſario eſſe confitendum. v. c. ſi quantitatem peccati mortalis ſint quatuor regales, & quis furatur octo, teneri in confeſſione dicere ſe furatum fuiſſe octo, quia quatuor regales ſufficiunt ad mortale: ſolum militat in furto, & non in aliis peccatis, & ſic iam admittunt circumſtantias notabiliter aggrauantes aliquando eſſe confitendas; quod ſi aliquando, ergo & ſemper. Deinde videtur hoc libere dictum, quia in ratione offenſionis diuinæ, & auerſionis à Deo, tantum auertitur à Deo, qui furatur quantitatem quatuor regalium, quantum qui furatur octo aut mille, cum vterque peccet mortaliter, & per mortale infinite Deum offendat, & à Deo auertatur; ſolum ergo qui furatur maiorem quantitatem, addit maiorem grauitatem in obiecto, & obligationem reſtitutionis, non vero maiorem malitiam aut auerſionem à Deo, vt patet. 7.

8. Infertur ſecundo, ſi mulier aut vir confitetur habuiſſe copulam extra vas naturale, non eſſe inquirendum, in qua parte corporis, quia ſufficit habere cognitionem huius peccati contra naturam, & non oportet illas circumſtantias omnes percipere. ita Angelus *verbo Interrogationes initio*, & quia maior cognitio poteſt afferre nocumentum magno confeſſori. Infertur tertiò, quamuis circumſtantiæ perſonæ aliquando peccatum aggrauent notabiliter, cæteris paribus, plus enim peccat Epiſcopus quam ſubditus, & prælatus religionis quam quilibet particularis religioſus, & literatus homo, quam rudis & illiteratus, & Sacerdos, quam initiatus ſacris ordinibus: tamen hæ circumſtantiæ non ſunt neceſſario confitendæ, quia etſi augeant notabiliter, non tamen mutant ſpeciem peccati, neque illud faciunt de veniali mortale. ita Nauarrus *in manuali Latino capite 6. numero 13.* & Sancius *libro 7. de matrimonio diſputat. 27. numero 33.* & facit pro hac re *caput præcipue 11. quæſtione 3. & caput ſicut dignum, de homicidio. & caput Capellanus, diſtinctione trigeſima ſeptima.* Intelligendi tamen ſunt Doctores iſti; modo fornicatio illa, aut peccatum Epiſcopi vel Prælati religionis non ſit adeo publicum, vt pariat ſcandalum, tunc enim aduerſus ſpecialem officij obligationem peccant, quia tenentur paſcere ſubditos verbo & exemplo, & ideò illa ſpecialis malitia contra officij obligationem ſi ſit publica, neceſſario eſt confitenda: ex his exemplis coniice alia.

Secunda opinio docet in actibus mere internis huiuſmodi circumſtantias non eſſe confitendas, ſecus in externis: & hanc probabilem putat Henricus *libro ſecundo de pœnitentia, capite ſeptimo, numero quinto.* quamuis ille numero 6. ſententiam quam numero 10. explicabimus ſequatur: & ratio Henrici eſt, quia peccata mere interna proximo non nocent. Verum hæc opinio ſponte ſua ruit, vt eam ſupra numero 3. ſatis iam refutauimus peccata enim interna ſunt eiuſdem ſpeciei cum peccatis externis, & eandem malitiam participant ab obiectis. præterea Concilium Tridentinum *ſeſſione 15. de pœnitentia capite 5.* aperte dicit etiam peccata interna, & cogitationis eſſe confitenda. & ideo amplius non immoror in hac opinione; quam credo omnino improbabilem, & minime ſequendam. quicquid dicat Henricus probabilem eſſe. 9.

Tertia opinio docet circumſtantias notabiliter aggrauantes peccatum, intra eandem ſpeciem, neceſſario ſub mortali eſſe confitendas, & aliter nec validam, nec licitam fieri confeſſionem: hæc eſt communior hoc tempore, & eam puto veriorem cæteris. Eam docet Soarius *de pœnitentia tomo 4. diſputatione 22. ſectione tertia numero quinto.* Alexander, Marſilius, Altiſiodorenſis, Gabriel, Scotus, omnes citati à Franciſco Soario: tenet etiam Angelus *verbo Interrogationes, initio.* Maior *in 4. diſtinctione 17. quæſtione quarta.* Caietanus *in Summa verbo Confeſſio, conditione decima quinta.* Victoria *in Summa numero 136.* Canus *in relectione de pœnitentia parte quinta.* Sotus *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 2. articulo quarto, concluſione ſeptima.* Catechiſmus Romanus Pij V, *1. part. 2 capite 5. numero 41.* Bellanus *tomo 2. de ſacrament. & cenſuris diſputatione ſeptima dubitatione tertia numero vndecimo. §. ſecunda ſententia.* Caniſius *2. parte Catechiſmi capite quinto de confeſſione quæſtione quadrageſima prima.* Frater Medina *libro primo inſtructorij capite nono §. primo.* Henricus *libro ſecundo de pœnitentia capite ſeptimo, numero ſexto ad marginem litera V.* vbi citat multos, Ledeſma *2. parte quarta, quæſtione octaua articulo 4. dubitatione quinta.* Petrus Soto *lectione nona de confeſſione*, inclinat Syluester *verbo Confeſſio 1. quæſtione nona numero decimo fine.* Facit pro hac opinione *caput conſideret, de pœnit. diſtinct. 5.* & ſexta Synodus in Trullo *canone vltimo.* imo ait Sotus allegatus, quod ſi D. Thomas ſenior dictaſſet materiam de pœnitentia, mutaſſet ſententiam, quia quantitas furti longe maioris grauat infinite: & ſane ex eo principio, meo iudicio, non mutaſſet, quia Diuus Thomas *1. 2. quæſt. 88. art. 5. & 2. 2. quæſt. 110. artic. 4. ad quintum* generaliter negat circumſtantiam notabiliter aggrauantem, augere peccatum 10.

catum infinite, niſi mutet ſpeciem; quare furtum ratione quantitatis maioris additæ furto minori, mortali tamen, malitiam quidem addit ex parte obiecti; non autem addit peccatum in ratione offenſionis diuinæ, & auerſionis à Deo, cum iam per furtum mortale) quamuis minus, Deus infinite ſit offenſus, & peccator infinite à Deo auerſus, & ad creaturam conuerſus.
11. Probatur hæc opinio primò ex vſu fidelium; quia omnes fideles timorati ita hoc modo confiteri ſolent, & conſcientiis non acquieſcunt, quoad vſque omnes circumſtantias notabiliter aggrauantes explicent in confeſſione, quod ſignum eſt, hoc dictamen conſcientiæ ex iure naturali procedere. Secundò probatur ex euidenti ratione, quomodo enim ille ſatisfaciet integritati confeſſionis, qui præcipuam grauitatem peccati tacet, grauitas enim multum variat iudicium confeſſoris intra eandem ſpeciem: nam quodlibet peccatum in diuerſa ſpecie leuius minus variat iudicium confeſſoris, & minorem malitiam habet, quam peccatum grauiſſimum in eadem ſpecie; quis enim non dicet grauius peccatum eſſe furari mille aureos à mercatore, quam vnum calicem de Eccleſia, cum tamen in ſua ſpecie, cæteris paribus, grauius ſit peccatum ſacrilegij, quam furti ſimplicis, tamen quantitas magni furti tantum aggrauat, vt iſtud peccatum grauius faciat peccato ſacrilegij: tenetur ergo quis circumſtantiam notabiliter aggrauantem confiteri. Tertio probatur, quia qui infamat alium aut falſa dicendo, aut vera, ſed occulta, tenetur hanc circumſtantiam falſitatis & occultationis, declarare, & tamen peccatum erat eiuſdem ſpeciei, nempe detractionis, nemo enim dicet illam circumſtantiam falſitatis notabiliter aggrauantem, non eſſe confitendam neceſſario: quamuis enim aliqui dicant peccatum mendacij ſpecie differre à peccato detractionis, quia mendacium ſpecie differt ab infamia non animaduertunt tamen mendacium in infamia fieri detractionem mendacem, ac proinde manere peccatum intra ſpeciem detractionis. Quarto probatur, quia frangere ieiunium edendo carnes, peccatum eſt eiuſdem plane ſpeciei cum illo peccato, quo frangitur ieiunium edendo alios cibos, & tamen circumſtantia illa carnium ſi præceptum ieiunium coincidat cum ſexta feria, aut in Quadrageſima, ſine dubio eſt neceſſario confitenda, quia multum aggrauat. Idem dicendum eſt de illo qui vult mutilare, & occidere, tenetur enim explicare circumſtantiam occiſionis, quia multum aggrauat peccatum intra homicidium: & qui plures homines interficit, tenetur & circumſtantiam plurium dicere, alioquin enim nec circumſtantia religionis ac profeſſionis, nec circumſtantia virginitatis, & conſanguinitatis, ac ac affinitatis explicandæ erunt, cum tamen ſint notabiliter aggrauantes. Quinto probatur, quia ex mente Concilij Trident. *ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7.* neceſſario hoc colligitur: nam Concilium *d. loc. 5.* rationes affert quibus probat ad congruum iudicium ferendum & medicinam applicandam, totam malitiam peccati integre confitendam eſſe cum numero peccatorum, hinc enim eſt quod pro diuerſis peccatis eiuſdem ſpeciei grauioribus, grauiores imponuntur pœnitentiæ, vt docet Bellarminus *libro 1. de pœnitentia capite 21. numero 6. & libro 4. capite 4. & 5.* qui etiam noſtram opinionem tenet, ſic etiam iudex in foro externo ad perficiendam & ferendam ſententiam perpendit circumſtantias omnes minuentes aut aggrauantes cauſam notabiliter, aliter iniuſtus erit, & contra rationem & obligationem officij faciet.

Reſtat modo ſoluere argumenta primæ opinionis numero ſexto explicatæ. Ad primum dico 12.
Concilium ſolum meminiſſe expreſſe circumſtantiarum mutantium ſpeciem peccati, quia noluit ſententiam circumſtantiarum notabiliter aggrauantium ſatis inter Doctores controuerſam definire. ſimpliciter tamen *dicta ſeſſione decima quarta, capite quinto* ſatis oſtendit alias etiam circumſtantias notabiliter aggrauantes, neceſſario eſſe confitendas, vt confeſſarius tanquam iudex æquam poſſit ferre ſententiam. Ad ſecundum reſpondeo circumſtantiam maiorum beneficiorum non multum augere peccatum, nec variare iudicium confeſſoris, niſi ſit in perſona ſanctiſſima, & ideo non eſſe neceſſario in confeſſione explicandam. Ad tertium dico facilius poſſe cognoſci circumſtantias notabiliter aggrauantes ſpeciem peccati, quam circumſtantias mutantes ſpeciem illius. Ad quartum reſpondeo ius humanum nihil ſtatuere circa integritatem confeſſionis, ſed ſolum declarauit aliquando, quæ integritas in confeſſionibus ius diuinum requirat explicatum per Concilium Tridentinum: ius autem diuinum per Concilium Tridentinum explicatum, ſolum requirit integritatem, quæ ſufficiat, vt confeſſarius poſſit iudicare, de criminum grauitate, & de peccatoris ſtatu; ad hoc autem ſæpe magis neceſſarium eſſe explicare circumſtantias aggrauantes, quam mutantes ſpeciem, quia furari ſemel centum millia aureorum, longe grauius eſt quam bis furari vnum aureum.

Tertia concluſio: circumſtantiæ minuentes in 13.
duplici ſunt differentia, vel enim ita minuunt peccatum, vt ſpeciem illius mutent, vel ita minuunt intra eandem ſpeciem, vt de mortali faciant veniale: illæ, quæ minuunt mutando ſpeciem, & quæ de mortali faciunt veniale, neceſſario ſunt confitendæ. eſt certa, imo de fide. patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione 14. capite 5. & canone ſeptimo.* docet Suarius *tomo 4. de pœnitentia diſputatione 22. ſectione 3. numero 15.* Nauarrus *capite ſexto numero 3. & 5. fine.* Henricus *libro ſecundo de pœnitentia capite ſeptimo §. 1. ad marginem litera B.* Sotus *in 4. diſtinctione decima octaua, quæſtione ſecunda, articulo quarto.* Victoria *de confeſſione §. 162.* & omnes quos citaui in ſecunda concluſione numero quinto: & probatur, quia ſi circumſtantiæ, quæ de veniali faciunt peccatum mortale, neceſſario ſunt confitendæ, vt dicto numero quinto docuimus: ita circumſtantiæ, quæ ita minuunt peccatum, vt tollant omnem malitiam, aut ſpeciem ipſius malitiæ, mutent in actum iuſtum, & rationabilem, neceſſario erunt in confeſſione aperiendæ. Exemplis res clara fiet. Quatuor modis poteſt contingere hæc mutatio ſpeciei ex circumſtantiis minuentibus. Primò ſi quis occidat hominem in ſuam iuſtam defenſionem, ſeruato moderamine inculpatæ tutelæ; & tunc vel poteſt tacere pœnitens huiuſmodi homicidium, ſi certus eſt, ſe prædictum moderamen non exceſſiſſe: vel, ſi illud voluerit confiteri, tenetur expreſſe dicere in confeſſione hanc circumſtantiam minuentem, quia ita minuit, vt mutet ſpeciem actus,

actus in actum bonum, ſi enim hanc circunſtantiam iuſtæ defenſionis, in confeſſione non declarauerit, poterit confeſſarius exiſtimare, ſe peccatum mortale commiſiſſe, cum tamen reuera commiſſum non ſit. Secundo ſi circumſtantia eſt talis vt ex mo tali faciat veniale, etiam neceſſario declaranda eſt. v. c. ſi peccatum fuit commiſſum ex motu primo, & ex ſubreptione animi, abſque plena deliberatione, aut ſi cui inter dormiendum ſemiſopino, & nulla præcedente nec ſubſequente mala cogitatione pollutio contingat. Tertio ſi circumſtantia mortalis tollat vnam malitiam mortalem, & aliam relinquat, neceſſario in confeſſione explicanda erit pœnitenti illa circumſtantia tollens prædictam malitiam ſi illam voluerit confiteri, poterit tamen tacere ſi illam in confeſſione explicare noluerit: v. c. ſi quis occidat clericum, aut parentem, ignorans eſſe clericum, aut parentem, aut cognouit fœminam coniugatam, putans eſſe ſolutam; aut conſanguineam, vel affinem, ignorans eſſe cognatam, vel affinem: ſatis erit confiteri quod hominem occiderit, aut cognouerit ſolutam; nam ſi voluerit explicare circunſtantiam ſacrilegij, adulterij, inceſtus, aut affinitatis, tenetur explicare circunſtantiam ignorantiæ, quia huiuſmodi circumſtantia tollit vnam malitiam, & relinquit aliam: tollit enim malitiam ſacrilegij, adulterij, inceſtus & affinitatis, & relinquit malitiam intemperantiæ: ita prædicti Doctores hoc numero allegati. Quarto ſi homo intendat occidere bouem alicuius hominis, & per ignorantiam inculpabilem occidat Dominum illius; tenetur explicare iſtam circumſtantiam minuentem, quia tunc nõ eſt homicidiũ formale, ſed furtum, aut damnum, & vnuſquiſque tenetur confiteri id, quod fecit, non autem quod non fecit; poteſt tamen dici homicidium materiale. Sed hæc materialitas nihil pertinet ad confeſſionem, nam ſi huiuſmodi circumſtantiæ taceantur decipitur confeſſarius in re graui, & moraliter loquendo, falſum dicitur. nec obſtat dicere huiuſmodi pœnitentem non intendere confeſſarium decipere, quia tenetur ipſe pœnitens ex diuino præcepto integritatis confeſſionis, ita clare ac diſtincte loqui, vt nullam præbeat occaſionem deceptionis in re tam graui, vt optime aduertit Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 22. ſectione 3. num. 15.*

14. Quarta concluſio: illæ circumſtantiæ quæ non ita notabiliter minuunt peccatum intra eandem ſpeciem, nec tollunt culpam mortalem, non ſunt neceſſario confitendæ: ita docet Nauarrus *capite ſexto numero quinto.* Henricus *libro ſecundo de pœnitentia, capite ſeptimo numero tertio.* Franciſcus Soarius citatus *numero* 16. Diuus Bonauentura *in 4. diſtinctione 17. quæſtione vltima.* Bellanus *tomo ſecundo de cenſuris & ſacramentis diſputatione 7. dubitatione 3. numero 16. §. ſecunda concluſione, fine:* Canus *parte quinta folio* 78. Sotus *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 2. articulo* 4. Paludanus *in 4. diſtinctione 16. quæſtione tertia articulo tertio.* Syluester *verbo Confeſſio.* 1. §. 9. Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſtione* 8. *articulo* 4. *dubitatione* 3. Alexander 4. *parte quæſtione* 18. *aliàs* 77. *m.* 4. *articulo* 3. §. 2. Turrecremata *capite* 1. *de pœnitentia diſtinctione quinta, initio numero* 13. Frater Medina *libro primo capite nono* §. 1. Victoria §. 175. Hi omnes docent circumſtantiam quæ minuit ac extenuat mortale intra eandem ſpeciem, non tamen tollit rationem culpæ mortalis, poſſe quidem inculpatè relinqui, & non teneri pœnitentes illam in confeſſione exprimere, dummodo à confeſſario rogati nullum mendacium committant. Probatur, quia non tenetur pœnitens dicere ſe peccaſſe, quia fuit prouocatus à fœmina, aut acceptaſſe duellum ob eandem prouocationem: item non tenetur dicere ſe à paraτο petiiſſe vſuras, quia huiuſmodi circumſtantiæ, licet aliquo modo minuant, non tamen ita minuunt vt tollant rationem peccati mortalis, ac malitiam illius. hæc exempla & alia huiuſmodi inuenies apud Henricum & Soarium & Sotum locis allegatis. Vnde patet non bene docuiſſe Nauarrum *in cap. conſiderit, de pœnitentia diſtinctione* 1. non poſſe pœnitentem licite dicere, ac explicare huiuſmodi circumſtantiam minuentem ſi velit, ſed teneri tacere illam. fundamentum illius erat, quia ſacramentum pœnitentiæ, eſt ſacramentum accuſationis, & non excuſationis: fieret autem ſacramentum excuſationis ſi pœnitens poſſet licitè huiuſmodi circumſtantias excuſantes, non tamen tollentes malitiam peccati mortalis in confeſſione dicere; ſed iam ipſe Nauarrus ſe retrectauit in loco allegato Summæ, quam poſt commentationem huius capitis ſcripſit. & fundamentum illius non erat ita firmum, quia etiam dicendo illam circumſtantiam minuentem, poterit pœnitens dolere de peccato, & ſeſe magno & intenſo dolore accuſare de illo.

Sed rogabis vtrum teneantur pœnitentes dicere in confeſſione circumſtantias notabiliter minuentes peccatum mortale; ſicut enim tenentur dicere circumſtantias notabiliter aggrauantes, vt probauimus numero decimo: ita videtur dicendum eſſe teneri eos dicere circumſtantias notabiliter minuentes? Cui quæſtioni ego reſpondeo, rariſſime inueniri poſſe circumſtantias minuentes peccatum; quæ vel non ita minuunt, vt tollant omnino omnem malitiam illius, vel de mortali faciant veniale, vel tollant vnam malitiam, & relinquant aliam, vt probauimus & vidimus in exemplis allatis numero 13. & hæ quidem neceſſario ſunt confitendæ, vt ibi probauimus, & ideo ceſſat quæſtio: ſi tamen aliquæ inueniantur circumſtantiæ quæ peccatum mortale notabiliter minuant intra eandem materiam mortalem; dico mihi videri teneri pœnitentes illas explicare, ſicut enim tenentur confiteri circumſtantias notabiliter aggrauantes peccatum mortale, vt ſatis probauimus numero 10. intra eandem ſpeciem & materiam peccati mortalis, ita etiam tenentur in confeſſione explicare circumſtantias notabiliter minuentes intra eandem materiam mortalem, cum par ſit vtrobique ratio, & ideo rationes, quas ibi fecimus, hic applicandæ ſunt: æque enim militant vtrobique. 15.

Sed quomodo, inquiens, cognoſcèmus circumſtantias ita notabiliter aggrauare peccatum vt illas teneamur confiteri? & de hac re duæ ſunt opiniones: Prima docet, quoties circumſtantia addit talem malitiam, vt illa malitia ſuperaddita, in ſe ſumpta, peccatum ſit lethale, ita eſſe aggrauantem, vt neceſſario ſit confitenda, hanc docet Soarius ſtatim allegandus, & Sotus *in 4. diſtinctione 16. quæſtione prima articulo quarto.* & 16.

Canus

Canus, & Medina ſtatim allegandi. v. c. ſi materia furti lethalis, ſint duo aurei, qui furatur quatuor, tenetur iſtam circunſtantiam aggrauantem furtum confiteri. Item ſi quis habeat voluntatem occidendi duos homines, tenetur explicare numerum *duorum*, quia vnius occiſio ſufficit ad mortale. quæ plane regula certa eſt in materia de furto, & homicidio: in alijs vero eſt difficillima, & ideo, vt docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 22. ſect. 3. num. 17.* totum hoc negotium prudentis arbitrio relinquitur. Secunda opinio docet priorem ſententiam eſſe veram, quando grauitas peccati pendet ex grauitate materiæ circa quam verſatur, & in exemplis allatis: ſecus vero quando grauitas peccati ſumitur ex duratione, vel intenſione actus interni, vel externi; & certe in huiuſmodi actibus nulla alia regula certior præſcribi poteſt, quam quod tunc ſolum pœnitentes teneãtur huiuſmodi circunſtantias confiteri, quando notabiliter exceſſerunt communem modum operandi: vt, v. c. ſi aliquot horis continuis fuerunt in aliqua delectatione turpi interna, vel externa, ita docet Soarius *diſput. 22. ſect. 2. num. 17.* & Ægidius Bellanus ſeu Conynx *tomo 2. de ſacram. & cenſuris diſp. 7. dubio 3. num. 14.* Henriquez *lib. 2. de pœnit. cap. 7. num. 6.* Medina *lib. 1. cap. 9.* § 2. & ideo hac in re, ſicut & in cæteris, maxime conſulenda eſt conſcientia ipſorum pœnitentium. Addit tamen, & bene, Bellarius non debere multum ipſos confeſſarios, huiuſmodi circunſtantias interrogare, quando pœnitentes eas non confitentur, quia hoc ſatis indicat eos non eſſe conſcios ſe communem modum operandi ac peccandi exceſſiſſe, quoties enim hic communis modus non exceditur, paulo maior, aut minor duratio non eſt confitenda: iam vero circunſtantia maioris vel minoris intenſionis & durationis actus interni moralis, tunc ſolum explicanda eſt in confeſſione, quando cauſat in ipſo actu externo extraordinarium operandi modum: vt ſi quis occiſum inimicum adhuc ad odij ſaturitatem multoties vulneribus confoderet, minutatim concideret, pelle exueret, aut ſimilem crudelitatis actum in eum exerceret; aut quando interius cauſat deſiderium hæc exterius faciendi, vt optime Soarius, & Conynx adnotarunt locis allegatis, quorum doctrina probata eſt, & omnino ſequenda.

CAPVT III.

Agitur in particulari de circunſtantijs, quæ neceſſario ſunt confitendæ; de circunſtantia virginitatis, officij, ordinis, ſtatus religioſi, inceſtus, adulterij, filiæ ſpiritualis, filiæ baptiſmi, & confirmationis; & de circunſtantia raptus: explicatur circunſtantia Quis.

SVMMARIVM.

Quid ſignificet particula Quis. *num. 1. & 2.*
Circunſtantia duplicationis adulterij quando vterque peccans eſt coniugatus; eſt de neceſſitate confeſſionis. num. 2.
Et remiſſiue ad numerum num. 18.
Quid de circunſtantia officij publici. num. 2.
An circunſtantia perſonæ habentis maiores ordines ſacros ſacerdotij reſpectu diaconatus, & diaconatus reſpectu ſubdiaconatus, ſit de neceſſitate confeſſionis. num. 3.
An Sacerdos religioſus profeſſus teneatur circunſtantiam vtriuſq; voti caſtitatis, ordinis & profeſſionis explicare; refertur opinio negans. num. 4.
Statuitur affirmans. num. 5.
An monialis profeſſa ſatisfaciat dicendo ſe peccaſſe contra votum caſtitatis, an opus ſit circunſtantiam profeſſionis explicare. num. 6.
Sacerdos ſecularis habens ſacros ordines, non ſatisfacit dicendo ſe habere votum caſtitatis, ſed oportet dicere circunſtantiam ſacrorum ordinum. num. 7.
Epiſcopus iam conſecratus an teneatur explicare circunſtantiam conſecrationis. num. 8.
Religioſus Societatis IESV *non profeſſus, an teneatur explicare circunſtantiam ſtatus religioſi. n. 9.*
An votum ſimplex caſtitatis habens in ſæculo poſtea factus religioſus teneatur explicare circunſtantiam profeſſionis. num. 10.
Quid ſi poſt profeſſionem votum ſimplex caſtitatis emiſerit. num. 11.
Circunſtantia cogitationis an neceſſario ſit explicanda remiſſiue ad caput 2. num. 2. & hic. num. 12.
An in viris prima amiſſio caſtitatis neceſſario ſit explicanda. num. 12.
An circunſtantia ſtupri & primæ amiſſionis virginitatis in fœmina neceſſario ſit explicanda, etiam ſi vltro ſe tradat. num. 13.
Proponitur ſententia affirmans. ibid
Proponitur ſententia id affirmans ſi virgo ſit ſub poteſtate patris, tutoris, aut curatoris. num. 14
Proponitur opinio negans. num. 15.
Iudicium authoris. num. 16.
An circunſtantia raptus neceſſario ſit confitenda. numero 17.

Cætera inuenies in Summario ſequenti.

SVperius cap. 1. appoſuimus verſiculum, in quo continebantur circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, quas in confeſſione tenemur ſub lethali explicare: & de huiuſmodi circunſtantijs, atque de notabiliter aggrauantibus & minuentibus egimus duobus capitibus præcedentibus, veluti in communi. Nunc autem vt res clarior euadat, oportet agere de ſingulis circunſtantijs ſigillatim vt confeſſarij in promptu eos habeant ad dirigendos pœnitentes. Sunt autem circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati ſeptem contentæ hoc verſiculo: 1.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Quis, id eſt, perſona peccans, mas, vel fœmina, 2.
vt quod peccans in ſexto ſit religioſus, Sacerdos, vel votum ſimplex caſtitatis habens, aut iurauerit ſeruare caſtitatem, vel non fornicari: item quod ſit perſona conſanguinea, affinis, coniugata, aut ſit filia confeſſionis, ſeu ſpiritualis; item quod ſit perſona corrupta; vel florem virginitatis habens; & quod ſit perſona publica, veluti Epiſcopus, Prælatus religionis, aut iudex, ſi peccat in ſeptimo, aut ex officio non impediat furtum alienum ſi commode poſſit; denotat enim illa particula *Quis* conditionem & qualitatem, & gradum perſonæ peccantis: nã ſi ſit perſona habens ſacros ordines, vel votum caſtitatis ſimplex vel ſolenne, aut coniugata, tenetur explicare huiuſmodi circunſtantias,

quia ſi votum caſtitatis habeat ſimplex, vel ſolenne, aut coniugata ſit, transfert actum in ſacrilegium, & adulterium, qui antea ſolum erat fornicatio ſimplex, & ſic mutat ſpeciem peccati: ſi ſit perſona ad quam ex officio pertinet regimen reipubl. veluti iudex, prætor, &c. tenetur etiam explicare eam circumſtantiam, quando non occurrit latrocinijs, & reipub. incommodis, cum poſſit, quia transfert actum in materiam iuſtitiæ, quæ in alijs perſonis particularibus non obuiantibus huiuſmodi latrocinijs, erat contra caritatem: eſt communis hæc doctrina, ita docet Nauarrus in Summa Latina *cap 25. num 108. & cap. 6. à n. 5.* Azor *lib. 13. tomo 1 cap. 12. quæſt. 6. ad finem.* Soarius *de pœnit. tomo. 4 diſputatione 22. ſect. 4 num. 5* Henricus *libro 2. de pœnitent. capite 6. numero* 3. Frater Medina *libro 1. capite* 9. §. 2. & alij omnes quos citauimus in cap præcedenti num. 1. Idem dicendum eſt ſi duplicatæ ſint circũſtantiæ. nam etiam hæc duplicatio neceſſario explicanda erit in confeſſione, vt cum fœmina, quæ ſimul eſt virgo, & votum habet, aut coniugatus cum coniugata, monialis cum monacho. vide num. 17.

Circunſtantia iudicis ſeu officij

Circunſtantia officij publici an ſit explicanda.

An autem iudex, aut prætor, vel alia perſona publica conducta à rege vel à republica, ad conſeruandam vel gubernandam ipſam rempubl. furto capiẽs res alienas, quas tamen tenetur ex officio cuſtodire, teneatur explicare hanc circunſtantiam miniſterij ſui & officij, eſt dubium; Medina *C. de confeſſione fol. 53. col. 3.* & Frater Medina *lib. 1 cap. 9. §. 2.* exiſtimant teneri: non quia circunſtantia officij publici in hoc caſu mutet ſpeciem peccati, nam huiuſmodi furtum & in iudice, & in qualibet alia perſona particulari eſt contra iuſtitiam & eiuſdem ſpeciei, ſed quia notabiliter aggrauat peccatum: Henricus tamen *libro ſecundo. de pœnitent capite 6. §. 3. ad marginem litera* O. & Palatius *in 4 diſtinctione 16. quæſtione 3.* exiſtimant ſecluſo ſcandalo non teneri, quia reuera ea circunſtantia publici officij non multum aggrauat peccatum intra eandem ſpeciem. Ego ſententiæ Henrici & Palatij adhæreo: ſicut enim ille qui plura vota habet & pluras ſcripturas facit de eademre; non tenetur hanc circunſtantiam plurium obligationum confiteri, ſi promiſſionem infringat, quia ſunt eiuſdem ſpeciei, nec vna multum aggrauet alias: ita quamuis in iudice concurrant duæ obligationes iuſtitiæ non furandi, altera ratione officij, altera ratione furti: tamen cum huiuſmodi obligationes ſint eiuſdem ſpeciei, & ad idem obligent, nec multum aggrauent peccatum intra eandem ſpeciem, non eſt neceſſario confitenda pluralitas obligationum, ſicut nec pluralitas ſcripturarum, aut votorum. ſed de hoc neceſſario redibit ſermo nu. 4.

5\.

Circunſtantia ſtatus religioſi, & ſacrorum ordinum.

Sed quid dicendum eſt ſi perſona ſacra ſacris ordinibus initiata ſit magis vel minus ſacra, non ratione ſacrorum ordinum, ſed ratione diuini officij & miniſterij, veluti ſi ſit Sacerdos reſpectu diaconi, & ſubdiaconi; & ſi ſit diaconus, reſpectu ſubdiaconi, teneturne explicare circunſtantiam maioris, ſeu excellentioris officij ſi peccent contra ſextum? Reſpondeo negatiue, omnes enim ſatisfaciunt dicendo ſe habere ſacros ordines. Ratio eſt, quia quamuis ordines ſacri habeant ſuos gradus ſacerdotij, diaconatus, & ſubdiaconatus, huiuſmodi tamen ordines æque ſunt ſacri, & pares in ſanctitate, & quamuis huiuſmodi perſonæ ſint inæquales ratione officij, & miniſterij, æquales tamen ſunt ratione ordinum. Circunſtantiæ autem & ſolennitas illorum officiorum, nec variant ſpeciem peccati, nec notabiliter aggrauant, & ſolum circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, aut notabiliter aggrauantes, ſunt neceſſario confitendæ. ita docet Petrus Ledeſma *de ſacrament. vbi de ſacrament. pœnit. cap. 17. num. 1. & 2.* Henricus *lib. 2. de pœnitent. cap 5. num. 6. initio ad marginem litera* G. Medina *lib. 1. cap. 14. §. 18.* & Sotus *lib. de iuſtit. quæſt. 2. a. 5. ad primum* & Palud. *in 4. diſtinct. 36. quæſt. 4. articulo numero* 14. & Sancius *libro 7. de matrim. diſputatione 27. numero* 31. omnes enim huiuſmodi perſonæ, vt ſacerdotes, diaconi, ſubdiaconi, ſunt conſecratæ ad miniſteria diuina.

Sed difficultas eſt an Sacerdos vel quicunque alius habens ſacros ordines, qui ſimul ſit religioſus profeſſus teneatur vtriuſque voti circunſtantiam explicare: v. c. circunſtantiam voti ſolennis ex ſacris ordinibus, & circunſtantiam voti ſolennis ipſius caſtitatis ex ſtatu religioſo. Certè Corduba *in Summa Hiſpanica quæſt.* 3. Emanuel Rodriguez *tomo 1. Summe in 2. edit. cap. 53. num.* 5. & Sancius *lib. 7 de matrim. diſput. 27. num.* 17. & Leſſius *tomo 1. lib. 4. de ſpeciebus luxuriæ dubit. 12. num.* 87. & Lopez *1. p. inſtructorij capite. 29. concluſ. 9. §. huic affinis eſt:* affirmant ſatisfacere Sacerdotem & quemcumque alium habentem ſacros ordines ſi ſit religioſus profeſſus dicendo ſe eſſe Sacerdotem, vel habere ſacros ordines, & tacendo ſe eſſe religioſum profeſſum: vel econtra dicendo ſe eſſe profeſſum, & tacendo ſe eſſe Sacerdotem, diaconum, vel ſubdiaconum, & quia circunſtantia profeſſionis non aggrauat notabiliter peccatum, & quia ea vota non inducunt nouam obligationem, ſed vnum votum ſolenne alteri ſuperadditum magis confirmat eandem obligationem, ſicut qui multoties eandem rem promittit, vel iurat, non imponit ſibi nouas obligationes per varia iuramenta, ſed magis eandem confirmat, & qui de vna eademque re facit multas ſcripturas, non plus obligari, quam ſi vnam faceret, vt tenet Azor *libro 11. tomo 1. inſtitution. moral. capite 14. quæſtione 1.* & Henricus *de pœnit libro 2. cap. [illegible] num. 6.* eſt probabilis iſta ſententia.

Dicendum tamen eſt votum ſolenne profeſſionis ratione ſtatus religioſi addere circunſtantiam notabiliter aggrauantem ſupra votum ſolenne ex ſacris ordinibus neceſſario confitendam, ac proinde Sacerdotem, diaconum, vel ſubdiaconum, ſi ſit religioſus profeſſus, in aliqua religione approbata non ſatisfacere dicendo ſe eſſe profeſſum, ſed teneri inſuper explicare ſe habere ſacros ordines, ſolennitas enim ſtatus religioſi inducit circunſtantiam notabiliter aggrauantem ſupra ſolennitatem voti ſacrorum ordinum: ſicut ſolennitas ſacrorum ordinum inducit etiam circunſtantiam notabiliter aggrauantem ſolennitatem voti profeſſionis, ac proinde huiuſmodi ſolennitates neceſſario ſunt confitendæ, nam quamuis votum ſolenne caſtitatis in profeſſione non addat diſtinctam ſpecie malitiam ſupra votum ſolenne ſacrorum ordinum; & quamuis eadẽ caſtitas promittatur in vtroque voto ſolenni caſtitatis, tamẽ votum ſolenne caſtitatis in religione conſtituit hominem religioſum, & ſtatus religioſus eſt ſtatus ſublimioris ſanctitatis quam ſtatus clericorum ſæcularium, quod non negat Sancius ſuperiori num. allegatus, & hanc opinionem ita explicatam docet Ledeſma *de ſacram. vbi de pœnitent.*

cap.

capite 19. dubio primo & ſecundo folio 610. & Palatius *in quarto diſtinctione decima ſexto dubio tertio numero* 31. poteſt etiam citati pro hac parte Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputatione 22. ſectione quarta numero primo.* docet etiam hanc opinionem Leſſius *tomo primo de iuſtit. libro quarto capite tertio de ſpeciebus luxuriæ dubit. 12. numero* 87. vbi dicit hoc eſſe probabile, & probabile etiam contrarium. & quamuis votum ſacrorum ordinum non addat etiam diſtinctam ſpecie malitiam ſupra votum profeſſionis; addit tamen circunſtantiam notabiliter aggrauantem ratione conſecrationis ad officia, & miniſteria diuina, ad quæ cleri per ſacros ordines deputantur, vnde ceſſat ratio & fundamentum contrariæ opinionis; non negamus enim idem promitti per votum ſolenne ſacrorum ordinum, & per votum profeſſionis, ſed dicimus reſultare ex huiuſmodi votis circunſtantias notabiliter aggrauantes modo explicato.

6. Ex dictis ſequitur primo monialem profeſſam, quæ peccat contra votum caſtitatis, non ſatisfacere dicendo ſe peccaſſe contra votum caſtitatis, ſed teneri explicare circunſtantiam profeſſionis, quia ſolennitas profeſſionis facit, vt ſit religioſa, & ex ſtatu religioſo reſultat circunſtantia notabiliter aggrauans, nam religioſus eſt inhabilis ad matrimonium, & irreuocabiliter ſe Deo per profeſſionem tradidit, ita docet Henricus *libro 2. de pœnitent. capite 5. numero 6. i titio ad marginem litera G.* & ibi citat Fratrem Medinam *libro* 1. *capite* 14. §. 18. & Sotum *libro 7. de iuſtit. quæſtione 2. articulo 5. ad primum*, & omnes ſtatim allegandi hic. Sequitur ſecundo religioſum profeſſum non habentem ſacros ordines, non ſatisfacere, in confeſſione dicendo ſe habere votum caſtitatis, & tacendo ſe eſſe profeſſum. quia per profeſſionem fit religioſus, & circunſtantia ſtatus religioſi eſt notabiliter aggrauans. ita docent omnes hic allegati. & præter illos docet etiam Nauarrus *in Summa Latin. capite ſexto numero* 13. & Aragonius 2. 2. *quæſtione* 88. *articulo ſeptimo ad finem*, & Rodericus *tomo primo Summæ in 2. editione capite 35. numero quinto.* Ledeſma *de ſacrament. vbi de pœnitent. capite decimo nono dubitat. 1. & 2. folio* 610. & omnes qui dicunt circunſtantias notabiliter aggrauantes eſſe de neceſſitate confeſſionis, quos inuenies citatos capite 2. numero 1. licet oppoſitum teneat Sancius *libro ſeptimo de matrimon. diſputation. 27. numero* 27. & cum eo Corduba *in Summa Hiſpanica quæſtione tertia* & Lopez 1. *parte inſtruction. conſcientiæ capite 29. verſ. Præterea huic affinu eſt.* affirmantes ſatisfacere ſi dicat ſe habere votum caſtitatis, tacendo ſe eſſe religioſum profeſſum. quæ opinio etiam eſt valde probabilis & ſecura; fundatur, quia votum ſolenne caſtitatis non differt ſpecie à voto ſimplici caſtitatis, quod fit ab adoleſcente in ſæculo: nam quamuis votum ſolenne caſtitatis in profeſſione reddat religioſum inhabilem ad matrimonium, & inducat impedimentum dirimens, votum autem caſtitatis ſimplex non reddat hominem inhabilem ad contrahendum valide, ſed tantum ad contrahendum licite, & impedimentum tantum impediens indicat: tamen illa inhabilitas, quæ reſultat ex voto ſolenni, non reſultat naturaliter ex illo, ſed illi adnectitur ex ſolo ſtatuto & inſtituto Eccleſiæ, quæ etiam id poterat ſtatuere in voto ſimplici caſtitatis: & de facto iam ſtatuit in religioſis Societatis IESV nondum profeſſis, qui ſolum habent votum caſtitatis ſimplex, & tamen dum in Societate ſunt, fiunt inhabiles ad matrimonium, & non ſolum illicite, ſed etiam inualide contrahunt ex inſtituto ipſius Eccleſiæ, vt definitum eſt de fide in Bulla *Aſcendente Domino.*

Sequitur ſecundo Sacerdotem ſæcularem vel 7.
quemcumque alium habentem ſacros ordines, non ſatisfacere in confeſſione, dicendo ſe habere votum caſtitatis, ſed teneri declarare ſe habere ſacros ordines, quia votum caſtitatis ſacrorum ordinum, etiamſi non diſtinguatur ſpecie à voto ſimplici caſtitatis: addit tamen circunſtantiam notabiliter aggrauantem ratione diuinorum miniſteriorum, ad quæ huiuſmodi perſonæ per ſacros ordines conſecrantur. ita docet Ledeſma *de ſacram. vbi de pœnitent. capite 19. dubio 1. & 2. à folio* 610. & Palatius *in quarto diſtinctione 16. diſputatione 3. numero* 13. & citari etiam poteſt Soarius *de pœnitent. tomo 4. diſputatione 22. ſect. 4. num.* 1. & omnes illi, qui dicunt circunſtantias notabiliter aggrauantes eſſe de neceſſitate confeſſionis; licet pro parte appoſita ſtet Sancius *lib. 7. de matr. diſput. 27. num.* 27. cum magna illorum caterua qui dicunt, ſolum circunſtantias mutantes ſpeciem peccati eſſe de neceſſitate confeſſionis; non autem notabiliter augentes.

Sequitur tertio ſi Epiſcopus ſit iam conſecra- 8.
tus non ſatisfacere dicendo in confeſſione ſe peccaſſe contra ſextum, ſed teneri declarare circunſtantiam conſecrationis, quia ſtatus Epiſcopalis eſt multo perfectior, & ſanctior quam ſtatus religioſi, vnde ſi ſtatus religioſi, eſt circunſtantia notabiliter augens peccatum, multo magis erit ſtatus Epiſcopalis: ita docet Ledeſma *de ſacramentis, vbi de pœnitent. capite 19. dubio 1. & 2. à folio* 610. & Palatius num. præcedenti citatus, in hanc opinionem inclinat: Sancius tamen *libro 7. de matrim. diſputat. 17. num.* 33. præcedens in ſuo fundamento quod ſolæ circunſtantiæ mutantes ſpeciem ſint de neceſſitate confeſſionis, conſequenter docet huiuſmodi circunſtantiam non eſſe neceſſario confitendam.

Sequitur quarto religioſum Societatis IESV 9.
nondum profeſſum (nam de profeſſis idem eſt dicendum quod dictum manet de alijs religioſis profeſſis) ſed habentem ſolum vota biennij, aut coadiutoris temporalis, vel ſpiritualis, non ſatisfacere dicendo confeſſori ſe habere votum caſtitatis, ſed teneri dicere ſe eſſe religioſum, quia circunſtantia ſtatus religioſi, eſt notabiliter aggrauans, & dum in Societate eſt, pro eo tempore licet non ſit profeſſus eſt vere religioſus, vt definitum eſt de fide in Bulla *Aſcendente Domino*, & ex ſua parte non poteſt exire à religione, poteſt tamen dimitti à ſuperioribus pro demeritis, & inhabilis eſt ad contrahendum matrimonium licite & valide: ita colligitur ex dictis. Sancius tamen *dicto libro ſeptimo de matrimon. diſputatione 27. numero* 34. affirmat religioſos non teneri explicare circunſtantiam ſtatus religioſi, quemadmodum affirmauerat, nec etiam religioſos profeſſos teneri eam explicare; quia procedit in ſua opinione, ſolas circunſtantias mutantes ſpeciem peccati eſſe neceſſario confitendas. Verum dicto num. 34. affirmant hanc noſtram opinionem non ſolum eſſe probabilem, ſed etiam probabiliſſimam, quia circunſtantia religionis notabiliter aggrauat.

Sequitur quinto eum adoleſcentem, qui habe- 10.

bat votum caſtitatis ſimplex in ſæculo, vel in nouitiatu votum aliquod caſtitatis emiſit, & poſtea profeſſus eſt in religione, ſi poſt profeſſionem peccauit contra ſextum mente vel opere, non ſatisfacere dicendo ſe habere votum caſtitatis, ſed teneri inſuper explicare circunſtantiam profeſſionis. Et idem dicendum eſt, ſi poſt votum caſtitatis ſimplex ſacris ordinibus initiatur. non enim ſufficit dicere ſe habere votum caſtitatis, ſed tenetur etiam explicare circunſtantiam ſacrorum ordinum, vt ſupra dixi numero 7. quia notabiliter aggrauat, quicquid dicat Sancius *libro 7. de matrimon. diſputatione 27. numero 25. & 35.* & Azor *libro 11. cap. 14. quæſtione 1.* & Rodrig. *tomo 2. Summæ cap. 94.* & Henriq. *libro 2. de pœnitent. cap. 5. num. 6.* & alij contrarium tenentes.

11\. Sequitur ſexto, illum qui poſt votum profeſſionis in religione emiſit votum caſtitatis, vel de non committenda mollitie ſatisfacere dicendo ſe religioſum eſſe profeſſum: idem eſt dicendum de ſacerdote, aut de ſacris ordinibus initiato, qui poſt ſacerdotium, & poſt ſacros ordines votum caſtitatis emiſit, & non teneri declarare in confeſſione ſe hac de re poſt votum profeſſionis, aut ſacrorum ordinum ſpeciale votum emiſiſſe hac de re, quia per votum ſolenne caſtitatis in profeſſione emiſſum, & in ſuſceptione ſacrorum ordinum; ad id ipſum tenebatur, & multiplicatio noua votorum, nullam addit circunſtantiam aggrauantem, nec ſe obligauit de nouo, ſed confirmauit obligationem antiquam; ſicut qui ſæpe promittit eandem rem ſub iuramento, vel plures ſcripturas de ea facit, non ſe de nouo obligat, nec inducit nouas obligationes, vt diximus num. 3. fine. ita docet Sancius citatus num. 36. & Hieronymus Flamma *in ſua methodo part. 3. capite 4. §. 39.* & alij.

12\. *Circunſtantia virginitatis ſeu ſtupri.* Sotus *in quarto diſtinctione 18. quæſtione 2. articulo quarto.* dixit circunſtantiam virginitatis in peccatis cogitationis, & conſenſus, quandiu non committitur copula non eſſe neceſſario explicandam, quod probabile dicit Henricus *libro ſecundo de pœnitent. capite 7. numero 2.* ſed hanc opinionem ſatis iam confutauimus cap. 2. huius libri num. 2. merito enim communiter reijciunt ab omnibus huiuſmodi Doctores, quia peccata interna & externa, ſunt eiuſdem ſpeciei, & participant eandem malitiam ab eodem obiecto, ac proinde voluntas peccandi in virgine, vel cum virgine eſt ſtuprum mentale, quod habet eandem malitiam cum ſtupro, & copula reali. Itaque in fœminis amittere prima vice virginitatem eſt ſtuprum reale: dico in fœminis, quia, vt notat Henricus *libr. 2 de pœnitent. cap. 8. num. 2. medio*, & Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputatione 22. ſectione 4. in circunſtantia Quid.* in viro amiſiſſe prima vice virginitatem non eſt infamia, nec ſtuprum, ſed eſt ſimplex fornicatio ſi fiat cum ſoluta, & corrupta. & ideo non tenetur vir in confeſſione hanc ſui floris circunſtantiam explicare: An autem virgines fœminæ, quando prima vice virginitatem amittunt, teneantur ſub mortali explicare, circunſtantiam virginitatis, triplex eſt opinio.

Prima docet circunſtantiam virginitatis & ſtupri neceſſario eſſe confitendam, etiamſi virgo ſponte conſentiat in ſui defloratione, & ſiue illa ſit ſui iuris, ſiue ſit in poteſtate parentis, aut tutorum, aut curatorum, quia eſt circunſtantia mutans ſpeciem, nam ſi deflorata eſſet, eſſet tantum peccatum fornicationis ſimplicis, & ratione circunſtantiæ virginitatis ſit peccatum ſtupri, ita docent multi Doctores quos ſtatim allegabo: addunt tamen illi, prudenter interrogandam eſſe ex fœminis hanc circunſtantiam virginitatis in confeſſionibus, ne ob verecundiam periculo grauis mendacij exponantur: hanc opinionem tenet Nauarrus *in Summa Latina capite 6. numero 8.* Henricus *libro 2. de pœnitent. capite 8. numero 2. medio. & numero 3. fine.* Toletus *libro 5. capite 18. numero 1.* Manuel Rodriguez *tomo primo Summæ capite 28. concluſione prima numero 1.* D. Thomas *2. 2. quæſtione 152. articulo 3 ad 4.* Lopez *1. parte inſtruction. capite 29. §. ad hanc circunſtantiam.* Gutierres *libro 1. quæſtionum canonicarum capite 31. numero 29* atque etiam in proprijs terminis eſſe peculiarem ſtupri ſpeciem neceſſario confitendam, quamuis virgo ſponte conſentiat, docent etiam Gratian. *capite lex illa §. cur ergo verſ. ſtuprum 36. quæſtione prima.* Alenſis *2. parte quæſtione 167. m. 1. & 3.* Abulenſis *capite quinto in Matth. quæſtione 201. corpore.* Caietan. *2. 2. quæſtione 154. articulo 6. in ſolut. ad primum dubium.* Viguerius *libro inſtitution. capite 7. §. 4. verſu 4.* Bermond. *de publicis concubinis, vbi de ſtupro numero 2.* (*habetur tomo vndecimo tractatuum 1 part.*) Corduba *in ſuo quæſtionario libro primo quæſtione 13. colum. 5. §. reſpondeo negando antecedens, & § ſequitur:* Barthol. à Ledeſma *de pœnitent. dubio 10. ad finem numero primo & tertio, concluſione.* Vega *tomo primo Summæ capite 55. caſu 25.* & fere expreſſe id dicunt Alcoſer *in Summa capite 20. §. La circunſtantia folio 3.* Medina *libro primo Summæ capite 9. folio 22.* Petrus de Ledeſma *in Summa de ſacrament. vbi de pœnitent. capite 19. dubio quinto.* quamuis Alcoſer, Medina & Ledeſma non explicent ſi virgo conſentiat, attamen impugnant contrariam Soti ſententiam, qui in virgine ſponte conſentiente dicit non eſſe circunſtantiam ſtupri. Idem etiam aperte ſentiunt omnes qui dicunt indiſtincte, ſtuprum eſſe virginis illicitam deflorationem, & circunſtantiam neceſſario confitendam, & hi ſunt Caietanus *in Summa verbo ſtuprum.* Victoria *in Summa. vbi de confeſſar. numero 176.* Graphis *1. part. deciſion. aur. libro primo capite vigeſimo numero trigeſimo tertio.* & alij multi quos inuenies citatos apud Sancium *libro ſeptimo de matrimonio, diſputatione decimaquarta, numero tertio.* Probant, quia ibi reperitur ſpecialis iniuria, non contra virginem, quæ ſponte conſentit (volenti enim & conſentienti nulla fit iniuria) ſed contra naturalem finem, ad quem ipſa natura conceſſit ſigillum virginitatis, nempe bonam famam, cui ſigillo etiamſi puella velit, non poteſt renunciare, cum non ſit domina ipſius ſigilli, ſed cuſtos: huiuſmodi tamen ratio, meo iudicio, friuola admodum eſt. quia vnuſquiſque iuxta probabiliorem opinionem eſt dominus ſuæ famæ, non cuſtos: vitæ autem cuſtos eſt, non dominus. & quia illud ſigillum conſiſtit in tenuiſſima membrana, quæ eſt tantillum membrum corporis, in cuius parua cuſtodia tantum poteſt committi peccatum veniale ſi aliunde ſponte velit: ſicut, qui tantillum vulnus in digito ſuo faceret; venialiter tantum peccaret, imo nec forte venialiter. Probant ſecundo, quia natura conceſſit ſignaculum virginitatis, vt virgines ſeruentur aptiores matrimonio, & ſolum ad actus

licitos

licitos matrimonij, non illicitos, & vt abſtineant ab illicitis, vnde ſi ipſæ ſponte velint ſtuprari, ſemper committetur ſpecialis iniuria contra ipſam naturam & finem illius, ſeu potius contra Deum quatenus eſt author naturæ.

14 Secunda opinio docet ſtuprum ſolum continere ſpecialem malitiam & circunſtantiam neceſſario confitendam, diſtinctam ſpecie à fornicatione ſimplici, quando virgo eſt ſub cuſtodia tutorum & parentum, quia tunc quamuis ſponte conſentiat in ſui defloratione, & copia, ſemper committitur ſpecialis iniuria, non contra illam, ſed contra parentes & cuſtodes illius, quia læduntur grauiter, & iniuſte, & in honore, & in fama, & damnificantur in facultatibus eo quod cogentur vel puellas innuptas domi alere tota vita, vel augere dotē, vt maritos inueniant. ita docet D. Th. 2. 2. *q.* 64. *art.* 6. D. Anton. 2. *p. tract.* 5. *c.* 2. *initio.* Angel. *verbo ſtuprum initio.* Sylu. *verbo Luxuria q.* 1. Tabiena *verbo ſtuprum num. vnico. & verbo Luxurioſus quæſt.* 5. *num.* 6. Armilla *verbo Luxuria num.* 4. *& verbo ſtupr. num. vnico.* Graphis 1. *part. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 79. *n.* 1. Pedraca Summa *in* 6. *præcepto.* §. 2.

15. Tertia opinio docet ſi virgines ſponte conſentiant quamuis ſint ſub cura paterna, tutorum aut curatorum, aut fratrum, vel cognatorum, eorumque qui loco tutorum ſunt, peccatum illud nec continere malitiam ac circunſtantiam mutantem ſpeciem, nec notabiliter aggrauantem, imo nec diſtingui à peccato fornicationis ſimplicis commiſſum cum muliere corrupta, & ſolum dari peccatum ſtupri in virgine quando ipſa repugnans ac reſiſtens defloratur, & ideo tam virgines ſponte conſentientes, in ſui defloratione; quam iuuenes defloratores peccare ſolum ſimplici fornicatione, ſecus eſſe ſi eis vim inferant. ita docet Sancius *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 4. *num.* 5. & Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 4. *in circunſtantia Quid. num.* 6. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 4. *col.* 13. & Petrus Nauarra *lib.* 2. *de reſt. cap.* 3. *num.* 419. *in noua editione.* & Vaſquez 1. 2. *quæſt.* 74. *art.* 8. *& diſp.* 112. *num* 1. *&* 3. & Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. libro* 2. *de iniurijs per ſtuprum cap.* 10. *dubio* 1. *numero* 5. Bellanus *tomo* 2. *de ſacrament. & cenſuris diſput.* 7. *de integ. confeſſ. dubio* 4. *numero* 19. Addunt vero huiuſmodi Doctores poſſe etiam virgines ſi bene inſtructæ ſint, circunſtantiam virginitatis tacere formando iudicium, illam non eſſe de neceſſitate confeſſionis. & ex hoc capite docet etiam Petrus Nauarra *dicto lib.* 2. *de reſt. cap.* 3. *num.* 423. Sancius citatus *numero* 11. & Sotus *lib.* 4. *de iuſt. quæſt.* 7. *articul.* 1. *in ſolutione ad ſecundum, verſ. an vero vice verſa,* & Veracrux 3. *part. ſpeculi articul* 19. *fine.* & Banhes 2. 2. *quæſtione* 6. *art.* 2. *dub.* 7. *lect.* 1. & Salon. *eodem art.* 2. *controuerſia* 5. *concluſ.* 1. Graphis *libr.* 2. *deciſ. au. cap.* 79. *numer.* 13. *verſ. ſed dubium eſt*, Soarius *num.* 5. relatus, ad nullam teneri corruptorem virginis ſponte conſentientis reſtitutionem faciendam, nec ipſi virgini, nec parentibus aut tutoribus illius: nam quamuis Salon. & Banhes allegati exiſtiment non teneri illum ad reſtitutionem pecuniariam, teneri tamen ſaltem ad reſtitutionem honoris patri; tamen Sanchez & cæteri Doctores id non admittunt, & quia nec in vſu ſit huiuſmodi reſtitutio honoris ablati; nec parentes rationabiliter id volent, & quia fœmina volens ac conſentiens potuit etiam id damnum pati, non obſtante ignominia inde parentibus reſultante: ſicut poteſt quis abſque iniuſtitia in cognatos aliud ſcelus admittere, quamuis inde toti cognationi dedecus ſequatur, non enim tenetur lege aliqua iuſtitiæ, ab eo ſcelere abſtinere, vt honori cognatorum, ac conſanguineorum conſulat. Fundamentum vero illorum firmius ac verius eſt, quia volenti, & conſentienti nulla fit iniuria, & quia non fit ſpecialis iniuria parentibus ac tutoribus, ſunt enim virgines dominæ ſui corporis, non patres, non tutores illarum; & violatores non lædunt directe & per ſe honorem parentum, aut tutorum; ſed per accidens volentibus ac conſentientibus filiabus, quæ tamquam abſolutæ dominæ ſui corporis abſque parentum iniuria licite, & illicite illo vti poſſunt, neque parentes inde vllum accipiunt damnum directe, & per ſe in facultatibus, quia ſi ſtuprum eſt occultum, non tenentur filiæ illud manifeſtare, & ſe infamare, ſed poſſunt tacere, & alteri nubere ac ſi virgines eſſent: ſi eſt publicum id per accidens eſt, & id quidem fuit mediante filiarum voluntate, quæ tamquam dominæ ſui corporis ius habent, vt abſque iniuria parentum, huiuſmodi illis damnum per accidens inferatur, vtendo iure ſuo: ſicut ille, qui in carcerem iniuſtum detruſus eſt; poteſt fugere ab illo cum graui damno carcerarij, vtendo iure ſuo, & permittendo per accidens damnum carceratij: conceſſit enim natura virginibus membrum illud primario ad vſum copulæ licitum; non autem vt aptiores fierent nuptijs. Vnde ſi illicite illud tradant, peccatum erit fornicationis ſimplicis contra ſextum, & ſolum datur peccatum ſtupri diſtinctum ſpecie à peccato fornicationis ſimplicis quando virgo defloratur non ſponte ac libens, ſed violenter, renitens, ac repugnans. Sic Sancius citatus *numero* 26. vnde conſequenter dicunt huiuſmodi Doctores non teneri, nec debere confeſſores huiuſmodi puellas interrogare quando confitentur, an virgines ſint, nec corruptores tenentur huiuſmodi circunſtantiam ſtupri explicare, niſi cum violenter, ac repugnantem virginem deflorant, quia tunc ſolum datur vera ratio ſtupri; non autem quando virgo ſponte ac libere conſentit, aut ſaltem cum illam inuitam deflorare deſiderant.

Omnes iſtæ opiniones ſunt valde probabiles, & in praxi tutæ ac ſecuræ: communior tamen, & tutior eſt prima; & ideo teneatur: quamobrem in ea opinione prima quando virgo ſponte conſentiens defloratur, licet circunſtantia virginitatis non mutet ſpeciem peccati, aggrauat tamen notabiliter, & tenetur illam explicare tam ipſa, quam illius deflorator: ita tandem reſoluit Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputatione* 22. *ſectione* 4. *in circunſtantia Quis:* vbi dicit moraliter loquendo ſemper teneri defloratores eam circunſtantiam virginitatis explicare, quia ordinarie non defloratur virgo ſine aliqua ſpeciali iniuria: ſi tamen (aut) certo conſtet pœnitenti ſe nec rapuiſſe, nec decepiſſe, virginem, ſed ipſam mere & libere conſenſum dediſſe in rigore loquendo, poterit ipſa & deflorator vltimæ ſententiæ conformari, & tacere circunſtantiam virginitatis. In vltima ſententia deſtruuntur fundamenta ſecundæ, & in ſecunda primæ. 16.

Sequebatur vt ageremus de circunſtantia raptus: ſed de raptu quoad circunſtantiam confitendam, idem eſt dicendum, quod de circunſtantia virginitatis: nam ſi virgo conſentiat in raptu quamuis parentes diſſentiant & tutores ac 17. Circunſtantia raptus.

ij, qui loco parentum ſunt, ſolum erit fornicatio, ſeu furtum ſimplex, iuxta tertiam opinionem. & non erit neceſſario explicanda ratio virginitatis, nec iniuria facta parentibus ſi illi inſcij ſint raptus: erit tamen huiuſmodi iniuria raptus reſpectu parentum neceſſario in confeſſione dicenda, etiamſi virgo ſponte conſentiat, parentibus actualiter repugnantibus ac reſiſtentibus, quia tunc fit manifeſta vis & iniuria ipſis parentibus & tutoribus. Hæc iuxta doctrinam tertiæ opinionis dicta ſint. In prima & ſecunda opinione, in quas magis inclinamur, etiamſi puellæ ſponte conſentiant in raptum, circunſtantia raptus neceſſario explicanda eſt, propter iniuriam quæ fit parentibus & tutoribus illarum, quando illi actualiter reſiſtunt ac renitentur: alioqui enim circunſtantia violentiæ ſi illi actualiter non reſiſtant, ſed inſcij ſunt huiuſmodi raptus, credo non eſſe explicandam neceſſario in confeſſione. Cætera quæ deſunt in titulo, inuenies ſequenti ſummario.

SVMMARIVM.

Duplicatio circunſtantiæ adulterij ex parte vtriuſque adulteri neceſſario eſt confitenda. num.18.

An circunſtantia ſponſaliorum de neceſſitate ſit confeſſionis. ibid.

Refertur prima ſententia docens tam ex parte ſponſi, quam ex parte ſponſæ non eſſe confitendam. ibid.

Refertur ſecunda dicens ex vtraque parte eſſe confitendam. num. 19.

Statuitur tertia docens ſolum ex parte ſponſæ non ſponſi eſſe confitendam. num.20.

Acceſſus ad ſponſam de futuro an ſit adulterium. numero 21.

Filij ſuſcepti ex ſponſa de futuro non ſunt adulterini. ibid.

Soluuntur argumenta pro prima & ſecunda ſententia. num.22. & 23.

An filij teneantur explicare circunſtantiam patris ſi illum percutiant aut odio habeant. num.24.

In quo gradu circunſtantia inceſtus conſanguinitatis vel affinitatis explicanda ſit. num.25.

An ſufficiat dicere peccaui in primo vel ſecundo gradu, an neceſſe ſit explicare cum patre, vel matre, ſorore vel priuigna. num.26.

Quid ſi confeſſor huiuſmodi perſonas agnoſcat. num.27

Quid ſi inceſtus committatur in primo gradu lineæ collateralis. v.g. cum ſorore vxoris. num.28.

Quid ſi cum priuigna ſua illius. ibid.

Quid de circunſtantia tactuum in prædictis perſonis. numero 29.

Quid de circunſtantia ſollicitationis harum perſonarum. num.30.

Quid de circunſtantia filiæ confeſſionis. num 31.

Quatenus inquiſitores poſſint cognoſcere vel non cognoſcere de crimine ſollicitationis in confeſſione, & quatenus fœmina ſollicitata teneantur denunciare. numero 32.

Aſtruitur ſententia affirmans circunſtantiam filiæ confeſſionis eſſe de neceſſitate confeſſionis. num 33.

Soluuntur argumenta in contrarium. num.34.

An Sacerdos poſſit valide audire ſuam concubinam, & quam pœnam ob id incurrat. num.35.

Quid de circunſtantia filiæ baptiſmi vel confirmationis. num.36.

CIrcunſtantia adulterij neceſſario eſt confitenda, quia mutat ſpeciem peccati, trahit enim peccatum intemperantiæ, ad ſpeciem iuſtitiæ: ita docent communiter omnes Doctores. An autem vnica ſit malitia, ſi coniugatus cum coniugata peccet, & ſatisfaciat confeſſioni dicendo ſe adulterium commiſiſſe, & non teneatur declarare ſe eſſe coniugatum, & adulterium fuiſſe commiſſum cum coniugata, eſt dubium. Saà *in Summa verbo confeſſio. §. quidam putant*, exiſtimat vnicam eſſe malitiam, & ſatiſfacere dicendo ſe adulterium commiſiſſe; ducitur, quia ſolum eſt duplex obligatio circa eandem materiam iuſtitiæ, & ſicut multæ promiſſiones, & multa iuramenta, circa eandem materiam promiſſam, & iuratam non inducunt diuerſas obligationes, aut peccata, ſed vnam & eandem confirmant, ita in præſenti caſu, air non dari duplicem malitiam neceſſario confitendam, ſed vnam, & eandem. Verum licet in hoc caſu vtraque malitia aduertetur virtuti iuſtitiæ, tamen eſt duplex numero iniuſtitia reſpectu vtriuſque coniugis peccantium, ac proinde in vtroque eſt duplex malitia diuerſa numero neceſſario confitenda: vt cum quis duos eodem ictu percutit, non ſatisfacit dicendo ſe percuſſiſſe, aut occidiſſe, ſed tenetur dicere ſe percuſſiſſe duos: ita docet Sancius *lib.9. de debito coniugali diſput.* 13. *numer.6.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 6. numer. 4. poſt 4. corrolarium.* Rodriq. *tomo 1. Summæ edition.2. cap.53. num. 5.* Bellanus *tomo 2. diſputat.7. dubio 6. num.46.* Vaſquez 1. 2. *quæſt.72. articul.6. diſputat.98. num.9.* Lud. Lopez 1. *part. inſtruct. capit.35 §. cæterum quia.* Petrus Ledeſma *in Summa tractatu de pœnit. cap.19. folio 629. §. A eſta duda ſe reſponde:* Leſſius *tomo 1. de iuſtit. libr. 4. capit. 3. de ſpeciebus luxuriæ dubio 12. numero 84.* ſic etiam eſt duplex numero ſacrilegium cum vtraque perſona eſt ſacra neceſſario confitendum, vt notat Leſſius citatus. Solum hic quæri poteſt, vtrum circunſtantia ſponſaliorum neceſſario ſit confitenda. Tres feruntur ſententiæ hac de re. Prima abſolute negat; eam tenet Couar. *in 4. decretal. 1. part. cap. 1. num. 14.* quem ſequitur Viualdus *in candelab. ſacram. 1. part. in materia de ſponſalib. num. 10.* & dicit eſſe probabilem Petrus Ledeſma *de matrimon. quæſt. 43. articul. 1.* Probantur, quia ſolæ circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati ſunt neceſſario confitendæ. hæc autem non mutat ſpeciem cum adulterium non ſit, adulterium enim ita definitur à Gelaſio Papa *cap. lex illa, ad finem 36. quæſt. 1.* & à Diuo Thoma 2. 2. *quæſt. 154. artic. 8. corpore. Adulterium eſt alieni tori violatio.* accedens autem ad ſponſam de futuro, minime violat alienum torum; cũ hic ante matrimonium de præſenti non concedatur ſponſis: quæ adulterium non admittit. & quod non ſit adulterium, docet Sancius *late libro 1. de ſponſal. diſp. 2. num. 2.* & Henricus *lib. 11. de matr. cap. 13. num. 4.* Iulius Clarus *lib. 5. receptarum. §. Adulterium. verſ. ſed hæc omnia.* Anton. Gomez *lib. 80. Tauri num. 47. verſ. dubium tamen eſt.* Couar. *in 4. decretal. 1. part. cap. 1. numero 8.* & alij multi, quos citat ibi Sancius: Probant deinde, quia qui aliquem afficit iniuria, eum fuſtibus ac virgis cædens, cenſetur etiam hanc iniuriam illius fratribus irrogare, & tamen non tenetur in confeſſione hanc circunſtantiam iniuriæ illatæ fratribus cõfiteri; ergo etiamſi quis accedens ad ſponſam de futuro iniurius ſit ſponſo, non tenebitur eam circunſtantiam fateri. Denique quia

18. *Circunſtantia adulterij.*

per

Digitized by Google

per ſponſalia tantum contrahitur obligatio mutua tradendi corpus per matrimonium, & non obligantur ſponſi ad abſtinendum ab alieno concubitu ante matrimonium contractum: ergo alienus concubitus non continet circunſtantiam neceſſario confitendam.

19. Secunda opinio docet, eam circunſtantiam eſſe neceſſario in confeſſione explicandam, tam, ex parte ſponſæ de futuro, ſi cum alio fornicetur quam ex parte ſponſi, ſi ad aliam accedat: hanc docet Sarm. *libro 1. ſelect. capite 5. num. 3.* Ludouic. Lopez 1 *part. Inſtr. cap. 29. §. ad hæc libet.* & hanc etiam ſequitur tamquam longe probabiliorem Petr. Ledeſ. *de matr. quæſt. 43. artic. 1. dub. vlt.* Probatur primo, quia huiuſmodi fornicatio eſt contraria fidei datæ in ſponſalibus, vt patet ex l. *Si vxor 13. in principio. ff. ad legem Iuliam de adult.* ibi, *neque ſpem matrimonij violare permittitur.* vbi iuriſconſultus appellat hanc fornicationem, violationem ſponſalium: ergo hanc malitiam & circunſtantiam violationis ſponſaliorum tenetur tam ſponſus, quam ſponſa de futuro neceſſario confiteri. Confirmatur, quia vti re alteri ex iuſtitia debita vſu ipſi detrimentoſo eſt contra iuſtitiam: v. c. ſi equus mihi ſit debitus ex contractu, quamuis ego nondum illius dominus ſim, ſi aliquis ei oculum erueret, iniuſtitiæ crimen in me committeret; ergo cum corpus ſponſorum de futuro ſit ex iuſtitia debitum, licet nondum traditum: abuſus illius per fornicationem adeo nociuus erit alteri ſponſo, vt iniuſtitiæ crimen neceſſario confitendum, per huiuſmodi abuſum committatur. Probatur ſecundo, quia quando ſponſa de futuro fornicatur, atrocem iniuriam committit in ſponſum, adeo vt leges vindictam illius concedant, vt patet ex dicta l. *Si vxor, 13. ff. ad legem Iuliam de adulteriis*: vbi ſponſo conceditur in vindictam iniuriæ, accuſatio aduersùs ſponſam: exponitur enim ſponſa probabiliſſimo periculo concipiendi, atque ita iniuſtitia ſpecialis committitur erga virum futurum, qui ſobolem alet adulterinam, exiſtimãs eſſe ſuam; & in eius bonis ſuccedet; ergo vltra fornicationem apparet ibi alia malitia & circunſtantia diſtincta ſpecie à fornicatione, neceſſario in confeſſione explicanda. Sed dicet aliquis, hoc argumentum de ſola ſponſa fornicante procedere, non autem de ſponſo; verum de vtroque procedit; quia ius æquale vterque cõparat ſponſus, per ſponſalia in corpus alterius: ſicut adulterium tam fœminæ, quam viri neceſſario confitendum eſt. Probatur tertio, quia ſecundum communem ſententiam liciti ſunt amplexus & oſcula inter ſponſos de futuro ad fouendum matrimonialem amorem: nam cum ſponſalia ſint initium quoddam matrimonij, ideo conceduntur ius vtendi voluptate præambula matrimoniali; igitur per ſponſalia acquiritur ius in corpus, alias nullus illius vſus nec etiam ad oſcula concederetur: & per conſequens violans hoc ius per fornicationem, reus erit iniuſtitiæ neceſſario in confeſſione aperiendæ.

20. Tertia opinio docet, ſolum ex parte ſponſæ non autem ſponſi fornicantis, vel id deliberato conſenſu deſiderantis, eſſe hanc circunſtantiam neceſſario confitendam, vtpote mutantem ſpeciem peccati, & ideo non ſolum teneri ipſas ſponſas hanc circunſtantiam confiteri, ſed etiam illos qui cum illis vel fornicantur, vel deliberate fornicari deſiderant. ita docet Sancius *libro 1. de ſponſal. diſp. 2. numero 6.* vbi fatetur hanc ſententiam ſe in nullo auctore ita expreſſam inueniſſe videri ſibi tamen ait, eam tenere Antonium Cucum *lib. 5 inſtit. maiorat. titulo. 10. num. 7.* & Emanuel Rodriq. *1. tom. Summæ. in 2 edit. cap. 53. numer. 3. fine.* & Ludou. Lopez *2. part. inſtruct. cap. 36. §. aduertendum eſt tertio* vbi docent accedentem ad ſponſam de futuro teneri explicare hanc circunſtantiam, & nihil dicũt de ſponſo: & rationes illorum de ſola ſponſa probant, non de ſponſo: & multi iuniores grauiſſimi hoc tempore ita ſentiunt: & probatur de ſponſa rationibus ac fundamentis ſecundæ ſententiæ, quæ reuera multum vrgent. Probatur vero non eſſe in ſponſo hanc circunſtantiam neceſſario confitendam: quia quamuis etiam contineat ea fornicatio malitiam diuerſam ſpecie iniuſtitiæ commiſſæ aduersùs ius ſponſæ ab ea per ſponſalia acquiſitum in corpus ſponſi, vt aperte conſtat ex aliis fũdamẽtis 2. ſententię; tamen cũ prudẽtum arbitrio ea iniuria reputetur leuis in fornicatione ſponſi de futuro, non excedit limites culpæ venialis, ac proinde non eſt neceſſario confitenda, quod ſecus eſt in fornicatione ſponſæ, cenſetur enim ea iniuria reſpectu ſponſi atrociſſima, maior enim requiritur honeſtas in fœminis, quam in viris.

Hinc ſequitur primo quod quamuis hic acceſſus ad ſponſam de futuro, nõ ſit vere adulterium, mutare tamen ſpeciem peccati, cum vltra fornicationem contineat veram iniuſtitiam aduersùs ſponſalitiam fidem, reducique ad ſpeciem adulterij, vt bene docet Sancius *lib. 1. de ſponſal. diſp. 2. n. 6. & 7. verſ. Hinc fit*, & Ledeſma *de matr. quæſt. 43. a. 1. dub. vlt. ante argum. ſolutionem* & ratio eſt quia in eo acceſſu iniuſtitia reperitur, ſicut in acceſſu adulterino; ſed in acceſſu adulterino contra ius perfectum & in re: in acceſſu vero ſponſalitio contra ius imperfectum, & ad rem. & hæc opinio tenenda eſt: quamuis Henricus *lib. 11 de matr. cap. 13. num. 4.* dicat neceſſe adulterium; nec mutare peccati ſpeciem. 21.

Sequitur ſecundo filios ſuſceptos ex ſponſæ de futuro acceſſu, non eſſe adulterinos, quia ea fornicatio vere adulterium non eſt; ſic docet Sancius allegatus num 8. & Couar. *in quarta decretal. 1. part. capite ſecundo nu. 13.* Lud. Lopez 2 *part. inſtruct. capite 36. § aduertendum eſt tertio.* An vero dicendi ſint naturales an ſpurij dubium eſt: Sarmient. *libro primo ſelectarum capite 5. num. 5.* exiſtimat non eſſe naturales, ſed ſpurios, quia ſolutus aut ſoluta dici nõ poteſt, qui ſponſalium fide obſtrictus eſt, cum eo ſtatu durante aliud matrimonium contrahere licite nequeat. Cæterum dicendum eſt eſſe naturales, & non ſpurios, quia quamuis eo durante ſtatu licite contrahere ſponſa non poſſit, poteſt tamen valide contrahere, quia ſponſalia non inducunt impedimentum dirimens, ſed impediens tantum. ita docet Sancius *libro primo. de ſponſal. diſputatione 2. num. 8.* & Henricus *libro 11. de matr. capite 20. numero 3* idemque tradunt pari ratione ij, qui dicunt filios genitos poſt ſimplex caſtitatis votum eſſe naturales, & hi ſunt Lara *de alimentis l. Si quis à liberis numero 93. ff. de liberis agnoſcend.* Mol. *tomo 1. de iuſtitia, diſputat. 167. fol 949.* & colligitur ex capite *porro, de diuortiis, in fine*, Sed de hac re vide Sancium vbi hæc late inuenies, ſpectat enim hoc magis ad matrimonium, quam ad pœnitentiam.

Ad primum argumentum primæ opinionis dico, huiuſmodi acceſſum ad ſponſam de futuro eſſe peccatum diſtinctum ſpecie à fornicatione ſimpli- 22.

ſimplice propter ſpecialem iniuſtitiam, quæ committitur in ſponſam, habentem ius ad rem in corpus ſponſæ; quæ iniuſtitia, licet reuera non ſit proprie adulterium, tamen communi modo loquendi ad adulterium reuocatur, & quamuis non mutet ſpeciem peccati, ſatis tamen eſt, vt aggrauet notabiliter iuxta communiſſimam, ac longe veriorem ſententiam, quam ſecuti fuimus cap. 2. num. 10. Ad ſecundum reſpondeo, negando ſequelam, eſt enim diuerſa ratio, nam ille qui virgis aliquem cædit, dicitur indirectè afficere iniuria fratres illius quem cædit & cognatos, & non delinquit contra ſpecialem aliquam obligationem, qua tenebatur conſulere honori fratrum, atque ita nulla eſt ſpecialis malitia, & deformitas in eo peccato cōmiſſa in fratres & cognatos illius, quem cædit; at cognoſcens ſponſam de futuro alicuius committit ſpecialē iniuſtitiam contra ſpeciale vinculum ſponſalium, & contra illius ſponſum violans ius ad rem ſponſo acquiſitum per huiuſmodi ſponſalia in corpus ſponſæ.

23. Ad primum argumentum poſitum numer. 18. pro ſecunda opinione, quatenus probat idem dicendum eſſe in ſponſo atque ſponſa, reſpondeo eandem fidem dari atque violari in vtroque: non tamen ex eadem fide reſultare eandem malitiam quia non tāta honeſtas requiritur in ſponſo, quāta in ſponſa, & ideo iniuria, quam committit ſpōſus aduerſùs ſponſam de futuro, ad aliam accedēs eſt tantum venialis, & non mortalis, ac proinde non eſt hæc circunſtantia venialis iniuriæ neceſſario confitenda. Ad confirmationem dico æquale ius habere ſponſas in corpus alterius: non tamen in hominum æſtimatione æqualem iniuriam reſultare ex violatione æqualis iuris, cum non tanta honeſtas requiratur in viris, quanta in fœminis. Ad ſecundum dico ius concedere actionem iniuriæ ſponſo aduerſùs ſponſam de futuro fornicantem, & propter atrocem iniuriam, quam ibi conſiderat & maxime ad procurandam pacem reipub. & obuiandū mortib⁹ quæ inde reſultare poterāt; nec enim huiuſmodi mortes darērur, ideo de remedio accuſationis prouiſū eſt à iure ciuili.

24. Circunſtantia inceſtus conſanguinitatis & affinitatis. Antequam circunſtantiam inceſtus explicemus, notandum eſt filios ex quadam lege iuſtitiæ, & obſeruantiæ naturalis teneri ſub mortali tria hæc exhibere parentibus, amorem, obedientiam, reuerentiam: ratione amoris tenentur amare parentes, non ſolum interne, ſed etiam externe, adeo vt qui interne parentibus malum aliquod corporis vel animæ deſiderat, grauius peccet, quam ſi alterum odio habeat, & tenetur iſtam circunſtātiam in confeſſione aperire, quia notabiliter aggrauat peccatum; & idem dicendum eſt, ſi patrem & matrem occidat vel percutiat, tenetur enim etiam huiuſmodi circunſtantiam explicare, vel quia notabiliter aggrauat peccatum, vel quia cum ſit contra pietatem & reuerentiam paternam, mutat ſpeciem peccati, vt docet Henricus ſtatim allegandus: ita docet Toletus *libro* 4. *Summæ cap.* 1. *n* 3. Nauar. *in Summa Lat. lib.* 14 *nu.* 11. Azor *tomo* 2. *inſt. capite* 2. *quæſt.* 2. Syluéſter *verbo filij quæſtione* 22. Tabiena *verbo filij. quæſtione* 16. Henricus *libro.* 2. *de pænit. cap.* 6 *num.* 3.

25. Inceſtus eſt copula illicita habita cum ſanguineis, vel affinibus: inceſtus ex copula licita & matrimoniali committitur intra quattuor gradum tantum conſanguinitatis, vel affinitatis: ex copula illicita & fornicaria committitur intra ſecundum tantum gradum incluſiue, ita vt excludatur tertius gradus, patet ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. capite* 4. ibi: *Statuit ſancta ſynodus impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringi: in vlterioribus vero gradibus ſtatuit huiuſmodi affinitatem, matrimoniū poſtea contractum nō dirimere.* Hæc Concilium. Quæſtio ergo eſt an omnes gradus conſanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita, qui dirimunt matrimonium à primo vſque ad quattuor gradum tantum, & omnes gradus affinitatis ex copula fornicaria, & illicita, qui dirimunt à primo vſque ad ſecundum tantum neceſſario ſint in confeſſione explicandi? Certè qui dicunt huiuſmodi gradus omnes inter ſe eſſe diuerſæ ſpeciei, & ſingulos in ſe tam conſanguinitatis, quam affinitatis diſtingui ſpecie, conſequenter dicent neceſſario eſſe confitendos, & hi ſunt Briſſonius *lib* 9. *de verborum ſignificatione, verbo inceſtus.* ſignificat etiam Bernardus Dias *pract. cap.* 56. Caietanus *verbo inceſtus.* Couar. 2. *part. ſponſal. cap.* 6. §. 8. *num.* 1. Angelus *verbo Confeſſio* 1. §. 3. Nauar. *in addit. ad Summam Hiſp. cap.* 6. *num.* 2. *& in cap. conſiderit. numer.* 12. & alii quos omnes citat Henricus *libro* 2. *de pœnitent. cap.* 8 §. *primo ad marginem littera* F. alios etiam citat Vaſquez *de pœn. quæſt.* 91. *a.* 1. *dub.* 2. § *prima opinio.* Et vero ſiue ſint diuerſæ ſpeciei huiuſmodi gradus, vt ſignificāt auctores numerati, ſiue ſint eiuſdem ſpeciei & ſolum augeant ſpeciem peccati, vt tenet Soar. *tomo* 4. *de pœnit diſputat.* 22 *ſect.* 4. *n.* 7. & D. Thom. 2. 2. *quæſt* 154. *artic.* 9 Caietanus *tom.* 1. *opuſc tractatu vltimo dub.* 1. Sotus *in* 4. *d. ſtinct.* 16. *q.* 1. *articulo* 4. *Ledeſma* 2. *part.* 4. *quæſtion.* 8. *a.* 4. *dub.* 5. tamen cum notabiliter augeant, & aggrauent peccatum ſemper dicendum eſt, huiuſmodi gradus neceſſario eſſe in confeſſione explicandos; cum circunſtantiæ notabiliter aggrauantes ſint de neceſſitate confeſſionis; iuxta probabiliorem opinionem, quam ſecuti fuimus cap. 2. n. 10. & ſic dicendū eſt non ſatisfacere pœnitentes qui confusè dicunt, peccaui cum conſanguinea vel affine, in gradu prohibito, ſed teneri dicere in tali vel tali gradu prohibito, v. c. in primo, vel ſecundo, vel tertio affinitatis, vel conſanguinitatis, declarando ſingulos gradus prohibitos, & ita docet expreſſe & optimè Capua *libro* 1. *deciſ. au. capite* 20. *numero.* 7. Sotus *in* 4. *diſtinctione* 18. *quæſt.* 2. *a.* 4. *verſu colligamus ergo. & verſ. ſeptimo inceſtus.* & Nauarrus *in Summa Lat. cap.* 7. *num.* 4.

Maior dubitatio eſt, an inceſtus in primo gradu conſanguinitatis vel affinitatis; conſanguinitatis, v. c. cum matre, cum filia, cum ſorore; affinitatis, vt cum priuigna, cum nouerca, cum ſocero, cum genero, expreſſe explicandus ſit, ita vt non ſufficiat dicere, peccaui in primo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis: ſed teneatur pœnitens dicere expreſſe, peccaui in primo gradu conſanguinitatis cum matre cum filia, vel in primo gradu affinitatis, cum priuigna, cum nouerca, cum ſocero, cum genero? Toletus *libro* 3. *Summæ. capit.* 8. *num.* 4 affirmat neceſſariam eſſe hanc explicationem, patris, matris, ſororis, &c. & aliter non fieri confeſſionem validam. & citat Sotum & Bonauent. *in* 4. *diſtinct.* 21. Gabrielem *in* 4. *diſtinct.* 17. *q.* 1. *concluſione quinta* docet etiam expreſſè Corduba *in Summa Hiſpanica quæſtione* 2. §. *otros dizen.* Vaſquez *de pœnitent. quæſtio.* 91. *artic.* 1. *dub.* 4. *à num.* 13. Veiga *libro* 2. *caſu* 446. Rodriq. *in Summa cap.* 207. 26.

conclu-

Digitized by Google

concluſione 3. Sà *verbo Confeſſio n.* 20. & Henricus *libro* 2. *de pœnitent. capite octauo.* §. 1. *ad marginem littera* F. vbi hanc appellat certam ſententiam. Et ratio ac fundamentum huius rei eſt, quia huiuſmodi inceſtus propter malitiam primi gradus conſanguinitatis vel affinitatis vltra peccatum intemperantiæ contra caſtitatem habent ſpeciales deformitates, & circunſtantias, quæ vel mutant ſpeciem peccati, vel notabiliter augent idem peccatum intra eandem ſpeciem. v. c. in filio erga matrem datur malitia violatæ pietatis naturalis, & iuſtitiæ: in patre erga filiam, datur malitia violatæ fidelitatis, & diſciplinæ naturalis: in fratre erga ſororem datur ſpecialis malitia innominata, quam poſſumus dicere malitiam indecentiæ, quia ſpeciali iure naturæ irritum eſt matrimonium cum illa propter ſummam indecentiam: In priuigna, & nouerca datur etiam deformitas irreuerentiæ, quia tenentur nouercas velut matres amare, & honoribus afficere, & priuignis diſciplinam ac fidelitatem impendere velut filiis. Sed de hac re plene agemus lib. 5. de complice, cap. 1.

27. At vero vbi periculum eſt de graui matris, ſororis, filiæ, nouercæ, priuignæ, infamia, quia v. c. confeſſarius huiuſmodi perſonas agnoſcit: ſunt multi, qui dicant ſatis tutum videri in praxi, confiteri, ſe in primo gradu conſanguinitatis vel affinitatis fuiſſe inceſtuoſum; & hanc opinionem tenet, Henricus, & Sa, num. præcedenti allegati, & Angel *verbo Confeſſio* 1. *numero quarto. &* Syluest. *verbo Confeſſio* 1. *numero* 9. & Nauarrus *capite ſeptimo num.* 3. *in Summa Latina.* vbi citat Innocentium, & de illa tractabimus libro 5. de complice, cap. 1. vbi plenius hac de re agemus: Oſtienſe, quæ opinio eſt valde probabilis, & in praxi tuta, & addunt Syluest. & Henricus, ſi tunc vigeat confeſſarius, vt declaret pœnitens an cum matre, cum filia, cum ſorore, vel cum priuigna, tute poſſe dicere pœnitentem, non teneri ſe amplius declarare, nec teneri reſpondere ad interrogationem confeſſarij quia tunc curioſè, & non iudicialiter interrogat. Verum quamuis hoc ſit valde probabile, & in praxi tutum, tamen in eo caſu in quo ex cauſa, & non ex curioſitate id vrget cõfeſſarius, contrarium etiam videtur probabile Toleto allegato *libro* 3. *Summæ cap.* 8. *num.* 4. quia non eſt vera ratio infamiæ, quæ in ſola confeſſione incurretur, alias idem pœnitens ſe infamaret, confitendo ſeſe, ſi confeſſor illum agnoſceret, quod nemo dicet. Sic Vaſquez *de pœnitent. quæſt.* 91. *a.* 1. *dub.* 3. *n.* 4. *&* 5. egregie docet eum qui conſuetudinem peccandi licite poteſt tacere, teneri tamen interrogatum à confeſſario illam aperire, quia oportet vt confeſſario conſtet de diſpoſitione pœnitentis.

28. Egimus de primo gradu conſanguinitatis, & affinitatis lineæ rectæ: Quid ſi inceſtus committatur in primo vel ſecundo gradu affinitatis lineæ collateralis, ſeu tranſuerſæ, v. c. cum ſorore vxoris aut prima germana illius. Reſpondeo in huiuſmodi gradibus affinitatis ſufficere ſi pœnitens dicat: Commiſi inceſtum in primo gradu vel ſecundo affinitatis lineæ collateralis, non explicando cum ſorore vxoris meæ, vel cum prima germana illius; quia huiuſmodi gradus non continent tam ſpecialem deformitatem ac alij gradus numeris præcedentibus appoſiti: ita docet Corduba *in Summa quæſtione.* 2. §. *Lo tercero,* Sotus *in* 4. *diſtinctione* 40. *q.* 1. *a.* 4. *& apertius diſt.* 18. *q.* 2. *artic.* 4. *concl.* 7. & Nau. quem ibi citat ipſe Cord.

Idem dicendum eſt iuxta eundem Cordubam, de confeſſione tactuum impudicorum inter iſtos conſanguineos, & affines, quod de copula atque inceſtu dictum manet: tenetur enim explicare in quo gradu; & ideo ſi fuerint habiti in primo gradu conſanguinitatis, & affinitatis lineæ rectæ, tenentur pœnitentes dicere, an ſint habiti cum matre, cum filia, cum priuigna, cum nouerca: ſi autem fuerint habiti cum affinibus in primo gradu vel ſecundo lineæ tranſuerſæ, vt cum ſorore vxoris, vel cum prima germana illius; ſatis eſt ſi dicãt ſe habuiſſe actus illicitos cum perſona prohibita in primo gradu affinitatis lineæ tranſuerſæ, non explicãdo cum ſorore vxoris, vel cum prima germana illius, iuxta doctrinam traditam de copula. num. 25. 26. & 27. Nam quamuis actus impudici non efficiant inceſtum, nec per illos contrahatur affinitas, quæ dirimat, vel impediat matrimonium, tamen quoad peccatum reducuntur huiuſmodi tactus ad inceſtum tamquã diſpoſitiones illius. ita docet Corduba *in Summa q.* 2. §. *el quarto puncto.* Concordat Nauarr. *in Summa Lat. cap.* 16. *à numero* 11. *vſque ad* 13. & Caietanus *tom. ſecundo quodlib. de elect. moroſa dub. tertio.* Vera enim affinitas dirimens matrimonium ſolum contrahitur per copulam inceſtuoſam, nec ſolum per quamcunque copulam, ſed per copulam ſeminante viro intra vas naturale fœminæ, vnde non ſufficit penetratio ſine tali ſeminatione, nec ſufficit ſeminatio fœminæ abſque ſeminatione viri, ita Toletus *libro* 7. *Summæ* 1. *capite* 14. *numero* 7. *&* Henricus *libro* 12. *de matrim. capite ſexto, numero* 1. & Sancius *lib.* 7. *diſp.* 64. *à numer.* 15. cum multis quos ibi citat. 29.

30. Sollicitatores huius peccati, & mediatores, ac mediatrices inceſtus in ſimilibus gradibus prohibitis: etiam in ſuis confeſſionibus tenentur explicare gradus perſonarum iuxta modum explicatum, inter quas mediatores fuerunt: & an perſonæ ſint coniugatæ, an voto ſacræ: an fuerint mediatores inter filium, & matrem, neptem & auum, priuignum, & nouercam, ſororem & fratrem: fuiſſe inter perſonas primi gradus conſanguinitatis, vel affinitatis lineæ rectæ: ſatisfacient tamen ſi ſollicitatores fuerint inter perſonas primi gradus affinitatis lineæ tranſuerſæ, veluti inter virum, & ſororem vxoris illius, aut inter virum & primam germanam vxoris illius: ita & bene Corduba citatus *dicta quæſt. ſecunda.* § *el quarto puncto*: Nauarrus *in Summa Latina cap.* 7. *numero* 3. videtur aliqua ex parte cum illo concordare.

31. *Circunſtantia filiæ confeſſionis.* Circa circunſtantiam filiæ confeſſionis dubium eſt, an illa ſit neceſſario confitenda: & in hac materia abſque controuerſia eſt, ingens ſacrilegium eſſe neceſſario confitendum quando ſacramentum confeſſionis accipitur, vt medium ad hoc peccatum committendum, vt ſi Sacerdos in ipſo actu confeſſionis ſollicitaret pœnitentem fœminam: fit enim tunc grauis iniuria ſacramento, & ideo illud peccatum ſpecialem continet malitiam mutantem ſpeciem peccati, & idcirco neceſſario confitendam. quare iure optimo de hoc crimine cognoſcunt hodie fidei inquiſitores non ſolum in regno Caſtellæ, ſed etiam in regno Luſitaniæ. Poſſunt tamen confeſſores ordinarij ipſos ſollicitantes abſoluere,

non

non tamen poſſunt abſoluere fœminas in ipſo actu confeſſionis ſollicitatas, quamuis ſemel tantum ſollicitatæ ſint, quin prius ipſæ fœminæ ſollicitatæ ſollicitatores denuncient modo tamen ipſi ſollicitatores ſint iam hac de re modo aliquo infamati: Bulla enim Clementis *V* III. de quomodolibet infamatis loquitur; & hoc animaduertant confeſſarij. & ratio eſt, quia excommunicatio circa hanc denunciationem ſolum fœminis ſollicitatis imponitur, non autem Sacerdotibus ſollicitantibus: tenentur, inquam, ipſæ fœminæ ſollicitatores ſuos denunciare, quamuis ſemel tantum ſollicitatæ fuerint, & ideo hæc obligatio denunciandi, imponitur fœminis ſollicitatis, non ſollicitatoribus, quia durum ſane eſſet & ſupra vires humanas, obligare ſollicitatores ſe prodere & accuſare antequam ſint infamati. ita docet Manuel Rod. *in Summa cap.* 207. *concluſ.* 1. Sed antequã fiat iſta denunciatio, præmittenda eſt fraterna correctio, ſi detur ſpes emendæ, quia præceptum correctionis fraternæ, eſt de iure naturali, & diuino, dictat enim ius naturale vt famæ, ac bonæ opinioni proximi conſulamus, quam minimo illius damno: præceptum vero huius denunciationis, eſt humanum: vnde non poteſt præualere aduerſus præceptum iuris naturalis: ita D. Thom. 2. 2. *q.* 33. *artic.* 7 *in corpore & art.* 8 *ad.* 1. Sayrus *in claui regia libro* 11. *capite* 4. *num.* 8. Petrus Nauarr. *lib.* 2. *de reſt. capite* 4. *dub.* 11. *numero* 131. Sotus *de teg. ſecreto m.* 2 *q. prima, concluſ.* 1. *& libro* 5. *de iuſt. quæſtione* 5. *art.* 1. *verſ. his tamen non obſtantibus.* Caſtro *libro ſecundo de iuſta hæret. punit. capite* 25. *concluſione* 1. Nauarrus *cap.* 18. *num.* 59. & communiter Canoniſtæ *in cap. noui, de iudiciis.* Gutierres *libro quæſt. canon. cap.* 11. *a num.* 20. *vſque ad* 27. & alij paſſim. Vt autem correctio fraterna iudicetur non profutura, non ſatis eſt, licet fieri & non prodeſſe, ſed oportet iterum atque iterum adhiberi, quandiu iudicio prudentis ſperatur emenda: vt tradit Sancius *tomo primo de matri. libro* 3. *diſpu.* 15. *num.* 3. Hæc denunciatio fieri non poteſt à fœminis ſollicitatis, niſi præcedat aliqua infamia de ipſo ſollicitatore, minor tamẽ quam requiratur in aliis delictis propter qualitatem illius: & ratio eſt, quia Bulla Clementis VIII. de ſollicitatoribus quomodolibet infamatis loquitur, & quia quod præcipitur ſub excommunicatione, vt denuncientur crimina, non tenetur quis regulariter parere ſi crimen occultum eſt & probari non poteſt, vt docet Cenedo *collectaneo* 101. *num.* 3. *fol* 254. & Henricus *de excommunicatione lib.* 13. *cap.* 18. *num.* 3. D. Thom. 2. 2. *q.* 53. Nauar. *cap.* 25. *num.* 46. Sotus *de teg. ſecreto. num.* 31. *q.* 1. *concluſ.* 4. fallit tamen hoc in crimine hæreſis, quia tunc non iubetur quis denunciare, vt accuſator, ſed vt teſtis, & vt quilibet Chriſtianus de populo, cuius tamquam teſtis intereſt per ſuum teſtimonium hæreſes indicare, & non intereſt probare vt dicemus *libro* 5. *de ſigillo capite* 3. *num.* 13. crimen autem ſolicitationis non eſt formaliter crimen hæreſis aliorum infectiuum, vt patet. Per hanc vero Bullam, qua Clemens VIII. conceſſit dominis Inquiſitoribus poteſtatem inquirendi de hoc crimine ſollicitationis, nulla Epiſcopis erepta eſt iuriſdictio, tantum enim ampliata eſt facultas inquiſitioni in iſtum caſum de nouo, vnde cum ſit facultas cumulatiua, & non priuatiua, ita poſſunt nunc de caſu cognoſcere Epiſcopi, ſicut antea poterant: ita reſponderunt Patres grauiſſimi & doctiſſimi noſtræ Societatis IESV hac de re interrogati. Hinc ſi denunciator adeat Epiſcopum, & ille acceptet denunciationẽ, non tenetur amplius adire tribunal ſanctæ Inquiſitionis: non tenetur autem denunciator huiuſmodi denunciationes facere cum probabili periculo mortis, infamiæ, aut grauis alicuius damni proprij vel patris, aut matris, mariti, vxoris, fratrum, aut aliorum coniunctiſſimorum, quod eſt commune omnibus denunciationibus, vt docet Sotus *libro quinto de iuſt. quæſtione ſexta articulo* 4. Suarius *de cenſ. tomo quinto diſputatione* 14. *ſect. tertia numero* 13. *& diſputatione* 20. *ſect.* 3. *numero* 9. *& tomo ſecundo de religione libro quarto de horis can. capite* 27. *num.* 30. *textus in capite* 2. *§. cum autem & §. præterea, de obſeruat. ieiunij. & textus cum dilectus de his qua vi vel timore. ff. de eo quod metus cauſa,* & Sancius *libro quarto de matrim. diſputatione* 5. *n.* 4. *& diſputatione* 4. *nu.* 4. 7. 8. & ratio eſt, quia huiuſmodi denunciatio, cum ordinetur ad emendationem proximi, eſt actus caritatis, caritas autem non obligat cum tanto detrimento, cum nullus ſit magis proximus, quam quiſque ſibi. Bulla Clementis *V* III. ſolum comprehendit ſollicitatores fœminarum, non virorum, aut puerorum ad actus inhoneſtos in ipſo actu confeſſionis, id eſt, poſt ſignum crucis, & ante abſolutionem. patet ex proœmio Bullæ expeditæ contra ſollicitantes fœminas: vnde qui immediate ante vel poſt ſollicitat, non comprehenditur, quia non ſollicitat in actu confeſſionis ſacramentalis. conſtat etiam ex verbis illius, quæ ita habent, *in ipſo actu confeſſionis ſacramentalis*, quæ verba cum ſint pœnalia rigoroſè ſunt interpretanda, & non amplianda ad viros aut actus extra confeſſionem, & hoc ſequuntur domini Inquiſitores, nam in publico edicto quod anno peracto 1619. Bracharæ publicatum fuit à Domino Sebaſtiano de Mattos fidei Quæſitore hæc expreſſe verba continebantur, *denuncient ſollicitatores in ipſo actu confeſſionis.* Si tamen aliquis confeſſarius malitioſè impediat confeſſionem, aut differat abſolutionẽ, vt ſollicitet, & de facto ſollicitat, iam cenſetur ſollicitator confeſſionis ſacramentalis: ſic reſponſum eſt à grauiſſimis Theologis noſtræ Societatis hac de re conſultis. Hæc denunciatio non eſt facienda niſi à tempore promulgationis Bullæ Clemẽtis VIII. nempe ab Aprili 1609, tunc enim Oliſipone promulgata fuit, vnde à tempore antecedente non tenetur quis denunciare. Si fœmina dicat coram multis ſe fuiſſe ſollicitatam in confeſſione ſacramentali à tali confeſſario, & ea ſit fide digna, iam talis confeſſor manet infamatus, & qui audiunt, tenentur ſub excommunicatione denunciare; ſecus ſi ſit leuiuſcula, aut non ita fide digna. Si huiuſmodi ſollicitatio ſub ſecreto naturali ſciatur, denunciatio fieri non debet, nam cum huiuſmodi ſecretum non vergat in detrimentum proximi, & obſeruatio illius aliunde ſit de iure naturali, denunciatio autem de iure tantum poſitiuo, & humano, fortius vinculum iuris naturalis præualere debet minus forti, iuxta Doctores allegatos ſupra, verſu *ſi detur ſpes emenda.* Obligatio denunciandi ſub excommunicatione ſi denunciatio fiat à Dominis Inquiſitoribus perpetuo durat, non enim eſt huiuſmodi excommunicatio inſtar excommunicationis Ordinariorum, quæ in viſitationibus promulgatur, quæ non durat niſi per duos menſes, quandiu

ſcilicet durat ipſa viſitatio: nam domini Inquiſitores perpetuo viſi ſunt, & ideo illorum excommunicatio perpetuo durat: & conſequenter obligatio denunciandi perpetuo durabit. Nec obſtat quod in publicis actibus fidei in promulgatione communis edicti dicitur, vt teneantur denunciare intra triginta dies crimina in eo contenta, nam hic terminus non apponitur ad tollendam obligationem denunciandi ſub excommunicatione, ſed ad differendam per illos dies: itaque triginta illi dies non computandi ſunt à die publicationis quaſi eo termino tranſacto iam non teneantur denuntiare, ſed à die notitiæ ipſius criminis & excommunicationis. Sicut & in ordinarijs monitorijs quando præcipitur ſub excommunicatione vt denūcietur furtum intra ſex dies primos ſequentes, terminus ille ſex dierum non apponitur ad tollendam obligationem excommunicationis eo termino tranſacto, ſed ad differendam intra illos tantum iuſta de cauſa, qui ſex dies computandi ſunt non à die publicationis monitorij, ſed à die notitiæ illius, & criminis vel furti denunciandi vt docent Soar. *tomo 5. de cenſuris diſp. 20. ſect. 3 num. 14.* Nauar. *in man. Lat. c. 25. n. 46. fine*: Lazarius Papienſis *in quæſt. canonicis ſect. 2. q. 6. n. 5.* Scio multos Doctores aſſerere teneri ipſas fœminas denunciare ſollicitatores non ſolum in ipſo actu confeſſionis, ſed etiam immediate ante vel poſt, vt Henricus *lib. 6. de pœnit. cap. 17. n. 4. lit. L.* Rod. *tom. 1 de regul. qu. 59 a. 4. & tom. 2. q. 27. a. 1. ad finem, & a. 2. & 3.* ex eo fundamento, quia quæ immediate poſt actum, vel ante actum ſtatim fiunt, in ipſo actu facta fuiſſe cenſentur, & quia Bald. *in cap. 1. de pace tenenda*, ait id factum eſſe tempore belli, quod paulo ante vel poſt bellum eſt actum; & quia ſolutio ex metu facta ſtatim poſt promiſſionem metu factam, metu quoque facta præſumitur, vt teſtantur Bartol. Albericus & recentiores *in l. ſi ob turpem cauſam.* & quia quæ in continenti fiunt in eſſe videntur fieri, quæ opinio eſt valde probabilis: cum tamen hæc ſine pœnitentia doctrina ſupra tradita videtur adhuc bona & ſubſiſtens; hæc tamen ſequi poteſt in fauorem ſacramenti.

32\. Hæc obiter ſint tacta, quod tamen ſpecialiter hic inquirimus, eſt vtrum quando non accipitur confeſſio, vt medium ad ſollicitandum, ſed ſi multo peracto tempore Sacerdos rem habeat cum fœmina cuius aliquando confeſſionem excepit, quam appellamus filiam ſpiritualem confeſſionis, ſit iſta circunſtantia filiæ confeſſionis neceſſario confitenda, ita vt aliter non fiat confeſſio valida. In qua de re bipartita eſt ſententia: prima negat eſſe de neceſſitate confeſſionis, eam docet Sà *in Summa verbo Confeſſio numero 26.* Petrus Ledeſma *de matr. quæſt 56. articul. 2. dub. vltim. col. antepenult. & in Summa de ſacram. vbi de ſacramento pœnitent. capite decimo nono folio 631.* ibi enim ait vtramque ſententiam eſſe valde probabilem, & à viris doctiſſimis ſuſtineri: ſed ipſe neutrum definit. Facit pro hac ſententia Bernard. Dias *in pract. criminali in noua edition. cap. 82. numero 3.* vbi ait hoc peccatum eſſe multo leuius inceſtu cum cognata ſpirituali, hoc eſt, cum commatre, vnde videtur aſſerere; non conueniente circunſtantiam neceſſario confitendam. Fundamentum huius opinionis eſt primo, quia non fit iniuria ſacramento cum iam tranſactum ſit, ac proinde non committitur ſacrilegium. Secundo, quia per confeſſionem non contrahitur cognatio ſpiritualis, ſicut contrahitur per baptiſmum, & confirmationem: ſublata autem hac cognatione ſpirituali, non videtur circunſtantia filiæ confeſſionis notabiliter aggrauare peccatum; nam ſi confeſſor poſt confeſſionem filiam confeſſionis hortetur ad furtum, vel vindictam, aut periurium, nemo dicet iſtam circunſtantiam neceſſario eſſe confitendam ex eo quod eius confeſſionem aliquando audierit, & filia confeſſionis ſit. Tertio, quia ſi non daretur cognatio ſpiritualis, quæ iure Eccleſiaſtico oritur ex baptiſmo, & confirmatione, non eſſet ſpecialis circunſtantia neceſſario confitenda, acceſſio ad baptizatam vel confirmatam; ergo ſimiliter cum talis cognatio ſpiritualis non naſcatur ex confeſſione, non dabitur ibi ſpecialis circunſtantia neceſſario confitendi. Vltimo, quia hoc peccatum non eſt inceſtus, vt conſtat, cum non ſit acceſſio ad cognatam ſpiritualem, vel affinem, nec eſt ſacrilegium ratione iniuriæ illatæ ſacramento, cum ibi nulla iniuria illi fiat, nec ſacramentū confeſſionis ibi aſſumatur tamquam medium ad peccatum, nec poteſt dici circunſtantia notabiliter aggrauans, quia cum hic nulla detur cognatio ſpiritualis, nulla videtur dari aggrauatio notabilis peccati: eſt probabilis iſta ſententia.

Secunda opinio & verior affirmat hanc circunſtantiam filiæ confeſſionis de neceſſitate eſſe confitendam, non ſolum quia eſt notabiliter aggrauans, ſed quia mutat ſpeciem peccati, & quia eſt ſpeciale ſacrilegium ratione vinculi ſimilis cognationi ſpirituali ex eo ſacramento contracti. ita docet Sanchius *lib. 7. de matrim. diſput 55. n. 3. & 4.* docet etiā Dominicus *cap. finali, de cognat. ſpiritua. li in 6. num. 3. ad finem*, & ibi Franciſcus *in fine*, & Paludanus *in 4. diſt. 42. q. 1. a. 1. concl. 2. num. 7.* & ibi etiam Supplementum Gabrielis *q. 1. a. 2. concl. 1.* aſſerentes oriri ex ſacramento pœnitentiæ cognationem ſpiritualem, non tamen ad effectum matrimonij; docet etiam Tabiena *verbo Circunſtantia fine*, & ibi Armilla *num. 12.* & Viuald. *in candelabro aureo 1. p. vbi de confeſſ. numero 56.* & Ludouic. Lopez *1. part. inſtruct. cap. 55. col. 4. §. Secundo reſpondeo.* & Barth. Ledeſ. *de ſacram. pœnitent. vbi de confeſſ. dubio 10. columna penult.* addens eſſe ſpeciale peccatum quod ad inceſtum vel ſacrilegium reducitur. Omnes enim iſti Doctores aſſerunt huiuſmodi circunſtantiam mutare ſpeciem peccati luxuriæ in ſacrilegium, vel inceſtum. At verò, Emanuel Rod. *tomo 1. Summa edit. 2. cap. 209. num. 1.* & Veiga *tom. 1. Summa. capit. 55. caſu 19.* & Henricus *libro 12. de matrim.* docent circunſtantiam hanc non mutare ſpeciem, ſed notabiliter aggrauare peccatum intra eandem ſpeciem. Et probari poteſt primo ex *cap. omnes. 30. quæſt. 1.* vbi Symmachus Papa ita ait: *Omnes quos in pœnitentia accepimus ita filij noſtri ſunt, vt in bapt. ſmo ante ſuſcepti.* & Cæleſtinus Papa *in cap. Si quis Sacerdos, fine. 30. q. 1.* ita ait: *Si quis Sacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, ſciat ſe graue adulterium commiſiſſe.* Ex quibus verbis infert D. Thom. *in 4. diſtinct. 42. quæſtion. 1. articul. 2. ad 5.* inductam eſſe ſpecialem prohibitionem Eccleſiæ ob ſpecialem ſacramenti reuerentiam habētem ſpecialem malitiam ſacrilegij neceſſario confitendam: ſicut enim ſacrilegium, eſt furari rem aliquam de loco ſacro quia Eccleſia id ſpeciali prohibitione interdicit; ita ſacrilegium erit fornicari cum filia ſpirituali 33.

rituali confeſſionis, quia id etiam in textibus præcedentibus Eccleſia interdicit. Probatur denique rationibus, quia eſt peccatum contra reuerentiam ſacramento debitam, per illud enim tollitur reuerentia, quam filiæ ſpirituales habere debent ſuis confeſſariis, & eſt cauſa ob quam illæ à confeſſione arceantur, & ſic iniuria fit ſacramento, credendo illud pœnitentibus odioſum. quæ plane rationes hanc ſententiam multo probabiliorem aliâ efficiunt, vt patebit conſideranti, & ideo illi adhæreo, quamuis alia valde etiam ſit probabilis.

34. Ad primum fundamentum primæ opinionis, dico iniuriam fieri ſacramento, quia quamuis ſit tranſactum, adhuc tamen iniuria illi moraliter infertur, quia non eſt negandum huiuſmodi peccatum, eſſe in cauſa ob quam filiæ ſpirituales à confeſſione deterreantur, aut ſaltem vt ad illud non ita ſecuræ accedant, in quo non vulgaris iniuria ſacramento infertur. Ad ſecundum dico per confeſſionem contrahi cognationem quandam ſpiritualem, quæ licet non inducat aliquod impedimentum matrimonij, inducit tamen circunſtantiam de neceſſitate confeſſionis modo hactenus explicato, Ad tertium & quartum patet reſponſio ex dictis; reducitur enim hoc peccatum ad ſacrilegium, & inceſtum, vt iam dictum manet.

35. Quid autem ſi Sacerdos concubinam ſuam audiat in confeſſione? Reſpondeo huiuſmodi Sacerdotes peccare grauiter, vt patet *ex capite finali. 30. quæſt. 1.* vbi Cæleſtinus Papa ſic ait: *Non debet Epiſcopus aut Preſbyter commiſceri cum mulieribus, quæ ei ſua fuerint peccata confeſſæ, ſi forte, quod abſit, hoc contigerit, ſic pœniteat quomodo de filia ſpirituali Epiſcopus 15. annos preſbyter 12. & deponatur.* ex quibus verbis patet peccare illos mortifere ſi fœminas cum quibus peccant confiteantur. Sic etiam Sacerdos Græcus non debet audire vxorem, iuxta gloſſam in cap. omnes 30. q. 1. Si tamẽ huiuſmodi Sacerdotes audiant concubinas, aut illas cum quibus aliquando commiſti ſunt, confeſſio valida erit, modo illæ rite ac recte ſint diſpoſitæ. ita docet D. Thomas *in add. 3. parte quæſtio. 26 artic. 2.* Sylu. *verbo Confeſſio 1. numero 16.* Angel. *verbo Confeſſio 5. numerò 8.* Victoria *quæſtione vltima de clauibus.* Viualdus *in candel. aureo prima parte. vbi de confeſſione numero 29.* & Henricus de Gandauo *quodlibeto. 9. quæſt. 24.* & alij. Pœna autem taxata iis qui cum filiis ſpiritualibus peccant, habetur in cap. finali 30. q. 1. & in cap. *omnes, eadem 30. quæſtione prima.* ea autem eſt perpetua depoſitio, & quindecim annos pœnitentiæ in Epiſcopo; in Pre bytero 12. hodie tamen tota hæc pœna arbitrio Iudicis imponitur.

36. *Circunſtãtia filiæ baptiſmi & confirmationis.* Circunſtantia filiæ baptiſmi & confirmationis de neceſſitate etiam eſt confeſſionis, quia mutat ſpeciem peccati, & luxuriam ac intemperantiam trahit ad inceſtum: eſt enim inceſtus ſpiritualis, ratione cognationis ſpiritualis & impedimenti reſultantis ex baptiſmo & confirmatione ad matrimonium. eſt communis, ita docet Sancius *libro 7. de matr. diſputat. 55. nume 0.3. medio.* Bernhardus Dias. *in praxi vltima edit. capite 82. numero 3.* Gallecus *de cognatione ſpirituali cap. 10. numero 3.* Viguerius *lib. Inſtit. moral. cap. 16. §. 7. verſ. nono: Impedimento octauo. finem,* & alij paſſim.

CAPVT IV.

Explicatur particula Quid, *& particula,* Vbi. *Agitur de circunſtantia furti magni, vel parui: de circunſtantia ſcandali, reincidentiæ, promiſſionis eleemoſynæ, & ſacrilegij loci ſacri.*

SVMMARIVM.

An circunſtantia magni furti neceſſario ſit explicanda numero 1.

Proponitur ſententia negans. ibid.

Proponitur affirmans. num. 2.

Quid de circunſtantia furti parui in pauperem commiſſi. num. 3.

Quid de circunſtantia ſcandali, & quid ſit ſcandalum formale. num. 4.

Quid ſi opera mala fiant abſque intentione ſcandalizandi. num. 5.

Vera opinio docet ſolum notabiliter aggrauare. ibid.

Quid de circunſtantia non dantis eleemoſynam extremè laboranti. num. 6.

Quid de circunſtantia reincidentiæ. num. 7.

Particula vbi *denotat circunſtantiam loci.* n. 8.

Furari rem ſacram de loco ſacro, aut non ſacro, eſt circunſtantia ſacrilegij neceſſario explicanda. n. 9.

Quid ſi furetur res non ſacra de loco ſacro. ibid.

Exercere actus prophanos, vt comœdias laſciuas, triturare ſegetes, &c. in loco ſacro, an ſit circunſtantia neceſſario confitenda. num. 10.

Furari crumenam audientis Miſſam in Eccleſia non eſt ſacrilegium. num. 11.

Quid ſi furetur à confeſſario in actu confeſſionis ibid.

An in confeſſione vtraque circunſtantia rei ſacræ furatæ & loci ſacri in quo furatur neceſſario ſit explicanda remiſſiue ad caput 5. n. 20. n. 12.

Quid nomine loci ſacri in ordine ad furtum intelligatur. num. 13. *& remiſſiue ad num.* 32.

Quæ pœna ſtatuta ſit ſacrilegio de iure ciuili. num. 13.

Quid de circunſtantia ſacrilegij, homicidij, effuſionis ſanguinis, percuſſionis, & vulnerationis in loco ſacro numero 14.

Quid ſi aliquem occidas vel vulneres in loco ſacro, quem non intendebas occidere, intendendo alium. num. 15.

Quod vulnus requiratur, & quæ effuſio ſanguinis, vt locus ſacer reconcilietur. num. 16.

Quid de carnium contuſione, & oſſium fractione. ibid.

Quid ſi vulnus in Eccleſia fiat, & ſanguis extra effundatur. ibid. *verſ. aut econuerſo.*

Quid ſi Martyr in Eccleſia martyrium patiatur num 1[illegible].

Quid ſi aliquis exiſtens in Eccleſia occidat aliquem [illegible] extra illam, aut econtrario. num. [illegible]

Quæ effuſio requiratur ad violationem loci ſacri. numero 18.

Quid de effuſione voluntaria & peccaminoſa ſeminis humani. num. [illegible]

Quid de copula voluntaria, & peccaminoſa etiam inter coniuges. num. 19. & 2[illegible]

Vtrum copula voluntaria inter coniugatos habita in loco ſacro excuſari poſſit à peccato ob aliquam cauſam, & quæ illa cauſa ſit. num. 21.

An cauſa habendæ prolis ſufficiens ſit ad hanc excuſationem. num. 22.

Quid

Quid de copula ſecreta ſi extra locum licita ſit. numero 23.
Quid de copula peccaminoſa ſi occulta ſit. *num.* 24.
Quid quoad purificationem. *num.* 25.
Quid de circumſtantia concupiſcentiæ fœminæ in ſacro loco. *num.* 26.

Cætera inuenies ſequenti Summario.

1. Circumſtantia furti magni vel parui. CIrcunſtantia *Quid*, non ſignificat obiectum alienum in furto, ſed quantitatem, non numericam, ſed multitudinem materiæ; vt ſi parum vel multum quis furatus fuerit, vel à paupere, cui magnum attulit nocumentum. Dubium ergo eſt vtrum quando furtum ita eſt magnum, vt ſi diuidatur, duorum peccatorum mortalium contineat materiam: teneatur pœnitens totam eam quantitatem declarare, an ſatisfaciat dicendo ſe commiſiſſe furtum in materia mortali, non declarando quantitatem illius. Ponamus, v. c. furtum vnius aurei lethalem eſſe quantitatem: quæro igitur, an qui furatur duos aureos, vel tres vel quatuor, vel decem, vel mille; teneatur iſtam quãtitatem duorum, trium, decem, aut mille aureorum in confeſſione explicare, an ſufficiat dicere in confuſo: furatus ſum quantitatem mortalem? Sunt nonnulli, qui dicunt, non eſſe neceſſarium hanc quantitatem explicare: ſed ſufficere, dicere in confuſo, furatus ſum quantitatem mortalem: Probant primo, quia in genere offenſæ, æque offendit Deum ille, qui furatur decem, ac ille qui furatur mille, cum vterque per mortale infinite Deum offendat, & infinite à Deo auertatur. In genere autem moris, iniuſtitiæ, & reſtitutionis, ſatis eſt quod in confuſo præcipiatur reſtituere, vt proximus recompenſetur; pœnitentia vero & ſatisfactio quoad Deum non imponitur quoad æqualitatem culpæ, ſed arbitrio confeſſoris. Ergo ex maiori quantitate nulla inſurgit obligatio explicandi in confeſſione maiorem vel minorem quantitatem furti, quando vtraque quantitas ad mortale accedit. Probant ſecundo, quia ſolæ circumſtantiæ mutantes ſpeciem peccati ſunt de neceſſitate confeſſionis, maior autem quantitas in furto non mutat ſpeciem furti.

2. Dicendum tamen eſt, quoties circunſtantia in furto addit talem malitiam, vt illa malitia ſuperaddita, in ſe ſumpta, & conſiderata, peccatum ſit mortale, neceſſario eſſe confitendam: ita docet Soar. *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 3. *num.* 17. Tolerus *lib.* 3. *Summa cap.* 7. *nu.* 4. §. *quarta eſt.* Sotus in 4. *diſt.* 17. *q.* 1. *a.* 4. Bellanus *tomo* 2. *de ſacram. & cenſur. diſp.* 7. *dub.* 3. Frater Medina *lib.* 1. *cap.* 9. §. 2. Hinc ſi quãtitas furti mortalis ſit duorum aureorum, qui furatur quatuor, tenetur hanc circunſtantiam aggrauantem explicare, quia illa circunſtantia ſuperaddita in ſe ſumpta eſt mortalis, ſi tamen furetur tres, aut très & dimidium, non tenetur id explicare, cùm ea circunſtantia, quæ ſuperadditur, in ſe ſumpta, non perueniat ad mortale. Ex hoc exemplo alia coniice. Hæc opinio eſt communior, & ideo tenenda; & confirmatur ex omnibus fundamentis quibus cap. 2. num. 10. probauimus circunſtantias notabiliter aggrauantes eſſe de neceſſitate confeſſionis, ad quem locum te remittimus Ad fundamenta prioris opinionis iam reſpondimus in c. 2. n. 12. Et adhuc reſpondeo proxime, & immediate tantum Deum offendere qui furatur decem, quantum qui furatur viginti, cum vterque infinitè Deum offendat, & infinitè à Deo auertatur: mediate tamen & in genere moris magis Deum offendere qui à proximo ſuffuratur viginti, quam qui furatur decem, nam cum maius damnum proximo inferat, & magis proximum offendat, inde eſt, quod mediante hoc maiori damno, magis etiam per quandam conſequentiam Deum offendat.

3. Circunſtantia furti parui facti tamen & cõmiſſi in pauperem. Poteſt tamen contingere, vt furtum in ſe conſideratum, perexiguum ſit & veniale, & tamen teneatur pœnitens illud ſub lethali confiteri. v. c. qui furatur aliquid paruæ quantitatis vt dominũ faciat blaſphemare, tenetur hanc circunſtantiam confiteri; ſic qui dicit mendacium iocoſum, vt alter occidatur, vel vt copiam fœminæ aſſequatur, tenetur etiam hanc circunſtantiam in confeſſione declarare; & qui à paupere ſartore, cui multum nocuit, furatur acum, non ſatisfacit, ſi in confeſſione dicat furatus ſum acum, ſed tenetur explicare circunſtantiam grauis nocumenti: ita docet Toletus *lib.* 3. *Summa cap.* 7. *n.* 3. §. *Primus eſt & n.* 4. & Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 6. *n.* 3. & Nau. in *manuali Lat. c.* 6. *n.* 3. *verſ. diximus.* & id ipſum iam probauimus ſatis cap. 1. n. 5. & ratio eſt, quia propter huiuſmodi circunſtantiam fit mortale, id, quod ſine illis veniale tantum erat. Similiter qui furatur quantitatem mortalem vt adulterium committat, tenetur hanc circunſtantiam adulterij exprimere, quia duo peccata committit, alterum furti, alterum adulterij, vt dicem[9] c. 5. n. 10. in circunſtantia *Cur.*

4. Circunſtantia ſcandali. Sic qui alapam alteri impegit in publico, tenetur circunſtantiam ſcandali exprimere. Sed circa ſcandalum, notandum eſt, in omni peccato publico ineſſe de ſe & ex ſua natura circunſtantiam ſcandali contra ædificationem & caritatem proximi, quamuis peccator illud committens, proximum ſcandalizare non intendat, quæ publicitatis circunſtantia non mutat ſpeciem, ſed aggrauat notabiliter, vt docet Henricus *libro* 2. *de pœnitent. capite* 6. *num.* 3, *litera Q.* vbi pro hac opinione citat Diuum Thom. 2. 2. q. 43. *a.* 4. & 1. 2. *q.* 73. *a.* 8. *ad* 3. & Caietanum *verbo Scandalum in Summa*, & Cordubam *caſu quinto.* & Petrum Sotum *de confeſſione lect. nona.* Cum autem publicitatis circunſtantia notabiliter aggrauet, neceſſario illa eſt confitenda, iuxta ea quæ diximus cap. 2. n. 10. vbi late probauimus circunſtantias notabiliter aggrauantes eſſe de neceſſitate confeſſionis. Quando autem circunſtantia ſcandali non notabiliter aggrauet, ſed mutet ſpeciem, eſt dubium: vera opinio docet tunc ſolum mutare ſpeciem, quando ſcandalum eſt formale, tunc autem dari peccatum formale ſcandali, quoties aliquid de ſe malum, vel bonum, vel indifferens, ſed ſecundum ſpeciem & apparentiam malum, ea intentione in publico fit, vt aliis occaſio ſit peccandi. Proferamus exempla: v. c. Si quis habens licentiam à Summo Pont. ad veſcendum carnes diebus prohibitis, in publico foro eas veſceretur eo animo, vt alios prouocaret: vel ſi quis ægrotus in media platea carnes ederet ſexta feria ea intentione, vt ſanos ad id induceret. Opus illud reſpectu habentis priuilegium, & reſpectu ægroti bonum eſt ac licitum, quia tamen factum fuit in publico, ea intentione vt alij ad peccatum traherentur, ſcandalum formale eſt. Idem dicendum de eo, qui in publico alteri alapam impegit, ea intentione, vt alios ad ſimile peccatum induceret, & de eo qui publice contra ſextum præceptum peccat, animo trahendi alios ad peccatum;

catum, actiones enim illæ, impingendi alapam, & fornicandi, ex ſe, & ex ſua natura, peccata ſunt, alterum contra quintum præceptum Decalogi & iniuſtitiæ; alterum intemperantiæ contra ſextum; & tamen propter illam circunſtantiam inducendi alios ad peccatum iam mutant ſpeciem, & iniuſtitiæ. & intemperantiæ, addunt malitiam ſcandali, eſt doctrina communis. ita docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 43. *articulo* 1. *ad* 4. vbi Caietan. *articulo* 3. *& quæſtion.* 36. *articul.* 6. *col. vltima.* Henriquez *lib.* 2. *de pœnitent. capite* 6. *numero* 3. *ad marginem liter. Q.* Nauarr. *in Summa Latin. cap.* 6 *numero* 19. *verſu vndecimo*: Banhes *ad* 1. *locum Diui Thomæ.* Viualdus *in candelabr. aur.* 1. *part vbi de confeſſion. numero* 48. Maior *in* 4. *diſtinction.* 38. *quæſtion.* 3. Syluest. *verbo Scandalum. quæſtion.* 3. Palatius *in* 4. *diſtin.* 16. *quæſt.* 3. qui omnes dicunt tunc dari peccatum formale ſcandali mutans ſpeciem, cum aliquid de ſe malum, aut indifferens, aut bonum ac licitum, ſed ſecundum apparentiam malum & illicitum, ea intentione publice aut fit, aut dicitur, vt alij ad peccatum prouocentur.

5. Si tamen huiuſmodi opera de ſe mala, indifferentia, aut bona, ſed ſecundum ſpeciem, & apparentiam mala, in publico fiant, ſed ſine intentione ſcandalizandi alios, aut ad peccatum prouocandi, imo ea excluſa; diuerſæ ſunt opiniones. Quidam enim dicunt non dari tunc peccatum formale ſcandali mutans ſpeciem, ſed ſolum dari circunſtantiam aggrauantem notabiliter: & ita docet D. Thom. 2. 2. *quæſtione* 43. *articulo* 3. & omnes citati num. 4. verſ. ſic qui alapam. fundantur, quia licet grauius peccet, qui publice peccat, quam qui ſecrete, non tamen ob publicitatem dicitur peccatum ſcandali ſpeciale, cum ad ſpeciale peccatum ſcandali, requiratur formalis intentio trahendi, ac inducendi alios ad peccatum, vel dictis, vel factis publicis: quæ intentio ſi deſit, deeſt tota ratio ſcandali; & circunſtantia mutans ſpeciem peccati, & ſolum relinquitur circunſtantia publicitatis notabiliter aggrauans. Alij vero dicunt dari nouam malitiam ſcandali, quando huiuſmodi opera fiunt, hic & nunc publice à tali perſona, & in talibus circunſtantijs, quæ indirecte inducerent, ad peccatum & ruinam fratris; quantumuis huiuſmodi ruina ab operante non intendatur, v. c. ſi fiant à Prælato, à religioſo, vel viro graui: ita docet Nauarrus *in manuali Latino capite* 6. *numero* 19. Bellanus *tomo* 2. *de ſacram. & cenſuris diſputatione* 7. *de integrit. confeſſion. dubio* 4. *numero* 18. Viualdus *in candelabr. aur.* 1. *part. vbi de confeſſ. numero* 48. Adrianus *in* 4. *de ſacram. confeſſ. quæſtion.* 4. Caſtro *libro* 1. *de iuſta hæret. punitione cap.* 20. Sotus *libro* 6. *de iuſtit. quæſt.* 1. *articulo* 5. Couar. *r. regul. peccatum. in principio.* Alenſis, Ricardus, D. Anton. & alij omnes citati ab Henrico *libro* 2. *de pœnitent. capite* 6 *numero* 3. *ad marginem litera Q.* & ratio illorum eſt, quia auctoritas perſonæ æquiparatur intentioni inducendi alios ad peccandum, & reuera hic & nunc & in his circunſtantijs, ſpecialis eſt alijs occaſio, offendiculumque peccandi; ergo addit nouam circunſtantiam mutãtem ſpeciem peccati, & huic ſententiæ fauet D. Thom. 2. 2 *quæſt.* 43. *art.* 1. *ad* 4.

Vera reſolutio.

Dicendum tamen eſt non mutare ſpeciem, ſed ſolum notabiliter aggrauare. Ita Henricus & omnes quos citaui num. 4. initio, & ratio eſt, quia cum omne peccatũ publicum, habeat motiuum generale, quod videlicet ſit contra caritatem & ædificationem proximi, non addat nouam ſpeciem, niſi ſpecialiter ruina intendatur aliorum; quamuis enim auctoritas perſonæ peccantis multum inducat ad peccandum, tamen ea inductio ſcandalum formaliter dici non poteſt, cum delinquens alios ad peccatum formaliter inducere non intendat: dicetur tamen ſcandalum materialiter per accidens & raro modo; vt enim detur formalis ratio ſcandali mutantis ſpeciem peccati, opus eſt vt detur formalis & poſitiua intentio inducendi alios ad peccandum. aggrauat enim grauitas perſonæ notabiliter peccatum, & ideo neceſſario eſt confitenda huiuſmodi circunſtantia notabiliter aggrauans, iuxta ea, quæ diximus cap. 12. num. 10.

6. Circunſtantia omittentis eleemoſynam dare extreme laboranti.

Omittens eleemoſynam dare extreme indigenti tenetur etiam hanc circunſtantiam extremæ indigentiæ in confeſſione aperire, quia vel mutat ſpeciem peccati, nam antea erat peccatum contra caritatem, nunc autem propter circunſtantiam extremæ indigentiæ, peccatum fit iniuſtitiæ; & hoc neceſſario docebunt illi, qui in materia eleemoſynæ dicunt, nos de iuſtitia teneri ſuccurrere pauperibus extrema inopia laborantibus, & debent conſequenter docere illi, qui dicunt, eum, qui in extrema neceſſitate alienum accipit, vt ſibi in ea neceſſitate ſuccurrat, non teneri poſtea ad reſtitutionem, ſi locupletior fiat, & hi ſunt Toletanus *lib.* 3. *de reſt. cap.* 1. *num.* 344. Scotus *in* 3. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 4 *verſ. ad aliud.* Sylu. *verbo Furtum quæſt.* 5. Angel. *ibidem quæſt.* 37. Roſella *ibi. num.* 5. Tabiena *verbo Reſtitutio. quæſt.* 4. Fumus *verbo Furtum. quæſt.* 10. & inclinat Azor *tom.* 2. *libr.* 12. *capit.* 8. *quæſt.* 7. *verſ. Quid ſi Titius.* Verum ſiue teneamur de iuſtitia extrem laborantibus ſuccurrere, ſiue tantum ex miſericordia & caritate; ſemper ea circunſtantia neceſſario confitenda eſt, quia in primo caſu mutat ſpeciem: in ſecundo nimis aggrauat, eſt enim ingens crudelitas extrema inopia oppreſſum non iuuare, vt docet Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 3. *medio.*

7. Circunſtantia reincidentiæ.

Circunſtantiam reincidentiæ, & conſuetudinis neceſſario eſſe explicandam, docet Sylu. *verbo Confeſſio* 1. *num.* 9. & Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 4. *fine.* & D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 4. *ad finem,* & Sotus *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 1. *art.* 4. & Soar. *tom.* 4. *de pœnit diſput* 22. *ſect.* 4. *num.* 15. Negat tamen Canus quem citat Soar. ex eo fundamento, quia durum admodum id eſſet pœnitenti: dicendum tamen cum reliquis Doctoribus allegatis conſuetudinem atque reincidentiam ſæpe conſtituere hominem in quodam morali periculo & facilitate peccandi, & ideo moraliter loquendo ſemper huiuſmodi circunſtantia neceſſario erit confitenda, ſi confeſſor de illa pœnitentem interroget; quod ſi non interroget, tenetur pœnitens eam declarare quantum neceſſe eſt, vt confeſſarius intelligat ſtatum ſuæ conſcientiæ; quamobrem ſi huiuſmodi ſtatum explicare non poſſit, niſi explicando conſuetudinem relabendi frequenter in id peccatum, tenetur eam conſuetudinem declarare: vnde illi qui peccatum mollitiei patiuntur proprijs ſeſe manibus polluentes, tenentur huiuſmodi conſuetudinem, & reincidentiam explicare, cum aliter non poſſint ſtatum ſuæ conſcientiæ aperire, quam huiuſmodi conſuetudinem declarando: eſtque vix aliud remedium efficacius ac præſen-

Digitized by Google

præſentius inuenies, quam ſi frequentes confeſſiones cum vno eodemque confeſſario bis, aut ter, in hebdomada, ſi opus fuerit, iniungas: nec ſolum hanc conſuetudinem explicare tenentur in confeſſione, ſed etiam perſonam mutantem ſpeciem, ſi quam inter peccandum, mente concipiunt. v. c. an ſit coniugata, an conſanguinea, an affinis in aliquo gradu ex prohibitis, an monialis, vel votum ſimplex caſtitatis habens, vt optime animaduertit Toletus *lib. tertio Summæ capite 7. numero 4. & libro 5. capite 15. numero ſexto. §. Tertia pollutio*, quæ doctrina eſt vera & tenenda.

8. Circunſtantia ſacrilegij loci ſacri quoad furtum & ſanguinis effuſionem

Particula *Vbi* denotat circunſtantiam loci ſacri neceſſario eſſe aperiendam, quia mutat ſpeciem peccati, & ad ſacrilegium trahit ratione irreuerentiæ loco ſacro illatæ: ſolum ergo in quatuor caſibus circunſtantia loci ſacri poterit mutare ſpeciem peccati, & trahere ad ſacrilegium; ratione huius irreuerentiæ loco ſacro illatæ. Primo quando quis committit furtum in loco ſacro: Secundo in effuſione peccaminoſa ſanguinis humani: Tertio in effuſione ſeminis humani publica & peccaminoſa, in eodem loco ſacro: Quarto in violatione immunitatis Eccleſiæ, & per hos omnes breuiter diſcurremus, difficultateſque in ſingulis caſibus occurrentes, quantum fieri poteſt, breuiter enodabimus, ſunt enim nonnullæ valde ordinariæ, & ſcitu dignæ.

9. Primo igitur furari rem ſacram de loco ſacro, vt calicem ſacratum, aut veſtes ſacras, ſacrilegium eſt, & non ſolum ſacrilegium eſt, quod quis furatur res ſacras de loco ſacro, ſed etiam de loco non ſacro. ita docent communi conſenſu omnes Doctores. Turr. *in capit ſacrilegium 17. quæſt. 4.* Nau. *in manuali Lat. capite 6. numero. 4.* Henricus *libro 2. de pœnit. cap. 6 nu. 5. ad marginem litera* N. Tabiena, Angel. Sylu. *verbo Sacrilegium § ſecundum.* Fumus *ibid. §. item* 2. recentiores omnes cum D. Thoma 2. 2 *q.* 99. *articulo* 3. ſic furari calicem ſacrum de domo opificis, aut veſtes, aut ornamenta ſacra, furtum eſt ſpectans ad ſacrilegium, cuius circunſtantia cum mutet ſpeciem, & de furto ſimplici, materiaque iuſtitiæ trahat ad religionem, ſacrilegiumque conſtituat, neceſſario eſt in confeſſione declaranda. Contra vero furari calicem non ſacrum & veſtes etiam nondum ſacras, non eſt ſacrilegiũ, ſed furtum tantum ſimplex ſpectans ad ſeptimum præceptum, & non excedens materiam iuſtitiæ: iuxta doctores allegatos. Verum autem furari rem non ſacram de loco ſacro. v. c. ſcamna, tapetia de Eccleſia, ſacrilegium ſit, an furtum tantum ſimplex, eſt dubium non vulgare. Sylueſt. *verbo Sacrilegium. §. 2.* Roſella *ibidem numero* 1. Nauarrus *in Summa Lat. cap. 6. num. 4. & capite 17. num. 95.* & Iulius Clarus *lib. 5. ſententiarum. §. ſacrilegium. num. 1. fol.* 192. aſſerunt eſſe ſacrilegium, & ideo hanc circunſtantiam loci ſacri neceſſario eſſe confitendam propter iniuriam, & irreuerentiam illatam loco ſacro. Vnde dicunt ſacrilegium ſpectato iure canonico quoad furtum comprehendere tres ſpecies: Prima eſt furari rem ſacram de loco ſacro. Secunda rem ſacram de loco non ſacro: Tertia rem non ſacram de loco ſacro. quæ ſententia eſt valde probabilis. Dixi de iure canonico, quia de iure ciuili, vna ſpecies tantum datur ſacrilegij, prima ſcilicet, id eſt, furari rem ſacram de loco ſacro, & duo requirit ius ciuile, vt proprie ſacrilegium committi dicatur, primum eſt, quod res furata ſit ſacra, ſecundum eſt, quod de loco ſacro ſuffuretur, quorum vno deficiente, iam non eſt ſacrilegium, ſed furtum ſimplex, nec actio ſacrilegij conceditur in furem, ſed furti ſimplicis, vt probat Iulius Clarus modo allegatus, & Bart *in libro Diui num. 1. ff. ad legem Iuliam*, quem ſequitur Grilandus *de diuerſis crimin. libro 3. quæſt. 1. num. 5.* & ideo iuxta hanc ſententiam iuris ciuilis refert Iulius Clarus fuiſſe quendam Neapoli punitum ſuffurem, qui calicem ſacrum de loco non ſacro furatus fuerat, pœna ſtatuti punientis furtum ſimplex, non autem pœna ſtatuti punientis ſacrilegium. Sed nos non agimus hic de iure ciuili ſed de iure canonico. Prima igitur opinio eſt valde probabilis, vt dixi. Sed probabilior eſt contraria, quæ docet furtum rei non ſacræ in loco ſacro commiſſum non eſſe ſacrilegium, ſed tantum furtum ſimplex, niſi ea res furto ablata ſit Eccleſiæ, vt pecunia, quæ eſt in diuorum capſulis, & niſi etiam res non ſacra dicata ſit Eccleſiæ, vel ſub illius ſpeciali cuſtodia; ita vt Eccleſia de illa teneatur; quamobrem docent auctores huius opinionis, furari crumenam in Eccleſia etiam à Sacerdote, ſcamna, tapetia, & ſimilia, non eſſe ſacrilegium, ſed furtum ſimplex, nec circunſtantiam loci ſacri eſſe de neceſſitate confeſſionis, ſecus ſi huiuſmodi ſcamna, tapetia, & aliæ huiuſmodi res non ſacræ, nec Eccleſiæ cultui dicatæ, eſſent ſub cuſtodia Eccleſiæ, aut illi accommodata, ita vt Eccleſia ad reſtitutionem de illis teneatur; Deus enim habet tunc ſpecialem rationem dominij, vt rem ſub cuſtodia Eccleſiæ commiſſam, aut illi dicatam, vendicet ab iniuriis; ita docent Sotus *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 2. articulo quarto §. Multa hic.* Caietanus *tomo primo opuſc. capite 31. reſponſ. 12. dubio ſecundo.* Ludouicus Lopez 1. *part. Inſtruction. capite 33 §. at vero.* Henricus *libro 2. de pœnitent. capite ſexto numero* 5. Palatius *in 4. diſtinct. 16. quæſtione* 13. Ego huic opinioni aſſentio, ac proinde dico non eſſe ſacrilegium, nec circunſtantiam neceſſario confitendam furari res non ſacras de loco ſacro, niſi illæ ſub cuſtodia, & depoſito ſint Eccleſiæ modo explicato. Et ſic dico tres eſſe ſpecies ſacrilegij de iure canonico introductas: Prima eſt furari rem ſacrã de loco ſacro, & in hac omnes conueniunt, etiam iuris ciuilis interpretes: Secunda eſt, furari rem ſacram de loco non ſacro: Tertia eſt furari rem non ſacram de loco ſacro, modo illa ita ſit ſub cuſtodia aut depoſito Eccleſiæ, vt Eccleſia de illa teneatur, & non aliter; nam ſi hæc vltima conditio deſit, locus ſacer non erit circunſtantia notabiliter aggrauans cum per furtum non violetur, vt conſideranti patebit.

Exercere autem actus prophanos in Eccleſia, vel cæmeterio illius, vt triturare ſegetes, 10.
comprimere vuas, mercatum facere, repræſentare comœdias nimis laſciuas, indecentia eſt maxima, & circunſtantia notabiliter aggrauans, & ideo neceſſario confitenda iuxta noſtram opinionem de circunſtantiis aggrauantibus numero 10. capitis ſecundi explicatam; modo tamen exceſſus non ſit magnus, nam ſi exceſſus ſit magnus, vt quia orationem tempore debito impediret, aut celebrationem Miſſarum, iam

iam tunc eſſet ſacrilegium mutans ſpeciem peccati; ita docet Syluest. *verbo Sacrilegium* §. 5. *& verbo Immunitas.* 1. n. 4. § *ſecundum:* Corduba q. 190. vbi docet Corduba ſequens Syluestrum per actus qui de ſe non ſunt mortales, nec iure Eccleſiaſtico prohibiti ſub mortali, non committi ſacrilegia ſi fiant in loco ſacro, niſi exceſſus ſit magnus, & exemplum ponit Sylu. in actibus numeratis, & idem ſequitur Henricus *lib. 2. de pœnit. cap. 6. nu. 5. litera N. ad marginem.* vbi pro hac opinione citat Armillam *verbo Sacrileg.* & ait pro ea facere Sotum *libr. 2. de iuſt. quæſt. 4. art. 4. & 5.* Alij tamen exiſtimant ſacrilegium eſſe mortale de neceſſitate confeſſionis mercatum facere in loco ſacro, nundinas exercere, tributare vuas, & alia ſimilia. ita docet Molina Theologus *tomo 2. de iuſt. diſp.* 344. probat hoc ex cap. *relinqui, de cuſtodia Eccleſiæ.* vbi Summus Pont. prohibet ne ſupellectilia in Eccleſijs admittantur, niſi ob incendia repentina, vel hoſtiles incurſus. probat etiam ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 22 *in decreto de ſeruandis in celebratione Miſſarum*, ibi enim Concil. præcipit Prælatis inter alia, vt ſæculares actiones, deambulationes, prophana colloquia, ſtrepitus, & clamores arceant ab Eccleſia, vt vere domus Dei & orationis dicatur. probat denique ex exemplo Chriſti Domini Ioannis 21. qui ementes & vendentes funiculo eiecit de templo, quod non tam acerbe faceret mitiſſimus Dominus, ſi tantum veniale eſſet. Cæterum in locis Concilij citati a Molina, conſilium continetur, non præceptum. Exemplum Chriſti Domini indicat, nimium fuiſſe exceſſum: quod alij non negant, & ſic omnes videntur concordare. Si tamen in Eccleſia ſolum fierent pacta & conuentiones, & res exiſterent extra illam, non eſſet id peccatum mortale, ſed tantum veniale, vt optime docet Molina allegatus & Conradus *de contractibus. quæſt.* 51. *concl.* 2. & Angelus *verbo Negotiatio. num.* 2. & Sotus *libr. 6. de iuſt. quæſt. 2. art.* 2. vendi vero candelas in Eccleſia ad cultum & venerationem ſanctorum nec culpa venialis eſt, tunc quia ita fit quotidie videntibus Prælatis, & non cōtradicentibus, tunc quia fit ſine ſtrepitu, & in honorem Sanctorum. Nec obſtat, Chriſtum dominum eieciſſe de templo vendentes columbas ad diuina ſacrificia ſeruientes, quia id fiebat cum ſtrepitu maximo, & menſæ ibi aderant numulariorum, ac trapezitarum dantium, & accipientium pecunias credito, & ad cambia. An autem ſacrilegium ſit perfringere fores Eccleſiæ ad furandum, alibi tractatur. vide Nauarrum *in Summa Lat. cap. 27. num. 94.* & Henricum *lib 2. de pœnit. cap. 6. num. 5. ad marginem lit. N.* ſimiliter an ſit ſacrilegium exercere in loco ſacro actus iudiciales in cauſa ſanguinis, vide Nauarr. *in cap. conſideret. num.* 112. & infra fortaſſe aliquid dicetur.

11. Furari crumenam audientis Miſſam in Eccleſia, non eſt ſacrilegium, nec excedit furtum ſimplex, cum ſit res non ſacra. *l. Diuus. ff. ad legem Iuliam de pecul.* Henricus *libro 2. de pœnitent. capite 6. numero 5. ad marginem litera* N. Iulius Clarus *libro 5. ſentent. §. ſacrilegium numero 1. folio* 192. & alij ſupra allegati, verſ. dixi de iure canonico. num 9. An autem furari crumenam à confeſſario in ipſa confeſſione, ſacrilegium ſit, & circunſtantia de neceſſitate confeſſionis, eſt dubium? Corduba *in Summa quæſtione* 13. exiſtimat ſacrilegium eſſe furari modicam pecuniam ex crumena à confeſſario in ipſa confeſſione. Recte loquitur Corduba, ſi aſſumatur confeſſio tamquam medium ad ipſum furtum, quia tunc iniuriam facit prædo ſacramento maximam; ſecus ſi ex occaſione data huiuſmodi furtum crumenæ fiat, vt animaduertit Rebellus *1. part. libro 3. capite 1. numero* 11. & Sâ *verbo Sacrilegium. numero* 1. dico tamen mihi videri circunſtantiam notabiliter aggrauantem neceſſario confitendam, quia arguit infirmum propoſitum contritionis, & frequentem vſum ac reincidentiam in furando.

Patet ergo ex dictis, circunſtantiam loci ſacri in duobus tantum caſibus in furto eſſe explicandam quia mutat ſpeciem furti in ſacrilegium: Primo quando furatur res ſacra de loco ſacro: Secundo quando furatur res non ſacra de loco ſacro, modo tamen ea res non ſacra ita ſit ſub depoſito, aut cuſtodia Eccleſiæ, vt Eccleſia de illa teneatur: Nam in alio caſu, quod ſcilicet furatur res ſacra de loco non ſacro, explicanda etiam eſt neceſſario circunſtantia rei ſacræ, in ipſa confeſſione propter ſacrilegium, non tamen eſt explicanda circunſtantia loci ſacri, cum hic non detur. Solum hic quæri poteſt, vtrum in primo caſu & prima ſpecie ſacrilegij vtraque circunſtantia, & rei ſacræ, & loci ſacri, neceſſario ſit explicanda in cōfeſſione, an ſolum ſufficiat & ſatisfaciat, dicens: Furatus ſum rem ſacram, non explicando de loco ſacro, vel è contra dicens, furatus ſum rem de loco ſacro, non explicādo ſacram. Sed hoc dubium tractabimus in cap. 5. num. 20. ad quem locum te remittimus, in circunſtantia *Quando.* 12.

Quid autem nomine loci ſacri per ordinem ad furtum intelligatur, dicemus numer. 32. & deinceps. Certe Syluest. *verbo Immunitas. 1. numero 4. §. ſecundum. & verbo Sacrilegium* §. 5. docet comprehendi Eccleſiam, & cæmeterium, nec ſolum per ordinem ad furtum hoc intelligitur, ſed etiam per ordinem ad alios actus prohibitos in loco ſacro, v. c. nundinas, actus iudiciales, conuentiones, conclamationes & alia ſimilia, actus tamen forenſes pro actu pietatis, & cauſis ſpiritualibus in Eccleſia & cæmeterio fieri poſſunt, vt docet idem Syluest. citatus, & id patet ex cap. *cum Eccleſia*, & ex cap. *decet, de immunitate Eccleſiæ*, & docet etiam Panormit. *in dicto capite cum Eccleſia* huiuſmodi actus forenſes, cauſa pietatis fieri poſſe in loco ſacro: vide numerum 32. vſque ad 41. & quæ ibi diximus de loco ſacro per ordinem ad populum, intellige etiam per ordinem ad furtum: Eccleſia enim & cæmeterium ſacrata & benedicta, loca ſacra dicuntur. Nec obſtat quod per furtum non polluatur Eccleſia, & quod furtum non aduerſetur loco ſacro, in eo ad quod ſacrereſt, id eſt, Miſſis, diuinis officijs, aut ſepulturæ mortuorum, non enim furtum hæc impedit ſi fiat in loco ſacro, ſufficit enim quod iure canonico fieri in ea & loco ſacro prohibeatur, vt patet ex Concilio Tridentin. & ex cap. *relinqui.* numer. 10 allegato. Pœna ſacrilegij quoad furtum de iure ciuili tota eſt arbitraria ſecundum qualitatem rei, perſonæ, temporis, & ſexus; ſemper tamen eſt capitalis. ita docet Iulius Clarus *libro quinto ſententiarum §. ſacrilegium. numero tertio*, & Salicetus *in rubric. Codic. de crimine ſacrilegij, fine,* & ibi dicit Iulius Clarus Neapoli fuiſſe quendam Salernitanum ſuſpenſum, quia furto ſubtraxerat quandam crucem ex Eccleſia Diui Floren- 13.

Florentij, & id etiam refert Foller. *in ſua practica criminali folio* 389. *numero* 47. Poteſt tamen ſacrilegium habere aliquas circunſtantias adeo graues & enormes, vt omnino ſit talis ſacrilegus etiam pro exiguo furto morte plectendus. v. c. ſi nocte Eccleſiæ fores perfringat, & pyxidem in qua diuina Euchariſtia aſſeruatur, furetur, quod exemplum de Euchariſtia apponit ipſe Iulius Clarus *dicto libro quinto ſentent.* §. *ſacrilegium, numero tertio folio* 192. & illud etiam affert prædictus Foller. *in pract. criminal. fol.* 206. *fine.*

14. Effuſio peccaminoſa ſanguinis humani, homicidium iniuſtum, iniuſta percuſſio, vulneratio, mutilatioque ſi fiant in loco ſacro, & mortalem culpam attingant, etiamſi ſine ſanguinis effuſione contingant, ſacrilegia ſunt, & ideo circunſtantia loci ſacri neceſſario eſt confitenda, &, ſi effundatur ſanguis, neceſſario locus ſacer eſt purificandus. in qua tamen quantitate dicetur infra numero 18. ita docet Nauarrus *in Summa Latina capite* 27. *numero* 259. *& numero* 256. Capua *libro* 2. *deciſ. aur. capite* 48. *de ſpeciebus ſacrilegij num.* 22 Syluester. *verbo Conſecratio* 2. *num.* 5. Henricus *lib.* 2. *de pœnitent. capite* 6. *numero*. 5. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 83. *articulo* 3. *ad* 3. Selua *de benefic. quæſt.* 5. *part.* 1. *num.* 168. Tabiena *verbo Conſecratio* 2. §. 3. Panormit. & Hoſtienſis *in cap propoſuiſti, de conſecr. in* 6. & eſt communis doctrina. & ratio eſt, quia hæc omnia aduerſantur ſanctitati loci, & ideo directe fit iniuria loco ſacro: ſicut enim violenta extractio hominis è loco ſacro eſt ingens ſacrilegium, quia directè aduerſatur immunitati Eccleſiæ, & loci ſacri; ſic iniurioſa percuſſio, & homicidium, cum hæc directe aduerſentur ſanctitati loci ſacri atque

15. immunitati illius.

Dixi *peccaminoſa effuſio, iniuſta percuſſio, & homicidium*, quia ſi hæc iuſta fuerint, & in iuſtam defenſionem facta cum debito moderamine inculpatæ tutelæ, etiam ſi magna copia ſanguinis effundatur non erit ſacrilegium, imò nec peccatum, & ideo nec circunſtantia loci eſt explicãda, nec locus purificandus: imo nec ſi homicidium, aut vulneratio aut effuſio ſanguinis facta ſit caſualiter, lapide videlicet, aut tegula cadẽte, quia peccaminoſa non eſt; nec ſi hæc fiant per ludum & iocum abſq; peccato mortali; nec ſi effuſio naturaliter fiat ſponte per os, aut nares, aut abſtulto iudicioque carente, quia hæc omnia contingunt ſine peccato. ita docet idem Nau. *in manual. Lat c.* 27. *n.* 256. Sylu. *verbo Cõſecrat.* 2. *n.* 3. Capua allegatus *n. præcedenti*, Frãcus *in c. vnico, de conſecr. in* 6. & omnes in ſuperiori citati. Nec ſi vnũ occidas, aut vulneres in loco ſacro, quẽ nec formaliter nec virtualiter intendebas occidere, vel vulnerare, intendendo tamen alium, quia mors & occiſio reſpectu illius fuit inuoluntaria omnino & ſine peccato: ſic intendens percutere vnum clericum, ſi alium percutiat, quem nec formaliter nec virtualiter intendebat percutere aut occidere, nec irregularitatem nec excommunicationem cap. ſi quis, incurrit. quia reſpectu illius merè caſualis fuit, inuoluntaria, & inculpabilis occiſio, vt communiter hodie docetur in materia irregularitatis, & ita docet Soar. *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 22 *ſect.* 1. *à num.* 54. vbi late id & per multas ratio-

16. nes probat, quem vide.

Nec etiam eſt ſacrilegium, nec violatur Eccleſia aut locus ſacer ſi vulnus extra illam, aut cæmeterium illius accipiatur, & ad illam aut illius cæmeterium confugiat vulneratus, ibique ſanguinem effundat, quia peccatum non fuit commiſſum in loco ſacro, ſed extra illum, & alioqui effuſio quæ ſequitur, naturaliter ſequitur ex vulnere, & ſine peccato, & ideo non eſt circunſtantia loci tunc explicanda. Contra vero ſi vulnus in loco ſacro infligatur, & percuſſus effundat ſanguinem extra illum, aut intra, ſed in vaſe recipiatur, iam tunc ſacrilegium erit; & loci circunſtantia explicanda, & locus ſacer neceſſario purificandus ac reconciliandus erit, imo etiam, quamuis nullus ſanguis effundatur, nec extra locum ſacrum, nec intra illum, ſi tamen homicidium in eo commiſſum ſit aut percuſſio, aut vulnus mortiferum in eo contingat, nec peccatum excuſabitur à ſacrilegio, nec locus à purificatione, nec homicida, percuſſor, aut vulnerator à declaratione circunſtantiæ loci ſacri in confeſſione: ita docent communiter Doctores expreſsè Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *numero* 5. Nau. *in Summa Latina cap.* 27. *num.* 256. Capua *lib.* 2. *deciſ. aur. capite* 48. *de ſacrilegij ſpeciebus numero* 23. gloſſa *in capit. propoſuiſti, de conſecrat in* 6. communiter recepta, *verbo reconciliari, fine*: iſta autem reconciliatio debet fieri per aquam, vino & cinere benedictam, vt in eodem cap. dicitur in [illegible].

Dixi, *mortiferum vulnus, aut percuſſio*, quia, vt notant Doctores allegati, & ſpecialiter Nauarrus, vt locus ſacer purificetur non ſufficit quæcumque percuſſio attingens peccatum mortale, etiamſi carnes contundat, aut oſſa confringat, nec quodcumque vulnus etiam magnum ex quo non effundatur ſanguis, ſed requiritur vt hæc mortifera ſint, id eſt, talia vt mors probabiliter ſequatur. Fundamentum horum eſt, quia hæc omnia aduerſantur directe ſanctitati loci ſacri, & peccatum intra illum commiſſum ac conſummatum ſuit, quamuis ſanguis extra illum effundatur, aut intra, ſed in vaſe recipiatur: & quia capit. propoſuiſti, de conſecrat. Eccleſ. loquitur non ſolum de homicidiis, ſed etiam de vulneribus & percuſſionibus. Eſt hæc doctrina adeo vera, vt etiamſi Martyr, cauſa Chriſti in loco ſacro occidatur, aut ſuſpendatur, polluatur Eccleſia, & circunſtantia loci, ratione ſacrilegij neceſſario ſit confitenda, vt optime notant Syl. & Nauarrus *locis allegatis*, & Capua *num.* 8. quamuis enim ſanguis martyrum Eccleſiam ornet, ac mirificet, tamen actio ex parte Tyranni peccaminoſa fuit, iuxta illud. 17.

Actio diſplicuit, paſſio grata fuit.

& idem à fortiori dicendum eſt ſi homo in loco ſacro à poteſtate publica occidatur, aut reſte ſuſpendatur, iuxta hos Doctores omnes Eccleſia comprehendit cæmeterium; cæmeterium non comprehendit Eccleſiam, vt dicemus numer. 42. Non eſt autem ſacrilegium, nec violatur Eccleſia quando aliquis in illa exiſtens, telo, vel ſclopeto, vel armis miſſilibus, vulnerat, percutit, vel confodit eum, qui eſt extra illam, & cæmeterium illius, nec circunſtantia ſacrilegij tunc cõfitenda eſt; cum reuera tale ſacrilegiũ non detur. & ratio eſt, quia non conſummatur peccatum, nec actio occiſionis, aut vulnerationis in loco ſacro, ſed extra illum: ſic qui exiſtens in Eccleſia & deliberato conſenſu intendit aliquem occidere extra illam, non committit ſacrilegium; ſecus ſi exiſtens extra Eccleſiam, in illa deſideraret occidere; aut de facto aliquem in illa, aut cæmeterio illius exiſtentem armis miſſilibus occideret, aut

Digitized by Google

vulneraret; licet enim actio tunc extra Eccleſiam inchoetur & extra locum ſacrum: in loco tamen ſacro conſummatur. ita docet Nauarrus *cap.* 27. *in manuali Latino numero* 256. & Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *numero* 5. & alij *numero* 14. allegati. Nec credo eſſe circunſtantiam notabiliter aggrauantem peccatum homicidij ſi aliquis ex illis in Eccleſia ſclopeto, ſagitta, vel telo occidat extra illam & cœmeterium illius, niſi in magna frequentia & publicitate hominum, ratione publicitatis & materialis ſcandali; omne enim peccatum publicum de ſe habet motiuum generale ſcandali contra ædificationem & caritatem proximi, iuxta ea, quæ diximus num. 4.

18. Notandum tamen ad violationem Eccleſiæ non ſufficere quamcunque effuſionem iniurioſam ac peccaminoſam ſanguinis, ſed requiri magnam, ſeu, vt ait Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *numer.* 5. §. *ſecundus*, enormem: magnam vero requirit Toletus *lib.* 1. *Summæ cap* 32. *num.* 1. & Capua *lib.* 2. *de ſpeciebus ſacrilegij cap.* 48. *numer.* 5 & Nauar *in manual. Latin. cap.* 27. *num.* 256. & Panor. *in cap. propoſuiſti, de conſecrat. in* 6. & eſt optimus textus in cap. *reuertimini.* 16. *quæſtion.* 1. & in cap. *cum illorum, de ſententia excommunicat.* & gloſſa ibi, *verbo effuſionem*; quod eſt valde notandum, ne dicamus per quamcunque effuſionem modici ſanguinis pollui ac violari Eccleſiam, aut cœmeterium illius: imo nec etiam polluitur ſi magna copia effundatur de naſo, quia eſt organum ſanguinis, vt docet Capua citatus *numero* 25. & Sotus *in* 4. *diſtinction.* 13. *quæſtion.* 2. *articul.* 3 *concluſione* 8. ac proinde quæ eſſet effuſio reſpectu alterius partis, non eſſet reſpectu naſi, iuxta hos Doctores. quæ autem effuſio ſeminis requiratur, vide numerum 20.

19. Effuſio ſeminis humani voluntaria & peccaminoſa in Eccleſia, & loco ſacro, eſt ſacrilegium, ſiue publica, ſiue ſecreta, ſiue inter coniuges, ſiue inter ſolutos, ſiue intra, ſiue extra vas naturale, & circunſtantia ſacrilegij & loci ſacri, eſt de neceſſitate confeſſionis: vnde autem oriatur hæc ratio ſacrilegij, & cur ſanguinis & ſeminis emiſſio in loco ſacro ſit ſacrilegium, & quo iure, dubium eſt? Melior opinio docet oriri ex toto Eccleſiæ ſtatuto, quoniam ius Eccleſiaſticum peculiariter Deo tribuit cultum per immunitatem & ceſſationem ab huiuſmodi rebus in loco ſacro, non autem per tactus, & oſcula inhoneſta ſine ſeminis effuſione, vt infra videbimus à num. 23. ſtatuto que ius Eccleſiaſticum illis actibus non illis locum ſacrum profanari, vnde ea efficere in loco ſacro, eſt violare locum ſacrum in eo ad quod ſacer eſt, ex ſolo ſtatuto Eccleſiæ: ita docet Sanchius *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 15 *num.* 4. Valentia 2. 2. *diſp* 6. *quæſt.* 15 *puncto* 1. §. *Præterea etiam ad eandem ſpeciem*, & Vaſquez 1. 2. *quæſtion.* 72. *articul.* 6. *diſputat.* 98. *numero* 4. & 5. & 6. conſtat ex cap. *propoſuiſti, de conſecrat. in* 6. & cap. *Eccleſiis, de conſecration. diſtinction.* 1. nam in locis hic allegatis docent huiuſmodi Doctores ideo ſacrilegium eſſe ſanguinis, aut ſeminis effuſionem in Eccleſia, non autem alia ſcelera ibi commiſſa, quoniam ius Eccleſiaſticum in capitibus allegatis, peculiariter voluit tribui Deo hunc cultum per immunitatem loci ſacri ab huiuſmodi rebus, non autem ab alijs peccatis. Nec obſtat primo quod multo grauiora ſint alia crimina, vt hæreſis, deſperatio, odium Dei, &c. quæ in Eccleſia admiſſa & patrata, non ſunt ſacrilegia: quia, quæ pendent ex iure poſitiuo, ſæpe non attendunt ad grauitatem peccati, ſed ad alias indecentias. Nec obſtat etiam quod ſpectata decentia & reuerentia loci ſacri, magis illi aduerſari videantur tactus & verba inhoneſta, quamuis ſine effuſione ſeminis contingat, inter ſolutos, quam copula coniugalis de ſe licita, & meritoria extra hanc prohibitionem; & tamen tactus & verba inhoneſta ſine ſeminis effuſione inter ſolutos in loco ſacro non habent malitiam ſacrilegij, vt dicemus num. 29. quia, vt dixi, ius poſitiuũ non tam attendit ſæpe ad grauitatem peccati, quam ad alias rationes extrinſecus conſiderabiles iudicio prudentum. Quamobrem non admittitur hodie Soarius 3. *part. quæſt.* 83. *art.* 2. *diſput.* 81. *ſect.* 4. §. *tertio violatur Eccleſia, opinione* 2. aſſerens ideo ſeminis & ſanguinis effuſionem eſſe ſacrilegium, & per illam pollui Eccleſiam ac violari, quia huiuſmodi actiones de ſe ſunt turpes, & decentiæ ac reuerentiæ loci ſacri repugnantes, atque adeo rationem huius ſacrilegij oriri ex peccato, & turpitudine actionis, non autem ex ſtatuto Eccleſiæ. Sed hoc fundamentum Soarij ſatis conuellitur, ex eo, quod copula inter coniugatos de ſe ſit licita & meritoria, & tamen ſi in loco ſacro habeatur, eſt ſacrilegium, & per illam polluitur Eccleſia ſi diuulgata fuerit, non ergo ex turpitudine actionis redditur ſacrilegium, ſed ex prohibitione Eccleſiæ, quæ ſtatuit tribui Deo ſpecialem cultum per immunitatem horum actuum in loco ſacro.

Copula igitur voluntaria, vel inuoluntaria, & peccaminoſa effuſio ſeminis inter ſolutos & coniugatos in loco ſacro habita, eſt ſacrilegium, & circunſtantia loci ſacri, quia hoc peccatum, de intemperantia, ad ſpeciem trahit ſacrilegij, & ideo neceſſario eſt confitenda: ita docent communiter Doctores, Nauarr. *in Summa Latina cap.* 27. *num.* 259. Syluest. *verbo Conſecratio* 2. §. 5. Saà *verbo debito coniugali numero* 12 Rebell. 2. *part. de obligation. iuſtit. libro* 3. *quæſtione* 19. *ſection.* 1. *numero* 5. & 6. Nec ſolum per copulam inter ſolutos, ſeu etiam inter coniugatos extra caſum neceſſitatis, ipſa Eccleſia violatur, & ſacrilegium committitur, cuius circunſtantia neceſſario eſt explicanda: ita Sanchius *libro* 9. *de matrimon diſputation.* 15. *num.* 7. Nauarr. Saà Syluest. & Rebell. modo allegati. Abulenſis *cap.* 5. *Matth quæſt* 237. D. Thom. quem citat Sanchius, D. Anton. 3. *part. titulo* 1. *cap.* 20. §. 2. & *titulo* 12. *cap.* 6. §. 4. *caſu* 2. Caiet. *in Summa verb. Matrim. c. vltim. verſ. ſextum caput.* Victoria *in Summa de Euchar, n.* 99. & *de matr. n.* 279 Caſtro *l.* 1. *de lege pœnali, c.* 7. *docum.* 2. Ledeſma 1. *part.* 4. *quæſt.* 24. *artic.* 3. *dub.* 7. *caſu* 2. & 2. *part.* 4. *quæſt.* 66 *art.* 1. §. *vltimo.* Angles *in floribus* 1. *part. de matrimon. quæſt.* 6. *de ſoluendo debito fine.* Capua. 1. *part. deciſ. libr.* 2 *cap.* 48. *num.* 16. Manuel Rodr. 1 *tom. Summa edition.* 2. *cap.* 154. *num.* 11. *concluſione* 10. & *cap.* 243. *num.* 19. Vivaldus *in candel.* 1. *part. vbi de debito coniugali num.* 262. & 2. *part. de interdicto numer.* 72. Vega 1. *tomo Summa edit.* 2. *cap.* 78. *caſu* 2. & *caſu* 1. Lopez 1. *part. inſtruct. cap* 82. §. *at vero de redditione.* Soar. 3. *part. quæſt.* 83. *artic.* 3 *diſput.* 81. *ſection.* 4. §. *tertio violatur.* Hi omnes docent extra caſum neceſſitatis culpam eſſe, & ſacrilegium neceſſario confitendum vti matrimonio in loco ſacro tam petendo, quam reddendo. quia cum ea copula impediat in eo diuinorum officiorum celebrationẽ, donec reconcilietur, directe opponitur ſanctitati loci, ac proinde ſacrilega eſt. Dices, ſi coniux vnus habeat votum caſtitatis, & petat debitum ab altero coniuge non 20.

Circunſtantia effuſionis ſeminis.

ge non habente, tenetur illud reddere petenti quamuis alter ſacrilegium committat in petendo: ergo etiam, quamuis qui petit in loco ſacro ſacrilegus ſit, alter tamen qui reddit, immunis erit à tali ſacrilegio. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia votum eſt circunſtantia tenens ſe ex parte ſolius petentis, nec afficit ipſum actum, ac proinde ſolam ipſius petitionem illicitam reddit: at vero circunſtantia loci ſacri tenet ſe ex parte ipſius actus, & ideo comprehendit ac illicitam reddit tam petitionem, quam redditionem, vtraque enim violat locum ſacrum. Sic reſpondet Sancius *l. 9. de debito coniug. diſp. 15. n.* 8. & Rich. *in 4. diſt. 32. art. 3. quæſt. 1.* Francus *in cap. vnico de conſecrat. in 6. num.* 10. & alij, quos ibi citat Sancius.

21. Potiſſima difficultas eſt, vtrum copula in loco ſacro inter coniugatos excuſari poſſit aliqua cauſa à ſacrilegio. Reſpondeo affirmatiue. excuſatur enim à ſacrilegio huiuſmodi copula, quando ipſi coniuges vel ſaltem alter illorum per multum tempus in eodem loco ſacro obſeſſi ſunt, ita vt ad alia loca diuerti non poſſint; non excuſatur vero ſi ad breue tempus ibi incluſi fuerint, & datur periculum incontinentiæ propriæque pollutionis in altero illorum, tunc enim altero illuc adeunte iuſte ſeu licite, & abſque ſacrilegio & indecentia loci ſacri poterunt copulari: primo quia non eſt credendum in hoc euentu voluiſſe Eccleſiam obligare ad abſtinendum ob decentiam loci: deinde; quia ipſa copula inter coniuges de ſe eſt licita, & ſolum erat illicita, ratione irreuerentiæ loci ſacri, à qua excuſat cauſa vrgens: ſicut enim excuſatur à ſacrilegio homicidium in loco ſacro cum debito moderamine ob iuſtam defenſionem factum ad tuendam vitam temporalem; ſic excuſabitur copula inter coniuges diu incluſos in loco ſacro ad vitandum periculum incontinentiæ, ad tuendam vitam ſpiritualem: vnde etiamſi poſtea publice conſtet de tali copula, ſi conſtet etiam de cauſa iuſta: non egebit locus purificatione: nam licet neceſſitas coeundi in loco ſacro non ſit tam præciſa & abſoluta, eſt tamen, moraliter loquendo, & ſuppoſita fragilitate humana, moraliter neceſſaria. Ita docet Sancius *libro 9. de matrimon. diſputat. 15. numero* 12. Saà *verbo debitum numero* 1. 2. Rebell. *ſecunda part. de obligat. iuſt. libro tertio quæſtione 19. ſect. 1. à numero 6.* Leſſ. *tomo primo de iuſt. lib. 4. capite 3. de ſpeciebus luxur. dub. 10. num.* 84 & 85. Toletus *lib. 5 Summæ cap* 12. Alenſis *2. part. quæſt 166. m. 2. ad primum.* Richard. *in 4. diſtinct. 32. artic. 3. quæſt. 1.* Roſella *verbo Conſecratio 2. num. 9. & verbo debitum, num. 7.* Angel. *ibi num. 2.* Sylueſt. *ibi quæſt. 3. num. 5. & verbo Conſecratio 2. quæſt. 5.* Soar. *3. part. quæſt. 83. artic. 3. diſp. 81. ſect. 4 §. Tertio violatur.* Quod vero tempus longum ſit, an breue, arbitrio prudentis committitur. nam Soarius modo allegatus, & Petrus Ledeſma *Summa de ſacram. cap. 20. de Euchariſt. fol. 264. verſu, digo lo ſegundo*, exiſtimant breue tempus eſſe ſi vna vel altera die in loco ſacro contineantur, vel vterque coniux, vel alter tantum. Et ſic videntur exiſtimare longum tempus eſſe quatuor vel quinque dies. Sanc. *lib. 9. de debito coniugali diſp. 15 nu. 12. fine*, exiſtimat attenta humana fragilitate vnum menſem eſſe tempus longum; ego crederem decem aut quindecim dies eſſe longum tempus, quãuis opinio Soarij attenta fragilitate humana fauorabilior ſit. Vix tamen hic caſus vnquam eueniet, vt ibi optime notat Sãcius, quia ſemper in Eccleſiis ſunt cubicula adhærentia, aut ſacriſtiæ, aut turris, quæ nomine loci ſacri minime veniunt, quoad hunc effectum ad quæ ad exercendum actum coniugalem diuerti poſſunt.

An autem præter hanc neceſſitatem moralem euitandi periculum incontinentiæ & voluntariæ pollutionis in altero coniuge & diuturnæ incluſionis ex alia cauſa licita ſit copula inter coniuges, ita vt excuſetur à ſacrilegio & peccato in loco ſacro, v.g. cauſa habendæ prolis, vel fouendi amorem maritalem: eſt dubium. Negat Toletus *libro 5. Summæ cap. 12.* Sylueſt. *verbo debitum coniugale num. 5. & verbo* Conſecratio *2. num. 5.* & Quand. *in 4. diſtinct. 32 quæſt. vnica poſt ſecundam propoſitionem.* Margarita *confeſſ. in 6. præcep. num.* 86. dum dicunt ſemper eſſe mortalem culpam in loco ſacro copulam coniugalem, niſi ad vitandum periculum incontinentiæ, quando alter diu in illo incluſus ſit, quamuis tunc adſit voluptas ſenſitiua non principaliter intenta. Alij vero dicunt in eo caſu diuturnæ incluſionis in loco ſacro licitam eſſe copulam inter coniuges in omnibus caſibus in quibus extra Eccleſiam licitum eſſet illam habere, & ſic dicent conſequenter, non ſolum ad fouendum amorem maritalem, ſed etiam cauſa procurandæ prolis, aut quærendæ ſanitatis, licitam eſſe copulam inter coniuges, ſiquidem extra locum ſacrum copula licita eſt inter illos ob has cauſas habita, vt docet Rebellus *2 part. de obligationibus iuſt. libro 3. quæſtione 19. ſect. 1. numero 4.* cum Soto, & Caietano quos citat; imo & conſequenter dicent eſſe ſolum peccatum veniale, habere tunc copulam in loco ſacro ob delectationem tantum ſenſitiuam quia extra locum ſacrum ob hunc ſolummodo finem illam habere, veniale tantum eſt, vt etiam ibidem docet Rebellus *num. 5.* Qui verò docent in caſu diuturnæ incluſionis in loco ſacro & extra periculum incõtinentiæ vel in altero vel in vtroq; cõiuge licitum eſſe habere copulam in omnibus caſibus in quibus licitum eſt illam habere, extra locum ſacrum, ſunt Ledeſma *1. part. 4. q. 24. art. 3. dub 7. caſu 2.* & Barthol. Ledeſma *dub. 12. de pœniten. vbi de interrog. circa 6. §. ſimiliter interrogatur.* & Sancius *lib. 9. de debito coniug. diſputat. 15. nu. 13.* vbi addit poſſe ſtatim coniuges habere copulam in loco ſacro, quando conſtat fore vt ea obſeſſio in loco ſacro diu duratura ſit, quia iam adeſt præſens cauſa, & quia iam tenere dicimus, quæ ſtatim & ſine dubio poſſidere incipimus: nec enim cogendi ſunt coniuges expectare tempus elapſum, eſt enim id valde durum. Opinio Sancij mihi placet. Leſſius tamen *tomo primo de iuſt. libro 4. cap. 3 de ſpeciebus luxur. dubio 10. numero 85.* aſſerit eſſe ſolum ſacrilegium mortale ex parte petentis, non reddentis, quia facilius reddens à peccato excuſatur propter petitionem. 22.

Vltra inquires vtrum ſecluſa diuturna incluſione & ſecluſo periculo incontinentiæ pollutionis licita ſit copula ſecreta & occulta inter coniuges in loco ſacro in omnibus caſibus in quibus licita eſt extra illum? Communiter Doctores negant, vt vidimus numero 17. Non videtur tamen id improbabile Leſſio *allegato*. & dicit etiam probabile Angelus *verbo debitum coniugale numero vltimo*, vbi citat Richardum & Alenſem, ſed non allegat locum: & probari poteſt hæc opinio, quia alter coniux non poteſt ſcire, quando in petente periculum detur incontinentiæ, nec coniux petens tenetur ſe manifeſtare cum tanta verecundia, 23.

dia, & quia ſunt nonnulli adeo incontinentes vt expectare non poſſint hanc temporis diuturnitatem: & quia, moraliter loquendo, videtur impoſſibile hoc præceptum vt ſeſe contineant coniuges quando ſoli ſunt, & ideo ſupra fragilitatem humanam. Dixi *ſecreta & occulta*: quia quantumuis diuturna incluſio detur in loco ſacro, & periculum incontinentiæ vigeat ſi acceſſus fiat publice, vel ſi publice eundem totum communem habeant coniuges à ſacrilegio non excuſabuntur, vt optime docet Rebellus 2. *part. de obligat. iuſt lib.* 3. *quæſt.* 19. *ſect.* 1. *num* 9. & addit ille *nec etiam in eo caſu Eccleſia excuſabitur à purificatione.* Sed de hoc dubitabit aliquis niſi ſemen in terram decidat.

24. Animaduerte tamen quod etiam copula peccaminoſa ſiue inter coniuges, ſiue inter ſolutos in loco ſacro habita ſi occulta ſit abſque ſeminis effuſione eſt ſacrilegium: non egebit tamen Eccleſia reconciliatione quandiu occulta manet, egebit tamen ſi inceperit publicari, vel publice de illa conſtiterit. ita docet Soar. *tomo de ſacram. in* 3. *part. quæſt.* 83. *diſput.* 81. *ſect.* 4. § *ſecundo dubitari.* Rebell. 2. *part. de oblig. iuſt. libro* 3. *quæſtion.* 19. *ſect.* 1. *num.* 6. *folio* 362. §. *ex parte loci ſacri.* Nauarr. *cap.* 27. *numer.* 256. *fine.* Capua *libr.* 2. *de ſpeciebus ſacrilegij capit.* 48. *num.* 26. Publicum autem erit quod fuerit notum maiori parti parochiæ, vel viciniæ, vel in iudicio conſtiterit, vnde poteſt contingere quod copula commiſſa ſit ab hinc octo diebus, & quod effuſio ſeminis aut ſanguinis ab hinc quatuor diebus facta ſit, & hodie incipiat impedire diuina officia, & non ante: nam facta tunc videntibus duobus vel tribus & vſque nunc tacentibus; nunc autem incipientibus publicare, ita vt fama factum publicum fiat, ex nunc incipit impedire diuina officia & non ex tunc, iuxta Doctores allegatos. Hinc etiam ſi extra copulam effundatur ſemen vel propter pollutionem voluntariam proprijs manibus habitam, vel ex impetu & magno ardore libidinis profectam ob viſionem adoleſcentis, aut fœminæ pulcherrimæ, ſi ſemen non effundatur in terram, ſed per veſtem, aut ſi occulte in terram decidat, quamuis peccatum ſpectet ad ſacrilegium, & circunſtantia loci ſacri neceſſario ſit confitenda, tamen non impedientur diuina officia, nec Eccleſia indigebit purificatione, niſi cum huiuſmodi effuſio & pollutio inceperit publicari, iuxta modum dictum. ita expreſſe Capua *dicto libro* 2. *de ſpeciebus ſacrilegij cap.* 48. *à numero* 26. vbi citat Nauarrum *in loco allegato.* Vide Sylueſtrum *verbo Conſecratio* 2. §. *& numer.* 5. Notat autem Syluest. & Capua *locis allegatis*, non per quamcunque humectationem ſeminis humani, hominis vel mulieris fidelis vel infidelis, decidentis in terram pollui Eccleſiam cum inceperit publicari, ſed requiri effuſionem magnam; & idipſum docet etiam Nauarrus *capite* 26. *num.* 256. *fine*: credo tamen non requiri tãtam ſeminis effuſionem in terram, quanta & quam magna requiritur ſanguinis effuſio, propter abundantiam & copiam ſanguinis in corpore humano, & penuriam ſeminis: & ideo auctores requirunt enormem ſanguinis effuſionem, vt vidimus num. 15.

25. Ex quibus patet in eo caſu in quo inter coniuges copula eſt licita in loco ſacro, non pollui Eccleſiam, nec purificatione egere, quamuis poſtea de illa conſtet, ceſſat enim tunc irreuerentia loci ſacri, & ſacrilegium. ita docet Sancius *libro* 9. *de debito coniugali. diſputatione* 15. *num.* 14. Couar. *in* 4. *decretal.* 2. *part. capite* 7. §. 2. *numero* 3. Antonius Cucus *libro* 5. *inſtitut. moral. titulo* 11. *num.* 121. Ludouic. Lopez 2. *part. inſtructorij conſcientiæ capite* 79. *vbi de Euchariſt.* §. *Præterea.* Greg. Lopez *l. finali verbo fornicatio, titulo* 10. *part.* 1. Perez *l.* 5. *ordina. titulo* 1. *libro* 1. §. *quæri poteſt vtrum copula.* ſolus Angelus *verbo debitum. numero* 35. dicit per licitam copulam maritalem, ſi poſtea de illa conſtiterit, pollui Eccleſiam, & egere purificatione. Sed communiter reijcitur.

Infertur etiam concupiſcentem in Eccleſia fœminam quam videt, aut cuius meminit, niſi expreſſe appetat in Eccleſia, vel loco ſacro, ſuam voluntatem exequi, ſacrilegium minime habere, quia licet id deſiderium in loco ſacro conceptum ſit, non vult committere peccatum in loco ſacro, nec illud ibi conſummare quod ad ſacrilegium neceſſarium eſt, ſic qui in Eccleſia exiſtens deliberat occidere alium extra illam, non habet etiam ſacrilegium ratione loci ſacri, vt docet Sancius *libro* 9. *de debito coniug. diſputation.* 15. *numer.* 19. & Nauarr. *cap. conſideret, initio, numero* 21. *verſ. quarto infero.* Nauar. *cap* 6. *num.* 12. Azor *tomo* 1. *Summæ edit.* 2. *cap.* 207. *num.* 1. 26.

Svmmarivm.

Quid ſi quis extra Eccleſiam exiſtat, & in ea deſideret deliberate copiam habere illicitam. *num.* 27.

Quid de aſpectibus, nutibus, & inhoneſtis confabulationibus habitis in Eccleſia. *num.* 28.

Quid de tactibus per partes non pudendas, veluti per pectora, manus, vultus, &c. ſine pollutione. *num.* 29.

Quid ſi fiant per partes pudendas. *num.* 30.

Refertur opinio affirmans hanc circunſtantiam neceſſario eſſe confitendam. *ibid.*

Aſtruitur ſententia contraria. *num.* 31.

Quis locus Eccleſiæ dicatur ſacer. *num.* 32.

An Capella intra Eccleſiam ædificata locus ſacer ſit. *ibidem.*

Quid de loco ſupra tecto Eccleſiæ exiſtente. *num.* 33.

Quid de loco ſubter illam. *ibid.*

Quid de porta Eccleſiæ à parte externa. *num.* 34.

Quid de cameris Eccleſiæ adhærentibus. *ibid.*

Quid de turri cymbulorum. *ibid verſ. nec turrim.*

Quid de ſacriſtia. *ibid. verſ. nec ſacriſtiam.*

Quid de propylæis. *ibid. verſ. ſecus dicendum.*

Quid de locis concauis portarum Eccleſiæ. ibid. verſ. loca concaua.

Quid de confeſſionarijs. *num.* 35.

Quid ſi panno cerato, vel tabulato fixo diuiſa ſint ab Eccleſia. *ibid.*

Quid de oratorijs, quæ domi habentur. *num.* 36.

Quid de choro. *ibid. verſ. chorus.*

Quid de tribunis Eccleſiæ. *ibid. verſ. tribuna.*

Quid ſi Eccleſia deſtructa ſit. *num* 37.

Quid ſi deſtruatur, vt iterum in eodem loco ædificetur. ibid.

Quid de hoſpitalium, & Xenodochiorum Eccleſiis, quæ nec conſecratæ, nec benedictæ ſunt, authoritate tamen Epiſcopi ſunt erectæ. *num.* 38.

Quid ſi de authoritate Epiſcopi non conſtet. *numero* 38. *ibid.*

Quid de clauſtris religioſorum, ſi benedicta ſint, & mortuis ſepeliendis deſtinata. *num.* 39.

Quid de cæteris religioſorum habitaculis, & officinis. ibid.

Olim

Olim de iure ciuili quilibet locus efficiebatur ſacer, ſi in eo de conſenſu Domini mortui ſepeliebantur. numero 40.
Quid de iure canonico. *ibid.*
Quid de cœmeteriis ab Epiſcopo benedictis. *num.* 41.
Eccleſia comprehendit cœmeterium, cœmeterium non comprehendit Eccleſiam, & ſic violata Eccleſia violatur cœmeterium, non è contra. *num.* 42.
Latius patet locus ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ, quam per ordinem ad furtum, & ſeminis, aut ſanguinis effuſionem. *num.* 43.
Locus ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ comprehendit palatium Epiſcopi; monaſteriorum officinas, & pergulas, non vero per ordinem ad furtum & ſanguinis, aut ſeminis effuſionem. *ibidem.*

27. E Contra vero, qui extra Eccleſiam aut locum ſacrum exiſtens concupiſcit deliberato animo, atque conſenſu, in eodem loco ſacro copulam cum aliqua habere illicitam, aut inibi furari, vel aliquem occidere, aut grauiter vulnerare, tenetur circunſtantiam loci ſacri ratione ſacrilegij explicare in confeſſione: ita Soarius *de pœnit. diſputatione 22 ſect. 4. numer. 20.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſtione 2. articulo. 4.* Nau. *num. præcedenti citatus* Sanc. & omnes ibi allegati, & Viualdus *in can. aur. vbi de confeſſione num 96.*

28. Aſpectus, nutus, confabulationes inhoneſtæ in Eccleſia habitæ, ſi ſine pollutione contingant, non eſt loci circunſtantia in confeſſione aperienda, quamuis ipſa ſint peccata mortalia intemperantiæ, contra ſextum, quia non apparet ratio alicuius prohibitionis Eccleſiaſticæ, per quam fiant ſacrilegia; nec de ſe adeo indecentes ſunt, vt notabilis irreuerentia fiat loco ſacro, neque opponuntur loco ſacro in eo ad quod ſacer eſt, ſunt enim diſpoſitiones valde remotæ ad copulam, & ad pollutionem; nec videntur aggrauare notabiliter. hæc opinio & doctrina, eſt communior hodie, licet Syluester *verbo Confeſſio. §. 1.* contrarium teneat, ibi enim dicit, oculorum fictiones in Eccleſia habitas habere circunſtantiam ſacrilegij neceſſario confitendam eam tamen docent Sancius *libro 9. de matrimonio, diſputat. 15. numero 20.* Ludouicus Lopez *1. p. inſtruct. cap 33. § ſecundo.* Canus *in relect. de pœnit. citatus ab eodem Lopez.* Rodrigus *tomo 1. Summæ edit 2. cap. 207. numero 1.* Ledeſma *Summa ſacram. de pœnitent. capite 19 §. acerca deſta concluſion*, limitat tamen Ledeſma ibi, niſi contentioni voce proferantur, tunc enim, ait, eſſe ſacrilegium neceſſarió cõfitendum quia ſanctitati loci repugnant, ſed id negat Sancius *allegatus*, & optime.

29. Tactus leues impudici per partes non pudendas, veluti per manus, per pectora, & per alias non impudicas, ſi in Eccleſia habeantur ſine pollutione, vel copula opere vel conſenſu conſummata, etiam non eſt loci circunſtantia neceſſario confitenda: ratio eſt, quia huiuſmodi res, ſunt etiam diſpoſitiones valde remotæ ad copulam, & ad pollutionem, & alioqui non aduerſantur directe ſanctitati, ac immunitati loci, id eſt, illis ad quæ locus ſanctificatus eſt. v. c. diuinis officijs, ſepulturis mortuorum, Miſſarum celebrationi, &c. ita à fortiori docebit Sancius *dicto libro 9. de matrimon. diſputatione 15. numero 21.* Caiet. *tomo primo opuſc. tractatu 17. reſp. 12. dubio 2.* Nauarrus *in capite conſideret, in principio, numero 20. de pœnitent. diſtinct. 5.* Alcoçer *in Summa capite 20. folio 74. col. 2. los tocamientos*, quatenus docent, etiam huiuſmodi tactus per partes pudendas non eſſe ſacrilegia ſi in Eccleſia, aut loco ſacro contingant: verum ſi de tactibus per huiuſmodi partes loquamur, non ita bene docent, vt ſtatim numero ſequenti patebit.

An autem huiuſmodi impudici tactus, per partes pudendas, & inhoneſtas, etiam leues, ſi contingant in loco ſacro, ſiue inter coniuges, ſiue inter ſolutos, ſiue cum pollutione, ſiue abſque illa ſacrilegia ſint, & loci circunſtantia neceſſario ſit explicanda in cõfeſſione, eſt dubium. Quidam affirmant, ita Syluester *verbo Confeſſio 1. qu. 10. n. 11.* Corduba *in Summa quæſtion. de conſcientia, q. 109.* Medina *C. de confeſſione in ſpeciali quæſtione.* Lopez *prima parte inſtruct. capite 33. §. ſed quid dicendum erit.* Azor *tomo primo libro 4. capite 6. quæſt. 10.* & inclinat Caietanus *in opuſc. tomo 1. tract. 14. dubio tertio.* fundamentum illorum eſt primo quia huiuſmodi tactus habent eandem malitiam cum copula, & cum pollutione, quamuis in illis quis velit ſiſtere, & ad copulam, aut pollutionem non tranſire, aut conſenſum illius: ſed illorum tantum delectationem ſenſitiuam captare ſine copulæ aut pollutionis conſenſu. Sunt enim hæc de ſe allicitiua libidinis, prouocatiua ad malum, & coniunctiſſima cum periculo conſentiendi, vel in ipſa copula, vel in pollutione, & ideo ſunt de ſe grauiſſima peccata mortalia; nam qui amat periculum, peribit in illo. quamobrem negari non poteſt, fieri loco ſacro maximã iniuriam. Nec obſtat quod copula ſit licita inter coniugatos, vt inde inferamus etiam tactus huiuſmodi licitos inter illos eſſe; eſt enim copula inter illos licita extra locum ſacrum, non intra, iuxta modum explicatum n. 18. 30.

Sancius tamen *libro nono de matrimon. diſput. 15. numero 21.* Caietanus *opuſcul. tomo primo, tractat. 17. reſp 12 dubio ſecundo.* Nauarrus *capite conſideret, in principio numero 20. de pœnitent diſtinct. 5.* Alcoçer *in Summa capite 20. folio 74. col. 2. §. los tocamientos*, & alij negant, huiuſmodi actus turpes per pudendas partes in loco ſacro habere circunſtantiam ſacrilegij neceſſario confitendam, ac proinde dicunt inter ſolutos eſſe peccata mortalia, non tamen ratione loci ſacri eſſe ſacrilegia: inter coniugatos vero non eſſe peccata: nam cum aliunde ſint inter coniugatos licita, & ex loco ſacro nullam habeant indecentiam, ſequitur non eſſe peccata; fundamentum illorum eſt, quia huiuſmodi actus turpes non aduerſãtur directe ſanctitati, aut immunitati loci ſacri, non enim impediunt poſſe ibi diuina officia celebrari, mortuos ſepeliri, nec tollunt immunitatẽ ab illis qui ad hæc loca ſacra confugiunt, aut ſecuritatem rerum ibi ſub cuſtodia depoſitarum: tunc autem circunſtantia loci ſacri ſacrilegium conſtituit, & peccatum ad illud trahit, quãdo actus in loco ſacro cõmiſſi directe aduerſãtur ſanctitati aut immunitati loci ſacri in eo ad quod ſanctificatus eſt, modo explicato. Vnde cùm huiuſmodi tactibus non violent Eccleſia, nec detur violationis periculum, cum ceſſet pollutio, & eius periculum, & non impediantur officia diuina, aut mortuorum ſepulturæ inde eſt quod non ſint hi actus ſacrilegi, nec loci circunſtantia neceſſario confitenda: vtraque opinio probabilis, iſta ſecunda probabilior. 31.

Locus

32. Locus autem ſacer per ordinem ad furtum & copulam, & ſeminis aut ſanguinis effuſionem, dicitur ſola Eccleſia conſecrata, aut benedicta, quia ante hanc conſecrationem, aut benedictionem non eſt locus ſacer, & vltra hoc etiam requiritur quod huiuſmodi locus ſacer, ſit deputatus ad officia diuina, aut fidelium ſepulturam. ita docent Sancius *libro 9. de matrimon. diſputat. 15. numer. 24.* Henricus *libro 9. de Miſſa cap. 27. num. 5. & lib. 2. de pœnitent. cap. 6. num. 5. ad marginem litera H.* Sà *verbo Eccleſia §. Polluitur Eccleſia.* Capua 1. *part. deciſ. aur. libro 1. capit. 20. numero 28. & lib. 2. cap. 83. num. 10.* Rodriguez 1. *tomo Summæ edit. 2. capit. 154. num. 13. fine, & capit. 243. numero 19.* Nauarrus *in Summa capit. 16. numero 32.* Sotus *in 4. diſtinction. 32. quæſt. vnica articul. 3. col. 3.* Vide numerum 33. Nec vero totus circuitus ipſius Eccleſiæ ſacræ, aut benedictæ quoad hunc effectum, dicetur locus ſacer, ſed illud tantum ſpatium quod pertinet ad corpus Eccleſiæ internum, à tecto interiori vſque ad pauimentum; & à parte interna portæ Eccleſiæ, vſque ad vltimum parietem aræ maximæ; quare capellæ ædificatæ intra Eccleſiam comprehenduntur, quia vnum corpus cum ipſa Eccleſia conſtituunt, vt optime docet Vega *tomo 2. Summæ capite 94. caſu 5.* & Sancius *citatus numero 25.* Dixi per ordinem ad furtum in opinione eorum, qui docent, furari rem non ſacram de loco ſacro eſſe ſacrilegium, nam nos contrarium iam ſecuti ſumus num. 9. vbi oſtendimus locum ſacrum non mutare ſpeciem furti ſimplicis in materiam religionis & ſacrilegij: ſi furtum fiat de re non ſacra, quæ non ſit ſub cuſtodia Eccleſiæ, ſecus ſi ſit, ita vt Eccleſia de illa teneatur.

33. Hinc fit non violari Eccleſiam, nec eſſe ſacrilegium ſi copula habeatur, furtum committatur, aut homo occidatur vel ſuſpendatur, aut ſanguis effundatur vel ſemen, ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubter Eccleſiam, vt ſi ibi habeatur ſpelunca aliqua, vel cellula ſubterranea, ita docet Sancius *libro 9. de matrim. diſput. 15. num. 26. & 27.* Soarius *3. part. quæſt. 83. articulo 3. diſputatione 81. ſectione 4. initio.* Nauarrus *in Summa cap. 27. num. 256.* Vega *tomo 2. Summæ cap. 94. caſu 5.* Ludou. Lopez *2. part. inſtruct. de Euchar. cap. 79. §. Præterea.* Capua *1. part. deciſ. au. lib. 2. cap. 48. num. 24.* Sylueſt. *verbo Conſecratio 2. quæſt. 5. caſu 1.* Tabiena *verbo Conſecratio 2. quæſtion 5. §. 6.* Fumus quem citat Sancius *numero 27.* Rodriguez *1. tom. Summæ in 2. edit. cap. 153. num. 10. concluſ. 9.* Ancharranus, Dominicus, Francus & alij, quos allegat Sancius *numero 26.* & ratio eſt, quia hæc loca iam ſunt extra Eccleſiam, & nec diuinis officijs, nec mortuorum ſepulturæ, ſunt dicata; vnde ſi in Eccleſiæ cauernis ſit fornix dicatus mortuorum ſepulturis, quem ſepulturam concauam vocamus, & vulgato nomine arietem, pars Eccleſiæ reputabitur, cum deputatus ſit ad fidelium ſepulturas velut ipſum Eccleſiæ ſolum, iuxta Sancium allegatum num. 27. & alios hic citatos.

34. Nec violatur Eccleſia ſi hæc fiant in porta Ec[illegible]æ à parte externa Eccleſiæ, tunc enim ſi ea [illegible]eat ad cœmeterium, ſolum cœmeterium [illegible]iolabitur, non autem Eccleſia, iuxta ea, [illegible]us num. 13. ita Sancius *lib. 9. diſput. 15.* [illegible]drig. *tom. 1. Summæ edit. 2. cap. 15. num. 13.* [illegible]*o Cœmeterium quæſt. 3.* Angel. *verbo Conſe*[illegible] *cœmeterij num. 3.* Tabiena *verbo Conſecratio 4. quæſt. 1.* Armilla *verbo cœmeterium num. 4.* Dominicus *cap. vnico, de conſecratione num. 6. in 6.* Si enim ea pars, quæ eſt extra limen Eccleſiæ, ſpectet ad cœmeterium, cœmeterium tantum polluitur, eritq; ſacrilegium de neceſſitate confeſſionis, vt patebit num. 35. Hinc deducitur etiam non comprehendi quoad hunc effectum cameras Eccleſiæ adhærentes, quia illæ minime conſtituunt vnum corpus cum Eccleſia, nec cultui diuino aut mortuorum ſepulturæ deputantur; ita docent Sotus *in 4. diſtinct. 33. quæſt. vnica art. 3. concl. 3.* Sancius *lib. 9. de matr. diſp. 15. num. 29.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 16. num. 32. verſu 4.* Soares *3. part. quæſt. 83. art. 3. diſp. 81. ſect. 4. §. Tertio violatur.* Capua *1. part. deciſ. lib. 2. cap. 8. num. 10.* Lud. Lopez *1. part. inſtruct. cap. 82. §. at vero de redditione,* Vega *libro 1. Summæ cap. 78. caſu 1.* Nec turrim vbi cymbala pulſantur, propter eandem rationem. ita Sancius, Soarius, Sotus, Manuel Rod. Ludou. Capua, & alij modo citati. Nec ſacriſtiam, quia non efficit vnum corpus cum Eccleſia, nec eſt deſtinata ad fidelium ſepulturam, aut diuina officia peragenda; ſed eſt tantum velut camera Eccleſiæ adhærens deputata ad cuſtodiam ſacrarum veſtium, ita Sancius *libr. 9. de matrimon. diſput. 15. num. 31.* Secus dicendum de propylæis, ſeu cornigijs, quia hæc ſunt intra ipſam Eccleſiam. ita idem Sancius *num. 32.* Loca concaua portarum Eccleſiæ, ſi ſint à parte interna iam pertinent ad ipſam Eccleſiam, vt diximus initio huius numeri; ſi vero ſint à parte externa, vel pertinent ad cœmeterium, vel non pertinent: ſi pertinent ad cœmeterium, tunc ſolum cœmeterium polluitur, & circunſtantia loci neceſſario eſt confitenda, cum ſit locus deputatus fidelium ſepulturis; ſi vero non pertinent ad ipſum cœmeterium, iam ſunt loca prophana, vt patet, cum nec ad cœmeterium, nec ad Eccleſiam pertineant.

De Confeſſarijs aliqui ambigunt, ſed non eſt dubium venire nomine Eccleſiæ, ſi in ipſa Eccleſia ſint, vel intra concauum parietis à parte interna ipſius Eccleſiæ, non externa, ſunt enim tunc partes ipſius Eccleſiæ veluti capellæ, ſecus ſi pariete aliquo ab Eccleſia diuidantur tabulis, vel panno cerato, & ſolum per crates aut foramina confeſſiones excipiantur, tunc enim ſi copula aut pollutio habeatur, aut furtum fiat, à parte Eccleſiæ ſacrilegium erit, & circunſtantia loci neceſſario confitenda eſt, non tamen ſi habeatur ab alia parte exteriori, ita docet Sancius *lib. 9. de matrim. diſp. 15. num. 38.* ratio eſt, quia paries ille, tabulæ aut pannus ceratus ſeparat atque ab Eccleſia diuidit huiuſmodi loca confeſſionum, ita vt iam pro diſtincto domicilio habeantur. vt probat optime textus *in cap. vnico de conſecratione in 6.* ibi, *Non vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcuntur, quæ quamuis ſibi cohærentia pariete tamen medio ſeiunguntur.* ex quo textu conſtat ob parietem illum, ceratum aut tabulatum ea loca ſic eſſe diuiſa, vt duo diſtincta loca dicantur; modo tamen, vt notat Sancius, linteus ille ceratus fixus ſit atque ſtabilis, quoniam tunc inſtar parietis habetur, ſecus ſi velo diuidatur, quod & complicari & explicari poſſit, aut tabella ferreis nexa vncis complicabilibus, quia tunc cum ſint facile mobilia fixo parieti æquari non poſſunt. ita idem Sancius citatus. 35.

Oratoria quæ domi habentur quoad hunc effectum furti, copulæ, aut pollutionis, nomine Eccleſiæ aut loci ſacri non comprehenduntur, 36.

quamuis

quamuis de Epiſcopi licentia Miſſæ in illis celebrentur, ac proinde non eſt ea loci circunſtantia confitenda, tunc quia ea oratoria ædificantur in domibus abſque licentia Epiſcopi, tum quia ad nutum fundatoris huiuſmodi domus ad profanos vſus redire poſſunt, & ideo hæc oratoria non gaudent immunitate, aut priuilegiis Eccleſiæ. ita docet Sancius *libro 9. de matrimon. diſputat. 15. num.* 39. tenet Innocentius *capite Inter dilectos 2. de donat.* Tabiena *verbo Immunitas quæſtione 14. numero 15.* Gregorius Lopez *libro 4. verbo la Igleſia, tit. 11. part. 1.* Iulius Clarus *libro 5. receptarum. §. finali numero 6. verſu Sed quid dicendum.* Syluester *verbo loca religioſa quæſtione 2. & verbo Interdictum 6. quæſtione 5. & verbo Immunitas 1. quæſtione prima fine.* Angelus *verbo Immunitas quæſtione & numer. 26.* Chorus vel eſt locus quidam intra Eccleſiam ſolum ſcabellis diſtinctus, & tunc non eſt dubium ad Eccleſiam pertinere: vel eſt locus eleuatus à terra, parietibus, arcubus aut columnis, & tunc videtur ea pars diſtincta ab Eccleſia: ſed adhuc credit ac æſtimat (& optime) Sancius *dicto libro nono de matrimonio. diſputatione 15. numero 33.* ad Eccleſiam pertinere, & nomine Eccleſiæ & loci ſacri venire. & quia intra ambitum eiuſdemmet Eccleſiæ parietibus incluſus tenetur chorus, & quia ad officia diuina deſtinatur. & huius ſententiæ videtur etiam eſſe D. Antonin. *2. p. tit 1. capite 21. § primo circa medium*, vbi indiſtincte chorum nomine Eccleſiæ comprehendi docet. Et idem ſentit Sancius de loco organorum conſtituto in quadam chori parte, ob eandem rationem: ſonus enim organorum, eſt cantus Eccleſiaſticus, & quædam cultus diuini pars. Tribunæ non veniunt nomine Eccleſiæ, aut partis illius, quia à parte externa continentur, & quia nec diuino cultui, hoc eſt, diuinis officiis, nec mortuorum ſepulturæ dicatæ ſunt. ita docet Sancius *num. 35.*

37. Si Eccleſia deſtructa ſit, non comprehenditur nomine Eccleſiæ, & ideo nec copula in ea habita, aut ſanguinis aut ſeminis effuſio, aut furtum in ea factum, eſt ſacrilegium, nec loci circunſtantia eſt confitenda. ita docet Sancius *libro nono de matrimon. diſputatione 15. num. 37.* probat *ex capite Abbate ad finem, de verborum ſignificatione, & capite ſecundo de noui operis nunciatione. & ex capite hoc diximus 16. quæſtione ſeptima* per quos textus notat gloſſa *dicto capite Abbate, fine. & cap. ſecundo, verbo Principale, de noui operis nunciat.* Eccleſiam deſtructam non gaudere priuilegiis Eccleſiæ, quam ſequuntur omnes Doctores, quos Sancius allegat *dicto numero 37.* & hi ſunt Anchrran. *dicto capite ſecundo de noui operis nunciatione numero nono initio*, Abbas, *numero quinto* Henricus *numero ſexto.* Alexander *l. inter ſtipulantem §. ſacramentum numero 13. ff. de verborum obligat.* Felinus *cap cum dilecta numero vigeſimo primo de reſcriptis.* Roſella *verbo Priuilegium, numero quarto.* Angel. *verbo Ciuitas numero primo* Syluester *ibi, quæſtione 2.* Armilla *numero 3.* Tabiena *quæſtione finali*: intelligendum tamen eſt hoc, ſi auctoritate ſuperioris deſtructa ſit, & nulla ſpes ſubſit reædificationis, nam ſi diruatur, vt iterum eodem loco ædificetur, gaudere adhuc priuilegiis ſuis. ita docet Sancius, Alexander, Felinus *modo citati.* Quamuis alij exiſtiment contrarium, quatenus aiunt; qualicumque modo Eccleſia diruta ſit, ſiue temporum iniuriis, ſiue ſuperioris iuſſu, ſi abſque reædificationis ſpe ſit deſtructa, non gaudere priuilegiis, quia iam nulla ratione dici poteſt Eccleſia, niſi vulgo tantum, & hi ſunt Iulius Clarus *in pract. libro quinto receptarum. §. finali, qu. 30. n. 6.* Remigius *de immunitate Eccleſiæ, ampliat. 20.* Farinacius *in praxi quæſtione 28. num. 70.* Paz *pract. tomo 1 part. 5. cap. 3. § 3. num. 38.* Baldus *in proœmio ff. veteris num. 5.*

Difficultas tamen eſt, de iis Eccleſiis Xenodochiorum, atque eremitoriorum, quæ conſecratæ, aut benedictæ nondum ſunt, auctoritate tamen Epiſcopi ſunt erectæ & ad diuinum cultum deſtinatæ: reſoluendū tamen eſt cum Doctoribus ſtatim allegandis, huiuſmodi loca nomine Eccleſiæ comprehendi, & ideo loci circunſtantia neceſſario erit aperienda, ſi in eis copula habeatur, aut ſanguis vel ſemen effundatur, aut quicquam etiam furetur: Primo, quia tam dicuntur religioſa, nec ad vſus profanos redire poſſunt, vt habetur capitul. ad hæc, de religioſis domibus. Secundo, quia huiuſmodi Eccleſiæ ad cultum diuinum, & Miſſas celebrandas deputantur auctoritate Epiſcopi, ita vt perpetuo cultui diuino emancipentur, quæ emancipatio atq; deputatio auctoritate Epiſcopi facta locum benedictionis ſupplet, eſtque velut quædam conſecratio. Tertio, quia huiuſmodi loca gaudent immunitate Eccleſiæ: vt docent Nauarrus *in Summa capite 22. numero 17.* Couar. multos referens. *2. var. capite vigeſimo num. quarto.* Paz *tomo primo pract. part. 5. cap. 3. § 3. numero 27.* Quarto, quia verior opinio habet ſtatutum puniens delictum in Eccleſia comprehendere etiam illum, qui delinquit in Baſilica auctoritate Epiſcopi erecta, nondum tamen conſecrata: vnde ſi is, cui Eccleſiæ ingreſſus interdictus eſt, in ea celebret, fit irregularis, vt docent Sancius *libro nono de matrimon. diſputatione 15. num. 39.* Calderinus *de Eccleſiaſtico interdicto, memb. 2. verſu ſed quid ſi u.* Dominicus *capite 15. § finali num. 6. de ſentent. excomm. in 6.* Syl. *verbo Interdictum. 6. quæſtione 5.* Nauarr. *ſuper § ... notabili 32. num. 3.* Et hanc ſententiam h... clementis ſtabilitam atque explicatam tenet gloſſa *in capite finali, de conſecrat. Eccleſiæ, verbo Conſecrata*, & Sancius citatus *dicto numero 39.* 38.

Quid autem ſi de auctoritate Epiſcopi non conſtet, & ſic etiam non conſtet, ſint hæc loca ſacra an non; Reſpondeo non ſufficere ad præſumendum auctoritatem Epiſcopi adfuiſſe; ibi eſſe oratorium, celebrarique de Epiſcopi licentia, & eſſe hoſpitale nomine alicuius ſancti, cum campana: ſed oportere ibi cymbalum eſſe ſuper tectum erectum, publiceque pulſari; id enim in oratoriis priuatis eſſe nequit, iuxta caput patentibus, de priuilegiis. & ita docet late Maſcardus *de probation. concluſione 869. num. 3. & 4.* Syl. *verbo loca religioſa quæſt. 3.* Felinus multos citans *cap. de quarta num. 12. de præſcrip.* Similiter idem præſumitur in dubio ſi ibi publice celebretur omnibus indifferenter ad diuina audienda admiſſis, ita Sancius *lib. 9. matrimon. diſp. 15. numero 39.* Archidiaconus *capite nemo, ad medium, de conſecratione diſtinctione 1.* Maſcardus *dicta concluſione 869. numero 1. & 2.* Idem ex decurſu temporis: vt ſi decennio ibi publice celebretur, vt cum multis probat Menochius *de præſumpt. l. tertio, præſump. 132. n. 51.* & Sancius *allegatus.*

Clauſtra religioſorum, ſi benedicta ſint, religioſiſque ſepeliendis deſtinata, comprehenduntur nomine loci ſacri, & ſic loci circunſtantia eſt de neceſſitate confeſſionis, ſi in eis copula habeatur, vel ſemen aut ſanguis effundatur, 39.

quia

Digitized by Google

quia & benedictionem, & deputationem habent ad diuina. ita docet Sancius *libro nono de matrimon. diſputatione* 15. *numero* 41. & Corduba *in Summa quæſtione* 12. Cætera religioſorum habitacula & officinæ, quamuis Eccleſiaſtica immunitate gaudeant, non tamen dicuntur ſacra per ordinem ad ſeminis aut ſanguinis effuſionem, quia nec Epiſcopi benedictionem, nec deputationem habent ad diuina officia, aut mortuorum fidelium ſepulturam. ita docet Sancius *citatus numero* 42. Nauarrus *in Summa Latin. capite* 16. *numero tertio verſ. interrogatus autem.* Corduba *in Summa quæſtione* 17. Henriquez *libro quinto de pœnitent. capite* 6. *alias* 2. *numero quinto litera* H. *ad marginem* Manuel Rodrig. 1. *tom. Summæ. edition* 2. *cap.* 207. *numero* 3. Capua *deciſionum aur. libro* 2. *cap* 83. *num.* 10. Addunt etiam Sancius, Henricus, & Corduba id eſſe verum licet ſuperior conuentus ſingulis noctibus benedicat dormitorium, & aqua aſpergat luſtrali. & Corduba & Sancius bene addunt, etiamſi ſit ibi altare ad celebrandum, quia reputabitur tunc tamquam priuatum Oratorium.

40. Notabis tamen quod quamuis attento iure ciuili *libro* 2. *C. de religion. & ſumpt. funer.* olim quilibet locus efficiebatur religioſus ſi in eo conſentiente domino loci fideles ſepeliebantur; ſecus tamen de iure canonico. quare locus ille nec erit ſacer, nec nomine Eccleſiæ veniet, quia ad id auctoritas Epiſcopi deſideratur. *capite ad hæc, de religioſis domibus.* nec laicis permittitur locum ſacrum conſtituere. ita docent gloſſa *in capit. Eccleſiaſtico, verbo ſi terram* 16. *quæſtione* 2. & ibi. Archid. *ad finem.* Innocent. *capite penult. numero primo de ſepult.* & ibi Abbas *numero* 4. Syluest. *verbo Loca religioſa quæſtion.* 1. Sancius *libro* 9. *de matrimon. diſputation.* 15. *numero* 43. Padilla *leg. Iubemus, de tranſact. num.* 16.

41. Non eſt dubium cœmeterium ab Epiſcopo benedictum locum eſſe ſacrum, vnde copula [illegible] habita, & ſanguinis aut ſeminis peccaminoſa [illegible] fuſio, ſacrilega ſunt, & proinde loci circunſtantia de neceſſitate confeſſionis eſt; ratio eſt, quia hæc directe aduerſantur ſanctitati loci in eo ad quod ſanctificatus eſt, ſepulturæ ſcilicet fidelium, cum in cœmeterio ſemine, aut ſanguine polluto, nullus fidelis ſepeliri poſſit, niſi prius reconcilietur, vt conſtat ex *cap. vnico, de conſecratione Eccleſiarum in* 6. ergo ſacrilegium eſt; & ita docent Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt* 3. *art.* 2. *num.* 14. Nauar. *in Summa Lat. cap.* 16. *num.* 3. *verſ. interrogatus autem.* Corduba *in Summa quæſtione* 12. Henricus *libro* 2. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 5. *ad marginem litera* H. Petrus de Ledeſma *Summa ſacram. tract. de Euchar. capite* 20. Manuel Rodriguez *tomo* 1. *Summæ* 2. *edit cap.* 207. *fine.* Sancius *libro* 9. *de debito coniugali diſputat.* 15. *numero* 40. & alij qui docent eodem modo pollui Eccleſiam atque cœmeterium, & hi ſunt gloſſa *in cap. vnico, de conſecration. in* 6. *verbo Polluto.* Archid. *ib. numero* 6. Abbas *in cap. conſuluiſti num.* 2. *de conſecrat. Eccleſ.* Henricus *cap. finali num.* 2. *eodem titulo.* Paludan. *in* 4. *diſtinct* 18. *quæſt.* 8 *artic.* 4. *num.* 19. & 20. Angel. *verbo Conſecratio cœmeterij num.* 1. Syluest. *verbo Cœmeterium num.* 1. & *quæſt.* 1. *num.* 2. & Armilla *eodem verbo num.* 1. Tabiena *ibi* 4. *num.* 7. Et ideo miror quomodo Sotus *in* 4 *diſtinct.* 32. *quæſtione vnica articulo* 3. *concluſione* 3. Angles *in floribus* 1. *part. de matrim. quæſtion.* 6. *de ſoluendo debito, fine.* Capua 1. *part. deciſ. aur. libro* 2. *cap.* 83. *num.* 10. Manuel. Rod. 1. *tom. Summæ* 2. *edition cap.* 243. *numero* 19. Vega *tomo* 1. *Summæ cap.* 78. *caſu* 1. aſſerant nomine loci ſacri non comprehendi cœmeteria, nec in illis eſſe violationem, ſicut in cameris adhærentibus Eccleſiæ.

42. Eccleſia comprehendit cœmeterium: ſic violata Eccleſia violatur cœmeterium, niſi ab ea diſtet aut pariete aliquo diuiſum ſit: violato autem cœmeterio non violatur Eccleſia, quia dignius trahit ad ſe minus dignum, & acceſſorium ſequitur principale, non è contra: dignior autem eſt Eccleſia cœmeterio. ita Sa *verbo Eccleſia.* Sancius *lib* 9. *de debito coniug. diſput.* 15. *num.* 23 34 & 40. Rebellus 2. *p. de obligat. iuſt. lib.* 3. *de imped. quæſtione* 19. *ſect.* 1. *numero* 6. ex parte loci ſacri: textus *in capite vnico, de conſecrat.* ibi, *Non vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcuntur; quæ quamuis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſeiunguntur.* & ibi gloſſa *verbo pariete.* Ancharranus *numero* 2. *notabili* 5. Francus *numero* 3. textum & verba illius affert Sancius *allegatus numero* 34.

43. Notabis autem, latius patere locum ſacrum quoad immunitatem Eccleſiæ, quam per ordinem ad furtum, & ſeminis aut ſanguinis effuſionem aut vulnerationem. Enimuero locus ſacer in furto, & vulnerationibus ac effuſionibus ſeminis & ſanguinis dicitur ſolum Eccleſia conſecrata & benedicta, & cœmeterium illius, vt hactenus explicauimus à num. 32. quia hæc ſunt deputata diuinis officijs, & fidelium ſepulturis. Locus vero ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ comprehendit etiam Palatium & domum Epiſcopi, monaſteriorum officinas, religioſorum & monialium; cymbulorum turres, Eccleſiarum tecta & fores, non autem Oratoria quæ domibus priuatis inueniuntur, cum hæc ſint loca de ſe prophana, & ad prophanos vſus ad nutum dominorum redire poſſunt; ſic docet Henricus *libr.* 2. *de pœnit. cap.* 6. *numero* 5. *ad marginem litera* H. Nauarr. *cap.* 16. *num.* 3. & *cap.* 25. *num.* 17. & 18. Corduba *caſu* 12. Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 3. *de immunit. cap.* 9. *num.* 6. & Couar. *lib.* 2. *var. capite.* 20. *numer.* 18. & patebit infra num. 60. & 61.

SVMMARIVM.

In quibus caſibus extractio ab Eccleſia ſit ſacrilegium mortale. num. 44

In quibus caſibus gaudeant delinquentes immunitate Eccleſiæ. num. 45.

An illa gaudeant graſſatores viarum; an pyratæ. ibidem.

Quid de incendiarijs nocturnis. ibidem verſ. ſecundus.

Quid de illo qui in vna Eccleſia occidit, & ad aliam fugit. ibid. verſ. tertius eſt.

Quid de illis qui delicta ex propoſito committunt. numero 46.

Quid de raptoribus virginum. num. 47.

Quid de illis, qui leuia delicta committunt. num. 48.

An pagani Eccleſiæ immunitate gaudeant. num. 49.

Quid de hæreticis. ibid. verſ. idem.

Quid de ſchiſmaticis. ibid.

An excommunicati, ſuſpenſi, & interdicti hac immunitate gaudeant. num. 50.

An captiui Chriſtiani illa gaudeant. num. 51

An

Digitized by Google

An clerici & religioſi illa etiam gaudeant in ordine ad iudices ſæculares. *num.* 52
Quid in ordine ad Eccleſiaſticos. *ibid.*
An circunſtantia loci ſacri neceſſario ſit in confeſſione explicanda quando debitores violenter ab illo extrahuntur. *num.* 53.
Quid de mercatoribus, qui pecunias alienas expilarunt. *ibid.*
An ſacrilegium ſit, & circunſtantia neceſſario in confeſſione explicanda, ſi aliquis ab Euchariſtia in via extrahatur ad quam confugit. *num.* 54.
Quid quando Euchariſtia ducitur ad vinctos, & vincti ad illam confugiunt. *ibid.*
An iudex laicus poßit abſque ſacrilegio auferre arma à confugientibus ad Eccleſiam caſibus in quibus gaudent hac immunitate. *num.* 55.
Quid ſi eos ibi liget ne fugiant. ibidem, verſ. non poteſt tamen.
Quid ſi gaudens immunitate loci ſacri, extra locum ſacrum capiatur. *num.* 56.
Quid ſi aliquis comprehenſus extra locum ſacrum per illum ad carcerem trahatur. *num.* 57.
Quid de eo qui ad reſtim ducitur per locum ſacrum. ibidem.
Quid ſi iudex cum iuramento promittat, ſe reſtituturum aliquem loco ſacro, à quo illum extrahit. numero 58.
Vtrum liceat clericis defendere armis aliquem confugientem ad Eccleſiam. *num.* 59.
An immunitas Eccleſiæ ſit de iure diuino, an humano. ibid.
Quiſnam dicatur locus ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ. *num.* 60.
Quid de cœmeterio ſiue ſit contiguum Eccleſiæ, ſiue ab ea ſeparatum. *ibid.*
Quid de Oratorijs domorum. *num.* 64.
Olim nomine loci ſacri veniebant quadraginta paſſus diſtantes ab Eccleſia per ordinem ad immunitatem illius, hodie non ita eſt. *num.* 61.
An gaudeat immunitate Eccleſia interdicta, vel polluta. num. 62.
Quid de clauſtro illius. *ibid.*
An hac immunitate gaudeat. *ibid.*
Quid ſi ſupra tectum Eccleſiæ aliquis ſit, & inde abſtrahatur, an is gaudeat hac immunitate. *num.* 63.
An Oratoria, quæ domi habentur, illa gaudeant. numero 64.

44 EXtrahere aliquem ab Eccleſia & loco ſacro in omnibus caſibus in quibus gaudet immunitate illius mortale ſacrilegium eſt, & ideo loci ſacri circunſtantia neceſſario eſt confitenda. eſt doctrina communis, ita Nauarrus *capite* 28. *in addit. ad capit.* 27. *numero* 259. Angelus *verbo Immunitas à numero* 12. Syluester *eodem verbo* 1. & Sancius *libro* 9. *de debito coniugali tota diſputatione* 15. *numero* 23. probatur, quia violatur immunitas loci ſacri, & irreuerentia atque iniuria grauis committitur in illum.

45 Oportet autem ſcire in quibus caſibus gaudeant delinquentes immunitate loci ſacri, & in quibus non, vt ſciamus quando hoc ſacrilegium, & circunſtantia neceſſario ſit confitenda: ſunt enim aliqui caſus graues, in quibus Eccleſia malefactores non defendit, qui excipiuntur in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ. Primus eſt, ſi delinquens fuerit publicus latro aut graſſator viarum, qui ſcilicet in publicis vijs interficit, percutit, vel furatur [illegible] pyrata. ita etiam habetur in noſtris [illegible] uis. *libro* 2. *titul.* 5. *numero* 3. Nauarrus [illegible] *numero* 20. & docet Soarius *tomo primo de* [illegible] *bro* 3. *capite* 11. *numero* 4. Couarr. tamen *libro* 2. [illegible] *capite* 20. *numero* 13. & Soarius allegatus docent conſuetudine receptum eſſe vt etiam latrunculi & fures ſimplices non gaudeant templorum immunitate, & hanc conſuetudinem introductam fuiſſe videntibus, & conſentientibus Clericis & Prælatis, & addunt dici non poſſe huiuſmodi conſuetudinem introductam fuiſſe in fraudem Eccleſiæ, vt notat ſpecialiter Soar. quia ex beneplacito Eccleſiæ cenſetur introducta in odium delicti, & non in diminutionem reuerentiæ illius. Noſtræ tamen ordinationes loco allegato fures ſimplices, & ſimplices adulteros hac immunitate gaudere affirmant: appellant autem ibi fures ſimplices, & ſimplices adulteros, eos, qui committunt furtum & adulterium non vidente nec renitente coniuge, & Domino rei furatæ, nam ſi videant ac renitantur non gaudent hac immunitate, vt ibi declaratur. Secundus eſt populator ſeu vaſtator agrorum nocturnus, hoc eſt, qui de propoſito ignem apponit ſegetibus aut fructibus agrorum vel arborum. ita habetur in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ, & in noſtris ordin. nouis Luſitaniæ *libro* 2. *titul.* 5. *numero* 4. & docent Nauarrus & Soarius *præcitatis locis*, & Angelus *verbo Immunitas numero* 17. Tertius eſt qui occidit, mutilat vel aliud delictum enorme committit in vna Eccleſia vel cœmeterio illius ſub ſpe vt defendatur ab alia, ſecus ſi committat hæc delicta extra Eccleſiam & cœmeterium illius. ita docet Remigius *de immunitate Eccleſiæ fallentia* 3. *folio* 129. Viualdus *in candelabr. vbi de confeſſion. numero quarto.* Couarr. *libro* 2. *var. capit.* 20. *numero* 18. & Nauarrus *capite* 25. *numero* 22. *& noſtræ ordin. loco citato*: ſed quid ſi delinquens committat delictum in vna Eccleſia vel loco ſacro mero caſu, & non ſpe confugiendi ad aliam? Certe in hoc caſu putat Panormitanus *in dicto cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ*, non gaudere huiuſmodi delinquentem hac immunitate, ſed fallitur, quia Angelus *verbo Immunitas numero decimo ſeptimo.* Nauarrus, Couarruuias, & Viualdus, & noſtræ ordinat. Luſitaniæ locis modo allegatis expreſſe dicunt, ſolum illum non gaudere immunitate qui committit delictum in vna Eccleſia ſpe immunitatis alterius. Alij tamen Doctores, quorum opinio, quia eſt fauorabilior Eccleſijs, mihi arridet, loquuntur indiſtincte & aſſerunt omnem delinquentem in loco ſacro gaudere immunitate alterius, ſiue delinquat ſpe immunitatis illius, ſiue non, quia S.P. *in capite vltimo, de immunitate Eccleſiæ*, quando excipit aliquos delinquentes ab huiuſmodi immunitate, non fundatur in ſpe, ſed in qualitate delicti: vnde ſiue committant illud in Eccleſia, ſub ſpe defenſionis illius, ſiue non; Si tamen delictum fuerit ex conditione illorum, quorum patratores gaudent hac immunitate, illa gaudebunt; & addunt in vſu, & conſuetudine eſſe receptum: & ita etiam docet Soarius *tomo primo de religion. libro* 3. *capite* 11. *numero* 6. Nauarrus *capite* 25. *à numero* 22. & quamuis ius Luſitanum in loco citato ſequatur primam opinionem, tamen loquitur de iure, non de conſuetudine;

iam tunc eſſet ſacrilegium mutans ſpeciem peccati; ita docet Syluest. *verbo Sacrilegium* §. 5. *& verbo Immunitas. 1. n. 4. § ſecundum*: Corduba q. 190. vbi docet Corduba ſequens Syluestrum per actus qui de ſe non ſunt mortales, nec iure Eccleſiaſtico prohibiti ſub mortali, non committi ſacrilegia ſi fiant in loco ſacro, niſi exceſſus ſit magnus, & exemplum ponit Sylu. in actibus numeratis, & idem ſequitur Henricus *lib. 2. de pœnit. cap. 6. nu. 5. litera N. ad marginem*. vbi pro hac opinione citat Armillam *verbo Sacrileg.* & ait pro ea facere Sotum *libr. 2. de iuſt. quaſt. 4. art. 4. & 5.* Alij tamen exiſtimant ſacrilegium eſſe mortale de neceſſitate confeſſionis mercatum facere in loco ſacro, nundinas exercere, triturare vuas, & alia ſimilia. ita docet Molina Theologus *tomo 2. de iuſt. diſp. 344.* probat hoc ex cap. *relinqui, de cuſtodia Eccleſiæ.* vbi Summus Pont. prohibet ne ſupellectilia in Eccleſijs admittantur, niſi ob incendia repentina, vel hoſtiles incurſus. probat etiam ex Concilio Trid. *ſeſſ. 22. in decreto de ſeruandis in celebratione Miſſarum*, ibi enim Concil. præcipit Prælatis inter alia, *vt* ſæculares actiones, deambulationes, prophana colloquia, ſtrepitus, & clamores arceant ab Eccleſia, vt vere domus Dei & orationis dicatur. probat denique ex exemplo Chriſti Domini Ioannis 21. qui ementes & vendentes funiculo eiecit de templo, quod non tam acerbe faceret mitiſſimus Dominus, ſi tantum veniale eſſet. Cæterum in locis Concilij citati a Molina, conſilium continetur, non præceptum. Exemplum Chriſti Domini indicat, nimium fuiſſe exceſſum: quod alij non negant, & ſic omnes videntur concordare. Si tamen in Eccleſia ſolum fierent pacta & conuentiones, & res exiſterent extra illam, non eſſet id peccatum mortale, ſed tantum veniale, vt optime docet Molina allegatus. & Conradus *de contractibus. quaſt. 51. concl. 2.* & Angelus *verbo Negotiatio. num. 2.* & Sotus *libr. 6. de iuſt. quaſt. 2. art. 2.* vendi vero candelas in Eccleſia ad cultum & venerationem ſanctorum nec culpa venialis eſt, tunc quia ita fit quotidie videntibus Prælatis, & non cõtradicentibus, tunc quia fit ſine ſtrepitu, & in honorem Sanctorum. Nec obſtat, Chriſtum dominum eieciſſe de templo vendentes columbas ad diuina ſacrificia ſeruientes, quia id fiebat cum ſtrepitu maximo, & menſæ ibi aderant nummulariorum, ac trapezitarum dantium, & accipientium pecunias credito, & ad cambia. An autem ſacrilegium ſit perfringere fores Eccleſiæ ad furandum, alibi tractatur. vide Nauarrum *in Summa Lat. cap. 27. num. 94.* & Henricum *lib. 2. de pœnit. cap. 6. num. 5. ad marginem lit. N.* ſimiliter an ſit ſacrilegium exercere in loco ſacro actus iudiciales in cauſa ſanguinis, vide Nauarr. *in cap. conſideret. num. 112.* & infra fortaſſe aliquid dicetur.

11. Furari crumenam audientis Miſſam in Eccleſia, non eſt ſacrilegium, nec excedit furtum ſimplex, cum ſit res non ſacra. *l. Diuus. ff. ad legem Iuliam de pecul.* Henricus *libro 2. de pœnitent. capite 6. numero 5. ad marginem litera N.* Iulius Clarus *libro 5. ſentent. §. ſacrilegium numero 1. folio 192.* & alij ſupra allegati, verſ. dixi de iure canonico. num 9. An autem furari crumenam à confeſſario in ipſa confeſſione, ſacrilegium ſit, & circunſtantia de neceſſitate confeſſionis, eſt dubium? Corduba *in Summa quaſtione 13.* exiſtimat ſacrilegium eſſe furari modicam pecuniam ex crumena à confeſſario in ipſa confeſſione. Recte loquitur Corduba, ſi aſſumatur confeſſio tamquam medium ad ipſum furtum, quia tunc iniuriam facit prædo ſacramento maximam; ſecus ſi ex occaſione data huiuſmodi furtum crumenæ fiat, vt animaduertit Rebellus *1. part. libro 3. capite 1. numero 11.* & Sã *verbo Sacrilegium. numero 1.* dico tamen mihi videri circunſtantiam notabiliter aggrauantem neceſſario confitendam, quia arguit infirmum propoſitum contritionis, & frequentem vſum ac reincidentiam in furando.

Patet ergo ex dictis, circunſtantiam loci ſacri in duobus tantum caſibus in furto eſſe explicandam, 12. quia mutat ſpeciem furti in ſacrilegium: Primo quando furatur res ſacra de loco ſacro: Secundo quando furatur res non ſacra de loco ſacro, modo tamen ea res non ſacra ita ſit ſub depoſito, aut cuſtodia Eccleſiæ, vt Eccleſia de illa teneatur: Nam in alio caſu, quod ſcilicet furatur res ſacra de loco non ſacro, explicanda etiam eſt neceſſario circunſtantia rei ſacræ, in ipſa confeſſione propter ſacrilegium, non tamen eſt explicanda circunſtantia loci ſacri, cum hic non detur. Solum hic quæri poteſt, vtrum in primo caſu & prima ſpecie ſacrilegij vtraque circunſtantia, & rei ſacræ, & loci ſacri, neceſſario ſit explicanda in cõfeſſione, an ſolum ſufficiat & ſatisfaciat, dicens: Furatus ſum rem ſacram, non explicando de loco ſacro, vel è contra dicens, furatus ſum rem de loco ſacro, non explicãdo ſacram. Sed hoc dubium tractabimus in cap. 5. num. 20. ad quem locum te remittimus. in circunſtantia *Quando*.

Quid autem nomine loci ſacri per ordinem ad 13. furtum intelligatur, dicemus numer. 32. & deinceps. Certe Syluest. *verbo Immunitas. 1. numero 4. §. ſecundum. & verbo Sacrilegium §. 5.* docet comprehendi Eccleſiam, & cæmeterium, nec ſolum per ordinem ad furtum hoc intelligitur, ſed etiam per ordinem ad alios actus prohibitos in loco ſacro, v. c. nundinas, actus iudiciales, conuentiones, conclamationes & alia ſimilia, actus tamen forenſes pro actu pietatis, & cauſis ſpiritualibus in Eccleſia & cæmeterio fieri poſſunt, vt docet idem Syluest. citatus, & id patet ex cap. *cum Eccleſia*, & ex cap. *decet, de immunitate Eccleſiæ*, & docet etiam Panormit. *in dicto capite cum Eccleſia* huiuſmodi actus forenſes, cauſa pietatis fieri poſſe in loco ſacro: vide numerum 32. vſque ad 41. & quæ ibi diximus de loco ſacro per ordinem ad copulam, intellige etiam per ordinem ad furtum: Eccleſia enim & cæmeterium ſacrata & benedicta, loca ſacra dicuntur. Nec obſtat quod per furtum non polluatur Eccleſia, & quod furtum non aduerſetur loco ſacro, in eo ad quod ſacer eſt, id eſt, Miſſis, diuinis officijs, aut ſepulturæ mortuorum, non enim furtum hæc impedit ſi fiat in loco ſacro, ſufficit enim quod iure canonico fieri in ea & loco ſacro prohibeatur, vt patet ex Concilio Tridentin. & ex cap. *relinqui.* numer. 10. allegato. Pœna ſacrilegij quoad furtum de iure ciuili tota eſt arbitraria ſecundum qualitatem rei, perſonæ, temporis, & ſexus; ſemper tamen eſt capitalis. ita docet Iulius Clarus *libro quinto ſententiarum §. ſacrilegium. numero tertio*, & Salicetus *in rubric. Codic. de crimine ſacrilegij, fine*, & ibi dicit Iulius Clarus Neapoli fuiſſe quendam Salernitanum ſuſpenſum, quia furto ſubtraxerat quandam crucem ex Eccleſia Diui

Floren-

Florentij, & id etiam refert Foller. *in ſua practica criminali folio* 389. *numero* 47. Poteſt tamen ſacrilegium habere aliquas circunſtantias adeo graues & enormes, vt omnino ſit talis ſacrilegus etiam pro exiguo furto morte plectendus. v. c. ſi nocte Eccleſiæ fores perfringat, & pyxidem in qua diuina Euchariſtia aſſeruatur, furetur, quod exemplum de Euchariſtia apponit ipſe Iulius Clarus *dicto libro quinto ſentent.* §. *ſacrilegium, numero tertio folio* 192. & illud etiam affert prædictus Foller. *in pract. criminal. fol.* 206. *fine.*

14. Effuſio peccaminoſa ſanguinis humani, homicidium iniuſtum, iniuſta percuſſio, vulneratio, mutilatioque ſi fiant in loco ſacro, & mortalem culpam attingant, etiamſi ſine ſanguinis effuſione contingant, ſacrilegia ſunt, & ideo circunſtantia loci ſacri neceſſario eſt confitenda, &, ſi effundatur ſanguis, neceſſario locus ſacer eſt purificandus. in qua tamen quantitate dicetur infra numero 18. ita docet Nauarrus *in Summa Latina capite* 27. *numero* 259. *& numero* 256. Capua *libro* 2. *deciſ. aur. capite* 48. *de ſpeciebus ſacrilegij num.* 22 Syluester. *verbo Conſecratio* 2. *num.* 5. Henricus *lib.* 2. *de pœnitent. capite* 6. *numero.* 5. D. Thom. 3. *part. quaſt.* 83. *articulo* 3. *ad* 3. Selua *de benefic. quaſt.* 5. *part.* 1. *num.* 168. Tabiena *verbo Conſecratio* 2. §. 3. Panormit. & Hoſtienſis *in cap propoſuiſti, de conſecr. in* 6. & eſt communis doctrina. & ratio eſt, quia hæc omnia aduerſantur ſanctitati loci, & ideo directe ſit iniuria loco ſacro: ſicut enim violenta extractio hominis è loco ſacro eſt ingens ſacrilegium, quia directè aduerſatur immunitati Eccleſiæ, & loci ſacri; ſic iniurioſa percuſſio, & homicidium, cum hæc directe aduerſentur ſanctitati loci ſacri atque immunitati illius.

15. Dixi *peccaminoſa effuſio, iniuſta percuſſio, & homicidium,* quia ſi hæc iuſta fuerint, & in iuſtam defenſionem facta cum debito moderamine inculpatæ tutelæ, etiam ſi magna copia ſanguinis effundatur non erit ſacrilegium, imò nec peccatum, & ideo nec circunſtantia loci eſt explicāda, nec locus purificandus: imo nec ſi homicidium, aut vulneratio aut effuſio ſanguinis facta ſit caſualiter, lapide videlicet, aut tegula cadēte, quia peccaminoſa non eſt; nec ſi hæc fiant per ludum & iocum abſq; peccato mortali; nec ſi effuſio naturaliter fiat ſponte per os, aut nares, aut abſtulto iudicioque carente, quia hæc omnia contingunt ſine peccato. ita docet idem Nau. *in manual. Lat. c.* 27. *n.* 256. Sylu. *verbo Cōſecrat.* 2. *n.* 3. Capua allegatus *n. præcedenti,* Frācus *in c. vnico, de conſecr. in* 6. & omnes in ſuperiori citati. Nec ſi vnū occidas, aut vulneres in loco ſacro, quē nec formaliter nec virtualiter intendebas occidere, vel vulnerare, intendendo tamen alium, quia mors & occiſio reſpectu illius fuit inuoluntaria omnino & ſine peccato: ſic intendens percutere vnum clericum, ſi alium percutiat, quem nec formaliter nec virtualiter intendebat percutere aut occidere, nec irregularitatem nec excommunicationem cap. ſi quis, incurrit. quia reſpectu illius merè caſualis fuit, inuoluntaria, & inculpabilis occiſio, vt communiter hodie docetur in materia irregularitatis, & ita docet Soar. *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 22 *ſect.* 1. *à num.* 54. vbi late id & per multas rationes probat, quem vide.

16. Nec etiam eſt ſacrilegium, nec violatur Eccleſia aut locus ſacer ſi vulnus extra illam, aut cæmeterium illius accipiatur, & ad illam aut illius cæmeterium confugiat vulneratus, ibique ſanguinem effundat, quia peccatum non fuit commiſſum in loco ſacro, ſed extra illum, & alioqui effuſio quæ ſequitur, naturaliter ſequitur ex vulnere, & ſine peccato, & ideo non eſt circunſtantia loci tunc explicanda. Contra vero ſi vulnus in loco ſacro infligatur, & percuſſus effundat ſanguinem extra illum, aut intra, ſed in vaſe recipiatur, iam tunc ſacrilegium erit; & loci circunſtantia explicanda, & locus ſacer neceſſario purificandus ac reconciliandus erit, imo etiam, quamuis nullus ſanguis effundatur, nec extra locum ſacrum, nec intra illum, ſi tamen homicidium in eo commiſſum ſit aut percuſſio, aut vulnus mortiferum in eo contingat, nec peccatum excuſabitur à ſacrilegio, nec locus à purificatione, nec homicida, percuſſor, aut vulnerator à declaratione circunſtantiæ loci ſacri in confeſſione: ita docent communiter Doctores expreſſè Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *numero* 5. Nau. *in Summa Latina cap.* 27. *num.* 256. Capua *lib.* 2. *deciſ. aur. capite* 48. *de ſacrilegij ſpeciebus numero* 23. gloſſa *in capit. propoſuiſti, de conſecrat in* 6. communiter recepta, *verbo reconciliari, fine:* iſta autem reconciliatio debet fieri per aquam vino & cinere benedictam, vt in eodem cap. dicitur in fine.

Dixi, *mortiferum vulnus, aut percuſſio,* quia, vt notant Doctores allegati, & ſpecialiter. Nauarrus, vt locus ſacer purificetur non ſufficit quæcumque percuſſio attingens peccatum mortale, etiamſi carnes contundat, aut oſſa confringat, nec quodcumque vulnus etiam magnum ex quo non effundatur ſanguis, ſed requiritur vt hæc mortifera ſint, id eſt, talia vt mors probabiliter ſequatur. Fundamentum horum eſt, quia hæc omnia aduerſantur directe ſanctitati loci ſacri, & peccatum intra illum commiſſum ac conſummatum fuit, quamuis ſanguis extra illum effundatur, aut intra, ſed in vaſe recipiatur: & quia capit. propoſuiſti, de conſecrat. Eccleſ. loquitur non ſolum de homicidiis, ſed etiam de vulneribus & percuſſionibus. Eſt hæc doctrina adeo vera, vt etiamſi Martyr, cauſa Chriſti in loco ſacro occidatur, aut ſuſpendatur, polluatur Eccleſia, & circunſtantia loci, ratione ſacrilegij neceſſario ſit confitenda, vt optime notant Syl. & Nauarrus *locis allegatis,* & Capua *num.* 8. quamuis enim ſanguis martyrum Eccleſiam ornet, ac mirificet, tamen actio ex parte Tyranni peccaminoſa fuit, iuxta illud. 17.

Actio diſplicuit, paſſio grata fuit.

& idem à fortiori dicendum eſt ſi homo in loco ſacro à poteſtate publica occidatur, aut reſte ſuſpendatur, iuxta hos Doctores omnes Eccleſia comprehendit cæmeterium; cæmeterium non comprehendit Eccleſiam, vt dicemus numer. 42. Non eſt autem ſacrilegium, nec violatur Eccleſia quando aliquis in illa exiſtens, telo, vel ſclopeto, vel armis miſſilibus, vulnerat, percutit, vel confodit eum, qui eſt extra illam, & cæmeterium illius, nec circunſtantia ſacrilegij tunc cōfitenda eſt; cum reuera tale ſacrilegiū non detur. & ratio eſt, quia non conſummatur peccatum, nec actio occiſionis, aut vulnerationis in loco ſacro, ſed extra illum: ſic qui exiſtens in Eccleſia & deliberato conſenſu intendit aliquem occidere extra illam, non committit ſacrilegium; ſecus ſi exiſtens extra Eccleſiam, in illa deſideraret occidere; aut de facto aliquem in illa, aut cæmeterio illius exiſtentem armis miſſilibus occideret, aut vulne-

vulneraret; licet enim actio tunc extra Eccleſiam inchoetur & extra locum ſacrum: in loco tamen ſacro conſummatur. ita docet Nauarrus *cap.* 27. *in manuali Latino numero* 256. & Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *numero* 5. & alij *numero* 14. allegati. Nec credo eſſe circunſtantiam notabiliter aggrauantem peccatum homicidij ſi aliquis exiſtens in Eccleſia ſclopeto, ſagitta, vel telo occidat extra illam & cœmeterium illius, niſi in magna frequentia & publicitate hominum, ratione publicitatis & materialis ſcandali; omne enim peccatum publicum de ſe habet motiuum generale ſcandali contra ædificationem & charitatem proximi, iuxta ea, quæ diximus num. 4

18. Notandum tamen ad violationem Eccleſiæ non ſufficere quamcunque effuſionem iniurioſam ac peccaminoſam ſanguinis, ſed requiri magnam, ſeu, vt ait Syluest. *verbo Conſecratio* 2. *numer.* 5. §. *ſecundus*, enormem: magnam vero requirit Toletus *lib.* 1. *Summa cap.* 32. *num.* 1. & Capua *lib.* 2. *de ſpeciebus ſacrilegij cap.* 48. *numer.* 5 & Nauar *in manual. Latin. cap.* 27. *num.* 256. & Panor. *in cap. propoſuiſti, de conſecrat. in* 6. & eſt optimus textus in cap. *reuertimini.* 16. *quæſtion.* 1. & in cap. *cum illorum, de ſententia excommunicat.* & gloſſa ibi, *verbo effuſionem*; quod eſt valde notandum, ne dicamus per quamcumque effuſionem modici ſanguinis pollui ac violari Eccleſiam, aut cœmeterium illius: imo nec etiam polluitur ſi magna copia effundatur de naſo, quia eſt organum ſanguinis, vt docet Capua citatus *numero* 25. & Sotus *in* 4. *diſtinction.* 13. *quæſtion.* 2. *articul.* 3 *concluſione* 8. ac proinde quæ eſſet effuſio reſpectu alterius partis, non eſſet reſpectu naſi, iuxta hos Doctores. quæ autem effuſio ſeminis requiratur, vide numerum 20.

19. Circunſtantia effuſionis ſeminis.

Effuſio ſeminis humani voluntaria & peccaminoſa in Eccleſia, & loco ſacro, eſt ſacrilegium, ſiue publica, ſiue ſecreta, ſiue inter coniuges, ſiue inter ſolutos, ſiue intra, ſiue extra vas naturale, & circunſtantia ſacrilegij & loci ſacri, eſt de neceſſitate confeſſionis: vnde autem oriatur hæc ratio ſacrilegij, & cur ſanguinis & ſeminis emiſſio in loco ſacro ſit ſacrilegium, & quo iure, dubium eſt? Melior opinio docet oriri ex ſolo Eccleſiæ ſtatuto, quoniam ius Eccleſiaſticum peculiariter Deo tribuit cultum per immunitatem & ceſſationem ab huiuſmodi rebus in loco ſacro, non autem per tactus, & oſcula inhoneſta ſine ſeminis effuſione, vt infra videbimus à num. 23. ſtatuitque ius Eccleſiaſticum illis actibus non ſtatis locum ſacrum profanari, vnde ea efficere in loco ſacro, eſt violare locum ſacrum in eo ad quod ſacer eſt, ex ſolo ſtatuto Eccleſiæ: ita docet Sancius *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 15 *num.* 4. Valentia 2. 2. *diſp* 6. *quæſt.* 15. *puncto* 1. §. *Præterea etiam ad eandem ſpeciem*, & Vaſquez 1. 2. *quæſtion.* 72. *articul.* 6. *diſputat.* 98. *numero* 4. & 5. & 6. conſtat ex cap. *propoſuiſti, de conſecrat. in* 6. & cap. *Eccleſiis, de conſecration. diſtinction.* 1. nam in locis hic allegatis docent huiuſmodi Doctores ideo ſacrilegam eſſe ſanguinis, aut ſeminis effuſionem in Eccleſia, non autem alia ſcelera ibi commiſſa, quoniam ius Eccleſiaſticum in capitibus allegatis, peculiariter voluit tribui Deo hunc cultum per immunitatem loci ſacri ab huiuſmodi rebus, non autem ab alijs peccatis. Nec obſtat primo quod multo grauiora ſint alia crimina, vt hæreſis, deſperatio, odium Dei, &c. quæ in Eccleſia admiſſa & patrata, non ſunt ſacrilega: quia, quæ pendent ex iure poſitiuo, ſæpe non attendunt ad grauitatem peccati, ſed ad alias indecentias. Nec obſtat etiam quod ſpectata decentia & reuerentia loci ſacri, magis illi aduerſari videantur tactus & verba inhoneſta, quamuis ſine effuſione ſeminis contingant, inter ſolutos, quam copula coniugalis de ſe licita, & meritoria extra hanc prohibitionem; & tamen tactus & verba inhoneſta ſine ſeminis effuſione inter ſolutos in loco ſacro non habent malitiam ſacrilegij, vt dicemus num. 29. quia, vt dixi, ius poſitiuū non tam attendit ſæpe ad grauitatem peccati, quam ad alias rationes extrinſecus conſiderabiles iudicio prudentum. Quamobrem non admittitur hodie Soarius 3. *part. quæſt.* 83. *art.* 2. *diſput.* 81. *ſect.* 4. §. *tertio violatur Eccleſia, opinione* 2. aſſerens ideo ſeminis & ſanguinis effuſionem eſſe ſacrilegium, & per illam pollui Eccleſiam ac violari, quia huiuſmodi actiones de ſe ſunt turpes, & decentiæ ac reuerentiæ loci ſacri repugnantes, atque adeo rationem huius ſacrilegij oriri ex peccato, & turpitudine actionis, non autem ex ſtatuto Eccleſiæ. Sed hoc fundamentum Soarij ſatis conuellitur, ex eo, quod copula inter coniugatos de ſe ſit licita & meritoria, & tamen ſi in loco ſacro habeatur, eſt ſacrilegium, & per illam polluitur Eccleſia ſi diuulgata fuerit, non ergo ex turpitudine actionis redditur ſacrilegium, ſed ex prohibitione Eccleſiæ, quæ ſtatuit tribui Deo ſpecialem cultum per immunitatem horum actuum in loco ſacro.

Copula igitur voluntaria, vel inuoluntaria, & peccaminoſa effuſio ſeminis inter ſolutos & coniugatos in loco ſacro habita, eſt ſacrilegium, & circunſtantia loci ſacri, quia hoc peccatum, de intemperantia, ad ſpeciem trahit ſacrilegij, & ideo neceſſario eſt confitenda: ita docent communiter Doctores, Nauarr. *in Summa Latina cap.* 27. *num.* 259. Syluest. *verbo Conſecratio* 2. §. 5. Saà *verbo debito coniugali numero* 12 Rebell. 2. *part. de obligation. iuſtit. libro* 3. *quæſtione* 19. *ſection.* 1. *numero* 5. & 6. Nec ſolum per copulam inter ſolutos, ſed etiam inter coniugatos extra caſum neceſſitatis, ipſa Eccleſia violatur, & ſacrilegium committitur, cuius circunſtantia neceſſario eſt explicanda: ita Sancius *libro* 9. *de matrimon diſputation.* 15. *num.* 7. Nauarr. Saà Syluest. & Rebell. modo allegati. Abulenſis *cap.* 5. *Matth quæſt* 237. D. Thom. quem citat Sancius, D. Anton 3. *part. titulo* 1. *cap.* 20. §. 2. & *titulo* 12. *cap.* 6. §. 4. *caſu* 2. Caiet. *in Summa verb. Matrim. c. vltim. verſ. ſextum caput.* Victoria *in Summa de Euchar. n.* 99. & *de matr. n.* 279 Caſtro *l.* 1. *de lege pœnali, c.* 7. *docum.* 2. Ledeſma 1. *part.* 4. *quæſt.* 24. *artic.* 3. *dub.* 7. *caſu* 2. & 2. *part.* 4. *quæſt.* 66 *art.* 1. §. *vltimo.* Angles *in floribus* 1 *part. de matrimon. quæſt.* 6. *de ſoluendo debito fine.* Capua. 1. *part. deciſ. libr.* 2 *cap.* 48. *num.* 16. Manuel Rodr. 1 *tom. Summa edition.* 2. *cap.* 154. *num.* 11. *concluſione* 10. & *cap.* 243. *num.* 19. Vitaldus *in candel.* 1. *part. vbi de debito coniugali num.* 262. & 2. *part. de interdicto numer.* 72. Vega 1. *tomo Summa edit.* 2. *cap.* 78. *caſu* 2. & *caſu* 1. Lopez 1. *part. inſtruct. cap* 82. §. *at vero de redditione.* Soar 3. *part. quæſt.* 83. *artic.* 3 *diſput.* 81. *ſection.* 4. § *tertio violatur.* Hi omnes docent extra caſum neceſſitatis culpam eſſe, & ſacrilegium neceſſario confitendum vti matrimonio in loco ſacro tam petendo, quam reddendo. quia cum ea copula impediat in eo diuinorum officiorum celebrationē, donec reconcilietur, directe opponitur ſanctitati loci, ac proinde ſacrilega eſt. Dices, ſi coniux vnus habeat votum caſtitatis, & petat debitum ab altero coniuge non 20.

ge non habente, tenetur illud reddere petenti quamuis alter ſacrilegium committat in petendo: ergo etiam, quamuis qui petit in loco ſacro ſacrilegus ſit, alter tamen qui reddit, immunis erit à tali ſacrilegio. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia votum eſt circunſtantia tenens ſe ex parte ſolius petentis, nec afficit ipſum actum, ac proinde ſolam ipſius petitionem illicitam reddit: at vero circunſtantia loci ſacri tenet ſe ex parte ipſius actus, & ideo comprehendit ac illicitam reddit tam petitionem, quam redditionem, vtraque enim violat locum ſacrum. Sic reſpondet Sancius *l.9.de debito coniug. diſp.15.n* 8. & Rich. *in 4.diſt.32.art.3.quaſt.*1. Francus *in cap. vnico de conſecrat.in 6.num.*10.& alij, quos ibi citat Sancius.

21. Potiſſima difficultas eſt, vtrum copula in loco ſacro intra coniugatos excuſari poſſit aliqua cauſa à ſacrilegio. Reſpondeo affirmatiue. excuſatur enim à ſacrilegio huiuſmodi copula, quando ipſi coniuges vel ſaltem alter illorum per multum tempus in eodem loco ſacro obſeſſi ſunt, ita vt ad alia loca diuerti non poſſint; non excuſatur vero ſi ad breue tempus ibi incluſi fuerint, & datur periculum incontinentiæ propriæque pollutionis in altero illorum, tunc enim altero illuc adeunte iuſte ſeu licite, & abſque ſacrilegio & indecentia loci ſacri petetunt copulam: primo quia non eſt credendum in hoc euentu voluiſſe Eccleſiam obligare ad abſtinendum ob decentiam loci: deinde; quia ipſa copula inter coniuges de ſe eſt licita, & ſolum erat illicita, ratione irreuerentiæ loci ſacri, à qua excuſat cauſa vrgens: ſicut enim excuſatur à ſacrilegio homicidium in loco ſacro cum debito moderamine ob iuſtam defenſionem factum ad tuendam vitam temporalem; ſic excuſabitur copula inter coniuges diu incluſos in loco ſacro ad vitandum periculum incontinentiæ, ad tuendam vitam ſpiritualem; vnde et ſi poſtea publice conſtet de tali copula, ſi conſtet etiam de cauſa iuſta: non egebit locus purificatione: nam licet neceſſitas coeundi in loco ſacro non ſit tam præciſa & abſoluta, eſt tamen, moraliter loquendo, & ſuppoſita fragilitate humana, moraliter ineuitabilis. ita docet Sancius *libro 9. de matrimon. diſputat. 15. numero* 12. Saà *verbo debitum numero* 1. 2. Rebell. *ſecunda part. de obligat. iuſt. libro tertio quaſtione* 19. *ſect.* 1. *à numero* 6. Leſſ. *tomo primo de iuſt lib.* 4. *capite* 3. *de ſpeciebus luxur. dub.*10. *num.* 84 *&* 85. Toletus *lib.* 5 *Summæ cap.* 12. Alenſis 2 *part. quaſt* 166. *m.*2. *ad primum*. Richard. *in* 4. *diſtinct.*32. *artic.*3 *quaſt.*1. Roſella *verbo Conſecratio* 1. *num.*9. *& verbo debitum, num.* 7. Angel. *ibi num.*2. Syluest. *ibi quaſt.*3. *num.*5. *& verbo Conſecratio* 2. *quaſt.* 5. Soar. 3. *part. quaſt* 83. *artic.* 3. *diſp.* 81. *ſect.* 4 §. *Tertio violatur*. Quod vero tempus longum ſit, an breue, arbitrio prudentis committitur. nam Soarius modo allegatus, & Petrus Ledeſma *Summa de ſacram. cap.*20. *de Euchariſt. fol.*264. *verſu, digo lo ſegundo*, exiſtimant breue tempus eſſe ſi vna vel altera die in loco ſacro contineantur, vel vterque coniux, vel alter tantum. Et ſic videntur exiſtimare longum tempus eſſe quatuor vel quinque dies. Sanc. *lib.* 9. *de debito coniugali diſp.*15 *nu.*12. *fine*, exiſtimat attenta humana fragilitate vnum menſem eſſe tempus longum; ego crederem decem aut quindecim dies eſſe longum tempus, quãuis opinio Soarij attenta fragilitate humana fauorabilior ſit. Vix tamen hic caſus vnquam eueniet, vt ibi optime notat Sãcius, quia ſemper in Eccleſiis ſunt cubicula adhærentia, aut ſacriſtiæ, aut turris, quæ nomine loci ſacri minime veniunt, quoad hunc effectum ad quæ ad exercendum actum coniugalem diuerti poſſunt.

22. An autem præter hanc neceſſitatem moralem euitandi periculum incontinentiæ & voluntariæ pollutionis in altero coniuge & diuturnæ incluſionis ex alia cauſa licita ſit copula inter coniuges, ita vt excuſetur à ſacrilegio & peccato in loco ſacro, v.g. cauſa habendæ prolis, vel fouendi amorem maritalem: eſt dubium. Negat Toletus *libro* 5. *Summæ cap.*12. Syluest. *verbo debitum coniugale num.*5. *& verbo* Conſecratio 2. *num.*5. & Ouand. *in* 4. *diſtinct.*32 *quaſt. vnica poſt ſecundam propoſitionem.* Margarita *confeſſ. in* 6. *pracep. num.* 86. dum dicunt ſemper eſſe mortalem culpam in loco ſacro copulam coniugalem, niſi ad vitandum periculum incontinentiæ, quando alter diu in illo inclusus eſt, quamuis tunc adſit voluptas ſenſitiua non principaliter intenta. Alij vero dicunt in eo caſu diuturnæ incluſionis in loco ſacro licitam eſſe copulam inter coniuges in omnibus caſibus in quibus extra Eccleſiam licitum eſſet illam habere, & ſic dicent conſequenter, non ſolum ad fouendum amorem maritalem, ſed etiam cauſa procurandæ prolis, aut quærendæ ſanitatis, licitam eſſe copulam inter coniuges, ſiquidem extra locum ſacrum copula licita eſt inter illos ob has cauſas habita, vt docet Rebellus 2 *part. de obligationibus iuſt. libro* 3. *quaſtione* 19. *ſect.* 1. *numero* 4. cum Soto, & Caietano quos citat; imo & conſequenter dicent eſſe ſolum peccatum veniale, habere tunc copulam in loco ſacro ob delectationem tantum ſenſitiuam quia extra locum ſacrum ob hunc ſolummodo finem illam habere, veniale tantum eſt, vt etiam ibidem docet Rebellus *num.*5. Qui verò docent in caſu diuturnæ incluſionis in loco ſacro & extra periculum incõtinentiæ vel in altero vel in vtroq; cõiuge licitum eſſe habere copulam in omnibus caſibus in quibus licitum eſt illam habere, extra locum ſacrum, ſunt Ledeſma 1. *part.* 4. *q.*24. *art.* 3. *dub* 7. *caſu* 2. & Barthol. Ledeſma *dub.*12. *de pœniten. vbi de interrog. circa* 6. §. *ſimiliter interrogatur*. & Sancius *lib.*9. *de debito coniug. diſputat.*15. *nu.* 13. vbi addit poſſe ſtatim coniuges habere copulam in loco ſacro, quando conſtat fore vt eorum obſeſſio in loco ſacro diu duratura ſit, quia iam adeſt præſens cauſa, & quia iam tenere dicimus, quæ ſtatim & ſine dubio poſſidere incipimus: nec enim cogendi ſunt coniuges expectare tempus elapſum, eſt enim id valde durum. Opinio Sancij mihi placet. Leſſius tamen *tomo primo de inſt. libro* 4. *cap.* 3 *de ſpeciebus luxur. dubio* 10. *numero* 85. aſſerit eſſe ſolum ſacrilegium mortale ex parte petentis, non reddentis, quia facilius reddens à peccato excuſatur propter petitionem.

23. Vltra inquires vtrum ſecluſa diuturna incluſione & ſecluſo periculo incontinentiæ pollutionis licita ſit copula ſecreta & occulta inter coniuges in loco ſacro in omnibus caſibus in quibus licita eſt extra illum? Communiter Doctores negant, vt vidimus numero 17. Non videtur tamen id improbabile Leſſio *allegato*, & dicit etiam probabile Angelus *verbo debitum coniugale numero vltimo*, vbi citat Richardum & Alenſem, ſed non allegat locum: & probari poteſt hæc opinio, quia alter coniux non poteſt ſcire, quando in petente periculum detur incontinentiæ, nec coniux petens tenetur ſe manifeſtare cum tanta verecundia,

dia, & quia ſunt nonnulli adeo incontinentes vt expectare non poſſint hanc temporis diuturnitatem: & quia, moraliter loquendo, videtur impoſſibile hoc præceptum vt ſeſe contineant coniuges quando ſoli ſunt, & ideo ſupra fragilitatem humanam. Dixi *ſecreta & occulta*: quia quantumuis diuturna incluſio detur in loco ſacro, & periculum incontinentiæ vigeat ſi acceſſus fiat publice, vel ſi publice eundem torum communem habeant coniuges à ſacrilegio non excuſabuntur, vt optime docet Rebellus 2. *part. de obligat. iuſt lib.* 3. *quæſt.* 19. *ſect.* 1. *num* 9. & addit ille *nec etiam in eo caſu Eccleſia excuſabitur à purificatione.* Sed de hoc dubitabit aliquis niſi ſemen in terram decidat.

24. Animaduerte tamen quod etiam copula peccaminoſa ſiue inter coniuges, ſiue inter ſolutos in loco ſacro habita ſi occulta ſit abſque ſeminis effuſione eſt ſacrilegium: non egebit tamen Eccleſia reconciliatione quandiu occulta manet, egebit tamen ſi incęperit publicari, vel publice de illa conſtiterit. ita docet Soar. *tomo de ſacram. in* 3. *part. quæſt.* 83. *diſput.* 81. *ſect.* 4. § *ſecundo dubitari.* Rebell. 2. *part. de oblig. iuſt. libro* 3. *quæſtion.* 19. *ſect.* 1. *num.* 6. *folio* 362. §. *ex parte loci ſacri.* Nauarr. *cap.* 27. *numer.* 256. *fine.* Capua *libr.* 2. *de ſpeciebus ſacrilegij capit.* 48. *num.* 26. Publicum autem erit quod fuerit notum maiori parti parochiæ, vel viciniæ, vel in iudicio conſtiterit, vnde poteſt contingere quod copula commiſſa ſit ab hinc octo diebus, & quod effuſio ſeminis aut ſanguinis ab hinc aliquot diebus facta ſit, & hodie incipiat impedire diuina officia, & non ante: nam facta tunc videntibus duobus vel tribus & vſque nunc tacentibus; nunc autem incipientibus publicare, ita vt fama factum publicum fiat, ex nunc incipit impedire diuina officia & non ex tunc, iuxta Doctores allegatos. Hinc etiam ſi extra copulam effundatur ſemen vel propter pollutionem voluntariam proprijs manibus habitam, vel ex impetu & magno ardore libidinis profectam ob viſionem adoleſcentis, aut fœminæ pulcherrimæ, ſi ſemen non effundatur in terram, ſed per veſtem, aut ſi occulte in terram decidat, quamuis peccatum ſpectet ad ſacrilegium, & circunſtantia loci ſacri neceſſario ſit confitenda, tamen non impedientur diuina officia, nec Eccleſia indigebit purificatione, niſi cum huiuſmodi effuſio & pollutio inceperit publicari, iuxta modum dictum. ita expreſſe Capua *dicto libro* 2. *de ſpeciebus ſacrilegij cap.* 48. *à numero* 26. vbi citat Nauarru in *loco allegato.* Vide Syluestrum *verbo Conſecratio* 2. §. *& numer.* 5. Notat autem Syluest. & Capua *locis allegatis*, non per quamcunque humectationem ſeminis humani, hominis vel mulieris fidelis vel infidelis, decidentis in terram pollui Eccleſiam cum inceperit publicari, ſed requiri effuſionem magnam; & idipſum docet etiam Nauarrus *capite* 26. *num.* 256. *fine:* credo tamen non requiri tãtam ſeminis effuſionem in terram, quanta & quam magna requiritur ſanguinis effuſio, propter abundantiam & copiam ſanguinis in corpore humano, & penuriam ſeminis: & ideo auctores requirunt enormem ſanguinis effuſionem, vt vidimus num. 15.

25. Ex quibus patet in eo caſu in quo inter coniuges copula eſt licita in loco ſacro, non pollui Eccleſiam, nec purificatione egere, quamuis poſtea de illa conſtet, ceſſat enim tunc irreuerentia loci ſacri, & ſacrilegium. ita docet Sancius *libro* 9. *de debito coniugali. diſputatione* 15. *num.* 14. Couar. *in* 4. *decretal.* 2. *part. capite* 7. §. 2. *numero* 3. Antonius Cucus *libro* 5. *inſtitut. moral. titulo* 11. *num.* 121. Ludouic. Lopez 2. *part. inſtructorij conſcientiæ capite* 79. *vbi de Euchariſt.* §. *Præterea.* Greg. Lopez *l. finali verbo fornicatio, titulo* 10. *part.* 1. Perez *l.* 5. *ordina. titulo* 1. *libro* 1. §. *quæri poteſt vtrum copula.* ſolus Angelus *verbo debitum. numero* 35. dicit per licitam copulam maritalem, ſi poſtea de illa conſtiterit, pollui Eccleſiam, & egere purificatione. Sed communiter reijcitur.

Infertur etiam concupiſcentem in Eccleſia fœminam quam videt, aut cuius meminit, niſi expreſſe appetat in Eccleſia, vel loco ſacro, ſuam voluntatem exequi, ſacrilegium minime habere, quia licet id deſiderium in loco ſacro conceptum ſit, non vult committere peccatum in loco ſacro, nec illud ibi conſummare quod ad ſacrilegium neceſſarium eſt, ſic qui in Eccleſia exiſtens deliberat occidere alium extra illam, non habet etiam ſacrilegium ratione loci ſacri, vt docet Sancius *libro* 9. *de debito coniug. diſputation.* 15. *numer.* 19. & Nauarr. *cap. conſiderret, initio, numero* 21. *verſ. quarto infero.* Nauar. *cap* 6. *num.* 12. Azor *tomo* 1. *Summæ edit.* 2. *cap.* 207. *num.* 1. 26.

Svmmarivm.

Quid ſi quis extra Eccleſiam exiſtat, & in ea deſideret deliberate copiam habere illicitam. num. 27.

Quid de aſpectibus, nutibus, & inhoneſtis confabulationibus habitis in Eccleſia. num. 28.

Quid de tactibus per partes non pudendas, veluti per pectora, manus, vultus, &c. ſine pollutione. num. 29.

Quid ſi fiant per partes pudendas. num. 30.

Refertur opinio affirmans hanc circunſtantiam neceſſario eſſe confitendam. ibid.

Aſtruitur ſententia contraria. num. 31.

Quis locus Eccleſiæ dicatur ſacer. num. 32.

An Capella intra Eccleſiam ædificata locus ſacer ſit. ibidem.

Quid de loco ſupra tecto Eccleſiæ exiſtente. num. 33.

Quid de loco ſubter illam. ibid.

Quid de porta Eccleſiæ à parte externa. num. 34.

Quid de cameris Eccleſiæ adhærentibus. ibid.

Quid de turri cymbulorum. ibid verſ. nec turrim.

Quid de ſacriſtia. ibid. verſ. nec ſacriſtiam.

Quid de propylæis. ibid. verſ. ſecus dicendum.

Quid de locis concauis portarum Eccleſiæ. ibid. verſ. loca concaua.

Quid de confeſſionarijs. num. 35.

Quid ſi panno cerato, vel tabulato fixo diuiſa ſint ab Eccleſia. ibid.

Quid de oratorijs, quæ domi habentur. num. 36.

Quid de choro. ibid. verſ. chorus.

Quid de tribunis Eccleſiæ. ibid. verſ. tribunæ.

Quid ſi Eccleſia deſtructa ſit. num. 37.

Quid ſi deſtruatur, vt iterum in eodem loco ædificetur. ibid.

Quid de hoſpitalium, & Xenodochiorum Eccleſiis, quæ nec conſecratæ, nec benedicta ſunt, authoritate tamen Epiſcopi ſunt erectæ. num. 38.

Quid ſi de authoritate Epiſcopi non conſtet. numero 38. ibid.

Quid de clauſtris religioſorum, ſi benedicta ſint, & mortuis ſepeliendis deſtinata. num. 39.

Quid de cæteris religioſorum habitaculis, & officinis. ibid.

Olim

Digitized by Google

Olim de iure ciuili quilibet locus efficiebatur ſacer, ſi in eo de conſenſu Domini mortui ſepeliebantur. numero 40.

Quid de iure canonico. *ibid.*

Quid de cœmeteriis ab Epiſcopo benedictis. *num. 41.*

Eccleſia comprehendit cœmeterium, cœmeterium non comprehendit Eccleſiam, & ſic violata Eccleſia violatur cœmeterium, non è contra. *num. 42.*

Latius patet locus ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ, quam per ordinem ad furtum, & ſeminis, aut ſanguinis effuſionem. *num. 43.*

Locus ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ comprehendit palatium Epiſcopi, monaſteriorum officinas, & pergulas, non vero per ordinem ad furtum & ſanguinis, aut ſeminis effuſionem. *ibidem.*

17. E Contra vero, qui extra Eccleſiam aut locum ſacrum exiſtens concupiſcit deliberato animo, atque conſenſu, in eodem loco ſacro copulam cum aliqua habere illicitam, aut inibi furari, vel aliquem occidere, aut grauiter vulnerare, tenetur circunſtantiam loci ſacri ratione ſacrilegij explicare in confeſſione: ita Soarius *de pœnit. diſputatione 22 ſect. 4. numer. 20.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſtione 2. articulo. 4.* Nau. *num. præcedenti citatus* Sanc. & omnes ibi allegati, & Viualdus *in can. aur. vbi de confeſſione num. 96.*

18. Aſpectus, nutus, confabulationes inhoneſtæ in Eccleſia habitæ, ſi ſine pollutione contingant, non eſt loci circunſtantia in confeſſione aperienda, quamuis ipſa ſint peccata mortalia intemperantiæ, contra ſextum, quia non apparet ratio alicuius prohibitionis Eccleſiaſticæ, per quam fiant ſacrilegia; nec de ſe adeo indecentes ſunt, vt notabilis irreuerentia fiat loco ſacro, neque opponuntur loco ſacro in eo ad quod ſacer eſt, ſunt enim diſpoſitiones valde remotæ ad copulam, & ad pollutionem; nec videntur aggrauare notabiliter. hæc opinio & doctrina, eſt communior hodie, licet Syluester *verbo Confeſſio. §. 1.* contrarium teneat, ibi enim dicit, oculorum fictiones in Eccleſia habitas habere circunſtantiam ſacrilegij neceſſario confitendam eam tamen docent Sancius *libro 9. de matrimonio, diſputat. 15. numero 20.* Ludouicus Lopez *1. p. inſtruct. cap 33. § ſecundo.* Canus *in relect. de pœnit. citatus ab eodem Lopez.* Rodrigus *tomo 1. Summæ edit 2. cap. 207. numero 1.* Ledeſma *Summa ſacram. de pœnitent. capite 19 § acerca deſta concluſion*, limitat tamen Ledeſma ibi, niſi contentioni voce proferantur, tunc enim, ait, eſſe ſacrilegium neceſſarió cōfitendum quia ſanctitati loci repugnant, ſed id negat Sancius *allegatus*, & optime.

19. Tactus leues impudici per partes non pudendas, veluti per manus, per pectora, & per alias non impudicas, ſi in Eccleſia habeantur ſine pollutione, vel copula opere vel conſenſu conſummata, etiam non eſt loci circunſtantia neceſſario confitenda: ratio eſt, quia huiuſmodi res, ſunt etiam diſpoſitiones valde remotæ ad copulam, & ad pollutionem, & alioqui non aduerſantur directe ſanctitati, ac immunitati loci, id eſt, illis ad quæ locus ſanctificatus eſt. v. c. diuinis officijs, ſepulturis mortuorum, Miſſarum celebrationi, &c. ita à fortiori docebit Sancius *dicto libro 9. de matrimon. diſputatione 15. numero 21.* Caiet. *tomo primo opuſc. tractatu 17. reſp. 12. dubio 2.* Nauarrus *in capite conſideret, in principio, numero 20. de pœnitent. diſtinct. 5.* Alcoçer *in Summa capite 20. folio 74. col. 2. los tocamientos*, quatenus docent, etiam huiuſmodi tactus per partes pudendas non eſſe ſacrilegia ſi in Eccleſia, aut loco ſacro contingant: verum ſi de tactibus per huiuſmodi partes loquamur, non ita bene docent, vt ſtatim numero ſequenti patebit.

An autem huiuſmodi impudici tactus, per partes pudendas, & inhoneſtas, etiam leues, ſi contingant in loco ſacro, ſiue inter coniuges, ſiue inter ſolutos, ſiue cum pollutione, ſiue abſque illa ſacrilegia ſint, & loci circunſtantia neceſſario ſit explicanda in cōfeſſione, eſt dubium. Quidam affirmant, ita Syluester *verbo Confeſſio 1. qu. 10. n. 11.* Corduba *in Summa quæſtion. de conſcientia, q. 109.* Medina *C. de confeſſione in ſpeciali quæſtione.* Lopez *prima parte inſtruct. capite 33. §. ſed quid dicendum erit.* Azor *tomo primo libro 4. capite 6. quæſt. 10.* & inclinat Caietanus *in opuſc. tomo 1. tract. 14. dubio tertio.* fundamentum illorum eſt primo quia huiuſmodi tactus habent eandem malitiam cum copula, & cum pollutione, quamuis in illis quis velit ſiſtere, & ad copulam, aut pollutionem non tranſire, aut conſenſum illius: ſed illorum tantum delectationem ſenſitiuam captare ſine copulæ aut pollutionis conſenſu. Sunt enim hæc de ſe allicitiua libidinis, prouocatiua ad malum, & cōiunctiſſima cum periculo conſentiendi, vel in ipſa copula, vel in pollutione, & ideo ſunt de ſe grauiſſima peccata mortalia; nam qui amat periculum, peribit in illo. quamobrem negari non poteſt, fieri loco ſacro maximā iniuriam. Nec obſtat quod copula ſit licita inter coniugatos, vt inde inferam⁹ etiam tactus huiuſmodi licitos inter illos eſſe; eſt enim copula inter illos licita extra locum ſacrum, non intra, iuxta modum explicatum n. 18. 30.

Sancius tamen *libro nono de matrimon. diſpat. 15. numero 21.* Caietanus *opuſcul. tomo primo, tractat. 17. reſp 12 dubio ſecundo.* Nauarrus *capite conſideret, in principio numero 20. de pœnitent diſtinct. 5.* Alcoçer *in Summa capite 20. folio 74. col. 2. §. los tocamientos*, & alij negant, huiuſmodi actus turpes per pudendas partes in loco ſacro habere circunſtantiam ſacrilegij neceſſario confitendam, ac proinde dicunt inter ſolutos eſſe peccata mortalia, non tamen ratione loci ſacri eſſe ſacrilegia: inter coniugatos vero non eſſe peccata: nam cum aliunde ſint inter coniugatos licita, & ex loco ſacro nullam habeant indecentiam, ſequitur non eſſe peccata; fundamentum illorum eſt, quia huiuſmodi actus turpes non aduerſātur directe ſanctitati, aut immunitati loci ſacri, non enim impediunt poſſe ibi diuina officia celebrari, mortuos ſepeliri, nec tollunt immunitatē ab illis qui ad hæc loca ſacra confugiunt, aut ſecuritatem rerum ibi ſub cuſtodia depoſitarum: tunc autem circunſtantia loci ſacri ſacrilegium conſtituit, & peccatum ad illud trahit, quādo actus in loco ſacro cōmiſſi directe aduerſātur ſanctitati aut immunitati loci ſacri in eo ad quod ſanctificatus eſt, modo explicato. Vnde cùm huiuſmodi tactibus non violetur Eccleſia, nec detur violationis periculum, cum ceſſet pollutio, & eius periculum, & non impediantur officia diuina, aut mortuorum ſepulturæ inde eſt quod non ſint hi actus ſacrilegi, nec loci circunſtantia neceſſario confitenda: vtraque opinio probabilis, iſta ſecunda probabilior. 31.

Locus

32. Locus autem ſacer per ordinem ad furtum & copulam, & ſeminis aut ſanguinis effuſionem, dicitur ſola Eccleſia conſecrata, aut benedicta, quia ante hanc conſecrationem, aut benedictionem non eſt locus ſacer, & vltra hoc etiam requiritur quod huiuſmodi locus ſacer, ſit deputatus ad officia diuina, aut fidelium ſepulturam. ita docent Sancius *libro 9. de matrimon. diſputat. 15. numer. 24.* Henricus *libro 9. de Miſſa cap. 27. num. 5. & lib. 2. de pœnitent. cap. 6. num. 5. ad marginem litera H.* Sà *verbo Eccleſia §. Polluitur Eccleſia.* Capua *1. part. deciſ. aur. libro 1. capit. 20. numero 28. & lib. 2. cap. 83. num. 10.* Rodriguez *1. tomo Summæ edit. 2. capit. 154. num. 13. fine, & capit. 243. numero 19.* Nauarrus *in Summa capit. 16. numero 32.* Sotus *in 4. diſtinction. 32. quæſt. vnica articul. 3. col. 3.* Vide numerum 33. Nec vero totus circuitus ipſius Eccleſiæ ſacræ, aut benedictæ quoad hunc effectum, dicetur locus ſacer, ſed illud tantum ſpatium quod pertinet ad corpus Eccleſiæ internum, à tecto interiori vſque ad pauimentum; & à parte interna portæ Eccleſiæ, vſque ad vltimum parietem aræ maximæ; quare capellæ ædificatæ intra Eccleſiam comprehenduntur, quia vnum corpus cum ipſa Eccleſia conſtituunt, vt optime docet Vega *tomo 2. Summæ capite 94. caſu 5.* & Sancius *citatus numero 25.* Dixi per ordinem ad furtum in opinione eorum, qui docent, furari rem non ſacram de loco ſacro eſſe ſacrilegium, nam nos contrarium iam ſecuti ſumus num. 9. vbi oſtendimus locum ſacrum non mutare ſpeciem furti ſimplicis in materiam religionis & ſacrilegij: ſi furtum fiat de re non ſacra, quæ non ſit ſub cuſtodia Eccleſiæ, ſecus ſi ſit, ita vt Eccleſia de illa teneatur.

33. Hinc fit non violari Eccleſiam, nec eſſe ſacrilegium ſi copula habeatur, furtum committatur, aut homo occidatur vel ſuſpendatur, aut ſanguis effundatur vel ſemen, ſuper tectum Eccleſiæ, aut ſubter Eccleſiam, vt ſi ibi habeatur ſpelunca aliqua, vel cellula ſubterranea, ita docet Sancius *libro 9. de matrim. diſput. 15. num. 26. & 27.* Soarius *3. part. quæſt. 83. articulo 3. diſputatione 81. ſectione 4. initio.* Nauarrus *in Summa cap. 27. num. 256.* Vega *tomo 2. Summæ cap. 94. caſu 5.* Ludou. Lopez *2. part. inſtruct. de Euchar. cap. 79. §. Præterea.* Capua *1. part. deciſ. au. lib. 2. cap. 48. num. 24.* Syluestr. *verbo Conſecratio 2. quæſt. 5. caſu 1.* Tabiena *verbo Conſecratio 2. quæſtion 5. §. 6.* Fumus quem citat Sancius *numero 27.* Rodriguez *1. tom. Summæ in 2. edit. cap. 153. num. 10. concluſ. 9.* Ancharranus, Dominicus, Francus & alij, quos allegat Sancius *numero 26.* & ratio eſt, quia hæc loca iam ſunt extra Eccleſiam, & nec diuinis officijs, nec mortuorum ſepulturæ, ſunt dicata; vnde ſi in Eccleſiæ cauernis ſit fornix dicatus mortuorum ſepulturis, quem ſepulturam concauam vocamus, & vulgato nomine arietem, pars Eccleſiæ reputabitur, cum deputatus ſit ad fidelium ſepulturas velut ipſum Eccleſiæ ſolum, iuxta Sancium allegatum num. 27. & alios hic citatos.

34. Nec violatur Eccleſia ſi hæc fiant in porta Eccleſiæ à parte externa Eccleſiæ, tunc enim ſi ea [illegible] eat ad cœmeterium, ſolum cœmeterium violabitur, non autem Eccleſia, iuxta ea, [illegible] num. 13. ita Sancius *lib. 9. diſput. 15.* [illegible] 28. Rodrig. *tom. 1. Summæ edit. 2. cap. 15. num. 13.* [illegible] *verbo Cœmeterium quæſt. 3.* Angel. *verbo Conſecratio cœmeterij num. 5.* Tabiena *verbo Conſecratio 4. quæſt. 1.* Armilla *verbo cœmeterium num. 4.* Dominicus *cap. vnico, de conſecratione num. 6. in 6.* Si enim ea pars, quæ eſt extra limen Eccleſiæ, ſpectet ad cœmeterium, cœmeterium tantum polluitur, eritq; ſacrilegium de neceſſitate confeſſionis, vt patebit num. 35. Hinc deducitur etiam non comprehendi quoad hunc effectum cameras Eccleſiæ adhærentes, quia illæ minime conſtituunt vnum corpus cum Eccleſia, nec cultui diuino aut mortuorum ſepulturæ deputantur; ita docent Sotus *in 4. diſtinct. 33. quæſt. vnica art. 3. concl. 3.* Sancius *lib. 9. de matr. diſp. 15. num. 29.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 16. num. 32. verſu 4.* Soares *3. part. quæſt. 83. art. 3. diſp. 81. ſect. 4. §. Tertio violatur.* Capua *1. part. deciſ. lib. 2. cap. 8. num. 10.* Lud. Lopez *1. part. inſtruct. cap. 82. §. at vero de redditione,* Vega *libro 1. Summæ cap. 78. caſu 1.* Nec turrim vbi cymbala pulſantur, propter eandem rationem. ita Sancius, Soarius, Sotus, Manuel Rod. Ludou. Capua, & alij modo citati. Nec ſacriſtiam, quia non efficit vnum corpus cum Eccleſia, nec eſt deſtinata ad fidelium ſepulturam, aut diuina officia peragenda; ſed eſt tantum velut camera Eccleſiæ adhærens deputata ad cuſtodiam ſacratarum veſtium, ita Sancius *libr. 9. de matrimon. diſput. 15. num. 31.* Secus dicendum de propylæis, ſeu cornigijs, quia hæc ſunt intra ipſam Eccleſiam. ita idem Sancius *num. 32.* Loca concaua portarum Eccleſiæ, ſi ſint à parte interna iam pertinent ad ipſam Eccleſiam, vt diximus initio huius numeri; ſi vero ſint à parte externa, vel pertinent ad cœmeterium, vel non pertinent: ſi pertinent ad cœmeterium, tunc ſolum cœmeterium polluitur, & circunſtantia loci neceſſario eſt confitenda, cum ſit locus deputatus fidelium ſepulturis; ſi vero non pertinent ad ipſum cœmeterium, iam ſunt loca prophana, vt patet, cum nec ad cœmeterium, nec ad Eccleſiam pertineant.

De Confeſſarijs aliqui ambigunt, ſed non eſt dubium venire nomine Eccleſiæ, ſi in ipſa Eccleſia ſint, vel intra concauum parietis à parte interna ipſius Eccleſiæ, non externa, ſunt enim tunc partes ipſius Eccleſiæ veluti capellæ, ſecus ſi pariete aliquo ab Eccleſia diuidantur tabulis, vel panno cerato, & ſolum per crates aut foramina confeſſiones excipiantur, tunc enim ſi copula aut pollutio habeatur, aut furtum fiat, à parte Eccleſiæ ſacrilegium erit, & circunſtantia loci neceſſario confitenda eſt, non tamen ſi habeatur ab alia parte exteriori, ita docet Sancius *lib. 9. de matrim. diſp. 15. num. 38.* ratio eſt, quia paries ille, tabulæ aut pannus ceratus ſeparat atque ab Eccleſia diuidit huiuſmodi loca confeſſionum, ita vt iam pro diſtincto domicilio habeantur. vt probat optime textus *in cap. vnico de conſecratione in 6.* ibi, *Non vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcuntur, quæ quamuis ſibi cohærentia pariete tamen medio ſeiunguntur.* ex quo textu conſtat ob parietem illum, ceratum aut tabulatum ea loca ſic eſſe diuiſa, vt duo diſtincta loca dicantur; modo tamen, vt notat Sancius, linteus ille ceratus fixus ſit atque ſtabilis, quoniam tunc inſtar parietis habetur, ſecus ſi velo diuidatur, quod & complicari & explicari poſſit, aut tabella ferreis nexa vncis complicabilibus, quia tunc cum ſint facile mobilia fixo parieti æquari non poſſunt. ita idem Sancius citatus. 35.

Oratoria quæ domi habentur quoad hunc effectum furti, copulæ, aut pollutionis, nomine Eccleſiæ aut loci ſacri non comprehenduntur, 36.

quamuis

quamuis de Epiſcopi licentia Miſſæ in illis celebrentur, ac proinde non eſt ea loci circunſtantia confitenda, tunc quia ea oratoria ædificantur in domibus abſque licentia Epiſcopi, tum quia ad nutum fundatoris huiuſmodi domus ad profanos vſus redire poſſunt, & ideo hæc oratoria non gaudent immunitate, aut priuilegiis Eccleſiæ. ita docet Sancius *libro 9. de matrimon. diſputat. 15. num. 39.* tenet Innocentius *capite Inter dilectos 2 de donat.* Tabiena *verbo Immunitas quæſtione 14. numero 15.* Gregorius Lopez *libro 4. verbo la Igleſia, tit. 11. part. 1.* Iulius Clarus *libro 5. receptarum. §. finali numero 6. verſu Sed quid dicendum.* Syluester *verbo loca religioſa quæſtione 2. & verbo Interdictum 6 quæſtione 5. & verbo Immunitas 1. quæſtione prima fine.* Angelus *verbo Immunitas quæſtione & numer. 26.* Chorus vel eſt locus quidam intra Eccleſiam ſolum ſcabellis diſtinctus, & tunc non eſt dubium ad Eccleſiam pertinere: vel eſt locus eleuatus à terra, pariete, arcubus aut columnis, & tunc videtur ea pars diſtincta ab Eccleſia: ſed adhuc credit ac æſtimat (& optime) Sancius *dicto libro nono de matrimonio. diſputatione 15. numero 33.* ad Eccleſiam pertinere, & nomine Eccleſiæ & loci ſacri venire. & quia intra ambitum eiuſdem in et Eccleſiæ parietibus incluſus tenetur chorus, & quia ad officia diuina deſtinatur. & huius ſententiæ videtur etiam eſſe D. Antonin. *2. p. tit 1. capite 21. §. primo circa medium*, vbi indiſtincte chorum nomine Eccleſiæ comprehendi docet. Et idem ſentit Sancius de loco organorum conſtituto in quadam chori parte, ob eandem rationem: ſonus enim organorum, eſt cantus Eccleſiaſticus, & quædam cultus diuini pars. Tribunæ non veniunt nomine Eccleſiæ, aut partis illius, quia à parte externa continentur, & quia nec diuino cultui, hoc eſt, diuinis officiis, nec mortuorum ſepulturæ dicatæ ſunt. ita docet Sancius *num. 35.*

37. Si Eccleſia deſtructa ſit, non comprehendi ut nomine Eccleſiæ, & ideo nec copula in ea habita, aut ſanguinis aut ſeminis effuſio, aut furtum in ea factum, eſt ſacrilegium, nec loci circunſtantia eſt confitenda. ita docet Sancius *libro nono de matrimon. diſputatione 15. num. 37.* probat *ex capite Abbate ad finem, de verborum ſignificatione, & capite ſecundo de noui operis nunciatione, & ex capite hoc dicimus 16. quæſtione ſeptima* per quos textus notat gloſſa *dicto capite Abbate, fine. & cap. ſecundo, verbo Principale, de noui operis nunciat.* Eccleſiam deſtructam non gaudere priuilegiis Eccleſiæ, quam ſequuntur omnes Doctores, quos Sancius allegat *dicto numero 37.* & hi ſunt Ancharran. *dicto capite ſecundo de noui operis nunciatione numero nono initio*, Abbas, *numero quinto* Henricus *numero ſexto.* Alexander *l. inter ſtipulantem §. ſacramentum numero 13. ff. de verborum obligat.* Felinus *cap cum dilecta numero vigeſimo primo de reſcriptis.* Roſella *verbo Priuilegium, numero quarto.* Angel. *verbo Ciuitas numero primo* Syluester *ibi, quæſtione 2.* Armilla *numero 3.* Tabiena *quæſtione finali*: intelligendum tamen eſt hoc, ſi auctoritate ſuperioris deſtructa ſit, & nulla ſpes ſubſit reædificationis, nam ſi diruatur, vt iterum eodem loco ædificetur, gaudere adhuc priuilegiis ſuis. ita docet Sancius, Alexander, Felinus *modo citati.* Quamuis alij exiſtiment contrarium, quatenus aiunt, qualicumque modo Eccleſia diruta ſit, ſiue temporum iniuriis, ſiue ſuperioris iuſſu, ſi abſque reædificationis ſpe ſit deſtructa, non gaudere priuilegiis, quia iam nulla ratione dici poteſt Eccleſia, niſi vulgo tantum, & hi ſunt Iulius Clarus *in pract. libro quinto receptarum. §. finali, qu. 30. n. 6.* Remigius *de immunitate Eccleſiæ, ampliat. 20.* Farinacius *in praxi quæſtione 28. num. 70.* Paz *pract. tomo 1 part. 5. cap. 3. § 3. num. 38.* Baldus *in proœmio ff. veteris num. 5.*

Difficultas tamen eſt, de iis Eccleſiis Xenodochiorum, atque eremitoriorum, quæ conſecratæ, aut benedictæ nondum ſunt, auctoritate tamen Epiſcopi ſunt erectæ & ad diuinum cultum deſtinatæ: reſoluendū tamen eſt cum Doctoribus ſtatim allegandis, huiuſmodi loca nomine Eccleſiæ comprehendi, & ideo loci circunſtantia neceſſario erit aperienda, ſi in eis copula habeatur, aut ſanguis vel ſemen effundatur, aut quicquam etiam furetur: Primo, quia iam dicuntur religioſa, nec ad vſus profanos redire poſſunt, vt habetur capitul. ad hæc, de religioſis domibus. Secundo, quia huiuſmodi Eccleſiæ ad cultum diuinum, & Miſſas celebrandas deputantur auctoritate Epiſcopi, ita vt perpetuo cultui diuino emancipentur, quæ emancipatio atq; deputatio auctoritate Epiſcopi facta locum benedictionis ſupplet, eſtque velut quædam conſecratio. Tertio, quia huiuſmodi loca gaudent immunitate Eccleſiæ: vt docent Nauarrus *in Summa capite 22. numero 17.* Couar. multos referens. *2. var. capite vigeſimo num. quarto.* Paz *tomo primo pract. part. 5. cap. 3. § 3. numero 27.* Quarto, quia verior opinio habet ſtatutum puniens delictum in Eccleſia comprehendere etiam illum, qui delinquit in Baſilica auctoritate Epiſcopi erecta, nondum tamen conſecrata: vnde ſi is, cui Eccleſiæ ingreſſus interdictus eſt, in ea celebret, fit irregularis, vt docent Sancius *libro nono de matrimon. diſputatione 15. num. 39.* Calderinus *de Eccleſiaſtico interdicto, memb. 2. verſu ſed quid ſi n.* Dominicus *capite 15. § finali num. 6. de ſentent. excomm. in 6.* Syl. *verbo Interdictum. 6 quæſtione 5.* Nauarr. *ſuper §. in* [illegible]*tico, notabili 32. num. 5.* Et hanc ſententiam h[illegible]mentis ſtabilitam atque explicatam tenet gloſſa *in capite finali, de conſecrat. Eccleſiæ, verbo Conſecrata*, & Sancius citatus *dicto numero 39.* Quid autem ſi de auctoritate Epiſcopi non conſtet, & ſic etiam non conſtet, ſint hæc loca ſacra an non; Reſpondeo non ſufficere ad præſumendum auctoritatem Epiſcopi adfuiſſe; ibi eſſe oratorium, celebrarique de Epiſcopi licentia, & eſſe hoſpitale nomine alicuius ſancti, cum campana: ſed oportere ibi cymbalum eſſe ſuper tectum erectum, publiceque pulſari; id enim in oratoriis priuatis eſſe nequit, iuxta caput patentibus, de priuilegiis. & ita docet late Maſcardus *de probation. concluſione 869. num. 3. & 4.* Syl. *verbo loca religioſa quæſt. 3.* Felinus multos citans *cap. de quarta num. 12. de præſcrip.* Similiter idem præſumitur in dubio ſi ibi publice celebretur omnibus indifferenter ad diuina audienda admiſſis, ita Sancius *lib. 9. matrimon. diſp. 15 numero 39.* Archidiaconus *capite nemo, ad medium, de conſecratione diſtinctione 1.* Maſcardus *dicta concluſione 869. numero 1. & 2.* Idem ex decurſu temporis: vt ſi decennio ibi publice celebretur, vt cum multis probat Menochius *de præſumpt. l. tertio, præſump. 132. n. 51.* & Sancius *allegatus.* 38.

Clauſtra religioſorum, ſi benedicta ſint, religioſiſque ſepeliendis deſtinata, comprehenduntur nomine loci ſacri. & ſic loci circunſtantia eſt de neceſſitate confeſſionis, ſi in eis copula habeatur, vel ſemen aut ſanguis effundatur, quia 39.

Digitized by Google

quia & benedictionem, & deputationem habent ad diuina. ita docet Sancius *libro nono de matrimon. diſputatione 15. numero 41.* & Corduba *in Summa quæſtione 12.* Cætera religioſorum habitacula & officinæ, quamuis Eccleſiaſtica immunitate gaudeant, non tamen dicuntur ſacra per ordinem ad ſeminis aut ſanguinis effuſionem, quia nec Epiſcopi benedictionem, nec deputationem habent ad diuina officia, aut mortuorum fidelium ſepulturam. ita docet Sancius *citatus numero 42.* Nauarrus *in Summa Latin. capite 16. numero tertio verſ. interrogatus autem.* Corduba *in Summa quæſtione 17.* Henriquez *libro quinto de pœnitent. capite 6. alias 2. numero quinto litera H. ad marginem* Manuel Rodrig. *1. tom. Summæ. edition. 2. cap. 207. numero 3.* Capua *deciſionum aur. libro 2. cap 83. num. 10.* Addunt etiam Sancius, Henricus, & Corduba id eſſe verum licet ſuperior conuentus ſingulis noctibus benedicat dormitorium, & aqua aſpergat luſtrali, & Corduba & Sancius bene addunt, etiamſi ſit ibi altare ad celebrandum, quia reputabitur tunc tamquam priuatum Oratorium.

40. Notabis tamen quod quamuis attento iure ciuili *libro 2. C. de religion. & ſumpt. funer.* olim quilibet locus efficiebatur religioſus ſi in eo conſentiente domino loci fideles ſepeliebantur; ſecus tamen de iure canonico. quare locus ille nec erit ſacer, nec nomine Eccleſiæ veniet, quia ad id auctoritas Epiſcopi deſideratur. *capite ad hæc, de religioſis domibus.* nec laicis permittitur locum ſacrum conſtituere. ita docent gloſſa *in capit. Eccleſiaſtico, verbo ſi terram 16. quæſtione 2.* & ibi. Archid. *ad finem.* Innocent. *capite penult. numero primo de ſepult.* & ibi Abbas *numero 4.* Syluest. *verbo Loca religioſa quæſtion. 1.* Sancius *libro 9. de matrimon. diſputation. 15. numero 43.* Padilla *leg. Iubemus, de tranſact. num. 16.*

41. Non eſt dubium cœmeterium ab Epiſcopo benedictum locum eſſe ſacrum, vnde copulatio habita, & ſanguinis aut ſeminis peccaminoſa effuſio, ſacrilega ſunt, & proinde loci circunſtantia de neceſſitate confeſſionis eſt; ratio eſt, quia hæc directe aduerſantur ſanctitati loci in eo ad quod ſanctificatus eſt, ſepulturæ ſcilicet fidelium, cum in cœmeterio ſemine, aut ſanguine polluto, nullus fidelis ſepeliri poſſit, niſi prius reconcilietur, vt conſtat ex *cap. vnico, de conſecratione Eccleſiarum in 6.* ergo ſacrilegium eſt; & ita docent Paludanus *in 4. diſtinct. 13. quæſt 3. art. 2. num. 14.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 16. num. 3. verſ. interrogatus autem.* Corduba *in Summa quæſtione 12.* Henricus *libro 2. de pœnit. cap. 6. num. 5. ad marginem litera H.* Petrus de Ledeſma *Summa ſacram. tract. de Euchar. capite 20.* Manuel Rodriguez *tomo 1. Summæ 2. edit. cap. 207. fine.* Sancius *libro 9. de debito coniugali diſputat. 15. numero 40.* & alij qui docent eodem modo pollui Eccleſiam atque cœmeterium, & hi ſunt gloſſa *in cap. vnico, de conſecration. in 6. verbo Polluto.* Archid. *ib. numero 6.* Abbas *in cap. conſuluiſti num. 2. de conſecrat. Eccleſ.* Henricus *cap. finali num. 2. eodem titulo.* Paludan. *in 4. diſtinct 18. quæſt. 8 artic. 4. num. 19. & 20.* Angel. *verbo Conſecratio cœmeterij num. 1.* Syluest. *verbo Cœmeterium num. 1. & quæſt. 1. num. 2.* & Armilla *eodem verbo num. 1.* Tabiena *ibi 4. num. 7.* Et ideo miror quomodo Sotus *in 4 diſtinct. 32. quæſtione vnica articulo 3. concluſione 3.* Angles *in floribus 1. part. de matrim. quæſtion. 6. de ſoluendo debito, fine.* Capua *1. part. deciſ. aur. libro 2. cap. 83. num. 10.* Manuel. Rod. *1. tom. Summæ 2. edition cap. 243. numero 19.* Vega *tomo 1. Summæ cap. 78. caſu 1.* aſſerant nomine loci ſacri non comprehendi cœmeteria, nec in illis eſſe violationem, ſicut in cameris adhærentibus Eccleſiæ.

Eccleſia comprehendit cœmeterium: ſic violata Eccleſia violatur cœmeterium, niſi ab ea diſtet aut pariete aliquo diuiſum ſit: violato autem cœmeterio non violatur Eccleſia, quia dignius trahit ad ſe minus dignum, & acceſſorium ſequitur principale, non è contra: dignior autem eſt Eccleſia cœmeterio. ita Sa *verbo Eccleſia.* Sancius *lib 9. de debito coniug. diſput. 15. num. 23 34 & 40.* Rebellus *2. p. de obligat. iuſt. lib. 5. de imped. quæſtione 19. sect. 1. numero 6.* ex parte loci ſacri: textus *in capite vnico, de conſecrat.* ibi, *Non vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcuntur; quæ quamuis ſibi cohærentia, pariete tamen medio ſeiunguntur.* & ibi gloſſa *verbo pariete.* Ancharranus *numero 2. notabili 5.* Francus *numero 3.* textum & verba illius affert Sancius *allegatus numero 34.* 42.

Notabis autem, latius patere locum ſacrum quoad immunitatem Eccleſiæ, quam per ordinem ad furtum, & ſeminis aut ſanguinis effuſionem aut vulnerationem. Enimuero locus ſacer in furto, & vulnerationibus ac effuſionibus ſeminis & ſanguinis dicitur ſolum Eccleſia conſecrata & benedicta, & cœmeterium illius, vt hactenus explicauimus à num. 32. quia hæc ſunt deputata diuinis officijs, & fidelium ſepulturis. Locus vero ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ comprehendit etiam Palatium & domum Epiſcopi, monaſteriorum officinas, religioſorum & monialium; cymbulorum turres, Eccleſiarum tecta & fores, non autem Oratoria quæ domibus priuatis inueniuntur, cum hæc ſint loca de ſe prophana, & ad prophanos vſus ad nutum dominorum redire poſſunt; ſic docet Henricus *libr. 2. de pœnit. cap. 6. numero 5. ad marginem litera H.* Nauarr. *cap. 16. num. 3. & cap. 25. num. 17. & 18.* Corduba *caſu 12.* Soarius *tomo 1. de relig. lib. 3. de immunit. cap. 9. num. 6.* & Couar. *lib. 2. var. capite. 20. numer. 18. &* patebit infra num. 60. & 61. 43.

SVMMARIVM.

In quibus caſibus extractio ab Eccleſia ſit ſacrilegium mortale. *num. 44*
In quibus caſibus gaudeant delinquentes immunitate Eccleſiæ. *num. 45.*
An illa gaudeant graſſatores viarum; an pyratæ. *ibidem.*
Quid de incendiarijs nocturnis. *ibidem verſ. ſecundus.*
Quid de illo qui in vna Eccleſia occidit, & ad aliam fugit. *ibid. verſ. tertius eſt.*
Quid de illis qui delicta ex propoſito committunt. *numero 46.*
Quid de raptoribus virginum. *num. 47.*
Quid de illis, qui leuia delicta committunt. *num. 48.*
An pagani Eccleſiæ immunitate gaudeant. *num. 49.*
Quid de hæreticis. *ibid. verſ. idem.*
Quid de ſchiſmaticis. *ibid.*
An excommunicati, ſuſpenſi, & interdicti hac immunitate gaudeant. *num. 50.*
An captiui Chriſtiani illa gaudeant. *num. 51*

An

Digitized by Google

An clerici & religioſi illa etiam gaudeant in ordine ad iudices ſæculares. *num.52*
Quid in ordine ad Eccleſiaſticos. *ibid.*
An circunſtantia loci ſacri neceſſario ſit in confeßione explicanda quando debitores violenter ab illo extrahuntur. *num.53.*
Quid de mercatoribus, qui pecunias alienas expilarunt. *ibid.*
An ſacrilegium ſit, & circunſtantia neceſſario in confeßione explicanda, ſi aliquis ab Euchariſtia in via extrahatur ad quam confugit. *num.54.*
Quid quando Euchariſtia ducitur ad vinctos, & vincti ad illam confugiunt. *ibid.*
An iudex laicus poßit abſque ſacrilegio auferre arma à confugientibus ad Eccleſiam caſibus in quibus gaudent hac immunitate. *num.55.*
Quid ſi eos ibi ligee ne fugiant. ibidem, verſ. non poteſt tamen.
Quid ſi gaudens immunitate loci ſacri, extra locum ſacrum capiatur. *num.56.*
Quid ſi aliquis comprehenſus extra locum ſacrum per illum ad carcerem trahatur. *num.57.*
Quid de eo qui ad reſtim ducitur per locum ſacrum. ibidem.
Quid ſi iudex cum iuramento promittat, ſe reſtituturum aliquem loco ſacro, à quo illum extrahit. numero 58.
Vtrum liceat clericis defendere armis aliquem confugientem ad Eccleſiam. *num.59.*
An immunitas Eccleſiæ ſit de iure diuino, an humano. ibid.
Quiſnam dicatur locus ſacer per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ. *num.60.*
Quid de cœmeterio ſiue ſit contiguum Eccleſiæ, ſiue ab ea ſeparatum. *ibid.*
Quid de Oratorijs domorum. *num.64.*
Olim nomine loci ſacri veniebant quadraginta paſſus diſtantes ab Eccleſia per ordinem ad immunitatem illius, hodie non ita eſt. *num.61.*
An gaudeat immunitate Eccleſia interdicta, vel polluta. num.62.
Quid de clauſtro illius. *ibid.*
An hac immunitate gaudeat. *ibid.*
Quid ſi ſupra tectum Eccleſiæ aliquis ſit, & inde abſtrahatur, an is gaudeat hac immunitate. *num.63.*
An Oratoria, quæ domi habentur, illa gaudeant. numero 64.

44. EXtrahere aliquem ab Eccleſia & loco ſacro in omnibus caſibus in quibus gaudet immunitate illius mortale ſacrilegium eſt, & ideo loci ſacri circunſtantia neceſſario eſt confitenda. eſt doctrina communis, ita Nauarrus *capite 28. in addit. ad capit. 27. numero 259.* Angelus *verbo Immunitas à numero 12.* Syluester *eodem verbo 1.* & Sancius *libro 9. de debito coniugali tota diſputatione 15. numero 23.* probatur, quia violatur immunitas loci ſacri, & irreuerentia atque iniuria grauis committitur in illum.

45. Oportet autem ſcire in quibus caſibus gaudeant delinquentes immunitate loci ſacri, & in quibus non, vt ſciamus quando hoc ſacrilegium, & circunſtantia neceſſario ſit confitenda: ſunt enim aliqui caſus graues, in quibus Eccleſia malefactores non defendit, qui excipiuntur in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ. Primus eſt, ſi delinquens fuerit publicus latro aut graſſator viatum, qui ſcilicet in publicis vijs interficit, percutit, vel furatur, & publicus pyrata. ita etiam habetur in noſtris ordinat. nouis. *libro 2. titul. 5. numero 3.* Nauarrus *capite 25. numero 20.* & docet Soarius *tomo primo de relig. libro 3. capite 11. numero 4.* Couarr. tamen *libro 2. var. capite 20. numero 13.* & Soarius allegatus docent conſuetudine receptum eſſe vt etiam latrunculi & fures ſimplices non gaudeant templorum immunitate, & hanc conſuetudinem introductam fuiſſe videntibus, & conſentientibus Clericis & Prælatis, & addunt dici non poſſe huiuſmodi conſuetudinem introductam fuiſſe in fraudem Eccleſiæ, vt notat ſpecialiter Soar. quia ex beneplacito Eccleſiæ cenſetur introducta in odium delicti, & non in diminutionem reuerentiæ illius. Noſtræ tamen ordinationes loco allegato fures ſimplices, & ſimplices adulteros hac immunitate gaudere affirmant: appellant autem ibi fures ſimplices, & ſimplices adulteros, eos, qui committunt furtum & adulterium non vidente nec renitente coniuge, & Domino rei furatæ, nam ſi videant ac renitantur non gaudent hac immunitate, vt ibi declaratur. Secundus eſt populator ſeu vaſtator agrorum nocturnus, hoc eſt, qui de propoſito ignem apponit ſegetibus aut fructibus agrorum vel arborum. ita habetur in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ, & in noſtris ordin. nouis Luſitaniæ *libro 2. titul. 5. numero 4.* & docent Nauarrus & Soarius *præcitatis locis*, & Angelus *verbo Immunitas numero 17.* Tertius eſt qui occidit, mutilat vel aliud delictum enorme committit in vna Eccleſia vel cœmeterio illius ſub ſpe vt defendatur ab alia, ſecus ſi committat hæc delicta extra Eccleſiam & cœmeterium illius. ita docet Remigius *de immunitate Eccleſiæ fallentia 3. folio 129.* Viualdus *in candelabr. vbi de confeſſion. numero quarto.* Couarr. *libro 2. var capit. 20. numero 18.* & Nauarrus *capite 25. numero 22. & noſtræ ordin. loco citato:* ſed quid ſi delinquens committat delictum in vna Eccleſia vel loco ſacro mero caſu, & non ſpe confugiendi ad aliam? Certe in hoc caſu putat Panormitanus *in dicto cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ*, non gaudere huiuſmodi delinquentem hac immunitate, ſed fallitur, quia Angelus *verbo Immunitas numero decimo ſeptimo.* Nauarrus, Couarruuias, & Viualdus, & noſtræ ordinat. Luſitaniæ locis modo allegatis expreſſe dicunt, ſolum illum non gaudere immunitate qui committit delictum in vna Eccleſia ſpe immunitatis alterius. Alij tamen Doctores, quorum opinio, quia eſt fauorabilior Eccleſijs, mihi arridet, loquuntur indiſtincte & aſſerunt omnem delinquentem in loco ſacro gaudere immunitate alterius, ſiue delinquat ſpe immunitatis illius, ſiue non, quia S.P. *in capite vltimo, de immunitate Eccleſiæ*, quando excipit aliquos delinquentes ab huiuſmodi immunitate, non fundatur in ſpe, ſed in qualitate delicti: vnde ſiue committant illud in Eccleſia, ſub ſpe defenſionis illius, ſiue non; Si tamen delictum fuerit ex conditione illorum, quorum patratores gaudent hac immunitate, illa gaudebunt; & addunt in vſu, & conſuetudine eſſe receptum: & ita etiam docet Soarius *tomo primo de religion. libro 3. capite 11. numero 6.* Nauarrus *capite 25. à numero 22.* & quamuis ius Luſitanum in loco citato ſequatur primam opinionem, tamen loquitur de iure, non de conſue-

tudine; quamobrem ſi vſus contrarium habet, ſeruandus erit, ſicut enim vſu & conſuetudine abrogantur leges, ſic eodem vſu & conſuetudine interpretantur, iuxta Na[illegible] l. 340. *numer.* 11. Decium *conſil.* 534. *num.* [illegible] onum à Sole *in ſuo reſolutorio verbo Statutu* [illegible] *cutum vtentium mor-bus f l* 188. *col.* 1.

46. Quartus caſus [illegible] quis non gaudet immunitate Eccleſiæ, e[illegible] ndo aliquis à propoſito committit delictu[illegible] ita Nauarrus *capite* 25. *numero* 21. & noſtræ ordin. Luſitaniæ *titulo quinto numero quarto, libro* 2. Nec gaudent etiam illa, iuxta noſtros ordines num. 5. qui occidunt vxores ſub prætextu commiſſi adulterij, & inquiſitione facta reperiuntur illas occidiſſe ex propoſito, ſeu deliberato animo, ita vt illa mors magis dicatur à propoſito facta, quam accidentaliter ex delicto. Nec etiam gaudent illa, illi qui per inſidias occidunt proximos, vt conſtat *ex capite primo de homicidio.* ibi, *Si quis per induſtriam occiderit proximum, & per inſidias, ab altari meo euelles eum vt moriatur*; & ratio eſt, quia eſt homicidium à propoſito ſiue illi clerici, ſiue laici ſint, ſiue clericum ſiue laicum occiderint: ita docet etiam Soarius *tomo primo libro tertio de relig. capite* 11. *numero* 10. Nauarrus *capite* 25. *in manuali Latino, numero ſecundo.* Couarr. *libro* 2. *var. capite* 20. *numero* 7. Nec mandans alterum per inſidias occidi; fruitur hoc priuilegio immunitatis ſecuto homicidio, vel mutilatione, quia quæ per alios facimus, per nos ipſos facimus, iuxta Soarium *allegatum numero* 16. & habetur *in regula iuris in* 6. 72. nec hoc eſt extenſio legis pœnalis, ſed interpretatio eſt ab ipſo iure facta, & tale delictum dignum eſt tali pœna, & alia maiori, vt docet Soarius *dicto numero* 16.

47. Nonnulli addunt quintum caſum, & dicunt raptores virginum non gaudere priuilegio immunitatis. Probant *ex Authentica de mandatis Principum.* §. *neque autem, verſ. delinquentes.* & inter alios docet Anchatranus *ad cap. inter alia de immunitate Eccleſiæ.* ſed minus bene hoc aſſerunt, quia in noſtro iure Luſitano *lib.* 2. *titulo* 5. *num.* 4. expreſſum eſt, illos hac immunitate gaudere, & ita docet etiam Couar. *libro* 2 *var. cap.* 20. *numero* 13. Angelus *verbo Immunitas numer.* 17. Sylu. *verbo Immunitas* 3. *quæſt.* 2. vnde quicquid alij dicant, de iure communi ciuili raptores virginum hac immunitate non gaudere, tamen cum in noſtro iure hoc expreſſum ſit, non eſt id negandum, & ideo vt ſpecialiter notat Sylu. communiter, & verius illam authenticam eſſe per ius canonicum correctam, & abrogatam.

48. Hi ſunt caſus, in quibus nullum committitur ſacrilegium per violentam abſtractionem alicuius è loco ſacro malefactoris, & in quibus circunſtantia loci nullo pacto eſt explicanda; in reliquis vero omnibus gaudent, nec tamen ſimpliciter in omnibus nominis delictis illa delinquentes gaudent: ſed in omnibus in quibus naturalem vel ciuilem mortem, membri mutilationem, aut pœnam ſanguinis merentur, vt ſtatuitur *in ordinat. nouis Luſitan. libro ſecundo titulo* 5 §. 1. & ibi affirmatur hoc etiam de iure canonico, & tradit Nauarrus *in Summa Latin. capite* 25. *à numero* 17. in minoribus enim delictis Eccleſia malefactores non vult defendere, vt patet ex toto titulo de immunitate Eccleſiæ. Imò addit Panormitan. *in capite inter alia, eodem titulo*, delinquentem non ſolum non poſſe ab Eccleſia abduci in caſibus in quibus illa gaudet, ſed etiam licet inde abſtrahatur, imo licet inde ſua ſponte egrediatur, non poſſe amplius pro eo delicto ad mortem naturalem vel ciuilem aut ad pœnam ſanguinis condemnari, vel ad pœnam corporis, ſed poſſe tantum pecuniariter puniri, vel alia pœna extra pœnam corporalem multari, & id docet etiam expreſſe Sylu. *verbo Immunitas.* 3. *numero* 4. & gloſſa *in capite reum.* 17. *quæſtione* 4. & Angel. *verbo Immunitas quæſtione* 16. & fuit ſententia Vgonis, & eam defendit Anchar. *ad prædictum cap. inter alia*, & conſtat ex verbis ipſis ipſius capitis. ibi, *Nec inde damnari debet ad mortem, vel pœnam, ſed rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam; ſuper hoc tamen quod inique fecit, alias eſt legitime puniendus.* & explicat ibi gloſſa *verbo Puniendus*, id eſt, pecuniariter dumtaxat, vel alia ſatisfactione præter pœnam corporalem, *iuxta cap. reum* 17 *quæſtione quarta, & capit. id ſtatuimus, de immunitate.* Hæc de iure communi, de conſuetudine ſeruetur mos vniuſcuiuſque regionis.

Oportet etiam memoriæ affigere perſonas, quæ hoc immunitatis priuilegio fruuntur, & quæ non fruuntur, vt per illarum & iſtarum abſtractionem violentam è loco ſacro ſciamus, quando nobis neceſſario ſit confitenda hæc circunſtantia ſacrilegij, vel non ſit. Inprimis Mauri, Iudæi, Pagani confugientes ad Eccleſiam, illa non gaudent, niſi ſtatim baptiſmum petant: ita ordin. nouæ Luſit. *lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 1. Panormit. *in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ num.* 6. Nauarrus *in Summa Lat. cap.* 25. *à num.* 20. Soar. *tomo.* 1. *de relig. lib.* 3. *de reuerentia loci ſacri cap.* 10. *num.* 11. Brunonus à Sole *in ſuo reſolutorio, verbo Immunitas.* §. *immunitas Eccleſiis conceſſa in l.* 1. *C. de his qui ad Eccleſiam confugiunt. in* §. *publicorum. Auth. de mandatis Principum* Couarr. *libr.* 2. *var. cap.* 20. *num.* 11. non enim confugiunt ad illam zelo fidei propter reuerentiam loci, ſed timore pœnæ, nec eſt iuſtum vt Eccleſia defendat eos, qui gremio illius ſe committere nolunt. Idem dicendum eſt de hæreticis & ſchiſmaticis, vt docet Couar. citatus cum multis quos ibi allegat, non enim æquum eſt, vt Eccleſia protegat illos, qui eam intendis ar[illegible] ibus deſtruere ac ſcindere conantur. Et ſic iſtos abſtrahere per violentiam non eſt ſacrilegium, nec circunſtantia loci eſt confitenda. Syluest. tamen *verbo Immunitas* 3. *num.* 2. §. *tertio quæritur*, & D. Antonin. *in* 3 *part. titulo* 12. *capit.* 13. §. 2. & gloſſa *cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ*, & ibi Innocent. Bernardus Verueccena, Ioannes Andr. & Tiraquel. *tractatu de primog. quæſtione* 66. *numero* 8. Felinus *capit. Iudæi, de immunitate*: Hippol. *in leg. vnica. C. de raptu virg. numero* 114. & alij quos citat Brunonus à Sole *allegatus*, & Iulius Clarus *leg.* 5. *receptarum.* §. *finali. quæſtione* 30. & Remig. *tractatu de immunitate Eccleſiæ. quæſtione* 21. & Paz *in pract. criminali tomo primo parte* 5. §. 3. *numero* 106. docent omnes infideles, Iudæos, Paganos, Mauros, hæreticos, ſchiſmaticos hac immunitate gaudere, & quia hoc priuilegium eſt gratioſum, & gratioſam conſtitutionem nos reſtringere non debemus, quando illa neminem excipit, & quia Eccleſia humanitatem exercet erga omne genus perſonarum, cum inſtituta ſit à Chriſto Domino qui inimicos iubet diligere: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, benefacite ijs, qui oderunt vos.* 49.

Matth.

Digitized by Google

Matth. 5. aliter enim, aliud iuberet, aliud exerceret : deinde quia videtur abſurdum dicere quoad hanc immunitatem Chriſtianum eſſe melioris conditionis Iudæo & hæretico, cum æqualitas ſit ſeruanda erga omnes, vt ipſi agnoſcant ingratitudinem ſuam, & priuilegium hoc conceſſum ſit Eccleſijs, non perſonis. Eſt probabilis iſta ſententia : verum prima opinio præualet propter ſuas rationes. Et ad huius fundamenta facile reſpondemus, Eccleſiam non iubere aliud, & aliud exercere, quia voluit præmio immunitatis allicere infideles ad baptiſmum, & veram conuerſionem, & ideo non aliter, nec alio modo, eis concedit hoc priuilegium immunitatis, niſi conuertantur ; quod priuilegium concedit Eccleſijs in ordine ad perſonas omnes, tam fideles, quam infideles ; ſed fidelibus concedit illud abſolute : infidelibus, hæreticiſque & ſchiſmaticis ſub conditione, ſi conuertantur; cætera facile per ſe diſſoluuntur.

50. Excommmunicati, ſuſpenſi, interdicti hac immunitate gaudent, ac proinde ſacrilegium eſt ſi è loco ſacro violenter abſtrahantur, & circunſtantia loci neceſſario eſt fatenda. ita Couarruu. *libro 2. var. capite 20. numero 11. initio.* Nauarrus *in manuali Latino capite 25. à numero 20.* Soarius *tomo primo de religion. libro 3. de reuerentia loci ſacri, capite 10. numero 3.* Sylueſt. *verbo Immunitas 3. numero 2.* Immola *in Clemen. 1. de pænitent. & remiſſ.* Boëtius *deciſion.* 110. Cynus *in leg. præſenti quæſtione prima. Codic. de his qui ad Eccleſiam confugiunt.* Hippol. *in leg. ex Senatuſconſult. numero 10. de ſicarijs.* Brunonus à Sole *in ſuo reſolutorio verbo Immunitas. §. immunitas conceſſa Eccleſiæ, folio 108. col. 4.* Probatur; quia excommunicatio non habet alios effectus, quam quos ius declarauit : nullo autem iure ſtatutum eſt, vt excommunicati etiam declarati priuentur hac immunitate, & à fortiori hoc dicendum eſt de interdictis, quia nullibi inuenitur hic effectus, inter effectus interdicti: item quia Eccleſia interdicta gaudet immunitate; ergo Eccleſia non interdicta gaudebit illa, reſpectu perſonæ interdictæ, vt notat Soarius, & tandem, quia hoc priuilegium immunitatis conceſſum eſt Eccleſijs generaliter pro omnibus Catholicis, & cum excommunicati, ſuſpenſi, & interdicti, catholici ſint, non eſt cur illos excludamus.

51. Serui captiui Chriſtiani eadem immunitate gaudent, ſi propter delicta, quæ commiſerunt, ad Eccleſiam confugiant : ſi autem confugiant propter ſæuitiam Dominorum ſuorum, compellendi ſunt redire ad Dominos ſuos, poſtquam Domini iuramentum clericis præſtiterint de illorum impunitate, & de non in poſterum ſæuiendo. ita Panormitanus *ad capit. inter alia, de immunitat. Eccleſ.* & Nauarrus *in Summa Latin. capite 25. numero 19.* & Soarius *tomo primo de religion. libro tertio, capite decimo, numero ſecundo.* itaque ſeruis non ſolum conceditur immunitas ſi delictum commiſerint reſpectu iudicis, ſed etiam reſpectu Dominorum ſi ita in eos priuatim delinquant, vt Domini ſæui potius quam iuſti punitores videantur. Addunt tamen Panormitanus & Cynus, illos tradendos eſſe Dominis præſtito prædicto iuramento cautionis, niſi adhuc non obſtante iuramento graue nocumentum timeatur, quia quando timetur periculum grauis nocumenti, cogendus eſt Dominus maiorem cautionem præſtare, quam iuratoriam, aut ſaltem ſeruum vendere. ita Panormitanus & Soarius etiam allegati. Additur vero *in leg. ſi ſeruus Codic. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt*, ſi ſeruus armatus ad Eccleſiam confugiat, ſtatim tradendum eſſe Domino, vel concedendum Domino liberam facultatem extrahendi illum ; Angelus tamen *verbo Immunitas numero duodecimo.* id adhuc intelligit præſtita cautione iuratoria de non ſæuiendo, iuxta cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ. quod verum eſt quando ſeruus armatus fugit ad Eccleſiam propter metum Domini, vt notat Soarius. Secus ſi ita irruat armatus in Eccleſiam, vt in ipſa delinquat, quod alijs eſt commune.

52. Clerici & religioſi priuilegio immunitatis fruuntur in ordine ad iudices ſæculares, & ſic iudices ſæculares ſacrilegium committunt, ſi eos abſtrahant à loco ſacro ſua propria authoritate abſque iudicis Eccleſiaſtici facultate : non gaudent vero illa reſpectu iudicis Eccleſiaſtici, & ſic poſſunt à iudicibus Eccleſiaſticis è locis ſacris abſtrahi inuiti abſque ſacrilegio & obligatione aperiendi hanc circunſtantiam loci ſacri in confeſſione, & ita docet Cenedo *in quæſtionibus canonicis quæſtione 42. numero tertio.* Lopez *1. 2. part. inſtruct. capite 285. pagina 805. verſ. at vero.* Paz *in praxi tomo primo part. 5. capite tertio §. 3. numero 141. folio 148.* Rodriguez *tomo ſecundo quæſtion. regular. quæſtione nona.* Iulius Clarus *libro quinto ſentent. §. finali quæſtione 30. numero 16.* Remigius *de immunitate Eccleſiæ, fallentia 21. pag. 339.* Menchaca *libro tertio ſucceſſ. create. §. 22. limit. 17. numero 54.* Soarius *tomo primo de religion. libro tertio, capite decimo, numero 6. & 7.* Panormitanus *in capite inter alia. numero 13.* Syluest. *verbo Immunitas. 3 §. 3. numero ſecundo.* Couarruu. *libro 2. var. capite 20. numero 16.* Nauarrus *capite 25. numero 22.* Angelus *verbo Immunitas numero 14.* & gloſſa *in capite nullus clericorum 17. quæſtione quarta* quæ ait Prælatum Eccleſiaſticum non peccare extrahendo clericum ab Eccleſia, modo id non faciat ex odio, ſed zelo fidei, (tunc autem ſi faciat ex odio, erit peccatum odij, non ſacrilegij.) Probatur, quia cum hæc immunitas non ſit de iure diuino, ſed de iure canonico, & poſitiuo, ideo non ligat iudices Eccleſiaſticos, quod eſt receptiſſimum in praxi : deinde, quia, vt notat Syluest. alioqui religioſi nunquam poſſent in carcerem detrudi à ſuis Prælatis, cum ſemper ſint in monaſterio, quod gaudet hac immunitate : Tertio, quia maior eſt immunitas perſonalis clerici quæ illi conceditur ratione ſuæ conſecrationis, quam quæ oritur ex circunſtantia loci; ſed prior non impedit, quominus à ſuo prælato clerici corporaliter puniantur, & in carcerem detrudantur; ergo nec locus impediet. Deinde, quia Eccleſiaſticum iudicium cenſetur magis Eccleſiaſticum, quam vindicatiuum, & ſpirituale potius, quam temporale, & ideo tale iudicium intra Eccleſiam fieri non prohibetur; ergo nec prohibetur fieri circa perſonam clerici extrahendo illum ab Eccleſia. Fateor tamen cum Panormitano citato me non inuenire textum expreſſum qui dicat clericos, & religioſos non gaudere hac immunitate reſpectu iudicis Eccleſiaſtici, & ideo ſtandum eſt conſuetudini; conſuetudo autem communiſſime recepta habet illa non gaudere.

Nec obſtat quod iura de hoc immunitatis priuilegio loquentia, loquantur abſolute de omnibus perſonis, vt dicamus comprehendere etiam clericos & religioſos reſpectu Eccleſiaſticorum iudicum, nam licet canones generaliter loquantur, tamen conſuetudo, quæ ſemper attendenda eſt, tamquam optima legis interpretes declarauit non gaudere, vt animaduertit ſpecialiter Soarius *allegatus numero octauo*, & Genedo, & Menchaca, & Remigius *locis allegatis*. Imo notat Panormitanus ex ipſo iure poſſe colligi loqui ſacros canones de iudicibus tantum ſæcularibus, nam *in dicto cap. inter alia*, ſtatim additur, *Nec inde debet damnari ad mortem, ſed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra, & vitam*; vbi cum Rectores Eccleſiarum diſtinguantur à iudicibus ſæcularibus, & his Rectoribus committatur defenſio perſonæ, ſatis indicatur immunitatem concedi tantum reſpectu iudicis ſæcularis, non vero Eccleſiaſtici. Addit vero Couarr. *citatus numero decimo octauo*, poſſe licite Iudices Eccleſiaſticos extrahere clericos & religioſos ab Eccleſia, vt eos iudici ſæculari puniendos tradant, etiamſi crimen perpetratum exigat degradationem, ſed tunc prius eſſe degradationem faciendam in Eccleſia; & poſt illam tradendos eſſe Curiæ ſæculari ac brachio. Prior tamen ſententia Syluestri, Panormitani, Nauarri, & Soarij, & Genedi vera eſt & recepta, quæ docet clericos & religioſos non gaudere hac immunitate reſpectu ſuorum Prælatorum, & ideo poſſe extrahi licite ab Eccleſia per illos cauſa diſciplinæ, & correctionis Eccleſiaſticæ, non autem vt eos tradant brachio ac iudici ſæculari, quia Eccleſiaſticum iudicium (vt dixi) cenſetur magis mediciuale quam vindicatiuum, & ſpirituale potius quam temporale. Notant autem Nauarrus & Soarius citati (& bene) non poſſe iudices ſæculares extrahere è loco ſacro clericos in minoribus non beneficiatos qui tonſuram & habitum non geſtant, etiamſi ſubditi illorum ſint, & iuriſdictionem in illos iuxta Concilium Tridentinum *ſeſſion 23. capit. 6.* exerceant, quia tunc reputantur vt laici, & non debent peioris conditionis eſſe quam illi.

53. Dubium tamen eſt an loci ſacri circunſtantia ſit de neceſſitate confitenda, quando debitores æris alieni à loco ſacro violenter & inuiti abſtrahuntur? Sed hæc quæſtio pendet ex alia, vtrum ſcilicet huiuſmodi debitores gaudeant hac immunitate? Reſpondent aliqui de iure communi gaudere. ita docet Panormit. *in cap. inter alia, de immunitate Eccleſiæ* & Syluest. *verbo Immunitas 3. numero tertio.* & Angel. *verbo Immunitas numero decimoquinto.* & Cynus *in leg. præſenti. Codic. de his qui ad Eccleſiam confugiunt.* idque ſiue huiuſmodi debitores ſint obnoxij regis tributis, ſiue alijs hominibus particularibus. Addunt tamen huiuſmodi Doctores & ſpecialiter Panormitanus poſſe huiuſmodi debitores in Eccleſia citari vt cogantur ad ſoluendum, & illis dandam eſſe ſecuritatem & ſtandi, & exeundi per triginta dies, intra quos citati reſpondebunt in iudicio competenti, & iudex ſi contra eos ſententiam tulerit, eos condemnabit, quod videlicet vel redeant ad Eccleſiam, vel ſententiæ pareant. Couarruuias tamen *dicto libro ſecundo, var. capite 20. numero 16.* docet in mercatoribus, & campſoribus poſſe contrarium defendi, qui maximo reipub. diſpendio ex pecunijs alienis negotiantur, ſtrenue, lauteque viuentes, & poſtea ad Eccleſiam confugientes, miſere fallunt ſuos creditores, quod eſt quoddam genus latrocinij, & grauiſſimum crimen, & famoſitas appellatur, & affirmat ſe vidiſſe eos in Hiſpania violenter auelli è loco ſacro, & tandem ait in ſupremo Hiſpaniæ ſenatu decretum fuiſſe vt ab Eccleſia abſtraherentur præſtita per iudicem ſæcularem cautione iuratoria de non puniendis illis criminaliter: leges Luſitaniæ nihil hac de re ſtatuunt, & ideo in Luſitania ſeruanda erit conſuetudo, quod ſi de illa non conſtet, ſtandum erit communi opinioni Syluestri: opinio tamen Couarruuiæ quoad hanc vltimam partem de cautione iuratoria mihi videtur probabiliſſima, quia eſt iuxta doctrinam quam tradidimus numero 48. & iuxta capit. inter alia, de immunitate Eccleſiæ, vt eo ipſo numero explicauimus, ad quem te remitto. Ad quæſtionem ergo reſpondeo, ſi debitores inde abſtrahantur inuiti, non præſtita ſecuritate ſtandi & exeundi, ſacrilegium eſſe, & loci circunſtantiam neceſſario eſſe confitendam, vel ſaltem præſtita cautione iuratoria de non condemnandis illis criminaliter, ſed tantum pecunialiter, iuxta opinionem Couarruuiæ.

Aliud dubium grauius hic inſurgit, vtrum ſcilicet ſacrilegium ſit, & circunſtantia neceſſario confitenda: ſi aliquis abſtrahatur ab Euchariſtia ad quam confugit, quando ad infirmos per plateam, & viam publicam defertur à Sacerdote? hoc etiam dubium pendet à reſolutione illius quæſtionis, vtrum confugiens ad Euchariſtiam extra Eccleſiam, quando ad infirmos ægrotoſque defertur, hac immunitate gaudeat? Communiter affirmant Doctores illa gaudere, ita Syluest. *verbo Immunitas 3. numero primo.* D. Antoninus 3. *parte titulo 12. capite 3.* §. 1. Nauarrus *capite 25. à numero 17.* Archidiaconus *in capit. quæſitum 13. quæſtione 11.* Abbas *in capit. ſane, de celebrat. Miſſæ.* & Soarius in hanc partem inclinat *tomo primo, de religion. libro tertio, capite nono, à numero decimo.* Genedo *in quæſtionibus canonic. quæſtion. 42. numero 13.* Decian. *libro ſexto, capite 30. numero octauo.* Placa *de delictis capite 34. numero 16.* Lopez 1. *parte instructor. capite 285. pagin. 800. verſ. ſed an ſacramentum.* Antron. Gom. *tomo tertio, var. capite decimo, numero primo.* Farinacius *quæſtion. 28. numero 11. & numero 45.* Iulius Clar. *libro quinto, ſententiarum §. finali quæſtion. 30. numero 24.* Remig. *de immunit. Eccleſiæ pagin. 179.* Rodriguez *in Summa 1. part. capite 155. numero primo.* & multi alij quos refert Cenedo *allegatus.* Ratio eſt, quia tota ratio ob quam locus ſacer gaudeat hac immunitate, eſt propter Corpus Chriſti inibi exiſtentis, ratione enim præſentiæ Chriſti conceditur hæc immunitas locis ſacris, vnde licet hoc nullibi in iure ſit expreſſum, tamen vbi eſt maior ratio, ibi à fortiori debet dari maius ius; Eccleſia vero maiorem habet dignitatem propter ipſam præſentiam Chriſti; & vero ſi mulier illa, de qua *Matth. 19.* tangens fimbriam Chriſti Domini ſalua facta eſt, cur non ſaluabitur ille, qui ad ipſum Chriſtum confugit. Hinc infert D. Antoninus citatus quemlibet Doctorem Chriſtianum debere fauere huic piiſſimæ opinioni. Couar. vero *dicto libro var. cap. 20. num. 6.* ita inquit: *Ego ſane fateor maiorem*

honorem

honorem exhibendum eſſe Euchariſtiæ, quam templo, tamen cum immunitas hac ſacris canonibus ſtatuta ſit, & nullibi Euchariſtia tribuatur, dubius ſum an vera ſit interpretum communiſſima ſententia, quæ docet iſtos gaudere hac immunitate, cui aduerſatur gloſſa celebris in cap. quæſitum. Hæc Couatru. & ideo ſequor communiſſimam ſententiam Doctorum, quæ id affirmat, & dico eam circunſtantiam eſſe de neceſſitate confeſſionis, quia mutat ſpeciem peccati, ratione ſacrilegij. Animaduertendum tamen omnes Doctores citatos non defendere ſuam ſententiam quando Euchariſtia ducitur ad vinctos, & ille ad quem ducitur ad eam confugit, vel alij vincti; & rationem reddit Sylueſt. quia liberi ad eam non confugiunt, & eandem rationem tradit Cenedo item allegatus, & Ceuallos *quæſtione* 136. *numero* 1.

55. Quamuis tamen iudex laicus non poſſit abſque ſacrilegio, & circunſtantia neceſſario confitenda, fruentes hoc priuilegio è loco ſacro inuitos abſtrahere, poteſt tamen ab eis abſque prædicto ſacrilegio, & circunſtantia, intra Eccleſiam arma auferre, vt animaduertit Couarr. *libro* 2. *var. capit.* 20. *numero* 17. Non poteſt tamen abſque prædicto ſacrilegio & circunſtantia, eos ibi vinculis ligare ne fugiant, eſt enim hoc directe contra immunitatem Eccleſiæ: poſſunt tamen prælati Eccleſiaſtici in caſu dubij an gaudeant vel non gaudeant immunitate, concedere iudicibus ſæcularibus facultatem, eos ligandi, modo tamen vincula ab vtroque ſimul iudice Eccleſiaſtico & ſæculari conijciantur: ita Couarr. *dicto numero* 17. & Guido Papæ *deciſ.* 121. & Belluga quem citat Couarr. *in ſpecul. princip. Rub.* 11. §. *ſed quia. numero* 21. ſed hoc nunquam admittam niſi in caſu grauiſſimo, & vt euitentur maiora ſcandala: neque enim Eccleſia Dei carcer eſſe poteſt, & id indignum eſt dictu, hoc enim directe contra libertatem & immunitatem Eccleſiæ fit, quod euidenter deducitur *ex capit. definiuit.* 17. *quæſtione* 4. *& ex l. præſenti. C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt. & l.* 2. *titulo* 11. *part.* 1. & certe Couarr. refert ſententiam Guidonis & Bellugæ, ſed ſuum iudicium non intromittit, imo abſolute probat ex iuribus allegatis non poſſe ad Eccleſiam confugientes in ea neruis, aut catenis, aut compedibus vinciri ne effugiant, cum hoc directe ſit contra illius immunitatem. Hinc deducitur conſequenter in dubijs meliorem eſſe conditionem poſſidentis: Eccleſia autem poſſidet ſuam immunitatem. item in dubijs tutior pars eligenda eſt: hæc autem pars & magis pia, & tutior eſt, ſemper enim in dubijs pietas obtinere debet. Similiter dicendum eſt, in ijs caſibus, in quibus delinquentes gaudent hac immunitate, non poſſe ibi obſideri locum ſacrum, ne fugientibus victus, aut veſtitus, aut alimenta deferantur, cum hoc ſit immunitatem illius violare; poſſe tamen obſideri Eccleſiam ne fugiat delinquens, vt communis fert conſuetudo, ſic docet Couarr. *loco allegato.* Quando autem in dubijs oritur controuerſia, an quis gaudeat immunitate, de iure Luſitano *ord. noua libro* 5. *titulo* 5. dirimenda eſt ipſa controuerſia, ab vtroque ſimul iudice. Eccleſiaſtico & ſæculari: ſi autem non fuerint concordes, mittetur in carcerem ſub cuſtodia, quouſque res per ſenatores regios decidatur; & quamuis Eccleſia ſit exempta, adhuc vocandus eſt Vicarius generalis; quia agitur de priuilegio ſpectanti ad Eccleſiam in communi: in alijs locis ſeruanda erit conſuetudo loci. Vide Couarruuiam *libro ſecundo var. capite* 20. *numero vltimo.*

Sed quid ſi gaudens immunitate loci ſacri ex- 56.
tra locum ſacrum capiatur, & quid ſi ſubdolis verbis, vt inde exeat, decipiatur? Reſpondeo non eſſe ſacrilegium, nec circunſtantiam loci ſacri de neceſſitate confeſſionis; non enim extrahuntur violenter. ita Soarius *tomo* 1. *de relig. libr.* 3. *de reuerentia debita loco ſacro cap.* 13. *num.* 2. Nauar. *in Summa Latin. cap.* 25. *numer.* 22. & Remig. quem citat. quamobrem videant delinquentes, ne ſe falli ſinant, vbi primum enim è loco ſacro ſponte egrediuntur hanc immunitatem amittunt. fallit tamen hoc iuxta Syluestrum *verbo immunitas* 3. *numero* 4. niſi exeant ad requiſita naturæ, cui libenter adhæreo, indecens enim eſt, vt Eccleſia Dei, & locus ſacer, qui omni odorum ſuffimento olere debet, his immunditijs ſordeſcat.

Si aliquis comprehenſus ac captus fuerit, ex- 57.
tra locum ſacrum, & per illum ad carcerem publicum ducatur, vel ad ſupplicium & mortem trahatur poſt ſententiam latam per eundem locum ſacrum? docet Nauarrus *in manuali Latino capite* 25. *numero* 19. & Boër. *deciſione* 100. gaudere hac immunitate, eſto ſe non eximat à ſatellitibus & iuſtitiæ miniſtris, ſufficit enim ſi illos ſecum trahat, ad locum ſacrum. fundamentum eſt, quia iam reuera eſt intra locum ſacrum receptus, & incuriæ miniſtrorum tribuatur quod per aliud iter non duxerint. Nec obſtat quod non gaudeant hac immunitate vincti ad Euchariſtiam fugientes, quando illa carcerem ingreditur, quia eſt diuerſa ratio, nam non datur alius locus competens, nec alia via ad quem & per quam Euchariſtia ingredi poſſit carcerem: at vero in præſenti caſu datur, & ideo miniſtrorum incuriæ id tribuatur. Cæterum Couarr. *libr.* 2. *capite* 20. *numero* 13. Arch. *in cap. ſicut antiquitus.* 17. *quæſtione* 4. Lupus, Igneus & alij quos citat Couar. exiſtimant non gaudere immunitate Eccleſiæ, quia non fuit illam liber ingreſſus. Vtraque opinio eſt probabilis: iſta ſecunda in rigore iuris verior; alia tamen magis pia, & ideo ſequatur.

Tenetur iudex, ſiue quæcunque alia perſona 58.
ſæcularis, qui præſtita fide & iuramento delinquentem in loco ſacro exiſtentem ab eo extraxit; fidem ſeruare, non tamen ſacrilegium committit, nec loci circunſtantia confitenda eſt, ſi non ſeruet; eſt tamen tunc de neceſſitatis circunſtantia iuramenti, ratione periurij mutantis ſpeciem peccati, vt conſideranti patebit. Sed quid ſi quis iam in carcere comprehenſus erat, & præſtito iuramento de redeundo, ad Eccleſiam confugit. Reſpondeo, ſi carcer iniuſtus erat, & iniuſte detentus, gaudere immunitate Eccleſiæ: & idem dico ſi carcer erat iuſtus, quia re vera liber ingreſſus eſt Eccleſiam, & ſibi tribuat carcerarius, ſuæque incuriæ id damnum; tenetur tamen ille ratione iuramenti redire ad carcerem: poſſunt vero in hoc caſu iudices Eccleſiaſtici concedere facultatem iudicibus ſæcularibus extrahendi inde huiuſmodi delinquentem, ſed præſtita cautione iuratoria, quod corporis pœnam non patietur. ita docet Sylueſter *verbo immunitas* 3. *n.* 2. §. 5. & citat Bartolum *in lege relegati ff. de pœnis.* & ita etiam Nauarrus *capite* 25. *num.* 19. & Couarr. *lib.* 2. *var. capite* 20. *numero* 13. Soar. *tomo* 1. *de relig. libro* 3. *capite* 11. *numero* 20. & alij communiter, quod ſi ea

Digitized by Google

pœna præſtito adhuc iuramento probabiliter timeatur, non erit inuitus extrahendus, nec hanc facultatem iudices Eccleſiaſtici poſſunt concedere. Idem dicendum de eo qui iuſſuit carcerario non exire è carcere, & tamen exiuit, & ad Eccleſiam confugit. ita Nauarrus *loco citato.*

59. Duo ſuperſunt dubia. Primum eſt, vtrum liceat clericis defendere armis fugientes ad Eccleſiam ne à iudice ſæculari violenter abſtrahantur. Secundum eſt, vtrum immunitas Eccleſiæ ſit de iure diuino, an humano. Ad primum reſpondeo non eſſe id licitum, neque honeſtum, & ita docet Soarius *tomo 1. de relig. libro 3. capite 13. numero 5.* & Remigius *de immunitate Eccleſia. quæſtion. 12.* fundamentum eſt primo, quia nunquam licet perſonis Eccleſiaſticis arma ſumere ſine ſpeciali diſpenſatione, quæ, vt ait Soarius in hoc caſu non conceditur, nec neceſſaria eſt: quando autem in alio caſu magna eſſet neceſſitas, & graue vel commune damnum timeretur, id fieri poterit, præſertim interueniente Papæ auctoritate. Secundo, quia ex ea defenſione multa poſſunt reſultare inconuenientia, & ſcandala: poſſunt tamen clerici fores claudere, claues negare, & ſimilia facere, & armis ſpiritualibus, cenſuris videlicet, in eo caſu vti, vt immunitatem Eccleſiæ defendant. Ad ſecundum reſpondeo Cenedum *de quæſtionibus canonicis quæſtione 42. à numero 6.* exiſtimare eſſe hanc Eccleſiarum immunitatem de iure diuino, & id præter Cenedum intendit etiam probare Pechius *de iure ſiſtin. capit. 6. numero 1. verſ. quia hæc immunitas*, & Ioannes Lupus *in tractatu de libertate Eccleſiaſtica quæſtione 11. col. 4.* & docet etiam Aufredus *ad Capellam Tholoſanam deciſione 423. numer. 5.* Germon. *libro 3. capite 16. à numero 4.* & alij. probant, quia iure ipſo diuino ſtatim in ipſo naſcentis mundi exordio ſacra quædam loca hac immunitate donata fuerunt, quædam enim vrbes in vetere Teſtamento fuerunt conſtitutæ ad delinquentium effugium, vt late probat Germon. *libro 1. capite 15.* & patet *ex libr. Numer. capit. 35 & Ioſue 20. Deuteronom. 19.* quibus Scripturæ teſtimonijs optime probatur templorum immunitatem eſſe de iure diuino? Sed hæc teſtimonia probant, olim quidem pro lege vetere fuiſſe quorundam locorum immunitatem de iure diuino poſitiuo, non naturali; cum tamen vetus illa lex Chriſti Domini aduentu expirauerit, omnia etiam præcepta illius, quæ erant de iure diuino poſitiuo cum illa expirarunt, veluti etiam expirarunt omnia præcepta legalia quæ de eodem erant iure diuino poſitiuo data à Moyſe pro illa tantum lege. & huius claſſis erant immunitates illorum locorum, vt docet Decianus *libro 6 capite 25. numero 2.* nam ſolummodo præcepta de iure diuino naturali cum ſint præcepta naturalia permanſerunt, naturalia enim ſunt eadem apud omnes, & expirare non poterant. Quamobrem cum in lege Euangelica nuſquam inueniatur hæc immunitas conceſſa Eccleſijs, ſatis colligitur eam non eſſe iuris diuini, ſed tantum canonici & poſitiui. & ita docet expreſſe D. Thom. 2. 2 *quæſtion. 103. articul. 3.* Lælius Zechius *titulo de Miſſa capite 9. pagina 281.* Menchaca *de ſucceſſ. creata libro 3. §. 22. limitat. 17. numero 54.* Bouadilha *libro 2. capite 14. numero 3.* Farinacius *in praxi quæſtione 28. numero 1. poſt medium.* Rodr. *tomo 2. qq. regular. quæſtione 49.* Couarr. *libro 2. var. capite 20. numero 6.* eſſe vero hanc immunitatem de iure canonico ſatis indicat Concil. Trid *ſeſſ. 25. cap. 20.* in quo decreto renouatur immunitas Eccleſiarum, & conſuetudo, ſi qua eſt contra illam introducta, tollitur, & abolerur.

Reſtat ſcire quænam dicantur loca ſacra hac immunitate gaudentia, vt exinde etiam ſciamus quando ſit circunſtantia loci confitenda, vel non confitenda. Imprimis dicitur quælibet Eccleſia, Capella, vel Eremitorium Epiſcopali auctoritate conſtitutum, & quodlibet aliud ſacellum vel hoſpitale & omnis locus pius authoritate ordinarij erectus hac immunitate gaudere, quia ita eſt religioſum, vt non poſſit ad prophanos vſus conuerti. ita docet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 3. de immunitate cap 9. num. 3.* & Nauar. *cap. 25. num. 17. in Summa Latin. & ord. noua Luſit. lib. 2. titulo 4. num. 1.* Intelligitur etiam palatium vel domus Epiſcopi etiamſi ab Eccleſia valde diſtet, Monaſteria religioſorum & monialium, iuxta D D. citatos. & Panormitanum *in capit. penult. col. 2. de immunitate Eccleſiæ.* Intelligitur etiam cæmeterium ſiue ſit contiguum Eccleſiæ, ſiue ab ea ſeparatum. Dormitorium item commune clericorum, & religioſorum: ianuæ & fores & porticus Eccleſiæ. Nauar. citatus. Panormit. *dicto cap. pen. de immunitate*, & Couar. *lib. 2. variarum, cap. 20. num. 18.* & Doctor Franciſcus Soar. *tom. 1. de relig. lib. 3. de immun. cap. 9. num. 8.* & multi alij quos ibi citat Couarruuias, quamobrem delinquens fugiens ad Eccleſiam & inueniens eam clauſam, manu apprehendens fores vel vectes gaudet hac immunitate, ac proinde ſacrilegium eſt, cum inde abſtrahere inuitum. Idem dicendum de eo, qui cum ſit intra Eccleſiam, aut locum ſacrum, extra manu detinetur. ita Couarruuias *dicto libro 2. variarum, cap. 20. num. 18.* & Ioannes Andreas *in cap. vltimo de immunitate Eccleſiæ, & in lege 1.* Igneus *ff ad Syllanum numero 57.* Intelligitur etiam locus Eccleſiæ conſtitutus ad habitationem Clericorum, modo ſit intra triginta, aut quadraginta paſſus ipſius Eccleſiæ, alias non niſi alicui capellæ adnexus eſſet. ita Nauarrus *in manuali Latino cap. 25. num. 18.* & patet *ex cap. quiſquis. 17. quæſt. 4.*

Olim etiam intelligebatur nomine loci ſacri quoad hanc immunitatem ſpatium quadraginta paſſuum in circuitu cæmeterij Eccleſiæ Matricis: & in circuitu minoris Eccleſiæ triginta. De matrice patet *ex cap. ſicut antiquitus 17. quæſt. 4.* de minori Eccleſia patet *ex cap. definiunt, & ex cap. quiſquis, eadem cauſa, & quæſtione.* docet Oldradus *conſilio 55.* Abbas & Henricus *in cap. Eccleſiæ.* Syluester *verbo Immunitas 3. initio.* Nauarr. *in manuali Latin. cap. 25. num. 18.* Couarruuias *lib. 2. var. cap. 20 numero 5.* Hodie tamen de communi conſuetudine hoc non ſeruatur, vt docet idem Nauarrus & Couar. & teſtatur Ioannes Igneus *lege 1. initio num. 58 ff. ad Syllanum.* Archidiaconus ſcribit *in cap. quiſquis 17. quæſt. 4.* Eccleſias intra muros ciuitatis conſtitutas non gaudere hac immunitate, quoad horum paſſuum circuitum ſeruatur tamen quoad fines cæmeterij, & quoad fores, & crates Eccleſiæ, vt docet Nauarr. *dicto cap. 25 num. 18.* Standum tamen eſt conſuetudini loci in quacumque Eccleſia, & diœceſi, vt docet Soarius *tomo 1 de Religione lib. 3. de immunitate Eccleſiæ cap. 9. numero 8.* & Couarruuias allegatus.

Gaudet etiam hac immunitate Eccleſia interdicta, & polluta. ita idem Soarius *num. 6.* & Angelus *verbo Immunitas numero 27.* cum communi. Immunitas Eccleſiæ extenditur ad clauſtrum illius,

lius,iuxta Paludanum *in capite per clauſtra, de ſentent.excomm.* & iuxta Nauarrum *cap.* 25. *num.*27. & hac immunitate fruitur non ſolum omnis Eccleſia conſecrata & benedicta,ſed etiam non conſecrata,& non benedicta, ſi diuinis officijs dicata ſit ,& in ea diuina myſteria celebrentur.ita Soarius *citatus numero primo & 2.*& patet.*ex capite Eccleſiæ, de immunitate*,docet Abbas *in capite vltimo de cenſibus,numero quarto*, quidquid Angelus *verbo Eccleſia numero tertio*,& Syluester *verbo Eccleſia numero primo*, contrarium dicant ex eo fundamento, quod Eccleſia non benedicta non polluitur per ſeminis aut ſanguinis effuſionē: ſed reuera extenditur priuilegium immunitatis ad Eccleſiam non benedictam ſi in ea diuina officia vel Miſſæ celebrentur, quamuis authoritate Epiſcopi ædificata non ſit nam ſi ſit ædificata, non eſt dubium illo gaudere, vt diximus numero 60.& fatetur idem Syluest.*verbo Eccleſia 2.num.*1.

63. Sed quid ſi ſupra tectum Eccleſiæ aliquis ſit? Reſpondet Soarius & optime *libro tertio de religione tomo primo capite 9. de immunitate Eccleſiæ numero 8.* probabilius eſſe gaudere, quia priuilegia immunitatis amplianda ſunt, & quia reuera ille eſt in Eccleſia, nam ſimpliciter & abſolute ibi dicitur homo eſſe,vbi fixos pedes habet,licet à tali corpore non circumdetur: quamuis quoad violationem Eccleſiæ non ita ſit ſi ibi homo occidatur, quia priuilegia ſint amplianda, & odia reſtringenda: & ideo optime notauit Henriquez *lib.2.de pœnit cap 6. num.5. ad marginem lit. H.* quoad hanc immunitatem dici locum ſacrum quodlibet oratorium Epiſcopi authoritate fundatum , dormitorium ,& campanile ſeu turrim cymbulorum, & citat Nau. *cap 16.num.3. & cap.25 num.18.& 17.* cum tamen hæc non dicantur loca ſacra in ordine ad violationem,& pollutionem loci ſacri.

64. Oratoria , quæ domi habentur non gaudent hac immunitate , cum ſint loca prophana , & ad prophanos vſus redire poſſint, ad nutum Domini: vt ſæpe dixi, & docet Sancius *libro nono de debito coniugali diſputatione 15.numero 39.*& Soarius *tomo 1. de religione libro 3.capite 9 numero 10.* Oratoria tamē publica , quæ authoritate Epiſcopi fundantur, certum eſt illa gaudere , vt diximus numero 60. quamuis in eis diuina officia non celebrentur, quia ad prophanos vſus redire non poſſunt , ad nutum Domini,vt patet.

CAPVT V.

Explicantur particulæ Quibus auxiliis, Cur, Quomodo , Quando.*agitur de circunſtantiis Bullæ & confidentiæ iubilæi,& duorum præceptorum;& de circunſtautia mediationis ad peccatum,& conſcientiæ erroneæ: enodantur alia dubia.*

SVMMARIVM.

Am pœnitens teneatur explicare in confeſſione circunſtantiam inductionis, qua alios induxit, vt ſe ad peccatum iuuarent. *num.*1.

Quid ſi perſonæ quas induxit erant paratæ v.c fœmina ad ſollicitandas fœminas paratas vel non paratas.num. 2.*&* 3.

Quid quando duo non parati ſe mutuo excitant , & inducunt ad patrandum ſcelus. *num.*4

*Quomodo liceat petere vſuras ab vſurario non parato.numer.*5.

An liceat vſuras petere ab vſurario parato formaliter ſub nomine vſuræ. *num.*6 *&* 7.

An circunſtantia qua quis peccat confidentia bullæ aut iubilei neceſſario ſit confitenda. *num.*8.

Quid de circunſtantia qua quis peccat ex confidentia miſericordiæ Dei. *num.*9.

Quid ſi quis furatur propter fornicationem, aut omittat ſacrum propter ſtudium ,an hæ circunſtantiæ explicandæ ſint. *num.*10.

*Quid de circunſtantia reincidentiæ & conſuetudinis. numer.*11.

Quid de intenſionis peccati circunſtantia. *ibid.*

Quid de circunſtantia multiplicationis actuum exteriorum circa idem peccatum. *num.*12.

Quid de circunſtantia conſcientiæ erroneæ.numer. 13.

Quid de circunſtantia contemptus. *ibid.*

Conſcientia erronea ignorantia vincibilis eſt & inuincibilis.& quid de vtraque. *num.*14.15.*&* 16.

Quod peccatum ſit peccare contra conſcientiam erroneam quando abſolute dictat aliquid eſſe peccatum , non tamen dictat eſſe m. vel veniale. *num.*17

Quomodo deponenda ſit conſcientia erronea. *num* 18.

Quid denotat particula Quando. *num.*19.

Circunſtantia diei feſti an ſit explicanda. *num.*20

Quid ſi quis peccet in die lotus ſancti. *ibid.*

Quid de circunſtantia duorum dierum feſtorum, aut ieiunij & multorum præceptorum. *num.*21

*An vnum tātum peccatum committat omittens diuinum officium ad quod tenetur ex ordine ſacro , & beneficio. num.*23.

*Quid ſi duo ſuperiores mihi eandem rem prohibeant ſub præcepto obedientiæ.an tunc bis peccem contrafaciam. num.*24.

Quibus auxiliis.

AVxilia vel ſunt inſtrumenta quibus peccatum committimus,vt ferrum,gladius, ſclopetum,vel quid ſimile inſtrumentum & hæc non ſunt neceſſario confitenda, parum enim refert vtrum hoc vel illo inſtrumento , gladio , ſclopeto occidas: vel ſunt alij homines , vt ſi quis vtatur ſociis , aut mediatrice, vel mediatricibus ad peccatum: & tunc quidem quando aliquis induxit ſocios vel mediatricem , vt iuuarent ſeſe, non ſolum tenetur peccatum in ſe , ad quod induxit , ſed etiam circunſtantiam inductionis neceſſario in confeſſione explicare;modo ſocij non eſſent parati ad id patrandum , & mediatrix ad mediandum: nam ſi tam illi,quam iſta eſſent parati , tunc quidem ceſſat circunſtantia inductionis;quamobrem qui vtitur expoſita meretrice,& ſocio parato ad furtum , & ſi ad hunc ſingularem actum furti,aut fornicationis inducat, non oportet amplius confiteri,quàm peccatum fornicationis,aut furti , vel mente conceptum , vel opere exercitum , & non tenetur explicare circunſtantiam inductionis ad actum ſingularem illius, quia,moraliter loquendo,non cenſetur cauſa inducens,nec notabiliter variat iudicium confeſſoris , quando tam iſti, quam illa ſunt parati ad id peccatum perpetrandum. ita docet Soarius de 1.

pænitent. diſputatione 22. *ſect.* 4. *numero* 16. & 17. Henricus *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 7. Nauarrus *in Summa Lat. cap.* 16. *num.* 13.

2. Poteſt tamen contingere, vt quis vtatur mediatrice non parata, vt ſollicitet fœminas non paratas, vel vt quis vtatur mediatrice parata, vt ſollicitet fœminas paratas, vel vt vtatur mediatrice parata ad fœminas non paratas, vel è contra mediatrice non parata ad fœminas paratas. Si vtatur mediatrice non parata ad fœminas non paratas, iam dixi vtramque circunſtantiam inductionis tam reſpectu mediatricis, quam fœminæ ſollicitatæ eſſe neceſſario confitendam, & quia inductor illis fuit cauſa peccandi, & quia notabiliter aggrauat: ſi vtatur mediatrice parata ad fœminam paratam, iam dixi etiam ſolam copulam vel adulterium (ſi fœmina ſollicitata coniugata erat) vel mente conceptum, vel actu conſummatum, eſſe explicandum. Si vtatur mediatrice parata ad fœminam vel fœminas non paratas, reſpectu fœminarum vtrumque tenetur confiteri, & peccatum in ſe vel deſiderio vel opere conſummatum, & circũſtantia inductionis: reſpectu vero mediatricis ſolum tenetur peccatum in ſe confiteri, quod deſiderauit vel expleuit, non circunſtantia inductionis, quia illa parata erat, & moraliter non cenſetur reſpectu illius cauſa peccandi. Si vtatur mediatrice non parata ad fœminas paratas, tunc vice verſa reſpectu mediatricis tenetur confiteri circunſtantiam inductionis, non reſpectu fœminarum, vt ex ſe patet.

3. Qui tamen vtitur homine vel muliere parato, vt maleficium ſoluat alio maleficio, cum pacto dæmonis, & illam vel illum inducit ad tollendum maleficium alio maleficio, tenetur, vt ait Henric. *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 7. explicare circunſtantiam inductionis, quamuis tam illa, quam ille ſit paratus. Verum ego credo non teneri confiteri peccatum inductionis, cum vterque ſit paratus, &, moraliter loquendo, non ſit cauſa inductionis, nec multum variet iudicium confeſſoris, vti diximus n. 1. de eo, qui vtitur ſocio parato ad actum furti: tenetur tamen confiteri peccatum aditionis ſagæ vel ſagi & peccatum maleficij, quia eſt contra virtutem religionis, & contra primum præceptum Decalogi: par enim ratio videtur eſſe in eo qui vtitur homine parato ad furtum, atque in eo qui vtitur homine parato ad tollendum maleficium alio maleficio ex pacto dæmonis, cum vterque actus ſit in ſe malus, tam furtum, quam depulſio maleficij per aliud maleficium, vnde ſi in primo caſu, quando homo paratus eſt ad furtum, non tenetur quis confiteri circunſtantiam inductionis, nec etiã in ſecundo quando paratus eſt ad tollendum maleficium alio maleficio.

4. Si duo ſocij, qui non erant parati ad aliquod peccatum patrandum ſe mutuo iuuent, atque inducant, & excitent ad illud committendum, vterque tenetur confiteri, & ſpeciem peccati ad quam ſe iuuant, & circũſtantiam inductionis, cum vterque ſibi inuicem ſit ſcandalum & cauſa peccandi: ſecus ſi vterque paratus eſſet, tunc enim teneretur vterque confiteri ſpeciem peccati, quod patrauit vel patrare animo deliberato deſiderarunt, non tamen illam circunſtantiam inductionis ſeu ſcandali, cum, moraliter loquendo, vnus reſpectu alterius non cenſeatur cauſa inducens aut ſcandalum nec multum id variet iudicium confeſſoris ita expreſſe Hen. *dicto l.* 2. *de p. c.* 6. *num.* 7. & colligitur ex Soario *de pænitent. diſputatione* 22. *ſect.* 4. *numero* 16. & 17.

Oppones contra ea quæ numer. 3. dicta ſunt licet petere vſuras ab vſurario parato, quamuis vſurarius peccet; ergo licet petere remedium ad tollendum morbum, & maleficium à ſagis, & conſequenter libet vti ſaga parata ad tollendum maleficium alio maleficio ex pacto dæmonis? Reſpondeo eſſe diuerſam rationem vtrobique, nam ille qui petit mutuum ab vſurario parato, non ideo excuſatur à peccato, quia ille paratus eſt, ſed quia petit vnum actum de ſe licitum, & honeſtum, qualis eſt, mutuum dare, & accipere, ipſe vero petendo non eſt cauſa vſurarum, ſed eſt cauſa mutui quod petit, & ideo ſibi imputet vſurarius cum nolit dare mutuum niſi ſub vſuris, cum tamen ab eo petatur actus, quem ille licite facere poterit, ſi voluerit: at vero qui petit furtũ, ab homine parato ad furtum committendum, & qui petit à ſago parato, vt tollat maleficium alio maleficio, petit actum de ſe illicitum, & quem illi nunquam poſſunt facere licite, & ideo non excuſãtur à peccato furti, vel maleficij, quamuis excuſentur à peccato inductionis & ſcandali, quando illi à quibus id petunt parati erant ad id faciendum: vide Soarium *tomo primo de relig. libro ſecundo de ſuperſtitione cap.* 1. *num.* 3. Couar. *in capit. quamuis pactum*, 1. *part.* §. 1. *numero decimo* & Nauarrum *cap.* 11. *num.* 29. Quid autem? ſi abſque neceſſitate quis petat mutuum ab vſurario parato ad dandum ſub vſuris. Reſpondent aliqui, adhuc ſibi videri non peccare illum, qui ſine cauſa ab eo peteret vſuras, quia petit actum de ſe licitũ, quem vſurarius pro ſua malitia facit illicitum, & ideo non petit peccatum, neque inducit ad peccatum ſimpliciter, ſed offert materiam per illam petitionem, qua vſurarius bene vel male vti poteſt, & ſibi tribuat ſi male vtatur. Dices ex caritate tenemur vitare peccatum proximi, quando illud vitare poſſumus ſine detrimento noſtro: vnde cũ ex defectu neceſſitatis nullum patiatur detrimentum ille, qui mutuum petit ab vſurario, non excuſabitur à peccato contra caritatem in proximum. Ad hoc reſpondent, id verum eſſe quando actus qui petitur, de ſe eſt illicitus, vt furtum, maleficij abolitio per aliud maleficium, fornicatio, adulterium, & alia ſimilia, ſecus quando eſt indifferens ad bonum vel malum: & certe hoc forte non erit improbabile, quamuis cõtrarium ſequamur cum communi iuxta doctrinam Soarij *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 22. *ſect.* 4. *numero* 16. & 17. & iuxta doctrinam omnium quos in ſequenti citabimus.

Sed difficultas eſt, vtrum liceat petere ab vſurario parato mutuas pecunias formaliter, & expreſſe ſub vſuris, dicendo, da mihi mutuum ſub vſuris, quando petens certus eſt fore vt ille aliter non ſit daturus niſi ſub vſuris, & ipſe neceſſitate oppreſſus mutuum petit? Negant multi, quia obiectum illius petitionis eſt intrinſecè malum, & quia quod licet petere, licet deſiderare: at nullatenus licet deſiderare, vt alter det ad vſuras; ergo non licet id ab eo petere. item quia non licet determinatè petere ab infideli, vt iuret per falſos Deos, quamuis ſit paratus ad iurandum per illos quia determinatè petitur res quæ eſt intrinſecè mala, & ex obiecto, iam illa petitio ſimiliter intrinſece mala eſt: & hanc opinionem tenet expreſſe Maior *in* 4. *diſtinctione* 15. *quæſtione.* 33. *concluſione* 1. Caietanus 2. 2. *quæſt.* 78. *artic.* 4. Nau. *in Summa Latina capite* 4. *num* 35. Couar. *in capite quamuis pact.*

pact.1.p.§.1.numero 10. Corduba in Summa quæſtione 5.corol.5. Arag.2.2.quæſtione 78.a.4.dub.1. in ſolutione ad vltimum, vbi dicit contrarium non eſſe ſecurum Caſtro libro 1. de iuſta hæret.punit. capite 15.& hanc eſſe probabilem docet Petrus Ledeſma tomo ſecundo tract.8. capite 33.num.29. Eſt probabilis iſta ſententia. Probabilius tamen credunt alij id licitum eſſe, modo detur cauſa iuſta petendi, & modo ſciamus non aliter daturum vſurarium eas pecunias niſi ſub vſura. Et ratio eſt, quia obiectum huius petitionis, da mihi mutuum ſub vſuris, non eſt ipſa actio vſurarij dantis mutuum ſub illis, ſed eſt mutuum ipſum, quod efflagitatur. nam illa actio ita eſt intrinſece mala, vt in nullo euentu peti aut deſiderari poſſit: quod autem quis petat mutuum ſub vſuris eſt permiſſiue. Et eſt ſenſus, da mihi mutuum, ſed quia certus ſum, te illud non daturum niſi ſub vſuris, id tibi promitto, vt mihi conſulam, in hac neceſſitate conſtituto: vel, da mihi mutuum etiam ſi vſuras exigas, & iſtud obiectum ſub hac forma & conditione licite peti & deſiderari poteſt, quia hoc non eſt deſiderare alterius peccatum quod teneor ex caritate impedire; & confirmatur, quia licitum eſt mutuum petere ab vſurario ſub ratione mutui, & illo reſpondente ſe nolle dare niſi ſub vſuris, fas eſt acceptare illam conditionem, & illas permittere ad redimendam vexationem neceſſitatis, quia cum tanto meo detrimento non teneor vitare peccatum alterius, quando ille id poteſt facere ſine peccato; ergo licitum erit à principio eam conditionem offerre, quando certo ſcitur eam petendam, & hinc conſtat ſolutio ad primum argumentum ſententiæ contrariæ, & ita docet Sancius libro 3. Decalogi capite 8.num.27. Durand.in 3.diſtinct.37.quæſt.4.nu.5 & ibi Palud. quæſt. 2.art.1.poſt 3.concl.& D. Anton.2.p titulo 1.capite 9 §. vltimo fine. Salon.2.2.quæſt.78.artic.4. controuerſia 2. & ibi Banhes ſtatim in principio dubio ſecundo. Mol. tomo 2.de iuſt. diſputat 335.col.1. concluſion.5. Valentia 1.2.diſputat.5.quæſt.21.puncto 4. Sà verbo Vſura num 5. & dicit id eſſe probabile Soto tomo 2.de relig.libro 3. cap 13.num.9.fine, & Ledeſma ſupra allegatus pro prima opinione. Non tamen eſt licitum petere copulam à meretrice parata, imo & paratiſſima, vt docet idem San.n.8.quia nunquam huius petitionis obiectum, quod eſt fornicatio, poteſt eſſe aliquod bonum. Nec refert quod talis petitio copulæ poſſit efficere hunc ſenſum. Vis conſentire in copula quam ego tibi permitto propter meam voluptatem, quia illa voluptas nunquam poteſt eſſe licita ex parte petentis: tum quia meretrix nunquam poteſt facere illum actum licite, vſurarius vero poteſt dare mutuum ſine vſuris, & pro ſua malitia, actum de ſe licitum facit illicitum.

7. Ad argumentum de iuramento per Deos falſos, eſt diuerſa ratio: nam cum infideles credant ſuos Deos, veros eſſe Deos; illicitum eſt Chriſtianis petere ab eis, vt determinate per illos iurent. quia eſt magis confirmare illos in ſuo errore, poſſunt tamen abſolute ab eis petere iuramentum ad ſecuritatem atque firmitatem ſuorum contractuum, quod non procedit in vſurario, cum optime ſciat, peccatum eſſe dari mutuum ſub vſuris, & non niſi ſub illis vult dare, & ſic in petitione iuramenti datur ſcandalum, non vero in petitione vſurarum. Iuſta autem cauſa petendi vſuras in viro nobili, eſt torneamentum, vel feſtum aliquod, in quod omnes vel aliqui illius qualitatis ingrediuntur, vt optime notat Sancius allegatus.

Cur.

Cur, id eſt, ob quem finem, vel rationem. Hic ergo quæri poteſt; vtrum ille, qui ex confidentia Iubilæi committit peccatum reſeruatum, quod non eſſet commiſſurus niſi daretur iubilæum, poſſit abſolui ab illo per ipſum iubilæum, & eadem quæſtio eſt de eo qui peccat ex confidentia Bullæ Cruciatæ, vel alterius priuilegij, facilius committit caſum reſeruatum etiam cum cenſura, vtrum ſcilicet per eam Bullam & priuilegium nihilominus poſſit abſolui: & reſpondendum eſt affirmatiue, quia priuilegium tantum valet, quantum ſonat, & indulgentiæ latiſſime ſunt interpretandæ; id enim indulgentiæ dicuntur, quia omnibus indulgent omnia præter reſeruatos caſus in ea indulgentia; quamobrem cum huiuſmodi caſus in eo priuilegio & iubilæo non excipiatur, ideo nec ſtatio dicendum eſt indulgentiæ eſſe ſubiectum, & ita docent Viualdus in cand. aureo. vbi de confeſſione num. 42. vbi citat Nauarram de Iubilæo in miſcel. §. in Leuitico, notabili 3 num. ſeptimo. Syluest. in verbo indulgentia quæſt.10. verſiculo 5. quem etiam citat Viualdus ſed non inueni hunc caſum in toto verbo Indulgentia. Dicit tamen Sylu. ibi num.32 §. nonum, eum qui in peccato mortali explicit id, quod in huiuſmodi indulto mandatur. v. c. eleemoſynam vel peregrinationem, nihilominus indulgentiam conſequi poſſe, modo tamen tempore remiſſionis ſit in gratia, & n.7. dicit indulgentiam tantum valere, quantum ſonat. ex quibus locis ſatis colligitur hæc ſententia quam docet etiam Martinus de Ledeſma 2.p 4.quæſtion 29.art.10.§. ſed eſt dubium non vulgare, vbi arguit pro & contra, ſed tandem hoc reſoluit. & Corduba libro 5 de indulgent quæſt.84. fine & q.57. propoſitione 3. licet in Summa quæſtion.22 negat: docet etiam illam Rodriguez. in expoſit Cruciatæ §.9. dubio 6. Nec obſtat quod priuilegium mereatur amittere, qui peccat ſpe illius, vt eſt doctrina Couarr. libro 2.var.capite 20.num 18.& Nauarr. cap. 25.num.22.& Remigij de immunitate Eccleſiæ, fallentia 3.folio 129. aſſerentium propter hoc fundamentum, eum qui in vna Eccleſia delinquit, ſpe priuilegij immunitatis alterius, amittere ipſam immunitatem, & priuilegium illius, vt vidimus capite 4.num.45 §. Tertius eſt qui occidit, quia id intelligendum eſt quod ita exprimitur in Bulla vel indulto, alias non. Vel intelligendum eſt de priuilegio reſpiciente forum externum & iuriſdictionem externam, vt explicat Emanuel à Coſta & doctiſſimus Sandoual, quos citat Viualdus allegatus quale eſt priuilegium immunitatis Eccleſiæ: vide quæ diximus cap. 4. n.45. dicto § Tertius eſt. Nec ea circunſtantia confidentiæ eſt explicanda in confeſſione. & quia non mutat ſpeciem peccati, & quia non multum variat iudicium confeſſoris. 8. Explicatur circunſtantia confidentiæ iubilæi.

9. Sic quando quis peccat ex miſericordiæ Dei confidentia, confidendo ſcilicet quod remittetur ſibi peccatum quod committit, non tenetur explicare hanc circunſtantiam confidentiæ, quia non multum aggrauat, ita Caietanus 2.2.q.122.a. 2. Nau. in manual. Lat. capite 6.num.3. fine, & Viuald. de Abſolutione, numero. 4. quicquid dicat Abbas in capite. Tranſmiſſa, de eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ.

Huiuſmo-

Digitized by Google

10. Huiuſmodi ergo circunſtantia *Cur ſeu propter quid*, includit non ſolum intentionem finis proptèr quem operamur, ſed etiam electionem medij, & aliquando poteſt eſſe finis malus, & electio medij mala; vt ſi quis furetur propter fornicationem, & tunc tenetur pœnitens hanc circunſtantiam finis explicare in confeſſione, quia ſunt duo peccata diuerſa ſpecie, alterum furti in materia iuſtitiæ, alterum fornicationis contra temperantiam, vt docet Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſputat. 22. ſect. 4. in circunſtantia* Cur. Bellanus *diſputat. 7. de integ. confeſſio. dub. 4. num. 24. to. 2. de cenſur. & ſacrament.* Toletus *libro tertio Summæ capite 7. numero 3. & num. 4.* & Henricus *libro 3. pœnit. capite 6. numero 3.* & Nauar. *in Summa Latina cap. 6. n. 3. verſu. diximus.* Aliquando poteſt eſſe electio medij bona vel indifferens in ſe, & finis malus, vt ſi exeas in agrum, vel in plateam, vt hominem occidas, & tunc vnum tantum peccatum committis occiſionis, & non eſt opus explicare electionem medij, iuxta Soarium allegatum. Aliquando vero poteſt eſſe electio medij mala, & finis bonus, vt ſi quis omittat ſacrum propter ſtudium, & tunc quidem circunſtantia tantummodo malæ electionis medij eſt neceſſario in confeſſione explicanda, non autem finis. ita Soarius citatus docet. Vnde dicendum eſt in hoc caſu confitendum eſſe peccatum omiſſionis ſacri, non tamen eſſe neceſſario confitendam circunſtantiam ſtudij propter quod omiſſum fuit, quia ea circunſtantia nec notabiliter peccatum aggrauat, nec mutat ſpeciem peccati, nec in ſe mala eſt: ſicut enim ille, qui die non feſto omittit ſacrum propter ſtudium, non peccat; ſic nec etiam qui die feſto illud omittit propter idem ſtudium ob eam circunſtantiam amoris ſtudij peccabit; quamuis aliunde peccet, ratione præcepti, quod abſque legitima cauſa excuſante violat. ita docet Ægidius Bellanus *diſputat. 7. de integ. confeſſ. dub. 4. numero 24.* Salas *1.2. tractatu 13. diſputat. 2. ſect. 7. & 8.* Vaſquez *1.2. diſputat. 93. cap. 3.* & Henriquez *lib. 2. de pœnit. capite 5 num. 7. medio, & ad marginem liter. C.* citat Banhes *2.2. quæſt. 19. a. 3. ad finem*, & alios, & fortè idipſum voluit Soar. citatus dum ait in eo caſu circunſtantiam malæ electionis medij, id eſt, ipſam omiſſionem ſacri quæ aſſumpta fuit vt medium ad ſtudendum ſolum eſſe confitendam neceſſario, non vero finem, id eſt, amorem ſtudij; quod in ſubſtãtia eſt dicere: ſolum peccatum omiſſionis ſacri tunc eſſe neceſſario confitendum. Si tamen quis omitteret ſacrum die feſto ob ſtudium, quia vltimum ſuum finem ponit in ſtudio, non eſt dubium tunc vtrumque eſſe confitendum, & omiſſionem ſacri in die feſto, & rationem finis vltimi, quem poneret in ſtudio; ſed nemo ita regulariter operatur quando vel ſacrum vel aliud opus omittit propter ſtudium, aut propter ludum, vel propter confabulationem amicorum, vel ob aliquid ſimile, vt ex ſe patet.

Quomodo.

11. Tria vel quatuor comprehendere poteſt iſta particula: Primo malitiam, intenſionis, & contemptus: Secundo conſuetudinem, ſeu reincidentiam; ignorantiam, vt videlicet operetur quis ex conſcientia erronea. De circunſtantia reincidentiæ, ſeu conſuetudinis iam diximus ſatis *in capite 4. n. 7.* & ideo non eſt cur iterum actum agamus & quæ ibi dicta ſunt, huc transferenda erunt. De intenſione peccati, & vehementia, ſic breuiter dico: vel hæc intenſio & vehementia prodiuit in actum externum per ſigna aliqua & effectus externos: vel manſit in corde. Si manſit in corde, ſecluſa duratione longi temporis; non poteſt certo cognoſci quantus ſit hic conatus intenſionis, & ideo hæc circunſtantia intenſionis & conatus non eſt neceſſario confitenda, ſed ſufficit confiteri ipſum peccatum in ſe, quod voluntariè quis mente, corde, & animo deliberate patrauit, & ſatis eſt, quod tunc ſic ſe explicet, dicendo, ſe ex vehementi odio multa mala deſideraſſe inimico, grauia quidem, & de hoc ſæpe cogitaſſe, & illa procuraſſe ex magna intenſione explicando vices, ita docet Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſp. 22. ſect. 4. à numero 5. vſque ad 12.* Henricus *libro 2. de pœnitent. cap. 6 num. 4* & ratio eſt, quia illa intenſio quæ manet in corde, vix cognoſci poteſt humano modo quanta ſit, & quantos gradus habeat, & ideo ſatis eſt confiteri ſe magno conatu habere odio inimicum, & illi multa mala deſideraſſe, vt exinde intenſionem colligamus: Dixi ſecluſa duratione longi temporis, & explicando vices: quia quando quis notabiliter exceſſit communem modum operandi & peccandi. v. c. quia aliquot horis continuo adhæſit alicui delectationi moroſæ, vel alicui actui odij, tenetur hanc circunſtantiam longi temporis explicare, quia notabiliter aggrauat peccatum cogitationis. ita Henricus *lib. 5. de ſacram. cap. 7. n. 5.* Soar. *citatus n. 5.* Bellanus *tom. 2. diſp 7 de integ. confeſſionis dub. 3 n. 5.* & ſi interrumpit hunc actum ac per pœnitentiam retractat & item ad illum remeat, tenetur vices explicare propter noua peccata quæ committit.

12. Si habet effectus externos, vt ſi quis non contentus, homicidio multiplicauit vulnera in cadauere, mortuum in fruſtula concidit, iecur extraxit, comedit, confodit, tunc quidem non ſolum peccatum in ſe eſt confitendum, ſed etiam huiuſmodi circunſtantiæ odij, quia addunt nouam malitiam feritatis, nouamque iniuriam in cadauer. ita docet idem Soarius *tom. 4 de pœnitent. diſputat. 22. ſect. 4. num. 12.* & Bellanus *modo allegatus num. 4*, & communiter omnes Doctores; & idem eſt dicendum iuxta hos Doctores quando odium interius cauſauit voluntatem hæc exterius faciendi, vt patet: vide *cap. 2. n. 16.*

13. *Quomodo*, id eſt, etiam quo contemptu, vel ignorantia. Ad ignorantiam pertinet conſcientia erronea, & hæc circunſtantia conſcientiæ erroneæ, neceſſario eſt explicanda, quia vel mutat ſpeciem peccati, vel de non peccato facit peccatum, vel de veniali mortale. Quando vero malitia eſt tanta, vt perueniatur ad contemptum, tunc circunſtantia contemptus neceſſario eſt explicanda, quia de veniali poteſt transferre actum in mortale: ita Soarius *tomo 4. de pœnit. diſpu. 22. ſect. 4. in circunſtantia Quando.* Nauarrus *cap. 9. §. 9.* Caiet. *1.2. q. 7. a. 1.*

14. Præmittendum ergo eſt, erroneam conſcientiam eſſe, quæ dictat eſſe bonum quod alioqui eſt malum, aut eſſe malum quod alioqui eſt bonum; vnde conſcientia erronea vel eſt vincibilis, vel inuincibilis. Vincibilis eſt illa, quæ ſic imprudenter iudicat, vt ſi debita adhiberetur diligentia, minime erraret; inuincibilis ſeu inculpabilis eſt illa, quæ ita errat, vt prudenter iudicet, ſe non errare. Operari igitur contra conſcientiam

tiam

Digitized by Google

tiam erroneam, ſiue culpabilem, ſiue inculpabilem, id eſt, vincibilem aut inuincibilem (vtrumque enim vocabulum idem ſonat) aut dubitantem aliquid eſſe mortale, quamuis reuera mortale non ſit, peccatum mortale eſt, neceſſario confitendum. ita docet Henricus *libro 2. de pœnit. capite 6. num. 4.* Nauarrus *cap. 6. num. 12. & prælud. 9. num. 9.* D. Thom. *1. 2. quæſt. 19. art. 5. ad 3.* Med. *ibi qu. 19. art. 6. dub. 4.* Vaſq. *ibi diſp. 59. cap. 3. n. 11.* Caietan. *in Summa verbo Conſcientia.* Corduba *in ſuo quæſtionario libro tertio quæſtione 4. poſt ſolutionem ad 2. contra primam propoſitionem, dubio primo & ſecundo.* Valent. *1. 2. diſputat. 2. quæſtione 14. punct. 4.* Azor *tomo primo inſt. moral. libro 2. capite 8. quæſt. 4.* Sancius *tomo 1. Decalogi libro 1. capite 11. n. 5.* Salas *1. 2. q. 21. tractatu 8. diſp. vnica ſect. 3. num. 17 fine, & num. 32.* Ratio eſt, quia cum tota huius malitiæ ratio in eo conſiſtat, vt hoc fiat contra conſcientiæ errantis dictamen, tanta, & talis erit peccati malitia, quanta, & qualis conſcientia dictauerit, vt ſi dictat eſſe veniale, veniale; ſi mortale, mortale; ſi adulterium, adulterium, & ſimilia: conſcientia enim ligat, & o. ligat ne fiat contra illam, niſi rationabiliter deponatur, ſtante enim dictamine conſcientiæ, facit ille qui contrarium operatur, contra rationem formalem præcepti, quod falsó concipit, ſic enim opinio noſtra nobis legem facit, vt ait D. Ambroſius *lib. de paradiſo*, ſatis tamen tunc erit confiteri in hunc modum: feci furtum dum rapui id, quod putabam eſſe alienum; violaui feſtum, non interfui ſacro, dum putarem me ad id teneri.

15. Si conſcientia erronea procedat ex ignorantia vincibili, peccabitur quidem venialiter contra illam, ſi conſcientia dictet eſſe veniale, niſi id reuera aliunde ſit mortale; nam cum conſcientia erronea procedens ex ignorantia vincibili atque culpabili, non minuat peccatum, peccabitur tunc mortaliter ſi aliunde ſit mortale, ignorantia enim culpabilis non excuſat à peccato, & ideo cum non excuſet, non efficit, vt id quod ex ſe erat mortale, fiat ratione huius ignorantiæ veniale: ſi tamen conſcientia erronea procedat ex ignorantia inculpabili, & inuincibili, cum ignorantia inculpabilis atque inuincibilis excuſet à peccato mortali, ſolum erit veniale, quamuis aliunde ſit mortale, ſi conſcientia dictet eſſe veniale; aut mortale, licet aliunde ſit veniale, ſi conſcientia dictet eſſe mortale. ita docet Sancius *libro 1. Decalogi cap. 11. numero 5.* & idipſum docet Nau. *in Summa Latina prælud. 9. numer. 9* & Sayr. *in claui regia lib. 1. cap. 4. num. 15* quatenus aiunt peccari ſolum venialiter, ſi conſcientia errans dictet eſſe ſolum veniale, niſi id ſit aliunde mortale: intelligendi enim ſunt de conſcientia erronea procedente ex ignorantia culpabili, & vincibili: Et in rei veritate ita docet etiam Salas *1. 2. quæſt. 5. ſect. 3. num. 33.* quatenus dicit ſi conſcientia dictet eſſe veniale, veniale tantũ eſſe, quamuis aliunde ſit mortale, loquitur enim Salas de conſcientia erronea procedente ex ignorantia inculpabili atque inuincibili, & ſic eos concordat Sancius allegatus, & optimè.

16. Si conſcientia erronea dictet aliquid eſſe peccatum in genere, non deſcendendo ad aliquam ſpeciem particularem v. g. ad furtum, aut homicidium, ad nullam ſpeciem peccati pertinebit culpa, ſed ad generalem contra præceptum generale ſequendi bonum & vitandi malum: ita docet Sancius *num. 5.* Medina, & Azor *q. 6.* & Sayrus *num. 20.* omnes allegati num. præced. & ideo in hoc caſu ſatis erit confiteri violationem illius præcepti generalis vitandi malum & ſequendi bonum, quod præceptum ratio naturalis dictabat non eſſe violandum, & non eſt neceſſe declarare in confeſſione fuiſſe hoc factum contra conſcientiam errantem, vt optime docet Sancius *libro 1. Decalogi capite 11. numero 5.* & Saytus *in claui regia libro 1. capite 4. num. 22.* & Salas *ea ſect. 3. q. 7. n. 28 & 35, contra Adrianum in 4. quæſt. 4. de confeſſione*, aſſerentem vtrumque eſſe de neceſſitate confeſſionis & violationem præcepti generalis, & circumſtantiam conſcientiæ erroneæ. Sicut enim quando quis non ex conſcientia erronea, ſed ſcienter ac prudenter contra aliquod præceptum particulare peccat, non neceſſe eſt, circumſtantiam ſcientis conſcientiæ confiteri, ſed ſufficit præcepti violationem explicare, vt optimè docet ibi Sancius *contra Angeſtum, qui capite ſeptimo moral. circa 1. p. textus capite tertio* auſus eſt affirmare duplicem dari malitiam neceſſario confitendam, quoties quis non ex conſcientia errante peccat, alteram contra præceptum quod violat, alteram contra ipſam conſcientiam aliud dictantem: ſic etiam, quando quis ex conſcientia errante peccat, non datur niſi vna tantum malitia contra præceptum quod violatur, neceſſario confitenda; non duplex, altera præcepti violati, altera conſcientiæ erratæ. Et fundamentum eſt, quia nullum præceptum & nulla virtus obligat, niſi præeunte conſcientiæ iudicio, quod eſt proxima operandi regula; quare quando quis peccat contra conſcientiam ſiue errantem, ſiue non errantem, non peccat contra duplicem regulam, aut contra duplicem virtutem, ſed contra eandem ſibi notam ac propoſitam per iudicium conſcientiæ, vt bene aduertit Corduba ſequens opinionem Sancij contra Angeſtum *in quæſtionario libro 3 quæſtione 4. dub. 1. poſt 6. propoſitionem.* Azor *tom. 1. inſt. moral. libro 2. capite 8. quæſtione 7.* & Saytu *in claui reg. libro 1. capite quarto. numero 21.* & alij quos citant.

Sed dubium hic oritur, qualis ſcilicet culpa ſit mortalis ne, an venialis, peccare contra conſcientiam, quando aliquid illicitum putat, nec tamen cogitatione diſtinguit an mortale ſit, an veniale? Reſpondeo, ſi conſcientia dictet id eſſe illicitum in aliqua ſpecie particulari, ex ea ſpecie particulari iudicandum erit an ſit mortale, an veniale: vt ſi dictet hodie eſſe diem ieiunij aut diem feſtiuum, quantitas culpæ mortalis iudicabitur violatione horum præceptorum: At vero, ſi conſcientia dictet aliquid eſſe peccatum in confuſo, non determinata materia in particulari, multi exiſtimant eſſe ſolum veniale, ita exiſtimat Nauarr *in Summa Lat. prælud. 9. n. 9.* Ludou. Lopez *1. p. Inſtruct. cap. 3. verſu, præterea.* Manuel Rodrig. *1. tomo Summæ, ed. 2. capite 71. fine.* Valent. *1. 2. diſp. 2. quæſt. 14. punct. 4. q. 3. fine.* Fundantur, quia velle id, quod in genere tantum reputatur illicitum, non videtur grauis malitia, cum adhuc huiuſmodi voluntas ſe contineat intra limites rei venialis ac mortalis: nam in eo actu ſola malitia conſcientiæ dictantis eſt volita, vnde cum conſcientia ſolam malitiam generalem dictet, & in ea malitia, venialis materia reperiatur, erit ſola culpa venialis. Alij vero exiſtimant eſſe peccatum mortale, ita docet Sancius *tomo primo Decalog. lib. 1. cap. 11.* 17

cap.11.num.7.fine. Vaſq.1.2.*quæſt.19.artic.6.diſp.59. cap.3.num.*10. Azor *tom.1 inſt.moral.lib.2.cap.8.q.6.* Sayr.*in claui regia libro 1.capite 4.numero* 17. fundantur, quia cum abſque ſufficienti examine qualitatis culpæ voluntas eam in genere & in confuſo amplectatur, exponit ſe manifeſto periculo amplectendi mortalem culpam. Ego vtramque opinionem iudico probabilem, iſtam ſecundam probabiliorem, & ideo eam amplector.

18. Quomodo autem deponatur conſcientia erronea, docet Sancius *libro 1. Decalogi capite 11. num.* 9 vbi contra aliquos modernos reſoluit non poſſe deponi ad libitum abſque vlla ratione ipſius hominis, quia temere deponetur conſcientia, ac proinde dicit opus eſſe vt quæratur ratio iuſta vt deponatur: & id ita mihi videtur. Quia tamen hæc materia conſcientiæ erroneæ alibi tractatur, ideo hic ſolum dubia quæ ad hanc circunſtantiam ſpectant, tractamus. Difficultas tamen eſt quando ignorantia eſt inuincibilis & putat errans vtramque partem contradictionis eſſe peccatum, & neſcit diſtinguere quæ pars maius ſit peccatum, peccet amplectendo aliquam partem illius: quod ruſticis non raro contingere ſolet, putant enim ſe non audiendo ſacrum in feſtis mortaliter peccare, & ſimiliter putant mortaliter peccare deſerendo gregem, quem cuſtodiunt, & neſciunt quod peccatum ſit maius vt minus eligant? Quidam moderni putant hunc culpa liberari ſiue hanc ſiue illam partem eligat, quod etiam tenet Rodrig. 2.*tomo Summæ capite 51.numero 6.* ducuntur, quia eis videtur huiuſmodi homini non eſſe liberum culpam vitare, cum quicquid faciat, culpam eſſe exiſtimet, & agere conſcientiam deficiente libertate, peccatum non eſt: deinde, quia alioqui daretur perplexitas, quod multi Doctores negant, & negare neceſſe eſt, ne admittamus ſtatum in quo neceſſarium ſit alicui peccare abſque culpa ſua. Alij exiſtimãt hunc vtra parte electa peccare eo quod actus, quem eligit, abſolute in ſua exiſtimatione in prohibitum tendat, ſitque plene & perfecte liber, cum reuera poſſet ille gregem deſerere, & audire ſacrum, aut ſacrum omittere, & gregem cuſtodire, & ideo vtrauis pars libertate plena eſt; quamobrem nec contra omnium aut ſaltem plurium mentem; hanc perplexitatem, & peccandi neceſſitatem ſimpliciter admittant, negant ſimilem caſum poſſe dari, atque ad diuinam prouidentiam ſpectare aiunt, aut hunc hominem illuſtrare, aut hypotheſim non permittere: ita docet Medina 1.2.*q* 1 *ſupra allegatus.* Vtraque opinio eſt ſatis probabilis. Sancius tamen *lib.1. Decalogi cap.11.num.*14. priorem amplectitur, quia licet actus ille altera parte electa ſit in ſe, & abſolute liber dum in illud obiectum malum exiſtimatum fertur, vt clare probat ratio in contrarium adducta, tamen non eſt liber in ordine ad culpam vitandam, cum vtrauis parte electa culpa neceſſario detur, & ideo poſſe dici actionem illam, eſſe liberam in genere entis ſiue naturæ, non autem in genere moris, vnde peccatum non eſt, quia peccatum vtramque libertatem requirit, moralem, & naturalem; ſicut actio frangendi ieiunij per obliuionem, libera eſt in genere entis & in genere naturæ: culpa tamen vacat in genere moris, vt patet.

Quando.

19. Circunſtantia *Quando* denotat diem & tempus, & quia in eodem die & tempore poſſunt concurrere diuerſa præcepta diuerſæque obligationes circa vnam eandemque rem; denotat etiam conſequenter multorum præceptorum eiuſdem, aut diuerſæ rationis occurſum, & de his duabus circunſtantiis diei feſti, & concurſus multorũ præceptorum in eodem die, modò breuiter agemus.

Circa circunſtantiam diei feſti, non deſuerunt antiqui, qui affirmarunt circunſtantiam diei feſti eſſe, de neceſſitate confeſſionis, vt blaſphemare, fornicari, iurare, furari, in die feſto, eos refert Syluest. *verbo Confeſſio.* 1 *numero* 11. & Couar. *in cap. Alma mater* 1 *p* §.5.*n.*33 ſed non ſequuntur. inter quos numeratur Maior *in 4.diſt.*17.*q.*4. Angelus *verbo Præceptum.*§.5. Adrianus *in 4. de confeſſione q.4 verſ. venio nunc.* Nider *præcepto* 3. Catherinus *lib. 5 contra Caiet.* Gabriel *in 3 diſt.*17. Alenſis. 3.*p.q.*32. *m.5.a* 2. D. Anton.3 *p tit.17.cap.*17 §.5. Lyra *in Exodum cap.*20. Eorum fundamentum erat, quia cum huiuſmodi dies ſint ſimpliciter deſtinati in honorem, ac cultum Dei, ac ſanctorum, ſpecialis iniuria videtur Deo inferri, cum per peccatum inhonorando, eo die, quo ex præcepto tenemur honorare, frangitur enim duplex præceptum, alterum abſolutum & generale vitandi malum, & ſequendi bonum, aut præceptum ſpeciale contra quod peccatur: v.c. furti, homicidij, &c. alterum præceptum honorandi Deum eo die. Hodie tamen iam iſta ſententia abſoluit, & ideo tenendum eſt cum communi, circunſtantiam diei feſti non eſſe explicandam, quia nec mutat ſpeciem peccati, nec illud intra eandem ſpeciem notabiliter aggrauat Licet enim, qui peccat fiat ſeruus peccati, in diebus tamen feſtis, ſolum prohibetur opus ſeruile corporale, non autem opus ſeruile mentale, aut ſpirituale, quale eſt peccatum, per quod quis efficitur ſeruus diaboli, peccatum enim non magis prohibetur die feſto, quam non feſto, ita docet Nauarrus *in Summa Lat.cap.6.n.*10. D. Th. 3 *p. diſp.37.q* 2.*a.*5 Sylu. *verbo Circunſtantia.n.*3. Sotus *in* 4.*diſt.18.q.2.art.*4. Viualdus *in Candelab.aur.verbo Confeſſio n* 44. Conynx *tomo 2.diſp.7.de integrit. confeſſionis dub.4.n* 27. Qui omnes abſolutè id docent de quocunq; die feſto & idem ſequitur Soarius *tomo 4 de pœnit.diſp 22.ſect.4 n.21.in prima edit.* vbi dicit hoc ſibi certum eſſe, & nos ſatis id iam probauimus *lib.1. primi præcepti cap. 6.n.2.* vbi plurimos pro hac parte citauimus. Medina tamen *lib.1.inſtr. cap. decimo nono* §.1 in duobus tantum caſibus docet circunſtantiam diei feſti neceſſario eſſe confitendam, vtpote notabiliter aggrauãtem. Probat, quia negare non poſſumus eſſe circunſtantiam notabiliter aggrauantem ſi quis furatus aut fornicatus fuerit in die Iouis ſancti, aut eo ipſo die quo ad confeſſionem accedit. Cæterum huiuſmodi circunſtantiæ non ſunt conſiderabiles, & nullus tenetur eas explicare, quamuis id laudabile ſit. ita de illis loquens expreſſe docet Soarius *tomo primo de relig. libro ſecundo de diebus feſtis capite* 18. *numero decimo ſexto, iuncto numero decimo tertio* & Henriquez *libro ſecundo de pœnit.cap.6.n.*6. quod ſemper intelligendum eſt in vtroque caſu diei feſti & confeſſionis, niſi id fiat in contemptum, tunc enim circunſtantia contemptus neceſſario eſt explicanda, quia de veniali transferri poteſt in mortale. Sic Nauarrus *capite 9.*§.*9. finali.* & Caietan.1.2. *q.7.a.*1.

Si eodem die concurrant duo præcepta, aut plura: 21.

plura: v. c. ſi eodem die ex duplici feſto ieiunandum ſit, vel audiendum ſacrum, vt ſi feſtum incidat in diem Dominicam, aut præceptum ieiuniũ vigiliæ, Beati Mathiæ, incidat in Qudarageſimam, aut Franciſcanus non ieiunet in die veneris Quadrageſimæ, in quo vltra præceptum Quadrageſimæ, coincidit aliud præceptum regulæ: Tunc quidem duo committi peccata docent multi, & hi ſunt Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 11. *num.* 4. Ludouicus Lopez *inſtruct.* 1. *part. cap.* 29. §. 3. *dico:* Manuel Rod. *tomo* 1. *Summa. edit.* 2. *cap.* 23. *num.* 3. Conynx *tomo* 2. *de ſacrament. diſput.* 7. *de integritate confeſſionis dub.* 6. *num.* 47. Fundamentum illorum eſt, quia quando aliquod feſtum incidit in Dominicum diem, qui non audit ſacrum, aut non ieiunat, quando peruigilium alicuius ſancti incidit in quatuor tempora vel in Quadrageſimam; violat duplex præceptum latum ob diſtincta motiua & rationes, nam vnum præcipit auditionem ſacri in honorem Dominicæ diei, alterum in honorem feſti: & ſic de ieiunio. & vtraque ratio præcipiendi, eſt per ſe ſufficiens ad inducendam obligationem ſub peccato mortali. Dicendum tamen eſt vnicum tantum eſſe peccatum, quia illa duo præcepta obligant ſub eadem ratione formali eiuſdem virtutis, & ſunt eiuſdem ſpeciei, & ideo non eſſe hanc circunſtantiam multorum præceptorum neceſſario confitendam. ita docet Henriquez *libr.* 2. *de pœnit. capit.* 5. *numer.* 6. Vaſquez 1. 2. *quaſt.* 72. *art.* 6. *diſput.* 98. *num.* 8. Sà *in Summa, verbo Confeſſio* §. *Quidam putant.* Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 22. *ſect.* 4. *num.* 22. *in prima editione.* Petrus Ledeſma *in Summa ſacram. tract. de pœnit. cap.* 19. *folio* 632. §. *Reſta duda mi pareceres,* Sancius *lib.* 9. *de debito coniugali, diſput.* 15. *num.* 6. Sicut enim ille, qui de eadem re multas facit ſcripturas eiuſdem exempli, & multoties promittit eandem rem, non obligatur pluribus titulis, ſed vno tantum; ita qui ex duobus vel pluribus præceptis eiuſdem rationis tenetur ieiunare, aut non laborare, non committit duo peccata, ſed vnum tantum in tranſgreſſione illorum. An autem illa circunſtantia multorum præceptorum notabiliter peccatum aggrauet, eſt dubium. Vaſquez. *citatus eadem diſput.* 98. *numer.* 10. refert aliquos qui exiſtimant illam circunſtantiam eſſe neceſſario confitendam tamquam notabiliter aggrauantem. Contrarium tamen verius eſt, quia nec multum aggrauat, nec iudicium variat confeſſarij. ita omnes citati, & ſpeciatim Soarius, Vaſquez, Sà, Sancius, & Petrus Ledeſma proxime citati. Sic teſtis, qui ſimul rogatur de pluribus rebus & articulis ſub vno iuramento, & in omnibus mentitur, vnum tantum periurium committit, vt ait Archidiaconus *cap. intereſt.* 22. *quaſt.* 4. Sarmiento *lib.* 8. *ſelectarum in l. Quoties. num.* 6. *fol.* 18. & non tenetur circunſtantiam multorum articulorum explicare, nec tamquam mutantem ſpeciem peccati; nec tamquam notabiliter aggrauantem. Similiter, qui furatur rem ſacram de loco ſacro, ſatisfacit dicendo ſe furatum fuiſſe rem ſacram, & non eſt opus dicere, *de loco ſacro,* quia vtraque illa circunſtantia ad eandem rationem formalem virtutis religionis ſpectat, & ille concuſſus rei ſacræ, & loci ſacri, nec multum variat iudicium confeſſarij, nec notabiliter ſacrilegium aggrauat, vt conſideranti patebit.

11\. Opponens pro prima opinione, ſi quis rem prohibitam ſub voto & iuramento faciat, duplex peccatum committit, & tenetur in confeſſione explicare illam circunſtantiam duorum vinculorum, voti ſcilicet, & iuramenti: & tamen vtrumque vinculum prohibet eandem rem ſub intuitu eiuſdem virtutis, religionis videlicet, iuramentum enim, & votum ad virtutem religionis ſpectant; ergo etiam tenebitur explicare duplex vinculum ille qui ieiunium frangit præceptum pluribus mandatis. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem in voto & iuramento, atque in pluribus præceptis ieiunij, vel diei feſti: nam votum & iuramentum inter ſe comparata, ſunt vincula diuerſæ ſpeciei, & rationis; tranſgreſſio enim iuramenti efficit periurium: tranſgreſſio autem voti ſpectat ad ſacrilegium: vnde quamuis ſacrilegium voti violati, & periurium iuramenti fracti ad eandem virtutem religionis ſpectent, tamen non ſpectant ad illam, nec illam attingunt ſub eadem ratione formali, quia voti obſeruatio præcipitur vt fides debita Deo ſeruetur; obſeruatio vero iuramenti præcipitur, ne Deus in falſum teſtem adducatur, & ſic votum pertinet ad fidelitatem; iuramentum ad veritatem, & ideo quamuis huiuſmodi duo vincula pertineant ad eandem virtutem religionis, non tamen pertinent ſub eadem ratione formali, ſed ſub diuerſis. Nec obſtat exemplum Nauarri *in Summa Latina, cap.* 11. *num.* 4. duplex ſcilicet admittere peccatum monachum Franciſcanum non ieiunantem die Veneris, in quo incipit ieiunium vigiliæ alicuius ſancti: nam, vt docet Vaſq. 1. 2. *diſp.* 98. *num.* 8. & 9. & Sancius *lib.* 9. *de debito coniugali diſput.* 15 *num* 6. id quidem verum eſt, quia duo præcepta duarum virtutum inter ſe ſpecie diuerſarum, alterum ſpectans ad virtutem temperantiæ, quale eſt ieiunium Eccleſiæ; alterum ad virtutem obedientiæ regulæ ad quam voto ſe obſtrinxit, ac proinde duplex peccatum ſpecie diuerſum committit, quia duplici vinculo ſpecie diſtincto ad idem ieiunium tenebatur. Fortaſſe etiam dici poteſt huiuſmodi religioſum vnum tantum peccatum committere; quia regulæ ad quam voto ſe obſtrinxit in profeſſione quando præcipit ieiunium, conſtituit illud intra virtutem temperantiæ, ſicut etiam præceptum Eccleſiæ præcipientis ieiunium, illud ipſum ieiunium intra eandem virtutem temperantiæ conſtituit, & ſic illa duo vincula regulæ & Eccleſiæ ad eandem virtutem temperantiæ ſpectant, & ad idem obiectum tendunt, & ſub eadem ratione formali obedientiæ regulæ & obedientiæ Eccleſiæ, ambæ enim præcipiunt eundem actum temperãtiæ, ſub eadem ratione formali obedientiæ, quod enim etiam religioſus ad obedientiam regulæ obligetur per votum, id per accidens eſt, vt conſideranti patebit.

Addit vero Henriquez *dicto libro* 5. *de pœnitent. cap.* 5. *num.* 6. vnum tantum peccatum committere Sacerdotem, qui diuinum officium omittit, ad quod, & ratione ordinis ſacri, & ratione beneficij obligatur, & vero Sà *in Summa verbo Confeſſio.* §. *Quidam putant,* etiam addit vnum tantum peccatum adulterij illum coniugatum efficere, qui cum alia coniugata peccat, & ſatis eſſe affirmar ſi alter dicat ſe omiſiſſe officium diuinum, & alter fateatur ſe adulterium commiſiſſe, & non opus eſſe dicere circunſtantiam duplicis adulterij, & duplicis obligationis ordinis, & beneficij. Ratio illius eſt, quia obligatio ordinis, & obligatio beneficij ad eandem virtutem orationis ſpectant, & obligatio 13.

Digitized by Google

temperantiæ in vtroque coniugato ad eandem virtutem iuſtitiæ etiam pertinet, & ideo cum diuerſæ obligationes ad eandem virtutem pertineant, vnicum tantum erit peccatum, non duplex. Sed dicendum eſt huiuſmodi obligationes, & vincula ad eandem virtutem ſpectare, non tamen ſub eadem ratione formali, & ideo in vtroq; caſu fatendam eſſe neceſſario circunſtantiam duplicis obligationis: in primo ordinis, & beneficij: in ſecundo adulterij vtriuſque coniugis; quia in primo caſu datur obligatio pertinens ad diuerſas ſpecie virtutes, altera ratione ordinis ſpectans ad virtutem religionis, altera iuſtitiæ ratione beneficij; confert enim Eccleſia beneficia, & redditus illius, eo onere iuſtitiæ, vt beneficiatus recitet horas canonicas, & aliter non faciat fructus ſuos: in poſteriori autem caſu licet vtraque circunſtantia, & malitia adulterij aduerſetur vni virtuti iuſtitiæ; attamen eſt duplex numero iniuſtitia, reſpectu vtriuſque coniugis peccantis, & ideo duplex numero peccatum: ſicut, qui duos eodem ictu percutit, duo peccata committit neceſſario confitenda, vt late probauimus cap. 3. numer. 17. cum multis, quos ibi citauimus, ad quem locum te remittimus.

24. Hinc ſi vnus ſuperior, mihi aliquam actionem prohibeat, ſub præcepto obedientiæ, quia eſt nociua, aut ſcandaloſa Paulo; & poſtea contingat, eandem actionem eſſe etiam nociuam, & ſcandaloſam Petro, ideoque alter ſuperior, mihi etiam eam ſub alio præcepto obedientiæ prohibeat, tenebor ex duplici obligatione, eam vitare, quia duplici præcepto obedientiæ valide & iuſte mihi prohibetur, & contra faciens peccabo dupliciter inobedienter, & ſi ſit ab vtroque ſuperiore prohibita ſub excommunicatione latæ ſententiæ, duplicem excommunicationem incurram, vt notauit Conynx *tom. 2. de Sacramentis. diſputat. 7. de integritate confeſſionis dub. 6. num. 46.* Non tamen hoc ex fundamento illius defendendum eſt, non ex eo ſcilicet (vt ille ait) quod vterque ſuperior habuerit iuſtam cauſam præcipiendi, prohibendiq;, & quod ſint duo præcepta diſtincta, ſed ex eo quod ea præcepta nociua ſint, ac detrimentoſa duobus, & in ordine ad duos, duo peccata numero diſtincta efficiant; ſicut qui vno eodemq; ictu occiderit duos, duo peccata committeret numero diſtincta neceſſario confitenda: nam ſi vterque ſuperior actionem illam mihi ſuo præcepto prohibeat quia eſt nociua eidem Paulo, & ſic reſpectu eiuſdem Pauli mihi eſſet illa actio prohibita per illa duo præcepta obedientiæ, quamuis vnus ſuperior probiberet, quia eſt illi nociua in caſtitate, alteri vero, quia eſt illi nociua in obedientia, vnũ tantum committerem peccatum contra faciens, quamuis vterque ſuperior cauſam iuſtam habuerit prohibendi; & quàm ratio præcipiendi ſit diuerſa, quia adhuc illa præcepta tenderent ad vnum ſubiectum & ſub eadem ratione formali obedientiæ, quia ratio præcipiendi in vtroque ſuperiore eſt valde extrinſeca, à qua tranſgreſſio præcepti non ſumit indiuiduationem ſuæ malitiæ, ſed ſumit indiuiduationem malitiæ ex virtute & ratione formali obedientiæ ſibi impoſitæ cui aduerſatur, & ex identitate obiecti ad quod tendit, vt euidenter colligitur ex Soar. *tom. 4. de pœnit. diſputat. 22. ſect. 4. num. 22. fine:* & ex hoc ſolutum manet fundamentum Conyncis, & aliorum Doctorum num. 20. poſitum.

LIBER

LIBER QVINTVS,

De circunſtantia complicis, &c.

HIc liber eſt veluti appendix ad librum præcedentem de circunſtantijs, eſt enim circunſtantia complicis vna ex ijs, de quibus ſpecialis eſt dubitatio, an illam teneamur explicare in confeſſione, quando perſona complicis à confeſſario agnoſcitur & quia varia eſt doctrina authorum in hoc negotio, probabiliorem proponemus, vt & conſcientiæ pœnitentis, & famæ complicis, quantum fieri poſſit, conſulamus, idque ea claritate, & breuitate, quæ neceſſaria erit, ne obſcuritas faſtidium, & ne breuitas obſcuritatem pariat.

CAPVT I.

An pœnitens teneatur perſonam complicis in confeſſione explicare, quando confeſſarius illam agnoſcit.

SVMMARIVM.

Explicatur ſtatus quæſtionis. num. 1.

Debet pœnitens prinſquam confiteatur aliquam circunſtantiam apud notum confeſſarium, per quam venire poßit in cognitionem complicis ſui delicti, quærere remedia, vt apud ignotum confiteatur, & quæ remedia quæri poßint. num. 2.

An pœnitens teneatur in conſcientia apud ignotum confiteri, & quærere ad id remedia. num. 3.

Quid ſi nulla remedia inueniri poßint. num. 4.

Refertur prima ſententia affirmans teneri tunc pœnitentem ſilere eam circunſtantiam, vel peccatum per quod confeſſarius venire poßit in complicis notitiam. ibid.

Explicatur in hac opinione Concilium Tridentinum de fide definiens circunſtantiam peccati, mutans ſpeciem peccati, neceſſario eſſe confitendam. num. 5.

An ſolum ea circunſtantia ſit tacenda, per quam confeſſarius cognoſcere poteſt complicem, an totum peccatum cum intentione confitendi illud alteri. num. 6.

An etiam in articulo mortis ſileri poßit ea circunſtantia, & teneatur pœnitens eam ſilere. num. 7.

Præfertur ſententia contraria aſſerens teneri pœnitentem confiteri prædictam circunſtantiam, etiamſi ob illam confeſſarius veniat in notitiam ſui complicis. num. 8.

In confeßione nunquam datur vera ratio infamiæ ipſius complicis. num. 9.

Eodem ſigillo tenetur confeſſarius ſeruare peccatum complicis, quo peccatum pœnitentis. num. 10.

Quid ſi confeſſarius ſit ſuperior, & cõplex religioſus. n. 11.

An poßit ipſe ſuperior in confeßione inquirere ex pœnitente de complice ſuo ſubdito. num. 12.

Quæ cauſa ſit iuſta ad reuelandam in confeßione circunſtantiam, qua complex agnoſcatur. num. 13.

Fauet hæc vltima ſententia ruſticis, qui habent vnum parochum omnes agnoſcentem. num. 14.

Soluuntur argumenta primæ ſententiæ. num. 15.

DIximus libro præcedenti de circunſtantijs, conſultoque non egimus de circunſtantia complicis noſtri delicti, quia de illa eſt ſpecialis dubitatio, an quando confeſſarius perſonas agnoſcit, & pœnitens habet certam circunſtantiam neceſſario explicandam, vel quia mutat ſpeciem peccati, vel quia notabiliter illud aggrauat intra eandem ſpeciem, poſſit tuta conſcientia illam tacere, ne complicem modo aliquo apud illum infamet, an teneatur illam confiteri & explicare cum infamia ipſius complicis. v. c. cum quis habet rem cum propria matre, cum vnica filia, vel ſorore, cum nouerca, cum priuigna, cum nepte: vel ſi inſignis vir aut Prælatus cum matre, ſorore, filia, aut priuigna commercium habuit, vel admiſit aliud peius, & magis infame delictum; aut, vt occultaret ſtuprum, vel adulterium prægnantis matris vel ſororis, eis procurauit abortum & quia mater, aut ſoror, filia aut priuigna, vel nouerca, eſt nota confeſſario, ſi pœnitens eam circunſtantiam plene, & plane explicet, neceſſario incurrent huiuſmodi perſonæ notam infamiæ apud confeſſarium. quæritur an teneatur ipſe pœnitens eam circunſtantiam tunc confiteri, an poſſit illam tuta conſcientia tacere; & quid illi agendum ſit in hoc negotio. 1.

Et in primis docent communiter Doctores debere pœnitentes in ea circunſtantia prius quærere omnia remedia poſſibilia, vt ignoto confeſſario integre confiteantur, ne complices ſui delicti apud notum confeſſarium modo aliquo infamiam patiantur: petendo ſcilicet facultatem à proprio confeſſario, ſi parochus eſt, vt alteri confiteantur: vel expectando tempus quo poſſint commode alterum confeſſarium ignotum inuenire, dummodo temporis dilatio non ſit magna, aut iubilæo aliquo, indulgentiaue non priuentur, & dummodo non amittant vtilitatem magnam, vel ſolatium ex præſenti confeſſione, vt ſpeciatim notat Soarius *tomo 4 de pœnit. diſputat. 34. ſect. 2.* vel procurando bullam aliquam, virtute cuius eligere valeant confeſſarium vt poſſint eligere ignotum; vel ſaltem quando id conſequi non poſſunt, diſſimulato habitu & voce apud notum confeſſarium crimen plene confiteantur cum circunſtantia complicis, ea enim diſſimulatione fiet, vt complicem confeſſarius non agnoſcat. ita docet Henriquez *lib. 2. de pœn. cap 9. num. 2.* 2.

An autem teneantur tunc pœnitentes quærere his modis ignotum confeſſarium apud quem confiteantur, eſt dubium? Cord. *caſu* 1. affirmat teneri, ſi alium facile, & abſque labore habere poſſint. D. Thomas *in 4. diſtinct. 16. quæſt. 3. art. 2. quæſtiuncula 5.* aliquantulum ſignificare videtur, id quidem eſſe modo aliquo præceptum; idem 3.

Digitized by Google

tenet Alexander 4. *part. quæſt.* 77. *membro* 2. *artic.* 2. *&* 4. cum Gloſſa *in illud Eſaiæ* 43. *dic tu peccata tua*; vnde ſi id in præcepto eſt, tenentur profectò alium quærere: Alij tamen ſolum monent, vt quærant alium, ſi facile illum habere poſſint, & ſine labore. ita Soarius *vbi ſupra*, Caietanus *verbo Confeſſio, conditione* 3. Petrus Soto *de pœnit. lectione* 10. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 5. D. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 16. *quæſtion.* 3. *articul.* 2. *quæſtiuncula* 5. *ad* 5. Cano *in relectione de pœnit. part.* 5. Syluester *verbo Confeſſio* 1. § 24. Angelus *verbo Confeſſio* 1. §. 3. Tabiena *verbo Circunſtantia*. §. 10. *& num.* 10. Armilla *verbo Confeſſio* §. 20. *& verbo Circunſtantia* §. 11. D. Anton. 3. *part. tit.* 14. *cap.* 19. *conditione* 9. Viguerius *cap.* 16. §. 4. *verſ.* 17. in monitione autem conſilium eſt, & perfectio, non obligatio, non præceptum: vt patet, & ſic ſine dubio tenendum eſt nullum dari hac de re præceptum, ac proinde nec ex præcepto teneri pœnitentes alium quærere ignotum confeſſarium, apud quem in ea circunſtantia, & caſu confiteri teneantur; ſi quod enim aliquod præceptum daretur, eſſet præceptum diuinum de conſeruanda, ac tuenda fama complicis, ac proximi, quæ tamen hic & nunc nullo modo periclitatur, vt ſtatim patebit.

4. Quando ergo licentiam parochus negauit aut confeſſarius notus mutari commode non poteſt, nec Bulla facile haberi ad alium confeſſarium eligendum; nec complex aliam infamiam incurrit, præterquam quod à confeſſario agnoſcatur: eſt duplex opinio. Prima docet non ſolum licite poſſe, ſed etiam teneri tunc pœnitentem ſilere eam circunſtantiam, qua confeſſarius notus venire poteſt in notitiam complicis, quantumuis ſit circunſtantia inceſtus, & ſpeciem peccati mutet, & non poſſe eam licite explicare cum detrimento famæ proximi, complicisue erga ipſum tantum confeſſarium: ita docet Victoria §. 174. Nauarrus *capit.* 7. *numer.* 3. *&* 4. *& in cap. Sacerdos, de pœnitent. diſtinction.* 6. *numer.* 99. Alexander 4. *part. quæſt.* 77. *m.* 3. *artic.* 1. *alias quæſt.* 18. *m.* 4. *art.* 5. §. 1. Viguerius *cap.* 16. §. 4. *verſ.* 17. Ludouicus Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 36. Banhes 2. 2. *quæſt.* 33. *dubit.* 8. *in principio part.* 1. *& part.* 3. *ratione* 2. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 8. *art.* 4. *dub.* 2. *concl.* 3. *& quæſt.* 10. *articulo* 1. *dub.* 7. Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione numero* 49. Caietanus *verbo Confeſſio, conditione* 3. Bartholomæus Fumus *verbo Circunſtantia numero* 11. *fine*, & dicit probabilem Sà *verbo Confeſſio. numero* 20. & id docet etiam Angelus *verbo Confeſſio* 1. *numero* 4. & eam etiam tenet Canus *in relectione de pænitent. part.* 5. & Medina *in Summa libro* 2. *capite* 4. §. 1. *de complice*, & Sotus *in* 4. *diſtinction* 18. *quæſtione* 2. *articulo* 5. Probant primo, quia ex naturali & diuino iure tenemur conſeruare illæſam famam proximi. hic autem non conſeruatur fama proximi ſeu complicis, ſed potius infamatur apud ipſum confeſſarium quando confeſſarius illum agnoſcit. nam licet id maneat ſub ſigillo confeſſionis, tamen negari non poteſt, id quidem intrinſece peſſimum generare conceptum apud notum confeſſarium, de ipſo complice, nec obſtat quod ſi hoc conſiderabile eſſet, etiam ſeipſum pœnitens infamaret apud eundem confeſſarium: nam hoc parum refert, quia ea leuis infamia, ſi qua eſt, erga pœnitentem, abunde recompenſatur per fructum pœnitentiæ, per gratiam ſcilicet, quam conſequitur, & remiſſionem pœnæ temporalis. at huiuſmodi complex nullum exinde conſequitur fructum, vt patet, & alioqui eſt apud illum confeſſarium notum, in iuſta poſſeſſione ſuæ famæ, qua iniuſte à pœnitente priuatur, ſi eam circunſtantiam tunc confiteatur apud illum confeſſarium, qui ob illam, in notitiam ſui complicis venire poteſt. Probant ſecundo, quia quando duo præcepta concurrunt necceſſario ſeruanda; ſi ſimul vtrumque ſeruari non poteſt, fortius ſeruandum eſt, relicto minus forti; ſed præceptum de non infamando proximo, eſt fortius, quia eſt diuinum & naturale: præceptum autem de integranda confeſſione eſt minus forte, quia eſt diuinum tantum & poſitiuum, non naturale; ergo hic & nunc in hoc caſu, & occurſu horum duorum præceptorum relicto præcepto minus forti de integritate confeſſionis, ſeruandum eſt aliud, de non infamando proximo. Probant tertio, quia iuxta communiſſimam opinionem, pœnitens debet tacere peccatum, quod ſibi vel alteri proximo probabile detrimentum, ac damnum animæ vel corporis afferre poteſt, vel famæ, veluti ſi pœnitens confeſſarij fratrem occidiſſet, vel commercium habuiſſet cum ſorore illius, & ſi confiteretur ſe aliquem occidiſſe, vel rem habuiſſe cum aliqua, ſtatim Sacerdos exiſtimaret ſuum fratrem ab eo fuiſſe occiſum, aut ſororem ſuam ab illo fuiſſe ſtupratam. in quibus plane caſibus debet curare pœnitens facultatem à parocho, vt alteri confiteatur, quam ſi impetrare non poteſt, tunc omnia alia peccata debet explicare, & hoc tacere, vel illius circunſtantiam, cum propoſito confitendi illam quando ceſſauerit impedimentum, vel eam facultatem potuerit impetrare, vt docet D. Thom. *in* 4. *diſtin.* 17. *quæſtione* 3. *articulo* 4. Maior *in* 4. *diſtinction.* 17. *quæſtione* 5. & Nauarrus *capite* 7. *numero* 3. & eſt communis omnium ſententia; ergo etiam in noſtro caſu qui non poteſt confiteri aliquod peccatum, niſi cum damno famæ proximi ſui complicis, tenetur illud tacere, confitendo alia, cum propoſito illud confitendi ceſſante infamia. Probant quarto, quia quando quis rem habet cum matre, filia, vel priuigna, ſi confiteatur apud confeſſarium, qui illas agnoſcit, frangit duo præcepta, alterum de non lædendo famam proximi, alterum de honorandis parentibus: ergo ne tunc illos inhonoret, & famam illorum lædat, tenetur eam circunſtantiam tacere, per quam ab ipſo confeſſario cognoſci poſſunt.

Neque obſtat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *& can.* 7. vbi de fide definit circunſtantias peccati, quæ ſpeciem mutant, neceſſario eſſe confitendas. ibi can. 7. *Si quis dixerit*, &c. *circunſtantiam peccati. quæ ſpeciem mutat, non eſſe confitendam, anathema ſit.* & cap. 5. *Colligitur præterea etiam eas circunſtantias in confeſſione eſſe explicãdas, quæ ſpeciem peccati mutant; quòd ſine illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integre exponantur, nec iudicibus* (hoc eſt, confeſſarij) *innoteſcant, & fieri nequeat, vt de grauitate criminum recte cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet pro illis pœnitentibus imponere.* Nam Concilium intelligendum eſt de illis circunſtantijs quæ ſine infamia, & damno proximi, ac complicis confiteri poſſunt, non vero de illis, quæ infamiam aliquam complici afferre poſſunt, quia infamatio complicis in re graui etiam apud vnum tantum confeſſarium ſecreto & in foro confeſſionis, non compenſatur vllis bonis ipſius complicis, quemadmodũ compenſatur detectio, & reuelatio proprij peccati ipſius. 5.

Digitized by Google

ipſius pœnitentis, & ideo vnuſquiſque pœnitens tenetur ſua propria peccata apud proprium, & notum confeſſarium explicare, quamuis aliquantulam ſubeat infamiam apud ipſum confeſſarium, propter peſſimum conceptum, quem ipſe de peccatore concipit, non tamen tenetur circunſtantiam detegere, qua ipſe complex cognoſcatur.

6. Et vero in hac opinione, quæ eſt valde probabilis, nonnulli ex authoribus illius aſſerunt, non ſolum eam circunſtantiam tunc eſſe tacendam, qua cognita confeſſarius veniet in notitiam complicis, ſed etiam totum ipſum peccatum, ne forte aliquid elabatur per quod confeſſarius ſubodoretur complicem. Alij dicunt ſolam circunſtantiam eſſe tacendam, explicato, & confeſſo peccato in communi, &, ſi confeſſarius interroget circunſtantiam, negandam eſſe conſtanter, cum propoſito illam poſtea alteri confitendi, ceſſante periculo cognitionis complicis: his adhæreo, modo id ita caute fiat, vt nullo modo confeſſarius ex crimine venire poſſit in cognitionem complicis.

7. Eſt ſatis probabilis opinio hactenus explicata propter ſuas rationes, authores & fundamenta: & quidam authores illius ita eam mordicus defendunt, vt dicant nec etiam in articulo mortis poſſe licite eam circunſtantiam à prædictis pœnitentibus confiteri, quæ detrimentoſa eſſet famæ, & opinioni ſui complicis, ſi ipſe agnoſcatur à confeſſario; & affirmant teneri ipſos pœnitentes etiam in eo articulo illam tacere, quia nec etiam in articulo mortis licet aliquem modo aliquo infamare, & hi ſunt Medina *in Summa libro 2. capite 4. §. 1. de complice*, & Sotus *in quarto diſtinction. 18. quæſtione 2. articul. 5. ad 4.* Banhes 2. 2. *quæſtione 33. dubio 8. 1. part. initio & 3. part.* Petrus Nauarra *libro 2. de reſtitution. capite 4. dubio 1. numero 270.* Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione, à numero 49.* Alij ex authoribus huius opinionis probabilius exiſtimant in articulo mortis neceſſario eſſe aperiẽdam prædictam circunſtantiam. Probant primo, quia magis vrget præceptum diuinum integritatis confeſſionis in articulo mortis, quam extra illum: & quia in eo articulo oportet vt cum tutiori remedio diſcedamus, tenetur enim quis in eo articulo ſalutem ſuam certiori, ac tutiori remedio quo poteſt, certam reddere. huiuſmodi autem explicationis ac confeſſionis remedium certius eſt, vt patet, & ideo in hoc articulo quædam alia conceduntur, quæ extra illum nequaquam conceduntur: vt quod liceat confiteri cum excommunicato denunciato deficiente alio, & quod per interpretem, & coram alijs in procella maris; ſuccurrit enim pia mater Eccleſia ſuis fidelibus in eo articulo pleniſſima liberalitate, ne abſque turiori remedio diſcedant; ita docet Ledeſma 2. 4. *quæſtione 8. artic. 4. dub. 2. & quæſtion. 10. articul. 1. dub. 7.* Victoria §. 174. Petrus Soto *de pœnitent. lect. 11.* & Heuriquez *libr. 2. de pœnit. cap. 9. numero 4.* & Cano *in relect. de pœnitent. part. 5.* Nec refert fundamenrum aliorum, quia in confeſſione nunquam datur vera ratio infamiæ, talis enim infamia non eſt formalis, quia non fit ex intentione infamandi, ſed eſt tantum indirecta & materialis, & præter intentionem infamandi contingens, deinde quia pœnitens in eo articulo vtitur iure ſuo, quod habet ad ſalutem conſequendam, & per accidens eſt quod exinde ſequatur leuis & materialis infamia complicis, ex eo quod confeſſarius veniat in notitiam illius: nam huic periculo ipſe complex ratione connexitatis peccati, dum peccauit ſponte, velit, nolit ſe quoque ſponte expoſuit, vt patet, ac proinde ei nulla fit iniuria conſiderabilis, vt patebit amplius ex opinione ſequenti.

Opinio hactenus in præcedentibus explicata cum ſuis corollarijs, eſt ſatis probabilis: contraria tamen, quæ docet non ſolum licere, ſed etiam teneri pœnitentes ob ſolam & præciſam integritatem confeſſionis abſque alia cauſa, non ſolum in articulo mortis, ſed etiam extra illum, circunſtantiam complicis declarare, ac explicare in omni confeſſione, tam ex deuotione, quam ex obligatione præcepti facta, & in quacumque alia, quando alius confeſſarius ignotus commode haberi non poteſt, etiamſi notus confeſſor cogniturus ſit perſonam complicis in particulari, ſiue ipſe complex ſit pater, ſiue mater, ſiue filius, aut filia, frater aut ſoror, ſiue quicumque alius; eſt communior & probabilior hoc tempore: eam docet Toletus *libr. 3. Summa cap. 8. numer. 4. fine*, Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 34. sect. 2. à num. 7. & præſertim numero 11. in prima editione.* Henriquez *libro 2. de pœnitent. capite 9. numero 3. & 5.* Saà *verbo Confeſſio numero 18.* Panormitanus *in cap. omnis vtriuſque ſexus. numer. 2.* D. Thomas in 4. *diſtinction. 16. quæſtion. 3.* Bonauent. *diſtinction. 21. part. 1. articul. 1. quæſtion. 3. & in tractatu de modo confitendi, cap. 1.* Medina C. *de Confeſſione. quæſtion. de circunſtantia loci & temporis*, Petrus Soto *de pœnitent. lect. 12.* Paludanus *in 4. diſtin. 16. quæſt. 3. articul. 2.* Angelus *verbo Confeſſio 1. §. 3.* Roſella *verbo Confeſſio 1. num. 6.* Corduba *in Summa Hiſpanica. quæſt. 1.* & alij multi. Diximus, *quando alius confeſſarius ignotus commode haberi non poteſt*, quia, vt notat Soarius allegatus, non tenetur pœnitens expectare longum tempus, vt ignoto confeſſario confiteri poſſit, ſed quoties interuenit obligatio præcepti, ait poſſe & debere confiteri integre, neque ob id excuſari ab obligatione confitendi ex præcepto, imo addit, etiamſi confeſſio non ſit ex præcepto, non eſſe obligandum peccatorem, vt multum tempus expectet, quod arbitrio confeſſarij relinquitur. addit tandem Soarius, & bene, ſi vno die vel altero tantum confeſſarius expectaretur, cui ſine notitia complicis poſſit confiteri, obligare caritatem ad expectãdum illum diem, non amplius, quia caritas non obligat cum tanto diſpendio, ad vitandum damnum proximi, ſi forte datur, ſed tantum cum facile vitari poteſt, & Medina *ſupra citatus* ſolum dicit ſatius eſſe illum confeſſarium quærere, qui non agnoſcat complicem, in quo eſt perfectio, & conſilium, non obligatio vlla, nec etiam ex charitate. & id docet etiam Gerſon *in ſermone de pœnitent. conſideratione* 4. quare ſi elabatur iubilæum, aut aliqua indulgentia, nec etiam vno die expectandus erit confeſſarius ignotus.

8. (margin, beside "Opinio hactenus")

9. Probatur hæc vltima ſententia. Primo, quia in confeſſione nunquam datur vera ratio infamiæ, alias enim etiam pœnitens ſeipſum infamaret, confitendo peccata ſua; talis enim infamia non eſt formalis, quia non fit ex intentione infamandi complicem, ſed eſt tantum materialis, & præter intentionem infamandi. Secundo, quia pœnitens habet ius confitendi integre omnia peccata ſuã & omnes circunſtantias illorum ex multis titulis quæſitũ; primo ob cõfuſionẽ propriam;

ſecundo ob maiorem & meliorem diſpoſitionem ad gratiam; tertio vt ei magis remittatur pœna temporalis ſuorum peccatorum; quarto vt pro ſuis peccatis accipiat congruam pœnitentiam, remedium, & conſilium; quinto propter reuerentiam diuini ſacramenti, quod pœnitentem poſtulat bene ac perfecte diſpoſitum: dum autem pœnitens ſic vtitur iure ſuo, nemini facit iniuriam. *cap. in Eccleſia, de electione.* nec ei imputari poteſt, ſi præter eius intentionem, & per accidens ſequatur leue famæ damnum ſuo complici, quia ipſe complex ratione connexitatis criminis eo ipſo quod complex illius eſſe voluit dum ſponte peccauit, huic periculo ac damno ſe ſponte expoſuit. Probatur tertio, quia præceptum de integritate confeſſionis per ſe obligat, quoties nulla legitima excuſatio interuenit: hic autem nulla interuenit; ergo obligat. nam ſi aliqua interueniret, eſſet infamia complicis apud confeſſarium notum; ſed hæc nulla eſt, quia non eſt formalis infamia, nec ea infamatio fit ex intentione infamandi complicem; ergo, &c. Quarto, quia reuelare crimen alterius vni vel alteri cordato viro, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe, & apud quos ita celabitur, ac ſi nulli diceretur, non eſt peccatum nec m. nec v. quia nullum patitur detrimentum proximus ex ea reuelatione; quanto ergo magis licitum erit reuelare confeſſori propter ſigillum confeſſionis. Quinto, quia hoc ſacramentum inſtitutum fuit à Chriſto Domino ad formam iudicij: in iudicio autem humano, cum primum iudici conſtat de delicto, & de perſona illud committente, ſtatim ius habet iudex interrogandi de complice, & circunſtantijs illius, quæ neceſſariæ ſunt ad plenam cognitionem illius criminis: vnde cum confeſſarius vere ſit iudex in hoc foro diuino conſcientiæ, iuſte & licite poterit interrogare de complice, vt poſſit integre cognoſcere peccatum pœnitentis, & pœnitens tenetur reſpondere quantum ſatis eſt, ad hanc plenam cognitionem, quia eſt vere ſubditus, etiamſi ſimul & in obliquo cognoſcat ipſe confeſſarius perſonam complicis: ſic etiam in foro extero, qui habet ius accuſandi aliquem, poteſt illum accuſare, etiamſi neceſſe ſit, perſonam complicis indicare, & teſtis etiam legitime interrogatus, tenetur reſpondere; & reus ipſe poteſt delictum ſuum fateri coram iudice legitime interrogante, quamuis tale ſit vt habeat pro complice aliquam perſonam. & ratio eſt, quia hæc iuriſdictio cadit ſuper crimen quale quale illud eſt: illud autem tale eſt, vt per ſe habeat coniunctas has perſonas, & circunſtantias, ſine quibus cognoſci plene non poteſt; & pari ratione, qui voluntarie ſe fecit ſocium talis criminis, voluntarie etiam quantum in ipſo eſt, ob ſocietatem & connexionem illius, ſe ſubdidit cognitioni talis iudicij, ac proinde ex illo intrinſece oritur cauſa iuſtiſſima manifeſtandi totum delictum, etiamſi perſona complicis à iudice cognoſcenda ſit.

10. Eodem tamen ſigillo tenetur confeſſarius ſeruare peccatum complicis, quo peccatum tegere pœnitentis, vt notant communiter Doctores, inter quos eſt Soarius *dicto tomo 4. de pœnitent. diſput. 34. ſection. 5. numero 2.* Sotus *in 4. diſtinct. 18. queſt. 4. artic. 5.* Syluester *verbo confeſſio. 3. queſtione 6.* & reliqui omnes vtriuſque ſententiæ, omnes enim ſupponunt hanc obligationem in confeſſario, vt pœnitens licite poſſit peccatum complicis in confeſſione reuelare, alioquin ſi timeat confeſſarium reuelaturum, omnes conſtanter affirmant, non teneri, nec poſſe licite pœnitentem circunſtantiam complicis explicare: ſicut etiam ſi ipſe pœnitens timeat probabiliter confeſſarium reuelaturum aliquod peccatum ſuum, illud poterit licite tacere cum propoſito confitendi illud alteri, vel ipſi ceſſante periculo.

Hæc ſecunda opinio, vt dixi, eſt probabilior, vt ex fundamentis, & rationibus illius patet; ſed 11.
vnam tantum limitationem patitur, ea eſt, non teneri pœnitentem reuelare circunſtantiam criminis, per quam confeſſarius in notitiam complicis ſui delicti veniat, quando ex reuelatione eius circunſtantiæ periculum graue famæ, vel alterius rei grauis complici immineret; tunc enim cum concurrant duo præcepta, alterum naturale negatiuum de non infamando proximum; alterum diuinum poſitiuum de integranda confeſſione, præferendum eſt præceptum negatiuum, vtpote fortius, & abſolutius. Solum animaduertunt Doctores, interdum cenſeri notabilem infamiam ad detrimentum proximi, ſi complicis crimen agnoſcatur ab vno confeſſario ſi ſit Prælatus, quia plus interdum dolet ſubditus ab vno Prælato ſuperiori ſuo, à quo pendet, crimen ſuum agnoſci, etiam in hoc foro conſcientiæ, quam à multis alijs in foro externo, à quibus non pendet, vt optime notauit Sotus *in Relectione de tegendo ſecreto m. 2. queſt. 2. & lib. 5. de iuſt. queſt. 10. artic. 2.* & Medina *in Summa lib. 1. cap. 14. §. 36.* quamobrem ad arbitrium prudentis pertinet expendere, an in eo caſu expediat reuelare circunſtantiam criminis ſuperiori confeſſario, qua in notitiam complicis venire poſſit; ſi enim ſuperior moroſus fuerit, & ſuſpicioſus, non eſt negandum graue pati detrimentum ſubditos, in caſu propoſito, ob ſiniſtram opinionem, quam de ſuo ſubdito poteſt ſuperior imbibere, & ideo tacita ea circunſtantia crimen poterit reuelare, aut tacito eo crimine reuelare alia. quia tunc non læditur integritas formalis confeſſionis, cum ex intentione Chriſti, & pœnitentis cenſeatur formaliter integra: & cum Soto & Medina conſentit etiam Henriquez in hac doctrina *lib. 2. de pœn. c. 9. n. 8.*

Ipſe vero confeſſarius Prælatus etiam Regu- 12.
laris non debet multum inquirere, vrgere ac moleſtiam pœnitenti inferre vt ſibi declaret perſonam complicis ſui ſubditi, nec etiam eo fine, vt eum iuuet auxilio, vix enim, moraliter loquendo, contingere poteſt caſus, in quo vel ipſe pœnitens per ſe, vel per alium, non poſſit prouidere de remedio neceſſario ad emendationem ſui ipſius complicis, nec Prælatus in eo occulto pœnitentiæ foro, maius habet ius inquirendi de ſubditis, quam vir priuatus, nec magis compellere poteſt tunc ſubditum præcepto aliquo excommunicationis, quam alius priuatus confeſſarius, nec etiam ei licet prohibere pœnitentem ſubditum, ne prudentes, ac doctos viros conſulat ad quærendum remedium, & iniurius profecto eſt, ſi tunc ſubdito, debitam deneget abſolutionem, vel minis & metu etiam reuerentiali terreat, niſi vt alijs confeſſarijs licet; quamobrem videant ſuperiores, ne dum nimis conſcientijs ſubditorum mederi volunt, ſuarum conſcientiarum iacturam faciant: ita docet Henriquez *libro 2. de pœnitent. capite 9. numero 10.* & citat *ad marginem littera E.* Tabienam *verbo circunſtantiam, numero 10.* fratrem Medinam *ſupra allegatum,* Margaritam Confeſſorum *verbo lachryma-*

bilis,

bilis, ſine, Ioannem de Friſburgo Dominicanum *in Summa confeſſorum libro tertio titulo* 34. *queſtion.* 89. Roſellam *verbo Confeſſio* 1. §. 6. & colligitur euidenter ex Paludano *in* 4. *diſtinction.* 16. *queſtione* 3. *articulo* 3. *ad* 2. *& clarius diſtinct.* 21. *queſtione* 3 *articulo* 2. *concl.* 2. & ex Ioanne Medina *queſtione de integritate confeſſionis*, & ex Banhes 2. 2. *queſtione* 33. *articulo octauo dubio* 6. *part.* 1. *concl* 4. vbi ita, *Caueat ſuperior, ne confeſſio ob id fiat exoſa.* colligitur etiam ex Richardo *diſt.* 21. *q.* 2. *a.* 5.

13. Animaduertit itaque Suarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputat.* 34. *ſect.* 1. *numero ſecundo & 3. in prima editione* cum multis quos ibi allegat, reuelare peccatum complicis in particulari cum aliqua infamia notabili illius etiam in foro confeſſionis abſque vlla cauſa rationabili eſſe ex ſuo genere peccatum m. ex cauſa vero rationabili non eſſe: & ratio illius eſt optima, quia quando nulla datur rationabilis cauſa reuelandi peccatum proximi, remanet tantum nuda & præciſa infamia illius, infamare autem aliquem ex genere ſuo, eſt peccatum mortale; poteſt tamen inaduertentia vel leuitas materiæ ab illo excuſare. nam quod hoc fiat in confeſſione, & maneat ſub ſigillo illius, non ita minuit peccatum, vt non ſit mortale, quia hæc infamia non ſolum eſt mala propter effectus extrinſecos quos cauſat, & ſecum affert infamia, quando eſt nota, ſed etiam propter effectus intrinſecos, id eſt propter peſſimum conceptum quem format ipſe confeſſarius de illa perſona & tandem poteſt eſſe peccatum m. propter iniuriam & irreuerentiam ſacramento factam, vtendo illo vt medio ad infamandum proximum. Cauſa autem rationabilis reuelandi peccatum complicis vel ſui ni poteſt ex parte pœnitentis, vel ex parte ipſius complicis. ex parte pœnitentis cauſa rationabilis erit, quando ipſe pœnitens in confeſſione ſuam tantum vtilitatem procurat, & ſuo iure vtitur, non in commodum complicis: ex parte complicis cauſa rationabilis eſſe poterit ſi confeſſarius ſola ſua induſtria ſine aliqua manifeſtatione tollere poſſit occaſionem peccandi, vel impedire aliquod damnum graue proximi; nam propter has & ſimiles cauſas licitum eſt etiam extra confeſſionem ſub naturali ſecreto occultum crimen manifeſtare, vt late probauimus in octauo præcepto Decalogi diſp. 2. ſect. 7. quanto ergo magis in confeſſione.

14. Fauet hæc noſtra ſecunda opinio vehementer conſcientiis ruſticorum, qui non ſatis noſcunt, quid prudenter fateri, quid tacere debent, nec habent alium Sacerdotem præter vnum parochum, qui omnes agnoſcit. Fauet etiam vehementer conſcientiis coniugatorum ſe inuicem abutentium; nam ſi tenerentur tacere circunſtantiam complicis, quoties à confeſſariis agnoſcitur, ſemper manerent ſatis dubij ac inquieti in conſcientiis, & perpetuis ſcrupulis intricati, an ſatis integre confiterentur, vt docte arguit Henriquez *libro* 2. *de pœnit. capite* 9. *numero* 9. *ad medium*, & Petrus Nauarra *lib.* 2. *de reſt. capite* 4. *part.* 2. *dubio* 1. & 10. *n.* 276. & 335.

15. Et ex dictis reſponſum ſatis manet ad fundamenta contrariæ opinionis. Ad primum reſpondeo, pœnitentem non infamare complicem directe, & formaliter, nec illum priuare ſimulte bona opinione, quam poſſidet, erga ipſum confeſſarium, ſed vti iure ſuo, & per accidens eſſe, ſi aliqua materialis infamia detur præter intentionem pœnitentis. Ad ſecundum reſpondeo verum eſſe concurrentibus duobus præceptis, quæ ſimul ſeruari non poſſunt, ſeruandum eſſe maius & fortius relicto altero minus forti, & maius eſſe præceptum non infamandi proximum formaliter, quam præceptum integrandi confeſſionem, cum illud ſit negatiuum hoc affirmatiuum: nego tamen dari hic infamiam formaliter, ſed tantum materialiter, & per accidens, modo explicato. Ad tertium dico exempla in eo allata, de eo qui fratrem confeſſarij occidit, aut filiam vel ſororem illius cognouit, non venire ad rem, quia tunc ea peccata tacentur ob alium finem, diuerſum à periculo non integrandi confeſſionem formaliter, ne ſcilicet ſcandalizetur confeſſarius, & occaſionem inde arripiat peccandi: in noſtro autem caſu ceſſat huiuſmodi periculum. Ad quartum ſimiliter reſpondetur, verum eſſe frangi ibi duo præcepta, ſed dico non frangi formaliter & ex intentione infamandi patrem, aut matrem, aut illos inhonorandi, ſed tantummodo materialiter, & præter intentionem illos infamandi, & inhonorandi, quatenus pœnitens vtitur iure ſuo, quod habet integrandi confeſſionem ob propriam vtilitatem & commodum; ſic qui è carcere fugit, non peccat, quamuis inde malum aliquod patiatur carceris cuſtos, vtitur enim iure ſuo, & qui vrbẽ iuſte cõcutit, nõ peccat. nec frangit quintum præceptum non occidendi, etiamſi innocentem aliquem per accidens occidat, vtitur enim iure ſuo; vt patet. Cætera patent ex dictis.

CAPVT II.

Vtrum liceat confeſſario vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis ad corrigendum complicem pœnitentis vel in bonum aliorum.

SVMMARIVM.

Refertur ac proponitur ſententia negans poſſe licite confeſſarios de licentia pœnitentis, vti notitia confeſſionis ipſius pœnitentis ad corrigendos complices illius. num. 1.

Præfertur, & aſtruitur ſententia verior affirmans. numer. 2.

Finis intrinſecus ſacramenti pœnitentiæ, emendationis pœnitentis, non excludit finem extrinſecum emendationis complicis. num. 3.

Quæ circunſtantiæ debeant ſeruari, vt confeſſarius licite poſſit complicem corripere ob notitiam pœnitentis ex confeſſione habitam de illius licentia. num. 4.

In quibus caſibus id licitum ſit. num. 5.

Licentia pœnitentis oportet, vt aliquando detur in ſcriptis. num. 6.

Facilius licebit pœnitenti reuelare confeſſario in confeſſione perſonam ſui complicis ad poſtulandum auxilium, vel conſilium. num. 7.

Soluuntur fundamenta primæ opinionis. num. 8.

Quare poſſit pœnitens dare licentiam confeſſori, vt ſuum complicem corrigat. num. 9.

Correctio fraterna iudicialis debet fieri ex notitia certa, in foro externo, non ita correctio extraiudicialis. num. 10.

Aliud eſt poſſe confeſſarium licite de licentia pœnitentis, emendare illius cõplicem, aliud ad hoc teneri. num. 11.

Digitized by Google

Quid quando perſona non eſt complex pœnitentis, ſed eſt obiectum peccati illius, an tunc poßit licite complex reuelare in confeßione, circunſtantiam huius perſonæ. *num.*12.

Quid ſi tunc interueniat circunſtantia minuens proprium peccatum. *num.*13.

1. QVæſtio in præſenti titulo tacta, eſt grauiſſima, & hodie pro vtraque parte ſatis diſcuſſa, oppugnata, & impugnata: quidam enim recentiores acriter negant, poſſe confeſſarium licitè, nec etiam de licentia pœnitentis, vti notitia confeſſionis ipſius pœnitentis ad emendandum complicem, vel complices illius propter iniuriam, quæ fit ſacramento; ita docet Banhes 2. 2. *quæſtione* 33. *articulo* 8. *dubio ſexto, part.* 1. *concluſione* 4. Angelus *verbo Confeßio* 1. *numero tertio* Roſella *verbo Confeßio* 1. *numero ſexto.* Maior *in* 4. *diſtinction.* 21. *quæſtione ſecunda* Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 5. *ad* 4. & alij. Probant primo, quia ſi hoc licitum eſſet, eſſet quidem in duobus caſibus. primo ad vtilitatem complicis, vt ſcilicet correctione & conſiliis ipſius confeſſarij emendetur, & deſinat moleſtiam afferre alteri complici pœnitenti: ſecundo ob vtilitatem ipſius pœnitentis ad capiendum auxilium, vel conſilium, quo ſe defendat ab ipſo complice, at neque ob vtilitatem complicis, neque ob commodum, & emendationem, aut conſilium pœnitentis licet vti prædicta notitia de licentia ipſius complicis; ergo intentum: non ob emendationem complicis, aut vt ab eo accipiat pœnitens aliquam ſatisfactionem, quia pœnitens non habet ius in famam ſui complicis, vt poſſit licentiam dare ſuo confeſſario ad eum corripiendum, id enim eſſet eum infamare apud ipſum confeſſarium, quod ex ſe intrinſece malum eſt: non ob vtilitatem pœnitentis, quia ſi hoc ſciat complex, iuſtiſſime ſcandalizabitur, & apud eum confeſſio exoſa fiet. ergo, &c. Secundo, quia vſus notitiæ confeſſionis ad effectus adeo extrinſecos ipſi confeſſioni, ad emendationem ſcilicet complicis, aut, vt ab eo aliqua ſatisfactio accipiatur, non poteſt fieri ſine iniuria ipſius ſacramenti, & ſine magno ſacrilegio: non eſt enim negandum multum derogare ſigillo confeſſionis vſus notitiæ illius ad huiuſmodi effectus. Neque pœnitentes poſſunt licite dare huiuſmodi licentiam, ad loquendum extra confeſſionem de rebus in confeſſione auditis, quæ ad tertium aliquem pertineant, qualis eſt complex ſui criminis, repugnat enim hoc ſanitati ſacramenti, & datur cauſa, vt odioſum & oneroſum fiat hoc ſacramentum hominibus, & vt ab illius frequentatione terreantur; præterea datur cauſa, & anſa manifeſta, vt confeſſarij hac licentia abutantur, cum iniuria ſacramenti, quæ omnia illius dignitati aduerſantur. Regulariter etiam exiſtimabunt complices, confeſſarios id facere ſua propria authoritate, abſque licentia pœnitentis, vel certe eam ab illo extorſiſſe, quod in odium redundat confeſſionis. Probant tertio, quia correctio vt ſit vtilis & neceſſaria debet procedere ex notitia certa, alias nō poteſt eſſe efficax, neq; vtilis; notitia autem confeſſionis, non poteſt eſſe certa in foro externo, vnde facile poterit cōplex rem negare, & Sacerdotem ludificare, vt patet. Quarto denique probant, quia peruerſio ordinis eſt, vt mea confeſſio, quæ ex iure ſupernaturali & diuino ordinatur tantum in meum bonum ſupernaturale, & vt in gratiam cum Deo redeam, ordinetur in bonum alienum mei complicis, & in correctionem fraternam illius. nam cum præceptum correctionis fraternæ ſit inferioris ordinis, non videtur confeſſio medium proportionatum huic fini. hæc ſunt fundamenta illius opinionis, quæ illā ſatis efficiunt probabilem.

Nihilominus ſecunda opinio, quæ docet hunc vſum per ſe loquendo, & ſecluſo ſcandalo, eſſe licitum, de licentia pœnitentis, in graui cauſa, & ſeruatis debitis circunſtantiis, eſt communis Theologorum, & Summiſtarum; (quæ autem circunſtantiæ debeant ſeruari, ſtatim dicemus:) eam tenet Soarius *tomo quarto de pœnit. diſputat.* 34. *ſect.* 4. *numero quarto in prima edit.* Henriquez *lib.* 2. *de pœnitent. capite decimo, numero ſecundo &* 1. Syluester *verbo Confeßio* 1. §. 24. Capreolus *in* 4. *diſtinction.* 21. *quæſtione ſecunda artic.* 3. *ad* 8. *contra tertiam concluſionem.* D. Antonin. 3. *part. titulo decimoquarto cap.* 19. §. 11. Armilla *verbo Circunſtantia numero* 11. Tabiena *ibi numero decimo & verbo Confeßio* 1. §. 4. Nauarrus *in Summa capite* 7. *numero ſeptimo.* Soncinas *in* 4. *diſtinct* 31. *quæſtione ſecunda, concluſione* 2. *ad* 3. Henric. *quodlibeto* 3 *quæſtione* 23. Gabriel *diſtinct.* 17. *quæſtion.* 1. *articulo* 2. *concluſione* 5. & alij, cum quibus tranſit Summa Aſtenſis *libro* 5. *tit.* 12. Probatur primo, quia vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis ad corrigendum complicem illius pœnitentis, non eſt actio mala de ſe quia ordinatur ad bonum finem, emendationem ſcilicet ipſius complicis, nec eſt huiuſmodi medium de ſe prohibitum, nullum enim Dei aut hominis præceptum inuenitur, quo prohibeatur: vnde cum non ſit actio de ſe mala, nec ſit prohibita, cur non poterit exerceri? Deinde non eſt contra ſigillum confeſſionis, ac proinde, cum non ſit contra ſigillū, non eſt iniurioſa ſacramento: & quod non ſit contra ſigillum, patet quia non eſt contra prædictum ſigillum loqui de rebus in confeſſione auditis, de licentia pœnitentis, quæ ſpectant ad bonum complicis, quia confeſſarius iam id ſciebat ex confeſſione, & cum ipſomet complice tractandum eſt negotium ſub eodem ſigillo; & licet complex id moleſte ferat, & ei oneroſum videatur, tamen ratione connexitatis criminis, quod ſponte commiſit, velit nolit ſe cōſequenter huic oneri ſubiecit. Tertio, quia nec propter hoc abſolute loquendo confeſſionis ſacramentum ſit oneroſum, cum leuet onus pœnitentis, & proſit proximo, ſeu complici infirmo, licet ei forte oneroſum & faſtidioſum onus videatur, ſed irrationabilis eſt in hoc faſtidio, cum ad ſuum bonū ea actio ordinetur. hæc ſunt fundamēta huius opinionis, quæ eam probabiliorem reddūt. 2.

Dices, finis intrinſecus huius ſacramenti pœnitentiæ, eſt iuſtificatio pœnitentis: emendatio autem complicis, eſt finis extrinſecus; ergo irreuerentia fiet ſacramento, ſi ordinetur ad finem extrinſecum. Reſpondeo, nullam fieri irreuerentiam ſacramento, ſi ſimul ad vtrumque finem ordinetur, primario quidem ad iuſtificationem pœnitentis, ſecundario ad emendationem vitæ complicis, ipſius pœnitentis, cum finis intrinſecus non excludat hunc extrinſecum, vt patebit infra. 3.

Circunſtantiæ autem, quæ debent concurrere in hoc negotio, vt debite & prudenter fiat, hæc ſunt. Prima eſt, vt prius pœnitens præmittat correctionem fraternam complicis, ſi commode poteſt, cum ſpe fructus, & abſque proprio periculo: hanc conditionem requirit D. Thom. *opuſ-* 4.

culo

culo 12.capite ſexto, & Nauarrus *capite* 7.*num.* 7. ita enim ibi D.Thomas: *non licet emendare ex notitia confeſſionis perſonam complicis, niſi ſaluo ordine correctionis*; ergo eo ſaluo licet. Secunda eſt, ſi non poſſit pœnitens hanc correctionem per ſe præmittere, & per ſe illum emendare non deceat, & ſit ſpes profuturam admonitionem datam per confeſſarium, tunc ea de licentia pœnitentis per confeſſarium fieri poterit, quando creditur prodeſſe, & non obeſſe. Tertia eſt, vt pœnitens moneatur horteturque à confeſſario, vt idipſum ſibi extra confeſſionem dicat, quo poſſit liberius hac de re loqui; quod ſi ille nolit, & malit intra confeſſionem id dicere, tunc id poterit licite fieri propter bonum complicis, vt probant rationes ſecundæ opinionis: modo id fiat cum maxima prudentia, & cautela, & in re graui, & non leui.

5\. Diximus ſupra numero 1. ſolum in duobus caſibus licitum eſſe vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis vel ad emendationem complicis, vt ſcilicet deſiſtat ab importuna inſectatione pœnitentis, & tandem emendetur, & vt ab eo pœnitens aliquam ſatisfactionem accipiat: vel ob vtilitatem pœnitentis ad capiendum auxilium, vel conſilium, occulta illa conſultatione, & in foro ſacramentali habita in primo caſu quando agitur de emendatione complicis, & vt confeſſor defendat pœnitentem ab importuna illius inſectatione, vel, vt ab illo aliquam ſatisfactionem ipſe pœnitens accipiat, cenſent multi omnino eſſe illicitum hac notitia vti ad hunc finem, niſi prius pœnitens reuelet perſonam complicis extra confeſſionem, quia iuſtiſſime ſcandalizabitur complex, & apud eum reddetur odioſa confeſſio, & id clamat Banhes 2. 2. *quæſtione* 33. *articulo octauo dubio octauo*. Ludouicus Lopez 1.*p.inſtruct.capite* 36. *concluſ*.4. & Turrecremata *in capite Sacerdos de pœnitent*. & omnes alij citati pro prima opinione num. 1. At reuera, quicquid huiuſmodi authores clament, hoc licitum eſt, & temeraria erit ſuſpicio de reuelatione ſigilli, & iniuſta ratio ſcandali inde accepta, neque enim id complex poterit recta ratione iudicare, ſed tantum acerbitate monitionis commotus, nam id etiam æque iudicare poterit, ſi confeſſarius extra confeſſionem eam notitiam habuerit; cum enim ſine fundamento id iudicet, pro libito ſuo & acerbitate, quicquid voluerit, indicabit; non eſt ergo propter hunc timorem ſcandali omittenda correctio de licentia pœnitentis.

Primus caſus.

6\. Quam licentiam oportebit interdum, vt confeſſarius in ſcriptis obtineat, ne forte mutatus pœnitens neget, ſe illam dediſſe, & raro per ſe ipſum ferat opem, niſi in defectu alterius, qui id commode, & vt decet, facere poſſit, quamuis tamen ſæpiſſime ob temporis anguſtias, grauitatem negotij & perſonarum non expediat; vt id per alium, quam per ſeipſum efficiat, & tunc rem Deo commendet, & caute, & prudenter procedat, non tamen ſe multum torqueat, ac premat alieno onere cum periculo honoris ſui, & contra ſui ſtatus decentem grauitatem, nec ſe ſtatim inuitet, & ad eam monitionem faciendam, imo ſi pœnitens id ab eo petat, iubeat, vt ipſe potius complicem corripiat, aut quærat virum probum, per quem id efficiat. nam licet hoc licite fieri poſſit per ipſum confeſſarium, ſæpe non expedit, vt optime monet Henriquez *libro ſecundo de pœnitent.capite* 10. *numero octauo*, & *cap*. 23. §. 1. quamobrem cauendum eſt ne petatur, vel detur hæc licentia ſine cauſa vrgentiſſima, & grauiſſima, & in negotio etiam grauiſſimo.

In ſecundo caſu ob pœnitentis vtilitatem ad petendum auxilium vel conſilium facilius, licebit reuelare crimen, & perſonam complicis confeſſario prudenti ac probo, qui poteſt prodeſſe & non obeſſe, vt dum quis eget conſilio, vel auxilio pro vitando malo, & fugienda occaſione peccandi, vel pro exequendo bono, & amplexando ſtatu religionis, vel matrimonij, quem cupit. nam, vt optime docet Henriquez *libro ſecundo de pœnitent.capite decimo, numero ſexto*, ex Diuo Thoma, & Bonauentura confeſſionis ſacramentum non ſolum inſtitutum fuit à Chriſto Domino, in remedium præteriti peccati, ſed etiam in conſilium, & cautionem futuri periculi peccandi; & reſolutio huius caſus eſt conſentanea ac conformis, doctrinæ capitis præcedentis, in quo reſoluimus ob integritatem confeſſionis licitum eſſe reuelare circumſtantiam perſonæ complicis; imo & teneri pœnitentes eam reuelare, vt ibidem explicauimus: differt tamen hic caſus ab illo primo de reuelanda circunſtantia perſonæ complicis ob integritatem confeſſionis, quia hic dum pœnitens petit auxilium, aut conſilium, directe, & ex intentione reuelat perſonam complicis ad capiendum, circa eam conſilium ipſum, vel auxilium; in alio vero directe & ex intentione reuelat peccatum ſuum, & ex conſequenti & obliquo circumſtantiam complicis, ſine qua grauitas peccati intelligi non poteſt. 7. Secundus caſus.

8\. Reſtat modo, vt fundamenta primæ opinionis ſoluamus. Ad primum dico ad emendationem complicis licitum eſſe vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis, & poſſe pœnitentem huiuſmodi licentiam dare, quia ſigillum confeſſionis impoſitum eſt in fauorem pœnitentis, cui poteſt cedere ex cauſa iuſta in bonum proprium: nam ſigillum directe eſt impoſitum in fauorem pœnitentis, indirecte vero in fauorem complicis, directe enim cauſa tantum pœnitentis eſt, quæ ſub ſigillo cadit, vnde poteſt pœnitens ex legitima cauſa propter ſuum bonum narrare confeſſario extra confeſſionem totum factum cum circunſtantia complicis, & dare licentiam loquendi de illo quando oportuerit; maiori ergo ratione poterit hanc licentiam dare in confeſſione, quia ſi attendamus ad complicem, maior fauor illius eſt vt hæc licentia detur in confeſſione, quam extra illam, quia periculo infamiæ illius magis obuiatur propter ſigillum ſacramenti, ſi ad cauſam ſacramenti, ipſū ſacramentum quantum eſt ex parte ſigilli ſolum poſtulat, vt ſecretum ſeruetur pro iuſta voluntate pœnitentis, vnde ex parte iuſtitiæ; & ſanctitatis ipſius ſacramenti ſolum requiritur, vt huiuſmodi licentia non detur, cum iniuria complicis ad illi nocendum, ſed cum iuſtitia illius in illius fauorem & bonum. Nec inde fit onerosa confeſſio; cui enim fiet onerosa niſi pœnitenti: huic autem onerosa non fit, ſiquidem ipſe eſt, qui ſua libera voluntate vult vti induſtria confeſſoris, ad illum finem, & id ab eo poſtulat, & parum refert, quod id ſit oneroſum complici, qui corripitur; quia irrationabiliter eſt inuitus, alioqui enim nullus erit corrigendus, ne caritas fiat onerosa proximo; nec etiam refert quod

quod complices ſcandalizentur, quia hoc ſcandalum potius eſt paſſiuum, quam actiuum, & ideo propter illud nôn ſemper ſunt opera caritatis dimittenda.

9. Dices, licentia pœnitentis ſufficiet in iis quæ ad illum tantum pertinent, ad tollendam obligationem ſigilli, non vero in iis quæ pertinent ad perſonam complicis, & ideo neceſſaria erit etiam licentia complicis, quia etiam de ſua re agitur, & ſigillum quoad hanc etiam partem in fauorem complicis introductum eſt, & ideo abſque illius expreſſa voluntate, imo contra illam hoc fauore priuari non poteſt. Reſpondeo complicem nullum ſecretum commiſiſſe confeſſario in confeſſione; vel extra illam, ſed ſolum pœnitentem; & idcirco licentiam ſolum à pœnitente eſſe impetrandam, & iniuſte queri ea de re complicem; cum enim ipſe complex voluntarie ſe fecerit ſocium criminis, velit, nolit, voluntaſſe etiam, quantum in ipſo eſt ſe ſubdidit cognitioni illius in vtroque foro poli, & ſoli; quapropter cum pœnitens ius habeat manifeſtandi ſeipſum, habet etiam ius manifeſtandi circunſtantiam delicti, & perſonam complicis, vt patet: nam etiam in foro externo, qui habet ius accuſandi aliquem de aliquo delicto, habet etiam ius accuſandi illum cum manifeſtatione ſui complicis, quando ſine tali manifeſtatione crimen plene agnoſci non poteſt, iuriſdictio enim iudicis cadit ſuper omne crimen, & extenditur integre ad crimen, & ad omnes circunſtantias, & complices illius.

10. Ad id, quod addebatur de correctione fraterna, quæ debet fieri ex notitia certa; reſpondeo id quidem per exigui eſſe momenti; quia hæc correctio non eſt iudiciaria, ſed extraiudicialis, ad quam ſufficit notitia confeſſionis: debet tamen hoc fieri rariſſime, vt ſæpe dixi, & cum maxima cautela, & vt hoc debite fiat, cauendum eſt confeſſario, ne ipſe prior hanc licentiam petat ab ipſo pœnitente, & præterea ne illum interroget de perſona complicis, præcipue ob hunc finem emendandi ipſum complicem extra confeſſionem, ſed oportet, vt ipſe pœnitens ſua ſponte perſonam complicis manifeſtet, & vt id ab ipſo confeſſario poſtulet: cauſa vero ob quam confeſſarius in hoc negotio non poteſt pœnitentem directe interrogare de perſona complicis, quæ & qualis ſit, eſt, quia exponit periculo pœnitentem, infamandi ſuum complicem ſine cauſa: poteſt tamen confeſſarius generaliter interrogare pœnitentem an complicem habeat in delicto, & an indigeat monitione, vt emendetur & iuxta reſponſionem illius, moneat pœnitentem, vt ipſe per ſeipſum, complicem ſuum admoneat; quod ſi pœnitens oſtendat cauſas, & rationes ob quas non deceat, vt ea admonitio fiat, niſi per ipſum confeſſarium, tunc iudicabit confeſſarius an id conueniat decenti grauitati ſui ſtatus & perſonæ. Ad id, quod in quarto argumento addebatur eſſe peruerſionem ordinis, quod res ſuperioris ordinis & prorſus diuini, qualis eſt confeſſio ordinetur ad res inferiores ordinis, ad reſtitutionem ſcilicet famæ, & honoris pœnitentis, & trahatur ad fines alios, ad quos non fuit inſtituta à Chriſto Domino? Id quidem nullius eſt momenti: nam etiam incarnatio verbi diuini, quæ eſt ſuperioris ordinis, ordinata fuit ad ſalutem hominum, quæ comparatione ipſius incarnationis diuinæ, res eſt ordinis inferioris. Et vero caritas proximi propter Deum non eſt finis inferior ipſa confeſſione, quando vtrumque refertur in Dei gloriam tanquam in vltimum finem. Præterea ipſe actus confeſſionis res eſt ſuperioris ordinis, & diuini: notitia vero, quæ ex illo manet in intellectu confeſſarij, quamuis ex actu diuino generetur, tamen cum ſubiectetur in intellectu & ſubiecto humano, iam humana eſt, & non eſt peruerſio ordinis de licentia pœnitentis vti hac notitia humana, ad emendationem proximi, vt patet, & docent communiter Doctores.

Vnum tamen animaduertendum eſt, aliud 11.
eſſe poſſe licite pœnitentem confeſſarium vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis ad emendandum complicem: aliud ad hoc teneri confeſſarium. Primum enim ſæpiſſime ob graues cauſas occurrentes poteſt contingere: Secundum rariſſime; quia ad primum ſufficit ſi pœnitens per ſe ipſum non poſſit emendare complicem, & ſperet illius emendationem poſt confeſſarij admonitionem. Ad ſecundum vero vltra hoc requiritur; quod neceſſitas proximi pœnitentis, & complicis ſit tanta, & tam grauis, vt caritas obliget ſub peccato mortali ad hanc opem ferendam, vel per ſe, vel per alium: poſita vero hac neceſſitate, non tenetur pœnitens hoc facere per confeſſarium, nec confeſſarius hoc facere per ſeipſum, ſed vterque id poterit præſtare per alium virum probum, qui poſſit prodeſſe, & non obeſſe, data expreſſa ad id licentia pœnitentis: quando autem neceſſitas tanta ſit, vt caritas ſub mortali obliget, vel non obliget ipſum confeſſarium vti hac notitia ad hanc monitionem faciendam, arbitrio prudentis committitur.

Sed quid dicendum eſt, quando pœnitens 12.
tale commiſit peccatum, quod non poteſt plene in confeſſione explicare, niſi explicando ſimul confeſſario circunſtantiam perſonæ, circa quam illud commiſit: non quia illa fuerit ſocia, & complex ſui delicti; ſed quia fuit obiectum illius, v. c. filius matri grauidæ ex prauo concubitu, patri concubinario, hauſtum veneni præparauit, propinauitque: quærimus an tunc in confeſſione ad pacandam conſcientiam poſſit licite filius perſonam obiectiuam patris & matris explicare cum cauſa ob quam tale peccatum in eos commiſerit. Et hac de re duplex eſt ſententia: prima affirmat, eam docet Sotus *in quarta diſtinctione decima octaua quæſtione ſecunda articulo quinto ad 4. & quæſtione 4. articulo quinto verſ. occurrit*. Gabriel *quæſtione 1. artic. 3. dubio* 1. & Mayronius *diſtinctione* 21. Imo hac occaſione docent etiã huiuſmodi authores ibidem integritatem confeſſionis ſeruandam eſſe omnino, & ob id licitum eſſe Sacerdoti, vt integre confiteatur, ſi aliter ſe explicare non poteſt, reuelare circunſtantiam peccati ſibi confeſſi, etiam ſi confeſſarius per eam circunſtantiam cognoſcat pœnitentem, imo & reuelare ipſam perſonam pœnitentis, maxime ſi Sacerdos ſcrupuloſus fuerit, vel in articulo mortis conſtitutus, & aliter conſcientiam ſuam ſedare non poſſit: Sed hoc de confeſſione improbabile omnino eſt, & forte erroneum, vt probabimus *libro 6. de ſigillo capite 1. numero 9.* non enim loqui poſſumus de rebus in confeſſione auditis,

Digitized by Google

auditis, ita vt cognoſcatur perſona pœnitentis etiam in confeſſione, niſi de expreſſa licentia ipſius pœnitentis, maior enim ſine dubio eſt obligatio ſigilli, quam obligatio integritatis confeſſionis, vt notat Soarius *tomo quarto de pœnitentia diſputat. 34. ſect. 2. numero* 14. In alio vero caſu quando perſona aliqua non fuit ſocia ac complex delicti, ſed fuit tantum obiecti peccati, negat ſecunda ſententia, verior, & probabilior, poſſe licite pœnitentem alienum peccatum in confeſſione manifeſtare, cum circunſtantia perſonæ obiectiuæ, etiam ſi aliqua ſpecies criminis ob id non declaretur, & ideo Doctores antiquos ſemper locutos fuiſſe de complice, non de perſona obiectiua. eam tenet Soarius *tomo quarto de pœnit. diſputat. 34. ſect. 2. numero* 14. Ratio eſt quia in præſenti caſu ceſſant cauſæ illæ quæ reddebant detractionem illam materialem; quia quando perſona non eſt ſocia & complex criminis, ceſſat ratio iudicij, & ſic non manet confeſſarius iudex talis criminis, & per conſequens nec circunſtantiæ illius, aut perſonæ illud committentis, non enim mater ſocia fuit aut complex delicti filij, nec peccatum matris ſpectat ad peccatum filij in ratione culpæ, ſed in ratione obiecti; quamobrem cum peccatum matris in ratione culpæ nullam habeat connexionem cum peccato filij, nullum ius habet Sacerdos ad cognoſcendum de illo peccato matris, nec de perſona matris illud committentis, & conſequenter etiam nec pœnitens filius habet ius aliquod ad accuſandum peccatum ſuum explicando circunſtantiam obiectiuam perſonæ matris, & ſic oportet, vt ipſe pœnitens ſuum peccatum explicet, ſine reuelatione perſonæ circa quā illud commiſit, quæ non fuit ſocia ipſius, in tali crimine; vnde ſi perſona, quam filius offendit, & circa quam peccatum commiſit, ei veneni hauſtum propinando ſit pater, aut mater ipſius pœnitentis, ſufficit ſi in confeſſione dicat, ſe hauſtum veneni propinaſſe, vel tali, aut tali modo peccaſſe in perſonam ſibi valde coniunctam, atque propinquam. Et hoc animaduertant confeſſarij, an ſcilicet perſona ſit complex, an obiectum tantum ſui pœnitentis, nam ſi fuerit obiectum tantum, non habent ius interrogandi circunſtantiam prædictæ perſonæ, vnde videant ne indiſcreto zelo excedant, & occaſio ſint pœnitentibus detrahendi in foro conſcientiæ, qui inſtitutus fuit à Chriſto Domino ad tollenda peccata, nō ad illa committenda: & ſic ſi perſonam ab ipſo pœnitente in confeſſione interrogauerint, profecto temerariæ curioſitatis notam incurrent, & eis dici poterit illud Pauli ad Romanos 11. *O homo, quis te conſtituit iudicem*; ſi tamen per ignorantiam, aut inaduertentiam id fecerint, vacabunt culpa.

13. Nec refert quod aliquando ad minuendam culpam ſuam oporteat pœnitentes explicare iuſtum dolorem, quem habuerunt, ortum ex peccato perſonæ, quæ fuit obiectum peccati illorum, grauius enim ſine dubio eſſet ipſum peccatum ſi occidiſſet filius matrem ex pura malitia, quam ex dolore iuſto orto ex prauo concubitu illius, aut ſi falsò ſororem infamaſſet, quam ſi infamaſſet, manifeſtando crimen illius occultum, quia circunſtantiæ minuentes non ita ſunt de neceſſitate confeſſionis ſicut aggrauantes, vt optime notauit Soarius *tomo quarto diſp. 34 ſect. 2. fine.*

CAPVT III.

Vtrum quando crimen perſonæ obiectiuę, circa quam peccamus, fuit publicum in vno loco, poſſimus licite in alio illud expreſſe in confeſſione declarare, manifeſtando perſonam: & ſoluuntur alia dubia.

SVMMARIVM.

Proponitur ſtatus queſtionis. num. 1.
Quid ſi crimen notorium iure, notorium facto. numero 2.
Quid ſi crimen famoſum, ſeu rumoribus ac fama notum. num. 3.
Reuelare ac patefacere crimen quod eſt publicum ac notorium in vna parte notoreitate iuris, facti, vel fama in alia vbi non eſt publicum, non eſt peccatum mortale contra iuſtitiam. num. 4.
Qui in vno loco eſt infamis, retinet in alio bonam famam de facto, non de iure.
Quid ſi per iniuriam criminoſi ſit eius crimen manifeſtum in vna parte, & in alia publicetur. num. 6.
An ſit peccatum mortale contra caritatem reuelare crimen publicum in vna parte. in alia vbi non eſt publicum. num. 7.
Pars negatiua eſt verior. ibid.
Quid ſi ex tali reuelatione notabile damnum proximo ſequatur. num. 8.
Impedire legatum, officium aut beneficium, quod particularis homo alteri volebat conferre, an ſit peccatum mortale contra iuſtitiam. num. 9
Quid ſi per vim & fraudem id fiat. num. 10.
An ſit peccatum m. referre peccatum publicum in vna parte; in alia vbi non eſt publicum, quando fama vel illò non erat peruentura, vel ſero admodum. proponitur ſententia affirmatiua. num. 11.
Refertur ſententia Soti. num. 12.
Refertur ſententia Adriani. num. 13.
Præfertur vera ſententia negans eſſe peccatum mortale, num. 14.
Soluitur fundamentum Adriani. num. 15.
Quid ſi aliquis iam ſit emendatus. num. 16.
Quando crimen fuit publicum in vna parte publicitate facti, fama, vel iuris, poteſt pœnitens in confeſſione explicare licite perſonam obiectiuam circa quam peccauit, vel eius crimen, licet inde veniat confeſſarius in cognitionem illius. num. 17.
Confeſſarius quando de licentia pœnitentis monet eius complicem, non debet dicere complici ſe id ſcire via confeſſionis. num. 18.
Debet ceſſare ſi complex id negat. ibid.
Quando res denuncianda vergit in damnum commune religionis, & pœnitens de præcepto confeſſoru denunciationem facit, in quo caſu illam poſſit facere ſub ſigillo. & in confeſſione. num. 19.
An liceat in aliquo caſu confeſſario, monere complicem ſui pœnitentis in bonum pœnitentis, abſque expreſſa licentia ipſius pœnitentis. num 20.

OPus eſt, vt clare procedamus explicare ſtatum quæſtionis. v. c. crimen concubitus 1.
matris,

matris, aut ſororis, &c. fuit ita publicum in hoc loco, vt omnibus aut pluribus notum ſit, & ob id fuit in iudicio publica authoritate punitum; filius ei propinauit venenum, in eodem loco, poſtea in aliun locum ſe confert, ibique domicilium figit, & confitetur, quæro, an in confeſſione poſſit licite dicere, ſe propinaſſe venenum matri ſuæ, propter tale, vel tale crimen, quod in alio loco fuit publicum. Et certe hæc quæſtio pendet ex illa, vtrum poſſimus licite, & abſque peccato manifeſtare crimen proximi in vno loco, quod in alio publicum eſt. & ideo quid in hac quæſtione dixerimus, dictum maneat in præſenti.

2. Notandum ergo in primis eſt in præſenti quæſtione, crimen tripliciter dici publicum: primo ſi ſit notorium iure: ſecundo ſi ſit notorium facto: tertio ſi ſit famoſum. Notorium iure dicitur de quo conſtat per iuridicam ſententiam, vel per confeſſionem ipſius rei in iudicio; vel per legitimam teſtium depoſitionem. ita Nauarrus *in manuali Latino capite 25. numero 73.* & Leſſius *tomo primo libro 2. capite 11. de detraction. & contumelia, dubitatione 13. numero 73.* Notorium facto dicitur, quod in præſentia multorum fit, vt in loco publico. v. c. in foro, in celebri platea, eo tempore, quo multis innoteſcere potuit, & nulla tergiuerſatione celari: vel quod maiori parti viciniæ paſſim ob oculos verſetur, vt ſi quis in platea pugnet, vel iurgia miſceat cum clamore, vel publice concubinam domi habeat, & domi filios alat. capit. veſtra, de cohabitatione clericorum, & mulierum. Nauarrus, & Leſſius citatus. Notorium etiam dicitur ſecundum Nauarrum & Leſſium citatos, & ſecundum eundem Nauarrum *capite 25. in Enchiridio, numero 73.* quod euidenter notum eſt maiori parti alicuius congregationis, aut collegij, modo in eo ſaltem ſint decem; itaque ſcientia pauciorum, quam ſex non facit rem notoriam in eo collegio vbi ſunt decem: neque ſex ſufficiunt, quando illi non ſunt maior pars collegij, aut congregationis, cuius reſpectu res dicitur notoria, vt animaduertunt Leſſius, & Nauarrus citati. Quicquid autem notorium eſt reſpectu alicuius congregationis, aut collegij, non dicitur notorium abſolute reſpectu totius vrbis, aut parœciæ, vnde talia crimina non poſſunt dici abſolute publica, ſed ſolum publica reſpectu collegij aut conuentus.

Notorium iuris.

Notorium facti.

3. Famoſum autem dicitur illud, cuius fama ex ſufficientibus indiciis orta ad multos pertranſiit, ita vt maior pars ciuitatis, pagi, viciniæ, aut parœciæ illud norit. hæc eſt doctrina communis: ſed Sylueſter *verbo Notorium* §. *4. quæſtion. 4.* docet, quod quamuis parochia (idem diceret de vrbe, aut pago) habeat mille parochianos, & ex illis ſolum decem ſciant, id ſufficere, vt res ſit notoria. Fundamentum illius eſt, quia decem faciunt populum, aut collegium, & quia alioquin ſi hoc non ſufficit, non poſſit probari notorium in aliqua vrbe, aut in aliquo pago, niſi numeratis omnibus vicinis, vt maior pars colligatur, quod videtur ridiculum, cum vrbes aliquando infinitos habeant habitatores, & alioqui nihil diceretur notorium in magna vrbe, cum nihil agatur, quod maior pars videat, & Sylueſter citat pro ſe gloſſam *in capite Raynutius.* Sed non eſt cur recedamus à communi opinione, quam docent Leſſius & Nauarrus *citatis locis*, & Panormit. *ad capit. veſtra, de cohabitat. Cleric. & mulier. numero 16.* & Antonius *ibidem num. 31.* quia, vt aliquid dicatur notorium, non opus eſt vt ſumatur in ordine ad totam vrbem, & vt maiori parti illius notum ſit: ſed ſufficit vt maiori parti viciniæ, aut plateæ, aut vici notum ſit; quod enim in vrbe fit, in vicinia, platea, aut vico fit. his notatis.

Notorium famæ.

Dicendum eſt reuelare crimen, quod notorium eſt & publicum, notorietate iuris, facti, & famæ eo loco vbi ignoratur non eſſe peccatum mortale contra iuſtitiam [an ſit contra caritatem ſtatim dicemus] ita docent Leſſius *tomo primo libro ſecundo, capite 11. de detract. & contumelia, dubit. 13. numero 75.* Caietanus *tomo ſecundo, opuſc. 31. reſponſione 9.* Nauarrus *in manuali capite decimo octauo, numero 26.* Maior *in 4. diſtinct. 21 quæſt. 2.* & D. Thomas *in 4. diſtinct. 19 quæſtione 2. artic. 3. ad 1. & 2.* Soarius *1. de iuſtit. quæſtione 10 artic. 2.* Petrus Nauarra, *libro ſecundo de reſtit capite 4. numero 286.* & alij. Hæc intellige ſi ſine mala intentione fiat, nam ſi ex odio, aut mala intentione id fiat, tunc quidem erit peccatum m. contra caritatem, vt ſtatim dicemus. Sic qui dicit in Luſitania illum vel illum fuiſſe in Caſtella virgis cæſum à tergo, aut flagellis, etiamſi ille in Luſitania ſit, & ab illis quidem quibus id dicitur agnoſcatur, non peccat contra iuſtitiam. Ratio eſt, quia quando crimina publica ſunt, & notoria notorietate iuris, vel facti, vel famoſa, authores illorum amiſerunt ius ad bonam famam. nam in primis ipſa euidentia facti, & ratio iuſti iudicij eis repugnat, ne poſſint iuſte queri ſibi fieri iniuriam narratione factorum. Et quidem ſi crimina per ſententiam ſint publica, iniuſte queruntur; nam quod intendunt iudices, eſt vt criminum punitiones, ad notitiam aliorum veniant, vt caueant; ſic multoties iudicia exercentur in locis ipſorum criminum, & capita eo deferuntur, vt res manifeſtior fiat, ac proinde non eſt contra iuſtitiam ea alibi diuulgare. Si ſint publica euidentia facti ſeu famæ, ſeu indiciorum, iam ſponte videtur ceſſiſſe iuri ſuo, quod ad bonam habebat famam, nam eo ipſo quod non eſt veritus crimen in publico committere, aut eius indicia dare manifeſta, videtur parum curaſſe, vt ſciatur, vel non ſciatur alibi, &, ſi poſtea nolit, parum refert. Secus de eo, qui in aliqua domo corã aliquibus peccat, non enim hic cenſetur ſpernere ſuam famam, niſi reſpectu videntium. Confirmatur tota hæc doctrina ex conſuetudine vniuerſi orbis, nuſquam enim homines iudicant ſe iniuriam facere, ſi publica crimina alibi referant, vel literis ad amicos abſentes ſcribant.

Oppones, qui in hac vrbe amiſit famã, nõ ideo 5.
eſt alibi infamis; ergo cum ibi retineat citra iniuriam alicuius bonum nomen, contra iuſtitiam erit eo illum priuare. Reſpondeo retinere in aliis locis bonam famam de facto, non de iure; poſtquam enim crimen publicum factum eſt, amiſit ius famæ; ita vt nemo ex iuſtitia teneatur amplius priorem exiſtimationem de illo retinere.

Sed quid ſi per iniuriam crimen occultum 6.
factum ſit publicum: v. c. quia per iniquos teſtes, fuiſti condemnatus ſine ſufficienti probatione, aut quia ipſe confeſſus fuit in iudicio crimina ſua occulta per tormenta; Certe adhuc exiſtimat Leſſius *tomo primo. libro 2. capite 11. de detract. & contume.*

Digitized by Google

contumelia, dubitatione 13. *num.* 77. non eſſe peccatum contra iuſtitiam, quia quamuis per iniuriam nemo amittat ius ad ſuam famam, tamen tu non amiſiſti tunc ius præciſe per iniuriam formaliter, ſed conſecutiuè, id eſt, per id quod ex iniuria ſequitur, quod eſt eſſe publicum, & manifeſtum, hoc enim ipſo, quod tuum crimen factum eſt publicum, ius amiſiſti, vt homines aliter de te ſentiant, quam quod fama publicat, quæ ſententia non eſt improbabilis. Verum contrarium dicendum eſt cum Soto *lib.* 5. *de iuſtit. queſt.* 10. *artic.* 2. *ſub quartam concluſionem*, & cum Nauarro *in manuali Latin. cap.* 18. *numero* 26. *fine*, & cum Petro Nauarra *lib.* 2. *de reſtitut. capite* 4. *numero* 290. fundamentum eſt, quia ſicut iniurioſe, & contra iuſtitiam prima infamia fuit facta; ſic iniurioſe etiam, & contra iuſtitiam publicatur, & continuatur, non enim tractu temporis deſinit illa actio eſſe iniuſta, quæ à principio iniuſta fuit, vnde cum ipſe tali infamiæ cauſam non dederis, ſi poſtea infameris, iniuſtitia tibi fiet, & ex hac reſponſione eneruatur fundamentum Leſſij. nam quamuis conſecutiue crimen alioquin verum, ſed ſecretum, fiat publicum, ſemper iſta publicitas fit contra iuſtitiam, cum ipſe cauſam illius non dederis, ac proinde eadem actio iniuſta continuatur: ſi tamen aliquis poſt tormenta confeſſionem criminis ratificaret, ſine metu aliorum tormentorum, & ſic poſtea diuulgaretur, tunc quidem verum habebit ſententia Leſſij, quia tunc iam dedit cauſam iuſtæ diuulgationis, nam confeſſio extorta, ratificata poſt torturas, & tormenta, ſine metu aliorum tormentorum, valet in iudicio: non valet autem ſi poſtea non ratificetur; aut ſi metu aliorum aut ſimilium tormentorum rata habeatur, & ideo non ei adhibetur fides in iure, vt patet *ex capite* 1. 15. *quæſtion.* 6. & docet Leſſius *tomo* 1. *libro* 2. *capit.* 11. *de detract. & contumelia dubit.* 8. *num.* 55. §. *Tertiò.*

7. Reſoluimus non eſſe peccatum contra iuſtitiam reuelare crimen publicum in vna parte, in alia vbi non eſt publicum. Quærimus an ſit contra caritatem: & reſolutiue dico detegere crimē alienum, quod in vno loco eſt publicum, in alio, vbi ignoratur, & perſonis, quæ illud ignorant, ſine mala intentione, & animo nocendi, non eſt peccatum mortale contra caritatem: eſt autem veniale, ſiue fama ad eum locum breui ſit peruentura, ſiue poſt longum tempus. ita Nauarrus *citatus*, & Maior in 4. *diſtinction.* 21. *quæſtion.* 2. & Caietanus *tomo* 2. *opuſc.* 31. *reſponſione* 9. & alij, quos infra citabo. Quòd ſit peccatum veniale, docet expreſſe Petrus Nauarra *libro* 2. *de reſtitut. capite* 4. *numero* 288. §. *An vero*, & id ſupponit Leſſius *tomo* 1. *libro* 2. *capite* 11. *de detract. & contumelia dubit.* 13. *numero* 78. & ratio illorum eſt, quia contra rationem eſſe videtur infamatum de nouo infamare, & eius vulnera renouare, contriſtando fratrem. Quòd ſit peccatum mortale ſi mala intentione, & animo nocendi fiat, non eſt dubium; quicquid enim ex mortali intentione procedit, mortale eſt, ex viciato enim fonte vitiatæ aquæ prorumpant, neceſſe eſt. Similiter ſi ex tali narratione damnum aliquod notabile ei proueniat, ſiue in eo loco vbi eſt infamatus, ſiue in alio vbi non eſt, & ex ea intentione narretur, v. c. ſi ob id ei negentur honores, priuetur bonis, in vincula conijciatur, peccatum erit mortale contra caritatem, modo ea narratio, vt dixi, fiat ex mala intentione, aut ſi fiat abſque bono fine, & cauſa. nam ſi ex bono fine & cauſa fiat, & ex illa ea mala proueniant, id erit per accidens, & abſque vllo peccato continget. ita docent Leſſius *tomo* 1. *libro* 2. *capite* 11. *de detract. & contumelia dubit.* 13. *numero* 81. & Petrus Nauarra *citatus*, & eſt res certiſſima. & ratio eſt, quia vnuſquiſque tenetur vitare ex caritate damnum notabile proximi, quando ſine vllo, aut paruo ſuo detrimento id poteſt facere: narrans autem, vitare iſtud poterat perfacile, & abſque vllo ſuo detrimento non narrando: non peccaret tamen ſi id faceret bono fine & ex cauſa, v. c. ſi interrogaretur in informatione ad ſacros ordines, collegium, officium, aut matrimonium, vel beneficium, quia alter ius habet petendi hanc informationem, & iſte tenetur fideliter informare, nemo enim decipere poteſt innocentem interrogantem, vt ſubueniat nocenti, licet illi malum inde obueniat, id enim per accidens eſt, quod informans non intendit, ſolum enim intendit implere officium debitæ fidelitatis, & caritatis, & ſic ſyncere debet aperire genealogiam, & infamiam, vel aliam notam publicam, nihil addendo, vel grauando. ita Petrus Nauarra citatus.

Sed dubium eſt, an cum ex tali narratione damnum notabile alteri ſequitur, quod narrans facile impedire poterat, ſine incommodo ſuo, vel alterius petentis informationem, ceſſando ſcilicet ab informatione, & narratione, ex mera tamen leuitate & odio narrat, teneatur ad reſtitutionem ex iuſtitia, quia non impediuit? Reſpondeo non teneri, quia talis infamatio, ſeu talis narratio infamiæ non ſit contra iuſtitiam, ſed contra caritatem: ex obligatione autem caritatis non conſurgit reſtitutio iuſtitiæ, nam cum ipſa actio de ſe non ſit iniurioſa, ſiquidem eo ipſo, quod crimen eſt publicum, & notorium per famam, velit nolit, iam ſponte videtur ceſſiſſe iure ſuo, neque iniurioſa erit priuatio boni; quod ex illa ſequitur, vt optime notat Leſſius *num.* 81. 8.

Dices, eſt contra voluntatem illius; ergo eſt iniurioſa. Reſpondeo non valere conſequentiam, quia multa ſunt contra voluntatem noſtram, quæ nobis iniurioſa non ſunt, vt patet in eo, qui ſine vi & fraude impedit legatum, vel beneficium, quod tibi alius conferre volebat, & facit, vt ſibi, vel alteri amico ſuo, aut extraneo conferatur, idque abſque vlla ratione, ſolum, quia voluit; is enim nullo modo tenetur ad reſtitutionem, vt eſt communis opinio, quam docet Leſſius *tomo* 1. *libro* 2. *cap.* 12. *de iniurijs fortunæ, dubit.* 18. *numero* 128. vbi ſic: *Qui ſine vi & fraude, precibus, blanditijs, muneribus impedit dignum, vel digniorem ab officio, beneficio, & ſimilibus, non tenetur illis ad vllam reſtitutionem, etiamſi malo animo & odio faciat.* hæc ille. & huius opinionis eſt etiam Nauarrus *in manuali Lat. capite* 17. *à numero* 69. & Sotus *libro* 4. *de iuſtit. queſt.* 6. *artic.* 3. *verſus finem.* 9.

Si autem per vim & fraudem impediret, tunc teneretur ad reſtitutionem, quia quamuis nullum haberent ius ad tale officium, beneficium, vel legatum, habebant tamen ius, ne per fraudem impediretur: iſta tamen reſtitutio tunc non eſt facienda ad æqualitatem, ſed arbitrio boni viri, tum quia officium illud, beneficium, aut legatum, nondum poſſeſſum erat, ſed erat tantum in ſpe, & fructus in ſpe minus valent, quam fructus iam adulti, & poſſeſſi, tum quia 10.

adhuc erat id in voluntate alterius, quæ voluntas paſſim mutari poteſt: tantum ergo reſtituendum erit, quantum arbitrio boni viri illa voluntas æſtimari pretio poterat. ita Sayrus *in clau. regia capite 5. de reſtitut. bonorum externorum numero* 18. Eſt hæc doctrina contra Caietanum 2. 2. *quæſtione* 62. *articul.* 2. & contra Couarruuiam *regula, peccatum part.* 2 §.7. *numero* 8. qui docent eos qui quouis modo impediunt dignioiem, vt res detur digno, ad reſtitutionem teneri; & contra Maiorem *in 4. diſtinctione* 15. *quæſtione* 16. qui docet, teneri ad reſtitutionem ſi faciant ex odio. ſecus ſi non ex odio, ſed vt ſibi vel alteri conſulant. Verum noſtra ſententia eſt bona ſi loquamur de renunciatione officij, aut beneficij, quas vnuſquæque particularis perſona in aliam volebat efficere, & de legato quod ei volebat teſtamento relinquere (nam ſi ſint officia aut beneficia Reipublicæ, quæ concurſum poſtulant, fortaſſe erit aliud dicendum) primo quia perſona conferens, & legans, non tenebatur ex iuſtitia conferre vel legare, ac proinde hæc impedientes ex mera voluntate, vel odio abſque fictione, & falſitatibus, ſed tantum precibus, blanditijs vel muneribus, non faciunt contra iuſtitiam. nam ſi nullum ius ſtabile neque in re, neque ad rem habebant huiuſmodi homines ad huiuſmodi beneficia, officia vel legata, quomodo iniuriam pati poſſunt; quinimo ſi quod habent ius, eſt ius tantum deambulatorium fundatum in mera voluntate alterius, ex violatione autem iuris deambulatorij non conſurgit vera obligatio iuſtitiæ commutatiuæ. Secundo, quia iſte dignior ius non habebat, niſi fundatum in mera voluntate collatoris; ergo ſi relinquas collatorem in ſua mera voluntate & libertate, nec aliquid facias quod illius libertati repugnet, non cenſeberis hoc ius violare, & cum preces, munera, & blanditiæ non repugnent libertati (non enim collator cenſebitur inuitus, & inuoluntarie facere, quod ita inductus facit) nullo modo infert illi iniuriam, quamuis aliquis peccet contra caritatem impediendo bonum proximo
11. ſine cauſa vel ex odio, vt patet.

Tota ergo difficultas eſt, an ſit peccatum mortale contra caritatem detegere ac manifeſtare crimen publicum alicuius eo loco in quem fama communis breui erat peruentura. Leſſius citatus num. 78. affirmat non eſſe peccatum mortale, quando fama illius delicti breui illuc erat peruentura, eſſe vero, ſi fama poſt longum tempus ad eum locum tandem, tandem peruentura erat, & cum Leſſio contendit Petrus Nauarra *libr. 2. de reſtitut. cap 4. numero* 295. & 291. qui addit non ſolum eſſe peccatum mortale contra caritatem, ſed etiam contra iuſtitiam, ſed non bene. fundamentum illorum eſt, quia ſi fama illuc breui erat peruentura, non cenſebor notabile detrimentum afferre: Si autem illuc non erat peruentura, aut nonniſi poſt longum tempus, dicunt eſſe peccatum mortale, quia iam magnum detrimentum affero, nec inquiunt, refert, quod ius ad famam non habeat. nam quamuis ius ad famam non habeat, adhuc ſine cuiuſque iniuria, & ſine fraude illam
12. poſſidet, in eo loco.

Sotus *libro 5. de iuſtit. quæſtione* 10. *articulo 2. concluſione 4. folio* 451. diſtinguit inter crimen in iudicio per iuſtam ſententiam diuulgatum, & inter crimen publicum ex fama, per viciniam, aut vrbem, & de primo dicit non eſſe peccatum mortale contra iuſtitiam, & ſupponit neque etiam contra caritatem ex leuitate quadam ſine mala voluntate & animo nocendi narrare crimen iuridice publicum eo in loco perſonis, quibus ignoratur, quia id intendit iudex: de ſecundo dicit non ſolum eſſe peccatum contra caritatem, ſed etiam contra iuſtitiam, quia ille de iure non eſt ſpoliatus ſua fama, ſed tantum de facto per rumores manifeſtos, & propter rumores communes, nemo perdit ius ad ſuum honorem, & famam, ſi domicilium mutet, quia reputatur ibi ſecretum delictum hæc eſt ſententia Soti.

Adrianus vero *quodlibeto* 11. *quæſtione prima*, abſolute dicit eſſe peccatum infamare eum, qui in vno loco eſt infamatus, in alio vbi bono fruitur nomine, ſiue crimen ſit publicum per ſententiam iudicis, ſiue per rumores, & ſiue breui, ſiue poſt longum tempus illuc fama ſit peruaſura. Primo, quia licet alicubi quis infamia laboret, alibi tamen illam habet illæſam, & ſine iniuria alicuius poſſidet: Secundo, quia quamuis quis crimine aliquo publico ſit infectus; nemini licet illud ei in faciem expuere; ergo minus licebit illud alibi, vbi neſcitur, publicato, eo vitio infamare. 13.

Vera tamen ſententia docet, non eſſe peccatum mortale, neque contra caritatem, neque contra iuſtitiam detegere notorium crimen facti vel iuris, hoc eſt, vel per rumores & famam publicam, vel per ſententiam iudicis, in alio loco, & regione, vbi ignorabatur, & perſonis qui nihil de illo ſciebant. ita docet Caietanus *tomo 2. opuſculo* 31. *reſponſ.* 9. & Nauarrus *in Summa Latina capite* 18. *numero* 26. & Maior *in 4. diſtinctione* 21 *quæſtione* 2. & nihil diſtinguunt de fama illuc breui, aut poſt longum tempus peruentura, ac proinde intelligendi ſunt hi auctores ſiue fama illuc breui, ſiue poſt longum tempus, aut nunquam perueniat; quæ plane ſententia mihi vera videtur: primo, quia qui in vno loco infamatus eſt tam de facto & per rumores publicos, quam de iure, per ſententiam iudicis, aut confeſſionem illius in iudicio ipſe cauſa fuit talis infamiæ, & publicationis illius, ac proinde ipſe ſibi debet imputare infamiam, quam in alio loco, vbi crimen neſcitur, ex publicatione illius incurrit, vnde non peccat mortaliter, qui illud dicit neſcienti, nam vbi primum ille dedit cauſam publicitatis criminis, videtur parum curaſſe propriam infamiam. Dices, quamuis ius amiſerit ad bonam famam, & parum illam curauerit in iſto loco in quo crimen commiſit, tamen non amiſit illud in alio, imo quamuis tam in iſto, quam in alio ius amiſerit ad bonam famam, adhuc non amiſit poſſeſſionem illius, poſſidet enim bonam famam in alio loco ſine iniuria alicuius, ac proinde eſt iuſtus poſſeſſor, & ſic ſaltem erit peccatum mortale illum alibi contra ius poſſeſſione ſua priuare; quod eſt fundamentum Leſſij, Soti & Adriani, quatenus ſunt contra nos. Sed ad omnes reſpondemus, non eſſe iuſtum poſſeſſorem illius bonæ famæ in alio loco, quia poſſidet illam ſine iure, etſi enim amiſit ius per publicitatem rumoris cui ipſe cauſam dedit committendo crimen, quomodo cum iure poſſidebit: Deinde quamuis poſſideat ſine iniuria, & incommodo aliorum in alio loco, tamen illa poteſt priuari ſine vllo peccato, fama enim eſt bona multorum opinio abſolute loquendo, non in iſto, 14.

in iſto, neque in alio loco, & abſtrahit à loco, & ſic amiſſa bona fama & opinione vbicumque illa amiſſa ſit, & recuperata opinione mala, iam abſolute non habet famam, nec illam poſſidet iuſte, ac proinde abſolute publicari poteſt malus.

15. An illud quod addebat Adrianus minus licitum eſſe infamare alium in loco vbi bonum nomen habet, quam ei in faciem obijcere ſuum crimen, in loco vbi publicum eſt, negatur, quia contumelia, de ſe eſt grauius peccatum, quam detractio, & maior iniuria mihi ſine dubio fit, quando res in mea præſentia mihi dicitur, & exprobratur, quam in mea abſentia.

16. Licet tamen aliquis fuerit infamis de aliquo crimine, ſi tamen iam emendatus eſt, & bonam famam honeſte, recteq; viuendo recuperauit, peccatum mortale eſt contra caritatem, non contra iuſtitiam idem crimen vel apud eos, qui illud ignorabant in eodem loco, vel in alio, vbi neſciebatur, patefacere, & conſequenter nulla reſultat obligatio reſtitutionis. ita Sotus *libro 5. de iuſtitia quæſtione* 10. *articulo* 2. *concluſ.* 4. & Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. libro* 2. *capite* 11. *de detract. & contumelia dub.* 13. *num.* 82. eſſe contra caritatem patet, quia iam acquiſiuit bonam famam. Non eſſe contra iuſtitiam probatur, quia etſi ius habeat ad bonam famam, quam ex eo tempore acquiſiuit bene viuendo; nunquam tamen acquiſiuit ius, vt dicatur fuiſſe probus, pro illo tempore, quo crimina ſua publica effecit; ergo, qui narrat eum olim illa feciſſe, non ei facit iniuriam, modo id ea circunſpectione enarret, vt non indicet, eum eſſe malum: ſi autem aliqui inde accipiant occaſionem dubitandi de præſenti probitate, tenetur ſaltem ex caritate iſtam ſuſpicionem amouere.

17. Ex dictis in toto hoc capite patet reſolutio ad quæſtionem in titulo propoſitam. nam ſi perſona illa, quæ fuit obiectum tui peccati, commiſit crimen aliquod graue, quod fuit publicum in vno loco, vel publicitate iuris, vel facti, vel quocumque alio modo notorium per rumorem, vel ſententiam iuris, vt initio huius capitis explicauimus; & tu propter illud ipſum peccatum publicum ei venenum propinaſti, quia erat, v.c. mater, pater, auus, aut proauus tuus, recte & licite poteris in alio loco, vbi illud crimen neſciebatur, apud confeſſarium, qui illud ignorabat, ad maiorem tranquillitatem conſcientiæ & integritatem confeſſionis, illud crimen in confeſſione propalare, etiamſi confeſſarius in notitiam illius veniat, qui illud commiſit ex notitia confeſſionis; probatur, quia abſolute iam eſt infamis, & ideo nullam ei iniuriam inuris, nec etiam contra caritatem peccas, quia habes ius ad pacificandam conſcientiam tuam, & ad plene integrandam confeſſionem ad hanc pacem quærendam, & ſic cum tanto tuo diſpendio, & amiſſione tui iuris, non teneris ex caritate tegere peccatum publicum alterius; caritas enim non obligat cum tanto noſtro diſpendio, & perturbatione conſcientiæ.

18. Sæpe monui, maxima prudentia, & cautela debere vti confeſſarium, quando complicem pœnitentis de licentia ipſius pœnitentis monet: ea autem cautela in hoc etiam cerni debet, ne dicat vnquam complici, quando illum admonet, id ſibi notum fuiſſe ex confeſſione: Et, ſi complex neget, ceſſare debet, & rem Deo commendare; ſimiliter etiam debet ceſſare ſi non ſit probabilis ſpes quod proderit abſque proprio damno, & ſcandalo: ſic etiam de occultiſſimis quæ nullo teſte probari poſſunt, & quæ vnus tantum vidit, aut nouit, poteſt interdum ab ipſo, qui ſolus vidit, fieri fraterna correctio, &, ſi id reus negat etiam coram alio monitus, non eſt res deferenda Prælato, cum probari in iudicio non poſſit. ita docent communiter Doctores, D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 33. *articul.* 8. *ad* 2. vbi Banhes *dubitat.* 6. Sotus *libro* 5. *de iuſtit. quæſtione* 4. *articul.* 3. *ad* 3. *& quæſtion.* 6. *articul.* 2. *concluſ.* 4. Abulenſis *in Matth.* 18. *quæſtion.* 97. Nauarrus *cap* 18. *num.* 60. *cap.* 25. *num.* 46. *& cap. inter verba concluſ.* 6. *num.* 300. *&* 305. quos omnes citat ac ſequitur Henriquez *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 10. *num.* 8. *ad finem in margine litera* R.

Poteſt tamen res denuntianda vergere in detrimentum boni communis religionis, & pœnitentis, tunc ſi parum fidit prælato, cui ex iuſſu confeſſarij tenetur, id denunciare, ſi quid ei extra confeſſionem aperiat, vel timeat detrimentum ab eo pati in ſuffragijs, vbi per concurſum, & vota, vel informationes ſecretas Prælatorum, diſtribuuntur honores, aut officia religionis, poteſt tunc id ei in cõfeſſione reuelare, vt Prælatus prudenter ſe gerat, & ea notitia abſque proditione ſigilli videat ſi poſſit rem impedire & damnum; ſed hac de re iterum redibit ſermo in ſequenti libro toto capite 2. vbi explicabimus, & videbimus, an Prælati iuuari poſſint notitia confeſſionis ad politicum regimen religionis. 19.

Ad finem huius capitis, rogabis, an aliquando in aliquo caſu poſſit confeſſarius, vti notitia confeſſionis, abſque licentia expreſſa pœnitentis, ad emendandum complicem illius, vel ad impediendum aliquod damnum in bonum ipſius complicis. Et quidem in hac re ſolus Altiſiodorenſis 4. *part. tractat.* 6. *capite* 2. *quæſtione* 4. *folio* 27. auſus eſt affirmare poſſe confeſſarium in bonum pœnitentis patefacere ſigillum cõfeſſionis quando hic & nunc penſatis omnibus rationabiliter indicare poteſt contentum foræ pœnitentem, v.c. ſi pœnitens teſti ſuſpendendus ſit, aut diurno exilio plectendus, ob crimen de quo tamen confeſſarius ſcit ex confeſſione pœnitentem eſſe falſo accuſatum, & ſcit etiam, ſe poſſe eum liberare, ſi confeſſionem illius reueler, manifeſtando illum eſſe innocentem. Fundamentum illius eſt, quia ſigillum introductum fuit in bonum pœnitentis, & in fauorem illius, cui pœnitens rationabiliter videtur cedere in ſuum bonum, & ideo tacite videtur illam licentiam concedere, & cum Altiſiodorenſi aliqua ex parte videtur conſentire Capua *libro* 1. *deciſ. aur. capite* 23. *numero* 14. Et conſequenter dicet etiam Altiſiodorenſis, poſſe confeſſarium vti notitia confeſſionis in bonum pœnitentis abſque licentia expreſſa ipſius pœnitentis, ad admonendum complicem, cum ea admonitio cedit in bonum pœnitentis. Verum nullo modo hoc eſt dicendum, & fallitur Altiſiodorenſis, vt probauimus *libro* 6. *ſequenti de ſigillo capite* 1. *numero* 13. *&* 14. cum torrente Doctorum. nam quamuis ſigillum introductum ſit in bonum pœnitentis, eſt etiam introductum in honorem ſacramenti, & ideo magis attendendus eſt honor ſacramenti, quam vtilitas pœnitentis, & in hoc caſu particulari quod non poſſit confeſſarius vti hac notitia confeſſionis abſque expreſſa licentia pœnitentis, ad admonendum complicem illius, nec etiam in bonum ipſius pœnitentis, docet ex- 20.

preſſe Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputation. 34. ſection. 3. numero 2. & 5. & 7.* & Soto *in 4. diſtinct. 18. quæſtion. 4. articul. 5.* & Syluester *verbo Confeſſio 3. numero 6.* & Ledeſma 2. 4. *quæſtion. 10 articul 5.* & al j. & ratio eſt, quia confeſſarius eodem ſigillo tenetur circa perſonam complicis, atque circa perſonam pœnitentis: omnia enim illa peccata, quæ dicta ſunt in confeſſione, cadunt ſub ſigillo illius; ergo tenetur confeſſarius eodem ſigillo tegere perſonam complicis, quo tenetur perſonam pœnitenti, peccatum enim complicis, quatenus peccatum eſt, ſaltem oblique eſt materia confeſſionis proprie, & ideo eſt materia ſigilli, ex ea enim admonitione facile cognoſcere poterit complex Sacerdotem reuelare perſonam pœnitentis: ſolum ergo de licentia expreſſa pœnitentis ea monitio erit licita; nam interueniente hac expreſſa licentia pœnitentis iam non agitur de præiudicio ſigilli, quia ſigillum introductum fuit in fauorem pœnitentis, & aliunde nulla deordinatio aut malitia eſt in tali actu; ergo, per ſe loquendo, ſuppoſita ea expreſſa licentia, & ſuppoſito bono fine & prudenti modo, bona erit ea admonitio, alioqui vero mala, & illicita, niſi talis licentia detur & bonus finis habeatur in actu admonitionis. Cætera, quæ hic deſiderari poſſunt, videantur in ſequenti libro ſexto, de ſigillo capite primo numero 13 14. & 15. & ſequentibus, vbi latius explicabuntur.

LIBER

LIBER SEXTVS,

De obligatione ſigilli ſacramentalis.

SEQVITVR, vt de ſigillo agamus, & de eius obligatione, & inprimis dicemus; quid ſit ſigillum, quomodo à ſecreto naturali diſtinguatur, quanta ſit eius obligatio, quæ res ſub illo cadant, quæ perſonæ ad illud teneantur; an liceat vti notitia confeſſionis ad actus externos, & ad neganda ſuffragia ad honores; quomodo ſuperiores, & iudices debeant procedere cum ſubditis in ijs rebus, quarum notitiam ex confeſſione habuerunt; quibus pœnis ſubiaceant effractores ſigilli, & quia res admodum eſt periculoſa, & neceſſaria, & in qua ſæpiſſime peccari poteſt, ratio poſtulat, vt dilucide, ac diſtincte explicetur.

CAPVT I.

Quid ſit ſigillum confeſſionis, quomodo à ſecreto diſtinguatur, & an in aliquo caſu infringi poſſit.

SVMMARIVM.

De fide eſt dari præceptum diuinum, & naturale ſigilli. num. 1.
An ſigillum pertineat ad eſſentiam confeſſionis. numero 2.
Peccant violatores ſigilli contra iuſtitiam, & religionem. ibid.
Refutantur qui dicunt peccare etiam contra obedientiam, ac fidelitatem. num. 3.
Sigillum vnde dictum. num. 4.
Aſſignatur differentia inter illud, & ſecretum naturale. num. 5.
Vtri grauius peccent, effractores ſigilli, an violatores ſecreti naturalis. ibid.
Quotuplex malitia inueniatur in peccato violationis ſigilli. num. 6.
An ob aliquod & in aliquo vitæ caſu, ac diſcrimine reuelari poſſit ſigillum. num. 7.
An infringi poſſit ad probandum matrimonium. numero 8.
Impugnantur qui aſſerunt ad probandum matrimonium poſſe Sacerdotes violare ſigillum. num 9.
Reſpondetur ad argumenta contrariæ opinionis. numero 10.
Si confeſſarius non poteſt integre confiteri, niſi manifeſtando confeſſionem ſibi factam, & perſonam ſibi confeſſam, an poſſit tunc eam circunſtantiam tacere. ibid.
An Summus Pontifex poſſit diſpenſare in præcepto ſigilli. num. 11.
An in vinculo voti. num. 12.
An ſigillum violari poſſit præcipiente iudice ad liberandum ipſum pœnitentem à ſuſpendio. num. 13.
Requiritur licentia expreſſa pœnitentis, non ſufficit virtualis ad reuelandum ſigillum. num. 14.
An confeſſarius in aliquo caſu poſſit reuelare confeſſionem pœnitentis defuncti. num. 15.
Refertur opinio aſſerens, nec etiam de licentia expreſſa pœnitentis licitam eſſe reuelationem ſigilli. numero 16.
Reſpondetur illorum argumentis. num. 17.
Quam caute debeat procedere confeſſarius in vſu licentiæ ſibi à pœnitente data ad reuelandum ſigillum. numero 18.
An proſit teſtimonium confeſſarij de licentia pœnitentis, vt probetur pœnitens emendatus in foro externo. numero 19.
Licentia pœnitentis debet eſſe libere data, non ſufficit coacta. num. 20.
Quid ſi à pœnitente detur propter metum reuerentialem confeſſoris. num. 21.
Quid ſi ad metum reuerentialem minæ accedant. ibidem.
An ſufficiat licentia pœnitentis obtenta per preces importunas, & quid illæ ſint. num. 22.
Quomodo conſtabit de licentia data à pœnitente, an in ſcriptis requiratur. num 23.
Quid ſi accuſetur confeſſarius de reuelatione ſigilli, & probare non poſſit ſe habuiſſe licentiam pœnitentis. numero 24.
An confeſſarius teneatur petere in aliquo caſu hanc licentiam à pœnitente. num 25.

1. SOli hæretici noſtri temporis auſi ſunt acephalè affirmare nullam eſſe obligationem ſigilli ſacramentalis, nec etiam ſacramentalem dari confeſſionem, & quam hactenus Eccleſia obſeruauit inuentum eſſe humanum à pijs abolendum: eſt tamen de fide dari præceptum diuinum, & naturale ſigilli confeſſionis, vt de fide definit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. de reformat. canone 6. & 8. & capite 5. fine*, ſemper enim hoc tenuit, & firmiter docuit Eccleſia, & à tempore Apoſtolorum continua traditione hæc infallibilis veritas emanauit, & quamuis ad eſſentiam confeſſionis ſacramentalis auricularis ſigillum non pertineat, quia poteſt nunc ex grauiſſima cauſa fieri confeſſio publice, vt fiebat olim iuxta Concilium Tridentinum *dicto capite 5. de reformation. ſeſſione 14.* Confeſſarius tamen, qui Deum in hoc ſacramento repræſentat, tenetur ex duplici obligatione illud inuiolabiliter obſeruare: primo ex obligatione iuſtitiæ, & iure naturali: ſecundo ex virtute religionis, vt docet Soarius *tomo 4. de pœnitentia diſputatione 33. ſection. 1. numer. 1. & 7. in prima editione. Syluester verbo Confeſſio 3. numero 2.* & Henriq. *lib. 3. de pœnit. cap. 19. n. 1. & 2.* & patebit ſtatim.

Digitized by Google

2\. Sigillum non eſt de eſſentia ſacramenti, eſt tamen præceptum quaſi connaturale fini ſacramenti, vt notat Henriquez *citatus in commento littera* F. & Syluester *allegatus.* Sumitur late, & preſſe: preſſe quidem, & vt inſtituit ſacramento pœnitentiæ in hunc modum definiri poteſt: *Eſt inuiolata, & indiſpenſabilis obligatio præcepta à Chriſto Domino authore Sacramentorum occultandi ea, quæ in confeſſione ſacramentali dicuntur.* ita definit Toletus *lib.*3. *Summæ cap.*16.*num.*2 *late,* & in tota obligatione ſeruandi omne ſecretum ſic poteſt definiri: *Eſt obligatio occultandi aliquid ſub ſecreto commiſſum*: vt animaduertit Nauarr. *in Summa Latin. capite* 18. *numero* 1. fuit autem ſigillum confeſſionis inſtitutum à Chriſto Domino, & in commodum pœnitentium, vt illorum famæ conſuleretur; & in honorem ſacramenti, vt homines ſecurius, ac fidentius ad illud accederent tamquam ad ſecundam poſt baptiſmum, naufragij peccati tabulam, & neceſſarium ſalutis fontem. Ex quo liquido patet eum qui ſigillum frangit ſacramentale, peccare ad minimum contra duas virtutes, primo contra virtutem iuſtitiæ, quatenus eſt contra famam proximi, dum enim quis occultus eſt peccator iniuſte in fama læditur, quia iniuſte & iniurioſe priuatur bona fama, & opinione, quam poſſidet: ſecundo contra virtutem religionis, & reuerentiam ſacramento debitam, cui irreuerentiam facit, & iniuriam maximam infert, reuelando illius ſigillum, reddendoque hominibus oneroſum, ac formidabile. ita Toletus *libro* 2. *de reſtitut. cap.*4. *num.*464. *§. Hoc loco.* Angelus *verbo Confeſſio.* 8. *num.* 2. Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputat* 33. *ſect.*1. *numero* 1. *&* 7. *in prima editione Conimbricenſi.* Leſſius *tomo* 1. *de iuſtitia libro* 2. *capite* 11. *de detractione, & contumelia dub.*9. *numer.*62. Henriquez *libr.* 3. *de pœnit. cap.*19. *numero* 2. Nauarr *in Summa Lat. cap.*8. *num.* 5. immo addit Soarius duplicem obligationem iuſtitiæ lædere ſigilli ſacramentalis effractorem vltra ſacrilegium, & irreuerentiam quam committit: alteram ratione iniuſtæ ſpoliationis bonę famæ quam pœnitens poſſidebat: alteram ratione pacti implicite celebrati inter pœnitentem, & confeſſarium; quia ſecretum quod pœnitens illi committit in confeſſione, eſt veluti res quædam magni valoris, & æſtimationis, quam illi ſub cuſtodia ſigilli tradit, & quam apud illum veluti ſub depoſito ponit, quamque ipſe confeſſarius de iuſtitia integram ſeruare tenetur, veluti depoſitarius rem ſibi depoſitatam.

3\. Alij Doctores addunt peccare etiam reuelatores ſigilli contra præceptum obedientiæ ab Eccleſia impoſitum *in cap. omnis vtriuſque ſexus fidelis, de pœnit. & remiſſ. diſtinct.* 6. vbi præcipitur annualis confeſſio ſub ſigilli ſacramentalis ſecreto, ibi, *Caueat autem Sacerdos ne verbis, aut ſignis, vel quouis alio modo prodat peccatorem.* Alij aſſerunt peccare etiam contra fidelitatem, & charitatem, & hi ſunt Henriquez, Angelus & Nauarrus citati, & Viualdus *in Candelabro aureo, vbi de ſigillo* 1. *part. num.* 7. *ad finem.* Verum non oportet has malitias multiplicare, quia præceptum Eccleſiæ conſtituit ſigillum intra virtutem religionis, ſicut præceptum ieiunij conſtituit actum abſtinendi à cibo intra virtutem temperantiæ, & virtus fidelitatis, & caritatis hic non diſtinguitur à iuſtitia, quia caritas eſt fundamentum iuſtitiæ, & obſeruatio ſigilli, in præſenti caſu non oritur ex quacumq; ſimplici promiſſione, ſed ex iniuſta reuelatione, ac ſpoliatione famæ, vt dixi, & ex pacto implicito includente obligationem iuſtitiæ, vt optime animaduertit Soarius *de pœnitent. tomo* 4. *diſputatione* 33. *ſection.* 1. *numero* 7. *&* 13. *&* 1. *in prima editione Conimbricenſi.*

4\. Vox *ſigilli* metaphorica eſt: dicitur enim ſigillum, quaſi ſacrum quoddam arcanum, quod nemini liceat attingere, vel quaſi quoddam ſignaculum, & operimentum, quo res in confeſſione dictæ intra ſacram confeſſionis arcam æterna ſera clauduntur ne vnquam manifeſtentur, indeque extrahantur, niſi de licentia pœnitentis: dicitur namque ſigillum ea obligatio occultandi, & non manifeſtandi peccatum in confeſſione auditum, quia Deus ita tegit, ac occultat peccata, quæ per confeſſionem remittit, vt penitus apud illum conſepulta maneant, & æterna obliuione claudantur, iuxta illud Pſalmi 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.*

5\. Ex dictis conſtat duplex eſſe ſigillum: alterum ſacramentale, alterum naturale. non quod omne ſigillum ſacramentale, non ſit etiam naturale, ſed quod non omne naturale ſit ſacramentale, vnde ſequitur fortius eſſe ſigillum ſacramentale quam naturale, maioremque, ac fortiorem eſſe illius obligationem quam huius; quoniam obligatio ſigilli naturalis ſolum à Deo quatenus author naturæ, & ideo à lege naturali in proximorum bonum introducta fuit: obligatio autem ſigilli ſacramentalis introducta eſt à Chriſto quatenus Deus eſt, & author gratiæ quæ per ſacramentum confertur, vnde patet diſtinctio inter ſecretum naturale, & ſigillum ſacramentale. nam ſecretum naturale cum introductum ſit in bonum proximi in multis caſibus non obligat, quoties ſcilicet in detrimentum proximi vergit, temporale vel ſpirituale, in damnum publicum, & commune, dictat enim lex naturalis ne alijs noceamus, ſicut nobis ab alijs noceri nolumus: ſigillum vero ſacramentale, ne iniuria fiat ſacramento ita obligat, vt in nullo vitæ caſu, nec etiam pro tuendo rege, vel liberando toto orbe ab iniuſta conflagratione, infringi poſſit, imo nec etiam violari poterit, quamuis vniuerſa Eccleſia, & fides tota Chriſtiana per impoſſibile pereat, niſi ſacramentale ſigillum reueletur. Sic docent communiter Doctores Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 33 *ſect.* 1 *ſub prælo Conimbricenſi,* D. Th. *in* 4. *diſtinct* 21. *quæſt.*3. *artic.*1. Sotus *in* 4. *diſtinct.*18. *quæſt.*4. *artic.* 5. Alenſis 4. *part. quæſt.*19. *num.*2. *alias quæſt.*78. *per totam,* Toletus *libr.* 3. *Summæ capit.* 16. Nauar. *in Summa Lat. cap.*8. *num.*2. Henriq. *lib.*3. *de pœnitent. cap.*19. *à num.*3. Famus *verbo Confeſſor.*9. & idem D. Thom. *in* 4. *quæſt* 2. *diſt.*21. *art.*12.

6\. Cum autem duplex, ac geminata malitia in delicto reuelationis ſigilli ſacramentalis inueniatur, ſequitur etiam duplicem culpam mortalem ſpecie diuerſam committi à violatore ſigilli: alteram contra religionem, iniuriam ſacramento efficiendo, reddendoque illud odioſum pœnitentibus: alteram contra iuſtitiam infamando proximum, cuius delictum occultum proditur, & teneri in conſcientia prædictum violatorem hanc duplicem circunſtantiam conſiteri: ſicuti duplicem quoque committit culpam lethalem diuerſam ſpecie, qui frangit illicite ſecretum naturale, quod ſub iuramento ſeruare promiſit, quia iuramentum trahit peccatum ad ſpeciem periurij, vnde committit peccatum periurij, & peccatum iniuſti-

Digitized by Google

iniuſtitiæ, quæ ſunt circunſtantiæ diuerſæ, ita & optimè Nauarrus *in Summa Lat. capite octauo numer.* 5. & Henriquez. *libro 3. de pœnitent. capite 19. num. 2.* & D. Th. *quodlibeto 12. a. 17.* & aliꝫ.

7. His notatis ſit vera concluſio, ob nullum vitæ caſum, qui mente fingi poteſt, nec etiam pro tuenda fide totius orbis, aut vita Papæ vel Regis, vel pro conſeruando toto orbe, licitum eſt reuelare ſigillum: adeo, vt ſi Sacerdos ſuum peccatum confiteri non poſſit, niſi circunſtantiam aliquam manifeſtando, per quam perſonam ſui pœnitentis, apud confeſſarium, illam agnoſcentem reuelet, teneatur illam circunſtantiam, aut peccatum tacere, & reliqua confiteri, cum propoſito illam confitendi cum inuenerit alium confeſſarium, qui eam perſonam non agnoſcat. ita docet Soarius *de pœnitent. tomo quarto diſp. 33. ſect. 1. numero decimo octauo ſub prælo Conimbricenſi*, Nauarr. *in manuali Lat. capite octauo numero 6. & in cap. Sacerdos de pœnitent. numero 166.* Sylueſter *verbo Confeſſio 3. numero 2. §. 4.* Gutierres *libro 1. quæſtion. canon. capite 11. numero 49. & 50.* Toletus *libro 3. Summæ capite 16. numero. 4. & 3.* Henriquez *libro 3. de pœnit. capite 19. numero quinto, & capite 20. numero 5.* Palud. *in 4. diſt. 21. quæſt. 3. articulo 2.* Ledeſma *quæſt. 10. artic. 1. dubio 7. & articulo 5. dubio 5.* Lud. Lopez *1. part. instruct. cap. 37.* Armilla *verbo Circunſtantia numero. 11.* Veiga *libro quarto caſuum folio 195. caſu 43.* Fundamentum præcipuum huius rei eſt iuxta Soarium perpetuus vſus, & traditio Eccleſiæ, quæ ſemper confeſſionis ſigillũ inuiolabiliter obſeruauit, & ratio huius tantæ obligationis eſt iniuria, quæ fieret ſacramento, ſi aliquando reuelari poſſit illius ſigillum, fieret enim odioſum hoc ſacramentum pœnitentibus, & iuſte homines ab eo deterrerẽtur, illudque formidarent. Secundo; quia obligatio ſeruandi ſigillum eſt præceptum quoddam diuinum connaturale fini huius ſacramenti. & ideo ſicut poſito præcepto diuino percipiendi ſacramentum connaturale præceptum eſt habere diſpoſitionem dignam ad tale ſacramentum requiſitam, ita vt in nullo vitæ caſu licitum cuique ſit, indigne ſacramentum accipere; ita in nullo vitæ caſu licitum erit frangere præceptum ſigilli confeſſionis abſque licentia pœnitentis iuſtiſſima de cauſa data. Tertio, quia ad diuinam prouidentiam pertinet prouidere via alia præaſſignatis incommodis, ne tantum, ac tam vtile ſacramentum pereat: peribit autem ſine dubio, ſi vel exiguum foramen ac oſtiolum huic ſacramento aperiamus.

8. Hinc patet, quælibet atrociſſima tormenta ſubeunda potius eſſe confeſſariis, quam vel in minima re veniali, in particulari dictis, vel factis hoc ſigillum violaturos, & ad id teneri ſub diuino præcepto, iuxta Doctores allegatos. Docuerunt vero olim nonnulli authores poſſe licite violari ſigillũ ſacramẽtale in iudicio forenſi ad probandum cõiugium, aut matrimonium fuiſſe contractum, aut impediendum ſi inualide contraheretur, ita exiſtimauit olim Ludou. Romanus in l. *ſi non ſpeciali C. de teſtamen. col. penult.* dicens eſſe ad hoc gloſſam ſingularem in *cap. tua nos, de ſponſalibus, verbo Conſtiterit.* & Iaſon *in leg. prima §. huius ſtudij ff. de iuſtitia & iure, col. 2. & in l. patre furioſo ff. de his, qui ſunt ſui iuris*, & Caſſan. *in conſil. primo verſu ad 2. numero decimo ſeptimo.* verùm illorum opinio eſt falſa omnino, erronea, & reprobanda, vt optime oſtendit Couar. 2. *part. epitome capite 8. num. 9. & 10.* per multos, quos ibi allegat. imo etiamſi Sacerdos apud iudicem ſigillum confeſſionis frangeret ad probandum matrimonium contractum, aut impediendum contrahendum, non eſt ei habenda fides, vt docet idem Couar. *allegato loco*, & Baldus *in libro Archigerontes C. de Epiſcopali audient.* quem ibi ſequitur Paulus de Caſtro. & Felinus *in cap. primo de except. col. 1.* & Ripa *in tractatu de Peſte, §. vltima, numero 104.* conſtat enim notitiam illam ac ſcientiam, quam confeſſarius habet ex confeſſione omnino occultam eſſe, ac diuinam, & nullum habere commercium cum iudicio forenſi: nec gloſſam dicto cap. tua nos, quicquam aſſerit de reuelando ſigillo, ſed tantum dicit confitenti diſſenſum matrimonij in foro pœnitentiæ credendum eſſe, non autem in forenſi iudicio, & ideo hæc gloſſa magis aduerſatur Doctoribus eam allegantibus, quàm patrocinatur, vt animaduerterunt Couar. *citatus*, & Fortunius *in l. 1. §. huius ſtudij ff. de iuſt. & iure, col. 5.* & Ripa *citatus num. 107.* Si autem nec pro probando matrimonio licita eſt reuelatio ſigilli, nec etiam erit pro illo impediendo, cum eadem ſit ratio.

Patet etiam improbabilem eſſe opinionem Mayronis *diſtinctione 21.* & Gabrielis *quæſt. 1. artic. 3. dubio primo*, & Soti *in 4. diſtin. 18. quæſtione 4. artic. 5. verſu occurrunt*, aſſerentium licitum eſſe Sacerdoti, vt integre confiteatur, ſi aliter ſe explicare non poſſit, reuelare circunſtantiam peccati ſibi confeſſi, licet ex ea deueniatur in cognitionem pœnitentis, maxime ſi Sacerdos ſit admodum ſcrupuloſus, in articulo mortis conſtitutus; & aliter conſcientiam ſuam ſedare non poſſit, niſi omnia manifeſtando, & in hoc caſu articuli mortis & ſcrupuli conſcientiæ hanc opinionem defendit olim Sotus in publico actu Salmanticæ, repugnantibus tamen, ac contradicentibus multis viris doctis, vt teſtatur Henriquez *libro 3. de pœnit. capite 20. numero quinto in commento litera O.* & fundamentum Soti erat, primò quia non eſt certum maius eſſe præceptum ſigilli, quam integritatis confeſſionis: ſecundo quia non videtur violatio ſigilli ſi confeſſarius, cum licentiam pœnitentis abſentis habere non poteſt, confeſſionem reuelet, ſeu potius errorem ſuum in confeſſione commiſſum reuelet dicens, ſe quendam ſimoniacum, aut excommunicatum abſoluiſſe à caſu reſeruato, à quo eum abſoluere non poterat, etiam ſi ſciat huiuſmodi excõmunicatum agnoſcendum eſſe à cõfeſſario, cui confitetur præſertim in mortis art. in quo quis tenetur ſalutẽ ſuam certam reddere meliori modo, quo poteſt maxime, quia id non reuelat homini, ſed Dei miniſtro, qui tenetur ad idem ſigillũ, nec videtur grauis infamia proximi, cum debeat id habere gratum, ne iſte pereat, nec datur periculum diuulgationis, quia ſolus primus confeſſarius habet ius reuelandi propter periculum mortis, & inſtantem neceſſitatem integritatis cõfeſſionis, quæ vrget. 9.

10. Sed ad primum fundamentum Soti, & Gabrielis reſpondeo: maius eſſe, ac fortius præceptum ſigilli, quàm præceptum integritatis confeſſionis, cum in multis caſibus confeſſio materialiter dimidiari poſſit, in nullo autem ſigillum violari, & licet de ſigillo eſſet minus præceptum, eſt tamen magis neceſſarium in republica Chriſtiana, ne ſacramentum confeſſionis reddatur hominibus formidabile, atque odioſum. Ad ſecundum reſpondeo illam exceptionem horæ mortis non eſſe admittendam cum ſit contra torrentem Doctorum, & ideo, qui ſic errauit, ſi non poteſt habere

Digitized by Google

bere confeſſa ium cui ſine periculo reuelationis ſigillo confiteatur, tute poſſe confiteri alia peccata, & tacere circunſtantiam ob quam pœnitens agnoſci poſſit à confeſſario, cui confitetur, quoadusque reperiat alium cui omnia ſine periculo manifeſtationis perſonæ ſibi confeſſæ, dicere poſſit. & ita docet Nauarrus *in manuali Latino capite octauo numero 6.* Toletus *libro 3. Summæ cap. 16.* Syluester *verbo Confeſſio 3. §. 8.* Ledeſma *2. part. quæſt. 8. articulo 2. dubio 13.* Supplementum *libro 2. de pœnitent. capite 12* Rodriq. *tomo primo Summæ capite 55 concl. 12. num. 15. editione 2.* Banhes *2. 2 quæſtione 33 articulo 8. dubio. 8. part. 3. verſ. tertia ratio* Capua *libro 1 deciſ. aur. capite 23 numero 32.* vbi citat Scotum, Adrianum, Paludanum, & dicit eſſe communem omnium. Hi enim omnes affirmant abſolute, ſi Sacerdos non poſſit peccatum ſuum confiteri, niſi manifeſtando peccatum pœnitentis, aut circunſtantiam illius per quam confeſſarius veniat in notitiam perſonæ ſibi confeſſæ, teneri tam circunſtantiam vel peccatum in confeſſione ſilere, donec alium confeſſarium inueniat, cui ſine periculo id poſſit aperire: Henriquez vero *libro 3. de pœnitent. capite 20 numero 5.* expreſſe non admittit caſum horæ mortis & confeſſoris ſcrupuloſi, cum ſit ea doctrina contra torrentem Doctorum, & cum tacita tunc ea circunſtantia poſſit Sacerdos alia peccata ſua confiteri, ſic enim fit tunc confeſſio formaliter & per ſe integra; & in eo loco remittit ſe Henriquez *ad cap. 19. eiuſdem libri tertij, de pœnit. & ibi num. 5. ad marginem in commento littera X.* ait, Sotum poſtea in alio publico actu neg[illegible] argumentis preſſum ſe ſerio oppoſitū huius noſtræ doctrinæ aſſeruiſſe, & hanc ille doctrinam tenuit *in lib. de tegendo ſecreto memb. 3 q. 4. concl. 5. dub. 2.* & tandem concludit Henriquez eſſe temerariam opinionem Soti *n. 9. allegati*, quia temerarium eſt contra torrentem Doctorum opinari.

11. Adeo vero iure diuino indiſpenſabili obligat hoc præceptum ſigilli ſacramentalis, vt nec etiam Papa circa venialia in confeſſione audita poſſit in illo diſpenſare, nec dum alius ſuperior, etiam ex quacumque re grauiſſima: itaque præter pœnitẽtem, qui licentiam dare poteſt magna ex cauſa, nullus ſuperior diſpenſare poteſt in obligatione ſigilli, & ideo ſi Papa præcipiat ſub excommunicationis ſententia reuelationem alicuius rei cadẽtis ſub ſigillo ei non eſt parendum, nec excommunicatio ligabit: ita Syluester *verbo Confeſſio 3 num. 3* Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 19. num 6. & num. 2 & 3.* Nauar. *cap 8. num. 2.* Sotus *de tegendo ſecreto m. 3. q. 4. concl. 1.* Panormitanus *in capite dilectus, de exceſſ. Prælatorum.* Richardus *in 4. diſtin. 21. quæſtione prima, artic. 5.* Viualdus *in cand. aur. 1. part. vbi de ſigillo. num. 11.* & D. Thom. *in quarta diſtinctione 21.* nec eſt inconueniens poſſe aliquem hominem priuatum in præceptis diuinis plus quam Summum Pont. nam nihil repugnat poſſe aliquem dare licentiam contra ius diuinum in iis quæ ius diuinum præcipit in fauorem dantis; ſic poſſunt homines facere; vt ſibi non reſtituantur res furto ablatæ, quarum ſunt veri Domini, quod Summus Pont. facere non poteſt; cum de iure diuino ſit, vt furtum reſtituatur. Ratio vero ob quam Papa in præcepto diuino diſpenſare non poteſt, varia eſt. Panormitanus citatus in capite dilectus, eam aſſignat, quod Sacerdos in actu confeſſionis eſt Vicarius ſpecialis Chriſti, Papa vero generalis: ſpecialis autem Vicarius quoad illud ſpeciale negotium ſibi demandatum maior eſt, ac dignior generali, vt patet *ex capite ſtuduiſti. de officio delegati.* A poſteriori ratio eſſe poteſt, quia ſi Papa diſpenſare potuiſſet, aut alius Prælatus, iam tot ſæculis labentibus diſpenſaſſent, cum principes optent maxime ſuam iuriſdictionem in praxi ampliare: à priori vero ratio eſſe poteſt, quia non repugnat Chriſtum inſtituere legem indiſpenſabilem, & de facto legem ſigilli inſtituit, & ita decebat, vt ſacramentum confeſſionis de ſe ſatis durum, ac difficile, facile ex hac parte redderetur, ſicut iam legem mortis & iudicij extremi indiſpenſabilem Deus condidit, iuxta illud Pſalmi, 134. *Præceptum poſuit, quod non præteribit.* & iuxta illud Pauli ad Hebræos 9. littera G. *Statutum eſt hominibus ſemel mori. poſt hoc autem iudicium.*

Dices, de iure diuino eſt obligatio voti, & iuramenti, & tamen Papa diſpenſat ex cauſa iuſta in illis; ergo etiam diſpenſabit in ſigillo confeſſionis. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia iuramentum, ac votum ſunt quædam vincula, quæ cadunt ſub rem promiſſam vel iuramento vel voto confirmatam, vnde ratione materiæ poteſt Summus Pont. diſpenſare in voto vel iuramẽto: at vero materia ſigilli eſt indiſpenſabilis, vt hactenus probauimus. Vnde ex parte materiæ maiori vinculo obligat ſigillum quam votum, vel iuramentum, licet vtraque obligatio ſit iuris diuini: quod patet euidenter. quia ſecreta naturalia, etiã iurata, & voto confirmata in multis caſibus tenemur reuelare, quoties videlicet in damnum vergunt proximi ſpirituale, vel temporale: quia nullum iuramenti aut voti vinculum obligare poteſt contra caritatem proximi: at vero ſacramentale ſigillum ob nullum caſum etiam hæreſis poteſt cõfeſſarius reuelare. ita docet Syluester *verbo Confeſſio 3. n. 3 & verbo Secretum §. 1.* Sayrus *in claui regia de reſt. bon. exter lib 11. cap 4 n. 4.* Nauarr. *cap. 18. num. 31.* Leſſius *tomo 1. de iuſt. lib. 2 de detract. & contumelia, cap 11. dub. 9 n. 57.* Henriq. *lib. 1. de pœnit. cap. 19. num. 5.* Si tamen conſtet naturale ſecretum nulli eſſe præiudicio, nullus tenetur etiam iubente & ſub excõmunicatione præcipiente Prælato illud reuelare: in dubio autem regulariter loquendo obediendũ eſt Prælato, vt docet Syluester *verbo Teſtis § 8.* & adhuc diſcrimen eſt, quia ſigillum ſacramentale eſt connaturale præceptum fini ac inſtitutioni ſacramenti confeſſionis & fori occultiſſimi illius, vnde iam hic forus omnino non diceretur occultus ſi in aliquo caſu illius geſta reuelari poſſint, vt patet.

Sed quid ſi iudex externus ad liberandum reum à ſuſpendio vel morte, rei veritatem ſcire cupiens, petat à confeſſario, vt veritatem ſibi aperiat. Reſpondeo adeo eſſe ſacram & inuiolabilem obligationem ſigilli, vt nec etiam in bonum pœnitentis, & ad eum à morte liberandum poſſit confeſſor, illius confeſſionem reuelare; ita docent communiter Doctores, Henriquez *lib. 3. de pœnitent. capite 19. numero 6. in commento littera B.* Nauarrus *capite 8. Summæ Latin. numer. 2.* Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputat 33. ſection. 1. numero 17. ſub prælo Conimbricenſi*, Toletus *libro tertio Summæ capite 16. numero 5.* contra ſolum Altiſiodorenſem *4 part. tract. 6. capite 2. quæſt. 4. fol. 27.* qui ſolus auſus eſt affirmare in bonum pœnitentis poſſe confeſſarium reuelare ſigillum, quando hic & nunc conſideratis omnibus rationabiliter iudicari poteſt, contentum fore pœnitentem. fundamentum illius eſt, quia ſigillum introductum fuit à Chri- 14.

ſto

Digitized by Google

ſto Domino in gratiam, ac bonum pœnitentis, vnde de licentia illius reuelari poteſt, quiſque enim cedere ſuo fauori poteſt, & ideo tacite videtur pœnitens eam licentiam concedere in ſuum bonum, & cum Altiſiodorenſi aliqua ex parte videtur conſentire Capua *lib. primo deciſ. aur. capite 23. numero 14.* Sed quamuis ſigillum introductum ſit ob fauorem pœnitentis immediate: attamen ex primaria Chriſti intentione inſtitutum fuit in venerationem, & gratiam ſacramenti, & ideo non tam attendendum eſt commodum pœnitentis, quam ipſius ſacramenti ratio, ac veneratio. Præterea quamuis in particulari caſu grata ſit huic pœnitēti reuelatio ſigilli, id eſt per accidens, quia abſolute loquendo, ſemper odioſa omnibus fidelibus manet reuelatio illius; ſic ceſſante in vno caſu particulari fine legis, nō ideo ceſſat abſolutè illius obligatio. ita reſpondet Soarius *dicta diſput. 33. ſect. 1. numero 17. de pœnit. tom. 4.* Medina *fol. mihi 115.* Ledeſma *art. 4. dub. 8. & art. 5. dub. 2.* Henriq. *libro 3. de pœnit. cap. 23. §. 1.* vbi dicit non poſſe confeſſariū vti licentia tacita, & præſumpta pœnitentis, ſed requiri formalē & expreſſam libere, ac ſponte datā.

14. Hinc colliges non ſufficere quamcumque licentiam virtualem pœnitentis ad reuelandum ſigillum confeſſionis, ſed requiri formalem, atque expreſſam. ita Henriq. *citatus modo n. 3 fine.* Medina, & Ledeſma, & author adnotationum in Toletū *lib. 3. Summa cap. 16. num. 4. verbo ex licentia.* & ita Petrus Soto *lect. 11. de Confeſſione.* Capua *lib. 1. deciſ. aur. capite 23 num. 11. & 13.* Soarius *tomo 4. de pœnit. ſect. 5. num. 14. ſub prelo Conimbricenſi.* Couarr. *2. p. epitome c. 8. num. 11.* Sotus *in relect. de tegendo ſecreto, quaſt. vlt. concl. 5. memb. 3.* Nauarr. *in capite Sacerdos num. 151.* Ioannes Medina *tract. de confeſſ. fol. 124. diſp. de licentia confitentis*, & de hac licentia expreſſâ intelligendi ſunt omnes qui dicunt illam requiri, & non explicant expreſſam, vel tacitam; quare ſi confeſſarius etiam in bonum pœnitentis reuelet ſigillum, pœnas reuelantibus à iure canonico impoſitas incurret. & ratio eſt iam ſupra tacta, quia quamuis in particulari rationabile ſit putare hic & nunc & in particulari caſu ſufficere tacitam licentiam pœnitentis, tamen id cedet in manifeſtum contemptum huius ſacramenti; ſæpius enim continget, ob rationabiliter ſuſpicatam licentiam tacitam, ſigillum ſacramenti violari, & ſic contemptui, ac deſpicatui eius religio incipiet haberi.

15. Si tamen pœnitens moribundus confeſſario ſuo, dixit in confeſſione, vt ſuis hæredibus poſt mortem ſuam dicat, vt talem, vel talem rem reſtituant ſuo Domino, id poterit confeſſarius licite efficere, non ex eo fundamento quod in hoc caſu ſufficiat licentia tacita defuncti pœnitentis, vt male exiſtimauit Capua *lib. 1. deciſ. aur. c. 23. n. 14.* Sed ex eo quod in eo caſu expreſſa licentia iam detur, vt optime notauit Nauarrus *in manuali Lat. c. 17. n. 23* prudens tamen confeſſarius melius efficiet, ſi ab eo pœnitenti moribundo, cum id ſibi cōmendat, licentiam petat ad reuelandam confeſſionem illius, aut ſi illi ſuadeat vt eam rem tamquam legatum creditori ſuo, teſtamento relinquat.

16. Eſt adeo vera doctrina hactenus tradita, vt ſint multi Doctores, qui dicant ne etiam de licentia pœnitentis expreſſa poſſe confeſſarios ſigillum confeſſionis reuelare, & conſequenter dicent, nec poſſe pœnitentes licite eam illis dare, nec confeſſarios illam licite ab illis petere & ſubinde dicunt, ſi opus ſit pœnitentem alloqui extra confeſſionem de rebus in illa auditis, vel ad corrigendos errores ſi quos commiſit, vel ex quacunque alia de re, debere confeſſarium rogare pœnitentem, vt extra confeſſionem ſibi omnia peccata confeſſa enarret, vel, vt iterum apud ſe eadem confiteatur, & ſic in hac poſteriori confeſſione errata prioris corrigat, ac emendet, & hi ſunt Alenſis *4. p. quaſt. 78. membr. 3.* Scotus *in 4. diſt. 21 q. 2. ad 1.* Almaynus *ibi d. quaſt. 1. fine.* Aureol. & Durandus *ibi quaſt. 4.* Maior *ibi quaſt. 3. arg. 3.* Gabriel *ibi q. vnica art. 3. dub. 4.* & expreſſe Angel. *verbo Confeſſio 8. §. 5.* & non diſplicet hæc ſententia omnino Couar. *2. p. epitome c. 8. n. 11.* nam quamuis ille contrariam ſequatur concludit tamen ibi, *Opinor Chriſtianæ religioni & ſacramento pœnitentiæ potius expedire, hoc confeſſionis ſecretum nec ex conſenſu pœnitentis reuelandum eſſe, nec Summus P. in cap ſignific. ſi, quod multum vrget pro alia parte, approbat prædictam reuelationem de conſenſu expreſſo, nec ibi conſtat illud fuiſſe confeſſionis ſacramentum.* Hæc ibi Couarruuias. & fundamentū horum Doctorum eſt, primo quia præceptum ſigilli, eſt de iure diuino, incommodum autem eſt, vt homo priuatus, qualis eſt pœnitens, in præceptis diuinis diſpenſet. Secundo, quia confeſſarius ea quæ via confeſſionis ſcit, ſcit vt Deus; ergo non poteſt pœnitens ei dare licentiam, vt loquatur vt homo, quia iam forus externus pœnitentiæ mutabitur in externum, & forus poli in forum ſoli ad arbitrium pœnitentis: Tertio, quia licet poſſit pœnitens cedere iuri ſuo, non tamen poteſt cedere iuri ſacramenti, cum hoc ſigillum ſit introductū ex primaria Chriſti inſtitutione in religionem ſacramenti, ſecundario vero in fauorem pœnitētis.

Sed ad hæc fundamenta ita reſpondeo. Ad primum dico hanc non eſſe proprie diſpenſationem, cum diſpenſatio requirat iuriſdictionem in diſpenſante, ſed eſſe mutationem materiæ præcepti diuini: ſenſus enim præcepti ſigilli eſt, vt hoc ſigillum ſeruetur iuxta voluntatem pœnitentis; ſic enim quiſque homo poteſt mutare materiā præcepti diuini, & naturalis reſtitutionis ſibi debitæ, in materiam gratiæ, remittendo debitum liberaliter. & ideo per expreſſam licentiam pœnitentis mutatur materia ſigilli in materiam non ſigilli, vt optime docet Soarius *tomo quarto de pœn. diſp. 33 ſect. 5. numero 8, ſub prælo Conimbricenſi.* Ad ſecundum dico, confeſſarium non ita ſcire vt Deum, quin de licentia pœnitentis non poſſit loqui vt homo ſubiectū tur enim notitia confeſſionis in mente lecti humano, & ibi veluti intra arcā claue clauditur, cuius clauis eſt apud pœnitentē, in cuius libera poteſtate eſt hāc arcam aperire, vel non aperire. Ad tertium reſpondeo præceptum ſigilli proxime, & immediate eſſe poſitum in fauorem pœnitentis ne illius fama propter reuelationem ſigilli periclitetur; principaliter vero & ex primaria intentione Chriſti eſſe poſitum propter honorem, ac religionem ſacramenti; quando vero confeſſor loquitur de licentia pœnitentis nihil derogat religioni ſacramenti, quia præceptum ſigilli illud ſub ea conditione conditum fuit vt nonniſi de licentia expreſſa pœnitentis rumperetur ex iuſtiſſima cauſa data: vnde quando pœnitens eam licentiam concedit, non tam cedit iuri ſuo, quam vtitur fauore ſibi conceſſo, & conſeruat illum vtendo illo licite, ac honeſte, nam ſicut eſt honor ſacramenti, vt Sacerdos nil loquatur ſine licentia pœnitentis, 17.

ita

Digitized by Google

ita eſt honor illius vt de licentia pœnitentis de illo loquatur, vt egregie notauit Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 33. ſect. 5. n. 8.*

18. Oportet autem, vt confeſſarius in vſu huius licentiæ ſit admodum cautus ne illam excedat, cum extendi non poſſit, vltra verba concedentis: ſimiliter oportet pœnitentem eſſe cautum in ea danda, ne forte in damnum complicis eam concedat, & interdum expediet illam reſtringere ad circunſtantias tantum peccati, & id etiam ſub conditione, vt confeſſarius non dicat niſi vni & ſub eodem onere ſigilli, quia res tranſit cum ſuo onere, & aliquando ſi etiam opus fuerit, oportebit illam concedere de nudo facto, & peccato tacitis circunſtantiis, dando videlicet eam ſub conditione, vt non manifeſtet, qui ei dixit nec tempus nec locum, ſed nudum factum, quantum ſatis eſt pro vitando damno, aut conſilio petendo. Et hanc licentiam reuocare pœnitens poterit quoties voluerit, antequam confeſſarius illam exequatur, quia ſemper pendet à libito concedentis, poterit, inquam, illam reuocare abſque vlla cauſa, quia dominus eſt illius actus, ſic qui œconomo pecunias diſpenſandas, ac diſtribuendas dedit pauperibus; poterit quoties voluerit illam reuocare, quia dominus illarum eſt, ita docet Henriquez *libro 3. de pœnit. cap. 23. num. 2.* Nauar. *capite Sacerdos de pœn. diſt. 6. à num. 154. & 127.* Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 33. ſect. 5. num. 7. initio.*

19. Sed dubium hic eſt graue, vtrum ſcilicet teſtimonium confeſſarij cum licentia expreſſa pœnitentis datum valeat, vt in foro externo probetur pœnitens emendatus de crimine commiſſo publice, aut publico ſcandalo. Affirmant communiter Doctores. ita Nauarrus *in Summa Lat. capite 27. numero 43. & 272.* Henriquez *libro 3. de pœnitent. cap. 23. numero 2. fine.* Veiga *libro 5. caſu. 9. poſt medium, & in Summa libro 2. capite 12.* Soarius *tomo 5. de cenſuris diſputatione ſeptima ſect. 5. à num. 20.* & apertius *numero 46. ſub prælo Conimbricenſi*, & Angelus *verbo Excommunicatio ad finem.* quamuis iura, quæ profert, id non ſatis probent, Syluester *verbo Excomm. 5. numero 26.* Medina *libro 2. cap. 12. ad finem* Ludou. Lopez & Doctor Michael à Coſta, quos citat Henriquez *allegatus.* Gutierres *lib. primo quaſt. canon. capite 2. numero 9.* Felinus *in capit. teſtimonium de teſtibus numero 36. in repertorio verbo Emendato, folio 41. col. 2. ad finem.*

Eadem, quæſtio eſt vtrum abſolutio pro foro poli excommunicato data ei proſit pro foro ſoli ſatisfacta parte. Affirmant Soarius, & Veiga modo allegati, vbi aſſerunt excommunicatum vitandum, quod certum quid non ſatisfecerit, poſſe abſolui in foro poli ab ea cenſura tempore iubilæi vel ſatisfacta parte, vel depoſita pecunia ad ſatisfaciendum, vt poſſit ipſum iubilæum intra dies, quibus durat, accipere, & non poſſe poſteà illum iudex cauillare, ſi viderit eum rem diuinam audire, ſi habeat teſtimonium ſchedulæ confeſſarij, quia credendum eſt confeſſario in hoc caſu; & ita docet etiam Cardinalis *conſilio ſecundo de teſtibus ad finem.* Nauarrus *conſilio 51. numero quarto tit. de ſententia excomm.* vbi probat iudices non teneri illum ſic abſolutum vitare in foro externo, & idem docet etiam Henriquez loquens *de excomm. libro primo de pœnitent. capite 10. numer 5. fol 422. pag. 2.* & Corduba *in Summa quaſt. 20. puncto tertio*, & Henriquez *item libro de indulgent. 7. capite 13. numero ſecundo ad marginem litera V.* & id claret ex motu proprio Pij V. in iubilæo anni 1568. cuius hæc ſunt verba: *Declarantes inſuper tam præſentes, quam alias quaſcumque ſuper conceſſione ſimilium, aut diſsimilium indulgentiarum à nobis, & prædeceſſoribus noſtris hactenus emanatas, & in futurum quomodolibet emanandas literas, Chriſti fidelibus ipſis, niſi ad earum effectum in foro conſcientiæ dumtaxat, non autem in foro fori, niſi ſatisfecerint, vllatenus ſuffragari.* Hæc ibi Summus Pontifex, vbi vides prodeſſe ex mente Pontificis abſolutionem excommunicationis pro foro interno, in foro externo, ſi parti ſatisfactum fuerit, aliter non. At vero Gutierres *lib. 1. quæ. Canon. capite ſecundo numero 17.* docet omnino contrarium, non eſſe videlicet credendum confeſſario aſſerenti aliquem ab excommunicatione abſoluiſſe, quia obſtat iuris regula, quæ clamat excommunicatum remittendum eſſe ad ſuum iudicem excommunicatorem, qui cauſa cognita, eum abſoluet, ſicut cauſa cognita eum excommunicauit, obligatio enim per quas cauſas oritur per eaſdem tollitur. Cæterum hæc regula procedit de abſolutione data ab alio iudice æquali in foro externo, non autem in noſtro caſu fori interni. Corduba vero *in capite Alma mater, 1. p. §. 11. numero 16. & libro ſecundo var. reſolut. capite decimo num. 3. & 6.* & Perez *lib. 1. tit. 8. libro 8. ordinamenti col. 2. in additionibus.* & Simancas *de Cathol. inſt. titulo octauo* & Ledeſma *2. p. 4. quaſtione 26. artic. 1. ad finem*, affirmant non prodeſſe abſolutionem in foro interno datam pro foro externo: dicendum tamen exiſtimo apud iudicem rigoroſum non prodeſſe; apud iudicem vero benignum prodeſſe, & ſic procedere ſententiam ex iudicis benignitate non rigore.

Neceſſe eſt etiam, vt licentia pœnitentis libere, & ſpontanee detur, & obtineatur, non vi, non coacte, ſed ſine iniuria, ſine dolo, & coactione, quia ſi inuoluntaria fuerit, erit inualida, & quia per iniuriam extorta, & quia fieret iniuria ſacramento; & ſic vere, ac proprie violaretur ſigillum. ita docet expreſſe Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſp. 33. ſect. 5. numero 14.* Henriq. *lib. 3. de pœnit. cap. 23. §. 1.* Nauarr. *cap. Sacerdos diſtinct. 6. num. 158.* Graphis *l. 1. deciſ. aur. cap. 23. num. 15.* Vuald. *in candel. aur. vbi de ſigillo num. 13.* D. Thom. *in 4. diſtinct. 21. quaſt. 4. a. 2.* Bonau. & Richard. quos refert ac ſequitur Angelus *verbo Confeſſ. 8. n. 5.* Nauarr. *item cap. 8. n. 15. in manual. Lat.* & alij communiter. 20.

Similiter inualida erit licentia, & proprie effringetur ſigillum, & incurrentur pœnæ à ſacris canonibus impoſitæ, ſi per metum reuerentialem confeſſarij vel alterius perſonæ obtineatur prædicta licentia ab ipſo pœnitente, vel per preces importunas: Sic Henriquez *libro 3. de pœnit. capite 23. §. 1. fine.* & de metu reuerentiali idem docet etiam Graphis modo allegatus, quatenus ait non debere hanc licentiam dari in ipſa confeſſione. quod intelligo ne ob metum reuerentialem confeſſoris coacte detur. Nauarrus etiam hoc de metu reuerentiali docet *in capite Sacerdos. diſtinctione ſexta numero 151.* & idem à fortiori docebunt illi, qui dicunt vota profeſſionis in religionibus metu leui & reuerentiali emiſſa, ipſo iure naturæ & diuino eſſe irrita, & hi ſunt Nauarrus *in manuali Latino capite vigeſimo ſecundo numero 51. & latius in commentario ſecundo de regularibus numero 31. & 67.* Rodriguez *tomo ſecundo Summæ, capite octauo numero 10. & 9. & gloſſa in capite præſens 20. quaſtione 3. verbo Patrem.* Ludouicus Romanus *leg. ſi ob turpem numero duodecimo, ff. de condict. ob turpem cauſam.* 21.

Menchaca

Menchaca *libro primo illuſt. quæſt. capite 35. numero* 17. *iuncto numero* 19 Couarr. 4. *decretalium 2. p. capite* 3. §. 6. *numero* 7. & 8. & alij quos citat Sanchez *libro* 4. *de matr. diſputat.* 6. *num.* 17 facit pro hac parte id quod ait Menochius *de arbitr. lib. ſecundo cent* 2. *caſu* 136. *numero* 7. quatenus ait ſolam præſentiam maioris metum reuerentialem inducere, vt reſcindantur contractus, & quamuis ad irritationem votorum, & contractuum non ſufficiat ſolus metus reuerentialis, qui oritur ex præſentia parentum, aut ſuperiorum, quibus non audemus contradicere, niſi ad eum metum accedant minæ negatio victus, aut veſtitus, verba aſpera & huiuſmodi ſigna externa, vt docet Leſſius *tomo primo de iuſt. libro ſecundo de contract. in genere capite* 17. *dubio* 6. *numero* 35. *fine*, & *libro* 2. *de voto capite* 40. *dubio* 1. *n* 8. & Azor *libro* 11. *capite* 15. *quæſt.* 6. & Couar. 2. *p. de ſponſalibus capite* 3. §. 6. *à num.* 5. *ſibi contrarius*. & Sanchez *libro quarto de matrim. diſputat.* 6 *numero* 18. & *libro* 4. *Decalogi capite* 3. *num.* 14. & Lud. Lopez 1 *p. inſtruct. c.* 45. *col.* 3 *verſ. non impedit*. Valentia 2. 2 *diſputatione* 6. *quæſt. ſexta, puncto* 4. *colum. vltima*, & Sà *verbo Metus num.* 3. hi enim omnes, & alij docent non ſufficere metum reuerentialem, qualis datur in filia vel filio erga patrem, in vxore erga maritum, in famulo erga dominum, in vaſallo erga Regem aut dynaſtam, in pupillo erga tutorem, in pœnitente erga confeſſarium, vt vota ſint ipſo iure naturæ irrita, niſi ad illum accedant alia ſigna externa, vt minæ, iniuriæ, negatio rei neceſſariæ, & alia huiuſmodi: Tamen hoc non procedit in noſtro caſu licentiæ pœnitentis ad reuelandum ſigillum confeſſionis, in illo enim ſola præſentia, & authoritas confeſſarij ſine minis, & vultuum inuerſionibus ſufficiet ad inducendum metum reuerentialem, & vt non valeat licentia data cum eo metu ad reuelandam confeſſionem, tum propter reuerentiam, quam omnes ſolent habere erga confeſſarios quæ ſine dubio excedit reuerētiam filiorum in patres, tum propter reuerentiam ſacramenti, ne paulatim illius religio deperea t. Tenebunt etiam à fortiori hoc qui dicunt metum reuerentialem irritare promiſſiones mere gratuitas, & liberales in foro conſcientiæ, quia conceſſio illa reuelationis mere gratuita, & liberalis actio videtur, & hi ſunt Molina *tomo* 2. *de iuſt diſp* 267. §. *Item promiſſio*, & Azor *tom.* 1. *libro.* 11. *capite* 7. §. *tertia regula* Rebellus 2 *p. libro* 18. *de promiſſ quæſtion.* 1. *art.* 7. Sylu. *verbo Reſtitutio* 2. §. 7. Lud. Lopez 2. *p. inſtruct. cap* 30 §. *denique* & *cap.* 40. §. *Porro & hic*, & Sanchez modo allegatus, idque ſiue huiuſmodi metus leuis, & reuerentialis ſit tota cauſa promiſſionis, vt vult Sanchez *libro* 4. *de matrim diſp.* 9. *num.* 4. ſiue ſit conditio ſine qua non fieret promiſſio, vt docet Molin. allegatus. Dixi, *in foro conſcientiæ*, quia aliter dicendum eſt in foro ſoli, ius enim ciuile, vt lites præſcindat non concedit in caſu metus reuerentialis actionem, nec contractus reſciſſionem, cum metus leuis facili negotio probetur in foro externo, non tamen per id ius ciuile intendit liberare promiſſorem ab obligatione reſtitutionis, vt optime probat Sanchez *libro* 6. *de matrimonio diſputat.* 9. *numero* 4. Sic in læſione intra dimidium iuſti pretij ius ciuile ad euitandas lites denegat actionem in foro externo non tamen approbat eam læſionem ac deceptionem, ac proinde tenetur decipiens in foro conſcientiæ reſtituere, vt docent Sanchez, & Molina allegati.

22. Idem quoque dicendum eſt de licentia obtenta per preces importunas, non enim ſufficit ea licentia data per eaſdem preces; imo addo, ſi huiuſmodi preces iterentur à confeſſario, repetantur ve, iam incutere metum grauem cadentem in pœnitentem, virumque conſtantem, vt oſtendit Sanchez *libro quarto de matrim. diſputatione* 6. *numero* 5. quia profeſſio religionis & matrimonium contractum per preces importunas ſimul cū metu reuerentiali inualida, ac irrita ſunt, vt de voto profeſſionis probat idem, Sanchez *libro* 4. *Decalogi capite tertio numero* 14. & *libro quarto de matri. diſputat.* 9. *num.* 18. & *num.* 4. & Couar. *in* 4. *decretalium* 2. *part. cap.* 3. § 6. *fine*, & Veracrux 1 *part. Speculi artic.* 8. *poſt ſeptimam concluſionem*, & conſtat ex *capite petitio, de iure iurando*, vbi habetur iuramentum quod Antiochenus Princeps extorſit, non eſſe ſeruandum. vbi Innocentius *ſtatim in principio*, & Ioannes Andr. *ibidem numer. ſecundo* ita dicunt, *extorſit* ſcilicet per preces importunas. Si vero ſint huiuſmodi preces importunæ adhibitæ non à confeſſario, ſed ab alia perſona, tunc dico ſic: vel huiuſmodi perſona eſt ex earum numero cui metus reuerentialis debeatur, vel non. Si eſt, non ſufficit licentia expreſſa per huiuſmodi preces obtenta, quia iam non libere, nec ſponte, ſed coacte datur, imo extorquetur. Sunt autē preces importunæ illæ, propter quas qui magis vult rem petitam concedere, quam ipſis precibus fatigari vt docet Leſſius *tomo* 1 *de iuſt. libro* 2. *cap.* 10. *de iniuriis in corpus proximi dub.* 2 *numero decimoquarto*. Et hoc tenebunt etiam illi, qui docent teneri dotare vel ducere puellam illos qui illius copiam aſſecuti ſunt precibus importunis, & hi ſunt Nauarrus *in manuali Latino capite* 16. *numero* 16. Corduba *libro* 1. *quæſt quæſt.* 1; *dicto* 4. & 7 Syluester *verbo Luxuria quæſtione.* 5 Caietanus 2. 2. *quæſtione* 154. quia huiuſmodi preces reſpectu leuium puellarum habent vim coactionis. quorum opinio eſt valde probabilis, licet Leſſius *modo citatus numero* 17. & Petrus Nauarra *l. ſecundo de reſt. c* 3. *num* 445. & Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 18. *art.* 2. contrarium exiſtiment, niſi ad huiuſmodi preces accedat ſaltem metus reuerentialis; qui tamen, vt iam diximus, non eſt neceſſarius in noſtro caſu ſigilli ſacramentalis, cum propter ſanctitatem ſacramenti minor coactio requiratur ad extorquendam hanc licentiam: oportet enim hoc oſtium ſigilli ſilentij peſſulo obtrudere, ne deſpicatui habere tantum ſacramentum incipiat: & ideo ad effugiendum hunc metum reuerentialem conſulunt Doctores, vt hæc licentia extra confeſſionem petatur, vt Viuald. *in cand. au.* 1. *p. vbi de Sigillo n.* 4. Syl. *verbo Confeſ.* 3. *n.* 2. §. 3. Graphis *l.* 1. *deciſ. aur. c.* 23. *n.* 15.
Qui ſint preces importunæ.

Neceſſe eſt etiam, vt in vſu huius licentiæ conſtet eo modo, quo conſtare poteſt fuiſſe illam vere conceſſam à pœnitente, vt tollatur omne ſcandalum: conſtabit autem ex dictis confeſſarij. neque enim exigenda eſt à pœnitente in ſcriptis, quia, vt docet Soarius *tomo quarto de pœnit. diſput.* 33. *ſect.* 5. *num.* 14. id valde periculoſum eſt, ac oneroſum pœnitentibus, & res eſt de ſe publica. & cū Soar. idem docet Capua *libro* 1. *deciſ. aur. cap.* 23 *n.* 15. Aldretus tamen *libro* 2. *de relig. diſciplina cap.* 19. §. 1. *num.* 6. exiſtimat hanc licentiam in ſcriptis petendam eſſe à pœnitente, ne ſi Sacerdos accuſatus fuerit de reuelatione ſigilli, detrimentum patiatur: ſed hanc opinionem Aldreti probare non poſſum quia in dubio an ea reuelatio fiat, vel non fiat de licentia pœnitentis, credendum eſt teſtimonio Sacerdotis, non pœnitētis, vt docet egregie Capua

citatus

citatus num.16. & Decius capite primo de except. n.27. & Lapus allegatione 94. & Henriquez libro 3. de pœnitent. capite 19. num. 10. & Panormit. in capite omnis vtriuſque ſexus fidelis de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione 6. quia id cedit in religionem ſacramenti, quod offenſum, ac violatum non creditur, & quia in dubio præſumendum eſt pro iudice, eſt enim Sacerdos iudex in actu confeſſionis.

24. Si quis autem accuſet confeſſarium de reuelatione ſigilli, ei incumbit probatio, & vero ſi Sacerdos probet, ſe aliunde, quam ex confeſſione rem agnouiſſe, eius probationi ſtandum eſt vt communiter omnes authores docent; quia pro illo eſt præſumptio. Sic docet Aldretes libro 2. de religioſa diſciplina §.1. num. ſeptimo. Soarius ſtatim citandus numero vltimo. Syluester verbo Confeſſio 3. numero quinto. Viualdus in Candel. aur. 1. p. vbi de ſigillo numero 39. Felinus in capite teſtimonium num. 35. de teſtibus. Antonius Gabr. tit. de teſtibus concluſ. 2. numero 28. Maſcardus de probat. concluſ. 1286. Capua & Lapus numero præcedenti allegati. Si autem teſtes aſſeuerent confeſſarium reuelaſſe ſigillum, & de licentia conſtare non poſſit pœnitentis, & Sacerdos electa via excuſationis quod id aliunde, quam ex notitia confeſſionis ſciuerit, ſe defendat, & id in iuditio probare non poſſit, tunc quidem credunt Oſtienſis, & Panormitanus, quos refert ac ſequitur Angelus verbo Confeſſ. vltimo numero 21. & Syluester verbo Confeſſio. 3 num. 5. & D. Thom. in 4. diſtinct. 21. quæſtione 3. art. 2. ad 1. & Tabiena verbo Confeſſio §. 16. & Nauarrus in capite Sacerdos numero 163. & Soarius tomo 4. de pœnit. diſput. 33. ſect. 8. fine, ſub prælo Conimbricenſi, & Farinacius tomo ſecundo quæſtione 51. à numero 95. & Menochius lib. 1. de Præſumpt. quæſtione 89. numero 26. puniendum eſſe Sacerdotem, ſed non pœna ordinaria canonum, ſed mitiori, & arbitraria iudicis.

25. Dubitabis tamen an confeſſarius teneatur petere licentiam ab ipſo pœnitente, ad obuiandum malo, quod pœnitens alteri tertio vult patrare, & an pœnitens eam teneatur dare, & an abſoluendus ſit; ſi eam negauerit? Reſpondeo in primis teneri pœnitentem deſiſtere à malo monitis confeſſarij, & ſi non vult deſiſtere, & confeſſarius prudenter ac rationabiliter ex confeſſione iudicet pœnitentem, ad finem perductorum, id quod machinatur animo, tenetur ex charitate licentiam ab eo petere ad obuiandum malo, tacito ipſius pœnitentis nomine, quam licentiam tenetur pœnitens ei concedere, & ex charitate in ſeipſum, & ex iuſtitia in proximos, cum iniuſte velit alteri damnum inferre, ſemper autem iniuſte infert, cum perſona ſit priuata, & ad eum non ſpectet delicta punire; quod ſi nec monitis acquieſcere, nec à malo deſiſtere, nec facultatem concedere ad obuiandum malo velit, non abſoluat eum, & rem Deo commendet, certus quod Deus propter inuiolabilem ſigilli obſeruationem de remedio prouidebit, vt infra latius dicemus.

CAPVT II.

An Epiſcopi & Prælati religionum iuuari poſſint notitia confeſſionis ad externū regimen, & ſuppoſito quod poſſint, an ad id teneantur, & in quibus caſibus: proponitur ſententia affirmans cum omnibus ſuis corollariis, quam non ſequimur.

SVMMARIVM.

Licet confeſſariis abſque reuelatione ſigilli ea reuelare, quæ extra confeſſionem ſciunt. num. 1.

Proponitur ſententia affirmans. num. 2.

Ex illa ſequitur poſſe Prælatos & ſuperiores ex notitia confeſſionis fieri prudentiores in regimine externo. numer. 3.

Poſſunt prædicatores vitia in communi reprehendere, quæ ex notitia confeſſionis ſciunt. num. 4.

Quas pœnas incurrant Prædicatores, qui in concionibus Prælatis detrahunt. ibid.

Poteſt confeſſarius negare pœnitenti gladium ſi ex confeſſione ſciat pœnitentem illum petere, ad occidendum ipſummet confeſſarium. num. 5.

Poteſt pœnitens eidem confeſſario amplius non confiteri, ſi ſibi in confeſſione detegat ſe non eſſe Sacerdotem. ibidem.

Poteſt ſacrum non dicere, aut mutare vinum, ſi ex confeſſione ſciat ſibi venenum eſſe præparatum. ibidem.

Poteſt Epiſcopus ex notitia confeſſionis negare dimiſſorias indignis ſi tamen eas iam dedit non poteſt impedire ordines. num. 6.

Poteſt in hac opinione Prælatus ex eadem notitia negare ſuffragia ad honores. num. 7.

Item ad beneficia. ibid.

Fallit quando vnus longe aliis dignior indicatur. ibidem.

Poſſunt ſuperiores priuare ſubditos ob notitiam confeſſionis officiis ad nutum amouibilibus. numero 8.

Poteſt confeſſarius mutare ſententiam, & non inſtituere hæredem, & non reſignare beneficium, quando ex confeſſione aliquem cognouit indignum. numero 9.

Poſſunt Generales ordinū mittere in Indiam quæſito colore ſuperiores locales, quos ex confeſſione ſciunt, ex officio anſam peccandi aſſumere. num. 10.

Poſſunt Parochi in iſta opinione negare Euchariſtiam eis, quos ex confeſſione indignos agnouerint, ſi occulte petant, non publice. num. 11.

Idem de quolibet alio ſacramento, & Sacerdote etiam non parocho. ibid.

Contrarium ſequimur in capite ſequenti. numero 4.

Poſſunt Confeſſarij monere inquiſitores, & Prætores vrbis ac principes in generali, vt ſibi & reipublicæ proſpiciant ſi hæreſes, aut proditiones ex confeſſione futuras ſciant. num. 12.

Poſſunt in hac opinione Prælati religionum ex eadem notitia confeſſionis negare licentiam ſubditis exeundi. num. 13.

Quid in ea dicendum eſt, quando contrahentes matrimonium ſtipati ad contrahendum accedunt, ſi ex confeſſione ſciat Parochus inualide, aut indigne contrahere. num. 14.

Quid tenendum ſit. num. 16.

Suppoſito quod hæc opinio ſit bona, an parochi & ſuperiores teneantur illa vti, & negare ſuffragia ad honores eis, quos ex confeſſione ſciunt indignos proponitur ſententia affirmans. num. 18.

Aſtruitur

Aſtruitur negans. *num.*19.
Reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis. *ibid.*

1. ANte omnia notandum eſt, in omni opinione licitum eſſe confeſſarijs detegere peccata quæ in confeſſione audiunt, ſi aliunde extra confeſſionem illa ſciant, dummodo nihil certius affirment, quam ex alia notitia agnoſcant, qnia alias ſigilli violatores erunt. ita communiter Doctores, D. Thomas *in* 4. *diſtinctione* 27. *quæſtione* 3. *articulo* 3. *verſ. reſpondeo.* Soarius *tomo* 3. *de pœnitent. diſputatione* 33. *ſectione* 3. *numero* 7. *in prælo Conimbricenſi.* Maior *in* 4. *diſtinctione* 12. *quæſtione* 3. Henriquez *libro* 3. *de pœnitent. capite* 22. §. 1. Nauarrus *in capit. Sacerdos, de pœnitent. diſtinctione* 6. *à numero* 124. Sanchez *libro* 3. *de matrimon. diſputatione* 16. *numero* 2. *verſ. confirmatur.* & ratio eſt, quia confeſſio non priuat Sacerdotem iure antiquo, quod habebat loquendi abſque offenſione ſigilli ſacramentalis de rebus, quas extra confeſſionem ſciebat, ſiue ante confeſſionem, ſiue poſt eam, illas aliunde ſciat, ſicut enim ipſa confeſſio non ei tribuit ius nouum ad loquendum, ſic non aufert antiquum: deinde quia alias inſignis via pateret latrocinijs, fraudibus, & inſidijs, poſſent enim fures & prædones in Eccleſijs præſentibus confeſſarijs furta exercere, & ſtatim ad illos accedere, & peccata confiteri, vt ipſi teſtes non ſint, quo quid abſurdius? Et vero eſt adeo vera, & communis hæc ſententia, vt procedat non ſolum de ijs, quæ confeſſarius ſciebat ante confeſſionem, ſed etiam poſt confeſſionem, vt ſpeciatim notarunt Capua *libro* 1. *deciſ. aur. capite* 23. *numero* 28. Syluester *verbo Confeſſio.* 3. §. 5. *numero* 2. *prope finem*, & D. Thom. *in* 4. *diſtinctione* 2. *quæſtione* 3. *articulo* 3. & factæ rationes idem conuincunt. nam ſicut confeſſio non priuat confeſſarium priori notitia, ita nec poſteriori, cum vtraque ad forum ſoli pertineat, vnde in teſtem vocatus Sacerdos, tenetur quicquid, extra confeſſionem ſcit dicere, ſiue ante confeſſionem, ſiue poſt id ſciat, dummodo nullam circunſtantiam magis reuelet, ſi forte illam ex confeſſione agnouit.

2. His notatis eſt quæſtio grauiſſima vtrum poſſint confeſſarij, & Prælati vti notitia confeſſionis ad regimen externum abſque violatione ſigilli ſacramentalis? Qua de re bipartita eſt opinio. Prima affirmat, maxime in rebus gratuitis, & ſic in gratuita electione ad ſuperioratum, vel officia & honores domeſticos religionis, poſſe ſuperiores tuta conſcientia vel quoſlibet alios eligentes, & ſuffragia ferentes negare eis ſuffragia, quos nouerint ex confeſſione indignos, & illos amouere ab officijs amouibilibus religionis; ſecus vero quando officium eſt perpetuum, vel ad tempus certum durabile, quia tunc, cum quis ad ea officia ius habeat, non poteſt ab illo amoueri niſi ex iuſta cauſa in foro externo cognita: ita docet Henriquez *libro* 3. *de pœnitent. capite* 23. *numero* 3. Alenſis 4. *part. numero* 78. *articulo* 1. *membr.* 2. *ad* 8. D. Thom. *in* 4. *diſtinction.* 21. *quæſtione* 3. *articulo* 1. *quæſtiuncul.* 1. *ad* 3. *& quodlib.* 5. *articul.* 13. D. Bonauent. *in* 4. *diſtinction.* 21. *in* 2. *part. vbi agit de ſigillo confeſſionis articulo* 2. *quæſtione* 1. *numero* 62. Scotus *ibi. quæſtione* 2. *articul.* 3. & 4. Durand. *in* 4. *diſtinction.* 9. *quæſtion.* 5. Paludan. *in* 4. *diſtinctione* 21. *quæſtion.* 3. *articul.* 3. *numero* 60. Gabriel *ibidem quæſtion. vnica artic.* 3. *dub.* 1. Altiſiodorenſis *libro* 4. *tract.* 6. *capite* 3. *quæſtion.* 4. *verſ. quæritur.* Capreolus *in* 4. *diſtinction.* 21. *quæſtion.* 2. *articulo* 3. *ad* 8. Gandauenſis *quodlibet.* 8. *quæſtion.* 29. licet communiter pro oppoſita ſententia falſo allegetur. Adrian. *in* 4. *de confeſſ. quæſtione* 5. *poſt dubitationem nonam, & in paruis voluminibus folio* 61. *col.* 1. Summa Confeſſ. *titulo de confeſſ. quæſtione* 94. D. Antonin. 3. *part. titulo* 14. *capite* 12. §. 2. *& titulo* 17. *capite* 22. §. 1. Medina *tract. de confeſſione quæſtion. de his, quæ à confeſſore celanda ſunt.* §. *corollarie ſequitur, ad finem.* Victoria *in Summa de Euchariſt. numero* 80. *fine.* Sotus *in* 4. *diſtinctione* 18. *quæſtione* 4. *articulo* 5. *ad finem, verſ. de his autem ſubditorum officijs, & de tegendo ſecreto, membr.* 2. *quæſtione* 4. *poſt quintam concluſionem dub.* 1. & ibi Corduba *in addition. ad Sotum*, Ledeſma 2. 4. *quæſtione* 10. *articulo* 5. *dubio* 4. Soarius *de Euchariſt. quæſtione* 80. *articulo* 6. *diſputatione* 67. *ſection.* 3. Bartholom. Ledeſma *de pœnitent. dub.* 32. *concluſ.* 7. *ad medium*, Lopez 2. *part. Inſtructorij capite* 96. *dubio* 1. *fine.* Capua *libro* 1. *deciſion. aur. capite* 23. *numero* 6. & 7. Viuald. *in Candelabr. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo. numero* 29. Rodriguez *tomo* 1. *Summæ in* 2. *edition. capite* 68. *concluſ.* 6. *numero* 6. Rebuffus *in capite Omnis, de pœnitent.* §. *ſuſcipiens reuerenter, verſ. octauo non debet. folio* 572. Roſella *verbo Confeſſionis celatio, numero* 2. Sylueſter *verbo Euchariſt.* 3. *quæſtione* 5. §. 7. Tabiena *verbo Confeſſionis celatio, numero* 5. Turrecremata *in capite Sacerdos, de pœnitent. diſtinction.* 6. *articulo* 1. *numero* 10. & ibi Nauarrus *numero* 146. Probatur primo, quia ſicut confeſſio non tribuit ius nouum confeſſarijs, ita non aufert antiquum, ſed non audita confeſſione poterant confeſſarij, ac ſuperiores libere eligere, ferre, vel non amouere ab officio amouibili, mutare de loco in locum, & non miniſtrare eis ſacramenta in eo caſu, quo ad id non tenebantur; ergo non poſſunt hoc iure priuari per notitiam confeſſionis, alioqui confeſſio tolleret confeſſarijs priſtinam libertatem. Probatur ſecundo, quia ſi confeſſarius non audiuiſſet confeſſionem, irrationabiliter conquereretur pœnitens, ſi ei negaſſet ſuffragium omnino gratuitum, & liberum, ergo audita confeſſione irrationabilis erit querela, & ſuſpicio, de negatione ob crimen confeſſum, & irrationabiliter etiam retraheretur quiſque à confeſſione. Tertio, quia alioqui daretur occaſio indignis vtendi cautelis iniuſtis, vt eligantur, vel conſeruentur in officijs ad nutum amouibilibus, & plerumque non ſine magna iniuria ſacramenti, faciendo ſcilicet confeſſionem ſuæ indignitatis cum electoribus vel ſuperioribus. Quarto, quia Confeſſarius ſolum obligatur ex ſigillo ad non manifeſtandam perſonam ſibi confeſſam; ergo tacita perſona, & non manifeſtata, poterit vti notitia relicta ex ipſa confeſſione ad bonum commune, ad bonum proximi, & ad bonum ipſius pœnitentis. Quinto, quia quamuis confeſſarius aut ſuperior ſciat peccata ſibi confeſſa, vt Deus, tamen illa ſcientia ſubiectatur in intellectu humano, & ex hac parte eſt humana; ergo poterit illa vti ad dirigendos actus externos, quando ſine alterius iniuria, & ſine iuſto, ac rationabili ſcandalo vti poteſt, hoc autem in præſenti accidit, quia apud alios non poteſt eſſe ſuſpicio peccati confeſſi (vt ſupponimus) nec inde ſequitur iniu-

Digitized by Google

ria, aut pœnitentis damnum, cum ille non habeat ius petendi rem gratuitam: aut perpetuandi ſeſe in officio amouibili; ergo intentum.

Ex hac opinione, quæ eſt probabilis, ſequitur primo, non prohiberi ſuperiores prudentiores fieri ex notitia confeſſionis in ſuo regimine, & ſic poſſe promulgare leges in communi ſub excommunicatione ad vitanda peccata periculoſa ſuis ſubditis: idem dicendum eſt de Prælatis non regularibus, veluti de Epiſcopis in ſua diœceſi: approbant hanc ſequelam in particulari, Henriquez *libro 3. de pœnitent. cap. 23. numer. 3.* D.Thom. *quodlib. 5. art. 13.* Syluester *verbo Confeſſio. 3. numer. 9.* Sotus *in 4. diſtinction. 18. quæſt. 4. artic. 5. & in relect. de tegendo ſecreto, membr. 3. quæſt. 4.* & Ledeſma *quæſtion 10. art. 5. dub. 4.*

4. Sequitur ſecundo, poſſe prædicatores publicos, & prælectores obiurgare vitia in generali, quorum notitiam ex confeſſione habuere, nulla detecta perſona, aut circunſtantia per quam perſona agnoſci poſſit: ita Henriq. citatus, & Syluester *verbo Confeſſio. 3. quæſt. 5.* Non poſſunt tamen dicere ſe ea vitia ex confeſſione ſciuiſſe propter ſcandalum, vt docet Capua *libr. 1. deciſ. aur. cap. 23. num. 40.* & Syluester *allegatus.* Oportet tamen, vt Prælatorum ac Principum confeſſarij coram illis de rebus ad eos pertinentibus, ex confeſſione notis non loquantur, aut concionentur, quia nullus vnquam exinde fructus colligitur, & ſcandalo fortaſſe alijs erit. & ideo Clemens V. religioſis præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ, ne in ſermonibus ſuis Prælatis detrahant, & qui contrarium præſumpſerint, pœnis illis ſubiaceant, quæ ſecundum eorum regulas grauioribus criminibus decernuntur, à quibus abſque manifeſta neceſſitate cum eis non diſpenſetur: ita habetur *in Clementina 1. de priuileg.* & docet Salzedus *in praxi cap. 68. de maledictu num. 4.* & Farinacius *tom. 3. quæſt. 105. inſpect. 10. numer. 420.* Quod ad detractionem attinet, intelligendum id eſt, vel quando Epiſcopus in concionibus expreſſe nominatur, vel ita declaratur res, vt dubium non ſit de illo loqui prædicatorem; licet enim vitia reprehendi debeant, non tamen cum ſcandalo, ſed prudenter, vt notat Aldretus *lib. 2. de relig. diſciplina cap. 20. num. 4. & gloſſa in dicta Clementina verbo Detrahant.*

5. Sequitur tertio, ſi confeſſarius ex confeſſione pœnitentis nouit, quærere illum occaſiones occidendi eum, & ex defectu gladij aut inſtrumenti, quod ipſi confeſſario accommodauit, id hactenus non feciſſe, poſſe illum negare pœnitenti, ſi ad eum finem poſcat. Similiter ſi ex confeſſione nouit aliquis confeſſarium non eſſe Sacerdotem, aut non habere iuriſdictionem ad confeſſiones audiendas, poteſt illi amplius non confiteri, ac proinde poteſt vti notitia confeſſionis ad actus externos dirigendos. Item ſi confeſſarius ex confeſſione vnius complicis ſciat illum, aut alios ſocios illius paratos eſſe ad illum occidendum tali die, ſi ingrediatur talem domum vel locum, ad quem per fraudem euocabitur, poterit licite non exire domo, & ad locum vocatus non ire, & parum refert quod omnes intelligant, id oriri ex notitia confeſſionis, quia nec reuelat ſigillum, nec rationabiliter alij; ſed irrationabiliter à confeſſione ob eam cauſam retrahentur. Idem quoque dicendum eſt, ſi pœnitens dicat in confeſſione confeſſario ſe eum occiſurum tali hora, poterit enim ea hora confeſſarius periculum deuitare, vel domi ſe continendo, vel ad alium locum diuertendo: has ſequelas ſpeciatim approbat Syluester *verbo Confeſſio. 3. numer 12.* Fumus *verbo Confeſſor numer. 7.* & Sanchez *libro 3. de matrimonio diſputatione 16. numero 4* & Maior *in 4. diſtinctione 21. quæſtion. 3. ad 2.* & Gabriel *articul. 3. dub. 1.* & Sotus *de tegendo ſecreto membr. 3. quæſtion. 3.* Et idem etiam eſt dicendum ſi Sacerdos ex confeſſione ſciat mortiferum venenum in vino eſſe immiſſum, & non poſſit vel ſacrum omittere, vel aliud vinum petere, quin complices aſtantes ſciant illud omittere propter notitiam confeſſionis, parum enim id refert, quia irrationabiliter à confeſſione retrahentur, ſi ob id, id faciant; iuxta Doctores allegatos.

Contrarium tamen docet Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputatione 33. ſection. 7. numero 6.* Richardus *in 4. diſtinction. 21. articul. 4. quæſtion. 2.* & Nauarrus *in cap. Sacerdos numer. 135.* & Sotus *in 4. diſtinction 18. quæſtion. 4. articul. 5.* ſibi contrarius, & Ledeſma *quæſtion. 10. artic. 1. dub. 6.* qui omnes aſſerunt, teneri Sacerdotem mortiferum venenum ſumere, intrare locum, & domo vocatum exire, & non poſſe ſacrum omittere, aut vinum aliud poſtulare. Ratio illorum eſt, quia reuelatio indirecta facta verbis, aut ſignis, eſt illicita, & negari non poteſt, quin illa ſit reuelatio indirecta ſigno. nam vel id confeſſarius nouit ex ſola confeſſione illius, qui venenum vino immiſit, vel ex confeſſione alicuius complicis illius. Si ex ſola confeſſione illius, qui venenum vino immiſit, abſolute manifeſtatur confeſſio, per accidens enim eſt, quod ſolus ille id intelligat: ſi ex confeſſione alicuius complicis, etiam abſolute manifeſtatur confeſſio. nam hoc modo ſuppoſita aliorum complicum notitia ſine dubio indirecte proditur pœnitens, & honor ſacramenti periclitatur, nullo enim modo id vterque in confeſſione aperiret, ſi timeret ſuam proditionem indirectam, & mors potius eſt paſſiue, vt ſic dicam, ſuſtinenda, quam indirecte etiam reuelanda confeſſio. Et exiſtimat Soarius *num. 8.* hanc ſuam opinionem procedere non ſolum in periculo vitæ temporalis Sacerdotis, ſed etiam ſpiritualis; quamuis enim, inquit, huiuſmodi caſus potius ſint mere ficti, & nunquam deſint alia remedia, quibus poſſit Sacerdos vti ad vitandum periculum, tamen admiſſo vrgenti caſu, ſemper fauendum eſt confeſſionis ſigillo, & Sacerdos prouideat animæ ſuæ per contritionem; nihilominus tandem reſolutiue dicendum eſt, poſſe huiuſmodi Sacerdotem vitare actionem celebrandi in eo vino, & petere aliud; vel fingere mentis deliquium, & relinquere Miſſam, etiam in die feſto obligationis; quamuis enim complices ſciant, atque ſuſpicentur, illum id ex notitia confeſſionis efficere, ipſe vtitur iure ſuo, & ille actus ex ſe, & ex natura ſua, non eſt reuelatiuus ipſius confeſſionis in illis circunſtantijs, vt Soarius exiſtimat; ſed alij ex ſua praua conſcientia id colligunt, actio enim illa ex ſe indifferens eſt, ad plures alias cauſas, & rationes operandi, vt patet.

Sequitur primo, poſſe Epiſcopos quæſito aliunde colore ex notitia confeſſionis negare dimiſſorias indignis. ita communiter Doctores, Henriquez *num. 2. allegatus.* Capua *libr. 1. deciſ. aur.* 6.

cap. 23.

capite 23. numero 8 Sylueſter *verbo Confeſſio. 3. numero 9.* §. 14. D. Thom. *in 4. diſtinct. 21. quæſtion. 3. art. 1. quæſtiuncula 1. concl.* 4. quia ſibi imputent, quamuis ob repulſam admodum crucientur, nam ad ea, quæ ſaluti non ſunt neceſſaria, non debet quis accedere, qui cognoſcit ſe iniuſte poſſe repelli. Si tamen Epiſcopus iam dedit reuerendas, non ei poterit denegare ſacros ordines, quem ex ſola confeſſione cognouit indignum, quia iam habet ius acquiſitum. Idem dicendum eſt, ſi iuſſit facere diligentias ſuo ſubdito, & poſt factas diligentias in foro ſoli bonas, agnoſcat ex confeſſione eſſe indignum, ex eo quod iam ius habeat acquiſitum, vt ait Henriq.

7. Sequitur quinto poſſe ſimiliter Epiſcopos non præſentare, & non eligere ad officia, & beneficia publica, & negare ſuffragia ad huiuſmodi officia eis quos ex ſola confeſſione indignos agnouerint: non poſſe tamen eis negare inſtitutionem, & collationem, ſi iam electi ſint ac præſentati à ſuis patronis, propterea quod iam ius habeant acquiſitum. ita Capua *libro primo deciſ. aur. capite 23. num.* 8. & D. Thom. *citatus numero præcedenti*, & Nauarrus *de Regular. conſilio 75. libro 3. numero* 5. Secus vero dicendum eſt, quando vnus ab omnibus creditur longe dignior cæteris, quia tunc repulſio illius iuſtam ſuſpicionem aliis præbet reuelationis ipſius ſigilli ſacramentalis: ita expreſſe Henriquez *lib. 3. de pœnitent. capite 23. numero* 4. D. Thomas *quodlib. 5. a.* 23. Sylueſter *verbo Confeſſio. 3. num.* 9. Soto *de tegendo ſecreto m. 2. quæſtione 4. dubio 1. poſt concl.* 5. Ledeſma 1. *4. quæſt. 21. art. 6. dubio. 3.* Altiſiodorenſis *4. p. Summa tract. 6. cap. 3. quæſt.* 4. Rebuffus *in cap. Omnis. de pœn. & remiſſ. fol.* 572. Nauarrus *in cap. Sacerdos num.* 146. omnes citati ab Henrico *ad marginem*. Addit vero Sotus, *Nec curet Epiſcopus, aut elector de quacumque ſuſpicione, quam alij de repulſa, quam ipſe paſſus eſt, habeant, cum iure ſuo vtatur per Doctores explicato. & ſuæ indignitati tribuat, cum ad rem ſaluti non neceſſariam accedere non debeat, qui agnoſcit. ſe repelli poſſe.* Ille tamen, qui indignũ aut excommunicatum ſola confeſſione notum eligit, non incurrit pœnas, quæ in iure eligentibus indignos decernuntur: quia pœnæ pertinent ad forum externum. ita communiter Doctores ita Henriquez Sotus & Ledeſma hic allegati, & Sanchez *libro 3 de matrimonio diſputatione 16. num. 6. fine*, vbi multos allegat: licet contrarium teneat Nauarrus *in cap. de pœnit. n.* 146. ſed minus probabiliter.

8. Sequitur ſexto poſſe abſque periculo reuelationis ſigilli ſuperiores religionum ex ſola, & præciſa notitia confeſſionis priuare ſuos ſubditos officiis ad nutum amouibilibus, quamuis ipſi ſubditi intelligant ſe ob id priuari quæſita externa cauſa huius priuationis. ſic omnes Doctores num. 2. allegati: in religione enim facilius fiunt huiuſmodi priuationes, caute tamen & circumſpecte, ne offendatur ſigillum: & ſic ſæpe dignus, ſi putetur modo aliquo nociturus, non admittitur ad ſuperioratum, quæſito aliunde colore: & ratio eſt, quia Prælati religionis ſunt patres ſpirituales regularium, & regulares in multis renunciant iuri ſuo, nec facit iniuriam ſacramento, qui prudenter vtitur iure ſuo: veram tamen reſolutionem huius rei dabimus cap. ſeq. n. 4. & 5.

9. Sequitur ſextо. Eum qui alterum volebat inſtituere hæredem, vel ei teſtamento relinquere ſua bona, aut beneficium reſignare, poſſe ob ſolam notitiam confeſſionis mutare ſententiam, non tamen ſibi recompenſare occulte, de re ſibi furto ablata, quia ſaltem pro foro externo, dum furtum non probatur, & omnino occultum eſt, habet fur ius aliquod acquiſitum in illo, & ſic non poteſt licite Sacerdos vti compenſatione occulta, niſi quatenus per exteriorem notitiam iuſte poteſt procedere. ita docet Henriquez *libro 3. de pœnitent. capite 23. num. 5 fine.* ſignificat Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 4. artic. 5. ad finem.* videtur tamen Henriquez ſibi contrarius, nam ſtatim *numero ſexto* ait poſſe confeſſarium, famulum, quem ex confeſſione nouit ſibi aliquid ſuffurantem, remouere ab officio, & clam poſſe rem à ſe furto ablatam, recuperare. & pro ſe citat Sotum *relectione de tegendo ſecreto m. 3. quæſtione quarta dubio primo poſt quintam concluſionem*: in primo tamen loco, loquitur Henriquez de re furata aliis: in ſecundo de re furata ſibi. Verum quid hoc prodeſt ad ſacramentum ſigilli. Et vero in eodem *libro tertio de pœnitent. capite 22.* §. 1. ait Henriquez, ſi confeſſarius ex indiciis ſciat tali hora & tempore in Eccleſia ſibi abſciſſam fuiſſe crumenam, poſſe probare in iudicio ea hora, & tempore nullum adfuiſſe tunc in templo niſi ipſum pœnitentem, & citat ibi in commento litera D. pro ſua opinione Ledeſmam *quæſt. 10. artic. 5. dub. 1. concl.* 2. & Sotum *in 4. diſtinct. 18. q. 4. artic. 6.* Verum tota hæc doctrina eſt admodum periculoſa, & nullo pacto admittenda, vt oſtendemus infra *in cap. ſequenti.*

Sequitur nonò, poſſe Generalem alicuius ordinis prælatum inferiorem non ad nutum amouibilem, ſed iuriſdictione ad tempus certum & ſtabile vtentem, ſi ex ſola, & præciſa notitia confeſſionis ſciat, ſuperioratum ei eſſe occaſionem peccandi, in Indiam mittere, & in alium locum, imo & prouinciam mutare ſub cauſa & prætextu maioris perfectionis; Generales enim vt cuſtodes, ac conſeruatores totius religionis habent plures cauſas vt poſſint remouere, & mutare perſonas à ſuis officiis, dummodo non prodatur ſigillum: ita Henriquez *libro 3. de pœnit. capite 23. num. 6. ad finem*: & de Prouinciali idem docet Sylu. *verbo Confeſſio. 3. num.* 9. dummodo Prouincialis admoneat primo in confeſſione ſuperiorem, vt reſipiſcat; quod ſi noluerit, addit poſſe tunc Prouincialem procedere cum eo vſque ad priuationem officij occaſione aliunde ſumpta, ne offendat ſigillum, & cum Sylueſtro idem tenet Capua *lib. 1. deciſ. aur. c. 23. n.* 8. neque obſtat quod priuatus ſuperioratu exinde pronior fiat ad celanda peccata in confeſſione cum ingenti ſacrilegio, quia ſuperior vtitur iure ſuo, & melius eſt vt peccata non committantur, maxime ſi in detrimentum religionis vergant, quam quod cum ſacrilegio celētur, ſi fiant: vt optime notauit Sylueſter *allegatus* & D. Thomas *in 4. ad* 21. quem citat ipſe Sylueſter, addit tamen D. Thom. ibi hæc verba, *Poteſt etiam Prelatus ſine læſione conſcientiæ relinquere impunitum huiuſmodi peccatum.* Similiter Magiſter nouitiorum poteſt ſuum ſuffragium negare illi nouitio, quem ex confeſſione agnouit indignum, quãdo electio fit publice, & ſuffragia dantur publice, permittens alios male ſuſpicari, vt docet Sotus *in rel. de tegendo ſecreto memb. 3. quæſt.* 4. Negat tamen Henriquez ſi iam per capitulum, aut definitorum vota admiſſus eſt, quia in foro externo iam habet ius acquiſitum, & id docebunt omnes *num. 7. citati.* 10.

Sequitur decimò, poſſe parochum ex ſcientia confeſſionis, vel quemcumque alium Sacerdo- 11.

tem de licentia parochi, ſacramenta miniſtrantem, Euchariſtiam, & alia ſacramenta negare ei quem immediate ex confeſſione agnouit indignũ non publice, ſed occulte. v. c. ſi nemo adſit in Eccleſia, aut ſi pœnitens ad illum accedat in ſacriſtia & nemine vidente ſacramenta requirat. ita docet Soarius *de Euchariſtia quæſt.* 80. *articulo* 6. *diſputat.* 67. *ſect.* 3. *& tomo quarto de pœnit. diſp.* 33. *ſect.* 6. *num.* 2. *in prælo Conimbricenſi*, & D. Thom. *in* 4. *diſt.* 9. *q. vnica articulo* 5. *quæſtiuncula* 1. *in corpore.* Victoria *in Summa de Euchar. numer.* 80. *fine.* Nauarrus *in capite Sacerdos*, & Capua *libro* 1. *deciſion. aurear. in capite* 23. *num.* 38. & Ledeſma 1. 4. *quæſt.* 21. *artic.* 6. *num.* 63. & Barth. Ledeſma *de Euchariſtia dub.* 23. *concl.* 3. & Alenſis 4. *p. q.* 94. *memb.* 1. & ratio eſt primo, quia ſi publice negetur, reuelatur confeſſio indirecte aliis; ſi occulte, nemini reuelatur. Secundo, quia quilibet Chriſtianus habet ius ad petendam Euchariſtiam, & alia ſacramenta quocumque tempore accommodato, quo iure non poteſt priuari publice niſi illud amittat per publicum peccatum mortale, vnde dum publice de illo non conſtat, non debet ei publice ſacramentum negari.

12. Sequitur vndecimo poſſe confeſſarios, ſi ex confeſſione ſolum agnoſcant impendere magna mala reipublicæ Chriſtianæ: v. c. proditiones in Principes, in patriam, in ciuitatem, vel quod hæretici prauis erroribus doctrinæ multorum animis inſidientur, & ſalutaribus monitis nolunt reſipiſcere, verbis generalibus admonere eos, quibus malum imminet, & paſtores vel Inquiſitores, ac Prætores vrbis, vt plus ſolito inuigilent. Sic dicendo: opus eſt diligẽtius ſolito vigilare, graſſantur enim in vrbe proditores & hæretici: ita docet Capua *lib.* 1. *deciſionum aur. cap.* 23. *num.* 7. Richardus *in* 4. *diſt.* 21. *quæſtione quarta art.* 2. & Summa Aſtenſis *de confeſſionis ſigillo*, & Henriq. *lib.* 3. *de pœnitent. ca.* 22. *n.* 2. & D. Thomas *quodlibeto* 5. *q.* 13. & Palatios *in* 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 2.

13. Sequitur duodecimo poſſe Prælatos religionis ob ſolam, & præciſam notitiam confeſſionis negare ſuis ſubditis licentiam exeundi foras, & alloquendi domi externos, poſſe item claudere feneſtras ac fores monaſterij, parietes erigere, & alia huiuſmodi quæſito aliunde colore, ne alij intelligant, id ex notitia confeſſionis oriri, quamuis ipſi pœnitentes id intelligant. ita Henriquez *lib.* 3. *de pœnitentia cap.* 23. *num.* 7.

14. Sequitur decimotertio dubium hic neceſſario expediendum, videlicet quid faciendum parocho, vel alteri Sacerdoti, qui de licentia parochi matrimonium miniſtrat, illique aſſiſtit: quando contrahentes publice accedunt, amicis & cognatis ſtipati ad celebrandum matrimonium ſi ex confeſſione, quam tunc petunt, agnoſcat illos habere aliquod impedimentum dirimens, vel impediens, qua in re varie reſpondent Doctores. nam Henriquez in hac opinione *libro tertio de pœnitent. capite* 23. *numero tertio fine.* aſſerit poſſe in primis Epiſcopos negare antecedenter licentiam ad ſolitas monitiones, ſeu denũciationes faciendas, non tamen poſſe vel Epiſcopum vel parochum negare matrimonium, ſi iam ſunt monitiones factæ ac decurſæ, quia tunc iam in foro externo habent ius acquiſitum, quo publice priuari non poſſunt, niſi cum magna iniuria ob notitiam occultiſſimam fori interni. Alij reſpondent teneri parochos ex officio monere contrahentes in confeſſione, vt deſiſtant à matrimonio, quoadusque ſibi de remedio neceſſario prouideant, ſi modo poſſit, abſque offenſione ſigilli id efficere præallegatis aliunde cauſis; vel conſulendo eis, aut alteri eorum vt votum caſtitatis emittant ad quinque vel ſex menſes, quo tempore diſpenſationem impedimenti poſſint quærere; quod ſi contrahentes nolint deſiſtere, nec votum emittere, nec fingere repentinam ægritudinem, dicunt debere eos matrimonio coniungere, quia iam habent ius quæſitum. ita docet Sylueſter *verbo Confeſſio.* 3. *numero ſeptimo quæſtione* 12 *fine.* Alenſis 4 *part. queſtion.* 78. *membr.* 2. *ad* 5. Bonan. *in* 4. *diſtinct.* 21. *in* 2. *p. articulo* 2. *quæſt.* 1. *n.* 61. *ad finem quæſtionis.* Altiſiodorenſ. *libro quarto Summæ tractat.* 6. *cap.* 3. *quæſtione quarta, verſu Ad hoc eſt ſolutio*; Driedo *libro ſecundo de libertate Chriſtiana capit. ſeptimo initio* §. *aliud eſt ſcire.* Palatios *in* 4. *diſtinctione* 21. *diſputat.* 2. *fol. mihi* 459. *col.* 1. *verſu nam teſtimonium Parochi.* Rodrig. *tomo primo Summæ edit.* 2. *capite* 217. *concl.* 6. *numer. ſeptimo.* Angelus *verbo Confeſſio, octauo, numero decimotertio* Tabiena *verbo Confeſſionis celatio quæſtion.* 4. *numero quinto fine.* Maiolus *li.* 3. *de irregularitate capite* 25. *numero* 3. §. *Affinitas, fine.* & cum huiuſmodi Doctores loquantur abſolute, & nihil diſtinguant inter monitiones factas, vel non factas, intelligendi ſunt ſiue illæ ſint factæ, ſiue non.

Alij reſpondent, ſi publice petant matrimonium, vt in caſu propoſito, teneri parochos, & alios Sacerdotes, qui de licentia parochorum matrimonio aſſiſtunt, eos matrimonio coniũgere, & non poſſe eis ſacramentum negare; ſecus ſi ſecreto & occulte petant, ita docent omnes. quos num. 11. allegauimus. & Nauarr. *in capite Sacerdos de pœnitent. diſtinctione ſexta, numero* 144. Adrianus *in quarto quæſtione quinta, de confeſſ. poſt dub. nonum, & in paruis voluminibus fol.* 297. *col.* 2. & Sotus *in quarto, diſtinctione decimaoctaua, quæſt.* 4. *art.* 5. *poſt primam concluſionem, verſ. hinc fit.* limitans tamen quando aliàs Sacerdos ſe excuſare nequit, & Medina *libro* 2. *Summæ capite* 4. *folio* 267. *col.* 1. & loquens de ſacramento Euchariſtiæ id docet Soarius *quæſt.* 80. *artic.* 6. *diſputat.* 67. *ſect.* 3. *citatus numero* 11. *& tomo* 4 *de pœnit. diſputat.* 33. *ſect.* 6. *nu. ſecundo. in prælo Conimbricenſi in vtroque loco*, & Syluester *verbo Euchariſtia* 3. *numero* 7. loquens etiam de ſacramento Euchariſtiæ; ſed eadem eſt ratio de illo, atque de matrimonio, & de quocumque alio ſacramento. 15.

Alij diſtinguunt inter parochum, & nõ parochum; & de parocho dicunt non poſſe negare matrimonium ſuis parochianis publice petentibus, propter impedimentum dirimens vel impediens ex ſola confeſſione notum, quia forum internum nullum ius eis tribuit ad illud in foro externo negandum: de non parochis vero dicunt poſſe illud negare ſi occulte petatur, non tamen ſi publice ſed reuera idem dicendum eſt de parochis, & non parochis, ſi de licentia parochi matrimonio poſſint aſſiſtere: vt conſideranti patebit. Ex his opinionibus, ſeu potius reſponſionibus illam probo, quam numero præcedenti retulimus, eſt enim magis accommodata doctrinæ huius opinionis, quam hactenus explicauimus, & cuius corollaria, ac ſequelas hactenus expoſuimus. 16.

Suppoſito vero, quod opinio hactenus explicata, & ſequelæ ac corollaria illius probabilitatem habeant; inquirimus adhuc: an parochi, & ſuperiores teneantur in conſcientia negare 17.

ſuffra-

ſuffragia, non eligere ad honores, priuare ſubditos officijs amouibilibus, mittere ſuperiores locales in Indiam, & negare ſacramenta ijs quos per ſolam & præciſam notitiam confeſſionis nouerint indignos, an ſolum poſſint licite id facere, ita tamen, vt non teneantur id efficere. Et quidem de hoc dubio bipartita opinio eſt.

18. Prima docet teneri id efficere in conſcientia; ita docet Palud. *in 4. quæſt. 5. de confeſſ. poſt dubium nonum, verſ. ad 3. principale, & in paruis voluminibus folio mihi* 297. *col.* 1. Nauarrus *in cap. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. diſtinction. 6. numero* 146. tenet etiam Soarius *de Euchariſtia quæſtione* 80. *articul.* 6. *diſputation.* 67. *ſection.* 3. *ſub prælo Conimbricenſi*, & alij. & idem videntur tenere omnes illi, qui dicunt non debere ſuperiores hos eligere ad officia religionis: debere negare Euchariſtiam huiuſmodi peccatoribus ex ſola confeſſione notis occulte illam petentibus, & omnes qui vtuntur hoc verbo *debere*, & hi ſunt D. Thom. *in 4. diſtinctione 9. quæſt. vnica articul. 5. quæſtiunc. 1. in corpore, & quodlibeto 5. articul.* 13. Alenſis 4. *part. quæſtion.* 49. *m.* 1. Bonauent. *in 4. diſtinction* 21. *in 2. part. articul. 2. quæſt. 1. numero* 60. & ibi Paludanus *quæſt. 3. artic. 3. numer.* 60. Durandus *diſtinct. 9. quæſt.* 5. Altiſiodorenſis 4. *part. Summæ tract. 6. capite 3. quæſtion.* 4 D. Anton. 3. *part. titulo 17. capit. 22.* §. 1. Victoria *in Summa de Euchariſt. numer. 80. fine.* Sotus *de tegendo ſecreto. m. 3. quæſtion. 4. concl. 5. dub. 1. verſ. pro deciſione.* Ledeſma 1. *part. 4. quæſtion. 21. articul. 6. dub.* 3. Rebuſtus *in capit. omnis, de pœnitent. & remiſſ. ſuper verbum, ſuſcipiens reuerenter, verſu, octauo non debet, folio mihi* 572. Sylueſter *verbo Euchariſt. 3. quæſt. 5. dicto* 1. Tabiena *verbo Communicare. quæſtion. 53. numero* 59. Nauar. *in Summa cap. 21. numer. 56. fine.* & fundamentum eſt, quia ſi eſt parochus, obligatur ratione officij quærere, ac procurare ſalutem, & obuiare periculis ſubditorum (idem de ſuperioribus religionum, & de Prælatis Eccleſiaſticis reſpectu ſuorum ſubditorum) ſi non eſt parochus, tenetur ex præcepto caritatis obuiare malo proximi: iuxta illud, *& proximum ſicut teipſum.* id eſt, non tantum quantum, ſed in eodem ordine ad ſalutem; ergo cum in his caſibus, præcedentibus ſequelis numeratis licite poſſint huiuſmodi perſonæ id facere, tenentur facere.

19. Eſt probabilis iſta ſententia: contraria tamen probabilior, quæ docet non teneri, ſed poſſe id facere licite, ſi velint: primo, quia eſt quidem hoc medium de ſe arduum ac difficile, & grauiſſimis expoſitum periculis oſtendendi ſacramentale ſigillum, quia quamuis ſpeculatiue loquendo, vſus huius notitiæ confeſſionis ſit licitus, practica tamen vix poteſt ad praxim reduci abſque graui offenſione ſigilli, & tot cautelæ, & circunſtantiæ in vſu & practica huius opinionis requiruntur. vt de plano illius fatentur authores, vt vix fas ſit, ea ſcientia vti: vnde ſicut ille, qui caſtitatem vouit, & poſt votum caſtitatis vxorem duxit, poteſt abſolute loquendo implere votum ſi religionem ingrediatur ante conſummationem matrimonij; non tamen ad id tenetur, vt docet Sanchez *lib 9. de matrimonio. diſputation. 29. numer. 2. & diſput. 34. num. 3. & diſput. 6. num. 14. paulo ante finem*, quia ingreſſus religionis eſt medium de ſe arduum & difficile; ita in noſtro caſu, quamuis vſus huius notitiæ ſit licitus, non tamen ſub peccato lethali obligabit, quia de ſe eſt valde difficilis & arduus & valde expoſitus violationi ſigilli ſacramẽtalis. Secundo, quia Chriſtus Dominus inſtituit ſacramentum pœnitentiæ ad medendum animis peccatorum pro foro tantum interno, vnde erit tranſcendere limites inſtitutionis Chriſti velle obligare confeſſarios ſub peccato mortali, vti notitia confeſſionis pro dirigendis actibus fori externi: & hanc opinionem tenet D. Thomas *in 4. diſtinctione 21. quæſtione 3. articulo 1. quæſtiunc. 1. ad* 3. Paludanus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 8. artic. 1. num.* 20. Sylueſter *verbo Confeſſio 3. quæſt.* 14. Ludouic. Lopez 2. *part. inſtruct. cap. 96. quæſt.* 1. Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſput. 16. num.* 7.

Reſtat, vt reſpondeamus ad fundamentum contrariæ opinionis: ad quod reſpondeo, præceptum caritatis, & iuſtitiæ ergo proximos non obligare cum medio tam difficili, & tam propinquo ad committenda peccata ſacrilegij in detectione, ac in præiudicium ſigilli ſacramentalis: nam ſi ſtrictius rem penſare velimus, hic duo videntur præcepta naturalia concurrere, alterum obuiandi damnum proximorum, alterum ſeruandi ſacramentale ſigillum: maius autem videtur præceptum ſeruandi ſigillum, quam iuuandi proximos, maxime, quia in obſeruatione ſigilli fama etiam proximi ſeruatur. Deinde quia præceptum caritatis in proximos debet obligare quando poteſt exequi medio conuenienti, non eſt autem medium conueniens notitia confeſſionis ad gubernationem externam cum ſit altioris ordinis, vt patet, medium enim debet eſſe accommodatum fini, & in eodem ordine ad finem. Sic fama non eſt compenſabilis pecunia quantumuis numeroſa, quia eſt altioris ordinis, vt diximus in octauo præcepto Decalogi, & docet Nauarrus *in Summa Latin. cap. 17. numero* 90. & Leſſius *tomo 1. de iuſtit. libro 2. capite 11. de detract. & contumelia dubio 16. numero* 92. & Syluester *verbo Detractio. quæſtione 4. caſu* 2. & Petrus Nauarra *libro 2. de reſtit. capite 4. numer.* 417. quæ opinio eſt hodie communior, iuxta illud Eccleſiaſtici 41. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille theſauri pretioſi.* & iuxta illud Prouerb. 22. *Melius eſt nomen bonum, quam diuitiæ multæ.* 20.

CAPVT III.

Proponitur vera ſententia, quam ſequimur, non eſſe licitum vſum notitiæ confeſſionis ad dirigendos actus externos cum ſuis corolarijs, & ſoluuntur argumenta primæ ſententiæ.

SVMMARIVM.

Aſtruitur & explicatur vera ſententia. *num.* 1.

Si pœnitens ex confeſſione ſciat confeſſarium carere iuriſdictione aut non eſſe Sacerdotem, poteſt ei amplius non confiteri. *ibid verſ. item ſi ſciant.*

Approbatur quoad hoc ſequela poſita numero 5. primæ opinionis, verſ. ſimiliter.

Poſſunt prædicatores vitia in communi reprehendere: approbatur ſequela primæ opinionis. num. 4. poſita.

Non licet ob notitiam confeſſionis priuare ſubditos officijs amouibilibus, nec dimittere famulum furem. *ibid.*

Proponitur vera ratio inuiolationis ſigilli. num. 2.

Obligat ſigillum confeſſarium non ſolum reſpectu pœnitentis, ſed etiam reſpectu aliorum. num. 3.

Quid faciendum confeſſario, ſi errorem committit in confeſſione. ibid. verſ. præterea.

Sigillum inſtitutum fuit à Chriſto in fauorem pœnitentium & religionem ſacramenti. num. 4.

Non poteſt parochus, nec alius Sacerdos negare Euchariſtiam cuicumque fideli petenti, ſiue publice, ſiue ſecreto petat. num. 5.

Reprobatur ſequela primæ opinionis num. 11. capitis præcedentis poſita. ibid.

Non poteſt confeſſarius ex notitia confeſſionis monere pœnitentem extra illam, nec etiam occulte, vt deſiſtat à petitione ſacramenti. num. 6.

Nec poteſt loqui cum pœnitente ſtatim poſt peractam confeſſionem de rebus confeſſis. num. 7. *& numer.* 3. *verſ. præterea. & cap. ſequenti num.* 34. *late.*

Nec poteſt dicere inquiſitoribus, aut vrbis Prætoribus, vt diligentius inuigilent. num. 8.

Reprobatur ſequela primæ opinionis poſita num. 12. *capitis præcedentis.*

Nec poteſt Prælatus ex notitia confeſſionis vnius complicis diligentius inuigilare erga alium ſubditum. num. 9.

An teneatur confeſſarius fugere excommunicatum vitandum ex ſola confeſſione notum. num. 10.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 11. 12. 13. 14. 15.

1. SEcunda ſententia, meo iudicio, verior, & communior hoc tempore, & vtraque manu apprehendenda docet, non licere omnino vti notitia confeſſionis in regimine externo, non ſolum in his caſibus, in quibus periculum eſſet proditionis ſigilli, vt fatentur authores contrariæ ſententiæ, ſed etiam in iis, in quibus id eſſet confuſioni ac pudori pœnitenti facto, tectoque ſigilli ſacramento; v.c. Cognoui ex ſola confeſſione Petrum mihi parare inſidias ad mortem, aut ad percuſſionem, poſſum non exire domo alias exiturus, & ei negare gladium, quem apud me depoſitum habet, vt in hoc bene aſſerebant authores primæ opinionis numero 5. capitis præcedentis allegati. Poſſum mutare locum occaſione aliunde ſumpta, & domum, ſi ex confeſſione ſciam hac nocte mihi malum graue in hoc loco intendi. Poſſum non intrare ſyluam ad euadendas inſidias ad quam ex confeſſione ſcio me vocandum fore inſidioſe. Poſſum non bibere vinum in eo [illegible] veneno. Et ſi ex eadem confeſſione ſciam, conueniſſe quoſdam, vt hac nocte diripiant domum meam, vel proximi, vel amici, poſſum inuitare illum, vt vel in illius domo, vel in mea tota nocte ludamus cum amicis quos ad eum finem ludendi inuitare poſſumus; quamuis ſequatur inde eos, qui malum intendebant, comprehendi in debito. & quamuis illi ſuſpicentur id oriri ex notitia confeſſionis, quia in eo caſu iniuſte & irrationabiliter retraherentur ab illa, & quia huiuſmodi actiones, nec ex conſuetudine, nec ex natura ſua ſunt reuelatiuæ ſigilli, ſed ſunt indifferentes ad varios operandi modos, vt de ſe patet, & fatetur Henriquez *libro* 3. *de pœnitent. capit.* 24. *num.* 5. & Sotus *in* 4. *diſtinction.* 18. *quæſt.* 4. *artic.* 5. *col.* 6 & D. Thom. *in* 4. *quæſt.* 3. *artic.* 11. *ad* 3. & Syluester *verbo Confeſſio* 3 §. 14. & Fumus *verbo Confeſſor.* §. 12. Item ſi ſciam ex notitia confeſſionis meum confeſſarium non eſſe Sacerdotem, vel non eſſe approbatum, poſſem amplius illi non confiteri. Et ſi Prælatus religionis ſciat aliquem religioſum ſui ordinis non habere ſacros ordines, poterit illum amouere ab officio confeſſarij, & mutare in alium locum, ſi opus ſit, conquiſita externa cauſa, quæ non deerit. ita Sanchez *libr.* 3. *de matrimonio diſputat.* 16. *n.* 4. *ad* 4. *argumentũ.* & in hoc approbamus doctrinam primæ opinionis, & Doctorum illius quos *num.* 5. *capitis præcedentis* allegauimus. Poterunt etiam prædicatores vitia in communi coarguere, dummodo non dicant ſe id ex confeſſione ſcire. Poterunt ſuperiores religionis, Prælati, & Epiſcopi ob notitiam confeſſionis reſeruare caſus ſi vi confeſſionis ſciant vergere aliquos in detrimentum ſuæ religionis, vt bene etiam dicebant authores primæ opinionis *num.* 3. *&* 4. *capitis præcedentis* relati. Verum nullo modo poſſunt remouere aliquem ab officio ad nutum amouibili, vel negare ſacramentum ſiue publice, ſiue occulte petatur, vt ſtatim dicemus. Nec poteſt confeſſarius dimittere famulum ſuffurem ex ſola confeſſione notum, quia inde rationabiliter retraherentur à confeſſione, hæc enim omnia ſunt virtuales quædam exprobrationes, ac proinde proditiones peccati confeſſi, & in hoc minus bene aſſerebant authores contrariæ opinionis *numer.* 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. *capitis præcedentis* allegati.

Et hanc opinionem ita explicatam tenet expreſſe Armilla *verbo Confeſſor num.* 7. vbi non dixit abſolute nihil poſſe confeſſarios agere ex notitia confeſſionis, ſed nihil poſſe agere ex quo pœnitentes rationabiliter à confeſſione retrahantur: eam tenet etiam expreſſe Sanchez *libro* 3. *de matrimonio diſputation.* 16. *numero* 4. Banhes 2. 2. *quæſt.* 33. *articul.* 8. *ad finem* §. *ad confirmationem reſpondetur.* Richardus *in* 4. *diſtinction.* 21. *numero* 4 *quæſtione* 2. *ad* 4 ibi, *Prælatus remouendo ab officio ſubditum ſuum, etſi faciat vtilitatem illius, facit tamen contra vtilitatem communitatis, quia illi, qui remouentur ab officiis, ex notitia confeſſionis proniores redderentur, vt non confiteantur ſecundum veritatem.* Hæc ille. Tenet etiam Suarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 33. *ſection* 7. *numero* 4. *ſub prælo Conimbricenſi*, & Delrius *libro* 6. *diſquiſitionum magicarum ſection.* 2. & Valentia *tomo* 4. *diſputation.* 7. *quæſtion.* 13. *puncto* 3. & author adnotationum in Toletum *in libro* 3. *Summæ. cap.* 16. §. *Confeſſario numquam.* & hæc opinio eſt iuxta praxim Societatis, quæ ex præſcripto reuerendi admodum Patris generalis Claudij Aquæuiuæ hanc opinionem obſeruat. nam anno 1590. prohibuit Pater generalis contrariam doctrinam publice aut priuatim doceri, illiuſque vſum, & tandem ſic concludit: *Ita prorſus in omnibus caſibus noſtri ſe gerant confeſſarij, ac ſi in confeſſione nihil audiuiſſent, ſibique perſuadeant, vt humanarum rerum regimen ab hoc ſacramento longiſſime diſtat, ita debere nullatenus ab eo pendere.* & hanc fuiſſe mentem Clementis VIII. conſtat ex decreto illius de caſibus reſeruatis facto pro regularibus anno 1594. die 20. menſis Maij, ibi, *Tam ſuperiores pro tempore exiſtentes, quam confeſſarij qui poſtea ad ſuperioratus gradum fuerint promoti, caueant diligentiſſime, ne ea notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem vtantur.* vbi aperte hanc noſtram ſententiam tenet, & prohibet contrariam. Et hanc ſententiam neceſſario tenent etiam multi ex Doctoribus pro prima opinione allegati *numero* 2. *capitis præcedentis*, veluti Angelus *verbo Confeſſio vltimo numero* 14. & Syluester *verbo Euchariſt.* 3. *numero* 7. & Viualdus *in candelabr. vbi de ſigillo* 1. *part. num.* 9.

num. 9. Capua *libro* 1. *deciſ. aur. capite* 23. *numero* 38. nam illi quamuis ſequantur aliam opinionem, tamen cum veniunt ad rationes quibus illam probant, noſtram potius probant: Syluester enim & Capua expreſſe dicunt debere confeſſarium ita ſe gerere, ac ſi nihil per confeſſionem ſciat, cum nihil iuris ſibi detur extra confeſſionem, plus quam ſi neſciret. quæ ſunt verba Syluestri. Angelus vero & Viualdus aſſerunt ſub ſigillum cadere non ſolum peccata, ſed etiam quicquid per ſe vel per accidens directe, vel indirecte verecundiam, vel ſiniſtram ſuſpicionem, vel aliquod aliud nocumentum ingerere poteſt pœnitenti: quis autem neſciat nocumentum eſſe pœnitentis, ſi ſciat aut intelligat ſe poſſe priuari officio, ſuffragijs, ſacris ordinibus propter ſua peccata confeſſa; & quis dicet non reddi inde hoc diuinum ſacramentum hominibus formidabile.

2. Probatur hæc noſtra ſententia rationibus. primo quia potiſſima ratio ob quam ſacramentale ſigillum tam inuiolabiliter obligat, vt nullo modo eius notitia ad notitiam fori externi, & externorum actuum deducatur, eſt, ne hoc diuinum ſacramentum quod à Chriſto Domino in ſalutem animarum inſtitutum eſt, reddatur hominibus formidabile; & ideo fugiendum omnino eſt, quicquid illud oneroſum ac odioſum poteſt reddere. at nihil magis odioſum illud poteſt reddere hominibus, quam ſi illi intelligant, poſſe priuari à ſuis ſuperioribus officijs, ordinibus, aut mutari in alia loca, & ſibi negari ſuffragia ad communes honores, & commoda, ob notitiam confeſſionis: nam, vt optime notat Sanchez *libro* 3. *de matrimon. capit.* 16. *numero* 3. *fine*, vt homines auertantur à confeſſione, & ſic iniuria fiat ſacramento, ſatis eſt quod antecedenter ſciant poſſe ſuperiores iuuari notitia confeſſionis, ad huiuſmodi actus externos dirigendos; quare opus eſt vt nec doceatur, nec in practicam adducatur doctrina primæ opinionis, vt pote periculoſa, & nociua honori ac religioni ſacramenti.

3. Secundo, quia ſigillum confeſſionis obligat non ſolum reſpectu pœnitentis, ſed etiam reſpectu aliorum, vnde ſi nec etiam ob bonum temporale, vel ſpirituale pœnitentis poteſt confeſſarius loqui cum ipſo pœnitente, aperte vel occulte de rebus confeſſis peracta confeſſione, niſi de licentia expreſſa illius, vt ſupra ſatis probauimus, adeo vt nec ſignis, nec rebus illi poſſit præteritam confeſſionem in memoriam ad confuſionem, nec virtualem etiam adducere; profecto multo minus licebit negare pœnitenti licentiam exeundi domo ob notitiam confeſſionis, negare Euchariſtiam occulte, ordines ſacros, beneficium, ſuffragia ad honores; aut officijs priuare, cum hoc ex natura ſua ſit virtualiter crimen confeſſum illi objicere, contra cap. *omnis vtriuſque ſexus fidelis. de pœnit. & remiſſ. in* 6. ibi, *Caueat autem Sacerdos ne dictis, vel factis, vel quouis modo prodat pœnitentem* Præterea ſi quando confeſſarius errorem commiſit in confeſſione, abſoluendo videlicet pœnitentem ex obliuione à caſu reſeruato, à quo eum abſoluere non poterat, non poteſt huiuſmodi errorem corrigere, aut ei hoc ſignificare nec ſignis, nec geſtu; ſed opus eſt vt licentiam expreſſe ab illo petat ad huiuſmodi errorem emendandum, qua negata, liber manet ab ea obligatione, vt videbimus cap. 4. num. 33. quomodo poterit confeſſarius licite negare ſacramenta pœnitenti ex confeſſione noto in occulto petenti, vt referunt authores contrariæ ſententiæ.

4. Tertio, quia ſacramentum pœnitentiæ inſtitutum fuit à Chriſto Domino ſub hoc occultiſſimo ſigillo, & propter bonum, & religionem ac honorem ſacramenti, vt homines fidentius ad illud accedant, & propter bonum pœnitentium, vt illorum famæ conſulatur; ſed vtrumque læditur in alia opinione: ergo illa non eſt edocenda. Læditur honor, & religio ſacramenti, quia non tam fidenter, ac frequenter ad illud homines accedent, ſi ſciant inde ſibi malum aliquod euenire poſſe: Læditur fama pœnitentis, quia ſi in generali defectus alieni in confeſſione auditi propalari poſſint, periculum eſt, vt cognoſcantur pœnitentes authores criminum: tandem læditur religio ſacramenti, quia impeditur ſolatium miſerorum, quod Dominus poſuit in hoc ſacramento, & cum hæc omnia ſint maxima inconuenientia aliena à Chriſti inſtitutione, ideo alia opinio omnino reijcienda eſt.

5. Ex hac noſtra opinione ſequitur primo, parochum ſiue quemcumque alium Sacerdotem de licentia parochi ſacramenta miniſtrantem, & matrimonio aſſiſtentem non poſſe licite negare huiuſmodi ſacramenta petentibus, ſiue publice, ſiue occulte petant, ita docet Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſputat.* 36. *num.* 14. Banhes 2. 2. *quæſt.* 33. *artic.* 8. *ad finem*, Armilla *verbo Confeſſor. num.* 7. Syluester *verbo Euchariſt.* 3. *num.* 7. *& verbo Confeſſio* 3. *num. item* 7. & Capua *lib.* 1. *deciſ. aur. cap.* 23. *num.* 38. & quamuis Syluester, & Capua loquantur ſolum de parocho, eadem tamen ratio eſt de parocho, & non parocho, cum omnes Chriſtiani parochiani, & non parochiani habeant ius ad petenda ſacramenta à quocumque Sacerdote potente ea adminiſtrare, quocumque tempore, vt patet.

6. Sequitur ſecundo non poſſe confeſſarium extra confeſſionem monere pœnitentem, vt deſiſtat à petitione Euchariſtiæ, vel matrimonij, cum huiuſmodi ſacramenta occulte ab eo extra confeſſionem petit, vt docent Sanchez *allegatus numero* 15 quia extra actum confeſſionis non poteſt confeſſarius loqui cum ipſo pœnitente de rebus in confeſſione auditis niſi prius petita, & obtenta licentia ab ipſo pœnitente, nec etiam ad corrigendos errores intolerabiles, ſi quos in ipſa confeſſione commiſit, vt diximus *numero* 3. *verſ. præterea*.

7. Sequitur etiam tertio, finita confeſſione non poſſe ipſum confeſſarium admonere pœnitentem, vt deſiſtat à ſcelere, quod vult patrare, niſi prius ab eo licentiam petat, & obtineat, quia finito actu confeſſionis, finitus eſt forus pœnitentiæ, & finito eo foro, iam ſequitur forus alius externus, quantumuis occultus & ſecretus, nullum commercium habens cum priori; immo docet Sanchez *numero* 16. non teneri confeſſarium in hoc caſu licentiam petere à pœnitente vt cum eo eadem re loquatur, cum multi ægre ferant eam à ſe peti, & plerumque rubore confundantur: Quamobrem minus bene docet Henriquez *lib.* 3. *de pœnitent. capit.* 2. *num.* 2. *fine*, aſſerens poſſe Sacerdotem ſtatim poſt confeſſionem finitam loqui cum pœnitente de rebus ad eam ſpectantibus, quin ab eo licentiam petat, qua in re viſus eſt Henriquez ſequi ſententiam Paludani *in* 4. *diſtinctione* 21. *quæſtion.* 3. *artic.* 3 *num.* 60. & D. Antonini 3. *part. titulo* 17. *cap.* 22. §. 1. qui aſſerunt poſſe

confeſſarium ex notitia confeſſionis negare, ſtatim poſt illam, ſacramenta indignis, eoſque ob id reprehendere in occulto, ſi occulte petant, quam quidem opinionem ſæpe reiecimus.

8. Sequitur quarto, non poſſe confeſſarios licite dicere regijs Prætoribus, ſi ex confeſſione ſciant tali die & hora proditiones parari, vt eo die & hora ſolitò diligentius inuigilent: neque fidei inquiſitoribus multos eſſe hęreticos in vrbe praua dogmata ſeminantes, cùm notitia, & forus confeſſionis nullum commercium habeat cum his admonitionibus externis, & quia ipſi etiam ſtatim conijcient, id ex confeſſione confeſſarium ſcire, quod redundat in detrimentum ſigilli; vt diximus.

9. Sequitur quinto, non poſſe licite Prælatos vti notitia confeſſionis complicis alicuius delicti, vt fiant vigilantiores circa alios complices, nec poſſe licite ſolito diligentius inuigilare, vt eos in delicto comprehendant, quia ex hac cautela, neceſſario redditur odioſa confeſſio, vt patet: eſt tamen hæc doctrina contra primam opinionem, & contra Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 23. numer.* 8. vbi aperte id concedit: at neceſſario ſequitur ex dictis, & probatis ex hac ſecunda, quam tenemus.

10. Sequitur ſexto, non teneri confeſſarium vitare eum, quem ex ſola confeſſione nouit excommunicatum eſſe vitandum, tum quia notitia confeſſionis & fori poli nullum commercium habet cum foro ſoli, tum quia maius eſt ac fortius præceptum diuinum ſeruandi ſigillum, quam præceptum humanum vitandi excommunicatum: ita omnes Doctores citati pro hac opinione debent docere, ſi recte, ac conſequenter loquantur. Neque obſtat Nauar. *in cap. Sacerdos. diſtinct. 6. numer. 145. de pœnit. & remiſſ.* qui docet poſſe & teneri confeſſarios vitare huiuſmodi excommunicatos ex ſola confeſſione notos in occulto ſaltem, quando nulli alij præſentes ſunt; ſed illius doctrina eſt omnino quoad hoc reprobanda, vt docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 33. ſect. 6. num. 4. ſub prælo Conimbricenſi*: neque obſtat cap. cum non ab homine, de ſent. excom. quod videtur contrarium docere, intelligitur enim hoc cap. de illo, qui ſecreto extra confeſſionem ſciebat illum eſſe excommunicatum vitandum, vt docet Syluester *verbo Confeſſ. 3. num.* 10 §. 17.

11. Sequitur vt ſoluamus argumenta pro prima opinione facta. Ad primum dices confeſſionem non tollere ius antiquum, quod confeſſarius habebat ante illam: obligare tamen confeſſarium ne in actus externos, non ſcitos prodeat, & ideo ſi nouerat aliquid ante confeſſionem, & poſtea ex confeſſione illud iterum agnoſcat, non amittit ius, quod antea habebat; ſed de illo loquendum dummodo nihil ob confeſſionem certius addat: at aliud eſt loqui de illa re quam antea ſciebat, aliud negare ſuffragia ad honores propter ſolam indignitatem ex confeſſione cognitam duntaxat; vt patet.

12. Ad ſecundum dices ante auditam confeſſionem iniuſte queri poſſe pœnitentem de ſuffragijs ſibi negatis ad honores publicos, iuſte tamen audita confeſſione, ſi ob notitiam illius ſibi denegentur, & quamuis ille non poſſit iuſte queri, adhuc ea actio priuandi ab officijs, & denegandi ea ſuffragia iniurioſa eſt ſacramento confeſſionis, quia illud reddit hominibus exoſum, & vt odioſum reddatur, ſatis eſt quod ſciatur ius habere ſuperiores ortum ex notitia confeſſionis ad priuandos ipſos pœnitentes huiuſmodi officijs, & ſuffragijs.

Ad tertium dices nullam dari occaſionem hominibus ſceleratis, vtendi pernicioſa cautela, vt conſeruentur in ſuis officijs, in quibus habent occaſiones peccandi, quia ſi prælatis alia via conſtiterit de tali occaſione, iuſte eos poterunt priuare, ſi autem non conſtiterit niſi per confeſſionem, confeſſio nullum ius eis tribuit, ad id faciendum, vt patet. 13.

Ad quartum & ſextum dices confeſſarios non teneri ſolum occultare perſonas ſibi cōfeſſas non reuelando illas, ſed etiam teneri occultare omnia illa, quæ modo aliquo, directe, vel indirecte offendunt ſigillum, & ſanctitatem ſacramenti, & omnes circunſtantias, quæ licet in ſe peccata non ſint, ducunt tamen in cognitionem perſonæ confeſſæ, hæc enim omnia iuſte poſſunt reddere ſacramentum odioſum; quamuis enim non prohibeantur Prælati cautiores fieri ex notitia confeſſionis ad ferendas leges, & reſeruanda peccata, attamen id quidem eſt, quia inde nulla offenſio, aut damnum reſultat pœnitentibus, & quia iam antea habebant illud ius, quo per confeſſionem non priuantur. 14.

Ad quintum reſpondeo illam ſcientiam humanam eſſe, quatenus ſubiectatur in intellectu humano, eſſe tamen ſimpliciter diuinam, quia ſolum inſeruit foro diuino conſcientiæ, & ideo ad alium forum licite extendi nō poſſe, cum id ſit alienum ab inſtitutione Chriſti, & à religione huius ſacramenti, vt patet. Ad vltimum, & ad caput finale. *6. quæſt.* 2. dico illum textum non intelligi de confeſſione ſacramentali, vt notat ibi gloſſa verbo *ſibi ſoli*, & conſtat ex initio textus, quod ſi de illa intelligeretur, eſſet aperta ſigilli reuelatio, licet indirecta. 15.

CAPVT IV.

Quæ cadant ſub ſigillo, an hæreſis, an defectus pœnitentis ſi non ſint peccata; quid faciet confeſſarius ſi errorem committat intolerabilem in confeſſione; qualiter ſe debet habere cum iudicibus, quæ confeſſio requirat ſigillum; agitur de ſchedula confeſſionis.

SVMMARIVM.

Sub ſigillo confeſſionis cadunt peccata mortalia in genere, & venialia in ſpecie. num. 1. *&* 4. *etiam poſt mortem pœnitentis. num.* 8.

Cadunt etiam circunſtantiæ, ſi directe, vel indirecte prodant pœnitentem. num. 1. *&* 3.

An prodat ſigillum confeſſarius qui dicit: Quidam religioſus ex tali ordine vel monaſterio mihi confeſſus eſt tale peccatum. num. 2.

An in ſigillo dentur minima. num. 5.

Refutatur ſententia affirmans non eſſe contra ſigillum reuelatio vnius venialis in ſpecie. num. 6.

Et qui dicunt non eſſe contra idem ſigillum reuelare vnum mortale, ſi eſt publicum. ibid.

Refutantur authores aſſerentes non eſſe contra ſigillum, ſi confeſſarius de viro prophano, & mundano dicat ſibi

ſibifuiſſe confeſſum vnum mortale. *nu.7.*
Crimen hæreſis cadit ſub ſigillum. *n.9.& 8.*
Secus ſi hæreticus accedat ad confeſſarium animo peruertendi illum. *nu.10.*
Hæretici occulti ſtatim ſunt denunciandi, nulla præmiſſa fraterna correctione. *nu.11.*
Blaſphemia occulta non eſt denuncianda ante correctionem. nu. 12. & 13.
Quid ſi coniuncta ſit cum hæreſi. *ibid.*
Alia crimina præter hæreſim non ſunt denuncianda iudicibus in viſitationibus ſi ſint occulta, etiamſi ſub excommunicatione denunciari præcipiantur. *num.14.*
Si peccatum iam ſit emendatum, & fuit occultum, non eſt denunciandum. *nu.15.*
An ſit deferendum prælatis religionum, ſi recidiuum non timeatur. *nu.16.*
Quid ſi crimen fuit publicum, & emendatio etiam eſt publica. *n.17.*
Quid ſi dubitetur de emendatione & reincidentia illius. ibid.

1. PRima concluſio. ſub obligatione ſigilli cadũt, non ſolum peccata mortalia in genere, ſed etiam venialia in ſpecie, non abſolute loquendo, ſed relatiue ad perſonas confeſſas, & eorum circunſtantiæ, ſiue voluntarie, ſiue neceſſario confeſſæ, & quodcumque aliud, quod licet in ſe peccatum non ſit, ducit tamen in cognitionem pœnitentis etiam demortui directe, vel indirecte, cadunt etiam omnia, quæ per ſe vel accidens nocumentum aliquod, vel ſiniſtram opinionem afferre poſſunt pœnitentibus: ita docet D. Thom. *in 4. diſt. 21. quæſtione 2. art. 1. quæſtiunc. 2.* Sylueſter *verbo Confeſſio 3. §. 5. fine.* Angelus *verbo Confeſſio 3. §. 5.* Soa. *tomo 4. de pœnit. diſput. 33. ſect. 3. numer. 8. in prælo Conimbricenſi,* Henriq *libr. 3. de pœnit. cap. 21. num. 6. & capite 19. à numer. 3.* Toletus *libr. 3. Summæ capite 16. numer. 2.* Nauarrus *capite 8. numer. 12. & numer. 3.* Ægidius Bellanus *tomo 2. de ſacram. & cenſ. diſput. 9. de ſigillo confeſſionis dubit. 1. numero 10.* Sotus *de tegendo ſecreto membr. 3. quæſtione 4. ante ſecundam concluſionem.* Ledeſma *quæſtione 10. articul. 5. concluſion. 3.* Victoria *de confeſſione. §. 171.* Caietanus *verbo Confeſſio, cap. vltimo.* patet ex cap. *omnis vtriuſque ſexus. diſt. 6. de pœnit. & remiſſ.* ibi, *Caueat autem Sacerdos, ne verbo aut ſigno, aut aliquo modo prodat peccatorem.* Dixi in concluſione non abſolute, ſed relatiue ad perſonas confeſſas, quia loqui abſolute de peccatis in confeſſione auditis, non indicando perſonas, nec circunſtantias per quas illæ cognoſcantur actu, vel indicio prudentis cognoſci non poſſint in poſterum non eſt contra ſigillum. Monent tamen communiter Doctores, & per viſcera miſericordiæ Chriſti Domini iterum, atque iterum commendant confeſſariis, ne faciles ſint ad loquendum de rebus in confeſſione auditis, & quia vix aberit periculum; & quia res eſt de ſe ſatis obuia ſcandalo, maxime ſi fiat coram multis, aut paucis, ſed in eodem loco, vrbe, vbi commiſſum fuit ſcelus, & poſt breue tempus à peracta confeſſione: quamobrem opus eſt magna prudentia, & cautela; ſed hac de re dicemus *nu. 12. c. 5.*

Cauendum etiam eſt confeſſariis ne offendant communitatem, aut religioſam familiam, nominando religionem in particulari, aut monaſterium. quia præter peculiarem iniuriam & periculum cognitionis pœnitentis, moraliter loquendo, nunquam id fieri poteſt niſi cum magno dedecore, & iniuria communitatis, & ideo Ledeſma *q. 10. art. 2.* & Soarius *allegatus* exiſtimant in rigore loquendo hoc eſſe reuelationem ſigilli, & in hanc ſententiam inclinat etiam Diuus Anton. *2. parte tit. 17. cap. 19. §. 3.* Contra vero Henriq. *libr. 3. de pœnit. cap. 21. numer. 6.* & Nauarrus *capite 8. numer. 16.* exiſtimant, in rigore non eſſe contra ſigillum, poſſe tamen eſſe peccatum mortale aliquando ſcandali, aliquando infamiæ totius communitatis, licet enim nullius religioſi in particulari ſuſpicio eſſe poſſit, tamen apud ſimplices & rudes homines, generatur maximum ſcandalum reuelatæ confeſſionis: vnde ita ait Soarius allegatus, ibi; *Eſt quidem peccatum mortale ſcandali, ſed non in alia materia, quam in materia ſigilli; ergo eſt peccatum mortale contra ſigillum, & ſacramentum, nec obſtat, quod ſit apud ſimplices, non apud prudentes, & ſapientes, nam etiam apud ſimplices iniuria ſacramento fiet, & oportet, vt etiam ſimplices & ignorantes homines non deterreantur à confeſſione, vt ſecuri & ſine timore reuelationis confiteri poſſint.* Hæc Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſput. 33. ſect. 3. numero 5. medio, apud prælum Conimbricenſe.* Sed nihilominus exiſtimo opinionem Soarij eſſe admodum rigoroſam, & opinionem Henrici & Nauarri eſſe probabiliorem, vt conſideranti patebit.

Diximus etiam in concluſione cadere ſub ſigillo ſacramenti omnes circunſtantias, & omnes defectus ſanguinis, aut natalis pœnitentis, & omnia alia, quæ licet in ſe peccata mortalia non ſint, produnt tamen directe, vel indirecte pœnitentem, & illi infamiam afferunt: vnde peccat contra ſigillum confeſſionis, ſi quis dicat ſe audiuiſſe illegitimum, aut ignobilem in ea circunſtantia, in qua cognoſci poteſt ipſe pœnitens, vt docet *Toletus lib. 3. Summæ capite 16. numero 2.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputatio 33. ſect. 3. numero 5. ſub prælo Conimbricenſi.* Sotus *in 4. diſtinctio. 18. quæſtione 4. artic. 5.* Capua *libr. 1. deciſ. aur. capite 23. numero 31.* Nauarrus *in Summa capite 3. numero 3.* Bellanus *tomo de ſacram. & cenſuris diſputatio. 9. de ſigillo dubit. 1. numero 13.* Sà *verbo Confeſſor. numero 12.* Palatius *in 4. diſtinctio. 21. quæſtion. 3. art. 2.* & alij. nam licet non ſit peccatum eſſe illegitimum, aut obſcuro loco natum, eſſe natione Maurum, vel Iudæum, tamen pariunt hæc infamiam pœnitentibus, & non eſt negandum cadere ſub ſigillo quidquid illis infamiam afferre poteſt, ſi id ex ſola confeſſione ſit notum: ita præter Doctores allegatos docent etiam expreſſe Diuus Thom. *in 4. diſtinct. 21. quæſtione 1. artic. 5.* Sylueſter *verbo Confeſſio. 3. numer. 2.* Angelus *verbo Confeſſio 8. num. 14.* Viualdus *in candelabro aur. 1. p. vbi de ſigillo n. 9.* 3.

Dixi tandem in concluſione cadere ſub ſigillo huius ſacramenti omnia peccata mortalia in genere, & in ſpecie, venialia autem ſolum in ſpecie, non in genere, quia mortalia nec in genere, neque in ſpecie ſunt manifeſtanda; non enim poteſt dicere confeſſor: ille mihi confeſſus eſt multa mortalia, aut vnum mortale. Venialia vero in genere manifeſtare non videtur eſſe contra ſigillum, nam qui confitetur, clare oſtendit ſe habere ſaltem venialia, aliter enim non eſſet confeſſio. ita Toletus *lib. 3. Summæ cap. 16. numero 2.* Henriq. *libr. 3. de pœnit. cap. 19. num. 3. fine.* Victoria *in Summa de confeſſione. §. 171.* Nauarrus *in Summa capite 8. numer. 3. & in capite Sacerdos, de pœnitem. & remiſſ. numero 68.* & Viualdus *modo allegatus*; ſed hac de re neceſſario redibit ſermo num. 6. 4.

Probatur

5. Probatur igitur concluſio. Primo, quia, ſicut in iuramento aſſertorio non dantur minima, ſic nec dantur in præcepto ſigilli, vnde ſicut in eodem iuramento nunquam eſt licita violatio illius, ſemper eſt mortale periurium, ita in ſacramenti ſigillo ſemper eſt peccatum mortale violatio illius iure etiam minima, & leui, qualis eſt culpa venialis in ſpecie. Deinde quia fornicatio nunquam poteſt eſſe medium licitum ad vitandum damnum proximi; ergo neque etiam violatio ſigilli. non enim minus prohibetur vnum medium quam aliud. Probatur tertio ex capite *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſt. 6.* ibi, *Caueat autem Sacerdos, ne verbis, aut ſignis, aut alio quouis modo prodat peccatorem.* peccata autem venialia in ſpecie conſtituunt hominem peccatorem; vnde illa in eadem ſpecie, & indiuiduo reuelare contra ſigillum eſt.

6. Hæc cum ita habeant, cauendum eſt maxime à doctrina Ledeſmæ *de confeſſione queſtion. 10. artic. 1. & 5.* & Victoriæ, quos citat, ſed non ſequitur, Henriquez *libro tertio de pœnit. num. 3. fine cap. 19.* qui auſi ſunt aſſerere non eſſe peccatum mortale ſacrilegij vnum veniale in ſpecie alicuius pœnitentis in confeſſione auditum, in ea circunſtantia, in qua alij nullo modo intelligant ex confeſſione fuiſſe notum. Similiter, & à doctrina Soti *libro de tegendo ſecreto membr. 3. quæſtione quarta, concl. 2. & 3. & in 4. diſtinct. 18. quæſtion. 4. artic. 5. concluſ. 3.* vbi licet contrarium teneat, dicit tamen id eſſe probabile. Item & à doctrina Medinæ *Cod. de confeſſione quæſtio. decima quinta circa principium* affirmantis, quando peccatum notum eſt aliis, & publicum, non facere confeſſarium contra ſigillum, ſi dicat Petrum ſibi fuiſſe confeſſum tale peccatum nominando illud, cum magno dolore; quia hoc nec cedit in infamiam pœnitentis, nec in odium confeſſionis: eſt enim hæc doctrina Soti falſa, & improbabilis, vt docet Soarius *tomo quarto de pœnit. diſputat. 33. ſect. 3. numero ſexto:* tum quia in hoc ſacramento attendendum eſt iis, quæ ſunt per ſe, & non per accidens, & per accidens eſt, quod peccatum veniale Petri in particulari ignoretur fuiſſe confeſſum; per accidens etiam eſt, quod peccata mortalia ſint publica, & nota aliis, per ſe autem quod directe reuelentur, tum quia id generabit ſcandalũ audientibus etiam apud pios, & doctos homines, quod eſt ſignum euidens eſſe id contra ſigillum, immo eſſe reuelationem ſigilli manifeſtã. Præterea ſi opinio Victoriæ, & Ledeſmæ inualuerit, quod ſcilicet licitum ſit confeſſariis nominare vnum peccatum veniale in ſpecie, & reuelare perſonam, ac pœnitentem qui illud commiſit, in ea circunſtantia in qua alij non intelligant Petrũ fuiſſe confeſſum, paulatim vileſcet ſanctitas huius ſacramenti, & in detrimentum pœnitentium id neceſſario redundabit, & iam minima admittentur in materia ſigilli, cuius contrarium probauimus numero præcedenti. Vnde ſi Sacerdos in Gallia audiat Petrum in confeſſione, & in Hiſpania coram illis, qui eum agnoſcunt, dicat, Petrum ſibi confeſſum fuiſſe quoddam veniale, frangit ſigillum, vt docet idem Sotus *in 3. quæſtion 4.* & Veiga *libro quarto caſu 322. fol mihi 240.* quia id quidem eſt reuelare veniale in ſpecie. Vltimo, quia omnes Doctores dicunt cadere ſub ſigillo peccata publica meretricum, & ſic non poteſt confeſſarius dicere illam vel illam ſibi confeſſam fuiſſe tale vel tale peccatum, vel ſua publica peccata, vt docent communiter Doctores, D. Thom. *in 4. diſtinct. 21. quæſtione 3, articulo. 3. verſu. Reſpondeo.* Nauarrus *in Summa capite octauo numero 10.* Veiga *libro tertio caſu 307.* Henriq. *libro 3. de pœnit. cap. 20 num. 4.* & alij.

7. Et fortaſſis Ioannes Medina ex aliorum ſententia dixit, non ex ſua, vt bene notat Henriquez *capite 21. numero 1. ad finem*, non reuelare ſigillum illum confeſſarium, qui de viro prophano, & mundano dicit ſibi fuiſſe confeſſum peccatum mortale in genere.

8. Dixi vltimo in concluſione nu. 1. poſita violari ſigillum, ſi peccata mortalia in genere vel in ſpecie; venialia vero in ſpecie tantum reuelentur, etiam poſt mortem, quia diuinum præceptum ſigilli negatiuum eſt, & ideo pro ſemper obligat, ante, & poſt mortem: nam etiam poſt mortem pœnitentis iniuria fiet ſacramento, vt docet Nauarrus *capite octauo numero 7.* & Syluester *verbo Confeſſio 3. numero ſecundo. fine*, & Henriquez *libro tertio de pœnitent. capite 19. num. tertio*, & alij. Præcepta tamen de recipiendis ſacramentis Confeſſionis, Baptiſmi, Euchariſtiæ, &c. affirmatiua ſunt, & ideo omitti poſſunt ob euidentis mortis comminationem, vt patet, & docet Henriquez *lib. 3. de pœnit. c. 19. num. 3.*

9. Crimen hæreſis certum eſt ſub ſigillo cadere, quamuis hæreticus non abſoluatur, neque velit hæreſim exuere; nec reuelare complices etiam pernicioſiſſimos; & quamuis animũ habeat nocendi multis, immo & toti reip. Chriſtianæ: ita Capua *libro primo de ciſ. capite 23. numer. 6.* & Toletus *libro primo Summæ capite 16. numero quinto.* & Gutierres *libro 1. quæſtionum Canonic. capite vndecimo numero 51.* & Simancas *de Cath. inſtit. titulo 42. n. 14.* debet tamen confeſſarius hæreticum admonere, vt ſe prodat inquiſitoribus, vel vt ſibi concedat licentiam ad illum prodendum; quod ſi noluerit, abſque abſolutione dimittit, & illum Deo commendet & inuiolabiliter ſigillum obſeruet, Deus enim propter obſeruationem illius rempublicam ſeruabit incolumem.

10. Si tamen hæreticus accedat ad confeſſionem, non animo ſe accuſandi, ſed peruertendi confeſſarium, & monitis nolit acquieſcere ipſius confeſſarij, tenetur confeſſarius illum ſtatim denunciare inquiſitoribus, talis enim confeſſio non eſt ſacramentalis confeſſio, ſed eſt ſacrilega inuentio, & modus dogmatizandi occulte, in quo tamen maxima prudentia confeſſarij ad hoc venandum requiritur, quia ex modo loquendi & proponẽdi ipſis hæreticis id ſubodorabitur. ita Toletus *lib. 3. Summæ cap. 16. § ſed ſi quis detegat.* Capua *lib. 1. deciſ. c. 23. num. 18.* alij.

11. Dixi ſtatim, quia hæretici occulti nulla præcedenti correctione denunciandi ſunt, etiam ſi fere compertum ſit quod reſipiſcent, & nulli nocebunt, quia illis non eſt fidendum, vt late probat Simancas *de cathol. inſtitut. titulo decimonono numero decimo & numero 12.* & Gutierres *libro 1. quæſtionum canonicarum. capite vndecimo. num. 53.* & Sancius *tomo primo Decalogi libro ſecundo capite 33. numero 47.* vbi ait, ſpeciale hoc eſſe in crimine hæreſis, vt ob magnum eius periculum ſtatim ſint denunciandi hæretici, nulla præmiſſa Chriſtiana correctione, ſiue hæreſis ſit publica, ſiue ſecreta, & idipſum tenet Canus *lib. duodecimo de locis Theolog. capite 9. verſus finem.* Mercado *capite 11. verſiculo, lo primero.* Petrus Nauarr. *libro 2. de reſt. cap. 4.*

capite 4. numero 193. & 194. Auila 2. *part. capit.* 5. *diſputation.* 4. *dub.* 3. *concluſion.* 1. Banhes 2. 2. *quæſtione* 33. *articulo* 7. *ad* 4. Albericus *libr. de ſecreto numero* 81. & Alfonſus à Caſtro *libro de iuſta heret. punitione capite* 25. & Sotus *de reg. ſecreto, membr.* 294. Aldretus *libro* 1. *de religioſ. diſciplina capite* 5. §. 4. *numero* 28. vbi idem (& bene) dicit de proditione regis ac principis. Azor ſtatim citandus & alij: licet multi exiſtiment eo ſaltem caſu fraternam correctionem præmittendam eſſe, cum hæreticus corrigibilis iudicatur ac bonæ indolis, & corrigens, vir doctus & magnæ auctoritatis, & fere compertum ſit quod per ſolam correctionem reſipiſcet. & hi ſunt D. Thom. 2. 2. *quæſtione* 33. *articulo* 7. Syluester *verbo Correctio quæſtione* 5. Gabriel *in canone lection.* 74. *ſub littera S.* Verum præallegati Doctores melius docent non eſſe admodum fidendum huic admonitioni: ſunt enim hæretici admodum ſubdoli, & metu pœnæ fingunt ſe eſſe emendatos; cum tamen ignem foueant ſub cinere doloſo, quo fit vt etiam ſi aliquis reſipiſcere videatur, rariſſime tamen alios complices quos hæreticos eſſe nouit, reuelabit, & ideo quantumuis ſperetur emenda, denunciandi ſunt abſque vlla correctione: iuxta Doctores modo allegatos, & ratio eſſe poteſt, quia hi non ſunt fratres Euangelici, licet ſint fratres natura, id eſt, proximi, & per conſequens ordo Euangelicus cum eis ſeruandus non eſt, vt optime notauit Archidiaconus *in capit. ſi peccauerit* 2. *quæſt.* 1. & Panormitanus *in cap. noui, de iudicibus*, & Corduba *in additionibus ad Sotum in loco allegato ipſius Soti, concluſ.* 2.

12. Azor autem *libro* 9. *inſtitutionum moralium capit.* 28. *quæſtion.* 8. etiam exiſtimat, blaſphemiam ſecretam, eſſe denunciandam abſque præuia monitione, quamuis blaſphemi ſperetur correctio. Fundatur Azor *in decreto Concilij Lateranenſis* §. *ad abolendam ſeſſ.* 9. vbi ita dicitur, loquendo de auditoribus blaſphemiæ: *Blaſphemiam vero deferre vel notificare apud iudicem Eccleſiaſticum ſeu ſæcularem intra triduum debeant.* id tamen negat Sancius *tomo* 1. *Decalogi cap.* 33. *numero* 47. cum hoc ſpeciale ſit in crimine hæreſis; & verba Concilij intelligit præmiſſa correctione fraterna. ſi ſperetur emenda, aliàs non, & cum Sancio idem ſentit Medina *libro* 1. *Summæ capite* 14. §. 2. *folio* 77. *pagin.* 1. Manuel Rodr. *tomo* 1. *Summæ in* 2. *edition. capit.* 34. *num.* 6. & Ludouic. Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 282. *fine.* qui omnes intelligendi ſunt, modò blaſphemia non ſit coniuncta hæreſi; nam ſi hæreſim contineat, idem de illa atque de hæreſi neceſſario dicendum eſt. Neque obſtat illud Pauli ad Titum, *Hæreticum hominem, poſt vnam vel ternam admonitionem deuita*; vbi ſupponit D. Paulus, hæreticum prius eſſe fraterne corrigendum, quam deferatur ad iudices, aut denitetur: nam D. Paulus ibi non ad quoſcumque ſententiam illam dixit, ſed ad Epiſcopum Titum, ad quem ex officio pertinebat, hæreticum iudicare, & per ſententiam excommunicationis euitare, vnde verbum illud *deuita*, ſignificat, fac deuitare ab alijs, vt optime explicat Simancas *de cathol. inſtitution. titulo* 19. *numero* 14. & D. Thomas, ac Lyranus *ad eundem locum* interpretantur.

13. Dices, nemo tenetur denunciare iudicibus, niſi illud crimen, quod poteſt in iudicio probare. Reſpondeo, id verum eſſe, quando denunciator accuſator eſt, & officium exercet accuſatoris, non teſtis: hic vero denunciator officium teſtis agit, non accuſatoris. nam denunciator in caſu hæreſis alijs teſtibus adnumeratur, quia ad eum priuatim non pertinet probare aliquem eſſe hæreticum: pertinet tamen hæreticum indicare, ac prodere, vt vnus è populo Chriſtiano teſtis. ita docet Abbas & Felinus *in cap. in omni, de teſtibus.* Albericus *lib. de ſecreto num.* 177. Zanchinus *de hæreticis cap.* 13. Simancas *de cathol. inſtitut. tit.* 19. *num.* 17. & ita vtitur tribunal ſanctæ Inquiſitionis, teſte eodem Simanca.

14. Contrarium tamen dicendum eſt, quando in communibus viſitationibus & inquiſitionibus iudices Eccleſiaſtici ac ſæculares ex officio inquirunt, de delinquentibus malefactoribus, & concubinarijs, præcipiuntque iudices Eccleſiaſtici ſub excommunicatione, ſæculares ſub pœnis alijs, vt omnes denuntient malefactores, nam cum huiuſmodi inquiſitiones generales vel tendant ad punitionem delictorum, emendationemque in futurum; vel ad reſtitutionem alieni, nemo tenetur denunciare crimen occultum proximi, quod in iudicio probari non poteſt, aut de quo iam non ſit infamatus. & ratio eſt, quia cum iudex procedat vt perſona publica, non poteſt iuuari ex notitia occulta ad publicam punitionem; erit enim id transferre limites iuſtitiæ; enimuero ſi iuſtitia poſtulat, vt fiat diligens inquiſitio quo malefactores puniantur, non tamen poſtulat, vt crimina occulta reuelentur. Hinc ſi aliquis cum duobus alijs teſtibus de crimine aliquo ſciat, de quo nulla eſt infamia, non tenetur denuntiare auctorem illius quamuis ſub excommunicatione prædicta denunciatio præcipiatur, vt optime docet Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. libro* 2. *capite* 30. *de accuſatore, & teſte, dubitat.* 6. *numero* 47. Nauarrus *capit.* 25. *numero* 46. Syluester *verbo Inquiſitio* 1. *numero* 7. Auila *citat. ead. dict. concluſ.* 2. Sotus 5. *de iuſtit. quæſtione* 5. *articulo* 1. *concluſ.* 6. Fumus *verbo Inquiſitio numero* 17. Petrus Nauarra *capite* 4. *libro* 2. *de reſtitutione, numero* 168. nam vel tunc iudex non poteſt iuſte inquirere, vel ſi poteſt, id non ex eo eſt, quod iuriſdictionem habeat in auctorem criminum, ſed vt ſatisfaciat reipublicæ, quæ poſtulat vt fiat diligens inquiſitio vt malefactores puniantur, vt notant Leſſ. Secus ſi præcedat infamia perſonæ. Similiter ſi aliquis ſolus ſciat de furto, aut homicidio, & accuſatur: quamuis accuſator illum proferat in teſtem, non tenetur crimen in iudicio fateri, ſed poterit iurare ſe nihil ſcire, mente intelligendo, eo modo quo teneatur dicere: & ratio eſt, quia accuſator teſtis eſſe non poteſt, & aliunde crimen eſt occultum, deinde quia iudex tunc non procedit, iuridice, & cum iuridice non procedat, non eſt iudex reuera, ſed in eo caſu eſt inſtar particularis hominis. ita docet Leſſ. *citatus num* 49.

15. Pari modo ſi peccatum iam ſit emendatum, & fuit occultum, nemo tenetur denunciare. ita docet Marcus Antonius Genuenſis *in praxi Neapolitan. capite* 2. *numero* 5. & D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 73. *articul.* 7. & Leſſ. *allegatus prædicto num.* 49. Deniq; ſi feratur excommunicatio propter furtum, & tu ſolùm de illo ſcis, & non alij, non teneris denunciare, quia ſolus inſeruies infamandi, & non conuincendi in iudicio, excommunicatio enim fertur vt conſtet in foro externo de fure, vt poſtea in eodem foro per teſtes conuincatur, & ſic ad reſtitutionem obligetur, vt bene animad-

uertit

uerit Beia 2.*p.caſu* 2. D. Thom. 2.2.*quæſt.* 70.*artic.*1. Caietanus 2.2.*quæſt.*69.*artic.*1. Nauar. *cap.* 18. *num.* 40. *& num.*61. Sotus *de teg.ſecreto membr.* 2. *quæſt.*6. Genuenſis *capite ſecundo num.* 2. *praxis Neapolitanæ.* fallit tamen hoc in reuelatione impedimenti matrimonij, vt ſtatim dicemus *numero* 19 *&* 20. *Summarij.*

16. Iam vero ſi crimen eſt emendatum, & fuit occultum, & nulla illius præceſſit infamia, neque recidiuum arbitrio prudentis timeri poteſt, non eſſe deferendam Prælato religionis, neque denunciandum iudicibus in viſitationibus atque inquiſitionibus generalibus, docent multi & graues Doctores: ſecus tamen, ſi fuerit publicum, aut illius præceſſit infamia. ita docet expreſſe Toletanus *libro ſecundo de reſtit. capite* 4. *num.* 243. §. *Hæ ſunt Doctorum ſententiæ iuncto numero* 233. & Toletus *libro quinto Summæ cap.*57. *numero* 2. vbi loquitur etiam de crimine quod eſt contra bonũ publicum, & contra proximorum vtilitatem. Auila 2.*p. capite* 5. *diſput.* 5. *dubit.*4. *concl.*1. Sotus *cit. vbi ſupra*, & Toletus hæc profert exẽpla v.c. cognouiſti, inquit, aliquem qui falſificator monetarum fuit, & regi parauit inſidias, ſcis tamen omnino deſtitiſſe a tali peccato, non teneris illum denunciare, vel accuſare. Item cognouiſti aliquẽ in hæreſim fuiſſe prolapſum, ſcis tamen illum iam omnino pœnituiſſe, & ab hæreſi deceſſiſſe, non teneris etiam accuſare vel denuntiare, niſi ſolum cum à iudice interrogatus fueris iuridice, id eſt, cum criminis illius præceſſit infamia, vel probatio aliqua in iudicio, tunc enim vt teſtis teneris verum reſpondere, quamuis ſi omnino eſt occultum & emendatum crimen, nec hoc teneris dicere, quia iudex non iuridice procedit. hæc Toletus ibi, & ita docet etiam Syluester *verbo Accuſatio* 7. *quæſtione* 9. nam quamuis ille nihil diſtinguat de crimine occulto, vel publico, & de quo præceſſit infamia, & abſolute dicat de crimine emendato poſſe reum accuſari in iudicio, tamen ex probatione quam affert ſatis conſtat, illum loqui de crimine publico, non occulto, quia, inquit, per pœnitentiam & emendationem ſatisfecit Deo, per punitionem vero impoſitam à iudice ſatisfacit reipub. vt cæteri timeant, viuantque tranquillius. Si ergo opus eſt, vt ſatisfaciat reipub. vt ait Syluester, iam apud aliquos erat infamatus de crimine quam infamiam publice contractam neceſſe eſt purgare per punitionem publicam, alioqui quomodo iuſte ſatisfaciet reipub. quam non offẽdit crimine occulto, & pro hac ſententia, quæ certa eſt, citat Toletanus allegatus D. Thomam 2.2. *quæſt.*32. *artic.*7. & Nauarrum *capite* 24. *numero* 12. & ratio eſſe poteſt, quia ſi crimen iam eſt emendatum & nulla præceſſit infamia per publicam punitionem purganda, ceſſat correctio fraterna, & declaratio ad ſuperiores, vt emendetur; fruſtra enim facient quod factum eſt, nam tota ratio præcepti diuini correctionis fraternæ eſt, vt crimen emendetur cum minima, imo & nulla, ſi opus fuerit, infamia delinquentis, iuxta illud Chriſti Domini Matth. 18. *Corripe illum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* & miror Aldretum *libro primo de religioſa diſciplina cap.*5. §.4. *numero* 40. non attigiſſe hanc diſtinctionem de peccato occulto & non occulto: ille enim abſolute dicit, non deberi peccatum ſuperiori denunciari, quando certo cognoſcitur eſſe correctum, & recidiuum non timetur, & citat præallegatos DD. Toletum, & Toletanum, & Sylueſtrum & Innocentium *cap. de his accuſat, pro ſe*: & Nauarrum *conſil.* 2. *de accuſ.* & D. Anton. 2. *part. titul.* 9. *capite* 6. §. 4. *verſu, item quæritur.* Sed intelligendus eſt Aldretus de peccato occulto, non publico, vt diximus.

Si tamen crimen fuit publicum, aut infamia illius præceſſit, & emendatio etiam eſt publica, & nota aliis, tunc quidem exiſtimo non eſſe crimen publicum deferendum & denuntiandum iudicibus, ſi iam eſt emendatum, quia ſatis purgata eſt infamia per publicam emendationem. & in hoc ſenſu bene procedit opinio Aldreti allegati, aſſerentis non deberi peccatum ſuperiori deferri quando certo conſtat eſſe correctum, neque recidiuum timeri poteſt. Auila *citat eadem dubit. concluſ.*3 *&* 4. Sotus *membr.* 2. *quæſtion.*6. *dubit.* 6. *ante* 3. *concluſionem.* Si autem dubitatur arbitrio prudentis de emendatione illius, aut de recidiua, tunc denunciandus eſt delinquens, ſi crimen eſt aliis nociuũ ac detrimentoſum, in quo maxima prudentia & cautela opus eſt; ſunt enim multi etiam inter religioſos, qui emendationem fingunt, ne deferãtur, cum tamen reuera emendati non ſint; in dubio enim tutior pars eſt eligenda, quæ præcipit denuntiari delinquentes. nam ſi dubia eſt emendatio, & dubium etiam eſt damnum ac nocumentum temporale vel ſpirituale quod alijs afferunt, in dubio cæteris paribus, magis conſulendum eſt bono publico & bono innocentis, quam nocentis, cum in dubijs melior ſit conditio innocentis quam delinquentis, vt optime docet Petrus Nauarra *lib.* 2. *de reſtit. cap.* 4. *à num.*186. *vſque ad* 190. cum alijs quos citat, & Aldretus *dicto lib.*1. *de religioſa diſciplina, capite* 5. §.4. *numero* 40. & Sayrus *in claui regia libro* 11. *capite* 4. *numero* 5. Et hoc ſpecialiter locum habet in crimine hæreſis, ſemper enim iuſte & rationabiliter dubitare poſſumus an reuera ſint emendati, & ideo quamuis emendati videantur, denunciandi ſunt fidei inquiſitoribus, ſunt enim hæretici admodum ſubdoli, & conceptam hæreſim retinere non poſſunt, quin alios edoceant, vt experientia patet. quamobrem ſi moras adhuc expectes, vix poſtea remedium adhiberi poterit, vt optime notat idem Petrus Nauarra *citatus numero* 192. & idcirco diximus numero 11. ſtatim eſſe denunciandos hæreticos ante vllam correctionem fraternam, etiamſi emendabiles iudicio prudentum videantur, ad quam rem accedit iuſta lex Inquiſitorum fidei, quæ præcipiunt vt quamprimum ſine præuia monitione tale crimen denuntietur, vt ſpecialiter notauit prædictus Petrus Nauarra *libro ſecundo de reſtitutione cap.*4. *num.*192. 17.

SVMMARIVM.

Quæ confeſſio requirat ſigillum. à numero 18. *vſque ad* 27.

Non tenetur confeſſor ad ſigillum, quoties pœnitens accedit ad confeſſionem, non animo confitendi, ſed inducendi confeſſorem ad mortale. *num.*18

Ficti pœnitentes ſtatim ſunt denunciandi ante vllam fraternam correctionem, ſi peccatum, ad quod volunt confeſſarium inducere, in eis eſt publicum. numero 19.

Quid ſi delictum ſit ſecretum. *num.*20.

Et vergat in damnum proximi. *ibid.*

Quid

Quid ſi non vergat, ſed ſolum noceat auctori. ibidem.

Quæ delicta vergant in damnum proximi, & ſolum noceant auctori. num. 21.

An Prælatus poßit punire religioſum qui non animo confitendi, ſed iniuriandi illum ad confeßionem accedit, & ante illius pedes iniurias in eum vomit. numero 22.

Violatur ſigillum ſi reueletur peccatum confeſſum committendum. num. 23.

Cadit ſub ſigillo confeßio, in qua quis non abſoluitur ſi animo ſe accuſandi facta eſt. numero 24. & 26.

Vtrum confeßio meretricis facta animo implendi præceptum Eccleſiæ, & non ſe emendandi. num. 25.

Quomodo ſe debeat habere confeſſarius cum iudicibus Eccleſiaſticis, aut ſæcularibus. num. 27.

Si iudex Eccleſiaſticus vel ſæcularis procedens in inquiſitione etiam bona fide animaduertit notitiam quam habet, ortum habuiſſe ex reuelatione confeßionis, tenetur ſtatim ceſſare. num. 28. & 29.

Si iudex ſæcularis, aut Papa præcipiant ſub excommunicatione, aut graui præcepto confeſſario vel pœnitenti vt confeßionem reuelent, excommunicatio non ligat, nec præceptum tenet. num. 30. & 31.

Quid agendum ſit confeſſori quando commiſit errorem. num. 32.

Quid ſi confeſſarius petat licentiam à pœnitente ad loquendum de confeßione & emendandum errorem, & ille neget. num. 33.

An violet ſigillum confeſſarius qui ſtatim poſt confeßionem loquitur cum pœnitente de illa quin petat licentiam ab illo. num. 34.

Refutantur qui dicunt negata licentia, poſſe confeſſarium pœnitentem ipſum negantem, vel abſentem abſoluere, vel præſentem dißimulanter. numero 35.

An ſigillum obliget etiam pœnitentem, ita vt ille non poßit loqui de confeßione niſi de licentia confeſſoris. numero 36. & cap. 5. numero 12. latius.

Quid ſi confeſſarius ex confeßione vnius complicis ſciat peccata alterius, & alter in confeßione tacet. numero 37.

Quid ſi confeßarius certo extra confeßionem peccata Petri agnoſcit, & ille in confeßione rogatus tacet. num. 38.

An confeſſarius teneatur dare ſchedulam peccatori quem non abſoluit. num. 39. & num. 40.

Pœnitentia, ſeu pœna inflicta ab alio dicit actum poſitiuum. & non negatiuum. ibid. num. 40.

Violat ſigillum ille confeſſor, qui ſurgit à loco vt virum doctum conſulat, & ſtatim regreditur, vt pœnitentem abſoluat. ibid. numero 40. & cap. 5. numero 2.

18. Quæ confeſſio requirat ſigillum vſque ad num. 27.

GEneraliter vero loquendo ſi pœnitens ad confeſſionem accedat non animo confitendi crimina, ſed animo peruertendi confeſſarium, & inducendi ad aliquod peccatum mortale, ad luxuriam, v. c. ad proditiones regis, patriæ, proximorum, ad furtum, ad conſpirationem, & ſimilia, non tenetur confeſſor ad ſigillum, ſed poterit manifeſtare ijs, quorum intereſt, vt ſibi caueant ac proſpiciant, cum hæc non ſit confeſſio, ſed impia ac ſacrilega dæmonis inuentio, qua impij vtuntur per iniuriam ſacramenti, ad exequenda peccata ſua: difficultas tamen eſt quando pœnitens exterius dicit ſe velle confiteri, & reuera confeſſionem incipit, ſed tamen in diſcurſu confeſſionis ex modo dicendi & circunſtantijs colligit confeſſor prudentialiter, illum non veniſſe animo confitendi ſeſe, ſed inducendi delictum, in quo caſu etiam non tenetur confeſſor ad ſigillum, oportet tamen obſeruare vt coniecturæ ſint tam certæ & claræ, vt rem moraliter certam reddant, nam in dubio ſemper inclinandum eſt in fauorem ſacramenti, & pœnitentis, quia quando quis non probatur omnino fictus, præſumitur bono animo acceſſiſſe ad confeſſionem, ſicut quando non probatur nocens, præſumitur innocens: ita docet expreſſe Soarius *de pœnitent. diſputation. 33. ſection. 2. numero 6.* Syluester *verbo Confeßio 3. numero 2. quæſtione 4.* Abbas *in cap. omnis, de pœnitent. & remiſſ. diſtinction. 6.* quem ſequitur Angelus *verbo Confeßio vltimo numero 7.* Innoc. Monaldus & Raynunt. quos refert, ac ſequitur Syluester *allegatus.* tenet etiam Barth. Medina *in Summa libro 2. capit. 4.* Alenſis *4. part. quæſtione 78. membr. 2.* Lelius Zechius *de priuilegijs Eccleſ. priuileg. 154. numero 72.* Nauarrus *capite 18. numero 55.* Capua *libro 1. deciſ. aur. capite 23. numero 18.* Viualdus *in candelabr. aureo 1. part. de ſigillo numero 15.* Sotus *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 4. articulo 5.* Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 21. numero 3.* & alij quos ibi ad marginem refert ac citat Henricus *littera* N. Et in confirmationem huius doctrinæ aſſeuerat Viualdus ſe olim legiſſe librum quendam de ſacramento pœnitentiæ, in cuius quæſtione de ſigillo continebatur olim fuiſſe certum, Cardinalem acerrime punitum à Summo Pont. eo quod ſibi non proderet alium Cardinalem, qui apud illum peccata confeſſus fuerat animo pertrahendi illum in conſpirationem aduerſus ipſum Summum Pont. Cuius hiſtoriæ meminit etiam Sotus allegatus, quod non faceret Summus Pont. ſi prædictus Cardinalis in eo caſu ad ſigillum teneretur.

An vero huiuſmodi ficti pœnitentes ſint ſtatim denuntiandi iudicibus competentibus ante vllam admonitionem fraternam, dubium eſt, 19.
quod vt expediam, aduerto ſic: vel peccatum ad quod volunt pertrahere confeſſarium, in illis, eſt iam publicum, aut de illo ſunt iam modo aliquo infamati, aut eſt ſecretum & occultum, & nulla præceſſit infamia: ſi eſt publicum, aut de illo iam ſunt infamati, ſtatim ſunt denuntiandi, prætermiſſa omni correctione fraterna: nam cum correctio fraterna prouiſa ſit à Chriſto Domino, vt conſulatur famæ proximorum, ſequitur inde euidenter, eum qui famam amiſit per publicitatem illius aut infamationem, non eſſe prius admonendum. & ideo, generaliter loquendo ſi delictum eſt notorium, correctio fraterna non habet locum, iuxta Apoſtoli ſententiam 1. ad Tim. cap. 5. *Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant*, eſt doctrina communis. ita D. Thom. 2. 2. *quæſt. 33. art. 7. corpore.* Sayrus *in claui reg. lib. 11. cap. 4. num. 4.* Petrus Nauar. *de reſtit. lib. 2. cap. 4. num. 64.* Aldretus *lib. 1. de diſciplina relig. cap. 5. §. 4. num. 21.* & communiter omnes.

Si vero delictum eſt ſecretum, & nulla illius 20.
præceſſit infamia, tunc aut eſt delictum vergens in damnum publicum, aut in damnum proximi alicuius momenti; aut ſolum peccanti nocet, & in peccantibus manet, & nulli alij noxium eſt. Si vergit in damnum proximi, aut in publicum ſtatim denuntianda ſunt, ante vllam admoni-

admonitionem fraternam, niſi certo ac firmiter quis credat quod per huiuſmodi correctionem emendabitur delinquens: nam ſi certo ac firmiter hoc credat, neceſſario eſt præmittenda Chriſtiana monitio. ita docet expreſſe D. Thom. 2. 2. *quæſtione 33. articulo 7.* Sayrus *numer. præcedenti allegatus.* Nauarr. *in manuali Latin. cap. 18. num. 31.* Salon. 2. 2. *quæſtione 68. articul 1. controu. 2 concluſ. 2.* Sotus *de teg. ſecr. membr. 2. quæſtione 4.* Toletanus *libr. 2. de reſtitut. capit. 4. num. 186.* Maior *in 4. diſt. 21. quæſt. 2.* Sancius *libr. 3. de matrim. diſputat. 13.* & communiter Doctores. Regulariter tamen loquendo nunquam quis tam certus ac firmus eſſe poteſt de emendatione, vt non ſit dubius contrarij euentus, & in dubio huius firmitatis ac certitudinis, & ſimiliter in dubio futuræ emendationis tutior pars eſt eligenda, quia præcipit denuntiari, vt docet Aldretus *libr. 1. de relig. diſciplina cap. 5. §. 4. numero 40.* & Toletanus *modo allegatus.* Si autem crimen vergit in damnum ſolum auctoris, & in auctore ſiſtit, & nulli alij noxium eſt, tunc ſemper præmittenda eſt correctio fraterna dum emenda ſperatur, bis aut ter, quandiu iudicio prudentis peccatoris ſperatur correctio. ita docet Sayrus *in claui regia libro 11. capit. 4 numero 5.* & Petrus Nauar. *libr. 2. de reſtitut. cap. 4. numero 190.* Sancius *libro 3. de matrim. tom. 1. diſputat. 13. numero 3.* Gutierres *libr. 1. quæſtion. canonicarum cap. 11. num. 27 & 28.* Henricus *libro 11. de matrim. capit. 14. numero 5. fine.* Couarr. *4. parte decretal. 2 part. cap 6. §. 10. num. 21.* & communiter Doctores: dictat enim ratio caritatis vt frater ac proximus emendetur quam minimo damno fieri poſſit ſuæ famæ, & ideo dum emendatio ſperatur, non eſt deferendum Eccleſiæ, id eſt, iudicibus, iuxta dictum Chriſti Domini Matth. 18. *Corripe eum inter te & ipſum ſolum; quod ſi te non audierit, adhibe vnum vel duos teſtes; & ſi te non audierit dic Eccleſiæ.* vbi vides prius admonendum eſſe, quàm adhibeantur teſtes: deinde prius adhibendum eſſe vnum teſtem, poſtea alium, vt quam minimo damno famæ ipſius emendatur.

21. Reſtat modo ſolum demonſtrare quænam ſint delicta vergentia in damnum publicum, & in damnum proximorum, temporale, vel ſpirituale: & quæ ſint delicta quæ tantum noxia ſunt auctori, & in illo ſiſtunt, & alijs nociua non ſunt. in quo maxime deſudant auctores. Cæterum nemo accuratius in particulari ea numerauit, quam Sotus *de teg. ſecreto membr. 2. quæſtione 4. dub. 2.* & quam Toletanus *libr. 2. de reſtitut. cap. 4. à num. 188* & numerant inter crimina vergentia in damnum publicum ac commune proditiones in patriam, in reges, in principes; hæreſes, quia alios corrumpunt; & his ſimilia: & vero Aldretus *libro 1. de relig. diſciplina capite 5. §. 4. numero 28.* peccatum contra caſtitatem inter religioſos numerat inter peccata quæ vergunt in damnum commune religionis. & merito, quia impedit miniſteria ipſius religionis cum fructu exercenda in proximos. Inter peccata autem, quæ vergunt in damnum proximi, numerant conſpirationem in certam familiam, inſidias ad interficiendum aliquem, furta, adulteria, ſubornationes in cathedris, in ſuffragijs ad honores, falſificationes monetarum (ſed hæc melius numerantur in prima claſſe eorum quæ vergunt in damnum publicum, & in damnum læſæ maieſtatis) latrocinia, prædationes viarum, ſeminationes falſæ doctrinæ, & alia huiuſmodi: inter peccata vero quæ ſolum nocent auctori, & in eo ſiſtunt, & alijs noxia non ſunt, numerant gulam, auaritiam, ſuperbiam, fornicationem cum corrupta inter ſæculares, ebrietatem & alia huiuſmodi, & matrimonium contrahendum cum aliquo impedimento dirimente vel impediente, in illo enim ſemper eſt præmittenda correctio fraterna antequam iudici deferatur, bis aut ter, dum contrahentis ſperatur emenda, vt docet Sancius *libr. 3. de matrimon. diſputatione 13. numero 3.* non currit autem tempus excommunicationis impoſitæ ad denuntiandum impedimentum matrimonij, quandiu iudicio prudentis emendatio ſperatur, vt optime animaduertit Nauarrus *de datu & promiſſu, numero 45.* & Sancius *allegatus.*

Redeundo ergo ad ſigillum confeſſionis, dico doctrinam num. 18 propoſitam valde notandam eſſe pro ſuperioribus religionis contra eorum ſubditos, qui non animo confitendi ſua crimina, ſed animo incutiendi metum ad eos accedunt fictæ cauſa confeſſionis, & cùm ante illos ſunt, facto ſigno crucis querimonias & iniurias iactant in ſuperiores, minanturque eis mortem & percuſſiones, ac ita dicunt, niſi à me perſequendo abſiſtas, iuro te à me occidendum fore: poterunt enim in hoc caſu ſuperiores abſque periculo ſigilli hoc propalare, & ea vti notitia in foro externo ad eos puniendos, cum hæc non ſit confeſſio, ſed ſacrilega inuentio, vt animaduertit Capua *libro 1. deciſ. aur. capit. 23. numer. 18. fine,* & ita intelligendi ſunt Panormitanus & Butrius *in capite omnis vtriuſque ſexus, de pænitent. & remiſſ. numero 46.* qui dicunt peccatum committendum non cadere ſub ſigillo confeſſionis, quia exiſtimant, peccatum non eſſe materiam confeſſionis niſi præſens aut præteritum, quos ſtatim refutabimus numero ſequenti. non enim animaduertunt eſſe præteritum in propoſito: bene tamen autumant, ſi volunt dicere peccatum committendum non cadere ſub ſigillo confeſſionis, id eſt, fictæ confeſſionis, ſeu potius malitioſæ & ſacrilegæ intentionis. 22.

Cauendum tamen hic eſt à doctrina Altiſiodorenſis *4 part. Summa tractatu 6. cap. 3. §. 4. fol. 240.* & à doctrina Alenſis *4. part. quæſt. 78. numero 2. artic. 2.* & Ioannis Andreæ, & Ancharrani, & Innocentij *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pænitent. & remiſſ.* quos citat & ſequitur Syluest. *verbo Confeſſio 3. numer 2. quæſt. 3.* & à doctrina Cardinalis Albani *in lucubrationibus ad Bartolum in l. vt vim num. 22. ff. de iuſtitia & iure.* & Hieronymi Gig. *in tractatu de crimine læſæ maieſt. libr. 2. capit. 18.* & à doctrina Angeli *verbo Confeſſio vlt. num. 57.* & Decij & Barbatij *apud Nauarrum in capit. Sacerdos, de pænitent. diſtinct. 6. num. 116.* & aliorum, quos refert, ſed non ſequitur Couarr. *2. part. Epitome capit. 8. §. 12. numero 9.* qui dicunt non infringi ſigillum, ſi reueletur peccatum futurum committendum, quando eſt in perniciem confeſſarij proximorum, aut boni communis, quia ſibi perſuadent peccatum non eſſe materiam confeſſionis, niſi præſens aut futurum, eſt enim hæc illorum doctrina erronea, vt docet Henricus *lib. 3. de pænit. cap. 19. numero 8.* & D. Thom. *in 4. diſtinct. 21. quæſt. 3. art. 1. ad 1.* & Capua *lib. 1. deciſ. aur. cap. 23. num. 19* & Nauar. *in cap. Sacerdos num. 120.* & Caiet. *opuſc. 27. cap. 15.* & Sotus *in 4 diſtinct. 18. quæſt. 4. articul. 5. concluſ. 1. & de teg. ſecreto, m. 3. q. 4. concl. 2.* & Ioan. Med. *tract. 2. de confeſſ. quæſt. 45.* & Innoc. *in capit. omnis, de pænit.* 23.

& Adria-

& Adrianus *in 4. tractatu de confeſſ. ſigillo.* Ioannes Maior *in 4. diſtinction. 21. quæſtione 3.* Gabriel *ibidem quæſtion 1. concluſ. 3.* Salzedo *in practica criminal. capit. 109.* falſo enim allegatur pro contraria parte, & ratio eſt, quia non conſiderant in reuelatione illius peccati futuri, ſimul detegi peccatum in voluntate ac propoſito præteritum, & iam eſſe veram materiam confeſſionis quamuis in voluntate fuit commiſſum.

24. Si tamen aliquis ſuum peccatum in confeſſione reuelet Sacerdoti; animo vere confitendi, quamuis iuſta de cauſa non abſoluatur, v. c. ex defectu contritionis, vel quia caſus habet reſeruatos, vel quia in propinqua eſt occaſione peccandi, vel alia de cauſa, vere ad ſigillum obligatur confeſſor, fuit enim inchoata confeſſio, & animo accuſandi facta, ſimul enim ac confeſſio fit in forma ſacramentali, adnexam habet obligationem ſigilli, iuxta omnium Doctorum ſententiam. ita D. Thom. *in 4. diſtinctione 21. quæſtione 3. articulo 1. & 2.* Toletus *libro 3. Summæ capite 16. numero 5.* Capua *libro 1. deciſ. aur. capite 23. numero 3.* Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſectione 2. numero 8.* Syluester. *verbo Confeſſio 31. numero 2. quæſtione 4. ad finem.* Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 19. numero 8.* Salzedo *ad practicam Bernardi Dias capite 109.* Imo addit Syluest. ſi aliquis peccatum ſuum Sacerdoti reuelet animo ſe accuſandi, etiamſi ab eo nolit abſolui, ſed tantum conſilij cauſa ad bonum ſpirituale, vel temporale, adhuc cadere ſub ſigillo, quia eſt dictum in confeſſione, & auditum, animo ſe accuſandi, & procurandi bonum proprium ad ſolatium animæ; eſt enim hæc vera confeſſio ſaltem diſpoſitiue, reductitie & inchoatiue. & idem docet etiam optime Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſectione 2. numero 8. & 9.* Addit quoque Henricus ibi poſſe aliquando contingere vt quis accedat ad confeſſionem abſque propoſito emendæ, animo tamen vere accuſandi ſeſe, & ante abſolutionem poſſe ad Deum conuerti, & habere dignum ac conueniens propoſitum emendationis cum vero dolore cordis; in quo caſu confeſſarius tenetur vere examinare, ac penſare, tamquam verus iudex ipſius fori propoſitum & dolorem pœnitentis, & etiamſi non abſoluat propter periculum recidiuæ, imo differat abſolutionem, tenetur tamen ad ſigillum ac ſi vere abſoluiſſet, eo quod iam illud peccatum ſubditum fuerit claui ſcientiæ confeſſarij, quæ doctrina Syluestri ſana eſt ac vera, & eam docet Soarius *de pœnitent. diſputation. 33. ſect. 2. numer. 9.* & D. Thom. *2. 2. quæſtion. 11. artic. 2. ad primum*, & Sotus *de teg. ſecreto membr. 3. quæſt. 4.* & Ledeſma *quæſt. 10. artic. 4. dub. 5.* & alij duobus numeris ſequentibus citandi.

25. Item ſi meretrix accedat ad confeſſionem animo implendi præceptum annuæ confeſſionis, non tamen animo reſipiſcendi, ſed perſeuerandi in eodem ſtatu, non eſt abſoluenda, tenetur tamen Sacerdos ad ſigillum confeſſionis, quia ad prædictum ſigillum requiritur vel animus accuſandi ſeſe, & vere reſipiſcendi, vel ſaltem animus implendi præceptum Eccleſiaſticum, vt optime animaduertit Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 21. numero 3.* & docet Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſection. 2. numero 9.* & Caietanus *2. 2. quæſtione 70. articul. 1. & tomo 1. opuſcul. tract. 21.* & expreſſe etiam Simancas *titul. 42. numer. 15. verſ. Nam etſi.* & Sotus *in relect. de teg. ſecreto m. 2. quæſtione 7.* & Syluest. *verbo Confeſſio 3. numero 2.* & ratio eſt, quia cap. quod quidam, de pœnit. & remiſſ. iubetur admitti confeſſio impœnitentium, veluti publicarum meretricum, eo quod forte monitis confeſſariorum reſipiſcant ac corrigantur; quamobrem ſi Eccleſia præcipit admitti huiuſmodi confeſſionem, neceſſario erit obſeruandum ſigillum.

Imo poteſt etiam contingere, vt quis accedat ad confeſſionem animo vere ſe accuſandi & confitendi crimen, quod vult patrare. v. c. proditionis in regem ac principem, & non animo peruertendi confeſſarium, aut trahendi ad ſuas partes, & monitis confeſſarij non vult deſiſtere à ſuo cogitatu, & hic quidem non eſt abſoluendus, cum ſit in ſtatu impœnitentiæ & actualis peccati; ad ſigillum tamen obligatur confeſſarius, vt docet optime Soarius *de pœnit. diſput. 33. ſect. 2. num. 8.* Conarr. *2. part. epitome cap. 8. num. 10.* Gabriel *in 4. diſtinct. 21. concluſ. 3.* Maior *ibid. quæſt. 3.* Adrianus *in 4. tractatu de ſigillo confeſſ.* Caietan. *opuſc. 27. quæſtione 15.* Sotus *relect. de teg. ſecreto m. 3. quæſtione 4. concluſ. 2.* Nauarrus *in capit. Sacerdos numero 116.* Medina *de confeſſ. folio 122.* Cardinalis *col. finali in capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſtinction. 6.* & ratio eſt quam num. præcedenti tetigimus, quia ad ſigillum confeſſionis inuiolabiliter ſeruandum, non requiritur, vt confeſſio fiat cum omnibus conditionibus requiſitis ad abſolutionem, ſed ſatis eſt ſi accedat quiſque animo accuſandi ſeſe, vel implendi præceptum Eccleſiæ, alias enim quoties Sacerdos ex iuſta cauſa negaret abſolutionem, maneret immunis à ſigilli obligatione, & poſſet dicere: Ego non abſolui Petrum, quia imparatus acceſſit ad confeſſionem, vel quia non habebat propoſitum emendationis in futurum, quod eſt ingens abſurdum, vt conſideranti patebit, & manifeſta reuelatio ſigilli. 26.

Solent aliquando iudices Eccleſiaſtici mittere reos ad confeſſores doctos impoſita obligatione vt ab illis afferant ſchedulam, qua conſtet fuiſſe confeſſos, ea intentione, vt monitis confeſſorum fateantur poſtea in iudicio, id quod negabant, impedimentum videlicet matrimonij quando volunt, aut promiſſiones nuptiarum quando renuunt contrahere, quod omnino illicitum eſt, nam id quidem non poteſt non eſſe iniurioſum ſacramento, ſiquidem illo, in hoc caſu tanquam tortura vtuntur iudices ad extorquendam veritatem: deinde eſt indirecta obligatio impoſita confeſſarijs prodendi ſigilli; nam ſi negent ſchedulam inde colligent huiuſmodi reos ſibi veritatem in iudicio denegaſſe, ſi afferant prædictam ſchedulam, & poſtea veritatem, quam negabant, fateantur, inde colligent fuiſſe ſibi, in iudicio mentitos; quamobrem indirecte, & inconſiderate obligant confeſſarios ad prodendum ſacramentum ſigilli; prætereà eſt etiam exponere reos manifeſto periculo negandi veritatem in confeſſione; & ſacrilegium committendi, vt animaduertit Vega *libro 1. caſu 49.* Sotus *libro 5. de iuſtit. quæſtione 6. articulo 3. quem citat*, & Ledeſma *quæſtione 10. articul. 3. dubitat. 2.* & idem Sotus *in quarto diſtinctione 18. quæſtione 4. articulo 6. colum. 3. & de tegendo ſecreto membr. 3. quæſtione 4. concluſ. 5.* quamobrem acriter debent confeſſarij reprehendere huiuſmodi iudices, qui nimio zelo iuſtitiæ tam manifeſte limites forenſes tranſcendunt, & per ſummam iniuriam huius venerabilis ſacramenti volunt ex 27.

Quomodo ſe debeat habere cõfeſſarius cum iudicibus vſque num. 32.

Digitized by Google

notitia fori interni, dirigi in foro externo. Si tamen prudenter hoc fiat, nihil fieri contra ſigillum, tenet Henricus *libr. 3. de pœnit. capit. 22. num. 5.* v. c. ſi eos mittant ad viros doctos capiendi conſilij, non tamen obligando eos ad afferendum prædictum teſtimonium ſchedulæ, propter incommoda iam tacta.

28. Vnde ſi iudex & Prælatus inquirens bona fide, procedenſque in cauſa fori externi, animaduertit eam notitiam quam habet, habuiſſe ortum ex confeſſionis reuelatione, tenetur ſtatim ceſſare ab inquiſitione, iudicialique proceſſu, & facta pro infectis habere, neque poteſt amplius reum ea de re interrogare, quia ad eam ſcientiam non proceſſit humano modo, ac more, id eſt, via iuridica per infamiam in iudicio probatam, vel indicia ſufficientia. v. c. ſi confeſſor dixit iudici: vigila, quia hac nocte committendum eſt furtum, non poteſt iudex punire furem deprehenſum. ita docet Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 20. numero. 2.* Richardus *in 4. diſtinctione 21. quæſtione 1. articulo 5. verbo Confeſſio 3. §. 1.* Nauarrus *cap. Sacerdos, de pœnitent. diſtinctione 6. numero 43.* & in Summa Latin. *capite 8. numero 7. fine.* nec iudex poteſt hac de re loqui, tenetur enim etiam ad ſigillum, quia, vt ille qui reuelauit ſigillum, per quam reuelationem iudex eam notitiam acquiſiuit, non habuit ius reuelandi, ita non tranſtulit in alios, ſed reſtranſit cum ſuo onere ſigilli, *cap. ex lit. de pignorib. capit. paſtoral. de decimis libro 2. & 3. C. quibus cauſis pign. vel hypoth.* Vnde ſi iudex inueniſſet peccatum rei ſchedulæ commendatum ad confeſſionem faciendam, tenetur iudex ceſſare ab inquiſitione criminis, & non iuuari ea notitia, immo etiamſi iam reum condemnaſſet conuictum teſtibus, & poſtea intelligeret totam delationem, vel accuſationem ortam fuiſſe ex ſigilli violatione, tenetur damnatum abſoluere & dimittere. ita docet expreſſe Delrio *libro 6. diſquiſit. mag. capite 1. ſectione 1. §. Ex hac autem ſententia.* Anton. Gomez *de criminib. capite decimo tertio, numero nono.* Maſchard. *libro primo, de probat. in præfat. quæſtione 5. numero 51. & libro 2. de operis concluſ. 377.* & Menochius *libro 1. de præſumpt. quæſtion 89. numero 26. & 27.* Sotus *in 4 diſtinctione 18. quæſt. 4. articulo 5.* Scholaſt. *in 4. diſtinctione 18 & 11.* Patet *ex capit. Mathæus de ſimonia. & ex cap. ſignificaſti, de adulter.* Dices obligationem ſigilli eſſe onus perſonæ confeſſoris, non rei confeſſæ, ac proinde non tranſire res cum onere ſigilli ad alios extra confeſſorem. Reſpondeo cum Soario *de pœnitent. diſputatione 33. ſectione 5. numero 10.* hanc obligationem & onus perſonæ, eſſe etiam onus ipſius rei, vt manifeſtatæ per talem perſonam confeſſarij, vbi res ſub ſacramentali ſigillo cadit, ita ſigillum illam occultat ac tegit, vt ſemper ad alios tranſeat cum illo onere ac occultatione ſigilli, vt omnes concedunt.

29. Hinc ſi duo vel tres Sacerdotes nequam apud iudicem crimen per ſolam confeſſionem notum deponant, omnino à iudicio ceſſare tenetur iudex, vt præter Doctores allegatos numero præcedenti docet etiam Capua libro 1. *deciſ. aur. capite 23. numero 44.* neque enim depoſitio aut teſtimonium illorum aliquod indicium aut probationem facit in foro externo, vt ex eo iudex procedat ad vincula aut aliquos actus iudiciales, fuit enim illa confeſſio vniuique illorum Sacerdotum facta in alio foro quod longiſſime diſtat à foro humanarum cauſarum, & nullum omnino cum illo commercium habet, tantum enim, imo & plus, diſtat forus poli à foro ſoli, quantum diſtat cœlum à terra, anima à corpore, ſpiritus à carne. Et idem dicendum eſt de his, qui à Sacerdotibus confeſſionem reuelantibus audierunt, & poſtea in foro iudiciali depoſuerunt, vt docent Capua *citatus.* & Couarr. *in epitom. 2. part. capite 8. numero 10.* & Baldus *ex leg. Archigerontes Cod. de Epiſcop. aud.* & Felinus *in capite 1. de except. colum. 1.* & Tynda *libro primo, in tractatu de teſtib. folio 2.* & Ripa *de piſte §. vltimo numero 104. & numero 23. & 44.* Anton. Gomez *tomo tertio, var. reſol. capite 13. numero 9.* & probatur *ex capite 2. de offic. ordinand. & ex capite dilectus, de exceſſibus prælatorum.* & hoc eſt valde æquum ac iuſtum, nam ſi tales reuelationes aliquid probarent, plane manifeſtum oſtium ruinæ, & contemptus huic ſacramento pateret.

Quamobrem ſi iudex iniquus etiam ſupremus & Papa ſub iuramento aut excommunicatione confeſſarium compellat, vt ſibi rem 30.
in confeſſione auditam prodat, præceptum non tenet, excommunicatio non ligat, imo poteſt dicere & iurare ſe prorſus neſcire tale peccatum fuiſſe à pœnitente commiſſum, neque illud vnquam audiuiſſe in confeſſione, ſi per iniuriam compellatur, vt dicat, an in confeſſione audierit, licet antea iuraret ſe veritatem dicturum. ita docet Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſectione ſexta, numero quinto,* quia iuramentum ſemper intelligitur de ſcientia ex qua homo loqui poſſit, & quæ eſt ſubiecta poteſtati humanæ: ſcientia autem confeſſionis nulli poteſtati humanæ ſubiecta eſt: docet etiam Henricus *libro tertio, de pœnitent. capite 19. numero 7. & 6.* Capua *libro primo deciſion. aur. capite 23. numero 2.* D. Thom. *in quarto diſtinctione 21. quæſtione tertia, articulo primo,* & gloſſa *in capite Sacerdos. de pœnitent. diſtinctione 6.* quam commendat Felinus *in capite intimauit, de teſtibus numero ſexto.* Abbas & Doctores *in capite intimauit, de exceſſ. Prælatorum.* Toletus *libro tertio, Summæ capite decimo ſexto, numero quinto.* Sayrus *in claui regia. libro quinto, capite quarto, numero 24.* Sylueſter *verbo Confeſſio 3. numero ſecundo.* Ledeſma *quæſtione decima, articulo primo, dubitat. 6.* Nauarrus *capite octauo, numero ſecundo.* Sotus *de tegend. ſecret. membr. 3 quæſtione tertia, & 4. concluſione 1.* Viualdus *in candelabr. aur. 1. part. de ſigillo numero 11.* & eſt communis opinio. neque enim in hoc mendax eſt aut periurus confeſſor, quia quæ ſcit ex confeſſione, ſcit vt Deus, & non vt homo via humana ac publica eo modo, quo alter auctoritate publica habet ius interrogandi, & quidem ſi compellatur reſpondere an audierit vt Deus, aut vt Dei miniſter, adhuc poterit reſpondere ſe non audiiſſe vt Deum, aut Dei miniſtrum, & id iurare ſi opus fuerit, eſt enim adhuc reſponſio amphibologica; & intelligitur ad dicendum, vel eo modo, quo teneatur dicere. ſic docet Soarius *allegatus numero ſeptimo.* & Sylueſter *verbo Confeſſio 3. numero decimo.* Nauarrus *capite octauo, Summæ Latinæ, numero decimotertio & numero vltimo.* Victoria *in Summa numero 184.* Medina *C. de confeſſ. quæſt. de confeſſ. celanda.* Ledeſma *quæſt. 10. articul. 1. dubitat. 6.* vnde minus bene Sotus *citatus* & Adrianus *quæſtion. vltima de confeſſ. & quodlibet. 9. ad 2.* dicunt in hoc puncto

cum

cum non poſſit negare, debere Sacerdotem tacere, vel interrogantem obiurgare, quod ſi ex taciturnitate atque obiurgatione in ſuſpicionem iudex venerit criminis confeſſi, ipſe ſolus eſt in culpa reuelationis, quia confeſſor nihil amplius potuit facere; eſt enim falſa hæc doctrina, vt conſtat ex dictis, cum iuſte potuit dicere & iurare ſe nihil omnino ſcire nec ex confeſſione, nec vt Dei miniſtrum, vt ſupra diximus: ſic Chriſtus Dominus Marci 13. qui etiam vt homo omnia futura ſciebat, verum dixit Apoſtolis ſuis interrogantibus de die iudicij: *De die illa nemo ſcit, nec filius quidem hominis, neque Angeli in cœlo*, nempe vt alijs reuelet, aut vt iure compellatur ad reuelandum, vt explicat Sotus *in 4. diſtinctione 43. quæſtione 2. articulo 2.* Soarius 3. *part. quæſtione* 10. *articul.* 2. D. Hieron. *in Matth.* 24.

31. Idem dicendum eſt etiam de pœnitente: nam ſi iudex etiam Papa præcipiat ſub excommunicatione, vel quacumque alia pœna temporali, vel ſpirituali, etiam grauiſſima, an tale vel tale peccatum confeſſus fuerit Sacerdoti, vel illud alicui dixerit, præceptum & excommunicatio eſt nulla, & optime dicere ac iurare poterit ſe nunquã illud confeſſum fuiſſe, & nunquam illud dixiſſe, imo & nunquam illud commiſiſſe, ſi non dixit niſi in confeſſione, & quia intelligitur nemini hominum dixit tamquam homini, & quia ſi ſolus confeſſor ſcit, & nullus alius, non procedit iudex iuridice, cum non procedat per ſufficientia indicia, ac per probationes externas: cum autem iudex iuridice non procedat, non eſt iudex, & ſic recte poterit reus illum amphibologia deludere, ac iurare ſe non commiſiſſe illud crimen de quo interrogatur, quia ſemper ſubintelligitur, vt teneat dicere, vel vt ibi dicam. ita Capua *libro* 1. *deciſion. aur. capite* 23. *numero* 30. & Sotus *in* 4. *quæſtione* 18. *articulo* 5. *quæſtion.* 4. *col. antepenult.* eadem enim etiam eſt ratio de confeſſario ac pœnitente, vt patet; quamobrem ſi confeſſarius extra confeſſionem pœnitenti dicat: Tu mihi dixiſti hoc in confeſſione, poterit etiam iurare ſe ei nihil dixiſſe, iuxta Capuam allegatum, & eſt doctrina omnino certa, & rationes factæ idem conuincunt.

32. **Quid agendum ſit confeſſori quando commiſit errorem in confeſſione.**

Quando vero confeſſor commiſit aliquem intolerabilem errorem in confeſſione. v. c. quia abſoluit non ſubditum, vel excommunicatum vel à caſu reſeruato, vel non iniunxit obligationem reſtitutionis æris alieni in caſu, quo tenebatur iniungere, non poteſt loqui cum ipſo pœnitente de confeſſione ſibi facta, niſi de expreſſa licentia illius, vt ſatis probauimus *capite 2. numero* 22. cum multis Doctoribus, quos ibi citauimus, nam ſi abſque ea licentia loquatur, id plane erit exprobrare pœnitenti peccata confeſſa, & exoſam reddere confeſſionem, & iniuriam facere ſacramento; opus eſt ergo vt confeſſarius à pœnitente hanc licentiam petat ad corrigendum errorem commiſſum, qua data loquatur cum magna cautela, & ne excedat limites conceſſæ licentiæ, ne ſcandalum ſequatur, in eo enim exceſſu violabit ſigillum, imo ſi ſcandalum ſequatur, docet Toletus *libro 3. Summæ capite 16. numero 4. ad finem prope*, non teneri confeſſarium hanc licentiam petere, & conſequenter diceret nec errorem corrigere; & bene docet, quia ſcandalum non poteſt hic ſequi quia homines propter ſcandalum à confeſſione retrahantur, & iniuria fiat in ea retractione ſacramento, & melius quidem eſt quod non corrigatur error commiſſus, quam quod iniuria ſacramento fiat, cum ex duobus malis minus ſit eligendum: poterit autem hoc ſcandalum iuſte oriri, ſi confeſſor publice petat licentiam à pœnitente, & in hoc ſenſu procedit ſententia Toleti. nam ſi occulte petatur, & cum modeſtia, parum refert quod pœnitens ſcandalizetur, erit enim irrationabile illud ſcandalum, & Phariſaicum magis quam Chriſtianum, vt ex numero ſequenti patebit.

Ea vero negata licentia; culpa quæ fuerat Confeſſarij, & quam commiſerat in confeſſione præterita, eo ipſo in pœnitentem transfertur, & liber ab omni obligatione manet, quia ſatis purgauit ſuam negligentiam, culpam & inconſiderationem, ac errorem ſuum per huiuſmodi petitionem. ita docet expreſſe Capua *libro* 1. *deciſion. aur. capite* 23. *numero* 23. & Henricus *libro* 3. *de pœnitent. capite* 20. Soarius tamen *de pœnitent. diſputatione* 33. *ſection.* 5. *numero* 3. ait ad corrigendum errorem debere confeſſarium accedere ad pœnitentem, & illi dicere, remotis arbitris, ſe velle cum illo loqui de re neceſſaria ad præteritam confeſſionem pertinente, &, ſi ille conſentiat, iam habere licentiam, ſi neget, aut renuat, nihilominus loqui poſſe ſi id commode fieri poteſt, quia tunc iam vere non loquitur extra confeſſionem, ſed ſupplet ac perficit confeſſionem, quæ inchoata ac imperfecta manſerat, & eſſe pœnitentem tunc irrationabiliter inuitum. Verum opinio Capuæ eſt certa & vera, quia ſatis purgauit confeſſarius negligentiam quam habuit in committendo errore per eam petitionem; ſic obligatus ad reſtituendam rem, tali die, ſi moneat eum cuius intereſt, rem accipere, vt eo die eam accipiat, & nolit accipere, ad nihil amplius tenetur in conſcientia, & ſic ſi res pereat, alteri perit, non ſibi, & in foro exteriori, ſi de monitione conſtet per teſtes, deobligabitur: vt eſt certum ex materia reſtitutionis. Præterea opinio Scarij ex alio principio improbabilis apparet, quia iam concedit caſum in quo abſque licentia pœnitentis expreſſa loqui poſſit confeſſarius cum ipſo pœnitente, de rebus ſibi confeſſis; quod tamen omnes negant, quos citauimus *capite* 2. *numero* 22. §. *Præterea*; & ipſe etiam negat *dicta diſputatione* 33 *ſectione* 5. *numero* 2. Ait tamen Henricus *dicto libro* 3. *de pœnitent. capite* 2. *numero* 2. *fine*. ſi ſtatim poſt finitam confeſſionem & datam abſolutionem occurrat error emendandus, poſſe confeſſarium loqui cum ipſo pœnitente de confeſſione & errore corrigendo, abſque prædicta licentia: in quo profecto minus bene docet, tum quia ſcandalo forte erit pœnitenti, tum quia eſt contra doctrinam quam tradidimus *dicto capite* 2. *numero* 22. & contra DD. *ibi allegatos* §. *Præterea*. qui omnes abſolute dicunt, poſt finitam confeſſionem non licere confeſſario loqui cum pœnitente de rebus confeſſis, niſi de licentia expreſſa pœnitentis iuxta ea quæ diximus *capite 2. numero* 25. & 26. Sicut enim finita confeſſione, ſi ſtatim peccatum aliud confitendum pœnitenti occurrat, tenetur confeſſor illud audire, & nouam dare abſolutionem, propterea quod eſt noua confeſſio, & nouum ſacramentum, quia per primam abſolutionem finitum fuit prius ſacramentum: ſic etiam in noſtro caſu expirauit auctoritas confeſſarij quam ſolum habebat ad loquendum de rebus confeſſis intra

33.

intra ipſam confeſſionem, vnde ea finita, requiritur licentia expreſſa ipſius pœnitentis, vt ſæpe diximus: nam ſi poſt perfectam confeſſionem liceret confeſſori loqui cum pœnitente de rebus in confeſſione auditis ſine eius licentia, profectò id per ſe loquendo eſſet valde oneroſum pœnitenti, & rubore ſuffunderetur vehementer, pudoreque afficietur, quod ſine dubio redundaret in iniuriam ſacramenti, vt optimè animaduertit Soar. *de pœnit. diſp. 33. ſect. 5. num. 2.*

34. Dubitant vero Doctores, an ſit propriè reuelare ſigillum ſi confeſſarius loquatur cum pœnitente de rebus in confeſſione auditis poſt ipſam confeſſionem, non petita ab eo licentia, nec conceſſa. Medina *de confeſſione quæſtione 51.* ait non eſſe propriè reuelationem ſigilli. fundatur, quia reſpectu eiuſdem pœnitentis non eſt propriè ſecretum, vt per ſe conſtat: ſigillum autem nihil aliud eſt, quam quoddam diuinum ſecretum. Soarius tamen *de pœnitent. diſputation. 33. ſect. 5. num. 2.* & Sotus *in 4. diſtinction. 18. quæſtion. 4. artic. 6. & de teg. ſecreto m. 3. quæſtion. 4. dub. 4. poſt 5. concluſionem*, & Ledeſma *quæſtioni 10. articul. 1. dub 9.* & Victoria *in Summa numero 185.* & Capua *libro 1. deciſ. aur. capite 23. numero 23.* & alij quos citauimus *cap. 2. numero 22. §. Præterea*, exiſtimant, eſſe reuelationem ſigilli propriè & vere loquendo, quia ſigillum non eſt ſolum ſecretum alteri commiſſum, ſed eſt obligatio non loquendi de tali re, etiam cum illo qui eam nouit, & idcirco obligat, atque ſtringit ad non loquendum etiam cum ipſo pœnitente: nam ſi ſolum eſſet purum ſecretum, rectè dicebat Medina non reuelari propriè ſigillum reſpectu pœnitentis, cum ſecretum non violetur, nec reueletur, reſpectu illius, qui illud cognouit. & ratio ob quam ſigillum ſacramentale, ſit obligatio tacendi, & non loquendi de re confeſſa etiam cum pœnitente, eſt, quia ad finem huius ſacramenti, & vt omnes ad illud fidentius accedant, non ſolum neceſſe eſt, vt Confeſſarij non loquantur de re confeſſa cum infamia pœnitentium, verum etiam cum rubore & pudore illorum, alioqui enim fieret confeſſio valde oneroſa, per iniuriam ipſius ſacramenti, & hæc ſecunda opinio eſt certa, & ſecura, & eam ſemper ſecuti fuimus in tota hac materia ſigilli; opinionem vero Medinæ improbabilem iudicamus, & omnino fugiendam; & cum Medina videtur conſentire Viualdus *in candel. aur. 1. part. vbi de ſigillo numer. 38.* quamuis ait non teneri Sacerdotem ad ſigillum reſpectu eorum quos ſimul in tempeſtate audiuit in confeſſione, ſed illam refutabimus *in capit. 4. à numero 1.*

35. Cauendum tamen hic eſt à doctrina Nauarri, quam metuens ac propriè trepidans inſinuat *in manual. Latin. cap. 26. numero 14.* & Diui Antonini quem ibi allegat, & aliorum quos tacito nomine carpit Capua *libro 1. deciſ. aur. cap. 23. num. 23.* qui dicunt poſſe confeſſarium, ſi non poteſt petere licentiam à pœnitente, aut timet id ei ſcandalum futurum, eum abſentem abſoluere, & inſcientem, ab excommunicatione, v. c. & à peccato reſeruato, obtenta à ſuperiore facultate ſuper prædictum caſum reſeruatum: eſt enim ea ſententia damnata, & condemnata, tamquam erronea, & falſa adminimum per Clementem VIII. ſanctiſſimæ memoriæ anno Domini [illegible]. Cauendum etiam eſt à doctrinà Directorij *libro 1. titulo 15. §. 143.* ſcilicet vt obtenta à Prælato facultate ad abſoluendum pœnitentem, vel à peccato reſeruato, vel ab excommunicatione, iterum pœnitentem accerſat ſi ille licentiam dare nolit vt loquatur de rebus confeſſis, & caute ac diſſimulanter inſerto ſermone de vitijs in communi, vt eum modo aliquo præparet, abſoluat; eſt enim ea doctrina falſa etiam & erronea. Nam quamuis ab excommunicatione poſſit quis abſolui inuitus, vt eſt doctrina communis, id quidem eſt in foro iudiciali, & extra forū ſacramentalem, nunquam enim poteſt quis abſolui à peccato in foro ſacramentali inuitus, tum quia nemo poteſt in hoc foro abſolui ab vno peccato, niſi prius omnia integre, vere & non ficte confiteatur, neq; enim vnum peccatum mortale remittitur ſine alijs, tum quia ſacrilegium eſt abſoluere aliquem exiſt. item in actuali peccato mortali, & confeſſio eſt caſſa & irrita, vt de ſe patet, & clarius eſt, quam vt probetur.

36. Sed dubium eſt, an ſicut non poteſt confeſſarius abſque violatione ſigilli loqui cum pœnitente de rebus confeſſis, niſi de eius licentia expreſſa; ita non poſſit pœnitens loqui cum eodem confeſſario niſi de licentia confeſſoris, videntur enim hæc correlatiua, & vtrumque obligare ad idem ſigillum. Dicendum tamen eſt non requiri hanc licentiam confeſſarij, vt dicemus latius *cap. 5. numer. 12.* quamuis enim ſigillum ſacramentale introductum ſit à Chriſto Domino, & in fauorem pœnitentis cui poteſt cedere, & de facto cedit quando alloquitur confeſſarium de confeſſione præterita: & in honorem ſanctitatemque ſacramenti quo ſanctius & inuiolabilius perſiſtat, & ex hac parte, non poſſit pœnitens derogare ſanctitati ſacramenti; tamen quando pœnitens vere contritus ad Sacerdotem accedit, & cum eo loquitur de rebus confeſſis, non detrahit, imo vere ſuſpicit ac veneratur ſacramentum, illiuſque ſanctitatem, qua media ſperat gratiam & ſalutem à Deo conſequi, vt docet Henricus *libro 3. de pœnitent. cap. 20. num. 7.* & Nauar. *cap. 24. num. 13.* qui dicunt, ſi pœnitens loqui incipat de peccatis confeſſis, cenſeri dare licentiam expreſſam: ſimiliter ait Henricus, ſi pœnitens in alia confeſſione iteret peccata in prima confeſſa, poſſe confeſſorem cum eo loqui de peccatis in prima ſibi confeſſis, quia tunc iam eſt expreſſa licentia, licet in confuſo conceſſa. Verum mihi videtur non poſſe confeſſarium loqui cum pœnitente in ſecunda confeſſione, niſi de illis tantum peccatis confeſſis in prima, quæ ipſe pœnitens tangit ac confitetur in ſecunda, non autem de omnibus, niſi de licentia expreſſa illius, quam poterit facile petere ſi opus fuerit, quia alias erit virtualis exprobratio aliorum peccatorum, & forte id ægre ferent pœnitentes, & moleſtam reddet, exoſamque confeſſionem: deinde oportet vt pœnitentes ſint certi de fidelitate confeſſorum in ſigillo, & denique quia prima confeſſio iam fuit perfecta & conſummata, & in ea expirauit auctoritas confeſſarij quoad peccata in illa confeſſa: oportet ergo habere nouam licentiam expreſſe conceſſam, non in confuſo: ſed de hac re neceſſario redibit ſermo *cap. 5. num. 8.*

37. Si confeſſarius ex confeſſione vnius complicis ſcit peccata alterius complicis, quæ tamen ille confeſſario in ſua confeſſione tacet: poteſt rogare eum caute in communi an aliquid amplius habeat quod conſcientiam illius grauet ac torqueat, nunquam tamen ei poteſt dicere peccatum, quod tacet, & per confeſſionem complicis ſciuit:

ſciuit; quod ſi reſpondeat ſe nihil habere, poterit eum abſoluere, ſecum ſtatuens forraſſe fuiſſe iam alteri confeſſum, vel complicem ſibi fuiſſe mentitum, aut ex cauſa excuſante negare. ita docet expreſſe Henricus *libr. 3. de pœnitent. capit. 20. numer. 6.* Nauarr. *cap. 8. num. 17. verſu vigeſimoprimo*, Toletus *libr 3. Summæ cap. 16. num. 4. fine.* Barthol. Fumus *verbo Confeſſio* §. 17. & 20. D. Anton. 3. *part. tit. 14. cap. 18.* §. 15. Syluester *verbo Confeſſio* 3. *num.* 8. Viualdus *in candelabro aur. vbi de ſigillo* 1. *part. numer. 35.* Palarius *in 4. diſtinction. 21. quæſtion. 2. pag. 456.* Addit tamen Toletus *citatus*, non ſolum poſſe, ſed etiam debere confeſſarium, eum abſoluere, ſi poſtquam eum interrogauit in communi reſpondit ſe nihil habere, quia tenetur ſtare reſponſis eius: ſolus Henricus aſſerit poſſe ei in eo caſu differre abſolutionem per aliquot dies, & tandem teneri confeſſarium eum abſoluere, quia poſt audita peccata acquiſiuit pœnitens ius abſolutionis. Mihi tamen videtur non poſſe confeſſarium differre abſolutionem in eo caſu, propter rationes factas, & quia pœnitenti pro ſe, & contra ſe credendum eſt, & non eſt maior ratio cur alteri maior fides habeatur, quam iſti. Idem dicendum eſt ſi confeſſarius vidit ipſum pœnitentem committere aliquod peccatum, quod ſtatim accedens ad confeſſionem tacet, nam poteſt confeſſarius iuſte exiſtimare eum illud tacere propter aliquam rationem legitime excuſantem; in eo tamen caſu iuſte poterit per aliquot dies quæſito colore abſolutionem differre, ſed tandem tenetur abſoluere. Si autem vnus complex dicat confeſſario: dic meo ſocio, me tibi confeſſum fuiſſe hoc peccatum, quod ambo commiſimus tali die, tali tempore, tali loco; & adhuc ſocius in confeſſione neget, abſoluendus profecto eſt, quia confeſſarius in eo foro vnumquemque ſecundum allegata, & probata iudicat, & cum pœnitens ſit accuſator & teſtis, ei quidem pro ſe & contra ſe credendum eſt, vt optime in hac circunſtantia reſpondit Viualdus *in candel. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo numer. 36.* & alioqui bene ac prudenter ſe gerit confeſſarius vtens tamquam iudex ſcientia illius fori, in quo prædictus pœnitens eſt accuſator & teſtis, vt dixi. Si tamen poſterior complex reuelet primum, & primus nihil fuit confeſſus de tali peccato; tunc quidem non poteſt confeſſor ei dicere primum complicē nihil talis peccati fuiſſe confeſſum, cum id ſit reuelare ac prodere ſigillum confeſſionis alterius, vt optime notauit prædictus Henricus *lib. 3. de pœnit. cap. 20. n. 6. ad finem*, & hoc oportet admodum animaduertant confeſſarij, ſæpe enim in praxi hæc cauta monitio neceſſaria eſſe poterit.

38\. Quid autem dicendum eſt quando confeſſarius certo peccatum aliquod nouit extra confeſſionem, & rogatus pœnitens negat, reſpondens confeſſario, ne tibi ſit, Pater, cura de hac re, ſed mihi crede: & tamen confeſſarius certus eſt de publico aut ſecreto concubinatu pœnitentis, non quidem ex relatione complicis, neque ex vnico aſpectu & intuitu proprio, vt numero præcedenti diximus; ſed aliunde ex publica notitia, & continuato ſtatu pœnitentis? In eo quidem caſu docet Henricus *libr. 3. de pœnit. dicto capit. 20. num. 6. ad finem*, non eſſe abſoluendum indignum, ſed propter circunſtantes ne intelligant ſibi denegatam fuiſſe abſolutionem, recitandam ei eſſe orationem aliquam deprecatoriam, & citat pro hac opinione Petrum Sotum *de confeſſ. lection.* 10. & id quidem mihi ita videtur dicendum, nam in occulto foro pœnitentiæ iuſte negatur abſolutio propter certam notitiam de publico, aut ſecreto concubinatu. imo diligenter examinandus eſt hac in re ipſe pœnitens, ſapit enim aliquo modo hæreſim, velle accipere ſacramentum in eo ſtatu impœnitentiæ.

Ad vltimum quæres, quid dicendum ſit ſi tempore præcepti Eccleſiæ aut iubilæi, in quo ſodales alicuius ſodalitij accepturi ſunt Euchariſtiam, & confeſſarius negat abſolutionem vni, qui ne in ſiniſtram ſuſpicionem alias veniat poſtulat ſibi dari à confeſſario ſchedulam & teſtimonium confeſſionis ad occultandā peccata? Tenebiturne confeſſarius aut ſaltem dare licite poterit huiuſmodi ſchedulam peccatori ſic petenti non abſoluto? Et eadem quæſtio eſt, quando abſolutio negatur filiæ tēpore præcepti Eccleſiæ, v.c. Quadrageſimæ, indiuiduæ comiti matris quæ ne in malam ſuſpicionem matri veniat, ſchedulam poſtulat à confeſſario confeſſionis factæ? Et certe huic quæſtioni reſpondēt multi & graues Doctores, optionem eſſe penes confeſſariū dandi vel non dandi prout maluerit, tum quia non tenetur confeſſarius cooperari occultationi peccati, ſed qui ſponte peccat, ſibi prouideat de remedio occultationis, parochus enim & quilibet alius confeſſarius; qui negat ſchedulā, vtitur iure ſuo negando illam indignis: ex alia vero parte, quia ex genere ſuo videtur peccatum mortale contra caritatem proximi, prodere eius crimen occultum, & non occultare, quando id facile fieri, & ſine detrimento poteſt proprio aut proximorū, & quia periclitatur ſigillum confeſſionis in hoc caſu vt conſideranti patebit, ſi enim in prædictis circunſtantijs confeſſarius negat ſchedulas, clarum manet ex ſola, & præciſa notitia confeſſionis & ex negatione ſchedulæ poſſe huiuſmodi pœnitentes venire in ſuſpicionem apud alios ſtatus actualis peccati mortalis, filiam apud matrē; ſodales apud conſodales ſuos, & ideo propter has rationes pro vtraq; parte factas reſpondet Henricus *lib. 3. de pœnit. cap. 22. num* 4. optionem eſſe penes confeſſarium, vt partem eligat quam maluerit, & ait ibi *ad marginem littera M.* ita affirmaſſe Doctores omnes Salmanticæ hac de re conſultos. 39.

Dico tamen mihi videri omnino non poſſe confeſſarium in prædictis circunſtantijs negare ſchedulam petentibus, ſed teneri in conſcientia illam dare propter periculum ſigilli. & ita docet expreſſe Bellanus *tomo 2. de ſacram. diſputatione 9. de ſigillo confeſſionis dubio 1. numero 14. fine*, vbi ita dicit. Hinc etiam quando aliqui ſtudioſi aut famuli alicuius principis tenentur ferre teſtimonium ſuæ confeſſionis, Confeſſarius debet hoc dare etiam ijs quos non abſoluit, ne, negando teſtimonium hoc, aliquo modo prodat ſigillum & peccatorem; nec dando illud mentitur, quia tantum teſtatur eos eſſe confeſſos, quod verum eſt. & ita debent omnes docere qui dicunt non poſſe confeſſarium aliquid facere per quod directe vel indirecte ſigillum confeſſionis prodatur, vel ad infamiam pœnitentis veniatur, & hi ſunt Toletus *libro 3. Summæ capite 16. numero 2.* vbi ait cadere ſub ſigillum quicquid ad infamiam pœnitentis facit, & Viualdus *in candelab. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo numero 9.* vbi dicit ea de re ſub ſigillo quicquid directe vel indirecte, per ſe vel per accidens poteſt prodere peccatorem, aut rationabilem moleſtiam, aut verecundiam, aut ſiniſtram ſuſpicionem

Digitized by Google

ei ingenerare, & idem quod Viualdus docet, docet etiam Fumus *verbo Confeſſ. num.9.* & Nauar. *in manuali Lat. cap.8. num. 2. ad finem*, & Henricus *lib. 3. de pœnit. cap.19. num.5.* & ita docebunt etiam neceſſario omnes quos citaui *cap.2. à num.* 20. qui dicunt nihil poſſe agere confeſſarium propter notitiam confeſſionis, quod in verecundiam pœnitentium redundet, & propter quod à confeſſione retrahantur, & hi ſunt Richardus *in 4. diſtinct. 21. num. 4. quæſt. 2. ad 4.* Delrius *lib. 6. diſquiſ. mag. ſect. 2.* Soarius *de pœnit. diſp. 33. ſect.5. num. 2.* Sancius *lib. 3. de conſenſu cland. diſput. 16. num.* 4. & alij quos ibi videre poteris. Et ratio eſt primo, quia illa negatio eſt publica manifeſtatio ſtatus pœnitentis in peccato mortali: ergo eſt illicita omnino vt conſideranti, remque attente examinanti patebit: deinde quia eſt publica quædam pœnitentia, quam confeſſarius imponit pœnitenti propter peccatum confeſſum, nam cum illa ſchedula ſit publicum teſtimonium confeſſionis, perſpicuum manet, negationem illius eſſe publicam pœnam ſeu pœnitentiam inflictam à confeſſario ipſi pœnitenti. non poteſt autem confeſſarius imponere pœnitenti pœnitentiam publicam, veluti ieiunia publica & alia huiuſmodi, vt probat Nauar. *in manuali Lat. cap.8. num* 17. & ratio illius eſt quia id erit ſat in genere reuelare aliqua peccata mortalia ſibi fuiſſe confeſſa, ac proinde reuelare ſigillum. Neque obſtat Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 8. de refor. & caput 1. de pœnit. & remiſſ. in 6.* quæ præcipiunt, vt confeſſarij imponant publicas pœnitentias ijs qui publice peccarunt, & cum ſcandalo aliorum, vt quos ad malum inuitarunt, eoſdem ad bonum publico incitent exemplo, quia Concilium ibi loquitur de peccatoribus publicis, & ſcandaloſis, non autem de ſecretis, & quia, vt explicat Nauar. *in manual. Latin. cap. 8. numero* 10. *& in capit. Sacerdos, de pœnitent. diſtinction. 6. à numero* 87. tam Concilium, quam caput primum de pœnitent. & remiſſ. non intelliguntur de foro interno, ſed de foro externo, aut de foro mixto, id eſt, interiori & exteriori ſimul, quando ſcilicet peccator eſt publice ſcandaloſus, & in foro iudiciali ei præcipitur vt toties vel toties in anno confiteatur, & publicam ſchedulam, ac teſtimonium confeſſionis afferat, adiunctis alijs pœnitentijs. Dices pœnam ſeu pœnitentiam dicere actum poſitiuum & inflictiuum, quo confeſſor præcipiat peccatori aliquod pœnale, hic autem nihil præcipere confeſſarium pœnitenti, ſed negare tantum ſchedulam: quæ negatio indicat actum negatiuum, non poſitiuum. Reſpondeo, parum referre an ſit actus negatiuus, an poſitiuus, cum de ſe ſit directe vel indirecte manifeſtatiuus ſigilli, vt patet. & idipſum intendimus, non poſſe confeſſarium ſiue ſit parochus, ſiue non parochus, facere aliquid per quod verbis aut ſignis directe vel indirecte & prodat, & manifeſtet confeſſionem & ſtatum peccatoris. Denique quia infringunt ſigillum confeſſionis illi confeſſarij qui de peccatis in confeſſione auditis conſulunt virum doctum, quando ſurgunt à loco confeſſionis, & adeunt ipſum virum doctum, qui videbat vtrumque, confeſſarium ſcilicet & pœnitentem, & ſtatim reuertitur ad illum abſoluendum, vt docent paſſim DD. Toletus *in Summa cap. 16. num. 2. lib. 3.* Nauarr. *in manual. Lat. cap.8. num.9 & in cap. Sacerdos num.57. & 59.* Capua *libr.1. deciſ. aur. cap. 23. num.* 20. Sylueſt. *verbo Confeſſio 3. quæſt.5.* Viualdus *in Cand. aur. 1. part. vbi de ſigillo num. 22.* Vega *lib. 3. caſu* 307. & communiter omnes, propterea quod huiuſmodi confeſſarij ſaltem indirecte reuelent confeſſionis ſigillum; quanto ergo magis reuelabunt ij, qui negant teſtimonium publicum confeſſionis, & ideo re bene conſiderata, dico huiuſmodi confeſſarios non poſſe in conſcientia ſchedulam negare, & teneri illam dare ſi petatur.

CAPVT V.

In quibus caſibus dicatur frangi vel non infringi ſigillum in particulari.

SVMMARIVM.

An teneantur omnes ad ſigillum quando vnus pluribus Sacerdotibus vel plures vni coram multis confitentur. numer. 1.

Non offenditur ſigillum quando confeſſarius viros doctos conſulit caute. Secus ſi e loco ſurgat, & ſtatim regrediatur vt pœnitentem abſoluat. num.2.

Non eſt contra ſigillum confeſſionis ſi ſecretum reueletur detectum ſub ſigno crucis, & præmiſſa confeſſione generali, etiamſi dicatur vt vulgo fit, hoc tibi dico in confeſſione. num.3.

Impedimentum matrimonij detegendum eſt ſi extra confeſſionem ſciatur, etiamſi occultum ſit & probari non poſſit. num.4.

Indirecte violat ſigillum confeſſarius, qui duobus pœnitentibus auditis de vno dicit: Hic nullum peccatum mortale habet. num.5.

Idem ſi vnum laudet, & alium illaudatum dimittat. ibidem.

Frangit indirecte ſigillum, qui de vno dicit, ille mihi confeſſus eſt grauia peccata. num.6.

Non frangit, ſi dicat, Petrus eſt mihi confeſſus: aut, Petrus ſolum habet materiam venialem. ibid.

Violat ſigillum directe qui audiens meretrices aut peccatores publicos dicit de vno, ille mihi confeſſus eſt ſua peccata publica. num.7.

Violat etiam qui Parochiano publice petenti Euchariſtiam dicit coram multis: Amice, non do tibi Euchariſtiam, quia habes peccatum reſeruatum, à quo te non poſſum abſoluere. num.8.

Violat etiam Sacerdos qui dicit, ille mihi confeſſus eſt, ſed ego illum non abſolui. num.9.

Idem ſi rogatus an Petrum abſoluerit, reſpondeat, Non. ibid.

Quid ſi confeſſor vocatus ad miniſtrandam Euchariſtiam publico peccatori, ita dicit: iſte, vt apparet, fuit hactenus in publico peccato: conſtet publicè de emenda, & Euchariſtiam illi dabo. num.10.

An faciat contra ſigillum ille confeſſarius, qui dicit: Ego in confeſſione audiui hoc peccatum m. nominando illud, & tacendo peccatorem in ea circunſtantia, in qua peccator cognoſci non poſſit. num.11.

Et cap.3. num. 1. verſu, dixi etiam in concluſione probabilius eſt non facere, probabile facere. num.12.

Indirecte offendunt ſigillum confeſſarij, qui inter ſe confabulantes dicunt: hodie venit ad me quidam miles, vel quædam mulier, & hoc vel illud mihi confeſſa eſt. n.13.

Confeſſarij imponentes graues pœnitentias, an reuelent ſigillum. num.14.

Quid ſi Prælatus vel quiuis alius inueniat papirum in qua ſunt peccata ſcripta. num.15. & 16.

Quid

Quid de illo loquendi modo: Ego abſolui Petrum, aut Petrus confeſſus eſt mihi ſua peccata: probabilius eſt per illud non offendi ſigillum, probabile offendi. num. 17. & 18.

Reſpondetur ad fundamenta illorum qui dicunt offendi. num. 19.

Vtrum ille cui confeſſor de licentia pœnitentis dicit aliquid in confeſſione dictum, teneatur ad ſigillum. numero 20.

1. **An quando vnus pluribus Sacerdotibus, vel plures vni coram multis publice confitentur, teneantur omnes ad ſigillum.**

HActenus egimus veluti in communi de obligatione ſigilli: nunc agendum eſt in particulari de nonnullis caſibus in quibus frangi vel non infringi poteſt, vt ex illis alij colligantur. Primum eſt, vtrum teneatur confeſſor ad ſigillum, in caſu quo quis tempore neceſſitatis coram multis confitetur, v.c. tempore peſtis, aut tempeſtatis, in quo multi pœnitentes ſunt, & vnus tantum Sacerdos? Et certe Viualdus *in candelab aur. 1. part. vbi de ſigillo numer. 38* & Med. *de confeſſ. quæſtione 51.* reſoluunt huiuſmodi confeſſarium non teneri ad ſigillum reſpectu eorum qui ſimul ſecum eiuſmodi peccata audierunt, teneri vero quoad alios, & idem tenet etiam Henricus *libr. 3. de pœnit. capit. 12. numer. 1.* vbi ita dicit; quando ex cauſa publice fit confeſſio, vt olim mos erat, non tenetur confeſſarius ad ſigillum. exiſtimant enim huiuſmodi auctores ſigillum nihil aliud eſſe quam ſecretum quoddam diuinum: ſecretum autem ex ſua natura non obligat reſpectu eorum qui ipſum ſecretum ſciunt, ſed reſpectu aliorum. Sed iam diximus *cap. 3. num. 4.* ſigillum latius patere quam ſecretum, ſumitur enim ſigillum pro obligatione non loquendi de re confeſſa, etiam cum illo qui illam cognouit ac confeſſus eſt, qualis eſt ipſe pœnitens, & ideo reuelatur ſigillum confeſſionis ſi confeſſarius abſque expreſſa licentia pœnitentis loquatur cum ipſo pœnitente de re confeſſa; non tamen reuelat ſecretum ille qui de eo loquitur cum alio qui ipſum ſecretum tenet. Et miror certe viros cæteroqui doctiſſimos hoc dixiſſe, nam cum vnus ſit tantum caſus in quo confeſſarius poſſit alij manifeſtare peccata confeſſa, imo in quo poſſit loqui de re confeſſa, nempe de licentia pœnitentis, vt late probauimus *cap. 2. num. 22. §. Præterea,* & docet Toletus *libr. 1. Summæ capit. 16. num. 4.* Aldretus *libro 1. de relig. diſcip. §. 1. capit. 19. num. 5.* Sancius *libro 3. de conſenſu cland. diſputation. 6. numero 3.* & alij quos *dicto numero 22.* allegauimus, adeo vt nec etiam cum ipſo pœnitente loqui poſſit confeſſarius de rebus confeſſis, niſi de licentia expreſſa illius? quomodo non tenebitur ad ſigillũ reſpectu illorum qui ſimul cum illo audierunt. Præterea illorum doctrina eſt contra Soarium, qui *tomo de pœnit. diſput. 33. ſection. 5. num. 3.* aſſerit, ſi plures Sacerdotes confeſſionem audierint quacumque occaſione non poſſe poſtea inter ſe loqui de alienis peccatis in confeſſione auditis. & ratio illius eſt, quia ſi non licet loqui cum ipſomet pœnitente abſque illius licentia, multo minus licebit loqui cum alijs, etiamſi notitiam confeſſionis habeant: deinde, quia iſta locutio eſt facta extra confeſſionem; ergo prohibita. Denique quia hoc ipſum eſt admodum oneroſum pœnitenti, confirmat enim memoriam & infamiam eius, & eſt aliquo modo contra eius honorem. Itaque ſi duo vel plures Sacerdotes confeſſionem vnius pœnitentis ſimul audierunt, vterque tenetur ad ſigillum, neque poſſunt inter ſe colloqui de peccatis confeſſis, niſi de licentia pœnitentis, ſi enim cum ipſomet pœnitente non licet loqui, niſi de licentia illius expreſſa, multo minus cum alio licebit, etiamſi notitiam confeſſionis habeat: vt præter Soarium allegatum docet & ipſe Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 20. numero 1. litera B. ad marginem, & capite 15. numero 5. litera F. ad marginem etiam,* & Richard. *in 4. diſtinction. 17. articulo 3. quæſtion. 8.* Paludan. *ibi quæſt. 2.* Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. artic. 6.* Armilla *verbo Confeſſio §. 14.* Medina *de confeſſ. folio 64.* & vterque Sacerdos, ſimul poteſt abſolutionem impendere, vt quando ſimul multi baptizant vnum; & quando ſimul multi clerici eandem hoſtiam conſecrant, vt in ordinatione clericorum: nam quamuis *in capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſtinct. 6.* præcipiatur, vt ſoli Sacerdoti pœnitens confiteatur; tamen id in gratiam pœnitentis fit, quia in fauorem pœnitentis ſat erit confiteri vni, non tamen vetuit Chriſtus Dominus, quin ex cauſa vrgenti confiteri quis poſſit publice vel coram multis, vt ait Trident. *ſeſſion. 14. capite 5. de reformat. ad finem, & canone 10. fine.* quod fatetur Adrianus *de confeſſ. quæſtione 1. ad 3. principale,* & Nauar. *capite 2. num. 8. & capit. 21. numero 36.* ſic qui per interpretem Sacerdotem Sacerdoti confitetur, auditur à duobus Sacerdotibus: vnde infertur argumentum. Si ergo multi Sacerdotes qui vnum pœnitentem ex confeſſione audierunt ſimul non poſſunt poſtea colloqui inter ſe de rebus confeſſis, niſi de licentia pœnitentis, & ſigillum reuelant, ſi id faciunt; à fortiori etiam reuelabunt alij non Sacerdotes qui in tempeſtate confeſſionem vnius audierunt, vt de ſe patet. Vltimo probatur, quia, vt docent omnes Doctores vt infra videbimus cap. 5. directe tenetur ad ſigillum confeſſarius audiens confeſſiones; indirecte omnis qui alterius peccata dum confitetur audit ſiue licite, ſiue illicite, ſiue mediate ſiue immediate audiat, vt ſpeciatim notauit D. Thom. *in 4. diſtinction 21. quæſtion. 3. artic. 1.* Richard. & Scotus, quos refert & ſequitur Angel. *verbo Confeſſ. vlt. numer. 16.* Syluest. *verbo Confeſſio 3. numer. 1.* Armilla *verbo Confeſſ. numero 8.* Viguer. *de pœnit. verſi. 20.* Victoria *num. 172. de confeſſione.* Nauar. *cap. 8. num. 4. & num. 7. & in cap. Sacerdos num. 77.* ſi ergo ij tenentur ad ſigillum, ſicut ipſe Sacerdos cum ijs non poteſt loqui niſi de licentia expreſſa pœnitentis, ita neque illi inter ſe, neq; cum ipſo Sacerdote id poterunt licite facere, niſi de eadem licentia. Accedit quod ſi confeſſarius pœnitenti dicat extra confeſſionem: Tu hoc mihi dixiſti in confeſſione, poterit pœnitens iurare ſe ei nihil dixiſſe, vt eſt certa doctrina quam docet Capua *lib. 1. deciſ. aur. cap. 23. num. 3.* & Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 4. art. 5. col. antepenult.* quia peracta confeſſione iam eſt alius forus, in quo confeſſarius non habet ius interrogandi, nec pœnitens obligationem reſpondendi, nec forus conſcientiæ tribuit ius confeſſario qui licite audiuit, aut alijs qui licite etiam, vt in caſu præſenti, vel illicite audierunt, vt in alio foro loquantur de rebus confeſſis, tranſit enim res cum ſuo onere ſigilli, vt docet Nauarr. *in man. Lat. cap. 8. num. 7.* quamobrem ex dictis patet opinionem Viualdi falſam eſſe omnino, & minime recipiendam.

Non offendit ſigillum, qui de confeſſionibus à ſe auditis conſulit viros doctos tacita perſona, & circunſtantia, per quam pœnitens poteſt agnoſci, hinc qui dum confeſſiones 2.

audit

audit è loco ſurgit vt conſulat virum doctum, & ſtatim regreditur vt pœnitentem abſoluat, vidente ipſo viro docto, ſi forte aderat, vel alijs ſpectantibus ſigillum facto violauit, vt paſſim Doctores animaduertunt. ita Toletus *lib. 3. Summæ capite 16. numero 2.* Nauarrus *in manual. Latin. capite 8. numero 9. & in capit. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſion. diſtinction. 6. numero 57. & 59.* Viualdus *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo numero 22.* Vega *libro 3. caſu 307.* Capua *libro 1. deciſ. aur. capite 23. numero 20.* Sylueſter *verbo Confeſſio 3. quæſtione 5.* patet hoc *ex capite officij, de pœnitent. & remiſſion. diſtinctione 6.* vbi non reprehenditur Legatus conſilium de peccato à ſe in confeſſione audito petens: reprehenderetur autem ſi ex aliqua circumſtantia in cognitionem, aut ſuſpicionem pœnitentis veniretur, aut ſcandalum aliquod oriretur, vnde facile eſt intelligere quam caute, quam prudenter & circunſpecte debeant confeſſarij in negotio tam periculoſo procedere.

3. Non frangit ſigillum confeſſionis ſacramentalis, ille, qui ſecretum reuelat ſibi manifeſtatum ſub ſigillo confeſſionis, vt vulgo fit, ſine ſacramentali confeſſione, etiamſi manifeſtetur Sacerdoti, & etiamſi genu flexo ac præuio ſigno crucis ſibi manifeſtatum ſit, imo etiamſi ei dicatur, hoc tibi detego in confeſſione & præmiſſa confeſſione generali, quæ incipit, Confiteor Deo. ita docent communiter Doctores. Capua *libro 1. deciſ. aur. capite 23. numero 26.* Innocent. *in capite omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione 6. numero 7.* Rebuffus *in repertorio ſuper dictum capit. omnis, verbo ſuſcipiens reuerenter, verſ. amplia in eo, folio 572.* Tabiena *verbo Confeſſionis celatio, quæſtione 3.* Salzedo *in practica crim. capite 109. §. eſt autem perpetua,* D. Anton. *3. part. titulo 17. capite 22. §. 2. fine.* Viguer. *libro inſtitution. capite 16. §. 4. verſ. 20. ad finem.* Victoria *in Summa de confeſſ. numero 190.* Palatius *in 4. diſtinction. 21. diſputatione 2. folio 457. verſ. ſciſcitaris etiam.* Angles *in floribus 1. part. quæſt. 3. de confeſſ. articul. vlt. diff. 14. dubio 4. folio 306.* Aragon. *2. 2. quæſtione 70. articulo 1. circa ſolutionem ad 2.* Viualdus *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo numero 37.* Vega *libro 3. caſu 307.* Caietanus *2. 2. quæſtione 70. artic. 1. in reſp. ad 3.* Nauarr. *in manual. Lat. capite 8. numero 18. & in capit. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione 6. numero 39.* D. Thom. *2. 2. quæſt. 70. articulo 1. ad 2.* Sotus *de teg. ſecret. m. 2. quæſt. 7. concluſ. 4. & in 4. diſtinct. 18. quæſt. 4. artic. 5. concluſ. 5. & libr. 5. de iuſtit. quæſt. 7. artic. 1. ad 1.* Medina *libr. 2. Summæ capite 4. folio 266. col. 1.* Henricus *libro 3. de pœnitent. capit. 21. numero 3.* Ludouic. Lopez *1. part. inſtruct. cap. 37. §. penultimo.* Manuel Rodr. *tomo 2. Summæ cap. 53. num. 4.* Sancius *tomo 1. libr. 3. de conſenſu cland. diſput. 13. num. 6.* Paludan. *in 4. diſtinct. 28. quæſt. 2. artic. 5. numer. 31.* & ratio eſt, quia quando res non detegitur animo vere ſe accuſandi, adhuc non exceduntur limites ſecreti humani, ſicque non magis obligat, quam obligaret iuramentum tegendi ſecreti, & propterea non obligaret quoties ſecretum damnoſum ac detrimentoſum eſſet alijs: lex enim naturalis ſeruandæ caritatis in proximos, vincit legem ſeruandæ fidelitatis ſecreti, maius enim ac fortius eſt præceptum caritatis, quam fidelitatis ac religionis; quamobrem licite poteris imo teneris huiuſmodi ſecretum etiam iuratum reuelare ſi vergat in damnum proximi, alias ſi non vergat, teneris inuiolabiliter obſeruare. ita ſpeciatim Sancius & Capua & plerique alij ex auctoribus relatis. Item ſimiliter teneris ea ſecreta reuelare, quæ tibi commiſſa ſunt ſub confeſſione, vt aiunt, genu flexo, facto ſigno crucis, & confeſſione præeunte generali ſi feratur excommunicatio de denunciatione illorum, vt docet Capua *allegatus,* & Nauarrus *capite 8. numero 2.* & Sotus *loco de iuſtitia allegatus.* Abbas *in capite dilectus, de exceſſ. prælatorum.* & ratio eſt, quia quando excommunicatio fertur, ideo de reuelatione illius ſecreti fertur, quia in damnum alicuius vergit: in dubio autem an vergat vel non vergat in aliorum damnum; inclinandum eſt potius ad ſeruandum ſecretum, quàm ad reuelandum, quia ille qui tibi commiſit ſecretum, eſt in poſſeſſione bonæ famæ & opinionis circa illud particulare negotium, quod ſecretum continebat; in dubio autem melior eſt conditio poſſidentis, vt patet. neque obſtat illud vulgare pronunciatum: In dubio tutior pars eſt eligenda, vnde cum in dubio ſimus an noceat vel non noceat proximo, & aliunde præcipiatur à legitimo iudice ſub excommunicatione vt reueletur ſecretum, videtur omnino reuelandum in dubio; non obſtat, inquam, quia excommunicatio non ferretur ſi conſtaret iudici de dubio, & iniuſta ac irrita eſſet ſi in æquali dubio vellet iudex per illam obligare ad prodendum ſecretum, & aliunde læditur & non ſeruatur fidelitas erga illum qui ſecretum commiſit, læditur fama illius ſi ſecretum eſt graue, & denique tollitur commercium humanum fundatum in fidelitate & veracitate hominum; iam vero ſi ſecretum fuit iuratum, in dubio obtinet iuramentum.

Ex eo vero principio quod ſecretum non obliget quando vergit in damnum proximi, infert Thomas Sancius *tomo 1. libro 3. de conſenſu clandeſt. diſputatione 13. numero 6.* & Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 21. numero 3.* & Aragon. *2. 2. quæſtion. 70. articul. 1. circa ſolutionem ad 2.* & Lodouic. Lopez *1. part. Inſtruction. capite 37. §. penultimo.* Sotus, Victoria, & Medina *numero præcedenti allegati,* teneri eum, qui nouit impedimentum matrimonij occultum illud manifeſtare, etiamſi ſolus ipſe nouerit, & etiamſi ſibi ſub ſecreto & iuramento committeretur, quia ſi eſt impedimentum dirimens, vergit in damnum alterius coniugis, bona fide contrahentis; ſi autem mala fide vterq; contrahit, vergit in damnum prolis, quæ illegitima naſcetur, cum matrimonium ſit nullum; ſi eſt impediens, vergit in irreuerentiam ſacramenti, & in damnum ipſius contrahentis, vt de ſe patet. 4.

Frangit autem ſigillum confeſſionis indirecte ille confeſſarius, qui duorum vel trium confeſſionibus auditis, de vno comparatiue, ac reſpectiue ad alios dicit: Hic nullum habet mortale; & ſi ſint fœminæ, dicit: Hæc hactenus virginitatis florem ſeruauit. & ratio eſt, quoniam indirecte ſignificare videtur alias duas corruptas eſſe, & alios duos mortalia fuiſſe confeſſos. ita docet Capua *libro 1. deciſ. aur. capite 23. numero 35.* Nauarrus *in manual. Latin. cap. 8. num. 9. & in capit. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. diſtinct. 6. numero 57. & 59. & 71.* & Viuald. *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo numero 21.* & Vega *libro 3. caſu 307.* Dixi, *reſpectiue ad alios*; quia ſi confeſſarius confeſſus eſt Bertham & Liuiam, aut Stichum & Pamphilum, & poſt aliquod temporis 5.

ſpatium,

ſpatium, vel ſtatim poſt ipſam confeſſionem, accedat aliquis ad confeſſarium, qui loquatur cum ipſo confeſſario de Bertha, aut de Pamphilo, abſolute, non reſpectiue ad Sixtum aut Liuiam, non offenderet ſigillum ſi de Bertha diceret, hactenus ſeruaſſe virginitatem, & de Pamphilo eſſe virum probum ac fidelem, nulliuſque mortalis criminis reum. Idem dicendum eſt de illo qui ex duobus ſocijs, quorum confeſſiones audiuit, vnum laudat, & alterum illaudatum dimittit cum ſuſpicione audientium, vt docet Henricus *libro 3. capit. 20. numero 4. ad finem.* Nauarrus *allegatus*, Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſection. 6. numero 1.* & idem Soar. *ibi ſection. 3. numero 9.* D. Anton. *2. part. titul. 8. capit 45.* Paludan. *in 4. diſtinct. 21. quæſtion. 5. concluſ. 2.* Petrus Sotus *lection. 11.* Ludouic. Lopez *2. part. inſtruct. cap. 11.* quos omnes citat ac ſequitur Henricus *citatus ad marginem litera M.* & fundamentum eſt, quia ille qui in occaſione tacet quando eo ſigno alij intelligunt infamiam aut culpam proximi, cenſetur detractor; vt docet Nauarr. *cap. 18. num 37. ad finem.* & Sotus *in 4. diſtin. 18 quæſt. 4. artic. 5.* & Palatius *diſt. 20. quæſt. 2. pag. 455* Si ergo confeſſarius in ea occaſione tacet, detrahit, ac indirecte reuelat confeſſionem.

6. Pariter ſigillum frangit directe quidem, & non indirecte, ille confeſſarius, qui de aliquo in hunc modum loquitur: ille mihi confeſſus eſt multa & grauia peccata, quia iam reuelat peccata mortalia in genere. ita docet Nauarrus *capite 8. numero 9. & in capit. Sacerdos. de pœnitent. & remiſſ. diſtinction. 6. numero 54.* vbi citat Paludanum & D. Thomam *in 4. diſt. 21. quæſt. 3.* idem docet etiam Angelus *verbo Confeſſio vltimo n. finali.* Fumus *verbo Confeſſio 3. num. 6.* Vega *libro 3. caſu 307.* Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 20. numero 4. ad finem.* Nullo modo tamen ſigillum reuelat, qui diceret: Petrus eſt mihi confeſſus, quia hoc commune eſt omnibus fidelibus, & eſt actus virtutis, & nulli fit iniuria: Imo nec etiam offendit ſigillum, ſi dicat: Petrus eſt mihi confeſſus peccata ſua. & quia hoc neceſſario continetur in ipſa confeſſione, & quia non reuelat peccata mortalia in genere, nec venialia in ſpecie. ita docet Vega *libro 3. caſu 307.* & Soarius *ſtatim allegandus*, nec etiam eſt contra ſigillum, ſi dicat: Ego abſolui Petrum. nam etiam tunc non reuelat mortalia in genere, nec venialia in ſpecie. ita Nauar. *cap. 8. numero 11.* & Vega *citatus*, Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 21. numero 2.* & id clarius ac latius videbimus *numero 17. huius capitis*, & id docet etiam idem Nauarrus *in capit. Sacerdos. de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione 6. numero 68.* Adde quod etiamſi dicat: Petrus non habet niſi materiam venialem, adhuc non offendit ſigilum, quia nullum mortale in genere, nec veniale in ſpecie, reuelatur, ita docet Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſectione 3. num. 9.* & ſatis probatum manet *cap. 3. numer. 1. vſque ad nonum*: quod intelligendum eſt modo non fiat comparatio ad alium, iuxta ea quæ diximus *numero 5.*

7. Ille etiam confeſſionem reuelat directe, qui in confeſſione audiens publicas meretrices, aut concubinarios, de illis ita dicit: Ille vel illa mihi grauia peccata mortalia confeſſus eſt, quantumuis ita ſint publica, vt totus orbis ea agnoſcat. & ratio eſt, quia quamuis confeſſarius de huiuſmodi peccatis publicis poſſit loqui & teſtificare iuxta notitiam, quam extra confeſſionem habet, tamen nunquam poteſt dicere, ſe huiuſmodi peccata ea confeſſione ſcire, id enim proprie eſt reuelare ſigillum, & hoc ipſum odioſum reddit ſacramentum, & alijs formidabile. ita docet Nauarrus *capite 8. numero 1. & in cap. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſion diſtinction 6. numero 62.* & Vega *libro 3. caſu 307.* & Henricus *libro 3. de pœnitent. capit. 20. numero 4.* & Ledeſma *quæſtion. 10. articulo 1. dub. 12.* Medina *de confeſſ. celanda folio 111.* Fumus *verbo Confeſſor, fine.* Sotus *diſtinction. 18. quæſtion. 4. articulo 6.* Caietan. *verbo Confeſſori neceſſaria, fine*, Frater Medina *libro 2. capit. 4.* Soarius *diſputatione 33. de pœnitent. ſection. 3 numero 6. initio*, Victoria *numero 186. de confeſſ.* Vitaldus *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo numero 24.* Capua *libro 1. deciſ. aur. capit. 23. numero 29.* D. Thom. *in 4. diſtinctione 21. quæſtione 3. articulo 3. verſ. reſpondeo.* Bellanus *tomo 2 de ſacram. & cenſuris diſput. 9. de ſigillo confeſſionis dub. 1. num. 12.*

Violat etiam ſigillum directe & manifeſte 8.
parochus qui ſuo parochiano conquerenti publice, quod ſibi Euchariſtiam aut abſolutionem negaret, dixit: Amice, non concedo tibi Euchariſtiam, quia habes caſum reſeruatum à quo te non poſſum abſoluere; perinde enim eſt ac ſi dicat, ille confeſſus eſt mihi caſum reſeruatum. ita docent communiter omnes, Vitaldus *in cand. aur. 1. part. vbi de ſigillo num. 19.* Nauarrus *cap. 8 num. 8.* Toletus *in Summa lib. 3. cap. 16. num. 2.* Vega *lib. 3. caſu 307.*

Frangit quoque directe ſacramentalis con- 9.
feſſionis ſigillum ille confeſſor, qui coram aliquo dicit: Ille eſt mihi confeſſus, ſed ego illum non abſolui. ita Nauarr. *in manual. Latin. cap. 8. numero 10. & capit Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. diſtinction 6. numero 64. & 62.* contra Caietanum & Fumum, quos *in dicto capit. Sacerdos.* egregie conuincit, & ita docet etiam Vitald. *citatus numero 25.* & Vega *libro 3. caſu 307.* & Soarius *de pœnitent. diſputation. 33. ſection. 6. numero 1.* & Bellanus *tomo 2. de ſacram. & cenſ. diſputation. 9. de ſigillo confeſſ. dubio 1. numero 14.* & fundamentum eſt, quia ille qui huiuſmodi verba audit, ſtatim conijcit pœnitentem fuiſſe confeſſum graue peccatum ac deteſtabile, à quo non fuit abſolutus, abſolutio enim, moraliter loquendo, non negatur, niſi habenti graue ac deteſtandum mortale, & ideo qui dicit ſe negaſſe alicui abſolutionem, moraliter dicit ac directe pœnitentem peccaſſe mortaliter, & eſſe indiſpoſitum. Idem dicendum eſſe quando pœnitentem non abſoluit, & interrogatus an eum abſoluerit, reſpondeat: Ego eum non abſolui; reuelaret enim ſigillum, iuxta Doctores allegatos. ita ſpeciatim Capua *libro 1. deciſ. aur. cap. 23. num. 37.* & Sotus *in 4. diſtinct. 18. artic. 5. quæſt. 4. concl. 3.* circa finem, quia facile quis coniectabit illum habere peccata grauia, à quibus non fuit abſolutus. Non eſſet tamen contra ſigillum, iuxta Sotum & Capuam, & iuxta Soarium *dicto tomo de pœnitent. diſputatione 33. ſectione 6. numero 1.* ſi ita reſpondeat: Ego eum non abſolui, qui nondum confeſſionem finiuit propter ſuperueniens impedimentum, nec ſi dicat, non abſolui, quia non dedit monumentum abſolutionis, tunc enim nulla eſt reuelatio, vt notat idem Soarius *citatus numero 1. fine.* dubitarem ego tamen vehementer de illo modo loquendi: Non abſolui eum, quia nondum confeſſionem finiuit; propter ſuperueniens impedimentum. nam id ſtatim

Chriſtia-

Digitized by Google

Chriſtianas offendit aures, & malam opinionem de ſe ingenerat audientibus circa pœnitentem, niſi alioqui probatæ ac notæ vir virtutis eſſet ac conſcientiæ; quamobrem non approbo quoad hanc partem opinionem Soarij.

10. Certius loquuntur illi qui dicunt, non frangere ſigillum confeſſionis illum parochum vel confeſſarium, qui vocatus ad miniſtrandam Euchariſtiam concubinis & publicis peccatoribus ad ſatisfactionem populi, ita dicit: Hi homines, vt apparet, hactenus fuerunt in peccato mortali, & ſunt, & publico peccatori non eſt publice miniſtranda Euchariſtia, cum autem conſtet publice de auctoritate illorum, ego illis publice Euchariſtiam dabo. idque quamuis ipſe eos in confeſſione audijſſet, in his enim verbis nec reuelatur confeſſio, nec quicquam falſum dicitur; nec piæ aures offenduntur, nec iuſte à confeſſione retrahentur pœnitentes. ita docet Nauarrus *in manuali Latin. capite* 8. *numero* 11. *poſt Paludanum quem ſequitur, & in capit. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. diſtinction. 6. numer.* 65. *&* 91. *& numero* 92. & Veiga *libro* 3 *caſu* 367. & Viualdus *in candelabr. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo numer.* 30. & Victoria *de confeſſ. numer.* 186. frangeret tamen iuxta hos omnes Doctores, & iuxta allegatos *num. præcedenti, verſ. idem dicendum eſt*, vt de ſe patet, ſi diceret, nolo illis dare Euchariſtiam, quia ſcio ex confeſſione eſſe in peccato mortali, aut quia eos non abſolui.

11. Dubitabit tamen aliquis, an offendat ſigillum Sacerdos qui dixerit: Ego in confeſſione audiui hoc peccatum mortale, nominando illud, in ea circunſtantia in qua nullo modo quis venire in notitiam peccatoris poſſit? Negant communiter Doctores, vt diximus *in capite* 3. *numero* 1. *verſ. dixi in concluſ.* Nauarrus *in manual. Latin. capite* 8. *numero* 12. vbi citat Paludanum & Adrianum, & idem negat etiam Soarius *de pœnit. diſputation.* 33. *ſection.* 3. *numero* 8. Syluester *verbo Confeſſio* 3. *numero* 2. *quæſt.* 5. & Vega *lib.* 3. *caſu* 307. & Viuald. *in candelabr. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo numero* 33. & Victoria *numero* 188. patet ex verbis expreſſis *in capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione.* 6. ibi, *Caueat Sacerdos ne verbo vel ſigno, vel alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorem*; ex quibus verbis manifeſte conſtat, non eſſe contra ſigillum prodere peccata nude & abſtracte ſumpta, & præciſa à circunſtantijs ducentibus in cognitionem pœnitentium, quia non prohibetur hic manifeſtatio peccatorum abſolute, ſed manifeſtatio peccatorum, quamuis prodat auctorem, ſeu relatiue ad peccatorem, vt egregie notauit Syluester *verbo Confeſſio* 3. *numer.* 2. *quæſtion.* 5. id eſt, in ea circunſtantia, in qua facile quis poteſt venire in notitiam eorum, qui peccata commiſerunt: quamobrem ſi confeſſor Mediolanenſis, aut Oliſiponenſis dicat: Mediolani & Oliſipone committuntur grauia peccata mortalia, aut talia, vel talia, v. c. ſunt multi Sodomitæ, multi vſurarij, multi hæretici, non infringit ſigillum, quia abſtracte de peccatis loquitur, ita Nauarrus *in manuali Latin. capite* 18. *numero* 16. *& capit. Sacerdos numero* 34. & Vega *libro* 3. *caſu* 307. & Viualdus *citatus numero* 26. & Henricus *libro* 3. *de pœnitent. capit.* 21. *numer.* 6. & Ledeſma *quæſtione* 10. *artic.* 1. *dub.* 2. Satius tamen eſt, iuxta hos Doctores, omnino tacere in hac materia ſigilli, eſt enim de ſe periculoſiſſima, & ſæpe contigit per huiuſmodi manifeſtationes reuelari confeſſiones, & venire in notitiam ipſorum pœnitentium, cum magno eorum dedecore & infamia, & cum magna iniuria ſacramenti; & niſi fiat ex maxima & neceſſaria cauſa, & cum magna cautela, & apud viros doctos, ſemper id genus & modus loquendi ſcandalo erit circunſtantibus atque audientibus, vt notant Nauarr. & Viuald. & Syluester *locis allegatis*, atque adeo quamuis non ſit contra ſigillum, vix tamen excuſabitur hic loquendi modus à peccato iuſti ac rationabilis ſcandali.

12. Fortaſſe tamen non erit improbabilis ſententia illorum, qui dixerint, indirecte & modo aliquo, offendere ſigillum, illum confeſſarium, qui dixerit: In confeſſione mihi dictum fuit tale vel tale peccatum mortale, quantumuis non deueniatur arbitrio prudentis in notitiam peccatoris; & verò offendi ſigillum modo aliquo per huiuſmodi modum loquendi, docet Panormitan. *in capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione* 6. non inueni alium, qui pro hac parte citari poſſit, ſed rationibus ita fulcitur hæc opinio, & non vulgaribus fundamentis: Primo, quia, iuxta Soarium *de pœnitent. diſputatione* 33. *ſection.* 3. *numero* 8. & iuxta Ledeſmam *quæſtion.* 10. *articulo* 2. *vt vidimus, capite* 3. *numero* 2. in rigore loquendo offendit confeſſarius ſigillum, qui loquens de aliqua communitate, aut religioſa familia, dicit: Quidam religioſus ex tali religione vel monaſterio commiſit tale vel tale flagitium, vel mihi confeſſus eſt tale vel tale peccatum graue, quamuis, moraliter loquendo, deuenire non poſſint circunſtantes in notitiam pœnitentis religioſi, quia ad minimum, eſt peccatum ſcandali, & ſcandalizabuntur rudes ac ſimplices, offendenturque, & à confeſſione retrahentur, &, ſi eſt peccatum ſcandali non in alia materia, quam in materia ſigilli: ergo eſt contra ſigillum, & oportet etiam vt apud ſimplices iniuria ſacramento non fiat, fiet autem ſi ſimpliciores ab eo iuſte retrahantur; quod fundamentum Soarij etiam procedit reſpectu hominum ſæcularium, quando de illorum peccatis loquimur, in ea circunſtantia, in qua peccatores agnoſci nõ poſſint, vt patet: nam etiam ad minimum, vt auctores contrarij fatentur, erit peccatum ſcandali, & ſimplices ac rudes, moraliter ac rationabiliter loquendo, ſcandalum patientur, & cogitabunt, confeſſionem reuelari, ab illa retrahentur, ſed non in alia materia eſt peccatum ſcandali, quam in materia ſigilli: ergo ſigillum offendetur, non enim video maiorem rationem, ob quam in religioſis offendatur, quam in ſæcularibus, quamobrem ſi Soarius & Ledeſma id fatentur, in rigore loquendo, in religioſis, neceſſe eſt etiam, vt idipſum in ſæcularibus fateantur: non enim ſigillum obligat magis circa has perſonas, quam circa illas, ſed æqualiter circa omnes. Deinde quia communiter Doctores dicunt eſſe contra ſigillum quicquid odioſam ac oneroſam confeſſionem hominibus reddere poteſt, & illos ab illa deterrere, & ſic docet Sancius *libro* 3. *de conſ. clandeſt. diſputation.* 16. *numero* 3. *ad medium*, Delrius *libro* 6. *diſquiſit. mag. ſection.* 2. & Armilla *verbo Confeſſor numero* 7. & Henricus *libro* 3. *de pœnitent. capite* 20. *numero* 3. & Soarius *de pœnitent. diſputat.* 33. *ſect.* 1. & Valentia *tom.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 13

puncto

puncto 3. & alij communiter. Sed nihil magis odioſam illam ac oneroſam facere poteſt, quam ſi confeſſarij abſque offenſione ſigilli manifeſtare poſſint abſolute & in genere peccata mortalia ſibi confeſſa, & libere de illis loqui: ergo hæc eſt contra ſigillum confeſſionis. Si enim libere confeſſarij de peccatis ſibi confeſſis loqui poſſunt abſtracte & in genere, rationabiliter poterunt homines cogitare poſſe ſe aliquando agnoſci, & ideo rationabiliter à confeſſione frigeſcerent, & ceſſarent vtilitates ſigilli, quas D. Thomas *in quarto diſtinctione* 21. *quæſtione tertia, articulo primo, quæſtiuncul.* 1. *in corpore*, numerat, nimirum vt homines ad confeſſionem attrahantur magis, & liberius ac ſimplicius poſſint ſua peccata fateri: Tertio, quia ipſi auctores contrariæ ſententiæ ingenue fatentur eſſe hoc admodum periculoſum & ſcandaloſum; vt vidimus numero præcedenti: ergo ſi eſt hoc genus loquendi abſtracte de peccatis confeſſis periculoſum & ſcandaloſum, iuſte ac rationabiliter poſſunt conqueri peccatores, quod periculo manifeſtationis ſua peccata occultiſſima exponantur: ſi autem iuſte conqueri hac de re poſſunt, iuſte etiam ac rationabiliter fugere hoc periculum poterunt; ſi iuſte fugere hoc periculum poſſunt, iuſte ac rationabiliter confeſſionem fugient, & ab illa retrahentur: at vero quam ingens abſurdum hoc ſit, per ſe patet, & manifeſtius eſt, quam vt probari poſſit. Hæc ſunt fundamenta, quæ hanc ſententiam Panormitani cohoneſtant, & videntur facere probabilem, non tamen propterea recedo à communi opinione Doctorum numero vndecimo explicata.

13. Indirecte etiam infringunt ſigillum Sacerdotes qui inter ſe aut cum alijs loquentes de confeſſionibus à ſe auditis, ita dicunt: Hodie venit ad me quædam mulier, vel quidam miles, & hoc mihi confeſſus eſt; quia quamuis nomina non exprimantur, tamen facile eſt per coniecturas eos cognoſcere, vt docet Nauarrus *capite octauo, numero decimo*, & Victoria §. 172. & Sotus *in relect. de tegend. ſecreto m.* 3. *quæſtione quarta*. Directorium *libro primo, titulo decimo quinto* §. 166. Henriquez *libro tertio, de pœnitent. capite* 21. *numero ſexto, fine. & patet ex textu capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitentia diſtinctione ſexta*, ibi, *Caueat autem Sacerdos ne verbis, aut ſignis, aut alio quouis modo prodat peccatorem.* & idem dicendum de illo Sacerdote, qui ex duobus vel tribus ſibi confeſſis, de vno dicat: Iſtum abſolui, & de alijs taceat, vt notat idem Henricus *modo allegatus*.

14. Hinc facile eſt intelligere non poſſe confeſſarios prudentes publicas aut graues pœnitentias iniungere, quæ commode & ſecreto fieri non poſſint: v. c. puellis quæ domi parentum ſunt in bona opinione, nam facile alijs ſuſpicio erit propter grauia & atrocia peccata eas fuiſſe impoſitas. ita Nauarrus *in manuali Latin. capite octauo, numero decimo ſeptimo, & capit. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. numero* 103. alij tamen affirmant propter grauia peccata graues pœnitentias eſſe iniungendas, modo tamen ex eo nulla ſuſpicio oriatur eas fuiſſe impoſitas propter hoc vel illud peccatum in particulari. Cæterum errant omnino, quia confeſſor nullo modo nec in genere nec in ſpecie poteſt reuelare peccata mortalia ſibi confeſſa, & id quidem erit ſat in genere reuelare peccata mortalia pœnitentis, idcirco hæc opinio eſt falſa omnino, niſi tamen conſenſus expreſſus pœnitentis iuſtâ de cauſa datus accedat, & id ipſum docet Soarius *de pœnitent. diſputatione* 33. *ſectione ſexta. numero tertio*, cum eodem Nauarro allegato, quia quando conſenſus pœnitentis accedit; iam non eſt reuelatio confeſſoris, ſed pœnitentis, vt patet.

Quid autem ſi prælatus vel quiuis alius inueniat peccata ſubditi ſcripta ad confeſſionem faciendam in ſubſidium memoriæ? Et quidem Soarius *de pœnitent. diſputatione* 33. *ſectione quarta, numero quinto.* exiſtimat eum qui inuenit peccata alterius, ſcripta ſub titulo confeſſionis, non teneri ſub ſigillo ſacramentali illa tegere, ſed tantum ſub ſecreto naturali, & quia illa charta, eſt inſtrumentum valde remotum ad confeſſionem, & quia in illa nullo modo eſt inchoata confeſſio, & idipſum docet etiam Henricus *libro tertio, de pœnitent. capite vigeſimo, numero ſecundo*, propter eaſdem rationes, addit etiam Henricus illam chartam, in qua ſcripta ſunt peccata, non eſſe ipſam confeſſionem, ſed eſſe in ordine ad confeſſionem, & ideo non cadere ſub ſigillo illius, & *ad marginem littera M. & littera L.* citat pro ſe Ledeſmam *quæſtione decima, articulo quinto, dubio ſecundo, fine*, Sotum *de tegend. ſecreto m.* 3. *quæſtione quarta, dubio tertio, fine, & quæſtione prima, concluſion. quinta.* Palatium *in quarto diſtinctione* 21. *quæſtione ſecunda, pagin.* 456. Banhes 2. 2. *quæſtione* 33. *articulo octauo, dubio quinto, concluſ.* 2. Fratrem Medinam *libro primo, inſtruction. capite* 14. §. 35. *& libro ſecundo, capite quarto.* Toletanum *libro ſecundo, de reſtitution, capit. quarto, numero* 461. Nauarrum *capite decimo octauo, numero* 34. *& in capit. Sacerdos, de pœnitent. numero* 8. *&* 9. omnes iſti Doctores negant eſſe obligationem ſigilli, & aſſerunt eſſe tantum obligationem ſecreti naturalis; ſiue iam peccata ſcripta, ſint confeſſa, ſiue ſcripta ſint in ſubſidium memoriæ ad confeſſiones: & ait Nauarrus *in capit. inter verba, concluſione ſexta, corol.* 31. *numer.* 690. idem dicendum eſſe de eo qui reperit chartam ſcriptam ad petendum conſilium in ordine ad confeſſionem, quia hæc, vt dixi, nec ex confeſſione ſciuntur, nec in confeſſione, nec ſunt ipſa confeſſio, ſed vel ſunt iam confeſſa, & extra confeſſionem ſciuntur. 15.

Alij vero docent teneri prælatum, & quemlibet alium ad ſigillum confeſſionis, qui peccata ſcripta reperit ad confeſſionem in ſubſidium memoriæ, quia ſcripta ſunt in ordine ad confeſſionem, & quia adeo ſacrum atque diuinum eſt confeſſionis ſigillum, vt illa etiam quæ ad confeſſionem ordinantur, perpetuo ſilentio inuoluenda cenſeantur. nam ſigillum introductum fuit à Chriſto Domino in fauorem pœnitentium, & honorem ac venerationem ſacramenti: fauores autem ſunt ampliandi, ita vt non ſolum obligatio ſigilli extendatur ad ipſam confeſſionem, ſed etiam ad omnia illa quæ immediate ordinantur ad illam. ita docet expreſſe Delrio *libro ſexto, diſquiſition. Magicarum, capite primo, ſectione ſecunda.* §. *ex hac autem ſententia, ad finem*, vbi citat multos pro ſe. Toletanus *libro ſecundo, de reſtitutione, capite quarto, numero* 461. qui citatur pro alia opinione: melius tamen & verius citaretur pro noſtra: 16.

Digitized by Google

Ille enim ibi inferendo incommoda circa illam opinionem ita dicit: *alioqui ſequeretur quod ſi quis peccata alicuius vel confeſſa vel confitenda nouit ſiue quia intenſa voce confitentem audiuit, ſiue quia incidit in papyrum vbi ſcripta continebantur, non teneri ſub ſigillo ſecreti ſacramentalis, quod omnium rectè ſentientium iudicio omnino aduerſum eſt.* Hæc ille. quibus verbis ſatis conſtat noſtram omnino ſententiam ſecutum eſſe, & loqui non ſolum de peccatis ſcriptis confeſſis, ſed etiam confitendis, docet etiam expreſſe Capua *libro primo, deciſion. aur. capite vigeſimo tertio, numero quadrageſimo tertio.* docet etiam Viualdus 1. *part. candelab. aur. vbi de ſigillo, numero decimo.* vbi citat D. Thomam *in quarto diſtinctione vigeſima prima,* & facit etiam Vega pro hac opinione *libro tertio, caſu* 307. vbi ait eos, qui de rebus ad confeſſionem pertinentibus conſuluntur, teneri ad idem ſigillum confeſſionis; quia, quamuis extra confeſſionem, & ante confeſſionem, conſulantur, in ordine tamen ad illam conſuluntur: facit etiam Martinus Furnarius *in ſua inſtitutione confeſſar. libro primo, tractat. primo, capite tertio, numero decimo tertio.* quamuis idipſum ait quod Vega docet. Ego vtramque opinionem iudico probabilem, iſtam tamen libentius amplector, quia fauorabilior eſt ſacramento. Et quia ſi charta ſcripta ſit ad virum doctum, ad petendum conſilium pro confeſſione; aſſumitur ibi vir doctus, tamquam perſona neceſſaria ad perfectionem ſacramenti, non neceſſaria ſecreto: Si vero tantum ſcripta ſit in ſubſidium memoriæ, iam poteſt dici confeſſio inchoatiua, vt patet; & quia ſaltem hæ rationes & Doctores faciunt hanc rem dubiam; in dubio autem inclinandum eſt in fauorem ſigilli & ſacramenti. Iam vero ſi peccata quæ inueniuntur ſcripta iam ſint confeſſa, cum iam affecta maneant ſigillo confeſſionis, firmius dicere poſſumus cadere illa ſub eodem ſigillo, & tranſire ſemper cum ſuo onere ſigilli: ſicut enim illa, quæ mihi reuelauit aliquis, qui ea à confeſſore audiuit, teneor ſeruare ſub ſigillo; ſic etiã tenebor ſeruare hæc peccata ſcripta quæ iam fuerunt confeſſa ſub eodem ſigillo; cum par ſit vtrobique ratio, enim propterea illa peccata, quæ audio ab alio, teneor ſeruare ſub ſigillo, quia ſcio fuiſſe confeſſa, & quia vbi primum confeſſioni ſubiecta fuerunt, ita affecta obligatione ac onere ſigilli manſerunt, vt ſemper tranſeant cum ſuo onere, & illud exuere nunquam poſſint, niſi de conſenſu confitentium; de eorum enim conſenſu poſſunt non ſolum Sacerdotes, ſed etiam quicumque alij, loqui de huiuſmodi rebus confeſſis: vt ſæpe diximus. Ergo etiam propterea illa peccata, quæ fuerunt confeſſa, & ſcripta inueniuntur, affecta erunt prædicto onere & obligatione ſigilli, quia iam confeſſa ſunt, & ſemel ſub ſigillo ceciderunt. nam parum refert quod ego neſciam illa iam fuiſſe confeſſa, id enim per accidens eſt, & tunc incipient ſub ſigillo obligare cum id ſciuerim. Hæc ſunt quæ meo iudicio hanc opinionem ſatis probabilem reddunt, quamuis alia, vt diximus, etiam probabilis ſit.

17. De illo autem modo loquendi: Ego abſolui Petrum, aut Petrus confeſſus eſt mihi ſua peccata, non addendo, grauia aut mortalia, adhuc dubitari poteſt an ſit modo aliquo contra ſigillum; quamuis enim Toletus *libro tertio, Summæ capite decimo ſexto, numero ſecundo, ad finem,* & Soarius *de pœnitent. diſputatione* 33. *ſectione tertia, numero nono.* & Nauarrus *capite octauo, in manual. Latin. numero vndecimo.* & Vega *libro tertio. caſu* 307. & idem Nauarrus *in capit. Sacerdos, de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione ſexta, numero* 68. quos iam citauimus numer. 6. (vbi reſoluimus nec directe, nec indirecte huiuſmodi modo loquendi offendi ſigillum) & Henriquez *libro tertio, de pœnitent. capite* 21. *numero primo, ad finem props.* & Viualdus *in candelabr. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo numero nono, & expreſſius numero* 31. & alij paſſim communiter reſoluant, per huiuſmodi modum loquendi non offendi ſigillum: Ego abſolui Petrum à ſuis peccatis. & idem dicerent de iſto modo loquendi: Ego audiui confeſſionem Petri, aut Petrum à ſuis peccatis, aut audiui peccata Petri. cum par ſit vtrobique ratio, & in idem recidant huiuſmodi formæ loquendi, ex multis fundamentis: Primo, quia per huiuſmodi modos loquendi non reuelantur peccata mortalia in genere, nec venialia in ſpecie: Secundo, quia, vt omnes concedunt, & ſpeciatim Henricus *dicto libro tertio, de pœnitent. capite vigeſimo primo, numero ſecundo.* & Nauarrus *capite octauo, numero duodecimo.* & Vega *allegatus,* & Viualdus *item allegatus numero* 32. non infringit ſigillum, nec directe nec indirecte, ille confeſſor, qui ita dixerit: Eo ad confitendum Petrum, qui ſuis minutiſſimis peccatis moleſtus eſt mihi: aut, Petrus ſuis venialibus caput mihi obtundit. & idem eſt ſi dicat, Petrus confeſſus eſt mihi venialia, aut, dedi Petro pœnitentiam leuem: quia per huiuſmodi modos loquendi nullum mortiferum in genere, nec veniale in ſpecie reuelat; ergo etiam per hos non offendet ſigillum: Ego abſolui Petrum à ſuis peccatis, aut, Petrus confeſſus eſt mihi ſua peccata, aut, Ego audiui peccata Petri in confeſſione, cum etiam per illos nullum mortale in genere, nec veniale in ſpecie declaretur. Tertio, quia confeſſarij ſæpiſſime ſolent dare abſolutionem pœnitentibus, videntibus ac ſpectantibus alijs, vt plerumque fit in magna frequentia. Ex quo manifeſte fit reuelare illos venialia in genere, non in ſpecie, alioqui enim nulla eſſet confeſſio, & nulla abſolutio, imo fruſtra darent abſolutionem, & committerent ſacrilegium, ſi ſaltem ſupra aliqua venialia non caderet abſolutio. Ex quo colligitur ad ſummum per præfatos modos loquendi indirecte manifeſtari ac reuelari peccata venialia in genere, non in ſpecie, quod non eſt contra ſigillum, alioqui enim non eſſet confeſſio, & peccarent lethaliter confeſſores qui abſoluerent pœnitentes, videntibus ac ſpectantibus alijs.

Opinio præcedens eſt communiſſima, & 18.
certa; fortaſſe tamen non erit improbabilis contraria, quæ docet, nec etiam poſſe confeſſarios manifeſtare, aut reuelare peccata venialia in genere, directe vel indirecte, ex ijs quæ ſibi fuerunt confeſſa: & conſequenter illicitos eſſe prædictos modos loquendi numero præcedenti tactos, cum per illos ſaltem venialia in genere manifeſtentur, vt ipſi auctores allegati in genere fatentur, & negare non poſſunt. Videtur enim primo id expreſſe contra cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. diſtinctione ſexta,* ibi: *Caueat autem Sacerdos ne verbo aut ſigno, aut alio quouis modo prodat peccatorem.* quod idem eſt ac dicere, prodat ſtatũ peccatoris: qui

Digitized by Google

qui autem reuelat peccata in genere, dicendo: Ego abſolui Petrum, vel Petrus confeſſus eſt mihi ſua peccata venialia, vel: Eo ad confitendum Petrum, qui ſuis minutiſſimis peccatis moleſtus eſt mihi, &c. reuelat profecto peccatorem, cum peccata venialia Petrum vere & proprie peccatorem conſtituant; & ſicut eſt contra ſigillum reuelare directe vel indirecte peccata mortalia in genere vel in ſpecie, quia peccatorem conſtituunt hominem; cur etiam non erit contra ſigillum reuelare peccata venialia in genere, cum etiam vere ac proprie peccatorem hominem conſtituant, alioquin ſi non conſtituunt peccatorem, dicant non eſſe contra ſigillum reuelare peccata venialia in ſpecie, quod tamen illi negant; & facit pro hac opinione Capua *libro primo, deciſ. aur. capite 23. numero 31.* vbi abſolute dicit cadere ſub ſigillo confeſſionis omnia peccata mortalia, & venialia, & non diſtinguit de venialibus in genere, vel in ſpecie. Deinde quia cadit ſub ſigillo confeſſionis quicquid verecundiam, moleſtiam aut confuſionem afferre poteſt pœnitenti, cum hæc odioſum ac moleſtum reddant ſacramentum pœnitentibus, vt docent communiter Doctore. Syluester *verbo Confeſſio 3. numero* 1. §. 2. Toletanus *libro ſecundo, de reſtitution. capite quarto, numero* 464. Richardus *in quarto diſtinction. 21. numero quarto, quæſtione ſecunda.* Viualdus *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo numero* 9. Soarius *de pœnitent. diſputation. 33. ſectione tertia, numero octauo.* & alij paſſim, quos *capite ſecundo, numero* 20. citauimus. §. *& ita docet expreſſe Armilla.* & præcipue *numero* 21. quis autem non videat poſſe ſæpiſſime verecundia confundi pœnitentes, ſi de illis dicamus habere defectus veniales in genere quos corrigant; & à quibus illos abſoluimus: v. c. ſi de homine graui ac prudenti dicamus dixiſſe & fuiſſe confeſſum mendacia leuia, aut eſſe inconſideratum ac præcipitatum ad ſuſpicandum ſiniſtrè de alijs, vel quid ſimile, in genere, non in ſpecie, hoc eſt, non dicendo eſſe mendacem in tali vel tali re leui. Vltimo, quia tam facile eſt, hæc verba audienti: Ego abſolui Petrum, vel, Petrus confeſſus eſt mihi ſua peccata; ea intelligere de mortalibus atque de venialibus, vt patet. Et denique, quia eſt contra omnes qui dicunt debere confeſſarium reſpondere roganti an Petrum abſoluerit, feci meum officium. & hi ſunt, Veiga *libro tertio, caſu* 307. Nauarrus *capite* 8. *numero* 14. & Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 22. num. 5. medio.* Victoria §. 169. *de confeſſione.* & alij. Hæc opinio eſt pia, & defendi poteſt.

19. Neque obſtant fundamenta contrariæ opinionis: nam ad primum & ſecundum reſponderi poteſt, etiam eſſe contra ſigillum reuelare peccata venialia in genere, quia etiam in genere conſtituunt hominem peccatorem, & id ipſum, ne ſcilicet reueletur peccator, cauetur in cap. *omnis vtriuſque ſexus*, vt vidimus; & quia in ſigillo confeſſionis non dantur minima, ſicut non dantur in iuramento aſſertorio. Vnde etiam dicendum eſt offendi ſigillum per illos modos loquendi; Petrus ſuis minutiſſimis peccatis mihi obtundit caput: Ego eo ad confitendum Petrum, qui ſuis venialibus mihi ſatis moleſtus eſt; vel, Ego leuem pœnitentiam Petro hodie iniunxi. Ad tertium dicendum eſt non peccare confeſſarios qui pœnitentes vidente populo abſoluunt: nam vel hoc faciunt inaduertenter; & ſic à culpa excuſantur: vel nullam culpam committunt, quamuis aduertenter faciant, eo quod non ideo rationabiliter circunſtantes conijcere poſſunt illos eſſe in actuali ſtatu peccati venialis, ſed ad ſummum conijcere poſſunt illos fuiſſe in ſtatu peccati venialis, cum poſſint etiam pœnitentes iterum confiteri de venialibus iam confeſſis ad augendam gratiam.

20. Difficultas tamen eſt, an quando confeſſarius dicit aliquid de licentia pœnitentis maneat id ſub ſigillo apud illum cui res narratur, videtur enim non manere ſub ſigillo confeſſionis ſed tantum ſub ſecreto naturali; tum quia ille non audit per confeſſionem, ſed per ſimplicem narrationem extra confeſſionem, ex qua non oritur obligatio ſigilli: nec ſatis eſt, quod iſta narratio ortum habeat ex confeſſione, quia non oritur ex illa vt confeſſio eſt, ſed ſolum vt eſt quædam notitia, qua vtitur homo vt inſtrumento ad narranda audita. Dicendum tamen eſt, manere ſub ſigillo confeſſionis: quia quando pœnitens dat ac concedit licentiam confeſſori loquendi de re confeſſa, non illi dat nouam notitiam extra confeſſionem, ſed ei concedit facultatem extendendi notitiam confeſſionis ad alium ſub eodem ſigillo: ſicut qui prorogat ſolutionem promiſſam ad certum diem ſub iuramento; ſemper prorogat ſub eadem obligatione iuramenti; neque obſtat quod obligatio ſigilli ſit onus perſonæ, non ipſius rei, id eſt, ſit onus confeſſoris, non rei confeſſæ, quia hoc onus perſonæ, merito dicitur etiam onus rei confeſſæ in quantum manifeſtatā eſt per ipſam perſonam confeſſoris, ipſa enim confeſſio ita occultat ipſam rem confeſſam, vt non ſolum confeſſarius teneatur ſeruare ſigillum, ſed etiam quilibet alius qui ex vi confeſſionis illam agnouit; quamobrem, ſi Sacerdos abſque licentia pœnitentis alteri reuelet ſigillum, tenetur etiam illud ſeruare. ita docet Soarius *de pœnitent. diſputation. 33. ſectione quinta, numero decimo.* Syluester *verbo Confeſſio. 3. quæſtione prima.* Sotus *lection. vndecima, de confeſſione.* Toletus *libro tertio, Summa capite* 16. Nauarrus *capite octauo, in manual. Latin. numero 4. & 7.* Viualdus *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo numero decimo.* & communiter omnes; & id probauimus *capite 6. numero 26.* Licet contrarium videatur tenere Medina *de pœnitent. tract. 2. quæſtione 46.* vbi ait nec eum teneri ad ſigillum, cui confeſſarius inuito pœnitente confeſſionem reuelauit, & aperte docet Henricus *libro tertio, de pœnitent. capite ſecundo, numero tertio*, & Vaſquez *de pœnitent. quæſtione 93. articulo quarto, dubio ſecundo, num. 13.* Bellanus tamen *tomo 2. de ſacrament. & cenſuris diſputatione 9. de ſigillo confeſſ. dubio 3. numero 42. & 43.* diſtinguit, nam vel ea reuelatio quæ fit de licentia pœnitentis alteri, eſt neceſſaria ad obtinendam ſacramentalem abſolutionem, vel non; ſi eſt neceſſaria, tenetur ille cui confeſſarius reuelauit ad ſigillum: ſi non eſt, non tenetur. Ratio illius eſt, quia Chriſtus Dominus imponens eam obligationem, ſolum voluit proſpicere ei narrationi peccatorum, quæ neceſſaria eſt ad abſolutionem. Verum fundamenta Soarij ſunt firma, & opinio illius ſequenda; Chriſtus enim Dominus ita voluit conſulere ſanctitati huius ſacramenti, & bono pœnitentium, vt non ſolum ea narratio maneat ſub ſigillo, quæ neceſſaria eſt ad abſolutionem,

ſed etiam ea, quæ procedit ex confeſſionis ſacramentalis notitia, vt aperte conuincit Soarius, cuius opinio eſt communior, & huic tam neceſſario ac vtili Sacramento fauorabilior.

CAPVT VI.

Quæ perſonæ ad ſigillum confeſſionis teneantur.

SVMMARIVM.

Directe & ſub pœnis ordinarijs ſacrorum canonum ſolum confeſſarij obligantur ad ſigillum confeſſionis. numer. 1.

Obligantur etiam directe ad illud ſuperiores religionũ, & Epiſcopi, quando ab eis petitur facultas circa caſum reſeruatum, ſi modo aliquo in notitiam pœnitentis deuenerunt. num. 2.

Vtrum laicus vel Sacerdos carens poteſtate ad audiendas confeſſiones teneantur ad ſigillum ſi eis aliquis confitetur, eſt dubium, quidam aiunt non teneri. numero 4.

Probabilius alij affirmant teneri. num. 5.

Reſpondetur ad fundamentum eorum qui dicunt non teneri. num. 6. & 8.

Si confeſſio fiat laico vel Sacerdoti carenti poteſtate ad audiendas confeſſiones cum ſpe obtinendi ordines, aut eam poteſtatem, cadit ſub ſigillo ſacramentali. num. 7.

Votum ſerui collatum in tempus libertatis valet. ibid. num. 7.

Confeſſio bona fide facta ex parte pœnitentis, & mala ex parte confeſſarij, quia doloſe ſe finxit confeſſorem, cadit etiam ſub ſigillo. num. 9.

Idem ſi fiat bona fide ex parte pœnitentis, & ex parte confeſſarij, quando Sacerdos putabat ſe habere poteſtatem, cum tamen non haberet. num. 10.

Non cadit ſub ſigillo illa confeſſio, in qua confeſſor à principio dixit, ſe nolle audire peccata in confeſſione. numero 11.

Cætera inuenies in Summario ſequenti.

1\. DIrecte ad ſigillum confeſſionis ſacramentalis ſolum confeſſarij obligantur ſub pœnis ſacrorum canonum ordinarijs, quas cap. vltimo huius libri ponemus: quia ſoli illi miniſtri ſunt huius ſacramenti: reliqui vero cum miniſtri non ſint huius ſacramenti; indirecte tantum tenentur illud obſeruare, & ideo non pœnis ordinarijs ſacrorum canonum, ſed extraordinarijs & arbitrarijs iudicum ſubijcientur, vt animaduerterunt paſſim Doctores, & latius videbimus cap. vltimo huius libri, vbi agemus de pœnis, nunc enim ſolum agimus de perſonis, quæ ad ſigillum tenentur, ſiue clerici, ſiue laici, ſiue fœminæ, ſiue viri ſint: ita docet Soarius *de pœnitent. diſputatione 33. ſectione 4. numero 3.* Capua *libro 1. deciſionum aur. capite 23. numero 45.* Viualdus *in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo. numero 10.* Henricus *libro tertio, de pœnitent. capite 20. numero 1.* D. Thom. *quodlibet. 11. articulo 17.* Ledeſma *quæſtione 10.* Victoria *de confeſſio. §. 166.* Sotus *de tegendo ſecreto. m. 3. quæſt. 4 & in 4. diſtinctione 18. quæſtion. 4. articulo 5.* Alenſis *4 part. quæſtione 78. m. 2.* Caietanus *verbo Confeſſio condit. 5.* Adrianus *de ſigillo à folio 138.* Medina *de confeſſione à folio 106.* Syluester *verbo Confeſſio 3. numero 1.* Nauarrus *capite 8. manual. Latin. numer. 4. & 7.* & Toletus *libro 3. Summæ capite 16. numero 5.* nam quamuis Nauarrus & Toletus dicant ad confeſſionis ſigillum teneri non ſolum confeſſarios, ſed etiam omnes illos, qui huiuſmodi confeſſiones audierunt licite, vel illicite, mediate, vel immediate, ſiue clerici, ſiue laici, ſiue fœminæ ſint, intelligendi tamen ſunt diuerſo modo, nam alij à confeſſarijs tenentur indirecte, & ideo pœnis arbitrarijs ſubijciuntur, non ordinarijs ſacrorum canonum; confeſſarij vero cum miniſtri ſint huius ſacramenti, tenentur directe ad obligationem ipſius ſigilli, & ideo non arbitrarijs iudicum pœnis, ſed ordinarijs ſacrorum canonum ſubijcientur: & idipſum declarauit Toletus citatus, dum addidit proprie teneri ad ſigillum & pœnas canonum confeſſarium; remote vero teneri ad illud & pœnas arbitrarias omnes illos, qui licite vel illicite, mediate vel immediate confeſſionem audierunt, aut res ex confeſſione emanantes. Et fundamentum huius diſtinctionis inter confeſſarios, & alios non confeſſarios, eſt, quia hoc præceptum ſeruandi ſacramentalis ſigilli directe imponitur Sacerdotibus, miniſtris huius ſacramenti; & pœnæ illis etiam imponuntur, vt conſtat ex cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. pœnæ autem ſunt reſtringendæ ad illas tantum perſonas, de quibus lex pœnalis loquitur, & non ampliandæ ad alias, iuxta regulam iuris in 6. *Odia ſunt reſtringenda, fauores ampliandi.*

Nomine autem Sacerdotis & confeſſarij intelligitur etiam ſuperior, quando ab eo vel pœnitens licentiam petit circa caſum reſeruatum, vel confeſſor nomine pœnitentis, ſi forte per incuriam dum eam licentiam à ſuperiore poſtulauit ad abſoluendum pœnitentem, eum ſuperiori reuelauit. Et ratio ob quam ſuperior, in eo caſu ad idem ſigillum, & ad eaſdem pœnas ordinarias ſacrorum canonum, & non arbitrarias iudicum teneatur, eſt quia tunc ſuperior eſt perſona neceſſaria ſacramento, ſine qua non poteſt fieri hoc ſacramentum, & illa delatio ipſius caſus reſeruatus ad ſuperiorem dum ab eo licentia petitur, ad abſoluendum ſubditum pœnitentem, eſt quidam vſus clauium in hoc foro; ſicut etiam eſt delatio, & accuſatio criminum, quæ pœnitentes deferunt ad ipſos confeſſarios, alioqui confeſſio redderetur hominibus odioſa, & inuiſa, & iuſte retraherentur, ac retardarentur ab illa pœnitentes, ſi ſuperiores ad idem ſacramentale ſigillum, quo confeſſarij tenentur, non tenerentur, dum ab eis licentia circa caſum reſeruatum poſtulatur: ita docet Soarius *tomo de pœnitent. diſputatione 33. ſection. 4. numero 3.* Henricus *libro 3. de pœnitent. capite 20. numero tertio.* Victoria *de confeſſione §. 190.* & plane id ſentit Sotus *de tegend. ſecreto. m. 3. quæſtione 4.* quamuis in modo loquendi differat; & eſt ſententia certa, & omnium recentiorum iudicio comprobata: & cum Soario conſentit Bellanus *tomo 2. de ſacramentis diſputatione 9. de ſigillo confeſſ. dubio 3. numero 39.* Dixi, ſi forte per incuriam confeſſor pœnitentem ſuperiori reuelauit, dum ab eo licentiam poſtulauit ad abſoluendum pœnitentem 2.

tentem

tentem à caſu reſeruato, quia nullo modo poteſt confeſſor reuelare pœnitentem ipſi ſuperiori, nec obligare pœnitentem vt ſuperiorem adeat pro ipſa licentia, monere autem poteſt, non tamen obligare; ſed de hoc commodius alibi diximus, & dicemus.

3. Sed quid dicendum eſt, ſi aliquis confiteatur laico vel Sacerdoti carenti iuriſdictione ad confeſſiones audiendas, tenebiturne ipſe laicus aut Sacerdos ad idem ſacramentale ſigillum, & ad eaſdem pœnas ordinarias ſacrorum canonum, non arbitrarias iudicum? Et certe hoc multis modis poteſt contingere. Primo enim poteſt contingere vt aliquis ſcienter confiteatur laico vel Sacerdoti carenti prædicta iuriſdictione ad confeſſiones audiendas. Secundo poteſt contingere vt quis laico confiteatur vel Sacerdoti carenti huiuſmodi iuriſdictione inſcienter, id eſt, ignorans illum eſſe laicum, & iſtum carere hac iuriſdictione, quod poteſt contingere ſi vterque ſe doloſe fingat confeſſarium: ad illudendam vel ſollicitandam fœminam, ita vt confeſſio fiat bona fide ex parte pœnitentis, & mala fide ex parte audientis. Tertio poteſt contingere vt confeſſio fiat bona fide pœnitentis, & bona fide Sacerdotis. v. c. ſi Sacerdos exiſtimet, ſe habere iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones, cum tamen reuera non habeat; & id ipſum cogitet ipſe pœnitens. Quarto poteſt contingere vt fiat hæc confeſſio laico vel Sacerdoti carenti hac iuriſdictione cum ſcientia certa vtriuſque partis, id eſt, cum ſcientia pœnitentis & Sacerdotis non tamen pro tempore præſenti, ſed collata ad tempus habile, id eſt, cum ſpe obtinendi ſacros ordines,& licentiam ad audiendas confeſſiones:& circa omnes hos modos diſcurremus.

4. Primo ergo eſt magnum dubium vtrum laicus vel Sacerdos carens, iuriſdictione ad confitendum, teneatur ad ſigillum confeſſionis & pœnas ſacrorum canonum, quando aliquis ſcienter eis confitetur in neceſſitate, id eſt, ſciens & non ignorans hunc eſſe laicum, & iſtum carere ea iuriſdictione? Soarius *de pœnitentia diſputatione 33. ſectione ſecunda, numero ſecundo.* & Sotus *in quarto diſtinctione decima octaua, quæſtione quarta, articulo quinto*, & Ægidius Bellanus *diſputatione nona, de ſigillo confeſſionis dubio primo, numero quarto, concluſione prima*, & Henricus *libro tertio, de pœnitent. capite decimo nono, numero octauo*, & Toletus *libro tertio, Summæ capite decimo ſexto, numero quinto.* docent, hos, laicum ſcilicet, & Sacerdotem, carentem iuriſdictione, non teneri ad ſigilli ſacramentum, ſed tantum ad ſecretum naturale, & ſic nec directe, nec indirecte, incurrere pœnas ordinarias canonum, nec arbitrarias iudicum, ſi illam reuelent: ſed illis tantum dignos eſſe, quas merentur, qui in re graui & cum proximi detrimento ſecretum naturale infringunt, ac violant. fundamentum illorum eſt, quia illa confeſſio non eſt ſacramentalis ex ſe cum laico fiat aut Sacerdoti non habenti iuriſdictionem, vnde ſi reueletur, non committitur ſacrilegium; ergo nec violatur ſigillum, nam omnis violatio ſigilli ſacrilega eſt, & iniurioſa ſacramento; quamobrem ſi non eſt confeſſio ſacramentalis de ſe, recte ſequitur non eſſe etiam iniurioſam ſacramento, nec per illam violari ſigillum confeſſionis, nec ſacrilegium aliquod committi. Patet ergo ex parte confeſſoris hanc confeſſionem non eſſe ſacramentalem, cum vnus ſit laicus, alter omni iuriſdictione careat. Non poteſt etiam eſſe ſacramentalis ex parte pœnitentis, nam vel eſſet talis ex intentione, vel ex apprehenſione pœnitentis, vel quia ex parte illius ad modum ſacramentalis fit; hæc autem non ſufficiunt; ergo nullo modo dici poteſt ſacramentalis. Probatur hæc non ſufficere, primo quia apprehenſio & intentio pœnitentis non mutant naturam actus, nec mutant ſecretum in ſigillum confeſſionis, nec virtutem iuſtitiæ & fidelitatis, in virtutem religionis, ac proinde nec addunt, nec poſſunt addere vinculum religionis, & obligationem ſacrilegij; cum ſacrilegium directe opponatur virtuti religionis, non virtuti iuſtitiæ, aut fidelitatis: adde quod etiam dici non poſſit ſacramentalis, quod ad modum confeſſionis ſacramentalis fiat, quia id quidem perinde eſt, ac dicere eſſe ſacramentalem ex intentione pœnitentis, cuius contrarium iam probauimus. Hæc ſunt fundamenta Soarij & Soti, quos citauimus.

Verum oportet hæc diſtinguere, vt clarius intelligatur punctum ac terminus difficultatis: nam 5.
ſi Soarius vult, non obligari ſigillo confeſſionis illum, cui alter peccatum à ſe patratum ſub ſecreto committit, & ſub confeſſione, vt vulgo dicitur, facto etiam ſigno crucis, & flexo genu, ac præmiſſa confeſſione generali ſiue laicus, ſiue Sacerdos ſit, eo modo quo explicauimus *capite quarto, numero tertio*, recte dicit. Si autem vult aſſerere, non obligari virum doctum ſiue laicum, ſiue Sacerdotem ad ſigillum confeſſionis quando ab ipſo pœnitente vocaliter conſulitur, in ordine ad confeſſionem faciendam vel cum illo, vel cum alio, iam diximus *capite quarto, numero decimo ſexto*, & dicemus infra ex inſtituto *numero* 23. probabiliorem eſſe opinionem quæ aſſerit cadere tunc huiuſmodi peccata ſub ſigillo confeſſionis, cum aſſumatur perſona quæ conſulitur tamquam neceſſaria ſacramento, & non ſecreto, & etiam tamquam neceſſaria ad perfectionem ſacramenti, non vero ad integritatem & obſeruationem ſecreti, & præter Doctores ac rationes, quibus id probauimus locis allegatis, ita docet Nauarrus *capite octauo, numero ſeptimo*, & Panormitanus *in quarto diſtinctione 21. quæſtione tertia, articulo primo & ſecundo.* & Diuus Thomas quem citat Nauarrus, ſed non allegat locum. Si autem vult Soarius, non teneri ad ſigillum, amicum, ſiue ſit laicus ſiue Sacerdos carens iuriſdictione ad audiendas confeſſiones, quando in neceſſitate aſſumitur loco confeſſarij, & ei fit confeſſio tamquam Sacerdoti; quamuis illius opinio numero præcedenti explicata ſit probabilis, tamen probabiliorem iudicamus contrariam, quam docet Capua *libro primo, deciſ. aur. capite 23. numero 24. §. Si vero talis.* Innocentius, Butrius, & Panormitanus *in capite omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ. numero* 48. quos omnes allegat Capua *loco citato*, vbi ait eo caſu teneri amicum celare confeſſionem ac ſi eſſet confeſſor, &, ſi vt teſtis interrogetur, teneri tacere, & dicere etiam ſub iuramento ſe nihil ſcire. Viualdus *in candelabro aureo prima parte, vbi de ſigillo queſtion. ac numero decimo.* Adrianus *quæſtion. vltima de confeſſione §. Secunda pars patet*, Paludanus *in quarto diſtinctione 21. numero vndecimo*, & id etiam docet Nauarrus *modo allegatus dicto capite octauo, numero ſeptimo*, & patet *ex capit. quem pœnitet. de pœnitent. diſtinctione prima, & ex capit. ſanctum, de conſecratione diſtinctione 4.* & ratio eſt, quia ſimul ac confeſſio

confeſſio fit in forma ſacramentali, & ad modum ſacramentalis confeſſionis, adnexam habet obligationem ſigilli: nam ſigillum introductum fuit & in honorem ac venerationem ſacramenti, & in fauorem pœnitentium, & fauores ſunt ampliandi, ita vt non ſolum intelligatur de ſacramentali confeſſione, ſed etiam de illa, quæ ad modum confeſſionis ſacramentalis fit cum dolore, & pro neceſſitate ſiue fiat laico, ſiue non.

6. Ad rationem vero & fundamentum Soarij dico, hanc confeſſionem non eſſe ſacramentalem, fieri tamen ad modum ſacramentalis confeſſionis, & id ſufficere vt adnexam habeat obligationem ſigilli confeſſionis ſacramentalis, cum hoc magis commendet ſanctitatem ſacramenti, & venerationem illius; vnde cum ſigillum hoc introductum ſit ad honorem & fauorem ſacramenti & pœnitentium: inde eſt, quod late interpretandum ſit, non ſtrictim & in rigore, vt vult Soarius. Ad confirmationem illius dico, non fieri hanc confeſſionem ſacramentalem ex intentione ac apprehenſione pœnitentis, cum hæ & aliæ ſimiles intentiones non poſſint mutare actum, de non ſacrilego in ſacrilegum, nec eſſe proprie confeſſionem ſacramentalem, ſed improprie & inchoatiue, quamuis ad modum ſacramentalis, & in ordine ad ſacramentum fit, & ad illud diſponit ac tendit: & hoc ſatis eſſe vt ſacramentalis ſigilli obligationem habeat.

7. Quod magis aliunde claret: nam ſi contingat quod confeſſio fiat quarto modo ex numeratis in numero tertio, id eſt, ſi contingat fieri vel laico vel Sacerdoti carenti iuriſdictione cum ſcientia certa vtriuſque partis, hoc eſt, cum ſcientia pœnitentis, qua ſciat à neutro poſſe abſolui; & cum ſcientia laici & Sacerdotis carentis tali iuriſdictione, qua ſciant ſe non habere poteſtatem ad abſoluendum & confitendum: in eo caſu exiſtimat Soarius *de pœnitent. diſputation. 33 ſectione ſecunda, numero quarto*, oriri obligationem ſigilli ex ipſa confeſſione, ſi fiat in ordine ad ſacramentum cum ſpe obtinendæ iuriſdictionis. & fundamentum illius eſt primo, quia iam eſt inchoatio confeſſionis ſacramentalis, & inchoatiua confeſſio dici poteſt, veluti ſi quis confiteatur inferiori Sacerdoti peccatum reſeruatum eo animo vt facultatem petat, & iuriſdictionem obtineat, non eſt dubium quin obligatio ſigilli ex ea confeſſione oriatur, vt ex praxi Eccleſiæ conſtat. Secundo quia reuera non poſſent homines alio modo inter ſe tractare negotia animæ, & reuelare conſcientias ſuas in ordine ad ſacramentum perficiendum; quæ doctrina Soarij vera omnino eſt, & eam docet Henricus *libro 3. de pœnitent. capit. 21. numero 4. ad marginem littera V.* & Sotus *in 4. diſtinction.* 18. *quæſtion.* 4. *articul.* 5. ex iiſdemmet fundamentis, quæ Soarius affert. Et confirmari poteſt ex alio fundamento ex materia de voto ſumpto. nam ſi votum mancipiorum, v. c. peregrinandi, collatum in tempus habile valet & obligatorium eſt, cum referatur ad tempus libertatis, vt docet Leſſius *tomo 1. de iuſtit lib. 2. de voto cap.* 40. *dubit.* 10. *num.* 82. Azor *tomo 1. inſtit. moral. libr. 1. capit.* 17. *quæſt.* 9. & idem Soarius *tomo 2. de relig. libro 6 de irritatione votorum. capite 3. numero 2.* cur non obligabit etiam quoad ſigillum illa confeſſio quæ fit laico vel Sacerdoti omni iuriſdictione carenti cum ſpe obtinendæ poſtea iuriſdictionis, cum referatur ad tempus habile iuriſdictionis. Hæc ſunt fundamenta Soarij pro iſta opinione, quæ eſt vera, vt dixi, & eam libenter amplectimur.

Sed inquiro modo ex Soario, vnde oritur hæc obligatio ſigilli in ea confeſſione, quæ fit laico, vel Sacerdoti carenti actu omni iuriſdictione, cum ſpe illius obtinendæ? Non ex intentione & apprehenſione pœnitentium, vt ipſe docet. *dicta diſputatione 33. ſectione ſecunda, numero ſecundo* cum hæ non poſſint mutare naturam actus, & facere illum, ac mutare de ſecreto in ſacrilegium: non ex iuriſdictione, cum vterque illa careat: non quia fit cum illa ſpe obtinendæ iuriſdictionis, cum re vera modo non ſit confeſſio ex defectu miniſtri: ergo ſolum oritur ex eo quod hæc confeſſio fiat inſtar confeſſionis ſacramentalis, & ad modum illius, vt nos dicebamus de illa, quæ fit in neceſſitate eidem laico, ſeu clerico carenti iuriſdictione ad audiendas confeſſiones ſine tali ſpe obtinendæ poſtea iuriſdictionis: non loquimur tamen de extrema neceſſitate, in extrema enim ſcimus quemlibet Sacerdotem habere iuriſdictionem ad abſoluendum. Dicet Soarius oriri ex eo quod conferatur in tempus habile inſtar voti collati ad idem tempus, & quia aliter non poſſent homines tractare inter ſe negotia animæ, & reuelare conſcientias ſuas in ordine ad ſacramentum perficiendum. Sed huiuſmodi rationes parum conuincunt; nam exemplum voti non eſt ſimile, cum votum non incipiat obligare, niſi pro illo tempore habili, in quod confertur: confeſſio autem illa ſtatim incipit obligare quoad ſigillum. Alia vero ratio etiam non conuincit, nam etiam in noſtro caſu, quando confeſſio fit laico, aut Sacerdoti, non habenti iuriſdictionem, ad confeſſiones audiendas, ſine tali ſpe illius obtinendæ, eadem ratio militat, cum etiam in eo caſu dicere poſſimus aliter non poſſe homines inter ſe tractare, & reuelare cõſcientias ſuas in ordine ad faciendam confeſſionem cum alio, & ad perficiendum ſacramentum. Exemplum denique confeſſionis de peccato reſeruato cum ſpe obtinendæ licentiæ, eſt diuerſum, vt patet, quia confeſſio facta de peccato reſeruato Sacerdoti habenti iuriſdictionem ad confeſſiones audiendas, carenti tamen poteſtate ad abſoluendum à reſeruatis, ſupponit aliquam iuriſdictionem in Sacerdote, vt patet. & ſic eſt diuerſa ratio de iſto Sacerdote, & de laico, atque de illo qui caret omnino omni iuriſdictione, & deinde peccata reſeruata confitentur deuolute cum alijs non reſeruatis, & ideo merito ſub eodem ſigillo cadunt. Dicendum ergo eſt in vtroque caſu confeſſionis factæ laico vel clerico carenti omni omnino iuriſdictione ſiue fiat cum ſpe obtinendę iuriſdictionis, ſiue ſine illa, ad ſolatium animæ, vel in neceſſitate dari obligationem ſigilli ſacramentalis, non ex alio capite, niſi quia fit ad modum confeſſionis ſacramentalis, vt hactenus probauimus. 8.

Si confeſſio fiat ſecundo modo, bona ſcilicet fide ex parte pœnitentis, & mala fide ex parte confeſſarij, quia videlicet laicus aut Sacerdos carens iuriſdictione, ſe finxit confeſſarium dolose ad ſollicitandam fœminam, vel ioco ad illudendum alicui pœnitenti; communiter omnes reſoluunt oriri ex hac confeſſione obligationem ſigilli in ipſo qui ſe verum finxit confeſſarium, & puniendum eſſe pœnis non ordinarijs ſacrorum canonum, cum non ſit verus miniſter huius ſacramenti, ſed arbitrarijs iudicum. ita docet Soar. *de* 9.

pœnit.

Pœnit. diſputation. 33. ſection. 2. numero 3. Gabriel in 4. diſtinction. 21. quæſt. 1. articul. 2. Paludanus ibidem quæſt. 2. Adrianus quæſt. vltima de confeſſione. Capua libro 1. deciſ. aur. cap. 23. numero 45. Viualdus in candelabr. aur. 1. part. vbi de ſigillo. numero 10. & Henricus libro 3. de pœnitent. cap. 21. numer. 4. & Sotus in 4. diſtinction. 18. quæſt. 4. articul. 5. & de teg. ſecreto. m. 3. quæſtion. 4. nam quamuis Sotus ibi dicat non eſſe tam grauem obligationem in hoc caſu, non negat tamen eſſe obligationem ſigilli, ſed voluit dicere non poſſe puniri huiuſmodi fictum confeſſarium pœnis ordinarijs canonum, ſed arbitratijs iudicum: docet etiam Toletus libro 3. Summa cap. 16. num. 5. Syluest. verbo Confeſſio 3. num. 1. & Ægidius Bellanus tom. 2. de ſacram. & cenſuris diſputat. 9. de pœnit. dub. 1. num. 4. concluſione 1. & Nauarr. in manual. Lat. cap. 8. num. 7. & 18. Et fundamentum eſt, quia fit hoc per ſummam iniuriam ipſius pœnitentis qui confitetur, & per iniuriam etiam ſacramenti quod eo modo iuſte ac rationabiliter inuiſum ac odioſum redditur hominibus; nam licet ea confeſſio de facto non terminetur ad Sacerdotem ac confeſſarium legitimum & potentem abſoluere, tamen vt fit ab hoc pœnitente, bona fide ex intentione ſacramenti procedit, & ideo iuſtiſſime ſacramentum ſigilli huiuſmodi peccata confeſſa protegit & occultat. Denique quia præceptum ſigilli impoſitum eſt in fauorem pœnitentis & ſacramenti, ac proinde extendendum eſt ad omnem confeſſionem bona fide factam ſub ratione & intentione ſuſcipiendi ſacramenti, alias enim poſſent Sacerdotes & laici paſſim ſe fingere confeſſarios, & decipere pœnitentes, & non obligari ad ſigillum, quod & contra iuſtitiam eſt, quia nemini debet patrocinari dolus ac fraus, & contra religionem, cum maxima iniuria fiat ſacramento, vt patet.

10. Si autem confeſſio fiat tertio modo, id eſt, bona fide ex parte pœnitentis, & bona fide ex parte Sacerdotis, putantis ſcilicet ſe habere iuriſdictionem, & poteſtatem ad confeſſiones audiendas; cum tamen reuera non habeat, non eſt dubium oriri obligationem ſigilli ex iſtiuſmodi confeſſione, etiamſi poſtea conſtet defuiſſe iuriſdictionem ex parte confeſſoris. & quia oppoſitum iuſte ac rationabiliter redderet hoc ſacramentum onerosum, inuiſum, & odioſum, multumque derogaret illius auctoritati ac ſanctitati; & quia per accidens contigit defectus iuriſdictionis, & alioqui ex intentione pœnitentis, & confeſſarij ſacramentalis fuit confeſſio, & ad modum confeſſionis ſacramentalis factæ, & ita egregie docet Soarius de pœnit. diſput. 33. ſect. 2. num. 4. & patet ex ijs quæ diximus num. 5. & deinceps; & num. præcedenti, docet etiam Bellanus tom. 2. de ſacram. & cenſ. diſputat. 9. de ſigillo confeſſ. dub. 1. num. 8.

11. Si tamen quilibet Sacerdos ſiue habeat iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones, ſiue non habeat, à principio dicat ſe nolle audire confeſſionem, ſeu peccata ad modum confeſſionis (& idem de quolibet alio qui inſtar Sacerdotis ſe habeat) quicquid pœnitens intendat eum obligare, non contrahet obligationem ſigilli ſacramentalis, quia pœnitens non poteſt inuitum cogere Sacerdotem, vt ſe ſacramentaliter audiat, & hoc modo voluntas audiendi confeſſionem neceſſaria eſt ex parte Sacerdotis ad obligationem ſigilli contrahendam, vt optime notauit Henricus libro 3. de pœnitent. cap. 21. num. 4. fine, & Soar. de pœnitent. diſputation. 33. ſect. 2. num. 5. Dico, ſi à principio dicat ſe nolle audire confeſſionem, quia niſi moneat ſe nolle ſacramentaliter audire, quantumuis non habeat intentionem non abſoluendi, non audiendi, & non faciendi ſacramentum, adhuc tamen tenetur ſigillo, iuxta Doctores Soarium & Henricum allegatos.

SVMMARIVM.

Pœnitens non tenetur ad ſigillum ſuæ confeſſionis. numero 12.

Nec tenetur ad ſigillum, ſed ſolum ad ſecretum circa illa quæ illi confeſſarius ſub ſecreto commendauit in confeſſione. num. 13.

Non tenetur etiam ſeruare ſub ſigillo pœnitentias ſibi iniunctas. num. 14.

Reſpondetur ad fundamenta illorum, qui dicunt, pœnitentes teneri ſub ſigillo tacere pœnitentias ſibi iniunctas. num. 15.

Refertur opinio docens interpretem non teneri ad ſigillum ſacramentale, ſed ſolum ad ſecretum naturale. numero 16.

Aſtruitur verior affirmans teneri. num. 17.

Tenentur pœnitentes in articulo mortis per interpretem confiteri. num. 18.

Ad idem ſigillum ſacramentale tenetur internuncius. numer. 19.

Inuentor papyri in qua ſcripta ſunt peccata confeſſa vel confitenda ad ſigillum ſacramentale tenetur. num. 20. *& remiſſiue ad caput 5. num. 15.*

Conſiliarius tenetur ad ſigillum confeſſionis. num. 21.

Conſiliarius ſi conſulitur in ordine ad confeſſionem faciendam cum alio quidam exiſtimant non teneri ad ſigillum ſacramentale, ſed ſolum ad ſecretum. num. 22.

Verior opinio abſolute affirmat teneri ad ſigillum, ſiue conſulatur in ordine ad faciendam confeſſionem cum alio, ſiue cum ipſomet conſiliario. num. 23.

Similiter tenetur conſiliarius ad ſigillum ſacramentale, quamuis non ſit Sacerdos ſi conſulitur in ordine ad perficiendam confeſſionem, cum obtinuerit ſacros ordines. num. 24.

Quid ſi ſit Sacerdos, & careat poteſtate ad audiendas confeſſiones. ibid.

Illi etiam qui vel caſu tranſeuntes, vel dum expectant confeſſionem audiunt, ad ſigillum tenentur. numer. 25.

Idem ſi doloſe audiant. ibid.

Item ad ſigillum tenetur ille cui Sacerdos vel malitioſe vel inaduertenter confeſſionem reuelauit, & omnes qui ab iſto audierunt, & alij ab alijs. num. 26.

Cætera inuenies in Summario ſequentis capitis.

MAius dubium eſt, an pœnitentes teneantur ad ſigillum ſacramentale, ſunt enim multi qui id negent, ſed hos infra refutabimus. Vnde ſic dico. Pœnitentes non tenentur ad ſigillum, quicquid alij Doctores dicant, quos infra in lucem dabimus num. 14. & ideo poſſunt dicere ac reuelare non ſolum peccata ſua confeſſa citra ſcandalum, ſed etiam monitiones ſibi à confeſſario in confeſſione factas, & pœnitentias ſibi iniunctas, etiamſi graues ſint, & confeſſarius ne manifeſtent, præcipiat, ita docent communiter Doctores, Henricus libro 3. de pœnitent. capit. 20. §. 1. Richardus in 4. diſtinct. 21. articul. 5. quæſt. 3. Sotus de tegend. ſecreto m. 3. quæſt. 4. concluſione 4. & in 4. 12.

diſtinctione 18. *quæſtione* 4. *articulo* 6. Bellanus *tom.* 2. *de ſacramentis diſputat.* 9. *de ſigillo confeſſ. dub.* 3. *numero* 37. *fine.* Ledeſma *quæſt.* 10. *articulo* 5. *dubio* 2. *fine.* Angelus *verbo Confeſſio vltimo* §. 18. & D. Thom. *in* 4. *diſtinctione* 21. *quæſtione* 3. *articulo* 2. Bonauent. 2. *part. artic.* 2. *quæſt.* 2. Paludan. *quæſt.* 3. *numer.* 42. Adrianus *quæſt.* 4. *de confeſſione.* Soarius *de pœnit. diſp.* 33. *ſect.* 5. *num.* 6. Henricus de Gandauo *quodlib.* 7. *quæſt.* 26. Syluest. *verbo Confeſſor* 3. *quæſt* 3. *&* 5. Petrus Soto *lect.* 11. *de confeſſ.* Medina *quæſtion. de licent. pœnitentis ad reuelandam confeſſ.* D. Anton. 3. *part. titulo* 22. §. 1. Nauarrus *in Summa capit.* 8. *num.* 2. *& cap.* 18. *numero* 12. *& cap. Sacerdos num* 127. Couar. *in* 4. *decret. part.* 2. *cap.* 8. §. 12. Archid. & Alexand. *in capit. ipſi Apoſtoli* 2. *quæſtione* 7. Abbas *in capit. ſignificaſti, de adult.* Cardinal. *in capit. omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. diſtinctione* 6. Felinus *in capit. teſtimonium, de teſtibus.* qui omnes dicunt de licentia pœnitentem poſſe confeſſarius reuelare confeſſionem; vnde infertur ratio à priori. nam ſi pœnitens poteſt dare licentiam confeſſario ad reuelandam confeſſionem, monitiones ſibi factas, & pœnitentias ſibi iniunctas, quanto magis ipſe reuelare poterit? Deinde probatur, quia in ipſa reuelatione quam pœnitens facit de ſuis peccatis, vel confeſſarius de illius licentia expreſſa, nec datur iniuria ſacramenti, nec pœnitentis: non datur pœnitentis, quia volenti & conſentienti nulla fit iniuria; non datur iniuria ſacramenti, quia licet ſigillum principaliter & ex primaria inſtitutione Chriſti introductum ſit in honorem Dei & ſacramenti, attamen id quidem eſt, ne illius vſus formidabilis ſit atque odioſus pœnitentibus: eis autem formidabilis eſſe non poteſt, ſi ipſi vel loquantur de re confeſſa vel licentiam ad id concedant. Præterea hæc iniuria in tantum fit ſacramento, in quantum illud hominibus redditur odioſum: non poteſt autem hominibus rationabiliter reddi odioſum id, quod ipſi & libenter, & ſcienter, & ſponte faciunt.

13. Dubitant tamen Doctores an ſaltem teneantur pœnitentes ſub ſigillo ſeruare ea, quæ confeſſarij illis in confeſſione ſub ſecreto commendarunt. v. c. ſi illis præcipiant ne reuelent pœnitentiam, vel eis quamlibet aliam rem committant ſub ſecreto ſeruandam, aliqui enim Doctores hanc obligationem ſigilli ſacramentalis imponunt pœnitentibus, vt Paludan. *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 3. *artic.* 3. *num.* 61. *col* 6. Adrianus *quæſt. vltima de confeſſione. dubit. vlt.* & Nauar. *cap. Sacerdos, de pœnit. diſtinct.* 6. *numer.* 115. Contrarium tamen eſt dicendum cum Soario *de pœnit. diſputat.* 33. *ſect.* 4. *numero* 2. & Richardo *in* 4. *diſtinct.* 21. *artic.* 5. *quæſt.* 3. & cum Soto *de teg. ſecreto. m.* 3. *quæſt* 4. *concluſione* 4. & Bellano *num. præcedenti allegato.* & cum Henrico *de pœnit. libro* 3. *cap.* 20. §. 1. qui dicunt hoc proprie non eſſe ſigillum, poſſe tamen eſſe ſecretum naturale in re graui, & dum ſecreto eis committitur, alias nulla erit ſpecialis ratio ſecreti. & ſic, ait Henricus *loco allegato.* exponendi ſunt Doctores qui dicunt teneri pœnitentes ſeruare ſub ſecreto quæ confeſſarij dicunt, non quod teneantur ea ſeruare ſub ſigillo ſacramentali, ſed quod tacere teneantur quando animaduerterent ex eo per accidens infamari confeſſarium; aut detrimentum illi redundare.

14. Nonnulli tamen Doctores exiſtimant teneri pœnitentes ad ſigillum ſacramentale, non ſolum quoad res confeſſas, ſed etiam quoad pœnitentias graues ſibi à confeſſarijs impoſitas. & hi ſunt omnes illi, qui dicunt non poſſe pœnitentes dare licentiam confeſſarijs ad loquendum cum alijs de rebus confeſſis, vt Alenſis 4. *part. quæſt.* 78. *num.* 3. Scotus *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 2. *ad* 1. Almaynus *ibidem quæſt.* 1. *ad finem.* Aureol. & Durandus *ibidem quæſt.* 4. & expreſſe Angelus *verbo Confeſſio* 8. §. 5. Maior *in* 4. *quæſt.* 3. Gabriel *in* 4. *quæſt. vnica artic.* 3. *dub.* 4. & omnes illi quos citauimus *cap.* 1. *num.* 16. Et fundamentum illorum eſt, primo quia confeſſor ea quæ per confeſſionem ſcit, vt Deus ſcit; ergo non poteſt illi pœnitens facultatem facere vt loquatur extra confeſſionem vt homo. Secundo, quia præceptum ſigilli eſt præceptum diuinum; ergo non poteſt in illo pœnitens diſpenſare. Tertio, quia licet poſſit pœnitens cedere iuri ſuo, non poteſt cedere iuri ſacramenti, ſigillum autem introductum eſt à Chriſto Domino non ſolum in fauorem pœnitentis, ſed etiam in fauorem & honorem ſacramenti.

Cæterum hæc fundamenta infirma admodum ſunt: etenim confeſſor non ita ſcit vt Deus, vt non ſciat etiam vt homo. nam ea ſcientia ſubiectatur in intellectu humano, ac proinde vt homo loqui poteſt de licentia pœnitentis; præterea cum de licentia pœnitentis loquitur, loquitur etiam in foro pœnitentiæ, & ideo loquitur vt Deus, ſeu, vt miniſter Dei. Ad ſecundum reſpondeo, hanc non eſſe proprie diſpenſationem; diſpenſatio enim eſt actus iuriſdictionis, in pœnitente autem nulla datur iuriſdictio ad diſpenſandum in præceptis diuinis; ſed eſſe tantum ceſſionem ſui iuris declaratam per expreſſam licentiam pœnitentis, ſeu potius eſſe proprie mutationem materiæ, & ideo non eſſe mirum ſi improprie diſpenſare poſſit quilibet Chriſtianus in materia ſigilli, non poſſit autem Summus Pontifex. ſic poteſt quis diſpenſare improprie in pecunia ſibi debita, ſeu potius mutare materiam quando illam remittit creditori, quod nequaquam facere poteſt Summus Pontifex in debito alieno. Præterea hoc, vt diximus, non eſt proprie diſpenſare, ſed eſt mutare materiam, antea enim erat materia iuſtitiæ reſpectu pœnitentis, modo autem talis non eſt, quia ille voluit vt talis non eſſet; ſic quando aliquis remittit alteri debitum, mutat materiam iuſtitiæ in materiam gratiæ. Ad tertium dico, ſigillum introductum eſſe à Chriſto Domino proxime & immediate in fauorem pœnitentis; principaliter vero, & ex primaria inſtitutione Chriſti in honorem ſacramenti, vt conuenienti modo inſtitueretur, vnde non derogatur honori ſacramenti, ſi confeſſor loquatur de rebus in confeſſione auditis de licentia pœnitentis: ſicut enim eſt fauor ſacramenti, vt Sacerdos nihil poſſit loqui ſine licentia pœnitentis, ita eſt fauor illius, vt non niſi de licentia illius loqui poſſit, nam hoc ſæpe cadere poteſt in bonum ipſius pœnitentis per ipſum ſacramentum intentum, & aliunde nullum nocumentum infertur ſacramento ſi prudenti modo talis licentia detur. 15.

De interprete an teneatur ad ſigillum ſacramentale duæ ſunt opiniones. Caietanus enim *verbo Confeſſio condit.* 11. & Sotus *diſtinctione decimaoctaua, quæſtion.* 4. *articul.* 5. *concluſione* 4. *& quæſtion.* 2. *artic.* 6. *fine, & relect. de teg. ſecreto. m.* 3. *quæſt.* 4. *concluſione* 4. Victoria § 172. negant teneri interpretem ad ſigillum, & affirmant teneri tantum ad ſecretum naturale, ea tamen obligatione ſecreti teneri, 16. Interpres.

neti, quia nulla maior infra ſigillum dari poteſt. fundamentum illorum eſt, quia interpres non habet claues neque iuriſdictionem ſuper pœnitentem, neque eſt inſtrumentum Chriſti in illo actu, ſed eſt tantum organum pœnitentis, & veluti verborum translator ac ductor, ac proinde non eſt cur obligetur ſigillo confeſſionis. Confirmatur magis iſta ſententia, quia iuxta meliorem opinionem non tenetur pœnitens, neque etiam in hora mortis, confiteri per interpretem; quamuis enim id poſſet facere ſi velit, non tamen ad id obligatur, vt docent Sotus in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art. 6. fine Nauar. in cap. fratres, de pœnit. num. 85. & alij. ergo ſignum eſt non obligari rigoroſe interpretem ad ſigillum, ſed tantum ad ſecretum naturale; propterea enim nemo obligatur, etiam in hora mortis, confiteri per interpretem, quia ille modus confeſſionis de ſe eſt publicus, cum interpres non participet claues illius ſacramenti.

17. Alia vero opinio vera & communior docet interpretem teneri ad ſigillum confeſſionis, non eſſe tamen puniendum ſi illud reuelet pœnis ordinarijs ſacrorum canonum, cum non ſit proprius miniſter huius ſacramenti, ſed arbitrarijs iudicum. illam tenet Henricus libr. 3. de pœnit. cap. 19. num. 9. Sylu. verbo Confeſſio 3. num. 1. Viuald. 1. part. candel. aur. vbi de ſigillo num. 10. Viguerius de pœnit. verſ. 20. Bernardus Dias in pract. criminali cap. 109. num. 2. Victoria de confeſſ. num. 172. Soarius de pœnit. diſp. 33. ſect. 4. numero 4. Toletus libr. 3. Summa cap. 16. num. 5. Sotus in 4. diſtinct. 17. quæſt. 1. circa finem. Richardus in 4. diſtinct. 21. artic. 4. quæſtion. 3. Medina Cod. de pœnitent. quæſt. 50. fol. 111. Ledeſma 2. part. 4. quæſt. 11. artic. 3. dub. 1. D. Thom. in 4. diſt. 21. quæſt. 3. artic. 1. quæſtiunc. 3. vbi ait quod ſicut interpres ſe tenet ex parte Sacerdotis, & participat actum clauium, ſic participare ſigillum. idem docet etiam Nau. in manuali cap. 8. num. 7. & cap. Sacerdos num. 42. & num. 111. Ledeſma quæſt. 10. art. 3. dubit. 1. & art. 5. dubit. 5. & ratio eſt, quia in nullo vitæ caſu, nec propter aliquem finem, nec ad vitandam mortem propriam aut regis aut Papæ, licitum eſt interpreti violare ac reuelare ſigillum: ergo ſignum eſt hanc obligationem, obligationem eſſe ſigilli ſacramentalis, non ſecreti naturalis, cum ſecretum naturale non obliget cum detrimento ac damno proprio, vel proximi. Deinde, quia reuelatio ſigilli in interprete non ſolum eſt iniuſtitia, ſed etiam eſt ſacrilegium, nam interpres non ſolum eſt inſtrumentum pœnitentis, ſed etiam Sacerdotis, quia ſicut pœnitens per illum loquitur, ita Sacerdos per illum audit, ideoque participat ſecretum eius.

18. Et quia interpres ad ſigillum confeſſionis tenetur, & ideo docent multi & graues Doctores teneri pœnitentes in articulo mortis per interpretem confiteri, & hi ſunt Scotus in 4. diſtin. 17. ſignificat D. Thom. 4. in diſt. 17. quæſt 3. art. 4. quæſtiunc. 3. ad 2. Sylueſt. verbo Confeſſio 1. numero 16. cum ſupplemento. Canus relect. de pœnitent. part. 5. & alij. Et quamuis pœnitens non teneretur confiteri in articulo mortis per interpretem, non ideo deobligaretur ipſe interpres à ſigillo confeſſionis, quia etiam non tenemur confiteri venialia, & nihilominus directe cadunt ſub ſigillo confeſſionis ſi confiteantur. Et fortaſſe idipſum, quod tenet ſecunda opinio, docet Sotus pro prima num. 16. allegatus. nam cum ille ibi dicat in nullo caſu poſſe interpretem violare ſigillum, pronum eſt intelligere loqui illum de ſigillo confeſſionis, non autem de ſigillo ſecreti naturalis; cum ſecretum in multis caſibus non obliget, quoties videlicet vergit in damnum proprium ac proximi: vnde ſolum, vt mihi videtur, voluit Sotus non obligari interpretem tam ſtricte ad ſigillum confeſſionis, quam ſtricte obligatur confeſſarius, quia confeſſarius directe obligatur ad illud, & ideo pœnis ordinarijs ſacrorum canonum ſubijcitur; interpres vero indirecte obligatur ad ipſum ſigillum, & ideo non pœnis ordinarijs, ſed arbitrijs iudicum, cum non ſit proprius miniſter huius ſacramenti, punitur.

19. Internuncius.

Idem quod diximus de interprete, docent etiam de internuntio Soar. de pœnit. diſput. 33. ſect. 4. num. 5. Viualdus 1. part. cand. aur. vbi de ſigillo num. 10. Sylu. verbo Confeſſio 3. num. 1. & inſinuat Nau. in manual. Lat. cap. 8. num. 4. & 7. & Henricus libr. 3. de pœnit. cap. 20. §. 1. cum ſit eadem omnino ratio de interprete atque de internuncio. Verum hæc quæſtio iam omnino aboleuit, cum non valeat confeſſio inter abſentes, vt diximus.

20. Inuentor chartæ in qua ſcripta ſunt peccata confeſſa & confitenda.

De inuentore autem papyri in qua ſcripta ſunt peccata vel confeſſa, vel confitenda in ſubſidium memoriæ, vel petitur conſilium à viro docto in ordine ad confeſſionem, iam diximus in cap. 4. numero 15. obligari ad ſigillum ſacramentale, idque ibi multis rationibus atque Doctoribus comprobauimus, & ideo alijs probationibus ſuperſedemus.

21. Conſiliarius.

Conſiliarius certum eſt, quod ad ſigillum obligatur ſi à confeſſario aliquo circa aliquod peccatum ſibi confeſſum conſulatur, non tamen pœnis ordinarijs, ſed arbitrarijs ſubijcitur, cum non ſit miniſter huius ſacramenti, nam pœnæ canonum ordinariæ ad confeſſores miniſtros huius ſacramenti ſpectant, vt diximus num. 1. huius capitis: tenetur, inquam, ipſe conſiliarius ad ſigillum confeſſionis, ſiue ipſe præſens adſit confeſſioni, ſiue poſtea conſulatur. ita docent communiter, Soarius tom. de pœnit. diſp. 33. ſect. 4. num. 6. & ſect. 2. nu. 4. fine. Palud. in 4. diſt. 21. quæſt. 3. num. 61. Adrianus quæſt. vltima de confeſſ. dub. vltima. Nauar. cap. Sacerdos num. 115. & in Summa cap. 8. num. 4. Ledeſma quæſt. 10. art. 3. dub. 1. Petrus Sotus lect. 11. de confeſſione. Viguer. in Summa cap. 10. §. 4. verſiculo 20. Viuald. de ſigillo 1. part. in candel. aur. num. 10. Henricus lib. 3. de pœnit. cap. 20. nu. 3. Vega lib. 3. caſu 307. fundamentum eſt primo, quia conſiliarius participat actum clauium ſcientiæ, & ſupplet defectum miniſtri, ita vt ex vtroque coaleſcat integer ac ſufficiens miniſter omnia habens neceſſaria ad illum actum: Secundo, quia huiuſmodi conſiliarius in hoc negotio conſulitur ex confeſſione, & per confeſſionem, & ideo tota ea notitia quam habet procedit ex confeſſione, & ex notitia confeſſionis ad eum emanauit, & cum eadem obligatione ſigilli, res enim cum ſuo onere ſigilli tranſit vt ſæpe diximus, alias enim valde oneroſum erit pœnitenti, imo & inuiſum hoc confeſſionis ſacramentum, vt ſæpe diximus, & de ſe patet.

22. Quid ſi aliquis conſulatur ab aliquo in ordine ad confeſſionem cum alio faciendam.

Maius dubium eſt an teneatur conſiliarius ad obligationem ſigilli quando conſulitur ad ipſomet pœnitente in ordine ad confeſſionem. Et vero vel conſiliarius conſuli poteſt à pœnitente in ordine ad confeſſionem faciendam cum alio; vel cum ipſomet conſiliario ſi confeſſarius eſt: ſi conſulitur à pœnitente in ordine ad faciendam confeſſionem, cum alio exiſtimat Soarius tomo

de pœ-

de pœnitent. diſp. 33. *ſect.* 4. *num.* 6. *medio, & ſect.* 2. *num.* 4. *ad finem. & num.* 7. & Henricus *lib.* 3. *de pœnitem. cap.* 21. *num.* 4. & Aragon. 2. 2. *quæſt.* 33. *artic.* 7. *fine,* & alij, non cadere ſub ſigillo ſacramentali peccatum, quod ei dum conſulitur, reuelatur, ſed ſolum ſub ſecreto naturali. ratio illorum eſt, quia illa reuelatio non ex confeſſione, nec per confeſſionem fit, neque in eo caſu participat conſiliarius vſum clauium, cum non ex confeſſione, neque per confeſſionem, ſed ante confeſſionem ſciat, in quo eſt diuerſiſſima ratio, à caſu numero præcedenti tacto, nam in caſu numeri præcedentis cum confeſſor virum doctum conſulat circa peccatum ſibi confeſſum, notitia, quæ peruenit ad virum doctum, procedit ex confeſſione, & per confeſſionem, & non eſt ante confeſſionem habita, & ideo tenetur vir doctus ad ſigillum, vt numero præcedenti diximus. at in præſenti caſu iſta notitia habetur ante confeſſionem, & ideo non pertinet ad ſigillum. ita ſe habet opinio Soarij, quæ eſt probabilis.

23. Sed vero Martinus Furnarius *in ſua inſtitutione confeſſariorum lib.* 1. *tract.* 1. *cap* 3. *num.* 13. docet ad ſigillum pertinere non ſolum peccata in confeſſione dicta, aut audita, ſed etiam omnia quæ dicuntur extra illam in ordine ad illam, & idem docere videtur expreſſe Vega *libro* 3. *caſu* 307. vbi aſſerit, eos qui conſuluntur in rebus ad confeſſionem ſpectantibus, teneri ad idem ſigillum confeſſionis, quia res cum ſuo onere tranſit. Verum Vega videtur loqui de viro docto qui conſulitur poſt confeſſionem auditam, & per confeſſionem; clarius & manifeſtius Medina *libro* 1. *cap.* 14. §. 36. *ad finem*, vbi ait, ſi pœnitens virum doctum conſulat, vt ſciat quomodo ſe præparare debeat ad confeſſionem, non teneri virum doctum manifeſtare prælato, etiamſi ſub excommunicatione præcipiat, quia eſt via ad confeſſionem. quod eſt dicere, teneri ad ſigillum confeſſionis, nam ſi obligatio tegendi, eſſet tantum ſecreti naturalis, & non ſigilli ſacramentalis, tenebatur conſiliarius manifeſtare ſub excommunicatione rem ſibi reuelatam; ſecretum enim naturale non obligat cum damno alicuius. quando autem Prælatus præcipit ſub excommunicatione, vt ſibi res reueletur, ideo præcipit, quia damnum affert ſibi vel alijs: tunc autem aliqua peccata dicuntur extra confeſſionem in ordine ad illam, quando aliquis accedit ad virum doctum, & ab eo petit, vt ſe dirigat, ac doceat quomodo in tali vel tali negotio oporteat confiteri, & cum Furnario & Medina ita docet etiam Nauarrus *capit.* 8. *numero* 7. Panormit. *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 3. *articul.* 1. & 2. & D. Thomas, quem citat Nauarrus, ſed non allegat locum, & ſic licet credere, non licet videre. Ego magis inclino in opinionem Furnarij, quam Soarij; fauet enim magis ſacramento confeſſionis, & non retrahit homines ab illo, imo trahit: deinde, quia Soarij opinio odioſum facit ſacramentum, nam quamuis huiuſmodi conſiliarius non ex confeſſione, nec per confeſſionem peccata ſciat, ſcit tamen in ordine ad confeſſionem, & modo aliquo participat vſum clauis ſcientiæ; quamuis dirigit pœnitentem ad ſacramentum, quæ quidem directio, quamuis pœnitenti fiat, ſuapte tamen natura tenet ſe ex parte confeſſoris, & ad illum pertinet quatenus director facit id, quod facere debuerat ipſe confeſſor ſi doctus ac prudens eſſet. Confirmatur hæc opinio, & probatur ſatis, quia hæreticus mentalis, qui vel amico, vel inquiſitoribus conſilij capiendi cauſa in ordine ad emendationem non animo aſſerendæ hæreſis, hæreſim ſuam manifeſtat, non eſt puniblis, neque denunciabilis, nec vllam excommunicationem incurrit, vt docet Simancas *tit* 4. *num.* 9. & Victoria *in lectura* 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3. & Perez *l.* 3. *tit.* 4. *lib.* 8. *ordin. pagina* 84. *fine.* & Sancius *lib.* 2. *Decalogi cap* 8. *num.* 20. & Gutierres *lib.* 1. *quæſt. canon. cap.* 13. *num.* 9. & Sayrus *in claui regia tomo* 1. *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 29. & Arag. 2. 2. *quæſt.* 11. *artic.* 3. *verſ. ſed dubium eſt*, & Conar. *regula peccatum*, *de regul. iuris libro* 6. *pagin.* 2. *regula* 1. *num.* 7. & Emanuel à Sà *verbo Excommunicatio Bulla Cœnæ numer.* 3. Azeuedo *libr.* 8. *recopilat. titul.* 3. *l.* 1. *num.* 156. & alij. quamuis hoc limitet Azor *libr.* 9. *inſtit. moral. cap.* 10. *quæſt.* 5. quando conſilij capiendi cauſa manifeſtauit hæreſim in qua olim fuit, ſecus ſi aperiat nunc quoque in ea eſſe. Diſplicet tamen Sancio & alijs ea limitatio Azoris, ſicut etiam diſplicet omnibus citatis, & ſpeciatim Sancio & Simancæ illius opinio, qua aſſerit, hæreticum mentalem eſſe denunciandum & excommunicatione innodari ſi in confeſſione dicat animo ſe emendandi, ſe olim contra fidem mentaliter aliquid credidiſſe, & nunc etiam credere, ſed merito Azor in hoc à Sancio & ab alijs exploditur: & ratio eſt, quia ille actus, quo hæreticus vel ab amico vel ab inquiſitoribus extra confeſſionem petit conſilium ad bonum animæ, & ad emendationem, eſt bonus de ſe, & ſufficiens ad inducendam obligationem non reuelandi hæreſim mentalem, quam vult corrigere; quanto ergo magis inducet obligationem ſigilli actus, quo aliquis conſulitur in ordine ad emendationem imo & ad confeſſionem, & in re minoris momenti, cum ille actus non ſolum ſit de ſe bonus, ſed etiam pius, & extra forum humanum, cum ſit in ordine ad forum diuinum pœnitentiæ.

Si conſiliarius conſulitur à pœnitente in ordine ad faciendam ſiue ad perficiendam poſtea confeſſionem cum ipſo, cum obtinuerit ordines ſacros, licentiamque etiam ad audiendas confeſſiones obtinuerit? In hoc caſu exiſtimat Soarius *de pœnit. diſput.* 33. *ſect.* 4. *num.* 6. & *ſect.* 2. *num.* 4. & 7. vt vidimus *numero* 7. hoc ſufficere, vt contrahatur obligatio ſigilli, & idipſum etiam cum Soario exiſtimat Henricus *libro.* 3. *de pœnit. cap.* 21. *num.* 4. *ad marginem litera* V. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *articulo* 5. & ratio illorum eſt, quia modo eſt confeſſio inchoatiua, collata in tempus habile, vt tempore habili perficiatur; quod libenter concedimus, & conceſſimus iam num. 7. quia inde magis claret noſtra opinio numero præcedenti poſita; nam etiam hæc notitia peccatorum re vera habetur extra confeſſionem, non ex confeſſione, neque per confeſſionem, cum ea confeſſio fiat vel laico cum ſpe obtinendi ſacros ordines, & licentiam, ad confeſſiones audiendas, vel Sacerdoti carenti iuriſdictione ad confitẽdum cum ſpe ipſius iuriſdictionis obtinendæ; licet enim à Soario appelletur confeſſio inchoatiua, re uera talis non eſt, cum non fiat miniſtro competenti, vt patet, dici tamen poteſt manifeſtatio quædam in ordine ad confeſſionem; vnde ſi Soarius concedit reſultare inde obligationem ſigilli, etiam eadem obligatio reſultabit ex manifeſtatione & conſilio quod petitur à viro docto ac prudenti in ordine ad confeſſionem, vt diximus num. præcedenti, cum par ſit vtrobique ratio. 24. Quid ſi conſulatur quis in ordine ad faciendam confeſſionem cum ipſomet qui conſulitur.

Ille etiam qui vel caſu tranſiens, vel dum expectat vicem ſuæ confeſſionis, vel malitia & dolo, aut iniqua curioſitate, peccata audit pœnitentis contenta voce loquentis inter confitendum, ad ſigillum obligatur, ita vt in nullo vitæ caſu, nec etiam propter ſalutem propriam & vitam Papæ, regis, aut principis, poſſit licite reuelare. Si autem reuelet non pœnis ordinarijs ſacrorum canonũ, ſed arbitrarijs iuſtiſſime & grauiſſime punietur. eſt communis doctrina: ita Soarius *tomo de pœnitent. diſputatione* 33. *ſectione* 4. *numero* 7. Toletus *libro* 3. *Summa capit.* 16. *numero* 5. Salzedo *in ſua practica criminali cap.* 109. Henricus *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 20. §. 1. Capua *lib.* 1. *deciſ. aur. cap.* 23. *num.* 45. Vivald. *in candel. aur.* 1. *part. de ſigillo numer.* 10. Richardus ac Sotus, quos refert ac ſequitur Angelus *verbo Confeſſor vltimo numer.* 16. Fumus *verbo Confeſſ. num.* 8. Nauar. *in manuali cap.* 8. *num.* 4. & 7. Syluest. *verbo Confeſſio* 3. *num.* 1. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 21. & *quodlibeto* 11. *artic.* 17. Victoria *num.* 172. Scotus *in* 4. *diſtinct.* 21. *quæſt.* 2. & al. j. & fundamentum eſt, quia omnes iſti habent eam notitiam ex confeſſione & per confeſſionem, & ideo iniuriam faciunt pœnitenti, & ſacramento ſi abſque licentia pœnitentis reuelent. Deinde, quia res tranſit cum ſuo onere ſigilli ſicut pignus. hæc autem notitia ex vi confeſſionis habet hoc onus quaſi adiunctum, vt à quacumque perſona audiantur peccata confeſſa, ſub ſigillo ſeruentur; eſt enim ſigillum onus perſonarum quod tranſit cum re confeſſa, ita inſeparabile, vt nonniſi de licentia expreſſa pœnitentis maxima ex cauſa data ſeparari poſſit. Iam vero quod teneantur ad ſigillum illi, qui furtiue audiunt confeſſiones, non eſt dubium, quia illi tenentur reſarcire iniuriam, quam faciunt ſacramento, non poſſunt autem reſarcire, niſi ſeruent ſub ſigillo, quæ audierunt. Si quis autem ſine culpa audit, vel propter inaduertentiam, vel caſu, etiam tenetur eodem ſigillo. licet enim excuſetur per accidens à culpa, attamen cum res pertineat ad confeſſionem, ſub ſigillo illius debet manere; quamuis enim non teneatur ratione iniuſtæ acceptionis cum caſu audierit, tenetur tamen ratione rei acceptæ, hoc eſt, ratione notitiæ ex confeſſione acceptæ: Vnde ſi quis confiteatur in caſu neceſſitatis audientibus alijs, omnes audientes tenentur ad ſigillum, vt probauimus *cap.* 4. *num* 1.

16. Similiter ſi Sacerdos vel per ſummum nefas, vel inaduertenter reuelet alteri confeſſionem, ille cui reuelat tenetur ad ſigillum, vt docet Toletus *libro* 3. *Summa cap.* 16. *num.* 5. Soarius *de pœnit. diſputation.* 33. *ſect.* 4. *numero* 8. Syluest. *verbo Confeſſio* 3. *num.* 1. Vivald. *in cand. aur.* 1. *part. vbi de ſigillo num.* 10. Nauar. *cap* 8. *num.* 4. & 7. Salzedo *in pract. Bern. capit.* 109. *num* 2. vt late probauimus *capit.* 4. *num.* 20. quamobrem docte animaduertit Nauar. *in cap. Sacerdos num.* 43. hoc ſigillum eſſe onus veluti onus propriæ notitiæ confeſſionis, & idcirco ſemper eam notitiam tranſire cum ſuo onere, confeſſio enim vbi primum facta eſt, ſtatim hoc onus ſigilli ſecum defert inſeparabiliter. Vnde etiam omnes alij qui ab iſto, qui à Sacerdote audiuit, audierunt, & alij ab iſtis, & iſti ab alijs, tenentur ad ſigillum, iuxta allegatos Doctores: quamobrem recte colligunt hanc vniuerſalem & certam regulam, omnem notitiam comparatam ex confeſſione vt ſic ſiue mediate, ſiue immediate, ſiue licite, ſiue illicite comparata ſit, manere ſub ſigillo ſacramentali: nam ſicut confeſſarius non habebat ius reuelandi, nec illi qui confeſſionem audierunt ius audiendi: ita non poſſunt illud iuſte ad alios transferre.

CAPVT VII.

Quas pœnas incurrant violatores ſigilli.

SVMMARIVM.

Iacobus primus Aragoniæ Rex cuidam Epiſcopo linguam extrahi iuſſit, quod confeſſionem reuelauerit. num. 1.

Pœna olim ſtatuta Sacerdotibus violatoribus ſigilli erat perpetua depoſitio & peregrinatio: nunc eſt perpetua depoſitio, & incluſio in monaſterio. num. 2.

Sacerdotes violatores ſigilli non ſunt irregulares. num. 3.

Irregulares fiunt laici qui ſerio confeſſiones audiunt ad modum Sacerdotum. num 4.

Refutantur qui dicunt laicos confeſſiones ſerio audientes non fieri irregulares. num. 5. & 6.

Irregulares fiunt qui ordinibus ſacris & minoribus, non tamen ſacerdotio initiati, ſerio confeſſiones audiunt. num. 7.

Laicus qui ſerio confeſſiones audiuit, non fit irregularis propter reuelationem ſigilli. num. 8.

Reuelatoribus ſigilli nulla fides in iudicio habetur. num. 9. & *remiſſiue ad cap.* 3 num. 29.

Quæ probationes requirantur vt conſtet in iudicio de reuelatione ſigilli, & quomodo hoc crimen probetur. numero 10.

An puniendus ſit pœnis ordinarijs, vel ſolum arbitrarijs iudicum ille Sacerdos qui dixit: Ego audiui Petrum, & non abſolui; vel, Petrus habet peccata à quibus eum non potui abſoluere. num. 11.

OLim Iacobus primus Aragoniæ Rex Gerundenſi Epiſcopo linguam à tergo extrahi imperauit quod confeſſionem regis detexiſſet vt refert Aldretus *libro* 2. *de relig. diſcipl. capit.* 19. *numer.* 2. Digna profecto tanto crimine pœna, ſi à legitimo iudice fuiſſet inflicta. Nos tamen non inquirimus quibus pœnis digni ſint effractores ſigilli, ſed quæ pœnæ illis ſtatutæ ſunt in iure canonico. 1.

Quondam, vt patet *ex cap. Sacerdos, de pœnit. & remiſſ. diſtin.* 6. inferebatur à iudice poſt probationem criminis pœna depoſitionis perpetuæ, & cogebantur Sacerdotes effractores ſigilli ex conſtitutione pontificia perpetuo ignominioſe peregrinari: poſtea *in cap. omnis vtriuſque ſexus, eadem diſtin.* confirmata fuit pœna perpetuæ depoſitionis: pœna autem perpetuæ peregrinationis mutatur in pœnam perpetuæ incluſionis in monaſterio, & ſic antiquum illud ius correctum fuit per iſtud poſterius. optimo ſane conſilio, ne cum ſacrorum ordinum ignominia Sacerdotes euagarentur: quapropter hanc ſolam hodie pœnam de iure canonico incurrunt Sacerdotes violatores ſigilli, perpetuæ depoſitionis, & perpetuæ incluſionis in monaſterio. ita docet Soarius *de pœnitent. diſputat.* 33. *ſection.* 8. *num.* 1. Nauarrus *in dicto cap. Sacerdos, numero vlt.* Aldret. *libro* 2. *de relig. diſciplina. capit.* 19. *num.* 1. Decianus *libr.* 7. *capit.* 17. *à numer.* 9. *tomo* 2. *tractatuum criminalium.* Capua *lib.* 1. *deciſ. aur. cap.* 23. *num.* 1. Sotus *lib.* 1. *de iuſt. quæſt.* 6 *artic.* 6. Salzedo *ad practicam criminalem Bernardi cap.* 109. §. *detrudatur*, & alij. 2.

Digitized by Google

& alij nullus tamen his pœnis ſubijcitur, niſi prius probetur crimen per ſententiam iudicis.

3. Nonnulli Doctores vltra hanc pœnam modo enarratam putant, Sacerdotem ſeu laicum fieri irregularem, ita vt poſt peractam pœnitentiam miniſtrare non poſſit, & ad hanc irregularitatem probandam nihil afferunt præter prædicta *cap. omnis vtriuſque ſexus, & c. Sacerdos, de pœnit. & remiſſion. diſt. 6.* & hi ſunt Maiolus *libr. 5. de irregularit. cap. 19. num. 6.* & Speculator, quem ipſe Maiolus referre ac ſequi ur. ſed illos egregie refutat Franciſcus Soarius *de pœnit. diſput. 33. ſect. 8. num. 2.* Bernardus Dia. *cap. 119.* & Nauarr. *dicto cap. Sacerdos,* & Menochius *de arbitrarijs caſu* 414. & Aldretus *libr. 2. de relig. diſcipl. cap. 19. §. 1. num. 3.* & ratio eſt, quia in capitibus à Maiolo allegatis non refertur talis irregularitas, & ſolum agitur de pœna ſuſpenſionis, & incluſionis à iudice imponenda; irregularitas vero ſolum à iure imponi poteſt, non à iudice; & ſi iure expreſſa non eſt, nulla eſt, vt habetur *in cap. is, qui, de ſentent. excommunicationis in 6.* vt eſt communis ſententia in materia irregularitatis.

4. Melius docet Maiolus *citatus lib. 5. de irregularitate cap. 19. à num. 4.* irregulares eſſe laicos, qui ſerio confeſſiones audiunt, & abſolutiones præberent, ad modum Sacerdotum, & idem etiam docet Valentia *diſput. 17. quæſt. 3. punct. 1.* & Aldret. *dict. lib. 2. de religioſ. diſcipl. cap. 19. §. 2. num. 15.* & Soarius *tomo 5. de cenſ. diſput. 31. ſect. 4.* & Richard. *in 4. diſt. 18. art. 7. quæſt. 5. in fine.* & S. Anton. *tit. 28. cap. 1.* & Sylueſt. *verbo irregular. num. 14.* & Sotus *in 4. diſt. 25 quæſt. 1. art. 3. poſt 4. concl.* & Nauarr. *in manual. Lat. cap. 27. num. 242.* & Maior *in 4 diſt. 5. quæſt. vnica. ad argumenta contra 2.* & Ledeſma 1. 4. *quæſt. 8. art. 2.* & videtur ſentire Cardinalis Toletus *libro 1. Summa cap. 72.* & Philiarchus *libr. 4. cap. 12. num. 6.* & Aldret. *lib. 2. de diſcip. relig. cap. 21. num. 5.* quod probatur ex can. Hormiſdæ Papæ *in cap. 1. de clerico non ord. miniſt.* vbi ita dicitur: *Si quis baptizauerit, aut aliquod diuinum officium exercuerit, non ordinatus. propter temeritatem abijciatur de Eccleſia, & nunquam ordinetur.* vbi prima pœna eſt quod abijciatur de Eccleſia, quæ nihil aliud ſignificat, quam quod excommunicetur, vt docet Aldretus citatus & Soarius, & fere omnes allegati; locis item allegatis. atque ita interpretatur dictum caput primum de clerico non ordinato miniſt. Ioannes Andreas & Anton. Burrius & alij, hoc enim modo excommunicatio ſignificatur in iure *in cap. ſi Epiſcopus, & in cap. ſi quis Epiſcopus, & in cap. abſit, & in cap. qui merito 11. quæſt. 3.* Excommunicati namque ab Eccleſia arcebantur olim dum diuina myſteria fiebant. *cap. ſi autem. cap. iubente 11. quæſtion. 3.* ſicut & modò arcentur, ſed poſtquam ſunt denunciati, & declarati nominatim. Panormitanus tamen interpretatur illa verba, *Abijciatur de Eccleſia,* ſignificare depoſitionem; ſed facile conuincitur, cum is qui deponitur, non abijciatur de Eccleſia, neque illi prohibentur ſacris intereſſe in templo, ſed ſolum prohibentur excommunicati: deinde, quia, qui deponuntur, dicuntur abijci à clero, vel à gradu clericali, vt videre eſt *cap. clerici, de exceſſibus Prælatorum. & cap ſi Epiſcopus 61. 11. quæſt 3.* vt notat poſt Hoſtienſem & Ioannem Andream, Aldretus citatus: nec Hormiſda ait, quod amplius non debeat ordinari, ſed dicit, *& nunquam ordinetur,* quæ verba non indicant illos fuiſſe ordinatos, ſed prohibent nunquam ordinari. in quibus verbis ponit ſecundam irregularitatis pœnam, iuxta omnes Doctores allegatos: vnde ſecunda pœna eſt, quod huiuſmodi homines ſint irregulares, ita vt ſine diſpenſatione ordinari nullo modo poſſint, iuxta prælllegatos Doctores id enim ſignificant illa verba, *nunquam ordinetur.*

At vero Sayrus *libro 7. de cenſuris, capite 10. numero 8.* & Paludan. *in 4. diſtinctione 18. quæſtione 4. verſ. quantus effectus,* & pauci alij, quos refert Soarius *de cenſuris, diſputatione 31. ſectione 4.* exiſtimant laicum confeſſiones ſerio inſtar Sacerdotis audientem irregularem non eſſe. Fundantur primo, quia licet canon capitis primi de clerico non ordinato miniſtrante, generaliter loquatur; loquitur tamen de clerico: ergo non de laico. Secundo, quia in eo canone dicitur, *abijciatur de Eccleſia,* quod videtur pertinere ad eos qui iam intrarunt Eccleſiam, & exiſtunt in Eccleſia per ſacros ordines. *vt in cap. 2. eod. titulo.* Tertio, quia reſponſio Franciſci Soarij, quod titulus olim erat de non ordinato miniſtrante, & quod ille canon Hormiſdæ Papæ erat antiquior ipſo titulo de clerico non ordinato, parum probat, cùm hodie ex auctoritate Gregorij XIII. ſub eodem titulo de clerico non ordinato miniſtrante ſit, & ita de ſolis clericis agitur: quamobrem exiſtimat Sayrus, vel demptam fuiſſe eam irregularitatem per Gregorium XIII. à laicis, vel contractam tantum ad eos, qui aliquos ordines habent, per quos in ordine clericorum conſtituantur, iuxta emendationem tituli ac rubricæ. 5.

Hæc ſunt Sayri fundamenta potiſſima. Verum, quam debilia ſint, nemo non videt: nam primum Sayri fundamentum euidenter conuellitur, ex ipſo textu *cap. primi, de clerico non ordinato miniſtrante*; ita enim textus habet: *Si quis non ordinatus.* quæ verba procul dubio laicum comprehendunt, vt patet, & quando textus eſt clarus, non eſt cur recurramus ad titulum; ad titulum enim ſolum recurrimus quando textus eſt dubius. Sæpe enim titulus minus comprehendit quam canones, ſicut videmus in Authent. de inceſtis nuptijs, collatione 3. in qua non ſolum de inceſtis nuptijs agitur, ſed etiam de alijs nuptijs illicitis modis contractis, vt egregie notauit Alexand. *in l. 1. numero 2.* Iaſon *numero 1.* Decius *numero 4. ff. ſi certum petatur. & gloſſ in rub. C etiam ex chirog. apb. pecun.* quam commendat Abbas *in rubrica de clericis peregrinantibus,* idipſum docens. Ad ſecundum fundamentum iam ſatisfecimus, non enim clerici ab Eccleſia eijciuntur per depoſitionem, ſed à clero, & gradu clericali, & ab Eccleſia per excommunicationem. Ad tertium etiam iam reſponſum manet ex dictis. 6.

Eandem irregularitatem incurrunt qui ordinibus ſacris & minoribus non tamen ſacerdotio initiati confeſſiones audirent inſtar Sacerdotum, hi enim ab ordinibus ſuſceptis deponuntur & irregulares fiunt, vt conſtat *ex eodem capite 1. de clerico non ordinato miniſtrante,* vt docet Aldretus *libro 2. de religioſa diſciplina capite 19. §. 2. numero 14.* Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſtion. 4. artic 1* Nauarr. in *manuali Lat. cap. 27. num. 242.* Soarius *tomo 5. de cenſuris diſput. 32. ſect. 7.* Sayrus *lib. 7. de cenſuris cap. 10. à numero 8.* Diximus, *tamquam Sacerdotes,* quia oportet, vt id faciant ſerio, nam ſi quis per iocum faceret, graui eſſet pœna dignus, non tamen irregularitatis, aut ſuſpenſionis; neque enim Sacerdotis vſurpauit officium, cum non ſerio, ſed iocoſe 7.

confeſſio

confeſſiones audiret, ij tamen qui ſeriò id facerent, ſiue laici, ſiue in ſacris ordinibus ſint in Hiſpania & Luſitania tamquam in fide ſuſpecti ad inquiſitores deferuntur, & criminis cognitio ad eos pertinet, vt tradit Aldretus *allegatus*, & Rodericus *tomo* 2. *q.* 27. *art.* 2. & Clemens VIII. ita decernit *in ſua conſtitutione edita die prima Decembris anno Domini* 1601. *incipit, etſi*; per hæc verba: *Vt grauiſſima hac ſcelera poſthac debito ſupplicio puniantur, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac matura deliberatione, dèque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſanctæ inquiſitionis iudicum conſcientia conſulere, & ne in futurum de pœna hiſce delinquentibus imponenda dubitari poſſit, prouidere volentes ſupradictorum prædeceſſorum veſtigiis inhærentes hac perpetuò valitura conſtitutione decernimus atque ſtatuimus, vt quicumque non promotus ad ſacrum presbyteratus ordinem repertus fuerit, Miſſarum celebrationem vſurpaſſe, vel ſacramentalem confeſſionem audiuiſſe à iudicibus ſanctæ inquiſitionis, vel locorum ordinariis, tamquam Eccleſia miſericordia indignus à foro Eccleſiaſtico abiiciatur, & ab ordinibus Eccleſiaſticis ſi quos habuerit ritè degradatus, ſtatim Curiæ ſæculari tradatur per iudices ſæculares, debitis pœnis plectendus. Non obſtantibus*, &c. & idipſum iam ſtatuerat Paulus IV. & Xiſtus V. referente Aldreto *lib.* 2. *de religioſa diſciplina, cap.* 21. *n.* 14.

8. An vero laicus qui ſeriò, & non per iocum confeſſionem audit, irregularis fiat, ſi poſtea eam reuelet, dubium eſt? *Maiolus lib.* 5. *de irregularitate cap.* 19. *à n.* 4. affirmat irregularem eſſe, omnino improbabiliter, & ſine fundamento, vt notauit Soarius *de pœnit. diſput.* 33. *ſect.* 8. *n.* 2. nam talis pœna nullo poteſt iure probari; arbitraria tamen pœna & quidem ſeuera dignus eſt, vt docet idem Soar. *ibi.* & Hoſtienſis *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. diſt.* 6.

9. Alij exiſtimant vltra pœnas numeratas incurrere etiam Sacerdotes reuelatores ſigilli hanc pœnam, quod nulla eorum teſtimoniis fides habenda ſit in iudicio: ita docet Salzedo *ad practicam Bernardi Dias. c.* 109. *fol.* 369. *col.* 1. §. *Quod ſi Sacerdos*, ex opinione Baldi *in l. Archigerontes. C. de Epiſcopal. audientia.* vbi Paul. de Caſtro, & Felin. *in cap.* 1. *de exceſſ. Prælatorum.* & Tyndarus *in tractatu de teſtibus fol.* 20. Verùm hoc non eſt propriè pœna (vt diximus *c.* 3. *n.* 29.) impoſita confeſſariis ſacramentalis ſigilli violatoribus: neque enim abſolutè perdunt fidem huiuſmodi Sacerdotes, ſed ſi in iudicio confeſſiones reuelent, eis fides non adhibenda eſt, non ex eo quod hanc pœnam incurrãt propter iſtud peccatum, ſed ex eo quod ſcientia, quam Sacerdos ex ſacramentali confeſſione habet, cùm ſit altioris ordinis, nullum commercium habeat cum iudiciali foro, vt conſtat *ex cap. dilectus, de exceſſibus Prælatorum, & ex cap.* 2. *de offic. ord.* & hac ratione ſi confeſſarius in teſtem producatur, intrepidè iurare tenetur ſe nihil ſcire, quia verè non ſcit, vt homo, ſed tamquam Deus, ita tenet Salzedo *allegatus*; & Abbas cum communi *in dicto cap. omnis vtriuſque ſexus, & in cap. ſi Sacerdos, de offic. ord. & in cap. qualiter, de accuſat. & in cap. cum dilectus, de exceſſ. Prælatorum*, & Nau. *in dicto cap. Sacerdos, de pœnit. & remiſſ. num.* 141. vide quæ diximus *cap.* 3. *n.* 27.

10. Pertinet verò ad iuriſperitos oſtendere quæ probationes ſint neceſſariæ ad conſtandum de hoc ſecretiſſimo delicto reuelationis in iudicio, vt puniri poſſit reuelator: rariſſimè verò aut nunquã Sacerdos poterit damnari pœna ordinaria ſacrorum canonum, quia audire confeſſiones, eſt actus iuris diſpoſitione ſecretus, de quo teſtes non poſſunt deponere, & quia ſi accuſatus ab alio diuerſo à pœnitente; & pœnitens mortuus ſit, poteſt dicere ſe de licentia pœnitentis id feciſſe, & ſic in iudicio præſumitur legitima excuſatio niſi aliud euidenter probetur. vt notat Lapus *allegatione* 94. *n.* 3. & Bernardus Dias *in practica criminali n.* 4. *c.* 190. Minor tamen probatio requiritur ad probandum hoc delictum de ſe & ex natura ſua occultiſſimũ, quam ad probanda alia delicta, iuxta Doctores citatos: nam iura ſecundum diuerſas negotiorum qualitates, diuerſos probandi modos induxerunt, & noluerũt ad anguſtias reducere qualitates probationum, ſed potiùs ampliare & habilitare. Exempla patent, difficilè admodum eſt probare paternitatem, filiationem, copulam carnalem, vnde iura in iis & ſimilibus caſibus, qui conſuetas probationes non recipiunt, contenta ſunt probatione, quæ haberi poteſt, nempe quod filius natus ſit in figura matrimonii, quòd à parente aliquando fuerit cognitus & altus tamquam filius, &c. Item ea quæ fiunt domi & in Capitulo non poſſunt per extraneos commodè probari, & ideo ad ea probanda admittuntur teſtes domeſtici & teſtes de eodem Capitulo, vt conſtat *ex cap. veniens, de teſtibus, & ex* 2. *de probationibus*: item *in l. ſi quando. C. vnde vi*, difficile eſt probare res fuiſſe ablatas vi, & ideo lex prouidet quod ſufficiat probatio leuis. alia exempla vide apud Lapum *dicta allegatione* 94. *à num.* 3. Si autem Sacerdos accuſetur de reuelatione ſigilli ab ipſomet pœnitente, & ipſe Sacerdos iureiurando affirmet ſe de licentia pœnitentis id feciſſe, & Sacerdos ſit bonæ ac laudabilis vitæ & honeſtæ famæ, licèt non plenè probet, ſtat tamen præſumptio pro parte Sacerdotis, & in tantum operatur hæc præſumptio, quod transferat onus probandi in agentem & accuſantem; quia is debet probare contra quem facit præſumptio, vt probat Lapus *allegatus n.* 3. *litera R.* quod facere poterit probando Sacerdotem ipſum coram pluribus confeſſum fuiſſe ſe reuelaſſe confeſſionem, & non adieciſſe de licentia pœnitentis, talis enim probatio ſufficiet in iſto caſu, licèt aliàs in criminalibus ea probatio non ſufficiat, notante Lapo. Itaque in materia dubia etiam pœnali quæ natura ſua ſecreta eſt, & pendet ex conſcientia alterius, qualis eſt iſta in qua ſumus, ſigilli confeſſionis ſacramentalis, ſtatur iuramento rei accuſati, vt eſt textus *in cap. ſi vero aliquis, de ſententia excommunicationis*, & ibi gloſſa. Vnde ſi percutiens clericum accuſatus, dicat, ſe neſciuiſſe clericum, ſtatur iuramento illius, & *in cap. in lectum* 34. *q.* 1. & 2. per iuramentum probat vir quod ſororem vxoris cognouit, credens eam propriam eſſe vxorem; patet ergo in materia pœnali ad euadendam pœnam, ſtandum eſſe iuramento ac ſacramento rei, ratione materiæ & impoſſibilis probationis: niſi contrarium probetur; & ideo cùm de prædicta licentia data ad confeſſionem reuelandam teſtes haberi non poſſint, ſtari debet aſſertioni iuratæ Sacerdotis, niſi vt permiſſum eſt contrarium probaretur per agentem. Admittuntur tamen teſtes ſingulares, & minus idonei ad probandam ſigilli reuelationem quando alii inueniri non poſſint, vt docet Henricus *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 20. *num.* 10. Quomodo autem probent teſtes ſingulares, videndus eſt Antonius Gabriel *tomo* 2. *tit. de teſtibus, concluſ.* 2. & Simancas *tit.* 64. *de catholicis inſtitutionibus à num.* 61. vbi probat *dicto num* 61 quod licèt admittantur teſtes ſingulares

gulares ad probandam hæreſim; non poſſe tamen illos hæreſim plenè probare, niſi ſaltem ad plurimos teſtes ſingulares & diſcordantes, accedant duo teſtes concordes, & *n. 68. & 69.* appellat periculoſam opinionem eorum qui dicunt ad probandum aliquem hæreticum eſſe ſufficere teſtes ſingulares: vt, v. c. ſi vnus teſtis de quadam hæreſi, alius de alia: & alii item de aliis hæreſibus eiuſdem hominis teſtimonium dixerint. Sed hæc ad iuriſperitos ſpectant.

11. Si tamen aliquis Sacerdos dicat: Ego audiui Petrum à confeſſione, & non abſolui illum. aut, Petrus habet peccata, à quibus eum non poſſum abſoluere, licèt talis Sacerdos reuelet confeſſionem: exiſtimat Bernardus Dias *in ſua practica criminali cap.* 109. *à num.* 2. in his duobus caſibus non eſſe prædictum Sacerdotem puniendum pœna ordinaria canonum, ſed arbitraria iudicum. Fundamentum illius eſt, quia non poteſt verè dici, illum reuelaſſe peccata confitentis, licèt verum ſit reuelaſſe confeſſionem, & quia iura *in prædicto cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. & in cap. Sacerdos, eodem titulo.* imponunt pœnam reuelantibus peccata, & non reuelantibus confeſſionem abſolute. Cæterùm non mihi placet illius ſententia, quia *cap. omnis*, ita habet: *Caueat autem Sacerdos ne verbo aut ſigno, aut alio quouis modo reuelet peccatorem*: quod perinde eſt ac dicere, *reuelet ſtatum peccatoris*; qui autem reuelat confeſſionem abſolutè, reuelat ſtatum peccatoris in peccato mortali, ac proinde ordinariis pœnis iuris ſubiicietur.

***

LIBER

LIBER SEPTIMVS,

De miniſtro confeſſionis & de approbatione & iuriſdictione illius.

OLIM docuerunt nonnulli hæretici, Sacerdotes non eſſe neceſſarios miniſtros huius ſacramenti, inter quos fuit VVicleph, quem quidam ex nouioribus hæreticis noſtri temporis ſecuti ſunt, vt atteſtatur VValdenſis *tomo 2. cap.* 135. & colligitur doctrina illorum ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *cap.* 6. *& canone* 10. quæ tamen ibi cum ſuis authoribus damnatur; vnde cùm iam apud inferos ſepulta iaceat, non eſt cur iterum ab inferis ſuſcitetur. Fundamentum illorum prorſus inſipidum, & ineptum erat, illi etenim negabant miniſtros huius ſacramẽti poſſe aliter remittere peccata, quã excitando in Chriſtianis fidem, quod æquè laici prædicantes, ac Sacerdotes facere poſſunt. At de fide eſt, ſolos Sacerdotes poſſe remittere peccata, & habere poteſtatem miniſterialem illa dimittendi. patet ex Concilio Florentino *in litteris Eugenii* I V. & ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *can.* 3. & ex verbis Chriſti Domini Ioannis 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt eis.* Vnde Concilium Trid. anathema dicit iis, qui dicunt hæc verba non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi peccata in ſacramento pœnitentiæ: ibi *Si quis dixerit verba illa Chriſti Domini; quorum remiſeritis peccata, &c. non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi peccata in ſacramento pœnitentiæ, ſicut Eccleſia ab initio ſemper intellexit, detorſerit autem contra inſtitutionem huius ſacramenti ad authoritatem prædicandi Euangelium, anathema ſit.* Et quidem ſi in huiuſmodi verbis ſolùm daretur Apoſtolis poteſtas excitandi fidem in hominibus per prædicationem Euangelii, vt hæretici volunt, atque ita remittendi peccata, profectò hoc modo ſumerentur illa verba valde impropriè, & contra verum ſenſum ab Eccleſia ſemper intellectũ: deinde, quia Chriſtus Dominus hic dedit Apoſtolis peculiarem aliquam poteſtatem, peculiarèmque iuriſdictionem; *inſufflans enim in eos ait: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata* &c. diſtinctam à gratia concionandi, nam gratiam concionandi non hic, ſed poſt Pentecoſten dedit, vt patet ex Lucæ vltimo, *Euntes in vniuerſum mundum prædicate Euangelium omni creaturæ*, &c. quare faceſſant hæretici, & funditus iaceant apud inferos cum ſuo fundamento.

SVMMARIVM.

Solus Sacerdos eſt miniſter ſacramenti confeſſionis, & nullus alius illo inferior, nec etiam in articulo mortis, aut diſpenſatione Papæ miniſter eſſe poteſt. num. 1.

Non ſolùm Sacerdotes probi, ſed etiam mali poſſunt eſſe miniſtri. num. 2.

Miniſter ordinarius confirmationis eſt Epiſcopus, ex diſpenſatione Papæ poteſt eſſe Sacerdos. n. 3.

Deficiente Sacerdote poteſt eſſe Diaconus, vel Subdiaconus, & his deficientibus poteſt eſſe laicus miniſter baptiſmi. ibid.

Quare miniſter cõfeſſionis non poſſit eſſe inferior Sacerdote ex diſpenſatione, cum tamen Sacerdos inferior Epiſcopo poſſit eſſe confirmationis. n. 4.

Sacramentum baptiſmi eſt maioris neceſſitatis quàm confeſſionis. n. 5.

Explicatur locus Diui Iacobi, Confitemini alterutrum peccata veſtra. n. 6.

An confeſſio facta laico in tempeſtate, aut periculo ſit licita. num. 7. & 8.

Explicatur Concilium Conſtantienſe. n. 9.

Refertur opinio aſſerentium in Sacerdotibus non requiri iuriſdictionem, vt confeſſio ſit valida, ſed vt ſit licita. n. 10.

Refutatur hæc ſententia. n. 11.

Refertur & refutatur ſententia aſſerens ad ſolas confeſſiones ex præcepto & obligatione requiri confeſſarium approbatum, non ad voluntarias. n. 12. & 13.

Vltra ſacerdotium, vt Sacerdotes ſint veri & ſufficientes miniſtri huius ſacramenti requiritur in eis iuriſdictio. n. 14.

An Sacerdotes ex ſola vi ſuæ ordinationis poſſint iure diuino abſoluere à venialibus, & à mortalibus iam confeſſis. n. 15.

An in extrema neceſſitate poſſint Sacerdotes non approbati abſolui à mortalibus nondum cõfeſſis, & quo iure. n. 16.

Et an Papa poſſit auferre. ibid.

Excommunicatio reſeruata Sedi Apoſtolicæ in articulo mortis abſolui poteſt à quolibet Sacerdote cum onere comparendi, recuperata valetudine. n. 17.

Quid ſi miraculosè illam recuperemus. ibid.

An Papa poſſit Sacerdotibus poteſtatem abſoluendi in articulo mortis adimere. n. 18.

Quid de Epiſcopis. ibid.

An Sacerdos non approbatus poſſit abſoluere à mortalibus in articulo mortis præſente approbato, & non parochus approbatus præſente parocho. n. 19.

Quid ſi non ſint præſentes, ſed ſit facilis recurſus ad illos. ibid.

An non approbatus præſente approbato poſſit abſoluere à venialibus & mortalibus iam ritè confeſſis. n. 20.

Summus Pontifex iuriſdictionem accipit immediatè à

CAPVT I.

Vtrùm ſol[illegible] Sacerdos ſit miniſter huius ſacramẽti, an in eis requiratur iuriſdictio aliqua, & quomodo illam accipiant, & à quo, & quid de articulo mortis.

Chriſto. *n. 21. & 22.*
Apoſtoli à quo acceperint. *n. 23.*
Quid de Epiſcopis *n. 24. 25. 26.*
Epiſcoporum iuriſdictio eſt de iure humano à Pontifice accepta. *ibid.*
Parochi à quo iuriſdictionem accipiant, refertur & refutatur opinio aſſerentium illam accipere immediatè à Chriſto, & ſic eſſe de iure diuino. *n. 27.*
Aſtruitur eſſe de iure humano acceptam immediatè ab Epiſcopis. *n. 29.*

1. Solus Sacerdos eſt miniſter huius ſacramenti.

MIſſo errore hæreticorum, quem ſatis iam refutauimus initio huius libri, dicendum eſt ſolum Sacerdotem ita eſſe miniſtrum ſimpliciter neceſſarium huius ſacramenti, vt in nulla neceſſitate, neque etiam ex diſpenſatione Papæ alius ſufficere poſſit præter ipſum Sacerdotem, eſt concluſio de fide, communiſque omnium catholicorum; ita docet expreſsè Soarius *tomo quarto de pœnit. diſp. 24. ſect. 1. numero 2. & 8. in ſecunda edit.* Coninck *tomo 2. de ſacram. diſput. 8. dub. 1.* Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 6. initio, & n. 2.* Probatur ex Concilio Tridentino *ſeſſione 14. canone 10.* vbi abſolutè de fide definit ſolum Sacerdotem eſſe miniſtrum huius ſacramenti iure diuino. & cap. 6. vbi docet abſolutè, & ſimpliciter ex iure diuino, & inſtitutione Chriſti ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros huius ſacramenti, quæ autem ex inſtitutione Chriſti ſunt, Eccleſia mutare non poteſt, nec per vllam diſpenſationem facere, vt alius quàm Sacerdos illud validè miniſtret. Rationibus probatur, primò, quia ſine poteſtate clauium nullus poteſt eſſe miniſter huius ſacramenti, nec verè proferre formam abſolutionis; poteſtas autem clauium fundatur in charactere ſacerdotali; ergo nullus niſi Sacerdos poteſt eſſe miniſter huius ſacramenti. Minor certa eſt, maior probatur, quia ſolis Sacerdotibus dicta fuerunt illa verba Chriſti Domini Ioannis 20. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt eis.* Fuerunt enim dicta ſolis Apoſtolis, & eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus; vt exponit Concilium Tridentinum *dicta ſeſſione 14. can. 10. & cap. 6.* ergo ſolos Sacerdotes inſtituit Chriſtus miniſtros huius ſacramenti. Probatur ſecundò, quia hic fuit ſemper totius Eccleſiæ Catholicæ ſenſus, vt ſolis Sacerdotibus hæc verba dicta intelligantur, vt patet ex antiquiſſimis ritualibus, in quibus ea verba in Sacerdotum tantùm ordinatione dicuntur, non in ordinatione Diaconi, aut Subdiaconi & ex communi ſenſu ac conſenſu Patrum, qui ſolis Sacerdotibus ea dicta fuiſſe intelligunt, Ambr. *ſerm. 10. in Pſal. 118. aliquantulum à principio, Accipimus, inquit, Spiritum ſanctum, qui non ſolùm noſtra peccata dimittit, ſed etiam nos facit Sacerdotes ad aliorum dimittenda peccata.* Auguſt. *de vera & falſa pœnit. cap. 10.* & refertur *c. quem pœnit. de pœnit. diſtinct. 1.* D. Chryſoſt. *libro tertio de Sacerdotio. col. 4.* D. Hieronymus *in Matthæum cap. 18.* D. Cyprianus *libro de lapſis, circa finem.* & alij paſſim. Confirmatur, quia nullus niſi Sacerdos poteſt nec etiam ex diſpenſatione, aut ob quamcumque vrgentiſſimam neceſſitatem conficere verum corpus Chriſti; ergo ſimiliter nullus niſi Sacerdos poterit dimittere peccata in confeſſione. pendet enim hoc (vt dixi) ex inſtitutione Chriſti, & ex traditione Eccleſiæ, quæ docet ita fuiſſe à Chriſto inſtitutum: nam in hoc ſacramento poteſtas omninò ſupernaturalis exercetur, qualis eſt poteſtas dimittendi peccata, & eius miniſter immediatè ſuſtinet perſonam Dei, & loco Dei exercet hoc iudicium, in quo abſoluit, & condemnat: nullo autem modo decebat, vt ampliſſimam hanc poteſtatem, & iudicium cuiuis ex plebe committeret, aut vlli alteri, præter illos, qui ad hoc munus ſingulariter ſunt electi, & conſecrati, quales ſunt ſoli Sacerdotes. Et quidem olim in figuram, & typum huius rei ſoli Sacerdotes poterant iuridicè diſcernere inter lepram, & lepram, & ad eos ſolum ſpectabat declarare, quinam leproſi eſſent, ſani vel non ſani, vt D. Hieronymus *in Matth. 16.* & patet ex illis verbis Chriſti ibidem ad leproſum, *vade, oſtende te Sacerdoti.* ergo etiam hodie ad ſolos Sacerdotes ſpectat miniſtratio huius ſacramenti, in quo iudicium exercetur inter peccatum & peccatum, quænam ſint abſoluenda, vel non abſoluenda.

Nec ſolùm Sacerdotes probi, & qui in gratia 2.
Dei ſunt conſtituti, ſed etiam mali, & iniqui, & qui rei ſunt peccati lethalis, vt Eccleſia ſemper docuit, ac tenuit, ſunt miniſtri huius ſacramenti: quicquid hæretici deblaterent; eſt etiam hoc de fide definitum in Concilio Tridentino *ſeſſion. 14. can. 10.* ibi, *Si quis dixerit Sacerdotes qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi & ſoluendi non habere, aut non ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis,* &c. *anathema ſit.* & cap. 6. *Docet quoque ſancta ſynodus Sacerdotes qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus ſancti in ordinatione collatam, tamquam Chriſti miniſtros, functionem remittendi peccata exercere, eòſque ſentire, qui in malis Sacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt.* & ita docent Doctores citati num. præcedenti. Ratio à priori eſt, quia hoc miniſterium non fundatur in ſanctitate miniſtri, ſed in poteſtate, illi in ordinatione conceſſa, quæ propter peccatum non amittitur: vnde cautè legendus eſt Diuus Auguſtinus *libro tertio de baptiſmo cap. 18. & libro 5. cap. 21. & libro ſexto cap. 3. & libro ſeptimo cap. 51.* vbi dicit poteſtatem dimittendi peccata datam eſſe Eccleſiæ prout ex iuſtis, & ſanctis conſtat. quibus locis non videtur loqui Diuus Auguſtinus de poteſtate remittendi peccata ſacramentaliter, ſed de poteſtate impetrandi alijs remiſſionem peccatorum: & ſi de poteſtate remittendi peccata loquitur, intelligendus eſt Diuus Auguſtinus, quaſi dicat hanc poteſtatem eſſe in ſola Eccleſia, in qua eſt vera ſanctitas, vt optimè explicat Soarius *tomo quarto de pœnit. diſp. 24. ſectione 1. numero 6. ad finem edit. 2.* Cautè etiam legendus eſt author imperfectus in Matth. *homilia 53.* & Origenes *tract. 2 in Matthæum*, quos optimè conatur exponere Siſtus Senenſis *libro 6. Bibliotheca notabili 69. & 70. & 108.*

Sed contra hactenus propoſitam doctrinam 3.
ſic aliquis opponet, primò quia ordinarius miniſter confirmationis eſt Epiſcopus, & tamen deficiente Epiſcopo in neceſſitate ex diſpenſatione Summi Pontificis, poteſt quilibet Sacerdos eſſe miniſter illius, vt patet ex materia confirmationis; ergo etiam licet Sacerdos ſit ordinarius miniſter huius ſacramenti, ex diſpenſatione tamen Summi Pont. poterit ſufficere Diaconus. maximè cùm hoc ſacramentum ſit maioris neceſſitatis, quàm ſacramentum confirmationis.

Secundo

Digitized by Google

Secundò, quia miniſter ſacramenti baptiſmi in neceſſitate, deficiente Sacerdote diacono vel ſubdiacono, poteſt eſſe quilibet laicus; ergo etiam eadem neceſſitas efficere poterit, vt laicus poſſit confeſſionem audire, maximè in articulo mortis quando pœnitens non habet copiam Sacerdotis: probatur, quia *Iacobi 5.* dicitur, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*, quæ verba etiam de ſacramentali confeſſione facta laico poſſunt intelligi ſaltem in articulo mortis quando deficit Sacerdos. Tertio, quia *in c. fures, de furtis*, dicitur ſi fures comprehenſi, Presbytero aut diacono confeſſi fuerint, communionem iis dandam eſſe. Et D. Cyprianus *lib. 3. epiſtola* 17. abſente Presbytero committit abſolutionem lapſorum cuidam diacono; ergo aliquando ſacramentaliter abſoluerunt, & ſic etiã hodie de eadem commiſſione, & in eadem neceſſitate abſoluere poterunt.

4\. Ad primum reſpondeo eſſe diuerſam rationem in hoc ſacramento confirmationis, quæ diuerſa ratio deſumenda eſt ex inſtitutione vtriuſque ſacramenti: nam hoc ſacramentum pœnitentiæ ita Chriſtus inſtituit, vt in nulla neceſſitate poſſit ab alio quam à Sacerdote miniſtrari: at verò ſacramentum Confirmationis ita inſtituit, vt ordinarius miniſter illius eſſet Epiſcopus, extraordinarius verò in neceſſitatibus & ex diſpenſatione deficiente Epiſcopo quilibet Sacerdos. quæ inſtitutio patet ex traditione & vſu Eccleſiæ, nam Eccleſia hactenus nunquam diſpenſauit, neque diſpenſabit in ſacramento pœnitentiæ, diſpenſauit verò in ſacramento confirmationis, vt cernitur in Adminiſtratore Braſilienſi. nam is Sacerdos tantùm cùm ſit deficiente Epiſcopo ſacramentum confirmationis ex diſpenſatione Summi Pontificis adminiſtrat: cauſa verò, ſeu potiùs conuenientia, vt animaduertit Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 24. ſect. 1. numero 6. in ſecunda editione*, ob quam ſacramentum confirmationis ſolum presbyteris committi poteſt, eſt, quia presbyteri iam habent poteſtatem conſecrandi & conficiendi corpus Chriſti; & adhuc lis eſt, & opinio, an presbyteri in charactere differant ab Epiſcopo.

5\. Ad ſecundum idem reſpondeo: eſt enim ſacramentum baptiſmi maioris neceſſitatis, abſolutè loquendo, quàm hoc ſacramentum pœnitentiæ. quod inde patet, quia hoc ſacramentum pœnitentiæ ſuppleri poteſt per contritionem deficiente copia confeſſarij; ſacramentum verò baptiſmi ſaltem in paruulis, ſuppleri non poteſt deficiente illo qui baptizare poſſit; & ideo oportuit, vt Chriſtus in inſtitutione vtriuſque ſacramenti baptiſmi & pœnitentiæ aliter inſtitueret ipſum ſacramentum baptiſmi, aliter ſacramentum pœnitentiæ: nam ſacramentum baptiſmi ita in inſtitutione ſua commiſit Sacerdotibus, vt etiam committeret cuilibet homini, vel mulieri in neceſſitate, etiam Turcæ, & pagano, deficiente Sacerdote, vel fideli Chriſtiano: qui illum miniſtrare poſſit cuius ſignum eſt, quia ſi extra neceſſitatem laicus baptizet, licèt peccet; baptiſmus tamen tenet: at verò hoc in ſacramento pœnitentiæ nullo modo dici poteſt, vt patet.

Ad id quod addebatur ex Diuo Iacobo cap. 5. *Confitemini alterutrum peccata veſtra.* quæ verba indicant ſaltem in articulo mortis eum qui non poteſt confiteri Sacerdoti, teneri confiteri laico. Reſpondeo, licèt eam opinionem videatur tenere Magiſter *in quarto diſtinctione 17. cap. 5.* & ibi D. Th. *quæſt. 3. artic. 3. quæſtiuncula 2. ad primum*, & gloſſa *in cap. fures, de furtis*, & Panormitanus *in eodem cap.* vbi dicit in extrema neceſſitate deficiente Sacerdote confeſſionem poſſe & debere fieri inferiori Sacerdote etiam laico, loquitur de confeſſione ſacramentali. quem loquendi modum imitati ſunt Magiſter & alii Theologi, certum omnino eſſe prædictam confeſſionem factam laico vel alteri Sacerdoti inferiori nullam omnino eſſe, etiamſi in extrema neceſſitate fiat, & deficiente Sacerdote, vt ſatis probauimus *numero 1.* & docet Scotus *diſtinction. 14. quæſtion. 4.* vbi addit neque eſſe conſulendam talem confeſſionem: quia in illa homo ſe infamat ſine cauſa. idemque ſentit Sotus *in 4. diſtinction. 18. quæſtion. 4. art. primo*, & Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputat. 24. ſect. 1. numero 11. in ſecunda editione*, & Conynx *tomo ſecundo de ſacrament. diſput. 8. dubio 1. numero 6. §. Imò Sotus*: nam cùm ea confeſſio ſit infructuoſa & inualida, benè ſequitur non eſſe conſulendam. Locus verò Diui Iacobi alium intellectum habet, vt ſatis oſtendimus *libro primo huius præcepti cap. 1. numero 2.* nam ibi non loquitur D. Iacobus de ſacramentali confeſſione laico facienda, ſed cum Sacerdotibus, vt patet ex antecedentibus. nam antea iuſſerat Apoſtolus presbyteros Sacerdoteſve induci, vt orarent pro infirmis, & eis ſacramentum ſacræ vnctionis miniſtrarent. & ſubdit, *Oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, &, ſi in peccatis fuerit, remittentur ei: confitemini ergo alterutrum peccata veſtra.* id eſt, homines hominibus, & non quibuſuis hominibus, ſed Sacerdotibus, ſeu presbyteris.

Maneat ergo firmum, ac ſtabile, confeſſionem ſacramentalem factam laico, vel alteri Sacerdoti inferiori, etiam in articulo mortis, & in quacunque neceſſitate deficiente Sacerdote, eſſe prorſus nullam, inutilem, & infructuoſam. 6.
Videndum ergo eſt an ſit licita? & certè Scotus *in quarto diſtinctio. 17. articulo 3. & 2.* dubitat an ſit licita; dubitat etiam Sotus *in quarto diſtinctio. 18. quæſtio. 4. artic. 1.* nam cùm ſit nulla & inutilis, videtur etiam eſſe illicita, cùm non inſeruiat, niſi ad infamandum confitentem. Licitam tamen ſentit Alenſis *quarta part. quæſtio. 78. memb. primo artic. 1.* quem ſequuntur Bonauentura & Paludanus *in quarto diſtinctio. 17.* quia ſaltem inſeruiet ad excitandam contritionem in homine, in extremo periculo confitente. Dicendum tamen eſt cum Soario *tomo quarto de pœnitent. diſputatione 24. ſectio. 1. numero 12. edit. 2.* & cum Ægidio Bellano, aliàs Conynx, *tomo 2. de ſacramentis, diſputatione 8. de miniſtro pœnitentiæ dubio primo numero 6. §. imò Sotus*, prædictam confeſſionem impropriè dici ſacramentalem, imò nullo modo dici poſſe ſacramentalem, ſed poſſe eſſe licitam, non quidem ad excitandam veram contritionem in homine, neque ad conſequendam veniam peccatorum ex vi illius, cùm venia, & remiſſio peccatorum poſſit tunc conſequi per verum actum contritionis, & contritio poſſit haberi ex concutione conſcientiæ, metu periculi præſentis, ex fide pœnitentis, & miſericordia Dei, ſed vt homo in graui periculo conſtitutus poſſit iuuari conſilio alicuius laici, vel diaconi, aut ſubdiaconi prudentis, ac ſapientis, & eius opera à peccato, aut obligatione conſcientiæ eripi, qui planè laicus diaconus, aut ſubdiaconus nullo modo manet tunc obligatus

ad ſacramentale ſigillum, ſed tantùm ad ſecretum quoddam naturale & ratione capiendi huiuſmodi conſilij poterit aliquando fieri, vt licitum omnino ſit, quòd alteri ſuadeamus, vt viro laico prudenti ac ſapienti ſecretò aperiat peccata ſua, quando id eſſet neceſſarium, vt peccator poſſit per eum in re magni momenti iuuari, aut à periculo peccandi eripi: quod ex arbitrio prudentis circunſtantiis vndique conſideratis committitur. Neque obſtat ratio infamiæ: nam illa infamia qualiſcumque eſt, ſatis compenſatur maiori ſpirituali vtilitate, quam conſequitur, & præterea homo poteſt cedere iuri ſuo.

8. Ex dictis colliges ineptam prorſus eſſe confeſſionem illam, quam quidam nautæ in tempeſtatibus, & periculis extremis deficiente Sacerdote efficiunt alii aliis peccata ſua confitentes, cùm neque valida ſit, neque ad capiendum conſilium neceſſaria, & ideo hic abuſus omnino euellendus eſt, & eis conſulendum, vt in eo periculo de ſalute curent per veram contritionem.

9. Neque obſtat Con●lium Conſtantienſe in Bulla Martini V. in qua condemnantur hæreſes Ioannis Vvicleph, & Ioannis Huſs, & inter alias interrogationes, quæ ibi proponuntur, pro iis qui ſunt ſuſpecti de illa hæreſi, vnam eſſe, *Vtrùm credant, quod Chriſtianus vltra contritionem cordis, habita copia Sacerdotis idonei ſoli Sacerdoti de neceſſitate ſalutis confiteri teneatur, & non alteri, nec laicis quantumcumque bonis & deuotis.* Vbi cùm additur, habita copia Sacerdotis idonei, videtur indicari in abſentia illius eſſe neceſſarium confiteri laico: dicendum tamen eſt argumentum à cõtrario ſenſu licèt alioqui ſit magni ponderis, nihil tamen valere, quando id quod à contrario infertur, eſt prohibitum & definitum, vnde, cùm in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *can.* 10. *& cap.* 6. definitum de fide ſit, ſolos Sacerdotes, & non alios, eſſe miniſtros huius ſacramenti, ibi can. 10. *Si quis dixerit Sacerdotes, qui in peccato mortali ſunt poteſtatem ligandi & ſoluendi non habere: aut non ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis*, &c. *anathema ſit.* nullius momenti eſt argumentum quod à contrario infertur. maximè, quia in concilii Conſtantienſis bulla, ſolùm proponitur interrogatio, de eo quod ad fidem pertinet, cætera ad quæſtionem Theologicam dimittens.

10. An in Sacerdotibus requiratur iuriſdictio.

Explicaulmus adhuc primam difficultatem in titulo tactam: An ſolus Sacerdos eſſet miniſt r huius ſacramenti; explicanda eſt modo ſecunda. Ea eſt, vtrùm in huiuſmodi Sacerdotibus præter ipſum ſacerdotium requiratur iuriſdictio aliqua, ad hoc vt ſint miniſtri idonei & ſufficientes huius ſacramenti, & validè illud miniſtrent. Omiſſis ergo hæreticis, inter catholicos diſſidium non vulgare eſt: quidam enim dixerunt, omnes Sacerdotes ex vi ordinis ſacerdotalis, & ſuæ ordinationis, eſſe diuino iure idoneos miniſtros & ſufficientes huius ſacramenti, ita vt quantumuis Eccleſia illis prohibeat, ne hoc ſacramentum miniſtrent, ſemper tamen validè abſoluant, licet non licitè; ſi pœnitentes ſcienter confiteantur Sacerdotibus ab Eccleſia prohibitis, grauiter & mortaliter peccare ex defectu diſpoſitionis, & nullum efficere ſacramentum: ſi autem accedant bona fide & cum bona diſpoſitione, ſacramentum eſſe validum. ita docet Armacanus *libro* 11. *de quæſtionibus Armenorum, à principio*: Almaynus *in quarto diſtinct.* 18. *quæſt. vnica*, & non putat improbabilem Durandus *diſtinct.* 19. *quæſtio.* 2. fundamentum præcipuum huius opinionis ſumitur ex ipſa inſtitutione Chriſti Ioannis 20. *Accipite Spiritum ſanctùm, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* nam ex vi horum verborum conſtituti ſunt Apoſtoli, & omnes Sacerdotes illorum in ſacerdotio ſucceſſores idonei, ac ſufficientes miniſtri huius ſacramenti; ergo licèt Eccleſia poſſit illorum actus prohibere, non poteſt tamen irritare. Sicut enim non poteſt irritare actum conſecrationis corporis Chriſti, licèt poſſit prohibere, ita non poteſt irritare actum abſolutionis, licèt illum prohibere poſſit; deinde, quia in articulo mortis poteſt quilibet Sacerdos non approbatus validè abſoluere à mortalibus, & extra illum valet & licita eſt abſolutio venialium cuiuſlibet Sacerdotis non approbati; ergo poteſtas conficiendi, & conferendi hoc ſacramentum, ita eſt communis omnibus Sacerdotibus iure diuino, & ex vi ſuæ inſtitutionis, vt ab eis nullo modo poſſit per Eccleſiam auferri, licèt illam ex cauſa poſſit prohibere.

Sed hæc ſententia iam hodie eſt erronea, poſt Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. aſſerens inualidam eſſe abſolutionem à Sacerdote datam, qui neque delegatam, neque ordinariam iuriſdictionem habet, & *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. vbi dicit nullum Sacerdotem eſſe idoneum, aut ſufficientem miniſtrum huius ſacramenti, etiam regularem, niſi aut parochiale habeat beneficium, aut ab Epiſcopo præeunte examine, aut quouis alio modo approbetur. nam poteſtas ordinis ſacerdotalis, licèt ſit fundamentum poteſtatis iuriſdictionis, & tale fundamentum, vt ſine ea nequeat conſiſtere; eſt tamen diſtincta ab illa: vnde cùm confeſſarius ſit verus iudex in foro poli, opus eſt vt illi hæc iuriſdictio committatur: committitur autem vel per collationem beneficii curati, vel per approbationem Epiſcopi, vt infrà dicetur. quapropter cum hæc iuriſdictio ab alio concedatur, ac detur, ab illo etiam poteſt auferri, aufertur autem per prohibitionem, ſicut datur per conceſſionem, & ideo, vt optimè notat Soarius *tomo quarto de pœnit. diſput.* 24. *ſect.* 2. *numero* 7. *in ſecunda editione*, ſemper valor huius ſacramenti ex parte miniſtri pendet ab hac conceſſione, vel ablatione. Quod ſingulare omnino eſt in hoc ſacramento confeſſionis, non in aliis, nam in aliis ſacramentis licèt Eccleſia prohibeat, & impediat, velitque auferre poteſtatem cõficiendi illa; nihilominus ſacramentum datum ſemper valebit, licet mortaliter peccent miniſtri illorum, illa contra talem prohibitionem illicite miniſtrando. nam, ſuppoſito ordine ſacerdotali, vnum ex eſſentialiter requiſitis ad valorem huius ſacramenti ex Chriſti inſtitutione, eſt vt Sacerdos iuriſdictionem, & ſubditos habeat, quod pendet ex conceſſione & ablatione Eccleſiæ, vt ſtatim patebit. 11.

12.

Alii authores Catholici, quos tacito nomine arguit Medina Codice de confeſſ. quæſt. de confeſſione, non neceſſitate, ſed voluntate facta, diſtinguunt inter confeſſionem voluntariam, & confeſſionem obligatoriam ex præcepto; & de confeſſione voluntaria dicebant quemlibet ordinarium Sacerdotem etiamſi approbatus non ſit, poſſe eſſe miniſtrum illius: de confeſſione vero neceſſaria, quæ fit ex neceſſitate præcepti, aſſerebant, non quemlibet Sacerdotem ordinarium poſſe eſſe miniſtrum illius, ſed illum tantum, qui appro- 13.

Digitized by Google

approbatus eſt, & iuriſdictionem habet: dicebantque hanc neceſſitatem oriri *ex cap. omnis vtriuſque ſexus. de pœnit. & remiſſ.* præcipiente confeſſionem annuam fieri proprio Sacerdoti.

13. Sed hæc ſententia etiam erronea eſt, cum non ſit minus falſa, quàm præcedens: quia Concilium Tridentinum ad valorem huius ſacramenti, & cuiuſcumque confeſſionis requirit iuriſdictionem & approbationem Epiſcopi: item, quia aliàs quamuis in confeſſione ex præcepto eſſet neceſſaria iuriſdictio, vt licitè miniſtraretur ſacramentũ, non eſſet tamen neceſſaria ad valorem illius, quia ſolum præceptum Eccleſiæ ad hoc non ſufficit.

14. *Vt ſoli Sacerdotes ſint miniſtri ſufficiẽtes huius ſacramenti & veri iudices, requiritur in eis vera iuriſdictio.*

Dicendum ergo eſt per ſe loquendo, non omnes Eccleſiæ Sacerdotes ex vi ſuæ inſtitutionis & ordinis ſacerdotalis eſſe iure diuino ſufficientes & idoneos miniſtros ad abſoluendum validè à peccatis mortalibus nunquam confeſſis ob defectum iuriſdictionis, & ideo requiri, vt illis hæc iuriſdictio detur, ac conferatur. eſt communis omnium Doctorum rectè ſentientium. capita illorum referam, cætera apud illos vide: ita docet Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 24. ſect. 2. n. 5.* Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 5.* D. Thom. *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 3. artic. 3. quæſtiunc. 4. & diſt. 19. quæſt. 1. artic. 3. quæſtiunc. 1.* Petrus Soto *lect. 5. de pœnit.* Nauarrus *in Summa cap. 27. num. 259. & in cap. placuit, de pœnit. diſtinct. 6. n. 48. & 53.* Soto *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 4. artic. 2. & diſtinct. 20. quæſt. 1. artic. 5.* Ledeſma *2. 4. quæſt. 32. artic. 1.* Bellanus *2. part. de ſacramentis diſp. 8 dubio 2.* Patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 7* Probatur ratione, quam Concilium Tridentinum expreſſè tangit. Primò, quia ratio iudicij ex ſua natura intrinſecè & eſſentialiter poſtulat, vt ſententia non feratur niſi in ſubditos: Confeſſarius autem eſt verus iudex in foro poli, & conſcientiæ; ergo neceſſario debet habere ſubditos; ergo iuriſdictionem in illos; ergo nullius valoris eſt ſententia abſolutionis, quam Sacerdos in eum profert in quem iuriſdictionem non habet. & confirmatur adhuc ex verbis Concilii ibi; *Perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert in quem ordinariam aut delegatam iuriſdictionem non habet.* quibus verbis vnum ſupponit Concilium, & aliud docet; & de his duobus dicit veriſſima eſſe, & ita ſemper tenuiſſe Eccleſiam, à tempore ſcilicet Apoſtolorum, continua traditione. Supponit, poſſe aliquos Sacerdotes non habere iuriſdictionem & poteſtatem abſoluendi in hoc foro conſcientiæ: non ergo omnes illam habent ex iure diuino, & ex vi ſuæ ordinationis, vt dicebant authores contrariæ opinionis: docet abſolutionem datam ab illis, qui ea carent, non valere; non ergo iure diuino ſunt ſufficientes miniſtri, ſiquidem abſolutio ab illis data, non valet. Probatur etiam *ex cap. omnis fidelis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* vbi dicitur alienum Sacerdotem ſine licentia proprii, id eſt, Epiſcopi (vt omnes authores docent) non poſſe ſoluere, vel ligare. Probatur denique *ex cap. Epiſcopus, eodem titulo*, vbi aſſeritur nulla conſuetudine poſſe effici, vt aliquis ſine licentia ſui Prælati poſſit eligere ſibi confeſſarium; non eſt ergo ipſe confeſſarius eligibilis ex vi ſui ſacerdotii: nam ſi quilibet Sacerdos eſſet ex vi ſuæ ordinationis & iure diuino eligibilis, profectò poſſet conſuetudo efficere, vt abſque licentia ſui Prælati poſſit eligi, quantumuis à Prælatis talis electio prohiberetur, quia ea prohibitio eſſet humana, & ſolùm faceret eam electionem illicitam, non inualidan, conſuetudo autem poteſt præualere, contra prohibitionem humanam, vt ſæpe diximus.

Diximus Sacerdotes non eſſe iure dinino ex vi ſui ſacerdotii ſufficientes miniſtros ad abſoluendum à peccatis mortalibus numquam confeſſis: quia à peccatis venialibus, & à mortalibus iam ſemel ritè confeſſis poteſt abſoluere quilibet Sacerdos ex vi ſui ſacerdotii; præſertim ſi ſit ab Eccleſia toleratus, modò de illis ſolum fiat confeſſio: ita docet Soarius *tomo quarto de pœnitent. diſp. 24. ſect. ſecunda, numero 8. in ſecunda editione.* Henriquez *libro tertio de pœnit. cap. 5. numero 4.* Syluester *verbo confeſſor. 1. fine.* Ledeſma *2. 4. quæſt. 7. artic. 5. dubio 16. fine.* Maior *in quarto diſtinct. 19. quæſtion. 1. §. ſed contra Aureolum.* Caietanus *verbo Abſolutio cap. 2.* Paludanus *in quarto diſtinct. 15. quæſtion. 1.* Cano *in Relect. de pœnit. part. 5.* & alii quos citat, ac ſequitur Henriquez *allegatus ad marginem littera R.* quia ad abſoluendum in tali caſu non requiritur propria iuriſdictio, ſed ſufficit voluntaria ſubiectio pœnitentis. hoc fundamentum eſt Caietani & aliorum. Verùm illud non approbat Soarius, & meritó, quia repugnat definitioni Concilii Tridentini *dicta ſeſſ. 14. cap. 7.* abſolutè aſſerentis miniſtrum huius ſacramenti debere habere iuriſdictionem. quæ definitio generalis eſt ſine vlla exceptione & alioqui illius abſolutionem eſſe nullius momenti; vera ergo ratio eſt quam aſſignat idem Soarius *ad finem prædicti numeri 8.* quia circa venialia, & mortalia iam ritè confeſſa, & abſoluta omnibus Sacerdotibus cenſetur datur iuriſdictio ab Eccleſia, & hic fuit ſemper vſus, & conſuetudo illius. 15.

16. *Hæc iuriſdictio datur Sacerdotibus iure Eccleſiaſtico ſuppoſito ſacerdotio.*

Diximus etiam, per ſe loquendo, non habere Sacerdotes ex vi ſuæ ordinationis poteſtatem ad abſoluendum à mortalibus nondum confeſſis, nec eſſe ſufficientes miniſtros huius ſacramenti, ad excludendum caſum extremæ neceſſitatis, & mortis articuli, in quo omnis Sacerdos etiam excommunicatus non toleratus poteſt abſoluere ab omnibus peccatis mortalibus & cenſuris, etiam reſeruatis, non quidem ex vi iuris diuini & ordinationis ſuæ, vt tenet Nauarrus *cap. 27. numero 270. §. 7.* Syluester *verbo confeſſio 2. §. 2.* Paludanus *in quarto diſtinct. 17. quæſt. 2. artic. 2. concluſione 2.* ex eo fundamento, quod omnes Sacerdotes ex vi ſuæ ordinationis iure diuino accipiant iuriſdictionem in habitu, quæ eodem iure ex conſuetudine Eccleſiæ, in mortis articulo poſſit exire in actum, quam iuriſdictionem, cùm iure diuino detur, putant non poſſe auferri à Papa pro eo articulo, quod fundamentum infrà examinabimus: ſed ex alio fundamento multo probabiliori, ex eo ſcilicet quod ea iuriſdictio datur omni Sacerdoti etiam non approbato in articulo mortis iure tantùm Eccleſiaſtico, vt tenet expreſſè Henriquez *libro tertio de pœnit cap. 11. numero 2.* & Medina C. *de confeſſione quæſt. 33. in quæſtione, cui debeat fieri confeſſio, fine. folio mihi 79.* Viguerius *cap. 16. §. 6. verſ. 11.* D. Anton. *3. part. titulo 17. cap. 4. caſu 7.* Turrec. *libro primo Summæ Eccleſiaſticæ. cap. 98.* Couarruuias *cap. Alma mat. 1. part. §. 6. numero 8.* Soto *diſtinct. 18. quæſt. 4. articulo 4. verſ. At vero.* Petrus Sotus *de confeſſione, lectione 5. & 6.* Ledeſma *2. part. 4. quæſt. 7. articulo 6. & quæſt. 22. articulo 1. concl. 5.* Victoria §. 143. *& in nouioribus*

An in mortis articulo poſſit abſolutè non dari.

§. 156. *&* *poteſtate clauium* §. 17. & ſignificat D. Thomas *diſtinct.* 19. *quæſt. prima, artic.* 3. *& clarius diſtinctio.* 20. *quæſtio.* 1. *artic.* 1. & alii quos citant Couarruuias & Henriquez. Vnde cùm detur iure Eccleſiaſtico, poterit Papa de potentia abſoluta in articulo mortis eam auferre, quamuis nunquam efficiet, propter antiquiſſimam conſuetudinem, & quia non dabitur cauſa iuſta ob quam id efficiat, & de facto, modo aliquo eam iuriſdictionem iam Summi Pontifices pro eo articulo mortis Sacerdotibus limitarunt, reſeruant enim excommunicationes cum ea limitatione, vt in articulo mortis abſoluantur à quocumque Sacerdote ſub onere, & conditione præſentandi ſe Papæ ſi euadant, quando excommunicatio erat Papalis, vt patet *ex cap. eos qui, de ſent. excommunicat. & ex toto titulo de ſent. excomm.*

17. Sed animaduertendum eſt eſſe quoſdam excommunicatos excommunicationibus Papalibus, id eſt, quorum abſolutio ad Papam tantùm, ſedèmque Apoſtolicam ſpectat, qui habent morbos in anabiles, & impedimentum perpetuum ad adeundam ſedem Apoſtolicam. & hi quidem abſoluendi ſunt in articulo mortis abſolute; & quamuis poſtea miraculosè ſanitatem recuperêt, non tenentur Romanam ſedem adire, vt docet Syluester *verbo Abſolutio* 4. *num.* 3. §. *ſciendum tertiò.* Alios vero eſſe ita membris debiles, & ægrotos, vt pro tunc ſedem Apoſtolicam adire non poſſint; & hi quidem in periculo mortis aut articulo (idem enim periculum eſt atque articulum, iuxta meliores) abſoluendi ſunt ſub conditione vt recuperata valetudine ſedem adeant Apoſtolicam, ſi tamen enormiter debiles ſunt. & incurabiliter, abſolutè abſoluendi ſunt à prædicta excommunicatione, vnde ſi poſteà miraculosè ab huiuſmodi impedimentis, & ægritudinibus liberentur, non tenentur ſedem adire Apoſtolicam, vt docet Syluester *verbo abſolutio* 4. *num.* 3. §. *decimus ſextus*; & notat Panormitanus *in cap. ea noſcitur, de ſent. excom. & patet ex eodem capite.*

18. Solus autem Papa cùm ſit ſuprà omne ius commune, & ſupra omnem conſuetudinem vniuerſalem commune ius introducentem (quamuis numquam id efficiet) pro articulo mortis, poterit demere omnem iuriſdictionem Sacerdotibus omnibus, vt non abſoluant in articulo mortis à mortalibus, niſi ſint approbati ſecundùm formam Concilii Tridentini *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de reformat.* quamuis nunquam (vt dixi) id efficiet: non verò Epiſcopus, quia Epiſcopus ſubiiciatur iuri communi & vniuerſali conſuetudini ius commune introducendi, habet enim conſuetudo communis vim legis: vnde cùm non ſit ſupra ius commune ſed illi ſubiiciatur, non poterit de iure Epiſcopus licitè & validè hoc efficere, quantumuis pro eo articulo id reſeruet. vt dictè animaduertit Henriquez *lib.* 2. *de pœnit cap.* 11. *num.* 2. *fine*, & in ſimili caſu docet Nauarrus *cap.* 21 *num.* 5. *argumento capitis* 2. *de con uetud.* vbi Abbas. *& cap. inferior* 21. *diſtinct.* & Henriquez citat Syluestrum *verbo Miſſa.* 2. § 2. *& verb. Excommunicatio.* 2. *n.* 20. *notabil.* 9. Tabienam *verb. Miſſa.* §. 10. & D. Antoninum 2. *part. tit.* 9. *cap.* 10. §. 1.

19. An autem in eo articulo poſſit abſoluere à peccatis mortalibus nondem confeſſis quilibet Sacerdos non approbatus, præſente approbato, aut ſi facilis ſit recurſus ad approbatum; & an hic approbatus poſſit etiam, præſente parocho, eſt dubium. Reſpondeo poſſe eum qui primus occurrit; vnde ſi Sacerdos ordinarius, aut approbatus cœpit iam confeſſionem audire, iam habet acquiſitum ius; ſi verò confeſſio nondum eſt incepta, & vterque eſt præſens, aut facilis ſit recurſus ad approbatum, nõ poteſt validè abſoluere Sacerdos non approbatus: præferendus enim eſt ipſe approbatus non approbato. & idem dicendum eſt de parocho, quando adeſt non parochus, licet approbatus ſit, niſi tunc efficiat de licentia parochi: ita docet Bellanus *tomo* 2. *de ſacramentis, d. ſp.* 8. *de miniſtro dubio* 2. *n* 16. & Soarius etiam expreſſè *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 26. *ſect.* 4. *n.* 4 Ratio illorum eſt, quia iuriſdictio in articulo neceſſitatis datur ab Eccleſia cuilibet Sacerdoti ſimplici: vnde ſi adſit parochus, vel alius qui habet iuriſdictionem, iam non poteſt ſimplex Sacerdos abſoluere, quia iam non eſt articulus neceſſitatis præſente alio, vt de ſe conſtat: & probatur à ſimili *cap. Presbyter.* 26 *quæſt.* 6. *verbo, Niſi abſente Epiſcopo extrema neceſſitas cogat.* vbi dicitur non poſſe præſente Epiſcopo abſoluere proprium parochum à caſu reſeruato ipſi Epiſcopo, quia iam non cenſetur caſus extremæ neceſſitatis, & mortis articulus reſpectu ipſius parochi. Et eadem ratio eſt, ait expreſſè Soarius, & nos hic diximus, de Sacerdote non approbato reſpectu approbati, tunc enim Sacerdos non expoſitus non poterit abſoluere validè præſente approbato, qui poſſit, & velit id facere: ſed de hac re iterum redibit ſermo. vbi etiam agemus de Sacerdote excommunicato, & ſuſpenſo, & hæretico præſentibus aliis nullum ex iis impedimenti habentibus.

Maius dubium eſt, an Sacerdos non expoſitus poſſit abſoluere à venialibus, aut à mortalibus iam ritè confeſſis (eadem enim eſt ratio de iſtis atque de venialibus) præſente Sacerdote expoſito, approbatóque; nam cùm ſuprà num. 15. diximus, etiam cenſeri datam licentiam ab Eccleſia Sacerdotibus non expoſitis ad abſoluendum ab illis, fortaſſe videbitur alicui eam iuriſdictionem illis ab Eccleſia non concedi præſentibus aliis. Verùm dicendum eſt, etiam præſentibus aliis poſſe ab huiuſmodi peccatis venialibus, & mortalibus iam ritè confeſſis abſoluere, modò de illis ſolùm fiat cõfeſſio, quia ea licentia & iuriſdictio abſolutè illis ab Eccleſia donatur, vnde non eſt cur reſtringatur ad extremam neceſſitatem, alterius cõfeſſarii; & ratio poſtulabat, vt ita liberaliter concederetur, cùm illa non ſint de neceſſitate confeſſionis, vt patet; vide quæ diximus *num.* 15. 20.

Ex dictis patet quomodo in Sacerdotibus ſimplicibus requiratur aliqua iuriſdictio, vt ſint miniſtri huius ſacramenti ſufficientes, & à quo illam accipiant, an iure diuino & ex vi ſuæ ordinationis, & ſacerdotii, an iure humano & Eccleſiaſtico: reſoluimus enim præter ſacerdotium requiri etiam iuriſdictionem, quæ illis iure humano, & Eccleſiaſtico datur: nunc videndum eſt quomodo illis detur; & ad maiorem intelligentiam rem altius conſiderabimus. 21.

Summus Pontifex immediatè accipit ſuam iuriſdictionẽ in totum orbem terrarũ à Chriſto D. Petro enim, & ſucceſſoribus eius Summis Pontificibus cõfertur iuriſdictio immediatè à Chriſto iure diuino. ita Doctores cõmuniter, quos videre poteris apud Henriquez *lib* 3 *de pœnit. cap.* 5. *n.* 5. & apud Bellarminum *lib.* 4. *de Sũmo Pontifice c.* 23. Patet ex illis verbis Ioannis 21. *Paſce oues meas.* & Matthæi 16. *Quodcumque ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ & in cælis,* 22.

Quomodo detur hæc iuriſdictio Epiſcopis, & Curatis & aliis Sacerdotibus.

&

& quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. quæ dicta ſunt Petro ratione officij & dignitatis, & conſequenter omnibus in officio ſucceſſoribus, quales ſunt Papæ. colligitur etiam ex Trid *ſeſſ.14 capit.ſeptimo de reformatione:* Chriſtus enim ſecundum poteſtatem ſingularis excellentiæ ſuæ habuit claues, & potuit ſine ſacramento illis pro voluntate ſua vti, & has claues & iuriſdictionem immediate communicat Summis Pontificibus, ſicut communicauit & Petro, vnde facta electione Summi Pontificis per Purpuratos ſtatim immediate immediatione ſuppoſiti ſolus Chriſtus iuriſdictionem ſpiritualem concedit Summis Pontificibus, ſuppoſita conditione legitimæ electionis, illi enim eam habent in vniuerſum orbem, & non à Purpuratis, quia illam non habent in ſe; ergo confertur illis immediate à Chriſto, vt probatur late in materia de fide.

23. De Apoſtolis eſt graue dubium. quidam falſo aſſerunt Apoſtolos accepiſſe iuriſdictionem à Diuo Petro, quorum opinio falſa eſt, eam tenet Turrecremata *libr.2. Summa Eccleſiaſtic. capit. 54. & in capit. in nouo diſtinct.21. & in capit. porro, diſtinct.66.* Paludanus *de poteſtate Eccleſiæ.* Iacobatius *libr. 10. de Conciliis, articulo ſeptimo.* Alij tamen in vera opinione docent, Apoſtolos accepiſſe ſuam iuriſdictionem immediate à Chriſto domino, diuerſo tamen modo ab eo, quo fuit conceſſa Diuo Petro: nam illis conceſſa fuit tamquam legatis in totum orbem, Petro vero tamquam Chriſti Vicario & Ordinario, cui alij Summi Pontifices ſuccederent, vt colligitur ex Ioãne capit.21. *Paſce oues meas.* Matthæi 16. & Lucæ 22. *Quodcunque ligaueris, quodcumque ſolueris,* &c. & per hanc poteſtatem ordinariam poterat D. Petrus obligare reliquos Apoſtolos, non ille tamen ab illis, vt conſtat ex materia de fide, vbi oſtenditur regimen Eccleſiaſticum eſſe monarchicum, ac proinde in ſummo eius capite fuiſſe ſemper primariam, & ſupremam dignitatem omnibus imperantem, nemini ſubiectam, & quia hæc poteſtas fuit conceſſa Apoſtolis immediate à Chriſto tamquam Legatis Chriſti, Diuo autem Petro tamquam Ordinario, ideo illa cum perſonis Apoſtolorum expirauit, hæc vero non expirauit cum perſona Diui Petri, ita docent communiter Doctores, Caietanus *tomo 1. tract. 1. c. 3. tract. 3 de poteſtate Papæ. cap. 5. ad 3. & cap. 9. & 10. ad 4. & 5.* vbi probat omnes Apoſtolos ex priuilegio tamquam Legatos habuiſſe immediate à Chriſto iuriſdictionem vniuerſalem in totum orbem iure diuino. Victoria *de clauibus* §. *4. & relect. 2. de poteſt. Eccleſiæ quæſtione 2. à numer. 9.* Ledeſma *quæſt. 20. articul. 4. fol. 310.* Soto *diſtinct. 20. quæſt. 1. artic. 2. concluſ. 4. & diſt. 24. quæſt. 2. art. 2.* Corduba *lib. 4. quæſt. 12. & q. vltima.* Henriquez *lib. 4. de pœnit. cap. 5. num. 5.* Probatur ex illo Ioannis 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* id eſt, in vniuerſum orbem, &, vt explicat D. Cyrillus ibi, *eadem poteſtate miſſi ſunt Apoſtoli, qua Chriſtus:* & D. Cyprianus lib. de vnitate Eccleſiæ docet tantam poteſtatem fuiſſe Apoſtolis conceſſam his verbis, quantam Petro in illis apud Matth.16. *Quodcumque ligaueris ſuper terram,* &c. & quantam in illis Ioann.21. *Paſce oues meas;* Probatur etiam ex D. Paulo ad Galatas 2. *Mihi,* inquit, *nihil contulerunt qui videbantur aliquid eſſe.* loquitur autem ibi Paulus de Petro & Ioanne qui inter reliquos Apoſtolos eminebant, nihil, id eſt, nullam dignitatem, nullam poteſtatem, nullam iuriſdictionem. Probatur etiam ex D. Paulo ad Galat.1. *Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per* IESVM *Chriſtum.* Vnde formatur ratio euidens: dignitas Apoſtolica eſt immediate à Chriſto Domino, vt teſtatur D. Paulus; ſed Apoſtoli habuerunt iuriſdictionem ratione huius dignitatis; ergo immediate illam à Chriſto habuerunt: & conuenientia ob quam decebat, vt omnes Apoſtoli immediate à Chriſto poteſtatem & iuriſdictionem acciperent in vniuerſum orbem, eſt, quia cum ſinguli Apoſtolorum diuerſas Eccleſias, diuerſoſque Epiſcopos in diuerſis orbis partibus erant creaturi, & erecturi, iuxta illud: *euntes in vniuerſum mundũ, prædicate Euangelium omni creaturæ;* profecto id commode præſtare non poſſent niſi vniuerſam poteſtatem habuerint, & iuriſdictionem, ad quod reſpiciens D. Thom. *capit. 12. ad Cor. prima,* ait Apoſtolis ratione ſui Apoſtolatus triplicem conuenire poteſtatem, regendi, docendi, miracula faciendi. Vnde ſicut à Chriſto in vniuerſum orbem miſſi ſunt, vt illum baptizarent, conuerterent, & docerent; ita etiam, vt illum regerent: non poterant autem illum regere, niſi in illum & erga totum illum iuriſdictionem haberent.

De Epiſcopis etiam bipartita eſt opinio: Qui- 24.
dam aſſerunt, eos iure diuino, & immediate à Chriſto habere ſuam iuriſdictionem, illamque à Chriſto immediate accipere, immediatione ſuppoſiti, nõ à Sũmo Pontifice. ita docent Caſtro *lib. ſecundo, de iuſta hæreticorum punitione, capit. vigeſimoquarto,* & Victoria *in relectione 2. de poteſtate Eccleſiæ, capit. ſecundo,* & alij multi. Probant primo, quia Apoſtoli acceperunt ſuam iuriſdictionem immediate à Chriſto, & ideo iuriſdictio in Apoſtolis fuit de iure diuino, quia illam à Chriſto immediate acceperunt, vt numer. præcedenti probauimus: ſed Epiſcopi ſunt ſucceſſores Apoſtolorum; ergo etiam Epiſcopi illam à Chriſto immediate accipiunt, & in Epiſcopis eſt de iure diuino. nam ideo concedimus Papam eam immediate à Chriſto accipere, quia D. Petrus, cuius Papæ ſucceſſores ſunt, illam immediate à Chriſto accepit. Secundo ex illo Actorum 20. *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.*

Secunda opinio verior & communior docet 25.
iuriſdictionem Epiſcoporum eſſe de iure humano & Eccleſiaſtico, & illam accipere immediate à Papa. ita docet Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 11. n. 2. & cap. 5. n. 5.* D. Thom. *2.2. q. 184. art. 6. ad primum & clarius in additionibus q. 40. art. 4. & in 4. diſt. 19. q. 1. a. 1. quæſtiunc. 3 & diſt. 20. q. 4. art. 3. quæſtiunc. 3. & 2.2. q. 39. articul. 3.* ſic ait: *Iuriſdictio Epiſcoporum pendet à Papa in fieri & conſeruari, qui poteſt eam reſtringere, & auferre.* & ſemper ait à Papa deriuari iuriſdictionem in reliquos Epiſcopos; & ita docent communiter hodie ſcribentes, ex Theologis Ledeſma 2. *4. quæſt. 26. art. 3. & q. 42. art. 4.* Corduba *lib. 4. quæſt. 14. ad finẽ.* D. Bonau. *diſt. 25. q. 2. a. 1.* Durandus *diſt. 24. q. 5.* Maior *ibid. q. 3.* cum tamen *diſt. 17. quæſt. 7.* dicat Epiſcopos & parochos eſſe de iure diuino. Sed intelligendus eſt de Epiſcopis & parochis in communi. Tenent etiam ex iuris canonici peritis Gratianus *cap. 1. diſt 22. cap. dudum. 3. quæſt. 6. cap. antiqua, de priuilegiis.* Bruchard. *lib. 1 decret. capit. 168* Turrecremata *capit. qui reſiſtit. 11. quæſt 6. n. 2. & late in 22.* Iordanus *de maioribus Epiſcopi cauſis ad Papam deferendis capit. 7. à num. 8 & 9.* Auendanius *de exequendis mandatis princip. cap. 1. num. 6.* Antonius Pagan-

Digitized by Google

Pagan. *de ordin. iuris, & iuriſdict. Epiſcoporum,* & rurſus ex Theologis id probat ex multis Theologis, & iuriſperitis Banhes 2.2. *quæſt.1. art.10. punct.2. dub.5. concluſ.5. pag.344.* & Bellarminus id etiam probat late ex ſanctis Patribus *lib.4. Romani Pontificis capit.24.* & argumenta in contrarium ſoluit *numer.25.* patet ex Gelaſio *epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ,* ex Nicolao *epiſtola ad Michaelem.* & habetur *capit. finali & penultimo. 9. quæſtion.3. ex Bonifacio VIII. Extra. Cuncta per mundum.* patet etiam ex Concilio Trid. *ſeſſ.14. capit.7.* vbi dicitur poſſe Summos Pontifices maiores cauſas totius orbis ſibi reſeruare. habent ergo Epiſcopi poteſtatem deriuatam à Summo Pontifice, ſi quidem illi ſibi poſſunt cauſas Epiſcoporum reſeruare. Probatur, quia iuriſdictio Epiſcoporum in particulari non eſt neceſſario coniuncta, vt neceſſaria proprietas cum creatione, & dignitate Epiſcopali, vt videre licet in Epiſcopis titularibus, qui dignitatem, & characterem Epiſcopalem habent, non iuriſdictionem, & in Epiſcopis qui cum licentia Papæ renuntiarunt dignitati, aut ob crimen priuati ſunt Epiſcopatu: econtra etiam videmus Abbates & Sacerdotes, qui Epiſcopi non ſunt, Epiſcopalem in aliquibus iuriſdictionem ex priuilegio exercere, quod argumentum euidens eſt, iuriſdictionem Epiſcopalem non requirere conſecrationem Epiſcopi, nec dignitatem Epiſcopalem ſupponere ad eos actus, vt in Luſitania Prælatus Tomarenſis & prior Cratenſis ordinis Diui Ioannis Militenſis: in Caſtella vero Abbas Pincianus, Metinæ, & Prior etiam ordinis militaris Sancti Ioannis, & hi quidem nomine Epiſcopi & Ordinarij intelliguntur in Concilio Tridentino *ſeſſ.23. de Reformation. capit.15.* vt docet Henriquez *libr.3. de pœnitent. cap.5. a.3. ad marginem littera V.*

Ad fundamentum primæ opinionis dicendum
26. eſt Epiſcopos eſſe ſucceſſores Apoſtolorum in dignitate, non tamen inde ſequi habere iuriſdictionem ex iure diuino, & immediate à Chriſto quemadmodum Apoſtoli habuerunt, quia illa iuriſdictio Apoſtolis fuit data tamquam legatis, & ideo cum illis expirauit: iuriſdictio vero data D. Petro non fuit iuriſdictio legati, ſed ordinarij totius orbis, & ideo cum D. Petro non expirauit, ſed iure etiam diuino datur reliquis Summis Pontificibus eius ſucceſſoribus in officio ordinarij totius orbis, ordinaria enim iuriſdictio nunquam expirat. Ad authoritatem ex actis Apoſtolorum reſpondeo; dignitatem Epiſcopalem in communi eſſe de iure diuino, & ex iure diuino, & præcepto eiuſdem iuris diuini teneri Papam Epiſcopos creare, vt ſint Paſtores ordinarij in ſuis diœceſib⁹, cum iuriſdictione communicata à Summo Pontifice, quam ei ſtatim communicat cum eum confirmat in Epiſcopatu, & quando ei oues committit in particulari.

De parochis curatis non defuerunt etiam qui
27. dicerent, eorum iuriſdictionem iuris eſſe diuini, & illis immediate à Papa conferri cum primum ad beneficium parochiale, aut curam animarum electi ſunt, & de his presbyteris & parochis intelligunt illud Actorũ 20. *Attendite vobis & vniuerſo gregi in quo vos poſuit Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei;* Epiſcopos, id eſt, ſpeculatores, & curatos, ſeu parochos presbyteros. probant, quia nomen Epiſcopi apud ſcripturas, & ſanctos Patres ſumitur plerumque pro parocho, vt apud D. Hieronym. *in epiſt. ad Titum c.1. & in epiſt. ad Euagriũ 85.* & apud Anſelmum, Theophylactum, & Oecumenium *in prima ad Timotheum 3.* & apud D. Chryſoſt. *ad Philippenſes 1.* Et ſæpe etiam nomen & vox Sacerdotis ſumitur pro Epiſcopo, vt late probat Bellarminus *l. de ordine cap.5.* quæ cauſa fuit vt Michael Medina auſus ſit affirmare *lib.1. de ſacrorum hominum continentia,* nimis audacter D. Hieronym. & multos Patres erraſſe cum Aerio putantes Epiſcopos eſſe æquales parochis, & parochos Epiſcopis, quem doctiſſime carpit Bellarminus allegatus: nam, vt ibi docte explicat Bellarminus, in voce tantum, & officio paſcendi oues æquabãtur parochi & Epiſcopi, non in iuriſdictione, & dignitate; & hoc ſenſu locutos fuiſſe ſanctos Patres; aut quia, vt animaduertit D. Epiphanius *hær.75.* olim in primitiua Eccleſia ob penuriam Sacerdotum, communiter Sacerdotes ſimul erãt Epiſcopi: vnde communiter in vitis antiquiſſimorũ Pontificum in primitiua Eccleſia legimus plures ab eis Epiſcopos per diuerſa loca fuiſſe creatos, quam diaconos aut ſubdiaconos, & nulla mentio in huiuſmodi vitis fit de ordinatione Sacerdotũ: erant ergo ipſi Sacerdotes ſimul Epiſcopi, ſeu parochi. Vnde cum Sotus *l.10. de iuſt. q.1. a.4.* & Maior *diſt.17. q.7.* docent parochos eſſe ex inſtitutione diuina, intelligẽdi ſunt de Epiſcopis, qui ſimul olim ipſi perſonaliter exercebant officium parochorum, aut ſaltem intelligendi ſunt de dignitate Epiſcopali in communi, quam diximus *num.26.* eſſe de iure diuino; non autem de officio & iuriſdictione Epiſcoporum in particulari, quia hæc iam probauim⁹ eſſe de iure Eccleſiaſtico, *n.25.* Nec mirum quod Sotus nomine parochorum intelligat Epiſcopos: nam etiam hodie nomine parochi, & proprij Sacerdotis venit Epiſcopus, quia Epiſcopus eſt parochus etiã vere & proprie, reſpectu omnium ouium ſuæ diœceſis.

Dicendum ergo eſt parochos & curatos recipe 28.
re ſuam iuriſdictionem immediate ab Epiſcopis, quando ad officium parochiale eliguntur; & idem dicendum eſt de reliquis Sacerdotibus quãdo ad mun⁹ confeſſariorũ aſſumuntur. Probatur ex Concilio Trident. *ſeſſ.23. can.7.* vbi de fide definit, Epiſcopos eſſe presbyteris ſuperiores, & ferit anathemate eos, qui dixerint poteſtatem quam habent Epiſcopi eſſe communem cum poteſtate presbyterorum; & illam non eſſe ſuperiorem iſta; docet etiam expreſſe Henr. *l. de pœnit. c.11. n.2. & c.5. n.8.* Probatur, quia ad Epiſcopos ſpectat ponere Rectores, parochos perpetuos, & vicarios ad tempus ad curandas oues in ſuis diſtrictis, & parochiis; ergo ad illos etiam ſpectat eis iuriſdictionem neceſſariã ad eas curandas conferre: quare de hac re non eſt dubitandum: & ita docet etiam Graphis *lib.1. deciſ. aur. c.13. n.10.* Nau. *c.4. n.3.* & Panormitanus *in c. omnis vtriuſque ſexus, de pœn. & remiſſ. n.17.* Probatur denique, quia eiuſdem poteſtatis eſt dare, limitare, & auferre; ſed Epiſcopi propter delicta, & ob alias cauſas priuant Sacerdotes ſuæ iuriſdictionis poteſtate ad abſoluendum, & ad exercendas functiones ſuas ſpirituales; ergo eandem poteſtatem ab illis immediate acceperunt.

CAPVT II.

An vltra iuriſdictionem requiratur etiam ex Concilio Trid. approbatio Epiſcopi vt Sacerdos reputetur idoneus confeſſarius

rius

rius, & valide abſoluat, & quid de Religioſorum approbatione.

SVMMARIVM.

Referuntur verba Concilij requirentis approbationem Epiſcopi in confeſſario. n.1.

Parochus habens parochiale beneficium ipſo iure eſt approbatus. n.2.

Non requiritur approbatio Epiſcopi in Sacerdote, vt audiat confeſſiones regularium, vel monialium. n.3.

Superior regularis poteſt exponere ſuis ſubditis confeſſarium non regularem, quamuis non ſit approbatus ab Epiſcopo. n.4. & 11.

Regularis habens bullam vel priuilegium ad eligendum confeſſarium quem voluerit, poteſt eligere confeſſarium ſæcularem etiam non approbatum, modo in prædicto priuilegio non expreſſe dicatur, vt ſit ex approbatis. n.5. & 12.

Ad audiendas confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum requiritur approbatio Epiſcopi in confeſſario, ſiue ille ſit regularis, ſiue ſæcularis. n.6.

Sine hac approbatione nullus confeſſarius poteſt valide aut licite confeſſiones ſæcularium audire. n.7.

Priuilegia conceſſa religioſis, vt poſſint confeſſiones ſæcularium audire, intelliguntur, modo ſint approbati iuxta formam Concilij. n.8.

Epiſcopus tenetur approbare ſuos ſubditos quos dignos inuenerit ad hoc munus. n.9.

Regulares non indigent approbatione Epiſcopi ad audiendas confeſſiones aliorum regularium & monialium. n.10.

Superior regularis poteſt committere ſuos religioſos, & religioſas clerico ſæculari etiam non approbato. n.11.

Religioſi vel Religioſæ habentes bullam, vel priuilegium, poſſunt eligere clericum ſæcularem etiam non approbatum modo in eo non exprimatur, vt ſit ex approbatis. n. 12.

An ſuperiores regulares poſſint exponere ſuos regulares ad audiendas confeſſiones ſæcularium abſque approbatione Epiſcopi. n.13.

An teneantur Epiſcopi Sacerdotes regulares à ſuis ſuperioribus præſentatos approbare ſi dignos inuenerint. n. 14.

Quid ſi nolint illos admittere ad examen. ibid.

Si ex odio aut maleuolentia non admittant, aut iam admiſſos non approbent, cum tamen digni ſint eo ipſo illos poſſunt exponere ſui ſuperiores ad audiendas confeſſiones ſæcularium. n.15.

Quid ſi ex eodem odio eos limitate ad annum tantum, vel ad viros non ad fœminas, approbauerint. n.16.

Quid ſi non ex odio, ſed ex cauſa eos limitate approbent. n. 17.

An regularis limitate pro vno oppido vel parochia approbatus ſit virtute iubilæi, bullæ aut priuilegij vbique eligibilis. n.18.

Quid de Sacerdote ſæculari. ibid.

Refertur prima ſententia affirmans. ibid.

Quid ſi approbetur ad viros, non ad fœminas. n.45.

Refertur ſecunda etiam abſolute affirmans, in aliquo tamē diſcrepans. n.19.

Soluitur obiectio. n.20.

Refertur ſententia negans. n.21.

Iudicium authoris, approbās ſecundam ſententiam. n. 22.

An ſubditus Conimbricenſis poſſit virtute bullæ vel iubilæi eligere ſibi in confeſſarium Sacerdotem ſæcularem vel regularem approbatum in diœceſi Portuenſi. n.23. & relatiue ad n. 56. & 91.

Vtrum regularis ſemel approbatus, ita maneat approbatus, vt Epiſcopus illum amplius reprobare non poſſit. n.24.

Refertur prima ſententia affirmans. n.25.

Refertur ſecunda decens de iure poſſe: propter priuilegium tamen, quod religioſi habent à Pio V. non poſſe. numero 26.

Non poſſe, inquam abſque cauſa, cauſa in particulari cognita & probata poſſe. ibid.

Quæ cauſa ſufficiat. ibid.

Si religioſi approbati fuerunt abſque prauio examine poſſunt illos Epiſcopi ipſi à quibus fuerunt approbati iterū examinare; & quare. n 27.

Capitulum ſede vacante propter priuilegium peculiare nō poteſt reuocare licentiam religioſorum ad prædicandum & confeſſiones audiendas quamuis velit. n.28.

Si mortuo Epiſcopo præcipiat generali mandato vt omnes confeſſarij iterum ad examen veniant, in illo non intelliguntur religioſi; imo nec ſi mandatum de illis ſpecialiter loquatur, valet. n.29.

Quid de nouo Epiſcopo. n.30.

Epiſcopus poteſt ex cauſa reprobare religioſos ſemel à ſe approbatos. n.31.

An Prælati regulares eoſdem regulares ab Epiſcopo approbatos reprobare poſſint. n.32.

An Epiſcopi illos poſſint approbare repugnantibus ſuis ſuperioribus. n.33.

An licentia & approbatio expiret mortuo Epiſcopo illam concedente. n.34.

1. QVamuis hæc quæſtio ſit grauiſſima, breuiſſime tamen nos ab illa expediemus adiuuante Deo. Inſtituit enim Concil. Trident. præter poteſtatem ordinis ſacerdotalis nemini conferri poteſtatem iuriſdictionis, nec eſſe idoneum confeſſarium qui poſſit valide & licite abſoluere ſine approbatione ſui Epiſcopi, aut niſi parochiale beneficium habeat: huius ergo quæſtionis explicatio præcipue pendet ex intelligentia verborum Concil. Trid. *ſeſſ. 23. c. 15. de reform.* Ea ſic habent: *Quamuis Presbyteri in ſua ordinatione à peccatis abſoluendi poteſtatem accipiant; decernit tamen ſancta Synodus nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiā Sacerdotū, audire, nec ad id idoneū reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat; priuilegiis & conſuetudine quacumque, etiā immemorabili, non obſtantibus.* Hæc ſunt verba decreti Concilij.

2. Vt rem totam ob oculos proponamus, primo quædam, quæ ab omnibus conceduntur, & in quibus nulla fere eſt dubitatio, ex verbis Concilij eruemus. Ex verbis igitur ipſius Concilij patet primo obtinentes parochiale beneficium & cui adnexa eſt cura animarum, nulla egere Epiſcopi approbatione, nam Concilium eos expreſſe excipit à neceſſitate obtinendi hanc approbationem. ibi: *nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale habeat beneficium, aut ab Epiſcopis per examen ſi illis videbitur, &c. idoneus reputetur.* & ratio eſt, quia hoc ipſo cenſentur approbati, quòd iudicantur idonei ad animarum curam, & quod illis hoc beneficium confertur: ita docet expreſſe Conynx *tomo ſecundo de ſacram. diſp. 8. dub. 7. numer. 49. fol. mihi 473. col. 2.* & Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 4. n. 2.* Henr. *lib. 3 de pœnit. cap. 6. n. 1.* Notat autem Soar. ibi, & docte (vt idem omnia) hunc modum approbationis non fuiſſe de nouo à Concilio introductum, ſed potius fuiſſe retentum, nam quia parocho committitur animarū cura, per hoc ipſum munus ſatis idoneus declaratur, ad confeſſiones audiendas, qui modus approbandi etiā olim vigebat: ſolum ergo intro

Digitized by Google

introducit de nouo, vt omnes Sacerdotes parochiale beneficium non habentes Epiſcopi approbatione egeant, & alioqui non reputentur idonei, & inualide abſoluant.

3. Patet ſecundo, nullam requiri nec eſſe neceſſariam approbationem, vt quis audiat confeſſiones Religioſorum, quia Concilium aperte limitat, ac reſtringit ſuum decretum ad confeſſiones tantum ſæcularium. ibi, *nullum, etiam regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi*, &c. voluit enim Concilium relinquere Religioſos ſuis ſtatutis cõfidens, per hęc ſatis illorum ſaluti prouiſum eſſe; & noluit illos in hoc ſubiicere Epiſcopis, quod illas tantum confeſſiones, quas ipſi faciunt inter ſeipſos & de ſuis peccatis, quia ipſi habent proprios paſtores à quibus confeſſarios accipiunt, & proprium ac peculiarem modum quo gubernantur, & quia etiam de regularium conſcientia, ac prudentia, plus fortaſſis confidit, quã de ſæculariũ, vt optime notarunt Soar. *citatus n.* 4. & Bellan. *etiam allegatus*.

4. Hinc duo corollaria certa, & indubitata inferuntur. Primum eſt poſſe ſuperiorem regularium exponere ſuis ſubditis confeſſarium ſæcularem ex non approbatis ab Epiſcopo, quia hoc poterat iure antiquo & communi; Concilium autem in præſenti decreto nihil quoad hanc rem innouauit, ſolum enim loquitur de confeſſionibus ſæcularium & ad has approbationem Epiſcoporum in confeſſariis requirit tam ſæcularibus, quam regularibus, ita expreſſe docet Soar. *t. 4. de pœnit. diſp.* 28. *ſect.* 4. *n.* 5. *fol. mihi* 630. *edit. prima col.* 1.

5. Secundum eſt, ſi regularis fœmina, vel vir habeat bullam, vel priuilegium aut iubilæum ad eligẽdum confeſſarium, poſſe ſibi eligere in illum ex clericis ſæcularibus, quem voluerit & ſibi idoneum inuenerit, quamuis ab Epiſcopo approbatus non ſit. ita docet expreſſe Nauarr. *in Summa Lat. c.* 4. *n.* 2. & Soar. *modo citatus n.* 2. & Henriq. *l.* 3. *de pœn. c.* 6. *n.* 4. *ad marginem littera* R. & ratio eſt eadem iam ſupra tacta; quia Conciliũ in hoc, & quoad hoc, nihil innouauit, & hoc illi poterãt efficere iure antiquo ante ipſum Conciliũ, enim vero Concilium expreſſe limitauit hoc ſuum decretum ad confeſſiones ſæcularium. Quidam tamen Doctores expreſſe aſſerunt hoc intelligendum eſſe, quando in bulla dicitur expreſſe, vt poſſint eligere ſibi confeſſarium quem voluerint ex nõ approbatis. alioquin enim id negant, quia priuilegia cum ſint odioſa iuri, ſemper ſtricte intelligenda ſunt: ſed hoc nolunt authores citati admittere (& merito) in hoc caſu, quia ſcilicet potius exiſtimandum eſt velle ſuperiorẽ priuilegiũ cõcedentẽ, vt religioſus vtatur iure ſuo, quam vt non vtatur, quoties illud expreſſe in priuilegio non derogat; ſolum ergo obſeruãdum eſt, vt confeſſarius eligendus, ſit ab Eccleſia toleratus, id eſt, non ſuſpenſus, non excommunicatus vitandus, quia hoc in ipſa intrinſeca ratione idonei confeſſarij includitur, vt patet. Vnde quãdo in iubilæis concedit Summ. Pont. regularibus facultatem eligendi confeſſarium pro reſeruatis, niſi exprimant, *ex approbatis*, poterunt eligere ex ſæcularibus Sacerdotibus non approbatis quem voluerint; quando vero exprimitur eligendum eſſe confeſſarium ex approbatis, non licet religioſis eligere non approbatum, quia non aliter nec alio modo gratia iubilæi cõceditur niſi ſub conditione aſſignata, & ſi aliũ eligãt, confeſſio eſt illicita, nulla, & inualida: ita Henriq. *allegatus in commento lit.* R. Nau. *etiam citatus* & Soar. *t.* 4. *de pœn. diſp.* 28. *ſect.* 6. *n.* 11. & eſt certa & indubitata ſententia.

Patet tertio in omnibus aliis confeſſariis tam ſæcularibus, quam regularibus, ad audiendas confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum hanc approbationẽ requiri, quæ nihil aliud eſt, quam authenticum teſtimonium, quo Sacerdos approbatus, ab Epiſcopo declaratur idoneus ad hoc munus exercendum. Cenſetur autem Epiſcopus aliquem approbare hoc ipſo, quod ſciẽs & volens ei nominatim præcipit, vt confeſſiones audiat, vt docet Bellan. *t.* 2. *de ſacram. diſp.* 8. *dub.* 7. *n.* 49. *f. mihi* 473. *co.* 2. & nos docebimus *c.* 3. *n.* 15. 6.

Patet quarto per hanc approbationem reputari confeſſarios idoneos quibus iuriſdictio ad abſoluendum conferatur, ſine qua approbatione, nec licite, nec valide eis hoc munus committeretur, nam Concilium expreſſe dicit ſine ea nullum poſſe confeſſiones ſæcularium audire, etiam regularẽ, *nec ad id idoneum reputari*. quibus verbis ſignificatur expreſſe, non approbatos inualide cõfeſſiones ſæcularium audire, vt docet expreſſe Conynx modo allegatus. & Soar. *t.* 4. *de pœn. diſp.* 28. *ſect.* 4. *n.* 9. & id doctiſſime & effuſiſſime probat Sanchez *libr.* 6. *de matrim. diſp.* 38. *n.* 20. ex cõmuni Iuriſtarũ ſententia & ideo ſi non fuerit approbatus prędictus cõfeſſarius à nullo eſt eligibilis ad prædictas cõfeſſiones ſæculariũ audiendas. Vnde quamuis Papa cõmittendo iuriſdictionem ſuam alicui Sacerdoti, poſſit de abſoluta potentia eam committere Sacerdoti non approbato, tamẽ quoties id non exprimit, ſed ſimpliciter, & ſine tali expreſſione illam committit, intelligitur illã committere Sacerdoti approbato iuxta formã Concilij, vt docet Soar. *allegatus*: quamuis Cord. *in Summa q.* 9. hanc quæſtionẽ tractans, varias opiniones circa hoc punctum referat, & illarũ authores; & in partem contrariam videatur aliquantulũ inclinare. Sed fundamentũ Soarij eſt optimũ, nam cum hoc ſit ius ordinariũ à Concilio conſtitutũ, & ſit de re grauiſſima ex qua pendet valor ſacramenti, quoties Pont. abſolute loquitur, ſecundũ illud loqui cenſendus eſt, & illud non derogare, niſi expreſſe id declarauerit, vel ex modo cõceſſionis manifeſte conſtiterit, & ſic quando abſolute concedit licentiã ad eligendum confeſſarium, ſi contrarium non exprimat, intelligendus eſt de confeſſario approbato, iuxta formã Concilij. 7.

8. Similiter priuilegia omnia conceſſa religionibus vt earum religioſi poſſint confeſſiones ſæcularium audire, ſub prædicta conditione ſeu approbatione cõceſſa intelliguntur, vt docent Soar. & Corduba allegati. Si tamen Papa alicui Sacerdoti in particulari nominando illud vel proprio nomine, vel per differentias particulares licentiã faceret ad confeſſiones audiendas, probabile eſt hoc ipſo videri illum approbare, quamuis approbatus non ſit vt docet idem Soar. *dicto n.* 9. *ad finem*, & Cord. *dicta q.* 9. quod extra dubium eſt ſi talem licentiam pro ſuo Epiſcopatu Romano cõcedat; & ratio eſt, quia quando Summus Pontifex vel proprio nomine vel per differentias particulares nominat, cenſetur approbare perſonã, & eligere induſtriã perſonalẽ illius Sacerdotis ad illud munus audiendi confeſſiones: induſtria vero perſonalis ex his cenſebitur electa. Primo quando aliquid ratione cõfidentiæ alteri cõmittitur, vt cùm dicitur: cum de tua prudentia multum confidamus. Sic Butrius *conſil.* 48. *fine*, & ita probat textus *in c. vltimo & penultimo, de officio*

officio delegati. Baldus *conſilio* 128. & Capua *lib. 1. deciſ. aurear. cap. 13 numer.* 17. Secundo quando proprium nomen exprimitur, & conſcientia illius, qui exprimitur, oneratur, ſi tamen tantummodo proprium nomen exprimatur, id ſufficit; non ſufficit vero ſi ſolum conſcientia oneretur abſq; expreſſione nominis, vt egregie probat Capua *allegatus num.* 19. Vnde cum à Papa Epiſcopo Lamecenſi, v.g. vel eius officiali committitur examen alicuius in quo onerat cōſcientiam illius, poteſt illud examen Epiſcopus alteri committere, nam verba illa clauſulæ, *Oneramus conſcientiam tuam*, ſolum videntur appoſita loco admonitionis, & non vt per alium, illud negotium expediri non poſſit, de commiſſione Epiſcopi, vt docet expreſſe Capua *dicto libr. 1. deciſ. aur. cap. 13. num.* 19. Felinus *in cap. finali, de officio delegati. §. Is autem.* & Nauar. *libr. 1. conſil. conſilio 2. titulo de officio delegati.* Si tamen Papa exprimeret nomen Epiſcopi, aut illius officialis, & diceret, Antonio Epiſcopo Lamecenſi, vel Petro officiali Lamecenſi negotium, vel examen hoc committimus, in quo conſcientiam illius oneramus, non poſſet Epiſcopus aut officialis illius illud alteri committere; quia per expreſſionem nominis cenſetur electa induſtria illius perſonæ, & non alterius ad illud negotium in particulari.

9. Patet quinto, cum hoc teſtimonium & approbatio non ſit gratuitum munus, ſed potius actus iuſtitiæ, quem Epiſcopus ex officio ſuis ſubditis debet, teneri approbare illos, quos idoneos inuenerit, quoties ratione morum aut alterius circunſtantiæ, non ſubeſt cauſa negandi talem approbationem, vt optime docent Bellanus *to. 2. de ſacram. diſputat. 8. dub. 7. num. 49. § patet*, & Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſput. 28. ſect. 5. num. 5.* & Henriq. *lib. 3. de pœnit. cap. 6. num. 3.*

10. His poſitis in primis & ante omnia videamus quomodo ſingula verba huius decreti Concilij Tridentini ſint intelligenda, & dubitationes, quæ ſuper ſingula illorum oriri poſſunt explicemus in particulari, & vt id melius faciamus ſingula verba iſtius decreti ſigillatim proponamus, & explicemus.

Decernit ſancta Synodus nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſæcularium audire etiam Sacerdotum, &c.]

Super hæc verba, hæc dubia oriuntur. Primum eſt, an regulares indigeant approbatione Epiſcopi loci vbi commorantur ad audiendas confeſſiones regularium, virorum ac mulierum. Reſp. negatiue, ſed poſſe Prælatos regulares ad quos id ex ſtatuto ſuo ſpectat, exponere confeſſarios regulares non approbatos ab Epiſcopis, ad audiendas confeſſiones ſuorum regularium virorum vel monialium, vt ante Concilium Tridentinum faciebant, vt diximus *num.* 4. Ratio eſt, quia Concilium ſolum loquitur de confeſſionibus ſæcularium, & ſolum requirit in regularibus approbationem Epiſcopi ad audiendas confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, non regularium: vnde reliquit religioſos in ſuo iure antiquo, & nihil circa illos innouauit, confidens eorum ſaluti ſatis eſſe prouiſum ſuis regulis, & ſtatutis. ita docet expreſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 28. ſect 4. num. 5. edit. 1. fol. mihi* 630. *col.* 1. Bellanus *tom. 2. de ſacram. diſp. 8. dub. 7. num. 48.* Henriq. *libr. 3. de pœnit. cap. 6. num. 4.* & hac de re infra redibit ſermo *num.* 57.

11. Ex hac reſolutione inferes poſſe etiam Prælatos ac ſuperiores regulares committere ſuos religioſos clericis ſæcularibus, quamuis illi non ſint approbati à ſuis Epiſcopis, & poſſe prædictos Sacerdotes ſæculares non approbatos, confeſſiones horum regularium audire licite & valide tam virorum, quam monialium, de licentia tantum Prælatorum regularium. patet ex verbis Concilij quia ea approbatio ſolum requiritur tam in Sacerdotibus ſæcularibus, quam regularibus ad audiendas tantum confeſſiones ſæcularium non regularium. ita Soar. *tom. 4. de pœnit. diſputat. 28. ſect. 4. num. 5.* & patet ex dictis *num.* 4.

Secundum dubium eſt vtrum religioſus, vel monialis quæ habet priuilegium eligendi confeſſarium, vel per iubilæū ei id conceditur, aut ad id obtinent licentiam à ſuis ſuperioribus, poſſint eligere quem voluerint clericum ſæcularem, quemque inuenerint ſibi idoneum, quamuis ille non ſit à ſuo Epiſcopo approbatus, iuxta formam Concilij Trident. Reſpondeo affirmatiue, modo in bulla, licentia, aut priuilegio expreſſe non dicatur, vt eligat quem voluerit ex approbatis, iuxta formam Concilij. ita docet expreſſe Henriq. *lib. 3. de pœnit. cap 6. num. 4. ad marginem literā R.* Soar. *modo allegatus dicto num* 5. & Nauar. *cap. 4. num. 2.* & nos iam id diximus *num.* 5. quem vide. & ratio eſt, quia Concil. Trident. nihil innouat circa regulares, vnde ſicut ante Concilium id poterant efficere, ſic etiam poſſunt hodie poſt illud, à iure enim antiquo non eſt recedendum niſi expreſſe per aliud recens emendetur, corrigatur, limitetur, aut reuocetur. *l. præcipimus. C. de appell. & cap. 2. de translat. Prælator.* in Concilio autem Tridentino nihil circa religioſos emendatur, corrigitur, aut reuocatur. & fundamentum eſt, quia ratio, quæ mouit Concilium ad irritandas confeſſiones ſæcularium, quæ fierent confeſſarijs non approbatis à ſuis Epiſcopis, non militat in religioſis, & monialibus; ſæculares enim conſciētias habent communiter grauioribus peccatis oneratas, & ideo ratio poſtulabat, vt illis darentur, & aſſignarētur medici & iudices, qui à ſuis Epiſcopis iudicentur idonei: Religioſi autē communiter ſunt cautiores in peccando, & conſcientias habent magis timoratas, vnde ceſſante in religioſis cauſa, ob quam lata eſt lex, ceſſat etiā communiter legis obligatio in eo particulari. *l. adigere §. quamuis ff. de iure patronatus. cap. cum ceſſante. de appellat.* Dixi, modo in tali licentia, aut priuilegio non dicatur vt eligat, quem voluerit ex approbatis iuxta formam Concilij, quia cum ea licentia ſit gratia, non cenſetur tunc alio modo concedi, niſi ſub illa conditione, vt patet. 12.

Tertium dubium eſt, an poſſint licite ſuperiores regularium exponere confeſſarios regulares ad audiendas confeſſiones ſæcularium, abſq; prædicta approbatione Epiſcopi, &, ſi exponantur, an confeſſiones ab illis auditæ ſint validæ, licet illicitæ. Reſpondeo non poſſe licite huiuſmodi ſuperiores prædictos confeſſarios regulares exponere, & confeſſiones non ſolum eſſe illicitas, ſed etiam inualidas, ſi abſque prædicta approbatione exponantur (niſi in caſu num. 15. explicato.) Ratio eſt, quia illa verba Conc. Trident. quibus id cauetur, nullum Sacerdotem, etiam regularem, poſſe confeſſiones ſæculariū, etiam Sacerdotum, audire abſq; approbatione Epiſcopi, neque ad id reputari idoneum, niſi, &c. iuxta communem ſententiam omnium Doctorum, hactenus ſcribentium, non ſolum ſunt neceſſaria neceſſitate præcepti, 13.

cepti, ſed etiam ſacramenti; quapropter grauiſſime peccabunt ſuperiores ſi id efficiant, & confeſſiones erunt nullæ, ita docet Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 4. numer. 3. & 9.* Henriquez *libr. 3. de pœnit. cap. 6. per totum.* Nauarrus *cap. 4. num 2.* & id docte & fuſe probat Sanchez *lib. 6. de matrim. diſp. 38. num. 20.* ex communi omnium Iuriſtarum & Theologorum ſententia, & patet expreſſe ex Concilio: non enim dicit, vt eligi non poſſit in confeſſarium, qui non fuerit ſic approbatus, ſed ſimpliciter ait non poſſe audire cõfeſſiones ſæcularium, neque ad id idoneum reputari. quibus verbis ſatis oſtendit fieri ſacramentum nullum, niſi ſeruetur forma Concilij.

14. Quartum dubium eſt, vtrum teneantur Epiſcopus approbare Sacerdotes regulares à ſuis ſuperioribus ſibi præſentatos ad confeſſiones ſæcularium audiendas. Et fortaſſe videbitur alicui teneri illos approbare, & peccare grauiſſime, & mortaliter, niſi eos approbent: primo, quia priuant ſuas oues eo adiumento, & emolumento ſpirituali, quod ex talibus confeſſarijs accipere poterant, ſolent enim ſæculares pro confeſſionibus & ſacramento pœnitentiæ potius religioſos, quam Sacerdotes ſæculares adire: Secundo, quia tenentur eam approbationem ex officio præſtare, vt communiter docent authores, Bellanus *tom. 2. de ſacramentis diſp. 8. dub. 7. num. 5.* & alij, ea enim approbatio non eſt actus gratuitus, ſed eſt actus iuſtitiæ, vnde quando iuſte petitur, iniuſte negatur. Dicendum tamen eſt, poſſe illos non admittere ad examen approbationis; ſi tamen admittant, & dignos inueniant, nec conſtet aliunde moribus eſſe indignos talis muneris, teneri Epiſcopos, prædictos regulares approbare ex iuſtitia. Ratio eſt, quia vbi primum Epiſcopi eos ad examen admiſerunt, cum illa approbatio ſit actus iuſtitiæ, iam prædicti religioſi habent ius in re acquiſitum ad illam, quo ſi iniuſte priuentur, peccabunt lethaliter Epiſcopi contra obligationem ſui muneris: ſicut enim ea approbatio ſemel data, non poteſt iuſte reuocari ſine cauſa pro eo tempore, quo data fuit; ita ſemel ad illam admiſſis, non poteſt iuſte negari, ſi digni inueniantur, & aliunde ratione morum non conſtet eſſe indignos, qui ad tale munus admittantur. Ad rationem in contrarium adductam, reſpondeo eam non procedere ex iuſtitia, ſed ex caritate, qua tenentur Epiſcopi procurare omnia bona ſpiritualia ſuis ſubditis; ſed nec etiam ex caritate hodie tenentur Epiſcopi approbare vel potius admittere prædictos regulares alicuius ordinis in particulari ad examen prædictæ approbationis, cum abunde per alios religioſos, & clericos ſæculares probatæ vitæ & exempli ſuorum ſubditorum bona ſpiritualia procurent: Si tamen tanta ſit penuria confeſſariorum, vt ſubditi detrimentum patiantur, neceſſe eſt eos peccati mortalis reos eſſe, quod iudicio prudentis committitur: Videant tamen Epiſcopi ne eis illud poſſit aptari Ieremiæ Threnorum 4. n. 4. *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* nam quamuis multos in ſuis Epiſcopatibus habeant confeſſarios, non tamen multos habent, qui apte ſciant panem Chriſti frangere, & ſacramenta domini cum fructu & vtilitate diſpenſare.

15. Quintum dubium eſt, an quando Epiſcopi viros plane idoneos, & doctos regulares ex odio & maleuolentia ordinis mendicantis ſine cauſa ad examen nolunt admittere, cum eis à Prælato ſuo legitime præſentantur, poſſint illorum Prælati eo ipſo eos exponere prædictis confeſſionibus ſæcularium audiendis, eoſque ad tale munus approbare ex vi alicuius priuilegij in iure communi inſerti, quod à Concilio Tridentino non reuocetur, & conſequenter an ſufficiat tunc petita, non obtenta, ſi eo modo iniuſte negetur. Reſpondeo affirmatiue. ita docet expreſſe Henriq. *libr. 3. de pœnit. cap. 6. num. 4. gloſſa in Clementina dudum, de ſepulturis,* Veiga *l. b. 1. caſuum conſcient. caſ. 58.* Rodrig. *in explicat. §. 9. dub. 1. num. 33.* Angel. *verbo Confeſſio 4. num. 25. & verbo Confeſſor. 5. num. 15.* Sotus *in 4. diſtin 18. quæſt. 4. art. 3. col. 7.* Graffis *lib. 1. deciſ. aur. cap. 13. n. 49.* Petrus Cenedo *de quæſtionibus Canon. q. 38. n. 20. & 21.* & alij quos in fine huius numeri citabimus. Patet ex Clementina dudum, de ſepulturis. nam in prædicta Clementina *dudum, de ſepulturis*, in fauorem religionis ipſo iure approbantur mendicantes à Clemente V. ad prædictas confeſſiones ſæcularium audiendas ſi Epiſcopi ex odio & malenolentia huiuſmodi religioſos à ſuis ſuperioribus præſentatos ad examen approbationis non admiſerunt, aut iam admiſſos, & dignos inuentos ex eodem odio non approbauerunt, quia in propoſito caſu licentia petita, & iniuſte negata, cenſetur ipſo facto conceſſa, nec Concilium Tridentinum illis verbis, *Priuilegijs, & quacumque conſuetudine, etiam immemoriabili, non obſtantibus*; intendit derogare huiuſmodi antiquum priuilegium in corpore iuris inſertum, iuxta huiuſmodi Doctores, nam per illam clauſulam intendit tantum Concilium Tridentinum *dicta ſeſſ. 23. cap. 15. de Reform.* caſſare, & irritare quorundam priuilegia extra corpus iuris communis vagantia, quæ merito reſtringi debent tamquam odia, & mores iuris. Probatur deinde ratione congruenti, quia leges moderniores, quando in communi tantum loquuntur, & expreſſe antiqua decreta, legeſque, de caſu aliquo in particulari loquentes, non reuocant, trahuntur ad ſenſum legum antiquarum, vt egregie probat Nauarrus per multos, & multa intra *in capit. placuit. de pœnitent. diſtinction. 6. num. 147.* Vnde cum lex & decretum Clementinæ *dudum*, ſit antiquius decreto Concilij Tridentini, & expreſſe loquatur de hoc caſu, & Concilium loquatur tantum abſolute, & in generali, & non reuocet in particulari prædictum decretum, ac priuilegium Clementinæ *dudum*, potius Concilium Tridentinum in hoc particulari explicandum eſt, & trahendum ad ſenſum prædictæ Clementinæ, quam prædicta Clementina explicanda, trahendaque ſit ad dictum, & prædictum ſenſum Concilij Tridentini. & præter authores citatos idipſum tenet expreſſe Nauarrus *capit. 27. numer. 262.* ibi *Epiſcopo ſine iuſta cauſa nolente admittere Religioſos præſentatos ad examen, poſſunt præſentati facere confeſſiones perinde ac ſi fuiſſent admiſſi, iuxta Clementinam dudum, de ſepulturis §. vero.* hæc ille. Palatius *diſt. 17. quæſt. 7.* Syluest. *verbo Confeſſor. 2. §. 9.* Frat. Alex. *lib. 1. titul. 3. cap. 16.* & quamuis Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputation. 28. ſect. 5. numer. 15.* contrarium teneat, dicatque ſolum peccare mortaliter & contra iuſtitiam Epiſcopos nolentes prædictos religioſos præſentatos approbare. tamen non poſſe illos, nec valide ſine tali approbatione, nec licite confeſſiones ſæcularium audire: tamen cum contrarium exprimat dicta Clementina, illius opinionem ſequi non poſſumus, præſertim cum nullum fundamentum afferat.

16. Idem dicendum eſt ſi ex eodem odio, aut maleuolentia limitate tantum ad annum, ad homines ſolum, non ad fœminas, ad hunc locum, & vrbem, non ad illum eoſdem viros religioſos, probos, & doctos approbent. iuxta Sotum, Veigam, Rodriguez, Angelum, & Iacobum de Graphis *numero praecedent.* allegatos: & ratio eſt, quia eadem eſt ratio de toto ad totum; & de parte ad partem; non poſſunt enim Epiſcopi minuere, aut coarctare iuriſdictionem religioſorum, ex odio, & abſque vera & non prætenſa cauſa; ſicut non poſſunt illam in totum tollere, illos non approbando: Vnde cum in dicta Clementina à Clemente V. ipſo facto approbantur, cum ab Epiſcopis ex odio aut maleuolentia reprobantur, vel ad examen non admittuntur, profecto idem quoque dicendum erit, quando ex eodem odio limitate tantum, & cum iniuria eorum non approbantur. Conſtabit autem de Epiſcoporum odio ſi contra eandem religionem iurgia, aut conuitia iaciant, ſi inſtitutum religionis vituperent, ſi de religioſis publice, aut ſecreto detrahant, ſi clericos ſæculares, aut alios religioſos illimitate approbent, & ex alijs ſimilibus indicijs; vt optime notat Rodriguez allegatus.

17. Secluſo autem odio & maleuolentia, ex cauſa iuſta, & rationabili poterunt Epiſcopi approbare religioſos limitate tantum ad hoc oppidum, non ad illud, ad viros, non ad fœminas, ad annum vel biennium non ſimpliciter: cauſa autem ſufficiens ad huiuſmodi limitationem eſſe poterit, vel inſufficientia illorum, vel ſuſpicio in moribus, vel vt maior experientia de illis tractu temporis habeatur, eadem enim eſt ratio de toto ad totum, & de parte ad partem: vnde ſi abſque odio ſimpliciter poterant approbare, ita & abſque eodem odio hanc approbationem poterunt limitare. Sic authores num. præced. allegati: Et vero finito tempore approbationis, finitur etiam tota approbatio, vt habetur expreſſe *in cap. ſi gratioſe, de reſcrip. in 6.* & docet Veiga *libr. 3. caſuum, caſu* 228. Petrus Cenedo *de quaeſt. Canonic. q.* 38. *n.* 20. *&* 21. Craphis *lib.* 1. *deciſ aur. cap.* 13. *n.* 49. & Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *artic.* 3. Et idem dicendum eſt de approbatione ad prædicandum, quod dictum manet de approbatione ad confeſſiones ſæcularium audiendas, iuxta Rod. *ad Cruciatam* §. 9. *nu.* 32. *& tomo* 3. *Regularium quaeſtionum. q.* 32. *a.* 6. & Petrum Cenedo *q.* 26. *n.* 14. ob paritatem rationis, & patet *ex conſtit. Pij V. & ex bulla Confirmat. priuileg. omnium Mendicantium, incipit, etſi Mendicantium ordinis.*

18. Sextum dubium eſt, vtrum Sacerdos Regularis limitate approbatus pro vno oppido, aut abſolute pro tota diœceſi quandiu durat approbatio ſit vbique terrarum eligibilis per bullam, iubilæum, aut ſimile priuilegium? & eadem quæſtio eſt de Sacerdote ſæculari, & de parocho, qui pro vno tantum loco eſt iure approbatus, an ij etiam cenſeantur ita idonei, vt vbique eligi poſſint, per bullam, aut per alterius parochi delegationem in proprias oues; & hac de re eſt triplex ſententia. Prima affirmat, ita docet Henriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 6. *n.* 8. *fine. & num.* 7. *initio*, & id probabile dicit Sanchez *lib.* 8. *de Matrimonio diſp.* 34. *num.* 16. & Ledeſma *in Summa de ſacrament. vbi de pœnit. cap.* 13. *poſt* 1. *concluſionem dub.* 8. Corduba *in Summa Hiſpan. quaeſt.* 10. Rodriguez *in explicat. bullæ Cruciatae dub.* 5. vbi appellat iſtam opinionem ſatis tutam, & ſecuram, modo non ſit limitate approbatus ex defectu ſcientiæ, nam ſi ex defectu ſcientiæ limitate approbatus fuerit, ad aliquod oppidum ruſticorum, illam vocat ſcrupuloſam; ſi vero non ex defectu ſcientiæ, ſed voluntarie, aut ob aliquam iuſtam cauſam ad aliquem locum populoſum, in quo contractus fiunt, mercatura exercetur, tuta & ſecura, iuxta illum eſt: abſolute verò, & ſine hac limitatione prædictæ approbationis ex defectu, vel non defectu ſcientiæ, illam tenent Henriquez & Sanchez allegati, & Medina 1. 2. *quaeſtione* 19. *articul.* 6. *col.* 17. & affirmat Henriquez hanc opinionem tenuiſſe omnes Theologos & iuriſperitos Salmanticenſes, Archiepiſcopum Blanco Compoſtellenſem, Guerrerio Archiepiſcopum Granatenſem, qui interfuerunt Concilio Tridentino, Magiſtrum Mantium, Gallo, Gueuaram, Branhez & omnes Magiſtros ex familia Dominicana, Minoritarum, & Auguſtiniana. & ratio eſt, quia Concilium Tridentinum *dicta ſeſſione* 23. *capite* 15. non expreſſit neceſſarium eſſe quod Sacerdos approbatus ſit illimitate, pro tota diœceſi, ſed tantum deſiderat, ac petit quod ſit approbatus; ſufficit ergo quod pro vno tantum loco approbatus ſit. Nec etiã expreſſit debere eſſe approbatum ab Epiſcopo loci, & diœceſis in qua confeſſarius actualiter habitat, ſed debere eſſe approbatum abſolute, quare ſufficiet quod iam fuerit approbatus in illa diœceſi in qua domicilium habuit, vt ſit modo eligibilis, non ſolum in illa, ſed in toto orbe terrarum abſque alia noua approbatione Epiſcopi diœceſis in qua nunc habitat, ſi domicilium, aut quaſi domicilium in illam tranſtulit; ſed hanc quæſtionem iterum diſcutiemus *num.* 88. vbi videbimus à quo Epiſcopo approbatio petenda ſit.

Secunda opinio parum diſtat ab iſta, docet enim Sacerdotem approbatum à proprio Epiſcopo actuali ſiue ſit limitate approbatus ad vnum oppidum tantum, ſiue pro tota diœceſi, eſſe vbique eligibilem: addit tamen non ſufficere quod aliquando fuerit approbatus, ſed requiri, & neceſſe eſſe, vt actu ſit approbatus ab Epiſcopo loci ad quem domicilium, vel quaſi domicilium mutauit. is enim eſt proprius Epiſcopus; quia Concilium requirit vt ſit actu approbatus à proprio Epiſcopo, & non quod fuerit approbatus ab eo qui fuit proprius Epiſcopus & per mutationem loci & domicilij, aut quaſi domicilij deſijt eſſe proprius & factus eſt extraneus. ita enim ait Concilium: *Declarat ſancta ſynodus nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut aliàs idoneus iudicetur.* Vnde ſicut requiritur, quod actualiter habeat beneficium, & non ſufficit, illud habuiſſe, vt infra dicemus numer. 37. ita requiritur, quod actu ſit examinatus à proprio Epiſcopo loci in quo eſt, & non ſufficit, quod ab alio fuerit examinatus, cuius iam ſubditus non eſt: requiritur ergo, quod iudicetur aptus, & approbetur à proprio Epiſcopo, & non quod fuerit aliquando approbatus ab illo Epiſcopo qui fuit proprius, & hodie iam non eſt proprius, ac proinde requiritur, quod ea approbatio detur ab ordinario Sacerdotis approbati, & ab ordinario loci in quo Religioſus, qui approbatur, nunc habitat, vt quis ſit eligibilis in toto orbe terrarum quandiu durat approbatio illius, & ita docet Soarius expreſſe 19.

Digitized by Google

tom. 4. de pœnit. diſput. 28. ſect. 7. num. 3. iuncto num. 8. Bellanus *tomo 2. de ſacram. diſp. 8. dub. 7. num. 50. §. Alij tamen.* & Viualdus *in candelab. aur. vbi de Confeſſ. num. 27. concluſ. 3.* Probatur hæc opinio efficaciter ex vſu & praxi, & ex ratione: ex vſu quidem, quia videmus Religioſos qui à ſuo ordinario approbantur, id eſt, ab Epiſcopo in cuius diœceſi habitant, ſi habitationem, & quaſi domicilium mutent in monaſterium alterius diœceſis, indigere & petere nouam approbationem ab Epiſcopis illius diœceſis, vt in ea confeſſiones ſæcularium audire poſſint, & conſequenter vt in ea ſint eligibiles per aliquod priuilegium, aut bullam, quia debent eſſe approbati à ſuo ordinario. iſte autem ordinarius eſt modò ſuus, & non alius; ergo noua illius approbatione indigent. Videmus etiam Sacerdotes ſæculares approbatos in vna diœceſi, ſi mutent in aliam domicilium, noua ſimiliter approbatione indigere à proprio Epiſcopo, quia iam iſte factus eſt proprius per mutationem domicilij, & alius deſijt eſſe proprius, & manet extraneus: & ita praxis & conſuetudo obtinet, conſuetudo autem eſt optima legum interpres. Probatur deinde ratione; primo, quia ſi non requireretur noua approbatio Epiſcopi proprij (hoc eſt) noui domicilij, ſequeretur poſſe aliquem pœnitentem eligere confeſſarium qui non ſit actu approbatus ab ordinario ipſius Sacerdotis ſæcularis, aut regularis, ſed à quocumque alio extraneo, quod videtur incredibile; cui enim credibile erit poſſe vnum Epiſcopum ita approbare Sacerdotem ſibi non ſubditum, vt in vniuerſa Eccleſia ſit eligibilis. At reſpondent Doctores primæ opinionis huiuſmodi Sacerdotem regularem vel ſæcularem, non fuiſſe approbatum ab Epiſcopo extraneo; ſed ab Epiſcopo qui erat proprius tempore approbationis, qui poſtea factus eſt extraneus per mutationem loci, & id ſufficere iuxta Concilium Tridentinum. Sed hoc ipſum videtur incredibile, & eſt contra vſum & conſuetudinem. Probatur tertio, quia ſequeretur poſſe regulares ab vno Epiſcopo approbatos vbique terrarum audire confeſſiones ſæcularium virtute ſuorum priuilegiorum abſque noua approbatione Epiſcopi diœceſis, ad quam mutant quaſi domicilium, quod etiam eſt contra vſum, & conſuetudinem, & contra motum Pij V. hac de re expeditum obligantis Regulares ad petendam nouam approbationem Epiſcopi in cuius diœceſi habitant, ſi in ea nunquam fuerunt approbati, vt probat Soarius allegatus num. 3. & patebit ſtatim.

20. Dices; ergo ſi religioſus ſemel in vno Epiſcopatu approbatus, in aliam diœceſim transferat domicilium, & poſtea iterum ad eundem Epiſcopatum reuertatur, indigebit rurſus noua approbatione ab eodem Epiſcopo, quia iam approbatio illa prior ipſo facto per mutationem ceſſauit. quia propter illam mutationem Epiſcopus prior deſijt eſſe proprius, & factus eſt extraneus. Reſpondeo negando ſequelam, quia licet prior approbatio ex parte ipſius Religioſi quaſi ſuſpenſa vel mutata fuerit, ipſo facto, tamen ex parte Epiſcopi approbantis nunquam fuit mutata, vt ſupponimus; & ideo ſtatim ac religioſus regreditur ad eundem Epiſcopatum, & quaſi ſubiectionem eiuſdem Epiſcopi, cenſetur etiam prior approbatio moraliter redire ad eundem ſtatum, quandiu reuocata non fuerit, & hanc eſſe Epiſcoporum intentionem vſus ipſe & conſuetudo conſtituat, & ita expreſſe reſpondet, ac docet Soarius *tom. 4 de pœnit. diſput. 28. ſection. 7. numer. 9. in prima edit.* Henriquez *libr. 3. de pœnit. cap. 6. numer. 7. medio.* Nauarrus *cap. placuit, de pœnitent. num. 163. & editione anni 84. cap. 27. numer. 266* & idem docet Henriquez *ad marginem lit. D.* & idem Nauar. *in manuali Latin. cap. 27. num. 262.* & Syluest. *verbo Confeſſor. 2. §. 1.* & Emanuel Rod. *in explicatione ad bullam Cruciatæ §. 9. num. 31.* Et idem dicendum eſt de Sacerdotibus ſæcularibus, ij enim, etiamſi ab vno Epiſcopo approbati ſunt, & in aliam diœceſim domicilium mutent, & ad priorem reuertantur, non indigent noua illius approbatione, propter eandem rationem, reuertitur enim prior licentia ad ſuum ſtatum, quia nunquam ex parte Epiſcopi, pro tempore, quo conceſſa fuit, mutata eſt, vt patet, licet ex parte Sacerdotum mutata fuerit, ita Nauarrus *in capit. placuit*, & Henriquez allegati, imo nec ea approbatio expirat morte concedentis, niſi expirauerit tempus, pro quo fuit conceſſa, ſi ad tempus data fuit, durat enim donec expreſſe reuocetur, vt præter Nauarrum *in prædicto capit. placuit*, docet Rebuffus *in praxi benef. titulo de forma dimiſſor.* & Anton. Gabriel *tomo 1. titul. de præb. con. 1 §. 33.* & alij, quos infra citabimus *numero 34.* vbi hac de re agemus.

Tertia opinio opponitur directe priori, & negat omnino Religioſum approbatum pro toto vno Epiſcopatu, aut diœceſi idem de clerico ſæculari; par enim eſt ratio vtrobique eſſe vbique eligibilem virtute iubilæi vel priuilegij bullæ Cruciatæ, & multo maiori ratione id negabit, ſi fuerit approbatus limitate ad vnum tantum oppidum illius: eam docet Rod. ſibi contrarius *tomo 1. Summæ in 2. edit. cap. 60. num. 4. concl. 4.* & docent omnes qui tenent facultatem & priuilegium ad eligendum confeſſarium intelligendum eſſe de confeſſario approbato ab ordinario ipſius pœnitentis priuilegium habentis, non ab alio, ſunt enim hæ quæſtiones inter ſe connexæ, & dependentes: & hi ſunt Gutierr. ſ *lib. 1. quæſt. Canon. cap. 27. num. 6.* & idem Rod. *in explicat. bullæ Cruciatæ § 9. num 5.* Probatur hæc opinio, quia alioquin ſequeretur ſufficere, approbationem Epiſcopi vnius diœceſis pro vniuerſa Eccleſia, ſi enim religioſus approbatur in vno Epiſcopatu virtute iubilæi, bullæ, aut alterius priuilegij eſſet vbique eligibilis, ſequitur euidenter approbationem vnius Epiſcopi ſufficere pro omnibus Epiſcopatibus, & pro vniuerſa Eccleſia. Probatur ſecundò, quia intentio Epiſcopi approbantis confeſſarios, aut conferentis beneficium parochiale, ea eſt, vt non proſit ea approbatio in alio Epiſcopatu, ſed tantum in ſuo proprio: dum igitur in bulla conceditur facultas eligendi quemcumq; cõfeſſarium approbatum, intelligenda eſt ea facultas de approbato ab ordinario pœnitentis, & habentis bullam, non de actuali ordinario ipſius confeſſarij, vt vnuſquiſq; prælatus medeatur ſuis ouibus. Vltimo probat, quia extra territoriũ ius dicenti actus iudiciales ſunt nulli, *l. fin. ff. de iuriſd. omnium iudicum.* approbatio igitur in vno loco non proderit ouibus alterius loci: itaque omnes rationes quibus Rodriguez & Gutierrez vtuntur, probant Concilium de ordinario pœnitentis non confeſſarij, qui auditurus eſt confeſſiones. hoc autem eſſet probandum. 21.

Ex his tribus opinionibus ſecunda tenenda eſt, quam vſus, & praxis confirmat, vnde vſus ipſe, & praxis decretum Concilij interpretantur, 22.

Prima quatenus docet approbatum limitate ad vnum oppidum eſſe vbique eligibilem, eſt valde probabilis, imo tuta & communior; quatenus vero docet non requiri nouam approbationem, ſi Sacerdos domicilium mutet, non eſt tuta. Vltima non multam habet probabilitatem, & vix defendi poteſt. Fundamenta primæ pro ea parte, quæ nobis aduerſantur, iam ſunt ſoluta. Ad fundamenta huius tertiæ reſpódeo approbatum in vna diœceſi, dum in ea habitat, eo ipſo iuxta formam Concilij eſſe, & cenſeri approbatum in alia ad hoc tantum, vt virtute bullæ, iubilæi, aut alterius ſimilis priuilegij ſit in ea, & vbique terrarum eligibilis; imo etiam, & ad hoc, vt ei parochus alienæ diœceſis poſſit committere cõfeſſiones ſuarum ouium, & de hoc non eſt dubium, quod videmus paſſim fieri: quia Epiſcopus vnius diœceſis poteſt eligere ſibi confeſſarium alterius diœceſis approbatum à ſuo ordinario, & non alias: ſufficit ergo quod quiſque Sacerdos ſæcularis vel regularis approbatus ſit ab vno Epiſcopo, vt ei poſſit delegari iuriſdictio ab altero. Ad ſecundum nego intentionem Epiſcopi approbantis eſſe ſolum & prçciſe eos approbare pro ſua diœceſi, neq; enim de tali intentione conſtat. Ad tertium dico actus iuriſdictionis externæ & forenſis, qui fiunt cum ſtrepitu iudicij, eſſe nullos, ſi fiant extra proprium territorium, ſecus de actibus pœnitentiæ, & fori interni.

23. Hinc ſequitur reſpondendum eſſe affirmatiue ad illam quæſtionem, vtrum ſubditus Conimbricenſis poſſit eligere virtute bullæ vel iubilæi Sacerdotem confeſſarium regularem vel ſæcularem approbatum in Epiſcopatu Portuenſi, ſiue hoc fiat dum talis pœnitens in hunc finem ſe illuc conferat, ſiue quia caſu accidit, vt ipſe Sacerdos Portuenſis in Conimbricenſi diœceſi inueniatur, nam quamuis Gutierres, & authores tertiæ opinionis id negent, propterea, quod exiſtiment, Sacerdotem debere eſſe approbatum ab ordinario pœnitentis, & habentis priuilegium; tamen iam diximus ſufficere quod Sacerdos ſit approbatus ab ordinario ipſius Sacerdotis, vt ei poſſit iuriſdictio hæc committi per priuilegium, aut alium delegationis modum, & ita affirmatiue reſpondet Soarius ad hanc quæſtionem *tomo 4. diſp. 28. ſect. 7. numer. 6. in prima edit.* ſed de hoc dubio infra fortaſſis redibit ſermo *num. 35. & 36. & 91.* An autem approbatus cum limitatione perſonarum ad audiendas ſolas virorum confeſſiones ſit eligibilis à fœminis, dicemus infra *num. 45.*

24. Septimum dubium eſt; vtrum confeſſarius regularis ſemel ab Epiſcopo pro ſua diœceſi approbatus abſolute, & ſine limitatione temporis, ita cenſeatur approbatus, vt quamuis moriatur Epiſcopus, aut alius ſuccedat, qui reuocet omnes approbationes; & iubeat vt omnes iterum examinentur, nihilominus maneat ipſe approbatus, & ad id non teneatur, & quid ſi ipſe etiam Epiſcopus, qui illum approbauit, illius approbationem reuocet; eſt quæſtio grauis, & ante illam præmitto tamqüam certum, poſſe huiuſmodi regulares ſuſpendi per Epiſcopus in cuius diœceſi commorantur, ab audiendis confeſſionibus ſæcularium, & à munere prædicandi, ſi ipſi regulares criminoſi ſint publici, aut ſcandaloſi; aut errores vel hæreſes ſeminauerint, ſunt enim Epiſcopi quoad hoc legati ſedis Apoſtolicæ, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſion. 5. cap. 2.* vt ibi videre eſt, poſſunt etiam Epiſcopi procedere contra regulares, errores prædicantes, reuelationes, aut miracula non authentica, eoſque punire. ita docent communiter Doctores, Petrus Cenedo *de quæſt. Canon. quæſt. 26. num. 13. fine.* & Rodriguez *tomo 3. quæſt. regularium quæſt. 32. artic. 8.* Veiga *lib. 1. caſuum conſcientiæ caſu 58. & tom. 2. cap. 86. caſu 40.*

His præmiſſis circa titulum quæſtionis dubijq; 25.
duplex eſt ſententia, prima docet regularem ſemel abſolute approbatum ſine limitatione temporis, aut cum limitatione temporis, durante tamen tempore approbationis, ita manere approbatum, vt quantumuis, aut Epiſcopus approbans, aut alius ſucceſſor illius reuocet approbationem illius in particulari, aut omnes in generali, nihilominus maneat approbatus. hanc ſententiam expreſſe tenet Emanuel Rodr. *tomo 3. quæſt. regular. quæſt. 32. art. 6.* & loquitur ibi de approbatione ad confeſſiones audiendas, & ad prædicandum, examinat enim ibi vtrum prædicatores ſemel approbati ab Epiſcopo, teneantur iterum coram eodem Epiſcopo, aut ſucceſſoribus illius ſe præſentare reuocata prima licentia, vel ſuſpenſa, & reſoluit huiuſmodi regulares mendicantes ſemel approbatos in vna diœceſi vel ad prædicandum, vel ad confeſſiones ſæcularium audiendas, non teneri amplius ſe præſentare ſuſpenſa vel reuocata prima licentia, vel in particulari, vel in generali, & huius opinionis videtur etiam eſſe Petrus Cenedo *in quæſt. Canon. quæſt. 26. nu. 14. fine*, vbi refert opinionem Rodriquez, & non impugnat. eam docet etiam idem Rodriq. *in explicatione Cruciatæ* §. 9. *num. 32.* Veiga *lib. 1. caſuum conſcientiæ caſu 58.* Bartholomæus Fumus *verbo Abſolutio. num. 23.* Syllueſter idem etiam videtur inſinuare *verbo Confeſſor 2. num. 5.* idem tenet Baptiſta Salis *tit. 4. de Confeſſ. num. 5. in Summa.* Fundamentum illorum eſt primo, quia Epiſcopi ſolum habent nudum & ſimplex miniſterium declarandi per approbationem huiuſmodi religioſos idoneos eſſe ad confeſſiones ſæcularium audiendas, & nullam eis iuriſdictionem per tale teſtimonium & approbationem conferunt, non enim ſunt illorum ſuperiores, & omnis iuriſdictio à ſuperioribus ad inferiores promanat. ſolum ergo ſunt Epiſcopi reſpectu religioſorum ſimplices miniſtri huius declarationis, & ad hoc peculiare negotium ſunt delegati, vt conſtat ex Clementina *dudum de ſepulturis in 6.* vbi Papa quando Epiſcopi ex odio & maleuolentia reprobant poſt examen prædictos religioſos, aut illos volunt admittere ad huiuſmodi examen, ipſo facto eis ſtatim concedit licentiam & iuriſdictionem ad hoc munus exercendum inuitis Epiſcopis: vnde patet etiam, quod quando ab illis approbantur ab eodem Papa eandem licentiam & iuriſdictionem immediate accipiant, non ab Epiſcopis, cum non ſint illorum ſuperiores, ſed ſolum nudi & ſimplices miniſtri huiuſmodi declarationis, ad hoc munus delegati; quare finita ſua legatione iam amplius nihil poſſunt mutare, aut alterare, nec ipſi nec eorum ſucceſſores: nam omnes legati particulares circa negotia particularia vbi ſemel expleuerint ſuam legationem & commiſſionem, ita illorum finitur legatio, vt amplius nihil poſſint. nec Conc. Trid. aliquid diſponit contra hoc, *in prædicta ſeſſ. 23. c. 15.* ſolum ibi præcipit Concilium vt nullus confeſſarius etiam regularis poſſit audire confeſſiones ſæcularium, niſi prius approbatus fuerit ab ordinario, & per hæc verba, intendit tantum Concilium,

vt notant Rodriq. & Veiga citati reuocare ampliſſimam licentiam, quam mendicantes habebant conceſſam à Benedicto XI. ad audiendas confeſſiones ſæcularium abſque examine, & præſentatione Epiſcoporum.

26. Secunda opinio verior, & communior docet, durante Epiſcopo approbante, non poſſe eundem Epiſcopum amplius reuocare licentiam & approbationem illis religioſis, quos approbauit, idque ex peculiari priuilegio conceſſo à Pio V. in motu proprio anni 71. qui eſt 828. & incipit, *Romani Pontifices*, ſecluſo vero hoc priuilegio, de iure poterat: ſucceſſor tamen illius vel in dignitate & iuriſdictione, vt ſuccedens Epiſcopus, vel in iuriſdictione tantum vt Capitulum, ſede vacante, poterit prædictas licentias & approbationes reuocare de iure, ſiue ſint abſolute cōceſſæ, ſiue ad tēpus certū, durante eodem tempore; & iterū examinare præfatos religioſos, dum tamē expreſſe non reuocant, tuta conſcientia poterunt prędicti confeſſarij tam regulares, quam ſæculares, vti prædicta approbatione. ita docet expreſſe Soarius *to. 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 8. num. 4. & 5.* & expreſſe etiam Henriquez *libr. 3. de pœnit. cap. 6. num. 6. medio & initio*: itaque non poteſt idem Epiſcopus regulares ſemel approbatos ſine cauſa reprobare, & iterum examinare, cum cauſa poterit: qualis autem debeat eſſe cauſa diximus *num. 24.* & dicemus ſtatim *num. 31.* & ita declarauit Congregatio Cardinalium ſuper Concilium Tridentinum quam afferunt Veiga & Rodr. ſupra allegati in hæc verba, *Congregatio Concilij cenſuit regulares ad audiendas in ciuitate, aut diœceſi ſæcularium confeſſiones ſemel ab Epiſcopo prauio examine approbatos iterum ab eodem Epiſcopo non eſſe examinandos, cæterum à ſucceſſore poſſe vtique examinari iuxta conſtitutionem Pij V. datam 8. Idus Auguſti. Pontificatus ſui anno 6. quæ à felicis recordationis Gregorio XIII. non eſt reuocata per reductionem priuilegiorum Regularium ad terminos Concilij Tridentini.* Probatur facile, quia hoc concedit S. P. Pius V. prædictis religioſis ex ſpeciali priuilegio in prædicto motu proprio; ergo de iure poterant ijdem Epiſcopi concedentes hanc approbationem, eam iterum reuocare ad libitum, niſi obſtaret huiuſmodi priuilegium. ergo de iure non habent tantum nudum & ſimplex miniſterium declarandi illos eſſe idoneos, quo finito nihil amplius poſſunt circa ipſos approbatos, vt dicebat prima opinio. Probatur deinde quoad ſucceſſores, quia illi ſunt noui Paſtores, & cum nouo munere nouam induunt obligationem, vnde non eſt cur cogantur ratas habere, & confirmare omnes facultates à prædeceſſoribus ſuis conceſſas: poſſunt ergo, vt ſuæ conſcientiæ ſatisfaciant, ad examen vocare omnes approbatos etiam regulares, & quos dignos non inuenerint reprobare. Et id ſupponit Pius V. in præfato motu proprio, loquens enim de mendicantibus aſſerit poſſe ſucceſſores Epiſcopos: pro maiori conſcientiæ ſuæ quiete eos iterum examinare; ergo ſi ex examine conſtiterit, illos non eſſe idoneos, eos poterit iterum reprobare.

27. Et quidem ſi approbatio conceſſa fuit ipſis religioſis ſine præuio examine exiſtimat Soarius *allegatus num. 5.* poſſe Epiſcopos etiam ſemel à ſe approbatos iterum in examen vocare, quia priuilegium conceſſum prædictis religioſis in motu proprio Pij V. ſolum intelligitur de illis qui præuio examine ſunt approbati, & excutit Soarius in hanc rem hæc verba Pij V. *Volumus tamen eos, qui ſemel ab Epiſcopo in ciuitate, aut diœceſibus ſuis præuio examine approbati fuerint ab eodem Epiſcopo iterum non examinari.* nam non ſine cauſa additum eſt verbum illud, *præuio examine*: qui igitur ſine præuio examine approbati fuerint, poſtea examinari poterunt, cum priuilegium non niſi ſub illa veluti conditione præuij examinis concedatur: & conſequenter ſi Epiſcopo conſtiterit priorem approbationem non fuiſſe rite factam præcedente eodem examine, illum poterit reuocare. quæ opinio Soarij mihi valde probatur.

Dixi num. 26. poſſe Capitulum ſede vacante de iure reuocare approbationem mendicantibus datam, quia ſpectatis priuilegijs Regularium aliter omnino dicendum eſt. Capitulum igitur ſede vacante non poteſt hanc approbationem à præcedente Epiſcopo mendicantibus datam reuocare, nec licentiam ad prædicandum, aut ad aliqua vota in pia opera commutanda propter ſpeciale priuilegium conceſſum Dominicanis, vt in eorum priuilegijs continetur *fol. 55. pag. 2.* & Franciſcanis, vt in monumento ordinis *fol. 113. conceſſione 144.* à Clemente IV. anno 1265. originale habetur in Conuentu Diui Franciſci Salmanticæ, vt docet Rodriq. *tom. 1. Bull. fol. 36.* & idipſum docet Sylu. *verbo Confeſſor 2. num. 4. quæſt. 3. ad finem.* 28.

Hinc eſt, quod mortuis Epiſcopis ſolet Capitulum ſede vacante generali mandato, reuocare omnes licentias, & approbationes ab Epiſcopo præcedente datas, compellens, vt omnes confeſſarij compareant, iterum examinandi, quod mandatum cum ſit generale, non comprehendit omnes regulares, nec vllum eorum, & quamuis de illis ſpecialiter expreſſeque loqueretur, adhuc eſſet nullius momenti, cum ſit directe contra illorum priuilegium, nihil enim Capitulum ſede vacante innouare poteſt quoad regulares. 29.

At nouus Epiſcopus habet ius examinandi regulares, vt ſupra diximus num. 26. ſolum enim religioſi ſemel approbati præeunte examine ab vno Epiſcopo ab eodem examinari iterū non poſſunt, abſq; iuſta & legitima cauſa, vt dicemus *infra n. 31.* propter ſpeciale priuilegium Pij V. de quo ſupra egimus n. 26. nouus autem poteſt, vnde etiam noui Epiſcopi generali quoq; mandato ſolent reuocare omnes approbationes à præcedente datas, in quo ſimiliter non comprehenduntur regulares, quandiu de illis ſpecialiter mandatum non loquitur; opus eſt ergo vt reſpectu illorum ſpecialiter prædictæ licentiæ reprobentur, reuocenturq;, vt optime notat Henriq. *lib. 3. de pœnit. c. 6. n. 6.* quia in odioſis nomine confeſſariorū ſæcularium non veniunt religioſi, & hoc eſt diſcrimen inter nouū Epiſcopum, & Capitulum ſede vacante, quod Capitulū ſede vacante, licet in iuriſdictione ſuccedat Epiſcopo, & licet ſpecialiter velit reuocare licentias, atque approbationes religioſorum, non poteſt, propter illorum priuilegium: de quo *n. 28.* Epiſcopus autem nouus poteſt, vt patet. 30.

Quamuis autem Epiſcopus non poſſit reprobare regulares ſemel à ſe approbatos præeunte examine, abſque cauſa; tamen cauſa iuſta & rationabili cognita, & probata poteſt in particulari, iſtum aut illum iterum examinare immo & ſuſpendere & reprobare, quia ità præſcribit Pius V. in ſuo priuilegio: de quo *num. 26. & 27.* & ita docet expreſſe idem Henriquez *libro 3. de pœnitent. capit. 6. numero 6.* Viualdus *in Candelabro aur. vbi de confeſſione, numero 27. §. ſecunda concluſio.* 31.

proba-

probaturque ex Concilio Tridentino *ſeſſione 5. de reformatione cap. 2. ibi, Si vero, quod abſit, Prædicator regularis* (de regularibus enim expreſſe loquitur) *errores aut ſcandala ſeminauerit in populum, etiamſi in monaſterio ſui vel alterius ordinis prædicet, Epiſcopus ei prædicationem interdicat, quod ſi hæreſes prædicauerit; contra eum ſecundum iuris diſpoſitionem, aut loci conſuetudinem procedat, etiamſi prædicator ipſe generali vel ſpeciali priuilegio exemptum ſe eſſe prætendat; quo caſu Epiſcopus, authoritate Apoſtolica, & tamquam ſedis Apoſtolicæ delegatus procedat.* hæc ibi Concilium Vnde infert Henriquez idem quoque à paritate rationis dicendum eſſe de confeſſarijs regularibus, ſi ſcandaloſe vixerint, hæreſes in confeſſionibus ſeminauerint, fœminas in illis ſollicitauerint aut corruptis moribus populum imbuerint, quia eadem eſt plane intentio Summorum Pontificum, & mens Concilij. & idem cum Henriquez docet expreſſe Syluester *verbo Confeſſor 2. num. 11.* vbi dicit approbationem, & licentiam ab Epiſcopo datam regulari ad excipiendas confeſſiones præcedente examine ab eodem poſſe regulari per eundem Epiſcopum auferri ex cauſa iuſta cognita, & probata; vt ſi ſcandaloſe viuat, errores ſeminauerit, ſurdus vel mente captus efficiatur, & Syluester citat pro ſe Paulum Zenzel. & Cardinalem & alios, & Henriquez citat etiam Imolam & Ioannem de Lignano, Emanuelem Rodriq. §. 9. *numer. 31. in fine compendij, verſ. Abſolutio ſæcularium 2.* & Sotum *in 4. diſt. 18. quæſt. 4. artic. 3.* & alios.

32. Vt autem Epiſcopus ex iuſta, & probata cauſa reprobare poteſt regulares à ſemetipſo præeunte examine approbatos, ita potiori iure proprius Prælatus regularis idipſum facere poteſt ob cauſam etiam occultam, ita vt deinceps nec idonei habeantur, nec validæ ſint confeſſiones ab illis exceptæ, quamuis ſint ſemel atque iterum approbati, quia iuriſdictio non deriuatur à Papa in eoſdem confeſſarios regulares, niſi mediante proprio Prælato Prouinciali, vel Generali, ne quid debitæ ſubiectioni in proprios Prælatos derogetur; quare Generalis vel Prouincialis poteſt confeſſarios regulares ſuos ſubditos ab Epiſcopo approbatos ex cauſa reprobare in totum, vel in partem limitando eum circa certas perſonas ſæculares vel caſus, ſi tamen Prælatus regularis expreſſis verbis ab eis licentiam approbationemque non auferat, ſed tantum prohibeat audire confeſſiones, aut prohibeat etiam ne iuniores Sacerdotes fœminas audiant propter periculum & decentiam perſonæ, & religionis, tunc quidem cum approbatio non auferatur, valet abſolutio, peccant tamen contra Prælatorum ſuorum prohibitionem, & ob id poſſunt ab illis grauiter puniri. ita docent communiter Doctores Medina *tract. 2. de confeſſione folio 94. verſ. ſi quæris.* Syluester *verbo Confeſſor 2. § 2.* Ledeſma *2. 4. quæſtion. 8. articul. 2. dubio 3.* Henriquez *libro 3. de pænitent. cap. 6. numer. 6. littera T. & littera V.* Archidiaconus *in cap. placuit. 16. quæſtion. 1. & in cap. perlectis diſtinct. 15. frat.* Alexand. *in Summa libr. 1. tit. 3. cap. 9. & 10.* Angelus *verbo Confeſſor 3. §. 4.* & alij. Et ratio eſt, quia voluntas regularium magis pendet à voluntate Prælati, quam à ſola voluntate Epiſcopi: ſed Epiſcopus poteſt ex cauſa licentiam & approbationem auferre regulari, vt diximus numero præcedenti; ergo idem poterit etiam efficere Prælatus proprius regularis. Secundo, quia eiuſdem poteſtatis eſt dare & auferre, ſed Prælatus regularis ſuppoſita approbatione Epiſcopi committit iuriſdictionem regulari ſubdito ad audiendas confeſſiones, ſeu potius Papa eam illi immediate committit cum dependentia, & ſubordinatione à proprio ſuperiori, ergo ipſe ſuperior ex cauſa, eam datam poterit vel auferre in totum, vel limitare, prout ſibi viſum fuerit in Domino. Confirmatur, quia generaliter loquendo, omnes confeſſarij regulares vbi ſunt præſentati Epiſcopis, & rite approbati, immediate accipiunt iuriſdictionem non ab Epiſcopis, qui non ſunt illorum ſuperiores, abſolute loquendo, ſed à Summo Pontifice, cum dependentia tamen à ſuis Prouincialibus, & in hoc ſicut & in multis alijs diſtinguuntur à parochis, & Sacerdotibus ſæcularibus, quia Sacerdotes ſæculares ſuâ iuriſdictionem immediate accipiunt à ſuis Epiſcopis approbantibus, religioſi vero immediate à Papa, dependenter tamen à ſuis ſuperioribus, qui loco Epiſcopi illis ſunt veluti Prouinciales, & Generales, vt docet Veiga *lib. 1. caſuum conſc. caſu 58.* Syluest. *verbo Confeſſor 2. num. 2. & 5.* & Angelus *verbo Confeſſ. 4. num. 25.* & alij quos citat idem Veiga ibidem.

Epiſcopi autem non approbant regulares in confeſſarios, niſi à Prælato ſuo, ſaltem interpretatiue exponantur, præſententurque ipſis Epiſcopis iuxta formam dictæ Clementinæ *Dudum, de ſepulturis §. ſtatuimus,* quæ eſt plane intentio Papæ, ne alias Prælato proprio, & religioſis ea approbatio detrimentoſa ſit; quare ſi inuitis ſuperioribus ac repugnantibus Epiſcopi regulares approbarent, nullius eſſet momenti talis approbatio. ſic Henriquez *lib. 5. de pænit. cap. 6. num. 6.* 33.

Sciendum etiam eſt licentiam, & approbationem cōceſſam ab Epiſcopis tam Sacerdotibus ſæcularibus ſuis ſubditis, quam regularibus nō ſubditis non expirare mortuo Epiſcopo vel amoto ab Epiſcopatu, donec per ſucceſſorem reuocetur; quare dum non reuocatur, & durat tempus approbationis, ſi forte ad tempus fuerit conceſſa, adhuc poterunt confeſſarij exercere munus ſuum, donec reſpectu religioſorum expreſſe reuocetur à nouo Epiſcopo, reſpectu vero Sacerdotum ſæcularium ſaltem per mandatum generale, vt ſupra diximus *num. 26. & 30.* gratia enim non expirat morte concedentis, quandiu durat tempus cōfeſſionis: finito autem tempore, ſi ad tempus limitatum conceſſa fuit, ſtatim expirat. patet expreſſe *ex cap. gratioſe, de reſcriptis in 6.* & ibi Francus *num. 1. & ex cap. Si ſuper gratia, de officio delegati,* & docet expreſſe Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 4. articulo 3. col. 7.* Capua *lib. 1. deciſionum aurearum cap. 13. num. 49.* Petrus Cenedo *in quæſt. canonicis quæſt. 38. num. 20. & 21.* Veiga *libro tertio caſuum conſcientiæ caſu 228.* Rebuffus *in praxi benef. tit. de forma dim ſſor.* Antonius Gabriel *tomo ſecundo, tit. de præbend. concl. 1. §. 33.* & alij. Quare ſi quis confeſſario habenti licentiam & approbationem ad certum tempus limitatam confeſſus fuit, & per obliuionem omiſit aliquod peccatum mortale reſeruatum, ſi tempus limitationis expirauit, de illo non poterit amplius apud eundem confeſſarium confiteri, niſi noua impetrata approbatione, cum careat iuriſdictione ad abſoluendum, vt notauit Veiga allegatus. Dubitant tamen aliqui an clerici ſæculares ſemel à ſuis Epiſcopis approbati, poſſint ab iiſdem Epiſcopis à quibus ſunt approbati reprobari, & eis licentiam ad confeſſiones audiendas ita auferre, vt valide illas audire non poſſint. Reſpondeo poſſe ex cauſa cognita, & probata, non tamen ſine cau- 34.

ſa, quia licet licentia ab illis aſſiduè pendeat, ita tamen pendet, vt ſine cauſa ab illis auferri non poſſit. ita reſpondet Henriquez *libro 3. de pœnitent. capit. ſexto, numero 6. initio*, & loquitur etiam de parochis, ſed de his redibit forte iterum ſermo infra.

SVMMARIVM.

An habens parochiale beneficium ſit vbique intra eandem diœceſim eligibilis virtute iubilæi. num. 35.
Refertur ſententia affirmans. ibid.
Quid ſi eligatur extra illam vbique terrarum. Refertur ſententia negans. ibid.
Aſtruitur ſententia affirmans vbique eſſe eligibilem. numer. 36.
Satisfit fundamentis primæ ſententiæ negantis eſſe vbique terrarum eligibilem. num. 37.
An neceſſe ſit, vt ſit eligibilis vbique, quod actu habeat beneficium parochiale. num. 38.
An Prælatus regularis alicuius monaſterij ſit vbique terrarum eligibilis à ſecularibus, licet non ſit approbatus ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones illorum. numer. 39.
Quid quando religioſi habent curam animarum alicuius adnexa monaſterij, an tunc ij religioſi, qui eam adnexam curant, indigeant approbatione Epiſcopi. numero 40.
Quid intelligatur nomine parochialis beneficij. numer. 41.
An parochi parochiale beneficium habentes, poſſint committere ſuas oues clericis non approbatis. num. 42.
Proponitur pars affirmans. ibid.
Aſtruitur negans. num. 43. & 94. fine.
Reſpondetur rationibus in contrarium adductis. numero 44.
An approbatus cum limitatione perſonarum, v. c. ad viros tantum, non ad mulieres, ſit vbique eligibilis & à viris, & à fœminis. num. 45.

Niſi aut parochiale beneficium habeat.

35. SVper huiuſmodi verba Concilij hæc dubia oriuntur. Primum eſt, vtrum ille qui parochiale habet beneficium, ita ſit approbatus, vt poſſit audire fidelium confeſſiones in vniuerſa Eccleſia, virtute iubilæi, bullæ, aut alterius priuilegij, aut ex commiſſione aliorum parochorum. Reſpondeo intra eandem diœceſim extra dubium omnino eſſe, huiuſmodi parochiale beneficium ibi obtinentes idoneos eſſe iuxta formam Concilij Tridentini *dicta ſeſſione 23. capit. 15.* vt in tota illa eligantur per bullam, & priuilegium, etiam ab alienis ouibus ſine licentia propriorum parochorum, imo & ſine licentia Epiſcopi. ita docent communiter Doctores, & ita Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputation. 28. ſection. 4. dub. 16. fine*, & Gutierres *libro 1. quæſt. Canon. capit. 27. num. 21.* & alij communiter. & ratio eſt in promptu, quia intentio, & mens Concilij Tridentini eſt æquiparare ad minimum in hoc, beneficium parochiale, approbationi Epiſcopi, ſed approbatus ab Epiſcopo in tota eius diœceſi reputatur idoneus, & eligibilis; ergo, & habens beneficium parochiale; vnde quantumuis proprij Paſtores habentium priuilegium reſiſtant, ac reclament, nihilominus illi tute poſſunt vti ſuo priuilegio, & alienum parochum eligere virtute illius. An vero etiam extra diœceſim, & vbique cenſendus ſit idoneus habens parochiale beneficium, eſt maius dubium, & de hoc eſt duplex opinio. Prima negat, eam defendit acerrime Gutierres *modo citatus*, affirmans non poſſe parochianum Portuenſem virtute iubilæi, bullæ, aut priuilegij, eligere confeſſarium approbatum ab ordinario Conimbricenſi, quia approbatio, quam requirit Concilium Tridentinum, deſumenda eſt per ordinem ad Epiſcopum ipſius eligentis, & habentis priuilegium, non per ordinem ad Epiſcopum confeſſarij: & conſequenter idem diceret de eo qui habet parochiale beneficium in eodem Epiſcopatu Conimbricenſi, cum is æquiparetur ibidem approbato & ſimiliter etiam negabit, poſſe parochum Portuenſem committere ſuas oues parocho Conimbricenſi, ex eodem principio, ſcilicet quod approbatio, quæ requiritur à Concilio, debet eſſe Epiſcopi pœnitentis, & non Epiſcopi confeſſarij, & refertur pro hac opinione reſponſio Congregationis Cardinalium in hæc verba: *An obtinens parochiale beneficium, vbiq; cenſendus ſit idoneus, abſque alia Epiſcoporum approbatione* (intellige pœnitentium) *ita quod audire poſſint confeſſiones eorum, qui habent conſenſum ſuorum parochorum. Congregatio reſpondit non poſſe.* Probat, quia Concilium æquiparat beneficium approbationi, ſed approbatus in vno Epiſcopatu, non eſt vbique eligibilis, quia non eſt vbique approbatus; ergo nec is, qui beneficium habet.

Secunda ſententia docet huiuſmodi beneficiatum parochiale beneficium habentem cenſendum eſſe vbique eligibilem, in vniuerſa Eccleſia, ita vt virtute priuilegij, aut delegationis factæ ab altero parocho cuiuſcumque diœceſis orbis terrarum, eligi poſſit, eique committi poſſint propriæ oues: ita Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 4. num. 18. in prima editione.* Vivaldus *in candelab. aureo, vbi de Confeſſione num. 27. concl. 1.* Toletus *lib. 3. Summæ cap. 13. num. 6.* Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 6. num. 8. fine. & numer. 7. initio*, & nos iam hac de re ſatis egimus *num. 19.* Probatur primo, quia huiuſmodi beneficiatus ex Concilio Tridentino nullam aliam approbationem requirit, præterquam quod parochiale beneficium habeat, vt poſſit confeſſiones ſæcularium audire; quo ergo fundamento addemus vltra beneficium parochiale requiri etiā approbationem ſui Epiſcopi. Probatur ſecundo, quia, vt notat Soarius allegatus, Concilium, quoad hanc partem, non tam condit ius nouum, quam retinet antiquum. nam de iure antiquo quilibet parochus poterat eligi in confeſſarium per quamcumq; facultatem, & per delegationem, & commiſſionem propriarum ouium factam ab alijs parochis; ergo & modo poterit, cum idem ius omnino perſeueret, nunquam enim recedendum eſt à iure antiquo propter nouum, niſi quatenus id in eo exprimitur. Tertio probatur, quia ſi extra diœceſim non poſſet eligi, nec etiam extra ſuam parochiam intra eandem poſſet, cum ex vi beneficij ſolum videatur approbatus pro ſua parochia, & nihilominus ex vi Concilij reputatur illa approbatio ſufficiens pro alijs parochijs eiuſdem diœceſis, quia miniſter publicus debet ſimpliciter reputari ſufficiens, vt ibi eligatur; ergo, &c. 36.

37. Ad fundamenta primæ opinionis reſpondeo primo, approbationem, quam Concilium requirit, eſſe approbationem Epiſcopi confeſſarij, & non pœnitentis eligentis confeſſarium, nec Epiſcopi parochi committentis oues, vt iam *num. 21. & 22.* diximus. Ad declarationem Cardinalium reſpon-

reſpondeo eam non eſſe authenticam, vt probat Soarius *num.*19. Ad rationem dicimus Sacerdotem approbatum ab Epiſcopo ſui loci diœceſiſq; eſſe vbique eligibilem, vt iam ſæpe diximus, & in Luſitania vſu & praxi conſtat, nam conſuetudo habet in Luſitania vt parochi abſque alia licentia ſuorum Epiſcoporum ſeſe mutuo iuuent, ex ſolo ſuo conſenſu, videmus enim in Quadrageſima, parochos diuerſarum diœceſium, & diuerſi regni ſeſe mutuo iuuare in regni confinijs, necdum in propria diœceſi, vt teſtatur Soarius *dicto numer.*19. Vnde ſi ex mutuo conſenſu, & commiſſione hoc poteſt fieri, multo maiori cum ratione hoc fieri poterit ex priuilegio, & ſic ille, qui habet Bullam, aut priuilegium ad eligendum confeſſarium approbatum ab ordinario, poterit eligere quemcumque confeſſarium voluerit, ſiue intra ſiue extra regnum, aut diœceſim, & qui eſt approbatus à ſuo ordinario, erit vbique eligibilis, licet ad vnum tantum locum aut vrbem approbatus ſit, vt dicemus *num.*45.

38. Secundum dubium, quod hic oritur, eſt, an opus ſit vt parochus ſit vbique eligibilis vt actualiter parochiale beneficium habeat, an ſufficiat illud habuiſſe, ſi iam renunciauit. Reſpõdent communiter Doctores requiri quod actu habeat, & non ſufficere habuiſſe. ita Viualdus *in Candelabr. aur. vbi de confeſſione num.*27. *concl.*2. Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputat.*28. *ſect.* 4. *num.*20. & Henriquez *lib.*3. *de pœnitent. cap.*6. *num.*3 *fine.* quia Concilium expreſſe requirit, vt actu illud habeat, illis verbis: *niſi aut parochiale beneficium habeat.* & non dicit, aut habuerit, & à iure expreſſo, & poſitiuo, non eſt recedendum vllo modo: vnde ille, qui dum habebat beneficium per Bullam, aut iubilæum, aut per delegationem, & commiſſionem propriarum ouium factam ab altero parocho, vbique erat eligibilis, ſi illud renunciauit, iam non manet ipſo iure eligibilis. & vero ſi ſolùm, quia beneficium renunciauit, non manet idoneus, vt vbique eligatur, maiori cum ratione amittet rationem idonei, qui ob crimina ſua, & culpa, priuatus eſt beneficio curato, dum illo priuatus eſt.

39. Tertium dubium hic emergens eſt: an Prælatus monaſterij, qui eſt approbatus ab Epiſcopo loci, ſit per Bullam, aut aliud priuilegium eligibilis à ſæcularibus, aut idoneus vt parochus ſæcularis ei ſuas oues committat? Et ratio dubitandi eſt, quia actualis Prælatus monaſterij æquatur in iure habẽti parochiale beneficium, vnde cum ille, qui actualiter beneficium parochiale habet, ſit vbiq; eligibilis, videtur etiam ipſe Prælatus regularis iure quoque eſſe eligibilis ſine alia approbatione Epiſcopi, & huius opinionis fuerunt olim Magiſter Mantius, Gallo, Banhes, & Medina & alij Dominicani, hac de re conſulti Salmanticæ, vt refert Henriq. *lib.*3. *de pœnit. c.* 6. *n.*2. *ad marginem litera* E. *fine, & litera* F. *initio.* Contrarium tamẽ dicendum omnino eſt, primo quia Concilium Tridentinum loquitur de ſæcularibus, qui habent beneficium parochiale, & non de religioſis: ſecundo, quia loquẽs de omnib' religioſis expreſſe ait illos debere eſſe ab Epiſcopo approbatos vt poſſint confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum audire idoneique confeſſarij ſæcularium reputari; vnde cum huiuſmodi Prælatus religioſus ſit, & non ſit ab Epiſcopo approbatus, ſequitur euidenter non eſſe eligibilem ad confeſſiones ſæcularium licite, & valide audiendas, vt parum refert, quod in alijs iure æquiparetur parochis, cum conſtet de mente & ſenſu Concilij. & ita docet expreſſe Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.*28. *ſect.*4. *num.*21. & conſentit Henriquez *allegatus.*

40. Solent tamen aliquando monaſteria religioſorum habere parochias ſæcularium adnexas, quorum parochi Curati, ſunt ipſi religioſi præſentati à ſuis prælatis per annum, biennium, aut triennium. Quæret igitur aliquis, an Prælatus regularis poſſit deſignare Vicariũ regularem, qui abſq; alia approbatione Epiſcopi confeſſiones illorum ſæcularium audiat, & parochianos illos curet; & refert Henriquez citatus numero præcedenti eoſdem Magiſtros idem etiam tenuiſſe, ſed addit ſtatim, & optime, *Hæc tamen in praxi magis ſunt conſideranda.* Reſp. non poſſe id fieri à Prælatis, quia Concilium dicta *ſeſſione* 23. *capit.* 15. ſimpliciter requirit approbationem Epiſcopi etiam in regularibus ad audiendas confeſſiones ſæcularium, & omnes & ſinguli parochiani illarum parochiarum ſæculares ſunt; vt patet. clamat enim Concilium: *nullum, etiam regularem, poſſe confeſſionem ſæcularium etiam Sacerdotum audire, niſi aut parochiale beneficium habeat, aut ab Epiſcopo approbetur*; & quamuis huiuſmodi Vicarij regulares parochiale beneficium habeant, tamen non habent illud ab Epiſcopo collatum, ſed à ſuo Prælato; quando enim Prælatus ſæcularis alicui Sacerdoti parochiale beneficium confert, ipſo iure illum approbat: at Prælatus regularis nullo modo nec directe nec indirecte poteſt approbare ſuos ſubditos regulares ad audiendas confeſſiones ſæcularium, niſi in caſu, quo ex odio aut maleuolentia ab Epiſcopis ad examen non admittantur, aut ex eodem odio ſi ſufficientes ſint, reprobentur, vt diximus numer.15. Hoc tamen de iure dicimus, nam de priuilegio fortaſſe aliud erit.

41. Quartum dubium eſt, quid nomine *parochialis beneficij* in Concilio intelligatur? Reſpondeo breuiter intelligenda etiam eſſe ſuperiora beneficia habentia curam animarum, vt ſunt Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus, & vt ſunt etiam aliqui Abbates, Archipresbyteri, vt Archidiaconi qui habent curam animarum adnexam, quia de his omnibus eadem vel fortaſſe maior eſt ratio, vt optime notat Soarius *tom.*4 *de pœnit. diſp.*28. *ſect.*4. *num.*21.

42. Quintum dubium eſt, vtrum parochi parochialia beneficia habentes poſſint committere ſuas oues & delegare ſuam iuriſdictionem alicui Sacerdoti non approbato; & eadem quæſtio eſt, vtrum poſſint coadiutorem ſibi ſumere non approbatum ab Epiſcopo ad confeſſiones audiendas: & ratio dubitandi eſt, quia ante Concilium Tridentinum hoc poterant efficere, Concilium autem in illis verbis, *niſi aut parochiale beneficium habeat: aut approbetur ab Epiſcopo*, videtur relinquere parochos iuri ſuo antiquo. Deinde, quia parochi ante Concilium, habebant ordinarium ius delegandi, & committendi ſuas oues cuicumque Sacerdoti: ſi autem nunc non poſſunt delegare niſi Sacerdotibus ab Epiſcopis approbatis, iuxta formam Concilij, omnino priuantur iure ſuo per prædictum Concilium, quod non eſt dicendum, quia non eſt veriſimile priuare illos hoc iure ordinario per prædictum Concilium, nulla facta expreſſa mentione huius priuationis, præſertim quia Concilium in verbis derogatorijs, & priuatiuis *in dicta ſeſſione* 23. *capite* 15. ſolum dicit, *Non obſtantibus priuilegijs, & quacumque conſuetudine,*

etiam

etiam immemoriabili. Parochorum autem ius non eſt ortum ex priuilegio vel conſuetudine, ſed ex ordinario officio: ob quas rationes nonnulli olim auſi ſunt hanc ſententiam defendere, quæ tamen nec tuta, nec practice probabilis videtur.

43. Quapropter dicendum eſt parochos nec licite nec valide poſſe ſuas oues Sacerdotibus non approbatis committere, nec illos in ſuos coadiutores adſumere: ſolum ergo poſſunt ex mente Concilij committere oues ſuas, & ſuam iuriſdictionem delegare, vel alijs parochis ſine alia approbatione Epiſcopi in quo ius eorũ integrum ſeruauit Concilium; vel Sacerdotibus ab Epiſcopo approbatis, in quo tantum ius eorum Concilium reuocauit, ante Concilium enim poterant parochi ſuas oues committere Sacerdotibus non approbatis ab Epiſcopis ex communi conſuetudine; hodie vero poſt hoc decretum Concilij non poſſunt; & ita habet conſuetudo, quæ mentem Concilij eſt interpretata, & patet ex verbis Concilij, quæ generalia ſunt, & quæ non auferunt poteſtatem ipſis parochis delegandi, & committendi, cui voluerint, ſed tantum requirunt certam conditionem ex parte Sacerdotis, cui committendæ ſunt, videlicet vt vel parochiale beneficium actu habeat, vel approbatus ſit ab Epiſcopo: poteſt ergo etiam hodie parochus dare iuriſdictionem ſuper oues proprias cuicumque Sacerdoti voluerit, dummodo idoneus ſit, vt autem ſit idoneus, opus eſt, vt ab Epiſcopo approbetur.

44. Ad rationes dubitandi pro contraria parte reſpondeo nullum eſſe inconueniens per decretum vniuerſale Concilij parochos priuari iure ſuo introducto per conſuetudinem quod ante Concilium habebant, committendi ſuas oues cuicumque ordinario Sacerdoti non approbato. nam etiam ante Concilium, Epiſcopi ſua ordinaria poteſtate illis poterant præcipere, ne oues proprias committerent, aut coadiutores aliquos ſibi aſſumerent, niſi à ſe approbatis, vnde nihil mirum, ſi id efficiat Concilium: deinde reſpondeo ipſos parochos directe, & formaliter non priuari iure ſuo per decretum Concilij, ſed requirere Concilium ex parte Sacerdotum quibus hæc iuriſdictio, & commiſſio deleganda eſt, conditionem quandam neceſſariam, nempe ipſam approbationem Epiſcoporum, ad hoc, vt fiant idonei, vt eis poſſit hæc iuriſdictio delegari: Nec refert, quod ipſi Sacerdotes approbati ſimul habeant iuriſdictionem ab Epiſcopo & à parochis, quia hoc eſt per accidens, per ſe enim hæc duo diſtincta ſunt, & poſſunt ſeparari.

45. Sextum dubium eſt an approbatus ab Epiſcopo cum limitatione perſonarum ex defectu ætatis: v. c. quod iuuenis ſit, quod contingit cum aliquis Sacerdos approbatur ad ſolas virorum confeſſiones nõ ad fœminas, aut ad fœminarum confeſſiones, non virorum: nihilominus ſit per Bullam aut iubilæum eligibilis à fœminis, & à viris, vt ipſi fateantur. Et quidem variant authores in puncto. Quidam enim affirmant: ita Henriq. *lib. 3 de pæn. c. 6. n* 8. & dicit eſſe probabilem Ledeſma *in Summa, de ſacram. pænit. c. 13. poſt primam concluſionem dub.* 8. Ratio illorum eſt, quia non poteſt Epiſcopus irritare factum, contra iuriſdictionem à Papa per Bullam, aut priuilegium delegatam, cum hic Sacerdos ſit idoneus iuxta formam Concilij, tantum enim Concilium requirit, vt Sacerdos ſit idoneus, & eligibilis, quod ſit ab Epiſcopo approbatus, & non diſtinguit inter approbatos ad has perſonas limitate, vel ad illas: vbi autem lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Similiter ſi Epiſcopus approbaret. ita limitate ad certas perſonas, vel oppidum Sacerdotes regulares, & prohiberet audire fœminas vel moniales: interpretandus eſt Epiſcopus rationabiliter, vt reſtrictio locũ habeat quantum ad iuriſdictionem ab eodem Epiſcopo ei commiſſam & delegatam, non vero quantum ad delegatam, & commiſſam per Bullam aut priuilegium à Summo Pont. ijſdem regularibus, ſi modo ſemel ſint approbati ab Epiſcopo: quare ij etiá libere poterũt ab omnibus perſonis eligi per eandem Bullam tam fœminis, quam viris, monialibus, aut ſæcularibus. Alij vero negant poſſe eligi, niſi ab illis ſolum perſonis, ad quas ſunt approbati, non ab alijs prædicti Sacerdotes, tam ſæculares, quam regulares: ita docet Rodrig. *tomo 1. Summa in 2. edit. c. 60. n. 4. concl.* 4. & dicit eſſe probabilem Petrus Ledeſma *citatus dicto dub.* 8. & tenere videtur Soarez *to. 4. de pænit. diſp. 28. ſect. 7. n. 3.* vbi ait approbatum limitate ab Epiſcopo ſolum poſſe eligi ab illis, reſpectu quorum approbatus eſt. Alij vero dicunt ad neutras perſonas hunc eſſe eligibilem, eo quod non ſit abſolute ab ordinario approbatus, quod Bulla & priuilegium petere videtur. ita quidam, quos tacito nomine refert Ledeſma *allegatus dicto dub.* 8. Ex his, hi vltimi deterius ſentiunt; aliæ duæ opiniones ſunt probabiles: prima tamen probabilior; & pro illa faciunt ea, quæ diximus *n.* 18. *dub.* 6. & fauet etiam Sanchez *lib. 8. de matr. diſp.* 36. *n.* 16. quatenus dicit approbatum ab Epiſcopo Sacerdotem ſæcularẽ vel regularem ad fœminas non ad viros, poſſe eligi ad expediendas virorum diſpenſationes, & è contra: & expreſſe ibi in fine dicit ſatis probabile eſſe cenſeri quoque hunc approbatum vt per Bullam poſſit à viris vel à fœminis eligi promiſcue ad confeſſiones.

SVMMARIVM.

Proponuntur dubia ſuper titulum tractanda. num. 46.

An hæc approbatio dari & peti poſſit ab Epiſcopo electo, non confirmato. num. 47.

Quid ſi iam ſit confirmatus, non tamen conſecratus. ibid.

An dari & peti poſſit ab Epiſcopo excõmunicato non tolerato, & an à ſuſpenſo. Refertur ſententia negans. n 48.

Aſtruitur affirmans. num. 49.

An parochus excommunicatus, non toleratus, vel ſuſpenſus ab officio, poſſit dare licentiam ſuo ſubdito, vt alteri Sacerdoti expoſito fateatur. num. 50.

Reſpondetur fundamentis opinionis aſſerentis approbationem non poſſe dari ab Epiſcopo non tolerato. num. 51.

Quid de licentia ad vngendum, & aſſiſtendum matrimonio. num. 52.

An peccet Epiſcopus non toleratus, ſuſpenſuſque hanc approbationem concedens. num. 53.

An poſſit hæc approbatio dari à Capitulo ſede vacante. numero 54.

An à Prælatis exemptis habentibus quaſi Epiſcopalem dignitatem. num. 55.

Soluitur obiectio. num 56.

An dari poſſit à Generalibus & Prouincialibus regularibus ſuis religioſis ad audiendas confeſſiones ſecularium. num. 57.

An ſufficiat approbatio petita & non obtenta, ſi clericis ſecularibus à ſuis Epiſcopis iniuſte negetur. numero 58. & 59.

Non eſt neceſſe in ſcriptis dari. num.60.
An ſemel Sacerdotibus ſæcularibus data, poſſit reuocari quandiu durat. num.61.
Poteſt ex iuſta cauſa; non ſine illa. ibid.
Soluitur obiectio. num.62.
An illicite tantum, an etiam inualide reuocetur, ſi ſine cauſa reuocetur. num.63. 64. 65.
An hæc approbatio ſit inualida ſi obtineatur pecunia. numero 66.
An Doctores, & Laureati in Theologia & iure canonico, hac approbatione indigeant. num.67. 68. & 69.
An illam poſſint dare Epiſcopi nullo examine præcedente. num.70.
An ſufficiat approbatio tacita, quæ habeatur ex ratihabitione de præſenti. num.71.
Non ſufficit ratihabitio de futuro. num.72.
An ſufficiat quod communiter putetur Sacerdos approbatus, cum tamen non ſit. num.73.
Quid ſi habeat titulum coloratum, licet ſit falſus. ibid.
Explicatur ſententia affirmans ſufficere. ibid.
Soluitur dubium. num.74.
Explicatur ſententia negans, etiamſi titulum habeat coloratum. num.75.
Soluuntur fundamenta huius ſententiæ, & confirmatur prima affirmans ſufficere. num.76.
Quid requiratur vt detur communis error. num.77.

Niſi aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat.]

46. IVbet Concilium, vt hæc approbatio ab Epiſcopis detur, & gratis detur. Videndum ergo eſt quid nomine Epiſcopi intelligatur, & à quo Epiſcopo petenda ſit; an ſufficiat, quod Epiſcopus ſit tantum electus, an dari poſſit ab Epiſcopo excommunicato non tolerato licite & valide, an ſufficiat petita & non obtenta, ſi iniuſte negetur; an Doctores & alij prælectores aut Licentiati Theologiæ, & iuris canonici illa indigeant, & quid de famoſis prædicatoribus, deinde aliæ dubitationes exponentur.

47. Breuiter & reſolutiue dico conſecratum Epiſcopum, ſi titularis tantum ſit, & oues non habeat, nec licite, nec valide, poſſe hanc approbationem dare, nec illam ob eo peti; cum enim illam dare ſit actus iuriſdictionis, & ille dum caret ouibus, careat actuali iuriſdictione, inde eſt quod talis approbatio nec licite nec valide ab eo dari poſſit. Nec etiam illam dare poteſt Epiſcopus electus tantum, & non confirmatus, quia ante confirmationem non habet iuriſdictionem; poterit tamen Epiſcopus electus & confirmatus, licet non ſit conſecratus, quia vbi confirmatur à Papa, iam habet iuriſdictionem, & poterit illius actus exercere. Poteſt etiam peti & dari à Vicario Generali Epiſcopi, quia eandem iuriſdictionem habet cum Epiſcopo, quod & vſus confirmat: nam Concilium non dicit vt Epiſcopum per ſeipſum approbet, vnde poteſt ſine dubio id facere per Vicarium generalem. eſt communis doctrina, eam docet Suarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 26. ſect. 5. num. 1. folio mihi 636.* Henriq. *lib. 3. de pœnit. cap. 6. initio*, & alij.

48. An vero huiuſmodi approbatio dari poſſit, & peti licite & valide ab Epiſcopo excommunicato non tolerato, aut ſuſpenſo ab officio, & iuriſdictione, maius eſt dubium: qua de re bipartita eſt opinio. Prima negat. fundamentum illius eſt primo, quia approbare aliquem ad audiendas confeſſiones eſt actus iuriſdictionis, & ita illicite & inualide conceditur ab Epiſcopo excommunicato non tolerato, aut ſuſpenſo ab officio & iuriſdictione. excommunicati enim non tolerati, & ſuſpenſi ab officio, omni iuriſdictione carent: ſecundo, quia parochus excommunicatus non toleratus, ſuſpenſuſque ab officio parochi, non poteſt licite aſſiſtere matrimonio, nec committere facultatem alteri parocho, vel Sacerdoti ad aſſiſtendum illi loco ſuo, nec dare licentiam Sacerdoti expoſito approbatoque ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones ſuorum parochianorum, nec etiam committere vnctionem alijs Sacerdotibus, quia hi omnes actus, ſunt actus iuriſdictionis, ſunt enim actus proprij parochi, in quantum parochus eſt, cum nullus alius eam licentiam concedere poſſit, & non ſunt actus ordinis, vt conſtat; ergo ſunt actus iuriſdictionis; iam vero de aſſiſtentia matrimonij facile probatur, quia alias fruſtra Concilium Tridentinum ſoli parocho potius, quam alteri Sacerdoti non habenti iuriſdictionem; authoritatem aſſiſtendi, & ſubſtituendi alium Sacerdotem loco ſui committeret. Vnde deducitur argumentum, ad approbatio em Epiſcopi, ad audiendas confeſſiones; quia approbatio eſt actus iuriſdictionis, eſt enim actus Epiſcopi quatenus Epiſcopus eſt: ergo quatenus iuriſdictionem habet, alias enim fruſtra Concilium Tridentinum *dicta ſeſſione 23. cap. 15.* ſoli Epiſcopo eam committeret. ergo non poteſt talem actum iuriſdictionis Epiſcopus non toleratus valide exercere. & ita docent expreſſe Sylueſter *verbo Abſolutio 2. quæſt. 6. & verbo Confeſſor. 2 quæſt. 4. effectu 5.* Sotus *in 4. diſt. 18. quæſt. 4. artic. 2. verſ. circa conceſſiones.* Victoria *in Summa de confeſſ. num. 152. & de excommunicatione num. 345.* Ledeſma *2. 4. quæſt. 7. artic 5. dub. 11.* Gutierres *lib. 1. quæſt. canon. cap. 1. num. 89.* & loquendo ſpecialiter de matrimonio colligitur expreſſe ex Nauarro *libr. 4. Conciliorum in 1. edition. titulo de ſponſ. conſilio 47. num. 6. in ſolutione ad 3. in 2. tit. de clandeſt. deſponſat. conſilio 14. num. 6. ad 3.* vbi ait parochum non poſſe aſſiſtere matrimonio extra parochiam, quia illa aſſiſtentia eſt actus iuriſdictionis voluntariæ.

Secunda opinio verior & probabilior; & tenenda affirmat poſſe Epiſcopum excommunicatum non toleratum concedere licite & valide facultatem extremè vngendi, poſſeque etiam eundem Epiſcopum non toleratum, & ſuſpenſum ab officio & omni iuriſdictione approbare Sacerdotes pro miniſtris idoneis ad huiuſmodi confeſſiones audiendas, & ad exercendum munus prædicandi iuxta formam Concilij Tridentini, quia hæc approbatio, & facultas non eſt per ſe actus iuriſdictionis, ſed tantum teſtimonium approbatiuum, ſufficientiæ Sacerdotis, ſine quo non poteſt Sacerdos eſſe idoneus miniſter huius ſacramenti, nec valide confeſſiones audire, non poſſe tamen huiuſmodi Epiſcopos committere & delegare alteri iuriſdictionem ſuam ad abſoluendum à peccatis reſeruatis, quia hæc delegatio eſt actus proprius iuriſdictionis, ſicut actus proprius iuriſdictionis eſt abſoluere ab illis. Docet præterea hæc opinio, parochum excommunicatum non toleratum, aut ſuſpenſum ab officio & iuriſdictione, poſſe concedere licentiam alteri Sacerdoti parocho, vel non parocho, ad aſſiſtendum matrimonio loco ſuo & vngendi 49.

parochia-

patochianos ſuos in extremis, ſi opus ſit, quia hoc non eſt actus iuriſdictionis, ſed eſt ſola iuris ſibi compe.entis ceſſio: ita docet expreſſe Henriquez *libr. 3. de pœnit. cap. 6. num. 3. fine. & lib. 3. de confirmatione cap. 13. numer. 3.* Sanchez *lib. 3. de matrim. diſput. 21. num. 7.* Paludan. *in 4. diſt. 23. queſt. 2. num 17.* D. Anton. 3 *part. titul 14. cap. 15. §. 5.* Syiueſt. *verbo Vnctio num. 1 § 4.* Tabiena *ibi num. 6.* Armilla *ibi num. 5.* Nauar. *cap placuit, de pœnit. diſtinct. 6. num. 51.* Ledeſma 2. 4. *quæſt. 33. artic. 5.* Bartholomæus Ledeſma *de extrema vnctione dub. 6.* Manuel Rodrig. *tom. 2. Summæ cap. 14. nu 5 fine*, & de licentia celebrandi ordines in ſua diœceſi data alteri Epiſcopo per Epiſcopum excommunicatum non toleratum aut ſuſpenſum, idem ex eodem fundamento docent Henriq. *lib. 13. de excomm. cap. 7. num. 7.* & Emanuel Rodriguez & Paludanus *citati*: quia ſcilicet hoc non eſt actus iuriſdictionis, ſed eſt tantum iuris ſibi competentis ceſſio.

50. An vero parochus excommunicatus non toleratus, aut ab officio ſuſpenſus, poſſit dare licentiam ſubdito ſuo vt alieno Sacerdoti expoſito fateatur; eſt graue dubium. affirmat Nauarrus *eodem cap. placuit num. 73.* & Corduba *libro 5. quæſtionum quæſt. 13. paulo poſt principium*: Rodriguez *in expoſit. Bullæ Cruciatæ. §. 1. numer. 5.* & Henriquez *lib. 11. de matrimonio. cap. 3. numero 5. in commento littera Q. & libro 13. de excommunicat. capit. 7. numero 7.* & Veiga *libro 6. Summæ caſu 119.* referens idem tenuiſſe Metinam: & fundamentum eſt idem prorſus, quia hoc non eſt exercere actum proprium iuriſdictionis, ſed tantum cedere iuri ſuo. Negat tamen Sanchez *dicto lib 5. de matrimonio diſputation. 21. num. 9.* ex optimo fundamento, & quamuis nullum authorem pro ſe citet, firmo tamen, ac ſolido fundamento nititur. quia dare licentiam alicui ſubdito vt confiteatur alteri Sacerdoti expoſito, & committere eidem Sacerdoti ſubditos ſuos, vt illos abſoluat, eſt actus proprius iuriſdictionis, & eſt exercere iuriſdictionem in ſubditos: ſicut enim parochus non toleratus, aut ſuſpenſus ab officio priuatus eſt ipſo facto iuriſdictione, & poteſtate adminiſtrandi ſacramentum confeſſionis, ita etiam concedendi alteri licentiam ad illud adminiſtrandi, & cum Sancio idem tenet expreſſe Henriquez *dicto libro tertio.* Confirmat *capit. decimo tertio, numero tertio, fine*, ibi: *Parochus licet ſit excommunicatus nominatim, vel ſuſpenſus ab officio, & iuriſdictione, poteſt dare alteri Sacerdoti etiam non expoſito, licentiam vngendi: vt Epiſcopus poteſt approbare tamquam idoneos miniſtros pro officio audiendi confeſſiones, aut prædicandi, quia licentia hæc non eſt per ſe actus iuriſdictionis, quamuis non poßit delegare iuriſdictionem abſoluendi.* hæc ille.

51. Ad fundamenta & argumenta propoſita pro prima opinione *numero 48.* reſpondeo aſſiſtere matrimonio, & dare licentiam aſſiſtendi matrimonio, & ſimiliter approbare aliquem ad audiendas confeſſiones, non eſſe actum propriè parochi aut Epiſcopi in quantum formaliter eſt parochus, aut Epiſcopus, ſed in quantum legitimus teſtis eſt matrimonij cum facultate ſubſtituendi alium pro ſe, & in quantum Epiſcopus perſona eſt habilitans ipſos Sacerdotes vt ſint idonei & ſufficientes miniſtri confeſſionis per authenticum teſtimonium, & approbationem ſufficientiæ illorum. Adnexuit autem Concilium ſoli parocho, & non alteri Sacerdoti authoritatem illam legitimi teſtis ad valorem matrimonij cum facultate ſubſtituendi alium Sacerdotem pro ſe, non quia hoc ſit actus propriæ iuriſdictionis parochi, ſed quia parochi proprium erat adminiſtrare ſubditis ſacramenta, & decebat, vt propter hanc cauſam illi etiam hæc authoritas tribueretur, adderetur que parochi officio: ſimiliter tribuit Concilium Epiſcopis authoritatem hanc approbandi Sacerdotes pro idoneis miniſtris confeſſionis; non quia hoc ſit actus proprie officij Epiſcopi formaliter, aut perſonæ habentis formaliter iuriſdictionem, ſed quia decebat, vt Epiſcopis, qui oculi ſunt Eccleſiæ, hoc munus adderetur, tamquam patribus illius, ad quos cura ſalutis filiorum ſpectat præcipue.

Sed ratio data videtur probare non poſſe parochum excommunicatum non toleratum nec Epiſcopum concedere licentiam alijs Sacerdotibus vngendi ſuos ſubditos in extremis, quia vnctio eſt actus proprie parochi in quantum formaliter eſt parochus, ac proinde eſt actus propriè iuriſdictionis, eſt enim adminiſtratio ſacramenti intrinſece adnexa officio parochi, & non illi addita extrinſece, vt authoritas aſſiſtendi matrimonio extrinſece adnexa eſt parocho, & authoritas approbandi confeſſarios in idoneos miniſtros adnexa eſt Epiſcopis. Dicendum tamen eſt ſolam confeſſionem quia formaliter eſt iudicium quoddam, & ad modum & formam iudicij à Chriſto Domino inſtituta, in accuſatione ex parte pœnitentis, & prolatione ſententiæ ex parte confeſſarij, non poſſe committi valide, & delegari alteri confeſſario per parochum, aut Epiſcopum non toleratum, quia actus illius formaliter eſt quoddam iudicium, & eſt quædam iuriſdictio proprie & formaliter, iudicium enim non exercetur niſi inter iudicem ſuperiorem, & ſubditos: & eſſentialiter poſtulat ſubordinationem, & rationem obedientiæ, & ſubiectionis: at vero cæterorum ſacramentorum collatio, & adminiſtratio licet pertineat ad parochum, & ſit actus parochi quatenus parochus eſt, non tamen pertinet tamquam actus iudicij, vt patet, & ideò ſi à parocho excommunicato non tolerato, aut ab eodem parocho ſuſpenſo ab officio fiat, valide tamen fit; non ſic vero res ſe habet in adminiſtratione, & collatione ſacramenti confeſſionis, quia exercetur per modum iudicij, & iudicium intrinſece poſtulat iuriſdictionem, vt valide fiat, excommunicatus autem non toleratus, & ſuſpenſus ab officio omni prorſus iuriſdictione caret. 52.

Rogabis tamen an peccet Epiſcopus non toleratus, ſuſpenſuſve ab officio, Sacerdotes approbans in confeſſarios iuxta formam Concilij: & an parochus ſimiliter non toleratus, vel ſuſpenſus ab officio parochi mortaliter peccet aſſiſtens matrimonio, vel vngens, aut alijs licentiam concedens aſſiſtendi, & vngendi; videntur enim peccare mortaliter, eo quod communicent cum alijs, quod eſt interdictum excommunicato. Reſpondeo cum Sanchez *libro tertio, de matrimonio diſputation. 21. numero 8.* nullo modo, nec Epiſcopum, nec parochum peccare mortaliter, quia communicant in re neceſſaria, & quæ neceſſario ſpectat ad ſuum munus: immo addo nec etiam venialiter, cum hoc ſit maxime neceſſarium; ex alia tamen parte inquit Sanchez videtur parochus venialiter peccare, aſſiſtens matrimonio, ſi videlicet benedicat ſponſos iuxta formam Concilij *ſeſſione 24. de matrimonio capite primo,* dicendo, 53.

dicendo, *Ego vos coniungo*, &c. quia hæc benedictio videtur eſſe actus iuriſdictionis, quæ tamen cum in nullius præiudicium fiat, & ſit res parui momenti, & non neceſſaria ſacramento (quia ſi omitterentur ea verba, tantum eſſet veniale) ideo benedicendo, venialiter ſolum peccaret; non peccabit autem nec venialiter quidem concedens alteri licentiam aſſiſtendi, & benedicendi, quia ibi nullam proprie exercet iuriſdictionem, ſed tantum cedit iuri ſuo, vt diximus ſupra.

54. Capitulum ſede vacante poteſt approbare & exponere confeſſores per Vicarium à ſe electum, quia Capitulum ſede vacante ſuccedit in omni iuriſdictione Epiſcopo, præter caſus in iure expreſſos, & hic actus approbandi non eſt actus formaliter ordinis, & dignitatis Epiſcopalis, ſed eſt actus iuriſdictionis ordinariæ, & ideo poteſt Capitulum hunc actum per Vicarium Generalem à ſe electum exercere, quia ſuccedit Epiſcopo in omni iuriſdictione ordinaria, non vt inferior, ſed vt æqualis; vt docent Canonici iuriſperiti in capit. olim, de maioritate & obedientia. vbi Felinus *verſ. 6.* & confirmatur ex vſu, ita enim Capitulum ſolet efficere per Vicarium ſuum ſede vacante. Confirmatur etiam, quia hic actus eſt valde neceſſarius ad adminiſtrationem ouium diœceſis Epiſcopalis, quarum cura commendata eſt Epiſcopo, & eo defuncto, Capitulo, ac proinde non eſt veroſimile idem Capitulum toto eo tempore vacantis ſedis priuatum eſſe ea poteſtate, vt non poſſit approbare confeſſarios in illo Epiſcopatu, & ſic neceſſe ſit vel expectare ſuccedentem Epiſcopum, vel ad Summum Pontificem pro ea approbatione recurrere. ita communiter Doctores, Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima octaua, ſectione 5. numero 2.* Henriquez *libro 3. de pœnitent. capite 6. initio.* Syluester *verbo Capitulum. §. ſecundo.* Angelus. ibi §. *ſecundo*, facit Simancas, *de Cathol. inſtitut. capite vigeſimo quinto, numero 6. & capite trigeſimo quarto, numero 39.* ſic ſede Apoſtolica vacante ſuccedunt in iuriſdictione gubernatiua Cardinales per Vicarium ab ipſis electum, vt fieri videmus Romæ, & docet Iacobatius *de Concil. libro quarto, articulo tertio.* & gloſſa *in capite primo, de ſchiſmate in 6.* Bertachinus *de Epiſcopo 4. part. quæſtione decimanona*, & Auguſt. de Anchona *de poteſtate Eccleſiaſtica quæſtion. 3. articulo octauo & nono*, & alij.

55. Comprehenduntur etiam nomine Epiſcopi in Concilio Tridentino *dicta ſeſſione 23. cap. 15.* quoad hanc approbationem quidam Abbates ſæculares, & Priores magni exempti, qui in ſuas oues habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vt in Caſtella Abbas Compluti regij, & Metinæ Campeſtris: in Luſitania Prælatus Tomarenſis, & Prior ſeu Vicarius Generalis Prioris Cratenſis Diui Ioannis hoſpitalarij: hi enim cum exerceant & habeant prædictam iuriſdictionem, quaſi Epiſcopalem, & quoad actus illius ſint exempti ab ordinaria iuriſdictione poſſunt ſine dubio exponere, & approbare Sacerdotes in confeſſarios intra totum ſuum diſtrictum, & de facto approbant, vt patet ex vſu, & certum omnino eſt illos non vſuros hac poteſtate niſi in hoc decreto nomine Epiſcopi comprehenderentur. & ita docent Soarius & Henriquez *citati*, Syluester *verbo Confeſſor. 2. §. 7.* Paulus, Ioannes Imola, & Ioannes Monachus *in capit. Abbas, de priuilegiis in 6.* & probatur facile ratione, quia iſte actus approbatiuus, & actus iuriſdictionis, & hi Prælati habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuas oues, ita vt nullum alium ſuperiorem agnoſcant, præter Summum Pontificem; ergo poſſunt hunc actum exercere. & confirmatur, quia Vicarij Epiſcopi poſſunt hunc actum exercere, & de facto approbant huiuſmodi confeſſarios, quia Epiſcopi illos conſtituunt loco ſui, & Capitulum ſede vacante hoc poteſt facere, quia ſuccedit Epiſcopo, ſed huiuſmodi Abbates conſtituti ſunt à Summo Pontifice loco Epiſcoporum, & cum tota iuriſdictione Epiſcopali; ergo poſſunt eundem actum exercere. Confirmatur etiam, quia, vt docet Nauarrus *in manuali capite 12. numero 75.* hi prælati poſſunt diſpenſare in votis reſeruatis Epiſcopis. & *capite 27. numero 39.* poſſunt abſoluere ab omnibus excommunicationibus Epiſcopis reſeruatis; ergo etiam poterunt approbare confeſſarios, cum ea cura Epiſcopis demandetur, & ea approbatio ſit actus ordinariæ iuriſdictionis: nam nomen Epiſcopi in hoc decreto iuriſdictionem potius reſpicit, quam conſecrationem, & ideo hic nomine Epiſcopi veniunt, qui ex priuilegio iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent in Eccleſia.

Nec refert quod huiuſmodi Abbates, & Priores ſeu adminiſtratores non ſint Epiſcopi, & verba Concilij Tridentini de Epiſcopis loquantur, nec ſimiliter refert reſponſum quoddam Congregationis Cardinalium, quæ vulgo circumfertur, & ita habet, *Cum exponere confeſſores ſit proprium munus Epiſcoporum, nullus alius poteſt in hoc ſe intromittere*; quia hæc declaratio non eſt authentica, nec in originali ſelectiſſimarum reſponſionum illam reperi: nec illa verum habet, cum Capitulum ſede vacante non ſit Epiſcopus, & tamen huiuſmodi Sacerdotes in confeſſarios approbet, vt conſuetudo monſtrat; intelligenda ergo eſt prædicta reſponſio de illo, qui non ſit Epiſcopus in iuriſdictione, ita vt excludantur omnes prælati inferiores immediate Epiſcopis ſubiecti, & omnes etiam ſuperiores veluti Cardinales, qui non habent Epiſcopatum. 56.

Nomine Epiſcopi quoad hanc approbationem erga confeſſiones ſæcularium non comprehenduntur in hoc decreto Concilij Tridentini Generales religionum, aut Prouinciales reſpectu ſuorum ſubditorum: poſſunt enim hi Prælati ſuos ſubditos regulares exponere & approbare ad confeſſiones ſuorum religioſorum audiendas, non tamen ad confeſſiones ſæcularium, non quia hoc illis ſpecialiter concedat Concilium in hoc decreto, ſed quia hoc poterant ante Concilium & Concilium nihil loquitur de confeſſionibus regularium; nec obſtat quod huiuſmodi Prælati ſint exempti, & habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem; non enim illam habent in ſæcularem populum fidelium ſæcularium, ſed tantum in ſuos ſubditos regulares, vnde cum non habeant iuriſdictionem in ſæculares, non poſſunt conſequenter actus iuriſdictionis circa illos exercere; approbare autem regulares ſuos ſubditos in confeſſarios ſæcularium, eſt actus iuriſdictionis reſpectu ſæcularium: & ita vſus 57.

habet, & docent communiter Doctores, Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima octaua, ſection. quinta, numero quarto, in prima edit. & ſection. quarta, numero quinto.* Bellanus *de ſacramentis, tomo ſecundo, diſputation. octaua, dubit. ſeptima, numero quadrageſimo octauo.* Henriquez *libro tertio, de pœnitent. capit. ſexto, numero quarto*, & nos iam diximus *numero* 11.

58. Primum ergo dubium quod hîc oritur eſt, an ſufficiat approbatio petita, & non obtenta, ſi clericis ſæcularibus à ſuis Epiſcopis iniuſte negetur? Et reſolutiue dico: quando non eſt manifeſtum, & euidens, approbationem iniuſte negari, non ſufficit petita, quia ſemper ius ſuperioris in ſuo vigore manet, iuſteque feciſſe præſumitur, quando liquido & manifeſte non conſtat iniuſte feciſſe. Quando tamen euidentiſſima res eſt Sacerdotem petentem hanc approbationem, eſſe idoneum, in literis, & moribus, & ſine cauſa, ſed ex odio & maleuolentia repelli: hîc vertitur rei cardo. & quidam putant, tum ſufficere petitam non obtentam, quia hæc approbatio, vt probauimus *numero nono*, non eſt opus gratiæ, ſed iuſtitiæ, eſt enim veluti teſtimonium, iudicium, ſeu ſententia, & ideo iniuriam petenti facit Epiſcopus quando ſine cauſa negat, & contra merita perſonæ petentis: actio autem iniuſta & iniurioſa nemini poteſt eſſe nociua; ergo ea negatione non obſtante, expoſitus, eo ipſo, & approbatus, manebit: deinde, quia conſenſus debitus, & iniuſte negatus pro dato cenſetur in iure. *capit. licet, de regularibus.* vbi ob hanc cauſam religioſo petenti à ſuo ſuperiori licentiam tranſeundi ad perfectiorem religionem, ſufficit petita, & non obtenta. Dicendum tamen omnino eſt non ſufficere approbationem petitam, quamuis iniuſte negetur, ſed requiri & neceſſariam eſſe in reipſa exhibitam: ita communiter Doctores, & recte ac docte id probat Soarius *tomo quarto, de pœnitentia diſputatione vigeſima octaua, ſect. quinta, numero ſexto, editione prima.* & fundamentum eſt primo, quia ex verbis Concilij *dicta ſeſſione vigeſima tertia, capite decimo quinto, de refor.* initio ſummarij appoſitis, conſtat non cenſeri quempiam approbatum niſi in re approbationem obtineat; efficiunt enim hunc ſenſum: *Niſi quis ſit approbatus ab Epiſcopo, non poteſt eſſe idoneus ad confeſſiones ſæcularium audiendas.* huiuſmodi autem conditionalis eam vim habet, vt ſi in re non ponatur requiſita conditio, effectus ſequi non poſſit. ſicut enim propter hanc conditionalem, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua*, &c. *non poteſt introire in regnum Dei*, &c. etiamſi ex iniuſtitia, & odio, & malitia alterius, paruulus non baptizetur non ſaluabitur, & niſi quis per ſententiam iudicis declaratus fuerit hæreticus, non priuatur bonis ſuis: etiamſi iudex iniuſte & ex odio & aduerſa voluntate in religionem, illum non declaret: ita etiam ſimiliter, niſi quis in reipſa non obtineat hanc approbationem, non ſufficiet petita non obtenta, & iniuſte negata. Secundò, quia, vt late probauimus *numero decimo quinto*, religioſi ex ſpeciali priuilegio inſerto in corpore iuris in Clementina dudum, de ſepulturis, habent, vt eo ipſo approbati cenſeantur à ſuis ſuperioribus regularibus ad confeſſiones ſæcularium audiendas, ſi iniuſte, & ex odio & maleuolentia, petita, & iniuſte illis negata fuerit ab Epiſcopis huiuſmodi approbatio; ergo niſi haberent hoc priuilegium, non ſufficeret, ſi iniuſte negaretur, ſed opus erat, vt in re exhiberetur; ergo cum clerici ſæculares ſimile priuilegium non habeant, non ſufficit petita & non obtenta ſi iniuſte negetur, ſed neceſſario requiritur, vt in re habeatur: ita docet expreſſe Soarius *modo allegatus*, & debent neceſſario docere omnes, qui dicunt, hoc eſſe ſingulare priuilegium religioſorum quos citauimus *num.* 15.

Quid ſit approbatio.

Ad rationem in contrarium factam reſpondeo actionem, ſeu potius omiſſionem iniurioſam ſæpe poſſe eſſe nociuam alteri ad hoc vt careat aliquo bono, vt in exemplis allatis patet. Ad confirmationem reſpondeo conſenſum debitum, non tantum operari, quantum in re exhibitum, vt conſtat in adminiſtratione cuiuslibet ſacramenti; aliquando vero non eſt neceſſarius conſenſus ſeu licentia in re exhibita, præſertim vbi iura id declarant, vt in capit. *licet, de regularibus*, allegato. 59.

Non oportet tamen hanc approbationem in ſcriptis dari ad modum authentici teſtimonij & ſententiæ, quia Concilium illam in ſcriptis non requirit, & non eſt neceſſarium vt id reſtringamus contra communem vſum & conſuetudinem, ſolent enim Epiſcopi ſæpe ſolo verbo illam concedere, ſatius tamen erit in ſcriptis habere, vt facilius de illa conſtet, ſi opus fuerit. 60.

Secundum dubium eſt an approbatio ſemel ab Epiſcopis Sacerdotibus ſæcularibus impenſa, poſſit reuocari, quoties Epiſcopi voluerint. Et hac de re tripartita eſt ſententia. Prima negat omnino reuocabilem eſſe. fundamentum illius eſt, primo, quia hæc approbatio non eſt fauor nec gratia aſſidue pendens ex voluntate Epiſcopi approbantis, ſed eſt teſtimonium quoddam, & quaſi ſententia authentica, quæ tranſit in rem iudicatam, eſt enim actus iuſtitiæ, vt diximus *numero nono.* Secunda affirmat eſſe ad nutum reuocabilem. hanc tenet Viualdus *in candelabro aur. vbi de Confeſſione numero vigeſimo ſeptimo, concluſione ſecunda*, fundamentum illius eſt, quia Concilium tribuit hoc ius Epiſcopis, quo poſſunt libere vti, & quia hæc eſt diſtinctio inter approbationem ſemel datam regularibus, & ſæcularibus Sacerdotibus, quia approbatio ſemel data regularibus ſemper durat, & reuocari non poteſt. vt probauimus *numero vigeſimo ſexto*, quem vide omnino; approbatio vero clerici ſæcularis reuocari poſſit, quia iuriſdictio ſæcularium Sacerdotum ſemper & aſſidue pendet ab arbitrio Epiſcopi; iuriſdictio autem regularium non ita, quia datur à Papa, & ideo non poteſt ad libitum Epiſcoporum reuocari. Tertia & vera ſententia docet non poſſe Epiſcopum ſine iuſta cauſa approbationem Sacerdotibus ſæcularibus ſuis ſubditis, etiam ſemel datam reuocare: data autem & probata iuſta cauſa poſſe; ita docet Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima octaua, ſectione 7. num. 7. edit. 1.* & Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 6. num. 6.* ibi, *Nec poteſt Epiſcopus reprobare approbatos ſemel niſi in particulari iſtum aut illum cauſa cognita, & probata.* Probatur ex cap. accepimus, de ætate, & qualitate. in quo habemus eum, qui ſemel tamquam idoneus approbatus eſt, non eſſe tamquam indignum reprobandum, niſi conſtiterit denuo 61.

factum

Digitized by Google

factum eſſe indignum: ibi, *Niſi forte poſtquam promoti fuerint, reddiderint ſe indignos.* Dicitur enim ibi illum qui ſemel reputatus eſt idoneus ad ſacros ordines recipiendos, non eſſe reputandum indignum ad beneficium, niſi poſt ordines ſuſceptos reddiderit ſe indignum, & de hoc conſtiterit. Deinde probatur rationibus, primò quia hæc approbatio non eſt aliqua gratia, vt ſupra dicebamus, aſſidue pendens ex voluntate Epiſcopi approbantis, ſed eſt teſtimonium quoddam, & iuridica quædam declaratio ad modum iuſtæ ſententiæ ex iuſtitia debita: ergo non poteſt iuſte reuocari ſine cauſa. Secundò quia per approbationem ſemel datam talis Sacerdos manet approbatus, nec poteſt iam non eſſe approbatus, niſi ipſe mutetur, quia iam habet quicquid Concilium Tridentinũ in illo requirit, nec videtur illa approbatio ita moraliter & aſſidue pendere à voluntate approbantis, vt per ſolam illius reuocationem iniuſte, & ſine cauſa factam tollatur: data autem iuſta cauſa, tolli poteſt, quia tunc non reuocatur ea approbatio propter ſolam voluntatem approbantis, ſed propter nouam declarationem; quæ eſt veluti noua ſententia, nouumque teſtimonium, efficax ad irritandam, caſſandamque priorem declarationem.

Quid ſit approbatio.

62. Dices, à principio poterant Epiſcopi eos abſque vlla iuſta, & rationabili cauſa non approbare, ſed ex ſua mera voluntate: ergo poſt datam approbationem, eam poterunt reuocare. Reſpondeo negando illationem: eſt enim diuerſa ratio: quia quando à principio negatur, homo nunquam fuit approbatus, & ideo nunquam fuit in eo completa conditio à Concilio Tridentino requiſita, quæ tamen impleta fuit in eo, qui ſemel eſt approbatus.

63. Dubium ergo eſt, an approbatio ſemel data, & iniuſte, & ſine cauſa reuocata, ſit ipſo iure nulla, an ſolum illicita? Certe Soarius *dicto numero ſeptimo*, allegatus aſſerit probabile eſſe, talem reuocationem ſine cauſa factam eſſe nullam, quamuis res, inquit, ſit dubia, & timenda, & ſic cum formidine hoc concedit. Dicendum ergo eſt, ſi approbatio fuit conceſſa ab Epiſcopo vſque ad beneplacitum ſuum, validam & licitam eſſe reuocationem illius ſine vlla cauſa factam, quia ex modo concedendi illam, ſatis intelligitur, ſemper eam approbationem pendere ex mera voluntate concedentis; quamuis enim huiuſmodi approbatio ſit veluti quædam ſententia & teſtimonium, ex iuſtitia debitum; tamen modus dandi illud non eſt ex iuſtitia debitus, quia nullum eſt ius quod prohibeat hoc teſtimonium, hoc vel illo modo dari, limitate vel non limitate; ad fœminas; non ad viros; ad beneplacitum, vel non beneplacitum; ſed abſolute; in hoc loco, & vrbe, non in alio; ad annum vel biennium, vel per totam vitam. Si vero non hoc modo fuit conceſſa, ſed ſimpliciter: vel ad tempus, vel in perpetuum; dico inualidam omnino eſſe reuocationem ſine cauſa factam, quia talis reuocatio ſine cauſa facta, eſt quædam ablatio iuris iam acquiſiti, vel quaſi reuocatio iuſtæ ſententiæ ſine cauſa reuocandi facta: ergo non tantum eſt iniuſta, ſed inualida: vnde quandiu ex parte Sacerdotis approbati non datur aliqua mutatio, quæ iuſtam cauſam præbeat Epiſcopo reuocandi talem approbationem, non ſolum iniuſte profecto, ſed etiam inualide talis approbatio reuocatur: data autem cauſa, & iuridice probata, & iuſte, & valide reuocatur. quia nullum eſt ius quod prohibeat hanc approbationem reuocari ex cauſa, neque apparet vnde illa ex ſe ſit irreuocabilis; fundatur enim in ſcientia & moribus, & aliis conditionibus neceſſariis ex parte confeſſarij ad hoc ſacramentum ritè & debite miniſtrandum: poteſt autem Sacerdos paſſim mutari quoad hæc omnia, vt per ſe conſtat, & experientia patet: Vnde poteſt idem Epiſcopus quoties ſibi viſum fuerit vocare iterum ad examen clericos ſæculares, ſuos ſubditos à ſe approbatos, & quos indignos inuenerit reprobare, quia iam cauſa inſufficientiæ ex defectu ſcientiæ cognita, & probata manet per examen.

64. Argues; ſemper præſumendum eſſe hanc approbationem datam eſſe ab Epiſcopis ſaltem circa clericos ſæculares qui eis ſubditi ſunt vſque ad beneplacitum ſuum, & cum hac implicita conditione. & ideo ſemper pendere ab illorum voluntate, & poſſe licite & valide reuocari ad libitum abſque vlla cauſa. Reſpondeo propter hanc rationem timide admodum locutum fuiſſe Soarium in hoc negotio: dum tamen Epiſcopi cùm approbant, non declarant, ſe eam approbationem dare vſque ad beneplacitum ſuum, præſumendum eſt; illam abſque ea conditione dare, cuius rei ſignum euidens eſt, quia, quandò illam ſub ea conditione præſtant, ſtatim id explicant.

65. Ex dictis manent rationes primæ & ſecundæ ſententiæ ſolutæ, licet enim hæc approbatio non ſit gratia & fauor aſſidue pendens à voluntate Epiſcopi concedentis, ſed teſtimonium quoddam & ſententia ſufficientiæ Sacerdotis approbati, ſeu potius declaratio illius: eſt tamen tale teſtimonium, talis ſententia, & declaratio, vt ſemper pendeat à vita, ſcientia, & moribus Sacerdotis approbati: vnde quoties conſtiterit, mutationem in illo eſſe factam, iuſte, & valide poterit talis approbatio, & declaratio reuocari. Ad diſtinctionem ſecundæ opinionis inter ſæculares Sacerdotes approbatos & regulares, reſpondeo Epiſcopos etiam poſſe tamquam ſedis Apoſtolicæ delegatos ad hoc particulare negotium, regulares reprobare ex iuſta & rationabili cauſa cognita, & probata, vt diximus *numero trigeſimo primo*. Vnde euidens ſignum eſt, hanc veluti ſententiam approbationis ex ſua natura reuocabilem eſſe, cum fundamentum habeat in moribus eorum qui approbantur, qui paſſim mutari poſſunt.

66. Tertium dubium eſt, an verbum illud Concilij, *quæ gratis detur*; in quo prohibetur huiuſmodi approbatio dari pro pretio, aut pecunia, ita ſit ſubſtantiale, vt ſi forte pro pecunia obtineatur, nulla prorſus ſit; velut collatio beneficij pecunia obtenta, nulla eſt. Reſpondeo: in hoc verbo ſolum contineri præceptum, quo præcipitur Epiſcopis, vt huiuſmodi approbationem gratis impendant, non contineri vero conditionem neceſſariam, qua non ſeruata, non valeat approbatio, hoc enim nec verba declarant, nec erat neceſſarium, nec forte expediens. vnde illud verbum, *gratis detur*, optime exponitur præceptiue, vt dictũ eſt. erit ergo ex ſuo genere peccatum mortale; veniale tamen poterit

eſſe ſi aliquid pro illa ita exiguum detur, vt ad materiam peccati mortalis non perueniat, ita docet Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima octaua, ſectione quinta, numero decimo, in fine.* edit. primæ.

67. Quartum dubium eſt, vtrum Doctores, lectores, licentiati in ſacra Theologia, vel iure canonico, famoſique prædicatores, de quorum ſcientia conſtat per publicam facti & doctrinæ euidentiam, teneantur hanc approbationem petere ab Epiſcopis, ſiue ſæculares Sacerdotes ſint, ſiue regulares, vt idonei confeſſarij euadant, & an ij etiam in decreto Concilij comprehendantur. Et hac de re triplex eſt ſententia. Prima illos excipit, docetque eos non indigere Epiſcopi approbatione, hanc tenuerunt olim Salmanticæ, vt refert Henriquez, ſed non ſequitur, *libro tertio, de pœnit. capite ſexto, numero ſecundo, in commento litera O.* Magiſter Mantius, Gallo, Frater Medina, Banhez, Sebaſtianus Perez Epiſcopus Oxomenſis, & alij quoque Complutenſes; & fundamentum illorum erat: primò, quia huiuſmodi homines, & præſertim ij qui Doctoratus, vel licentiatus gradu Theologiæ, vel iuris canonici inſigniti ſunt, iure reputantur idonei, iam enim Academia eos nomine Summi Pontificis examinauit, & dignos ea laurea inuenit. Secundò, quia Concilium ait nullum Sacerdotem eſſe idoneum ad audiendas confeſſiones ſæcularium, niſi aut parochiale beneficium habeat, aut approbationem ab Epiſcopo obtineat, *aut alias idoneus iudicetur.* huiuſmodi autem Doctores, & licentiati, & famoſi, egregiique prædicatores, ſatis idonei ab omnibus, alias, id eſt, ſine tali approbatione iudicantur, quorum enim ſcientia, & ſufficientia notoria eſt, nec examine, nec alia approbatione indigent. Tertiò probant, quia Concilium non intendit derogare iuri communi, ij autem qui laurea Theologiæ, aut iuris canonici donati ſunt, iure communi approbantur; quare, nulla alia approbatione ad exercendum munus confeſſariorum indigent. ita ſe habet hæc opinio, quæ eſt omnino improbabilis, vt ſtatim in ſecunda, & tertia dicemus.

68. Secunda ſententia docet, etiam huiuſmodi Doctores, & licentiatos in Theologia & iure canonico, aliosque prælectores, tam regulares, quam ſæculares, famoſoſque, & egregios prædicatores indigere ſuorum Epiſcoporum approbatione, & comprehendi in decreto Concilij Tridentini *dicta ſeßione vigeſima tertia, capite decimoquinto,* & aliter nec licite, nec valide poſſe confeſſiones ſæcularium audire, eſt communis omnium & certa ſententia: ita docet Fran. Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſputatione vigeſima octaua, ſectione quarta numero tertio, edit.* 1. Henriq. *libro tertio, de pœnitent. capite ſexto, numero ſecundo.* Bellanus ſeu Conynx (vtroque enim nomine illum ſoleo citare) *tomo ſecundo, de ſacrament. diſputatione octaua, dub. 7. num. 49. fol. mihi 473. col. 2.* Probant. primò, quia in Concilio Tridentino *dicta ſeſſ. 23. cap. 15.* decernitur expreſſe: *ne vllus habeat authoritatem audiendi confeſsiones, etiam Sacerdotum, nec ad id idoneus reputetur, niſi aut habeat parochiale beneficium, aut fuerit per Epiſcopum approbatus, aut alias idoneus reputatus, & iudicatus, non obſtante quacumque conſuetudine etiam immemorabili & priuilegio;* itaque illa verba Concilij: *aut alias idoneus iudicetur,* in quibus authores primæ opinionis magnũ præſidium habebant, intelligenda ita ſunt; *aut alias ab Epiſcopo idoneus iudicetur,* vt explicat Toletus *lib. 5. Summæ cap. 13. num. 5. ad finem.* & ita neceſſario debent intelligi, vt cohæreant cum illis verbis antecedentibus Concilij, *Niſi aut ab Epiſcopo per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur,* id eſt, ab ipſo Epiſcopo; quod confirmant verba etiam ſequentia, *& approbationem, quæ gratis detur, obtineat, ſcilicet ab Epiſcopo:* Vnde cum hoc ius poſitiuum ſit expreſſum, neceſſario illi ſtandum eſt, nam Concilium præter modum approbationis ex iudicio Epiſcopi prouenientem, omnem alium excludit, dum aſſerit; nec ad id idoneum reputari, niſi aut ab Epiſcopo per examen, ſi illi videbitur, aut alias idoneus reputetur, intellige ab eodem Epiſcopo; voluit enim Concilium hanc approbationem aliquo modo eſſe iuridicam, hoc eſt, deſcendere à poteſtate iuriſdictionis, & ideo illam non concedit Academus, nec publicæ opinioni exiſtimationique erga famoſos prædicatores, ſed tantum Epiſcopis; qui ſoli ſunt veri & competentes iudices in hac re: Vnde nec Cardinales, nec Epiſcopi conſecrati, qui nullum habent Epiſcopatum, hanc approbationem dare poſſunt, cum Concilium expreſſe dicat nullum reputari idoneum, niſi ab Epiſcopis talis iudicetur.

Tertia ſentẽtia parum diſtat à ſecunda, ait enim huiuſmodi laureatos, & Doctores, ac prælectores Theologiæ, & iuris canonici, famoſoſque, & egregios prædicatores, teneri ſe præſentare Epiſcopis, vt approbentur, licentiamque, & approbationem ab illis petere, alias non reputari idoneos miniſtros confeſſionis; non poſſe tamen examinari ab Epiſcopis. hanc opinionem docet Corduba *caſu 16.* Guterres *libro 1. quæſt. canonic. cap. 6. num. 9.* Rodriguez *in explicat. Bullæ Cruciatæ §. 9. numero 4. fine.* Menochius *libro ſecundo, centuria 5. caſu 465.* Palatius *in 4. diſtinct. 17. quæſtion. 7. pag. 258. fine.* & alij quos ipſi allegant. Probant, quia Pius V. in motu proprio pro mendicantibus expedito anno 71. declarauit regulares Magiſtros, etiam laureatos & prælectores, præſentandos eſſe Epiſcopis, vt approbentur, vetat tamen eos examinare. & eadem eſt ratio iuxta huiuſmodi authores de Doctore ſæculari, aut licentiato in ſacra Theologia, iureque canonico; quorum enim notoria ſufficientia eſt, periculum examinis ſubire non debent, vt ait Pius V. in ſuo motu proprio. Quamuis autem Epiſcopi eos non debeant examinare, poſſunt tamen de illorum moribus, & prudentia inquirere, qui ſi ob hanc rem minus idonei videbuntur, eos poterunt reijcere: ſic examen de vita & moribus requiritur in concurſu alicuius parochiæ, iuxta Concilium Tridentinum *ſeßione vigeſima quarta, capite decimo octauo.* & pro ordinibus ſuſcipiendis *ſeßione vigeſima tertia, capite 5. & 7.* & pro canonicatu aſſumendo *ſeßione vigeſima quarta capite 12. ad finem;* & pro Epiſcopi electione *ſeßione vigeſima ſecunda, capite 2. & ſeßione ſeptima, capite 1. & ſeßione 25. de reformat, capite primo* quanto ergo magis requiretur pro officio audiendi confeſſiones, in quo maius eſt periculum peruertendi animas, vt patet, propter occultiſſimum forum. Hæc opinio, vt dixi, parum diſtat à ſecunda: ſecunda enim ſolum intendit, neminem eſſe idoneum niſi approbetur ab Epiſcopo, & non dicit, *præcedente examine;* iſta ſecunda requirit etiam hanc approbationem, ſine examine, ideo enim dicit præ-

ſentandos

ſentandos eſſe huiuſmodi Doctores Epiſcopis, vt approbationem obtineant, & ſic vtraque optima eſt. Fundamenta primæ ex dictis ſoluta ſunt.

70. Imo, vt optime notat Palatius *in 4. diſtinct.* 17. *diſputatione ſeptima, pagina* 265. poteſt Epiſcopus approbare quoſcumque Sacerdotes voluerit, ſæculares, vel regulares, etiam non laureatos Theologia vel iure canonico, abſque vllo examine, ſufficit enim quod illi ſibi videantur apti ad hoc munus exercendum, vt verbotenus eos approbet, cum Concilium expreſſe dicat *dicta ſeſſione* 23. *cap.* 15. *Per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus ab Epiſcopis iudicetur.*

71. Quintum dubium hîc emergens eſt; vtrum ſufficiat approbatio tacita, quæ habeatur ab Epiſcopis ex ratihabitione de præſenti, vt ſi Epiſcopus videat aliquem Sacerdotem ſæcularem vel regularem pium & doctum non approbatum confeſſiones ſæcularium audire, ſciatque, & animaduertat illum non eſſe approbatum, & non contradicat: hæc eſt enim approbatio ex ratihabitione de præſenti, iuxta Doctores ſtatim allegandos. Reſpondeo approbationem de præſenti ſufficere pro eo actu, & ſic huiuſmodi Sacerdos ex ratihabitione Epiſcopi de præſenti, ſciente ſcilicet, vidente, & conſentiente Epiſcopo, & non contradicente, cum poſſit, cenſebitur approbatus ad illum tantum actum, ſeu ad illas confeſſiones, quas Epiſcopus videt & pro illo tempore quo videt non contradicit; non cenſebitur vero approbatus ſimpliciter ad munus confeſſarij exercendum: ita docet expreſſe Toletus *libro tertio, Summæ capite decimo tertio, numero tertio, initio fol. mihi* 214. *pag.* 2. Sanchez *libro tertio, de matrimon. diſputatione trigeſima quinta, num.* 22. Henriq. *lib.* 6. *de pœnitent. capite* 13. *num.* 13. nam præſens eſt Epiſcopus, & Sacerdotem doctum videt audientem confeſſiones, nec prohibet cum poſſit, eo ſilentio illum approbat, non quidem ſimpliciter, ſed pro eo tempore, per regulam iuris 10. *de regul. iuris in* 6. *Qui tacet in iis quæ ad ipſum pertinent, & in quibus tenetur contradicere, conſentire videtur.* & ratio ob quam pro eo tantum tempore cenſeatur approbatus, non ſimpliciter, eſt, quia ſi peteretur licentia & approbatio ad illum tantum actum & tempus, & illa ab Epiſcopo daretur, non cenſeretur ille Sacerdos ſimpliciter approbatus ad alios, & perinde eſt tunc, ac ſi ad illud peteretur: & pro hac opinione faciunt etiam omnes, qui dicunt licentiam tacitam, quæ habetur ex ratihabitione de præſenti, ſufficere, vt alienus Sacerdos valide aſſiſtat matrimonio pro illo actu: vt quando vidente, ſciente & tacente parocho proprio vel Epiſcopo aſſiſtit. & hi ſunt idem Sancius *numero vigeſimo.* Roſella *verbo Confeſſio ſacramentalis, qui etiam de confeſſione expreſſe loquitur* 3. *numero trigeſimo primo.* Angelus *verbo Confeſſio* 3. *numero trigeſimo.* Sylueſter *verbo Confeſſor* 1. *quæſtione ſexta. fine. & quæſtione decima quinta.* Caietanus *verbo Abſolutio ex parte abſoluentis, verſ. licentia.* Tabiena *verbo Abſolutio numero quadrageſimo ſecundo.* Armilla *ibi numero decimo ſeptimo.* Victoria in *Summa de Confeſſione numero* 153. Medina *tract.* 2. *de Confeſſion. quæſtione de multiplici licentia alieno Sacerdoti fatendi, à verſ. corollarie ſequitur ex dictis:* Sotus *in* 4. *diſtinctione decima octaua, quæſtione quarta, articulo tertio, verſ. Circa confeſſiones,* Nauarrus *in Summa Lat. capite nono, numero ſexto.* Ledeſma 2. 4 *quæſtione ſeptima, articulo quinto, dub.* 3. Margarita Confeſſor. *fol.* 10. *col.* 2. Palatius *in* 4. *diſtinct.* 17. *diſputatione ſeptima, fol.* 261. *col.* 1. *fine. verſ. quamobrem.* Barthol. Ledeſma *de pœnit. dub.* 28 Ludouicus Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 38. *paulo poſt initium,* Capua *lib.* 1. *deciſ. aur. cap.* 17. *numero* 3. *&* 4. Veiga *lib.* 4. *Summæ, caſu* 129. hi omnes loquuntur expreſſe de confeſſionibus, quando ab vno parocho fiunt, vidente, & cõſentiente alio: vnde infert Sancius, & optime, idem quoque dicendum eſſe de aſſiſtẽtia matrimonij vidente eodem parocho, aut Epiſcopo, & non contradicente, quia non requiritur maior licentia ad valorem matrimonij, quam ad valorem confeſſionis: &, eadem pariter ratio eſt de approbatione Epiſcopi, vt expreſſit Sanchez & Henriq. citati. & fundamentum huius veritatis & doctrinæ eſt, quia illa ſcientia, & patientia habetur pro legitima licentia. Sic Procurator reuocatus, gerens negotia ſciente, videnteq; & non contradicente Domino cum poſſit contradicere, valide agit, & non poteſt poſtea Dominus illius actus reuocare, vt docet Gloſſa celebris *l. Qui mutuam, verbo inſtaurauit. ff. mandati.* quia per illam ſcientiam & patientiam tacite inſtaurat licentiam.

Non ſufficit tamen approbatio ex ratihabitione de futuro, quia ſcilicet aliquis Sacerdos ſæcularis vel regularis credit Epiſcopum poſtea ratihabiturum factum, quia nec hæc ſufficit, vt validum ſit matrimonium; & eadem eſt ratio de valore matrimonij atque confeſſionis; & parum refert quod poſtea id ratum habeat Epiſcopus, fuit enim actus & confeſſio inualida, & quod ſemel inualidum eſt, poſtea nunquam tractu temporis conualeſcit: nam cum ea approbatio ad confeſſionis, & ſacramenti valorem requiratur; debet adeſſe dum confeſſio & ſacramentum fit: at cum expectatur & danda creditur putaturque quod Epiſcopus id poſtea confirmabit, non adeſt approbatio de præſenti, ac proinde non ſufficit approbatio ex ratihabitione de futuro: ita docet expreſſe Sanchez *allegatus dicto libro tertio, de matrimonio diſputatione vigeſima quinta, numero decimo ſeptimo.* & Toletus *libro tertio, Summæ capite decimo, numero ſecundo,* etiam expreſſe, & omnes, quos citauimus num. præcedenti. Et confirmatur, quia quod ſub ea expectatione fit ita pendens eſt à voluntate Epiſcopi, vt poſſit illud poſtea irritare, vel confirmare: at valor ſacramenti non poteſt eſſe in pendenti, ſed ſtatim, aut debet eſſe validum, aut irritum, vnde cum à principio inualidum ſit, non poteſt poſtea validum fieri quantumuis ratum id Epiſcopus habeat, quia illa ratihabitio non habet virtutem faciendi ſacramentum id, quod non fuit ſacramentum; & præter authores citatos, ita docet etiam Caietanus *in Summa verbo Abſolutio cap.* 1. *§. Circa oppoſitionem,* Frater Alexander *in Summa* 1. *part. capite quinto, de poteſtate confeſſor. numero* 55. Soarez 3. *part. quæſtion.* 82. *artic.* 3. *diſputatione* 72. *ſect.* 2. *§. Hinc ſequitur.* Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 17. *quæſtione tertia, fine,* D. Antonin. 3. *part. titulo* 17. *cap.* 4. *fine,* & alij. 72.

Sextum & graue dubium hic emergens eſt, vtrũ confeſſio facta illi cõfeſſario ſæculari vel regulari, qui cõmuniter exiſtimatur approbatus, aut parochus, cum tamen non ſit, valida ſit, & conſequenter an ſufficiat approbatio in opinione, & errore communi exiſtimata, vt confeſſarius idoneus quoad valorem illius reputetur. Et hac de re bipartita eſt opinio. Prima docet valere abſolutionem, & confeſſionem, modo concurrat titulus 73.

approbationis, ſi non verus, ſaltem coloratus ex parte Sacerdotis, vt quia habetur communiter pro parocho, licet titulum iam amiſerit, quia renunciauit beneficium parochiale, aut quia reuera prius approbatus fuerat ab Epiſcopo, & ignoratur poſtea reuocatam eſſe ex cauſa approbationem, aut quia approbatus fuit ad tempus, v. c. ad biennium, aut triennium, & tempus iam ſit elapſum, communiter tamen putatur adhuc durare, quamuis Sacerdos ſciat eſſe elapſum, extra vero hunc titulum malum aut bonum, ſeu potius coloratum, nullo modo valere talem confeſſionem: eam in his terminis tenent Nauarrus *in manuali Latino capite nono, numero octauo.* Innocent. *in cap. de elect. o ſecundo, argumento ſecundo, & in cap. nonne, 8. quæſtione quarta,* quem Panormitanus & communis opinio ibi ſequitur; & ponderanda ſunt verba Nauarri ibi, *Idem dico de abſolutione data ab eo, qui aliqua de cauſa bonum titulum quo fruebatur, amiſit, dummodo amiſſio illa non ſit notoria. imo & qui bona fide confitetur ei qui nullum titulum nec bonum nec malum habuit vel illi, qui notorie amiſit illum, quandiu in bona fide perſeuerat, ſaluabitur, ſi tamen poſtea eam bonam fidem amiſerit, confeſſio erit iteranda ſecundum Panormitanum in dicto cap. nihil, & dicto cap. dudum.* hæc ille. & hanc opinionem tenet etiam expreſſe Sancius loquens de confeſſione *libro tertio, de matrimon. diſputatione vigeſima ſecunda, numero decimo tertio,* ibi, *Omnia geſta per Prælatum vel parochum communi errore talem exiſtimatum, habentem titulum putatiuum à legitimo ſuperiore, valent; etiamſi ad forum conſcientiæ ſpectent, vnde confeſſiones his factæ, iterandæ non ſunt, detecto impedimento;* & concordat expreſſe cum Nauarro, quia Nauarrus dicit ſolum iterandam eſſe confeſſionem cum compertum fuerit, confeſſarium nullum titulum habuiſſe: tenet etiam Roſella *verbo Confeſſio ſacramentalis 3. numero quadrageſimo primo.* Angelus *verbo Confeſſio 4. numero duodecimo.* Syluester *verbo Confeſſio primo, quæſtione decima nona.* Tabiena *verbo Abſolutio numero trigeſimo,* & idem Nauarrus *in cap. placuit, de pœnitent. diſtinctione ſexta, numero* 177. Paludanus *in 4. diſtinctione decima ſeptima, quæſtione ſexta, articulo ſecundo, à num.* 12. Caietanus *in Summa verbo Confeſſionis iteratio.* Medina *C. de confeſſione confeſſori excommunic. ſcienter facta, verſ. ſecundum dictum.* Petrus Soto *lect. 6. de Confeſſ. paulo poſt initium. §. quod vero dicimus.* Palatius *in 4. diſtinction. 17. diſputat. 7. fol. 272. verſ. ſimiliter quoque:* Frater Medina *libro 1. Summæ capite vndecimo, §. tertio, fol. 59.* Angelus *in floribus. 1. part. quæſtion. 3. de confeſſ. articulo ſ primo, difficult. 9. fol. mihi 287.* Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap. 6. numero 2. in commento litera E. & capite 7. numero 2. & lib. 13. de excom. capite 7. numero 6.* Aragon. *2. 2. quæſt. 60. artic. 6. §. eſt aliud dubium, fol. mihi 109.* Ludouicus Lopez *1. part. Inſtructor. cap. 38. §. iteranda confeſſio.* Rodriguez *tom. 1. Summæ edit. 2. cap. 60. num. 3.* Veiga *libro 5. Summæ caſu* 223. & alij. Et ratio eſt, primo quia Papa vel Epiſcopi in fauorem fidelium tacite approbant confeſſarium: Secundò, quia valet matrimonium in quo aſſiſtit Sacerdos habens titulum coloratum, qui communi errore putatur parochus, quamuis non ſit; ergo ſimiliter valebit confeſſio bona fide facta à popularibus illi confeſſario, qui communiter & cum titulo ſaltem colorato putatur ſufficiens & approbatus, quamuis reuera actu approbatus non ſit, & conſequenter, is erit eligibilis: Tertiò quia in foro externo valet actus in fauorem iudicij factus ab eo qui communiter exiſtimatur actualis iudex cum titulo aliquo bono vel malo, quamuis reuera iudex non ſit, vt late probat Sanchez *citatus diſp. 22. num. 5.* & patet *ex l. Barbarius. §. de officio Prætorum.* ibi, *Si ſeruus quandiu latuit, dignitate prætoria functus ſit, quid dicemus, an quæ dixit, quæ decreuit, nullius fore momenti, an forte propter vtilitatem eorum, qui apud eum egerunt: Et verum puto nihil eorum reprobari, cum populus Romanus etiam ſeruo potuiſſet decernere hanc poteſtatem.* hæc lex. ergo & in foro interno valebit etiam abſolutio impenſa ab eo qui cum aliquo titulo bono vel malo in fauorem fidelium communi errore putatur approbatus, quamuis non ſit; par enim vtrobique eſt ratio, nam ſuppoſita poteſtate ordinis vterque forus quoad poteſtatem iuriſdictionis, eſt æqualis; ergo quod ſtatuitur in foro externo quoad valorem actus, cenſebitur etiam decretum & ſtatutum in foro interno.

74 Nec obſtat quod Populus Romanus potuerit conferre etiam iuriſdictionem pro foro externo ſeruo, vt tangit lex Barbarius, aſſignata: & poteſtas ſæcularis non poſſit approbare huiuſmodi cõfeſſarios, nam in fauorem fidelium confitentium & ſacramenti cenſentur Prælati Eccleſiaſtici eam approbationem in ipſo actu & ad ipſum actum confeſſionis dare, cum antea potuiſſent, & de facto moraliter cenſetur in re data, & obtenta, ac proinde confeſſiones ita ſunt validæ, vt quamuis poſtea conſtet, confeſſarium non fuiſſe approbatum, non teneantur fideles eas iterare.

75 Secunda ait non valere talem confeſſionem & abſolutionem impenſam ab eo Sacerdote ſæculari vel regulari qui reuera non eſt approbatus, & expoſitus ab Epiſcopo ad confeſſiones ſæcularium audiendas, licet ſuppoſito titulo colorato, communi errore putetur expoſitus: ita docent vel docere videntur Roſella *verbo Confeſſio ſacramentalis. 3. numero quadrageſimo primo.* Syluest. *verbo Confeſſor. 1. quæſtion. 19.* Tabiena *verbo Abſolutio. 1. numero trigeſimo.* Ludouic. Lopez. *1. part. Inſtruct. capite trigeſimo octauo, §. iteranda eſt confeſſio.* hi enim omnes docent expreſſe, non eſſe validam abſolutionem ſacramentalem collatam à parocho, qui occulte titulum amiſerat, quamuis communi errore putetur illum habere. & eadem eſt ratio de teſtimonio, ſeu titulo approbationis: & pro hac etiam parte debent facere omnes qui dicunt in foro externo non valere geſta ab eo iudice, qui verum titulum non habet, qui iam illum amiſit, vel ob delictum, vel ob occultam ſuperioris reuocationem. & hi ſunt Speculator *titulo de iudice delegato. §. reſtat videre. numero quinto,* & ibi Ioannes And. *in addit. verſ. vt ibi.* Bart. *in l. 1. more. ff. de iuriſdictione omnium iud. numero decimo octauo.* & ibi Albericus *numero vigeſimo ſecundo.* Bellapertica *numero vigeſimo primo.* Socinus *numero ſeptuageſimo tertio.* Abbas *in cap. gratum, de officio delegati. num.* 10. Maranta *de ordine iudiciario 4. part. d. 5. titulo an iudicium ſit ordinarium vel delegatum num.* 61. Couar. *quæſt. pract. cap. 11. num. 2.* Probatur primo, quia ad valorem actus à iuriſdictione dimanantis, neceſſaria eſt iuriſdictio, vel ille titulus & fundamentum ſine quo iudex non habet iuriſdictionem, ſed ille Sacerdos qui iam non eſt approbatus & expoſitus ab Epiſcopo, vel cui expirauit tempus approbationis, reuera non habet teſtimonium & fundamentum quo legitimus iudex conſtituatur in foro poli, licet communiter exiſtimetur illud habere; ergo nõ poteſt eſſe idoneus,

& le-

& legitimus iudex; ergo inualide abſoluit. Confirmatur, quia communis error eam approbationẽ conferre non valet, vt patet ex l. priuatorum C. de iuriſdict. omnium iudicum. ibi, *Priuatorum conſenſus iudicem non facit eum, qui nulli præeſt iudicio:* & quia alioqui nomine Epiſcopi, qui poteſt approbare Sacerdotes in cõfeſſarios, intelligeretur etiam populus, quo quid abſurdius? Probatur ſecundò, quia licet forte leges ciuiles & canonicæ quoad forum externum ratos habeant omnes actus iudiciales ſpectantes ad eundem forum in eo caſu, quo iudex præſumitur eſſe verus index, & habere verum titulum, cum tamen non habeat, tamen eæ leges nõ explicant valere eam ſententiam in foro interno, ſicut explicant valere in foro externo, vt lex *Barbarius, citata, & l. 2. C. de ſent. & interlocut.* & aliæ; ergo extendendæ non ſunt ad forum internum, cum hi fori longe inter ſe diſtent. Probatur tertiò efficaciter ex cap. *dudum 2. de electione, ante verſum, verum Procurator*: ibi, *in multarum animarum diſpendium parochiales Eccleſias retinebat, cum earum cura, qua iam priuatus fuerat ipſo iure, ad eum nullatenus pertineret. & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſint deceptæ.* ex quo conſtat liquido concurrente communi errore, & titulo à ſuperiore collato, quia ceſſauerat ille titulus prælatum illum abſoluentem, inualide abſoluiſſe, & animas miſerabiliter decepiſſe. Ex his opinionibus prima verior, & tenenda.

76 Ad argumẽta pro hac ſecunda opinione facta, ita reſpondemus. Ad primum dico illum parochũ reuera habere actualem approbationem datam & collatam in eo caſu, concurrente ſcilicet errore communi, titulo colorato, vel à Papa vel ab Epiſcopo in fauorem animarum. & ſic reuera habere titulum approbationis quo legitimus & verus iudex conſtituatur in foro poli: in foro vero externo iuriſdictionem etiam habet iudex putatiuus, quam illi confert titulus præſumptus, dum adeſt communis error, & tituli inefficacia ignoratur. Ad ſecundum reſpondeo, ſuppoſita poteſtate ordinis ſacerdotalis vtrumque forum quoad iuriſdictionem & valorem ſuorum actuum eſſe æqualem, quia quamuis ius nõ exprimat, geſta valere quoad forum conſcientiæ, ſatis eſt, id eſſe ſtatutum in actibus pertinentibus ad forum externum, quia eadem & maiora inconuenientia & ſcandala ſequerentur in foro interno, niſi actus in illo geſti eſſent validi, vt conſideranti patebit: & quia ſi iudex Eccleſiaſticus in noſtro caſu poteſt valide abſoluere in foro externo, & validam proferre ſententiam, cur non poterit illam valide proferre in foro interno? Ad tertium reſpondeo primo cum Abbate *in eo cap. dudum 2. de electione num.* 20. & cum Sanchez *lib. 1. de matrimonio diſp. 22. num. 14. fine.* vere illas animas deceptas non eſſe, ille enim Prælatus vere abſoluebat & valide, quamuis ex parte ipſius Prælati, qui verus non erat, cum ingenti illius peccato deceptæ ſint, vnde ille decipiebat, ſed illæ non decipiebantur dum deceptionem ignorabant, & bona fide verum paſtorem eſſe putabant, vnde textus dicit, *& ſic per eum eadem animæ damnabiliter ſint deceptæ.* id eſt, per eum ſeu ab eo, & per peccatum, & cum peccato ingenti ex parte illius, non illarum. Reſpondeo ſecundò cum iiſdem authoribus impedimentum illius Prælati notorium fuiſſe, atque ita cum non concurrerit communis error probabilis, & iuſtus, geſta per eum inualida fuiſſe.

Vt autem detur communis error, non ſufficit error vnius aut alterius hominis putantis Sacerdotem adhuc eſſe approbatum, cum tamen non ſit, cæteris id non exiſtimantibus, ſed ſufficit ſi ſit communis error in eo loco, vbi confeſſio facta eſt, vel act⁹ iudicij externi, quia ibi communiter ignorabatur impedimentum defectus approbationis, & occultum erat, licet in alio loco notorium eſſet, vt optime probat Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſp. 21. n. 9. & n. 6.* & de actibus quoad forum externum ſpectantibus egregie probat gloſſa *in cap. quod noſtram 3. de iureiurando, verbo obſeruandus*, vbi cum textus dicat in notoriis non eſſe ſeruandum ordinem iudiciarium, explicat gloſſa in eo loco vbi delictum eſt notorium, ſecus in alio vbi occultũ eſt. & ita docet Antonius *in cap. ſciſcitatus, de reſcript. ad finem*, vbi Abbas *num.* 13. Decius *num.* 38. & idem Anton. *cap. ad probandum num.* 11. *de ſent. & re iud.* vbi Abbas *num.* 11. Alexander de Neuo *num.* 20. Iaſon *dicta l. Barbarius num. 65. verſ. 3.* Nauarrus *cap. inter verba, in noua edit. corollario 68. num. 345.* Antonius Gabriel 3. *tomo Communium. lib. 1. titulo de probat. concluſ. 8. num.* 12. Maſchard. *de probat. concluſ. 649. num. 63.* Philiarchus *de officio Sacerdotis 1. part. tom. 1. lib. 3. cap. 12. paulo poſt initium.* Vgolinus *de cenſuris, tabula 1. cap. 13. §. 7. num. 3.* A quo autem Epiſcopo petenda ſit approbatio, dicemus infra *num. 88. & 89. & deinceps.* 77

SVMMARIVM.

An Epiſcopi ex ſuis ſubditis eligere ſibi in confeſſarium poſſint, aliquem Sacerdotem non approbatum. *num.* 78.
Quid ſi ſit ſibi non ſubditus & ex diuerſa diœceſi. *num.* 78.
Refertur ſententia affirmans. *ibid.*
Aſtruitur negans. *num.* 79.
An poßit Epiſcopus approbare Sacerdotem ſibi non ſubditum ad ſe confitendum, & ad ſuas oues confitendas. *numero* 80.
Approbatio data ab Epiſcopo Sacerdoti ſibi non ſubdito tandiu ex parte Sacerdotis approbati durat, quandiu durat aliqua ſubiectio illius ad ipſum Epiſcopum. *num.* 81.
Soluuntur fundamenta opinionis poſita. numero 78. & num. 82.
An Epiſcopus poßit dare ſuo ſubdito facultatem eligendi ex ſuis ſubditis confeſſarium ex non approbatis. *num.* 83.
Proponitur ſententia affirmans. *ibid.*
Aſtruitur negans. *num.* 84.
Et reſpondetur rationibus in contrarium. *ibid.*
An regulares dum iter agunt poßint ex priuilegio aliquo confeßiones ſæcularium audire, licet in iis diœceſibus, & locis approbati non ſint. *num.* 85.
An ex vi ſuæ approbationis in vna diœceſi ſine tali priuilegio dum iter agunt id poßint efficere. *num.* 86.
Soluitur dubium. *num.* 87.
Cuius Epiſcopi approbatio requiratur. Refertur prima ſententia affirmans ſufficere approbationem cuiuſque Epiſcopi abſolute. *num.* 88.
Refutatur. *num.* 89.
Refertur ſecunda opinio aſſerens neceſſariam eſſe approbationem Epiſcopi pœnitentis. *num.* 90.
Reiicitur. *num.* 91.
Aſtruitur tertia, aſſerens neceſſariam eſſe & ſufficere Epiſcopi Confeſſarij. *num.* 92.
Soluuntur argumenta in contrarium. *num.* 93.

An Sacerdotes poſſint confiteri aliis Sacerdotibus non approbatis. *num. 94.*

An parochi poſſint committere ſuas oues Sacerdotibus non approbatis. *ibid.*

Priuilegiis & conſuetudine quacumque etiam immemorabili non obſtantibus.]

78. SVper hæc verba Concilij multa etiam dubia emergunt. Primum eſt vtrum Epiſcopus, & alij Prælati magni, veluti Archiepiſcopi, qui ex priuilegio in corpore iuris inſerto, atque à Deo, à iure habent poteſtatem, & facultatem eligendi confeſſarium quem voluerint, vt patet ex Gregorio IX. *cap. ne pro dilatione, de pœnitent. & remiſsionib.* poſſint hodie poſt huiuſmodi decretum Concilij Tridentini *dicta ſeſſione 23. cap. 15.* eligere Sacerdotem non approbatum ex diuerſa diœceſi: dixi, ex diuerſa diœceſi, quia ſi Epiſcopus eligat ſibi ſubditum ex ſua, per eam electionem, illum approbat ad ſe confitendum, vt patet. Et hac de re eſt duplex opinio vt attingit Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima octaua, ſectione quarta, numero ſeptimo*, vbi dicit Romæ fuiſſe hanc quæſtionem excitatam, & ventilatam in quadam Congregatione, cui decem Cardinales interfuerunt, & diuiſos fuiſſe in diuerſas ſententias, quinque enim illorum affirmabant; quinque omnino negabant. Prima ergo ſententia affirmat poſſe etiam hodie prædictos Epiſcopos, & Prælatos vti licite & valide ſuo priuilegio, & eligere quemcumque Sacerdotem voluerint ex non approbatis, ſicut ante Concilium poterant. Primò, quia Concilium Tridentinum per illam clauſulam generalem, *Non obſtantibus priuilegiis & conſuetudine etiam immemorabili*, non derogat priuilegia in corpore iuris inſerta, neque enim per clauſulam generalem, priuilegio in iure inſerto derogatur, vt eſt communis regula Canoniſtarum, quam tradit Decius *conſilio 165.* Priuilegium Epiſcoporum ad eligendum confeſſarium quem voluerint in corpore iuris inſertum eſt, vt patet ex cap. *ne pro dilatione, de pœnitent. & remiſsionibus.* Confirmatur, quia, vt diximus, *numero decimo quinto*, per hanc clauſulam generalem Concilij Tridentini non reuocatur illud priuilegium in corpore iuris inſertum, quod mendicantes habent in Clementina *dudum, de ſepulturis*, manendi eo ipſo à Summo Pontifice approbato, ad confeſſiones ſæcularium audiendas, ſi ex odio, aut maleuolentia eos Epiſcopi non approbauerint poſt examen, cum digni reperti fuerint, vel ad illud nō admiſerint; vt ſatis probauimus *dicto num. 15* & docent etiam Henriquez *lib. 3. de pœnit. cap. 6. num. 4.* Veiga *lib. 1. caſuum conſcient. caſu 58.* Rodriguez *in explicatione Cruciatæ §. nono, dub. 1. numero trigeſimo tertio.* Graphis *libro primo, decis. aur. capite decimo tertio, numero quadrageſimo nono.* Petrus Cenedo *de quæſtion. Canonicis. quæſtione trigeſima octaua, numero vigeſimo.* ergo pari ratione nec etiam illud priuilegium per eam clauſulam generalem reuocabitur, quod Prælati habent in corpore iuris inſertum, eligendi quemcumque confeſſarium voluerint. Probatur ſecundo, quia licet in prædicto decreto Concilij Tridentini adimatur poteſtas Sacerdotibus ſæcularibus eligendi confeſſarium ex non approbatis, vt patet ex illis verbis, *Decernit ſancta Synodus nullum etiam regularem poſſe confeſsiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, niſi aut parochiale habeat beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, &c. ſi illis videbitur idoneus, iudicetur, & approbationem, quæ illi gratis detur, obtineat, &c.* in quibus expreſſe Concilium derogat priuilegium Sacerdotum, qui ante Concilium poterant confiteri cuicumque Sacerdoti: attamen nomine Sacerdotis ſimpliciter dicti non venit Epiſcopus, præſertim in materia odioſa qualis hæc eſt, vt docet Panormitanus *in cap. non poteſt, de ſententia, & re iudicata.* ita ſe habet iſta opinio, quæ non eſt omnino improbabilis.

Secunda ſententia probabilior & tenenda, docet omnes Prælatos inferiores Epiſcopis qui iuriſ- 79.
dictionem non habent Epiſcopalem, non poſſe eligere ſibi in confeſſarium niſi aliquem Sacerdotem ex approbatis ab Epiſcopis, iuxta formam Concilij: Epiſcopos vero, & alios Prælatos habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, qui ſolent etiam approbare in confeſſarios ipſos Sacerdotes, vt diximus *num. 55.* ſi velint eligere Sacerdotem ſibi ſubditum, poſſe eligere ſibi in confeſſarium quemcumq; voluerint, nuſquam antea à ſe vel ab alio Epiſcopo approbatū. quia per ipſam electionem, illum approbant in ſuum tantum confeſſarium: ſi autem velint eligere aliquem ſibi non ſubditum, neceſſario debere eligere aliquem ex approbatis ab Epiſcopis quorum ſubditi ſunt, & alias confeſſionem eſſe nullam: atq; adeo docet ſimpliciter non eſſe Epiſcopis ademptum ſuum priuilegium in corpore iuris inſertum, eligendi quemcumq; voluerint, ſed tantum appoſitam eſſe à Concilio ex parte cōfeſſorum & Sacerdotum eligendorum conditionem quandā neceſſariam, qua nō ſeruata, ineligibiles manent, & idonei eſſe non poſſunt, vt eligātur; cōditio autē eſt vt ſint approbati à ſuis Epiſcopis ad confeſſiones ſæculariū audiendas, alias non valeant cōfeſſiones. quæ plane cōditio vniuerſaliter eſt appoſita reſpectu omnium ſæcularium, vt patet ex verbis Concilij, inter quos etiam Epiſcopi hîc continentur. Neq; poteſt, proprie loquendo, hæc materia dici odioſa, ſed fauorabilis, quandoquidē eſt in fauorē ſacramenti, & conſcientiæ, & propterea nullū ius Epiſcoporum aufert. Et ita docent cōmuniter Doctores, & tenet Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 4. n. 7.* & addit ita declaratum fuiſſe ab illuſtriſſimis Cardinalibus in quadā Cōgregatione in declaratione 1158. & 1160. quæ ita habet: *Epiſcopi ſi volūt eligere ſibi non ſubditum, debent eligere approbatum ab Epiſcopo, cuius eſt ſubiectus.* & Toletus *lib. 3. Summæ c. 13. num. 5. ad medium, iuncto fine.* & patet ex reſponſione & declaratione Cardinalium ſuper Concilium Tridentinum, quæ habetur in Codice Illuſtriſſimi Domini Alfonſi ab Albo Caſtro, quæ ſunt accuratiſſime exceptæ, & eſt 1159. & ſic habet, *S. D. N. audita relatione Congregationis, declarauit Epiſcopum vigore priuilegij, de quo in cap. finali, ne pro dilatione, citato num. 78. de pœnitent. & remiſsion. non poſſe ſibi eligere Sacerdotem ſibi non ſubditum qui à proprio ordinario non fuerit adhuc ad formam decreti Concilij Tridentini admiſſus, ſeu approbatus.*

At mirum plane eſt hoc? Cur enim non pote- 80.
rit Epiſcopus Sacerdotem ſibi non ſubditum, ad ſe confitendum per hanc electionem approbare, ſicut poteſt illum approbare pro ouibus ſuis: vt praxis & communis conſuetudo habet; videmus enim Epiſcopos, externos Sacerdotes paſſim approbare ad audiendas confeſſiones ſuorum ſubditorum, maxime Oliſipone. quo confluunt Sacerdotes totius regni, & poſtulant ab ordinario approbationem, quam illis præmiſſo examine impertiri ſolet pro tota ſua diœceſi, vel pro Oliſipo-

ne

ne tantum, vt ſibi placet, & ego aliquando cum eſſem in Collegio Diui Antonij Oliſiponẽſis, noſtræ Societatis, & ibi Præfectum ſtudioſorum agerem ex commiſſione illuſtriſſimi Archiepiſcopi Oliſiponenſis, aliquos iſtorum Sacerdotum periculo tentaui, quos poſtea præmiſſa mea informatione ſigillo noſtræ Societatis munita illuſtriſſimus Præſul approbauit. Sed ad hoc dubium dupliciter reſpondere poſſumus: nimirum duplici modo poſſe intelligi, Epiſcopum poſſe approbare Sacerdotem ſibi non ſubditum pro ſuis ouibus. primo in ſenſu veluti compoſito, id eſt, manentem ſibi non ſubditum: ſecundo in ſenſu diuiſo, id eſt, illum qui non erat ſubditus, & ſubditus poſtea modo aliquo fit, & in hoc poſteriori ſenſu, certum eſt poſſe Epiſcopum approbare in ſuo Epiſcopatu clericum alterius diœceſis, qui ei ſubdatur, tum ratione examinis, tum ratione ſeruitij aut miniſterij alicuius Eccleſiæ; tum etiam ratione mutationis domicilij, & habitationis, vel quaſi domicilij pro aliquo tempore, nam pro illo illum poterit approbare. cur enim non poterit quilibet Epiſcopus miniſtros vndequaque ſibi aſciſcere, vt oues ſuas in ſpiritualibus, & ſacramentorum adminiſtratione iuuent, ſi eos dignos inuenerint? aut quo iure hoc prohibetur? & hoc probat vſus & conſuetudo communis: & in hoc ſenſu dicendum eſt etiam poſſe Epiſcopum Sacerdotem ſibi non ſubditum ſic à ſe approbatum, in confeſſarium ſibi eligere, neque id quidem eſt contra declarationem illuſtriſſimorum Cardinalium, quia iam ille Sacerdos non conſideratur, vt alienus, ſed vt ſubditus, & vt ſic, iam approbatus à ſuo ordinario: nam in iure antiquo ante Concilium Tridentinum poterant Epiſcopi Sacerdotes externos ſibi aſciſcere, vt ſe iuuarent, & hoc non prohibetur per Concilium Tridentinum, modo eis iam ſubdantur, quia tunc iam non conſiderantur vt externi, ſed vt ſubditi, & de his non loquitur declaratio illuſtriſſimorum Cardinalium. Loquitur ergo in priori ſenſu, hoc eſt, in ſenſu compoſito, quatenus non ſubditus: & in hoc ſenſu, & modo explicandi abſolute dici poteſt, Epiſcopum non poſſe approbare aliquem Sacerdotem nec pro ſe, nec pro ſuis ouibus, qui ei modo aliquo non ſubijciatur, & hoc perſuadet reſponſio illa Gregorij XIV. data in reſponſione illuſtriſſimorum Cardinalium. *Quod Epiſcopus non poteſt eligere alienum Sacerdotem, vt ei confiteatur, niſi à ſuo Epiſcopo approbatus fuerit ad formam Concilij:* Vnde non poteſt Epiſcopus Conimbricenſis aſſumere ſibi in confeſſarium, Sacerdotem diœceſis Portuenſis, in ea habitantem, & commorantem, niſi ipſe à ſuo Epiſcopo Portuenſi approbatus fuerit iuxta formam Concilij: nec etiam poteſt Archiepiſcopus Bracharenſis eligere ex vi priuilegij in corpore iuris inſerti *in dicto capit. finali, ne pro dilatione, de pœnitent. & remiſſion.* Sacerdotem commorantem & habitantem in eadem diœceſi Portuenſi, aut Conimbricenſi, niſi ſit approbatus à ſuo ordinario: excepto vno tantum caſu viſitationis, quia, vt erudite notat Toletus *libro tertio, Summæ, capite* 13. *numero* 5. quando Archiepiſcopus ſuos Epiſcopos ſuffraganeos viſitat in ipſo actu viſitationis eſt propriùs parochus omnium ouium illius diœceſis quam viſitat; & conſequenter eſt proprius parochus omnium Sacerdotum illius diœceſis, & tunc pro illo actu viſitationis, & dum viſitatio durat ipſe Sacerdos eſt ſubditus ipſius Archiepiſcopi, vnde poterit Archiepiſcopus illum eligere in confeſſarium, quamuis approbatus non ſit à ſuo Epiſcopo, quia per illam electionem, illum approbat; & approbat tamquam ſibi ſubditum, vt patet, in ſenſu diuiſo, non in ſenſu compoſito.

81 Notabis tamen approbationem Epiſcopi datam alieno Sacerdoti ad tempus ſibi ſubdito, ſolum durare, quandiu illa ſubiectio manet, vt optime notat Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 6. num. 13. ad finem*; ſicut ſupra diximus *num.* 8. de approbatione per beneficium parochiale, quæ ſolum durat quandiu durat parochiale beneficium, quia ablata ſubiectione iam non eſt approbatus à ſuo ordinario, nec ſimpliciter nec ſecundum quid. Non negamus tamen poſſe Epiſcopum ita approbare Sacerdotem ſibi ſimpliciter non ſubditum, vt licet à ſuo Epiſcopatu recedat approbatio duret, quoties ad ſuum Epiſcopatum redierit, vel quocumque modo ſubditum ſuum ſe gerat; hoc enim vſu ſeruari videmus, præſertim in regularibus, & eadem ratione fieri poteſt cum ſæcularibus clericis, quia non repugnat, nec excedit Epiſcopi poteſtatem, vt notat Soarius *allegatus*.

82 Fundamenta contrariæ opinionis iam ſunt ſoluta; dicimus enim Concilium Tridentinum per illam clauſulam generalem, *Priuilegijs & conſuetudine etiam immemorabili non obſtantibus*, nullo modo derogare priuilegium Epiſcoporum in corpore iuris inſertum, eligendi quemcumque Sacerdotem voluerint ſibi in confeſſarium ſubditum, vel non ſubditum, & ſic liberum hodie illis eſſe, ſicut ante Concilium erat, eligere quemcumque voluerint, ſed ſolum in alijs verbis appoſuiſſe Concilium conditionem quandam ex parte ipſorum Sacerdotum eligendorum, vt eligi non poſſint ad confeſſiones ſæcularium audiendas, niſi ſint approbati à ſuis Epiſcopis, iuxta modum explicatum. Ad ſecundum reſpondeo nomine Sacerdotis ſimpliciter dicti non venire Epiſcopos in iure in materia odioſa, hanc autem materiam non eſſe odioſam, ſed admodum fauorabilem ſacramento, & conſcientijs, oportet enim, vt ſacramentum hoc miniſtretur ac diſpenſetur per miniſtros probatos & ſufficientes, & Concilium ſolum ſtatuiſſe, vt ij tantum idonei & probati eſſent, quos Epiſcopi approbauerint. Deinde reſpondeo Epiſcopos ex Sacerdotibus ſuis ſubditis, poſſe eligere quemcumque voluerint licet nunquam antea à ſe vel ab alio Epiſcopo fuerit approbatus, quia per ipſam electionem, illum approbat ad ſe audiendum; in quo ergo præiudicium affert Concil. Epiſcopis? in nullo profectò.

83 Secundum dubium ex ſolutione præcedentis quaſi corollariè hîc reſultans eſt, vtrum Epiſcopus poſſit dare facultatem ſuo ſubdito eligendi confeſſarium ex Sacerdotibus ſuis ſubditis quemcumque voluerit, etiam ex non approbatis neque à ſe, neque ab alio Epiſcopo, cuius antea ſubditus eſſet, videtur enim poſſe: primo, quia ſicut eligendo ſibi illum Sacerdotem in confeſſarium, illum cenſetur Epiſcopus approbare, ita etiam per eam facultatem cenſetur eo ipſo approbare illum Sacerdotem, quem iſte elegerit. Secundo, quia hoc non videtur eſſe contra Concilium, imo iuxta illud, quia Concilium concedit Epiſcopis facultatem approbandi Sacerdotes tam ſæculares, quàm regulares ad confeſſiones ſæcularium audiendas, *per examen, aut aliàs, ſicut videbitur*. ergo poteſt hoc modo, & per hanc facultatem illum appro-

Digitized by Google

approbare: Tertiò, quia Epiſcopus poteſt committere facultatem approbandi cuicumque voluerit, vt committit Vicario ſuo generali, & ſæpe etiam committit ſuperioribus religionis, vt illos religioſos, quos illi approbauerint, approbari cenſeantur ab ipſo Epiſcopo: ergo poteſt dicto modo concedere hanc licentiam virtualiter committendo approbationem ipſi pœnitenti: modus enim approbationis cum ſit iuriſdictionis ordinariæ, committitur arbitrio Epiſcopi.

84. Dicendum tamen eſt id nullò modo poſſe Epiſcopos efficere: primo, quia in re perinde illud eſſet, ac dare facultatem ſuis ſubditis eligendi confeſſarium non approbatum: quod non eſt dicendum. nam ſi Papa eo modo cōcederet facultatem eligendi confeſſarium; abſque dubio cenſeretur diſpenſare in hoc communi iure Tridentini quod non poſſunt facere Epiſcopi; quamobrem dicendum abſolute eſt talem facultatem non poſſe dari ab Epiſcopo, & ita tenet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 7. num. 17.* Et ad primam rationem factam pro alia parte reſpondeo, eſſe diuerſam rationem in electione, quam ipſe Epiſcopus facit eligendo ſibi aliquem Sacerdotem ex ſuis ſubditis, atque in facultate, & licentia quam præſtat ſubdito, vt illum eligat, & approbet: nam in primo caſu non diſpenſat Epiſcopus in decreto Concilij, ſed vtitur iure ſuo & priuilegio, quod habet ad eligendum ex ſuis ſubditis quemcumque Sacerdotem voluerit ſibi in confeſſarium, quæ electio eſt ipſamet approbatio: at in ſecundo caſu expreſſe diſpēſat in decreto Concilij prohibente ne quis eligat Sacerdotem, niſi ex approbatis ab Epiſcopo ipſius Sacerdotis, modo explicato. Ad ſecundam reſpōdeo hoc directe eſſe contra Concilium, vt patet, & ſic nec licite nec valide fieri poſſe; non licite, quia grauiſſime peccaret tribuendo hanc facultatem ſine vllo delectu perſonæ eligendæ; ſicut enim lethaliter peccaret Epiſcopus approbando omnes Sacerdotes ſui Epiſcopatus ſine vllo delectu, ita grauiſſime peccaret tribuendo facultatem alicui ſubdito approbandi ex omnibus vnum quem ipſe ſubditus voluerit, non enim refert quod talis Sacerdos non approbetur ſimpliciter, ſed tantum ad hanc perſonam audiendam, quia perinde eſt, nam ita requiritur approbatio ad vnam perſonam audiendam, atque ad vnam prouinciam. Ad tertiam reſpondeo, ſi talis pœnitens vere ſit homo doctus, poſſe Epiſcopum ei committere facultatem ad approbandum ipſos confeſſarios, quia non fit peioris conditionis ex eo quod ſit pœnitens, tamen hæc facultas eſt diuerſa ab illa quam cōmittit pœnitenti eligendi ſibi confeſſarium ex non approbatis, quem voluerit, & neceſſe eſt, vt habeat prius ſuum actum, quàm altera de eligendo ſibi confeſſario: & non omnis pœnitens eſt capax illius, neq; hoc fieri præſumitur. nam vbi in perſonis non eſt proportio, atque capacitas non poteſt eſſe in concedente, moraliter loquendo, intentio dandi illi hanc iuriſdictionem.

85. Tertium dubium eſt, an quando regularis non mutat permanentem habitationem vnius monaſterij certæ diœceſis, in qua approbatus eſt, & diſcurrit per alias diœceſes, in quibus nunquam fuit approbatus; poſſit in illis confeſſiones ſæcularium audire ex vi alicuius priuilegij, conceſſi ante Concilium Tridentinum. Reſpondeo negatiue, quia hæc verba Concilij; *Non obſtantibus priuilegiis & conſuetudine etiam immemorabili,* derogant omnia priuilegia extra ius commune vagātia, ante Concilium conceſſa: dixi, ante Concilium conceſſa, quia Gregorius XIII. poſt illud, conceſſit priuilegium noſtris religioſis Societatis IESV, vt poſſint audire confeſſiones, & prædicare, dum iter agunt, etiam in diœceſibus in quibus non ſunt approbati, ſi alibi approbati ſunt, non obſtante Concilij decreto, modo in iiſdem locis non ſint præſentes Epiſcopi, quamuis per dies aliquot morentur in ipſis locis, vt videre eſt in *Compendio priuilegiorum Societatis noſtræ, verbo Confeſſarius. §. 2.* de quo priuilegio mentionem facit Emanuel Rodiguez *in bulla Cruciata §. 9. num. 144.* Gutierres *lib. 1. quæſt. canonicarum cap. 27. n. 21.* Henriq. *lib. 3. de pœnit. c. 6. num. 8. in commentario littera* I. Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 28. ſect. 7. num. 13.*

Ex quo priuilegio & ſpeciali conceſſione infe- 86.
runt huiuſmodi Doctores, & optime, non potuiſſe religioſos mendicantes ex vi ſuæ approbationis factæ, & obtentæ in vno loco, & communium priuilegiorum ſuorum audire confeſſiones ſæcularium, in omnibus aliis diœceſibus, in quibus approbati non ſunt. Si enim id poſſent, fruſtra obtentum eſſet tale priuilegium. Præterea Nauarrus *in manuali Latino cap. 27. n. 266.* refert, Xiſtum IV. priuilegium conceſſiſſe mendicantibus, vt poſſint audire confeſſiones omnium ſæcularium, qui ad ſua loca, & monaſteria confeſſionis cauſa venerint, licet non ſint ex Epiſcopatu, & diœceſi, in quibus fuerint præſentati & approbati. Signum ergo eſt, vt infert Soar. citatus, ex vi ſuæ approbationis in vno loco, & communium priuilegiorum non potuiſſe illos in eodem loco confeſſiones omniū fidelium aliarum diœceſum, in quibus non fuerunt approbati, illuc confluentium audire: & conſequenter non poſſe etiam illas audire extra illam diœceſim, in qua ſunt approbati, niſi habeant aliud priuilegium, quia hoc illis per commune priuilegium non conceditur.

Dices, quando religioſus non mutat diœce- 87.
ſim, nec permanentem habitationem in qua approbatus fuit ab ordinario, ſi per alias diœceſes, in quibus non eſt approbatus, diſcurrat, ex vi illius approbationis tantum, per bullam vel priuilegium Pontificis eſt eligibilis in iiſdem locis, & poteſt ibi confeſſiones ſæcularium audire, habentium ſimile priuilegium, quamuis ex diœceſi ſint, in qua ipſe non eſt approbatus, vt diximus *numero vigeſimo tertio*, & dicemus ſtatim *numero* 87. Ergo quamuis ibi virtute bullæ non eligatur, poterit prædictas confeſſiones audire. Nego illationem, quia non eſt approbatus ab Epiſcopo illius loci: eſt autem eligibilis virtute bullæ, quia Summus Pontifex poteſt cōcedere priuilegium alicui, vt confiteatur cuicumque Sacerdoti voluerit totius orbis terrarum, ex approbatis à ſuo ordinario, & de facto illud concedit per eam bullam, & diploma, quod pœnitentes habent: ipſe tamen religioſus niſi eligatur, aut niſi etiam priuilegium ſpeciale habeat conceſſum poſt Concilium Tridentinum, & cum derogatione ſpeciali illius, non poteſt ſæculares illius diœceſis, in qua non eſt approbatus in ea ipſa diœceſi audire, & hoc priuilegium ſolum habent religioſi Societatis IESV dum iter agunt, vt vidimus *numero* 83. & ratione illorum alij mendicantes. Inſtabis, religioſus nunc approbatus, & exiſtens in hac diœceſi, poteſt in ea ſubditum alterius diœceſis volentem ſibi confiteri audire, quamuis non ſit approbatus in diœceſi

ceſi ipſius pœnitentis, vt vſus docet, & quotidie fit: ergo, etiam id poterit efficere in ea diœceſi, in qua non eſt approbatus, ſecluſo priuilegio pœnitentis. Reſpondeo negando ſequelam, quia religioſi poſſunt in ea diœceſi, in qua ſunt approbati, omnium ſæcularium aliarum diœceſium in quibus approbati non ſunt, confeſſiones audire, propter ſpeciale priuilegium Xiſti IV. conceſſum mendicantibus à quibus in cæteros regulares dimanauit, vnde ſi aliqui eorum amplius poſſunt, quam à Concilio eis concedatur, id erit propter ſpecialia priuilegia, quæ eis poſt Concilium Tridentinum conceſſa fuerunt, vt optime notauit Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputation. 28. ſect. 7. num. 13. fine.*

88. Tertium dubium eſt cuius Epiſcopi approbatio neceſſaria ſit, vt Sacerdos vere approbatus iuxta formam Concilij cenſeatur: & hac de re tres circumferuntur opiniones, prima docet ſufficere cuiuſcumque Epiſcopi approbationem, non huius, aut illius determinate, ſed cuiuslibet in confuſo, eam docet Henriquez *lib. 1. de indulgentiis* §. 4. ibi, *Non oportet, vt ab Epiſcopo diœceſis, in qua Sacerdos per bullam, aut iubilæum auditurus eſt confeſſiones, ſit approbatus, ſed ille, qui à quouis Epiſcopo approbationem ſimpliciter habet, hic datam ante illa niſi reprobetur, eſt ſimpliciter vbique terrarum idoneus, & per bullam aut iubilæum eligibilis*; quia hic ſimpliciter eſt approbatus iuxta formam Concilij: nam Concilium requirit approbationem in Sacerdote ſæculari, vel regulari, vt ſit idoneus ad audiendas confeſſiones ſæcularium, & non expreſſit à quo Epiſcopo petenda ſit hæc approbatio: & hanc opinionem tenet Emanuel Rodriguez *in explicat. Cruciatæ* §. 9. *n.* 5. Medina 1. 2. *queſtion.* 19. *art.* 6. *pag.* 308. Palatius *in* 4. *diſt.* 17. *quæſtion.* 7. *pag.* 265. Corduba *caſ.* 10. & idem Henriq. *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 6. *num.* 8. *fine, & num.* 7. *initio*: & probabilem dicit Sanchez *lib.* 8. *de matr. diſp.* 34. *num.* 16. & Ledeſma *in Summa de ſacrament. vbi de pœnit. cap.* 13. *poſt primam concluſionem,* vt diximus *num.* 18. Itaque docet iſta opinio ſufficere approbationem cuiuſcumque Epiſcopi, ſiue ſit Epiſcopus loci vbi audiuntur confeſſiones, ſiue Epiſcopus pœnitentis, ſiue Epiſcopus confeſſarij. & pro hac opinione citat Henriq. omnes ſui temporis Salmanticenſes, & aliquot Complutenſes, vt vidimus *numero* 18. vbi iam hanc quæſtionem diſcuſſimus, ſed hic maioris claritatis gratia, & quia ita poſtulat ordo doctrinæ, eam iterum ad examen vocamus.

89. Hæc opinio eſt probabilis, ſed valde amplam licentiam concedit Confeſſariis, & mirum plane eſt, quod Sacerdos Catholicus approbatus in Germania à ſuo Epiſcopo, poſſit audire virtute iubilæi confeſſiones Luſitanorum in Luſitania (mutato domicilio, aut quaſi domicilio) exiſtens: cum tamen per mutationem domicilij Epiſcopus Germaniæ non ſit actu proprius Epiſcopus illius: & habet contra ſe declarationes Cardinalium quas citabimus, pro ſecunda, & tertia opinione, in quibus manifeſte aſſeritur approbationem hanc debere eſſe actualis ordinarij ipſius Sacerdotis, vt ille ſit vbique eligibilis, & cenſeatur approbatus iuxta formam Concilij. Deinde habet hæc opinio contra ſe vſum & communem conſuetudinem totius Hiſpaniæ, quæ videtur interpretari legem Concilij: nam Sacerdotes approbati in vna diœceſi ſi in aliam domicilium, aut quaſi domicilium mutent, ſtatim petunt nouam approbationem à nouo Epiſcopo, quem per nouam mutationem acquirunt: vt ſint eligibiles, quia vt tales ſint iuxta formam Concilij, opus eſt, vt ſint approbati à ſuo ordinario, iſte autem poſt mutationem domicilij eſt ſuus, & alius deſiit eſſe ſuus.

Secunda opinio docet neceſſariam eſſe appro- 90.
bationem Epiſcopi pœnitentis, & hanc requirere Concilium Tridentinum, eam tenet Gutierrez *lib. 1. q. canon. c.* 27. *n.* 6. & Rodrig. *ſupra citatus* in eam inclinat: & ordinarium pœnitentis appellant, ordinarium loci in quo fit cõfeſſio, quia putant, pœnitentem non poſſe eligere virtute iubilæi aut per bullam confeſſarium alterius diœceſis. Probant ex reſponſione quadam illuſtriſſimorum Cardinaliũ quam affert Rodriguez *in expoſitione bullæ* §. 5. vbi refert Dominum Ioannem de Ribeira Archiepiſcopum Patriarcham Valentinum hac de re conſuluiſſe illuſtriſſimos Cardinales, eoſque ita reſpõdiſſe: *Congregatio Concilij reſpondet approbatum ab alio, quam à Valentino Epiſcopo in diœceſi Valentinana: non cenſeri approbatum ab ordinario iuxta formam Concilij.* & affirmat ſe hanc reſponſionem, & declarationẽ vidiſſe Valentiæ in codice illuſtriſſimi Archiepiſcopi. Probant etiam rationibus. Primò, quia approbatio confeſſoris eſt actus iuriſdictionis quam Epiſcopus exercet in confeſſarium ſibi ſubditum dum illum approbat: qui licet verſetur proxime circa Sacerdotem, terminatur tamen ad pœnitentem, propter quem Sacerdos approbatur; ergo non excedit terminos iuriſdictionis & territorij ipſius Epiſcopi approbantis; ergo non poteſt Sacerdos approbatus eſſe eligibilis extra diœceſim, necdum in toto orbe terrarum virtute iubilæi aut bullæ, nec ab aliis niſi à parochianis & diœceſaneis illius diœceſis in qua approbatus eſt. Secundò, quia extra territorium ius dicenti actus iudiciales fiunt nulli. *l. finali ff. de iuriſd. omnium iudicum.* ſed actus abſolutionis eſt actus iuriſdictionis; ergo nõ poteſt vnus Epiſcopus approbare niſi pro loco & perſonis in quibus habet iuriſdictionem. Confirmatur, quia intentio Epiſcopi limitatur per iuriſdictionem ſuam, vnde intentio Epiſcopi approbantis confeſſarios, aut conferentis beneficium parochiale non poteſt eſſe vt proſit in alio Epiſcopatu, ſed tantum in ſuo, cum in illo tantum, & in perſonas illius habeat iuriſdictionem. Tertiò, quia Epiſcopo loci commiſſa eſt cura animarum in locis ſuæ diœceſis commorantium, non aliis extraneis Epiſcopis. Ergo nec ille poteſt approbare ſuos Sacerdotes pro aliis diœceſibus, nec alij pro ſua; ergo neque hi Sacerdotes ab Epiſcopis approbati poſſunt eſſe in alia diœceſi aut vbique eligibiles virtute bullæ vel alterius priuilegij.

Hæc opinio Gutierres non eſt probabilis, ne- 91.
que defendi poteſt: quia accidentarium eſt huic ſacramento, quod in hoc aut illo loco vel diœceſi fiat, dummodo confeſſarius iuriſdictionem habeat in pœnitentem, vel ordinariam, vel commiſſam aut delegatam: Papa autem poteſt delegare hanc iuriſdictionem cuicumque Sacerdoti ſuper quemcumque fidelem pœnitentem totius orbis, & de facto delegat ac committit illam per bullam aut priuilegium iubilæi, dummodo Sacerdos ſit approbatus à ſuo ordinario, quod tantum Concilium requirit: neque deciſio *legis finalis ff. de iuriſdiction. omnium iudicum*, extra territorium ius dicenti non paretur impune, bene applicatur, quia illa lex habet locum in iuriſdictione forenſi & in actibus iuriſdictionis quæ

fiunt

Digitized by Google

fiunt cum ſtrepitu iudicij, quia in his terminatur iuriſdictio circa territorium locale ipſius iudicis, & vltra illud non extenditur. Vnde patet abſolutionem excommunicationis datam ab Epiſcopo extra territorium proprium & in alieno territorio exiſtentem valere: idem ergo eſt de abſolutione. Tandem quia ſi ſubditus Epiſcopi Lamecenſis Oliſipone exiſtens, habens bullam Cruciatæ ibi inueniat Sacerdotem approbatum ab Epiſcopo Lamecenſi poterit ibi eum eligere, ſicut poteſt etiam ibi confiteri ſuo parocho ſi inibi eum inueniat, vt docet Soar. *tom. 4. de pœn. diſp. 28. ſect. 6. n. 4.* & nos iam diximus *num. 23. 35. & 36.* Confirmatur hæc veritas, quia huiuſmodi ſententia docet ſufficere approbationem Epiſcopi loci, vt quis dicatur vere approbatus à Concil. Trident. Cur ergo non poterit pœnitens Conimbricenſis habens bullam Portum ire, & Sacerdotem ibi eligere: & cur etiam ſi illemet Sacerdos approbatus ab Epiſcopo Portuenſi, verſetur in Epiſcopatu Conimbricenſi, non poterit ibi eligere ab eodem pœnitente; certè nullam video rationem in contrarium, cum ad valorem huius ſacramenti exiſtentia localis ſit extrinſeca, vt diximus *numero præced.*

92. Tertia ergo opinio probabilior cæteris docet approbationem neceſſario petendam eſſe ab actuali Epiſcopo confeſſarij: illum autem eſſe Epiſcopum actualis confeſſarij qui eſt Epiſcopus loci aut diœceſis in qua Sacerdos habitat, domiciliumque aut quaſi domicilium habet: hanc opinionem tenet expreſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 28. ſection. 6. numero 6. & ſection. 7. numero 3. iuncto numero* 8. Bellanus in illam inclinat *tom. 2. de ſacrament. diſputat. 8. dub. 7. num. 50.* §. Alij tamen. Viualdus *in candelabro aureo, vbi de confeſſione num. 27. concl. 3.* & eam hodie doctiores probant: & probatur primo ex reſponſione Patrum Purpuratorum, quę inter alias habetur in noſtro Collegio Conimbricenſi Societatis IESV, & in Codice illuſtriſſimi Domini Aphonſi ab Albicaſtro eiuſdem diœceſis Epiſcopi erit 1159. in qua explicatur illa particula Concilij, *Nullum etiam regularem*. Et ſic habet prædicta reſponſio, *Sanctiſſimus Dominus noſter declarauit, tempore iubilæi poſſe omnes regulares* (& eadem eſt ratio de clericis ſæcularibus) *confiteri peccata ſua Sacerdotibus approbatis ab ordinario ad audiendas confeſſiones; in bulla enim non fit mentio, niſi de ordinario eorum, qui audituri ſunt confeſſiones, non autem de ordinario pœnitentium.* hæc illa. & quamuis hæc reſponſio directe detur de verbis bullæ aut iubilæi aſſerentis confeſſarium, cum quo faciendæ ſunt confeſſiones ad impetrandam illius indulgentiam, debere eſſe approbatum ab ordinario: & Cardinales ac Papa modo declarent illum ordinarium debere eſſe ordinarium ipſius Confeſſarij, & non detur de verbis Concilij, tamen, vt optime animaduertit Soarius, conſequenter datur hæc declaratio pro verbis Concilij, quia intentio Pontificis in bulla & iubilæo, eſt vt ſeruetur decretum Concilij præſcribentis, vt Confeſſarius ad hoc vt ſit idoneus, ſit approbatus ab ordinario: habemus ergo ex hac declaratione iſtum ordinarium debere eſſe ordinarium confeſſarij, & non pœnitentis: vſus autem & praxis communis declarat iſtum ordinarium Confeſſarij debere eſſe ordinarium actualem, id eſt, illum, qui eſt ordinarius illius loci in quo de præſenti Confeſſarius habitat, & domicilium, aut quaſi domicilium habet, vt ſatis probauimus *num.* 19. ad quem locum te remittimus, neque enim hîc lubet eadem iterum repetere. Cõfirmatur etiam ex alia declaratione illuſtriſſimorum Cardinalium, quæ habetur inter noſtras Conimbricenſes & inter illas illuſtriſſimi Epiſcopi Alfonſi: & ita habet, *Sanctiſſimus Dominus noſter declarauit audita relatione Congregationis, Epiſcopum vigore priuilegij ſui, de quo in cap. finali, de pœnit. & remiſſionibus, non poſſe ſibi eligere Sacerdotem ſibi non ſubditum qui à proprio ordinario non fuerit adhuc ad formam decreti Concilij approbatus.* Ecce in hac reſponſione aperte explicatur decretum Concilij, & dicitur neceſſariam eſſe approbationem ordinarij ipſius confeſſarij, non autem pœnitentis.

93. Solum contra has declarationes, aperte & directe opponitur illa declaratio allata ab Emanuele Rodriguez in ſecunda opinione, in qua dicitur Cardinales declaraſſe, *approbatum ab alio quam à Valentino Epiſcopo in diœceſi Valentinana, non cenſeri approbatum iuxta formam Concilij.* quod perinde eſt ac dicere pro omnibus diœceſis Valentinianæ, ſolum illum eſſe & cenſeri Sacerdotem approbatũ iuxta formam Concilij, qui eſt approbatus tantum ab eodem Epiſcopo, & non ab alio, quare illæ nec virtute priuilegij poterunt eligere niſi Sacerdotem approbatum à ſuo proprio Epiſcopo, & conſequenter etiam approbatio ordinarij requiſita à Concilio debet eſſe approbatio ab ordinario pœnitentis, & Sacerdotis, vel ſaltem ab ordinario pœnitentis tantum; & nulla alia approbatio erit ſufficiens, vt Sacerdos iuxta formam Concilij ſit eligibilis. Sed reſponſio Emanuelis non eſt authentica aut ad minimum non videtur authentica, & certe nobis conſtat de his noſtris reſponſionibus eſſe veras, & fideliter exceptas, & in eis expreſſe dicitur datas eſſe à Summo Pont. auditis Cardinalibus, quod nõ dicitur in illa quam affert Emanuel Rodriguez, & ideo abſolute dicimus approbationem de qua Concilium loquitur debere eſſe ordinarij confeſſarij, quando non poterit ſimul eſſe confeſſarij & pœnitentis, & hanc ſolam confeſſarij ſufficere, vt ille ſit in toto orbe terrarum eligibilis. Cætera fundamenta aliarum opinionum iam ſunt ſoluta.

94. Vltimum dubium eſt, an per illa verba Concilij: *Non obſtante quacunque conſuetudine etiam immemorabili*, tollatur conſuetudo antiquiſſima Sacerdotum, qua alij aliis mutuo cõfitebantur ante Concilium abſque vlla alia approbatione: & reſpondendum eſt affirmatiue, poſt Concilium enim iam hæc conſuetudo locum non habet, decernit enim Concilium *dicta ſeſſ. 23. cap.* 15. ne vllus habeat authoritatem audiendi confeſſiones, etiam Sacerdotum, neque ad id idoneus, aut ſufficiens reputetur, niſi approbatus fuerit ab ordinario, non obſtante quacumque conſuetudine, aut priuilegio, & ita docet expreſſe Tolet. *l. 3. Summæ c. 13. num. 5. ad finem.* Similiter etiam olim ſolebant ante Concilium parochi ex quadam conſuetudine committere ſuas oues cuicumque Sacerdoti volebant, hodie tamen poſt prædictum decretum Concilij Tridentini, eas non poſſunt committere niſi iis Sacerdotibus, qui approbati ſunt iuxta prædictam formam Concilij, vetantur enim ac prohibentur omnes Sacerdotes confeſſiones licite & valide audire ſæcularium, aut etiam Sacerdotum, niſi iuxta formam Concilij fuerint à ſuis Epiſcopis approbati, vt diximus *num. quadrageſimo tertio.*

CAPVT

CAPVT III.

Agitur de iuriſdictione Sacerdotum: inquiritur, an ipſa approbatio ſit iuriſdictionis collatio. Quæritur vtrum Sacerdos approbatus poſſit repugnantibus parochis audire confeſſiones fidelium in Quadrageſimâ.

SVMMARIVM.

Non idem eſt ſemper aliquem approbare, atque ei conferre iuriſdictionem. num. 1.
Iuriſdictionem ordinariam habet Papa in toto orbe: Epiſcopus in ſua diœceſi: Parochus in ſua parochia. ibid.
Delegatam iuriſdictionem, & ab alio commiſſam habere Papa non poteſt. num. 2.
Epiſcopus poteſt delegatam habere à Summo Pont. ibid.
Parochus à Papa & ab Epiſcopo. ibid.
Iuriſdictio iure conceſſa vel poteſt eſſe delegata, vel ordinaria. num. 3.
An idem ſit approbare aliquem Sacerdotem ab vno Epiſcopo ad oues ſui Epiſcopatus, atque ei conferre & dare iuriſdictionem ſuper illas. num. 4.
Olim ſolebant Epiſcopi approbare aliquos Sacerdotes, ad hoc tantum, vt poſſint eligi virtute bullæ vel priuilegij. num. 5.
Hodie talis modus approbandi non eſt in vſu, ſed ſimul atque aliquis approbatur, ſtatim ei conceditur iuriſdictio. ibid.
Idem eſt approbare aliquem Sacerdotem ad adminiſtranda ſacramenta atque illum approbare ad confeſſiones audiendas. num. 6.
Approbatus in vno loco aut vrbe non eſt approbatus in alijs: eſt tamen virtute bullæ aut iubilæi vbique eligibilis. num. 7.
Quando Epiſcopus in ſua approbatione hanc clauſulam apponit, ſaluo iure parochorum, is non poteſt audire confeſſiones in Quadrageſima repugnantibus parochis. num. 8.
Quando Sacerdos generaliter approbatur ab Epiſcopo, aut pro aliquo oppido vel loco, non appoſita clauſula, ſaluo iure parochorum, ſic approbatus poteſt audire confeſſiones inuitis & repugnantibus parochis de iure. numero 9.
De conſuetudine poterit aliud eſſe. ibid.
Soluuntur argumenta in contrarium. num. 10.
Non impediuntur per hoc parochi à regimine ſui gregis, & quare. num. 11.
Sacerdos in hac diœceſi approbatus, poteſt audire confeſſionem hominis illius in alia ſi ibi ſint ambo. num. 12.
An poſſit parochus prohibere ſuis parochianis ne Sacerdotibus approbatis ab Epiſcopo ex obligatione Quadrageſimæ confiteantur. num. 13.
Quando parochus concedit ſuo ſubdito licentiam confitendi cui voluerit non intelligitur hoc de confeſſione Quadrageſimæ. num. 14.
Quando Epiſcopus vel Papa concedit facultatem alicui Sacerdoti nominatim vt confeſſiones audiat, tunc illum approbat. num. 15.

1. NOtandum in primis eſt formaliter non idem eſſe ſemper approbare aliquem Sacerdotem iuxta formam Concilij; atque ei conferre iuriſdictionem, ſed ſuppoſito ſacerdotio ipſa approbatio eſt veluti vltima conditio & complementum reddens proxime capacem ipſum Sacerdotem ad ipſas confeſſiones audiendas, ſi aliunde ei conferatur iuriſdictio: vnde ipſa approbatio ſeu teſtimonium Epiſcoporum, non eſt ſemper, formaliter loquendo, collatio iuriſdictionis: nam aliquando præter hanc approbationem neceſſaria eſt iuriſdictio, quæ ab alio committatur. Triplex autem eſt iuriſdictio. Prima ordinaria: Secunda delegata, ſeu ex commiſſione: Tertia iure conceſſa. Ordinariam habet Papa in toto orbe terrarum: parochus in ſua parochia: Epiſcopus in ſua diœceſi; hi enim tres ſunt proprij parochi, & in iure nomine propriorum parochorum veniunt, quibus ex officio incumbit animarum cura, niſi quartum velis adiungere: Metropolitanum ſcilicet in actu viſitationis dum diœceſes ſuffraganeorum Epiſcoporum viſitat. Papa eſt proprius parochus totius orbis terrarum: Epiſcopus ſuæ diœceſis: parochus ouium ſuæ parochiæ, & ideo huiuſmodi parochi eo ipſo, quod ad officium parochi aſſumuntur, ſtatim habent iuriſdictionem ordinariam in proprias.

Delegatam iuriſdictionem habere non poteſt Papa, quia non habet alium ſuperiorem in terris, 2.
aut æqualem, à quo ei poſſit talis iuriſdictio committi, & delegari. Epiſcopus poteſt habere delegatam à Pontifice: poteſt enim ei Summus Pontif. committere per delegationem; abſolutionem ouium, non ſolum ſui Epiſcopatus Romani, ſed etiam aliorum Epiſcopatuum. Parochus habere poteſt delegatam iuriſdictionem vel à Papa, vel à ſuo Epiſcopo, vel ab altero parocho: Sicut etiam Epiſcopus non ſolum à Papa, ſed etiam ab altero Epiſcopo eam habere poteſt; omnes enim ij eis poterunt committere ſuas oues, vt patet. Alij vero Sacerdotes dum approbantur à ſuis Epiſcopis nullam habent iuriſdictionem ordinariam, quia non habent oues proprias, fiunt tamen per illam approbationem proxime capaces, & habiles vt ei parochi proprij, hoc eſt; Papa, Epiſcopus vel alius parochus, poſſint committere ſuas oues, vnde cõſtat iam, ipſam approbationem, formaliter loquendo, non eſſe ſemper ipſam collationem iuriſdictionis, ſiquidem ſupponitur ad illam, & de facto Papa his Sacerdotibus approbatis committit iuriſdictionem, & delegat ſuas oues per bullam, iubilæum, & ſimile priuilegium.

Iuriſdictio iure conceſſa vel poteſt eſſe ordinaria, vel delegata; vtraque enim iure conceditur: 3.
nam vbi Sacerdos in parochum aſſumitur, ſtatim ei iure conceditur iuriſdictio ordinaria: vbi vero fidelibus datur priuilegium per bullam, aut iubilæum eligendi confeſſarium approbatum iuxta formam Concilij, ſtatim etiam, facta electione, iure conceditur iuriſdictio ipſi Sacerdoti ſuper pœnitentem ſe virtute bullæ eligentem.

Quando autem Epiſcopus approbat aliquem 4.
Sacerdotem ad audiendas confeſſiones in ſuo Epiſcopatu, vel in aliquo oppido, aut parochia illius, tũc quidem ipſa approbatio, reſpectu ouium ad quas illum approbat, videtur eſſe formaliter ipſa collatio iuriſdictionis in eaſdem oues, quia tunc idem eſt approbare, atque ei actualem iuriſdictionem conferre, vt docet Henriquez *lib. 11. de matrimonio. capit. 3. num. 5.* & colligitur ex Sanchez *libro 3. de matrimonio diſputatione 35. numero 7.* Niſi velis dicere tunc formaliter, proxime & actualiter conferri huiuſmodi iuriſdictionem ab Epi-

ſcopo ipſi Sacerdoti non quando eum approbat, ſed quando aliquis ex ſubditis Epiſcopi, ad quos illũ approbauit, actu ei confitetur, ſed hoc eſt maioris ſpeculationis, quam res morales requirant.

5. Notandum ſecundo olim ſolitos fuiſſe Epiſcopos approbare aliquos Sacerdotes ad hoc tãtum, vt poſſint eligi virtute iubilæi, bullæ Cruciatæ, aut ſimilis priuilegij; raro tamen hoc accidebat, vt notat Gutierres *lib* 1. *quæſt. canonic. cap.* 27. *n.* 23. ſed ſimul etiam ſimpliciter approbabantur: & in hoc modo approbationis, ipſa approbatio non erat formaliter iuriſdictionis collatio, ſed erat habilitatio quædam vt eis poſſet conferri iuriſdictio per commiſſionem, & delegationem bullæ, iubilæi, vel priuilegij: hodie vero iam talis modus approbationis fere non eſt in vſu, ſed ſimul ac aliquis Sacerdos approbatur in confeſſarium, ſtatim ei conceditur ac delegatur iuriſdictio ab Epiſcopis, ſuper proprias oues, ad quas illum approbant, vt patet & docet Henriquez citatus, & Gutierres, & colligitur ex Sanchez *loco citato.*

6. Notandum tertio idem eſſe approbare aliquem Sacerdotem ad adminiſtranda ſacramenta, atq; illum approbare ad confeſſiones audiendas; vnde cum Epiſcopus ita dicit in approbatione, *Approbamus N. ad adminiſtranda ſacramenta in hac noſtra diœceſi, vel in tali vel tali loco, aut parochia*; ſolummodo hæc approbatio intelligitur de ſacramentis pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, quæ ſunt ſacramenta maximæ neceſſitatis, non autem de alijs ſacramentis vnctionis, matrimonij, &c. vt optime & erudite notat Sanchez *libr.* 3. *de matrimon. diſp.* 35. *num.* 8. & Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 3. *num.* 5.

7. Notandum quarto, aliud eſſe approbare aliquem limitate ad audiendas confeſſiones in aliquo tantum loco, vrbe, aut oppido, & aliud illum approbare generaliter pro tota aliqua diœceſi, nam poteſt quis eſſe idoneus pro vno loco, non pro alijs, in quibus maior eſt frequentia mercatorum, qui contractus exercent, & ideo approbatus in vna vrbe tantum, aut in vno loco tantum, non eſt approbatus in alijs, quia per eam approbatiõnem, noluit ei Epiſcopus committere ac delegare iuriſdictionem, niſi ſuper illas oues illius oppidi & vrbis ad quam illum approbauit; vt docet egregie Gutierres *lib.* 1. *quæſt. canonicarum cap.* 27. *nu.* 18. & Nauar. *in manuali Lat. cap.* 4. *num.* 4. abſolute vero, reſpectu Summi Pontificis: is cenſetur approbatus, vt virtute iubilæi, bullæ aut priuilegij poſſit eligi ad audiendas confeſſiones, omnium ouium non ſolum illius Epiſcopatus in quo limitate fuit approbatus, ſed etiam totius orbis terrarum, vt probauimus *capite præcedenti num.* 45. *& num.* 18. & idem eſt de approbato ad fœminas, non ad viros, aut ad viros, non ad fœminas.

8. His notatis dico primo. Quando Epiſcopus in approbatione, qua Sacerdotem aliquem approbat ad audiendas confeſſiones in ſua diœceſi, vel in aliquo loco illius, aut parochia, hanc clauſulam apponit, *ſaluo iure parochorum, vel ſine parochorum præiudicio*; is quidem Sacerdos ſic approbatus, non poteſt audire confeſſiones ex obligatione Quadrageſimæ, repugnantibus ac contradicentibus parochis. probatur, quia iam id fit in eorum præiudicium, & illa verba clauſulæ appoſitæ in ipſa approbatione aliquid debent operari; & hoc ſolum videntur operari, vt tempore Quadrageſimæ non fiant confeſſiones, niſi de licentia parochorum.

Dico ſecundo. Quando Sacerdos generaliter pro tota diœceſi, vel limitate & particulariter pro aliquo oppido, vrbe, aut parochia approbatur a ſuo ordinario, poteſt de iure audire confeſſiones, pro locis vbi eſt approbatus, non ſolum ex deuotione, ſed etiam ex obligatione Quadrageſimæ factas, etiam repugnantibus, & contradicentibus parochis, ſiue parochiani habeant priuilegium, & bullam aliquam Cruciatæ, ſiue non habeant, dummodo tamen in tali approbatione, tempus Quadrageſimæ non excipiatur, aut hæc clauſula non apponatur, *ſine præiudicio parochorum, ſaluo iure parochorum*; ita docet expreſſe Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 26. *ſection.* 1. *num.* 9. Capua *libr.* 1. *deciſ. aur. capit.* 13. *numero* 45. Nauarrus *in cap. placuit, de pœnitent. numer.* 57. Corduba *in Summa Hiſpanica. quæſtion.* 10. Veiga *lib.* 2. *caſ.* 218. Rodriguez *in explicatione Cruciatæ* §. 9. *numero* 5. Richardus *in* 4. *ſent. diſtinct.* 17. *quæſt.* 2. vbi quærit vtrum fideles, qui confitentur alicui habenti poteſtatem Epiſcopi, teneantur illo anno confiteri ſuo presbytero ex obligatione Quadrageſimæ; & reſpondet, non teneri, quia Epiſcopus poterat illos abſoluere per ſe, quin illi tenerentur proprio confiteri, ac conſequenter poterat id committere alijs Sacerdoribus; & de facto committit dum illos ſine limitatione Quadrageſimæ approbat. & id tenet etiam Syluest. *verbo Confeſſor.* 2. Scotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 4. *art.* 5. Petrus Soto *lect.* 5. *de confeſſione.* Durandus, Paludanus, Adrianus, Maior, D. Thomas, D. Antoninus & alij quos citat, ac ſequitur Soarius *allegatus dicto num.* 9. Colligitur ex Toleto *libr.* 6. *Summæ. cap.* 11. *num.* 2. §. *Vocamus.* & ex Gutierrez *lib.* 1. *quæſtionum canonicarum. cap.* 27. *num.* 23. Et ratio eſt, quia quãdo in prædictis approbationibus non apponitur conditio, & clauſula exceptiua, *ſaluo iure parochorum*, aut, *extra Quadrageſimam*, cenſetur de facto cõceſſa licentia & approbatio ſine tali clauſula & conditione, vbi enim nihil excluditur, neceſſario omne tempus includitur: nam voluntas ſuperioris Epiſcopi, quando ea limitatio non additur, ſufficienter declaratur. Dixi, *de iure*, quia de conſuetudine fortaſſis erit aliud contrarium, dum tamen de tali conſuetudine in aliqua diœceſi aliud non conſtat, concluſio tradita eſt vera. Probatur ratione, primo quia in Epiſcopo approbante prædictos Sacerdotes eſt poteſtas ad confitendos omnes ſuos diœceſaneos quocumque tempore, etiam Quadrageſimæ inuitis & repugnantibus proprijs parochis, & hæc poteſtas in Epiſcopo eſt ordinaria, vt diximus *numero* 1. ergo poteſt illam concedere, committere, ac dare cuicumque Sacerdoti, concedit autem de facto per ipſam approbationem, vt docet Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 3. *num.* 5. & Soarius *allegatus*, & confirmatur, quia per illam ſufficienter declarat Epiſcopus ſuam intentionem, & ſi ſub illis verbis aliud intendit; tenetur illud declarare, dum autem non declarat, verum habet noſtra doctrina. Cõfirmatur, quia ſicut Epiſcopus habet hanc poteſtatem abſoluendi ex obligatione Quadrageſimæ independenter ab omnibus & ſingulis ſuis parochis, ita dum aliquem Sacerdotem pro ſua diœceſi vel aliquo oppido illius approbat, ſine limitatione temporis Quadrageſimæ, vel iuris parochorum, eam confert independenter ab illis: nam ſi præter hanc facultatem, neceſſaria eſſet etiam facultas inferiorum parochorum, profecto parum prodeſſet licentia ordinarij, vt patet.

Proba-

Probatur ſecundo, quia Sacerdos huiuſmodi ſic approbatus vel generaliter, vel in aliquo oppido & vrbe, vere habet licentiam à proprio parocho, treſ enim ſunt cuiuſque Chriſtiani proprij parochi, vt docet Nauarrus *in cap placuit, de pœnitent. & remiſſ. num.* 57. & Toletus *libr. 6. cap. 11. §. vocamus.* nempe Papa, Epiſcopus, parochus. ergo vniuſcuiuſque eorum licentia ſufficit independenter ab alio, quia quando iuriſdictio in ſolidum eſt penes multos, ita vt quilibet eorum ſine alio procedere poſſit; tunc vnus ſine altero poteſt facere omnia, perinde ac ſi alij in tali iuriſdictione non concurrerent, vt patet *ex l. 1. ff. de offic. Conſulum.* & docet prædictus Nauarrus cum communi, & maxime, quia in iure nomine parochi non venit ſolum parochus huius aut illius parochiæ, ſed venit etiam in ſenſu proprio Epiſcopus: eſt enim totus Epiſcopatus, & ſingulæ parochiæ illius vera parochia reſpectu Epiſcopi, ſicut totus orbis eſt vera & propria parochia reſpectu Papæ; ergo perinde eſt habere licentiam ab Epiſcopo, ac illam habere à proprio parocho, vt probat Gutierres *lib. 1. quæſt. canonicarum cap. 27. num. 23.* & gloſſa *in cap. ſi Epiſcopus, de pœnit. & remiſſ. verbo, ſuo ſubdito.* ibi enim gloſſa communiter approbata nomine proprij Sacerdotis, non ſolum intelligit Epiſcopum, ſed etiam Papam, & presbyterum parochialem: & legatum in ſua prouincia, & Archipresbyterum Eccleſiæ Cathedralis, qui in hoc cenſetur de iure Vicarius Epiſcopi ad abſoluendum ab omnibus peccatis, non tamen à reſeruatis, vt egregie notat Sà *verbo Archipresbyter*, vnde ſufficit ad quemlibet iſtorum recurrere, non petita licentia alterius, pro confeſſione annuali, vt docet etiam Gutierres *loco allegato*, & Panormitanus *in capit. omnis vtriuſque ſexus*, & Ancharranus *ibi.* Probatur tertio, quia ſicut Papa eſt proprius parochus totius orbis terrarum, & omnes Chriſtiani toto orbe diſperſi ſunt vere oues illius, ita Epiſcopus eſt proprius parochus totius ſui Epiſcopatus, & omnes oues ſingularum parochiarum ſuæ diœceſis, ſunt propriæ oues illius; ergo ſicut Papa poteſt approbare aliquem Sacerdotem ad audiendas confeſſiones in toto orbe, etiam in Quadrageſima, repugnantibus, & contradicentibus parochis: ita etiam Epiſcopus poterit præſtare hanc facultatem cuicumque Sacerdoti, quem dignum ad id munus iudicauerit: cenſetur autem illum de facto præſtare per approbationem, quando ſine conditione datur.

10. Nec obſtat cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſionibus*: ibi, *Si quis autem alieno Sacerdoti voluerit confiteri* (intellige ex obligatione Quadrageſimæ, de hac enim confeſſione ibi agitur) *licentiam prius poſtulet, & obtineat à proprio Sacerdote, & aliter, nullus illum poſſit abſoluere, vel ligare.* nam, vt diximus, nomine proprij parochi intelligitur non ſolum presbyter parochialis, ſed etiam Ordinarius qui poteſt approbare confeſſores: & ſic iſte licentiam habet à proprio parocho. Nec etiam obſtat cap. *ſi Epiſcopus, de pœnit. & remiſſ. in 6.* in illis verbis, *Nulla quoque conſuetudine poteſt introduci quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat, qui eum poſſit abſoluere, vel ligare*, quia nomine ſuperioris non intelligitur ſolum presbyter parochialis, ſed verius & proprius Epiſcopus, cum ille ſit abſolute ſuperior, & independens ab alijs parochis. Præterea huiuſmodi caput loquitur de conſuetudine, nos autem loquimur de licentia, quod eſt diuerſum quid, nam verum eſt nulla cōſuetudine potuiſſe introduci, vt homines diœceſis Bracharenſis ex obligatione Quadrageſimæ confiterentur Sacerdotibus approbatis in diœceſi Tudenſi vel Lamecenſi, nec etiam potuit conſuetudine introduci, vt parochianus vnius parochiæ huius diœceſis, abſq; licentia proprij parochi confiteatur parocho alterius parochiæ, niſi etiam ille ſit approbatus pro toto Epiſcopatu, vel pro ea parte illius, in qua pœnitens confitetur.

Nec per hoc impediuntur parochi à gubernatione ſui gregis, quia exterius curare poſſunt, vt bene viuant, & ſemper manent proprij parochi cum ad illos pertineat ſcire & inquirere an iam ſint confeſſi ex obligatione, & eos referre in album, & ab illis decimas colligere, vt bene notat Soarius *allegatus num.* 11. Nec iuſte poſſunt etiam queri huiuſmodi parochi de præiudicio ſibi illato, imo debent maxime gaudere, quia ipſi non priuantur iuriſdictione ſua, & dantur ſibi adiutores, & quia ſemper habuerunt ſuam iuriſdictionem dependentem ab Epiſcopo & ordinario ſuo, qui poteſt illam moderari, & reſtringere, quoties id expediens ad ſalutem animarum iudicauerit. paſtores enim & parochi, non ſunt paſtores propter ſe, ſed propter oues. 11.

Ex dictis ſequitur primo, poſſe Sacerdotem generaliter approbatum, vel particulariter pro aliquo oppido huius diœceſis Bracharenſis, audire confeſſionem, hominis diœceſis Bracharenſis, aut illius oppidi pro quo approbatus eſt, in diœceſi Portuenſi, ſi caſu ibi inueniantur. nam quamuis hoc ſit exercere actum iuriſdictionis in diſtrictu alieno, tamen non eſt forenſis iuriſdictionis, ſed tantum voluntariæ, quæ exerceri poteſt in diœceſi extranea: ſolum enim iuriſdictio forenſis, quæ cum ſtrepitu iudicij exercetur, in aliena diœceſi exerceri prohibetur, vt ſæpe diximus. 12.

Sequitur ſecundo non poſſe parochum prohibere parochianum ſuum, ne confiteatur Sacerdoti ab Epiſcopo expoſito, & approbato, ex obligatione Quadrageſimæ, quia hæc poteſtas ad audiendas confeſſiones eſt relatiua, & ideo, ſi datur Sacerdoti ad audiendas confeſſiones, conſequenter datur ouibus, vt illi confiteantur ſi velint: alias fruſtranea eſt, ne dicam inanis & vana, talis approbatio, vt docte animaduertit Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 26. ſect. 1. num. 11. §. ex his infertur.* 13.

Dico tertio. Quando parochus concedit alicui ſuo parochiano licentiam ac facultatem generalem confitendi cui voluerit, non intelligitur hæc facultas de confeſſione annuali ex obligatione Quadrageſimæ, quia in confeſſione generali non veniunt ea, quæ quis negaret, ſi in ſpeciali peterentur, & quia intereſt proprij Sacerdotis conſcientiam noſcere parochianorum, & ita docet expreſſe Panormitanus ſæpe hac de re interrogatus in cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſion.* Sic quando Epiſcopus concedit alicui Sacerdoti facultatem generalem ad abſoluendum aliquem, aut ei committit omnes vices ſuas, non propterea ei concedit facultatem ad abſoluendum illum à reſeruatis, niſi de hoc expreſſe mentio fiat, aut aliunde appareat eam fuiſſe voluntatem Epiſcopi, ex eo videlicet principio quod in conceſſione generali non veniant ea, quæ quis non eſſet in particulari veroſimiliter conceſſurus. cap. *ſi Epiſcopus, de pœnit. & remiſſ. in 6.* 14.

15. Dico quarto. Quando Epiſcopus vel Papa concedunt facultatem alicui Sacerdoti nominatim ex non approbatis iuxta formam Concilij, ad audiendas confeſſiones, veluti ſi Epiſcopus vel Papa dicat: damus, & concedimus Petro Sacerdoti licentiam & facultatem ad audiendas confeſſiones; per eandem licentiam eum cenſentur approbare, ac proinde nulla alia approbatione eget ad prædictas confeſſiones audiendas. ita docet Corduba *in Summa Hiſpanica. quæſt.* 10. & Soarius *tom.* 4. *de pœnit. diſput.* 28. *ſect.* 4. *num.* 10. & Bellanus *tom.* 2. *de ſacram. diſputat.* 8. *dub.* 7. *num.* 49. *fol. mihi* 473. *col.* 2. Si tamen Papa per bullam aliquam per priuilegium concedat alicui fideli facultatem eligendi ſibi confeſſarium, aut Epiſcopus etiam eandem facultatem alicui concedat; non poſſunt illi eligere ſibi in confeſſarium Sacerdotem ex non approbatis, ſed neceſſario intelligendum eſt hoc priuilegium, & facultas de Sacerdotibus approbatis iuxta formam Concilij Tridentini *ſeſſione* 23. *cap.* 15. quod procedit ſiue Epiſcopus concedat eam facultatem ad eligendum Sacerdotem ſibi ſubditum, ſiue alterius diœceſis. ita docet Soar. *tom.* 4. *de pœnit. diſputat.* 28. *ſect.* 4. *num.* 10. Corduba item allegatus. & Syluest. *verbo Confeſſ.* 1. *num.* 5. & Angelus *verbo Confeſſ.* 3. §. 4. & Cano *in Relect. de confeſſione*, quos omnes citat, ac ſequitur prædictus Corduba. & ratio eſt, quia mandata generalia, maxime in materia odioſa, quæ derogant iuri communi, intelligenda ſunt iuxta ius commune, vt optime docet Nauarrus *in manuali Latino cap.* 18. *numer.* 40. *ex l. ſi procurator ff. de condict. indebiti* Sic quando Epiſcopus præcipit ſub excommunicatione, vt quis reuelet furtum, intelligitur ſemper faciendam eſſe eam reuelationem ſecundum ius, præcedendo ſcilicet admonitionem fraternam, vt reſtituat, neque enim præceptum iudicis eam reuelationem ſub excommunicatione præcipientis tollit, aut tollere poteſt ius commune, vt ſæpe alibi diximus.

*

LIBER

LIBER OCTAVVS,

De peccatis reſeruatis in communi, & de peccatis reſeruandis in Religionibus.

MVLTA inquirenda nobis ſunt in hac diſputatione, & materia huius libri. Primo enim inquirendum nobis eſt qui poſſint reſeruare peccata: Secundo an aliqua reſeruentur de facto à iure in Epiſcopatibus, & religionibus, & quæ illa ſint: Tertio quomodo reſeruentur, an cum excommunicatione, an ſine illa: Quarto an venialia etiam, an mortalia ſolum reſeruari poſſint, & quid de peccatis mere internis: Quinto an ſuperiores qui illa reſeruant quando ſunt grauiſſimis cauſis impediti, poſſint audire tantum reſeruata, & pro non reſeruatis mittere ſubditos ad alios confeſſarios: Sexto an illi reſeruare poſſint peccata aliqua ſine iuſta & legitima cauſa reſeruandi, & an ea reſeruatio ſic facta valeat: Septimo loco inquiremus, quis poſſit à peccatis reſeruatis abſoluere.

CAPVT I.

Qui poſſint reſeruare peccata, & quæ, mortalia ne, an venialia; interna, an externa, & an reſeruato peccato cenſeatur reſeruata cenſura illius; & vtrum reſeruatio ſine cauſa valeat.

SVMMARIVM.

Eſt de fide eſſe in Eccleſia poteſtatem ad reſeruanda peccata. num.1.
Summus Pontif. in toto orbe ea poteſt reſeruare. num.2.
Nunquam ſolent Summi PP. ea reſeruare ſine cenſuris, & data poteſtate ad abſoluendum à peccatis cenſetur etiam dari ad abſoluendum à cenſuris peccato adnexis. num.3.
Epiſcopi ſolum in ſua diœceſi peccata poſſunt reſeruare. num.4.
De facto aliqua reſeruant Epiſcopi ſine cenſuris, aliqua cum cenſuris, & ſi cum cenſuris reſeruent, data facultate ad abſoluendum à cenſuris, iam peccatum non manet reſeruatum. num.5.
Quid è contra. ibid.
Ob quas cauſas Epiſcopi poſſint reſeruare peccata. num.6.
Quid ſi cum reſeruatione Papali concurrat etiam reſeruatio Epiſcopalis. num.7.
Epiſcopi à quo accipiant poteſtatem reſeruandi peccata, an à Papa, an immediate à Deo. num.8.
Parochi ordinarij de iure non poſſunt reſeruare peccata, de conſuetudine poſſunt. num.9.
Qui poteſtatem habent reſeruandi peccata vel de iure, vel de conſuetudine, non ſolum ſibi, ſed alijs illorum abſolutionem reſeruare poſſunt. num.10.
Qui conſuetudine poteſt reſeruare peccatum furti, non poteſt valide reſeruare aliud peccatum præter illud. n.11.
Quale tempus requiratur, vt hæc conſuetudo ſit legitima. num.12.
Hæc conſuetudo vt legitima ſit, an requirat ſcientiam vel patientiam Papæ, vel Epiſcopi. num.13.
De facto ſola peccata mortalia externa reſeruantur. n.14.
An omnia mortalia collectiue ſumpta reſeruari poſſint. num.15.
An etiam peccata mortalia pure interna reſeruari poſſint. num.16.
An de facto ſint iam aliqua peccata interna reſeruata. numero 17.
An venialia reſeruari valide poſſint. num.18.
An reſeruatio facta ſine cauſa licita ſit, & valida. nu.19.
Inferioribus non poteſt cauſa reſeruationis ſatis eſſe nota. num. 20.
Nulla fit iniuria Epiſcopis ſi Summus P. aliqua peccata abſque cauſa ſibi reſeruet, aut aliquam cauſam externam. num.21.
Poteſt Papa abſque cauſa reſpectu huius aut illius Epiſcopi reſeruare valide cauſas externas, vel peccata interna, ſed non licite, reſpectu vero omnium Epiſcoporum omnia reſeruare nec licite, nec valide. num.22.
An Epiſcopi poſſint in ſuis diœceſibus valide reſeruare aliqua peccata abſque vlla cauſa. num.23.24.25.26.
An Curati qui de conſuetudine peccata reſeruare poſſunt, an licite & valide abſque vlla cauſa ea reſeruare poſſint. num.27.
Reſeruatio an ſit pœna. num.28.
Sacerdos qui à reſeruatis abſoluit, ſacrilegium committit, & abſolutio eſt nulla. num.29.
Reſeruatio facta per legem & ſtatutum Synodale, non expirat; expirat vero morte reſeruantis reſeruatio perſonalis. num.30.

DE fide eſt eſſe in Eccleſia Dei poteſtatem re- 1.
ſeruandi peccata: reſidet hæc poteſtas in principibus Eccleſiaſticis, in Papa, in Epiſcopis, Archiepiſcopis, & reliquis ſuperioribus: patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione 14. capit. 7.* ibi, *Magnopere vero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quædam, & grauiora crimina non à quibuſuis, ſed à Summis dumtaxat Sacerdotibus abſoluerentur, vnde merito Pontifices maximi pro ſuprema poteſtate in Eccleſia vniuerſa ſibi tradita cauſas aliquas criminum grauiores, ſuo potuerunt peculiari iudicio reſeruare.* & infra: *neque dubitandum eſt quin hoc ipſum Epiſcopis omnibus in ſua cuique diœceſi, in ædificationem tamen, non in deſtructionem liceat.* hæc ibi. in quibus verbis comprehendit Concilium non ſolum cauſas, quoad forum externum, ſed etiã crimina, quoad forum internum, vnde conſtat poſſe Epiſcopos & Papam reſeruare cauſas Eccleſiaſticas, & caſus non ſolùm quoad

forum fori, quantum ad pœnas, ſed etiam quoad forum poli, quantum ad culpam, vt doctiſſime probat Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputat. 29. ſect. 2. numer.* 8. & tenet D. Thom. *in 4. diſtinct.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 4. *quæſtiunc.* 2. *ad* 4. Paludanus *ibi quæſt.* 5. *artic.* 1. Nauar. *cap.* 27. *num.* 271. Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſt.* 8. *artic.* 2. *concl.* 2. & idem Soarius *dicta diſput.* 29. *ſect.* 1. *numer.* 2. vbi id probat ex varijs Concilijs, patet ex cap. *ſi quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. *cap. ita quorundam, de iudæijs. capit. conqueſti, de ſentent. excommunicat. cap. quicumque, eodem titulo in* 6. *& cap.* 2. *eodem in Clementinis. cap. etſi dominium, de pœnit. in Extrauag.* Probatur ex antiquiſſimo vſu totius orbis Chriſtiani, religionum, & diœceſum; & ex ratione: nam ſicut in omni iudicio & foro, ſuperior poteſt ſibi reſeruare cauſas, præſertim grauiſſimas, vt in foro externo principes ſæculares facere ſolent; ſic etiam principes Eccleſiaſtici poterunt reſeruare cauſas, & caſus pro foro interno, non ſolum quoad pœnas, ſed etiam quoad culpas.

2. Primo igitur Summus Pontif. in toto orbe Chriſtiano poteſtatem habet reſeruandi ſibi peccata, & de facto multa ſibi reſeruat in bulla Cœnæ Domini, quia cum ſit ordinarius Epiſcopus totius orbis terrarum, in toto orbe poteſt ſuam poteſtatem exercere: poteſt autem illa reſeruare vel cum excommunicatione, vel ſine illa, prout ſibi libitum fuerit: ordinarie tamen, & regulariter nunquam Summus Pōtifex reſeruat caſus in foro conſcientiæ ſine cenſura: vnde nullus eſt caſus Papæ reſeruatus, qui non habeat adnexam cenſuram. ita docet Toletus *lib.* 3. *Summæ cap.* 14. *num.* 1. Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 29. *ſect.* 3. *num.* 5. *edit.* 1. Henriquez *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 14. *num.* 1. Graphis *lib.* 1. *deciſionum aur. cap.* 13. *num.* 40. Viualdus *in candelabr. vbi de abſolut. num.* 8. *&* 56. Nauar. *cap.* 27. *n.* 261.

3. Eſt tamen difficultas maxima, vtrum quando Summus Pont. vel Epiſcopus (eadem enim eſt ratio de Epiſcopis in ſuo territorio) reſeruant aliquod peccatum cum cenſura, reſeruent ſibi ſimul, non ſolum ipſam cenſuram, ſed etiam peccatum propter quod imponitur. Miſſis opinionibus, dicendum eſt vtrumque ſimul & æqualiter ſibi reſeruare, peccatum ſcilicet, & cenſuram; vnde data facultate per iubilæum, bullam, aut priuilegium ad abſoluendum à cenſura iam ex communi conſuetudine non manet peccatum reſeruatum, & è contra data facultate ad abſoluendum à peccato etiam conſequenter conceditur ad abſoluendum à cenſura, & iam cenſura non manet reſeruata, & ſic ab ea poteſt quilibet ordinarius confeſſor quemlibet abſoluere: ſicut etiam poteſt abſoluere à peccato, impetrata facultate ad abſoluendum à cenſura, & hæc eſt communis conſuetudo totius Chriſtiani orbis; & ideo quando Papa per priuilegium aliquod, per bullam aut iubilæum facultatem concedit abſoluendi à caſibus ſibi reſeruatis, & Epiſcopis à ſuis, ſemper intelligitur dare etiam facultatem abſoluendi à cēſuris illorum, niſi contrarium exprimant, quod nunquam exprimunt, & quando dant facultatem abſoluendi à cenſuris conſequenter intelligitur dare etiam illam abſoluendi à peccatis, quibus ſunt adnexæ, niſi ſimiliter contrarium exprimant: ſicut enim non ſolent vnum ſine alio reſeruare, ita non ſolent vnum ſine alio tollere; vt enim huiuſmodi ſuperiores ſe habent ad ligandū, ita & ad ſoluendum eſt communis iſta doctrina, & indubitata, & eam docet Toletus *lib.* 3. *Summæ cap.* 14. *num.* 2. Nauarr. *in manuali Latino cap.* 27. *num.* 261. Caietanus *in Summa, verbo Caſus.* Sanchez *lib.* 2. *Decalogi cap.* 8. *num.* 5. Sā *verbo Caſus reſeruatus numer.* 2. Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputat.* 28. *ſect.* 2. *numer.* 11. Capua *libro* 1. *deciſ aur. capit.* 13. *numero* 40. Sorus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſtion.* 2. *articul.* 5. Viualdus *in candelabr. aureo vbi de abſolutione. numer.* 8 *&* 56. vbi primo loco citat Armillam *verbo Caſus num.* 2. & Victoriam *num.* 145. *in antiquis, in nouis numer.* 156. & Syluestrum *verbo Confeſſor.* 1. §. 19.

Epiſcopi in ſua tantum diœceſi poſſunt reſeruare caſus, aliquando ſine cenſura, aliquando cum illa, prout melius ad ſalutem animarum iudicauerint; cum enim reſeruatio ſit actus iuriſdictionis, & illi in ſua tantum, & pro ſua diœceſi ordinariam iuriſdictionem habeant, in illa, & pro illa tantum, reſeruare caſus poterunt, cum iuriſdictio non extendatur ad non ſubditos, patet hoc ex vſu quotidiano Eccleſiæ, & ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *cap.* 7. ibi, *Neque dubitandum eſt quin hoc ipſum Epiſcopis omnibus in ſuis tantum diœceſibus in ædificationem, non in deſtructionem liceat.* & erat ibi ſermo de caſuum reſeruatione, itaque hæc doctrina eſt de fide, & eam docet Capua *libr.* 1. *deciſ. aur. cap.* 13. *num.* 71. vbi dicit oppoſitum eſſe hæreticum propter Concilium allegatum: & definitionem illius *in ſeſſ.* 14. *can.* 11. ibi, *Si quis dixerit Epiſcopos non habere ius reſeruandi ſibi caſus niſi quoad externam politiam, atque ideo caſuum reſeruationem non prohibere, quominus Sacerdos à reſeruatis vere abſoluat, anathema ſit.* Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 25. *ſect.* 1. *numero* 6. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 8. *articul.* 2. *concluſ.* 1. Sanchez *lib.* 1. *de matr. diſputatione* 61. *numer.* 3. & omnes numero præcedenti citati, & debent tenere omnes qui docūt poſſe Epiſcopos in ſua diœceſi quicquid poteſt Papa in toto orbe, quos citatos inuenies apud Sā ium *loco modo allegato*, quando id ſibi iure non interdicitur: nullibi autem hoc eis iure à Papa interdicitur. 4.

De facto autem Epiſcopi aliquos caſus reſeruant cum cenſuris, aliquos ſine illis, quod animaduertendum eſt diligenter; nam ſi ita fiat, tunc dicendum eſt, data licentia & facultate ad abſoluendum à peccatis, quibus adnexa eſt cenſura, conſequenter dari ad abſoluendum à cenſura, & data ad abſoluendum à cenſura, iam peccatum non manere reſeruatum, & conſequenter poſſe ab illo quemlibet Sacerdotem confeſſarium abſoluere: data tamen ab Epiſcopis abſoluta facultate ad abſoluendum ab omnibus cenſuris ſibi reſeruatis, non cenſetur abſolute dari ad abſoluendum ab omnibus caſibus reſeruatis, cum multi ab illis reſeruentur, ſine cenſuris, ſed ſolum dari ad abſoluendum ab illis caſibus, qui cenſuras habent adnexas, non tamen ab illis, qui illis carent, vt conſideranti patebit. 5.

Cauſæ autem ob quas Epiſcopi reſeruare ſibi poſſunt aliqua peccata, hæ ſunt. Prima eſt, vt ait Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. *de reformat.* vt grauiora peccata, grauiori iudicio ſubdantur: ſecunda vt ſubditi melius corrigi poſſint: tertia vt ſi aliqua ſint Reipublicæ pernicioſa, facilius adhibeatur remedium: quarta denique vt acriori metu perterriti ab huiuſmodi ſceleribus patrandis homines coërceantur, vt optime animaduertit Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 5. 6.

Si cum reſeruatione caſus & cenſuræ Papalis concurrat etiam reſeruatio caſus & cenſuræ Epiſcopalis, dubitat Nauarrus *in manuali Latin. cap.* 27. 7.

num.

Digitized by Google

num. 261. & 263. an tunc data facultate per bullam aut priuilegium à Summo Pontif. ad abſoluendum ab omnibus caſibus aut cenſuris ſibi reſeruatis poſſit etiam confeſſarius abſoluere à cenſuris & caſibus reſeruatis Epiſcopis abſque alia licentia, & facultate conceſſa ab ipſo Epiſcopo: & tandem reſoluit forte de iure non poſſe quemlibet Sacerdotem abſoluere à peccato, & cenſura reſeruata Epiſcopo per bullam aut priuilegium Papæ, quia ibi concedit tantum Papa facultatem ad abſoluendum à peccatis, & cenſuris ſibi reſeruatis, non autem à cenſuris aut peccatis Epiſcopo reſeruatis. De conſuetudine tamen iam hodie in vniuerſa Eccleſia introducta, ſublata reſeruatione Papę per bullam, aut iubilæum cenſeri tolli etiam reſeruationem Epiſcopalem, ſi vtraq; ſimul concurrat, & ita ſpectata conſuetudine ſine dubio dicendum eſt, vt docet Henriquez *lib.* 6. *de pœnit. cap.* 14. *num.* 9. & Sà *verbo Caſus reſeruatus num.* 3. ibi, *Si vtraque reſeruatio concurrat Epiſcopi & Papæ, ſublata reſeruatione Papæ, intelligitur etiam Epiſcopi ſublata*; & Toletus *lib.* 3. *Summæ cap.* 14. *num.* 2. Capua *lib.* 1. *deciſion. aur. cap.* 13. *num.* 58. & idem Nauarrus *in cap. ita quorundam, de iud. notabili* 11. *num.* 71. vnde Nauarrus *in prædicto manuali cap.* 27. *num.* 263. erudite docet ſodales ſanctiſſimæ Trinitatis poſſe abſolui à caſibus & cenſuris Epiſcopalibus, inconſultis Epiſcopis, virtute cuiuſdam priuilegij & bullæ eis conceſſæ à Gregorio XIII. in qua eis concedit facultatem, certis anni temporibus, eligendi idoneos confeſſarios ab Epiſcopo approbatos, qui eos poſſint abſoluere ab omnibus, & quibuſcumque caſibus etiam bullæ Cœnæ Domini ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſi reſeruatio Epiſcopalis concurrat cum reſeruatione Papali; & ratio eſt, quia, qui concedit maius, concedit etiam minus, quando illud minus eiuſdem rationis eſt cum maio. i, in illoque includitur, per regulam, *Cui conceditur, de regulis iuris in* 6. reſeruatio autem Epiſcopalis ſemper includitur in Papali, cum iuriſdictio Epiſcopalis à Papa pendeat, & vtraque reſeruatio ſit actus iuriſdictionis. Hinc ſequitur, ſi aliquando in iubilæo conceſſa fuerit facultas omnibus confeſſarijs idoneis eu approbatis iuxta formam Concilij abſoluendi à caſibus Papalibus, poſſe illos tute & ſecure etiam abſoluere à caſibus & cenſuris Epiſcopi reſeruatis, ſi ſimul vtraque reſeruatio concurrat. Non ſequitur vero conceſſa facultate ab Epiſcopo ad abſoluendum à ſuis caſibus & cenſuris, poſſe illos conſequenter abſoluere etiam à Papalibus, cum minor non habeat iuriſdictionem in ſuperiorem, nec iuriſdictio Papæ ſubiecta & ſubordinata ſit iuriſdictioni Epiſcopali, ſed è contrario hæc illi ſubiecta ſit. Nec ſimiliter conceſſo priuilegio à Papa ad abſoluendum à caſibus, & cenſuris Epiſcopi reſeruatis, cenſetur etiam concedi ad abſoluendum à cenſuris & caſibus reſeruatis Papæ, cum conceſſo minori non concedatur maius, ſed vice verſa.

8. Vnde autem ſit Epiſcopis hæc poteſtas reſeruandi caſus, & cenſuras, non facile dicitur. Meliores authores cenſent Epiſcopos habere hanc poteſtatem immediate à Papa, ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 25. *ſection.* 1. *numero* 6. & 7. Viualdus *in candelabro aureo, vbi de abſolutione numero* 38. Nauarrus *capit.* 27. *numero* 263. nul ibi enim probatur iure diuino competere Epiſcopis aliam iuriſdictionem, præter illam habitualem, & fundamentalem, quę eis datur per ordinationem, & conſecrationem, vnde omnis alia conceditur eis immediate à Papa, *cap. in nouo diſtinction.* 21. vnde deducitur Epiſcopos habere hanc poteſtatem reſeruandi caſus immediate à Papa, non à Deo: licet enim Caſtro *de iuſta hæretic. punitione libro* 2. *cap.* 24. & Victoria *in relect.* 2. *de poteſtate Eccleſiæ, cap.* 2. exiſtiment Epiſcopos habere ſuam iuriſdictionem immediate à Chriſto, non à Papa; & fundamentum accipiant ex illo Actorum 20. *Attendite vobis & vniuerſo gregi in quo vos poſuit Spiritus ſanctus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei*; attamen, vt iam alibi diximus, hæc verba longe habent diuerſum intellectum, ſolum enim ex illis concluditur dignitatem & conſecrationem Epiſcoporum eſſe de iure diuino, & teneri Summum Pontificem aliquos Epiſcopos conſecrare; iuriſdictionem tamen actualem non concluditur ex illis eſſe de iure diuino, videmus enim aliquos Epiſcopos titulares nullam habere iuriſdictioné actualem, quia non habent oues; licet habeant fundamentum proximum ad illam, characterem ſcilicet Epiſcopalem, tunc autem eis hæc iuriſdictio actualis conceditur, cum eis aſſignantur oues à Summo Pontifice; vnde iuriſdictio habitualis eſt de iure diuino, actualis vero de iure humano à Summo Pontifice promanans, vt alibi iam probauimus.

Parochi ordinarij Curati non poſſunt de iure caſus reſeruare, de conſuetudine tamen legitime introducta, & longo vſu probata poſſunt, vt docet Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation* 29. *ſect.* 1. Henriquez *libro* 6. *de pœnitent. capit.* 14. *numero* 4. 9.

Nec item illos de iure reſeruare poſſunt alij Prælati Epiſcopo inferiores, vt ſunt quidam Decani, Archidiaconi & alij huiuſmodi, qui iuriſdictione quaſi Epiſcopali, aut Epiſcopali ea ent, niſi vel ab aliquo ſuperiore ad id habeant ſpecialem commiſſionem vel delegationem; vel legitima conſuetudine & præſcriptione hanc poteſtatem reſeruandi acquiſierint, qui non ſunt Ordinarij, & ideo ea ſola poterunt, quæ illis ſpecialiter conceſſa ac commiſſa fuerint, aut legitime præſcripſerint: non conceditur autem illis ab Epiſcopis aliqua iuriſdictio ad abſoluendum ordinarie à caſibus reſeruatis, imo demitur; ſic non poſſunt in votis de iure diſpenſare, nec de iure excommunicare, poſſunt tamen ex commiſſione, & ex legitima præſcriptione: vt de votis ſpecialiter docent Innocentius *in cap.* 1. *de voto, initio*, & ibi Oſtienſis, & Sanchez *libr.* 4. *Decalogi tomo* 1. *cap.* 38. *num.* 10. Ancharran. *eodem capit.* 1. *de voto, numer. vltimo.* Zabarella *ibi numer.* 4. *quæſt.* 1. Paludan. *in* 4. *diſtinct.* 38. *quæſt.* 4. *artic.* 4. *concl.* 6. *num.* 44. Richardus *ibi artic.* 9. *quæſt.* 2. D. Anton. 2. *part. tit.* 1. *cap* 2. §. 9. *verſ. hoc autem videtur.* Roſella *verbo Votum* 5. *numero* 2. Angelus *verbo Votum* 4. *num.* 6. Syluest. *verbo Votum* 4. *quæſt.* 3. *dicto* 7. Sotus *libr.* 7. *de iuſtitia quæſt.* 4. *artic.* 3. *col.* 5. Nauar. *in Summa Latin. cap.* 12. *num.* 75. Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 11. *cap.* 19. *quæſt.* 2. Sayrus *in claui regia libr.* 6 *cap.* 11. *num.* 82. & 86. Soarez *tomo* 2. *de Relig lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 12. Leſſius *libr.* 2. *de iuſt. cap.* 40. *dub.* 13. *num* 109. Hinc falſo Maior *in* 4. *diſtinct.* 7. *quæſt.* 5. & Petrus Soto *lect.* 6. *de pœnit.* dixerunt parochos poſſe de iure reſeruare caſus, ſed raro illos reſeruare. non ſunt enim (vt dixi) Ordinarij, vt id de iure poſſint, & ideo id ſolum poterunt ex ſpeciali commiſſione.

Certum eſt tamen poſſe omnes Epiſcopos & omnes Prælatos, & qui habent poteſtatem de iure vel conſuetudine reſeruandi caſus, illorum abſolutio- 10.

ſolutionem reſeruare non ſolum ſibi, ſed etiam alijs, & Epiſcopus poteſt reſeruare aliquos ſibi, & alios Decano, vel Archidiacono: ſicut Papa poteſt etiam aliquos reſeruare ſibi, & alios Epiſcopis, & de facto ita ſæpe facit. Probatur facile, quia Epiſcopus poteſt ſibi peccatum aliquod reſeruare, & poſt reſeruationem committere poteſtatem ſuam alteri ad abſoluendum illum, qui in ſimile peccatum incurrit; ergo & à principio poterit illud alteri reſeruare. nam tūc vnico actu duplicem effectum facit, & ita docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput 28. alias 29. ſect. 1. num. 6.* & ideo non probat, ſed reijcit id quod ait Sotus in 4. *d. ſtinct. 16 quæſt. 2. articul. 5.* ſi Epiſcopus reſeruet vnum caſum Decano, alterum Archidiacano, reſeruationem eſſe nullam & ridiculam, nam in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap 6.* nonnulli caſus reſeruantur ſoli Epiſcopo, & alij vicario per Epiſcopum deſignato, vnde ſatis reijcitur, & infirmatur ſententia Soti, & roboratur opinio Soarij.

11. Duo tamen animaduertenda ſunt circa conſuetudinem legitimam præſcriptam à parochis ad reſeruandos caſus. Primum eſt eam conſuetudinem non eſſe extendendam vltra caſus in ea præſcriptos, vnde qui conſuetudine præſcripſit abſoluere à reſeruatis in vna materia, v. c. in furto, non ideo poterit abſoluere à reſeruatis in alia, v. c. in caſtitate; ſic qui conſuetudine præſcripſit diſpenſare in votis peregrinationum, non poterit valide diſpenſare in alijs votis, & qui conſuetudine præſcripſit diſpenſare in denunciationibus matrimonij, non poterit diſpenſare in benedictionibus, aut in votis; & ratio eſt, quia huiuſmodi conſuetudo exorbitat à iure communi, illique odioſa, atque mortifera eſt, dicuntur enim huiuſmodi diſpenſationes in iure, mortes iuris. & ideo talis conſuetudo tamquam mors iuris reſtringenda eſt ad ſolam materiam præſcriptam, & non amplianda ad alias, ne toties ius commune vulneretur, atque occidatur, ita docet Sanchez *libr. 4. Decalogi, cap. 38. num. 21.* Paludanus in 4. *diſt. 38. artic. 4. quæſt. 4. num. 44.* Sayrus *citatus num. 86.* Soarius *tomo 2. de religione. libr. 6. cap 10. num. 2. fine.* Et ratio adhuc eſt, quia nulla præſcriptio extendi poteſt de vno caſu ad alium ſimilem, vt multis rationibus, quæ omnes ad rationem hic iam tactam reducuntur, probant Bartolus *in Auth. cui rem. de ſacroſanctis Eccleſiis. & in l. 1. §. 3. per textum, ibi: ff. de itinere, actuque priuato.* & Cynus *in l. 1. C. quæ ſit longa conſuetudo, oppoſitione 4.* & Innocentius *in cap. Paſtoralis, de decimis*, & Altamiranus *de viſitationibus, verbo, debeant quidem. num. 28.* vbi late, & docte hanc materiam proſequitur.

12. Secundum eſt quotum tempus requiratur, vt iſta conſuetudo obtineat, & præſcribat: nam Paludanus *in 4. diſtinction 38. articul. 4. queſtion 4. numero 44.* ait requiri tempus annorum centum, ſi præſcribatur iuriſdictio, & poteſtas diſpenſandi in votis, vel in alijs caſibus reſeruatis, quia totum id tempus requiritur ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam, cap. à nobis. cap. ſi diligenti, de præſcriptionibus. Hoc tamen nec Sancio, nec alijs Doctoribus placet: nam Sanchez *libr. 4. Decalogi cap. 38. num. 22.* & Molina *tomo 1. de iuſtit. diſputat. 77. col. 1. verſ. Conſuetudo qua iuri*, docent tunc opus eſſe centenaria præſcriptione, cum in ea derogatur rebus Eccleſiæ Romanæ, aut rebus regiæ Coronæ, non autem quando derogatur ſolis legibus latis à Papa vel Eccleſia Romana, tunc enim 40. annorum conſuetudo ſufficit, vt tradit idem Molina allegatus cum Abbate, & cum communi *in cap. finali, de conſuetudine numero 11.* & probat Sanchez *citatus*; in noſtro autem euentu ſolum præſcribitur contra legem Pontificiam, & conſuetudinem Romanæ Curiæ, & contra legem, & conſuetudinem reſeruandi Epiſcoporum, quæ conſuetudo vim habet legis.

Huiuſmodi autem conſuetudo reſeruandi, vt cenſeatur legitime præſcripta, non requirit ſcientiam & patiētiam Epiſcopi, aut Papæ contra quos præſcribitur, illis enim ignorantibus, & nihil tale ſcientibus poteſt legitime induci, quia textus in cap. finali, de conſuetudine generaliter, & abſolute loquitur & decidit conſuetudinem rationi conſentaneam vim habere ad deſtruēdam quamlibet iuſtam legem, ſeu præceptum reſeruatiuum, nec requirit ſcientiam aut patientiam Pontificis, & ita docet etiam in ſimili caſu Sanchez *libr. 7. de matr. vbi de imped. diſput. 82. num. 10.* & Rochus de Curte *dicto cap. finali de conſuetud. ſect. 4. num. 27.* & expreſſe etiam Paludanus *in 4. diſtinct. 42. quæſt. 3. artic. 1. concluſ. 3. num 7.* & ibi Supplementum Gabrielis *quæſt. 2. articul. 2. concl. 3. fine.* Conar. *in 4. decretal. 2. part. cap. 6. §. 10. num. 19.* Ludou. Lopez *2. part. inſtruct. vbi de matrim. cap. 46. col. 6. verſ. deinde dubitare*, qui omnes dicunt poſſe præualere conſuetudinem circa benedictiones matrimonij, ſiue id à Pontifice ſciatur, ſiue non, & eadem eſt ratio circa abſolutionem caſuum reſeruatorum; vt patet. Multi tamen Doctores docent requiri ſcientiam, & patientiam Prælatorum contra quos præſcribitur quos citat, ſed non ſequitur Sanchez *allegatus.* Intra autem tempus aſſignatum ad præſcribendum, binus actus inducit conſuetudinem, vt probat doctiſſime Sanch. *lib. 4. de matr. diſp. 1. n. 22.* & docet Sa *verbo Conſuetudo. num. 5.* in hæc verba, *Quod bis factum eſt, conſuetum ſeu ſolitum eſt.* 13.

14. Agamus de alia parte tituli, quæ ſcilicet peccata reſeruari poſſint abſolute, & quæ actu ſoleant reſeruari: & in primis ſupponendum eſt cum Soario *tomo 4. de pœnitent. diſputat. 29. ſect. 3. num. 1.* & cum Henriq. *libr. 6. de pœnit. cap. 14. num. 6.* & cum communi ſola peccata mortalia externa de facto reſeruari ſiue à Summo Pont. ſiue ab Epiſcopis, quod eſt iuxta Concilium Trid. *ſeſſ. 14. capit. 7. de Reformat.* ibi, *Magnopere ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quadam, & grauiora crimina, non à quibuſuis, ſed à Summis duntaxat Sacerdotibus abſoluerentur, vnde merito Pontifices maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in vniuerſa Eccleſia tradita, cauſas aliquas criminum grauiores potuerunt ſuo peculiari iudicio reſeruare.* & infra, *nec dubitandū eſt, hoc ipſum potuiſſe Epiſcopos*; & quamuis aliquando monſtraſſe videatur Concilium loqui de poteſtate, quaſi non poſſint Summi Pontifices pro toto orbe, & Epiſcopi pro ſuis diœceſibus, alia peccata reſeruare niſi ſola mortalia, & ea quidem grauiora; tamen Concilium non loquitur de potentia, ſed de facto, quod ſatis monſtrant illa verba, *potuerunt ſuo peculiari iudicio reſeruare.* Et vero conſtat etiam inter authores nullum eſſe peccatum mortale externum, quod reſeruari non poſſit quantum eſt ex ſe, vt ſtatim patebit.

15. Quæri tamen poteſt, an ſicut poſſunt omnia peccata mortalia diuiſim reſeruari, poſſint etiam omnia collectiue, & ſimul ſumpta: & in primis non eſt dubitandum poſſe Epiſcopos, & Papam non dare aliquibus Sacerdotibus, cum eos approbant,

bant, iuriſdictionem abſoluendi à mortalibus; hoc tamen potius eſt totalis negatio, quam reſeruatio: reſeruatio enim dicit de formali limitationem quandam, ſeu particularem priuationem iuriſdictionis circa abſolutionem aliquorum mortalium, non omnium, & ſic abſolute negandum eſt poſſe id licite fieri. Similiter non poteſt Papa auferre Epiſcopis iuriſdictionem ad abſoluēdum ab omnibus mortalibus; quia id plane eſſet contra rationem ſui muneris, & contra vtilitatem pœnitentium, vt docet optime Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 29. ſect. 3. num. 4.* & per ſe notum eſt.

16. Hactenus de peccatis mortalibus externis, & illorum reſeruatione egimus. Peccata mortalia pure interna, & quæ ſolum in pura cogitatione, & conſenſu conſiſtunt, quæque nondum in opus externum prodiere, reſeruari etiam poſſunt, maxime in religionibus ſtrictioribus, & feruentioribus, & in re graui: vt, v. c. in hæreſi, aut in apoſtaſia à religione catholica, ſi per notabile tempus durauerint, veluti per horam, aut ſemihoram, vt optime docet Henriquez *lib. 6. de pœnitent. cap. 14. numer. 6.* Soarius *tom. 4. de pœnitent. diſputation. 29. ſect. 3. num. 3.* Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 2. articul. 5.* Caietanus *2. 2. quæſt. 11. art. 3* Ledeſma *2. 4. quæſt. 8. art. 2. dubit. 10. fol. mihi 62. col. 4.* Et ratio eſt, quia omnis iuriſdictio fori interni communicatur inferioribus per ſuperiores. Cur ergo ſuperiores non poterunt ſibi reſeruare aliqua peccata mortalia interna, cum virtute talis communicationis ſibi reſeruent externa, aut cur non poterunt communicare iuriſdictionem ad abſoluendum à peccatis externis, & à nonnullis internis, non tamen ab omnibus, maxime cum id expedire iudicauerint ad ſalutem animarum, quarum curam gerunt ne poſtea in actus externos prorumpant, in perniciem ſubditorum. Nec obſtat quod Eccleſia non habeat poteſtatem ad puniendos, & caſtigandos directe, & immediate actus internos, iuxta illud vulgare, *Eccleſia non curat de interioribus*; quia licet eos punire non poſſit directe, & immediate pœnis externis, habet tamen in foro interno & confeſſionis, directam iuriſdictionem ſuper illos, vnde peccator tenetur hæc peccata afferre ad hũc forum, & ad hoc iudicium diuinum, & ideo poterit Eccleſia hoc iudicium, ſuper hoc, aut illud peccatum, huic confeſſario, non alteri committere, aut ſibi vendicare, ac proinde reſeruare, vt patet: vnde patet non bene negaſſe Adrianum *quæſt. 4.* de confeſſione poſſe ſuperiores Eccleſiaſticos reſeruare peccata conſenſus interni, quaſi Eccleſia non habeat iuriſdictionem in illa.

17. Dubium tamen eſt, an de facto ſint iam aliqua peccata mortalia interna reſeruata? Et certe multi iuris canonici periti, quos tacito nomine reprobat Henriquez *libro 6. de pœnitent. capit. 14. numer. 6. ad marginem in commento littera F.* exiſtimant abſolutionem hæreſis pure mentalis reſeruatam eſſe Papæ, falſo tamen, & ſiniſtre id putant: in Epiſcopatu vero Conimbricenſi & Conſtitutionibus illius audio reſeruari peccatum hæreſis internæ, ignoro tamen, an vſquam alibi in alia diœceſi reſeruetur actus mere internus, & ideo dicendum eſt nulla hactenus peccata interna, nec etiam hæreſim, eſſe reſeruata Papæ, & poſſe quemlibet pœnitentem à peccato hæreſis internæ tute, & libere abſolui à quolibet confeſſario approbato, modo hæreſis interna nullo ſigno externo certo, & certificabili ſignificata fuerit, quamuis ſit occultum per accidens. ita docent communiter Theologi Soarius *tomo 5. de cenſuris diſputation. 21. ſection. 2. à num. 1.* Toletus *lib. 4. Summa cap. 4. & 6.* Azor *tomo 1. inſtitut. moralium lib. 8. cap. 9. quæſt. 10.* Aragonius *2. 2. quæſt. 11. art. 3.* D. Anton. *3. part. tit. 25. cap. 4.* Palud. *in 4. diſt. 13. quæſt. 3.* Syluest. *verbo Excom. 9. §. 5.* Nauar. *in manual. Latin. cap. 11. num. 24.* Simancas *de Catholicis inſtit. cap. 25. num. 4.*

Dubitant vero aliqui an peccata venialia reſeruari poſſint? Et reſpondendum eſt hactenus nulla peccata venialia fuiſſe reſeruata de facto, poſſe tamen illa reſeruari, abſolute loquendo, maxime illa, quæ periculum grauioris mali ſecum inducunt, ita docet Soarius *tom. 4. de cenſuris diſputat. 29. ſection. 3. numero 1.* & Henriquez *libro 6. de pœnitent. cap. 14. numero 6.* & ratio eſt, quia venialia non poſſunt remitti per confeſſionem ſacramentalem abſque iuriſdictione Eccleſiæ; ergo Eccleſia poteſt hanc iuriſdictionem circa aliqua venialia limitare confeſſarijs, & ſibi reſeruare. Deinde quia propter peccata venialia poteſt incurri aliqua cenſura ſaltem excommunicatio aliqua minor: poteſt ergo Epiſcopus, vel ſuperior reſeruare ſibi abſolutionem ab ea excommunicatione; ergo & à peccato propter quod talis excommunicatio incurritur. Quamuis vero hæc vera ſint, tamen non poſſunt peccata venialia ita reſeruari, vt teneatur quis illa confiteri, cum venialia multis alijs modis extra confeſſionem remitti, ac condonari poſſint, ſed ſolum proderit ea reſeruatio, vt ſi quis velit via confeſſionis ſibi peccata venialia remitti, teneatur ſtare reſeruationi, & adire ſuperiorem reſeruantem pro ea abſolutione vel per ſe vel per alium, & ideo abſolute loquendo inutilis erit & infructuoſa talis reſeruatio, tum quia poſſunt venialia multis alijs modis extra confeſſionem remitti, tum quia licet reſeruentur poterit pœnitens ea præterire, ac tacere in confeſſione ſine vlla culpa, cum nullus teneatur confiteri venialia; inutilis ergo erit talis reſeruatio, & merito non eſt in vſu, ſi tamen fiat, valebit quidem in eo caſu, quo quis remiſſionem illorum per viam confeſſionis elegerit obtinere. Et idem dicendum eſt de peccatis mortalibus ſemel rite confeſſis, illa enim ſimpliciter reſeruari non poſſunt ita vt teneamur illa iterum confiteri, & ideo talis reſeruatio inutilis erit, & infructuoſa; in eo tamen caſu, quo pœnitens illa voluerit iterum confiteri, tenebitur adire illum ſuperiorem, vel Sacerdotem cui reſeruata ſunt, vt bene animaduertit Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputat. 29. ſect. 3. num. 1.* 18.

Reſtat inquirendum, an reſeruatio facta ſine cauſa, licita ſit & valida. Et quidem ea reſeruatio, vel fieri poterit à Papa, vel ab Epiſcopis, vel à Prælatis religionum, vel ab alijs habentibus poteſtatem, aut quaſi poteſtatem reſeruandi iure, vel conſuetudine. Si à Papa fiat, dicendum eſt talem reſeruationem eſſe validam, ſed illicitam omnino. Eſt illicita, quia omnis poteſtas à Chriſto Domino procedens, ordinata eſt, eſt enim huiuſmodi poteſtas reſeruandi à Chriſto Domino Eccleſiæ relicta in ædificationem illius, non in deſtructionem animarum, vnde ſequitur euidenter nunquam poſſe reſeruationem eſſe licitam ſi ſine cauſa iuſta, & rationabili fiat: deinde, quia omnis reſeruatio per ſe, & de ſe eſt oneroſa, & odioſa ſubditis, & Curatis; ſubditis quidem, quia illis reddit difficiliorem vſum ſacra- 19.

Digitized by Google

ſacramenti pœnitentiæ. Curatis, quia illis reſtringit ſuam iuriſdictionem; ergo vt hæc reſtrictio ſit licita, opus eſt vt detur cauſa iuſta & rationabilis, alioqui illicita remanebit. Eſt vero valida, quia Papa eſt ſupremus Paſtor totius Eccleſiæ, & omnis iuriſdictio ab eo ſemper manat, ac pendet, & ab eo Epiſcopis immediate confertur; Curatis vero mediantibus Epiſcopis, accipiunt enim Curati iuriſdictionem immediate ab Epiſcopis, dependenter tamen à Summo Pont. in meliori opinione, quam ſecuti fuimus alibi. Ergo ſicut à principio poterat Summus Pont. creare valide hunc, vel illum Epiſcopum ſine iuriſdictione in tali, vel tali caſu pro mera ſua voluntate, abſque vlla cauſa; ſic etiam modo poterit valide hunc vel illum caſum reſeruare: & ſicut hoc poteſt efficere reſpectu huius vel illius Epiſcopi, totius orbis; ſic etiam id poterit efficere reſpectu huius vel illius Curati, totius etiam orbis. Deinde quia in re dubia ſemper inclinandum eſt pro ſuperiore: & tandem, quia in foro contentioſo externo ſemper eſt efficax actus Pontificis: vnde ſi Summus Pontifex in foro contentioſo ſine vlla cauſa, ſed pro mero ſuo arbitratu ad ſe reſeruet aliquod iudicium, valida erit reſeruatio pro ſua ſuprema poteſtate, vt patet ex cap. ad noſtram, de appellat. ergo eadem erit ratio de foro conſcientiæ. & confirmatur, quia ſi Summus Pontifex aliquem eximat à iuriſdictione Epiſcopi, factum tenet etiamſi ſola mera voluntate ſua eximat: ſimiliter ſi abroget legem aliquam iam latam Epiſcoporum, vel impediat ferendam abſque vlla cauſa, abrogatio & impeditio valebit, & ratio eſt, quia licet Papa conferat iuriſdictionem Epiſcopis, ſemper tamen manet proprius, & ſupremus Paſtor omnium Chriſtianorum, & ſupremus iudex, à quo omnes iudices inferiores ſemper in iuriſdictione pendent, & poteſt curare oues ſuas, & cauſas earum iudicare per ſeipſum, ergo reſeruatio à Summo Pontifice ſine cauſa facta, nunquam eſt cenſenda irrita, aut inualida. & ita docet expreſſe Soarius *tomo 5. de cenſuris diſp. 29. ſect. 4. num. 4. & 6. fine*, Syluester *verbo Confeſſor 3. num. 5.*

20. Quod dicimus de Papa reſpectu omnium Epiſcoporum, & Curatorum totius orbis, dici etiam poteſt de omnibus Epiſcopis reſpectu omnium confeſſariorum ſuæ diœceſis, vt ſtatim dicemus *num. 25.* Animaduertit tamen Soarius *citatus*, & optime, *dicta ſeſſione 4. numer. 1.* nunquam poſſe nobis, & in particulari eſſe certum prædictam reſeruationem fieri à Summo Pontifice abſque cauſa, quia non ſemper cauſa reſeruationis deſumenda eſt ex grauitate peccati, ſed poſſunt eſſe aliæ multæ ſoli pectori Pontificis notæ, & ideo nunquam prudenter iudicari poſſe prædictam reſeruationem fuiſſe factam ſine cauſa.

21. Dices, in creatione Epiſcoporum potuiſſe Summum Pontificem ſibi reſeruare aliqua peccata ſubditorum huius vel illius Epiſcopi pro libito & abſque cauſa & iniuria Epiſcopi; cum enim pro libito hunc vel illum Epiſcopum creet, pro libito etiam ei poterit in ipſa creatione limitare iuriſdictionem, & ſub ea conditione creare, vt nullam in his vel illis peccatis iuriſdictionem habeat, quoad forum internum, nec in illa, vel illa cauſa quoad iudicium, & forum externum; at poſtea, poſt creationem videtur quod nec licite, nec valide id poſſit efficere, cum ea reſeruatio tunc abſque cauſa facta iniurioſa ſit ipſis Epiſcopis, eſt odioſa ſacramento confeſſionis cum illud reddat difficilius, & illorum vſum difficiliorem faciat? Reſpondeo nullam iniuriam fieri Epiſcopis ſi poſt illorum creationem huiuſmodi reſeruatio à Summo Pontifice fiat, ſiue fiat in cauſa, & iudicio forenſi, ſiue pro foro conſcientiæ, quia omnis iuriſdictio collata per Summum Pontificem Epiſcopis, ſemper, & aſſidue pendet, quoad ampliationem, aut reſtrictionem à voluntate ipſius Summi Pontificis: vnde ſicut poterat ſine cauſa eam limitare, ſic modo poteſt; vſus vero ſacramenti, & negotiorum curſus cum redditur difficilior abſque cauſa, ſolum efficit vt ea reſeruatio ſit illicita, & peccaminoſa, non tamen inualida. Et propter hanc aſſiduam dependentiam poteſt etiam Capitulum ſede vacante ad libitum amouere Vicarium Generalem per ipſum electum & confirmatum, vt cenſuit Congregatio Cardinalium in Concilium Tridentinum *4. p. deciſione 102. numer. 1.* tenetur tamen ipſum Capitulum intra octo dies alium Vicarium Generalem conſtituere, alioquin deuoluitur ius eligendi ad Metropolitanum, iuxta eandem Congregationem: & non ob aliam cauſam poteſt, niſi quia iuriſdictio collata à Capitulo Vicario Generali ſemper & aſſidue pendet à voluntate, & libertate conferentium, & eligentium.

Sed notandum eſt poſſe Summum Pontificem 22.
reſpectu huius aut illius Epiſcopi, aut aliquorum diuiſim ſumptorum reſeruare hos vel illos caſus, & cauſas diuiſim ſumptos pro libito & abſq; cauſa valide, ſed non licite, non poſſe tamen nec licite, nec valide reſpectu omnium Epiſcoporum totius orbis omnes cauſas, & cauſas collectiue ſumptas reſeruare quia tunc potius, erit dicenda totalis quædam negatio iuriſdictionis, quam reſeruatio; reſeruatio enim de ſe dicit peculiarem priuationem iuriſdictionis reſpectu huius, vel illius Epiſcopi, aut horum, vel illorum circa hæc vel illa peccata, & has vel illas cauſas, vnde non poſſet Summus Pontifex pro ſua mera libertate, & abſque cauſa valide priuare iuriſdictione ſua omnes Epiſcopos totius orbis, quia id eſſet contra rationem ſui muneris, & cõtra vtilitatem communem, & vſum ſacramenti, imo perinde erit, ac ſacramentum confeſſionis auferre. An autem id poſſit Summus Pont. reſpectu omnium Epiſcoporum alicuius Prouinciæ, dubitant aliqui; credo ex cauſa poſſe. raro autem aut nunquam talis cauſa dabitur, abſque cauſa vero nec licite nec valide poterit propter rationem tactam. Sed hæ quæſtiones parum vtilitatis habent, cum id nunquam, aut raro poſſit contingere. Vide Soarium *tom. 4. de pœnit. diſput. 29. ſect. 4. num. 4.*

De Epiſcopis vero, an poſſint in ſuis diœceſi- 23.
bus reſeruare aliqua peccata ſine cauſa, eſt dubium: & hac de re triplex eſt opinio. Prima negat omnino, & aſſerit, nec licite nec valide poſſe Epiſcopos reſeruare abſque vlla cauſa, & pro mera ſua libertate caſus aliquos, & peccata, idque tam reſpectu ſuorum parochorum, quam reſpectu aliorum confeſſariorum qui parochi non ſunt, nec habent animarum curam. ita docet Ledeſma 2. 4. *quæſtion. 8. artic. 2.* quatenus ait nimiam Epiſcoporum reſeruationem non valere, & Henriq. *libr. 6. de pœnitent. cap. 14. numero* 13. vbi dicit non videri obligari inſolitam Epiſcoporum reſeruationem: appellat autem inſolitam, illam, quæ fit abſque cauſa, vt ſe explicat *in commento*

ad

ad marginem littera P. & idetiam docet Petrus Soto *de pœnit. lect. 4. quæſt. 2. articul. 5. ad 2.* & Taper *art. 5.* & Angelus *verbo Caſus, ad finem*, quos omnes citat, ac ſequitur Henriquez *allegatus.* & fundamentum illorum eſt, primo quia licet parochi & alij confeſſarij accipiant iuriſdictionem immediate ab Epiſcopis, & Epiſcopi eam illis conferant; tamen ita habent Epiſcopi iuriſdictionem ſuam limitatam, & temperatam à Papa, vt non poſſint reſeruare ſibi peccata aliqua niſi ex cauſa iuſta, & rationabili, vt ſignificare videtur Concilium Tridend. *ſeſſ. 21. cap. 4. de reformat.* Secunda quia dependentia, quam iuriſdictio Epiſcoporum habet à Papa, talis eſt, vt non poſſint Epiſcopi pro mera ſua voluntate, & libertate abſque vlla cauſa rationabili valide reſeruare peccata reſpectu ſuorum parochorum, quia in hoc limitatur ipſo iure communi poteſtas reſeruandi in Epiſcopis, ſicut eis limitatur etiam pro articulo mortis: ſicut enim illi non poſſunt reſeruare caſus pro articulo mortis nec iuſte, nec valide, ita etiam nec iuſte, nec valide eos poterunt reſeruare abſque cauſa extra illum articulum, nam tota ratio ob quam id Epiſcopi non poſſint pro articulo mortis, eſt, quia in eo articulo nulla dari poteſt ratio aut cauſa iuſtificans talem reſeruationem.

24. Secunda opinio docet, imo diſtinguit inter parochos beneficium parochiale habentes, & inter alios Sacerdotes confeſſarios beneficium parochiale non habentes, & aſſerit non valere reſeruationem peccatorum factam ab Epiſcopis abſque vlla cauſa, & pro mera ſua voluntate, & libertate reſpectu parochorum, valere vero reſpectu aliorum confeſſariorum, qui parochiale beneficium non habent. hanc tenent Angelus & Fumus *verbo Caſus, fine*, quos refert, ſed non ſequitur Henriquez *libr. 6. de pœnitent. cap. 14. numero 13 ad marginem littera P.* Fundamentum illorum eſſe debet, quia parochi habent oues proprias, confeſſarij autem non parochi, non habent, & ideo requiritur cauſa iuſta, vt valide priuentur parochi ſua iuriſdictione in proprias oues; non requiritur vero vt priuentur non parochi: at hæc ratio parum aut nihil probat, quia ad ſummum ſolum probat, eſſe hanc reſeruationem illicitam cum ſit odioſa parochis, & ouibus, vt diximus *numero* 19. parochis, quia illis reſtringit ſuam iuriſdictionem abſque cauſa: ouibus, quia illis reddit ſimpliciter vſum ſacramenti difficiliorem, non vero probat, eſſe nullam, quod probandum erat, vt probaretur aliquid.

25. Tertia opinio verior, & probabilior docet poſſe Epiſcopos abſque vlla cauſa, pro mera ſua voluntate, & libertate reſeruare peccata, quæ voluerint, valide quidem, ſed illicite, & ideo talem reſeruationem validam eſſe, non tamen licitam, ita docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 29. ſect. 4. num. 8.* & licet ille dubitanter hoc aſſerat, tandem tamen reſoluit, ſi hoc contingat, inclinandum eſſe in fauorem Epiſcoporum. docet etiam expreſſe Syluester *verbo Confeſſor. 3. num 5. fine*, & Capua etiam expreſſe *libr. 1. deciſionum aurearum capit. 13. numero 77.* vnde cum talis reſeruatio ſine cauſa facta, ſit valida, abſolutio contra eam data neceſſario erit inualida, vt conſideranti patebit: hæc probatur ex rationibus factis *numero* 19. vbi diximus, reſeruationem factam à Papa pro mera ſua voluntate, & libertate abſque vlla cauſa eſſe quidem validam, ſed illicitam, rationes enim quibus id ibi probauimus, hic etiam militant. Et hæc tertia opinio procedit etiam in omni reſeruatione tam reſpectu confeſſariorum parochorum, quam reſpectu omnium aliorum beneficio parochiali carentium: deinde probatur ex ſolutione fundamentorum aliarum opinionum.

Ad fundamẽta enim primæ opinionis reſpondendum eſt, ea ſolum probare requiri cauſam rationabilem in reſeruatione Epiſcoporum, vt licita ſit, non tamen vt valida. Ad locum Concilij Tridentini reſpondendum eſt, Concilium ibi nihil loqui de reſeruatione, ſolum enim ibi loquitur Concilium de Vicarijs conſtituendis ab Epiſcopo cum opus fuerit, vt inibi videri poteſt. 26.

Curati, & animarum præfecti, ſeu parochi, qui ob legitimam præſcriptionem poſſunt caſus reſeruare, nec licite, nec valide, meo iudicio, eos poſſunt reſeruare abſque cauſa iuſta, & rationabili: & ratio eſt, quia ſi legitime præſcripſerunt, præſcripſerunt quidem propter aliquam cauſam iuſtam, & rationabilem, vnde cum huiuſmodi præſcriptio odioſa ſit ouibus, quia illis reddit difficiliorem vſum ſacramenti, non eſt extendenda vltra modos, & terminos ex cauſa rationabili præſcriptos, extenderetur autem vltra illos, ſi de præſcriptione, & conſuetudine acquiſita ob cauſam, voluiſſent acquirere nouum modum reſeruandi abſque cauſa. Sic qui præſcripſit in diſpenſatione votorum ex cauſa, non poteſt valide in votis diſpenſare abſque cauſa, non enim conſuetudo eſt extendenda, vltra modum, & caſum præſcriptum, vt iam probauimus. Deinde, quia valde decebat, ac conueniens erat ad tollendas occaſiones diſſenſionum, & ſcandala publica, quæ oriri poterant inter parochos, & parochianos, vt ipſi parochi non haberent iuriſdictionem communicatam à ſuis Epiſcopis, niſi ſub ea conditione, vt ſi forte per conſuetudinem legitime introductam iuriſdictionem acquirerent ad reſeruandos caſus, non fieret ea reſeruatio valide niſi ex cauſa rationabili. 27.

Notandum vero reſeruationem vel poſſe eſſe reſeruationem perſonalem, vel præſcriptã per legem, vtraq; eſt pœna: ſed diuerſo modo, nam reſeruatio præcepta per legem, proprie pœna eſt, directa quidem, ac decreta ad puniendum peccatum delinquentis, & in illius odium, vt notat Molina *tom. 1. de iuſt. diſput. 92. verſ. pœnæ*, Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp. 32. num. 18.* & Ledeſma 2. 4. *quæſt. 8. art. 2. dub. 6. folio mihi 61. col. 3.* vbi reſeruationem abſolute appellat pœnam, & odioſam, non tamen diſtinguit de reſeruatione per legem, & de reſeruatione perſonali, & idem facit etiam Graphis *libr. 1. deciſ. aurear. capit. 13. numero 60.* Reſeruatio vero perſonalis pœna eſt etiam, ſed lato modo, & impropriè, vnde cum reſeruationes ſynodales ſeu legales, pœnæ ſint, & pœnæ vt incurrantur, neceſſario ſui notitiam requirant, vt patet in irregularitate ob homicidium contracta, & in excommunicatione, non ex eo inferendum eſt idoneum Sacerdotem ignorantem reſeruationem alicuius peccati, & ab eo bona fide abſoluentem, valide abſoluere, eſt enim diuerſa ratio in reſeruatione peccati, & in alijs pœnis irregularitatis & excõmunicationis, quia cum reſeruatio nihil aliud ſit, quam priuatio iuriſdictionis, inde eſt quod ex defectu iuriſdictionis Sacerdos ignorans peccatum aliquod eſſe reſeruatum, inualide abſoluat, cum tamen à peccato excuſetur propter ignorantiã, nam 28.

ex de-

ex defectu iuriſdictionis non manet pœnitens illius ſubditus, quoad prædictum peccatum reſeruatum: vnde ucut in foro externo ſententia lata in non ſubditum à non iudice, nulla eſt; ita in foro interno abſolutionis ſententia data à non habente iuriſdictionem, quia procedit à non iudice, nulla erit, & ita docet Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp.* 32. *num.* 18.

29. Peccat tamen mortaliter, & grauiſſimum ſacrilegium committit ille Sacerdos, & confeſſio eſt nulla, qui ſciens, & prudens abſoluit à reſeruatis non habens iuriſdictionem in illa, & confeſſio, vt dixi, quoad reſeruata tantum erit nulla, & inualida. & inſuper Xiſtus IV. *in Extrauag. etſi Dominici, de pœnitent. & remiſſion.* excommunicat ipſo facto abſoluentes à caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis. & id patet etiam *ex Clementina* 1. *de priuilegiis, & ex cap. ſi Epiſcopus, de pœnitent. & remiſſ. in* 6. & ita docet Henriquez *lib.* 6. *de pœnitent. cap.* 14. *num.* 1. *litera D. ad marginem in commento*, & Syluest. *verbo Confeſſor.* 2. *num.* 5.

30. Et quidem in eo diſtinguitur reſeruatio facta per legem, & ſtatutum ſynodale, à reſeruatione perſonali, quod reſeruatio facta per legem non expirat morte reſeruantis, quia lex ſemper loquitur, & de ſe eſt perpetua, niſi abeat in diſſuetudinem: reſeruatio vero perſonalis expirat morte reſeruantis. Eſt autem reſeruatio perſonalis cum Papa vel Epiſcopus dicunt, *reſeruamus nobis*, vel *reſeruo mihi tale vel tale peccatum*: item cum dicunt, *in tali vel tali caſu non abſoluatur aliquis niſi per nos*; per illam enim clauſulam, *niſi per nos*, non intelligitur dignitas, quæ eſt perpetua, ſed perſona, quæ expirat. Idem dicendum eſt cum dicunt, *à tali vel tali peccato non abſoluatur aliquis, niſi de mandato noſtro, vel ad mandatum noſtrum.* Idem de his verbis, *quoad vſque nobis placuerit*, omnes enim hæ reſeruationes factæ his verbis & aliis æquipollentibus perſonales ſunt, & morte reſeruantis expirant. & ita docet Sanchez *libro octauo, de matrimon. diſp.* 28. *num.* 63. Vnde bene inferunt Tabiena *verbo Gratia, fine*, & Fumus *fine etiam*, & Sanchez *citatus*, & Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputat.* 27. *ſection.* 4. *num.* 9. conceſſionem & gratiam factam his verbis, *Quoadvſque nobis placuerit*, vel *ad noſtrum beneplacitum*, expirare morte concedentis, tamquam gratiā mere perſonalem: quapropter nullatenus eſt audiendus Sà *verbo Gratia num.* 7. vbi dicit gratiam in qua dicitur; *ad beneplacitum meum*, eſſe perſonalem, & expirare morte concedentis, ſecus ſi dicatur, *ad beneplacitum noſtrum*, tunc enim dicit non eſſe perſonalem, ac proinde non expirare morte concedentis. & idem repetit *in verbo Delegatus numero* 3. ſimiliter eſt etiam reijciendus idem Sà *eodem verbo Gratia, dicto numero* 7. vbi dicit gratiam ſic conceſſam, *donec voluero, donec aliter ordinauero*, etiam non expirare morte concedentis; contrarium enim tenet Sanchez *citatus*, & dicit ſe omnino ignorare, & neſcire fundamentum, quo Sà id auſus ſit affirmare, cum hæc pronomina *meum, tuum, ſuum, noſtrum*, in dubio ſemper indicent & concernant perſonam, vt tradit Dominicus *capit. ſi gratioſe numero* 11. *de reſcriptis, fine. in* 6. & ibi Francus *numero* 7.

31. Sed quid ſi in mandatis viſitationum Epiſcopi reſeruent ſibi aliqua peccata ſiue cum excommunicatione, ſiue ſine illa, expiratne tunc reſeruatio, mortuo Epiſcopo, vel amoto ab officio, & dignitate? Certe reſolutio huius dubij pendet ex reſolutione illius, an mandata viſitationum expirent morte condentis; & quidem Nauarrus *capit.* 27. *numero* 2. & Auila *in compendio Nauarri verbo Excommunicatio littera G.* docent (& optime) excommunicationes latas in mandatis viſitationum expirare, & non eſſe à iure, ſed ab homine in generali, quia ſunt mandata generalia, aut ſpecialia hominum, & ſic expirare mortuo latore, vel amoto ab officio, vel dignitate, quod intelligendum eſt quoad illos, qui in vita condentis Epiſcopi prædictam excommunicationem non incurrerunt. nam ſi adhuc viuente illo incurſæ ſunt, aut non amoto ab officio vel dignitate, tunc quidem non expirant. & idem dicendum eſt de viſitationibus Prouincialium religionum, vt de ſe patet, quia hæ non durant, niſi quandiu ipſi Prouinciales durant in officio, modo non ſint approbatæ à ſuis Generalibus, quia tunc tandiu durabunt, quandiu Generales durauerint.

CAPVT II.

Qui caſus de facto reſeruentur Epiſcopis de iure communi, & qui de conſuetudine.

SVMMARIVM.

Caſus reſeruati Epiſcopis aut ſunt de iure communi reſeruati, aut de conſuetudine, aut de iure particulari ſynodalis conſtitutionis. num. 1.

An diſpenſationes votorum ſint de iure reſeruatæ Epiſcopis. num. 2.

Peccatum incendiariorum an ſit Epiſcopis reſeruatum. num. 3.

Quid de peccato publici concubinatus, & publicæ blaſphemiæ. num. 4.

An excommunicatio maior impoſita à Papa ipſo iure reſeruata ſolis Epiſcopis, quando Papa eam nec ſibi, nec alteri reſeruat. num. 5.

An abſolutio ab excommunicatione ſit peccatum reſeruatum, & quo modo. num. 6.

Secluſa conſuetudine cuiuſque Epiſcopatus, & ſecluſa reſeruatione conſtitutionum ſynodalium de iure communi nulla peccata ſunt reſeruata Epiſcopis in meliori opinione. num. 7.

Numerantur aliqua peccata, quæ de conſuetudine ſunt reſeruata vbique Epiſcopis iuxta aliquos Doctores. numero 8.

De hac tamen conſuetudine non conſtat. num. 9.

Qui poſſint à caſibus de conſuetudine Epiſcopis reſeruatis, ſi alicubi aliqui dentur, abſoluere. num. 10.

Reſpondetur obiectionibus. num. 11.

Caſus reſeruati Epiſcopis in triplici ſunt differentia, vt notat Toletus *libro* 3. *Summa capit.* 14. §. *ſunt autem*, & Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 29. *ſect.* 3. *num* 5. *fine*: Quidam enim de iure communi Epiſcopis reſeruantur; alij per ſtatuta, & conſtitutiones ſynodales cuiuſque diœceſis, de quibus parum aut nihil dicere poſſumus, quia in variis diœceſibus ſunt variæ, ideoque in ſingulis diœceſibus conſulendæ ſunt conſtitutiones ſynodales, vt plenam notitiam illorum habeamus: alij de conſuetudine communi, 1.

de

de quibus etiam nihil certum dicere poſſumus, quia huiuſmodi quoque conſuetudo pro varietateEpiſcopatuum,eſt varia,& pertinet ad factum, vbi tamen de illa conſtiterit, ſeruanda omnino erit.

2. De iure ergo communi ſolum eſſe tres ſpecies peccatorum,quæ ſint reſeruatæ Epiſcopis docent, ac numerant authores Toletus *libro tertio, Summa cap.14.* Graphis *lib. 1. deciſion. aur. capite decimo tertio, numero 65.* Henriq. *libro ſexto, de pœnitent. capite 14. num. 43.* Viualdus *in Candelab. aur. vbi de confeſſ. numero 53.* & alij, in prima ſpecie numerant diſpenſationes quorumcumque votorum, exceptis quinque Papalibus, de caſtitate perpetua,de religione, de peregrinatione Romana, Hieroſolymitana, Compoſtellana; in quibus ſolus Papa diſpenſare poteſt, non Epiſcopus; numerant etiam iuramentorum relaxationes, abſolutiones irrigularitatum non Papalium, & abſolutiones etiam illarum excommunicationum maiorum,quæ Epiſcopis ſunt reſeruatæ. Sed hæc omnia impropriiſſime enumerant Summiſtæ inter caſus reſeruatus, vt notat optime Soarius allegatus, & Nauarrus *in manuali Lat. cap.27. numero 262.* quem Soarius allegat,quia, proprie loquendo, diſpenſationes irregularitatum, iuramentorum, & votorum relaxationes,& maiorum excommunicationum abſolutiones, non ſunt caſus, & pertinent ad actum iuriſdictionis externæ,&ad forum externum,non internum, & nos hîc non agimus de omni actu ſpectante ad iuriſdictionem exteriorem Epiſcoporum, ſed ſolum de abſolutione peccati,& culpæ in ordine ad abſolutionem ſacramentalem pœnitentiæ,&confeſſionis.

3. In ſecunda ſpecie enumerant peccatum incendiariorum,domuum, frugum, aut aliarum rerum doloſe, & ex propoſito factum, animoque nocendi, & qui ad incendium conſilium, vel auxilium præbent, modo ſequatur effectus incendij: ſed nec hoc etiam peccatum reſeruatum de iure eſt. nam, vt docet Caietanus *in Summa verbo Incendium*, & Toletus *lib. 3. Summa cap. 14.* & Syluester *verbo Caſus numero 3.* & Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputat. 29. ſection. 3. num. 9.* & Graphis *lib. 1. deciſ. aur. cap. 13. à numero 65.* & Viualdus *in candelabro vbi de abſolutione num. 53.* hi excommunicandi ſunt à Papa, & poſtquam excommunicati fuerint, & declarati per Epiſcopos, ſolum à Papa abſolui poſſunt, ante excommunicationem tamen abſolui poſſunt de iure communi ab Epiſcopis, iuxta aliquos Doctores citatos, & ſic dicunt haberi *in cap. peſſimam 23. quæſtion. 8.* Sed ad hoc reſpondebimus num. 9. vbi dicemus cum Soario allegato, ibi nullam inueniri reſeruationem peccati ante talem excommunicationem, ſed ſolum præceptum quoddam, vt talis peccator non abſoluatur, niſi poſt talem, vel talem impoſitam pœnitentiam, in qua Epiſcopus diſpenſare non poteſt.

4. In tertia ſpecie numerant quodlibet peccatum graue, & ſcandaloſum, vt concubinatum publicum, publicam blaſphemiam, & alia huiuſmodi peccata, ob quæ publica pœnitentia imponebatur; verum cum iam publica pœnitentia non ſit in vſu, nec in vſu etiam erit reſeruatio horum peccatorum, & ideo poteſt hodie quilibet confeſſarius ab huiuſmodi peccatis abſoluere, vt docet Toletus *allegatus*, & Soarius *numero decimo*, vnde in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſione nona, in tit. de reformat. Curiæ*, præcipitur confeſſoribus, vt ab huiuſmodi peccato publicæ blaſphemiæ non abſoluant, niſi ſeuera impoſita pœnitentia: ſupponitur ergo ibi, poſſe illos abſoluere ab hoc peccato, & aliis ſimiliter publicis & ſcandaloſis, ac proinde non eſſe illa de iure reſeruata, & præter Toletum & Soarium allegatos ita docet Nauar. *in manuali Lat. capite vigeſimo ſeptimo, numero 262.* & Henriquez *libro ſexto, de pœnitent. capite decimoquarto, numero quarto.* Adde publicam blaſphemiam olim non fuiſſe reſeruatam niſi pro foro contentioſo, vt patet ex cap. ſtatuimus, de maledicis, iuxta authores citatos. Vnde in dicto Concilio Lateranenſi §. *ad abolendam*, imponitur ſpecialis pœna propter hanc culpam in ordine ad forum contentioſum.

Syluester vero *verbo Caſus quæſtion. 3.* ſuper hanc triplicem ſpeciem addit quartam, ſeu ſuper hæc tria peccata quæ exiſtimabantur de iure communi eſſe reſeruata, addit quartum, nempe excommunicationem maiorem impoſitam à Papa, quando Papa eã nec ſibi,nec altori reſeruat; eo enim ipſo, ait; quod nec ſibi nec alteri illam reſeruat, cenſetur de iure Epiſcopis reſeruata:ſed contrarium docet Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 29. ſect. 3. num. 7.* vbi ait quod quando excommunicatio ſimpliciter fertur in iure à Papa, & nec Epiſcopo, nec alteri reſeruatur; poſſe quemlibet ordinarium confeſſarium ab illa abſoluere, iuxta cap. *nuper, de ſententia excommunicationis in 6.* & idem tradit Sanchez *tomo 2. de matrimon. lib. 7. diſput. 13. num. 1.* vbi dicit excommunicationem quæ ipſo facto imponitur raptoribus in Concilio Trident. *ſeſſione 24. de reformat. cap. 6.* non eſſe reſeruatam, quia Pontifex eam ibi nec ſibi, nec alteri reſeruat, & cum Soario & Sancio idem ſentiunt Imola *in cap. graue, de præbendis*, & alij, quamuis Emanuel Rodriguez *tomo primo, Summa, editione ſecunda, capite 213. numero 7.* ſequens opinionem Syluestri affirmet prædictam excommunicationem impoſitam raptoribus eſſe Summo Pontifici reſeruatam, ſed improbabiliter id ſentit. 5.

Dicendum tamen eſt cum Doctoribus num. 2. allegatis abſolutionem ab excommunicatione non eſſe proprie caſum reſeruatum, cum ea abſolutio ad forum pertineat externum,nos autem hîc ſolum agimus de pura reſeruatione culpę pro foro interno, præterea excommunicatio non eſt caſus, nec eſt culpa, ſed eſt mera pœna culpæ, & nos non agimus de pœna reſeruata, ſed de culpa reſeruata; vnde etiam excommunicatio lata ab homine generaliter, vt cum dicitur: Quicumque furtum fecerit, ſit ipſo facto excommunicatus; non cenſetur reſeruata, & ab ea poteſt abſoluere quilibet confeſſarius, quia prædicta excommunicatio generalis æquipollet ſententiæ excommunicationis iure impoſitæ; quare cum illa non ſit reſeruata, quando nulli in ipſo iure reſeruatur, nec etiam hæc erit, & ita docet expreſſe Imola *allegatus*, & Nauarrus *in cap. ita quorundam, in gloſſa finali num. 31. de Iudæis*, & Graphis *lib. deciſ. aurear. cap. 13. num. 60.* vbi citat Nauarrum allegatum. 6.

Quamobrem omnibus bene conſideratis ſic ſtatuo. Secluſa conſuetudine cuiuſcumque Epiſcopatus, cui ſemper ſtandum eſt, ſi de illa conſtet, ſecluſa etiam reſeruatione aliquorum peccatorum contenta in conſtitutionibus cuiuſque diœceſis, de iure communi loquendo, hodie nullum 7.

lum peccatum eſt reſeruatum Epiſcopis, præter diſpenſationes votorum, & irregularitatum, & præter abſolutiones aliquarum excommunicationum, quæ in iure ipſis Epiſcopis reſeruatæ ſunt. Verum hæ non ſunt proprie peccata reſeruata. Primò, quia, proprie loquendo, ſunt pœnæ peccatorum, & pertinent ad iuriſdictionem fori externi, & nos hic agimus de reſeruatione pro foro tantum interno, & ſacramentali, & ita docent expreſſe Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima nona, ſectione tertia, numero ſexto.* Toletus *libro ſexto, Summæ capite* 14. §. *Tertium eſt*, & Nauarrus *cap.* 27. *numero* 262. & Graphis *libro* 1. *deciſionum aurear. capite* 13. *numero* 65. Probatur concluſio, quia præter huiuſmodi abſolutiones, & diſpenſationes, quæ non ſunt proprie peccata, nec pertinent præciſe ad forum internum, & ad abſolutionem ſacramentalem, omnia alia peccata, quæ olim in iure reſeruabantur Epiſcopis, erant illa, quibus imponebatur pœnitentia publica, & ratione pœnitentiæ publicæ reſeruata erant, quia hæc pœnitentia publica imponi non poterat niſi à Prælatis publicis: ſed iam hodie huiuſmodi pœnitentia publica non eſt in vſu; ergo nec reſeruatio talium peccatorum erit in vſu. Secundo quia nullus confeſſariorum etiam doctiſſimorũ iudicat eſſe alios caſus reſeruatos præter illos, qui continentur in conſtitutionibus ſynodalibus ſuæ diœceſis, & qui de communi conſuetudine in illa ſeruantur. Tertio, quia in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſione* 9. *in titulo de reformat. Curiæ.* §. *ad abolendam*, præcipitur confeſſoribus, vt non abſoluant à peccato publicæ blaſphemiæ niſi ſeuera iniuncta pœnitentia: ſupponitur ergo ibi iam non eſſe peccata reſeruata, ſiquidem poſſunt confeſſores ab illa abſoluere; & per conſtitutionem dicti Concilij ſublata fuit omnis reſeruatio. & eadem ratio eſt de aliis peccatis, quibus publica pœnitentia iniungebatur. Vltimo quia Extrauagans ſuper Cathedram. de ſepulturis, in qua quatuor vel quinque caſus reſeruabantur, iam prorſus reuocata eſt per Clementinam *dudum, de ſepulturis*, vt docet Soarius *citatus num.* 7.

8. An autem de conſuetudine communi in omnibus Epiſcopatibus, & diœceſibus aliqui caſus ſint reſeruati ipſi Epiſcopis, eſt dubium. Syluester *verbo Caſus numero* 4. aſſignat quinque, quos dicit de conſuetudine generali vbique fere Epiſcopis eſſe reſeruatos. Primus eſt homicidium voluntarium, & conſilium, vel auxilium dantis ſecuto effectu homicidij, vbi dicit etiam in terris Eccleſiæ homicidium Papæ eſſe reſeruatum. Secundus eſt peccatum falſarij: eſt autem falſarius, qui falſificat literas, vel ſcripturas cum præiudicio tertij, vt illas præſentet in iudicio: non loquitur autem hic Syluester de illo, qui falſificat literas Apoſtolicas, quia huiuſmodi crimen eſt reſeruatum Papæ in Bulla cœnæ Domini, ſed de aliis falſantibus alias ſcripturas publicas. Tertius eſt violatio Eccleſiaſticæ perſonæ, quia ſcilicet iniuſte vel perſonæ vel res Eccleſiaſticæ grauantur, quod peccatum etiam eſt reſeruatum in Bulla cœnæ Domini. Quartus eſt violatio Eccleſiaſticæ immunitatis, & generaliter omnia ſacrilegia commiſſa contra hanc Eccleſiæ immunitatem. Quintus eſt ſortilegium, & diuinatio; quos etiam quinque caſus præter Syluestrum enumerat Nauarrus *in Summa Latina capite vigeſimo ſeptimo. à numero* 261. & Angelus *verbo Caſus*, & Armilla *verbo item Caſus*, & Vinaldus *in Candelabro aureo, vbi de abſolut. numero quinquageſimo quarto.* & Graphis *libro primo, deciſion. aur. capite decimo tertio, numero ſexageſimo quinto*, & dicunt de communi conſuetudine eſſe fere vbique reſeruatos, & homicidium extendunt ad mutilationem: peccatum falſarij extendunt ad peccatum tacendi veritatem, aut dicendi falſitatem in iudicio coram iudice, iuſte, & legitime interrogante, & ad peccatum procuratoris, & notarij oſtendentis parti aduerſæ ſcripturas alterius partis; & peccatum violationis immunitatis Eccleſiæ ampliant ad peccatum aliorum ſacrilegiorum. quæ omnia, vt docte animaduertit Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione vigeſima nona, ſectione tertia, numero decimo*, aut fingunt, aut nullo iure probant, cum tamen materia de ſe ſit odioſa, & potius reſtrictionem, quam ampliationem poſtulet, neque in ea valet argumentum à ſimili, aut à paritate rationis, ſed præciſe ſtandum eſt verbis legis, & iuri aut conſuetudini tantummodo.

Sed tamen cum huiuſmodi Doctores non auſi ſint abſolute affirmare hæc iam eſſe de conſuetudine introducta in omnibus diœceſibus, ſed fere aut quaſi eſſe, conſulenda eſt ipſa conſuetudo cuiuſque diœceſis, vt feratur iudicium certum tam de his quinque caſibus, quam de ampliationibus eorum; forte enim non erit vniuerſalis, nec eiuſdem modi in omnibus Epiſcopatibus, quod vero Nauarrus addit peccatum vſurpandi, aut retinendi incerta bona etiam eſſe de communi conſuetudine vbique Epiſcopis reſeruatum, nullum habet fundamentum, videndæ tamen erunt Conſtitutiones cuiuſque diœceſis, vt id iudicetur. 9.

Sunt autem iam tot priuilegia mendicantium, vt pauca, aut nulla peccata, nec de iure, nec de conſuetudine Epiſcopis iam ſint reſeruata, vt optime notat Toletus *libro tertio, Summæ capite decimo quarto*, §. *Tertium eſt peccatum graue.* De illis autem caſibus, qui ſunt de communi conſuetudine Epiſcopis reſeruati, & de iure etiam; poſſunt abſoluere Romani Pœnitentiarij omnes ad ſe vndique venientes, ſiue habeant excommunicationem adnexam, ſiue non, poſſunt enim illi quicquid Epiſcopi poſſunt, imo & plus poſſunt, quia poſſunt abſoluere ab aliquibus excommunicationibus, & diſpenſare in aliquibus votis in quibus non poſſunt Epiſcopi, vt notat Toletus *libro tertio, Summæ capite* 14. *fine.* 10.

Ad cap. *peſſimam* 23. *quæſtion.* 8. ex quo Doctores numero 3. allegati colligebant peccatum incendij, eſſe de iure communi reſeruatum Epiſcopis antequam incendiarius publice excommunicetur, & poſt excommunicationem, manere reſeruatam Papæ; Reſpondet Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſp.* 29. *ſection.* 3. *num.* 9. verum eſſe non poſſe abſolui niſi à Papa ipſum incendiarium ab ea excommunicatione, qua fuerit per Epiſcopum excommunicatus, ibi tamen nullam inueniri caſus reſeruationem ante talem excommunicationem, ſed ſolum præceptum quoddam, quod prædictus incendiarius non abſoluatur niſi tali vel tali impoſita pœnitentia, non tamen ibi limitari abſolutionem ad ſolum Epiſcopum, ac proinde nec argumentum ſumi, vt probetur peccatum incendiarij 11.

quoad

quoad forum conſcientiæ eſſe ſolis Epiſcopis reſeruatum. Sed ſolum vt illius excommunicatio reſeruata ſit Papę ſi feratur ab Epiſcopis in eum, qui huiuſmodi commiſit incendium. Hæc tamen quæ de peccato incendiarij hic diximus de iure communi intelligenda ſunt, nam de iure particulari cuiuſque Epiſcopatus, & diœceſis poteſt peccatum incendij eſſe reſeruatum, vt de facto reſeruatur in conſtitutionibus Brachatenſibus *conſtitutione 6. tit. 3. de Amienſibus*, & ſæpe in aliis.

CAPVT III.

An ſuperior poſſit licite & valide audire tantum reſeruata, & de illis abſoluere, & mortalia non reſeruata alteri confeſſario committere.

SVMMARIVM.

Confeſſarius non habens iuriſdictionem ſuper peccatum reſeruatum, à nullo omnino peccato poteſt abſoluere eum qui peccatum reſeruatum habet, niſi prius reſeruatio tollatur, & ſi habet adnexam excommunicationem ſublata reſeruatione cenſura, tollitur reſeruatio peccati. num. 1.

Si peccator habens reſeruata adeat ſuperiorem, & ille omnia peccata audiat, velit nolit ab omnibus abſoluit, & ſi voluerit abſoluere à reſeruatis tantum, peccat mortaliter, & confeſſio nihilominus quoad omnia valet. num. 2.

Soluitur obiectio. num. 3.

An ex graui cauſa poſſit ſuperior audire tantum reſeruata, & ab illis abſoluere, & pro aliis non reſeruatis mittere pœnitentem ad alios confeſſarios. num. 5.

An pœnitens ſic remiſſus teneatur tunc confiteri etiam reſeruata. num. 6.

Refertur prima opinio affirmans. num. 6.

Refertur negatiua. num. 7.

Vtraque eſt probabilis: prima probabilior. num. 8.

An liceat religioſo habenti priuilegium ad abſoluendum à reſeruatis ex cauſa ab illis abſoluere, & pro non reſeruatis mittere ad alios confeſſarios. num. 9.

An ſuperior ſi auditis reſeruatis tollat reſeruationem, & ab illis non abſoluat, teneatur ad ſigillum. ibid.

An parochus poſſit ex cauſa audire partem confeſſionis, & pro alia parte mittere ad alium, & qua cauſa ſufficiat. num. 10.

Quomodo ex vtraque confeſſione vna coaleſcat, & vtraque gratiam conferat. num. 11.

Quid ſi habens multa reſeruata, oblitus eſt vnius ex illis, an tunc per confeſſionem aliorum, maneat ſublata reſeruatio iſtius. num. 12.

Et quid de excommunicatione. ibid.

Quid ſi pœnitens habens reſeruata primo adeat inferiorem, an teneatur apud eum omnia confiteri tam reſeruata, quam non reſeruata. num. 13.

Quid ſi ſuperior abſque vlla cauſa nolit audire niſi reſeruata, & ab illis abſoluere. refertur prima opinio aſſerens confeſſionem eſſe validam. num. 15.

Refertur ſecunda affirmans eſſe inualidam. numero 16.

Et hæc eſt probabilior. ibid.

Satis fit obiectionibus. num. 17.

VT breuiter nos ab hoc capite expediamus, per concluſiones procedamus. Sit prima concluſio. Quando quis habet aliquod peccatum reſeruatum cum aliqua excommunicatione, à nullo omnino peccato poteſt abſolui per aliquem confeſſarium ſuper illud peccatum reſeruatum iuriſdictionem non habentem, niſi prius per ſuperiorem tollatur cenſura, ablata autem cenſura, conſequenter tollitur reſeruatio peccati, & tunc poteſt à quolibet confeſſario ordinario abſolui: eſt communis, ita docet Toletus *libro tertio, Summæ cap. 8. num. 3.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 26. num. 7.* Rodrig. *in explicat. Cruciata* §. 9. *dubitatione* 3. & idem Nauar. *in cap. conſideret, de pœnit. num.* 24. §. *cautus*, & alij quos allegant. Ratio eſt primo, quia cenſura primo & per ſe priuat hominem à ſuſceptione ſacramentorum, & illum reddit incapacem ad ſacramenta ſuſcipienda, ac proinde prius tollendum eſt vinculum incapacitatis, quam ſacramentum confeſſionis ſuſcipiat: Secundò, quia cenſura eſt ligamen ſpectans ad forum externum, & ideo excedit iuriſdictionem fori interni confeſſarij, & conſequenter ſi prius hoc ligamen non tollatur, nihil efficiat confeſſarius, quantumuis intendat pœnitentem abſoluere, & lethale ſacrilegium committet. 1.

Secunda concluſio, ſi pœnitens habens peccata reſeruata primò adeat ſuperiorem, & ſuperior audiat in confeſſione omnia peccata, tam reſeruata, quam non reſeruata, ab omnibus ſimul tenetur abſoluere pœnitentem, & ſi intendat abſoluere à reſeruatis tantum, & non ab aliis, peccabit quidem mortaliter, valebit tamen ſacramentum, & gratiam conferet, & velit nolit, omnia ſimul peccata, tam reſeruata, quam non reſeruata, abſoluet: ex graui tamen, & vrgenti cauſa, licite poterit ſuperior audire tantum reſeruata, & pro aliis non reſeruatis remittere pœnitentem ad aliũ confeſſarium, dummodo ipſa non reſeruata in confeſſione non audiat: ita docet Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputatione* 31. *ſectione* 1. *numero* 3. Henriquez *tomo* 1. *libro* 2. *de pœnitent. cap.* 12. *num.* 4. Nauarrus *in capite conſideret, de pœnitent.* §. *cautus, num.* 12. 18. 19. Sotus *in* 4. *diſtinction.* 18. *quæſt.* 2. *artic.* 5. *ad* 2. Caietanus *in Summa verbo Abſolutio.* Toletus *libro tertio, Summæ capite octauo, numero tertio.* Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſtion.* 8. *articulo* 2. *fol.* 58. *dubitat.* 2. Probatur, concluſio quoad primam partem, quia poſt factam integram confeſſionem omnium peccatorum, tam reſeruatorum, quam non reſeruatorum, nulla poteſt dari cauſa rationabilis ad dimidiandam abſolutionem; igitur ſi dimidiet, & nolit abſoluere niſi tantum à reſeruatis, illicite faciet ſuperior, & nihilominus ſacramentum erit validum, & formatum gratia, & dimittet omnia peccata tam reſeruata, quam non reſeruata; vel enim ſuperior, quando audiuit omnia peccata, & à reſeruatis tantum voluit abſoluere, habuit intentionem faciendi ſacramentum, vel non habuit: ſi non habuit, inualida fuit confeſſio, & nulla peccata fuerunt remiſſa: ſi habuit, velit nolit, omnia peccata (niſi aliud impedimentum ex parte pœnitentis detur) remiſit, quia quamuis valor ſacramenti pendeat ex intentione miniſtri, tamen poſito eo valore effectus remiſſionis peccatorum iam non pendet ab intentione, & voluntate miniſtri, agit enim ſacramentum per modum cauſæ naturalis, v. c. per 2.

modum ignis iuxta diſpoſitionem pœnitentis, & recipientis, hic autem recipiens, ſeu pœnitens diſpoſitus eſt, vt per ſe, & directe omnia illa peccata remittantur.

3. Dices, ex intentione miniſtri baptiſmi pendet, ſi duæ ſint aquæ, conficere ſacramentum ex hac, & non ex illa: & ex intentione Sacerdotis, ſi duæ ſint hoſtiæ, conſecrare hanc & non illam; aut hanc partem iſtius hoſtiæ, & non illam partem. ergo ſimiliter etiam in ſacramento confeſſionis ex intentione miniſtri illius pendebit abſoluere hæc peccata, & non illa; deinde quia confeſſarius eſt iudex poteſt abſoluere reum à quibuſdam caſibus, non ab alijs. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem in omnibus alijs ſacramentis, & in ſacramento pœnitentiæ, quia in omnibus alijs ſacramentis miniſtri illorum applicant, & deſignant materiam ipſorum ſacramentorum, & ex intentione illorum pendet applicare hanc, & non illam, aut hanc partem iſtius hoſtiæ, & non illam: at vero in hoc ſacramento pœnitentiæ tota applicatio materiæ pẽdet à pœnitente, & non à confeſſario miniſtro confeſſionis, & ideo ſi materia eſt applicata per pœnitentem, & ſimiliter vult fieri ſacramentum, velit, nolit, abſoluentur omnia peccata, ſi nihil obſtet ex parte pœnitentis, quia illa abſolutio cadit neceſſario ſupra totam materiam applicatam ab ipſomet pœnitente. nec obſtat quod obijcitur de iudicibus; quia iudicium iſtud cum ſit diuinum, non debet per omnia aſſimilari iudicijs humanis, pendet enim ordo, & forma iſtius iudicij ex inſtitutione diuina, quia Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum; iudicium autem humanum pendet ex forma iuris.

4. Ex dictis ſequitur non eſſe ſequendam opinionem Medinæ C. *de pœnitent. quæſt* 14. aſſerentis poſſe ſuperiorem auditis omnibus peccatis abſoluere à reſeruatis tantum, & pro alijs non reſeruatis mittere pœnitentem ad alios confeſſarios.

5. Probatur etiam concluſio quoad illam ſecundam partem, quæ habet ex graui cauſa, & neceſſitate poſſe ſuperiorem audire reſeruata tantum, & ab illis abſoluere, & pro alijs non reſeruatis mittere pœnitentem ad alium confeſſarium, modo illa non audiat. probatur inquam, neceſſario, quia neceſſitas, & grauiſſima cauſa, non ſolum ex parte pœnitentis, ſed etiam ex parte confeſſarij excuſat ab integritate materiali confeſſionis. Ex parte pœnitentis, ſi inſtet periculum mortis, tunc enim auditis aliquibus, non omnibus, abſolui poteſt ab omnibus peccatis, & talis confeſſio formaliter eſt integra, valida, & habens fructum gratiæ. Ex parte confeſſarij in caſu vrgente peſtis vel mortis, tunc enim auditis tantum aliquibus peccatis poteſt confeſſarius, deficiente alio confeſſario, pœnitentem conſtitutum in morali neceſſitate ſuſcipiendi ſacramentum, & non differendi, quia v.c. in terras Maurorum, vel hæreticorum abducitur, abſoluere: vnde et amſi ex parte ſuperioris datur grauis cauſa, poterit audire tantum reſeruata, & pro non reſeruatis mittere pœnitentem ad alium confeſſarium. Hæc autem neceſſitas debet eſſe grauis, & non ſufficit illa ordinaria, quam Epiſcopi habent in negotijs communibus, vt docet Soarius *tomo quarto, de pœnitent. diſputat. 31. ſectione prima, numero ſeptimo*, quia hæ confeſſiones de reſeruatis non ſunt adeo frequentes. & hoc eſt vnum de grauioribus negotijs, quæ ab Epiſcopis ſpectant, & quia melius eſt delegare iuriſdictionem ſuam, ſi digne poſſint.

Sed magnum hic dubium oritur, vtrum ſaltem quando ſuperior propter vrgentem cauſam, audit tantum reſeruata, & pro non reſeruatis mittit ad alium confeſſarium, teneatur pœnitens apud illũ confeſſarium, ad quem mittitur, confiteri etiam illa reſeruata quæ confeſſus eſt ſuperiori reſeruanti, & à quibus ab illo fuit abſolutus. Affirmat Henriquez *tom. 1. lib. 2. de pœnit. c. 12. n. 4. fine*, & Roſella *verbo Confeſſor. 9. dicto 5. §. 19* & Medina 2. *p. 4. q. 8. art. 2. dub. 2. fol.* 58. vbi dicit hanc eſſe conſuetudinem, & vſum Eccleſiæ, quæ errare non poteſt, vt ſcilicet peccator ille, qui habet reſeruata, confiteatur ſuperiori præciſe ipſa reſeruata, ſi ſuperior grauibus occupationibꝰ vrgeatur, & parocho, vel alio confeſſario ordinato iterum ipſa reſeruata, & omnia alia ſimul. affirmat etiam Tabiena *verbo Abſolutio* 1. §. 9. & ibi Armilla §. 9. & D. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. 4. & 2. *ad* 2. Angles, D. Anton. Maior, Sotus, & alij, quos citat Henriq. *in commento*, & Durandus *in* 4. *diſtinct.* 17. *quæſt.* 14. & 15. dicit oppoſitum eſſe plenum periculis, & hanc opinionem tenet etiam Toletus *lib. 3. Summæ c.* 8. *n.* 3. & Caiet. *verbo Abſolutio*. Ratio eſt, quia præceptum diuinum obligat, vt confeſſio integra omnium peccatorum fiat vni confeſſario, & non pluribus; hæc autem confeſſio fieret profecto pluribus, & ex duabus abſolutionibus conflaretur vna, quod non eſt dicendum: nam integra confeſſio eſt de iure diuino, & non poteſt dimidiari ſine cauſa vrgenti, vnde cum ipſe pœnitens non habeat cauſam vrgentem, eum excuſantem ab ipſa confeſſionis integritate, tenetur integre confiteri etiam reſeruata, à quibus iam fuit abſolutus. 6.

Negat Soarius *tom. 4. de pœnit. ſect. 1. n. 10. diſp. 31.* affirmans in eo caſu in quo pœnitens rite, & recte ſacramentaliter, fuit abſolutus de ſolis reſeruatis à ſuperiore, non teneri amplius illa confiteri, ſed ſatisfacere integritati confeſſionis, ſi alteri confeſſario illa peccata tantum non reſeruata fateatur, quæ ſuperiori non fuit confeſſus. Probat, quia in omnibus alijs caſibus, in quibus pœnitens materialiter dimidiat cõfeſſionem, vel propter obliuionem, qua videlicet oblitus fuit alicuius peccati mortalis, vel propter rationabilem cauſam ortam ſiue ex parte pœnitentis, ſiue ex parte miniſtri, non tenetur amplius confiteri omnia peccata, ſed ſolum illa quorum oblitus fuit, aut quæ ex graui cauſa reliquit, & idem, addit Soarius, erit in præſenti caſu, eſt enim eadem omnino ratio. 7.

Opinio Soarij non videtur improbabilis; prima tamen multo eſt probabilior, nec Soarius videtur in album collimare. Nec illius ratio multum conuincit, quia in omnibus alijs caſibus, in quibus pœnitens, vel ex obliuione, vel ex cauſa vrgente dimidiat confeſſionem, nemo dubitat fuiſſe pœnitentem abſolutum ſacramentaliter ab omnibus peccatis, etiam ab oblitis, & ex cauſa omiſſis, directe quidem à confeſſis, indirecte vero ab omiſſis ſeu oblitis, & ſolum pœnitenti manſit obligatio confitendi poſtea ea, quæ ſcienter, & ex grauiſsima cauſa omiſit, vel quorum fuit oblitus, non repetendo integram cõfeſſionẽ: at vero in caſu præſenti valde probabilis eſt ſententia, quæ docet abſolutionem ſuperioris, ſolum eſſe ablationem quandam ipſius reſeruationis, ac proinde non tollere ipſam culpam, ſed tollere 8.

reſeru a

reſeruationem, vel excommunicationem, ſi forte eſt adnexa, quam tenent multi Doctores quos numerat Henriquez *citatus numero tertio, in commento*, & Nauar. *cap. conſideret, de pœnit. §. captus. num.* 19. docens quod quando quis primo abſoluitur à reſeruatis per Epiſcopum, & deinde ab omnibus per inferiorem, ex vtraq; abſolutione compleri vnum numero ſacramentum, ſicut ex vtraque confeſſione integratur vnica confeſſio, nec conferri gratiam, niſi in ſecunda abſolutione, vt extrema vnctio non confert gratiam, niſi in extrema vnctione, & prolatione vltimæ formæ.

9. Ex dictis infertur primo, ſicut licet ſuperiori ex cauſa vrgenti abſoluere à reſeruatis tantum, remittendo alia alteri confeſſario; ita id licitum eſſe religioſo, vel cuicumque alteri Sacerdoti habenti priuilegium ad abſoluendum à reſeruatis ex eadē cauſa vrgenti, & graui. ita Soarius *dicta diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 8. Infertur ſecundo, quamuis ſuperior non audiat caſus reſeruatos vt ab illis ſacramentaliter abſoluat, ſed ſolum ad tollendam illorum reſeruationem, & ad remittendam illorum abſolutionem inferiori, nihilominus teneri ad ſigillum, quamuis oppoſitum ſine cauſa teneant alij, nam ad obligationem ſigilli ſufficit, quod dicantur peccata in ordine ad inchoandam, vel conſummandam confeſſionem alicui, vt iudici habenti priuilegium ad abſoluendum à reſeruatis, & ita docet Soarius allegatus contra Caietanum, quem ibi pro contraria parte allegat.

10. Infertur tertio, poſſe parochum ordinarium licite & valide ex grauiſſima, & vrgentiſſima cauſa orta tam ex parte ſua, quam ex parte parochiani abſoluere ipſum parochianum pœnitentem à quibuſdam peccatis, & pro alijs alteri remittere; ſine cauſa vero nec licite, nec valide id poteſt facere: ex parte pœnitentis, ſi dentur talia peccata, quæ mortaliter alteri confeſſario dici non poſſint, vel non expediat, eo quod nullus alius confeſſarius detur ad quem remittat pœnitentem, niſi vnus cuius patrem pœnitens occidit, &, moraliter loquendo, abſolutio differri non poſſit, quia timetur mors pœnitentis, vel abductio captiuitatis in terras longiſsimas infidelium. Dices in hoc caſu poſſe parochum dare licentiam parochiano, vt confiteatur alteri cuicumque voluerit: verum hoc dici non poteſt, qui ſupponimus, hîc & nunc, dari talem neceſsitatem ex parte pœnitentis, vt non poſsit differri abſolutio, & aliunde nullus alius confeſſarius eſt, qui in tali circunſtantia poſsit abſoluere talem pœnitentem, niſi ille, cuius parentem pœnitens occidit. nemo enim negabit in iſtis circunſtantiis poſſe proprium parochum, ſi vrgentiſsimis occupationibus vrgeatur, audire tantum peccatum homicidij, aut ſi ipſe parochus repentino morbo corripiatur; vel in longiſsimas terras in captiuitatem abducatur, vt patet.

11. Infertur quarto, quoties ex cauſa licitum eſt ſuperiori abſoluere ſacramentaliter de ſolis reſeruatis, ex tali confeſsione, & abſolutione verum perfici ſacramentum, & formaliter integrum vere conferens gratiam, diſtinctum ab alio, quod poſtea ab inferiori confertur, quando ipſe inferior omnia alia ſimul cum reſeruatis audit, quia illa confeſsio facta ſuperiori, fuit integra formaliter, & ex intentione pœnitentis, & ipſe pœnitens erat ſatis diſpoſitus per verum dolorem, & requiſitam contritionem, vel attritionem omnium peccatorum, & ſic dantur duo ſacramenta perfecta, ita Soarius *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 9.

Sed dubitabis, an quando ſubditus confitetur ſuperiori, & ab illo ſimpliciter abſoluitur ab omnibus reſeruatis, & ab omnibus excommunicationibus, pœnitens tamen per obliuionem inculpabilem omiſit vnum peccatum reſeruatum, vel vnam excommunicationem, maneat ſubditus liber ab ea reſeruatione, & excōmunicatione, ita vt poſsit poſtea à peccato reſeruato, vel excommunicatione oblitis abſolui à quocumque alio confeſſario. & eadem quæſtio eſt, ſi cōfeſsio eodem modo fuit facta religioſo, vel Sacerdoti habenti priuilegium ad abſoluendum à reſeruatis. Et quidem ſententia eſt communiſsima affirmans auferri tunc reſeruationem quoad peccatum oblitum, & iam tale peccatum oblitum, vel excommunicationem, nō manere reſeruatam, & ita docet Nauarrus *in cap. conſideret, de pœnit. n.* 32. *& in Summa cap.* 26. *num.* 13. & Rodriquez *in explicat Cruciata* §. 9. *dub.* 3. & Palatius *in* 4. *diſtinct.* 17. *diſp. vltima fol. mihi* 305. Angelus *verbo Confeſſio* 1. *num.* 12. Syluester *verbo Confeſſio* 1. *quæſt.* 4. Soarius *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 15. Roſella *verbo Confeſſio.* 2. *num.* 9. Couar. *in cap. Alma mater. part.* 1. §. 11. *numero* 12. & eſt certa opinio. fundamentum eſt, quia abſoluens tollit omnia peccata reſeruata formaliter, & hoc ipſum intendit, vel formaliter, vel virtute; ergo tollit reſeruationem, eorum etiam quæ oblita ſunt ex obliuione inculpabili, ſecus ſi doloſe fecit, quia tunc quamuis ſuperior dolum ignorans intendat ab omnibus abſoluere, tamen nunquam valide poteſt abſoluere imparatum, hæc de foro interno: nam ſi quis in foro, & pro foro externo abſoluatur ab aliqua excommunicatione, vel aliquibus, tunc quidem ſolum manet abſolutus ab illis, quas manifeſtauit, & non ab aliis, quarum fuit oblitus, abſolutio enim excommunicationum pro foro externo non excedit petitionem, vt expreſſe habetur in cap. cum pro cauſa, de ſententia excommunicationis. 12.

Secunda concluſio: ſi habens peccata reſeruata primo adeat inferiorem, quam ſuperiorem, tenetur dicere ipſi inferiori omnia peccata tam reſeruata, quam non reſeruata, & inferior auditis omnibus, ſolum eum poteſt abſoluere à non reſeruatis, & pro aliis reſeruatis tenetur eum remittere ad ſuperiorem, illeque tenetur ſuperiorem adire, taliſque abſolutio eſt licita, & valida, & fructum gratiæ confert, ita docet Syluester *verbo Confeſſio, primo, numero vigeſimo.* Toletus *libro tertio, Summa capite octauo, numero tertio.* Soarius *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 31. *ſect.* 2. *num.* 1. *&* 4. *&* 6. Angelus *verbo Confeſſio.* 5. *num.* 9. Nauar. *cap. conſideret. de pœnit. n.* 10. Medina *C. de pœnit. q.* 13. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *a.* 4. Probatur primo quia illa confeſsio eſt integra formaliter, & ex intentione pœnitentis, & abſolutio eſt ſacramentalis; nō poteſt autem eſſe formaliter integra, niſi omnia peccata inferiori tam reſeruata, quam non reſeruata patefiant, cum non detur cauſa legitima ex parte confeſſarij quo minus omnia audiat, & nec abſolutio poteſt eſſe ſacramentalis, niſi conferat gratiam: ſecundo, quia ſi non teneretur pœnitens omnia peccata inferiori dicere, quando illum primo conuenit, poſſet quis confiteri aliqua mortalia, alia vero quorum pudorem habet, in confeſsione tacere, vt in alia confeſsione ea dicat, quod quis dicet? 13.

14. Doctrina huius concluſionis eſt certa. Gandauenſis tamen *quodlibeto* 1. *queſtion* 29. & 30. & Alenſis 4. *part. queſtion.* 77. *m.* 5. *artic.* 2. *alias queſt.* 18. *m.* 4. §. 2. contra omnes audent affirmare poſſe pœnitentes, ſi primo adeant inferiorem, ei peccata reſeruata non confiteri, quod non cenſet omnino improbabile Sotus *lect.* 10. *de confeſſione*, quamuis ille nobiſcum ſentiat, ſed omnino eſt improbabile, alioquin quomodo erit illa confeſſio formaliter integra ſi pœnitens pro libito ſuo, & abſque cauſa poſſit illa dimidiare, quando tamen auditis omnibus peccatis tam reſeruatis, quam non reſeruatis inferior abſoluit? Abſoluit quidem ab omnibus, ſed diuerſo modo, nam à non reſeruatis abſoluit directe, & per ſe, quia cadunt ſub ſuam iuriſdictionem directam, à reſeruatis autem abſoluit indirecte, & per accidens, &, ſi directe à reſeruatis intendat abſoluere, nihil faciet, ſacrilegium committet, nec manebit pœnitens abſolutus, quia ſententia abſolutionis fuit pronunciata à non iudice, carebat enim iuriſdictione, & ita nulliter fuit data. ita Syluest. & D. Thom. citati, & Soarius *allegatus dicta diſp.* 31. *ſect.* 1. *num.* 5. *medio.*

15. Quid autem? ſi ſuperior abſque legitima, & vrgenti cauſa, pro mera tantum voluntate, & libera e ſua abſoluat ipſum pœnitentem remiſſum ab inferiore à reſeruatis tantum, & hæc audiat, & nolit audire non reſeruata? Certe Soarius modo citatus *num.* 6. *fine*, & *ſect.* 2. *num. item* 6. docet peccare illum mortaliter, & ſacrilegium committere contra reuerentiam ſacramenti, valere tamen ſacramentum, & conferre gratiam, ſi pœnitens bona fide abſolutionem ſuſcipiat, & rite ſit diſpoſitus, paratuſq; ab omnia, etiam non reſeruata confitenda. Non valere tamen, nec conferre gratiam, ſi mala fide ſuſcipiat, & citat Nauarrum *in manuali cap.* 9. *num.* 7. ſed Nauarrus ibi ſolum dicit poſſe ſuperiorem abſoluere à reſeruatis tantum, & valere abſolutionem, non tamen dicit, poſſe abſque cauſa, & idem intelligendus eſt Nauarrus cum cauſa, citat etiam Caietanum *verbo Confeſſio cap. vltimo*, ſed Caietanus ibi ambigue ſatis loquitur. probat Soarius ſuam ſententiam, quia tunc ex parte confitentis datur confeſſio formaliter integra bona fide, & ſuperior habet iuriſdictionem ſuper peccata reſeruata, & in eo caſu omnia ſubſtantialia concurrunt ad valorem ſacramenti. nam confeſſio iam eſt integra formaliter ex parte pœnitentis, & ex parte abſoluentis datur poteſtas abſoluendi ab ipſis reſeruatis: quod autem abſque cauſa legitima ipſum excuſante, nolit audire alia non reſeruata, id in cauſa erit, vt illicite faciat, non autem inualide. eſt probabilis iſta ſententia.

16. Verum mihi videtur talem abſolutionem non ſolum eſſe illicitam, & ſacrilegam, vt fatetur Soarius, ſed etiam inualidam. ratio eſt primo, quia quamuis pœnitens ſit diſpoſitus, & bona fide ſuſcipiat ſacramentum, & formaliter confiteatur integre, ſiquidem per illum non ſtat, quominus omnia non confiteatur, tamen ex parte ſuperioris deeſt legitima cauſa, vt ſacramentum ſit validum, quamuis enim habeat iuriſdictionem ad abſoluendum à reſeruatis, tamen habet etiam iuriſdictionem ad abſoluendum à non reſeruatis, & de iure diuino vtraque eſt coniuncta, non enim minus de iure diuino eſt integritas confeſſionis, quam integritas abſolutionis. Vnde ſicut pœnitens, qui ſine cauſa dimidiat confeſſionem, illam non facit validam, ita etiam ſuperior ſi ſine cauſa dimidiet abſolutionem, non valebit talis abſolutio, quia dimidiatio iſta tunc non erit materialis, ſed formalis. Secundo, quia ſententia abſolutionis per ſe, & ex inſtitutione Chriſti poſtulat vt ſit de omnibus peccatis, vt conſtat ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. ibi, *Omnia mortalia crimina Sacerdoti deferantur, conſtat enim Sacerdotes iudicium hoc incognita cauſa exercere non poſſe*, intellige licite & valide. Tertio, quia ſi non præceſſiſſet reſeruatio non poſſet ſuperior valide abſque vlla cauſa quædam peccata grauiora audire, & abſoluere ab illis, & alia omittere, deſtrueret enim inſtitutionem Chriſti in hoc ſacramento, quæ eſt, vt abſolutio detur de omnibus peccatis, ſed reſeruatio non confert ſuperiori aliquod ius nouum; ergo nec modo poſt talem reſeruationem poterit licite, & valide abſque cauſa legitima audire tantum reſeruata, & alia omittere. nam ſi hoc ita eſſe poſſet, etiam hodie parochus abſque vlla legitima cauſa audiret valide grauiora peccata ſui parochiani, & abſolueret, & alia ſuo coadiutori remitteret: & religioſus vel alius Sacerdos habens iuriſdictionem abſoluendi ab aliquibus reſeruatis poſſit ſine cauſa licite, & valide abſoluere ab illis, & alia non reſeruata aliis confeſſariis dimittere. quod non eſt dicendum.

17. Dices, ſi ex inſtitutione Chriſti abſolutio dimidiari non poſſit abſque cauſa valide, nec etiã cum cauſa poterit, quia erit deſtruere inſtitutionẽ Chriſti in ſubſtantia ſacramenti. Reſpondeo Chriſtum Dominum ita hoc ſacramentum confeſſionis à principio inſtituiſſe, vt cauſa legitima data, valdeque vrgenti, dimidiari materialiter poſſit, & ſic ſemper verum manere & eſſe, ſacramentum eſſe integrum formaliter. Et ratio poſtulabat, vt ſic à Chriſto inſtitueretur, & non aliter, ſiquidem hoc ſacramentum, eſt medium, & remedium de neceſſitate ſalutis, vel in re ſuſceptum, vel in voto, ſeu deſiderio, ſi in re ſuſcipi non poteſt, & alioqui, niſi ita inſtitueretur multorum ſalus periret. Fundamenta Soarij ex dictis manent ſoluta. Ad id quod obijciebatur de iure humano, in quo iudex poteſt abſoluere ab aliquibus culpis non ab aliis, dicendum eſt id verum eſſe in iudicio forenſi, aliter tamen rem ſe habere in iudicio diuino, ſiquidem vnum mortale non poteſt abſolui ſine alio, vt ſæpe diximus. In hora autem mortis, articuloque illius, poteſt quilibet confeſſarius abſoluere à reſeruatis, & ſi pœnitens mortem euadat, non tenetur ſe præſentare ſuperiori, vt iterum eum abſoluat, modo peccata ſine cenſura reſeruentur. nam ſi cum cenſura reſeruentur, ratione cenſuræ tenetur ſe præſentare, quia cenſura in mortis articulo non abſoluitur, niſi ſub conditione, vt ſuperiorem adeat pro abſolutione illius, ſi periculum euadat, vt ſuo loco patebit.

CAPVT IV.

De peccatis reſeruatis in religionibus, ſoluuntur multa dubia.

SVMMARIVM.

Prouinciales Religionum à quo accipiant immediate iuriſdictionem, & quid de cæteris ſuperioribus localibus. n. 1.

Clemens

Clemens VIII. ſolum voluit vt vndecim peccata ſint in religionibus reſeruata, vel omnia, vel aliqua illorum. *num.* 2.

Quæ illa ſint. *num.* 3.

An præter hæc vndecim poßint prouinciales pro aliquo monaſterio vel collegio in particulari alia reſeruare. *numero* 4.

Et an cum conſenſu Capituli, vel ſine illo. *ibid.*

An ſuperiores locales poßint aliqua peccata præter hæc vndecim ſub excommunicatione ſibi reſeruata prohibere. *num.* 5.

Primum peccatum quod iuxta mentem Clementis VIII. reſeruari poteſt in religionibus eſt veneficium, & incantatio, & vt videamus quomodo reſeruetur, videnda ſunt verba reſeruatoria. *num.* 6.

Si abſolute reſeruentur veneficia tunc reſeruatum erit ſiue vna vice tantum faciant veneficia, ſiue pluries, & ſiue ad tollendum, ſiue ad inferendum morbum. *numero* 7.

Illi etiam peccatum habent reſeruatum, qui poſtquam ſagas conſuluerunt, illorum veneficiis vtuntur. *numero* 8.

Quid ſi illorum veneficiis non vtantur. *num.* 9.

Quid ſi conſulant alios, vt illas conſulant. *ibid.*

Quid nomine incantationis intelligatur. *num.* 10.

Incantatio, eſt inuocatio dæmonis, & hæc vel expreſſa, vel tacita eſt. *num.* 10.

An vtraque ſit peccatum reſeruatum. *ibid.*

Quando inuocatio dæmonis coniuncta eſt cum hæreſi. *numero* 11.

An qui tacita dæmonum inuocatione vtitur, peccatum habeat reſeruatum. *num.* 12.

An obſeruatio huius diei potius quam alterius ad nauigandum ſit peccatum mortale. *num.* 13.

Quid dicendum ſit de quibuſdam orationibus piis, quæ vulgo circumferuntur, & de quibus dicitur inuentas eſſe in ſepulchro Chriſti. *num.* 14.

Quid de oſtenſione manuum facta Ægyptianeis. *numero* 15.

Quid de enſalmis, an illorum curatio ſit licita. *num.* 16.

1\. PRouinciales vbi ad munus canonici eliguntur ſtatim accipiunt iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem à Summo Pont. immediate, dependenter tamen à ſuis Generalibus, vt diximus ſupra de Epiſcopis, Generales vero illam etiam accipiunt immediate à Papa, & ideo eam illis Papæ poſſunt reſtringere, & temperare ex cauſa quoties ita ad maiorem vtilitatem animarum iudicauerint: reliqui vero ſuperiores locales veluti Guardiani, Rectores, Priores, Abbates, & quocumque nomine vocentur, iuriſdictionem etiam accipiunt immediate à Papa, cum dependentia tamen à ſuis Prouincialibus, & Generalibus: ſicut ergo Epiſcopi in ſuis Epiſcopatibus, ſic Prouinciales in ſuis Religionibus poſſunt de iure, niſi id ſibi à Summis Pontificibus reſtringatur, reſeruare caſus, & peccata, illa nempe, quæ ad maiorem ſuorum ſubditorum fructum expedire iudicauerint: vt de facto iam limitatum eſt per Clementem VIII. vt videbimus num. ſequenti: ſuperiores vero particulares, & locales, velnti Guardiani, Rectores, Priores, &c. de iure nulla poſſunt peccata reſeruare in ſuis domibus, collegiis, & monaſteriis, ſicut nec parochi in ſuis parochiis, ſunt enim illi vere parochi reſpectu ſuorum religioſorum. De conſuetudine tamen poſſunt, ſicut etiam ipſi parochi poſſunt, iuxta ea, quæ diximus *in cap. 1. num.* 18.

Quia vero de facto multa iam erant peccata in religionibus reſeruata, & inde magni ſequebantur abuſus, & laquei conſcientiæ tendebantur: merito profecto Clemens 8. volens illis occurrere, in vnaquaq; religione ſolũ voluit vndecim peccata poſſe reſeruari, non plus, nec omnia ex obligatione, ſed ex illis vndecim vel omnia, ſi voluerint ſuperiores, vel aliqua, vt notauit Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 29. ſect. 3. num.* 11. non enim ſtatuit ibi Summus Pont. vt ipſo facto illa vndecim maneant reſeruata, ſed permittit tantum, vt ſuperiores poſſint reſeruare, aut omnia, aut aliqua prout ſibi viſum fuerit conueniens ſubditorum vtilitati, & religionis augmento, ac diſciplinæ: deinde ſeuere prohibet Summus Pontifex ne ſuperiores præter hæc, alia peccata reſeruent, ſua propria authoritate, ſi tamen præter iſta aliqua alia pro religionis conſeruatione, aut conſcientiæ puritate, viſa fuerint reſeruanda, id non aliter fiat, quam conſenſu Capituli Generalis in toto ordine; aut Prouincialis in tota prouincia. 2.

Primum eſt veneficia, incantationes, & ſortilegia: ſecundum eſt apoſtaſia à religione ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento: quando eo peruenit, vt extra ſeptum monaſterij fiat: tertium eſt nocturna, ac furtiua monaſterij egreſſio, etiam animo non apoſtatandi facta: quartum proprietas quæ ad quantitatem peccati mortalis contra votum paupertatis attingat: quintum eſt iuramentum falſum in iudicio legitimo: ſextum eſt procuratio, auxilium, ſeu conſilium aborſus poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto: ſeptimum falſificatio manus ſeu ſigilli officialis monaſterij: octauum furtum de rebus monaſterij, in ea quantitate, quæ ſit peccatum mortale: nonum lapſus carnis voluntarius opere conſummatus: decimum occiſio, aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſque perſonæ: vndecimum malitioſum impedimentum, aut retardatio, vel apertio litterarum à ſuperioribus ad inferiores, vel ab inferioribus ad ſuperiores. 3.

Hîc tamen dubium eſſe poteſt, vtrum poſſint Prouinciales pro aliquo monaſterio in particulari, collegio, vel conuentu, aut domo, aliquod peccatum, præter hæc vndecim numerata, reſeruare, quando id pro meliori diſciplina expedire iudicauerint. Pro parte negatiua hæc faciunt: primo, quia Summus Pont. vetat in ſuperioribus caſibus, ne ſuperiores propria authoritate aliqua alia peccata reſeruent præter hæc vndecim; & in illis aſſignat materiam, quam poſſint reſeruare, & quam nequeant excedere: ſecundo, quia præcipit, quod ſi aliud viſum fuerit reſeruandum præter iſta vndecim, id non fiat, niſi in Capitulis generalibus, aut prouincialibus; quare videtur auferre poteſtatem Prouincialibus ad id præſtandum. Reſpondeo non poſſe ſua propria authoritate, reſeruare alia præter iſta vndecim, poſſe tamen cum conſenſu Capituli pro conſeruatione vnius domus particularis, & non pro tota Prouincia aliquod peccatum reſeruare in illa domo, quia Pontifex ibi non præcipit, vt peccatum, quod reſeruatur, neceſſario reſeruetur pro tota religione, aut prouincia, ſed ſolum ait, ſi præter hæc aliud viſum fuerit reſeruandum, id non fiat niſi de conſenſu Capituli Generalis, aut Prouincialis pro puritate conſcientiæ ſubditorum, & hæc puritas poteſt requirere, vt in vno loco hæc reſeruatio fiat, non in aliis: ita docet Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſput. 29. ſect. 3. num.* 12. Requiri- 4.

tur autem tunc conſenſus Capituli Prouincialis, aut Generalis, quia nec ſoli perſonæ Prouincialis, vel Generalis; nec ſoli Capitulo vnius domus hæc reſeruatio committitur, ſed iudicio ſuperioris, & iudicio totius Capituli Generalis, vel Prouincialis.

5. Sed maius dubium eſt, an præter huiuſmodi vndecim peccata poſſint Guardiani, & ſuperiores locales quocumque illi vocentur nomine, aliqua alia peccata non reſeruare, ſed ſub excommunicatione prohibere ob grauem cauſam, reſeruando ſibi abſolutionem prædictæ excommunicationis. v.c. ne aliquis religioſus cum è monaſterio egreditur, ingrediatur domum aliquam abſque ſpeciali licentia ſuperioris: nam quod non poſſit ſine conſenſu totius Capituli Prouincialis, videtur id probare, ex eo quod omnis reſeruatio illis interdicta ſit, & ratione cenſuræ, excommunicationiſque appoſitæ, caſus ille reſeruatus manet, ſiquidem nō poteſt religioſ⁹ abſolui niſi ab ipſo ſuperiori, quod eſt contra Pontificis mentem: adde, quod ille modus reſeruandi per excommunicationem, videtur inuentus, atque excogitatus contra ipſam legem à Summo Pontifice latam: quæ autem in fraudem legis excogitantur, vim in iure habere nō poſſunt: & ita viſum eſt quibuſdam viris doctiſſimis Academiæ Conimbricenſis hac de re cōſultis. Reſpōdet tamen Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 29. ſect. 3. n. 13.* hanc poteſtatem ferendi cenſuras, & illas ſibi reſeruandi, non eſſe ablatam à ſuperioribus localibus per Clementem VIII. ſuperioribus localibus, quia Clemens VIII. expreſſe loquitur de reſeruatione peccatorum, & aliud eſt peccatum, aliud cēſura, cum cenſura ſit pœna ipſius peccati, Pontifex autem loquitur de reſeruatione peccati, non cenſuræ. Nec obſtat quod per ſe non poſſit quiſquam abſolui à peccato, quin prius, aut ſimul abſoluatur à cēſura, id enim per accidens eſt, ſufficit enim quod non ſit idem vt ab vno ad aliud non ſit prohibitio extendenda, præſertim quia omnis reſeruatio eſt in iure odioſa, & hæc odioſa eſt tam reſpectu ſuperiorum, quia illis reſtringit ſuam iuriſdictionem, quàm reſpectu ſubditorum, quia illis reddit vſum ſacramenti difficiliorem: in odioſis autem & pœnis non datur extenſio de vno caſu ad alium, etiamſi detur æqualitas rationis, iuxta illud, odia ſunt reſtringenda, fauores ſunt ampliandi. Nam quod ſuperiores locales poſſint de iure in rebus grauiſſimis excommunicationes ſuis ſubditis imponere, eſt res certiſſima, & vſu receptiſſima in religionibus: quando autem ſuperiores locales foras egrediuntur, & loco ſuo ſua propria authoritate alium ſubſtituunt, hi qui illorum loco manent de iure nullam poſſunt imponere cenſuram, nullum caſum reſeruare; nec vllum præceptum imponere poſſunt obedientiæ: ita docet Veiga *lib. 1. Caſuum conſcientiæ caſu 8. & in Summa lib. 3. titulo 33. quæſt. 50.* & alij: & ratio eſt, quia hi canonice non ſunt electi, ad hoc autem requiritur, vt canonice eligantur, vt patet.

6. Vt autem ſciamus quinam ex his vndecim caſibus num. 3. recenſitis, ſint reſeruati, & quomodo reſeruentur, videndæ ſunt conſtitutiones cuiuſque religionis, vt ex verbis reſeruatoriis conſtet modus reſeruandi, & obligatio reſeruationis; aliter enim nihil certi dicere poſſumus hac de re in particulari: ſi tamen abſolute dicant ſuperiores, ſeu Prouinciales, ſpectato Capituli Generalis, aut Prouincialis conſenſu reſeruamus nobis veneficia, ſortilegia, & incantationes: dubium tunc oriri poteſt, an tunc ſoli illi religioſi caſum habeant reſeruatum, qui faciunt veneficia, an illi etiam comprehendantur in ea reſeruatione, qui ſagas conſulunt, & vtuntur veneficiis ab illis factis atque acceptis, illaque actu explicant, & deinde, an hoc intelligendum ſit, tam ad tollendum, quam ad faciendum maleficium, hoc eſt, tam de illis, qui philtris, & maleficiis vtuntur ad tollenda maleficia, an ſolum de illis, qui illis vtuntur ad maleficium alicui faciendum.

Et in primis exiſtimo abſq; dubio tunc habere caſum reſeruatum illos religioſos, qui faciunt veneficia, ſiue vna tantum vice faciant, ſiue artem magiſtraliter exerceant, & ſiue faciant ad tollendum morbum, ſiue ad inferendum illum; ſiue ad ligandum, ſiue ad ſoluendum aliquem; ſiue ad bonum euentum, ſiue ad malum. Et ratio eſt, quia, qui veneficia faciunt, vel exercent, poſitiue inuocant auxilium dæmonis, opemq; illius. enimvero tam bonus euentus, quam malus à dæmone expectatur, per cultum, atque honorem, qui ei defertur virtute pacti antecedentis, cum eodem dæmone ſanciti. Pactum enim tale eſt, *Coles me; & conſules me hac vel illa veneficia faciēdo, vel geſtando, & ego fauebo tibi vel ad tollendum, vel ad inferendum morbum, ad bonum, vel malum euentum.* tribuere autem cultum dæmoni, eſt grauiſſimum peccatum, contra primum præceptum Decalogi, & contra virtutem religionis, & eſt peccatum proditionis, vt notat Soarius *tom. 1. De relig. lib. 2. de ſuperſt. cap. 18. n. 3.* D. Thom. *in 4. diſt. 34. art. 3. ad 3.* Nauar. *in Summa Lat. cap. 11. num. 11. num. 29.* Couar. *cap. quamuis pactum 1. part. §. 1. num. 10.* quia honor Deo debitus aufertur, & dæmoni Dei hoſti tribuitur. 7.

Deinde exiſtimo eos etiam peccatum reſeruatum incurrere, qui poſtquam ſagas, veneficos, & veneficas conſuluerunt, illorum veneficiis, ac remediis vtuntur, ſiue ad bonum euentum, ſiue ad malum, hoc eſt, ſiue ad tollendum morbum, ſiue ad inferendum, v. c. afferendo ſecum nomina, aut ligaturas, vel faciendo aliquā ex illorum conſilio, imponendo videlicet capiti pelues calidas, vt capitis dolor remittatur; orando toties nocturno tempore, vel diurno tali vel tali ſitu, ad angulum domus, vel ad hanc, non ad illam partem illius, cū his aut illis candelis accenſis, vel extinctis, aut tot accenſis, & tot extinctis, aut quid ſimile. Et ratio eſt, quia afferendo ea ſigna, & vtendo talibus remediis, poſitiuus cultus dæmoni defertur, & ſeruum ſe dæmonis profitetur quiſquam dum talib⁹ ſignis, aut remediis vtitur, in cuius ſignum ea ſigna affert, & illis vtitur remediis ab illo beneficium aliquod, aut iuuamen expectando, & deniquè quia id quidem vel proprie, & formaliter, vel tacite & virtualiter eſt inuocare dæmonem in ſuum auxilium, ei cultum Deo debitum tribuendo, quod quidem ingens ſacrilegium eſt, cum à Deo debitum cultum auferamus, & dæmoni tribuamus, & ſpecies quædam proditionis erga diuinam maieſtatem commiſſam, vt patet. 8.

Illos vero qui conſulunt ſagas, aut conſulunt vt conſulantur, vel illas adeunt, vel a iis ſuadent, vt adeant; ſi illarum remediis non vtantur, exiſtimo non habere caſum reſeruatum, licet aliunde grauiſſime peccent; & idem dicendum eſt de illis, qui colligunt mortuorum oſſa, dentes, aut alias res ſacras, vel non ſacras ex conſilio ſagarum ad facienda veneficia. Et ratio eſt, quia adhuc 9.

vene-

veneficia non ſunt facta, nec illis vtuntur iam factis, & quia qui conſuiunt ſagas, aut neceſſaria poſt illorum conſultationem ad veneficia facienda præparant, nondum poſitiue, & actualiter, formaliter, vel virtualiter inuocant dæmones, vt illi peragunt, qui veneficia actu faciunt, aut de ſagarum conſilio factis vtuntur, & ſuperiores per illa tantum verba, *prohibemus & reſeruamus nobis peccatum veneficiorum*. videntur tantum illos religioſos velle comprehendere, qui dæmones Dei hoſtes actu inuocant, & non illos qui parati ſunt ad inuocandum: deinde, quia, vt notat Toletus *libro* 1. *cap.* 8. *num.* 7. quoties excommunicatio ſiue à iure, ſiue ab homine fertur contra aliquid facientes, aut contra vtentes facto aliquo non comprehenduntur in illa mandantes, conſulentes, cooperantes, aut auxilium, fauoremve ad id præſtantes, niſi id quoq; verbis exprimatur, & id docet etiam expreſſe Sanchez *libr.* 4. *de matrimonio diſp.* 49. *num.* 1. & 2. ibi, *Quicquid ſit de ea quæſtione, an pœna legis in delinquentem afficiat mandantes, de qua non modica eſt controuerſia, & ad coniecturas voluntatis legiſlatoris recurrendum eſt: at in cenſuris multo verius eſt cenſuram latam in facientem aliquod delictum non ligare mandantes, conſulentes, aut auxilium præſtantes*. niſi in canone ferente cenſuram id quoque exprimatur, & id docet etiam Syluester *verbo Excomm. vltimo num.* 4. Tabiena *verbo Excommunicatio.* 5. *caſu* 4. Armilla *verbo Excomm. num.* 2. Medina *libr.* 1. *Summa cap.* 11. §. 2. *fol.* 36. *col.* 1. Nauarr. *in Summa Lat. cap.* 27. *num.* 51. Henriq *lib.* 13. *de excomm. cap.* 17. *num.* 2. vnde ſi etiam in canone reſeruante ſuperior expreſſe non reſeruet peccata eorum, qui ſagas conſulunt, aut oſſa mortuorum, vel alia ſacra aut prophana ad veneficia præſtanda colligunt, ac præparant, non cogito illos habere peccatum reſeruatum; quia omnis reſeruatio, vt ſæpe diximus, odioſa eſt, quia reddit vſum ſacramenti pœnitentiæ difficilem, & odia non ſunt amplianda, ſed reſtringenda tantum ad verba reſeruatiua, ita vt illorum ſenſus, & intelligentia ſaluentur, & non extendantur, nec obſtat quod ij, qui hæc faciunt, parato ſint animo ad inuocandos dæmones per actualem veneficiorum geſtationem, & executionem remediorum, quæ ab ipſis veneficis acceperint, quia adhuc actualiter non inuocant, & aliud eſt inuocare actualiter, aliud eſſe paratum ad inuocandum: ſicut aliud eſt furari, aliud eſſe paratum ad furandum.

10\. Circa incantationes, ſi prohibeantur, ac reſeruentur, nihil certum etiam dicere poſſumus, quo adusque verba, quibus reſeruantur, videamus: ſi tamen abſolute incantationes reſeruentur, tunc quidem per ea verba, expreſſa vel tacita inuocatio dæmonis reſeruatur; inuocatio enim dæmonis, ſeu incantatio, vt illam appellat Caietanus in Summa verbo Incantatio, varijs modis fit, omnibus tamen nimis vel in tacito, vel in expreſſo pacto dæmonis: & ſic ipſa incantatio, ſeu inuocatio dæmonis, vel fit per pactum tacitum, & tacitam dęmonis inuocationem, vel per pactum expreſſum & expreſſam illius inuocationem. Itaque expreſſa inuocatio, & incantatio dæmonis in expreſſo pacto cum illo ſancito, initove fundamentum habet: tunc autem datur expreſſum pactum, & incantatio, cum fit hoc pactũ cum ipſo dæmone, do vt des, faciam vt facias, id eſt, inuocabis me, & facies mihi cultum, ac reuerentiam, & ego auxiliabor tibi, vel reuelabo, aut indicabo tibi rem, quam deſideras, vel intueri concupiſcis: quod eſt grauiſſimum peccatum, & ſine dubio reſeruatum ſub nomine incantationis; tum quia homo per hæc ſe quaſi cultui dæmonis dedicat; tum quia pactum, & ſocietatem cum eodem dæmone, perpetuo Dei hoſte init; tum denique, quia peccatum proditionis committit, deficit enim à Dei parte, & ad partes dæmonis tranſit, & ſic transfuga merito appellari poteſt.

Animaduertit autem Leſſius *to.* 1. *de iuſtitia lib.* 2. *de ſuperſt. c.* 43. *n.* 23. *dub.* 5. & Toletus *lib.* 4. *Sũma c.* 16. *n.* 5. peccatum incantationis, pacti, & inuocationis dæmonis, ſæpe coniunctũ eſſe cũ peccato hæreſis, & multa alia peccata grauiſsima inuoluere, quamobrem confeſſarius ad quatuor debet attendere. 11.
Primum eſt ad ipſum peccatum in quo ſæpe promittunt homines ſe fidẽ negaturos, ſacramenta, & alias ſacras cæremonias abiecturos, & tunc inquirendus eſt incantator, an cùm huiuſmodi pactum iniit cum dæmone, & promiſit ſe fidem, aut ſacramenta, & ſacras cæremonias negaturum, exiſtimauerit, fidem non eſſe veram, ſacramenta non ſanctificare, diabolum non eſſe miſerum, & damnatum, ſed habere aliquã diuinitatem, & honore eſſe dignũ, ſi enim iſta credidit, & exiſtimauit, iam erit hæreticus: ſi non credidit, ſed ex malitia, & ob ſuum commodum id pactum fecit cum dæmone; ſolum erit peccatum grauiſſimum contra virtutem religionis, aufert enim cultum, & honorem Deo & ſanctis debitum, ac per ſacras cæremonias ab Eccleſia inſtitutas exhibitum, & defert dæmoni. Secundum ad quod Confeſſarius debet attendere, eſt ipſa inuocatio dæmonis; ſi enim ibi intercedat adoratio, examinandus eſt incantator an firmiter credat, eam adorationem dæmoni deberi & hæreticus erit, vt dixi, ſi credat. Similiter cum ſæpe petat, ea, quę ex voluntate hominis pendent, inquirendus eſt, an credat illum habere poteſtatẽ ſupra hominis voluntatem, & actus liberos illius, vel ſupra ipſas res abſque diuina permiſsione. Si iſta credat, & ruſticus, barbarus, ac ignarus eſt, excuſabitur forte à mortali, ſed raro id eueniet, & in religioſis nunquam erit admittendum: Si tamen poſt admonitionẽ adhuc perſiſtit credere, aut iam non credit dæmonem tamen adhuc inuocat, non eſt hæreticus, ſed grauiſsimum peccatum habet contra religionem commiſſum propter pactum diaboli à quo non vult recedere, ita docet Toletus *libro* 4. *cap.* 16. §. *Inquirendus eſt*. Caietanus *in Summa verbo Incantatio*: Leſsius *citatus*, & alij. Tertium attendendum eſt ad res ex quibus componitur ipſum maleficium, aut filtrum, per quod dæmonis auxilium inuocatur, ſolent enim ibi res ſacræ immiſceri, vt petra aræ, aqua benedicta, ſacra cera, oleum ſanctum, corporalia, & his ſimilia: ſimiliter intermiſcentur ibi verba ſacræ Scripturæ, aut conſecrationis; ſæpe etiam fiunt, ac funduntur ſacræ orationes dæmoni, diabolico plane, ac exquiſito modo, & inuſitato; vt cum fœminæ nonnullæ media nocte diebus Veneris expanſis crinibus in media domo, vel ad angulum illius dæmonem inuocant, aut cum homines ieiuni, & tali, vel tali ſitu accumbentes, oleum vel aquam tenentes ore, & accenſa face huius non illius coloris, & in hac parte domus non in illa auxilium ipſius dæmonis, aut reuelationis illius inuocant, & ex ſpectant, & nunc quidem examinandi ſunt huiuſmodi incantatores, & incantatrices, an crediderint, rebus ſacris, quas in materialibus,

bus, vt ita dicam, horum filtrorum admiſcent, in eſſe virtutem ad faciendos iſtos nefarios effectus, ſi hoc credunt, & ſunt perſonæ ſimplices, ignorantesque à peccato hæreſis excuſantur, &, ſi poſt admonitionem id pertinaciter crediderint, abſque dubio crimen & hæreſeos labem incurrent & excommunicatione bullæ Cœnæ Domini ipſo facto innodantur, ita Toletus *citatus*, & D. Anton. 2. *part. titulo* 12. *capite* 5. §. 1. quod ſi iſta non credant, ſed propter vtilitatem tantum, & commodum ſuum, quod à dæmone ſperant, & ex malitia voluntatis iſta efficiant; tunc quidem peccatum tantum mortale contra virtutem religionis committunt, non tamen peccatum eſt hæreſis. Quantum quod debet confeſſarius attendere, eſt, ipſum damnum, cuius cauſa ſunt erga perſonas maleficiatas, aliquando enim occidunt, aliquando à iudicio, & ſtatu rationis deturbant, aliquando in rebus tantum externis, & bonis fortunæ nocent, & tenentur ad reſtitutionem horum omnium damnorum temporalium, vt docent communiter Doctores, Nauarrus *in manuali Lat. capite* 15 *numero* 19. *&* 20. Leſſius *tomo* 1. *de iuſtitia libro* 2. *de iniurijs & damnis in rebus ſpiritualibus capite octauo, dubitatione prima.* Toletus *libro quarto, Summæ capite* 16. *à num.* 3. Soarius *tomo* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 14. *num.* 12. Gometius *tom.* 3 *cap.* 6. *num.* 12. vbi docent ſolum & præciſe pro damno bonorum temporalium inde ſecuto teneri ad reſtitutionem, non vero pro ipſa priuatione & deturbatione iudicij, & vſus ſenſuum externorum, quia hæc damna iudicij, rationis, & ſenſuum nullo pretio ſunt æſtimabilia, nec quicquam eſt in rerum natura, quod eis cenſeatur æquiualens, ac proinde pro iis nihil deberi, quantumuis reſtitutio illorum petatur, & pro iis ſatis eſt pœnitentiam habere coram Deo, & ita habetur etiam expreſſe *l. finali ff. de his, qui deiecerunt, vel effuderunt*; tenentur tamen reſtituere valorem lucri, quod quis ex ſua arte comparabat, vel induſtria, vel corporis obſequio ac ſeruitio, ſi poſt filtra, artem exercere non poteſt, quia hæc bona temporalia ſunt, vt patet.

12. Dæmonis pactum & incantatio, atque inuocatio tacita multis modis datur, & tunc etiam, qui ea vtitur caſum habet reſeruatum. Primò enim deprehendi poteſt hoc pactum, & incantatio ex aliqua conditione vana, appoſita tamen, vt neceſſaria in rebus ſacris, vt ſi ponatur virtus in verbis Euangelij, ſi tamen ſcripta ſint in pelle, non in papyro, aut tali die, hora, & tempore, & non in alio, & ſimilia, quæ neque ad Dei cultum, neque ad rectam rationem ſpectant. Secundò ex collectione, & colligatione certarum figurarum, aut ſignorum, & literarum exoticarum. Tertiò ex motu cribri cum forcipe. Quartò ex adiunctis nominibus incognitis, & ex pronunciatione literarum incognitarum, hoc enim, inquit Caietanus verbo Incantatio, dæmonum eſt opus quaſi manifeſtũ. Quintò ex excellentia effectus qui promittitur, vt eſt noſſe ſecreta cordium, & ſanitates hominum repẽte facta. Sextò ex admiſtione rerum falſarum, dicendo ſcilicet quod Chriſtus habuit febres, quod virgo ſanctiſſima dolores in partu ſenſerit, vt optime notauit Nauarrus *in manuali Lat. c.* 12. *n.* 22. *in noua edit. n.* 25. Septimò ex promiſſione bonorum, & ex diuinatione infortuniorum & promiſſione vitæ, & felicitatis temporalis recitata aliqua oratione, aut auditis certis verbis ab homine viam primo tranſeunte in die Diui Ioannis Baptiſtæ, & ex collectione ſeminum eo die. Octauo ex vanitate effectus, eo quod moueatur annulus ſuper filum dictis certis verbis. Denique ex vſu aliarum rerum ad ſciendum ſecreta naturalia, veluti ex chartulis luſoriis, ſortibus, aſtrolabio, & aliis huiuſmodi, ad ſubito medendum, vel ad ſciendum furtum commiſſum, aut alias res ſecretas. eſt enim etiam hoc peccatum mortale contra virtutem religionis, ac proinde eſt dæmonem incantare, atque inuocare tacite, vt docent communiter Doctores. Nauarrus *in manuali Latino modo allegatus.* Auila *in compendio Nauarri, verbo Inuocatio dæmonum, num.* 3. Caietanus *verbo Incantatio*, Leſſius *tom.* 1. *iuſtitia lib.* 2. *de ſuperſtitione capite* 43. *dubitatione* 5. *à numero* 23. vnde ſi incantatio, aut dæmonis inuocatio reſeruetur in religionibus, peccatum erit reſeruatum, aliquo ex his modis hîc relatis dæmonem incantare, atque inuocare.

Obſeruare vero hunc diem potius, quam alium ad nauigandum, veluti nautæ communiter efficiunt, peccatum tantum veniale eſt, iuxta Nauarrum *capite vndecimo, numero trigeſimo ſeptimo.* In his 13.
vero incantationibus, quæ pacto virtuali cum dæmone inito & tacito fœderi nituntur, excuſari poterunt aliquando à peccato mortali aliquæ perſonæ nimis credulæ, & ignorantes, maxime ex ſexu fœmineo, quia forte neſciunt interuenire ibi dæmonum inuocationem, & quia bona fide credunt, ſe dare operam rei licitæ, non illicitæ, admonendæ tamen erunt de hoc ſerio à confeſſarijs, nec indicium rei licitæ eſſe poteſt, quod aliquando res fiant, effectuſque mirabiles, nam id ſi non fit à dæmone actiua paſſiuis applicando, certe fieri potuerunt à Deo quando media de ſe non ſunt manifeſte auxilij dæmonis inuocatiua, ratione bonæ fidei facientis, quia putat ſe auxilium à Deo, non à dæmone poſtulare.

De orationibus, quæ vulgo circumferuntur docet Caietanus *in Summa verbo Incantatio*, licite poſſe quemquam illis vti; modo contineant verba pia, 14.
& deuota, non exotica, nec peregrina, & nihil ſignificantia, proteſtando prius ſecum, ſe nolle concurrere cum pacto aliquo dæmonis ſi forte latet inibi, ſed ſolum velle vti piis illis ac ſanctis verbis, à Deo expectans propter illorum ſanctitatem aliqua beneficia, non tamen illa certa, quę inibi fictè, & vane promittantur, & modo ſibi perſuaſum habeat illas orationes nec fuiſſe inuentas in ſepulchro Domini, nec à ſanctiſſima Virgine dum viueret dictatas, aut è cœlo fuiſſe dilapſas; forte enim eos titulos authores illarum, ſi dæmones ſunt, illis affixerunt, vt facilius ſub ea pietatis ſpecie deciperent, hi vani, ac miſeri, & egeni homunciones, vt facilius panem lucrarentur.

Interrogare vero Ægyptianas mulierculas, de bona, vel mala fortuna, in duplici tantum caſu po- 15.
teſt eſſe mortale, primo quando interrogantur animo firmiter credendi illarum dictis, ſecus quando ob curioſitatem, & animo irridendi, vt communiter fit, tunc enim eſt tantum vanitas venialis, non mortalis. ita Nauarrus *in Summa Latina cap.* 11. *num.* 31. Ludouicus Lopez 1. *part. inſtructor. cap.* 41. Sanchez *tom.* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 48. Secundo mortale eſt quando is, qui interrogat, talis eſſet, ac tantæ authoritatis vir, vt graue ſcandalum generaret, id efficiens, nunquam tamen eſſet peccatum mortale reſeruatum, nec ſub titulo incantationis, aut veneficiorum intelligeretur, niſi in indiuiduo reſeruaretur.

16. De Enſalmis maior eſt dubitatio, vtrum licitum ſit illis vti in curationibus, & ſit caſus reſeruatus ſub nomine incantationis, verba Enſalmorum in curationibus adhibere. Non dubito eſſe donum curationis nonnullis perſonis à Deo datum in vtilitatem aliorum; ſpectat enim id ad gratias gratis datas, de quibus agit D. Paulus 1. Corinth. 7. *Vnuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius vero ſic.* & 1. Corinth. 12. *Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, ſecundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum*, &c. & ſtatim: *Nunquid omnes Apoſtoli, nunquid omnes Prophetæ, nunquid omnes Doctores, nunquid omnes virtutes, nunquid omnes gratiam habent curationum?* Dubito tamen an huiuſmodi donum alligatum ſit certis, & ſtatutis verbis, quibus prolatis, ac dictis mirabiles curationes efficiantur, tacitis vero non efficiantur, non eſt enim manus Dei funibus, nec omnipotentia illius alligata verbis; quare ſemper mihi admodum ſuſpectus viſus fuit modus iſte curationis per Enſalmorum verba: Si tamen ea alicubi per Epiſcopos, aut ſuperiores Eccleſiaſticos fuerint approbata, licitum erit illis vti: Si vero approbata non fuerint, nunquam erit licitum illis vti, niſi forte ſub expreſſa intentione, & proteſtatione firmiter vel mente concepta, vel ore prolata, non concurrendi cum pacto aliquo aut fallacia dæmonis, ſi forte adeſt ibi: Si autem huiuſmodi verba non habeant mirabiles hoſce curationis effectus niſi ad certas complicationes lineorum panniculorum, vt mihi dictum, ac ſignificatum fuit à viro quodam petiluſtri, qui illa memoria tenebat, dico eſſe ſignum euidentiſſimum taciti pacti dæmonis, neque enim credendum eſt virtutem Dei iſtis vanis complicationibus, ſic vel ſic, & in hunc, non in illum modum efformatis, virtutem diuinam illorum verborum eſſe alligatam; ac proinde tunc, nec cum iſta proteſtatione, vti licite illis poſſumus, quia id erit dæmonem tacite incantare, ſeu potius in auxiliũ vocare, quod eſt illicitum, vt patet; & ideo peccatum reſeruatum habebit ille religioſus, in cuius religione incantationes fuerint reſeruatæ, ſi huiuſmodi verbis cum illis complicationibus, & non aliter vſus fuerit. ita mihi viſum eſt; dico quod ſentio, ſi alij melius ſenſerint, ego illos libẽter ſequar, nihil enim aliud in re tam peruia, & periculoſa deſidero, quam in album veritatis collimare: & ita mecum expreſſe ſentit Doctor Emanuel à Valle Luſitanus *in opuſculo, quod ſcripſit de Enſalmorum curatione, ſectione 11. cap. 10. num. 21.* vbi refert curationem Enſalmorum fuiſſe ſuo tempore aliquando approbatam ab Eborenſi ordinario, poſtea vero re bene diſcuſſa & conſiderata propter hanc rationem hîc à me tactam, & propter alias multas fuiſſe publico edicto prohibitam, & iuſſam denunciari in viſitationibus.

CAPVT V.

De Apoſtaſia, quæ reſeruari poteſt in religionibus iuxta decretum Clementis VIII. & de crimine fugitiui egreſſus.

SVMMARIVM.

Secundus caſus, qui de mente Papæ reſeruari poteſt in religionibus eſt Apoſtaſia à religione, quando extra ſeptum fit. Quid nomine ſepti intelligatur. num. 1.
Hæc Apoſtaſia intelligitur ſolum de profeſſis, non de nouitiis. num. 2.
Quid ſi religioſus profeſſus fugiat animo non deſerendi, ſed reuertendi ad religionem. num. 3.
An ſit Apoſtata ſi tunc habitum dimittat. ibid.
Quomodo intelligatur Concilium Tridentinum prohibens ne religioſus ad religionem laxiorem transferatur. num. 4.
Poſſunt religioſi de iure ad ſtrictiorem religionem tranſire. num. 5.
An nomine ſtrictioris intelligatur religio perfectior. numero 6.
Omnes religioſi etiam mendicantes poſſunt ad Carthuſianos iure tranſire. num. 7.
Canonici regulares de iure poſſunt ad religionem monachorum tranſire. num. 8.
Mendicantes nec etiam de licentia ſui generalis poſſunt tranſire ad non mendicantes, exceptis Carthuſianis, & ſi contra fecerint tam recipientes, quam recepti ſunt ipſo facto excommunicati. num. 9.
Poſſunt alij regulares, ſi iuſta cauſa detur, de licentia ſuorum ſuperiorum tranſire ad religionem laxiorem. numero 10.
Quæ ſint iuſtæ cauſæ. num. 10.
Non ſufficit petita, & non obtenta. num. 11.
Quomodo Concilium Tridentinum intelligatur cum dicit non licere abſque ſuperiorum localium licentia ſuperiorem adire. num. 12.
Quid ſi ob ſæuitiam id fiat. ibid. fine.
Quid ſi ex ſtatutis ſuæ religionis vſum appellandi ad ſuperiores habeant interdictum. num. 14.
Religioſus qui recedit à religione animo non reuertendi ad illam Apoſtata eſt etiamſi habitum non dimittat. n. 15.
Non omnis fugitiuus eſt Apoſtata: omnis tamen Apoſtata eſt fugitiuus. ibid.
An omnis Apoſtata ipſo facto ſit excommunicatus, etiamſi habitum non dimittat. num. 16.
Quidam affirmant. ibid.
Alij melius negant. reſpondetur illorum rationibus. n. 17.
An Apoſtatæ ſint ipſo iure ſuſpenſi ſi in apoſtaſia ſacris ordinentur. num. 18. & 19.
Quid ſi ab vna religione fugiat religioſus, & ſtatim habitum alterius induat. num. 20.
Quid ſi animo euagandi fugiat. num. 21.
Quid de iis qui nocturna & fugitiua egreſſione vtuntur. num. 22. & 23.

SEcundus caſus, qui ex mente Clement. VIII. reſeruari poteſt in Religionibus eſt Apoſtaſia à religione ſiue habitu dimiſſo, ſiue retento, quando eò peruenit, vt extra ſeptum monaſterij, vel conuentus fiat. Nomine autem ſepti hic, meo iudicio, non intelliguntur clauſtra vel dormitoria, ſed ipſum ſeptum in quo hortus eſt, & arbores ſeruntur; quare quandiu religioſus parietes huius ſepti non tranſilijt, peccatum reſeruatum non habet, pœnæ enim ſunt reſtringendæ, & reſeruatio pœnalis eſt, & odioſa iuxta regulam iuris in 6. *Odia ſunt reſtringenda*, &c. & iuxta Leſſium *l. 2. de ſtatu religioſo c. 41. dub. 15. n. 109. §. ſed verius.* 1.

Et hoc intelligitur ſolum de profeſſis, non de nouitijs. Nouitij enim cum ſint ſui iuris religioſi non 2.

non ſunt, nam licet illi in fauoribus, & priuilegiis nomine religioſorum veniant, non tamen in pœnis. Vnde nouitij apoſtatæ eſſe non poſſunt, ac proinde nec habere caſum reſeruatum per apoſtaſiam à religione, aut furtiuum religionis egreſſum. ita Syluester. *verbo Apoſtaſia num.* 9. & Tabiena *ibi num.* 14. & Sà *verbo Religio fine. num.* 17.

3. Dubitabis an caſum habeat reſeruatum religioſus profeſſus, qui ad tempus è religione fugit, animo tamen non deſerendi, ſed ad religionem reuertendi: Reſp. vt certo loquamur de caſibus, qui in religione reſeruari poſſunt, de mente Clementis VIII. videnda ſunt neceſſario verba reſeruationis, aliter enim nihil certum dicere poſſumus: habere tamen huiuſmodi religioſum caſum furtiuæ egreſſionis; ſi inſciente ſuperiore egrediatur, & huiuſmodi caſus reſeruetur, non dubito: Si autem de iure communi loquamur, exiſtimat Sylu. *verbo Apoſtaſia n.* 9. & Tabiena *ibidem n.* 14. non habere huiuſmodi religioſum caſum reſeruatũ apoſtaſiæ à religione, quia ille iure communi dicitur & eſt apoſtata à religione, qui illam egreditur animo non regrediendi, ſed laicaliter, aut clericaliter viuendi in ſæculo, dimiſſo habitu. Fauent qui dicunt nõ habere caſum, aut crimen apoſtaſiæ de iure cõmuni, illum religioſum profeſſum, qui abſque facultate ſuperioris dimittit habitum, & monaſteriũ egreditur, animo ingrediendi aliam religionem, etiam laxiorem, neque incurrere excommunicationem in iure communi latam contra apoſtatas; quia is non deſerit abſolute religionem, ſed commutat: ille autem in iure dicitur apoſtata, qui ſtatũ religioſum deſerit, non commutat. Vnde cũ is nec deſerat habitum religionis animo laicaliter, aut clericaliter viuendi, neque faciat cauſa euagandi, non videtur eſſe apoſtata in iure, neque excommunicationem in eodem iure latam incurrere, & hi ſunt Angelus *verbo Religioſus num.* 37. Dominicus, & Ioannes And. *in cap.* 2. *ne clerici vel Monachi in* 6. Panormitan. *in cap. ſane, de Regularibus*, & colligitur *ex cap. ex parte, de temp. ord.* Leſſius *tom.* 1. *de iuſt. lib.* 2. *cap.* 41. *de ſtatu relig. dub.* 5. *num.* 102. §. *vtrum vero, fine.* Quamuis alij exiſtiment apoſtatam in iure communi eſſe, & cenſura in eodem iure lata innodari eum religioſum profeſſum, qui abſque facultate ſuperioris monaſterium egreditur, & habitum dimittit, etiamſi id faciat animo religionem aliam ſtatim ingrediendi: ſic exiſtimat Nauarr. *cap.* 27. *in Enchirid. num.* 131. vbi citat Syluestrum, & Caietanum: ſed contrarium eſt verius, ob tactam rationem, quia is non tam dimittit habitum, quam commutat, & pœnæ ſunt ſtricte interpretandæ & cum Doctoribus pro nobis allegatis conſentit expreſſe Sà *verbo Religio num.* 71.

4. Neque obſtat Concil. Trid. *ſeſſione* 25. *cap.* 19. vbi prohibet ne quiſquam religioſus cuiuſque facultatis prætextu à rigore ad laxiorem religionem transferatur, quia non ob id cenſendus eſt apoſtata; ſi enim aliquid probaret Concilium, probaret etiam, nec de licentia Superiorum id fieri poſſe, & tamen Concilium per ea verba ſolum intendit excludere facultates, & licentias obtentas à Prouincialibus, abſque cauſa iuſta datas, vt optime docet Nauarrus *in cap. ſtatuimus* 19. *à notab.* 5. & Emanuel Rod. *tom.* 2. *Summa cap.* 6. *n.* 8. *in vltima edit.*

5. Sciendum tamen omnibus regularibus iure conceſſum eſſe, vt poſſint ad religionem ſtrictiorem tranſire, *cap. licet, de Regularibus*, modo tranſitus matura deliberatione fiat, & ſtudio melioris vitæ, & modo petatur licentia à Prælato, ne per contemptum obedientiæ id fieri videatur, qui tenetur eam dare, ſi tamen non detur, hoc ipſo eam ius concedit dicto cap. licet. Si autem quis non petita ea facultate ad ſtrictiorem religionẽ tranſeat, poteſt reduci à ſuperioribus, vt faciat quod iure debet, vt docet Nauarr. *de Regularibus conſilio* 59. & Leſſius *tomo* 1. *de iuſt. lib.* 2. *cap. de ſtatu religioſo dub.* 13. *num.* 101. Si tamen non leuitate animi, ſed matura deliberatione tranſiuit, non eſt reducendus, vt alij tradunt: ſi autem repetatur, tenetur in conſcientia redire, vt facultatem petat; quia ius non eam licentiam concedit, niſi ſub ea conditione petendæ licentiæ ſiue detur, ſiue non detur, non aliter, nec alio modo.

Dixi *arctiorem*, non *perfectiorem*. quia ius in hoc tranſitu non requirit, vt ea ſit abſolute perfectior, 6
ſed ſtrictior, vt tenent communiter iuris canonici Interpretes, & docet Leſſius *citatus num.* 100. & colligitur ex cap. *licet*, allegato; licet D. Thom. Syluester & alij, non improbabiliter cenſeant, debere etiam eſſe perfectiorem: ſed re vera id ius non requirit, ſolum enim attendit ius ad arctiorem diſciplinæ obſeruantiam, in qua quis ſecuriorem poſſit reddere ſalutem ſuam.

Permittitur autem in iure omnibus religioſis 7.
etiam mendicantibus tranſitus ad religionẽ Carthuſianorum, vt habetur Extrauag. Martini IV. *viã ambitioſæ*; quamuis abſolute hæc religio non ſit omniũ perfectiſſima, non eſt tamen neceſſe vt religio, ad quam fit tranſitus, in omnibus ſit arctior ac ſeuerior; enimuero religio fratrum Minimorum, in victu, & veſtitu arctior eſt, quam Carthuſianorum; non enim vtitur ouis, nec lacticiniis, quibus vtitur Carthuſianorum religio, & tamen poſſunt fratres Minimi cum numerentur inter mendicantes ad Carthuſianos iure tranſire. idem de Capucinis: Religio enim Carthuſianorum eſt arctior in ſilentio, in ſolitudine, & in officij diuini longiſſima recitatione. Et ſicut mendicantes poſſunt tranſire ad Carthuſianos, ita Carthuſiani poſſunt viciſſim ad mendicantes tranſire, apud quos religioſa diſciplina bene ſeruatur, modo ſine lite, & alio graui incommodo id fieri poſſit, vt optime probat, ac docet Nauarrus *titulo, de Regularibus conſilio* 68. & Syluester *verbo Religio.* 4. *quæſtion.* 6. & Leſſius *tom.* 1. *de iuſt. l.* 2. *c.* 41. *de ſtatu religioſo dub.* 13. *num.* 100.

Rurſus etiam permittitur Canonicis regularibus, vt poſſint ad religionem monachorum 8.
tranſire, ſi religioſa ibi ac monaſtica diſciplina in ſua puritate ſeruetur, vt conſtat ex cap. ſane, de regularibus. quia Monachorum religio eſt ſtrictior, vt habetur in cap. quod Dei timorem, de ſtatu Monachorum. nec obſtant cap. mandamus, & cap. nullus 19 quæſtion. 3. in quibus id videtur prohiberi, quia ſolum ibi prohibetur, ne tranſitus iſte fiat ex ira, vel ex odio, aut ex leuitate animi, aliave paſſione, ac perturbatione, aut cum detrimento ſeruitij Eccleſiæ, vt ibidem notat gloſſa.

Notandum vero eſt, non poſſe de iure communi mendicantes, etiam cum facultate ſui ſuperioris Generalis tranſire ad non mendicantes (exceptis Carthuſianis) abſque facultate Pontificis, &, ſi contra fecerint tam recipientes, quam recepti ſunt ipſo facto excommunicati, & profeſſio eſt irrita, patet ex Extrauaganti 1. *de*

Regula

Regularibus, quæ incipit, *Viam ambitioſa*. Hæc tamen extrauagans non videtur recepta, nam Nauarrus *conſilio 56. de Regularibus*, probat iure communi poſſe Generalem ordinis Diui Auguſtini dare facultatem tranſeundi ad religionem laxiorem ex iuſta cauſa, nec meminit huius extrauagantis, vel certe, quod mihi videtur certius, huiuſmodi extrauagans ſolum agit de ijs, qui iuſtam cauſam non habent tranſeundi, vt patet ex illis verbis illius, *fucatis coloribus, & vt liberius degant, & beneficia monaſtica conſequi valeant*. quare cum cauſa poterunt Generales hanc facultatem illis dare, abſque cauſa vero ſolus Summus Pontifex, vt inſinuat Leſſius *tomo 1. de iuſtitia libr. 2. cap. 41. de ſtatu religioſo. dub 13. num.* 104. Dixi de iure communi, quia interdum Generales ex priuilegio eam licentiam dare poterunt.

10. Poſſunt etiam Regulares, ſi iuſta cauſa detur, cum licentia ſui Prælati tranſire ad ordinem laxiorem: cauſæ autem iuſtæ eſſe poſſunt primo ſi collapſa ſit diſciplina in ſtrictiore: ſecundo ſi odia, & ſimultates in ea vigeant: tertio ſi ipſe ſit alijs exoſus: quarto ſi ob corporis debilitatem non poſſit ferre rigorem diſciplinæ: &, ſi monaſterium eſt ſubiectum Epiſcopo, hic hanc facultatem dare poteſt; ſi eſt exemptum, Prælatus, qui iuriſdictionem habet quaſi Epiſcopalem vt Prouincialis, cum conſenſu tamen Capituli: ita docent Panormitan. *in capit. non eſt, & capit. ſignificatum, de Regularibus*. Innocentius *ibi*, Syluester *verbo Religio 4. quæſtione ſecunda*. Nauarrus *Commento 4. numero* 11. & gloſſa *in capit. non eſt dubium*. Leſſius *citatus numero* 102. Requiritur autem conſenſus Capituli, quia hæc res eſt vna de maioribus negotijs totius monaſterij, in quibus iuxta regulam, & canones requiritur Capituli conſenſus.

11. Hæc autem facultas Prælati debet eſſe in re obtenta, nam quando tranſitur ad religionem laxiorem, non ſufficit petijſſe, ſed neceſſe eſt vt obtineatur. nam ius non aliter nec alio modo hoc concedit. Non tamen ſi abſque facultate dimiſſo habitu tranſeat, cenſetur apoſtata, nec excommunicationem apoſtatis in iure illatam incurrit, vt diximus num. 3. quia non deſerit abſolute ſtatum religioſum, ſed commutat, vt ibidem diximus.

12. Sed oppones Concilium Tridentinum *ſeſſione vigeſima quinta, capit. quarto*. de Regularibus, ibi enim docet non licere Regularibus egredi è monaſterijs, prætextu etiam adeundi ſuos ſuperiores, niſi ab ijſdem vel miſſi, vel vocati fuerint, & alioqui tamquam vere apoſtatæ, & deſertores puniri poſſint; ergo ſi prætextus adeundi ſuperioris non ſufficit, vt euadant pœnas deſertorum & apoſtatarum, nec etiam ſufficiet prætextus ingrediendi aliam religionem arctiorem; Reſpondeo Concilium Tridentinum non dicere eos eſſe apoſtatas, ſed poſſe puniri tamquam apoſtatas ob crimen fugitiui, & furtiui egreſſus ſub prætextu adeundi ſuos ſuperiores. Vnde docet Concilium poſſe illis quoad forum externum in pœnam criminis applicari pœnas in iure apoſtatis impoſitas, non tamen illas iam in foro conſcientiæ incurriſſe. Imo nec decretum Concilij Tridentini locum habet in eo religioſo, qui fugit animo adeundi ſuum Prouincialem ob ſæuitiam ſui ſuperioris localis, aut ob metum carceris aſperioris ſolito, vt numero ſequenti dicemus, nec in eo, qui credit ſe non eſſe profeſſum, vt ait Sà *verbo Religio num.* 71. Quæ autem ſint pœnæ apoſtatarum, vide apud Syluestrum *verbo Apoſtata. num.* 11.

13. Et vero quamuis Ioannes Ramirez *de confirmatione ordinis Diui Iacobi capit. 14. fine, verſ. quarta declaratio*, innixus huic decreto Concilij Tridentini, auſus ſit affirmare non eſſe licitum alicui religioſo, quantumuis male & aſpere tractetur à ſuo ſuperiore locali, confugere ad maiorem ſuperiorem abſque licentia inferioris in ſcriptis; & poſſe huiuſmodi confugientes pœnis ab eodem Concilio inſinuatis puniri, & alijs ſæuioribus: tamen hæc illius ſententia non placet, quia appellatio ad ſuperiorem in rebus grauibus eſt de iure naturali, appellatio autem vel verbis vel facto fit, & hæc eſt appellatio facti: & ideo, vt optime notat Nauarrus *libro ſecundo, conſiliorum, titulo de appellat. conſilio 4 numero* 5. intelligendum eſt decretum Concilij de illo regulari; qui non ita grauatus, ſine vlla cauſa fugit ad ſuperiorem, eo quod prætendat ſibi licitam eſſe illius aditionem abſque ſui ſuperioris localis facultate, & cum Nauarro idem ſentit Rodrig. *tomo 1. queſtionum Regularium quæſtione 29. articulo* 2. Aragonius *2.2. quæſtion. 69. artic. 3.* Sotus *libro 5. de iuſt. quæſt. 6. articulo 3.* & probatur ex textu *in capit. de Priori, de appellat.* vbi ex præſcripto Pontificis iubetur puniri Prior, qui in rebus grauibus appellationem non admiſit, & id docet etiam Cenedo *de quæſtionibus Canonicis quæſtione 26. numero* 22. Vnde licet Ordinarius iuſte ex prædicto Concilij decreto poſſit capere, & comprehendere talem religioſum per ſuum territorium tranſeuntem, non tamen illum poteſt iuſte retinere, ſi fidem faciat, ſe ob iuſtum grauamen facto ad ſuum ſuperiorem appellaſſe: neq; enim Concilium in eo loco prohibet, aut prohibere intẽdit: eam appellationem, quæ ob iuſtum grauamen vel verbis, vel facto fit: Vnde ſi conſtet Epiſcopo huiuſmodi religioſum ob iuſtum grauamen ſuum ſuperiorem adire, & ideo licentiam in ſcriptis non habere, quia illam concedere ſuperior noluit, tenetur eum dimittere, vt optime probat Cenedo.

14. Hæc tamen doctrina non procedit in illis religionibus, quæ vſum appellandi habent interdictum, in rebus etiam grauibus, vt in religione Diui Dominici; licet enim appellatio ſit de iure naturali, tamen vnuſquiſque poteſt cedere ſuo iuri, & illi renuntiare, & eo ipſo, quod aliquis in prædicta religione profeſſionem facit, huic iuri cedit, ac renunciat, quemadmodum vouens caſtitatem renunciat iuri, quod habet, ad contrahendum, & vouens paupertatem iuri, quod habet ad ſibi acquirenda bona temporalia: quam renuntiationem vt iuſtiſſimam defendunt Emanuel Rodrig. *tomo 1. quæſt. Regular. quæſt. 29. artic. 3. & in Summa titulo de ordine iudiciario capit. 13. numero* 5. & Couarr. *in pract. cap 23 num. 6. verſ.* 8. & Zerola 2. *part. §. Regulares verſ. 6.* & Arag. *2. 2. quæſt. 69. art. 3.* & Sotus *libr. 5. de iuſt. quæſt. 6. artic. 3.* & Cenedo *de quæſt. regul. ſeu Canon. quæſt. 26. num* 23.

15. Sed petes, An ſit vere apoſtata ille religioſus profeſſus, qui è religione fugit, non animo ingrediendi aliam religionem, etiam laxiorem? Reſpond. vel fugit dimiſſo habitu, vel retento, & rurſus vel fugit animo deſerendi religionem, vel animo euagandi, & reuertendi iterum ad religionem, aut monaſterium. Si fugit, receditque

ſponte ſua, animo deſerendi religioſum inſtitutum, & non reuertendi ad religionem; apoſtata eſt, etiamſi habitum non dimittat. quod per ſe euidens eſt; nam apoſtata dicitur à deſertione inſtituti religioſi, non autem ab habitus depoſitione, vt optime notauit Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, capit. 41. dubio 15. numero 109. §. ſed verius.* & quamuis apoſtatæ, & fugitiui, ſi habitum dimittant, in pœnis excommunicationis, & ſuſpenſionis, in iure ſint æquales, vt ſtatim patebit, tamen non omnis fugitiuus eſt apoſtata, omnis tamen apoſtata eſt fugitiuus, quia non omnis fugitiuus habet animum deſerendi religionem, etiamſi habitum dimittat: at omnis apoſtata, eſt fugitiuus, quia à religione fugit, & ita docet optime Syluester *verbo Apoſtaſia numero nono, fine.*

16. An autem omnis apoſtata ipſo facto ſit excommunicatus, etiamſi habitum non dimittat, de iure communi loquendo, eſt dubium. Quidam affirmant ipſo iure excommunicatum eſſe, quamuis habitum non dimittat: Ita videtur docere gloſſa in capit. vt periculoſa, ne clerici vel monachi, verbo horum. & hi quidem magnum præſidium videntur habere in prædicto cap. *vt periculoſa.* vbi Pontifex ita dicit: *Vt periculoſa religioſis euagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquis quicumque religione tacite, vel expreſſe profeſſus in ſcholis, vel alibi temere habitum religionis ſuæ dimittat, nec accedat ad quauis ſtudia literarum niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eiuſdem ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa: ſi quis autem horum temerarius violator extiterit excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto.* vbi gloſſa ibi *verbo horum*, ita habet: *id eſt, vel quia apoſtatat dimittendo habitum, vel quia vadit ad ſtudium ſine licentia.* & videtur intelligendum *non dimiſſo habitu.* Alij melius negant, dicuntque huiuſmodi apoſtatam non incurrere ipſo facto excommunicationem, niſi habitum dimittat. ita docet expreſſe Leſſius *citatus tomo primo, de iuſtitia libro ſecundo, capit. 41. dubio 15. numero 109. §. ſed verius,* Syluester *verbo Apoſtaſia. numero 11. quæſtione* 8. & Caietanus *verbo Apoſtaſia in Summa.* & Sà *verbo Religio. numero 72. quia cap. vt periculoſa*, ſolum loquitur de his, qui habitum dimittunt; quare cum hæc ſit pœna, non eſt extendenda vltra verborum proprietatem. Ego hanc vltimam ſententiam amplector.

17. Nec prima multum habet difficultatis, nam capit. vt periculoſa, in verbo *horum*, ita eſt intelligendum; id eſt, vel quia apoſtatat, dimittendo habitum: vel quia fugit, & diuertit ad ſtudium ſine licentia, dimiſſo habitu: & ſic nec apoſtata, nec fugitiuus (vt de fugitiuo ſtatim dicemus) incurrunt prædictam excommunicationem ipſo facto iure impoſitam, niſi vterque habitum dimittat, quod patet euidentius ex verbis ſequentibus prædicti cap. vt periculoſa: *Doctores quoque, ſiue magiſtri, qui religioſos habitu dimiſſo leges vel Phyſicam ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili, ipſo facto, cenſura ſint innodati.* vbi vides textum ſiue de apoſtatis, ſiue de fugitiuis loquatur, ſemper loqui ſuppoſita dimiſſione habitus; imo, vt bene ibi notat gloſſa verbo *ipſo facto*, apoſtata nullibi in iure eſt ipſo facto excommunicatus præterquam in hoc cap. vt periculoſa, alias enim de iure apoſtata non erat ipſo facto excommunicatus, ſed excommunicandus, & cum gloſſa id plane docet etiam Ioannes Andreæ & Bernard. *in capit. ſi quis ex clericis 32. diſtinction. de vita & honeſtate clericorum, & ex capit. ſi quis ex clericis, de apoſtaſia. cap.* 3.

Præter excommunicationem ipſo facto (de qua hactenus) eſt etiam apoſtata, ipſo iure ſuſpenſus ab ordine ſacro, quem ſuſcipit, ſi in apoſtaſia illum ſuſcipiat, vt docet Syluester *verbo Apoſtaſia numero nono.* & Panormitanus *in capit. finali, de apoſtatis*, & ſolus Papa quantumcumque pœniteat, cum eo diſpenſare poteſt, vel Epiſcopus ſi minorem tantum ordinem ſuſcepit, & exemptus non eſt, quia in exemptos nullam habet Epiſcopus iuriſdictionem, vt de ſe patet. Hic tamen pene idem dubium oritur, An ille apoſtata, qui à religione fugit, animo deſerendi illam, nec tamen habitum dimittit, hanc pœnam ſuſpenſionis ipſo facto incurrat? Reſpondeo probabile eſſe illam non incurrere, niſi habitum dimittat, quia tam hæc pœna, quam pœna excommunicationis ipſo facto, ſolum illis apoſtatis imponuntur, qui dimittunt habitum. Dices, illi, qui à religione recedunt, animo illam deſerendi, licet habitum non abijciant, ſunt vere apoſtatæ, apoſtata enim dicitur à deſertione religioſi inſtituti, non ab habitus depoſitione. Reſpondeo eſſe vere apoſtatam, & poſſe puniri excommunicatione, vel ſuſpenſione ab ordinibus per iudicis, aut ſuperioris ſententiam, non tamen vllam pœnam latæ ſententiæ ipſo iure communi admittere, niſi habitum dimittant, quod ordinarie ſolet fieri, & ſic reſpondet Leſſius *tomo 1. de iuſtitia libro 2. capit. 41. dubio 15. num. 109.* quia ius non illam imponit, niſi habitum dimittat. 18.

Dixi, iure communi, quia attentis priuilegijs, & peculiaribus ſtatutis cuiuslibet religionis, fieri poterit, vt religioſus profeſſus, excommunicatione ipſo facto innodetur, vbi ab illa recedit, animo illam deſerendi, quamuis habitum non dimittat. 19.

Sed quid ſi ab vna religione fugiat animo illam deſerendi, habitum alterius ſtatim induens, animo illam ingrediendi? Reſpondeo; ſi de licentia ſuperioris, & maioris partis conuentus hoc efficiat, nec fugitiuus, nec apoſtata dici poteſt, etiamſi laxiorem religionem ingrediatur; ſi vero abſque debita licentia faciat fugitiuus dicetur, non apoſtata, quia abſolute non eſt deſertor religioſi inſtituti, ſed commutator: quamuis autem ſit fugitiuus, non erit excommunicatus ipſo facto, quia abſolute non dimittit habitum religionis, ſed commutat, excommunicatio enim ipſo facto ſolum ijs fugitiuis iure imponitur, qui habitum dimittunt, & à religioſa diſciplina, & obedientia ſe ſubtrahunt per aliquod ſaltem tempus: poteſt tamen is excommunicari, & alijs pœnis affici, non tamen talis eſt ipſo facto, & ita colligitur *ex capit. vt periculoſa, ne clerici vel monachi.* colligitur etiam ex Syluestro *verbo Apoſtaſia, numero* 9. & ex Sà *verbo Religio, num.* 72. 20.

Si autem religioſus profeſſus animo euagandi, à religione fugiat, & iterum reuertendi ad illam, non eſt ipſo iure excommunicatus, niſi habitum dimittat, vt iam diximus, & patet expreſſe ex prædicto cap. vt periculoſa, ne clerici vel monachi. docet Syluest. citatus, & Leſſius allegatus. Hoc vero intereſt inter apoſtatam, eiectum & fugitu- 21.

gitiuum: quia apoſtata eſt, qui à religione diſcedit animo deſerendi religioſum inſtitutum; & ſi habitum exuat, eſt ipſo iure excommunicatus, ſi non exuat poteſt excommunicari, non tamen eſt ipſo facto excommunicatus. Fugitiuus autem eſt, qui ſponte à religione fugit animo non deſerendi inſtitutum religioſum, ſed tantum euagandi, & iterum ad religionem reuertendi, & is ſimiliter ſi habitum dimittit, ipſo iure eſt excommunicatus, ſi vero non dimittit, poteſt excommunicari, non tamen ipſo facto & iure eſt talis: vnde cum etiam apoſtata à religione fugiat, omnis apoſtata eſt fugitiuus, non tamen omnis fugitiuus eſt in iure apoſtata. Eiectus ille dicitur, qui non ſponte recedit, ac fugit, ſed iuſſus, vel compulſus dimittitur, & ſic qui eiectus vel dimiſſus diſcedit nec excommunicationem, nec alias iuris pœnas, apoſtatis, & fugitiuis impoſitas incurrit, vt patet.

22. Tertius igitur caſus, qui ex mente Clementis VIII. reſeruari poteſt in religionibus, eſt nocturna, ac furtiua egreſſio è monaſterio, etiam animo non apoſtatandi facta: quamobrem videnda ſunt verba, quibus reſeruetur hic caſus. nam ſi vtrumque reſeruatur, non ſufficit ſola diurna vt peccatum reſeruatum inducat, nec ſufficit etiam ſola nocturna, ſed vtraq; neceſſe eſt concurrat: illa autem particula *furtiua*, appoſita eſt ad diſtinctionem nocturnæ, vel diurnæ egreſſionis factæ de licentia tacita, vel expreſſa ſuperioris.

23. Si tamen aliqua excommunicatio in aliqua religione lata ſit in eos, qui per diem, vel noctem furtiue è monaſterio egrediuntur; tunc quidem ratione excommunicationis reſeruata erit abſolutio, ſublata tamen reſeruatione abſolutionis ſeu excommunicationis iam peccatum reſeruatum non manet, generaliter enim loquendo quãdo reſeruatur aliquod peccatum cum aliqua cenſura, ſublata reſeruatione cenſuræ non manet peccatum reſeruatum, & poteſt à quolibet ordinario confeſſario abſolui, vt docet Rodrig. *tom.* 1. *Summa cap.*55. *num.* 4. *fol.* 160. & Henriq *libr.* 6 *de pœnit. cap.*14. *num.* 10. & Nauar. *cap.*27. *num.*261. *in manuali edit. vltima.* Nomine autem monaſterij venit totum ſeptum pariete circumdatum, vt diximus num 1. Vnde vt quis habeat crimẽ nocturnæ, & furtiuæ egreſſionis è monaſterio, opus eſt vt hoc ſeptum tranſiliat, dum enim non tranſilit, ſi hoc crimen in religione reſeruetur, peccatum reſeruatum non habet, quia pœnæ cum ſint odioſæ, ſtricte accipiendæ ſunt, ita vt comprehendant totum id, quod nomine monaſterij venire poteſt.

CAPVT VI.

De crimine furti, & proprietatis quod in religionibus iuxta decretum Clementis VIII. reſeruari poteſt.

SVMMARIVM.

Quid nomine proprietatis intelligatur in religioſis. numero 1.

Quando ſuperiores declarant quantitatem mortale attingentem eſſe peccatum reſeruatum in religione, non poſſumus intelligere tacitam voluntatem illorum eſſe, eam non eſſe reſeruatam. num.2.

Quid attendendum ſit ad excuſandos religioſos à peccatis circa data & accepta. num.3.

Quid poßint religioſi donare alijs religioſis diuerſæ religionis abſque mortali. num.4.

Quid ſi ſint eiuſdem ordinis & religionis & monaſterij. num.5.

Quid ſi ſint eiuſdem ordinis, ſed diuerſi monaſterij. numero 6.

Quid poßint religioſi donare vel accipere externis & ab externis abſque peccato mortali, ſecluſa declaratione ſuorum ſuperiorum. num.7.

Quid ſi religioſus ob animi leuitatem & ventris ingluuiem accipiat vnam gallinam, vel caſeum ad faciendum ientaculum cum amico. num.8.

Quid ſi capſulam dulcearum. ibid.

Quid poßint religioſi iter facientes dare ex præſumptiua voluntate ſuperioris. num.9.

Quid poßint ex eadem voluntate præſumptiuâ tunc acceptare. num.10.

Quid poßint licite Prælati locales dare externis, vel dare ſuis licentiam ad dandum extra peccatum. numero 12.

An religioſi vel moniales poßint habere redditus vitalitios ſeu cenſus ad nutum ſuperiorum auferibiles. numero 13.

Quid ſi religioſus extra pios vſus aliquid expendat. numero 14.

Quid ſi licentiam petat ad licita & expendat in illicitis. num.15.

An qui vel quæ aliquid à religioſis accepit ob illicitos vſus teneatur illud monaſterio reſtituere. num.16.

Quid ſi non extet. ibid.

Quid ſi bona fide accepit & conſumpſit. ibid.

Quid ſi res ſint in religione ad communem vſum religioſorum deſtinatæ, & religioſi petant ad illas facultatem, & non obtineant. num.17.

An peccent contra votum paupertatis illi religioſi, qui volentibus ſibi aliquid dare ſuadent, vt dent propter ſe alijs externis. num.18.

Quid ſi prius ipſi acceptent, & poſtea donent. ibid.

An peccent mortaliter contra caritatem illi religioſi, qui abſque cauſa ſæculares impediunt, ne ſuo intuitu aliquid religioni donent. num.19.

Et quæ cauſa excuſent. ibid.

Vtrum in religione quæ habet pro inſtituto ne eleemoſynæ pro Miſſis vel concionibus accipiantur, poßint religioſi ita conuenire cum ſæcularibus: Faciam tibi tot ſacra, ſi eleemoſynam illorum dones tali pauperi. num.20.

Quid ſi prædicti religioſi non habeant regulas obligantes ad mortale peccatum. num.21.

Quomodo explicatur votum obedientiæ in religionibus. ibid.

Et quando mortaliter contra hoc votum peccetur. ibid.

QVartum & quintum peccatum, quod in religionibus iuxta mentem Clementis VIII. reſeruari poteſt, eſt proprietas vel furtum, quod ſit peccatum mortale contra votum paupertatis. Nomine autem proprietatis, non ſolum intelligitur illa proprietas, qua quis accipit aliquid ab externis abſque facultate ſui ſuperioris, illudque ſibi appropriat, ſed etiã illa, qua quis religioſus aliquid è monaſterio furtim accipit abſq; eadem facultate, illudque ſibi etiam appropriat, vel 1.

vel alteri ſæculari dono data, vel mitti: Et vtrumque reſeruari poſſe tam furtum, quam proprietatem, ait Clemens VIII. Videnda ergo ſunt, & attente conſideranda verba reſeruationis, poſſunt enim ſolum reſeruari in religione furta illa, quæ tantum fiunt, ac committuntur quando religioſus aliquid ex religione furatur, vt externis donet, nō vt religioſis eiuſdem ordinis, & monaſterij, & tunc ſolum reſeruatum erit illud peccatum, ſi furtum committatur ex bonis religionis, & donetur externis; non autem illud, quo aliquid accipitur ab externis ſibiq; religioſus illud appropriat, niſi poſtea iiſdem donet externis abſq; facultate, neque illud, quod vnus religioſus donat alteri eiuſdem ordinis vel monaſterij. Deinde inſpiciendum eſt, quæ ſit quantitas peccati mortalis in qualibet vrbe, oppido, vel loco, vt inde colligatur peccati reſeruatio; poteſt enim certa quantitas eſſe peccatum mortale in vno loco, non in alio, in aſſignanda enim hac quantitate attendendum eſt ad loca, terras, & vrbes magis vel minus pecunioſas, & populoſas, quibus res carius vel vilius emuntur, nam illa furti quantitas, quæ eſt peccatum mortale Bracharæ, vel in alio loco minus pecunioſo, non eſt Oliſipone: quare æſtimatio huius quantitatis magis pendet ex arbitrio prudentis, quam ex certa aliqua regula, quæ dari poſſit, quæ enim reſpectu vnius loci magna quantitas videtur, & attingens ad peccatum mortale ob paupertatem loci, in alijs locis videbitur perexigua, & ad mortale non attingens, ob abundantiam pecuniæ, & rerum vendibilium carentiam, ac inopiam.

2. Solent autem ſuperiores religionis declarare ſuam intentionem eſſe, reſeruare ſibi furtum, vel appropriationem quæ fiat ex bonis religionis, & peccatum mortale contineat, & tunc quidem ſuppoſita ea declaratione iam non poſſumus præſumere eam quantitatem mortalem non eſſe reſeruatam, voluntas enim ſuperioris expreſſe declarata reijcit voluntatem præſumptiuam circa declaratum obiectum, ac quantitatem. Si tamen aliquis religioſus credat firmiter hic & nunc ſuperiorem fore contentum, vt aliquid accipiat, vel donet ad quantitatem mortalem, ac reſeruatam accedens, tunc quidem non peccabit mortaliter, nec peccatum reſeruatum habebit, ſi ea donet, vel ſibi appropriet, & licet poſtea ſuperior reſciens, id male accipiat, non ideo mortale peccatum erit; quia ſuperior id ægre fert, eo quod non fuit à ſe petita facultas, & ſic inuitum ſe præbet, quoad modum dandi, & non quoad ſubſtantiam dati; &, ſi dicat, ſe inuitum fuiſſe, quoad ſubſtantiam dati, irrationabilis eſt: nam ex coniecturis, & propenſa voluntate ſuperioris erga ſe, poteſt aliquis religioſus iudicare hic, & nunc ſibi dandam fore à ſuperiore libentiſſime eam licentiam ſi peteretur, & ita docet Rebellus *1. p. lib. 3. q. 15. ſect. 3. nu.* 14. Nauar. *cap.* 17. *num.* 138. Caietanus *verbo Furtum, notabili* 2. Fumus *verbo item Furtum.* §. 2. quod intelligendum eſt, niſi quoque ſuperior declaret, non ſolum ſuam intentionem eſſe reſeruare ſibi peccatum furti, vel appropriationis attingentis mortalem quantitatem, ſed etiam ſuam eſſe intentionem, quod ſubditi nulla præſumptiua ſuperioris voluntate vtantur, vt ab hoc peccato furti, vel appropriationis excuſentur.

3. Quare in furtis, & proprietatibus religioſorum ad excuſandos religioſos à culpa mortali, atque adeo à peccato reſeruato, duo vel tria adnotanda erunt. Primum eſt in quibus rebus & quouſque in vnaquaque religione, & monaſterio cenſeatur facultas, vel vſus communis, ac generalis ad aliquid dandum, vel accipiendum, hoc enim tantum ſufficit, vt non peccent religioſi in voto paupertatis. Secundum eſt non eſſe, nec cenſeri culpam lethalem, quando ſubditus ſciret vel bona fide crederet, enim erga ſe eſſe ſuperioris affectum, eamque voluntatem, vt libenter ſibi concederet ſi ſciret illum tali re indigere, aut tale aliquid deſiderare, dono dare, tunc enim cenſetur habere licentiam ſaltem virtualem, in eo affectu ſuperioris erga ſeipſum latentem, peccat tamen venialiter, quia et ſi rem illam quodammodo vel accipiat, vel donet externis ex voluntate ſuperioris interpretatiua, & virtuali, modus tamen dandi, & accipiendi eſt, abſolute loquendo, contra voluntatem illius. ita præter omnes numero præcedenti citatos, docet expreſſe Leſſius *tomo* 1. *de iuſtitia l. 2. capit.* 41. *de ſtatu religioſo, dubit.* 9. *numero* 80. & Hieronymus Flamma 3. *part. methodi capit.* 9. §. 12. Tertium eſt Epichæa: eſt autem Epichæa voluntas quædam præſumptiua ſuperioris, qua rationabiliter poſſumus præſumere ſuperiores hic & nunc licentiam conceſſuros, etiamſi voluntas ſuperioris non ita ſit propenſa erga ſubditum. Ad Epichæam tamen duo requiruntur. Primum eſt, quòd res vrgeat. Secundum eſt, quod ſuperior non ſit præſens, vel præſto: Sic poterit religioſus iter faciens, ſi galerum amittat, alterum emere de pecunijs religionis, poterit etiam donare eleemoſynas aliquantulo maiores, ſi neceſſitas occurrat, adeſt enim tunc conſenſus ſuperioris interpretatiuus, qui non adeſt quando res facile differri poteſt: ſic Leſſius citatus, & Nauarrus *cap. non dicatis.* 12. *quæſt.* 1. *num.* 40. D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 8. *ad* 1.

Hieronymus tamen Flamma *in* 3. *part. methodi cap.* 9. §. 12. circa danda, & accipienda inter religioſos, & præſertim inter monachos ſic diſcurrit, diſcurſus tamen illius locum non habet, quando ſuperiores contrarium declarant. Vel religioſus qui dat, eſt eiuſdem ordinis cum recipiente, vel non eſt. & ſi eſt eiuſdem ordinis; vel eſt eiuſdem monaſterij, vel diuerſi. Si non eſt eiuſdem ordinis, idem erit de illo dicendum, ac ſi donaret aliquid alicuius momenti ſæculari homini, eſſet enim id tunc furtum ex bonis religionis commiſſum, ſeu alienatio quædam: excipit tamen ille caſum, quo duo concionatores diuerſi ordinis, vel honorabiles fratres mutuo ſibi darent libellos non magni pretij ad fouendum gratiam, & amicitiam, ſermones ſcriptos, materias Theologicas, & picturas imaginum, non magni momenti, quia hoc fit ex licētia interpretatiua, & eſt mutua compenſatio, & ciuilis quædam comitas, quam velle auferre, nec iuſtum eſſet, nec decens, quia lex Dei, & religionis eſt nimis diſerta, ac prudens. 4.

Si religioſus dans, & accipiens ſint eiuſdem ordinis & monaſterij profeſſi, aſſerit Flamma poſſe ſibi mutuo dare libros, & res cuiuſcumque pretij, quarum vſus ſibi conceſſus ſit, abſque vllo furti ſcrupulo, nulla enim fit iniuria, quia quicquid acquiritur, monaſterio acquiritur, vbi profeſſionem emittunt; enimvero dans voluntarie vſum, quem habebat, præbet; dominium vero ſemper in monaſterio manet, cum ſemper dominium rei penes illud maneat, ſiue hic ſiue ille monachus vſum 5.

vſum habeat, & nulli ſit iniuria, niſi tantum Prælato ſi id ſine eius licentia, ac facultate fiat, hæc autem non erit iniuſtitia, ſed inobedientia, & ſemper venialis, niſi adſit contemptus, & hoc iuxta prædictum Flammam in omnibus religionibus procedit, quæ habent bona in communi, dempta tantum religione familiæ Franciſcanæ, quæ non habet.

6. Si vero ſint eiuſdem ordinis, ſed diuerſi monaſterij, poſſunt, inquit, ſibi inuicem dare res minoris pretij ſine licentia Prælati, quæ cum in indiuiſibili pretio non conſiſtant, opus eſt, ait, vt ponamus exemplum in duobus ſudariolis, mappiſve narium, & in vno mantili lineo ad extergendas manus, in vna interula, ſeu ſubula, & in ſimilibus, dummodo non ita ſit iterata datio; & hæc planior eſt doctrina, quando ambo ſunt eiuſdem monaſterij conuentuales, etiamſi ſint in diuerſis monaſterijs profeſſi: nam tunc cum ſint ſubditi eiuſdem Prælati, maior communicatio eis concedenda eſt, ad vtenſilia veſtitus, quia illis ad vſum conceſſa ſunt; & ideo poterunt donare ſibi ad inuicem tunicas, caligas, cuculam, & his ſimilia, abſque offenſione voti paupertatis; perfectius tamen erit hæc facere de licentia Prælati. poterunt etiam donare inuicem vaginam cultellorum, & librum valentem duobus argenteis. hæc Flamma. illius tamen doctrina quoad donationem externorum, & aliorum religioſorum diuerſi ordinis non procedit in eo caſu, quo ſuperior edicto aliquo declaret ſuam intentionem eſſe reſeruare furtum, aut alienationem, quæ quantitatem attingat peccati mortalis.

7. Secluſa vero hac declaratione petes quid poſſint religioſi abſque peccato mortali donare vel accipere ab externis? Et quidem de religioſis ad modum filiorum ratiocinandum eſt, religioſi enim inter filios computantur, iuxta cap. *licet, de ſepulturis; & l. qui in poteſtate. ff. de teſtamentis, & Authenticam ingreſſi. C. de ſacroſanctis Eccleſiis.* & ita docet Nauarrus *in capit. non dicatis 12. quæſtione prima, numero ſexageſimo ſecundo.* & Rebellus 1. *part. libro tertio, quæſtione decima quinta, ſectione decima tertia, numero vigeſimo ſecundo.* & non computantur cum ſeruis, & mancipijs, vt male quidam Canoniſtæ dixerunt, eo fundamento ducti, quia ſerui quicquid acquirunt, Domino acquirunt, & religioſi quicquid acquirunt, religioni acquirunt: ſed eſt inutilis comparatio, nam etiam filijfamilias quicquid acquirunt, non ſibi, ſed patri acquirunt, ac proinde cum filijsfamilias religioſi ſunt comparandi, non cum ſeruis: vnde cum filijfamilias hominum mediocriter pecunioſorum non peccent mortaliter, ſi eis inuitis ad honeſtam recreationem, aut donationem furentur quinque argenteos, ſiue regales, aut ſaltem quatuor, vt docent Petrus Nauarra *libro tertio. de reſtitut. capit. primo, numero 66.* & Rebellus 1. *part. de obligat. iuſtitiæ libro tertio, quæſtione decima quinta, numero decimo ſexto.* vt licite & honeſte gaudeant cum ſeruis, & amicis. pariter dicendum eſt de religioſis, eos mortaliter non peccare, ſi hanc quantitatem furentur inuitis ſuis ſuperioribus: & certe Rebellus *citatus quæſtione 15. ſection. 13. numero 22.* exiſtimat eos propter præſumptiuam voluntatem ſuorum Prælatorum non peccare mortaliter, ſi ſimul furentur à religione vel ad donandum externis, vel ad ſibi appropriandum quatuor regales plus minuſve, &, ſi Prælati ſunt inuiti, dicit irra-

P. Steph. Fagundez in quinque prec. Eccl.

tionabiliter eſſe inuitos, & concordat cum doctrina Flammæ tradita *numero 6. & 7.* & fundamentum Rebelli eſt optimum, primo quia non minus credendi ſunt Prælati inuiti, & religio erga ſuos ſubditos quoad res furtiue acceptas, quam patres erga ſuos filios, nec ſtrictiores eſſe debent de patrimonio Chriſti, quod ipſi nec ſudore, nec labore acquiſierunt, quam patres ſunt de ſuo, quod vel iure hæreditario à ſuis maioribus acceperunt, vel nimio ſudore, ac labore compararunt. Secundo, quia quamuis Prælati id grauius aliquantulum ferant, quam patres, id quidem eſt quoad modum, quia ſcilicet abſque licentia dant, vel accipiunt, cum illam petere poſſent, non autem quoad ſubſtantiam: grauius tamen peccant venialiter religioſi propter votum paupertatis, quam filij.

Obſeruat etiam Hieronymus Flamma *prædictâ 3. parte methodi capit. 9. §. 11. verſ. Eccleſiaſticus, ad finem*, non condemnandum eſſe religioſum ad mortale, ſi ob ſolam animi leuitatem, aut ventris ingluuiem, de communitate accipiat gallinam clam, aut perdicem, aut petaſonem, cum pane, & vino pro vno ientaculo, vel prandio peculiari, vel cum amico, vel etiam ſi furtim capiat de penu caſeum, vel capſulam dulceaream, quia moraliter præſumitur voluntas ſuperioris non eſſe illum ad peccatum condemnare, ſicut nec patres filios volunt mortaliter peccare, ſi hæc efficiant aliquando. Imo addit, & in palatijs magnatum idem dicendum erit, ſi quis è culina comeſtibilia auferat, quia hæc moraliter præſumuntur ſaltem tacite volita à Dominis, & Oeconomis: ſecus tamen dicendum ait ſi in hoc tam iſti, quam illi excedant, vt ſi plures gallinas quæ pro infirmis ſeruabantur quis acciperet, vel earum partem, ita vt defectus ſentiatur; hæc tamen doctrina Flammæ magna indiget expenſione, & regulanda eſt iuxta doctrinam traditam num. præcedenti. 8.

Illud maiorem probabilitatem habet, poſſe religioſos iter agentes, ſi illud de licentia ſuorum Prælatorum agant, dare ex iis, quæ ſibi pro expenſis itineris pecuniis à Prælatis dantur, quicquid ſubtraxerint vel parcius comedendo, vel quia à ſæcularibus inuitantur, ea tamen conditione, vt ſi eis pecunia defecerit, non teneatur religio eam ſoluere, nec ipſi rationē de illa reddere, ſed quòd ipſi ſuo commodo, vel incommodo id quod ſibi pro itinere donatur expendant. Poſſunt quoque eleemoſynas de viatico ſuo date in ea quantitate, qua viri ſæculares dare ſolent ſuæ qualitatis. Idem dicendum eſt de religioſis, qui conſtituuntur à ſuis ſuperioribus ad ſeruienda, curandaq; aliqua beneficia, aſſignata quota pro ſuſtentatione, poterunt enim etiā ij ad libitum vel in eleemoſynas, vel in alios pios vſus de reſiduo quotæ diſponere. ita docet Nauarrus *in cap. non dicatis 12. q. 1. n. 40.* & Hieronymus Flamma *3. part. methodi c. 13. §. 16.* & ratio eſt, quia licentia iter faciendi aſſignato certo viatici ſtipendio ad hoc quoque ſe videtur extendere. Et ex hoc principio docet etiam Nauarrus *in manuali Lat. cap. 20. num. 12.* poſſe eum religioſum qui verſatur in ſtudiis, & vniuerſitatibus impenſis religionis, vel in aliis negotiis extra monaſterium aliquam partem quotę deſtinatæ ad ſuam ſuſtentationem ludo honeſto cauſa honeſtæ recreationis inſumere, quia ad alimenta pertinent etiam honeſta recreatio ætati, & ſtatui conueniens. 9.

10. Addit quoque prædictus Flamma loco modo allegato poſſe quemcumque religioſum iter de licentia agentem, acceptare pecuniam etiam amplam pro expenſis itineris ſibi à ſæcularibus in itinere datam, & quod ſuperfuerit donare pauperibus vel propinquis, & acceptare etiam veſtitum, imagines, ac tabellas à potentibus datas: & ratio illius eſt, quia huiuſmodi religioſi acquirunt nomine monaſterij, & nullibi prohibentur acquirere, quoad vſum cuius ſunt capaces, & in abſentia Prælati habent interpretatiuam licentiam illius ad acceptandum & acquirendum, quia nulli prudenti, cordatoque Prælato id poteſt diſplicere, quod ſi diſpliceat, erit inordinata diſplicentia perſonæ, non officij ſui.

11. Extra hos caſus peccant mortaliter religioſi contra votum paupertatis, qui notabilem quantitatem ad peccatum mortiferum accedentem vel externis clam donant de bonis monaſterij, vel ab illis illam accipiunt, nec excuſantur, ſi dicant, paratos ſe eſſe ad id iuſſu ſuperioris dimittendum, cum id eis iniunctum fuerit, non enim paratus eſſe poteſt, qui dat operam, ne ſuperior id ſciat, vt optime docet Petrus Nauarra *libro 3. capit.* 1. *numero* 171. & alij paſſim, quos modo recenſere ſuperfluum eſt.

12. Curioſius tamen inquires, quid poſſint Prælati locales, v.c. Priores, Rectores, Abbates, & Abbatiſſæ earum religionum, quæ bona, ac redditus annuales habent abſque furto, & peccato, donare vel externis vel domeſticis de bonis religionis, vel dare licentiam ſubditis ad donandum. Reſpondeo, in primis ſeruanda eſſe ſtatuta peculiaria vniuſcuiuſque religionis, ſi aliquid in ſpeciali de hac re diſponant: ſecluſis vero ſtatutis, quæ quis tenetur obſeruare, ſi non dentur, dico excepta religione Minorum, & Franciſcanorum poſſe huiuſmodi ſuperiores pro cauſa pia de facultatibus monaſterij donare vſq; ad decem aureos, & hanc licentiam poſſunt concedere ſuis ſubditis: vltra autem hanc ſummam, mihi videtur non poſſe; id enim tunc debet ſpectare ad Prouinciales, qui habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, ad acceptandum vero aliquid, & ad præbendam licentiam ad acceptandum, promptiores eſſe debent, & vltra hanc quantitatem ſe poterunt extendere. Cauſa vero pia cenſetur pro pauperibus, pro reliquiarijs, imaginibus, breuiaribus, & alijs ſimilibus rebus ſpiritualibus, pro nuptijs fœminarum, vel cognatarum, vel non cognatarum, & in his poterunt præferre ſuos, vel ſanguine vel amicitia coniunctos, ſi pauperes ſint. & ita docet expreſſe Ludouicus Lopez 2. *part. inſtruct. cap.* 5. §. *Primo quod:* & Corduba *quæſt.* 54. *in Summa Hiſpanica* §. *Para maior*, & Petrus Nauarra *lib.* 3. *de reſt cap.* 1. *num.* 183. & Hieronymus Flamma 3. *part. methodi cap.* 13. §. 15. vbi aliquantulum laxius loquitur: ſed quãtitatem hanc ſufficienter videtur alij taxare ad decem aureos; ſemper tamen hæc intelligenda ſunt, modo obligationes monaſterij prius impleantur, & modo Religioſis poſtea non deficiat. Hæc de licentijs & donationibus ordinarijs, nam in peſte aliqua, vel communi neceſſitate famis liberaliores eſſe poterunt erga pauperes de bonis monaſterij.

13. An vero religioſi, & religioſæ, monachi vel moniales poſſint habere redditus vitales, & annuales, & an ſi ſibi aliqua pecuniarum ſumma à parentibus, vel externis donetur, poſſint emere cenſum, vel redditus aliquos vitalitios ijſdem pecunijs de licentia ſuperiorum, eſt dubium, quod pro parte affirmatiua reſoluit Petrus Nauarra *libro* 3. *de reſtitut. capit.* 1. *numero* 167. & Nauarrus *in tractatu de redditibus Eccleſiaſticis quæſtion.* 1. *folio* 6. 25. 24. *numero* 8. Syluester *verbo Abbas quæſtion.* 3. *dicto* 7. Ludouicus Lopez 2. *part. inſtruct. toto capit.* 4. & idem Nauarrus *capit. non dicatis*, modo eos redditus habeant ad nutum ſuperioris auferibiles, id enim non aduerſatur Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 2. neque eſt contra cap. cum ad monaſterium, de regularibus, quia ſolum prohibent proprietatem, non eſt autem proprietas, quæ ad nutum ſuperioris eſt auferibilis. Imo docet Nauarrus *in cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *num.* 48. Regulares hodie poſt profeſſionem poſſe manere in domo ſua cum bonis ſuis de licentia ſuperiorum ad nutum reuocabili. & ita ſæpe vſu fit.

Sed quid ſi religioſus extra pios vſus, v. c. in vſus illicitos, & inhoneſtos aliquid expendat, vel decipiat ſuperiorem petendo facultatem ad licita, poſtea vero expendat in alijs rebus licitis, vel illicitis. Reſpondeo primo: ſi religioſus petat hanc facultatem ad vnam rem licitam, poſtea vero expendat in alia, etiam licita, non peccare mortaliter, quia tunc præſumitur ſuperior inuitus quoad modum tantum alienationis, non quoad ſubſtantiam illius, ſiquidem iam conceſſit licentiam ad illam licite abſolute alienandam, erit tamen peccatum veniale, non ita leue: nec obſtat quod forte ſuperior ad illam rem peculiarem eam licẽtiam non daret, quia, abſolute loquendo, iam illam dedit, & res, & peccatum, eſt conſiderandum ex eo quod factum eſt, non ex eo quod fieret, vel non fieret in hoc vel illo euentu. 14.

Reſpondeo ſecundo ſi petat ad licita, & poſtea expendat in illicitis, & inhoneſtis, crimen ſacrilegij committere contra votum paupertatis graue, & mortiferum magis vel minus iuxta maiorem, vel minorem quantitatem pecuniæ, vel rei datæ, quia nec ſuperior dare eam licentiam poterat niſi ad pios vſus, & ſi ad illicitos daret, eſſet inualida, etiamſi de conſenſu totius conuentus vel Capituli daret, quia id prohibetur per canones Eccleſiaſticos: quamuis enim conuentus habeat dominium illorum bonorum; tamen hoc dominium ſubeſt adminiſtrationi Papæ, & diſpoſitioni illius, & per Eccleſiæ canones ac decreta reſtrictum fuit ad ſolos pios vſus. & ita docet Leſſius *tomo* 1. *de iuſtitia libr.* 2. *cap.* 18. *de promiſſione & donatione dub.* 11. *numero* 83. & Petrus Nauarra *libr.* 3. *de reſtitut. cap.* 1. *num.* 182. & Hieronymus Flamma 3. *part. Methodi cap.* 13. §. 15. 15.

An vero ille vel illa, quæ à religioſis aliquid ob illicitos actus, impudicoſve accepit, ad reſtitutionem teneatur monaſterio faciendam, ambigit Nauarra modo citatus, & tandem reſoluit teneri (& bene) qui tamen per venditionem, vel commutationem aliquid à religioſis, qui non habebant facultatem, accepere, cum rem, aut pretium æquale plus, minuſve dederint, ad nullam reſtitutionem tenentur, vt patet. ita expreſſe docet idem Petrus Nauarra *dicto libr.* 3. *de reſtit. cap.* 1. *numer.* 197. §. *vltimo videtur.* & Corduba *in Summa Hiſpanica quæſtion.* 109. & Leſſius *citatus numero* 85. & Syluester *verbo Relig.* 6. *quæſtion.* 7. *dicto* 2. & fundamentum eorum eſt optimum, quia ceſſante cauſa licentiæ, ceſſat effectus illius, & valor effectus, ſuperior enim nec licite, nec valide poterat dare talem licentiam ad illicitos vſus, vt probauimus 16.

num.

Digitized by Google

num. 15. ergo qui ob illos aliquid à religioſo accepit, tenetur illud monaſterio reſtituere, ſi res apud ſe extat; ſi non extat, & alteri iam donauit, tenetur illum monere, vt monaſterio reſtituat; ſi noluerit, tenetur valorem illius rei reſtituere monaſterio. Si bona fide id à religioſo accepit, putando licite ſibi à religioſo poſſe dari, ſolum tenetur rem integram reſtituere ſi adhuc extat, ſi non extat, & eandem bona fide conſumpſit, ſolum tenetur reſtituere id, in quo factus eſt ditior. Illud autem paſſim adnotant Doctores, religioſum non teneri reſtituere, ſi res apud ſe non extet, quia reſtitutio facienda eſt ex proprio, & illi proprio carent, nec tenentur petere eleemoſynam, vt reſtituant, quia nemo tenetur id facere: ſi tamen habet redditus aliquos de licentia ſui ſuperioris ad nutum illius auferibiles, ex his reſtitutionem faciet monaſterio, quia licet proprietatem non habeat, habet tamen vſum, quem ab ſe abdicare poteſt. ita docet Petrus Nauarra *lib. 3. de reſtit. cap. 1. num.* 198. Ex vno tamen principio excuſare poſſumus eos à reſtitutione, qui bona fide aliquem à religioſis ob illicitos vſus acceperunt, ex eo ſcilicet, quod bona fide acceperint, & melior ſit conditio poſſidentis quandiu bona fide poſſidet; quamobrem opus eſt, vt confeſſarij hoc animaduertant, ne iniiciant ſcrupulos pœnitentibus, qui bona fide acceperunt, & poſſident; quandiu enim bona fide poſſident, poterunt diſſimulare.

17. Sed quid ſi res ſint ad vſum communem deſtinatæ ſingulorum religioſorum, vt cibaria, medicinæ, veſtes, calcei & ſimilia, & religioſus ſuam neceſſitatem proponeret, & ſuperior petitam licentiam neget. Reſpondeo in eo caſu poſſe illum ſine peccato petita & non obtenta facultate rem clam ſibi accipere: & illa vti, non tamen externis donare, vel alijs domeſticis; & ratio eſt, quia ſuperior non eſt Dominus, ſed diſpenſator tantum, vnde tenetur rem diſpenſare expoſita neceſſitate, & iuxta illam, ad hoc enim ſunt donata à fundatoribus bona illa communia, vt res neceſſariæ ſubditis miniſtrentur: vnde cum ſuperior non ſit Dominus, ſed diſpenſator, iniuſte negat, & ille iuſte accipit, neque ſubditus in hoc actum dominij exercet, ſed vſum tantum rei ſibi neceſſariæ ad vſum communem deſtinatæ, ſibi aſſumit, quod voto non repugnat, quando ille vſus eſt communis pro omnibus religioſis, & pro neceſſitate ſingulorum, & ita docet Petrus Nauarra *lib. 3. cap. 1. numer.* 196. & Leſſius, ſi non conſentit omnino, parum diſſentit, *tomo 1. libr. 2. de iuſt. cap. 41. de ſtatu religioſo dub. 5. numer. 79. §. ſeptimo.* dum enim aſſerit non poſſe religioſum ex rebus, quæ domi ſunt vſui communi deputatæ, ſiue ſint eſculenta, ſiue poculenta, ſiue libri, ſiue alia vtenſilia abſque facultate ſuperioris ſibi aliquid vſurpare, intelligendus eſt quando prius non petiuit facultatem, nam ſi illam petiuit, oſtendens ſuam neceſſitatem, & non obtinuit, tunc ſequitur noſtra doctrina vt patet.

18. Rogas adhuc, an peccent contra votum paupertatis illi religioſi, qui abſque ſui ſuperioris facultate volenti ſibi aliquid donare, dicunt, ſuadentque vt conſanguineo ſuo donet, illeque propter intuitum & ſuaſionem ipſius id facit. Videtur enim hoc eſſe contra votum: primo, quia Clemens VIII. in motu proprio ita ait, *Prohibemus religioſis ne largiantur munera, non ſolum per ſe, verum etiam per alios, tam directe, quam indirecte*, at hi videntur indirecte donare, perinde enim id eſt, ac ſi acceptarent, & mitterent, quia quod mei cauſa fit, meum quodammodo fit. *l. Prætor ait ff. de edendo.* Deinde quia *l. 2. ff. de calumniatoribus*, ſic dicitur: *Nec refert an ipſe pecuniam acceperit, an alteri iuſſerit dari.* Reſpondendum tamen eſt non eſſe contra votum paupertatis, ſi offerenti ſibi rem aliquam religioſus dicat: eam rem non poſſum acceptare, ſed gratum mihi facies, ſi tibi placuerit, ſi eam conſanguineo, vel amico meo dones: eſſe tamẽ ſi religioſus prius tacite, vel expreſſe eam acceptet, & poſt a donet conſanguineo, vel amico ſuo: nam in priori caſu nihil acceptat, & ita nihil ipſe donat; tantum enim abeſt vt acceptet, vt potius proteſtetur ſe non poſſe rem illam acceptare, ſed tantum intercedit, vt alius donet, quod non eſt contra votum paupertatis. Et ad motum proprium Clementis VIII. reſpondeo, illum tantũ obligare ne religioſus ſibi propria, & acquiſita donet abſque debita licentia, & in hoc caſu nihil acquiſitum donat; neque enim acquiſitum dici poteſt illud quod nunquam acceptauit. Ad leges citatas quoq; reſpondeo, eas ſimiliter loqui de donatione illius rei, quam antea quis acceptauit tacite vel expreſſe, & poſt acceptationem alteri donauit, vel iuſſit alteri donari, in hoc enim caſu nihil refert an ipſe perſonaliter dederit, an iuſſerit alteri donari, donatio enim indirecta tunc datur, quando datur tacita acceptatio, & poſt iſtam tacitam acceptationem iubetur alteri donari: hic autem, vt diximus: nulla acceptatio datur nec tacita, nec expreſſa. & ita reſpondet Sanchez *tomo 1. de matr. lib. 6. de donat. inter virum, & vxorem diſp. 4. num. 7.* & Soſa, quem citat in libello, quo expoſuit prædictum motum proprium Clementis VIII. *num.* 73.

Fatetur tamen Sanchez, & optime, peccare contra caritatem illum religioſum, qui abſque iuſta cauſa non vult rem ſibi donatam acceptare, & rogat, vt detur alteri, quia impedit bonum monaſterij, in cuius vtilitatem donatio illa cedebat, ſicut peccaret ille, qui abſque cauſa bonum proximi impediret. Cauſa autem iuſta non acceptandi in hoc negotio eſſe poterit, ne ſuperior in ſuſpicionem veniat illius religioſi, quod multam, & plus nimio familiaritatem habeat cum externis, & ob id aliquid pateretur incommodi in religione: ſimiliter ſi ſæcularis donator, aliquid donet ea intentione, vt religioſum poſtea in negotijs ſæcularibus occupet; item ne religioſus adſtrictus maneat eidem ſæculari donatori ad remunerandam rem ſibi donatam crebra facultatum petitione foras exeundi, & his ſimilia, &c. 19.

Rogas etiam vtrum in religione, quæ habet inſtitutum ne eleemoſynæ pro Miſſis, aut concionibus accipiantur, peccent lethaliter religioſi, contra votum paupertatis aliquid clam accipiendo pro iſtis rebus, & an poſſint ita conuenire occulte cum aliquo: Faciam tibi tot ſacra, ſi tot argenteos dones tali perſonæ pauperi. & ratio dubitandi eſt, quia id alias eſt licitum, & regulæ eiuſdem religionis non obligant ad peccatum mortale. Reſpondeo peccare mortaliter contra votum paupertatis illum religioſum, qui id facit. ex quo enim paupertatem vouit, non eſt capax dominij: at actus eſt dominij prædictam pecuniam accipere. Idem dicendum eſt ſi ex pacto faceret, vt conſanguineo, vel amico pauperi donaretur aliquid, quia eſt virtuale dominium, & pecuniarum diſpoſitio, tantumdem enim eſt, vt ſæcularis propter meum pactum eas pecunias daret 20.

alteri, ac ſi mihi daret; licet enim id nominetenus videatur eleemoſyna, at reuera eſt contractus ex iuſtitia dati, & accepti; ſic docet Petrus Nauarra *libro 3. de reſtitut. cap. 1. num. 183. §. ſecunda dubitatio.* Si tamen ille centum argenteos mihi daret ſecluſo pacto, ego vero centum ſacra gratificandi cauſa illi poſtea promitterem, ſine dependentia vnius promiſſionis ab altera, licitum id plane eſſet, iuxta eundem Nauarram.

21. Nec refert ſimiles religioſos non habere regulas ad mortale obligantes, quamuis enim eas non habent, tamen habent votum paupertatis, & ratione voti in materia graui, & quæ ad peccatum mortale attingat, mortaliter peccant, & ſacrilegium committunt contra votum. Dices etiam, vouent obedientiam, & tamen ſi omittant aliquam obedientiam, licet ſit in materia graui, non peccant mortaliter, niſi faciant ex contemptu. ergo ſimiliter in paupertate. Reſpondeo vouere obedientiam non ſimpliciter, ſed iuxta declarationes eiuſdem ordinis, quarum vna eſt, vt nulla obedientia obliget ad mortale ex ordinarijs, niſi intimetur in virtute præcepti obedientiæ, vel alijs verbis, quibus intentio ſuperioris obligandi ad mortale ſufficienter exponatur ac manifeſtetur, quare multum eſt attendendum ad materiam voti ob rationem aſſignatam. ita reſpondet Nauarra citatus. Adde aliud eſſe peccatum omiſſionis, quale viſitur in obedientia; aliud commiſſionis, quale datur in pacto, & acceptatione contra votum paupertatis, in omiſſione enim obedientiæ nunquam peccatur mortaliter, niſi ex contemptu formali fiat.

CAPVT VII.

De alijs peccatis, quæ reſeruari poſſunt in religionibus iuxta decretum Clementis VIII. de aborſu: de falſificatione manus, ſigillique: de lapſu carnis: de vulneratione, & litterarum impedimento.

SVMMARIVM.

Solum iuramentum falſum reſeruari poteſt in quo quis animaduertit ſe falſum iurare. *num. 1.*

Iuramentum falſum ſi iudex non ſit legitimus, non eſt peccatum reſeruatum. *num. 2.*

Iuſte, & iuridice procedit iudex poſt ſemiplenam probationem. *num. 3.*

An in crimine proprio poſt ſemiplenam probationem teneatur quis teſtificare aduerſus ſeipſum. *num. 3. & 4. & 5. & 6.*

Quid quando ſuperior religioſum interrogat ſub iuramento ex ignorantia veritatis, quam ſi ſciret, non eum interrogaret, an tunc teneatur ille verum iurare. *n. 7.*

Agitur de iuramento oppoſitorum vniuerſitatum in Cathedris. *ibid.*

An clerici teneantur verum iurare, quando eos volunt obligare ad gabellas. *num. 8.*

Quid quando ſcimus quod iudex vel ſuperior iniuſte aliquem condemnabunt ex noſtro teſtimonio ſi verum fateamur. *num. 9.*

An ſit peccatum reſeruatum ſi quis coram iudice vel ſuperiore mentiatur in aliqua circunſtantia ex qua ſtatus cauſæ non pendet. *num. 10.*

An iudex in aliquibus caſibus poſſit precipere ſub iuramento, vt ſibi reueletur veritas nulla præcedente infamia. *num. 11.*

Et in quibus. *ibid.*

Quid ſi via alia veritas poſſit haberi, aut authoris criminis ſperetur emenda fraternis admonitionibus. *nu. 12.*

Quid quando via confeſſionis, aut ſub ſecreto rem ſcimus. *num. 13.*

Si in aliqua religione vel diœceſi ſolum reſeruetur iuramentum falſum in actis, tunc iuramentum falſum coram ſuperiore extra acta, non erit reſeruatum. *num. 14. 15.*

Quid ſint acta, num. 14. & 15. & de quibus id intelligatur. *ibid.*

Procuratio auxilium vel conſilium aborſus poteſt reſeruari in religione. *num. 16.*

Quo tempore fœtus maſculinus vel fœmininus animetur. *ibid.*

Quid ſi non reſeruetur niſi ſecuto effectu. *num. 17.*

An tunc peccatum habeat reſeruatum ille, qui mortifere percuſſit, & peccatum confeſſus eſt, ante effectum mortis ſecutum. refertur prima opinio affirmans. *ibid.*

Aſtruitur verior negans. *num. 18.*

Soluitur obiectio. *num. 19.*

Soluuntur argumenta primæ opinionis. *num. 20.*

De falſificatione manus, vel ſigilli officialis, quæ reſeruari poteſt in religionibus. *num. 21. & 22.*

Quid nomine ſigilli, & manus intelligatur. *ibid.*

De lapſu carnis. *num. 23.*

De percuſſione, & vulneratione cuiuſq; perſonæ. *num. 24.*

De malitioſo impedimento litterarum inferiorum ad ſuperiores, aut ſuperiorum ad inferiores. *num 25.*

De apertione earundem litterarum. *num. 26.*

Quid per malitioſum impedimentum, & apertionem hic intelligatur. *ibid.*

Iuramentum falſum in iudicio legitimo.

SExtum peccatum, quod iuxta mentem Clementi. VIII. in religionibus reſeruari poteſt, eſt iuramentum, ſeu teſtimonium falſum in iudicio legitimo: intellige formaliter, ita vt ſciat religioſus, & animaduertat, ſe falſum teſtificare: nam ſi bona fide putet ſe iurare verum, cum tamen à parte rei ſit falſum, is quidem nullo modo peccat, ac proinde nec caſum reſeruatum habet; è contra vero ſi putat ſe iurare falſum, & à parte rei verum iuret, lethaliter peccat, & caſum habet reſeruatũ, ita Toletus *libr. 4. Summæ cap.* 21. & res eſt certa, & ratio eſt, quia mentiri eſt ire contra mẽtem, & contra id, quod ſentimus, & intelligimus, & falſum formaliter loquendo, tunc datur, cum non conformamur intellectui, ac menti, vnde cum quis aliud intelligit, & in corde ſentit, & aliud iuramento affirmat vere falſum affirmat, ac iurat, quatenus contrarium eius, quod habet in mente, ac ſentit, iurat, quamuis alioquin verum iuret. Non ſolum autem teſtimoniũ falſum dicit ille in iudicio, qui mendacium profert imponendo crimen falſum alicui, ſed etiam negando verum, cum legitime de illo interrogatur; & ſic iam habet caſum, ac peccatum, reſeruatum, vt patet. 1.

Non tamen omne iuramentum in iudicio abſolute reſeruari poteſt, ſed omne iuramentum falſum in iudicio legitimo. Videndum ergo eſt, an iudex, ſiue religioſus ſit, ſiue ſæcularis, iuſte ac 2.

iuridice

Digitized by Google

iuridice procedat, cum teſtes interrogat, nam iuſte ac legitime non procedit, iam legitimus iudex non eſt, nec eius iudicium eſt iuſtum, ac proinde iuramentum falſum coram eo iudice & in eo iudicio illegitimo, non eſt peccatum reſeruatum, imo nec peccatum abſolute, niſi ex erronea conſcientia, quia, abſolute loquendo, illud teſtimonium eſt inualidum & iudicium eſt nullum, ac proinde non eſt teſtimonium, nec iudicium.

3. Iuſte ergo, ac legitime procedit iudex primo quando ſemiplenam habet probationem facti, ac criminis de quo inquirit, & tunc iuxta omnes Doctores ſtatim allegandos tam in prima, quam in ſecunda opinione, tenetur teſtis, ac religioſus ſub iuramento interrogatus, verum dicere, ſi de crimine alieno interrogetur. An autem id etiam teneatur dicere, ſi crimen eſt proprium, & aduerſus ſeipſum teneatur teſtimonium verum dicere; an poſſit licite & in conſcientia abſque peccato mortali amphibologia aliqua negare, & iudici occultare, eſt duplex opinio. Prima negat id omnino, & hęc hactenus fuit communior atque teneri reos iuridice interrogatos poſt ſemiplenam probationem, veritatem dicere, & crimen manifeſtare, ſiue proprium, ſiue alienum, quamuis ob id vita priuentur, ſuſpendanturque. ita docet expreſſe D. Thom. 2. 2. *quaeſt. 69. in corpore*. Caiet. *ibid. ad ſecundam rationem.* Sotus *de tegendo ſecreto. membr. 2. quaeſt. 7. & latius concluſ. 1. quaeſt. 1. & libr. 5. de iuſtit. quaeſt. 6. artic. 2.* Nauarrus *in Summa Latin. cap. 25. num. 53.* vbi ſe citat alibi, & Leſſius *tom. 1. de iuſtit. lib. 2. de reo, & Aduocato. cap. 31. dub. 3. num. 12.* & Couarruuias *in practica criminali quaeſt. 23.* vbi citat multos, & Antonius Gomezius *tomo 3. variar. reſol. capit. 12. numero 5.* vbi etiam multos citat, & haec eſt communiſſima. & fundamentum eſt, quia ſubditus tenetur in conſcientia parere praecepto iuſto ſuperioris: iuſte autem & iuridice procedit iudex, vt ſibi reueletur veritas quando crimen eſt ſemiplene probatum; ergo tenetur reus, etiam aduerſus ſeipſum, veritatem fateri abſque amphibologia. Secundo, quia ſi reus non tenetur in hoc caſu veritatem dicere, magnum eſſet in republica ſcandalum, nam cum hac confidentia omnes fierent malefactores, & breui reſpublica plena eſſet criminibus; ergo ſi iuridice procedit iudex, parere tenetur reus.

4. Secunda opinio affirmat etiam poſt ſemiplenam probationem criminis procedente iudice, iuſte, ac iuridice poſſe reum ſuum crimen prudenti amphibologia celare, & non teneri in conſcientia aduerſus ſeipſum veritatem fateri, nec ratione obedientiae, nec ratione iuſtitiae, modo tamen ex confeſſione timeat grauem poenam temporalem, qualis eſſet poena mortis, perpetuus carcer, damnatio ad triremes, perpetuum exilium, publicatio bonorum temporalium, ſi non omnium, ſaltem magnae partis, amiſſio officij, aut beneficij ex quo viuit; non vero ſi ſolam poenam ſpiritualem timeat, qualis eſt excommunicatio, irregularitas, ſuſpenſio, aut interdictum, quia poena ſpiritualis facile tollitur, & non tam poena, quam medicina eſt. ita docet expreſſe Panormitanus *in capit. 2. de confeſſione, col. penult.* Syluester *verbo Confeſſio delicti quaeſt. 1.* Angelus *eodem verbo numero 1.* Armilla *ibi quaeſt. 8.* Alcocer *in Summa cap. 16. §. & reo.* & citatur pro hac parte Nauarrus *cap. inter verba, corollario 64. num. 735. & 746.* qui omnes in vniuerſum docent, quando poena temporalis timetur, non teneri reos ſuum proprium crimen ſub iuramento rogatos fateri; teneri vero ſi de crimine alieno rogentur; ſed certe huiuſmodi opinio ſi loquatur tam vniuerſaliter de quacumq; poena temporali, non eſt tenenda; ſi vero loquatur de grauiſſimis poenis, quales aſſignauimus, eſt probabilis, & pie defendi poteſt, & ſub iſta limitatione eam tenet Petrus Nauarra *libr. 2. de reſtit. cap. 4. num. 142.* Sà *verbo Reus num. 1. & 6.* Veiga *in Summa caſuum lib. 5. caſu 603.* quamuis contrarium doceat *eodem libro caſu 422.* Sed videtur modo ſe correxiſſe Leſſius *tomo 1. de iuſtitia libr. 2. de reo, & Aduocato, cap. 31. dubio 3. numer. 16.* vbi hanc opinionem probabilem appellat, quamuis ille contrariam, vtpote magis communem, ſequatur. fundamentum illius opinionis eſt, primo quia nemo aduerſus ſeipſum tenetur arma miniſtrare: Secundo, quia quandiu datur ſpes aliqua euadendi, duriſſimum videtur, ac valde difficile, & ſupra vires humanas hoc praeceptum; praeceptum autem humanum ſupra vires humanas eſſe non poteſt, manet autem ſpes euadendi quandiu crimen nondum plene, & perfecte probatum eſt: Tertio, quia in criminalibus nemo poteſt cogi ad teſtificandum contra conſanguineos ſuos, vt patet *ex l. 4. ff de teſtibus*, quando veritas aliter haberi poteſt, vt docet Lazarius Papienſis *lib. de quaeſt. canonicis ſect. 3. quaeſt. 11.* Nauarr. *cap. 15. in manuali num. 16.* Rodriguez *tomo 1. Summae cap. 69. num. 4.* niſi in cauſa fidei, aut ob commune bonum totius reipublicae, imo nec in cauſa fidei tenetur niſi crimen ſit alijs pernicioſum, Nec ſimiliter, vt docet Leſſius *citatus lib. 2. de accuſatore, & teſte cap. 30. dubio 6.* & Couarruuias, quem ibi allegat, tenetur teſtificare aduerſus ſeipſum, cum magnum inde detrimentum timet in bonis, fama, vel in vita, nemo autem magis conſanguineus eſt, quam quiſque ſibi. Nec obſtant qui dicunt huiuſmodi legem intelligendam eſſe de delictis occultis, ſi enim de illis tantum intelligeretur, nullum eſſet beneficium legis erga cõſanguineos, cum etiam in extraneos nemo poſſit iure cogi ad teſtificandum de occultis, & certe propter has rationes, quae ſunt valde probabiles, dixit Sà *verbo Reus numero 16.* non debere confeſſores reos cogere in conſcientia, vt ſua crimina fateantur, quamuis rei iuraſſent veritatem dicere, intelligitur enim illud iuramentum, modo id non ſit in ſuum graue praeiudicium.

Ad primam & ſecundam rationem pro prima opinione reſpondemus fieri poſſe, vt iudex iuſte, ac iuridice procedens ius habeat interrogandi cauſa boni publici, & tamen reus non teneatur reſpondere ad mentem illius aduerſus ſeipſum, vt famam ſuam, vitamve tueatur, vterque enim in hoc caſu iure ſuo vtitur: iudex percontando ob commune bonum, reus autem amphibologice celando ob bonum vitae propriae, aut famae, nec in hoc datur bellum formaliter iuſtum, cum quis habeat iuſtam cauſam, qua ſe tueatur, ſic licite praecipit iudex condemnando per ſententiam iuſtam ad mortem, carcerem. vel triremes, vt è carcere non fugiat, vt docet Toletus *libro 5. Summae capit. 6. numero 7. §. Quintum eſt, medio.* & Caietanus 2. 2. *quaeſtione 69.* & tamen ille non tenetur parere, imo licite poteſt fugere, effracto etiam carcere, & ruptis vinculis, etiamſi alij vincti fugituri ſint, & licet inde carcerario damnum obueniat, quia iure ſuo vtitur, & ille 5.

negli-

negligentiæ ſuæ imputet damnum ſibi inde reſultans, debet tamen reus ex caritate conſiderare, an tanti ſua interſit fugam capeſſere, vt damnum illud proximi ſecundum caritatis regulas non ſit curandum, vt optime animaduertit Leſſius *tomo 1. de iuſtitia libro 2. de reo, & Aduocato, capit. 31.* Sà *verbo Reus numero 9.* Aragonius 2. *2. queſtion. 69 articulo 4.* Sotus *libro 5. de iuſtitia queſt. 6. artic. 4.* Præterea licet etiam reo ſatellites ſe inſequentes fugere, non tamen eis reſiſtendo: non eſt autem reſiſtere, ſe ab comprehẽdente excutere, cum illum vinctum trahit; cum autem licitum eſt cuique fugere, licitum eſt etiam eum iuuare in tali fuga, & ei cooperari, niſi lex prohibeat, aut publici officij ratio. ita Angelus *verbo Carcer. num. 3.* Tabiena *ibid. num. 9.* Sà citatus. Licite deniq; poteſt iudex præcipere damnatis, & ſuſpenſis ad mortem in abſentia, vt compareant, qui tamen non tenentur in conſcientia comparere. ita Nauarra *lib. 2. de reſtitutione, cap. 4. num. 144.* Et ſeruus ſeu mancipium propter ſæuitiam Domini ab eo poteſt fugere, & tamen Dominus iuſte præcipit vt non fugiat.

6. Ad tertiam reſpondeo per accidens ſequi quod inde aliqui occaſionem accipiant ad committenda perpetrandaque crimina: ſed nec hæc occaſio tam facile poteſt accipi, cum ſemiplena probatio ſufficiat ad torturam.

7. Sed rogabis, an quando ſuperior religioſum ſub iuramento rogat, ex ignorantia veritatis, an allocutus fuerit talem, vel talem perſonam, putans ſcilicet religioſum negotium aliquod illicitum cum ea habere, cum tamen habeat licitum ac iuſtum, licite poſſe prædictum religioſum iurare ſe illam non fuiſſe allocutum? Affirmat Toletus *libro 4. Summæ capite 21. numero 5.* vbi proponit regulam quandam generalem, quæ inſeruire poteſt ad reſolutionem multorum caſuum: Scilicet poſſe reos tuta conſcientia iurare æquiuoce, & amphibologice quoties iuramentum per iudicem & ſuperiorem petitur ex ignorantia veritatis, quæ ſi ſciretur, non peteretur: v. c. cupit iudex vel ſuperior an Petrus allocutus ſit Paulum de rebus ad rebellionem ſpectantibus, & eum ſub iuramento interrogat abſolute, an Paulum tali tempore, & hora allocutus fuerit, poteſt iurare licite ſe illum non fuiſſe allocutum, ſi illum fuit allocutus de alijs rebus. Et ex hoc principio inferes etiam poſſe Scholaſticos tuta conſcientia ſub iuramento rogatos an fuerint locuti cum aliquo ex candidatis citra mendacium iurare ſe non fuiſſe cum illo locutos, ſi illum fuit allocutus de alijs rebus, quæ ad ſubornationem, & ſuffragium votorum minime pertinebant, nam alioquin veritatem fatentes cum maxima ſua ignominia inhabiles fierent ad ſuffragium ferendum, & alioquin ſic iurantes nihil mentiuntur, mente enim intelligunt ſe non fuiſſe illum allocutos, de ijs rebus, quæ ſtatuta prohibent, & quæ iudici ac ſuperiori ius tribuunt, ad hoc petendum iuramentum. colligitur ex Toleto citato, & docet expreſſe Azor *tomo 1. institut. moralium libro 11. capite 4. regula 2.*

8. Inferes etiam clericos à cuſtodibus rogatos an aliquod portent, vt gabellam ſoluere compellantur poſſe tute iurare ſe nihil portare, quamuis portent, intelligendo, ex quo illam debeant. & ratio eſt, quia clerici iure ſint immunes à gabella; & ſic contra ius interrogantur, & ad illam obligantur, modo tamen abſit ſcandalum, nam cum ſcandalo id fieri non poteſt: ita expreſſe docet Sanchez *tomo 1. de matrimon. libro 1. diſputation. 10. numero 47.* Syluester *verbo Mendacium quaeſt. vltima*, & alij.

Inferes tandem, ſi iudex, aut ſuperior ſub iuramento inquirat de facto alieno, quod teſtis optime ſcit patratum fuiſſe abſque culpa mortali alicuius, & tamen ſi dicat illud commiſſum fuiſſe citra culpam à tali vel tali perſona, iudex vel ſuperior, illam condemnabit, non teneri, nec teſtem, nec ipſum reum ad mentem iudicis reſpondere, etiam poſt ſemiplenam probationem, ſed poſſe vtendo amphibologia negare: v. c. occidit Petrus hominem ſui inuaſorem cum iuſto, & debito moderamine, & abſque mortali exceſſu, non teneris dicere Petrum illum occidiſſe, etiamſi de illo ſparſa ſit infamia. ratio eſt, quia etiamſi huiuſmodi rogatio iuridica ſit, procedit tamen iudex ex falſa præſumptione, qua putat Petrum, illum occidiſſe culpabiliter, & ſi per teſtem res fuerit patefacta, nec Petrus poſſet in iudicio probare ſuam innocentiam condemnabitur ex falſa præſumptione: ita docet Leſſius *tomo 1. de iuſtit. lib. 2. de reo & Aduocato. cap. 31. dub. 3. num. 2.* Toletus *libr. 4. Summæ cap. 21. num. 5.* 9.

Non erit tamen peccatum reſeruatum, ſi quis coram ſuperiore mentiatur in iuramento in aliqua & circa aliquam circunſtantiam, ex qua ſtatus cauſæ non pendeat, iuxta eundem Leſſium allegatum, quia materiæ paruitas in omnibus præceptis excuſat, & iuramentum datur, vt conſtet de ſtatu cauſæ, & non de leuiſſimis circunſtantijs. 10.

Sed rogabis, an in aliquo caſu habeat iudex authoritatem præcipiendi ſub iuramento reuelationem veritatis etiamſi nulla præcedat infamia ex parte ſubditi inquiſiti. Reſpondeo, in duobus: Primus eſt cum graue damnum bono publico in futurum impendet, quod nulla alia via, nec ratione, nec admonitione ipſius rei poteſt impedire, niſi iudici reueletur, & per iudicem: Secundus eſt, ſi notabile damnum inde alicubi priuato proximo impendat, quod ſimiliter nullo alio medio ac remedio vitari poteſt, in his enim duobus caſibus tenetur teſtis veritatem fateri, etiam ſi reus nulla laboret infamia, & caſum committet reſeruatum, in ea diœceſi ac religione, in qua iuramentum falſum in iudicio legitimo reſeruatur, & excommunicationem ipſo facto incurret ſi ſub excommunicatione reſeruatum fuerit, aut ſi ei id præceptum fuerit ſub cenſura latæ ſententiæ. ita docet Leſſius *tomo 1. de iuſtit. libro 2. de Accuſatore, & teſte capite 30. dubit. 6. numero 43.* & Nauarrus *capit. 17. numero 34. & 35. & capite 25. numero 46. & 47.* 11.

Dixi, modo nulla alia via poſſit huic malo occurri, quia ſi author criminis ſperetur emendandus priuatis admonitionibus, non teneris illum reuelare, quamuis præcipiaris ſub iuramento & excommunicatione, & tunc quidem quando ſuperior procedit via inquiſitionis, etiamſi tu cum duobus teſtibus non teneris denunciare, aut teſtificare contra proximum tuum, dum illius emendatio ſperatur. ita docet Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, capit. 30. de Accuſatore & teſte dubio ſexto, numero 74.* Nauarrus *in manuali cap. vigeſimo quinto, nu. 46.* & eſt fere omnium Doctorum. & ratio eſt, quia iudex ac ſuperior non poteſt tunc inquirere; vel ſi poteſt, id non ex 12.

eo

to eſt quod iuriſdictionem habeat in authorem criminis adhuc occulti, ſed vt ſatisfaciat reipublicæ, quæ poſtulat, vt fiat diligens inquiſitio, vt malefactores puniantur, non tamen poſtulat, vt in hoc caſu crimen reueletur, & ita docet Syluester *verbo Inquiſitio 1, num. 7. & verbo Correptio numer. 6.* Fumus *verbo Inquiſitio num. 10.* Petrus Nauarra *lib. 2. de reſtit. cap. 4. num. 168.* & alij. Nec etiam teneris quando proceditur via accuſationis, ſi res probari non poſſit in iudicio, eo quod ipſe ſolus, & accuſator ſcias, quia accuſator non poteſt iure teſtimonium ferre, & tuum teſtimonium non ſufficit, vt res in iudicio probetur. ita Leſſius *citatus num. 49.*

13. In multis etiam caſibus non teneris in iudicio legitimo veritatem fateri ſub iuramento rogatus. Primo ſi noſti ex confeſſione. Secundo ſi tibi ſub ſecreto patefactum eſt, niſi ipſum ſecretum vergat in damnum publicum, aut in grauiſſimum incommodum tertij, tunc enim promiſſio ſecreti non obligat, vt eſt communis opinio quam tenet Leſſius *tomo 1. de iuſt. libr. 2. cap. 30. de accuſatore & teſte. dubio 6. num. 45.* & Saytus *in claui regia libr. 12. capit. 10. de obligat. teſtium ad veritatem numero 16.* Tertio ſi crimen tibi ad poſcendum auxilium ad ſalutem animæ vel corporis reuelatum fuit. Vnde medicus, chirurgus, obſtetrix & Aduocatus non poſſunt denunciare, nec teſtimonium ferre præcipiente iudice, etiamſi crimen ſemiplene probatum ſit, quando illis fuit ſub ſecreto commiſſum ad quærendum auxilium, vel conſilium, & tuta conſcientia poſſunt iurare ſe nihil ſcire, mente ſubintelligendo, *vt tibi dicam*: ita communiter Doctores, Leſſius *citatus*, Corduba *lib. 1. quæſtionum. quæſt. 43. dubit. 2* Nauarrus *in manuali Lat. capit. 25. num. 46.* Petrus Nauarra *libro 2. de reſtitut. cap. 4. num. 222.* & ratio eſt: Primo, quia non debet miſero homini obeſſe quod conſilij vel auxilij petendi cauſa bona fide ſe alteri patefecit, alioqui peccatores à remedio, & conſilio petendo arcerentur, vnde multa mala naſcerentur in republica: Secundo, quia non eſt obligatorium iuramentum, quod contra bonos mores petitur, iſtud autem contra bonos mores eſſet, ſi peteretur, quia occaſio eſſet multorum incommodorum.

14. Notandum tamen, quod ſi in aliqua diœceſi vel religione reſeruentur iuramenta falſa in iudicio in actis, & proceſſibus, tunc quidem non eſſe reſeruata illa, quæ coram iudice fiunt, extra acta, & proceſſus, ſed ſolum illa, quæ fiunt in actis & proceſſibus. Acta ergo ſic definiuntur in iure: Sunt proceſſus, ſeu geſta Curiæ, quæ non valent, niſi teſtium adminiculo fulciantur, & per perſonam publicam ſcribantur proceſſenturque. *ita lex vltima ff. de re iudicata, & lex actorum verba, & lex Paulus. C. de fide inſtrumentorum, & capit. cum à nobis, de teſtibus.* vnde omne iuramentum, quod fertur in actis fit in iudicio; non tamen omne quod fit in iudicio, ſeu coram iudice legitimo, fit in actis: vnde ſi reſeruetur iuramentum falſum coram legitimo iudice, manebit etiam reſeruatum iuramentum falſum in actis: ſi vero reſeruetur iuramentum falſum in actis, non manebit reſeruatum illud iuramentum falſum, quod coram legitimo iudice fit, ſed extra acta, vt patet. Imo & ex quacumque cauſa acta ipſa ſint de iure nulla; nullum quoque erit tale iuramentum, ac proinde non erit reſeruatum; non quod non ſit peccatum tunc iurare falſum, ſed quod tunc perinde eſt ac ſi talia acta nunquam fierent, ac proceſſarentur, quæ enim nulliter fiunt, reuera non ſunt, & teſtimonium nullum, non eſt teſtimonium, acta enim nulla, reddunt teſtimonia nulla, & perinde eſt, ac ſi nunquam tale teſtimonium daretur, vt docet Menochius *libro 2. de præſumpt. præſumpt. 48. numero 7.* Vantius *de nullitate ſententiæ numero 2.* Robertus Maranta *de ordine iudiciario diſtinctione 16. folio 218. numero 3.* vnde cum teſtimonium ſit nullum, non eſt teſtimonium, reſeruatio autem non cadit ſupra non teſtimonium: erit tamen veluti iuramentum falſum extra acta dictum, ſed tunc peccatum erit, ſed non reſeruatum, vt patet.

Notandum etiam tria eſſe genera actorum: nam quædam ſunt ordinatiua iudicij, quæ valent ad ordinandum & proceſſandum iudicium, vt eſt libelli oblatio poſt factam citationem, proceſſantur enim tunc acta, & formantur, ad continuandum iudicium. Alia ſunt deciſiua, quæ inſeruiunt ad deciſionem cauſæ, vt cum editur inſtrumentum incepta iam lite, ad perpetuam rei memoriam, cum periculum eſt, ne teſtes ob multam ætatem emoriantur, aut mutato loco longiſſime transferantur, vt per dicta ſimilium teſtium lis poſtea decidatur, & hæc coincidunt cum actis ordinatiuis iudicij: quæ ſunt proprie acta. Alia ſunt indagatiua, quæ fiunt ad indagandam veritatem; & abſque citatione partis, & nemine contradicente: vt cum editur inſtrumentum ad conſtandum de nobilitate ac familia alicuius; & hæc ſunt improprie acta, & improprie acta dicuntur. Vnde cum reſeruatio ſit odioſa parochis, & parochianis: illis, quia eis reſtringit ſuam iuriſdictionem; his, quia eis reddit vſum ſacramenti difficiliorem: ſequitur, ſi iuramentum falſum in actis reſeruetur; id intelligendum eſſe de actis proprijs, non improprijs, quia pœnæ ſunt reſtringendæ non ampliandæ; ac proinde intelligendum id eſſe de veris & proprijs actis, & non de improprijs, & ſic non erit caſus reſeruatus ſi quis falſum iuret in actis indagatiuis: Secus ſi iuramentum falſum coram legitimo iudice reſeruetur, quia tunc iam peccatum erit reſeruatum, vt patet, cum coram iudice legitimo profertur. 15.

Procuratio, auxilium, ſeu conſilium aborſus poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto.

Septimus caſus, qui in religionibus iuxta mentem Clementis VIII. reſeruari poteſt, eſt procuratio, auxilium, ſeu conſilium aborſus poſt animatum fœtum. Animatur autem fœtus maſculus, iuxta Couarruuiam *in Clementina ſi furioſus 2. part. §. 3. num. 1* die quadrageſimo à conceptu: fœtus vero fœmineus à die octogeſimo, & ibi dicit ita communiter ſentire Doctores. 16.

Si autem non reſeruetur aborſus, aut conſilium vel auxilium ad illum, niſi ſecuto effectu, tunc quidem, quandiu effectus non ſequitur, non eſt caſus reſeruatus: dubium tamen hic graue oritur, an cum reſeruatur homicidium, vel aborſus effectu ſecuto; caſum habeat reſeruatum ille, qui percuſſit mortiferè animo occidendi, & aborſum pro viribus procurauit, & ſtatim confitetur, & poſtea peracta confeſſione, ſequitur homicidium, vel aborſus, ſiue ſequatur poſt menſem, 17.

ſem, ſiue poſt vnum aut alterum diem. Et hac de re duplex eſt opinio. Prima affirmat peccatum iam habere reſeruatum. ita docet expreſſe Sanchez *lib. 9. de debito coniugali diſput. 45. num. 29.* & Sotus *in 4. diſt. 12. quæſt. 1. art. 7. verſ. hinc fit.* & citari etiam pro hac parte poteſt Lud. Lopez *2. part. inſtruct. cap. 76. §. ſequetur etiam ſecundo. & 1. p. cap. 31. §. Præterea quia omnibus.* quatenus ait, non ſatis eſſe fateri cauſam pollutionis antequam pollutio contingat, ſed tutius eſſe fateri poſtea ipſam pollutionem ſubſecutam, quia euidentius facto ſubſecuto apparet prior culpa. fundamentum huius opinionis eſt, quia percuſſio ita influit in mortem, & procuratio efficax aborſus in aborſum, vt nunquam ſatis bene explicari poſſit tota malitia eius, nec à confeſſario intelligi ante effectum ſecutum mortis, aut aborſus; nam ante mortis aut aborſus effectum ſecutum non eſt caſus reſeruatus, poſt illum iam eſt reſeruatus. Signum ergo euidens eſt ante mortis & aborſus effectum non poſſe ſatis bene explicari totam malitiam actus. Secundò, quia ſi quis voluntariè cauſam ebrietati, aut pollutioni det lautius comedendo vel bibendo, ea conditione, vt ſibi ebrietas, vel pollutio contingat: ſi antequam ſequatur, confiteatur plene, & perfecte id explicando, vereque de facto pœnitendo, non ſatisfaciet, ſed opus erit, iterum poſt pollutionem, & ebrietatem pœnitere, & confiteri ipſammet ebrietatem, & pollutionem, tamquàm vere, & proprie peccatum, vt expreſſe docet Ledeſma *2. 4. quæſt. 21. art. 7. dub. 1. §. & ad argumenta.* ergo à fortiori idem dicendum erit in percuſſione ſecuto poſtea homicidio, in aborſu, ſecuto poſtea illius effectu: nam quamuis Sanchez & Sotus allegati concedant in pollutione, & ebrietate ſatis eſſe confiteri cauſam antecedentem plene, & perfecte, & non teneri quemquam ipſum effectum poſtea ſubſecutum confiteri, quia iam naturaliter ex cauſa data reſultant, & non libere; tamen ſemper id negant in percuſſione, & aborſus procuratione, & aſſignant diuerſam rationem: quia potatio quæ eſt cauſa ebrietatis; & comeſtio, quæ eſt cauſa pollutionis, non ita influunt in actus liberos, ſicut influit percuſſio in mortem, & applicatio rei ad aborſum in aborſum, nec actus ebrietatis, aut pollutionis poſtea ſecutus tam enormis eſt, quam actus homicidij. Tertiò, quia in foro externo poſt mortem grauiores pœnæ decernuntur percutienti, punitur enim tamquam verus homicida, & ante mortem ſolum puniri poterat tamquam percuſſor: pœnæ autem homicidij ſunt multo grauiores; ſignum ergo eſt ex grauioribus pœnis grauius peccatum colligi: ſi autem grauius eſt peccatum ſecuto effectu, quam in cauſa, tenetur percutiens illud poſtea confiteri, & conſequenter, ſi ante non fuit reſeruatum, poſt mortem, ſecuto effectû, erit. ita ſe habet hæc opinio, quæ eſt valde probabilis.

18. Secunda opinio verior, & probabilior docet, non eſſe peccatum reſeruatum ſecuto poſtea homicidio, aut aborſu; nec teneri percutientem, aut aborſum procurantem in conſcientia, poſtea iterum confiteri: & ita docet expreſſe Azor *tomo primo, inſtitut. moral. libro primo, capite ſeptimo, in fine,* vbi dubiam, & incertam appellat ſententiam Soti & Sancij; expreſſe docet etiam Henriquez *lib. 5. de pœnitentia capite quinto, numero quinto, ad marginem litera Z.* ibi, *Si tamē cauſam homicidij intercidit per pœnitentiam, antequam ſequatur homicidium, tunc effectus non eſt peccatum, quia iam non eſt illi voluntarius.* & pro hac opinione citare etiam poſſumus Medinam *1. 2. quæſt. 71. artic. 5. col. vltima in ſolutione ad 1.* Rodrig. *tom. 1. Summæ edit. 2. cap. 211. num. 2.* Graphis *1. part. deciſionum aurearum lib. 2. cap. 87. num. 14. fine.* Veiga *tom. 2. Summæ cap. 67. caſu 3.* qui omnes dicunt (& eſt caſus omnino ſimilis) eum, qui dat cauſam antecedētem pollutioni laute comedendo, vel bibendo, ſi antequam ebrietas contingat, vel pollutio, legitime confiteatur explicatis omnibus circunſtantijs, citra vllum peccatum poſtea contingere ipſam pollutionem, atque ebrietatem, quia iam cauſa fuit reciſa per pœnitentiam, & effectus poſtea ſubſecutus naturaliter ſequitur ex cauſa data, non libere, nec voluntarie, ac proinde nec peccaminoſe: vnde cum tota malitia, & moralitas actus ſit plene & perfecte in confeſſione explicata, caret obligatione iterum confitendi, nam reſtitutio poſtea extra confeſſionem fieri poteſt. Probatur ergo hæc opinio: Primo, quia nemo tenetur peccata ſemel rite confeſſa, iterum confiteri. Sed hic percuſſor mortiferus, & procurator aborſus, rite confeſſi ſunt ſua peccata, & recte explicarant ſuam occidēdi intentionem, & rite ac recte ſunt abſoluti ab ipſo confeſſario, quia non habebant caſum reſeruatum, ante effectum enim ſubſecutum, nec homicidium nec aborſus reſeruatus erat, vt ſupponimus; ergo non tenentur iterum de illo peccato confiteri, quia effectus poſtea ſubſecutus naturaliter ſequitur ex cauſa data, nō libere, nec voluntarie, quia voluntas illius effectus iam ſatis fuit reciſa per pœnitentiam, & peccatum dimiſſum per ſacramentum ipſius confeſſionis. Secundo, quia in cap. accepimus de purgatione canonica, in foro externo faciēda, fuit quidam Epiſcopus de tribus ſceleribus infamatus, videlicet de ſimonia, de vſura, & incontinentia, de quibus iam rite confeſſus fuerat, & cum ille iuraſſet in iudicio ſe illa peccata non habere, intelligens quia iam de illis fuerat confeſſus: reſpondit Summus Pontifex, cogatur iurare an illa ante confeſſionem commiſerit; ſi ſe ſuo iuramento purgare velit in foro externo. & hoc ideo fecit Pontifex, quia licet, quoad Deum & in foro conſcientiæ, ea peccata iam non haberet, cum per confeſſionem fuerint remiſſa, nec teneretur ea iterum confiteri, tamen vt purgaretur in foro externo, opus erat vt nunquam illa commiſiſſet. Tertio, quia, vt notat D. Thomas *1. 2. quæſtion. 7.* & Gutierres *libr. 2. quæſtionum canon. cap. 4. num. 95.* in homicidio ab ebrio commiſſo tres actus conſiderari poſſunt. Primus eſt potatio: ſecundus ebrietas: tertius occiſio. in primum fertur voluntas directe, in ſecundum indirecte, in tertium, hoc eſt, in occiſionem nec directe, nec indirecte, ſed mere naturaliter reſultat occiſio ex illa ebrietate quando ebrius nullam habuit aduertentiam ad illam, & ſic in rigore ſi confeſſus fuit peccatum ebrietatis, nullo modo tenetur homo homicidium confiteri cum nullo modo peccauerit in illo committendo. ergo ſimiliter quoties homicidium non eſt opus morale, ſed naturale, nulla eſt obligatio confitendi illud; ſed in noſtro caſu homicidiū, non eſt opus morale voluntatis, ſed naturale ex cauſa applicata; ergo confeſſo peccato cauſæ, non manet obligatio confitendi peccatum effectus.

Obijcies,

19. Obiicies, ille qui per obliuionem inculpabilem omiſit aliquod peccatum, tenetur illud confiteri, cum in illius venerit memoriam, vt eſt certa doctrina: ergo ſimiliter licet is cōfeſſus fuerit cauſam homicidij, ſecuto poſtea homicidio tenebitur illud iterum confiteri. Reſpondeo negando ſequelam, eſt enim diuerſa omnino ratio, quia peccatum oblitum nunquam fuit directe & per ſe confeſſum, nec directe abſolutum, ſed indirecte, ratione aliorum, ac proinde, vt directe abſoluatur, & committatur poteſtati clauium, tenetur pœnitens, quoties in memoriam venerit, illud confiteri. at vero in noſtro caſu tota malitia, & moralitas actus fuit per ſe confeſſa, & abſoluta, & commiſſa, ac ſubiecta poteſtati clauium, vnde nulla manet obligatio illam iterum confitendi.

20. Ad primam rationem pro prima opinione factā nego percuſſionem ita influere in actum homicidij, & procurationem aborſus in aborſum, vt nunquam ſatis bene poſſit explicari tota malitia actus, niſi explicetur poſtea ipſum homicidium, & aborſus, ſi ſ. cutus fuerit; tota enim malitia actus ſufficienter fuit explicata in cauſa, & poſtea effectus naturaliter, & abſque noua culpa, & malitia hominis ſequitur, ac proinde nulla manet obligatio hoc iterum confitendi. Idem dicendum eſt ad ſecundam rationem, tota enim malitia ebrietatis ſufficienter fuit confeſſa in cauſa, ac proinde non tenetur poſtea iterum ebrietatem ſecutam confiteri qui cauſam illius confeſſus fuit, cum naturaliter ex cauſa reſultauerit, vt patet.

Falſificatio manus vel ſigilli officialis monaſterij.

21. Octauus caſus, qui in religionibus reſeruari poteſt ex mente Clementis VIII. eſt falſificatio manus, ſeu ſigilli officialis monaſterij. *Falſificatio*, intellige doloſam, vt fiat cum dolo, & ſerio, non iocoſe: deinde vt fiat in præiudiciū ordinarij regiminis religionis; ſic qui dolo veritatē in litteris Apoſtolicis immutant, illaſque falſificant, excōmunicationē ipſo facto incurrunt bullæ cœnæ, vt patet ex eadem bulla: videnda ergo ſunt verba reſeruatoria, nam ſi dicant, qui falſificant manum, ſeu ſigillum, tunc ſolum comprehendunt authores, nō vero conſulentes, auxiliantes, vel adiuuantes, quia pœnæ reſtringendæ ſunt, & non ampliandæ vltra verborum proprietatem. neq; etiam comprehendunt illum qui iubet, rogat, & malitioſe pecuniam dedit, vt falſificaretur; licet enim, quæ per alios facimus, per nos ipſos faciamus, tamen pœnæ ſolum intelligendæ ſunt de ipſis falſificantibus, non autem de iubentibus falſificationem fieri; ſic quoties excommunicatio ſiue à iure, ſiue ab homine fertur contra aliquid facientes, non comprehenduntur in illa mandantes, conſulentes, cooperantes, fauorem, aut auxilium præſtantes, vt docet Toletus *libro* 1. *Summæ cap.* 8. *num.* 7. Iulius Clarus *in praxi criminali quaſt.* 88. *art.* 2. & Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio diſp.* 49. *num.* 1. & 2.

22. *Manus vel ſigilli.* Si hæc verba in reſeruatione apponantur, non ſufficiet falſificare literam, niſi falſificetur ſigillum, ſeu ſubſcriptio; manus enim, ſeu ſigillum atq; ſubſcriptio, ſecundum aliquos idem videntur ſignificare: ſed reuera per *manum* intelligenda eſt ipſa ſubſcriptio, & quia falſificatio literæ niſi ſubſcribatur, nihil valet; ideo exiſtimo per manum ſolum intelligi poſſe ſubſcriptionem, licet enim in rigore Grammaticæ per *manum* non ſolum ſubſcriptio, ſed etiam litera ſine ſubſcriptione intelligi poſſit, tamen cum literæ ſine ſubſcriptione nihil valeant, profecto, vt peccatum reſeruatum ſit, opus erit vt ſubſcribantur. *Sigillum.* per ſigillum intelligitur ſignaculum illud, quo literæ patentes muniuntur, vt fidem faciant, vnde ſi in aliqua religione duo ſint ſigilla, alterum commune, quo omnes religioſi indiſcriminatim, alterum peculiare, quo ſolum ſuperiores & officiales vtantur ad firmandas, vel infirmandas, ordinationes communes religionis, de hoc intelligetur reſeruatio, non de illo communi; quod videtur explicare limitatio illa *officialis*. Hæc autem falſificatio vel fieri poteſt furando illud vt formetur aliud ad illius ſimilitudinem, vel quomodocumque effingatur aliud, quod falſum ſit, & falſò muniat, ac ſigillet. *Officialis*, intellige Secretarium Generalis, vel Prouincialis, vel alterius ſuperioris, qui ſoleat ſuperioris vel religionis nomine communes ordinationes ſubſcribere, & ſigillare, & ad alios ſuperiores, aut ſubditos tranſmittere, quæ vel ad bonorum, vel ad religioſorum diſpoſitionem pertineant, vel ad regimen ipſius religionis ſpectent: nec ſolum hîc Secretarij, & alij officiales communes veniunt nomine officialis; ſed etiam ipſi Prælati maiores, vt Prouinciales, & Generales, & ſuperiores etiam locales, quia hi etiam officiales ſunt religionis, & quia alioqui fruſtra reſeruaretur hic caſus reſpectu aliorum officialium, & non reſpectu illorum, vt patet: in rigore tamen, vt ſciamus, quid in caſibus occurrentibus dicendum ſit, neceſſario videnda erit forma verborum, quibus ſimiles caſus reſeruantur, interim tamen dixi quod ſentio, &, ſi alius melius ſentiat, ego libenter illius opinionē ſequar.

Lapſus carnis opere conſummatus.

Nonus caſus, eſt lapſus carnis opere completus. quæ verba comprehendunt ſolum peccata externa, & omnia interna conſenſu, & cogitatione completa reiiciunt; quamobrem vt poſſit lapſus carnis reſeruari, neceſſe eſt, vt lapſus ſit externus opere aliquo externo completus: per quod autem opus externum, hoc peccatum, & hic lapſus compleatur, nec huius loci, nec præſentis diſputationis eſt. 23.

Occiſio, aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſcumque perſonæ.

Decimus caſus eſt occiſio aut vulneratio, ſeu grauis percuſſio cuiuſcumque perſonæ, intellige ſæcularem, vel Eccleſiaſticam. Vnde non ſufficit leui: Nauarrus *in Summa Lat. capite vigeſimo ſeptimo, num.* 91. citat quandam extrauagantem quæ incipit, *Perfectis*, vbi leuis percuſſio dicitur percuſſio pugni, palmæ, manus, digiti, pedis, baculi, lapidis, quæ nullam maculam neque ſuggillationem carnis reliquit, neque abſcidit membrum, ſiue effractione dentium, ſiue auulſione multorum capillorum: ad iudicandum autem quæ læſio ſit leuis, quæ grauis, in foro externo id pertinet ad Epiſcopum, vel eius officiales, in foro interno ad prudentem confeſſarium, vt docet Soarius *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 90. & Nauarrus *in Summa Lat. cap.* 27. *num.* 91. vterque autem id iudicabit ex circunſtantiis, ex facto, ex perſonis; ex dignitate enim perſonarum creſcit iniuria: vnde ſi quis percuſſerit ſuum ſuperiorem, iam illa percuſſio, quæ in ſe leuis erat, dicetur grauis, quia illa circunſtantia ſuperioris eſt magni momenti ratione reuerentiæ debitæ ſuperiori. 24.

Digitized by Google

Malitioſum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à ſuperioribus ad inferiores, aut ab inferioribus ad ſuperiores.

25. Vndecimus, & vltimus Caſus, qui ex mente Clementis VIII. in religionibus reſeruari poteſt, eſt malitioſa retardatio, aut impedimentum litterarum à ſuperioribus ad inferiores, aut è contra. Hæc autem retardatio, aut impedimentum multis modis fieri poteſt, vel faciendo ne tabellarij inueniantur, qui epiſtolas deferãt, vel illos corrumpendo, ne epiſtolas tradant, aut, vt ſerius tradant quam alioquin tradendæ erant, vel ipſas epiſtolas præripiendo, comburendo, vel occultando, & apud ſe retinendo malitioſe, vt interim tempus aliquod elabatur, hæc enim omnia nomine impedimenti aut retardationis veniunt, vt de ſe patet. non erit tamen retardatio, nec impedimentum epiſtolarum, ſi quis curſorem quærat velociorem, & eum maiori donet ſtipendio, vt epiſtolas alterius præueniat, quia hæc non eſt poſitiua retardatio, ſed negatiua, & vtitur iure ſuo, quod habet ad adeundum ſuperiorem vel per ſe debito modo, vel per epiſtolas ſuas.

26. *Aut apertio litterarum*: intellige etiam malitioſam; vnde non erit caſus reſeruatus, nec vllum peccatum ſi inaduertenter aperias, exſtimans eas ad te eſſe miſſas: imo nec mortale erit, ac proinde non reſeruatum, ſed tantum veniale, ſi ob curioſitatem mere naturalem ſine malitia, & ſine animo, & periculo nocendi, v. c. vt ex barbaro vel eleganti ſtilo voluptatem capias vel mera curioſitate, & ſola cauſa ſciendi noua nuntia veniale tantum erit ex obiecto, vt docet Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 18. *num.* 53. & cum non fiat ex malitia, non erit reſeruatum: quamobrem iuxta mentem Clementis VIII. lethale erit, ac proinde reſeruari poterit hoc peccatum aperire has epiſtolas, & non legere, vel aperire ſimul & legere, ſi id fiat animo nocendi, id enim ex vi verborum indicat *apertio*; & inſuper puniri poterit tamquam falſarius huiuſmodi apertor, vt docet Syluester *verbo Falſarius num.* 2. Nauarrus *cap.* 18. *num.* 53 Excipe tamen niſi legitimam authoritatem habeat aperiendi, aut legendi, quales ſunt ſuperiores religioſorum, & monialium, & præfecti vrbium tempore peſtis & belli, iuxta Syluestrum & Nauarrum *citatos*. Si tamen ex epiſtolis probabiliter times tibi iniuſtum aliquod malum, licite eas poteris legere, vel aperire, vel etiam retardare, aut comburere, quamuis ſint ſuperioris, & ita docent Syluester, & Nauarrus *allegatus*, & D. Antoninus 2. *part. tit.* 1. *cap.* 22. §. 5. & Syluester citat etiam Archidiaconum, & Nauarrus citat *cap. non inferenda* 23. *quæſtione tertia*, quod procedit etiamſi promiſeris te fideliter illas daturum, & iuramento firmaueris; eo enim ipſo, quod iniuſtæ ſunt, & iniuſtitiam continent promiſſio & iuramentum fuit nullum, nam iuramentum non eſt vinculum iniuſtitiæ, nec contra bonos mores factum obligat.

CAPVT VIII.

Quis poſſit abſoluere per ſe, & directe à reſeruatis; agitur de peccato hæreſis, & de caſibus bullæ cœnæ.

SVMMARIVM.

Iuriſdictio ad abſoluendum quibus modis haberi poteſt. numero 1.
Qui peccata reſeruant, ab illis abſoluere poſſunt. numero 2.
Idem illis, in iuriſdictione ſuperioribus. ibid.
Quare dicatur de ſuperioribus in iuriſdictione. numero 3.
An Epiſcopus excommunicatus non toleratus, ſuſpenſus, vel interdictus poſſit valide abſoluere, aut dare licentiam ad abſoluendum à reſeruatis. num. 4.
Melior opinio negat. ibid.
An parochus non toleratus poſſit dare licentiam ſubdito, vt alteri Sacerdoti confiteatur. num. 5.
Quid de Epiſcopo & parocho interdicto, aut ſuſpenſo, numero 6.
Licentia ad abſoluendum à reſeruatis duobus modis dari poteſt, vel Sacerdoti vt abſoluat aliquem: vel pœnitenti vt quærat, qui eum abſoluat. num. 7.
Quid ſi ſuperior dicat, concedo tibi omnem facultatem vel facultates meas. ibid.
Quid ſi prius concedat aliquem caſum reſeruatum, & deinde addat, & omnes facultates meas. num. 8.
Quid ſi Epiſcopus concedat Sacerdoti generalem facultatem ad abſoluendum. num. 9.
An concedente Epiſcopo ſuam poteſtatem ad abſoluendum à caſibus ſibi reſeruatis cenſeatur illam concedere ad abſoluendum à cenſuris, & vice verſa. num. 10.
Quid de Summo Pontifice. num. 11.
Quid ſi Epiſcopus concedat ſubdito vt ſibi eligat confeſſarium, an tunc poſſit abſolui à reſeruatis. num. 12.
An gratia & licentia ad abſoluendum à reſeruatis, & eligendi confeſſarium, & approbatio confeſſoris expiret morte concedentis, vel approbantis. & agitur de gratiis, quæ expirant, vel non expirant morte concedentis à num. 13. *vſque ad* 17.
An parochus huius diœceſis habens facultatem ad abſoluendum à reſeruatis in illa poſſit abſoluere à reſeruatis pœnitentem alterius diœceſis. num. 18.
Quid ſi non habeat poteſtatem ſuper reſeruata. numer. 19. *&* 20.
Quid ſi parochianus huius diœceſis verſetur in alia, & peccata ibi obſeruata committat. num. 21.
Quid de religioſo qui crimen commiſit reſeruatum in hoc monaſterio ſi ad aliud transferatur. num. 22.
Epiſcopi poſſunt abſoluere ab omnibus peccatis occultis bullæ cœnæ. num. 23.
Quæ ſint crimina occulta, quæ publica, à num. 24. *vſque ad* 25.
An delictum deductum ad forum externum & in eo non probatum, maneat adhuc occultum. num. 26.
Quid ſi à duobus vel tribus teſtibus ſciatur. num. 27.
Quid ſi hic ſit publicum, & alibi occultum. num. 28.
Quid ſi à quinque vel ſex ſciatur. num. 29.
Agitur de hæreſi, & de eo qui ab ea poſſit abſoluere, an Epiſcopi, an extra diœceſim, an confeſſarius ordinarius virtute iubilæi: & quid ſi hæreticus complices habeat. à num. 30. *vſque ad* 42.

IVriſdictio ad abſoluendum à reſeruatis duobus modis poteſt haberi. Primo vt ordinaria: Secundo vt delegata. Et hæc delegatio duobus etiam modis fieri poteſt: Primo per licentiam directe datam Sacerdotibus ad abſoluendum à reſeruatis: Secundo per licentiã datam pœnitenti ad eligendum cõfeſſarium, qui eum abſoluere poſſit. 1.
Primo igitur illi, qui peccata reſeruant, vel illis 2.
in

in iuriſdictione ſuperiores poſſunt per ſe, & directe abſoluere à reſeruatis: ſic Papa poteſt abſoluere à peccatis, quæ ſibi reſeruant Epiſcopi, cum in iuriſdictione ſit ſuperior, & hæc iuriſdictio Epiſcopalis pendeat ſemper ab illa Papali. Et Epiſcopi poſſunt per ſe abſoluere à peccatis, quæ ſibi Curati vel ex priuilegio aliquo, vel ex conſuetudine reſeruare poſſunt, cum hæc iuriſdictio Curatorum pendeat ab illa Epiſcoporum: eſt communis doctrina, ita docet Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp.* 30. *sect.* 1. *num.* 1. Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap.* 14. *num.* 9. Nauarrus *cap. 27. editione vltima n.* 263. Probatur facile, quia qui in iuriſdictione ſuperior eſt ipſo reſeruante, habet reſpectu illius ſupremam, & vniuerſalem iuriſdictionem, quæ ſe extendit ad omnia, ad quæ ſe extendebat iuriſdictio inferioris reſeruantis; ergo ille etiam poteſt per ſe abſoluere: nam ante reſeruationem poterat abſoluere ab omnibus peccatis à quibus poterat inferior; ergo & poſt illam idem poterit, quia prædicta reſeruatio non adimit ſuperiori hanc ſuam poteſtatem.

3. Dixi, vel illis ſuperiores in iuriſdictione, intellige Fori interni & conſcientiæ: quia non ſufficit, vt in dignitate, & ordine hierarchico ſuperiores ſint, vt ſunt omnes Archiepiſcopi, & Patriarchæ reſpectu Epiſcoporum: non enim Archiepiſcopi poſſunt abſoluere à caſibus reſeruatis Epiſcopo ſubditos Epiſcopi ſui ſuffraganei, niſi dum iure ſibi concedente diœceſim ſui ſuffraganei viſitant, aut in cauſa appellationis. nam quando eam viſitant, non ſolum per ſe poterunt ſuffraganeos Epiſcopi abſoluere; ſed etiam hanc poteſtatem abſoluendi à reſeruatis, aliis committere, in ipſo actu viſitationis, vt docent Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput.* 30. *sect.* 1. *num.* 2. & Henriq. *lib. 6. de pœnit. cap.* 14. *n.* 9. *fine*, & Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 4. *ar.* 2. *& patet ex cap. 1. de cenſibus in* 6. Dixi etiam, niſi dum iure ſibi concedente ſuffraganeos viſitant, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *de Reformat. cap.* 3. præcipit, ne Archiepiſcopi Epiſcopos ſuffraganeos viſitent, niſi de licentia data in Concilio Prouinciali, & poſt plene viſitatam propriam diœceſim, vt inibi videre licet.

4. Sed dubium hîc graue oritur, vtrum ſcilicet poſſit Epiſcopus nominatim excommunicatus non toleratus, ſuſpenſus, irregularis, aut interdictus valide aliquem abſoluere à reſeruatis, aut dare licentiam alteri Sacerdoti, vt illum abſoluat. Et de hoc eſt duplex opinio, prima probabilior & tenenda negat. ratio illius eſt, quia hæc abſolutio, & delegatio eſt actus proprius iuriſdictionis, ſicut actus proprius illi' eſt abſoluere ab ipſis reſeruatis, vnde ſicut ipſe non poteſt abſoluere per ſe, ſic nec etiam delegare aut committere alteri Sacerdoti hanc abſolutionem. ita docet expreſſe Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſputat.* 21. *num.* 7. & Henriq *libro tertio, Confirmationis cap.* 13. *num.* 3. *fine*. Alij tamen in ſecunda opinione affirmant, quia hoc non iam eſt concedere iuriſdictionem, aut illam alteri delegare, quam cedere iuri ſuo, & ceſſionem alteri facere. ita docent Paludanus *in* 4. *diſt.* 23. *quæſt.* 2. *n.* 17. Sylueſter *verbo Vnctio n.* 1. § . 4. Tabiena *ibi num.* 6. Armilla *ibi n.* 5. Nauar. *in cap. placuit, de pœnit. diſt* 6. *num.* 51. Rodrig. *tom.* 1. *Summa cap.* 14. *num.* 5. *fine*. probant, quia parochus excommunicatus non toleratus, & ſuſpenſus item ab officio poteſt valide concedere licentiam alteri Sacerdoti parocho, vel non parocho, ad aſſiſtendum matrimonio & ad vngendum loco ſui ex eodem fundamento, non tam eſt concedere actum iuriſdictionis, quam cedere iuri ſuo, & ceſſionem alteri facere illius.

Prima opinio eſt vera & tenenda, & in ea dicendum eſt etiam parochum non tolerandum, aut ſuſpenſum ab officio, non poſſe nec licite, nec valide dare licentiã ſubdito ſuo, vt alieno Sacerdoti confiteatur. quia eſt etiam actus veræ iuriſdictionis, qua omnino caret; & eſt diuerſa ratio in matrimonio, & in vnctione, & confirmatione, quia aſſiſtentia matrimonij, vngere, & confirmare, non ſunt actus propriæ iuriſdictionis, ſed eſt ius competens alicui ratione officij, cuius ceſſionem alteri poteſt facere: at vero dare licentiam alteri ad abſoluendum, aut abſoluere, ſunt actus propriè iuriſdictionis, vt late probauimus *libro 7. c. 2. n. 49. 50. &* 52. ad quem locum te remittimus: ſolum enim cõfeſſionis ſacramentum, quia formaliter eſt quoddam iudicium, non poteſt exerceri valide, nec cõmitti alteri, à parocho excommunicato non tolerato: at vero cætera ſacramenta poſſunt, quia eorũ collatio, & adminiſtratio licet ſint, proprie loquẽdo, actus parochi quatenus parochus eſt, non tamen ſunt actus parochi quatenus iudex eſt. ſola enim collatio ſacramenti confeſſionis, & abſolutio quia exercetur per modum iudicij, eſt actus, proprie loquendo, parochi quatenus iudex eſt. 5.

Idem dicendum eſt de Epiſcopo, & parocho interdicto, vel priuato ab adminiſtratione ſacramentorum, ſi ante hoc interdictum, & priuationem præceſſit declaratio alicuius excommunicationis, quam incuriſſet, vt patet. Dubium tamen eſt, an peccet mortaliter parochus non toleratus aſſiſtens matrimonio, vel alteri licentiam concedens aſſiſtendi. Et vero Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſp.* 21. *num.* 8. dicit peccare tantum venialiter ſecluſo præiudicio alterius, cum ibi nullum actum veræ iuriſdictionis exerceat; ſed hoc non eſt proprium huius loci. 6.

Hactenus egimus de modo, quo ſuperiores per ſe poterant abſoluere à peccatis reſeruatis: nunc vero agendũ eſt de licẽtia; quam huiuſmodi ſuperiores dare ſolent ad abſoluendum ab illis: & hanc duobus modis (vt initio diximus num. 1.) dare cõſueſcunt, primo dando illam alicui confeſſario, vt hunc vel illum pœnitẽtem, vel generaliter omnes à peccatis reſeruatis abſoluant: Secundo dando licentiam pœnitenti vt cõfeſſarium eligat, qui ſe ab illis abſoluat: & hæc licentia vel datur verbaliter tantum, vel in ſcriptis, vel per bullas, & priuilegia. Si verbaliter detur, oportet vt ſuperior bene explicet mentem ſuam: vnde non ſufficit ſi ſuperior dicat confeſſario, concedo tibi omnem poteſtatem, & authoritatem meam in confeſſionibus audiendis, non enim in tali licentia comprehenduntur caſus reſeruati, niſi aliunde euidenter appareat eos voluiſſe comprehendere, vt docet Henriquez *li.* 3. *de pœnit. c.* 13. *n.* 2. & Nauar. *in manuali Lat. c.* 27. *n.* 261. *mihi, in aliis n.* 255. & D. Anton. 3. *p. tit.* 17. *c.* 13. & Armilla *verbo Abbas*. § . 3. & Sylu. *verbo Caſus q.* 4. & Ang. *verbo Confeſſor.* 3. § . 28. & fr. Medina *lib.* 2. *capite* 1. & Soar. *to.* 4. *de pœnit. diſp.* 30. *sect.* 1. *n.* 3. & Graphis *lib. 1. deciſ. aurear. c.* 13. *n.* 65. quod procedit etiamſi Epiſcopus concederet hanc licentiam generalem addita clauſula generali, vt omnia confeſſarius facere poſſit, quæ ſpecialem commiſſionem requirerent, iuxta Iacobum de Graphis allegatum, *argumento textus, qui ad agendum, de Procuratoribus in* 6. Et ratio eſt, quia in generali conceſſione non intelliguntur illa, quæ ſpecialiter 7.

reſeruantur, vt dicitur *in cap. ſi Epiſcopus, de pœnit. & remiſſionibus in 6.*

8. Si tamen ſuperior, Epiſcopus ſcilicet, aut Prælatus religionis concedat confeſſario prius aliquem caſum reſeruatum, & deinde addat, *Et omnem meam poteſtatem, vel authoritatē*; tunc quidem omnia peccata reſeruata cenſetur concedere, quia illa ſpecificatio antecedens caſus reſeruati explicat verbum conſequens, & declarat intentionem, & voluntatem ſuperioris fuiſſe etiam de omnibus caſibus reſeruatis, *argumento textus in cap. quid agendum, de Procuratoribus.* §. 1. & docet gloſſa *in cap. 2. de officio Vicarij in 6.* & ita docet Soarius *de pœnit. diſp. 30. ſect. 1. num. 3.* & Graphi *libro 1. deciſ. aurear. cap. 13. n. 67.* & Nauarrus *in cap. 27. num. 261. mihi; in alijs n. 255.* Similiter quando in delegatione, & licentia Epiſcopus, aut Prælatus dicit: Concedo tibi omnes meos caſus; intelliguntur conceſſi omnes reſeruati, quia per caſus, peccata intelliguntur reſeruata, iuxta omnes. ita Graphis *lib. 1. deciſ. aur. cap. 13. num.* 68. Nauarrus *cap. 27. num.* 261. D. Anton. 3. *p. tit. 17. cap. 13.*

9. Item ſi Epiſcopus concedat alicui parocho ſuæ diœceſis generalem facultatem ad audiendas confeſſiones omnium ſuorum ſubditorum ſuæ diœceſis, exiſtimat Graphis *dicto num.* 68 per hæc verba concedere etiam licentiam ſuper omnes caſus ſibi reſeruatos, ſiue à iure, ſiue ab homine, & idem docet Francus *in cap. 2 de pœnit. & remiſſ. num.* 11. quia alias per talem licentiam nihil ei concederetur, cum parochus eo ipſo, quod ſit parochus, poſſit confiteri omnes ſui Epiſcopi ſubditos, & ideo, vt verba conceſſionis aliquid operentur, ita intelligenda ſunt, alioquin eſſent fruſtratoria, quod eſſe non debet, vt ſtatuitur *in cap. ſi Papa, de priuileg. in 6. & l. ſi quando ff. de legatis* 1. Idem dicendum eſt quando Prælati religionis in præcipuis ſolemnitatibus concedunt confeſſarijs expoſitis ad audiendas confeſſiones religioſorum omnem ſuam facultatem, nam vt talis licentia tunc aliquid operetur, neceſſario extendenda eſt ad caſus reſeruatos, cum ad non reſeruatos iure illam habeant, vt docet Graphis *dicto libro 1. deciſion. aurearum cap. 13. n. 69.* imo & ad cenſuras, ſi caſus reſeruentur cum cenſuris.

10. Solent Epiſcopi reſeruare cum cēſuris aliquando, aliquando ſine illis: vnde ſi concedant alicui confeſſario omnes ſuos caſus, ſolum intelliguntur caſus ſine cenſuris; oportet ergo vt vtrumque concedant, à diuerſis enim nulla fit illatio, & diuerſum quid eſt peccatum, & cenſura: nec etiam concedendo omnes caſus & cenſuras, videtur concedere diſpenſationem votorum, vel irregularitatum in quibus poteſt diſpenſare, quia, vt dixi, à diuerſis non fit illatio. *l. Papinianus ff. de minoribus* 25. *ann.* & ita docet Nauarrus *cap. 27. num.* 261. Graphis *libro primo, deciſion. aur. capite decimo tertio, numero* 63. & Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſput. 30. ſect. 1. numero tertio, fine, in prima edit.* Excipit tamen Soarius (& bene) niſi quando ex circunſtantiis aut ex antecedentibus, & conſequentibus aliud conſtiterit de intentione Epiſcopi. nam licet in foro fori ſtandum ſit præciſis verbis, tamen in foro poli, quia eſt tribunal conſcientiæ, in quo tantum de veritate rei agitur, ſatis eſt, quod conſtet aliunde de intentione concedentis, vt veritas rei habeatur.

11. Hoc tamen ſolum procedit in Epiſcopis, nam in Summo Pontifice cum nunquam peccata de facto & in actu reſeruentur abſque cenſura, conceſſa facultate ad abſoluendum à caſibus reſeruatis, etiam cenſetur conceſſa ad abſoluendum à cenſuris, & de facto nunquam vnum tollitur ſine alio, ſicut nunquam vnum ſine alio ponitur. ita docet Toletus *libro tertio, Summa cap. 14. num. 2.* Nauarrus *cap. 27. num* 261. Sanchez *libro 2. Decalogi, cap. 8. n. 5.* Sà *verbo Caſus reſeruatus num. 2.* Graphis *libro 1. deciſ. aur. c. 13. n.* 40. Viualdus *in candelabro aur. vbi de abſolutione n. 8. & 56.* Soarius *tom. 4. de pœnit. diſput. 29. ſect. 1. n. 11.* & communiter omnes cum Victoria *in Summa num.* 149. & Syluestro *verbo Confeſſor 1. §. 19.* & Armilla *verbo Caſus num. 2.*

Sed quid ſi Epiſcopus, vel Prælatus, concedat 12.
ſubdito, vt ſibi eligat confeſſarium, quem voluerit ex approbatis. Reſpondeo huiuſmodi confeſſarium à ſe electum, nullam habere poteſtatem in caſibus Epiſcopo reſeruatis, niſi id Epiſcopus exprimat, in generali enim illa conceſſione non veniunt ea, quæ quis non eſſet in particulari tam facile conceſſurus, vt habetur expreſſe in cap. ſi Epiſcopus, de pœnit. & remiſſ. & ita etiam docet Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 30. ſect. 1. num. 4.*

An vero conceſſa alicui facultas, vt eligat con- 13.
feſſarium quem voluerit, expiret facta vnica confeſſione, eſt dubiū. Quidam enim docent non expirare dum durat Epiſcopus, vel non reuocat, expirare vero eo mortuo, vel amoto ab officio, vel eo reuocante dum viuit. ita docet Ioannes Andr. *in c. non poteſt, de præbendis in 6.* Sylu. *verbo Confeſſor. 1. n. 7.* & Panormitanus, quem ibi citat Syluester. Dicendum tamen eſt eam licentiam non expirare mortuo, vel amoto vel cenſurato, nominatimque denunciato Epiſcopo, vel Prælato concedente, quia eſt gratia quædam, in fauorem animarum data: Gratia autem non expirat morte concedentis, donec à ſucceſſore reuocetur expreſſe: ita docet Henriquez *lib. 3. de pœnit. c. 13. n. 2.* Nauarrus *c. placuit. de pœnit. n.* 161. Syluester *verbo Confeſſor. 2. §. 4. verſ. 5.* immemor ſui Angelus *verbo Indulgentia* §. 7. Cenedo *in quæſt. canonicis quæſt. 38. num. 21.* Sic licentia & diſpenſatio beneficiato ab Epiſcopo conceſſa de non reſidendo ſtudij cauſa non expirat morte concedentis; nec facultas ad celebrandū domi, morte concedentis extinguitur, iuxta eoſdem authores, & Cenedum ſpeciatim; nec item facultas audiendi confeſſiones niſi limitata ſit; nec indulgentiæ à Legato, vel Epiſcopo conceſſæ legatione finita, vel mortuo Epiſcopo finiuntur. ita Cenedo allegatus, Syluester *verbo Indulgentiæ num. 16.* Angelus *ibidem num. 7.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 57. ſect. 2.*

Similiter non expirat gratia condendi teſtamē- 14.
tum à Summo Pont. Epiſcopo conceſſa expirante Pontifice. ita docet Cenedo *allegatus.* Henriq. *lib. 3. de excomm. c. 19. fine.* Gigas *de Penſionibus q. 91. à n. 2.* Gutierres *in pract. quæſt. lib. 9. q. 75.* Sarmiento *de red. Eccleſ. 4. p. c. 4. n. 2.* Nauar. *de reditib. q. 3. monito 8. contra Socinum iuniorem lib. 1. conſilio 89. & 84.* Nec item bulla Cruciatæ expirat morte Papæ concedentis. quia eſt gratia; ſic Henriq. *lib. 6. de pœnit. c. 13. n. 3. & lib. 7. de indulgent. cap. 21. num. 4* & Cenedo *num. 22.*

Nec etiam expirat officium inquiſitorū morte 15.
concedentis re adhuc integra, vt docet Cenedo allegatus, & notat Roias *de priuilegiis inquiſitorum numero 436.* Nec precarium conceſſum cum clauſula donec reuocetur, quia reuocatio exigit contrariam voluntatem, quæ in mortuo nō datur, imo quia in vita non reuocauit, cum poſſit, morte confir-

Digitized by Google

confirmare videtur. ita Vallaſcus *de iure Emphyteutico quæſt. 34. à num. 3.* Petrus Cenedo *de quæſt. Canonicu. quæſt. 38. num. 22.*

16. Nec item expirat licentia data ab Epiſcopo vt quis poſſit ordinari ſacris morte concedentis Epiſcopi, nec gratia reuerendarum finitur per mortem concedentis etiamſi conceſſa ſit à Capitulo ſede vacante. ita Salzedo *in pract. criminali cap. 26. pag. 94. verſ. poſtquam vero.* Gutierres *lib. 2. quæſt. Canonicarum cap. 17. num. 9. §. & in terminis, & in practica libro ſecundo, quæſt. 75. numero 5.* Rodriquez *in Summa 2. part. cap. 14. num. 5.* & Graphis *lib. 3. deciſion. aur. cap. 1. num. 6.* Syluester *verbo Gratia. num. 3.* & Nauarrus *de tempor. ordinand. conſ. 48. pagina 642. & in cap. placuit, de pœnit. num. 35. & num. 163.* & Zerola *in pract. 1. part. §. dimiſſoria ad ordines, verſ. ad nonum.* & Henriquez *libr. 10. de ſacramento ordinis cap. 22. fine.* Et eadem ratio eſt de dimiſſoriis à Capitulo ſede vacante conceſſis, non enim expirant veniente nouo Epiſcopo, vt expreſſe notarunt Salzedo *allegatus*, Rodriquez & Cenedo, & Gutierres *num. 2. & num. 9.* & Ledeſma *in Summa de ſacrament. ord. cap. 8. verſ. quarta concluſio.* nam cum gratia iam ſit facta ex parte concedentis, & non pendeat à futuro euentu, & Epiſcopo, qui eſt ordinaturus, non commutatur ſubſtantia cauſæ, ſed tantum executio gratiæ factæ, ideo executor datus, ne gratia conceſſa vana, & caſſa ſit, mortuo vel amoto concedente poterit eam executioni mandare, vt optime adnotauit Couar. *in pract. cap. 11. num. 2. verſ. nam ea deciſio,* & Henriq. *lib. 7. de indulgent. cap. 21. num. 7.* & Syluest. *verbo Gratia num. 3.* & Abbas *in cap. finali de officio delegati.*

17. Nec item expirat collatio beneficij facta à Papa poſtquam dixit *fiat:* vnde ſi Papa moriatur antequam gratia bulletur eadem gratia non expirat. ita docent communiter Doctores, Archidiaconus, & Ioannes And. *in proœmio in 6. in verbo vniuerſitati,* & textus & gloſſa *in Clementina dudum.* & facit textus in cap. *Apoſtolica, in fine, de præbend.* Graphis *lib. 1. deciſionum aurear. cap. 13. num. 53.* debent tamen litteræ vt valeant, bullari cum clauſula de tempore prædeceſſoris Papæ *fiat* concedentis, alioqui non valebunt, vt probat Graphis allegatus. Neque item expirat gratia quam aliqui Summi Pontifices ſolent concedere nonnullis religioſis ad ſingulas animas eruendas ab igne purgatorio ſingulis ſuis Miſſis morte Pontificis concedentis.

18. Sed dubium eſt an parochus, vel quilibet alius confeſſarius approbatus habens facultatem abſoluendi à peccatis reſeruatis Epiſcopo ſuo, poſſit abſoluere pœnitentem alterius diœceſis à reſeruatis in ſua diœceſi. v. c. an Sacerdos Lamecenſis habens poteſtatem ab Epiſcopo Lamecenſi, vel à Papa ad abſoluendum à peccatis reſeruatis Epiſcopo in diœceſi Lamecenſi, poſſit in eadem diœceſi Lamecenſi abſoluere hominem diœceſis Bracharenſis à peccatis reſeruatis in eadem diœceſi Bracharenſi, quæ in eadem Bracharenſi diœceſi commiſit? Et reſpondendum eſt affirmatiue. ita Nauarrus *in manuali Lat. vltima edit. capite vigeſimoſeptimo, numero 261. §. decimò dico.* Capua *lib. 1 deciſionum aur. cap. 13. num. 48.* Viualdus *in candelabr. aureo, vbi de abſolutione numero 58.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſputatione trigeſima, ſectione prima, num. 4.* vbi allegat pro hac parte Caietanum *in Summa verbo Abſolutio 2.* & Paludanum *in 4. diſtinct. 17. quæſt. 3.* & Diuum Anton. *3. part. tit. 17. capite quarto,* & ratio eſt, primo, quia ſicut confeſſarius Lamecenſis approbatus iuxta formam Concilij poteſt abſoluere quoſcumque homines cuiuſque diœceſis à peccatis non reſeruatis vbicumque commiſſis de conſenſu tacito ſuorum Epiſcoporum: ita Epiſcopi videntur tacite conſentire vt idem ſit de caſibus reſeruatis, quando confeſſio fit habenti poteſtatem abſoluendi à reſeruatis ſuo Epiſcopo. Secundo, quia ita videtur habere conſuetudo, nunquam enim videmus vllum cõfeſſarium legitimum, qui habeat facultatem abſoluendi à reſeruatis in hac diœceſi, remittere aliquem alterius diœceſis ad proprium Epiſcopum pro reſeruatis, &, ſi aliquando remittuntur; id quidem eſt cauſa ſatiſfactionis, vel ſcandali tollendi; & non ratione abſolutionis, vt notat Syluester *verbo Confeſſor. 1. n. 6.* Tertio, quia ille, qui ſic confitetur in alieno Epiſcopatu, non vtitur facultate aliqua eligendi ſibi confeſſarium, qui ſe poſſit abſoluere à reſeruatis, ſed ita confitetur ac quiſque eorum qui verſantur in eodem Epiſcopatu, & ſic poteſt in eo abſolui more incolarum illius diœceſis, quia confeſſarij huius diœceſis non tenentur ſcire, quinam caſus reſeruati ſint aliis Epiſcopis, vt patet, & docet optime Soarius allegatus.

19. Sed rogabis an confeſſarij Lamecenſes nullam omnino habentes facultatem circa caſus reſeruatos poſſint abſoluere pœnitentes diœceſis Bracharenſis à peccatis reſeruatis in diœceſi Bracharenſi. Et quidem reſpondendum eſt cum diſtinctione: nam vel peccatum eſt reſeruatum in vtraque diœceſi, vel non eſt: ſi in vtraque diœceſi reſeruatum eſt, omnes fatentur non poſſe. ita expreſſe Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputat. 30. ſect. 1. num. 6.* Si vero tantum in diœceſi pœnitentis reſeruatum eſt, exiſtimat Soarius allegatus poſſe abſolui, quia talis pœnitens iudicandus eſt vt incola illius diœceſis in qua abſoluitur, & iuxta forum eius. Neque obſtat huic ſententiæ Soarij illa regula generalis, quæ aſſerit forum quemque ſortiri ratione delicti, *iuxta l. primam C. vbi de crimine agi oporteat, & l. ſoleat, de cuſtodia reorum.* nam regula illa intelligi debet de foro fori, non de foro poli, vt aſſerit gloſſ. *in cap. placuit 1. 16. quæſtione prima,* & iuxta Abbatem *in cap. ſi quis contra numero quinquageſimo, de foro competenti.* & Iacobum de Graphiis *libro primo, deciſion. aur. cap. 13. numero 47.* Et eſt probabilis iſta ſententia Soarij.

20. Probabiliorem tamen cenſeo contrariam opinionem, quam tenet Graphis *citatus numero quadrageſimo ſexto,* & Sotus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 4. art. 2. col. 9. fine.* & Veiga *lib. 2. caſu 326.* quia, abſolute loquendo, Sacerdos alterius diœceſis non habet iuriſdictionem in aliquos caſus reſeruatos, & pœnitens non eſt exemptus à ſubiectione ſui Epiſcopi, qui peccatum reſeruauit; vnde quandiu non mutauit domicilium, aut quaſi domicilium, videtur non poſſe abſolui, præſumitur enim alio ſe contuliſſe fraudulenter, vt ſic abſque mutatione domicilij, vel quaſi domicilij effugeret pœnam reſeruationis proprij Epiſcopi volentis ea reſtrictione liberiorem licentiam amputare peccandi.

21. Sed quid ſi parochianus Bracharenſis verſetur in aliena diœceſi, & peccata ibi reſeruata committat? Reſpondeo poſſe abſolui à quocumque Sacerdote approbato, etiamſi nullam habeat iuriſdictionem circa reſeruata; & ratio eſt, quia licet huiuſmodi homo peccauerit lethaliter, nullũ tamen peccatum reſeruatũ commiſit, quia peccata reſer-

reſeruantur erga ſubditos tantum: ille autem non eſt ſubditus, vt patet nunquam enim actus iuriſdictionis, qualis eſt reſeruatio, extenditur ad non ſubditos, ita docet Veiga *numero præcedenti citatus*, & ita debent etiam docere Graphis, & Sotus *ibi allegati.* Soarius tamen *dicto tomo quarto, diſputatione trigeſima, ſectione prima, numero ſexto*, loquendo conſequenter ad ſuam opinionem id negat, & ait non poſſe pœnitentem verſantem in aliena diœceſi abſolui à peccatis reſeruatis ibi commiſſis per Sacerdotem approbatum ipſius diœceſis in qua verſatur, non habentem poteſtatem ſuper reſeruatâ; quia licet ille alias non ſit ſubditus, tamen tunc reputatur, vt ſubditus, & vt incola illius loci, & citat Caietanum pro hac opinione, ſed locum non allegat. Et ſic credere licet, videre non licet, eſt probabilis, vt diximus, iſta ſententia Soarij, noſtra tamen probabilior.

22. Hinc deducitur quæſtio notabilis, an religioſus qui crimen commiſit reſeruatum in vno monaſterio, quod in alio non eſt reſeruatum, ſi ad illud transferatur, poſſit in eo abſolui à quocumque confeſſario eiuſdem monaſterij non habente poteſtatem ſuper caſus reſeruatos. Et quidem cum diſtinctione reſpondendum arbitror. nam vel cum in aliud monaſterium ſe confert, domicilium vel quaſi domicilium mutat, ita vt nouum acquirat ſuperiorem, vel eo proficiſcitur ſtatim regreſſurus. Si acquirit nouum ſuperiorem, & habitationem mutat, vel quaſi habitationem, poteſt abſolui à quolibet confeſſario non habente iuriſdictionem in caſus reſeruatos, cum iudicandus ſit inſtar aliorum religioſorum ibi commorantium, mutauit enim quaſi domicilium; ſi non acquirit, nó poteſt, quia verè manet ſubditus ſuperioris qui reſeruauit, vel in cuius domo crimen erat reſeruatum, & quia alioquin illuderetur lex reſeruatiua vt conſideranti patebit, & ita docet Syluester *verbo Confeſſor.* 1. *quæſt.* 12. Soarius *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *artic.* 3. *col.* 8. *verſ. Aliud.* Graphis *lib.* 1. *deciſionum aur. cap.* 13. *num.* 47. & Bartholomæus Medina *inſtr. confeſſ. capit.* 10. §.3. vbi etiam addit religioſos mendicantes virtute ſuorum priuilegiorũ, ſi ad aliud monaſterium non mutari proficiſcantur, ſed vt ſtatim regrediantur ad ſuum in quo crimen reſeruatum commiſerunt, poſſe abſolui à ſuperiore ipſius monaſterij ad quod proficiſcuntur, vel ab alio de illius licentia, quod priuilegium extenditur etiam ad omnes, qui mendicantium priuilegia participant, & ſententiam Medinæ approbat Graphis citatus, & ita habet conſuetudo.

23. In Concilio Tridentino *ſeſſione* 24. *de Reformat. cap.* 6. conceditur facultas generalis Epiſcopis ad abſoluendum à caſibus reſeruatis ſedi Apoſtolicæ, ſi occulti ſint. ibi, *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpenſionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum externum diſpenſare; & in quibuſcumque caſibus occultis etiam ſedi Apoſtolicæ reſeruatis delinquentes quoſcumque ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut per vicarium, ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſoluere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem quoque & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicariis, ſit permiſſum.* Hæc concilium. Videndum ergo eſt quod crimen dicatur occultum, vt videamus an eius abſolutio ad Epiſcopum pertineat: Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 30. *ſect.* 2. *num.* 2. & Sanchez *tomo* 1. *Decalogi lib.* 2 *cap.* 11. *numero* 19. & Azor *tomo* 1. *capit.* 10. *quæſt.* 9. dicunt hic accipi occultum, prout in iure diſtinguitur contra publicum & notorium, & dum crimen reſeruatum, non eſt de iure publicum aut notorium, adhuc eſſe occultum, & ab illo poſſe Epiſcopos abſoluere: publicum autem & notorium iure eſt illud, quod notum eſt maiori parti oppidi, viciniæ, collegij, aut communitatis, modo ſaltem decem perſonæ inueniantur in vicinia, collegio, aut communitate, vt bene notant Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 27. *num.* 255. & Leſſius *tomo* 1. *de iuſt. lib.* 11. *cap.* 11. *de tract. & contumelia dub.* 13. *num.* 73. vnde crimen factum in præſentia quinque, adhuc occultum dicitur in iure, vt patet *ex cap. quis aliquando, de pœnit. diſtinct.* 1. §. *Hæc ergo.* & docet gloſſa *ibi verbo Secreta*, & Nauar. *allegatus*, & ab illo poteſt abſoluere Epiſcopus, quia non eſt publicum maiori parti viciniæ, oppidi, aut collegij, ſed ſolum æquali.

Illud etiã delictum occultum dicitur; & quandiu tale eſt, ab Epiſcopo poteſt abſolui, ſi reſeruatum fuerit ſedi Apoſtolicæ; quod in iudicio probari poteſt, iuxta Nauarrum *dicto cap.* 27. *num.* 255. & iuxta gloſſam *in cap. manifeſta* 2. *quæſt.* 1 & conſequenter iuxta Soarium, Sanchium, & Azorium. nam vt crimen probetur in iudicio, ſufficiunt duo vel tres teſtes, vt autem dicatur publicum, requiruntur ad minimum ſex perſonæ, & ſcientia paucorum, quam ſex, nunquam facit rem publicam aut notoriam, iuxta Doctores citatos: vnde dum tale peccatum in iudicio non probatur, & à quinq; ſcitur, adhuc eſt occultum, quamuis in iudicio probari poſſit; imo & à ſex vel ſeptem ſi oppidum, vicinia, aut collegium fuerit magnum, quo enim maius collegium, aut vicinia fuerit, eo maior & pluriorum notitia requiretur, vt publicum dicatur: poſtquam autem probatum fuerit in iudicio, aut confeſſum per legitimam teſtium, aut partis depoſitionem, iam plublicum de iure manet, etiamſi tribus tantum vel quatuor teſtibus probetur, imo etiamſi ſola partis confeſſione confeſſum ſit; publicitas enim iudicij ſufficit vt crimen publicum habeatur: vnde non bene Emanuel Rodriquez *in additionibus ad Cruciatam* §.9. *num.* 69. *fine.* & Gutierres *libro.* 1. *quæſtionum canonicarum cap.* 13. *numer.* 27. dicunt occultum crimen eſſe illud quod in iudicio probari non poteſt: nam, vt diximus, etiamſi in iudicio probari poſſit, dum adhuc tamen non eſt probatum, & dum ſolum à quinque vel ſex ſcitur, publicum, aut notorium iure dici non poteſt. 24

Imo aliquando, vt delictum dicatur publicum, non ſufficit quod actus externus ſit publicus, ſed requiritur, quod conſtet publice cauſa delicti: ſic Miſſa publice & coram populo dicta ab excommunicato occulto, actus publicus eſt, non tamen eſt peccatum, aut crimẽ publicũ, quia neſcitur publicã eſſe excõmunicationẽ: vt optime docet Nauar. *in manuali c.* 27. *n.* 255. *verſ.* 11. & 241. vbi dicit ita definitum eſſe Romæ in ſacra pœnitentiaria, vnde in ea irregularitate, cũ ſit ex delicto occulto, diſpenſat Epiſcopus. Similiter etiam, ſi clericus ſit publice excommunicatus non toleratus, ſi celebret occulte, adhuc crimen irregularitatis manet occultum & in ea irregularitate Epiſcopus diſpenſabit, vt docet Viualdus *in candelabro aureo, vbi de excommunicatio n.* 41. 25.

Dubitabis tamen, vtrum delictum deductum ad forum externum, ſed non probatum, adhuc ſit

occul-

occultum, ita vt poſſit Epiſcopus ab eo abſoluere, aut in irregularitate illius diſpenſare, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Et quidem Iacobus de Graphis *lib. 1. deciſionum aur. c. 13. n. 44.* affirmat, & idem affirmat etiam Viualdus *in candelabro aureo, vbi de excommunicatione num. 42.* vbi dicit delictum deductum ad forum externum, non tamen probatum, adhuc manere occultum per ordinem ad abſolutionem, & diſpenſationem Epiſcopi, & ita reſpondiſſe grauiſſimos Doctores Salmanticæ, licet alij contrarium teneant; & ratio eſt, quia verba Concilij Tridentini, *Modo non ſit deductum ad forum externum, ſeu contenſioſum*, cum effectu intelligenda ſunt, quaſi diceret, *& probatum*, & hanc opinionem docet etiam Auila *de Cenſuris 2. part. cap. 7. diſp. 1. dub. 11. concl. 3.* & Sanchez *tom. 1. Decalogi lib. 2. cap. 11. num. 21. & libro 8. de matrimonio diſputat. 34. num. 57. & 58.* Imo addunt Sanchez & Auila citati, quod ſi delinquens ex defectu plenæ probationis in foro externo abſoluatur, licet falſis teſtibus ſe defenderit, & ſiue abſoluatur ab inſtantia litis, ſiue definitiue, adhuc non dici crimen deductum ad forum externum proprie, & iuridice, & poſſe delinquentem abſolui ab ipſo Epiſcopo, aut cum eo in irregularitate illius diſpenſare; quæ opinio eſt optima.

27. Vnde etiamſi duo eiuſdem criminis conſortes ſint & complices, & alter illorum ad iudicium deferatur, & probetur delinquens, & crimen alterius non deferatur, reſpectu illius cuius crimen ad iudicium non defertur, adhuc erit occultum, & ſubditur poteſtati, & authoritati Epiſcopi quoad diſpenſationem, & abſolutionem, vt ſpeciatim notat Sanchez *allegatus*, & Nauarrus *lib. 2. conſiliorum in 2. editione titulo de ſententia, & re iudicata, conſilio 2.*

28. Rogabis tamen quid dicendum ſit, ſi delictum ſit alicubi publicum, aut in iudicio probatum, in loco tamen vbi abſolutio, vel diſpenſatio irregularitatis illius petitur, ſit occultum, an adhuc poſſit Epiſcopus per hanc facultatem Concilij Tridentini ab eo abſoluere, aut in irregularitate illius diſpenſare? Negat omnino Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſputation. 30. ſect. 2. numero ſecundo*, quia quod alicubi publicum eſt, ſimpliciter eſt publicum, & non occultum, & quia, moraliter, & regulariter loquendo, quod in vno loco eſt publicum, ſtatim ad alium defertur. Affirmant tamen Sanchez *dicto tomo 1. Decalogi libro 2. cap. 11. numero 20.* & Auila *de cenſuris part. 2. cap. 7. diſp. 1. dub. 11. concl. 3.* & idem docent etiam Durandus *in 4. diſt. 18. q. 5. fine.* & Paludanus *ibi. quæſt. 6. artic. 1. numero 5.* vbi docent ex eo quod vnus ſit publicus excommunicatus in vno loco, non ideo talem cenſeri debere in alio. quod intelligendum eſt, modo non ſit ſpes, vt illuc breui deferatur. & hæc opinio Sancij mihi videtur probabilior, & eam alibi ſecuti fuimus.

29. Ex dictis infertur quoties delictum perpetratum eſt coram quinque, adhuc eſſe occultum, &c, ſi in vicinia, aut loco, vel collegio ad minimum ſint decem, non ſufficere quinque, vt publicum dicatur, ſed oportet vt notum ſit ſex, quia tunc iam eſt maiori parti notum, vnde patet poſſe Epiſcopos, & regulares ad id priuilegium habentes abſoluere ab excommunicatione canonis, ſi quis ſuadente, etiamſi læſio ſit enormis, ac grauis modo ſit occulta, aliquo ex prædictis modis dictis num. 23. & parum refert, quod reus laboret infamia, nam id quod aliqua tergiuerſatione celari poteſt, licet homo laboret infamia, adhuc dicitur occultum, quia opponitur notorio, & id in hoc foro conſcientiæ dicitur occultum, quod nondum publicum, aut notorium iuris eſt: notorium enim iuris eſt illud, quod nulla tergiuerſatione celari poteſt, vt bene etiam notat Graphis *lib. 1. deciſionum aurearum, cap. 13. num. 43.* & Sotus *de tegendo de ſecreto membro 2.* vel quod notum non eſt maiori parti viciniæ, oppidi, aut collegij: in vna tamen ciuitate magna non ſufficit quod crimen notum ſit decem, aut vndecim, vt notorium dicatur, vt patet.

In Concilio Tridentino *dicta ſeſſione 24 de Reformatione cap. 6.* datur poteſtas Epiſcopis abſoluendi ab hæreſi externa occulta ſubditos proprios in propria diœceſi. ibi, *Idem quoque & in hæreſis crimine in foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicariis, ſit permiſſum.* vnde notabis non ſufficere quod hæreſis nota ſit quinque vt dicatur publica, & ſic quamuis hæreticus quinque vel ſex complices habeat in eadem hæreſi, imo & in magna vrbe, vt Olyſipone, quamuis nota ſit & communicata ſeptem hominibus, nota adhuc non erit, & occulta dicetur in ordine ad abſolutionem Epiſcopi. Sed dubium tamen eſt, & graue quidem, an hodie poſt bullam cœnæ Domini poſſint Epiſcopi vti poteſtate ſibi conceſſa in Concilio Tridentino, & abſoluere ſuos ſubditos à peccato hæreſis occultæ, & conſequenter ab omnibus aliis peccatis contentis in eadem bulla cœnæ Domini (eadem enim eſt ratio de peccato hæreſis, atque de aliis peccatis occultis in eadem bulla contentis.) Et ratio dubitandi eſt, quia in eadem bulla cœnæ Domini ita dicitur: *à peccatis, & cenſuris in hac bulla contentis, nemo abſolui poteſt ab alio, quam à Summo Pontifice, vel ab eo cui de mandato eius id ſpecialiter fuerit conceſſum, non obſtante quocumque priuilegio, vel clauſida Concilij Generalis.* 30.

Et hac de re duæ ſunt opiniones. Prima docet per hanc clauſulam bullæ cœnæ ademptam eſſe Epiſcopis eam poteſtatem in Concilio Tridentino illis conceſſam, ac proinde affirmat non poſſe eos ſuos ſubditos abſoluere à peccato hæreſis occultæ, nec ab alijs contentis in bulla cœnæ Domini: ita docet Nauarrus *in manuali Latina cap. 27. numer. 275. verſ. decimoquarto*, dicens ita declaraſſe Pium V. viuæ vocis oraculo, & Gregorium XIII. & ita docet Azor *tomo 1. inſtitut. moral. cap. 19. quæſtion. 3. & capit. 10. quæſtione 10.* vbi dicit ſe audiuiſſe à religioſo quodam fide digno ita declaraſſe Clementem VIII. docet etiam Soarez *tomo 5. de cenſuris diſputation. 21. ſection. 3. numer. 5.* & Molina *tomo 4. de iuſt. diſput. 64. num. 8.* & Toletus *in Summa in bulla cœnæ, excommunicatione 14.* & Gutierrez *lib. 1. quæſtionum canonicarum capit. 13. fine*, & multi quos citat, ac ſequitur Sanchez *tomo 1. Decalogi libro 2. capit. 11. num. 26.* vbi dicit ita declaraſſe congregationem Cardinalium. fundamentum huius opinionis eſt, quia in clauſula bullæ cœnæ dicitur, à caſibus ibi contentis nullũ poſſe abſolui ab alio, præterquam à Summo Pontifice, etiam prætextu cuiuſcumque facultatis vel priuilegij, non obſtante quocumque priuilegio vel decreto Concilij Generalis, & hæc bulla expedita fuit poſt Concilium Tridentinum & ſingulis annis expeditur, vel innouatur poſt illud, & Pontifices non excipiunt Concilium Tritendinum, cum tamen priuilegium Epiſcoporum in eo contentum eos latere non poſſet. Secundo, quia à tempore Xiſti IV. 31.

vſque ad Clementem VIII. adduntur in bulla cœnæ hæc verba, *nullus poteſt abſoluere à caſibus hic contentis prætextu alicuius facultatis, niſi in ea expreſſe comprehendantur, & nominentur.*

32. Secunda ſententia docet eam facultatem non eſſe reuocatam, & ita poſſe hodie Epiſcopos exiſtentes in ſua diœceſi abſoluere ſuos ſubditos non extra illam ab hæreſi externa occulta, & ab omnibus caſibus bullæ cœnæ: ita docet Nauarrus *in Summa Lat. capite vigeſimoſeptimo, numero 260. fine. & libro quinto, conſiliorum editione 1. titulo de ſentent. excommunicationis. conſilio 11. quæſtione prima.* Gutierres *libro primo, de quæſt. Canonicis capite decimotertio, editione vltima, ad finem.* Henriquez *libro ſexto, de pœnit. capite decimoquarto, numero ſeptimo.* Banhez *2. 2. quæſt. 11. artic. 4. dub. 2. poſt ſecundam concluſionem, verſ. & ſi quis.* Aragonius *ibi artic. 3. col. 10. verſ. ſed dubium eſt.* Sà *verbo Epiſcopus. num. 37.* Rodriquez *in Cruciata §. 9. numero 70. & in Summa tomo primo, editione ſecunda, capite 131. numero tertio.* Coelhos & alij multi, quos citat Sanchez *tomo primo Decalogi, libro ſecundo, capite vndecimo, numero vigeſimo ſeptimo,* vbi dicit hanc eſſe opinionem probabiliſſimam; & probabilem etiam appellat Soarius *vbi ſupra.* fundamentum huius opinionis eſt primo, quia bulla cœnæ eſt poſterior decreto Concilij Tridentini, & loquitur generaliter, & indiſtincte, poſterior autẽ lex generaliter, & indiſtincte loquens limitanda eſt per legem & decretum antiquius Concilij, quãdo antiquior lex expreſſe illi contradicit, quamuis in lege poſteriori, nouioriue ſit clauſula, *Non obſtante lege contraria*, vt multis probant Iuriſtæ. Secundo quia non conſtat authentice de prædicta Pontificum declaratione, nec de oraculis viuæ vocis, & cum res adeo grauis ſit, & iam diu ſcientibus Pontificibus controuerſa, id profecto deberent expreſſius declarare, ad tollendos laqueos animarum. Tertio, quia per bullam cœnæ non cenſetur reuocata facultas bullæ Cruciatæ concedentis cuilibet confeſſario, vt poſſit abſoluere ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis ab omnibus caſibus in bulla cœnæ contentis; ergo neque etiam reuocabitur facultas in Concilio Tridentino Epiſcopis tam mature, & tanta declaratione conceſſa.

33. Vtraque opinio eſt valde probabilis: iſta tamen ſecunda videtur probabilior: & fundamenta primæ iam ſatis explicata ſunt in ſecunda, cum non conſtet de declaratione & viuæ vocis oraculis Sũmorum Pontificum, in quibus præcipue prima fundatur. Vnde in hac opinione ſecunda ſi hæreſis ſit nota quinque vel ſex, & ſi hæreticus quinque vel ſex complices habeat, adhuc dicetur occulta, & ab illa poterunt abſoluere Epiſcopi, iuxta ea, quæ diximus num. 23. imo in magna vrbe non dicetur publica ſi nota fuerit ſeptem vel octo perſonis.

34. Dixi in ſecunda ſententia in ſua diœceſi, non extra illam. quia Concilium *dicta ſeſſione 24. de Reformat. cap. 26.* ait, *In quibuſcumque caſibus occultis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis poſſe Epiſcopos ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut per vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſoluere.* Vnde, vt docet Soarius *tomo 5. de cenſuris. diſput. 41. ſect. 2. num. 10.* non poteſt Epiſcopus abſoluere ab hæreſi occulta ſuum ſubditum exiſtens in diœceſi aliena, propter verba Concilij: neque ſolum Epiſcopus exiſtens extra diœceſim non poteſt abſoluere ſuum ſubditum ab hæreſi, aut cæteris peccatis in bulla cœnæ Papæ reſeruatis; ſed nec etiam iuxta eundem Soarium exiſtens in propria diœceſi poterit abſoluere ſubditum extra ſuam diœceſim exiſtentem, quia qui in diœceſi aliena verſatur abſens à ſuo Epiſcopo, pro tunc ſubditur in foro conſcientiæ, paſtori illius loci in quo verſatur, ac proinde ab illo abſoluendus erit per hanc facultatem Concilij, non ab alio.

Diſpenſare tamen poteſt Epiſcopus cum ſuis ſubditis, in omnibus irregularitatibus contractis delicto occulto, excepta ea, quę eſt ex homicidio voluntario, exiſtentibus in aliena diœceſi, imo id etiam poterit ſiue alter tantum, Epiſcopus videlicet, vel ſubditus extra propriam diœceſim verſetur, ſiue ambo extra illam ſint, ita docet Soarius *dicto tomo 5. de cenſuris diſp. 41. ſect. 2. numero 10.* & Sanchez *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 11. num. 12.* quia diſpenſatio dari poteſt abſenti, & quia illa reſtrictio Concilij Tridentini, *In foro conſcientiæ, & in diœceſi ſua*, intelligenda eſt de illa poſteriori parte tantum, in qua Tridentinum concedit Epiſcopis facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis ſedi Apoſtolicæ: quare, vt optime animaduertit Sanchez, non ita caute locutus eſt Henriquez *lib. 14. de irregularitate, cap. 20. num. 5.* & Auila *de cenſuris part. 7. diſpu. 10. dubio 6.* & Rodriquez *2. tomo Summæ, cap. 69. numer. 1. fine*, qui dixerunt non poſſe Epiſcopum diſpenſare in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus extra ſuam diœceſim, propter verba Concilij Tridentini.

Imo quamuis Concilium addat. *Idem quoque Epiſcopis tantum, non eorum vicariis ſit permiſſum in crimine hæreſis occultæ in foro conſcientiæ.* tamen adhuc poterunt Epiſcopi pro ſingulis vicibus hanc abſolutionem ab hæreſi alteri confeſſario committere, quia Concilium ſolum vult non poſſe Epiſcopos deputare vicarium generalem, cui id pro munere, & ex officio iniunctum ſit; & qui tamquam delegatus generalem poteſtatem habeat abſoluendi ab hæreſi occulta, & ita docent optime Azor *lib. 1. inſt. moralium lib. 8. cap. 10. quæſt. 11.* & Nauarrus *titulo de ſent. excommunicat. conſilio 15. ad tertiam quæſtionem*, & Sanchez *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 11. n. 23. fine.* Quamuis Soarius *tomo 5. de cenſuris. diſputat. 41. ſect. 2. num. 8.* & Gutierres *lib. 1. quæſtionum Canon. capite 13. num. 29.* dicant, nec per ſingulas vices poſſe Epiſcopos hanc poteſtatem alteri committere, quia ad hoc eligitur miniſterium perſonale Epiſcoporum, ſed præualet ſententia Sancij, & Nauarri, non enim in hoc eligitur miniſterium perſonale Epiſcopi, cum non nominetur Epiſcopus ſuo nomine, ſed ratione dignitatis, quæ non eſt perſona, quamuis perſonæ adnexa ſit. Deinde, quia Concilium dum dicit; *Idem quoque Epiſcopis tantum, non eorum vicariis in crimine hæreſis occultæ ſit permiſſum*, ſatis indicat ſuam intentionem eſſe, quod Epiſcopi non poſſint habere deputatum ſpecialem vicarium ad hoc munus. Vnde cum hoc tantum excludat, nõ vult excludere delegationes pro ſingulis vicibus, vel vni, vel multis confeſſariis factas. 36.

Maius dubium eſt, an quando in Iubilæis, vel in aliqua bulla, aut priuilegio conceditur alicui facultas abſoluendi ab omnibus caſibus bullæ cœnæ, intelligatur etiam poſſe abſolui à crimine occulto hæreſis. Quidam affirmant, ita Sotus *in 4. diſtinctione 22. quæſtion. 2. articulo 3. in primo caſu.* Viualdus *in candelabro aureo, vbi de abſolutione numero decimo tertio, & decimo ſexto, & in caſibus bullæ cœnæ caſu 20. numero 14.* & Corduba *in Summa quæſt. 8. fine.* 37.

fine. & Farinacius *de hæreſi. q.* 192. *num.*63. & probabilem dicit Zerola *in ſua practica Epiſcopali* 2. *p. verbo Abſolutio, verſ. dico quarto,* & Doctor Frechilla *de excomm. a.* 1. *p.* 4. *n.* 7. *dub.* 1. vt refert Garcias *de beneficiis c.* 10. *n.* 110. & eandem opinionem tenuerunt Magiſtri Agazo, Ioannes de Penha, & Medina lectores Theologiæ Salmanticæ, & Morgouęio lector decreti, & multi alij conſulti hac de re per prouiſorem Hiſpalenſem doctiſſimum Guerrerium, vt refert Viualdus *in candelab.* 1. *p. tit. de abſolutione n.* 16. idem tenet Ouando *in* 4. *diſt.* 13. *propoſit.* 28. *dub.* 3. *op.* 2. *fol. mihi* 341. & in caſu magni momenti ita conſuluit Decianus *conſil.* 5. *n.* 13. *fine, volum.* 2. tenet etiam Graphis Neapolitanus Inquiſitor *in deciſ. aur. cap.* 15. *n.* 25. *fine.* quamuis enim ibi dicat contrariam opinionem eſſe meliorem, tamen docet in practica hanc eſſe ſequendam, idem tenet Antonius Albeſtanus *in Summa ſacramentorum p.* 3. *c.* 11. *n.* 9. *fine*, deducitur ex Ledeſina 2. *p. q.* 26. *a.* 1. *poſt medium.* §. *Sed eſt aliud graue dubium. fol.* 253. & idem tenet expreſſe Penha 2. *p. commento* 25. & Sà *verbo Excommunicatio bullæ cœnæ num.* 18 *aliàs* 20. Probabilem etiam dicit Soarius, quamuis contrariam ſequatur *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 7. *ſect.* 5. *num.* 12. *in fine*; innititur hæc opinio his fundamentis: primo, quia qui totum dicit, nihil excludit: vnde cum Summus Pontifex in iubilæo, vel bulla concedit facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus ſibi reſeruatis, vel ab omnibus caſibus bullæ cœnæ, profecto hæreſim non excludit, cum omnes nominet. Secundo, quia interdum in iubilæis ſolet concedi facultas abſoluendi ab omnibus caſibus bullæ cœnæ præter hæreſim; ergo quando non excluditur, ſignum eſt velle Summos Pontifices illam includere.

38. Alij negant, quia ſtilus Romanæ Curiæ habet vt ſub huiuſmodi clauſulis generalibus nunquam hæreſis comprehendatur, & ita docent Azor *tomo primo, lib.* 11. *cap.* 10. *quæſt.* 12. Sanchez *tom.* 1. *Decal. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 10. & Henriq. *lib.* 8 *de pœnit. cap.* 16. *n.* 12. & Couar. *cap. Alma mater.* 1. *p.* §. 11. *n.* 15. Simanchas *de Catholicis inſt. tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. Gutierrez *lib.* 1. *quæſt. canonic. c.* 13. *n.* 26. Nauar. *in manuali Lat. c.* 27. *n.* 275. Graphis *l.* 1. *deciſion. aurear. n.* 33. Petrus Ledeſina *in Summa.* 1. *p. tract. de ſacram. pœnit. cap.* 13. *dub.* 15. *concl.* 2. Vgolinus *de cenſuris tabula* 1. *cap.* 10. §. 4. *n.* 13. Phil. *de officio Sacerdotis.* 1. *p. lib.* 3. *cap.* 27. Veiga *in Summa.* 1 *p. c.* 125. *caſu* 12. Sotbo *in compendio mend. verbo Abſolutio ordinaria pag.* 20. Aragonius 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3. Garcias *de beneficiis* 2 *p. cap.* 10. *num.* 109. Rodriguez *in explicatione Cruciatæ cap.* 9. *num.* 70. Perez *lib.* 8. *ordinamenti tit.* 4. *leg.* 3. *pag.* 85. Andradæ *in explicat. Cruciatæ. quæſt.* 59. Ceuelhos *in comment. opin. tom* 3. *q.* 802. *num.* 67. Soares *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 7. *ſect.* 5. *n* 12. Mirandula *de regulis tom.* 2. *q.* 6. *art.* 6. *concl.* 1. Ratio eſt, primo quia ita habet ſtilus Curiæ Romanæ: Secundo, quia ita fuit declaratum à Gregorio XIII. ann. 1576. Vtraque opinio eſt probabilis & ſecura, iſta tamen communior, & fundamenta eius parum firmitatis habent, nam ſtilus Curiæ Romanæ fundatur in probabilitate iſtius opinionis, non tamen tollit probabilitatem alterius; præterea, ſtilus Curiæ varius eſt pro varietate Pontificum; & declaratione Gregorij XIII. non conſtat authentice: quamobrem ſequere quam mauis.

39. Animaduerto tamen illum, qui vi & metu vel dolo, & fraudulenter ſe inter infideles exterius infidelem fingit, Maurum videlicet, Iudæum, idololatram, aut hæreticum, & exterius fidem negauit, corde tamen illam retinens, peccare quidem grauiſſime contra externam fidei profeſſionem, non tamen eſſe hæreticum comprehēſum in bulla cœnæ, nec incurrere excommunicationem illius, & poſſe abſolui à quocumq; confeſſario ordinarie approbato: ita Nauar. *in manuali Lat cap.* 10. *n.* 27. Sanchez *lib.* 2. *tom.* 1. *Decalogi cap.* 7. *n.* 8. Toletus *libr.* 4. *Summa cap.* 4. *n.* 6. Soar. *tom.* 5. *de cenſuris. diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 22. *&* *diſp.* 21. *ſect.* 2. *nu.* 3. Sylueſt. *verbo Hæreſis. q.* 9. Tabiena *verbo Hæreticus. nu.* 2. quicquid in contrarium dicat Caietan. 2. 2. *q.* 49. *ar.* 1. Probatur primo, quia excommunicatio, quæ continetur in bulla cœnæ, ſolum fertur contra hæreticos credentes, contra fautores, & receptatores illorum, & peccatum quod reſeruatur in bulla cœnæ eſt peccatum hæreſis externæ: hæreſis autem eſt error intellectus voluntarius, & voluntarius diſſenſus à fide: diſſenſus autem actus eſt intellectus, ſicut & aſſenſus, vnde aſſentire fidei, vel à fide diſſentire, ad intellectum ſpectat: iſte autem nullum habet errorem in intellectu, nec ab ea diſſentiuit interne. Nec refert quod ab Inquiſitoribus huiuſmodi homines puniri poſſint in foro externo tamquam hæretici, nam præſumunt domini Inquiſitores illos habuiſſe diſſenſum à fide in intellectu, ſi quidem hunc diſſenſum exterius finxerunt, & manifeſtarunt.

Dices, qui actu externo furatur, vel occidit, licet intentionem furandi vel occidendi non habeat, vere fur & homicida eſt: ergo ille qui circumciditur tamquam Maurus, & ſe externe Maurum fingit, vel hæreticum, vere hæreticus eſt. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia furtum, & homicidium ſolo externo actu conſummantur, at vero hæreſis peccatum vtrumq; actum requirit, & actum externum, & diſſenſum internum in intellectu. Si tamen exterius ſe hæreticum quis fingat, animo fauendi hæreticis in ſuo errore, vel ſecta, tunc quidem caſum reſeruatum habebit in bulla cœnæ, & incurret excommunicationem latam contra fautores hæreticorum, non tamen contra hæreticos, vt optime docet Sanchez *to.* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.* 7. & Nauar. *in Summa cap.* 11. *num.* 27. 40.

Si quis tamen per ignorantiam craſſam teneat in intellectu aliquid cōtra fidem, paratus alioquin errorem deponere, ſi Doctorem habuerit, & monitorem, profecto is non erit hæreticus, contentus in bulla cœnæ, nec caſum reſeruatum habebit, & poterit ſimiliter abſolui à quocumque ordinario confeſſario. ratio eſt, quia ad hæreſim requiritur pertinacia, ſeu electio voluntatis, & aſſenſus intellectus, cum certa ſcientia eius, quod Eccleſia tenet, credit, & docet: iſte autem, qui craſſam ignorantiam habet, non habet certam ſcientiam, quod Eccleſia de fide definiat, teneat, credat, & doceat contrarium eius rei. quam ignoranter credebat, & ſic erit error & diſſenſus materialis, non formalis, nec dici poteſt proprie pertinax formaliter, ſed improprie & materialiter, quia quando errorem elegit, neſciebat Eccleſiam contrarium tenere, aut non ita plene & perfecte ſciebat, & paratus erat errorem deponere ſi doceretur. ita docet Azor. *tomo primo, inſt moralium lib.* 8. *cap.* 9. *quæſt.* 8 Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 11. *num.* 22. Aragonius 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. Simanchas *de Catholicis inſt. tit.* 31. *num.* 10. Banh. 2 2. 2. *q.* 11. *a.* 1. 41.

Notandum etiam hæreſim pure mentalem, quæ conſiſtit in intellectu. & nondum manifeſtata 42.

ſtata

ſtata eſt per verba, nutus, ſigna aut actus externos, non eſſe peccatum reſeruatum in bulla cœnæ, & poſſe conſequenter abſolui à quolibet confeſſario ordinario, & nullam excommunicationem incurrere huiuſmodi hæreticum pure mentalem: ita Sanchez *lib. 2. Decalogi cap* 8. *num.* 3. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 5. *verſ. vtrum vero.* Rodrig. *in bulla Cruciatæ* §. 9. *num.* 71. Caiet. *verbo Hæreſis. fine.* Gutierrez *lib.* 1. *quæſt. Canonicarum cap.* 13. *à num.* 28. Soar. *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 2. Simanch. *de Cathol. inſt. tit.* 42. *n.* 17. Aragon. 2. 2. *quæſt.* 11. *a.* 3. ratio eſt, quia pœnæ externæ requirunt actum externum perfectum, & conſummatum. Vnde non ſufficiunt quæcumque verba aut ſigna externa, ſed talia eſſe debent hæc ſigna externa, vt ſi quis adeſſet certo & infallabiliter, & abſq; vlla dubitatione iudicaret talem eſſe hæreticum, & quandiu talia non ſunt, peccatum reſeruatum non habent, nec excommunicationem, aut pœnas iuris incurrunt: quapropter non ſufficiunt ſigna externa indifferentia, qualia ſunt ſi quis dum interius hæreſi aſſentitur, menſam percutit, aſſerens, *ita eſt, ita plane eſt*. Nec ſufficit habere caput opertum, tectumque coram venerabili Euchariſtiæ ſacramento, aut dum Sacerdos hoſtiam eleuat, nam licet huiuſmodi actus ſint externi, & mali malitia hæreſis, tamen adhuc ſunt indifferentes, & non illam de ſe ſignificant certo, & infallibiliter, & clare & manifeſte. ita Sanchez *citatus num.* 8. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 9. *quæſt. vltima.* Sayrus *tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 26. *in Theſauro.* Vaſq. 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. *diſp.* 160. *c.* 5. *n.* 20. & 21. Banhez 2. 2. *quæſt.* 11. *a.* 4. *dub.* 2. Si quis tamen animo hæretico ſcribat per cifram ſuam hæreſim, aut per ſigna à ſe impoſita ad ſibi ſolum eam ſignificandam, exiſtimat Sanchez citatus iam habere caſum reſeruatum, & excommunicationem & cæteras iuris pœnas incurrere, quia ea ſigna ex obiecto certo & infallabiliter hæreſim externe ſignificant, & per accidens eſt quod ab aliis id non intelligatur: ſed adhuc dubito de hac reſolutione Sancij *allegati numero vigeſimo ſexto*. & cum Sancio conſentit Soarius *tomo* 5. *de cenſuris, diſp.* 4. *ſect.* 3. *num.* 7.

* * *

LIBER

LIBER NONVS,

De ſatisfactione.

EXPLICAVIMVS hactenus duas partes confeſſionis pertinentes ad materiam proximam, & remotam illius: Reliquum eſt, vt de tertia, quæ eſt ſatisfactio, agamus. Et quamuis ſatisfactio aliquando accipiatur pro reſtitutione, aliquando vero pro defenſione propria, & excuſatione, qua alterum placamus erga nos commotum; proprie tamen, & rigoroſe ſatisfactio hîc ſumitur, pro actione, quam exercemus, vt nobis Deus remittat pœnas temporales relictas ex peccatis mortalibus, vel venialibus iam per pœnitentiam condonatis. Satisfactio igitur primo modo, & pro reſtitutione ſumpta verſatur circa rem, quā integram tenemur reſtituere, ſi extat: ſi non extat, circa æquiualentem valorem ipſius rei. Secundo modo verſatur circa locutionem externam, & circa verba, quibus aliquem in nos commotum placamus. Tertio modo verſatur circa actiones externas corporis afflictiuas, per quas Deo pro peccatis, id eſt, pro pœnis temporalibus ex peccatis iam dimiſſis, relictis ſatisfacimus. Et ſic quatenus reſtitutio ſignificat actionem per quam res aliena vero domino ſuo redditur: quatenus defenſio, vel excuſatio propria, ſignificat actionem verbalem, qua nos erga alium purgamus, innocentesque oſtendimus: quatenus ſatisfactio pro pœnis ex peccatis dimiſſis, relictis, ſignificat actionem corporis afflictiuam, qua erga Deum pœnarum remiſſionem meremur. Et hæc remiſſio harum pœnarū temporalium, vel poteſt eſſe ex opere operato & tunc habetur per ſolam ſatisfactionem ſacramentalem, id eſt, per impletionem pœnitentiæ à confeſſario nobis iniunctæ, quæ eſt pars integralis ſacramenti, & per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum & oblationem ſacrificij Miſſæ: vel ex opere operantis, & tunc haberi etiam poteſt per actionem corporis afflictiuam extra ſacramentum factam, & de vtraque agemus in hoc libro.

CAPVT I.

Quid ſit, & vnde oriatur pœna temporalis: in quo ſatisfactio conſiſtat: an poſſimus in hac vita remiſſionem huius pœnæ demereri: an ad hoc requiratur, quod ſimus in gratia: & an pro pœna temporali vnius peccati poſſimus ſatisfacere, non pro aliis.

SVMMARIVM.

Quid ſit ſatisfactio. num. 1.
Vnde oriatur pœna temporalis pro qua ſatisfacimus. n. 2.
An poſſimus in hac vita pœnæ temporalis dimiſſionem mereri. num. 3.
Refertur opinio negans. num. 4
Aſtruitur vera affirmans. num. 5.
An de condigno illam poſſimus mereri. ibid.
An in inferno per ſatiſpaſſionem æqualium pœnarum poſſit nobis dimitti. num. 6.
Refertur opinio affirmans. ibid.
Aſtruitur negans. num. 7.
Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis. num. 8.
An in purgatorio igne poſſimus pro hac pœna temporali ſatisfacere, & an hæc ſatisfactio meritum dici poſſit. numero 9.
Pœna quæ reſpondet peccatis venialibus non dimiſſis, an ſit temporalis, an æterna. num. 10.
An peccata venialia maculam aliquam, aut reatum cauſent in anima, & quomodo deleatur, ſi homo in peccato veniali ex hac vita diſcedat. num. 11.
An homo in gratia exiſtens poſſit in hac vita ſatisfacere pro pœnis temporalibus vnius peccato mortali, vel veniali debitis non ſatisfaciendo pro aliis pœnis temporalibus aliorum peccatorum. num. 12.
An bona opera in peccato mortali facta pro remiſſione pœnæ temporalis, poſtea reuiuiſcant, ſublato peccato, quoad effectum ſatisfaciendi pro illis. numero 13.
Quem fructum habeant bona opera in peccato mortali facta. num. 14.
An illa bona opera in peccato mortali facta, quæ in nobis effectum aliquem relinquunt, vt eleemoſyna, quæ relinquit in nobis priuationem rei datæ, & ieiunium, quod relinquit debilitationem corporis, poſtea adueniente gratia reuiuiſcant. num. 15.
Quare obiter de his bonis operibus ageremus. numero 16.

SAtisfactio eſt pœnæ temporalis relictæ ex peccato condonato mortali vel veniali voluntaria 1. Definitio ſatisfactionis.
ſolutio; vel, eſt actio afflictiua corporis vel mentis per quam Deo ſatisfacimus, voluntarie quidem, nō inuite, pro pœnis temporalibus relictis ex peccatis per pœnitentiam à Deo condonatis. Sicut enim voluntarie peccamus, voluntarie etiam debemus pro his pœnis ſatisfacere, & interdum non eſt neceſſarium, vt nos nobiſipſis imponamus hanc pœnam per quam ſatisfaciamus; ſufficiet enim, vt illam à Deo datam acceptemus, ſatisfacimus enim interdum per liberam acceptationem flagelli à Deo immiſſi, & per morbum à Deo inflictum patienter toleratum, vt de fide definit Concilium Tridentinum *ſeſſione 14. canone decimotertio*, ibi, *Si quis dixerit pro peccatis quoad pœnam temporalem, minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, vt ieiuniis, orationi-*

Digitized by Google

tionibus, & eleemoſynis, anathema ſit. hæc ibi Concilium. & idem repetit cap. 9. eadem ſeſſione. Sicut enim aliquando homo offenſus acceptat minorē iuſto ſatisfactionem contentus, vt debitor præſtet id, quod commode poteſt; ita etiam Deus in ſatisfactionem acceptat noſtra opera, quæ ſibi multoties ex aliis titulis debentur: ita communiter Doctores, Sotus *in 4. diſtinct. 17. quæſtione ſecunda, & diſtinctione decima nona, quæſtione ſecunda, articulo tertio, col. 4.* Victoria §. 207. & alij communiter, quos videre poteris apud Henriquez *libro quinto, de pœnit. capite decimo octauo, numero quinto, ad marginem in commentariis litera H.*

2. Hæc pœna temporalis pro qua ſatisfacimus, oritur ex peccato nobis à Deo per pœnitentiam condonato: nam in quolibet peccato mortali duo inueniuntur, culpa ſcilicet, & pœna æterna, quæ pœna æterna ex lege ordinaria dimittitur, dimiſſa culpa, & peccato, mutatur tamen ex eadem lege ordinaria ea pœna æterna, cum dimittitur culpa mortalis, in pœnam temporalem maiorem, vel minorem, iuxta maiorem vel minorem dolorem, & contritionem, quam habemus, & qua nobis fuit culpa per ſacramentum pœnitentię dimiſſa: & tantus interdum poteſt eſſe dolor, vt omnem culpam tollat, & omnem pœnā temporalem, & æternam: ſolum ergo hic agimus de ſatisfactione pro pœna temporali, in quam pœna æterna fuit commutata, ex diuino ſtatuto, ac decreto: Et hæc ſatisfactio dupliciter poteſt fieri, vel extra ſacramentum ex opere operantis, vt per eleemoſynas, per orationes, per ieiunia, vel actiones alias ſtudioſas; vel per ſacramentum pœnitentiæ ex opere operato, & de vtraque aliquid agemus.

3. Dubium ergo in primis eſt, vtrum poſſimus in hac vita remiſſionem pœnæ temporalis, relictæ poſt peccati cōdonationem per noſtras actiones, & ſatisfactiones demereri: & quidem dimiſſo hæreticorum errore, qui ex prauo fundamento negant neceſſitatem & vtilitatem noſtræ ſatisfactionis, ex eo ſcilicet, quod Chriſtus abunde iam pro nobis ſatisfecit, & ex eo quod dimiſſa culpa, nullus manet reatus pœnæ; cum culpa enim credunt etiam omnem pœnam æternam, ac temporalem dimitti, quos ſatis confutat Bellarminus *libro quarto, de pœnitent.* Ruardus *articulo ſexto.* Veiga *libro decimo tertio, in Tridentinum.* nam ſatisfactio Chriſti non excludit noſtram ſatisfactionem, nec merita Chriſti noſtra opera; oportet enim vt merita & ſatisfactionem Chriſti nobis per noſtra opera applicemus, fuit enim ſatisfactio Chriſti tamquam vniuerſalis cauſa, quam oportet vt nobis applicemus per noſtras ſtudioſas actiones; applicat enim Chriſtus nobis ſuam ſatisfactionem, & merita communicat, per noſtros actus bonos, & per ſacramenta, quæ rite, ac debite ſuſcipimus: vt docent communiter Catholici Doctores, & Concilium Tridentinum de fide definit *ſeſſione decima quarta, capite octauo, fine,* ibi, *nemo vnquam Catholicus ſenſit ex huiuſmodi noſtris actionibus & ſatisfactionibus vim meriti, & ſatisfactionis Domini noſtri IESV Chriſti vel obſcurari, vel aliqua ex parte imminui.* & canone 14. ibi, *Si quis dixerit ſatisfactiones, quibus pœnitentes per Chriſtum IESVM peccata redimunt, beneficium mortis Chriſti obſcurare, anathema ſit.* & ſeſſione 6. cap. 15. & canone vltimo idipſum definit. Iam vero cum culpa mortali non dimitti etiam totam pœnam temporalem de lege ordinaria, niſi aliquando cum videlicet contritio, ac dolor tantus eſt, vt hanc dimiſſionem promereatur, doctrina eſt plane catholica eadem certitudine ab eodē Concilio definita, *eadem ſeſſione 14. canone 12.* ibi, *Si quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo; ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam, quam fidem, qua apprehendunt, Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe, anathema ſit.* quamobrem abeant hæretici malis auibus cum ſuis deliramentis, nobis enim plus valet authoritas Concilij quam illorum fiducia deliramenti. alibi enim iam probauimus poſt dimiſſam culpam, & pœnam æternam manere in homine iuſto, & Dei amico reatum pœnæ temporalis, in quam reatus pœnæ æternæ fuit commutatus.

4. Solum inter Catholicos circa dubium propoſitum numero præcedenti bipartita eſt opinio. Primam docet quidam Michaël Bayus *libro primo, de indulgentiis cap. vltimo,* quem melius forte Michaëlem Bardum appellabimus, propter eius prauum iudicium. is enim Catholicus cum ſit, auſus eſt affirmare, nos non poſſe in hac vita ſatisfacere Deo per noſtra opera, & actiones pro pœna temporali; ſed ad præſentiam noſtrorum operum applicari nobis Chriſti ſatisfactionem, ita vt opera noſtra ſtudioſa ſint veluti conditiones ſine quibus merita Chriſti nobis non applicarentur ad conſequendam remiſſionem pœnæ temporalis, non tamen ſint propriè ſolutio pro pœna. Fundamenta illius ſunt, quia alias vel nos ſatisfaceremus ſine Chriſti ſatisfactione, vel certe duplex pro eadem pœna fieret ſolutio: altera ex ſatisfactione Chriſti, altera ex noſtra.

5. Secunda & vera opinio docet poſſe hominem iuſtum ſatisfacere de condigno ad æqualitatem iuſtitiæ pro pœnis temporalibus quas Deo debet: ita docent communiter Doctores. Bellarminus *lib. 4. de pœnit. cap. 7.* Henriquez *libro 5. de pœnit. capite 18. numero 3.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 36. de ſatisfact. ſect. 1. numero 7. aſſertione 2. in editione Moguntina.* Probatur primo rationibus: deinde authoritatibus. nam nos vere coram Deo per noſtra opera meremur, & non ſolum ad præſentiam noſtrorum operum applicantur nobis merita & ſatisfactiones Chriſti; ergo ſi meremur, ſimiliter per noſtra bona opera ſatisfacimus: quia non magis repugnat noſtra ſatisfactio dignitati Chriſti ſatisfacientis, quam repugnet noſtrum meritū dignitati Chriſti merentis: ergo ſi per noſtra opera quatenus innituntur meritis Chriſti, & propter merita Chriſti acceptantur à Deo, meremur; ita etiam per noſtra bona opera & ſatisfactiones quatenus innituntur ſatisfactionibus Chriſti, & propter ſatisfactionem Chriſti acceptantur, ſatisfaciemus: nam ſicut noſtra merita, vt rationem iuſtitiæ participent, in meritis Chriſti fundantur; ita noſtra ſatisfactio, vt eandem rationem iuſtitiæ participet, in ſatisfactione Chriſti fundari debet. ex quo ſolutum manet fundamentum Michaëlis Baij. Probatur deinde authoritatibus ex Concilio Tridentino, & Florentino, nam Concilium Tridentinum *ſeſſione 14. capite octauo, & nono.* quamuis aperte definiat hanc noſtram ſatisfactionem in Chriſto IESV fundari, docet tamen nos vere eſſe qui per actiones noſtras bonas, vel per flagella à Deo immiſſa, & patienter tolerata, ſatisfacimus per virtutem, & ſufficientiam ab illo acceptam, non enim poſſumus aliquid boni ex nobis, quaſi ex nobis cogitare. idem docet quoque

Conci-

Digitized by Google

Concilium Florentinum, & idem expreſſe ex Patribus Cyprianus *lib. de lapſis, prope finem*, vbi dicit agendam nobis eſſe pœnitentiam, *ne quod videtur minus eſſe in qualitate criminis, neglecta ſatisfactione cumuletur.* patet etiam ex Tobia 4. ibi, *Eleemoſyna à peccato liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* vbi aperte ſermo eſt de pœna temporali vitæ futuræ, quæ per eleemoſynas compenſari dicitur; & in hunc ſenſum communiter explicant Patres illud Chriſti Domini Lucæ 11. *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*; quod intelligitur de reatu pœnæ temporalis relictæ ex peccato per pœnitentiam condonato, vt exponunt Baſilius *in regulis breuioribus, regula* 271. & D. Aug. *in Enchirid. c.* 73. & hanc ſecundam, & veram opinionem appellat Soarius allegatus fere certam de fide.

6. Diximus in hac ſecunda opinione poſſe hominem iuſtum ſatisfacere de condigno ad æqualitatem iuſtitiæ pro pœnis temporalibus, quas Deo debet, vt obiter tractaremus illam quæſtionem, vtrum ſcilicet ad ſatisfaciendum in hac vita pro pœna temporali relicta ex peccato condonato, neceſſarium ſit, hominem ſatisfacientem in gratia exiſtere: & hac de re duplicem etiam opinionem inter catholicos inuenio. Prima fuit quorundam veterum Theologorum, qui docuerunt, non ſolum in hac vita poſſe hominem peccatorem, & gratia Dei carentem ſatisfacere Deo pro pœna temporali peccatis remiſſis debita, ſed etiam in inferno poſſe pro illa ſatisfacere, illamque ſoluere ſatiſpatiendo: ita docuit olim Scotus *in* 4. *diſtinction.* 15. *queſtion.* 1. *articul.* 4. Maior *queſtion.* 1. Gabriel *diſtinct.* 16. *queſt.* 2. *articul.* 3. *dub.* 3. Medina *tract.* 3. *queſt.* 5. *dub. vltimo.* Durandus *diſt.* 21. *queſt.* 2. & Nauarrus *etiam cap.* 1. *de pœnitent. diſt.* 6. *num.* 47. Probant primo, quia pœna temporalis eſt finita; ergo compenſari poteſt per æqualem pœnam abſque gratia, & dignitate perſonæ ſatisfacientis, vel patientis: deinde, quia illa pœna cum ſit temporalis, non eſt æterna, ſed ad tempus durat, vnde finita eſt in intenſione, & duratione: ergo ſi quis illam vel in hoc ſæculo, vel in alio patiatur, nihil amplius debebit.

7. Secunda tamen opinio vera, & tenenda docet hodie nullum hominem in peccato mortali exiſtentem, aut cum illo ex hac vita decedentem, poſſe Deo ſatisfacere vel in hac vita, vel in alia pro pœnis temporalibus, ex peccatis mortalibus condonatis relictis, imo nec pro vnius venialis pœnis: ita docet expreſſe Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 36. *ſection.* 2. *num.* 3. *aſſertione* 1. *in editione Moguntina.* Henriquez *lib.* 5. *de pœnitent. capit.* 18. *num.* 3. D. Thom. *in* 4. *queſt.* 1. *articul.* 3. *quæſtiunc.* 2. Caietanus *tomo* 1. *tract.* 6. *de ſatisfaction. in opuſc. queſtione* 2. Victoria §. 201. *fine.* Sotus *diſtinction.* 19. *queſtion.* 1. *artic.* 4. Petrus Soto *lect. vltima de ſatisfact.* Ledeſma *in* 4. *queſt.* 13. *art.* 2. & 3. Bonauent. *in* 4 *diſtinct.* 15. *artic.* 1. *queſt.* 3. Richardus *ibi art.* 1. *queſt.* 5. Paludan. *queſt.* 3. Alenſis 4. *part. queſt.* 85. *m.* 1. *alias queſt.* 24. *m.* 4. *art.* 1. Marſilius *in* 4. *queſt.* 11. *art.* 2. D. Anton. 3. *part. titul.* 14. *c.* 20. §. 2. & alij, & eſt res adeo clara, vt poſt Concilium Tridentinum contrarium defendi probabiliter non poſſit, nam Concilium Trid. *ſeſſion.* 14. *capit.* 8. *& canone* 13. aperte definit ſatisfactionem hanc non eſſe opus noſtrarum virium, ſed eſſe opus gratiæ datæ per Chriſtum IESVM, à quo omnis noſtra ſufficientia eſt. Sic enim ait cap. 8. *Nam qui ex nobis tamquam ex nobis nihil poſſumus, cooperante qui nos confortat omnia poſſumus, in quo ſumus, viuimus, & ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, & per illum offeruntur, & acceptantur à Patre.* Probatur rationibus, primo, quia homo in peccato mortali exiſtens in hac vita, & cum eo in infernum deſcendens, eſt Dei inimicus, & hoſtis & indignus omni gratia, & fauore: non poteſt autem negari remiſſionem pœnæ eſſe maximam gratiam, & fauorem: Secundo, quia in hac vita nullo modo poſſumus in peccato mortali exiſtentes ſatisfacere pro pœnis temporalibus alterius vitæ. nam pœnæ huius vitæ per quas pro illis poſſumus ſatisfacere, nec proportionem habent, nec comparabiles ſunt cum pœnis vitæ futuræ; ergo illæ per ſe, & ſine Chriſti meritis non habent valorem ad remittendam pœnam alterius vitæ; ergo neceſſaria eſt gratia, à qua valorem accipiant: hæc autem gratia non poteſt eſſe ſolum auxilians, quia hæc non repugnat peccato mortali, in homine enim exiſtente in peccato mortali inuenitur, ſed debet eſſe ſanctificans & habitualis, quæ conferat dignitatem perſonæ, vt illius opera pœnalia & ſatisfactoria valorem habeant, & moralem proportionem ad ſoluendum ac compenſandum debitum. Tertio, quia vel peccator quatenus peccator & in mortali exiſtens poteſt ſatisfacere de condigno, vel de congruo. non de condigno, quia quandiu in mortali eſt dignus eſt, vt omni gratia & bono priuetur, & ideo incapax eſt, vt de condigno mereatur, vel ſatisfaciat: non de congruo, quia ex nullo loco Scripturæ conſtat Deum hac liberalitate vti cum inimicis ſuis, vt eis gratis remittat pœnas pro quibus ipſi vere non ſatisfaciunt, cum lex generalis Dei ſit, vt quo magis quiſque in peccatis delitiatus eſt, eo maiorem tormentorum pœnam patiatur. Quarto, quia apud Deum nulla pœna valet ad ſatisfaciendum pro pœnis temporalibus ex peccatis condonatis relictis, niſi voluntarie acceptata ſit, quia Deus non punit peccata ſolum in aliorum exemplum; ſed in inferno nulla pœna voluntarie acceptatur, inuiti enim ibi patiuntur, ſeu, vt contrarij loquuntur, ſatiſpatiuntur damnati, neque pœna ibi paſſa, vllo modo in Dei gloriam, aut honorem, aut ſatisfactionem refertur; ergo per illam ſatiſpaſſionem ſatisfacere non poſſunt; & confirmatur, quia alias pœnæ etiam huius vitæ, vt flagella, & ſuſpendia, quæ latrones, & alij perditiſſimi homines ſumma impatientia, & Dei offenſione ſuſtinent inuiti, valerent quoque coram Deo ad ſatisfaciendum pro pœna temporali, quod quis dicet?

Ad fundamenta primæ opinionis reſpondeo pœnam illam temporalem relictam ex peccato mortali vel veniali, non poſſe compenſari ac tolli niſi per voluntariam ſatisfactionem; quam non poſſunt habere damnati in inferno, cum inuiti tormenta ibi patiantur. Deinde reſpondeo non poſſe etiam compenſari per pœnas temporales in hac vita perpeſſas ab homine in peccato mortali exiſtente, etiamſi voluntarie illas accipiat, quia pœna æterna, quæ per pœnitentiã condonata fuit & remiſſa homini peccatori, cũ illi remiſſum fuit peccatũ, non ſimpliciter, & abſolute fuit remiſſa, ſed fuit commutata in pœnam temporalem, & non in quamcumque pœnam temporalem, ſed in pœnam temporalem voluntariam, & amicabilem, quæ ſolum ab homine amico Dei, & in gratia exiſtente vel in hac vita, vel in purgatorio igne in 8.

alia compenſari poteſt patiendo: quod patet ex Concilio Tridentino *ſeßione 14. capit. 8.* dum ait, *nos in ipſo eſſe, & per ipſum moueri, & per ipſum etiam ſatisfacere.* illi autem, qui in peccato mortali ſunt, nec in ipſo ſunt, nec per illum ſatisfaciunt, vt diximus num. 7.

9. Nec mirum eſt, quod in purgatorio igne ſatisfacere poſſimus pro hac pœna temporali, quia hoc non eſt proprie mereri, iam enim remiſſio peccati mortalis vel venialis in hac vita promerita fuit, & aliunde in purgatorio exiſtentes animæ in gratia Dei ſunt, quia cum gratia deceſſerunt, & voluntarie pœnas ſatisfactorias ibi acceptant, & ideo ad hanc voluntariam ſatisfactionem ibi faciendam locus ille à Deo deputatus eſt.

10. Dices fieri poſſe, vt homo ex hac vita diſcedat cum venialibus, quæ nunquam in eo quoad culpam fuerunt remiſſa, ac proinde non ſemper illorum pœnam commutatam fuiſſe in pœnam temporalem. Reſpondeo peccata venialia non diſſoluere amicitiam Dei, & ideo illorum pœnam non eſſe æternam, vt commutaretur in pœnam temporalem, ſed eſſe pœnam temporalem ex ſua natura, pro qua quis poterit ſatisfacere in igne purgatorio, ſolum enim peccata mortalia, cum priuent peccatores Dei gratia, pœnam æternam merentur, quam Deus ex benignitate ſua infallibilique decreto mutat in temporalem, cum hominibus huiuſmodi peccata dimittit.

11. Sed quid dicendum eſt de ijs, qui cum macula, & reatu culpæ venialis ex hac vita diſcedunt: nam illi cum hac macula & reatu culpæ cœlum ingredi non poſſunt, cum clamet Scriptura, *nihil coinquinatum introibit in eam, aurum mundum, ſimile vitro mundo*, id eſt, nihil maculatum: in purgatorio autem hanc maculam eluere non poſſunt, quia culpa ipſa, ſeu macula culpæ, nonniſi per pœnitentiam dimittitur, ſeu per alia opera, quibus à Deo hanc remiſſionem mereamur in hac vita; purgatorius autem ignis non eſt locus merendi, ſed eſt locus ſatisfaciendi. Quid igitur dicendum eſt? Reſpondeo dupliciter, primo enim dico in opinione Diui Thomæ peccata venialia non cauſare maculam in anima ſolum enim peccata mortalia hanc maculam cauſant, ſed cauſare quandam moralem imputationem cum pœna temporali debita talibus peccatis: & hæc quidem imputatio per quandam negationem, & deſitionem ſui ceſſat in hora mortis manente tantum pœna temporali illius, pro qua pœna homo in igne purgatorio ſatiſfacere poteſt, deſinit enim Deus hæc peccata venialia imputare in puncto mortis homini, qui in eo articulo cum peccato veniali diſcedit, ſiue diſcedat cum illo voluntarie, ſiue inuoluntarie, quia illius oblitus fuit. Reſpondeo ſecundo in opinione Soarij. & aliorum iuniorum, qui dicunt peccata venialia, ſuo etiam modo, aliqualem maculam cauſare in animum, Deum in illo primo inſtanti, quod immediate ſequitur poſt mortem, cauſare in homine, ſeu in anima hominis dolorem peccati venialis vel obliti, vel voluntarie relicti, per quem actum doloris, macula illa, & reatus culpæ venialis remittatur, neque hoc eſt proprie mereri in alia vita, quia cum adhuc homo non ſit iudicatus, nec ad infernum, vel purgatorium condemnatus, & cum ille actus habeatur in vltimo inſtante ſeparationis animæ à corpore, adhuc pertinere dicitur ad vitam præſentem; nec mirum ſi ex diuina diſpenſatione, ac bonitate huiuſmodi actum in eo puncto ſolum illi habeant, qui cum venialibus diſcedunt, non vero illi, qui cum mortalibus emoriuntur, quia illi ſimpliciter in gratia diſcedunt, hi in peccato mortali, & quia illi ſimpliciter ſunt amici; hi autem inimici: amici autem fauoribus digni ſunt, inimici vero indigni.

Addubitant tamen hic Doctores, an homo in 12.
gratia exiſtens ſatisfacere poſſit pro pœnis temporalibus vnius peccati mortalis vel venialis, & non pro alijs. Et huic dubitationi breuiter reſpondeo certum in primis eſſe, durante peccato, etiam veniali, non poſſe quemquam pro pœna illi debita ſatisfacere, & ratio eſt in promptu, nam quandiu peccatum durat, & non eſt remiſſum, dignus eſt homo pœna ipſius peccati; vnde repugnat poſſe ſatisfacere pro pœna, quam iuſtiſſime meretur quiſque ratione culpæ, ante remiſſionem illius. At vero dimiſſis culpis mortalibus vel venialibus poteſt homo iuſtus ſatisfacere pro pœna vnius mortalis, vel venialis remiſſi, non ſatisfaciendo pro alijs: imo ſi vnum peccatum veniale remittatur non remiſſis alijs: poteſt adhuc homo ſatisfacere pro pœna temporali debita huic peccato remiſſo, non ſatisfaciendo pro alijs pœnis debitis non remiſſis, quia peccata venialia non tollunt gratiam, nec amicitiam Dei diſſoluunt: vnde ſicut homo poteſt conſequi remiſſionem vnius venialis, non alterius; ita poteſt pro pœna vni debita ſatisfacere, non alteri, ſi culpa illius iam ſit remiſſa. Contra vero in mortalibus, quia in peccatis mortalibus nunquam poteſt remitti vnum ſine alijs, vt ſæpe alibi diximus, vnde nec poteſt homo ſatisfacere pro pœna temporali vnius, non ſatisfaciendo pro alijs: ita reſoluit Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 2. num. 6. in editione Moguntina.*

Sed cum hic & num. 7. diximus nullum ho- 13.
minem in peccato mortali exiſtentem poſſe pro pœnis temporalibus nec in hac vita, nec in alia ex peccatis mortalibus condonatis relictis, imo nec pro pœnis vnius venialis ſatisfacere: rogabis hic, an bona opera in mortali facta intentione ſatisfaciendi pro huiuſmodi pœnis, adueniente poſtea gratia reuiuiſcant, quoad hunc effectum ſatisfaciendi ex opere operantis, & ſi non reuiuiſcant, quem fructum habeant? Reſpondeo non defuiſſe olim Theologos, qui auſi ſint affirmare huiuſmodi bona opera reuiuiſcere poſtea adueniente gratia quoad hunc effectum ſatisfaciendi, quorum opinio nec vera nec probabilis eſt; vnde non reuiuiſcere quoad effectum ſatisfaciendi, docet D. Thomas *in 4. diſtin. 15. quæſt. 1. artic. 3. quæſtiunc. 3.* & Bonauentura *ibi articul. 1. quæſt. 4.* & Paludanus *art. 3. quæſt. 4.* cui Sotus *in 4. diſtinct. 19. quæſt. 1. artic. 4.* contrarium falſo imponit, & Soarius *dicto tom. 4. de pœnitent. diſput. 36. ſect. 2. num. 7.* & alij communiter. & ratio eſt, quia illa opera fuerunt quidem non mortifera, nullum enim afferebant peccatum facienti, ſed fuerunt omnino mortua, quia cum à principio caruerint vita gratiæ, valore quoque tum ad ſatisfaciendum, tum ad merendum caruerunt, & ideo ſicut poſtea non reuiuiſcunt ad meritum, ita neque ad ſatisfactionem, gratia enim poſtea adueniens, illa non informat, & conſequenter nec dignitatem, nec valorem confert.

Nec tamen ideo ſuo fructu carent temporali: 14.
quamuis enim opera bona in mortali peccato

Facta,

facta, non proficiant ad conſequendam gratiam, vel remiſſionem pœnæ, proficiunt tamen ad conſequenda bona temporalia, primo enim proficiunt ad huiuſmodi opera bona facilius exercenda: ſecundo ad impedienda peccata, & maiorem reatum pœnæ, quæ ex peccatis impeditis oriri poterant; tertio ad impetrandum à Deo aliquod auxilium, quo excitemur, vt à peccatis emergamus, iuxta illud Danielis 4. *Peccata tua eleemoſynis redime.* Quarto ad impetrandum de congruo aliquod bonum temporale, quia peccator nullius meriti de condigno capax eſt, & ita docet expreſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 2. n. 9. in edit. Moguntina*, & Nauarrus *cap. 27. n. 267. & in præludio 3. n. 7.* & Sotus *in 4. diſt. 19. q. 1.* Medina *tit. 3. quæſt. 2.* vide Diuum Thomam *3. p. q. 89. art. 6. ad 3.* & hæc probabiliora ſunt, quamuis gloſſa in cap. quod quidam, de pœnit. & remiſſionibus, de fructu horum operum non bene ſentire videatur.

15. Et quamuis D. Thomas dicat eſſe quædam opera pœnalia, ſtudioſa & honeſta, quæ exercita ab homine in peccato mortali exiſtente aliquem effectum in illo cauſant, ac relinquunt: vt eleemoſyna, quæ cauſat, & relinquit in homine priuationem, ac carentiam boni temporalis per eleemoſynam dati: ieiunium corporis debilitatem, & de ijs ſolum dicat, aſſeratque poſſe valere ad ſatisfaciendum adueniente poſtea gratia, & caritate; tamen mens Angelici Doctoris, vt illum explicat Soarius *modò allegatus num.* 8. non eſt, quod prædicta bona opera in peccato mortali facta incipiant reuiuiſcere, & valorem habere ſatisfactionis, adueniente poſtea gratia, ſed quod ille effectus ex his operibus relictus, & poſtea in ſtatu gratiæ voluntarie acceptatus, Deoque in ſatisfactionem de nouo oblatus, ad prædictam ſatisfactionem conferat; per ſequentem enim oblationem factam in ſtatu gratiæ acceptantur huiuſmodi opera à Deo ſecundum illos effectus, qui ex illis remanent, & ita, vt diximus, explicat Soarius Angelicum Doctorem, & ita etiam illum videtur explicare Syluester *verbo Satisfactio. num. 7.*

16. Hæc dicta ſint obiter, proprium enim locum habent in materia de gratia; hic tamen ad plenitudinem, & claritatem doctrinæ neceſſario erant perſtringenda, & de his operibus bonis, ac ſtudioſis extra gratiam factis multa docet D. Auguſtinus *epiſtola 105. & lib. 50. homiliarum homilia vltima*, quem omnino vide, & videri etiam poterit hac de re D. Gregorius relatus *in cap. cauendum, de pœnit. diſt. 10.*

CAPVT II.

Quas conditiones requirat ſatisfactio; & per quæ opera ſatisfacere poſſimus: an per opera præcepta, & conſilij; an per actus tantum internos; an per pœnas, quas neceſſario aliunde patimur; an requiratur diuina promiſſio ad hanc ſatisfactionem, & an de condigno poſſimus ſatisfacere; & an vnus pro alio, & quomodo.

Svmmarivm.

Satisfactio debet eſſe libera, & voluntaria, & quare. numero 1.
Opus per quod ſatisfacimus, debet fundari in aliquo actu voluntatis bono. num. 2.
Sufficit quod hoc opus ab homine in gratia exiſtente fiat, & non eſt opus, vt ex imperio caritatis fiat. num. 3.
An neceſſarium ſit, vt opus per quod ſatisfacimus, fiat ex formali intentione ſatisfaciendi per illud. num. 4.
Per quæ opera ſatisfacere poſſimus. num. 5.
An per opera præcepta, & aliunde debita ſatisfacere poſſimus. num. 6.
Refertur prima ſententia negans. ibid.
Refertur ſecunda ſententia. num. 7.
Aſtruitur tertia vera docens omnia opera tam ex præcepto diuino, quam humano debita valere ad ſatisfactionem. num. 8.
Reſpondetur fundamentis primæ, & ſecundæ ſententiæ. num. 9.
An non ſolum per opera externa, ſed etiam per actus internos ſatisfacere poſſimus. num. 10.
Affirmatiue reſpondetur ibi & num. 12.
Satisfit ijs qui contrarium dicebant. num. 11. & 12.
An per flagella à Deo immiſſa, & per mortem ſuſpendij à poteſtate publica inflictam ſatisfacere poſſimus. numer. 13.
An quando Deus punit in hac vita aliquem iuſtum pro pœnis temporalibus ex peccato relictis, hoc ipſo ille iuſtus liberetur à tota pœna temporali. num. 14.
An ad ſatisfaciendum pro pœnis temporalibus relictis ex peccatis dimiſſis præter gratiam ſanctificantem ex parte ſatisfacientis requiratur diuina promiſſio. numer. 15.
Reſpondetur affirmatiue. ibid.
Confirmatur hæc veritas ex Concilio Tridentino. n. 16.
Vtrum concurrentibus omnibus circunſtantijs noſtra ſatisfactio ſit de congruo, an de condigno in hac vita. num. 17.
Pro quibus pœnis ſatisfacere poſſumus, & de quibus noſtra ſatisfactio intelligatur. num. 18.
Vtrum vnus iuſtus poſſit ſatisfacere in hac vita pro pœnis alterius. num. 19.
Refertur opinio negatiua. ibid.
Aſtruitur affirmatiua. num. 20.
Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 21.
An quoties vnus iuſtus voluntarie pro alio iuſto in hac vita & pro pœna temporali illius ſatisfacit; ſatisfaciat etiam pro ſuis proprijs pœnis. num. 22.

1. PRima concluſio ſatisfactionis eſt, vt ſit modo aliquo libera, ac voluntaria. patet ex his, quæ diximus *num. 8. capitis præcedentis.* Probatur, quia ſatisfactio eſt effectus virtutis pœnitentiæ, & de intrinſeca ratione virtutis pœnitentiæ eſt, vt ſit voluntaria deteſtatio peccati; deinde quia ſatisfactio eſt quidam actus moralis fundatus in valore operis; actus autem ſine libertate facti, non ſunt morales, & humani, ſed ſunt mere naturales, vnde ſatisfactorij eſſe non poſſunt: tandem quia ſicut homo voluntarie peccauit, voluntarie etiam debet ſatisfacere, vnde neceſſe eſt, vt ipſa ſatisfactio libera, & voluntaria ſit.

2. Secunda conditio ſatisfactionis eſt, vt illud opus morale, ac pœnale, per quod ſatisfacimus in actu aliquo bono voluntatis fundetur, vel ſaltem, vt per actum voluntatis moraliter bonum

nec inde inferri poteſt noſtram ſatisfactionem, in hac vita, conſiſtere in pœnarum ſatispaſſione, ſiquidem, qui maiores pœnas patitur, magis ſatisfacit, neque enim id verum eſt, quia certum eſt, nos in hac vita ſatisfacere pro pœnis purgatorij per pœnas quas voluntarie ſuſcipimus, vel patimur, vnde cum pœnæ huius vitæ non ſint eiuſdem rationis, nec vllam proportionem habeāt cum pœnis purgatorij alterius vitæ, nec habeant phyſicam & naturalem æqualitatem, ſed moralem, & ſecundum moralem valorem aliquo modo proportionentur; ideo pœna huius vitæ non dicitur nec dici poteſt ſatiſpaſſio, ſed ſatisfactio, quamuis reuera in ſe includat paſſionem pœnæ ſufficientis ad compenſandam pœnam ignis purgatorij.

11. Et ex dictis reijcitur opinio Scoti diſtinct. 15. quæſt. 1. §. de ſecundo principali. vbi è contrario totum valorem ad ſatisfaciendum per opera pœnalia in hac vita ponit in actu exteriori, ita vt ſi duo æqualem pœnam externam & dolorem patiantur, quamuis inæquales internos actus habeāt in intenſione, æqualiter ſatisfaciant. & cum Scoto tranſit Almaynus *ibi. quæſt. 1.* & Gabriel *diſtinct. 16. quæſt. 2. artic. 1. notabili 1. in fine.* Sed hæc opinio nullo probabili fundamento nititur, nam ſi duo externum actum æqualem efficiant, & æqualem pœnam, & dolorem in eo efficiendo ſentiant; vnus tamen maioris charitatis perfectione, & maiori amore, ac intenſiore placendi Deo ipſum actum faciat, quam alter; non eſt dubium, plus ſatisfacere, & plus mereri iſtum, quā meretur alter. imo tantus poteſt eſſe feruor mentis internus, vt maiorem ſatisfactionem conferat actui in pœna exteriori minori, ſicut & maius meritum, vt patet in vidua, quæ teruntium tantulum, & duo minuta in gazophylacium coniecit, conijcientibus tamen Phariſæis magnas eleemoſynas; quam tamen Chriſtus Dominus maioris meriti præ illis laudauit.

12. Per quemcumque ergo actum bonum, ſiue internum, ſiue externum ſatisfacere poſſumus, licet in eo exercendo facilitatem maximam, & dulcedinem, & nullam omnino pœnam ſentiamus ex diuina gratia, vt dixi n. 5. quia omne opus bonum ſecundū ſe laborioſum eſt homini, & aliquo modo in ſe ſpectatum, eſt pœnale, & corpori, ac ſenſui repugnans: nam omni actui vitioſo reſpondet aliqua pœna ſenſus, quatenus ipſe actus aliquo modo eſt delectabilis, & omnis actus virtutis eſt contrarius actui vitij: vnde ſi ille ſecundum ſe eſt delectabilis, neceſſe eſt vt iſte ſecundum ſe ſit pœnalis, quatenus contrarius eſt illi delectationi, eſt ſecundum ſe pœnalis; ergo eſt ſatisfactorius; nec refert quod nullam pœnam homo bene moratus in exercendo virtutis actu ſentiat, quia ea diminutio, & carentia pœnæ in exercitio illius ex promtitudine oritur volūtatis, quæ ſatisfactionem non imminuit, imo auget, ſicut auget & meritum: ita docent communiter Doctores. Nauar. *in Summa Latina cap. 26.* Caietanus *lib. 1. opuſc. tract. 6. quæſt. 1. in ſolutione ad 3.* Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 37. ſect. 6. num. 8.* Salmeiron *tomo de infantia Chriſti. tract. 2.* in illa verba, *Aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti,* & alij communiter.

13. Dubitabis tamen, an per paſſiones, & pœnas quas aliunde neceſſario patimur ab extrinſeco, v. c. per flagella à Deo immiſſa, per infamem mortem authoritate publica nobis ob noſtra demerita inflictam, & per alias ſimiles, poſſumus Deo ſatisfacere pro pœnis ex peccatis condonatis relictis. Et quidem Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 9. & canone 13.* de fide hanc veritatem pro parte affirmatiua definit. ita enim cap. 9. *Docet præterea ſancta Synodus tantam eſſe diuinæ munificentiæ largitatem, vt non ſolum pœnis ſponte à nobis pro vendicando peccato ſuſceptis, ſed etiam ſpiritualibus flagellis à Deo inflictis & à nobis patienter toleratis apud Deum ſatisfacere valeamus.* Canone vero 13. ſic ait: *Si quis dixerit pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri, pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis, &c. anathema ſit.* vnde ſimpliciter hoc de fide eſt. modus tamē ſub opinione eſſe poteſt: quidam enim dicunt poſſe nos per huiuſmodi pœnas ſatisfacere, voluntarie illas acceptando, ita vt tota ipſa ſatisfactio conſiſtat in ipſo interiori actu voluntatis acceptantis, & hi ſunt Ledeſma, & Gandauus, quos retulimus *n. 10. medio.* Alij dicunt, in huiuſmodi pœnis duo poſſe conſiderari, ſcilicet internum actum voluntatis acceptantis, & externam patientiam & tolerantiam: & dicunt per internum actum voluntatis poſſe nos ſatisfacere pro pœnis ex peccato debitis, tamquam per ſatisfactionem propriam: per externam vero patientiam, & tolerantiam dicunt remitti nobis pœnas ex peccato debitas, non per modum ſatisfactionis, ſed ſatiſpaſſionis, & addunt illam ſatisfactionem poſſe appellari ſatiſpaſſionem, quia reuera has paſſiones toleramus. Dicendum tamen eſt, poſſe nos voluntarie ſuſcipere pœnam ab extrinſeco illatam, ſiue à Deo, ſiue à iudice propter noſtra demerita inferatur, & illam voluntarie acceptare propter Deum, & voluntate illi placendi, & per illam pœnam ſic acceptatam, & paſſam poſſe ſatisfacere pro peccatis noſtris, hoc eſt, pro pœnis relictis ex peccato condonato, non ſolum ratione actus interioris, ſed etiam per ſe & formaliter per ipſam exteriorem paſſionem, & pœnam, quam patimur. ita Henriq. *lib. 5. de pœnit. cap. 19. n. 5.* Sotus *diſt. 19. quæſt. 2. art. 2.* Syluest. *verbo Satisfactio. n. 8. & 9.* Victoria *in Summa nu. 207.* Nauar. *in Summa Latina cap. 3. num. 4.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 37. ſect. 6. num. 5. & 9.* Probatur, quia Concilium Tridentinum dicit nos ſatisfacere per hæc flagella patienter tolerata, ſicut per ieiunia, & alia opera voluntarie ſumpta: & alioquin ſi tantum per actum internum voluntatis, quo voluntarie hæc flagella à Deo vel à iudice immiſſa formaliter ſatisfaceremus, eſſent quidem ipſa flagella obiectum actus ipſius voluntatis per quam ſatisfacimus. & ſic male omnino, & non recte diceret Concilium Tridentinum nos ſatisfacere per illa flagella patienter tolerata, cum illa rationem ſatisfactionis tunc non ingrediantur.

Sed hinc inſurgit aliud dubium, an ſcilicet quando Deus ſpecialiter punit in hac vita aliquem iuſtum pro pœnis ex peccato relictis, an hoc ipſo omnino ille iuſtus liberetur à tota pœna, quæ ipſi peccato in purgatorio reſpondebat. 14.
Affirmat Victoria *allegatus* & Ledeſma 2. 4. *quæſtion. 14. articul. 2.* Sotus vero negat, & contradicit *diſtinct. 19. quæſt. 2. art. 2.* & Soarius *modo citatus numer. 14.* quia poteſt interdum non eſſe æqualis, vt ſi ſit breuis, & remiſſa, & quia hoc eſt ſpeciale priuilegium ſolius martyrij, vt perfecte omni pœna hominem liberet, nec enim eo ipſo; quod Deus ſpecialem hanc pœnam, vel permittat, vel immittat, ad purgandum iuſtum, ſequitur, vt ſtatim,

tum, & omnino purgationem perficiat, ſatis enim eſt ſi in hac vita purgatio inchoetur, & in purgatorio igne perficiatur: ſicut è contrario interdum accidit reprobis, qui hic puniri incipiuntur, vt pœnę in inferno conſummentur, iuxta illud Deut. 31. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima.*

15. Aliud dubiū eſt vtrum ad noſtram ſatisfactionem requiratur diuina promiſſio. Et certū in primis eſt nos ex opere operantis ſatisfacere pro pœnis temporalibus ex peccatis condonatis relictis, huiuſmodi operibus bonis, ſi à nobis in gratia exiſtentibus efficiantur: vnde neceſſe eſt, vt excludatur diuina promiſſio; ſi enim hæc opera ex diuina promiſſione ſatiſfactoria eſſent, iam quidem ex opere operato per illa ſatisfaceremus, ſiue fierent à nobis in gratia exiſtentibus, ſiue in peccato, & extra gratiam, haberent enim tunc valorem ex diuina promiſſione, non ex gratia, ac proinde ne diuina promiſſio illuderetur & fruſtratoria eſſet, neceſſario deberent huiuſmodi opera ſuū ſortiri effectum remiſſionis, à quocumq; homine fierent ſiue grato, ſiue peccatore: ac proinde dicendum eſt huiuſmodi opera bona per quæ Deo ſatisfacimus, prout ab homine grato proficiſcuntur proportionem, & valorem in ſe habere ad hanc ſatiſfactionem à Deo impetrandam ſecluſa quacumq; extrinſeca promiſſione Dei, vt tamen infallibiliter ſint ſatisfactoria: & remiſſiua pœnarū alterius vitę, neceſſaria eſt lex & promiſſio Dei de cōdonanda, & concedenda & remittēda hac pœna ſub conditione prædictorum operum: ita expreſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 37. ſect. 7. num. 5 & 4.* & quos citat *num. 2* Et quod huiuſmodi opera prout ab homine grato proficiſcuntur ex ſe moralem valorem habeant ad impetrandū à Deo hanc remiſſionem temporalium pœnarū patet, quia illa opera ſunt meritoria coram Deo; ergo & ſatisfactoria, non enim magis requiritur ad merendum, quam ad ſatisfaciendum. Quod vero, vt infallibiliter hanc remiſſionem impetrent, neceſſaria ſit promiſſio aliqua, & lex diuina, qua Deus ſe obligat ad illa acceptanda in ſatiſfactionem patet etiam, quia pœna temporalis per ſe debita peccato eſt pœna alterius vitæ, ſeu purgatorij, ſed nulla pœna huius vitæ eſt cum ea comparabilis; ergo nec poteſt eſſe ſufficiēs ad ſatisfactionem pro illa, niſi ex promiſſione & lege diuina, qua Deus promiſerit, ſe accepturum eam pœnā pro ea ſatisfactione; & quamuis expreſſe non conſtet de tali promiſſione, conſtat ſatis ex tacita interpretatione Eccleſiæ: vnde optime Medina *tractatu 5. de pœnit. quæſt. 3.* ita inquit: *Si omnis pœna purgatorij ſit alterius rationis à pœna huius vitæ, non poteſt ſatisfactio pro illa fieri, niſi ex ſola diuina acceptatione. Si vero aliqua ſit eiuſdem rationis, ad ſatisfaciendum pro illa in hac vita, nulla eſt neceſſaria lex, aut promiſſio, qua Deus promiſerit, ſe accepturum aliquam huius vitæ pœnam pro illa, ſed ex natura rei fieri poteſt, per ſolam paſſionem talis pœnæ.*

16. Et confirmatur hæc veritas ex authoritate Concilij Tridentini. nam Concilium Trident. *ſeſſione 14. capit. 8.* docet eſſe neceſſariam diuinam acceptationem, per Chriſtum, vt Deus acceptet hanc noſtram ſatisfactionem pœnæ huius vitæ, pro pœnis temporalibus alterius vitæ, hæc autem acceptatio fundari debet in aliqua promiſſione, & lege Dei, qua Deus ſe obligauerit ad illam acceptandam, nam alioqui cum pœna huius vitæ diuerſæ rationis ſit à pœna purgatorij alterius vitæ, poſſet Deus illam acceptare, vel non acceptare. & ſic non infallibiliter poſſemus ſatisfacere noſtris pœnis pro pœnis alterius vitæ: & id videtur Concilium dicere, dum inquit, *In quo ſatiſfacimus facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habēt.* id eſt, ex cuius promiſſione, & lege, qua Deus promiſit ſe illos acceptaturum pro pœnis alterius vitæ, vim habent ſatisfaciendi. ita explicat Soarius Concilium *tom. 4. de pœnit. diſp. 37. ſect. 8. num. 3. in editione Moguntina*, & ita etiam explicat ibi illa verba eiuſdem Concilij in eodem cap. *Noſtras ſatiſfactiones per Chriſtum offerri Patri, & per illum acceptari.* id eſt, propter promiſſionem qua Deus promiſit Chriſto ſe propter merita illius accepturum noſtras ſatisfactiones & pœnas huius vitæ in compenſationem, & ſatisfactionem pœnarum alterius vitæ propter merita illius: quod eſt ſignum euidētiſſimum maximi amoris, quo Chriſtus nos dilexit. Et confirmatur rationibus hæc promiſſio, quia ſi à iudice, vel à iure decreta eſſet aliqua certa pœna huic vel illi delicto, non teneretur iudex aliam acceptare loco illius, maxime ſi ea, quæ loco illius offerretur, multo ſit inferior: ſed pœna purgatorij decreta eſt à Deo iuſtiſſima lege & iure, & pœna temporalis huius vitæ multo eſt illa inferior: ergo ſecluſa promiſſione Dei, qua ſe obligauit ad illam acceptandam pro pœnis purgatorij, non teneretur Deus ex fidelitate illam acceptare; ac proinde ſi Deus ex fidelitate non teneretur illam acceptare, nec noſtra ſatisfactio infallibiliter remitteret pœnam alterius vitæ: licet enim aliqui Theologi loquendo de ſatisfactione Chriſti & de operibus Chriſti propter eius excellentiam, & dignitatem infinitam diuinæ perſonæ non requirant promiſſionem Patris factam Chriſto, qua Pater illi promiſit, ſe illius opera, & ſatisfactionem acceptaturum in redemptionem generis humani, quia propter eius dignitatem non poterant non acceptari, tamen de noſtra ſatisfactione cum non fundetur in tali dignitate infinitæ perſonæ, aut infinitæ gratiæ, nullus dubitare poterit propter rationem factam.

Et ex hac reſolutione huius dubij præcedentis 17. pendet reſolutio alterius dubij, vtrum ſcilicet, cōcurrentibus omnibus circumſtantijs, & conditionibus requiſitis noſtra ſatisfactio ſit de congruo, vel de iuſtitia, & de cōdigno: nam ſuppoſito quod ſimus in gratia, & quod ex illa à perſonis gratis fiat, & quod voluntaria ſit, & in bono actu voluntatis fundetur, & in promiſſione Dei, qua promiſit Chriſto pro nobis ſatisfaciēti, ſe propter eius merita, noſtras pœnas, & ſatisfactiones huius vitæ acceptaturum in recompenſationem, & ſatisfactionem pœnarū temporaliū alterius vitæ ſi illæ meritis Chriſti innitātur, profecto neceſſario dicendū eſt noſtras pœnas ſatisfactorias, & noſtra opera pœnalia de iuſtitia, & cōdigno eſſe cōpenſatorias pœnæ temporalis alterius vitæ, atq; adeo nos per huiuſmodi pœnas de condigno & iuſtitia ſatisfacere pro pœnis alterius vitæ: voluit enim Deus, vt ſeruatis debitis circumſtantiis tamquam liberalis creditor, iuxta leges diuinæ ſuæ clementiæ, & liberalitatis, noſtra opera voluntaria, & ſatisfactoria valorem haberent, quo ex iuſtitia compenſaremus pœnas alterius vitæ, & pro illis ſatisfaceremus, &, ſi non omnino ex rigore iuſtitiæ commutatiuæ, ſaltem ex iuſtitia vindicatiua, poſtulabat enim iuſtitia punitiua, & vindicatiua Dei, vt aliquid æquiualens iuxta liberales illius clementiæ

Digitized by Google

vſque ad Clementem VIII. adduntur in bulla cœnæ hæc verba, *nullus poteſt abſoluere à caſibus hic contentis prætextu alicuius facultatis, niſi in ea expreſſè comprehendantur, & nominentur.*

32. Secunda ſententia docet eam facultatem non eſſe reuocatam, & ita poſſe hodie Epiſcopos exiſtentes in ſua diœceſi abſoluere ſuos ſubditos non extra illam ab hæreſi externa occulta, & ab omnibus caſibus bullæ cœnæ: ita docet Nauarrus *in Summa Lat. capite vigeſimoſeptimo, numero 260. fine. & libro quinto, conſiliorum editione 1. titulo de ſentent. excommunicationis. conſilio 11. quæſtione prima.* Gutierres *libro primo, de quæſt. Canonicis capite decimotertio, editione vltima, ad finem.* Henriquez *libro ſexto, de pœnit. capite decimoquarto, numero ſeptimo.* Banhez 2.2. *quæſt. 11. artic. 4. dub. 2. poſt ſecundam concluſionem, verſ. & ſi quis.* Aragonius *ibi artic. 3. col. 10. verſ. ſed dubium eſt.* Sà *verbo Epiſcopus. num. 37.* Rodriquez *in Cruciata §. 9. numero 70. & in Summa tomo primo, editione ſecunda, capite 131. numero tertio.* Coelhos & alij multi, quos citat Sanchez *tomo primo Decalogi, libro ſecundo, capite vndecimo, numero vigeſimo ſeptimo,* vbi dicit hanc eſſe opinionem probabiliſſimam; & probabilem etiam appellat Soarius *vbi ſupra.* fundamentum huius opinionis eſt primo, quia bulla cœnæ eſt poſterior decreto Concilij Tridentini, & loquitur generaliter, & indiſtincte, poſterior autẽ lex generaliter, & in diſtincte loquens limitanda eſt per legem & decretum antiquius Concilij, quãdo antiquior lex expreſſe illi contradicit, quamuis in lege poſteriori, nouiorique ſit clauſula, *Non obſtante lege contraria,* vt multis probant Iuriſtæ. Secundo quia non conſtat authentice de prædicta Pontificum declaratione, nec de oraculis viuæ vocis, & cum res adeo grauis ſit, & iam diu ſcientibus Pontificibus controuerſa, id profecto debebent expreſſius declarare, ad tollendos laqueos animarum. Tertio, quia per bullam cœnæ non cenſetur reuocata facultas bullæ Cruciatæ concedentis cuilibet confeſſario, vt poſſit abſoluere ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis ab omnibus caſibus in bulla cœnæ contentis; ergo neque etiam reuocabitur facultas in Concilio Tridentino Epiſcopis tam mature, & tanta declaratione conceſſa.

33. Vtraque opinio eſt valdè probabilis: iſta tamen ſecunda videtur probabilior: & fundamenta primæ iam ſatis explicata ſunt in ſecunda, cum non conſtet de declaratione & viuæ vocis oraculis Sũmorum Pontificum, in quibus præcipue prima fundatur. Vnde in hac opinione ſecunda ſi hæreſis ſi nota quinque vel ſex, & ſi hæreticus quinque vel ſex complices habeat, adhuc dicetur occulta, & ab illa poterunt abſoluere Epiſcopi, iuxta ea, quæ diximus num. 23. imo in magna vrbe non dicetur publica ſi nota fuerit ſeptem vel octo perſonis.

34. Dixi in ſecunda ſententia in ſua diœceſi, non extra illam. quia Concilium *dicta ſeſſione 24. de Reformat. cap. 26.* ait, *In quibuſcumque caſibus occultis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis poſſe Epiſcopos ſibi ſubditos in diœceſi ſua per ſeipſos, aut per vicarium ad id ſpecialiter deputandum in foro conſcientiæ gratis abſoluere.* Vnde, vt docet Soarius *tomo 5. de cenſuris. diſput. 41. ſect. 2. num. 10.* non poteſt Epiſcopus abſoluere ab hæreſi occulta ſuum ſubditum exiſtens in diœceſi aliena, propter verba Concilij: neque ſolum Epiſcopus exiſtens extra diœceſim non poteſt abſoluere ſuum ſubditum ab hæreſi, aut cæteris peccatis in bulla cœnæ Papæ reſeruatis; ſed nec etiam iuxta eundem Soarium exiſtens in propria diœceſi poterit abſoluere ſubditum extra ſuam diœceſim exiſtentem, quia qui in diœceſi aliena verſatur abſens à ſuo Epiſcopo, pro tunc ſubditur in foro conſcientiæ, paſtori illius loci in quo verſatur, ac proinde ab illo abſoluendus erit per hanc facultatem Concilij, non ab alio.

Diſpenſare tamen poteſt Epiſcopus cum ſuis ſubditis, in omnibus irregularitatibus contractis delicto occulto, excepta ea, quę eſt ex homicidio voluntario, exiſtentibꝰ in aliena diœceſi, imo id etiam poterit ſiue alter tantum, Epiſcopus videlicet, vel ſubditus extra propriam diœceſim vertetur, ſiue ambo extra illam ſint, ita docet Soarius *dicto tomo 5. de cenſuris diſp. 41. ſect. 2. numero 10.* & Sanchez *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 11. num. 12.* quia diſpenſatio dari poteſt abſenti, & quia illa reſtrictio Concilij Tridentini, *In foro conſcientiæ, & in diœceſi ſua,* intelligenda eſt de illa poſteriori parte tantum, in qua Tridentinum concedit Epiſcopis facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis ſedi Apoſtolicæ: quare, vt optime animaduertit Sanchez, non ita caute locutus eſt Henriquez *lib. 14. de irregularitate, cap. 20. num. 5.* & Auila *de cenſuris part. 7. diſpu. 10. dubio 6.* & Rodriquez *2. tomo Summæ, cap. 69. numer. 1. fine,* qui dixerunt non poſſe Epiſcopum diſpenſare in irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus extra ſuam diœceſim, propter verba Concilij Tridentini. 35.

Imo quamuis Concilium addat. *Idem quoque Epiſcopis tantum, non eorum vicariis ſit permiſſum in crimine hæreſis occultæ in foro conſcientiæ.* tamen adhuc poterunt Epiſcopi pro ſingulis vicibus hanc abſolutionem ab hæreſi alteri confeſſario committere; quia Concilium ſolum vult non poſſe Epiſcopos deputare vicarium generalem, cui id pro munere, & ex officio iniunctum ſit, & qui tamquam delegatus generalem poteſtatem habeat abſoluendi ab hæreſi occulta, & ita docent optime Azor *to. 1. inſt. moralium lib. 8. cap. 10. quæſt. 11.* & Nauarrus *titulo de ſent. excommunicat. conſilio 15. ad tertiam quæſtionem,* & Sanchez *tomo 1. Decalogi lib. 2. cap. 11. n. 23. fine.* Quamuis Soarius *tomo 5. de cenſuris. diſputat. 41. ſect. 2. num. 8.* & Gutierres *lib. 1. quæſtionum Canon. capite 13. num. 29.* dicant, nec per ſingulas vices poſſe Epiſcopos hanc poteſtatem alteri committere, quia ad hoc eligitur miniſterium perſonale Epiſcoporum, ſed præualet ſententia Sancij, & Nauarri, non enim in hoc eligitur miniſterium perſonale Epiſcopi, cum non nominetur Epiſcopus ſuo nomine, ſed ratione dignitatis, quæ non eſt perſona, quamuis perſonæ adnexa ſit. Deinde, quia Concilium dum dicit; *Idem quoque Epiſcopis tantum, non eorum vicariis in crimine hæreſis occultæ ſit permiſſum,* ſatis indicat ſuam intentionem eſſe, quod Epiſcopi non poſſint habere deputatum ſpecialem vicarium ad hoc munus. Vnde cum hoc tantum excludat, nõ vult excludere delegationes pro ſingulis vicibus, vel vni, vel multis confeſſariis factas. 36.

Maius dubium eſt, an quando in Iubilæis, vel in aliqua bulla, aut priuilegio conceditur alicui facultas abſoluendi ab omnibus caſibus bullæ cœnæ, intelligatur etiam poſſe abſolui à crimine occulto hæreſis. Quidam affirmant, ita Sotus *in 4. diſtinctione 22. quæſtion. 2. articulo 3. in primo caſu.* Viualdus *in candelabro aureo, vbi de abſolutione numero decimo tertio, & decimo ſexto, & in caſibus bullæ cœnæ caſu 20. numero 14.* & Corduba *in Summa quæſt. 8. fine.* 37.

fine. & Farinaeius *de hæreſi. q.* 192. *num.* 63. & probabilem dicit Zerola *in ſua practica Epiſcopali* 2. *p. verbo Abſolutio, verſ. dico quarto.* & Doctor Fiechilia *de excomm. a.* 1. *p.* 4. *n.* 7. *dub.* 1. vt refert Garcias *de beneficiis c.* 10. *n.* 110. & eandem opinionem tenuerunt Magiſtri Agazo, Ioannes de Penha, & Medina lectores Theologiæ Salmanticæ, & Morgouecio lector decreti, & multi alij conſulti hac de re per prouiſorem Hiſpalenſem doctiſſimum Guetrerium, vt refert Viualdus *in candelab.* 1. *p. tit. de abſolutione n.* 16. idem tenet Ouando *in* 4. *diſt.* 13. *propoſit.* 28. *dub.* 3. *op.* 2. *fol. mihi* 341. & in caſu magni momenti ita conſuluit Decianus *conſil.* 5. *n.* 13. *fine, volum.* 2. tenet etiam Graphis Neapolitanus Inquiſitor *in deciſ. aur. cap.* 15. *n.* 25. *fine.* quamuis enim ibi dicat contrariam opinionem eſſe meliorem, tamen docet in practica hanc eſſe ſequendam, idem tenet Antonius Albeſtanus *in Summa ſacramentorum p.* 3. *c.* 11. *n.* 9. *fine,* deducitur ex Ledeſma 2. *p. q.* 26. *a.* 1. *poſt medium.* §. *Sed eſt aliud graue dubium. fol.* 253. & idem tenet expreſſe Penha 2. *p. commento* 25. & Sà *verbo Excommunicatio bullæ cœnæ num.* 18 *aliàs* 20. Probabilem etiam dicit Soarius, quamuis contrariam ſequatur *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 7. *ſect.* 5. *num.* 12. *in fine;* innititur hæc opinio his fundamentis: primo, quia qui totum dicit, nihil excludit: vnde cum Summus Pontifex in iubilæo, vel bulla concedit facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus ſibi reſeruatis, vel ab omnibus caſibus bullæ cœnæ, profecto hæreſim non excludit, cum omnes nominet. Secundo, quia interdum in iubilæis ſolet concedi facultas abſoluendi ab omnibus caſibus bullæ cœnæ præter hæreſim; ergo quando non excluditur, ſignum eſt velle Summos Pontifices illam includere.

38. Alij negant, quia ſtilus Romanæ Curiæ habet vt ſub huiuſmodi clauſulis generalibus nunquam hæreſis comprehendatur, & ita docent Azor *tomo primo, lib.* 11. *cap.* 10. *quæſt.* 12. Sanchez *tom.* 1. *Decal. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 10. & Henriq. *lib.* 8 *de pœnit. cap.* 16. *n.* 12. & Couar. *cap. Alma mater.* 1. *p.* §. 11. *n.* 15. Simanchas *de Catholicis inſt. tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 2. Gutierrez *lib.* 1. *quæſt. canonic. c.* 13. *n.* 26. Nauar. *in manuali Lat. c.* 27. *n.* 275. Graphis *l.* 1. *deciſion. aurear. n.* 33. Petrus Ledeſma *in Summa.* 1. *p. tract. de ſacram. pœnit. cap.* 13. *dub.* 15. *concl.* 2. Vgolinus *de cenſuris tabula* 1. *cap.* 10. §. 4. *n.* 13. Phil *de officio Sacerdotis.* 1. *p. lib.* 3. *cap.* 27. Veiga *in Summa.* 1 *p. c.* 125. *caſu* 12. Sorbo *in compendio mend. verbo Abſolutio ordinaria pag* 20. Aragonius 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3. Garcias *de beneficiis* 2 *p. cap.* 10. *num.* 109. Rodriguez *in explicatione Cruciatæ cap.* 9. *num.* 70. Perez *lib.* 8. *ordinamenti tit.* 4. *leg.* 3. *pag.* 85. Andradæ *in explicat. Cruciata. quæſt.* 59. Ceuelhos *in comment. opin. tom* 3. *q.* 802. *num.* 67. Soares *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 7. *ſect.* 5. *n.* 12. Mirandula *de regulis tom.* 2. *q.* 6. *art.* 6. *concl.* 1. Ratio eſt, primo quia ita habet ſtilus Curiæ Romanæ: Secundo, quia ita fuit declaratum à Gregorio XIII. ann. 1576. Vtraque opinio eſt probabilis & ſecura, iſta tamen communior, & fundamenta eius patum firmitatis habent, nam ſtilus Curiæ Romanæ fundatur in probabilitate iſtius opinionis, non tamen tollit probabilitatem alterius; præterea, ſi ſtilus Curiæ varius eſt pro varietate Pontificum; & declaratione Gregorij XIII. non conſtat authentice: quamobrem ſequere quam mauis.

39. Animaduerto tamen illum, qui vi & metu vel dolo, & fraudulenter ſe inter infideles exterius infidelem fingit, Maurum videlicet, Iudæum, idolatram, aut hæreticum, & exterius fidem negauit, corde tamen illam retinens, peccare quidem grauiſſime contra externam fidei profeſſionem, non tamen eſſe hæreticum comprehẽſum in bulla cœnæ, nec incurrere excommunicationem illius, & poſſe abſolui à quocumq; confeſſario ordinarie approbato: ita Nauar. *in manuali Lat cap.* 10. *n.* 27. Sanchez *lib.* 2. *tom.* 1. *Decalogi cap.* 7. *n.* 8. Toletus *libr.* 4. *Summæ cap.* 4. *n.* 6. Soar. *tom.* 5. *de cenſuris. diſp.* 4. *ſect.* 2. *n.* 22. *&* *diſp.* 21. *ſect.* 2. *nu.* 3. Syluest. *verbo Hæreſis. q.* 9. Tabiena *verbo Hæreticus. nu.* 2. quicquid in contrarium dicat Caietan. 2. 2. *q.* 49. *ar.* 1. Probatur primo, quia excommunicatio, quæ continetur in bulla cœnæ, ſolum fertur contra hæreticos credentes, contra fautores, & receptatores illorum, & peccatum quod reſeruatur in bulla cœnæ eſt peccatum hæreſis externæ: hæreſis autem eſt error intellectus voluntarius, & voluntarius diſſenſus à fide: diſſenſus autem actus eſt intellectus, ſicut & aſſenſus, vnde aſſentiri fidei, vel à fide diſſentire, ad intellectum ſpectat: iſte autem nullum habet errorem in intellectu, nec ab ea diſſentiuit interne. Nec refert quod ab Inquiſitoribus huiuſmodi homines puniri poſſint in foro externo tamquam hæretici, nam præſumunt domini Inquiſitores illos habuiſſe diſſenſum à fide in intellectu, ſi quidem hunc diſſenſum exterius finxerunt, & manifeſtarunt.

Dices, qui actu externo furatur, vel occidit, licet intentionem furandi vel occidendi non habeat, vere fur & homicida eſt: ergo ille qui circumciditur tamquam Maurus, & ſe externe Maurum fingit, vel hæreticum, vere hæreticus eſt. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia furtum, & homicidium ſolo externo actu conſummantur, at vero hæreſis peccatum vtrumq; actum requirit, & actum externum, & diſſenſum internum in intellectu. Si tamen exterius ſe hæreticum quis fingat, animo fauendi hæreticis in ſuo errore, vel ſecta, tunc quidem caſum reſeruatum habebit in bulla cœnæ, & incurret excommunicationem latam contra fautores hæreticorum, non tamen contra hæreticos, vt optime docet Sanchez *to.* 1. *Decalogi lib.* 2. *cap.* 7. & Nauar. *in Summa cap.* 11. *num.* 27. 40.

Si quis tamen per ignorantiam craſſam teneat in intellectu aliquid cõtra fidem, paratus alioquin errorem deponere, ſi Doctorem habuerit, & monitorem, profecto is non erit hæreticus, contentus in bulla cœnæ, nec caſum reſeruatum habebit, & poterit ſimiliter abſolui à quocumque ordinario confeſſario. ratio eſt, quia ad hæreſim requiritur pertinacia, ſeu electio voluntatis, & aſſenſus intellectus, cum certa ſcientia eius, quod Eccleſia tenet, credit, & docet: iſte autem, qui craſſam ignorantiam habet, non habet certam ſcientiam, quod Eccleſia de fide definiat, teneat, credat, & doceat contrarium eius rei, quam ignoranter credebat, & licet error & diſſenſus materialis, non formalis, nec dici poteſt proprie pertinax formaliter, ſed improprie & materialiter, quia quando errorem elegit, neſciebat Eccleſiam contrarium tenere, aut non ita plene & perfecte ſciebat, & paratus erat errorem deponere ſi doceretur. ita docet Azor. *tomo primo, inſt moralium lib.* 8. *cap.* 9. *quæſt.* 8 Nauarrus *in manuali Lat. cap.* 11. *num.* 21. Aragonius 2. 2. *q.* 11. *art.* 1. Simanchas *de Catholicis inſt. tit.* 31. *num.* 10. Banh. 2 2. *q.* 11. *a.* 1. 41.

Notandum etiam hæreſim pure mentalem, quæ conſiſtit in intellectu, & nondum manifeſtata 42.

ſtata eſt per verba, nutus, ſigna aut actus externos, non eſſe peccatum reſeruatum in bulla cœnæ, & poſſe conſequenter abſolui à quolibet confeſſario ordinario, & nullam excommunicationem incurrere huiuſmodi hæreticum pure mentalem: ita Sanchez *lib.* 2. *Decalogi cap.* 8. *num.* 3. Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 5. *verſ. vtram vero.* Rodrig. *in bulla Cruciatæ* §. 9. *num.* 71. Caiet. *verbo Hæreſis. fine.* Gutierrez *lib.* 1. *quæſt. Canonicarum cap.* 13. *à num.* 28. Soar. *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 2. Simanch. *de Cathol. inſt. tit.* 42. *n.* 17. Aragon. 2. 2. *quæſt.* 11. *a.* 3. ratio eſt, quia pœnæ externæ requirunt actum externum perfectum, & conſummatum. Vnde non ſufficiunt quæcumque verba aut ſigna externa, ſed talia eſſe debent hæc ſigna externa, vt ſi quis adeſſet certo & infallabiliter, & abſq; vlla dubitatione iudicaret talem eſſe hæreticum, & quandiu talia non ſunt, peccatum reſeruatum non habent, nec excommunicationem, aut pœnas iuris incurrunt: quapropter non ſufficiunt ſigna externa indifferentia, qualia ſunt ſi quis dum interius hæreſi aſſentitur, menſam percutit, aſſerens, *ita eſt, ita plane eſt.* Nec ſufficit habere caput opertum, tectumque coram venerabili Euchariſtiæ ſacramento, aut dum Sacerdos hoſtiam eleuat, nam licet huiuſmodi actus ſint externi, & mali malitia hæreſis, tamen adhuc ſunt indifferentes, & non illam de ſe ſignificant certo, & infallibiliter, & clare & manifeſte. ita Sanchez *citatus num.* 8. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 9. *quæſt. vltima.* Sayrus *tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 26. *in Theſauro.* Vaſq. 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. *diſp.* 160. *c.* 5. *n.* 20. *&* 21. Banhez 2. 2. *quæſt.* 11. *a.* 4. *dub.* 2. Si quis tamen animo hæretico ſcribat per cifram ſuam hæreſim, aut per ſigna à ſe impoſita ad ſibi ſolum eam ſignificandam, exiſtimat Sanchez citatus iam habere caſum reſeruatum, & excommunicationem & cæteras iuris pœnas incurrere, quia ea ſigna ex obiecto certo & infallabiliter hæreſim externe ſignificant, & per accidens eſt quod ab aliis id non intelligatur: ſed adhuc dubito de hac reſolutione Sancij *allegati numero vigeſimo ſexto.* & cum Sancio conſentit Soarius *tomo* 5. *de cenſuris, diſp.* 4. *ſect.* 3. *num.* 7.

* * *

LIBER

Digitized by Google

LIBER NONVS,

De ſatisfactione.

EXPLICAVIMVS hactenus duas partes confeſſionis pertinentes ad materiam proximam, & remotam illius: Reliquum eſt, vt de tertia, quæ eſt ſatisfactio, agamus. Et quamuis ſatisfactio aliquando accipiatur pro reſtitutione, aliquando vero pro defenſione propria, & excuſatione, qua alterum placamus erga nos commotum; proprie tamen, & rigoroſe ſatisfactio hîc ſumitur, pro actione, quam exercemus, vt nobis Deus remittat pœnas temporales relictas ex peccatis mortalibus, vel venialibus iam per pœnitentiam condonatis. Satisfactio igitur primo modo, & pro reſtitutione ſumpta verſatur circa rem, quã integram tenemur reſtituere, ſi extat: ſi non extat, circa æquiualentem valorem ipſius rei. Secundo modo verſatur circa locutionem externam, & circa verba, quibus aliquem in nos commotum placamus. Tertio modo verſatur circa actiones externas corporis afflictiuas, per quas Deo pro peccatis, id eſt, pro pœnis temporalibus ex peccatis iam dimiſſis, relictis ſatisfacimus. Et ſic quatenus reſtitutio ſignificat actionem per quam res aliena vero domino ſuo redditur: quatenus defenſio, vel excuſatio propria, ſignificat actionem verbalem, qua nos erga alium purgamus, innocenteſque oſtendimus: quatenus ſatisfactio pro pœnis ex peccatis dimiſſis, relictis, ſignificat actionem corporis afflictiuam, qua erga Deum pœnarum remiſſionem meremur. Et hæc remiſſio harum pœnarũ temporalium, vel poteſt eſſe ex opere operato, & tunc habetur per ſolam ſatisfactionem ſacramentalem, id eſt, per impletionem pœnitentiæ à confeſſario nobis iniunctæ, quæ eſt pars integralis ſacramenti, & per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum & oblationem ſacrificij Miſſæ: vel ex opere operantis, & tunc haberi etiam poteſt per actionem corporis afflictiuam extra ſacramentum factam, & de vtraque agemus in hoc libro.

CAPVT I.

Quid ſit, & vnde oriatur pœna temporalis: in quo ſatisfactio conſiſtat: an poſſimus in hac vita remiſſionem huius pœnæ demereri: an ad hoc requiratur, quod ſimus in gratia: & an pro pœna temporali vnius peccati poſſimus ſatiſfacere, non pro aliis.

SVMMARIVM.

Quid ſit ſatiſfactio. num. 1.
Vnde oriatur pœna temporalis pro qua ſatiſfacimus. n. 2.
An poßimus in hac vita pœnæ temporalis dimißionem mereri. num. 3.
Refertur opinio negans. num. 4.
Aſtruitur vera affirmans. num. 5.
An de condigno illam poßimus mereri. ibid.
An in inferno per ſatispaßionem æqualium pœnarum poſſit nobis dimitti. num. 6.
Refertur opinio affirmans. ibid.
Aſtruitur negans. num. 7.
Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis. num. 8.
An in purgatorio igne poßimus pro hac pœna temporali ſatiſfacere, & an hæc ſatiſfactio meritum dici poßit. numero 9.
Pœna quæ reſpondet peccatis venialibus non dimißis, an ſit temporalis, an æterna. num. 10.
An peccata venialia maculam aliquam, aut reatum cauſent in anima, & quomodo deleatur, ſi homo in peccato veniali ex hac vita diſcedat. num. 11.
An homo in gratia exiſtens poßit in hac vita ſatiſfacere pro pœnis temporalibus vnius peccati mortalis, vel venialis debitis non ſatiſfaciendo pro aliis pœnis temporalibus aliorum peccatorum. num. 12.
An bona opera in peccato mortali facta pro remißione pœnæ temporalis, poſtea reuiuiſcant, ſublato peccato, quoad effectum ſatiſfaciendi pro illis. numero 13.
Quem fructum habeant bona opera in peccato mortali facta. num. 14.
An illa bona opera in peccato mortali facta, quæ in nobis effectum aliquem relinquunt, vt eleemoſyna, quæ relinquit in nobis priuationem rei datæ, & ieiunium, quod relinquit debilitationem corporis, poſtea adueniente gratia reuiuiſcant. num. 15.
Quare obiter de his bonis operibus ageremus. numero 16.

SAtisfactio eſt pœnæ temporalis relictæ ex peccato condonato mortali vel veniali voluntaria ſolutio; vel, eſt actio afflictiua corporis vel mentis per quam Deo ſatisfacimus, voluntarie quidem, nõ inuite, pro pœnis temporalibus relictis ex peccatis per pœnitentiam à Deo condonatis. Sicut enim voluntarie peccamus, voluntarie etiam debemus pro his pœnis ſatisfacere, & interdum non eſt neceſſarium, vt nos nobiſipſis imponamus hanc pœnam per quam ſatisfaciamus; ſufficiet enim, vt illam à Deo datam acceptemus, ſatiſfacimus enim interdum per liberam acceptationem flagelli à Deo immiſſi, & per morbum à Deo inflictum patienter toleratum, vt de fide definit Concilium Tridentinum *ſeßione* 14. *canone decimotertio*, ibi, *Si quis dixerit pro peccatis quoad pœnam temporalem, minime Deo per Chriſti merita ſatiſfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel à Sacerdote iniunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, vt ieiuniis, orationi-* 1. Definitio ſatiſfactionis.

tionibus, & eleemoſynis, anathema ſit. hæc ibi Concilium. & idem repetit cap. 9. eadem ſeſſione. Sicut enim aliquando homo offenſus acceptat minorē iuſto ſatisfactionem, contentus, vt debitor præſtet id, quod commode poteſt; ita etiam Deus in ſatiſfactionem acceptat noſtra opera, quæ ſibi multoties ex aliis titulis debentur: ita communiter Doctores, Sotus *in 4. diſtinct. 17. quæſtione ſecunda, & diſtinctione decima nona, quæſtione ſecunda, articulo tertio, col. 4.* Victoria §. 207. & alij communiter, quos videre poteris apud Henriquez *libro quinto, de pœnit. capite decimo octauo, numero quinto, ad marginem in commentariis litera H.*

2. Hæc pœna temporalis pro qua ſatisfacimus, oritur ex peccato nobis à Deo per pœnitentiam condonato: nam in quolibet peccato mortali duo inueniuntur, culpa ſcilicet, & pœna æterna, quæ pœna æterna ex lege ordinaria dimittitur, dimiſſa culpa, & peccato, mutatur tamen ex eadem lege ordinaria ea pœna æterna, cum dimittitur culpa mortalis, in pœnam temporalem maiorem, vel minorem, iuxta maiorem vel minorem dolorem, & contritionem, quam habemus, & qua nobis fuit culpa per ſacramentum pœnitentię dimiſſa: & tantus interdum poteſt eſſe dolor, vt omnem culpam tollat, & omnem pœnā temporalem, & æternam: ſolum ergo hic agimus de ſatisfactione pro pœna temporali, in quam pœna æterna fuit commutata, ex diuino ſtatuto, ac decreto: Et hæc ſatisfactio dupliciter poteſt fieri, vel extra ſacramentum ex opere operantis, vt per eleemoſynas, per orationes, per ieiunia, vel actiones alias ſtudioſas; vel per ſacramentum pœnitentiæ ex opere operato, & de vtraque aliquid agemus.

3. Dubium ergo in primis eſt, vtrum poſſimus in hac vita remiſſionem pœnæ temporalis, relictæ poſt peccati cōdonationem per noſtras actiones, & ſatisfactiones demereri: & quidem dimiſſo hæreticorum errore, qui ex prauo fundamento negant neceſſitatem & vtilitatem noſtræ ſatisfactionis, ex eo ſcilicet, quod Chriſtus abunde iam pro nobis ſatisfecit, & ex eo quod dimiſſa culpa, nullus manet reatus pœnæ; cum culpa enim credunt etiam omnem pœnam æternam, ac temporalem dimitti, quos ſatis confutat Bellarminus *libro quarto, de pœnitent.* Ruardus *articulo ſexto.* Veiga *libro decimo tertio, in Tridentinum.* nam ſatisfactio Chriſti non excludit noſtram ſatisfactionem, nec merita Chriſti noſtra opera; oportet enim vt merita & ſatisfactionem Chriſti nobis per noſtra opera applicemus, fuit enim ſatisfactio Chriſti tamquam vniuerſalis cauſa, quam oportet vt nobis applicemus per noſtras ſtudioſas actiones; applicat enim Chriſtus nobis ſuam ſatisfactionem, & merita communicat, per noſtros actus bonos, & per ſacramenta, quæ rite, ac debite ſuſcipimus: vt docent communiter Catholici Doctores, & Concilium Tridentinum de fide definit *ſeſſione decima quarta, capite octauo, fine,* ibi, *nemo vnquam Catholicus ſenſit ex huiuſmodi noſtris actionibus & ſatiſfactionibus vim meriti, & ſatisfactionis Domini noſtri IESV Chriſti vel obſcurari, vel aliqua ex parte imminui.* & canone 14. ibi, *Si quis dixerit ſatisfactiones, quibus pœnitentes per Chriſtum IESVM peccata redimunt, beneficium mortis Chriſti obſcurare, anathema ſit.* & ſeſſione 6. cap. 15. & canone vltimo idipſum definit. Iam vero cum culpa mortali non dimitti etiam totam pœnam temporalem de lege ordinaria, niſi aliquando cum videlicet contritio, ac dolor tantus eſt, vt hanc dimiſſionem promereatur, doctrina eſt plane catholica eadem certitudine ab eodē Concilio definita, *eadem ſeſſione 14. canone 12.* ibi, *Si quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo; ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam, quam fidem, qua apprehendunt, Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe, anathema ſit.* quamobrem abeant hæretici malis auibus cum ſuis deliramentis, nobis enim plus valet authoritas Concilij quam illorum fiducia deliramenti. alibi enim iam probauimus poſt dimiſſam culpam, & pœnam æternam manere in homine iuſto, & Dei amico reatum pœnæ temporalis, in quam reatus pœnæ æternæ fuit commutatus.

Solum inter Catholicos circa dubium propoſitum numero præcedenti bipartita eſt opinio. Primam docet quidam Michael Bayus *libro primo, de indulgentiis cap. vltimo,* quem melius forte Michaëlem Bardum appellabimus, propter eius prauum iudicium. is enim Catholicus cum ſit, auſus eſt affirmare, nos non poſſe in hac vita ſatisfacere Deo per noſtra opera, & actiones pro pœna temporali; ſed ad præſentiam noſtrorum operum applicari nobis Chriſti ſatisfactionem, ita vt opera noſtra ſtudioſa ſint veluti conditiones ſine quibus merita Chriſti nobis non applicarentur ad conſequendam remiſſionem pœnæ temporalis, non tamen ſint propriè ſolutio pro pœna. Fundamenta illius ſunt, quia alias vel nos ſatisfaceremus ſine Chriſti ſatisfactione, vel certe duplex pro eadem pœna fieret ſolutio: altera ex ſatisfactione Chriſti, altera ex noſtra.

Secunda & vera opinio docet poſſe hominem iuſtum ſatisfacere de condigno ad ęqualitatem iuſtitiæ pro pœnis temporalibus quas Deo debet: ita docent communiter Doctores. Bellarminus *lib. 4. de pœnit. cap. 7.* Henriquez *libro 5. de pœnit. capite 18. numero 3.* Soarius *tomo 4. de pœnit. diſp. 36. de ſatisfact. ſect. 1. numero 7. aſſertione 2. in editione Moguntina.* Probatur primo rationibus: deinde authoritatibus. nam nos vere coram Deo per noſtra opera meremur, & non ſolum ad præſentiam noſtrorum operum applicantur nobis merita & ſatisfactiones Chriſti; ergo ſi meremur, ſimiliter per noſtra bona opera ſatisfacimus: quia non magis repugnat noſtra ſatisfactio dignitati Chriſti ſatisfacientis, quam repugnet noſtrum meritū dignitati Chriſti merentis: ergo ſi per noſtra opera quatenus innituntur meritis Chriſti, & propter merita Chriſti acceptantur à Deo, meremur; ita etiam per noſtra bona opera & ſatisfactiones quatenus innituntur ſatisfactionibus Chriſti, & propter ſatisfactionem Chriſti acceptantur, ſatisfaciemus: nam ſicut noſtra merita, vt rationem iuſtitiæ participent, in meritis Chriſti fundantur; ita noſtra ſatisfactio, vt eandem rationem iuſtitiæ participet, in ſatisfactione Chriſti fundari debet. ex quo ſolutum manet fundamentum Michaëlis Baij. Probatur deinde authoritatibus ex Concilio Tridentino, & Florentino, nam Concilium Tridentinum *ſeſſione 14. capite octauo, & nono.* quamuis aperte definiat hanc noſtram ſatisfactionem in Chriſto IESV fundari, docet tamen nos vere eſſe qui per actiones noſtras bonas, vel per flagella à Deo immiſſa, & patienter tolerata, ſatiſfacimus per virtutem, & ſufficientiam ab illo acceptam, non enim poſſumus aliquid boni ex nobis, quaſi ex nobis cogitare. idem docet quoque Conci- 5.

Concilium Florentinum, & idem expreſſe ex Patribus Cyprianus *lib. de lapſis, prope finem*, vbi dicit agendam nobis eſſe pœnitentiam, *ne quod videtur minus eſſe in qualitate criminis, neglecta ſatiſfactione cumuletur.* patet etiam ex Tobia 4. ibi, *Eleemoſyna à peccato liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* vbi aperte ſermo eſt de pœna temporali vitæ futuræ, quæ per eleemoſynas compenſari dicitur; & in hunc ſenſum communiter explicant Patres illud Chriſti Domini Lucæ 11. *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*; quod intelligitur de reatu pœnæ temporalis relictæ ex peccato per pœnitentiam condonato, vt exponunt Baſilius *in regulis breuioribus, regula* 271. & D. Aug. *in Enchirid. c.* 73. & hanc ſecundam, & veram opinionem appellat Soarius allegatus fere certam de fide.

6. Diximus in hac ſecunda opinione poſſe hominem iuſtum ſatisfacere de condigno ad æqualitatem iuſtitiæ pro pœnis temporalibus, quas Deo debet, vt obiter tractaremus illam quæſtionem, vtrum ſcilicet ad ſatisfaciendum in hac vita pro pœna temporali relicta ex peccato condonato, neceſſarium ſit, hominem ſatisfacientem in gratia exiſtere: & hac de re duplicem etiam opinionem inter catholicos inuenio. Prima fuit quorundam veterum Theologorum, qui docuerunt, non ſolum in hac vita poſſe hominem peccatorem, & gratia Dei carentem ſatisfacere Deo pro pœna temporali peccatis remiſſis debita, ſed etiam in inferno poſſe pro illa ſatisfacere, illamque ſoluere ſatiſpatiendo: ita docuit olim Scotus *in* 4. *diſtinction.* 15. *quæſtion.* 1. *articul.* 4. Maior *quæſtion.* 1. Gabriel *diſtinct.* 16. *quæſt.* 2. *articul.* 3. *dub.* 3. Medina *tract.* 3. *quæſt.* 5. *dub. vltimo.* Durandus *diſt.* 21. *quæſt.* 2. & Nauarrus *etiam cap.* 1. *de pœnitent. diſt.* 6. *num.* 47. Probant primo, quia pœna temporalis eſt finita; ergo compenſari poteſt per æqualem pœnam abſque gratia, & dignitate perſonæ ſatisfacientis, vel patientis: deinde, quia illa pœna cum ſit temporalis, non eſt æterna, ſed ad tempus durat, vnde finita eſt in intenſione, & duratione: ergo ſi quis illam vel in hoc ſæculo, vel in alio patiatur, nihil amplius debebit.

7. Secunda tamen opinio vera, & tenenda docet hodie nullum hominem in peccato mortali exiſtentem, aut cum illo ex hac vita decedentem, poſſe Deo ſatisfacere vel in hac vita, vel in alia pro pœnis temporalibus, ex peccatis mortalibus condonatis relictis, imo nec pro vnius venialis pœnis: ita docet expreſſe Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputation.* 36. *ſection.* 2. *num.* 3. *aſſertione* 1. *in editione Moguntina.* Henriquez *lib.* 5. *de pœnitent. capit.* 18. *num.* 3. D. Thom. *in* 4. *quæſt.* 1. *articul.* 3. *quæſtiunc.* 2. Caietanus *tomo* 1. *tract.* 6. *de ſatisfaction. in opuſc. quæſtione* 2. Victoria §. 201. *fine.* Sotus *diſtinction.* 19. *quæſtion.* 1. *artic.* 4. Petrus Soto *lect. vltima de ſatisfact.* Ledeſma *in* 4. *quæſt.* 13. *art.* 2. & 3. Bonauent. in 4 *diſtinct.* 15. *artic.* 1. *quæſt.* 3. Richardus *ibi art.* 1. *quæſt.* 5. Paludan. *quæſt.* 3. Alenſis 4. *part. quæſt.* 85. *m.* 1. *alias quæſt.* 24. *m.* 4. *art.* 1. Marſilius *in* 4. *quæſt.* 11. *art.* 2. D. Anton. 3. *part. titul.* 14. *c.* 20. §. 2. & alij, & eſt res adeo clara, vt poſt Concilium Tridentinum contrarium defendi probabiliter non poſſit, nam Concilium Trid. *ſeſſion.* 14. *capit.* 8. *& canone* 13. aperte definit ſatisfactionem hanc non eſſe opus noſtrarum virium, ſed eſſe opus gratiæ datæ per Chriſtum IESVM, à quo omnis noſtra ſufficientia eſt. Sic enim ait cap. 8. *Nam qui ex nobis tamquam ex nobis nihil poſſumus, cooperante qui nos confortat omnia poſſumus, in quo ſumus, viuimus, & ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, & per illum offeruntur, & acceptantur à Patre.* Probatur rationibus, primo, quia homo in peccato mortali exiſtens in hac vita, & cum eo in infernum deſcendens, eſt Dei inimicus, & hoſtis & indignus omni gratia, & fauore: non poteſt autem negari remiſſionem pœnæ eſſe maximam gratiam, & fauorem: Secundo, quia in hac vita nullo modo poſſumus in peccato mortali exiſtentes ſatisfacere pro pœnis temporalibus alterius vitæ. nam pœnæ huius vitæ per quas pro illis poſſumus ſatisfacere, nec proportionem habent, nec comparabiles ſunt cum pœnis vitæ futuræ; ergo illæ per ſe, & ſine Chriſti meritis non habent valorem ad remittendam pœnam alterius vitæ; ergo neceſſaria eſt gratia, à qua valorem accipiant: hæc autem gratia non poteſt eſſe ſolum auxilians, quia hæc non repugnat peccato mortali, in homine enim exiſtente in peccato mortali inuenitur, ſed debet eſſe ſanctificans & habitualis, quæ conferat dignitatem perſonæ, vt illius opera pœnalia & ſatisfactoria valorem habeant, & moralem proportionem ad ſoluendum ac compenſandum debitum. Tertio, quia vel peccator quatenus peccator & in mortali exiſtens poteſt ſatisfacere de condigno, vel de congruo. non de condigno, quia quandiu in mortali eſt dignus eſt, vt omni gratia & bono priuetur, & ideo incapax eſt, vt de condigno mereatur, vel ſatisfaciat: non de congruo, quia ex nullo loco Scripturæ conſtat Deum hac liberalitate vti cum inimicis ſuis, vt eis gratis remittat pœnas pro quibus ipſi vere non ſatisfaciunt, cum lex generalis Dei ſit, vt quo magis quiſque in peccatis delitiatus eſt, eo maiorem tormentorum pœnam patiatur. Quarto, quia apud Deum nulla pœna valet ad ſatisfaciendum pro pœnis temporalibus ex peccatis condonatis relictis, niſi voluntarie acceptata ſit, quia Deus non punit peccata ſolum in aliorum exemplum; ſed in inferno nulla pœna voluntarie acceptatur, inuiti enim ibi patiuntur, ſeu, vt contrarij loquuntur, ſatiſpatiuntur damnati, neque pœna ibi paſſa, vllo modo in Dei gloriam, aut honorem, aut ſatisfactionem refertur; ergo per illam ſatiſpaſſionem ſatisfacere non poſſunt; & confirmatur, quia alias pœnæ etiam huius vitæ, vt flagella, & ſuſpendia, quæ latrones, & alij perditiſſimi homines ſumma impatientia, & Dei offenſione ſuſtinent inuiti, valerent quoque coram Deo ad ſatisfaciendum pro pœna temporali. quod quis dicet?

Ad fundamenta primæ opinionis reſpondeo 8.
pœnam illam temporalem relictam ex peccato mortali vel veniali, non poſſe compenſari ac tolli niſi per voluntariam ſatisfactionem; quam non poſſunt habere damnati in inferno, cum inuiti tormenta ibi patiantur. Deinde reſpondeo non poſſe etiam compenſari per pœnas temporales in hac vita perpeſſas ab homine in peccato mortali exiſtente, etiamſi voluntarie illas accipiat, quia pœna æterna, quæ per pœnitentiã condonata fuit & remiſſa homini peccatori, cũ illi remiſſum fuit peccatũ, non ſimpliciter, & abſolute fuit remiſſa, ſed fuit commutata in pœnam temporalem, & non in quamcumque pœnam temporalem, ſed in pœnam temporalem voluntariam, & amicabilem, quæ ſolum ab homine amico Dei, & in gratia exiſtente vel in hac vita, vel in purgatorio igne in

alia compenſari poteſt patiendo: quod patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *capit.* 8. dum ait, *nos in ipſo eſſe, & per ipſum moueri, & per ipſum etiam ſatiſfacere.* illi autem, qui in peccato mortali ſunt, nec in ipſo ſunt, nec per illum ſatisfaciunt, vt diximus num. 7.

9. Nec mirum eſt, quod in purgatorio igne ſatisfacere poſſimus pro hac pœna temporali, quia hoc non eſt proprie mereri, iam enim remiſſio peccati mortalis vel venialis in hac vita promerita fuit, & aliunde in purgatorio exiſtentes animæ in gratia Dei ſunt, quia cum gratia deceſſerunt, & voluntarie pœnas ſatisfactorias ibi acceptant, & ideo ad hanc voluntariam ſatisfactionem ibi faciendam locus ille à Deo deputatus eſt.

10. Dices fieri poſſe, vt homo ex hac vita diſcedat cum venialibus, quæ nunquam in eo quoad culpam fuerunt remiſſa, ac proinde non ſemper illorum pœnam commutatam fuiſſe in pœnam temporalem. Reſpondeo peccata venialia non diſſoluere amicitiam Dei, & ideo illorum pœnam non eſſe æternam, vt commutaretur in pœnam temporalem, ſed eſſe pœnam temporalem ex ſua natura, pro qua quis poterit ſatisfacere in igne purgatorio, ſolum enim peccata mortalia, cum priuent peccatores Dei gratia, pœnam æternam merentur, quam Deus ex benignitate ſua infallibilique decreto mutat in temporalem, cum hominibus huiuſmodi peccata dimittit.

11. Sed quid dicendum eſt de ijs, qui cum macula, & reatu culpæ venialis ex hac vita diſcedunt: nam illi cum hac macula & reatu culpæ cœlum ingredi non poſſunt, cum clamet Scriptura, *nihil coinquinatum introibit in eam, aurum mundum, ſimile vitro mundo*, id eſt, nihil maculatum: in purgatorio autem hanc maculam eluere non poſſunt, quia culpa ipſa, ſeu macula culpæ, non niſi per pœnitentiam dimittitur, ſeu per alia opera, quibus à Deo hanc remiſſionem mereamur in hac vita; purgatorius autem ignis non eſt locus merendi, ſed eſt locus ſatisfaciendi. Quid igitur dicendum eſt? Reſpondeo dupliciter, primo enim dico in opinione Diui Thomæ peccata venialia non cauſare maculam in anima ſolum enim peccata mortalia hanc maculam cauſant, ſed cauſare quandam moralem imputationem cum pœna temporali debita talibus peccatis: & hæc quidem imputatio per quandam negationem, & deſitionem ſui ceſſat in hora mortis manente tantum pœna temporali illius, pro qua pœna homo in igne purgatorio ſatiſfacere poteſt, deſinit enim Deus hæc peccata venialia imputare in puncto mortis homini, qui in eo articulo cum peccato veniali diſcedit, ſiue diſcedat cum illo voluntarie, ſiue inuoluntarie, quia illius oblitus fuit. Reſpondeo ſecundo in opinione Soarij, & aliorum iuniorum, qui dicunt peccata venialia, ſuo etiam modo, aliqualem maculam cauſare in animum, Deum in illo primo inſtanti, quod immediate ſequitur poſt mortem, cauſare in homine, ſeu in anima hominis dolorem peccati venialis vel obliti, vel voluntarie relicti, per quem actum doloris, macula illa, & reatus culpæ venialis remittatur, neque hoc eſt proprie mereri in alia vita, quia cum adhuc homo non ſit iudicatus, nec ad infernum, vel purgatorium condemnatus, & cum ille actus habeatur in vltimo inſtante ſeparationis animæ à corpore, adhuc pertinere dicitur ad vitam præſentem; nec mirum ſi ex diuina diſpenſatione, ac bonitate huiuſmodi actum in eo puncto ſolum illi habeant, qui cum venialibus diſcedunt, non vero illi, qui cum mortalibus emoriuntur, quia illi ſimpliciter in gratia diſcedunt, hi in peccato mortali, & quia illi ſimpliciter ſunt amici; hi autem inimici: amici autem fauoribus digni ſunt, inimici vero indigni.

Addubitant tamen hic Doctores, an homo in gratia exiſtens ſatisfacere poſſit pro pœnis temporalibus vnius peccati mortalis vel venialis, & non pro alijs. Et huic dubitationi breuiter reſpondeo certum in primis eſſe, durante peccato, etiam veniali, non poſſe quemquam pro pœna illi debita ſatisfacere, & ratio eſt in promptu, nam quando peccatum durat, & non eſt remiſſum, dignus eſt homo pœna ipſius peccati, vnde repugnat poſſe ſatisfacere pro pœna, quam iuſtiſſime meretur quiſque ratione culpæ, ante remiſſionem illius. At vero dimiſſis culpis mortalibus vel venialibus poteſt homo iuſtus ſatisfacere pro pœna vnius mortalis, vel venialis remiſſi, non ſatisfaciendo pro alijs: imo ſi vnum peccatum veniale remittatur non remiſſis alijs: poteſt adhuc homo ſatisfacere pro pœna temporali debita huic peccato remiſſo, non ſatisfaciendo pro alijs pœnis debitis non remiſſis, quia peccata venialia non tollunt gratiam, nec amicitiam Dei diſſoluunt: vnde ſicut homo poteſt conſequi remiſſionem vnius venialis, non alterius; ita poteſt pro pœna vni debita ſatisfacere, non alteri, ſi culpa illius iam ſit remiſſa. Contra vero in mortalibus, quia in peccatis mortalibus nunquam poteſt remitti vnum ſine alijs, vt ſæpe alibi diximus, vnde nec poteſt homo ſatisfacere pro pœna temporali vnius, non ſatisfaciendo pro alijs: ita reſoluit Soarius *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 36. *ſect.* 2. *num.* 6. *in editione Moguntina.* 12.

Sed cum hic & num. 7. diximus nullum hominem in peccato mortali exiſtentem poſſe pro pœnis temporalibus nec in hac vita, nec in alia ex peccatis mortalibus condonatis relictis, imo nec pro pœnis vnius venialis ſatisfacere: rogabis hic, an bona opera in mortali facta intentione ſatisfaciendi pro huiuſmodi pœnis, adueniente poſtea gratia reuiuiſcant, quoad hunc effectum ſatisfaciendi ex opere operantis, & ſi non reuiuiſcant, quem fructum habeant: Reſpondeo non defuiſſe olim Theologos, qui auſi ſint affirmare huiuſmodi bona opera reuiuiſcere poſtea adueniente gratia quoad hunc effectum ſatisfaciendi, quorum opinio nec vera nec probabilis eſt; vnde non reuiuiſcere quoad effectum ſatiſfaciendi, docet D. Thomas *in* 4. *diſtin.* 15. *quæſt.* 1. *artic.* 3. *quæſtiunc.* 3. & Bonauentura *ibi articul.* 1. *quæſt.* 4. & Paludanus *art.* 3. *quæſt.* 4. cui Sotus *in* 4. *diſtinct.* 19. *quæſt.* 1. *artic.* 4. contrarium falſo imponit, & Soarius *dicto tom.* 4. *de pœnitent. diſput.* 36. *ſect.* 2. *num.* 7. & alij communiter, & ratio eſt, quia illa opera fuerunt quidem non meritoria, nullum enim afferebant peccatum facienti, ſed fuerunt omnino mortua, quia cum à principio caruerint vita gratiæ, valore quoque tum ad ſatisfaciendum, tum ad merendum caruerunt, & ideo ſicut poſtea non reuiuiſcunt ad meritum, ita neque ad ſatisfactionem, gratia enim poſtea adueniens, illa non informat, & conſequenter nec dignitatem, nec valorem confert. 13.

Nec tamen ideo ſuo fructu carent temporali: quamuis enim opera bona in mortali peccato facta, 14.

facta, non proficiant ad conſequendam gratiam, vel remiſſionem pœnæ, proficiunt tamen ad conſequenda bona temporalia, primo enim proficiunt ad huiuſmodi opera bona facilius exercenda: ſecundo ad impedienda peccata, & maiorem reatum pœnæ, quæ ex peccatis impeditis oriri poterant; tertio ad impetrandum à Deo aliquod auxilium, quo excitemur, vt à peccatis emergamus, iuxta illud Danielis 4. *Peccata tua eleemoſynis redime.* Quarto ad impetrandum de congruo aliquod bonum temporale, quia peccator nullius meriti de condigno capax eſt, & ita docet expreſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 2. n. 9. in edit. Moguntina*, & Nauarrus *cap 27. n. 267. & in præludio 3. n. 7.* & Sotus *in 4. diſt. 19. q. 1.* Medina *tit. 3 quæſt. 2.* vide Diuum Thomam *3. p. q. 89. art. 6. ad 3.* & hæc probabiliora ſunt; quamuis gloſſa in cap. quod quidam, de pœnit. & remiſſionibus, de fructu horum operum non bene ſentire videatur.

15. Et quamuis D. Thomas dicat eſſe quædam opera pœnalia, ſtudioſa & honeſta, quæ exercita ab homine in peccato mortali exiſtente aliquem effectum in illo cauſant, ac relinquunt: vt eleemoſyna, quæ cauſat, & relinquit in homine priuationem, ac carentiam boni temporalis per eleemoſynam dati: ieiunium corporis debilitatem, & de ijs ſolum dicat, aſſeratque poſſe valere ad ſatisfaciendum adueniente poſtea gratia, & caritate; tamen mens Angelici Doctoris, vt illum explicat Soarius *modo allegatus num.* 8. non eſt, quod prædicta bona opera in peccato mortali facta incipiant reuiuiſcere, & valorem habere ſatisfactionis, adueniente poſtea gratia, ſed quod ille effectus ex his operibus relictus, & poſtea in ſtatu gratiæ voluntarie acceptatus, Deoque in ſatisfactionem de nouo oblatus, ad prædictam ſatisfactionem conferat; per ſequentem enim oblationem factam in ſtatu gratiæ acceptantur huiuſmodi opera à Deo ſecundum illos effectus, qui ex illis remanent, & ita, vt diximus, explicat Soarius Angelicum Doctorem, & ita etiam illum videtur explicare Sylueſter *verbo Satisfactio. num. 7.*

16. Hæc dicta ſint obiter, proprium enim locum habent in materia de gratia; hic tamen ad plenitudinem, & claritatem doctrinæ neceſſario erant perſtringenda, & de his operibus bonis, ac ſtudioſis extra gratiam factis multa docet D. Auguſtinus *epiſtola 105. & lib. 50. homiliarum homilia vltima*, quem omnino vide, & videri etiam poterit hac de re D. Gregorius relatus *in cap. cauendum, de pœnit. diſt. 10.*

CAPVT II.

Quas conditiones requirat ſatisfactio; & per quæ opera ſatisfacere poſſimus: an per opera præcepta, & conſilij; an per actus tantum internos; an per pœnas, quas neceſſario aliunde patimur; an requiratur diuina promiſſio ad hanc ſatisfactionem, & an de condigno poſſimus ſatisfacere; & an vnus pro alio, & quomodo.

SVMMARIVM.

Satisfactio debet eſſe libera, & voluntaria, & quare. numero 1.

Opus per quod ſatisfacimus, debet fundari in aliquo actu voluntatis bono. num. 2.

Sufficit quod hoc opus ab homine in gratia exiſtente fiat, & non eſt opus, vt ex imperio caritatis fiat. num. 3.

An neceſſarium ſit, vt opus per quod ſatisfacimus, fiat ex formali intentione ſatisfaciendi per illud. num. 4.

Per quæ opera ſatisfacere poſſimus. num. 5.

An per opera præcepta, & aliunde debita ſatisfacere poſſimus. num. 6.

Refertur prima ſententia negans. ibid.

Refertur ſecunda ſententia. num. 7.

Aſtruitur tertia vera docens omnia opera tam ex præcepto diuino, quam humano debita valere ad ſatisfactionem. num. 8.

Reſpondetur fundamentis primæ, & ſecundæ ſententiæ. num. 9.

An non ſolum per opera externa, ſed etiam per actus internos ſatisfacere poſſimus. num. 10.

Affirmatiue reſpondetur ibi & num. 12.

Satisfit ijs qui contrarium dicebant. num. 11. & 12.

An per flagella à Deo immiſſa, & per mortem ſuſpendij à poteſtate publica inflictam ſatisfacere poſſimus. numer. 13.

An quando Deus punit in hac vita aliquem iuſtum pro pœnis temporalibus ex peccato relictis, hoc ipſo ille iuſtus liberetur à tota pœna temporali. num. 14.

An ad ſatisfaciendum pro pœnis temporalibus relictis ex peccatis dimiſſis præter gratiam ſanctificantem ex parte ſatisfacientis requiratur diuina promiſſio. numer. 15.

Reſpondetur affirmatiue. ibid.

Confirmatur hæc veritas ex Concilio Tridentino. n. 16.

Vtrum concurrentibus omnibus circunſtantijs noſtra ſatisfactio ſit de congruo, an de condigno in hac vita. num. 17.

Pro quibus pœnis ſatisfacere poſſumus, & de quibus noſtra ſatisfactio intelligatur. num. 18.

Vtrum vnus iuſtus poſſit ſatisfacere in hac vita pro pœnis alterius. num. 19.

Refertur opinio negatiua. ibid.

Aſtruitur affirmatiua. num. 20.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. num. 21.

An quoties vnus iuſtus voluptarie pro alio iuſto in hac vita & pro pœna temporali illius ſatisfacit; ſatisfaciat etiam pro ſuis proprijs pœnis. num. 22.

PRima concluſio ſatisfactionis eſt, vt ſit modo aliquo libera, ac voluntaria. patet ex his, quæ diximus *num. 8. capitis præcedentis.* Probatur, quia ſatisfactio eſt effectus virtutis pœnitentiæ, & de intrinſeca ratione virtutis pœnitentiæ eſt, vt ſic voluntaria deteſtatio peccati; deinde quia ſatisfactio eſt quidam actus moralis fundatus in valore operis; actus autem ſine libertate facti, non ſunt morales, & humani, ſed ſunt mere naturales, vnde ſatisfactorij eſſe non poſſunt: tandem quia ſicut homo voluntarie peccauit, voluntarie etiam debet ſatisfacere, vnde neceſſe eſt, vt ipſa ſatisfactio libera, & voluntaria ſit. 1.

Secunda conditio ſatisfactionis eſt, vt illud opus morale, ac pœnale, per quod ſatisfacimus in actu aliquo bono voluntatis fundetur, vel ſaltem, vt per actum voluntatis moraliter bonum 2.

acceptetur, & in ſatisfactionem offeratur, vt notat D. Thomas *in 4. diſtinct. 15. quæſt. 1. artic. 4. quæſtiunc. 1.* Paludanus *ibi quæſt. 1. num. 10.* Soarius *tomo 4. de pœnitent. diſputat. 36. alias 37. ſect. 5. num. 2. in editione Moguntina.* & ratio eſt, quia hæc ſatisfactio debet eſſe voluntaria; ergo ex voluntate bona debet procedere, nam ſi voluntas ſit mala, potius erit digna nouæ pœnæ, quam veniæ; enimvero ſatisfactio noſtra pro pœna temporali relicta ex peccatis condonatis eſt effectus diuinæ gratiæ: Deus autem non acceptat ad vllum gratiæ effectum id quod malum eſt, nec Chriſtus intercedit, vt noſtra mala voluntas acceptetur à Patre, in ſatisfactionem noſtræ pœnæ.

3. Petes tamen, an oporteat, vt hic actus voluntatis formaliter ſit ſupernaturalis, & imperatus ab actu caritatis formaliter. Et relictis opinionibus, reſpondeo non opus eſſe, vt hic actus ſit in ſe formaliter ſupernaturalis, aut formaliter ex imperio caritatis procedens; ſufficit enim, vt ab homine in caritate, & gratia exiſtente proficiſcatur: ſicut de merito dici ſolet, nulla eſt enim de ſatisfactione maior ratio, quam de merito; ac proinde ſufficit, vt actus ipſe aliquo modo ſupernaturalis ſit, vel in ſe formaliter, vel ſaltem quòd procedat ab aliqua intentione ſupernaturali, vt de merito dici quoque ſolet, nam ipſa ſatisfactio noſtra, eſt per modum cuiuſdam meriti, quia non eſt per exactam pœnæ inflictionem, ſed per quandam recompenſationem proportionatam modo aliquo noſtris pœnis temporalibus ſecundum moralem valorem, & exiſtimationem. Obijcies ad merendum, ſeu potius ad ſatisfaciendum pro his pœnis temporalibus ſufficere opus morale naturalis ordinis, & non opus eſſe, vt procedat à perſona grata, & modo aliquo ſit ſupernaturale: nam licet ad meritum præmij ſupernaturalis neceſſarium ſit opus ſupernaturale procedens à perſona grata, tamen ad meritum temporale, opus morale & naturalis ordinis ſufficere videtur: hæc autem remiſſio cum ſit temporalis pœnæ, meritum videtur præmij temporalis. Reſpondeo hic æquiuocationem eſſe in nomine: nam illa pœna, temporalis dicitur, vt diſtinguitur ab æterna, non quod ſit temporalis, hoc eſt, naturalis ordinis, quæ per actum naturalem, & opus mere naturale remitti poſſit, procedens à perſona, & homine in peccato exiſtente: vnde licet ſit temporalis quatenus diſtinguitur ab æterna pœna, tamen non eſt temporalis quatenus opponitur & diſtinguitur ab ſpirituali, nam remiſſio, & diminutio temporalis pœnæ purgatorij, ſpirituale bonum eſt, & ad ordinem rerum ſpiritualium ſpectans, cum inde acceleretur Dei viſio, ideoque ad tale bonum promerendum neceſſarium eſt, opus aliquod modo aliquo ſupernaturale.

4. Tertia conditio noſtræ ſatisfactionis eſt, non opus eſſe vt actio noſtra vel opus ſatisfactorium procedat ex formali, & expreſſa intentione, & voluntate ſatisfaciendi, ſed ſatis eſſe, vt procedat ex quacumque voluntate placendi Deo, aut conſulendi noſtræ ſaluti æternæ: quicquid dicat Henricus de Gandauo *quodlibeto 4. quæſtione 18.* vbi tenet, non poſſe eſſe actum ſatisfactorium, niſi ex expreſſa, & formali intentione ſatisfaciendi pro ſuis pœnis temporalibus procedat ab homine: ſed quicquid ille dicat, doctrina hic tradita eſt vera: nullibi enim ſcriptura ſacra requirit illam formalem intentionem; deinde quia quod ſufficit ad merendum, ſufficit ad ſatisfaciendum: ad merendum autem non requiritur, vt quis ex formali intentione merendi operetur, ſed ſatis eſt, vt faciat opus dignum meriti: tandem quia nullus eſt, qui vel formaliter, vel virtute non intendat conſequi apud Deum omnem ſpiritualem effectum, ſuis operibus proportionatum; id ergo ſatis erit ad ſatisfaciendum pro noſtris pœnis temporalibus relictis ex peccatis nobis per pœnitentiam condonatis. & ita docet Soarius *ſupra citatus num. 5.*

5. Satisfacere ergo poſſumus per opera pœnalia de ſe, vt per ieiunium, per orationem, per eleemoſynas. Et licet in oratione ſuauitatem ſpiritus, & nullam pœnam ſentiamus: & in ieiunio ſpecialem voluptatem; in eleemoſynis vero facilitatem maximam & dulcedinem; adhuc opera ſunt ſatisfactoria, quia ſecundum ſe pœnalia ſunt, & carnis afflictiua, licet ex gratia, & conſuetudine facillime exerceantur. Ad orationem reducuntur omnia opera miſericordiæ ſpiritualia: ad ieiunium omnia afflictiua, vt vigiliæ, flagella, peregrinationes, iniuriarum tolerationes, & quicquid afflictio, aut moleſtia homini eſſe poteſt. Ad eleemoſynam vero omnia opera miſericordiæ corporalia, vt, veſtire pauperes, eorum ſitim ſedare, mortuos ſepelire, & alia ſimilia: ſed harum trium rerum melior eſt eleemoſyna, quia eleemoſyna prodeſt nobis, & prodeſt alijs. Vnde D. Chryſoſtomus homilia 34. ad populum Antiochenum: *Ieiunare quidem, & humi cubare, & exercere virginitatem, & temperanter agere, ſolis hæc obeuntibus vtilitatem afferunt; quæ vero proximis à nobis exhibentur, vt eleemoſyna, doctrina, & charitas, & nobis ipſis, & proximis ad quos tranſeunt, proſunt.* Deinde *oratio:* per orationem enim veluti omnipotentia Dei induimur ad impetrandum à Deo id, quod volumus, iuxta illud, *Quicquid orantes petitis credite, quia accipietis.* Vnde D. Auguſtinus in Pſalmo 144. ſuper illud, *Oculi omnium in te ſperant Domine, &c. Quando non dat, non ideo non dat, quod non poſſit, ſed ideo non dat, ne obſit id quod dat.* Vltimo *ieiunium:* Vide Syluestrum *verbo Satiſfactio, numero 8.*

6. Sed dubium eſt, an per opera præcepta, & aliunde debita ex alio titulo poſſimus ſatisfacere, an ſolum per opera ex nullo titulo Deo debita. Et hac de re triplex eſt ſententia. Prima ad ſatisfactionem requirit opera, quæ non ſint ex alio titulo, ſeu obligatione præcepti diuini vel humani debita: ita Paludanus *in 4. diſtinct. 15. quæſt. 1. articul. 2.* Maior *quæſtion. 2. dubio 1.* Almaynus *quæſtion. 1.* Scotus *quæſt. 1.* vbi dicit ſatisfactionem debere eſſe ex indebitis, quod *in quæſt. 2. argumento 1. ad ſolutionem* exponit de debito præcepti: cum Scoto tranſeunt Gabriel *diſtinct. 16. quæſtion. 2. notabili 1.* Capreolus *diſtinct. 15. quæſt. 1. articulo 3. ad 4. contra quartam concluſionem.* videtur fauere D. Thomas *quæſtion. 1. artic. 2. ad 3.* ibi, *Quædam menſura eſt homini impoſita;* id eſt, impletio mandatorum: *quæ ab eo requiritur, & ſuper eam poteſt homo aliquid erogare, vt ſatiſfaciat.* Probatur primo, quia id quod ex vno titulo debetur, eſt veluti hypothecatum huic debito; ergo ad ſolutionem alterius debiti trahi non poteſt: Sicut homo, qui debet Antonio mille, & Petro mille, non poteſt ijſdem ſatisfacere eadem re quia ex diuerſo titulo vni, & ex diuerſo ſaltem numero alteri debitor eſt: Deinde, quia ſi quis ex toto aliquid debet vni Eccleſiæ:

cleſiæ: v. c. vnum calicem, & ex contractu alterum calicem eidem ipſi Eccleſiæ, non poteſt vno eodemque calice vtrique debito ſatisfacere: ſic qui ex voto, & ex præcepto tenetur ſacrum audire, non ſatisfaciet vtrique obligationi eodem ſacro. Tertiò, quia per pœnitentiam à confeſſario iniunctam non poteſt quiſquam implere præceptum de audiendo ſacro.

7. Secunda ſententia docet per opera iure naturæ debita, vel præcepta, ſatisfacere non poſſe homines pro pœnis temporalibus ſuis peccatis debitis; ſecus verò per opera ſolo iure humano debita. ita Archidiaconus, vt refert Sylueſter *verbo Satiſfactio num.* 8. v. c. vouiſti, vel iuraſti te daturum Petro decem aureos, poſtea alios decẽ ab eo mutuos accepiſti, non poteris vtrique debitò ſatisfacere vnica ſolutione decem aureorum, quia vna ſolutio debita erat ex iure diuino, altera ex iure humano: ſic ſi meus creditor ſit in extrema neceſſitate, non potero ei ſatisfacere ſolutione rei debitæ, quia ex duplici titulo, & obligatione illam tunc debeo, ex iure ſcilicet naturali, quo teneor ſuccurrere extremè laboranti, & ex iure humano, ex debito humano contracto.

8. Tertia ſententia, & vera, docet omnia opera etiam ex præcepto, & iure diuino, vel humano debita valere ad ſatisfaciendum, non quidem ex rigore iuſtitiæ commutatiuæ, hoc enim modo nec per opera conſilij ſatisfacere poſſumus, ſed de condigno modo infra explicando numer. 17. Contentus eſt enim liberalis creditor Deus, vt opus ſit ſub noſtro dominio; & noſtrum, & quod à nobis libere fiat, & poſſit non fieri. ita docent communiter Doctores, Soarius *tom. 4. de pœnitent. diſputation. 36. alias 37. ſect. 4. numero 3. in edit. Moguntina*, Henriquez *lib. 5. de pœnitent. cap. 19. num.* 5. Caietanus *tomo 1. opuſc. tract. 6. quæſtion.* 1. Sotus *in 4. diſtinction. 19. quæſtion. 2. articul. 1. circa finem*; Ledeſma *quæſtion. 14. articulo 1. dub.* 5. Victoria §. 203. Nauarrus *cap. 26. num.* 23. Albertus Phigius *controuerſia* 12. Medina *tractatu* 3. *quæſt.* 4. *dub.* 3. Adrianus *quæſtion. 3. de ſatiſfactione*, & alij. Probatur primò exemplis. nam qui martyrium ſuſtinet quando ex præcepto fidei tenetur, ſatisfacit pro tota pœna; nec dici poteſt hoc eſſe priuilegium martyrij, licet enim martyrium magnum habeat priuilegium: non tamen per ſolam mortem, ſed etiam per alia tormenta fieri poteſt remiſſio pœnæ, etiamſi ad mortem non perueniatur; ergo ſatisfactio non tollitur propterea quod ex præcedenti obligatione diuini præcepti fidei tormenta ſuſtineamus. ergo per opera ex diuino præcepto debita ſatisfacimus. Probatur ſecundò, quia nemo dicet non poſſe homines ſatisfacere per eleemoſynam factam extreme laboranti, & ideo ex diuino præcepto debitam, quia illa tunc nec minus pœnalis eſt, nec minus bona, nec etiam minus Deo accepta, imo, cæteris paribus, gratior eſt Deo. Idem eſt de Eccleſiaſtico ieiunio, quod quidem inter alias cauſas ab ipſa Eccleſia propter ipſam ſatisfactionem etiam imponitur. Et eadem etiam ratio eſt de quacumq; corporis afflictione ex voto facta, ac denique de actu contritionis, & dilectionis Dei. Probatur tertio, quia implendo diuina præcepta meremur vitam æternam, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione 6. cap.* 10. & 16. ergo ſi meremur vitam æternam, etiam ſatisfacimus, non enim magis, aut minus requiritur ad meritum, quam ad ſatisfactionem. Probatur quarto & vltimo, quia noſtra opera pœnalia libere facta etiamſi præcepta ſint, poſſunt habere rationẽ liberæ vindictæ, ſi pro pœnis, & peccatis aſſumuntur, quia præceptum non tollit illorum libertatem, nec bonitatem, nec pœnam; ergo intentum.

Supereſt ergo vt ad fundamenta primæ & ſe- 9.
cundæ ſententiæ reſpondeamus; nam ea ſolum probant, hanc ſatisfactionem non eſſe de rigore iuſtitiæ commutatiuæ, non tamen probant, non poſſe eſſe ſatisfactoria de rigore iuſtitiæ vindicatiuę, eo modo quo ſatisfactio in puro homine dari poteſt: nam quando vtrumq; debitum eſt propriæ iuſtitiæ commutatiuæ, non poſſumus vnica ſolutione explere duo debita; at vero debitum præcepti vel voti, vel iuramẽti ſolum eſt debitum obedientiæ, temperantiæ, vel religionis, & ſatisfacere huic debito gratum eſt Deo, & meritorium, & cum pœnale ſit, etiam eſt ſatisfactorium. Ad id quod additur de ieiunio impoſito à confeſſario, quo non poteſt pœnitens ſatisfacere ieiunio iniuncto ex præcepto Eccleſiæ, reſpondeo id quidem pendere ex intentione confeſſarij imponentis pœnitentiam, quamquam ſi nihil aliud explicet, vel ex ſubiecta materia non conſtet, ſimpliciter intelligendus eſt imponere opera, quæ alias præcepta non ſunt. Illud tamen aduertendum eſt, per ſe loquendo diuerſam quidem eſſe obligationem implendi præceptum à debito ſatisfaciendi, & poſſe interdum vnum ab alio ſeparari: vt v. c. in ſtatu peccati mortalis poteſt quis implere obligationem præcepti, etiamſi Deo non ſatisfaciat pro pœnis peccatis debitis, interdum verò poſſe per vnum actum homines in gratia exiſtentes vtrumque facere, & implere præceptum, & ſatisfacere pro pœnis debitis peccatis iam condonatis. quia cum ſint debita diuerſarum rationum, non ſe impediunt.

Et vero non ſolum per opera pœnalia externa 10.
ſatisfacere poſſumus, ſed etiam per opera mere interna, vt per actus contritionis, & per orationem mentalem, ac meditationem, aliaque exercitia ſpiritualia; & de operibus externis, vt procedunt ab internis, nulla eſt dubitatio apud Doctores. ita Sylueſter *verbo Satiſfactio numer.* 7. & 8. Soarius *de pœnitent. diſputat. 36. alias 37. ſect. 5. num. 3. in editione Moguntina.* Sotus *in 4. diſtinction. 19. quæſtione 2. articul.* 1. Henriquez *libro 6. de pœnitent. cap. 19. numero* 8. & multi, quos citat in ſcholijs: de operibus vero mere internis addubitant nonnulli, ſed res eſt certa, & communis, vt docet Soarius, & ratio eſt clara, quia actus interiores ſunt honeſti, & maxime ſtudioſi ac liberi, ſunt etiam de ſe, & ex natura ſua valde difficiles, & hominibus mortalibus admodum laborioſi, & pœnales; quid ergo illis deeſt? Et quidem propter has rationes exiſtimauit Ledeſma 2. 4. *quæſt. 14. articul. 1. dubit.* 4. & Henricus de Gandauo *quodlibeto* 8. *quæſt.* 18. totam vim ſatisfactionis poſitam eſſe in actu interiori, ita vt actus externus ex opere operantis nihil addat ad ſatisfactionem conducens, ſicut neque ad meritum; verum falluntur, quia quamuis exterior actus non addat eſſentialem bonitatem, addit tamen accidentalem actui interno, & ideo poteſt augere accidentaliter ipſam ſatisfactionem: nam licet actus exterior reuera non addat bonitatem actu interiori, addit tamen pœnam, quia eſt intenſior, diuturnior, & cum maiori & magis ſenſibili pœna exerceri ſolet; & hoc ſatis eſt ad maiorem ſatisfactionem, & vt illam augeat;

nec inde inferri poteſt noſtram ſatisfactionem, in hac vita, conſiſtere in pœnarum ſatispaſſione, ſiquidem, qui maiores pœnas patiuntur, magis ſatisfacit, neque enim id verum eſt, quia certum eſt, nos in hac vita ſatisfacere pro pœnis purgatorij per pœnas quas voluntarie ſuſcipimus, vel patimur, vnde cum pœnæ huius vitæ non ſint eiuſdem rationis, nec vllam proportionem habeãt cum pœnis purgatorij alterius vitæ, nec habeant phyſicam & naturalem æqualitatem, ſed moralem, & ſecundum moralem valorem aliquo modo proportionentur; ideo pœna huius vitæ non dicitur nec dici poteſt ſatispaſſio, ſed ſatisfactio, quamuis reuera in ſe includat paſſionem pœnæ ſufficientis ad compenſandam pœnam ignis purgatorij.

11. Et ex dictis reijcitur opinio Scoti diſtinct. 15. quæſt. 1. §. de ſecundo principali. vbi è contrario totum valorem ad ſatisfaciendum per opera pœnalia in hac vita ponit in actu exteriori, ita vt ſi duo æqualem pœnam externam & dolorem patiantur, quamuis inæquales internos actus habeãt in intenſione, æqualiter ſatisfaciant. & cum Scoto tranſit Almaynus *ibi. quæſt.* 1. & Gabriel *diſtinct.* 16. *quæſt.* 2. *artic.* 1. *notabili* 1. *in fine.* Sed hæc opinio nullo probabili fundamento nititur, nam ſi duo externum actum æqualem efficiant, & æqualem pœnam, & dolorem in eo efficiendo ſentiant; vnus tamen maioris charitatis perfectione, & maiori amore, ac intenſiore placendi Deo ipſum actum faciat, quam alter; non eſt dubium, plus ſatisfacere, & plus mereri iſtum, quã meretur alter. imo tantus poteſt eſſe feruor mentis internus, vt maiorem ſatisfactionem conferat actui in pœna exteriori minori, ſicut & maius meritum, vt patet in vidua, quæ teruntium tantulum, & duo minuta in gazophylacium coniecit, conijcientibus tamen Phariſæis magnas eleemoſynas; quam tamen Chriſtus Dominus maioris meriti præ illis laudauit.

12. Per quemcumque ergo actum bonum, ſiue internum, ſiue externum ſatisfacere poſſumus, licet in eo exercendo facilitatem maximam, & dulcedinem, & nullam omnino pœnam ſentiamus ex diuina gratia, vt dixi n. 5. quia omne opus bonum ſecundũ ſe laborioſum eſt homini, & aliquo modo in ſe ſpectatum, eſt pœnale, & corpori, ac ſenſui repugnans: nam omni actui vitioſo reſpondet aliqua pœna ſenſus, quatenus ipſe actus aliquo modo eſt delectabilis, & omnis actus virtutis eſt contrarius actui vitij: vnde ſi ille ſecundum ſe eſt delectabilis, neceſſe eſt vt iſte ſecundum ſe ſit pœnalis, quatenus contrarius eſt illi delectationi, eſt ſecundum ſe pœnalis; ergo eſt ſatisfactorius; nec refert quod nullam pœnam homo bene moratus in exercendo virtutis actu ſentiat, quia ea diminutio, & carentia pœnæ in exercitio illius ex promtitudine oritur volũtatis, quæ ſatisfactionem non imminuit, imo auget, ſicut auget & meritum; ita docent communiter Doctores. Nauar. *in Summa Latina cap.* 26. Caietanus *lib.* 1. *opuſc. tract.* 6. *quæſt.* 1. *in ſolutione ad* 3. Soar. *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 37. *ſect.* 6. *num.* 8. Salmeiron *tomo de infantia Chriſt. tract.* 2. in illa verba, *Aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti*, & alij communiter.

13. Dubitabis tamen, an per paſſiones, & pœnas quas aliunde neceſſario patimur ab extrinſeco, v.c. per flagella à Deo immiſſa, per infamem mortem authoritate publica nobis ob noſtra demerita inflictam, & per alias ſimiles, poſſumus Deo ſatisfacere pro pœnis ex peccatis condonatis relictis. Et quidem Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 9. *& canone* 13. de fide hanc veritatem pro parte affirmatiua definit. ita enim cap. 9. *Docet præterea ſancta Synodus tantam eſſe diuinæ munificentiæ largitatem, vt non ſolum pœnis ſponte à nobis pro vendicando peccato ſuſceptis, ſed etiam ſpiritualibus flagellis à Deo inflictis & à nobis patienter toleratis apud Deum ſatisfacere valeamus.* Canone vero 13. ſic ait: *Si quis dixerit pro peccatis quoad pœnam temporalem minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri, pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis*, &c. *anathema ſit.* vnde ſimpliciter hoc de fide eſt. modus tamẽ ſub opinione eſſe poteſt: quidam enim dicunt poſſe nos per huiuſmodi pœnas ſatisfacere, voluntarie illas acceptando, ita vt tota ipſa ſatisfactio conſiſtat in ipſo interiori actu voluntatis acceptantis, & hi ſunt Ledeſma, & Gandauus, quos retulimus *n.* 10. *medio.* Alij dicunt, in huiuſmodi pœnis duo poſſe conſiderari, ſcilicet internum actum voluntatis acceptantis, & externam patientiam & tolerantiam: & dicunt per internum actum voluntatis poſſe nos ſatisfacere pro pœnis ex peccato debitis, tamquam per ſatisfactionem propriam: per externam vero patientiam, & tolerantiam dicunt remitti nobis pœnas ex peccato debitas, non per modum ſatisfactionis, ſed ſatispaſſionis, & addunt illam ſatisfactionem poſſe appellari ſatispaſſionem, quia reuera has paſſiones toleramus. Dicendum tamen eſt, poſſe nos voluntarie ſuſcipere pœnam ab extrinſeco illatam, ſiue à Deo, ſiue à iudice propter noſtra demerita infeciatur, & illam voluntarie acceptare propter Deum, & voluntate illi placendi, & per illam pœnam ſic acceptatam, & paſſam poſſe ſatisfacere pro peccatis noſtris, hoc eſt, pro pœnis relictis ex peccato condonato, non ſolum ratione actus interioris, ſed etiam per ſe & formaliter per ipſam exteriorem paſſionem, & pœnam, quam patimur. ita Henriq. *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 19. *n.* 5. Sotus *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 2. Syluest. *verbo Satisfactio. n.* 8. *&* 9. Victoria *in Summa nu.* 207. Nauar. *in Summa Latina cap.* 3. *num.* 4. Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 37. *ſect.* 6. *num.* 5. *&* 9. Probatur, qui Concilium Tridentinum dicit nos ſatisfacere per hæc flagella patienter tolerata, ſicut per ieiunia, & alia opera voluntarie ſumpta: & alioquin ſi tantum per actum internum voluntatis, quo voluntarie hæc flagella à Deo vel à iudice immiſſa formaliter ſatisfaceremus, eſſent quidem ipſa flagella obiectum actus ipſius voluntatis per quam ſatisfacimus. & ſic male omnino, & non recte diceret Concilium Tridentinum nos ſatisfacere per illa flagella patienter tolerata, cum illa rationem ſatisfactionis tunc non ingrediantur.

Sed hinc inſurgit aliud dubium, an ſcilicet 14.
quando Deus ſpecialiter punit in hac vita aliquem iuſtum pro pœnis ex peccato relictis, an hoc ipſo omnino ille iuſtus liberetur à tota pœna, quæ ipſi peccato in purgatorio reſpondebat. Affirmat Victoria *allegatus* & Ledeſma 2. 4. *quæſtion.* 14. *articul.* 2. Sotus vero negat, & contradicit *diſtinct.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 2. & Soarius *modo citatus numer.* 14. quia poteſt interdum non eſſe æqualis, vt ſi ſit breuis, & remiſſa, & quia hoc eſt ſpeciale priuilegium ſolius martyrij, vt perfecte omni pœna hominem liberet, nec enim eo ipſo; quod Deus ſpecialem hanc pœnam, vel permittat, vel immittat, ad purgandum iuſtum, ſequitur, vt ſtatim,

Digitized by Google

tim, & omnino purgationem perficiat, ſatis enim eſt ſi in hac vita purgatio inchoetur, & in purgatorio igne perficiatur: ſicut è contrario interdum accidit reprobis, qui hic puniri incipiuntur, vt pœnę in inferno conſummentur, iuxta illud Deut. 31. *Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſſima.*

15. Aliud dubiũ eſt vtrum ad noſtram ſatisfactionem requiratur diuina promiſſio. Et certũ in primis eſt nos ex opere operantis ſatisfacere pro pœnis temporalibus ex peccatis condonatis relictis, huiuſmodi operibus bonis, ſi à nobis in gratia exiſtentibus efficiantur: vnde neceſſe eſt, vt excludatur diuina promiſſio; ſi enim hæc opera ex diuina promiſſione ſatisfactoria eſſent, iam quidem ex opere operato per illa ſatisfaceremus, ſiue fierent à nobis in gratia exiſtentibus, ſiue in peccato, & extra gratiam, haberent enim tunc valorem ex diuina promiſſione, non ex gratia, ac proinde ne diuina promiſſio illuderetur & fruſtratoria eſſet, neceſſario deberent huiuſmodi opera ſuũ ſortiri effectum remiſſionis, à quocumq; homine fierent ſiue grato, ſiue peccatore: ac proinde dicendum eſt huiuſmodi opera bona per quæ Deo ſatisfacimus, prout ab homine grato proficiſcuntur proportionem, & valorem in ſe habere ad hanc ſatisfactionem à Deo impetrandam, ſecluſa quacumq; extrinſeca promiſſione Dei, vt tamen infallibiliter ſint ſatisfactoria: & remiſſiua pœnarũ alterius vitę, neceſſaria eſt lex & promiſſio Dei de cõdonanda, & concedenda & remittẽda hac pœna ſub conditione prædictorum operum: ita expreſſe Soarus *tom. 4. de pœnit. diſp. 37. ſect. 7. num. 3 & 4.* & quos citat *num. 2* Et quod huiuſmodi opera prout ab homine grato proficiſcuntur ex ſe moralem valorem habeant ad impetrandũ à Deo hanc remiſſionem temporalium pœnarũ patet, quia illa opera ſunt meritoria coram Deo; ergo & ſatisfactoria, non enim magis requiritur ad merendum, quam ad ſatisfaciendum. Quod vero, vt infallibiliter hanc remiſſionem impetrent, neceſſaria ſit promiſſio aliqua, & lex diuina, qua Deus ſe obligat ad illa acceptanda in ſatisfactionem patet etiam, quia pœna temporalis per ſe debita peccato eſt pœna alterius vitæ, ſeu purgatorij, ſed nulla pœna huius vitæ eſt cum ea comparabilis; ergo nec poteſt eſſe ſufficiẽs ad ſatisfactionem pro illa, niſi ex promiſſione & lege diuina, qua Deus promiſerit, ſe acceptutum eam pœnã pro ea ſatisfactione; & quamuis expreſſe non conſtet de tali promiſſione, conſtat ſatis ex tacita interpretatione Eccleſiæ: vnde optime Medina *tractatu 5. de pœnit. quæſt. 3.* ita inquit: *Si omnis pœna purgatorij ſit alterius rationis à pœna huius vitæ, non poteſt ſatisfactio pro illa fieri, niſi ex ſola diuina acceptatione. Si vero aliqua ſit eiuſdem rationis, ad ſatisfaciendum pro illa in hac vita, nulla eſt neceſſaria lex, aut promiſſio, qua Deus promiſerit, ſe accepturum aliquam huius vitæ pœnam pro illa, ſed ex natura rei fieri poteſt, per ſolam paſſionem talis pœnæ.*

16. Et confirmatur hæc veritas ex authoritate Concilij Tridentini. nam Concilium Trident. *ſeſſione 14. capit. 8.* docet eſſe neceſſariam diuinam acceptationem, per Chriſtum, vt Deus acceptet hanc noſtram ſatisfactionem pœnæ huius vitæ, pro pœnis temporalibus alterius vitæ, hæc autem acceptatio fundari debet in aliqua promiſſione, & lege Dei, qua Deus ſe obligauerit ad illam acceptandam, nam alioqui cum pœna huius vitæ diuerſæ rationis ſit à pœna purgatorij alterius vitæ, poſſet Deus illam acceptare, vel non acceptare. & ſic non infallibiliter poſſemus ſatisfacere noſtris pœnis pro pœnis alterius vitæ: & id videtur Concilium dicere, dum inquit, *In quo ſatisfacimus facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habẽt.* id eſt, ex cuius promiſſione, & lege, qua Deus promiſit ſe illos acceptaturum pro pœnis alterius vitæ, vim habent ſatisfaciendi. ita explicat Soarius Concilium *tom. 4. de pœnit. diſp. 27. ſect. 8. num. 3. in editione Moguntina*, & ità etiam explicat ibi illa verba eiuſdem Concilij in eodem cap. *Noſtras ſatisfactiones per Chriſtum offerri Patri, & per illum acceptari.* id eſt, propter promiſſionem qua Deus promiſit Chriſto ſe propter merita illius accepturum noſtras ſatisfactiones & pœnas huius vitæ in compenſationem, & ſatisfactionem pœnarum alterius vitæ propter merita illius: quod eſt ſignum euidẽtiſſimum maximi amoris, quo Chriſtus nos dilexit. Et confirmatur rationibus hæc promiſſio, quia ſi à iudice, vel à iure decreta eſſet aliqua certa pœna huic vel illi delicto, non teneretur iudex aliam acceptare loco illius, maxime ſi ea, quæ loco illius offerretur, multo ſit inferior: ſed pœna purgatorij decreta eſt à Deo iuſtiſſima lege & iure, & pœna temporalis huius vitæ multo eſt illa inferior: ergo ſecluſa promiſſione Dei, qua ſe obligauit ad illam acceptandam pro pœnis purgatorij, non teneretur Deus ex fidelitate illam acceptare; ac proinde ſi Deus ex fidelitate non teneretur illam acceptare, nec noſtra ſatisfactio infallibiliter remitteret pœnam alterius vitæ: licet enim aliqui Theologi loquendo de ſatisfactione Chriſti & de operibus Chriſti propter eius excellentiam, & dignitatem infinitam diuinæ perſonæ non requirant promiſſionem Patris factam Chriſto, qua Pater illi promiſit, ſe illius opera, & ſatisfactionem acceptaturum in redemptionem generis humani, quia propter eius dignitatem non poterant non acceptari, tamen de noſtra ſatisfactione cum non fundetur in tali dignitate infinitæ perſonæ, aut infinitæ gratiæ, nullus dubitare poterit propter rationem factam.

Et ex hac reſolutione huius dubij præcedentis pendet reſolutio alterius dubij, vtrum ſcilicet, cõcurrentibus omnibus circunſtantijs, & conditionibus requiſitis noſtra ſatisfactio ſit de congruo, vel de iuſtitia, & de cõdigno: nam ſuppoſito quod ſimus in gratia, & quod ex illa à perſonis gratis fiat, & quod voluntaria ſit, & in bono actu voluntatis fundetur, & in promiſſione Dei, qua promiſit Chriſto pro nobis ſatisfaciẽti, ſe propter eius merita, noſtras pœnas, & ſatisfactiones huius vitæ acceptaturum in recompenſationem, & ſatisfactionem pœnarũ temporaliũ alterius vitæ ſi illæ meritis Chriſti innitãtur, profecto neceſſario dicendũ eſt noſtras pœnas ſatisfactorias, & noſtra opera pœnalia de iuſtitia, & cõdigno eſſe cõpenſatorias pœnæ temporalis alterius vitæ, atq; adeo nos per huiuſmodi pœnas de condigno & iuſtitia ſatisfacere pro pœnis alterius vitæ: voluit enim Deus, vt ſeruatis debitis circunſtantiis tamquam liberalis creditor, iuxta leges diuinæ ſuæ clementiæ, & liberalitatis, noſtra opera voluntaria, & ſatisfactoria valorem haberent, quo ex iuſtitia compenſaremus pœnas alterius vitæ, & pro illis ſatisfaceremus, &, ſi non omnino ex rigore iuſtitiæ commutatiuæ, ſaltem ex iuſtitia vindicatiua, poſtulabat enim iuſtitia punitiua, & vindicatiua Dei, vt aliquid æquiualens iuxta liberales illius clementiæ 17.

Digitized by Google

leges pro illis pœnis ſolueremus, & ideo voluit, vt noſtræ ſatisfactiones eſſent in valore æquiualentes pœnis alterius vitæ. Et ratio eſt clara, quia qui ſubit pœnam legi ſtatutam eo modo, quo ex legiſlatoris voluntate impoſita eſt, condigne ſatiſfacit tali legi; ſed homines ſubeundo pœnas huius vitæ, eas ſubeunt eo modo, quo à Deo lege diuina ſtatutæ ſunt in ſatisfactioné, & compenſationem pœnarum alterius vitæ; ergo per illas condigne ſatiſfaciunt. Et confirmatur, quia pœna purgatorij non eſt abſolute à Deo hominibus decreta, ſed ſub cõditione, videlicet ſi in hac vita pro illa non ſatisfaciamus, vnde ſatisfaciendo condigne ſatiſfacimus, & illam hic ſoluimus & compenſamus, ſi non ex rigore iuſtitiæ commutatiuæ, ſaltem ex iuſtitia vindicatiua, iuxta leges diuinæ illius clemétiæ, vt dixi: vnde impleta hac ſatisfactione in hac vita nec de potentia abſoluta poteſt Deus vt iudex homines iterum torquere pœna purgatorij in alia vita, ſi pro illa plene in hac ſatisfecerunt, alioquin eſſet Deus iniuſtus iudex & infidelis, quia frangeret leges, & promiſſiones à ſe poſitas, quod non eſt dicendum. licet enim vt ſupremus Dominus illum iterũ torquere & punire poſſet illa pœna, non tamen, tanquam iudex iuſte iudicans: quia iam iuxta leges, & ius à ſe ſtatutum ſatisfacit, & idipſum indicat nomen ſatisfactionis, nam ſatiſfacimus debito, cum ſoluimus æquale ſi non in re, ſaltem in valore. & ita docet expreſſe Soarius *tomo 4. de pænit. diſput. 37. ſect. 9. num. 2.* & Henriq. *lib. 5. de pœnit. cap. 19. num. 5.*

18. Hæc intelligenda ſunt de recompenſatione pœnarum temporalium alterius vitæ, pœnarum, inquam, purgatorij: nam ſi loquamur de pœnis extraordinarijs huius vitæ, quibus Deus extraordinarie vult efficaciter aliquẽ peccatorem in hac vita punire, propter ingentia illius demerita, tunc quidem non poteſt iuſtus de condigno pro illa ſatiſfacere, imo neque aliquid facere, quo infallibiliter auerſionem ſeu remiſſionem illius pœnæ mereatur, & quamuis Deus aliquando has pœnas comminetur, tamen forte non ſunt adhuc abſoluta voluntate definitæ, & ideo poſſunt per orationem impediri, & per noſtra opera illorum remiſſionem, ſeu potius condonationem impetrari: ita docent communiter Doctores, Soarius *citatus num. 3. in editione Moguntina.* Medina *tractatu de confeſſione. quæſt. 46.* & patet ex Diuo Gregorio Papa *lib. 9. moralium c. 9.* exponente illud Iob cap. 9. *Deus cuius iræ nemo reſiſtere poteſt.* & patet etiam ex illo Hieremiæ 18. *Repente loquar aduerſus gentes.* & ſupra, *Si pœnitentiam egerit gens illa, agam & ego pœnitentiam ſupra malum quod cogitaueram.* & quidem abſolute fuit decreta pœna, qua Deus voluit punire Dauid in morte filij, quem ex adulterio ſuſceperat Berſabæ, ſiquidem Dauid per pœnitentiam & lachrymas illius vitam obtinere non potuit, in quo pius Deus honori Dauidis conſuluit, noluit enim vt viueret, ne monumentum peccati & dedecoris extaret Dauidis iam per pœnitentiam ad Deum conuerſi: & quia diuina Scriptura paſſim his ſcatet exemplis, illis ſuperſedeo.

19. Vltimum dubium eſt, vtrum vnus poſſit ſatisfacere in hac vita, pro pœnis alterius vitæ. Et hac de re duas inuenio opiniones. Prima eſt nonnullorum recentium Theologorum, quos tacito nomine carpit Soarius ſtatim allegandus; ea docet non poſſe vnum iuſtum pro pœnis temporalibus alterius vitæ, in hac vita ſatisfacere de condigno pro altero, proprie, & immediate, ſoluendo ſcilicet debitum æqualis valoris, offeréndoque æqualem in valore ac merito pœnam pro illo, quam Deus acceptet, & ob quam illi immediate remittat ſuam propriam pœnam temporalem relictam ex peccatis ſibi à Deo condonatis: poſſe tamen ſatisfacere de congruo, impetrando videlicet à Deo ſuis orationibus, aut operibus pœnalibus, quæ pro altero offert, auxilium aliquod, quo alter bene operetur ad huiuſmodi remiſſionem obtinendã: vel impetrando etiam à Deo, vt Deus illi gratis eam pœnam temporalem cõdonet. fundamentum illorum eſt primo, quia debitum pœnæ temporalis eſt debitum perſonale, & ideo non poteſt per alium ſolui quia in hoc differt debitum perſonale à reali, quod debitum reale poteſt ſolui vel ab ipſo debitore, vel ab alio pro illo; at vero debitum perſonale non poteſt ſolui niſi per actionem vel paſſioné propriæ perſonæ, fuit enim hoc debitum contractum in hac perſona, & ideo per illam ſoluendum eſt, quia non poteſt vnus ita donare alteri actionem ſuam, vel paſſionem, vt illius propria efficiatur. Secundo, quia meritum gratiæ, ac gloriæ ita eſt perſonale, vt nemo poſſit alteri ſuum meritum præſtare, ita vt illi valeat ad gratiam, & gloriam obtinendam, quia eſt pretium, & merces propriæ actionis; ergo eadem ratione non poterit vnus pro alio ſoluere reatum propriæ pœnæ temporalis, quia illa pœna eſt proprium ſupplicium, & veluti propria merces illius perſonæ male operantis, & propriæ actionis malæ. Tertio, quia hæc pœna peccatis debita, eſt medicinalis, & pertinet ad quandam maiorem hominis ſanctificationem: nemo autem curatur per medicinam alteri applicatam & inhærentem, nec fit immediate ſanctior per bonum opus alterius. ergo nec poteſt proprie ſoluere hoc debitum pœnæ per alterius ſatisfactionem. Tandem, quia ſacra Scriptura videtur expreſſe loqui de hac pœna, vt neceſſario ſuſtinenda à proprio peccatore: Apoſtolus enim *ad Galatas 6.* ita ait, *Vnuſquiſque onus ſuum portabit.* & 2. ad Corinth. 5. *Vnuſquiſque recipiet prout geſſit in corpore.* & 1. ad Corinth. 3. *Vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem*; & Pſalmo 61. *Tu reddes vnicuique ſecundum opera ſua.*

Verum hæc ſententia eſt omnino falſa, & improbabilis, vt docet Soarius *tom. 4. de pænit. diſp. 48. de ſuffragijs, ſect. 2. nu. 4. in editione Moguntina.* 20. Docet ergo ſecunda ſententia vera, & tenenda, poſſe alterum alterius pœnarum onera portare, & vnum iuſtum pro alio ſatiſfacere de cõdigno, & de condigno ſoluere, & compenſare pœnam temporalem alterius vitæ pro peccatis ſibi remiſſis debitam, æqualem pœnam in valore pro illo in hac vita offerendo: nam licet in reddenda ratione pro propria culpa mortali, & pro æterna pœna illi reſpondente, vnuſquiſque onus ſuum portet, & ex propria diſpoſitione, actionibuſque, & operibus iudicetur, & frater non redimat fratrem, nec alter alterius poſſit onera portare: attamen dimiſſa hac culpa ex proprijs meritis fundatis in meritis Chriſti, & commutata pœna æterna in temporalem propter hanc dimiſſionem culpæ, poteſt vnus pro pœna temporali alterius ſatisfacere, & frater fratrem redimere ac iuuare, quaſi propriæ actionis, & ſatisfactionis Dominus, quam à ſe tanquam quid reale auferre, & in alium transfert. Eſt communis omnium antiquorũ, & conformis doctrinæ Conciliorum, ac Sanctorum Patrum, & intentioni

Digitized by Google

tioni Eccleſiæ: ita docet Soarius *allegatus*: Henriq. *lib* 5. *de pœnit. cap.* 19. *n.* 6. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *art.* 2. *quæſtiunc.* 3. *& diſt.* 45. *q.* 2. *art.* 1. *&* 3. *contra gentes c.* 158. D. Bonau. *diſt.* 20. *a* 1. *q.* 1. *&* 2. Durandus, & Paludanus vterque *q.* 2. Richard. *art.* 1. *q.* 3. Sotus *diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 4 *& lib.* 3. *de natura & gratia, c.* 6. Gabriel *diſt.* 16. *q.* 2. *art* 3. Alenſis 4. *p. q.* 24. *memb.* 24. *art.* 4. Adrianus *quodlibeto* 8. *a.* 2. *concl.* 3. Turrecremata *cap. menſuram. & in cap. quis aliquando.* §. *in Leuitico n.* 13. *de pœnit. diſt* 1. Nauar. *tractatu de indulgent. notabili* 13. *&* 22. *n* 8. *&* 19. Caietanus *tom.* 1. *opuſcul. tract.* 16. *quæſt.* 1. *&* 5. Bellarminus *lib.* 2. *de indulgentijs, capit.* 2. *propoſitione* 2. Medina *tract.* 3. *de ſatisfact. quæſt.* 2. *&* 3. *& tractatu* 6. *de oratione quæſt.* 19. *fine.* Corduba *lib.* 5. *de indulgentijs, quæſt.* 5. *ad* 8. Couarr. *in cap. alma mater.* 1. *part.* §. *numer.* 7. Catechiſmus Pij V. *in fine de ſacramento pœnitent. num.* 81. ibi: *In hoc ſumma Dei bonitas, & clementia maximis laudibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonauit, vt vnus poſſit pro alio ſatisfacere.* Et infra ita addit: *Qui diuina gratia prædıti ſunt, alterius nomine poſſunt, quod Deo debetur, perſoluere; quare fit, vt quodam pacto alter alterius onera portare videatur.* Declarauit ergo hanc ſatisfactionem eſſe ſolutionem, quam vnus pro altero Deo reddit, & ipſe acceptat. Et infra etiam ita concludit: *Nec vero de hoc vnquam fidelium dubitandi locus relictus eſt, qui in Apoſtolorum Symbolo ſanctorum communionem profitemur.* Et ratio eſt primo, quia in huiuſmodi ſatisfactionibus, & pœnis temporalibus taxandis nihil poteſt ex rei natura definiri, totum ergo hoc negotium referendum eſt ad Dei inſtitutionem, & legem, qui de facto eam legem inſtituit, vt quiſque pro ſuo peccato talem pœnam in purgatorio pateretur, niſi alius pro illo in hac vita æquiualentem in valore offerret, pateretur que iuxta inſtitutionem, & legem diuinæ ſuæ liberalitatis, ac clementiæ. & vero quod de facto ita Chriſtus hanc legem inſtituerit, eſt communis ſenſus Eccleſiæ, & perpetua traditio, quæ nobis ſufficienter fidem facit huius inſtitutionis: hoc enim modo videtur Eccleſia ſemper intellexiſſe illud articuli Symboli Apoſtolorum quoad hanc partem, *Sanctorum communionem*: & hoc etiam videtur probare illud Apoſtoli ad Galatas 6. *Alter alterius onera portate*; cum tamen ibi de peccato & pœna æterna illi debita ſtatim ſubdat, *Vnuſquiſque onus ſuum portabit, & quæ ſeminauerit homo, hæc & metet*; & ad Coloſſenſes 1. *Gaudeo in paſſionibus meis pro vobis*; id eſt, quia illis ſatisfacio, pro veſtris pœnis temporalibus, vt explicat D. Thomas *ibi lect.* 6. & Origenes *homil.* 24. *in Numeros*: item 1. Corinth. 2. *Cui aliquid donaſtis, & ego pro vobis ſeu propter vos.* vbi loquitur Apoſtolus de remiſſione pœnæ, vt illum explicat Theodoretus, & Lindanus *libro* 4. *Panopliæ capit.* 73. Pamel. *in Tertullianum libro ad Martyres, & in Cyprianum epiſtol.* 11. Probatur ſecundo, quia eſt commune apud omnes Doctores, vt vnus iuſtus ſatisfacere poſſit pro alio; ſatisfacere autem in proprietate, & rigore verborum, non eſt impetrare de congruo immediate à Deo gratuitam remiſſionem pœnæ temporalis alterius, nec eſt impetrare à Deo auxilium, quo alter faciat bona opera in gratia exiſtens, vt Deus illi hanc pœnam condonet, vt docet prima opinio, ſed eſt offerre in ſatisfactionem illius pœnæ, rem ſeu actionem, quæ in valore morali illam iuxta leges à Deo impoſitas coæquet; & quam Deus acceptando, alteri pœnam remittat: & niſi hoc ita intelligeretur, profecto etiam Sancti in cœlo pro nobis intercedendo, pro nobis poſſint ſatisfacere, quia illi ibi pro nobis intercedendo, nobis à Deo poſſunt impetrare auxilium, quo opera efficiamus, ob quæ Deus nobis hanc noſtram pœnam temporalem remittat. Quis autem dicat Sanctos in cœlo pro nobis ſatisfacere, cum nobis hoc auxilium impetrant, vel cum à Deo impetrant, vt nobis gratis hanc pœnam temporalem remittat? Probatur tertio, quia duobus modis poteſt intelligi vt vnus iuſtus impetret à Deo pro altero remiſſionem alicuius debiti. Primo impetrãdo illi bonum motum quo efficiat bonum opus, per quod poſſit remiſſionem talis debiti obtinere: & hoc modo nemo dubitat poſſe vnum iuſtum, alterum iuuare ad obtinendam remiſſionem culpæ non ſolum venialis, ſed etiam mortalis, necdum pœnæ temporalis, quia poteſt illi impetrare auxilium ad ſe diſponendum, vel ad ſatisfaciendum pro tali culpa, vel pœna, quomodo poteſt vnus alteri mereri de congruo primam gratiam: ſed hic modus non poteſt habere locum in animis purgatorij, quia illæ non poſſunt per ſua propria opera ſatisfactoria ſoluere pœnam debitam, faciendo ſcilicet bona de nouo opera, & bonos actus quibus ſatisfaciant, ſed in virtute prætericorum actuum bonorum ibi patiendo, hanc pœnam temporalem luunt: certum eſt autem hoc genus ſuffragij & ſatisfactionis de quo agimus ad animas purgatorij etiam extendi. Secundo vt vnus impetret à Deo immediate ſuis orationibus, vel eleemoſynis, vt gratis, & ſine vlla ſatisfactione propria Deus alteri hanc pœnam temporalem remittat, ac condonet: ſed hoc non eſt proprie ſatisfactio, ſeu ſolutio debiti pro alio, ſed eſt proprie impetratio remiſſionis prædicti debiti. Diuerſum enim quid eſt, ſatisfacere pro alio offerendo creditori illius, rem æqualem in valore, & illi obtinere remiſſionem debiti gratioſam; quæ reuera non poteſt dici ſatisfactio: nos igitur, & Doctores communiter quando agimus de ſatisfactione, inquirimus, vtrum vnus iuſtus poſſit pro altero ſatisfacere pro pœnis debitis in purgatorio, & hoc ſine dubio affirmamus: quod eſt quiddam diuerſum ab illa impetratione illius motus, vel gratioſæ remiſſionis: nam maius quidpiam eſt impetrare alteri remiſſionem debiti, & pœnæ omnino gratam & liberalem; quam offerre pro pœna & debito, quod alius debet rem aliam in valore æqualem, & de hoc agimus, non de aliis modis ſatisfaciendi, quia hic modus, eſt proprius modus ſatisfaciendi; alius vero non eſt modus ſatisfaciendi, ſed modus intercedendi, & merendi.

Sequitur vt argumenta facta pro prima opinione ſoluamus. Ad primum reſpondeo reatum pœnæ temporalis debitum eſſe perſonale, quia hominem conſtituit debitorem talis pœnæ, & ideo poſſe ab illo eam pœnam exigi iuſtiſſime; nego tamen ita eſſe perſonale, vt neceſſario ſit ſoluendum per actionem propriam propter legem, quam Deus inſtituit, vt vel per acceptionem propriam, vel per ſatisfactionem alterius, talis pœna ſolueretur, modo numero præcedenti explicato. Ad ſecundum concedo meritum gratiæ & gloriæ ita eſſe proprium, vt non poſſit alteri accommodari: nego tamen pœnam temporalem ita eſſe propriam, ac perſonalem hominis debitoris, vt non poſſit per ſatisfactionem alterius compenſari: concedo etiam pœnam æternam reſpondentem culpæ non poſſe niſi per actionem 11.

Digitized by Google

actionem propriam confeſſionis vel contritionis remitti, ac commutari in pœnam temporalem: at nego poſt factam eam commutationem, non poſſe per actionem alterius pro illa alium ſatisfacere, quia id pendet ex inſtitutione diuina, quæ ſic id inſtituit, vt ſatis probatum manet. Ad tertium dico, impropriè hanc pœnam dici medicinalem, quia pœnæ .ſtius temporalis remiſſio non reddit hominem meliorem ſimpliciter, ac Deo gratioſiorem, & ideo nec ſanctiorem, & ideo etiam impropriè dici pertinere ad plenam hominis ſanctificationem; quia remiſſio culpæ ſola eſt, quæ pertinet ad intrinſecam rectitudinem, & ſanctificationem hominis, & ideo non fit ſine actione perſonali, & perſonali diſpoſitione hominis peccatoris: at vero remiſſio pœnæ temporalis, eſt quid veluti extrinſecum ſanctificationi hominis, vnde poteſt per extrinſecam actionem, & ſolutionem alterius, ſi illi applicetur, compenſari. Ad loca Scripturæ dico ea loqui de remiſſione peccati mortalis, & pœnæ æternę illi intrinſecæ, quæ nonniſi propria actione & pœnitentia remitti poteſt, vt diximus, ac proinde nihil ex illis locis contra nos adducitur, quod conuincat.

22. Ex dictis inferes contrarium eius, quod aduerſariorum opinio inferebat, nimirum inferes quoties vnus pro alio efficaciter ſatisfacit pro hac temporali pœna, ſeipſum priuare fructu illius ſatisfactionis quantum ad ipſam remiſſionem pœnæ, quod expreſſe docet D. Thomas *diſt. 45. quæſt. 2 art. 1. quæſtiunc. 4. & diſt. 20. quæſt. 1. art. 2. quæſt. 3.* & Soar. *to. 4. de pœnit. diſp. 48. de ſuffrag. ſect. 2. num. 17.* & alij ex multis quos retulimus num. 20. & ratio eſt manifeſta, quia hæc ſatisfactio eſt finiti valoris, & ſolum poteſt ſecundum ſuum valorem valere pro vno reatu pœnæ; ergo ſi hic valor pro altero applicatur, non poteſt habere eundem met valoris effectum in ipſo applicante, quia hoc excedit valorem operis, vt patet.

CAPVT III.

Agitur de ſatisfactione ſacramentali. Quæritur in quo diſtinguatur à ſatisfactione extra ſacramentum, an ſit pars ſacramenti confeſſionis, & an habeat effectum ex opere operato: & an teneatur condignam ſatisfactionem imponere.

SVMMARIVM.

An ſatisfactio ſacramentalis per pœnitentiam à confeſſario iniunctam ſit pars integralis confeſſionis. num. 1.
In quo diſtinguatur hæc ſatisfactio ſacramentalis ab alia non ſacramentali. num. 2.
An ſatisfactio ſacramentalis habeat effectum ex opere operato. num. 3.
Quem effectum habeat ex opere operato, & an ſit diſtinctus à remiſſioni pœnæ ex opere operantis conſecuta. numero 4.
Quo tempore conferatur effectus ex opere operato ſatisfactionis ſacramentalis. num. 5.
Si quis impleat pœnitentiam ante abſolutionem datam, non conſequitur effectum ex opere operato remiſſionis pœnæ temporalis, niſi poſt abſolutionem. num 6.
Tam proportionata poteſt eſſe ſatisfactio à confeſſario iniuncta, vt totam pœnam temporalem dimittat. n. 7.
An teneatur confeſſarius ſemper imponere pœnitentiam ſub mortali. num 8.
Excipiuntur aliqui caſus in quibus non tenetur. numero 9.
Quid ſi confeſſarius iudicet pœnitentem nullam pœnitentiam acceptaturum. num. 10.
An expediat aliquando quòd confeſſarius non obliget pœnitentem ad pœnitentiam, & per modum tantum conſilij illam imponat. num. 11.
An pœnitens teneatur pœnitentiam acceptare, & acceptatam implere. num. 12.
Si grauis pœnitentia eſt tenetur ſub mortali illam implere. num. 13.
Quid ſi leuis ſit, ſed ob grauia peccata impoſita. numero 14.
Quid ſi grauis, ſed ob leuia peccata iniuncta. num. 13.
Quid ſi confeſſarius impoſita leui pœnitentia pro grauibus peccatis intendat in ea ſub mortali obligare pœnitentem. num. 15.
An pœnitens teneatur pœnitentiam acceptare omnino, & an ſit abſoluendus ſi illam non acceptet. numero 16. & 17.
Quid ſi pœnitens nolit acceptare pœnitentiam, quia grauis, & alium velit confeſſarium adire. num. 18.
An confeſſarius poſſit obligare pœnitentem ad acceptandam pœnitentiam, antequam illum abſoluat. numero 19.

HActenus egimus de actionibus per quas poſſumus ſatisfacere abſolute, & extra confeſ- 1.
ſionem: nunc agendum eſt de ſatisfactione à Sacerdote impoſita in ipſa confeſſione virtute clauium, atq; adeo de ſatisfactione ſacramentali: de qua non eſt dubitandum, eſſe partem materialem huius ſacramenti, vt patet ex Concilio Florentino, & Tridentino *ſeſſione 14. can. 4.* ibi: *Si quis negauerit ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente, quaſi materiam ſacramenti pœnitentiæ, videlicet, contritionem; confeſſionem, & ſatisfactionem, quæ tres partes dicuntur,* &c. *anathema ſit.* Difficultas tamen eſt, an ſit pars eſſentialis, vel tantum integralis: & vero reiecta opinione Paludani *diſt. 16. quæſt. 1. fine,* ſi opinionis nomen meretur, dicendum omnino eſt hanc partem eſſe integralem, nõ eſſentialem. patet primo, quia hæc pars non ordinatur ad priorem effectum huius ſacramenti; ſed ad ſecundarium, primarius enim effectus huius ſacramenti eſt remiſſio culpæ, ſecundarius vero remiſſio pœnæ temporalis, vnde cum ſatisfactio ſacramentalis ad hunc ſecundarium effectum ordinetur, non ad illum primarium, pronum eſt intelligere illam non eſſe ſimpliciter de neceſſitate, & eſſentia huius ſacramenti; an vero ſit de neceſſitate præcepti tam ex parte confeſſarij, quam ex parte pœnitentis, dicemus infra n. 8. Secundo, quia hoc ſacramentum vere perficitur, & abſoluitur, & gratiam confert ante ſatisfactionem expletam; ſed nulla res perficitur abſolute quoad ſuam perfectionem eſſentialem, ſine ſuis partibus eſſentialibus: ergo ſatisfactio non eſt de eſſentia huius ſacramenti. Dices ante ſatisfactionem expletam, & cum pœnitens accedit ad confeſſionem iam habet hanc ſatisfactionem in voto, & hoc modo eſſe eſſentialem: at hoc dici nõ poteſt, & quia adhuc ſub quæſtione eſt an hoc propo-

propoſitum, & votum neceſſarium ſit; Secundo, quia interdum poteſt perfici hoc ſacramentum nulla ſatisfactione impoſita, vt in eo, qui vel ſtatim emoritur, vel tantum habet dolorem culparum, vt prudenter iudicet confeſſarius, illum ſufficere ad totam pœnam temporalem remittendam: eſt communis tota hæc doctrina hic explicata, eam docet D. Thom. *in 3. p. q. 90. artic. 2. & 3.* D. Thomam ſequuntur omnes illius diſcipuli, docet etiam Soar. *to. 4. de pœnit. diſp. 38. ſect. 1. n. 3.* Capreolus *q. 3. art. 3. in fine*, & Sotus *diſt. 17. q. 1. art. 3.* Cano *in relectione de pœnit. p. 5.* & alij communiter.

2\. Diſtinguitur vero hæc ſatisfactio ſacramentalis ab alia non ſacramentali, de qua egimus duobus capitibus præcedentibus. quia iſta eſt maioris virtutis efficaciæque, quam alia, ſemper enim iſta habet aliquem effectum ex opere operato certum, & determinatum, quem alia non habet. licet enim alia, ſuppoſita promiſſione Dei, qua promiſit, ſe accepraturum noſtra opera bona, in ſatisfactionem noſtrarum, vel alienarum pœnarum temporalium, quæ ex peccatis ac culpis remiſſis relinquuntur, infallibilem habeat effectus, attamen ille effectus pendet ex opere operantis, & licet ſit infallibilis, poſitis omnibus conditionibus requiſitis, de quibus egimus capite præcedenti initio, & certus in aſſecutione, non eſt tamen certus quoad gradus, & entitatem illorum: effectus autem huius ſatisfactionis ſacramentalis cum ſit ex opere operato, infallibilis eſt, & certus quoad gradum in omnibus pœnitentibus; & quamuis illi, qui maiori dolore vel amore ſuam expleuerint pœnitentiam ſibi à confeſſarijs impoſitam, maiorem effectum remiſſionis pœnæ temporalis aſſequantur, id quidem iam eſt ex opere operantis, non ex opere operato, vt patet.

3\. Et vero quod ſatisfactio ſacramẽtalis aliquem effectum habeat ex opere operato, docet Soarius expreſſe *to. 4. de pœn. diſp. 28. ſect. 1. n. 1. in editione Moguntina.* indicat Conc. Tridentinum citatum *ſeſſ. 14. can. 4. & c. 3.* vbi definit ſatisfactionem eſſe partem materialem huius ſacramenti; vnde ſi eſt pars ſacramẽti, neceſſe eſt vt habeat aliquam ſignificationem propriam ipſius ſacramenti, & ſit ſignum ſacramentale nouę legis: ſigna autem ſacramentalia efficiunt quod ſignificant, vnde cum ſint ſigna gratiæ, & gratiam ſignificent, neceſſe eſt vt illa ex opere operato producant; producit ergo hæc pars effectum gratię ex opere operato quem ſignificat. Confirmatur, quia hæc ſacramentalis ſatisfactio procedit à poteſtate clauium quatenus imponitur à confeſſarijs; ergo à poteſtate ſoluendi, & remittendi peccata, & pœnas temporales illorum, quæ omnia ſunt ſubiecta Sacerdoti per confeſſionem; ergo ex Chriſti inſtitutione illi à Sacerdote applicantur Chriſti merita tamquam parti integrali ipſius ſacramenti; ergo ex opere operato aliquem effectum debet habere: alioqui enim in nullo diſtingueretur hæc ſacramentalis ſatisfactio à non ſacramentali; quod non eſt dicendum.

4\. Hic autem effectus, quem ex opere operato ſacramentalis ſatisfactio habet, & in quo diſtinguitur à non ſacramentali omiſſis opinionibus, eſt remiſſio aliqua certa quoad gradum pœnæ temporalis relictæ ex ipſo peccato condonato, præter illam, quæ fit ex opere operantis, quæ eſt maior vel minor in entitate & gradu iuxta maiorem feruorem, & diſpoſitionem operantis, & hæc eſt communis Theologorum ſententia *in 4. diſt. 15. & 16.* & eam docet Soarius *allegatus dicta ſect. 1. n. 2.* vbi citat D. Thomam, docet etiam Caietanus *tom. 1. opuſcul. tract. 6. q. vltima.* Cano *ſupra allegatus.* & Sotus *diſt. 20. q. 2. art. 3.* & ratio eſt, quia hæc ſatisfactio ſacramentalis, & pars ſacramenti integralis, ex peculiari intentione inſtituta fuit à Chriſto Domino ad remiſſionem pœnæ temporalis, vt patet ex dictis; ergo ex peculiari inſtitutione Chriſti in remittẽda hac pœna debuit habere ſuum effectum ex opere operato: & confirmatur, quia totum hoc ſacramentum quoad ſuas partes eſſentiales, & integrales, inſtitutum fuit à Chriſto Domino ad remiſſionem culpæ mortalis, & pœnæ temporalis ex remiſſione huius culpæ relictæ; ſed hæc pars non ordinatur ad remiſſionem culpæ; ergo ad remiſſionem pœnæ. ergo circa remiſſionem huius pœnæ debet habere ſuum effectum ex opere operato: nam hæc pars hunc maxime effectum ſignificat, quia ſatisfactio nihil aliud eſt, quam quædam punitio, ſeu comprehenſio pœnæ temporalis alterius vitæ, in ſatisfactionem, ſeu punitionem impoſitam à confeſſario; ergo ſpecialiter ſignificat remiſſionem illius pœnæ; ergo illam neceſſario efficit ex opere operato, cum id efficiant ſacramenta nouæ legis quod ſignificant.

Sed hic inſurgit dubium non vulgare, quo ſcilicet tempore conferatur hic effectus ex opere operato, an ſtatim ac ipſa ſatisfactio imponitur à confeſſario, acceptatur à pœnitente, & ipſe pœnitens à confeſſario abſoluitur, an poſt illam expletam, atque perfectam. Et hac de re duplex eſt ſentẽtia. Prima docet ipſum effectum incipi conferri ſtatim ac ipſa ſatisfactio à confeſſario imponitur, & à pœnitente acceptatur, perfici vero omnino cum pœnitens abſoluitur, quia tunc totum ſacramentum perficitur: ita docet Alenſis *4. p. q. 8. memb. 2. art. 3.* & non eſt improbabilis hæc ſententia, & in ea dicendum eſt ſi quid adhuc pœnæ temporalis reſtat eluẽdum, ſi homo moriatur poſt datam abſolutionem, & ante ſatisfactionẽ expletam, mitius fore in purgatorio puniendum. Secunda ſententia probabilior docet hũc effectum non produci, nec conferri, niſi impleta tota ſatisfactione, impoſita à confeſſario. Fundamentum illius eſt, quia ſicut ipſum ſacramentum non habet ſuum effectũ ex opere operato, donec totum perficiatur, abſoluaturque, ita neq; pars eius proportione ſeruata, qualis eſt ipſa ſatisfactio ſacramentalis, ſuum effectum ex opere operato habebit, donec tota perficiatur ab ipſo pœnitente, quia eadem proportio ſeruari debet in toto ſacramento, atque in parte ſacramentali: illius, & huius ſententiæ videtur eſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſput. 38. ſect. 2. num. 4. in editione Moguntina*; & in ea dicendum eſt ſi pœnitens antequam expletum ſit tempus aſſignatum à confeſſario ad eam ſatiſfactionem implendam, alia opera ſtudioſa in gratia exiſtens efficiat, per illa poſſe totam pœnam temporalem ex opere operantis remitti, vel etiã ex opere operato, ſi in eo tempore alia ſacramenta recipiat, quia ipſa impoſitio pœnitentiæ Sacerdotis, non abſtulit vim ſuam alijs operibus ſatisfactorijs, in quo male omnino aſſerit Adrianus *quæſt. de clauibus dubio 2. circa finem*, cum dixit ſatisfactionem ſacramentalem ſemel à confeſſario impoſitam, & à pœnitente acceptatam ita eſſe neceſſariam ad tollendum reatum pœnæ temporalis poſt confeſſionem relictum, vt in hac vita nullis alijs operibus ſatisfactorijs tolli poſſit. 5.

Sed

Digitized by Google

6. Sed quid ſi quis pœnitentiam, ſatisfactionemque à confeſſario impoſitam impleat, antequam abſoluatur, quod olim fieri ſolebat, & nunc interdum fieri poteſt ad maiorem experientiam emendationis pœnitẽtis, habebit ne expleta ſatisfactio ſtatim ſuum effectum ex opere operato, ſuppoſito quod pœnitens per contritionem, & gratiam ſit diſpoſitus. Reſpondeo non habere hũc effectum ante datam abſolutionem, quia ſacramẽtum non habet ſuum effectum ex opere operato antequam perficiatur, perficitur autem per formam, vt patet inductione facta in omnibus alijs ſacramẽtis: deinde quia hic effectus ſecũdarius remiſſionis pœnæ temporalis eſt coniunctus alteri principali, qui eſt remiſſio culpæ: ſicut ergo non remittitur culpa ante abſolutionem, ita non remittetur pœna temporalis ex opere operato ante illam, ſeruata eadem proportione: nam ſicut homo per contritionem, quæ eſt potior pars in hoc ſacramento, non habet effectum gratiæ ante abſolutionem ex opere operato, ſed tantum ex opere operantis: ſic etiam ſatisfactio ipſa ante abſolutionem datam effectum ſolum habebit ex opere operantis alicuius remiſſionis pœnę temporalis, poſtea vero abſoluto, & perfecto ſacramento per abſolutionem dabitur totus effectus ex opere operato.

7. Animaduertendum hic etiã eſt, poſſe aliquam ſatisfactionem ita eſſe proportionatam peccatis confeſſis, vt illa impoſita & expleta, totus reatus pœnæ temporalis remittatur. nam cum hic reatus ſit finitus, poteſt adæquari per ſatisfactionem finitam, imo fieri etiam poteſt, vt interdum tanta ſit ea ſatisfactio vt excedat ipſum reatum pœnæ, interdum vero tam remiſſa, vt pœnam adæquare non poſſit, & tunc non carebit effectu remiſſionis ſibi proportionati.

8. Inquiri etiam hic ſolet, an teneatur confeſſarius ſemper imponere ſatisfactionem pœnitenti, & an pœnitens teneatur illam acceptare, & poſt acceptationem ſub peccato mortali implere? Et breuiter reſpondeo regulariter loquendo teneri hanc pœnitentiam & ſatisfactionem imponere: exceptis nonnullis caſibus, quos ſtatim referemus. patet ex Concilio. Trid. *ſeſſ.14.cap.8. & ex cap. omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.* & docet Soarius *tom.4. de pœnit. diſp.38.ſect.3.num.1. in editione Moguntina*, Henriq. *lib.5. de pœnit. cap.20. num.6. ad finem.* Ledeſma *quæſt.20. artic.4. fol.301. mihi*: Caietanus *verbo Satiſfactio cap.1. ad medium*: & *verbo Confeſſori neceſſaria, ad medium*, & citant D. Thomam, Paludanum, Angelum, & Syluestrum. & ratio eſt clara, quia ſatisfactio eſt pars integralis huius ſacramenti, & confeſſarius tenetur integrum facere ſacramentum; & quia eſt medicus, & iudex, & vt medicus tenetur curare vulnera pœnitentis, vt iudex tenetur reſeruare æquitatem arbitrio ſuo neceſſariam imponendo maiorem, vel minorem pœnitentiam & ſatisfactionem pro qualitate criminum, diſpoſitione ac contritione, imo & pro qualitate perſonæ pœnitentis: vnde leuior ſatisfactio debet imponi ei, qui oſtendit magna contritionis ſigna, & longioris vitæ bonam frugem, ac ſtatum, & qui infirmior eſt animo, & corpore: feruentioribus tamen adoleſcentibus ne imponat eas quibus vires breui conſumant, atque amittant: ſuauior debet etiam eſſe confeſſarius erga eos, qui bono zelo obiurgationem ſuam accipiunt, & animo emendationis, & propriæ reſipiſcentiæ indice, vnde colligitur hanc obligationem ex parte confeſſarij eſſe mortalem, quia impoſitio pœnitentiæ, & ſatisfactionis pertinet ad integritatem ſacramenti, & religionem illius.

Sunt tamen nonnulli caſus in quibus licitum eſt ei abſoluere abſque iniuncta pœnitentia, ſatiſ- 9.
factioneque. Primo in mortis articulo, ſatis enim eſt tunc contritio, & dolor morbi, loco pœnitentiæ: conueniens tamen erit, vt in eo articulo breuis ſaltem oratio, aut percuſſio pectoris à confeſſario pœnitenti imponatur, vel ſaltem, vt ſi conualuerit, impleat hanc vel illam pœnitentiam: ita Doctores communiter, Henriq. *lib.5. de pœnit. cap.20. nu.6.* & citat ad marginem in ſcholijs. & commentarijs Magiſtrum *diſt.20.* & ibi Richardum, & Carthuſ. *quæſt.1.* Petrum Sotum *de ſatiſfactione lect.21.* Ledeſmam, Medinam, & alios. Secundo quando ſcrupuloſus homo ſæpius intra horam redit cum nouis culpis, vt ſæpe abſoluatur; ita præcitati Doctores. Tertio, ſi forte credit confeſſarius pœnitentem ob vehementiſſimam contritionem integre Deo ſati feciſſe, ita docet expreſſe Henriquez *allegatus*, indicat Nauarr. *in manuali Lat. c.26. nu.21.* ſed ille ibi ſolum dicit magnitudinem contritionis poſſe eſſe in cauſa vt confeſſarius minuat pœnitentiam, non tamen dicit vt omittat, ſed reuera tanta eſſe poteſt contritio, vt confeſſarius iudicet ſe non debere imponere vllam pœnitentiam; vt docet etiam Soarius allegatus *tomo 4. de pœnitentia diſp.38. ſect.3. nu.4. in editione Moguntina*, approbans hunc caſum & primum, quia non eſt de integritate huius iudicij & ſacramenti, vt imponatur pœnitentia, ſed tunc ſolum, quando intelligitur durare reatus pœnæ.

Quidam addunt quartum caſum, videlicet ſi 10.
confeſſarius probabiliter iudicet pœnitẽtem non eſſe admiſſurũ vllam pœnitentiam, ne ſcilicet ſacramentum, quod inſtitutum fuit à Chriſto Domino in fauorem pœnitentis, in illius laqueum vertatur; & quia ſicut confeſſarius imbecillibus corpore, ita & imbecillibus animo debet etiam morigerari: hic autem imbecillis animo eſt; & denique, quia hæc imperfectio ſacramenti toleranda eſt propter ſalutem pœnitentis, & pro hac opinione citat Henriq. Nauarrum *in manuali Latino cap.26. num.21. & 18.* Sed ibi Nauarrus ſolum dicit poſſe confeſſarium minuere pœnitentiam imbecillibus atque infirmis animo, & corpore; aliud autem eſt illam minuere, aliud nullam imponere, quando iudicat nullam ab pœnitente fore accipiendam: citat etiam pro hac opinione Caietanum, Ledeſmam, & Victoriam; ſed loca non allegat, & ſic credere licet, videre non licet. Citat denique *cap. ſignificauit, de pœnit. & remiſſionibus*, & ibi Oſtienſem, & Abbatem *in cap. cum eo, eodem titulo.* Verum illi aut obſcure loquuntur, aut ſolum dicunt mitius agendum eſſe confeſſario cum infirmis animo, & corpore: quamobrem hunc quartum caſum non admitto, imo addo, debere confeſſarium negare ei abſolutionem quaſi impœnitenti, ſi in re graui pœnitentiam, & ſatisfactionem à ſe iniunctam acceptare detrectet, quia cum tunc acceptare detrectat iam improbabilis cenſeri poteſt ſententia oppoſita, vt ei poſſit licite confeſſarius conformari, & ita docet expreſſe Henriquez *lib.5. de pœnit. cap.20. nu.2. medio*, habet enim confeſſarius clauium poteſtatem, & poteſt ligare & obligare ſua ſententia, & præcepto tamquam iudex ipſum pœnitentem ad acceptandam condignam ſatisfactionem.

Non

11. Non tenetur tamen ipſe confeſſarius ſemper huiuſmodi ſatisfactionē, & pœnitentiam per modum præcepti obligantis ad mortale, niſi impleatur, imponere: & ideo dixi num. 8. regulariter loquendo ad id teneri; non dixi vero *ſemper* ad id teneri, quia expediet interdum aliquam, vel aliquas per modum conſilij iniungere, ſi pœnitens velit illud acceptare, ſine vlla obligatione peccati, vt, ſi hoc feceris tibi ſeruiat in ſatisfactionem. & hæc quidem ſatisfactio eſt vere ſacramentalis, licet forte minoris ſit efficaciæ, quam quæ imponitur ſub præcepto; & ratio eſt primo, quia confeſſor eſt iudex; & Prælati, ac iudices ſolent interdum quædam ſtatuere abſque præcepto; volentes obligare ad pœnam tantum, non ad culpam: ſic de conſilio etiam; in communi abſolutione ad maiorem ſatiſfactionem addimus: Quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, &c. Secundo, quia ſatis eſt ſatisfactio per modum conſilij impoſita, vt virtute clauium eleuetur ad operandam ſatisfactionem, ſeu remiſſionem pœnæ temporalis relictæ ex culpa mortali condonata; & hoc modo ſolent aliquando concedi indulgentiæ, quarum applicatio ad claues quoque ſuo modo pertinet: vnde colligitur poſſe confeſſarium hoc etiam modo imponere pœnitenti vel totam pœnitentiam, vel partem, prout iudicauerit expedire ad maiorem vtilitatem pœnitentis; oportebit tamen, vt confeſſarius exponat pœnitenti quid ſub conſilio, quid ſimpliciter & ſub præcepto illi iniungat, ne poſtea ex conſcientia erronea putet ſe peccare, vbi peccati materia non eſt. ita docet expreſſe Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſputat.* 38. *ſect.* 3. *numero* 2. *in editione Moguntina*, & Henriquez *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 21. *num.* 5. Ledeſma, quem ibi citat Henriq. 2. *p* 4. *quæſt.* 20. *a.* 4. *poſt initium*, cum Paludano *diſt.* 20. *quæſt.* 2. *num.* 4. & Nauarro, *cap.* 26. *num.* 20. & Syluestro *verbo Confeſſio* 1. §. 26. & Victoria §. 193. & colligitur ex D. Thoma *quodlibeto* 3. *artic.* 28. & idem Victoria *in eadem Summa num.* 210. ſignificant tamen aliqui eorum, vt aliquod ſaltem imponat de præcepto, quamuis Soarius, & Henriquez expreſſe dicant poſſe prædictum confeſſarium imponere de conſilio, non de præcepto, vel totam, vel partem pœnitentiæ arbitrariæ; & hoc fortaſſe eſt, quod authores numero 10. allegati dicunt poſſe confeſſarium morigerari pœnitenti animo & corpore infirmo.

12. Dubium ergo eſt an pœnitens teneatur ſatisfactionem impoſitam acceptare, & acceptatam implere: Reſpondeo ad vtrumque teneri, & ratio eſt, quia confeſſarius eſt iudex, & tamquam iudex poteſt obligare ſubditum, vt ſatisfactionem impoſitam accepter, & impleat, & ille tenetur obedire; & hæc obligatio de ſe eſt grauis, & mortalis, niſi ex leuitate materiæ conſtet eſſe venialem, & hæc opinio certa eſt, & vtraque manu, imo & toto pectore tenenda, adeo vt ſine temeritate negari non poſſit, & Victoria exiſtimauerit eā eſſe de fide. aperte eam docet Concilium Tridentinum *ſeſſione* 14. *capite* 8. ibi, *Debent ergo Sacerdotes Domini quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum & pœnitentium ſalute & facultate ſalutares ſatisfactiones iniungere, ne ſi forte peccatis conniueant. & indulgentius cum pœnitentibus agant, leuiſſima quadam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, aliorum peccatorum participes fiant.* hanc quoque opinionem docet expreſſe Soarius *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 38. *ſectione* 7. *numero* 2. Victoria *in Summa numero* 240. Sotus *diſt.* 20. *quæſtione ſecunda, articulo ſecundo.* Petrus Soto *lect.* 2. *de ſatisfactione.* Cano *relict. de pœnit. part.* 5. *in fine*, Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſt.* 20. *art.* 3. olim eam docuit Magiſter *diſtinctione decima ſexta, & decima octaua*, & ibi D. Thom. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſtiunc.* 3. Richardus *art.* 2. *quæſt.* 5. Paludanus *diſtinct.* 20. *quæſt.* 2. *in fine*, & ibi Maior *quæſt.* 5. *& diſt.* 17. *quæſt.* 2. & Durand. *ibi quæſt.* 2. *&* 3. & Alenſis 4. *part. quæſt.* 24. *membr.* 4. *art.* 5. *alias quæſt.* 64. *membr.* 2. *art.* 3. *& membr.* 3. *a.* 1. & alij paſſim.

Vnde ſequitur teneri pœnitentem, pœnitentiam acceptatam, ſi grauis ſit, implere ſub mortali, vt docent prædicti authores. & id verum eſſe ait Henriq. *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 20. *num.* 3. etiamſi ea grauis pœnitentia pro peccatis iam rite confeſſis, & abſolutis, imo & pro venialibus poneretur, vt plerumq; fieri ſolet in longa ac diuturna confeſſione totius vitæ, vel cum viro religioſo pro peccatis venialibus periculoſis, & ſæpe iteratis, & grauis pœnitētia iniungitur pro compenſatione pœnæ temporalis, & in medicinam præſeruatiuam futuri periculi clauibus non errantibus: ſicut enim confeſſarius ſimpliciter abſoluens à venialibus, & mortalibus iam rite confeſſis gratiam confert pœnitentibus, ita ſimpliciter, & abſolute ligat, poſito quod illi velint accipere gratiam ab hoc iudice, abunde enim recompenſatur hoc onus grauis pœnitentiæ ingenti fructu gratiæ & bonorum, quem iudex cui ſe ſponte ſubijciunt, per abſolutionem eis confert. ſic diſcurrit Henriquez, quæ opinio mihi placet. quia hîc forte non ex cauſa, ſed ex quantitate pœnitentiæ ſumitur grauitas materiæ: & citat pro ſe Henriq. Nauarrum *in manuali Latino capite vigeſimo primo, numero quadrageſimoquarto*, ſed Nauarrus *ibi num.* 43. (neque enim habet *num.* 44.) ſolum dicit in fine ipſius numeri, pœnitentiam, quę imponitur ob veniale peccatum non obligare ad mortale, communiter loquendo, niſi omittatur ob contemptum; ſed forte loquitur ibi Nauarrus de pœnitentiis leuibus, & ordinariis, quæ ordinarie imponuntur ob venialia, non de pœnitentiis grauibus, quæ ſolent interdum imponi, vt docet Henriq. allegatus. 13.

Contra vero ſi leuis pœnitentia ob mortale, vel mortalia imponatur, vt pœnitenti infirmo imponi ſolet, aut tempore iubilæi maxime, in quo alia opera, & actiones ſatisfactoriæ præcedere ſolent; aut ſi ab eis peccatis fuerat pœnitens iam indirecte abſolutus, & illorum oblitus fuit; & denique in quocumque caſu, in quo leuis pœnitentia pro grauibus culpis imponitur, exiſtimat Henriq. allegatus non obligare ſub mortali in numero 4. & cum Henriq. idipſum docet Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputat.* 38. *ſect.* 7. *num.* 5. *in editione Moguntina.* & fundamentum eſt, quia hæc ſcientia, & obligatio iudicis confeſſarij non tam reſpicit cauſam, ſeu culpam, quam grauitatem pœnitentiæ, potuit enim iudex habere cauſas ſufficientes, & rationabiles iudicandi eam pœnitentiam ad modum leuem tunc ſufficere, & cauſæ eſſe poſſent vel nimia patientia, & tolerantia pœnitentis in perferenda obiurgatione confeſſarij, vel magnus dolor illius, aut conſcientiæ timor, ſemper enim præſumendum eſt pro iudice. 14.

Sed quid ſi confeſſarius pro mortalibus imponat leuem pœnitentiam, & in ea intendat ſub mortali obligare. Reſpondeo inprimis id nunquam eſſe de eo præſumendum, niſi forte id ex- 15.

Digitized by Google

primat, ac intimet pœnitenti, ſi tamen id intimet, exiſtimo ſub mortali obligare, quia iam huiuſmodi præceptum nõ habebit vim obligandi ex quantitate, & grauitate pœnitentiæ iniunctæ, ſed ex intentione iudicis illud imponentis; ſic qui vouit votum de re minima, aut iuramentum promiſſorium efficit de eadem re minima, non obligatur ad illius impletionem ſub mortali; niſi ſe ex ſpeciali intentione ſub mortali voluerit obligare, totum enim id negotium pendet ex intentione vouentis: & ſicut actus humani intentionem agentium effugere non poſſunt, ſic nec illam egredi. & ita videtur edocere Henriq. *lib. 5. de pœnit. cap. 20. num. 4.* nam ad marginem in *litera* N. dicit ſic limitandos eſſe, qui dicunt pœnitentiam impoſitam pro venialibus non obligare ſub mortali, quaſi velint confeſſarios communiter id non intendere; ſecus vero ſi id intendant, aut ſi ob eadem venialia magnam pœnitentiæ ſatisfactionem iniungant, & hi ſunt Paludanus *in 4. diſtinct. 20. quæſt. 1.* Palatius *diſt. 17. quæſtion. 7. pagina 264. litera* F. Alexand. *in Summa lib. 1. tit. 4. cap. 4.* Armilla *verbo Confeſſio* §. 10. Ledeſma *2. part. 4. q. 11. art. 3. dub. 5.* Nauarrus *cap. 21. num. 43.* & alij.

16. Sed addubitant adhuc nonnulli, an pœnitentes ſub mortali & præcepto teneantur acceptare pœnitentiam à confeſſariis præſcriptam? & hac de re bipartita eſt opinio. Prima vera & tenenda affirmat teneri, eam docent omnes Doctores allegati num. 12. & colligitur ex Leone Papa *epiſt. 89. alias 91.* habetur *ex cap. multiplex. de pœnitentiis, & remiſſionibus*, & ex Concilio Saleguſtadienſi *capite 18. in tomo tertio Conciliorum*, ibi, *Multi tanta falluntur ſtultitia, vt capitali crimine culpati pœnitentiam à ſuis Sacerdotibus acceptare nolint.* & probatur efficaciter ex Concilio Trident. *ſeſſione decimaquarta, capite octauo*, cuius verba retulimus num. 12. & rationibus ſatis euidenter probatur, primo, quia Sacerdos eſt iudex, & medicus, & vt iudex tenetur æquitatem ſeruare, & ſubditus tenetur parere iudici legitimo ac vero, iuſta præcipienti; vt medicus tenetur vulnera curare, ergo intentum: Secundo, quia ſatiſfactio eſt pars integralis huius ſacramenti; vt de fide definit Concilium Trident. *dicta ſeſſione 14. can. 4.* Sed tam pœnitens, quam confeſſarius concurrunt ad integrandum hoc ſacramentum & iudicium; ergo vterque tenetur illud integrare, iudex imponendo iuſtam pœnitentiam, ſubditus ac pœnitens parendo illam acceptando, & exequendo: Tertio, quia Concilium Tridentinum *ſeſſione decimaquarta, canone decimo*, de fide definit ſacramentalem abſolutionem eſſe verum actum iudicialem; ergo tenetur pœnitens ſub mortali parere iudici, recta præcipienti, eſt enim vere ſubditus Sacerdotis in hoc foro; & hæc tam procedunt in confeſſione annuali ex obligatione Quadrageſimæ, quam in quacumque alia confeſſione voluntarie facta, ſi ſit de materia neceſſaria, præſertim, quia etiam in hac concurrit ratio, & obligatio integrandi hoc iudicium, vt patet authores pro hac parte iam citauimus *num. 12. & 18.*

17. Contraria ſententia, quam Soarius *tomo 4. de pœnit. diſput. 38. ſect. 7. numero 2.* temerariam & ſine fundamento appellat, docet non teneri pœnitentes acceptare pœnitentiam in hoc ſæculo, ſed poſſe acceptare illam hic, vel relinquere ad purgatorium; eam docet expreſſe Nauarrus *in manuali Latino capit. 26. numero 20.* Scotus *in 4. diſt. 17.* Gabriel *diſtinct. 16. quæſt. 2.* & Medina *C. de confeſſione fol. mihi 75.* vbi aperte dicit ſufficere pœnitenti propoſitum ſatisfaciendi Deo hic vel in purgatorio, & non teneri pœnitentiam acceptare à confeſſario in ſatisfactionem in hoc ſæculo peragendam; & huic opinioni exiſtimat Nauarrus conſentire Oſtienſem *in Summa de pœnit. §. & an ſit, verſ. Quid de operibus*, & Panormitanum *in cap. ſignificauit numero ſecundo, eodem titulo*; quamuis illi ibi dicant teneri pœnitentes acceptare aliquantulam ſaltem minimam veluti vnam orationem Dominicam, aut ſalutationem Angelicam; quam tamen limitationem inutilem prorſus iudicat ipſe Nauarrus. Certe non inuenio fundamentum huic ſententiæ Nauarri, niſi forte dicat, peccatorem in hac vita non teneri ſatisfacere pro pœna temporali, & ideo poſſe eam remittere in purgatorium, ac proinde non teneri quoad hoc obedire iudici, ac confeſſori id præcipienti, nec ſe poteſtati clauium ſubdere; & deinde quia ex communi omnium conſuetudine conſtat, nullum confeſſarium negare abſolutionem pœnitenti, eo ſolum modo, quod nolit illam acceptare. Et pro hac etiam opinione citari poteſt Caietanus *tomo 1. opuſc. tract. 6. q. 2. ad 2.* vbi dicit nõ ſolum non teneri illam acceptare, ſed nec etiam implere poſt acceptatam, & vt notat Soarius *citatus num. 1.* in eo magis conſequenter videtur loqui, quam Nauarrus; Nauarrus enim aſſerit non teneri illam acceptare, teneri tamen ſub mortali implere ſi acceptet; loquitur, inquam, magis conſequenter, quam Nauarrus, quia illa acceptatio non eſt votum, nec promiſſio, ſed eſt tantum ſimplex propoſitum, propoſitum autem non inducit obligationem. Verum negamus aſſumptum Nauarri, quo negato corruunt cætera illius fundamenta, & dicimus teneri in hac vita pœnitentem ſatisfacere pro peccatis ſuis, & implere ſatisfactionem impoſitam, quia ſatisfactio eſt pars integralis ipſius confeſſionis & ſacramenti, ſacramentum autem in hac vita debet integrari, & non in alia. Ad conſuetudinem, quam affert, nego talem eſſe conſuetudinem: imo confeſſores docti contrarium efficiunt, niſi in caſibus num. 9. explicatis.

Sed quid ſi pœnitens quando confeſſarius vult imponere pœnitentiam, nolit illam acceptare, nec abſolutionem ab eo confeſſario recipere, ſed alium velit confeſſarium adire, cui de nouo ſua peccata aperiat, à quo abſoluatur. Reſpondet Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſp. 38. ſectione ſeptima, numero quarto, in editione Moguntina*, ſi reuera confeſſarius ei nullam vim inferat, non eſſe abſolute liberum, nec licitum pœnitenti ſacramentum inchoatum relinquere, & effugere iſtius Sacerdotis iudicium, cui ſe ſemel ſubdidit, & alium quærere, quia iam eſt veluti iudicium præuentum ab hoc iudice, & quia videtur irreuerentia inchoatum ſacramentum non integrare cum illo confeſſario, apud quem fuit inceptum, ac proinde vt iuſte & licite fieri poſſit, debet dari cauſa licita, & honeſta, quæ non hic apparet; ego vtraque manu hanc ſententiam amplector, ſemper enim mihi viſum fuit, id fieri non poſſe abſque cauſa propter irreuerentiam ſacramenti, quæ reuera ibi datur, vbi cauſa relinquendi inceptum ſacramentum non datur; quamobrem oportet, vt confeſſarij non exagitent pœnitentes plus nimio, ne illi inde occaſionem arripiant non integrandi ſacramenti, tantum enim poſſunt excedere in his obiurgationibus, vt iuſtam cauſam ad id præbeant pœnitentibus. 18.

Obſer

19. Obiter rogabis, an poſſit pœnitens obligari à confeſſario ad implendam pœnitentiam antequã abſoluatur? Reſpondeo breuiter, ſi loquamur de ſatisfactione tantum, vt eſt vindicta ſceleris commiſſi, & pœnæ relictæ, non poſſe Sacerdotem hoc facere, per ſe loquendo, quia nullum ad hoc ius habet, nec habet per ſe iuſtam cauſam differendi abſolutionem: at vero ſi propter curationem, & medicinam iudicet confeſſarius id expedite ad ſalutem animi pœnitentis, poterit id efficere, & pœnitens tenetur obedire, quia tunc potius agitur de condigna diſpenſatione ad remiſſionem peccatorum, quam de ſatisfactione pro temporali pœna, vnde illud præceptum à confeſſario impoſitum implendi pœnitentiam, priuſquam abſoluatur, non tam eſt noua impoſitio, quam declaratio alicuius obligationis, & ita docet expreſſe Soarius *citatus tom. 4. de pœnit. diſp. 38. ſect. 7. num. 9.*

CAPVT IV.

Vtrum neceſſe ſit pœnitentiam implere in gratia: & an ſatisfactio pœnitentiæ ſacramentalis per alium poſſit impleri: & an vnus confeſſarius poſſit impoſitam pœnitẽtiam ab alio tollere, vel mutare.

SVMMARIVM.

Proponuntur quæſtiones explicandæ in prima parte tituli. num. 1.
An ille, qui pœnitentiam implet in peccato mortali, ſatisfaciat integritati ſacramenti. num. 2.
An impleat pœnitentiam ieiunij ſibi impoſiti ille, qui tota die ieiunat, & nocte ieiunium frangit. num. 3.
An teneatur pœnitens implere pœnitentiam, ſi ſibi conſtet, confeſſionem fuiſſe inualidam. num. 4.
An quando confeſſarius imponit ieiunium in vigilia beatæ Virginis vno ieiunio duplici obligationi, diei ſcilicet, & pœnitentiæ ſatisfaciamus. num. 5.
An pœnitentia impleta in mortali ſtatim habeat effectum ex opere operato, refertur opinio affirmans. num. 6.
Refertur & præfertur negans. num. 7.
Reſpondetur fundamento primæ opinionis. num. 8.
Vtrum recedente fictione redeat effectus. num. 9.
Quid ſi pœnitens pœnitentiam impleat non ſolum in peccato mortali, ſed etiam per actum malum. num. 10.
An qui implet pœnitẽtiã in mortali mortaliter peccet. n. 11.
An iniunctã pœnitẽtiam per alium poſſimus implere. n. 12.
An confeſſarius poſt datam pœnitentiam, poſſit declarare ſuam mentẽ fuiſſe, vt illa per alium poſſit impleri. n. 13.
An æqualis confeſſarius poſſit mutare, vel minuere pœnitentiam ab æquali impoſitam. num. 14.
Refertur opinio negans. ibid.
Aſtruitur opinio affirmans. num. 15.
Soluuntur fundamenta prioris. num. 16.
An extra confeſſionem. num. 17.
An inferior Sacerdos poſſit mutare ſententiam ſeu pœnitentiam à Superiori pro reſeruatis impoſitam. num. 18. *verſ. ſolum hic.*
An Superior Papa vel Epiſcopus poſſint mutare pœnitentiam à confeſſariis inferioribus impoſitam. num. 19.
An vice verſa inferior Sacerdos poſſit pœnitentiam pro peccatis non reſeruatis iniunctam à Superiore mutare vel minuere. num. 20.
An ſaltem in aliquo caſu ex epicheia poſſit inferior Sacerdos immutare pœnitentiam impoſitam à ſuperiore pro reſeruatis. num. 21.
An mutatio vel moderatio pœnitentiæ, vt valide fiat, neceſſe ſit vt eadem peccata iterum in confeſſione alia repetantur. num. 22.
Quid indulgentiæ valeant ad remittendas pœnas debitas culpis dimiſſis. num. 23.

PRima pars tituli propoſiti multas inuoluit quæſtiones: has ſcilicet, vtrum ſatisfactio impleta in peccato mortali ſufficiat ad integritatem ſacramenti, & ad implendam obligationem à confeſſario impoſitam: deinde vtrum pœnitentia impleta in mortali aliquem effectum ſtatim ſortiatur ex opere operato: tertio vtrum recedente fictione, & ſublato obice redeat ſtatim effectus ex opere operato: quarto vtrum peccet mortaliter ille, qui pœnitentiam iniunctam à confeſſario in peccato mortali implet. has quatuor præcipue quæſtiones, & hæc quatuor dubia, comprehendit prima pars tituli propoſiti, quæ omnia ſuo ordine enodabimus. 1.

2. Primùm dubium eſt, vtrum ille qui in peccato mortali pœnitentiam iniunctam à confeſſario implet, ſatisfaciat integritati ſacramenti, & obligationi impoſitæ ab eodem confeſſario: & ad vtrumq; reſolutiue, & affirmatiue reſpondeo, eſt communis reſolutio, & ideo allegationibus authorum ſuperſedeo. Vide Soarium ita reſoluentem *tom. 4. de pœnit. diſp. 38. ſect. 8. initio in impreſſione Moguntina.* Probatur primò, quia impoſitio illius pœnitentiæ eſt præceptum quoddam humanum impoſitum à confeſſario tamquam à iudice, & impletio illius pendet ab hoc præcepto humano: in præceptis autem humanis ſolùm præcipitur opus faciendum, non modus faciendi; ergo etiamſi in peccato mortali illud opus exequamur, obligationi impoſitæ, & integritati ſacramenti ſatisfacimus. Confirmatur, quia tam in aliis præceptis, quam in aliis ſacramentis ad valorem, & obligationem illorum ſatis eſt efficere ſubſtãtiam operis præcepti, etiamſi extra caritatem fiat: ſic qui in peccato mortali Miſſam audit, ſatisfacit obligationi præcepti illius, & qui in peccato mortali matrimonium contrahit, valide contrahit; ergo etiamſi hæc ſatisfactio & pœnitentia in peccato mortali impleatur, per eam ſic impletam ſacramentum integratur, & obligationi implendi illam planè ſatisfacit. Secundo, quia quamuis obligatio ſatisfaciendi Deo pro pœnis temporalibus ex peccatis remiſſis relictis, abſolute loquendo, ſit fortaſſis de iure diuino, cum de iure diuino teneatur homo tollere ac remouere impedimentum gloriæ, tamen obligatio hæc in particulari, & hæc remotio à confeſſario impoſita, quatenus à iudicio illius pendet, eſt præceptum quoddam humanum ordinatum ad hunc finem aſſecutionis ipſius gloriæ: materia autem huius præcepti eſt impoſitio ipſius pœnitentiæ, vnde exhibita materia pœnitentiæ, tota obligatio impoſitæ pœnitentiæ ceſſat, & iam non amplius hoc præceptum obligat; nobis enim non imponitur obligatio implendi hoc præceptum in gratia, & tollendi hunc obicem gloriæ ſtatim cum effectu, ſed faciendi id per quod tolli poſſit iudicio humano; quare impleto præcepto, & exhibita materia illius, ſatisfit obligationi ipſius præcepti, etiamſi in peccato mortali impleatur.

3. Addit autem Soarius hoc adeo eſſe verum, vt ſi

ſi imponatur ieiunium à confeſſario pro prædicta ſatisfactione, & pœnitens tota die ieiunet, & poſtea nocte in quantitate collationem excedat, ita vt ieiunium infringat, adhuc ſatisfacere præcepto impoſito, & pœnitentiam implere: quod nullo modo approbo, niſi id confeſſarius in impoſitione præcepti pœnitentiæ explicet, leges enim humanæ, & præcepta pendent ex intentione imponentis; at dum confeſſarius ſuam intentionem ſufficienter non explicat, credendum eſt, voluiſſe imponere eo modo, quo illud imponit Eccleſia taleque, quale ſufficiat ad impletionem præcepti Eccleſiaſtici: per illud autem ieiunium non impleretur præceptum Eccleſiaſticum, vt patet; quare niſi aliter confeſſarius explicet, per ipſum ieiunium non impleretur pœnitentia iniuncta.

4. Illud ergo certius exiſtimo, ſi pœnitenti conſtet ſacramentum fuiſſe inualidum, non teneri illum pœnitentiam à confeſſario in eo iniunctam implere, quia præceptum illius implendæ impoſitum illi fuit à confeſſario ſub compenſatione fructus ipſius confeſſionis, & ſub hac tacita conditione fuit acceptata; quare non impleta conditione ceſſat obligatio pœnitentiæ implendæ, alias obligaretur pœnitens ad duplicem pœnitentiam pro eadem confeſſione exhibendam, cum teneatur eandem confeſſionem repetere, & aliam pœnitentiam acceptare. & ita docet optime Henriq. *libro quinto, de pœnit. capite vigeſimoſecundo, numero* 7. Adde, quia cauſa ob quam fuit impoſita pœnitentia, fuit illa confeſſio: confeſſio autem inualida, non eſt confeſſio, ac proinde ceſſante cauſa ceſſat effectus.

5. Si tamen in honorem feſti alicuius peculiaris impoſita ſit pœnitentia à confeſſario: v. c ſi in omnibus vel in aliqua vigiliarum beatæ Mariæ Virginis imponat ieiunium, tunc quidem vno eodemq; ieiunio vtrumque præceptum implet, tam Eccleſiæ, quam confeſſarij: vnde etiam, ſi per impotentiam à ieiunio illius diei excuſatur, non tenetur pœnitens implere alio die ieiunium à confeſſario impoſitum, ſicut nec Eccleſiæ, quia cenſetur onus diei, ſicut recitare horas canonicas, audire Miſſam tali die; ſectis ſi ita tempus non præfigit, ac determinat. ita docet expreſſe Henriq *libro quinto, de pœnit. capite vigeſimoſecundo, numero 7. fine*, & pro ſe citat Nauarrum *cap 12. num.* 54. ſic qui vouet ieiunare, aut orare certo die, non tenetur eo lapſo in alio ieiunare, vel orare: Secus ſi confeſſarij præcipiant pœnitentibus ieiunium diebus Veneris ſabbati vnius menſis, vel anni, tunc enim qui aliquo dierum illius temporis non ieiunaret, teneretur in alio poſtea die ieiunare, iuxta eundem Nauarrum *dicto num.* 54. & iuxta Syluestrum *verbo Votum 2. quæſt.* 4.

6. Secundum dubium eſt, vtrum pœnitentia impleta in peccato mortali, ſtatim habeat effectum ex opere operato. in quo dubio duplicem opinionem inuenio. Prima minus probabilis docet ſtatim ſuum habere effectum ex opere operato: eam tenet Marſilius *in 4. quæſtione vndecima, articulo tertio*. Medina *C. de confeſſione. quæſt. de pœnitentia extra gratiam impleta*: Scotus, & omnes, qui de ſatisfactione ex opere operantis ita opinantur. Fundamentum huius opinionis eſt, quia confeſſor mutat pœnam purgatorij in tale opus, & non præcipit, vt fiat in gratia; ergo per ipſum opus exhibitum ſatisfacit, tantum pœnarum hic patiendo, quantum illic patiendum eſt plus minuſve. Secundo, quia ſacramentum non ſortitur effectum ex opere operato, propter aliquẽ obicem, ſed huic effectui remiſſionis pœnæ temporalis non ponitur obex propter ſolum ſtatum peccati mortalis, in quo pœnitens pœnitentiam implet; ergo, &c.

Secunda opinio verior & probabilior docet ſatisfactionem impletam in peccato mortali, non poſſe habere effectum ex opere operato durante illo ſtatu: ita docent communiter Theologi, Caietanus *tomo primo, opuſc. tract. 6. quæſt. vltima.* Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſputatione trigeſimaoctaua, ſectione octaua, numero tertio, in editione prali Moguntini*, Victoria *in Summa numero* 200. *&* 201. Nauarrus *capite primo, de pœnit. diſtinctione ſexta, numero* 48. Petrus Soto *lectione vltima de ſatisfactione*, Sotus *diſt.* 19. *quæſt. 1. art.* 5. Ledeſma 2. *p. 4. quæſt. 13. art. 3. dub.* 4. Adrianus *quæſt. 2. de ſatisfactione in ſolutionibus argumentorum*. Fundamentum illorum eſt. Primo, quia ſtatus peccati mortalis pœnitentis eſt obex contrarius effectui ipſius pœnitentiæ à confeſſario iniunctæ, atq; adeo eſt obex remiſſionis pœnæ temporalis relictæ ex peccato mortali vel veniali remiſſo, ac condonato per ipſum confeſſionis ſacramentum, quod patet etiam in aliis ſacramentis Baptiſmi, Euchariſtiæ, Vnctionis, ordinis, &c. nam ſi homo illa ſacramenta in peccato graui, ac mortali ſuſcipiat, non conſequitur remiſſionem alicuius pœnæ temporalis; ergo neque etiam illam conſequitur implendo pœnitentiam iniunctam à confeſſario in eodem peccato mortali, cum ipſa pœnitentia ſit pars integralis huius ſacramenti, & id quod obex eſt ſacramento, etiam debet eſſe obex effectui partis illius. Secundo, quia remiſſio pœnæ temporalis eſt effectus ſupernaturalis, præparans hominem ad gloriam & viſionem Dei quatenus remouet impedimentum illius, quod eſt ipſa pœna temporalis, vel in hac vita, vel in alia in purgatorio pa[t]ienda; ergo non poteſt conferri, niſi ei, qui eſt proportionatus ad gloriam, & amicus Dei. Tertio, quia ſicut Chriſtus inſtituit legem, vt pœna æterna peccato mortali, culpæque reſpondens in pœnam temporalem amicabilem commutetur per veram confeſſionem & remiſſionem ipſius culpæ, & peccati, ita vt hæc pœna temporalis nullo modo remittatur niſi homo amicus Dei & in gratia exiſtens pro illa ſatisfaciat, vt ſupra probauimus. ita conſtituit legem vt hæc pœna temporalis nullo modo habeat ſtatim effectum, ex opere operato, niſi homo in gratia exiſtens pro illa ſatisfaciat implendo pœnitentiam à confeſſario iniunctam.

Et ſic conſtat ex dictis, quid reſpondendum ſit ad fundamentum contrariæ opinionis, non enim confeſſor imponendo pœnitentiam ipſi pœnitenti per quam ſatisfaciat pœnæ temporali, ita commutat pœnam purgatorij, vt ex vi operis impoſiti remittatur ipſa pœna temporalis, ſed vt per illud opus pœnitentiæ iniunctæ applicetur virtus paſsionis Chriſti, quæ non applicatur niſi ſubiecto diſpoſito, & non ponenti obicem. 8.

Tertium dubium eſt, vtrum recedẽte fictione, & ſublato obice peccati redeat ſtatim effectus ex opere operato, in virtute pœnitentiæ in ſtatu ipſius peccati impletæ. Et hac de re triplex eſt ſententia. Prima abſolute negat hanc ſatiſfactionem habere effectum recedente fictione. hanc docent Adrianus, Sotus, & Ledeſma *citati numero ſeptimo*, quia 9.

reditio talis effectus maximum eſt beneficium, cuius indignus fuit ille, qui in peccato mortali pœnitentiam impleuit, & quia nullibi in ſcriptura ſacra inuenitur promiſſio talis reditionis; inutiliter ergo, & ſine fundamento ea aſſeritur. Secunda ſententia diſtinguit inter opera impoſita in ipſa pœnitentia: quædam enim ſunt opera, quæ confeſſarius imponit in pœnitentia ipſi pœnitenti, quæ nullum effectum relinquunt pro ſe, vt orare, audire ſacra, reuerentiam cruci exhibere, & alia ſimilia: alia quæ effectum aliquem pro ſe relinquunt, vt ieiunia, eleemoſynæ, flagella, & corporis macerationes: ieiunia enim, flagella, &c. relinquunt attenuationem in corpore, & debilitatem quandam; eleemoſynæ priuationem rei per eleemoſynam datæ: vnde docet hæc opinio ſi pœnitentia ſit iniuncta, & impleta in operibus quæ nullum effectum reddunt, ac relinquunt poſt ſe, non redire effectum ex opere operato recedente fictione, & ſublato obice peccati; ſi vero ſit ſatiſfactum, & iniuncta pœnitentia in operibus, quæ in ipſo operante, & implente aliquem effectum poſt ſe relinquunt; aiunt Doctores iſtius opinioni; redire prædictum effectum remiſſionis pœnæ temporalis recedente tali fictione, ratione effectus poſt ſe relicti. ita docent Paludanus *in 4. diſtinct. 15. quæſt. 1. artic. 3.* D. Anton. 3. *part. titulo* 14. *cap.* 20. §. *ſecundo.* Sylueſt. *verbo Satiſfactio quæſt.* 3. quæ plane diſtinctio videtur omnino impertinens, & ſine vllo fundamento inducta. Prior vero ſententia non eſt improbabilis propter ſuas rationes, & quia cùm ſatisfactio pro pœna temporali iterari poſſit per confeſſionem aliam aliorum peccatorum, & cum multis modis illa pœna temporalis remitti, ac tolli poſſit, nulla videtur ratio ſufficiens ob quam dicamus redire prædictum effectum remiſſionis temporalis ex opere operato poſtea recedente obice, & fictione. Tertia tamen ſententia verior, & probabilior docet hanc ſatisfactionem habere poſtea ſuum effectum recedente fictione. eam tenet expreſſe Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſp.* 38. *ſect.* 8. *num.* 5. *ſub prælo Moguntino.* Caietanus *tomo* 1. *opuſc. tract.* 6. *quæſt. vltima.* Petrus Soto *lectione vltima de ſatiſfactione.* Victoria *in Summa numero.* 201. Nauar. *de pœnit. diſtinctione ſexta, capite primo, numero quadrageſimo octauo*, quos omnes citat, ac ſequitur Soarius allegatus. Probatur facile, quia ſi contingat, dari ſacramentum pœnitentiæ validum, & informe, habet effectum recedente fictione, vnde cum ſatisfactio ſit pars huius ſacramenti, debet neceſſario naturam totius imitari. & confirmatur, quia ſicut non tenetur quis iterare confeſſionem informem, ita non tenetur iterare ſatisfactionem exhibitam extra ſtatum gratię; ergo ſicut recedente fictione redit effectus ſacramenti confeſſionis ex opere operato debitus; ita etiam recedente fictione redebit effectus ſatisfactionis ex opere operato: nam licet illa ſatisfactio à confeſſario impoſita vt eſt opus operantis, ſit opus mortuum, & ideo nunquam habeat effectum, tamen, vt eſt opus ſacramentale, & vt illi à confeſſario virtute ſacramenti applicantur merita Chriſti, non eſt negandum ſemper eſſe opus ex ſe, & ex ſua natura viuum, mortificatum tamen ratione ſubiecti, ita vt in illo ratione ſtatus peccati ſuum effectum ex opere operato habere non poſſit; recedente autem ſtatus obice poſſit.

10. Sed quid ſi ipſa ſatisfactio & pœnitentia à confeſſario impoſita impleatur non ſolum in ſtatu peccati mortalis, ſed etiam per opus peccaminoſum: v. c. ſi confeſſarius iniungat vt bis in anno vel menſe confiteatur, & ille confeſſiones ſacrilegas efficiat, habebit ne tunc effectum hoc opus peccaminoſum recedente fictione, quatenus ſatiſfactorium eſt. Reſpondeo cum Soario proxime allegato num. *6.* dupliciter: primo non habere, quia vt illud opus ſit ſatisfactorium de ſe, & vt habeat ſuum effectum ex opere operato, neceſſe eſt vt non ſit malum; neque enim quatenus malum ſatisfactorium eſſe poteſt, quia non poteſt eſſe quatenus tale inſtrumentum morale, aut moraliter proportionatum ad hunc effectum. Secundo reſpondeo adhuc recedente fictione poſſe habere effectum, & ratio eſt, quia baptiſmus etiamſi cum fictione, & peccato mortali ſuſcipiatur, poſtea recedente fictione remittit totam pœnam ſimul cum culpa, & ſuum habet effectum ex opere operato; verum ego primam reſponſionem magis approbo, quia in baptiſmo eſt diuerſa ratio propter characterem, & quia illa actio ſatisfactoria quoad ſubſtantiam fuit mala, & non fuit punitio delicti, ac proinde nec ſatisfactoria, vno enim peccato non poſſumus pro alio ſatisfacere, & vt ſic, & quatenus mala non poteſt eſſe inſtrumentum per quod vel cui applicentur Chriſti merita.

Quartum dubium eſt, an peccet mortaliter ille, qui implet pœnitentiam iniunctam à confeſſario in peccato mortali: nam quod mortaliter peccet, videtur manifeſtum, quia ponit obicem effectui partis integralis ſacramenti, & ſuſcipit partem ſacramenti indigne: ſicut enim, qui ponit obicem toti ſacramento ſcienter, & animaduertenter, peccat mortaliter, ita & qui ponit obicem parti illius, mortaliter peccare debet, & reuera, ſpeculatiue loquendo, argumentum procedit, & hoc eſt valde probabile, tamen quia de fide eſt ſacramenta omnia conferre gratiam ex opere operato; & non ita certum eſt, pœnitentiam & ſatisfactionem à confeſſario iniunctam in gratia impletam, remittere pœnam temporalem ex eodem opere operato, & ea opinio, quæ ipſi pœnitentiæ ſimilem effectum negat remiſſionis pœnæ temporalis, probabilis etiam ſit, ideo practice, & moraliter loquendo, dicendum eſt non eſſe peccatum mortale implere pœnitentiam iniunctam à confeſſario in eodem peccato: ita docet, & optime, Soarius *tomo* 4. *de pœnitent. diſputatione* 38. *ſectione* 8. *numero* 7. *ſub prælo Moguntino.* 11.

Alia pars tituli propoſiti an iniunctam pœnitentiam à confeſſario per alium poſſit pœnitens implere; ita vt per alium facta non ſolum ſufficiat ad implendum præceptum confeſſarij, ſed etiam ad conſequendum effectum ex opere operato remiſſionis pœnæ temporalis pro illo; pro quo fit? Negat omnino Ledeſma *quæſtione decima-quarta, articulo* 4. quia ſi pœnitentia impleatur per alium, ille actus impletionis prædictæ pœnitentię, non eſt pars ſacramenti: nam partes ſacramenti ſunt actus ipſiuſmet pœnitentis; vnde cum non ſit actus pœnitentis, ſacramenti pars eſſe non poteſt, nec ſubiectus claui Eccleſiæ. Reſpondendum tamen eſt ex licentia & voluntate confeſſarij poſſe pœnitentiam per alium impleri, & ſuum effectum ex opere operato in eo pro quo impletur ſortiri: ſecus vero ſi ſine voluntate confeſſarij fiat. & ratio eſt, quia impoſitio pœnitentiæ, eſt præceptum quoddam impoſitū à confeſſario, qui 12.

eſt legitimus iudex in hoc foro: præceptum autem ſuperioris nullus ſubditus poteſt mutare, tollere, aut alterare: vnde quoties confeſſor præcipit, vt pœnitens ieiunet, oret, &c. non implebit præceptum, etiamſi alius ipſius nomine oret, aut ieiunet, & conſequenter quando cõfeſſarius abſolute præcipit, vt pœnitens hoc vel illud faciat, intelligitur illi imponere obligationẽ perſonalẽ per ſeipſum, & non per alium implendam, excepta eleemoſyna, quam ille poteſt dare ſeruo, vt pauperibus diſtribuat; quia adhuc dici poteſt ſuo modo illa eleemoſyna perſonalis, cum de ſuo & ex bonis ſuæ propriæ perſonæ fiat. ita communiter Doctores *in 4. diſtinct.* 29. D. Bonau. *articulo* 1. *quæſt.* 1. *&* 2. Durand. *quæſt.* 2. Richard. *artic.* 1. *quæſt.* 3. Gabriel *diſtinct.* 16. *quæſt.* 2. *art.* 8. *dubio vltimo.* Alenſis 4. *part. quæſt.* 24. *membr.* 4. *artic.* 4. Med. *Cod. de confeſſ. quæſt. de pœnitentia tempore, quo celebratur impleta.* Caiet. *in Summa verbo Satisfactio capite ſecundo.* D. Anton. 3. *part. titulo* 14. *capite vigeſimo.* §. 1. Altiſiodorenſ. *libro quarto, Summa tract.* 6. *quæſt.* 2. *cap.* 3. Angelus *verbo Satisfactio. num.* 3. Armilla *ibi* §. 6. Soto *diſtinct.* 19. *quæſt.* 2. *artic.* 4. Ledeſma *quæſt.* 4. *art.* 4. Corduba *lib.* 5. *de indulgent. quæſt.* 5. *ad octauum circa finem quæſtionis*, quos omnes citat, ac ſequitur Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſputatione trigeſima octaua, ſectione nona, numero primo.* Ex voluntate autem confeſſarij id poterit fieri, quia poteſt confeſſarius imponere pœnitentiam ſub ea conditione, vt ſi eam pœnitens per ſe implere non poſſit, impleat per alium, quia etiam hoc modo impleta ſemper intelligitur actus perſonalis pœnitentis quatenus ad illius petitionem, & preces fit, & vt ſic poteſt eſſe ſuo modo pars ſacramenti ſuſcepti; ergo poteſt etiam, vt ſic habere effectum ex opere operato in illo pro quo fit, neque enim neceſſe eſt, vt pœnitens per ſeipſum exerceat omnes actus, qui ſunt partes huius ſacramenti: & hoc modo bene intelligitur poſſe pœnitentem implere ſatisfactionem per aliũ ſibi à confeſſario impoſitam, vt docet etiam D. Thomas *diſtinct.* 20. *q.* 1. *a* 2. *quæſtiunc.* 3. Paludanus *quæſt.* 3. *art.* 1. Syluest. *verbo Satisfactio. quæſt.* 3.

13. Dices hoc poſſe fieri quando à principio cõfeſſarius impoſuit pœnitentiam explicando pœnitenti, vt illam poſſit per alium implere: at ſi à principio id non declarauit, non poterit poſtea id declarare, & explicare, niſi in alia confeſſione, quia iam expleuit actum iudicij huius fori. Reſpondeo in primis ſi Confeſſarius id à principio intellexit, bene poſſe poſtea ſuam mentem explicare, in eo caſu, & circunſtantia, quo pœnitens non ita intellexerit, ſic enim iudices in foro externo ſæpe mentem ſuæ ſententiæ, quando non ita bene percipitur, declarant; ſecus vero, ſi à principio non ita intellexit; quamobrem, oportet vt confeſſarij in imponendis pœnitentiis ſe bene explicent, ne laqueos iniiciant pœnitentibus.

14. Vltima pars tituli propoſiti erat, vtrum vnus confeſſarius poſſit tollere, mutare, vel moderari pœnitentiam ab alio impoſitam? Et quæſtio vel eſſe poteſt de ſuperiori reſpectu inferioris, vel de inferiori reſpectu ſuperioris, vel de æquali reſpectu æqualis confeſſarij; & de omnibus agemus. Circa æqualem confeſſarium reſpectu æqualis, bipartita eſt opinio. Prima docet non poſſe æqualem confeſſarium, tollere, minuere, mutare, aut moderari pœnitentiam ab alio ſibi æquali impoſitam, non ſolum extra confeſſionem, ſed nec etiam in illa. eam tenet Soto *diſtinctione decimanona, quæſt.* 2. *art.* 4. Victoria *in Summa num.* 323. & alij probant, quia par in parem non habet imperium; quare nec etiam iterata confeſſione eorundem peccatorum, poterit æqualis Sacerdos mutare, aut moderari, nec dum tollere pœnitentiam ab alio impoſitam cum ſit æqualis, & æqualis iudex non habeat imperium in æqualem: deinde, quia in ea mutatione maxima infertur iniuria priori confeſſario, quia ille iuſtam tulit ſententiam, & erat legitimus iudex in eo foro, quæ ſententia non poteſt reuocari ab alio æquali nec ex toto, nec ex parte; ſic enim in foro externo ſententia ab vno iudice data, non reuocatur ab alio æquali: tertio, quia iam cauſa & iudicium fuit à priori præuentum, & illi ſe reus ſponte ſubdidit, ac commiſit, & ab eo præceptum pœnitentiæ acceptauit, & remiſſionem culpæ obtinuit; ergo illi debet omnino parere in executione pœnæ: non eſt improbabilis hæc ſententia.

Secunda probabilior & vtraque manu apprehendenda docet: poſſe æqualem confeſſarium audita confeſſione eorundem peccatorum pœnitentiam ab alio æquali impoſitam, mutare, minuere, moderari, imo & tollere omnino ſi opus ſit, & tanta ſit contritio pœnitentis, vt prudenter iudicet omnem culpam, & pœnam temporalem culpis debitam ei fuiſſe remiſſam: ita communiter Doctores: Syluester *verbo Confeſſio* 1. *quæſt.* 27. *num.* 31. vbi citat Monaldum. Angelus *verbo Confeſſio* 6. *num.* 4. Henriquez *lib.* 5. *de pœnit. cap.* 22. *num.* 2. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 26. *num.* 22. Roſella *verbo Confeſſio ſacramentalis. num.* 11. & probabilem dicit Victoria *num.* 211. Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſp.* 38. *ſect.* 10. *numero* 5. *in prælo Moguntino.* Ledeſma *quæſtione vigeſima, articulo quarto.* Medina *tit.* 2. *quæſt.* 45. Probatur primo, quia idem confeſſarius poteſt pœnitentiam à ſe impoſitam, in alia cõfeſſione mutare, minuere, & moderari, vt neceſſario debent concedere prioris opinionis authores; ergo & alius æqualis etiam poterit idipſum iterata confeſſione eorundem peccatorum efficere, nam eadem eſt ratio de æquali confeſſario, & de eodem, quando iudicium, ſeu confeſſio iteratur. Secundo, quia licet prior confeſſarius tamquam legitimus iudex iuſtam ſententiam tulerit, nihilominus pœnitens eandem cauſam iam iuſte iudicatam iterum in aliud iudicium æquale afferre poteſt, & nouam expectare ſententiam, vt ordinarie fit in confeſſionibus generalibus; ergo alius confeſſarius poterit ſuo arbitratu iuſtam pœnitentiam imponere iuxta præſentem ſtatum pœnitentis, ac ſi prius non eſſet cauſa iudicata: ergo poterit priorem pœnitentiam mutare in aliam non ſolum æqualem, ſed etiam minorem, imo & interdum omnino tollere, & vel leuiſſimam vel nullam imponere, vt ſi pœnitens accedat magis diſpoſitus, magiſque contritus, & confeſſarius intelligat illum non egere alia medicina ad dimiſſionem pœnæ, vt ſignate animaduertit Soarius numero ſexto. Confirmatur, quia ſi aliam pœnitentiam imponat, & pœnitens teneatur vtramque implere, & hanc de nouo impoſitam, & aliam priorem, iam cogendus erit pœnitens ad duplicem ſatisfactionem exhibendam pro iiſdem culpis: at hoc erit contra rationem, non enim puniendus eſt peccator bis in idipſum. Tertio, quia iudicium, & poteſtas clauium, non eſt data propter confeſſarios, ſed propter pœnitentes; ergo ſi expediat pœnitenti, poterit vnus confeſſarius pœnitentiam ab alio impoſitam

poſitam immutare, vel minuere; ſi enim poteſt mutare in æqualem, poteſt etiam minuere, & tollere, ſi ita iudicauerit expedire bono pœnitentis, eadem enim eſt ratio partis ad partem, & totius ad totum. Confirmatur, quia miniſtri huius ſacramenti ſunt veluti materialiter diuerſi, & poteſtas in omnibus ſemper eſt eadem, vnde ſi idem ipſe Sacerdos poteſt in alia confeſſione pœnitentiam à ſe impoſitam mutare, idem poterit alius æqualis in iuriſdictione. Quarto, quia nulla hîc fit iniuria priori Sacerdoti, & quia (vt dixi) iudicium hoc ad bonum pœnitentis, ac rei ordinatur, non ad authoritatem, aut vtilitatem iudicis pœnitentiam imponentis. & quia ita Chriſtus hoc iudicium ac tribunal inſtituit, vt ſuper eandem cauſam eſſet iterabile & toties, quoties pœnitens voluerit illud iterare ad maiorem ſuam vtilitatem, & prouentum ſpiritualem, non per modum appellationis, ſed per modum iudicij æqualis præcedenti, & ideo nec poſterior iudex facit iniuriam priori, nec prior poſteriori, quia etiam prior non poteſt imponere præceptum pœnitenti vt alteri eadem peccata nō confiteatur, regulariter loquendo. Quinto, quia parum refert, quod iudicium ſit præuentum à priori confeſſario, quia per illam præuentionem, ac præoccupationem, non acquiritur ſpecialis iuriſdictio, quia Chriſtus ita inſtituit hoc iudicium in fauorem pœnitentis, vt quoties voluerit, poſſit æqualem iudicem adire, & ſic, propriè loquendo, poſterior non reuocat prioris ſententiam, ſed ſuam coram Domino profert, ad cuius prolationem ceſſat alia, ſi reus iſtam voluerit acceptare, ſemper enim illi liberum eſt, quam voluerit eligere.

16. Et ſic obiter fundamenta prioris opinionis iam ſoluimus. Ad illud pronunciatum, par in parem non habet imperium reſpondeo, id verum eſt in iudicio forenſi ac foro ſoli, nō autem in foro poli, propter rationes factas; quamuis enim hoc ſacramentum inſtitutum ſit à Chriſto Domino ad iudicij formam, tamen ea forma iudicij ſemper ordinata eſt in bonum rei, neque in omnibus ſequi debet proportionem iudicij forenſis, vt patet.

17. Sed rogas, an etiam extra confeſſionem poſſit æqualis confeſſarius mutare pœnitentiam ab alio æquali impoſitam, hoc eſt, non audita priori confeſſione eorundem peccatorum? Affirmat Nauarrus cum aliis *conſilio 26. de pœnitent. & remiſſ.* & idipſum docet etiam *in manuali Latino capite vigeſimoſexto, numero vigeſimoſecundo*, ad finem: ibi, *etiam non iterata confeßione eorundem peccatorum, ob quæ prior pœnitentia impoſita fuit.* quod perinde eſt ac dicere, etiam extra confeſſionem: ſed opinio Nauarti falſa omnino cenſetur à Soario *dicto tomo quarto, de pœnit. diſputat.* 38. *ſect.* 10. *numero* 4. *ad finem*, & ab omnibus fere Doctoribus num. 15. allegatis; & ratio eſt in promptu, quia eadem eſt poteſtas in hoc ſacramento ad ligandum, atque ſoluendum: vnde ſicut poſterior confeſſarius non poteſt ligare abſq; ſacramento, ſic etiam neque ſoluere; quæ ratio etiam euidenter probat, nec priorem cōfeſſarium poſſe poſt aliquod interuallum temporis ſuam propriam ſententiam mutare, vel moderari, niſi in nouo ſacramento; ſufficiet tamen tunc dicere in generali: Confiteor omnia peccata, quæ iam confeſſus ſum, ſi Sacerdos illorum recordetur & cum attritione ſaltem, alias ſi non recordetur, omnia neceſſario iterum repetenda erunt. & confirmatur, quia vterque eſt actus iudicij & iuriſdictionis, qui actus non poteſt valide exerceri cauſa non audita, vnde vt valide exerceatur, & pœnitentia mutetur, neceſſe eſt vt iterum cauſa in eodem, vel in alio iudicio æquali audiatur: ſicut enim nullus confeſſarius poteſt ligare ſeu imponere pœnitentiā ſacramentalem extra ſacramentum confeſſionis, ita non poteſt ab illa ſoluere, ſeu illam mutare.

Circa ſuperiorem, an poſſit mutare pœnitentiam impoſitam ab inferiori: notandum eſt in ſuperiori triplicem poſſe inueniri poteſtatem, 18.
vna eſt ad reſeruanda peccata, alia ad adminiſtrandum hoc ſacramentum; tertia ad remittendas pœnas per indulgentias; quæ poteſtas nō ſemper eſt coniuncta cum poteſtate reſeruandi peccata, vt patet. Si loquantur de peccatis reſeruatis, ceſſat quæſtio, quia inferior Sacerdos non poteſt abſoluere à reſeruatis, vt dicamus, poſſe pœnitentiam ab illo pro reſeruatis iniunctam mutari, aut minui per ipſum ſuperiorem reſeruantem. Solum hic poſſet eſſe quæſtio, an inferior Sacerdos, qualis eſt ille, qui non poteſt abſoluere à reſeruatis, quatenus inferior eſt, & neque per priuilegium, neque per ſe, poteſt abſoluere à reſeruatis, poſſit pœnitentiam pro iiſdem reſeruatis à ſuperiore impoſitam immutare, vel imminuere. Et ratio dubitandi eſt, quia illa peccata poſt abſolutionem iam non manent reſeruata; ergo poteſt inferior Sacerdos audita eorum confeſſione, illorum pœnitentiam immutare, quia iam manet in iuriſdictione æqualis, & dum ita agit, reuera, formaliter loquendo, non eſt inferior, ſed æqualis, neque exercet imperium in primum confeſſarium ſuperiorem, aut æqualem, ſed in conſcientiam pœnitentis ſibi planè ſubiecti circa ea peccata, quæ iam non ſunt reſeruata. Contrarium tamen dicendum eſt cum communi ſententia: primo, quia illa peccata poſt abſolutionem licet iam non maneant reſeruata quatenus abſoluta, manent tamen ita affecta erga talem ſuperiorem, & in eius iudicio, vt abſque illius iniuria ab alio, illorum pœnitentia mutari non poſſit, quia pœnitentia illa à ſuperiori impoſita, nihil aliud eſt quam quoddam præceptum à ſuperiore impoſitum, quòd præceptum adhuc manet poſt abſolutionem datam, & reſeruationem ſublatam; & alius Sacerdos reſpectu illius præcepti eſt inferior; inferior autem non poteſt mutare præceptum ſuperioris quod quatenus ſuperior fuit impoſitum: & confirmatur *ex cap. antecedens. vel accedens diſtinct.* 50. *& ex cap. tempora* 16. *& ex cap. latorem* 33. *& gloſſa ibi*, vbi Pontifex ſpecialem facultatem conceſſit Epiſcopo ad minuendam pœnitentiam à ſe impoſitam ſub certis limitationibus, pro certis peccatis ſibi reſeruatis, ergo ſignum eſt, vt ſpecialiter notauit gloſſa in dicto cap. latorem, hoc non poſſe inferiorem abſque licentia ſuperioris, & ita docent communiter Doctores, Soarius expreſſe *tomo quarto, de pœnitent. diſputatione trigeſimaoctaua, ſectione decima, numero decimoquarto, ſub prælo Moguntino.* Angelus *verbo Confeſſio* 6. *numero quarto.* Tabiena *verbo Confeſſio* 2. *numero vigeſimoprimo.* Syluester *verbo Confeſſio* 1. *quæſtione vigeſimaſeptima.* Armilla *ibi numero trigeſimo.* Cardinalis *in Clementina vltima, de pœnitentia & remiſſion.* Turrecremata *in dicto cap. tempora. numero* 4.

An inferior poſsit pœnitentiam ſuperioris in minorē mutare.

Secunda poteſtas, quæ inueniri poteſt in ſuperiori, eſt poteſtas ordinaria ad adminiſtrandum hoc ſacramentum non circa caſus reſeruatos, ſed ſicut alij ordinarij, ac communes Sacerdotes adminiſtrare ſolent. Et tunc quidem quæſtio etiam eſſe poteſt, vtrum ſuperior, v. g. Papa, vel Epiſco-

Digitized by Google

pus, poſſit mutare, vel minuere pœnitentiam ab inferiori confeſſario impoſitam, v. c. à parocho reſpectu Epiſcopi, vel à religioſo reſpectu Papæ: & vtrum vice verſa inferior Sacerdos, qualis eſt parochus, vel religioſus poſſit etiam eandem pœnitentiam à ſuperiore impoſitam immutare: Et vero quod ſuperior poſſit pœnitentiam impoſitam ab inferiori immutare, audita confeſſione eorundem peccatorum, non eſt dubium. ita docet expreſſe Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 38. ſect. 10. num. 8. in prælo Moguntino.* & Henriq. *libr. 5. de pœnit. cap. 22. initio.* & ratio eſſe poteſt, quia in hoc foro cum non agitur de materia reſeruata, nullus videtur eſſe ſuperior formaliter, ſed omnes videntur æquales, quia omnes vtuntur poteſtate à Chriſto Domino accepta, & vt miniſtri eius abſoluunt. vnde audita confeſſione eorundem peccatorum pœnitentiam immutare poterit ſuperior, non extra illam, quia eadem eſt poteſtas ligandi ac ſoluendi in hoc foro: ſicut ergo ſuperior non poteſt ligare, ſeu imponere pœnitentiam ſacramentalem extra confeſſionem, ita non poteſt illam ſoluere, ſeu illam mutare, quia vtraque tam ſolutio, quam ligatio eſt actus clauium, & ad huius ſacramenti miniſterium pertinet, & quia nihil videtur huic immutationi obſtare, cum nulla iniuria fiat inferiori.

20. Solum dubitari poteſt, vtrum vice verſa inferior Sacerdos, qualis eſt parochus, vel religioſus, vel alius ſimilis, poſſit eandem pœnitentiam à ſuperiore iniunctam immutare. Negant omnes qui dicunt neque etiam id poſſe efficere æqualem Sacerdotem, quos citauimus *num. 14.* & hi ſunt Sotus *diſtinct. 20. quæſt. 2. artic. 3.* & Victoria *tit. de clauibus* §. 13. & probari poteſt hæc opinio in his ſuperioribus. Primo, quia vt ſeruetur ordo iuris, & debita obedientia erga ſuperiores, ita fieri debet; & quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt ad formã iudicij: in iudicio autem humano inauditum eſt, quod inferior iudex poſſit ſententiam ſuperioris immutare: tandem, quia id omnino vetat *cap. placuit, de pœnit. & remiſſ. diſtinct. 6.* Nihilominus dicendũ eſt poſſe, quia ſecluſa materia reſeruata omnes confeſſarij & miniſtri huius ſacramenti, ſiue alioquin ſint ſuperiores, ſiue non ſint, in hac adminiſtratione ſunt æquales, & omnes iudices ſupremi, quia omnes vice Chriſti abſoluunt: & hæc opinio eſt omnium authorum, qui dicunt poſſe æqualem confeſſarium mutare pœnitentiam impoſitam ab alio æquali: neq; in hoc perturbatur ordo iuris, aut non ſeruatur debita reuerentia, & obedientia erga ſuperiores, quia reuera in hoc foro non ſunt ſuperiores vbi non agitur de materia reſeruata. Neque cap. *placuit*, aliquid conuincit, loquitur enim de pœnitentia impoſita in foro & iudicio externo, vt docet Henriquez *lib. 5. de pœnit. c. 22. initio*, qualis eſt illa, quam Papa, vel Cenſores fidei imponunt, quia perturbaretur ordo iuris, & debita reuerentia, & obedientia erga ſuperiores nõ ſeruaretur, ſi confeſſarius, in foro occulto conſcientiæ, abſoluere poſſet, quos Papa vel Epiſcopi nominatim volunt ligare cenſuris, vel pœnitentiis: neque ſacramentum hoc in omnibus ſequi debet formam iudicij forenſis, in quo inferior non poteſt mutare ſententiam ſuperioris, vt iam ſæpe diximus.

21. Dubitabis tamen, an ſaltem ex epicheia, & in aliquo caſu neceſſitatis poſſit iudex, ſeu confeſſarius, inferior minuere, aut immutare pœnitentiam à ſuperiori confeſſario impoſitam pœnitenti pro reſeruatis à quibus eum abſoluit? Affirmat Henriquez *lib. 5. de pœnit. cap. 22. initio*, modo id fiat ex graui cauſa, quando ſcilicet nõ eſt facilis recurſus ad ſuperiorem, qui talem impoſuit pœnitentiam, & difficile poteſt pœnitens eam implere, aut periculũ eſt male implendi ex humana fragilitate, quia in hoc nullus perturbatur iuris ordo, ſed prouidetur conſcientiis in eo foro, in quo Chriſtus voluit omnia occulte tranſigi: & hoc ipſum tenet Victoria §. 211. Medina *de ſatiſfactione fol.* 100. & Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 38. ſect. 10. num. 15.* & ratio eſt, quia tunc præſumitur pie hanc eſſe intentionem ſuperioris, quod tamen intelligendum eſt, modo Papa vel Epiſcopus ſibi ſpecialiter eam non reſeruauerint pœnitentiam: nam cum illam ſpecialiter ſibi non reſeruant, videntur tacite licentiam, ad illam immutandam, vel minuendam, concedere; quando ad illos non eſt facilis recurſus, vel quia ſunt longe diſtantes, vel quia ſunt valde impediti: vnde, vt optime animaduertit Soarius, notanda eſt differentia inter peccata reſeruata, & non reſeruata, à ſuperioribus abſoluta, quòd in non reſeruatis poteſt confeſſarius facere hanc immutationem ex vi ſuæ propriæ iuriſdictionis; in reſeruatis vero ex virtuali commiſſione, & interpretatiua licentia, ac volũtate ſuperioris prioriſve confeſſarij. vnde licet forte in non reſeruatis requiratur aliqua rationabilis cauſa ad hanc immutationem faciendam, vt ordinatè fiat, & ne detur occaſio pœnitentibus procurandi facile has immutationes, tamen non eſt neceſſe vt tanta ſit ea cauſa, vt moralem neceſſitatem inducat; at vero in caſib9 reſeruatis oportet vt grauiſſima ſit cauſa, & vt tanta neceſſitas interueniat, vt hanc moralem neceſſitatem inducat ad cãdi hanc eſſe voluntatem ſuperioris abſoluentis, quæ doctrina Soarij eſt optima, & iuxta principia iuris ordinaria.

Aliud tamen hîc non vulgare inſurgit, an ad faciendam commutationẽ, vel immutationem, moderationemve pœnitentiæ impoſitæ ab alio confeſſario æquali, vel ſuperiori, iuxta hactenus dicta, neceſſarium ſit quod alius cõfeſſarius eadem peccata iterum in confeſſione audiat; nam certum eſt, vt diximus, extra confeſſionem hoc fieri nõ poſſe, quia tam actus ligandi pœnitentia ſacramentali impoſita, quam ſoluendi ab illa ad eandem poteſtatem clauium pertinet; vnde ſicut vnus confeſſarius non poteſt ligare pœnitentem extra confeſſionem ad ipſam pœnitentiam, ita neque alius illum ſoluere poterit extrà illam: ſolum ergo dubitari poteſt, vtrũ neceſſe ſit vt confeſſarius iterum eadẽ peccata in confeſſione audiat, vt pœnitentiam illorum mutare poſſit, vel imminuere, an ſufficiat quod in confeſsione eam immutet, iis tamen non auditis. Et hac de re duplex poteſt eſſe opinio. nam Soarius *tomo quarto, de pœnit. diſp. 38. ſect. 10. numero quinto, in prælo Moguntino*, expreſſe dicit poſſe æqualem Sacerdotem audita confeſsione eorumdem peccatorum pœnitentiam ab aliquo alio impoſitam mutare, vnde requirit ad hanc immutationem faciendam, nouam ac repetitam illorum confeſsionem: cum Soario expreſſe id etiam docet Syluester *verbo Confeſsio 2. numero trigeſimoprimo, quæſtione 27.* ibi, *& hoc fieri non debet ab alio confeſſario, niſi examinata cauſa propter quam iniuncta fuit pœnitentia, & ideo requiri videtur confeſsio peccatorum, pro quibus iniuncta fuit talis pœnitentia.* imo addit Syluester, neque eundem cõfeſſarium poſſe pœnitentiam à ſe iniunctam moderari, vel mutare, niſi facta iterum 22.

confeſ-

confeſsione vel illorum, vel aliorum peccatorum, dummodo tamen illorum meminerit, quia tam ligatio, quã ſolutio pœnitentis eſt actus clauium, & ſicut non potuit pœnitentem pœnitentia ſacramentali ligare extra confeſſionem, ita nec poteſt illum ſoluere eadem pœnitentia vel in totum, vel in partem. & ratio eſt optima, quia inaudita cauſa, non poteſt iuſta ferri ſententia, neque in hoc foro, neque in alio, & quia illa pœnitentia fuit medicinalis ad curanda vulnera, & remittendam pœnam temporalem peccatoris, medicus autem, & medicina non curant vulnera quæ non vident, quomodo enim iudicare poteſt confeſſarius, medicus, & iudex medicinam pœnitentiæ impoſitæ fuiſſe aſperam, ac duram, niſi in confeſſione videat vulnera, peccatum. Henriquez tamen in alia opinione *dicto libro quinto, de pœnitent. capite vigeſimoſecundo, numero primo*, expreſſe aſſerit poſſe alium confeſſarium audita confeſſione, quamuis non repetita eorundem peccatorum pro quibus pœnitentia iniuncta fuit, impoſitam ab alio immutare, tollere, vel moderari, & cum Henriquez idipſum docere videtur Nauarrus *capite vigeſimoſexto, numero vigeſimoſecundo*, quatenus dicit id fieri poſſe, *etiam non iterata confeſſione eorundem peccatorum*: Sed Nauarrus ibi amplius docere videtur nimirum nõ ſolum id fieri poſſe in confeſſione ſacramentali, ſed etiam extra illam; quod ſi hoc vult dicere, nullo modo eſt audiẽdus, quia tam ſolutio, quam ligatio pœnitentis actus ſunt clauium; qui neceſſario requirunt ſacramentum, vt diximus. Ego primam opinionem amplector propter ſuas rationes: opinio tamen Henriquez, ſi moderationem accipiat, bona eſſe poteſt, & certa: in eo videlicet caſu, quo confeſſarius ex confeſsione aliorum peccatorum, intelligat ex ipſo pœnitente plus minuſve eadem fuiſſe præterita peccata, quorum pœnitentiam mutari, vel minui poſtulat, quia tunc iam habet ſufficientem vulnerum notitiam, & cauſæ, vt congruentem ſententiam ferre, & medicinam applicare poſsit.

23. Tertia poteſtas ſuperioris, eſt poteſtas ad remittendas pœnas temporales peccatis debitas per gratias, & indulgentias, illas concedendo, & applicando pro aliquo, tunc enim deriuat, applicatque ſuperior iis, qui in gratia exiſtunt, per illas indulgentias merita Chriſti, ad remittendas illis pœnas temporales eorum peccatis debitas, vt fit per bullam Cruciatæ, aut Iubilæum, aut per aliud ſimile priuilegium; ad quas indulgentias concedendas ſufficit, quod ſuperior vel Papa habeat aliquam cauſam communem, vel publicam, & non requiritur alia cauſa ex parte hominis priuati, cui illæ applicantur, vt plerumque fit in iubilæis: conſecuta autem indulgentia etiam plenaria iubilæi, non debet pœnitens reputare, ſi liberum eſſe à præcepto iniunctæ pœnitentiæ in ipſa confeſsione, quia pœnitentia, & ſatisfactio in illa adiuncta, præter ſatisfactionem pœnæ reſpicit alios fines ob quos ligat, cum ſit medicina præſeruatiua in poſterum, obedientia iudicis, & pars integralis ſacramenti: ita docet optime Henriquez *libro quinto, de pœnitent. capite vigeſimoſecundo, numero ſexto*. D. Tho. *in addit. quæſtione vigeſimaquinta, articulo* 1. *ad* 4. *& articulo* 2. *ad* 2. Syluester *verbo Indulgentiæ* §. 9. Roſella *ibi* §. 15. fauet Nauarrus *de indulgent. notabili* 31. §. *in Leuitico numero vigeſimo*. Corduba *libro quinto, quæſtione decima, col.* 3. *corollario* 4. & idem docet etiam Aſtenſis *libro quinto, titulo quadrageſimo, articulo quinto*, & Adrianus *titulo de clauibus quæſt. de indulgent.* §. *ad argumenta tertiæ viæ*: Hanc autem remiſsionem pœnarum temporalium, poſſunt facere ſuperiores, qui indulgentias concedere poſſunt, per viam indulgentiæ abſque ſacramento confeſsionis, cum ipſas etiam indulgentias extra ſacramentum concedere poſsint, vt patet, ſed tunc non immutant propriè ſententiam, & pœnitentiam confeſſarij pœnitenti iniunctam, cum illum ab ea obligatione non ſoluant; ſed tantum debito modo, & in Eccleſia ab antiquiſsimis temporibus vſitatiſsimo ad hanc remiſsionem pœnarum pœnitentem aliunde iuuant, non immutando, nec minuendo, aut moderando per ſe, ipſam iudicis ſententiam, & præceptum à confeſſario impoſitum de iniuncta pœnitentia exhibenda, qui in ſuo vigore, vt dixi, perſiſtit.

CAPVT V.

Quæ opera poſſint confeſſarij in ſacramento confeſſionis pro pœnitentia iniungere, ſoluuntur alia dubia.

SVMMARIVM.

Pœnitentiæ ſunt arbitrariæ iudicio confeſſorum. num. 1.
Prudens pœnitentia poteſt totam pœnam temporalem dimittere. num. 2.
Quæ opera poſſint imponi pro pœnitentia. num. 3.
An confeſſarius poſsit iniungere pœnitenti, vt ſacramenta ſuſcipiat, & quæ, an matrimonium, an ſacri ordines. num. 4.
An ingreſſus religionis. ibid.
An poſsit iniungere opera mere interna, vt actus doloris, & amoris Dei. num. 5.
An publicam pœnitentiam in qua perſona pœnitentis agnoſcatur, & in quo caſu. num. 6.
Refertur opinio Nauarri id negantis. num. 7.
An poſsit imponere opera, vel ex præcepto, vel ex alio titulo debita. num. 8.
Quid quando confeſſarius non explicat ſe imponere pœnitenti ieiunia, vel opera ex præcepto debita. num. 9.
An poſſint pœnitentes recitationem Roſarij iniunctam in auditione Miſſæ de præcepto audiendæ implere. num. 10.
An requiratur vt confeſſarius ſemper iniungat aliquod opus in particulari, an ſufficiat ſi dicat: Impono tibi pro pœnitentia quicquid boni feceris, vel mali hodie ſuſtinueris. num. 11.

POenitentiæ pro peccatis à confeſſariis in confeſsione iniungendæ non ſunt determinatæ, ſed relinquuntur arbitrio confeſſarij moderandæ, attentis criminum, ac delictorum circunſtantiis: Sic habetur *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* & docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 8. & Concilium Florentinum: ita enim Florentinum ait; *Tertia pars eſt ſatisfactio ſecundum arbitrium Sacerdotis*; debet tamen Sacerdos ſemper curare, vt ipſa pœnitentia ſit præſeruatiua in futurum: & idem docet etiam Concilium Salenguſtad. *cap.* 18. quod refert Iuo 15. *p. decreti cap.* 184. & D. Thom. *in addit. quæſtione decimaoctaua, articulo quarto*, & Soto *diſtinct.* 20. *quæſtione ſecunda, articulo tertio*. & Nauar. *cap.* 26. *num.* 18. 1.

Pœniten-

Digitized by Google

2. Pœnitentia autem à prudente confeſſario impoſita non eſt neceſſe, vt talis ſit quæ ſatisfaciat pro tota pœna temporali debita in purgatorio igne, quia hæc ſatisfactio non conſiſtit in indiuiſibili, neque in mathematico æquilibrio, ſed habet ſuam latitudinem, & credibile eſt prudentem pœnitentiam, licet ſit parum leuior iuſto, remittere totam pœnam, maxime ſi fiat ex magno motu pœnitentis, quia tunc ex opere operato, & operantis remittit, ita docet Henriquez *libro 5. de pœnitent. capit. 22. numero* 10. vbi citat *ad marginem in commento littera* X. Sotum *diſtinctione* 20. *quæſtion.* 2. *articul.* 3. & alios. in commutatione tamen votorum quando fit pura commutatio, debet ſeruare confeſſor quantum fieri poteſt iuſtam æqualitatem, vt communiter Doctores affirmant.

3. Regulariter ergo dicendum eſt, omnia opera bona moralia, vt ieiunium, eleemoſynas, orationes, cilicia, precationes, Miſſas, peregrinationes, & alia opera ſtudioſa, & de ſe afflictiua corporis, licet pœnitens maximam voluptatem in illis exequendis ſentiat, abſolute loquendo poſſe imponi à confeſſario pro pœnitentiis in ſatisfactionem temporalium pœnarum pœnitentis, quia ipſa ſatisfactio non ſolum datur imponiturque ab ipſo confeſſario, vt pœnitens dolorem, ac pœnam corporalem ſentiat, ſed vt acquirat facilitatem in bene operando, boniſque operibus exercendo, quæ non ideo minoris ſunt meriti, quia cum voluptate, & facilitate exercentur, vt iam alibi diximus.

4. Multa ergo dubia hinc iam oriuntur. Primum eſt vtrum poſſit confeſſarius imponere pœnitentiam pœnitenti, vt alia ſacramenta ſuſcipiat, v. c. vt bis confiteatur, ac communicet in menſe, & vt tot ſacrificia efficiat ſi Sacerdos eſt ipſe pœnitens? Reſpondeo affirmatiue, imo, vt docet Toletus *libro quinto Summa, capit. decimo tertio, numero ſexto.* datur aliqua ſpecies peccati, qualis eſt pollutio voluntaria proprijs manibus habita, cui vix aliud remedium melius inuenias, quam ſi Sacerdos ei in confeſſione frequentiſſimas confeſſiones iniungat, v. c. vt fiat ſemel, aut bis in hebdomade, ſi opus fuerit. nam cum ſacramenta omnia, & maxime ſacramentum confeſſionis, inſtituta à Chriſto ſint, vt hominibus recte diſpoſitis Chriſti merita applicentur, per ſuſceptionem eorundem ſacramentorum; inde eſt quod recte faciat confeſſarius ſi merita paſſionis Chriſti Domini hac via applicet pœnitentibus ad redimendas pœnas temporales illorum peccatis iam dimiſſis debitas: vnde ad comparandam remiſſionem harum pœnarum temporalium non ſufficit ſola fides, qua quis firmiter credat huiuſmodi pœnas ſibi eſſe remiſſas, vt de peccatis hæretici docent mendaciſſime, qui, vt opera noſtra bona ſatisfactoria, & totam ipſam ſacramentalem ſatisfactionem, imo & totum ſacramentum pœnitentiæ excludant, atque euertant, mendaciſſime affirmant ex ſola fide qua homo credit firmiter, ſua peccata ſibi à Deo eſſe remiſſa, iuſtificari poſſe homines coram Deo, & non ſolum remiſſionem culpæ mortalis, ſed etiam totius pœnæ temporalis ſtatim comparare; quod nemo vnquam Catholicorum docuit, ſed credimus & confitemur Chriſtum in cruce pro omnibus omnino peccatis ſatisfeciſſe, tam originalibus, quam actualibus, mortalibus vel venialibus, quia tamen meritum paſſionis eius eſt cauſa vniuerſalis, & non prodeſt niſi certa aliqua ratione nobis applicetur (ſi enim nulla requireretur applicatio, cur non omnes homines etiam Turcæ, & Ethnici ſaluantur, cum ſanguis Chriſti fuerit propitiatio pro peccatis totius mundi, 1. *Ioannis* 2. neque vero ſola fide applicare nobis poſſumus merita Chriſti, & infinitum pretium ipſius ſanguinis, vt ipſi hæretici fingunt, alioqui mentiretur qui dixit, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei*; Ioannis 3. &, *qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* nam ſi ſola fides ſufficit ad ſalutem, fruſtra addidit, *& baptizatus fuerit*, vt docet optime Bellarm. in libello doctiſſimo quem ſcripſit ad confutanda mendacia concordiæ Lutheranorum. mendacio 18.) & propterea docet Eccleſia catholica ad peccata expianda, ſiue ad meritum Chriſti paſſionis hominibus applicandum, inſtituta eſſe ſacramenta, & ipſum etiam corporis Domini ſacrificium. Non puto tamen poſſe confeſſarios imponere pro pœnitentia, vt pœnitentes ſacramentum ordinis accipiant propter votum caſtitatis perpetuum, quod ſacramentum hoc ſacrorum ordinum habet adnexum, & quia ſuſceptio huius ſacramenti eſt actus meræ libertatis, ad quod Deus neminem voluit obligare; ſicut nec etiam poſſunt imponere ingreſſum religionis, vt optime docet, ac probat Beia 2. *part. caſu* 3. & D. Thom. 2. 2. *quæſtion.* 62. *articulo* 2. tum quia nullum eſt tam graue peccatum ob quod quis poſſit obligari ſub præcepto ad religionem ingrediendam, tum quia ingreſſus illius, eſt opus meræ libertatis. Et idem dici poteſt de ſacramento matrimonij, propter onus immenſum illius, & propter maximam libertatem, quam requirit, poſſunt tamen hæc confeſſarij ſuadere, & conſulere pœnitentibus, non tamen præcipere. Sacramentum Chriſmatis credo poſſe in ſatisfactionem, & pœnitentiam iniungi, quia ad id tenentur Chriſtiani ex decentia ſi poſſunt: & idem de ſacramento vnctionis, ſi ſint in extremis, vt patet.

Secundum dubium eſt, an confeſſarij poſſint iniungere pro pœnitentijs opera mera interna, vt actus contritionis, orationem mentalem, meditationem aliquam, &c. Negat omnino Alenſis 4. *part. quæſtione* 84. *membro ſecundo*, *articulo primo.* & Almaynus *diſtinctione decima quinta, quæſtion.* 1. & fundamentum illorum eſt: primo, quia pœnitentia iniuncta, ſeu ſatisfactio, eſt pars materialis huius ſacramenti, vnde cum ſacramentum ſit ſignum ſenſibile ſeu viſibile inuiſibilis gratiæ, oportet vt etiam pars illius ſit ſenſibilis: Secundo, quia ſatisfactionis & pœnitentiæ impoſitio iniungitur per modum præcepti humani, humana autem præcepta non ſolent cadere in actum internum. Nihilominus dicendum eſt, etiam poſſe actus internos imponi pro pœnitentia, licet magis conueniens, ac viſitatum ſit propter rationes factas vt actus externi imponantur: vnde ſi pœnitens ita ægrotet, vt nihil poſſit externum facere, iniungi ei poteſt vt actum amoris vel contritionis habeat, vel vt ſecum repetat dulciſſimum IESV nomen. Similiter ſi confeſſarius iudicet ad bonum conſcientiæ pœnitentis expedire, vt ipſe proponat ſæpe in die ſe non peccaturum, hoc ei poterit iniungere; nam vt huiuſmodi actus interni ſint pars ſacramenti viſibilis, ſatis eſt, vt ſint per accidens ſenſibiles, fiunt autem per accidens 5.

Digitized by Google

cidens ſenſibiles quando exterius imponuntur à confeſſario, & acceptantur à pœnitente. Nec mirum etiam eſt cum hoc ſacramentum ad internum bonum animæ pertineat, & internam ſalutem hominis intendat, poſſe confeſſarium actus mere internos pro pœnitentia imponere, ſicut poteſt ab internis peccatis abſoluere. nam ſicut ipſa contritio cum ſit actus mere internus, eleuatur per virtutem clauium, cur non poterunt etiam eleuari alij actus ſatisfactorij interni?

6. Tertium dubium eſt, an confeſſarius poſſit imponere pœnitenti publicam pœnitentiam? Communis reſolutio eſt propter peccata occulta non deberi imponi pœnitentias publicas propter periculum ſigilli, & propterea quod ſint valde improportionatæ peccatis occultis, propter peccata vero publica imponendas eſſe publicas pœnitentias, quia ita expedit ad Eccleſiæ ſatisfactionem, & publicum aliorum exemplum ad tollendum ſcandalum. ita D. Thom. *diſt 14. quæſt. 1. art. 5. quæſtiunc. 1. ad 1. & diſt 17. quæſt. 3. art. 4. quæſtiunc. 4. ad 4.* Alenſis 4. *part. quæſt.* 14. *membr.* 6. *art.* 1. *aliàs quæſtion.* 64. *memb.* 1. Paludanus *diſt.* 14. *quæſt.* 6. Durandus *quæſt* 4. Soto *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 5. D. Antoninus 3 *part. tit* 14. *cap.* 17. §. 6. Medina *tract.* 2. *qu.* 44. intelligunt autem per pœnitentiam publicam non illam, quæ coram alijs fit occulta perſona, vel cauſa pœnitentiæ, quia de hac non eſt dubium quod imponi poſſit, vt communiter Doctores reſoluunt, & Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſput.* 38. *ſect.* 6. *num.* 3. *in prælo Moguntino.* Sed illam quæ ita fit coram aliis, vt ex illa colligi poſſit confeſſarium propter graue crimen ſibi confeſſum illam impoſuiſſe: & ſi eis opponas hoc videri eſſe contra ſigillum, & contra cap. *omnis vtriuſque ſexus fidelis, de pœnit. & remiſſ.* ibi, *Caueat autem confeſſor ne quouis modo vel ſigno perſonam prodat peccatoris.* Reſpondet Durandus citatus ibi non reuelari peccatum, quia eſt publicum, ſed inepta reſponſio hæc eſt, quia quamuis non reueletur peccatum, reuelatur tamen confeſſio, & perſona pœnitentis, quod ſpecialiter prohibetur. Melius D. Thomas item allegatus reſpondet hoc non eſſe contra ſigillum, quia fit ex conſenſu pœnitentis. Hæc eſt communis opinio, quæ ſatis probabilis eſt.

7. Nauarrus tamen *in cap. Sacerdos, de pœnitent. diſtinctione ſexta, numero* 86. *& in Summa capite octauo, numero decimo*, negat omnino tales pœnitentias publicas poſſe imponi, quia reuera ſigillo ſacramenti officiunt, & perſonam produnt peccatoris, & quia ille cõſenſus pœnitentis, eſt veluti coactus, & inuoluntarius, & contra illius famam, & Concilium Trident. *ſeſſione vigeſima quarta, capite octauo, de reformat. & capite primo, de pœnit. & remiſſionibus*, & alia iura quæ de his pœnitentiis publicis loquuntur, interpretatur Nauarrus de pœnitentiis in foro externo & iudicario à poteſtate publica Eccleſiaſtica impoſitis, veluti de publicis cenſuris ob publica peccata in foro externo impoſitis, niſi publici peccatores reſipiſcant. Sed hanc interpretationem doctiſſimi Nauarri appellat Soarius citatus admodum difficilem, ac duram, quia Concilium Tridentinum aperte videtur loqui de pœnitentiis publicis in foro conſcientiæ impoſitis: quia tamen rationes Nauarri ei placent, aliam opinionem introducit, aſſeritque ſi pœnitens habeat rationabilem cauſam ad non acceptandam huiuſmodi pœnitentiam publicam, & illa non ſit neceſſaria ad tollendum aliquod ſcandalum, non poſſe obligari ad illam, poſſe tamen quando ad tollendum ſcandalum, & ad ſatisfaciendum Eccleſiæ pro crimine publico iudicatur neceſſaria abſque graui incommodo pœnitentis, qui in eo caſu non poteſt dici cogi, ſed rationabiliter induci ad id quod facere tenetur; ſed hæc opinio Soarij, ſi bene conſideretur, in re conſentit omnino cum prima.

Quartum dubium eſt, an confeſſarij poſſint pro pœnitentiis imponere opera vel ex præcepto, vel ex alio titulo debita; ſed hoc iam ſupra tetigimus. Reſpondeo tamen regulariter loquendo opera ſupererogationis & ex nullo titulo vel præcepto debita eſſe imponenda, vt maior ſit ſatisfactio, & vt pœnitentes in pluribus operibus, & actionibus bonis maiorẽ facilitatem bene operandi acquirant, ad hanc enim facilitatem acquirendam pœnitentiç etiam imponuntur: nihilominus tamen non eſt dubium, quin confeſſarij opera etiam ex præcepto vel voto debita poſſint in ſatisfactionem pœnarũ imponere, cum illa bona ſint, & poſſint virtute clauium ad effectum remiſſionis pœnæ temporali, quæ remanet, culpa dimiſſa, eleuari, & in idem opus poſſint cadere diuerſæ obligationes, & ſæpe hoc expediet propter hominum fragilitatem, vt bene notat Nauarrus *in cap.* 1. *de pœnitent. dub.* 6. *numero quadrageſimo, & ſequentibus*, & Soarius *allegatus numero quinto.* Si tamen confeſſarius pœnitenti imponat, vt diebus feſtis Miſſam audiat, addat, vt illam audiat genu flexo, ſi ieiunium eodem die debitum, addat, vt vinum non bibat, niſi ſemel, & modiciſſimum, vel quid ſimile. 8.

Quando tamen confeſſarius nihil explicat, ſemper intelligendus eſt imponere opus alias non debitum, quia, regulariter loquendo, hæc eſt intentio confeſſariorum, vt iam diximus. ab hac autem regula excipit Victoria *in Summa numero* 205. eleemoſynam, de qua dicit intentionem confeſſorum eſſe quando id non explicant, vt pœnitentes illa ſatisfaciant, quamuis alias illam ex alia obligatione dare teneantur. hoc non placet Soto *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 2. *art.* 1. *fine.* vnde in hunc modum diſtinguit, ſi obligatio faciendi eleemoſynam ſuperuenit poſt confeſſionem, ſufficiet illa eleemoſyna ad implendam obligationem pœnitentiæ, & obligationem ſuperuenientem, ſecus ſi anteceſſit: ſed hanc etiam diſtinctionem improbat Soarius citatus, & merito. Quid enim quæſo refert quod obligatio antecedat, vel ſubſequatur? totum ergo hoc negotium pendet ex intentione confeſſarij, quæ ex circunſtantijs, & ex materia venanda eſt; quando autem ex materia, & circunſtantiis aperte coniici non poteſt confeſſarij intentio, ſemper intelligendus eſt imponere opus alias non debitum, vt diximus. 9.

Addunt etiam Doctores, ſi quis recitat Roſarium, aut horas eo tempore, quo audit ſacrum ex præcepto, ſati facere pœnitentiæ impoſitæ de recitando eodem Roſario: ita Angelus *verbo Feria* §. 46. Adrianus *quæſtion.* 1. *de ſatisfactione.* Medina *tract.* 2. *quæſt.* 48. Soarius *tomo* 4. *de pœnit. diſputat.* 38. *ſect* 6. *numero* 5. *fine.* & ratio eſt, quia re vera facit opus impoſitum ad quod alias non tenebatur, & quod incompatibile non eſt cum auditione Miſſæ. 10.

Quintum & vltimum dubium eſt, an oporteat vt confeſſarius iniungat aliquod opus in particulari, an ſufficiat dicere in generali, *do tibi* 11.

pro

Digitized by Google

pro pœnitentia quicquid hodie, vel hoc menſe, vel hebdomade boni feceris, vel mali ſuſtinueris? Affirmat D. Thomas *quodlibeto 3. art.* 28. quem ſequuntur Paludanus *diſt.* 14. *quæſt.* 6. & Petrus Soto *lect.* 2. *de ſatisfactione.* & Nauarrus *in Summa cap.* 26. *num.* 24. *& capite primo, de pœnit. diſt.* 6. *num.* 26. & Soarius *citatus num.* 6. quibus in re pia, & probabili non diſſentio, nam ſi peccatum in communi poteſt eſſe materia huius ſacramenti, cur non etiam ſatisfactio in communi. intelligendum tamen hoc eſt quoad ſatisfactionem, & de ſatisfactione impoſita pro peccatis tantum in illa confeſſione confeſſis, quia de illis tantum fertur iudicium, & ita poſtquam pœna fuerit remiſſa, ille effectus ceſſabit; animaduerto tamen hanc ſatisfactionem ſolum imponendam eſſe perſonis religioſis, vel aliis perſonis ſpiritualibus, quarum vita frugi eſt.

TRACTA-

TRACTATVS
IN TERTIVM
ECCLESIÆ PRÆCEPTVM
DE SVMENDA EVCHARISTIA.

DE nobiliſſimo Euchariſtiæ ſacramento, deque illius ſuper reliqua ſacramēta admiranda excellentia, agit Concilium Tridentinum *ſeſſ.13. cap.3.* & quidem commune eſt huic nobiliſſimo ſacramento cum reliquis ſacramentis, quod ſit ſignum ſenſibile rei ſacræ, ſeu inuiſibilis gratiæ, viſibilis forma. Illud autē in eo ſingulare omnino eſt, quod vere, realiter, præſentialiter, & ſubſtantialiter in ſe contineat ipſum Chriſtum Dominum pleniſſimum gratiæ, & veritatis fontem: vnde maiorem præ cæteris ſacramentis excellentiam, ac dignitatem habet, & vberiorem gratiam confert. Eſt præterea illud ſingulare huic ſacramento comparatione reliquorum, quod reliqua tunc primum ſanctificandi vim habent, cum illis vtimur, & illa nobis applicantur: at Euchariſtia ſanctificandi vim habet antequam illa vtamur, & nobis applicetur; nondum enim de manu Sacerdotis illam accipimus, cum iam ipſum Chriſtum verum ſanctificationis fontem continet, prius enim quam Apoſtoli in cœna hoc ſacramentum de manu Domini acceperint, affirmauit ille: *Hoc eſt corpus meum*, Matth. 26. vide Concilium Tridentinum *loco allegato*, vbi hoc pleniſſime inuenies.

LIBER PRIMVS.

Ordo materiæ huius præcepti ac mandati ſanctæ Matris Eccleſiæ.

QVATVOR, vel quinque ad ſummum libellis totam ſubſtantiam huius præcepti ſanctæ Matris Eccleſiæ, de Euchariſtia ſemel in anno, tempore Paſchatis, ſuſcipienda abſoluemus. In primo agemus de nominibus ac figuris illius; an ſit ſacramentum; an ſit vnum vel plura; quid ſit; in quo conſiſtat; quo tempore à Chriſto Domino ſit inſtitutum; an in azymo, vel fermentato; an ſit de neceſſitate ſalutis; quo tempore obliget; quas perſonas; in qua ætate. Secundus liber erit de duplici materia, & forma illius, in qua materia poſſit confici, quę verba ſint eſſentialia in forma; in qua forma Chriſtus hoc ſacramentum inſtituit; an Papa poſſit diſpenſare, vt conficiatur in vna tantum ſpecie, vel vt ſumatur in vtraque; an de facto iam aliquando cum aliqua prouincia diſpenſauerit. Tertius erit de miniſtro, & ſuſcipiente, & de præparatione competenti ad talem ſuſceptionem. Quartus erit de effectibus huius ſacramenti. Quintus denique erit de efficacia & effectu formæ verborum, de præſentia Chriſti in hoſtia conſecrata, quando incipiat ibi eſſe, quando deſinere, qua adoratione dignum ſit tantum ſacramentum.

CAPVT I.

De nominibus, ac figuris Euchariſtiæ; an quatenus viaticum bis in eadem infirmitate ſumi poſſit, an renouari tempore interdicti, & quomodo.

SVMMARIVM.

Dicitur hoc ſacramentum, Euchariſtia, & quare. num. 1.
Dicitur ſynaxis, & quid hoc nomen ſignificet. num. 2.

Appellatur etiam viaticum. *num.3.*
Quare in ſacrario aſſeruetur. *num.4.& 5.*
An in eadem infirmitate bis ſumi poſſit per modum viatici. *num.6.*
Quot dies intermitti debeant. *ibid.*
An bis vngi poſſit infirmus in eadem ægritudine. *ibid.*
Dicitur etiam Euchariſtia, vita, metalepſis, & quare. *num.7.*
Quare myſterium fidei dicatur. *num.8.*
Quare appelletur ſacrificium reſpectu Sacerdotis. *n.9.*
Quibus figuris fuerit præfiguratū hoc ſacramentum. *n.10.*
An ſit prohibitum in ſacris canonibus depingi Chriſtum in figura agni, & quare. *num.11.*

1\. QVemadmodum Deus ipſe Optim. Max. ob ſuam immēſam infinitatem, incomprehenſibilemque, & nullis terminis circumſcriptam bonitatem, non poteſt vno ſolo nomine explicari, ſed pluribus nominibus, vtcumque id fit: ita neq; hoc diuinum, & admirabile ſacramentum, in quo Deus ipſe continetur, vno nomine explicari poteſt; quamobrem plurimis nominibus ipſius excellentiam, dignitatemque, ac præſtantiam ſuper reliqua omnia ſacramenta ſolent Patres, canones, & Doctores Scholaſtici, ac ſacræ paginæ interpretes explicare. Vocatur ergo Euchariſtia primum Græcè, quod perinde ſonat, ac bona gratia, & quia hoc ſacramentum vbertime, vtpote numquam bonus gratiarum fons animas rite ac debite diſpoſitas, & ſe ſuſcipientes implet, & quia omnium cœleſtium donorum cōtentiuum eſt, quod quidem nomen Græcum retinet hodie, retinuitque ſemper ſancta Mater Eccleſia Latina, & paſſim Patres, ac Doctores illo vtuntur, vt animaduertit Turrianus *tractatu 2. de Euchariſt. cap.* 11. 12. 13. 14. 19. quia conuenientiſſime per huiuſmodi nomen multiplices huiuſmodi ſacramenti effectus, virtuteſque explicantur, quæ non ita congruenter per aliud vocabulum explicari poſſunt.

2\. Dicitur etiam, appellaturque Græce Synaxis, quod Latine vertitur *Communio*, ſeu *Collecta ſocietas*, quia per huiuſmodi ſacramentum, & inter nos tanquam membra vnius corporis myſtici, & cum Chriſto Domino, velut cum noſtro capite, & ſalutis authore vnimur, & copulamur, vt notant paſſim Doctores, quam vnionem, & copulationem, collectam ſocietatem à ſociando, colligendoque appellant, quaſi cum Chriſto vniti, & copulati veluti in tuto portu à mundi tempeſtatibus colligamur. Vide Henricum *lib.8. de Euchar. cap.1. litera l.* Bellarm. *libr. 2. de Sacrament. cap.3. & libr. 1. Euchariſtia cap.* 12. & ſanctos Patres explicantes illud Pauli 1. Cor. 10. *Panis quem frangimus communicatio corporis Domini eſt: vnū corpus, & vnus panis ſumus omnes*; & ideo etiam ab vniendo vocatur à D. Thoma *opuſculo 57. cap. 15. prope finem*, ex mente D. Auguſtini vinculum pacis, myſterium vnitatis. *Qui accipit* (inquit) *myſterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non accipit myſterium* (id eſt, Euchariſtiam) *pro ſe, ſed contra ſe.* Et ad ſignificandam hanc innatam vim vniendi dixit Chriſtus Dominus Ioannis 16. *Et qui manducat me, in me manet, & ego in illo.* & ideo etiam in pane inſtituit Dominus conuenienter hoc ſacramentum, quia ſicut ex multis granis vnus panis fit, ita ex multis fidelibus vnum cum Chriſto virtute & vnione huius ſacramenti ſumus. Sic Henricus & Bellarm. citat. Concilium Toletanum IV. *cap.*17. & Agathenſe *cap.* 5. & certe plus vnit Euchariſtia quam Baptiſmus, & quam reliqua ſacramenta, omnium enim ſacramentorum finis eſt vnire nos cum Deo per gratiam, proprius autem, & peculiaris effectus huius ſacramenti eſt ipſa vnio, vt nomen Synaxis præfert. Hac ratione dabatur olim in vinculum pacis, & fœdus amicitiæ, nam Epiſcopis ex diuerſis orbis partibus Romam venientibus mittebat Summus Pontifex velut in ſignum fœderis, & amicitiæ ſacroſanctam Euchariſtiam, vt teſtatur Euſeb. *libr. 3. Hiſt. cap.* 24. Niceph. *lib. 4. cap.* 39. & alij.

Dicitur viaticum pro ijs, qui moriuntur, quia 3.
viam munit & parat ad gloriam, quam præfigurat, ea admirabili vnione, quia totam Chriſti ſubſtantiam ſuſcipimus, quādo communicamus. & ideo, vt notant paſſim Doctores, D. Tho. 3. *p. q. 76. a. 6. ad* 2. & Conc. Trid. *ſeſſ.13. c.6.* & Nicenum *cap.* 12. & D. Auguſt. *lib. de viſitandis infirmis capit.* 4. aſſeruatur in ſacrario, vt infirmis facile miniſtretur, quauis diei vel noctis hora. Probat etiam Turrianus *tract. 2. c. 10. de Euchariſt.* vocari etiam viam quaſi viaticū, & certe via vocatur in Miſſa, ſeu Liturgia diui Iacobi, & ſic etiam interpretatur Turrianus illud Pſal. 49. *Illic iter quo oſtendā illi ſalutare Dei. Illic*, id eſt, in Eccleſia: *iter*, via ſeu viaticum ducens ad gloriam, in qua Deus beatis oſtenditur, & videtur ab illis: vnde D. Ambroſius *oratione de obitu fratris ſui Satyri* docet nauigātes olim ſolitos fuiſſe in mari ſecum afferre Euchariſtiam pro viatico infirmorum.

Aſſeruatur etiam in ſacrario, vt conſeruetur 4.
Chriſtus præſens vt homo inter fideles in Eccleſia, iuxta illius promiſſionem: *Ego ero vobiſcum vſq; ad conſummationē ſæculi*: vt egregie notauit Henriq. *lib.8. Euch. c.1.* & hac de cauſa iuxta canones renouantur ſpecies in Eccleſia etiam tempore interdicti, ne per corruptionem illarum, præſentia Chriſti apud nos eſſe deſinat: & ideo pro ea renouatione non ſolum tempore interdicti, ſed etiam ceſſationis à diuinis vna Miſſa ſemel in hebdomade dici poteſt, vt docet Henric. *l.8. Euch. c.1.* Scotus *in 4. diſt.13. q.2. a.2.* Richard. *ibid. a.4. q.1.* Sotus *q.2. a.3. & diſt.22. q.3. a.1.* Couar. *cap. Alma mat. §.2. n.4. & 5.* & Nauar. *cap.27. n.173. & 179.* imo, & iuxta Nau. & Oſtienſem poſſunt tunc celebrari plures Miſſæ, ſi neceſſitas infirmorum id poſtulet, ad illos per modum viatici communicandos, velut tempore peſtis, aut belli. Appellatur etiam *viaticum*, non ſolum quia infirmis ex hac vita diſceſſuris per modūm viatici præbeatur, ſed etiam, quia cibus eſt in hac vita, vitaque, qua ad vitam æternam ſuſtentamur: cumque ſit præceptum Eccleſiaſticum, vt omnes fideles ieiuni hoc ſacramentum accipiant, tamen infirmis tanquam viaticum poteſt exhiberi, quamuis non ſint ieiuni, vt in eo articulo mortis confortentur, & tamen ad communicandum infirmum nunquam licebit celebrare clerico non ieiuno, vt docet Nauar. *cap.21. num.*33.

Aſſeruatur etiam in cuſtodia, & ſacrario, ne à 5.
brutis comedatur. *cap. qui bene, de conſec. diſtinct.* 2. alias parochus in hac re negligens deponitur; nūc autem ſuſpenditur tribus menſibus ab officio, *c.1. de cuſtodienda Euchariſtia.* Bernard. Dias *pract. cap* 4. Fiias *de viſitat. capit.3.* Henriq. *lib 8. de Euchar. cap.1.* Cuſtoditur denique in ſacrario, vt docet Doctor Emanuel de Valle *opuſc. 1. de Enſalmis ſect. 2. cap. 6. numer.* 14. cauſa maioris venerationis, & vt dicitur *in capit. 1. de cuſtodia Euchariſtia*, ne poſſit ad illam temeraria manus ad aliqua horribilia extendi, vel nefaria exercenda, filtra, videlicet, aut aliqua ſimilia, quod vtinam fuiſſet circumſpecte ſeruatum in

noſtra

noſtra Luſitania & Portuenſi vrbe, ne tam ſcandaloſum furtum Euchariſtiæ contingeret anno Domini 1614. quod tamen tota Luſitania ingenti ſignificatione triſtitiæ, & lachrymarum vi expiauit.

6. Non eſt autem dubitandum poſſe eundem infirmum non ieiunum per dies aliquot intermiſſos in eodem morbo communicare per modum viatici, vt docet Soarius *tom. 3. in 3. p. diſp. 66. ſect. 5.* Sà *verbo Euchariſtia num. 5.* Tabiena *verbo Communicare.* §. 48. Armilla *verbo Communio.* §. 18. Henriq. *lib. 8. Euch. cap. 4.* Sicut enim poteſt quis bis, aut ter in eadem infirmitate vngi, ſi longa ſit, ita etiam poteſt communicare. Quot autem dierum ſpatium inter viaticum, & viaticum debeat intercedere, arbitrio prudentis relinquetur; Tabiena arbitratur ſex, vel octo dies debere intercedere. Henriq. *citatus cap. 5. n. 3.* requirit octo, & ibi ait id intelligendum eſſe, etiamſi quis poſt primam viatici ſumptionem mortaliter peccaſſet, tunc enim debet confiteri, ait, nõ tamen intra tam paucos dies viaticum iterum ſumere. Credo tamen poſſe illud ſumere cum debita reuerentia, præmiſſa confeſſione. vide librum 3. *huius praecepti cap. 5. numer.* 20. vbi hæc latius tractantur. Illud certum ad iterum vngendum in ea infirmitate multo plures requiri dies, quam ad iterum communicandum. Illud etiam certum ideo poſſe iterari vnctionem, & communionem Euchariſtiæ in eadẽ infirmitate, quia non imprimũt characterem, ſolum enim hæc tria ſacramenta, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo characterem imprimunt, iuxta Concilũ Tridentinum *ſeſſ. 7. cap. 9. & ſeſſ. 23. cap. 4.* & D. Thom. *3. p. q. 63. art. 6.* & Henricum *lib. 3. confirmationis, & extrema vnctionis cap. 9. nu.* 4. & quamuis Henriq. ibi dicat ſacramentum vnctionis non eſſe iterandum in eodem morbo, niſi æger conualuerit per menſem, & poſtea in periculum reincidat, tamen Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 3.* nullum terminum dierum requirit, ſed ſolum dicit: *Quod ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc vnctionem conualuerint, iterum huius ſacramenti ſubſidio iuuari poſſunt, cum in aliud ſimile vitæ periculum inciderint.* Quamobrem dies intermiſſionis iuxta prudentis arbitrium ſunt definiendi, vt quis iterum in eadem infirmitate vngi poſſit. Henriquez vbi ſupra menſem requirit: pauciores tamen, meo iudicio, requiruntur, & 15. aut 20. ſufficient, ſi interim melius infirmus habeat, & iterum in vitæ periculum incidat.

7. Dicitur à Diuo Damaſceno *lib. 4. cap. 14.* metalepſis, hoc eſt, *aſſumptio*, eo quod communicans in eo ſacramento ſumat quicquid boni concupiſcere ac deſiderare poſſit, iuxta Bellarminum *lib. 2. de ſacramentis. cap. 32. argum. 7.* A Punicis olim Vita dicebatur, ſic vocat D. Aug. *lib. 1. peccatorum. cap. 24.* quod colligit ex Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem, viuit in æternum*: vnde ſicut Baptiſmus ſalus appellatur ob illud Pauli ad Titum 3. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis*; ita Euchariſtia vita nuncupatur, propter illud Chriſti Domini Matthæi 6. *Qui manducat hunc panem viuet in æternum.*

8. Myſterium etiam fidei per antonomaſiam dicitur in conſecratione calicis in Miſſa, quia res miras clauſas continet, myſterium enim arcanum ſignificat res miras ac ſacras continens, ac concludens. & licet hæc verba Myſterium fidei non habeantur in Euangelio in conſecratione calicis, habentur tamen ex traditione Eccleſiæ, vt docet D. Thom. *3. part. q. 78. art. 3. ad 8.* Innoc. *cap. cum Martha, de celeb. Miſſæ.* & Bellarm. *lib. 4. de Euch. c. 13.*

Dicitur conuiuium Dominicum, vt apud Tertullianum *libro de Corona militis*, & Concilium Colonienſe, & Petrum Sotum *de Euchariſtia lection. 1.* & Bellarminum *lib. 2. de Miſſa cap. 10.* quo vocabulo vtitur etiã Eccleſia in hymno, *O ſacrum conuiuium*; quia fuit hoc ſacramentum inſtitutum à Chriſto Domino, ac ſeruatore noſtro in pane, ac vino, per modum cibi, & cõuiuij. Cœna autem minus conuenienter dicitur: & certe cœnam vocari vetat Paulus 1. ad Corinth. 11. *Fratres, iam non eſt Dominicam cœnã manducare*, ne incidamus in abuſum Hæbræorum, qui eſum agni Paſchalis vocabant cœnam, & vt etiam vitemus vſum nonnullorum Nouatorum, qui hoc ſacramentum cœnam vocant, & ideo ſub vtraq; ſpecie, panis ſcilicet, & vini illud ſumunt. Sano tamen ſenſu cœna dici poteſt, & ſic à quibuſdam Patribus, & interdum à Diuo Chryſoſtomo *tom. 3. homilia ſuper illud Pauli 1. Cor. 11. Fratres, iam non eſt*, &c. vocatur.

Tandem reſpectu Sacerdotis dicitur ſacrifi- 9.
cium, hoſtia, Liturgia, & vulgato ſermone Miſſa, quod vocabulum Hebraicum eſt, & ſacrificium ſeu oblationem ſignificat, vere enim ſacrificium eſt: Primo, quia eſt expreſſa repræſentatio illius cruenti ſacrificij, quod Chriſtus Patri obtulit in cruce pendens. Secundo, quia in eo viuum Chriſti corpus tanquam res oblata incruente Patri iterum offertur, & myſtica quadam occiſione pro peccatis hominum immolatur. Vnde refutantur hæretici qui dicunt Miſſam ſolum ſacrificium ſeu occiſionem ſignificare in Hebræo, non oblationem. Vere enim oblationem etiam in Hebræo ſignificat, vt docte & eleganter probat Maldonatus epiſtola de collatione atque diſputatione, quam habuit cum Sedanenſibus Caluiniſtis quæ habetur in fine tomi, quem de Prophetis maioribus ſcripſit, & quod vere oblatio ſit in hunc modum probatur, quia quicquid Deo per verum Sacerdotem offertur, quod vim habeat remittendi peccata, verum ſacrificium propitiatorium eſt, veraque oblatio: ſed corpus Chriſti quod vim habet remittendi peccata, in Miſſa per verum Sacerdotem Deo offertur; ergo eſt verum ſacrificium, veraque oblatio: dicitur autem verum ſacrificium, veraque oblatio, quia quicquid fructus, & quicquid boni per omnia vetera ſacrificia figurabatur continet eminenter, vt anima rationalis eminenter continet omnem animam, & omnium formarum perfectionem.

Fuit autem hoc ſacramentum apud Hebræos 10.
non vna tãtum, ſed pluribus figuris ſignificatum, *omnia quippe in figuris contingebant illis*, 1. Cor. 10. fuit enim ſignificatum in ſacrificio Abrahæ, Abelis, & Melchiſedechi, qui panem, & vinum obtulit Domino, *Geneſ.* 14. & ideo in canone Miſſæ horũ Patriarcharum ſacrificiorum ſpecialis mentio fit: & ideo etiam in Liturgia Beati Iacobi oratur ſuſcipi tali offerentium deuotione, quali obtulit Abel, Noë, Aaron, Samuel, quia eorum ſacrificia fuerũt iſtius ſacrilegij figuræ. Maxime vero ſignificatum fuit in panibus propoſitionis, quorum non licebat vſus, niſi ſolis Sacerdotibus, 1. *Reg. cap.* 21. & in Manna, iuxta dictum Chriſti Domini Ioan. 6. *Patres veſtri manducauerunt Manna, & mortui ſunt, qui manducat hunc panem, viuit in æternum.* Sicut enim Manna in exigua quantitate ſatiabat, & conſeruabatur à feria ſexta in Sabbatũ, & in arca teſtamenti aſſeruabatur, ita etiam Euchariſtia aſſeruatur in Eccleſia in exigua particulæ quantitate, & in ſa-

ctario aſſeruatur, iuxta D. Irenæum apud Euſebium *lib. 5. hiſt. capit. 23.* Vide Xiſtum Senenſem *lib. 5. Biblioth. cap. 196.* Ratio autem ob quam multis figuris præſignificatum fuit, ea eſt, quia res quæ vno nomine ob ſuam excellentiam ſignificari non poteſt, oportet, vt multis nominibus, & ſignis, & figuris declaretur, talis eſt Euchariſtia, habet enim plurimos effectus, & ineffabiles excellentias; ergo oportuit, vt multis figuris, & ſignis præfiguraretur & præſignificaretur, vt optime docet Henriq. *lib. 8. de Euchar. cap. 1. n. 1.* Sed agnus Paſchalis maxime adumbrabat hoc myſterium Euchariſtiæ, & quidem D Tho. 3. *p. q. 73. a. 6.* fatetur agnum Paſchalem fuiſſe ſacramentum, non quidem rei ſacræ ſignum, quia 1. 2 *q. 101. art. 4. ad. 2.* negat in lege veteri aliquid fuiſſe ſimul ſacramentum, & ſacrificium, ſed ſacræ rei figuram.

11. Quidam putãt olim prohibitum fuiſſe depingi Chriſtum Dominum ſub figura agni, ne Iudæi putarent veteris agni figuram manere adhuc apud nos. & ob id non bene Canus *lib. 5. de locis ſacris cap. 6. ad 6.* reijcit canones ſextæ Synodi in Trullo, ex quibus id elicitur: nam integer canon. 82. non prohibet pingi Chriſtum ſub figura agni: ſed ait hanc figuram & picturam agni repræſentare Chriſtum in figura humana, & illum canonem citat in hunc ſenſum Adrianus Papa *cap. ſextam, de conſe crat. diſt. 3.* ſic enim ibi Pontifex concludit: *Verum igitur agnum Dominum noſtrum IESVM Chriſtum ſecundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi iubemus.* Hæc ille. præfert enim Eccleſia veritatem antiquis figuris: vnde ſi iubet Pontifex depingi Chriſtum in figura agni, vt illius humanitas inſtar agni extra peccatum figuretur, ac repræſentetur, profecto non fuit prohibitum depingi Chriſtum in figura agni. Et vero hodie ceſſante iam ac deficiente periculo, ſi forte fuit, non ſolum pingitur, ſed effingitur ex cera candida agnus, qui cum Pontificis benedictione, & mixtione olei ſancti habetur in veneratione. & è collo appenſus geſtatur apud fideles, & vſus hic benedicendi hos ſacros agnos à tempore Diui Gregorij Papæ cœpit anno Domini 491. vt docet Henriq. *lib. 8. de Euch. cap. 1. fine, ad marginem, litera S.* & Rationale *lib. 6. cap. 69.* & Leo Papa III. miſit ſacrum agnum ex cera benedictum Carolo Magno Imperatori. Vrbanus V. miſit tres Imperatori Conſtantinopolitano cum verſibus, quod munus exceptum fuit à religioſiſſimo Imperatore magna pompa Clericorum.

CAPVT II.

Quid ſit ſacramentum Euchariſtiæ, an ſit vnum vel plura, in quo conſiſtat, quo tempore à Chriſto inſtitutum, in cuius domo, & an in azymo, an Iudas communicauerit.

SVMMARIVM.

Definitio ſacramenti Euchariſtiæ. num. 1.
In Euchariſtia, ſicut & in alijs ſacramentis tria reperiuntur, ſacramentum ipſum: res ſacramenti tantũ: ſacramentum, & res ſacramenti ſimul, & quæ illa ſint. n. 2.
Euchariſtia differt à reliquis ſacramentis quod reliqua cauſent gratiam in ſuſcipientibus, & non illam contineant, Euchariſtia vero contineat & cauſet. num. 3.
In alijs ſacramentis verba ipſa ſunt pars ſacramenti non ita in Euchariſtia, & quare. num. 4.
Euchariſtia eſt verum ſacramentum. num. 5.
Conſiſtit formaliter in ſpeciebus conſecratis, non in corpore Chriſti, neque in conſecratione, prolationeve verborum, aut ſumptione. num. 6.
Proponitur & ſoluitur obiectio in contrarium. num. 7.
Quomodo interpretandi ſint Patres qui dicunt corpus Chriſti eſſe ſacramentum Euchariſtiæ. num. 8.
Vtraque ſpecies conſecrata panis, & vini eſt vnum ſacramentum, non plura. num. 9.
Populus ſumens ſolam ſpeciem panis totum & integrum ſacramentum ſumit quoad effectum gratiæ, & cauſalitatis, non in ratione ſigni ſenſibilis. num. 10.
An maiorem gratiam recipiat, qui ſub vtraque ſpecie communicat, quam qui ſub vna. ibid.
Quid ſi quis in triduo mortis Chriſti conſecraſſet. n. 10.
Si maior gratia daretur communicanti ſub vtraque ſpecie, non tamen fieret iniuria communicanti ſub vna tantum. num. 11.
Quo tempore, & in qua cœna inſtituerit Chriſtus hoc ſacramentum. num. 12.
Initio cœnæ lauit pedes. ibid.
In fine conſecrauit calicem; in medio conſecrauit panem. num. 13.
In qua domo ſacramentum inſtituerit. num. 14.
An Iudas communicauerit. num. 15.
An in azymo conſecrauerit. num. 16. remiſsiue.

SAcramentum Euchariſtiæ ita communiter definiri ſolet à Doctoribus: *Eſt ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV Chriſti, in quo vita ſpiritualis nutritur.* Ita definit Soto in 4. *diſt. 8. quæſt. vnica*, in qua definitione ſacramentum obtinet locum generis: reliquæ particulæ locum differentiæ. Definitionem aliam longiorem tradunt Scotus & Gabriel, ſed propter eius obſcuritatem & longitudinem relinquenda eſt. Alij ita definiunt: *Sacramentum Euchariſtiæ eſt vera & realis præſentia Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini conſecratis.* Sed hi videntur ponere ſacramẽtum in ipſa reali exiſtentia corporis Chriſti ſub prædictis ſpeciebus contenti, & non in ipſis ſpeciebus conſecratis, & ideo etiam ſunt relinquendi, non conſiſtit enim formaliter ſacramentum Euchariſtiæ in ipſo corpore Chriſti ſub ſpeciebus cõſecratis exiſtente; ſed in ipſis ſpeciebus ſenſibilibus, vt infra videbimus n. 6. nam omne ſacramentum eſt ſignum ſenſibile, viſibileque, ſeu inuiſibilis gratiæ viſibilis forma. Corpus autem Chriſti ſub ſpeciebus latens videri non poteſt, & ideo ſacramentum eſſe non poteſt, cauſa autem ob quam videri non poteſt, eſt, quia eſt ibi per modum ſupernaturalem: res autem ſupernaturales ſenſum humanum, & oculorum aciem effugiunt. 1.

Notandum ergo eſt primo, ex ſententia Magiſtri *diſtinction. 8. capite vltimo*, & Waldenſis *libr. de ſacramentis tomo 2. capit. 22.* quæ ſententia eſt communis Theologorum deſumpta ex Hugone *libro 2. de ſacramentis. part. 8. capit. 7.* quod ſicut in omnibus alijs ſacramentis inueniuntur tria, primo ſacramentum ipſum, ſecundo res ſacramenti tantum, tertio ſacramentum ipſum, & res ſacramenti ſimul; ſic etiam hæc eadem tria reperiri in ſacramento Euchariſtiæ: nam ſpecies ipſæ panis & vini conſecratæ ſunt proprie ipſum ſacramen- 2.

cramentū; corpus vero Chriſti & eius ſanguis, quę ſub ſpeciebus viſibilibus continetur, ſunt ipſum ſacramentum & res ſacramenti ſimul; non quod ipſum corpus Chriſti, ibi latens & exiſtēs ſit ipſum ſacramentum, & ſpecies, res ſacramenti, ſed vice verſà, quod ſpecies ſunt ipſum ſacramentum formaliter, corpus vero res ſacramēti in ordine ad vnitatem quam cauſat, & qua mediante cum Chriſto tanquam cum capite vnimur: Gratia autē quæ confertur iјs, qui hoc ſacramentum ſuſcipiunt, eſt res ſacramenti tantum: res, inquam, ſignificata, & non ſignificans, nam corpus Chriſti eſt res ſignificans & cauſans hāc gratiā, & vnitatem, per quam Chriſto vnimur, ſed hæc infra clarius patebunt.

3. Notandum ſecundo, in hoc differre hoc ſacramentum à reliquis ſacramentis, quod alia ſacramenta tunc perficiantur, cum nobis actu applicantur, & à nobis accipiuntur; accipiuntur autem à nobis quando materia ſub certa verborum forma nobis applicatur ſuſcipientibus: vt patet in Baptiſmo, qui nunquam abſoluitur in eſſe ſacramenti, niſi quatenus ſuſcipiens abluitur. & ſic de cæteris: at vero Euchariſtia cum ſit ſacramentum permanens, ac perſiſtens tranſeuntibus verbis conſecrationis, antequam illam ſuſcipiamus, & nobis applicetur, iam eſt perfecta, in eſſe ſacramenti; & tunc dicitur fieri cum eius materia cōſecratur ſub certa & ſolita verborum forma: non autem quando ipſa Euchariſtia nobis applicatur; illamque ſuſcipimus; quando enim illam ſuſcipimus, iam ſacramentum Euchariſtiæ perfectum eſt: vnde ſequitur formas aliorum ſacramentorum, quorum ſcilicet ſacramentorum eſſentia conſiſtit in vſu materiæ, ſignificare vſum ipſius materiæ, formam ſcilicet Baptiſmi ablutionem; formam vero Euchariſtiæ non ſignificare vſum materiæ; ſed tantum rem contentam in materia conſecrata, nimirum corpus, & ſanguinem Chriſti.

4. Notandum tertio quod quāuis alia ſacramenta ſupponant pro applicatione materiæ, Baptiſmum enim appellamus ablutionem, tamen ablutio ipſa ſeu ſimplex vſus aquæ non eſt ipſum ſacramentum, ſed ablutio ſub illis verbis: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti*; vnde verba ipſa neceſſario ſunt pars ſacramenti, quia totum integratur ex illa actione abluendi, & ex verbis: enimvero cum ſacramentum ſit ſignum ſanctificans, & non ablutio ſolum, ſed etiam ipſa verborum forma inſtrumentaliter ſignificet, quia ſanctificationem hominum ſignificat, & ad hominem, qui ſanctificatur, applicatur, inde fit, vt in alijs ſacramentis ipſa verba dicantur pars ſacramenti: at vero in Euchariſtia, quia verba non applicantur ſuſcipienti, neque ſignificant ſanctificationem ipſius, imo eis tranſactis ac præterlapſis totum ſacramentum remanet, ideo non ſunt pars huius ſacramenti.

5. Sed quia Euchariſtiam appellamus ſacramentum, videndum plane eſt, an ſit vere ſacramētum: & de hoc ſit prima concluſio: Euchariſtia eſt verum ſacramentum nouæ legis. Hæc concluſio eſt de fide, atque adeo ita certa, vt pauciſſimi hæretici multarum veritatum huius ſacramenti impugnatores, illam impugnare audeant. de fide definitur in Concilio Trident. *ſeſſ.7. can.* 1. & in Concilio Florentino. *& in cap. firmiter, de ſummā Trinitate* §. *vna vero. & in cap. ad abolenda, de hæreticis. & cap. cum à te, de celebratione Miſſarum*, & id ſentiunt omnia Concilia, & Doctores, qui hac de re ſcripſerunt. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 73. *in littera* Bellarmin. *libr.* 2. *ſacramentorum. cap.* 24. *& libr.* 4. *de Euchariſt. à cap.* 2. Henriq. *lib.* 8. *de Euch. cap.* 6. adeo vt omnes illi hæretici, qui hoc ſacramentum negarunt, aut de illo indigne ſenſerint, habuerint infelicem exitum, vt refert Caſtro *de iuſta hæreticorum punitione, verbo Euchariſtia, initio.* Probatur hæc concluſio in hunc modum: Omne remedium ordinatum à Chriſto ſub ſigno ſenſibili, principaliter ad ſubſidium ſpirituale, & collationem gratiæ, eſt ſacramentum, vt ex definitione ſacramentorum patet: ſed Euchariſtia talis eſt, vt patet Ioann. 6. *Qui manducat hunc panem, in æternum viuit: qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in eo*: ergo Euchariſtia ſacramentum eſt. Deinde probatur clarius, quia eſt ſignum ſenſibile rei ſacræ, ſeu eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma; ergo eſt ſacramentum. Neque ſolum eſt ſacramentum, ſed omnium ſacramentorum digniſſimum atque nobiliſſimum, quod in hunc modum poteſt probari. Primo, quia dignitas ſacramenti conſiſtit in hoc quod contineat ſanctitatem; ergo illud ſacramentum erit omnium digniſſimum, quod continet in ſe ſanctitatem formaliter; continet enim Chriſtum fontem pleniſſimum totius ſanctitatis, & verum ſanctificatorem animarum; reliqua autem ſacramenta cōtinent illam inſtrumentaliter; quia inſtrumentaliter gratiam, & ſanctitatem cauſant ex infallibili promiſſione Dei, ac inſtitutione, in homine, rite ac debite illa ſuſcipiente; ergo Euchariſtia eſt digniſſimum ac nobiliſſimum omnium ſacramentorum. Secundo, quia finis eſt nobilior quam media ad talem finem, ſed propter dignitatem huius ſacramēti ordinantur ad illud ſuſcipiendum, vel miniſtrandum præcipua ſacramenta nouæ legis: Baptiſmus ſcilicet, Confirmatio, ordo, & pœnitentia, omniſque deuotio in Eccleſia propter illud inſtituitur, nam in ordine ad Miſſam, in qua hoc ſacramentum conficitur, Sacerdos perſoluit diuinum officium; & fideles ad communicandum prius confitentur, & populus deuotius Miſſam audit, quam quodcumque aliud officium Eccleſiaſticum; ergo eſt nobiliſſimum omnium ſacramentorum.

6. Statuta hac veritate, quod Euchariſtia ſit ſacramentum, & non ſolum ſacramentum, ſed nobiliſſimum omnium ſacramentorum nouæ legis: videndum eſt in quo hoc ſacramentum formaliter conſiſtat, nam cum in hoc ſacramento quatuor reperiantur: nimirum ſpecies panis, & vini conſecratæ: corpus & ſanguis Chriſti quod ſub ſpeciebus continetur: conſecratio ipſa, ſeu actio conſecrandi prolatioue verborum conſecrationis: & vſus ſeu ſumptio ſpecierū quæ conſecrantur. Dubium eſſe ſolet apud authores in quanam iſtarum quatuor rerum, formaliter conſiſtat ſacramentum Euchariſtiæ: & de hac re ſit ſecunda concluſio: Sacramentum Euchariſtiæ non conſiſtit formaliter, & in facto eſſe in ipſa conſecratione, actioneve conſecrandi, ſeu prolatione verborum, neque in ſumptione ſpecierum quæ conſecrantur, neq; in corpore & ſanguine Chriſti exiſtente ſub ſpeciebus conſecratis, ſed in ipſis ſpeciebus conſecratis, atque adeo hoc ſacramentū formaliter ſumptum, non eſt ipſa conſecratio, neque ſumptio, neque ipſum corpus Chriſti ſub ſpeciebus conſecratis exiſtens, ſed ipſæ ſpecies conſecratæ, quæ deſinente omnino omni ſubſtantia panis & vini, manent exiſtentes per ſe, nō in alio, & ſunt cauſæ refectio-

nis ſpiritualis: eſt communis apud Doctores huius temporis. ita docet Henriq. *lib. 8. de Euch. cap. 6. num. 2.* Ioſeph. Angles *quæſt. de eſſentialibus Euchariſtiæ, concl. 1.* Magiſter *diſt. 8.* D. Thom. & ſequaces *3. part. quæſt. 73. art. 1. ad 2. & artic. 3. & 6.* Ledeſma *in Summa titulo de Euchariſtia difficult. 1.* Altiſiod. *libr. 4. titulo de Euch. à cap. 7.* Alenſis *4. part. quæſt. 31. m. 3.* Alanus *lib. 1. de Euch. c. 4 & 5.* Bellarm. *lib. 4. de Euch. cap. 6.* Waldenſis *lib. 2. de ſacramentis c. 22.* Richard. *diſt. 8. art. 1. quæſt. 1.* & communiter Theologi *in illa diſtin.* Probatur primo ex Proſpero *lib. ſententiarum*, & refertur *in cap. hoc eſt quod dicitur, de conſecr. diſt. 2.* vbi ſic dicitur: Sacrificium Euchariſtiæ duobus conſtat, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili carne, & ſanguine Domini noſtri. Secundo & clarius ex Diuo Anſelmo *lib. de ſacramento altaris cap. 10.* vbi ita: *Sacramentum corporis Chriſti quod de terra ſumptum eſt*, intellige de terrena carne Virginis, *eſt viſibilis illa ſpecies panis, & vini conſecrati*; & id docet etiam D. Auguſtinus *epiſtola 23. ad Bonifacium.* Probatur etiam ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 13. cap. 3. initio*, vbi ait commune eſſe ſacramento Euchariſtiæ cum alijs ſacramentis eſſe ſymbolum rei ſacræ; hoc eſt, eſſe ſignum ſenſibile, ſeu eſſe inuiſibilis gratiæ viſibilem formam: ſed corpus Chriſti non videtur in Euchariſtia, videntur autem ſpecies conſecratæ; ergo illæ ſunt verum ſacramentum, non corpus Chriſti. Probatur adhuc efficacius ex eodem Concilio *ſeſſ. 13. can. 1. 4. & 6.* vbi definitur de fide in ſacramento Euchariſtiæ contineri corpus Chriſti, & Patres hoc paſſim dicunt: ſed nemo dicet: corpus Chriſti contineri in corpore Chriſti; ergo nemo etiam ſanæ mentis dicet corpus Chriſti eſſe ſacramentum. Probatur denique ratione, quia ſpecies conſecratæ ſunt ſigna viſibilia, ordinata ad noſtram ſanctificationem; ergo proprie ſunt ſacramenta: & ſpecies ſunt quæ adorantur adoratione latriæ, quia ſacramentaliter ſunt coniunctæ Chriſto, & illum occultant; ſic humanitas, qua verbum diuinum occultatur, & tegitur, adoratur latria, & eadem adoratione adorantur veſtes Chriſti illius corpus tegentes, vt notat D. Thom. *3. part. quæſt. 2. artic. 6. ad primum*, & Henriquez *loco allegato ad marginem littera H.* Itaque formaliter dicit Euchariſtia ſacramentum, ſpecies conſecratas, & connotat corpus Chriſti, quia Euchariſtia eſt nomen connotatiuum, & tale nomen non ſupponit æqualiter pro vtroque ſignificato, ſpeciebus ſcilicet, & corpore Chriſti, ſed ex æquo ſupponit pro ſpeciebus, & de connotato pro corpore Chriſti. Non negamus tamen per hoc Chriſtum Dominum adorari latria, in ſacramento Euchariſtiæ, id enim in Concilio Tridentino *ſeſſione 13. canone 6.* definitum eſt de fide; ſed dicimus non ſolum Chriſtum, ſed etiam ſpecies eodem cultu adorari in quantum Chriſtum continent & occultant. Et vero quod ipſa conſecratio non ſit ſacramentum, ſic vltimo efficaciter probo; quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. can. 4* de fide definit poſt conſecrationem manere, & adeſſe corpus Chriſti in admirabili Euchariſtiæ ſacramento; ergo ipſa conſecratio non eſt ſacramentum in facto eſſe, imo neque etiam in fieri proprie, quia tranſacta conſecratione, datur Euchariſtiæ ſacramentum, & ante conſecrationem non datur, vt definit Concilium; neque etiam datur in ipſa conſecratione in fieri, quia dum fit non eſt ſacramentum: cum adhuc ſpecies non ſint conſecratæ. ergo intentum. Quod vero etiam neque ſumptio ſacramentum ſit, probatur vltimo, & facile, quia ſumptio nihil aliud eſt, quam vſus iſtius ſacramenti, & applicatio illius ad nos: antequam autem illo vtamur, & illud nobis applicetur, iam eſt ſacramentum, vt patet, applicatio enim & vſus ignis non eſt ignis. & ideo neque ipſa applicatio Euchariſtiæ erit Euchariſtia, vt optime notat Ioſeph. Angles *quæſt. de eſſentialibus Euchariſtiæ, difficultate 1. concluſione 1.*

Obijcies, ſpecies panis & vini appellantur à D. 7.
Thoma *3. p. q. 73. art. 2.* materia huius ſacramenti; ergo ſequitur ex ſententia D. Thomæ eas non eſſe ſacramentum, cum materia ſacramenti non ſit ſacramentum. Reſpondeo materiam propriam ſacramenti huius eſſe tantum panem & vinum, vt ait Concilium Florentinum, non autem ſpecies ipſas conſecratas; poſſunt tamen hæ ſpecies panis & vini conſiderari vel vt iam conſecratæ, & continentes corpus & ſanguinem Chriſti, vel ante conſecrationem, vt præexiſtentes in ſubſtantia panis, & vini, & ſic primo modo conſideratæ, ſunt ſacramentum proprie. Secundo vero modo non ſunt ſacramentum; ſed materia ſacramenti, & in hoc ſenſu locutus eſt D. Thom. *loco allegato.*

Ex dictis ſequitur Patres illos, & ſacros ſcripto- 8.
res qui ſæpe ipſam conſecrationem, & ipſum corpus Chriſti vocant ſacramentum, reducendos eſſe ad ſanum ſenſum, loquuntur enim latius quam oporteat. Et hi ſunt D. Gregorius Papa *cap. multi 1. q. 1.* vbi ſic ait: *Sacramenta ſunt Baptiſmus, Chriſma, & corpus Chriſti.* & Waldenſis *tom. 2. de ſacramentis c. 21.* & Ledeſma *q. 14. art. 1. fine.* hi enim vocant analogice corpus Chriſti ſacramentum in ordine ſcilicet ad ipſas ſpecies ſub quibus latet, conſecratas, quæ ſacramentum ſunt, quia corpus Chriſti per illas ſpecies conſecratas aliquo modo fit ſenſibile ſignum, & per illas veluti per inſtrumenta gratiam cauſat: ac ecluſo ordine ad ſpecies nullo modo dicitur, aut dici poteſt ſacramentum.

Cum tamen ſint duæ ſpecies conſecratæ, panis 9.
ſcilicet & vini, rogabis an hoc ſacramentum, ſit vnum, an plura, pro quo ſit tertia concluſio. Vtraq; ſpecies panis, & vini conſecrati ſunt vnum tantum ſacramentum vnitate perfectionis, integritatis, & aggregationis, non autem vnitate indiuiſibilitatis, atq; adeo hoc ſacramentum, eſt vnum perfectione, quamuis non ſit vnum indiuiſibilitate, aut continuatione: ita docent communiter Doctores, D. Thom. *3. p. q. 73. art. 2.* & omnes illius aſſeclæ. Alexander *4. p. q. 31. memb. 3.* Henriq. *lib. 8. de Euch. c. 8. n. 1.* Bonauentura, Richardus, & alij, quos citat, ac ſequitur Angles *quæſt. de eſſentialibus Euchariſtiæ, difficultate 3.* Probatur facile, quia Concilium Tridentinum *ſeſſione 13. cap. 2.* & Patres, ac Doctores omnes, dicunt Chriſtum inſtituiſſe huiuſmodi ſacramentum per modum conuiuij ſpiritualis ſub ſpeciebus panis, & vini; ergo integrum, ac totale ſacramentum Euchariſtiæ, eſt illud quod ſignificat hanc integram, & perfectam ſpiritualem refectionem: eam autem non ſignificant ſolum ſpecies panis, aut ſpecies vini, cum ſolus panis, aut ſolum vinum, non ſit perfecta refectio conuiuij in temporalibus; ergo etiã perfecta refectio ſpiritualis huius ſacramenti ex vtraque ſimul ſpecie panis & vini conſtabit. Secundo probatur, quia ſicut ſpecies panis, & vini differunt ſpecie, ita ſpecies duarum hoſtiarum, ſeu duorum panum differunt numero: atqui non conceditur, eum qui ſumit duas hoſtias, ſumere duo ſacramenta numero

mero diſtincta, ergo neque etiam, qui ſumit ſpecies panis, & vini, ſumet duo ſacramenta ſpecie diſtincta: quare caute legendus eſt Gabriel *in 4. diſtinct. 6. quæſt. 2.* affirmans ſpeciem vini continere aliud ſacramentum ab ſpeciebus panis, id enim falſum eſt. Sed obijcies primo, omne ſignum ſenſibile eſt verum ſacramentum gratiæ, quam confert: ſed hoſtia conſecrata gratiam confert Chriſtianis, rite diſpoſitis independenter à conſecratione & ſumptione ſanguinis; ergo in vna tantum ſpecie datur integrum & completum ſacramentum ſine ſpecie vini, & ſine ſanguine. Reſpondeo argumentum hoc tantum probare hoſtiam conſecratam per ſe, eſſe verum, & proprium ſacramẽtum, quod nos non negamus, id enim expreſſe affirmat Concilium Trid. *ſeſſ. 21. capit. 3.* non tamen probare eſſe integrum ſacramentum quoad vſum & perfectam refectionem. Sed adhuc argues: in hoſtia conſecrata, in qua eſt ex vi verborum corpus Chriſti, eſt etiam per concomitantiam ſanguis Chriſti, qui enim dicit corpus, dicit ſanguinem, carnem, & oſſa; ergo hoſtia per ſe ſola conficit perfectam refectionem; ſiquidem in ea ſumitur corpus cum ſanguine? Reſpondeo vnitatem & perfectionẽ Euchariſtiæ in genere ſacramenti non eſſe ſumendam penes ea, quæ per concomitantiam in tali ſacramento contineantur, ſiquidem, in triduo mortis Chriſti, ſi fieret conſecratio Euchariſtiæ, eſſet vnum & perfectum ſacramentum eiuſdem ſpeciei, cum eo quod habemus, & tamen ſub ſpeciebus panis nõ eſſet ſanguis, & ſub ſpeciebus vini non eſſet corpus per concomitantiam, ſiquidem à parte rei tunc totus ſanguis non erat ſimul cum corpore, ſed erant ſeparatæ adinuicẽ: deinde, quia ſumptionem ſolius hoſtiæ certum eſt non ſignificare perfectam refectionem, cũ perfecta refectio & conuiuium in corporalibus fiat ex cibo & potu ſimul, non ex cibo tantum, aut potu tantum.

10. Vrgebis: populus ſumẽs ſolam hoſtiam dicitur ſumere integrum & completum ſacramentum, alioqui ſequeretur iniuriam fieri populo Chriſtiano in eo, quod detur ei tantum hoſtia ſine ſpeciebus ſanguinis. Sequela probatur, quia non datur ei integrum ſacramentum, & cum vtraque pars conferat gratiam, iam communicans ſub vna tantum ſpecie, non reciperet tantam gratiam, quantam recipit Sacerdos communicans ſub vtraque. Reſpondeo primo ſolam hoſtiam eſſe integrum, & perfectum ſacramentum in ratione cauſalitatis, non in ratione ſigni ſenſibilis, & conuiuij: atque adeo qui ſolam hoſtiam ſumit, integrum, & perfectum ſacramentum ſumere, quoad cauſalitatem, non quoad ſignum expreſſum, & cõuiuium quoad vtrumque vſum cibi & potus: tantam enim gratiam cauſat, & confert hoc ſacramentum, ſub vna tantum ſpecie ſumptum, quantam ſub vtraq;, & ideo non minorem effectum gratiæ recipit ille, qui ſub vna tantum ſpecie communicat, quam qui vtramque ſumit. & ratio eſt, quia tantundem ſub altera tantum ſpecie, atque ſub vtraque continetur: Totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quauis eius ſpeciei parte cum tota diuinitate & anima ſua continetur: & totus item ſub vini ſpecie conſecrata, & ſub eius partibus exiſtit, vt de fide definit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. can. 3.* his verbis: *Si quis negauerit in venerabili ſacramento Euchariſtiæ ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* & *ſeſſ. 21. cap. 3.* ita ait: *Inſuper declarat ſancta Synodus, quod quamuis redemptor noſter hoc ſacramentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, tamen fatendum eſſe, etiam ſub altera tantum ſpecie, totum atque integrum Chriſtum, verumq; ſacramentum ſumi, ac propterea quod fructum attinet, nulla gratiâ neceſſaria ad ſalutem eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſolum accipiunt.* hæc Concilium. Sic baptizatus vnius guttæ aſperſione nõ plus gratiæ recipit, quam baptizatus in plena aqua: habet tamen clarius ſignũ in ſe, non in cauſalitate; & matrimonium verbis contrahentium & parochi explicatum expreſſius ſignum eſt, quam ſi nutu celebretur, non tamen eſt perfectius ſignum ratione rei ſignificatæ, nec confert maiorem gratiam, eſt tamen perfectius & clarius ratione ſigni ſenſibilis, & idem tenet D. Bonauentura *in 4. diſt. 11. art. 2. quæſt. 2.* dicens laicum recipere totum ſacramentum in vna tantum ſpecie, quoad efficaciam, & rem contentam: non tamen totum quoad ſignificationem ſigni, quia altera ſpecies idem quod vtraque continet, & æqualem effectum cauſat adæquate, & ita docet etiam expreſſe Henriq. *lib. 8. de Euch. cap. 8. n. 2.* Diuerſo tamen modo cõtinetur Chriſtus ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vini, vt expreſſis verbis docet Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. cap. 1.* Enim vero ſub ſpecie panis continetur corpus Chriſti & eius ſanguis, oſſa, & anima, diuinitas & tota Trinitas: corpus quidem formaliter ex vi verborum cõſecrationis: *Hoc eſt corpus meum*; anima, diuinitas, & Trinitas, ratione concomitantiæ, quia corpus modo eſt in cœlo, cum anima, oſſibus, & ſanguine, & vnitum diuinitati, & in diuinitate eſt tota Trinitas: ſub ſpecie vero vini ſimiliter continetur ſanguis, corpus & oſſa, anima, diuinitas & tota Trinitas: ſanguis quidem formaliter, ex vi verborum, *Hic eſt calix ſanguinis mei*; oſſa, corpus, anima, diuinitas, & Trinitas per concomitantiam, non tamen eſt Chriſtus in iſtis ſpeciebus modo paſſibili, ſed impaſſibili, quia non eſt modo naturali, ſed ſupernaturali. Hinc fit, vt iam tetigimus *num. 9.* quod ſi in triduo mortis Chriſti quis conſecraſſet, ſub ſpeciebus panis, ſolum totum corpus, ſeu cadauer, abſque anima & ſanguine, fuiſſet vnitum tamen diuinitati: & ſanguis abſque corpore & cadauere, & abſque anima, non tamen abſque diuinitate, quia tunc ſanguis & corpus adinuicem erant ſeparata; omnia tamen, corpus ſcilicet, ſanguis & anima vnita ſemper fuerũt diuinitati, quia nunquam diuinitas dimiſit, quod ſemel admiſit: ita D. Thomas *3. part. quæſt. 52. art. 3.* & Thomiſtæ omnes, & ita docet etiam Toletus *lib. 2. Summæ capit. 27. num. 2.* Henriq. *lib. 8. de Euchar. cap. 6. num. 5.* & alij.

11. Deinde reſpondeo ſecundo ad inſtantiam vrgentem, quod quamuis maior gratia conferatur cõmunicanti ſub vtraq; ſpecie, quam ſub vna tantum, nullam tamẽ fieri iniuriam populo ſæculari, negando illi ſanguinem, ſiquidem nihil iure debitum ab eo tollitur, ſed illud fit pro reuerẽtia, & cultu debito tanto ſacramento, & vt vitetur periculum, ne ſanguis Domini in terram defluat; ſicut nulla iniuria fit Sacerdotibus, cum eis præcipitur, vt ſemel tantum in die celebrent, quamuis ſi pluries facerent, maiorem gratiam acciperent, quia id fit ob reuerentiam tanto ſacramento debitam.

12. De tempore quo ſacramentum Euchariſtiæ à Chriſto fuit inſtitutum, nemo ambigit fuiſſe inſtitutum feria quinta Paraſceues in vltima cœna, iuxta Lucam 22. & Diuum Paulum 1. Corinth. 11.

in qua nocte tradebatur. Sed cum duæ cœnæ tunc celebrarentur ab Hebræis, & duæ feſtiuitates: altera, cœna & feſtiuitas agni Paſchalis inſtituta, & celebrata in memoriam illius ſingularis beneficij quod Deus populo Hebræorũ in Ægypto captiuo contulit, cum iuſſit Angelo, vt notatas Hebræorũ portas agniculari ſanguine præteriret, & domos ingrederetur Ægyptiorũ rubricata illa nota carẽtes, eorumq; primigenitos diſtricto gladio occideret ad vnum: & ab eo Hebræorũ portarũ tranſitu dicebatur hoc feſtũm, & cœna Paſchalis, Paraſceue, Paſcha, ſeu tranſitus. Altera vero cœna, erat cœna communis, quæ ſequebatur, & de more illius gentis fiebat ſtatim poſt illã agni. Addubitant ergò Doctores in quanam illarũ cœna fuerit hoc ſacramentũ inſtitutum. Quidam putant fuiſſe inſtitutũ in illa prima cœna, & eſu agni Paſchalis, & negant fuiſſe inſtitutũ in ſecunda cœna magna, & communi, quæ poſt illam ſequebatur, & omnia quæ in Euangelio de inſtitutione huius ſacramenti dicuntur, ad illam primam intendunt accomodare, & dicũt in ſucco agni pinguis, & aſſati intinxiſſe Chriſtum offam, quam dedit Iudæ: & huius opinionis eſt Caiet. *in Matth. 26.* cum Origine & alijs. Verùm hæc ſententia falſa eſt, & ſine probatis fundamẽtis introducta, quia, vt colligitur *Exod.* 12. & docent Patres agnum illum comedebant Hebræi ſtantes, & feſtinantes, & quaſi iter facturi, tenentes baculos, & calceati, & veſtibus præcincti, & ad fibulam alligatis, & erat cibus præparatorius, & breuis ritus ad cœnam communem, quam celebrabãt de more ſuo recũbentes, & lotis pedibus, ac exterſis, & ſacramentum hoc fuit à Chriſto inſtitutũ, *recumbentibus vndecim diſcipulis cum* IESV *in cœna*; vt ait Ioan. 13. Luc. 22. Marcus 14. & lotis prius ac exterſis eorum pedibus; *& linteo præcinxit ſe, & cœpit lauare diſcipulorum pedes.* Nec Chriſtu intinxit offam Iudæ in ſuccũ agniculi pinguis aſſati, ſed in paropſide, iuxta Matthæum *c.26.* & in catino, iuxta Marcum 14. ſeu ſcutella iuris elixatæ carnis. Nec refert quòd quidam Euangeliſta dicat intinctam fuiſſe offam in diſco, vt inde colligat Caietanus fuiſſe intinctam in ſuccum agni aſſati diſco menſæ illati, potuit enim diſcus eſſe concauus, atque adeo ſcutella iuris elixati, nam ex more Hebræorum conſtat, poſt illum præparatorium cibum agni Paſchalis aſſati ſubſecutam ſtatim alteram cœnam communem carnium elixatarum; in hac ergo cœna magna, & cõmuni inſtituit Chriſtus hoc diuinum ſacramentum, & non in illa prima. & ita docent communiter Doctores, Henriq. *lib. 8. de Euchar. c. 2. n. 2.* Toletus *in Ioannem cap. 13.* D. Auguſtinus *lib. 3. de conſenſu Euangeliſtarum. c. 1.* Angles *quæſt. de eſſentialibus Euchar. art. 2. concl. 2.* & conſtat ex Conc. Trid. *ſeſſ. 13. c. 2.* & in principio cœnæ, ſeu ante cœnam lauit Chriſtus diſcipulorum pedes; in fine cœnæ conſecrauit calicem; panem vero durante cœna, ſeu in dimidio cœnæ. Nec obſtat quod Ioannes dicat; *& cœna facta, ſurrexit à cœna, & cœpit lauare pedes diſcipulorum*, vt inde colligamus Chriſtum Dominum non ante cœnam, ſed poſt initam ac iam cœptam cœnam pedes diſcipulorum ſuorum lauaſſe: nam *cœna facta*, id eſt, præparata (cum enim iam præparata ſunt omnia ad cœnam, dicimus cœnam eſſe factam) *ſurrexit à cœna*, id eſt, à loco cœnæ, vbi recumbebat IESVS cœnam expectans, *cœpit lauare*, id eſt, pro more inuitantis ad inſigne conuiuium, cœpit lauare pedes conuiuantium, ſolebant enim Hebræi prius pedes eorum lauare, quos magnis cõuiuijs excipiebant, more accepto ab Abrahamo, qui Angelorum pedes lauit, quos conuiuio excipiebat, vt refert ex Baronio Henriquez loco ſupra allegato, & ſic interpretandus eſt Diuus Ioannes Euangeliſta.

Quod autem Chriſtus Dominus in fine cœnæ calicem conſecrauerit, & panem in medio cœnæ, 13.
patet ex illo Lucæ *cap. 22. num. 20.* & ex illo Pauli 1. *Corinth. 11. n. 24. Similiter & calicem poſtquam cœnauit, dicens, hic eſt calix*, &c. & ex illo *Marci 14. nu. 22. Et manducantibus illis accepit* IESVS *panem, & ait; hoc eſt corpus meum.* & ex illo *Matth. 26. n. 26. Cœnantibus autem eis,* IESVS *accepit panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, dicens, Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum.* & ita docet Henriq. *lib. 8. de Euchariſt. c. 2. n. 3. fine*, & citat multos pro hac opinione, quæ eſt vera, *ad marginem littera D.* & certe D. Paulus 1. *Corinth. 11. n. 24.* fatetur ſe accepiſſe à Domino, calicem fuiſſe conſecratum poſt cœnam. ibi, *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus* IESVS *in qua nocte tradebatur accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & manducate; Hoc eſt corpus meum.* & infra, *ſimiliter & calicem poſtquam cœnauit dicens: Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine.* Prius autem conſecrauit panem, quàm vinum, vt ait Bellarm. *lib. de Miſſa c. 12.* vt intelligamus præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia eſſe ad modum occiſi, prius enim corpus occiditur quam ſanguis effluat: ſed vera ratio, meo iudicio, eſt, quia hoc ſacramentum inſtitutum fuit per modum conuiuij, & in conuiuijs prius editur quam bibatur.

Cuius autem fuerit domus, & cœnaculum, in 14.
quo Chriſtus hoc admirabile ſacramentum inſtituit, non conſtat apud Patres & Doctores: nam Diuus Heronymus *in Matth. 26.* & D. Auguſt. *lib. 2. de conſenſu Euangeliſtarum cap. vltimo* exiſtimant fuiſſe in domo Simonis leproſi patris Lazari, & Mariæ Magdalenæ, & id docet etiam Theophylactus *in Matth. 26.* Alij dicunt fuiſſe in domo patris Ioannis Euangeliſtæ. ita Nicephorus *libr. 1. Hiſt. cap. 28. & lib. 2. cap. 3. & c. 21.* & Turrianus *in Clementem libr. 7. conſt. Apoſtolicarum cap. 36.* Alij arbitrantur fuiſſe in domo Priſci vnius ex diſcipulis Domini. ità Petrus de Natalibus *lib. 8. catalogi Sanctorum. cap. 7.* Sandoual. *de officijs Eccleſiæ 4. part. quæſt. 12.* Diuus Chryſoſtomus *homilia 28. in Matth.* & Barradas *tomo 4. lib. 1. cap. 14.* exiſtimant inſtitutum hoc ſacramentum fuiſſe in domo cuiuſdam diſcipuli Chriſti, alijs diſcipulis ignoti, diuitis tamen, vt probant amplum cœnaculum, & ædes, & catinus ille in quo agnus Paſchalis menſæ illatus fuit, erat enim ex puro ſmaragdo, & propter gemmæ magnitudinem atque pulchritudinem aſſeruatur & oſtenditur Geneuæ. probant illi ſuam ſententiam, quia Dominus dixit diſcipulis: *Ite ad quendam.* ergo erat ignotus alijs diſcipulis; ergo non erat domus Marci, neque domus Simonis leproſi patris Lazari & Mariæ Magdalenæ, neque Ioannis Euangeliſtæ, omnes enim iſti erant diſcipuli noti alijs diſcipulis. Addunt etiam Dominũ miſiſſe diſcipulos ad domum patrisfamilias; ergo non erat domus Mariæ matris Marci, quamuis Chriſtus Dominus ad eam ſæpe conuenire ſolebat, vt patet *ex Act. 5.* neque domus matris Ioannis Euangeliſtæ. Gregorius tamen Nazianzenus *in tragœdia Chriſti patientis* aperte dicit fuiſſe domum Mariæ matris Marci, vel domum matris Ioannis Euangeliſtæ; & certe opinio communior tenet fuiſſe domum Ioannis

Marci, ſeu Mariæ matris Marci, de quo *Actor. 5.* & id probat etiam Caniſius *lib. 5. Martalis c. 1. ex Alexandro in vita Barnabæ Apoſtoli*, & hanc opinionem ſequitur Henriq. *lib. 8. de Euch. cap. 2. nu. 5. ad marginem litera B.* & forte iſte Marcus vxoratus erat, & ideo Chriſtus diſcipulos miſit vt ſibi locum præpararent ad cœnam, ad patremfamilias diuitem plane, vt eius ædes & magnum cœnaculum demonſtrabant; quare mirum ſane eſt dixiſſe D. Ambroſium *Lucæ 22.* pauperem hunc virum fuiſſe, & anguſtum, amplumque cœnaculum, anguſtum & exiguum hoſpitium, & ideo inquit ſine nomine deſignatur, *ite ad quendam*, vt ignobilis exiſtimetur, niſi hæc intelligat reſpectu diuinitatis Chriſti, cuius comparatione omnis nobilitas mundi eſt ignobilitas; omnia palatia, tuguria; omnes diuitiæ, paupertas.

15. Maior dubitatio eſt an Iudas in hac cœna communicauerit? Affirmat Henriq *lib. 8. de Euchariſtia cap. 2. n. 4.* vbi ait quod poſtquam Chriſtus Dominus dedit Ioanni ſignum futuræ proditionis, acceperit Iudas Euchariſtiam, & deinde offam, & poſt buccellã offæ introiuit in eum ſatanas, & exiuit Iudas de cœnaculo: & quod Chriſtus Iudam communicauerit tenet etiam D. Hieronymus *contra Iouinianum*, D. Chryſoſt. *homil. 83. in Matth.* D. Aug. *tract. 62. in Ioannem*, & ſæpe alijs locis. D. Cyprianus *ſerm. 2. de ablutione pedum*, vbi tenet communicaſſe quidem Iudam, ſed Chriſtum non lauiſſe pedes eius, putat enim lotionem pedum fuiſſe poſt inſtitutionem Euchariſtiæ in fine cœnæ poſt diſceſſum Iudæ: ſed in hoc minus bene, fuit enim initio cœnæ factæ more inuitantiũ ad conuiuium, vt diximus numero præcedenti. tenet etiam Iudam communicaſſe D. Bernard. *in ſermone de cœna Domini*, Eugenius Summus Pontifex *cap. ſi Sacerdos, de officio Iudic. ordin.* Euthym. *in Matth. 26.* D. Leo *ſerm. 7. de paſſione Domini*, D. Tho. 3 *p. q. 81. art. 2.* At Theophylactus *Matth. 26.* ait Iudam ſanguinem quidem potaſſe, corpus tamen Domini non comediſſe, ſed occultaſſe panem, vt oſtenderet illum Iudæis ad Chriſtum accuſandum, quod panem illum vocaret corpus ſuum; ſanguinem vero bibiſſe inuitum, quod illum occultare nõ poſſit. Probant huiuſmodi Doctores ſuam opinionem ex D. Luca 22. qui poſtquam de Euchariſtiæ inſtitutione egit, ſtatim adiungit Chriſtum hæc verba protuliſſe: *veruntamen ecce manus tradentis, mecum eſt in menſa*: ergo aderat ibi Iudas poſt inſtitutionem, illiq; data eſt Euchariſtia: deinde Matth. 14. & Marc. aiunt diſcubuiſſe Chriſtum cum duodecim diſcipulis & poſtea affirmant dediſſe eis ſacramentum Euchariſtiæ, idque confirmant verba Hymni Eccleſiæ: *Cibum turbæ duodenæ dat ſuis manibus.* Præterea, quia peccatum Iudæ erat adhuc occultum diſcipulis; ergo non erat priuandus Iudas propter illud ſumptione Euchariſtiæ, alioqui proderet illud Chriſtus. Confirmatur etiam hæc opinio ex illo Pſal. 108. *Et Epiſcopatum eius accipiet alter.* Epiſcopus enim & Sacerdos creatus eſt Iudas in cœna; ergo myſterio conſecrationis Euchariſtiæ interfuit. & ex illo Marci 14. *Biberunt ex eo omnes*: ita ſe habet iſta opinio. Contrariam tamen, videlicet, quod Iudas non cõmunicauerit, docet Barradas *to. 4. libr. 3. c. . initio.* D. Clemens *de Apoſtolicis inſt. lib. 5. c. 13.* D. Hilarius *can. 30. in Matth.* Rupert. *in Ioannem c. 6.* Innoc. *lib. 4. de myſt. Miſſæ c. 13.* Turrianus *lib. 5. conſt. Apoſtol. c. 13.* vbi hanc ſententiam tribuit D. Dionyſio Areopagitæ, & id docet Maximus diſcipulus Dionyſij. probant, quia nullam iniuriã ei fecit Chriſtus negando illi Euchariſtiam, nam tota ratio ob quam creditur Iudas communicaſſe, eſt quia erat peccator occultus; & proderetur delictum illius, ex negatione coram alijs facta: at potuit Chriſtus hoc peccatum reuelare, cum iam eſſet publicum apud Phariſæos emptores, & ſtatim erat euulgandum per ipſum Iudæ factum, & quia id fecit Chriſtus quod quilibet Sacerdos poteſt facere, ſi enim Sacerdos videt aliquem peccatorem occultum in menſa communionis, cuius delictum alibi eſt notũ, & hic ſtatim eſt euulgandum, dicit Barradas poſſe ei à Sacerdote negari Euchariſtiam, quod durum eſt creditu: id autem quod ait Marcus. *Biberunt ex eo omnes*, dicunt ſubintelligendum eſſe, *qui aderant*; ſed iam Iudam exiiſſe. Ex illis vero verbis Pſal. 108. *Epiſcopatum eius accipiet alter*; dicunt non ſequi illum ordinatum fuiſſe Sacerdotem, ſed eſſe debuiſſe, ſi in virtute perſeueraſſet. Prima opinio eſt cõmunior & probabilior, poteſt tamen iſta pie ſuſtineri in Euchariſtiæ reuerentiam.

Sequebatur vt tractaremus, an hoc ſacramentum inſtitutum fuerit in azymo, an in fermentato: ſed quia hoc cap. latius fortaſſe quam par erat excurrit, commodius hoc tractabitur in lib. 2. c. 1. vbi de materia Euchariſtiæ agemus. 16.

CAPVT III.

An hoc ſacramentum Euchariſtiæ ſit medium neceſſariũ neceſſitate ſalutis pro omnibus fidelibus, & an detur diuinum præceptum poſitiuum de illius ſumptione.

SVMMARIVM.

Vnio cum Chriſto quæ eſt effectus ſacramenti Euchariſtiæ, eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem. *num. 1.*

An ſacramẽtum Euchariſtiæ ſit à Chriſto inſtitutum tanquam medium ſalutis, quemadmodum Baptiſmus, & pœnitentia. *num. 2.*

Refertur prima opinio negans. *num. 3.*

Paruuli nulla neceſſitate obligantur ad ſacramentalem vnionem. ibid. verſ. Probatur primo.

Quomodo intelligantur illa verba, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. *ibid. verſ. quinto quia.*

Vera explicatio illorum. num. 5. verſ. ad quintum. & numer. 4. paulo poſt initium.

Defenditur ſecunda ſententia affirmans eſſe præceptum, ac medium neceſſarium neceſſitate ſalutis. *num. 4.*

Quando obliget & cui imponatur, an paruulis, an ſolis adultis, an iuſtis. *ibid.*

Iuſtificato per fidem implicitam eſt impoſitum præceptum neceſſarium neceſſitate ſalutis habendæ fidei explicitæ. ibid. verſ. primo quia.

Soluuntur argumenta primæ opinionũ. *num. 5.*

Explicatur locus D. Pauli, Iuſto nõ eſt poſita lex. *ibid.*

Non ſaluabitur iuſtus ſi præceptum hoc non impleat. ibid. verſ. ad ſecundum.

Iudicium authoris ſuper vtramque opinionem. *num. 6.*

Proponitur obiectio contra ſecundam opinionem, quæ eſt probabilior. *num. 7.*

Quot dies intermitti debeant, vt quis decenter Euchari-

ſtiam

Digitized by Google

ſtiam ſumat. *ibid.*

Refutantur, qui dicunt eos ſatis impleuiſſe præceptum diuinum ſumendæ Euchariſtiæ, qui in Paſchate ſemel in anno communicârunt, & non teneri amplius, etiam in articulo mortis, communicare. *num.* 8.

1. NOtandum in primis, ſacramentum Euchariſtiæ quoad ſuũ effectum, qui eſt vnitas cum corpore Chriſti, ſeu vnio ad Chriſtum, tanquam membrum illius eſſe ſimpliciter neceſſarium neceſſitate ſalutis quoad omnes tam paruulos, quã adultos, quod eſt de fide, & docet D. Tho. 3. *p. q.* 73. *a.* 3. & omnes Thomiſtæ ibi; quia nemo ſaluari poteſt niſi vnitus ſit cum Chriſto per fidem & charitatem, & nemini contigit vnquam ſalus extra Eccleſiã per arcam Noë figuratam, iuxta D. Petrum 1. c. 3. *extra quam inuenti perierunt omnes.* & quamuis multi extra arcam illam materialem tempore diluuij ſalui facti ſint, iuxta communem Patrum ſenſentiam, non niſi tamen in fide, & charitate Chriſti per actus contritionis, & doloris ſalui ſunt. ac proinde non extra arcam, ſed intra arcam ſpiritualiter figuratam ſalutem adepti ſunt. & in hoc ſenſu intelligendus eſt locus D. Petri allegatus. Concinit etiam Paulus 1. Corinth. 3. *Fundamentum aliud* (ſcilicet ſalutis) *nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus* Iesvs; in cuius fide & vnitate omnes ſalutem adepti ſunt, & extra hanc fidem, & vnitatem caritatis nulli, & ita definitur in c. firmiter, de Summa Trinitate, & videtur articulus Symboli, *Credo ſanctam Eccleſiam Catholicam, & Sanctorum communionem.* Ante ſumptionem tamen Euchariſtiæ poteſt aliquis habere prædictum effectum vnionis cum Chriſto, tanquam cum capite, per votum ipſius Euchariſtiæ, ſic etiam effectus Baptiſmi; per votũ ipſius Baptiſmi habetur, quando in re ſuſcipi non poteſt, apud Deum enim voluntas operis pro facto reputatur, vt ſancti Patres ac Doctores paſſim affirmant.

2. His notatis, in titulo quærimus, vtrum ſacramentum Euchariſtiæ ſit inſtitutum à Chriſto Domino in remedium, ac medium neceſſariũ ad ſalutem, quemadmodum inſtituit ſacramentũ Baptiſmi, & pœnitentiæ, & conſequenter an detur diuinum præceptum poſitiuum ſumendi hoc diuinum ſacramentum Euchariſtiæ, tanquam medium neceſſarium neceſſitate ſalutis, ſicut datur de baptiſmo & pœnitentia.

3. Et hac de re eſt duplex opinio. Prima negat ſacramentum Euchariſtię eſſe medium neceſſarium neceſſitate ſalutis pro omnibus qui ſaluandi ſunt, ſed tantum medium vtile, ac morali neceſſitate neceſſarium ad conſeruandam vitam ſpiritualem gratiæ. ita docet Victoria in *Summa vbi de ſacramento Euchariſtiæ* §. 53. Caietanus debilitans rationes & ſenſum D. Thom. 3. *p. q.* 79. *art.* 1. *ad* 1. & Paludanus *in* 4. *q.* 1. *a.* 6. & alij multi quos allegat, ſed non ſequitur Henriq. *lib.* 8. *Euch. c.* 3. *n.* 2. *fine ad marginem litera* L. Alex. *in* 4. *p. q.* 51. *memb.* 14. *& q.* 11. *memb.* 2. & olim D. Tho. *in* 4. *diſt.* 9. *q.* 5. Palatius *q.* 2. *col.* 4. Conynx *de ſacramento Euch. q.* 73. *a.* 3. *n.* 36. *concl.* 1. *& nu.* 44. *concl.* 5. Sylu. *verbo Euch.* 3. *n.* 1. Ferratienſis 4. *contra gentes c.* 61. & videtur Tabiena *verbo communicare, num.* 2. & Angel. *verbo Euchariſt.* 3. §. 1. & habet expreſſe D. Bonauentura *in* 4. *diſt.* 12. *a.* 3. *q.* 1. *& diſt.* 14. *quæſt.* 4. *art.* 1. & Caietan. *iterum in Summa verbo Communio,* & Gabriel *in Canone, lect.* 81. & D. Tho. 3. *part. quæſt.* 73. *art.* 3. *in* 3. *concl.* Probatur primo, quia Concil. Trident. *ſeſſ.* 21. *c. & can.* 4. expreſſe definit de fide paruulos nulla neceſſitate obligari ad ſacramentalem communionem, poſſeque ſine ea conſequi ſalutem, quia paruuli per lauacrum Baptiſmi regenerati, & incorporati Chriſto, iam habent adeptã gratiam filiorum Dei, quam gratiam amittere non poſſunt per culpam, quia illius ſunt incapaces; ergo ſi moriantur in gratia, ſalutem cõſequentur; ergo ſi ſacramentum Euchariſtiæ non eſt medium neceſſarium neceſſitate ſalutis pro omnibus ſaluandis, quemadmodum eſt Baptiſmus. Secundo, quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentũ ad cõſeruandam vitam animæ, nutriendamque gratiam, vt patet ex illius definitione, definitur enim ſic hoc ſacramentum, vt diximus c. 2. n. 1. *Euchariſtia eſt ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri* Iesv *Chriſti, quo vita ſpiritualis nutritur.* Ergo ſi quis adultus in gratia moriatur ſine ſuſceptione ſacramenti, vel in re, vel in voto ſaluabitur; ergo non eſt medium neceſſarium pro adultis ad ſalutẽ, quemadmodum eſt ſacramentum pœnitentiæ. Neque etiam eſt medium neceſſarium neceſſitate ſalutis pro conſeruanda & nutrienda gratia, ſed tantum medium vtile vtilitate quadam, & neceſſitate morali. Probatur, quia gratia poteſt conſeruari per alia media, & remedia ſalutis, veluti per actus liberos, per bona opera, per orationẽ, & merita quibus impetrare à Deo poſſumus perſeuerantiam in gratia, & augmentum illius, & per deuotã ſuſceptionem aliorum ſacramentorum, quæ vim etiam habent conſeruandi augendique gratiam ex ſe, & nõ ſolum quatenus ſunt media ad ſumendam Euchariſtiam; ergo ſuſceptio Euchariſtiæ non eſt medium neceſſariũ neceſſitate ſalutis ad hunc effectum conſeruandi vitam ſpiritualem gratiæ in nobis. Tertio probatur, quia homini iuſto nullum poteſt dari medium ac præceptum iure diuino neceſſarium neceſſitate ſalutis, ſi enim iuſtus eſt, & moriatur in gratia iuſtificante, ſaluabitur, quia iuſtis non eſt poſita alia ſalutis lex; ergo ſumptio huius ſacramenti non eſt medium neceſſarium, neceſſitate ſalutis, ſine quo homo à Deo prædeſtinatus non poſſit ſaluari, ex vi enim prædeſtinationis diuinæ illi procurabit Deus alia media, & remedia quibus ſaluetur. Quarto probatur, quia D. Paulus 1. *Timoth.* 1. ait: *Iuſto non eſt poſita lex*; ergo iuſtis non imponitur præceptũ ſeu lex neceſſaria neceſſitate ſalutis de ſumenda Euchariſtia in articulo mortis. Quinto, quia nõ obſtant illa verba Chriſti Ioan. 6. *Amen amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: vt inde colligamus medium, ac præceptum neceſſarium neceſſitate ſalutis ſumendæ Euchariſtiæ, ſicut illud colligimus de pœnitentia agenda & confeſſione facienda ex illis verbis Chriſti eodem tenore prolatis: *Niſi pœnitentiam egeritis, non habebitis vitam in vobis*; & ſicut etiam illud colligimus de Baptiſmo ex illis verbis Chriſti apud Ioannem cap. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* quia illa verba Chriſti, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis,* &c. intelligenda ſunt de communione, & manducatione ſpirituali, qua quis membrum Chriſti efficitur, ac proinde particeps corporis, ac ſanguinis ipſius: nam ſi intelligeretur de reali manducatione cum ſermo vniuerſalis ſit, & æqualiter loquatur de corpore, & ſanguine, iam communicatio realis ſub vtraque ſpecie eſſet neceſſaria laicis ad ſalutẽ, quod nemo dicet, eſt enim hæreſis Lutherana condemnata à Concil. Trident.

ſeſſ. 13.

ſeſſ. 13. can. 1. & quod locus ille de manducatione, & ſumptione ſpirituali intelligendus ſit, docet D. Aug. *in Ioannem tract. 26. & lib. 3. de doctrina Chriſtiana c. 16.* & D. Thom. *3. p. q. 65. art. 4. ad 2.* vbi expreſſe dicit, verba hæc intelligenda eſſe de ſpirituali manducatione, non de ſola ſacramentali: & idipſum collig. videtur ex Concil. Trident. *ſeſſ. 13. can. 8.* vbi ita dicit: *Si quis dixerit Chriſtum in Euchariſtia exhibitum ſpiritualiter tantum manducari, & non etiam ſacramentaliter, anathema ſit.* vbi definit Concilium, Chriſtum non ſolum realiter, ſed etiam ſpiritualiter ſumi, ac manducari poſſe, ac proinde aliqua loca, & verba Chriſti de ſpirituali manducatione poſſe intelligi: & certe Concilium Epheſinum *ad Neſtorium*, hunc ipſum locum de quo diſſerimus, de ſumptione ſacramentali corporis & ſanguinis Domini interpretatur.

4. Secunda opinio aſſirmat realem ſumptionem Euchariſtiæ, eſſe medium, ac remedium neceſſarium neceſſitate ſalutis, atque adeo dari diuinum præceptum poſitiuum de reali manducatione Euchariſtiæ, quod eſt medium de neceſſitate ſalutis, poſitū ſolis adultis baptizatis, qui ſunt præceptorum capaces, adeo vt qui illā in re non ſumpſerint, ſi digne & decenter poſſint, aut ſi non poſſint, ſaltem in voto, mortaliter peccent (quamuis in gratia ſint) & ſaluari non poſſint; & hoc præceptum obligare ſaltē in articulo mortis etiā iuſtos, quod ſingulare eſt huic ſacramento omnium nobiliſſimo, eſſe ſcilicet præceptum diuinum Chriſtiano iuſto impoſitum. eſt communis hodie iſta opinio, eam docet Henriq. *lib. 8. de Euch. c. 3. n. 2.* Nau. *c. 21. n. 57.* D. Th. *3. p. q. 30. a. 11. & q. 79. a. 1. ad 1.* Sà *verbo Euch. n. 1.* Bellar. *lib. 1. de Euch. §. 3.* Petrus Soto *tit. de Euchar. lect. 91.* Soto *in 4. diſt. 12. q. 1. a. 11.* Hoſius *lib. 3. contra Brentium.* Angel. *verbo Euchar.* §. 3. Catechiſmus Pij V. Taper *articulo decimoquinto*, & alij multi, quos citat & ſequitur Henriquez *loco allegato ad marginem litera G.* Probatur ex illis verbis Chriſti Ioannis 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, & ex illis Lucæ 13. *Niſi pœnitentiam egeritis, non intrabitis in regnum cœlorum.* vbi eodem tempore & forma verborū proponit Chriſtus diuinū præceptum, & medium neceſſarium neceſſitate ſalutis, ſacramentum videlicet pœnitentiæ iis, qui poſt Baptiſmum peccauerunt in re ſuſceptum, & ſic in re ſuſcipi non poteſt, ſaltem in voto. Sicut ergo ex his verbis colligimus ſacramentum pœnitentiæ eſſe medium ac remedium ad ſalutem neceſſarium; ita & ex illis debemus dicere ſacramentum Euchariſtiæ eſſe etiam medium neceſſarium ad ſalutem, cum eadem forma verborum proponatur. Et idem dici poteſt de illis verbis Ioannis 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei.* ex quibus elicimus præceptum Baptiſmi in re ſuſceptum eſſe medium neceſſarium, neceſſitate ſalutis, &, ſi in re ſuſcipi non poteſt, ſaltem in voto, cum eadem forma verborum proponatur. Deinde probatur, quia Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum per modum conuiuij & cibi animæ ad conſeruandam, & augendam vitam ſpiritualem gratiæ, & ſicut datur præceptum diuinum, & medium neceſſarium ſalutis de conſeruanda vita temporali, per cibum temporalem; ſic oportuit dari diuinum præceptum de conſeruanda vita ſpirituali per cibum ſpiritualem Euchariſtiæ, neque enim minus neceſſaria eſt comeſtio & eſus cibi temporalis ad conſeruandam hanc vitam temporalem, quam comeſtio, & eius cibi ſpiritualis Euchariſtiæ ad conſeruandam vitam ſpiritualem gratiæ. Probatur etiam, quia nullum eſt inconueniens imponi à Chriſto Domino præceptum aliquod iuſtis hominibus, & in gratia exiſtentibus neceſſarium neceſſitate ſalutis, quod ſi non impleant, cum poſſint, gratiam amittant, & non ſaluentur, quia ex parte illorum id erat conueniens, vt maiorem gratiam & gloriam acquirerent per obſeruationem illius, & ſuam ſalutem redderent ſecuriorem: & ex parte Dei erat conuenientiſſimum, quia tot modis procurauit ſalutē hominis, quem creauit, & in hoc maximum beneficium miſericordiæ diuinæ erga homines ſplendet: ex parte vero ſacramenti id maxime expediebat, ad augendam reuerentiam illius in hominibus etiam iuſtis: ſic Deus impoſuit Adamo in ſtatu innocentiæ, & gratiæ, ac iuſtitiæ originalis, diuinum præceptum ſumendi aliquando & ad tempus cibum ligni vitæ, vt docet D. Thomas 1. *p. q. 97. a. 3. & 4.* qui fuit expreſſus typus diuinæ Euchariſtiæ, iuxta Innocentium III. relatum ab Henrico *loco allegato*, vt vitam immortalem in eo ſtatu conſeruaret, & ſine cuius eſu non perpetuaret, ac conſeruaret illam, imo periret anima, & corpore, cum tamen haberet alios cibos, quibus vitam conſeruare poſſet. Accedit quia impoſitio præcepti pendet ex libertate & inſtitutione diuina, & voluit Deus hoc præceptum imponere, & de facto impoſuit iuſtis baptizatis præceptorum capacibus, vt probant loca Scripturæ allegata, & rationes factæ. Nec obſtat quod homo iuſtus poſſit gratiam conſeruare per alia remedia, v. c. per actus liberos, per ieiunia, per bona opera, per orationes, & eleemoſynas, vt dicamus ſumptionem ſacramentalem & realem Euchariſtiæ non eſſe mediū, ac remedium neceſſarium neceſſitate finis ad ſalutem, cum hæc gratia poſſit augeri, & conſeruari per alia remedia, & ideo ad ſummū eſſe tantum medium vtile, ac moraliter neceſſarium, non tamen medium neceſſarium neceſſitate finis. Primo quia etiam Adamus in ſtatu innocentiæ & iuſtitiæ originalis habuit alios cibos quibus illam vitam immortalem conſeruare poterat, & tamen Deus impoſuit illi præceptum tanquam medium neceſſarium neceſſitate finis conſeruandæ immortalitatis per illam comeſtionem arboris vitalis, vt diximus ex D. Thoma. Secundo, quia iuxta meliorē opinionem quæ hodie eſt cōmunis, iuſto iuſtificato per fidem implicitam Saluatoris, & myſterij Trinitatis, imponitur præceptum tanquam mediū neceſſarium neceſſitate ſalutis habendæ fidei explicitæ myſterij Trinitatis & Incarnationis Chriſti, vt tractatur in materia de fide: & iuſtificato per contritionem, imponitur etiam præceptum habendæ confeſſionis ſaltem in voto quando deeſt copia confeſſarij, & in re ſuſcipi nō poteſt, quod præceptum eſt medium & remedium neceſſarium neceſſitate finis ad ſalutem. Sic præceptum Euchariſtiæ erit medium neceſſarium neceſſitate finis, quamuis ſint alia media & remedia per quæ homo conſeruari poſſit in gratia, & vita ſpirituali, & illam augere, nulla enim remedia ſunt tam efficacia ad illam conſeruandam, & augendā, quam hoc remedium, quod peculiariter ad hunc effectum inſtitutum eſt à Chriſto Domino. Vltimo probatur, quia iuſtiſſima eſſet lex, & neceſſaria neceſſitate finis conſeruandæ gratiæ regiæ & augendæ, quam

Rex

Digitized by Google

Rex aliquis temporalis ſtatueret, vt omnes ſibi aliquando in vita iuſtum obſequium præſtarent, & alioqui gratiam regiam amitterent, & crimen læſæ maieſtatis incurrerent. De facto autem Deus hanc legem condidit circa ſumptionem Euchariſtiæ, vt late probatum manet.

5. Solum reſtat ſoluere argumenta primæ opinionis. Ad primum dico, ſacramentum Euchariſtiæ eſſe remedium neceſſarium neceſſitate ſalutis, quemadmodum eſt Baptiſmus, non tamen pro paruulis, vt eſt Baptiſmus, ſed pro adultis baptizatis qui ſunt præceptorum capaces, etiamſi iuſti ſint, & in gratia iuſtificante exiſtant. Ad ſecundum reſpondeo, verum eſſe, hoc ſacramentum inſtitutum fuiſſe à Chriſto Domino ad conſeruandam, & augēdam gratiam iuſtificantem in homine iuſto, non tamen ſaluari poſſe huiuſmodi iuſtum in gratia exiſtentem, ſi ſine hoc ſacramento ſaltem in articulo mortis in re ſuſcepto, vel ſaltem in voto, ſi in re ſuſcipere non poſſit, moriatur, quia eo ipſo quod hoc præceptum non implet, cum debite & decenter poſſit, mortaliter peccat, & gratiam amittit, ac proinde nunquā eſſe verum huiuſmodi iuſtum in gratia diſcedere, ſi poteſt implere, & non implet, vt ex dictis patet. Ad inſtantiam reſpondeo. Quamuis gratia poſſit conſeruari per alia media & remedia, veluti per actus liberos, per ieiunia, per eleemoſynas & orationes, quibus homo iuſtus poſſit à Deo impetrare perſeuerantiam & augmentum illius, nunquam tamen tam efficaciter poſſe hoc fieri per alia media atque per hoc medium, à Deo præceptum, cum ex inſtitutione, & promiſſione diuina ad hūc effectum ordinatum ſit, & infallibiliter illum ſemper cauſet & efficiat. Ad tertium reſpondeo, falſum eſſe homini iuſto & in gratia iuſtificante exiſtenti nullum poſſe dari præceptum neceſſarium neceſſitate ſalutis, quia homini iuſto ac iuſtificato, per fidē implicitam Chriſti, & myſterij Trinitatis, datum eſt præceptum neceſſariū neceſſitate ſalutis, habendæ fidei explicitæ horum myſteriorum, iuxta meliorem opinionem, in materia de fide, vt contigit Cornelio *Act.* 10. qui iam per fidem implicitam & eleemoſynas ac bona opera iuſtificatus erat, quē tamen Chriſtus, ne periret, iuſſit plene & expreſſe ex vi prædeſtinationis diuinæ in fide & myſterio Trinitatis & Incarnationis inſtruere per D. Petrū, vt videri poteſt *Act.* 10. *litera B.* Ad quartū reſpondeo, D. Paulum in eo loco: *Iuſto non eſt poſita lex*; non negare imponi à Chriſto præceptum iuſtis neceſſarium neceſſitate ſalutis, neq; etiam negare, de facto illud impoſuiſſe, ſiquidem, vt modo dixi, iuſtificato per fidem implicitam impoſitum eſt præceptū habendæ fidei explicitæ, & iuſtis etiam exiſtentibus in gratia eſt impoſitum præceptum, audiendi Miſſam, non laborandi, & alia huiuſmodi præcepta Eccleſiæ, ad quæ omnes fideles etiam iuſti tenentur; ſed voluit Paulus ibi dicere iuſtos omnia facere magis ex amore, quam propter timorem pœnæ præceptorum. Ad quintum & vltimum reſpondeo locum illum Ioannis 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; intelligendum eſſe de reali manducatione, & non de ſpirituali, & ita ordinarie intellexiſſe Eccleſiam. quod facile probatur: nam Chriſtus Dominus ſuum verum corpus, & realem carnem, & ſanguinem nobis manducandum & bibendum promiſit: *Panis quem ego dabo caro mea eſt*, & corpus & caro Chriſti vere, & realiter continetur in ſacramento Euchariſtiæ, vt eſt de fide definitum in Concilio Trid. *ſeſſ.* 13. *can.* 1. & hoc corpus in Euchariſtia realiter exiſtens nobis præcepit Chriſtus manducare ſub pœna amittendæ vitæ æternæ: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* ergo de ſacramentali, & reali manducatione intelligendus eſt locus ille, & non de ſpirituali: quamuis enim corpus Chriſti Domini in ſacramento Euchariſtiæ exiſtens poſſit aliquando ſpiritualiter ſumi, vt eſt definitum de fide in Conc. Trid. *ſeſſ.* 13. *can.* 8. ibi, *Si quis dixerit Chriſtum in Euchariſtia exhibitum ſpiritualiter tantum manducari, & non etiam ſacramentaliter, anathema ſit.* Tamē ordinario modo de reali manducatione id intelligit Eccleſia, & Patres, & ideo iubetur Euchariſtia in ſacrario ſeruari in Eccleſia, iuxta Conc. Trid. *ſeſſ.* 13. *can.* 7. vt fideles Chriſti iā per pœnitentiam iuſtificati impleant hoc præceptum, vere & realiter Chriſtum mādučando. Præterea quamuis Concilium de fide definiat poſſe aliquando corpus Chriſti in Euchariſtia exhibitū ſpiritualiter manducari, nuſquam tamen dicit aut definit, illum locum Ioannis 6. *Niſi manducaueritis*, &c. intelligendum eſſe de hac ſpirituali manducatione, & non de reali ſumptione. Nec obſtat dicere intelligendum eſſe de ſpirituali manducatione, quia alioqui cum ſermo ſit vniuerſalis, & Chriſtus Dominus æqualiter loquatur de corpore & ſanguine, iam communicatio realis ſub vtraque ſpecie eſſet neceſſaria laicis ad ſalutē: Primo, quia Chriſtus cum hæc dixit, dixit ea verba ad Sacerdotes præſentes, ſeu Apoſtolos, non ad omnes laicos vbicunq; exiſtentes: deinde, quia ſumptio huius ſacramenti, non obligat, niſi cum debite, & decenter, & digne, & reuerenter ſumi poteſt. Solum autem ſacramentum hoc ſub vna tātum ſpecie digne & reuerenter à laicis ſumi poteſt, propter periculum effuſionis ſanguinis, & quia multæ ſunt regiones in quibus vinum in tanta quantitate, quanta nūc eſſet neceſſaria, haberi commode non poſſit, & quia reuera, vt conſideranti patebit, minus reuerenter, quam deceret, tantum myſterium ſanguinis tractaretur, ſi per laicos, imo & per Sacerdotes hæc diſpēſatio fieret; quare Eccleſia maxima conſideratione ſtatuit, & diuino plane conſilio, vt laici ſub vna tantum ſpecie communicarent, cum in hoc nulla fiat iniuria ipſis laicis, nec minorem gratiam accipiant communicando ſub vna, quam ſi ſub vtraq; ſpecie communicarent, vt late probauimus *cap.* 2. *num.* 10. & 11.

Ita ſe habent hæ duæ opiniones, vtraq; probabilis propter ſuos authores, rationes & fundamenta; ſecunda tamen, meo iudicio, eſt probabilior, & ideo ſequenda erit. 6.

Sed contra illam adhuc obijcies ex ea ſequi, quod ſi quis hodie communicet ſanus, ac valens ex præcepto Eccleſiæ, & nocte in periculum mortis incidat, teneatur ex diuino præcepto tanquam medio neceſſario ſalutis ſaltē pro articulo mortis iterum communicare, etiam non ieiunus per modum viatici, quod videtur mirum. Reſpōdeo hoc non ſequi, quia hoc præceptum, vt diximus *n.* 4. initio, non obligat, niſi quando hoc ſacramentum digne & reuerenter, & ſine ſcandalo ſumi poteſt, tunc autem nec tam reuerenter, nec ſine ſcandalo ſumi poteſt: & ideo neceſſe eſt, vt aliquot dies intercedant arbitrio prudentis. Et certe Henriq. *lib.* 8. *Euch. capit.* 4. *col.* 2. *littera* N. exiſtimat debere eſſe octo. Tabiena *verbo Communicare*, §. 48. *fix.* 7.

48. ſex. & quamuis hi Doctores ſolum loquantur de tempore, quo abſque irreuerentia communicare fideles poſſunt, & nihil loquantur de impletione præcepti diuini, & Eccleſiaſtici, tamen eorum doctrina ad hanc impletionem accommodari poteſt, vt conſideranti patebit, & ſane in religioſis, quia diuinis ſacramentis magis aſſueſiunt, pauciores dies ſufficient, tres, ſcilicet, vel quatuor, totũ tamẽ hoc negotiũ arbitrio prudentis committitur.

8. Vnde falſo quidamputant, eos, qui in anno cõmunicauerunt in Paſchate, ſatis impleuiſſe præceptum diuinum de communicando in articulo mortis, & non teneri ex eodem præcepto diuino in eo anno amplius in morte communicare, quod eſt falſum, vt docet Sà *verbo Euch. n.* 1. & Henriq. *lib. 8. de Euchar. c. 4. col. 2. litera* N. quia reuera iterum tenentur accipere in articulo mortis per modum viatici, & id probat Conc. Trid. *ſeſſ. 13. c. 6.* & Nicenum *can. 13. & c. de his vero 26. q. 6. & c. infirmitas, de pœnitentia, & remiſſ.* probat etiam conſuetudo Eccleſiæ quę ſolet eos communicare in articulo mortis per modum viatici, qui in eodem anno in Paſchate communicarunt, & fideles, niſi tunc infirmi cõmunicent, merito quidem ſcandalizantur. quod adhuc patet, quia per communionem annualem ſatisfecerunt præcepto Eccleſiæ, non diuino; & per conſequens debent iſti negare, vt de facto negant præceptum diuinum de ſumenda Euchariſtia ſaltem pro articulo mortis etiam iuſtos obligare. & hi ſunt Paludanus *in 4. diſt. 9. qu.* 1. Sylu. *verbo Euch.* 3. *n.* 1. & alij.

CAPVT IV.

Quas perſonas obliget hoc præceptũ diuinũ ſumendæ Euchariſtiæ, quãdo eſt mediũ neceſſariũ ad ſalutem, & quo tempore etiam obliget, & an damnatos ad mortem publica auctoritate iuſtitiæ.

SVMMARIVM.

Caput præſens eſt appendix præcedentis. n. 1.

Præceptum diuinum Euchariſtiæ ſumendæ obligat in articulo mortis fideles baptizatos præceptorum capaces, etiã ſi mors ſit violẽta, & auctoritate iudicis inflicta. n. 2.

Tenentur iudices ſub mortali ad mortem damnatis concedere tempus ad ſumendam Euchariſtiam. n. 3.

Etiamſi reus euadat. ibid.

Niſi tamen ex euaſione damna publica, & ſcandala timeantur, & qualia. ibid. verſ. Excipiunt tamen.

Olim in Gallia, Hiſpania, & Luſitania conſuetudo erat negandi illam reis. n. 4.

In Luſitania extat lex Philippi II. qui hoc iudicibus præcipit, & motus proprius Pij V. ibid.

An olim excuſarentur iudices à peccato negandi reis communionem. ibid.

Refutantur illi, qui dicunt obligare diuinum præceptum Euchariſtiæ non ſolum in articulo mortis, ſed etiam aliquoties in anno. n. 5.

Soli baptizati fideles, etiam iuſti diuino hoc præcepto ratione vtentes obligantur, & quare. n. 6.

Non eſt damnanda antiquitas quando paruulos communicabat. Explicatur D. Aug. dicens teneri paruulos in voto Euchariſtiam ex diuino præcepto ſuſcipere. ibid.

Quare olim in Africa pueri ratione carentes communicarent, & an etiam is mos fuerit in Hiſpania. n. 7.

An maius iudiciũ requiratur ad communicandum, quam P. Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl. ad confeſſionem. n. 8.

Quare obligentur amentes, & ratione carentes ex diuino præcepto ad communicandum. n. 9.

Grauius peccatũ eſt Euchariſtiam male tractare quam Papam occidere, non tamen ob id excommunicatio incurritur. ibid.

An poſſit parochus licite celebrare excommunicatus, non ieiunus, aut ſine veſtibus ſacris ad communicandum infirmum in articulo mortis. n. 10.

An poſſit infirmus in articulo mortis Euchariſtiam accipere à Sacerdote hæretico excommunicato, &c. n. 11.

HOc caput eſt veluti appendix capitis præcedentis, ſtatuta enim & poſita hac veritate, quod ſacramentum Euchariſtiæ ſit medium de neceſſitate ſalutis præceptum, vt c. præcedenti vidimus, ſequitur, vt videamus, quo tempore, & quas perſonas obliget, & quoniam id iam in c. præcedenti n. 4. dicere cœpetimus, nunc autem in hoc c. maioris claritatis gratia ex inſtituto dicere & declarare conabimur, vt res ordinate procedant, & ſuis diſtinctionibus fiant clariores. 1.

Sit ergo certa concluſio, præceptũ diuinum de reali ſũptione Euchariſtię, quod eſt mediũ neceſſariũ neceſſitate finis ad ſalutẽ, obligat fideles baptizatos, qui ſunt præceptorũ capaces, in articulo mortis, etiã violentę & auctoritate iuſtitiæ inflictæ tãquã viaticũ illius, niſi in morte, publica auctoritate inflicta grauis circũſtãtia (qualis infra n. 3. explicabitur) quæ cõtrariũ ſuadeat, occurrat: ita docet Henr. *l. 8. de Euch. c. 4. initio*, & obligare in articulo mortis plane ſignificat Cõc. Trid. *ſeſſ. 13. c. 6. citãs Conc. Nic. can.* 13. tenet Soto *in 4. diſt. 12. a.* 11. D. Th. Rich. Durand⁹, & Gabriel, quos omnes citat Henriq. *ad marginẽ lit.* C. tenet etiã Tabiena *verbo communicare* §. 16. Sà *verbo Euch. initio.* Soar. 3. *p. diſp. 66. ſect.* 5. Nau *c. 21. nu.* 57. docet etiã Arm. *verbo Comm.* §. 18. Probatur, quia in hoc articulo tenentur homines magis conſeruare diuinã gratiã, quia ex illa pendet æternitas: hoc autẽ ſacramentũ, ad conſeruãdam & augendã gratiã peculiariter inſtitutũ eſt à Chriſto Domino, ideo enim inſtitutũ eſt per modũ cibi, quia cib⁹ corporalis neceſſarius eſt ad conſeruãdã vitã temporalem, ita & iſte cibus ſpiritualis ad conſeruandam vitam ſpiritualem gratiæ. Probatur deinde ex conſuetudine Eccleſiæ, quæ ſolet omnes in articulo mortis cõmunicare per modum viatici, & ideo vna ex præcipuis cauſis, ob quas hoc venerabile ſacramentum in ſacrario aſſeruatur, eſt, vt facilius hoc præceptum impleatur. vide Concil. Trid. *ſeſſ. 13. can.* 7. 2.

Diximus obligare hoc diuinum præceptum in articulo mortis etiam violentæ, & publica auctoritate iuſtitiæ facta, quia tenentur iudices reis ad mortem damnatis ſub mortali concedere tempus ad confeſſionem & communionem diuinæ Euchariſtiæ, vt conſtat *ex capit. quæſitum 13. quæſt. 2. & gloſſa in capit. ſi quis de corpore, & gloſſa etiam in Clementina 1. de pœnitent. & remiſſ.* docet Henriquez *lib. 8. de Euch. cap. 5. num. 4. contra Sotum libr 5. de iuſtit. & iure quæſt. 1. artic. 3. ad* 2. Idque quamuis iudices in iſto tempore quo ſe rei debent præparare ad communionẽ, per confeſſionem ſuorum peccatorum, certo ſciant fore eripiendos violentia, vt ſignate docet Petrus Nauarrus *l. 2. de reſt. cap. 2. n. 23. in mea editione.* Syluest. *verbo Iudex q. 13. dicto 6.* ibi enim etiã expreſſe docet teneri ad id iudices ſub mortali, etiamſi ſciant reos in ipſo tempore confeſſionis qua ſe ad communicandum præparant euaſuros. Fundamentum illorum eſt, quia bona animæ 3.

præferenda ſunt temporali punitioni. & id docet Toletus *libr. 2. Summæ c. 28.* & rurſus Sylu. *verbo Euchariſtia 3. q. 5.* & Sà *verbo Euch. nu. 2.* Turrecremata *c. de his 26. q. 6.* & Concilium VVormatienſe *c. 8.* Triburienſe *c. 31.* Ancyranum *c. 6.* Agathenſe *c. 15.* Excipiunt tamen aliqui Doctores, niſi facinus tam ingens, & atrox ſit, vt ſine dilatione vrgeat ad mortem facinoroſi, v. c. ſi homo ſit valde facinoroſus, & ex eo quod ſtatim non ſuſpendatur, magna ſcãdala, & damna publica, vel proditio Principis, aut traditio vrbis, aut arcis timeantur: tunc enim repẽtinus caſus, vt ſuſpendio & reſte vnius in officio contineantur alij, excuſat iudices ab hac obligatione, nunquam tamen periculum euadendi ad excuſandos iudices ſufficiet, niſi hæc etiam damna timeantur; inter quæ etiam numerari poteſt mors iudicis, ſi ex euaſione timeatur, quia tunc iudex iuſte vim vi repellit, & iuſte ſe defendit, vt conſiderãti patebit. Quod adeo verum eſt, vt illi etiam rei qui poſt relapſum hæreſis reconciliantur Eccleſiæ, per Patres inquiſitores ante ſuſpendium, & mortem ignis iubeantur communicare, & ſe ad id confeſſione præparare, vt docet Symanchas *titulo de Catholicis inſt. c. 56. n. 16.* Alexand. IV. *in cap. ſuper Cathedram de hæret. in 6.* Paludan. *in 4. diſt. 9. q. 4. a. 1. concl. 9.* Sylu. *verbo Euchar. 3. §. 5. verſ. 8. n. 7. fine.* D. Anton. *3. p. tit. 14. cap. 12. §. 3.* & Henr. *prædicto loco allegato lib. 8. de Euchar. c. 5. n. 4.* Putat autem ibi Henriquez dãdam eſſe eis Euchariſtiam vno die ante mortem. Sa vero *verbo Euchariſtia, n. 2.* affirmat poſſe dari vna hora ante mortem etiam non ieiunis, quia eſt viaticum.

4. Cum hæc tamen vera ſint, certe olim in Gallia, & in Hiſpania, & etiam Luſitania conſuetudo erat negandi reis Euchariſtiæ communionem, prætextu reuerentiæ tanti ſacramenti; & ne illorum quis de ignominioſa ſententia monitus, infamem mortem publica authoritate indictam, impia ſui occiſione vitaret, ac præueniret; qua planè conſuetudine excuſabantur iudices à peccato mortali, vt docet Victoria §. 85. Nauarrus *in manuali Latino c. 25. n. 23.* Couat. *lib. 2. var. c. 1. n. 11.* Sotus *in 4. diſt. 12. q. 1. a. 11. §. ex his primum.* Ledeſma *2. 4. q. 39. art. 2. fine,* Paludanus *in 4. diſt. 23. q. 3.* Iulius Clarus *practica criminali. §. 99.* Hi vero Doctores quamuis iudices, propter eam conſuetudinem, excuſent, nunquam tamen illam laudarunt, imo potius arguebant maxime, & reprehendebant. Credo tamen illa cõſuetudine nunquam in rei veritate iudices fuiſſe à peccato mortali excuſatos, niſi forte aliam opinionẽ ſequerentur, & dicerent præceptum Euchariſtiæ in articulo mortis non eſſe de neceſſitate ſalutis, nam in noſtra opinione præceptum diuinum & applicatio medij, ac remedij neceſſarij ad ſalutem vigebat in eo articulo, & raro prædicta incommoda accidere poterant, & poterant etiam præueniri, ſi timerentur, & conſuetudo qua contra diuinum ius præualet, non eſt legitima conſuetudo, ſed eſt corruptela, & eam improbauit Pius V. in proprio motu expedito ad hanc corruptelam expellendam: & ideo etiam Philippus II. Hiſpaniarum Rex legem hac de re ſanciuit anno 1569. qua ſanctiſſime & catholice iubet prædictis iudicibus, vt rei mortis non niſi communicati ſuſpendantur, aut capite plectantur, & vt eis tempus ad hanc præparationem accommodum donetur, iuxta mentem motus proprij Pij V. de quo in eadem lege mentionem facit, & poſt hanc legis promulgationem ita ad vnguem obſeruatur in tota Luſitania, & in tota Hiſpania. de Hiſpania docet Henriquez *libr. 8. de Euch. capit. 5. numero quarto,* de Luſitania teſtantur Patres noſtræ Societatis, qui in hoc proximorum miniſterio exercentur; quare habet ſapientiſſimus Nauarrus id quod tam inſtanter, ac vehementer ſuo tempore introducere deſiderauit, vt ipſe ſæpe in ſuis operibus teſtatur.

Sunt etiam aliqui Doctores, qui auſi ſunt affirmare non ſolum in articulo mortis obligare hoc diuinum præceptum fideles baptizatos etiam iuſtos diuini præcepti capaces, ſed etiã aliquoties in vita. ita tenet Palud. *in 4. diſt. 9. q. 1. & q. 16.* Ledeſma *2. 1. q. 21. a. 11.* & id colligitur ex D. Th. *3. p. q. 80. a. 11.* & probãt, quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum per modum cibi, & quemadmodum tenentur homines cibum temporalem capere ſuis temporibus ad ſuſtentandam, & conſeruandam vitam temporalem: ita etiam tenentur aliquoties in vita hunc cibum ſpiritualem capere ad conſeruandam vitam ſpiritualem gratiæ. Cæterum hoc argumentum ſiquam vim habebat, erat antequam Eccleſia determinaret certum tempus Paſchæ ad communcationem annualem fidelium Chriſtianorum, at poſtquam per *c. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* hoc tempus determinauit, non tenentur iam extra articulum mortis hoc diuinum præceptum implere, vt optime docet Henriq. *l. 8. de Euch. c. 5. n. 3.* 5.

Soli fideles baptizati etiam iuſti, qui ſunt præceptorum capaces, hoc diuino præcepto obligantur in articulo mortis, vt de fidelibus baptizatis & iuſtis probauimus *c. 3. n. 4.* & de articulo mortis hic *n. 2. & 5.* Dicimus ergo *præceptorum capaces,* ad excludendos pueros & amentes, etiam adultos ratione carentes, nam pueri ratione carentes nec præcepto diuino, nec Eccleſiaſtico tenentur communicare, & quia gratiam baptiſmalem in illa ætate amittere non poſſunt, & quia ratione carentiæ rationis præcepti capaces non ſunt, & quia digne, & reuerenter tantum ac tam venerabile myſterium tractare non poſſunt. vtrumque autem præceptum tam diuinum, quam Eccleſiaſticum non obligat, niſi cum hoc venerabile ſacramentum digne ac reuerenter tractari, ac ſumi poteſt, vt ſæpe diximus. Nec ideo tamen damnanda eſt antiquitas, ſi eum morem in aliquibus locis aliquando ſeruauerit, vt pueri iudicij expertes communicarent, vt optime animaduertit, docetque Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. capite quarto,* & quod illi non teneantur communicare, adeo verum eſt, vt ſit de fide definitum in eodem Concilio Trident. *eadem ſeſſ. 21. canone item 4.* ibi, *Si quis dixerit paruulis antequam ad annos diſcretionis peruenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem, anathema ſit.* docet etiam D. Auguſtinus *contra Pelagium libr. 1. capit. 22. ad Bonifacium.* ibi, *Neque illud cogitetis, paruulos vitam. habere non poſſe, quia ſunt corporis, & ſanguinis expertes.* Vnde patet paruulis baptizatis communionem Euchariſtiæ non eſſe medium neceſſarium ſaluti, nec in re, nec in proprio voto, cum vſu rationis careant; dicuntur tamen pueri in voto Eccleſiæ habere Euchariſtiam, quia ex profeſſione legis Chriſtianæ facta in Baptiſmo, tenentur cum adulti fuerint communicare, & ſic interpretandus eſt D. Aug. loco citato, quatenus ait, pueros teneri ſaltem in voto ſuſcipere Euchariſtiam, quod intelligendum eſt, ſaltem in voto Eccleſiæ, & ita ille exponit *tractat. 26. in Ioannem, & lib. 21. cap. 25. de ciuitate Dei.* 6.

Olim

Digitized by Google

7\. Olim vero in Africa, vt teſtatur idem D. Aug. *epiſt.23.*& D. Cypr. *ferm.5.de lapſis & l.3 ad Quirinum c.25.* mos fuit reliquis Euchariſtiæ communicare infantes vſu rationis carentes, qui mos percrebuit etiam apud Græcos, vt conſtat ex D. Clemente *l.8. conſt. Apoſtolicarum c.20.*& ex D. Dionyſio *l. de Eccleſiaſtica hierarchia c 3.p.3.* qui tamen Patres id ex aliqua cauſa rationabili faciebant, quæ eos tunc permouebat, non vero quaſi putarent id eſſe neceſſarium neceſſitate ſalutis, vt bene exponit Con. Trident. *prædicta ſeſſ.21.c.4.* Taper *a.15.* ait in Hiſpania nunquam fuiſſe ſolitum paruulos communicare; ſed contrariū conſtat ex tomo magno Conc. Toletani IX. *c.11.* vbi dicitur aliquando ſub vna ſpecie aliquando ſub vtraque communicaſſe infantes in Hiſpania, & forte cauſa, quæ permouebat Patres illos antiquos ad communicandos pueros Chriſtianorum, vſu rationis carentes, erat, quia tunc ſæuiebat impietas Tyrannorum in fideles Chriſtianos, etiam in pueros, & ideo eos communicabant, vt ex tanto ſacramento virtutem elicerent, ad perferendum, ſubeundumque martyrium, pro Chriſti nomine & gloria conſtantiſſimè.

8\. Non obligat ergo hoc præceptum, de communione ſacramenti Euchariſtiæ, neque quatenus diuinum eſt, & neceſſarium ad ſalutem, neque quatenus annuale & Eccleſiaſticum, niſi eos, qui vſum rationis habent, & in hoc vim præcepti diuini bene explicauit præceptum Eccleſiæ *in c. omnis vtriuſque ſexus, de pœn. & remiſſionibus.* nam Eccleſia ibi ſolum obligat ad ſemel in anno in Paſchate communicandos eos fideles, qui annos diſcretionis habuerint, & conſuetudo laudabilis eiuſdem Eccleſiæ habet, vt ſerius aliquantulùm pueri communicēt, etiam ratione vtentes, quàm confiteantur ex eadē obligatione Eccleſiaſtici præcepti, ob reuerentiam tanti, ac tam venerabilis ſacramenti: & ideo etiam neque ipſi pueri vſu rationis vtentes in articulo mortis tenentur communicare, niſi in ea ætate, & pleno iudicio, in quo ſani, ac bene valentes tenerentur quod totum iudicio & arbitrio prudētis confeſſarij committitur, quanquam in articulo mortis, iuxta iudicium Nauarri *in manuali Latino cap.21.num.57.*& Toleti *lib.2. Summæ cap.28. numer.5.* citius aliquando poſſint pueri communicare vſu rationis vtentes, niſi eſſent valde pueriliſ iudicij.

9\. Non obligat etiam iſtud diuinum præceptum amentes, & quia quatenus amentes ſunt, præcepti ſunt incapaces, & quia datur maximū periculum irreuerentiæ. ita Toletus *libr.2. Summæ ca.28.n.5.* Sà *verbo Euch.n.3.* Alenſis *4.p.m.4.q.49.* Gabriel *in 4. diſt.9.q.2.dub.4.* Ratio eſt, quia obligat tantum, cū decenter, ac reuerēter ſuſcipi poteſt, vti tantam decet maieſtatem, non autem poteſt digne, ac reuerenter ſumi ab amente, & carente ratione: vnde cōtemptus Euchariſtiæ vel indigna tractatio, & ſumptio illius, grauiſſimum peccatum ſacrilegij eſt, grauius quidem quam Papam occidere, non tamen ille incurrit excommunicationem cap. ſi quis, qui hoſtiam conſecratā percutit, quia corpus Chriſti ibi exiſtens, non adeſt ibi modo paſſibili, ſed impaſſibili, nec modo naturali, ſed ſupernaturali: eſt autem grauius peccatum & ſacrilegium, quia contemnit Chriſtum in propria ſpecie, & eſt ſimile flagitio illorum, qui Chriſtum crucifixerunt, quos Concilium Epheſinum vocat Deicidas. ita Henriquez *libro octauo de Euchariſtia, capite quarto, col.2. litera Q.* Alexander *in 4. quæſtione quadrageſima ſexta, memb.4.* Gabriel. *in canone lect.87.* Caietan. *2.2.q.99.a.3.dub.3.* docet D. Paulus *1. Corint.11.* ibi, *Reus erit corporis, & ſanguinis Domini* &c.

10\. Si tamen non habet parochus in ſacrario aſſeruatam Euchariſtiam, non poteſt celebrare, vt illam miniſtret parochianis in articulo mortis exiſtentibus, niſi ſaluis Eccleſiæ præceptis, nimirum ieiunus, non excommunicatus, & cum veſtibus ſacris, & in vtraque ſpecie & azymo. ratio eſt, quia hæc omnia conducunt ad debitam reuerentiam, ac tractationem tam venerabilis ſacramenti. ita Nau. *in manuali Lat.c.21.* Henr. *l.8. de Euch.c.4.col.1. lit.F.& G.* Sotus *in 4. diſt.9.q.1.a.4.* Ledeſma *q.15.a.4.*& recentiores omnes contra Maiorem *in 4. diſt.9.q.3.ad 5.* affirmantem pro communicando infirmo in articulo mortis exiſtente poſſe parochum celebrare in fermentato, & ſic etiam diceret non ieiunum aut excommunicatum, quod eſt falſum, quia, vt dixi, præceptum diuinum Euchariſtiæ in articulo mortis non obligat, niſi quando illa digne & reuerenter tractari poteſt.

11\. Et ideo infirmus non debet recipere in articulo mortis Euchariſtiam à Sacerdote hæretico, vt fecit laudabiliter Hermenegildus princeps Hiſpaniarum, nec à ſchiſmatico, nec ab excommunicato publice, vel nominatim declarato ac denunciato, nec à viro laico, nec cum periculo euomendi illam, excuſatur enim in his circumſtantiis ab hoc præcepto. & ratio eſt, quia, moraliter loquendo, aut irreuerentia aut ſcandalum tunc dabitur, diuinum autem hoc præceptum & Eccleſiaſticum nō obligat cum irreuerentia, aut cum ſcandalo, vt optime notat Henriq. *lib.8. Euch.c.4.col.1.lit.F.& G.* D. Th. *3 p.q.82.a.9.*& Soar. *to.4.in.3.partem diſp.69. ſect.2.& 3.fine.*

CAPVT V.

De præcepto Eccleſiæ huius ſacramenti, id eſt de ſacro Domini corpore in Paſchate ſumendo, ex mandato Eccleſiæ, quas perſonas obliget & quomodo, & in qua ætate.

SVMMARIVM.

Datur præceptum Eccleſiæ communicandi in Paſchate, & in Eccleſia ſemper communicandi mos fuit. n.1.
Quot dubia circa hoc præceptum oriri poſſint. n.2.
Quid nomine Paſchatis in iure communi intelligatur. n.3.
Quas pœnas incurrant de iure communi, qui illud non implent. ibid.
Quid de conſuetudine intelligatur in Luſitania & Hiſpania nomine Paſchatis. ibid.
In aliquibus diœceſibus extenditur Paſcha, quoad impletionem huius præcepti vſque ad Dominicam Paſtoris boni. n.4.
An hoc præceptum implendum ſit in propria parochia. n.5.
An ſi parochus ſuis parochianis dicat, vt poſſint communicare vbicunque maluerint in Paſchate, poſſint illi hoc facere in Eccleſiis mendicantium. n.6.
An ille, qui in Eccleſiis mendicantium abſque licentia parochi in Paſchate communicat, ſatiſfaciat præcepto, & excommunicationem ſynodalis conſtitutionis deuitet. n.7.
Refertur ſententia negans ſatisfacere, & affirmans excommunicationem incurrere. ibid.

Digitized by Google

An ipſo die Paſchatis poſſint licite mendicantes in ſuis Eccleſiis Euchariſtiam ſæcularibus ex deuotione communicantibus dare. ibid.

Refertur ſententia Nauarri negans. num. 8.

Aſtruitur ſententia affirmans. num. 9.

Dummodo tamen non fiat ex obligatione præcepti. ibid.

Aduenis & peregrinis poſſunt mendicantes in ſuis Eccleſiis Euchariſtiam in Paſchate, vt ſatisfaciant præcepto, præbere. num. 10.

Poſſunt etiam aliis ſæcularibus dare ex licentia præſumpta parochorum, & quando iſta præſumptio detur. num. 11.

Poſſunt etiam religioſi mendicantes Euchariſtiam ſæcularibus in Paſchate ex præcepto dare ſi ſint parochi: item in extrema neceßitate, & quando ita conſuetudo habet. num. 12.

Refertur ſententia affirmans poſſe mendicantes ob priuilegium, quod de facto habent, Euchariſtiam ſæcularibus dare in ſuis Eccleſiis, ita vt ſatisfaciant præcepto. num. 13.

Nec hoc derogat iuriſdictioni parochorum. num. 14.

Nec dici poteſt hoc priuilegium per non vſum eſſe ſublatum. num. 15.

Iudicium authoris. num. 16.

An religioſi poßint licite Chriſti fideles communicare in Paſchate ex obligatione præcepti in alienis Eccleſiis. numero 17.

An parochi ſæculares poßint id efficere in Eccleſiis mendicantium ſuis parochianis. num. 18.

In qua ætate teneantur pueri communicare & confiteri ex præcepto Eccleſiæ. num. 19. & 20.

Laudabilis conſuetudo habet, vt tardius pueri ex præcepto communicent, quam confiteantur. num. 21.

Quanto tamen tardius, & in qua ætate, iudicio prudentis committitur. num. 21.

1. QVod ſit præceptũ Eccleſiæ de ſacro Domini corpore ſemel in anno in Paſchate ſumẽdo, patet ex cap. omnis vtriuſq; ſexus, de pœnit. & remiſſionib. vbi præcipit Eccleſia vt ſinguli fideles Chriſtiani ſuſcipiãt in Paſchate Euchariſtiam, niſi proprij Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad temp⁹ ab huiuſmodi præceptione duxerint abſtinendum, alioqui viui ab aditu & ingreſſu Eccleſiæ arceantur, & mortui Eccleſiaſtica careant ſepultura: ſemper autem, vt notat Azor, & optime, *to. 1. inſtit. mor. li. 7. c. 14. q. 1.* ab initio naſcẽtis Eccleſiæ præceptum in ea fuit de Euchariſtia ſumẽda ab omnibus fidelib⁹ Chriſtianis: olim enim in primatiua Eccleſia ſinguli Chriſtiani quotidie ſacrũ Chriſti corpus ſumebant ex præcepto Apoſtolorum, vt refertur *cap. Epiſcopus, de conſecr. diſt.* 1. Poſtea Fabianus Papa præcepit, vt ſinguli ſaltem ſacram communionem reciperent ter in anno, videlicet in Natalitio Domini, in Paſchate, in Pentecoſte, vt habetur *in cap. etſi non frequentius, de conſecrat. diſt.* 2. Deinde vero Soter *in c. in cœna Domini, de conſecr. diſt.* 2 videtur ſtatuiſſe, vt ſinguli corpus Domini ſuſciperent in cœna Domini: Quoaduſq; tandem Eccleſia ſtatuerit, vt ſinguli cum ad annos diſcretionis peruenerint, ſemel in anno à proprio Sacerdote ſeu parocho in Paſchate communionem, ſacramque ſynaxim accipiant, vt conſtat *ex prædicto cap. omnis. allegato.*

2. Multa ergo dubia circa hoc præceptum occurrunt, quæ neceſſariam explicationem poſtulant. Primum eſt, quid intelligatur nomine Paſchatis, & an qui initio Quadrageſimæ Euchariſtiam ſuſcipit, impleat hoc præceptum. Secũdum, an neceſſario ſit implendum in propria parochia de iure communi. Tertium, an detur priuilegium ad illud extra propriam parochiam implendum. Quartum, an qui in Paſchate Euchariſtiam non ſuſcipit ob aliquod impedimentum, teneatur ſtatim poſt Paſcha eã ex præcepto ſumere. Quintum, an ille qui abſens eſt à propria parochia, & cõmoratur in aliena, iure in ea vbi commoratur præceptum impleat. Sextum, an aliquæ perſonæ religioſæ præter tempus Paſchale de iure communi teneantur ex præcepto Euchariſtiã ſæpius in anno accipere. Septimum, an ſi quis præuideat impedimentum futurũ quo non poſſit tempore Paſchali hoc præceptum implere, teneatur illud anticipare. Octauum, an qui in Paſchate Euchariſtiam indigne accipit, impleat hoc præceptum. Nonum, an ſi parochus licentiam præbeat parochianis, vt tempore Paſchatis poſſint communicare vbicunque voluerint, tuto poſſint Euchariſtiam accipere in Eccleſiis mendicantium. Decimum, in qua ætate obliget hoc præceptum; quas perſonas, an meretrices excuſentur; an excommunicati & interdicti; & alia quæ ex diſcurſu materiæ patebunt.

3. Primo ergo inquirem⁹, quid nomine Paſchatis in hoc capite & præcepto intelligatur de iure, quid de conſuetudine: & in primis animaduertendum eſt, Panormitanum *ad prædictum cap. omnis vtriuſq; ſexus*, exiſtimare, nomine Paſchatis in eo capite intelligi tantũ ipſum diem Dominicæ reſurrectionis cũ duobus proxime ſequentib⁹, idq; de iure prædicti capitis, quãuis addit, qui in quinta feria præcedenti Dominicæ cœnæ Euchariſtiam acciperet, præcepto ſatisfacturum, ob conſuetudinẽ receptam, quę ſic illud interpretatur. At cum in his temporis anguſtiis non poſſit omnis populus Chriſtianus, præſertim in magnis oppidis cõmunicare, declarauit Eugeni⁹ IV. vt referũt Maior *in 4. diſt. 17. q. 2.* & Tabiena *verbo Communicare n. 7* & Nauar. *in manuali c. 21 n. 45.* Sylu. *verbo Euchar. 3.* & Caiet. *in Sũmæ verbo Communio.* & Ledeſma *in 4. q. 14. a. 3.* & Soar. *to. 4. 3. p. diſp. 82. ſect. 2.* & Henriq. *to. 2. lib. 8 de Euch. c. 55.* & Azor *to. 1 inſt. mor.* nomine Paſchatis in hoc capite intelligi ipſum diem Paſchatis cũ octo proxime præcedentibus, & octo proxime ſubſequentibus, & ſic de iure intelligendum eſt diem Paſchatis quoad hunc effectum implẽdi huiuſmodi præcepti cõprehendere totum hoc tempus ab Eugenio IV. aſſignatũ: vnde ille, qui intra hoc tempus deficiente legitimo impedimento culpa ſua hoc præceptum non impleuerit, pœnas *in prædicto cap. omnis*, impoſitas incurrit poſt latam iudicis ſententiam, vtraque enim pœna tam eiectionis ab ingreſſu Eccleſiæ, quam priuationis Eccleſiaſticæ ſepulturæ impoſita in prædicto cap. ſententiam à iudice ferendam requirit, vt optime notat Soar. *tom. 4. de pœnit. in 3. p. diſp. 36. ſect. 8. n. 2* & patet ex verbis capitis, *Eijciatur ab ingreſſu Eccleſiæ, & priuetur Eccleſiaſtica ſepultura.* Hæc de iure. De conſuetudine tamẽ. & priuilegio poteſt aliud eſſe, & ſic legitima conſuetudo iam obtinuit in tota Luſitania, vt in quolibet die Quadrageſimæ, etiam in primo die illius huic præcepto ſatisfiat. poteſt enim conſuetudo præualere aduerſùs ius commune; & ita de Luſitania docet Nauar. *in man. cap. 21. n. 45 & n. 52.* & Beia *in 4 p. caſu 4. initio* & Eman. Rod. *tom. 1. q. regul. q. 56. art. 3. §. Ex his ſecundo infertur*, & vſus communis idipſum teſtatur. Nec ſolum in Luſitania, ſed etiam in tota Hiſpania legitima conſuetudine receptũ eſt, vt præcepto ſatisfaciat, qui in quolibet die Quadrageſimæ communicauerit,

teſte

teſte Azor *to.1.inſt.moral.l.7.c.41.q.4.* vbi aſſerit teſtatú fuiſſe à Laurentio Epiſcopo Præneſtino Cardinali Sanctorum quatuor Coronatorum declaraſſe Clementē VII. quod in quolibet die Quadrageſimæ poſſint fideles in tota Hiſpania huic præcepto ſatisfacere. quæ plane declaratio continetur in compendio priuilegiorum fratrum Minorum & aliorum mendicantium, & non mendicantium impreſſo Neapoli.

4. Cum autem de iure, nomine Paſchatis, intelligatur ipſe dies Paſchatis cū octo proxime præcedentibus, & octo proxime ſubſequentibus, vt hactenus explicatum eſt, & diximus *num.3. verſ. atcum* iuxta declarationem Eugenij IV. ſequitur quod in Luſitania, & omnibus locis, vbi ſimilis conſuetudo datur, non ſolum in tota Quadrageſima, ſed etiam in octo diebus ſubſequentibus, & vſque ad Dominicam in Albis poſſit impleri hoc præceptum; nec ſolum vſque ad Dominicam in Albis, ſed etiam in aliquibus diœceſibus, velut in diœceſi Bracharenſi, vſq; ad Dominicā Paſtoris boni, quę ſequitur immediate poſt Dominicam in Albis de conſuetudine quadam legitime ibi introducta, quæ ſic pręceptum interpretatur: tunc enim ſolent parochi recenſere ſuos parochianos, computare albos, & declarate, illos incurriſſe excommunicationis ſententiam latam contra eos in conſtitutionibus, qui ad illud vſque tempus pręceptum communicandi non impleuerint; quamobrem videndæ erunt conſtitutiones cuiuſque diœceſis, & iuxta illas intelligendum erit tempus, quo quis poſſit implere præceptum communicandi in Paſchate; non quod ius illarum poſſit pręualere iuri communi, cum Epiſcopi diœceſani non ſint ſupra Papam, nec ſupra ius commune editum à Papa, ſed quod illæ tunc declarent conſuetudinē prædictæ diœceſis, & in ipſa conſuetudine fundentur, quæ plane conſuetudo poteſt præualere iuri communi vt ſæpe alibi diximus. Dici etiam poſſe arbitror, & forte conuenientius, Epiſcopos cuiuſque diœceſis potuiſſe extendere tempus Paſchatis ad implendum huiuſmodi præceptum vſque ad Dominicam Paſtoris boni, iuxta mentem prædicti *c. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſsionibus*, ob aliquas rationabiles cauſas; nam in prædicto capite aſſignat Summus Pontifex ad impletionem præcepti annualis confeſſionis, tempus Quadrageſimæ, & ad impletionem præcepti Euchariſtiæ tempus Paſchæ; & ſtatim addit: *Niſi de proprij Sacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam à perceptione huiuſmodi, duxerint abſtinendum.* Nomine autem parochi ſeu proprij Sacerdotis venit propriiſſime Epiſcopus in iure vt docet Nauarrus, *in cap. placuit, de pœnit. & remiſsionibus num.57.* & Toletus *lib.6 cap.11.§. vocamus,* & venit etiam Papa. nam ſicut Papa eſt verus, ac proprius parochus totius orbis, & omnes Chriſtiani toto orbe diſperſi, ſunt vere oues reſpectu illius, ita Epiſcopus eſt proprius parochus totius ſui Epiſcopatus, & omnes parochiani ſingularum parochiarum ſuæ diœceſis ſunt vere & propriè oues reſpectu illius. Vnde ſi Sacerdos ac parochus particularis poteſt de mente iuris prædicti capit. *omnis.* differre tempus obligans ad perceptionem annualem Euchariſtiæ ſuis ſubditis ex cauſa rationabili, ita etiam à fortiori id poterunt Epiſcopi efficere in tota ſua diœceſi, quando cauſa rationabilis occurrerit arbitrio illorum. Dices poſſe Epiſcopos hoc efficere, per licentiam particularem reſpectu huius aut illius diœceſani, ſicut poteſt parochus id efficere reſpectu huius aut illius ſui parochiani: non autem reſpectu totius diœceſis, nec per legem, quia id erit iam diſponere contra ius commune? Reſpondeo poſſe etiam per legem, quia facultas, quæ ex cap. omnis vtriuſque ſexus, elicitur, ampla eſt, & non eſt limitata, & fundatur in cauſa rationabili; quapropter ſi cauſa rationabilis talis ſit, vt omnes, aut magnam partem ſuorum diœceſanorum comprehendat, vt deuitent immenſum laborem harum licentiarum, & bene conſulant ouibus ſuis, per legem etiam id poterunt efficere, & id probat vſus & conſuetudo, nunquam enim Pręlati tales conſtitutiones efficerent, niſi id ſibi licitum putarent: præterea additur, quod huiuſmodi conſtitutiones ordinarie approbantur, & examinantur à Papa, quamobrem ex licentia Papæ id faciunt Epiſcopi. Immo Punetij, quod oppidum eſt diœceſis Agytanenſis in Luſitania, *Punhete* Luſitane, nomen Paſchatis extenditur quoad piſcatores vſque ad Pentecoſtem, tunc enim ſolent ex obligatione communicare piſcatores, quia vſq; ad illud tempus extra propriam domum parochiāve verſantur piſcationibus intenti.

Quæſtio tamen eſt non vulgaris, an in propria parochia hoc præceptum, de quo loquimur, implere fideles teneantur, ſecundum ius commune, ita vt à proprio patocho, & in propria parochia, vel ſaltem in aliena, de licentia proprij parochi Euchariſtiam accipiant. Communis ſententia affirmat, teneri eos in propria parochia, vel in aliena, aut vbicunque alibi de licentia proprij Sacerdotis accipere. ita docet Nauar. *in manuali Latin. cap.21. num.52.* & Cardinalis *Clementina 1. de priuilegiis. q.11.* & Azor *tomo 1. inſt. moral. lib.7. c.41. quæſt. 6.* & Henriq. *to.2. lib. 8. de Euch. cap.55. n.1. littera B.* & Sotus *in 4. diſt.18. quæſt.4. a.2.* & ſacra congregatio Cardinalium *in 4. p. fol.151.* id expreſſe affirmat: vbi decernit eadem ſacra Congregatio nec laicos in regularium monaſteriis ſeruientes huic præcepto ſatisfacere niſi in propria parochia communicent. & idipſum docet etiam Emanuel Rod. *tom.1. quæſt. regul. q.56. art.3. initio.* & ratio eſt quia in prædicto cap. *omnis vtriuſque ſexus,* decretum eſt, vt quiſquis à proprio Sacerdote corpus Domini in Paſchate accipiat: cum igitur ſit ad proprium Sacerdotem accedendum, eo ipſo ad propriam parochiam accedere oportet; vel in aliena aut vbicumque alibi de licentia proprij parochi, quia ſicut parochi poſſunt dare licentiam ſuis parochianis, vt alia ſacramenta, v.c. matrimonij, confeſſionis, extremæ vnctionis ab aliis accipiant, ita etiam poſſunt eam dare ad ſacramentum Euchariſtiæ, cum par ſit ratio in omnibus. 5.

Vnde iam quæſtio alia oritur, an ſi proprius Sacerdos quibuſdam ſuis parochianis liberum relinquat vt à quibus maluerint ſacramentum Euchariſtiæ accipiant in Paſchate, poſſint illi à mendicantibus illud accipere tuta conſcientia, ita vt ſatisfaciant præcepto. Reſpondet Azor *tomo primo inſt moral. libro ſeptimo, capit.41.* poſſe quia parochus liberam eis poteſtatem facit, ita vt nullum eorum excludat: vnde quamuis mendicantes *per Clementinam 1. de ſepulturis,* ſpeciali quodam iure prohibeantur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ; à qua ſolus Summus Pontifex poſſit abſoluere, ne huiuſmodi ſacramentum Euchariſtiæ in Paſchate conferant abſque proprij parochi licentia ſpeciali, tamen, vt optime notat Azor citatus, & gloſſa *in prædicta Clementina* 6.

Digitized by Google

verbo Specialis, hoc non obſtat, quia per hoc ſolum requiritur, vt exprimatur ſacramentum, ad quod ſuſcipiendum ipſe parochus licentiam dat, non autem requiritur ſpecialis nominatio, vel parochianorum, quibus datur licentia, vel religioſorum, quibus datur facultas, vt poſſint Euchariſtiam conferre. Vnde ſatis eſt ſi parochi ſuis parochianis concedant, vt in Paſchate Euchariſtiam ſumant à quibuſcumque maluerint, quæ doctrina eſt vera & tenenda.

7. Hæc de iure: de priuilegio autem grauis quæſtio eſt, vtrum ille, qui Eccleſiis mendicantium animo ſatisfaciendi præcepto abſque licentia parochi cõmunicat in Paſchate, ita præcepto ſatisfaciat, vt pœnam excommunicationis euadat latam in conſtitutionibus ſynodalibus contra eos, qui in ſuis parochiis non communicant. Et hâc de re eſt bipartita ſententia. Prima negat ſatisfacere pręcepto & conſequenter affirmat non euadere prædictam pœnam: eam tenet Nauar. *in manuali Lat. ca.* 21. *numer.* 52. & Henriquez *tomo* 2. *libr.* 8. *de Euchar. cap.* 55. *nu.* 1. *litera B.* & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *artic.* 2. & ſacra Congregatio Cardinalium *part.* 4. *fol.* 151. vbi ita ait: *Decreuit ſacra Congregatio nec laicos in regularium monaſteriis ſeruientes huic præcepto ſatisfacere, niſi in propria parochia communicent.* Probatur, quia Nicolaus V. & Sixtus IV. conceſſerunt Generalibus & Prouincialibus miniſtris, & omnibus confeſſoribus ordinis Minorum deputatis à ſuis ſuperioribus ad audiendas confeſſiones ſæcularium, vt omnibus, quarumcumque diœceſum, quorum confeſſiones audierint, ſacratiſſimi corporis Domini communionem dare poſſint, quouis anni tempore, præterquam in die reſurrectionis Domini. quod priuilegium habetur in prima parte ſupplementi monumentorum Ordinum in *prima editione fol.* 30. *in ſecunda fol.* 144. *conceſſione* 249 & illud affert Emanuel Rodriquez *tomo primo quæſtionum regularium. quæſt.* 36. *art.* 3. *initio.* Quod confirmauit Leo X. quodam viuæ vocis oraculo authentico, de quo in Ordinis ſupplemento *folio* 58. *conceſſione* 159. Et quidem ideo ab his Summis Pontificibus hoc priuilegium his religioſis fuit indultum, vt notat Azor *tomo* 1. *inſt. moralium libr.* 7. *cap.* 41. *quæſt.* 7. quia, vt vidimus numero præcedenti, per Clementinam 1. *de priuilegiis*, prohibitum fuit, ne religioſi clericis aut laicis ſacramentum extremæ vnctionis vel Euchariſtiæ miniſtrare poſſint abſque parochialis presbyteri licentia ſpeciali, alioqui contrarium facientes in ſententiam excommunicationis ipſo facto incurrerent, à qua à Summo Pontifice duntaxat poſſint abſolui.

8. Et quamuis Summi Pontifices, præſertim Nicolaus IV. excipiant ſemper, præterquam in die Paſchatis, in quo videntur tacite concedere extra hunc diem poſſe fideles communicare & ſatisfacere præcepto in Eccleſiis mendicantium, quia exceptio firmat regulam: tamen non ita eſt, quia communis ſententia eſt; intelligendum id eſſe, nõ materialiter, de die tantum Paſchatis præciſe, ſed formaliter de communicatione annuali ex præcepto facienda ſemel in anno in Paſchate, hoc eſt, in tempore Paſchatis, quod de iure comprehendit, quoad hunc effectum implendi hoc præceptum, non ſolum diem Paſchatis, ſed etiam octo dies proxime ſubſequentes, & octo proxime præcedentes de conſuetudine autem in tota Luſitania & Hiſpania comprehendit totum tempus à primo die Quadrageſimæ, vſque ad Dominicam in Albis, & in aliquibus diœceſibus vſque ad Dominicam Paſtoris boni, vt probauimus num. 3. vnde docet Nauarrus *in manuali Latino cap.* 21. *num.* 52. peccare mortaliter religioſos mendicantes, & incurrere pœnas prædictæ Clemẽtinæ, qui in ipſo die Paſchatis ſacramentum in ſuis Eccleſiis miniſtrant Chriſti fidelibus ſiue ex deuotione, ſiue ex intentione ſatisfaciendi præcepto, quia Summi Pontifices ſemper ſimpliciter excipiunt hunc diem Paſchatis, & ideo cum ſimpliciter hic dies excipiatur, nec etiam ex deuotione in illo præſtare poſſe mendicantes Euchariſtiã fidelibus in ſuis Eccleſiis; in reliquo autem tempore Paſchatis aſſignato de iure vel conſuetudine ad implendum hoc præceptum, poſſe quidem illos ex deuotione præſtare Euchariſtiam Chriſti fidelibus, non tamẽ ex obligatione & intẽtione ſatisfaciendi præcepto; adeo, inquit, vt nec Patres Societatis IESV, qui ad hoc habent ampliſſima priuilegia, in ſuis Eccleſiis poſſint abſque peccato Euchariſtiam miniſtrare in die Paſchatis, & intelligendus eſt Nauarrus tam ex deuotione, quã ex obligatione ſatisfaciendi pręcepto. Hęc ex ſententia Nauarri.

Verum ego hanc illius ſententiam quoad reli- 9.
qua approbo, quoad illud vero punctum, quo ait in ipſo die Paſchatis non poſſe mendicantes, nec etiam Patres Societatis IESV in ſuis Eccleſiis, ex deuotione fidelium, illis miniſtrare ſacramẽtum Euchariſtiæ, non approbo: quia quamuis hic dies ſemper à Summis Pontificibus ſimpliciter excipiatur: tamen exceptio illius diei ſimpliciter ideo à Summis Pontificibus fit, vt omnes fideles adeant ſuas parochias; ad ſatisfaciẽdum huic præcepto. Vnde poterunt quidem, cum de mente conſtet Pontificum, huiuſmodi religioſi etiam in ipſo die Paſchatis, ſicut & reliquo tempore Paſchatis, licite & ſine ſcrupulo prædictam Euchariſtiam miniſtrare Chriſti fidelibus in ſuis Eccleſiis ex deuotione, non tamen ex obligatione, & intentione ſatisfaciendi prædicto præcepto: quare iis fidelibus, qui iam præceptum Eccleſiæ impleuerunt, & iis etiam quibus nondum tempus implendi ſiue de iure ſiue de conſuetudine, eſt elapſum, poſſunt ex deuotione mendicantes ſacram Euchariſtiam miniſtrare, abſque vllo ſcrupulo, & peccato, & illi ex pio deuotionis affectu libere ibi ad menſam Euchariſtiæ accedere poſſunt, non tamen animo ſatisfaciendi præcepto; quamuis contrarium teneat Nauarrus allegatus *ca.* 21. *numer.* 52. quem ſequi videtur Sarnenſis *de viſitat. libro ſecundo, cap.* 30. Azor *tomo* 1. *inſt. mora. c.* 41. *q.* 7. *ad finem*, & ita mecum ſentit Soarius *tomo tertio in* 3. *part. D. Thom. diſp.* 72. *ſection.* 2. §. *cenſeo igitur*, & forte de hac re iterum ſermonem ſeremus *libro tertio, cap.* 2. *numer.* 18. vbi id latius probabimus.

Hoc tamen non eſt intelligendum de aduenis, 10.
& peregrinis, ac vagabundis, quibus nulla eſt propria parochia, quia ij poſſunt communicare in Eccleſiis mendicantium non ſolum tempore, ſed etiam in ipſo die Paſchatis, tam ex deuotione, quam ex obligatione præcepti, quia cum careant parochis, & parochia, in illis ceſſat tota ratio prohibitionis, quæ erat, vt ſaltem tunc cognoſcerent omnes ſe debere obedientiam ſuo proprio parocho, & de huiuſmodi aduenis & peregrinis ita docent communiter Doctores Henriquez *tomo ſecundo, libr.* 8. *de Euch. capit.* 55. *num.* 1. & Sotus *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *a.* 2. & Rod. *tom.* 1. *q. regularium q.* 56. *art.* 3. & alij

Nec

Digitized by Google

11. Nec etiam hoc eſt intelligendum de iis, qui ſacramentum hoc acciperent, & conferrent, quando eiuſmodi eſſent perſonæ, tempu & cauſæ, vt arbitrio prudentis viri credatur parochus fore contentus, ob tacitam facultatem, quam tunc videtur concedere, vt docet idem Nauar. *allegatus num.* 52. & Henriquez *tomo* 2. *lib.* 8. *de Euchariſtia. cap.* 35. *ad marginem littera B. fine.* Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 1. *artic.* 3. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 33. *artic.* 3. Syluester *verbo Euch.* 3. §. 4. *& verbo Excommunicatio* 7. *caſu* 14. & Rodriq. proxime citatus §. *& idē decernitur*, quia quamuis peccatum mortale ſit miniſtrare hoc ſacramentum ſine iuriſdictione, tamen non miniſtratur ſine illa, quando tacita licentia parochorum fit, quæ licentia ſeu ratihabitio in ſacramento Euchariſtię, & extremæ vnctionis ſufficit, quod habeatur de futuro; in ſacramento vero confeſſionis & matrimonij, ſemper opus eſt vt antecedat, & habeatur de præſenti. & ratio eſt, quia in iſtis ſacramentis ſubſtantia, & validitas actus pendet ex tali iuriſdictione, & ſine illa valide non fiunt, imo nulliter fiunt: at vero ſubſtantia & validitas Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis non pendet ab huiuſmodi iuriſdictione, quia quamuis ſine illa cum peccato fiant, valide tamen fiunt: à peccato autem excuſat tacita licentia & voluntas parochi, vt optime animaduertit Emanuel Rod. *tomo* 2. *quæſtionum regul. diſp.* 56 *artic.* 3. §. *& idem decernitur*, ſed de hac re iterum agemus *lib.* 3. *cap.* 2. *n* 12. quem locum vide.

12. Excipiendum etiam eſt, modo religioſi non ſint parochi, & modo non detur extrema neceſſitas, iuxta Beiam 4. *part. caſu* 4. & Soarium ſtatim citandum, quia in extrema neceſſitate poterunt ipſi religioſi, quamuis non ſint parochi, ſacramentum Euchariſtiæ, & extremæ vnctionis ſæcularibus licite miniſtrare, quia tunc debet adeſſe voluntas & licentia parochorum. Excipiendum eſt etiam modo contrarium non ſit conſuetudine introductum poteſt enim conſuetudo huiuſmodi actus licitos facere. Hęc tamen extrema neceſſitas nunquam locum habere poteſt in adminiſtratione ſacramenti matrimonij, vt optime docet Soarius *tomo* 5. *de cenſuris diſput.* 22. *ſect.* 3. *alias* 4. *n.* 3 *&* 11.

13. Secunda ſententia affirmat mendicantes habere priuilegium ad adminiſtrandum ſacramentum Euchariſtiæ, nō ſolum ex deuotione, ſed etiam ex obligatione præcepti, etiam repugnantibus parochis, tam in die Paſchatis, quam in toto tempore Paſchali aſſignato ad impletionem illius, vel à iure, vel à conſuetudine, ac proinde ſatiſfacere huic præcepto, illos, qui in illorum Eccleſiis animo implendi præceptum tempore Paſchali communicant, & nullas pænas incurrere à iure vel conſtitutionibus diœceſanis impoſitas, ſi oſtenſa ſchedula probent in Eccleſiis mendicantium communicaſſe: ita docet expreſſe Beia 4. *part. caſu.* 4. vbi id late probat, docet etiam Emanuel Rodriquez *tom.* 1. *quæſtionum regular. quæſt.* 56. *artic.* 3. §. *quantum ad* 2. & doctiſſimus Hieronymus à Sorbo *in compendio priuilegiorum fratrum Minorum, & aliorum mendicantium, verbo communicare*, & vt audiui à religioſiſſimis viris nuperrime ita iudicatum fuiſſe in cauſa, quam fratres Minores ex prouincia Pietatis cum quodam parocho hac de re habuerunt. Probatur primo hæc ſententia ex quodam priuilegio, quod Nicolaus V. conceſſit monaſterio Beatæ Mariæ de Guadalupe, Ordinis ac familiæ Diui Hieronymi anno Domini 1458. datum Romæ 4. Calendas Octobris ſui Pontificatus 4. quod afferunt prædicti Doctores, in quo conceſſit Pontifex prædictis fratribus Diui Hieronymi, vt in dicto monaſterio poſſint miniſtrare libere, & licite etiam in die Paſchatis omnibus perſonis ad prædictum monaſterium confluentibus ſacramentum Euchariſtiæ, diœceſanorum, aut parochorum licentia minime requiſita, & Cardinalis Antonius, Summus Pœnitentiarius Pauli III. anno ſui Pontificatus decimo, Calendas Februarij de eiuſdem Pontificis mandato, viuę vocis oraculo, quod authentice habetur in compendio Diui Hieronymi §. 2. & §. 6. & nomine ipſius conceſſit, vt hoc priuilegium extenderetur ad capellas Grangeas, & loca alia eiuſdem monaſterij, vt ibi religioſi poſſint miniſtrare ſacramentum Euchariſtiæ, etiam in die Paſchatis, & ex obligatione præcepti ſubditis monaſterij, & ab eo dependentibus, & omnibus aliis externis illuc confluentibus vtriuſque ſexus, diœceſanorum locorum, Curatorum, & Rectorum licentia minime requiſita, ita vt pręcepto Eccleſiæ ſatisfaciant, non obſtantibus aliis quibuſcumque. Et quamuis hoc priuilegium ſpecialiter fuerit conceſſum huic prædicto monaſterio de Guadalupe, propter maximum concurſum fidelium ex diuerſis orbis partibus illuc confluentium: tamen per conceſſionem Pij IV. & Pij V. hæ & ſimiles conceſſiones factæ particulariter huic monaſterio, factæ ſunt communes omnibus monaſteriis eiuſdem Ordinis, etiamſi in illis non militent eædem cauſæ, ob quas monaſterio de Guadalupe fuerunt indultæ, vt late probat Emanuel Rodriq. *tomo* 1. *quæſt. regular. quæſt.* 55. *artic.* 9. quo poſito cum huiuſmodi priuilegium ſit iam commune omnibus monaſteriis prædicti ordinis Diui Hieronymi in Hiſpania, ſequitur euidenter poſſe etiam per communicationem eo frui omnes alios mendicantes, iuxta compendium Priuilegiorum ipſorum Ordinum mendicantium, verbo Communicatio; ac proinde ſequitur ſatisfacere fideles huic præcepto in Eccleſiis mendicantium.

Nec obſtat primo ſi pro contraria parte dicatur, videri abſurdum & contra Papæ intentionem velle derogare iuriſdictioni & obedientiæ omnimodo parochialis Eccleſiæ, eximendo nimirum fideles, vt cogi nunquam poſſint ad communiones & confeſſiones annuales, ex vi præcepti in ſua parochia, quia per hoc non aufertur iuriſdictio parochis, ſed dantur eis coadiutores cum eadem iuriſdictione, & adhuc ad illos ſpectat ratio & officium parochi, & ſcire an ſint confeſſi; an ex præcepto communicauerint, & ad eos etiam ſpectat perceptio decimarum & cognitionum, & ſimiles vtilitates, emolumenta & beneficia, & quia ſemper habuerunt ſuam iuriſdictionem dependenter à Papa, & ab Epiſcopis, qui poſſunt eam illis reſtringere, quoties ita iudicauerint conuenire vtilitati ſpirituali parochianorum, non enim parochi habent hanc iuriſdictionem propter ſe, ſed propter oues, vt optime docet Sylueſter *verbo Confeſſor* 1. *num.* 5. & Soar. *tom.* 1. *de pœnit. diſp.* 26. *ſect.* 1. *nu.* 11. 14.

Nec obſtat ſecundo ſi dicatur tale priuilegium mendicantium eſſe ſublatum omnino per non vſum, cum nullibi adminiſtretur Euchariſtia in Eccleſiis religioſorum ex obligatione præcepti, nec fideles putent illi ſatisfacere niſi in ſua parochia communicent, & priuilegia regularium eatenus confirmari à Summo Pontifice, quatenus

ſunt in vſu, nam, vt animaduertit Beia 4. *part. caſu* 4. §. *Reſpondetur primo.* quamuis Papa confirmet tantum ea priuilegia quæ ſunt in vſu, non tamen proinde reuocat ea, quæ in vſu non ſunt, eſt enim diuerſum quid confirmatio, & reuocatio: deinde quia, vt docet Panormitanus *in cap. cum acceſſiſſent, de conſt.* vt aliquod priuilegium abeat in diſſuetudinem, & per non vſum abrogetur, requiritur primo, vt illo non vtentes habeant notitiam illius & voluntatem non vtendi, vt conſtat *ex cap. ſi de terra, de priuilegiis,* & religioſi ideo illo non ſunt vſi, quia illud ignorabant, nunc autem quia iam notitiam illius habent poſſunt illo vti abſque ſcrupulo, & de facto iam illo vtuntur fratres Minores in prouincia Pietatis, vt à quodam religioſo illius audiui fide digno. Secundo requiritur vt talis non vſus præſcribatur per ſpatium quadraginta annorum, iuxta cap. *accedentibus, de priuilegiis.* at cum à Pio V. vſque ad Clementem VIII. incluſiue fuerint omnia priuilegia mendicantium à prædeceſſoribus quomodocumque conceſſa, de nouo confirmata, & reualidata, & cum per communicationem & nouam conceſſionem à tempore Pij V. factum fuerit huiuſmodi priuilegium ita commune omnibus mendicantibus, ac ſi ſpeciatim illis fuerit conceſſum, ſequitur, vt deficiat in præſcriptione non vſus, debitum tempus à legibus & iure requiſitum; vt notat Beia *citatus* §. *dico ſecundo*, & Panormitanus poſt Ioannem de Lignano *in cap. cum acceſſiſſent, de conſt.* ita reſpondet Beia. At vero Emanuel Rodriq. *tom. 1. quæſt. regular. quæſt. 56. artic.* 3. §. *Nec prædictis obſtat*, reſpondet priuilegia Minorum & per conſequens aliorum mendicantium fuiſſe confirmata à Xiſto IV. & ab aliis Summis Pontificibus cum clauſula, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, quæ clauſulæ confirmant etiam priuilegia, quæ ſunt per non vſum abrogata. Vide Emanuelem *tom. 1. quæſt. regul. q.* 8.

16. Ita ſe habent huiuſmodi opiniones, & ex fundamentis illarum probabilitas vtriuſque patere poteſt, fauendū eſt tamen ſemper parochis, quantum fieri potuerit, quia priuilegia quæ ſunt contra ius commune conceſſa, ſtrictiſſime ſunt interpretanda, & ſaltem dum hæc opinio ſecunda non fuerit magis introducta, pro prima ſtandum, & in illam inclinandum erit, nec fundamenta ſecundæ, nec authores illius tantum roboris habent, vt illos poſſimus ſecure ſequi.

17. Cum tamen ſolum in iure communi prohibitum ſit mendicantibus miniſtrare ſacramentum Euchariſtiæ ex intentione implendi præceptum annuale illius in ſuis propriis Eccleſiis; adhuc reſtat inquirendum an extra proprias Eccleſias poſſint religioſi licite in alienis, Chriſti fideles ex obligatione communicare. Reſpondeo nullo modo poſſe, quia vnuſquiſque fidelium tenetur propriam parochiam adire, vt probauimus num. 5. & Nicolaus V. & Xiſtus IV. & Leo X. in ſuis declarationibus & priuilegiis, vt habetur in compendio priuilegiorum, *verbo Communicare*, ſemper exceperunt tempus Paſchatis, quo impletur huiuſmodi præceptum, vt omnes Chriſtiani pro completione illius ſuos proprios parochos, & parochias adirent; quamobrem qui extra propria monaſteria in alienis Eccleſiis ſuſcipiunt à religioſis Euchariſtiam tempore, quo impletur præceptum, animo ſatisfaciendi illi, nequaquam illi ſatisfacerent, & religioſi ipſi, qui Euchariſtiam illis ea intentione ſatisfaciendi præcepto miniſtrant, excommunicationem ipſo facto *Clementina* 1. *de priuilegiis*, incurrunt, vt diximus num. 7. & ita reſoluit Beia hanc quæſtionem tractans *in* 4. *part. quæſt.* 4. & debent docere omnes quos citauimus prædicto numer. 7. ad quem locum te remittimus; ex doctrina enim illius numeri pendet reſolutio huius dubij. Dixi ex intentione, & animo ſatisfaciendi præcepto, quia ex deuotione, & pio voluntatis affectu, non eſt dubium poſſe mendicantes ſæcularibus Euchariſtiam præbere, etiam in die Paſchatis, & tempore Paſchatis, tam in propriis ipſorum mendicantium Eccleſiis, quam extra illas in alienis, vt etiam probauimus numer. 8. & 9. & docet Beia citatus, & Nauar. *in manuali Latino cap. 21. numer.* 52. quamuis Nauarrus ſemper ibi excipiat ipſum diē Paſchatis, in quo dicit nec ex deuotione, nec ex obligatione poſſe licitè mendicantes Euchariſtiam ſæcularibus præbere, ſed iam contrarium reſoluimus num. 9.

E contrario etiam verti poteſt in quæſtionem, an ipſi parochi ſæculares poſſint in Eccleſiis mendicantium Euchariſtiam ſuis parochianis miniſtrare de licentia prædictorum mendicantium, ita vt ſæculares ſatisfaciant præcepto annualis perceptionis illius. Et ratio dubitandi eſt, quia ideo prohibentur mendicantes Euchariſtiam tempore Paſchatis ſæcularibus miniſtrare, quando illi animo ſatisfaciendi præcepto, illam ſumunt: vt omnes pro impletione illius adeant ſuas proprias parochias, & hoc fit extra propriam parochiam? Reſpondeo affirmatiue, & ratio eſt, quia ideo aſſerunt communiter Doctores, teneri parochianos in propria parochia Euchariſtiam, vt ſatisfaciant præcepto, accipere, quia tenentur proprium parochum adire: & cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* decernitur, vt quiſquis à proprio parocho corpus Domini accipiat: in eo autem caſu, & proprium Sacerdotem adeunt, & de manu illius Euchariſtiam ſuſcipiunt; quod ſufficit, vt integram illi præſtent obedientiam, per accidens enim eſt quod id fiat in aliena Eccleſia, vel parochia. Præterea parochiani in Eccleſiis mendicantium ſatisfaciunt præcepto ſi de licētia ſuorum parochorum ibi ab ipſis mendicantibus communicent, vt probauimus numer. 6. Et id perinde eſt, ac ſi de licentia parochorum fiat. Vltimo, quia ad id priuilegium habent mendicantes, vt in eo caſu huic præcepto ſatisfaciant ſæculares, conceſſum à Iulio II. vt habetur *in compendio priuilegiorum ordinum mendicantium, verbo Communicare.* quod priuilegium datum, & interpretatum fuit magis, ad tollendos ſcrupulos, quā ad alium effectum, & huius noſtræ opinionis eſt etiam Beia 4. *part. caſu* 4. Medina *in ſua inſtructione pro Confeſſariis lib. 1. cap. 11.* §. 3. Henriquez *tom. 2. lib.* 8. *de Euchariſtia. cap. quinquageſimo quinto*, & Corduba *in additionibus ad compendium, titulo Communicatio, priuilegiorum.* 18.

Inquiramus tandem, in qua ætate quis ad præceptum annualis confeſſionis incipiat obligari: 19.
& hac de re variæ ſunt ſententiæ. Quidam enim aſſerunt omnes obligari cum ad annos diſcretionis peruenerint, & cum ſeptennium expleuerint. ita Paludanus *in 4. diſtinct. 12. quæſtion. 1. articulo quinto, concluſ.* 1. probat, quia lex ac præceptum in capit. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* æqualiter de vtroque præcepto, confeſſionis & communionis, loquitur, & dicit omnes obligari cum ad annos diſcretionis peruenerint; & vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Vnde cum

Digitized by Google

cum omnes ad legem confeſſionis annualis communiter in ſeptennio obligentur, ita etiam & in eadem ætate ad legem communionis tenebūtur, in ea enim ætate iam doli ſunt capaces; ſciunt peccare, & pleno iudicio rationis communiter vtuntur. Alij vero affirmant pueros incipere hoc præcepto obligari à decimo vſque ad duodecimum ætatis annum, & eo amplius. ita Henriq. *lib. 8. de Euchar. cap. 5. initio ad marginem litera* B. & Sotus *in 4. diſt. 18. q. 1. art. 3. & 4. fol.* 805. *& diſt. 12. qu. 1. art. 11. ad finem*, & Ancharanus *in prædicto cap. omnis.* & Florent. 2. *p. Summæ titulo* 18. §. 2. Fundamentum illorum eſt: primo, quia Eccleſia nec ad præceptum confeſſionis annuæ, nec ad alia præcepta aliquem obligat, ante duodecimũ ætatis annum, neque enim Eccleſia poteſt aliquem obligare ſuis præceptis ante annos capacitatis, & ante hos annos non ſunt pueri capaces præceptorum Eccleſiaſticorum, communiter loquendo. Secundo, quia in hac ætate incipiunt huiuſmodi pueri obligari cenſuris Eccleſiaſticis, & alijs præceptis; ergo etiam & præcepto confeſſionis, & communionis: ſed certe Henriquez quamuis hoc dicat de præcepto communionis, tamen de præcepto confeſſionis affirmat obligare in ſeptennio, cum doli capaces ſunt, & peccare ſciunt. Verum hæc ſententia Soti & Henrici eſt plane falſa, eſt enim in primis contra communem Doctorum. nam D. Thom. 3. *part. q. 8. art. 9 ad vltimum, & in 4. diſt. 9 q. 1. art. 5. ad* 4. & omnes illius aſſeclæ, & Syluester *verbo Euchar. 3. q. 5. dicto* 7. & Tabiena *verbo Communicare nu. 6.* & Paludanus *ſupra allegatus*, & Caietanus *in Summa verbo Communio.* & Nauarr. *in manual. cap. 22. num.* 33. & Corduba *in Summa Hiſpanica. q.* 60. & alij communiter aſſerunt pueros vtroque præcepto communionis & confeſſionis obligari ante prædictum duodecimum annum: deinde, quia falſum omnino eſt fundamentũ, quod Sotus & Ancharanus ſibi aſſumunt, pueros ſcilicet ſolo duodecimo ætatis anno incipi obligari legibus Eccleſiaſticis, & ante hanc ætatem nō incipi, nam lege annuæ confeſſionis obligantur in ſeptennio, cum primum doli ſunt capaces, & ante etiam hāc ætatem ſi iudicium ætatem anteuertat, vt probauimus in præcepto confeſſionis: & ad præceptum auditionis Miſſæ, & ad abſtinentiam carnium omnibus diebus prohibitis, veluti ſextis ferijs, ſabbatiſque certum eſt obligari ante ipſum duodecimum ætatis annum. Præterea non tenentur ieiunare in ea ætate, ſed poſt vigeſimum primum annum. Adde etiam quod interdicto populo ſacris, pueri etiam interdicuntur eodem præcepto Eccleſiaſtico, quo populus interdicitur, vt notat Syluester *verbo Interdictum. 2. q.* 17. Denique, quia iuxta eundem Syluestrum *verbo Homicidium 3. q. 1. §. 2. & q. 2. §.* 3. puer qui eſt doli capax, ſi occidat aliquem, irregularitatem incurrit, *Clementina ſi furioſus, de homicidio*, impoſitam: & ſi ſcienter & ex ira clericum percutiat, incidit in excommunicationem *cap. ſi quis ſuadente.* 17 *q.* 4. quæ omnia ſunt iuxta communem opinionem Doctorum. Pugnat igitur ſolus Sotus ex Theologis hac in re cum communi ſententia, maxime quia, vt notat Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 41. queſt.* 10. *in cap. puer, de ſententia excommunicationis*, expreſſe habetur, pueros ſiue ante, ſiue poſt pubertatem in ſententiam *cap. ſi quis*, incurrere, & ibi gloſſa id intelligit de pueris doli capacibus.

20. Dixi pugnare ſolum Sotum ex Theologis cum communi ſententia in ſuo fundamento, quia quamuis Henriq. *citatus lib. 8. de Euch. cap. 5.* initio putet, pueros incipi obligari hoc præcepto à decimo ætatis anno vſque ad duodecimũ, & quamnis etiam Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. cap 41. q.* 10. idipſum etiam exiſtimet; tamen id faciunt ex diuerſo fundamento à fundamento Soti, ex eo nimirum, quod maior reuerentia debeatur huic ſacramento Euchariſtiæ, quam reliquis ſacramentis, vt animaduertit Concilium Trident. *ſeſſ. 13. c.* 3. & ideo maior ætas & perfectior vſus rationis ad illius ſumptionē requiratur, ea ſcilicet in qua pueri poſſint plene & perfecte diſcernere hunc ſacrũ cibum à prophano: ea autem ætas communiter eſt illa, quam ipſi aſſignant. Verum nec hoc fundamentum certum eſſe poteſt, cum pueri alij alijs ſint præcocioris ingenij, atque iudicij, & illi qui præcociori ſunt iudicio, perfectius hoc diſcernere poſſunt, quam qui rudiori ſunt ac tardiori.

Laudabilis tamen totius Eccleſiæ conſuetudo habet, vt pueri aliquando tardius ex obligatione præcepti communicent, quam confiteantur, quæ plane conſuetudo optime interpretatur obligationem vtriuſquæ præcepti confeſſionis & communionis; quamobrem totũ hoc negotium pendet ex iudicio confeſſarij, qui præmiſſis interrogationibus, huiuſmodi pueros tentabit, & exinde iudicium illorum venabitur ad præceptum Euchariſtiæ implendum, ita docet Soarius *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect.* 2. Cord. *in Summa Hiſpanica q.* 60. & expreſſe id tenet Nauar. *in manuali c. 21. n.* 57. & Paulus Comitolus *lib. 1. reſp. moral. q.* 17. & Victoria *in libello de ſacramentis. q.* 139 & Angel. *verbo Confeſſio 2. n* 3. & Roſella *eodem verbo. n.* 4. Et quamuis Victoria, Angelus & Roſella, & nonnulli alij, loquantur de præcepto confeſſionis, tamen eadem eſt ratio de vtroq; præcepto. neque enim etiam in confeſſione certa ætas ſeptennij aſſignari poteſt, quia puerorũ alij ante ſeptenniũ, alij vero multò ſerius iudicio rationis pollent, & ideo etiam neq; certa ætas, in qua quis ad confeſſionem teneatur, ſed totum id pendet ex arbitrio prudentis patrisfamilias & confeſſarij, quamuis communiter in ſeptennio pueri iudicium diſcretionis habeant, & incipiant obligari ad præceptum confeſſionis. 21.

CAPVT VI.

An qui in Paſchate non communicat, teneatur communicare poſt Paſcha: agitur de eo, qui præuidet impedimentum futurum; & de illo, qui indigne communicat, an ſatisfaciat, de abſente à propria parochia; ſoluuntur alia dubia in vſu communia.

SVMMARIVM.

An qui in Paſchate propter impedimentum huic præcepto non ſatisfecit, teneatur ſtatim poſt Paſcha eo ſublato ſatiſfacere. refertur opinio negans. num 1.
Confirmatur ſecunda verior. num 2.
Soluuntur fundamenta primæ. ibid. verſu ad exempla.
Qui præuidet impedimentum futurum, quo in Paſchate præcepto

præcepto Euchariſtiæ ſatiſfacere non poteſt, tenetur anticipare. num.3.

Qui indigne & in culpa mortali ſumit, præcepto ſatiſfacit. num. 4.

Qui excommunicati & interdicti ſunt, an præcepto ſatiſfaciant in excommunicatione communicantes. n.5.

An aliquando à peccato excuſentur. ibid.

An qui in aliena parochia in Paſchate communicat, à ſua procul abſens, ſatisfaciat præcepto. nu.6.

An excommunicati & interdicti à præcepto Euchariſtiæ Eccleſiaſtico excuſentur. nu 7.

An aliqui fideles Chriſtiani aut Religioſi teneantur ſæpius quam ſemel in anno communicare ex Eccleſiæ præcepto. num. 8.

An Summus Pont. poſſit aliquem eximere à præcepto Euchariſtiæ, & quomodo. An poſſit eximere regnum aliquod, an prouinciam. num.9.

An poſſit S. Pontifex licite hoc præceptum abrogare in ſolidum. num.10.

Quid ſi illicite abroget, an valeat abrogatio. ibid.

An Summus Pont. teneatur ad hoc præceptum Eccleſiaſticum Euchariſtiæ. nu.11.

Quid de aliis Sacerdotibus. nu.12.

An mortaliter peccet qui ad Euchariſtiam contritus accedit, inconfeſſus tamen, habens copiam confeſſoris. n.13.

Quid ſi non habeat copiam confeſſoris. ibid.

An mortaliter peccet, qui intra diem naturalem poſt copulam aut pollutionem illicitam contritus & confeſſus communicat. n.14.

Quid de coniugatis. ibid.

1. PRimum dubium eſſe poteſt, an ille, qui in Paſchate Euchariſtiam non ſuſcipit, nec præcepto ſatisfacit, ob aliquod impedimentum, teneatur ſtatim poſt Paſcha præcepto ſatisfacere, ſublato eo impedimento. Qua de re bipartita eſt opinio. Prima docet, non teneri ſtatim poſt Paſcha communicare, ſed poſſe tuta conſcientia in ſequentem annum prædictam communionem protendere, ita docet D. Anton. 2 *p. tit. 9. c. 9. §. 53.* Sylu. *verbo Euch. 3. q. 15. dicto 3.* Tabiena *verbo Communicare. n.* 10. Armilla *verbo Communio. nu. 6.* Medina *tract. de pœnit q. de confeſſione ſemel in anno facienda.* alter Madina *in Inſtruct. confeſſ. l. 1. c. 14. n. 42.* Sotus *in* 4. *diſt* 18. *q. 1. a.* 4. Victoria *in Summa, nu.* 148. Ledeſma 2. 4. *q. 2. a. 5. dub.* 2. Probant primo, quia vt ſe habet præceptum ieiunij reſpectu Quadrageſimæ, ita ſe habet præceptum Euchariſtiæ reſpectu temporis Paſchalis, & vt ſe habet præceptum audiendi ſacrum, & recitandi horas canonicas, ita ſe habere videtur præceptum communionis: ſed qui in vna Quadrageſima non ieiunat, & qui ſacrum non audit, nec horas canonicas recitat, non tenetur implere præceptum alio tempore & die, ergo ſimiliter qui non communicat ob aliquod impedimentum tempore Paſchæ, non tenebitur implere præceptum eo tempore elapſo. Secundo, quia cap. *omnis vtriuſque ſexus*, loquens de confeſſione, præcipit, vt fiat ſemel in anno, loquens vero de præcepto communionis, præcipit vt fiat tempore Paſchæ; ergo ſignum eſt voluiſſe obligare in primo caſu pro toto anno, in ſecundo vero tantum in tempore prædicto, & eo tranſacto noluiſſe. Tertio, quia obligatio ad certum tempus limitata, poſt tempus ceſſat. *cap. ſicut de ſponſalibus, verſ. niſi forſan. l. ſi fideiuſſor. §. vltimo digeſtis mandati, cum ſimilibus*, de quibus Couarr. *ſponſal. 1. p. c. 5. n.* 8.

2. Secunda opinio verior, & tenenda docet, ſublato impedimento teneri ſtatim poſt Paſcha præceptum Euchariſtiæ implere illum, qui tempore Paſchatis non impleuit: eam tenet Nau. *in manual. Lat. c. 21. n. 45.* & Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 3. n. 3.* & Maior *in 4 diſt. 17. q. 2. §. Contra recidiuum, ad finem.* & Palud. *in eodem 4 diſt. 12. q. 1. art. 5. concl.* 1. & Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. c. 41. q. 5.* Probant, quia eadem eſt ratio de præcepto confeſſionis atque cómunionis ſemel in anno faciendæ, ſed qui tempore Quadrageſimæ nó eſt confeſſus propter impedimentum, vt docuimus in præcepto cófeſſionis, tenetur ſtatim ſublato eo impedimẽto ex præcepto confiteri; ergo etiam tenebitur ſublato impedimento communicare. Deinde, quia Eccleſia *in prædicto cap. omnis*, duo in effectu præcipit, ſcilicet communicare ſemel in anno, & communicare in Paſchate, ſicut etiam duo in effectu præcipit in confeſſione, nimirum confiteri ſemel in anno, & confiteri in Quadrageſima, vnde licet elapſo tempore Paſchatis & Quadrageſimæ, non poſſint iam fideles communicare, aut confiteri in illo; poſſunt tamẽ in anno, cum primum tollitur impedimentum: ſicut citatus ad comparendum certo die Romę, ſi non poteſt comparere in illo die ob aliquod impedimentum, tenetur comparere cum primum poteſt *cap. dilecti, de dolo & contumacia.* enimvero temporis deſignatio, quæ apponitur *in prædicto cap. omnis vtriuſq. ſexus, de pœnit. & remiſſ.* non apponitur ad tollendam obligationem eo tempore elapſo, ſed apponitur ad nó differendam vltra illud tempus, ſine iuſta cauſa. Denique, quia licet vtrumq; præceptum tam confeſſionis, quam communionis *in prædicto cap. omnis*, per modum affirmationis datum videatur, tacitam tamen continet negationem, ne videlicet vltra annum peccatorum confeſſionem, & ne vltra Paſcha communionem Euchariſtiæ ſine cauſa differamus; & quidem huius generis præcepta multa olim data fuerunt: olim enim Iudęis mandatum fuit, vt primo menſe anni Paſcha colerent, hoc eſt, ne vltra differrent, quod ſi primo menſe impediti Paſcha non celebraſſent, id ſecundo menſe facerent, vt docet Palud. *in* 4. *diſt. 17. q. 2. art. 5 in caſu, & diſt. 12. queſt. 1. art. 5. col. 1.* & olim etiam præcipiebatur Catechumenis, vt in Paſchate, & Pentecoſte Baptiſmum ſuſciperent, quod ſi tunc propter impedimentum ægritudinis, aut alterius rei non poſſent, cum primum poſſent; pari ergo ratione, cum iubemur in Paſchate corpus Domini ſuſcipere, duo mandata accipimus, vnum, vt eo tempore faciamus: alterum, vt niſi eo tempore faciamus, id præſtemus prima opportunitate nobis oblata, quod patet etiam ex ipſa conſuetudine, quæ eſt optima præcepti legiſque interpres, ſolent enim parochi ad id ſuos parochianos obligare, elapſo eo tempore Paſchæ; vt paſſim videmus. Exempla allata in contrarium in prima opinione de præcepto ieiunij audiendi ſacrum, & recitandi horas canonicas parum conuincunt, nam ieiunium, recitatio horarum, & auditio ſacri, ſunt onus diei, & tanquam onera diei præcepta; quare eo die elapſo ceſſat obligatio præcepti. Ad id quod affertur *ex cap. omnes*, dicendum eſt eodem modo loqui huiuſmodi caput de præcepto confeſſionis atque communionis: ſicut enim præcipit, vt confeſſio fiat ſemel in anno tempore Quadrageſimæ, ita præcipit, vt fiat communio ſemel etiam in anno tempore Paſchæ. Ad vltimum reſpondeo, clauſulam appoſitam ad certum diem, & tempus ad tollendam obligationẽ, eo tempore elapſo ceſſare, & talem eſſe eam de

qua

Digitized by Google

qua loquitur *c. ſicut de ſponſalibus, allegatum*, ſecus de ea quæ ad certum tempus apponitur, non ad tollendam obligationem, ſed ad differendam, qualis eſt ea, quæ apponitur *in dicto ca. omnis*, vt videmus.

3. Secundum dubium eſt de eo qui præuidet impedimentum futurũ, vt intra tempus Paſchæ Euchariſtiam accipere non poſſit, an teneatur præuenire tempus, vt præceptũ impleat. Negat Azor *tom. 1. inſt. moral. l. 17. cap. 41. q. 13. ordine quæſtionum vltima*. Fundamentum illius eſt, quia nec vſus Eccleſiæ id habet, nec is, qui ieiunare tenetur, audire ſacrum, aut ſacras preces recitare; tenetur anticipare tempus, ſi præuideat futurum impedimentum, quo die proprio non poſſit. Cum Azorio tranſire debent omnes illi, qui dicunt, eos, qui præuident impedimentum futurum, quo in Quadrageſima præceptum confeſſionis implere non poſſint ob aliquam longam nauigationem, aut peregrinationem per terras infidelium, vbi copiam confeſſarij habere non poſſint, non teneri ex vi præcepti anticipare tempus confeſſionis. Dicendum tamen eſt teneri illum, qui ſimile impedimentum præuidet, anticipare tempus communionis, ſicut etiam tenetur ex vi præcepti anticipare tempus confeſſionis quando ſimile impedimentum præuidet; & ita loquendo de confeſſione docent Soar. *to. 4. de pœn. diſp. 36. ſect. 5. nu. 2.* Syluest. *verbo Confeſſio. 1. q. 2.* Nauarr. *in manuali Latino c. 21. n* 10. Maior. *in 4. q. 2. a. 5.* Petrus Soto *lect. 5. de confeſſione*. Durandus, Bonauent. Adrianus, Gabriel, Medina, & alij, quos citat, ac ſequitur idẽ Soarius *loco allegato*: & eadem ratio eſt de præcepto confeſſionis atque communionis, vt diximus n. 2. Probatur, quia præceptum Euchariſtiæ non limitatur ad tempus Paſchæ ad tollendam obligationem, vt diximus; ergo ſicut obligat poſt Paſcha, ſic obligabit etiam ante illam præuiſo impedimento impediente in illa. Deinde quia, qui in die feſto præuidet ſe non poſſe audire ſacrum hora nona, tenetur anticipare tempus, & audire hora tertia ſi in ea poteſt, & in nona non poteſt. Exemplum de ieiunio, & horis canonicis, iam ſolutum eſt; quare non eſt, cur iterum eius ſolutio repetatur.

4 Maius dubium eſt de eo qui indigne & in peccato mortali Euchariſtiam ſuſcipit in Paſchate, an præceptum impleat Eccleſiæ? Et affirmatiue reſpondendum eſt, & ita docet Azor *tom. 1 inſt. moral. lib. 7. c. 41. q. 12.* Ludouic. Lopez *1. p. inſt. c. 11. §. Reuocari.* vbi citat Metinam *in Summa confeſſ. 1. p. fol* 206. docet etiam Vega *lib. 3. caſu* 273. & Sotus *lib. 2. de iuſt. q. 3. a.* 10. & hæc eſt communis ſententia. & ratio eſt, quia licet recipiens Euchariſtiam indigne, & in peccato, mortaliter peccet, & ius diuinum violet, contra illud præceptum diuinum, ac naturale, ſancte ſancta tractanda ſunt; tamen is quoad ſubſtantiam implet præceptum Eccleſiæ & legem Eccleſiaſticã ſeruat, nihil enim aliud Eccleſia præcipit, quam vt in Paſchate corpus Domini ſumatur, neque Eccleſia aliud curat, huiuſmodi enim indigne ſumentes, vt animaduertit Lopez allegatus, non iubentur iterum Euchariſtiam ſumere, neque confeſſarij id curant; & quamuis hoc ſacramentum Euchariſtiæ ex ſua natura præexigat vitam gratiæ in ſuſcipientibus, cum ſit nutrimentum illius, tamen ex hoc fundamento ſolum ſequitur peccare mortaliter indigne ſuſcipientes, & non ſequitur, quod non impleant præceptum. Et huius opinionis videtur etiam eſſe Couarr. *in c. Alma mater. de ſentent. excom. in 6. p. 1. §. 5.* & Cord. *in Summa caſuum. quæſt. 15.* quatenus docent præcepta Eccleſiaſtica impleri de facto poſſe cum peccato mortali: vt ſi quis in peccato mortali rem diuinam audiat, ieiunium ſeruet, Baptiſmum vel confirmationem ſuſcipiat, votum aut iuramentum obſeruet. Nec obſtat primo id quod Durand. ait *in 2. diſt. 18. quæſt. 4.* & Capreol. *ibid. diſt. 41. quæſt. 1. art. 3.* quatenus dicunt præcepta ſacramẽtorum ſeruari non poſſe ſine gratia, quod intelligendum eſt, ſeruari non poſſe licite, & honeſte, quia ſancte ſancta tractanda ſunt, ſolum enim ſignificare videntur, eos, qui peccati mortalis conſcij ſuſcipiunt ſacramenta, de nouo ſacrilegia committere, quia indigne ſuſcipiunt; eos vero, qui lethalis peccati rei, ſed bona fide ſuſcipiunt, putantes ſe legitimam peccati contritionem habere, cum tamen non habeant, implere quidem præceptum diuinum, de ſuſcipiendo ſacramento, ſed non ſine gratia concomitante, quamuis ſine gratia antecedente, nam per ipſum ſacramentum gratiam conſequitur, & ſic eos explicat Azor *ſupra allegatus*. Non obſtat ſecundo non ſatisfacere præcepto confeſſionis annuæ illum, qui culpa ſua indigne confitetur, vel quia nõ habet perfectum dolorem, vel quia occultat peccatum aliquod in ipſa confeſſione abſque legitima cauſa occultandi, iuxta meliorem opinionem quam ſecuti ſumus in præcepto confeſſionis, & quam docent Soarius *to. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 7. n. 3.* Viualdus *in Candelabro aureo, vbi de confeſſ. n. 51.* Nau. *c. 10. n. 4.* Paulus Comitolus *lib. 1. de reſponſ. moral. q. 19. in fine. §. Enunciatũ igitur veriſſimum.* Medina *Codice de confeſſ. q. 20. & 24.* & alij; eſt enim diuerſa ratio in præcepto Eccleſiaſtico annualis confeſſionis; & in præcepto annualis perceptionis Euchariſtiæ, quia ille qui culpa ſua indigne, & cum peccato mortali confitetur, nullum efficit ſacramẽtum: at vero ille, qui indigne, & cum peccato mortali Euchariſtiam ſuſcipit, licet mortaliter peccet, & ſacrilegium committat, tamen ſuſcipit ſacramentũ, quod non ſuſcipit ille, qui indigne confitetur. & ratio eſt, quia Eccleſia ſolum determinauit tempus Quadrageſimæ, in quo quis teneatur confiteri; ſolum ergo aſſignauit tempus in quo illa cõfeſſio facienda erat, quæ eſt de iure diuino; de iure autem diuino, & naturali, vt confeſſio ſit valida, opus eſt vt ſit omnium peccatorum formaliter, & vt finis præcepti diuini illius, qui eſt remiſſio peccatorum, & conſtitutio in gratia ipſius peccatoris, obtineatur; alias non impletur actus præceptus in tali præcepto confeſſionis, vt optime notat Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 25. ſect. 4. n. 1.* Henriq. *lib. 4. ca. 5. §. 1.* Sà *verbo Confeſſio. nu. 1.* & Petrus Soto *de confeſſione. lect. 8 fine*; quare eſt diuerſa ratio in vtroque præcepto. vt conſtat.

Inquires adhuc: an ille, qui ad Euchariſtiam cum excommunicationis aut interdicti vinculo accedit, præcepto Eccleſiaſtico illius ſatisfaciat. 5.
Reſpondeo ſatisfacere, quia licet excommunicatio ipſos excommunicatos à ſuſceptione ſacramentorum arceat, ac prohibeat, at factum non ſemper irritum reddit; ac proinde licet huiuſmodi excommunicati contra ius diuinum & naturale peccent, ius enim diuinum præcipit, vt ſancte ſancta tractentur, & ne indigne quis accedat ad ſacramentorum ſuſceptionem; & licet etiam contra ius Eccleſiaſticum faciant, cum ius canonicum ſpecialiter excõmunicatos & interdictos à ſacramentorum perceptione excludat; attamen ſacramentum hoc ab eis ſuſceptum eſt ratum & validum;

validum; quamobrem licet ſacrilegium committant, tamen præceptum implent. ita Azor *tomo* 1. *inſt. moral.l.7.c.41.queſt.12. medio.* & Nauarr. *in manuali Latino cap.* 21. *numer.* 48. Excuſantur tamen à peccato, & ſacrilegio, ſi cenſuræ in ſe ſint nullæ, per ea, quæ latè docet idem Nauarr. *in cap.cum contingat, de reſcriptis pag.* 160. excuſantur etiam ſi per eos abſolutio non ſtet, & in terris vbi ea excommunicatio ignoratur, Eucharistiam accipiant, iuxta ea, quæ tradit Nauarrus poſt Felinum & alios, *cap.penultimo, de ſent. excom. & in manuali Latino dicto num.*48.*cap.*21.

6. Oriri hic etiam dubium poteſt, an qui in alienà parochia Paſchatis tempore commoratur, à ſua procul abſens, iure in ea vbi commoratur, ſacramentum Euchariſtiæ & confeſſionis accipiat, & præcepto ſatisfaciat? Et quidem dubitari non poteſt, quin id liceat facere peregrinis, viatoribus, & iis omnibus, qui extra propriam parochiam, ad certum tempus, vel domicilium habent, vel ibi ex cauſa commorantur: eos verò qui tempore Paſchatis, in quo huiuſmodi præceptum, vel de iure, vel de conſuetudine eſt implendum, in aliena parochia degunt, & ad propriam accedere commodè non poſſunt, poſſe iure, in parochia, in qua degunt, præcepto ſatisfacere; declarauit Eugenius IV. vt docet Caietan. *in Summa, verbo Abſolutio.* Sotus *in* 4. *diſt.*18. *quæſt.*4.*art.*2. Nauarr. *in cap.placuit, de pænit. & remiſſ.diſt.* 5. *num.* 27. cum quibus tranſit Azor *tom.*1. *inſt. moral.lib.*7.*ca.* 41.*q.*9. Quapropter tenentur parochi fidem habere iis ſchedulis teſtimonialibus, quas parochiani aliunde afferunt de impletione præcepti, niſi rationabiliter iudicent, ac præſumant, eas debita carere fide.

7. Circa excommunicatos & interdictos dubium adhuc eſſe poteſt, an ij à præcepto Euchariſtiæ excuſentur. Cui dubitationi reſpondendum eſt, excuſari quidem; modò per eos non ſtet abſolutio à prædicta excommunicatione, & interdicto. ita Nauarr. *in man. Lat.cap.*21.*numer.*46. & 48. & Azor *proxime allegatus quæſt.*3. Non eſt tamen eadem ratio de excommunicatis interdictiſque, atque de ſuſpenſis: nam excommunicati, & interdicti generatim à ſuſceptione ſacramentorum prohibentur; ſuſpenſi vero non prohibentur, niſi ſit ſuſpenſio ab ipſa communione ſpecialiter, aut generaliter à perceptione omnium ſacramentorum, tunc enim eadem ratio de illa erit, atque de excommunicatione & interdicto, iuxta Doctores allegatos.

8. Age vero videamus tandem, an aliqui fideles Chriſtiani ſæpius ex præcepto Eccleſiaſtico, quam ſemel in anno teneantur Euchariſtiam ſumere. Et vero ſi loquamur de fidelibus ſæcularibus, certum eſt nullum eorum teneri amplius ex præcepto Eccleſiæ, quam ſemel in anno, tempore Paſchatis communicare: ſi vero loquamur de religioſis, videnda erunt ſtatuta cuiuſque ordinis, & iuxta ea id iudicandum erit: de iure tamen communi *in Clementina ne in agro, de ſtatu monachorum.* §. *ſane*, conſtituitur, vt monachi in prima Dominica, cuiuſque menſis in monaſteriis communicent, niſi iudicio ſuperiorum; aut pœnitentiariorum ordinis, aliter ſit differendum, vel crebrius accedendum; ibi tamen conſilium cernitur, non præceptum, ſicut etiam conſilium eſt hac de re in Concilio Trident. *ſeſſ.*25.*de regularibus ac monialibus ca.*10. vbi ita habetur: *Attendant diligenter Epiſcopi & cæteri ſuperiores monaſteriorum ſanctimonialium, vt in conſtitutionibus earum admoneantur ſanctimoniales, vt ſaltem ſemel ſingulis menſibus, confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant, vt eo ſaltem præſidio muniantur, ad omnes oppugnationes fortiter ſuperandas.* quare cum ibi conſilium ſit, non præceptum, non credo peccare mortaliter eos religioſos, ac ſanctimoniales, qui ſingulis menſibus non communicant, licet contrarium teneat Nauarrus *in manual. Latino c.* 21. *numer. vlt.* & Tabiena *verbo Communio. numer.*14. & Armilla *eodem verbo numer.* 16. ſolum enim Concilium præcipit, vt admoneantur moniales, non vt præcipiantur; & eam curam eas admonendi imponit Epiſcopis, vt ex verbis illius patet, & præcepta non ſunt multiplicanda, niſi quando de illis expreſſe conſtat.

9. Dubitant aliqui an Summus Pontifex poſſit aliquem eximere à præcepto annuæ communionis, & hoc vel poteſt intelligi, an poſſit Summus Pontif. diſpenſare in obligatione huius præcepti cum aliqua perſona particulari, veluti cum eremita viuente extra humanum conſortium; vel cum aliqua prouincia in particulari, vrbe, aut oppido: ſed hoc dubium magna ex parte iam ſolutum eſt, in præcepto de annua confeſſione, ibi enim etiam quæſiuimus, vtrum Summus Pontif. poſſit cum aliquo diſpenſare in præcepto confeſſionis, & quod ibi diximus, hic ſimiliter erit applicandum, ob parem rationem? Breuiter tamen dico, poſſe Summum Pont. licitè ex cauſa rationabili cum aliqua perſona particulari, imo & cum aliqua prouincia, oppido, aut vrbe; in præcepto humano, & Eccleſiaſtico Euchariſtiæ diſpenſare, non tamen in præcepto diuino illius quatenus eſt medium, & remedium neceſſarium ad ſalutem; poſſe, inquam ad tempus, v. c. per tres aut quatuor annos, non tamen poſſe cum aliqua perſona in particulari, oppido, aut prouincia per totam vitam licitè diſpenſare; & ratio eſt, quia licet in omnibus præceptis humanis, & Eccleſiaſticis, qualia ſunt præcepta annualis Euchariſtiæ, & confeſſionis, ex iuſta cauſa poſſit Papa diſpenſare, vt patet *ex gloſſa textus in cap.propoſuit, de conceſſione præbendæ*, nunquam tamen poterit licitè per totam vitam cum aliquo diſpenſare, vel cum aliqua prouincia, enimuerò diſpenſatio, & exemptio, vt legitima ſit; & licita, requirit legitimam cauſam, at nulla cauſa legitima dari poteſt, vt Papa concedat talem, & tam abſolutam diſpenſationem atque exemptionem per totius vitæ ſpatium. ita docet Soar. *tom.*4.*de pæn. ſect.*1.*nú.*6. & 7. & Sot. *in* 4. *diſt.*18.*queſt.*1.*art.*5. Azor *tom.*1.*inſt. moral.l.*7.*c.*40.*q.*10. & *q* 9. D.Thom. *in* 4.*diſt* 17.*q.*3.*a.*1.*queſtiunc.*5. Richard. *ibi.a.*2.*q.*7. Palud. *ibi.etiam q.*2. D.Anton.3.*p.tit.*14.*c.*19.§.1. & alij, & quamuis omnes loquantur de exemptione, & diſpenſatione præcepti Eccleſiaſtici annuæ confeſſionis, tamen eadem eſt ratio de præcepto Eccleſiaſtico annuæ communionis quoad hunc effectum, vt conſideranti patebit.

10. Sed dubitabit aliquis adhuc; vtrum Summus Pontif. poſſit hanc legem & præceptum communionis annualis abrogare, tollere, & antiquare? Et hoc tribus modis poteſt intelligi. Primo faciendo vt non obliget pro ſingulis annis; ſed pro tribus quibuſque, aut pro quinque, aut ſex; & quoad hunc modum fortaſſis non repugnabit poſſe Eccleſiam peruenire ad eum ſtatum, vel regnum aliquod, aut prouinciam, vt ex cauſa licita & rationabili, id poſſit Summus Pont. efficere. Secundo tollendo omnino Eccleſiaſticum præceptum annuæ perceptionis Euchariſtiæ, & quam Summus

Pontifex

Pontifex abſolutè hoc poſſit efficere, cum ſit ſupra omne ius Eccleſiaſticum; tamen nunquam id poterit licite efficere, quia nunquam poteſt dari iuſta & rationabilis cauſa, tollendi hoc modo in ſolidum, tam vtile ac neceſſarium præceptum, licèt ſit iuris humani, & Eccleſiaſtici: & ita docet Soar. *allegatus n.6. in fine*, & Azor *ſuprà relatus. q.9. cum cæteris num. præced. allegatis.* Vnde ſi ſine cauſa abrogaret, ex toto, & in ſolidum prædictum præceptum, peccaret quidem Summus Pontif. mortaliter, valeret tamen prædicta abrogatio: vt optime animaduertit Soarius *citat. n.*8. ſicut etiam valet diſpenſatio, & exemptio ſine cauſa data, & licite ea vti poteſt diſpenſatus ac exemptus, licet diſpenſans, & eximens mortaliter peccet, iuxta eundem Soarium. Tertio reſtringendo tempus perceptionis ipſius Euchariſtiæ, ita vt pluries teneantur fideles ex præcepto in anno communicare, & in diuerſis temporibus à Paſchate, & non eſt negandum id poſſe fieri ex cauſa iuſta, & quamuis nulla alia ſubeſſet, quam fidelium fructus, & vtilitas, ea ſatis omnino eſſet, modo ea frequentia nō cederet in contemptum tam ſancti ac venerabilis ſacramenti, facilius enim poterit Summus Pontifex hoc efficere, quam extendere obligationem huius præcepti ad plures annos, quia facilior cauſa dari poteſt ad hanc reſtrictionem faciendam, quam ad maiorem ampliationem, extenſionemque obligationis prædicti præcepti, vt conſideranti patebit.

11. An autem Summus Pontifex teneatur ad hoc præceptum annualis perceptionis Euchariſtiæ, dubium eſt non vulgare. Quidam exiſtimant non teneri, ac proinde non peccare lethaliter, ſi illud non impleat ex eo fundamento, quia ſupremus Princeps ſuis legibus non tenetur. *l. Princeps. ff. de legibus*, & quia lex Pontificia ſucceſſores obligare non poteſt, ex regula, par in parem non habet imperium. *cap. innotuiſti, de elect.* atque ita docent poſt Ioannem Andream, & Felinum Nau. *in cap. placuit, de pœnit. diſt. 5. n. 32.* vbi id ex eo fundamento probat, quod Summus Pontif. iuxta communem Theologorum ſententiam, ſit ſuperior Concilio generali, vnde neceſſe eſt quod huic legi de annua perceptione Euchariſtiæ, & confeſſione non ſit ſubiectus, cum ea lata ſit in generali Concilio Lateranenſi, ex quo deductum fuit cap. *omnis vtriuſque, de pœnit. & remiſſ.* in quo huiuſmodi lex continetur, quæ poſteà pro tota Eccleſia Catholica fuit approbata. Dicendum tamen eſt obligari Papam ſub lethali culpa ad hoc præceptum, ſicut obligatur etiam ad præceptum confeſſionis; quoad vim directiuam, nō vero quoad pœnas, & vim coactiuam, & ideo peccare mortaliter ſi illud non ſeruet, non tamen incurrere excommunicationem: nec poſſe declarari, aut Eccleſiaſtica ſepultura priuari, nec contra eum ſententiam ferri de incurſione delicti: ita docet Soar. *tom. 4. de pœnit. diſp. 36. ſect. 2. n. 5.* Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. c. 40. q. 11.* & quamuis illi loquantur de præcepto annuæ confeſſionis, tamen eadem eſt ratio de præcepto annuæ communionis. Docet etiam Couar. *in cap. Alma mat. 1. p. §. 1. n. 5.* & ideo Azor *dicto tom. 1. l. 5. c. 11. per totum caput*, vbi citat multos, & conſequenter docere debent omnes, qui in materia de legibus tenent Principes obligari legibus a ſe conditis, quoad directionem, non quoad coactionem, & hi ſunt D. Th. *1. 2. q. 96. a. 5. ad 3.* Victoria *in relect. 3. n. 21.* Sotus *lib. 1. de iuſt q. 6. a. 7.* Menchaca *illuſtrium quæſtionum cap. 45.* & ratio eſt, quia naturalis ratio poſtulat, vt caput conformetur toti corpori ſuo, nam ſicut reliqui Principes ſæculares ſub hac conditione à principio iuriſdictionem à populo acceperūt, & poteſtatem condendi leges, vt ad illas quoad vim directiuam tenerentur: ſic Papa veluti ſub hac conditione immediatè à Chriſto accepit hanc eādem poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas, vt ad illas quoad directionem tenerentur, nō quoad coactionem. Deinde, quia iſta lex annuæ perceptionis Euchariſtiæ, eſt lex quædam generalis, & quando Principes legem ferunt generalem totum populum comprehendentem, ad eandem legem obligantur, quamuis non obligentur ad pœnas illius, nam quando materia legis eſt generalis cōprehendens totum populum, comprehendit etiā caput populi, ſeu principis illius: quando vero materia legis non eſt ita generalis, ſed ſpecialis, vt non totum populum, ſed partem illius comprehēdat, & obliget, tunc quidem ad eam non tenetur Princeps, neque quoad vim directiuam, neque quoad vim coërciuam. Quamobrem ſi lex eſſet de non ferendis armis noctu, de non vtendo ſerico, aut ſatellitio puerorum, non obligabitur Princeps, quia materia ſpecialis illius, illum non comprehendit, indecens enim eſt, & minime conueniens ſtatui, & conditioni Principis inarmatum, inſociatum, & ſerico non veſtitum incedere. Quamobrem cum materia legis Euchariſtiæ comprehendat omnem populum Chriſtianum, ex iure quodam naturali videtur etiam comprehendere Summum Pontificem, qui eſt caput illius. Et per hæc patet, non benè omnino dixiſſe Richardum *in 4. diſt. 17. q. 4. a. 2. ad 5.* & Scotum *ibid. q. 1. a. 1.* non teneri Papam ſub lethali ad hanc legem, ſed tantum ſub congruitate quadam morali & honeſtate, ac proinde ſub veniali.

Hinc patet, ſi Papa hac lege tenetur, teneri etiā Sacerdotes: ſed ſufficiet, ſi in aliqua Miſſa earum, 12.
quas dicant pro intentione, & impletione huius præcepti communicent, formali vel virtuali; iuxta conſuetudinem communem, quæ ſic in Sacerdotibus obligationem huius præcepti interpretatur, vt paſſim videmus: ad habendam autem virtualem applicationem ſufficit, quod non habeant contrariam non applicandi, vt diximus alibi, cum de ſacrificio Miſſæ egimus. & l. 2. 1. præcepti ſanctæ Matris Eccleſiæ cap. 7. n. 14.

Ad calcem rogabis tandem, an peccet mortaliter ille, qui ad ſacram communionem accedit ha- 13.
bens copiam confeſſoris, quin priùs confeſſionem omnium peccatorum mortalium, quæ nunquam fuit confeſſus, prætermittat, quantumuis veram habeat contritionem illorum? Reſpondeo affirmatiuè. ita docet D. Thom. *in 3. p. q. 80. a. 4. & in diſt. 17. q. 3. a. 1. quæſtiunc. 4.* & Scotus & alii *in 4. diſt. 9.* & gloſſa ab omnibus recepta *in cap. de homine, de celebrat. Miſſæ.* & Nauar. *in manual. Latin. c. 21. n. 49.* & ratio eſt, quia ſi vera eſt contritio, debet dicere ordinem ad confeſſionem. vnde ſi datur copia confeſſarii, nullam cauſam legitimam habet, quæ eum excuſare poteſt, eſt enim ipſa confeſſio vnicum ac ſalutare medium, & remedium ſalutis, inſtitutum à Chriſto Domino, ad conſtituendum hominem in gratia poſt naufragium peccati. Quamobrem non eſt ſequendus Caietan. imò cautè legendus eſt, *in Summa verbo communio: & 1. ad Corinth. 11.* cautè etiam legendus eſt Armilla, quem citat Nauarr. *loco allegato*, quatenus oppoſitum

poſitum affirmant. Dixi tamen habens copiam confeſſarij, quia iuxta omnes Doctores citatos, ſecus dicendum eſt, ſi eam non haberet; quam non habet ille qui in altari recordatur inchoata iam Miſſa alicuius culpæ mortalis non confeſſæ. & qui in menſa communionis de eadem culpa ſimiliter recordatur, cum ſine ſcandalo confiteri tunc nequeant, quibus ſufficiet, tunc contritionẽ habere, cum propoſito confitendi cum primum vel aliam Miſſam dixerit, vel in alio tempore communicauerit, etiamſi non ſit niſi ex obligatione Quadrageſimæ in ſequenti anno. ita Syluest. *verbo Euchar.* 2. *num.* 10. *&* 9. Nauarr. *allegatus*, & Sotus *in* 4. *diſt.* 9. quem citat Nauar.

14. Sunt qui dicant peccare lethaliter eum, qui intra vnum diem naturalem poſt habitam copulam carnalem illicitam, aut pollutionem ſimiliter illicitam contritus & confeſſus Euchariſtiam ſuſcipit & id ipſum tenuit olim Nauarr. *in cap.* 1. *de pœnit. & remiſsion. diſtin.* 6. ſed poſtea mutauit ſententiam *in manuali Latino cap.* 21. *n.* 51. vbi dicit id non procedere in rigore iuris, & affirmat poſſe huiuſmodi homines vera contritione, puraque confeſſione præeunte, nullo dato cõtemptu, nec diſtractione notabili, nec alio quod obſtet interueniente, ſacrum facere, & Euchariſtiam deuote, & humiliter ſuſcipere, & id docet etiam Paludanus *in* 4. *diſt.* 9. cum quo tranſit Syluest. *verbo Euchar.* 3 §. 10. Coniugati vero intra diem quo debito coniugali ſatisfecerunt, ſolum de honeſtate quadam non debẽt communicare, non tamen peccant communicando intra eum diem, iuxta communem opinionẽ, niſi forte venialiter. ita præter eundem Nauarrum docet etiam Caietanus *in Summa verbo Communio ſacramentalis*, & Sà *verbo Debitum. num.* 2. quamobrem ſi inſtet aliqualis neceſſitas, aut ſolennitas diei, aut deuotio poſtulet, vel indulgentiæ aliquæ conſequendæ ſint, non ſunt deterrendi coniuges ob eam cauſam ab ipſa communione, ex qua fructum vberem poſſunt percipere. Sed hæc alibi fuſius tractati ſolent, hic autem tantum, ne quid deſit materiæ, obiter ea attigimus.

* * *

LIBER

LIBER SECVNDVS,

De materia, & forma Euchariſtiæ, ex quibus confici debet ſacramentum, vt præceptum Eccleſiæ impleatur.

ABSOLVTO primo libro, ſecundũ aggrediamur, in quo nobis erit ſermo de duplici materia, ac forma ſacramenti Euchariſtiæ, in qua materia poſſit confici ac ſumi; in qua fuerit à Chriſto Domino inſtitutum; & an in azymo, vel fermentato; quæ verba ſint eſſentialia in forma cõſecrationis, quæ de præcepto tantum Eccleſiæ; an liceat communicare ſub vtraque ſpecie; an Papa poſſit diſpenſare vt ſacramentum hoc in vna tantum ſpecie conficiatur, an defacto iam cum aliqua prouincia diſpenſauerit; an materia debeat eſſe certa, & determinata; quid quando plures hoſtiæ conſecrantur, quæ præſentia materiæ moraliter neceſſaria ſit ad conſecrationem; an aqua ſit de eſſentia ſacrificij Miſſæ, quatenus in ea ſit ſacramentum & aliæ ſimiles quæſtiones, quæ & vſu tritæ, & ſcitu dignæ ſunt, tractandæ ſunt.

CAPVT I.

Vtrum liceat fidelibus in alia materia quam in triticea ex intentione ſatisfaciendi præcepto communicare.

SVMMARIVM.

Explicatur titulus, & declaratur ex qua quæſtione pendeat. n.1.

In alio pane præter triticeum neque licite neque valide ſacramentum fit, & qui eo communicat, præceptum non implet. n 2.

Quid nomine tritici intelligatur. n.3.

In ſiligine cum ſit triticum & valide & licite ſacramentum fit, & communicatur. ibid.

In alica ſeu alicaſtro alias trimeſtri tritico poteſt. numer. 4.

Quid de amydo & adore. n.5.

Quid de farre cum ex hordeo aut tritico ſit. n.6.

Omnis panis confectus ex radicibus, aut ex grano, de quo conſtat non eſſe triticum, non eſt materia, in qua aut licite aut valide conficiatur ſacramentum. n.7.

Quid de typha ſeu centeno. n.8.

Quid ſi panis ex diuerſis granis aut farinis fiat. numer. 9.

An in maſſa triticea vel cruda paſta valide fiat ſacramentum, & præceptum Euchariſtia impleatur. numer. 10.

Maſſa cruda differt ſpecie à pane cocto. n.11

Vtrum in pane recenti per compreſſionem digitorum ad panem redacto conficiatur validum ſacramentum. numer. 12.

Debet panis vt ſit materia ſufficiens ſacramenti eſſe ſubactus aqua naturali. n.13.

Quid ſi ſubigatur lacte, vino, aut aqua ſtillata, & quid ſi ei admiſceatur mel, ſaccharum, aut butyrum. ibid.

Quid ſi ſubigatur aqua roſacea. n.14.

Quid ſi aqua maris. ibid. verſ. cæterum hæ rationes.

Quid de eo pane in quo admixtio ſalis ſit. n.15.

Peccat lethaliter Latinus conſecrans in fermentato in Eccleſia Latina; & Græcus conſecrans in azymo in Græca. ibid.

Nec licite nec valide communicatur aut conſecratur in pane corrupto. n.16.

Vnde probetur eſſe corruptus. ibid.

Si materia ſit dubia id ſatis eſt, vt in ea non fiat ſacramentum. n.17.

RESolutio tactæ quæſtionis ex illa pendet, in qua materia liceat conſecrare, in ea enim licet communicare, in qua licet cõſecrare; quare quod in vna dixerimus, in alia dictum eſſe intelligatur; & ſimiliter in ea materia, in qua valet conſecratio, valet etiam communicatio, vt conſideranti patebit. Eſt autem duplex materia neceſſaria ad confectionem huius ſacramenti, panis ſcilicet & vini, & de vtraque agemus, & videbimus quinam panis, & quod vinum materia illius ſit. Sit ergo prima, & vera concluſio. 1.

Solus panis triticeus eſt vera, propria, ac ſufficiens materia ſacramenti Euchariſtiæ, ita vt in alio quocunque pane nec fiat ſacramentum, nec conſecrari poſſit. Hæc concluſio eſt hodie tam certa & indubitata, vt abſque temeritatis nota negari non poſſit. Eam docent communiter Theologi. D. Thomas in 3. *part. diſp.* 74. *art.* 1. *& articul.* 4. *& in* 4. *diſt.* 11. *quæſt.* 2. *art.* 2. *& in* 4. *contra gentes capit.* 69. Bonauent. *in* 4. *diſt.* 11. 2. *part. art.* 1. *quæſtion.* 4. Paludanus *ibidem. quæſt.* 1. *art.* 4. Scotus *ibid. quæſt.* 6. Richardus *artic.* 1. *quæſtion.* 2. Durandus *quæſt.* 4. Innocentius *libr.* 2. *de myſterio Miſſæ. cap. tertio.* Soarius *in* 3 *part. tomo primo, diſputat.* 44. *ſect.* 1. §. *dicendum.* Henriquez *libro octauo, de Euchar. capite nono, numer.* 1. Toletus *libr.* 2. *Summæ cap.* 25. & cæteri nouiores, & Catechiſmus Pij V. vbi dicitur eſſe hanc traditionem Apoſtolorum: & probatur primo vrgentiſſime ex Concilio Florentino in decreto Eugenij IV. vbi dicitur materiam huius ſacramenti eſſe panem triticeum, & vinum de vite. Et quamuis Caietanus dicat his verbis Concilij Florentini ſolum ſignificari panem triticeum eſſe de neceſſitate præcepti, non vero de neceſſitate ſacramenti, atque adeo peccatum eſſe mortiferum in alio pane non triticeo conſecrare, fieri tamen ſacramentum, & conſecrationem validam: quamuis etiam Alanus *libro primo, de Euchariſt. capite vndecimo,* incertum eſſe dicat, an panis triticeus ſit ſolum de neceſſitate præcepti, an de neceſſitate ſacramenti: tamen 2.

Soarius *allegatus*, & alii ſine dubio intelligunt, & firmiter credunt ſermonem ibi eſſe de neceſſitate ſacramenti, alioqui enim nihil certi haberemus in materiis ſacramentorum, cum pari ratione dicere poſſemus, aquam naturalem in Baptiſmo eſſe de neceſſitate præcepti, non de neceſſitate ſacramenti, quod non eſt dicendum. Deinde, quia alia verba, ſcilicet, *vinum de vite*, explicant verum ſenſum illorum verborum, *panem triticeum:* Sicut enim ſolum vinum de vite eſt materia neceſſaria neceſſitate ipſius ſacramenti, non neceſſitate præcepti; ita etiam pari ratione ſolus panis triticeus eſt materia neceſſaria neceſſitate ſacramenti non præcepti. Adde etiam, vt notat Soarius *allegatus*, quod Concilium Florentinum loquens de aquæ mixtione, quæ eſt ſolum de neceſſitate præcepti, mutauit modum loquendi, aſſerens materiam eſſe vinum de vite, cui aqua miſcenda eſt: vbi vt oſtenderet, aquam eſſe de neceſſitate præcepti tantum, & non ſacramenti, non dixit eſſe ſimpliciter neceſſariam, ſed eſſe miſcendam, & adhibendam. Probatur ſecundo ſolum panem triticeum eſſe materiam neceſſariam neceſſitate ſacramenti, quia Chriſtus Dominus in pane triticeo conſecrauit, vt omnes admittunt, debuit enim conſecrare in pane ſimpliciter vſui humano accommodato, qualis eſt ſolus panis triticeus, vnde ſicut tangendo Chriſtus, in Baptiſmo ſuo, naturalem aquam, illam ſolum ad ſacramentum Baptiſmi tanquam materiam neceſſariam deſtinauit, ita accipiendo panem triticeum in manus ſuas, & in illo conſecrando ipſum ſolummodo in materiam huius ſacramenti inſtituit. Probatur tertio, quia ſolus panis triticeus eſt panis ſimpliciter vſui hominum accommodatus, nam ex hordeo, milio, typha, ſeu centeno, & aliis ſimilibus ſpicis, non tam humanus panis fit, quam belluis accommodatus, &, ſi ad humanum vſum fit, eſt propter neceſſitatem, neceſſitate enim & inopia coguntur homines illum edere: Chriſtus autem Dominus ſolum in pane politicorum hominum vſui accommodato ſacramentum hoc inſtituit; quod inde patet quia omnes Euangeliſtæ teſtantur Chriſtum Dominum in pane conſecraſſe, nomine autem panis in ſacra Scriptura ſolus panis triticeus intelligitur. Vnde quando panis nõ eſt triticeus, ordinarie additur aliquid per quod ſimpliciter à pane diſtinguatur, vt Ioannis 6. *Eſt puer hic vnus, habens quinque panes hordeaceos;* & Numer. 5. verſ. 15. *Offeret pro illa in oblationem decimam partem ſati farinæ hordeaceæ.* Probatur denique, quia omnes figuræ huius ſacramenti in pane triticeo præceſſerunt, vt panes propoſitionis, qui fuerunt figura huius ſacramenti, & ex ſolo tritico conficiebantur, vt patet *Exodi 29. & Leuit. 24.* Sacrificium Melchiſedechi etiam figura fuit huius diuini ſacramenti: Melchiſedech autem panem, & vinum obtulit, *Geneſ. 14.* inſtituit enim Chriſtus Dominus potius hoc ſacramentum in pane tritici & vino, vt docet D. Damaſcenus *libro quarto cap. 14.* quam in materia alterius alimenti, eo quod illud ſolet eſſe commune, & vſuale alimentum viatorum, ſacramentum autem omnibus fidelibus commune oportuit in materia etiam communi inſtitui.

3. Nomine autem panis triticei intelligimus omnem panem confectum ex grano, quod re vera conſtat eſſe triticum, quamuis aliter ſiligo nominetur. Vnde in ſiligine poteſt licitè, & validè conſecrari, & ſiligo eſt materia neceſſaria ſacramenti. ita docent communiter Doctores. Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 44. ſection. 1. §. ſecundo ſequitur.* Toletus *libro ſecundo Summæ cap. 25.* Henriq. *libro octauo de Eucharistia. cap. 9. n. 1. ad marginem litera D.* D. Thomas 3. *p. q.* 74. *a.* 4. eſt enim ſiligo, non quodcunque triticum, ſed delitium tritici; & ideo Plinius *lib.* 18. *cap.* 8. ſiliginem delitias tritici appellat, & Henriquez citatus dicit ſiliginem eſſe optimum triticum, candidum, parui ponderis, & facilis digeſtionis, quod Hiſpanicè dicitur *Candial.* Quamobren ſi ſiligo pro tritico accipiatur, non eſt dubitandum in ea poſſe confici ſacramentum licitè & validè, & ſatisfacere præcepto illos, qui in ea materia communicant. Quapropter caute legendus eſt Alenſis *q. 3. membr.* 4. & Paludanus *in* 4. *diſt.* 1. *art.* 4. *diſt.* 11. quatenus dicunt ſiliginem, non eſſe materiam Euchariſtiæ, ſumunt enim ſiliginem non pro tritico, ſed pro auena, quæ ex degenere tritico per corruptionem generatur, & interdum ſiligo à Latinis nominatur: & ſi ſumatur pro auena, optime ſane dicunt in ea non poſſe confici ſacramentum, nec eſſe poſſe materiam illius.

In alica, ſeu alicaſtro confici poteſt ſacramentum, eſt enim alica ſeu alicaſtrum aptiſſima materia Euchariſtiæ, cum nihil ſit aliud quam triticum trimeſtre ad hoſtias conficiendas accommodatiſſimum, Luſitanice *tremes.* Vide Columellam *libro ſecundo de re ruſtica cap. 6.* vbi appellat illud, ſemen trimeſtre pondere, & bonitate præcipuum: ſi autem alica aliud ſignificet, & pro re alia ſumatur, clarum eſt, in ea non poſſe, nec licite, nec valide confici ſacramentum, neque eſſe materiam illius, vt optime animaduertit Soarius *citatus dicto §. ſecundo ſequitur:* ſumitur enim aliquando pro farre, aliquando pro confectione ex variis granis, & tunc, vt dixi, materia apta eſſe nõ poteſt. 4.

In adore, & ex adore ſacramentum fieri poteſt, eſt enim ador flos farinæ triticeæ, ſeu, vt ait Toletus *libro ſecundo Summæ cap* 23. triticum habens grandia grana, & alba, vnde ſi pro tritico ſumatur, materia eſt ſacramenti, iuxta hactenus dicta. Ex amydo ſacramentum non fit, vt docet Toletus *citatus*: aſſerit tamen Henriquez *libro octauo de Euchariſtia. cap.* 9. & Paludanus *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 1. *art.* 4. *concl.* 5. in propria ſpecie non poſſe amydum eſſe materiam huius ſacramenti, poſſe tamen ſi ex ipſo toſto & in farinam redacto fiat nouus panis. vt fit ex maſſa: opinionem Henrici & Paludani credunt aliqui eſſe probabilem, quia verum & proprium amydum ex mero tritico fit: Syluester tamen *verbo Euchariſtia* 1. *numero* 2. & D. Thom. 3. *p. q.* 74. *art.* 4. *ad* 4. ſimpliciter aſſerunt amydum non eſſe materiam huius ſacramenti nec licitam, nec validam, quantumuis in farinam redigatur, quia ob corruptionem ſuam videtur amiſiſſe ſpeciem tritici, & in aliam tranſiiſſe, & ſic cum Toleto tranſeunt, imo Toletus cum illis, & cum Syluestro, & D. Thoma tranſeunt etiam Scotus *in quarto diſtinction.* 11. *q.* 6. Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp.* 44. *ſection.* 2. §. *vnum ſupereſt,* Victoria *num.* 55. Alanus *lib.* 1. *cap.* 11. & alii multi. 5.

Far aut poteſt eſſe & fieri ex adore, aut ex ſemine hordeaceo: ſi ex adore fiat, inter ſpecies tritici ponitur, & tunc materia eſt ſacramenti, vt diximus num. præcedenti, ſi in panem redigatur. ita docet Toletus *dicto libro ſecundo Summæ cap.* 25. & Soar. *tom. 3. & in 3. p. diſp. 44. ſect.* 1. §. 6.

ſecundum

ſecundum exemplum, & quod inter ſpecies tritici ponatur, ſi ſit ex ſemine adoreo; conſtat ex Plinio *libro decimooctauo, capite octauo*, vbi dicit ſemen adoreum (quod aliquando far à Latinis dicitur) eſſe granum duriſſimum, & firmiſſimum, indicans, ait Soarius, perfectiſſimum eſſe triticum, & magni ponderis.

7. Hinc patet omnem panem cōfectum ex grano de quo conſtat non eſſe triticum, veluti ex hordeo, milio, oriza, maizio; & ex leguminibus, veluti ex fabis, caſtaneis, amygdalis, ciceribus, & ex radicibus arborū, plantarumve, nullo modo eſſe materiam aptam, nec in ea fieri ſacramentum, ſi à Sacerdote aliquo per ignorantiam aut ſcelus in materiam illius aſſumatur: & idem dicendum eſt ſi panis conficiatur ex quibuſcumque aliis granis, ex ſpicis productis, de quibus conſtat, non eſſe triticum, conſtabit autem id primo ex cōmuni modo loquendi, ex colore, & figura, & proprietatibus: ex communi vſu, & appellatione hominum: & parum refert quod ex illis veluti ex milio, hordeo, & maizio apud aliquas regiones panis fiat vſualis, id enim fit in defectum tritici ob inopiam, & quantumuis apud illas regiones panis ſit vſualis, tamen non eſt ſimpliciter, & abſolute vſualis, ſed in defectum tritici vſualis appellatur, vt optime docet Soarius *citatus* §. *ex hoc ergo principio*.

8. Nec ex typha, ſeu centeno fit ſacramentum: nā quamuis D. Thom. 3. *part. quæſt.* 74. *art.* 3. pro certa regula ſtatuat ſolum ex granis tritici poſſe confici ſacramentum, aut ex his granis, quæ ex tritico generantur: & ex tritico aliquando ob degenerationem typha generetur, quod in cauſa eſt; vt aliqui iuxta ſententiam D. Thomæ putent typham poſſe eſſe materiam ſacramenti ob neceſſitatem, & in defectum tritici, vt Victoria *in Summa. num* 55. & Henriquez *lib.* 8. *de Euchariſt. cap.* 9. *in margine in littera D. fine*, vbi dicit peccatum eſſe conſecrare in pane typhaceo, niſi neceſſitas vrgeat. & videtur etiam id tenere Syluester *verbo Euch.* 1. *num.* 2. quatenus dicit poſſe confici hoc ſacramentum ex pane in quo ex tritico ſunt, aut fiunt alterius generis grana; tamen ille ſtatim addit, niſi tanta ſit additio (id eſt, mutatio) quod ſoluatur ſpecies tritici. Contrarium tamen dicēdum eſt, videlicet ex typha ſeu centeno quantumuis ex tritico per degenerationem generetur, verum ſacramentum fieri non poſſe. & ratio eſt, quia ſemper degenerat in aliam ſpeciem, vnde typha eſt panis diuerſus ſpecie à tritico, ſicut eſt lolium, & auena, quæ etiam per corruptionem, & degenerationem ſeminis à tritico aliquando generatur, & ita docet expreſſe Angelus *verbo Euchariſt.* 1. & Palatius *in* 4. *diſtinct.* 11. *quæſt.* 3. *col.* 10. & Soar. *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 44. *ſect.* 1. *col.* 1. §. *tertium exemplum*. ſic ex vino generatur acetum ob corruptionem, quod non eſt materia ſanguinis, vt ſtatim dicetur: vnde licet negatiue bene inferatur illud granum, quod nunquam generatur ex tritico, non eſſe triticum; tamen non ſequitur affirmatiue illud quod generatur ex tritico ſemper eſſe triticum, vt patet in lolio, & auena, quæ ex tritico aliquando per corruptionem generantur.

9. Quid ſi panis ex diuerſis granis, aut ex diuerſis farinis fiat. Reſpondeo, aut omnia grana, & farinæ ſunt ex tritico diuerſo, aut non ſunt ex tritico; nam ſi omnia iſta ſint triticea, licet ſint diuerſæ ſpeciei, parum refert, cum tota illa materia, & omnes illius partes ſufficientes ſint: Si autem mixtio fiat ex aliis frumentis, & maior pars cū notabili exceſſu ſit triticea, cēſeri poteſt ſufficiens materia, & quia in vſu hominum panis ille triticeus eſt, & quia illa maior pars adiuncta ſubactione, & contuſione cenſetur alias particulas trahere ad ſuam ſpeciem, & ita confici mixtum eiuſdem rationis cum tritico; & quia alias panis confectus ex tritico male purgato & infecto lolio, & auena, nō eſſet materia ſufficiens, quod eſt plane falſum. Si vero pars tritici ſit minor, vel etiam æqualis, non erit tota illa materia ſufficiens ad conſecrationem, nec in ea verum ſacramentum fiet, quia vel fiet perfecta mixtio, & ſic maior pars trahet minorem ad ſuam partem, vel ſi ſit ęqualis, vtraque corrumpetur, & fiet vnum tertium diſtinctum ſpecie; vel tunc illa pars quæ fuerit triticea, erit materia, & non alia, & cum deſignari illa non poſſit propter mixtionem confuſionemque, tota illa materia non erit in vſu conſecrabilis. ita docet Soarius *tomo tertio, in tertiam partem diſputat.* 44. *ſectione prima*, §. *quarto ſequitur*. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 74. *art.* 4. *ad* 3. Bonauentura *in* 4. *diſtinctione vigeſimaprima, artic.* 4. *quæſt.* 4. *ad* 3. & Maior *in* 4. *diſtinct.* 21. *qu.* 3. & alij.

Dubitatur tamen: vtrum in maſſa triticea, vel paſta cruda poſſit confici hoc ſacramentum. & ratio dubitandi eſt, quia maſſa vel paſta cruda non videntur ſpecie diſtingui à pane, ſolum enim differunt in hoc quod vnum ſit maſſa cruda, & aliud maſſa cocta; quod non videtur ſpecificam diſtinctionem inferre; ſicut non videtur ſpecifica eſſe diſtinctio inter carnes crudas, & carnes coctas. Dicendum tamen eſt, neq; in maſſa, aut paſta cruda, neque in pane elixato & frixo poſſe valide confici hoc ſacramentum. Ratio eſt, quia Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum in materia, & pane, quo homines communiter vtuntur ad edendum: patet autem, quod maſſa non vtantur homines communiter in alimentum, cum potius occidat ſæpius ea vtentes, quam alat, ac ſuſtentet: nec etiam pane elixato, aut frixo communiter vtuntur homines, quin potius tamquam obſonium illum comedūt cum pane, neque ad id refert maſſam non differre ſpecie à pane. nam ſicut non eſt validus Baptiſmus, qui fit niue, aut grandine, eo quod iſtis non abluatur homo, ſiue differant ſpecie ab aqua, ſiue non; ita non conficitur valide Euchariſtia in illis, ſiue differant ſpecie à pane, ſiue non. quia homines non vtuntur illis in alimentum tamquam pane. ita docet Scotus *in* 4. *diſt.* 11. *quæſt.* 6. Sotus *ibi diſt.* 9. *quæſt.* 1. *art.* 3. Gabriel *lect.* 35. *ſuper canonem littera B.* Syluester *verbo Euch.* 1. *num.* 3. *&* 2. Soarius *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 44. *ſect.* 2. §. *dico ſecundò*. D. Thom. 3. *p. quæſt.* 65. *a.* 6. *ad* 1. *&* *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 1. *a.* 1. *quæſtiunc.* 3. *ad tertium*, vbi farinam à tritico ſpecie diſtinguit, & panem à maſſa & farina. 10.

Sed verò dubitant Theologi an reuera maſſa ſpecie differat ac diſtinguatur à pane cocto? Negant nonnulli, quia ſicut caro cruda nō diſtinguitur ſpecie à cocta, ita nec maſſa cruda à maſſa cocta: deinde quia maſſa cruda ſolum differt à pane cocto per artem, arte enim hominum decoquitur, & panis fit; ars autem nec dat, nec dare poteſt formam ſubſtantialem, ſed accidentalem tantum, ac proinde non videtur differre ſpecie, & eſſentialiter maſſa à pane: ita docent Gabriel ſupra allegatus: & Scotus etiam citatus num. præcedenti. Contraria tamen ſententia vera eſt, eam tenet D. Thom. *in* 2. *diſt.* 7. *q.* 3. *artic.* 1. *&* 3. *part. q.* 75. *art.* 6. 11.

Digitized by Google

ad 1. & Caietanus *ibidem*. & Sotus *in* 4. *diſt*. 9. *quæſt*. 1. *articul*. 3. & Soarius *tomo tertio, in* 3. *part. diſputation*. 44. *ſection*. 2. §. *dico ſecundo*. Probatur hæc ſententia optima ratione Caietani, quia cum tota ſubſtantia panis conuertatur in ſubſtantiam corporis Chriſti in hoc ſacramento, nihilque remaneat ſubſtantię panis ipſius in illo; ſequitur panem, qua panis eſt, habere formam ſubſtantialem, nam ſi haberet formam accidentalem, illa remaneret in ſacramento facta conſecratione, cum ſola accidentia ibi remaneant, & ſic non bene aſſeretur formam ſubſtantialem panis conuerti per ſe in corpus Chriſti. Deinde, quia ſicut farina diſtinguitur ſpecie à tritico, ſic etiam maſſa diſtinguetur ſpecie à pane cocto; enim vero cum maſſa & farina ſint materiæ faciles transmutabiles, valde credibile eſt nimio calore ignis ſubſtantialiter mutari; ſicut cum panis per actionem caloris naturalis in aliam ſpeciem, chylum videlicet, conuertitur, & id indicat diuerſitas accidentium quæ cernuntur in farina, & tritico, & in maſſa & pane cocto. Ad rationes & fundamenta Gabrielis & Scoti reſpondeo, carnes crudas differre ſpecie à coctis, & maſſam crudam à pane cocto, licet enim ars, quæ adhibetur in coquendis carnibus, & panibus, ſimpliciter & per ſe & virtute propria non poſſit producere formam ſubſtantialem, tamen quando vtitur inſtrumentis naturalibus, applicando actiua paſſiuis eam poteſt producere: ſicut enim Magi Pharaonis produxerunt ranas, & ſerpentes; ita ergo ignis applicatus maſſæ & carnibus per artem poterit in eas introducere formas ſubſtantiales ſpecie diuerſas, ſicut introduxit in alias materias facile tranſmutabiles, imo etiam duras, nam ex materia ligni, actione ignis generantur cineres, & alia huiuſmodi.

12. Quæret autem hic aliquis vtrum ex pane recenti redacto in maſſam per compreſſionem factam digitis poſſit valide fieri Euchariſtia? Certè Scotus *vbi ſupra, in* 4. *diſtinctione nona, quæſtion*. 1. *articul*. 3. & Sotus *in* 4. *diſtinction*. 11. *quæſtion* 6. affirmant. ratio illorum eſt, quia quantumcumque remittatur in illo conſueta durities, tamen ex quo ſemel coctus eſt, & panis fuit factus, niſi manifeſte recedat à ratione panis vſualis, non recedet etiam a ratione panis conſecrabilis. Verum tanta poteſt eſſe compreſſio, vt panis vſualis non ſit, nec materia conſecrabilis: imo & vt ſpeciem panis mutet iterum in maſſam, facile enim hæ materiæ cum ſint tranſmutabiles impreſſione, & calore digitorum in alias ſpecie diuerſas tranſmutantur, quod iudicio prudentum committitur.

13. Debet etiam panis, vt materia ſit conſecrabilis, eſſe confectus, & ſubactus ſola naturali aqua fontana, vel pluuiali, vel ex puteo, aut ciſterna: ita cõmuniter Doctores, alias nec valide nec licite conſecrabitur: Soar. t. 3. *in* 3 *part. diſp*. 44. *ſect*. 2. *initio*. D. Thom. 3. *part. quæſt*. 74. *artic*. 7. *ad* 3. Paludanus *diſt*. 12. *quæſt*. 1. *num*. 53. Richardus *art*. 2. *quæſt*. 2. Sotus *diſtinct* 9. *quæſt*. 1. *art*. 6. *ad tertium*. Angelus *verbo Euchariſtia* 1. *num* 7. Syluest. *verbo Euch. item* 1. *quæſt*. 2. Alanus *lib*. 1 *cap*. 11. itaque debet eſſe panis purus & immixtus. Vnde ſi panis ſubigeretur cum lacte, vino, aqua ſtillata, non naturali; aut ei miſceretur multum mellis, olei, ſacchari, butyri, piparis, aut caſei, non eſſet materia ex qua fieret ſacramentum, neque enim ex ea fieret panis communis & vſualis, ſed placentæ, nec diceretur illud mixtum panis vſualis, ſed obſonium aut delitiæ panis mutato omnino ſapore & odore panis. Si autem hæc in minima quantitate adiungantur, ita vt adhuc panis vſualis maneat, peccatum mortale erit in ea materia conſecrare contra puritatem, & vſum communem conſecrationis huius ſacramenti. Si in maiori aut notabili quantitate miſceatur, erit contra ſubſtantiam illius, & non fiet ſacramentum, quia non fieret panis vſualis, ſed placentæ quædam, & obſonia, quæ potius cum pane comeduntur, quam ipſæ per modum panis in alimentum vſuale aſſumantur: quamobrem in huiuſmodi mixtionibus non ſolum quantitas, ſed etiam qualitas attendenda eſt, nam ſi fiat per modum condimenti, obſoniive, & mutet ſaporem, atque vſum communem panis, tolletur vera ratio materiæ huius ſacramenti. ita Soarius & cæteri Doctores allegati. & Henriq. l. 8 *de Euchariſt. c*. 9 *n*. 2. & Toletus *libr*. 2. *Summæ c*. 25. *n*. 2.

Idem dicendum eſt, ſi farina triticea coagmentetur, & ſubigatur aqua roſacea: nam ſi tota aqua, aut maior pars illius (& idem de qualibet aqua ex floribus aut herbis ſtillata) ſit roſacea, ex tali panis materia, non fiet ſacramentum: ſi vero parua quãtitas admiſceatur naturali aquæ, non mutabit ſubſtantiam materiæ, quia probabiliſſimum eſt conuerti ab alia parte maiori, quæ naturalis, præſertim adiuncta coctione, in qua odoriferæ aquæ vt plurimum exalantur, & ſic non impediet quo minus ex illo pane fiat ſacramentum, cum ſit, & maneat vſualis, illicite tamen fiet, & contra vſum communem conſecrandi illud. ita Soar. & cæteri Doctores numero præcedenti cum Toleto initio allegati. & ratio ac fundamentum eſt, quia panis communis & vſualis, ſicut non fit, niſi ex tritico, ita non fit etiam niſi ex aqua naturali & vſuali, & vtraque res eſt neceſſaria æqualiter, vt huiuſmodi panis coaleſcat, ac proinde ſicut panis ex alia farina non poteſt eſſe materia huius ſacramenti, ita nec etiam ex alia aqua niſi naturali. Oppoſitam tamen ſententiam, ſcilicet eſſe validum ſacramentum in pane confectum ex aqua roſacea, licet grauiſſime peccaret qui hoc tentaret efficere, tenet Caietanus *in* 3. *part. quæſtione* 75. *articulo ſeptimo*, & ante ipſum tenuit Alexander Alenſis 4. *part. quæſtion*. 32. *membro* 5. *art*. 1. quibus conſentit Sað *verbo Miſſa numero quarto*. Probant, quia panis confectus ex aqua roſacea eſt eſſentialiter, & vere panis, ſolumque ab alio differt in odore, & melius reficit hominem quam ſi eſſet ex aqua naturali confectus. Deinde, quia aqua non eſt pars eſſentialis panis, ſed materia tranſiens, & concurrens ad panem, in fieri, non autem in facto eſſe; eſt enim panis tertium quid reſultans ex admixtione aquæ & farinæ per decoctionem paſtæ, & cum dicimus panem, qua panis eſt, habere formam ſubſtantialem, non debemus concipere panem tamquam compoſitum quoddam ex duobus entibus naturalibus; ſed ex materia aquæ, & ex materia farinæ expulſis ſuis formis ſubſtantialibus integrari vnam materiam totalem, in quam actione ignis introducitur forma ſubſtantialis panis, & quamuis ignis multum exalet de materia aquæ, non videtur tamen negandum ſemper aliquid de materia illa remanere in pane. Denique, quia ſi aqua maris & fluuij differrent ſpecie, panis ex altera illarum confectus, eſſet aptus ad conſecrationem; ergo etſi aqua roſacea differat ſpecie ab aqua naturali, poterit ea confici verus panis. Cæterum hæ rationes non ſunt adeo firmæ, vt hanc ſententiam veram efficiant, 14

Digitized by Google

tiant, licet enim panis confectus ex aqua roſacea, ſit eſſentialiter, & vere panis, tamen non eſt panis vſualis, qui in alimentum communiter aſſumatur, vt patet, & ex hoc ſolo principio & fundamento non eſt vera materia huius ſacramenti, ſicut ob eandem cauſam non eſt etiam materia illius, panis aqua maris confectus ac ſubactus, dici etiam poteſt, panem ex aqua roſacea confectum differre ſpecie à pane, naturali tantum ex aqua, odore, ſapore, vt ex proprietatibus & qualitatibus illius patet, facile enim materia farinæ cum ſit tranſmeabilis, in aliam ſpeciem tranſit. Ad tertium dico, ſi aqua maris differret ſpecie ab aqua fluuij, ex aqua maris non poſſet effici verus panis vſualis qui ſit vera materia huius ſacramenti, vt patet.

15. Sed occaſione huius ſolutionis rogabis, an panis in quo admixtio ſalis ſit vera ſit materia huius ſacramenti, ita vt ex eo validè fiat ſacramentum. Reſpondet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 44. ſect. 2. §. dico primò*, fieri ex eo validum ſacramentum, non tamen licite, ſed eſſe peccatum mortale in eo pane conſecrare, quia eſt contra morem Eccleſiæ Latinæ, quæ in azymo pane ſolet conſecrare abſque ſale. Probat, quia Græci vere conficiunt ſacramentum in pane fermentato qui nonnullam ſalis admiſtionem habet: deinde quia fermentatus panis, eſt panis vere communis, & vſualis non excludit ergo vera materia huius ſacramenti aliquantulam ſalis admixtionem, cum omnis panis fermentatus eam habeat, erit tamen grauiſſimum peccatum lethale in Eccleſia Latina in fermentato, aut in azymo cum ſale cocto conſecrare. Hinc fit vt peccet lethaliter Latinus ſi in Eccleſia vbi ſituaretur Latinus mos conſecrandi, in fermentato conſecraret, & Græcus in azymo, quia quiſque conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ violaret, conſecratio tamen valida eſſet. ita Toletus *lib. 2. Summa cap. 25. numer. 6.* Henriq. *lib. 8. de Euch. cap. 10. initio.* Bellarminus *lib. 4. de Euch. cap. 8.* Armenij autem conſecrant in azymo more Latino ad imitationem Chriſti Domini, qui in azymo conſecrauit feria quinta cœnæ, vt probat Henriq. *loco allegato*: ſed de hac re in capite ſequenti agemus.

16. Non debet etiam panis eſſe corruptus, ſi enim panis vel farina corrupta ſit, ita vt ſpeciem mutet, iam non eſt panis, nec materia ſacramenti: vnde nec licite, nec valide in eo fiet ſacramentum. ita Toletus *lib. 2. Summa. cap. 25. §. ſexto.* Henriq. *lib. 8. de Euchariſtia cap. 9. numer. 2. fine.* Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſp. 44. ſect. 2. §. dico quarto.* D. Thom. *3. part. quæſt. 74. artic. 4.* quia vero difficile eſt iudicare, an panis ſit corruptus, necne, admonet D. Thomas *ad 4.* diligenter conſiderandam eſſe mutationem accidentium, coloris, ſaporis, & an facile fiat reſolutio quaſi in cineres, id enim eſt maximum corruptionis ſignum. In praxi vero ſeruandum eſt, vt quandocumque ſunt ſigna corruptionis, non fiat in eo pane conſecratio propter reuerentiam tanti ſacramenti, quod maxime verum eſt, vt notat Soarius allegatus, quando talia ſunt ſigna, vt ſaltem materiam reddant dubiam.

17. Et ideo quotieſcumque materia eſt dubia, ſatis eſt vt practice & moraliter nunquam in illa ſacramentum conficiatur, quia eſt res grauiſſima, & huic ſacramento diuiniſſimo ſumma reuerentia, & ſumma omnino veneratio debetur. Vnde cum alias quatenus eſt in præcepto humano, & Eccleſiaſtico, non ſit ſacramentum neceſſarium neceſſitate ſalutis ſimpliciter, nulla videtur poſſe occurrere cauſa moraliter ſufficiens ad conficiendum illud in materia dubia, & incerta. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſp. 44. ſect. 1. §. tertio ſequitur.* & Alanus *lib. 1. de Euchariſtia cap. 11.* & communiter omnes. Addo etiam neque quatenus eſt in præcepto diuino, & quatenus medium neceſſarium ad ſalutem, poſſe vnquam in materia dubia, & incerta, aut valide aut licite confici in opinione, quæ docet tale medium neceſſarium eſſe: non licitè propter periculum nullitatis, & irritationis, & propter irreuerentiam ſacramenti: non validè, quia etſi hoc ſacramentum ſit præceptum diuinum neceſſarium neceſſitate ſalutis iuſtis impoſitum, non obligat tamen niſi quando reuerenter, ac decenter ſumi poteſt, vt diximus *cap. 3. num. 4. lib. 1.* non poteſt autem reuerenter ac decenter ſumi, quando in materia dubia conſecratur. Vnde, perinde tunc eſt, ac ſi nunquam tale præceptum daretur; ſignum ergo eſt in ea materia dubia & irreuerenti non fieri ſacramentum validè, ſi quidem cum ea irreuerentia, noluit Chriſtus præceptum neceſſarium neceſſitate ſalutis imponere.

CAPVT II.

Vtrum ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ ille, qui in pane fermentato Euchariſtiam ſumit, & an Chriſtus Dominus in azymo vel fermento conſecrauerit.

SVMMARIVM.

Hæreſis Græcorum non in eo ſita eſt, vt conſecrent in fermentato, ſed in eo quod putent in azymo non fieri verum ſacramentum. nu. 1

Quid Lutherani ſentiant circa materiam azymi, vel fermentati. n.

Vera Catholicorum ſententia tenet, vtrumque panem azymum & fermentatum eſſe materiam ſufficientem ad valorem ſacramenti. nu. 3.

Panis fermentatus & azymus non differunt ſpecie. num. 4.

Fermentatus non eſt corruptus. ibid.

Græci & Latini tenentur morem communicandi & conſecrandi ſuæ Eccleſiæ ſeruare. nu. 5.

Hæreticum eſt dicere, & erroneum ſolum azymum, aut ſolum fermentatum eſſe materiam ſufficientem huius ſacramenti, non vtrumque. nu. 7.

Non licet Latino in templo Græcorum, quod intra Latinos ſitum eſt, in fermentato celebrare, aut communicare; licet tamen illi inter Græcos commorans hoc efficere. num 8. & 9.

Quæ ſit conuenientior materia conſecrationis & communionis, panis ne azymus, an fermentatus. nu. 10.

Quo menſe incipiat annus apud Hebræos, & quando apud illos incipiant dies, aut deſinant, & quot dies durabat feſtum azymorum, & an menſes per lunas computarentur. nu. 11.

Refertur opinio Græcorum aſſerentium Chriſtum conſecraſſe in fermentato. n. 12.

Aſtruitur ſententia Latinorum aſſerentium id feciſſe in azymo. nu. 13.

Soluuntur fundamenta Græcorum. nu. 14.

Quid ſit Paraſceue apud Hebræos. nu. 15.

Reiicitur opinio Ruperti & Burgenſis. num. 16.

1. TOta hæc quæſtio pendet ex illa: vtrum panis azymus, an fermentatus ſit de neceſſitate huius ſacramenti & præcepti? Et in primis Græcorum error eſt grauis, aſſerentium conſecrationem non eſſe validam ſi fiat in azymo, & conſequenter fermentatum panem eſſe de neceſſitate huius ſacramenti, ita vt nec licite nec valide in azymo poſſit conſecrari, aut præceptum impleri, & communicari. incipit hic error mille & viginti annos poſt aduentum Chriſti, vt colligitur ex Leone IX. *epiſtola ad Michaelem Patriarcham Conſtantinopolitanum. cap.5.* & ex Diuo Anſelmo *lib. de fermentato & azymo.* nam in principio naſcentis Eccleſiæ communis conſuetudo fuit tam Græcorum, quam Latinorum conſecraſſe ſolum in azymo, ſicut Chriſtus conſecrauit, vt ſtatim probabimus, ſed inſurgente poſtea hæreſi Hebionitarum, aſſerentium ſimul cum Euangelio ſeruanda eſſe legalia, in odium huius hæreſis tota Eccleſia tam Latina, quam Græca cœpit conſecrare in fermentato: poſtea vero extincta hac hæreſi, rediit Eccleſia Latina ad priſtinum morem modumque ſuum conſecrandi iuxta imitationem Chriſti in azymo. Græci vero ſuorum rituum tenaciſſimi noluerunt iterum ad azymum redire, & cum Eccleſia Latina conſentire, & ideo vt ſuum modum tuerentur, excogitare cœperunt Chriſtum Dominum in fermentato conſecraſſe, & in decima tertia luna, quando in domibus Iudæorum non inueniebantur panes azymi, quod tamen falſum eſt, vt infra patebit. Et quia Chryſoſtomus & Origenes, & alij Patres antiquiores Græci, Hebionitas præceſſerunt, ideo apud eos nullus ſentitur odor huius quæſtionis & opinionis: eam tamen tenent alij nouiores Græci, velut Euthymius *Matthæi 26.* Nicephorus *lib. 1. hiſt. c.28.* & Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus nuperrimus Græcorum author *in lib. reſponſionum ad Lutheranos cap.* 10. vbi negat in azymo fieri poſſe validum ſacramentum. fundamentum eorum eſt, primo, quia, vt dixi, putant Chriſtum Dominum in fermentato pane conſecraſſe. Secundo, quia panis azymus non eſt panis ſimpliciter, ſed ſecundum quid, cum non ſit vſualis apud homines.

2. Lutherani autem aſſerunt neutrum panem azymum vel fermentatum eſſe Latinis, aut Græcis de neceſſitate ſacramenti; congruentiorem tamen materiam eſſe panem fermentatum, quam azymum: primo, quia eſt magis vſualis & accommodatus ad alendum hominem, & conſequenter ad ſignificationem ſpiritualem huius ſacramenti: ſecundo, quia non licet nobis vti ceremonia Iudaica, panis autem azymus Iudaica ceremonia eſt, vnde in ſexta Synodo *in Trullo canone* 11. panium azymorum eſus interdictus eſt fidelibus; quamobrem hinc colligitur non potuiſſe Eccleſiam Latinam præcipere conſecrationem in azymo, & interdicere in fermentato; cur enim prohibeat id quod magis decet? præſertim quia in celebrando in azymo ſemper magis videmur imitari Iudæorum morem: tertio, quia panis fermentatus eſt magis in vſu hominum, & perfectior panis; cur ergo prohibetur adhiberi in conſecratione? ita ſe habet hæc ſententia hæreticorum.

3. Dicendum tamen eſt primo in vera ſententia Catholicorum panem triticeum ſiue azymũ ſiue fermentatum ſufficere in vtraque Eccleſia Latina & Græca ad veritatem huius ſacramenti: hæc ſententia non poteſt negari, & eſt de fide, ſiquidem aperte eam definiit Concilium Florentinum ſub Eugenio IV. dum ait veraciter confici corpus Chriſti in azymo vel fermentato, eamque affirmat D. Anſelmus *in tractatu de fermentato & azymo.* Caſtro *aduerſus hæreſes lib. 6. titulo Euchariſt. hæreſi ſecunda.* patet etiam ex doctrina Concilij Tridentini *ſeſſ.* 13. docet D. Thom. 3. *part. quæſtion.* 74. *articulo quarto.* Caietanus, *ibi*, & communiter Doctores, & Soarius 3. *tomo in tertiam partem D. Th. diſputatione quadrageſima quarta, ſectione tertia, §. dico primò.* patet etiam *ex cap. ad abolendam, de hæreticis.* vbi damnatur, qui dicunt Eccleſiam Romanam errare in ritu ſacramentorum. Probatur ratione vtraque pars huius ſententiæ, primo, quia vterque panis tam azymus, quam fermentatus, eſt ſimpliciter panis, & ita in ſacra pagina vocatur, nam vterque panis conficitur ex farina triticea, naturali aqua ſubigitur, puro igne coquitur, vterque etiam habet proprium vſum panis, nam licet fermentatus panis, ſit magis in vſu, quam panis azymus, quia eſt delectabilior, tamen vterque panis habet verum vſum panis cum vterque cum aliis cibis tamquam illorum comes adhibeatur. Probatur etiam ſecundo, quia in ſacra pagina vterque panis verus & ſimpliciter panis nominatur. De fermentato id nos libenter fatemur, cum ſit in vſu hominum frequentior: de azymo probatur facile *ex 1. Regum cap.* 12. vbi dicitur Dauid comedisſe panes propoſitionis, quos conſtat azymos fuiſſe, vt atteſtatur Philo Iudæus *in libro de vita contemplatiua*, & Ioſeph. *libro primo, de antiquitate. capite decimo, aliàs nono*, & colligitur *ex Leuitico* 2. vbi ſic dicitur: *Omnis oblatio quæ offertur Domino abſque fermento fiat.* Probatur etiam *ex Luca* 24. vbi dicitur diſcipulos caſtellum Emauntium adeuntes agnouiſſe Chriſtum in fractione panis, quem panem neceſſe eſt fuiſſe azymum, quia illud accidit in ſecundo vel tertio die Paſchatis, & tamen in illis ſeptem diebus poſt Paſcha non poterat iuxta legem inueniri fermentum in domibus Iudæorum, *Exodi 12. & 13.* vbi acute plane & ingenioſe hoc notauit Caietanus.

Obiicies contra hanc ſententiam Chriſtum Dominum conſecraſſe in azymo, vt ſtatim probaturi ſumus, & dixiſſe, *Hoc facite in meam commemorationem*, id eſt, eo modo quo ego feci, vt multi explicant. Vnde videtur ſequi eum Sacerdotem, qui nõ conſecrat in azymo, ſicut Chriſtus cõſecrauit, non vere conſecrare. 4. Reſpondeo, panem fermentatũ, & azymum nõ differre ſpecie, ſed tantum accidentaliter, & ideo eſſe validam conſecrationem in fermẽto, nam verba Chriſti ſolum inducunt neceſſitatẽ præcepti ad conſecrandũ in azymo, non vero neceſſitatem ſacramenti, & ideo peccabunt quidẽ illi mortaliter, qui in Latina Eccleſia ſi Latini ſint, in fermentato, aut conſecrauerint, aut communicauerint, valide tamen id fiet. Vrgebis, panis fermentatus eſt corruptus, iuxta illud: *Modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Reſpondeo ſenſum eſſe, modicum fermentum totam maſſam fermentare, iuxta Græcam lectionem, non enim fermentum maſſam corrumpit ſubſtantialiter, ſed alterat, ac diſponit accidentaliter, vt ex ea panis fiat: vnde potius ſi debito modo iſta mixtio fiat, maſſa ad ſe trahit fermentum (ſi forte ſubſtantialiter differunt) quàm fermentum ad ſe maſſam, & ideo ex illo toto compoſito fit verus panis, qui totus eſt aptus ſecundum ſe ad conſecrationem: animaduertit tamen D. Thom. *quæſt. 74. in 3. part. artic.* 4. ne nimium ſit fermentum, quia ſi maſſam ſic corrumperet, vt ex ea non fieret panis accommoda-

tus

tus hominum vſui, poſſet id eſſe contra ſubſtantiam ſacramenti, & multo magis erit ſi ſolum in ipſo fermento cocto fieret conſecratio, propterea quod illud neque eſt panis, neque homines illo vti poſſunt.

5. Dicendum tamen eſt ſecundo tam Græcis, quã Latinis non ſolum licere Eccleſiæ ſuæ morem, ac conſuetudinem conſecrandi, & communicandi obſeruare, ſed etiam teneri vtroſque ritum ſuæ Eccleſiæ obſeruare ſub peccato mortali. Vnde Græcus conſecrando in azymo, aut communicando, & Latinus in fermentato mortaliter peccant. ita docet D. Thom. *in 3. part. quaſt. 7. artic.* 4. Caietanus *ibi*, Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Th. diſput.* 44. *ſect.* 3. §. *dico tertio. &* §. *quarto dico*, & Caſtro *num. 3. allegatus*, & alij multi: nam in Concilio Florentino permiſſum eſt Græcis, vt hoc faciant, eorumque ſchiſma non conſiſtit in eo quod peccent conſecrantes, & communicantes in fermentato, ſed tantum in eo quod ſic conſecrantes, & communicantes putent in azymo, nec licite, nec valide poſſe fieri conſecrationem, & communionem, contra Eccleſiam Latinam, & Chriſti inſtitutionem; adeoque noſtram conſecrationem repudiant, vt Latinos omnes ob id azymatos vocent, & anathematizent: & quamuis D. Thom. allegatus non dicat peccare mortaliter præuertentes in hoc ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem, ac ritum; ſed tantum peccare; tamen ex rei grauitate colligendum eſt, peccatum eſſe mortale, & id etiam colligitur *ex capit. vltimo, de celebrat. Miſſarum*; nam ibi Honorius III. priuat officio, ac beneficio Sacerdotes Latinos conſecrãtes in fermentato, quæ pœna cum grauis ſit, mortalem culpam ſupponit, quod verum etiam eſt in ingenti neceſſitate, quando ſcilicet aliquis exiſtẽs in periculo mortis Euchariſtiam petit, tunc enim ſicut non eſt conſecranda, & conficienda à Sacerdote non ieiuno, ſic nec in fermentato contra vniuerſalem conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ vt optime docet Soarius *tomo tertio in 3. part. diſputatione quadrageſima quarta, ſection.* 4 §. *vnum vero ſupereſt.* nam licet præceptum communicandi in articulo mortis ſit de iure diuino, & præceptum conficiendi in azymo ſit de iure humano, tamen illud primum præceptum de iure diuino affirmatiuum eſt & non obligat pro ſemper, ſed quando debitis circunſtantiis, & commode fieri poteſt, debite autem confici hoc non poteſt in Eccleſia Latina abſolute id prohibente.

6. Ex dictis ſequitur primo teneri Sacerdotem Latinum in Eccleſia Latina ſine dubio in azymo cõſecrare, & Chriſtianos omnes Latinos ſimiliter in eadem Eccleſia Latina in azymo communicare, non ſolum ex obligatione præcepti, ſed etiam ex deuotione, & animi affectu, idque non ſolum propter ſcandalum, ſed etiam quia Eccleſiæ conſuetudo obligationem inducit. vnde in cap. literas, de celebrar. Miſſarum, deponitur quidam Sacerdos quod in fermentato celebraſſet. Sequitur ſecundo teneri ſimiliter Sacerdotes Græcos in Eccleſiis Græcis in fermentato celebrare, & fideles Græcos in eodem fermentato communicare, & peccare lethaliter contra facientes, vt docet Soarius *tomo* 3 *in 3. part. D. Thom. diſput.* 44. *ſect.* 3. §. *quarto dico*, D. Thom. 3. *part. quaſt.* 74 *artic.* 4. Caietanus *ibi*. Toletus *lib. 2. Summæ cap. 25. num. 6.* Henriquez *libr. 8. de Euch. capit. 10. initio.* Bellarm. *libr. 4. de Euchar. capit.* 8. & ratio eſt, quia Eccleſia Græca in hoc præciſe facto non eſt ſchiſmatica, vt dixi, nam aliud eſt, aſſerere Eccleſiam Latinam non poſſe, nec licite, nec valide conſecrare in azymo, & improbare illius ritum, & conſuetudinem conſecrandi hoc pane; aliud ſeruare ſuam conſuetudinem, & modum conſecrandi in pane fermentato, quod illis Eccleſia Latina, quæ eſt mater, & caput omnium Eccleſiarum permittit, & concedit, & non reprehendit, vt patet ex concilio Florentino, & ex Leone IX. *epiſtola ad Michaelem Patriarcham Conſtantinopolitanũ cap. 5.* & ex Innocentio *lib. 4. cap. 33. de myſterio Miſſæ*, illud prius pertinet ad ſchiſma, & hæreſim, & in eo ſunt Græci ſchiſmatici, & id tenentur curare; hoc vero poſterius non pertinet ad hæreſim, ſed ad quandam conſuetudinem honeſtam; quam pia mater Eccleſia Latina illis ſeruare permittit, imo vult & concedit; quapropter tenentur Græci ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem ſeruare.

Sequitur tertio erroneum eſſe dicere vnum tãtum ex his panibus azymum vel fermentatum eſſe de neceſſitate ſacramenti in hac vel illa Eccleſia Græca, vel Latina, imo hæreticum, vt conſideranti patebit: ſic etiam erroneũ, & hæreticum eſt dicere Chriſtum Dominum aliam materiam pro Eccleſia Græca, aliam pro Latina inſtituiſſe. ita docet Soarius *proximo loco allegatus.* §. *Ex quo intelligitur.* 7.

Poſſunt tamen in Eccleſia Latina reperiri aliqua monaſteria vel Eccleſiæ Græcorum, in quib' Græcorum ritus in communicando, & conſecrando ſeruari ſolent, & ſimiliter poſſunt inter Græcos inueniri aliquæ Eccleſiæ Latinæ, in quibus Latini ritus ſimiliter obſeruentur: in his ergo templis, & Eccleſiis vnuſquiſque ſeruare tenetur ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem, quia tunc perinde ſe habet, ac ſi in propria Eccleſia Græca, vel Latina verſaretur & hoc docet Leo IX. *dicta epiſtola ad Michaelem cap.* 29. & Soarius *proxime allegatus.* §. *illud vero.* & ita habet etiam vſus. Addit tamen Soarius ibi, exiſtimare ſe, non licere Sacerdoti Latino in templo Græcorum, quod in Eccleſia Latina exiſtat, in fermentato conſecrare, neque etiam licere aliis fidelibus Latinis ibidem in eodem fermentato communicare, quamuis Græci Sacerdotes, & fideles id ibidem poſſint efficere; quia illud eſt veluti ſpeciale priuilegium Græcis commiſſum, quo vti non poſſunt Latini, neque illo gaudent: licere tamen Latino Sacerdoti, ſi verſetur in terris Græcorum, & in templis eorum celebret, conſecrare in fermentato, & conſuetudini eorum conformari, ſiue aliquis diu verſetur apud Græcos, ſiue hoſpes ſit & viator apud illos: & idem eſt de omnibus conſuetudinibus humanis ieiunandi, ſeruandi feſta, & ſimilibus. tenetur enim vnuſquiſque peregrinus & aduena iuxta meliorem opinionem, illius Eccleſiæ conſuetudinem ſeruare, in qua actu verſatur. ita docet Soarius *tom. 3. in 3. parte diſputat.* 44. *ſect.* 3. §. *illud vero*, & D August. *epiſtol.* 118 *cap.* 1. *& epiſt.* 119. *cap.* 18. & habetur in cap. *ille, diſt.* 12. 8.

Sentit vero Ledeſma *in 4. 1. part. queſtion. 15. articul. 4. dub.* 2. non ſolum poſſe licite, ſed etiam teneri Sacerdotem Græcum tranſeuntem per Eccleſias Latinas in azymo conſecrare, & peccare mortaliter, ſi aliter faciat, quia priuilegium illis conceſſum ad conſecrandum in fermentato intelligendum eſt, quando celebrant in ſuis propriis Eccleſiis. Verum hæc opinio Ledeſmæ, vt optime notat Soarius allegatus, eſt valde rigoroſa pro peregrinis, & ideo non eſt ſequenda. Primo, quia 9.

Digitized by Google

13. Contra vero Latini in ſecunda, & vera opinione contendunt Chriſtũ cœnaſſe 14. luna ad veſperã, ſicut lex præcipiebat, & ex conſequenti celebraſſe in azymo, quia eo die non inueniebatur fermẽtatus panis ex obligatione legis in domibus Iudæorum, & quamuis Chriſtus cœnaſſet decimatertia luna, & anticipaſſet feſtũ Paſchæ, vt Græci volunt, tamen veroſimilius eſſet in azymo confeciſſe, & ſeruaſſe omnes ceremonias, quæ in eo feſto ſeruabantur, vt notauit D. Thom. *in 4. diſt. 11. q. 2. a. 2. quæſtiunc. 3.* & Soar. *to. 3. in 3. p. D. Th. diſp. 44. ſect. 3. §. duo primo. fine.* & Comeſtor *in hiſt. Euangelica c.* 149. ſicut ergo credendum eſt Chriſtum vſum fuiſſe lactucis agreſtibus in illa cœna, ita eſt credẽdũ vſum fuiſſe pane azymo, ſicut in lege erat præſcriptum. Probant ergo Latini in hunc modũ ſuam ſententiam: Primo, quia Mat. 26. Marcus 14. & Lucas 22. concorditer affirmant Chriſtum cœnaſſe prima die azymorum, iſta autẽ dies erat in fine decimæ quartę lunæ: ſed in diebus azymorũ non inueniebatur panis fermentatus in domibus Iudæorũ, id enim illis lex vetabat; ergo in pane azymo, & non in fermẽtato confecit Chriſtus Dominus ſacramentum. Et quidẽ hoc Euangeliſtarum teſtimonio cõuicti Græci confugiunt ad blaſphemiã, dicunt enim tres hos Euangeliſtas erraſſe, & correctos fuiſſe à Ioanne, cum dixit c. 13. *ante diem feſtum Paſchæ*, quæ reſponſio veritatem totius Scripturæ euertit, ſi enim in aliquo eius loco falſitas admittatur, iam nõ Spiritu ſancto dictaretur. Probant ſecũdo, quia obſeruare quaſdam leges, & ceremonias, & aliquas nõ obſeruare, labor erat ſine vtilitate, ac multum & grauiter offendẽs Iudæos, præſertim illo tempore, quo aliquid inuenire volebant, de quo Chriſtũ accuſarent; ergo Chriſtus Dominus legem veterem ſeruãs cum Paſchalibus ceremoniis, tempus Paſchæ non præuenit, ne accuſaretur, & ne Iudæis ſcandalo eſſet, quod ſignificat optime Eccleſia in quodã hymno, *Obſeruata lege plene cibis in legalibus.* aliæ rationes pro iſta parte videri poterunt apud Abulenſem *initio ſui defenſorij cap. 3.* & apud Gabrielem *ſuper canonem Miſſæ, lectione* 34. & apud Caſtrum *aduerſus hæreſes lib. 6. tit. Euchariſtia, hæreſi* 2. & apud alios Doctores paſſim.

14. Fundamenta vero opinionis Græcorum ſic ſoluuntur. Ad primum reſpondendum eſt, Chriſtum Dominum cœnaſſe decima quarta luna ad veſperam, qui dies non dicebatur ſimpliciter dies feſtus in ordine ad ceſſationem operum ſeruilium, cum in eo opera exercerentur à Iudæis; ſolum enim dies decimaquinta lunæ in ordine ad ceſſationem horum operum ſeruilium feſtus dicebatur, & ideo dixiſſe Diuum Ioannem capite decimo tertio, ante diem feſtum Paſchæ Chriſtum conſecraſſe, non quidem ante diem Paſchæ abſolute, quia immolatio agni, quæ fiebat die decimaquarta lunæ, iam erat celebratio Paſchæ, & feſtus dies dicebatur per ordinem ad celebrationem; non autem per ordinem ad ceſſationem prædictorum operum ſeruilium: vnde dixit Euangeliſta, *ante diem feſtum Paſchæ*, id eſt, ante diem feſtum & ſolẽnem Paſchæ ſeu ante decimam quintam lunam, quo die ab exercitio operum ſeruilium ceſſabatur. ac proinde non anticipauit Chriſtus Dominus celebrationem Paſchæ, nec celebrauit die decimatertia lunæ, vt Græci volũt: ita reſpondet D. Thom. *3. part. quæſtione quadrageſimaſexta, articul. 9. ad primum*, & quamuis anticipaſſet illud cum omnibus ceremoniis panis azymi, ne calumniaretur à Iudæis, & ne ſcandalo diſcipulis eſſet. Ad ſecundum reſpondeo, ceremonias legales non eſſe exercendas tempore legis gratiæ, ex intentione ſeruandi illas, & accommodandi ſe ad ritum Iudæorum, bene tamen poſſe obſeruari ex intentione conformandi ſe inſtitutioni Chriſti Domini, qui hoc ſacramentum inſtituit pro lege gratiæ cum omnibus ſuis ceremoniis, iuxta illud, *Hoc facite in meam commemorationem quotieſcunque feceritis*; ſic nos ſoluimus decimas quẽadmodum olim ſoluebant Hebræi omnium fructuum quos poſſidebant, non quidem ex intentione ſeruandi ceremonias legales, & præcepta legalia legis veteris, ſed ex intentione ſeruandi præcepta Eccleſiæ, & accommodandi nos ad iuſſionem illius, quæ idipſum præcipit ob alias cauſas, vt ſe iudicio Domini accommodaret in taxatione debitæ ſuſtentationis miniſtrorum Dei. Ad tertiũ dico in Scriptura ſacra hoc nomen Paſchæ multa ſignificare, Primo enim ſignificat diem illum primum decimæquartæ lunæ, quo immolabatur agnus, ac proinde ſignificat, immolationem ipſius agni. Secundo & verius ſignificat illum diem ſolennem & celeberrimum decimæ quintæ lunæ, quo ceſſabant Hebræi ab omnibus operibus ſeruilibus. Tertio ſignificat etiam comeſtionem agni Paſchalis, iuxta illud Matthæi 26. *vbi vis paremus tibi Paſcha.* Quarto ſignificat totum tempus ſolennitatis Paſchalis continens ſeptem dies: & ſic accipitur Actor. 12. vbi aſſeritur, quod erant dies azymorum quando Herodes ligauit Petrum, & quod poſt Paſcha volebat eum producere populo, id eſt, conſummatis diebus feſtiuitatis Paſchalis, quæ durabat ſeptem dies. Quinto ſignificat cibum Paſchalem, quo Iudæi veſcebantur illis ſeptem diebus, & ne ad iſtum cibum comedendum contaminarentur inhabilitarenturve Iudæi non ſunt auſi introire in prætorium Pilati, & gentibus commiſceri: cibi autem, qui eis interdicebãtur propter immunditiam & commiſtionem cum gentibus, iis diebus, non erant panes azymi, vt docet Abulenſis *in ſuo defenſorio, capite octauo*, probatque late, ſed erant cibi Paſchales de carnibus ſacrificiorum, quæ per eos ſeptem dies offerebantur, vt patet Deut. 16. *Immolabitis Domino Deo veſtro Phaſe*, id eſt, ſacrificia Paſchalia de ouibus & bobus, &c.

15. Ad quartum dico, paraſceue vocabulum Græce idem eſſe quod præparatio, ſeu vigilia: quia autem in ſolo feſto ſabbati non licebat Iudæis parare cibos, eoſque parabant feria ſexta, ideo omnis feria ſexta totius anni apud illos appellabatur paraſceue, id eſt, præparatio ſabbati. ad quod reſpexit Marcus 15. erat autem paraſceue, quod eſt ante ſabbatum: id eſt, quod nihil aliud eſt quam dies ante ſabbatum. concinit Lucas 23. *dies erat paraſceues, & ſabbatum illuceſcebat.* & Ioannes ibidem, dicens abſolute quod paraſceue erat, inſinuauit apud Iudæos idem eſſe ac feriam ſextam ante ſabbatum: vocauit autem illud paraſceuem Paſchæ, non quaſi præparationem Paſchæ incidentis in ſabbatum; ſed præparationem ſextæ feriæ incidentis illis diebus Paſchæ; nam toto illo feſto Paſchali cum duraſſet per ſeptem dies, neceſſario incidebat vnum paraſceues Paſchæ, id eſt, vna vigilia ipſius diei Paſchatis, quo ab operibus ſeruilibus ceſſabatur. Ad quintum reſpondeo illos dixiſſe, *non in die feſto*, non quod exiſtimarent occidendo Chriſtum ſe violare feſtum, aliam enim cauſam aſſignarunt, nempe, *ne tu-*

multus

multum fieret in populo, atque adeo quamuis id aliqui dixerint, tamen altera pars eorum vicit, vel mutauerunt conſilium, & cæci furore, & inuidia oblata occaſione proditionis Iudæ, Chriſtum interfecerunt. Ad ſextum dico quod quamuis plus repugnet celebritati diei feſti occidere hominem ordine iudiciario, quam relinquere cadauer in patibulo; tamen, quia dies ſabbati erat celebrior ac feſtiuior, quam prima dies ſabbati, ſeu vigilia illius, eo quod in eo non licebat cibos præparare, & quia Iudæi putabant ſe obſequium præſtare Deo occidendo Chriſtũ, ideo in die Paſchæ eum occiderũt, quia illa dies ſabbati erat celeberrima, noluerunt vt in cruce corpora manerent. Ad vltimum dicimus ſufficienter reſpondere veritatem figuræ in hoc quod in ipſa ſolennitate agni Paſchalis occiſus eſt Chriſtus, nam eius paſſio incepit illa mete nocte, in qua immolabatur agnus, & in hoc etiam quòd in ipſa hora immolationis agni ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti inſtitutum eſt.

16. Sed propter rationes & fundamenta Græcorũ aliquam veritatis apparentiam habentes Rupertus *in Matthæum* 23. & Paulus Burgenſis *ibidem*, tertiam opinionem induxerunt, dicunt enim Chriſtum Dominum decima quarta luna ad veſperam comedisſe agnum quando lex præcipiebat, & Paſcha tunc contigiſſe feria ſexta, ſed Iudæos eam mutaſſe in diem ſabbati, immolaſſeque agnum feria ſexta ad veſperam, quia tunc erat decima quinta luna. quod ſi eos interrogemus, qua au horitate id fecerint Iudæi contra legis præcepta. Reſpondent fuiſſe antiquam ipſorum traditionem, quod quando Paſcha incidebat feria ſexta, transferebatur in diem ſabbati ſequentem ne darentur duo dies feſti continui, in quibus neceſſe erat vacare à ſepultura mortuorum, & præparatione ciborum, quod videbatur inconueniens, afferuntque pro iſta opinione non ſolum argumenta facta pro opinione Græcorum: ſed etiam illud Matthæi 26. *Tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha*. quod Chriſtus videbatur dicere ad differentiam temporis, quo Iudæi ſuum Paſcha debebant celebrare: tamen hæc opinio non eſt ſacris literis conſentanea, quia apud Marcum 14. habetur, *Prima die azymorum quando Paſcha immolabant*, & apud Lucam 22. *Venit dies azymorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha*. Non videtur etiam vera, quia Iudæi non habebant facultatem mutandi legem, nullumque erat incommodum, quod feriarent duos dies: falſumque eſt quod ait Burgenſis non licuiſſe eis in prima die ſolennitatis Paſchalis præparare cibos. nam Exod. 12. de prima die & ſeptima habetur: *nihil operis facietis in eis, exceptis iis, quæ ad veſcendum pertinent*. item ex hac opinione videtur ſequi error Græcorum, videlicet Chriſtum non conſecraſſe in azymis, nam ante immolationem agni non inueniebatur in domibus Iudæorum, niſi tantum fermentatum. copioſiorem eius impugnationem vide apud Sotum *in 4. diſtinct. 11. articulo quarto*, quando autem Dominus dixit, *Tempus meum prope eſt apud te facio Paſcha*; ad tempus ſuæ paſſionis, quam horam ſuam, & tempus ſuum appellabat, referendum eſt, vt conſiderantibus Patres legentibus patebit.

* * *

CAPVT III.

De materia calicis, ex qua conficitur ſanguis Chriſti; an vinũ vitis vuis expreſſum ſit materia huius ſacramenti.

SVMMARIVM.

Quodnam vinum ſit de eſſentia huius ſacramenti. n. 1.
An vinum, ex aqua miraculo factum de illius eſſentia ſit, an oporteat eſſe album, vel rubrum. n. 2.
Quid de agreſta. n. 3.
Et aceto. ibid. verſ. ſimiliter.
Quid etiam ſi vinum parum ſit aceſcens. n. 4.
Quid de ſucco vuarum non expreſſo, ſed intra ipſas vuas incluſo, & quid de vino in vaſe incluſo, ita vt non videatur. n. 4.
Quid de muſto recenter expreſſo. n. 5.
Quid de lora, Luſitane Aguape. n. 6.
Quid ſi vuæ paſſæ aqua lenteſcant ac madeſiant, & poſtea exprimantur. ibid.
Quid de ſapa, vel arropè. n. 7.
Quid de vino congelato, refertur opinio negans eſſe materiam ſufficientem. num. 8.
Refertur opinio affirmans. n. 9.
Iudicium authoris. n. 10.
Quid ſi vinum cum melle, ſacchoro, vel butyro, vel floribus aromaticis condiatur. n. 11.
Quid ſi aqua roſacea temperetur perfundaturve. n. 12.

Altera pars materiæ, ex qua hoc ſacramentum confici debet, eſt vinum: vinum autem debet eſſe ex vite, & vuis maturis compreſſum, de quo Chriſtus Dominus Lucæ. 22. ante conſecrationem dixit: *Non bibam de genimine vitis donec regnum Dei veniat*; eſt de fide, & expreſſe definitur in Concilio Florentino, vbi expreſſe definitur materiam eſſe vinum vitis; colligitur ex facto Chriſti, & ex traditione Apoſtolorum, quod enim Chriſtus in hoc vino vitis conſecrauerit, communis ſenſus, & conſpiratio eſt Doctorum, & traditio Apoſtolorum, & ſatis indicatur illis verbis: *Non bibam amodo ex hoc genimine vitis*, quæ Chriſtus dixit ante conſecrationem; *donec veniat regnum Dei*. venit autem ſtatim regnum Dei in eadem cœna poſt factam conſecrationem, id eſt, venit noua Eccleſia; in qua Chriſtus regnat, quando veri, & noui Sacerdotes inſtituti ſunt Apoſtoli, noui Paſchatis manducatores cum nouo ſacrificio incruento veri & immaculati agni Chriſti IESV, & nouo Sacerdotio. ex quibus verbis ſatis colligitur vinum illius cœnæ, fuiſſe vinũ vitis: addidit autem Chriſtus, *hoc facite in meam commemorationem*, vnde & in Concilio Aurelianо IV. *cap.* 4 dicitur non eſſe in calice offerendum aliud quam quod in mandatis Chriſtus tradidit, quod magis explicans dicit eſſe illud vinum quod ex fructu vineæ naſcitur: vnde, nec licite, nec valide conficitur ſacramentum in vino artificiali facto ex pomis, moris, tritico, hordeo, palmis, aut radicibus arborum, vt eſt communis Doctorum conſpiratio: ita D. Thom. *3. p. quæſt. 64. artic.* 8. Soarius *tomo 3. in 3. p. D. Thom. diſp. 65. ſect. 1. §. omiſſis erroribus, in fine*. Toletus *libro ſecundo, Summa capite vigeſimo quinto, numero quarto*. Henriquez *libr. 8. de Eucharistia cap. 12. numero primo, cap. firmiter, de Summa Trinitate, cap.* 1.

cap. cum Marthæ, de conſecrat. & alij communiter. & hinc patet deluſos fuiſſe hæreticos Aquarios, qui in calice ſolam aquam ſine vino conſecrabant, de quibus agit Prateolus *verbo Aquarij*. D. Cyprianus *lib. 2. epiſtola 3. & cap. ſicut, de conſecratione diſtinct. 2.*

2. Satis tamen eſt, factum vinum ex aqua miraculoſe, vt in nuptijs Cana Galileæ Ioannis 2. quia per vitem, vitis author intelligitur, quo authore omnia miracula fiunt. ita Henriq. *lib. 8. Euchar. c. 12. initio.* & quidem ſiue vinum ſit album, ſiue rubrum, aut nigrum, materia eſt ſacramenti Euchariſtiæ. ita Soar. *tom. 3. in 3. p. diſt. 45. ſect. 1. § dices.* Richard. *in 4. diſt. 11. art. 3. q. 5 ad 1.* & Soto *diſt. 9. q. 1. a. 5.* & alij communiter, & ex vſu patet, & quamuis Ariſtoteles *lib. 4. Meteororum c. 10.* ſignificet vinum album, & nigrum diſtingui ſpecie, tamen Richar. *citatus*, & Soto id explicat de diuerſitate accidentali, ſola enim differentia coloris non ſatis indicat ſubſtantialem diuerſitatem, vt inter homines albos, & nigros videre licet: imo addit Soarius allegatus, & optime, quod etiamſi ſubſtantialiter differant, tamen id parum referre ad rem Theologicam, & materiam præſentem, ſatis eſt enim ſi abſolute, & ſimpliciter vinum ſit ex vuis maturis expreſſum, cum vitis generatio ſit, iuxta ea quæ diximus numero præcedenti: oportet enim, vt ſuccus ille, liquorque vuarum ſit expreſſus & maturus, vt vinum ſit in ſubſtantia, genti politicæ & vſui hominum accommodatus, alioqui enim ex vuis immaturis materia ſacramenti, nec decens, nec valida ſit.

3. Vnde agreſta materia ſacramenti eſſe non poteſt, nec licita, nec valida. Eſt autem agreſta ſuccus ille qui ex vuis immaturis exprimitur, quem *agraco* dicimus Luſitane. ratio eſt, quia non eſt vinum, & videtur ſpecie à vino differre, vt ex effectibus, & qualitatibus illius licet conijcere: & quamuis ſpecie non differant, ſatis tamen eſt, quod non ſit materia potabilis per modum vini, & vero quod agreſta, non ſit materia huius ſacramenti nec licita, nec valida, conſpirant omnes Doctores; capitales referam, cæteros apud iſtos inuenies. ita D. Thom. *3. p. quæſt. 74. art. 5. 6. & 7.* aſſeclæ illius *ibidem*. Henriq. *lib. 8. de Euchariſtia cap. 12. num. 2.* Syluester *verbo Euchariſtia 1. n. 3.* Toletus *lib. 2. Summa cap. 25. §. rurſus.* Soarius *numero præcedenti allegatus. §. vnde ſit primo.* Similiter non eſt materia huius ſacramenti acetum, licet enim ex vuis ſit expreſſum, tamen in alteram ſpeciem degenerauit, quod patet ex qualitatibus illius, & effectibus, ex odore, ex ſapore, & frigiditate. ita Doctores allegati, & ideo Miſſale Pij V. iubet repeti materiam ſi reperiatur fuiſſe acetum. & Ariſtoteles *libr. 8. Meteororum capite 6.* ait, acetum ita ſe habere ad vinum, vt cadauer ad animal: conſtat autem inter phyſicos cadauer ſpecie diſtingui ab animali viuente in meliori opinione. Parua tamen & exigua corruptio aceſcentis vini non officit, nec deſtruit rationem materiæ huius ſacramenti, erit tamen minus decens comparatione vini generoſi, ſi commode reperiatur, alias tamen licite & valide ex vino parum aceſcenti fiet Euchariſtia. ita Henriquez *libro 8. de Euchariſt. capit. 12. numero 2.* Syluester *verbo Euchariſtia 1. numer. 4.* Tabiena *ibidem num. 15.* Richard. *diſt. 11. art. 2. quæſtione 5.* Paludanus *quæſt. 1. artic. 5. concluſ. 4.* Victoria *in Summa quæſt. 54.* & D. Thom. *allegatus*, & alij. vnde quod quidam aiunt acetum eſſe materiam huius ſacramenti, vt Innocentius *libr. 4. de ſacrificio Miſſæ capit. 30.* Alenſis *3. part. quæſt. 32. membr. 8.* Iſidorus *libro 20. capit. 3.* gloſſa *capit. 2. de conſecrat. diſtinction. 2.* exponendi ſunt de vino aliquantulum acido, atteſtante Henrico allegato, nam Miſſale Pij V. vt dixi, iubet repeti materiam ſi reperiatur fuiſſe acetum, & Gregorius XIII. iubet deleri prædictam gloſſam.

Succus vuarum intra ipſas vuas etiam maturas materia eſſe non poteſt, vnde in vuis antequam exprimantur, nec licite nec valide conſecrari poteſt, debet enim vinum eſſe vuis expreſſum, ita vt ſit potabile. ita Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputation. 45. ſection. 1. §. vnde ſit ſecundo.* Sotus *diſt. 9. quæſtion. 1. articul. 5.* Richard. *diſtinct. 11. articul. 2. quæſtione 4. & 5.* & ſic exponit Caietanus D. Thomam *in 3. part. quæſt. 74. artic. 5.* & adhuc ratio eſſe poteſt, quia quandiu vinum eſt intra vuas contentum, non eſt per ſe ſeipſum præſens, vnde ſi dicatur, *hic eſt calix*, aut, *hic eſt ſanguis*, in rigore pronomine illo *hic* non ſignificabitur vinum, aut liquor, ſed vua: nec refert quod ſi muſtum concludatur in vaſe vndiq; clauſo materia ſit ſacramenti, iuxta Soarium relatum, nam vinum aut muſtum eo modo clauſum & occultum iam eſt per ſe ſenſibile, & deſignabile, & ſimiliter iam eſſet totum ſeparatum, & quod proprijſſime per modum totius deſignari poſſet, licet per accidens ſit occultum, & in alio contineatur: at vero liquor clauſus in vua ſemper eſt per modum partis, & per ſe latens, & quaſi inſenſibilis, & indeſignabilis: tandem quia ille liquor pro illo ſtatu non eſt in forma potabili, & ideo nec eſt vinum, nec materia potus, quod eſt neceſſarium in materia calicis, & ſanguinis, iuxta illud, *bibite ex hoc omnes*. quæ ratio traditur in cap. *cum omnes, de conſecrat. diſtinctione 2.* ex Iulio Papa. & Concilio Bracharenſi, & habetur etiam in cap. *didicimus, eadem diſtinctione.* 4.

Muſtum ex vuis maturis recenter expreſſum in rigore eſt materia ſufficiens, non tamen conueniens donec ſit purum & ſatis coctum. vnde in cap. *cum omne crimen, de conſecrat. diſtinctione 2.* dicitur ſi neceſſe ſit poſſe botrum in calice exprimi, & aqua miſceri, & ita confici Euchariſtiam. ita docent communiter Doctores, D. Thom. *3. p. quæſt. 74. artic. 6. & 7.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 45. ſect. 1. §. tertio ſequitur.* Toletus *libro 2. Summa capit. 25. numero 4.* Sà *verbo Miſſa numero 2.* Henriquez *lib. 8. Euchariſtia cap. 12. num. 1. ad finem.* Syluester *verbo Euchariſtia 1. numer. 4.* Tabiena §. 17. & alij communiter: ſic mos eſt in aliquibus cathedralibus in die feſti Transfigurationis ad ſignificandam innouationem reſurrectionis Chriſti Domini admiſceri vino calicis expreſſionem aliquam recentem vuarum, vt fit Brachatæ in templo maximo ex antiquiſſima conſuetudine; non tamen fit tota conſecratio in muſto recenter ex vuis expreſſo, ſed, vt dixi, aliqua grana exprimuntur in vino præiacenti in calice ad ſignificandum prædictum myſterium innouationis ex reſurrectione Chriſti. Vnde, vt optime animaduertit Soarius, non conſtat quod tota conſecratio vllibi fiat in muſto, & ſi alicubi talis conſuetudo eſſet, profecto corrigenda eſſet, & tollenda propter indecentiam, & inconuenientiam, nam vbi nulla neceſſitas adeſt, id cohoneſtari nō poteſt: poſſunt tamen, addit Soarius, per modum ceremoniæ in calice habēte iam perfectum vinū aliquæ vuæ exprimi; 5.

primi, quia id minus habet indecentiæ, & ita fit Bracharæ in templo maximo, vt dixi, in die Transfigurationis, extra vero illum diem id nullo modo licet efficere. Rationes autem ob quas in muſto in neceſſitate conſecrari poteſt, & confici ſacramentum, hæ ſunt, primo, quia muſtum in ſubſtantia eſt vinum potabile, ex vite, & inebriare ſolet, & vinum appellatur muſtum in ſacris literis, Actor. 2. *muſto pleni ſunt iſti.* Iſaias 49. *quaſi muſto ſanguine ſuo inebriabuntur*; in vſu etiam hominum aliquando eſt, quia reuera eſt materia potabilis, & interdum bibitur. ergo nihil illi deeſt, vt ſit materia de ſubſtantia ſacramenti; nam illa imperfectio quam habet ante deuotionem, ſufficit quidem, vt peccatum ſit, in illo conficere abſque neceſſitate ex ſuo genere mortale, & propter Eccleſiæ conſuetudinem, & propter irreuerentiam ſacramenti, quia muſtum ſolum differt à vino accidentaliter, vinum enim eſt, ſed non omnino perfectum, nec purum, quia nondum ſeparatus eſt aqueus humor, flos, & fœx, quæ per decoctionem illius à vino ſecerni ſolent. vnde Ariſtoteles *lib. 4. Metteororum cap.* 10. muſtum vocat vinũ recens, & idipſum vocat Iſidorus *lib.* 20. *Etymologiarum cap.* 3. vbi illud appellat vinum è lacu, ſeu torculari ſtatim ſublatum. Nec obſtat quod muſtum non ſit communiter materia potabilis; ſufficit enim quod interdum ſit potabilis, & quod ſimpliciter ſit vinum. nam etiam panis azymus communiter non eſt in vſu hominum, quia tamen ſimpliciter eſt panis, & interdum vſualis, ſimpliciter eſt materia neceſſaria, frequentius enim non bibitur muſtum propter nimiam fortitudinem & impuritatem, per ſe tamen aptum eſt ad potum, & ſimpliciter eſt vinum, vt dictum manet.

6. Quid de lora, vappave, Luſitane, *aguape*, Italice *aquarello*, Syluester *verbo Euchariſtia* 1. *num.* 4. dicit ſimpliciter non eſſe materiam, nec licitam, nec validam huius ſacramenti, quia non eſt vinum, ſed aqua ſuperinfuſa ſuper acinos vuarum habens aliquantulum acumen vini, & colorem, cum Syluestro tranſeunt ac conſentiunt communiter Doctores, Henriq. *lib.* 8. *Euchariſtiæ cap.* 12. *num.* 2. Paludanus *diſt.* 11. *quæſt.* 1. Tabiena §. 18. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſput.* 65. *ſect.* 1. §. *hic vero dubitare.* adde Plinium *libr.* 14. *cap.* 10. vbi negat eſſe vinum. Secus tamen eſſet, addit Henriquez *ad marginem litera L.* ſi parum aquæ infunderetur vuis male compreſſis, & id probat Soarius allegatus, dicit enim de lora iudicandum eſſe iuxta maiorem vel minorem aquæ mixtionem atque infuſionem, & vuarum expreſſionem, ſemper tamen, concludit Soarius, erit grauius ſacrilegium in hac materia conficere propter dubium, & irreuerentiam. Non eſt tamen hac in re præcipitandum iudicium, ſed id prudenter, & attente conſiderandum eſt ex circumſtantijs, & prædictis mixtionibus, vt diximus. ſcio enim in Æthiopia ex defectu vini aſſumere Catholicos & Patres noſtræ Societatis vuas non ita paſſas, & eas aqua ſuperinfundere, quoadusq; lenteſcant, & poſtea exprimunt, ex quibus fit vinum in quo conſecrant, ſatis generoſum; & primus author huius rei fuit ſanctiſſimus vir Andreas de Ouiedo Patriarcha eiuſdem Æthiopiæ, inſignis miraculorum patrator apud eas gentes, de illo enim tot tantaque miracula non ſolum referuntur, ſed etiam teſtibus probatiſſimis, grauiſſimiſque teſtimonijs comprobantur, vt merito alter Thaumaturgus appellari poſſit.

Sapa, vel *arrope* ſimpliciter non eſt materia huius ſacramenti; negat enim Ariſtoteles *libr.* 4. *Meteororum cap.* 9. & 10. ſimpliciter eſſe vinum, licet aliquando vinum paſſum vel coctum vocet; per decoctionem enim illam, & applicationem ignis ſpeciem vini mutat, & tandem non eſt vinum vſuale, non enim illo per modum potus vtuntur homines, ſed per modum eſculenti, vt patet, & ita docet etiam Henriq. *lib.* 8. *Euchariſtiæ cap.* 12. *n.* 2. *ad marginem litera* K. & idem dicendum eſt de aqua vitæ, Luſitane *agua ardente*. quæ deſtillatur ex vino, & de balſamo, quod diſtillatur ex quodam genere vitium in Palæſtina, teſte eodem Henrico & Paludano, ac Tabiena vbi ſupra. Idem etiam eſt dicendum de aqua expreſſa de panno intincto vino rubeo, quia ibi non eſt vinum, ſed aqua rubea, aut vinata vinoq; illita & intincta. vnde hoc damnatur cap. *cum omne, de conſecrat. diſt.* 2.

De vino congelato an ſufficiens materia ſit, eſt duplex ſententia: prima negat, eam tenet Fumus *verbo Euchariſtia num.* 19. Ledeima *quæſt.* 15 *dub.* 1. Alanus *lib.* 1. *de Euchariſt. cap* 11. Henriq. *lib.* 8. *Euchariſtiæ cap.* 12. *n.* 3. & communiter recentiores. fundamentum illorum eſt, primo quia, vt in aqua congelata non poteſt fieri valide Baptiſmus, ſic nec in vino congelato valide fieri poterit Euchariſtia, vinum enim congelatum, quatenus congelatum eſt, nõ eſt potabile, ſed comeſtibile. Secundo, quia per huiuſmodi congelationem vinum ſubſtantialiter corrumpitur, cuius indicium eſt, quia perdit calorem, ſaporem, & ſimiles qualitates, & iuxta hoc fundamentum etiam dicendum eſt, ſi vinum conſecratum congeletur, deſinere ibi eſſe ſanguinem Chriſti, & ſi vinum congelatum iterum liqueſcat, non eſſe ſufficientem materiam, quia iam corruptum fuit, & per ſolam liquefactionem non poſſe iterum ad formam vini amiſſam redire. Tertio, quia vinum congelatum non habet formam, & rationem potus, ſed hoc coincidit cum primo fundamento, & ideo fortius non vrgetur, nec amplius explicatur. 7.

Secundo affirmat eſſe materiam ſufficientem, non tamen conuenientem, & ideo in vino congelato valide fieri poſſe Euchariſtiam, non tamen licite neque abſque ſacrilegio propter irreuerentiam illius. ita docet Sylu. *verbo Euchariſtia* 20. *q.* 10. *n.* 15. Sà *verbo Miſſa n.* 3. Angelus *verbo etiã Miſſa n.* 23. Sotus *diſt* 9 *q.* 1. *a.* 5. Soar. *to* 3. *in* 3. *p. D. Thomæ diſp.* 45. *ſect.* 1 §. *ſecunda ſententia.* Probatur primo, quia vinum conſecratum ſi congeletur retinet conſecrationem & ſanguinem Chriſti, quod expreſſe ſupponitur in Miſſali Romano, in defectibus Miſſæ, vbi dicitur, ſi contingat in calice vinum conſecratum congelari, debere liquefieri & conſumi tanquam verum ſacramentum. & ratio eſt, quia reuera non eſt ſubſtãtialiter corruptum, cuius ſignum eſt, quia ſi poſtea liquefiat, habet qualitates & effectus vini, ſi autem fuiſſet corruptum, & per corruptionem amiſiſſet ſpeciem, non poſſet iterum ad vini naturam per ſolam liquefactionem redire; & confirmatur, quia oleum per concretionem non corrumpitur, & per colliquefactionem iterum ad qualitates antiquas redit; aqua etiam non corrumpitur per eandem concretionem; quomodo ergo corrumpetur vinum? Ex quo infertur, cõcretum vinum ſi liquefiat, poſſe eſſe materiam licitam & validam huius ſacramenti; ergo ſequitur etiam vinum cõcretum, qua concretum eſt, eſſe materiam ſufficientem huius ſacramenti, 8.

non

non tamen conuenientem,&in eo valide,non tamen licite poſſe conſecrari: nam vinum congelatum,quia congelatum eſt, reuera eſt vinum vitis, & conſequenter eſt per ſe materia potabilis, accidentarium enim eſt quod ſub illa congelatione non ſit potabile,& ſatis eſt,quod ex ſe &ab intrinſeco habeat formam potabilem,ad quam facile& ab intrinſeco redire poteſt.Et ad fundamenta primæ ſententiæ reſpondendum eſt, eſſe diuerſam rationem inter confectionem huius ſacramenti, & Baptiſmi; nam hoc ſacramentum non conſiſtit in actuali vſu & actione, ſed conſiſtit in materia, & in ſpeciebus conſecratis; vnde peracta actione conſecrandi manet ſacramẽtum, & peracta actione baptizandi & applicatione illa actuali aquæ, iam nõ manet ſacramentum,& ideo ſatis eſt quod materia Euchariſtæ ſit vinum,nam licet tunc non poſſit licite propter congelationem conſecrari donec liqueſiat, poterit tamen valide: Baptiſmus vero nec licite nec valide fieri poteſt in aqua & cum aqua congelata,quia materia proxima Baptiſmi eſt ablutio, & ipſe Baptiſmus conſiſtit in vſu & actuali applicatione aquæ, quæ abluat,aqua autem congelata ante liquefactionem abluere non poteſt,&ideo dum non redigitur ad eam formam in qua poſſit abluere & lauare, nec licite nec valide inſeruire poteſt ad Baptiſmum.

10. Vtraque iſtarum opinionum habet ſuam probabilitatem: nam fundamentum iſtius ſecundæ, quæ probabilior videbatur, non eſt admodum firmum, in eo enim hæc opinio innititur ac ſtabilitur, quod vinum conſecratum ſi congeletur retineat conſecrationem ac ſanguinem Chriſti, vnde infertur etiam poſſe in eo congelato conſecrari & confici ſacramentum valide, licet non licite,nam propterea retinet ſacramentum, quia adhuc congelatum manet vinum; ergo ſi congelatum, vinum manet, in eo etiam concreto ac congelato conſecrari poterit,cum per accidens ſit, quod ſub illa incruſtatione ac congelatione non ſit potabile: verum iſtud fundamentum(vt dixi)non eſt admodum firmum, quia minus ſufficit vt conſeruetur corpus ac ſanguis Chriſti in ſpeciebus conſecratis,quam vt de nouo conſecretur materia,& in eam introducatur corpus & ſanguis Chriſti, nam ſi congelentur ſpecies vini, manet in illis ſanguis Chriſti, cum facile liquefactione fiant potabiles, vt manet cùm particula hoſtiæ miſcetur ſanguini Chriſti, licet videatur maſſa,& cum ſpecies panis conſecrati digitis compreſſa maſſa fit, cum tamen in maſſa cruda non fiat conſecratio: ſic etiam in vino concreto non fit conſecratio, retinebitur tamen,& conſeruabitur, cum par ſit vtrobique ratio. Et certe propter has rationes manet ſaltem vinum congelatum materia dubia huius ſacramenti,& manet vtraque opinio probabilis,& in materia dubia & incerta nunquam practice & moraliter ſacramentum confici poteſt, vt diximus *cap.* 1. *huius libri numero* 17. & ideo Soarius *citatus dicto tomo* 3. *in* 3. *part. diſputation.* 45. *ſectione* 1. §. *vnde tertio, fine.* ait non licere in vino congelato conſecrare propter dubium, quia ſententia quæ docet in eo non fieri conſecrationem, eſt etiam probabilis, & ibidem etiam *in* §. *& ex hoc infertur ſecundo, ad finem paragraphi*, docet ſi contingat in Miſſa inueniri concretum ac cõgelatum vinum ante conſecrationem, etiam poſt oblationẽ, eſſe optimum conſilium mutare &iterum offerre,ac poſtea conſecrare; & ego credo, non ſolum eſſe optimum conſilium, ſed neceſſario id faciendum eſſe: nam forte etiam materia dubia non eſt ſufficiens materia huius ſacramenti, nec in ea valide conſecrari poteſt, aut ſacramentum effici, ſi dubium ſit practicum, & non ſpeculatiuum, vt diximus *capit.* 1. *huius libri numero* 17. ad quem locum te remittimus, quod enim ibi probatum eſt,hic erit accommodandum.

Si vinum cum melle,ſaccharo,butyro, vel alijs 11.
ſpeciebus aromaticis, & floribus condiatur, ac decoquatur, nullo modo eſt materia huius ſacramenti, nec valida, nec licita, quia mutat ſpeciem, vt diximus num.7. eſt enim ſpecies ſapæ,vel arropis. ita docet Henriquez *libr.*8. *Euchariſtiæ capit.* 12. *numero* 13. *fine.* Concilium Carthaginenſe III. *cap.* 24. Aurelatenſe IV. *cap.* 4. & certe Cœlius Rodiginus *lib.*4. *antiquitatum cap.* 13. non vinum ſimpliciter,ſed claream, claretum, aut nectar, appellat. Nec obſtat lex *ſi quis vina. la* 2. *& ſequentes. ff. de optione legata.* Cuiacius *libro* 11. *capit.* 30. & Verrucius *de verborum ſignificatione libro* 19. *verſ. vino legato.* vbi docent vino vendito, aut legato comprehendi etiam iure, vinum ita confectum,quod claream ſeu claretum vocant, ſed id fit ex coniecturata potius mente teſtatoris, & venditoris, aut ex conſuetudine loci prouenit potius quam ex proprietate vocis, & rei, vt optime animaduertit Henriquez allegatus.

Dubium tamen hic reſtat explicandum: vtrum 12.
ſcilicet interueniat ad conſecrationem, & confectionem huius ſacramenti illud vinum cui aliquis liquor aut aqua, etiam roſacea permiſcetur? Reſpondeo,ſi ſit liquor eiuſdem ſpeciei cum vino: v. c. ſi vinũ rubeum miſceatur vino albo, aut è conuerſo remanere quidem idem vinum ſpecie, licet non remaneat idem vinum numero, ſi in magna quantitate permiſceatur; & ideo ſemper manere materiam licitam & validam ſacramenti. Si autem miſceatur perexigua quantitas vnius vini alteri vino, manere quidem idem numero & ſpecie vinum, & conſequenter eſſe aptiſſimam etiam materiam huius ſacramenti. Quando vero liquor alterius ſpeciei vino admiſcetur, v. c. aqua roſacea, vel aqua pura, vel quid ſimile, aut miſcetur in magna quantitate,aut in parua & perexigua; ſi in magna quantitate, cum illa magna quantitas diffundatur per totum vinum, illudque permeet, tranſiret in quoddam tertium miſtum diſtinctum ſpecie à vino, nam vt philoſophicum effatum eſt, quod permiſtum eſt ex duobus, neutrum miſtibilium eſt, ſed vtrumque tranſit in quoddam tertium,ex his duobus compoſitum,& ſic cõſequenter non remanebit vinum antea exiſtens, nec ſufficiens materia ſacramenti,ſed tertium quid compoſitum ſpecie diſtinctum à vino. Si in parua quantitate miſceretur, adhuc idem manebit ſpecie & numero vinum, & conſequenter aptiſſima materia Euchariſtiæ; ſicut enim ſi farinæ triticeæ aut tritico miſcerentur aliqua grana hordeaca, non ideo tolleret rationem tritici, nec rationem conuenientis materiæ, ita, ſi parua quantitas liquoris ſpeciei alterius in vino commiſceatur, non tollet veram rationem vini, vt patet, & ita docet Syluester *verbo Euchariſtia* 1. *numero* 5. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputation.* 44. *ſection.* 1. §. *quarto ſequitur* & omnes quos citauimus *capit.* 1. *libri huius ſecundi numero* 9.

* * *

CAPVT IV.

Vtrum aqua, quæ miſcetur vino, ſit de neceſſitate ſacramenti, & ſit materia illius, an ſolum ſit de neceſſitate præcepti à Chriſto Domino impoſiti, vel ſolum de more & conſuetudine Eccleſiæ.

SVMMARIVM.

An mixtio aquæ cum vino ſit de neceſſitate ſacramenti, refertur opinio affirmans. num. 1.
Refertur hæreſis Armenorum aſſerentium aquam nullo modo eſſe immiſcendam vino, & non efficere ſacramentum qui illam miſcent. num. 2.
Aſtruitur vera opinio Catholicorum affirmans aquam eſſe materiam neceſſariam neceſſitate præcepti. num. 3.
Reſpondetur ad fundamenta primæ opinionis. num. 4.
An aqua vino immixta conuertatur immediate in ſanguinem Chriſti, refertur opinio negans, affirmans tamen conuerti immediate in humorem phlegmaticum Chriſti. num. 5.
Refertur opinio aliorum affirmans aquam nullo modo conuerti, ſed ſemper manere aquam in propria ſpecie. ibid. verſ. Alij dixerunt.
Explicatur vera ſententia affirmans aquam conuerti prius in vinum, deinde in ſanguinem. num. 6.
Quid ſi contingat tempore conſecrationis aquam nondum eſſe in vinum conuerſam. num. 7.
Refertur opinio docens tunc in ſanguinem immediate conuerti reijcitur. ibid.
Aſtruitur vera ſententia docens aquam niſi ſit in vinum conuerſa manere in propria ſpecie. num. 8.
Soluuntur argumenta facta pro prima opinione num. 5. explicata. num. 9.
An præceptum immiſcendi aquam vino ſit de iure diuino, refertur ſententia affirmans. num. 10.
Aſtruitur ſententia aſſerens eſſe iuris humani. num. 11.
A quo fuerit hoc præceptum impoſitum. num. 12.
An Chriſtus Dominus conſecrauerit in puro vino, an admiſcuerit aquam. num. 13.
In qua quantitate aqua immiſcenda ſit. num. 14. & 15.
Quis debeat aquam in calicem immittere. num. 16.

1. MVlta dubia in titulo inuoluuntur. Primum eſt, vtrum neceſſarium ſit, neceſſitate ſacramenti aquam vino immiſcere: qua de re triplex eſt ſententia. Prima docet mixtionem aquæ eſſe de neceſſitate ſacramenti, ita vt ſi purū ac merum vinum quis intendat conſecrare, nihil efficiat. ita docet Armachanus *lib. 9. cap. 9. de quæſtionibus Armenorum*, videtur tenere D. Bernardus *epiſt. 69. alias 96.* & D. Cyprianus *lib. 2. epiſt. 3. inter medium & finem.* & refertur *diſtinctione 2. de conſecratione cap. ſicut.* vbi ita: *Sicut in ſacrificando calicem Domini ſola aqua minime poteſt, quomodo nec ſolum vinum poteſt, nam ſi vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine Chriſto* (alias, *ſine nobis*) *quando enim vtrumque miſcetur, & adunatione confuſa ſibi inuicem copulantur, tunc ſacramentum efficitur.* Et infra: *Quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe in ſola farina,* (ſupple ſine aqua) *niſi vtrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis vnius compage ſolidatum.* Hæc ibi. & in cap. *non oportet, eadem diſtinctione 2. de conſecratione.* ſic dicitur. *Non oportet aliud quid ſacramento offerri præter vinum, & aquam, & panem, quæ in typo Chriſti benedicuntur*, id eſt, conſecrantur, *quia dum in cruce Chriſtus penderet, de corpore eius ſanguis effluxit & aqua.* eadem ergo neceſſitate ibi aqua requiritur, qua requiritur vinum & panis: ſed hæc ſunt de neceſſitate ſacramenti; ergo & aqua erit de neceſſitate illius. Et *eadem diſt. & tit. cap. cum omne crimen*; ita dicitur: *Si vinum tantum quis offerat, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.* & gloſſa ibi explicat, *ſine nobis*, id eſt, nobis non profuiſſe oſtenditur. Si vero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. & infra: Non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum: ſicut ergo qui conſecraret aquam ſolam, non efficeret ſacramentum; ita etiam illud non efficiet qui ſolum vinum conſecrauerit. & idem docet D. Cyprianus *lib. 2. epiſt. 3. alias 63.* vbi dicit: *Contra diuinum mandatum & inſtitutionem fieri, ſi aqua vino non miſceatur.* & ſtatim ſubdit: *ita non poſſe conſecrari vinum ſolum ſicut nec aquam ſolam, ſed vtrumque mixtum.* & in canone 32. Trullano, & in Concilio Aurelatenſi IV. *cap. 4.* & in Concilio Africano *cap. 4.* & Carthaginenſi III. *cap. 24.* præcipitur vt in ſacramentis corporis, & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum & aqua miſtum. Et vero Bellarminus *to. 2. lib. 4. cap. 10. de Euchariſt. §. porro, fol. 598. col. 1.* dicit non eſſe adeo certum quod poſſit conſiſtere ſacramentum Euchariſtiæ ſine aqua; ita enim ille: *Vtrum autem ſine aqua ſacramentū hoc conſiſtere poſſit, non eſt adeo certum, communis tamen opinio in partem affirmatiuam propendet.* Probatur ergo rationibus: primo, quia illa materia, quam Chriſtus inſtituit, eſt de ratione ſacramēti: ſed vinum aqua mixtum, eſt neceſſarium ex Chriſti inſtitutione; ergo eſt de neceſſitate ſacramenti. Minor probatur, quia Chriſtus Dominus confecit hoc ſacramentum ex vino aqua miſto, vt habetur ex antiquiſſima traditione Patrum, vnde Iacobus *in ſua liturgia*, hoc eſt, in officio Miſſæ: *Similiter* (inquit) *poſtquam cœnauit accipiens calicem, & permiſcens ex vino & aqua.* & idem habet D. Baſilius *in ſua*, & Clemens *lib. 8. conſt. Apoſt. cap. 12. alias 17.* Irenæus *lib. 4. cap. 57.* vbi vocat temperamentum calicis, & Theodoretus *in Dialogo 1. circa medium.* Secundo quia ſacrificium incruentum Miſſæ eſt memoriale quoddam, & ſignificatio expreſſiua ſacrificij cruenti quod Chriſtus in cruce pendens patri obtulit: ſed ex latere Chriſti in cruce pendentis exiuit ſanguis & aqua; ergo ſicut vinum, quod eſt ſacramentum ſanguinis, eſt de neceſſitate ſacramenti, ita erit pariter & aqua. Tertio, quia ſi aqua non eſſet de neceſſitate huius ſacramenti, non referret quamcunque aquam huic ſacramento apponi, & ita poſſet apponi aqua roſacea, vel quæcunque alia aqua, quod tamen non habet vſus Eccleſiæ: ſignum ergo eſt quod aqua naturalis ſit de neceſſitate illius.

Secunda ſententia è regione contraria docet aquam nullo modo eſſe miſcendam vino, peccareque mortaliter, qui hoc efficiunt, & ſacramentum non efficere. Eſt hic error hæreſis grauiſſima Armenorum, vt refert Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſputatione 45. ſection. 2. §. ſecunda ſententia.* qui aquam vino non immiſcent ad ſignificandum Chriſtum Dominum vnam tantum habuiſſe naturam diuinam, non autem habuiſſe humanam; quæ etiam hæreſis eſt grauiſſima. Multi etiam authores Latini, & grauiſſimi quidem hunc errorem Armenorum Græcis tribuunt, 2.

inter

inter quos eſt gloſſa ordinaria 1. *Corinth.* 11. Innocent. *libro quarto, de ſacrificio Miſſæ, capit. vigeſimo ſecundo.* Gabriel *lection.* 35. *in canonem Miſſæ.* Durandus *diſtinctione* 11. *quæſtione* 5. Soto *diſtinctione* 9. *quæſtione prima, articulo* 6. Alanus *libro* 1. *Euchariſt. cap.* 13. Sed patet ex Concilio Florentino ſub Eugenio IV. Græcos aquam vino ſolitos immiſcere, ad ſignificandam vnionem duarum naturarũ in verbo diuino: corrigendi ergo ſunt prædicti authores quatenus errorem Armenorũ Græcis tribuunt. Ad errorem vero & hæreſim Armenorum accedit Caluinus, affirmans in ſacrificio Miſſæ non eſſe aquam vino infundendam, & nullum ſacramentum efficere, qui hoc efficeret, nempe aquilonaris & borealis homo, oſor erat aquæ, amicus vini. Lutherus autem, referente Sanderio *lib.* 7. *viſibilis Monarchiæ anno* 1549. modeſtius aliquantulum loquitur; *Nondum enim* (inquit) *mecum conſtitui, miſcendane ſit aqua vino*; niſi poſtea ſiniſtra & peſſima exiſtimatione huius ſacramenti omnia fœdaret, harpiarum more. fundamentum Armenorum & Caluinianorum eſſe poteſt, quia aqua non eſt de neceſſitate ſacramenti, cum materia autem ſacramenti nihil immiſcendum eſt, quod materia non ſit, præcipue in hoc ſacramento, in quo materia conuertitur in Chriſti ſanguinem.

3\. Tertia opinio vera & Catholica docet aquam neceſſario neceſſitate præcepti eſſe vino immiſcendam, non tamen neceſſitate ſacramenti, & ideo peccare lethaliter, & ſacrilegium committere illum Sacerdotem, qui abſque illa conſecraret, verum tamen ſacramentum efficere; atque adeo dici poſſe materiam neceſſariam neceſſitate præcepti, non ſacramenti. Eſt concluſio certa de fide, patet ex Concilio Tridentino *ſeſſione* 22. *capit.* 7. *& canone* 9. vbi ſic dicitur: *Monet ſancta Synodus præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſcerent, tum quod Chriſtum Dominum ita feciſſe credatur, tum quia à latere eius aqua ſimul cum ſanguine exierit, quod ſacramentum hac mixtione recolitur; & cum aqua in Apocalypſi beati Ioannis capit.* 17. *populi dicantur, ipſius populi fidelis cum capite Chriſto vnio repræſentatur.* Et ex Concilio Florentino ſub Eugenio IV. & ex Chartaginenſi *capit.* 24 & ex Bracharenſi III. *capit.* 1. *& capit. cum ante, de celebratione Miſſarum*, & ex Gratiano *de conſecration. diſtinction.* 2. per priora capita multa Sanctorum dicta congerente atque citante. Patet etiam ex cap. *in quadam*, & cap. *cum Martha, de celebratione Miſſarum in Decretalibus.* & ex Iulio I. *capit. cum omne crimen, de conſecration. diſtinction.* 2. & denique hoc ipſum ex vniuerſa totius Eccleſiæ conſuetudine & traditione habetur, quæ traditio & conſuetudo eſt potiſſimum huius veritatis fundamentum; quam traditionem & conſuetudinem tradunt imprimis Iuſtinus Martyr *Apologia* 2. *pro Chriſtianis, circa finem.* Ambroſius *libro quarto, de ſacramentis capite quarto, ad finem.* Auguſtinus *tractatu* 120. *in Ioannem*, & alij paſſim. ex Scholaſticis ita docet D. Thom. 3. *part. quæſtione* 64. *articulo ſeptimo.* Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputatione* 45. *ſectione* 2. §. *dico tertio.* Henriquez *libro octauo, de Euchariſt. capite duodecimo, numero quarto.* Soto *diſtinctione nona, quæſtione prima, articulo ſexto, poſt concluſionem* 2. Hoſius *capit.* 40. Alanus *libro primo, de Euchariſtia capit. decimo tertio.* Toletus *libro ſecundo, Summæ. capit.* 25. & alij paſſim, & idipſum docet etiam catechiſmus Pij V. *in materia de Euchariſtia.* Probatur ergo, quod aqua non ſit materia neceſſaria neceſſitate ſacramenti, optima ratione Innocentij *libro quarto, de ſacrificio Miſſæ capit. vigeſimo ſecundo.* primo, quia aqua, quæ vino admiſcetur eſt tandem in vinum conuertenda, & ſic totum quod conſecratur eſt vinum, non enim conſecratur aqua per ſe ipſa, ſed perfuſa vino etiam in vini ſubſtantiam conuerſa, vt habetur expreſſe *capit. cum Martha, de celebratione Miſſarum, verſ. quæſiſti etiam*: ibi, *Verum inter opiniones prædictas illa probabilior iudicatur, quæ aſſerit aquam cum vino in ſanguinem transmutari*, & paulò ante dixerat. *Cum in vinum tranſeat mixta & perfuſa vino*, & addit: *licet Phyſici contrarium aſſerant, qui aquam à vino per artificium poſſe aſſerunt ſeparari*; & hoc ideo dicit Summus Pontif. quia opinio eſt nonnullorum Philoſophorum, aquam infuſam vino non ita in ſubſtantiam vini tranſire, & per minima commiſceri, vt inſeparabilia ſint, quod probant exemplo, nam medulla iunci ſcirpi poteſt ſeparari à vino; ſed hoc facile illuderur, ſi dicas non ſeparari quidem ipſam aquam puram, & defecatam, quemadmodum in vinum fuit iniecta, ſed ſeparari humorem aqueum ipſius vini craſſum quidem, quod difficile in vinum conuertitur, imo nunquam cõuertitur: ſed hac de re poſtea numero 5. redibit ſermo. ergo cum aqua prius in vinum conuertatur quam conſecretur, ſequitur non magis pertinere ad neceſſitatem ſacramenti addere illam guttam aquæ, quam vini. Deinde, quia illa commiſtio fit ad repræſentanda ea, quæ non ſunt de eſſentia ſacramenti, fit enim ad repræſentandam illam vnionem, quam populus Chriſtianus cum Chriſto capite habet, vt conſtat ex loco Concilij Tridentini citato: iſta autem vnio non eſt de neceſſitate ſacramenti, vt patet, & ideo aqua non offertur ſeorſim à vino in ſacrificio Miſſæ, ſicut vinum offertur ſeorſim à pane, ſed aqua offertur vino permixta, vt oſtẽdatur quod vinum per ſe pertinet ad eſſentiam & neceſſitatem ſacramenti; aqua autem non item, ſed ex præcepto tantum ad ſignificandam, vt dixi, illam vnionem, quam Chriſtus habet cum populo, & populus Chriſtianus cum Chriſto tamquam cum capite. Quod vero ex præcepto tantum aqua ſit vino immiſcenda, probatur facile, quia Concilium Tridentinum allegatum, dicit, præceptum eſſe Sacerdotibus vt aquam vino in calice offerendo miſceant; & ex antiqua traditione ita habetur, & patebit infra num. 5. & 6.

Ad fundamenta primæ opinionis reſpondeo, capita illa allegata eſſe deducta ex Diuo Cypriano *ex libro ſecundo, epiſtola* 3. & congeſta atque ordinata à Gratiano, & Diuum Cyprianum in ea eſſe ſententia, vt aſſerat aquam quidem non eſſe materiam de eſſentia ſacramenti; in eadem enim epiſtola ita ait: *Si aliquis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter, vel ſimpliciter non obſeruauit, vt ſcilicet aquam non miſceret vino in ſacramento, poteſt ſimplicitati eius venia concedi.* fit ergo ſacramentum verum ſine aqua in opinione Diui Cypriani, vt optime refert D. Thom. 3. *part. quæſtion.* 74. *articulo* 7. *verſ. ſed contra.* Non enim dicit Cyprianus non efficere ſacramentum, ſed poſſe illis ob ignorantiam condonari, quod aquam vino non infundant. Ad primum ergo cap. *ſicut. de conſecrat. diſtinction.* 2. reſpondemus cum Diuo Thoma *allegato art.* 7 *ad primum*, Cyprianum ibi dicere ſolum vinum offerri & conſecrari non poſſe, quia id licite fieri non poteſt, id enim quod non poteſt fieri 4. licite

licite, ſimpliciter fieri non poſſe dicimus: ſimilitudo autem illa quam affert de aqua, quæ eſt de eſſentia panis, non ideo ab illo affertur, quaſi putet ſimiliter etiam eſſe de eſſentia huius ſacramenti mixtionem aquæ cum vino. Et ideo ea ſimilitudo tantum attendenda eſt, quantum ad id, quod licite debet fieri, non quoad neceſſitatem ſacramenti, nam aqua eſt de eſſentia panis, non autem de eſſentia vini. Ad cap. *non oportet*, reſpondemus, ex eo non colligi aquam eſſe materiam neceſſariam neceſſitate ſacramenti, per ſe, ſed in vinum conuerſam, atque adeo ipſum vinum tantum eſſe materiam neceſſariam illius, aquam vero ex præcepto vino immiſcendam. Ad cap. *cum omne crimen*, *eadem diſtinctione* 2. reſpondeo optime in eo cap. dici non poſſe in hoc ſacramento conſecrari & offerri aquam ſolam aut vinum ſolum, quod intelligendum eſt licite, id enim ſimpliciter dicimus fieri non poſſe, quod licite fieri non poteſt: & id reſpondendum eſt ad verba Diui Cypriani. Ad rationem primam reſpōdeo, non omnia quæ Chriſtus appoſuit manſiſſe de neceſſitate ſacramenti, nam ipſe cōſecrauit azymum, quod ſupra probatum eſt, non eſſe de neceſſitate ſacramenti, manſerunt tamen, quæ Chriſtus fecit de neceſſitate præcepti. Ad rationem 2. reſpondeo cum D. Th. 3. *part. quæſt.* 74. *art.* 7. *ad* 2. verum eſſe ſacrificium Miſſæ, eſſe expreſſiuum & memoriale ſacrificium cruentum crucis, effuſionemque aquæ ex latere Chriſti non fuiſſe de neceſſitate paſſionis, & mortis Chriſti, ſicut fuit effuſio ſanguinis, ſed ad ſignificādum effectum paſſionis Chriſti, qui eſt ablutio peccatorum, & ideo aquam non offerri ſeparatam à vino, ſed permixtam vino, vt oſtendatur quod vinum per ſe pertinet ad neceſſitatem huius ſacramenti, aqua autem ſecūdum quod adiungitur vino: Ad tertiam rationem reſpondet idem D. Tho. allegatus, ad tertium: cum aqua non ſit de neceſſitate huius ſacramenti, parum referre, quantum ad neceſſitatem illius quod quęcumq; aqua vino infundatur, admiſceaturve, quamuis peccatum graue ac mortiferū ſit aliam miſcere niſi naturalem, quia de latere Chriſti pendentis in cruce vera & naturalis aqua effluxit; quia vero de intrinſeca ratione, neceſſitate & ſubſtantia panis eſt, quod aqua admiſceatur farinæ triticeæ, & illa ſubigatur, vt fiat panis, ideo ſi farinæ admiſceatur aqua roſacea, vel quicunque alius liquor, quam vera aqua, non poſſet ex eo fieri ſacramentum, quia non eſſet verus panis, iuxta ea, quæ diximus *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 14. & 13. ſed obſonium.

6 Secundum dubium eſt, vtrum aqua vino immiſſa conuertatur in ſanguinem Chriſti. Quidam dixerunt aquam ex vi verborum conſecrationis non conuerti in ſanguinem Chriſti, ſed in phlegmaticum humorem, ad oſtendendum Chriſtum Dominum, verum hominem fuiſſe, compoſitum ex quatuor humoribus: & ad ſignificandam eam aquam, quæ fluxit ex latere Chriſti pendentis in cruce, quæ etiam non fuit vera, & naturalis aqua, ſed phlegmaticus humor, quem Chriſtus emiſit ad ſignificandum ſe verum hominem fuiſſe. Verum hæc ſententia tamquam abſurda, & erronea damnatur ab Innocentio III. Papa *capit. cum Martha*, & *cap. in quadam*, *de celebratione Miſſarum*, & illum etiam damnat D. Thom. 3. *part. quæſtione* 74. *articulo* 7. *ad tertium*, quia non eſt negandum, veram & naturalem aquam Baptiſmi profluxiſſe ex latere Chriſti ad ablutionem peccatorum. nam, vt optime notat Soarius *to.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 45. *ſect.* 4. *initio*. hæreticum eſt negare, aquam, quæ de latere Chriſti effluxit, fuiſſe veram, & naturalem aquam, eſt enim contra vim verborum Euangelicorum, contra communem ſenſum Patrum, & contra intelligentiam Eccleſiæ, id enim de fide definit Innocentius III. *cap. in quadam, de celebratione Miſſarum*, quia Ioannes 19. diſerte dicit: *Exiuit ſanguis & aqua*, & id docet etiam Henriq. *lib.* 8. *de Euchariſtia cap.* 12. *n.* 4. vbi ad marginem multos Patres ac Doctores in hanc ſententiam allegat, nam aliunde ſatis probauit Chriſtus Dominus, ſe eſſe verum hominem edendo, patiendo, ambulando, loquendo, ſentiendo; quare non erat opus, vt hāc nobis veritatem oſtenderet, phlegmatici humoris emiſſione: & ideo omnes Patres ac Doctores in eo conſpirant, vt dicant illam aquā veram aquam fuiſſe, non naturaliter, ſed miraculoſe è corpore Chriſti iam mortui emanātem, ad ſignificandum ſacramento Baptiſmi vera aqua conſtante omnia nobis peccata eſſe abluenda. Alij dixerunt aquam vino immiſſam non cōuerti in vinum, nec in ſanguinē, ſed in propria manere ſpecie, & natura poſt conſecrationem admiſtam ſpeciebus vini. ita refert de illis Innocentius *dicto cap. cum Martha*: & ex eo fundamentum accipiebant, quia ſolum vinum immediate conuertitur in ſanguinem, & ſolum ſpecies eius ſignificant ſanguinem; ſolum ergo illud eſt materia huius ſacramenti non aqua. Nec obſtat dicere non conuerti aquam in Chriſti ſanguinem immediate, ſed mediate, prius enim conuertitur in vinum, & deinde vinum in ſanguinem; quia illa conuerſio aquæ in vinum, non eſt ponenda miraculoſa; naturalis vero eſſe non poteſt, quia naturaliter non conuertitur aqua in vinum; quod experientia patet, nam ſi infundas aquam vino, & poſtea, etiam poſt multum temporis, applices filum lineum, aut medullam iunci, vel quid ſimile, vino aqua permiſto, profecto aquam ſeparabis à vino, licet non ſtatim, paulatim tamen; non ergo aqua vino infuſa in ſubſtantiam vini conuertitur, nec vinum cenſetur habere tantam efficaciam, & virtutem, vt aquam tam cito in ſui naturam conuertere & tranſmutare poſſit. Dicunt præterea, nullum eſſe inconueniens ad valorem ſacramenti immiſceri aquam vino, ſi non eſt conuertenda in ſanguinem, quia id fit ſolum cuiuſdam ceremoniæ gratia, quæ ſi omittatur, mortaliter peccabitur; verum tamen ſacramentum efficietur. præcipitur enim hæc ceremonia ad ſignificandam illam vnionem, quam populi, in aqua repræſentati, iuxta illud Apocalypſis 17. *Aquæ multæ ſunt populi multi*; habent cum Chriſto eorum capite, virtute eius ſanguinis. Hanc ſententiam, quam refert Innocentius III. *in capit. cum Martha, de celebratione Miſſarum*, relinquit ille vt minus probabilem. & re vera vt talis ab omnibus Scholaſticis reijcitur, à D. Thom. *in* 3. *part. quæſtion* 74. *articul.* 6. & 7. à Magiſtro *diſtinction.* 11. ab Abulenſi *quæſtion.* 32. *membr.* 5. à Gabriele *lect.* 32. *in canone*, à Soto *diſtin.* 6. *quæſt.* 1. *artic.* 6. ab Alano *lib.* 1. *de Euchariſt. cap.* 13. qui omnes cenſent aquam infundi calici, vt conuertatur in ſanguinem.

7 Vera ergo ſententia docet aquam prius conuerti in vinum, deinde in ſanguinem; nam ſi in debita proportione miſceatur infundaturque, frequentius accidet quod in vinum conuertatur. Hanc ſequitur Innocentius III. *in prædicto capit. cum Martha, de celebration. Miſſarum.* §. *quæſiſti etiam*,

Digitized by Google

etiam, authores, modo citati, & Soar. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 45. *ſect.* 4. ſequuntur etiam omnes Patres, dicunt enim aquam vino infuſam conſecrari, ſanctificari, & benedici, vnde in canonibus à Martino Epiſcopo Bracharenſi collectis *canone* 55. *& in cap. non oportet, diſt.* 2. aſſeritur hæc tria, panem, vinum, & aquam in typum Chriſti benedici. & D. Cyprianus *epiſtola* 63. aſſerit calicem Domini non eſſe vinum ſolum, neque aquam ſolam, ſed vtrumque mixtum, & hoc eſſe quod ſanctificatur. Et pendet hoc ex principiis Philoſophiæ & in hunc modum probari poteſt; primo, quia vinum propter calorẽ ſuum eſt maxime actiuum, & illa aqua per mixtionem in minutiſſimas partes diſtribuitur, & à vino contrario agente vndique circundatur, & ideo facillime in vinum conuertitur, facillimeq; vinum ipſum ſua actiuitate illam in ſuam naturam tranſmutat, vt ſentit Ariſtoteles 1. *de generatione cap. vltimo.* quapropter Sacerdos tam modicam aquam debet vino infundere, vt poſſit facile in vinũ conuerti, & ea intentione ſaltem virtuali illam debet infundere, vt in vinum conuertatur, quod docet conſuetudo ipſa, & Concilium Florentinum, dum inquit, modiciſſimam aquam eſſe vino infundendam. nam, vt optime animaduertit Soarius *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 45. *ſection.* 4. §. *Difficultas vero, fine*, intentio potiſſima illius modiciſſimæ quantitatis, quam Eccleſia præcipit, eſt, vt facile aqua in vinum conuertatur.

7. Sed quid, inquires curioſius, ſi interdum contingat tempore conſecrationis aquam non eſſe in vinum conuerſam; quod fieri poteſt, ſi tertia pars aquæ, vt Concilium Triburienſe admittit, in calicem infundatur, vel ſi vinum ſit natura ſua valde debile, vel nimis denſum, ita vt non poſſit aqua illud facile permeare; vel denique ſi per obliuionem in calice non ſit vinum appoſitum, & poſtea inſtante iam conſecratione aqua & vinum apponantur, & ſtatim conſecratio fiat, quibus caſibus fere euidens eſt aquam in vinum non fuiſſe conuerſam; quęres ergo an tunc maneat aqua ſub ſpeciebus vini conſecrati in ſua ſpecie & forma propria admixta, an immediate conuertatur in ſanguinem. Qua de re eſt duplex ſententia. Prima docet tunc aquam perfuſam vino conuerti in ſanguinem immediate: primo, quia moraliter totum illud dicitur vinum, & Chriſtus Dominus eum potum qui vinum moraliter dicitur, materiam huius ſacramenti inſtituit, ſolebant enim Hebræi more gentis ſuæ antequam biberent vinum aqua ſobrie temperare, iuxta illud Prouerbiorum 9. *Sapientia ædificauit ſibi domũ, miſcuit vinum*; & huiuſmodi vinum ſic aqua temperatum ſimpliciter, & morali modo vinum dicebant; eum ergo potum & vinũ, quod communiter tunc in vſu erat, Chriſtus Dominus materiam ſacramenti inſtituit, & profecto ex narratione Euangeliſtarum conſtare videtur, quod Chriſtus Dominus ſtatim & immediate poſt infuſionem aquæ in vinum, calicem conſecrauerit. antequam poſſit aqua in vinum conuerti: nam, vt ex Euangeliſtis colligitur, ſtatim ac vinum in calicem infudit, conſecrauit, deditque diſcipulis: non ergo expectauit tempus ac moram, qua aquę in vinum fieret conuerſio. Secundo, quia ſi tunc aqua illa perfuſa vino non conuerteretur immediate in ſanguinem, ſequeretur non poſſe adorari adoratione latriæ totum illud quod eſt in calice, quod non eſt dicendum. Tertio, quia illud pronomen *hic*, deſignat totam materiam potabilem, quæ eſt in calice; ergo tota illa immediate conuertitur in ſanguinem; ergo ſi aqua nondum in formam vini conuerſa ſit, cum tamen tota ſit perfuſa vino, & totum illud poculum ſimpliciter, & moraliter dicatur vinum, immediate in ſanguinem conuertetur; quod vero illud pronomen *hic*, totam materiam, quæ eſt in calice, deſignet, & tota illa conuertatur in ſanguinem Chriſti, patet, quia alioqui inefficacia, & falſa eſſent verba formæ conſecrationis, quod eſt hæreticum dicere. Vltimo quia ita videntur loqui expreſſe Patres, ac ſancti, dum dicunt totum illud conſecrari, & non ſolum vinum, neque ſolam aquam, ſed totum mixtum, vt vidimus num. 6. & certe hæc opinio ſic explicata valde eſt probabilis, & ego eam ſequerer, niſi eſſet authoritas, & multitudo Doctorum, quæ pro parte contraria citantur, vt ſtatim videbimus. eamque expreſſe tenet Petrus Soto *lect.* 14. *Euchariſtiæ*, vbi ita ait: *Neque opus eſt ſcrupuloſe inquirere, vbi aqua appoſita maneat, totum enim quod in calice eſt, vinum eſt, & illud conuertitur in ſanguinem Chriſti: hoc eſt, vinum moraliter eſt, quia vinum communiter, & in vſu hominum politicorum dicitur.* eam etiam tenet Alanus *lib.* 1. *de Euchar. cap.* 13. vbi ſic loquitur: *Probabilius eſt, quod omnium pene Eccleſiaſticorum ſcriptorum iudicio defenditur, aquã modice infuſam in vini ſubſtantiã prorſus deſinere, & tamen ſi id non fieret, ſed exiſteret aqua in varias, & abditas vini partes diffuſas, faceret nihilominus vinum, non ſpecie, ſed permiſtione, & totum illud (modo vinum prædominantem partem obtineret) conuerteretur in ſanguinem Dominicum idque certa fide tenendum eſt, vtcumque illud aliud cum in natura obſcuritate poſitum ſit, ignoretur.* Exceſſit tamen (inquit Soarius ſtatim allegandus) hic author, cum dicit hoc certa fide tenendum eſſe, quia neque eſt certa fides, neque multorum Doctorum authoritate tenetur ea opinio. eam etiam videtur tenere Ianſenius *in Concordia cap.* 131. in illa verba, *ſimiliter, & calicem*; & fauet etiam ſexta Synodus *canone* 32.

Secunda ergo opinio, ac ſententia docet, aquam niſi ſit conuerſa in vinum, non conuerti in ſanguinem, ſed manere in propria ſpecie. eam tenet expreſſe D. Thom. *q.* 74. *art.* 8. 3 *part.* Soarius *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 45 *ſect.* 4. §. *nihilominus.* Henriquez *lib.* 8. *de Euchariſtia. cap.* 12. *num.* 4. Catechiſmus Pij V. *vbi de Euchariſtia.* Rabanus *libro de corpore Domini cap.* 4. Alenſis 4. *part. quæſt.* 32. *memb.* 5. *art.* 2. & 3. Sotus *diſtinction.* 11. *in* 4. *q.* 7. Richardus *ibi quæſt.* 5. *articulo ſecundo.* Maior *quæſtione ſecunda.* Paludanus *quæſt.* 1. *art.* 7. Gabriel *lectione* 35. *in canonem.* Syluest. *verbo Euchariſtia* 1. §. 3 Tabiena *ibi.* §. 22. Sotus, Ledeſma, & cæteri recentiores Theologi putant rem eſſe certam. Primo, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. & 4. & Florentinum *ſub Eugenio IV.* aſſerunt vinum conuerti in ſanguinem, de aqua autem ſi ita maneat, & in vinum non conuertatur, nihil dicunt. Et ideo hanc ſententiam vt probabiliorem ſequitur & amplectitur Innocentius III. *in dicto cap. cum Marthæ, de celebratione Miſſarum.* Secundo, quia materia conſecrationis, & Euchariſtiæ ſolum eſt vinum, cui aqua immiſcetur, non vt materia, ſed per modum ceremoniæ, ad ſignificandam vnionem, quam omnes Chriſtiani, & populi ſignificati in aqua cum Chriſto Domino virtute eius ſanguinis habent: ſola autem materia eſt quæ conuertitur, vt per ſe conſtat; ergo cum aqua non ſit materia huius ſacramenti, quâ aqua eſt, nullo modo in 8.

Digitized by Google

ſanguinem conuertetur, niſi prius conuerſa fuerit in vinum. Antecedens aperte probatur, & elicitur ex Concilio Florentino. nam prius dixit ſimpliciter, vinum eſſe materiam ſacramenti, poſtea addidit, cui modiciſſima aqua eſt immiſcēda, ad ſignificandum ſolum vinum eſſe materiā neceſſariam huius ſacramenti, aquam vero ceremoniam, ex præcepto faciendam. Tertio, quia ſi aqua æqualiter, ac vinum conuerteretur in ſanguinem Chriſti; æque etiam, ac vinum eſſet materia huius ſacramenti; ſi autem æque, ac vinum eſſet materia illius, profecto nulla ratio congrua aſſignari poſſet, ob quam non poſſit valide conſecratio fieri in ſola aqua, ſicut poteſt in ſolo vino. Nec dicas non poſſe in vinum aquam conuerti, niſi prius ſit alterata à vino & infecta illius accidentibus; nam inde ſequitur ſolam aquam, dummodo habeat accidentia vini, etiamſi non habeat formam, & ſubſtantiam eius, poſſe conuerti immediate in ſanguinem Chriſti, & conſequenter poſſe eſſe materiam neceſſariam huius ſacramenti, quod eſt omnino falſum, alioqui enim ipſa lora Luſitane *Aguape*, etiam eſſet materia huius ſacramenti, cum alterata ſit à vino, & eius accidentibus affecta. Hanc opinionem propter ſuos authotes iudico probabiliorem, & propter illorum authoritatem illi adhæreo, quamuis prima, vt dixi, ſatis ſit probabilis. & ad fundamentum primæ reſpondeo Chriſtum Dominum inſtituiſſe pro materia huius ſacramenti illum potum qui communiter dicitur vinum, ſimpliciter autem vinum dici, illud cui modica aquula infunditur, vel quia aqua ſtatim in ſubſtantiam vini conuertitur, & tunc poſt hanc conuerſionem conuerti etiam in ſanguinem non immediate, ſed mediante prima conuerſione, vel quia ſi conuertitur ſtatim in vinum, maior pars eſt vinum, & tunc ſolum vinum eſt materia neceſſaria, non aqua, vt probatum manet; cætera patent ex dictis. Ad ſecundum dico, ſatis eſſe quod aqua ſit immiſta ſanguini Chriſti, & illi coniuncta, vt adoretur ea adoratione latriæ, qua Chriſtus adoratur. Poteſt etiam reſponderi non adorare fideles quicquid eſt in calice, poſſunt enim ibi interdū eſſe paleæ, vel aliæ res, ſed adorare id quod conſecratum eſt, & quod ſub ſpeciebus vini continetur. ita reſpondet Soarius *tomo tertio, in tertiam partem diſp.* 45. *ſect.* 4. §. *ad argumenta.* Ad tertium reſpondeo, pronomen *hic*, deſignare totam materiam conſecrabilem, non autem totam potabilem; alioqui etiam idem diceretur ſi in vino eſſet gutta mellis.

9. Ad complementum explicationis huius dubij ſupereſt, vt argumenta poſita num. 5. & facta pro ea opinione, quæ docet, nunquam aquam conuerti in vinum, etiamſi multo tempore cum illo coniuncta, illique immixta ſit, ſoluamus: ea autem argumenta inuenies in §. *Alij dixerunt.* Ad primum ergo reſpondeo, conuerſionem aquæ in vinum non eſſe ponendam miraculoſe, ſed naturaliter, nam naturaliter fieri poteſt, vt aqua ipſa diſtributa, & diffuſa in minutiſſimas partes, per partes vini, & à vino vndique circundata, actiuitate, & efficacitate vini, in ſubſtantiam, & formam vini conuertatur, amiſſa forma aquæ, non ex improuiſo, & ſtatim, ſeu paulatim, & tempore conuenienti. Et ad illam experientiam, qua dicitur aquā iterum ſecerni poſſe à vino filo lineo, aut medulla iunci, dico vel id fieri poſſe ſi fiat antequam cōuertatur in vinum: vel ſi poſtquam in vinum conuerſa eſt, non extrahi quidem aquam, ſed quendā humorem aqueum, vino incluſum, cuius ſignum eſt quod idem humor ex ipſo vino poteſt extrahi. ita docet, ac reſpondet, & optime D. Th. *in* 4. *diſt.* 11. *in expoſitione littera*, & Soarius *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 45. *ſect.* 4. §. *ad argumenta.* & Henriq. *lib.* 8. *de Euchar. cap.* 12. *num.* 4. cætera patent ex dictis.

Tertium dubium eſt, an præceptum illud, quo 10.
aquam modice in vinum infundere obligamur, ſit iuris diuini à Chriſto Domino immediate impoſitum, an iuris humani, & Eccleſiaſtici, & ſi ſit iuris humani, à quo Papa ſit impoſitum: graues enim authores cenſent eſſe iuris diuini à Chriſto immediate impoſitum. ita docet Henriq. *lib.* 8. *de Euch. cap.* 12. *num.* 4. vbi ita, *Ex Chriſti præcepto diuino à tempore Apoſtolorum tradito permiſceri vino debet aqua.* & *in margine littera Z. in fine* dicit Eccleſiam ſua conſuetudine, aut præcepto declarare ius diuinum, quod non ita conſtabat omnibus: cum Henrico adnumeratur Soto *diſtinct.* 9. *q.* 1. *artic.* 6. *poſt concluſionem* 2. & idem docet etiam Armachius *lib.* 9. *c.* 9. *de quæſtionibus Armenorum:* Hoſius *cap.* 40. Alanus *lib.* 1. *cap.* 13. *de Euchariſtia.* fauet Cyprianus *lib.* 2. *epiſtolæ* 3. *alias* 63. vocat enim mandatum diuinum: fauet etiam Concilium Carthaginenſe III. *cap.* 24. Aurelatenſe IV. *cap.* 4. & ſexta Synodus *canone* 32. vbi aſſerit eſſe præceptum diuinitus traditum, intellige demandatum ad nos, per Iacobum *in ſua liturgia*, & per alia mundi luminaria, docet etiam hoc Caſtro *verbo Euchariſtia, hæreſi* 7. & addi poteſt coniectura, quia niſi Chriſtus id præcepiſſet, non eſſet auſa Eccleſia miſcere aliquid materiæ ſacramenti, quod ad eſſentiam ſacramenti non ſpectaret, in nullo enim alio ſacramento hoc feciſſe legimus.

Sed communis Doctorum opinio, ac ſententia 11.
eſt, hoc præceptum eſſe humanum: ita Scotus *in* 4. *diſtinct.* 11. *quæſt.* 7. *in fine.* Durandus *ibi. quæſt.* 5. Soto *diſtinct.* 9. *quæſt.* 1. *artic.* 6. *paulo ante ſolutionem argumentorum.* in hanc inclinat Ledeſma *quæſt.* 15. *artic.* 7. Gabriel *lect.* 35. *in canonem Miſſæ*: innuit Concilium Braccharenſe III. *capite* 1. Wormatienſe *cap.* 4. Iulius Papa *capit. omne, de conſecratione diſtinct.* 2. & ita affirmat Magiſter *in* 4. *diſtinct.* 11. *cap.* 7. imo gloſſa *in cap. pernicioſum, de conſecrat. diſtinctione ſecunda*, ait obligare ex conſuetudine tantum Eccleſiæ: fauet Concilium Tridentinū *ſeſſ.* 22. *c.* 7. ibi, *Monet ſancta Synodus præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miſcerent.* nam licet reſponderi poſſet eſſe ſimul ab Eccleſia & à Chriſto præceptum, ab Eccleſia quidem, vt præceptum diuinum immediate à Chriſto impoſitum, non ita omnibus conſtans, declararet, vt dicebat Henriq. pro prima opinione allegatus, tamen ille modus loquendi non ſolet à Cōcilio vſurpari in rebus, quæ ſunt de iure diuino præceptæ. Fauet etiam Concilium Florentinum, quia non reprehendit Armenos, quod omittentes mixtionem aquæ facerent contra præceptum diuinum, ſed quod contra conſuetudinem Eccleſiæ efficerent: vnde tota ratio huius præcepti videtur in hac conſuetudine eſſe ſita. Hanc ſententiam tenet etiam Soarius *tomo.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 45. *ſect.* 2. §. *nihilominus.* & ratio eſſe poteſt primo, quia ſi hoc eſſet diuinum præceptum, vix poſſet dari ratio ob quam hæc mixtio aquæ non ſit de neceſſitate ſacramenti, quia hæc neceſſitas ſolum oritur ex inſtitutione, & præcepto Chriſti: vnde in omnibus aliis ſacramentis, quicquid ex inſtitutione

Chriſti

Chriſti & præcepto neceſſarium eſt, eſt etiam de neceſſitate ſacramenti. Ex hac ſecunda ſententia, quæ videtur verior, ſequitur vt teſtatur Soarius, hoc præceptum cum ſit Eccleſiaſticum eſſe per Eccleſiam diſpenſabile: imo addit Ledeſma *prædicta quæſt.* 15. *art.* 7. vrgente neceſſitate poſſe etiam ſine diſpenſatione miſtionem aquæ omittit quod (& merito) non approbat Soarius, quia res eſt multo grauior quam conſecrare ſine veſtibus ſacris. Vnde ſi hoc fieri non poteſt vrgente neceſſitate, neque etiam fieri poterit hæc aquæ omiſſio eadem neceſſitate vrgente; quamuis autem, addit Soarius, ſimpliciter hoc præceptum ſit diſpenſabile, practice tamen vix poterit occaſio occurrere & cauſa talis diſpenſationis licita, quia hæc mixtio eſt res facillima, & ſine inconuenienti exerceri poteſt.

12. Quidam exiſtimant hoc præceptum traditum fuiſſe ab Alexandro I. illumq; hunc ritũ inſtituiſſe, & præcepiſſe, quia in vita eius in Breuiario Romano legitur, illum iuſſiſſe, vt aqua vino immiſceretur, propter aquam, & ſanguinem, quæ de Chriſti latere fluxêre: ita tenet Durandus *ſupra*, & Roffenſis *art.* 16. *ad medium*. Vera tamen ſententia eſt hoc præceptum ab Apoſtolorum temporibus manaſſe, & ab ipſis Apoſtolis fuiſſe impoſitum ad imitationem facti Chriſti Domini: Alexandrum tamen fuiſſe primum, qui hoc præceptũ tradidit ſcripto, & id patet ex vita Alexandri, dicit enim, dixiſſe Alexandrum, ſe tradere quod à Patribus acceperat, & ante illum hic mos in Eccleſia vigebat, vt colligitur ex liturgia D. Iacobi, & in aliis locis aſſeritur Romanam Eccleſiam hoc præceptum ab Apoſtolis accepiſſe, & perpetuo obſeruaſſe.

13. Quartum dubium eſt, an Chriſtus Dominus cõſecrauerit in puro vino, vel in aqua mixto. Vvaldenſis *in libro de ſacramentalibus tom.* 3. *cap.* 32. exiſtimat Chriſtum in puro vino abſque immixtione aquæ conſecraſſe, & citat Diuum Chryſoſtomum *homilia* 83. *in Matthæum*, falſo tamen eum pro ſua opinione citat, ibi enim diſputat Chryſoſtomus contra Aquarios, qui in ſola aqua conſecrabant, & vt probet vinum eſſe materiam, probat etiam Chriſtum Dominum in vino conſecraſſe, nihil tamen aſſerit, an fuerit mixtum, vel non mixtum: citat etiam D. Hieronymum *Marci* 14. qui potius contrarium dicit, & citatur etiam communiter pro hac parte Paſchaſius *libro de corpore, & ſanguine Chriſti cap.* 11. & Rabanus *libro eiuſdem tituli capite vigeſimooctauo*. Vera & certa ſententia docet Chriſtum Dominum conſecraſſe in vino aquæ mixto: fauet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 7. docet expreſſe D. Thom. 3. *part. quæſt.* 64. *articulo* 8. Soarius *tomo* 3. *in tertiam partem diſput.* 65. *ſect.* 2. §. *verior ſententia*. Henriquez *lib.* 8. *de Euch. cap.* 12. *n.* 4. & in hanc opinionẽ conſpirant fere omnes Scholaſtici. Probatur primo, quia Chriſtus conſecrauit poculum, & calicem, quem Hebræi politice ſolebant ebibere: Hebræi autem more gentis politicæ, & temperatæ vinum prius quam biberent, modica aqua temperabant: iuxta illud Prouerbiorum 9. *Sapientia ſibi ædificauit domum; miſcuit vinum.* decebat enim Chriſtum Dominum vti potu temperatiſſimo, atque adeo vino aquæ mixto. Secundo, quia aqua ſignificabat populum fidelem totius orbis qui Chriſto Domino virtute eius ſanguinis in paſſione effuſi, erat vniendus: oportebat ergo, vt hæc vnio, illa vnione aquæ ad vinum ſignificaretur: denique quia hoc conſtat ex traditione Eccleſiæ, quæ inuiolabiliter hanc conſuetudinem, & morem veluti à Chriſto acceptum obſeruauit, vt communiter Patres docent.

Quintum dubium eſt, in qua quantitate aqua infundenda ſit, & immiſcenda vino; & an debeat eſſe naturalis. Et imprimis naturalis eſſe debet aqua, & elementaris, imo eſt neceſſaria, non neceſſitate ſacramenti, ſed præcepti, vnde lethaliter peccabitur ſi aqua roſacea vel alius liquor vino admiſceatur, ſacramentum tamen valide conficietur: ratio eſt primo, quia eo modo, quo mixtio aquæ neceſſaria eſt, eo etiam modo neceſſaria eſt miſtio aquæ naturalis, ſed mixtio aquæ abſolute, & ſimpliciter non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed tantum de neceſſitate præcepti, vt ſupra diximus; ergo eo etiam modo neceſſaria erit mixtio aquæ naturalis. Secundo, quia Eccleſiæ traditio & conſuetudo habet, vt hæc mixtio aquæ, ſit aquę elementaris & naturalis, hanc enim Chriſtus Dominus miſcuit vino quod conſecrauit, & hæc ſola miſceri ſolet vino, quod communiter in vſu hominum bibitur, potaturque. Tertio, quia aqua, quæ de latere Chriſti exiuit, fuit vera aqua, vt definitum eſt *in cap. in quadam, de celebratione Miſſarum.* vera ergo debet eſſe aqua, quæ vino admiſcetur cum illam profluentem è Chriſti latere ſignificet. Similiter etiam peccatum lethale committet, qui calici conſecrando aquam calidam etiam veram, & naturalem immiſcuerit, quia contra conſuetudinem Eccleſiæ efficiet, & nouum ritum introducet, valide tamen ſacramentum conficiet. ita communiter Doctores. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 74. *art.* 7. *ad* 3. eius aſſeclæ ibi: Soarius *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 45. *ſect.* 3. *initio*. Alexander 3. *p. q.* 32. *memb.* 5. *art.* 1. Gabriel *lectione* 35. *in canonem*. Henriquez *vbi ſupra. num.* 4. Sylueſter *verbo Euch. num.* 3. parco reliquorum allegationibus.

Deinde circa quantitatem nihil poteſt certius definiri, quam quod oporteat eſſe modiciſſimam: nam licet Concilium Triburienſe *capite decimonono*, admittat tertiam partem aquæ, ita enim inquit: *Duæ partes ſunt vini, & vna aquæ, quia maior eſt maieſtas ſanguinis Chriſti*; tamen Concilium Florentinum ſub Eugenio IV. dicit miſcendum eſſe *paululum aquæ, & aquam modiciſſimam.* quibus verbis multo minorem quantitatem indicat, & colligitur expreſſe *ex cap. cum Marthæ, & cap. perniciosſus, de celebratione Miſſarum.*, vbi dicitur, modicam aquam eſſe infundendam; nam tam modica debet eſſe aqua, vt tempore cõſecrationis reputetur iam in vinum conuerſa, quæ quidem non debet infundi in ampullam, ſed poſt ceptam Miſſam in calicem more conſueto, & hoc plane vſus quotidianus Eccleſiæ docet: non poteſt itaque certior regula edoceri, quam quod ſit aqua in quantitate modiciſſima, & ratio eſſe poteſt, quia certum eſt quamlibet guttulam aquæ dummodo liquido ſenſibilis ſit, eſſe ſufficientem: aliunde vero quo fuerit minor quantitas, eo certius erit non poſſe ab illa vinum corrumpi, ſed potius è conuerſo ipſam facile poſſe conuerti in vinum: ita docent communiter Doctores. Soarius *tomo tertio, in tertiam partem, diſputatione* 45. *ſectione* 1. *numero primo*, §. *ſecundo quod*. Henriquez *lib.* 8. *de Euchar. capite* 12. *numero quarto, ad finem*. Durandus *libro* 4. *Rationalis capite trigeſimo*. & Durandus ibi hoc committit arbitrio prudentis Sacerdotis, hoc tamen arbitrium regulandum eſt ſecundum ea, quæ diximus, & per eam modicam quantitatem, quam aſſigna- 14. 15.

aſſignauimus. Neque hoc contra factum Chriſti eſt, nam quamuis vero ſimile ſit Chriſtum Dominum in cœna non temperaſſe vinum ea modiciſſima aqua, quam dicimus vino eſſe in calice adniſcendam, ſed communi modo, quo vinum, ac potus vſualis temperari in conuiuiis ſolet; tamen hoc non conſtat ex Euangelio, & alioqui hæc coniectura, alia fortiori eliditur, enimvero Chriſtus Dominus ſiu hoc ſacramentum inſtituerit, & vinum conſecrauerit, ante cœnam illam magnam, & vſualem, ſiue ipſa in cœna, ſemper tamen ſingulari attentione & reuerentia vinum conſecraſſe credendum eſt, prout tantum myſterium poſtulabat; quod ſignificarunt Euangeliſtæ in illis verbis, *qui pridie, quam pateretur, accepit panem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas, & eleuatis oculis in cœlum, benedixit, fregit; deditque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite, & manducate*, adiunctis illis, *ſimiliter & calicem*, &c. temperauit ergo Chriſtus Dominus vinum illud, quod conſecrauit, non modo vſuali, & vulgari, ſed modo myſtico, prout nunc in ſacrificio fit, & ſic intelligendi ſunt Patres quando vocant hunc calicem miſtum, ſeu dilutum, ac temperatum aqua, loquuntur enim de myſtica, & ſignificatiua miſtione, vt optime animaduertit Soarius *tomo 3. in tertiam partem, diſputatione quadrageſimaquinta, ſect. 3. §. ſed dicet aliquis.*

16. Rogabis tandem, quis debeat aquam in calicē infundere. Reſpondeo breuiter in Miſſis ſolennibus ſubdiaconus præſente Sacerdote ſolet infundere aquam in calicem à Sacerdote benedictum, vt habetur in Miſſali Romano, ſed in hoc ſunt diuerſi modi, diuerſæque conſuetudines, præſertim in Miſſis ſolennioribus, quæ in vnaquaque prouincia, & regione ſequendæ erunt, in priuatis tamen Miſſis non niſi Sacerdos ipſe debet eam aquā benedicere, & infundere, vt docet Ledeſma *q. 15. art. 7. dub. 3.* & Durandus *in Rationali offic. cap. 30.* & Soarius *modo allegatus. §. circa quartum.*

CAPVT V.

In qua quantitate debeat Sacerdos conſecrare, & fidelis communicare; agitur de præſentia, & quantitate materiæ, & de intentione conſecrantis.

SVMMARIVM.

Quas dubitationes inuoluat titulus propoſitus. num. 1.
An materia conſecranda, ſit determinata quoad magnitudinem, vel paruitatem. num. 2.
Refertur prima opinio negans poſſe Sacerdotem valide conſecrare, quantamcunque materiam voluerit, etiamſi debite ſit præſens. ibid.
Aſtruitur ſententia affirmans. num. 3.
In qua quantitate minima poſſit Sacerdos conſecrare valide. num. 4.
An Sacerdos poſſit valide conſecrare vnam partem hoſtiæ, non conſecrata alia. num. 5.
Quæ præſentia requiratur ad conſecrationem. num. 6.
An opus ſit vt ſonus verborum materiam contingat, vt ſit ipſa materia præſens. num. 7.
Quando dicatur vere præſens. ibid.
Ad quam diſtantiam poſſit Sacerdos conſecrare. num. 8.
Præter præſentiam requiritur intentio, ac deſignatio materiæ à Sacerdote facta. num. 9.
Quid ſi Sacerdos habeat coram ſe decem hoſtias, & ex illis intendat conſecrare ſolas quinque. num. 9.
Quid de guttis quæ extra calicem ſunt. ibid. verſ. vnde fit.
Quid ſi Sacerdos putet ſe conſecrare 20. tantum hoſtias, & conſecret 25. ibid. verſ. Quando.
Quid ſi accipiat duas hoſtias, & ambas conſecret putans eſſe vnam. num. 10.
Quid ſi Sacerdos habeat in altari hoſtiam, & cuſtodiam cum formulis, & oblitus cuſtodiæ offerat vel conſecret tantum hoſtiam. num. 11.

HOc etiam caput per aliquot dubia reſoluendum eſt, inuoluit enim titulus illius 1.
multas, & graues quæſtiones, ſpectantes ad quantitatem materiæ conſecrandæ, ad præſentiam illius, & ad certitudinem, atque etiam ad intentionem Sacerdotis: fit enim materia certa, & determinata ex intentione Sacerdotis conſecrantis, vt patet, conſecrat enim quod intendit, cum actus humani non ſe extendant vltra intentionem agentis.

Primum ergo dubium eſt, vtrum materia conſecranda in hoc ſacramento, ſit determinata quoad magnitudinem, vel paruitatem: id eſt, vtrum Sacerdos non poſſit conſecrare tantam materiam panis vel vini, quin poſſit etiam maiorem versùs magnitudinem: & idem versùs paruitatem, vtrum non poſſit conſecrare tam paruam materiā, quin poſſit etiam minorem. Quoad primum dubium, de magnitudine materiæ, bipartita eſt opinio. Prima docet, ſi materia ſit debite præſens (qualis autem ſit debita præſentia, ſtatim dicemus) non poſſe Sacerdotem verſus magnitudinem conſecrare quantamcunque materiam voluerit, non ſolum licite, ſed nec etiam valide: ita Alexander Alenſis *4. p. q. 34. memb. 1. a. 3. & q. 10. memb. 4. a. 2. §. 6.* Summa Angelica cum ſupplemento, *verbo Euch. 1 §. 25* Palud *q. 1. a. 3. concl. 1.* & olim D. Thom. *opuſc. 59 cap. 4.* hanc opinionem dixit probabilem, & eam ſecutus fuit Petrus Tarantaſia, Hugo & alij, quos omnes citat, ſed non ſequitur Henricus *libr. 8. de Euch. cap. 14. n. 4.* illam tamen irrationabilem, & periculoſam ſatis appellat Syluester, ſtatim in vera, & ſecunda opinione allegādus. Fundamenta illius hęc ſunt. Primo, quia ſolum illa quantitas, quæ rationabiliter ſumi poteſt à fidelibus, poteſt valide à Sacerdotibus conſecrari; intentio enim Chriſti, & Eccleſiæ eſt, vt hoc ſacramentum ſumatur, & ideo Sacerdotes habent poteſtatem à Chriſto conſecrandi, quia habent poteſtatem miniſtrandi, & diſtribuendi huiuſmodi ſacramentum ipſis fidelibus; ergo non poterunt Sacerdotes ex defectu poteſtatis à Chriſto Domino acceptæ conſecrare quantamcumq; materiam voluerint, ſed illam tantum, quæ rationabiliter eſt neceſſaria ad vſum fidelium. Secundo, quia non eſt credendum fuiſſe intentionem Chriſti qui hoc ſacramentum inſtituit, aut Eccleſiæ, dare poteſtatem Sacerdotibus ad conficiendum valide ſacramentum ad ludibrium, vel ſtultitiam: ſtultitia autem ſumma eſſet, ſi Sacerdos extra neceſſitatem populi fidelis vellet conſecrare quantamcunque materiam panis aut vini. Tertio, quia alioqui valeret conſecratio, & fieret ſacramentum ſi Sacerdos conſecraret ad irriſionem ipſius ſacramenti, ad veneficia facienda, & alia ſimilia. Vnde inferunt huiuſmodi Doctores, non efficere ſacramentum, illum Sacerdotem, qui totum panem, qui

qui eſt in foro,& totum vinum, quod eſt in domo, intenderet conſecrare, non ex defectu virtutis verborum, quæ ſemel prolata conſecrare poſſent tot hoſtias, quot in mundo exiſtunt, ſi neceſſitas Eccleſiæ,& fidelium id poſtularet, ſed propter defectum intentionis Chriſti, qui hoc ſacramentum inſtituit, qui nunquam intendit, quod in ludibrio, & ſtultitia fiat conſecratio.

3. Secunda opinio verior, & tenenda docet poſſe Sacerdotem rite ac debite ordinatum valide conſecrare, ſemel & vnica prolatione verborum quantamcunque materiam voluerit versùs magnitudinem ſi debite præſens ſit, vt plurimorum panum, & calicum ingentium; peccare tamen lethaliter, qui abſque cauſa vltra modum conſecraret materiam ingentem; quia non ex fine hominum hoc ſacramento indigentium, limitatur poteſtas conſecrandi, & conficiendi hoc ſacramentum in Sacerdotibus: ita docet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 74. *art.* 2. *& in* 4. *diſtinctione vndecima, quæſtione ſecunda, articulo ſecundo, quæſtiunc.* 3. Syluest. *verbo Euch.* 2. *num.* 4. Henriq. *lib.* 8. *de Euch. capite* 14. *numero quarto.* Durandus *in* 4. *diſtinction.* 11. *quæſt.* 6. Tabiena *verbo Communio.* §. 23. Soto *in* 4. *diſtinct.* 9. *articulo ſecundo.* Ledeſma *quæſt.* 15. *articulo ſecundo.* Gabriel *in* 4. *diſtinct.* 9. *quæſtione ſecunda, articulo tertio, dub.* 1. *& lect.* 35. *in canone Miſſæ*,& recentiores communiter, cum quibus tranſit etiam Toletus *libro ſecundo, Summæ. capite vigeſimoquinto, numero quinto*, quia poteſtas Sacerdotum, & miniſtrorum Eccleſiæ ordinatur primario & ex primaria intentione ad effectum proprium, qui eſt conficere ſacramentum; ſecundario vero ad finem ſacramenti, ſeu ad vſum,& adminiſtrationem illius, vnde cum Sacerdotes ordinantur, immediate accipiunt à Chriſto Domino poteſtatem cõſecrandi & conficiendi ſacramentum abſolutam, & independentem à poteſtate dandi, & miniſtrandi ſacramentum, quamobrem virtute eius poteſtatis valide poterunt conſecrare quantamcunque materiam voluerint, ſi debitam præſentiam habuerit, alioqui enim Sacerdos paucos habens parochianos, non poſſet tot hoſtias valide conſecrare, quot is, qui multos parochianos habet, ſi poteſtas conſecrandi determinaretur per vſum, & neceſſitatem donandi ac diſtribuendi huiuſmodi ſacramentum. Secundo, quia in omnibus rebus habentibus materiam, ratio determinationis materiæ eſt ipſe finis, finis autem huius ſacramenti eſt vſus fidelium; cum ergo fideles non ſint determinati, & certi quoad multitudinem, quia non poſſunt tot communicare, quin plures, nec materia conſecranda determinata erit quoad magnitudinem, quod intelligitur, dummodo non tantum accreſcat ipſa materia conſecranda, vt propter ipſius augmentum maneat extra debitam præſentiam humanam in ordine ad Sacerdotem, nam ſic non erit conſecrabilis, non quidem propter exceſſum quantitatis ipſius, ſed propter defectum præſentiæ. Quamobrem ſicut verum efficit ſacramentum, vereque baptizat ille qui tantum propter lucrum baptizare intendit, graue tamen ſacrilegium committit; ſic ſi quis intendat cõſecrare ad vſum tantum veneficiorum, aut magnam quantitatem panis & vini ad irriſionem ſacramenti, aut etiam minimam, valebit quidem conſecratio, & ſacramentum conficiet, graue tamen eſſet ſacrilegium. Ex hoc tamen non ſequitur poſſe quemlibet Sacerdotem conſecrare totum panem ciuitatis aut fori, ſi extra debitam præſentiam ſit; quia demonſtratiuum illud pronomen, *Hoc eſt corpus meum*, oſtendit materiam conſecrandam debere eſſe præſentem Sacerdoti præſentia quadam morali & humana, vt ſtatim dicemus, vnde exiſtens in domo non poſſet conſecrare panem in altari, nec totum panem ciuitatis, nec totum vinum quod eſt in vinaria apotheca ex defectu præſentiæ materiæ, ſi tamen tota illa materia eſſet præſens Sacerdoti, ſine dubio conſecrari poſſet ab ipſo, valide quidem, nõ tamen licite, quantumcunque illa magna ſit, vt probauimus.

Idem dicendum eſt circa paruitatem materiæ, 4. in quacumque enim minima quantitate, panis & vini, per ſe ſumpta, & ſeparata à toto, fieri poteſt conſecratio valide, quo tamen licite, quia quæcumque particula, & paruitas panis, panis eſt verus, & conſequenter vera materia ſacramenti, licet non conueniens. idem dicendum de materia vini, eſt enim panis,& vinum totum homogeniũ, & quælibet pars panis eſt panis, & quælibet pars vini eſt vinum, ſicut quælibet pars aquæ etiam minima, eſt aqua: eſt etiam illa particula panis vel vini etiam minima, quanta & demonſtrabilis per pronomen *hoc*, vel *hic*, & conſequenter eſt ſenſibilis: ſi tamen illa particula prorſus ſit inſenſibilis, ita vt effugiat oculorum aciem, non erit materia conſecrabilis, quia nec eſt manducabilis; ſimiliter, nec vapores quos vinum exhalat, nec tota panis, aut vini ſubſtantia ſi diuinitus ad punctum redigatur, eſſet aliquid conſecrabile, quia hæc nequeunt eſſe ſigna per modum cibi & potus,& conſequenter nequeunt eſſe manducabilia. ita docet Angles *de eſſentialibus Euchar. difficultate* 7. *concl.* 2. Henriquez *libro octauo, de Euchar. capite decimoquarto, num.* 4.

Vtrum autem Sacerdos poſſit conſecrare vnam 5. partem hoſtiæ ſine alia, eſt dubium, quod reſoluendum eſt affirmatiue, modo intendat conſecrare vnam partem determinatè, verbi cauſa, medietatem, aut illam particulam, quæ eſt à dextris, quia verba non operantur niſi circa materiam intentam, & determinatam; quamobrem ſi vnam partem hoſtiæ indeterminatam, & non deſignatam intenderet conſecrare, nulla pars hoſtiæ maneret conſecrata; quia conſecratio eſt actio ſingularis, & realis, & ideo circa ſingularem, & deſignatam materiam verſatur, non verſatur autem circa ſingularia vaga. ita docet Syluester *verbo Euchariſtia*, 2. *numero ſeptimo.* Richardus *in* 4. *diſtinctione decima.* Henriquez *libro octauo, de Euchariſtia. capite decimoquarto, numero quarto*, & antiquiſſimus Theologus Ioannes de Neapoli,& Paludanus, quos citat, ac ſequitur Syluester *loco allegato*: non requiritur autem iuxta Paludanum, & Syluestrum, quod deſignatio ipſa & determinatio partis conſecrandæ fiat tactu, viſu, aut ſenſu, vel imaginatione, ſed ſufficit ſi fiat intellectu, quando ſcilicet apprehendit Sacerdos indiuiſibilem lineam partes diuidentem; enimvero pronomen illud hoc, cum ſit demonſtratiuum, neceſſe eſt vt oſtendat non quamcunque materiam vagam, ſed materiam certam & determinatam: & ſic in eadem ipſa hoſtia poterit Sacerdos valide, licet non licite, conſecrare partem illam, quam mente deſignauerit, cæteris non conſecratis, etiamſi illa pars deſignata non videatur oculis mortalibus, ſufficit enim quod ſit ſenſibilis oculis beatis, & quod colo-

retu,

rem, & quantitatem habeat. eſt etiam ratione totius panis, & hoſtiæ manducabilis. Vnde licet in ſe ſeparata, cum non ſit ſenſibilis humanis oculis, nec manducabilis, non poſſit nec valide, nec licite conſecrari, tamen ratione totius ſenſibilis eſt, & manducabilis; & ideo in toto valide conſecrari poterit, quamuis non licite; ſed de his redibit etiam ſtatim ſermo à numero 9.

6. Circa præſentiam certum eſt debere materiam conſecrandam eſſe præſentem Sacerdoti præſentia morali, & humana. ita communiter Doctores, Durandus *in quarto diſtinctione vndecima, quæſtione ſexta.* Paludanus *quæſtione prima, articulo tertio, concluſion.* 3. Gabriel *ibidem. quæſtione ſecunda, dubio primo.* D. Thomas *in eodem 4. diſtinctione vndecima, quæſtione prima, articulo primo, quæſtiuncul. 3. ad 1.* Caietanus *in 3. part. quæſtione 74. articulo 2.* Henriquez *libro octauo, Euchariſtiæ capit. decimoquarto, numero 2.* & ratio eſt, quia ſi materia non eſſet præſens, forma eſſet falſa, ſcilicet: *Hoc eſt corpus meũ;* illud enim pronomen *hoc*, materiam præſentem demonſtrat. Secundo, quia in alijs ſacramentis materiæ præſentia requiritur; ergo & in Euchariſtia: vnde Sacerdos exiſtens in Hiſpania non poteſt panem Romæ diſtantem conſecrare valide, nec etiam Sacerdos domi exiſtens panem in foro venalem ſi longe à foro diſtet. quare falſo Marſilius *in 4. quæſt. 11. articulo 2.* putat conſecrari poſſe valide abſentem panem, ſi per intellectum præſens deſignetur: falſo etiam Maior *in eodem 4. diſt. 11. quæſtion. 2. articul. 2.* idipſum ex eo fundamento exiſtimat, quia matrimonium contrahi poteſt valide inter abſentes, & quia Sacerdos profert conſecrationis formam, & verba conſecratoria materialiter tantum & recitatiue nomine Chriſti, cuius oculis præſens eſt panis, quantumuis longiſſime diſtans. Sicquidem olim etiam arbitrabantur valere abſolutionem à peccatis datam abſenti: hæc tamen ſententia Marſilij & Maioris videtur temeraria contra torrentem Doctorum, & rationes illorum ſunt falſæ, nam verba conſecrationis proferuntur etiam formaliter ab ipſo Sacerdote, vt ſuo loco dicemus: & abſolutio data abſenti non valet, vt de fide definiuit Clemens VIII. vt ſuo loco in præcepto, & materia confeſſionis diximus: matrimonium autem eſt etiam contractus realis, & ideo vendicat ſibi materiam aliorum contractuum in hoc quod poſſit inter abſentes per procuratores fieri.

7. Vt autem materia debite ſit præſens, non eſt opus vt ſonus verborum ipſam contingat phyſico ſitu, ſed obiectum dicitur præſens quando ſenſu aliquo externo percipitur, ſenſus enim externus non niſi præſentia ſentire poteſt; vnde præſens dicitur panis qui à tergo eſt, ſi manu tangi poſſit, & pœnitens eſt præſens, qui per crates, aut parietis cancellos peccata audienti confeſſario fatetur. ita docet Henriquez *libro 8. de Euchariſt. capit. 14. numero 1.* D. Thom. *1. part. quæſtion 78. articul. 4. ad 6. & quæſt. 81. articul. 3 ad 3.* ibi enim dicit præſentem eſſe illum, quem ſenſus aliquis externus ſentit, & idipſum docet Ariſtoteles *libro 2. de anima.* Proprie vero loquendo magis præſens dicitur illud obiectum & materia, quæ præ oculis habetur, & videtur, quia viſus ſumitur pro omni ſenſu: ſatis tamen eſt, quod materia & obiectum propinquè præ oculis proponatur, tanquam de ſe viſibile Sacerdoti, licet per accidens à Sacerdote cæco non videatur, vnde Sacerdos cæcus poteſt conſecrare panem proxime præſentem, licet illum non videat, neque tangat ſi ex diſpenſatione celebret, quia per accidens eſt, quod illum non videat, cum de ſe ſit in debita diſtantia viſibilis: ita docet Henriquez *loco allegato.* & Sotus *in 4. diſtinct. 9. articul. 2.* Sic etiam verum eſt, quod Sacerdos formulas & particulas, quas non videt, in pyxide cooperta etiam incluſas, aut ſub alijs formulis occultatas, & vinum in calice cooperto conſecret, vt optime notauit idem Henriquez *dicto libro 8. de Euchariſt. capit. 14. numero 2. fine.* quamuis iuxta Miſſale Romanum Pij V. calix vini dum conſecratur eleuaturque debeat eſſe diſco opertus. Solum enim ſacramentum, vt dixi, matrimonij, quia eſt contractus, poteſt inter abſentes celebrari, per procuratorem, aut per epiſtolam: Baptiſmus autem, confirmatio, & vnctio requirunt contactum phyſicum, Ordo contactum quendam moralem verorum: at abſolutio à peccatis, & conſecratio hoſtiæ non requirunt cõtactum phyſicum, requirunt vero materiam (vt dixi) ſenſui alicui externo præſentem; requiritur etiam, vt à principio prolationis verborum adſit tota materia præſens, & coniuncta moraliter formę, vtpote res quæ oſtenditur per pronomen *hoc*.

Non tamen poteſt nobis eſſe manifeſtum ad quantam diſtantiam poſſit Sacerdos materiam conſecrare. Certe Henriquez *libr. 8. de Euchariſtia cap. 14. numer. 2.* loquendo de Sacerdote cæco qui ex diſpenſatione Papæ celebrat, licet panem nec videat, nec tangat, dicit poſſe conſecrare eam materiam diſtantem, quæ per viginti paſſus diſtat. Sotus *in 4. diſtinction. 9. articul. 2.* aſſerit materiam, quæ per decem paſſus diſtat, præſentem iudicari ad valorem conſecrationis, quæ autem per centum, non iudicari præſentem: de illa autem media diſtantia, quæ intercedit inter decem paſſus, & centum, dubitat Sotus, an materia maneat conſecrabilis, ex defectu præſentiæ humanæ, & moralis, atque adeo, inquit, ſub eo dubio neceſſario eſſe iterum conſecrandam; quamobrem hæc committenda ſunt arbitrio prudentis: vnum tamen non improbabile dixerim, nimirum, quod ſi panis poneretur aliquantulum extra illos decem, aut viginti paſſus, & conſecraretur, tanquam panis alicuius aceruí panum poſiti intra illos decem aut viginti paſſus, panis ille maneret vere conſecratus, quia cum totus ille aceruus panis, cuius eſt pars, ratione aliarum partium videretur præſens præſentia humana reſpectu Sacerdotis, etiam illa pars ratione huius totius non effugeret debitam præſentiam dicti Sacerdotis, ſicut, ſi conſecraretur per ſe tanquam materia totalis. 8.

Quod attinet ad intentionem conſecrantis, requiritur vt materia aliqua maneat vere conſecrata, quod Sacerdos applicet, & determinet ſuam intentionem ad certam materiam, quod perinde eſt, ac dicere, requiritur, vt quantitas determinetur per intentionem: ita communiter omnes Doctores, Henriquez *libro 8. de Euchariſt. capit. 14. numero 5.* Syluester *verbo Euchariſt. 2. §. 7. & 8.* Richardus *in 4 diſtinction. 10. quæſtione 2. articulo 7.* Durandus *ibi. quæſtion. 7.* Toletus *libro 2. Summæ. capit. 26. numero 6.* Sà *verbo Miſſa. numero 28.* Hinc ſequitur, quod ſi Sacerdos accipiat, vel habeat coram ſe decem formulas, & ex illis intendat conſecrare quinque tantum, non determinando per intentionem 9.

ſaltem,

ſaltem, illas quinque, quas conſecrare vult, nullam ex illis decem manere conſecratam. ita docent Henriq. Syluester, & Toletus citati. & ratio eſt, quia cum certum ſit quinque non eſſe conſecratas, & ignoretur quæ ſint, necappareat maior ratio de vna quam de aliis, profecto nulla ex illis decem conſecrata erit: deinde quia actiones ſingulares verſantur circa materiam determinatam& ſingularem, non circa materiam indeterminatam, vagamque, alioqui nihil operantur: conſecratio autem eſt certa operatio, & actio, vtpote à certo agente procedens; ergo debet circa materiam certam, & ad materiam certam ac deſignatam terminari, alioqui erit inualida. Vnde fit, vt ſi extra calicem maneant guttæ vini in pede calicis, aut in altari micæ panis, quamuis præſentes ſint, non maneant conſecratæ, quia intentio Sacerdotis non ſe extendit ad illas, fertur enim ad vinum contentũ intra cuppam calicis. ita Toletus & Syluester *locis allegatis*. Quando vero Sacerdos accipit vel habet coram ſe, vel iubet apponere decem hoſtias, vel viginti, & caſu inuenit octo, aut viginti duas, putans eſſe decem tantum, aut viginti tantum, omnes conſecrat, quia intentio eius virtualis erat conſecrare totum id quod præſens erat, & quod ad conſecrandum propoſuit, & parum refert quod putet ſe conſecrare viginti tantum, aut decem tantum, quia effectus conſecrationis ſequitur intentionem, non exiſtimationem conſecrantis, vt cõmuniter Doctores animaduertunt, & ita docet expreſſe Henriq. *lib. 8. de Euch. c. 14. nu. 5.* Toletus *lib. 2. Summa. c. 25. n. 6.* Sà *verbo Miſſa. n.* 28. Sylu. *verbo Euchar. 2. nu.* 8. & omnes ſupra allegati: quod tamen intelligendum eſt niſi oppoſitum explicet vel mẽtaliter, vel verbaliter, dicens: Nolo niſi octo aut 20, conſecrare, quia tunc ſi deſignauit & determinauit quales, ſolæ illæ manebunt conſecratæ: ſi autem non illas deſignauit, tũc quidem nulla illarum conſecrata erit, iuxta hos Doctores, & iuxta doctrinam præcedentem.

10. Similiter ſi accipit duas hoſtias putans eſſe vnã, quia forte coniunctæ erant, ambas conſecrat, niſi tamen oppoſitum explicet mente, vel verbis, quia ſi oppoſitum explicet, & deſignauit quam velit conſecrare, illa ſolum manebit conſecrata; ſi non deſignauit, nulla profecto manebit: ſi autem oppoſitum non explicet, licet putet ſe vnam tantum conſecrare, ambas conſecrat, vt dixi, quia tunc error eſt in opinione, non in intentione, & effectus conſecrationis ſequitur intentionem, non opinionem.

11. Hinc ſequitur etiamſi Sacerdos habeat in altari, & petra aræ hoſtiam vel pyxidem cum formulis, vel eas ſecum deferat conſecrandas, & poſtea tempore oblationis oblitus pyxidis, hoſtiam tantum offerat, etiam pyxidem manere oblatam, quia intentio illius erat ſaltem virtualis, offerre omnem illam materiam quam præſentem habebat: pari quoque ratione, ſi vtrumque obtulit, & hoſtiam & pyxidem, & tempore conſecrationis oblitus pyxidis, & formularum, ſumat præ manibus hoſtiã, & illam conſecret, manet etiam cuſtodia ipſa cum omnibus formulis vere conſecrata, quia intentio Sacerdotis ad omnem illam materiam ſe extendebat. & effectus conſecrationis ſequetur intentionem ipſius conſecrantis. ita expreſſe de cuſtodia & hoſtia docet Henriquez *lib. 8. de Euchar. cap. 14. n.* 8. & Petrus Soto *titulo de Euchar. lect.* 1. & colligitur ex Miſſali Pij V. nec obſtat quod cuſtodia ſit clauſa, & cooperta, quia etiam quando conſecratur diſcooperta, non videntur omnes formulæ, omnes tamen ſufficienter ſunt præſentes, & calix etiam coopertus conſecrari poteſt valide, & in aliquibus diœceſibus forte ita coopertus conſecratur, aut ſaltem eleuatur, vt vidi in templo maximo Brachatæ ſæpe fieri.

CAPVT VI.

Vtrum fideles Chriſtiani ſatisfaciant præcepto Euchariſtiæ, ſi illa conſecretur alia forma, quam illa, qua modo vtitur Eccleſia, & an Papa poſſit diſpenſare, vt in duplici ſpecie communicetur, aut in vna tantum ſacramentum fiat.

SVMMARIVM.

Explicatur titulus, & ſtatus quæſtionis. num. 1.
Quæ ſit forma eſſentialis Euchariſtiæ, & an illud enim *ſit de eſſentia formæ.* n. 2.
An verba conſecrationis dicẽda ſint forma ſacramenti. n. 3.
In qua verborum forma Chriſtus conſecrauerit: refertur prima opinio. nu. 4.
Refertur ſecunda. nu. 5.
Aſtruitur vera opinio affirmans hac forma verborum conſecraſſe: Hoc eſt corpus meum. n. 6.
An eam tantum ſemel Chriſtus dixerit. ibid.
Soluuntur fundamenta aliarum opinionum. n. 7.
Benedicto, & gratiarum actio non ſunt conſecratio, ſed fuerunt præparationes quædam ad illam. n. 8.
Quare conſecratio appelletur interdum a Patribus, & Conciliis Benedicto. n. 9.
An liceat aliquando Sacerdoti ſolis his verbis conſecrare: Hoc eſt corpus meum, *expuncto* enim; *& an ſine veſtibus ſacris, & extra ſacrificium Miſſæ.* n. 10.
Quæ variatio & mutatio in forma conſecrationis efficiat, vt conſecratio ſit valida, & licita. n. 11.
An conſecret qui loco pronominis hoc, *ponit*, illud. n. 12.
An etiam conſecret, qui dicit, Iſtud eſt corpus meum. n. 13.
Quid ſi quis loco pronominis hoc *ponat* hic. n. 14.
Quid de hac forma, Ecce corpus meum. n. 15.
An verbum eſt, *ſit de eſſentia formæ.* n. 16.
An loco illius poſſit aliud verbum poni. ibid.
An illud enim *ſit de eſſentia formæ.* n. 17.
Quid ſi loco corporis dicatur corpum, *vel* corpus meus, *& quid de hac forma* Hoc contentum ſub his ſpeciebus eſt corpus meum. n. 18.
Quid de hac, Hoc quod eſt panis eſt corpus meum. *ibid.*
Quid de hac forma. Hæc eſt caro mea. n. 19.
Quid ſi loco corporis ponatur cibus *vel* ſubſtantia *& dicatur*, Hic eſt cibus meus, *vel*, Hæc eſt ſubſtantia mea. n. 20.
Quid ſi dematur meũ, *vel loco* m, *ponatur* n, *& dicatur*, Hoc eſt corpus meun. n. 21.
Quid de hac forma cõſecrandi, Hoc eſt corpus Chriſti. n. 22.
Quomodo verba conſecrationis debeant ſignificare conuerſionem. n. 23.
An Summus Pontifex poſſet diſpenſare, vt in vna tantum ſpecie ſacramentum fiat, & vt in vtraq; ſpecie communicent fideles. n. 23. *remiſſiue.*

1. Poſtulat quæſtio propoſita in titulo, vt agamus de forma conſecrationis panis & vini, qua enim forma valide & licite hoc ſacramentum fuerit cõfectum, valide etiam & licite Chriſtianus populus communicabit, & præceptum annuale de Euchariſtia in Paſcha eſuſcipienda implebit.

2. Forma huius ſacramenti eſt hæc, *Hoc eſt enim corpus meum*; illud *enim* non eſt de neceſſitate & eſſentia formæ, eſt tamen de præcepto Eccleſiæ Romanæ. & de conſuetudine illius à tempore Apoſtolorum, & D. Petri ad nos continua & inuiolata obſeruatione emanante, vnde peccaret mortaliter, qui illud ſcienter omitteret, ſacramentum tamen validum efficiet. ita docent communiter Doctores. D. Thom. 3. *p. q.* 78 *artic* 2. Toletus *libr.* 2. *Summa cap.* 26. *nume.* 1. Syluester *verbo Euchariſtia* 1. *numer.* 7. Henriquez *li.* 8. *de Euchariſtia cap.* 16. *n.* 4. & Soarius *tomo* 3. *in* 3 *part. diſp.* 59. *ſect.* 1. §. *vltimo ex his.* & alij cõmuniter. Eſt igitur forma eſſentialis conſecrationis panis hæc, *Hoc eſt corpus meum*, hæc forma nunquam licite mutari poteſt, aliquæ tamen mutationes ſunt, quæ accidentales ſunt, & non deſtruunt eſſentiam illius; aliæ vero quæ illius eſſentiam deſtruunt, & ideo eſſentiales dicuntur, de quibus ſtatim agemus. Græci formæ conſuetæ Eccleſiæ, quæ eſt hæc, vt diximus, *Hoc eſt enim corpus meum*; aliqua verba, aut addunt, aut detrahunt, quæ non pertinent ad intrinſecam rationem formæ ſacramenti, & ideo illius eſſentiam non deſtruunt, licite tamẽ ex indulgentia ſanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ id faciunt, durum enim eſſet ſanctiſſimos, & ſapientiſſimos Patres Eccleſiæ Græcæ damnare, ideo vero Eccleſia Romana eis hoc indulget, quia illorum verba eſſentialiter huius formam non mutãt; quæ autem mutationes ſint eſſentiales, quæ accidentales, ſtatim dicemus.

3. Vtrum vero eſſentialia illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, dicenda ſint forma ſacramenti, an forma cõſecrationis, eſt dubium; ſolus Scotus *in* 4. *diſtinct.* 8. *q.* 1. *in ſolutione ad* 3. & Gabriel *in canone Miſſæ lect.* 38. *litera* G. & pauci ſequaces acerrime contendunt prædicta verba non debere dici formam ſacramẽti, ſed formam conſecrationis: probant, quia ſacramentum Euchariſtiæ eſt res permanens, verba autem illa ſunt fluida, & ſucceſſiue tranſeunt, vnde cum conſecratio ſucceſſiua ſit, & ſucceſſiue dicatur pronuntieturque, rectius dicentur forma conſecrationis quam forma ſacramenti Euchariſtiæ: nam ſi eſſent verba illa, forma ſacramenti, daretur ſacramentum exiſtens ſine ſua forma, quod eſt inconueniens. Verum hæc quæſtio videtur de nomine. neque enim vllo modo negandum eſt illa verba eſſe formam ſacramenti, imo conuenientius dici formam ſacramenti quam formam conſecrationis, vt docet D. Thom. 3. *p. q.* 78. *ar.* 1. Soto *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 1. *a.* 1. Ledeſma *q.* 19. *art.* 1. Henriquez *libr.* 8. *de Euchar. cap.* 16. *num.* 1. & cæteri nouiores, & probatur facile, quia forma alicuius rei eſt per quam res habet eſſe, ſed per illa verba Euchariſtia conficitur, & habet eſſe; ergo ſunt forma illius: nam forma dicitur in ſacramentis id quod complet, & perficit ſacramentum, vt vnitas vltima in numero, quia ſecum affert formam, & charitas dicitur à Patribus forma virtutum, quia effectum & vigorem præbet virtutibus, cum ergo Euchariſtia non efficiatur neque perficiatur niſi per illa verba, profecto illa dicentur, & erunt forma illius. Secundo probatur etiam idem ex Concilio Florentino, vbi dicitur omne ſacramentum debere conſtare materia & forma, & in ſacramento Euchariſtiæ nullam aliam poſſumus aſſignare, quam verba illa; ergo illa erunt forma illius. Tertio, quia in eodem Concilio dicitur materiam huius ſacramenti eſſe panẽ triticeum, formã vero verba prolata à Sacerdote; ergo non ſunt alia, niſi illa, *Hoc eſt corpus meũ.* Ad argumenta Scoti facile reſpondemus, alia ſacramenta non perfici niſi quando materia actu applicatur ad ſuſcipientem ſub certa forma verborum, quia in ipſo actu, vſu, & applicatione materiæ ſub illa certa verborum forma conſiſtunt: at vero Euchariſtia perficitur in conſecratione materiæ, & nõ in ipſo actu & applicatione ad ſuſcipientem, & ideo manet & conſiſtit ſacramentum manente materia conſecrata, quamuis iam non exiſtat forma quod ſingulare eſt huic diuino & admirabili ſacramento, vt docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *c.* 3. Cum autem Scotus addit rem permanentem nõ poſſe actu exiſtere, quin actu exiſtat eius forma, id verum eſt in rebus naturalibus habentibus formã naturalem, non autem in ſacramentis & formis ſacramentalibus, vt enim exiſtat ſacramentum, ſatis eſt formam actualiter exiſtere, vel extitiſſe.

4. Sed videndum eſt amplius in qua forma verborum Chriſtus Dominus hoc ſacramentum confecerit, vt exinde liquido pateat, quæ ſit forma eſſentialis illius: illa enim verba erunt ſine dubio forma huius ſacramenti, ſub quibus Chriſtus Dominus illud inſtituit. & confecit. Et quidem omiſſo ſomnio Lutheri (neque enim opinionis nomenclaturam meretur) tanquam fidei contrario, *in li. de abroganda Miſſa priuata*, aſtruentis formam conſecrationis non eſſe à Chriſto Domino inſtitutam, ſed ab Eccleſia, quod ſomniũ optime impugnat Clychtouæus *lib.* 2. *de ſacrificio Miſſæ. cap.* 19. *& in tractatu de forma Miſſæ cap.* 34. Inter Catholicos hac de re ſũt tres potiſſimæ opiniones. Prima eſt Innocentij III. Papæ *lib.* 4. *de ſacrificio Miſſæ cap.* 6. *circa finem*, dicentis Chriſtum Dominum vtendo excellentia ſuæ poteſtatis non conſecraſſe aliquibus verbis, ſed ſolo tactu, vel alio ſigno externo: poſtea vero formam inſtituiſſe, & docuiſſe diſcipulos, qua ſacramentũ erat conficiendum: cum Innocentio conſentire videtur D. Hieronymus 1. *Corinth.* 11. ſuper illud. *Hoc eſt corpus meum.* ita enim ait: *Vtinam Paulus traderet nobis illa verba quibus cõſecratus eſt panis à Chriſto, nam illa, hoc eſt corpus meum, potius ſunt porrigentis, quam conſecrantis*, addit tamen ſequendum eſſe vſum Eccleſiæ, & cum Innocentio & D. Hieronymo tranſeũt etiam Archidiaconus *capit. qui ſcelerate, de conſecrat. diſt.* 2. Durandus *in Rationali libro quarto, capit.* 44. *numer* 15. Catherinus *opuſculo de ſacrificio Miſſæ in Concil. Trid. edito.* quam ſententiam probabilem cenſet Gabriel *in canone lect.* 36. *&* 46. Armachius *lib.* 9. *de quæſt. Armenorum c.* 5. Petrus Alan. *lib.* 4 *q.* 5. D. Thomas tamen 3. *part. q.* 78. *a.* 1. *ad* 1. ait Innocentium magis hoc dixiſſe opinando, quam definiendo, quod ex illius verbis colligitur; ita enim habent verba Innocentij: Sane dici poteſt, quòd Chriſtus diuina virtute confecit, & poſtea formam expreſſit, ſub qua poſteri conſecrarent. Fundamentum huius opinionis eſſe videtur, quia quando Chriſtus protulit, hæc verba *Hoc eſt corpus meum*, iam conſecrauerat, & benedixerat, vt patet ex contextu Euangelij Matthæi 26. *Accepit IESVS panem, benedixit* (id eſt, conſecrauit) *fregit, deditque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum*; ergo illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, ſunt porri-

gentis

gentis ſacramentum, non conſecrantis, iam enim panis conſecratus erat: & confirmatur à D. Marco, prius enim dixit, diſcipulos bibiſſe ſanguinem, quàm Chriſtus dixerit: *Hic eſt ſanguis meus.* prius ergo Chriſtus conſecrauit, quàm dederit vinum cõſecratum bibendum diſcipulis, ac proinde verba illa, *Hic eſt ſanguis meus*, ſunt etiam porrigentis, non conſecrantis.

5. Secunda opinio affirmat Chriſtum Dominum bis protuliſſe illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, primo ſecrete ad conſecrandum antequam daret panem diſcipulis, poſtea publice docens formam conſecrationis ipſos Apoſtolos, cum dixit, *Hoc eſt corpus meũ, accipite, & manducate.* fundamẽtum huius ſententiæ eſſe poteſt, quia omnia alia verba ſine vllo Scripturæ fundamento finguntur, & aliunde oportuit vt ea forma Chriſtus vteretur, quam erat Eccleſiæ traditurus, vnde quando dixit Apoſtolus, *Hoc eſt corpus meũ.* & poſtea addidit, *Hoc facite in meam commemorationem*; eos docuit vt qua forma ille vſus eſt, vterentur, & quod ipſe fecerat, ipſi facerent.

6. Tertia opinio verior, & cõmunior docet Chriſtum Dominum his verbis conſecraſſe, *Hoc eſt corpus meum.* & ſemel tantum ea protuliſſe, quia ea conſecratio ſimul fuit inſtructio diſcipulorum. Hanc opinionem ſtatuit D. Thomas *in tertia parte. quæſtion. 78. articulo primo, ad* 1. reiectis aliis duabus, Eam certam appellat Soarius *tomo tertio, in 3. part, diſp.* 58. *ſectione* 1. §. *dicendum eſt tamen*, & ait, ita eſſe certam, vt contrarium non poſſit ſine temeritate defendi: & eſt communis inter Doctores Theologos & ſanctos Patres cap. 4. & refertur *de conſecratione diſtinctione ſecunda, capit. panis.* Cyprianus *ſermone in cœna* Domini: Tertullianus *libro quarto, contra Marcionem capite quarto*, ibi, *Acceptum panem corpus ſuum illud fecit, hoc eſt corpus meum, dicendo.* Et probatur ex vſu Eccleſiæ, quæ ab Spiritu ſancto edocta ſemper vſa eſt illis verbis, credens Chriſtum illis conſecraſſe: vnde Concilium Florentinum dicit formam huius ſacramenti eſſe verba, quibus Chriſtus illud confecit. & *capite cum Marthæ, de celebrat. Miſſarum*, dicitur Chriſtum formam huius ſacramenti expreſſiſſe cum panem, & vinum in ſuum corpus tranſſubſtantiauit. & denique Concilium Tridentinum. *ſeſſ.* 13. *capite primo*, ita ait, Chriſtus Dominus in cœna hoc ſacramentum inſtituit cum poſt panis vinique benedictionem, ſe, ſuumque corpus illis præbens ac ſuum ſanguinem, diſertis ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. & quamuis *in capit. cum Marthæ*, & in his duobus Conciliis Tridentino, & Florentino, non tradantur verba expreſſa, quibus Chriſtus Dominus conſecrauit, tamen ſufficit quod ſemper crediderit Eccleſia eſſe illa conſueta, quibus modo vtimur: præterea Cõcilium Florentinum ait Chriſtum inſtituiſſe hoc ſacramentum in cœna. Si ergo tunc inſtituit, tunc etiam conſecrauit, & non aliter inſtituit quam cõſecrando, & eadem inſtitutio fuit conſecratio, & dicendo, *Hoc facite in meam commemorationem*; perinde fuit, ac dicere, hoc modo cõnſecrate. & his verbis conſecrare, quibus ego conſecro. Re ergo vera Chriſtus iiſdem verbis eſſentialibus conſecrauit, quibus Eccleſia Latina modo vtitur, vt habetur in omni Miſſali Romano, & eo ritu, & verbis inſtituit hoc ſacramentum in vltima cœna docens Apoſtolos, quos tunc Sacerdotes fecit, quibus verbis, ipſi, & eorum ſucceſſores, conſecrare deberent, & ideo noſtra conſecratio, quæ fit in perſona Chriſti, non eſt aliud quam repetitio illius, quæ à Chriſto facta eſt, & præter Doctores citatos ita docet etiam expreſſe Henriquez *libro octauo, de Eucharistia, capite decimoſexto, numero tertio.* D. Chryſoſtom. *homil.* 83. *in Matthæum*, Caietanus 3. *part. quæſtio.* 75. *art.* 1. & alij plurimi, quos citat, ac ſequitur idem Henriquez *loco allegato ad marginem littera. R.* & ratio eſt, quia voluntarie & ſine fundamento dicitur Chriſtum dixiſſe bis illa verba, ſemel ſecrete ad conſecrandum, & ſemel publice ad docendos Apoſtolos verba conſecrationis, & formam ſacramenti, cum hoc non fuerit neceſſarium, nam ſemel dicta erant ſatis efficacia, & ad conſecrationem, & ad noſtram inſtructionem: ſine fundamento etiam Scripturæ dicitur Chriſtum pro excellentia poteſtatis conſecraſſe ſolo tactu vel ſigno externo, vt probatum eſt.

Nec obſtat fundamentum primæ opinionis, 7.
nam quamuis D. Matthæus *capit.* 26. dicat, quod Chriſtus prius *accepit panem, benedixit, fregit, ac dedit diſcipulis*, deinde dixerit diſcipulis ſuis, *Hoc eſt corpus meũ: accipite & comedite.* quibus verbis oſtendit prius Chriſtum Dominũ benedixiſſe, ſeu conſecraſſe, deinde dixiſſe: *hoc eſt corpus meũ, accipite & comedite*; quaſi hæc verba porrigentis fuerint ipſum ſacramentum non conſecrantis. Et quamuis Lucas *capit.* 22. dicat, *accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens. Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.* quibus etiam verbis, & illis præcipue, *gratias egit*, ſignificare videtur prius conſecraſſe, deinde conſecratum panem fregiſſe, ac dediſſe diſcipulis. tamen, vt docet D. Thomas 3. *p. quæſt.* 78. *articulo primo ad primum*, & colligitur & Diuo Auguſtino *tomo quarto, libro ſecundo, de conſenſu Euangeliſtarum capit.* 30. & 31. & 44. Euangeliſtæ non ſemper eundem ordinem narrando ſeruant, quo res ſunt geſtæ: vnde ordinem rei geſtæ ſic declarat D. Thomas allegatus: Accipiens panem benedixit, dicens, *Hoc eſt corpus meum.* & deinde fregit deditque diſcipulis: declarat etiam hoc modo verba Diui Matthæi *capit.* 26. quæ ſic habent: *Accepit IESVS panem, & benedixit ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum*, id eſt, accepit panem, & dum benediceret, frangeret, ac daret diſcipulis ſuis, hæc verba dixit, *Hoc eſt corpus meum*: nam dicendum plane eſt hunc ordinem ſeruaſſe Chriſtum Dominum: accepit ille panem, & prius illum in duodecim, tredecimve particulas, buccellaſque, quas poſuit in paropſide, fregit; & præbens paropſidem diſcipulis, dixit, *Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum*, quibus verbis ſimul conſecrauit, & ſimul porrexit. ſunt enim hæc verba ſimul conſecrantis, & ſimul porrigentis ſignum; enimvero certius eſt benedictionem, cuius meminit Euangeliſta, fuiſſe ſolùm gratiarum actionem, qua Chriſtus vtebatur in miraculis faciendis. nam quod Matthæus ait, *benedixit*; Lucas ait, *gratias agens*, & Eccleſia ait in canone, *Eleuatis oculis in cœlum gratias agens benedixit*, &c. Itaque poſtquam Chriſtus accepit & benedixit panem, illum in partes ſufficientes duodecim, aut tredecim diſtribuit, & in paropſide accommodatè poſuit, ac porrexit diſcipulis ſuis, dicens verba conſecrationis, quibus finitis ſingulos communicauit, & ſic diſtincta actio fuit ipſa benedictio, & ipſa gratiarum actio, & ipſa etiam conſecratio, & communicatio.

8. Et vero, quod benedictio ſit aliquid diſtinctum à conſecratione, & veluti præparatio ad illam, probar late Franciſcus Soares *tomo tertio, in tertiam partem, diſput.* 58. *ſectione ſecunda*, §. *ſed vt explicem.* & id videtur pate‹e ex Concilio Tridentino *ſeſſione decima tertia*, *capite primo*, ex illis verbis illius, quibus ait: *Redemptorem noſtrum hoc ſacramentum in cœna instituiſſe, cum poſt panis, & vini benedictionem, ſe, ſuum corpus illis prabere, ac ſuum ſanguinem, diſertis ac perſpicuis verbis, teſtatus eſt.* Ergo, teſte Concilio, protulit Chriſtus verba conſecrationis poſt benedictionem; ergo fuit illa benedictio aliquid diuerſum ab illa: & oportebat, vt Chriſtus Dominus ante ipſam conſecrationem & operationem tanti myſterij præpararet animos diſcipulorum, præmittendo benedictionem aliquam, & inuocationem, gratiarumque actionem; quæ quidem gratiarum actio etiam fuit quid diſtinctum, & veluti præparatio antecedens ad myſterium conſecrationis. & id docet expreſſe Iuſtinus Martyr *Apologia ſecunda, in fine* aſſerens: *Chriſtum Dominum actis gratiis dixiſſe: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum.* & D. Chryſoſtomus *homilia* 83. *in Matthæum*, & 28. *in* 1. *ad Corinthios*, ſignate ait illam gratiarum actionem fuiſſe actum gratitudinis ad Deum pro laboribus, & doloribus propter eius obedientiam ſuſceptis: quod optima ratione probatur. nam illa gratiarum actio proprie refertur ad Deum, conſecratio ad panem; fuerunt ergo actiones diſtinctæ: & tandem, vt optime probat Soarius *allegatus* §. *dico tertio*, benedictio illa panis, & gratiarum actio, ſi inter ſe comparentur, etiam actiones diſtinctæ fuerunt, quamuis ſimul factæ fuerint, quia gratiarum actio ſecundum propriam rationem refertur ad Deum, benedictio autem, de qua Euangeliſtæ loquuntur, ad panem: & vna oratione gratiæ Deo agi poſſunt, & benedictio imperriri creaturis, vt
9. conſideranti patebit.

Nec refert quod conſecratio interdum appelletur à Patribus, & Doctoribus benedictio, & quod verbum benedicere pro conſecrare vſurpēt, id enim faciunt, vt optime animaduertit Soarius *citatus* §. *ex his etiam.* quia interdum actio ſacramētalis à circumſtantiis nomen accipit, ſicut interdũ confirmatio appellatur manus impoſitio: deinde, quia tota illa præcedens inuocatio ad ſanctificationem, & conſecrationem panis ordinatur, quæ conſecratio ſuo etiam modo, eſt quædam bene-
10. dictio efficax & operatiua.

Si quæras, vtrum in aliquo caſu licitum ſit Sacerdoti ſolis illis verbis cōſecrare, ſuppoſito quod valide conſecret, *Hoc eſt corpus meum*; & quod illud *enim*, quo Eccleſia in ſua conſueta forma vtitur, non ſit de eſſentia conſecrationis; reſpōdeo, quod etiamſi Maior *in quarto, diſtinctione nona, quæſtione tertia, articulo quinto*, affirmet ſi infirmus ſit in periculo mortis, ne diſcedat ſine viatico, licite poſſe Sacerdotem poſt meridiem clanculum intrare Eccleſiam, & conſecrare hoſtiam illis ſolis verbis, *Hoc eſt corpus meum*; & non veſtitum veſtibus ſacris, &, ſi hoſtiam non inuenerit, poſſe licite conſecrare fruſtulum panis communis, ſi prius deuitet populi ſcandalum, ei declarando ſe in illo caſu id poſſe licite facere. Tamen certum eſt, id nunquam eſſe licitum, quicquid dicat Maior, vt probat D. Thom. 3. *p. quæſtion.* 78. *articul.* 1. *ad.* 4. & *in* 4. *diſtinct.* 8. *quæſt.* 2. *art.* 4. *quæſtiunc.* 3. *ad* 3. & Ledeſma *quæſt.* 19. *articul.* 1. & ratio eſt euidens, nam cum præceptum Euchariſtiæ non obliget, niſi cum decenter, & cōuenienter ſuſcipi, & miniſtrari poteſt, profecto nunquam poterit decenter ſuſcipi, & miniſtrari, niſi fiat conſecratio, & Euchariſtia, forma, & modo conſueto Eccleſiæ, & in veſtibus ſacris, & in pane azymo, & Miſſa dicta, ſi de nouo fiat Euchariſtia, nam etſi D. Petrus, vt quidam aſſerunt, Antiochiæ ſolitus fuerit conſecrare hoſtiam, & Miſſam celebrare præmiſſis tantũ tribus orationibus, tamen poſtea ob decentiam tāti myſterij inſtitutus fuit ab Eccleſia alius ritus celebrandi, quem qui prætermiſerit, ac fregerit, iniurius erit ſacramento.

Circa variationem, & mutationem formæ 11.
quando fiat, vel non fiat ſacramentum, aut inualide, aut illicite, ſed valide, hanc regulam communem accipe. Si verba ita varientur mutenturque, vel per ſubtractionem vel transmutationem terminorum, vel ſecundum qualitatem idiomatis, vt non retineant eundem ſenſum, quo fuerint à Chriſto Domino inſtituta, Sacerdos varians, ac mutans graue ſacrilegium committit, & nullum efficit ſacramentum: ſi autem eundem ſenſum retineant, conſecratio erit valida, illicita tamen propter cōmiſſum ſacrilegium, niſi inaduertentia excuſet; ſi vero variatio ſit admodum leuis, leuiter tantũ, & venialiter peccabitur. Conſecrat igitur, qui dixerit vel omnia Hiſpanice, vel omnia Græce, vel aliqua Hiſpanice, & alia Græce, aut quolibet alio idiomate: ſimiliter vere conſecrat, non tamen licite qui dixerit, *Hoc meum eſt corpus*: *Hoc eſt meum corpus.* Si tamen dicat, *Meum eſt hoc corpus*, exiſtimat Gabriel *lect.* 38. *in canone ad finem*, vere conſecrare; tamen puto probabilius, non conſecrare, aut ſaltem multum dubito, quia huiuſmodi verba ita transmutata non ſignificant conuerſionem panis, ad quam ſignificandam illud pronomen *hoc* debet poni, ac collocari in loco tali, vt non accipiatur pro corpore Chriſt indeterminate, ſed pro ſubſtantia ſingulari contenta ſub ſpeciebꝰ panis: in ea autē mutatione terminorũ ſignificat corpꝰ Chriſti indeterminate.

Non conſecrat autem nec ſacramentum efficit 12.
Sacerdos ille qui loco pronominis *hoc*, ponat, *illud*, quia pronomen *illud* ex vi ſuæ ſignificationis non ſignificat materiam præſentem, & ideo in tali mutatione deficit res neceſſaria ad valorem conſecrationis, & ſacramenti. ita docet Soarius *tomo tertio*, *in* 3. *part. diſputation.* 59. *ſectione ſecunda*, §. *vnde infero.* Henriq. *libr.* 8. *de Euchariſt. cap.* 16. *n.* 2. *ad marginem littera* O.

Conſecrat vero ſi quis dicat, *Illud eſt corpus me-* 13.
um; quia interdum pronomen *illud* vſurpatur ad demonſtrandam rem præſentem, ita Doctores allegati Henriquez non ad marginem, ſed in corpore *n.* 2. & id ipſum docent etiā Sotus *in* 4. *diſt.* 1. *q.* 1. *a.* 8. Toletus *l.* 2. *Summa. c.* 26 *n.* 1. & alij paſſim.

Quid ſi quis mutet pronomen *hoc* in *hic*? & qui- 14.
dem tunc illud *hic* duplicem ſenſum efficere poteſt primo, vt ſit aduerbium locale, & hoc modo non ſolum illicite, ſed etiam inualide conſecrabit Sacerdos: ſi autem vox *hic*, ſit pronomen, valide ſed non licite conſecrabit; & ratio eſt primo, quia ſi in aliquo idiomate corpus eſſet maſculini generis, valide conſecraret, qui tunc eo idiomate verba conſecrationis pronuntiaret, & quia licet illa mutatio faciat conſtructionem legibus Grammaticæ repugnantem, tamen in communi modo loquendi retinet eundem ſenſum, & ſignificationem, & idē dicendum eſt de hac voce *hac*, *hunc*.

Quid etiam de hac forma, *Ecce corpus meũ*? Bre- 15.
uiter

Digitized by Google

uiter r ſpondeo fere certum eſſe, hanc mutationem eſſentialem eſſe, & non valere conſecrationem in ea forma, quia ea locutio non ſignificat in actu exercito conuerſionem panis in corpus Chriſti, & quia etiam ibi demitur verbum iſtud *eſt* quod eſt eſſentiale formæ ipſius ſacramenti, vt n. 2. huius capitis diximus. ita expreſſe docet Soarius *t. 3. in 3. p. dicta diſputatione 59. ſectione 2. §. ſecundo colligitur.*

16. Aptiſſime ergo poſuit Chriſtus verbum *eſt*, in ipſa forma & conſecratione Euchariſtiæ; & ſic loco illius nullum aliud poteſt apponi, in quo valida fiat conſecratio: vnde ſi ita dicatur, *Hoc ſit, fiat*, vel *fit*, vel *fiet*. aut ita, *conſecro*, vel *conficio corpus meum ex pane*. mutatio erit eſſentialis, & non fiet ſacramentum: ita Soarius *allegatus §. dico ſecundo, & §. vnde vltimo infero*, & Henriquez *libro octauo de Euchariſtia, capite decimoſexto, numero ſecundo*, & quos ibi citat in margine. & ratio eſt, quia hæc plane verba non ſignificant ſacramentum & corpus Domini in facto eſſe ſed in fieri. Chriſtus autem inſtituit hoc ſacramentum non in fieri, ſed in facto eſſe, & quia panis non fit corpus, ſed ex pane fit corpus Domini, & ſic propoſitio eſſet falſa: ſicut in creatione hæc etiam falſa eſt, *non ens fit ens, aut eſt ens*; & ideo numquam concedendæ: hæc autem vera: *Ex non ente fit ens*; & ideo hæc propoſitio non eſt vera, neque etiam eſt concedenda, *panis eſt corpus Chriſti*: hæc autem vera eſt, *ex pane fit corpus Chriſti.* Et in conuerſione naturali, hæc etiam eſt falſa, *aer eſt ignis*, hæc autem vera: *ex aere fit ignis*, vt late probat D. Thomas 3. *part. queſtion. 75. articulo primo & ſecundo*, & eius aſſeclæ *ibidem*. quem omnino vide. Non valet etiam conſecratio ſi ablato ac dempto *eſt*, dicat Sacerdos *Hoc corpus meum accipite & comedite*, quia illud *eſt*, eſt de eſſentia formæ, vt numero 2. initio huius capitis diximus, & expreſſe docet Henriquez *dicto libr. 8. de Euchariſtia cap. 16. numer. 2.* vnde errat Eraſmus 1. *Corinth.* 11. & falſo contra communem ſenſum totius Eccleſiæ ſignificat, Chriſtum Dominum ita conſecraſſe, & in Græco ita legi, non enim ita eſt; & ſufficit vt id ſit contra communem ſenſum Eccleſiæ, vt error Eraſmi damnetur, reprobeturque; quare ſententia Eraſmi erronea eſt, vt cum Henrico docet etiam Soarius §. *vnde infero.*

17. Iam diximus probauimuſque initio huius capitis dicto numer. 2. illud *enim* non eſſe de eſſentia formæ Euchariſtiæ, nec Chriſtū in conſecratione illud dixiſſe, eſſe tamen de præcepto Eccleſiæ; quare qui illud in conſecratione ſcienter omiſerit, vel per contemptum, peccabit quidem mortaliter contra præceptum Eccleſiæ, ſacrilegiumque committet, quia minus decenter conſecrabit, vt etiam probauimus num. 10. valide tamen conſecrabit, probationes non ſunt iterum repetendæ, ne actum agamus.

18. Valet quidem conſecratio, & ſacramentum efficitur, licet grauiter peccet, ſi quis Sacerdos ita dicat: *Hoc eſt corpus meum*; vel, *Hic eſt corpus meus*; aut, *Hoc eſt corpus meus.* Sicut etiam valet hæc forma Baptiſmi, *Ego te baptizo in nomine Patria & filia*, & c. & hæc forma abſolutionis, *Abſoluo tibi.* ratio eſt, quia hæc mutatio eſt accidentalis, & retinetur idem ſenſus, & ſignificatio verborum, licet error committatur contra Grammaticam. Sic docent communiter Doctores, Soarius *tomo tertio, in 3. part. diſputatione 59. ſection. 2. § ſecundo colligitur.* & Henriquez *libro octauo de Euchariſtia capite decimo ſexto numero ſecundo*, Sotus *in quarto diſtinctione prima quæſtione prima*, & recentiores omnes. Hæc forma valida eſt, & valide in ea conſecratur, iuxta Soarium allegatum §. *vnde infero. Hoc contentum ſub his ſpeciebus eſt corpus meum*; quia licet aliqua addantur, manet tamen vera, & ſubſtantialis forma omnium verborum conſecrationis: ſic Græci formæ eſſentiali aliquid addunt, dicunt enim illa verba, *quod pro vobis traditur in remiſſionem peccatorum*, pertinere etiam ad eſſentiam cōſecrationis, & tamen valide conſecrant, vt Doctores omnes fatentur: & falluntur Græci, quia ex vſu Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, & ex Matthæo & Marco Euangeliſtis, vt ſupra diximus, conſtat Chriſtum ea verba in conſecratione panis non addidiſſe. Non valet vero hæc forma, nec in ea ſacramentum fit: *Hoc quod eſt panis eſt corpus Chriſti*; quia panis non eſt corpus Chriſti, & hæc eſt falſa & hæretica, *panis eſt corpus Chriſti*; ſed ex pane fit corpus Chriſti, vt diximus n. 16. & non valere eam formam docet Soarius allegatus *dicto §. vnde infero.*

Quid autem de hac forma, *Hæc eſt caro mea?* 19.
Certe quidam dicunt valere eam formam, & valide in ea conſecrari, licet non licite. ita docet Henriquez *libro octauo de Euchariſtia capite decimo ſexto numero ſecundo, ad marginem litera* O. imo D. Cyprianus in ſermone de cœna Domini ex Ioanne 6. vbi Chriſtus dicit, *Caro mea vere eſt cibus*, docet Chriſtum Dominum ſic conſecraſſe, *Hæc eſt caro mea*, & id colligit etiam Claud. *in repet. 7. capite quinto*, ex D. Auguſtino *ſermone 78. de verbis Domini*, & Henriquez affirmat, hanc eſſe communem opinionem Theologorum. Negant tamen hanc formam eſſe validam Gabriel *lectione 28. in canone*, & Alexander *quæſtione trigeſima tertia, memb. 3. articulo tertio*, quaſi caro non ſignificet idem quod corpus, falſo tamen, quia caro etiam includit oſſa & partes heterogeneas, & corpus dicitur caro & homo caro, & caro diſtinguitur etiam contra ſanguinem ſeorſim conſecratum, ſicut diſtinguitur corpus. Soarius *citatus §. dico tertio*, in opinionem Gabrielis inclinat, ſed fundamenta Henrici videntur mihi ſolida & bona.

Circa hanc formam, *Hic cibus eſt corpus meum*, variant quoque autores. Soarius *tomo citato 3. in 3. p. diſp. 59. ſect. 2. §. ſecundo colligitur*, affirmat eſſe ſufficientiſſimam, & valere ſicut hæc valet, inquit, *Hæc res eſt corpus meum.* Henriquez vero loco proxime citato, aſſerit non valere: credo tamen veram eſſe opinionem Soarij, quia hic cibus & hæc res ſupponit pro ſpeciebus conſecratis panis, & vini, ſub quibus eſt corpꝰ Domini, & quia hic cibus, & hæc res non mutant communem ſenſum, in quo à Chriſto Domino dicta fuerunt illa verba, *Hoc eſt corpus meum*; tandem, quia ſicut valet iſta forma, *Hic eſt corpus meum*, quia non mutat ſenſum communem, licet iuxta regulas Grammaticæ mala ſit, vt ſupra diximus n. 14. ita etiam validæ erunt iſtiuſmodi formæ, *Hic cibus eſt corpus meum*, &, *Hæc res eſt corpus meū.* Si autem dicatur, *Hæc eſt ſubſtantia mea*, affirmat Soarius *citatus §. ex quo tandem*, eſſe mutationem eſſentialem, & non fieri in ea validum ſacramentū, quia terminus ille, *ſubſtantia*, non ſignificat id quod virtute verborum conficitur, ſed eſt valde communis, ita vt, etiam ratione ſanguinis, & ratione animæ, dici potuiſſet, *Hæc eſt ſubſtantia mea.* Si dicatur, *Hic eſt cibus meus*, credo non fieri etiam validam conſecrationem, quia terminus ille *cibus*,

Digitized by Google

eſt etiam valde communis, & non ſignificat corpus Domini, licet enim Chriſtus Dominus vocet corpus ſuum cibum, Ioannis 6. *Caro mea vere eſt cibus & ſanguis meus vere eſt potus*; tamen nuſquam legimus vocaſſe abſolutum cibum corpus ſuum.

21. Particula illa *meũ*, eſt de eſſentia formæ Euchariſtiæ, vnde non conſecraret, qui ita diceret, *Hoc eſt corpus*, quia nõ poteſt prædicatum illud corpus indeterminatum relinqui, aliter enim neque ex vi verborum fieret præſens corpus Chriſti, neque alia conuerſio, quia de pane vere dici, & affirmari poſſet, *Hoc eſt corpus*, quia vero Chriſtus Dominus fuit primus, qui confecit hoc ſacramentum, & illud conficiendo inſtituit, non potuit commodius verba ad ſuum corpus determinare, quã per pronomẽ *meum*: ita expreſſe docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 59. ſect. 2. §. dico quarto.* Si autem loco *meũ* dicatur, *meun.* vt faciũt Iberi, aut id fiet ex vitio linguæ, quæ illud *m*, recte pronuntiare non poteſt, vt illi faciunt, aut ex aduertentia & malitia: ſi primo modo fiat nullum erit peccatum, ſi ſecundo modo, peccatum erit mortale, valebit tamen conſecratio, quia ſemper manet verus ſenſus, & ſignificatio verborum, in qua à Chriſto Domino ea forma fuit prolata, ſicut ſupra diximus de forma Baptiſmi, in qua dicitur, *in nomine patria & filia* &c.

22. Sed quid de hac forma conſecrandi, *Hoc eſt corpus Chriſti*: *Hoc eſt enim corpus Chriſti.* Reſpondeo non valere, nec confici in ea ſacramentum, quia Sacerdos profert verba conſecrationis non recitatiue tantũ, ſed ſignificatiue etiam, & primario in perſona Chriſti Domini: cum autem illa in perſona Chriſti proferat, neceſſario debet dicere *meum*, alioqui ſignificabitur non proprium corpus Chriſti, ſed corpus alicuius tertij, vnde licet prædicta forma, *Hoc eſt corpus Chriſti*, videatur eandẽ rẽ ſignificare in re q̃ ſignificant illa, *Hoc eſt corpus meum*, tamen in modo ſignificandi longe diuerſum ſenſum efficit, cum ad eius veritatem neceſſe ſit vt Sacerdos ea proferat in perſona Chriſti, vt dixi, & ſic docendo in perſona Chriſti, *Hoc eſt corpus Chriſti*, videtur ſignificare corpus alicuius tertij, non proximi. ita docẽt communiter Doctores, Henriquez *libr. 8 de Euchariſt. capit. 16. numer. ſecundo.* D. Thom. *in 4. diſtinct. 8. quaſtion. 2. articul. 1. quaſtiunc. 4. ad 4* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 59. ſection. 2. fine.* Nec obiicias id quod tenet Soarius allegatus, ſcilicet hanc formam eſſe validam, ſed non licitam & in ea verum confici ſacramentum, *Hoc contentum ſub his ſpeciebus eſt corpus Chriſti*, quia de hac re valde dubito, cum in modo ſignificandi quando Sacerdos ea verba profert, in perſona Chriſti videatur ſignificare corpus alicuius tertiæ perſonæ, non ſuũ proprium, & ideo nunquam potui probare opinionem Soarij in ea re: vera tamen eſſet ea forma conſecrandi, ſi Sacerdos in propria perſona, non Chriſti, conſecraret.

23. Ad finem huius capitis animaduertendum eſt, quod quando Theologi, & Doctores paſſim dicunt verba conſecrationis debere eſſe talia, vt ſignificent conuerſionem panis in corpus Domini, non eſſe id intelligendum, vt ſignificent hanc cõuerſionem expreſſe, & formaliter in fieri, quia cõuerſio formaliter ſumpta dicit actionem ſeu tranſitum, & nullum eſt verbum in forma conſecrationis, quod hoc formaliter ſignificet; intelligendum ergo eſt ſignificare hanc conuerſionem virtualiter & quaſi in actu exercito, nam affirmando hoc eſſe aliud quam antea erat, virtute affirmatur factam eſſe conuerſionem vnius in aliud, & hic eſt ſenſus Concilij Tridentini *ſeſſ. 13. cap. 4.* dum ait: *Per conſecrationem panis, & vini conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam ſanguinis eius.* quæ conuerſio conuenienter & proprie à ſancta Catholica Eccleſia tranſſubſtantiatio eſt appellata, & ſic hanc conuerſionem explicat Soarius *dicto tomo tertio, in tertiam part. diſputat. 59. ſect. 2. § ex his intelligitur.*

Sequebatur, vt de alia parte tituli ageremus, an ſcilicet Summus Pontifex poſſit diſpenſare, vt duplici ſpecie communicent fideles, & præcepto in vtraque ſpecie de Euchariſtia ſemel in anno tempore Paſchatis ſuſcipienda ſatisfaciant, vel in vna tantũ ſacramentũ fiat: ſed quia hæc dubia manẽt reſoluta in tractatu primi mãdati ac præcepti ſanctæ Matris Eccleſiæ *li. 3. c. 5. n. 6* ideo illis, ne actum agamus, ſuperſedemus: ibi enim id affirmatiue reſoluimus cum grauiſſimis Doctoribus, cum Azorio *tomo 1. inſt. moral. libr. 10. cap. 19. quaſt. 2. § tertium an Pontificis authoritate, ad finem.* & Henrico *lib. 8. de Euch. cap. decimotertio initio*, & cum multis aliis, quos citant. 14

CAPVT VII.

Quæ ſit eſſentialis, ac vera forma conſecrationis ſanguinis Chriſti.

SVMMARIVM.

Quæ ſit forma eſſentiali conſecrationis Chriſti calicis: refertur opinio prima aſſerens, eſſe omnia verba quibus modo vtitur Eccleſia. n. 1.

Qui non audeant huic opinioni contradicere. n. 2.

Explicatur vera ſententia affirmans ſolum hæc verba eſſe de eſſentia formæ: Hic eſt calix ſanguinis mei, *vel*, Hic eſt ſanguis meus. num. 3.

Omnia verba quibus vtitur Eccleſia ſunt de neceſſitate præcepti, non ſacramenti. num. 4.

Illa verba, Noui, & æterni teſtamenti, *vſque ad illa incluſiue*, in remiſsionem peccatorum, *ſunt de precepto Eccleſiæ.* num. 5.

Aduerbiũ enim *eſt de precepto Eccleſiæ, non de eſſentia.* ibid.

Quo ſenſu hic accipiatur teſtamentum. num. 6.

Quare dicatur nouum. ibid.

Quare æternum, *quare* myſterium fidei. ibid.

An hæc forma ſit ſufficiens, Hic eſt calix nouum teſtamentum in meo ſanguine. num. 7.

An ſit peccatum in ea conſecrare. ibid.

Neceſſe eſt vt in forma eſſentiali ſignificetur paſſio Chriſti & in quibus verbis id fiat. num. 8.

An valide mutari, & tranſponi poſſint verba conſecrationis. num. 9.

Quid ſi loco pronominis hic *ponatur* hoc, *vel* hæc *vel* hunc, &c. nu. 10.

An verbum eſt *ſit de eſſentia formæ.* ibid.

Quid de aduerbio enim. ibid.

Quid ſi loco calicis ponatur vas, poculũ, *aut* potus. n. 11.

Quid ſi loco ſanguinis dicatur ſanguinem, *vel* ſanguini *vel* ſanguino. n. 12.

Quid ſi loco mei *dicatur* Chriſti. ibid.

Quid ſi dicatur vinum. n. 13.

Quid ſi loco mei *dicatur* meum, *aut* meo, *aut* Chriſti. n. 12.

In quibus verbis Chriſtus conſecrauit. n. 14.

Quare forma eſſentiali Eccleſia addiderit alia verba. n. 15. & 16.

An

An forma eſſentialis, & collocatio verborum illius, patiatur aliquam tranſpoſitionem in verbis. n.17.

1. TRia nobis explicanda ſunt in hoc capite. Primum eſt, quæ verba ſint de eſſentia formæ cõſecrationis ſanguinis Chriſti: ſecundum, quæ ſit eorum ratio, & quæ ſit forma conſueta Eccleſiæ: tertium quare verbis eſſenti[a]libus cõſecrationis ſanguinis adiuncta ſint alia non eſſentialia. Primo igitur circa illud primum punctum, quæ ſint verba de eſſentia formæ conſecrationis ſanguinis, variant Doctores. Paludanus *in 4. diſtinct. 8. quæſt. 3. artic. 2.* & Capreolus *quæſt. 1. articul. 3. concluſ. 6.* exiſtimant omnia verba quibus Eccleſia vtitur in conſecratione calicis, vſque ad illa, *hæc quotieſcunque feceritis* excluſiue eſſe de eſſentia ſacramenti, quam opinionem ſequitur Richardus *in eadem 4. quæſtion. 8. articul. 3. concluſ. 2.* Argentinas *ibidem.* D. Anton. *3. part. titulo 13. capit. 15. §. 4.* Syluester *verbo Euchar. 1. quæſtio. 6.* Armilla *verbo Euchar. numer. 14.* Vigueriu*s in inſtit. capit. 19.* Petrus Soto *lect. 2. de Eucharist.* Innocentius III. *capit. cum Mathæ, de celebrat. Miſſarum*, videtur in hanc partem inclinare, & Heruæus *in 4. diſtinct. 10. quæſt. 2.* & contendunt eſſe de mente D. Thomæ *quæſt. 78. artic. 3. in 3. part. in corpore, & in ſolutione ad ſecundum, & in 4. diſtinct. 8. quæſt. 2. artic. 2. quæſtiunc. 1.* nam in his duobus locis aperte docet D. Thomas prædicta verba conſueta Eccleſiæ eſſe de ſubſtantia conſecrationis ſanguinis: ſed Scotus infra citãdus, & quidam alij explicant Diuum Thomam, & bene, & aiunt Diuum Thomam dixiſſe omnia illa verba eſſe de ſubſtantia formæ conſecrationis ſanguinis, non tamen de eſſentia illius: quaſi diceret eſſe de ſubſtantia integrali, ſeu de integritate ſubſtantiali ipſius formę, non tamen de eſſentia illius, quia multa ſunt de ſubſtantiali integritate alicuius rei, quæ non ſunt de eſſentia illius: ſicut in homine brachium, pes, oculus, & partes integrales ſunt de ſubſtantiali integritate ipſius, non tamen ſunt de eſſentia, vt patet. Probant præcitati Doctores ſuam ſententiam ex vſu Eccleſiæ Latinæ, ex traditione Apoſtolorum emanante, & quia ea omnia verba notantur in omnibus Miſſalibus Romanis litteris maiuſculis, aureis, vel rubris, quaſi eſſentialia. Probant etiam ex ritu & modo Eccleſię Romanę, quia Sacerdos eodem modo tenendo calicem in manibus hæc omnia verba profert, ita dicendo: *Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui & æterni teſtamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, ergo omnia illa ſunt de eſſentia huius formæ, & ideo omnia, vt dixi, eiſdem characteribus maiuſculis adnotantur. Probant adhuc rationibus, quia omnia illa verba efficiunt vnam, & integram propoſitionem, & omnia ſunt determinatio prædicati, & ideo donec illa omnia pronuntientur, non eſt abſoluta propoſitio; ergo omnia illa pertinent ad eſſentiã propoſitionis, & conſecrationis. Tandem probant, quia hoc ſacramentum eſt repræſentatio paſſionis Chriſti; ergo debuit ſaltem in forma ſanguinis exprimi prædicta paſſio: exprimitur autem ſatis in illis verbis, *Qui pro vobis, & multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; ergo illa ſunt de eſſentia ſacramenti, & de eſſentia formæ illius: ita ſe habet hæc ſententia.

2. Scotus *in 4. diſtinct. 8. quæſt. 2. artic. 2.* & Marſilius *ibidem quæſt. 6. artic. 1.* dubitant & non audent contradicere huic opinioni, tamen magis inclinant in hoc quod non ſint omnia verba hæc de eſſentia formæ conſecrationis ſanguinis. Gabriel *in 4. diſt. 9. quæſt. 2. & lectione 53. in canone* rem ſub dubio relinquit. Durandus *in eodem 4. diſtinct. 8. quæſt. 2.* & Alenſis *4. p. quæſt. 33. memb. 3. art. 2. & 3.* affirmant non eſſe hæc omnia verba de eſſentia formæ.

Vera ergo ſententia docet primo, ſolum hæc verba præciſe eſſe de eſſentia ſacramenti, *Hic eſt calix ſanguinis mei*; vel hæc: *Hic eſt ſanguis meus*, & alia æquiualentia. ita docent Alenſis & Durandus modo citati, D. Bonauent. *dicta diſtinct.* 8. Albertus Magnus *lib. de ſacrificio Miſſæ cap. vltimo* Caietanus *3. part. quæſt. 78. artic. 1.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 6. ſect. 1. initio.* vbi dicit certam fidem eſſe, eſſe huiuſmodi verba de eſſentia huius ſacramenti. Toletus *lib. 2. Summæ cap. 26.* Henriquez *lib. 8. de Euchar. c. 17.* & alij multi, quos citat Soarius ex Patribus. idem docet D. Chryſoſt. *homilia de proditione Iudæ.* Cyprianus *ſermone de cœna Domini.* Iuſtinus *apologia 2. in fine.* Damaſcenus *lib. 4. cap. 15.* Emiſſenus *in cap. quia corpus de conſecrat. diſtinct. 2.* & alij paſſim. Probatur primo, quia cum formæ ſacramentorum efficiant id, quod ſignificant, illa erit forma eſſentialis huius ſacramenti, per quam ſignificatur id quod in ſacramento efficitur, ſed per illa verba ſola, ſignificatur conuerſio vini in ſanguinem Chriſti, quæ efficitur in hoc ſacramento; ergo illa ſola verba ſunt, eſſentialis forma. Nec contra hoc valet ſolutio Paludani pro prima ſententia num. 1. allegati, affirmantis etiam his verbis ſolis, *Ego te baptizo*, ſignificari effectum baptiſmi, quia eſt ablutio, & tamen illa ſola non eſſe eſſentialem formam, ſed neceſſario addenda eſſe alia: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*; non valet, inquam, quia cum baptiſmus ſit profeſſio fidei, & confirmatio corroborans fidem, inuocatio Trinitatis in eo eſt de eſſentia formæ. Probatur ſecundo, quia verba quibus vinum conſecratur non ſunt minoris efficaciæ, quã verba quibus conſecratur hoſtia, ſed per illa tantum verba *Hoc eſt corpus meum*, non addendo, *quod pro vobis tradetur*, vere conſecratur hoſtia. vt patet ex vſu Eccleſiæ; ergo per illa tantum, *Hic eſt ſanguis meus*, vel *Hic eſt calix ſanguinis mei*; vere conſecratur vinum. Tertio probatur, quia Græci vere conficiunt ſacramentum Euchariſtię, nunquam enim hactenus ab Eccleſia Romana huius erroris fuerunt notati, ſed in conſecratione vini hæc quatuor verba omittunt, ſcilicet *calix*, *æterni*, *myſterium fidei*, & ſolum his verbis conſecrant, *Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; ergo non omnia illa verba, quibus modo vtitur Eccleſia, pertinent ad eſſentiam: & hoc eſt validiſſimum argumentum. Solutio vero Capreoli *in 4. diſtinct. 8. quæſt. 1. artic. 3.* quod ſcilicet Græci habent à ſede Apoſtolica diſpenſationem ad ita conſecrandum, omiſſis aliquibus verbis eſſentialibus, illis ſcilicet quatuor ſupradictis, eſt voluntarie dicta effictaque; nam Eccleſia ſupra formas eſſentiales ſacramentorum non poteſt diſpenſare. Et ſolutio Paludani numero 1. allegati, dicentis Græcos non conſecrare; omnino falſa eſt, quia profecto non tolerarentur ab Eccleſia Latina, nec vnquam adhuc de errore fuerunt notati. 3.

Docet etiam ſecundo hæc opinio quæ eſt vera & indubitata, omnia iſta verba quibus Eccleſia vtitur: *Hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui & æterni teſtamenti, myſterium fidei, quod pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; eſſe de neceſſitate præcepti Eccleſiæ, ita vt qui aliquod verbum illorum, vel per contemptum, vel ſcienter, vel voluntarie omiſerit, mortaliter peccet, ſacramentum 4.

tamen efficiat, modò non omittat aliquod ex illis, quæ pertinent ad eſſentialem formam, quia tunc mortaliter peccabit, ſed non efficiet ſacramentum. Et ratio ob quam peccet mortaliter, multiplex eſt: primo, quia faceret contra intentionem Eccleſiæ, intendit enim Eccleſia per omnia illa verba integram conſecrationem facere, licet non eſſentialem: Secundo, quia exponit ſe periculo non conſecrandi, ſi forte verbum aliquod omiſerit ad eſſentialem formam ſpectans: exponere autem ſe huic periculo, peccatum mortale eſt, & quamuis nullum verbum ad eſſentialem formam omittat, mortaliter peccat, quia frangit præceptum Eccleſiæ in re graui, per continuam, & inuiolabilem traditionem, obſeruationemque à tempore Apoſtolorum obſeruatam, & ad poſteros demandatam: tertio, quia omnia iſta verba, quibus modo vtitur Eccleſia in forma conſecrationis, dixit Chriſtus Dominus in vltima cœna, tamquam pertinentia ad integritatem ſacramenti, vt probabimus num. 15. quare Eccleſia ante conſecrationem calicis dicit ea Chriſtum dixiſſe, vt patet ex illis verbis: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt accipiens & hunc præclarum calicem in ſanctas, ac venerabiles manus ſuas. idem tibi gratias agens benedixit, deditque diſcipulis ſuis, dicens. Hic eſt enim*, &c. vſque ad illa verba, *Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; ergo omittendo ea verba quæ Chriſtus in hac conſecratione dixit, mortaliter peccabitur.

5. Ex dictis ſequitur, illa verba, *Noui, & æterni teſtamenti myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur*, quæ ſequuntur poſt formam eſſentialem, non eſſe de eſſentia ſacramenti, vſque ad illa incluſiue *in remiſſionem peccatorum*; eſſe tamen de præcepto Eccleſiæ: ſequitur etiam illud *enim, hic eſt enim*, ſimiliter non eſſe de eſſentia ſacramenti, ſed tantum de præcepto, & peccare mortaliter qui illud ſcienter omiſerit. Sequitur tertio, illa verba antecedentia, quæ in canone Miſſæ, ante conſecrationem dicuntur, & ita habent: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt, accipiens & hunc præclarum calicem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas, idem tibi gratias agens benedixit, deditque diſcipulis ſuis, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes*; non eſſe de eſſentia formæ, ſed partim eſſe de præcepto, partim de conſuetudine & ceremonia Eccleſiæ: illa ſunt de præcepto, quia ſunt dicta à Chriſto Domino, *Accipite & bibite ex eo omnes*; reliqua de more Eccleſiæ, & conſuetudine, & ſimiliter peccabit mortaliter, qui illa vel partem illorum, ſcienter, & voluntarie omiſerit, quia omittit conſuetudinem, & ceremoniam Eccleſiæ in re graui.

6. Circa particulam illam, *noui teſtamenti*, quæ in forma conſueta Eccleſiæ apponitur, notandum eſt, Teſtamentum duobus modis ſumi: vel pro ipſa Scriptura, in qua mandatum, ac voluntas teſtatoris continetur, & iuxta hunc ſenſum Scriptura ſacra dicitur teſtamentum vetus, & teſtamentum nouum: vel pro ipſa promiſſione nouæ hæreditatis factæ à teſtatore, qua acceptione vtitur D. Paulus *ad Hebræos* 9. dum ait, *vt morte intercedente repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt æternæ hæreditatis*. &c. Et hoc modo pro iſta promiſſione accipitur teſtamentum in forma ſacramenti huius. Eſt igitur ſanguis Chriſti noui, & æterni teſtamenti ſanguis, id eſt, legitima confirmatio ſuæ promiſſionis cœleſtis hæreditatis: niſi enim bonorum teſtatio, atque diſtributio per mortem teſtatoris confirmetur, ſtabilis non manet, ſiquidem à teſtatore, dum viuit, poteſt immutari. Vnde teſtamentum, vt vim habeat, & æternum, id eſt, immutabile ſit neceſſe eſt, vt mors teſtatoris intercedat, vt ait D. Paulus *ad Hebræos* 9. vbi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe eſt teſtatoris intercedat, teſtamentum enim in mortuis confirmatū eſt, alioqui non valet dum viuit, qui teſtatus eſt. Et ideo dicitur *teſtamentum æternum*, quia immobile, & irreuocabile poſt mortem redemptoris factum eſt. Dicitur *nouum*, id eſt, vltimum, poſt vetus, quomodo dies vltima dicitur nouiſſima. dicitur etiam *nouum & æternum*, quia noua, & æterna promittit, ad differentiam veteris teſtamenti, quod bona temporalia primario promittebat. dicitur *myſterium fidei*, quia fuit vnum ex præcipuis myſteriis fidei infuſæ redemptoris noſtri, id eſt, obiectum ſecretiſſimū, & res ſub ſacramento latens ſola fide cognoſcibilis. *Qui pro vobis, & pro multis effundetur*, id eſt, pro vobis Apoſtolis, & pro multis electis per vos conuertendis, quoad efficaciam effundetur; id eſt, effuſus eſt: nam quoad ſufficientiam pro omnibus fuit effuſus. Lege Gabrielem *in canonem lect.* 53.

Diximus in ſecunda opinione, quam ſecuti 7.
fuimus, n. 3. explicata, hanc eſſe formam eſſentialē huius ſacramenti, *Hic eſt calix ſanguinis mei*: vel hæc *Hic eſt ſanguis meus*, vel aliam æquiualentē formam, velut hanc, *Hic eſt calix nouum teſtamentū in meo ſanguine*; & hanc formam verborum ponit D. Lucas *c. 22. ſui Euangelij* adiunctis aliis verbis, quæ, vt dixi, non ſunt de eſſentia formæ, his nempe, *qui pro vobis effundetur*, ſed ſunt de pręcepto Eccleſię, vt probatū manet. nam ad conſecrationē ſanguinis, ſatis ſunt verba quæ ab vnoquoque Euangeliſta pro forma ſacramenti traduntur, cum omnia ſint æquiualentia, vt optime docet Henriquez *libr. 8. de Euch. cap.* 17. *n.* 3. & Scotus *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 2. Gabriel *in* 4. *diſt.* 9. *q.* 3. *a.* 2. *& lect.* 15. *&* 53. *in canone*, & approbant prædictam formam, qua vtuntur D. Lucas, & D. Paulus cum quibus etiam conſentit Soarius *to.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 60. *ſect.* 7. *in fine* & hac forma verborum poſita à D. Luca diu vſa eſt Hiſpania, teſtāte Henriq. *in Miſſali Moſarabico* (de quo miraculum ingens accidit, vt in incendio, magno igne non combureretur, cæteris incendio abſumptis) edito à D. Iſidoro Hiſpalenſi Archiepiſcopo; & D. Paulus 1. *Corinth.* 11. hac etiam forma vtitur, qua D. Lucas vſus eſt, *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine*. nam, quæ ſequuntur, *hoc facite in meam commemorationem*, cum pertineant ad vſum ſacramenti, non ſunt de eſſentia illius: & D. Paulus *ibidem* teſtatur ſe tradere circa hoc myſterium ſacramentum & ſacrificium, quę à Domino accepit, *Ego enim tradidi vobis quæ à Domino accepi, quoniam Dominus IESVS in qua nocte tradebatur accepit calicem*, &c. Et quia D. Lucas Pauli comes fuit, ideo, vt notant graues Doctores, illius verbis vtitur. vnde Sotus *in* 4 *diſt.* 11. *q.* 1 *a.* 1. Richardus *a.* 3. *q.* 2. *ad* 1. & Marſil. *q* 6. *a.* 1. generatim dicunt ſufficere verba Pauli, dicentis, & atteſtantis ſe tradere quæ accepit à Domino. Si tamen aliquis hodie verbis Pauli & Lucæ conſecrare voluerit, peccabit quidem mortaliter, non quia non efficiet ſacramentum, cum ea verba ſufficiant ad ſacramenti confectionem, ſed quia contra conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ nouum ritum conſecrandi introducit.

Cum autem Patres, Theologi, & Doctores paſ- 8.
ſim dicunt præter hæc verba, in quibus forma eſſentialis ſacramenti continetur ex more Eccleſiæ Romanæ, Catholicæ, & Apoſtolicæ: *Hic eſt calix ſanguinis*

ſanguinis mei, ex neceſſitate apponenda, addendaq; eſſe alia verba, quæ ſignificent expreſſe effectum paſſionis Chriſti, & huius ſacramenti, intelligendi ſunt de neceſſitate præcepti, non ſacramenti nec ſacrificij. Et certe in forma qua vtitur Eccleſia Romana, ſatis hic effectus videtur explicari in voce *noui teſtamenti*, quod morte Chriſti noui teſtatoris confirmatum eſt, & quo nobis ius ad gloriam, & hæreditatem cœleſtem iuxta repromiſſionem ſuā conceſſit: & in voce etiam, *qui pro vobis & pro multis effundetur*, & propter hanc expreſſam ſignificationem mortis & paſſionis Chriſti Græci in conſecratione panis his verbis vtuntur, *Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur*; ſed cum illa ſignificatio non ſit de neceſſitate ſacramenti, ſed tantum de neceſſitate præcepti, ideo illa verba quæ in conſecratione panis addunt, *quod pro vobis tradetur*, ad eſſentiam formæ non pertinent, & in hoc error illorum conſiſtit quia putant eſſe de neceſſitate ſacramenti, cum tamen reuera non ſint, vt probauimus *numer.* 3.

9. Ex dictis ſequitur, poſſe dari tranſmutationem in verbis eſſentialibus conſecrationis ſanguinis, quæ non mutent eſſentiam formæ, & ſub qua tranſmutatione verborum maneat verum ſacramentum ſanguinis, vt diximus etiam cap. præced. num. vndecimo: dum enim manet idem formæ ſenſus, nihil impedit, ſi multis aut paucis verbis, aut etiam tranſmutatis, eadem ipſa forma explicetur, quamuis ſemper peccatum committatur in tranſmutatione verborum, propter periculum cui ſe exponit non conſecrandi, & nouum ritum, quem abſque authoritate in re graui introducit, excuſabunt tamen ab eo peccato inaduertentia, & ignorantia, ſicut & in cæteris præceptis excuſant. videamus ergo ſingula verba.

10. *Hic.* loco huius pronominis ſi ponatur *hoc*, aut *hæc*, & mutetur genus, non impeditur vera conſecratio, quamuis ſemper propter conſuetudinem Eccleſiæ, peccatum ſacrilegij eſſet talem mutationem facere: ita docet expreſſe Franciſcus Soarius *tom.3.in 3.part.diſp.6 0.ſect.2.initio* & patet ex his quę diximus *c. præced. num.* 4. licet enim hæc mutatio ſit contra regulas Grammaticæ, non mutat tamen ſenſum formæ, & oſtendit materiam præſentem, quæ conſecratur; & quia ſi in aliquo idiomate ſanguis eſſet genus neutrum, aut fœmineum ſortitus, valeret ea conſecratio. Verbum *eſt*, eſt de eſſentia formæ, & loco illius nullum aliud verbum conuenientius apponi poteſt, vnde ſi quodcunque aliud apponatur, qualecumque ſit illud, non conficietur ſacramentum. ita idem Soarius *modo allegatus*, & Henriq. *lib.8.de Euch.c.16.n.2.* rationes vide *c. præced. num.* 16. quæ enim ibi dicta ſunt, pro forma conſecrationis panis in verbo *eſt*, hic etiam pari ratione militant. *Enim.* iam ſatis explicauimus nu. 3. huius capitis, hoc aduerbium *enim* non eſſe de eſſentiali forma huius ſacramenti, ſicut non eſt etiam de forma eſſentiali conſecrationis panis, quamuis ſit de præcepto Eccleſiæ, & id ſatis probatum manet *nu. citato, & in cap. præced. nu.* 17. nam omnes Doctores, qui dicunt hanc ſolam eſſe formam eſſentialem huius ſacramenti, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, quos n. 3. huius capitis videre poteris, conſequenter dicunt illud *enim* non eſſe de neceſſitate ſacramenti, eſſe tamen de neceſſitate præcepti Eccleſiæ.

11. *Calix ſanguinis.* loco horum verborum poni poteſt in recto caſu *ſanguis*, dicendo, *Hic eſt ſanguis meus*; ſicut D. Matthæus *cap.* 26. & Marcus 14. dixerunt, quia in his verbis ſufficientiſſime ſignificatur conuerſio vini in ſanguinem Chriſti. Quocirca non immerito dubitabitur cur Eccleſia Latina, prætermiſſa hac forma Marci & Matthæi, quæ clarior eſt, quam illa qua modo vtitur, *Hic eſt enim calix ſanguinis mei*, iſtam elegerit? Et breuiter reſpondeo ſufficientiſſimam eſſe Romanæ Eccleſiæ authoritatem, vt credamus conuenientiſſimum fuiſſe vti his verbis; præterea D. Paulus 1. *Cor.* 11. & Lucas *c.* 22. nomen *calix*, & nomen *ſanguis* appoſuerunt. *ſanguis* quidem non in recto, ſed in ſexto caſu, dicendo, *Hic eſt calix nouum teſtamentum in meo ſanguine*; & vero ſimile eſt, D. Petrum huiuſmodi verba Romanæ Eccleſiæ tradidiſſe, quia illa vox *calix ſanguinis*, proprie ſanguinem, vt potabilem ſignificat, & ita in voce ſanguinis nulla eſt metaphora. At vero vox *calix*, quamuis metaphorice poſſit exponi, vt accipiatur metonymice continens pro contento, id eſt, calix pro re contenta in calice, vt idē ſit calix ſanguinis, quod potus ſanguinis, ſeu ſanguis in calice contentus: tamen hæc metaphora eſt adeo trita, nota, & vſitata, vt omnino clara ſit, & propriæ ſignificationi æquipolleat; vnde etiam valebit hæc forma, *Hic eſt potus ſanguinis mei*, & hæc eſt communis expoſitio huius loci quam tradidit Soarius *allegatus dicto to* 3. *3.p. diſput.60. ſect.2* & D.Th. *in 4.diſt.8. & 3.p. quæſt.78. art.* 4. & D.Bonau. *eodem 4.2.p.art.1.quæſt.2.* Richardus *art.3.q.2. ad 5.* Paludanus *quæſt.1.* Gabriel *lect. 52. in canones*, D. Antonin. 3. *p.tit.13. cap.5.* §.4. Valet etiam iſta forma in qua loco calicis poneretur *vas*, aut *poculum*, aſſerendo, *Hoc eſt vas*, aut *poculum ſanguinis mei*; id eſt, continens ſanguinem meum, hæc enim locutio eundem ſenſum retinet atque illa, *Hic eſt calix ſanguinis mei*: vtitur tamen Eccleſia nomine calicis, non vaſis, aut poculi, quia locutio calicis eſt magis vſitata & accommodata modo loquendi ſacræ Scripturæ, vnde Chriſtus Dominus alibi, *Qui dederit calicem aquæ frigidæ*, &c.

Sanguinis, parum refert ad valorem ſacramenti vt dicatur *ſanguis*, vel *ſanguine*, vel *ſanguinē*, aut *ſanguini*, aut quid ſimile, peccabitur enim tunc contra regulas Grammatices, & contra reuerentiam ſacramento debitam ſi animaduertenter, & voluntarie dicatur, non tamen contra valorem ſacramenti, vt patet, cum maneat idem ſenſus in quo à Chriſto Domino dictum fuit hoc nomen. Et idem dicendum eſt, de hac voce *mei*, ſemper enim ſacramentum valebit & efficietur, ſiue dicatur *mei*, ſiue *meum*, aut *meo*, aut *mea*, cum idem ſenſus maneat, in quo à Chriſto Domino dicta fuit: ſicut ſi quis baptizat *in nomine Patria, & Filia, & Spiritua ſancti*, vt ſupra diximus, de hac voce *meum* in conſecratione corporis Domini *cap. 6. præced. num.21.* Non valebit tamen forma ſacramenti, neque ſacramentum conficietur, ſi quis loco pronominis *mei* ponat *Chriſti*, ita dicendo, *Hic eſt calix ſanguinis Chriſti*, quia cum Sacerdos proferat verba conſecrationis nomine Chriſti, & in perſona Chriſti, videtur tunc ſignificare ex modo, & vi verborum ſanguinem non eſſe ſuum proprium, ſed alicuius tertiæ perſonæ, per ea, quæ diximus *cap. præcedenti nu.22.* quæ hic etiam accommodanda erunt. 12.

Nunquam vero loco ſanguinis poni poteſt *vinum*, quia tunc non fiet ſacramentum, cum vinum non ſit ſanguis Chriſti, ſed conuertatur in Chriſti ſanguinē, ex vi verborū conſecrationis quæ in perſona Chriſti Sacerdos profert: vnde hæc propoſitio eſt falſa, *vinum eſt ſanguis Chriſti*, hæc autem vera, 13.

vinum

vinum conuertitur in ſanguinem Chriſti, aut ex vino fit ſanguis Chriſti; quare vt optime animaduertit Soar. *to.3. in 3.p. diſp.60.ſect.2.§.ſolum ergo.* cauendum hic maxime eſt ab his, qui dicunt calicem quidem ſumi metaphorice, & metonymice pro vino in eo contento, non pro ſanguine, vt ſenſus ſit, *hoc eſt vinum ſanguinis mei*, id eſt, quod conuertitur, vel conuerſum eſt in meum ſanguinem, cum in rigore falſa ſit ea propoſitio in termino prolationis verborum; quia prolata, dictaque verborum forma, tūc iam non eſt vinum, quod conuertatur in ſanguinem, ſed tantum eſt ſanguis, in quem conuerſum fuit vinum: vel, vt ſit vera ea propoſitio, neceſſario fatendum eſt, pronuntiata dictaque forma eſſentiali conſecrationis, non fuiſſe factam conuerſionem vini in ſanguinem Chriſti, quod eſt omnino falſum, & hæreticum, vt patet.

14. Sed reſtant adhuc dubia duo neceſſario explicanda. Primum eſt, in quibus verbis conſecrauerit Chriſtus Dominus: & ratio dubitandi eſt, quia Lucas 22. vtitur hac forma, *Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo.* & D. Paulus 1.*Cor.* 11. iiſdem etiam verbis vtitur, & teſtatur ibi ſe ita accepiſſe à Domino. Marcus vero *cap.*14. iſta forma vtitur, *Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti.* Mat.26. iſta: *Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti.* Ioannes hanc rem prætermiſit, quia iam erat ſatis explicata à tribus Euangeliſtis, in qua ergo forma iſtarū conſecrauit Chriſtus? Reſpondet, & optime, Doctor Franciſc. Soarius *to.3. in 3.p. diſp.60. ſect.2. §. ſed quæres.* de Chriſti facto nihil conſtare, an ipſe vſus fuerit vno vel altero dicendi modo, quia in ſacra Scriptura vterq; habetur, quanquam enim ipſe altero tantum dicendi modo vſus fuerit, tamen cum idem ſit ſenſus, ſalua hiſtoriæ veritate, potuit illius factum vtroque modo referri. veroſimile tamē eſt vſum fuiſſe verbo calicis, & ea forma verborum, qua modo vtitur Eccleſia, quia traditio Apoſtolica tot ſęculis inuiolabiliter continuata & obſeruata, hoc indicat, & perſuadet.

15. Alterum eſt, ob quam cauſam addiderit Eccleſia formæ eſſentiali conſecrationis aliquas particulas, quę non ſunt de eſſentia illius, & vtrum conuenienter eas addiderit? Reſpondeo, Eccleſiam eas addidiſſe, quia omnia illa verba, quibus illa modo vtitur in conſecratione calicis, dicta fuerunt à Chriſto Domino, licet non omnia ad eſſentiam conſecrationis pertineant, ſed illa tantum quæ hactenus diximus. & hæc eſt communis ſententia Doctorum, quam tenet D.Thom. *3.p.q.*78. *art.*3. Alenſis *4.p.q.*33. *art.*1. D.Bonau. Scotus, Paludanus, & reliqui Doctores *in* 4. *diſt.*18. Durandus *lib.4. Rational. ca.* 41. Soar. *to.3. in 3.p. diſp* 60. *ſect.3. initio.* Henriq *li.8. de Euchar. cap.17. num.2.* & Innocentius III. *cap. cum Martha, de celebrat. Miſſarum*, id aperte ſignificat, & ſolus Palatius *in 4. diſt.8.q.1.* immerito hac de re dubitat: quod etiam confirmat canon Miſſæ, illis verbis: *Similiter & calicem poſtquam cœnauit, dicens: Hic calix,* &c. vbi omnia verba ſubſequentia referuntur, vt dicta à Chriſto Domino: & ideo plane certum eſt dicta fuiſſe ea omnia verba à Chriſto Domino, quod Eccleſia teſtatur in eodem canone, & credendum eſt ita ex traditione accepiſſe. & fere omnia referuntur ab Euangeliſtis: incertum tamen eſt, an eo ordine dicta fuerint, quo ab Eccleſia modo dicuntur, quia id neque ſcriptum eſt, neque traditum, neque oportebat tradi ea verba ab Euangeliſtis ordine quo dicta ſunt à Chriſto, cum hoc ad veritatem & ſubſtantiam myſterij non referret, vt diximus.

16 Conuenientiſſime tamen fuerunt ab Eccleſia addita formæ eſſentiali conſecrationis eo modo, & ordine, quo modo dicuntur, quia in formis aliquorum ſacramentorum interdum aliqua verba adduntur ab Eccleſia ad maiorem ornatum illarū, & ad excitandam maiorem deuotionem, & reuerentiam in nobis, atque etiam ad maiorem ſignificationem expreſſionemque myſterij: vnde in forma abſolutionis adiungi ſolet inuocatio Trinitatis; & quia illa omnia ſunt verba Chriſti, & magis explicant effectum, dignitatem, & excellentiam huius ſacramenti & ſacrificij, vt recte explicat D. Thom. *3.p.q.78. art.3.* & Alenſis *ſupra artic.* 4. & ideo dicit Innocentius III. *prædicto cap. cum Martha, de celebrat. Miſſar.* licet non omnia illa verba ab Euangeliſtis referantur, referri tamen fere omnia, & cætera traditione conſtare fuiſſe dicta à Chriſto, & optime ordinata ab Eccleſia edocta à Spiritu ſancto, intellige ad maiorem reuerentiam tanti myſterij.

17. Ad finem huius capitis animaduerto id quod iam cap. præcedenti num. 11. animaduerti, ipſam etiam formam eſſentialem calicis, & ſanguinis Domini poſſe in verbis variari, & illorum collocationem ita tranſmutari, vt maneat ſemper idem ſenſus, in quo à Chriſto Domino dicta fuerunt, & tūc quidem adhuc conficietur ſacramentum valide, non tamen licite: ſi vero ipſa ita tranſmutentur, vt non maneat idem ſenſus, nec licite nec valide ſacramentum conficietur. Vide quæ diximus *dicto numero vndecimo capitis præcedentis*, & exinde omnia colliges.

LIBER

LIBER TERTIVS,

De miniſtro, & ſuſcipiente Euchariſtiam, & de præparatione competenti ad impletionem huius præcepti, & ad ſuſceptionem huius ſacramenti.

IN hoc libro nobis explicandum erit quiſnam ſit verus miniſter huius ſacramenti; an plures Sacerdotes poſſint ſimul eandem hoſtiam conſecrare; an diſpenſatio & diſtributio huius ſacramenti ad Sacerdotes ſolum ſpectet; an liceat Sacerdoti Miſſam celebranti non communicare; an Sacerdos peccator poſſit conficere hoc ſacramentum; & quid de Sacerdotibus hæreticis, ſchiſmaticis, & excommunicatis, ac degradatis: an peccent illi fideles, qui ab his communionem accipiunt; an liceat Sacerdotibus omnino à celebratione abſtinere. Hæc attinent ad miniſtrum proprium Euchariſtiæ. Circa ſuſcipientem explicabimus in hoc libro, quam diſpoſitionem debeant habere ſuſcipientes. & hæc diſpoſitio quæ in ſuſcipientibus requiritur, duplex eſt, altera ſpiritualis, altera corporalis, id eſt, altera quæ ad animam, altera quæ ad corpus pertinet. Ad animam quidem pertinet, vt ſuſcipiens non accedat in peccato mortali, & inprimis inquiremus, quã graue peccatum ſit indigna ſuſceptio, an conſcientiá peccati mortalis habens teneatur prius confeſſionem præmittere ſi copiam habeat confeſſarij. In quibus caſibus licitum ſit communicare ſine præuia confeſſione peccati mortalis commiſſi; an quando confeſſio præmitti non poteſt, neceſſariũ ſit habere contritionem; an qui non præmiſſa confeſſione communicat, teneatur ex iure diuino ſtatim confiteri, quamprimum poſſit, & quid de iure Eccleſiaſtico; an ille qui peccauit mortaliter, etiamſi contritus ſit, & confeſſus, teneatur communionem differre; an Sacerdos debeat denegare Euchariſtiam peccatori illam publice vel ſecreto petenti; an hoc ſacramentum dandum ſit hominibus de crimine aliquo ſuſpectis; an nocturna pollutio impediat ſuſceptionem illius, & qualis. Ad præparationem corporis pertinet, vt ſuſcipiens ſit ieiunus; an in aliquibus caſibus liceat poſt cibum & potum communicare; vtrum liceat quotidie hoc ſacramentum ſuſcipere; & alia ſimilia dubia in hoc libro tractabimus, quæ paſſim in vſu veniunt, & apud Doctores inueniuntur, omnia quidem perſtringemus, & ſi non ordinatim, vt hic ſunt propoſita, ſaltem nullum prætermittemus.

CAPVT I.

Quiſnam ſit verus miniſter huius ſacramenti; & an à ſolis Sacerdotibus Euchariſtiam poſſint fideles licite accipere, & à quibus, an ab hæreticis, ſchiſmaticis, excõmunicatis & degradatis, & an à laicis, & concubinariis atque peccatoribus.

SVMMARIVM.

Miniſter confectionis ſacramenti Euchariſtiæ eſt ſolus Sacerdos. nu. 1.

Miniſter diſtributionis ſeu collationis auctoritatiua eſt ſolus Sacerdos, actus tamen auctoritatiue diſtribuendi, & actus deferendi Euchariſtiam, & applicandi ad os alicuius, poſſunt eſſe ſeparati. nu. 2.

Soli Sacerdotes de iure diuino ex officio ſunt ordinarij miniſtri huius ſacramenti. num. 3.

Ex diſpoſitione Eccleſiæ Diaconi miniſtrare etiam poſſunt Euchariſtiam. n. 4.

Sed ex commiſſione Sacerdotum & in caſu neceſſitatis. n. 5.

An requiratur cauſa neceſſaria, vt Sacerdos vel Epiſcopus committat Diacono Euchariſtiæ diſpenſationem. n. 6.

An id poßit committi Diaconis, præſentibus aliis Sacerdotibus, qui Euchariſtiam poßint, & velint miniſtrare. num. 7.

Quid quando datur neceßitas diſpenſandi Euchariſtiam infirmo, & non adeſt Sacerdos aut Epiſcopus qui id Diacono committant, adeſt tamen Diaconus qui id poßit efficere. num. 8.

Quid ſi nec Epiſcopus nec Sacerdos, quando ſunt præſentes, ex malitia ſua nec illam dare, nec licentiam Diacono velint committere. n. 9.

An laicis & ſubdiaconis ſit licitum Euchariſtiam peſtis tempore miniſtrare. nu. 10.

Aliquis id affirmat, ſed contrarium eſt verius. nu. 11.

Licet tamen laicis Euchariſtiam è terra eleuare, ne proteratur. n. 12.

An liceat tempore peſtis Euchariſtiam in decenti loco ponere, vt inde propriis manibus vel ore ab infirmis capiatur, idem de quacunque alia infirmitate contagioſa. num. 13.

Angeli non ſunt miniſtri Euchariſtiæ niſi ex priuilegio. num. 14.

Sacerdotes hæretici, ſchiſmatici, & degradati, adhuc retinent characterem ſacerdotalem. n. 15.

Duplex eſt degradatio, realis, & verbalis, & quæ vtraque ſit. nu. 16.

An liceat Euchariſtiam accipere à Sacerdotibus hæreticis & ſchiſmaticis, refertur communis opinio negans. nu 17.

Refertur affirmans, & ponuntur circunſtantiæ, in quibus id liceat. n. 18.

An à concubinariis publicis. nu. 19.

An à Sacerdote quem ſcimus eſſe in publico peccato, remiſſiue. nu. 20.

VT distincte procedamus in hac m[illegible]ia, duo ſunt inprimis animaduertenda, alterum eſt 1.
ipſam conſecrationem, & confectionem ſacramenti: alterum vſum & collationem illius; vnde duo

duo ſunt wiuiſtri, alter eſt conſecrationis & confectionis ſacramenti, alter collationis. Miniſter cõſecrationis & confectionis ſacramenti, eſt ſolus Sacerdos, ita vt nullus alius qui careat charactere ſacerdotali, & Sacerdos non ſit, poſſit valide conſecrare, & conficere corpus, & ſanguinem Domini noſtri IESV CHRISTI, vt de fide definit Conc. Trident. *ſeſſ.23.c.1.* docens, ſacerdotiũ, ab eodem Domino Saluatore noſtro inſtitutũ eſſe, atque Apoſtolis, eorumq; ſucceſſoribus in ſacerdotio, poteſtatẽ traditã, conſecrandi offerendi, & miniſtrandi, corpus, & ſanguinẽ eius. Et ibid. can. 1. *Si quis dixerit non eſſe in nouo teſtamento ſacerdotum viſibile, & æternum, vel non eſſe poteſtatem aliquam conſecrandi, & offerendi verum corpus, & ſanguinem Domini, anathema ſit.* Et quãuis Concilium non dicat expreſſis verbis nullum alium poſſe vere & valide conſecrare, & conficere hoc ſacramentũ præter Sacerdotem, tamẽ id ſatis expreſſit, dum dixit ſacerdotium inſtitutum eſſe à Chriſto atque Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribꝰ in ſacerdotio poteſtatem traditam eſſe conſecrandi & offerendi. in quibus verbis ſatis excluduntur omnes alij, qui Sacerdotes non ſunt, & charactere ſacerdotali carent, vt patet. & quia id ſatis probauimus toto lib. 3. primi mandati, ac præcepti ſanctę Matris Eccleſiæ, in quo de ſacrificio Miſſæ egimus, idcirco amplioribus probationibus parcimus; eos qui curioſius hanc rẽ diſcuſsã velint, ad eum locũ remittentes, & ad ſacramentum ordinis, vbi hæc latius pertractantur.

2. Miniſter collationis eſt etiam Sacerdos, ſed animaduertendum eſt aliud eſſe conferre, diſtribuere, & diſpenſare hoc ſacramentum ex poteſtate: aliud vero illud tangere, deferre, aut ad os alicuius ſumentis applicare, quamuis enim hæc ordinarie in vna perſona Sacerdotis, & actione coniungantur, tamen de ſe ſeparabilia ſunt, & interdum ſeparata exiſtunt. vt optime docet Soar. *to.3. in 3.p. diſp. 72. ſect.1. § vt veritatem.* & colligitur ex Henr. *li. 8. de Euch. c.26. §.4.* quod probatur facile: primo ex prima collatione, & diſpenſatione huius ſacramenti, quæ in cœna Domini facta fuit, in qua ſolus Chriſtus ex poteſtate auctoritateque hoc ſacramentũ cõtulit, ac diſtribuit, dicẽs: *Accipite & comedite*, Matthæi, 26. at vt eſt probabilior ſententia, & ipſa verba indicant, nõ contulit ipſe, nec applicuit propria manu hoc ſacramentum ori diſcipulorũ, ſed obtulit tantum catinum, & ipſi propriis manibus ſumpſerunt cõſecratum panem ex illo: quod in calice euidentius patet, ex illis verbis Marci 14. *Et accepto calice gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes*, vbi Marcus aperte declarat Chriſtum conſecratum calicem dediſſe diſcipulis, & illos inter ſe illum diſtribuiſſe, & id liquidius adhuc patet ex illis verbis Lucæ 22. *Accipite & diuidite inter vos*: fuit ergo per proprias Apoſtolorum manus ab vno alteri datus calix. Secundo id probatur ex antiqua conſuetudine dandi hoc ſacramentum in manibus communicantium, vt ipſimet acciperent, quod interdũ in præſentia Sacerdotis fiebat, interdum autem in proprias domos illud deferebant, ibique ſumebant, vt notat Soarius allegatus; & Diaconus miniſtrans ſolenniter Sacerdoti celebranti tangit ſacra vaſa Euchariſtiam continentia: Similiter, & Papæ ſolenniter celebranti Diaconus Cardinalis miniſtrat potum ſanguinis. Ex quibus patet ſeparatam eſſe actionem diſpenſatiue ac auctoritatiue dandi & conferendi hoc ſacramentum; ab actione applicandi illud ad os ſumentis.

His notatis dubium non vulgare eſt, vtrum ſoli 3.
Sacerdotes poſſint licite hoc ſacramentũ conferre, ac de iure diſpenſare? Et breuiter ac reſolutiue reſpondeo, ex iure diuino ſolos Sacerdotes eſſe ordinarios miniſtros huius ſacramenti, proprium enim ius, & ordinaria poteſtas & auctoritas conferendi hoc ſacramentum penes illos eſt de iure diuino. & ita docet expreſſe D. Th. *in 4 diſt.13. q.1. a.3. & 3. p. q. 82. a. 3.* licet enim in hoc vltimo loco nõ addat hoc eſſe de iure diuino, tamen abſolute docet collationem huius ſacramenti ad Sacerdotes, velut adminiſtros proprios pertinere, docet etiã Rich. *in eod. 4. diſt. 13. q. 1. a. 3.* Sotus, & Ledeſma *q. 23. a. 3.* Durandus *in eodem 4. dicta diſt. 13. q. 4.* Paludan. *ibid. q. 1. a. 4.* Soar. *to. 3. in 3. part. diſp. 72. ſect. 1. § dico primo.* Toletus *li. 2. Summæ c. 28.* Henr. *li. 8. Euch. c. 54.* Sylu. *verbo Euchariſtia 3. nu. 5.* & probatur primo ex Concil. Trid. *ſeſſ. 13. c. 8.* vbi dicit ex traditione Apoſtolica emanare, vt laici à Sacerdotibus communionẽ accipiant, quia ſemper hic mos fuit in Eccleſia obſeruatus. & ex Cõcilio Rhemenſi. *c. 2. in c. peruenit, de cõſecr. diſt. 2.* vbi horrendũ & deteſtandũ ſacrilegium dicitur quod per laicos Euchariſtia ad infirmos deferatur, mittatur ve, & ex ea exaggeratione & dicendi modo colligitur id non eſſe nouam prohibitionẽ Eccleſiaſticã, ſed reprehenſionem quandam actionis iniquæ, & iuri diuino repugnantis: nam ſic concludit textus, vt presbyter per ſemetipſum infirmos communicet, *quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubiaceat.* Deinde probatur bꝰ ſ rationibus: prima, quia ſolus Sacerdos ſacrificat, & cõſecrat, & Deo offert; ergo ad illum ſolum etiam ſpectat, quæ Deo obtulit, populo miniſtrare, & eo iure quo obtulit; obtulit autem iure diuino; ergo ad eum etiã ſpectat iure diuino ſacramentum hoc populo miniſtrare. Secunda, quia actus diſpenſandi ac cõferendi ſacramentũ Euchariſtiæ eſt actus ordinis, non eſt actꝰ iuriſdictonis, vt patet ex Conc. Trid. *ſeſſ. 23. c. 1.* aſſerenti Sacerdotibus, ex vi ſacerdotalis ordinis traditam fuiſſe à Chriſto Domino poteſtatẽ conſecrandi non ſacramentũ; ergo ratione ordinis ſacerdotalis ſolis Sacerdotibus conuenit, & ad eos ſolũ ſpectat ex officio, & authoritate iure diuino hoc ſacramentum populo miniſtrare ac conferre: enimuero poteſtas ordinis ſacerdotalis ex iure diuino conuenit Sacerdotibus, & ex iure diuino etiam eſt ſufficiens ad exercendos actus circa corpus Domini: hæc autem poteſtas authoritatiue conferendi, & diſpenſandi corpus Domini prouenit ex illa; ergo intentum. Sicut enim nulli præterquã Sacerdoti data eſt poteſtas ordinis ſeu poteſtas conficiendi hoc ſacramentum iure diuino; ita etiam eodem iure diuino nulli præterquam Sacerdoti data eſt poteſtas auctoritatiue & diſpenſatiue conferendi, ac diſtribuendi illud.

Licet vero ſolis Sacerdotibus iure diuino data 4.
ſit poteſtas conferendi hoc ſacramentum ex officio authoritateque, non eſt tamen neceſſarium, vt ſemper per ſeipſos illam exequantur, imo ex diſpoſitione Eccleſiæ per alios id facere poſſunt. ita docet expreſſe Soarius *num. præced. allegatus. § dico ſecundo.* Henriq *libr. 8. Euchariſt. cap. 54.* Durandus *in 4 diſt. 13. q. 4.* D. Thom. *in eodem 4. q. 1. a. 3. quæſtiunc. 1. ad 1. eadem diſt. 13.* Ledeſma *1. 4. qu. 8. art. 4. dub. 3.* & idem D. Thom. *3. p. q. 80. a. 3.* Clemens *lib. 3. conſt. Apoſt. cap. 20.* & alij, & id facile probatur, quia olim ex diſpoſitione Eccleſiæ, dum fideles ſub vtraque ſpecie communicabant, Diaconi iuſſu Sacerdotum

miniſtra

miniſtrabant,ac cōferebant laicis per fiſtulam argenteā ſorbentibus potū ſanguinis ex calice. vt teſtatur Henriq. *dicto c.54.n.1.ad finē.* Imo & olim ex permiſſione,& diſpenſatione ipſius Eccleſiæ, vt refert Euſeb.*li.6.Hiſt.c.33.*& Niceph.*li.6.c.6.*Serapioni morituro, occupatus Sacerdos miſit hoſtiā per puerū abſentibus Sacerdote & Diacono; & communicantes olim,vt diximus *n.2. ad finē*, Euchariſtiā prius manibus accipiebant,& ſeipſos cōmunicabāt,& ſæpe etiam in domū deferebant, & domi cōmunicabant,ad quod vtebātur fœminę linteolis mūdiſſimis,quos Dominicales vocabant, non enim nuda manu accipiebant, vt patet ex Conc. Antiſiod.*c.42.& 36.*& Chriſtus Dominus prius ſacramentū inſtituit,& cōmunicauit Apoſtolos, deinde poſt eam cōmunionē, eos Sacerdotes cōſtituit. nā Conc.Trid.*ſeſſ.22.c.1.& ſeſſ.23.c. etiā* 1. dicit Chriſtū inſtituiſſe Apoſtolos ſacerdotes,& eorum in officio ſacerdotali ſucceſſores in illis verbis, *Hoc facite in meā commemorationē.* quæ verba dixit Chriſtus Dominus poſt cōmunionē Apoſtolorū: probauim⁹ autē *ſupra n.2.* Apoſtolos ſuis propriis manibus excepiſſe ex catino Euchariſtiā,& ſeipſos cōmunicaſſe, cōmunicarūt ergo ſeipſos ſuis propriis manibus laici,(caute autē aſſerit Conc.Trid. *Inſtituit Apoſtolos Sacerdotes,& eorū in officio ſacerdotali ſucceſſores;quia ſimpliciter,& abſolute Apoſtolorū ſucceſſores nō dicuntur niſi Epiſcopi,in ſacerdotio autē ſucceſſores Apoſtolorū dicuntur omnes Sacerdotes.*)& ratio eſt,quia cōfectio & collatio ſacramēti Euchariſtię, vt n.2. diximus,ſunt actiones diſtinctæ,& ſeparabiles,& ideo licet in Sacerdote conficiente & conſecrante ſeparari iure diuino nō poſſint, quia cui datur iure diuino poteſtas conficiendi Euchariſtiam, iure etiā diuino, eidē datur poteſtas,conferendi,& diſpenſandi illā authoritatiue,& ex officio; tamen nō eſt neceſſe, vt cui nō eſt data poteſtas conſecrādi, cōficiendiq; ſacramentum,ſit ſemper,& iure diuino dempta,& prohibita diſpenſatio,collatioq; illius, nā cum vſus huius ſacramenti non ſit, de eſſentia illius,ideo non repugnat, vt poſſit alicui hæc collatio committi,cui non poſſit confectio,& conſecratio illius demandari;nam ſalua ſubſtantia,& eſſentia ſacramentorū cōmiſit Chriſtus Eccleſiæ poteſtatē,mutandi, & addendi ritus circa vſum illorū,quos ſucceſſu temporū indicauerit neceſſarios, iuxta doctrinā Concilij Trid.quā tradit Soar. *to. 3. in 3.p. diſp. 72. ſect.* 1. §. *dico ſecundo.* enimuero quod hoc ſacramentū poſtquā confectū eſt diſpenſetur conferaturq; à Sacerdote, vel Diacono, nō ſpectat ad ſubſtantiā ſacramenti; nihil ergo præciſe ſtatuit in hoc ius diuinū,ſed totū commiſſum eſt diſpoſitioni Eccleſiæ, quæ hoc etiā permittere, & cōmittere poteſt laicis ad fideliū vtilitatē, interdū enim cōtingere poteſt, vt per alium,quam per presbyterum aut Diaconū hoc ſacramentū cōferatur cum debita reuerētia. Neq; obſtat id quod docet Cōc. Trid.*ſeſſ.13.c.8.* ex traditione Apoſtolica emanare, vt laici à Sacerdotibus cōmunionē accipiant, quia ſēper fuit in Eccleſia obſeruatus hic mos cōſuetudoque, nam loquitur Concilium de collatione, ac diſpenſatione authoritatiue, ac diſpenſatiue facta, & ratione ordinis; non loquitur vero de collatione,& commiſſione facta,permiſſioneq; Eccleſiæ.

5. Hæc olim in primitiua Eccleſia; at nunc ex prohibitione Eccleſiæ, ex praxi cōmuni illius, ad maiorem decentiā,ac reuerentiam ſacramenti ſoli Sacerdotes poſſunt conferre ac diſpenſare hoc ſacramentum; in caſu vero neceſſitatis id poſſunt committere tantū Diaconis, nō ſubdiaconis, nec laicis, ita docet Soar. *dicto to.3. in 3 diſp.72.ſect.1.* §. *dico tertio.* Alenſis 4.*p.q.50.memb.3.* Henriq.*lib.8.Euch.c.54. n.2.* Sylu.*verbo Euch. 3.n.5.* D. Tho.*3.p.q.82.a.3.ad* 1. Soto *in 4.diſt.13.q.1.a.5.* Ledeſma *q.23.a.3.* Palud. *in 4.diſt.13.a.4.* D.Anton. *3.p.tit.24.c.12.* §.4. Armilla *verbo Euch.* §. 5. Tabiena *verbo Communicare* §. 52. Caietanus *verbo Communio*, Summa Aſtenſis *lib. 4. tit.* 13. Bellarm.*lib. de ordine c.6.& de Diacon⁹ patet ex epiſt.1.Gelaſii Papæ c. 9.& 10.* & patebit *n.* 8. Ratio eſt, quia ſuppoſita conſuetudine quæ hodie viget in Eccleſia communicandi populum ſub vna tantum ſpecie panis, ad maiorem reuerentiam tanti ſacramenti ſpectat, vt ſolis presbyteris Euchariſtia ordinatio diſpenſetur, & vt in neceſſitate diſpenſetur infirmis à Diacono tantum, ex licentia Epiſcopi vel parochi.nam diſpenſatio ſanguinis, quæ olim in primitiua Eccleſia per Diaconos fiebat, iam ceſſauit, nullibi enim prohibitum eſt iure, quod in caſu neceſſitatis hoc poſſit committi Diacono per Epiſcopum, vel presbyterum.

Quæri vero ſolet,an vt hęc facultas ab Epiſcopo 6.
vel Sacerdote Diacono concedatur,& vt ea Diaconus licite vtatur, neceſſario ſit iuſta cauſa; videtur enim ſufficere præceptum Epiſcopi vel presbyteri mandatū,etiāſi nulla ſubſit cauſa iuſta, vt inſinuat Sylu, verbo Diaconus. Dicendum tamen eſt cum Soario & Henriq. *n. præced. allegatis*, neceſſario requiri iuſtā cauſam ad concedendam hanc facultatem. nam omnes Dd. præcitati dicunt hoc licere Diaconis,ex licētia Epiſcopi vel presbyteri in caſu neceſſitatis; requirunt ergo iuſtā cauſā, vt licite & legitime hæc collatio ab Epiſcopo, vel Sacerdote diacono cōmittatur, & vt illi licite id faciant; deinde quia iura quæ hanc facultatem concedunt, expreſſe requirunt iuſtam cauſam; illicitum ergo erit ſolum nudum mandatum,ac præceptum Epiſcopi vel presbyteri abſque iuſta cauſa,ac proinde non obligat, vt optime notat Soarius allegatus; imo addit non poſſe eis licite obediri quando expreſſe conſtat nullam intercedere iuſtam cauſam hoc præcipiendi;ſecus vero eſſe, quando hoc non conſtaret, quia tunc parendum eſſet ſuperiori, credendumque Epiſcopo vel presbytero cauſanti impedimentum aliquod ipſi inferiori Diacono ignotum. Hanc autem cauſam non oportet eſſe extremam,ſed moralem, vt quod Sacerdos ſit debilis,infirmus,impeditus, vel quid ſimile, vt optime notat Soar. *d.to.3.in 3.p diſp.72.ſect.1.* §. *dico 3.*

Hinc fit, vt ſi præter Diaconū,ſint alij presbyteri 7.
præſentes, qui poſſint & velint Euchariſtiā miniſtrare, nō poſſe licite Epiſcopum aut presbyterum, id cōmittere Diacono, neq; Diaconū id acceptare, quia iā ceſſat omnis cauſa iuſta, & omnis neceſſitatis ratio, & fortaſſis ob hanc cauſam fere nunquā hoc munus per Diaconos exercetur, quia, moraliter loquendo, nō deeſūt Sacerdotes, qui id & velint,& poſſint facere. ita docet Soarius allegatus.

Sed quid faciendū eſt Diacono quādo datur ne- 8.
ceſſitas cōmunicandi infirmū, & nullus adeſt Sacerdos, qui Euchariſtiā deferri poſſit, nec Epiſcop⁹ aut presbyter à quo poſſit hāc licentiā petere. Reſpōdet Soarius modo allegatus, ſufficere tūc ratihabitionē de futuro, & præſumptā voluntatē interpretatiuā Paſtoris, modo tamen ſit tanta neceſſitas, vt timeatur infirmum ſine viatico diſceſſurū, & ſumitur hæc reſponſio ex Gelaſio Papa *epiſt.1.c. 9.&* 10. vbi ſimpliciter hanc facultatem concedit Diacono in neceſsitate, presbytero abſēte; quā ob

rē in tali caſu cenſetur illi iure cōmuni talis facultas cōceſſa, & idem fere habetur in Conc. Niceno *cap.* 4. ſed Soarius ſolum id concedit in periculo mortis extremaque neceſſitate. Alij tamen authores mitius loquuntur, nam Toletus *li.* 2. *Sūmæ.c.*28. abſolute aſſerit id licere Diacono quando neceſſitas eſſet, veluti, inquit, cum quis infirmatur, vel Sacerdos non adeſt, vel non poteſt, vbi (vt vides) non requirit extremā neceſſitatē, & quod timeatur proximi periculum, & quod ſine viatico diſceſſurus ſit, vt dicebat Soarius. Henriq. etiam *lib.*8.*de Euchar.c.*54.*n* 2. ſimpliciter ait poſſe Diaconum in neceſſitate infirmis Euchariſtiā miniſtrare, & abſente parocho vel Epiſcopo ſufficere interpretatiuam ratihabitionē: quamobrem ex ſententia horum duorū Doctorū ad hoc præſtādū ſufficiet neceſſitas ſeu infirmitas proximi, licet nō ita ſit extrema; imo ſufficiet maximū ſolatiū quod ex cōmunione & perceptione Euchariſtię accipiet infirmus.

9. In neceſſitate autem extrema, & in proximo periculo mortis, ſi improb⁹ parochus, aut Epiſcopus præſens nolint hanc licentiam Diacono concedere, nec velint id per ſe efficere, ſed velint prorſus infirmum ſine viatico diſcedere, exiſtimat Syluest. *verbo Euchar.* 3.*num.* 3. non poſſe Diaconum licite miniſtrare Euchariſtiā in eo caſu infirmo, etiamſi illi ex malitia negent, quia Diaconus non poteſt hoc facere niſi vt inſtrumentum presbyteri, aut Epiſcopi: in eo autem caſu morale inſtrumentum eſſe non poteſt, cum principale agens illud non moueat: & affirmant communiter Doctores, Soarius *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 72. *ſect.* 1. §. *difficultas vero.* Henriq. *lib.* 8. *Euchar. cap* 54. *n.* 2. Soto *in* 4. *diſt.*13. *quæſt.* 1. *art.* 4 & alij. Primo, quia præſentia Sacerdotis ſua poteſtate abutentis pro abſentia reputanda eſt. Secundo, quia tunc cenſendum eſt velle Epiſcopum in eo caſu eam concedere, aut Papam ſi Epiſcopus neget; & forte etiam in eo caſu recurrendum eſt ad Chriſti voluntatem qui tunc cenſetur id omnino velle & approbare.

10. Inferiori autem Clerico infra Diaconum, nec etiam in extrema neceſſitate, hodie licet Euchariſtiam miniſtrare, aut illam ab eo in eo caſu accipere, aut ei hanc licentiam dare, & multo minus laico: ita docent communiter auctores, Soar. *to.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 72. *ſect.*1. §. *vltimo dicendum.* Henriq. *li.* 8. *Eucha. c.* 54. *n.* 3. prohibente id Eccleſia vetanteque, quæ etiam punit Sacerdotes minus reuerēter myſterium Euchariſtiæ tractantes cap. *qui non bene. cap. ſi per negligentiam, de conſecr. diſt.* 2. *c. ſane, de celebrat. Miſſarum*, habenda eſt enim maior ratio reuerentiæ huius admirabilis ſacramenti quam fructus infirmi, cum impedito ſatis eſt, ſi communicet ſpiritualiter: & cum Henrico & Soario idipſum docet etiam Catherinus *libro* 5 *contra Caietanum capite* 4. acerrime more ſuo carpens ipſum Caietanū, quia in illud Matth. 26. *Accipite & comedite*, concedit tempore peſtis, & epidimiæ (eſt autem epidimia morbus contagioſus, & qui facile inſtar peſtis cōtrahitur) licitum eſſe laicis Euchariſtiam propriis manibus accipere, & aliis miniſtrare, in quo bene carpitur Caietanus à Catherino. Simile etiam dictum Henrici Boetij reprehendit acriter Sylueſter, *verbo Euchariſtia* 3.*n.*5. aſſerebat enim Henricus (ſed immerito) in cap. decernimus, de iudiciis, poſſe in neceſſitate, tempore videlicet peſtis, dari Euchariſtiam per laicum, quem etiam reprehendit Decius & Ripa *in c.* 2. *de iudiciis*; nobiſcum etiam conſentit Sotus *in* 4. *diſt.*13 *quæſt.*1. *art.*3. Ledeſma *q.*23. & communiter recentiores: & vero quod laici in extrema neceſſitate non poſſint Euchariſtiam infirmis dare, probant communiter Doctores *ex c. peruenit, de cōſecr. diſt.* 2. Sed hoc caput vel nihil probat, vel nimium probat, quia ibi tantum dicitur, ſolos Sacerdotes eſſe miniſtros Euchariſtiæ, & abſolute hoc caput loquitur, & ideo per huiuſmodi modum loquendi ita abſolutum, Diaconum etiā excludit; ſed magis hoc videtur probari ex vſu, communi praxi, & conſuetudine Eccleſiæ, nuſquā enim legimus hoc ſacramentum à multis temporibus ad noſtram ętatem fuiſſe adminiſtratum per ſubdiaconos; necdum per laicos, quibus etiam ſacra vaſa tangere prohibitum eſt; ergo maiori cum ratione miniſtrare Euchariſtiam. vide caput 3. num. 8. vbi de hac re clarius agemus.

At Soarius ſupra citatus poſtquam dixit difficile 11.
eſſe Doctoribus contraire communiter aſſerentibus nō licere nec ſubdiaconis Euchariſtiam miniſtrare in extrema neceſſitate infirmis, deficientib⁹ Sacerdotibus, & Diaconis; tandem inclinat id eſſe licitum: quia id non eſt ex natura ſua malū, nec eſt prohibitum: ſi enim eſſet ex natura ſua malum quod Euchariſtia in ea circumſtantia à laicis miniſtretur, vel id eſſe malum, quia intrinſece malū eſt Euchariſtiā tangere, & hoc dici nō poteſt. Primo, quia, vt ſupra diximus n. 4. olim in primitiua Eccleſia, & in temporibus vicinioribus Apoſtolis laici Euchariſtiam propriis manibus tangebant accipiebantque. Secundo, quia, vt ſtatim dicemus, licitū eſt laicis Euchariſtiā è terra propriis manibus eleuare, ſi in eam cadat: nō eſt ergo intrinſece malum Euchariſtiā tangere: neq; etiam eſt malū quia prohibitū eſt propter reuerentiam ſacramēti, quia ea prohibitio, vel ēſt de iure diuino, vel humano: nō eſt de iure diuino, quia, vt dixim⁹ n. 2. Apoſtoli adhuc laicis ſuis propriis manibus cōmunicarūt, vt diximus etiam n. 4 Serapioni morituro Euchariſtiam miniſtraſſe laicum. Non eſt etiam prohibitū iure Eccleſiaſtico, quia nullū extat ius quod de hoc caſu ſpecialiter loquatur, nam *c. qui non bene, c. ſane, & c. ſi per negligentiam, de celebratione Miſſarum*, ſolum commendat Sacerdotibus reuerentiam in tractando hoc ſacramento, & puniunt negligentiam, & irreuerentiā. *c. peruenit citatum*, ſolum dicit miniſtrū illius eſſe Sacerdotē. Gelaſius Papa *epiſt.* 1. *c.* 9. *&* 10. ſolū concedit Diaconis vt in neceſſitate in defectu Sacerdotū poſſint Euchariſtiā miniſtrare infirmis, nō negat vero id etiā deficiēte Diacono poſſe laicos efficere, neq; id illis prohibet. Praxis vero & vſus Eccleſiæ ad ſummum habet vim legis & iuris poſitiui: ius autem poſitiuū ſemper recipit interpretationē, & nō cenſetur cōprehēdere caſus vltimæ neceſſitatis, & quia nec ea cōſuetudo eſt introducta, imo cōtraria, quia aliquādo legitur Euchariſtia data fuiſſe à laico, vt in caſu neceſſitatis: ita diſcurrit Soarius, & tandē concludit id forte eſſe licitum. At re vera nō eſt licitū, quia miniſtratio ſacramēti etiā in caſu neceſſitatis, eſt actus auctoritatiu⁹ ordinis ſacerdotalis, qui in neceſſitate ſolum conceditur Diaconis priuatiue, & nō aliis: indecēs autē eſt, & ex ſua natura in irreuerentiam tanti ſacramenti cedit, quod laicus etiā in caſu neceſſitatis hunc actum ſibi vſurpet. Præterea quia in cap. *peruenit, de conſecratione diſt.* 2. dicitur, horrendum, & deteſtandum ſacrilegium eſſe, quod per laicos Euchariſtia ad infirmos deferatur.

Licet tamen laico reuerenter eleuare hoſtiam ſi 12.
in terrā cadat, nec adſit Sacerdos, qui id faciat, aut facere

Digitized by Google

facere velit, nec ad hanc contrectationem tenetur eſſe in gratia, quia non eſt actus, nec miniſtratio ſacramenti, ſed tantũ contrectatio, & eleuatio quædã reuerenter facta, ne ſanctum Domini cõculcetur. Vnde diſpar eſt ratio in hoc caſu, & in caſu delationis, & adminiſtrationis infirmi, & ita docet expreſſe Henriq. *li.8. de Euch. c.54. n.3.* D. Th. 3. *p. q.* 82. *a.* 3. Sotus *in 4. diſt.*13. *q.*1. *a.*3. Ledeſma *quæſt.* 23. Durandus *quæſt.* 4. Nauarrus *cap.* 25. *num.* 72. Sylueſter *verbo Euchariſtia* 3. *num.* 5. *ad finem*, & alij communiter, vide *cap.* 3. *n.*11. vbi hac de re latius.

13. Non licet tamen Sacerdoti tempore Epidimiæ aut peſtis ponere Euchariſtiã in loco decenti dum contagiũ timet, vt inde infirmus eam proprio ore, vel manu capiat, licet idipſum affirmet Caietanus à Catherino non immerito reprehenſus in illud Matth. 26. *Accipite, & manducate.* & Henric. Boitius *c.2. de iudiciis.* id tamẽ eſſe illicitũ omnino, & prohibitũ, egregie docet Henriq. *li.8. de Euch. c.54. n.3. fine.* Vnde Conc. Cæſarauguſt. *can.* 3. & Tolet. *c.* 14. & Rothomag. *c.*2. prohibẽt ne laico aut fœminæ ponat Sacerdos Euchariſtiã in manibus, ſed in os eorũ intromittat, quia vtrumque & poſitio in manu ſumentiũ, & collocatio in loco decẽte, vt proprio ore ſumant, eſt contra vſum, & praxim Eccleſiæ, quæ praxis, vſus, mos, & conſuetudo Eccleſiæ vim legis habet, vt hactenus probatũ eſt, & quia in maximam irreuerentiã cedit tanti ſacramenti: voluit enim Deus, & Eccleſia, vt hęc miniſtratio, & diſpẽſatio fieret per proprios miniſtros hui9 ſacramẽti, vt decenter fiat: miniſtri autẽ proprij, vt diximus, ſunt Sacerdotes, & in defectu Sacerdotũ, Diaconi tantũ ex priuilegio, & in neceſſitate. Quare à ſolis Sacerdotibus, & in defectu eorũ in caſu neceſſitatis à ſolis Diaconis poſſunt fideles Euchariſtiã licite accipere, ſunt enim hęc correlatiua, dare & accipere, & ideo quoties illa illicite datur, illicite etiam accipitur in veriori opinione; ſed quia alibi de hoc negotio iam diximus, ſuperſedemus.

14. Diximus ordinariũ miniſtrum Euchariſtiæ eſſe Sacerdotẽ, & in defectu illius in caſu neceſſitatis, poſſe eſſe Diaconum, vnde patet miniſtrũ illi9, etiam quando ab alio eſt conſecrata, non eſſe Angelum, niſi ex diſpenſatione, & priuilegio Dei, & ſic ex eadem diſpenſatione, & priuilegio legimus in hiſtoriis viros aliquos pios, ac ſãctos de manu Angelorũ cõmunicaſſe, inter quos fuit Beatus Staniſlaus è Societate IESV, vt in illius annalib9 refertur.

15. Reliquum eſt vt explicemus ſecundam huius capitis partem: vtrum ſcilicet liceat à Sacerdotib9 hæreticis, ſchiſmaticis, excommunicatis, & degradatis communionem accipere, ſaltem cum datur neceſſitas implendi pręcepti, vel diuini in articulo mortis, vel humani, & Eccleſiaſtici tẽpore Paſchali. Et in primis ſupponendũ eſt, huiuſmodi Sacerdotes hæreticos, ſchiſmaticos, excõmunicatos, & degradatos, quãtumuis per excõmunicationẽ ſint ab Eccleſia præciſi, & p cæremonias alias externas degradati, adhuc retinere characterẽ ſacerdotalẽ, eſt enim character qualitas quædam ſpiritualis indelebilis, & animæ impreſſa, & ratione illius poſſe illos vere conſecrare, & ſacramentum Euchariſtiæ conficere quamuis grauiſſime peccent, & illicite faciant, vt optime docet D. Th. *in 3. p. q.* 82. *a.* 7. *&* 8. pertinet enim poteſtas conſecrandi Euchariſtiam ad characterẽ ſacerdotalẽ: quilibet autẽ character ſacerdotalis, quia cũ quadã conſecratione datur, indelebilis eſt, vt dixi, ſunt enim quarumcumque rerum conſecrationes, de ſe, & ex ſua natura, perpetuæ, & ideo nec amitti, nec reiterari, aut reuocari poſſunt, vnde manifeſtũ eſt non amitti poteſtatem valide cõſecrandi per degradationem. Neq; obſtat id quod dicitur in cap. *quod quidam, cauſa* 1. *q.*1. *in Decreto*, degradatum non habere poteſtatem conſecrandi, licet habeat baptizandi; intelligendum enim id eſt, nõ habere nec etiam in extrema neceſſitate proximi, poteſtatem recte & licite cõſecrãdi, ſicut habet in eadem extrema neceſſitate licite baptizandi. Nec etiam obſtat dicere, plus amittere degradatum, quam excommunicatum, & excommunicatum amittere per excommunicationem, executionem ordinis ſacerdotalis, quãdiu eſt excõmunicatus, aut ſaltem talẽ excommunicationẽ pro eo tempore ita impeditã manere, vt licite ea vti non poſſit, quamdiu durat excõmunicatio, ac proinde degradatũ cum plus amittat non ſolum videri amittere executionem poteſtatis, ordiniſque ſacerdotalis, ſed etiam ipſammet conſecrandi poteſtatem, alioquin æquiparabitur excõmunicatio, quod dicendũ non eſt: nam vterq; ſcilicet excõmunicatus, & degradatus amittunt executionem ordinis, ſed excommunicatus amittit eã ad tempus quamdiu durat excommunicatio, quæ pœna medicinalis eſt, & temporalis, quamdiu non reſipiſcit, & non eſt perpetua: at vero degradatio eſt pœna perpetua, & ideo degradati plus amittunt quam excommunicati, quia in perpetuum amittunt prædictam ordinis executionem.

Sed occaſione huius rei animaduertendum eſt 16.
duplicem eſſe degradationẽ, alterã verbalẽ, alteram realem; & vtramque perpetuam. Degradatio verbalis, eſt perpetua depoſitio, ſeu ſuſpenſio ordinũ, & per huiuſmodi degradationem, nõ efficitur degradatus de foro ſæculari, nec amittit priuilegium canonis, *ſi quis ſuadente*, ſed manet adhuc penes Eccleſiam. ita Gamma *tractatu de ſacramentis præſtandis q.5. n.*21. Salzedo *c.*135. *ad finẽ, & c.* 139. *ſua practica criminalis, verſu, & cum clericus.* Degradatio realis tunc datur quando cum certis cæremoniis ſacris abraduntur olea ſacrorum ordinum, & per huiuſmodi degradationem efficitur degradatus fori ſæcularis, & puniri poteſt à iudice ſeculari. amittit enim priuilegium fori, quod non amittit degradatus verbaliter; amittit etiam priuilegium *c. ſi quis*, vt docet optime Cenedo *in ſuo lib. de quæſt. pract. q.*15. *n.*4. Farin. *lib.*1. *q.* 8. *n.* 71. *&* 73. Maranta *de ordine iudicario 4. p. diſt.* 11. *n.*72. Bern. Dias *in pract. cap.* 140. *n.*4 *& c.*150. *lit.* G. & alij: plus ergo amittit, ſimpliciter loquendo, degradatus verbaliter, quam excommunicatus, & plus degradatus realiter quam verbaliter.

His notatis in forma ad propoſitum dubiũ re- 17.
ſpondẽt communiter Doctores illicitũ eſſe ſacramentum ſuſcipere Euchariſtiæ à Sacerdotibus hæreticis, ſchiſmaticis, & degradatis: (& eadẽ ratio eſt de quocunque alio ſacramento) & cum hoc abſolute affirment, & abſolute etiã negent, hoc eſſe licitum, videntur etiã loqui de caſu extremæ neceſſitatis, & ita docet D. Th. 3. *p. q.* 82. *a.* 9. *in corpore*, Durandus, Paludanus, & alij, *in 4. diſt.*13. & expreſſe id docet Syl. *verbo Euchar.* 3. *n.*5 affirmans nec publice, nec occulte, nec etiam in caſu mortis ſuſcipiendum eſſe ſacramentum Euchariſtiæ ab huiuſmodi præciſis hæreticis, & excõmunicatis denunciatis, & citatur pro hac parte D. Greg. Papa *lib.* [illegible] *Dialog. cap.* 31. & habetur *in cap. ſuperueniente* 1. *q.* [illegible] *& c. vltimo* 24. *q.* 1. Laudat enim D. Gr. Papa fa[illegible] Hermenigildi Principis Hiſpaniarum, eo qu[illegible]

Google

nec in extremo mortis articulo voluit ab hæretico Euchariſtiã ſuſcipere, & ob eam rem martyrio coronatus fuerat. & ratio eſt, quia ſacramentũ Euchariſtiæ, non eſt ſacramentũ neceſſitatis, & quamuis ſit ſacramentũ magnæ vtilitatis, nunquam tamen ab huiuſmodi hæreticis, & nominatim de excommunicatione denunciatis decenter, & reuerenter ſuſcipi poteſt; ſuſceptio autẽ, & præceptũ illius nõ obligat, niſi cũ decenter, & reuerenter ſuſcipi poteſt: quãtũ vero quod ſacramentũ pœnitentiæ ſpectat, videtur ea quoq; ratio id ſatis probare, quia eſt ſacramentũ requirens iuriſdictionẽ, ij autem omnes propter excommunicationem, quam habent ob hæreſim, & ſchiſmata adnexã, priuantur omni iuriſdictione, vt patet; ergo non licet ab eis ſacramẽtum pœnitentiæ in eo articulo mortis accipere, cũ illud ex defectu iuriſdictionis nulliter miniſtrent.

18. Soarius tamen *to.3. in 3.p.diſp.72.ſect.4.§.vltimo ex dictu.* & Henriq *li.8. de Euch.c.4. in medio*, contrariũ dicunt, affirmant enim poſſe licitè Euchariſtiã, & pœnitentiam in articulo mortis accipi in defectu aliorum Sacerdotum, ab huiuſmodi Sacerdotib' hæreticis, ſciſmaticis, & de excõmunicatione nominatim denunciatis in his circumſtantiis: Prima modò non detur ſcandalum præſentiũ: Secunda modo exinde nõ animetur hæreticus, excommunicatus, ac ſchiſmaticus ad permanendum in peccato, errore, aut excommunicatione ſua: Tertia modo nõ ſequatur infamia religionis. verba Henrici hæc ſunt: *Nec infirmus debet accipere Euchariſtiam ob ſcandalum à Sacerdote hæretico, ſchiſmatico, vel excõmunicato nominatim denunciato.* & quamuis Henriq. ſolum exprimat ſcandalum, tamen nomine ſcandali videtur comprehendere omnes alias circunſtãtias prædictas; & id probat Soarius in hunc modum, quia in cap. *quod in te, de pœnitentiis, & remiſſionibus*, permittitur recipi in extrema neceſſitate à quocumque Sacerdote quantumuis præciſo, hæretico, ſchiſmatico. & excõmunicato denunciato ſacramentum pœnitentiæ; ergo & ſacramentum Euchariſtiæ, primo quia licet non ſit tantæ neceſſitatis, eſt tamen maximæ vtilitatis, & grauiſſimæ, ac ſufficientis neceſſitatis, vt veroſimile nõ ſit voluiſſe Eccleſiam ſuos fideles priuare tanto beneficio in extremo mortis articulo, ceſſantibus prædictis circunſtantiis, ſcandali videlicet, infamiæ, religionis, & animationis in delicto: Secundo, quia in ea extrema neceſſitate nullus fit fauor malis miniſtris, ſed ſolũ ipſis fidelibus; ergo licet ab eis hoc ſacramentũ ſuſcipere, & poterit in eadem extrema neceſſitate, ſecluſo omni ſcandalo, periculo infamiæ religionis, aut alterius mali, ad quod poſſint inducere huiuſmodi miniſtri: ita diſcurrit optime Soarius, neque obſtat, inquit, factũ Herminigildi, quia quantũ ex hiſtoriis colligi poteſt, in facto illo Herminigildi concurrebant omnes prædictæ circunſtantiæ, dabatur enim ſcandalũ, infamia veræ religionis, & confirmatio animatioq; ad perſeuerandũ in hæreſis crimine; quamobrẽ meritiſſimo laudatur Herminigildus propter prudentẽ actionem, & recuſationẽ talis ſacramenti in iis circumſtantiis: neq; opus eſt, vt omnes ſimul concurrant, ſed ſufficit quod quælibet illarum interſit, vt id nullo modo liceat. Ergo vtramqne opinionẽ iudico probabilem, Soarij tamen opinionem libenter amplector, quia eſt fauorabilior conſcientiis.

19. Hic etiam inquiri ſolet an liceat ſacramentum Euchariſtiæ accipere à Sacerdote concubinario publico, vel alio publico peccatore. Negat Nau. *in man. Lat.c.25. n.80. ex cap. nullus, & ex c. præter hoc, diſt.32.* vbi etiam Miſſa prohibetur audiri ab huiuſmodi Sacerdotibus. & idipsũ tenet expreſſe D. Th. *3.p.q.82.a.9.* & citat idẽ *c. nullus*, vbi ita dicitur: *Nullus Miſſam audiat Sacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere.* Si autem hoc ſacramentum ab eis non licet accipere, multo minus licebit id ab eis petere. & ratio D. Thomæ eſt, quia illi lethaliter peccant miniſtrando; ergo ſi hoc ſacramentum ab eis petamus, aut recipiamus: neceſſario cum illorum peccato concurremus. Affirmat tamen Soar. *to.3. in 3.p.diſp.72.ſect.4.§.vltimo.* & Soto *in 4. diſt.12. q.1.a.4.* primo quia ſi qua erat in iure ſimilis prohibitio iam ceſſauit, vel per contrariam conſuetudinem, vel, quod verius eſt, ac ſolidius, reuocata fuit per Concilium Conſtanctienſe, nam regula ibi ſtatuta quæ in fauorem fidelium preſcribit, vt non vitentur niſi qui nominatim fuerint de cenſura denuntiati, ac declarati, vel notorij clerici percuſſores, generalis eſt, ad omnes cenſuras, & ſuſpenſiones, & illa ſola eſt ſeruanda, vt optime animaduertit Soarius & Sotus, quia exceptio firmat regulam in contrarium, vnde cum ſolum excipiantur in prædicto Concilio, & extrauaganti Martini V. excommunicati, nominatim denuntiati, & notorij clerici percuſſores, cæteri non ſunt vitandi, vt patet.

Sequebatur, vt inquireremus an à Sacerdote quem certo & moraliter ſcimus eſſe in publico, vel occulto peccato, poſſimus licite ſacramenta petere; & an à publico concubinario, à ſuſpenſo, irregulati, vel interdicto: ſed quia hæc omnia iam ſatis, & abunde tractauimus *in 1. tractatu 1. præcepti lib.2. cap.5.* ad eum locum remittimus curioſos: præſtat enim alia diſquirere de nouo, quam diſquiſita diſcutere. 20.

CAPVT II.

Vtrum duo Sacerdotes vel plures poſſint ſimul eandem hoſtiã conſecrare; & an aliquando licitum ſit Sacerdoti Miſſam celebrare non communicando, & vtrum omnibus Sacerdotibus libere liceat Euchariſtiam miniſtrare.

SVMMARIVM.

Quot modis poſſint plures Sacerdotes eandem hoſtiam cõſecrare. num. 1.

Nec licite, nec valide poſſunt plures Sacerdotes vnam hoſtiam conſecrare ſi vnus dicat vnam partem conſecrationis, & alius aliam. num. 2.

Quando plures ſimul proferunt eandem formam, qui prius abſoluit conſecrat, alij non. num. 3.

Quid ſi omnes habeant intentionem non prius conſecrandi, quam alij. ibid.

Quid quando plures eandem formam proferunt, & ſimul abſoluunt. num. 4.

Quid quando plures Sacerdotes de nouo ordinantur, & cum Epiſcopo ordinante eandem formam abſoluunt, & quid ſi aliquis eorum prior Epiſcopo, aut Epiſcopus prior omnibus formam abſoluit. num. 5.

Temere, & ſine fundamento damnant aliqui modum ordinandi Eccleſiæ Romanæ nouos Sacerdotes, & proferendi ſimul omnes eandem formam. num. 6.

Nõ poſſunt plures ſimul vnũ baptizare, poſſunt vero plures Sacerdotes ſimul vnã hoſtiã conſecrare, & quare. n.7.

Quare

Quare poſſit vnus plures ſimul in neceſſitate extrema baptizare, & non poſſint plures ſimul vno Baptiſmo abluere. *num.* 8.
An aliquando liceat Sacerdoti celebrare, & non communicare. *num.* 9.
An teneatur Sacerdos conſumere, ſi per miraculum in hoſtia caro, aut in calice ſanguis appareat. *num.* 10.
An requiratur in Sacerdotibus aliqua iuriſdictio ad miniſtrandam Euchariſtiam fidelibus. *num.* 11.
Et an peccent mortaliter qui ſine illa illã adminiſtrãt. *ibi.*
Ad valorem ſacramenti pœnitentiæ requiritur extra priuilegium, vt antecedat licentia parochi ouis quæ confitetur. Ad licitam vero ſacramenti Euchariſtiæ adminiſtrationẽ ſufficit licẽtia præſũptiua ipſius parochi. *n.* 12.
Aſsignatur ratio diuerſitatis. *ibid.*
An Sacerdotibus ſæcularibus, qui Euchariſtiam ſine licentia ſaltem præſumptiua parochorum adminiſtrant, ſtatuatur aliqua pœna iure, & qualis. *num.* 13.
Quid de religioſis. *ibid.*
Quæ conditiones requirantur vt pœnam excommunicationis latæ ſententiæ incurrant religioſi Euchariſtiam ſæcularibus miniſtrantes abſque licentia præſumptiua parochorum. *num.* 14.
Quid ſi illam adminiſtrent aliis religioſis. *ibid.*
Quid ſi illam adminiſtrent ſæcularibus in mortis articulo ibid. verſ. incurrunt autem.
Quid nomine parochi intelligatur. ibi. ver. nomine autem.
Poteſtas adminiſtrandi Euchariſtiam cum iuriſdictione, eſt duplex, ordinaria & delegata. *num.* 15.
Cætera inuenies numeris & Sũmario ſequẽtibus.

1. PRima quęſtio ideo tractatur, quia de cõſuetudine ordinaria quando Sacerdotes denuo initiantur, cõcelebrant Epiſcopo ordinãti, & omnes ſimul eandem formam proferunt, & eandem hoſtiã conſecrant. Diſquirendum ergo eſt an hic modus conſecrandi ſit licitus, & validus, & an ſimul poſſint plures Sacerdotes eandem hoſtiam conſecrare: videtur enim id, nec licite, nec valide fieri poſſe: primo, quia, vt docet D. Th. 3. *p. q.* 67. *a.* 6. & *q.* 82. *a.* 2. non poſſunt plures ſimul vnum baptizare, nec licite nec valide. ergo non etiam poterũt ſimul plures eandem hoſtiam conſecrare: cum nõ minor ſit vis, & poteſtas Sacerdotis conſecrantis, quam hominis baptizantis: deinde, quia fruſtra fit per plura, quod fieri poteſt per pauciora; in ſacramẽtis autem nihil fieri poteſt aut debet ſuperfluum; cum ergo vnus ſufficiat ad conſecrandum, videtur quod plures nec licite nec valide poſſint conſecrare. Et vero multis modis poſſunt plures Sacerdotes eandem hoſtiam conſecrare. Primo, ſi vnus dicat vnam partem conſecrationis, non totam, & alius aliam, & ſic de cæteris: Secundo, ſi duo vel plures integre proferant totam formam cum vera intentione conſecrandi, & alter eorum, prius tempore illam abſoluat quam alij; Tertio, ſi duæ vel plures formæ ſimul, & in eodem inſtanti abſoluantur; & per hos modos diſcurremus, & in ſingulis veritatem diſquiremus.

2. Primo ergo certum eſt, nec licite, nec valide, poſſe plures Sacerdotes hoſtiam conſecrare, ſi omnes ſimul concurrant ad conſecrationem primo modo, ita vt vnus vnam partem conſecrationis, & alius aliam, ſuper eandem hoſtiam proferant. ita docent cõmuniter Doctores. Soarius *to* 3. *in* 3. *p. diſp.* 61. *ſect.* 4. Sylu. *verbo Euchar.* 2. *n.* 4. ratio eſt clara, quia tunc nullus illorum proferret formam integram, vt patet, & alioquin, ex diuerſorum Sacerdotum verbis vna forma componi non poteſt, quia in perſona Sacerdotis conſecrantis repræſentari debet perſona Chriſti, & ideo vna eſſe debet, ſicut Chriſtus eſt vnus: ſecũdo, quia licet Chriſtus Dominus potuerit formam conſecrationis aliter inſtituere, tamen de facto ita inſtituit, vt ab vno abſolueretur forma, & vſus Eccleſiæ qui eſt optimus legum interpres ita declarat: tertio, quia licet ex parte materiæ fieri poſſit vt vnus Sacerdos conſecret vnam partem hoſtiæ à ſe per intentionem deſignatam, & alius aliam non conſecratã, tamen fieri non poteſt, vt omnes valide conſecrent partialiter eandem hoſtiam, vel eandem partem hoſtiæ, proferendo vnus vnam partẽ formæ, & alius aliam; & id etiam patet in forma Baptiſmi; quia ſi vnus diceret, *Ego te*, & alter diceret, *baptizo*, & alter adderet, *in nomine*, & vltimus diceret, *Patris & Filij & Spiritus ſancti*, profecto non eſſet valida hæc forma baptizandi, & eſſet contra inſtitutionem Chriſti, vt docet D. Th. 3. *p. q.* 67. *a.* 6. & Soar *dicto tom.* 3. *diſp.* 23. *ſect.* 3. §. *contra hanc vero*, & §. *addo tamen*, ergo ſimiliter dicendum etiã in conſecratione, vt patet.

In ſecundo vero caſu ſi plures ſimul proferant, eadem verba conſecrationis, & alter eorum prius tempore abſoluat formam quam alius, ille prior conſecrat, & alij non conſecrant. ita docent communiter Doctores, Syluester, & Soar. *allegati.* Soto *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 1. *art.* 3. Durand. *ibid. q.* 3. & alij quos citat Soar. & ratio eſt, quia vbi primum perficitur, & abſoluitur forma conſecrationis, ſtatim conficitur ſacramentum: nihil enim deeſt ibi, vt nõ cõficiatur, nam materia eſt præſens, datur intentio ex parte conſecrantis, forma de propinquo & debite profertur, & omnia concurrunt neceſſaria; nihil ergo impedit confectionẽ ſacramenti. Deinde, quia aliæ formæ quando accedunt iam inueniunt factum, quod facturæ erant, ac proinde iam non cadunt ſupra debitam materiã, nõ enim iam conuertunt materiam in corpus, aut ſanguinẽ Chriſti, cum reperiant conuerſam; quare nõ cadunt ſupra materiam debitã, & aptam. Dices poſſe cõtingere, vt omnes habeant intentionem non conſecrandi ſine aliis, & in hoc caſu non poſſe conſecrare primũ ſine aliis: ſed hoc facile refellitur, nam vel omnes tunc voluerunt partialiter concurrere, ita, vt nullus illorum ſolus eſſet cauſa conſecrationis, & hoc eſt contra ſubſtantiã ſacramẽti, quia Chriſtus hunc modum conſecrandi non inſtituit de facto, ſed ita inſtituit hoc ſacramentum, vt vniuſcuiuſq; Sacerdotis verba eſſent integra cauſa efficiens huius ſacramenti; ſicut in Baptiſmo: ac proinde eſſet hic modus conſecrandi cõtra Chriſti inſtitutionem, & nihil conſecraret: vel omnes tũc habuerunt intentionem conditionatã, ita vt vnuſquiſq; illorũ intenderit conficere, ſi alius confecerit: non aliter, nec alio modo; aut ſi alius verba abſolueret, & non ante; & hoc eſſe non poteſt, quia tũc is, qui prior formã abſoluit nõ conſecrauit, vt patet; quia ſub conditione conſecrauit, & conditio impleta non fuit, poſtea vero, quando alij ſuam formam abſoluerunt, ipſe conſecrare non poteſt, quia iã illius forma & verba caſſum abierũt; ille vero qui poſterius abſoluit, ſimiliter non conſecrauit, quia conditio illius impleta nõ fuit, habuit enim intentionem nõ conſecrandi, niſi alij omnes conſecrarent, & prior non conſecrauit, vt patet; quare ſemper eſt fatendum in prædicto caſu, nec licite nec valide poſſe huiuſmodi Sacerdotes conſecrare. 3.

In tertio autẽ caſu dicendũ eſt, ſi duo vel plures proferant eandem formam, & ſimul, & in eodem 4.

inſtanti eadem forma abſoluatur ab omnibus, omnes efficere eandem cõſecrationem. Probatur, quia omnes illæ formæ proferuntur à debitis miniſtris, ſupra debitam materiam, & debita intentione; ergo vel omnes efficiunt eandem conſecrationem, & ſacramentum, vel nullam, quia non eſt maior ratio de vna quam de alia: at non eſt dicendum nullam efficere, quia ibi concurrunt omnia neceſſaria ad confectionẽ ſacramẽti, & nihil contrarium eius eſſentiam reperitur; ergo ſingulæ efficiunt.

6. Et ad hunc modum explicanda eſt Miſſa, conſecratio, & effecto ſacramenti, in noua ordinatione plurimorum Sacerdotum, quando multi ſimul cum Epiſcopo ordinante conſecrant eandem hoſtiam, nam tũc ſi omnes ſimul & in eodem inſtanti verba conſecrationis abſoluant, omnes conſecrant, & efficiunt ſimul ſacramentum. ita Doctores cõmuniter, Henriq. *lib.8.de Euch.c.*18.*n.*2. Soar. *to.*3.*in* 3.*p. diſp.*61.*ſect.*4. §.*dico tertio*. Si autem Epiſcopus prius abſoluit, vt communiter fit, ille ſolus conſecrat, & non alij quia iã inueniunt materiam conſecratam, & Epiſcopi recta intentio non debet ab illorum intentione, & conſecratione pendere. Si vero aliquis ex nouis Sacerdotibus forte prius formam abſoluat, quam Epiſcopus; tunc dicunt multi Doctores illum nouũ Sacerdotem nõ conſecrare, & ſimiliter nullũ illorum, ſi prior Epiſcopo abſoluat, quia omnes ſe referunt ad Epiſcopi prolationem, & ſub ea conditionata intentione formam proferunt, vt nolint perficere conſecrationem, ſi prius ipſi, quã Epiſcopus, verba finiant, & non opus eſſe, vt hanc intentionem conditionatam expreſſe habeant, ſed ſufficere virtualem, quam omnes habent, cum ad ordines accedunt, ita docent D. Thom. 3.*p q.*67.*a.*6.& *q.*82.*a.*2. Alexander 4 *p.q.*33.*membro* 4. Innocent. *lib.*4.*de ſacrificio Miſſæ c.*25. Paludan *diſt.*3.*q.*4. Victoria *in Summa n.*88. Sylueſt. *verbo Euchar.*2.*q.*3 Ledeſma & Soto, quos refert Henriquez *citatus ad marginem littera L.* indecens enim putant huiuſmodi authores, vt Epiſcopus ordinãs, qui eſt præcipuus miniſter, non conſecret, quod neceſſario eueniet, ſi aliquis eorũ Sacerdotum, qui de nouo cõſecrantur, prius conſecret. Alii vero dicunt ſolum Epiſcopum conſecrare, & proferre verba formaliter, & cum intentione conſecrandi, cæteros vero materialiter tantum ſine intentione conſecrandi, ſed ſolum in ſignum poteſtatis ſibi à Chriſto conceſſæ, & in memoriam illius cœnæ: in qua Chriſtus Apoſtolos ordinauit, & cum eis cœnauit, ita docet Richard. *in* 4.*diſt.*13.*a.* 2.*q.* 1. Caietan. *in* 3.*p.q.*82.*a.*2. Angelus *verbo Euch.*2.§.3. & id videtur colligi ex antiquo Pontificali Romano, vbi ita dicitur, *Ordinati omnia dicant, ac ſi celebrent.* probant, quia huiuſmodi ordinati non communicant ſub vtraque ſpecie, atque adeo non communicant, vt Sacerdotes ſacrificantes, & Miſſam celebrantes, ac proinde non ſacrificant, nec ſacramentum conficiunt, & hunc vltimum modum reſpondendi tandem approbat Soar. *to.*3 *prædicta diſp.*62.*ſect.*4.*bene ad finẽ.* Henriq. vero *dicto lib.*8.*c.*18.*de Euch. n.*2.*fine*, ita concludit: *Sed quia res eſt dubia, an ſemper Epiſcopus conſecret, licet poſterius prolationem perficiat, curent initiati, qui concelebrant vt generali intentione velint facere, quod facit Eccleſia, & Chriſtus faciendum inſtituit.* Ego huic opinioni vltimæ adhæreo, in illa enim facile euitantur incommoda, quæ ex alijs inferuntur.

Ex dictis patet temerarie, & ſine cauſa velle nonnullos damnare cõſuetudinem Romanæ Eccleſiæ in ordinandis denuo Sacerdotibus, & modum conſecrandi omnes ſimul cum Epiſcopo, ex eo fundamento quod Romana Eccleſia, vt particularis Eccleſia, hunc modum ſeruat, non enim obſeruatur hic mos in vniuerſa Eccleſia; nam in Moguntina aliter ordinantur, vt referunt aliqui Doctores, inter quos eſt Gabriel; & hunc modum conſecrandi, & ordinandi nouos Sacerdotes Eccleſiæ Romanæ, vt eſt particularis Eccleſia, damnauit audacter & temerarie Durandus *in* 4.*diſt.*13.*q.*3. & Albertus *in Summa Piſana verbo Euch.*3. & eũ etiam non ita approbant Gabriel *lect.*6.*in canonem*, & Angelus *verbo Euchar.*2. §. 3. ſed vt optime notat Soarius *allegatus*. §.*ex his definiendum*, nullo modo dicẽdum, aut ſentiendũ eſt hanc conſuetudinem, & modum cõſecrandi, eſſe malum per ſe loquendo, tum propter Eccleſiæ Romanæ authoritatem à tot ſæculis, & Pontificibus approbatum, tum quia quam plures aliæ Eccleſiæ illum obſeruant.

Sequitur, vt ſoluamus rationes, & argumenta initio propoſita. Ad primum reſpondeo non poſſe, nec valide, nec licite, plures ſimul vnum baptizare: poſſe vero plures Sacerdotes ſimul vnam hoſtiam modo explicato conſecrare; & ratio diuerſitatis deſumenda eſt ex inſtitutione, & modo, quo Chriſtus Dominus huiuſmodi ſacramenta inſtituit, numquam enim legimus Chriſtum ſimul cum Apoſtolis baptizaſſe, quando eis officium baptizandi iniunxit, mandauitque: legimus autem ſimul communicaſſe cum Apoſtolis quando eos Sacerdotes inſtituit, & eis officium cõſecrandi impertijt: & ratio diuerſitatis etiam ex vſu, & conſuetudine Eccleſiæ petenda eſt, nam Eccleſia habet poteſtatem declarandi, ea, quæ conueniunt, ad modum adminiſtrandi ſacramenta, ſalua eorum ſubſtantia, vt docet Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.*2. conſuetudo autem Eccleſiæ, quæ hũc modum declarauit, eſt vt plures non poſſint vnum baptizare valide; poſſint vero plures Sacerdotes vnam hoſtiam conſecrare, ſi ſimul in eodem inſtanti formam conſecrationis abſoluant. Ad ſecundum reſpondet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 82. *art.* 2. *ad* 2. hîc non fruſtra fieri per plures Sacerdotes, quod fieri poteſt per vnum, quia omnes non operantur, quando conſecrant, virtute propria, ſed virtute, & perſona Chriſti, qui eſt vnus, & quia multi Sacerdotes ſunt vnum in Chriſto, & eandem perſonam Chriſti efficiunt, ideo parum refert, an per vnum, vel per plures hoc ſacramentum efficiatur iuxta ritum Eccleſiæ. 7.

8. Dices, in extrema neceſſitate, & mortis periculo poteſt vnus miniſter plures ſimul baptizare, dicendo, *Ego vos baptizo in nomine Patris & Filÿ & Spiritus ſancti.* vt docet D. Tho. 3.*p.q.* 67. *art.*6. & D. Thomæ aſſeclæ *ibi*. Ergo etiam poterunt plures ſimul vnum baptizare, dicendo, *Nos te baptizamus in nomine Patris & Filÿ & Spiritus ſancti.* Sed neganda eſt illatio, & ratio diuerſitatis eſt petenda ex Chriſti inſtitutione, quam declarat vſus Eccleſiæ, vt optime docet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputat.* 23. *ſect.*3. §. *addo etiam*. & Eccleſiæ vſus, & conſuetudo eſt, vt Baptiſmus non niſi ab vno miniſtretur, ſiue ſit erga vnum, ſiue erga plures. Enimuero ſi ſpectemus vſum Eccleſiæ, qui eſt optimus legis, & inſtitutionis præcepti Baptiſmi interpres, numquam legimus, aut audiuimus, quod in Eccleſia fuerit aliter Baptiſmus adminiſtratus, quam ab vno, vnde poſſe vnum baptizare plures in neceſſitate, dicendo, *Ego vos baptizo in nomine Patris*

& Filÿ

Digitized by Google

& Filij & Spiritus ſancti, &c. eſt iuxta inſtitutionem Chriſti qui formam Baptiſmi in plurali tradidit, *baptizantes eos*, &c. at poſſe plures vnum baptizare, dicendo, *Nos te baptizamus*, &c. nuſquam auditum eſt in Eccleſia fuiſſe talem vſum, quare eſt diuerſa ratio vtrobique. Quod adeo verum eſt, vt ſi aliquis paruulus eſſet in articulo mortis, & eſſent duo quorum alter eſſet mutus, & alter manibus, & brachijs carens, non valeret Baptiſmus ſi mutilus, ac captus manibus, & brachijs verba proferret, & mutus baptizaret, vt docet D. Thom. 3. *p. dicta qu.* 57. *a.* 6. *ad* 3. ex eo fundamento quod plures eundem baptizarent, nam eſſentia Baptiſmi conſiſtit in prolatione formæ, & in vſu materiæ, & ideo neque ille, qui ſolum verba profert, baptizat, neque ille qui mergit tantum & ideo ſi vnus mergat, & alter verba proferat, non efficitur Baptiſmus, quia non verificantur verba formæ, *Ego te baptizo*, cum ipſe non abluat, & per conſequens non baptizet: ſi enim vnus ſcribat vnam partem libri, & alius aliam, non erit propria iſta locutio, *Ego ſcripſi librum iſtum*, ſed per ſynecdochem quatenus totum pro parte.

9. Dubium vero eſt, an aliquando liceat Sacerdoti Miſſam celebrare, non cõmunicando. Reſpondeo nunquã eſſe licitum Sacerdoti celebrare abſque communione, & conſequenter teneri ſemper conſumere, celebrando. ita docet expreſſe D. Th. 3. *p. q.* 82. *a.* 4. Soar. *ibi in commento*. nam Euchariſtia non ſolum eſt ſacramẽtum, ſed etiam ſacrificium, quicunque autem ſacrificium offert, debet ſacrificij eſſe particeps, iuxta illud Apoſt. li. 1. Corinth. 10. *Nonne qui edunt hoſtias participes ſunt altaris*. & ideo neceſſe eſt, quod Sacerdos, quotieſcunq; celebrat ac conſecrat, ſumat integre hoc ſacramentum. Probatur ergo primo efficaciter, quia communio reſpectu Sacerdotis, vel eſt de eſſentia ſacrificij, vel de integritate illius, & quocumq; modo ſe habeat, ſemper Sacerdos tenetur, quoties ſacrificium offert, communicare. vt docet etiam Concilium Toletanum V. *canone* 5. & refertur in cap. *relatum, de conſecrat. diſt.* 2. ibi. *Modus omnibus tenendum eſt, vt quotieſcunque ſacrificans corpus Domini noſtri* Iesv Christi *in altari immolat, toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat*. & vero quod communio conſumptioq; ſit de eſſentia ſacrificij, docet expreſſe Henriq. *lib.* 9 *de Miſſa c.* 9. *per totum*, & præcipue *n.* 2. tenet etiam Azor *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 10. *c.* 19. *q.* 1. §. *quare probabilior*. & nos id probauimus late *lib.* 3. *de obligatione audiendi ſacri cap* 4 *num.* 25. docent etiam plurimi qui affirmant conſumptionem non ſolum ad eſſentiam ſacrificij pertinere, ſed etiam eſſe totam eſſentiam illius, & hi ſunt Ledeſma 1. 4. *queſt.* 23. *artic.* 4. *ad finem*, Angles *in floribus*, *titulo de Miſſa pag.* 185. & alij, quos citauimus *prædicto cap.* 4. *num.* 22. & in hac opinione facile probatur teneri Sacerdotem ſacrificantem, ex præcepto diuino communicare, cum ex eodem præcepto teneatur perficere eſſentialiter ſacrificium: qui vero docent conſumptionem non eſſe de eſſentia ſacrificij, ſed tantum de integritate illius, etiam aſſerunt peccare mortaliter Sacerdotem, ſi non conſumat, cum teneatur ſacrificium ſub lethali integrare: & id probatur efficaciſſima ratione, nam Sacerdos ſacrificans debet exercere præcipuas actiones, quas Chriſtus Dominus in illa vltima cœna exercuit: exercuit autem conſecrationem & conſumptionem; ergo omnis Sacerdos ſacrificans, ac Miſſam celebrans, tenetur conſecrare, & communicare; nam quod Chriſtus Dominus conſumpſerit, & communicauerit cum diſcipulis in vltima cœna, probat egregie illud Lucæ 22. *Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum*. & illud, *non bibam amodo de genimine vitis, donec veniat regnum Dei* & id docet etiam Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 75. *ſect.* 2. §. *ſexta, & vltima actio*. & D. Thom. *quæſt.* 81. *artic.* 1. Alenſis 4. *part. quæſt.* 44. *membr.* 1. & 2. Bonauent. *in* 4. *diſtinct.* 9. *artic.* 1. *quæſt.* 4. & alij multi quos citauimus dicto *cap.* 4. *libr.* 3. *de obligatione audiendi ſacri. num.* 25. ad quem locum te remiſſum facimus, vbi plura in hanc rem inuenies. Dices, poteſt contingere aliquando, vt in ſacrificio Miſſæ ſub ſpecie panis conſecrati appareat caro miraculoſe, & ſub ſpecie vini appareat ſanguis Chriſti, quæ non ſunt apta cibo, ſed ſunt horrori ſumentibus; ergo non ſemper Sacerdos celebrans ac conſecrans tenetur hoc ſacramentum ſumere. Præterea in alijs ſacramentis miniſter non præbet ſibiipſi ſacramentum, nullus enim poteſt ſeipſum baptizare, vel valide vel licite; nullus ſe poteſt confiteri, & abſoluere, nullus ſe vngere, aut ſe ordinare; ergo neque ſeipſum poterit communicare. Adde vltimo, quia in conſecrationibus, ille qui conſecrat materiam, non vtitur ea conſecrata erga ſeipſum, veluti Epiſcopus, qui cõſecrat Chriſma, non lenitur eodem, nec ſeipſum confirmat. Quomodo ergo Sacerdos celebrans ac cõſecrans vti poterit materia panis & vini conſecrati illam abſumendo.

Reſpondeo, ea, quæ miraculo fiunt, carere lege, & ideo non teneri Sacerdotem ſacrificantem, ſacramentum hoc conſumere, ſi per miraculum in eo caro & ſanguis appareat: vnde, vt dicitur *in cap. de hac, de conſecrat. diſt.* 2. deſumpto ex D. Hieronymo in Leuiticũ: *De hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de illa vero, quam Chriſtus in cruce obtulit, nulli edere licet*. Ad ſecundum reſpondeo eſſentiam aliorum ſacramentorũ, conſiſtere in actuali vſu, & applicatione materiæ illorum, & ideo nullum ſeipſum poſſe baptizare, vngere, ordinare, confiteri, aut confirmare, quia in ſacramentis nemo poteſt eſſe agens, & patiens, vnde nec in hoc ſacramento aliquis ſeipſum poteſt conſecrare, ſed panem, & vinum, in qua conſecratione conſiſtit eſſentia ſacramenti, & ſic non eſt par ratio in hoc ſacramẽto, & in alijs, quia eſſentia huius ſacramenti poteſt conſtare, & de facto conſtat abſque vſu, & applicatione illius dum in ſacrario obſeruatur, eſt enim vſus huius ſacramenti quid conſequens ad illud: at vero eſſentia aliorum ſacramentorum, non poteſt conſtare, nec perfici, niſi quãdo illius actu vtimur, & quando illa actu applicantur, vt ſæpe diximus. Ad vltimum reſpondeo, conſecrationem Chriſmatis, vel alterius cuiuſcunque materiæ non eſſe ſacrificium, ſicut Euchariſtiæ conſecratio, & ideo eſſe diuerſam rationem, vt patet. 10.

Præter poteſtatem ordinis ſacerdotalis, per quam quilibet Sacerdos conſtituitur miniſter ordinarius huius ſacramenti Euchariſtiæ, vt vidimus capite 1. requiritur etiam ad rectam, & licitam diſpenſationem illius, poteſtas iuriſdictionis, & ideo non eſt liberum omnibus Sacerdotibus, eo quod Sacerdotes ſint, hoc ſacramentum adminiſtrare, ſed ſolum illi qui habent iuriſdictionem reſpectu illorum, quibus illud diſpenſant, vel qui ab illis facultatem habent, illud poſſunt licite adminiſtrare. ita docent communiter 11.

Doctores. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 82. *art.* 3. Soarius *tom.* 3. *in* 3. *part. diſputatione* 72. *ſect.* 2. *initio.* Henriquez *libr.* 8. *de Euchariſt. cap.* 55. *initio.* Nauarr. *cap.* 21. *numero* 52. *& cap.* 27. *num.* 102. Soto *in* 4. *diſtinction* 13. *quæſt.* 1. *artic.* 3. Tabiena *verbo Commun.* §. 52. Bartholomæus Medina *in Summa, difficultate* 31. Tapet. *articul.* 17. Alanus *de ſacramentis in genere capit.* 50. Caſtro *verbo Sacerdos. hæreſi* 1. Waldenſis *tom.* 2 *de ſacrament. cap.* 7. *num.* 28. Cucchus *libr.* 5. *titulo* 2. *de Euchariſtia num.* 43. Bellarminus *lib.* 4. *de Euchariſt. cap.* 16. colligitur ex Clementina *dudum, de ſepulturis.* patet expreſſe ex Concilio Carthaginenſi I. *capit.* 7. vbi ſic legitur: *Statuat grauitas veſtra, vt vnuſquiſque clericus, vel laicus non communicet in aliena plebe ſine litteris Epiſcopi ſui*; & omnes Epiſcopi reſponderunt: *in hoc & clero & laicis conuenientiſſime prouideri.* & idem decernitur in Concilio Milleuitano *cap.* 18. & probatur etiam ex cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* vbi ſtatuitur, vt non niſi à proprio Sacerdote quilibet Chriſtianus Euchariſtiam, & pœnitentiam accipiat, vel ab alio de licentia illius, & quamuis hæc prohibitio impoſita ſit laicis, & parochianis, tamen cum ſit correlatiua, etiam illorum parochis, & Paſtoribus cenſetur ipſo iure imponi, & probatur facili ratione, quia paſcere gregem Chriſti, non eſt munus cuiuſcunque ordinarij Sacerdotis, ſed eſt munus, & officium proprij Paſtoris, propter quod actus quoque publice concionandi licentiam etiam requirit Epiſcoporum, quia eſt actus paſcendi oues, & ſuo modo iuriſdictionem poſtulat, & ideo antiqua conſuetudo ſemper in Eccleſia fuit, vt ſolum Curati, & Paſtores, qui præſunt, vel alij Sacerdotes de licentia illorum ſacramentum hoc populo diſpenſent, vt colligitur aperte ex Tertulliano *libr. de corona militis cap.* 3. ibi, *Non eſt ſumenda Euchariſtia niſi de manu præſidentium,* & ex Dionyſio *cap.* 3. *de Eccleſiaſt. hierarchia.* & ex Iuſtino Martyre *apologia* 2. *pro Chriſtianis.* Hinc ſequitur peccare mortaliter illos Sacerdotes, qui hoc ſacramentum ſine debita iuriſdictione, vel licentia adminiſtrant, vt omnes citati Doctores affirmant, vſurpant enim alienum ius in re grauiſſima, contra voluntatem ſaltem præſumptiuam parochorum, & pacem communem, & bonum regimen Eccleſiæ interturbant, ſufficiet tamen ſi intercedat bona fides, qua putent parochos fore contentos, & quod ſaltem voluntas interpretatiua proprij Paſtoris detur, vt docet Soarius *allegatus*, & Henriquez *lib.* 8. *de Euch. cap.* 54. *n.* 2. & Toletus *lib.* 2. *Summæ cap.* 28.

12. In quo eſt notandum magnum diſcrimen inter ſacramentum hoc Euchariſtiæ, & ſacramentum pœnitentiæ, nam ad adminiſtrandum ſacramentum pœnitentiæ, non ſubditis, requiritur, vt antecedat licentia expreſſa proprij parochi, & aliter, nec licite, nec valide exercetur (extra caſum extremæ neceſſitatis) & non ſufficit voluntas interpretatiua, ratihabitioque conſenſus poſtea præſtandi: ad licitam vero adminiſtrationem ſacramenti Euchariſtiæ ſufficit hęc præſumptio voluntatis prædicti Paſtoris: & ratio diuerſitatis eſt, quia in ſacramento pœnitentiæ (& idem dicendum eſt de matrimonio) requiritur licentia, & iuriſdictio ad ſubſtantiam, & valorem actus: at vero in ſacramento Euchariſtiæ non requiritur prædicta licentia, & iuriſdictio ad valorem actus, ſed tantum ad debitum modum, & ordinem adminiſtrandi huiuſmodi ſacramentum, & ne interturbetur pax communis vel contra voluntatem Paſtorum hæc iuriſdictio vſurpetur, & ideo in hac adminiſtratione ſufficit probabilis ſpes, & præſumptio, quod parochus approbabit poſtea id quod geſtum fuerit. ita docet Soarius *ſupra allegatus.* & Nauarr. *cap.* 21. *num.* 52. Soarius *quidem* §. *hinc ſequitur.* Rodriquez *tomo* 1. *quæſtionum regularium diſp.* 56. *art.* 3. §. *& idem decernitur.*

Sed rogabis, an ijs Sacerdotibus, qui abſque licentia ſaltem interpretatiua propriorum parochorum Euchariſtiam adminiſtrant, ſit aliqua pœna, vel cenſura iure ſtatuta? Reſpondeo Sacerdotibus ſæcularibus nullam cenſuram eſſe iure impoſitam, religioſis vero impoſitam eſſe excommunicationem ipſo facto incurrendam, cuius abſolutio Papæ reſeruatur in Clementina *religioſi de priuilegijs*, vt optime docent omnes Doctores *ſupra allegati num.* 11. & ſpeciatim Syluester *verbo Excommunicatio* 7. *excommunicatione* 14. Caietanus *verbo Excommunicatio cap.* 64. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 102. Henriquez *libr.* 8. *de Euchariſtia cap.* 55. vnde cum huiuſmodi excommunicatio ſpecialiter dirigatur contra religioſos, vt ex eius verbis conſtat, non eſt extendenda ad alios Sacerdotes ſæculares, etiamſi videatur eſſe eadem ratio in illis atque in Sacerdotibus religioſis, nam pœnæ reſtringendæ ſunt, & in religioſis potuit eſſe ſpecialis cauſa, enimuero cum non poſſint tam facile ab Epiſcopis coërceri, liberius poſſunt prædictam iuriſdictionem vſurpare, vt ibi gloſſa notat, & optime animaduertit Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputation.* 72. *ſection.* 2. §. *ſed inquires.* & ſic ſolis religioſis exemptis à iuriſdictione Epiſcoporum hæc excommunicatio videtur imponi, propter rationem tactam. 13.

Vt tamen hæc cenſura à religioſis incurratur, neceſſe eſt primo, vt hæc adminiſtratio ex præſumptione fiat, nam illam non incurrunt illi religioſi qui ex ignorantia id faciunt, exiſtimantes id ſibi licere, vel bona fide, aut ex ratihabitione probabiliter præſumpta, vt docet Soarius *dicto tomo* 3. *diſputat.* 72. *ſect.* 2. §. *ſed inquires, citato*: Caietanus & Henriquez & Nauarr. *locis proxime allegatis*, & Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 33. *art.* 3. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *q.* 1. *a.* 3. & Cardinalis *dicta Clementina religioſi.* hanc enim vim habent verba illa prædictæ Clementinæ, *Religioſi*, &c. *qui præſumpſerint.* Secundo hæc cenſura comprehendit ſolum religioſos, qui miniſtrant Euchariſtiam ſæcularibus clericis, aut laicis, nó vero eos, qui eam adminiſtrant alijs religioſis ſine ſuorum Prælatorum facultate, vt notat Soarius, Nauarrus & Henriquez, & id patet ex verbis prædictæ Clementinæ, ibi, *Religioſi qui clericis aut laicis ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrare præſumpſerint.* in quibus verbis, vt Doctores animaduertunt, ſatis diſtinguuntur clerici ſæculares, & laici à religioſis, & ex fine prædictæ legis hoc licet colligere, quia illa lex prędictæ Clementinæ lata eſt in fauorem parochorum, ſub quibus in pœnis non comprehenduntur ſuperiores religionum, ac proinde neque etiam comprehenditur illa adminiſtratio, quæ religioſis fit. Tertio non comprehendit hæc cenſura illos religioſos, qui rectores aut parochi ſunt ſęcularium; vt patet, & docet Caietanus *verbo Excommun. cap.* 64. *Sylu. verbo Euchariſt.* 3. §. 4. *& verbo Excommunicatio* 7. *caſu* 14. *num.* 31. Tabiena *verbo Excommunic.* 5 *caſu* 11. Corduba *caſu* 24. *fine.* Henriquez *lib.* 8. *de Euchar. c.* 55. *ad marginem littera B.* vbi omnes prædictos authores 14.

thores à nobis allegatos citat, & id aperte docet etiam Nauar. *cap.27. num.*102. iuxta mentem Felini, & omnium quos ipſe Felinus allegat *in cap. cum quidam col.2. de iureiurando.* Incurrunt autem hanc cenſuram ipſo facto religioſi illi, qui Euchariſtiam ſæcularibus adminiſtrant in ipſo mortis articulo, vt docet Soarius *tomo 3 in 3. part. diſp.*72. §. *ſed inquires.* Nauar. *in manual. Latino cap.27. num.*107. Cardinalis *in dicta Clementina q.*11. Syluest. *verbo Excommunicatio.*7. *excommunicatione* 14. *n.*30. *&* 32. *dub.*3. vbi citat Lappum, Panormitanũ, Archidiaconum & alios. Et ratio ea fortaſſe eſſe poterit, quia poterat id efficere licite ſi ſine præſumptione adminiſtrarent, ex bona fide, & ratihabitione de futuro: at cum per præſumptionem adminiſtrent animo vſurpandi ius alienum, merito talis actus externus ea cenſura caſtigatur, puniturque, quia cum licite religioſi illum tunc actum poſſint efficere, illicite ſua culpa faciunt. Imo animaduertit Soarius ſemper illam incurrere etiãſi publice, vel ſecreto adminiſtrent, & etiamſi parochus ſit abſens, & infirmus in extremo periculo ſi per præſumptionem, & animo prædictam ius alienum vſurpandi miniſtrent: deinde, quia hoc ſacramentum non eſt neceſſitatis. Tertio, quia adminiſtratio ſacramenti Euchariſtię ſimpliciter in iure prohibetur religioſis *in prædicta Clementina* 1. *religioſi, de priuilegijs*, & ſolum in ea excipiũtur caſus iure expreſſi, in quibus religioſi poterunt Euchariſtiam licite adminiſtrare: nullibi autẽ in iure expreſſum eſt, vt notat Syluester *allegatus*, quod religioſi poſſint Euchariſtiã in mortis articulo ſæcularibus adminiſtrare, etiam abſente parocho: nam licet hoc expreſſum ſit in iure de ſacramento pœnitentiæ, vt patet ex cap. *quod in te, de pœnitentijs, & remiſſionibus.* nullibi tamen hoc expreſſum eſt de Euchariſtia, nec obſtat, quod ſub nomine ſacramenti pœnitentiæ, intelligatur etiam viaticum, & Euchariſtia in hora, & articulo mortis, quia iam hoc non eſt expreſſe in iure contineri, ſed deductiue: & quia verum eſt, vt cuicunq; exhiberi poteſt in mortis articulo vnum ſacramentum, exhiberi poſſit & aliud, ſed non à quocunque miniſtro: ſed hac de re neceſſario redibit ſermo num. 19. vbi contrariam opinionem ſequemur. Quando autem dicimus neceſſario ad hanc adminiſtrationem requiri facultatẽ proprij Sacerdotis, ſeu parochi, eſt modus loquendi ordinarius, nam licet contingat, quod parochus non ſit presbyter, parum refert, adhuc enim poteſt hãc licentiam dare, cum hic ſit actus iuriſdictionis, non ordinis, vt optime notat Nauar. *cap.27. n.*102. & Soar. *tom.3. diſp.* 72. *ſect.2.* §. *ſed inquires, ad finem.* Nomine autem proprij presbyteri, & parochi in iure venit Epiſcopus, & eius Vicarius generalis, venit Papa: veniunt etiam Rectores, & Curati, quique parochianos habent, quocunque nomine vocentur. ſic Nauar. & Soarius *allegati*, & id ſatis probauimus *lib* 1. *huius præcepti cap.5. n.4.*

15. Notabis tamen hanc poteſtatem adminiſtrandi hoc ſacramenum cum iuriſdictione, eſſe duplicem, ordinariam, & delegatam. Ordinaria reſidet in Epiſcopis in Papa, in parochis; delegata reſidet in his, quibus hi per licentiam, facultatem aut priuilegium illis concedunt: eſt enim Papa parochus totius orbis Epiſcopus ſuæ diœceſis, vnde hãc poteſtatem delegare poterit Papa in toto orbe, ijs Sacerdotibus, quibus voluerit, ſiue ſint religioſi, ſiue non, Epiſcopi in ſua tantum diœceſi, & alij parochi in ſua tantummodo parochia de iure.

SVMMARIVM.

Mendicantes habent priuilegium miniſtrandi Euchariſtiam ſæcularibus quouis anni tempore, excepto die Paſchatis. num.16.

An nomine diei Paſchatis intelligatur ſolum ipſe dies materialis. num.17.

Refertur prima opinio affirmans. ibid.

Aſtruitur vera opinio aſſerens intelligi tempus, & actus, quo impletur præceptum Eccleſiæ. numer. 18.

An in articulo mortis deficiente parocho poſſint fideles Euchariſtiam accipere à religioſis, & Sacerdotibus ſæcularibus, & an licite illi eam tunc poſſint miniſtrare, refertur opinio negans. num.19.

Aſtruitur affirmans. num.20.

Quid de tempore, quo vrget præceptum communicandi Eccleſiæ. num.21.

Quid ſi adſit parochus, & iniuſte eam licentiam deneget. ibid.

Peregrini poſſunt implere præceptum Eccleſiæ iure peregrinationis communicando in Eccleſiis religioſorum. numer.22.

Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. numer. 23. & 24.

An data facultate, ad miniſtrandam confeſſionem à parocho, cenſeatur data ad miniſtrandam Euchariſtiam. num. 25.

ET ideo per priuilegia quarundam religionum à Summo Pontifice conceſſa, poſſunt regulares per ſeipſos vbique terrarum quouis anni die miniſtrare Euchariſtiam ſæcularibus, excepto ſolo die Paſchatis reſurrectionis, vt patet ex compendio mendicantium *verbo Communicare* §.5. imo addit Frater Medina *lib.*1 *cap.*11. §. 13. poſſe quemlibet Sacerdotem ſæcularem, dum celebrat in monaſterio religioſorum mendicantium cum licentia ſacriſtæ miniſtrare ſæcularibus Euchariſtiam, etiam in tempore interdicti per priuilegium à Iulio II. conceſſum. & ſimile priuilegium habent etiam religioſi Societatis IESV conceſſum à Paulo IV. anno 1549. 16.

Sed cum in huiuſmodi priuilegijs ſemper Pontifices excipiant diem Paſchatis, ſeu diem reſurrectionis, in quo die ſpecialiter exigunt Summi Pontifices parochi, aut Epiſcopi licẽtiam, vt conſtat ex ſupplemento Minorum *conceſſione* 160. & ex compendio prædictorum Minorum *verbo Communicare, conceſſione* 146. & 150. vbi Nicolaus V. & Xiſtus IV. & Leo X. hanc exceptionem diei Paſchatis apponunt: ſupereſt inquiramus, quomodo hæc priuilegia intelligenda ſint: an ſcilicet hæc verba intelligenda ſint materialiter de ipſo tantum, & præciſe die Paſchatis, & reſurrectionis, ita vt ſolum in eo die non poſſint licite religioſi Euchariſtiam miniſtrare ſæcularibus in ſuis Eccleſijs, ac templis, ſiue communicent ex deuotione, ſiue ex obligatione, & animo implendi Eccleſiæ præceptum annuale, & in reliquo tempore paſchali poſſint tam ex deuotione, quam ex prædicta obligatione; an intelligenda ſint formaliter, ita vt non poſſint adminiſtrare ſæcularibus Euchariſtiam in ſuis proprijs Eccleſijs, quando ipſi ſæculares communicant animo implendi præceptum, & ex obligatione illius, ex deuotione 17.

vero

vero poſſe etiã in ipſo die Paſchatis. Et de hoc negotio eſt duplex opinio: prima docet excipi tantum diem ipſum materialiter Paſchatis. ita tenet Nauar. *c.21.n.52.* quem aliqui recentiores ſequuntur, veluti Azor *tomo 1. inſtit. moral. cap.41.q 7. ad finem.* & Sarnenſis *de viſitationibus lib.2. cap.30.* & aſſerunt præter ipſum vnicum reſurrectionis diem, poſſe regulares dare communionem omnibus ſæcularibus, non ſolum in proprijs templis, ſed etiam in aliena Eccleſia dum ibi concionantur, quamuis expediat in aliena non fieri ſine licentia parochi. ita etiam cum Nauarro docet Claudius *verbo Miſſa. §.1. & verbo Euchariſtia §. ſecundo, fine.* Quod ſi eis opponas primo inde ſequi, eum, qui in feria quinta cœnæ Domini in propria parochia communicauit ad implendum præceptum annuale, non poſſe licite communicare in die Paſchatis, ex deuotione in templis mendicantium, nec illos poſſe licite eo die laicis Euchariſtiam miniſtrare in ſuis proprijs templis, niſi de licẽtia ſuorum parochorum, concedunt libentiſſime & admittunt hanc ſequelam, quia ille dies eſt ſimpliciter exceptus, & fortaſſis voluerunt Pontifices eum diem excipere, vt in eo omnes parochiani ſuas parochias adirent ad præſtandam obedientiam paſtoribus. Si rurſus eis obijcias ſequi è contrario poſſe extra ipſum primum diem Paſchatis fideles communicare in Eccleſijs mendicantium ex præcepto, & poſſe licite ipſos mendicantes extra hunc diem, illis Euchariſtiam adminiſtrare ad implendum præceptum Eccleſiæ, & de facto illud implere, non audebunt illi hanc ſequelam concedere, & tamen in illorum opinione rectiſſime colligitur hæc ſequela.

18. Secunda tamen opinio, & verior docet verba priuilegij intelligenda eſſe formaliter, non de ipſo die Paſchatis, ſed quod non poſſint religioſi miniſtrare ſacramentum Euchariſtiæ in ſuis templis ſæcularibus, quando illi communicant in eis ad implendum præceptum communionis annualis tempore Paſchatis, ſiue illud Paſcha comprehendat octo vel quindecim dies, ſiue de more alicuius regni, aut prouinciæ, in Luſitania, comprehendat etiam totum illud tempus quod intercedit à prima die Quadrageſimæ vſque ad Dominicam in Albis, aut Paſtoris boni, & ita docet expreſſe Soarius *tom.3. in 3 p. diſp. 72. ſect.2. §. cenſeo igitur,* atq; adeo in illis verbis, *Excepto die Paſchatis,* excipitur ſolum illa communio, quæ fit ex obligatione huius præcepti, quocunq; die fiat, vt diximus *libr. 1. huius præcepti. cap.5. n.9.* Vnde ſi ante diem Paſchatis iam ſatisfactum fuit obligationi præcepti, docet hæc opinio licite poſſe ſæculares communicare ex deuotione in Eccleſijs mendicantium in ipſo die Paſchatis; neque obſtat quod in prædictis priuilegijs dicatur: *Præterquam in die Paſchatis, aut in feſto Paſchatis reſurrectionis*; quia non eſt attendendus materialis ſonus verborum, ſed ſenſus, & intentio Pontificum, quia communionem illam, qua impletur præceptum, vocant communionem diei Paſchatis ſeu quod idem eſt, communionem in die reſurrectionis, neque hæc interpretatio eſt abſurda, aut violenta, ſed vera, ac germana; ſuppoſito modo loquendi cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. vbi hoc præceptum communionis Paſchalis traditur. Et ad hunc modum declaranda eſt ſimilis exceptio, quæ habetur in Bulla Cruciatæ, in clauſula, qua conceditur facultas accipiendi Euchariſtiam in tempore interdicti in alijs Eccleſijs, nõ interdictis, vel priuatis oratorijs, vbi etiam additur, *Præterquam in die Paſchatis,* id eſt, præterquam in illa communione, qua impletur præceptum in die Paſchatis, quia niſi ſic exponamus, ſequitur illud abſurdũ, quod poſſint implere hoc præceptum in priuato oratorio, & poſtea, in primo die Paſchæ, neque ibi, neque alibi, aut in propria parochia communicare.

Hic tamen quæres meritiſſimò, an in articulo mortis, aut neceſſitate vrgente, abſente, & deficiente parocho, poſſint fideles accipere Euchariſtiá à religioſis, vel alijs Sacerdotibus ſæcularibus, & an tam religioſi, quam clerici ſæculares, eam tunc poſſint illis licite adminiſtrare? Et hac de re eſt bipartita ſententia: prima loquendo ſpecialiter de Sacerdotibus ſæcularibus, ac de religioſis id expreſſe negat, eam tenet Nauarr. *in manuali Latino. cap.21. num 52.* citans Cardinalem *in Clementina 1. de priuilegijs,* & Syluester *verbo Excommunicatio 7. excomm.14. n.32 dub 3.* vbi allegat, vt dixi *numer.14.* Lappum, Panormitanum. Hanc opinionem tenet etiam expreſſe Soarius *tom.3. in 3. p. diſp. 72. ſect. 2. §. ſed inquires.* Rationes, ac fundamenta, quibus hæc opinio innititur, ſunt eadem quæ prædicto num.14. retuli. Primo, quia hoc ſacramẽtum non eſt ſacramentum neceſſitatis. Secundo, quia hoc expreſſe prohibetur *in Clementina religioſi, de priuilegijs,* vbi tantum excipiuntur caſus iure expreſſi, nullibi tamen in iure expreſſum eſt, quod poſſint religioſi in articulo mortis Euchariſtiam præſtare ſæcularibus, vt dixi dicto num.14. 19.

Secunda opinio affirmat poſſe religioſos recte & licite in articulo mortis non ſolum ex priuilegio particulari, ſed etiam de iure communi, ſeu potius de priuilegio iure communi inſerto, ſæcularibus Euchariſtiam adminiſtrare, deficiente parocho, & conſequenter etiam affirmabit loquendo de clericis ſæcularibus. Eam docet expreſſe Directorium *libr.1.* quod citat Syluester *modo allegatus,* ſed non ſequitur: Archidiaconus *in capit. ſi presbyter 26. quæſt 6.* Innocentius & Oſtienſis *in cap. omnis, de pœnit. & remiſſionibus.* & Soarius *dicto tomo 3. in 3. part. diſp.72. ſect.2. §. ſed quæres.* tandem hoc dicit, quamuis contrarium dicere videatur *in §. ſed inquires.* Et Sotus *in 4. diſtinct. 23. quæſt. 2. artic.1. verſ. vtrum,* Bartholomæus Fumus *verbo Excommunicatio §.49.* & Henriq. *lib. 8. de Euchar. c. 55. n. 1. ad marginem litera H.* vbi ita ait: *In articulo mortis ſi abſit parochus, poteſt regularis adminiſtrare ſæcularibus Euchariſtiam, & vnctionem, quia adeſt voluntas interpretatiua ſaltem Papæ vt iuuetur infirmus: & id conceſſit Prædicatoribus Sixtus IV. ſi parochus ſe difficilem præbeat: & Leo X. in Concilio Lateranenſi, ſi modo cauſa, aut denegatio probetur coram Notario.* Hæc Henriquez ibi. Sed tam vrgens poteſt eſſe caſus, vt nullo modo poſſit id probari coram Notarijs: & Pius V. conceſſit etiam prædictum priuilegium Xiſti IV. fratribus Minoribus, nõ obſtante diſpoſitione Concilij Tridentini, ad ſupplicationem, petitionemque ſui Generalis Aloyſi Putei in præſentia Cardinalis de Ara cœli. vbi id priuilegium ſeruatur, teſte Claudio, *verbo Concilio Tridentino. § 3.* Quare ſiue loquamur de priuilegijs iure communi inſertis, ſiue de alijs priuilegijs particularibus, non eſt dubitandum poſſe religioſos, & clericos ſæculares, in articulo mortis vnctionem, & Euchariſtiam abſente parocho, vel præſente, & malitioſe præſtare nolente ſæcularibus adminiſtrare, licite, & recte, & abſque incurſione alicuius pœnæ, aut cenſu- 20.

cenſuræ. Probatur primo de Euchariſtia, quia, vt diximus *l. 1. huius præcepti capit. 3.* ſumptio Euchariſtiæ in articulo mortis, cum decenter, & reuerenter ſuſcipi poteſt, eſt medium, ac remedium neceſſarium neceſſitate ſalutis: in hac autem circumſtantia decenter, ac reuerenter ſuſcipi poteſt, cum præſto adſit religioſus, aut ſæcularis Sacerdos, qui reuerenter, ac decẽter adminiſtrare velit, ac poſſit, abſente, & deficiente proprio Sacerdote vel etiam præſente, ſed nolente, eam per ſe adminiſtrare, aut concedere facultatem, quia tunc iniuſta voluntas illius, pro illius abſentia reputanda eſt. Secundo, quia in iure communi, cui conceditur confeſſio in articulo mortis, cenſetur etiam conceſſa communio, de iure autem communi poteſt quilibet Sacerdos abſente proprio parocho in articulo mortis, ſiue religioſus ſit, ſiue ſæcularis, audire cõfeſſiones ſæculariũ, vt patet ex cap. quod in te, de pœnit. & remiſſ. ergo etiam poterit de eodem iure cõmuni iiſdem Euchariſtiam, & ſacram vnctionem adminiſtrare; quia tunc de licentia ſaltem præſumptiua Papæ aut Epiſcopi adminiſtrat, quam in eo articulo rationabiliter cenſetur concedere abſente proprio Sacerdote, imo & præſente, ſed nolente id efficere, aut licentiam concedere, quia tunc perinde eſt, ac ſi abſens ſit, quia irrationabilis, & iniuſta ac impia voluntas illius, pro abſentia merito reputanda eſt. Tertio, quia licet neceſſitas huius ſacramenti non ſit extrema in opinione, quæ docet illius ſumptionem in articulo mortis non eſſe medium de præcepto diuino neceſſarium neceſſitate ſalutis, tamen eſt valde grauis & ſufficiens ad hunc modum abſque præſumptione exercendum. Quarto, quia hoc eſt valde conſentaneum iuri ipſi naturali, quo tenetur Eccleſia proximis ſubuenire in neceſſitatibus ſpiritualibus. Hæc opinio omnibus ſatis penſatis mihi videtur tenenda, & ſine ſcrupulo ſequenda, tum propter auctoritatem ſuorum Doctorum, quibus contradicere in re tam pia durum eſt, tum quia eſt magis pia, & conſentanea pietati Eccleſiæ Catholicæ.

21. Solum aduerto, non poſſe licite religioſos Sacerdotes aut ſæculares Euchariſtiam adminiſtrare ſæcularibus deficiente parocho, aut iniuſte eam licentiam negante in neceſſitate implendi Eccleſiaſticum præceptum communionis annualis, quia hæc neceſſitas non tantum vrget, cum in eo caſu excuſentur prædicti ſæculares ab impletione prædicti præcepti Eccleſiaſtici quamdiu durat tale impedimentum.

22. Qui tamen extra propriam parochiam peregrinantur, hi quidem iure peregrinationis poſſunt implere præceptũ Eccleſiæ de Euchariſtia ſumenda in templis religioſorũ, vel in Eccleſijs vbi commode poſſunt, dummodo in illis Euchariſtiam accipiant, ab his, qui poteſtatem habent illam adminiſtrandi, nam ſemper eſt notanda hæc differentia inter articulum mortis, & alias neceſſitates, ſeu potius vtilitates, quod in mortis articulo licitum eſt cuilibet Sacerdoti miniſtrare hoc ſacramentũ, etiamſi non habeat ad hoc ſpecialem facultatem, à Paſtore conceſſam: in alijs vero hoc nõ licet, niſi ſuppoſita aliqua facultate, vel priuilegio miniſtrandi hoc ſacramentum, quia rationes factæ non aliter procedunt, vt animaduertit Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 72. ſect. 2. in vltimis verbis finis illius.*

23. Ad fundamenta primæ opinionis ſatis reſponſum eſt in ſecunda opinione. Ad id quod additur *in dicta Clementina 1. religioſi, de priuilegijs*, interdici adminiſtrationem Euchariſtiæ omnibus religioſis, etiam in articulo mortis, *niſi in caſibus à iure expreſſis*, dicendum eſt, ſatis in iure exprimi caſus articuli mortis, quia in iure nomine confeſſionis in articulo mortis venit etiam communio, vnde cum in iure in cap. *quod in te, de pœnit. & remiſſ.* expreſſum ſit, quod poſſint religioſi, & alius quilibet Sacerdos ſæcularis in articulo mortis confeſſiones quorumcunque audire, in iure quoque expreſſum eſt, vt in eodem articulo eiſdem poſſint Euchariſtiam adminiſtrare.

Neque obſtat quod Paulus III. *in priuilegijs conceſſis Patribus Societatis* I E S V *in bulla anni* 1549. ad miniſtrandam Euchariſtiam quibuſcumque fidelibus excipiat articulum mortis, & diem Paſchatis, & quod inde colligunt nonnulli Doctores ſi in aliquo priuilegio non excipitur expreſſe mortis articulus, ſemper ipſo iure & communi ſenſu cenſeri exceptum, quia non ſunt ea priuilegia intelligenda de extremo viatico, ſed de illis ſolis caſibus, in quibus Euchariſtia non accipitur per modum viatici, aut ex obligatione implendi præceptum Eccleſiæ: nam Paulus III. in eo priuilegio ſecutus fuit aliam opinionem Sylueſtri, quæ negat in articulo mortis poſſe religioſos abſentibus proprijs parochis, Euchariſtiam miniſtrare ſæcularibus, non tamen ob id noſtram condemnat, vt patet. 24.

Dices, ſi in iure communi nomine confeſſionis in articulo mortis venit etiam miniſtratio, & ſuſceptio Euchariſtiæ, & cui in eo articulo conceditur confeſſio, concedi etiam Euchariſtiam; ſequitur quod extra eum articulum conceſſa alicui facultate adminiſtrandi ſacramentum confeſſionis, cenſeatur etiam conceſſa facultas ad adminiſtrandam Euchariſtiam, & quod conceſſa facultate ad eligendum confeſſorem extra eundem articulum mortis, cenſeatur quoque habita, & conceſſa ad eligendum miniſtrum Euchariſtiæ, & ad ſuſcipiendum hoc ſacramentum à quocunq; Sacerdote voluerit eligere: vt enim docet Caietanus *in Summa, verbo Excommunicatio, cap. 64.* non ſemper neceſſe eſt, vt in his licentijs Euchariſtia in ſpecie nominetur, ſed ſatis eſt, vt ex verbis licentiæ, communiter id intelligatur. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem in articulo mortis, & extra illum. nam in articulo mortis communiter intelligunt Doctores quod conceſſa facultate ad adminiſtrandam, & audiendam confeſſionem, cenſeatur etiam conceſſa facultas, ad adminiſtrandam Euchariſtiam: at non ita id intelligunt extra caſum illius articuli, quia re vera hi actus ſunt ſeparabiles, & ſimiliter poteſtas ad vtrumque requiſita etiam ſeparata eſt, & ſolum in articulo mortis ex intentione Eccleſiæ vniuntur, vnde extra prædictum articulum conceſſo alicui priuilegio ad audiendas confeſſiones, non cenſetur conceſſum ad adminiſtrandam Euchariſtiam: ſimiliter conceſſa alicui facultate ad eligendum confeſſorem, non cenſetur conceſſa ad eligendum miniſtrum Euchariſtiæ: quod inde euidentius patet, quia in bulla Cruciatæ conceditur facultas omnibus fidelibus eligendi confeſſarium approbatum ab ordinario quoties voluerit, & tamen ibi non intelligitur poſſe eligi Sacerdotem, à quo recipiat Euchariſtiam, nam alioqui ſicut ex vi illius priuilegii poteſt quis ſatisfacere præcepto annuæ confeſſionis eligendo quemcunque Sacerdotem ſimpli- 25.

ſimplicem approbatum, poſſet etiã implere præceptum annuale Euchariſtiæ ab eodem Sacerdote illam accipiendo. quod eſt omnino falſum, & contra conſuetudinem Eccleſiæ, & contra verba contenta in alia priori clauſula prædictæ bullæ, vnde hic habemus optimum exemplum vbi ſub facultate ad ſacramentum confeſſionis, non intelligitur expreſſa facultas ad communionem; idem ergo intelligendum eſt de facultate ad confeſſionem abſolute conceſſæ, quod non intelligatur ſub illa conceſſa facultas ad communionem, quod euidenter ex dictis patet.

CAPVT III.

De obligatione parochorum in adminiſtranda Euchariſtia tempore peſtis; an aliquis in extrema neceſſitate poſſit ſeipſum communicare, & quibus modis peccare poſſint, qui indigne ſuſcipiunt, & indigne miniſtrant.

SVMMARIVM.

Tenentur parochi ex iuſtitia tempore peſtis parochianis Euchariſtiam miniſtrare. num. 1.
Etiam cum vitæ periculo. ibid.
Quid nomine parochi intelligatur in iure, an etiam ſuperiores religionum. num. 2.
An homo ſit dominus vitæ ſuæ, & an de illa poſſit paciſci cum aliquo. num. 3.
An extra grauem neceßitatem teneantur parochi ſuis parochianis ſacramenta miniſtrare. num. 4.
An tunc ex rationabili cauſa excuſentur. num. 5.
Et an illos poßint remittere ad religioſos. ibid.
Falluntur qui dicunt ſolum obligari parochos ex iuſtitia ad adminiſtranda ſacramenta parochianis, quando præcepta Eccleſiæ obligant. num. 6.
An parochi poßint tempore peſtis Euchariſtiam ponere in loco decenti, vt inde manu, vel ore ſumatur. ibid.
Vtrum aliquis laicus in aliquo caſu ſibi poßit Euchariſtiam præbere. num. 7.
Et quid de Sacerdote non ſacrificante. ibid.
Quid in extrema neceßitate quando non adeſt Sacerdos, nec Diaconus, qui Euchariſtiam miniſtrent. num. 8.
Regina Scotiæ ſeipſam communicauit proprijs manibus cum martyrium ſubijt ſub Iſabella Regina Angliæ. ibid.
Quibus modis poßit miniſter huius ſacramenti peccare in adminiſtratione illius. num. 9.
An Sacerdos in mortali exiſtens peccet in hoc ſacramentum miniſtrando. num. 10.
An peccatum mortale ſit hoc ſacramentum tangere in mortali peccato. num. 11.
Quando & quomodo petentes cooperentur cum peccato mortali, quod committunt miniſtri, in adminiſtratione huius ſacramenti. num. 12.
Peccant Sacerdotes, qui hoc ſacramentum abſque priuilegio ſub vtraque ſpecie adminiſtrant, grauißime, & mortaliter. num. 13.
An liceat Sacerdotibus omnino à celebratione Miſſarũ abſtinere & an teneantur ſingulis diebus ſacrificare. ibid.
Remißiue. num. 13. verſ. An liceat.

1. DE obligatione iuſtitiæ tenentur parochi tempore grauis neceſſitatis, etiamſi non ſit extrema, v.c. tempore peſtis, aut alterius morbi infectiui ſub lethali culpa ſuis parochianis ſubuenire miniſtrando eis Euchariſtiam, & reliqua ſacramẽta etiam cum periculo vitæ; niſi adſint alij idonei miniſtri, qui ſufficienter id præſtent, ita Doctores communiter, Toletus *lib.* 4. *c.* 10. *n.* 5. Nau. *c.* 25. *n.* 131. *&* *c.* 24. *n.* 11. & 18. Soto *in* 4. *diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 6. Conciliũ Compoſtellanum *anno* 1566. *act.* 3. *c.* 37. Henriq. *lib.* 8. *de Euch. c.* 55. *n.* 2. Tabiena *verbo Epiſcopi. n.* 5. D. Thom. 3. *p. q.* 184. *a.* 7. Soarius *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 72. *ſect.* 3. Sà *verbo Caritas. n.* 3. propter pactum implicitum quod ſupponitur tacite celebratum inter parochos, & parochianos, vt ſcilicet oues paſcant ſuos paſtores corporali alimento, illique viciſſim parati ſint ad illas paſcendas ſpirituali; quoties illo indiguerint. Sic etiam eadem iuſtitia tenentur milites in bello iuſto, & iudices, ac prætores à republica vel à rege ad curandum bonum publicum temporali ſtipendio conducti vitam obijcere, quoties ad tuendam vrbem, vel bonum publicum opus fuerit.

Nomine autem parochi in iure ſecundum Tabienam *verbo Parochia num.* 4. non ſolum Papa, Epiſcopi, & Archiepiſcopi, rectores Eccleſiarum, & ij omnes ad quos cura animarum ſpectat, intelliguntur, vt diximus *cap. præcedenti. num.* 14. *& lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 4. ſed etiam ſuperiores religionum reſpectu ſuorum ſubditorum, iuxta eundem Tabienam; nam etiam ij tempore peſtis, vel epidimiæ, quando non inueniunt alium, qui velit ſponte ſe periculo exponere, tenentur ſe exponere ad adminiſtranda ſacramenta ſubditis. 2.

Dices, homo non eſt dominus vitæ ſuæ, ſed tantum cuſtos, & ſub mortali tenetur illam tueri, ac conſeruare, vt docet D. Thom. *quæſt.* 73. *art.* 9. *ad* 2. Valentia 2. 2. *diſput.* 5. *quæſt.* 1. *puncto* 1. & alij multi; ergo non poteſt vitam propriam exponere pro alterius ſalute ſine peccato, cum exponat alienum. Reſpondeo, quod licet homo non habeat dominium vitæ ſuæ, habet tamen vſum illius ad ea omnia, quæ recta ratio dictat; quamobrem licet ſub mortali teneatur illam conſeruare, tamen vbi recta ratio dictat, tenetur eam exponere: recta autem ratio dictat quod exponatur pro ſtipendio temporali, quo eadem vita alitur, pro bono publico, & pro ſalute, ac bono ſpirituali proximi; dictat etiam recta ratio, vt paſtores periculis objiciantur pro ouibus, quæ ſe paſcunt, nam ratione huius vſus, quem habemus noſtræ vitæ, poſſumus paciſci de illa cum alijs, veluti efficiunt milites belli tempore. 3.

Nec ſolum tempore extremæ, aut quaſi extremæ neceſſitatis, tenentur de iuſtitia proprii paſtores vitam exponere pro ouibus, eis ſacramẽta miniſtrando, quando alij non inueniunt, qui id ſufficienter præſtare velint, ſed etiam tenentur hoc ſacramentum Euchariſtiæ, & reliqua ſacramenta eis præſtare, quoties oues rationabiliter, & opportune petunt: itaque ſi non nimis frequenter petant, neque vltra id, quod illarum ſtatum, & viuendi modum, & reuerentiam tanti ſacramenti decet, tenentur parochi, per ſe loquendo, eis hoc ſacramentum concedere, vt docet Adrianus *in* 4. *q.* 5. *de confeſſ. dub.* 8. & Soto *in* 4. *diſt.* 12. *artic.* 6. Nauar. *in cap. placuit, de pœnit. dub.* 6. *num.* 15. Sed tunc non cum periculo vitæ. & ratio eſt, quia parochi non aluntur à ſuis parochianis ſolum, vt ſibi miniſtrent neceſſaria ad implenda præcepta Eccleſiæ, ſed etiam ad ea, quæ ſunt valde vtilia, & opportuna ſaluti animarum, alioqui non ſatis eſſet ſaluti illorum prouiſum, & ideo non ſolum in diebus 4.

feſtis,

Digitized by Google

feſtis, ſed etiam in alijs tenentur parochi ordinarie Miſſam celebrare in ſuis parochijs, & confeſſiones audire, quando ſubditi indigent, quamuis præceptum non vrgeat Eccleſiæ, & idem dicendum eſt de ſacramento Euchariſtiæ, quod eſt valde vtile ſaluti animarum, & ad hoc à Chriſto Domino inſtitutum, vt frequenter accipiatur.

5. Dixi, per ſe loquendo, quia, vt optime notat Soarius *tomo tertio, in tertiam part. diſputatione ſeptuageſima ſecunda, ſectione tertia.* ex accidenti poterit excuſari parochus, vel propter rationabilem cauſam occurrentem, vel quia habet alios coadiutores, ad quos poteſt oues ſine vllo diſpendio remittere, etiamſi coadiutores voluntarij ſint, & ex priuilegio ſacramenta miniſtrent, quales ſunt religioſi: regulariter tamen cauere tenentur parochi, ne ſe oſtendant difficiles in hoc miniſterio, ne animos ſuorum ſubditorum à pietate remittant, ſed alliciant.

6. Quamobrem ex dictis conſtat falſo aliquos dicere, ſolum obligari parochos ex iuſtitia ad adminiſtrandum parochianis ſacramentum Euchariſtiæ, & alia ſacramenta præſtanda, quando illos præcepta obligant. vt Richardus *in 4. diſtinction.* 18. *quæſtion.* 3. *articul.* 2. & Sylueſter *verbo Confeſſor.* 1. *quæſt.* 18. quia iuxta hos Doctores ſolum tenebuntur ſemel in anno miniſtrare, quod ſane ſtatim apparet per ſe improbabile, & abſurdum, vt optime animaduertit Soarius allegatus. Falſum etiam, & abſurdum eſt, id, quod dicunt nonnulli, poſſe ſcilicet parochos tempore peſtis ponere Euchariſtiam, tuto ac decenti loco, vt ipſi peſte infecti ſuis manibus communicent, quod dictum, iam vt abſurdum, & parum decens ad reuerentiam tanti ſacramenti reiecimus cum grauiſſimis Doctoribus *cap.* 1. *huius libri. num.* 13. quem locum videre poteris.

7. Sed occaſione huius dubij inquires, an aliquis ſeipſum poſſit in aliquo caſu communicare, & non loquimur de Sacerdote celebrante, iam enim ſatis probauimus *in cap.* 2. *huius lib.* 3. *num.* 9. nunquam eſſe licitum ſacrificium Miſſæ offerre, quin in eadem Miſſa Sacerdos ſeipſum communicet: ſed loquimur de communione laica, id eſt, de illa communione, quæ fit extra ſacrificium Miſſæ, idque ſiue perſona ſe communicans ſuis proprijs manibus ſit Sacerdos, ſiue non; quidam enim id affirmant, alij negant: nam Fumus *verbo Communio numer.* 8. ait Sacerdotem non ſacrificantem non debere communicare ſeipſum regulariter, vnde videtur aſſerere poſſe ſeipſum communicare in caſu neceſſitatis, & in articulo mortis, deficiente alio Sacerdote, aut Diacono, qui id præſtare velit & poſſit. & idipſum ait Caietanus *in Summa verbo Communio*, vbi aſſerit, non licere Sacerdoti ſeipſum communicare, niſi in neceſſitate, & articulo mortis, in quo caſu affirmat licere: & idem dicerent de laicis in eo articulo, quia nullibi in iure inuenitur prohibitum poſſe aliquem in articulo mortis ſeipſum communicare, deficiente debito miniſtro, ſiue ipſe communicans laicus ſit, ſiue Sacerdos, neque etiam in iure vllibi reperitur debere in hoc ſacramento dantem, & accipientem eſſe perſonas diſtinctas, vt in Baptiſmo, confeſſione, vnctione, & confirmatione: deinde, quia hoc ſacramentum eſt inſtitutum per modum cibi: & vſus eius per modum comeſtionis; cibus autem ab ipſo manducante, ac comedente accipi poteſt: & ideo dixit Durandus *in quarto diſtinctione decima tertia, quæſtione quarta.* ſi contingat Sacerdotem ægrotare, & non adeſſe niſi Diaconum, qui ſacramentum deferat, debere Sacerdotem proprijs manibus ſeipſum communicare, quia in die Paraſceues Sacerdos communicat ſeipſum, & tamen non ſacrificat, nec celebrat, quia non conſecrat, vnde conſtat nullam eſſe conſuetudinem, ex qua colligi poſſit prohibitio aliqua, qua Sacerdos prohibeatur in caſu neceſſitatis ſeipſum communicare. Soarius *vero tomo tertio, in tertiam part. diſputatione ſeptuageſima ſecunda, ſectione tertia, ad finem.* exiſtimat ſecluſo ſcandalo non peccare Sacerdotem, qui ſeipſum communicat, non ſolum in neceſſitate, ſed etiam deuotionis cauſa in eo caſu vbi non eſſet niſi ipſe tantum Sacerdos, qui non poſſit celebrare, poſſet autem ſeipſum ex præconſecratis communicare. & ratio eſt, quia ipſe Sacerdos eſt proprius miniſter huius ſacramenti, & quamuis ea adminiſtratio ſacramenti ſit actus auctoritatiuus proueniens ex ordinis ſacerdotalis conſecratione, tamen talis actus, ratione ſacerdotij ei competit, & aliunde quamuis in alijs ſacramentis requiratur, vt miniſter ſit perſona diſtincta à ſuſcipiente, tamen in hoc ſacramento non ita eſt, vt ſatis probauimus *capit. ſecundo, huius libri, numero nono & decimo.* Et de facto Sacerdos in die Paraſceues ſeipſum communicat non conſecrando: at quia extra diem Paraſceues non eſt res vſitata ſeipſos Sacerdotes communicare, ſcandalo forraſſis erit, & ideo affirmat Soarius non poſſe id licite fieri, niſi ſublato ſcandalo, & in eo caſu, vbi vnus tantum Sacerdos eſſet, qui non poſſet ſacrificare, poſſet autem ex præconſecratis ſeipſum communicare; prædictum vero ſcandalum facile ipſe Sacerdos vitare poterit, ſi id faciat remotis arbitris, aut monendo populum, ne ſcandalum patiatur, cum id ſibi in eo caſu liceat. Exiſtimo tamen ſi adeſſet Diaconus, non poſſe tunc Sacerdotem ſeipſum communicare, cum iam adſit miniſter ex priuilegio competens, nam licet *capit. primo, huius libri numero ſexto & ſeptimo*, dixerimus, non poſſe Diaconum præſente Sacerdote, qui id poſſit, & velit facere, licite ſacramentum hoc adminiſtrare; tamen id intelligendum eſt, reſpectu aliorum fidelium, vel alicuius perſonæ tertiæ, non reſpectu eiuſdemmet Sacerdotis, qui ſeipſum communicare velit.

An autem poſſit perſona laica ſaltem in extrema neceſſitate mortis licite ſeipſam manibus proprijs communicare, quando non adeſt Sacerdos, nec Diaconus, qui id poſſint facere, eſt maius dubium? Affirmat expreſſe Soarius *tomo tertio, diſputatione ſeptuageſima ſecunda, ſectione tertia, ad finem.* & Caietanus *in Matthæum* 26. & aſſerit Soarius in noſtra ætate Reginam Scotiæ martyrium ſubituram ſub Iſabella Regina Angliæ, prius Sacramentum, quod apud ſe habebat, proprijs manibus ſumpſiſſe, cum ſumma omnium laude, & quamuis addit Soarius quod ex Summi Pontificis diſpenſatione, ac conceſſione habuerit ampullam, in qua ſacramentum Euchariſtiæ apud ſe haberet, tamen etiam ſine tali conceſſione id pie & ſancte efficere potuiſſet, & cum Soario, & Caietano idem ſentiunt Boitius *in capit. decernimus, de iudicijs,* & alij. Contrarium tamen dicendum eſt cum 8.

communi Doctorum opinione, quã tradit Henriquez *libr. 8. de Euchariſt. cap. 54. numero 3.* & tenet Syluester *verbo Euchariſtia 3. numero 5.* Catherin. *l. 5. contra Caietan. libro 4.* Sotus *in 4. diſtinction. 13. quæſtione 1. articulo 3.* Ledeſma *quæſtione 23.* Philippus Decius & Ripa *in capit. 2. de iudicijs.* Armilla *verbo Communio à numero 8.* Tabiena & alij, quos citat ac ſequitur Henriquez *allegatus ad marginem littera A.* & poteſt deduci ex cap. *peruenit, de conſecratione diſtinctione 2.* vbi dicitur deteſtandum ſacrilegium eſſe quod per laicos Euchariſtia ad infirmos in mortis articulo deferatur; ergo, & quod laici ſeipſos communicent in eodem mortis articulo, & Soarius quamuis loco modo allegato id expreſſe atteſtetur, tamen in prædicto *tomo 3. in 3. part. diſputatione 72. ſection. 1. §. vltimo dicendum.* dicit difficile eſſe Doctoribus contraire communiter aſſerentibus, non licere laicis, nec etiam ſubdiaconis Euchariſtiam miniſtrare infirmis in extrema neceſſitate; vnde ſi non licet illam adminiſtrare alijs, nec etiam licebit in eadem neceſſitate eam ſibi proprijs manibus ſumere, ac adminiſtrare, cum par ſit vtrobique ratio. Et ratio eſſe poteſt, quia habenda eſt maior ratio reuerentiæ huius admirabilis ſacramenti, quam fructus infirmi, cui ſatis eſt, ſi deficiat miniſter quod ſpiritualiter communicet in voto. Secundo, quia praxis Eccleſiæ, & vſus illius facit legem, & præceptum contrarium actum vetans, ac prohibens, praxis autem, vſuſque Eccleſiæ, habet, vt Euchariſtia ab alio miniſtretur. Tertio, quia adminiſtratio Euchariſtiæ eſt actus auctoritatiuus prouenions ex ordine ſacerdotij, & in defectu Sacerdotum, hic actus committitur Diacono tantum priuatiue. Vnde indecens eſt ex natura ſua quod prædicta adminiſtratio à laico exerceatur, & id in irreuerentiam ſacramenti natura ſua cedit, vt alibi diximus: ſecus eſt de actu eleuandi hoſtiam conſecratam è terra, ſi forte in eam ceciderit, quia hic actus, cum ſit tantum eleuatio, ne ſanctum Domini proteratur, & non ſit adminiſtratio ſacramenti, & ideo poteſt fieri à laico in defectu Sacerdotis, non ita vero ipſa adminiſtratio, etiam in prædicto mortis articulo. Ad exemplum vero Reginæ Scotiæ reſpondemus, id factum fuiſſe ex conceſſione Summi Pontificis, vt Contrarij fatentur, & Annales referunt.

9\. Multis modis poteſt miniſter huius ſacramenti mortaliter peccare in indigna adminiſtratione illius. Primo, ſi vel tempore ab Eccleſia interdicto miniſtretur, vel in loco prohibito, vt in priuata domo, ſine debita facultate, & Epiſcopi authoritate approbationeque, vel ſine veſtibus ſacris, ſuperpelliceo videlicet, & ſtola, quibus vtitur Eccleſia in adminiſtratione huius ſacramenti communiter, vt animaduertit Capua *libro 2. deciſionum aurearum. cap. 40.* & Turrecremata *cap. Eccleſiaſtici, diſtinction. 23.* & Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputation. 72. ſection. 4.* qui affirmant hæc duo ſuperpelliceum, & ſtolam, eſſe neceſſaria in adminiſtratione huius ſacramenti ſub præciſa obligatione: præter hæc autem duo exiſtimat Soarius nihil amplius eſſe neceſſarium ſub præciſa obligatione peccati mortalis, nam licet ſoleat lumen accendi, præmitti confeſſio generalis, & abſolutio venialium: & licet etiam ſoleat dici communiter communis illa oratio ſiue præparatio: *Domine, non ſum dignus vt intres ſub tectum meum, &c.* tamen non videntur hæc tam grauia, & rigoroſa præcepta, vt ſecluſo ſcandalo, & contemptu, eorum omiſſio mortale peccatum ſit, iuxta Soarium allegatum; cauendum tamen eſt, ne id fiat, nam à graui culpa veniali excuſari id non poterit, eſt enim id aliqualis irreuerentia, præſertim ſi voluntarie omittatur, & abſque vlla cauſa rationabili.

10\. Præterea ex parte miniſtri requiritur, vt miniſter huius ſacramenti non ſit in peccato mortali, alioqui nouum peccatum mortale committet, vt Doctores communiter ſentiunt *in 4. diſtinction. 13.* Paludanus *ibi quæſtione 1.* Soto *artic. 3.* Syluester *verbo Euchariſtia 3 numero 4.* Soarius *proxime allegatus*; & colligitur ex Nicolao Papa *in capit. vltimo 15. quæſtione 8.* vbi dicit: *Adulterum Sacerdotem, miniſtrando hoc ſacramentum ſe tantum lædere, & vnde alijs commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbere.* & euidenter patet hæc veritas ex illo principio iuris diuini, ac naturalis: ſancte ſancta tractanda ſunt. nam licet adminiſtratio ipſa huius ſacramenti non ſit ſacramenti confectio, ſed tantum diſpenſatio, & diſtributio; tamen hæc diſpenſatio eſt ſacrum ac grauiſſimum miniſterium, ad quod ſancte tractandum, ac conficiendum Sacerdos eſt conſecratus peculiariter, & ſpecialem gratiam in conſecratione ad illud tractandum accipit, & ideo grauiter peccat ſuo munere abutendo.

11\. Ergo inferes, ſemper erit peccatum mortale hoc ſacramentum in mortali tangere, quia tactus illius, eſt id quod maxime facit, qui hoc ſacramentum miniſtrat, quod eſt contra id quod diximus *capit. 1. huius libri numero 12.* vbi aſſeruimus poſſe laicum reuerenter hoſtiam conſecratam è terra eleuare deficiente Sacerdote, qui id faciat, aut facere velit, & non requiri ad hanc eleuationem, quod ſit in gratia. Neganda tamen eſt illatio, quia eleuatio è terra huius ſacramenti, ſi ibidem reperiatur, ne ab hominibus conculcetur, non eſt adminiſtratio illius, neque actus authoritatiuus, ad quem aliquis ſit conſecratus, & ideo non requirit quod eleuans ſit in gratia conſtitutus: at vero adminiſtratio eſt actus proprius miniſtri ſacri, ad quem ſpeciali ordine ſacerdotij, & ex officio ſanctificatur, vnde eſt diuerſa ratio in nudo, & ſimplici tactu huius ſacramenti, & in adminiſtratione illius.

12\. Ex parte recipientis hoc diuinum ſacramentum poteſt committi peccatum mortale, ſi ipſe recipiens, ſiue laicus, ſiue Eccleſiaſticus, cooperetur peccato miniſtri diſpenſantis, ac diſtribuentis, cooperabitur autem, ſi ſine cauſa vel vtilitate inducat miniſtrum non paratum ad tale miniſterium, aut ſi facile euitare poſſit peccatum miniſtri, & irreuerentiam ſacramenti, accipiendo illud ab alio miniſtro digno, & nolit, quæ omnia latius patent ex ſacramentis in genere. Poteſt etiam committi peccatum ex parte recipientis, ſi ipſe indigne, aut non ieiunus, aut in conſcientia peccati mortalis, tantum ac tam admirabile ſacramentum accipiat: ſed de his latius in capitibus ſequentibus agemus.

13\. Ex parte ſacramenti peccabit etiam miniſter, ſi illud adminiſtret ſub vtraque ſpecie, aut ſub ſola ſpecie vini, quod intelligo etiamſi illud adminiſtret alteri Sacerdoti, ſed de communione ſub vtraque ſpecie egimus ſatis *libro tertio, primi præcepti capit. 15.* vbi de ſacrificio Miſſæ tractaui-

Digitized by Google

tractauimus & agemus *cap. ſequenti*. Itaque illud debet miniſter maxime animaduertere, vt non præbeat ſacramentum indigne ſumentibus, vel irreuerenter tractantibus. Voco autem indignam ſumptionem, vel tractationem, non ſolum ratione peccati, ſed etiam ratione infantiæ, amentiæ, phreneſis, vomitus; quia in his omnibus interuenit iniuria clara ſacramenti, quam vitare tenetur ſub culpa lethali diligens ac impiger miniſter ſacramenti quantum maxime poteſt, & nullo modo illi cooperari, & quamuis in his omnibus interueniat peccatum mortale ex ſuo genere, excuſari tamen poteſt interdum propter ignorantiam, vel inaduertentiam præſertim facti, vel futuri euentus. An autem liceat Sacerdotibus omnino à celebratione Miſſarum abſtinere, & quibus diebus, & quoties in anno teneantur celebrare, ſiue parochi ſint, ſiue non parochi, diximus late *libr. 3. tract. 1. in primum præceptum ac mandatum ſanctæ Matris Eccleſiæ cap. 5.* ad quem locum remittimus lectorem.

CAPVT IV.

An liceat laicis communicare ſub vtraque ſpecie? Et quid de priuilegio, conſuetudine, & diſpenſatione.

Svmmarivm.

De iure naturali non eſt prohibita aut illicita laicis communio ſub vtraque ſpecie, ſed licita. num. 1.
Hæretici contendunt non eſſe laicis licitam communionem vnius ſpeciei tantum. num. 2. & 11.
Catholici id affirmant. num. 3.
Soluuntur argumenta hæreticorum. num. 4.
An Sacerdos, cum more laici communicat debeat habere ſtolam, & ſuperpelliceum indutum. num. 5.
Referuntur cauſæ ob quas Eccleſia præcipit laicis communionem ſub vna, & prohibet ſub vtraque ſpecie. numer. 6.
Quam ob cauſam Concilium Tridentinum *noluit concedere Bohemis communionem ſub vtraque ſpecie.* numero 7.
Poteſt Papa illam concedere. num. 8.
Rex Galliæ ex priuilegio, & conſuetudine his communicare poteſt ſub vtraque. num. 9.
An aliquando in Eccleſia permiſſus fuerit vſus calicis tantum: & an ſicut præcipit vſum ſpeciei panis, & prohibet calicis, potuerit contrarium efficere. numero 10.
Proponuntur fundamenta hæreticorum opinantium iure diuino eſſe prohibitam communionem vnius tantum ſpeciei. num. 11. & 12.
Improbantur qui dicunt impoſitum fuiſſe à Chriſto Domino præceptum laicis communicandi ſub vtraque ad tempus. num. 13.
Explicantur & ſoluuntur fundamenta hæreticorum. numer. 14.
Quomodo intelligantur verba Chriſti Domini, Accipite & comedite ex eo omnes. num. 15.
Conſuetudo Eccleſiæ communicandi ſub vna tantum ſpecie non eſt noua. num. 16.
Nullum eſt diuinum præceptum quod determinate præcipiat vſum huius vel illius ſpeciei. num. 17.
Eccleſia determinauit vſum ſpeciei panis, & prohibuit vſum vini ob iuſtas cauſas. num. 18.
An expediat cum aliquo regno, aut prouincia diſpenſare in vſu vtriuſque ſpeciei. num. 19.
An in aliquo caſu licitum ſit vti vſu vtriuſque ſpeciei, vel vini tantum, & quid ſi infirmus panem deglutire non poſſit, poſſit autem vinum. num. 20.
An liceat laicis calicem ſumere, ne veniat in manus hoſtium. num. 21.
An ſit improbanda conſuetudo ſi forte obtinuit, vt aliqua perſona ſub vtraque communicet. num. 22.

QVæſtio vel eſſe poteſt de iure humano, vel de iure naturali, & diuino: & vero ſi loquamur de iure naturali, certum de fide eſt, non eſſe prohibitum laicis, nec per ſe malam, imo licitam communionem ſub vtraque ſpecie corporis, & ſanguinis Chriſti. ita docet expreſſe Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thomæ diſputation. 71. ſection. 1. initio.* Henriquez *libr. 8. Euchariſtiæ cap. 44. initio.* Toletus *libr. 2. Summæ cap. 25.* Bellarmin. *lib. 4. de Euchariſt. à cap. 20. vſque ad 28.* & alij multi quos citat *ad marginem Henriq. allegatus litter. A.* Probatur id primo, quia olim tempore Apoſtolorum fuit in quibuſdam locis vſus, & conſuetudo in Eccleſia communicandi laicos ſub vtraque ſpecie: vt referunt Doctores allegati, & Toletus *in Ioannem 6. adnotatione 27.* & Soto *in 4. diſt. 12. quæſt. 1. art. 12.* Abulenſis *paradox. 25.* Caſalius *lib. 3. de cœna & calice Domini c. 11.* Taper *art. 15.* Turrianus *in Clementem lib. 8. Conſtit. Apoſt. cap. 31.* Catherinus *lib. 3. contra Caietan. titulo de Euchariſtia, notabili 1.* Hoſius *inſtitutionum capit. 40.* D. Iuſtinus *apolog. 2. pro Chriſtianis*, & Hieronymus *Sophoniæ 3.* & refertur *in cap. Sacerdotes. 1. quæſt. 1.* & Theodoretus *lib. 5. Hiſt. cap. 18.* refert, D. Ambroſium Imperatori Theodoſio dixiſſe, *Qua audacia poculum ſanguinis pretioſi ore tuo participabis?* imo Leo Papa I. vt conſtat *ex epiſtola illius ad Maioricum, & Ioannem Epiſcopos*, ad tempus tamen, prohibuit communicare fideles ſub altera tantum ſpecie ad vitandum errorem quorundam Manichæorum affirmantium Chriſtum non habere ſanguinem: & plane ſi hæc communio ſub vtraque ſpecie iure diuino, & naturali eſſet illicita, ac prohibita laicis, & ex ſe mala, nũquam profecto in Eccleſia vſus illius fuiſſet introductus atque approbatus. Probatur etiam ex inſtitutione Chriſti, nam Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum ſub ſpeciebus panis, & vini. Suppoſita ergo hac inſtitutione Chriſti, ſumptio, & communio vtriuſque ſpeciei eſt actio ſacra, licita, & ſacramentalis, & poteſt fieri ſine vlla irreuerentia: ergo neque ex obiecto, neque ex circunſtantijs, eſt illicita; ergo ſecundum ſe & ſecluſa prohibitione humana eſt licita: tandem quia nullum diuinum ius oſtendi poteſt traditum aut ſcriptũ, in quo aliqua ex his duabus ſpeciebus ſit laicis prohibita, ergo ſpectato eodem iure naturæ & diuino eſt licitus laicis vtriuſque ſpeciei vſus. 1.

Maius dubium eſt, an è contrario liceat laicis vnius ſpeciei ſumptio, ſunt enim multi hac noſtra tempeſtate hæretici, qui auſi ſint affirmare teneri fideles laicos iure diuino, & naturali ſub vtraque ſpecie panis, & vini communicare, & non poſſe licite communicare ſub vna tantum ſpecie panis, atque adeo aſſerunt eodem iure diuino, & naturali per ſe malam eſſe communionem vnius ſpeciei. fundamentum illorum eſt: primo, quia vtraq; ſpecies eſt de integritate ſacramenti Euchariſtiæ, non enim poteſt confici in vna tantum ſpecie; ergo 2.

neque ſumi. Secundo, quia Gelaſius Papa *in cap. comperimus, de conſecratione diſtinctione ſecunda.* ita ait: *Quidam ſumpta tantum corporis Christi portione, à calice ſacri cruoris abſtinent, qui procul dubio, aut integra ſacramenta ſuſcipiant, aut ab integris arceantur, quia diuiſio vnius eiuſdemque myſterij ſine grandi ſacrilegio prouenire non poteſt.* Tertio, quia Chriſtus Dominus conſecrauit ſub vtraque ſpecie, & vtramque dedit diſcipulis ſuis, addens: *Hoc facite quotieſcunque ſumitis.* ergo in his verbis in conſecratione, & diſpenſatione præcipimur iure diuino ſeruare ritum, quem Chriſtus ſeruauit in conferendo, & diſpenſando: Chriſtus autem non ſolum conſecrauit ſub vtraque ſpecie, ſed etiam diſpenſauit hoc ſacramentum, deditque alijs, id eſt, diſcipulis, qui populum fidelem repræſentabant: ergo ſub vtraque ſpecie tenetur populus fidelis hoc ſacramentum accipere, & Sacerdotes ita miniſtrare.

3. Quicquid tamen illi dicant, veritas Catholica huius rei eſt, quod ſicut ſtando in ſolo iure naturali, & diuino, communio ſub vtraque ſpecie non eſt laicis per ſe mala, illicita, aut prohibita, ſed licita; ita ſtando in eodem iure diuino, & naturali, communio ſub vna tantum ſpecie panis, non eſt iiſdem illicita, nec per ſe mala, ſed licita: ita definitur expreſſe in Concilio Tridentino *ſeſſ. 21. cap. 1.* ibi: *Declarat ſancta Synodus nullo diuino præcepto obligari laicos, ac clericos non conficientes, ad Eucharistiæ ſacramentum ſub vtraque ſpecie ſumendum, neque vllo pacto, ſalua fide, dubitari poſſe, quin illis alterius tantum ſpeciei communio ad ſalutem ſufficiat.* & infra: *Nam qui dixit, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis,* Ioannis 6. *dixit quoque ibidem: ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & qui dixit, qui manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: dixit etiam, panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.* Definitur etiam in Concilio Conſtantienſi *ſeſſion. 13.* & in Baſilienſi *ſeſſ. 30.* & in Epheſino anno 433. in quo præcipitur ne quis etiam Sacerdos communicet niſi ſub ſpecie panis, & ſermo ibi eſt de communione reſpectu Sacerdotum, extra celebrationem Miſſæ, & confectionem ſacramenti. patet etiam hæc veritas ex vſu quotidiano Eccleſiæ, ſub vna enim tantum ſpecie fideles Euchariſtiam ſumunt, vt experientia docet, qui communis vſus facit præceptum; non eſt ergo communio vnius ſpeciei per ſe mala iure naturali, aut diuino, & Chriſtus Dominus Lucæ 24 aliquando ſub altera tantum ſpecie panis conſecrauit, & diſcipulis in caſtellum Emauntium euntibus communionem dedit: *Cognouerunt enim Dominum in fractione panis,* quem locum communiter explicant Doctores de communione Euchariſtiæ, vt diximus *libro 3. in primum præceptum huius operis cap. 5. numero 2.* & docet Toletus *in Ioannem capit 6.* & tempore Apoſtolorum recenti adhuc Eccleſia ſub vna tantum ſpecie panis communicabant fideles, vt conſtat *Actorum 2. & 20.* ibi, *Erant omnes communicantes in fractione panis.* Vbi Lyranus, & vtraque gloſſa exponunt de communione; & notat etiam Henriquez *libro 8. Euchariſt. capit. 44. numero 2. ad marginem littera G.* nunquam fuiſſe generalem vſum in tota Eccleſia vtriuſque ſpeciei, ſed in quibuſdam tantum locis, aut prouincijs, vt diximus *numero 1.* fuiſſe autem generalem vſum communicandi ſub vna tantum ſpecie tempore Apoſtolorum, iuxta illud, *Erant omnes communicantes in fractione panis.* patet etiam ex Paulo 1. *Corinth.* 10. vbi dicitur, *qui de vno pane participamus.* & *capit. vndecimo.* ſub diſiunctione caute loquitur D. Paulus, *Quicunque,* ait *manducauerit, vel biberit calicem Domini;* vbi manducatio ad vnam tantum ſpeciem panis referenda eſt. Habemus ergo de iure diuino, & naturali, non eſſe per ſe malam, & prohibitam, ſed licitam communionem ſub vtraque ſpecie, ſiquidem hic vſus viguit aliquando in aliquibus partibus Eccleſiæ, & Chriſtus Dominus ſub vtraque etiam diſcipulis communionem præbuit, vt diximus *numero 1.* Habemus etiam de eodem iure diuino, & naturali non eſſe per ſe ipſam malam communionem ſub vna tantum ſpecie, ſiquidem hic mos communicandi tempore Apoſtolorum viguit, & hodie viget in Eccleſia vniuerſali; quare de iure diuino, & naturali ſicut licita eſt communio ſub vtraque ſpecie, ita etiam licita eſt communio ſub vna tantum: & ita docent communiter Doctores catholici, Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thomæ diſputatione 71. alias 80. ſectione 1.* Henriquez *libr. 8. Euchariſt. cap. 44. num. 1. & 2.* & infiniti pene, quos allegat, quorum præcipuos citauimus *num. 1.*

Ad argumenta, & rationes numero 2. propoſitas, reſpondeo, vtramque ſpeciem eſſe de integritate confectionis ſacramenti Euchariſtiæ, non autem communionis: & quamuis vtraque ſpecies eſſet de integritate communionis, adhuc poſſet facere Eccleſia ob iuſtas cauſas, vt non niſi ſub vna tantum ſpecie populus Chriſtianus communicaret, ſicut poteſt facere, vt in aliquibus orbis partibus ob eaſdem cauſas ſub vna tantum ſpecie hoc ſacramentum conficiatur celebreturque, vt late probauimus *libro tertio, primi præcepti huius operis capit. quinto.* Ad Gelaſium Papam, & cap. *comperimus, de conſecration. diſtinction. 2.* Reſpondeo, Gelaſium loqui ibi de Sacerdotibus ſacrificantibus, non vero de populo communicante, ita reſpondet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 71. alias 80. §. argumenta,* & quod de ſolis Sacerdotibus ſacrificantibus textus, & Gelaſius loquatur, expreſſe patet ex titulo textus, & docet gloſſa ibi in expoſitione materiæ capitis, & propoſitione caſus; ſic enim ait: *Erant quidam Sacerdotes, qui ordine debito conſecrabant corpus & ſanguinem Christi, corpus autem ſumebant, ſed à ſanguine abſtinebant, quos Gelaſius Papa reprehendit, & dicit, ſe neſcire, qua ſuperſtitione id facerent, & præcipit, vt aut vtramque ſpeciem ſumant, aut à ſacrificando ceſſent, quia in ſacrificio vnam ſine alia accipere, ſacrilegium eſt.* Ad tertium patet ſolutio ex dictis *num 3* & patebit infra *num. 15 verſ. illa verba.*

Sed animaduertendum eſt, duos eſſe ſuſcipientes huius ſacramenti. Alter eſt ſuſcipiens ſimul, & conſecrans, & hic eſt Sacerdos dum celebrat, & hic ſub vtraque ſpecie ſacramentum iure diuino tenetur accipere ad integrandum ſacrificium, eſt enim completio, & integritas ſacrificij de iure diuino: vt ſæpe diximus *libro 3. huius operis capit. 5. primi præcepti, & alibi.* Alter eſt ſuſcipiens, non conſecrans, ſed tantum ſumens accipienſque ipſum ſacramentum, & hic vel poteſt eſſe Sacerdos, vel laicus, cùm nimirum Sacerdos non ſacrificando recipit Euchariſtiam, & talis Sacerdos tunc non debet ſuſcipere Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie, ſed ſub vna tantum panis inſtar laici, vt docet Concilium Tridentinum 5

ſeſſion.

ſeſſione vigeſima prima, capite primo. & eadem ſeſſione poſt canonem 4. & tenet Nauarrus *in manuali Latino capit. vigeſimo primo, numero* 54. & gloſſa recepta *in prædicto capit. comperimus, de conſecratione diſtinctione ſecunda.* & Toletus *libro ſecundo, Summæ capit. vigeſimo quinto.* & Henriquez *libro octauo, Euchariſtiæ, capit.* 44. *numer.* 3. & peccat mortaliter ſi ſub vtraque ſpecie Euchariſtiam ſuſcipiat, vt expreſſè docet Henriquez, & ſupponit Toletus & Nauarrus, & grauitas materiæ id demonſtrat. Debet autem Sacerdos cum de manu alterius communionem accipit, habere ſtolam è collo appenſam, & ſuperpelliceum indutum, vt ſignificatur *in cap. Eccleſia diſtinct.* 23. & Angelus *verbo Sacerdos.* §. 4. auſus eſt aſſerere, peccatum mortale committere Sacerdotes, qui in infirmitate vel alias non celebrando ſine ſtola, & ſuperpelliceo Euchariſtiam ſuſcipiunt. Non peccare tamen illos mortaliter, nec teneri prædicta ſtola, & ſuperpelliceo vti, docet expreſſe Syluester *verbo Sacerdos.* §. 4. Henriquez *loco allegato ad marginem littera* N. & Nauarrus etiam allegatus, quia prædictum caput *Eccleſia*, vnde Angelus hoc deducebat, loquitur tantum de Sacerdote celebrante, vel communicante publice in Miſſa ſolenni ritu, non de Sacerdote inſtar laici priuatim communicante. Et quamuis olim in aliquibus locis fuerit in Eccleſia vſus communicandi ſub vtraque ſpecie: tamen iuſtiſſimis de cauſis hunc morem Eccleſia ſuſtulit, cum non ſit de iure diuino communio vtriuſque ſpeciei, vt diximus.

6. Cauſæ autem ob quas Eccleſia laicis ſumptionem calicis abſtulit prohibuitque, hæ ſunt. Prima ob periculum irreuerentiæ huius ſacramenti, facile enim & frequenter accidere poterat ſanguinis effuſio cum irreuerentia maxima tanti ſacramenti. Secunda, quia ſi in ſacrario calix ſpecierum vini, vt portaretur infirmis, aſſeruaretur, vix ibi eſſet abſque ſpecierum corruptione, & in nonnullis orbis partibus, ac regionibus congelarentur hyeme prædictæ ſpecies. Tertia, quia multi non poſſunt ſumere ſpeciem vini abſque prouocatione ad vomitum, ſunt enim multæ fœminæ, & iuuenes ita abſtemij, vt vinum eis nauſeam prouocet. Quarta, quia ſunt nonnullæ regiones ad quas vix apportari poſſit tanta copia vini, vt ſufficiat omnium ſumptioni, ſine magno, & ingenti ſumptu. Quinta, ad extirpandam euellendamque Neſtorianorum hæreſim, qui negabant Chriſtum totum in qualibet ſpecie contineri, ſed corpus tantum in ſpecie panis eſſe dicebant, & ſanguinem tantum in ſpecie vini contineri. Sexta, quia quamuis ſecluſa prohibitione Eccleſiæ licitum ſit laicis potare ſanguinem, & ſub vtraque ſpecie communicare, in quo differunt ab vſu, & tempore legis veteris, in qua libamina vini, & olei, & adeps, non laicis, ſed ſolis Sacerdotibus licebant, vt patet *Leuitico* 46. *&* 16. & exponit D. Chryſoſtomus *homilia* 18. *in* 2. *ad Corinthios.* Decens tamen fuit, vt in lege noua excellerent Sacerdotes in ſumptione vtriuſque ſpeciei, maxime cum ob id non accipiant maiorem gratiam, ſed tantum maius ſignum ſenſibile, vt diximus *libro primo, huius præcepti capit. ſecundo, numero decimo & vndecimo.* quia in Sacerdotibus, cum communiter ſapientiores, ac peritiores præ reliquo laico populo ſint, ceſſat periculum cogitandi, ſub altera ſpecie totum Chriſtum non contineri, quæ erat hæreſis Neſtorianorum, vt diximus, propter quem errorem vitandum Eccleſia præcepit communionem ſub vna tantum ſpecie panis, vt docet Waldenſis *libr. de ſacramentis cap.* 87.

Aliæ etiam rationes docte, & pie congeruntur ab auctoribus Catholicis, qui contra Nouiores hæreticos ſcripſerunt, propter quas, & propter iſtas, quas modo retuli, iudicauit Concilium Tridentinum *ſeſſione* 21. *poſt canonem* 4. non fuiſſe expediens diſpenſare cum natione Bohemorum communionem vtriuſque ſpeciei in Concilio efflictim poſtulantium: at ne illos Concilium offenderet, aut ex toto excluderet, negotium in aliud tempus commodius examinandum remiſit, an ſub certis conditionibus ea poſtulatio eſſet concedenda, ita enim ait Concilium ibidem: 7.

Duos vero articulos aliàs propoſitos, nondum tamen excuſſos, videlicet an rationes quibus ſancta Eccleſia ducta ſint vt communicaret laicos, atque etiam Sacerdotes, non celebrantes, ſub vna tantum ſpecie, ita ſint retinenda, vt nulla ratione calicis vſus cuiquam ſit permittendus: & an ſi honeſtis, & charitati Chriſtianæ conſentaneis rationibus concedendus alicui nationi, vel regno calicis vſus videatur ſub aliquibus conditionibus, & quanam illæ ſint, eadem ſancta Synodus in aliud tempus examinandas reſeruat. Hæc ibi.

Nam licitum quidem eſt Papæ, & generali Concilio authoritate Papæ congregatio ob iuſtas cauſas, & ſub honeſtis conditionibus concedere alicui regno, vel nationi vſum calicis, & communionem ſub vtraque ſpecie, vt Paulus III. conceſſit ad tempus ipſis Bohemis, ſub ea tamen conditione, vt crederent, ac confiterentur ſub ſpecie panis adeſſe ſanguinem Chriſti, & ſub ſpecie ſanguinis adeſſe corpus. Quia tamen Primates Bohemorum ſtatim prædicarunt è ſuggeſtis, & pulpitis vtramque ſpeciem eſſe neceſſariam ex diuino inſtituto, & præcepto, ad implendum Eccleſiæ præceptum, ideo ceſſauit diſpenſatio, & reuocata eſt conceſſio, vt referunt Æneas Syluius *de origine Bohemorum capit.* 35. Sanderus *libro* 7. *de viſibili Monarchia*, & Tapet *articulo* 5. §. 4. & Clemens VI. conceſſit in Bulla quadam Regi Galliæ, vt quotieſcumque vellet, poſſet communicare ſub vtraque ſpecie ad augmentum gratiæ. & addit Waldenſis *libr. de ſacramentis capit.* 87. hinc morem fluxiſſe apud quoſdam è Gallis communicandi ſub vtraque ſpecie, non quidem publice, ſed ſecreto in priuatis ſacellis ad imitationem ſui Regis; loquitur autem ibi (vt notat Henriquez *libro* 8. *de ſacramento Euchariſtiæ capit.* 44. *numero* 5. *ad marginem littera A.*) Summus Pontifex, de augmento gratiæ ex opere operantis, non ex opere operato; ex opere enim operato non minorem gratiam accipit qui ſub vna tantum, quam qui ſub vtraque ſpecie communicat, vt diximus *libr.* 1. *cap.* 2. *num.* 10. 8.

Quapropter Rex Galliæ ex priuilegio, atque etiam ex conſuetudine bis communicat ſub vtraque ſpecie, ſemel dum vngitur, & ſemel in articulo mortis; Imperator vero, dum tantum coronatur vtramque accipit ſpeciem, vt de vtroque refert Henriquez *libro octauo, Euchariſtiæ capit. quadrageſimo quarto, numero* 7. *de Imperatore in corpore, de Rege Galliæ ad marginem littera M.* & de Imperatore refert etiam Auguſtinus Patritius *de aduentu Frederici III. Imperatoris ſub Paulo II. Papa*, & Turrianus *in Clementem libro* 8. *conſtitutionum Apoſtol. cap.* 31. 9.

10. Sed rogabis, an aliquãdo in Eccleſia fuerit permiſſus vſus calicis tantum, & an ſicut Eccleſia præcipit vſum vnius tantum ſpeciei panis, & prohibet vſum calicis, vt patet ex communi conſuetudine totius Eccleſiæ Romanæ & Catholicæ, quæ conſuetudo præceptum facit, & ex Concilio Triden. *ſeſſ.21.cap.1.& canone item 1.& 2.& 3.* potuerit etiam præcipere vſum tantum calicis, & prohibere vſum panis? Ad primum quæſitum reſpondeo, olim quidem in Græcia morem fuiſſe ijs infirmis, qui præ ægritudine ſpeciem panis deglutire non poterant, ſolam ſpeciem vini argẽtea cochlea in os infundere, vt inſinuat Toletus *in Ioannem cap.6.notabili 27.* & colligitur ex Concilio Toletano XI. *cap. 11.* & Carthaginenſi IV. *cap.76.* & refertur *cap. de his 26.quæſt.6.* & habetur etiam ex D. Cypriano *ſermone in cœna Domini*, & docet etiam expreſſe Henriquez *lib. 8. Euchariſtiæ; cap.44.nu.7.* & apud Rutios ſeu Moſchouitas ſub vtraque ſpecie datur omni populo Euchariſtia: datur enim corpus Chriſti ſanguine intinctum, perfuſumve in cochleari, ne periculum effuſionis aut caſus detur vt refert idem Henriquez *allegatus*, & Petrus Comeſtor *in hiſtoria Scholaſtica cap.151.* qui mos etiam aliquando in Hiſpania viguit tempore Concilij Toletani I. vt colligitur ex eodem Concilio, & denique Romæ dum Summus Pontifex ſolemniter ſacrificium offert ſumpto Chriſti corpore in altari, poſtea ſedet, & Diaconus Cardinalis ei calicem ſumma reuerentia bibendum defert, deinde idem Cardinalis communionem ſub vtraque ſpecie alijs purpuratis præbet, eis enim calicem Domini ſimiliter miniſtrat, vt refert Henriquez *proxime citatus*, & patebit infra; nunquam tamen in tota ac vniuerſali Eccleſia Catholica mos fuit introductus circa vſum calicis tantum. Ad ſecundum reſpondeo potuiſſe quidem Eccleſiam præcipere vſum tantum calicis, & vetare vſum panis, ſed non decuiſſe propter rationes num. 6. tactas, quia non minus continet vna ſpecies, quam alia, ſub ſpecie enim ſanguinis adeſt corpus, & ſub ſpecie corporis adeſt ſanguis, vt definit Concilium Tridentinum de fide *ſeſſ.13. canone 3.* ibi, *Si quis negauerit in venerabili ſacramento Euchariſtiæ, ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* & *cap. 2. eiuſdem ſeſſionis* ita ait expreſſe: *Quapropter veriſſimum eſt tantundem ſub alterutra ſpecie, atque ſub vtraque contineri, totus enim & integer Chriſtus ſub panis ſpecie; & ſub quauis ipſius ſpeciei parte, totum item ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit.* Ex obiecto ergo bene poterat Eccleſia præcipere vſum tantum calicis, ſicut præcepit vſum corporis, & vetuit calicis, cum cõtineat tantundem vna ſpecies, quam alia, non tamen decuit, nec conueniens erat reuerentiæ tanti ſacramenti, vt præciperet vſum calicis, & vetaret vſum panis, ob rationes ſupra factas num. 6. quæ adeo fortes, & vrgentes ſanctiſſimis Patribus, & ſapientiſſimis viris, qui Concilio Tridentino interfuerant, viſæ ſunt, vt in eodem Concilio *ſeſſione 21. canone 2.* hæretici iudicentur, & anathemate feriantur, qui huiuſmodi cauſas non iuſtas, neque ſufficientes iudicauerint, ad vſum panis præcipiendo tantummodo, & vetandum vſum calicis; ita enim ibi: *Si quis dixerit ſanctam Eccleſiam Catholicam non iuſtis de cauſis & rationibus adductam fuiſſe, vt laicos, atque etiam clericos non conficientes ſub panis tantummodo ſpecie communicaret, aut in eo erraſſe, anathema ſit.* inſtituit enim Chriſtus Dominus huiuſmodi ſacramentum, ſed nihil præcepit de modo & ordine illius ſumendi, imo totum id negotium commiſit diſpoſitioni Eccleſiæ, vt docet D. Auguſtinus *epiſtola 118.* quapropter Eccleſia pro data ſibi facultate à Chriſto Domino de Sacerdotibus ſacrificantibus docet obligatos eſſe ad conſecrationem, & ſumptionem vtriuſque ſpeciei in ſacrificio, & confectione ſacramenti. De alijs vero laicis, & Sacerdotibus non conficientibus, nec ſacrificantibus, dicit, illos eſſe hoc ſacramentum ſumpturos ſub vna tantum ſpecie panis, & illis prohibet, ac vetat calicis vſum, & illam coniunctionem Ioannis 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et, *niſi quis manducauerit meam carnem, & biberit meum ſanguinem, non habebit vitam æternam*; explicat Eccleſia cum D. Paulo 1. *Corinthiorum 11.* per diſiunctionem *&*, pro *vel*, ita enim Paulus ibi, *Niſi quis manducauerit vel biberit calicem*; quaſi dixerit Chriſtus, *niſi manducaueritis carnem filij hominis, vel biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; ita enim Chriſtus Dominus hoc præceptum Euchariſtiæ temperauit, vt ſi iubeat Eccleſia omnes ſub vtraque ſpecie communicare, ad id iure teneantur, poſt Eccleſiæ legem, vel conſuetudinem vſumque illius; ſi vero iubeat vſu vnius ſpeciei contentos eſſe, ad id quoque teneantur, & quia ſub ſpecie panis ſumant etiam ſanguinem; & quia per os etiam Sacerdotum celebrantium, dicuntur laici bibere calicem ſanguinis, vt acute docet D. Thom. *3.part. quæſt.80. artic. 12. ad 3.* & Bellarminus *lib. 4. Euchariſtiæ cap. 25.* & alij quos citat ac ſequitur Henriq. *lib 8. Euchariſt. cap.44. num.7. ad finem in margine.*

Sed quoniam permulti hæretici adhuc hærent, & hæſitant in verbis Chriſti, rem altius diſcutiamus: fatentur illi de iure naturali non eſſe illicitã, nec per ſe malam communionem ſub vna tãtum ſpecie: de iure tamen diuino poſitiuo dicunt eſſe prohibitum & illicitum vſum vnius ſpeciei, & eſſe in præcepto vſum vtriuſque, & conſequenter docent teneri de iure diuino poſitiuo fideles Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie ſumere. qui error fuit olim Ioannis Wicleff, & Ioannis Hus, qui hunc errorem apud Bohemos ſuſcitarunt: nã omnium antiquiſſimi illum prædicarunt Petrus Dreſdenſis apud eoſdem Bohemos, & Iacobellus Miſnenſis, vt refert Æneas Syluius *de origine Bohemorum cap.35.* nouiſſime vero Lutherus, & nouatores omnes, illius ſequaces, pertinacius huic errori, ac hæreſi adhæſerunt, adeo vt reprehendant Eccleſiam catholicam; & dicant errare in præcipiendo vſum vnius tantum ſpeciei contra Chriſti præceptum. fundamenta hæreticorum hæc ſunt. Primo, quia ex verbis Chriſti Ioannis 6. patet, Chriſtum præcepiſſe omnibus fidelibus etiã mere laicis vtriuſque ſpeciei vſum: ita enim Chriſtus Dominus ait, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; & idem poſtea replicat & inculcat: *Et qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam* & apud Matthæum 26. idem præceptum iterum iniungit, dicens: *Bibite ex eo omnes*: vbi ad Apoſtolos in perſona omnium fidelium ſermonem dirigebat Chriſtus Dominus, & de Euchariſtiæ ſumptione agebat, quæ communis eſt omnibus, non de confectione, quæ tantum eſt Sacerdotum. Vnde D. Paulus 1. *Corinth. 10.* in figuram 11

huius

huius ſacramenti, & vſum illius de antiquis fidelibus dixit: *Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt*, & idem D. Paulus ibidem, *Vnum corpus ſumus, qui de vno pane, & calice participamus.* & cap. 11. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* ergo omnes tempore D. Pauli tunc edebant, & bibebant, & ſub vtraque ſpecie communicabant. Secundo, quia tempore D. Laurentij Diaconi prædicta conſuetudo communicandi ſub vtraque ſpecie vigebat, vt patet ex illius verbis ad Xiſtum Pontificem: *Experire, vtrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem.* & colligitur id ex D. Cypriano epiſtola 54. *Quomodo fideles ad effundendum pro Chriſto ſanguinem prouocamus, ſi eis Chriſti ſanguinem denegamus?* & epiſtola 63. *Quidam* (inquit) *vel ignoranter, vel ſimpliciter in calice ſanctificando, & populo miniſtrando, non hoc faciunt, quod Chriſtus fecit, & docuit.* & ſermone in cœna Domini: *Lex eſum ſanguinis prohibebat, Euangelium præcipit, vt bibatur.* Tertio, quia Chriſtus Dominus poſtquam conſecrauit, ac diſcipulos ſuos communicauit ſub vtraque ſpecie, ita eis iniunxit: *Hoc facite in meam commemorationem, id eſt, quemadmodum ego modo feci, & vobis ſub vtraque ſpecie ſacramentum dedi, ac diſtribui, ita & vos populo diſtribuite.* quo quid clarius dici poterat, vt præceptum iniungeret communicandi ſub vtraque ſpecie.

12. Probant deinde rationibus, quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc ſacramentum ad vſum fidelium, & per modum conuiuij, conuiuium autem non fit niſi in eſu, & potu: quapropter neceſſe eſt, vt hoc ſacramentum per modum conuiuij fiat, quod ſub vtraque ſpecie ſumatur. Deinde quia communio eſt in præcepto diuino, vt patet ex illis verbis Chriſti Domini, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis*, &c. Sicut enim ex illis, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non introibit in regnum Dei*, colligitur præceptum diuinum Baptiſmi, ita ex illis colligitur præceptum diuinũ communionis. Sicut ergo communio eſt in præcepto diuino, ita etiam modus communionis ſub vtraque. nam qui dixit, *Niſi quis manducauerit carnem*, ſtatim addit, *& biberit eius ſanguinem.* Tertio, quia non eſt maior ratio de vna ſpecie quam de alia; vtraque enim propter vſum fidelium inſtituta eſt; ergo de vtraque debuit dari præceptum.

13. Quæ rationes & fundamenta ſacræ paginæ, adeo fortes viſæ ſunt nonnullis Doctoribus Catholicis, vt non vereantur concedere latum fuiſſe hoc præceptum communicandi ſub vtraque ſpecie à Chriſto Domino pro Eccleſia Catholica, ad tempus etiam duraſſe in illa, differunt tamen huiuſmodi Doctores ab hæreticis, quia non condemnant conſuetudinem Eccleſiæ communicandi ſub vtraque ſpecie; ſed dicunt authoritate à Chriſto accepta Eccleſiam iam in hoc præcepto diſpenſaſſe, vel declaraſſe prædictum præceptum ſub vtraque communicandi ceſſaſſe, & tempus pro quo datum fuit, eſſe elapſum, inter quos authores eſt Claudius *in repetitione* 10. *capit.* 4. verum iſte Claudius cæteroqui doctiſſimus hac vna in re claudicat, & eius ſententia non minus pugnat cum veritate, & Concilio Tridentino, quam ſententia hæreticorum, vt ſtatim videbimus.

14. Dicendum ergo eſt, in veritate Catholica, nullum vnquam fuiſſe, nec etiam ad tempus, præceptum diuinum in Eccleſia Catholica fidelibus laicis impoſitum, communicandi ſub vtraque ſpecie: neque etiam fuiſſe vnquam præceptum diuinum in eadem Eccleſia Catholica communicandi ſub vna tantum ſpecie determinate, ſed ſub vna tantum confuſe, ita vt quacunque earum ſumpta, ſiue fuiſſet ſpecies panis, ſiue vini, præceptum diuinum impleretur, Eccleſiam tamen determinaſſe ſpeciem panis, & non vini, propter grauiſſimas rationes *numero* 6. tactas. Prima pars huius concluſionis eſt de fide definita in Concilio Tridentino *ſeſſione* 21. *canone* 1. ibi: *Si quis dixerit ex Dei præcepto, vel neceſſitate ſalutis, omnes, & ſingulos Chriſti fideles vtramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ ſacramenti ſumere debere, anathema ſit.* Patet etiam ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſione* 13. Probatur primo hæc veritas ex refutatione rationum hæreticorum, nam ſi ex aliquo teſtimonio Scripturæ colligeretur hoc præceptum diuinum communicandi ſub vtraque ſpecie, eſſet profecto ex illo, *Niſi manducaueritis carnem, & biberitis ſanguinem*, &c. Sed ex hoc non colligi, probat Concilium Tridentinum euidenter *ſeſſione* 21. *cap.* 1. quia qui dixit, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; dixit etiam: *ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Et qui dixit, *qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*; dixit quoque, *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* Et denique qui dixit, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo.* dixit nihilominus, *Qui manducat hunc panem, viuit in æternum*; ergo ex hoc teſtimonio non colligitur vtriuſque ſpeciei communio: ſi enim Chriſtus Dominus affirmat, panis ſeu carnis ſuæ manducationem ſufficere ad vitam æternam; vt in prædictis verbis vidimus, profecto in alijs prioribus non affirmat expreſſam ſumptionem vtriuſque ſpeciei eſſe in præcepto, & neceſſariam ad ſalutem, & vitam æternam conſequendam. Deinde, quia illa verba, *Niſi quis manducauerit carnem, & biberit ſanguinem*; non accipienda ſunt per coniunctionem, ſed per diſiunctionem, & pro *vel*, tantum enim valent, ac ſi dicant, *Niſi quis manducauerit, vel biberit ſanguinem*, ſic enim explicat illa D. Paulus 1. *Corinthiorum* 11. ita enim ait, *Niſi quis manducauerit vel biberit calicem.* Nec hoc inuſitatum in ſacra pagina, ſæpe enim & pro, *vel* ponitur. ſic Exod. 15. & 21. *Qui occiderit patrem, & matrem, morte moriatur.* ſenſus eſt, *Qui occiderit patrem vel matrem*; & Apocalypſ. 1. *Beatus qui legit, & audit verba prophetiæ huius.* ſenſus eſt, *vel audit*; & ſæpe alibi. quare ex teſtimonijs D. Pauli, quæ nouatores pro ſe afferunt, nihil colligitur pro illis, imo contra illos. Siquidem explicauit Paulus verum, ac germanum ſenſum diſiunctiuum, quo Chriſtus ea verba dixit: vnde illa etiam verba Pauli ibidem, *Probet autem ſeipſum homo & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*, per diſiunctionem accipienda ſunt, &, pro *vel*. ac ſi dicat, *& ſic de pane illo edat, vel de calice bibat*; & ideo falſo dicebant colligi ex verbis Pauli, omnes fideles ſui temporis ſub vtraque ſpecie ſolitos fuiſſe communicare. Si enim Paulus dixit, *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat*; etiam dixit, *Niſi quis manducauerit, vel biberit calicem.* Ad id vero, quod Paulus ait, *Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt*, reſpondemus, ea verba nullam vim habere ad colligendum præceptum diuinum. nam ibi loquitur D. Paulus de Hebræis,

qui manna in figura manducarunt, & biberunt aquam de petra, quæ inſtar fontis in deſerto flumen dedit: argumentum autem ex figuris infirmum eſt, legimus enim aquam è petra exiſſe, non vinum, quod neceſſarium erat, vt argumentum aliquid probaret. Deinde, quia manna multo ante tempore datum fuit quam aqua de petra flueret, vt patet *Exod.16. Numeror.20. Ioſue 5.* quare non omnes qui manducauerunt manna, biberunt aquam de petra effluentem, aliqui enim è vita iam deceſſerant, vt Chriſtus dixit, *Patres veſtri manducauerunt manna, & mortui ſunt.* Nec rurſus illa verba Pauli conuincunt, *Vnum corpus ſumus, qui de vno pane, & calice participamus.* nam qui corpus ſumit, etiam ſanguinem ſumit ſacramentaliter, & eminenter, qui enim corpus dicit, non dicit cadauer exangue, ſed corpus Chriſti viuentis, in quo eſt ſanguis, & ideo, in corpore, eminenter (vt ſic dicam) ſanguis bibitur, vt optime explicat Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſputat. 71. ſect. 2. §. quatuor igitur.* Patres, & cæteros authores vide apud illum: præcepit enim Chriſtus Dominus ſacramentalem ſumptionem Euchariſtiæ, non tamen præcipit modum ſumptionis, quod ſub vtraque ſpecie manducando, & bibendo ſumatur, ſed totum id diſpoſitioni Eccleſiæ reliquit; quare ſi Eccleſia præcipiat, vel præcepto, vel vſu, vel conſuetudine, quòd ſub vna tantum ſpecie fideles Euchariſtiam ſumant, ad id tenebuntur; ſi vero præcipiat, vt ſub vtraque ſumant, ad id quoq; ex præcepto adſtringentur: nam quilibet horum modorum ſufficit, quia neceſſitas tota conſtituta eſt in ordine ad Chriſtum ſumendum: totus autem ſumitur ſub qualibet ſpecie, vt definit Concilium Tridentinum *ſeſſione 13. canone 3.*

15. Similiter illa verba Chriſti Matthæi 26. *Accipite & bibite ex eo omnes*, parum conuincunt, nam illa verba non ſunt præcipientis, ſed inuitantis, ſeu dantis, vt ſolet fieri in quouis conuiuio; ſic quando Chriſtus Dominus dixit Ioannis 20. *Accipite Spiritum ſanctum*, nihil præcepit, ſed dedit & explicuit quid daret. Præterea illud *omnes; bibite ex eo omnes*, nō diſtribuit pro omnibus fidelibus, ſed pro Apoſtolis tantum, qui erant Sacerdotes, ad quos Chriſtus verba dirigebat: & ideo Marcus dicit, *Biberunt ex eo omnes*, quod non poteſt intelligi de omnibus fidelibus, ſed de Apoſtolis tantum, quos Chriſtus Sacerdotes inſtituit, repræſentabāt enim Apoſtoli Sacerdotes omnes, & in illis verbis Chriſtus Dominus eis indicauit quid agere deberent, dum ſacrificarent. Ad verba D. Laurentij reſpondeo, ex illis non colligi tēpore D. Laurentij in more fuiſſe vſum vtriuſq; ſpeciei, ſed nomine diſpenſationis ſanguinis, intelligi etiam corporis diſpenſationem, quia in corpore continetur ſanguis. Illa verba, *Hoc facite in meā commemorationem*, diriguntur ad Apoſtolos tanquā ad Sacerdotes, & in confectione ſacramenti, eis Chriſtus præcipit cōſumptionem vtriuſque ſpeciei inter celebrandum.

16. D. Cyprianus *in ſermone de cœna Domini* ſe explicat: *Panis* (inquit) *in carnem, & ſanguinem mutatus vitam confert.* Dicit ergo Cyprianus hunc panem manducari & bibi, quia in pane corpus, & in [illegible] ſanguis eſt modo explicato. Tandem [illegible] hoc probatur, quia Romana Eccle[illegible] laicis per totum vitæ tempus vſum ca[illegible] ſatisfacere præcepto Chriſti de [illegible] Euchariſtiæ ſolo eſu corporis; indicat [illegible] in ſacra pagina impoſitum eſſe laicis præceptum communicandi ſub vtraque ſpecie, in quo iudicio errare non poteſt, quia eſſet intolerabilis error contra bonos mores. Dices, hanc conſuetudinem Eccleſiæ communicandi ſub vna tantum ſpecie non eſſe valde antiquam: ſed inepta obiectio, primo, quia in nullo tempore poteſt vniuerſalis Eccleſia errare in ijs, quæ pertinent ad bonos mores; ſecundo, quia ex Concilio Conſtantienſi conſtat conſuetudinem hanc ante quadringentos, vel quingentos annos incepiſſe; non conſtat autem aliquando fuiſſe in Eccleſia vſum communicandi in vtraque ſpecie, vt docet Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſputat. 71. ſect. 2. §. altera vero.* & Henriquez *libr. 8. Euchariſt. cap. 44. num. 7. ad finem in margine.* Cæteros vide apud Henricum. Illud vero certiſſimum eſt, ſi aliquādo in vniuerſali Eccleſia fuit obſeruata conſuetudo communicandi ſub vtraque ſpecie nunquam fuiſſe in ea obſeruatam, propter exiſtimationem alicuius præcepti diuini, quod ad talem modum communionis obligaret, ſed quia tunc commode fieri poterat, quia erat numerus fidelium minor; & deuotionis effectus feruentior.

Certum etiam eſt, nullum eſſe diuinum præceptum quod determinate præcipiat ſumptionem alterius ex his ſpeciebus, ſed ſolum confuſe, ſeu diſiunctiue, ita vt quacunque earum accepta, præceptum diuinum impleatur; Eccleſia tamen determinauit ſpeciem panis propter rationes *num. 6.* tactas. ita docent Soarius & Henriquez *allegatus.* & Bellarminus *lib. 4. de Euch. cap. 27. ad 8.* Probatur primo, quia ſupra probauimus, illa verba, *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem*, eſſe intelligenda, & reducenda ad ſenſum diſiunctiuum; ergo dicendum conſequenter eſt præceptum in illis contentum in quacumque diſiunctionis parte ſimpliciter impleri. item, quia ſicut in Scriptura nullum eſt præceptum de vtraq; ſpecie, ita nec de ſpecie panis determinate. Enimvero tam eſt totus Chriſtus ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vini; quare ex vi præcepti diuini tam ſufficiens eſt ſpecies vini, quam panis; tam enim vna ſpecies, quam alia efficit æqualem vnionem ſacramentalem, & ſpiritualem cum Chriſto, propter quam eſt ſpecierum ſumptio. 17.

Rationes hæreticorum iam manent ſolutæ ex dictis: illa enim verba, *Hoc facite in meam commemorationem*, referuntur ad ſacrificium Miſſæ, non ad vſum communionis, & præceptum in illis datur Sacerdotibus ſumendi vtramque ſpeciem ad integrandum ſacrificium; non datur vero præceptum diſtribuendi fidelibus laicis vtramque ſpeciem, vt peſſime, ac ſiniſtre inferunt hæretici Nouatores. Ad aliam rationem dico, Chriſtum Dominum inſtituiſſe hoc ſacramentum per modum conuiuij in vino, & pane, ſeu in eſu, & potu, non vt daret laicis abſolutum ius vtendi vtraque ſpecie, quaſi poſitiue volendo, aut præcipiendo, vt quoties peterent, eis daretur, ſed vt daret illis ius non denegandi ſibi hoc ſacramentum, niſi cauſa rationabilis daretur denegandi, diſpenſatum tamen iuxta determinationem Eccleſiæ: vnde voluit Chriſtus vt hoc ius eſſet ſubordinatum Eccleſiæ quoad modum, & circunſtantias in ipſo vſu ſeruandas. Fuit autem conuenientiſſimum, vt ipſe vſus, & modus diſpenſandi hoc ſacramentum iudicio Eccleſiæ committeretur, non petentium aut diſpenſantium. Nam ſi hoc committeretur arbitrio Sacerdotum diſpenſantium, vel de- 18.

uotioni

notioni ſumentium, multa poſſent per imprudentiam contingere, quæ in irreuerentiam tanti ſacramenti cederent.

19. Sed rogabis forte, an expediat cum aliquo regno, aut prouincia diſpenſare, vt ſub vtraque ſpecie cõmunicent? Reſpondeo breuiter, nunquam licere quandiu in eo errore ita perſiſtitur, vt arbitrentur communionem ſub vtraque ſpecie eſſe neceſſariam ad ſalutem, & aliter non rite nec recte Euchariſtiam adminiſtrari, & quandiu etiam arbitrantur eſſe præceptum à Chriſto Domino datum laicis communicandi ſub vtraq; ſpecie: tum, quia id quidem eſſet virtute confirmare errorem illorum, tum quia eſſet ſanctum dare canibus, & margaritas proijcere ante porcos: talis enim gens, talis prouincia & regnum eſſet omnino indiſpoſitum, ad ſuſceptionem tanti, ac tam venerabilis ſacramenti. Et ideo diximus num. 8. Paulum III. diſpenſaſſe cum Bohemis ſub conditione, vt à ſuo errore diſcederent, & firmiter crederent, alteram tantum ſpeciem ſufficere ad ſalutem, & ſic à ſuo errore ceſſarent, ipſis autem in ſuo errore perſiſtentibus diſpenſationem ceſſaſſe. vnde fit, vt remoto errore poſſit Eccleſia hoc cõcedere, vt Paulus III. fecit Bohemis, vt refert Ruardus *art.* 15. & Gaſpar Caſalius *lib.* 3. *de cœna, & calice Domini cap.* 2. & reliqui quos citauimus *num.* 8. Et de Clemente VI. refertur hoc cõceſſiſſe Regi Galliæ anno 1341. vt docet Soarius *tom* 3. *in* 3. *p. D. Thom. diſp.* 71. *ſect.* 3. §. *ex quibus.* & Henriq. *lib.* 8. *de Euchariſtia. cap.* 44. *num.* 5. & alij quos citauimus *num.* 8. *&* 9.

20. Rogas tãdem, an prohibitio Eccleſiæ qua prohibet laicis ſub vtraque ſpecie communicare, ita intelligenda ſit, vt nullo caſu, & nulla de cauſa eis liceat calicem bibere ſine ſpeciali diſpenſatione. Affirmat Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *q.* 2. *a.* 6. adeo, vt ſi contingat emori Sacerdotem poſt conſecratum calicem, & nullus adſit Sacerdos, qui poſſit ſanguinem bibere, non liceat laico ſpeciem illam ſumere, etiamſi illa credatur corrumpenda, & in acetum mutanda; ſic etiam addunt aliqui, ſi contingat ſanguinem Domini in terram cadere, & non ſit Sacerdos, qui illum velit lambere, nõ poſſe laicum illum lambere, ſed ſolum ei permitti, vt diligenter caueat, ne conculcetur, donec exſiccetur, & poſtea radatur, vt comburatur. Negant alij, inter quos eſt Soarius *to.* 3. *in* 3. *p. D. Tho. diſp.* 71. *ſect.* 3. *ad finem.* quia hoc præceptum eſt Eccleſiaſticum, & ob maiorem reuerentiam ipſius ſacramenti introductum, & ideo non debet obligare cum tanto rigore, & cum periculo maioris irreuerentiæ: vnde ſolum propter vſum ſacramenti, & vtilitatem ſuſcipientium, non licet laicis ſumere ſanguinem abſque ſpeciali diſpenſatione, quia illa vtilitate non obſtante, facta eſt illa prohibitio. Oppones occurrere poſſe neceſſitatem in qua non poſſit infirmus deglutire, poſſit autem ſanguinem ori infuſum cochlea argentea ebibere, vt olim in Græcia morem fuiſſe diximus *num.* 10. ijs enim infirmis qui præ ægritudine corpus Domini deglutire non poterant, ſanguis cochlea argentea ori infundebatur, ne tanta vtilitate priuarentur, vt ſupra diximus *prædicto num.* 10. & in eo ſtatu licebit ſumere ſanguinem abſque panis ſpecie, quia ius diuinum præferendum eſt Eccleſiaſtico. Reſpondeo caſum videri moraliter impoſſibilem, rariſſime enim poterit alibi vini ſpecies abſque periculo effuſionis, eiectioniſque, quin poſſit deglutiri ſpecies panis. & quamuis admittatur caſus, propter illum tamen non cenſerem dandam eſſe hanc licentiam, ne indiſcreti miniſtri facile occaſionem arripiant ampliandi hanc licentiam, abſque neceſſitate; vnde miniſter nolens tunc dare ſacramentum, iure excuſabitur, & conſequenter etiam excuſatur ægrotus, quia moraliter cenſetur impotens ad accipiendum hoc ſacramentum cum debita reuerentia, ius autem diuinum communicandi in extremo mortis articulo cum ſit affirmatiuum, non obligat, cum periculo irreuerentiæ, nec tunc ius humanum præfertur diuino: ſed occaſione iuris humani tales concurrunt circumſtantiæ morales, vt ius diuinum non obliget; ita reſpondet Soarius, & bene, *tomo* 3. *in* 3. *partem diſp.* 71. *ſect.* 3. *fine.*

Hoc tamen non obſtat, quin ſi ex parte ipſius ſacramenti occurrat neceſſitas vrgentiſſima, non poſſit ſanguis Chriſti ſumi à laicis, veluti ſi calix cõſecratus venturus ſit in manus hoſtium fidei, & effundendus ſit ab illis, aut pedibus proterendus, in his enim caſibus deficientibus Sacerdotibus, aut Diaconis, qui id poſſint, & velint facere, licebit laicis calicem ſumere. tunc enim ſeruare verba legis in eo caſu, eſſet agere contra finem legis, qui eſt euitare periculum irreuerentiæ, & effuſioni ſanguinis; ſolum ergo tunc cauẽdum eſt ſcandalum, & procurandum, vt maxima reuerentia id fiat, vt optime notat Soarius allegatus. & idem dicendum eſt de hoſtijs conſecratis. 21.

Non eſt tamen improbanda conſuetudo, quæ in aliquo caſu obtinuit, vt alicui perſonæ detur vtraque ſpecies, ſi talis conſuetudo certa ſit, & ſaltem tacite approbata à ſede Apoſtolica: ſic Romæ conſuetudo eſt, vt Diaconus, qui miniſtrat Summo Pontifici in ſolenni Miſſa, ſub vtraque ſpecie communicet, & in eadem Miſſa ſolenni alijs purpuratis communionem ſub vtraque ſpecie præbeat, etiã diaconis, & ſubdiaconis, vt refert Henriq. *lib.* 8. *Euchariſt. cap.* 44. *num.* 7. & nos diximus *num.* 10. quam tamen conſuetudinem intermiſſam fuiſſe à Paulo II. Summo Pontifice in odium Bohemorum, & Huſſitarum, refert Turrianus *libr.* 8. *conſt. Apoſtol. cap.* 31. Addit etiam Claudius *repet.* 10 *cap.* 20. & Soarius *allegatus prædicta diſput.* 71. *ſect.* 3. Pariſijs obſeruari ſimilem conſuetudinem communicandi ſub vtraque ſpecie in conuentu Cluniacenſi, vt interim prætercam alias cõſuetudines Græcorum, Æthiopum, & Moſcouitarũ, de quibus egimus *num.* 10 qui eundem vſum obſeruant communicandi ſub vtraque ſpecie, quamuis Græci in hoc non videantur eſſe ſchiſmatici, quia de licentia Eccleſiæ Romanæ id faciunt, & nec ob eam conſuetudinem, de noſtra male ſentiunt, vt olim male ſentiebant Bohemi. 22.

CAPVT V.

De ieiunio neceſſario ad ſumendam Euchariſtiam, & in quibus caſibus poſſit hoc ſacramentum ſumi poſt cibum, & potum.

SVMMARIVM.

Quæ diſpoſitio requiratur ante communionem. num. 1.

Non

Non datur præceptum diuinum poſitiuum communicandi ieiune. num.2.
Neque naturale. num.3.
Datur Eccleſiaſticum. num 4.
Quam ſtricte obliget. num.5.
An qui communicaturi ſunt debeant prius cibum in ſtomacho digerere. num.6.
Requiritur ieiunium naturale ante communionem, & quale ſit. num.7.
Proponuntur obiectiones de guttula aquæ præaſſumptæ, de cibo inter dentes manente, & de communione quam Chriſtus dedit diſcipulis poſt cœnam. num.8.
Soluuntur huiuſmodi obiectiones. num.9.
Olim apud Corinthios poſt communionem commune prandium fiebat. num.10.
Quæ ſumptio aquæ, & cibi impediat communionem. numer.11. & 12.
Quid ſi guttula aquæ per modum ſaliuæ traijciatur, & quid de reliquijs cibi in ore manentis. num.13.
Quid ſi quid aquæ, vel rei alterius per modum reſpirationis attrahatur, velut muſca. num.14.
Quid ſi quis deglutiat ſanguinem dentium, vel alium humorem è capite decidentem. num.15.
Quid ſi quis mittat in os aliquid ſacchari paulatim atterendi. num.16.
Quando incipiat naturalis dies ieiunij. num.17.
An dubitanti an audierit mediam noctem, & cum eo dubio bibenti poſſit communicare. num.18.
In articulo mortis poteſt homo non ieiunus communicare. num.19.
Non ſolum ſemel, ſed ſæpe in eodem morbo. num.20.
Quod procedit etiam in morte violenta ob delictum inferenda. num.21.
Non poteſt tamen tunc vngi. ibid.
Non licet Sacerdoti celebrare non ieiuno ob communicandum infirmum. num.22. & 23.
An ſemper mortale ſit communicare non ieiunum cum minima guttula aquæ. num.24.
In quibus caſibus propter integrandum ſacrificium poſſit Sacerdos non ieiunus communicare. n. 25.26. & 27.
Quid ſi Sacerdos poſt ablutionem ſumptam inueniat reliquias in patena, vel altari, vel calice. num.28.
Cuius quantitatis eſſe debeant. num.29.
Quid ſi fuerit alterius ſacrificij. ibid.
An ſolum quando eſt in altari illas poſſit ſumere. nu. 30.
An poſſit dari communicantibus. num 31.
An laicus poſſit Euchariſtiam ſumere in occurſu hoſtium non ieiunus. num 32.

1. DVplex diſpoſitio requiritur in ſuſcipientibus, vt digne accedant ad ſumendam Euchariſtiam, altera corporalis, altera ſpiritualis. de corporali agemus in præſenti capite, de ſpirituali in ſequentibus. Ad præparationem corporis ſpectat vt ſuſcipiens ſit ieiunus, & mundo corpore, & abſque voluntaria pollutione maculato: agemus prius de ieiunio, & in quibus caſibus liceat non ieiunis communicare; deinde agemus de munditia abſque pollutione, vt ſciamus quomodo digne, ac reuerenter, & ſine macula corporali ad tantum ſacramentum accedere debeamus.

2. Et primum dubium, quod in veſtibulo tractandum offertur, eſt, an detur præceptum aliquod diuinum de ſumenda Euchariſtia ante omnem cibum, vel potum deguſtatum? Et reſpondendum eſt negatiue.. & ratio eſt, quia hoc præceptum diuinum nullibi in ſacra pagina inuenitur impoſitum, nullibi ſcriptum, nec traditum, neque etiam ex his, quæ in inſtitutione huius ſacramenti geſta ſunt, tale præceptum colligitur, imo potius ea nocte, qua inſtitutum fuit hoc ſacramentum, poſt cœnam, & eſum agni diſpenſatum fuit Apoſtolis: neq; tamen ex facto Chriſti colligi poteſt, præceptum diuinum eſſe ſumendi Euchariſtiam poſt cibum, & potum, vt optime animaduertit Soar. *to.3. in 3. p.* D.Tho. *diſp.68. ſect.3. anuio.* nam licet Chriſtus Dominus ita fecerit, tamen factum eius non inducit obligationem, alioqui etiam neceſſarium eſſet, noctu ſemper communicare; & feria quinta, & poſt eſum agni, & lotis pedibus & ideo quod factum tunc eſt, ob ſpeciales rationes, & circumſtantias, quæ tunc occurrerunt, neque in præceptum, neque in exemplum adduci poteſt, vt dicemus ſtatim num. ſequenti.

Adde non dari etiam præceptum naturale de hoc ſacramento ſuſcipiendo ante omnem cibum, & potum; enimuero, vt idem Soarius animaduertit, ex ſola excellentia, & dignitate huius ſacramenti, nõ poteſt ſatis colligi hæc obligatio, quanquam Sotus *in 4. diſt.8. quæſt.3.* dicat hanc eſſe inſtitutionem diuinam fundatam in reuerentia debita tanto ſacramento; verum, ſi per inſtitutionem diuinam intelligit diuinum, & naturale præceptũ, nullo fundamento innititur, quia reuera, nec inuenitur prohibitum iure diuino, neque per ſe, & ex ſua natura malum eſt intrinſece communicare poſt cibum, & potum, alioquin neque etiam in articulo mortis, & per modum viatici poſt cibum communicare poſſemus. 3.

Datur tamẽ præceptum Eccleſiaſticum, vt hoc ſacramentum non niſi à ieiunis ieiunio naturali, extra viaticum ſumatur. Probatur ex Concilio Carthaginenſi III. *capit.29. & cap.48.* vbi dicitur hanc conſuetudinem ſumendi Euchariſtiam ante omnem cibum fuiſſe in Concilio Niceno confirmatam. vbi animaduertendum eſt, non dici fuiſſe ibi inſtitutam, ſed confirmatam; quaſi hoc præceptum à tempore Apoſtolorum, per quãdam conſuetudinem Eccleſiaſticam, ab ipſa Eccleſia latum, & approbatum ſit: probatur etiam ex Conc. Matiſconenſi II. *cap.6.* vbi adduntur pœnæ in eos, qui hunc ritum communicandi ieiunè, non ſeruant; colligitur etiam ex Concilio Bracharenſi II. *capit.10.* vbi dicitur reliquias huius ſacramenti ſolitas fuiſſe dari innocentibus indicto prius eis ieiunio: habetur etiam ex Concilio Toletano VII. *capit.2.* in quo notanda ſunt illa verba, *poſt cibum vel potum quantumuis minimum.* idem probatur ex Concilio Altiſiodorenſi *capit.19.* & denique idem traditum eſt in Concilio Conſtantienſi *ſeſſion.13.* Itaque concluſio eſt de fide, & patet ex conſuetudine à tempore Apoſtolorum tradita, quæ conſuetudo Eccleſiæ, præceptum facit, & ita docent communiter Doctores, Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput.68. ſect.3.* Henriq. *libr.8. Euchariſtiæ. cap.49. num.2.* Alexander *4. p. q.52.* Gabriel *lect.10. in canonem.* Tabiena *verbo Communicare* §.42. Syluest. *verbo Euch.2.* §.7. D.Anton.3 *p. tit.4. cap.5.* §.4. D.Tho. *3. p. q.80. art.8.* ex Patribus idem docet Auguſtinus *epiſt.118. ad Ianuarium*, relatus ex cap. *liquido, de conſecrat. diſtin.2.* Tertullianus *libr.2. ad vxorem.* Cæteros vide apud Soarium; & Henricum *locis allegatis.* Probatur facile rationibus, quia in Eccleſia eſt poteſtas ad ferendas leges in his rebus, quæ à Chriſto præceptæ non ſunt, in hoc autem actu ſumendi Euchariſtiam ieiunè eſt ſufficiens honeſtas, vt propter reuerentiam tanti ſacramenti præcipiatur; ergo de facto præcipitur, vt conſtat 4.

ex

ex decretis adductis, & ex vſu, & conſuetudine Eccleſiæ à tempore Apoſtolorum tradita: & ita decebat propter reuerentiam huius ſacramenti, vt fideles aſſueſcerent diſcernere inter hunc cibum, & alios communes: & vt confiterentur Chriſtum eſſe primum ac principalem eorum cibum.

5. Quod præceptum Eccleſiæ adeo ſtricte, & ſeuere obligat, vt ieiunus nõ cenſeatur ille, qui rem paruam, etiam non nutritiuam, vt guttulam aquæ, papyrum, vel quid ſimile, per modum cibi aut potus deglutiret, etiam per ignorãtiam, & inaduertentiam, quamuis totum ſtatim eijciat, euomatq;, & quamuis in omnibus alijs præceptis Eccleſiaſticis de minimis curandũ non ſit, ita docent communiter Doctores. Henr. *lib. 8. Euch. c. 49. n. 2.* D. Th. 3. *p. q. 80. a. 8.* & patet *ex cap. nihil.* 1. *q. 7.* iuncta gloſſa ibi. *verſ. minimum*, & ex cap. *vt illud, de conſecr. diſt.* 1. Quod adeo verum eſt, vt etiam Sacerdos, qui in natalitio Domini, poſt cõſumptionem primæ vel ſecundæ Miſſæ, ablutionem accipit, vel digitos ablutos lambit, ieiunus non cenſeatur, nec ei liceat ſequens ſacrũ celebrare, vt decernitur in cap. ex parte, de celebratione Miſſarum, vbi omnes Doctores, & docet Nauar. *cap. 25. num.* 88.

6. Non oportet tamen, vt qui communicaturi ſunt, cibum digeſſerint, vel poſt illum ſomnum ceperint. ita D. Thom. *dicta q. 80. art. 8. ad 5.* Nauar. *cap. 21. num. 53.* Henriq. *lib. 8. de Euchar. cap. 40. n. 2. ad marginem. littera T.* contra gloſſam *cap. nihil. 7. q. 1.* aſſerentem, oportere, vt prius cibum hauſtum digerant, qui Euchariſtiam ſint accepturi; quamobrem, vt optime ibi notat Henriq. ille Sacerdos, qui prope mediam noctem cœnauit in Dominica, quæ eſt peruigilium Natalis Domini; poteſt licite ſtatim poſt mediam noctem ſacrum efficere, etiam ante ſomnum captum, & id docet etiã Bernardus Dias *in ſua practica criminali apud Salzedum cap. 29.* & Speculum conſcientiæ *lib. 3. tract. 19. §. 4.* Sotus *in 4. diſt. 12. q. 1. a. 8. col. 5.*

7. Debet itaque ieiunium eſſe naturale; eſt autem ieiunium naturale, ſeu naturæ illud, quod omnimodam abſtinentiam à cibo, & potu importat, vnde oportet, vt extra articulum mortis, vbi Euchariſtia accipitur per modum viatici, vt quis ad illam ſumendam accedat ieiunus naturaliter; is autem ieiunus naturaliter accedit, qui nihil prorſus bibit, vel edit vt docet Gabriel *in 4. diſt. 16. q. 3.* Sotus *in 4. diſt. 12. q. 1. a. 8.* Ledeſ. 1. 4 *q. 21 a. 8.* Azor *to. 1. inſtit. moral. lib. 7. c. 8. initio. §. nec ſeorſum*, quæ omnia patent ex cap. *ex parte, de celebrat. Miſſarum.*

8. Obijcies. Videtur quod cibus, & potus præaſſumptus non impediat ſumptionem huius ſacramenti: primo, quia hoc ſacramentum fuit à Chriſto Domino inſtitutum in cœna, & Dominus poſtquam cœnauit, hoc ſacramentum diſcipulis ſuis tradidit manducandum, vt patet *Lucæ 22. &* 1. *Cor.* 11. ergo videtur quod etiam poſt alios cibos aſſumptos, poſſumus ſumere hoc ſacramentum: Secundo, quia 1. *Corinth.* 11. dicitur, *Cum conuenitis ad manducandum*, videlicet corpus Domini, *inuicem expectate: ſi quis autem eſurit, domi manducet*; & ita videtur, quod poſtquam aliquis domi cibum ſumpſerit, poſſit in Eccleſia Euchariſtiam ſuſcipere, nam olim ad imitationem Chriſti mos fuit apud quoſdam communicandi poſt cœnam feria quinta in cœna Domini, quod ſeruabant Corinthij, & ad illorum exemplum Achaici, vt probat Henriq. *libr. 8. de Euchariſt. cap. 49. num. 3.* & colligitur ex Concilio Carthaginenſi III. *cap. 29.* *& ex cap. ſacramenta, de conſecrat. diſt.* 2. & ex Concilio Matiſconenſi II. *cap.* 2. ergo ſaltem in illa die poterit aliquis corpus Chriſti poſt cibos ſumere. Tertio, quia præaſſumptio aquæ, vel medicinalis cibi, vel deglutio reliquiarum cibi in ore manentis, neque ieiunium Eccleſiæ ſoluit, neque ſobrietatem tollit, quæ requiritur ad decentem, & reuerentem ſumptionem huius ſacramenti; ergo illa non impedit ſumptionem illius. Quarto, quia non minor reuerentia debetur huic ſacramento iam aſſumpto, quam ante ſumptionem: ſed aſſumpto ſacramento licet cibum, & potum aſſumere; ergo & ante ſumptionem.

Ad primum reſpondeo, in eo Chriſtum imitandum non eſſe vt poſt cœnam Sacerdotes celebrent, aut populus cibo aſſumpto communicet. 9.
nam licet Chriſtus Dominus poſt cœnam conſecrauerit, & diſcipulos communicauerit, id quidem fecit vt finem imponeret ſacramentis veteribus, non vt nobis exemplum præberet ad ita faciendum; ſic etiam voluit octauo die circumcidi, vt finem circumciſioni imponeret: non eſt tamen imitandus in circumciſione, & peccaret mortaliter, qui id velit efficere; nec etiam imitandus eſt in obſeruatione legalium. quare Chriſtus multa fecit in quibus imitandus non eſt. Enimuero Chriſtus Dominus, quo altius, & vehementius Apoſtolorum, hominumque memorijs recordatio huius myſterij affigeretur, voluit hoc myſterium inter cœnandum eis dare, & ideo non præcipit, vt in poſterum tali ordine diuinum hoc myſterium ſumeretur, quare non decebat, vt illa indiuidua acto quia Chriſtus voluit finem imponere veteribus ſacramentis, in exemplum poſtea adduceretur. ita reſpondet Soarius *tom. 3. in 3. p. D. Thom. diſp. 68. ſect. 3. §. ad primam.* & Henriq. *lib. 8. Euch. c. 49. n. 3.* & D. Thomas *3. p. q. 80. art. 8. ad 1.*

Ad ſecundum reſpondeo fuiſſe cõſuetudinem apud Corinthios vt poſt Eccleſiaſtica officia, & 10.
poſt ſumptionem Euchariſtiæ interdum fideles ad commune prandium conuenirent, multi vero eſurientes in Eccleſia manducabant, quos reprehendit D. Paulus, & iubet, vt peſſimum morem edendi, & bibẽdi in Eccleſia tollerent, dicens, *cum conuenitis ad manducandum, inuicem exſpectate; ſi quis eſurit, domi mãducet: nunquid nõ habetis domos ad manducandum, & bibendum?* id eſt, qui alios exſpectare non poteſt, & impatiens eſt, redeat in domum, & manducet domi cibos ſuos, vel ſi ita eſt debilis, vt finem Eccleſiaſticorum officiorum expectare non poſſit, domi prius manducet, & poſtea Euchariſtiã non ſumat, & ſic tantum abeſt, vt Paulus eis permittat, poſt cibos ad Euchariſtiã accedere, vt potius reprehendat peſſimum morem edendi in Eccleſia. ita reſpondet D. Thomas *citatus ad 2.* & Soarius *item allegatus*, & colligitur hæc interpretatio ex gloſſa interlineali ibi. Ad confirmationem reſpondeo, quod licet ex Concilio Carthaginenſi III. *cap. 39 & ex c. ſacramenta altaris. de conſecratione. diſt. 1.* colligatur conſuetudinem aliquando fuiſſe apud Achaicos, & Corinthios, vt ad imitationem atque repræſentationem Dominicæ cœnæ, in feria quinta cœnæ Domini à non ieiunis poſt cœnam corpus Chriſti ſumeretur, tamen id iam abrogatum eſt. nam vt D. Aug. *ait epiſt. 118. cap. 6. in tomo 2. medio*, per vniuerſum orbem iam mos iſte ſeruatur, vt corpus Chriſti à ieiunis ſumatur. Hunc enim morem præcipue abſtulit ſexta Synodus Conſtantinopolitana *in Trullo canone 29.*

& id

& id renouauit Concilium Laodicenſe *cap.* 50. & paret ex cap. *non licet* 33. *quæſt.* 4.

11. Ad tertium reſpondeo, licet præaſſumptio, & deglutio reliquiarum cibi in ore manentis, non tollat ieiunium Eccleſiæ, nec ſobrietatem; tollere tamen ieiunium naturæ, quod requiritur ad ſumptionem Euchariſtiæ, nec refert vtrum aliquid huiuſmodi nutriat vel non nutriat, vel per ſe, vel cum aliis, dummodo ſumatur per modum cibi, vel potus. De deglutione tamen cibi in ore manentis, & vini vel aquæ quibus os abluitur, ſtatim dicemus *num.* 13. *& ſequentibus.*

12. Ad quartum reſpõdeo non minorem reuerentiam deberi huic ſacramento iam ſumpto, quam ante ſumptionem, impediri tamẽ magis deuotionem & reuerentiam huius ſacramenti per antecedentia, quam per ſubſequentia, & ideo Eccleſia magis requirit quod homines ieiunent ante ſumptionem illius, quam poſt ſumptionem.

13. Sed quoniam paſſim multi ſcrupuloſi cruciantur, quando aliquid aquæ per modum ſaliuæ deglutiunt, & quando etiã traiiciunt reliquias cibi in ore manentis; rogabis merito, an hæc impediant ſumptionẽ Euchariſtiæ? Certe D. Thomas *in* 3. *q.* 80. *a.* 8. *ad quartum*, ita ait: *Reliquiæ cibi in ore remanentes ſi caſualiter tranſglutiantur, non impediunt ſumptionẽ huius ſacramenti, quia non traijciuntur per modũ cibi, ſed per modum ſaliuæ. Et eadem ratio eſt de reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, dummodo nõ traijciantur in magna quantitate, ſed permiſtæ ſaliuæ, quod vitari non poteſt.* hæc ille. & idem docet etiam Soarius *to.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 68. *ſect.* 4. §. *quæres rurſum. &* §. *tertio infertur.* & Henriq. *lib.* 8. *Euchariſtiæ cap* 50. *num.* 4. Nauar. *cap.* 21. *num.* 53. Tabiena *verbo Communicare.* §. 43. cæteros vide apud Henriquez, vbi dicunt ſemper attendendum eſſe an aliquid ſumatur per modũ cibi, quia tunc ſemper impedit ſumptionem huius ſacramenti, ſecus, ſi quid ſumatur per modum ſaliuæ, aut per modum reſpirationis attractiuæ.

14. Atque adeo docet Soarius *in prædicto* §. *quæres rurſus, ſect.* 4. Henr. & Nauarrus, & cæteri allegati, ſi quid per modum reſpirationis attrahatur quod poſſit nutrire, vel alterare, vt muſcã, v. c. vel quid ſimile, hoc non impedire ſumptionem ſacramẽti, nec violare ieiunium naturæ, quia illud non eſt comedere, vel bibere, nec eſt ſumere per modum cibi; dicitur enim aliquid ſumi per modum cibi, vel potus, quando aliquid huiuſmodi ore accipitur, quod per ſe, & propria actione vitali in ſtomachum traijcitur comedendo, vel bibendo; & addit, ita explicant hoc pręceptum omnes authores, & ipſa conſuetudo. Hæc Soarius ibi. Itaque ex doctrina Soarij ſi quis aliquantulã aquam per nares attrahat quę in ſtomachum tranſmittatur, non manet impeditus ad ſumptionẽ huius ſacramenti, quia non fuit per modum cibi tranſmiſſa, aut per modum potus. Et id docet etiam Henriq. *dicto lib.* 8. *Euch. c.* 50. *num.* 4. vbi ſic: *Si ex ipſo homine aliquid tranſiiciatur per modum ſaliuæ, non tollit ieiuniũ naturæ, quia comeſtio ſignificat ſumptionem cibi omnino exterioris. ſi aqua vel vino abluit os, & effluxit aliquid parum, & imperceptibile in guttur ſiccum, non impedit communionem, quia non ſumitur per modum potus, ſed per modum ſaliuæ. ſi cocus ore deguſtauit ius, nec traiecit, vel muſca, aut quicquid minimum intrauit in os apertum, hic non dicitur comediſſe.* Hæc ille. Quamobrem ſi aliquid per modum cibi aut potus ſumatur, etiamſi ſumatur per modum medicinæ impeditus manet, quia hoc pertinet ad extrinſecam intentionem, non ad proprium actum, quem intrinſecè reſpicit præceptum, qui eſt comedere, aut bibere, illa enim medicina vere comeditur, & vere bibitur.

Ex dictis colligitur, ſi quis deglutiat ſanguinẽ, 15.
vel aliũ humorẽ aut ex dentibus, aut ex capite decidentẽ in os, aut caſu ex ore manantẽ, nõ frangere ieiuniũ naturæ, nec impediri ad ſuſceptionẽ huius ſacramenti, quia illud nec ſumitur, nec traijcitur per modum cibi. ita Soar. *to.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 68. *ſect.* 4. §. *quæres rurſum.* D. Thomas *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 1. *artic.* 4. *quæſtiunc.* 2. vbi generalem hanc regulam tradit: *Quicquid ab intrinſeco prouenit, & ore non ſumitur ab extrinſeco, non vere comedi, & ideo nec tollere ieiunium naturæ, nec per ſe impedire ſuſceptionem huius ſacramenti.*

Rogabis etiã, an ſi quis mittat in os aliquid ſac- 16.
chari: v. c. paulatim atterendi & deglutiẽdi, quod duret vſq; ad tẽpus poſt mediã noctẽ alterius diei, vel vſque ad mane diei ſequentis, ſoluat ieiunium naturæ, & impeditus maneat ad ſumptionẽ huius ſacramẽti. Videtur enim nõ manere impeditum, quia illud non ſumitur illo die ab extrinſeco, nec traijcitur per modũ cibi, ſed p modũ ſaliuæ. Dicẽdũ tamẽ nihilominus eſt frangi ieiuniũ naturæ, & manere impeditũ, quia non ſunt reliquiæ cibi, ſed verus cibus, & totũ illud eſſe quandam ſucceſſiuã mãducationem, quæ ex parte fit eo ipſo die, & ita docet Soarius *citatus* §. *dices ergo.* & Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 1. *num.* 21.

Incipit autem naturalis dies ieiunij à media 17.
nocte ex quadam vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine, fundata quidem aliquo modo in ipſa rerũ natura, nam tunc incipit ſol ad nos venire; nec obſtat conſuetudo prouinciæ, quæ aliter horas diei computat, nam id quidem eſt pro negotiorũ expeditione, non vero in ordine ieiunium naturæ, nec etiam ad ieiuniũ Eccleſiæ. Ita docet Soar. *citatus* §. *dico tertio.* Henriq. *lib.* 8. *de Euchar. cap* 49. *n.* 2. Nauar. *in manuali cap.* 25. *num.* 88. *& cap.* 21. *nu.* 12. Couar. *lib.* 4. *variar. cap.* 20. & patet ex cap. *cum Marthæ, de celebrat. Miſſarum.*

Rogabis tandem, an dubitanti, an audierit me- 18.
diam noctem, & edenti vel bibenti cum eo dubio poſſit ſequenti die ad Euchariſtiam accedere. Reſpondeo negatiue. ratio eſt, quia nulla datur poſſeſſio, ex parte ipſius dubitantis, vt autẽ in dubio melior ſit conditio poſſidentis, opus eſt vt detur aliqua poſſeſſio ex parte dubitantis: cum autẽ hîc nulla detur, ceſſat profecto ratio quæ eam ſuſceptionem Euchariſticam cohoneſtare poſſit, imo eſt poſſeſſio ex parte ipſius præcepti non cõmunicandi, niſi ſeruato ieiunio naturali, & in dubiis vbi nulla poſſeſſio fauet poſſidenti, id quod tutius eſt, amplecti debet. ita reſpondet Sancius *lib.* 2. *de matrimonio diſp.* 41. *n.* 40. & colligitur ex Henrico *lib.* 16. *de pœnit. cap.* 14. *num.* 7. *litera P.*

Hæc tamen non obſtant, quominus propter 19.
ſumentis neceſſitatem, & propter integritatem ſacrificij liceat in nonnullis caſibus Euchariſtiam poſt cibum ſumere: age ergo videamus quinam caſus huiuſmodi ſint. Dico ergo primo in ſolo mortis articulo licet homini non ieiuno hoc ſacramentum accipere per modum viatici, quando ſcilicet oportet huiuſmodi viaticum accipere, & ægrotus non poteſt abſque graui detrimento & periculo tempus expectare, vt ieiunus accipiat, quod detrimentum iudicio medici expendendũ eſt. ita docent communiter Doctores, Soarius *tomo tertio, in* 3. *p. diſp* 68. *ſection.* 5. *initio.* Henriq *li.* 8. *Euchar. cap.* 5. *n.* 1. & D. Th. 3. *p. q.* 80. *art.* 8. Sotus

in

*in 4.diſtinct.12. quæſt.1.art.*8.Nauarrus *in manuali capit.*25.*numer.*83. *& capit.*21. *numer.*53. patet *ex capit. presbyter, de conſecr. diſtinctione ſecunda, & ex capit. de his vero. & ex capit. ſi quis de corpore* 26. *quæſtione ſexta*, & ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 13. & ratio eſſe poteſt, quia vel in eo articulo obligat præceptum diuinum communionis, vt diximus *libro primo, huius præcepti capite tertio*, vel quia cum eo tempore maxime indigeat homo auxilio, & virtute huius ſacramenti, noluit Eccleſia id prohibere cum tanto diſpẽdio morituri. Quare in morbo de ſe periculoſo, vt notant Doctores allegati, & ſpecialiter Henriquez, non oportet ſcrupuloſe differre viaticum, eo quod infirmus non ſit ieiunus, quia Eccleſia ſimpliciter excipit hunc caſum, & concedi iubet infirmis non ieiunis viaticum. Imo addit Soarius ſi intra vnam horam poſſit infirmus eſſe ieiunus poſt mediam noctem, non eſſe exſpectandam eam horam, quia ſimpliciter conceditur huiuſmodi ſacramentum infirmis non ieiunis, & poteſt contingere, vt in ea morula fiant inhabiles ad ſuſceptionem tanti ſacramenti, & eo auxilio priuentur.

20. Et vero in eadem ægritudine periculoſa non ſolum ſemel, ſed etiam ſæpius poteſt idem infirmus non ieiunus Euchariſtiam pro viatico extremo accipere, modo detur conueniens temporis intercapedo inter communionem & communionem, v.c. octo aut decem dies, ita Soarius & Henriquez *allegati n. præcedenti*, & nos docuimus *in capit.1. huius præcepti. numero* 6. *libro* 1. & id fatentur Gofredius, & Ioannes Parienſis apud Syluestr. *verbo Euchariſtia* 3. §. 6. & tenet etiam Tabiena *verbo Communicare* §.48. & Fumus *verbo Communio.* §.18. Imo ſentit Fumus ibi poſſe iterari Euchariſtiam in eadem infirmitate, & ſuſcipi ab eodem infirmo non ieiuno, ſi tranſierint ſex dies, & plane Maior *in 4.diſt.9.quæſt.3. ad* 5. *q.* 32.*col.*6. huic ſententiæ fauet; ſed ſententia Soarij, & Henrici requirens octo, aut decem dies, videtur magis commendare reuerentiam tanti ſacramenti. Henricum vide *lib.*8 *Euchariſtiæ.c.*5.*num.* 3. Ratio vero ob quam ſæpius in eadem infirmitate idem ægrotus per modum viatici non ieiunus communicare poſſit, eſt primo, quia Iura, Concilia, & Doctores ſemper excipiunt infirmum in mortis articulo à communi regula, & præcepto communicandi ieiune, & non limitant, vt ſemel tantum id fiat, ſed potius concedunt, vt fruatur tanto beneficio quoties expediens fuerit. Secundo, quia poteſt ſtatus ægritudinis variari, nam poteſt infirmus eſſe in articulo mortis, & per modum viatici communicare, & poſtea poteſt illud periculum euadere, & aliquantulum conualeſcere, & iterum intra paucos dies iterum periclitari. & ideo non eſt dubium, quin poſſit toties communicare per modum viatici non ieiunus, quoties talis varietas acceſſerit, quia illa cenſetur quaſi noua ægritudo, & quaſi nouus articulus neceſſitatis. Tertio, quia poteſt ea ægritudo perſeuerare, & tunc quidem ſi perſeueret vel augeatur: periculum tamen duret aliquot diebus poſt primam communionem octo, v.c aut decem, non eſt etiam dubium, quin poſſit idem ægrotus iterum communicare non ieiunus, ſi commode non poſſit ſacramentum ſuſcipere ieiunus: non eſt etiam veriſimile, voluiſſe Eccleſiam hominem maxime indigentem auxilio tanti ſacramenti priuare præſertim cum non ſit in morali poteſtate ipſius ægroti ieiunus accedere, & alioqui poſſint eo tempore multa occurrere, quæ neceſſitatem augeant, vt tentationes, ad quas peruincendas neceſſarium ſit præſidium huius ſacramenti. Non eſt tamen hoc extendẽdum extra tempus periculi mortis, vt docent omnes Doctores præcitati.

Neque hoc ſolum eſt intelligendum de morte naturali, ſed etiam de morte violenta, ob delictum commiſſum: is enim qui capite plectendus eſt, vel reſti ſuſpendendus, etiam non ieiunus poſt cibum, & potum communicare poteſt per modum viatici, quando nec anticipari poteſt communio, nec mors differri, tunc enim eadem eſt ratio neceſſitatis, nec quicquam refert quòd ab intrinſeco, vel extrinſeco mors proueniat. ita docet Soarius *dicto tomo tertio, diſputatione ſexageſima octaua, ſectione quintâ, initio.* Henriquez *libro octauo Euchariſtiæ capite quinquageſimo, numero primo*, vbi ad marginem *litera* E. ita in praxi feciſſe ſeruare doctiſſimum Archiepiſcopum Guerrerium Granatenſem, cum iis, qui publica iuſtitiæ authoritate ſuſpendendi erant, idque poſt longam conſultationem, & maturam deliberationem virorum doctorum; nam hi verè dicuntur eſſe in articulo mortis, licet violentæ, & vere indigent hoc auxilio, in eo enim mortis genere, tentationes vehementiores ſunt, & neceſſitas multo maior, vt patet, & in eo mortis articulo abſolui poſſunt ab omnibus caſibus reſeruatis, imo iiſdem conceditur eadem communio etiam in tempore interdicti, non obſtante communi prohibitione Eccleſiæ, & ad id poterunt Sacerdotes celebrare intra Eccleſiam ſpecialiter interdictam, quando non eſſet alia, vt docet præcitatus Henriquez. Non poſſunt tamen hi ſuſcipere ſacramentum extremæ vnctionis, nam iis ſanis nihil prodeſſet tale ſacramentum, vt recte animaduertit Henriquez allegatus. 21.

Non licet tamen Sacerdoti celebrare poſt cibum, & potum ad communicandum infirmum, qui eſt in probabili mortis periculo eo die futuræ, quando deficiunt hoſtiæ conſecratæ in ſacrario aſſeruatæ; in quo caſu ampliſſimam plane facultatem Sacerdotibus concedit Maior *in diſtinct.* 9. *q.*3.*ad* 5. aſſerit enim propter ſimilem neceſſitatem proximi poſſe Sacerdotes ſine veſtibus ſacris, conficere ſacramentum, ſine azymo, & ſine integritate ſacrificij, ſecrete, inquit, accipiendo fruſtulum panis, conſecrando illud, & dando ægroto. At non licet parocho propter ſimilem neceſſitatem vnquam celebrare, aut conficere ſacramentum, niſi ſeruatis Eccleſiæ præceptis, v.c. ſi ieiunus ſit, & habeat azymum, & vinum, & veſtes omnes ſacras, & alia, quæ pro maiori reuerentia ſolennitatis Miſſæ ab Eccleſia ſunt inſtituta, vt alibi diximus. ita docet Soarius *tomo tertio, diſputatione ſexageſima octaua, ſectione* 5. §. *nihilominus.* Henriq. *libro octauo, de Euchariſtia capite quinquageſimo, numero* 1.*fine. & capite quadrageſimo ſexto*, Paludanus *in 4. diſtinct.8.quæſt.2. numero nono.* Gabriel *quæſtion.* 2. *articul.* 5. Sotus, & Ledeſma hic, Victoria *in Summa numer.* 83. Nauarrus *in manuali Latino capite* 21. *numero* 51. Palatios *in quarto, diſtinctione nona*, qui addit, ex diſpenſatione Epiſcopi poſſe hoc fieri, id tamen non approbat Soarius citatus, & bene, quia ſi in hoc caſu hoc præceptum de ſe non 22.

Google

obligat, nulla eſt neceſſaria Epiſcopi diſpenſatio; ſi vero obligat, non poteſt Epiſcopus diſpenſare, quia eſt præceptum vniuerſale totius Eccleſiæ, & nulla authoritate, vel conſuetudine conſtat datam eſſe Epiſcopis facultatem diſpenſandi in tali præcepto communi; & ratio ac fundamentum eſt, quia maior ratio habenda eſt reuerentiæ huius ſacramenti, quam neceſſitatis proximi, quia licet ſuſceptio ſacramenti Euchariſtiæ ſit remedium, ac medium neceſſarium neceſſitate finis ad ſalutem, non tamen tale præceptum, ac medium obligat, niſi cum decenter, ac reuerenter huiuſmodi ſacramentum & confici, & ſumi debet: non poteſt autem decenter confici, niſi ſeruato ritu præſcripto ab Eccleſia, quæ propterea præuidit, vt ſemper aſſeruetur Euchariſtia in ſacrario, ne propter euentus ſimiles hoc auxilio priuentur fideles, vt patet ex Concilio Niceno *cap.14.& ex c.presbyter, de conſecrat.diſt.2.*

23. Opponens, hac ratione probari etiam, nec propter propriam neceſſitatem hominis ægrotantis ei licere dare communionem poſt cibum, & potũ, quantumuis extreme ægrotet, quia etiam hoc ſacramentum ei non poteſt dari ſeruato ritu ab Eccleſia præſcripto, præſcribit enim Eccleſia, vt non detur niſi ieiunis, & maior ratio habenda eſt reuerentiæ ſacramenti, quam propriæ neceſſitatis. Reſpondeo oppoſitionẽ non procedere, primo, quia Eccleſiæ conſuetudo, iura, Concilia, & Doctores declararunt in caſu extremæ neceſſitatis, non obligare præceptum ieiunij naturalis: deinde, quia hęc neceſſitas eſt quaſi intrinſeca naturæ hominis, frequenter enim accidere poteſt, & tunc non decuit, nec expediens fuit, vt impediretur homo à ſuſceptione tanti ſacramenti propter humanum impedimentum comeſtionis, quod vitare non poteſt; neceſſitas vero ex parte miniſtri eſt valde extrinſeca, & accidentaria, quę moraliter loquendo rariſſime potuit accidere ſuppoſita prouidentia, quam Eccleſia habet ſeruandi Euchariſtiam in ſacrario pro infirmis.

24 Sed iure hic quæres, an ſemper de ſe ſit peccatum lethale communicare, quando minima quantitas cibi, vel guttula aquæ per modum cibi vel potus præaſſumitur, ſiue ſumatur aduertenter, ſiue inaduertenter, dummodo Euchariſtia ſumatur cum animaduerſione præaſſumptæ aquæ vel cibi, cum enim leuis ſit materia, cur mortale erit? & cur in hoc præcepto ex leuitate materiæ non dabitur præceptum veniale, ſicut in omnibus alijs præceptis. Reſpondeo eſſe mortale, & contrarium non poſſe eſſe practice probabile, quia ita hoc pręceptum interpretatur conſuetudo Eccleſiæ, & quia hic non prohibetur cibus vel potus, ſed prohibetur communio poſt cibum vel potum, & ſic non datur leuitas materiæ in proprio actu in quem cadit prohibitio, ſed in alio actu: vnde violatur præceptum ſimpliciter, & abſolute non in actu minimo, ſed in actu principali; datur enim communio non ieiuno, etiamſi in parua ac perexigua quantitate ſolutum ſit. ita docet Soarius *tomo tertio in 3.part.quaeſt.78.ſection.8.§.ſed quæres.* D.Thom.*3.p.q.80.art.8.* Durandus *in 4.diſt.8.quaeſt.4.* Paludanus *q.2.& alij.*

25. Quamuis vero ſolum in vno caſu articuli mortis poſſint homines Euchariſtiam ſumere poſt cibum & potum non ieiuni, tamen ipſi Sacerdotes propter miniſterium altaris, quo funguntur, & propter ipſam reuerentiam ſacramenti, in tribus maxime caſibus, ſacramentum hoc non ieiuni, poſt cibum, & potum poſſunt ſumere. Primus eſt propter integritatem ſacrificij; vt contingit quando Sacerdos loco vini aquam calici infundit, nec id aduertit, niſi cum illam poſt conſumptam hoſtiam aſſumit, tunc enim vel de nouo conſecrare debet hoſtiam & calicem, vel ſaltem ſanguinem ad integrandum ſacrificium, quia præceptum diuinum integrandi, ac perficiendi ſacrificium, eſt maius, ac fortius præcepto humano communicandi ieiune. ita D. Thom. *quaeſt.83.a.6.in 3.p. ad 2.* Soarius *tomo 3.in 3 p.diſput.68.ſect.6.initio.* Henriq.*lib.8.Euchariſtiæ cap.50.num.3.* Sotus *in 4.diſt.13.q.2.art.6.* Tabiena *verbo Communicare* §.42. Nauarrus *in manuali Latino cap.25.numer.91.* Victoria §.101. Et idem eſt ſi poſt conſecrationem alicuius ſpeciei recordetur Sacerdos ſe aliquid comediſſe, & bibiſſe, imo licet mala fide acceſſiſſet ad ſacrificium poſt cibum, & potum, conſecrata iam altera ſpecie, tenetur non deſiſtere ab inchoato ſacrificio, & illud abſoluere propter eandem rationem, vt optime animaduertit Soarius allegatus.

Dixi, poſt conſecratam ſaltem alteram ſpeciem, quia ſi ante recordetur Sacerdos ieiunum ſe non eſſe, exiſtimat D. Thomas allegatus teneri illum Miſſam omittere, quod iuxta Soarium allegatum intelligendum eſt, quando ſine infamia & ſcandalo id fieri poteſt: raro autem ſine ſcandalo tunc id fieri poterit: imo D. Thomas ibi ſolum dicit, tutius eſſe tunc relinquere ſacrificium; quare plane ſentit D. Thomas non teneri niſi ex quadam decentia. 26.

Idem etiam dicendum eſt, quando Sacerdos ſacrificans in altari repentino morbo corripitur; & non poteſt ipſum ſacrificium perficere, & ab alio Sacerdote perfici debet, quia iam, v.c. vel vtraque, vel altera tantum ſpecies conſecrata erat, tunc enim, ſi non adſit Sacerdos ieiunus, qui poſſit illud ſacrificium abſoluere, & conſumere, poteſt, & debet illud perficere alius Sacerdos non ieiunus, propter eandem rationem, ſcilicet, quia magis intereſt perfectio ſacrificij, & fortius eſt præceptum diuinum integrandi, ac perficiendi illud ſacrificium Miſſæ, quam communicandi ieiune, nec refert quod perſonæ ſint diſtinctæ, vel eædem, vt Concilium Toletanum docet 7 *in cap.nihil 7.q.1.* Nauarrus *dicto cap.25.n.86* §.3. fauet D.Thomas in ſimili *3.p. quaeſt.83.art.6.ad quartum.* Angelus *verbo Euchariſtia 3.§.1.* Syluester §.8. *numero duodecimo, &* id tenet etiam Soarius *tomo tertio diſp.68.ſect.6.initio* quia ex vtraque perſona vnus miniſter Chriſti componitur. ſed de his alibi diximus ſatis. 27.

Secundus caſus eſt, quando Sacerdos poſt fractum ieiunium, v.c. poſt ſumptam calicis ablutionem inuenit reliquias in patena, vel altari: illa enim reliquiarum ſumptio, quando neceſſe eſt, vt Sacerdos conſumat, vere eſt huius ſacramenti communio, quia tam eſt totus Chriſtus ſub qualibet particula, quam ſub toto ſacramento; ſed circa hoc diuiduntur authores: quidam enim negant, licere tunc eas reliquias ſumere poſt cibum, & potum, id eſt, poſt ablutionem, ita Palud. *in 4.diſt.9.quaeſt.1.in fine.* D.Ant. *3.part.tit.13.capit.6.§.9.* & Roſella *verbo Euchariſt.3.* §.13. 28.

§.13. quibus fauet Concilium Matiſconenſe II.*capite 6.*quod præcipit has reliquias dari hominibus ieiunis.;& fundamentum illorum eſt iam ſupra tactum, quia ſcilicet ſumptio illarum reliquiarum eſt vera communio;ergo non poſſunt ſumi ab homine, vel Sacerdote non ieiuno. Contrarium vero ſcilicet hoc licere Sacerdoti, tenent communiter Doctores, Caietanus *in Summa verbo Miſſa, & to.2. opuſc. tract.33. de celeb. Miſſæ q.1.* Syluest. *verbo Eucharistia* 3.§.8. Sotus *in 4. diſt.12. quæſt.1. art.*8. Victoria *in Summa num.* 83. Nauarrus *in manuali Latino c.* 25. *n.* 89. Soarius *ſupra citatus,* §. *ſecundus caſus.* Henriq. *lib.* 8, *Eucharistia cap.*50. *num.*2. Armilla *verbo Miſſa* §.26. & alij nouiores. & fundamentum, quo innituntur eſt optimum. Primo, quia huiuſmodi reliquiæ nõ ſumuntur hic per modum integræ communionis, ſed per modum circumſtantiæ,& complementi vnius integri conuiuij, & ſacrificij; & ſic tota illa actio Sacerdotis eſt per modũ vnius moralis actionis integ. æ,& ad totam illam acceſſit Sacerdos ieiunus, ac proinde impleuit præceptum Eccleſiæ, nec poſtea frangit præceptũ, etiamſi aliquid ſumpſerit, quia totũ illud ordinatur,& moraliter eſt neceſſarium ad perficiendum illud conuiuiũ, & miniſteriũ. Secundo, quia non poteſt aliter ipſe Sacerdos ſuum miniſterium, & illam actionem perfecte implere modo conuenienti, ſæpe enim non poſſunt reliquiæ conſeruari in craſtinum, neque ante ablutionem ſumi, quia inueniuntur poſt illam, nõ eſt ergo veriſimile eſſe intentionem Eccleſiæ præcipientis ieiunium ante communionem, ne Sacerdos poſſit reliquias ſumere poſt ablutionem, quãdo moraliter oportuerit.

29. Rogabis tamen cuius quantitatis debeant eſſe reliquiæ, vt tunc ſumi poſſint, nam ſi fuerint magnæ, videtur eſſe integra communio per ſe,& ſic nõ licebit eas ſumere, vt tenet Sotus *vbi ſupra.* Dicendum tamen eſt cum Soario ſupra allegato, & cum reliquis, non eſſe attendendam quantitatem, & magnitudinem reliquiarum, ſed ſolum attendendum eſſe an ſint reliquiæ illius ſacramenti ab illo Sacerdote in ipſo ſacramento confecti, tunc enim conſumi poſſunt, etiamſi ſint aliquantulum grandiuſculæ; & de his reliquiis intelligendus eſt Clemens Papa *in cap. tribus gradibus. de conſecrat. diſtinct.* 2. vbi dicit tot eſſe particulas conſecrandas à Sacerdote, quot populo ſufficiant, quæ autem ſuperfuerint eſſe conſumendas ab ipſo Sacerdote conſecrãte; & ſenſus eſt eſſe conſumendas illas reliquias, quæ inuentæ fuerint. Sed quid ſi reliquiæ fuerint non ex illo ſacrificio, ſed ex alio præcedente? Reſpondeo, regulariter loquendo, conſumendas eſſe ante digitorum ablutionem, & conſumptionem illius: ſi autem poſt ſumptionem ablutionis repertæ fuerint, & commode in ſacrario recondi,& ſeruari non poſſint, quia celebratur forte in eremitorio, tunc conſumi etiam poſſunt ab ipſo Sacerdote ne pereant, quia tunc datur neceſſitas ex parte ipſius ſacramenti, ne irreuerenter tractetur, conculcetur, aut pereat, ita Soarius *ſupra allegatus*, & Henriquez *libro octauo, Eucharistia capit.*50. *numer.*2. *fine.*

30. Rogabis etiam intra quod tempus poſſunt cõſumi, an dum ſolum Sacerdos eſt in altari ſacris veſtibus indutus, vel etiam poſtea, præſertim ſi antea non vidit reliquias, quæ patenæ adhærebant; & eadem quæſtio eſt ſi Sacerdos poſt ſactum abſolutum, per notabile temporis ſpatium Euchariſtiam populo communicanti miniſtrauit, v.c. per horam Reſpondeo in primis non eſſe dubium poſſe Sacerdotem, qui poſt peractum ſacrificium multo tempore fuit in altari diſpenſando hoc ſacramentum populo, vaſa purificare, & reliquias ſumere, quæ ad præſens ſacrificium pertineant, quia tota illa eſt vna actio moralis: ſi autem reliquiæ ſint ex præcedentibus ſacrificiis, conſultius erit eas in ſacrario reſeruare, vt antea ſeruabantur, ſi commode ſeruari poſſunt. ita docet Soarius *dicto tomo tertio, diſputatione ſexageſima octaua, ſectione ſexta,* §. *ad ſecundam.* & idem Soarius *ibidem* ait, exiſtimare ſe, non poſſe Sacerdotem, per ſe loquendo, prædictas reliquias ſumere poſtquam ab altari receſſit, quia iam expleuit, perfecitque miniſterium ſuum. Secus tamen eſſet ex accidenti, quando illæ non poſſunt conſeruari ſine maiori irreuerentia, in ea enim circunſtantia non ſolum reliquiæ præſentis ſacrificij, ſed etiam præteritorum abſumi poſſunt ab ipſo Sacerdote non ieiuno, etiam poſtquam à multo tempore ab altari receſſit.

Rurſus rogabis, an poſſint huiuſmodi reliquiæ inuentæ dari alicui ex his, qui communionem Euchariſtiæ acceperunt, præſertim poſt ſumptam aquam. Reſpondeo, huiuſmodi reliquias dari, per ſe loquendo, non poſſe laicis poſt ſumptam ablutionem, quia hoc pertinet ad eorum miniſterium; cenſetur enim eorum actio perfecte conſummata, in ipſa prima ſumptione ipſius ſacramenti; quare nec illis etiam dandæ ſunt poſt finitam communionẽ. etiamſi ablutionem non ſumpſerint, niſi ſimul dentur cum priori formula, quia tunc cenſetur vna moralis communio: poſt hanc vero primam communionem non poſſunt laici iterum communicare per ſe loquendo: illa autem ſumptio illarum reliquiarum, eſt vera communio, ſi per ſe, ac ſeparatim fiat. ita Soarius *citatus.* 31.

Tertius caſus eſt, ſi occurrat extrinſeca neceſſitas conſumendi ſacramenti, v.c. hoſtium incurſus infidelium, à quibus iniurioſè tractabitur tantum ſacramentum. tunc enim poteſt ſumi, non ſolum à Sacerdote non ieiuno poſt cibum, & potum, ſed etiam à quolibet laico propriis manibus in defectu Sacerdotum; quod enim ob reuerentiam ſacramenti introductum eſt, non debet in maiorem illius irreuerentiam redundare. hic enim caſus, eſt veluti quædam extrema neceſſitas ex parte ipſius ſacramenti, vt patet, & ideo in ea ceſſat obligatio cuiuſcumque præcepti Eccleſiaſtici. 32.

CAPVT VI.

De munditia corporis neceſſaria ad ſuſceptionem Euchariſtiæ abſque pollutione; & an aliquis defectus corporalis ſit impedimentum ad illam ſuſcipiendam.

SVMMARIVM.

In iure diuino, & Eccleſiaſtico nihil præceptum eſt circa

ornatum aut geſtum corporis, iis, qui Euchariſtiam ſunt accepturi. n.1.

Decet tamen vt ea modeſtia accedant, quæ de ſe honeſtatem præferat. n.2.

Reprobatur mos nobilium fœminarum Luſitaniæ in communicando. ibid.

Non arcentur à communione leproſi, neque deformes facie, aut corpore. n.3.

Sacerdotes tamen leproſi irregulares ſunt ad celebrandum in publico. ibid.

Hoſtia non eſt dentibus maſticanda, nec digito Sacerdotis extrahenda, ſed ablutione deglutienda. n.4.

Decet, vt qui Euchariſtiam accipiunt, non ſtatim alios cibos comedant, non tamen eſt peccatum. n.5.

Pollutio inuoluntaria non impedit communionem. numero 6.

Nec etiam ſub veniali. ibid.

Refertur opinio aſſerens pollutionem lethaliter voluntariam habitam præcedenti nocte, etiam poſt confeſſionem ſub mortali impedire communionem diei ſequentis. nu. 7.

Soluuntur fundamenta illius. n.15.

Aſtruitur contraria opinio. n.8.

Duplex eſt pollutio voluntaria, & neutra impedit communionem ſub mortali poſt confeſſionem. n.9.

An ille qui nimiùs bibendo aut comedendo dedit cauſam pollutioni, & ante illam confeſſus eſt, teneatur ſi poſtea euenerit iterum confiteri, & an maneat impeditus ad communionem. n.10.

An pollutio incepta in ſomnis, reprimenda ſit in vigilia ſub mortali. n.11.

Qui deliberatè deſiderat pollutionem ob delectamentum carnis, peccat mortaliter. n.12.

Quid ſi deſideret ob ſanctitatem, vel alium bonum finem. ibid.

Quid ſi illa procuretur. ibid.

An peccet mortaliter qui non remouet cauſam ex qua moraliter ſcit, aut timet ſibi euenturam pollutionem. n.13.

Quid de confeſſariis, quando audiunt turpia in confeſſionibus: quid de lectoribus aut auditoribus. ibid.

An peccet mortaliter qui delectatur in præterita pollutione, ob ſanitatem, vel delectationem. n.14.

Soluuntur argumenta opinionis num. 7. relata. numero 15.

An copula coniugalis impediat communionem. numero 16.

Quid ſi habeatur ob deſiderium explendæ libidinis. num. 20. & 19.

Quando ſit peccatum mortale, vel non ſit negare debitum n 17.

An coniugi ebrio, amenti, aut furioſo negari poſſit. numer. 18.

Copula coniugalis, moraliter habita, ſi confiteatur, an communionem ſequentis diei impediat. numero 19. & 20.

1. MVnditia corporis ad ſumendam Euchariſtiam vel intelligi poteſt in veſtitu, & geſtu externo, vel in ſanitate, & diſpoſitione corporis abſque deformitate. & quidem de huiuſmodi diſpoſitione, & munditia corporali nihil eſt diuino iure ſtatutum, quinimo, vt docet D. Auguſtinus *epiſto. 118. capit. 6.* & Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. capite ſecundo.* in his quæ ſpectant ad modum diſpenſandi hoc ſacramentum, & ſunt extra ſubſtantiam illius, Chriſtus Dominus nihil ſtatuit, ſed totum id Eccleſiæ diſpoſitioni reliquit: Eccleſia vero adhuc nihil etiam hac de re ſtatuit, nullibi enim in iure Eccleſiaſtico inuenitur præcepta aliqua cæremonia exterior communicantibus, neque quoad corporis geſtum, habitum, & veſtitum, neque quoad ſanitatem, aut morbi qualitatem. Solum tamen quoad Sacerdotes, quando extra ſacrificium communicant more laicorum, reperitur præceptum ſub pœna excommunicationis inferendæ in Concilio Bracharenſi III. *capite ſecundo*, vt ſtola & ſuperpelliceo vtantur: & habetur *in capit. Eccleſia, diſtinct. 23.* Verum prædictum Concilium Bracharenſe, & capit. Eccleſia, loquuntur ſatis clare de Sacerdote celebrante vel communicante in Miſſa ſolenni ritu; quare concludunt communiter Doctores cõtra Angelum *verbo Sacerdotes* §. 4. non peccare mortaliter Sacerdotes in infirmitate inſtar laicorum ſine ſtola, & ſuperpelliceo communicantes, & idem dicendum eſt, ſi communicent in aliquo ſacello occulte & priuate. ita Nauar *in Summa cap. 21. num. 54.* Sylueſter *verbo Sacerdos* §. 4. Graphis *lib. 2. deciſ. aur. cap. 40. num. 4.* Soarius *tomo. 3. in 3. p. diſput. 68. ſect. 1.* & nos late diximus *in cap. 4. huius libri numer. 5.*

Quamuis autem nihil ſit præceptum in iure di- 2.
uino, aut Eccleſiaſtico circa veſtitum corporis, eorum, qui ad communicandum accedunt, decet tamen, vt eo veſtitu, & modeſtia accedant, qui honeſtaté præferat, & ideo in hac parte ſeruanda erit Eccleſiaſtica cõſuetudo, ſi qua alicubi detur: olim etiam varia & multiplex erat, vt docet Claud. *repet. 9. c. 7.* hodie tamen nulla (quod ſciam) viget in Hiſpania: non probo tamen fucos & faſtus, quibus fœminæ dynaſticæ in Luſitania communicare ſolent, præmittendo prius ad Eccleſiam, in qua ſunt communicaturæ, mundiſſima mantilia, & vrceolos deauratos plenos aqua ad ſumendam ablutionem, quibus potius incumbendum erat, in curanda munditia cordis, quam corporis, ſub ſpecie tanti faſtus. de hoc tamen prouidebunt Paſtores, & Prælati.

Certe non horret Chriſtus leproſos, & vlceri- 3.
bus plenos, neque eos, qui intus inuiti fluxum ſãguinis aut ſeminis patiuntur, neque menſtruatas, vt docet D. Th. *in 4. diſt. 9.* Henriq. *lib. 8. Euchar. cap. 49. num. 1.* & Tabiena *verbo Communicare* §. 29. neque horret deformes facie aut corpore. Prohibetur tamen Sacerdos leproſus celebrare Miſſam publice propter horrorem, quaſi leproſus ſit irregularis. ita Nauarrus *in manuali Latino cap. 27. num. 202.* Hẽriq. *lib. 8. de Euchariſt. c. 49. n. 1.* addit tamen Henriq. coram leproſis ceſſare rationem horroris, & poſſe illam celebrare.

Ad procurandam corporis munditiam decens 4.
eſt, vt Sacerdos ante celebrationem lauet manus, & faciem, & qui ſumunt, caueant ne quid decidat aut prolabatur in terram. Caueant etiam ne dentibus atterant, aut maſticent, ſed reuerenter traiiciant, non quod peccatum ſit dentibus atterere, & maſticare, ſed ne quid dentibus adhæreat: ſi autem forte quicquam palato, dentibus, aut etiam fundo calicis adhæſerit, illa particula, quæ ex tota hoſtia frangitur, & intra calicem immittitur, decentius eſt, vt per ablutiones iteratas, ac repetitas inde educatur, quàm tactu digiti Sacerdotis: vt paſſim Doctores animaduertunt Henriq. allegatus, Tabiena *verbo Communicare* §. 24. Angelus *verbo Miſſa* 1. §. 27. Sylueſt. *verbo Euch. 3.* §. 8. Gabriel *lectione 10. in canonẽ* Nauarrus *cap. 27. nu. 89.* nullum tamen peccatum erit, etiam veniale, ſi digito Sacerdotis decenter inde extrahatur.

Decet

Decet etiam, vt qui Euchariſtiam accipiant, ne ſtarim alios cibos, qui miſceantur in ſtomacho cum ſpeciebus Euchariſtiæ, ingerant, non tamen hoc eſt peccatum mortale, nec eſt præceptum, vt optime atteſtantur Doctores, Henriquez *citatus*, Sotus *in 4. diſtinct. 12. quæſtion. 1. articul. 8. col. penultima.* Ledeſma *quæſtion. 21. art. 8. dub. 1.* D. Thom. *diſt. 8 quæſtion. 1. articul. 4. quæſtiunc. 3.* Angelus *verbo Miſſa* §. 55. Armilla *verbo Communio.* §. 10. Richardus *in eodem 4. diſtinction. 8. art. 2. quæſtion. 4.* nam apud religioſos, qui vltimum ſacrum faciunt, ſolent ſtatim prandere, quod plane non efficerent, ſi peccatum mortale eſſet: nec etiam erit veniale, ſi cum aliquali cauſa fiat, vt patet.

6\. De munditia vero abſque pollutione illud certum eſt, pollutionem nocturnam, vel diuturnam, vel poſſe contingere ſine culpa mortali, & inuoluntariè, vel voluntarie, & cum mortali culpa: ſi contingat inuoluntariè, & ſine culpa lethali, conueniunt omnes Doctores non obligare ſub mortali ad abſtinendum à ſuſceptione huius ſacramenti, etiamſi contingat eodem die, quo Euchariſtia eſt accipienda, quia neque ex natura rei hoc eſt intrinſece malum, neque vllibi in iure poſitiuo eſt prohibitum. Aliqui vero cenſent eſſe culpam venialem tantum communicare eodem die poſt pollutionem, etiam inculpabilem. eius ſententiæ eſſe videtur D. Auguſtinus *ſermone 244. de tempore*, vbi abſolute negat licere, & poſtea ita inquit: *Peccatum quidem eſt, ſed tamen paruum eſt, neque enim dicimus eſſe capitale*; idem ſentit D. Gregor. *reſponſione 10. & 11. ad Auguſtinum.* Alij dicunt per ſe quidem non eſſe peccatum veniale, ſed optimum conſilium eſſe eo die à communione abſtinere. & hæc videtur eſſe mens D. Thomæ 3. *part. quæſtion. 80. artic. 7.* Dicendum tamen eſt non eſſe conſilium ſalutare eo die abſtinere à communione, & ſe priuare ea vtilitate quam inde poteſt quiſquam accipere, & ſatis eſſe quod homo tunc faciat id quod in ſe eſt, vt digne, deuote, ac reuerenter accipiat, quæ enim cauſa tunc poteſt eſſe vt abſtineat? Diſtractio mentis non ſufficit, cum inuoluntarie acciderit, & poſtea per affectum & deuotionem erga huiuſmodi ſacramentum deleri poſſit omnino. Macula relicta in corpore etiam non poteſt ſufficere; quia nulla relicta fuit, cum nullum peccatum in ea inuoluntaria pollutione detur; quare nihil eſt ob quod dicamus optimum tunc eſſe conſilium abſtinere: imo potius dicendum eſt, optimum eſſe conſilium tunc accedere digne, deuote, ac reuerenter. ita docet *quæſt. 21. ad Gentes* D. Iuſtinus Martyr inſignis, & Philoſophus egregius, ibi: *Non eſt æquum propter hanc inuoluntariam paſſionem abſtinere à myſteriis.* & ita docet etiam Soarius *tomo tertio. in tertiã part. diſputation. 68. ſectione ſecunda, §. ex hac enim.* & ratio illius eſt, quia ipſa pollutio in ſe iam non poteſt impedire, nec de præcepto, nec de conſilio, cum iam non extet, ſed iam ſit tranſacta: videndum ergo erit, an maneat in effectibus; videlicet in diſtractione mentis, in cogitationibus importunis, & ſimilibus: ſi non maneat in his effectibus, non eſt conſilium abſtinere, & quia hoc frequentius accidit in rudibus, & vulgaribus hominibus, hoc illis erit regulariter conſulendum: at vero ſi nihil huiuſmodi pollutio reliquit, vel parum quidem, non eſt, cur communione priuentur, quod arbitrio prudentis confeſſarij relinquitur, qui ſemper debet inclinare magis, vt homo communicet, quam nõ communicet. Solum animaduerto poſſe nonnunquam diabolum eam diſtractionem mentis poſt pollutionem tranſactam incitare, vt priuetur homo vtilitate, ac gratia tanti myſterij: quamobrem inclinet potius confeſſarius, vt communicet, quàm vt non communicet.

7\. Si pollutio; aut fornicatio voluntaria ſit, duplex eſt opinio, quidam enim dicũt, peccatũ eſſe mortale poſt pollutionem aut fornicationem voluntariam intra diem naturalem viginti quatuor horarum ad communionem accedere, aut celebrationem ſacrificij Miſſæ, quia toto iſto temporis interuallo cenſetur inordinata natura, & corporis affectio atque complexio reordinari: ita docet D. Th. *3 part. quæſt. 80. artic. 7. ad 3. & in 4. diſtinct. 9 quæſt. 1. artic. 4.* Alexander *quæſt. 47. memb. 1. artic. 1.* Paludanus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. art. 2.* Adrianus *quæſt. 4. de Euchariſt. fol 25.* inclinat Gabriel *lect. 10. in canonem* docet ac tenet Couar. *Clem. ſi furioſus 3. p. in princ. c. 7.* & tenuit olim Nauar. *in manuali Latino, cap. 21. n. 50. & cap. 25. num. 93.* ſed in poſteriori editione mutauit ſententiam, & colligitur ex D. Gregorio in *reſponſione ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum libr. duodecimo, epiſtola* 12. apud Gratianum *capite ſecundo, diſtinct. 16.* & ibi Turrecremata, & Iuo *2. p. c. 52.* Probatur primo, quia peccatum carnis præter fœditatem corporis afferr communiter magnam diſtractionem; & ideo D. Dionyſius Areopagita *cap. 3. Eccleſiaſt. hierarchia* à communione & ſacrificio Miſſæ magis carnales homines, quam energumenos arcet. & D. Climacus *gradu* 15. citat canonem Apoſtolorum aſſerentem licere poſt peccatum hæreſis & pœnitentiam, expiationemque illius ſtatim Euchariſtiam accipere, non ita tamẽ poſt pœnitentiam de peccato carnis Secundo, quia magnum erit ſcandalum ſi quis coram conſciis peccati mortalis communionẽ accipiat, vel ſacrificet ſi ſit Sacerdos. Tertio, quia olim in lege veteri ex præcepto abſtinebat pollutus à panibus propoſitionis, *1. Regum c. 21.* at quanto indecentius eſt, vt corpus Chriſti reponatur in corpore immũdo, quã vt panes propoſitionis, qui erant figura illius, ab immundis acciperentur hominibus. Quarto, quia iuſtiſſime ob hãc cauſam poteſt prudens, ac ſeuerus confeſſarius differre abſolutionem huiuſmodi voluntarie pollutis, & fornicariis, olim enim ob multo minores cauſas cũ periculo reincidẽtiæ differebatur cõmunio & abſolutio, vt propter fucum, & ornatum ementiti capilli, & propter hiſtrionatum remouere iubet à communione Cyprianus *lib. 2. epiſtola 10. ad Euagrium, & lib. 3. epiſt. 14. & ſerm. de lapſis*: ſi ergo Patres ob hæc negabant abſolutionem, quãto magis neganda erit communio ob voluntariam pollutionem, quia licet ſit præterita, in effectu tamẽ, hoc eſt, in mentis diſtractione, & in importunis cog tationibus adhuc manet, animum perturbans ac commaculans.

8\. Alij in ſecunda opinione probabiliori docent contrarium, & aſſerunt præceptum Eccleſiæ, ſi quod olim hac de re fuit, conſuetudine communi & vniuerſali totius orbis eſſe abrogatum: ita docet Henriquez *libro octauo Euchariſt. cap. 51. num 1.* Soarius *tomo tertio, in tertiã part. diſput. 68. ſection 3. §. ex hac enim.* Sotus *in quarto, diſtinctione 12. quæſt. 1. articulo ſeptimo, ad 4.* Caietanus *in Summa verbo Communio, in fine.* Sylueſter *verbo Euchariſt. 3. §. 10. numer. 11. fine.* Gabriel *lect. 10. in canonem.* & Nauarrus retractans ſe in vltima editione *in manuali, capit. 21, numer. 51.* & Syluester *citatus* aſſerit D. Thomam

locutum fuiſſe ex aliorum opinione, non ex ſua. Speculum coniugale 3.*part.a.*17. & colligitur *ex capit. ad eius, diſtinct. 5. & ex capit. teſtamentum diſtinct. 6. de continentia*, docet etiam Bellarm. *libro primo de clericis cap.*19. & paſſim omnes. Probatur primo, quia nocturna vel diurna pollutio voluntaria quamuis graue peccatum, & mortale ſit, tamen poteſt contingere, quod homo mane vel ſtatim poſt pollutionem tranſactam vere doleat, & de illa pœniteat, & peccatum ſuum confiteatur: ſi ergo vere pœniteat, quæ cauſa erit, ob quam impediatur à ſuſceptione Euchariſtiæ ſacramenti: ſecundo, quia grauius peccatum eſt homicidium & furtum, quam pollutio voluntaria, & fornicatio: ſed poteſt contingere, vt quis poſt furtum, & homicidium commiſſum ſtatim vere pœniteat, & confiteatur, & huic non eſt neganda Euchariſtia; cur ergo negabitur alteri. Tertio, quia cur poſt factam cõfeſſionem fornicationis aut pollutionis nocturnæ vel diurnæ voluntariæ non licebit Sacerdoti celebrare, ſi cauſa ſubeſt cum Miſſa cedat in bonum commune, profecto non video cauſam ob quam non liceat.

9. Notandum autem bipartitam eſſe pollutionem voluntariam: alteram voluntariam in ſe, quando ſcilicet ipſa pollutio directe, & in ſe deſideratur, procuratur, & intenditur: alteram voluntariam in cauſa, dũ ſcilicet procedit ex incitante cauſa, v.g. ex calido alimento, ex geſtu, ex accubitu corporis, vel ex alia occaſione, in qua homo illam præuidet, & cauſam non reiicit, & tunc licet ipſa pollutio in ſe, & directe non intendatur, intenditur tamen indirecte: & in cauſa, & vtraque eſt peccatum mortale, & nõ impedit ſub præcepto, conſuetudine ita interpretante, communionem, ſi de illa quiſquam vere prius pœniteat, & confiteatur; iam vero Sacerdos non impeditur à celebratione Miſſæ poſt veram contritionem, confeſſionemque, ob prædictam pollutionem, aut fornicationem externam, cum ſæpe cauſa iuſta celebrandi adſit ob bonum commune, in quod ſemper ſacrificium Miſſæ redundat: rarius tamen permittetur priuata communio in laicis, cum peccatum veniale ſit communicare ſine cauſa poſt prædictam pollutionem, aut fornicationem voluntariam, propter aliqualem irreuerentiam huius ſacramenti, ob corporis & vaſis immunditiam culpabilem, vt docet Henriquez allegatus, & Sotus *in 4. diſtinct. 12. quæſtion. 1. articul. 7.* & Caietanus *verbo Communio fine*, & Nauarrus *cap. 21. num. 51.* Si tamen cauſa rationabilis communicandi ſubſit poſt factam cõfeſſionem talis pollutionis voluntariæ, aut fornicationis, v. c. ſi inſtet iubilæum, aut omnes ſodales alicuius ſodalitij ſint ex inſtituto illius Euchariſtiam accepturi, aut ſi quis timet ſe in maiora peccata, & grauiores tentationes caſurum, niſi ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiat, profecto nullum erit peccatum nec veniale quidem, tunc cõmunicare: & idem dicendum eſt quotieſcunque datur cauſa rationabilis, quæ illud peccatum veniale deſtruat, ac tollat.

10. Sed petes, an ſi quis poſt longum cibum ac potum, quo præuidet certo pollutionem ſibi euenturam, ſtatim præcedenti nocte confiteatur, & dicat ſe dediſſe cauſam culpabilem pollutioni, quã inter eſum, & potum futuram præuidebat; & abſoluatur à Confeſſario impoſita ſalutari pœnitentia, teneatur poſtea prædictam pollutionem cõfiteri, ſi illa poſtea ſequatur? Affirmat Sotus *allegatus* quia eſt peccatum operis: negat melius Henriquez *l.8. Euchariſt. c.51. n.2. litera H. ad marginem*, quia declarauit in confeſſione totum peccatum, & omnes circunſtantias illius, & per pœnitentiam, & confeſſionem fuit cauſa illius reciſa, & ideo opus externum, & effectus pollutionis, qui poſtea fuit ſecutus, fuit effectus naturalis illius eſus, & potus, & inuoluntarius & inculpabilis omnino, & ideo non imputabitur iuſte ad culpã: & hæc opinio Henrici videtur vera; ratio enim illius conuincit. quamobrem, is quidẽ, ſi nihil aliud de nouo accedat, poterit ad Euchariſtiam poſtea accedere, quamuis optimum conſilium ſit, in eo caſu confeſſionem præmittere, ſi commode poſſit.

11. Sæpe ſolet contingere, & incipere pollutio inuoluntaria in ſomnis, & effuſio in vigilia, ſi hoc modo incipiat, affirmat Emanuel de Sà *verbo Luxuria. num.*11. non teneri vigilantem illam effuſionem reprimere, ſed ſufficere, non placere, quia incepit ſine peccato, & inuoluntarie, illa vero effuſio, eſt effectus naturalis illius cauſæ inculpabilis: aſſerit tamen Toletus *lib. 5. Summa cap. 13. n. 1.* non teneri quidem reprimere ſi poteſtatẽ non habet cohibẽdi, quia ſomno oppreſſus eſt; aut ſi habet, eſt tamen imperfecta, quia ſemiſomnus eſt, & nondum perfecto iudicio vtitur: at vero ſi eſt iam facti ſui compos, & in perfecto iudicio, teneri ſub mortali cohibere, propter morale periculum conſentiendi, crederem tamen opinionem Sà probabilem eſſe in eo caſu, in quo quis certus eſt moraliter quod non conſentiet.

12. Trifariam igitur poteſt pollutio in antecedentibus eſſe peccatum mortiferum. Primo in deſiderio. Secundo in procuratione. Tertio in non remouendo cauſam præuiſam: in deſiderio, vt ſi quis deliberate deſideret habere pollutionem ob carnis delectationem, & hoc modo eſt grauiſſimũ peccatum mortale, quia deſiderium delectationis carnalis, eſt eiuſdem malitiæ cum copula fornicaria, vnde ſicut ipſa copula ob delectationem carnalem concupita eſt peccatum lethale, ita & deſiderium pollutionis ob ſimilem delectationem peccatum lethale eſt: dixi, ob delectationem carnalem, quia ſi quis optet ac deſideret vt ſibi nocte pollutio contingat ſine ſua culpa ob bonum aliquem finem, v.g. ob ſanitatem, & exonerationem corporis, ob mitigationem libidinis, & tentationum, quibus caro in nos rebelles excitat diſcordias, effrænataque incentiua immittit, vel ob alium bonum finem, non eſt illicitum, ſed licitum, vt optime adnotauit Nauar. *in manuali cap.16. num.7.* Angelus *verbo Pollutio. numer. 2.* Sylueſt. *ibidem*: Sà *verbo Luxuria. num.*12. Toletus *lib.5. Summa cap.13. num.2.* D. Antoninus *2. part. titulo 6. capite quinto*, quamuis Sotus aduerſam partem tueatur, & exiſtimet eſſe peccatum mortale *in 4. diſtinct.12. quæſtion 1. articulo ſeptimo*, ſed opinio Nauarri vera eſt, modo in tali deſiderio habito ob bonum finem, non detur procuratio prædictæ pollutionis, in procuratione enim illius ſemper datur peccatum mortale, quamuis ob bonũ finem procures; hinc ſi accumbas tali vel tali ſitu, ſi veſcaris cibis calidis, ſi legas vel audias turpia, eo animo, & intentione, vt noctu tibi pollutio contingat ob prædictam ſanitatem corporis, vel mitigationem libidinis incendij, vel ob alium bonum finem, peccatum lethale eſt, quia id nihil aliud eſt, quam procuratio pollutionis: procurare autem pollutionem, etiam ob finem bonum ſemper eſt peccatum mortale, vt optime

animad-

animaduertunt Toletus & Sylueſter *allegati*, & Leſſius *lib. 4. cap. 3. de ſpeciebus luxuriæ, dubio* 14. *nu.* 93. Dices, licitum eſt deſiderare pollutionem deſiderio ſimplici ob bonum finem, vtſupra diximus; ergo & procurare, quod enim licitum eſt deſiderare, licitum eſt procurare, maxime quando cohoneſtatur intentione boni finis. Reſpondeo non valere conſequentiam: ſicut non valet iſta conſequentia. Licitum eſt deſiderare mortem huius hominis iniqui, qui mihi vim iniuſtam infert; ergo licitum eſt mortem illius procurare, & illum occidere; & ſic obiter egimus de deſiderio, & procuratione pollutionis, vt propoſuimus in ſecundo modo.

13. In non remouendo vero cauſam futuræ pollutionis primo poteſt quis peccare lethaliter, ſi non remoueat ea, ex quibus certo moraliter ſcit ſibi pollutionem euenturam. v. g. experitis ſæpe ſi talem cibum comedas, vel potum bibas, vel ſi ſic accumbas tibi euenturam pollutionis labem, idque bene animaduertis, comedendo, bibendo, ac taliter accumbendo, mortaliter peccas, niſi eas cauſas remoueas, quia qui vult cauſam poſitiue, vult etiam effectum illius, vt diximus num. 9. Si dubitas tamen de futuro euentu prædictæ pollutionis, non erit peccatum mortale, ſed veniale, non remouere; ſic Toletus *lib. 5. ca.* 13. num. 3. & Syluester *allegatus*; cauſa vero huius rei eſt, quia iam præuidebas illum effectum moraliter futurum, & liberum tibi plane erit illius cauſam auferre, & remouere; ergo ſi non abſtuliſti, voluiſti illum in cauſa. nam vt effectus ſit voluntarius in cauſa, ſatis eſt quod præuideatur ex illa futurus, & quod illa poſſit libere auferri, & non auferatur. Vnde non probo opinionem Sà *verbo Luxuria num.* 12. aſſerentis non eſſe mortale comedere illa ex quibus credatur ſecutura pollutio, modo illa in ſe non intendatur, niſi forte loquatur, quando dubie id credebatur: aut quando non ita facile poſſis eam cauſam auferre, ac remouere. nam ſi aliter dormire non poſſis quam taliter accumbendo, ſi alios cibos non habeas niſi illos, vnde pollutio tib. ſolet moraliter contingere, aut ſi habeas, ſunt tamen tales, ob quos dolorem capitis acerbum, aut ægritudinem contrahas, profecto in meliori opinione non teneris abſtinere ab illis, aut à tali modo accumbendi, vt docent graues authores. Scotus *in 4. diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. *artic.* 7. Toletus *lib. 5. cap.* 13. *Summæ num.* 4. Leſſius *tom.* 1. *lib* 4. *cap.* 3. *de ſpeciebus luxuriæ dub.* 14. *num.* 98. & ratio eſt, quia quando res eſt de ſe bona, aut non eſt, abſolute loquendo, mala, ſed indifferens, & non ſumitur ea intentione, vt ſimilis effectus eueniat, & alioqui auferri non poteſt, ſine graui detrimento noſtro, illam non tenemur auferre ſub mortali: t. lis autem eſt ille cibus modusque accumbendi, vt patet; ergo, &c. Ex hoc principio tradunt Doctores non teneri confeſſarios ſuum officium relinquere, aut à confeſſionibus abſtinere, nec Scholaſticos ſtudium, nec Magiſtrum lectiones dimittere, etiamſi ob id polluti nes præter intentionem, & procurationem patiantur; ita Leſſius *citatus num.* 98. Toletus item *citatus numer.* 4. & Sà *ſupra allegatus. num.* 8. de Scholaſticis tamen addit Toletus, & bene, teneri quidem illos ſtudium remittere ad tempus, ſi ob curioſitatem ſtudeant, non tamen ob neceſſitatem. Idem dicendum eſt de Medico, Chirurgo, & veredariis, quando ex equitatione illis hoc frequenter euenit, non enim tenentur huiuſmodi homines ſuum officiũ dimittere, ſi tale quidpiam patiantur: nam neque hæc ex natura ſua ſunt diſpoſitiones neceſſariæ ad talem effectum, neque talis effectus ab illis per ſe intenditur, ſed ex miſeria naturæ id prouenit, vt optimè docet Nauarrus *in manuali cap.* 16. *nu.* 17. & Leſſius *allegatus*.

14. Animaduertendum tamen eſt in complacentia tranſactæ pollutionis poſſe eſſe peccatum mortiferum, nam ſi complaceas ob delectationem carnalem quã inde ſentis, lethaliter delinquis, quamuis pollutionem non procuraueris, neque deſideraueris: ſi tamen in illa complaceas, non ob delectationem, ſed ob ſanitatem, & mitigationem libidinis incendij, nullo modo eſt peccatum nec mortale, nec veniale: ſic Nauarrus, Toletus & Syluester *locis allegatis*, nam quod licitum eſt deſiderare, licitum eſt etiam de illo complacere, non tamẽ è contra licitum eſt facere & procurare, vt diximus *num.* 12. & docet Leſſius *lib.* 4. *cap.* 3. *de ſpeciebus luxuriæ. dub.* 14. *num.* 105. Sæpe autem contingit accidere pollutiones hominibus vigilantibus illis non volentibus, nec complacentibus, ſed tantum inuite patientibus, hoc de ſe non eſt peccatum, nec impedit ſuſceptionem communionis, vt ſupra dixi, ſed eſt miſeria corporis humani, eiectioq; naturæ, quam ſi pati. nter feras, & conſenſum cohibeas erit tibi magni meriti: nam, vt inquit D. Hieronymus *epiſtola 9. ad Saluinam: Euenire hominis eſt, non cõſentire Chriſtiani hominis eſt.* Hæc extra chorum aliquantulum adnotauimus rogati ac petiti ad tollendos hominum ſcrupulos.

15. Argumenta primæ opinionis *num.* 7. expoſita parum conuincunt, ad primum dico eam mentis diſtractionem ſatis cohiberi poſſe, per dolorem, & pœnitentiam, & per auxilium Euchariſtici ſacramenti, quod ſi non cohibeatur, tunc conſilium erit abſtinere à communione, non tamen præceptum aliquod, quod ad mortale obliget. Ad ſecundum dico nos nihil loqui de ſcandalo, ſed ſecluſo illo, vbi enim ſcandalum interuenerit, peccatum erit ſcandali, non luxuriæ, nos autem de peccato pollutionis, & ſpecie luxuriæ loquimur, non ſcandali. Ad tertium reſpondeo olim viguiſſe illud præceptum in lege veteri, & etiam aliquando ſimile præceptum viguiſſe in lege noua nouæ gratiæ, abrogatum tamen fuiſſe propter rationes in ſecunda opinione tactas, quæ plane concludentes ſunt. Ad quartum reſpondeo adhuc etiam poſſe confeſſarios, ſi ita iudicauerint expedire ad ſalutem pœnitentis, communionem differre, non ob peccatum, cum iam per veram confeſſionem remiſſum ſit, ac condonatum, ſed quia forte timent periculum recidiuæ, vel ob alias extrinſecas circunſtantias: & ad Patres reſpondemus, eos ita feciſſe olim, vel quia exiſtimabant veram eſſe primam opinionem, vel quia iudicabant dari periculum recidiuæ, & ideo prudenter communionem in eo caſu differebant. quod quidem periculum non tam crebro datur iis, qui ab hæreſi conuertuntur, & ideo illi ſtatim ad communionem admittebantur; vt auxilio tanti ſacramenti magis in vera fide firmarentur, quam crebro datur in iis, qui in voluntariam pollutionem incidunt, maxime ſi de hoc vitio notati ſint, contra quod vix aliud remedium inuenire poteris efficacius, quam ſi eis frequentes confeſſiones iniungas.

16. Copula coniugalis habita ob prolis procreationem, aut ob debiti coniugalis redditionem, non impedit communionem, ſub peccato mortali. ita Henriq. *lib. 8. Euchar. cap* 51. *numer.* 3. *Sà verbo*

*Debitum num.*20.Sotus *in 4.diſt* 12.*quæſt.*1.*art.*7. *fine* erit tamen peccatum veniale tunc communicare ſi ea nocte copula præceſſerit, niſi ſubſit cauſa cō-municandi, vt, v.c. quia viget præceptum Paſchæ, quia comparatur iubilæum, quia ex ſtatuto alicuius ſodalitij omnes ſodales Euchariſtiam ſunt accepturi, aut alia cauſa ſimilis, quæ deſtruat illam culpam, illamque cohoneſtet. ratio eſt, quia non licet negare debitum etiam pridie ante communionem, ſi coniux precibus diuertere coniugem non poteſt, eſt enim peccatum lethiferum negare debitum coniugale coniugi petenti aperte vel occulte, v.c. per nutus aut lenta ſigna, vt docent communiter Doctores, Sà *verbo Debitum coniugale num.* 10. Henriquez *allegatus*, D.Thomas 3.*p.quæſt.* 80. *art* 7 *ad* 2. quod intelligendum eſt, niſi detur cauſa rationabiliter excuſans, vt periculū morbi, phthiſis, vel lepræ, aut alterius morbi infectiui, & qui facile contrahi poſſit, imo licebit tunc torum ſeparare, vt Doctores communiter affirmant, Sà *verbo Debitum num.* 15. Syluester *ibid.* 2. *num.* 10. Coniugi autem amenti poteſt alter reddere ſi velit, ſed non tenetur, quia non libere petit, neque actu humano, vt docet Sà *citatus nu.* 16. quamuis Capua contrarium teneat *lib.* 2. *deciſionum cap.* 84. *n.* 4. & Syluester *verbo Debitum.* 2. *verſus finem.* Sed forte intelligendi ſunt, quando coniux ſciebat coniugem eſſe amentem, & nihilominus voluit illum in maritum habere: aliàs ſententia Sà videtur bona.

19. Non eſt autem mortale aliquando negare debitum, primo ſi ſæpiſſime & moleſtiſſime petatur; ſecundo, quando coniux in petitione moderata non intendit obligare ad mortale. Tertio, quando plures iam ſunt filij quam ali, ac ſuſtentari poſſint: excipe tamen in omnibus his caſibus niſi ſequatur periculum incontinentiæ, vel in coniuge petente, vel negante: ſi enim hoc periculum detur, profecto mortale erit non reddere & negare, ita docent Sà *verbo Debitum coniugale. num.* 19. Syl. *ibid. num.* 10. Graphis *lib.* 2. *deciſ. aurear. cap.* 84 *n.* 4.

18. Quod diximus de coniuge amente, dicendum eſt etiam de ebrio, & furioſo, poteſt enim illi coniux debitum reddere ſi vult, non tamen tenetur, modo periculum abſit, quod ebrius ante ebrietatem, aut furioſus extra furorem non effundat ſemen, & voluptatie polluatur. nam ſi periculum adſit labendi in incontinentiam, tenetur alter coniux in ipſa ebritate, & furore reddere, vt optime animaduertit Sanchez *lib* 9. *de debito coniugali diſput.* 13. *nu.* 10. Vega 1 *parte Summæ, cap.* 18. *caſu* 12. quamuis id mihi durum admodum videatur, propter graueolentiam, & ingentem moleſtiam, nam ea obligatio in eo caſu ſolum videtur eſſe de caritate ad vitandum peccatum in altero coniuge, quod non tenetur vitare cum tam graui detrimēto ſuo: ratio enim petendi ex iuſtitia, & obligatio reddendi ex eadem iuſtitia impedita eſt per ebrietatem, & furorem correptitium, quia non eſt actus humanus, liber, & ratione formatus, ea petitio, quæ fit ſine intellectu, & ratione; cum autem non ſit actus humanus, nec libere petat, ex iuſtitia non poteſt petens obligare; ſic debitor non tenetur reddere debitum pecuniæ ebrio petenti dum ebrius eſt, non quod tollatur obligatio ſoluendi ex iuſtitia abſolute, ſed quod tunc ſit impedita, dum alter ebrius eſt.

19. Non obſtantibus tamen iis, quæ num. 16. diximus, adhuc ſunt nonnulli Doctores, qui exiſtiment, copulam, & commercium coniugale præcedenti nocte habitum impedire ſub culpa mortali communionem ſequentis diei. probant ex cap. *vir cum propria* 33. *quæſt.* 4 deducto ex reſponſionibus Diui Gregorij Papæ ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum, & ex Paludano *in* 4. *diſt.* 9. *quæſt.* 3. & ex D. Thoma 3.*p. quæſt.* 80. *art.* 7. *ad* 2. verum ibi D. Thomas ſatis aperte dicit, ſi copula coniugalis habeatur cauſa prolis generandæ, vel cauſa reddendi debiti, non magis impedire communionem, quam pollutione nocturna, quæ accidit ſine peccato: dixerat autem ibidem ad primum, pollutionem nocturnam, quæ ſine peccato accidit, non reddere impeditum ad communionem ſub mortali, ſed tantum ſub quadam congruitate & veniali: ſi vero habeatur cauſa voluptatis, & ex libidine, tunc quidem, ait D.Thomas, prohiberi debent coniuges, ne accedant ad hoc ſacramentum. hæc ille. quibus verbis ſatis oſtendit eſſe peccatum mortiferum in ea circunſtantia libidinis, & voluptatis Euchariſtiam accipere, & arcendos eſſe, ac prohibendos coniuges ab illius ſuſceptione: non tamen, ſi illam copulam habeant cauſa reddendi debiti & generandæ prolis. Probant deinde ex cap. *ſcitis* 33. *quæſt.* 4. deducto ex D. Hieronymo ſuper Matthæum: vbi D. Hieronymus ait: *Si panes propoſitionis ab his qui vxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis ille panis, qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his qui coniugalibus paulo ante hæſere complexibus, non quod nuptias condemnemus, ſed quod eo tempore quo carnes agni immaculati manducaturi ſumus, vacare à carnalibus operibus debeamus.* & huius opinionis videtur etiam Lyranus 2. *Regum. cap.* 6. vbi dicit: *Ozam ideo percuſſum, & occiſum fuiſſe à Deo ob tactum arcæ, quia præcedenti nocte cognouerat vxorem*, vnde infert commercium coniugale reddere ineptos coniuges ad communionem, ſicut reddebat olim ad tractanda ſacra, & edendos panes propoſitionis: citatur etiam pro hac opinione D.Hieronymus *contra Iouinianum, & apologia contra eundem*: ſed D. Hieronymus *dicta apologia* ita ait: *Scio Romæ hanc eſſe conſuetudinem, vt fideles communicent omnibus diebus, etiam poſt coitum coniugalem, quod nec laudo nec reprehendo.*

At dicendum eſt, quod iam ſupra dictum manet *num.* 8. *in ſecunda opinione*; etiamſi in copula coniugali, præcedenti nocte habita, forte committatur culpa mortifera ob libidinis exceſſum, eo quod præciſe habeatur cauſa explendæ libidinis, non procreandæ prolis, aut reddendi coniugij debiti, tamen poſt confeſſionem non eſſe peccatum mortiferum altera die communionem accipere, nec eſſe arcendos coniuges ſub mortali culpa à ſuſceptione Euchariſtiæ, ſed tantum ſub veniali, propter rationes ibi tactas: ſi enim non eſt peccatum mortale poſt pollutionem voluntariam præmiſſa confeſſione altera die ad communionem accedere, vt ibidem diximus, nec etiam erit poſt copulam mortalem præmiſſa prædicta confeſſione, eandem accipere. rationes & authores ibi vide; non enim hic apponuntur, ne actum iterum agamus: ſolum ergo erit peccatum veniale, ſi poſt congreſſum ſpontaneum cum quadam diſtractione mentis Euchariſtiam accipiant, quod peccatum veniale facile deſtruetur propter aliquam rationem conuenientem, vt, v.c. ſi ſequenti die comparetur iubilæum, ſi ex ſtatuto alicuius ſodalitij communicaturi ſint coniuges, ſi vigeat præceptum Paſchæ, vt diximus *numer.* 9. & docet Henriq. *lib.* 8. *Euchariſtia cap.* 51 *nu.* 3. quem vide. 20.

CAPVT

CAPVT VII.

Vtrùm licitum ſit laicis quotidie communicare: & agitur de deuotione mentis ad communionem requiſita.

SVMMARIVM.

Ex parte ſacramenti vtilius eſt quotidie communicare, quam non communicare, & idem dicendum eſt ex parte ſuſcipientis, ſi detur debita diſpoſitio. n. 1.

Requiritur ad id iudicium prudentis confeſſarij, & quare. num. 2.

Proponuntur dubia in contrarium. n. 3.

Soluuntur eadem dubia. nu. 4.

Eccleſia ſecundum diuerſos ſtatus, & tempora diuerſa præcepta impoſuit circa tempus, quo deberent fideles communicare. n. 5.

Patres abſolute conſulunt communicandum eſſe ſemel in hebdomade, aut bis in menſe, non tamen damnant illos qui digne, & reuerenter quotidie communicant. numer. 6.

Quæſit debita diſpoſitio ad communicandum quotidie, ibi. verſ. prudens vero. n. 6.

Confeſſarius an poſſit prohibere laico vita probatiſſimæ ne quotidie communicet. num. 7.

Reijcitur Caietanus ibidem, qui id affirmat. ibid.

Prælati iure prohibere poſſunt, ne laici quotidie communicent, & quare. n. 8.

Quid faciendum eſt ſuſcipienti ante, & poſt communionem ſuſceptam. n. 9.

Quanto quis maiori gratia deuotioneque accedit, maiorem etiam gratiam participat ex opere operato. n. 10.

Durante etiam Chriſti præſentia ſub ſpeciebus in pectore eo magis augebitur gratia ex opere operantis in illo, quo magis Deum adorauerit. ibid.

Nulli etiamſi Sacerdos ſit licet extra Miſſam bis in die communicare. n. 11.

Sacerdotes ex priuilegio ter in die Natalitij Domini communicant & celebrant. ibid.

Diuus Leo Papa ſepties aut nouies in die celebrabat, & quare. nu. 12.

Nulla diei hora etiam poſt meridiem prohibetur ille, qui ieiunus eſt communicare. num. 13.

Secus de celebratione Miſſæ remiſſiuè. ibid.

1. QVæſtio ſolùm procedit de laicis, nam in Sacerdotibus locum habere non poteſt, cum quotidie ſacrificium Deo offerant, & in eo communicent. Dicendum ergo eſt ex parte ſacramenti, cuius virtus hominibus eſt admodum ſalutaris, vtile eſſe quotidie communicare: imo vtilius eſſe quotidie communicare, quam non communicare: ex parte verò ſumentium requiritur magnus mentis affectus, conſcientia pura, & magna reuerentia, ad hoc, vt poſſint ad huiuſmodi ſacramentum digne, & reuerenter accedere, ita vt ſciant homines ſe maximam reuerentiam debere ei, quẽ proni adorant Angeli, venerantur Cherubini, cœlorumque poteſtates reuerentur humilliſſime, ad cuius videlicet corpus ſumendum accedunt: & ideo, ſi quis ſe quotidie paratum ad tantum ſacramentum, ea conſcientiæ puritate, qua decet, excipiendum, inueniat, laudabile profecto eſſet quotidie communicare, de iudicio & conſilio prudentis confeſſarij. ita docet D. Thom. 3 *part. quæſt. 80. in corpore.* Henriquez *lib. 8. Euchariſtiæ cap. 53.* Sotus *in 4. diſtinction. 12. art. 10.* Tab. *verbo Communicare. §. 5.* fauet Concil. Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 6.* Cæteros vide apud Henricum *ad marginem litera A. num. 1.* docet etiam D. Auguſt. *in ſerm. 28. de verbis Domini, paulo ante medium, tomo 10.* ibi: *Accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit, panis enim quotidianus eſt; ſic tamen viue, vt quotidie merearis accipere.* & idem docet etiam D. Ambroſius *lib. 4 de ſacramentis. cap. 6. tom. 4.* ibi: *Si quotieſcunque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper accipere; qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam.* Probatur facile, quia Chriſtus Dominus ſub ſpecie panis, & vini hoc ſacramentum inſtituit, & per modum conuiuij, & docuit in oratione Dominica, vt hunc panem quotidie à Deo peteremus, de illo enim interpretantur Patres, & præſertim D. Auguſtinus citatus illa verba, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.* ergo ideo illud in pane inſtituit, vt oſtenderet, nos non minus indigere hoc pane, & cibo ſpirituali, quam temporali: ſed pane materiali, & corporali quotidie indigemus; ergo etiam hoc pane ſpirituali quotidie egebimus, & licebit edere.

2. Sed quia in multis hominibus plurima dantur impedimenta deuotionis neceſſariæ, & diſpoſitionis ad hoc ſacramentum ſuſcipiendum, ideo requiritur iudicium prudentis confeſſarij, ne aliquis in re tam graui excedat, aut erret, aut à Dæmone facile illudatur; id tamen facere abſque iudicio confeſſarij ſuppoſita legitima, ac neceſſaria diſpoſitione ex ſe, & ex obiecto nullum erit peccatum, nec veniale quidem, quamuis aliunde propter periculum illuſionis peccatum ſit graue, vel leuè, iuxta maius vel minus periculum.

3. Oppones contra hanc doctrinã, videtur quod ex ſe, & ex obiecto etiam ſuppoſita optima diſpoſitione bonæ conſcientiæ non liceat quotidie communicare. Primo, quia ſicut Baptiſmus repræſentat paſſionem, & mortem Chriſti; ſic etiam repræſentat hoc ſacramentum: ſed non licet pluries vnum baptizare, ſed ſemel tantum, quia Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, vt ait D. Petrus 1. *cap. 3.* ergo etiam non licet quotidie ſumere. Secundo, quia veritas debet reſpondere figuræ: ſed hoc ſacramentum eſt figura agni Paſchalis, qui non niſi ſemel in anno mãducabatur; ergo videtur quod non liceat quotidie hoc ſacramentũ ſumere, ſed ſemel in anno. Tertio, quia ex ſtatuto & præcepto Eccleſiæ tenentur fideles tantum ſemel in anno communicare, vt ex c. *omnis vtriuſq; ſexus, de pœnit. & remiſſ.* conſtat: ſed Eccleſia in ſuo præcepto declarauit id ꝙ licitum erat, & laudabile; non ergo licitũ eſt, nec laudabile quotidie hoc ſacramentũ ſumere. Quarto, quia huic ſacramento, in quo totus Chriſtus continetur, maxima præ cæteris reuerentia debetur: ad maiorem autem reuerentiam pertinet, quod aliquando aliquis ab illo abſtineat, quæ enim ſæpius tractãtur, vileſcunt, iuxta illud. *Nimia familiaritas parit contemptum,* & ideo laudatur centurio quod dixerit Matthæi 8. *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.* Laudatur quoque D. Petr. *Lucæ 5.* quod dixerit, *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum.* Non ergo eſt laudabile quod homo quotidie hoc ſacramentum ſumat.

4. Ad primum reſpondeo, licèt vtrumque ſacramentum Baptiſmi & Euchariſtiæ repræſentet mortem Chriſti, qui ſemel tantum mortuus eſt; eſſe

Digitized by Google

eſſe tamen diuerſam rationem, quoad vſum, & ſuſceptionem vtriuſque, quæ diuerſa ratio ex ipſa Chriſti inſtitutione petenda eſt: nam ex inſtitutione Chriſti ſacramentum Baptiſmi ita illius mortem, ac paſſionem repræſentat, vt conferat characterem, quod non ita eſt in Euchariſtia, & ideo ſacramentum Baptiſmi iterari non poteſt, poteſt autem & debet quotidie ſuſcipi ſacramentum Euchariſtiæ, cum non conferat characterem, & cibus ſit animæ, ad quotidianum illius vſum inſtitutus. Cum enim quotidie homo peccet, quotidie eget auxilio huius ſacramenti, ne peccet. Ad ſecundum reſpondeo agnum Paſchalem fuiſſe figuram huius ſacramenti, quantum ad paſſionem Chriſti, quæ in hoc ſacramento repræſentatur, & ideo ſemel tantum in anno edebatur, quia Chriſtus Dominus ſemel tantum mortuus eſt, & propter hoc etiam Eccleſia ſemel tantum in anno memoriam paſſionis Chriſti colit: in hoc autem ſacramento traditur nobis memoria paſſionis Chriſti per modum cibi quotidiani figurati in manna; quare ſuppoſita debita diſpoſitione quotidie debet ſumi, iuxta illud D. Auguſt. *ſerm. 28. de verbis Domini, parum ante medium. tom. 10. Iſte panis quotidianus eſt, accipe quotidie, vt quotidie, tibi proſit.* Ad tertium dico Eccleſiam ſtatuere, vt fideles ſemel tantum in anno ex præcepto communicent, non quod quotidianam damnet communionem, ſed quia paulatim ita refriguerat charitas in ipſis fidelibus, vt niſi illis hoc præceptum imponeretur, nunquam profecto in tota vita tam ſalutare ſacramentum ſuſciperent, vnde optat maxime Eccleſia renouari apud fideles antiquum morem primitiuæ Eccleſiæ, communicandi quotidie, vt patet ex Concil. Trident. *ſeſſ. 22 cap. 6. & ſeſſ 13. c. 8.* non ceſſat ad frequentem vſum communionis exhortari fideles, & ideo præcipuum concionatoris munus eſt exhortari fideles ad frequentiam tanti ſacramenti, vt docent Patres, Ignatius *ad Epheſios.* Chryſoſtomus *hom. 5. in 1. ad Timotheum.* Cyprianus & Bernardus *in ſermone in cœna Domini.* Innocentius *lib. 4. cap. 42.* & alij. Ad quartum dico, res diuinas in eo differri ab humanis, quod res diuinæ quo magis tractantur, & noſcuntur, eo magis in maiori æſtimatione, pretio, & reuerentia ſunt; res vero humanæ ſæpius attrectatæ vileſcunt: laudantur vero Centurio & Petrus quia ex affectu, & feruore humilitatis hæc dixerint: *Domine non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.* &, *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum.* qui tamen hos laudant, profecto illos non vituperant, qui ex vehementi amore in Deum aſſurgunt in deſiderium & exercitium quotidianum ſumendi quotidie Chriſtum in hoc ſacramento digne & reuerenter.

5. Notandum vero eſt, ſecundum diuerſos ſtatus Eccleſiæ, diuerſa circa ſumptionem, & vſum ac frequentiam huius ſacramenti præcepta ab ipſa Eccleſia ſucceſſiuis temporibus emanaſſe. Nam in primitiua illa Eccleſia quando ob Chriſti ſanguinem recenter effuſum magna vigebat deuotio, præceptum fuit, & conſuetudo, vt quotidie fideles communicarent, vt probat Anacletus Papa, qui fuit quartus à Petro *epiſtola 1. ad medium*, quæ eſt *in tomo 1. Conciliorum*, & habetur *in cap. peracta, de conſecrat. diſt. 2.* vbi Gratianus, & omnes Canoniſtæ, & idem præceptum ſignificat D. Clemens Papa *lib. 8. conſt. cap. 18. alias 20.* & D. Thom. *3. p. q. 80. art. 10. ad 5.* & ex pœna ſtatuta *dicto cap. peracta*, colligitur præceptum. Pœna autem ſtatuta erat, vt excluderentur à liminibus Eccleſiæ illi fideles, qui peracta Miſſa non communicabant; poſtea vero diminuto fidei feruore, & quia multi propter impedimentum ſe excuſabant facile, ceſſauit obligatio præcepti, & id arbitrio cuiuſque relinquebatur, & tandem mos inualuit, vt fideles quater in hebdomade communicarent, cuius moris teſtis eſt D. Baſilius epiſtola ad Cæſariam Patriciam: *Nos quater in hebdomade communicamus, nimirum feria quarta, ſexta, Sabbato, & Dominica, ac in aliis diebus ſi qua memoria fuerit ſancti.* & in his diebus, quibus Euchariſtiam accipere ſolebant, ieiunio operam nauabant vſq; ad nonam, id eſt, vſque ad horam tertiam poſt meridiem, vt colligitur eſt D. Epiphanio *libr. 3. contra Hæreticos tom. 2. ad finem libri:* ibi, *Synaxes ordinatæ ſunt ab Apoſtolis feria quarta, & ſexta ad horam nonam, & Dominicam poſt matutinas, & tunc ieiunatur feria quarta, & ſexta.* Succeſſu etiam temporis refrigeſcente adhuc magis charitate, ter tantum in hebdomade fiebat Miſſæ ſacrificium, alicubi etiam bis; nempe in Dominica & Sabbato, vt apud Græcos, vt refert D. Auguſtinus *tract. 26. in Ioannem. & epiſtola 118. ad Ianuarium cap. 2.* in aliis vero diebus hebdomadis fiebat tantum ſacrificium præſanctificatorum, vt refert Carranea *ſuper 6. Synodum cap. 52.* & Leo Tuſcus *ſuper Liturgiam D. Chryſoſtomi, fine.* Poſtea Fabianus Papa indulſit, vt ſi non ſæpius, ſaltem ter in anno fideles communicarent, ſcilicet in Paſchate, Pentecoſte, & Natalitio Domini, vt patet ex cap. *etſi non frequentius, de conſecrat. diſt. 2.* & docet D. Thom. *3. part. quæſt. 80. artic. 10. ad 5.* Aliquando etiam in Dominicis tantum diebus communio fidelibus dabatur, vt patet ex D. Iuſtino Martyre *apologia 2. pro Chriſtianis ad Antoninum:* & id conſulit D. Auguſt. *lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 53.* & Innocentius *lib. 2. cap. 29.* & Concilium Matiſconenſe II. *cap. 4.* & D. Bonauentura *lib. 2. de profectu religionis cap. 78.* quod nunc noſtræ Societatis conſtitutio ſuis religioſis præſcribit, eſt enim dies Dominicus in memoriam reſurrectionis Chriſti ad communionem aptiſſimus, & præter dies Dominicos etiam omnibus diebus feſtiuis Apoſtolorum, & Deiparæ Virginis, & nonnullorum Martyrum inſignium præcipit noſtra Societas ſuis religioſis in ſuo ſtatuto Euchariſtiæ communionem. Tandem ſtatuit Innocentius IV. *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſionibus*, deducto ex Concilio Lateranenſi *cap. 2.* vt ſaltem ſemel in anno fideles in Paſchate communicent. & idipſum ſtatuit etiam Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. canone 9. & ſeſſ. 21. cap. 4.* nec tamen Eccleſia per hoc vetat amplius communicare, ſed obligat, & faſtidioſos inultat, vt ſaltem ſemel in anno, dum viget præceptum, ſuſcipiant Euchariſtiam, quam tamen moram ſatis carpit D. Auguſtin. *ſermon. 28. de verbis Domini*, & Fabianus Papa *cap. etſi non, de conſecrat. diſtinctio. 1.* & Concilium Turonenſe *cap. 50.* & Agathenſe *cap. 1.* & Elibertinum *cap. omnis homo, de conſecrat. diſt. 2.*

6. Abſolute vero conſulunt Patres communicare ſemel in hebdomade, aut bis in menſe, iuxta prudentis confeſſarij arbitrium, non tamen, vt optime animaduertit Henriquez *lib. 8. de Eucha. cap. 53. numer. 2.* nimius cenſeri debet, ſi quis digne & deuote quotidie communicet, vt mos erat in primitiua illa Eccleſia: in ea tamen re requiritur ſapientis ac prudentis confeſſarij arbitrium; enimvero

in re

in re tanta non decet hominem eſſe arbitrum in propria cauſa. Prudens vero confeſſarius ad hoc non requirat in homine fragili, & luteum vas portante diuinam, aut Angelicam puritatem, ſed ſatis eſt ea conſcientiæ diſpoſitio, quæ de præteritis peccatis habeat iuſtam accuſationem, & dolorem, de præſentibus non habeat delectationem, de futuris propoſitum non reincidendi, & amplius Deum non offendendi, ſic enim humilis & deuotus accedet; deuotio enim non eſt dulcis delectatio appetitus, ſed eſt promptitudo quædam ad exercenda opera diuini cultus, vt docet D. Thom. *2. 2. quæſt.* 84. & Caietanus *ibi*, & Henriquez *lib. 8. de Euchariſtia cap. 53. num. 2. fine*, cæteros vide apud Henriquez *in margine ad litteram D. & E.*

7. Et ideo, vt patet ex dictis, licet confeſſarius debeat eſſe fidelis, & prudens diſpenſator, vt ſciat cibum ſpiritualem in tempore egentibus dare, & negare, tamen rigidus admodum conſcientiarum cenſor eſſet ille confeſſarius, qui laico etiam vitæ probatiſſimæ non permitteret quotidianam communionem, quamuis præſumptionis damnare audeat Caietanus *in Summa verbo Communio*, illum hominem laicum, qui communicat quotidie, merito illum condemnat, vt optime animaduertit Henriquez *lib. 8. Euchar. c. 53. nu. 5.* & patet ex dictis, & ex D. Thoma *3. part. quæſt.* 80. *art.* 10. & ex D. Auguſt. *ſermone 28. de verbis Domini*, & ex D. Ambr. *lib. 3. de ſacram. cap.* 4. & ex D. Hieronymo *apolog. contra Iouinianum*, qui communicantes quotidie bona conſcientia laudant, & id Eccleſia non prohibet, vt patet *ex cap. non prohibet, de conſecrat. diſt.* 2. quia ex inſtitutione Chriſti hoc ſacramentum, eſt cibus animæ & panis quotidianus, ſi adſit optima diſpoſitio, in qua re conſulendus eſt prudens confeſſarius, ac doctus, & forte ideo temerarium illum iudicauit Caietanus, qui auderet ſingulis diebus ad Euchariſtiam accedere, quamuis bonam conſcientiam habuerit inconſulto confeſſario.

8. Quapropter merito quidem Prælati prohibere poſſunt, ne quis laicus abſque eorum licentia quotidie communicet, & vt habeatur magna ratio reuerentiæ tanti ſacramenti, & vt obuietur, impediaturque periculum abuſus, ne forte detur in perſonis minus prouidis, præſertim fœminis, quæ facilius illuſione dæmonis ſeducuntur, velut Eua ſeducta eſt à ſerpente.

9. Oportet ergo ante communionem, vt homo cum timore magno, & reuerentia ad tantum myſterium accedat, ad quod maxime iuuat cognitio propriæ humilitatis, & ſupremæ maieſtatis Dei: & oratione præparatoria efflictim à Deo poſtulet, vt illius ingrediatur mapale, & ingreſſus regiis aulæis virtutum ornet; expandat ſinus animæ, petat vaſa vacua quæ repleantur oleo miſericordiæ inſtar viduæ Saræptæ, de qua 4. *Reg.* 4. eſt enim Deus diues in miſericordia, qui illum ingreditur plenus oleo, & miſericordiarum donis: poſt communionem reddat gratiarum actionem pro tanto beneficio accepto, nam etiam Chriſtus Dominus, vt nos doceret, & suppleret noſtram inſufficientiam, dum hoc ſacramentum inſtituit, gratias egit Deo Patri, *Lucæ 22. & 1. Corinth.* 11. dignas tanto munere & beneficio.

10. Sciat etiam, quod quanto cum maiori gratia, deuotione, & diſpoſitione communicat, tanto ampliorem gratiæ gradum participat ex opere operato: durante vero Chriſti præſentia in pectore ſub ſpeciebus expedit, vt feruenti oratione, & gratiarum actione colatur, ſic enim augebitur gratia ex opere operantis: vt docet Henriquez *libr. 8. Euchariſtia cap. 52. numer. 2.* & Taper *artic.* 15. & forte id voluerunt Caietanus *quæſt. 79. art. 1. ad* 2. & Maior *in 4. diſtinctio. 9. quæſt. 1. poſt concluſionem 3. ad* 5. dum aſſerunt Euchariſtiam dum ſumitur in ore, & toto tempore quo Chriſtus manet ſub ſpeciebus conſecratis in pectore ſumentis gratiam deuotionis conferre in actu, loquuntur enim de gratia ex opere operantis, ſi ſumens per gratiarum actionem, aut orationem ſe dignum illius præbeat, nam gratia ex opere operato ſtatim ac deglutitur, & in viſcera hic cibus diuinus immittitur, confertur.

11. Nulli vero, etiamſi Sacerdos ſit, extra celebrationem licet in die bis communicare, vt docent communiter Doctores. Alexander 4. *part. quæſt.* 11. *membr.* 2 *art.* 4. §. D. Thom. 3. *part. quæſtion.* 80. *art.* 10. *ad* 4. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 2. Tabiena *verbo Communio.* §. 15. Henriquez *libr. 8. de Euchar. cap. 53. numer.* 5. Cardinalis *in cap. quotidie num. 3. de conſecrat. diſtinct.* 2. Speculum conſcientiæ *lib. 3. cap. 3. §. 6. Summa Confeſſor. lib. 3. tit. 24. quæſt.* 120. & alij. & ratio eſt, quia id vetat Eccleſiæ conſuetudo vniuerſalis, quæ conſuetudo obligat ſub præcepto: deinde quia ſi ſecundo quis communicet, cum in prima communione ſumat ablutionem, iam ſecundo communicare non poterit ieiunè, vt patet, imo quamuis ablutionem non ſumat, ſed ſolam particulam hoſtiæ, iam ieiunus non communicabit ſecundò, ac proinde nec licite. Enimuero Sacerdotes, ſi in die Natalitij Domini conceditur ter celebrare poſt communionem ante ablutionem digitorum ſumptam, id quidem ex priuilegio eſt, quod excedere non poſſunt abſque graui & lethali culpa.

12. De D. vero Leone Papa referunt graues authores, vt Rationale officiorum *libr. 4. capite 1. numer.* 26. & Renatus *ſuper Tertullianum de corona militum. diſtinct.* 6. ſepties aut nouies in die aliquando celebraſſe, ille tamen potuit ſecum diſpenſare, vt ex iterato & ſæpe repetito Miſſarum ſacrificio vberiores fructus participaret ad ſuſtinendum pondus regiminis totius Eccleſiæ, ingruerant enim tempore huius Pontificis atrociſſimæ tempeſtates ab inferis pene excitatæ contra ipſam Eccleſiam, ſed ingruerunt, non præualuerunt, quia portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, iuxta dictum Chriſti Domini.

13. Solum animaduerto ad finem huius capitis, vt iam alibi dixi, nulla diei hora etiam poſt meridiem prohiberi ieiunum communicare, etiamſi ſanus, ac bene valens ſit, vt docet Syluester *verbo Euchariſtia 3. §. 16. num. quinto.* Angelus *verbo Euchariſtia 3. §. 36.* Tabiena *verbo Miſſa numero ſexto*, Henriquez *libro octauo, Euchariſtia, capite quinquageſimo tertio, numero quinto, fine*, & alij. Secus eſt de celebratione Miſſarum, vt diximus *in primo præcepto libri tertij, de obligatione audiendi Miſſam.*

* * *

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VIII.

De diſpoſitione ſpirituali neceſſaria ad ſuſceptionem Euchariſtiæ, an qui in mortali eſt, teneatur ex aliquo præcepto prius confiteri, & quàm graue peccatum ſit, cum mortali accedere.

SVMMARIVM.

Quas conditiones debeant habere ij, qui ſunt Euchariſtiam ſumpturi. n.1.
Quam graue ſacrilegium ſit cum conſcientia peccati mortalis accedere; & an detur præceptum diuinum de præmittenda confeſſione. nu.2.
Falluntur, qui dicunt dari ſolum præceptum Eccleſiaſticum. num 3.
Reiiciuntur hæretici aſſerentes non requiri diſpoſitionem gratiæ ad accipiendam Euchariſtiam, ſed ſolam fiduciam quod peccata non imputentur iis, qui Euchariſtiam cum illis accipiunt. nu.4.
Solum hoc ſacramentum requirit vt præmittatur confeſſio. num.5.
Recipere Euchariſtiam cum peccato veniali, vel in ipſo actu recipiendi commiſſo, veniale non excedit. n.6.
An peccet venialiter qui ad Euchariſtiam accedit cum peccato veniali in habitu ſine actuali dolore illius. n 7.
Qui eſt in gratia habituali habet ſufficientem diſpoſitionem ad accedendum ad Euchariſtiam. n.8.
An vrgente neceſſitate propter vitandum ſcandalum liceat Euchariſtiam accipere, vel celebrare, quin præmittatur confeſſio contritione præhibita. n.9.
Et an ſtatim poſt communionem teneatur quis confiteri. ibid.
Quæ ſit neceſſitas & cauſa vrgens in hoc negotio. n.10.
Quodnam ſit grauius peccatum communicare in m. an peccata contra virtutes Theologicas commiſſa. n.11.
An ſit grauius peccatum furto, & homicidio, & peccato contra naturam commiſſo. n.12.
Refertur ſententia affirmatiua. ibid.
Aſtruitur negatiua. n.13.
Quis grauius peccatum committat, fidelis ne accedendo indigne & cum conſcientia peccati mortalis ad hoc ſacramentum, an hæreticus, vel infidelis. n.14.
Patres quando de pœnitentia, neceſſaria ad hoc ſacramentum ſumendum, loquuntur, intelligendi ſunt de confeſſione. nu.15.

1\. DOctores, ac Patres, qui de hoc ſacramento loquuntur, maximam differentiam inter diſpoſitionem ad illud, & ad reliqua ſacramenta conſtituunt; ad iſtud enim ſacramentum digne, & reuerenter ſuſcipiendum requirunt ex præcepto diuino, vt præmittatur confeſſio, ſi conſcientia peccati mortalis adſit, & nonnullas alias conditiones, & ideo operæ pretium erit, ſi illas breuiter, ac præſtrictim tangamus. igitur conditiones quæ requiruntur, vt quis digne & competenter ad Euchariſtiam accedat, hæ ſunt. Prima, ſuſcipiens debet eſſe adultus, nam licet infantibus, abſolute loquendo, poſſit dari Euchariſtia, vt olim in primitiua fiebat Eccleſia, hodie tamen ex præcepto ipſius Eccleſiæ non licet dare niſi adultis, & iam pleniorem vſum rationis habentibus, non enim ſtatim poſt ſeptennium ſuſcipere illud debent pueri, vt diximus *l.1. huius præcepti.c.5.nu.*19.& 20. Secunda, non ſat eſt eſſe adultos, ſed oportet vſum rationis actualiter habere, vnde nec amentes, nec phrenetici illud poſſunt recipere, niſi aliquando vſum rationis habeant, vt iam diximus. Tertia eſt, vt ſint ipſi adulti ieiuni, & hac de conditione egimus ſatis cap. 5. hic. Quarta, vt ſint baptizati, ſine charactere enim baptiſmali nullus homo, quantumuis iuſtus & contritus, poteſt digne ſuſcipere hoc ſacramentum; eſt enim Baptiſmus ianua ad reliqua ſacramenta. Vnde qui non eſt baptizatus, non ſolum eſt indiſpoſitus, ſed etiam incapax omnino ſuſcipiendi hoc ſacramentum, nam ſicut, qui non eſt genitus, nutriri non poteſt, ita qui non eſt regeneratus in Chriſto per Baptiſmum, non eſt capax huius ſpiritualis alimoniæ, quæ datur ad nutriendam gratiam, & ex hac parte ficte ſumit hoc ſacramentum. Quinta eſt, vt ſuſcipientes ſint recte diſpoſiti, & ſine peccati mortalis conſcientia, & de hac conditione hic nobis agendum eſt.

2\. Primo igitur accedere ad hoc ſacramẽtum cum conſcientia culpæ lethalis, eſt peccatum mortale, & grauiſſimum ſacrilegium. Concluſio eſt abſolute de fide, ita docet Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 66. ſect.1. init o. & ſect.3. §. dico primo.* Henriq. *lib.8. de Euchar. cap.45. n.1. & 3.* D.Thom.3. *p. q.*80. *art.4.* reliqui infra ponentur. Patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ 13. cap.1. & canone* 11. Probatur primo, quia tenetur quis ex præcepto diuino poſitiuo explicato à D.Paulo 1 *Corinth.* 11. probare ſeipſum, non tantum an ſit in fide & fiducia conſequendi ſalutem per hoc ſacramentum, vt volunt hæretici; ſed etiam an probabiliter ſit in gratia conſtitutus, eſt enim hoc ſacramentum viuorum, vnde qui mortuus accedit cum conſciẽtia peccati mortalis non præmiſſa confeſſione, modo copiam confeſſoris habeat, etiamſi putet ſe contritum accedere, & etiamſi doleat de peccatis ſuis peccat mortaliter, & eo grauius peccatum ſacrilegij committit immediate contra Chriſtum, quo grauius eſt peccatum, quo accedit & ſuſcipit. Probatur ſecundo, quia conſuetudo & Patres declarant diuinum, & poſitiuum præceptum colligi ex prædictis verbis Pauli: *Probet autem ſeipſum homo.* (dixi poſitiuum, non naturale, quia licet ex generali illo principio, ſancte ſancta tractanda ſunt, hoc præceptum ſit etiam aliquo modo naturale, tamen præceptum ſpeciale dè præmittenda confeſſione, ante communionem, non eſt naturale, vt late probat Soarius *vltimo loco allegatus*, ſed eſt diuinum & poſitiuum immediate à Chriſto latum, & per Apoſtolos ad Eccleſiam deductum & declaratum.) Ea autem probatio non eſt facienda ſolum per proprium iudicium cuiuſcunque hominis particularis, ſed eſt facienda per iudicium Eccleſiæ, & confeſſarij, præmittendo confeſſionem culpæ mortalis, vt definit Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap* 7. ibi: *Quare communicare volenti reuocandum eſt in memoriam eius præceptum* (id eſt. Domini.) *Probet autem ſeipſum homo: Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis quantumuis ſibi videatur contritus abſque præmiſſa confeſſione ad ſacram Euchariſtiã accedat, quod à Chriſtianis omnibus etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit, celebrare hæc ſancta Synodus perpetuo ſeruandũ eſſe decreuit, modo non deſit illis copia confeſſorũ: quod ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſq; præuia confeſſione celebrauerit, quamprimũ confiteatur*, &c. & clarius *canone* 11. id de fide ſtatuit. ibi:

Declarat

Digitized by Google

Declarat ſancta Synodus, illos, quos conſcientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem: Si quis autem contrarium docere, vel aſſerere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus ſit. Et vero quod in ipſis verbis Pauli detur præceptum diuinum probandi ſeipſum ante acceſſum ad hoc ſacramentum, & ea probatio facienda ſit iudicio Eccleſiæ, præmittendo confeſſionem, inuenta copia confeſſarij, eſt certa ſententia de fide, non ſolum definita in Concilio Tridentino, ſed etiam in Concilio Cabilonenſi. *cap.* 46. tempore Caroli Magni coacto, & ita docent Patres, Theophylactus, Ambroſius, Hieronymus, Anſelmus, *ad eum locum D. Pauli*, Cyprianus *lib.* 3. *epiſtola* 14. *&* 15. 16. *&* 18. *& ſermone de lapſis.* Nyſſenus *de perfecti Chriſtiani forma.* Chryſoſtomus *homilia* 10. *&* 83. *in Matthæum, homilia* 45. *in Ioannem, homilia* 60. *ad populum, & ſæpe alibi*: Auguſtinus *epiſt.* 118. vbi expreſſe ait, non proprio iudicio, ſed Sacerdotis, accedendum eſſe ad Euchariſtiam, & ex Scholaſticis præter citatos authores id tenet etiam Bellarminus *lib.* 4. *de Euchar. cap.* 18. *& lib.* 1. *c.* 13. *& cap.* 14. *argumento* 10. Sotus *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. *art.* 4. *& diſtinct.* 18. *q. item* 1. *art.* 4. Corduba *lib.* 1. *q.* 16. Nauarr. *in manuali Latino. cap.* 2. *n.* 7. *cap.* 21. *num.* 35. Taper. *art.* 15. Canus *relectione de pœnit. part.* 5. Catherinus *libr.* 5. *contra Caietanum*, & alij paſſim.

3. Ex dictis facile conſtat falſo dixiſſe Caietanum *verbo Communio, & opuſculo de Euchariſtia ad articulos Pariſienſum folio* 63. *&* 1. *Corinth.* 11. eſſe hoc præceptum non diuinum poſitiuum, ſed Eccleſiaſticum ex ſola Eccleſiæ conſuetudine inductum, quod etiam ſignificat Richardus *diſt.* 17. *art.* 3. *quæſtion.* 6. & videtur tenere Paludanus *qu.* 1. quem ſequitur Adrian. *quæſt.* 3. *de Euchariſtia.* Armilla *verbo Communio* §. 1. *& vltimo.* Tabiena §. 30. & propendet Medina, C. *de confeſſione tract.* 2. vbi dicit obligare conſuetudinem, cum tamen apud antiquos non reperiatur præceptum diuinum, vel humanum: nam imo potius ipſa conſuetudo inuiolabiliter tot ſæculis obſeruata declarat vim præcepti diuini, quod enim vniuerſa tenet Eccleſia, colligitur traditum eſſe ab Apoſtolis, & Apoſtolos illud accepiſſe à Chriſto: quod ſatis explicauit Tridentinum *dicta ſeſſ.* 13. *cap.* 7. dum dicit. Chriſti præceptum eſſe declaratum per Eccleſiaſticam conſuetudinem: ibi, *in memoriam reuocandum eſt Domini præceptum.* Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat eam probationem faciendam eſſe, vt nullus abſque præmiſſa confeſſione ad Euchariſtiam ſumendam accedat.

4. Patet etiam ex dictis deluſos eſſe hæreticos aſſerentes non ſolum non requiri diſpoſitionem gratiæ ad accedēdum ad communionem Euchariſtiæ, ſed eo quemquam melius eſſe diſpoſitum ad hanc communionem, quo magis eius cōſcientia peccatorum pondere grauatur, dummodo firmiter & minime hæſitanter credat, ea ſibi peccata non eſſe imputanda propter merita Chriſti Domini. & fundamentum illorum eſt, quia hoc ſacramentum, non ſolum eſt cibus animæ, ſed etiam medicamentum, vt dicitur Matth. 9. *Non ſani egent medico, ſed qui male habent*; ſed hoc fundamentum falſum eſt, eſt enim hoc ſacramentum inſtitutum à Chriſto Domino non ad tollenda peccata per excitationem fidei, ſed ad nutriēdam & augendam gratiam, poſt remiſſionem peccatorum mortalium factam per veram pœnitentiam confeſſionemque, & ad præſeruandum à futuris peccatis, & ſic medicina eſt præſeruatiua per maius augmentum gratiæ quam confert: Vnde errant grauiter hæretici, primo in generali doctrina de iuſtificatione, putant enim peccata non tolli nec remitti per veram pœnitentiam, quæ eſt ſecunda tabula poſt Baptiſmum naufragantibus in peccato, ſed ſolum non imputari per ſolam fidem. Secundo, quia putant hoc ſacramentum ex inſtitutione Chriſti eſſe inſtitutum ad tollenda peccata, idque ſolum excitando fidem. cum tamen inſtitutum ſit à Chriſto ad augendam gratiam, & præſeruandam à peccatis in futurum committendis.

5. Solum autem hoc ſacramentum neceſſario, & ex præcepto diuino requirit hanc diſpoſitionem confeſſionis, nam ad reliqua ſacramenta ſatis eſt contritum accedere, niſi etiam ratione illorum communio ſit accipienda, vt in ſacramento ordinis, dū enim quis initiatur ſacris ordinibus communicaturus eſt, & ideo tenetur confeſſionem præmittere propter communionem. ita docent communiter Doctores. Nauarrus *in manuali Latino cap.* 2. *num.* 6. *& cap.* 23. *nu.* 3. & Sotus *in* 4. *diſt.* 7. *q.* 1. *art.* 7. *& diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 4. Ledeſma 2. 4. *q.* 2. *n.* 3. *& quæſt.* 5. *art.* 5 *dub* 3. Couarr. *cap. Alma mater.* 1. *p.* §. 1. *num.* 7. Medina C. *de Confeſſione quæſt.* 6. *dub. vltimo.* Syluеſter *verbo Confeſſio* 1. §. 2. Vnde immerito tenent quidam, vt refert D. Antonin. 3. *part. titul.* 14. *cap.* 19. §. 3. inter quos eſt Angelus, Marſilius & alij, teneri fideles confiteri ante quodlibet ſacramentum, vnde ante ſacramentum extremæ vnctionis, aut matrimonij, aut confirmationis, non tenetur quis ex præcepto diuino confiteri, nec etiam ante ſacramentum Baptiſmi, cum ſit ianua & principium omnium ſacramentorum: poterit ergo quis in extrema neceſſitate vngi, ſi confiteri non poteſt, nec Euchariſtiam ſuſcipere.

6. Recipere autem hoc ſacramentum Euchariſtiæ abſque conſcientia peccati mortalis, ſed ſolum cum conſcientia peccati venialis ante confeſſionem, vel etiam peccando venialiter in ipſa ſumptione, non eſt peccatum mortale, eſt tamen peccatum ſolummodo veniale, ita docet Toletus *lib.* 2. *Summæ cap.* 25. § *quinto debent.* Soarius *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 66. *ſect.* 1. §. *dicendum in primis.* & D. Anſelmus 1. *Corinth.* 11. vbi ita dicit, *indigne accedit, qui vel aliquod graue peccatum, vel multa leuia commiſit, & non eſt confeſſus.* quod diſtributiue eſt intelligendum, vt, qui mortale peccatum commiſit, mortaliter, & qui veniale, venialiter peccet, ſi non accedat præmiſſa confeſſione, vel doleat de venialibus extra confeſſionem. Docetur etiam id in cap. quotidie, de conſecrat. diſt. 2. quod non ſolum intelligendum eſt, quando aliquis cum peccato veniali antecedenter commiſſo accedit, vt dixi, ſed etiam quando ipſum peccatum veniale committitur in actu communicandi, & eſt aliquo modo circumſtantia illius actus: vt, v. c. ſi quis propter oſtentationem ſeu vanam gloriam communicet. ratio eſt, quia ſi actus non habeat debitas circumſtantias, eſt aliquo modo malus; ergo vt minimum eſt peccatum veniale. Deinde ſi quis cum conſcientia multorum peccatorum venialium accedat, & ideo ad res ſpirituales tractandas ſe frigeſcentem, & tepidum inueniat, & quodammodo indiſpoſitum, non videtur poſſe excuſari à veniali, ſi ſine lachrymis, & propoſito emendandi vitam commu-

Digitized by Google

nicet, quia ille eſt aliquo modo indignus, & ponit obicem aliquibus effectibus huius ſacramenti. nam quamuis non ponat obicem gratiæ, & remiſſioni mortalium, ponit tamen obicem remiſſioni peccatorum venialium, & feruori caritatis, qui ſunt etiam effectus huius ſacramenti, veluti ſecundarij, ſed non contemnendi: tandem quia non poteſt omnino excuſari actio illa, ab aliquali irreuerentia contra hoc ſacramentum; ergo erit peccatum veniale. vnde non bene omnino dixerunt Maior *in 4. diſt. 9. quæſt. 1. ad 1.* & Richardus *ibidem art. 2. qu. 1. ad 2.* & Adrianus *q. 1. de confeßione*, non eſſe peccatum veniale cum veniali accedere ad hoc ſacramentum. & Sotus *in 4. diſt. 12. quæſt. 1. art. 4.* quamuis ſit dubius, tandem inclinat non eſſe peccatum veniale, non poteſt tamen id negari, cum reuera aliqualis irreuerentia ſit cum peccato veniali accedere, vel illud in ipſo actu communicandi committere, vt diximus.

7. Si tamen quis habeat aliquod peccatum veniale in habitu, & tamen ſine actuali dolore illius, vel propoſito emendæ, aut non præmiſſa confeſſione accedit, vel quia oblitus fuit ipſius peccati venialis, vel quia ob humanam fragilitatem non poteſt voluntatem retrahere ab ipſo actu leui, tunc exiſtimat Soarius allegatus non peccare venialiter ſic communicando illum, qui alioqui procurat cum timore, reuerentia, & deuotione accedere. & ratio illius eſt quia tunc illa culpa venialis non eſt commiſſa in ipſo actu communicandi, & quia non eſt exigenda ab homine fragili ſumma diligentia, & perfectiſſima diſpoſitio, cum id ſit nimis rigoroſum.

8. Ex dictis colliges eum qui eſt in gratia habituali, habere diſpoſitionem ſufficientem ac neceſſariam ad accedendum ſumendumque hoc ſacramentum ſine peccato mortali, & ſine obice illius principalis effectus, qui eſt conferre augmentum gratiæ, nulla enim actualis gratia requiritur ex præcepto rigorioſo ad dignam ſuſceptionem huius ſacramenti, vt & omiſſio illius peccatum ſit mortale, vt optime notauit Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 66. ſect. 1. in fine ſectionis.*

9. Si tamen neceſſitas vrgeat, nec adſit copia confeſſarij, licitum eſt Sacerdotibus ſacrificium Miſſæ celebrare, & laicis propter vitandum ſcandalum communicare, modo contritionem habeant, & contritos ſe reputent, de qua re redibit ſermo capite ſequenti, quo facto tenetur Sacerdos, cum primum eſt ſacrificium facturus, & laicus etiam cum primum eſt iterum communicaturus, peccatum confiteri, ita docet Henriq. *libr. 8. Euchar. c. 45. n. 4.* Nauarr. *in manuali Latino cap. 2. n. 10.* & de Sacerdote docet Concilium Tridentinum *ſeß. 13. c. 7.* quatenus dicit, quod Sacerdotes vrgente neceſſitate, quando non habent copiam confeſſarij, ſacrum faciant, abſq; præuia confeſſione conſcientiæ peccati mortalis, præmiſſa tamen contritione, ita vt quamprimum poſtea data copia confeſſarij confiteantur, & quamuis nihil Concilium loquatur de laicis, tamen eadem eſt ratio. Videtur enim, ait Nauarrus, quod ſi Concilium interrogatum fuiſſet de laicis, idem de illis reſpondiſſet. Ratio eſt, quia, licet ſit præceptum diuinum de præmittenda confeſſione ante ſuſceptionem Euchariſtiæ ijs impoſitum, qui conſcientiam habent peccati mortalis, tamen præceptum diuinum, conſeruandæ propriæ famæ, & vitandi ſcandali eſt magis abſolutum, maxime quia tunc inuoluntarie omittitur, ſeu potius ſuſpenditur illa confeſſio. Illud autem *quam primum*, moraliter intelligendum eſt, hoc eſt, *cum primum iterum celebrauerit*: vnde ſi immediate poſt ſacrificium Miſſæ ſibi oblata fuerit copia confeſſarij, non tenebitur Sacerdos ſtatim confiteri, ſed cum primum ſacrificauerit. Similiter, & laicus non tenetur ſtatim confiteri, ſed cum primum eſt iterum communicaturus, etiamſi id fiat in confeſſione annuali ſequentis anni, ſi citius non communicauerit, vt docet Toletus *lib. 3. Summæ cap. 8. num. 1. fine.* & Syluest. *verbo Confeßio 1. num. 3. fine.* & Soarius *tom. 3. diſput. 66. ſect. 6.* nec obſtat quod poſſit poſtea obliuiſci alicuius peccati commiſſi, vel illius tantum quod ex iuſta cauſa non eſt confeſſus, quia obliuiſci peccati mortalis, non eſt peccatum mortale, vnde non exponit ſe peccato mortali, ſi ſtatim primam nactus occaſionem cõfeſſionis non confiteatur; nec tenetur laborare ne obliuiſcatur, alioqui teneretur deferre ſemper ſecum inſtrumenta inſcribendi, quod eſt inauditum, ſed ſufficit quod diſcuſſa conſcientia, confiteatur ea, quæ memoriæ occurrunt, vt animaduertit Syluester *allegatus*. Et ideo optime Caietan. *tom. 2. opuſc. 27. quæſtionum, quæſt. 71.* & Henriq. *allegatus* comparant præceptum pœnitentiæ cum præcepto reſtitutionis: ſicut enim præceptum diuinum, & naturale reſtitutionis includit quandam intrinſecam conditionem, & obligationem reſtituendi alienum ceſſante legitima excuſatione; ita etiam præceptum confeſſionis ceſſante cauſa excuſante, & ſcandalo includit intrinſece obligationem ſatisfaciendi Deo per confeſſionem.

Cauſa autem vrgens in Sacerdotibus eſt, ſi 10.
conſcientiam habeant peccati mortalis, & ex obligatione in die feſto Miſſam ſit parochianis dicturus, ſi opus ſit conſecrare de nouo ad deferendam Euchariſtiam infirmis, & aliæ ſimiles. In laicis eſſe poteſt multiplex, & varia, vt ſi menſæ communionis adſiſtat, & priuſquam communicet, recordatur alicuius mortalis culpæ nondum confeſſæ, non tenetur enim ſurgere, ne alijs ſcandalo, aut impedimento ſit: & ſimiles quæ alibi tractatæ ſunt, & capite ſequenti tractabuntur.

Patet autem peccatum illud quod quis com- 11.
mittit communicando in peccato mortali, eſſe graue ſacrilegium contrarium virtuti religionis, vt docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione ſexageſima ſexta, ſectione ſecunda, initio.* Hinc ſequitur primo hoc peccatum ex genere ſuo non eſſe tam graue, quam grauia ſunt illa, quæ committuntur contra virtutes Theologales, contra fidem, ſpem, & charitatem in Deum, vnde non eſt tam graue, quam odium Dei, vt hæreſis, & deſperatio, nam illę virtutes ſunt perfectiores religione, quia immediatius Deum attingunt; ergo eadem ratione vitia illis contraria erunt grauiora. Sequitur ſecundo hoc peccatum ex ſuo genere grauius eſſe, quam ea, quæ ſunt cõtraria virtutibus moralibus, religione inferioribus, nam priuat perfectiori honeſtate, & immediatius Deum attingit, vt patet. Sequitur tertio hoc peccatum in ſua ſpecie non eſſe grauiſſimũ omnium, quæ religioni opponuntur, grauius enim peccatum in virtutem religionis eſt blaſphemia, periurium, & peccatum contra Spiritum ſanctum, quia blaſphemia aufert à Deo diuinitatem, periurium veritatem, peccatum vero ſacrilegij, de quo agimus, aufert à Deo

cultum

Digitized by Google

cultum religionis, quo ſanctè, & pure debet ſuſcipi; excellentior autem res eſt diuinitas & veritas in Deo, quàm religio & cultus illius, & ideo peccata illis contraria in ſua ſpecie erunt grauiora.

12. Sed dubitabis primo, an hoc peccatum accedendi ad ſumptionem Euchariſtiæ indigne ex ſpecie ſua ſit grauius peccato homicidij, quod eſt contra iuſtitiam, aut peccato adulterij, quod eſt contra iuſtitiam & temperantiam, aut omnibus peccatis contra naturam, contrarijs virtuti temperantiæ, & caſtitati, & eadem dubitatio eſſe poteſt de cæteris peccatis oppoſitis virtutibus moralibus. Quidam enim Theologi exiſtimant grauius eſſe hoc peccatum indignæ ſumptionis, quam prædicta peccata, ita Gabriel *lection. 77. in canonem*: Petrus Soto *lection. 12. de Euchariſtia*, & Ledeſma *in 4. part. 5. quæſtione vigeſima prima, articulo quinto.* Sotus *in quarto diſtinctione duodecima, quæſtione prima, articulo quinto.* & huic ſententiæ fauent Patres, qui ita exaggerant hoc peccatum; vt illud cum peccato crucifigentium Chriſtum, & cum peccato Iudæ qui Chriſtum vendidit comparent. Chryſoſtom. *homilia 49. in Ioannem, & 61. ad populum Antiochenum*, & Remigius *Matthæi 26.* Beda *Marci 14.* Theodoretus *1. Corinth. 11.* Probant primo, quia hoc peccatum eſt peccatum ſacrilegij contra religionem commiſſum, virtus autem religionis immediatius Deum attingit, quam reliquæ virtutes morales, nam quo obiectum virtutis, ſecundum ſe eſt nobilius, eo nobilior eſt virtus, quæ circa tale verſatur obiectum: nobilius autem eſt obiectum religionis, quam obiectum temperantiæ, & iuſtitiæ, quia religio attingit Deum mediante cultu externo; temperantia vero, & iuſtitia aut proximum attingunt, aut creaturas Dei, & ſic remotiſſime attingunt Deum: quo autem obiectum virtutis de ſe eſt nobilius, eo peccatum contra talem virtutem eſt grauius; ergo grauius eſt peccatum irreligionis, & indignæ ſumptionis Euchariſtiæ, quam peccatum homicidij, adulterij, & contra naturam. Deinde, quia ſicut Iudas oſculo tradidit Chriſtum Iudæis illius inimicis, & ſicut Iudæi Chriſtum vere & realiter interfecerunt: ita peccator communicando indigne veluti quodam pacis oſculo Chriſtum tradit ſibiipſi Chriſti inimico: & ita Chriſtum, iterum quantum eſt, ex ſe interficit, & ſanguinem illius fundit in ſuum magnum detrimentum inſtar Iudæorum.

13. Contrarium tenet Durandus *in 4. diſt. 9. quæſt. 4.* & Paludanus *quæſt. 2. articul. 6.* & huic opinioni fauet vehementer Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 66. ſection. 2.* Primo, quia licet obiectum virtutis contrariæ in ſe ſit nobilius, tamen modus attingendi illud poteſt eſſe inferior, ac leuior, & in præſenti ita ſe habet. nam homicidium infert magnum detrimentum proximo, & irreparabile omnino: indigna vero ſumptio quamuis ſit Chriſto immediatius iniurioſa, re tamen ipſa nullum ei infert detrimentum; ergo licet Chriſtus abſolute ſit nobilius obiectum, quam proximus, nihilominus hæc eius iniuria poteſt ex ſpecie ſua eſſe leuius peccatum, quam homicidium. nam, practice loquendo, fere ſemper peccata homicidij de ſe ſunt grauiora cæteris peccatis, quæ committuntur contra alias virtutes morales vel propter maius nocumentum, vel propter maiorem deformitatem, & rectæ rationis euerſionem. Secundo, quia ex ratione ſacrilegij, non poteſt concludi hæc maior grauitas ſpecifica abſolute, quia ſub grauiori genere poteſt contineri ſpecies aliqua moralis leuior ſeu minus grauis, quam ſit alia contenta ſub inferiori genere, maius enim peccatum eſt peccatum contra naturam, quam furtum, licet peccatum contra naturam ſit ſub genere intemperantiæ, & furtum ſub genere iniuſtitiæ, quod grauius eſt; & ſimiliter grauius peccatum eſt furtum decem millium aureorum, quam furtum rei ſacræ decem ducatorum. & tamen furtum rei ſacræ eſt ſacrilegium; aliud autem non eſt: non ergo ex ratione ſacrilegij abſolute colligenda eſt grauitas peccati, ſed ex circumſtantijs, & ex maiori damno, quod peccatum infert. Tertio, quia exaggeratio Patrum parum conuincit; nam Patres non poſſunt loqui ſecundum æqualitatem criminis. Iudas enim & Iudæi occiderunt, & tradiderunt Chriſtum perſonaliter: qui autem Chriſtum indigne ſumunt ſacramentaliter, nullum damnum in re Chriſto inferunt, vnde analogice loquuntur Patres: illa vero proportio, & analogia non poteſt inferre æquale peccatum cum peccato Iudæorum, vel maius quam peccata ſupra numerata; quare grauitas peccati indigne ſuſcipientium in indiuiduo, deſumenda eſt ex varijs circumſtantijs, quas vir prudens conſiderabit, ob illas enim fieri poteſt, vt peccatum ſit interdum grauius, interdum leuius, quam alia peccata oppoſita perfectioribus, vel minus perfectis virtutibus, abſolute tamen, & non ſpectatis circumſtantijs peccata, quæ committuntur contra perfectiores virtutes maiora ſunt.

14. Dubitabis ſecundo, quiſnam horum grauius peccatum committat, fideliſne accedendo indigne, & cum peccato mortali ad Euchariſtiam; an infidelis paganus, vel hæreticus? Paludanus *in quarto quæſtione ſecunda.* & Carthuſianus, quos refert Soarius *tomo tertio in tertiam, part. quæſtione ſexageſima ſexta, ſectione ſecunda, fine §. ſecunda dubitatio*: cenſent grauius peccare fidelem, quam infideles, quia licet infideles abſolute ſint indigniores ratione ſtatus, non tamen actu indignius accedunt, quia fidelis indigne accedendo operatur actu contra dignitatem & veritatem ſacramenti ſibi cognitam: infidelis vero operatur etiam contra illam, ſed ſibi non cognitam. Sed verior eſt ſententia D. Thomæ *tertia part, quæſtione octuageſima, articulo quinto.* & Soarij citati affirmantium grauius peccare infideles, quam fideles, quia infideles peccant contra ipſum ſacramentum, quod negant, & in quod non credunt, & contra vſum illius; fideles vero ſolum peccant contra vſum ipſius ſacramenti, ſeu contra modum ſuſcipiendi illud indigne; deinde quia ſtatus infidelis ſimpliciter eſt peior, & indignior: quamuis autem infidelis ex aliqua ignorantia excuſari poſſit, id quidem eſt per accidens, & interdum poteſt contingere, vt hæc ignorantia non detur, vt ſi ſit hæreticus circa alia myſteria fidei, non circa hoc. Hæc tamen dicta ſunt moraliter, conſiderando ipſos ſtatus in ſuo genere, nam in indiuiduo, tam graues circumſtantiæ occurrere poterunt in peccato hominis fidelis, vt ſimpliciter indignior ſit iudicandus, quamuis hæreticus & infidelis, vt diximus numero præcedenti.

15. Animaduertendum vero eſt, ſanctos Patres,

quando pœnitentiam requirunt, ad communionem Euchariſtiæ, intelligendos eſſe de pœnitentia ſacramentali propria Chriſtianorum, vt Eccleſiæ conſuetudo declarauit, nam in confeſſione ſacramẽtali optime homo ſeipſum probat, ſuamque conſcientiam diſcutit, & expendit. & de hac probatione locutus fuit D. Paulus 1. *Corinth.* 11. cum dixit, *Probet autem ſeipſum homo*, & quod de hac pœnitentia intelligendi ſint Patres, docet Concilium Tridentinum, *ſeſſ.13. cap.7.* & Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 66. ſectione tertia, fine.* & vſus & conſuetudo Eccleſiæ ita declarat, vt dixi.

CAPVT IX.

In quibus caſibus liceat Euchariſtiam accipere cum conſcientia peccati mortalis ſine confeſſione, præhabita contritione.

SVMMARIVM.

Quæ conditiones requirantur vt contritus poſſit quis communicare cum conſcientia peccati mortalis. num.1.

An Sacerdos hauſto veneno poſſit cum conſcientia peccati mortalis contritus celebrare, vt ſe communicet. numero 2.

Et an non ieiunus. ibid.

An liceat parocho non ieiuno celebrare, vt ſuos parochianos communicet in articulo mortis conſtitutos. nu 3.

An ad communicandum proximum in articulo mortis liceat cuilibet Sacerdoti contrito celebrare in mortali, deficiente copia confeſſarij. num.4.

Quid ſi ſit dies feſtus, & parochus ſit in peccato, & non habeat copiam confeſſarij. num.5.

Quid ſi non ſit parochus, & ſit Sacerdos qui teneatur in die feſto Miſſam audire, vel dicere. ibid.

Proponitur & ſoluitur obiectio eorum, qui dicunt eſſe nonnullos caſus in quibus datur optio pœnitenti ad celebrandum, vel non celebrandum, in peccato, contritus tamen. num.6.

An facilius ſit concedenda licentia Sacerdotibus ad celebrandum in peccato cum contritione deficiente copia confeſſarij quam laicis ad communicandum. num.7.

Quid ſi Sacerdos ſit pauper, & viuat ex Miſſa, & non habeat copiam confeſſarij. num.8.

Quid ſi parochus debeat celebrare pro defuncto præſenti. ibid. verſ. ſecundo.

Quid ſi Sacerdos ex obligatione capellaniæ teneatur Miſſam dicere. ibid. verſ. tertio.

Quid ſi ſequatur ſcandalum, vel nota ſi Sacerdos non celebret, & deſit copia confeſſarij. num.9.

Quid ſi Sacerdos incepta Miſſa recordetur ſe eſſe in mortali, vel non ieiunum, vel excommunicatum. num. 10. & 11. & 12.

Quid ſi alij teneantur in die feſto ex precepto Miſſam audire, & Sacerdos non parochus ſit in peccati mortalis conſcientia, & non habeat copiam confeſſarij. numero 13.

Quid ſi laicus iam menſæ communionis communicaturus aſſiſtens recordetur ibi alicuius peccati mortalis non confeſſi. num.14.

An vrgente precepto communionis Paſchæ, & deficiente copia confeſſarij poſſit laicus iam confeſſus, memor alicuius peccati mortalis contritus communicare. n.15.

An in prædicta circumſtantia liceat laico communicare non ieiunus. num.16.

An religioſus poſſit contritus communicare, negante ſuperiore licentiam vt abſoluatur, pio ac docto confeſſario illam petenti, niſi ſe manifeſtet. num.17.

Et quis ſit confeſſor pius ac doctus. ibid.

An illum poſſit tunc ipſe confeſſarius abſoluere petita & non conceſſa. ibid.

Maius dubium eſt, an quando quis præſentem habet confeſſarium, alium tamen exſpectat, cui deuotius poſſit confiteri, poſſit communicare contritus cum propoſito confitendi peccata illi, quem de propinquo exſpectat. num.18.

An abſente proprio parocho, poſſit quis habens priuilegium ad eligendum confeſſarium, communicare contritus, differendo confeſſionem, vt confiteatur parocho. n.19.

Quid dicendum ſit quando pœnitens timet Sacerdotem præſentem, reuelaturum ſigillum ſuæ confeſſionis, & non ſit alius Sacerdos præſens, & vrget præceptum communicandi, aut ſequatur nota ſi non communicet. num.20.

Quid ſi vnum tantum peccatum mortale habet, quod timet reuelandum fore. num.21.

Quid ſi plura habet, & vnum tantum timet reuelandum. ibid.

Quid ſi quis habet peccatum reſeruatum, & non poteſt ſuperiorem adire, aut ſuperior negat licentiam, & ſequatur nota, & vrgeat præceptum, vel conſuetudo communicandi. num.22.

Quid quando ſuperior præſens non vult licentiam committere pro confeſſario. num.23.

Quod ſpatium requiratur vt ſuperior ſit abſens. num.24.

IN quæſtione præſenti duo ſunt certa: primum eſt, licitum eſſe interdum ei qui mortale peccatum habet, accipere Euchariſtiam ſine confeſſione; præhabita tamen cõtritione, in hoc enim puncto conueniunt omnes Theologi, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ.13.cap.7.* ibi: *neceſſitate vrgente, modo deſit copia confeſſoris.* & ratio à priori eſt, quia præceptum diuinum de præmittenda confeſſione, declaratum à D.Paulo 1. Corinth.11. *Probet autem ſeipſum homo*; eſt præceptum affirmatiuum, & poſitiuum: præcepta autem diuina poſitiua, & affirmatiua obligãt ſemper, non tamen, pro ſemper, & in omni occaſione. Vnde cũ non obligent pro ſemper, tales poſſunt occurrere circumſtantiæ, vt illis occurrentibus non obligent. Secundum certum eſt, duas requiri circunſtantias & cõditiones, vt liceat cum conſcientia peccati mortalis communicare, abſq; confeſſione, præmiſſa contritione. Prima eſt *neceſſitas vrgens*, ſecunda *defectus copiæ confeſſarij*; quamobrem omnis impotentia confitendi, & omnis excuſatio ab impletione diuini præcepti præmittendi confeſſionem, ijs impoſiti, qui conſcientiam habent peccati mortalis, ad has duas cauſas reuocanda eſt, ſeu potius ad has duas conditiones, vtraque enim conditio copulatiue ſumpta requirit Concilium *citatum*, & Doctores paſſim. Cano *relectione de pœnitentia p.5.* Henriq. *lib. 8. de Euchar. c.46. n.6. ad marginem litera* X. Soar. *tom. 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 4. initio.* Sotus, Ledeſma, Paludanus, Tabiena, & alij quos citat Henriquez ibi. Explicandũ nobis ergo erit, quæ ſit neceſſitas vrgens & quando aliquis dicendus ſit carere copia confeſſarij, vt ſciamus quando liceat; aut non liceat accedere ad communionem, ſine confeſſione, & quando etiam liceat Sacerdotibus celebrare ſacrifi-

ſacrificium Miſſæ cum conſcientia peccati mortalis abſque prædicta confeſſione, præmiſſa contritione. Et in primis ponemus caſus in quibus licitum ſit Sacerdotibus celebrare; poſtea ponemus etiam caſus in quibus licitum ſit laicis communicare, vt ex his exemplis, & caſibus vtriuſque claſſis, cæteri deducantur.

2. In primis ſi Sacerdos hauſto veneno deficiente copia confeſſarij ſentiat paulatim vires ſibi deficere, & mortem appropinquare, poterit quidem huiuſmodi Sacerdos cum conſcientia peccati mortalis præmiſſa contritione, Miſſam celebrare, abſque confeſſione, vt ſeipſum communicare poſſit, in eo mortis periculo, imo nec ſolum ieiunus, ſed etiam poſt cibum, & non ieiunus in eo caſu, vt ſeipſum communicet, celebrare poteſt, ita expreſſe docet Henriquez *libro* 8. *Euchariſt. cap.* 46. *numero* 1. & ratio eſt, quia tunc communicat per modum viatici, quo caſu permittitur communio non ieiunis, & quia tunc non datur copia confeſſarij, & aliunde vrget præceptum diuinum communicandi in articulo, & periculo mortis, atque adeo concurrunt prædictæ duæ circumſtantiæ requiſitæ, vrgens neceſſitas, & defectus copiæ confeſſarij.

3. Nunquam tamen licet Sacerdoti non ieiuno celebrare, vt ſuos parochianos communicet, etiam in articulo mortis, ſi deſint particulæ in ſacrario, vt docent communiter Doctores, D. Thomas 3. *part. quæſt.* 80. *art.* 8. *& quæſt.* 83. *art.* 6. *ad* 4. Nauar. *in manuali Latino. cap.* 21. *num.* 53. Sylu. *verbo Euchariſtia* 3. §. 6. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. *artic.* 8. *col. penultima.* Victoria *in Summa.* §. 82. vnde qui celebrat non ieiunus, poteſt priuari officio, & beneficio, iuxta Cardinalem in cap. *nihil.* 7. *quæſt.* 1. *& in cap. ex parte, de celebrat. Miſſarum,* & poteſt excommunicari, vt docet Bernard. Dias *in ſua practica criminali, per cap. nihil, citatum, cap.* 29. & Boërius *deciſione* 4. & ratio diuerſitatis eſt, quia aliud eſt dare viaticum, & ſumere viaticum in articulo mortis; aliud celebrare ſeu conſecrare, vt ipſum viaticum in eo articulo ægrotis detur. illud permittunt iura non ieiunis, hoc autem non permittunt, tantum enim infirmo non ieiuno in eo mortis articulo concedunt iura communicare, vt ſæpe diximus, & ſic diuerſa eſt ratio.

4. Deinde ſi neceſſitas proximi in articulo mortis vrgeat, ita vt neceſſarium ſit ſacrum facere, & hoſtiam conſecrare ad illum communicandum, & non detur copia cōfeſſarij, recte poterit Sacerdos habens cōſcientiam peccati mortalis, habita contritione, celebrare, quia illa neceſſitas proximi in eo caſu, vt propria reputanda eſt, iuxta illud, *Diliges proximum tuum ſicut teipſum,* id eſt, non tantum, quantum, ſed in eodem ordine ad ſalutem; modo tamen ſit ieiunus. & ratio eſt, quia iam tunc dantur prædictæ duæ conditiones requiſitæ ad celebrandum, & communicandum abſque confeſſione, nempe neceſſitas vrgens, & defectus copiæ confeſſarij; & parum refert, quod illa neceſſitas non ſit propria, ſed proximi, cum pro propria habenda ſit. ita docet Soarius *dicto tomo* 3. *diſp.* 67. *in* 3. *part. ſect.* 4.

5. Tertio, ſi parochus vrgeatur neceſſitate celebrandi in die feſto, vt ſubditi Miſſam audiant, & non habeat copiam confeſſarij, ſimiliter id poterit efficere. ita Henriq. *lib.* 8. *Euchariſtia cap.* 46. *num.* 8. Soarius *citatus.* § *vltima ratio.* Tabiena *verbo Communio* §. 30. Roſella *verbo Euchar.* §. 26. quia copia confeſſarij deeſt, & iam vrget neceſſitas præcepti obligans ad audiendum ſacrum. Idem dicendum eſt quando vrget neceſſitas communicandi ſubditos morbo periclitantes, vel occaſio recipiendi iubilæum, vt ait idem Henriq. habent enim Chriſtiani, eo quod Chriſtiani ſint, ius exigendi paſtum ſpiritualem à paſtoribus ſuis, & parochis. Pariter alij etiam Sacerdotes non parochi deficiente copia confeſſarij celebrare poterunt contriti dum iter faciūt, propter Miſſam præcepti, quam tenentur audire, vel dicere; quod intelligendum eſt, modo deficiat Miſſa, quā poſſint audire. ita Henriquez *allegatus,* Syluest. *verbo Euchariſt.* 2. §. 7. & Adrianus *in* 4. *diſt.* 9. *quæſt.* 4. *concl.* 10. & dicit probabilem Soarius §. *maior difficultas.* Et hanc opinionem tenet etiam expreſſe Toletus *libr.* 2. *Summæ cap.* 25. §. *quarta debet.* quamuis Soarius contrarium ſequatur, aſſerit enim neceſſitatem implendi præceptum Eccleſiaſticum non eſſe ſufficientem, & hanc partem ſine dubio eſſe conſulendam, & cum Soario idem tenet Corduba *in Summa Hiſpanica quæſt.* 142. & D. Antonin. 3. *part. tit.* 13. *cap.* 6. §. 7. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *artic.* 6. & vtraque ſententia eſt probabilis. Ex quibus caſibus facile poteſt intelligi diuinum præceptum de præmittenda confeſſione ante communionem, non tam ſtricte obligare: obligat enim ſemper, non tamen pro ſemper, & in omni caſu occurrenti, vt diximus *num.* 1.

Dices, præceptum, de præmittenda confeſſione ante communionem quando quis eſt conſcius peccati mortalis eſt præceptum diuinum, vt diximus *cap. præcedenti num.* 2. *&* 3. præceptum autem audiendi Miſſam in die feſto eſt Eccleſiaſticum, fortius autem debet eſſe præceptum diuinum, quam humanum; ergo neceſſitas implendi præceptum Miſſæ, non debet excuſare ab obligatione præcepti diuini. Ad hoc facile reſpondet Henriquez *libr.* 8. *de Euchariſt. cap.* 46. *num.* 5. *ad finem,* & D. Thom. quem citat *in* 4. *diſtinct. quæſt.* 6. *artic.* 5. & Caſtro *libro* 2. *de lege pœnali. cap. vltimo,* & Sotus *allegatus,* & Penha, omnes allegati ab ipſo Henrico, eſſe nonnullos caſus, in quibus, propter probabiles rationes vtrimq; occurrentes, datur optio Sacerdoti ad eligendam, quam partem maluerit, & hunc eſſe ex illorum numero, quia Concilium Tridentinum *dicta ſeſſion.* 13. *capit.* 7. & Doctores paſſim dicunt, ſi vrgeat neceſſitas: & copia confeſſarij deſit, id eſſe licitum, vnde recte quiſquam, & prudentialiter poteſt exiſtimare, neceſſitatem implendi præcepti Eccleſiaſtici audiendæ Miſſæ in die feſto eſſe ſufficiētem, ad excuſandum à præcepto diuino prēmittendi confeſſionē, ante communionem, aut celebrationem; ſi altera conditio neceſſario requiſita accedat, defectus ſcilicet copiæ confeſſarij; & recte etiā poteſt exiſtimare eam neceſſitatem non eſſe ſufficientem, & ſic eligere quam partem ipſe maluerit. Verùm quamuis hæc reſponſio ſit ſatis ſufficiens, & propter tam graues Doctores ſuſtineri poſſit, tamen dicendum eſt, ex interpretatione Eccleſiæ, & Doctorum, illud præceptum diuinum, præmittendæ confeſſionis, non tam ſtricte obligare, concurrentibus illis duabus circumſtantijs, neceſſitatis, & inopiæ confeſſarij, & ita decebat huiuſmodi præceptum non tam ſtricte obligare, cum ſemper communicans maneat adſtrictus, & obligatus ad confitendum poſtea data copia confeſſarij; quare ſufficit neceſſitas præcepti Eccleſiæ vrgentis, vt non obliget. 6.

7. Illud autem animaduertẽdum eſt, facilius concedendam eſſe licentiam Sacerdotibus, celebrandi in neceſſitate abſque confeſſione, deficiente copia confeſſarij, præmiſſa contritione, quam laicis communicandi, quia Miſſæ ſacrificium prodeſt pro defunctis ex opere operato, eſtque ſacrificium commune, & valde vtile. Vnde neceſſitas ex parte Sacerdotis non tam rigoroſe accipienda eſt quoad celebrationem, quam ex parte laici, quoad communionem; & ideo ſub nomine neceſſitatis, hic, ex parte Sacerdotis intelligitur, iuxta Syluestrum *verbo Euchariſtia. 2. num. 9. ad finem.* omnis cauſa excuſans ab irreuerentia ſacramenti Euchariſtiæ; vt ſi eſt obligatus ad celebrandum, vel, ſi non ſacrificando adſciſceret ſibi infamiam, vel ſi nuper deceſſit aliquis, cuius anima valde indigeret ſacrificio probabiliter, aut ſi tantus ſit feruor in eo Sacerdote, qui peccauit, vt ex ſacrificio ſperet ſibi magnum iuuamen contra ipſum peccatum, & aliæ huiuſmod., in his enim caſibus, deficiente copia confeſſarij, datur neceſſitas ſufficiens, vt contritus Sacerdos poſſit licite abſque confeſſione celebrare. & ratio euidens eſt, quia tota ratio & fundamentum obligationis præcepti diuini, præmittendæ confeſſionis ante communionem, quãdo conſcientia peccati mortalis grauat, ea eſt, vt reuerentia habeatur erga tantum ſacramentum, quæ naturali lumine illi debetur: concurrentibus autem his caſibus, & circunſtantijs, poteſt maior reuerentia in aliquo Sacerdote non confeſſo dari, quam alias plerumque in multis confeſſis, hæc Syluest. ibi.

8. Et ideo quidam extẽdunt licentiam celebrandi abſque confeſſione, etiam ad hos tres caſus neceſſitatis. Primo, quando pauper Sacerdos habet ius præter finem boni communis ſacrificij, vt accepiat pe ſuſtentetur ex Miſſa: ita ex aliorum opinione docet Henriq. *lib. 8. Euchar. cap 46. num. 6.* & citat *ad marginem littera T.* Tabienam *verbo Miſſa.* §. 31. & dicit ibi, ita expreſſe tenere Syluestrum *verbo Euchariſtia. 2.* §. 7. Sed ego perattentè legi Syluestrum, & expreſſe non reperi, nec talem neceſſitatem probo, quia ius ſtipis ad ſuſtẽtationem præciſe ſumptum, non eſt cauſa ſufficiens excuſans, & alioqui nimia licentia daretur Sacerdotibus ad celebrandum ſine confeſſione, & ideo, meo iudicio, cenſeo in eo caſu nunquam eſſe excuſandum Sacerdotem à graui irreuerentia, & ſacrilegij peccato. Secundo dum parochus celebrat pro defuncto præſenti, in locis vbi præſentibus illis, celebrari ſolet; ita docet etiam Henriquez *libr. 8. Euchariſt. cap. 46. num. 6.* & Syluester *verbo Euchariſtia 2.* §. 7. *num. 9.* & hunc caſum probo, ob rationes factas numero præcedenti, maxime, quia inde ſibi generare poterit infamiam Sacerdos ſi non celebret. Tertio, ſi Sacerdos ex obligatione capellaniæ, aut ex ea obligatione, quam quidam Sacerdotes habent dicendi triginta Miſſas continuas; ita docent Syluester & Henriquez *citati.* Verum ex præciſa hac obligatione, niſi aliæ circunſtantiæ excuſantes occurrant, hunc Sacerdotem non excuſabo à graui peccato ſacrilegij, quia, vt modo dixi, ius ſtipis ad ſuſtentationem Sacerdotis non cenſeri debet neceſſitas ſufficienter excuſans, alioqui daretur magna licentia Sacerdotibus ſacrum hoc myſterium non contemnendi, & minus reuerenter tractandi: tunc autem illum excuſabo, quando etiam incideret in occaſionem generandæ aſciſcendæque ſibi infamiæ, ſi non celebrauerit. Addunt aliqui etiam pro benedictione nuptiali danda ſponſis, poſſe quoque Sacerdotem, ſi deſit copia confeſſoris, contritum Miſſam celebrare, quia obligatio accipiendæ benedictionis, & dandæ, dum petitur, videtur cauſa ſatis vrgens, ad excuſandam obligationem præcepti diuini, præmittendi cõfeſſionem, ante communionem: ita Henriq. *allegatus.* nam quamuis ille id referat ex aliorum opinione, tamen id non improbat, neque in textu, neque ad marginem; quare videtur hanc neceſſitatẽ approbare, quia illius mos eſt, ſtatim vel in textu, vel in margine improbare, quæ non approbat. & ſic conſequenter dicendum eſt, illum omnes prænumeratos caſus approbare, cum ſimiliter eos non improbet. Verum ego etiam hanc neceſſitatem non probo, quia obligatio ſuſcipiendi benedictionem nuptialem, iuxta meliorem opinionem, non obligat niſi ſub veniali tantum; niſi forte in eo caſu conſciſceret ſibi infamiam non celebrando, maxime præſentibus multis; qui ipſos ſponſos ſociarent.

Communis itaque cauſa ſeu neceſſitas excuſans ab omnibus Doctoribus ſine controuerſia recepta eſt, ſi ſequatur ſcandalum, Miſſam, vel communionem omittendo, aut grauis infamia, quæ moraliter vitari non poſſit, ita Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 67. ſect. 4.* §. *tertio.* & §. 4. Syluest. *verbo Euchariſt. 2.* §. 7. *num. 9.* Henriq. *lib. 8. Euchariſt. cap. 49. num. 4.* & nos iam ſatis id probauimus *cap. præcedenti num. 9.* Notat autem ibi Soarius §. 4. aliud eſſe ſcandalum, aliud quandam populi admirationem: hanc autem admirationem aſſerit non eſſe ſufficientem cauſam ad communicandum vel celebrandum ſine confeſſione, etiam contritum, deficiente copia confeſſarij, quia ſæpiſſime vulgus ob leues cauſas admiratur. Verum in hac vna re non placet Soarij opinio: quia licet vulgus ſæpe ob leues cauſas admiretur; tamen hic & nunc cauſa huius admirationis non eſt leuis, moraliter loquendo; & moraliter etiam loquendo ſimul cum hac admiratione vel ſcandalum, vel infamia coniuncta eſt, ex hac enim admiratione ſolet vulgus, & leues homines occaſionem facile ſumere temere iudicandi, loquendi, & infamandi alios, & ideo ea ſola admiratio cum hoc periculo, quod ſemper datur, eſt cauſa ſufficiens, & iuſta, vt optime docet Corduba *in Summa Hiſpanica. quæſt. 142.* qui alios refert, & Syluester *modo allegatus* abſolute ait hanc admirationem ſufficere propter hoc periculum, & tandem idem ſequitur ipſe Soarius allegatus. 9.

Sed quid ſi ipſe Sacerdos incepta iam Miſſa recordetur ſe commiſiſſe peccatum mortale, & non eſſe confeſſum, vel etiam, ſi in ipſomet actu ſacrificij, quod frequenter accidere poteſt, mortaliter peccet, vel odio, vel conſenſu in prauo actu, vel dubitatione in fide? Et re vera ſi iam fuerit peracta conſecratio, ſine limitatione, & controuerſia fatentur omnes Doctores procedendum eſſe ad communionem, & finem ſacrificij abſque confeſſione, cum ſola interiori pœnitentia & contritione, propter diuinum præceptum integrandi ſacrificium, quæ neceſſitas grauiſſima eſt, & res maxime neceſſaria, quin imo licet facile, & ſine vllo ſcandalo poſſit Sacerdotem ad altare tunc vocare & confiteri nec tenetur, nec debet id facere, quia non debet ſacrificium iam ſubſtantialiter inchoatum modo aliquo interrumpere. ita Soarius *to. 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 4.* §. *quinta & grauis.* Henriq. *lib. 8.* 10.

Eucha-

Euchariſt. cap. 46. num. 3. Syluest. *verbo Euchariſt. 2.* §. 7. D. Thom. 3. *part. quæſt. 83. artic. 6. ad 2.* Sotus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. art. 6. ad 2. & diſtinct. 12. quæſt. 1. artic.* 8. Victoria *in Summa* §. 83. Nauar. *cap. 25. numer. 75. & 86.* Ploueus *de ſacramentis, titulo de Euchariſt. cap. de cautelis.* §. 3. Maiolus *de irregular. libro 3. cap. 19. numer. 17. & cap. 21. num. 16.* Tabiena *verbo Communicare.* §. 30. Roſella *verbo Euchariſt. cap. 26.* Si vero conſecratio non fuerit peracta, neque incepta (tantundem enim eſt eſſe peractam atque inceptam) variant authores. Et in primis, ſi Sacerdos recordetur in altari antequam Miſſam inchoet, debere Sacerdotem & teneri confeſſionem præmittere, etiamſi oporteat ad id exui veſtibus ſacris, vt confeſſionem adeat, tenet Scotus *in 4. diſtinct. 9. quæſt. 1.* & alij quos refert, tenet etiam Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 67. ſect. 4. §. difficultas vero.* Fundamentum illorum eſt, quia cum ſacra actio non ſit inchoata, non eſt rationabilis cauſa communicandi, & celebrandi abſque confeſſione, ex vi præciſe huius capitis, nam ſi aliunde futurum ſit ſcandalum, vel ſequatur infamia, iam dabitur ſat s vrgens cauſa legitimæ excuſationis, vt docent prædicti authores: raro autem ſcandalum vel infamia non ſequetur, vt diximus *num. præcedenti. verſ. verum in hac vna.* ac proinde fere ſemper excuſabitur, quia moraliter loquendo, ſemper infamia, vel ſcandalum, vel admiratio ſequetur, ex qua reſultet infamia.

11. Si recordetur peccati mortalis poſt cœptam, & inchoatam Miſſam, ante inceptam conſecrationem, diuiduntur authores: quidam dicunt, non teneri illum vocare confeſſarium, vt confiteatur, quamuis commode, & ſine ſcandalo poſſit, ita Henriquez *libro* 8. *Euchariſtiæ. cap. 46 num.* 3. quia iam actio ſacra cœpta eſt, quam non decet interrumpere. cum Henrico conſentire videntur omnes allegati *num. 12. poſt verſum. alij*, & D. Thomas etiam ibi allegatus. Alij dicunt ſi ſine incommodo, & ſcandalo poteſt vocari confeſſor ad altare, teneri Sacerdotem præmittere confeſſionem. ita D. Bonauent. *in 4. diſtinction. 13. & in expoſitione litteræ circa principium*, & Syluester *verbo Euchariſt. 2. quæſtion.* 7. fundamentum illorum eſt, quia illa pars Miſſæ eſt intrinſeca ſacrificio, & ideo interrumpi poteſt ſine indecentia ob cauſam rationabilem, ſicut interrumpitur ob concionem. Si autem non poteſt Sacerdos ad altare vocari, non teneri Sacerdotem ſacrificantem inde diſcedere, & Miſſam interrumpere, ita B. Bonauent. *citatus*, & Sotus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 2. artic.* 6. Victoria *in Summa. num.* 79. Nauar. *cap 25. num. 76.* & expreſſe etiam D. Thom. 3. *part. quæſt. 83. art. 6. ad 2.* & Soar. *tomo 3. in 3. part. diſputat. 67. ſect. 4. § difficultas.* Dicendum tamẽ eſt opinionem Henrici eſſe veram, non præciſe ob illius fundamentum, quia iam actio ſacra cœpta eſt, quam non decet interrumpere. nam ob aliam cauſam rationabilem interrumpi poteſt. & hæc ſatis rationabilis eſt, ſed ad vitandum ſcãdalum, aut infamiam, quam inde ſibi ipſe Sacerdos generare poteſt; quamuis enim hic non ſequatur niſi quædam admiratio circumſtantium, tamen ex ea admiratione ſumitur occaſio ſiniſtre loquendi, ſuſpicandi, & infamandi ipſum Sacerdotem, quod periculum moraliter ſemper datur, & eſt cauſa ſufficiens, & iuſta excuſationis, vt diximus *num.* 9. quæ doctrina hic accomodari poteſt. Solum tamen verum haberi poterit doctrina Nauarri, Soti, D. Thomæ & Soarij, quando nulli ſint præſentes, aut pauciſſimi, & qui non aduertant, nec ſiniſtre ſuſpicentur, vt, v. c. ſi duo Sacerdotes eſſent in Eccleſia, & vnus miniſter; & Sacerdos ſacrificans recordetur in altari alicuius culpæ mortalis, tunc enim, cum fere nemo præſens ſit, poterit vocare ad altare alterum Sacerdotem confeſſarium, vt breuiter confiteatur, & velut ſimulanter, ne etiam miniſter aliquid, ſi fas eſt, ſuſpicionis habere poſſit, aliter vero ſi alij ſint præſentes, contritionem habeat, & ſacrificium abſoluat, ne in ſiniſtram ſuſpicionem veniat.

Quid autem ſi Sacerdos ſacrificans in altari ipſo, Miſſa inchoata, ante conſecrationem meminit, ſe eſſe excommunicatum, aut non ieiunum (de hoc iam alibi diximus in Miſſæ ſacrificio) breuiter tamen dico, exiſtimare nonnullos in his caſibus teneri (niſi ſequatur ſcandalum) ipſum Sacerdotem Miſſam interrumpere, vt confiteatur, aut iam cœptam dimittere ſi confiteri non poſſit ob defectum confeſſarij: ita videtur docere Henriquez *lib. 8. Euchariſtiæ cap. 46. num.* 3. ibi: *At ſi ſe excommunicatum meminit ante conſecrationem, aut non ieiunum, dimittat cœptam Miſſam, niſi ſequatur ſcandalum: poſt conſecrationem tamen perficiat contritus propter integritatem ſacrificij.* Hæc ille. & citat pro hac opinione Sotum, Victoriam, & D. Thomam ſupra allegatos. Alij dicunt cœptam Miſſam cum interiori pœnitentia eſſe proſequendam, quia alias communiter ſequitur ſcandalum, infamia Sacerdotis ſacrificantis, & admiratio populi. ita D. Bonauentura *citatus*, Angelus *verbo Miſſa* 1. §. 42. & §. 27. & dicit probabile Sotus *allegatus.* quos omnes citat Henriq. *modo allegatus ad marginem littera H.* & iſta opinio mihi videtur probabilior, nec ab ea diſſentit D. Thom. 3. *part. quæſt. 83. art. 6. ad 2.* vbi ponit hos tres caſus quando Sacerdos ante conſecrationem meminit, ſe eſſe excommunicatum, vel non ieiunum, vel non confeſſum, & dicit tutius eſſe Miſſam relinquere ſi ſine ſcandalo poteſt fieri, maxime in caſu mãducationis, & excommunicationis, vbi cum dicit *tutius*, aperte ſentit, hoc non eſſe præceptum, ſed conſilium, etiam cum ſecluſo ſcandalo poteſt fieri, vt optime notauit Soarius *tom. 3. in 3. part. diſp. 67. ſect. 4. §. difficultas*, & recte penſatis omnibus hęc opinio Soarij & D. Thomæ ſequenda eſt, & concordat cum opinione Henrici *num. 11. allegati initio*, & ſic abſque timore irregularitatis poterit excommunicatus Miſſam perficere. raro autem non ſequetur etiam ſcandalum, quamobrem, nunquam eſt conſulendum vt Miſſa relinquatur omnino; & quamuis Henriquez initio huius numeri duodecimi allegatus videatur facere diſtinctionem inter caſum excommunicationis, & manducationis, & inter caſum recordationis alicuius peccati non confeſſi, & de hoc vltimo dici, poſſe tuta conſcientia Sacerdotem cœptam Miſſam perficere cum interiori pœnitentia, etiamſi non conſecrauerit: de alijs vero duobus videtur id negare, tamen reuera non negat, neque obligat ſub mortali ad dimittendam Miſſam, aut vocandum cõfeſſarium ad altare, ſed tantum dicit: *At ſi ſe excommunicatum meminit, aut non ieiunum, dimittat Miſſam, niſi ſequatur ſcandalum, poſt conſecrationem tamen perficiat propter integritatem ſacrificij.* quibus verbis conſilium continetur non præceptum, perinde enim eſt, ac dicere, tutius eſt Miſſam dimittere, niſi ſequatur ſcandalum: & ſic non differt, meo iudicio, ab opinione D. Thomæ & Soarij, ſed concordat, ac conſentit. 12.

13. Sed dubitabit aliquis, quando Sacerdos non tenetur ex officio parochi ſacrum facere, vt alij Miſſam audiant ex præcepto, & tamen non eſt alius à quo illam audire poſſint, an ſit hæc cauſa ſufficiens ad celebrandum ſine confeſſione: præmiſſa tamen contritione, vt alij impleant præceptum in die feſto? Negat Soarius expreſſè *tom.3. in 3.part.diſp.67.ſect. 4.alias 5. § ſed quæres.* fundamentum illius eſt, quia quantum ex vi huius cauſæ ea ſola non ſufficit, ſecluſo ſcandalo, aut infamia in Sacerdotem reſultante; re enim vera id non eſt neceſſarium ad vitandum peccatum proximi, quia alij non peccabūt ſi eo non ſacrificante Miſſam non audiant. Mihi tamen dicendum videtur, eam cauſam eſſe ſufficientem: primo, quia vrget præceptum, & neceſſitas proximi reputanda eſt pro propria, quando ea neceſſitas eſt in ordine ad ſalutem: nec refert quia alij non peccabunt, ſi in ea circumſtantia Sacerdos non ſacrificet, quia etiam quando proximus eſt in articulo mortis, & vrget præceptum diuinum communicandi, ſi Sacerdos tunc habens peccatum mortale non ſacrificet ad eum communicandum, ægrotus quidem non peccabit, & tamen tunc diximus poſſe prædictum Sacerdotem in eo caſu contritum Miſſam celebrare, vt diximus *numer.* 4. non ergo ratio neceſſitatis ſumenda eſt ex peccato, vel non peccato proximi præciſè. Deinde quia ipſe Sacerdos dum iter facit, poteſt contritus celebrare, ſi deſit copia confeſſarij, qui illum confiteri poſſit, cum obligat præceptum Eccleſiaſticum dicendi vel audiendi Miſſam in die feſto, vt diximus *numer.* 5. & probauimus ſatis ex Henriquez *lib. 8. de Euchar. cap.46. num.* 5. & ex Syluestro *verbo Euchar.* 2. §. 7. & ex Adriano *in 4. diſtinct 9. quæſt.4 concl.*10. Tertio, quia ſi eſſet parochus, poſſit id licite efficere, vt docet Soarius *citatus. §. vltima cauſa, ſeu ratio*; ergo & non parochus. nam ſi parochiani habent ius ad petendum paſtum ſpiritualem à ſuo parocho, etiam Chriſtiani habent ius illum petendi à quocunque Sacerdote, quando libere illum dare poteſt; & denique quia ſi Sacerdos in die feſto vrgente præcepto audiendi vel dicendi ſacrum, deficiente copia confeſſarij id poteſt efficere, id etiam poterit licite efficere, quando eadem neceſſitas vrget proximum, cū neceſſitas proximi pro neceſſitate propria reputanda ſit, vt ſæpe diximus.

14. Hæ ſunt difficultates, & caſus, qui circa Sacerdotem occurrere poſſunt, & ſi qui fuerint alij, ex horum reſolutione, illorum pendebit reſolutio. Reſtat videamus qui caſus poſſint occurrere circa laicos. Primus ergo caſus eſt quid dicendum ſit, quando aliquis laicus iam ad linteum menſæ diuinæ communicaturus aſſiſtit, & ibi recordatur alicuius peccati mortalis non confeſſi, an teneatur ſurgere è menſa, vt confeſſarium adeat; an vero poſſit tuta conſcientia habita interiori contritione communicare? Henriquez *libro 8. de Euchariſtia capit. 46. numero* 3. affirmant hanc ſolam cauſam eſſe ſufficientē, vt huiuſmodi homo communicare poſſit, abſque obligatione ſurgendi è menſa, & quærendi confeſſarij, propter reuerentiam ſacramenti, videtur enim aliqua indecentia ipſius ſacramenti, ſi teneatur tunc ſurgere, & quærere confeſſarium, vt eam directè abſoluat à peccato oblito, cum de omnibus ſit abſolutus, directe quidem ab illis quorum meminit in confeſſione, indirecte vero ab omnibus etiam oblitis. quare etiam ſecluſa nota infamiæ, vel ſcandalo, illum excuſat Henriquez *citatus*, & Victoria *in Summa num.*79. propter ſolam indecentiam, quia iam quodammodo eſt inchoata actio ſacra communicandi, & ideo non decet recedere à menſa donec perficiatur, ſicut non eſſet decens recedere à menſa Principis ante conuiuium peractum. poſtquam aliquis ad illam ſedet, maxime cum iam accedat iuſtus, & probatus per confeſſionem, & expediat communiter, ne Sacerdos ad altare audiat reconciliationes volentium communicare. Alij vero illum excuſant, ſed non ſimpliciter ob indecentiam, ſed quia communiter ſequitur nota aut ſcandalum ſi adſint alij præſentes, indicium enim præbet conſcientiæ peccati mortalis ſurgendo, & eundo, & redeundo ad confeſſarium. Vnde D. Bonauentura *in 4. diſt.* 13. *Antequam* (inquit) *accedas fiat diligens probatio, poſtea ne cogites de probatione, ſed de altitudine myſterij, quia id cedit in maiorem reuerentiam Euchariſtiæ.* quare præciſe ob indecentiam non hunc excuſat Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput.* 67. *ſect* 4. *alias* 5. § *ſexta cauſa.* Ledeſma 1. 4. *quæſt.*20. *artic.*2. *fine.* & 2. 4. *quæſt.*5. *art.*5. *dubit.* 3. Sotus *in 4. diſtinct.*12. *articul.*4. *fine.* Armilla *verbo Communicare. num.*28. Corduba *lib.*1. *quæſt.*16. Nauar. *in manuali Latino cap.*21. *num.*49. Cum nota vero aliqua, vel ſcandalo, omnes Doctores illum excuſant: & addit Nauarrus, *idem dicendum eſt de illo, qui iam venit cum alijs ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, & peccati alicuius mortalis non confeſſi recordatur, & non poteſt illud decenter ante illam confiteri, nec à communicando abſque ſui nota abſtinere, poteſt enim tunc communicare, cum propoſito illud confitendi, ſecundum Scotum in 4. diſt.9. & Syluestrum Euchariſtia 2. quæſt.*7. hæc ille. quamobrem nimis ſcrupuloſe monent aliqui, vt communiter recedant à menſa, & differant communionem, quia iam hodie propter frequentiam, nulla ſequitur nota ſi recedant à linteo, nam prior etiam opinio Henrici & Victoriæ eſt valde probabilis: & ideo concludit Soarius moraliter & practicè loquendo, quando communio fit publice, & coram alijs, ſine ſcrupulo, fieri poſſe id quod Victoria & Henriquez docent, quia, moraliter loquendo, nunquam deeſt aliqua nota, vel obmurmuratio: nunquam autem eſſe conſulendum, vt confeſſio fiat Sacerdoti Euchariſtiam miniſtranti. hæc docet Soarius. quare videtur Soarius dicere, id poſſe tolerari, ſi communio fiat ſecreto, & nemine in Eccleſia præſente.

Similiter ſi laicus iam confeſſus eſt, & vrget præceptum Eccleſiæ de communione Paſchatis, & meminit alicuius peccati obliti, & caret de præſenti confeſſario, cui poſſit illud confiteri, poteſt contritus licite communicare, quia adeſt neceſſitas præcepti Eccleſiaſtici, & copia confeſſarij deeſt, & præceptum diuinum communicandi abſque confeſſione omnium peccatorum mortalium, de quibus recordamur, non obligat, niſi data copia confeſſarij, hic autem deeſt. ita Henriquez *libro 8. Euchariſt. cap.46. numero* 4. Paludanus *in 4. diſtinctione 9. quæſtione* 1. *artic.*2. Richardus *ibi. quæſt.*2. *art.*2. & alij, & Toletus *lib.*2. *Summæ cap.*25. §. *quarta debet.* vbi dicit in neceſſitate implendi præceptum Eccleſiæ, & defectu copiæ confeſſarij poſſe quemquam accedere ad menſam contritum cum voto confeſſionis faciendæ habita occaſione. 15.

Non licet tamen laico non ieiuno, dum ſanus, ac bene valens eſt, communicare propter præceptum Paſchæ, aut propter inſtans Iubilæum, vt 16.

docet

docet idem Henriquez *allegatus*, & eſt certa ſententia, quam tenet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 80. *artic.* 8. & nos id late probauimus cap. 5. huius libri num. 4. quia tantum infirmis in extremis concedunt iura Euchariſtiam dari non ieiunis ob viaticum, & de iubilæo id clarius eſt, quia non obligat. Vide Nauarrum §. *in Leuiticum notabili* 18. & Sotum *in* 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 2. *artic.* 3. Cordubam *libr.* 5. *quæſtionum quæſt.* 27. *&* 28. vbi de iubilæo id clare, & aperte docent.

17. Sed dubium eſt an quando in monaſterio aut collegio alicuius religionis ex ſtatuto vel conſuetudine illius Euchariſtiam religioſi ſunt accepturi certo menſis vel hebdomadis die, nec haberi poſſit cōfeſſarius pro obligatis reſeruatis, liceat contritum communicare? Affirmat Henriq. *lib.* 8. *Euch. cap.* 46. *num.* 4. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 16. *in littera, & diſt.* 17. *quæſt.* 2. *art.* 5. *quæſtiunc.* 1. *ad* 3. & Henriquez citat Mantium, Pe . ham, & alios nouiores. & ratio eſt, primo quia Concilium Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. aperte docet teneri quemlibet Chriſtianum ſi conſcientia peccati mortalis torquetur, præmittere confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ, ſi copiam idonei confeſſoris habeat, & addit, *quod ſi neceſſitate vrgente Sacerdos abſque præuia confeſſione celebrauerit, quamprimum confiteatur.* & eadem eſt ratio de Sacerdote & non Sacerdote, & quando eadem neceſſitas vrget: hic autem vrget ratio & neceſſitas, alioqui notam ſcandali erga alios religioſos incurret, niſi communicauerit, & apertius loquẽs indifferenter tam de Sacerdotibus, quã de laicis; idem de fide definiuit Concilium *canone* 11. *dictæ ſeſſionis*, ibi: *Declarat ſancta Synodus illis, quos conſcientia peccati mortalis grauat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem: ſi quis autem contrarium dicere vel aſſerere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus ſit.* quod intelligendum eſt ſecus ſi copia confeſſoris deſit, & neceſſitas communicandi vrgeat, hic autem deeſt, & vrget neceſſitas communicandi, vt patet, quia ſi tunc communionem omittat, ſcandalum incurret, & notam infamiæ, quam iure naturali tenetur euitare. & huius opinionis eſt etiam ſine dubio Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputatione* 47. §. *quarta etiam communis, in editione Conimbricenſi*, vbi dicit, *veram cauſam excuſationis præmittendæ confeſſionis, ante communionem eſſe, ſi ſequatur ſcandalum.* & id tenent omnes quos citauimus *numer.* 9. Secundo, quia, vt notat Henriq. *allegatus*, huiuſmodi religioſi habent in ea circunſtantia ius communicandi pro more, & conſuetudine ſuæ religionis, & alioqui ſine nota, & ſcandalo non poſſunt abſtinere. Tertio, quia obligatio præmittendæ confeſſionis ante communionem, quando adeſt conſcientia peccati mortalis, eſt de iure diuino poſitiuo, vt probauimus *in cap.* 8. *numero* 2. obligatio autem tuendæ famæ, & vitandi ſcandalum, eſt de iure naturali: præceptum autem iuris naturalis fortius eſt præcepto iuris diuini poſitiui tantum. Vnde communiter inquiunt hi Doctores, in quibus caſibus dicendum ſit deeſſe copiam confeſſarij, & omnes communiter docent deeſſe in his. Primo quando timet aliquis quod confeſſarius reuelaturus ſit ipſius confeſſionis ſigillum. Secundo quando habet caſum reſeruatum, & confeſſarius præſens non poſſit illum abſoluere, tunc enim tenetur omnia alia confiteri, præter iſtud reſeruatum, quoaduſque inueniat, qui illum ab eo poſſit abſoluere.

Similiter deeſt copia confeſſarij quando religioſus habet aliquem caſum reſeruatum, & ſuperior non vult concedere pio confeſſario licentiam, vt illum ab eo abſoluat, niſi ſub ea conditione, vt ſibi præſentetur, & abſolutionem à ſe petat, aut niſi eam petat per alium Sacerdotem, de quo ſuperior maiorem habeat confidentiam, hoc enim caſu dicunt communiter Doctores poſſe huiuſmodi religioſum præmiſſa contritione communicare. ita expreſſe Henriq. *lib.* 3. *de pœnit. cap.* 13. *numer.* 6. *& capit.* 15. *num. item* 6. & Syluest. *verbo Confeſſor* 1. *num.* 13. & Rodrig. *tomo* 1. *Summæ, cap.* 55. *num.* 10. §. *la ſeptima concluſion*, & Panorm. *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. citatus à gloſſa capitis ad marginem littera* C. *num.* 16. & idem tenet etiam expreſſe D. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt.* 3. *artic.* 3. *quæſtiunc.* 4. *ad quintum*, & Sotus *ibi diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 5. *ad* 3. *& quæſt.* 4. *art.* 3. *prope finem, verſ. ad rationem ergo*, quos omnes vidi, & huius opinionis eſt etiam ſine dubio Soarius *tomo* 3. *de ſacram. diſputat.* 47. *ſection.* 4. §. *quarta etiam communis, in editione Conimb.* vbi dicit veram cauſam excuſationis præmittendæ confeſſionis eſſe, ſi ſequatur ſcandalum: hic autem ſequitur, niſi huiuſmodi religioſus communicet; quare petita & non obtenta poteſt communicare, quia tunc idem erit iudicium de eo, ac de illo, qui non habet copiam confeſſarij, vt dicit D. Thomas *allegatus*. & clarius id docet idem Soarius *loco allegato numero decimo ſeptimo.* vbi dicit, *crudele, tyrannicum & plane periculoſum eſſe* (repeto illius verba) *velle, & ordinare ſuperiores antecedenter, vt ſubditi ſibi confiteantur, vt per eam confeſſionem accipiant notitiam eorum, quos emendare volunt*, explanans autem quomodo id velint, & ordinent, aſſerit: *id velle & ordinare quando moraliter cogunt ſubditos, vt ſibi præſententur, vel confiteantur: vel illis præceptum imponendo hac de re; vel totam iuriſdictionem ad ſe reſeruando, quia non poteſt non hoc reddere confeſſionem odioſam ſubditis, & quia exponit ſuperior moraliter ſubditos periculo committendi ſacrilegia, tacendique peccata in confeſſione.* Hæc ibi Soarius. quibus verbis ſupponit, peccare mortaliter ſuperiores eam licentiam denegando; & vero peccare illos mortaliter niſi faciles ſe præbeant in concedendis huiuſmodi licentijs, docent etiam expreſſe Henriquez, Syluester, Panormitanus, & Rodrig. *citati*. Quis autem non videt per negationem licentiæ ad abſoluendum hunc ſubditum, niſi ipſe ſibi præſentetur reſeruare ſuperiorem ad ſe totam iuriſdictionem, & nolle illam communicare, & huius opinionis fuit ſanctiſſimus Papa Clemens VIII. *de caſuum reſeruatione pro regularibus* §. 2. ibi: *Non liceat ſuperioribus regularium confeſſiones ſubditorum audire, niſi quando peccatum aliquod reſeruatum admiſerint, aut ipſimet ſubditi ſponte, & proprio motu id ab eis petiuerint.* quæ verba ſine dubio comprehendunt omnem confeſſionem tam de reſeruatis, quam de non reſeruatis, iuxta mentem Pontificis.

Maius dubium eſt, an cum ſuperior localis & immediatus negat pio, ac religioſo confeſſario licentiam ad abſoluendum ſuum ſubditum ab aliquo reſeruato, niſi ille ſibi præſentetur, eo ipſo poſſit illum abſoluere ab eo peccato ex tacita voluntate, & conceſſione ipſius licentiæ alterius ſuperioris, nempe Prouincialis, Papæ, aut

Digitized by Google

aut Generalis. Et certe hac de re eſt duplex opinio. Prima id negat omnino, quia prædictus confeſſarius non habet iuriſdictionem erga reſeruata, & aliunde non poteſt conſtare illam in eo caſu eo ipſo tacite concedere maiores ſuperiores, vnde id conſtabit: & quia ſi ſuperior immediatus moreretur, aut abſens ſit, ante petitam eam licentiam, & alij religioſi eſſent communicaturi, non poſſet huiuſmodi confeſſarius ex tacitâ licentia maioris ſuperioris huiuſmodi religioſum abſoluere, vt patet, ſed poſſet ille contritus communicare, vnde petita ea licentia, & non obtenta, etiam nullo modo illum poterit abſoluere, ſed poterit ille præmiſſa contritione communicare cum alijs, vt reſoluimus §. *præcedenti*, & ideo ita ſe debet habere ac ſi nullam haberet copiam confeſſoris, ita docet expreſſe D. Thomas *in quarto diſtinctione decima ſeptima, quæſtione tertia, articulo tertio, quæſtiuncula quarta, ad quintum*, ibi: *ſi licentiam habere non poteſt, quia illam ſuperior negauit, idem eſt iudicium, quod de illo qui non habet copiam Sacerdotis.* & Sotus *in quarto diſtinctione decimâ octaua, quæſtione quartâ, articulo tertio, prope finem, verſ. ad rationem.* & hæc eſt communior opinio, quam tenent omnes qui dicunt iuriſdictionem adeo eſſe neceſſariam in Sacerdote, vt, ſi Sacerdos abſoluat eum, qui non eſt ſibi ſubditus, abſque licentia proprij Sacerdotis nihil efficiat, & hi ſunt; Marſilius *quæſtione duodecima, articulo primo.* Caietanus *verbo Abſolutio*, & communiter omnes. Et probatur deinde hæc opinio his rationibus vrgentiſſimis. Prima deducta ex cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ. vbi nullo caſu excepto iubet Summus Pontifex, vt quoties ſubditus voluerit iuſta ex cauſa alieno confiteri, *licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio Sacerdote, cum aliter illum non poſſit ligare vel abſoluere.* non ergo ſufficit petita, & non obtenta. & eadem ratio eſt de caſibus reſeruatis, erga proprium ſuperiorem, non enim malitia, & nequitia ſuperioris negantis tribuit iuriſdictionem Sacerdoti pio ac docto ad abſoluendum ipſum religioſum à caſu reſeruato, ſicut nequitia proprij Sacerdotis negantis licentiam ſubdito, vt alteri confiteatur, non tribuit ei ius vt poſſit abſolui ab alio.

Secunda opinio affirmat, & docet expreſſe eo ipſo, quod ſuperior ſemel atque iterum requiſitus negat licentiam pio, docto, ac religioſo confeſſario ad abſoluendum aliquem ſuum ſubditum abs aliquo reſeruato; aut illam non vult concedere, niſi ſub ea conditione, vt ſibi prius præſentetur, poſſe huiuſmodi virum pium, illum abſoluere ab eo peccato reſeruato, quando inſtat neceſſitas communicandi, aut celebrandi, & alicui prodatur, vel infamiam incurret, niſi communicet, vel celebret: Ita docet expreſſe Henriquez *libro tertio, de pœnitent. capite decimo tertio, numero ſexto, & capite decimo quinto, numero ſexto*, & Rodriguez *tomo primo Summæ, capite quinquageſimo quinto, numero decimo. §. la ſeptima concluſion.* Videntur fauere omnes illi qui dicunt peccare mortaliter ſuperiores, niſi faciles ſe præbeant in concedendis huiuſmodi licentijs, & crudeles eſſe ac tyrannos illas negando, quos paulo ante citauimus §. ſimiliter. Probant hi authores ſuam opinionem rationibus validiſſimis, quia tunc non abſoluunt abſque iuriſdictione, ſed cum iuriſdictione & licentia, quam in eo caſu cenſentur dare alijs ſuperiores maiores, Prouinciales ſcilicet, Generales, vel Papam, non ex ratihabitione de futuro, ſed ex licentia illorum tacite conceſſa, ne conſcientiæ ſuorum ſubditorum pereant. Et ratio illorum adhuc eſſe poteſt. primo, quia non minus eſt reſeruatum quodlibet peccatum in religione ſuperioribus illius, quam ſit reſeruatum votum ſimplex caſtitatis Papæ, & tamen quando res vrget, & in caſu magnæ neceſſitatis propter paupertatem contrahentium, aut periculum animarum in mora, aut vitandum ſcandalum, poteſt Epiſcopus ex tacita voluntate Papæ diſpenſare in tali voto ad contrahendum, quia in eo caſu cenſetur eam licentiam ad diſpenſandum ei concedere, vt eſt hodie communis opinio, quam cum multis tradit Sanchez *libro ſecundo, de matrimon. capite quadrageſimo, numero ſeptimo.* & Nauarrus *in Summa capite duodecimo, numero ſeptuageſimo ſexto.* ergo etiam vrgente periculo manifeſtationis pœnitentis, & ſcandali aliorum, niſi die conſueto communicet; poterit pius ac religioſus confeſſarius huiuſmodi religioſum abſoluere ex tacita voluntate, & conceſſione maioris ſuperioris, qui in eo caſu, inſtanter petita, requiſita, ac negata licentia eam cenſetur concedere, ne reſeruatio quæ in bonum religionis, & animarum ſubditorum facta eſt, in illarum perniciem conuertatur, alioqui detur maior ratio. Secundo, quia Epiſcopus ex tacita conceſſione, & voluntate Papæ poteſt diſpenſare in impedimento dirimente matrimonij ex grauiſſima cauſa, vt docet Sanchez *libro ſecundo, de matrimon. loco allegato*, cum multis quos ibi allegat, & communis opinio; ergo etiam ex eadem cauſa poterit confeſſor prædictum pœnitentem abſoluere; nulla autem grauior eſſe cauſa poteſt in hoc negotio, quã cum imminet ſcandalum, ſi non communicet alijs communicantibus, aut detur periculum communicandi in mortali, neque enim eſt minus de iure humano illa reſeruatio prædicti impedimenti reſpectu Summi Pontificis in ordine ad Epiſcopum, quam ſit iſte caſus reſeruati reſpectu ſuperioris reſeruantis in ordine ad quemlibet confeſſarium. Tertio, quia, quæ ſunt inducta propter caritatem, non debent contra illam militare: reſeruatio autem introducta eſt propter caritatem, & bonum conſcientiæ ſubditorum, & contra caritatem, & bonum conſcientiæ illorum ſine dubio militaret, ſi ex defectu tacitæ conceſſionis maioris ſuperioris, non poſſit hic ſubditus abſolui, vt patet. Quarto, quia hic non eſt timendum quod ſuperior maior nolit poſtea eam facultatem concedere, aut quod id ratum non habeat, quia hæc opinio non fundatur in ratihabitione de futuro, ſed in tacita conceſſione de præſenti; nam ſaltem Papa illam facultatem libenter in eo caſu concedit, & cum omnis ſuperior religionis iuriſdictionem habeat à Papa deriuatam & communicatam, dicendum eſt & in ea communicatione intrinſece, hanc conditionem includi ex voluntate Papæ, alioqui non erit prouiſum ſatis animabus religioſorum. Quinto, quia authores contrariæ opinionis ob vitandum ſcandalum concedunt poſſe huiuſmodi religioſum contritum communicare, vt vidimus; ſi ergo illi concedunt communionem melioris, & dignioris ſacramenti, Euchariſtiæ, cur illi negant abſolutionem, quæ occultò datur, non ex defectu iuriſdictionis,

quia

quia hæc datur à maiori ſuperiori; ergo immerito hoc negant. Sexto, quia nequitia ſuperioris negantis non tribuit ius abſoluendi huic confeſſario, vt authores contrariæ opinionis aſſerebant, ſed rationabilis ac tacita voluntas & conceſſio maioris ſuperioris, vt iam diximus. Nec eſt ſimilis caſus iſte, ac ſi ipſe immediatus ſuperior moreretur, aut abſens eſſet, quia in eo caſu non cenſentur maiores ſuperiores eam tacitam licentiam concedere, ſed ſolum in eo caſu, quo contra rationem id negent pio confeſſario, ne ipſa reſeruatio, quæ inuenta fuit ob bonum animarum, in illarum perniciem vertatur. Nec etiam bonum argumentum deducitur ex cap. *omnis vtriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſion.* ex illis verbis, *niſi petita & obtenta.* nam caput iſtud loquitur de ſæcularibus, qui non habent tot reſeruationes, nec illorum dependentia tanta eſt à ſuis parochis, quanta eſt dependentia religioſorum à ſuis ſuperioribus localibus, & immediatis; quare immerito ex illo ad alium caſum argumentum deducitur. At dicent authores contrariæ opinionis, Epiſcopos poſſe ex voluntate Papæ diſpenſare in eo caſu in prædicto impedimento dirimente, quia ordinarie ſunt perſonæ prudentiſſimæ; non ita vero eſſe perſonas prudentiſſimas ordinarios confeſſarios religionis. & ordinarie expoſitos ad audiendas confeſſiones vel externorum, vel religioſorum: nam neque hæc ratio approbanda eſt, quam ſuperiores cum id negant, dant, ſolent enim nonnulli ſuperiores negare huiuſmodi licentias pijs confeſſarijs, ſub eo prætextu, quod non petantur per viros doctos ſuæ religionis. quæ ratio plane eſt infirma. Primo, quia Syluiſter *ſupra allegatus* quærit quis dicitur confeſſarius pius & doctus, & reſpondet pium, & doctum confeſſarium eſſe illum, qui approbatus eſt, & expoſitus ad confeſſiones audiendas. Secundo. quia hi ſufficiunt ad expediendas litteras Apoſtolicas, quarum inſcriptio eſt, *pio ac docto Magiſtro*, vel *Theologo*, vt eſt communis doctrina. quare his bene inſpectis hæc opinio eſt probabilis: alia tamen eſt communior & probabilior, & tenenda.

18. Dubium quoque eſt, an quando aliquis habet præſentem aliquem Sacerdotem, cui poſſit integre confiteri; alium tamen de proximo expectat, cui ſolet deuotius confiteri, poſſit communicare, aut celebrare contritus differendo confeſſionem quoadusque alius veniat, & an ſit etiam hic caſus reputandus pro carentia confeſſarij. Affirmant Richardus *in 4. diſtinctione decima ſeptima. quæſtione ſexta, articulo tertio.* inclinat Syluester *verbo Eucharistia 3. quæſtione decima quarta.* & Fumus *verbo Communio, fine*, & Roſella, quem allegat Syluester, in hanc partem etiam inclinat. Negandum tamen omnino hoc eſt cum Soario *tomo 3. in 3. part. de pœnitent. diſputatione ſexageſima ſeptima, ſectione quarta. §. circa primum, in prælo Conimb.* & cum Syluestro, qui prius hoc docuit, *verbo Confeſſio 1. §. 2.* & Henrico *libro octauo, de Euchariſtia capit. quadrageſimo ſeptimo, initio*, & Soarius citat Sotum, Nauarrum, Canum, Couarruuiam & Cordubam, ſed locum non allegat. & ratio eſt primo, quia tunc non vrget vlla finis neceſſitas, ſed tantum vtilitas, & ſolatium particulare, quæ cauſa per ſe non videtur excuſare à præcepto diuino præmittendæ confeſſionis. Secundo, quia non poteſt vere dici in eo caſu deeſſe copiam confeſſoris, cum præſto ſit alius ſufficiens abſque morali incommodo graui. nã ſi fuerit religioſus, nullam infamiam formaliter patitur illius religio, eo quod ille confiteatur Sacerdoti laico: Concilium vero Tridentinum *ſeſſione decima tertia, capite ſeptimo*, requirit defectum copiæ confeſſarij ſimpliciter; accedit, quod ſi huiuſmodi peccator vult ad ſolatium confiteri alteri Sacerdoti, cui cum maiori deuotione confiteri ſolet, poterit hoc poſtea facere, ſi velit, & præſentem confeſſionem non omittere; quare doctrina Richardi, nec probabilis, nec practice ſecura eſt.

Secundum dubium eſt, an quando abſens eſt proprius parochus, & pœnitens habet licentiam vel priuilegium bullæ alicuius ſodalitij, vel Cruciatæ, vt poſſit confiteri cuicunque Sacerdoti voluerit, approbato tamen; poſſit Eucha iſtiam ſuſcipere contritus, differendo confeſſionem, vſque ad tempus, quo proprius ſit præſens parochus; & videbitur alicui hanc cauſam eſſe ſufficientem, & non habere tunc legitimam copiam confeſſarij, cum non teneatur vti ſuo priuilegio? Dicendum tamen eſt hanc cauſam non eſſe ſufficientem, quia ſimpliciter habet pœnitens copiam confeſſarij, & ſic abſolute, & ſine incommodo poteſt præceptum diuinum implere de præmittenda confeſſione ante communionem; nec fundamentum priuilegij quod affertur, aliquid probat, nam licet quis non poſſit audire Miſſam in loco interdicto, tenetur tamen illam audire ſi priuilegium habet in die feſto, & Sacerdos qui habet priuilegium conſecrandi in fermentato, ſi caret azymo, & dies feſtus eſt, tenetur vti ſuo priuilegio, & conſecrare in fermentato: & hoc non eſt, proprie loquendo, grauamen, aut onus, ſed commodum & vtilitas magna, ſi recta ratione penſetur, ita docet Soarius *modo allegatus colum. 2. §. ſecundus caſus.* 19.

Tertium dubium eſt quid dicendum ſit, quando peccator timet, eum Sacerdotem, qui ſolus eſt, ſibi non ſeruaturum ſigillum confeſſionis, aut grauem iniuriam illaturum, ſi apud eum confiteatur? Et in hoc caſu dicendum eſt, eſſe ſufficientem cauſam excuſationis, & perinde ſe habere tunc pœnitentem, ac ſi non habeat copiam confeſſarij, & poſſe in eo caſu præmiſſa contritione communicare ante confeſſionem, ſi vrgeat præceptum, aut obligatio communicandi. ita docent communiter Doctores, Soarius *tomo tertio, in tertiam partem D. Thomæ, diſputatione ſexageſima ſeptima, ſectione quarta, alias 6.* Sylueſter *verbo Confeſſio 1. §. 2.* Henriquez *libro octauo Euchariſtiæ, capite 47. numero primo.* & ratio eſt, quia iam tunc datur vtraque cauſa requiſita à Concilio Tridentino *ſeſſione decima-tertia, capite ſeptimo*, ad excuſandum à præcepto diuino præmittendæ confeſſionis ante communionem, quando quis grauatur conſcientia peccati mortalis, datur enim præceptum vrgens ad communicandum, & datur etiam defectus copiæ confeſſoris: deinde quia ea cauſa eſt ſufficiens ad tacendum peccatum in confeſſione, ſalua eius integritate formali, vt probauimus ſatis in materia, & præcepto confeſſionis, cum tamen præceptum faciendi confeſſionem integram, ſit diuinum; ergo etiam erit cauſa ſufficiens ad excuſandum à præcepto diuino præmit- 20.

præmittendi confeſſionem ante communionem.

21. Dupliciter tamen hoc accidere poteſt, primo ſi homo tantummodo habeat ſolum vnum peccatum mortale, ex cuius confeſſione timet illud graue detrimentum reuelationis, aut alicuius damni grauis, & tunc ſine dubio poteſt confeſſionem omittere, quia non habet, moraliter loquendo, copiam confeſſarij: & ita omnes Doctores præcitati, & ſpecialiter Soarius. Secundo, ſi homo habeat alia peccata mortalia, & ex confeſſione vnius tantum timeat ſibi euenturum illud detrimentum, non autem ex confeſſione aliorum, & tunc ante communionem tenetur præmittere confeſſionem omnium aliorum, excepto illo tantum, de quo moraliter timet illud ſibi incommodum euenturum, cum propoſito illud confitendi, cum periculum damni ceſſauerit. ita ſentiunt communiter Doctores, Soarius *citatus*, & Henriquez, & Maior *in 4. diſtinction. 17. quæſtione 5.* & Nauarrus *in manuali Latino capit. 7. numero 6.* & ratio, ac fundamentum eſt, quia ex vi præcepti diuini probandi ſe, & præmittendi confeſſionem mortalium ante communionem tenetur quis confiteri omnia peccata mortalia, quæ habet, & ex quorum confeſſione nullum timet detrimentum, ex aliorum autem confeſſione nullum timet periculum, ſed ex iſtius tantum; ergo ex vi huius præcepti diuini tenetur alia confiteri, & poterit iſtud tacere.

22. Quartum dubium eſt, quando homo habet peccatum reſeruatum ſuperiori, & non poteſt illum adire, nec facultatem petere, & vrget præceptum communicandi, vel conſuetudo, aut ſtatutum, ex quo ſibi reſultat infamia, ſi non communicet, & tunc quidem poteſt communicare præmiſſa confeſſione omnium aliorum peccatorum, excepto iſto tantum reſeruato, cum propoſito tamen confitendi illud cum primum potuerit: ſi vero nullum aliud peccatum mortale habet præter illud reſeruatum, tunc quidem poterit, abſque confeſſione contritus cum eodem propoſito communicare: iuxta ea fundamenta, quæ numero præcedenti iecimus. & ita docet Soarius *ibi allegatus*, Armilla *verbo Communio* §. 28. citans Adrianum & Paludanum. Soto *in quarto diſtinctione 17. quæſtione 2. artic. 5.* Victoria *in Summa numero 79.* Henriquez etiam idem ſentit *num. ſuperiori citatus.*

23. Et idem eſt dicendum, quando ſuperior præſens non vult licentiam committere confeſſario, vt abſoluat pœnitentem à reſeruatis, niſi cum obligatione ſeipſum manifeſtandi, quia tunc perinde eſt, ac ſi non habeat copiam confeſſarij, & ita docet Henriquez *libro octauo, Euchariſtiæ capite quadrageſimo ſeptimo, numero primo, ad marginem littera C.* Victoria *in Summa* §. 145. Sotus *in quarto diſtinctione 18. quæſtione ſecunda, articulo quinto ad tertium.* dicit probabile hoc eſſe, & Ledeſma *2. part. quæſtione 7. articulo 5: concluſione 3.* & Nauarrus *dicto capit. 7. numero 6.* quos omnes citat & ſequitur Henriquez allegatus. ſed de hoc iam egimus *numero 17.* quamuis Nauarrus non loquatur expreſſe.

24. Ex his igitur caſibus, & alijs, qui paſſim occurrere poterunt, colligitur generalis regula, cum in hoc negotio aſſignari poterit, ſcilicet tunc cenſendum eſſe aliquem non habere copiam confeſſarij, quando non adeſt Sacerdos habens iuriſdictionem ſuper peccata mortalia, vel ſuper aliquod ex illis, quæ habet is, qui communicaturus eſt, vel certe quando adeſt Sacerdos: ſed tamen homo non poteſt apud illum confiteri ſine graui damno, & incommodo ſuo. At ſi quis roget quantum debeat diſtare confeſſarius, vt dicatur non eſſe præſens, & carere homo copia illius. Reſpondeo non poſſe pro omnibus perſonis eandem regulam aſſignari, poteſt enim per leucam, & magis vel minus diſtare; nam vnus facile poterit conficere iter vnius leucæ, alter magna difficultate, & vnus poteſt ire ſine mora & ſcandalo, alter minime; tandem vnus poterit ire ſemel, non iterum. ſunt igitur hæc omnia arbitrio prudentis relinquenda, qui ſpectatis circumſtantijs id iudicabit.

CAPVT X.

An peccatoribus Euchariſtia deneganda ſit, & quibus, an publicis, an occultis, & ex confeſſione notis, & quid ſi publici occulte, & occulti publice illam petant; quinam ſint peccatores publici, & occulti.

SVMMARIVM.

Quid ſit peccatum publicum, quid notorium, & quæ ſcientia requiratur in magna vrbe, vt publicum dicatur. num. 1.

Quid de minimo oppido, vicinia, aut pago. numero 2.

Qui ſint proprie peccatores publici. num. 3.

An vſurarij, an hiſtriones, an exercentes haſtiludia, & choreas cum fœminis, an inſignes taxillorum luſores. num. 3.

Publico peccatori ſiue publice, ſiue ſecreto, & occulte Euchariſtiam petenti, deneganda eſt. numero 5.

Publicus vſurarius, nec etiam in articulo mortis abſoluendus aut communicandus eſt, niſi præſtita cautione de reſtituendo. ibidem verſ. & loquendo.

Vnde oriatur præceptum, & obligatio non dandi Euchariſtiam indignis. num. 5.

Si peccator publicus iam ſit emendatus, & Euchariſtiam in occulto petat, ei danda eſt, & impoſita ſatiſfactione; & qualis debeat eſſe iſta ſatiſfactio. num. 6.

Quid ſi peccator ſit publicus in vno loco, & petat ſacramentum in alio, vbi ignoratur. num. 7.

An ad vitandum damnum iniuſtum quod ex teſtimonio alicuius mihi eſt euenturum, poſſim illum infamare, illius crimen occultum detegendo. ibid. verſ. dices.

An aliquando huiuſmodi peccatori in vno loco publico, Euchariſtiam petenti in alio loco vbi ignoratur, poſſim illam denegare. num. 8.

Quid ſi conſtet certo illum eſſe alibi excommunicatum, & non eſſe abſolutum. num. 9.

Quid quando publicus vſurarius credit ſuos contractus eſſe licitos, & confeſſarius putet eſſe illicitos. numer. 10.

An

Digitized by Google

An publicis hiſtrionibus, & paraſitis neganda ſit Euchariſtia. n.11.

An parochus poſſit negare Euchariſtiam ſuo parochiano publico peccatori, quando eius confeſſionem audiuit ſi aliunde ſciat. n.12.

Confeſſarij ob publica peccata in confeſſione audita, non poſſunt imponere publicas pœnitentias. n.13.

Explicatur Concilium Tridentinum. ibid.

In Gallia compelluntur publicæ meretrices poſt mutationẽ ſtatus communicare. n.14.

Publico excommunicato non denuntiato an danda ſit Euchariſtia. ibid.

Numerantur aliqui gradus vel ſpecies peccati, & peccatoris occulti. n.15.

Si peccator occultus ſit, & ex ſola confeſſione notus aut vni vel alteri extra confeſſionem, an ei deneganda ſit Euchariſtia ſi publice illam petat. n.16.

Quid ſi coram illis duobus illam petat, qui illius peccatum ſciunt, remiſſiue ad n.27.

Proponuntur obiectiones, & ſoluuntur. n.17.&20.

Proponitur doctrina nonnullorum circa peccatorem occultum petentem ſacramenta à quocunque miniſtro parocho, vel non parocho, parato, vel non parato. num. 18.

Quilibet Chriſtianus ex eo quod talis ſit habet ius petendi ſacramenta à quocumque miniſtro parocho, vel non parocho, parato, vel non parato. numero 19. *verſ. verum.*

Soluuntur obiectiones propoſitæ.n.17. n.20.

Soluuntur etiam aliæ obiectiones. n.21.

Quid ſi peccator occultus occulte Euchariſtiam petat. num. 22.

Quid ſi ex confeſſione tantum notus ſit. ibid.

Refertur prima opinio affirmantium negandam illi eſſe cõmunionem ſi occulte petat. ibid.

Proponitur, & aſtruitur vera ſententia aſſerens peccatorẽ ex ſola confeſſione notum, non poſſe repelli abſque peccato mortali à communione ſiue publice ſiue ſecreto & occulte petat.

Quid ſi peccator occultus extra confeſſionem notus occulte petat. n.24.

Quid ſi Sacerdos Euchariſtiam miniſtrans certo ſcit petentem ſacramentum Euchariſtiæ occulte, eſſe in peccato, an teneatur tunc eam ei negare. n.25.

Quid ſi id ſciat ex aliorum teſtimoniis, qui tamen in publico nolunt eſſe teſtes. ibid.

Quid quando crimen vni vel alteri extra confeſſionem eſt notum, & peccator occulte petens erga alios laborat infamia. n.26.

Quid ſi peccator occulte petens duobus vel tribus extra confeſſionem ſit notus, & erga alios non laboret infamia, & coram illis petat, qui id ſciunt. n.27.

Quid ſi tunc non coram illis, aut coram vno tantum illorũ petat. n.28.

An ſacramentum Euchariſtiæ dari poſſit hominibus de crimine ſuſpectis. n.29.

Quid quando ſuſpicio eſt temeraria, probabilis aut violenta, & quænam ſuſpiciones hæ ſint. ibid.

An cum ſuſpicione violenta in articulo mortis dari poſſit Euchariſtia. n.30.

An vti poſſimus Euchariſtia ad extorquendam purgationẽ delicti, de quo eſt ſuſpicio. n.31.

1\. NOtandum eſt inprimis, duobus modis poſſe aliquod peccatum dici publicum, ſeu notorium: vel ex euidentia facti, quando ſcilicet ita eſt euidens, vt nullo modo celari poſſit: vel notorietate iuris, ſeu ex euidentia iuris, quando ſcilicet peccator eſt de eo conuictus in iudicio per iudicis ſententiam, vel per confeſſionem ipſius peccatoris, ſiue peccator à multis ſciatur, ſiue à paucis. Vt autem peccatum aliquod publicum dicatur ex facti euidentia, ſatis eſt vt ſit diuulgatum intra vrbẽ, aut viciniã, idque vel in tota vrbe, aut vicinia, vel in maiori parte vrbis, viciniæ, collegij aut vniuerſitatis. iuxta Sotum *de tegendo ſecreto q.6.n.2.* & Leſſium *t.1. de iuſtitia lib.2.c.11. de detractione, & contumelia. dub.13. numer.* 73. & iuxta Nauarrum *capit.25. in Enchiridio numer.*73. ſatis eſt etiam, vt dicatur publicum, ex facti euidentia, quod publicus rumor peccati verſetur per vrbem, viciniam, collegium aut vniuerſitatem, in ore multorum diſperſus, iuxta Nauarrum *in capit. inter verba; in relectione numer.* 90. *&* 84. atque ideo vt peccatum hoc modo dicatur peccatum publicum in aliquo loco, eo plurium hominum requiritur cognitio, quo plures degunt in illo. Vnde Eboræ aut Bracharæ, non dicetur peccatum hoc modo publicum, quod non ſciãt ſaltem 30. aut forte plures. Vlyſſipone duplo maior numerus requiritur: neque ſequendus eſt Adrianus *in materia de Euchariſtia quæſt. penult. §. oritur quæſtio*, exiſtimans publicum eſſe illud peccatum in aliquo loco, quod ſciuerint decem tantum. fundamentum illius eſt, quia parochia, aut populus, vt parochia, & populus dicatur, requirit ſaltem decem homines. vnde illud crimen dicetur publicum in aliqua parochia, quod ſciuerint decem, quæ fuit etiam ſententia Archidiaconi *in capit. cum dilectus, de purgatione canonica*, & Panormitani *in capit. veſtra, de cohabit. cler. & mulier.* nam, vt optime animaduertit *vbi ſupra articulo ſexto*, vt peccatum dicatur publicum in aliquo loco, non ſatis eſt quod per teſtes probari poſſit, tunc enim ſolum dicetur manifeſtabile, non publicum, non manifeſtum; & præterea, licet parochia, aut vicinia, aut pagus adminimum conſtituatur ex decem hominibus, non proinde ſequitur illud peccatum eſſe publicum in magna vrbe, aut parochia, aut populo, quod ſciunt decem, ſed opus eſt vel quod maiori parte illius ſciatur, vel ſaltem, quod in ore plurimorum diſperſum verſetur, iuxta Nauarrum *c. inter verba, allegatum.*

In minimo autem pago, aut vicinia, vel parochia, cum illa ad minimum conſtituantur ex decem perſonis, vt aliquod peccatum dicatur publicum, opus eſt vt ſit notum ſaltem ſex, quia hæc eſt maior pars illius minimæ viciniæ, aut parochiæ, & nunquam poteſt peccatum dici publicum, ſi notum fuerit minori numero infra ſex: vt optime notat Nauarrus *in Enchiridio capite 25. numero* 73. & Leſſius *citatus* hæc tamen non tollit, quod pro quantitate maioris loci maior numerus requiratur, & quod eo plurium hominum requiratur cognitio, quo plures degunt in illo loco, aut vrbe, vt diximus ex Soto, cum quo conſentit Henriquez *lib. 8. Euchariſt cap. 56. num.* 1. vnde non bene dixit Sylueſter *verbo Notorium quæſtion.* 4. §. 4. quod ſi parochia aut pagus habeat mille vicinos, & ex illis ſolum decem peccatum ſciant, id ſufficere, vt publicum dicatur, in hoc ſecutus ſententiam Archidiaconi, & Panormitani, Adrianique, quos reiecimus. 2.

Notandum ſecundo, peccatores publicos eſſe illos, quorum publica actio, ſeu ratio, & modus viuendi, quo vtuntur, ex ſe, & ex obiecto ſuo exerceri non poſſit abſque peccato; vel ſi ex obiecto non ſit talis, ſaltem ex modo quo fit publicum, ac manifeſtum ſit, nõ fieri ſine peccato mortali; tales 3.

ſunt publici vſuratij, ac meretrices, vt notauit Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputation. 67. ſect. 2. §. ex gloſ. a de conſecratione. diſtinct.* 2. Inter publicos peccatores numerantur etiam hiſtriones, nempe illi qui ex officio turpes comœdias exercent: ſecus ſi non exerceant turpes, ſed modeſtas ad populi recreationem. Numerantur etiam paraſiti, qui cum aliorum præiudicio vtuntur intemperiis, & dictis mordacibus. patet ex capit. *tres ſunt, de pœnitentia diſtinct.* 1. vbi Nauarrus *num. 56. & capit. 23. numer.* 123. docet Henriquez cum multis, *libro octauo, de Euchar. capit. 56. nu.* 4. Numerantur etiam illi, qui exercent torneamenta in equis, ſeu haſtiludia, quæ iure prohibentur, ex eo quod vt plurimum ex illis naſcantur mortes, & vulnera, niſi cum tali moderatione, & cautela fiant, vt ceſſet periculum, licet raro tunc ſequatur periculum, aut per accidens alicuius mors aut vulnus, vt optime docet Hemiquez *allegatus*, Nauarrus *cap. decimoquinto, numero nono.* Banhes 2. 2. *queſtion.* 40. *articul.* 1. *ad* 4. Abulenſis *in Mattheum 6. queſtion.* 25. Petrus Nauarra *lib. 2. de reſtitutione capite tertio. dub. 13. de duello.* Rurſus numerantur illi, qui communiter, & cum periculo notorio exercent choreas cum fœminis, iuxta Nauarrum *cap. 23. num.* 123. excuſandæ ſunt tamē choreæ ſi moderatæ fiant, vt excuſat ipſe Nauarrus *cap. 14. num.* 31. illos qui puellas humeris geſtant, in Luſitania (pellas vocant) & Angelus *verbo Ludus* §. 2. Denique numerantur qui officium, & conſuetudinem exercent ludendi notabilem, ac magnam quantitatem aleis, & taxillis. ita Henriquez allegatus: at hæc & ſimilia, dum abſque periculo mortali, & intentione mali finis exercentur, non impediunt accedere ad ſacramentum confeſſionis, & communionis.

4. His notatis, eſt certa ſententia, in qua omnes Theologi, & vtriuſque iuris Doctores conueniunt, publicum peccatorem, ſiue publice, ſiue ſecreto Euchariſtiam petat, repellendum eſſe ab ipſius ſuſceptione, dummodo tamen non ſit emendatus & teneri Sacerdotes & miniſtros Euchariſtiæ ſub peccato mortali eam illis negare. ita docet Soarius *tomo tertio, in 3. part. diſputation. 67. ſectione ſecunda, initio.* Henriquez *libro octauo. Euchariſt. capit. 61. numero 6.* Paludanus *in 4. diſtinct. 9. diſputat.* 4. Richard. ibi. *art 3. q.* 1. D. Bonauentura *art.* 2. Alenſis 4. *part. queſt. 49. membro 1.* Adrianus *vbi ſupra, & quodlibeto 3. queſt.* 31. Syluester *verbo Euchariſtia 3. part. queſtion.* 5. patet ex D. Cypriano *capit. pro dilectione. de conſecrat. diſtinctione ſecunda*, & ex Concilio Brachatenſi *capit. placuit, eadem diſtinction.* & habetur etiam ex D. Auguſtino *libr. 50. homiliarum. in cap. multi 2. queſtione prima*, nam quamuis ibi ſolum ſermo ſit de iis peccatoribus publicis, qui conuicti ſunt in iudicio, tamen eadem eſt ratio de omnibus illis, quorum peccatum ita eſt publicum, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, vt conſtat ex capite *tua nos.* & ex capite *quæſitum, de cohabitatione cleric. & mulier.* Et loquendo de publico vſurario, prohibetur parochus miniſtrare ei abſolutionem, & cōmunionem etiam vrgēte articulo mortis, niſi preſtita prius ea cautione iuris de reſtituendo, quam pro eo articulo dare poteſt, vt docent Henriquez *allegatus*, & Nauarrus *in manuali Latino capite vigeſimo ſeptimo. num.* 279. *& capite vigeſimo ſexto. numero ſecundo.* patet ex capit. *cum tu. de vſuris.* docet Syluester *verbo Vſura* 9. §. 4. Armilla §. 53. Sotus *libro ſexto. de iuſtit. queſtione prima articulo primo.* Petrus Nauarra *libro quarto, de reſtitut. capit. 4. num. 74. & 82.* Probatur primo ex Matthæi 7. *Nolite ſanctum dare canibus:* vbi per canes cōmuniter intelligunt Doctores ac ſancti Patres publicos peccatores: Secundo, quia ſequitur ſcandalum in populo: Tertio, quia ex negatione prædicta, non ſequitur infamia illorum, cum publici ſint, nec ſequitur ſcandalum in populo: magis autem ſequitur ſi huiuſmodi hominibus daretur; ergo illis non eſt dandum Euchariſtiæ ſacramentum.

Hoc autem præceptum & obligatio non dandi Euchariſtiam peccatoribus indignis, oritur præciſè ex iure naturali, ac diuino, ſuppoſita inſtitutione illius: & ſuppoſita poteſtate diſpenſandi commiſſa Sacerdotibus, quia hoc ipſo quod facti ſunt diſpenſatores illius, tenentur eſſe fideles, & prudenti ac conuenienti modo tantum ſacramentum diſpenſare: deinde quia obligatio digne ac reuerenter tractandi hoc ſacramentum naturalis eſt, & intrinſeca huic ſacramento, ex ipſius dignitate orta; ad hanc vero pertinet obligatio non dandi hoc ſacramentum indignis: denique, quia eſt nobis naturalis obligatio non cooperandi cum peccato alterius; qui autem dat ſacramentum indigno, cum poſſit iuſte non dare, peccato illius cooperatur. 5

Si tamen peccator publicus in occulto petat, & confeſſarius, ſiue Sacerdos miniſtrans Euchariſtiam, ſcit eum eſſe emendatum, poterit ei conferre Euchariſtiam, dummodo id populus non ſciat, & ipſe paratus ſit, ad dandam omnem culpæ ſatisfactionem, quam debet, ita Paludanus, & Syluester, & Sotus *vbi ſupra*, & patet quia non ſequitur ſcandalum, & alioquin emendatus eſt. Sed ſtatim inquiri poteſt, quæ pœnitentia illi imponenda eſt, & quæ ſit illa ſatisfactio, quam debet dare: Cui inquiſitioni reſpondendum eſt, ſi occulte petat, ſatis eſt, quod occulte confeſſus fuerit, & quod Sacerdoti vel aliis, ſi forte præſentes fuerint, id conſtet. & ratio eſt quia coram Deo hic iam diſpoſitus eſt; coram hominibus autem non indiget maiori ſatisfactione, quam quæ ſit neceſſaria ad tollendum ſcandalum: ad hoc autem ſatis eſt, quod non ſit magis publica communio, quam ipſa confeſſio, & vero hoc non phyſice, ſed moraliter intelligendum eſt, & ideo parum refert, quod ipſa communio, & confeſſio quando fit, ſit occulta, ſi paulo poſt publicum futurum eſt, illum peccatorem fuiſſe ad communionem admiſſum, & ideo illam communionem ſimpliciter appellamus occultam, quæ & occulte fit, & non eſt poſtea publice diuulganda. Si publice petat, neceſſe eſt, vt publicam ſatisfactionem præbeat, vel ſaltem vt eius diſpoſitio & conuerſio publica, & manifeſta ſit, vt colligitur ex capite *ſi peccauerit. 2. queſtione prima*, & capit. *ſi anicis. diſtinct.* 2. ſufficit autem ſi Sacerdos per aliquos dies diſtulerit eius abſolutionem, & poſtea eum abſoluat, & circumſtantibus, qui publicum illum peccatorem eſſe ſciebant, in Eccleſia ante communionem dicat: *Ne ſcandalum patiamini*, ſi Euchariſtiam huic homini miniſtrem eſt enim iam digne ad eam diſpoſitus, & emendatus. Si verò peccator publicus ſit in articulo mortis, ſatis eſt ſi pro temporis opportunitate det ſigna contritionis, ita Soarius *to. 3. in 3. p. diſp. 67. ſectione 2. fine.* in eo enim articulo preſumendum eſt feciſſe quod potuit, vt ſe bene diſponeret. 6.

Si

7. Si peccator ſit publicus in vno loco, & petat ſacramentum Euchariſtiæ in alio loco, vbi eius delictum eſt occultum, & ignoratur, tunc quidem ſiue delictum alibi ſit publicum per ſententiam iudicis, ſiue ex euidētia facti, & ratione infamiæ contractæ, ſi Sacerdoti miniſtro Euchariſtiæ vel per confeſſionem, vel aliter, conſtet, illum eſſe emendatum, non poteſt ei negari Euchariſtia, quia ibi res eſt occulta, & alioqui eſt emendatus, vnde nullum ſcandalum ſequitur, quod ei detur, & prætereа, cum ſit Chriſtianus & Catholicus, habet ius poſtulandi, ac requirendi ſacramenta. Si autem Sacerdos credit eum non eſſe emendatum, Sotus *de tegendo ſecreto numero 2. quæſtion. 6.* hæret, & tandem dixit probabile eſſe poſſe ei denegari Euchariſtiam. Alij dicunt ſi publice petat, non poſſe ei ſine iniuria negari, quia tunc habet ſe vt peccator occultus: peccatori autem occulto publice petenti, Euchariſtia negari non poteſt, vt communis eſt Theologorum ſententia. vt infra dicemus, & docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 67. ſect. 4. initio.* & patet ex Concilio Valentino I. *cap.* 8. & ex Concilio Africano *capit.* 99. & 100. quæ habentur in cap. *ſi tantum.* & in cap. *placuit 6. quæſtion.* 2. vbi habetur quod Epiſcopus quia alienum peccatum nouit, quod probare non poteſt, non poſſit ob eam cauſam publice à communione peccatorem repellere; ſi autem petat ſecreto, tunc neganda eſt ei, cum ſimpliciter non infametur; nam intrinſece eſt malum aliquem infamare, & ideo ſi publice petat, negari ei non poteſt, quia id quidem erit illum infamare: & ita docet expreſſe Henriquez *libr. 2. de Euchariſt. cap. 67. initio*, cum multis quos citat *ad marginem littera A.* & Soarius *citatus.* probatur facile, quia in eo loco ſimpliciter poſſidet actu, & de facto bonam famam, quamuis alibi ſit publice infamatus: non poteſt autem ſine iniuria priuari à miniſtro Euchariſtiæ, poſſeſſione bonæ famæ, nec obſtat, quod parochus vel miniſter Euchariſtiæ poſſit per teſtes probare, eum eſſe infamatum alibi, nec enim debet inquirere contra volentes communicare. Sic iudex in cauſa poſſeſſorij non priuat nec deturbat hominem à poſſeſſione ſua, eo quod poſſit accuſatus conuinci, ſed eo quod conuictus eſt. Dices ad vitandum periculum damni iniuſti, quod ſcio à Petro mihi eſſe inferēdum, poſſum iuſte detegere crimen occultum illius, & eum infamare, vt ea detectione, & defenſione iuſta, poſſim illius calumniā repellere; ergo etiam parochus vel miniſter Euchariſtiæ ad vitandam iniuſtam iniuriam ſacramento ab illo peccatore inferendam, qui alibi eſt publicus, & quem parochus poteſt probare per teſtes eſſe alibi infamatum, & non eſſe emendatum, poterit eum repellere à communione ſi publice petat, licet ob id publice infametur; ad euitandam & repellendā eam iniuriam, quam infert ſacramento. Addes etiam dari hic caſum perplexitatis, quia vel infamādus eſt proximus, ſi ei Euchariſtia denegetur, vel Euchariſtia eſt danda indigno. quod fieri non poteſt ſine graui Chriſti iniuria: ex his autem duobus malis minus malum eſſe eligendum, quod eſt infamare proximum, maxime cum ille ſit alibi infamatus, & ſic de facto poſſideat bonam famā in loco vbi illius peccatum publicum ignoratur, non de iure, cū alibi iure illa ſit priuat⁹. Tertio, quia illa infamatio tunc non eſt per ſe intenta, ſed permiſſa & ſic non eſt formalis: ſed materialis, nā Sacerdos tuetur ius Chriſti, quod per ſe tenetur tueri, & ex officio; & non eſt cauſa infamiæ ipſius petentis, cū vtatur Sacerdos iure ſuo, & potius ipſe petens ſe infamat, quàm infametur à Sacerdote, quia cogit Sacerdotem, vt inuitus vtatur iure ſuo, & ſic ipſum per accidens manifeſtet.

8. Plane ob has rationes exiſtimat Henriquez allegatus dari optionem Sacerdoti ad negandum, vel non negandum in ea circumſtantia Euchariſtiæ ſacramentum huiuſmodi petenti perpenſis circumſtantiis, cum pro vtraque parte probabiles ſint rationes. Reſpondendum tamen eſt eſſe diuerſam rationem, imo maiorem ex parte petentis ad petendum, quam ex parte ipſius ſacramenti, & Sacerdotis, ad negandum huiuſmodi ſacramentum: quia ſi negetur, eſt certum, & infallibile infamiæ detrimentum: ſi autem detur ſacramentum, non eſt ita certum ſacrilegiū indignæ ſumptionis, quia duodecim ſunt horæ diei, & fieri poteſt, vt iam mutatus ſit, & recte diſpoſitus, imo fieri poteſt, vt ſubito mutetur interius, & conuertatur, ac ita ſe diſponat, vt digne communicet, & ſic eſt diuerſa ratio, & maior pro parte petentis, quam negantis, & ideo abſolute loquendo negandum eſt dari hic caſus perplexitatis. nam illa infamatio quæ reſultat ex tali negatione, licet nō ſit per ſe intenta à Sacerdote, eſt tamen ita intrinſece mala, vt ex natura ſua infamet, licet Sacerdos non intendat infamare. Nec Sacerdos ex officio ſuo tenetur negare Euchariſtiam in eo caſu, cum ex officio teneatur eſſe fidelis, & prudens diſpenſator, vt ſciat dare, & negare cibum animæ, in tempore, & circunſtantiis debitis: in hac autem circumſtantia non negat prudenter ob rationem factam.

9. Inſtabis: ſæpe poteſt contingere, vt conſtet certo, & moraliter ipſum petentem eſſe alibi publice excōmunicatum, & non abſolutum, vel peccaſſe mortaliter, & non eſſe abſolutum; nec confeſſum. at in eo caſu non poteſt præſumi bona diſpoſitio, quia ad illam non ſufficit interior pœnitentia, niſi conſtet de exteriori confeſſione, & abſolutione. Reſpondeo Sacerdotem non teneri ex officio inquirere, an petens ſacramentum ſit recte diſpoſitus necne, & an publice alibi excommunicatus, ſit iā abſolutus ab ea excommunicatione; nam quamuis, abſolute loquendo, in prædicta inſtantia non poſſit præſumi bona diſpoſitio moraliter & ordinarie, tamen poteſt fieri vt ſit abſolutus ab excommunicatione, aut excommunicationem non ligare, & ipſum eſſe innocentem, & hac de re habere virorum doctorum iudicia, quæ præualere debent iudicio ipſius Sacerdotis & parochi Euchariſtiam miniſtrantis: deinde fieri etiam poteſt, vt quamuis non ſit confeſſus de peccato, quod commiſit, & id moraliter ſciat ipſe Sacerdos, habeat impedimentum legitimum non confitendi illud pro tunc, & alioqui accedat contritus, & cum propoſito confitendi illud ſublato eo impedimento, & contingere etiam poteſt, quod in ipſomet momento in quo Sacerdos proxime accedit ad introducendam Euchariſtiam in illius os, poſſit petens interius dolere, & conuerti, & excuſari à confeſſione, eo quod iam non poſſit à menſa diſcedere ſine ſcandalo & infamia: tandem quia actio miniſtrandi Euchariſtiam indigno non eſt ſemper intrinſece mala, ſed quando miniſtrans cooperatur indignæ ſuſceptioni, in negotio autem præſenti non cooperatur indignæ ſuſceptioni petentis, ſed potius

tius permittit illam; cum in negotio ac circumſtātiis præſentibus, ſolum ſpeculatiue ei poſſit conſtare huiuſmodi petentem indigne petere, & non eſſe abſolutum ab excommunicatione, aut confeſſum alibi, vel non habere legitimum impedimentum eum à confeſſione excuſans: ad hoc autem vt cooperetur peccato indigne ſumentis, non ſufficit ſpeculatiua ſcientia, ſed requiritur practica, qua homo conſiderat, quid hic & nunc, & in talibus circumſtantiis faciendum ſit; in prædictis autem circumſtantiis bene poteſt formare iudicium practicum, & dictamen conſcientiæ, dandum potius eſſe hoc ſacramentum huic homini, quam negandum. ita reſpondet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 67. ſection. 4. §. ad primam difficultatem.* & iungendus eſt atque videndus, vt intelligatur illius reſponſio, §. *propter hanc difficultatē, in ead. ſect.*

10\. Sed quid faciendum eſt, quando factum eſt publicum, & ius faciendi ambiguum .v.c. eſt publicus vſurarius, qui credit ſuos contractus eſſe licitos; confeſſarius vero exiſtimat eſſe illicitos, quæro, an talis ſit à communione repellendus. Reſpondeo: ſi ius ambiguum eſt apud viros doctos Theologos, vel Epiſcopos, ad quos pertinet decernere quid licitum, vel illicitum, non licet repellere hominem à communione, quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, & quamuis confeſſarius oppoſitam habeat ſententiam, ſatis eſt pœnitentem habere aliquos viros doctos pro ſe: ſi autem apud doctos nulla ſit ambiguitas iuris, neganda eſt ei abſolutio, & communio, quamuis ipſe pœnitens dicat ſe eſſe ſecurum.

11\. Rogabis vero, an publicis hiſtrionibus, & paraſitis deneganda ſit Euchariſtia, ſiue publice, ſiue ſecreto petant. Reſpondeo quando vtuntur illa arte cum damno, & infamia proximi, neganda eſt eis Euchariſtia, quia tunc ſunt in malo ſtatu. & ita intelligendus eſt D. Thomas *in 3. part. quæſtion. 80. articulo ſexto*, & D. Cyprianus *de conſiderat. diſt. 2. in c. pro dilectione*; concedēda vero ſi ſine damno proximi eo officio vtantur, ordinatur enim tūc ea actio, officium, & exercitium ad licitā recreationem, & ſolatium hominum. ita docet D. Th. 2. 2. *quæſt.* 168. *art.* 3. *ad* 3. & eſt communis opinio, quam tenet Syluester *verbo Euchariſtia 3. quæſt. 5. num. 7.* & omnes quos citauimus *num 3. verſ. numerantur etiam hiſtriones.*

12\. Rurſus rogas, an debeat parochus negare Euchariſtiam parochiano publico peccatori, cuius confeſſionem audiuit, ſi enim neget, ſiue publice, ſiue ſecreto petat, videbitur manifeſtare ſigillum confeſſionis; quare videtur ei concedenda, ne homines à tanto tamque neceſſario ſacramento deterreantur. nihilominus reſpondendum eſt affirmatiue, quia illud non eſt reuelare Euchariſtiam nec directe, nec indirecte, non enim ei negat Euchariſtiam ob notitiam confeſſionis, ſed ob notitiam publicam, publici ſtatus in quo peccator perſeuerat, vt late diximus in materia de ſigillo confeſſionis, & ita docent communiter Doctores cum Nauarro *in c. Sacerdos n. 85. de pœn. diſt. 6.*

13\. Animaduertit tamen Nauarrus ibi, & optime, & *in manuali Latino capit.* 28. §. 12. confeſſarios non debere ob publica crimina in confeſſione audita, publicas imponere pœnitentias, quia ſaltem indirecte reuelant confeſſionem, ſignificantes ea pœnitentia tales peccatores ea publica peccata illis fuiſſe confeſſos. nec obſtat textus *in cap. 1. de pœn. §. ſecreta. diſt.* 1. præſcribens publice peccantibus cum ſcandalo, pœnitentias publicas eſſe imponendas. Nec etiam obſtat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *de reformat.* idipſum præcipiens: nam, vt ait Nauarrus *citatus*, exponendi ſunt de pœnitentiis impoſitis in foro externo, & iudiciario, non autem de foro interno conſcientiæ. & ita intelligit etiam D. Thom. illum textum *cap. 1. de pœnitent. in 4. diſt. 14. quæſtion. 1. articul.* 5. & Paludanus *ibi quæſtion.* 6, & D. Anton. 3. *part. tit.* 14. *capite* 17. §. 6. quod etiam ſatis probatur conſuetudine omnium confeſſariorum qui pænitentiis ſecretis ſolum ſunt contenti. Vnde colliges, ad hoc, vt publicus peccator poſſit ad Euchariſtiam admitti non requiri, vt publicas pænitentias faciat, ſatis enim eſt, quod publice peccatum mutet, & ſtatum, ac modum viuendi. & quod publicis iniuriis ſatisfaciat, vt docent authores allegati.

Oppones tamen primo, in aliquibus regioni- 14.
bus, vt in Gallia, publicæ meretrices compelluntur confiteri, & communicare in Paſcha; ergo publicis peccatoribus exhibenda eſt communio. *Secundo*, publice excommunicatum, ſi non eſt denuntiatus, aut notorius clerici percuſſor, non tenemur vitare poſt decretum Concilij Conſtantienſis, & Extrauagantem *ad euitanda*, Martini V. ergo publicus peccator non eſt à cōmunione repellendus. Reſpondeo ad primam obiectionē in Gallia compelli publicas meretrices communicare, prius digne ſatisfaciendo populo; mutatione ſtatus; & ideo ſi ſpes eſt, vt timore pœnæ reſipiſcant, optimum conſilium eſt, vt compellantur, tamen confeſſarius, quoaduſque de mutatione ſtatus publice non conſtet, non det Euchariſtiam. Ad ſecundam reſpondet Adrianus *quodlibeto 3. quæſtion. 3. ad 3.* ius poſitiuum ibi concedere, vt poſſint Sacerdotes ſacrum facere coram excommunicatis, non denuntiatis, & ad eorum petitionem, concedere etiam vt non vitentur in familiaritate humana, & politica, & hoc poteſt ius permittere: non concedere tamen, vt publicus excommunicatus ad communionem poſſit admitti, hoc enim iure diuino prohibitum eſt, ſi excommunicatio ligat, & tenet, imo, & iure naturali ſi præbet ſcandalum; quare ſi conſtiterit parocho vel per confeſſionem ipſius excommunicati, vel via alia, illius excommunicationem non ligare, poterit eum admittere ad communionem ſecreto, ne alij patiantur ſcandalum, vel publice, tollendo tamen prius ipſum ſcandalum, meliori modo, quo potuerit. Aliter reſpondet Henriquez *libro octauo, Euchariſt. capit.* 60. *num.* 1. ſcilicet huiuſmodi excommunicato non eſſe negandam Euchariſtiam propter excommunicationem, ſed propter publicum peccatum in quo ratione motæ eſt.

Egimus adhuc de peccatore publico, publice 15.
vel occulte Euchariſtiam petente. ſequitur vt agamus de peccatore occulto publice vel ſecreto poſtulāte: & in primis vidēdū eſt qui ſint iſti peccatores occulti, nā de peccatorib⁹ publicis iam diximus qui ſint *n.* 3. & 4. Et vero ſicut ſunt varij gradus peccatorum publicorū, ita quoq; varij ſunt etiā peccatorū occultorū. Primo igitur occult⁹ peccator dicitur, qui vel ex ſola ſacramētali cōfeſſione eſt not⁹, vel ab vno, aut altero homine cognoſcitur extra cōfeſſionē, nulla tamē infamia laborat. Secūdo dici etiā poteſt peccator occult⁹ quando eius crimen

Digitized by Google

men vni vel alteri eſt notū, erga alios vero eſt ſuſpicio & rumor, & laborat infamia ex tali ſuſpicione orta, & hoc dici ſolet delictum occultum, ſed famoſum. Tertio fieri poteſt vt delictū ſit notum, ac manifeſtum duobus vel tribus, & tunc quidem adhuc retinet gradum occulti, dicitur tamen manifeſtabile ſeu probabile, quia iudicio probari poteſt per teſtes: hi ſunt gradus, qui circa peccatorem occultum occurrere poſſunt, vt optime notat Soarius *to. 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 5. initio.*

16. Circa primum gradum: quando peccator eſt occultus, & ſolum ex confeſſione notus: aut vni vel alteri extra confeſſionem ſi publicè Euchariſtiam petat, non poteſt ei abſque graui peccato illius ſuſceptio denegari: (quid autem dicendum ſit ſi coram illis duobus aut alteri eorum, qui extra confeſſionem ſciunt, petat, dicemus infra numer. 27.) ita docet expreſſe D. Thom. 3. *part. quaſtion.* 80. *articulo ſexto.* Soarius *tomo tertio, in 3. part. diſputatio.* 67. *ſection.* 4. *initio.* Henriquez *lib.* 8. *Euchariſt. cap.* 57. *numer.* 4. & eſt communis apud Doctores. Probatur primo, quia quilibet Chriſtianus, eo ipſo quod baptizatus eſt, habet ius Euchariſtiæ petendæ, à quo priuari, & repelli non poteſt, niſi per iniuriam abſque cauſa manifeſta. Vnde cum cauſa peccati ſit occulta, non poteſt iuſte repelli. Secundo, quia ex illa publica reprehenſione ſequitur infamia, imo illa publica repulſio de ſe, quamuis Sacerdos negans, ſiue ſit parochus, ſiue non parochus, non intendat illum infamare, eſt vera infamatio; ergo non poteſt ei Euchariſtiam publice negare, & peccat mortaliter eum infamando. Tertio, quia gloſſa D. Auguſtini *lib. de medicina pœnæ cap.* 3. *in medio, tomo illius* 9. *ſuper illud* 1. *Corinth.* 5. *Si is qui frater nominatur inter vos,* &c. ita aſſerit: *Nos à communione quemquam prohibere non poſſumus, niſi aut tempore confeſſum,* id eſt, niſi confeſſus crimen ſuum in publico iudicio, *aut in aliquo iudicio Eccleſiaſtico, vel ſeculari conuictum.* hæc ille. Poteſt tamen confeſſarius, vel Sacerdos, qui eſt conſcius criminis, eum occulte monere, vel in particulari, vel generaliter omnes peccatores occultos, ne publice accedant ad menſam Domini in peccato, vt animaduertit D. Thomas allegatus.

17. Sed contra hanc doctrinam quæ vera eſt, obiicies primo. Si peccator petat ſuum gladium ad ſe vel alium occidendum, non liceret habenti eum illi dare: ergo neq; Euchariſtiā, quia indigne ſumpta ſuam animam occidit. Secundo, ex duobus malis minus eſt eligendum, ſed minus malum videtur ſi peccator infametur, quam ſi Chriſtus offendatur; ergo, &c. Tertio, quia ſi medicus certo cognoſceret, medicinam, quam poſtulat infirmus, eſſe ei mortem allaturam, licet ei infamia ſequatur, ſi neget, tenetur eam non dare, & negare; ergo neque Euchariſtiam poterit Sacerdos, qui eſt medicus animæ, dare occulto peccatori. Quarto quia ſi ſcirem quod peccator occultus vult ſumere ſacramētum in malum finem, vt pedibus proiiciat, & iniuriam inferat, teneor non dare. ergo intentum. Quinto, quia vel peccator occultus publice petens non eſt repellendus, quia afficitur iniuria, vel quia patitur infamiam: non primum, quia cum ille ſit in peccato conſtitutus, nullum habet ius ad petendum; & ſic nulla ei infertur iniuria, ſi ei denegetur: non ſecundum, quia ille met ſe infamat non accedendo digne, & ſic ſibi imputet, cum in arbitrio illius ſit digne accedere. Sexto, quia corpus Chriſti interdum datur ſuſpectis de crimine ad eorum manifeſtationem extorquendam, vt patet *ex Decretali* 2. *quaſt.* 4. *c.* 24.

Antequam reſpondeam ad hæc argumenta, pro explicatione veritatis notandum eſt, duobus quidem modis poſſe cognoſci peccatorem occultum, primo per confeſſionem, ſecundo extra confeſſionem; ſciendum etiam eſt peccatorem occultum, vel poſſe petere ſacramentum publice, vel ſecretè, & vel illud poteſt petere à parocho, vel non parocho, de licentia tamen parochi tacita vel expreſſa miniſtrante, & in tempore debito, hoc eſt, in Paſchate, vel extra Paſcha; & à parocho vel alio Sacerdote parato, vel non parato. his notatis: Quidam diſtinguunt inter Sacerdotem parochum, vel non parochum, paratum, vel non paratum, & aſſerunt quando peccator eſt occultus, aut ex confeſſione tantum notus, & publice petit à proprio parocho ſacramentum Euchariſtiæ) idem de quocunque alio ſacramento) parato, vel non parato, teneri parochum eam ei præſtare, & peccare mortaliter negando, quia vel infamaret, vel proderet ſigillum, vel iniuria afficeret negando ei ſacramentum, ad quod petendum à proprio Sacerdote & in tempore debito ius habet. ita Caietanus 3. *part. quaſtione* 80. *articulo ſexto.* Adrianus *quodlibeto* 3. *quaſtio.* 3. Paludanus *in* 4. *diſtinctione* 9. *quaſtione quarta, concluſione* 3. Alenſis 4. *part. membro* 5. *capite quinto, quaſtione ſecunda.* D. Bonauentura *diſtinctione* 9. *articul.* 2. *quaſtio.* 4. Nauarrus *in cap. Sacerdos de pœnitentia diſtinctione* 6. *numer.* 48. & alij. Similiter aſſerūt, ſi peccator occultus ſolum ex confeſſione ſit notus, & petat publice communionem, non poſſe ei negari abſque peccato à quocunque Sacerdote illa petatur, parocho, vel non parocho, in tempore debito, vel non debito, quia id eſſet reuelare confeſſionem indirecte.

Addunt etiam, ſi peccatum occultum extra cōfeſſionem ſcitur, & peccator petit publice, expelli non poſſe, quando à proprio parocho ſacramentum petit, ſecus ſi petat à non parocho: alij addunt requiri etiam vt expelli non poſſit, quod parochus ſit paratus. nam ſi non eſt paratus, aſſerunt poſſe expelli: alij vero inſuper addunt, requiri adhuc quod parochianus petat tempore debito, id eſt, tempore Paſchali, quo ille tenetur iure reddere, & iſte petere, aliter vero poſſe iuſte repelli. Fundamētum illorum eſt, quia ſolus parochianus habet ius petendi à ſuo parocho ſacramenta & paſtum ſpiritualem, & ſolus parochus tenetur ex officio, & ex iuſtitia reddere, ſi non quocumque tempore, ſaltē tempore debito, quando præceptum Eccleſiæ viget. Verum cum quilibet Chriſtianus, ex eo quod Chriſtianus ſit, & baptizatus, ſiue parochianus, ſiue non parochianus, habeat ius ad petenda ſacramenta Eccleſiæ, & paſtum ſpiritualem, quocumque tempore, & à quocūque Sacerdote parocho, vel non parocho, parato, vel non parato qui de licentia parochi illum adminiſtrat, quo iure nō poteſt priuari publice, niſi illud amittat per publicū peccatum mortale, quo manifeſte fiat indignus. Profecto iuſte petit quandiu eſt occultus peccator & iniuſte hoc iure priuatur, ſi ei negetur quod iuſte petit, & ad quod ius petendi habet; quare aliæ diſtinctiones reiiciendæ ſunt. 18. 19.

20. His præiibatis ad primum argumentum reſpondeo, diuerſam eſſe rationem vtrobique: nam gladium ſuum petenti non licet dare, quando vel

Digitized by Google

ſe, vel proximum vult occidere: ſacraměta autem licet, ſi peccator eſt occultus, & publice petit, quãuis tunc animam occidat; quia damna proximi temporalia, maxime quando ſunt irreparabilia, vt eſt vita, tenemur vitare, etiam illi inferendo vim, ſi opus fuerit; ſpiritualia vero ſolum per conſilium, & exhortationem, nam liberari à damno ſpirituali in manu hominis eſt cũ auxilio Dei: liberari autẽ à damnis temporalibus, non poteſt homo ſæpe ſine auxilio hominum. Ad ſecundum dico, quod licet grauius peccatum ſit, peccare mortaliter peccatorem occultum ſumendo Chriſti corpus indigne, quam infamari, tamen Sacerdoti miniſtranti corpus Chriſti peius eſt peccare mortaliter infamando iniuſte peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet, nullus enim debet peccatum mortale committere, vt alium liberet à peccato: ex parte ergo ſumentis minus eſt infamare, quam Chriſtum indigne ſumere, & ſic tenetur ille ex duobus malis minus eligere; ac proinde tenetur potius infamiam pati, quam indigne accedere ad Euchariſtiam: at ex parte Sacerdotis peius eſt aliquem infamare, quam Euchariſtiam peccatori occulto indigne ſumenti, miniſtrare, quia infamando mortaliter peccat: infamat autem Euchariſtiam illi nẽgando? dando autem non peccat, quia tenetur dare, ita reſpondet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 80 *a.* 6. *ad* 2. vbi etiam animaduertit hoſtiam non conſecratam nullo modo eſſe dandam loco conſecratæ ad vitandam eam infamiam, & peccatum indigne ſumentis, vt quidam olim inſcite dixerunt, qui Sacerdos hoc faciens quantum in ſe eſt, ad idololatriam inducit illos, qui credunt hoſtiam eſſe conſecratam: illa enim actio de ſe eſt mala. Vnde in cap. *de homine, in Decretal.* ita dicitur: *Licet is qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum grauiter peccet ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud, grauius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare, id eſt, corpus Domini.*

21. Ad tertiũ neganda eſt conſequentia, quia quod infirmus petit eſt, venenum: Euchariſtia autem quam peccator petit, eſt medicina, quantum eſt ex ſe? quod autem ipſi indigne petenti ſit venenum, per accidens eſt, & id ſibi imputetur. Ad quartum dicendum eſt, ſi Sacerdos ſciat in confeſſione ſacramentali hæreticum petere ſacramentum in malum finem, vt ſcilicet illud conculcet, & pedibus proterat, inueſtiganda ſunt omnia media abſque reuelatione ſigilli ne ei conferatur, ſi autem extra cõfeſſionem ſcit negandum eſt ſacramentum, quia minus malum eſt infamia illius, quam iniuria ſacramento illata; peccator vero occultus, qui non ſumit ſacramentum in malum finem, tantam ſacramento iniuriam non infert. Ad quintum reſpondeo, duplex eſſe ius petendi ſacramentum, alterũ in foro interiori coram Deo; alterum in foro externo coram Eccleſia. primo modo non habet peccator occultus ius petendi ſacramentum, quia eſt in peccato mortali. Secundo modo habet, quia peccata illius non ſunt manifeſta, ſed occulta: occulta autem non poſſunt publice puniri, ſed ſunt diuino iudicio reſeruanda. Ad quintum & vltimum reſpondeo, decreta illa antiqua eſſe abrogata per cõtraria documenta Romanorũ Pontificum, vt patet ex c. *ex tuarum, Extrauag. de purgatione canonica, in Decretalibus l.* 5. *tit.* 34. *c.* 8.

22. Tota ergo difficultas eſt quid dicendũ ſit, quando peccator occultus petit Euchariſtiam non publice, qua de re hactenus fuimus locuti, ſed occulte. Et tunc quidem diſtinguẽdum eſt, nam vel ſcitur eſſe peccator occultus ex notitia confeſſionis vel extra confeſſionem; ſi ex notitia confeſſionis, eſt duplex opinio: quidam dicunt, ſi parochus ex notitia confeſſionis, vel quicunque alius Sacerdos qui de licentia parochi, vel ex priuilegio ſacramẽta miniſtrat, ſcit aliquem eſſe peccatorem, quia, v. c. illum confeſſus eſt, & peccator occulte petat Euchariſtiam, aut in Eccleſia ſi nemo ibi ſit, aut in ſacriſtia nemine audiente, poſſe quidem eam ei negare, & teneri ſub mortali eam negare, negata tamen occulte, ſi nihilominus ipſe peccator occultus ad menſam communionis publicè accedat, tamen ei licite negari non poſſe. & ratio illorum eſt, quia ſic vtrique bene conſulitur, & ſigillo, & ſacramento: ſigillo quidem, quia non reuelatur, cum occulte negetur; ſacramento vero, quia non datur indigno, & obuiatur ſacrilegio, ita docet expreſſe Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 67. *ſect.* 3 *& tomo* 4. *de pœnitentia diſp.* 33. *ſect.* 6. *num.* 2. & D. Thomas *in* 4. *diſt.* 9. *quæſt vnica, artic.* 5. *quæſtiunc.* 1. *in corpore.* & Alenſis 4 *part. quæſt.* 94. *memb.* 1. Victoria *in Summa. nu.* 80. *fine*, Capua *lib.* 1. *deciſion. aurear. cap.* 23. *num.* 38. Angel. *verbo Euchar.* 3. §. 20. Tabiena *verbo Communio* §. 3. Ledeſma 1. 4. *quæſt.* 21. *art.* 6. *dubit.* 3. Itaque aſſerũt omnes huiuſmodi Doctores, ſi peccator occultus via confeſſionis notus publice Euchariſtiam petat, vel quodcumque aliud ſacramentum, ei negari non poſſe abſque graui peccato ſacrilegij, quia id quidem eſſet indirecte reuelare ſigillum, quod cedit in maximam irreuerentiam ſacramenti; ſi vero petat occulte, ei poſſe negari, & teneri eam negare, quia tunc non periclitatur ſigillum, & aliunde non conſulitur reuerentiæ ac dignitati ſacramẽti, ne detur indigno: ſolet pro hac opinione afferri cap. *placuit* 6. *quæſt.* 2. vbi dicitur poſſe Epiſcopum propter peccatum in confeſſione notum negare Euchariſtiam ſecrete, non tamen publice; verum iſte textus, vt bene animaduertit Soarius *primo loco allegatus*, non loquitur de confeſſione ſacramentali, ſed de confeſſione alia; quæ fit amicabiliter inter duos: quia ibi dicitur Epiſcopum dixiſſe reum ſibi fuiſſe confeſſum tale crimen; non ergo loquitur de tali confeſſione ſacramentali, quia alioquin Epiſcopus reuelaret ſigillum, quod non eſt dicendum.

Vera tamen opinio docet, non poſſe parochum 23.
(idem de quocunque alio Sacerdote) expellere à communione huiuſmodi peccatorem occultum ex ſola confeſſione notum, & peccare mortaliter eum excludendo à petitione ſacramenti, ſiue publice, ſiue occulte petat. ita docet Sancius *libro* 3. *de matrim. vbi de conſenſu clandeſtino diſputat.* 36. *num.* 24. Banhes 22. *capit. quæſt.* 33 *artic.* 8. *ad finem*, Bartholomæus Fumus *verbo Confeſſor. num.* 7. Syluester *verbo Euch.* 3. *num.* 7. & inclinat Capua *lib.* 1. *deciſ. aurear. capit.* 23. *num.* 38. Henriquez *lib.* 8. *Euchariſt. cap.* 59. *numero tertio*, id expreſſe tenet. quamuis vero Sylueſter & Capua loquãtur ſolummodo de proprio parocho, tamen eadem eſt ratio de parocho & nõ parocho, cum omnes confeſſarij æqualiter ad ſigillum teneantur. fundamentum illorum eſt, primo, quia illa negatio quæ fit occulte, per accidens eſt, quod ſit occulta, cum de ſe ſit publica, fit enim ex occulto foro pœnitẽtiæ, & fit ad dirigendũ actũ humanum externæ adminiſtrationis ipſius ſacramẽti, notitia autẽ cõfeſſionis vti non poteſt homo ad dirigendos actus externos aliorum. Secundo, quia finita confeſſione, finitur ſacramentum, cuius

ſigil-

ſigillum ita obligat, vt ea finita neq; cum ipſo pœnitente poſſimus amplius de illa loqui, niſi de ſpeciali licentia illius, nec ſolum loqui, ſed nec etiam vultu aut factis exprobrare peccata illius poſſumus, quantumuis occultiſſime id faciamus, nihil enim minus ſcimus, quam quod per confeſſionem ſcimus; ergo nec etiam negare Euchariſtiam, quantumuis occultiſſime petat, cum ea negatio ſit quædam exprobratio. Tertio, quia notitia confeſſionis nullum commercium habet cum actionibus humanis publicis, que enim confeſſarius via confeſſionis ſcit, ſcit vt Deus, & quando Euchariſtiam negat, negat vt homo; quare vna notitia iuuare alteram non poteſt.

24. Si peccator occultus extra confeſſionem ſit notus, communis & vera ſententia eſt, teneri Sacerdotem ei negare Euchariſtiam, & quodcunque aliud ſacramentum, ſi occulte petat, ita Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 67. ſect. 3. initio.* Victoria & Alenſis *citatus membro* 5. D. Thom. *3. p. q.* 80. *art.* 6. Henriq. *lib.* 8. *Euchariſt. cap.* 59. Syluester *verbo Euchariſtia* 3. §. 5. Sotus. *in 4. diſt.* 12. *art.* 6. Durandus *diſt.* 9 *q.* 5. & alij communiter. Probatur facile, quia tunc ceſſat ratio reuelationis ſigilli, & aliunde nullam infamiam patitur ipſe peccator occultus, occulte petens, & id patet ex Concilio Vaſenſi, & habetur *c. ſi tamen* 6. *q.* 2. vbi dicitur debere Epiſcopum, qui noluit peccatoré, ſi ſolus ipſe nouit, ſecretè eum monere, corrigere & communione priuare. Denique quia ille peccator reuera coram Deo nullum ius habet petendi cum ſit in peccato mortali: in foro autem externo etiam nullum habet ius petendi; cum occulte petat, vnde fit vt ſine incommodo, ſine ſcandalo, & iniuria ei poſſit negari, ſiquidem totum negotium in ſecreto, & occulto manet, & ex negatione nullum ſequitur incommodum pœnitentis; ex conceſſione autem ſequitur ſacrilegium, & iniuria ſacramenti.

25. Hinc ſi Sacerdos Euchariſtiam miniſtrans vidit crimen, & certo ſcit, peccatorem non eſſe confeſſum quamuis teſtes habere non poſſit, quorum teſtimonio illum conuincat, poteſt ei communionem negare imo tenetur, ſi occulte illam ab eo petat, etiamſi ipſe peccator delictũ ſuum neget, quia hæc negatio non eſt, proprie loquendo, criminis punitio, quæ iudiciarium ordinem requirat, ſed eſt quædam prudens adminiſtratio, & quædam correctio ſecreta, & paterna, imo & conſeruatio quædam diuini iuris, ad quam Sacerdos ex officio tenetúr, ad quam non eſt ſemper expectanda probatio delicti. Et idem dicendum eſt, ſi miniſtro Euchariſtiæ aliorum teſtimoniis fide dignis conſtet de prauo hominis ſtatu, quamuis nolint in publico eſſe teſtes ad eum conuincendum. ita, & optime, Soarius *tomo 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 3. fine.* In confeſſione tamen aliud fortaſſis dicendum erit, nam tunc quamuis moraliter mihi conſtet, eum habere peccatum, quod tamen in confeſſione mihi tacet, non poſſum ei negare abſolutionem, ſi poſt admonitionem conuenientem, ille neget, quia in confeſſione eſt ille accuſator & teſtis, & debeo ei credere, cũ illud tribunal ſit tribunal veritatis: at vero in adminiſtratione Euchariſtiæ, eſt diuerſa ratio, cum ille ibi, nec teſtis, nec accuſator ſit, nec ei teneor credere, cum extra confeſſionem loquatur, & aliunde nullam ex tali negatione infamiam patiatur, cùm occulte petat, & occulte negetur.

26. Egimus adhuc de primo gradu peccati occulti, quem num. 16. poſuimus. Quid de ſecundo gradu (poſuimus enim ibi tres) quando ſcilicet crimen vni vel alteri extra confeſſionem eſt notum, & peccator erga alios propter rumorem laborat infamia, & ſuſpicione; tenetur ne tunc miniſter Euchariſtiæ eam huiuſmodi peccatori petenti denegare? Reſpondeo affirmatiue, ratio eſt, quia vel hæc notitia & infamia dici poteſt publica, vel occulta: ſi publica, ad quam reuera videtur accedere, tenetur miniſter Euchariſtiæ, eum repellere, peccator enim publicus, ſiue publice, ſiue ſecreto petat, ab Euchariſtiæ ſuſceptione repellendus eſt, dummodo non ſit emendatus, vt late probauimus *num.* 4. Si occulta, etiam tenemur peccatori occulto, occulte petenti, Euchariſtiam negare, vt diximus *nu.* 24. & ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 67. ſect. 5. § dico primo.*

Quid denique de tertio gradu peccati occulti, videlicet ſi delictum ſit duobus vel tribus hominibus notum, & nulla laboret infamia, & coram illis huiuſmodi peccator Euchariſtiam petat, tenetur ne tunc miniſter illius, eam illi denegare? 27.
Et quidem videbitur fortaſſis alicui non eſſe tunc illi denegandam, primo, quia crimen eſt occultum ſimpliciter, non enim eſt manifeſtum in iudicio, neque maiori parti viciniæ notum; quare quãuis in iudicio ſit manifeſtabile, tamen de facto manifeſtum non eſt. Et aliunde petitio coram illis videtur eſſe publica; peccatori autem occulto publice petenti abſque graui peccato Euchariſtiam vel quodlibet aliud ſacramentum, negari non poteſt, vt probauimus *num.* 16. Reſpondeo tamen tunc denegare teneri. & ratio eſt, quia ſatis eſt, quod huiuſmodi peccatum ſit publicum reſpectiue, id eſt, reſpectu eorum, qui adſunt, & ſunt præſentes petitioni, quamuis. abſolute loquendo, reſpectu aliorum ſit occultũ. & ita reſpondet Soarius *modo allegatus.* Obiicies eſſe euidens periculum, quod illi eum ſtatim infament referendo aliis; fuiſſe illi denegatum ſacramentum, propter peccatum occultum; Reſpondeo parum id referre, quia eodem modo illi poſſunt notam inurere infamiæ, referendo delictum, & dicendo illum cum eo delicto communicaſſe, & maior infamia eſt, maiuſq; periculũ ſi in publico referãt, illum indigne communicaſſè, & Sacerdotem dediſſè Euchariſtiam homini indigne illam ſuſcipienti, ſibi & aliis adſtantibus cognito, quam quod poſtea referant Euchariſtiam illi fuiſſe denegatam: ex duobus autem malis minus eſt eligendum.

Si tamen ſolis duobus, aut tribus peccatum ſit notum, & nulla peccator laboret infamia erga alios: tunc quidem non poteſt ei negari Euchariſtia, ſi illi abſentes ſunt, quibus illud peccatum eſt notum. ratio eſt, quia tunc ſimpliciter delictum eſt occultum, & in ſe, & reſpectiue, id eſt, reſpectu illorum qui præſentes ſunt, omnes enim illi illud peccatum ignorant, quamuis enim illud delictũ probari poſſit, in iudicio tamen adhuc non eſt probatum, & non ſatis eſt, quod delictum ſit probabile, id eſt, probari poſſit in iudicio vt dicatur publicum. ita docet Soarius *ſupra citatus. §. dico ſecundo.* & Richardus *in 4. diſtinct. 9 art. 3. q.* 1. Gabriel *ibid. q.* 2. & Nauarrus *in manuali Latino, cap.* 21. *nu.* 55. & communiter omnes Doctores. Poteſt tamen contingere, vt ex his tribus aut quatuor, qui delictum ſciunt, vnus tantum ſit præſens, cum peccator Euchariſtiam petit, alij vero abſentes, & id ſciat miniſter Euchariſtiæ; & tunc quidem exiſtimo teneri non dare, quia vtrumque periculum hic datur, & 28.

Digitized by Google

infamandi illum, ſi ei negetur Euchariſtia coram ſe, & infamandi etiam ſi ei detur, affirmando poſtea, ſe vidiſſe illum communicare, & eſſe in peccato: ſicut Petrus & Paulus ſciunt referendo omnes alios, qui illius delictum agnoſcunt; & minus inconueniens eſt quod infametur ſolum, quia inegata fuit Euchariſtia, quam quod illam ſuſceperit indigne.

29. Ad finem huius capitis quæres, an ſacramentũ Euchariſtiæ dari poſſit hominibus de crimine aliquo ſuſpectis. Et duobus modis hoc intelligi poteſt: primo, an dari poſſit ad vſum ſacramenti, & ad conſequendum effectum illius: ſecundo, an dari poſſit ad purgationem delicti. Et de primo modo notandum eſt ex gloſſa *in cap. dicit Dominus*, & ex Soario *tomo 3. in 3. part. diſputat. 67. ſect. 6.* triplicem eſſe ſuſpicionem, temerariam, probabilem, & violentam: temeraria eſt illa, quæ nullo probabili fundamento nititur, & ideo non eſt rationabilis, ſed iniuſta; & certum eſt hanc non ſufficere ad negandum ſacramentum. Secunda & probabilis, eſt illa, quæ ſatis eſt ad generandum dubium, non tamen ad affirmandum ſimpliciter, & iudicandum de peccato alterius, & certum eſt etiam hanc non ſufficere ad negandum Euchariſtiæ ſacramentum; quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis bonam famam. Tertia eſt violenta, & eſt illa, quæ eã vim infert intellectui, vt probabili ratione deponi non poſſit, & hæc iuxta omnes fere Doctores ſufficit ad negandam communionem, ita D. Thom. *in 4. diſtinct. 9. quæſt. 1. art. 3. quæſtiunc. 2.* Richardus *ibi. art. 3. quæſt. 7.* Gabriel. *quæſt. 2. art. 3. dubitatione 2.* Alenſis 4 *part. quæſt. 49. memb. 2. art. 1.* D. Anton. *3. p. tit. 14 c. 12. §. 2.* Soarius *modo citatus. §. circa poſteriorẽ.* & fundamentum eſt, quia violenta ſuſpicio nititur talibus ſignis & indiciis, quæ licet non faciant rem euidentem, faciunt tamen moraliter probabilem, & ſufficiunt ad deferendum probabile iudicium, quando nihil eſt in contrarium, quod excuſet aut prædictam extenuet ſuſpicionem; modo tamen ipſa ſuſpicio ſit publica, nam ſi publica non ſit, ſed occulta, ſufficiet ad negandum occulte, non publice; ſi vero publica ſit, ſufficiet ad negandum ſacramentum publice & occulte; ſi ſit occulta, ſufficiet ad negandum occulte, non publice.

30. Excipe tamen mortis articulum, nam ſi in illo homo, de quo talis ſuſpicio habetur, neget delictum, & alioqui præbeat ſigna bonæ diſpoſitionis, non eſt illi negandum ſacramentum; quia affirmatio illius in ea circumſtantia eſt certe maximi ponderis ad deponendam omnem ſuſpicionem, & hęc limitatio non eſt proprie limitatio, ſed eſt declaratio communis ſententiæ, in eo enim caſu circumſtantiæ concurrunt, quæ ſatis eneruant, infirmant & extenuant ſuſpicionem violentam.

De ſecundo modo an dari poſſit Euchariſtia ſuſpectis de crimine ad purgationem delicti, communis ſententia affirmat non licere. ita D. Th. *3. p. q. 80. art. 6.* Soarius *allegatus initio ſectionis* Alenſis *4. p. q. 49. membro 2. art. 2.* gloſſa & Doctores *in cap ſæpe contingit 2. quæſt. 4.* ratio eſt, quia hoc fine dare, eſt tentare Deum, nam eſt petere à Deo, vt aliquo manifeſto miraculo oſtendat delinquentem, quod eſt genus quoddam ſuperſtitionis; cur enim hoc facturus eſt Deus, cum hoc non promiſerit, nec neceſſarium ſit? Aut cur homo exiſtimabitur innocens, & à delicto immunis, ſolum quia Deus nihil miraculoſum operatur in eo? & ideo in iure canonico huiuſmodi probationis modus meritiſſime reprobatus eſt toto titulo de purgatione canonica. & in cap. *conſuluiſti.* & in cap. *mennas. 2. q. 5.* Neque obſtat quod in lege veteri fiebant ſimiles probationes in lege zelotypiæ *Numerorum 5.* nam illud factum eſt imperio Dei qui promiſit exhibiturum ſe in eo euentu manifeſtum ſignum, quo veritas pateret, & ideo poſtulare tale ſignum non erat tentare Deum ad purgandam ſuſpicionem delicti, primo modo explicato: vt ſi homo non ſit innocens, Deus oſtendat id aliquo miraculo, v. c. occidendo illum, aut illæſum ſeruando, ſi ſit innocens, & hic modus eſt reprobatus, cum ſit Deum tentare; & ideo, vt ait D Th. *p. 3. quæſt. 80. a. 6.* decreta antiqua, quæ hoc aliquando permittebant, fuerunt meritiſſime abrogata per poſteriora Concilia Romanorum Pontificum. Secundo ſumendo Euchariſtiam per modum iuramenti non execratorij, ſed aſſertorij ad confirmandam veritatem, & hoc ſenſu, ex natura rei hoc non eſt intrinſece malum, neque eſt tentare Deum, ſed ſolum eſt graue quoddã iuramentum, vt docet D. Th. *in 4. diſt. 9. q. 1. art. 4. quæſtiunc. 2. ad 2* Gabriel *q. 2. art. 3. dub 5.* Maior *q. 4. in argumentum contra quintam concluſionem.* Adrianus *quodlibeto 3. art. 3.* Doctor Franciſcus Soarius *tom. 3. in 3. p. diſp. 67. ſect. 6.* verum licet hic iurandi modus non ſit ex natura rei illicitus, nec forte etiam prohibitus iure poſitiuo, quia iura non loquuntur de hoc modo probationis, ſed de illo, in quo tentatur Deus; quare non omnino damnandus eſt hic modus iuramenti tanquam de ſe malus, non eſt tamen conſulendus, & quia non eſt conſentaneus reuerentiæ tanti ſacramenti, & quia eſt expoſitus multis ſacrilegiis, & ideo vſu ipſo, & conſuetudine abrogatus eſt atque antiquatus talis iurandi mos. 31.

LIBER

LIBER QVARTVS,

De effectibus Euchariſtiæ.

MODVS ſuſcipiendi hoc ſacramentum triplex eſſe poteſt. Primus eſt cum ſpiritualiter tantum ſumitur, quomodo ſumunt, ant ſumere poſſunt omnes Catholici, qui fide credunt ſub illis ſpeciebus conſecratis, verum Chriſti corpus eſſe, & deſiderio ardent, efferunturque ſtudio recipiendi illud, quamuis re ipſa non ſumant. qui modus eſt valde vtilis ad excitandam fidem, ſpem, & charitatem in Deum; & ad admirabiles effectus gratiæ conſequendos. Secundus eſt ſacramentaliter tantum, quando ſcilicet recipitur Chriſtus in ſacramento, ob indebitam tamen diſpoſitionē recipientis, non cōſequitur effectus ſacramenti. Tertius ſacramentaliter, & ſpiritualiter ſimul, cum corpus Chriſti ſumitur, & effectus ſacramenti ſequitur ac recipitur: multi enim ac mirabiles ſunt huiuſmodi ſacramenti effectus, quos ſtatim recenſebimus.

CAPVT I.

Vtrum hoc ſacramentum conferat gratiā abſolute loquendo, & quando, an dum manducatur, an dum ſpecies & Chriſti præſentia durat in ſtomacho.

SVMMARIVM.

Hoc ſacramentum, abſolute loquendo, confert gratiam ex opere operato. num.1.

Quo tempore illam conferat eſt dubium: refertur prima opinio docens illam ex opere operato conferre toto eo tempore, quo in pectore durant ſpecies. nu.2.

Aſtruitur vera opinio affirmans conferri in eo inſtanti in quo verum eſt dicere, ſumptum eſſe, ac deglutitum ſacramentum. nu.3.

Sacramentum hoc gratiam ex opere operato cauſat per modum manducationis. nu.4.

Effectus huius ſacramenti ſolum fuit promiſſus manducanti, vel bibenti. n.5.

Soluuntur rationes primæ opinionis. n.6.

Quo tempore martyrium conferat ſuum effectum gratiæ ex opere operato. nu.7.

Nulli confertur gratia ex opere operato ratione aliorum ſacramentorum, niſi in virtute huius ſacramenti. n.8.

An conſequatur ille effectum gratiæ, qui poſtquam hoc ſacramentum deglutiuit ſtatim illud euomuit. nu.9.

Quid ſi ſumpta vna parte hoſtiæ, moriatur homo non ſumpta alia parte illius, an tunc conſequatur effectum gratiæ. nu.10.

In die Natalis per nouam communionem & ſumptionem hoſtiæ nouus gradus gratiæ ex opere operato confertur; non tamen ſic confertur in eo qui moroſe ſumit plures formas, aut partem vnam eiuſdem hoſtiæ, & poſtea aliam. nu.11.

Hoc ſacramentum confert gratiam in inſtanti, ſi inueniat ſubiectum diſpoſitum, alias recedente fictione inſtar aliorum ſacramentorum. nu.12.

CONferre hoc ſacramentum, abſolute loquendo, gratiam ex opere operato, eſt de fide. conſtat ex definitione Concilij Florentini, & ex Concilio Epheſino I. vbi dicitur quod ſumimus carnem viuificatricem, id eſt, conferentem vitam gratiæ, & ex Concilio Tridentino *ſeſſ.13. cap.3.* vbi dicitur hoc ſacramentum continere Chriſtum vberrimum gratiæ fontem. & *can.5.* vbi dicitur: *Si quis dixerit vel præcipuum fructum huius ſacramenti, eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex eo non alios effectus prouenire, anathema ſit*, ſupponit ergo Concilium, ſacramentum hoc habere hunc effectum conferendi primam gratiam, non tamen eſſe præcipuum, cum præcipuus eius effectus ſit conferre augmentum gratiæ, vt ſtatim dicemus, & alios inſuper mirabiles gratiæ effectus. Et idem docet D. Cyrillus *epiſtola ad Concilium Epheſinum*, & refertur cap. *neceſſario, de conſecratione. diſt.2.* & probatur facile. Primo, quia in hoc ſacramento continetur vere, ac realiter Chriſtus, qui eſt fons gratiæ, & ideo gradus gratiæ reſpondens huic ſacramento maior debet eſſe omnibus alijs gradibus gratiæ reſpondentibus aliis ſacramentis, ſigillatim ſumptis. Secundo, quia omnia ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam ex opere operato: ſed Euchariſtia eſt ſacramentum nouæ legis; ergo etiam ex opere operato gratiam confert. Tertio probatur ex illo Ioannis 6. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, id eſt, ad conferendam vitam gratiæ mundo. 1.

Sed dubium eſt, quonam tempore conferatur 2.
gratia per hoc ſacramentum. Caietanus *3. p. q. 79. a.1.* notans in primis nomine gratiæ hic poſſe intelligi, vel primam gratiam, vel augmentum illius, vel actualem deuotionem, & refectionem ſpiritualē; exiſtimat in ipſa ſumptione ſacramētum hoc ſuos gratiæ effectus operari in eo qui digne ad illud ſumendum accedit: ait tamen ſumptionem non eſſe, nec dici quando ſacramentū eſt in ore nec quando deglutitur, & tranſit; ſed quandiu ſacræ illæ ſpecies detinentur, & præſentes ſunt in ſtomacho, & toto iſto tempore operari effectus ſuos gratiæ, quæ ſententia etiam fuit Gabrielis, ſi attētę legatur *lect. 85. in Canone*, & Maior. *in 4. diſt. 9. q. 1. arg. 5.* & Palud. *in 4. diſt. 17. q. 8. 1. n. 3.* & eam poſtea ſecutus fuit Ruard. *art. 15.* Probant primo, quia tempore, quo ſumitur hoc ſacramentum, tota mens ſumentium occupatur circa conſiderationem maieſtatis myſterij huius, & circa reuerentiā externam tanti ſacramenti, occupantur enim & maxime curant ne hoſtia palato hæreat, ne inter dentes maneat, ne ſanguis effundatur ſi Sacerdotes ſint, ſed mox poſt prædictā ſumptionem, eſt tempus magis accommodatū ad ſe colligēdos, & contemplandum huiuſmodi myſterium.

ed by Google

ſterium. Secundo, quia *Ioannis* 5. Chriſtus dixit, *quamdiu in mundo ſum, lux mundi ſum*; ergo quandiu eſt intra hominem per ſpecies, lux eſt animæ,& illi confert gratiam. Tertio, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt per modum conuiuij in cibo, & potu; ergo eos effectus, quos operatur cibus materialis in corpore, operatur etiam hoc ſacramentum in anima: ſed cibus materialis non ſolum operatur dum ſumitur, ſed quamdiu durat in ſtomacho nutrit, alit & confortat. ergo idem cenſendum eſt de hoc ſacramento. Cur enim dicemus tunc ibi eſſe Chriſtum quaſi otioſum, cum habeat vim ſanctificandi, & ſubiectum ſeu paſſum ſatis proportionatum, & applicatum? Reſpondent nonnulli excitare tunc hominem ad deuotionem? ſed contra, quia vel confert hunc effectum ex opere operato, vel non; ſi confert ex operato tanquam rem ſacramentalem, ſemper hic effectus ſupponit effectum communem gratiæ ſanctificantis; ergo influet illam; ſi non confert illum ex opere operato, non eſt certus, neque infallibilis effectus, ſed gratis aſſeritur: ita ſe habet opinio Caietani, & non eſt improbabilis, & ex illa infertur male omnino ſibi conſulere Sacerdotes, & alios ſumentes, qui poſt ſumptionem ſtatim ad negotia ſæcularia conuertuntur, magno enim bono priuantur, quod veriſſimum ſemper eſt.

3. Vera tamen opinio docet hoc ſacramentum gratiam conferre in eo inſtanti, in quo verum eſt dicere, nunc facta eſt ſumptio, & immediate antea non erat, licet hoc inſtans notum nobis non ſit, ſed Deo. quod quidem non eſt quamdiu hoc ſacramentum eſt in ore, nam ſi quis illud ſumeret in ore, & poſtea aliqua de cauſa non deglutiret, non acciperet gratiam ſacramentalem; ſumptio ergo perfecta eſt, quando deglutitur, & tranſit per guttur, tunc enim datur iam perfecta manducatio & comeſtio; ita docent communiter Doctores: Henriquez *l.* 8. *Euchar. c.* 45. *n.* 1. Soar. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 63. *ſect.* 3. Soto *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 2. *art.* 1. Ledeſma *q.* 20. *art.* 1. Victoria *in Summa n.* 76. D. Thom. *in* 3. *p. q.* 80. *art.* 8. vbi dicit, maximam deuotionem requiri in ipſa ſumptione, quia tunc perficitur ſacramenti effectus. Probatur primo, quia *Ioannis* 6. ſæpe dicitur, *Qui manducat me, viuit in æternum.* manducatio autem vitalis, non dicitur tactus oris, aut guſtus, aut digeſtio, quę fit in ſtomacho: ſed dicitur illa deglutio, ſeu traiectio, qua ex ore in ſtomachum ſacramentum tráſit, alias non eſſet ieiunus, qui aquam, vel vinum ore tenuit, & eiecit, ante communionem, nec ille qui indigeſtum cibum materialem habet in ſtomacho, quod non eſt dicendum; ergo gratiam confert hoc ſacramentum dum iuſtus illud deglutit, nempe in vnico inſtanti, in quo verũ eſt dicere, nunc deglutitum eſt hoc ſacramentum, & immediate antea non erat, aut ſi prius ſpecies vini ſumeret, in quo vere dicitur: Nunc potatum eſt hoc ſacramentum, & immediate antea non erat. nam in quocunque alio ſacramento aſſignari debet aliquod inſtans, in quo effectus illius detur, & gratia conferatur, vel augeatur, cum in inſtanti id fiat. hoc autem non eſt aliud niſi inſtans, in quo bene poſſumus affirmare, ſacramentum iam eſſe ſumptum, quod in hoc ſacramento fit poſt ipſam deglutionem; ergo tunc confert gratiam, & alios effectus.

4. Secundo probatur, quia hoc ſacramẽtum confert gratiam per potum & manducationem, quatenus conſiſtunt in vſu ſumentis, poſtea enim ſequitur digeſtio ſpecierum, quæ non eſt actio humana, ſed naturalis, & phyſica, quæ nihil refert ad effectum ſacramenti, actio enim naturalis nihil facit ad gratiam, nam fingamus Euchariſtiam poni intra corpus hominis abſque manducatione, tunc profecto in opinione Caietani id ſufficeret ad conferendam gratiam, quod non eſt dicendum. Tertio, quia ſequeretur ex opinione Caietani poſſe ſumentem hoc ſacramentum indigne, & in peccato mortali, iuſtificari virtute illius, ita indigne ſumpti, quod non eſt dicendum; ſequela probatur facile, quia ſi poſt ſumptionem ſacrilegam, eo tempore, quo durant ſpecies in homine, ille doleat de illo peccato, dolore, qui ſit tantum attritio, cum tunc adhuc durante ſacramento, tempus ſit, quo ex opere operato poſſit conferre gratiam, non ponenti obicem: profecto iſte illam recipiet, virtute ſacramenti ſumpti modo prædicto, quod non videtur concedendum. Quarto probatur, quia ſequeretur maiorem gratiam, & vberiorem effectũ ſuſcipere, qui maiorem hoſtiam ſumit, quia diutius illam detinebit in ſtomacho. Imo ſequeretur ſolum ob debiliorem vim digerendi ſpecies, fieri, vt conſequatur homo maiorem gratiæ effectum.

Quinto probatur, quia effectus huius ſacramẽti, ſeu promiſſio gratiæ ſolum videtur facta manducationi huius ſacramenti, iuxta illud Ioannis 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam.* ergo non eſt facta retinenti hoc ſacramentum intra ſe, retentioni ve, aut digeſtioni illius. Nec dicas gratiam hic promitti manducanti & bibenti non ratione manducationis, ſed ratione cibi manducati; ac proinde tamdiu durare effectum illius, quamdiu durat cibus intra pectus hominis. Nam manducatio ipſa eſt veluti cõditio, ſine qua non produceret ſacramentum ſuũ effectum, vnde ſi fingamus poni intra pectus hominis, vt ſupra dicebamus, abſque manducatione, nullam gratiam conferret; ergo, &c. Sexto & vltimo, quia omne ſacramentum confert gratiæ effectum in inſtanti quo perficitur; ergo vel hoc ſacramentum confert illam in primo inſtanti quo incepit digeſtio ſpecierum, vel in medio digeſtionis, vel in vltimo inſtanti, quo digeſtio illarum deſinit: non in primo, non in ſecundo, ſeu in medio digeſtionis, cum toto eo tempore, quo durant ſpecies, duret effectus; ergo in vltimo inſtanti quo deſinunt, atque adeo incipiet effectus gratiæ per vltimum non eſſe ſacramenti contra ſolitum modum inceptionis, nemo enim incipit per vltimum ſui non eſſe, aut ſuæ cauſæ. 5.

Ad rationes Caietani ſic reſpondeo. Ad primam dico occupationem circa reuerentiam exteriorem non impedire effectum ſacramenti, imo adiuuare, quia eſt actus meritorius. Secundum argumentum nihil probat, quia ibi tantum eſt ſermo de doctrina Chriſti, quæ inſtar lucis omnium mentes lucidiſſimis radiis illuſtrabat. Ad tertiam reſpondeo eſſe diuerſam rationem, quia cibus corporalis non prodeſt niſi digeſtus, cibus vero huius ſacramenti eſt ſpiritualis, & non indiget digeſtione. 6

Obiicies, martyrium in re ſuſceptum confert gratiam ad modum ſacramenti, & tamen Deus non ſolet dare illam gratiam quando martyrij ſuſceptio completa eſt, ſiquidem in eo inſtanti, quo martyrium completur, ſeparatur anima à corpore, & iam homo eſt extra viam; ergo pari 7

ratione

ratione in vltimo inſtanti ſuſceptionis completæ ſacramenti, non dabitur gratia, ſed prius. Reſpondeo negando conſequentiam, martyr in illo inſtanti mortis, non eſt capax gratiæ viatoris, ſuſcipiens autem ſacramentum in illo vltimo inſtanti, quo perficitur ſacramentum, eſt capax gratiæ, effectuſque ipſius ſacramenti: præterea falſum eſt dicere martyri conferri gratiam martyrij in vltimo inſtanti in quo martyrium completur, & moritur. nam cum martyr non ſolum ſit, qui realiter moritur pro Chriſto, ſed etiam qui vulnera lethalia pro Chriſto patitur, etiamſi cum illis miraculoſe mortem euadat, & ante vltimum inſtans mortis martyr ſit iam mortaliter vulneratus, ante illud inſtans vltimum ei confert Deus gratiam martyrij.

8. Animaduertit tamen Caietanus ſupra, & bene, nemini conferri gratiam in aliis ſacramentis, abſque ſuſceptione huius venerabilis Euchariſtiæ ſacramenti, in quo Chriſtus fons gratiæ continetur, vel in re, vel in voto ſuſcepti: in voto quidem, vel proprio, vt in adultis; vel Eccleſiæ, vt in paruulis, & infantibus; & ratio eſt, quia res ſignificata & contenta in hoc ſacramento eſt ipſe Chriſtus, cuius inſtrumenta ſunt reliqua ſacramenta. Vnde habet ſe hoc ſacramentum ad reliqua ſicut fons gratiæ, ad riuulos gratiarum. quare ſicut qui deſiderat bibere ex riuulis, conſequenter deſiderat bibere ex fonte vnde emanant: ita deſiderans cætera ſacramenta, deſiderat etiam ſacramentum Euchariſtiæ, in quo eſt Chriſtus fons & principium aliorum. Gradus tamen gratiæ, qui ex opere operato reſpondet huic ſacramento, nunquam recipitur niſi per realem ſuſceptionem illius, vt optime notat Sot. *in 4. diſt. 11. quæſt. 12. a. 1. ad primum.*

9. Ex dictis in noſtra opinione ſequitur primo; ſi quis poſt illud vltimum inſtans, in quo verum eſt dicere: nunc deglutitum eſt ſacramentum, & tranſmiſſum ab ore in ſtomachum, ſtatim illud euomat, iam ſuſcepiſſe effectum ſacramenti; illum ſcilicet gradum gratiæ, qui ex opere operato reſpondet ſuſceptioni ſacramenti; quia ille gradus communicatur in eo inſtanti, in quo facta eſt deglutio; vnde cum iam facta fuerit, iam manet in communicante prædictus effectus. Sic Baptiſmus cauſat effectum gratiæ, cum primum homo dicitur ablutus, finita illius forma: nec ſonus verborum, aut lotio illa trina, poſtea perſeuerans, cauſat vllum effectum gratiæ; ita in eo motu deglutionis datur inſtans, in quo cibus tranſit, & in quo communicatur gratiæ effectus, ac proinde etiamſi poſtea ob debilitatem ſtomachi eiiciatur: iam gratia manet communicata. ita Henriquez *lib. 8. Euch. cap. 43. nu. 1. medio.*

10. Sequitur ſecundo, ſi accepta prima hoſtiæ parte ac deglutita moriatur homo, antequam deglutiat reliquas partes coniunctas, recipere illum totam gratiam ſacramenti reſpondentem ex opere operato ſuſceptioni illius: & ratio eſt, quia in eo inſtanti verum eſt dicere deglutitum fuiſſe totum Chriſtum in hoc ſacramento, cum ille non ſolum ſit in tota hoſtia, ſed etiam in ſingulis particulis illius. ita docet expreſſe Henriq. *lib. 8. Euchariſtia. cap. 43. n. 1. ad marginem lit. B. fine.*

11. Sequitur tertio, ſi mortali interruptione facta, fiat noua communio, vt in die Natalis Domini, in quo tres Miſſę dicuntur, conferri nouum effectum gratiæ, neque enim fruſtra, aut ſine effectu ſacramenti, dicuntur tres Miſſæ eodem die, etiam intra eandem horam. At vero ſi per modum vnius communionis ſumatur paulatim vna hoſtia etiam cum magna mora, aut plures formulæ, non confertur nouus effectus gratiæ ad deglutionem ſingularum formularum, aut ſingularum partium hoſtiæ, ſed tota gratia, totuſque effectus confertur in vnico deglutionis inſtanti, in quo prima pars hoſtiæ, aut prima formula deglutita eſt, in qua totus Chriſtus totaque virtus ſacramenti adfuit, ſicut in Baptiſmo in primo inſtanti, quo finita illius forma, homo dicitur ablutus, datur totus gratiæ effectus, ex opere operato, & nec verborum ſonus, aut aliæ ablutiones vllum alium effectum gratiæ cauſant. ita docet Henriq. *allegatus*, & D. Thom. *3. p. q. 80. art. 8. ad 6.* Victoria *in Summa vbi de Euchariſtia. §. 76.* Soarius & alij, quos citabimus *cap. 4. n. 6. verſ. inſtabis* (quem locum vide, ibi enim in toto eo cap. latior redibit ſermo hac de re) & Sotus *diſt. 11. q. 1. a. 1.* Poteſt tamen augeri gratia ex opere operantis in illa moroſa deglutione ipſius hoſtiæ, aut in ſumptione plurium formarum, quod nos non negamus: negamus tamen plus gratiæ dari ex opere operato, per vnius hoſtiæ, aut plurium formularum moroſam deglutionem, cum vnico inſtanti conferatur totus effectus ipſius ſacramenti, omnia enim ſacramenta (vt dixi) in quodam inſtanti quo perficiuntur conferunt ſuum effectum gratiæ, vt notant etiam D. Thom. *3. p. q. 79. art. 7. ad 3. & q. 80. art. 8. ad 6* & Sotus *diſt. 11 q. 1. art. 1.* & Ledeſma *q. 20. a. 1.* Victoria *§. 5.* Tabiena *verbo Euchariſtia 3. fine* Aſtenſis *lib. 4. tit. 19.* & communiter omnes.

Intellige tamen conferre hoc ſacramentum, & quodcunque aliud ſuum effectum ex opere operato in inſtanti ſi inueniat ſubiectum, ſeu paſſum diſpoſitum: poteſt enim fieri, vt aliquando inueniat obicem, abſque culpa ſuſcipientis, & tunc non conferet ſtatim ſuum effectum, ſed remoto obice: ſicut enim ſacramentum Baptiſmi & pœnitentiæ, quando informe eſt, non ſortitur ſtatim effectus gratiæ, ſed remoto obice, quem in paſſum diſpoſitum conferret, ita ei, qui inculpate recipit Euchariſtiam, reputans ſe habere ſufficientem diſpoſitionem, quam tamen non habet, ſi diſponatur, & tollat obicem, etiam abſumptis ſpeciebus, videtur conferri, & velut reuiuiſcit effectus impeditus: quæ eſt doctrina communis in materia de ſacramentis, & magis pia, quam tradunt Caietanus *tom. 1. tract. 5. de confeſſione, q. 5. & de ſatiſfactione q. 2.* Petrus Soto *de Baptiſmo. lect. 4. & titulo de ſatiſfactione, lect. vltima,* & Henriq. *de ſacramentis cap. 25. §. 7.* D. Thom. *in 4. diſt. 17. q. 3. a. 4.* 12.

CAPVT II.

Vtrum hoc ſacramentum conferat primã gratiam, & remittat peccatum mortale ex prima inſtitutione Chriſti, an augmentum illius: & quiſnam ſit præcipuus effectus illius.

SVMMARIVM.

Proponitur ratio agendorum. nu. 1.
Remiſſio peccati mortalis, & collatio primæ gratiæ de lege ordinaria coniuncta ſunt. nu. 2.
Proprius & præcipuus effectus Euchariſtiæ, eſt conferre augmentum gratiæ. num. 3.

Ex ope-

Digitized by Google

Ex operato. *ibid.*
Aliqua ſacramenta inſtituta ſunt à Chriſto, ad conferendam primam gratiam peccatoribus. *num. 4.*
Proponitur, & ſoluitur obiectio. *num. 5.*
An communio vnius lac.i applicata pro alio, & pro quo applicatur conferat gratiam, ex opere operato. *num. 6.*
Quid ſi ſacrificium Miſſæ pro alio offeratur. *num. 7.*
An ſacramentum Euchariſtiæ conferre poßit aliquando ex opere operato primam gratiam. *num. 8.*
Proponitur opinio negatiua. *ibid.*
Aſtruitur affirmatiua. *num. 10. & n. 9.*
Oſtenditur in quibus caſibus. *num. 9.*
Soluuntur argumenta primæ opinionis. *num. 11.*
Quibus modis poßit homo ignorare peccatum mortale commiſſum. *num. 12.*
An cum ea diſpoſitione poßit quiſquam ad hoc ſacramentum accedere, vt neque gratiam recipiat, neque nouum peccatum committat. *num. 13.*
Refertur opinio negatiua. *ibid.*
Approbatur affirmatiua. *num. 14.*
Et dantur caſus in quibus poßit. *ibid.*
Soluuntur argumenta opinionis negatiuæ. *num. 15.*

1. SEquitur, vt agamus, & explicemus, quam gratiam hoc ſacramentum ex opere operato conferat, an primam gratiam, an ſecundam, ſeu augmentum illius, & quinam ſit præcipuus effectus iſtius ſacramenti. nam *in capite præcedenti numero* 1. ſolum diximus illud conferre gratiam ex opere operato abſolute, non tamen explicauimus, quam gratiam conferat.

2. Notandum eſt ergo antequam rem explicemus, primam gratiam nunquam de lege ordinaria conferri, niſi ſimul remittatur peccatum mortale: ita enim collatio primæ gratiæ, & remiſſio peccati mortalis, ſimul coniunctæ ſunt, vt vel ſemper conſtituant vnicum effectum gratiæ, vel per modũ vnius, & ab iiſdem cauſis procedant, vt ex materia de iuſtificatione ſuppono, neque enim hic locus conueniens eſt, ad id latius diſputandũ.

3. Dico ergo primo, hoc ſacramentum per ſe, & ex prima ſui inſtitutione, inſtitutum eſt à Chriſto Domino, ad conferendũ augmentũ gratiæ, vt magis, ac magis per eandem gratiã hominẽ cum Chriſto vniat, atq; adeo proprius, & præcipuus illius effectus eſt, gratiã augere, animã nutrire, præſeruare à mortalibus, & remittere venialia. ita docet D. Th. 3 *p. q.* 79. *a* 1. *atque* 8. Soar. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 63. §. *dico primo.* Henriq *li.* 8. *Euch. c.* 34. Tolet. *li.* 2. *Summæ c.* 29. § *primus eſt gratia.* Magiſter *in* 4. *diſt.* 9. *&* 12. Innocent. *li.* 4. *de ſacrificio Miſſæ. c.* 44. Gabriel *lect.* 85. *in canone.* D. Anton. 3. *p. tit.* 14. *c.* 12. Petrus Soto *lect.* 11. *de Euch.* Bellarm. *li.* 4 *de Euch. c.* 17. Definitur expreſſe in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *c.* 2. ibi, *Sumi autem voluit ſacramentum hoc, tanquam ſpiritualẽ animarum cibum, quo alantur, & cõfortentur viuentes, vita illius, qui dixit, qui manducat me, & ipſe viuet propter me, & tanquam antidotum quo liberemur à culpis quotidianis, & quo à peccatis mortalibus præſeruemur.* & in Concilio Florentino *in decreto Eugenij*, & habetur in Concilio Viennenſi ſub Clemente V. & in Clement. vnica *de reliquiis & veneratione ſanctorum.* Colligitur etiam ex Concilio Lateran. ſub Innocentio III. quod habetur in cap. *firmiter de Summa Trinitate*, & ex cap. *cum Marthæ de celebrat. Miſſarum.* Probatur primo, quia hoc ſacramentum inſtitutum eſt à Chriſto Domino per modum cibi & potus, iuxta illud Ioannis 6. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus.* ratio autem cibi eſt, vt detur & proſit viuenti, illum nutriendo, nec per ſe datur, ad ſuſcitandum mortuum: ergo etiam hic cibus ſpiritualis datur, vt proſit viuentibus vita gratiæ ad nutrimentum, & augmentum illius, non ad ſuſcitandum eos, qui in morte peccatorum ſunt; ergo effectus illius non eſt, primam gratiam conferre, qua mortui à peccatis ſuſcitantur, ſed eſt conferre augmentum gratiæ, ad nutrimentum, & augmentum ſpiritualis vitæ, vt homines magis magiſque Deo vniantur per eam gratiam. In quo tamen notandum eſt diſcrimen maximum inter hunc cibum ſpiritualem, & temporalem: nam cibus hic ſpiritualis ſemper auget gratiam; at vero cibus temporalis non ſemper auget vitam temporalem, quando nutrit, vt in ſenibus, quia viuens non ſemper eſt in ſtatu augmenti etſi nutriri poſſit, non enim ſemper plus acquirit quam perdit; at vero in hoc ſacramẽto idem eſt nutrire atque augere; gratia enim nunquam remittitur, & ideo vbicunque eſt nutritio ſeu additio ſine remiſſione, neceſſe eſt, vt detur augmentum.

Probatur ſecundo, quia, vt aliqua ſacramenta ſunt inſtituta à Chriſto Domino tanquam medicina vt ſanent peccatores infirmos, cauſando primam gratiam, qua ab ægritudine peccati recreentur: ſic Euchariſtiæ ſacramentum inſtitutum fuit à Chriſto, ad nutrimentum bene valentium, & minime ægrotantium, vt per ſe efficiat maiorem vnionem cum Deo per nouum augmentum gratiæ, quam confert, & tanquam medicina præſeruatiua, qua homines præſeruentur à mortalibus, per maiorem illam vnionem, quam virtute huius ſacramenti acquirunt. Probatur tertio, quia hoc ſacramentum, eſt *frumentum electorum, & vinum germinans Virgines*, vt dicitur *Zachar.* 9. ergo inſtitutũ eſt, vt nutrimentum eorum, qui ſunt in gratia primario, & per ſe, & non ad conferendam primam gratiam, & ſuſcitandos mortuos.

Obiicies; conferre augmentum gratiæ, eſt communis, & generalis effectus omnium ſacramentorum nouæ legis, & eorum præcipue, quæ inſtituta non ſunt ad remittendum peccatum mortale; ergo in hoc nihil habet proprium Euchariſtia; ergo proprius, ac præcipuus effectus huius ſacramenti non eſt cauſare augmentum gratiæ. Reſpondeo, licet confirmatio ordinetur & inſtituta ſit, ad augendam gratiam primario, & per ſe, & licet etiam omnia alia ſacramenta, ſi in gratia ſumantur, illam augeant, tamen non illam augere ſub eodem titulo atque ratione, qua illam auget hoc ſacramentum, nam hoc ſacramentum gratiæ augmentum confert in ordine ad maiorẽ vnionem cum Deo, reliqua vero ſacramenta in ordine ad alios effectus. Confirmatio ad cauſandam maiorem fortitudinem in milite Chriſtiano, quo poſſit telis inimici fortius reſiſtere: aliaque ſacramenta ad alios effectus. & ratio eſt, quia non ſunt inſtituta à Chriſto primo & directe propter nutrimentum caritatis, & propter ſolam maiorem perfectionem illius, maioremque vnionem cum Chriſto: ſacramentum vero Euchariſtiæ ad hunc finem primo & per ſe inſtitutum eſt, iuxta illud 1. Corint. 10. *Vnum corpus ſumus, qui de vno pane, & de vno calice participamus*, & ideo inſtitutum fuit à Chriſto in materia triticea, cuius multa grana in vnum coaceruũ vniuntur ad ſignificandam hanc myſticam vnionem, vt notauit D. Auguſt. *tract.* 26. *in Ioannem, ſub finem.* ibi, *Dominus noſter IESVS CHRISTVS in iis rebus corpus, & ſanguinem*

ſuum

ſuum commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur: ex multis namque granis vnus panis efficitur, & ex multis racemis vnum vinum confluit. Denique iam exponit quomodo id fiat quod loquitur, vt in me maneat, & ego in illo. Vnde hoc ſacramentum vocatur ſacramentum viuorum, & electorum, id eſt, eorum, qui iam ſunt vniti per gratiam, quæ eſt vita ſpiritualis, cum Chriſto, ad nos magis vniendos.

Quid proſit communio vnius pro alio oblata.

6. Sed rogabis, vtrum communio, quam vnus laicus offert pro alio, ita proſit ei, pro quo offertur, vt ei cõferat ſuum effectum ex opere operato. Reſpondeo negatiue, ſola enim communio abſque ratione ſacrificij, quam vnus offert pro alio, ei prodeſt vt bonum opus operantis, ſed non confert ei gratiam, aut alium effectum ex opere operato. Et ratio euidens eſt, quia effectus ex opere operato, vt ſit certus, & infallibilis, debet fundari in aliqua promiſſione diuina, certa & infallibili: promiſſio autem iſta ſolum facta eſt manducanti & bibenti realiter hoc ſacramentum, vt patet ex Ioannis 16. *& qui manducat me, habet vitam æternam.* ille autem pro quo offertur, non manducat, nec bibit. ita docet D. Thom. *in Ioannem 16. lect. 6. fine. & 3. part. quæſt. 79. art. 7. ad 3. & quæſt. 82. art. 1. ad 2.* vbi dicit ſacramenta omnia ſolum conferre perſonalem gratiam recipientibus, & oppoſitum damnat erroris *in Ioannis 16. lect. 6. fine.* & idipſum tenet etiam Henriq. *lib. 8. Euchar. cap. 34. num. 7.* & alij complures, quos ibi allegat.

7. Contra vero ſacrificium Miſſæ, ſi pro alio applicetur, ei confert ſuũ effectum, ex opere operato, quia ſacrificare non eſt ſolum manducare, ſed eſt ſimul Chriſti corpus offerre, tanquam publicus Eccleſiæ miniſter ad id conſecratus. Vnde ſacrificium in eo differt à ratione ſacramenti, quod in actione conſiſtat & offeratur pro alijs in remiſſionem peccatorum. Eſt enim ſacrificium Miſſæ actio publica à Chriſto Domino, & ab Eccleſia inſtituta, vt offeratur pro alijs, rememoratiua cruentæ paſſionis, quam Chriſtus Dominus in cruce pro nobis obtulit: ſolus autem Sacerdos offert hoc ſacrificium pro alijs, tanquam publicus Eccleſiæ miniſter ad id deſtinatus, & cõſecratus. Vnde ſi laicus Miſſam quam audit, & in qua communicat, pro alio offerat; communicat ei ſuam ſatiſfactionem prouenientem ex tali ſacrificio, ſed non ex opere operato, vt quidam falſo exiſtimarunt; Sacerdotes vero ſacrificium Miſſæ pro alijs offerendo, eis communicant fructum Miſſæ ex operato, ſi capaces illius ſunt. ita docent communiter Doctores. Henriq. *lib. 8. Euchar. cap. 34. n. 7. & n. 4. fine.* Sotus *in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. col. 7. & 11.* & id nos late probauimus in ſacrificio Miſſæ.

8. Tota ergo dubitatio eſt, vtrum ſacramentum Euchariſtiæ conferre poſſit primam gratiam, & delere peccatum mortale. Negat Maior *in 4. diſt. 9. q. 1.* vbi dicit hoc ſacramentum nunquam poſſe conferre primam gratiam. quã opinionem etiam tenet Gabriel *in 4. diſt. 9. q. 2. art. 2.* D. Bonauentura *ibi art. 2. q. q. 3. & diſt. 12. art. 4. q. 2.* & alij. Primo, quia eſt ſacramentum viuorum viuos nutriens, & augmentans, & ſicut cibus primam vitam mortuis conferre non poteſt, poteſt autem augmentum, & conſeruationem vitæ, ita cum hoc ſacramẽtum detur per modum cibi, & potus, ſolum proderit viuis, ad eorum gratiam augmentandam: non autem mortuis, ad conferẽdam eis vitam. Secundo, quia ad Eucheriſtiam, vel accedit quis contritus vere, vel attritus; ſi vere contritus, iam per contritionem ſecum portat gratiam; ſi attritus, cum ante communionem debeat præmittere confeſſionem ſequitur vt per confeſſionem ex attrito fiat contritus. Tertio, quia vel accedens ad Euchariſtiam fecit ſufficientem diligentiam, quæ ſufficiens ſit iudicio prudentium ad diſcutiendã conſcientiam, vel non fecit, in hoc enim non eſt inuenire medium. Si fecit; gratiam affert, quia facienti quod in ſe eſt Deus non deneget gratiam. Si non fecit, indigne accedit, & nouum peccatum committit ſacrilegij in huiuſmodi ſuſceptione.

Nihilominus dicendum eſt; quamuis hoc ſa- 9.
cramentum per ſe primo non ſit inſtitutum à Chriſto Domino ad conferendam primam gratiam, ſed ad conferendum augmentum illius, vt diximus: tamen interdum & in aliquibus caſibus illam conferre, & peccatum mortale remittere ac delere: eſt communis iſta opinio, eam docet D. Thom. *3. part. quæſt. 80. art. 4. ad 5. & in 4. diſt. 9. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 2. & diſt. 12. q. 1. art. 3.* Paludanus *diſtinct. 9. quæſt. 1. n. 14.* Richardus *art. 12. q. 1.* Scotus *diſt. 9. q. vnica.* Alenſis *4. part. q. 46. m. 3. art. 2. in fine,* vbi dicit aliquando gratiam collatam in hoc ſacramento vnire non vnitum, id eſt, dare primam gratiam peccatori diſſidenti à Deo, vt eum per illam iterum cum Deo vniat. Inclinat in hanc ſententiam Gabriel *lect. 85. in Canone.* tenet expreſſe Soarius *tom. 3. in 3. p. D. Thomæ, diſp. 64. ſect. 1. §. dico tertio.* Tolet. *lib. 2. Summæ. cap. 29. §. primus eſt gratia,* Henriquez *lib. 8. Euchar. cap. 34. num. 3.* Sylueſter *verbo Euchar. 4. num. 4.* Victoria *in Summa. num. 76.* Veiga *lib. 9. in Trid. cap. 34.* Bellarminus *lib. 4. Euch. cap. 19.* Petrus Soto *lect. 12. de Euchar.* Palatius *in 4. diſt. 9. diſp. 4.* D. Anton. *3 part. tit. 14. c. 12. §. 9.* & alij paſſim. Aſſignant autem Doctores præcitati (ſi non omnes, ſaltem plures eorum) communiter duos caſus, in quibus per hoc ſacramentum poſſit quis recipere primam gratiam. inter quos eſt Toletus *citatus,* & Soarius *allegatus ſect. 2. §. dico primo. & §. dico ſecundo.* Henriquez *numero 4. & 3.* Scotus, Richardus, Paludanus, & alij. Primus eſt cum quis diligenter diſcuſſit conſcientiam ſuam, & nullius mortalis culpæ conſcius fuit: tunc ſi cum aliquo dolore accedat ad communionem abſque confeſſione, re tamen vera mortale peccatum habeat, cuius ſit oblitus: iſte quidem accedit in mortali, vt conſtat, eo quod illud iudicium, quod fecit dum diſcuſſit conſcientiam: Ego non habeo peccatum mortale; non ſufficit, ad illius iuſtificationem: dolor autem ille quem habuit, cum non fuerit contritio, ſed tantum attritio, non potuit illum iuſtum facere: ergo ſi cum eo tunc dolore accedat ad hoc ſacramentum, ſine dubio ex attrito fiet contritus, & recipiet primam gratiam, cum non ponat obicem ſacramento, & habeat dolorem ſufficientem, vt virtute ſacramenti gratiam conſequatur. Secundus caſus eſt, cum quis memor eſt peccati mortalis, quod commiſit, & de illo dolet non vera contritione, ſed attritione, quam putat eſſe contritionem, & caret copia confeſſarij, vrget tamen neceſſitas communicandi; tunc quidem iſte virtute ſacramenti Euchariſtiæ accedens ad illud, ex attrito fiet contritus, & nouam gratiam acquiret, vt diximus *libr. 3. cap. 9. num. 4. & num. 5.*

Probatur vero hæc veritas, quod aliquando, 10.
& præcipue in his duobus caſibus modo relatis, poſſit hoc ſacramentum primam gratiam conferre (nam quod ex primæua, & propria inſtitu-

tione Chriſti ad hoc non ſit inſtitutum, ſed ad conferendum vitæ ſpiritualis & gratiæ augmentum, ſatis probatum manet *n.* 3. & 8.) Primo, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 3. & *canon.* 5. non negat, ſed ſupponit ſacramentum hoc, hunc etiam habere effectum conferendi primam gratiam, & remittendi peccata mortalia, ſolum enim de fide definit, non eſſe hunc effectum præcipuum, & proprium effectum illius, ad quem ex primæua Chriſti inſtitutione fuit inſtitutum. Ita enim inquit canone 5. *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum huius ſacramenti eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex eo non alios effectus prouenire, anathema ſit*, vbi non negat Concilium hunc etiam eſſe effectum illius, ſed expreſſe id ſupponit, & ſolum definit, non eſſe præcipuum effectum illius. Deinde probari poteſt hæc ſententia ex illo Ioannis 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.* & ex Concilio Epheſino I. vbi dicitur nos ſumere in eo ſacramento carnem viuificatricem, & ex eo quod hic panis, panis vitæ appelletur, ergo poteſt dare vitam non habenti vitam; ergo ſi poteſt dare vitam, non habenti vitam, poteſt etiam conferre primam gratiam, & delere peccatum mortale. Vltimo, quia corpus Chriſti adhuc deambulantis in terra ſanabat ægrotos, & poterat ſuſcitare mortuos tactu ſuo, iuxta illud Matthæi 9. *Ego ſenſi virtutem ex me exiſſe*, quod Chriſtus ad tactum fœminæ ægrotantis dixit; quanto ergo magis ſanabit infirmos, & mortuos à peccatis ſuſcitabit, non externo tactu, ſed hauſtu. Vnde D. Cyprianus *ſermone de cœna Domini: Panis hic per ſpeciem & ſacramentum non tactu ſanctificat, fide illuminat, & veritate Chriſto conformat.*

11. Argumenta facta pro opinione Maioris, negantis Euchariſtiam nunquam poſſe primam gratiam conferre, non conuincunt. nam licet ſit hoc ſacramentum, ſacramentum viuorum, augmentans & nutriens gratiam, & licet hic effectus, ſit præcipuus effectus illius, vt definit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 3. & *canon.* 5. tamen hoc non tollit quo minus aliquando mortuos poſſit ſuſcitare, vt probauimus, & quo minus hunc etiam effectum habeat, ſed non præcipuum. Ad rationem reſpondeo: ad excuſandum hominem à peccato ſufficere, quod efficiat diligentiam circa diſcuſſionem ſuæ conſcientiæ, qua ſibi putet ſe non habere probabiliter peccatum mortale, & non requiri quod ea diligentia ſit talis iudicio prudentium, alioquin omnes timebunt accedere ad hoc ſacramentum, quia dubitabunt de ſe ipſis an habuerint ſufficientem diligentiam, & diſpoſitionem, ad accedendum digne ad Euchariſtiam. Vnde vt quis excuſetur à peccato indigne ſumendi hoc ſacramentum, ſufficit quod putet ſe habere dolorem neceſſarium, & quod poſuerit diligentiam ſufficientem ad recordandum de peccatis vitæ tranſactæ; accedens tamen cum attritione, iam non accedit iuſtificatus. nam quamuis ea attritio ſit donum Dei, & gratia dici poſſit, non tamen per ſe ſola eſt ſufficiens ad hominis iuſtificationem, nec dici poteſt, illum qui eam habuit, feciſſe in re quod in ſe eſt, ad ſalutem conſequendam, ſed in exiſtimatione, & ideo excuſari à nouo peccato, non tamen recipere effectum ſacramenti, ſi ad illud ſic accedat. Nec ſufficit quod putet ſe non habere peccatum mortale, vel vt credat ſe eſſe iuſtificatum, iuxta illud Pauli 1. *Corinth.* 4. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.* vel, vt accedens ad hoc ſacramentum effectum illius recipiat, ſeu primam gratiam, vt clarius patebit *num.* 15.

12. Notant tamen Doctores paſſim duobus modis poſſe aliquem ignorare peccatum quod habet, vel per ignorantiam craſſam culpabilem, & vincibilem: vt ſi, v.c. in inquiſitione, diſcuſſioneque propriæ conſcientiæ non fecit diligentiam ſufficientem, iuxta illud 1. *Corinth.* 10. *Probet autem ſeipſum homo.* Vel per ignorantiam inculpabilem, & inuincibilem. Si primo modo accedat, non excuſatur à nouo peccato: ſi ſecundo modo, excuſatur; ſatis enim eſt, vt ipſe exiſtimet ſe accedere contritum, quamuis re vera dolor non ſit contritio, ſed tantum attritio, ſi non habet copiam confeſſarij: ad hoc enim ſacramentum non ſufficit attritio, putata attritio, ſed putata contritio, vt docet D. Thom. 3. *p. quæſt.* 80. *art.* 4 *ad* 5. Durandus *in* 4. *diſt.* 12. *quæſt* 4. & alij.

13. Dubium tamen non minimum eſt, vtrum poſſit aliquis accedere ad hoc ſacramentum cum tali diſpoſitione, vt neque gratiam accipiat, neque nouum peccatum committat: ſunt enim aliqui Doctores, inter quos eſt Sotus *diſt.* 12. *quæſt.* 1. *art.* 4. qui exiſtiment omnem accedentem ad hoc ſacramentum, vel recipere gratiam, vel nouum ſacrilegium committere, & non poſſe dari medium ſtatum inter hæc duo extrema. ad quam ſententiam videtur accedere Richardus *in* 4 *diſt.* 9. *quæſt.* 2. *art.* 2. & Adrianus *in materia de Euch. quæſt. vnica.* Ratio huius opinionis eſt, quia vel accedens diſcuſſit diligenter & ſufficienter conſcientiam ſuam, vel non diſcuſſit: ſi diſcuſſit cum nullum obicem ponat, gratiam recipiet; ſi non diſcuſſit, indigne accedit, & per conſequens nouum ſacrilegium committit: item quia accedit vel cum attritione, quæ putetur contritio, & qui ita accedit, gratiam ſine dubio comparat; vel cum attritione, quæ ſit cognita & putata attritio, & qui ita accedit, indigne accedit, & peccatum committit, ergo intentum: & hanc opinionem tenet etiam Maior *in* 4. *diſt.* 9. *quæſtione* 1. ſi non tam expreſſe, certe id euidenter ſupponit.

14. Contraria tamen ſententia eſt vera, & communior. eam tenet Caietanus 3. *part. quæſt.* 79. *art.* 1. Alenſis 4. *part. quæſt.* 46. *art.* 2. *ad* 7. D. Bonauentura *in* 4. *diſtinct.* 9. *quæſt.* 3. *articul.* 2. Gabriel *ibidem. quæſtion.* 2. & *ſuper Canonem lection.* 8. *littera E.* Gerſon 3. *part. tract.* 9. *ſuper Magnificat.* & ex Nouioribus Suarez *tomo* 3. *in* 3 *part. diſputat.* 63. *ſect.* 2. §. *ex his infero.* Probatur primo, quia poteſt quis diligenter diſcutere conſcientiam, & non recordari de peccato aliquo mortali, cum tamen reuera illud habeat, & poteſt accedere tunc ad communionem ſine vllo prorſus dolore, mere negatiue ſe habens, cum conſcientiam peccati mortalis non habeat: is quidem non peccabit ſic accedendo, eo quod arbitrio ſuo fecerit ſufficientem diligentiam à culpa excuſantem: non tamen conſequetur gratiam, quia habet obicem peccati obliti, & nullum ſacramentum habet vim delendi, remittendique peccata mortalia abſque dolore illorum, vt inſinuat D. Thom. 3. *p. q.* 79. *a.* 3. dum inquit, eum, qui non habet affectum peccati quod commiſit, & eius non recordatur, conſequi remiſſionem eius per ſacramentum, quia deuote, & reuerenter accedens gratia charitatis collata per ſacramentum attritionem eius perficiet, & ex attrito faciet cōtritum. Dices primo eo

ipſo

ipſo quod mere negatiue ſe habuit, & non habuit dolorem de peccatis oblitis, nouum admiſit peccatum? At videtur nimis durum obligare accedentes ad Euchariſtiam ſub nouo peccato mortali, vt quamuis nullius peccati mortalis recordentur, habeant dolorem generalem ſuorum peccatorum. Dices ſecundo, eo ipſo quod non fuit recordatus alicuius peccati mortalis, virtute ſacramenti conſecutum fuiſſe effectum gratiæ? At id etiam eſſe non poteſt, quia re vera habuit obicem peccati, & non habuit dolorem de illo: nullum autem ſacramentum poteſt dimittere peccatum ſine dolore, & deteſtatione ipſius peccati, etiam ex ijs quæ à Chriſto ſunt inſtituta ad ſuſcitandos peccatores. Vnde adultus accedẽs ad Baptiſmum debet prius moueri aliquo odio, & deteſtatione cõtra ipſa peccata mortalia, ſi forte illa commiſit. Probatur ſecundo, quia ſi aliquis ex ignorantia probabili putet ſe non peccare accedendo ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis ſine effectu eius, vel etiam cum attritione illius, quam ſe habere probabiliter exiſtimat, cũ tamen in re nullam habeat: is quidem à culpa excuſabitur propter ignorantiam, & non conſequetur effectum ſacramenti propter carentiam diſpoſitionis neceſſariæ quæ non extat. Tertio, quia ſi argumentum Soti & aliorum aliquid concluderet, ſequeretur propter paritatem rationis neminem ad cõfeſſionem poſſe accedere, niſi vel gratiam conſequatur, vel nouum peccatum committat. Conſequens eſt falſum, nam ipſemet Sotus *infra in 4. diſt. 18. quæſt. 3. art. 3. colum. 7.* loquens de confeſſione informi, quæ gratiam non contulit, nec neceſſario eſt reiteranda, docet contra Maiorem, quod ſi quis credat ſe feciſſe ſufficientem diligentiam, propter eam exiſtimationem poſſe excuſari à peccato, & tamen gratiam non recipere.

15. Neque argumentum Soti aliquid concludit, quia licet aliquis fecerit diligentiam ſufficientem, ſi tamen nullum habuit dolorem de peccato, cuius non recordatur, nullam conſequetur gratiam per ſacramentum, & illa exiſtimatio, qua credit ſe feciſſe ſufficientem diligentiam, illum excuſabit à noua culpa. Si autem quæras: vtrum in eo veluti medio ſtatu accedat tunc homo digne, vel indigne ad hoc ſacramentum? Reſpondeo breuiter, in re accedere indigne; in exiſtimatione vero accedere digne, & in re ipſa non tollere obicem, non tamen ponere de nouo, & ideo non conſequitur effectum ſacramenti. Similiter dicendum eſt, illum hominem in re non facere quod in ſe eſt, facere tamen ſecundum probabilem ſuam exiſtimationem, & ideo licet excuſetur à nouo peccato, non tamen iuſtificatur, quia ad iuſtificationem non ſatis eſt probabilis exiſtimatio medij neceſſarij, niſi reipſa tale medium applicetur, prout fieri poteſt, & neceſſarium eſt, & iuxta hæc reſpondendum eſt ad omnia argumenta, quæ pro alia opinione adduci poſſunt.

CAPVT III.

Vtrum peccatum veniale, vel in ipſo actu communionis commiſſum, vel antecedenter impediat effectum huius ſacramenti.

P. Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl.

SVMMARIVM.

Declaratur ſtatus quæſtionis. num. 1.

Refertur prima opinio aſſerens deuotionem actualem eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad recipiendum effectum Euchariſtiæ, ita vt qui illa carent, venialiter peccent, & illum non accipiant. num. 2.

Aſtruitur contraria opinio. num. 3.

Peccatum veniale manens in reatu non impedit effectum Euchariſtiæ. ibid.

Veniale in complacentia, etiam non impedit effectum Euchariſtiæ ex opere operato ſacramento reſpondentem. num. 4.

Nec quando ipſamet ſumptio ſacramenti, eſt peccatum veniale, impeditur illius effectus ex opere operato: quamuis carens deuotione actuali illum effectum gratiæ non comparet, qui ex opere operantis illi deuotioni reſpondere debebat. num. 5.

Defectus deuotionis actualis, poſtea ſublatus, non facit, vt redeat effectus ſacramenti, cum illum non impediat. num. 6.

Ad conſequendum effectum ſacramenti ex opere operato ſolum requirit Concilium Tridentinum dolorem, & confeſſionem ſacramentalem peccati mortalis. numero 7.

Quare Sacerdotes quotidie celebrantes, & recipientes augmentum gratiæ, & effectum ſacramenti ex operato, non efficiant opera admirabilia charitatis. num. 8.

Satis eſt vt effectum ex operato huius ſacramenti conſequamur, quod viui & in gratia illud recipiamus. numer. 9.

Peccatum veniale diſponit ad mortale, & ad amiſſionem gratiæ. num. 10.

In homine iuſto Euchariſtiam accipiente cum veniali, & abſque mortali non datur ſtatus medius, in quo recedente obice redeat effectus ſacramenti. num. 11.

Circa quæſtionem in titulo propoſitam, quæri in primis poteſt, an requiratur actualis 1.
deuotio ad recipiendum effectum ſacramenti, an vero ſufficiat non habere peccatum mortale, licet ſuſcipiens accedat mente diſtractus, quod eſt quærere, an peccatum veniale in ipſo actu communionis commiſſum impediat effectum huius ſacramenti, & conſequenter an accedens cum peccato veniali, de quo nullum dolorem habet, recipiat effectum ſacramenti.

Certe Caietanus *3. part. diſputat. 79. art. 8. & 1. 2.* 2.
quæſt. 113. art. 3. & D. Thom. *in 4. diſtinct. 12. quæſt. 2. artic. 1. quæſtiunc. 3. & 5.* & Alenſis *4. part. quæſt. 41. m. 3. articul. 2.* & D. Antonin. *2. part. tit. 13. cap. 6. §. 8.* & D. Bonauentura *diſtinction. 14. articul. 2. quæſtion. 1.* & Durandus *in 4. quæſtione 4. ad 2.* & Syluester *verbo Euchariſt. fine.* & Petrus Soto *de Euchariſt. lection. 12.* exiſtimant actualem deuotionem ita eſſe diſpoſitionem neceſſariam ad recipiendum augmentum gratiæ, ſeu effectum huius ſacramenti, vt accedens ſine illa, & cum mentis diſtractione, non ſolum non illum recipiat, ſed etiam venialiter peccet: addit autem Caietanus ideo ſuſcipientes vel in corporis imbecillitatem, vel in mortem temporalem aliquando incidere, iuxta illud D. Pauli *1. ad Corinth. 10. Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*, quia abſque hac diſpoſitione ad Euchariſtiam accedunt, & cum exigua præparatione. Deinde exiſtimat Caietanus, quod quamuis in prima ſumptione cum peccato veniali, & mentis diſtractione facta,

non augeatur gratia, tamen poſtea, ſublato eo impedimento, & redeunte noua deuotione, redire effectum ſacramenti, & in caſibus in quibus prima gratia erat conferenda, eam comparare, atque recipere. Probat primo, quia cum amor Dei vbicunque eſt, non ſit otioſus, ſed operetur inſignia, ſequeretur Sacerdotes quotidie ſacrificantes & accipientes hoc ſacramentum, poſt multos annos, grande gratiæ augmentum comparare, & habere, & magna virtutum opera ob illud gratiæ augmentum edere, cuius tamen oppoſitum videmus. Secundo, quia hoc ſacramentum ſumitur per modum cibi & potus; ergo debet nutrire ſpiritualiter ad modum nutrimenti corporalis: atqui nutrimentum corporale non nutrit ſine actu ipſius nutriti: ergo neque ipſum ſacramentum nutriet ſpiritualiter ſine actuali deuotione ipſius ſuſcipientis. Tertio probat ex D. Auguſtino *libr. de Eccleſiaſticis dogmatibus cap.* 53. & refertur cap. *quotidie, de conſecratione diſtinct.* 2. vbi ſic ait: *Si mens in affectu peccandi ſit, grauari magis dico Euchariſtiæ perceptione quam purificari, & hoc dico de illo, quem peccata mortalia non grauant.* Vltimo probat ex authoritate D. Thomæ citati, & ex ratione, quia hoc ſacramentum cum ſit infinitæ excellentiæ, & Chriſtum contineat, merito ex ſpeciali voluntate Chriſti, & intentione illius requirit tanquam debitam diſpoſitionem hanc actualem reuerentiam atque deuotionem.

3. Nullo tamen modo ſequendus eſt Caietanus, neque alij Doctores, pro quorum explicatione notandum eſt tribus modis poſſe aliquem ſumere Euchariſtiam, cum peccato veniali, videlicet, aut cum peccato veniali manente in reatu: vel complacendo actualiter in aliquo veniali: vel actu venialiter peccando in ipſa communione, illam videlicet veniali aliquo ita maculando, vt ipſa ſit veniale peccatum. Quod attinet ad primam; nec ipſe Caietanus, nec cæteri Doctores affirmant, accedentem cum veniali in reatu manente, non recipere fructum ac effectum huius ſacramenti, expreſſe enim D. Thom. 3. *p. q.* 79. *a.* 8. habet oppoſitum, nam habens peccata venialia, poteſt ita reuerenter accedere, vt conſequatur remiſſionem omnium venialium cum quibus accedit. Sed dices: accedens in mortali quod cognoſcit peccat mortaliter; ergo accedens in veniali cognito peccabit venialiter. ergo per conſequens non comparabit remiſſionem omnium venialium. Conſequentiam hanc negat Maior *in* 4. *diſt.* 9. *qu.* 1. eo quod prohibeamur accedere ad Euchariſtiam cum mortali, nõ autem cum veniali in reatu, id enim nimis durum & rigoroſum eſſet, cum difficilè poſſimus cauere venialia, ſepties enim in die cadit iuſtus. Præterea venialia in reatu non ſunt obex gratiæ recipiendæ, nec etiam ſunt obex actualis deuotionis, qua ſacramentum ſuſcipi debet; ergo cum illis accedere nulla eſt culpa contra ſacramentum. Demum quia, qui mortuus accedit ad Baptiſmum cum peccato mortali de quo dolet, ſed non contritione, ſed attritione, nec mortaliter, nec venialiter peccat ita ſuſcipiens Baptiſmum, quia Baptiſmus directe inſtitutus eſt ad dandam illam primam gratiam, qua ille mortuus ſuſcitetur à culpa mortali; ergo accedens viuens licet cum veniali in reatu accedat, quia Euchariſtia inſtituta eſt directe à Chriſto ad conferendum augmentum gratiæ, & ad tollenda venialia, non peccabit venialiter.

Quod etiam complacens in culpa veniali, aut diſtractionem mentis venialem habens, effectum gratiæ conſequatur, & ab eo conſequendo non impediatur, probatur facile. Primo, quia, commune eſt omnibus ſacramentis vt augeant gratiam ſi in recipiente nullus detur obex illius: ſed peccatum veniale non eſt obex illius; ergo propter illud non impedietur ſuſcipiens ab ea recipienda. Secundo, quia qui accedit ad hoc ſacramẽtum, cum attritione, quæ ſit exiſtimata cõtritio, recipiet primam gratiam, vt diximus *capite præcedenti n.* 9. ergo qui accedit cum veniali, mente diſtractus, recipiet augmentum gratiæ, nam magis diſpoſitus eſt iſte ad augmentum gratiæ conſequendum, cum ſit in gratia & amicus Dei, quam ille ad recipiendam primam gratiam, cum non ſit in gratia. Tertio, quia hoc ſacramentum datur aliquando phreneticis, quando illud cum reuerentia poſſunt ſuſcipere, & per illud conſequantur primam gratiam, aut augmentum illius iuxta illorum diſpoſitionem; ergo deuotio actualis non eſt neceſſaria. Reſpondent authores contrariæ opinionis, illud eſſe per accidens, quia non poſſunt illam habere, tamen vtcumque ſit argumentum, probat eam non eſſe neceſſariam abſolute loquendo. Quarto, quia ſi ille qui ad Euchariſtiam accedit ſine actuali deuotione, ſed mente diſtractus non recipit gratiam; ergo peccat mortaliter, quod nemo concedit. ſequelam probo, quia ponens obicem principali effectui ſacramenti iniurioſus moraliter eſt in ipſum ſacramentum. Denique, quia ſi illa gratia per ſacramenta conferenda daretur ante peccatum veniale, poſtea adueniens veniale non tolleret illam gratiam; ergo peccatum veniale actualiter exiſtens in ipſo ſuſcipiente non impediet illam quando confertur. Demum, quia ſequeretur peccatum veniale cauſam eſſe ob quam aliquis damnaretur, quod nemo dicet.

Quòd etiam nec quando ipſamet ſumptio Euchariſtiæ redditur venialis, facta videlicet ob vanum finem, impediatur effectus ſacramenti, ijſdem fere rationibus poteſt comprobari, quia ſacramentum ſemper ex vi ſua gratiam confert, vbi gratiæ obſtaculum non inuenit: ſumptio autem venialis non eſt obſtaculum, vt ſupra probauimus. igitur, &c. Quod ſi dicas ſequi inde Deum propter veniale conferre gratiam, quod videtur inauditum. Reſpondeo non ſequi, quia tunc illam accipiet portionem, & illum gradum gratiæ, qui reſpondet ex opere operato ipſi ſacramento, non autem illum qui ex opere operantis reſpondere debeat actuali deuotioni ſuſcipientis: ſicut enim infantes recipientes Baptiſmum ſolum conſequuntur illum gradum gratiæ, qui ex opere operato reſpondet ſuſceptioni Baptiſmi, nullum autem gradum ſuſcipiunt reſpondentem deuotæ ſumptioni Baptiſmi, cum illius deuotionis actualis capaces non ſint; ita recipiens Euchariſtiam ea ſumptione quæ in ſe ſit venialis, tantum reportabit gratiam ſacramento ex opere operato reſpondentem, non autem deuotæ ſumptioni, quæ, quia mala eſt ex fine, nihil gratiæ meretur. 5.

Secundum vero dictum Caietani, & aliorum Doctorum *nume.* 2. relatum, minus habet probabilitatis, ad cuius impugnationem, ſatis eſt vnum argumentum deſumptum aliunde ex ipſomet Caietano: ſi enim per actualem deuotionem poſtea ſubſequentem atque habitam, tollitur obex, & redit effectus ipſius ſacramenti cum Sacerdotes 6.

quotidie

Digitized by Google

quotidie celebrantes aliquando eam actualem deuotionem habeant, profecto recuperabunt magnum gratiæ augmentum, quod illos ad feruentiſſima opera charitatis moueat, & impellat, oppoſitum tamen patet, iuxta ipſum Caietanum.

7. Et denique quòd peccatum veniale, aut defectus actualis deuotionis actu concomitans ſumptionem huius ſacramenti nullo modo impediat effectum illius, gratiæ videlicet, aut charitatis augmentum, & quod nulla actualis deuotio tanquam diſpoſitio, neceſſario requiratur, vt hoc ſacramentum conferat ſuum effectum augmenti gratiæ, & charitatis: præterquam quod iam rationibus ſatis probatum ſit, eſt communis opinio, quam ſequitur Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 63. ſectione 3. §. dico primo. & §. dico ſecundo.* Victoria *in Summa numero 66.* Sotus *in 4. diſtinctione 12. quæſtione 2. artic. 8.* Corduba *lib. 1. quæſtionum Theolog. quæſt. 8.* & quam tenet etiam Gabriel *lection. 85. in canonem.* Ledeſma *quæſtion. 20. artic. 1. dubit. 4.* & poteſt confirmari ex Concilio Tridentin. *ſeſſ. 13. capit. 7.* vbi dicitur, ad effectum huius ſacramenti ſolum requiri pœnitentiam & confeſſionem peccati mortalis: quam quidem opinionem vltra rationes factas, his etiam validiſſime probatur. primo, quia illa actualis diſpoſitio, ſeu deuotio, non eſt neceſſaria ex natura rei ad effectum huius ſacramenti, neque ex inſtitutione Chriſti; ergo nullo modo eſt neceſſaria. Maior probatur, tum quia tota efficacia huius ſacramenti non poteſt ex ſola natura rei definiri, ſed pendet ex inſtitutione diuina: ſicut enim eſſentia ipſius ſacramenti tota pendet ex inſtitutione diuina, ita etiam & effectus illius & modus operandi ab eadem inſtitutione pendet: tum quia augmentum gratiæ habitualis fieri poteſt ſine vllo actu deuotionis; ergo fieri poteſt per hoc ſacramentum ſine vlla diſpoſitione, conſiderata ipſius rei natura. Iam vero quod non ſit neceſſaria ex inſtitutione diuina, euidentius patet, nam vnde colligi hoc poteſt. Enimuero Chriſtus Dominus ſolum dixit, *qui manducat me, viuet propter me*, Ioan. 6. D. Paulus ſolum dixit, hoc eſſe intelligendum de manducante digne, explicuitque eum digne mãducare, qui ſe prius probat, & ſic de illo pane edit: *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de illo pane edat, & de calice bibat*, &c. 1. *Corinth. 11.* Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. cap. 7.* ex doctrina Patrum aperte declarat illam probationem in hoc conſiſtere, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam audeat accedere. In quibus omnibus nulla eſt mentio actualis deuotionis, aliunde ex nullo loco Scripturæ id colligitur, neq; ab aliquo Concilio aut Summo Pontifice id traditur; ergo ea non eſt neceſſaria.

8. Ad argumentum Caietani reſpondetur in Sacerdotibus quotidie celebrantibus augeri gratiam, ſicut augetur in iuſto per multa bona opera meritoria; non prodire tamen eos in actus inſignes charitatis, tum quia propter multitudinem peccatorum venialium feruor caritatis impeditur; tum quia non ſe offerunt opera inſignia in quibus eam exerceant, tum etiam quia aliquando per mortalia commiſſa tota gratia deperditur, & non recuperatur poſtea in eodem ſtatu: denique quia illa experientia nullius eſt momenti, nam habitus gratiæ infuſi, & eorum augmentum non poſſunt experientia cognoſci, vt optime notat Soarius *tom. 3. in 3. p. diſp. 63. ſect. 3. §. ad fundamentum, medio.* quia per ſe, & formaliter non mortificant paſſiones, nec excludunt vitiorum habitus, nec venialia peccata impediunt, & ideo fieri poteſt, vt homo qui per frequentiam ſacramenti magis ac magis creſcit in gratia in ratione viuendi & exercendi virtutes non admodum mutetur, quamuis ſi homo diu in gratia perſeueret, & omnia mortalia peccata deuitet, ſatis in hoc effectu manifeſtetur frequentis communionis efficacia.

Ad ſecundum dico in adultis ſemper interuenire actum vitalem in bona voluntate ſuſcipiendi hoc ſacramentum, & quamuis bona voluntas actualis non interueniret, ſacramentum ipſum virtutem habet ad gratiam conferendam ei in quo non inuenit obicem peccati mortalis: dici etiam poteſt, quod ſicut in corporalibus prius ſumitur cibus, quam circa illum vitaliter operemur, ita in ſpiritualibus, vt ante ſumptionem ſacramenti huius, ſemper prius vitaliter circa ipſum operemur per actualem deuotionem: ſed ſatis eſt ſi viuus, hoc eſt, in gratia vel ſaltem exiſtimans ſe viuum eſſe ſuſcipiat ſacramentum. 9.

Ad D. Auguſtinum facilis eſt reſponſio, poteſt enim exponi, vt ſentiat, illum, qui accedit in peccato veniali, aggrauare perceptionem Euchariſtiæ, quatenus per veniale diſponitur ad mortale, & ad corruptionem charitatis, & amiſſionem gratiæ, non autem quaſi veniale gratiam impediat. 10.

Ex dictis ſequitur in homine iuſto communicante, etiamſi diſpoſitionem actualis deuotionis non habeat, non dari ſtatum medium, in quo recedente obice fictionis redeat effectus; cum enim illa indeuotio, non ſit obex gratiæ conſequendæ, inde fit, vt ſtatim effectum ſacramenti, gratiæ videlicet augmentum, & remiſſionem peccatorum venialium ille conſequatur, qui alioqui digne, cum veniali tamen diſtractione mentis, accedit ad hoc ſacramentum, quia ſi iuſtus permanet, digne communicat, & obicem non ponit; ergo in gratia creſcit. nam hic effectus per ſe ſequitur ex hoc ſacramento. Vnde, moraliter loquendo ſemper ita fiet, quamdiu iuſtus eſt, & illi non prohibetur communicare, vel tali tempore, vel tali loco, aut à tali perſona, vel tali modo, vt optime animaduertit Soarius *tomo 3. in 3. part. diſp. 63. ſect. 3. §. & confirmo, vltra medium.* 11.

CAPVT IV.

An ſi duo communicent, vnus in ſola ſpecie panis, alius in ſola ſpecie vini, vter eorum cæteris paribus maiorem gratiam accipiat.

SVMMARIVM.

Explicatur ſtatus quæſtionis. num. 1.

An maiorem effectum ſacramenti, & maius augmentum gratiæ ex operato, cæteris paribus, conſequatur ille qui ſub vtraque quam qui ſub vna ſpecie communicat, refertur opinio affirmans. num. 2.

Etiamſi hæc opinio eſſet vera, nulla tamen fieret iniuria laicis, qui ſub vna tantum ſpecie communicant. n. 3.

Aſtruitur opinio negans. num. 4.

Non poteſt hæc opinio certa & infallibili Conciliorum autho-

authoritate probari, probatur tamen rationibus. *numero* 5.

Proponitur obiectio, & ſoluitur. *num.*6.

Soluuntur argumenta primæ opinionis. *num.*7.

Quæritur quando detur effectus ſacramenti, an quando ſumatur hoſtia, an calix. *num.*8.

Si comparetur ſpecies panis cum vino, an in vtra illarum conſecrata, ſumptaque maior gratia conferatur ex operato. *num.*9.

An maior hoſtia, & maior quantitas vini conſecrati conferat maiorem gratiam ex operato. *num.*10.

1. HÆc quæſtio cum illa coincidit, an, cæteris paribus, plus gratiæ detur communicantibus ſub duabus ſpeciebus, quam ſub vna, & cum illa etiam, an ille qui maiorem quantitatem ſpecierum, maiorem ſcilicet hoſtiam conſecratam, & plus vini ſumit, maiorem gratiam ex operato conſequatur.

2. Et hac de re eſt duplex opinio. Prima docet, cæteris paribus, maiorem gratiam ex opere operato comparare illos, qui communicant ſub vtraque, quam qui ſub vna tantum ſpecie Euchariſtiam accipiunt, & conſequenter maiorem etiam gratiam ex eodem operato conferri illis, qui maiorem hoſtiam, vel plus vini conſecrati abſumunt, quam qui minimam particulam aut modicum vini: ita tenet expreſſe Alexander Alenſis 4. *part. quæſt.*52. *memb.*1. *art.*2. *alias quæſt.*11. *art. vltimo.* § 3. Caſalius *lib* 2. *de cœna & calice Domini*, &, vt refert Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. D. Thomæ diſputat.* 63. *ſection.* 6. §. *ex dictis in priori parte.* hanc opinionem tenuerunt multi Patres in Concilio Tridentino congregati, & ideo caute dixiſſe Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.*3. nulla gratia, quæ ſit ad ſalutem neceſſaria, defraudari, ac priuari fideles, eo quod communicent ſub vna tantum ſpecie, quaſi id dicat, eo quòd, illud augmentum gratiæ, quod comparatur ab illis; qui digne ad Euchariſtiam accedunt, & ſub vtraq; ſpecie communicant, ſimpliciter & abſolute nõ ſit neceſſarium ad ſalutem, cum illam conſequi poſſint, in minori tamen augmento ſub vna tantum ſpecie communicando: & in fauorem huius ſententiæ afferri ſolet iudicium Clementis VI. qui in bulla quadam ad Regem Galliæ anno 1341. expedita ei cõcedit, vt communicet ſub vtraque ſpecie ad gratiæ augmentum. Probant rationibus. primo, quia gratia, ex opere operato debet fundari in aliqua promiſſione diuina: illa autem promiſſio facta eſt vtrique ſpeciei per ſe ſumptæ, & ſeparatim ab alia, vt de ſpecie panis certa fides docet, Ioan. 6. *Qui manducat hunc panem, viuet in æternũ.* De ſpecie vero vini patet, quia Concilium Tridentinum *cap.*1. *ſeſſ* 21. docet laicos non conficientes Euchariſtiam nõ teneri ad communicandum ſub vtraq; ſpecie. & rationem reddit: *quia ſalua fide dubitari non poteſt, quin illis alterius ſpeciei tantum communio ad ſalutem ſufficiat.* ergo vtrique ſpeciei ſeparatim ab alia promiſſio conferendæ gratiæ facta eſt. & patet, quia ſi quis de Summi Pontificis licentia ſub ſpecie tantum calicis communicaret, ſine dubio effectum gratiæ ex operato reportaret, ergo etiam ſpeciei vini conſecrati ſeparatim à pane promiſſio diuina conferendæ gratiæ facta eſt. ergo ſiue vna ſpecies ſeparata ab altera ſumatur, ſiue coniuncta cum alia, ſemper conferet propriam gratiam, ſibi promiſſam; ergo per ſumptionem vtriuſque ſpeciei, cæteris paribus, dabitur duplo maior gratia ex operato, quam per ſumptionem vnius. Secundo, quia effectus ſacramenti debet ei reſpondere ſecundum id quod ex vi propria in ſe continet, & non ſecũdum id quod per concomitantiam, quia id eſt veluti per accidens; ergo ex vi verborum plus cõtinent duæ ſpecies, quam vna, nam ex vi verborum ſpecies panis continet corpus Chriſti, & per concomitantiam, & veluti per accidens continet ſanguinem Chriſti: per concomitantiam autem corpus Chriſti. Probatur conſequentia, quia promiſſio eſt facta ſeparatim vnicuique ſpeciei ab alia; ergo effectus vnius, non eſt effectus alterius, ergo maior erit effectus vtriuſq; quam vnius. Tertio, quia in ſacramentis nouæ legis, efficacia ſacramenti adæquatur ſignificationi illius, quia efficiunt id quod ſignificant; perfectior autem ſignificatio ſacramenti eſt in vtraque ſpecie quam in vna. vnaquæque enim ſeparata ab alia, eſt ſacramentum, & efficit id quod ſignificat; ergo vnaquæq; operatur ſuum effectum, & conſequenter duplo maiorem effectum vtraque, quam vna, alioqui enim immerito priuabitur altera ſuo effectu. Quarto, quia ſi eadem gratia, quæ datur ſumpta vna tantum ſpecie, datur etiam ſumptis ambabus, vel illa datur dum manducatur panis, vel dum bibitur calix, vel partim per vnam, partim per aliam ſpeciem, nihil horum eſt dicendũ, nam ſi eadem datur ſumptis ambabus, quæ datur ſumpta vna tantum, v. c. ſumpta ſpecie panis; ergo ſpecies vini non eſt ſacramentum, quia nihil gratiæ cõfert, cum iam totum id quod ab illa conferendum erat, collatum ſit per aliam: ſi datur dimidium gratiæ per vnam, & dimidium per aliam, ſequitur non contineri totum Chriſtum in vna ſpecie, & totum in alia, ſed dimidium Chriſti in vna, & dimidium in alia, quia efficacia conferendi gratiam conuenit his ſpeciebus propter rem, quam continent, æque autem continetur totus Chriſtus ſub vna ſpecie, atque ſub alia, vt definit Concilium Tridentinum, *ſeſſione* 21. *cap.*3. ibi: *Quamuis autem Chriſtus Dominus hoc ſacramentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, tamen fatendum eſt, etiam ſub altera tantum ſpecie totum atque integrum Chriſtum verumque ſacramentum ſumi, ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia, neceſſaria ad ſalutem, eos defraudari, qui vnam ſpeciem ſolam accipiunt.* Eſt probabilis iſta opinio ſic explicata, & nullum errorem continet.

Et hæc ſunt fundamenta illius, quam libenter amplectuntur illi hæretici, qui damnant Eccleſiæ conſuetudinem cõmunicandi laicos ſub vna tantum ſpecie, vt inde colligant iniurioſe facere Eccleſiam priuando ipſos laicos illo maioris gratiæ augmento, quod ſub vtraq; ſpecie percipere poterant; verùm vane quidem & ſiniſtre hac catholica ſententia, ſuum tuentur errorem; nam etiamſi hæc ſententia vera eſſet, non male nec iniurioſe feciſſet Eccleſia, nec priuaſſet fideles aliquo fructu, quem ipſi non poſſent facillima diligentia compenſare frequentius ſub vna ſpecie communicando, vnde cum alioquin, illa gratia, quæ danda eſſet, per ſpeciem vini, non ſit ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem, nulla eis profecto fit iniuria; nam etiam per duas communiones maior gratia recipitur, daturque, quam per vnam tantum, & nihilominus merito prohibuit Eccleſia bis eodem die communicare propter reuerentiam ſacramenti. 3.

Secunda opinio communior, ac probabilior, docet non dari, per ſe loquendo, & cæteris paribus, & ex parte ſumentis, maiorem gratiam, per 4.

ſumptio-

ſumptionem vtriuſque ſpeciei, quam alterius tantum. ita docet D. Thom. *3. part. quæſt.* 80. *art.* 12. *ad* 3. vbi dicit laicos communicantes ſub vna tantum ſpecie non pati aliquod detrimentum, quia totus Chriſtus ſub quacunque ſpecie continetur, & apertiſſime id docet *opuſculo* 58. *cap.* 29. docet etiam Bonauent. quamuis pro alia parte citetur *in* 4. *diſtinction.* 11. 2. *part. articulo* 1. *quæſtione* 2. vbi aperte dicit, ſumpta vna ſpecie, ſumi totum ſacramentum quoad efficaciam. idem docet Richardus *ibi. articulo* 4. *quæſtion.* 6. expreſſius Gabriel *lectione* 84. *in canone*, Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſput.* 63. *ſection.* 6. §. *nihilominus.* latiſſime Caietanus 3. *part. quæſtion.* 80. *articulo* 12. Sotus *in* 4. *diſtinct.* 12. *quæſtion.* 1. *articul.* 12. Ruardus *articul.* 15. Roffenſis *artic.* 16. *contra Lutherum.* Petrus Soto *lectione* 10. *de Euchariſt.* Caſtro *verbo Euchariſtia. hæreſi vltima.* Caniſius §. 4. *de Euchariſtia.* Bellarminus *libro* 4. *de Euchariſt. capit. vigeſimo ſecundo.* Alanus *libro* 1. *de Euchariſt. cap.* 39. & alij communiter. Plerique horum Doctorum id probant ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. & ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 13. ſed huiuſmodi Concilia ſolùm definiunt totum Chriſtum æque contineri ſub vtraque ſpecie: & approbant ſanctam Eccleſiæ conſuetudinem communicandi laicos, & Sacerdotes extra ſacrificium ſub vna tantum panis ſpecie. hæc autem veritas independens eſt à veritate huius opinionis: nam quamuis prædicta Concilia dicant contineri totum Chriſtum æque ſub vna ac ſub vtraq; ſpecie; non tamen dicunt æque producere eundem effectum & augmentum gratiæ. Imo Concilium Tridentinum *prædicta ſeſſione* 21. *capit.* 3. *ad finem*, vbi de gratiæ effectu loquitur, ſtatim addidit ſe loqui de gratia neceſſaria ad ſalutem, quod plane fecit, vt ab omnibus abſtineret. ibi: *Declarat ſancta Synodus fatendum eſſe, etiam ſub altera tantum ſpecie, totum atque integrum Chriſtum, verumque ſacramentum ſumi. ac propterea quod ad fructum attinet, nulla gratia, neceſſaria ad ſalutem, eos defraudari, qui vnam ſpeciem*
5. *ſolam accipiunt.*

Quamobrem opinio hæc non poteſt certa aliqua Conciliorum authoritate probari, aut definiri: quod tamen non tollit quo minus in ſe ſit communior, & probabilior. & probari poteſt primo, quia tota efficacia conferendi gratiam, & producendi effectum illius, conuenit his ſpeciebus ſacramentalibus ratione rei, quam continent: ſed Chriſtus Dominus æqualiter continetur in vna tantum ſpecie atque in vtraque, vt definit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. *& canone* 4. ergo nullus effectus gratiæ datur per duas ſpecies ſacramentales, qui non detur per vnam, cauſa enim totius gratiæ eſt ipſe Chriſtus gratiarum fons, vnde cum æque contineatur ſub vna atque ſub vtraque ſpecie, neceſſe eſt vt ambæ non habeant maiorem effectum gratiæ, quam vna. Secundo, quia effectus gratię huius ſacramenti eſt quodammodo indiuiſibilis, nō enim datur per partes, ſed totus ſimul cùm primùm ſacramentum ſumitur, & applicatur; ergo quando Sacerdos ſumit vtramque ſpeciem, non recipit duas partes gratiæ, vnam quę reſpondeat calici, aliam hoſtiæ cōſecratæ, ſed ſimul recipit totum effectum; ergo idem totus effectus recipitur (cæteris paribus) vbi primùm totum ſacramentum recipitur, ſiue in vna, ſiue in duabus ſpeciebus ſumatur, nam effectus huius ſacramenti datur in ipſo initio applicationis, & deglutionis eius, vbi primum ergo totus Chriſtus manducatur, ſiue in vna ſpecie, ſiue in vtraque, & ſiue in vna parte hoſtiæ, ſiue in tota hoſtia, totus effectus ipſius ſacramenti communicatur. Dices, ergo poſtea ſumpto calice nulla gratia cauſabitur. Reſpōdeo, ſi antea fuit ipſius ſacramēti effectus per ſumptionem hoſtiæ cauſatus, verum eſſe; ſi vero non fuit cauſatus propter aliquem obicem, qui antequam ſumeretur calix, ſublatus omnino fuit, tunc quidem cauſari per ſumptionem ipſius calicis. Inferes, ergo Sacerdos non peccabit ſumendo hoſtiam tantum, & non calicem. Reſpondeo, ſi ſacrificet, peccare quidem, quia ex præcepto diuino tenetur integrare ſacrificium, vt alibi diximus. Si vero inſtar laici communicet non ſacrificans, dico non peccare ſumendo tantum ſpeciem panis conſecrati, imo teneri illam tantum ſumere, & peccare grauiſſime ſi vtramque ſumat.

Oppones, ſub vna ſpecie æque cōtinetur Chriſtus atque ſub vtraque: ergo ſub duabus ſpeciebus bis continebitur, in vna autem tantum ſemel, & 6.
ideo per duas ſpecies bis cōfertur gratia, per vnam autem ſemel; ergo per duas ſpecies conferetur duplo maior portio gratiæ, quam per vnam: nam ſi quis bis communicet, maior gratia ex operato ei conferetur per duas communiones, quam per vnam; ergo & Sacerdos dum ſacrificat, & vtramq; ſpeciem ſumit, in quarum qualibet totus Chriſtus continetur, duplo maius augmētum gratiæ comparabit, quam ille laicus qui ſub vna tātum ſpecie communicat, cum perinde ſit, ac ſi bis communicaret. Reſpondeo non valere argumentum: nam etiam ſub duabus vel tribus hoſtijs conſecratis bis aut ter continetur Chriſtus Dominus, & tamen ſi per modum vnius, vel ſucceſſiue, eodem modo, quo vna hoſtia ſumitur, omnes ſumantur, non ideo ſumens maiorem gratiæ portionem comparabit, quam ſi vnam tantum hoſtiam ſumat, vt ſupra diximus *c.* 1. *huius libri. n.* 11. qui illa materialis multiplicatio eſt per accidens, & moraliter eſt vna communio: in præſenti etiā illæ duæ ſpecies ſunt veluti duæ partes materiales, quarum conſumptio eſt vna tantum communio, moraliter loquendo: & ita reſpondet Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 63. *ſect.* 6. §. *concluſio ergo.* Inſtabis adhuc multiplicationem hoſtiarum, eſſe omnino per accidens, quia ſunt partes eiuſdem omnino rationis, quibus accidit quod continuo & vno hauſtu, vel diſcrete, & ſucceſſiue, in vna cōmunione ſumantur; at vero duas ſpecies cum ſint diuerſæ rationis, altera panis, altera vini, per ſe, & ex natura ſua, poſtulare diſtinctionem, ſeu multiplicationem ſumptionis, & ideo eſſe diuerſam rationem. Reſpondeo totam hanc diſtinctionem & multiplicationem ſumptionis diuerſarum ſpecierum eſſe valde accidentariam, & impertinentem, ad multiplicandos effectus, quia illæ duæ prædictæ ſpecies vini & panis ſolum materialiter diſtinguuntur, non formaliter, & in re contenta abſolute & ſimpliciter; ac proinde non diſtinguuntur etiam in effectu ſignificato, neque in virtute agendi, quæ æqualis eſt in vnaquaque ſpecie, & in toto ſacramento ex vtraque ſpecie compoſito; ergo non eſt vnde multiplicentur effectus & portiones gratiæ: ſola enim multiplicatio materialium inſtrumētorum ſeu ſpecierum, ad hoc non ſufficit, vt patet, quia ſi contingat eundem hominem à pluribus baptizari, non accipiet niſi vnam tantum gratiam baptiſmalem, quia propter ſolam materialem multiplicationem inſtrumentorum, non creſcit vir-

tus agendi, ac proinde neque effectus. Deinde, quia ſicut in Baptiſmo in eo primo inſtanti, quo finita eſt illius forma cum vna ablutione, homo dicitur ablutus, & baptizatus, & ſtatim conſequitur totum gratiæ effectum ex opere operato, non obſtantibus alijs ablutionibus, aut verborum ſonis, & per alias ablutiones nulla gratia de nouo datur; ita etiam ſumpta vna ſpecie, tota gratia huius ſacramenti ex opere operato acquiritur, & nulla accreſcit de nouo ſumpta alia. ita reſpondet etiam Soarius *allegatus*, & Henriquez *lib. 8. Euchariſt. cap.* 43. *num.* 1. *ad marginem littera B.* cum alijs quos ibi allegat.

7. Reſtat vt ſoluamus argumenta pro prima opinione facta; ex quorum ſolutione, magis patebit veritas ſecundæ. Ad primum reſpondeo, eandem omnino eſſe promiſſionem, & eiuſdem effectus gratiæ, quæ facta eſt huic ſacramento toti, & ſingulis illius ſpeciebus, ſiue illis fiat coniunctim ſumptis, ſiue ſeparatim; & ideo non plus gratiæ recipi ſi ſumatur ſub vna, quam ſub vtraque ſpecie, quia ſicut totus Chriſtus, & tota virtus agendi, atque perfectio ſacramenti, eſt in toto ſacramento, atque in ſingulis illius ſpeciebus, ita promiſſio vna eſt, quæ cadit in totum atque in quamlibet illius ſpeciem, & ideo dicunt etiam Patres ac Doctores tantam virtutem eſſe in ſingulis partibus huius ſacramenti, quantam in toto, vt late probat Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 51. ſection. 1. & 2.* Ad ſecundum reſpondeo negando antecedens, nam nihil ad effectum ſacramenti refert, quòd aliquid Chriſti ex vi verborum ſeu per concomitantiam ſub hoc ſacramento & ſpeciebus contineatur, ſed ſatis eſt quod totus Chriſtus ibi contineatur; nam licet reſpectu præciſæ ſignificationis, & veritatis verborum, reliqua, quæ per concomitantiam ibi ſunt, videantur eſſe per accidens; non tamen ibi ſunt per accidens reſpectu intentionis inſtituentis, qui per ſe intendit ac voluit totus eſſe ſub ſingulis ſpeciebus, & totus ſub vtraque: & ideo promiſſio gratiæ facta huic ſacramento tota cadit in totum id quod continet Chriſtum. Ad tertium dico, verum eſſe, efficaciam ſacramenti adæquari ſignificationi illius, non tamen verum eſſe, perfectiorem ſignificationem eſſe in vtraque ſpecie, quam in vna tantum: nam nos vel poſſumus loqui de ipſa ſignificatione ex parte rei ſignificatæ, vel ex parte modi ſignificandi. Si loquamur de ſignificatione ex parte rei ſignificatæ, non eſt perfectior ſignificatio in duabus ſpeciebus quã in vna, cum totus Chriſtus contineatur ſub vtraq; ſpecie, & totus ſub vna, vt ſupra diximus: ſi loquamur de ſignificatione, & ex parte modi ſignificandi, non eſt negandum perfectiorem modum ſignificandi contineri in duabus ſpeciebus, quam in vna, ſed gratia ex opere operato non reſpõdet perfectioni modi ipſius ſignificandi, ſed perfectioni ſignificationis; quare cum hæc ſit æqualis in duabus, atque in vna ſpecie, æqualis etiam erit ſemper effectus.

8. Ad quartum argumẽtum reſpondeo, illud petere quando detur effectus ex opere operato, an quando ſumitur hoſtia in ipſo ſacrificio, an vero quando ſumitur calix? quidam enim exiſtimant, tunc dari, cum ſumitur calix, quia tunc perficitur, ac conſummatur perfectio ſacramenti. ita docet Claudius *in repetitione* 10. *cap.* 3. vbi dicit Sacerdotem, dum ſacrificat, non prius gratiam recipere, quam calicem bibat. Alij verius exiſtimant dari in ſumptione hoſtiæ, ſeu primæ ſpeciei. ita docet Sotus *in 4. diſtinct. 13. quæſt. 1. artic. 12.* Palatius *ibi. quæſtion. 5. concluſ. 7.* Ledeſma *2. part. 4. quæſt. 31. art. 2.* & Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 63. ſect. 6.* Alij putant eſſe problema, vt idem Ledeſma *1. 4. quæſtione 21. articulo 12. dubitatione 3.* & Bellarminus *libro 4. de Euchariſt. cap.* 23. ſecundus tamen modus dicendi eſt verus. Primo, quia ſi Sacerdos accipiat ſpeciem panis, ſeu hoſtiam conſecratam, ſine intentione ſumendi calicem, vt in die Paraſceues, ſtatim accipiet totum effectum, non exſpectato calice; ergo idem erit dicendum etiamſi habeat intentionem ſumendi aliam ſpeciem, quia intentio neque abſtulit virtutem ſacramento, neque poſuit obicem in communicante, neque eum fecit deterioris conditionis, vt ei differatur effectus; deinde quia ſi ſumpta ſpecie panis nõ ſtatim communicaretur effectus ex opere operato, poteſt contingere, vt eo effectu priuetur ſuſcipiens ſi ante ſumptionem calicis moriatur, vel calix ipſe effundatur, quod facile contingere poteſt: datur ergo effectus ex opere operato ſtatim in ſumptione corporis, & per ſumptionem calicis nullus nouus effectus ex operato datur, dabitur tamẽ ex opere operantis, ſi poſt ſumptionem corporis noua deuotionis diſpoſitio acceſſit. Dices, ergo ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti contentum in ſpecie calicis priuatur ſuo effectu ex operato. Nego illationem, quia illud non eſt ſacramentum diſtinctum à priori, ſed ex vtraque ſpecie vnum componitur, cui tribuitur effectus, operatur enim illud totum ſacramentum per aliquid ſui cum primum poteſt. Vrgebis, ergo ſaltem inutilis erit ſumptio calicis. Nego etiam conſequentiam, ſequelamve, quia etiamſi non ſit vtilis ſumenti ex operato, eſt tamen vtilis ex opere operantis, & etiamſi in ordine ad ſacramentum vtilis non ſit, eſt tamen vtilis, & neceſſario requiſita in ordine ad ſacrificium, ad integritatem illius. Adde denique ex accidente poſſe etiam conferre ad aliquem fructum opere operato. nam ſi contingat in ſumptione hoſtiæ habere peccatum mortale non ſatis deteſtatum, & ante ſumptionem calicis dolorẽ perfici, effectum ex operato conſequetur, quem antea non obtinuerat, quia tunc iam digne communicat, & bibit ſanguinem Chriſti, vt patet.

9. Comparauimus hactenus vnam ſpeciem cum duabus, & diximus æqualem effectum ex operato dari ſumpta vna atque vtraque, nec plus accreſcere ex ſumptione duarum ſpecierum, quam vnius tantum: Comparemus modo vnam ſpeciem cum alia, v. c. ſpeciem panis cum ſpecie vini, aut ſpeciem vini cum ſpecie panis; & tunc quæro, ſi ſumatur altera tantum illarum, v. c. ſpecies vini, an detur plus gratia ex operato, quam ſi ſumatur ſpecies panis, vel è contra: & quænam illarum plus gratiæ conferat? Reſpondeo æqualem gratiam conferre vnam atque aliam, & neutram illarum plus gratiæ poſſe cauſare: & ratio eſt, quia gratia non datur ratione ſpeciei panis, vel vini, ſed ratione rei contentæ ſub vnaquaque ſpecie, qui eſt Chriſtus Dominus omnium gratiarum fons. Vnde cum totus Chriſtus æque contineatur in vna, atque in alia, non plus gratiæ ex operato poteſt vna cauſare atque alia, ſiue Chriſtus Dominus in hac, ſiue in illa ſumatur. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 63. ſect. 6. §. dico ſecundo.* & Henriquez *lib. 8. Euchariſtia cap.* 43. *num. 1. ad marginem.* & id docere debent omnes quos citauimus *num.* 4. pro ſecunda opinione.

Simili

Digitized by Google

10. Similiter ſi compatemus maiorem hoſtiã cum minori aut maiorem quantitatem vini conſecrati cum minori, non plus gratiæ recipiet ex operato, qui magnam hoſtiam, quam qui minimam particulam, formulamque, & qui maiorem quantitatem ſpeciei vini ſumit, quam qui minorem accipit, totus enim Chriſtus æque eſt in illa hoſtia magna, atq; in minima formula, & totus æque eſt in minori, atq; in minori quantitate ſpeciei vini, vnde cum gratia ex opere operato non detur ob maiorem quantitatem ſpecierum, ſed propter rem, quam illæ ſpecies continent, æque autem contineatur totus Chriſtus in maiori atq; minori quantitate ſpecierum, æqua gratia ex operato dabitur per iſtam maiorem, atque per illam minorem. ita ſequitur manifeſte ex dictis.

CAPVT V.

Quæ ſit illa vnio, quæ fit ex Chriſto Domino cum iuſto communicante, & de nonnullis alijs effectibus Euchariſtiæ.

SVMMARIVM.

Quidam Patres hanc vnionem comparant cum vnione hypoſtatica, in multis tamen differt. num.1.

Explicantur Patres, qui hanc vnionem vocant vnionem naturalem. num.2.

Et qui dicunt Chriſtum in nobis eſſe naturaliter. ibid. *verſ. Additque.*

Explicantur etiam illi qui dicunt vnionem eſſe corporalem, & ſubſtantialem, & fieri ex noſtra carne & carne Chriſti. num.3.

Explicatur Tertullianus vocans hanc vnionem, vnionem indiuiduam. num.4.

Quæ ſit iſta vnio, & quomodo appellanda, explicatur ac proponitur vera ſententia. num.5. & num.10.

An ad iſtam vnionem præter dignam diſpoſitionem ad ſuſceptionem huius ſacramenti requirantur alia prauia qualitates. num.6.

An actus feruentis caritatis reſultantes ex vera vnione Chriſti in hoc ſacramento ſuſcepti, & homine digne illum ſuſcipientis, dici poſſint prauia qualitates reſpectu actionis ſtudioſæ appetitus ſenſitiui. num.7.

Et an hæc vnio præter actus feruentis caritatis, cauſet etiam caſtitatem in corpore, & homines in officio virtutis contineat. ibid.

Quomodo hoc ſacramentum ad immortalitatem preparet. num.8.

Vera vnio non fit niſi inter Chriſtum in hoc ſacramento ſumptum, & inter hominem digne ſumentem. n.9.

Explicatur ſententia Soarij. num.10.

1. EX ſumptione, & propter ſumptionem huius ſacramenti certum eſt fieri quandam admirabilem vnionem inter Chriſtum Dominum, & iuſtum digne communicantem: quæ autem illa ſit, explicabimus. Quidam Patres, quos refert Bellarminus *lib. 1. Euchariſt. cap. 2. regula 5. & lib. 2. c. 29. §. 2.* eam comparant cum vnione ſubſtantiali, qua Verbum diuinum naturam humanam ſibi hypoſtatice vniuit. pie tamen interpretandi ſunt hi Patres; nam quamuis Patres vnionem Euchariſtiæ comparent cum vnione hypoſtatica, non intendunt tamen illi ex corpore & carne Chriſti in Euchchariſtia ſumpta, & ex noſtro corpore & carne, fieri vnam vnionem hypoſtaticam, ſed fieri tantum vnum principiũ operationum: in multis enim differt vnio hyopſtatica ab hac vnione, nam vnio hypoſtatica ordinatur primo & per ſe ad vnum eſſe, ſeu ad efficiendum, conſtituendumque vnum compoſitũ ineffabile: at vero illa vnio quæ fit ex Chriſto, & homine iuſto Euchariſtiam digne ſuſcipiente, ac manducante, non ordinatur ad vnum eſſe, ſed ad vnam operationem, neque conſtituit vnum compoſitum ineffabile, ſed vnum principium operatiuum. Differt etiam hæc vnio ab vnione hypoſtatica, quia ad ipſam vnionem hypoſtaticam nulla ſupernaturalis diſpoſitio, ex parte naturæ humanæ fuit requiſita, & ſic nec diſpoſitio vlla, nec dona gratiæ præceſſerunt hanc vnionem, ſed ſecuta fuerunt ad ornatum ipſius naturæ humanæ, vt docet D.Th. 3. *p.q.7.a.13. ad 2.* at vero vnionem, quæ fit ex Chriſto Domino ſumpto in hoc ſacramento, cum homine iuſto digne ſumente præcedit digna diſpoſitio in ipſis cõmunicantibus, quæ diſpoſitio iuuat & inclinat hominis potentias ad bene operandum cum Chriſto; qui ſimul cum homine digne ſumente, recteque diſpoſito conſtituit vnum principium vitale operatiuum vitalium actionum feruentis deuotionis, & amoris Dei: ſicut enim Deus per lumen gloriæ vnitum per modum ſpeciei intellectui beatorum, concurrit efficienter cum potentia ipſius beati ad actum vitalem dilectionis, & viſionis diuinæ, & conſtituit vnum principium vitale, operatiuum vitalium actionum; ita ſuo modo Chriſtus Dominus per has ſpecies ſacramentales dum in corde hominis ſuſcipiẽtis durant, & poſtea per gratiam, quam mediante hoc ſacramento cõmunicat, concurrit cum ipſius hominis potentijs ad actum vitalem feruentis deuotionis, & dilectionis Dei & proximi, & ad alia virtutum opera, & cõſtituit vnum principium vitale vitalium actionum ad bene operandum, vt optime docet Henriquez *lib. 8. de Euchariſt. cap. 36 num. 1.*

Alij Patres exiſtimant per dignam ſuſceptionem Euchariſtiæ, fieri cum homine ſuſcipiẽte naturalem quandam vnionem noſtri ad Chriſtum, & ex carne noſtra, & carne Chriſti inſtar cibi manducati. ita D.Hilarius *lib. 8. de Trinitate,* & refertur in cap. *Chriſtus panis, de conſecr. diſt. 2.* & D.Hilarius vocat ibi hanc vnitatem, vnitatem, ſeu vnionem naturalem, id eſt, vt nouiores explicant, inter quos eſt Turrianus *tract. 1. de Euch. c. 8. & tract. 2. c. 5. & 9.* vnionem realem ſeu contactum quendam, qui *ϲυνάϕεια* à Græcis vocatur, ex quo ſimul cum homine fit ac conſtituitur vnum principium operatiuum mirabilium actionum vitalium; non tangit tamen Chriſtus immediate ipſum hominem, ſed mediantibus ſpeciebus conſecratis, vt ſtatim dicetur. Additque D. Hilar. ibi Chriſtum in hoc ſacramento ſumptum, in nobis eſſe naturaliter, quod explicandum eſt ac ſi dicat, in nobis eſſe ſecundum veritatem naturæ humanæ aſſumptæ vere & realiter. ſicut Apoſtolus ait *ad Coloſſenſes c. 3.* in Chriſto inhabitare plenitudinem diuinitatis corporaliter, id eſt, vere & realiter, vt meliores & ſapientiores nouiores explicant. Vide Henriq *lib. 8. Euchar. cap. 37. num. 3. fine.* 2.

At vero D.Cyrillus *lib. 10. in Ioannem cap 13. & 15.* vocat hanc vnionem, vnionem naturalem, corporalem, & ſubſtantialem ex noſtra carne cum carne Chriſti, & videtur dicere digne carnem & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia ſacramentaliter ſuſcipientes non per amorem tantum vniri 3.

cum

Digitized by Google

cum Chriſto, ſed reipſa cõmiſceri carni & ſanguini Chriſti, vt cera liquida miſcetur alteri ceræ, & plumbum alteri plumbo; ſed reuera non intendit D. Cyrillus ex corpore, & carne Chriſti in Euchariſtia ſumpti, & ex noſtra carne, & corpore, mediante potentia nutritiua fieri vnum compoſitum per continuationem, vt fit per partes metalli, ceræque liquidæ, aut per partes aquæ, & vini quæ cõtinuantur inter ſe; non enim oportet, ſimilitudinem veram eſſe in omnibus: neq; enim ſubſtantia corporis Chriſti & illius caro per ſeipſam tangit immediate ſubſtantiam, & carnem manducantis, ſicut partes ceræ & aquæ, & metalli; partes alterius ceræ liquidæ, aquę, & metalli immediate tangunt, ſed per ſpecies ſacramentales tanquam per inſtrumentum cauſat mirabiles & ſupernaturales effectus in anima & corpore, vt ſtatim dicemus: & ita docet Henriq. *lib.* 8. *Euchar. cap.* 37. *num.* 2. *fine.*

4. Alij vocant hanc vnionem; naturalem cõiunctionem, conglutinationemque, vt D. Cyrillus Hieroſolymitanus *catecheſi* 4. *naturalem*, id eſt, arctiſſimam, veram, & realem, qua mediantibus his ſpeciebus cum Chriſto copulamur, & conſtituimur vnum principium operatiuum, vt dixi, mirabilium actionum. Tertullianus autem *libro de oratione* vocat hanc coniunctionem, indiuiduitatem quandam à corpore Chriſti. non quod corpus Chriſti à noſtro diuidi, & ſeparari non poſſit, ſed effectiue, quia actus vitales, amoris & dilectionis Dei, & feruentis deuotionis procedentes ex hac coniunctione vniuoce, toti ſunt à Chriſto, & toti ab homine, & indiuidui atque indiuiſibiles procedentes ab vno principio vitali & operatiuo illorum. At vero D. Auguſt. *lib.* 7. *confeſſionum c.* 10. explicans illud Ioan. 6. *& qui manducat me, in me manet, & ego in eo*; inducit Chriſtum dicentem: *non tu me in te mutabis, ſicut cibum carnis tuæ: ſed tu mutaberis in me*; vt oſtendat, quod homo nõ inclinet voluntatem Chriſti ad bene operandum, ſed Chriſtus per ſpecies huius ſacramenti, & per eius effectum, ac habitualem gratiam, quam homini communicat ac confert, ipſum hominem inclinet, ac eius voluntatem, & intellectum excitet, & moueat ad feruentes actus dilectionis, deuotionis, & amoris, rectaſque ac ſalubres operationes.

5. Non eſt ergo, vt recte omnibus expenſis docet Henriq. *lib.* 8. *Euch. c.* 36. *n.* 2. in hoc myſterio, & in prædictis ſanctorum Patrum exemplis, cõcipienda alia vnio inter Deum, & hominem, Euchariſtiam digne ſuſcipientem, quam illa quæ datur inter motorem, & mobile, ſeu inter intelligentiam motricem, & corpus mobile, cui corpori immediate aſſiſtit, quæ vnio Philoſophice vocari poteſt, vnio aſſiſtentiæ, ſuppoſiti in loco; moraliter vero, quia ad actus morales amoris, & dilectionis Dei & proximi propter hanc aſſiſtentiam Deus per hoc ſacramẽtum mouet, & inclinat, vnio moralis, & ſacramentalis non incongrue dici poteſt: vnde ſicut intelligentia motrix, dicitur immediate, & intime ſine informatione ad modum formæ corpori mobili aſſiſtere, & ita cœlo vniri, vt ei vim conferat producendi in terra viuentia quædam, ita Chriſtus Dominus per ſpecies huius ſacramenti, homini illud digne ſumenti intime aſſiſtendo, vim confert, potentiaſque illius inclinat, & mouet ad efficiendas, producendaſque mirabiles & ſupernaturales actiones amoris, & feruentis deuotionis.

6. Et præter habitus infuſos, gratiamve habitualem, quam vocamus dignam diſpoſitionem ſuſcipientis, & dona Spiritus ſancti, quæ ſemper gratiam habitualem comitantur, non requiruntur nouæ aliæ qualitates, quæ ſint veluti præuiæ aliquæ diſpoſitiones ad hanc vnionem, ſed ſatis eſt, vt Chriſtus per ſpecies inclinet voluntatem hominis ad feruentem actum deuotionis, & amoris libere, & ſuauiter exercendum, qui actus etiam dicitur vnio, quia eſt actus caritatis, & caritas eſt vinculum perfectionis, quæ magis magiſque vnit cum Chriſto. Sic D. Thomas 1. 2. *q.* 18. *art.* 1. cum D. Dionyſio Areopagita *libr.* 4. *Eccleſiaſticæ hierarchiæ*, in ſupremo gradu contemplationis viæ vnitiuæ, ponunt vnionem quandam, qua illuſtratus intellectus cum ſuaui quodam experimento contemplatur Dei amici præſentiam in ſeipſo, & quæ contemplans excitatur in potentijs ſenſitiuis corporis, & in vtroque appetitu ad actus ſtudioſos; ad quos etiam actus ſtudioſos Chriſtus per ſpecies huius ſacramenti potentias ſenſitiuas corporis inclinat, vt cogitatiuam, & appetitum, & alias vires, vt mitigato, ſedatoque fomite vincant digne hoc ſacramentum ſumentes tentationes, contineantur in virtutis officio, & promptius obediant rationi, operaque alia virtutum exerceant.

Qui plane actus feruentis deuotionis, & amoris ad quos Chriſtus Dominus in hoc ſacramento 7.
ſumptus per ſpecies ſacramenti excitat, quamdiu durant in pectore, & inclinant voluntatem digne ſumentis; virtute Euchariſtiæ, & noſtra voluntate ſimul effecti; reſpectu ſenſitiuarum potentiarum, appetitus ſcilicet, & cogitatiuæ, & aliarum virium corporalium dici poſſunt raro modo nouæ quædam qualitates præuiæ, per quas hæ potentiæ ſenſitiuæ mouentur & excitantur, ad ſuos actus ſtudioſos operandos: & ſic Euchariſtia indirecte plane & cauſaliter per has qualitates, ex redundantia quadam animæ in corpus, dicitur puritatem, & caſtitatem corporis in hac vita cauſare, transformare carnem in ſpiritum, id eſt, ſpiritui obedientem facere, & ad futuram immortalitatem præparare, quatenus ſcilicet ratione huius dignæ communionis & coniunctionis cum Chriſto Domino, nobis ſpeciali iure corporis reſurrectio debetur, iuxta illud Ioannis 6. *Et qui manducat me, viuet in æternum, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* nam ſicut cibus humidus humidam imprimit qualitatem in manducante, & ſiccus ſiccam: ita hic diuinus cibus ad noſtrum profectum ſpiritualem datus, diuinas quaſdam proprietates, & qualitates quoad operationes, & incremata virtutum imprimit, & communicat.

Nec mirum hoc videri debet. nam ſicut Deus 8.
immediate hominem creauit, & redemit, ita plane pro ſua liberalitate ſingulari, ac munificentia dignatus eſt per cibum hunc, qui Deum & hominem continet; totum hominem in corpore, & anima reficere & ſuſtentare, & per actus animæ. & corporis, ad quos potentias ſpirituales & corporales hominis inclinat, totum ipſum hominem ad vtramque gloriam corporis & animæ præparare: hinc eſt quod Eccleſia canit, *vt duplicis ſubſtantiæ, totum cibaret hominem*, id eſt, vt hoc ſacramento, qui cibus eſt, Chriſtum Deum, & hominem continens, totum ipſum hominem, qui ex anima, & corpore conſtat, digne ſumentem aleret & ſuſtentaret ſanaretque, in cuius typum totum hominem ſanum fecit in ſabbato, *Ioannis* 7.

Notabis tamen hanc vnionem aſſiſtentiæ ſup- 9.
poſiti

Poſiti in loco, id eſt, Chriſti in homine digne hoc ſacramentum ſuſcipiente, non tantum oſtendere carnem Chriſti vere & realiter eſſe in ſumente & manducante, ſic enim etiam eſſe poteſt in mure, vel animalculo hoſtiam diuinam corrodente, & in peccatore indigne & cum peccato mortali ſumente. ſed efficere, & explicare ſupradictos mirabilos effectus, ad quos Chriſti corpus ex opere operato inclinat, illos, qui illud ſacramentaliter & ſpiritualiter, atque digne & fructuoſe manducant; & hæc ſine dubio eſt intentio ſanctorum Patrum, qui contra hæreticos ſcribentes, probant carnem Chriſti in hoc ſacramento non in figura, ſed vere & realiter manducari, & eſſe in homine iuſto cum fructu. & hæc quæ hactenus dicta ſunt, ſatis ſunt pro interpretandis Patribus, qui de veritate, & effectis huius admirabilis ſacramenti locuti ſunt, vt conſulti Doctores Academiæ Salmanticenſis, & Complutenſis, Soto, & Soto maior, Mancius, Penha, Sancius, Gueuara, & alij plerique reſponderunt, vt docet Henriq. *libr.* 8. *Euchariſtiæ cap.* 36. *num.* 3. *ad marginem littera L. Nobis enim,* vt ait D. Auguſtinus *lib.* 10. *de ciuitate Dei cap.* 11. *non licet liberiù verbù vti, & ſine authoritate, & rationibus, vt fecerunt Philoſophi, & alij qui authoritate præſtant.*

10. Neque à noſtra ſententia *num.* 5. *&* 6. explicata alienus eſt Soarius *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 64. *ſect.* 3. *ante* §. *vnde non placet*, vbi dicit, hanc vnionem vocari à multis Patribus antiquis, vnionem corporalem, quia fit inter duo corpora, inter corpus Chriſti manducati, & inter corpus hominis manducantis, & quia eſt vere corporalis ſumptio corporis ipſius Chriſti, & id confirmat §. *tota hæc controuerſia.* vocari etiam naturalem, quia in hac manducatione, vere ſumitur verum corpus Chriſti, & naturalis caro illius; vocari ergo naturalem, prout diſtinguitur contra ſumptionem vmbratilem, aut per ſolum ſignum, vel figuram corporis Chriſti, vt volunt nonnulli hæretici; vocari denique realem, & ſubſtantialem, quia eſt inter ſubſtantias, & inter duas res, inter ſubſtantiam hominis manducantis, & inter ſubſtantiam Chriſti Dei, & hominis manducati. Verum omnes hi modi loquendi, quamuis ſint veri, fundamentum ſolum habent in illa propinquitate, & contactu, qui fit inter corpus noſtrum, & corpus Chriſti, mediantibus ſpeciebus ſacramentalibus, certum enim eſt hunc contactum non fieri immediate inter corpus Chriſti, & corpus noſtrum, ſed mediantibus ſpeciebus, vt diximus *num.* 3. *fine.* Vnde cum hi modi loquendi fundentur ſolum in illa prędicta propinquitate, contactu, & reali ac corporali manducatione, qua manducatur corpus Chriſti, & tangitur per ſpecies, etiam conuenire poterunt muri, vel alteri animalculo, corpus Chriſti manducanti, & per ſpecies degiutiendi, corrodentique, & tamen Patres aliquid amplius per hanc vnionem volunt & inſinuant. Vnde tandem concludit Soarius *immediate ante* §. *vnde non placet, qui eſt finis* §. *nihilominus.* proprie vocari poſſe hanc vnionem, vnionem myſticam, & moralem, fundatam in aliquo corporali vinculo, ſeu coniunctione inter duo corpora, cuiuſmodi eſt illa, quæ intercedit inter duos coniuges, de quibus dicitur, *Erunt duo in carne vna*, per quam explicant prædicti Patres hanc vnionem, & indicat etiam D. Auguſtinus *libr.* 2. *contra aduerſarium legis & Prophetarum cap.* 9. quam nos *ſupra num.* 5. conuenientius diximus vnionem moralem & ſacramentalem, & vnionem aſſiſtentiæ in loco, quia per hanc aſſiſtentiam, qua Chriſtus manducatus per has ſpecies nobis intime aſſiſtit, inclinat, ac mouet voluntatem noſtram, ad actus ſupernaturales feruentis deuotionis, & amoris. Vnde D. Cyprianus *in ſermone de cœna Domini*, ita ait: *Noſtra & ipſius coniunctio, non miſcet perſonas, neque vnit ſubſtantias, ſed affectus conſociat, & conſœderat voluntates.*

*

LIBER QVINTVS,

De efficacia & effectu verborum, & de præſentia CHRISTI in hoſtia conſecrata.

DVó nobis in hoc libro tractanda ſunt; an Chriſtus Dominus contineatur in hoc ſacramento, & quomodo contineatur: & quiſnam ſit effectus & efficacia verborum Chriſti, & conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum Hic eſt ſanguis meus*; & de verborum effectu atque efficacia, tria definit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. Primum eſt, in almo hoc & admirabili Euchariſtiæ ſacramento, poſt panis & vini cõſecrationem, Chriſtum Dominum, verum Deum, & hominem, vere, & realiter, & ſubſtantialiter, de nouo adeſſe, & contineri ſub ſpecie panis, & vini. Secundum eſt, corpus Chriſti præter & vltra locum cœli adeſſe nobis præſens in multis alijs locis ſacramentaliter in ſua ſubſtantia, eo exiſtendi modo, & ratione, quam verbis explicare vix poſſumus, per fidem tamen conſtanter credimus. Tertium eſt, ita maiores noſtros, ac Patres antiquos, qui in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, & de hoc ſacramento diſſeruerunt, apertiſſime ſenſiſſe, licet hæretici aliter ſentiant, qui ideo dicuntur Nouatores, quia illorum doctrina noua eſt, & inuſitata, & aliena à ſanctis Patribus, & omnia vetera, vera, & antiqua dogmata, imo veterrima, & veriſſima confundens, & nonnulla vera immiſcens, malitioſe quidem, & ſubdole, vt ex conſortio veritatis, multa mendacia inueherent, ac inducerent, quibus dicendum eſt, *tacete, & obmuteſcite Diaboli*; ſicut olim Chriſtus Dominus, Diabolo dixit ac imperauit, qui illum verum Dei filium maligne plane & ſubdole appellabat, vt prætextu illius veritatis multa mendacia in orbem inueheret.

CAPVT I.

Vtrum de fide certum ſit quod verum CHRISTI corpus ſit præſens in hoc ſacramento, & quæ ſit cauſa efficiens huius præſentiæ, & expellens ſubſtãtiam panis; quæritur an Sacerdos recitatiue tantum proferat verba conſecrationis.

SVMMARIVM.

Præſentia corporis Chriſti in hoc ſacramento eſt de fide. num. 1.

An hæc veritas expreſſe in ſymbolo fidei contineatur. ibid.

Soluuntur argumenta, ſuadentium contineri hanc veritatem expreßè in fidei ſymbolo Apoſtolorum, & oſtenditur ſolum ibi contineri implicite. num. 2.

Refertur hæreſis Neſtorij circa præſentiam Chriſti in hoc ſacramento. num. 3.

Refertur hæreſis Berengarij Galli. num. 4. *& OEcolampadij.* ibid.

Confirmatur veritas Catholica. num. 5.

Soluuntur argumenta hæreticorum. num. 6.

Quæ ſit cauſa efficiens præſentia Chriſti inquiritur. n. 7.

Nulla creatura poteſt efficere opera miraculoſa, vt agens principale, poteſt tamen eleuari à Deo inſtrumentaliter ad illa operanda. num. 8.

Refertur ſententia negans verba conſecrationis eſſe cauſam phyſicam præſentia corporis Chriſti in hoc ſacramento. num. 9.

Proponitur & aſtruitur vera ſententia affirmans. numerò 10.

Soluuntur argumenta primæ ſententiæ. num. 11.

Quomodo pronomen hoc *demonſtret corpus Chriſti, in initio prolationis formæ, cum nondum verba ſint abſoluta.* num. 12.

An verba conſecrationis phyſice expellant ſubſtantiam panis, ac deſtruant, per aliquam actionem realem, & ad quid illa actio terminetur. num. 13.

Oſtenditur terminus illius actionis num. 14.

An verba conſecrationis proferantur tantum à ſacerdote materialiter, & recitatiue, an etiam formaliter & ſignificatiue. num. 15.

Aſtruitur opinio aſſerens proferri ſimul recitatiue, & ſignificatiue, ſeu effectiue. ibid.

Refertur & refutatur opinio contraria affirmans proferri tantum recitatiue & materialiter. num. 16.

Soluuntur illius fundamenta. num. 17.

An à Sacerdote ſolum rite conſecrato hæc verba prolata efficiant ſacramentum. num. 18.

Quid ſi ab Angelo, aut à quolibet homine conſecrationis verba proferantur. ibid.

DE fide tenendum eſt Chriſti corpus & ſanguinem vere, realiter & ſubſtantialiter, non per ſignum, aut figuras, in hoc ſacramento eſſe. ita definitum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 13. *cap.* 1. *& can.* 1. ibi: *Si quis negauerit in ſanctißima Euchariſtiæ ſacramento, contineri vere, realiter, & ſubſtantialiter corpus & ſanguinem, vna cum anima & diuinitate Domini noſtri IESV CHRISTI, ac proinde totum Chriſtum; ſed dixerit tantummodo eſſe in eo, vt in ſigno, aut figura, anathema ſit.* Veritas hæc Catholica eſt confirmata communi conſenſu totius Eccleſiæ Catholicæ & Patrum Doctorum. ita docet D. Tho. 3. *p. q.* 35. *art.* 1. Soar. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 46. *ſect.* 1. §. *veritas ergo.* Henriq. *lib.* 8. *Euch. cap.* 20. *per totum*; cæteros vide apud iſtos. patet ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 18. *&* 15. & ex Concilio Florentino *in decreto Eugenij.* neque inter Patres ac Doctores Catholicos hac de re vllum eſt diſſidium. Solum, quærunt Doctores Catholici an hæc veritas contineatur inter articulos ſymboli fidei Apoſtolorum, quod *Credo*, communiter vocamus: quidam enim id expreſſe affirmant. ita Clitouæus *libr.* 1. *aduerſus OEcolampadium articulo* 3. Dut:ndus

in

in quarto diſtinctione decima quæſtione prima numero vigeſimo ſeptimo, Gabriel *in canone lectione trigeſima nona*, & 83. Sotus *diſtinctione decima, quæſtion.* 1. Ledeſma 1. 4. *quæſtione decima ſexta, articulo primo, dub.* 2. Soto *diſtinctione nona, quæſtione ſecunda, articulo ſecundo.* Probant primo, quia illud quod explicitè tenemur credere, eſt articulus fidei; ſed Euchariſtiam omnes tenemur credere explicite, quia omnes iure diuino tenemur eam ſumere: non poſſumus autem eam digne ſumere, niſi explicite credamus ibi adeſſe corpus Chriſti vere, realiter, & ſubſtantialiter, & non in ſigno; ergo eſt articulus fidei. Secundo. quia, id quod proponitur omnibus credendum, & habet peculiarem difficultatem adnexam, dicitur articulus fidei: tale eſt myſterium Euchariſtiæ, & veritas præſentiæ Chriſti in hoſtia conſecrata; ergo, &c. Tertio, quia habetur id in Scriptura ſacra, dicente Chriſto Domino, *Hoc eſt corpus meum.* Sed ne quæſtio ſit de nomine, ſtatuendum eſt in primis omnes fideles teneri hanc veritatem explicite de fide credere; tenentur enim ſeipſos probare, & corpus Domini diiudicare, vt 1. *Corinth.* 11. teſtatur D. Paulus, quod ſine hac fide debite præſtare non poſſunt, vt debitus honor, ac cultus huic ſacramento deferatur; ſtatuendum etiam eſt hoc myſterium ſpecialem difficultatem continere à reliquis myſteriis fidei diſtinctam. Non tamen expreſſe eſſe poſitum hunc articulum in fidei ſymbolo ab Apoſtolis, quia eius cognitio non exigitur: vt ita dicam, propter fidem & cognitionem, ſed propter vſum & receptionem, & propter debitum ac reuerentem cultum tanto ſacramento conuenientem, ſolum enim illa quæ per ſe ſunt neceſſaria, propter fidei perfectionem, in ſymbolo poſita ſunt: quamuis autem hæc veritas non ſit expreſſe poſita in ſymbolo Apoſtolorum, reducitur tamen ad articulos fidei in illo contentos, & incluſos: nam vel hoc ſacramentum poteſt ſumi, vt ſanctificans ſuſcipientem, ſicut & alia ſacramenta, & hac ratione reducitur ad illum articulum, *ſanctam Eccleſiam*, id eſt, per ſacramenta ſanctificantem, & ſanctificatam: vel vt magnum miraculum *omnipotentiæ diuinæ.* ita docet D. Thomas 2. 2. *quæſtione prima, articulo octauo, ad* 6 & Soarius *tomo tertio, in tertiam part. diſputatione quadrageſima ſexta, ſectione prima.* §. *ſed quæri hic.* & alij communiter.

2. Ad rationes in contrarium reſpondeo, ad primam quidem dico, quod quando aliquid explicite tenemur credere propter ipſam perfectionem fidei, & aſſenſum illius, tunc id eſſe expreſſum in fidei ſymbolo: quando autem id ſolum tenemur credere propter actionem debite exercendam, tunc etiamſi ſit aliunde articulus fidei, tamen non eſſe neceſſarium, vt expreſſe contineatur in fidei ſymbolo, ſed ſolum quod reductiue ad illud reuocetur, alioquin enim teneremur credere ſacramentum confeſſionis eſſe articulum fidei expreſſum in præfato ſymbolo, quia omnes fideles tenentur illud ſuſcipere, & ex conſequenti credere. Ad ſecundam dico, non eſſe hoc myſterium expreſſum in ſymbolo, ad illud tamen reduci ac reuocari. Ad tertiam reſpondeo, non omnia, quæ continentur in ſacra pagina, eſſe contenta expreſſe in articulo fidei, ſeu in ſymbolo fidei, vt patet.

3. Et vero circa hunc articulum fidei definitum à Conciliis & ab Eccleſia, de vera, reali, & ſubſtantiali præſentia Chriſti Domini Dei & hominis in ſacramento Euchariſtiæ, nullum nobis diſſidium eſt cum Doctoribus Catholicis, eſt tamen perpetuum cum hæreticis Nouatoribus; enimuero, vt refert Caſtro *libro ſexto, aduerſus hæreſes, titulo Euchariſtia, hæreſi quarta.* circa hanc veritatem multæ hæreſes in Eccleſia inſurrexerunt: nam Neſtorius olim tenuit in Chriſto duas eſſe perſonas, duoque ſuppoſita: vnum, quod eſſet homo; aliud, quod eſſet Deus, in illo homine, tanquam in templo habitans: & ideo aſſerebat in hoc ſacramento contineri veram carnem Chriſti, ſed illam tantum eſſe carnem puri hominis, non autem Dei & hominis: probabat, quia Chriſtus dixit Ioannis 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* non autem dixit, *filij Dei.* Sed hanc hæreſim iam I. Concilium Epheſinum damnauit, quæ damnatio refertur capit. *neceſſario, de conſecrat. diſtinctione* 2.

Alia hæreſis contra hanc veritatem fuit cuiuſdam Berengarij natione Galli, qui huius falſitatis primus inuentor, ac repertor auſus eſt dicere, corpus Chriſti contineri in hoc ſacramento, ſicut in figura vel ſigno, ita vt dicatur hoc ſacramentum corpus Chriſti ſolum per tropum aut figuram, quemadmodum ipſemet Chriſtus, 1. *Corinth.* 11. dicitur petra, non vere & realiter, ſed tropice & figuratiue. quam quidem hæreſim licet condemnauerit Leo IX. in Concilio Vercellenſi, vt refert Platina: & Nicolaus II. *in ſynodo Romana, tomo ſecundo Conciliorum*, vbi eam Berengarius abiurauit, vt refertur capite *Ego Berengarius, de conſecrat. diſtinctione ſecunda*, licetque eam ſepultam prorſus ac extinctam Patres reliquerint, tamen toties eſt reuocata ab inferis, vt eam poſtea VVicleph fuerit amplexatus, condemnatus tamen à Concilio Conſtantienſi *ſeſſione octaua*, & poſt tot condemnationes tandem OEcolampadius eam fœtidam ac putridam iterum ſuſcitauit, quem ſecuti ſunt plerique alij Nouatores, quorum nomina ſcripta ſunt in libro mortis, non vitæ. Probant autem hunc errorem permultis rationibus & fundamentis, quorum hæc ſunt præcipua. Primum, quia ſi aliqua verba Scripturæ vrgerent ad confitendam veritatem corporis Chriſti in hoc ſacramento, illa eſſent maxime Euangelij, *Hoc eſt corpus meum* hæc autem non vrgent, eo quod non ſignificãt illud eſſe vere & proprie corpus Chriſti, ſed tantum figuratiue; quia verbum *eſt*, in ſacra pagina ſæpiſſime pro verbo *ſignificat* accipitur. ſic Geneſeos 41. *Septem boues pulchræ, & ſeptem ſpicæ plenæ, ſeptem vbertatis anni ſunt*, id eſt, *ſignificant.* & Lucæ 8. *ſemen eſt verbum Dei*, id eſt, *ſignificat*, & aliis in locis: ergo eodem modo, *hoc eſt corpus meum*, idem erit atque, *hoc ſignificat corpus meum.* Secundum illorum præcipuum fundamentum eſt, quia magis quadrat cum Euangelio eſſe corpus Chriſti in hoc ſacramento velut in ſigno ſignificante verum corpus Chriſti oblatum in cruce, quam eſſe ibi realiter, vere, & ſubſtantialiter idemmet corpus quod in ſacrificio cruento crucis fuit oblatum: nam *Lucæ* 22. Dominus iubet hoc ſacramentum confici in ſui commemorationem, & Paulus 1. *Cor.* 11. ait, *Quotieſcumque &c. mortem Domini annuntiabitis*; ergo ſatis eſt, hunc panẽ eſſe figuratiuũ corporis Chriſti, & non requiritur

4.

vere ac realiter contineri ipſum corpus Chriſti.

5. Sed contra hanc hæreſim veritas Catholica tot Patrum teſtimoniis ac Conciliis roborata firmiter credit ac docet, Chriſtum verum Deum ac hominem vere, realiter ac ſubſtantialiter ſub ſpeciebus conſecratis panis ac vini contineri. Probatur primo ex ſacra pagina, Matth. 26. Marci 14. Lucæ 22. *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum.* Lucas addit, *quod pro vobis tradetur. Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro vobis effundetur*, quibus verbis ſatis Dominus oſtendit hoc eſſe corpus ſuum, verum, reale, & ſubſtantiale, non figuratiuum. ſicut in manna. Probatur ſecundo ex Ioanne 6. *Ego ſum panis viuus.* Item, *panis quem ego dabo caro mea eſt.* item, *caro mea vere eſt cibus*, &c. quibus Chriſtus promiſit ſe daturum hominibus vere veram ſuam carnem, & ſanguinem ſacramentaliter bibendum, & manducandum, non figuratiuum; vnde ſi verum promitteret, & figuratiuum daret, falleret & mendax eſſet, ſicut falleret ille qui centum aureos tibi promitteret, & poſtea in chartula pictos & figuratos mitteret: impiũ autem eſt dicere & hæreticum Deum poſſe fallere, aut eſſe infidum & mendacem, & hic locus vehementer cruciat, ac torquet hæreticos, & idcirco cum explicant de manducatione per fidem & ſpirituali: verum quamuis multa loca illius capitis intelligenda ſint de manducatione ſpirituali, hoc tamen non tollit, quin de manducatione etiam reali & vera intelligenda ſint in propria ſignificatione; ſi enim ille locus intelligeretur ſolum de manducatione ſpirituali, vel per fidem, nihil nobis Chriſtus Dominus amplius quam Patribus antiquis promitteret, qui etiam fidem habuerunt, & per fidem manducauerunt. Tertio probatur Matthæ. 6. *Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis*, quem locum communiter Patres intelligunt de ſacramento Euchariſtiæ, qui ideo panis ſuperſubſtantialis appellatur, vt ait D. Hieronymus *Matthæi 16.* quod ſuper omnes ſubſtantias ſit, & vniuerſas ſuperet creaturas. Quarto probatur ex definitionibus Eccleſiæ: ex Concilio Epheſino I. è quatuor generalibus. vbi dicitur manducare fideles veram carnem Chriſti viuificatricem: ex Conſtantienſi *ſeſſione octaua, contra VViclepb.* & nouiſſime ex Tridentino *initio huius capit. allegati.* Quinto probatur rationibus. Primo, quia ſequeretur hoc ſacramentum & ſacrificium Miſſæ non eſſe maioris dignitatis, quam ſacrificia legis veteris, quod videtur repugnare D. Paulo tam acriter reprehendenti illud indigne ſumentibus. *Probet autẽ ſeipſum homo*, &c. ſequela probatur, quia ſacrificia legis veteris erãt figura Chriſti, &c. Secundo, quia formæ ſacramentorum ſunt formæ practicæ, & efficiunt id quod ſignificant iſta verba, *hoc eſt corpus meum.* & non efficiunt panem figuram corporis Chriſti, nam ante conſecrationem poteſt panis figurare Chriſtum ob effectus, quos cibus ſolet operari in viuentibus, ergo non ſignificant, panem conſecratum eſſe figuram corporis Chriſti. Tertio, quia cum Chriſtus ſit verus ſponſus Eccleſiæ, quam nunquam vt fidus ſponſus derelinquet; iuxta illud Matthæi vltimo: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*, & Ioan. 14. *Ille docebit vos omnem veritatem.* Profecto non eſt credendum eam per tot annos reliquiſſe in tanto errore, vt panem qui ſit figura Chriſti pro vero corpore Chriſti adoraret. alias rationes conſulto prætermitto, quia iam hanc veritatem ſatis ſuperque probauimus, cum de ſacrificio Miſſæ egimus.

Argumenta hæreticorum ex dictis iam ſoluta 6.
manent. Ad primum enim reſpondemus ex D. Auguſtino *libro 83. quæſtionum quæſt. 64. & 69.* ſæpiſſime ſacram Scripturam metaphorice loqui, ex antecedentibus tamen & conſequentibus videndum eſſe quando verba ad proprium ſenſum limitanda ſunt, & quando metaphorice ſunt amplianda: vnde quando Dominus dixit, *Ego ſum vitis*, ex verbis conſequentibus, *& vos palmites*, aperte colligitur, ſe vitem metaphorice appellaſſe, quia Apoſtoli per metaphoram palmites erant: at vero in illis verbis: *Hoc eſt corpus meum*, corpus neceſſario ſumẽdum eſt in propria ſignificatione, vt patet ex verbis ſequentibus, *quod pro vobis tradetur.* nam quod pro nobis tradendum erat, verum corpus Chriſti erat, non figura corporis eius. alioquin enim ſi nõ conſideratis, atque inſpectis antecedentibus & cõſequentibus hæretici voluerint trahere Scripturam ad ſenſus metaphoricos, nihil ex ea firmum colligetur; & ideo quamuis Caietanus *in 3. p. quæſt. 75. art.* 1. auſus ſit dicere ex Euangelio non haberi coactiuum aliquod. propter quod illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, ſumantur in propria ſignificatione, ſed tantum id haberi ex determinatione Eccleſiæ ponentis eadem verba in ſenſu proprio, tamen cordatè explicandus eſt Caietanus. Ad ſecundum fundamentum hæreticorum dicendum eſt, eſſe hoc ſacramentum memoriale paſſionis Domini, non derogare veritati corporis Chriſti in eo exiſtentis, quemadmodum non derogat ſacramentum hoc eſſe myſterium, eo quod multo melius ſit repræſentatio paſſionis Chriſti per verum corpus Chriſti, quam per ſolum panem. dicitur autem hoc ſacramentum myſterium, quòd aliud videtur, & aliud creditur: nam videtur ſpecies panis ac vini, creditur autem verum corpus, ac ſanguis Chriſti. Ex his ſolutionibus poteris colligere, quid dicendum ſit, ad omnes alias obiectiones, quas hæretici aduerſus hanc doctrinam oppoſuerint. 7.

Statuta, ac confirmata hac veritate, verum ſcilicet corpus Chriſti vere, realiter, ac ſubſtantialiter adeſſe præſens in Euchariſtia, inquirendum nobis eſt, quæ ſit cauſa efficiens huius præſentiæ. Et quidem certum inprimis eſt verba conſecrationis eſſe cauſam effectiuam huius præſentiæ, ſed inſtrumẽtalis. An autem verba conſecrationis virtute propria phyſice efficiant corpus Chriſti præſens in hoc ſacramento, & phyſice illius præſentiam attingant, per aliquam qualitatem ſupernaturalem, creatam, illis ſuperadditam; an vero virtute propria efficiente ſine vlla qualitate creata illis ſuperaddita, dubitabit aliquis; ſed certum etiam eſt ex reſolutione D. Thomæ 3. *part. quæſtion.* 78. *articul.* 4. & Soarij *ibi in commentario prædicti articuli*, & communiter fert omnium Theologorum, non per qualitatem aliquã ſuperadditam, ſed virtute propria phyſice illius præſentiam efficere, & corpus Chriſti attingere, idque in communi opinione, quæ communiter hodie ſequitur, nam etiam hac de re duplex eſt opinio, vt ſtatim dicemus *num. 9. & 10.* 8.

Notandum tamen eſt cum D. Thoma *tertia parte, quæſtione* 78. *articulo quarto, ad ſecundum*, nullam creaturã poſſe efficere opera miraculoſa quaſi agens principale, poſſe tamen eleuari tanquam inſtrumentum à Deo, vt ea opera miraculoſa phyſice

phyſice & inſtrumentaliter efficiat; ſic Chriſtus Dominus per tactum ſuæ manus leproſum ſanauit, Matthæi 8. *extendens manum ſuam tetigit eum*, tanquam per inſtrumentum. & ipſe tactus phyſice & inſtrumẽtaliter fuit cauſa efficiens illius ſanitatis. Ad hunc ergo modum verba Chriſti & conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum*, panem in corpus Chriſti conuertunt, & efficiunt illius præſentiam in Euchariſtia, phyſice illam attingendo, aſſumit enim Deus, & eleuat illa verba, tanquam cauſam inſtrumentalem, ad efficiendam illam conuerſionem, & ſui præſentiam in hoc ſacramento: vnde quando aliqui Patres dicunt, ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti conuerti, ac tranſubſtantiari; loquuntur de virtute principali non excludunt tamen virtutem inſtrumentalem phyſicam, & obedientalem, quæ ineſt verbis formæ huius ſacramenti, & reliquorum omnium in ſuis formis: qui enim dicit ſolum fabrum facere externum opus, non excludit virtutem inſtrumentorum, &, vt verbis D. Thomæ vtar: *Cum dicitur, ſolus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.*

9. His notatis circa hoc punctum, quod inquirimus, an verba conſecrationis ſint cauſa phyſica præſentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia, eſt duplex ſententia. Prima negat, prædicta verba eſſe cauſam phyſicam, & efficientem prædictæ præſentiæ, ſed cauſam tantum moralem, ſeu conditionem ſine qua, non eſſet talis præſentia in eo ſacramento, & hanc tenent omnes illi Theologi, qui docent formas aliorum ſacramentorum non cauſare efficienter gratiam nec phyſice illius productionem attingere, ſed moraliter tantum & tanquam conditiones, ſine quibus Deus non produceret ex operato gratiam ſacramenti: ſi enim negant cæteris hanc efficientiam gratiæ, maiori cum ratione debent negare his verbis hanc efficaciam efficiendi phyſice, & attingendi præſentiam Chriſti in hoc ſacramento, quia vel eſt maior, vel certe æqualis ratio in illa atque in gratia producenda. hos authores non refero, cum in materia de ſacramentis in genere citentur; vltra illos videtur hanc opinionem tenere D. Thomas *in quarto diſtinctione prima, articulo quarto, quæſtiuncul. 1. ad 6.* vbi dum diſtinguit, videlicet receſſum termini à quo, & acceſſum termini ad quem. & addit, quamuis verba conſecrationis attingant phyſice receſſum à termino à quo, id eſt, panem: non tamen attingunt acceſſum termini ad quem, id eſt, præſentiam corporis Chriſti. & *in quarto, diſtinctione octaua, quæſtione ſecunda, articulo tertio, ad 5.* vbi dicit totam actionem verborum verſari circa ſubſtantiam panis, non tamen attingere terminũ ad quem: quam ſententiam ſequitur expreſſe Capreolus *diſtinctione prima, quæſtione prima, articulo 1. ad primum.* Aureoli *contra tertiam concluſionem: & diſtinctione octaua, articulo tertio, ad 3.* Scoti *contra tertiam concluſionem.* tenet etiam D. Bonauentura *diſtinctione decima, articulo primo, quæſtio. tertia*, vbi negat verba efficere corpus Chriſti hîc, & idem tenet etiam expreſſe Gabriel *lectione 47. in canone.* & Abulenſis *in Matth. 17. quæſtion. 119.* & Catherinus *opuſculo primo, de verbis conſecrationis, in fine.* Probant primo ex Patribus, & D. Ioanne Damaſceno *libro quarto, fidei Orthodoxæ, capite decimo quarto, circa medium*, vbi dicit, ſola virtute Spiritus ſancti fieri conuerſionem panis in corpus Chriſti in Euchariſtia, & eius præſentiam in hoc ſacramento comparat cum conceptione Verbi diuini ex Virgine. nam ſicut ibi ad præſentiam verborum, quibus Beata Virgo conſenſum ſuum expreſſit, Spiritus ſanctus corpus Chriſti condidit: ita hic prolatis à Sacerdote verbis, Spiritus ſanctus corpus Chriſti præſens facit in Euchariſtia. & ex D. Chryſoſtomo *homilia ſecunda, de proditione Iudæ*, ibi, *Sacerdotis ore verba proferuntur, ſed Dei virtute conſecratur.* Probant deinde rationibus: prima, quia opera miraculoſa non fiunt aliqua virtute creata, ſed ſola virtute diuina: ſed conuerſio panis & vini, & præſentia Chriſti in hoc ſacramento, eſt opus miraculoſum, & non minus miraculoſum, quam creatio rerum, vel formatio corporis Chriſti in vtero virginali; ergo intentum. Secunda, quia prædicta verba non ſunt verba ſimplicia, ſed ex multis cõpoſita, nec ſimul, ſed ſucceſſiue proferuntur: ſed conuerſio panis & vini in corpus, & ſanguinẽ Chriſti, fit in inſtanti; ergo oportet, quod fiat per ſimplicem virtutem. non ergo fit per virtutem horum verborum. Tertia, quia actio qua hîc corpus Chriſti fit præſens, eſt ſine ſubiecto, & ſimilis creationi; non ergo poteſt per verba magis fieri, quam creatio. Quarta, quia ſi verba concurrerent effectiue, & attingerent phyſice præſentiam corporis Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ, etiam humanitas Chriſti haberet ſimilem efficaciam & efficientiam, quia verba ſunt veluti inſtrumentum ipſius humanitatis; ergo humanitas efficeret ſeipſam, quod videtur aperte repugnare. ita ſe habet iſta ſententia, quæ non eſt improbabilis.

Vera tamen & ſecunda ſententia docet, verba 10.
conſecrationis phyſice efficere corpus Chriſti in hoc ſacramento, & phyſice illius præſentiam attingere: ita docet expreſſe D. Thom. *3 part. quæſtio. 78. art. 4.* vbi ex profeſſo hanc rẽ tractauit, & cum eo id tenet omnis ſchola Thomiſtarum. Soarius *tomo tertio, in 3. part. diſputatione 61. ſectione prima. §. dico tertio.* Alexander *4. p. quæſt. 34. memb. 1. articul. 2.* Albert. *diſt. 8. art. 6.* Caietanus, Soto & reliqui omnes Theologi, qui reliqua omnia ſacramenta conſtituunt cauſas phyſicas & efficientes gratiæ, quam ſignificant. Probatur primo, quia verba conſecrationis efficiunt id, quod ſignificant, alioqui falſa eſſent; ſignificant autem præſentiam corporis Chriſti: *Hoc eſt corpus meum*, ergo intentum. Secundo, quia ſi non attingerẽt phyſice pręſentiam corporis Chriſti, & terminum ad quem, non efficerent conuerſionem & tranſubſtantiationem, quia id quod non attingit terminum ad quem alicuius actionis, non poteſt efficere realem actionem; quo modo enim verba conuertent panem in corpus Chriſti, ſi efficacitate ſua non poſſunt illud attingere? Tertio, quia hæc verba in perſona Chriſti à Sacerdote proferuntur; ergo ex eius potentia conſequuntur virtutem inſtrumentalem à Chriſto Domino ad producendum efficiendumque præſens ipſius corpus in Euchariſtia. Quarto, quia non repugnat aſſumere Deum creaturam aliquam vt inſtrumẽtum creationis, mediante qua rem aliquam creet, vt conuincit ſacramentorum efficientia, quæ vt inſtrumenta à Deo ſumuntur ad producendam gratiam; ergo in aliis ſacramentis verba ſunt operatiua, & effectiua ſeu creatiua gratiæ, cur in hoc non erunt phyſice effectiua

præſentiæ corporis Chriſti, non per qualitatem aliquam ſuperadditam ipſis verbis, quæ ſit diſtincta ab illis, ſed per potentiam obedientialem ipſorum verborum quæ eleuantur à Deo ſufficienti concurſu ad efficiendam hanc præſentiam corporis Chriſti.

11. Argumēta pro prima opinione facta facile ſoluuntur. Ad primum dico, D. Ioannem Damaſcenum, & alios Patres, & Doctores, qui dicunt ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti conuerti, non ideo excludere efficientiam, & virtutem inſtrumentalem, quæ ineſt verbis formæ huius ſacramenti ad producendam & attingendam Chriſti præſentiam in illo, & ſic reſpondet D. Thom. 3. *part. quæſtion. 78. articulo quarto, ad primum.* Ad ſecundum reſpondeo opera miraculoſa à nulla creatura effici poſſe, tanquam ab agente principali, poſſe tamen ab illa effici inſtrumentaliter, & efficienter, & tanquam ab inſtrumento eleuato, Dei virtute, vt immediate illa efficiat, & ad hunc modum verba formæ nomine Chriſti prolata Dei virtute eleuantur, ad conuertendum panem in corpus Chriſti, & efficiendam præſentiam illius in ſacramento. Exemplum de conceptione corporis Chriſti in vtero virgineo, quod ſola virtute diuina facta eſt, parum conuincit, quia illa conceptio, & formatio corporis Chriſti, nec eſt vnum ex ſeptem ſacramentis Eccleſiæ, quorum formæ efficienter gratiam efficiunt, nec mediantibus aliquibus verbis velut inſtrumentis corpus Chriſti in vtero virgineo formatum fuit, vt patet. Ad ſecundam rationem reſpondeo, vim & efficaciam conuerſionis panis in corpus Chriſti verborum formæ huius ſacramenti ſequi ſignificationem illorum, quæ quidem ſignificatio terminatur, & abſoluitur in prolatione vltimæ dictionis ipſius formæ, & ideo in vltimo inſtanti prolationis verborum prædicta verba habent hanc virtutem attingendi & efficiendi præſens corpus Chriſti, cū ordine tamen ad præcedentia, & hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati, licet in ipſis verbis exterius prolatis, ſit quædam compoſitio. ita reſpondet D. Thomas 3 *p. quæſt. 78. art. 4. ad* 3. Ad tertiam rationem reſpondeo parum referre quod actio ſit ſine ſubiecto, actio, inquam, illa, qua corpus Chriſti phyſice attingitur, & fit præſens in Euchariſtia, & quod ſit ſimilis creationis, ſeu actionis creatiuæ, non enim repugnat dari inſtrumentum creationis, & aſſumere Deum aliquam creaturam, vt inſtrumentum ad rem aliquam creandam, ex nihilo; propter potentiam obedientialem ipſius non communicando illi præuiam aliquam qualitatem qua ipſa creatura fiat aptum inſtrumentum eleuationis, neque aliquem præuium impulſum illi imprimendo, ſed eleuando ſimul, & creando, inſtrumentis enim diuinis non eſt neceſſaria præuia illa actio aut impulſus, vt creatura fiat aptum inſtrumentum eleuationis, cum illa propter potentiam obedientialem ſit ſatis ſubiecta Deo, & ſatis aptum illius inſtrumentum, vt poſſit eleuari & extendi vſque ad creationem, vt optime notat Soarius *tomo tertio, in tertiam partem, diſputatione 61. ſectione prima, §. dico tertio, ad fin.* Ad quartam & vltimam rationem reſpondeo, verba conſecrationis, non eſſe proprie, & formaliter inſtrumentum humanitatis Chriſti, ſed diuinitatis, & ideo ceſſare argumentationem.

12. Oppones contra ſecundam ſententiam: Pronomen *hoc*, contentum in his verbis conſecrationis *Hoc eſt corpus meum*, eſt pronomen demonſtratiuum: ergo in initio verborum formæ demonſtrat iam corpus Chriſti eſſe præſens; ergo verba conſecrationis non attingunt phyſice præſentiam Chriſti, neque efficiunt illius corpus præſens in vltimo inſtanti prolationis horum verborum, & ſi attingunt, falſa eſt hæc forma, *Hoc eſt corpus meum*, cum ante illud vltimum inſtans, & ante vltimam prolationem vltimæ dictionis ipſius formæ, non ſit corpus Chriſti, ſed ſit panis, vt enim diximus, tranſubſtantiatio non fit niſi in vltimo inſtanti prolationis verborum, & conſequenter, neque corpus Chriſti fit præſens in hoc ſacramento, niſi in illo: quomodo ergo pronomen *hoc*, demonſtrat tū corpus Chriſti ante illud ibi adeſſe, cum ante illud vltimum inſtāns non ſit niſi ſubſtantia panis, & ſic dicendum erat, *hic panis eſt corpus meum*: ſed hæc eſt falſa, *Panis eſt corpus meum*, ergo illa, *Hoc eſt corpus meum.* Sed ad hanc obiectionem poſt multa reſpondet D. Thom. 3 *part. quæſtione 78. articulo quinto ad* 1. *& in corpore, ad finem.* (quæ etiam eſt ſententia Scoti *diſtinction. 11. quæſtione prima, articul.* 5. & Soarij 3. *part. diſputation. 58. ſectione ſeptima, §. quinta tamen ſententia.* Victoriç in *Summa numer.* 75. & Bellarmini *libro primo, de Euchariſtia, capite vndecimo*, & aliorum, quos apud Soarium videre poteris) pronomen *hoc*, ante vltimum inſtans eſſe demonſtratiuum ſubſtantiæ in communi ſine forma determinata, & nullo nomine appoſito à parte ſubiecti, hoc eſt, demonſtrare ſubſtantiam in communi & generali, non hanc vel illam, neque aliam ſubſtantiam, quæ ſit communis corpori Chriſti, & ſubſtantiæ panis, cum hæc nullo modo dari poſſit: ſed ſubſtantiam in communi denominatiue, & ſic ante vltimum inſtans prolationis verborum formæ demonſtrare ſubſtantiam abſque determinatione propriæ naturæ: quapropter dum profertur hæc propoſitio, *Hoc eſt corpus meum*, ſuſpenſa eſt ſignificatio illius termini, & indefinita, donec abſoluatur, & in vltimo inſtanti prolationis illius determinatur ad corpus Chriſti, & ſic in vltimo eo inſtanti demonſtrat pronomen *hoc*, ſubſtantiam corporis Chriſti præſentem in Euchariſtia, & contentam ſub accidentibus, non informatam ab illis: nec hoc mirum videri debet, interdum enim, vt optime notat Sotus & Soarius allegati, pronomen *hoc*, non demonſtrat rem ſingularem & indiuiduam numero, ſed rem communem, & indeterminatam; vt cum quis numerat multas herbas odoriferas, quæ naſcuntur in ſuo horto, & poſtea addit, *Hæc herba naſcitur in horto meo*; vbi illud pronomē *hæc*, non ſignificat hanc ſingularem, & numero herbam, ſed herbam indefinite, & veluti in communi. ſed hac de re infra redibit fortè ſermo.

Rogabis igitur, an ſicut verba conſecrationis phyſice attingunt præſentiam corporis Chriſti in hoc ſacramento, illudque effectiue præſens efficiunt, ita enim phyſicè efficiendo expellant ſubſtantiam panis. Ratio dubitandi eſt, quia cum illa ſubſtantia panis per illam actionem expulſiuam deſtruatur ac deſinat eſſe, non poteſt eſſe terminus poſitiuus alicuius realis actionis quę cum ſuo termino identificatur. Dices, expellere illam effectiue, conſequenter, id eſt, introducendo corpus Chriſti, ad cuius introductionem deſinat, ibi eſſe ſubſtantiam panis: ſed hoc dici non poteſt, 13.

poteſt, quia cauſa effectiue attingens, & introducens rem aliquam, non poteſt expellere effectiue aliam; niſi quatenus illæ duæ res ſunt formaliter inter ſe repugnantes & incompatibiles: ſubſtantia autem panis, & ſubſtantia corporis Chriſti, non ſunt inter ſe formaliter repugnantes, vt alibi oſtenditur.

14. Dicendum tamen nihilominus eſt in veriori opinione, quæ docet, ſubſtantiam panis non annihilari (qua de re ſtatim agemus in capite ſequenti) verba conſecrationis effectiue per propriam, ac phyſicam efficientiam, expellere ſubſtantiam panis per actionem realem, ex qua neceſſario & ex natura rei ſequatur deſitio ipſius ſubſtantiæ panis. quæ, quidē actio nō eſt alia niſi illa per quam talia accidentia per ſe conſtituuntur; & non illa per quam corpus Chriſti attingitur, & fit præſens in Euchariſtia: ita docent authores *numer.* 10. præſertim D. Thom. & Albertus Magnus, docet etiam Soarius *tomo tertio, in tertiam partem, diſputatione* 61. *ſectione ſecunda*, §. *dicendum vero.* Probatur primo, quia verba conſecrationis efficiunt tranſubſtantiationem, & conuerſionem panis in ſubſtantiam corporis Chriſti: iſtiuſmodi autem conuerſio includit vtriuſque termini mutationem, ac tranſitum ab vno ad alium, id eſt, à termino à quo, ad terminum ad quem. ergo verba conſecrationis effectiue attingunt præſentiam corporis Chriſti tanquam terminum ad quem, & effectiue expellunt ſubſtantiam panis, tanquam terminum à quo. quod inde probatur, quia verba efficiunt id quod ſignificant: ſignificant autem corpus Chriſti eſſe præſens, vt patet ex his verbis, *Hoc eſt corpus meum.* ergo effectiue præſentiā corporis Chriſti efficiunt, illiuſque ſubſtantiam attingunt: ſed nō poſſunt etiam ſubſtantiam panis expellere effectiue, niſi per aliquam actionem realem, ex qua neceſſario, & ex natura rei deſtruatur ſubſtantia ipſius panis, & ſequatur deſitio illius; ergo per huiuſmodi realem actionem illam etiam phyſice expellunt: dupliciter enim poteſt aliqua cauſa efficiens rem aliquam deſtruere, primo priuatiue, ſeu negatiue, ſuſpendendo videlicet influxum, quo illa res conſeruabatur in ſuo eſſe, & hic modus quamuis ad cauſam efficientem reducatur, tamen ſi conſideretur in ſe, non tam eſt modus efficientiæ, quam negationis efficientię qui hic ad rem non pertinet, quia cùm ſubſtantia panis non pendeat effectiue à verbis, non poteſt deſtrui, ac deſinere eſſe per ſuſpenſionem influxus verborum, cum antea nullus eſſet. Secundo effectiue, & per actionem poſitiuam (neque enim inter hos duos modos dari poteſt medium, cum contradictorie diſtinguantur.) ergo excluſo priori modo, ſequitur, vt verba conſecrationis effectiue illam expellant poſteriori modo, & per actionem phyſicam & realem, qua ex natura rei deſinat ipſa ſubſtantia panis: hæc autem actio non poteſt habere pro termino ipſam ſubſtantiam panis, quia cùm illa deſinat eſſe, & deſtruatur, non poteſt terminare ipſam realem actionem. deſitio enim & carentia ſubſtantiæ, non poteſt eſſe terminus actionis poſitiuæ, cum quo poſitiua actio idem eſt realiter, & ad quam primo per ſe tendit, vnde repugnat talem actionem directe terminari, & verſari circa terminum quem deſtruit. Non poteſt etiam terminari ad ſubſtantiam vel præſentiam corporis Chriſti quod introducit, quia introductio, & præſentia corporis Chriſti, & ſubſtantia panis non ſunt res formaliter repugnantes, & inter ſe incompatibiles: ſequitur ergo à ſufficienti partium enumeratione vt illa actio terminetur ad accidentia quatenus per ſe, & extra ſubſtantiam conſtituuntur, ſeu, vt clarius ac diſtinctius loquamur, ſequitur, vt terminetur ad modum eſſendi extra ſubiectū ipſorum accidentium, & eſſe identificatum cum illo, illumque conſtituere: qui plane modus eſt per ſe poſitiuus, ex quo ſequitur conſecutiue phyſica deſtructio ipſius ſubſtantiæ panis, ſi enim modus poſitiuus non eſt, & deſtructiuus ſubſtantiæ panis, vix plane intelligi poteſt, quomodo verba conſecrationis ſeparent accidentia à ſubſtantia.

Ex dictis ſequitur, verba conſecrationis non proferri à Sacerdote recitando tantum, ſed etiam formaliter ſignificando: eſt autem recitatiue proferre, idem atque recitare miniſtrum ea verba quæ Chriſtus dixit, materialiter tantum, & non formaliter, ſeu, quod idem eſt, ea verba materialia dicere; eſt vero formaliter illa proferre & ſignificatiue, idem atque ſimul dicere & efficere hoc ſacramentum: verba enim iſta ſunt practica, & practice efficiunt id quod ſignificant: ſignificāt autem (vt ſæpe dixi) præſentiam corporis Chriſti eſſe in hoc ſacramento; ergo illā efficiunt: ſi enim ſolum recitatiue à Sacerdote proferantur & materialiter, ex veritate illorum nullo modo poterit colligi hoc quod nunc eſt in manibus Sacerdotum, eſſe verum corpus Chriſti; quia illa hoc nō ſignificant: ſed ad ſummum ſolum colligi poterit id quod fuit in manibus Chriſti fuiſſe corpus eius, quia verba Chriſti formaliter ſumpta ſolum illud ſignificabunt: ita docent communiter Doctores, D. Thom. 3. *part. quæſt.* 78. *artic.* 5. *in corpore, initio.* Alenſis 4. *part. quæſt.* 33. *memb.* 3. *artic.* 2. §. 1. Richardus *diſtinct.* 5. *art.* 3. *quæſt.* 1. & ibi Scotus *quæſt.* 2. Paludanus, & Capreolus *ibidem*, & Soar. *tomo* 3. *in* 3. *p. diſp.* 58. *ſect.* 4. §. *dico ſecundo.* nam ſi Sacerdos materialiter tantum recitaret Chriſtum dixiſſe hæc verba: *Hoc eſt corpus meum*: profecto verba hæc non applicarentur ad materiam præſentem panis, & ita efficerent ſacramentum contra D. Auguſtinum *tractatu* 80. *in Ioannem in medio tomo* 9. ait enim D. Aug. *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.* 15.

Dices, Sacerdos non poteſt formaliter, & ſignificatiue vere dicere, *Hoc eſt corpus meum*; quia illud nullo modo eſt corpus Sacerdotis: nec dici poteſt ipſum Sacerdotem loqui in perſona Chriſti, & illud *meum* referri ad Chriſtum, in cuius perſona Sacerdos loquitur: ſicut cum Angelus in perſona Dei dicebat, *Ego ſum Deus*; quia ex ipſo modo, quo Sacerdos loquitur, oſtendit ſe non agere perſonam alterius; ſic enim inquit: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem in ſanctas, &c. fregit deditque diſcipulis ſuis, dicens; Hoc eſt corpus meum.* ergo aperte refert, ac recitat id quod alter dixit, nempe Chriſtus: Deinde quia, vt recte expendit Durandus ſtatim citandus, Sacerdos in verbis conſecrationis ſubiungit verba de futuro, *qui pro vobis effundetur*, vel *quod pro vobis tradetur.* quæ verba nunc formaliter prolata falſa eſſent, quia iam nunc non eſt effundendus ſanguis Chriſti; ergo tota illa recitatio eſt materialis tantum, & non formalis. Tertio, quia potuit Chriſtus inſtituere, vt verba materialiter tantum prolata haberent vim ſacramentalem, & ita poſſint applicari ad materiam per intentionem 16.

miniſtri ſuppoſita ea inſtitutione; & ita de facto inſtitutum fuiſſe, nam ex facto Chriſti colligi poteſt, ſolum propter verba ab eo recitatiue prolata idem corpus Chriſti efficere Sacerdotem, & eſſe in illius manibus, quod fuit olim in Chriſti manibus cum ea verba in cœna protulit, quia Chriſtus dixit, *Hoc facite in meam commemorationem.* & propter has rationes hanc ſententiam tenet Innocentius *libro quarto, de ſacrificio Miſſæ capit.* 17. Durandus *in* 4. *diſtinct.* 8. *quæſtion.* 2. *ad* 1. Maior *ibid. ad* 2. gloſſa *in capit. timore, de conſecrat. diſtinctione ſecunda*, Ochamus *quodlib.* 2. *quæſtion.* 1. Catherinus *opuſcul. quibus verbis Chriſtus conſecrauerit.* Picus Mirandula *in Apolog. quæſtione decima*, & ſatis probabilem ſententiam exiſtimat Gabriel *lect.* 48. *in canone.* & Ledeſma *q.* 19. *art.* 5.

17. Sed hæc fundamenta parum conuincunt, nam cum Sacerdos ea verba proferat in perſona Chriſti, & Chriſti nomine, neceſſario etiam illud pronomen *meum*; ad Chriſtum, in cuius perſona loquitur, referendum eſt. Ad confirmationem dico, illam probare, Sacerdotem proferre etiam ea verba recitatiue, quod nos negamus, non probare vero recitatiue tantum illa proferre, quod negamus, dicimus enim recitatiue ſimul & effectiue à Sacerdote proferri huiuſmodi verba. Ad ponderationem Durandi dicimus illa verba, *qui pro vobis effundetur*, non ſignificare effuſionem cruentam, quæ facta eſt in paſſione Chriſti, ſed incruentam quæ fit in ſacramento, vt ſenſus ſit, *Qui pro vobis effundetur*, id eſt, ad bibendum dabitur ſeparatim à corpore ex vi verborum, vel certe vt referatur ad effectum, quia cùm ſanguine Chriſti abluamur quãdo illum ſuſcipimus, merito pro nobis effundi dici poteſt, quam expoſitionem probat Soarius *citatus tomo* 3. *in* 3. *part. diſp.* 58. *ſect.* 4. & indicatur *cap. ſi quotieſcunque. de conſecrat. diſt.* 2. & eſt ex D. Ambr. *lib.* 4. *de ſacram. cap. vltimo.* & eſt etiam Ianſenij *capit.* 131. *ſuæ Concordiæ*, vbi dicit ſanguinem effundi in ſacramento, idem eſſe atque offerri illum, & libari Deo in ſacrificium. cui expoſitioni fauet textus Græcus, qui in præſenti legit, *qui pro vobis effunditur*: vnde ſicut Sacerdos loquitur in perſona Chriſti, ita ſua met intentione ipſe Sacerdos ſe facit præſentem illi tempori in quo Chriſtus illa protulit, atque ita illa verba de futuro referuntur ad tempus pro quo illa dicta fuerunt: ſed facilius reſpondebimus, illa verba de futuro non eſſe de eſſentia formæ, & ideo non proferri formaliter & effectiue, ſed tantum materialiter, & recitatiue à Sacerdote, ſicut etiam illa, quæ proxime præcedunt, *Accipite & comedite*, materialiter tantum proferuntur, poſtea tamen cum Sacerdos dicit, *Hoc eſt corpus meum*, ſtatim induit perſonam Chriſti, & tunc non iã recitatiue, ſed formaliter, & ſignificatiue loquitur. Ad tertium dico potuiſſe Chriſtum Dominum ita inſtituere ſacramentum, vt ad præſentiam, & recitationem illorum verborum applicatam ad debitam materiam ſacramentum fieret, non tamen ita de facto inſtituit; vnde cum Concilium Tridentinum, ſancti Patres, & Doctores ex veritate, & efficientia horum verborum, atque ſignificatione illorum colligunt præſentiam Chriſti in hoc ſacramento, non loquuntur tantum de materiali recitatione illorum, ſed de formali ſignificatione, & ideo propterea dicunt Sacerdotem loqui in perſona Chriſti; quia virtute verborum ipſi conficiunt ſacramentum & præſentiam Chriſti. Sic loquitur Chryſoſtomus *homilia* 83. *in Matthæum. & homilia* 2. *in* 2. *ad Timotheum.* & D. Ambr. *l.* 4. *de ſacram. c.* 4. vbi ita: *Quando peruenit Sacerdos ad conficiendum, iam non ſuis, ſed vtitur ſermonibus Chriſti.* atque ita licet de potentia Dei abſoluta aliter potuiſſet Chriſtus inſtituere hoc ſacramentũ, tamẽ ſuppoſita ordinaria lege & inſtitutione ita inſtituit de facto, vt Sacerdos etiam efficeret corpus Chriſti præſens in Euchariſtia quia verba illa ſunt practica, & efficiunt id quod ſignificant.

18. Colliges etiam ex dictis, vt hæc verba ſint efficacia, opus eſſe, vt à Sacerdote rite ordinato proferantur, ſiue bono, ſiue malo, modò illa proferat cum debita intentione faciendi ſacramentum, ſeu ſaltem faciendi id quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia facit: vnde nullus homo, qui rite non ſit ordinatus, nec etiam Angelus, poteſt hoc ſacramentum conficere, quantumuis ea verba proferat; Sacerdos vero, ſiue bonus, ſiue malus hæreticus & ſchiſmaticus, ſi rite fuit conſecratus, poteſt, quia characterem ſacerdotalem habet, & reliquæ omnes conditiones accedentariæ ſunt, & characterem ſacerdotalem non delent, eſt enim character qualitas indelebilis ſpiritualis quidem animæ impreſſa: ita docent communiter Doctores. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 7. *& ſeſſione* 23. *cap.* 4. D. Thom. 3. *part. quæſt.* 82. *artic.* 5. *&* 7. *&* 8. & Soarius *citatus tomo* 3. *in* 3 *part. diſp.* 61. *ſect.* 3. §. *vltimo addendum*, & res eſt certa & de fide, vt alibi diximus; peccabunt tamen Sacerdotes mali grauiſſime; indigne tractando, & conficiendo, vere tamen conficient: vnde quando in hiſtoriis legimus Angelos Euchariſtiam præbuiſſe viris nonnullis ſanctis, non eſt credendum, illam conſecraſſe, ſed iuſſu Dei de ſacrario tuliſſe, & illis præbuiſſe, quod ſingulare beneficium Dei eſt, & ſpecialis gratiæ ac fauoris prærogatiua. Prætereo impiam hæreticorum noſtri temporis hæreſim, qui ſacrilegè & impudenter dicunt, omnes Chriſtianos eſſe Sacerdotes, & habere poteſtatem ad conficiendum hoc ſacramentum, quamuis ea vti non debeant, niſi à republica vel communitate ad hoc munus deſignati ſint, quam hæreſim doctiſſime confutat Bellarminus *libro quarto, de Euchar. capite* 16 & ad materiam de ſacris ordinibus id pertinet.

CAPVT II.

Vtrum ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur.

SVMMARIVM.

Refertur prima ſententia Scoti affirmans. n. 1.

Refertur opinio eorum, qui dicunt, annihilationem, eſſe deſitionem rei ſecundum ſe totam, & ſecundum quodlibet ſui. n. 2.

Refutatur hac opinio, & exemplis contrarium oſtenditur. n. 3.

Quid ſit vera annihilatio. nu. 4. *verſ. & ideo. & verſ. nam vera annihilatio.* ibid.

Quæ res proprie & vere poſſint annihilari. n. 5.

Solum per ſe ſubſiſtentes quæ poſſunt creari, poſſunt annihilari. ibid.

Agens naturale non deſtruit vnam rem, niſi aliam inducendo. n. 6.

Subſtan-

Subſtantia panis in hoc ſacramento non annihilatur ſecundum veriorem ſententiam. *n.7.*
Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. *n.8.*
Si conuerſio in ſubſtantiam corporis Chriſti non comitaretur deſitionem panis, deſitio panis eſſet tunc annihilatio. *ibid.*
Si Deus prius annihilaret ſubſtantiam panis, & inde ſub ſpeciebus poneret corpus Chriſti, an tunc bene verificaretur hæc forma cõſecrationis, Hoc eſt corpus meum. *num.9.*
Ex qua materia generentur vermes in Euchariſtia. nu.10. & nu.1. verſ. quarto id probat.

1. EST bipartita ſententia hac de re. Prima & minus communis eſt Scoti, & illius ſcholæ *in 4. diſtinct.11. quæſt.4. §. ad quæſtionem*, affirmans quod quamuis ipſa conuerſio panis non ſit annihilatio, tamen deſtructionem, & illius deſitionem veram eſſe annihilationem: exiſtimat enim Scotus triplicem eſſe conuerſionem vnius rei in aliam. Prima eſt quando tota vna ſubſtantia conuertitur in aliã iam præexiſtẽtem ſecundum eſſe antiquum quod habebat: vt ſi, v. c. tota ſubſtantia hominis conuerteretur in ſubſtantiam Angeli præexiſtentem. Secunda eſt quando tota ſubſtantia conuertitur in aliam, quæ non præexiſtebat, ſed incipit habere eſſe, atque adeo incipit eſſe per ipſam conuerſionem: vt, v.g. quando ignis generatur ex ligno, tunc enim conuertitur lignum in ignem, & hanc vocat Scotus conuerſionem productiuam; quia per eam producitur terminus ad quem, ſcilicet ignis. Tertia eſt, quam ipſe vocat adductiuam, qua adducitur terminus ad quem ad locum vbi erat terminus à quo. Confirmat hæc exemplo; ſi panis ſubſtantia deſtrueretur, & crearetur Angelus de nouo factus præſens ſpeciebus panis: per iſtam conuerſionem dicitur Angelus adduci ad locum vbi antea erat panis: vnde cum credat conuerſionem panis in corpus Chriſti eſſe conuerſionem adductiuam, in qua corpus Chriſti adducitur ad locum vbi erat panis, ideo ait deſitionem panis eſſe veram annihilationem, quia ſubſtantia panis totaliter eſſe deſinit, & corpus Chriſti adducitur ad locum, vbi illa antea erat; quæ deſitio eſt vera annihilatio. Addit etiam Scotus contrarium eſſe dicendum de ipſa conuerſione ipſius panis, nam cum conuerſio panis in corpus Chriſti habeat pro termino realem præſentiam corporis Chriſti, & ad illam præſentiam terminetur ſub ſpeciebus panis, ideo dicendum eſſe, ipſam conuerſionem in ſe ſumptam non eſſe annihilationem, cum aliquid reale habeat, cum quo identificetur, ipſam nempe realem præſentiam corporis Chriſti, quæ eſt illius terminus realis, cum quo identificatur. Probat hanc ſuam ſententiam in hunc modum. Primo, quia in hoc ſacramento inuenitur mutatio per ſe ab eſſe panis, ad non eſſe illius; inuenitur etiam alia mutatio à non præſentia corporis Chriſti ad præſentiam illius: tunc ſic ſi hæc ſecunda mutatio non comitaretur primam, deſitio panis eſſet vera annihilatio: ergo quamuis modò illam comitetur, prima illa mutatio eſt vera annihilatio. probatur conſequentia, quia id quod eſt per accidens, non variat naturam rei: per accidens autem ſequitur præſentia corporis Chriſti ad deſitionem panis, ergo non variabit naturam eius quo minus dicatur annihilatio. Secundo, quia tranſubſtantiatio duobus modis conſiderari poteſt: primo, quando aliquid trãſubſtantiatur in id quod non erat, & in hac tranſubſtantiatione, deſitio panis non eſſet annihilatio, quia terminus illius per ſe, eſt ſubſtantia acquirens eſſe ſimpliciter. Secundo, quando aliquid tranſubſtantiatur in id, quod iam exiſtebat, v. c. ſubſtantia panis in ſubſtantiam Michaelis: ſicut modo fit in conſecratione, in qua ſubſtantia panis tranſubſtantiatur in ſubſtantiam corporis Chriſti, quod iam exiſtebat; vnde cum per hanc mutationem, ſeu tranſubſtantiationem terminus non acquirat eſſe ſimpliciter, ſed ſolum eſſe præſens in ſpeciebus, ideo deſitio panis eſt vera annihilatio. Tertio probat, quia ſi ſubſtantia panis deſtrueretur, & poſtea loco eius poneretur corpus Chriſti præſens ſub ſpeciebus, eo modo ſe haberet tam ipſa ſubſtantia panis, quam corpus Chriſti, ſicut modo ſe habent, ſed illa deſitio panis, eſſet perfecta annihilatio; ergo & quæ modo fit. Quarto id probat, quia ſicut ſubſtãtia panis deſinit eſſe propter aliquam mutationem poſitiuam, ſcilicet conuerſionem ipſius in corpus Chriſti, quam non dicitur annihilari, ita etiam poſt conſecrationem quando accidẽtia panis, quæ ibi manent ſine ſubiecto, corrumpuntur, deſinunt eſſe ob mutationem aliam, nimirum quando generatur aliquid ex illis, ſed talis deſitio ſpecierum, eſt vera annihilatio. ergo eſt deſitio panis. probatur minor, nam ſpecies deſinunt eſſe ſecundum ſe totas: & ſecundum quodlibet ſui, ita vt nec in ſe maneant, nec maneat aliquod ſubiectum earum: ita ſe habet opinio Scoti, ad quam videtur accedere Gabriel *diſt. 11. q.1. dubio vltimo*, vbi dicit, quæſtionem eſſe de nomine: nam, inquit, in quantum totaliter deſinit panis ſubſtantia, deſitio eius poteſt dici vera annihilatio; in quantum vero ſuccedit ſubſtantia corporis Chriſti, non eſt annihilatio, ſed tranſubſtantiatio.

Sed antequam veram reſolutionem huius dubij ponamus, animaduertendum eſt, nonnullos eſſe authores, qui exiſtiment ſubſtantiam panis in hoc myſterio non annihilari, quia annihilatio alicuius rei, eſt deſitio illius, ſecundum ſe totam, & ſecundum quodlibet ſui, id eſt, ſecundum ſuum accidens, vel ſubiectum, & quia in hoc myſterio remanent accidentia panis, quæ ſunt aliquid accidentale ipſius panis, quamuis ſubſtantia panis ſecundum ſe tota deſinat eſſe, quia tamen non deſinit eſſe ſecundum quodlibet ſuum eſſe, nimirum, ſecundum ſua accidentia, ideo non dicitur annihilari: quemadmodum quando agens naturale, corrumpit frigiditatem aquæ, quamuis frigiditas deſinat eſſe ſecundum ſe totam, quia tamen non deſinit eſſe ſecundum ſuum ſubiectum, quod eſt aliquid ipſius frigiditatis, inde fit, vt frigiditas aquæ non dicatur annihilari. 2.

Verum ille modus reſpondẽdi non videtur ſatisfacere, quamuis in ſpecie facilis videatur: tum, quia ſi Deus ſicut tranſmutat ſubſtantiam panis in ſuum corpus remanentibus ac perſiſtentibus accidentibus panis, tranſmutaret ipſam ſubſtantiã panis ſimul cũ ſuis accidẽtibus in idem corpus ſuum, deſitio illa panis non eſſet annihilatio, vt infra probabimus; & tamen panis deſineret eſſe, non ſolum ſecundum ſe totum, ſed etiam ſecundum quodlibet ſui, id eſt, ſecũdum omnia ſua accidentia: ergo non bene inferebatur illam eſſe veram & propriã annihilationem, in qua aliquid deſinit eſſe ſecundum ſe, & ſecundum quodlibet ſui, ita vt nihil omnino ex illo remaneat. Tum quia quamuis anima rationalis per ſe poſſit exiſtere ſeparata à materia, quamdiu tamẽ exiſtit in corpore, nõ eſt negan- 3.

dum materiam eſſe verum ſubiectum ipſius animę ab ea informatum, & tamen ſi anima per diuinam potentiam deſinat eſſe, remanente materia quam informabat, illa animæ deſitio profecto eſſet vera annihilatio, & tamen non deſineret eſſe ſecundum ſe totam, & ſecundum quodlibet ſui accidens, ſcilicet vel ſubiectum, vt prædicti Doctores explicabant; ergo ad veram annihilationem non requiretur, quod res deſinat eſſe ſecundum ſe totam, & ſecundum ſuum ſubiectum, vel accidens.

4. Quod ſi reſpondeant, ſe intelligere tunc rem annihilari, quando deſinit eſſe ſecundum ſe totam, & ſecundum ſuum ſubiectum, intelligendo per ſubiectum, ſubiectum concurrens ad conſeruationem illius rei, quæ annihilatur, & quia materia non concurrit ad conſeruationem exiſtentiæ animæ rationalis, inde fieri, vt quamuis maneat materia, deſinente anima rationali, tamen animam rationalem vere dici annihilari, non ita tamen, ſi deſinat eſſe forma equi, ſecundum ſe totam, manente materia, quam informabat, & à qua pendebat ſecundum ſuum eſſe, & quoad ſuum eſſe exiſtentiæ; dici poſſe illam deſitionem formæ equi annihilationem propter ipſam dependentiã à materia: tamen id quidem nihil aliud eſt, quam dicere, animam rationalem annihilari, quia cum ſit res ſubſiſtens, deſinit eſſe ſecundum ſe totam, non autem ſecundum ſuum ſubiectum tanquam aliquid eius. Et ideo notandum eſt, quod cum annihilatio non ſit mutatio aliqua paſſiua, ſubiecta, in re annihilata, quia quando annihilatio datur, iam non exiſtit res annihilata, quæ poſſit eam ſubiectare, neque etiam in nulla alia re, quia non datur; ſed ſit tantum ſubtractio, ſeu negatio concurſus diuini conſeruantis ipſam rem: annihilari rem aliquam, non eſſe rem ſecundum ſe totam deſinere, quia ſi Deus Angelum in lapidem conuerteret, Angelus ſecundum ſe totum, deſineret eſſe, & tamen non annihilaretur. Item ſi corrupta forma ligni ab agente naturali in inſtanti, quo deberet ignis generari, in materia ligni, Deus annihilaret materiam ligni, lignum deſineret eſſe, ſecundum ſe totum; & tamen falſum eſſet dicere de eo, quod ſit annihilatum, & de accidentibus illius, quod ſint etiam annihilata, cum aliis ipſius accidentibus corruptis ab agente naturali; ergo ad prædictam veram annihilationem, non ſufficit quod res ſecundum ſe tota, & ſecundum omnia ſua accidentia, eſſe deſinat ac corrumpatur. Nam vera annihilatio tunc datur, & tunc res dicitur vere annihilari, quando ſecundum ſe totam deſinit eſſe non ex vi alicuius mutationis poſitiuæ tendentis in aliquem nouum terminum producendum, ſed ex vi ſubtractionis ſeu negationis concurſus diuini conſeruantis illam rem.

5. Notandum vero eſt quod cùm proprie non poſſint annihilari niſi res, quæ poſſunt creari, non dicantur autem creari niſi res per ſe ſubſiſtentes, vt D. Thom. ait 1. *part. quæſtion.* 45. *articulo quarto*, & ibi Caietanus: inde fieri, quod accidentia, & formæ ſubſtantiales non ſubſiſtentes, quamuis ſecundum ſe totas deſinant, non dicantur annihilari, imo ſi Deus formam equi cum accidentibus illius exiſtentem in materia deſtrueret, ſolum per ſubtractionem ſui concurſus, quo illam conſeruabat, illa deſtructio formæ equi, in materia, non appellaretur annihilatio, quia forma equi non eſt res ſubſiſtens, ſed appellaretur corruptio ſupernaturalis, prædictæ formæ equi, nam corruptio, qua corruptio mutatio eſt, de eſſe ad non eſſe connotando materiam remanentem, in quam ſi agens naturale formam introducat, dicitur corruptio naturalis: ſi vero agens ſupernaturale, nimirum Deus, aliam formam non introducat, vel relinquat materiam ſine formæ introductione, dicitur corruptio ſupernaturalis.

Notandum denique, quod cum agens naturale, rem vnam non deſtruat, niſi introducendo aliam de nouo, producendoque, tale enim intentum eſt naturæ, in omnibus ſuis actionibus, vt ſuas veras, & reales operationes, ſemper ad aliquid de nouo terminet, vnde cum non poſſit ex nihilo aliquid producere, quia hoc arguit potentiam infinitam, ideo oportet, vt operetur circa aliquod ſubiectum, materiamve communem, quæ ſcilicet prius fuerit, ſub forma corrupti, & poſtea ſit ſub forma producti & generati; hinc fit, quod ſicut agens naturale, virtutem non habet ad creandum aliquid, & ſolum id ſit annihilabile, quod eſt creabile, nullam etiam habeat virtutem ad annihilandum: Deus autem author totius naturæ habens virtutem infinitam ad producendum, ſicut ex nihilo poteſt rem totam producere, non indigens ſubiecto communi, in ſuis actionibus, circa quod operetur, ita etiam habet virtutem ad annihilandam totam rem productam, negando ſcilicet concurſum quo totam illam rem conſeruabat, & ex vi eius negationis res ſecundum ſe totam deſinit, & in nihilum redigitur, attamen; vt docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 75. *artic.* 3. *in argumento, ſed contra*, ex D. Auguſtino *libr.* 83. *quæſtionum*, quia Deus non eſt cauſa tendendi in non eſſe, vt indicat ſacra pagina, nihil odiſſe Deum eorum, quæ fecit, nullam penitus rem ex illis, quas creauit, hactenus annihilauit. Cum ergo annihilatio ſit deſitio rei ſubſiſtentis ſecundum ſe totam ex vi ſubtra- Quid ſit annihilatio.
ctionis diuini concurſus conſeruantis, non autẽ ex vi alterius mutationis poſitiuæ, vt ſupra diximus. 6.

7. Ideo contra Scotum dicendum eſt ſubſtantiam panis in hoc ſacramento non annihilari, & non ſolum conuerſionem eius in corpus Chriſti, verum etiam, nec eius deſitionem eſſe appellandam annihilationem: quę opinio non tantum eſt D. Thomæ 3. *part. quæſt.* 75. *artic* 3. & *in* 4. *diſt.* 11. *quæſt.* 2. Capreoli *quæſt.* 2. Ferrarienſis 4. *contra gentes, c.* 63. Soti *diſtinct.* 9. *quæſt.* 2. *artic.* 4. Ledeſmæ *quæſt.* 16. *artic.* 3. & aliorum Thomiſtarum, ſed etiam antiquorum, ita Magiſter *diſtinct.* 1. Hugo *de ſancto Victore libr.* 2. *de ſacramentis part.* 8. *cap.* 9. Innocentius *libr.* 4. *de ſacrificio Miſſæ. cap.* 7. Waldenſis *tomo* 2. *de ſacramentis. cap.* 66. Alenſis 4 *p. quæſt.* 33. *memb.* 3. Albertus Magnus *diſtinction.* 11. *artic.* 7. D. Bonauentura *diſtinction.* 11. *quæſtio.* 3. Richard. *eadem diſtinction. quæſt.* 1. *artic.* 3. & probatur facile. Primo, quia annihilatio alicuius rei, eſt deſitio illius rei, ſecundum ſe totam, orta non ex mutatione aliqua poſitiua, ſed præciſe ex ſubtractione, negationeve concurſus diuini conſeruantis eam rem: ſubſtantia autem panis deſinit hic eſſe ex vi conuerſionis ipſius ſubſtantiæ in ſubſtantiam corporis Chriſti, concedit enim ipſe Scotus conuerſionẽ eius, eſſe cauſam deſitionis illius; ergo deſitio illius non eſt annihilatio. Secundo, quia tam Concilium Trident. quam Florentinum & Lateranenſe, & Doctores ſupracitati affirmant corpus Chriſti contineri vere, realiter, & ſubſtantialiter in hoc ſacramento, per hoc quod ſubſtantia panis tranſubſtantietur in corpus, & ſubſtantia vini in ſanguinem Chriſti: ſi autem ſubſtantia panis

panis annihilatur, non tranſubſtantiatur, neque tranſit in melius eſſe, ſed deſinit in purum nihil; ergo ponere annihilationem, eſt re ipſa negare tranſubſtantionem panis. Tertio, quia de intrinſeca ratione annihilationis eſt, vt terminus illius mutationis, ex cuius vi res annihilata deſinit, ſit nihil; terminus autem conuerſionis, ex cuius vi ſubſtantia panis deſinit, non eſt nihil, ſed corpus Chriſti; ergo deſitio panis nõ eſt annihilatio. Quarto & vltimo, quia ſi virtute agentis naturalis tota ſubſtantia aëris quoad materiam & formam conuerteretur in ſubſtantiam ignis, illa deſitio aëris non eſſet annihilatio aëris; ergo ſi talis conuerſio fiat diuina virtute, non ſequetur annihilatio.

8. Reſtat modo vt ad argumẽta Scoti reſpondeamus. Ad primum dico, ſi conuerſio non comitaretur deſitionem panis, deſitio ipſius panis profecto eſſet tunc vera annihilatio, eo quod tunc panis deſineret eſſe ſecundum ſe totum, non ex vi alicuius actionis poſitiuæ, ſed ex vi ſubtractionis, & negationis concurſus diuini conſeruantis ſubſtantiam ipſius panis: at vero cum modò comitetur eam conuerſio tali modo, vt ex vi ipſius conuerſionis ſequatur deſitio panis, & non ex vi ſubtractionis concurſus, inde fit, vt modò deſitio panis non dicatur annihilatio. Ad ſecundum dico quod quamuis corpus Chriſti, in quod ſubſtantia panis conuertitur, non acquirat aliquod eſſe ſimpliciter, id eſt, eſſe exiſtentiæ, quia iam illud antea habebat; tamen ſatis eſt ad hoc, quod deſitio panis non ſit annihilatio, ſequi talem deſitionem, ex vi alterius mutationis poſitiuæ, cuius terminus non eſt purũ nihil, non autem ex vi ſubtractionis concurſus diuini conſeruantis; & præterea, quamuis corpus Chriſti non acquirat eſſe exiſtentiæ per iſtam conuerſionem panis, acquirit tamen aliquid reale nouum, nimirum realem continentiam ipſius corporis ſub ſpeciebus, quod quidem fit ſine aliqua variatione corporis Chriſti, &, vt notat Ferrarienſis vbi ſupra, ex hac reali continentia ſequitur mediate præſentia ad locum, vbi panis erat, nam quod præſens eſt ſpeciebus, præſens etiam eſt loco ambienti ſpecies.

9. Ad tertium dicendum eſt, ſi Deus prius annihilaret panem, & deinde ſub ſpeciebus poneret corpus Chriſti, quamuis quantum ad exiſtentiam corporis Chriſti omnia eodem modo ſe haberent, in hoc ſenſu, quod corpus Chriſti exiſteret tunc ibi ſacramentaliter, non tamen quantum ad modum omnino eundem, eo quod non æque bene verificaretur tunc forma, *Hoc eſt corpus meum*, ſicut modo poſita conuerſione, tunc enim annihilato pane, & poſito corpore Chriſti loco eius ſufficeret dicere: *Hic eſt corpus meum*; & non oporteret dicere, *Hoc eſt corpus meum*; quo Dominus voluit inſinuare conuerſionem panis; & Concilium Tridentinum *ſupra citatum* manifeſte inſinuat, cum inquit, ad verificanda verba Domini, Eccleſiam ponere tranſubſtantiationem, & ita, quamuis tunc ibi exiſteret corpus Chriſti, verificando tamen, æque bene formam huius ſacramenti, diceretur tunc deſitio panis, annihilatio, quia ſecuta eſt non ex vi alterius mutationis ſubſtantialis, ſed ex vi ſubtractionis concurſus: at vero cum modò poſita conuerſione ſequatur ex vi ipſius conuerſionis, inde fit, vt modo non ſit annihilatio.

10. Ad quartum qui dicunt accidentia aliqua corrupta non annihilari, quando manet eadem numero materia ſub nouis accidentibus productis quæ erat ſub corruptis, eo quod non deſinunt eſſe illa accidentia, ſecundum quodlibet ſui, id eſt, ſecundum ſuum ſubiectum; poſſent reſpondere, quantitatem, qualitatem, & reliqua accidentia panis, corrupta, ab agente naturali, non annihilari, quia ſuppoſito, quod vermes generentur ex illis, ad quam generationem Deus neceſſario debet creare nouam materiam, vt infra dicemus, reproducit Deus eandem numero materiam, quæ ante fuit ſub iſtis accidentibus, quando adhuc manebat ſubſtantia panis, & in iſta eademque materia reproducta introducitur forma ſubſtantialis vermis, & ita quia manet eadem numero materia, quę prius fuit ſub accidentibus panis, ante conuerſionem ipſius panis, accidentia panis corrupta non dicuntur annihilari. Nos vero iuxta definitionem annihilationis, quam tradidimus, dicimus, quod quemadmodum poſita ſubſtantia panis cum vera materia & forma panis, accidentia panis, quando deſinunt eſſe, non annihilantur, ſed corrumpuntur, eo quod deſitio eorum ſequitur ex vi alterius mutationis poſitiuæ, ſcilicet generationis, ſeu introductionis formæ ſubſtantialis, cum qua illa accidentia non poſſunt compati, & non ex vi ſubtractionis concurſus diuini conſeruantis, ita etiam quia deſitio iſtorum accidentium, quando manet ſine ſubiecto, ſequitur ex vi generationis cuiuſdã ſubſtantialis & introductionis formæ in materiam de nouo reproductam, cum qua forma non poſſunt ſe compati, ideo iſta accidentia manentia extra ſubiectum, quando deſinunt eſſe, non annihilantur, ſed vere corrumpuntur ab agente naturali, ſicut corrumperetur, ſi ibi eſſet ſubſtantia panis.

CAPVT III.

Vtrum poſt conſecrationem maneat aliqua pars ſubſtantiæ panis vel vini ſub ſpeciebus conſecratis.

SVMMARIVM.

De quibus partibus, phyſicis ne, an metaphyſicis, quæſtio procedat. nu. 1.

Refertur prima hæreſis Lutheri, & aliorum Nouatorum aſſerentium poſt verba conſecrationis manere in hoc ſacramento ſubſtantiam panis. n. 2.

Refertur ſecunda hæreſis aſſerentium, in hoc ſacramento manere naturam panis ſine eius ſuppoſito, vnitam hypoſtatice verbo diuino. n. 3.

Aſtruitur vera ſententia, aſſerens nihil omnino ſubſtantiæ panis, naturæ, aut formæ illius ſubſiſtentiæque manere. num. 4.

Soluitur obiectio pro ſecunda opinione facta. nu. 5.

Soluuntur argumenta Lutheri. n. 6.

An propter ſolam intimam præſentiam, & indiſtantiam corporis Chriſti cum ſubſtantia panis, verificari poſſit hæc forma: Hoc eſt corpus meum. n. 8.

Reſpondetur ad fundamentum ſecundæ opinionis. nu. 9.

Reiicitur Picus Mirandula fauens ſecundæ opinioni. numero 10.

Refutatur error nonnullorum aſſerentium poſt verba conſecrationis manere naturam panis, ſine forma illius, quæ ſit ſubiectum accidentium & totius conuerſionis. num. 11.

Oſtendi-

Digitized by Google

Oſenditur falſitas huius opinionis. nu.12.
Confutantur argumenta illius. n.13.
Quomodo explicari poſſit hæc conuerſio ſubſtantiæ panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti. nu.14.
Proponitur ſecundus modus explicationis huius conuerſionis. nu.15.
Conferuntur inter ſe primus, & ſecundus modus explicandi hanc conuerſionem, & declaratur quis eorum aptior ſit. nu.16.
Proponitur verior ac facilior modus explicandi illam. numer.17.

1. SErmo hic vel eſſe poteſt de partibus phyſicis ipſius panis, id eſt, de materia & forma illius; vel de partibus metaphyſicis, id eſt, de natura, & ſubſtantia ipſius; & de omnibus partibus quærimus, an poſt verba conſecrationis maneat pars phyſica, vel metaphyſica ſubſtantiæ panis vel vini ſub ſpeciebus conſecratis in ſacramento Euchariſtiæ.

2. In primis Lutherus, & alij hæretici Nouatores affirmant in hoc ſacramento remanere poſt verba conſecrationis ipſam ſubſtantiam panis, & vini ſimul cum ſubſtantia corporis Chriſti, & irrident maxime doctrinam D. Thomæ *in 3. par. quæſt.* 75. *art.* 4. vbi dicit conuerti ſubſtantiam panis, & vini in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti, & vbi appellat hanc conuerſionem tranſubſtantiationem, quod vocabulum dicunt, eſſe recenter inuentum ab ipſo D. Thoma, ac non pluſquam ter centenarium in Eccleſia Dei, & ideo quia nec multum eſt antiquum, nec in Euangelio reperitur, relinquendum omnino eſſe tanquam inutile, & extra rem protſus. fundamentum, quod aſſumũt ad negandam hanc conuerſionem, eſt: Primo, quia ſi corpus Chriſti vere contineretur ſub illis accidentibus, vt nos dicimus, cur etiam non continebitur intra ſubſtantiam panis, quæ eſt multo nobilior accidentibus, non per conuerſionem ipſius panis in corpus Chriſti, ſed per veram ſimultatem, & indiſtantiam localem ab eo, ſicut in ferro ignito ſubſtantia ferri, & ignis ſunt ſimul. Secundo, quia vna ſubſtantia via naturali non generatur, niſi ex alia ſubſtantia: ex hoſtia autem conſecrata via naturali generatur vermis; ergo in hoſtia conſecrata, eſt ſubſtantia panis, nam opus eſt, vt in ea ſit aliqua ſubſtantia ex qua generetur vermis, non enim generatur ex ſubſtantia corporis Chriſti; ergo ex ſubſtantia panis. Tertio, quia illa verba, *Hoc eſt corpus meum*, non inferunt efficaciter huiuſmodi conuerſionem panis in corpus Chriſti, nam ſi Dominus dixiſſet accepto pane: Hoc eſt Chriſtus: hæc verba non arguerent conuerſionem panis in ipſum Chriſtum; cum enim ſit Dominus, nulla creatura in eum poteſt conuerti. ergo nec illa, *Hoc eſt corpus meum*; arguunt efficaciter conuerſionem panis in ipſum corpus Chriſti. Fuit etiam hæc opinio Berengarij natione Galli, qui poſtquam realem Chriſti præſentiam confiteri coactus eſt, vt vidimus *cap.* 1. in alium incidit errorem, vt Chriſtum ſimul cum ſubſtantia panis eſſe diceret, ſed in Concilio Romano ſub Gregorio VII. coacto etiam hanc hæreſim abiurauit, & conuerſionem panis in ſubſtantiam corporis Chriſti confiteri compulſus eſt, vt optime notat Waldenſis *tomo* 2. *cap.* 43. & Soarius *tomo* 3. *Conciliorum in fine Concilij Romani ſub Nicolao* II. & ſic hanc opinionem & hæreſim iam damnatam iterum Lutherus ab inferis ſuſcitauit: addebatque ipſe Lutherus, & multi alij, qui illius hæreſim ſunt ſecuti ad verificanda verba Chriſti Domini, *Hoc eſt corpus meum.* &, *Caro mea vere eſt cibus*; & quæcunque alia, ſatis eſſe Chriſtum eſſe intime præſentem ipſi ſubſtantiæ panis, quamuis illa adſit, vnde non eſſet cur illa ſubſtantia ibi negaretur, nam miracula non ſunt ſine neceſſitate multiplicanda: hic autem nulla eſt neceſſitas, cum vtraque ſubſtantia ſimul manere poſſit. Confirmabat etiam ipſe Lutherus ſuum errorem ex omnibus locutionibus quibus Chriſtus huiuſmodi myſterium, & corpus ſuum, ac carnem panem appellauit: in primis ex illo Ioannis 6 *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt.* & ex D. Damaſceno *lib.* 4. *de fide. cap.* 14. qui hoc modo loquendi vtitur. & ex ſacra Scriptura Actorum 2. & 1. Corinth. 10. *Panis quem frangimus*; & cap. 11. *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de illo pane edat*; & apud Matthæum cap. 6. dicitur, *Panis quotidianus*, &c.

Secunda hæreſis circa hoc myſterium tribuitur Ruperto *libro ſecundo, de diuinis off. capite nono*, 3.
nam licet author huius libri diu ignoratus fuerit, tamen poſtea, vt conſtat ex Trithemio, & ex communi conſenſu, Rupertus inuentus eſt author illius, tribuitur etiam Ioanni Pariſienſi, vt refert Waldenſis *tomo ſecundo, c. quadrageſimo quinto*, qui exiſtimabant, in hoc ſacramento manere naturam ſubſtantialem panis, non tamen eius ſuppoſitum, & ſic Chriſtum ſibi hypoſtatice vnire ipſam panis naturam, quemadmodum vniuit ſibi hypoſtatice naturam humanam, ſine eius ſuppoſito, & ſic poſſe dici, *Chriſtus impanatus eſt*, ſicut vere dicitur; *Chriſtus incarnatus eſt.* & poſſe etiam dici, vere Chriſtum factum eſſe panem, ſicut vere dicitur; *Chriſtus homo factus eſt*, probabant hunc ſuum errorem, ex omnibus locis ſacræ Scripturæ, numero præcedenti citatis, quibus Chriſtus, & corpus Chriſti, panis vocatur. Et certe ab hoc errore parum abeſt Picus Mirandula *in Apolog. quæſtione ſexta*, vbi quamuis abſolute illum non defendat, exiſtimat ſecluſis Conciliis, & Patribus, hanc opinionem, & modum loquendi eſſe conformem ſacris Scripturis, & ſufficientem ad omnia, quæ ſacra Scriptura dicit de hoc myſterio explicanda; quia veritas illorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, veriſſime tunc ſaluatur, & propriiſſime explicatur. confirmatur hæc opinatio ex D. Damaſceno *libro quarto, capite decimo quarto, de fide Orthodoxa*, vbi ſic ait: *Quoniam ita refert hominum vſus atque conſuetudo, vt panem edant, vinumque, & aquam bibant, idcirco diuinitatem ſuam cum ipſis coniunxit, eaque corpus & ſanguinem ſuum fecit.* Et poteſt etiam aliquo modo citari pro illa Iuſtinus Martyr *Apolog.* 2. vbi ſic: *Sicut per verbum Dei caro factum, IESVS CHRISTVS carnem & ſanguinem pro ſalute noſtra habuit, ſic etiam per verbum precationis, ſacratam, ab ipſo alimoniam illius incarnati IESV carnem, & ſanguinem eſſe didicimus.* Verum quamuis huiuſmodi verba horum duorum Patrum ambigua eſſe videantur, infra explicanda erunt, num. 10.

Dicendum tamen eſt in hoc ſacramento poſt 4.
verba conſecrationis non ſolum nihil omnino ſubſtantiæ materiæ, aut formæ panis, aut vini remanere, ſed nec etiam naturæ abſque ſuppoſito, nec ſubſiſtentiam, aut ſuppoſitum panis, & vini abſque natura, nec quicquam omnino co-

rum ſeparatim, aut coniunctim in hoc myſterio remanere poſt verba conſecrationis, ſed ſolum remanere nuda & mera accidentia extra ſubiectum, diuina virtute ſuſtentata, quæ accidentia ſpecies panis & vini communi vocabulo appellamus. & in hanc veritatem conſpirant omnia Concilia, & Patres, omnes Doctores, ac Theologi: ita docet D. Thom. 3. *part. tota quæſt.* 75. Paludanus *diſtinctio.* 11. *quæſt.* 2. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſput.* 49. *ſectione* 2. & 3. Scotus *in* 4. *diſtinctio.* 11. *quæſtio.* 3. Alanus *libr.* 2. *de ſacramentis cap.* 34. Bellarminus *libr.* 3. *Euchariſt. cap.* 18. *& ſequentibus.* Ruardus *artic.* 14. & communiter omnes. Eſt de fide definita in Concilio Tridentino tota hæc veritas *ſeſsione* 13. *cap.* 4. vbi docet totam ſubſtantiam panis conuerti in corpus, & totam ſubſtantiam vini in ſanguinem Chriſti: ibi, *Perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, idque nunc denuo ſancta hæc Synodus declarat, per conſecrationem panis & vini conuerſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini, in ſubſtantiam ſanguinis eius, quæ conuerſio conuenienter & propriè à ſancta Catholica Eccleſia, Tranſſubſtantiatio eſt appellata.* vbi, vt ſignate obſeruat Soarius *allegatus ſect.* 3. §. *principio,* non ſine myſterio addit Concilium illam particulam *totam,* vt nimirum ſignificaret, quicquid ſubſtantiæ eſt in pane, & vino, totum id conuerti, & tranſſubſtantiari in corpus; & ſanguinem Chriſti: quod de fide definiens expreſſe, & magis explicans *canone* 2. dicit, myſterium hoc, & ſacramentum effici per conuerſionem totius ſubſtantiæ panis & vini in corpus Chriſti, remanentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini, hoc eſt, accidentibus. ibi: *Si quis negauerit mirabilem illam & ſingularem conuerſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus duntaxat ſpeciebus panis & vini, quam quidem conuerſionem Catholica Eccleſia aptiſsime Tranſſubſtantiationem appellat, anathema ſit.* Et vt omnia magis concluderet prius in eodem canone dixerat, *Si quis dixerit in ſacroſancto Euchariſtiæ ſacramento remanere ſubſtantiam panis & vini vna cum corpore & ſanguine Domini noſtri IESV Chriſti, anathema ſit,* &c. vbi notandum eſt, Concilium Tridentinum illis verbis, *manentibus ſpeciebus duntaxat panis & vini,* iuxta vſitatum morem Theologorum accidentia ipſa ſine ſubiecto remanentia ſpecies vocare: ſed hæc veritas prius fuerat definita in Concilio Colonienſi *parte* 7. *cap.* 15. ibi, *Quid enim panis vinique ſpecies poſt conſecrationem ſunt, niſi ſpecies ſacramentales, & accidentia ſine ſubiecto?* Patet etiam hæc veritas ex cap. *omnia, de conſecratione diſt.* 2. deducto ex D. Ambroſio ibi, *Poſt conſecrationem nihil aliud manet, niſi accidentia panis & corpus Domini.*

5. Probant deinde nihil omnino ſubſtantiæ materiæ, aut formæ panis aut vini, vel ſuppoſiti eius, & ſic nec ſubſtantiam, nec ſuppoſitum, vel inter ſe coniuncta, vel ab inuicem ſeparata, aut quicquam eorum, ſed ſolis nudis ac meris accidentibus extra ſubiectum duntaxat remanentibus, in hoc ſacramento manere, ex Conciliis aliis Tridentino antiquioribus: Primo ex Concilio Romano ſub Gregorio VII. ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. & habetur in cap. *firmiter, de ſumma Trinitate & fide Catholica,* & ex Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. vbi damnantur errores Wicleph, aſſerentis, manere in Euchariſtia ſubſtantiam panis, & vini, & accidentia panis eſſe ſine ſubiecto. Probatur etiam ex Patribus, Chryſoſtomo *homil. de Euchar. in encæniis:* Ambroſ. *libr. de ſacramentis c.* 4. Auguſt. *in cap. vtrum ſub figura, de conſecratione diſt.* 2. Bernard. *ſerm. de cœna Domini.* Probatur rationibus: Primo, quia ſi panis ſubſtantia, vel ſubſiſtentia, aut aliquid illorum maneret in hoc ſacramento, finita conſecratione non poſſit vere dici, *Hoc eſt corpus meum;* ſed, *Hic eſt corpus meum,* quaſi dicatur, in hoc pane, & in hoc loco eſt corpus meum. nam pronomen *hoc,* ſubſtantiale, & ſubſtantiue ſumptum non poteſt per aduerbium locale explicari, non enim deſignat locum, ſed ſubſtantiam præſentem, & ſub accidentibus contentam; ergo ſi ibi maneret ſubſtantia panis, hoc pronomen *hoc,* deſignaret illam: ſi autem illam deſignaret, redderetur tota ſuppoſitio falſa, quia tunc perinde eſſet ac dicere, *Hoc,* id eſt, *hæc ſubſtantia panis eſt corpus meum.* falſum autem eſt dicere panem eſſe corpus Chriſti, ſola enim intima præſentia non ſatis eſt, vt vnum poſſit de alio prædicari: quando enim Chriſtus exiuit de ſepulchro, vel de vtero Virginis, intime præſens erat cum lapide, quando in illo erat penetratiuè, & tamen non poterat tunc ſignato lapide vere dici, *Hoc eſt corpus meum.*

Dices eſſe aliquam vnionem inter ipſas duas ſubſtantias, panis ſcilicet, & corporis Chriſti, ratione cuius propter illam intimam præſentiam, quam corpus Chriſti habet in ſubſtantia panis, vere corpus Chriſti poſſit prædicari de pane: at hoc dici non poteſt, quia ſola vnio hypoſtatica efficit vt vnum poſſit prædicari de alio: hic autem non datur vnio hypoſtatica, vt dicebat dari Rupertus, cuius opinio eſt hæretica, vt ſtatim dicemus *num.* 9. alia vero vnio non ſufficit, vt vnum poſſit prædicari de alio, nam anima vnitur corpori, & tamen nec corpus poteſt prædicari de anima, nec anima de corpore: ſicut enim iſta eſt falſa, *Anima eſt corpus;* ita etiam hæc, *Corpus eſt anima;* & tamen anima intime præſens eſt corpori, & illi vnita: quamobrem fruſtra confugitur ad illam & fictam, & falſam, & vanam vnionem. 6.

Parco amplioribus probationibus: venio ad ſolutionem argumentorum Lutheri, & aliorum Nouatorum; quia ex illorum ſolutione hæc veritas magis eluceſcet. Ad primum dico nihil ſubſtantiæ panis remanere in hoc ſacramento; non quod repugnet corpus Chriſti intra ſubſtantiam panis contineri: ſed quia non poteſt ſaluari veritas huius formæ, *Hoc eſt corpus meum,* remanente ſubſtantia panis, ſub ſpeciebus conſecratis, quia pronomen *hoc,* ſignificat omnem ſubſtantiam in pane repertam, conuerſam eſſe, & tranſſubſtantiatam in corpus Chriſti. Quod autem attinet ad nouitatem vocabuli *Tranſſubſtantiationis;* quod irrident hæretici, legendus eſt Caſtro *libro ſexto, aduerſus hæreſes, titulo Euchariſtia, hæreſi* 5. vbi multas antiquiſſimorum Doctorum authoritates inuenies, quibus conatur oſtendere antiquiſſimum eſſe in Eccleſia vſum huius vocabuli. Et ſufficit, quod illa vtantur ſacra, & œcumenica Concilia, & D. Thomas, vt ipſi etiam hæretici fatentur, vt parum curemus ipſorum irriſiones, & intemperies. Ad ſecundum reſpondeo ſubſtantiam naturaliter non poſſe generari niſi ex alia ſubſtantia, id eſt, ex materia, quæ prius fuerit ſub forma rei corruptæ, & poſtea ſit ſub forma rei genitæ, & ita quando 7.

Digitized by Google

quando vermes generantur ex hoſtia conſecrata, reproducitur à Deo eadem materia, quæ ante conſecrationem fuerat ſub forma, & accidentibus ipſius panis, & in eam introducitur forma vermis, & ſic in hac generatione ſubſtantia vermis generatur naturaliter ex ſubſtantia, nimirum ex materia ſucceſſiue exiſtente ſub vtraque forma. Quod ſi Philoſophi velint dicere, ſubſtantiam via naturali ſemper generari ex ſubſtantia tanquam ex termino à quo, ſcilicet ex ſubſtãtia corrupta: tunc debet id intelligi ex ſubſtantia vel ex accidentibus manentibus & operantibus loco ſubſtantiæ, & ita ex accidentibus panis manẽtibus loco panis, corruptis tamen, & reproducta eadem numero materia, generantur vermes, ſicut enim non eſt neceſſarium, vt ſemper ſubſtantia attingat productionem alterius ſubſtantiæ, ita non eſt neceſſarium, vt ſemper ſubſtantia generetur ex alia ſubſtantia corrupta; ſed ſatis eſt generari ex accidentibus alicuius ſubſtantiæ corruptis, quæ remanſerunt loco ipſius ſubſtantiæ. Ad tertium dicimus quod ſi Chriſtus his verbis pro forma huius ſacramenti vteretur, *Hoc eſt Chriſtus*; etiam illa ſignificarent conuerſionem panis in ipſum Chriſtum ſaltem ſecundum humanitatem, eamque conuerſionem efficerent, quia formæ ſacramentorum, ſunt formæ practicæ efficientes id, quod ſignificant; tamen cum ea forma non fuerit vſus, ſed alia, dicendum eſt, panem, non conuerti in Chriſtum, ſed in ipſum corpus Chriſti.

8. Ad id quod addebat Lutherus & alij hæretici, intimam illam præſentiam corporis Chriſti in ſubſtantia panis ſufficere ad verificandam hanc formam conſecrationis, *Hoc eſt corpus meum*; & ad verificanda alia loca ſacræ Scripturæ, veluti illa: *Caro mea vere eſt cibus*; & illa, *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*: & alia ſimilia, iam reſpondimus falſum id eſſe, non enim poteſt verificari illa forma, *Hoc eſt corpus meum*. Ad alia loca, quæ affert ex ſacra pagina, quibus probat corpus Chriſti & carnem vocari panem, reſpondimus nihil inde colligi contra definitam & aſſertam veritatem; vocatur enim caro, ac corpus Chriſti paſſim panis, quia ipſe panis vere conuertitur, & conuertendus erat in corpus Chriſti, vt ipſe dixit, *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. Vocantur etiam ipſa accidentia, panis & vinum, quia reficiunt, ac ſuſtentant ipſum hominem ſpiritualiter, quemadmodum hæ duæ ſubſtantiæ, panis, & vini illum naturaliter ſuſtentant.

9. Ad impanationem Ruperti reſpondeo, panis ſubſtantiam non manere in hoc ſacramento, excluſo eius ſuppoſito, vnitum hypoſtatice Verbo diuino, neque enim Verbum diuinum virtute verborum conſecrationis, naturam ipſam, ac ſubſtantiam panis ſibi vnit, & hypoſtatice aſſumit; quod plane eſt de fide, vt optime docet Suarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputation.* 49. *ſectione* 2. §. *dicendum eſt primo*. & Durandus *diſtinctio*. 10. *quæſtion*. 1. & Paludanus *diſtinction*. 11. *quæſtion*. 2. & probatur in primis ex Concilio Tridentino *ſeſſ*. 13. *cap*. 4. *& canone* 2. & ex Concilio Colonienſi & Conſtantienſi relatis *numer*. 4. vbi dicunt, totam ſubſtantiam panis conuerti in corpus Chriſti, remanentibus duntaxat accidentibus extra ſubiectum, & appellant hoc myſterium conuerſionem, & tranſſubſtantiationem, non vero incarnationem, aut impanationem. & breuiter rationibus hæc veritas probatur. Primo, quia vel illa vnio facta eſſet immediate inter ipſam ſubſtantiam & naturam panis, & Verbum, vel inter corpus Chriſti & naturam panis: neutrum dici poteſt; ergo intentum. Probatur prior pars, quia ſi fieret immediate inter ſubſtantialem naturam panis, & Verbum diuinum, ita eſſet Verbum diuinum impanatum, ſicut fuit incarnatum: quod eſt abſurdiſſimum, & inauditum, in Scriptura, & Patribus. Quis enim dicet quod Verbum diuinum, quod ſemel tantum in natura humana fuit incarnatum, in natura panis quotidie impanetur? Probatur ſecunda pars, quia ſi natura panis vniretur Verbo diuino mediante Chriſti corpore, daretur alia vnio hypoſtatica præter illam, quæ data eſt inter ipſum Verbum diuinum, & naturam humanam, quod inauditum eſt: deinde, quia vnio hypoſtatica non fit in natura, ſed in perſona, ſeu ſubſiſtentia: in Chriſto autem homine præciſa ſubſiſtentia Verbi diuini ſola manet natura humana abſque vlla ſubſiſtentia, ſeu perſona; ergo non poteſt fieri vnio hypoſtatica immediate in tali natura, ſeu in corpore, aut in partibus eius; ſed ſi aliqua fit, neceſſe eſt, vt fiat immediate in ſubſiſtentia verbi, tanquam in termino vnionis. Secundo ratione probatur, quia alioqui tolleretur conuerſio, & tranſſubſtantiatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti. quo vocabulo ſæpe vtuntur Patres & Concilia; & velle tollere hæc vocabula, & inducere vocabulum impanationis, eſt impium, & hæreticum, maxime quia vocabulum impanationis, ſupponit in hoc myſterio manere ſubſtantiam panis, quod hæreticũ eſt dicere, vt probauimus *n*. 4. cum Concilia ibi citata de fide definiant poſt verba conſecrationis manere duntaxat accidentia extra ſubiectum.

Vnde falſum aſſerit Picus Mirandula, citatus *numero* 3. dum ait ſecluſis Concilijs, & Patribus eſſe opinionem Ruperti conformem rationi, & modo loquendi ſacræ Scripturæ, & ſufficientem ad omnia, quæ fides docet de hoc myſterio explicanda: nam cum illa impanatione, non poteſt explicari veritas horum verborum, *Hoc eſt corpus meum*; vt probatum manet: neque teſtimonia Patrum, quæ allegat, aliquid conuincunt, cum Damaſcenus dicat Chriſtum panem & vinum, carnem, hoc eſt, corpus & ſanguinem ſuum virtute horum verborum efficere; & Iuſtinus Martyr nihil contra hanc veritatem in verbis *numer*. 3. relatis habeat, vt conſideranti, & attente illius verba expendenti patebit. 10.

Tertius error ac hæreſis circa hoc myſterium tribuitur Durando; tanquam præcipuo illius defenſori, *in* 4. *diſt*. 11. *quæſt*. 3. & Ægydio *theoremate* 1. *&* 2. qui aſſerebant poſt verba conſecrationis manere materiam panis, quæ ſit ſubiectum accidentium, & totius conuerſionis; & tranſſubſtantiationis: ſed motus eſt Durandus, vt hoc aſſereret, vt myſterium conuerſionis panis in corpus Chriſti faceret intelligibile, tunc enim datur propria conuerſio, quando ſubiectum manet idem ſub vtroque termino, & hæc conuerſio eſt ſimilis conuerſionibus naturalibus, quibus alimentum ſolet conuerti in alitum. nam ſicut totum alimentum non ſolet conuerti in ſubſtantiam aliti, ſed expulſa forma alimenti, materia quæ remanet, vnitur alito, & informatur forma illius, & ſic 11.

Digitized by Google

ſic eadem materia manet ſub vtroque termino; ita etiam totus panis in hoc myſterio non conuertitur in corpus Chriſti quaſi materia in materiam, & forma in formam conuertatur, ſed quia ipſa materia panis informatur ab anima Chriſti vniturque illi, & ſic illa materia, quæ erat ſub forma panis, manet ſub forma Chriſti, nec reputat inconueniens aliquam materiam de nouo aduenire corpori Chriſti, tum quia exiſtimat id non eſſe contrarium determinationibus Eccleſiæ, tum quia Chriſtus poſt ſuam reſurrectionem vere manducauit, in vera autem manducatione ſemper alimentum conuertitur in corpus & ſubſtantiam manducantis, ac proinde neceſſario tunc aliqua materia de nouo corpori Chriſti adueniebat, neque id impoſſibile eſt corpori glorioſo, cum verum ſit, id, quod D. Auguſtin. ait *libro decimo tertio, de ciuitate Dei*: *Non poteſtas, ſed egeſtas edendi corporibus reſurgentium aufertur.* Probat etiam Durandus hanc ſuam opinionem ex Diuo Damaſceno *libro quarto, de fide Orthodoxa. capit. quinto.* ſic aſſerente: *Quemadmodum per comeſtionem transſmutatur panis in corpus, & ſanguinem comedentis, ita per inuocationem tranſit in corpus Domini.* probat etiam ex alijs Patribus, Ambroſio *libr. de Myſter. capit. nono.* Cyrillo Hieroſolymitan. *Catecheſi 4. myſtagogica*, Gregorio Nyſſeno *in oratione Catechum.* qui appellant hanc conuerſionem, transformationem, & comparant cum alijs conuerſionibus formalibus, vt aquæ in vinum, & virgæ Moyſis in ſerpentem. Deinde rationibus: Primo, quia ſi hic eſt danda conuerſio totius panis in corpus Chriſti, ſequeretur ſubſtantiam panis annihilari, quod ipſe D. Thom. negat. nam id quod prius fuit aliquid, & poſtea nihil eſt, vere annihilatum eſt: ſi autem panis non maneat, neque ſecundum materiam, nec ſecundum formam, nihil eſt factus; ergo vere eſt annihilatus. Secundo quia ſi tota ſubſtantia panis vnius hoſtiæ annihilaretur, manentibus accidentibus ſine ſubiecto, & tota ſubſtantia panis alterius hoſtiæ conuerteretur in corpus Chriſti; ſicut in priori nihil maneret ſubſtantiæ panis, ita & in poſteriori; ergo ſicut in prima datur vera annihilatio, ita & in ſecunda. Tertio, quia ſi remanente corpore Chriſti in ſacramento rediret eadem ſubſtantia panis, quæ prius ibi fuit, vere crearetur, quia ex nihilo eſſet producta; ergo quamuis panis deſinat ponendo ibi corpus Chriſti, ſi nihil remanet de ſubſtantia panis, vere annihilatur. Probatur conſequentia, quia ſicut exiſtentia corporis Chriſti in ſacramento non impedit creationem, cuius terminus à quo nihil eſt, ita etiam non impediet annihilationem, cuius terminus ad quem eſt etiam nihil. Alia argumenta ponit, ſed ſolutis his, ſoluuntur omnia.

12. Sed hæc opinio Durandi eſt falſa & hæretica. Probatur ex Concilio Tridentino *ſeſſione decima tertia, capit. quarto, & canone 2.* vbi de fide definit mirabilem conuerſionem totius ſubſtantiæ panis & vini: ſubſtantia autem panis componitur ex forma & materia, additque nihil omnino remanere panis, & vini, niſi ſolis accidentibus extra ſubiectum: vt vidimus *numero quarto*, & anathematizat, qui hæc negauerint, & contrarium dixerint: Durandus autem ponit tantum conuerſionem formæ panis, manente eadem materia illius inſtar conuerſionum naturalium, & hanc conuerſionem formæ panis, vocat conuerſionem ſubſtantiæ ipſius panis. Probatur etiam ex Concilio Florentino, Lateranenſi, Colonienſi, & Conſtantienſi *numero quarto, allegatis*, quatenus definiunt, ſola nuda & mera accidentia panis hic manere extra ſubiectum, & ſubſtantiam panis. Deinde rationibus conuincitur, hanc Durandi opinionem vel potius opinationem eſſe hæreticam, & pluſquam falſam. Primo, quia ex illa ſequeretur quod corpus Chriſti quotidie creſceret per additionem tot materiarum, & quotidie decreſceret per comeſtionem illarum, quod eſt contra ſtatum impaſſibilem corporis glorioſi. Item ſequeretur aliquam partem habere in vno altari, quam non habet in alio, vel in cœlo, quia cum materia panis informata per animam rationalem, efficiat nouam particulam carnis, neceſſario concedendum eſt, aliquid habere corpus Chriſti in vno altari quod non habet in alio, imo aliquid habere in cœlo, quod non habet in terra, & etiam plus habere in tota hoſtia, quam in dimidia parte illius, quod eſt contra Concilium Tridentinum *ſeſſione decima tertia, canone 3.* vbi ſic: *Si quis negauerit in venerabili ſacramento Euchariſtiæ, ſub vnaquaque ſpecie, & ſub ſingulis ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* Probatur, quia materia illa panis extenſa eſſet per totam hoſtiam, & non tota in qualibet parte hoſtiæ, & illa materia eſt iam aliquid de corpore Chriſti. Item ſequeretur accidentia panis non eſſe extra ſubiectum contra Concilium Conſtantienſe *ſeſſione octaua*, & contra Concilium Tridentinum *ſeſſione 13. canone 2.* oppoſitum aſſerens ac determinans. Sequela probatur, quia materia prima ſiue ſecundum ſe ſumpta, ſiue prout eſt informata forma ſubſtantiali, eſt ſubiectum accidentium, vt communis opinio tenet; cum ergo ibi ſit materia panis informata forma ſubſtantiali, ſcilicet anima Chriſti, & ſub illis accidentibus ibi erit verum ſubiectum illorum accidentium. Vltimo, quia contra ipſum Durandum poterunt fieri omnia argumenta, quæ ipſe facit contra illos, qui concedebant ſuppoſitum diuinum Chriſti aſſumere naturam panis: nam ſecundum ipſum Durandum aſſumeret naturam panis, cum enim illa materia panis informaretur anima rationali Chriſti, deberet vniri hypoſtatice ipſi Chriſto, alioqui anima ipſius informaret totam ipſam ſubſtantiam panis, & illa materia non conuerteretur in corpus Chriſti, ſed in corpus alterius ſuppoſiti.

Argumenta Durandi parum conuincunt, aut nihil. Ad id quod affert de alimento & conuerſione illius in ſubſtantiam aliti, non repugno; falſum tamen inde infert totam ſubſtantiam panis, materiam ſcilicet, & formam, non conuerti in corpus Chriſti. Ad id etiam quod addit de comeſtione Chriſti, qui poſt reſurrectionem ſuam vere comedens, cibum in ſuam ſubſtantiam, & in corpus ſuum glorioſum conuertit; reſpondeo Chriſtum Dominum poſt reſurrectionem ſuam vere comediſſe, vt teſtatur Lucas vltimo. *Manducauit coram eis.* & Actorum 1. *Conueſcens præcepit eis ab Hieroſolymis ne diſcederent*; fuiſſeque illam veram, & naturalem comeſtionem diffidentem à comeſtione Angelorum 13.

qui apparuerunt Abrahæ, & Tobiæ. nam ad veram comeſtionem naturalem ſatis eſt eam exercere naturalibus, ac veris inſtrumentis, & veris organis ad hunc actum ordinatis, quæ Chriſtus habebat, non tamen Angeli aſſumentes corpora phantaſtica; tamen cum ad veram comeſtionem non requiratur, vt cibus conuertatur in ſubſtantiam comedentis, hæc enim conuerſio eſt quid poſterius ipſa comeſtione, vt patet in illo qui comederet, & poſtea cibum euomeret, inde eſt, vt quamuis ille cibus in ſubſtantiam, & corpus Chriſti glorioſi non conuerteretur, ob impaſſibilitatem illius corporis, ſed tantum reſolueretur in vaporem, non derogaret veræ comeſtioni. ita docet D. Thom. 3. *part. quæſtione quinquageſima quinta, articulo ſexto, ad* 1. *& quodlibet.* 3. *articulo ſexto & quinto. & Ioannis vltimo*: Syluester *in roſa aurea, ſuper vltimum caput Lucæ*, & alij. Ad primam rationem Durandi reſpondeo, id, quod deſinit eſſe ſecundum ſe totum ex vi negationis concurſus conſeruantis terminatæ ad nihil omnino, vere annihilari. quod autem deſinit eſſe ſecundum ſe totum ex vi mutationis poſitiuæ terminatæ ad aliquid, non annihilari. nam quamuis poſt conſecrationem hæc ſit falſa: *ſubſtantia panis eſt aliquid*: hæc tamen eſt vera: *Id, in quod eſt conuerſa ſubſtantia panis, eſt aliquid, nimirum corpus Chriſti.* Ad ſecundam reſpondeo, in prima mutatione panem annihilari, quia deſinit eſſe per ſubtractionem concurſus diuini terminatam ad omnino nihil; in ſecunda vero, quia deſinit eſſe per conuerſionem in corpus Chriſti non annihilari, ſed conuerti in melius. Ad tertiam dico, quod exiſtente corpore Chriſti in hoc ſacramento, ſi ibi reproduceretur ſubſtantia panis, eſſet hæc reproductio, creatio, quia eſſet mutatio ex nihilo ad eſſe panis, non eſſet tamẽ in hac mutatione ipſum corpus Chriſti terminus à quo: at vero quando ibi panis deſinit eſſe per conuerſionem panis in corpus Chriſti, quia corpus Chriſti eſt terminus ad quem huius mutationis, per quam panis deſinit eſſe, ideo deſitio panis per conuerſionem, non eſt annihilatio, quia non fit per ſubtractionem, & negationem concurſus terminatam ad omnino nihil.

14. Petes ergo ad vltimum quomodo explicanda ſit hæc conuerſio, & tranſſubſtantiatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti? Caietanus *in* 3. *part. quæſtione ſeptuageſima quinta, articulo quarto.* explicat iſtam conuerſionem non fieri per id ſolum quod panis deſinat eſſe, & loco eius ſuccedat ſub ſpeciebus corpus Chriſti, ſed per hoc quod ſubſtantia panis in ipſum Chriſti corpus ita tranſmutetur, vt verum ſit dicere, id quod fuit panis ante conſecrationem, poſt conſecrationem eſt corpus Chriſti. & quamuis poſt conſecrationem hoſtiæ has tres propoſitiones concedat: Panis non eſt in hac hoſtia conſecrata. Panis non eſt aliquid: Panis eſt nihil; tamen negat iſtam: Id quod fuit panis, non eſt aliquid. nam (inquit) huius contradictoria eſt veriſſima, nimirum: Id quod fuit panis eſt aliquid, ſcilicet corpus Chriſti. Probat hunc modum explicandi ex Diuo Ambroſio *libro quarto, de ſacramentis. capit. quarto.* & refertur cap. *panis, de conſecration. diſtinctione ſecunda.* vbi dicit, id quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem.

Ledeſma tamen *quæſtione decima ſexta, articulo quarto.* & Victoria *de ſacramento Euchariſt.* hunc modum explicandi Caietani intelligibilem putant, & alia via incedunt. Putant enim panem conuerti in corpus Chriſti, nihil aliud eſſe, quam virtute conſecrationis deſinere eſſe ſubſtantiam panis, & loco eius ſuccedere corpus Chriſti, ſub ijſdem accidentibus, neque ſolum deſitionem panis dici conuerſionem, ſed deſitionem in via, ad hoc, vt corpus Chriſti contineatur ſub ijſdem accidentibus panis deſinentis: & multa congerunt argumenta contra Caietanum. Vis tamen eorum ad hæc reducitur. Primo, quia quando Caietanus dicit, hanc eſſe veram: Hoc quod fuit panis, eſt corpus Chriſti: aut illud *hoc* demonſtrat corpus Chriſti, aut ſubſtantiam ſingularem, & indiuiduam panis ipſius, aut ſubſtantiam, prout eſt gradus communis entitatis repertus in pane. Non poteſt demonſtrare corpus Chriſti, quia falſum eſt dicere quod corpus Chriſti erat panis ante conſecrationem. Non ſubſtantiam ſingularem panis, quia ſi hæc erat panis ante conſecrationem, poſt conſecrationem tamen, illa eademque ſubſtantia ſingularis panis, non eſt corpus Chriſti. Primo, quia id quod modo ante conſecrationem eſſentialiter eſt panis includens materiam, & formam panis, nullo modo poteſt eſſe corpus Chriſti, quia hæc ſubſtantia ſingularis panis non ſolum ante conſecrationem erat panis, ſed poſt conſecrationem eſt eſſentialiter panis: ergo hæc ſubſtantia ſingularis panis non eſt corpus Chriſti. Non etiam demonſtrat ſubſtantiam gradus communis panis, quia pronomen *hoc* per ipſum Caietanum non demonſtrat ſubſtantiam ſingularem: item quia ſubſtantiam gradus communis incluſam in pane, eſſe in corpore Chriſti, non eſt quid nouum, habitum per conuerſionem panis, nam ante conuerſionem ille gradus communis, non ſolum erat panis, ſed etiam erat corpus Chriſti, & indirecte erat quæcunque alia res appellata ſubſtantia, ergo modus explicandi Caietani eſt intelligibilis. Secundo, quia in opinione Caietani hoc quod erat panis, & eſt corpus Chriſti, eſt idem realiter cum pane. probatur, quia corpus Chriſti eſt idem realiter cum illa re ſingulari, quæ fuit panis, & illa res ſingularis quæ fuit panis, eſt idem realiter cum pane; ergo de primo ad vltimum corpus Chriſti eſt idem realiter cum pane, quod nemo dicet. 15.

16. Ex his duobus modis explicandi cõuerſionem panis in corpus Chriſti, negare non poſſumus hunc vltimum Ledeſmæ & Victoriæ eſſe clariorem, & faciliorem intellectu, & in primis illi fauent verba Concilij Tridentini *ſeſſione decima tertia, capit.* 3. vbi dicitur ideo ponendam eſſe conuerſionem panis in corpus Chriſti, quia Dominus dixit id quod ſub ſpecie panis offerebat eſſe verum ſuum corpus: vnde cum Concilium non dicat, quod Dominus dixit, id quod fuit panis eſſe verum ſuum corpus, ſed id quod ſub ſpecie panis offerebat eſſe verum ſuum corpus: videtur inſinuare verba illa, *Hoc eſt corpus meum*, non eſſe explicanda ad modum Caietani, ſcilicet. *Hoc quod erat panis eſt corpus meum*; ſed ad modum Soti. Ledeſmæ & Victoriæ, *Hoc quod ſub ſpecie panis offertur, eſt corpus meum*, quaſi conuerſio panis conſiſtat in hoc, quod offeratur ſub ſpecie panis

corpus

Digitized by Google

corpus Chriſti poſt conſecrationem, ſub qua ſpecie antea exiſtebat ipſa ſubſtantia panis: deinde quia in opinione Caietani non poteſt verificari hæc eius propoſitio: *Subſtantia qua fuit panis, eſt corpus Chriſti.* nam vel illam intelligit in ſenſu compoſito, vt ſic ſenſum efficiat: ſubſtantia, quæ fuit panis, manens panis eſt corpus Chriſti, & hæc eſt falſiſſima, vt patet. vel in ſenſu diuiſo, id eſt, ſubſtantia quæ fuit panis non manens panis, eſt corpus Chriſti, & ſic etiam non apparet vera: nam non datur idem ſubiectum, ſeu materia, quæ prius fuerit ſub pane, & poſtea ſub corpore Chriſti; cum panis, & quoad materiam, & formam, & quoad omnia in eo incluſa, deſinat eſſe. in propoſitionibus autem quæ in ſenſu diuiſo, & compoſito accipiuntur, ſemper debet dari idem ſubiectum.

17. Ita ſe habent iſtiuſmodi modi explicandi hanc conuerſionem panis in ſubſtantiam corporis Chriſti; facilius ego reſponderem, vnam ſubſtantiam conuerti in aliam nihil aliud eſſe, quam producere Deum in rerum natura vnam ſubſtantiam loco alterius deſinentis, vnde exiſtere corpus Chriſti, & corpus Chriſti eſſe præſens ſpeciebus, eſt terminus per ſe ipſius transſubſtantiationis. nam in bona conſequentia ſequitur exiſtentia & præſentia corporis Chriſti ad ſpecies ex ipſa tranſſubſtantiatione facta, & non eſt corpus Chriſti factum ex pane, aut panem eſſe factum corpus Chriſti. nam id in quod de nouo & primario tendit iſta conuerſio, eſt ipſum corpus Chriſti virtute verborum conſecrationis factum præſens, ſeu eſt ipſa præſentia corporis Chriſti: hic eſt enim, meo iudicio, facilior præ cæteris reſpondendi modus, in tanta difficultate, eſt enim materia obſcura, & in rebus, tantæ obſcuritatis & difficultatis oportet hominem eſſe perſuaſibilem, vt ait Caietanus allegatus.

CAPVT IV.

Quid ſit hæc præſentia proprie & in ſpecie ſua, & in quo prædicamento conſtituatur.

SVMMARIVM.

Præſentia corporis Chriſti in Eucharistia, eſt modus realis pertinens ad prædicamentum Vbi. *numero 1.*

In corpore exiſtente in loco præter ſuperficiem ambientem datur modus præſentiæ replentis talem locum. numero 2.

An ſit quid diuerſum eſſe in loco per modum ſubſtantiæ, & per ſubſtantialem modum. num. 3.

Inter ſpecies, & corpus Chriſti nulla datur formalis vnio. num. 4.

Nec accidentalis, nec ſubſtantialis. ibid.

Datur tamen vnio effectiua, & quid illa ſit. numero 5.

Corpus Chriſti hic exiſtens, & ſpecies ſacræ adinuicem effectiue inter ſe dependent. num. 6.

Arguitur contra iſtam dependentiam. ibid.

An hæc dependentia, & efficientia ſit per aliquam actionem, vel per aliquam qualitatem, quam adinuicem immittant & imprimant. num. 8.

Cauſa efficiens eſt prior ſua actione. num. 7.

Proponitur argumentum contra hanc opinionem, & effectiuam dependentiam. num. 9.

Soluitur prædictum argumentum. num. 10.

An illa mutua dependentia, & efficientia, quæ datur inter corpus Chriſti, & ſpecies ſacras ſit de intrinſeca ratione huius ſacramenti, numero 11. & 12.

HActenus egimus de actione conuerſiua panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, quam appellauimus cum Patribus & Concilijs Tranſſubſtantiationem, & inquiſiuimus, an poſt verba conſecrationis maneat aliquid panis in hoc ſacramento, ſiue ſit pars illius phyſica, vt materia & forma, ſiue metaphyſica, vt natura panis, vel ſubſiſtentia illius, & reſoluimus de fide eſſe, nihil omnino ibi manere panis, nullamque partem illius phyſicam, vel metaphyſicam; ſed manere dumtaxat accidentia ſacra, & ſpecies conſecratas extra ſubiectum, quicquid dicant hæretici noſtri temporis, & nonnulli Catholici, qui in hac materia inſigniter errarunt. Nunc videndum eſt, quid ſit præſentia Chriſti in hoc ſacramento, & an ſpecies & corpus Chriſti inter ſe vniantur, & à ſe inuicem pendeant, & an hæc dependentia ſit de intrinſeca ratione huius ſacramenti, & quomodo effici poſſit, & à quo. Hæc igitur præſentia non eſt negatio, vt dicebat Scotus, ſed eſt modus realis corporis Chriſti, qui ad prædicamentum *Vbi* reducitur, habet enim maximam proportionem cum illo modo, quo res alicubi eſt: ita docet D. Thom. *in quarto diſtinctione decima, quæſtione prima, articulo tertio, quæſtiuncul. 1. ad 1.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione quadrageſima octaua, ſectione tertia. §. dico quarto.* Ferrarienſis *4. contra Gentes. capit. ſexageſimo tertio.* Capreolus *in eodem 4. diſtinctione decima, quæſtione prima, articulo tertio, ad argumenta contra primam concluſionem*, & idem ſupponunt omnes Doctores, qui ratione huiuſmodi ſimpliciter dicunt Chriſtum eſſe in pluribus locis, vt D. Bonauentura *diſtinctione vndecima, articulo primo, quæſtione 1. 2. & 3.* Maior *quæſtione quarta.* Gabriel *quæſtione tertia, & lectione 43. & 46. in canone*, Alanus *libro primo, de Eucharist. capit. 38.* fauet Concilium Tridentinum *ſeſſione decima tertia, cap. 1.* ita aſſerens: *Neque hæc inter ſe repugnant, vt Chriſtus in cælo aſſideat, iuxta modum exiſtendi naturalem, & vt multis alijs in locis ſacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis ſit.* Probatur ratione, quia cum hic modus realis ſit, oportet, vt ad prædicamentum aliquod reducatur, ſed non poteſt reduci ad prædicamentum ſubſtantiæ, quia hæc præſentia non addit corpori Chriſti modum aliquem ſubſtantialem, qui ad prædicamentum ſubſtantiæ reducatur, omnes enim Scholaſtici fatentur, quicquid eſt in hoc ſacramento (præter ſubſtantiam corporis Chriſti) quod pertinet ad modum exiſtendi hic, eſſe accidens in corpore Chriſti; nam modus ſubſtantialis eſſe non poteſt, quia modus ſubſtantialis intrinſece pertinet ad conſtitutionem & complementum ſubſtantiæ, ſubſtantia autem corporis Chriſti quando eſt præſens, iam eſt per ſe completa, nam hic modus præſentiæ non efficit ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed afficit in ſa-

Digitized by Google

in facto eſſe. quod autem modus ſic afficiens ſubſtantiam, non pertineat ad complementum illius, vt ſubſtantialis eſſe poſſit, inde facile probatur, quia corpus Chriſti, tam plene & perfecte conſtitutum, & integrum ſubſtantialiter eſt in cœlo ſine hac præſentia ſacramentali, quam plene & perfecte eſt in hoc ſacramento; ergo iſta præſentia ſacramentalis non eſt modus ſubſtantialis conſtitutiuus ipſius ſubſtantiæ corporis Chriſti exiſtentis in eſſe ſubſtantiæ: deinde, quia in nulla alia re creata, præſentia pertinet ad complementum ſubſtantiæ eius, vt patet in præſentia Angeli, & in præſentia quam ipſum corpus Chriſti habet in cœlo: & ipſum nomen præſentiæ id denotat, quod non conſtituit rem exiſtentem abſolute in ſuo eſſe, ſed rem, quæ iam exiſtit, & habet eſſe, facit præſentem localiter, vel quaſi localiter. Non poteſt etiam reduci ad prædicamentum relationis, quia hæc præſentia non eſt relatio prædicamentalis: Primo, quia non poteſt eſſe relatio rationis, quia ipſa præſentia in loco, eſt aliquid reale, non relatio realis, quia non habet terminum realem à quo eſſentialiter pendeat, ſpecies enim terminus realis eſſe non poſſunt, nam licet de facto deſtructis ſpeciebus corpus Chriſti amittat, ac perdat hanc præſentiam, tamen ſpecies non ſunt terminus eſſentialis, quia ſine illis poſſet Deus deſtructis ſpeciebus immutatum conſeruare corpus Chriſti, vel ſub alijs ſpeciebus, vel ſub nullis. Non poteſt reduci ad prædicamentum actionis, aut paſſionis, nam licet conuerſio & tranſſubſtantiatio, ſit ratio huius præſentiæ, & hæc conuerſio ac tranſſubſtantiatio panis in corpus Chriſti, ſit actio; tamen, ſi conſideretur iſta conuerſio in facto eſſe, nihil aliud eſt quam ipſa præſentia: Vnde conuerſio & tranſſubſtantiatio in fieri eſt veluti actio, qua fit corpus Chriſti præſens: in facto autem eſſe, eſt ipſa præſentia corporis Chriſti, vel eſt ipſum corpus Chriſti, factum præſens, quia conuerſio in inſtanti tranſit, præſentia autem permanet: Et hinc obiter deducitur hanc præſentiam non pertinere ad prædicamentum paſſionis, quia hæc præſentia non eſt paſſio recepta in corpore Chriſti, ſed eſt terminus actionis, qua corpus Chriſti fit præſens in hoc ſacramento, ſiue illi actioni proprie reſpondeat paſſio, ſiue non: præſentia enim non dicit aliquid in fieri, ſed dicit id, quod permanet, & factum eſt. Non poteſt etiam reduci ad quantitatem, quia corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento quantitatiue, vt patet. Non ad qualitatem, quia immediate, & in ſe non recipit qualitates. Ergo non reducitur ad ſex prima prædicamenta. Non reducitur etiam ad *Situm*, aut *Quando*, aut *Habitum*, vt per ſe clarum eſt, quia *Situs* ſupponit *Vbi quantitatiuum*, & eſt modus eius, corpus autem Chriſti non eſt in hoc ſacramento quantitatiue. Ad *Quando* reduci non poteſt, quia *Quando* vel eſt tempus extrinſecum; vel eſt intrinſeca duratio, quæ ſupponit rem, quæ durat, & ita etiam hic duratio præſentiæ, ſupponit præſentiam. *Ad Habitum* etiam reduci non poteſt, quia *Habitus* eſt res extrinſeca. Reſtat ergo ſolum vt reducatur ad prædicamentum *Vbi*, quia habet cum eo maximam proportionem.

2. Quod ita declaro. Quia in corpore exiſtente in loco præter ſuperficiem ambientem, eſt modus realis præſentiæ ipſius corporis, vt replentis hoc ſpatium, qui modus manet mutatis, ſeu fluentibus ſuperficiebus ambientibus: ſi ipſum corpus non mutetur, amittitur vero, ac corrumpitur, mutato corpore, etiamſi ſuperficies ambiens eadem ſit; & in vltima ſphæra, quæ non circumſcribitur corpore, optime intelligitur hic præſentiæ modus: ita ergo in Chriſti corpore intelligimus intime eſſe præſens ſpeciebus, & ſpatio earum, quod ipſæ replent, & hic modus ſimilitudinem habet cum modo locali, quanquam differat à modo proprio quantitatis, quod illa eſt tota in toto, & pars in parte ſpatij, Chriſtus autem eſt totus in toto, & totus in ſingulis partibus ſpatij. Explicari etiam poteſt in hunc modum; quia in ſubſtantia panis duo conſiderari poſſunt. Primum eſt ipſa ſubſtantia panis. Secundum, modus præſentiæ localis, quem habet. nam licet per quantitatem proprie dicatur eſſe in loco, ita vt repleat, & corporaliter occupet illum: tamen propriam præſentiam per ſe ipſam habet, quam retinere poteſt per diuinam potentiam; deſtructa quantitate, ipſa ſubſtantia in cæteris omnibus immutata manente, & cum eadem propinquitate ad centrum, vel polos: ſic etiam, vt docet Soarius, in ſubſtantia corporis Chriſti; quæ loco ſubſtantiæ panis ſuccedit, præter ipſam ſubſtantiam, datur modus præſentiæ localis, quam retinere poteſt diuina potentia, deſtructis ipſis accidentibus, & ſacris ſpeciebus, & hæc præſentia explicari poteſt per proportionem ad præſentiam Angeli ad corpus vel ſpatium in quo exiſtit. & confirmatur, quia hic modus præſentiæ, eſt fundamentum relationis diſtantiæ & indiſtantiæ, ſeu propinquitatis. quod fundamentum in corporibus pertinet ad prædicamentum *Vbi*: deinde hic modus perdi, ac acquiri poteſt, per mutationem, ſalua rei ſubſtantia, & omni qualitate, & quantitate, quod etiam accidit in corporibus in mutatione loci.

Nec refert quod D. Thomas aliquando aſſerat, 3. corpus Chriſti in hoc ſacramento eſſe per modum ſubſtantiæ, & quod Concilium Tridentinum aſſerat *ſeſſione decima tertia, capit. & canon. 3.* corpus Chriſti eſſe hic ſubſtantialiter, vt inde inferamus hanc præſentiam pertinere ad prædicamentum ſubſtantiæ; quia, vt notat Soarius *tomo 3. in 3 part. diſputatione quadrageſima ſeptima, ſectione ſecunda. §. dicendum eſt primo.* aliud eſt eſſe per modum ſubſtantiæ, aliud per ſubſtantialem modum. Hoc enim poſterius falſum eſt omnino. Prius tamen eſt verum, tantum enim ſignificat modum illum, quamuis accidentalis, & realis ſit, eſſe proportionatum ſubſtantiæ ſecundum proportionem ſuam, ſeu efficere illam præſentiam modo accommodato ſubſtantiæ, ſicut Angelus eſt præſens per modum ſubſtantiæ, non autem per ſubſtantialem modum, & idem dici poteſt de illo termino *ſubſtantialiter* Concilij Tridentini, quamuis vera & germana mens Concilij ſolum fuerit, dicere, totam ſubſtantiam Chriſti vere eſſe hic præſentem.

Quæri tamen hic poteſt primo, an hæc præ- 4. ſentia includat aliquam veram vnionem corporis Chriſti ad ſpecies ſacramentales: & vero certum eſt inter corpus Chriſti, & ſpecies non dari formalem vnionem, ſeu compoſitionem phyſicam, ex qua reſultet vnum compoſitum phyſicum,

Digitized by Google

cum, tanquam ex materia & forma, & tanquam ex duabus ſpeciebus, ſeu extremis vere componentibus: nam talis vnio nec accidentalis eſſe poteſt, nec ſubſtantialis, ergo nulla. non poteſt eſſe accidentalis tota hæc vnio, quia cum aliud extremum ſit ſubſtantia, non poteſt hæc tota vnio ordinari ad componendum vnum accidens: non ſubſtantialis, quia cùm aliud extremum ſit accidens, non poteſt ordinari tota vnio ad componendam vnam ſubſtantiam: non poteſt eſſe mixta, id eſt, partim ſubſtantialis, partim accidentalis: accidentalis ex parte accidentis, ſubſtantialis ex parte ſubſtantiæ, quia ſi ex parte vnius extremi, vnio eſt accidentalis, non poteſt in alio extremo, quamuis ſit ſubſtantia, modus vnionis eſſe ſubſtantialis, nec poteſt tota coniunctio ad ſubſtantialem terminum referri: quia vt vnio ſit ſubſtantialis, aut accidentalis, oportet vt modus ipſe vnionis ſit ſubſtantialis, vel accidentalis: vt autem ſubſtantialis ſit, oportet vt vtrumque extremum ſit ſubſtantia; vt vero ſit accidentalis, oportet, vt vtrumque etiam extremum ſit accidens: nam de intrinſeca ratione modi vnionis ſubſtantialis, eſt vt ad conſtitutionem ſeu complementum ſubſtantiæ pertineat; accidens autem non poteſt conſtituere, ſeu complere ſubſtantiam.

5 Vnde cum multi Theologi affirment dari hic in hoc ſacramento ſpecialem vnionem inter corpus Chriſti, & ſpecies conſecratas, & illa eſſe non poſſit vnio formalis, accidentalis, vel ſubſtantialis, neceſſe eſt, vt ponamus hic aliquam vnionem coniunctionemve effectiuam, ſeu aliquod vinculum reale per efficientiam, & quaſi attractionem vnius ad alterum. Probatur primo, quia ſpecies conſecratæ effectiue conſeruantur à Deo, ſine ſubiecto, ſingulari ac ſupernaturali actione Dei, qua ſupplet ſubiecti defectum; ergo poteſt Deus hunc effectum, ſeu actionem efficere per corpus Chriſti tanquam per inſtrumentum, conſtat enim ex materia de ſacramentis, Deum poſſe vti creatura, vt inſtrumento ad actionem ſupernaturalem, vt vtitur aqua Baptiſmi ad conferendam gratiam, eam eleuando. & eadem etiam ratio eſt de hac, quæ de cæteris. Deinde, quia ad verificanda omnia, quæ dicuntur de hoc ſacramento, hæc vnio efficiens, & effectiua eſt ſatis ſufficiens, & neceſſaria. Primo enim in hoc ſacramento dicitur corpus Chriſti ſupplere vicem ſubſtantiæ panis ſecluſa inhærentia, quod veriſſimum erit, ſi corpus Chriſti effectiue ſuſtineat. Secundo recte dicentur ſpecies ſuſtentatæ à corpore Chriſti, quia ab illo ſuſtinentur & quaſi omnipotenti manu ſuſtentantur, vnde ſupernaturalem vim ſeu concurſum ad operandum accipiunt. Tertio in cap. *firmiter, de ſumma Trinitate*, dicuntur ſpecies continere corpus Chriſti, quod intelligendum eſt, quia non ſolum reſpectu noſtrorum oculorum illud circundant & occultant, ſed etiam quia efficacia ſua intra ſe continent, ita vt ab illis ſeparari non poſſit. Quarto, quia corruptis accidentibus amittit corpus Chriſti ſacramentalem præſentiam in hoc ſacramento, vt omnes fatentur; ergo ſignum eſt illam præſentiam corporis Chriſti ab efficientia & efficientia horum accidentium effectiue pendere, & hic reſpondendi modus eſt magis accommodatus quàm recurrere ad pactum Dei, quo ſe Deus obligauit, ſua voluntate, ibi non eſſe corpus ſuum, corruptis accidentibus, vnde enim de hoc pacto conſtare poteſt? Quinto, quia conſtat motis accidentibus moueri corpus Chriſti, quod vel reuocandum erit in ſolum pactum diuinum, & ita non tam mouebitur vel trahetur corpus Chriſti, motis vel tractis accidentibus, quam ipſe ſeipſum mouebit, vt comitetur ſpecies, vel certe neceſſaria eſt hæc vis effectiua in ſpeciebus, qua ad ſe trahant corpus Chriſti, & in corpore Chriſti, qua effectiue conſeruet, ac ſuſtineat ipſas ſpecies, extra ſubiectum: & quod ſe inuicem quoad hos effectus intime pendeant. Sicut enim qui magnetem attraxerit, ferrum etiam illi coniunctum ſecum trahit, propter intimam dependentiam, quam ferrum habet à magnete, ita etiam qui ſpecies ſacras trahit ac mouet, corpus etiam Chriſti illis coniunctum trahit ac mouet, nihil reſiſtendo ipſum corpus Chriſti: trahit, inquam, propter intimam illam dependentiam, quam corpus Chriſti habet ab ipſis ſpeciebus: ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſputatione quadrageſima ſeptima, ſectione tertia. §. dico ſecundo.* vbi multos citat pro hac opinione, quos ibi videre poteris; quamuis tamen illi expreſſe hoc non dicant, ſed hæc opinio hactenus explicata, eſt hodie valde communis.

Dices, fieri non poteſt, vt ipſæ ſpecies ſacræ habeant aliquam efficientiam in corpus Chriſti, & quod corpus Chriſti ab illis pendeat, indignum enim videtur pendere corpus Chriſti ab ipſis accidentibus. nam id quod de motu affertur vnde colligitur intima dependentia, quam corpus Chriſti habet ab ipſis ſpeciebus, ſeu accidentibus, parum debet conuincere, quia ad hunc motum ſatis eſt, quod corpus Chriſti habeat efficaciam circa ſpecies effectiue conſeruando illas: Reſpondeo niſi ad inuicem detur, hanc efficientiam & dependentiam inter corpus Chriſti, & ſpecies ſacras, non poſſe moueri corpus Chriſti motis ſpeciebus: ſicut enim ſi aliquis moueat ferrum, non propterea mouebit ac ſecum trahet magnetem, ita etiam ſi corpus Chriſti moueatur, non propterea mouentur ſpecies, niſi ipſum corpus Chriſti effectiue ab illis in eſſe præſentiæ pendeat. quod confirmari poteſt exemplo Angelici corporis quando illud Angeli aſſumunt. nam licet illo corpore moto videatur per accidens noſtro modo loquendi moueri Angelus, tamen reuera non mouetur ex vi motus corporis, ſed potius ipſe Angelus ſe mouet; vt comitetur corpus, quia corpus nullam habet efficientiam in Angelum, nec Angelus ab illo aliquid patitur, nec proprie Angelus ab illo corpore continetur, ſed ipſe potius corpus continet, ac mouet; ita ergo erit in præſenti, ſi accidentia in corpus Chriſti efficientiam non haberent, nam ſi tunc moueretur corpus Chriſti, non propterea mouerentur ſpecies, ſed potius ipſum corpus ſe mouebit. 6.

Rogabis tamen primo, quomodo ſpecies, & corpus Chriſti poſſint inter ſe ad inuicem agere, & alterum ab altero in eodem genere cauſæ efficientis mutuo pendere: & ratio dubitationis eſt, quia cauſa efficiens, eſt prior ſua actione, prior, inquam, tam in exiſtentia, quam ſecundum omnes conditiones requiſitas ad agendum. ergo vt corpus Chriſti agat in ſpecies, ſupponitur prius exiſtens, & præſens ipſis ſpeciebus; quia in hoc ſacramento Chriſtus non agit, niſi vt exiſtens hic. 7.

Et è conuerſo, vt ſpecies agant in corpus Chriſti, priores debent eſſe in ipſo corpore Chriſti, & non quocunque modo, ſed non inhærentes, & per ſe ſubſiſtentes, tum quia prius natura res exiſtit & ſubſiſtit, quam operatur, tum quia ſpecies nihil agunt niſi vt conſecratæ, & à ſubſtantia panis ſeparatæ loquendo de actione ſacramentali, & ſupernaturali; at ipſæ ſpecies nunquam prius exiſtunt ſeparatæ à ſubſtantia panis, quin ſub illis præſens ſit corpus Chriſti, illa enim actio qua Chriſtus conſeruat ſpecies abſque ſubſtantia & ſubiecto, ſupponit ipſum Chriſtum ſub ipſis ſpeciebus exiſtentem, vt patet; ergo vt ſic non poteſt pendere ab ſpeciebus effectiue. Reſpondet Soarius (& optime) *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſputatione 47. ſection. 3. §. ſecunda difficultas.* Non eſſe inconueniens in ordine ad diuerſa dari mutuam efficientiam inter aliqua duo. nam & habitus efficit actum, & actus habitum intendit; ad hunc ergo modum declarari poteſt in præſenti loco, & negotio, hæc mutua efficientia: nam ſpecies non attingunt nec conſeruant effectiue ipſam ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed conſeruant & attingunt præſentiam illius, & ideo ordine naturæ ſupponunt corpus Chriſti ſubſiſtens independenter ab ipſis: ſic igitur corpus Chriſti poteſt, per ſuam ſubſtantiam, & entitatem, quæ ab accidentibus panis non pendet, habere efficientiam in eadem accidentia, & conſeruare illa tum in exiſtentia, tum in modo exiſtendi, tum etiam in præſentia: at vero ſpecies poſſunt efficere circa corpus Chriſti præſentiam, ſeu coniunctionem, aut attractionem ad ſe, quia non eſt neceſſe, quod illa actio corporis Chriſti circa ſpecies ſupponat hanc præſentiam, vt conditionem neceſſariam ad agendum, hæc enim conditio in diuinis inſtrumentis non ſupponitur neceſſario, imo interdum fit actio ſine tali præſentia; in præſenti vero quamuis actio non fiat niſi à corpore Chriſti præſente, illa tamen præſentia conſequenter ſe habet, non antecedenter, & vt principium, ſeu conditio ſimpliciter neceſſaria, quæ ad actionem ſupponatur, ſic enim ille modus præſentiæ corporis Chriſti poteſt immediate pendere à ſubſtantia eius; ergo & mediantibus ſpeciebus, eſt enim eadem ratio quoad hoc, quoniam efficientia illius præſentiæ, ſupponit ſubſtantiam, non tamen præſentiam ipſam.

8. Rogabis ſecundo, quomodo poſſint ipſæ ſpecies ad ſe trahere corpus Chriſti; per aliquam ne qualitatem, quam illi imprimant, an quomodo? Reſpondeo in primis ſi ea qualitas ſit veluti impetus motioni accommodatus, non eſſe inconueniens illam admittere, quia non eſt qualitas corruptiua, nec maiorem imperfectionem habet, quam ipſe motus, vel præſentia localis. Secundo reſpondeo non eſſe hanc qualitatem neceſſariam, poteſt enim hæc effectio proxime ad ipſam præſentiam corporis Chriſti terminari. Sicut Deus ſolus poteſt illam efficere ſine impreſſione qualitatis, & ſicut Angelus mouet cœlum ſine impreſſione alicuius impetus, hic enim neceſſarius eſt, quando vis agentis non poteſt proxime attingere effectum, nam ſi vis agentis ſit ſatis propinqua, & proportionata, ſicut poteſt impetus immediate efficere motum, ita & vis agentis.

9. Sed contra illam coniunctionem effectiuam *numero 5.* poſitam ſic adhuc oppones, quia vel hæc coniunctio effectiua, eſt de intrinſeca ratione, & vnitate huius ſacramenti, vel non eſt. Si eſt, ſequitur primo hoc ſacramentum non confici virtute, & per actionem verborum conſecrationis, quia vnio effectiua non poteſt fieri per actionem, quaſi extrinſecam alterius, ſed per mutuam actionem extremorum, quæ inter ſe vniuntur, vt videlicet in præſenti negotio, vniantur corpus, & ſpecies per actionem corporis in ſpecies, & ſpecierum in corpus: iſtiuſmodi autem actiones non poſſunt fieri per actionem verborum, quia repugnat vnam actionem per aliam fieri, alioqui daretur proceſſus in infinitum. Sequitur ſecundo hoc ſacramentum non confici nec conſtitui in primo illo inſtanti, in quo perficitur, & abſoluitur prolatio verborum. Sequela patet, quia in eo inſtanti fit actio verborum per quam efficitur tota conſecratio, vt ſupra diximus; ergo tunc verba efficiunt præſentiam corporis Chriſti ſub ſpeciebus ſeparando illas à proprio ſubiecto, & per ſe conſtituendo; ergo in eo inſtanti non eſt vnio effectiua; ergo non eſt integre ſacramentum conſtitutum. Si vero huiuſmodi vnio & coniunctio effectiua non eſt de intrinſeca ratione, & ſubſtantia ſacramenti, ſuperflue, & ſine cauſa ponitur, quia ſola illa vnio hic ponenda eſt, quæ ad eſſentiam ſacramenti, & illius conſtitutionem pertineat.

Ad hoc argumētum tripliciter reſpondet Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſput. 47. ſect. 3. §. ſed ſuperſunt. & §. dicendum ergo videtur.* Primo concedendo hanc coniunctionem & mutuam efficientiam eſſe de intrinſeca ratione huius ſacramenti, & nullum eſſe inconueniens in eodem inſtanti in quo verba efficiunt cōſecrationem, & in quo conſecratio conficit ſacramentum, conficere etiam corpus & ſpecies inter ſe. nam verba prius natura attingunt ſubſtantiam corporis Chriſti quam præſentiam: illa vero ſubſtātia quaſi producta vi verborum conſecrationis in poſteriori natura efficit ſeparationem ſpecierum à ſubſtantia panis: ſpecies vero ſtatim efficiunt præſentiam corporis Chriſti. Hanc reſpōſionem appellat Soarius probabilem, ſed addit ſibi omnino non placere. Primo, quia non eſt negandum quin virtute verborum fiat præſentia corporis Chriſti ſub his ſpeciebus, quia actio verborum terminatur ad ſolam præſentiam corporis Chriſti, vt ſupra diximus. Secundo, quia non eſt negandum quin verba effectiue expellant ſubſtantiam panis, & conſequenter conſtituant accidentia illa ſeu ſpecies extra ſubiectum ſubſiſtentes. 10.

Quare addit ex proprio Marte & capite ſecundam ſolutionem accommodatiorem, negando ſcilicet hanc mutuam actionem & efficientiam eſſe de intrinſeca ratione, & conſtitutione huius ſacramenti: vnde ait in eo primo inſtanti, in quo abſoluuntur verba conſecrationis, non eſſe hanc mutuam effectionem inter corpus & ſpecies, quia cum vnio iſta effectiua conſiſtat in actione, cuius terminus non eſt aliquis modus vnionis, ſed eſt ipſa exiſtentia corporis Chriſti ſub ſpeciebus, & præſentia mutua extremorum inter ſe, hinc fit vt hæc vnio quatenus eſt actio extremorum inter ſe, non poſſit eſſe terminus alterius actionis, vt argumentum factum probat. quia ergo in inſtanti quo finiuntur verba non eſt, niſi actio verborum, & terminus eiuſmodi actionis, id eſt, modus realis exiſtendi accidentia per ſe extra ſubiectum, ideo non intercedit hic in eo inſtanti mutua illa actio effectiua inter corpus & ſpe- 11.

& ſpecies, ſed ſolum id, quod per illam fieri ſeu conſeruari poteſt, quod in eo inſtanti perfectum eſt virtute & actione verborum conſecrationis; immediate vero poſt illud inſtans incipit conſeruari per efficaciam extremorum, & per mutuam illam efficientiam, quod quidem non pertinet ad rationem & conſtitutionem ſacramenti in fieri, ſed in facto eſſe. pertinet tamen ad perfectionem eius, vt per intrinſecam efficaciam ſuam intercedat hic indiſſolubilis quædam coniunctio inter ea, ex quibus ſacramentum coaleſcit, ac conſtat, quam indiſſolubilitatem habet in primo inſtanti ex virtute formæ, ſub qua pro illo inſtanti totum ſacramentum exiſtit, poſt illud vero inſtans ſtatim & immediate perſeuerat illa coniunctio per mutuam actionem extremorum inter ſe, quam efficiunt, veluti per virtutem relictam à forma ex vi conſecrationis.

12. Tertio reſpondet Soarius, & quidem facilius, quamuis fere eodem modo, concedendo videlicet hanc mutuam efficientiam eſſe de intrinſeca ratione, & conſtitutione huius ſacramenti, & ideo in primo inſtanti conſecrationis immediate fieri virtute formæ conſecrationis, poſtea vero conſeruari mutuo ab ipſis rebus, quæ ſacramentum componunt, à corpore ſcilicet Chriſti, & ab ſpeciebus ſacris, quaſi ex virtute in eis relicta ratione formæ conſecrationis. nam cum illa mutua efficientia, non ſit niſi quoddam vinculum reale factum veluti per actionē attractiuam corporis ad ſpecies, & ſpecierum ad corpus, quod vinculum mutuam efficientiam appellamus cum Soario allegato, ſeu mutuam actionem, nihil inconuenit, imo congruentiſſimum eſt, vt in illo primo inſtanti quo abſoluuntur verba conſecrationis, & ſacramentum conſtituitur ac perficitur, immediate fiat virtute formæ, & poſtea conſeruetur mutuo ab ipſis ſpeciebus ſacris, & Chriſti corpore.

CAPVT V.

De motu quo mouetur corpus Chriſti in hoc ſacramento Euchariſtiæ, & an corpus Chriſti hic poſſit habere, aut exercere contactum phyſicum.

SVMMARIVM.

Sermo vel eſſe poteſt de motu, quo corpus Chriſti moueri poteſt naturaliter, & ſuppoſita inſtitutione huius ſacramenti, vel ſupernaturaliter, & de potentia Dei. n.1.

Quid ſit motus per accidens, & per ſe. num.2.

Refertur prima opinio docens corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens nullo motu moueri nec per ſe, nec per accidens. num.3.

Refertur opinio Scoti. num.4.

Proponitur vera ſententia affirmans corpus Chriſti ſolo motu per accidens naturaliter moueri ad motum ſpecierum. num.5.

De potentia Dei abſoluta poteſt corpus Chriſti immediate & per ſe moueri à Deo. num.6.

Poteſt etiam ſic moueri anima Chriſti vt inſtrumento Dei. num.7.

Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis. num 8.

Corpus Chriſti hic exiſtens non poteſt immediate calefieri, aut condenſari. num.9.

Proponitur & ſoluitur obiectio. num.10.

Reſpondetur argumentis Scoti. num.11.

An corpus Chriſti poſſit hic exiſtens naturaliter moueri ab agente intrinſeco, id eſt, ab anima Chriſti. num.12.

An ab agente extrinſeco. num.13.

An poſſit ipſum naturaliter pati. num.14.

An poſſit agere. num.15.

NOtandum eſt primo, nos poſſe loqui, vel de motu, quem corpus Chriſti in hoc ſacramento habere poteſt, de potentia Dei abſoluta, vel de motu, quem habet, & quo de facto mouetur, ſuppoſita lege, & modo inſtitutionis ipſius ſacramenti. Vnde ſermo hic eſſe non poteſt de motu phyſico, quia motus phyſicus requirit extenſionem quantitatiuam ſubiecti in ordine ad ſpatium, quod occupat, & terminatur ad vbi quantitatiuum, ſeu circumſcriptiuum, ita vt totum corpus mobile reſpondeat ratione quantitatis toti loco, & pars corporis parti loci: conſtat autem corpus Chriſti non poſſe moueri hoc modo, cum non ſit hic quantitatiue, nec habeat illum extenſionis modum. agimus ergo de motu proportionato ſacramentali præſentiæ, ſuppoſito modo & lege inſtitutionis huius ſacramenti, quem poſſumus appellare modum ſacramentalem, & quaſi immaterialem. 1.

Notandum ſecundo, motum aut eſſe per accidens, aut per ſe. tunc dicitur motus per ſe, quando eſt ab ipſa re quæ mouetur, & ab ipſius potentia procedit: per accidens vero dicitur quando non procedit ab ipſa re, quæ mouetur, nec ab eius potentia. Et hic duplex eſt, aut enim eſt motus per accidens effectiue, quando ſcilicet aliquid mouetur, ad motum alterius, cum quo eſt coniunctum, ita vt ab illo cauſetur effectiue alius motus intrinſecus ipſi rei, quæ mouetur per accidens: aut eſt motus per accidens formaliter, quando ſcilicet aliquid dicitur mutatum, quia res, cum qua eſt coniunctum, mouetur, quin ipſum in ſe recipit aliquem motum intrinſecum, ſed denominetur tantum extrinſece mutatum per motum rei quæ per ſe mouetur. Primo modo per accidens effectiue mouetur anima noſtra quando eſt in corpore, non enim mouetur per ſe, quia tunc non poteſt moueri à ſua potentia motiua, ſed mouetur per accidens effectiue ad motum corporis cum quo eſt coniuncta, & hic motus corporis procedit à potentia motiua corporis eleuata à Deo ad mouendam animam cauſando in ea effectiue alium motum intrinſecum ipſi animæ. An autem corpus Chriſti exiſtens in Euchariſtia, ſecundo modo moueatur per accidens & formaliter, eſt triplex opinio. 2.

Prima docet nullum omnino motum habere corpus Chriſti in Euchariſtia nec per ſe, nec per accidens. non per ſe, quia corpus Chriſti non eſt per ſe localiter in hoc ſacramento, ſed ratione ſpecierum, & per ſpecies, quod autem non eſt per ſe in loco, non poteſt per ſe localiter moueri: non per accidēs. Primo, quia ad hoc quòd ad motum vnius ſequatur per accidens motus alterius, debet intercedere inter vtrumque aliqua colligatio vnius ad alterum, vel tanquam ſubiecti ad accidens, vel tanquam continentis ad contentum, vel ſaltem quod ſit aliquis contactus phyſicus inter vtrumque: atqui ſpecies ſacramentales non habent hanc colligationem ad corpus Chriſti per 3.

 acci-

accidens moueri non poteſt. Secundo, quia ſi corpus Chriſti moueretur per accidens ad motum hoſtiæ, ſequeretur quod moueretur ſimul motibus contrarijs ſurſum ac deorſum. probatur, quia quando vnus Sacerdos eleuat ſurſum hoſtiam, alter deorſum ponit; ergo idem corpus Chriſti moueretur ſimul ſurſum ac deorſum contrarijs motibus. Tertio, quia corpus Chriſti in cœlo localiter exiſtens incipit eſſe de nouo ſacramentaliter in hoc ſacramento ſine aliqua mutatione ſui, nec per ſe, nec per accidens; ergo à fortiori exiſtens in hoc ſacramento, quando defertur ab vno loco in alium tranſlatis ſpeciebus non mouetur. Quarto, quia ſi motis ſpeciebus localiter, corpus Chriſti per accidens localiter moueretur, etiam calefactis, rarefactis, condenſatis per accidens moueretur his motibus alterationis. hoc autem non conceditur; ergo neque illud concedi debet. huius opinionis videtur eſſe Durandus *in 4. diſt.10. queſt.3. articul. 1.*

4. Scotus autem *eadem diſt.10. qu. 6.* docet corpus Chriſti nullo modo moueri per accidens à Sacerdote mouente hoſtiam localiter, ſed moueri tunc ab ipſomet Chriſto propria voluntate, ſe mouente ad motum ſpecierum, ac ſi ſe Chriſtus voluerit obligare, ad non ſe mouendum, niſi ad motum hoſtiæ Sacerdotis. quod probat in hunc modum: quia ſicut ex motu corporis reſultat motus in anima, quo ipſa ſe voluntarie mouet ad ipſum motum corporis; ita ex motu ſpecierum reſultat motus, ſeu excitatio quædam in Chriſto, quo ipſe voluntarie corpus ſuum mouet localiter, per accidens & effectiue: nam quando aliqua coniunguntur præciſe per actum voluntatis contingenter ſe habentis ad illam coniunctionem, & vnum eſt mobile proportionatum, alterum vero improportionatum ipſi mouenti, mouens quando mouet per ſe vnum, nõ mouet per accidens alterum, ſed alterum ſeipſum voluntarie mouet, in quantum voluntarie coniungitur per ſe moto. Exemplum ponit in Angelo, qui voluntarie præſentem ſe faceret lapidi, mouens enim lapidem, non diceretur mouere per accidens Angelum, ſed ipſe Angelus in quantum voluntarie ſe lapidi coniungeret, moueret ſe ad motum lapidis: atqui idem accidit in corpore Chriſti in hoc ſacramento; ergo intentum. & hanc ſententiam ac opinionem Scoti ſequitur Argentinas *in 4. diſt.10. q. 2. art.4. concl. 3.* & Gabriel *lect. 47. ſuper canonem.* quamuis in 4. *diſt 10 queſt. vnica, fine*, ſe ipſum corrigat, & ad veram ſententiam D. Thomæ accedat.

5. Tertia tamen ſententia vera, & tenenda, eſt D. Thomæ 3. *part. queſt. 76. articul. 5.* aſſerentis corpus Chriſti moueri ſolum localiter per accidens à Sacerdote mouente ſpecies conſecratas. eſt communis omnium Theologorum loquendo de lege ordinaria, & ſuppoſita inſtitutione huius ſacramenti, & modo illius: ita Alexander Alenſis 4. *part. queſt. 4. art. 3. ad finem, membr. 3.* Paludanus *in 4. diſtinct. 10, queſt. 3.* Soarius 3. *part. tomo 3. diſput. 53. lect. 1. §. dico vltimo.* Richardus *articul. 4. queſt. 1.* Capreolus *queſt 3.* Maior *queſt. 6.* Marſilius *queſt. 7. articul. 3. dub. 5.* Sotus *diſtinct. 10. queſt. 1. articulo 6.* & Caietanus ac omnes Thomiſtæ *ad 3. part. dicta qu. 76. art. 5.* Probatur primo, quia quando Sacerdos ſacramentum hoc defert in domum infirmi, tunc incipit eſſe corpus Chriſti in illa domo, & non per cõuerſionem panis in ipſum corpus Chriſti, nec per nouam productionem ipſiuſmet corporis Chriſti; ergo per motum localem. Secundo, quia, vt vera & Catholica fides docet, nos manducamus verum corpus Chriſti, & bibimus eius ſanguinem, hoc autem fieri non poteſt, niſi ipſum corpus Chriſti in ſpeciebus ſacramentalibus prius ſit in ore, & poſtea in ſtomacho; ergo mouetur localiter per accidens ab ore in ſtomachum ad motum ſpecierũ; & reuera denominatione extrinſeca dicitur moueri à motu ſubiectato in re, & ſpeciebus, quibus eſt coniunctum, ad ſimilitudinem animæ quæ mouetur per accidẽs ad motum corporis; nõ tamen hic motus cauſat, ac efficit alium motum intrinſecũ ipſi corpori Chriſti, quo Chriſtus ſuum corpus moueat, ſicut diximus num. 2. motum corporis eleuatum à Deo cauſare, & efficere in anima motum illi intrinſecum, qua ipſa in corpore exiſtẽte, ſeipſam per ſe moueat. Nam corpus Chriſti ſolum dicitur moueri per accidens ad motum ſpecierum in quantum ſcilicet, denominatiue dicitur moueri à motu ſubiectato in ſpeciebus, quibus eſt coniunctum, non autem quia ipſum ad motum ſpecierum ſe mouet, & ſubiectat motum. cum enim ſit impatibiliter in hoc ſacramento, non poteſt extrinſecum agens in ipſum imprimere impulſum, & vim ob quam poſſit in ſe ſubiectare motum. Tertio, quia nihil poteſt ſubiectare motum localem, niſi id quod exiſtit in ſpatio intrinſeco modo locali & corporeo, vnde cum corpus Chriſti non exiſtat in ſpatio ſpecierum, modo locali, non ſubiectat in ſe motum localem, ſed ad motum localem ſpecierum dicitur per accidens moueri localiter, & acquirere aliud atque aliud ſpatium extrinſecum in quo eſt.

Hæc de potentia & lege ordinaria, & ſuppoſita inſtitutione huius ſacramenti: nam ſi loquamur de potentia Dei abſoluta, poteſt corpus Chriſti, pro vt eſt in hoc ſacramento, localiter moueri à Deo. licet enim iuxta legem ordinariam corpus Chriſti nunquam poſſit ſeparari ab ſpeciebus, quamdiu integræ & incorruptæ manent, nec moueri niſi ad illarum motum; tamen ſi Deus vellet in hac lege diſpenſare, poſſet de ſua abſoluta potentia, transferre corpus Chriſti in alium locum, relinquendo ibi ſpecies, vel conſtituendo Chriſti corpus ſub alijs ſpeciebus, vel ſub nullis, quia in his omnibus nulla eſt implicatio: poſſet etiam mouere ſimul totum ſacramentum, imprimendo primo, ac per ſe motum in corpus Chriſti, & efficiendo vt ipſum corpus concomitanter & per accidens ſecum traheret ſpecies. nam in hoc etiam nulla eſt difficultas ſuppoſita vnione quam diximus *cap. 4. num. 4.* dari inter corpus & ſpecies. ita docet Soarius *tomo 3. in 3. part. D. Thomæ diſp. 53. ſect. 1. §. dico ſecundo.* 6.

Nec ſolum à Deo immediatè poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter in Euchariſtia exiſtens de potentia Dei abſoluta ſupernaturaliter moueri, ſed etiam mediante anima Chriſti tamquam inſtrumento diuinitatis, quia ſi anima Chriſti conſideretur, vt inſtrumentum Verbi diuini, & eleuetur à Deo, opereturque, per virtutem diuinam ſupernaturaliter miraculorum effectricem, poteſt ſuum corpus in hoc ſacramento exiſtens primario mouere motu locali, vel relictis ſpeciebus, vel ſecum illas deferendo, quia ſicut non repugnat hoc fieri à Deo, vt principali operante, ita neque à creatura, vt inſtrumento eius, quia non eſt in hoc maior repugnantia, quam in alijs ſupernaturalibus effectibus, & quamuis hactenus nunquam 7.

Chriſtus

Chriſtus vſus fuerit hac poteſtate mouendi, ſine ſpeciebus ſacris, mediante inſtrumento animæ ſuæ ipſum corpus ſuum in hoc ſacramento exiſtens, quia hoc non erat expediens, nec per ſe neceſſarium, magis enim neceſſarium erat ſeruare ſtatutam legem de reali præſentia Chriſti, durantibus ſacris ſpeciebus: tamen deferendo ſecum ſpecies exiſtimat Soarius *tom.3. in 3.p. D. Thomæ diſp.* 53. *ſect.* 1. §. *dico tertio.* ſæpe fuiſſe Chriſtum vſum hac poteſtate, referunt enim grauiſſimi authores interdum hoſtiam conſecratam nullo deferente ſua ſponte fuiſſe motam, vel ad communicandum aliquem iuſtum, ac pium, & ſanctum virum, vt de ſancta Catherina Senenſi refertur, vel vt infidelium iniuriam euitaret, ac pertinaciam confunderet. quanquam enim dici poſſit in his caſibus moueri ſpecies conſecratas ab Angelis, tamen etiam dici poteſt, potuiſſe Chriſtum, ipſum ſuum corpus interno motu mediante inſtrumento animæ ſuæ mouere immediate, & ad hūc moueri ſpecies, illas ſecum corpus ipſum deferendo: & vero quod corpus Chriſti in Euchariſtia ſacramentaliter exiſtens moueri non poſſit localiter, naturali virtute animæ, ſtatim dicemus *num.* 12.

8. Ad primum igitur argumentum Durandi reſpondeo ex doctrina præiacta *cap.* 4. *num.* 4. huius libri, inter ſpecies & corpus Chriſti eſſe ſufficientem vnionem ac vinculum, quod ſufficit, vt motis localiter ſpeciebus ipſum etiam corpus per accidens moueatur. Ad ſecundum reſpondeo nullum eſſe inconueniens, idem per accidens moueri, motibus contrarijs, vt patet de eo, qui exiſtit in naui per diuinam virtutem, & ſimul eodem tempore inſidet in equo, hic enim in naui per accidens poteſt moueri verſus Orientem ad motum nauis, & ſimul etiam moueri poteſt ad Occidentem, vel circulariter ad motum equi eum deferentis. Ad tertium quamuis Paludanus, *vbi ſupra n.* 17. ſine fundamento dicat aliquo modo moueri corpus Chriſti quando incipit eſſe in hoc ſacramento, quia habet nouum ordinem, nouumque reſpectum ad ſpecies ſacramentales, quem antea non habebat, tamen communis opinio Theologorum contrarium docet, ſcilicet hanc ſacramentalem præſentiam acquirere, ſine aliqua reali mutatione ipſiuſmet corporis, ſed ſolum per conuerſionem, ac mutationem panis in ipſum: licet enim corpus Chriſti in ſe ſubiectet nouum reſpectum continentiæ paſſiuæ ſacramentalis, id non eſt mutari, nam etiam nouas relationes acquirit ſæpenumero ſubſtantia, ſine vlla ſui mutatione: & quia licet in ſe ſubiectet tranſſubſtantiationem, quæ eſt mutatio ſubſtantialis, tamen propter illam non dicitur mutari, ſed panis ipſe propter tranſſubſtantiationem ſubiectatam in corpore Chriſti dicitur mutari, ac tranſſubſtantiari. Deniq;, quia ſicut corruptis ſpeciebus, corpus Chriſti perdens eſſe ſacramentale, quod in illis habebat, non deſinit eſſe, nec dicitur mutari, ſed permanet immotum in cœlo, ſicut antea, quemadmodum deciſo membro anima deſinens illud informare, non dicitur mutari, ſed permanet immota in alijs membris, in quibus antea erat, etiā corpus Chriſti acquirens nouum illud eſſe ſacramentale quando primum incipit eſſe ſub ſacris ſpeciebus, non dicetur mutari propter acquiſitionem eius. Neque obſtat id quod ait D. Gregorius in cap. *quod ſi ſanguis, de conſecrat. diſtinct.* 2. *in ipſa immolationis hora ad Sacerdotis vocem cœlos apperiri, & ſuprema, & ima ſociari.* vbi videtur dicere corpus Chriſti de cœlo moueri ad hoſtiam: nam hæc apertio cœlorum metaphorice eſt intelligenda, in quantum ſcilicet per myſterium, quod Sacerdos operatur, præparantur fidelibus aditus ad cœleſtia, & ius ad illa acquirunt, vt docet gloſſa *illius capitis.* & Gabriel *lect.* 47. *ſuper canonem*; ita enim ima ſociantur ſummis. Sic etiam cum in ſymbolo fidei dicimus: *Deſcendit de cœlo, & incarnatus eſt*; non intelligimus Deum deſcendiſſe localiter de cœlo in vterum virginis, ſed ibi nouum effectum incarnationis operatum fuiſſe.

Ad quartum argumentum, quod magis vrget, quamuis Ochamus *in* 4. *queſt.* 5. concedat omnem actionem, & paſſionem conuenire Chriſto in hoc ſacramento exiſtendi, ac ſi ibi eſſet circumſcriptiue, id eſt, totus in toto, & pars in parte hoſtiæ, ſicut ſubſtantia panis; tamen communis opinio Theologorum eſt in contrarium, ſcilicet corpus Chriſti hic exiſtens ſacramentaliter, nec calefieri, nec rarefieri, nec condenſari, nec per ſe, nec per accidens, alteratis ſpeciebus, per huiuſmodi mutationes. ita docet Scotus *in* 4. *diſtinct.* 10. & Sotus *queſtion.* 1. *artic.* 6. ratio autem diuerſitatis, quare ſcilicet moueatur localiter per accidens, ad alterationem ſpecierum, ea eſt, quia qualitates, quæ ſunt termini alterationum talis naturæ ſunt, vt nō poſſint nec per accidens rem denominare, niſi illi intrinſece adhæreant, nihil enim nec per ſe, nec per accidens eſt calidum, niſi in ſe habeat calorem ab agente extrinſeco, vnde fit, vt ad calefactionem ſpecierum, non poſſit corpus Chriſti calefieri in hoc ſacramento exiſtens, idem de rarefactione, & condenſatione: at vero, quia corpus Chriſti dicitur eſſe in loco ſpecierum, non per hoc quod in ſe habeat intrinſece vbiquationem ipſarum ſpecierum, ſed per hoc quòd loco extrinſece per ſpecies coniungatur, inde fit, vt ad motum localem ſpecierum, per accidens poſſit localiter moueri; ſicut anima rationalis exiſtens in corpore per accidens localiter mouetur, ad motum corporis, quia eſt capax loci extrinſeci, in quo ponitur corpus, non tamen per accidens calefit, ad calefactionem corporis, quia non eſt capax caloris, in quem tendit calefactio. 9.

Sed oppones, corpus Chriſti non ſubiectat in ſe motum localem, nec vbiquationem ſpecierum, ſed à motu locali ſpecierum denominatione extrinſeca dicitur moueri localiter; ergo etiam non ſubiectans in ſe calefactionem ſpecierum à calefactione earum extrinſeca denominatione dicetur per accidens calefieri. Neganda eſt conſequentia, quia cum motus localis ſpecierum non ſolum ponat ſpecies in alio, & alio loco, ſed etiam ponat ipſummet corpus Chriſti in illis locis ſpecierum, inde fit, vt propter illum motum dicatur corpus Chriſti per accidens moueri: at vero, quia calefactio ſpecierum tantum ponit calorem in ipſis ſpeciebus, & non in corpore Chriſti, inde fit, vt non dicatur per accidens calefieri. 10.

Ad fundamentum Scoti dices nullo modo eſſe admittēdam illius doctrinam, nimirum, quando ſacramentum localiter mouetur, Chriſtum ſua voluntate ſeipſum mouere, non enim hoc genere locutionis ſaluantur ea, quæ in Euangelio, & in cap. *Ego Berengarius, de conſecration. diſtinctione* 2 dicuntur de hoc ſacramento: ſi enim Chriſtus ipſe ſua voluntate ſe moueret ad os, & ſtoma- 11.

Digitized by Google

ſtomachum, non diceremur comedere corpus Chriſti, ſed ſolas ſpecies, taliſque motus non eſſet actio comedentis, ſed eſſet actio ipſius Chriſti; ſicut non diceretur quis comedere Angelum coniunctum pani, ſi Angelus per ſeipſum ſe intromitteret in os & ſtomachum comeſto pane. Ad ipſius argumentum reſpondeo, quod quando aliquid voluntarie coniungitur alteri, tunc quidem voluntatie cauſante aliquem nexum inter illa, moto vno per ſe, alterum per accidens mouebitur, quamuis mobile improportionatum ſit mouenti propter nexum, quo coniunguntur, ſicut patet de anima mota per accidens ad motum corporis propter colligationem, quam habet ad corpus, quamuis ſit improportionata mouenti. Ad exemplum Angeli reſpondet Caietanus, ſi Angelus per tres horas ſtatuat ſe coniungere lapidi, in eoque operari, propter nexum huncagentis ad patiens, mouens lapidem etiam moueret per accidens ipſum Angelum lapidi coniunctum.

12. Sed rogabis primo, vtrum corpus Chriſti exiſtens in hoc ſacramento poſſit naturaliter, localiter moueri ab intrinſeco, id eſt, ab anima Chriſti? Eſt varius modus reſpondendi. Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputation. 53. ſect. 1. §. dico primo.* reſpondet negatiue, quia nec motu progreſſiuo, nec motu ſimplici, & impulſiuo hoc fieri poteſt. Non motu progreſſiuo, quia non poteſt anima mouere corpus ſuum motu progreſſiuo niſi per membra organica: his autem membris organicis in hoc ſacramento vti non poteſt; ergo intentum. nam naturalis motus requirit extenſionem horum membrorum in loco, ita vt in diuerſis locis partialibus exiſtant, & vnum impellat aliud: membra autem corporis Chriſti non exiſtunt hoc modo in hoc ſacramento. Non motu ſimplici & impulſiuo, quia duobus modis poteſt à nobis hic motus impulſiuus intelligi, ſcilicet, aut per aliquem vehementem impulſum, & contactum phyſicum, & hoc modo non poteſt moueri corpus Chriſti virtute naturali ab anima Chriſti, prout prædictum corpus in hoc ſacramento exiſtit, quia contactus phyſicus ſupponit exiſtentiam quantitatiuam in loco corporis, quod mouetur: corpus autem Chriſti non exiſtit in hoc ſacramento, quantitatiue extenſum: aut per imperium efficax alicuius voluntatis habentis huiuſmodi virtutem motiuam, ſibi proportionatam, & hic modus mouendi eſt præter virtutem naturalem ipſius animæ informantis corpus, non enim poteſt anima ſolo imperio ſuæ voluntatis corpus de loco in locum mouere, mouendo ſcilicet vnam partem mediante alia: nec totum per ſe primo. Nam licet corpora glorioſa propter dotem agilitatis ſolo imperio ſuæ voluntatis tota ſimul moueantur, tamen hoc excedit naturalem virtutem animæ. Vnde conſtat non poſſe corpus Chriſti exiſtens in hoc ſacramento moueri ab intrinſeco ab ipſa anima Chriſti in opinione Soarij. nam quamuis anima Chriſti in Euchariſtia poſſit habere actiones ſpirituales voluntatis & intellectus, quæ ad ſpatium extrinſecum non habeant reſpectum, vt docet Scotus *in quarto diſtinctione decima, quæſtione ſeptima.* tamen cum motus localis dicat intrinſece hunc reſpectum ad ſpatium extrinſecum, ideo non poteſt moueri corpus Chriſti hic exiſtens, vt conſtat, ab ipſa anima Chriſti. Alij tamen docent motum localem non dicere intrinſece reſpectum ad ſpatium extrinſecum, nec etiam mutare ipſum ſpatium, eſſe moueri localiter, ſed tantum acquirere aliam atque aliam relationem continentiæ in ſpatio, poſſeque corpus Chriſti moueri immediate in hoc ſacramento exiſtens ab anima Chriſti, non quidem organice, id eſt, mouendo prius vnam partem, nimirum cor, & per hanc aliam, & per aliam, aliam, ſed non organice, id eſt, mouendo ſimul totum ipſum corpus hic ſacramentaliter exiſtens: nam cum in hoc ſacramento omnes partes corporis Chriſti ſint ſimul, & vna non diſtet ab alia, non apparet qua ratione per vnam poſſit mouere aliam organice, non organice vero mouendo ſimul totum corpus, cur non poterit naturaliter illud hic exiſtens mouere; nam corpus Chriſti eo quod hic ſit, non perdit potentiam executiuam motus, quam antea habebat, & anima Chriſti eam poteſt ibi imperare: vnde cum anima Chriſti ſit ſufficiens motrix, & corpus eius aptiſſimum mobile, & dote agilitatis donatum, probabiliter dici poteſt, poſſe corpus Chriſti ſacramentaliter in Euchariſtia exiſtens non organice moueri: ita docet Ochamus *in 4. diſtinctione decima.* & Gabriel *lectione quadrageſima ſeptima, in canone*, & Scotus *vbi ſupra*, affirmantes forte hac potentia mouendi non organice vſam fuiſſe animam Chriſti in hac vita quando è manibus Nazarenorum volentium illum præcipitem agere de ſupercilio montis elapſus eſt, *Luca 4.* Non quidem per motum progreſſiuum mouendo prius vnam partem, deinde aliam, ſed mouendo primum totum ipſum corpus ſimul, vt diximus. Cæterum quamuis opinio Scoti probabilis ſit, tamen cum anima non ſoleat mouere localiter corpus, niſi mouendo prius vnam partem, à qua incipit motus, magis intelligibile eſt quod moueat localiter ipſum corpus organice, id eſt, prius cor, deinde mediante corde alias partes, ſatiſque eſt ipſas partes in ordine ad totum eſſe diſtantes, vt mediante vna, reliquas mouere poſſit; & ſic opinio Soarij videtur aptior & probabilior, propter illius fundamenta, atque adeo in ea dicendum eſt corpus Chriſti in Euchariſtia ſacramentaliter exiſtens non poſſe localiter, naturaliter immediatè moueri, ab intrinſeco, id eſt, ab ipſa anima Chriſti, ſed tantum per accidens ad motum ſpecierum ſacramentalium, vt probatum manet.

Sed rogabis etiam, an corpus Chriſti hic ſacramentaliter exiſtens poſſit per ſe & immediate naturaliter moueri ab aliquo agente naturali extrinſeco, id eſt, primario illi imprimendo motum, & non per ſpecies. Reſpondeo negatiue, quia agentia naturalia non poſſunt mouere alia corpora, niſi vel trahendo, quòd faciunt præuiam aliquam qualitatem, alterationem, vel impreſſionem in illa emittendo, vel impellendo, quod faciunt per contactum phyſicum: neutro autem ex his modis poſſunt mouere corpus Chriſti immediate & per ſe; ergo, &c. nam neque illud poſſunt tangere, vt num. 1. huius capitis diximus, neque alterare, cum alteratio ſupponat corpus quantitatiuum; ergo neutro modo moueri poteſt. Solum quæſtio eſſe poteſt de Angelo, an ille mouere poſſit ipſum corpus Chriſti immediate naturaliter, primario illi imprimendo motum, non ſpeciebus: nam Angeli poſſunt mouere corpora ſine cōtactu phyſico per virtutem ſuam ſolo voluntatis imperio, nec ſolum corpora, ſed etiam ſpiritus mouere 13.

Digitized by Google

uere poſſunt; cur ergo etiam non poterunt mouere corpus Chriſti hic exiſtens ſi ſupernaturali virtute non reſiſtat? Reſpondet tamen Soarius, Angelos non poſſe hic immediate & per ſe corpus Chriſti mouere, ſed ſolum mediate & per accidens motis ſpeciebus: ita ille *tomo 3. diſputation. 53. ſection. 1. §. dico quarto.* fundamentum illius eſt, quia dupliciter intelligi poteſt corpus Chriſti hic poſſe moueri. Primo pure priuatiue, amittendo ſcilicet præſentiam quam hic habet, & nullam aliam acquirendo, & hoc non poteſt fieri ab Angelo, quia huiuſmodi mutationis genus non poteſt fieri per actionem poſitiuam, neceſſe eſt enim, vt omnis actio poſitiua tendat ad aliquem terminum; ſolum ergo hoc mutationis genus poteſt fieri per negationem & ſubtractionem concurſus cauſæ conſeruantis, Angelus autem nullum influxum habet in hanc præſentiam corporis Chriſti conſeruatiuum illius, à quo ipſa præſentia pendeat. Secundo poſitiue, efficiendo ſcilicet in corpore Chriſti aliam præſentiam incompatibilem huic, & ſic mutando illud, ſed neque ad hoc habet Angelus virtutem naturalem, quia illa præſentia eſt ſupernaturalis huic corpori, & ideo non poteſt fieri ab Angelo virtute naturali: nullo ergo modo poteſt Angelus virtute naturali immediate, & per ſe mouere corpus Chriſti hic exiſtens, poterit autem mediate, & per accidens, id eſt, motis ſpeciebus.

14. Certum ergo eſt corpus Chriſti, vt ſacramentali, & ſupernaturali modo in Euchariſtia exiſtit, nihil pati poſſe ab intrinſecis agentibus ſola virtute naturali operantibus. ita docent communiter Doctores, D. Thomas 3. *part. quæſtion.* 81. *art.* 4. Scotus *in* 4. *diſtinct.* 10. *quæſt.* 9. & vtraque horum Doctorum ſchola; Richardus *in* 4. *art.* 5. *quæſt.* 2. Paludanus *ibi. quæſt.* 4. Capreolus *quæſt.* 4. *artic.* 3. *ad argumentum Scoti contra primam concluſionem.* Ægidius *theoremate* 46. *de Euchariſtia.* Carthuſianus *quæſt.* 4. Marſilius *quæſtion.* 8. *articul.* 3. Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputation.* 53. *ſect.* 2. §. *ſecunda ſententia. & §. dico ergo primo.* primo, quia modus quantitatiuus & connaturalis exiſtendi in loco, eſt conditio per ſe neceſſaria ad huiuſmodi actiones & paſſiones, quia hæc naturalia agentia agunt per contactum partis ad partem. Vnde cum corpus Chriſti hic ſupernaturaliter exiſtat, ſine quantitate, non connaturali modo, inde eſt quod nec quicquam agere, nec pati poſſit ab extrinſecis agentibus, aut in extrinſeca agentia ſola virtute naturali operantibus. Secundo, quia corpora non patiuntur naturaliter niſi per quantitatem, ſicut nec etiam agentia naturalia agunt immediate per ſubſtantiam, aut in ſubſtantias, ſed per quantitatem, & in quantitatem. Vnde cum corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, ſit per modum ſubſtantiæ, & vicem ſubſtantiæ panis ſuppleat, inde eſt quod media tantum quantitate panis actionibus externorum agentium ſubijcitur; ergo prædicta agentia externa ſolum poſſunt agere in hoc corpus Chriſti exiſtens in hoc ſacramento ratione quantitatis panis, non vero in corpus Chriſti, & in quantitatem eius immediate & ſecundum ſe. Tertio, quia actiones naturalium agentium cum ſint tranſeuntes, recipiuntur in paſſo, ſicut & termini eorum: omne autem quod recipitur ad modum recipientis accommodatur: vt ergo aliqua actio alicuius agentis externi poſſit recipi in corpore Chriſti, deberet recipi per modum eius, ita, vt ſicut ipſum eſt indiuiſibiliter præſens, & totum in qualibet parte; ita actio vel qualitas quæ in eo fieret, acciperet ſimilem indiuiſibilitatem, & tota eſſet præſens in qualibet parte ſpatij, ſeu ſpecierum ſacramentalium: ſed nullum agens naturale poteſt efficere actionem ſuam, vel terminum eius, cum tali modo exiſtendi; ergo intentum. ſicut enim corpus naturaliter poſtulat modum exiſtendi in loco extenſo, ita etiam qualitates & paſſiones eius: & ſicut hic modus exiſtendi, totus in tota hoſtia, & totus in qualibet parte illius, eſt ſupernaturalis corpori Chriſti, ita eſt etiam ſupernaturalis qualitatibus, & actionibus eius: agentia autem naturalia nihil ſupernaturale efficere poſſunt virtute naturali.

Sed dices, hæc bene probare non poſſe corpus Chriſti ſupernaturali & ſacramentali modo in hoc ſacramento exiſtens aliquid pati ab agente extrinſeco: ſed cur non poterit ipſum corpus tali modo hic exiſtens, naturaliter habere actionem aliquam tranſeuntem in extrinſecum corpus, nam actio tranſiens & paſſio recipitur in patiente, non vero in agente, vnde fit, vt neceſſario recipiatur ad modum patientis, & conſequenter, vt participet modum naturalem exiſtendi eius, non enim eſt neceſſarium, vt inducat modum exiſtendi agentis, quia non eſt in illo, ſed ab illo: ab eo autem qui exiſtit modo ſupernaturali, cur non poterit manare actio corporali modo extenſa & recepta in paſſo? Nihilominus reſpondeo de facto conſtare corpus Chriſti non alterare ſpecies ſacras ſub quibus eſt, nec corpus recipientis ipſum, aut tangentis, quod non eſt tribuendum ſoli Chriſti voluntati, non enim ſunt multiplicanda miracula ſine cauſa; ergo eſt tribuendum impotentiæ corporis operandi hoc modo. deinde, quia modus agendi naturaliter ſequitur modum eſſendi; vnde cum corpus Chriſti hic ſit ſupernaturali modo, agere naturaliter non poterit, vnde non poteſt naturalem actionem habere in corpus extrinſecum: ita, & optime, reſpondet Soarius *citatus dicto tomo 3. in 3. part. D. Thom. diſputatione 53. ſectione 2. §. dico ſecundo.* 15.

CAPVT VI.

Vtrum corpus Chriſti prout hic ſacramentali & ſupernaturali modo exiſtit, videri poſſit ab oculo corporeo ſaltem glorificato, aut ab Angelo cognoſci.

SVMMARIVM.

Explicatur ſtatus quæſtionis. num. 1.

Modus exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia nec per diuinam potentiam in ſe videri poteſt, nec etiam ab oculo corporali Chriſti ibi exiſtentis. num. 2.

An Angelus vel anima ſeparata cognitione aliqua naturali poßit cognoſcere ſupernaturalem modum exiſtentiæ corporis Chriſti in Euchariſtia. num. 3.

Proponuntur, ac ſoluuntur rationes Scoti contrarium aſſerentis. num. 4.

Quid

Quid ſit eſſe ſupernaturale accidentaliter, & eſſentialiter. num.5.
Vnio hypoſtatica lumen gloriæ, & viſio beatifica, eſt quid ſupernaturale eſſentialiter. ibid.
Per cognitionem ſupernaturalem duobus modis poteſt ſupernaturalis & ſacramentalis modus exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento cognoſci, primo in viſione beatifica, ſecundo per ſpeciem à Deo de illo infuſam intellectui beato. num.6.
An corpus Chriſti hic exiſtens naturaliter videri poſſit ab oculo corporali glorificato. num.7.
An ſupernaturaliter videri poſſit. ibid.
Anima rationalis quare dicatur caleſieri, & triſtari calefacto & afflicto corpore. num.8.
Proponuntur & ſoluuntur aliquæ obiectiones. num. 9. & 10.
Probabile eſt per potentiam diuinam poſſe videri corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens oculo corporali glorificato. num.11.
Refertur & explicatur opinio contraria. num.12.

1. QVæſtio hic propoſita vel poteſt procedere de viſione modi ſupernaturalis quo exiſtit corpus Chriſti in Euchariſtia, vel de viſione corporis Chriſti exiſtentis in ipſa Euchariſtia ſub hoc modo ſupernaturali: & vel poteſt etiam intelligi de potentia Dei abſoluta, vel de naturali & ordinaria viſione. His ad intelligentiam negotij poſitis:

2. Dico primo. Nullus oculus corporalis, nec etiam oculus corporalis Chriſti actu videt, aut videre poteſt, nec etiam per diuinam potentiam modum exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento. eſt doctrina communis Doctorum. ita docet D. Thomas 3. *parte quæſtione 76. articulo 7. ad ſecundum.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputatione 53. §. dico primo. ſectione quarta.* Caietanus *ad locum D. Thomæ*, & alij communiter. Probatur maniſeſtiſſima ratione, quia modus exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento non cadit ſub obiectum viſiuæ potentiæ, ſolum enim obiectum viſus, eſt lucidum, aut coloratum: modus autem iſte nec lucidus nec coloratus eſt, cum ſit ſupernaturalis; implicat autem contradictionem, poſſe eleuari potentiam, & ferri extra ſuum obiectum: vnde cum hic modus nec ſit color, nec lux, nec lucidus, nec coloratus, & præter lucem aut colorem nihil videri poſſit, inde fit, vt nec de potentia Dei abſoluta fieri poſſit, vt viſus per ſe primo in hunc modum feratur, quia omnino repugnat, vt huiuſmodi vitales potentiæ, extra ſua ſubiecta adæquata ferantur: hic autem modus non continetur ſub obiecto adæquato viſus, quia neque eſt lux, nec color, nec per ſe lucidum, aut coloratum, ſed eſt quidam modus ſupernaturalis conueniens ſubſtantiæ, vt ſic, & concomitanter potens conuenire tam quantitati, quam cuilibet qualitati. Dices, corpora glorioſa ſanctorum erunt configurata corpori claritatis Chriſti, vt ait Paulus *ad Philippenſes 3.* ſed oculus Chriſti videt hunc modum exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento; ergo pari ratione quilibet alius oculus glorioſus, poteſt hunc modum videre exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento. Reſpondet D. Thom. 3. *part. diſputatione 76. articulo 7. ad 2.* oculum corporalem Chriſti videre ipſum Chriſtum ſub hoc ſacramento exiſtentem, nõ tamen videre poſſe ipſum modum exiſtendi, quo eſt ſub hoc ſacramento, quia id pertinet ad ſolum intellectum, nec tamen ſimile eſſe de alio oculo glorioſo, quia etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub hoc ſacramento, in quo non conformatur, aut configuratur ei oculus alius glorioſus, cum ſub hoc ſacramento eſſe non poſſit: ſed an corpus Chriſti ſub hoc ſacramento exiſtens videri poſſit oculis corporeis etiam glorificatis, infra videbimus *num.7.*

Dico ſecundo. Nec intellectus Angelicus, nec anima ſeparata per cognitionem aliquam naturalem poteſt cognoſcere modum ſupernaturalem exiſtendi Chriſti ſub hoc ſacramento. Concluſio eſt D. Thomæ & Caietani *in 3. parte diſput. 76. art. 7.* eſt etiam Alenſis 4. *part. quæſt. 40. memb. 3. art. 8.* §. 1. Durandi *in 4. diſtinct. 10. quæſt. 4.* Paludani *art. 2. concluſ. 2.* Capreoli *dicta diſtinct. 10. quæſt. 4. artic. 3.* Soarij *tomo 3. in 3. part. diſput. 53. ſect. 5. alias 4. §. nihilominus.* Soti *ibidem quæſtione 1. articulo 7. concluſ. 4.* Probatur facile, quia cognitio naturalis tantum ſe extendit ad ea, quæ ſplendent, ac relucent in ſpeciebus intelligibilibus Angeli vel animæ ſeparatæ, ſed in in illis non relucet modus omnino ſupernaturalis, & excedens capacitatem ipſius intellectus; ergo non poteſt ab huiuſmodi intellectibus naturaliter cognoſci, ſicut nec etiam myſterium incarnationis. 3

Hæc quamuis vera ſint, nihilominus oppoſitum ſentit Scotus cum ſequacibus *in 4. diſtinction. 10. quæſt. 8.* & Maior *ibid. quæſt. 5.* & Gabriel *lect. 45. in cauene*, his rationibus fundatus. Primo, quia modus hic eſt accidentalis corpori Chriſti, quod eſt obiectum per ſe intellectus: modus autem accidentalis, obiecti per ſe alicuius intellectus, non impedit cognitionem ipſius obiecti; ergo hic modus non impediet quominus cognoſcatur corpus Chriſti prout hic exiſtet ſub iſto modo, vel ab ipſo intellectu Angelico, vel ab intellectu animæ ſeparatæ. Sed ad hoc argumentum reſpondetur, ſi aliquid probat, etiam probare intellectum hominis viatoris poſſe intelligere naturaliter modum exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento, quod tamen ipſe Scotus negat: neganda tamen ſimpliciter eſt minor, ſi modus ſit ſupernaturalis, tunc enim naturaliter non erit cognoſcibilis, non quia in ſe habeat excellentiorem cognoſcibilitatem, vt ait Caietanus, ſed quia eſt altioris ordinis. Secundo, quia ens creatum eſt obiectum adæquatum intellectus, ſed tam ſubſtantia corporis Chriſti, quam hic modus exiſtendi eſt ens creatum; ergo percipi poteſt ab intellectu creato naturaliter. Reſpondeo negando antecedens ſi ſit ſermo de obiecto adæquato cognoſcibili naturaliter, neque enim hic modus continetur ſub obiecto naturaliter cognoſcibili alicuius intellectus etiam Angelici, quamuis abſolute contineatur ſub obiecto cognoſcibili ſupernaturali cognitione. Tertio, quia intellectus creatus poteſt cognoſcere naturaliter præſentiam ſubſtantiæ panis; ergo & eius abſentiam in hoc ſacramento; ergo exiſtentiam corporis Chriſti loco eius ibidem. Neganda eſt hæc vltima conſequentia, non enim ſi ibi non eſt ſubſtantia panis, neceſſario ſequitur, vt loco eius ſit ibi corpus Chriſti, poſſet enim Deus conſeruare illa accidentia ſine ſubiecto, non ponendo ibi ſuum corpus, ſicut conſeruat modò abſque eodem ſubiecto ponendo illud. Quarto, quia anima vbicunque eſt cognoſcit ſe naturaliter; ergo anima Chriſti cognoſcet ſe eſſe in Euchariſtia, & per conſequens 4

quens cum exiſtentia corporis Chriſti ibidem ſit ratio exiſtentiæ animæ Chriſti, naturaliter anima Chriſti cognoſcet corpus ſuum ibi exiſtere; ergo etiam & quæcũque anima id cognoſceret ſeparata à corpore. Reſpondeo animam Chriſti vbicunque eſt naturaliter ſeipſam cognoſcere, & ſuum corpus, non tamen modum exiſtendi ſui corporis in hoc ſacramento cognoſcere, ſicut vnita hypoſtatice Verbo ſeipſam cognoſcit, non tamen naturaliter cognoſcit modum hypoſtaticæ vnionis. Quinto, & vltimo, quia naturale, & ſupernaturale ſolum dicunt intrinſecum reſpectum, & habitudinem ad agens, quia primum fit per cauſas naturales, ſecundum vero à Deo; at vero produci à Deo vel à cauſa naturali non variat rationem cognoſcibilitatis, nam homo, productus immediate à Deo ſicut Adam, & homo genitus per cauſas naturales, eiuſdem ſunt cognoſcibilitatis; ergo exiſtentia corporis Chriſti in hoc ſacramento etſi ſit ſupernaturalis, tamen naturaliter erit cognoſcibilis.

5. Pro ſolutione huius vltimi argumenti notandum eſt, duobus modis aliquid dici ſupernaturale vel accidentaliter, & quoad modum faciendi, quãdo ſcilicet aliquid factum eſt à Deo ſupernaturaliter, ſed talis eſt naturæ, vt fieri etiam poſſit à cauſis naturalibus, vt Adamus, & viſus reſtitutus cœco, & pes claudo: vel eſſentialiter, quando ſcilicet talis eſt eſſentiæ, vt ex ſuo genere requirat ad ſui productionem, virtutem ſupernaturalem, ſicut vnio hypoſtatica, lumen gloriæ, & modus exiſtendi ſacramentalis: ſupernaturale ergo accidentarie, & primo modo non variat rationem cognoſcendi: ſupernaturale vero ſecundo modo & eſſentialiter, variat rationem cognoſcendi, nam ſi eſſentia talis eſt, vt nullo modo niſi ſupernaturaliter poſſit produci, lumine etiam ſupernaturali cognoſci debet, non naturali.

6. Dico tertio, per cognitionem ſupernaturalem duobus modis poteſt intellectus creatus videre, ſeu cognoſcere modum exiſtendi ſupernaturalem corporis Chriſti in hoc ſacramento, & ipſum corpus Chriſti ibi exiſtens: primo per viſionem beatificam in eſſentia diuina: ſecũdo per ſpeciem ſuper naturalẽ creatam & infuſam à Deo intellectui beato. eſt probabilis iſta ſententia, ita docet D. Thom. & Caietanus 3. *part. quæſtion. 76. articulo ſeptimo*, Sotus *in quarto diſtinctione prima, quæſtione prima, articulo ſeptimo*, §. *contra ſecundam concluſionem*. Soarius *tomo* 3. *in* 3. *part. diſputation.* 53 *ſectione quinta*, §. *ſecundo ſupponendum*. Gabriel *lectione quadrageſima quinta, ſuper canonem in fine*, & alij paſſim: Probatur primo; quia probabile eſt beatos in patria habere claram viſionem huius myſterij, quod in via tanquam quid maxime difficile per fidem crediderunt cognitione quadã confuſa, vt poſſint dicere cũ Propheta Pſalm. 45. *Sicut audiuimus, ſicut vidimus in ciuitate Domini virtutem*. nec ſolum illi beati, qui in hac via expreſſam fidem huius myſterij habuerunt, illud expreſſe in verbo & eſſentia diuina viſione beatifica videbunt, vt vult Gabriel *allegatus*, ſed etiam omnes beati habebunt hanc claram viſionem, vt optime animaduertit Soarius item allegatus, quia hic effectus ex diuinæ prouidentiæ ſtatuto pertinet ad generalem perfectionem illius ſtatus beatifici, magis enim videtur hoc pertinere ad perfectionem huius ſtatus, quam videre genera, & ſpecies rerum omniũ naturalium, quod paſſim omnibus beatis conceditur: neque enim veroſimile eſt videre ſolum hoc myſterium omnes qui in lege gratiæ ſaluantur, Angelos vero, & ſanctiſſimos illos Patres antiquos non videre illud, ſolùm quia in via expreſſam fidem, & reuelationem huius myſterij non habuerunt. Probatur ſecundo, quia poteſt Deus creare propriam ſpeciem ſupernaturalem, repræſentantem Chriſtum Dominum, & modum exiſtendi illius in hoc ſacramento, & modum quo accidentia exiſtent ſine ſubſtantia panis, & eam alicui intellectui creato infundere, & dare inſuper lumen, & auxilium vſui talis ſpeciei accommodatum, & in hoc genere ſcientiæ & cognitionis ſupernaturalis nulla eſt repugnantia, nam probabiliſſimum eſt hoc genus ſcientiæ ſupernaturalis, & hanc ſpeciem ſupernaturalem, habuiſſe animam Chriſti & Beatam virginem in ſtatu glorię, vt docet Soarius *to. 3. in 3. p. diſp. 53. ſect. 5. loco citato, & §. allegato*.

7. Hactenus vidimus quatenus naturaliter vel ſupernaturaliter videri poſſit aut cognoſci ab intellectu beato modus ſupernaturalis & ſacramentalis exiſtendi corporis Chriſti in hoc ſacramento: nunc videndum eſt an ipſum corpus Chriſti ibidem ſub hoc modo exiſtens naturaliter videri poſſit oculo corporeo ſaltẽ glorificato, aut ab intellectu beato cognoſci. Et inprimis dico primo, naturaliter nõ poteſt videri corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens ab oculo corporali præſcindendo adhoc modo pręſentię ſupernaturalis, quantumuis ipſe oculus corporalis ſit glorificatus. ita docet D. Th. 3. *p. q. 76. art. 7. & in 4. diſt. 1. quæſt. vnica art. 4. quæſtiunc. 1.* Soarius *tomo 3. in 3. part. diſput. 53. ſect. 4. §. duco ſecundo.* Alenſis 4 *part. quæſt. 40. membr. 2. artic.* 8. §. 2. Gabriel *lect. 47. in canonem.* Scotus *diſt.* 10. *quæſt.* 5 *&* 9. Paludanus *ibidem quæſtione vltima concluſ.* 5. Richardus *art. 4. quæſt.* 1. & alij. & probabile eſt etiam iuxta Soarium allegatum de potentia Dei abſoluta id ipſum repugnare. Probatur, quia vt ſupra diximus *cap. 5. num.* 15. corpus Chriſti hic exiſtens nullam poteſt habere naturalem actionem tranſeuntem; ergo nõ poteſt aliquam ſpeciem viſibilem in medio vel oculo etiam glorificato imprimere. ergo non eſt naturaliter viſibile, quia viſio corporalis, naturaliter fit per hoc, quòd ab obiecto emittantur ſpecies in potentiam, & vſque ad potentiã viſiuam, hæc autem emiſſio naturaliter fieri non poteſt niſi obiectum viſibile ſit naturaliter & quantitatiue extenſum in ordine ad mediũ: cum autem corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtens ſit modo ſupernaturali indiuiſibile, & totum in tota, & totũ in qualibet parte hoſtiæ conſecratæ, & non ſit quantitatiue extenſum in ordine ad medium extrinſecum, non poteſt naturaliter hic videri nec ab oculo glorificato. Deinde, quia videri obiectum non viſo modo eius præſentiæ eſt omnino impoſſibile naturaliter loquendo, ſed modus præſentiæ, & exiſtentiæ corporis Chriſti, in hoc ſacramento naturaliter videri non poteſt, imo nec etiam per diuinam potentiam, vt probauimus in prima concluſione; ergo neque etiam videri ibi poterit corpus Chriſti. Tertio, quia ſi oculus à Deo eleuatus per diuinam potentiam poſſet videre corpus Chriſti naturaliter, vel illud videbit ſub ſpeciebus conſecratis, vel abſtrahendo ab illis, & ab omni loco & præſentia: non primum, quia ſi videtur corpus Chriſti ſub ſpeciebus; ergo formaliter, & per ſe videtur vt ſub eis præſens; ergo videtur præſentia, quam ſub illis habet, quia ipſa pręſentia eſt formalis ratio exiſtend ibi. Deinde, quia Chriſtus ſub ſpe

Digitized by Google

ciebus non videtur vt extenſus; ergo non videtur pars eius ſub parte ſpecierũ, & totus in toto; ergo videtur totus ſub ſingulis partibus: ergo neceſſe eſt vt modus præſentiæ videatur. Non ſecundum, quia corpus Chriſti, nec de potentia Dei abſoluta poteſt videri ab oculo corporeo abſtrahendo ab ſpeciebus ſeu à loco & præſentia ſpecierum, repugnat enim hoc materiali ſenſui, alioqui poſſet etiam eleuari oculus ad videndum colorem in communi abſtrahendo ab hoc & illo indiuiduo coloris: item, quia actus videndi eſt viſio intuitiua, aut per modum intuitionis, de ratione autem intrinſeca viſionis & cognitionis intuitiuæ eſt, vt tendat in rem, vt actualiter exiſtentem, & ſub conditionibus exiſtentiæ.

8. Sed oppones primo: Anima rationalis indiuiſibiliter exiſtit in corpore, tota ſcilicet in toto, & tota in qualibet parte illius, & tamen calefacto, ac læſo corpore triſtatur, & affligitur, ita vt agens extrinſecum lædens corpus, per redundantiam etiam lędat animam, & cauſet triſtitiam in voluntate illius; ergo quamuis corpus Chriſti indiuiſibiliter exiſtat in hoſtia totum, ſcilicet in tota, & totum in qualibet parte ipſius hoſtiæ, agens extrinſecum dum agit in hoſtiam, per redundantiam quandam agere poterit in ipſum corpus Chriſti. Reſpondeo negando conſequẽtiam, & ratio diuerſitatis eſt, quia anima rationalis, eſt forma corporis, & actu illud informat, & ideo per redundantiam triſtatur & affligitur, lætatur & gaudet, affecto corpore vel ad triſtitiam, vel ad gaudium: corpus autem Chriſti non eſt forma ſpecierum ſacramentalium, neque actu illas informat, ſed ſub illis latet, vnde ad læſionem & alterationem ſpecierum, lædi, aut alterari non poteſt.

9. Oppones ſecundo: Angelus indiuiſibiliter in ſpatio aliquo poteſt illud illuminare, & aërem illius ſpatij condenſare, hoc enim modo aſſumit corpus phantaſticum, ex aëre ſcilicet condenſato, nã Angelus motor cœli indiuiſibiliter aſſiſtens cœlo mouet illud, & imprimit virtutem motiuam in cœlum; ergo corpus Chriſti exiſtens in hoſtia conſecrata poterit illud ſpatium extrinſecum illuminare, quod habet quatenus eſt corpus glorificatum, & poterit ſpeciem ſui tranſmittere in aërem ſibi vicinum, aliaſque in eo tranſmutationes cauſare? Reſpondeo Angelum in aëre non producere lucem virtute ſua immediate, non enim habet virtutem immutandi corpora ſecundum formales tranſmutationes, ſed ſecundum illas, quæ ſequuntur ex virtute motiua locali. quod ſi indiuiſibiliter exiſtens in cœlo imprimit virtutem motiuam cœlo, cauſa eſt, quia cum ſit ſpiritualis, & indiuiſibilis, ille modus exiſtendi eſt ei naturalis, & conſequenter ſecundum illum modum exiſtendi poteſt imprimere virtutem motiuam localem: at vero corpus, quia extenſum eſt, & diuiſibile, non habet modum exiſtendi indiuiſibiliter tanquam modum ſibi naturalem, & ideo ſecundum eum modum exiſtendi non poteſt qualitates corporales in aliud corpus producere.

10. Oppones tertio: Corpus Chriſti in hoc ſacramẽto exiſtens habet omnes qualitates viſibiles, quas habet in cœlo: exiſtere autem illas in puncto indiuiſibili in hoc ſacramento, non videtur tollere; quo minus poſſint aërem proximum immutare, quia virtus vnita fortior agit, & fortior eſt ſeipſa diſperſa; ergo prout eſt in hoc ſacramento, non poteſt videri. Reſpondeo ad hanc viſionem, vltra virtutem actiuam ad emittendas ſpecies requiri in obiecto viſibili debitam approximationem, ſeu applicationem agentis ad patiens, ſecundum modum proportionatum naturæ corporis, & hunc modũ eſſe per extenſionem, & contactum quantitatiuũ ad paſſum extrinſecum, qui cõtractus in corpore Chriſti prout hic indiuiſibiliter exiſtit, nec datur, nec dari poteſt.

Dico quinto, probabile etiam eſt per potentiã diuinam ſupernaturalem fieri poſſe, vt oculus corporalis videat corpus Chriſti in hoc ſacramento. ita videtur docere D. Th. *in 3. p. diſp. 76 a. 7. ad ſecundum.* vbi dicit, oculum corporalem Chriſti videre ipſum Chriſtum in hoc ſacramento; ergo & alius oculus corporalis ſaltem glorificatus: & id docet *in 4. diſt. 10. quæſt. vnica. art. 4. quæſtiunc. 1.* Scotus *ibi quæſt. 1. art. 6.* Scotus *ibid. etiam quæſt. 2. art. 4.* & alij. Probatur, quia vbi datur obiectum alicuius potẽtiæ ab ea perceptibile, quamuis detur impedimẽtum aliquod ob quod illa potentia non poſſit illud naturaliter percipere, tamẽ poteſt Deus ſupernaturaliter eleuare illud obiectum, vt diffundat ſpecies in medium, & in organum ipſius potentię; neq; enim implicat fieri huiuſmodi viſionem vel producente Deo immediate ſpeciem quandam repræſentantem ipſum ſuum corpus hic exiſtens in oculo hominis, quam debebat producere ipſũ obiectum: vel eleuando ipſummet obiectum, vt ſupernaturaliter producat ſpeciem in aërem; quãuis ipſum obiectum non ſit quantitatiue extensũ, ſed ſit indiuiſibiliter totum in tota, & totum in qualibet parte hoſtiæ conſecratæ, ſi enim probabile eſt poſſe Deum eleuare ignem inferni, vt nullo producto calore in corpore animam cruciet, & affligat, ſicut cruciaret, ſi calorem in corpore produceret, cur non ita poterit eleuare obiectum, vt producat ſpeciem in aërem, ad quem nullum habet contactum quantitatiuum, & quamuis Scotus citatus non admittat hunc vltimum modum immiſſionis ſpecierum ab obiecto, tamen non videtur repugnare. 11.

Scio tamen hanc concluſionem non admittere Paludanum *in 4. diſtinctione decima, quæſtion. vltima. concluſione prima,* nec Richardum *eadem diſtinct. 10. artic. 5 quæſtione prima,* nec Capreolum *ibi. quæſt. 4. artic. 3. in ſolutione ad 6. contra primam concluſionem*, eo quod corpus Chriſti exiſtat in hoc ſacramento modo ſpirituali, & ſupernaturali, ſi enim per nullam potentiam eſt factibile vt oculus corporalis videat Angelum ibi exiſtentem, à fortiori etiam non videbit corpus Chriſti: verum ratio hæc, vt iam dixi, parum concludit, quia Angelus non eſt obiectum potentiæ viſiuæ, vt eſt corpus Chriſti, modus autem ſupernaturalis, quo corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtit, ſolum impedit ac facit, vt naturaliter non videatur, vt patet. 12.

* * *

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VII.

De apparentibus mutationibus, quæ in Euchariſtia contingunt; an quãdo ibi miraculosè apparet caro, vel Puer IESVS, aut CHRISTVS, ſit ibi vere corpus Chriſti.

SVMMARIVM.

Certum eſt in Euchariſtia aliquando dari varias apparitiones. n.1.
Ob quam cauſam à Deo fiant. n.2.
Quid faciendum vt cognoſcamus, an à Deo, an à Dæmone procedant. ibid.
Quando fiant à Deo. n.3.
An quando ſpecies ſacramentales, & corpus Chriſti ibi eſſe deſinit, conſeruanda ſit ea caro, & ſanguis, quæ miraculoſe apparet. n.4.
Hæ apparitiones duobus modis fieri poſſunt, vel per miraculoſam immutationem ſpecierum in viſiua potentia, vel per mutationem obiecti. n.5.
Quid faciendum, vt cognoſcatur quomodo fiant. ibid.
Miraculum Scalabitanum fit per mutationem ſpecierum in viſiua potentia. ibid.
Vnde cognoſcendum has miraculoſas apparitiones per immutationem obiecti fieri. n.6.
Quando huiuſmodi apparitiones miraculoſæ fiunt, id credendum fieri, quod facilius eſt. n.7.
Quomodo hæ apparitiones fiunt per mutationem ſpecierum in viſiua potentia, manet corpus Chriſti & ſanguis illius ſacramentaliter ſub ſpeciebus ſacris, num. 8.
Qua adoratione eſt adoranda caro quæ ibi apparet. n.9.
Refertur opinio Caietani aſſerentis non manere in ſpeciebus ſacramentalibus corpus aut ſanguinem Chriſti, quando maior portio carnis, aut copia ſanguinis ibi apparet, quam fuerit hoſtia, aut vinum. numer. 10.
An in his apparitionibus vera Chriſti caro, & ſanguis in propria ſpecie ibi ſit, & in illis appareat. n.11.
Refertur prima opinio affirmans. ibid.
Refertur ſecunda negans. n.12.
An ſaltem vera caro humana, aut verus ſanguis ibi appareat. ibid.
Soluuntur argumenta primæ opinionis. n.13.
An conſumi debeant ſpecies ſacramentales, quando in illis caro aut ſanguis apparent. n.14.
An aliud ſacrificium de nouo inchoandum ſit, ſi in Miſſa appareant. n.15.

1. INprimis negari non poteſt ſæpe huiuſmodi mutationes & apparitiones contingere, vt experientia teſtatur, & Doctores affirmant, Paſchaſius *libr. de Euchariſt. capite de imoquarto*, Guitmundus *libro tertio. de hoc ſacramento*: Soarius *tomo 3. in tertia parte diſputat. 55. ſect. 1.* nam, vt refert Alenſis *4. parte q. 40. membr. 3. ar. 4.* addubitanti religioſo cuidam de veritate huius admirabilis ſacramenti apparuit Puer IESVS corporis quantitate magnus ſub ſpeciebus ſacris: & in vita Beati Gregorij legitur eum in ſacramento vidiſſe carneum digitum. & Darocæ in regno Aragoniæ ſunt hodie corporalia, in quibus adhuc apparet hoſtia carnea ſanguineis maculis interpũcta. Et in hoc regno Luſitaniæ Scalabitanum miraculum fama eſt celeberrimum, in quo multi ex toto regno hinc inde illuc confluentes multa vident, in ſpeciebus ſacramentalibus in ampulla reſeruatis, imo potius conſeruatis, Angelorum manu fabricata, vitrea ne, an cryſtallina neſcio, vtrumque enim refert, & vitrum, & cryſtallum.

Hæc autem miracula, vt notat Soarius *allegatus* atque Paſchaſius & Gabriel *lect. 45. in canonem*, 2.
multis de cauſis contingere poſſunt. Vel enim cõtingere poſſunt ad augendam deuotionem & charitatem ardenter amantium Chriſtum; vel ad confirmandos ſolidandoſque eos in fide, qui de fide huius myſterij, ac ſacramenti aut dubitant aut vacillant; vel ad confundendos infideles huius veritatis impugnatores; vel ob alias cauſas ſoli diuinæ prouidentiæ notas; vnde quando huiuſmodi mutationes, apparitioneſque in hoſtia conſecrata, & ſpeciebus ſacris viſuntur, atque manifeſtantur, ſi à Deo fiant, ſemper in bonum finem ordinantur, ſi illuſione Dæmonis non ad confirmationem fidei, & in bonum finem, ſed ad deſtructionem illius, deceptionem fidelium, ac malum finem diriguntur; talia enim ſemper opera Dæmonum ſunt. Ad diſcernendum autem an huiuſmodi viſiones à Deo fiant, vel à Dæmone, vel etiam an ex propria imaginatione, & debilitate cerebri procedant (ex hac enim cauſa ſæpe etiam procedere poſſunt) prudẽter conſiderandus eſt fructus viſionis, diſpoſitio videntis, effectus, & affectus viſionis, & videntis, & aliæ circumſtantiæ occurrentes; ſi enim relinquant videntem tepidum, ac frigidum ad credendum, & ad amandum Chriſtum Dominum, ſignum eſt à Dæmone procedere; ſi vero amorem, fidem, & affectum erga hoc myſterium, & Chriſtũ inibi exiſtentem augeant, ſignum eſt, non à Dæmone, ſed à Deo fieri.

Notandum etiam huiuſmodi apparitiones, & 3.
viſibilia ſigna inuiſibilis præſentiæ Chriſti, vel poſſe fieri cum viſibili præſentia imaginis Chriſti, aut carnis, vel ſanguinis illius: vt quando circa ſpecies ſacramentales apparet ſplendor eximius, vel odor vndequaque effuſus, maximus, vel audiuntur Angeli citharis, ac violis ſuaue modulãtes, cantanteſque: vel viſuntur etiam adorantes Dominum, vt legimus apud Cyprianum *libro de relapſis* & apud Chryſoſtomum *lib. 6. de Sacerdotio*, & in hoc caſu raro interuenire poteſt illuſio Dæmonis, ſi prænumeratæ circumſtantiæ omnes concurrant; ſi vero vna vel altera, facilius ibi reperiri poterit talis illuſio, ad quod diiudicandum ad effectum quem relinquunt tales viſiones, & ad effectum ad quem inducunt, & voluntatem mouent, & alliciunt, prudenter eſt attendendum, vt dixi. An autem ibi tunc permaneat corpus Chriſti, dicemus *infra in num 9. & 10.* Fieri etiam poteſt, vt ipſæ ſpecies ſacramentales aliquando videantur ſuo impetu moueri, vt vel quãdo ab infidelibus proiiciuntur in ignẽ, vel cõculcantur, vel quãdo fortuito cõcepto igne cõburuntur templa, in quibus ſacra Euchariſtia aſſeruabatur, & ipſæ abſque vlla læſione mouentur

ſurſum. Similiter contingere etiam poteſt, vt huiuſmodi ſacræ ſpecies lapidibus contundantur, pedibus conculcentur, in ignem coniiciantur, & illæ intactæ infractæq; perſiſtant. Item contingere poteſt, vt propter indignitatem ſuſcipientis, ita patenæ adhæreant, vt nec frangi, nec vi diuelli inde poſſint, & in his omnibus caſibus & ſimilibus, vt optime animaduertit Soarius *to.3.in 3. part.diſputation.55.ſect.1.§.eſt igitur*, certum eſt, hæc ſigna, & miracula fieri à Deo, & nulla tunc eſſe poteſt dubitandi ratio manere ibi ſub ſpeciebus ſacris corpus Chriſti Domini, quia nulla in eis tunc fit alteratio, mutatio nulla, quæ ad corruptionem accidentium panis & ſacrarum ſpecierum ſufficiat.

4. Poteſt tamen contingere, vt ſucceſſione temporis, tractuque corrumpantur prædictæ ſpecies, ita vt iam ibi non maneat corpus Chriſti, & tamen nihilominus eſt conſeruandum cum reuerentia maxima, id, quod exterius permanet, & in eorum loco ſuccedit, tanquam monumentum, & teſtimonium prioris miraculi, vt optime animaduertit Soarius *citatus.*

5. His notatis docet optime D. Thom.3.*parte quaſtion.*76.*art.*8. Caietanus *ibi.* & Soarius *allegatus* §. *quinto obſeruanda eſt diſtinctio.* huiuſmodi apparitiones duobus modis poſſe fieri: vel per ſolam immutationem oculorum videntium, potentiæ viſiuæ, aut organi corporei, aut medij manentibus immutatis ſpeciebus ſacramentalibus: vel per mutationem ipſius obiecti, ſeu ſacrarum ſpecierum; & ad hoc cognoſcendum duplex ſignum aff.rt D. Thomas, ſi ad breue tempus aliquid videtur, & non permanenter idem. Item ſi non omnes circumſtantes videant eandem rem, ſed vnus vnam, alius aliam, vt in miraculo Scalabitano huius regni Luſitaniæ contingit, in quo vnus Chriſtum cruci affixum, alius ad columnam plagatum cernit, alius inſtar æterni Patris mitratum, digitiſque ſurſum conſpicit eleuatis, alij aliter aſpiciunt. ita, vt ex circumfuſa hominum multitudine, pauci eandem figuram aſpiciant, vt audio; quamuis ego attente, & non curſim (vt fere omnes vident) ſed per aliquod ſpatium illud viderim, & ſemper hiſce plane oculis vidi fruſtulum carnis inſtar orbicularis rotundæque particulæ, quadam illius parte inſtar coloris violatij, alia non ita violatij coloris, ſed quæ magis ad album accedebat, ſuis maculis diſtinctum. Tunc quidem aſſerit D. Thomas fieri has immutationes, & apparitiones miraculoſas, non per mutationem obiecti, & ſpecierum ſacramentalium, ſed per immutationem oculorum videntium. Eidem dicendũ eſt de illa apparitione immutationeq;, quam Amphilochi⁹ *in vita D. Baſilij* refert de quodã Iudæo, qui ſolitus erat aſpicere quendam infantulum, ad comedendum dari, quoties fideles communicabant, nam hæc etiam miraculoſa apparitio, immutatioque, iuxta regulam, ſignumque D. Thomæ per immutationem oculorum fiebat, non per mutationem obiecti, ſi enim per mutationem obiecti fieret, profecto ab omnibus circumſtantibus idem puer videretur, niſi dicas per nouum miraculum impedire Deum, ac efficere, ne immutato obiecto ſpecies illius ab aliis videantur; ſed hoc eſt multiplicare tot miracula ſine cauſa, quot ſunt circumſtantes, qui illius immutationem non vident. Quando autem dicimus, mutationem fieri in potentia viſiua, eodem obiecto immutato manente, intelligendum eſt, quod id fiat, vel creando Deum nouam ſpeciem illius rei, quæ videtur, oculiſque imprimendo: vel modificando eas, quæ vel in ipſis oculis, vel in aëre etiam exiſtunt, ita vt per miraculoſam illam creationem, modificationemque fiant ipſæ apparitiones.

Si autem omnibus aſpicientibus idem ſemper 6.
appareat, vel ſaltem per longum tempus, tunc quidem, iuxta doctrinam D. Thomæ, ſignum eſt, viſionem illam fieri per mutationem obiecti, & ita docet etiam Soarius *allegatus prædicto* §. *quinto obſeruanda eſt diſtinctio.* & hoc poſterius ſignum certum eſt.

Primum tamen ſignum non ita certum vide- 7.
tur ab aliquibus auctoribus, poteſt enim contingere, vt re vera mutetur obiectum miraculoſe in hanc, & in illam formam, quæ oculis repræſentatur atque videtur, & ſtatim redeat ad propriam formam, vt contigiſſe referunt Gabriel *lect.* 41. *in canonem.* & Palacius *in quarto, diſtinct.decima.diſput. vltima circa finem.* Sed nihilominus ſignũ à D. Thoma datum eſt moraliter certum, quia facilius eſt viſionem illam tũc fieri per mutationem; vel modificationem ſpecierum in potentia viſiua, quam per mutationem obiecti, & quando ex circumſtantiis aliud non conſtat, ita exiſtimandum eſt fieri, nam in omnibus his rebus, quæ miraculoſe apparent, id ſemper iudicandum eſt fieri, quod facilius eſt, & magis conſentaneum apparentibus ſignis, & quod ad finem ipſius apparitionis eſt ſufficiens, vt optime animaduertit Soarius *allegatus.*

Ex dictis colligunt primo Soarius *citatus dicto* 8.
§. *quinto obſeruanda.* & Gabriel *modo allegatus* & optime, quando viſiones & apparitiones fiunt non per mutationem obiecti, ſeu ſpecierum ſacramentalium, ſed per modificationem factam in viſiua potentia, vel in ſpeciebus in aëre exiſtentibus, certum eſſe Chriſtum Dominum eodem modo manere præſentem ſub ipſis ſpeciebus ſacramentalibus atque antea erat, quia, vt ſupponimus, nulla fuit in eis facta mutatio. Colligunt ſecundo non videri ibi veram carnem, aut ſanguinem Chriſti, cum id quod apparet, non ſit in obiecto, ſed ſolum appareat propter mutationem factam in ſenſu, & potentia viſiua: licet contrarium ſentiat Alenſis 4.*parte q.*40.*membr.*3.*artic.*4. vbi dicit eſſe veram carnem Chriſti in propria ſpecie, qualem oſtendit diſcipulis ſuis poſt reſurrectionem: neque obſtare quod non ſemper videatur totus Chriſtus, ſed aliqua pars eius, v.c. brachium, digitus, caput, aut cor: non obſtare etiam quod nunquam Chriſtus videatur in huiuſmodi apparitionibus in ætate virili, ſed infantili, quia in poteſtate corporis glorioſi eſt, ſe totum, vel partem, & in hac, vel illa ſpecie pueri, aut ſenis, & in magna vel parua quantitate oſtentare. Probat autem Alenſis iſtam ſuam ſententiam, quia ſi caro non eſſet vera Chriſti caro, ſed alicuius animalis, nullum profecto exinde veritatis argumentum educeretur ad probandam fidem huius ſacramenti, non enim tunc oſtenderetur veritas ſed falſitas, nimirum oſtenderetur caro vel ſanguis, quæ videntur Chriſti, & re vera non ſunt Chriſti, ſed animalis: vnde neceſſe eſt veram eſſe Chriſti carnem,

&

& verum ſanguinem, vt inde verum argumentum educatur ad hoc ſacramentum confirmandum. Dicendũ tamen eſt ex illa vera apparitione, & miraculo, quod tunc fit, verum argumentum deduci ad confirmandum veritatem huius ſacramenti, cum miraculoſe ibi ſimilitudo carnis, & ſanguinis appareat, quæ apparitio vera eſt, & nullum in ea mendaciũ miſcetur, nam in huiuſmodi apparitionibus nullum mendacium reperitur, quia licet in obiecto non ſit, id quod ſenſui appareat, tamen ea apparitio quæ in ſenſu fit ad aliquam veritatem ſignificandam ordinatur, nam quando ſimulatio, inquit D. Auguſtinus *libr. contra mendacium cap. 9.* ad aliquid verum ſignificandum refertur, non eſt mendacium, ſed veritas. Deinde, quia ſi vera caro aut ſanguis Chriſti glorioſi & immortalis in his viſionibus appareret, & non ſimilitudo carnis, profecto iam ibi nõ exiſteret ſacramentaliter corpus Chriſti, ſed exiſteret in propria figura, quod non eſt dicendum, tum quia adhuc manet ibi ſacramẽtaliter corpus Chriſti ſub illis apparitionibus, tum quia ſi diuturnitate temporis ſpecies ſacramentales corrumpantur, id quod apparet & videtur caro iudicio Epiſcoporũ tanquam quid miraculoſum in pyxide includitur, & aſſeruatur, venerationis cauſa, quod de vera Chriſti carne glorioſa & in propria ſpecie cogitare, nefas eſt.

9. Neque obſtat ſi dicas illam carnem pyxide incluſam adorari vera adoratione latriæ, quemadmodum adoratur Chriſtus, vt inde inferas veram eſſe Chriſti carnem; indignum eſt enim carnẽ aut ſanguinem animalis, ea adoratione venerari. Reſpondeo enim, adorationem, quæ ibi fit, non ſiſtere in eo, quod ibi apparet, ſed per illud tendere in veram Chriſti carnem, & ſanguinem, & in verum Chriſti corpus in eo ſacramento latens, vel in propria ſpecie exiſtens, neque etiam concedendum eſt ibi eſſe carnem animalis, ſi non eſt caro Chriſti vt volebat Alenſis, ſed eſſe aliquid miraculoſum, & verum, & diuinitus factum, quãuis non ſit vera caro, aut ſanguis, quod ſufficit vt adoratione latriæ adoretur, vel quia adhuc ibi corpus Chriſti ſacramentaliter exiſtit, vel quia ſi non exiſtit, tamen exiſtit opus miraculoſe factum, quod, vt iam dixi, iudicio Epiſcoporũ in pyxide aſſeruatur cauſa reuerẽtiæ, & non eſt deceptio, aut illuſio ſenſus quia fit à Deo in figuram cuiuſdã veritatis, ad oſtendẽdum ſcilicet per hoc miraculum in ſacramento Euchariſtiæ verum eſſe Chriſti corpus. ita reſpondet D. Thom *3. p. q. 76. art. 8 in corpore. §. ſecundo quia.* & Soarius *tomo 3. in 3. part. diſputat. 55. ſect. 2. § ad fundamentum.*

10. Caietanus vero ad prędictum articulũ D. Thomæ alia via incedit; ait enim, ſi res apparens ſit magnæ quantitatis, excedenſque in magna parte dimenſiones ſubſtantiæ panis aut vini illarum ſpecierum, ſi ibi ſub ipſis ſacris ſpeciebus prædicta ſubſtantia adeſſet, vt ſi conſecrato modico vino in fundo calicis appareat totus calix plenus ſanguinis, aut ſi cõſecrata modica hoſtia appareat ingens portio carnis, tunc quidem ait non remanere ibi corpus aut ſanguinem Chriſti ſub ipſis ſpeciebus, quia in tanta quantitate tamque exceſſiua carnis & ſanguinis, incompoſſibile eſſet verum corpus & ſanguis Chriſti, quia quantitas ſanguinis Chriſti reſpondet quantitati vini quod in ſanguinem conuertitur, & ideo ait neceſſario tunc corrumpuntur ac deſinunt ibi eſſe ſpecies ſacramentales, & ad illarum deſitionem deſinit etiam ibi eſſe corpus & ſanguis Chriſti, & producitur noua ſubſtantia vini à Deo, quæ adoratur ea adoratione latriæ, qua veſtes Chriſti adorantur, quæ corpus Chriſti attigerunt. Sed hoc dici non poteſt, quia ſi aliquando precibus ac meritis alicuius viri ſancti non Sacerdotis iterum appareat figura hoſtiæ, vel quantitas ſanguinis Chriſti, peterem ergo a Caietano, quid actũ eſſet de illa ſubſtantia de nouo à Deo miraculoſe producta, non eſſet n. annihilata, vt patet, nec per illas preces, & orationes fieret conuerſio illius ſubſtantiæ in corpus Chriſti, & quia hæc conuerſio ſolum fieri poteſt à Sacerdote proferente verba cõſecrationis, & quia corpus Chriſti iam antea ibi erat exiſtens; nec eſſet tranſlata in alium locum, id enim nuſquam apparet; ergo non produceretur ibi noua ſubſtantia. Dicendum ergo eſt, tunc rarefieri illas ſpecies ſacras, & ſub illis manere verum corpus & ſanguinem Chriſti & miraculoſe fieri illam apparitionem in oculis, vt ſupra diximus, & explicauimus *n. 8. & 9.*

Reſtat ergo videre, an quando huiuſmodi apparitiones fiunt per mutationem obiecti, id quod apparet ſit vera caro Chriſti, & verus ſanguis illius: & an quando Chriſtus Dominus ibi videtur, videatur in ſe, & in vera, & propria forma, veræ ac propriæ carnis. Et hac de re eſt duplex opinio: prima docet, quoties per realem mutationem obiecti ſeu ſpecierum apparet in hoc ſacramẽto caro aut ſanguis Chriſti, aut ipſus Chriſtus in figura pueri, aut hominis, reuera ibi adeſſe verum Chriſtum, & veram carnem, & ſanguinem illius ſecundum propriam ſpeciem: ita docet Alenſis *4. part. quæſt. 53. memb. 4. artic. 3.* Gabriel *lect. 51. in canone.* Palatios *d. cita diſt. 10. in 4. diſputatione vltima, circa finem.* Probant, quia hoc non implicat, quia poteſt idem corpus per diuinam potentiam ſimul eſſe in duobus locis, & in iiſdem videri, & quia corpus glorioſum poteſt ſeſe prout voluerit, hoc vel illo modo, oſtendere, in maiori vel minori quãtitate, in parte vel in toto, & ſecundum hanc, non ſecundum illam partem, quod maxime verum habet in corpore Chriſti. Deinde, quia ſi hic modus eſt poſſibilis, videtur eſſe conuenientior, quia hæc oſtenſio vel fit in teſtimonium & ſignum comprobatiuũ exiſtentiæ corporis Chriſti ibidem, quod tamen ibi non exiſteret, & ſic falſum eſſet tale teſtimonium, vel ad ſolatium & fauorem alicuius iuſti, qui profecto verum ſolatium nõ haberet ex apparentibus ſignis & indiciis, & non ex vera Chriſti carne. Tertio, quia illa caro & ſanguis quæ miraculoſe in his ſpeciebꝰ ſacris apparet, adoratur, coliturque ab omnibus fidelibus adoratione latriæ; ergo ibi eſt vera Chriſti caro, quæ in propria ſpecie apparet, alioqui nõ tam illuſtri cultu coleretur. 11.

Secunda tamen & vera opinio docet in apparitionibus huiuſmodi non ſolum nõ videri Chriſtũ Dominum, aut carnem illius in ſe, & in propria ſpecie, ſed nec etiam ibi videri veram carnem, aut verum ſanguinem, ſed ſimilitudinem quandam, quę colore tantum & figura carnem aut ſanguinem referat: quoad primam partem, ſcilicet quod ibi non appareat nec videatur verus Chriſtus, aut vera caro illiꝰ in propria ſpecie. id docet expreſſe D. Th. *3. p. q. 76. a. 8.* Richard. *in 4. diſt. 10. a. 5. q. 2.* Durandus, Palud. *ibid. q. 4.* Marſil. *q. 7. a. 3. ar. 5.* D. Antoninus *3. p. tit. 13. cap. 6. §. 14.* Ægidius *theoremate* 23 & omnes Thomiſtæ, & Soarius *tomo 3. in 3. part. quæſtion. 55. ſection. 2. §. dicendum eſt.* Quoad ſecundam 12.

vero partem, ſcilicet, quod nec vera caro abſolute, aut verus ſanguis ibi appareat, ſed ſimilitudo illius, quæ colore, aut figura illum referat, docet idem Soarius citatus expreſſe §. *ſecundum dicendum.* Probatur primo quoad primam partem, ex ratione D. Thomæ, quia vel hæc immutatio obiecti, & hæc apparitio, in qua videtur Chriſtus, aut caro illius, diu permanet, ita vt ſanguis, aut caro Chriſti ſemper ibi videatur, in pyxide conſeruetur, aut cito tranſit, & ſacramentales ſpecies, eodem modo atque antea apparent. Si diu permanet, nefas eſt credere, id quod apparet, & in pyxide ſeruatur, eſſe carnem aut ſanguinem Chriſti in propria ſpecie exiſtentem, & reuera non eſt veriſimile; quia indecens eſt, & non eſt neceſſarium, tangi enim facile poteſt, & contrectari ab hominibus, quod valde indecens eſt; & experientia docet diuturnitate temporis, mutari, & tabeſcere id, quod caro aut ſanguis eſſe videbatur. Vnde Gabriel & Alenſis concedunt non eſſe carnem Chriſti, quando in eo talis mutatio fit, neque etiam eſt neceſſarium, quia neque ad excitandam fidem, commouendos animos, confirmandos, ſolidandoſque iuſtos in fide huius ſacramenti, neque ad confundendos hæreticos id neceſſarium eſt, nam ſi id tantum quod in ſenſibus fit, conſideretur, id ſufficit ad totum hoc efficiẽdum, ſiue obiectum ſenſibile tale in ſe ſit, ſiue non. Si cito tranſit, etiam rationes modo factæ in ea apparitione locum habent, & præterea probabiliſſimum eſt, non fieri tunc aliquam mutationem in obiecto, vt diximus num. 5. Deinde, quia difficillime quis credet quando videt ſanguinem ab hoſtia diffluere, illum eſſe verum & propriũ ſanguinẽ Chriſti extra venas Chriſti effuſum, qui & bibi & tangi poſſit, & difficillime etiam quis credet, quando in hoc ſacramento videt fruſtulum carnis, illam eſſe veram carnem Chriſti, nam ſtatim per ſe apparent indecentiæ, ſiue multum ſiue breui tempore durent tales apparitiones. Probatur quoad ſecundam partem, quod ſcilicet non ſolum non ſit caro aut ſanguis Chriſti, ſed etiam, quod nec vera caro, nec ſanguis ſit, ſed tantũ id quod caro & ſanguis apparet; primo, quia hoc ſatis eſt ad confirmandos, ſolidandoſque infirmos in fide huius myſterij, ad confutandos hęreticos, & conſolandos fideles, & ad probandam fidem huius ſacramenti. Deinde, quia nec credi poteſt illam carnem eſſe humanam, aut animalis, propter indecentiam, & quia ſi apparitio cito tranſit, non fit mutatio in obiecto, vt ſæpe dictum ac repetitum manet; ſi diu durat, non eſt ad hoc apta vera caro, quæ cito corrumpitur, niſi ſpeciali miraculo conſeruetur: miracula autem non ſunt multiplicanda abſque cauſa; ſatis ergo eſt vt ibi obiiciatur aliquid affectum colore & figura carnis, quia color & figura adhæret ipſiſmet ſpeciebus ſacramentalibus, vt docet D. Thomas 3. *p. q.* 76. *art.* 8. quod eſt facilimum intelligere, quando id, quod apparet, eſt eiuſdem magnitudinis, cuius erant ſacramẽtales ſpecies; aut quando id quod carnis aut ſanguinis apparet, eſt maioris quantitatis, quam ſint ſpecies ſacræ, ſed non tantæ, vt multum illas excedat, quia tunc per rarefactionem ſacrarum ſpecierum fieri id poterit; quando vero multo maius eſt augmentum carnis, aut ſanguinis apparentium, neceſſario tunc dicendum eſt, eam immutationem, ſiue illum colorem & figuram ſubiectari ſimul & in ſpeciebus ſacris, & in corpore circumſtante, eo quod ea abundantia & carnis & ſanguinis apparentis ex corpore tunc circumſtãte, v. c. ex aëre ſacras illas ſpecies ambiente fiet, corruptis forte ſpeciebus ſacris.

Fundamenta prioris opinionis ex dictis pene ſoluta manent. Non negamus enim corpus glorioſum poſſe ſe, pro vt maluerit, hominibus oſtẽdere, aut in magna, aut in parua quantitate, aut ſecundum totum, aut ſecundum partem: dicemus tamẽ indecentiſſimum eſſe corpus Chriſti, aut carnem Chriſti, aut ſanguinem Chriſti in propria ſpecie apparere, ita vt tractari, videri, & bibi poſſit ab hominibus. Ad ſecundum dicimus, quamuis poſſibile ſit hic modus apparitionis propriæ & veræ carnis, ac ſanguis Chriſti, in propria ſpecie, non eſſe tamen decentem aut conuenientem propter rationes aſſignatas. Nec id quod adducitur de teſtimonio fidei aliquid probat. Primo, quia quamuis mutatio fiat in obiecto, adhuc manent ibi ſacramentales ſpecies, atque adeo verè ſub illis exiſtit corpus Chriſti ſacramentaliter, in cuius exiſtentiæ confirmationem, illud miraculum adducitur; ad quam confirmationem parum refert, quod vera caro, aut ſanguinis Chriſti ibi appareat, ſufficit enim, quod appareat miraculum: Secundo, quia ſi ibi corrumpuntur ſpecies ſacramentales, & ad illarum corruptionem deſinit ibi eſſe corpus Chriſti, tunc quidem illud miraculum comprobatiuũ eſt exiſtentiæ Chriſti præteritæ, non præſentis, vt patet. Ad vltimum reſpondeo ſatis eſſe quod ibi appareat ſimilitudo illa carnis, quæ tetigit ſpecies ſacramentales, & loco illarum ſuccedit, vt adoretur adoratione, cultuque latriæ, quemadmodum adorantur veſtes Chriſti quæ illius corpus attigerunt, quia adoratio ibi non ſiſtit in eo, quod ſenſibiliter apparet, ſed per illud tranſit ad verum corpus Chriſti, aut in ſacramento latens, aut in propria ſpecie exiſtens: vt optime notat Soarius *allegatus* §. *ad fundamenta.* 13.

Sed quæres ad finem huius præcepti, quid agendum ſit quando apparent huiuſmodi mutationes in Euchariſtia. Reſpondeo in primis, eſſe illud fruſtulum carnis, aut illam quantitatem ſanguinis in pyxide includendam, & ſumma veneratione obſeruandam in ſacro ac decenti loco, vt coli, reuereri, ac adorari poſſit à fidelibus cultu latriæ, vt dixi. Reſpondeo deinde illas ſpecies ſacramentales ſub illa forma ſanguinis & carnis, non eſſe conſumendas, quamdiu ſub tali forma ſunt, & quia vſus Eccleſiæ illas in teſtimonium miraculi ſeruat, & quia ſumi non poſſunt in ea forma, niſi cum magno horrore, & ingenti auerſione naturæ, & quia tunc nõ proponuntur ſub ſpecie cibi humani, panis ſcilicet aut vini, ſub quibus tantum Chriſtus Dominus ſumi voluit, ita docet D. Thomas, 3. *p. q.* 76. *art.* 8. & patet ex c. *de hac re. de conſecrat. diſt.* 2. Non eſt tamen vllibi ab Eccleſia præceptum ac prohibitum, vt non ſumãtur, vt optime animaduertit Soar. *t.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 55. *ſect.* 4. forte, quia poſſet eſſe miniſter, qui nullum haberet horrorem: ſeruanda tamen eſt Eccleſiæ conſuetudo includendi illas, à qua non licet facile recedere, præſertim cum hoc conducere poſſit ad maiorem fructum, & æſtimationem tanti miraculi, & ad maiorem huius ſacramenti reuerentiam, & ad vitandum omne periculum horroris, & vomitus. Hæc tamen intelligenda ſunt, quãdiu manent ſub tali forma, quia ſi ad priorem formam redeant, tunc non eſt dubium ſumi poſſe, quia ceſſat horror, & periculum vomitus, & probabile eſt non eſſe factam mutationem in ſpecie-

ſpeciebus, ſed in oculis. Qua ratione colligit D. Thomas *citatus*, ſi mutatio appareat vni, & non aliis, poſſe ſpecies ſumi ab illis, quibus non ita apparet, quia tunc ea mutatio non eſt facta in illis: & id, vt refert Paſchaſius *lib. de Euch. cap.* 14. contigit cuidam Sacerdoti pio ac ſancto, qui cum ſimilem viſionem conſpexiſſet, rogauit Deum, vt ad formam ſacramenti rediret, quod poſſet ſumere, atque ita factum eſt. & ſimilia legi poſſunt apud Petrum Diaconum *in vita D. Gregorij Magni.*

15. Rogabis tandem quid agendum ſit Sacerdoti ſi poſt perfectam conſecrationem vtriuſque ſpeciei talis videatur immutatio & apparitio. Reſpondet Soarius *citatus*, & optime, ſi in aliqua parte nihil eſt immutatum, eam partem conſumi poſſe, & hoc eſſe ſatis ad perfectionem ſacrificij, & reliquã partem eſſe in pyxide aſſeruandam venerationis cauſa, & in miraculi teſtimonium. Si autem nihil ſacrarum ſpecierum panis ac vini ſumi poteſt, tũc varia eſt ſententia Doctorum, quidam enim aiunt, neceſſarium eſſe tunc ex præcepto diuino iterum de nouo conſecrare, vt ſacræ ſpecies conſumantur. ita D. Anton. ex Alberto Magno *in 3. part. tit. 16. cap. 6.* §. 14. quia eſt præceptum diuinum de integrando, & perficiendo ſacrificio: non poteſt autem perfici niſi conſumantur ſpecies ſacræ, quia conſumptio eſt de eſſentia illius, & huic opinioni videtur fauere D. Thomas *allegatus*. Alij melius cenſent in eo caſu non neceſſe eſſe de nouo conſecrare, quia tunc non poteſt impleri præceptum diuinum de integrando ſacrificio, in ipſo ſacrificio inchoato, ſed in alio ſacrificio de nouo facto, denuo autem conſecrare alias ſpecies non eſt prius ſacrificium conſummare & integrare, ſed eſt aliud inchoare, quod ex vi prioris conſecrationis præceptum non eſt, prout nunc loquimur; nam aliunde & per accidens. poſſet forte oriri aliud præceptum, in quo neceſſe ſit, aliud ſacrificium inchoare: vt, v.c. præceptum audiendi ſacrum, aut communicandi infirmum extreme indigentem, qua de re hîc non agimus, & fortaſſe verum eſt tunc ex præcepto audiendi ſacrum non oriri talem obligationem, maxime in probabili illa opinione, quæ docet conſumptionem ſpecierum non eſſe de eſſentia ſacrificij: ita communiter docent peritiores, vt Soarius *to.* 3. *in 3. part. diſp.* 55. *ſect.* 4. qui contendit ita eſſe explicandum D. Thomam, docet etiam Paludanus, Caietanus & Sotus *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 4. Syluester *verbo Euchariſtia*, 3 *in fine*. Victoria *in Summa num.* 70. Sed de his alibi egimus ſatis.

TRACTATVS
IN QVARTVM
ECCLESIÆ PRÆCEPTVM,
DE IEIVNIO.

ETsi latè ſumptum vocabulum *Ieiunium*, extendatur etiam ad abſtinentiam à peccatis, vt docet Maior *in 4. diſtinct. 15 quæſt. 3.* & conſtat ex Iſaiæ capite 58. *Dicit Dominus: Nonne hoc eſt ieiunium quod elegi? Diſſolue colligationes impietatis, ſolue faſciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti ſunt liberos, & omne onus diſrumpe*, &c. Et ex D. Hieronymo *ſuper Matthæum* 17. vbi ſic: *Ieiunium* (inquit) *eſt non ſolum ab eſcis, ſed à cunctis illecebris abſtinere*; Verùm hæc acceptio impropria quidem eſt, & ſpiritualis, vt notat Sylueſt. *verbo Ieiunium, in principio*, & D. Thomas *2. 2. quæſtion. 147. artic. 1. ad 1.* & Turrecremata *in cap. ſint tibi, de Conſecrat. diſtinct. 5. ad 2.* Si verò ieiunium ſtrictius, & cogitatius ſumatur, dimiſſis aliis diuiſionibus, de quibus paſſim Doctores, & præſertim D. Anton. *2. part. artic. 6. cap. 1.* diſtribui poteſt in ieiunium naturæ, & ieiunium Eccleſiaſticum, & ieiunium virtutis, vt benè notat Richard *in 4. diſtinct. 15. artic. 3. quæſt. 1.* Maior *vbi ſuprà*, & Gabriel *in eodem 4. diſtinct. 16. quæſt. 3. ad principium.*

LIBER PRIMVS.

De ieiunio.

CAPVT I.

De ieiunio in communi.

SVMMARIVM.

Ieiunium vnde dicatur. nu. 1.
Triplex eſt, Naturæ, Virtutis, præcepti Eccleſiæ. Naturæ quid importet. n. 2.
Quid virtutis. num. 3.
Quid ſit ieiunium de præcepto Eccleſiæ, & eius definitio. num. 4.
An ieiunium de præcepto Eccleſiæ ſit actus virtutis, & qualis. n. 5.
An detur aliquis cibus quem ius naturæ prohibeat, quid de eſu carnis humanæ in extremis. nu. 6.
Soluuntur argumenta ſuadentium vſum carnis humanæ non eſſe vetitum iure naturali in extrema neceſſitate. num. 7. & 8.
An præter eſum carnis humanæ ſit etiam aliquis cibus quem ius naturæ prohibeat. n. 9.
An ebrietas ſit peccatum mortale, refertur opinio negans. num. 10.
Proponitur, ác ſequitur affirmans. nu. 11.
Quid ſit ebrietas. nu. 11. *verſ. probatur primo.*
Peccant lethaliter, qui alios malitioſe inebriant. nu. 12.
Quid ſit ebrietas, & in quo conſiſtat. num. 13. & num. 12.
An ebrietas procurata de medici conſilio ſit peccatum. numer. 14.
An ebrius peccet mortaliter, dum in ipſa ebrietate peccat. num. 15.
An fiat irregularis, ſi tunc hominem occidat, vel mutilet. num. 16.
Quid ſi malitioſe ab alio fuit inebriatus, & tunc hominem occidat. nu. 17.
Quid ſi ſe ipſe inebriat ea intentione, vt alium occidat. ibid.
Quid ſi in ebrietate arma ſoleat capere. ibid.
Quid ſi arma capere non conſueuerit in ebrietate, & nihilominus hominem occidat. n. 18. & 19.
An ebrius delicta in ebrietate committens ſit immunis à pœnis delictorum iure ſtatutis. nu. 20.

SI credendum eſt Innocentio, & Panormitano in rubrica de obſeruatione ieiunij, cum quibus 1.
tranſeunt Cardinalis, & Præpoſitus *in cap. denique, diſtinct. 4.* Ieiunium dictum eſt à quodam inteſtino quod vocatur *ieiunium*, quod ſemper eſt vacuum, & inane, nam ad inſtar illius dicitur ieiuniũ, quod viſcera vacua, ſubtilia, & exinanita relinquat, quod approbat etiam Syl. *verbo Ieiunium, initio*; ſpectat autem ieiunium ad parſimoniam, & temperãtiam,

tium, quæ vna eſt virtus ex moralibus, vt infrà patebit.

2. Dimiſſa ergo ea ſignificatione, qua ieiunium ſumitur pro abſtinentia à peccatis, iuxta illud Eſaię 56. à nobis iam relatum: *Nonne magis hoc eſt ieiunium quod elegi, diſſolue colligationes impietatis*; vſitatiùs, & propriùs ſumitur ieiunium circa cibum & potum: & hoc eſt triplex, videlicet *ieiunium naturæ; ieiunium virtutis; ieiunium ex præcepto Eccleſiaſtico*. Ieiunium naturæ importat omnimodam abſtinentiam à cibo, & potu; & hoc modo cum dicat puram priuationem, nec in finem bonum referatur, nec virtus eſt, nec actus virtutis, vt ſic, vt rectè affirmat Richardus *in quarto diſtinctione 15. artic. 3. quæſtion. 1.* Maior *ibidem q. 3.* & Gabriel *in eodem 4. diſt. 16. q. 3. ad initium* & huiuſmodi ieiunium naturæ, ſeu hæc abſtinentia ab omni cibo, & potu, omniq; guſtabili requiritur etiam ex præcepto ad Euchariſtiæ ſumptionem, oportet enim extra articulum mortis vbi Euchariſtia ſumitur per modum viatici, vt quis ad illam ſumendam accedat ieiunus naturaliter: is autem ieiunus eſt naturaliter, & dicitur, qui nihil prorſus bibit, vel edit; quæ omnia docent Gabriel *dicta quæſt. 3.* D. Thomas *3. part. quæſt. 80. art. 8.* Sotus *in 4. diſtinct. 12. quæſt. 1. art. 8.* Ledeſma *1. 4. q. 21. art. 8.* Azor *tomo 1. inſtit. moral. libro ſeptimo, cap. 8. initio §. ne ſeorſum.* probaturque *ex capit. ex parte, de celebrat. Miſſarum.*

3. Ieiunium virtutis denotat abſtinentiam à cibo, & potu, iuxta regulas temperantiæ; ita ſcilicet, vt homo id ſumat, quod ad vitam debitamque corporis valetudinem ſit opus, & cum varia ſint hominum genera, variæ complexiones, variæque locorum diuerſitates, medium circa quod verſatur temperantia, habet quandam latitudinem, nec conſiſtit in indiuiſibili, cibus enim, qui in vno erit exceſſus, in alio non erit, vt optime notarunt Couar. *lib. 4. var. reſol. cap. 20. num. 1. verſ. 2.* Medina *de ieiunio, in principio*, & alij: & huiuſmodi ieiunium virtutis, vt rectè etiam adnotarunt Gabriel & Richard. *vbi ſupra*, non curat an ſemel ſeu pluries in die cibus potuſque ſumatur, ſiquidem per hoc non ſoluitur, ſi exceſſus non addatur, ſed ſolum curat, ne fines temperantiæ tranſigantur, & hoc pacto, omnibus ſemper, vt ita Gabriel, ieiunandum eſt, nunquam enim in cibo, & potu licet excedere rationis temperantiæque regulam.

4. Ieiunium denique Eccleſiæ, de quo nobis ſermo futurus eſt, prout à D. Iſidoro definitur, *eſt parſimonia victus, abſtinentiaque ciborum*: quam definitionem ſequitur Paludanus *in 4. diſtinct. 15. in principio.* abſtinentia, inquam, ſecundum ritum ab Eccleſia introductum: vt explicat Abulenſis *Matth. 6. quæſt. 124. ad 4.* in quo ſenſu eadem definitio ſatis eſt de mente Cardinalis *in rubrica de obſeruatione ieiuniorum*, & de mente Nauarri *in manuali cap. 21. numer. 11.* & cum ea concordat alia quam ponit Gabriel *in 4. diſtinct. 16. quæſt. 3. ad principium*, quæ ſic habet: *Ieiunium Eccleſiæ eſt abſtinentia à cibo potuq; ſecundum regulam ab Eccleſia inſtitutam.* quanquam taxandus ſit vehementer Gabriel, dum illam particulam adiungit, *& potu*, nec enim ieiunium Eccleſiæ, potus etiam vini abſtinentiam includit, vt inferius conſtabit *cap. 2. numer. 19.* qua ratione taxandus eſt etiam Couarruuias *libr. 4. reſol. cap. 20. numer. 1. verſic. 6.* dum inquit, ieiunium Eccleſiaſticum non ſolum in hoc verſari, vt à ſuperfluis cibis, & potibus abſtineamus, ſed etiam ab aliis, quæ ſalua virtute temperantiæ nobis licerent. Sic ergo definiri poteſt ieiunium propriè: Eſt abſtinentia à cibis ſecundum regulam, & ſtatutum Eccleſiæ. Abſtinentia à cibis ponitur loco generis, reliqua loco differentiæ. Approbatio huius definitionis, ſeu potius deſcriptionis, & illius intelligentia patebit in toto diſcurſu materiæ.

Definitio ieiunij ex D. Iſidor.

5. Eſt autem ieiunium etiam in hac acceptione actus virtutis temperantiæ, vt ait D. Thom. *2. 2. q. 147. artic. 1.* Abul. *vbi ſupra quæſt. 125.* & eſt communis ex Medina *de ieiunio quæſt. de qualitate ieiunij.* vbi ſatisfacit pleriſque in contrarium adductis: eſt, inquam, actus virtutis temperantiæ, vt rectè deducit D. Thom. *modò allegatus.* & Turrecrem. *cap. ſint tibi, de conſecrat. diſt. 5. art. 1.* Ex quibus patet ſatis vtile eſſe Eccleſiaſticum ieiunium; enim vero etſi nihil aliud ei conueniat, quam quod ſit virtus, magnam laudem, magnamque vtilitatis prærogatiuam id ſecum affert, vt rectè ait Medina *citatus*; cum tamen pleroſque etiam ſpirituales effectus atque vtilitates operetur, quales ſunt vitia comprimere, mentem in Deum eleuare, virtuteſque alias elargiri, vt Eccleſia canit in præfat. Quadrageſimæ, & deducit D. Thomas *2. 2. quæſt. 147. artic. 1.* Couarruuias *vbi ſupra, verſ. 7.* & omnium, quos viderim latiſſime, Abulenſis *Matth. 6. quæſt. 174.* qui vndecim vtilitates commemorat ex ieiunio prouenientes. Sed de his effectibus, & vtilitatibus ieiunij forte aliquid dicemus *infrà in cap. vltimo huius præcepti.*

7. Circa ieiunium naturæ, & ieiunium virtutis aliqua dubia mihi veniunt in mentem, quæ neceſſariam expeditionem conuenienter requirunt. Primum eſt, an ſit aliquis cibus, quem ius naturæ veſci prohibeat? & videtur quidem nullum eſſe. quod probatur primo ex *Luca. 10.* vbi Chriſtus Dominus: *Quæcunque* (inquit) *apponuntur vobis, comedite*; & *Matthæi 15.* idem Chriſtus ait: *Non quod intrat per os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore.* & infra, *quæ procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem, de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, falſa teſtimonia,* &c. *hæc ſunt quæ coinquinant hominem.* & D. Paulus item *2. Timoth. 4. In nouiſſimis* (inquit) *temporibus diſcedent quidam à fide, loquentes mendacium, prohibentes nubere, & abſtinere à cibis quos Deus creauit.* ex quibus teſtimoniis videtur concludi, nullum cibum eſſe, quem ius naturæ veſci prohibeat. Secundo, quia omnia creauit Deus ad eſum, & obſequium hominis; quare ergo omnibus non licebit veſci, maxime in tempore neceſſitatis extremæ, aut quaſi extremæ; neceſſitas enim, vt vulgo fertur, nullam habet legem. Dicendum tamen eſt aliqua nobis eſſe iure naturali prohibita, quæ in cibum abſque peccato mortali ſumi non poſſunt, etiam in extrema neceſſitate, veluti eſus carnis humanæ. ita docet expreſſe Azor *tomo 1. inſt. moral. libro 7. cap. 33. quæſt. 4.* licet enim omnis creatura Dei ſit bona; vt inquit D. Paulus *vbi ſupra ad Timotheum 4.* non tamen omnis eſt apta ad cibum, & eſum, ſunt enim quædam, quę vel ſolo ductu naturæ bene inſtitutę, & non prorſus deprauatæ homines veſci auerſantur, & reſpuunt; qualis eſt eſus carnis humanæ. Vnde apud omnes etiam Gentiles peſſime audierunt ſemper illi, qui omnem humanitatem faciemque naturæ exuentes, tanquam beſtiæ humanis carnibus veſcebantur: hinc eſt, quod apud M. Tullium inter præcipua Lucij Catilinæ facinora tanquam hominis alieni prorſus à naturæ lumine numeratur

Digitized by Google

tur illud, quod humani corporis ſanguinem vino permixtum coniuratis ſuis non erubuerit propinare. Secundo, quia ius ſepulturæ quod humanis cadaueribus debetur, eſt de iure naturali; enim vero contra omnem inſitam à natura pietatem, & humanitatem, eſt mortuos ſepultura priuare: ius autem ſepulturæ violat, qui mortuos non ſepelit, ſed deuorat; ergo violat ius naturale. Dices, de iure naturali eſt, vt homo in extrema neceſſitate vitam tueatur; ergo ſi nihil aliud cibi ad manum tūc habeat, quam hominis cadauer, profectò ius naturale non violabit, qui eo cibo ad ſeruandum ius naturæ, vitæ propriæ tuendæ vſus fuerit. Secundo, quia licitum eſt cuiquam ſui occiſorem, inuaſoremque occidere, quia vim vi repellere iure naturæ licet; ergo ſi licet illum occidere, vt vitam tueamur, cur etiam non licebit, occiſi, ac demortui hominis carnes veſci, vt illam tueamur, maxime cùm aliud remedium vitæ tuendæ non ſuppetit, nec peccatum occiſionis tunc committatur. Tertio, quia ille contra ius naturale ſe perimit, qui oblato cibo, extrema fame vrgente, non veſcitur, & lethaliter peccat ſi illo nō veſcatur; ergo lethaliter etiā peccabit, ſi eo cibo carnis humanę oblato veſcens non fuerit. Verū huiuſmodi rationes parū videntur concludere: nam Carthuſianus monachus propter votum non poteſt licite, in extrema neceſſitate conſtitutus, vitam tueri eſu carnium, vt multi, ac grauiſſimi Doctores tenent, & non ob aliam cauſam, niſi quia de iure naturali eſt obſeruatio voti ſui; & quamuis de iure naturali ſit etiam conſeruatio vitæ propriæ, tamen fortius præceptum naturale eſt obſeruatio voti, quam conſeruatio vitæ: ita etiam in noſtro caſu duo præcepta naturalia concurrunt, alterum eſt conſeruatio vitæ, alterum abſtinentia ab eſu carnium humanarum; & quidem fortius eſt præceptum naturale abſtinendi ab hoc eſu, cum contrarius actus edendi ſapiat impietatem, quam præceptum naturale conſeruandæ, ac tuendæ vitæ, & quando duo præcepta humana, aut naturalia concurrunt, ſi vtrumque ſimul ſeruari non poteſt, fortius tunc ſeruandum eſt relicto minus forti, vt omnes fatentur authores.

7. Ad primum argumentum dico, fas eſſe eo caſu vti cibo carnis humanæ, niſi alioquin iure naturali prohiberetur, vnde cùm ex præcepto iuris naturæ talis eſus prohibeatur, & hoc præceptum ſit fortius præcepto iuris naturalis tuendæ vitæ, ideo hoc ſeruandum, illud omittendum. Ad ſecundum reſpondeo vim illam quæ nobis ab extrinſeco & per iniuriam ab iniuſto inuaſore infertur, poſſe nos licite repellere occidendo prius illum, quia in ea circumſtantia, ea occiſio non eſt peccatum, ſed eſt naturalis repulſio iniuriæ inferendæ: at eſus carnium occiſi hominis ac mortui eſt prohibitus iure naturali; & alioqui in extrema neceſſitate non eſt repulſio iniuriæ extrinſecus inferendæ ab homine, ſed eſt extrema quædam neceſſitas, ad quam expellendam non eſt licitum peccare. Ad tertium reſpondeo, niſi eſus carnium humanarum peccatum eſſet mortale, & prohibitum iure naturæ, licitum quidem eſſe, in ea circumſtantia, quemadmodum licitus eſt etiam quicunque alius cibus iure naturæ non prohibitus: at quia prohibitus eſt, ideo non licet.

8. Vrgebis adhuc: exemplum allatum de monacho Carthuſiano non conuincere, quia monachus ille dum vouit non edere carnes licitas, etiam in articulo mortis, præuidit quidem futurum onus, cùm ſponte ſe ſubmiſit: & ille qui in extrema neceſſitate tuendæ vitæ eſt conſtitutus, nullam præuiſionem habuit circa eſum carnis humanæ, nec etiam præuidit, an tunc obligaret, vel non obligaret præceptum naturale prohibens eſum illum, vnde videtur eſſe diuerſa ratio vtrobique. Reſpondeo obligationem hanc non eſſe conſtitutam in prædicta præuiſione, vel non præuiſione, ſed in prohibitione iuris naturæ, quæ prohibitio in omni circumſtantia etiam extremæ neceſſitatis obligat. Vnde ſi certum, & indubitatum eſſet, obligationem tuendæ propriæ vitæ per eſum carnium non prohibitum præualere contra obligationem naturalem ſeruandi votum emiſſum in profeſſione, & monachus hoc præuidiſſet, & nihilominus votum emiſiſſet, profectò peccaret mortaliter, & votum non valeret, quia ſe voluiſſet voto ad peccatum obligare: ergo ſignum euidens eſt non prouenire huiuſmodi obligationem ex ipſa præuiſione, ſed ex ipſa materia præceptorum, & ex obligatione naturali illorum, vt conſideranti patebit.

9. Hîc etiam rogari poteſt, ad præter hunc eſum carnis humanæ, & extra grauem, aut extremam neceſſitatem tuendæ vitæ corporalis, ſit etiam aliquis alius cibus prohibitus iure naturæ, ita vt lethaliter peccet ille, qui illo vſus fuerit, cùm poſſit aliis vti. Azor *tomo 1. inſt. moralium. lib. 7 cap. 53. queſt. 4. initio*, aſſerit negari non poſſe eſſe aliquos cibos, licet alioqui communes, quos tali vel tali modo acceptos, & præparatos citra peccatum ipſo naturæ lumine ducente veſci non poſſumus. Exemplum ponit in homine, qui abſque vlla neceſſitatis cauſa crudas, & adhuc ſanguine imbutas carnes edit, & luporum aut coruorum more deuorat, & addit, *quis enim liberum à vitio, & culpa hunc hominem putet?* non tamen expreſſe declarat, an peccatum mortale committat, ſed ſatis indicat in prædictis verbis lethale eſſe. Ego tamen credo hoc ex ſe & ex obiecto peccatum lethale non eſſe, quamuis poſſit eſſe mortale ex circumſtantiis, quando ſcilicet eo eſu grauiter læderetur valetudo, alias non. quæ enim cauſa eſſe poteſt ob quam dicamus eſſe peccatum lethale? nulla profectò. Imo addo, nec veniale eſſe, ſi vſitatum ſit apud aliquam prouinciam carnes crudas, aut ſemicrudas edere, vt Parthorum mos eſt, qui in bello à dorſo equi, cui inſident, carnes crudas deferre ſolent, quas Solis æſtu ſemicoctas edunt, vt referunt graues authores: Itali etiam nonnulli veſcuntur piſciculis & Sardineis ſolo ſale fumoque duratis: & Germani nonnulli eoſdem piſces ſiccos & pernas pingues fruſtulatim cæſas in cibos ſumunt. nemo autem dicet hos omnes peccare mortaliter, neque enim omnes nationes eodem modo veſci omnia debent. Præterea nonnulli Æthiopes, vt refert author nauigationis Hollandorum, inteſtinis gallinarum crudis veſcuntur, quod prouenit ex calidiſſima hominum complexione, & ex naturali ſympathia, quam habent cum crudis cibis. Vnde etſi apud aliquas nationes id vitio vertatur propter non vſum, non credo tamen ſecluſo ſcandalo & damno valetudinis eſſe peccatum lethale, ſed tantum veniale, apud alias vero nec veniale quidem.

10. Contra ieiunium virtutis temperantiæ inſurgunt etiam aliqua dubia. Primum eſt, an ebrietas ſit

ſit per ſe peccatum, ſi nullum ex ea periculum immineat, quia, v.c. talis eſt ebrius vt nihil vnquam mali perpetret, aut quia præcauet ne quid mali ex ea contingat, ſe intra domum abſcondendo, & *clanculum* oſtiis abdendo; ſunt enim nonnulli qui tunc exiſtiment non eſſe peccatum mortale, maxime ex partibus Aquilonis. Probant primo, quia ſecluſis extrinſecis periculis, quæ ſatis præcaueri poſſunt, non eſt per ſe malum ad tempus ſe priuare vſu rationis, vt patet in eo qui abſque vlla neceſſitate, ſolum ex mera voluptate, quam ex ſomno capit, vult dormire, & ſe ad tempus vſu rationis eo ſomno priuare. Secundo, quia odoratu alicuius liquoris poteſt quis vſu rationis priuari, & quis tunc dicet peccaſſe mortaliter. Tertio, quia D. Auguſt. *ſermone* 4 aſſerit ebrietatem eſſe peccatum mortale, *ſi aſſidua eſt*; ergo ſi non ſit aſſidua, non erit peccatum mortale, eo D. Auguſtino.

11. Dicendum tamen, ebrietatem, quamuis aſſidua non ſit, eſſe peccatum mortale ex ſe, & præciſa, ac ſecluſa omni ratione periculi futuri: ita docent communiter Doctores. Leſſius *tomo* 1. *de iuſt. lib.* 4. *c.*3. *de ebrietate. dub.* 3. *num.* 13. Valentia 2. 2. *diſp.* 9. *q.* 3. *de peccatis temperantiæ oppoſitis punct.* 2. *litera* B. D. Th. 2. 2. *quæſt.* 150. *a.* 1. Caietanus *ibidem, art* 2. Azor. *tom.* 1. *inſt. moral. l.* 7. *cap.* 33 *q.* 4. §. *dubia quæſtionis eſt*. Sylu. *verbo Ebrietas. n.* 2. & ideo ebrietatem tanquam graue, imo grauiſſimum peccatum condemnant ſancti Patres. Baſilius homilia 14. vbi dicit ebrium indignum eſſe miſericordiæ, quia ſpontaneo ſeruit Dæmoni, id eſt, peccato, & *homil.* 1. *de ieiunio: Ebrietas* inquit, *Spiritum ſanctum propellit.* & D. Chryſoſt. *homil.* 57. *ad populum Antiochenum*, vbi ebrietatem diabolum, & ebrium amicum diaboli appellat. D. Ambroſ. *in lib. de Helia, & ieiunio cap.* 14. vbi ita ait: *Certe* (inquit) *veneno caro vulneratur, vino mens: noxia eſt ebrietas ad corporis ſanitatem, menti etiam crimen adiungit.* & D. Aug. *ſermone* 231. *de tempore*, vbi ita ait: *Quicunque* (inquit) *pœnitentiam de ebrietate non egerit, in æternum profecto peribit.* & D. Hieronym. *cap.* 5. *epiſtolæ ad Galatas. Ebrioſi* (inquit) *regnum Dei non poſſidebunt.* Probatur primo, quia ebrietas eſt voluntaria & violenta priuatio vſus rationis, ex immoderato potu cauſa voluptatis aſſumpto, & in hoc diſtinguitur à ſomno, quia licet ſomnus ſit voluntaria priuatio vſus rationis, nunquam tamen eſt violenta, ſed naturalis, datus eſt enim ſomnus à natura homini ad reficiendas vires corporis, ad confortandum roborandumque cerebrum, vnde etiamſi quis ſe voluntarie per ſomnum vſu rationis priuet, eſt longe diuerſa ratio in priuatione rationis per ebrietatem, quia per ebrietatem etiamſi vel aſſidue, vel ſemel tantum voluntarie exerceatur, ſemper quis violenter priuatur vſu rationis, propter exceſſiuam operationem delectabilem in potu, id quod intrinſece eſt malum, & valde diſconueniens naturæ. Secundo, quia ebrietas eſt oppoſita illi ſpeciei temperantiæ, quæ vocatur ſobrietas, ac proinde ſicut ſobrietas verſatur circa operationes delectabiles moderatas tactus & guſtus qui inuenitur in potu; ita etiam ebrietas eius oppoſitum verſatur circa eaſdem operationes immoderatas. in hoc enim conſiſtit ebrietas & illius culpa, iuxta D. Thomam citatum, quòd ſcienter ex potu plus capitur, quam neceſſe eſt, ſiue quòd immodico, ac immoderato potu ad voluptatem ebrij vtuntur. Dices, ſomnus etiam poteſt eſſe immoderatus, & contra ſobrietatem, ac proinde in illo etiam, cùm plus ſumitur quam neceſſe eſt ad vires corporis reparandas, peccatum mortale erit. Reſpondeo ſomnum non eſſe proprie, & formaliter contra temperantiam, neque aduerſari ſobrietati. Sobrietas enim, & temperantia proprie verſatur circa operationes, & actiones comedendi & bibendi, ac proinde nunquam in immoderato ſomno dari proprie peccatum contra temperantiam. Deinde illum ſomnum ita immoderatum dico prouenire naturaliter ex nimia humiditate hominis. Vnde etiamſi ille ſomnus abſolute ſumptus, & ſecundum ſe ſit nimius, & immodicus, non tamen eſt immodicus reſpectu talis hominis affecti tanta humiditate. Ebrietas autem proprie, & formaliter conſiſtit in potu nimio, & immoderato, non quomodocunque, ſed habita conſideratione ipſius perſonæ bibentis. Probatur tertio, quia quantumuis quis præcaueat mala extrinſeca, quæ ex ebrietate ſolent prouenire abdendo & claudendo ſe intra domum, & cubiculum, nunquam tamen poteſt præcauere prauas cogitationes, & incentiua libidinis, quæ ex ipſa ebrietate ebullire pene ſemper, & pullulare ſolent tanquam à fonte natiuo.

12. Atque ex his patet peccare etiam mortaliter eos, qui vino aut potatione conantur alios ad ebrietatem adducere, quod violenter illos vſu rationis ad tempus priuent, ſi enim peccatum mortale eſt ipſa inebriatio, vt hactenus probauimus, etiam erit peccatum mortale ad illam alios incitare. ita docent expreſſe Sylu. *verbo Ebrietas nu.* 3. & Azor cum omnibus fere aliis *ſupra citatis n præcedenti.* Imò de huiuſmodi homine procurante ebrietatem alterius addit Sylu. ſemper lethaliter peccare, ſi ſciens, & volens illam operatur, ſiue ſequatur, ſiue non ſequatur ebrietas in alio, quia conſentit in malum & periculum notabile proximi.

13. Quando autem dicimus ebrietatem conſiſtere in potu immoderato per quem violenter priuetur quis vſu rationis, intelligimus id non ſolum de potu vini, ſed etiam de quocunque alio guſtabili liquore; intelligimus etiam per ebrietatem non qualemcunque ebrietatem, ſed talem, quæ ita priuet hominem vſu rationis, & cum ea violentia, vt non ſit in hominis poteſtate, aut arbitrio vllo medio, & remedio adhibito redire ad vſum rationis cum voluerit: Sicut eſt in arbitrio hominis cùm ſe ſomno tradit & quieti ad vſum illius redire aliquo adhibito qui ſe ab illo excitet, cùm opus fuerit: præterea dicimus etiam ebrietatem conſiſtere in potu eo vſque immoderato, vt quis per illum vſu rationis violenter priuetur, nam ſi ad hanc priuationem non peruenitur, non eſt proprie, ac formaliter ebrietas, atque adeo nec peccatum mortale ex ſe, etiamſi quis fiat aliquanto hilarior, & aliquanto perturbetur ipſius phantaſia, &, vt loquitur Caietanus *in Summa verbo Ebrietas*, etiamſi ex perturbatione phantaſiæ ei videatur quod domus gyretur in orbem, ſed eſt tunc quædam crapula ſiue intemperantia venialis, vt *ibidem* docet Caietanus, & colligitur ex D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 150. *art.* 1. *ad* 2. & expreſſe etiam id docet Valentia *dicta diſp.* 9. *quæſt.* 3. *de peccatis temperantiæ oppoſitis. punct.* 2. *verſ. item diximus pag.* 1799. Si tamen huiuſmodi crapula exerceatur ex intentione directa, valde parum abeſt à mortali. ſicut ibi cenſet Caiet. & Sylu. *verbo Ebrietas. quæſt.* 1. Sed tamen nec tunc quidem eſt mortale, iuxta Valentiam vbi ſupra, quandoquidem neque eſt completa ebrietas, neque perfecte læditur rationem.

Eſt

Google

14. Eſt tamen dubium an ebrietas procurata ex conſilio medicorum propter ſanitatem corporis, ad excitandum vomitum, ad tuendam vel conſeruandam valetudinem, ſit peccatum mortale? Angelus & Roſella *verbo Ebrietas num. 2.* aiunt eſſe peccatum mortale, idem docet D. Anton. *2. part. tit. 6. cap. 3. §. 1.* Tabiena *verbo Ebrietas. num. 4* Probant, quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona: deinde quia ebrietas cum ſit per ſe mala, non videtur eſſe remedium aptum, & inſtitutum ad ſanitatem recuperandam, nam ad prouocandum vomitum aliud remedium aquæ tepidæ conuenientius medicina inuenit: Caietan. tamen *2. 2. q. 150. art. 2. & 3. & in Summa verbo Ebrietas.* Sylu. *verbo item Ebrietas. quæſt. 3.* Armilla *ibidem. num. 3* Azor. *tom. 1. inſt. moral. libr. 7. cap. 33. quæſt. 4. verſ. dubia igitur, ad medium.* Nauar. *in manuali Lat. cap. 23. n. 119.* D. Thom. *2. 2. dicta quæſt. 150. artic. 2. ad 3.* Sylueſter *rurſus verbo Ieiunium. quæſt. 3.* & Valentia *vbi ſupra*, ſentiunt huiuſmodi ebrietatem propter ſanitatem corporis ex conſilio medicorum procuratam non eſſe peccatum mortale, nam quamuis ſimpliciter immoderatus potus non ſit neceſſarius ad vomitum prouocandum, cum is poſſit prouocari per aquam tepidam, aut aliud remedium; tamen reuera ſi aliquo alio modo, & reſpectu de conſilio medicorũ is nimius potus ſit ad ſanitatem neceſſarius, poteſt à mortali excuſari; Primò, quia cùm id fit ex præſcripto, & iudicio medicorum, iam aliquis non formaliter, & ex intentione ſe inebriandi, inebriat, ſed materialiter: ſic etiam ille qui reuelat in iudicio dum teſtificatur peccatum alterius, non formaliter detrahit, ſed materialiter. Secundo, quia re vera ille potus in eo caſu infirmitatis dici non poteſt immoderatus, cùm reſpectu illius hominis ea neceſſitate affecti, ſit neceſſarius, ac proinde quamuis abſolute immodicus ſit, non tamen reſpectu illius: & hæc ſecunda ſententia ſic explicata videtur probabilior, & ex fundamentis illius ſoluuntur fundamenta alterius; non enim in ea circumſtantia ebrietas eſt mala intrinſece; nec eſt potus immoderatus, vt dixi.

15. Quid vero dicendum eſt ad illam quæſtionem quam vtriuſque iuris interpretes tractant, an ſcilicet ebrius rationis expers peccet mortaliter, ſi in ipſa ebrietate peccata committat. Reſpondeo breuiter, ſi huiuſmodi homo ante ebrietatem, peccata præuidit, & animo propoſuit ea in ebrietate committere, ſine dubio mortaliter peccat, dum animo ita proponit, non tamẽ poſtea peccat dum actu illa comittit, quia in ipſo actu voluntarie non committit: nec ſatis eſt quod ex priori voluntate proueniant huiuſmodi actus peccaminoſi: proueniunt enim ex illa naturaliter, & non libere, & ſic totum peccatum conſummatum fuit in ipſa præuiſione, & intentione, & voluntate peccandi per ebrietatem, non autem poſtea in ipſo actu, quia actus ipſi non ſunt tunc in ea circumſtantia liberi, ſed naturales, & ſic nullam culpam habent; præter eam, quæ in voluntate, & cauſa præceſſit. ita docet optime Azor *tom. 1. inſt. moralium lib. 7. cap. 33. quæſt. 6.* & deducitur ex Ioanne Gutierrez *libr. 7. q. Canon. cap. 4. à num. 95.* & ex Nauarro *cap. 27. num. 230.* ex Petro Nauarra *l. 2. in 2. edit. de reſt. c. 1. num. 74. & 75.* & ex aliis.

16. Huic quæſtioni affinis eſt illa, an ſi ebrius in ebrietate hominem occidat, vel mutilet, irregularitatem incurrat: qua de re duas inuenio ſententias: prima aſſerit, ſi quis voluntarie inebrietur, quamuis non intendat hominem occidere, nec in ipſa ebrietate ſoleat arma capeſſere, vult tamen inebriari, & in ipſa ebrietate poſtea hominem occidat, quamuis id antea non præuiderit, peccare mortaliter committendo peccatum homicidij caſualis, & de facto ſecuta occiſione, illam irregularitatem incurrere, ac contrahere, quæ contrahitur ac incurritur propter homicidium, & ex homicidio caſuali. ita docet D. Thom. *in 4. diſt. 15.* Villadiego *de irregularitate, cap. de percuſſore col. 11.* Syl. *verbo Homicidium 3. num. 6.* Ioannes Imola *in Clementina ſi furioſus.* Zenzinus, Cardinalis *ibi*, Richard. *in 4. diſt. 15. a. 3. q. 7. §. ad primum ad partem aliam.* Roſella *verbo Homicidium 4 num. 5.* Tabiena *verbo Ebrietas q. 8.* vbi citat gloſſam. Arm. *verbo Irregularitas. n. 8.* quamuis *in verbo Ebrietas. nu. 8.* oppoſitum dicat. Calderinus quem citat, ſed non ſequitur, Nau. *in manuali c. 27. nu. 230.* Maiolus *de irregularitate lib. 3. c. 48.* probant primo, quia peccauit ſe inebriando, & ſaltem ex ebrietate, & propter ipſam ebrietatem culpam contraxit homicidij caſualis. Secundo, quia qui ita voluntarie inebriatur, dat operam rei illicitæ, & periculoſæ per ordinem ad homicidium; ergo ſaltem in radice, & voluntate voluit illud, quamuis directe illud non intenderit. Tertio, quia in Clementina *ſi furioſus*, ſolus amens, & furioſus excipitur, & non excipitur ebrius, cùm culpa ſua fiat ebrius; ergo ille irregularis erit ſi aliquem in ipſa ebrietate occidat.

17. Vt ſtatuamus oppoſitam opinionem directè primæ hactenus explicatæ repugnantem, & ſeparemus certa ab incertis, notandum eſt in primis in confeſſo eſſe apud omnes Doctores, eum qui abſque vlla culpa ſua in ebrietatem incidit, & per aliũ tertium malitioſe ac ſubdolè inebriatur, nullo modo fieri irregularem, quamuis aliquem occidat, ita ait Couarruuias *in Clementina, ſi furioſus, de homicidio 3. p. n. 3.* Plaça *de delictis. l. 1. c. 30. n. 5.* Socinus *in cap. ad audientiam. n. 15.* Azor *tom. 1. inſt. mor. l. 7. c. 33. q. 7. § in hac controuerſia.* Gutierres *lib. 2. q. canon. c. 4. à n. 106.* Secundò animaduertendum eſt etiam apud omnes Doctores extra controuerſiam eſſe, fieri illum irregularem ex homicidio voluntario, qui ſe facit ebrium, & ebrietatem procurat eo animo & intentione, vt aliquem occidat in ipſa ebrietate, & re vera in illa occidit, perinde enim eſt tunc ac ſi ſobrius occidiſſet. ita expreſſe Couarr. *dicta Clementina ſi furioſus 3. p. n. 3. & 4.* & Gutierr. *lib. 2. q. canon. c. 4. nu. 104.* & dicit Gutierres ibi veriſſimum & ſine dubio. gloſſa *in cap. de cætero, de homicidio.* Angelus *verbo Ebrietas. nu. 1.* Petrus Plaça *de delictis l. 1. c. 30. n. 5.* Caſtro *de poteſtate legis pœnalis. l. 2. cap. 14. verſ. prima principalis concl.* Azor. *proxime allegatus.* Tertio animaduertendum eſt, ſi ebrius conſueuerit in ebrietate arma capere, & homines occidere, aut cædere, & culpa ſua factus ſit ebrius, & aliquem occidit, vel mutilat, eum eſſe irregularem, vt omnes etiam fatentur: ita docet expreſſe Nau. *c. 27. n. 230.* Gutierres *modo allegatus n. 105.* Couar. Plaç. & Azor. *item allegati*, Socinus *in cap. ad audientiam, num. 15.* Petrus Nau. *editione vltima l. 2. de reſt. c. 1. n. 74. & 75.*

18. Tota ergo controuerſia in eo eſt poſita, an ille qui ſponte ſua factus eſt ebrius, irregularis fiat, ſi aliquem occidat, vel mutilet, nihil præuidens de occiſione, & arma ſumere, alioſque cædere non conſueſcens, & circa hoc punctum duæ ſunt opiniones. Prima affirmat hunc ebrium irregularem fieri ſecuto homicidio, aut mutilatione, hanc iam explicauimus *nu. 16.* & ibi illius autores retulimus.

Secunda

Digitized by Google

Secunda negat & conſtanter defendit huiuſmodi hominem qui culpa ſua factus eſt ebrius, nihil præuidēs de homicidio, nec conſueſcens arma capere in ipſa ebrietate, hominesve cædere; nullo modo fieri irregularem ſi poſtea hominem occidat, vel mutilet; nec etiam ex homicidio caſuali culpabili: ita docet expreſſe Couar. *Clement. ſi furioſus.3.p.n.*3. & 4. Gutier. *l.2.q.canon.c.4.à nu.*95. & latiſſime defendit, & probat Caſtro *de lege pœn.ca.*14. *verſ. prima principalis concl.* Armil. *verbo Ebrietas.n.*8. Nau. *in man. Lat.c.*27.*n.*230. Petrus Nau. *in 2. editione.l.2.de reſt.c.* 1.*n.*74. & 75. Plaça *l.1.de delictis.c.*30.*n.*5. Azor *tom.1. inſt.mor.l.7.c.*33 *q.7.§. in hac controuerſia*, vbi dicit in foro conſcientiæ hanc opinionē eſſe probabiliorem; quamuis forte in foro externo iudices aliam ſequātur. Ratio ac fundamentum iſtius opinionis eſt. Primo, quia ebrius furioſo eſt ſimilis, ſed furioſus ſi in furore aliquem occidat, non eſt irregularis vt dicitur in Clementina *ſi furioſus, de homicidio*; ergo neque ebrius; neque obſtat quod ebrius ſua culpa furioſus fiat: furioſus autē abſque culpa vſu rationis careat. nam poteſt etiam contingere quod quis ſua culpa furioſus fiat, & tamē adhuc nō erit irregularis, vt docent præfati Doctores, & patet ex generali locutione Clemētinæ prædictæ *ſi furioſus.* Secundo, quia opus eſt, vt actiones illæ propter quas cōtrahitur irregularitas, ſint actiones humanæ, hoc eſt, factæ ab homine vsū rationis habente, quia alias infans, furioſus, & dormiēs poſſent in huiuſmodi irregularitatem incurrere, cuius cōtrarium definitur in prædicta Clementina, *ſi furioſus.* Nec replices ebrium mediāte ipſa ebrietate voluiſſe remote, & in cauſa occidere, dū voluit inebriari: nam poteſt etiam contingere, vt quis vigilās iraſcatur contra aliquem, & illum velit occidere, & hac necis voluntate dormiat, & poſtea alte & plene ſoporatus ſurgat, & capiat enſem, & illū occidat in lecto quo dormit; & in hoc caſu illa mors mediate procedit à libera voluntate, quam iſte vigilans cōcepit: immediate vero ab ipſo ſomno, & nihilominus huiuſmodi dormiens occiſor nō fiet irregularis ex generali modo lonquendi prædictæ Clemētinæ, vt docet Gutierr. *citatus n.*96. contra Palud. *in 4.diſt.*32.*q.*1.*a.*3. Sed cum Gutier. tranſeunt Placa *l.1 de delictis c.*31.*n.*6. & Alfonſus à Caſtro *vbi ſupra*: nā homicidiū illud tunc procedens à dormiente non procedit immediate à volūtate, & cauſa libera, ſed immediate procedit à cauſa naturali, hoc eſt, ab ipſo ſomno; quemadmodū etiā procedit homicidium in ebrio immediate ab ebrietate, & nō à volūtate, vnde cū nec ſomnus, nec ebrietas, ſint volita vt cauſa occiſionis, ſed ebrietas vt cauſa delectationis & guſtus in potādo, ſomnus autem vt cauſa quietis in dormiendo, inde eſt quod irregularitas in his caſibus non contrahatur.

19. Ex fundamentis huius ſecundæ opinionis, quā probabiliorem iudico, diſſoluuntur fundamenta prioris n.6. poſitæ. Solū animaduerto Rich. S.Th. Alexandrum, Bonau. ſcripſiſſe ante Clementinā, *ſi furioſus*, vt animaduertit etiā Azor *t.1.inſt. mor.l.7.c.* 33.*q.*7.§. *in hac controuerſia*: quamobrē immerito citari ſolent pro prima opinione, nam ſi Clementinam vidiſſent; profecto contrarium docuiſſent.

Concludamus igitur primum hoc caput diluci-
20. datione illius quæſtionis, an ebrius delicta cōmittēs in ebrietate, ſit immunis è pœnis iure ſtatutis in eos qui huiuſmodi delicta perpetrāt. Certe in hac q. D.Thom.2.2.q.150.a.4. Azor. *vbi ſupra q.*8. docēt eum qui factus eſt abſque vlla ſua culpa ebrius, vel quia nondum vim vini habebat expertam velut alter Loth, vel quia nihil ſciens ab aliis ſubdole eſt deceptus, ſi deinde peccata committat, liberum & immunem eſſe à pœna in iure ſtatuta delictis quia qui caret culpa, caret & pœna; ſi vero culpa ſua factus eſt ebrius, aſſerunt dignū eſſe venia non ex toto, ſed ex parte arbitrio iudicis, quia leuius eſt delictum per ebriteatē patratum, cum nō in ſe, ſed in cauſa ſit volitum, q̄ ſi in pleno iudicio fieret, & hoc ipſum docet D. Ambroſ. *l.1. de Abraham c.6.* & refertur in *c. ſane* 15.*q.*1. *Ideo* (inquit) *ſi qui per vinum deliquerunt, apud ſapientes iudices venia quidem facta donantur, ſed leuitatis damnantur authores.* & ideo D.Aug. *l.22. contra Fauſtum* ait, Loth culpandum *in cap.*44. nō quantum inceſtus, ſed quantum ebrietas meretur: quomodo autem culpandus ſit, declarat Origen. *hom.5. in Geneſim*, vbi dicit culpandum quidē illum eſſe, non prima vice, qua ſubdole inebriatus eſt à filiabus ſuis; quia nondum efficaciam vini expertus fuerat, ſed in aliis vicibus. ita enim ibi Origenes: *Vnde videtur mihi Loth in parte excuſabilis, in parte culpabilis inueniri. Excuſari namque poteſt quod à concupiſcentia & libidinis crimine liber eſt, quia nec ipſe voluiſſe arguitur, neque volentibus conſenſiſſe. Culpabilis quod decipi potuit, quod vino nimis indulſiſſet, & hoc non ſemel ſed iterum fecit.* Hæc Origenes. Et idipſum confirmat D. Hieronymus *epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis*, vbi ſic ait: *Loth amicus Dei in monte ſaluatur, & de tot millibus populi ſolus iuſtus inuentus inebriatur à filiabus ſuis, & licet illæ putarent genus humanum defeciſſe, & hoc facerent liberorum magis deſiderio quam libidinis, tamen ſciebant virum iuſtum, hoc non niſi ebrium facturum: deinde quid fecerit, ignorauit, & quanquā voluntas non ſit in crimine, tamen fuit error in culpa*, id eſt, in culpa in ſecūda vice commiſſa, non in prima, quia in prima, vt credo, nullam culpam admiſit, cum nondum vini efficaciam fuerit expertus.

CAPVT II.

De his quæ ſunt de neceſſitate ieiunij Eccleſiaſtici in communi, agitur de genere & qualitate ciborum, & quæritur an diſpenſatus iudicio medicorum ad comedendam carnem eo ipſo cenſeatur diſpēſatus in ieiunio Eccleſiæ, agitur etiam de ouis & lacticiniis.

SVMMARIVM.

Quæ ſint de eſſentia ieiunij. n.1.
Eccleſia an poſſit ieiunium præcipere. ibid.
Abſtinentia carnium eſt de eſſentia ieiunij. n.2.
An diſpenſatus in carnibus de iudicio vtriuſque medici eo ipſo ſit ſolutus à lege ieiunij. n.3.
Refertur opinio affirmans. ibid.
Refertur negans. n.4.
Refertur diſtinguens de infirmitate præſenti, & quæ in futurum timetur. n.5.
Prima eſt probabilior. ibid.
Soluuntur argumenta contraria. n.6.
Omnis ieiunans tenetur à carnibus abſtinere, non tamen omnis qui tenetur à carnibus abſtinere, tenetur ieiunare. n.7.
Inſeruiens dynaſtis poteſt licite in diebus ieiunij prægustare carnes præparatas. n.8.
Idem de infirmariis. ibid.
An qui in diebus prohibitis, & Quadrageſima veſcitur car-

nibus & cibis probibitis non habent alios, peccet mortaliter. *ibid.*

Quomodo diſcernantur cibi piſcium, & carnium. *n.9.*

An oua & lacticinia ſint iure probibita in diebus ieiunij, & quid de conſuetudine. *n.10. & 11.*

Non eſt peccatum mortale veſci ouis, & lacticiniis in omni ieiunio etiam Quadrageſimæ. *n.12.*

Neq; obſtat ſi per cōſtitutiones diſponatur eſſe mortale. *n.13.*

An liceat veſci ſimul ouis & piſcibus, & lacticiniis in diebus ieiunij etiam Quadrageſimæ. *n.14. & 18.*

An qui tenentur ieiunare teneantur à carnibus abſtinere, ab ouis & lacticiniis. *n.15.*

Quid ſi ſint adulti, quid ſi ratione careant. *ibi. & n.16.*

Quid ſi alicubi vigeat conſuetudo non veſcendi ouis & lacticiniis. *n.17.*

An cui conceditur priuilegiū edendi oua & lacticinia, poſſit etiam veſci ſimul piſcibus. *n.18.*

An vinum ieiunium violet. *n.19.*

An cum in diebus ieiunij bibitur, ſumi poſſit parum cibi, ne potus noceat. *n.20.*

1. TRia ſunt, iuxta omnes authores, quæ ad ieiunium pertinent Eccleſiaſticum; qualitas ciborum; hora competens; vnica comeſtio. quę ſane reſolutio ab omnibus, qui hac de re ſcripſerunt, recepta eſt: vt autem hoc clarius pateſiat, ſingulę particulæ explicandę ſunt. Recolendum autem hic eſt, ieiunium nihil aliud eſſe, quam abſtinētiam à cibis ſecundum regulam, & ſtatum Eccleſiæ, vt diximus *c.1.n.4. fine.* in illis autem verbis, *abſtinentiam à cibis,* omnes cibos carnium, & omnes qualitates illarū prohibet Eccleſia in diebus ieiunij; & quoad prohibitionem carnium ſtatim occurrit dubium, vtrum ſcilicet poterit Eccleſia per ieiunij præceptum carnes, & cibos aliquos vetare; videtur enim id eſſe contra dictum Chriſti Domini *Lucæ* 10. *Quæcumque apponuntur vobis, comedite.* Et contra illud *Matth.*15. vbi idem Seruator idipſum repetit, & contra locū D. Pauli 1. *ad Timoth.* 4. quem retulimus *in c.1. n.6.* vbi Paulus ita inquit: *In nouiſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, loquentes mendacium, & probibentes nubere, & abſtinere à cibis, quos Deus creauit,* &c. Vnde videtur non potuiſſe Eccleſiam præcipiendo ieiunium cibos aliquos vetare. Reſolutio tamen ſit, etſi demus nullum alimenti genus, neque in animalibus neque in arboribus, neq; in plantis eſſe, quo veſci nō liceat ſtando in iure naturali, vel diuino, qua de re Victoria *in relectione de temperantia. n.*1. Dicendū tamen eſt, potuiſſe Eccleſiā iuſte, & ſancte, & per præceptum ieiunij prohibere aliqua alimentorum genera. Probatur in primis ex illo loco *Act.* 10. vbi Apoſtoli poſt inductam legem Euangelij homines à ſuffocato, & ſanguine ſtatuerunt abſtinere, & huc pertinet ſententia D. Aug. *l. de defin. fidei Orthodoxæ: Aequare* (inquit) *nuptias virginitati, & nihil meriti putare eſſe in abſtinentia à carnibus, & vino, nō Chriſtiani hominis, ſed Iouiniani eſt;* multa ſunt alia, quibus hæc Catholica veritas cōprobari poteſt, de quibus videndus eſt Medin. *de ieiunio. q. de deſc. cib.* & Led. 2. 4. *q.*17. *a.*6. & Cou. *l.* 4. *reſ. c.*20. *nu.* 15. Nec Lucæ aut Matthæi authoritates præcitatæ refragātur, ſolū n. tendunt ad vitandas aliquas legis veteris cæremonias, & Iudęorum, qui nimis erant ſuperſtitioſi in multis ciborū generibus deuitandis. Diuus vero Paulus ſolū argumentatur cōtra hæreticos, quorū errores damnati fuerūt in Conc. Gangrenſi, vt refertur 20. *diſt. in principio,* qui putabant poſt Euangelicam libertatem, immundos eſſe aliquos cibos ſicut immundi erāt in lege vetere, quaſi iure diuino, & naturali illicitum eſſet, illis vti: & cum Chriſtus Dominus errorem illorum, & nimiam ſuperſtitionem Iudæorum præuidiſſet, ideo Matth. 15. dixit: *Non quod intrat per os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore, quæ enim procedunt ex ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem, de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, furta, adulteria, &c. & hæc coinquinant hominem;* non quaſi vellet adimere poteſtatem Eccleſiæ prohibendi aliquos cibos: ſicut n. medicus poteſt prohibere ægroto vinū, carnes, &c. quādo imminet ex tali cibo aliquod periculū vitę, q ægrotus tenetur ſub mortali culpa vitare, & ægrotus tenetur obedire; ſic à fortiori Eccleſia propter ſalutē animæ, ad vitandū illius periculū poterit hæc fidelib⁹ prohibere, & illi tenentur obedire.

In primis ergo Eccleſia in diebus ieiunij omnē eſum carnium vetat, & quod attinet ad ieiunium Quadrageſimæ, id conſtat *ex c. ſtatuimus. diſt.* 4. *& ex can.*56 *ſexta Synodi generalis in Conc. Tolet. c.*10. *& ex Conc. Toletano VIII. c.*9 qua de re D. Th. 2. 2. *q.*14 *a.*8. & omnes iuris vtriuſque interpretes. Quod attinet ad omnia alia ieiunia, id deducitur *ex c. de eſu carnium, de conſecratione diſt.*3. & ex Conc. Gerundenſi *c.*3. & ita merito hanc ſententiam tenet D. Th. *vbi ſupra a.*8. *ad* 3. Med. *de ieiunio. q.* 2. Cou. *l.* 4. *reſol. c.*20. *n.*15. & denique communis opinio ex Sylu. *verbo ieiunium. q.*5. *verſ primum.* Rich. *in* 4. *diſt.*15. *q.*3. *quæſtiunc.*5. & 7. Durando *ib q.*9. Angelo *verbo ieiuniū n.*5. Azor. *t.*1 *l.*7. *c.*10 *q.*3. *& q.* 6. vbi multos ex ſanctis Patrib⁹ allegat. Et vero, vt ait Palud. *in* 4. *diſt.*15. *q.*4. *a.*4. *con.* 2. grauius ſoluit ieiunium comeſtio carnium, quā alias bina comeſtio, quod tamen per exaggerationem dictum accipe, cum æqualis culpæ, ac inobedientiæ malitia vtrobique cernatur. Nec refert, quod per eſum piſcium non violetur ieiunium, cū tamen aliqui ſint piſces, qui delectabilius, q̄ carnes prægustentur; & propter quos aliquando carnes ipſæ reiiciūtur; ieiunium autem ad cōcupiſcētiam refrænandam inſtitutum ſit ab Eccleſia. Lex enim hac in re reſpexit ad id quod cōmunius accidit, cōmunius autem accidit delectabiliorem eſſe eſum carnium quam piſciū, & ideo Eccleſia carnes potius, quam piſces in ieiunio interdicit, aliaſ rationes quæ adduci poterāt in contrariū, vide apud D. Th. *vbi ſupra,* Turrecr. *in c. non oportet de conſec. diſt.* 3. *col.* 2. qui abunde eis ſatisfaciunt *citatis locis.* 2.

Sed cum abſtinentia carnis ſit de eſſentia ieiunij tam quadrageſimalis, quam aliorum ieiuniorū Eccleſiæ, hinc oritur quæſtio non vulgaris, vtrum diſpēſatus ab vtroque medico, corporali, & ſpirituali, ad comedēdas carnes in diebus ieiunij cenſeatur ſolutus ab obſeruatione ieiunij, ita vt poſſit cœnare, & nō teneatur ieiunare: eſt tripartita opinio hac de re, omnes referem⁹, deinde, quę ſit amplectēda dicemus. Prima docet eum, qui obtinet licentiā ab vtroque medico ad carnes edēdas in diebus ieiunij obtinere etiam licentiam, vt non ieiunet, & cenſeri diſpenſatum in præcepto ieiunij, & ita diſpenſatū vt ieiunare non teneatur: ita docet Med. *in Summa c.*14. §. 10. *fol.*71. *verſ. por loqual. & fol.*74. *verſ quientiene.* Cord. *in Summa q.* 142. Ant. Bern *in Summ. c.* 22. *n.*18. Henr. *l.* 7. *de Indulg. c.*13. *n.* 12. *verſ. de diſpenſato. pag. mihi* 350. Hieron. Flamm. 3. *p. methodi. c.* 5. §. 26. *pag. mihi* 26. *ad finem.* Azor *tom.* 1. *inſt. mor. l.*7. *capit.* 10. *q.*3. Caietanus 2. 2. *q.* 147. *a.* 1. Gabr. *in* 4. *diſt.* 16. *quæſt.* 3. *a.*3. *dub.* 1. §. *de ſecundo quo frangitur ieiunium.* Palat. *in* 4. *diſp.*8. *concl.*6. *diſt* 15. Præcipua ratio, ac fundamentū huius opinionis eſt, quia tota ſubſtātia ieiunij cōſiſtit in abſtinentia à carnibus, vt patet ex ipſius definitione: *Eſt enim ieiuniū abſtinētia à carnibus ſecundū regulā Eccleſiæ.* Ergo qui cōſilio medicorū diſpēſat⁹ eſt, & licētiatus quoad comeſtionē carniū

eo ipſo

Digitized by Google

eo ipſo diſpenſatus,& licentiatus eſt in tota lege,& præcepto ieiunij. Et idẽ dicẽdũ eſt de illo qui virtute alicuius bullæ,& priuilegij diſpenſatur in comeſtione carnium, eſt enim par ratio vtrobique.

4. Secunda opinio aſſerit diſpenſatum in eſu carnium vel virtute alicuius bullæ,& priuilegij, vel de conſilio vtriuſque medici, non cenſeri ſolutum à lege ieiunij: ita docet Ioannes Med. *in Codice de ieiunio.q.de his qui ad Eccleſiæ ieiunium tenentur.pag.142.* tenere videtur Nau. *in man.Lat.c.21.n.22.* licet communiter allegari ſoleat pro prima opinione, Pedraca *in 3.p.Decal.fol.35.* id expreſſe tenet: expreſſe etiã tenet Iacob. de Graphis *l.2. deciſ.aur.c.37.n.58.* fundamentũ illorum eſt, primò, quia neceſſitas & iuſtà cauſa, quæ excuſant à ieiunio, nõ vidẽtur excuſare ab omni parte illius, nam præceptum Eccleſiæ cũ non poteſt ſeruari in totum, ſeruãdum eſt quo ad illam partem, quæ ſeruari poteſt, vt probat textus in c *cum dilecti, de dolo, & contumacia*,& ibi gloſſa & Doctores; ſic ſi alicui mandatur, vt ad certum terminum dierum corã iudice appareat, ſi venire non poteſt ad diẽ aſſignatũ, tenetur nihilominus die antecedenti vel ſubſequenti apparere, ſi tunc poteſt. Secundo, quia debitor qui non poteſt ſoluere totum, tenetur ſoluere partem, quam poteſt. Tertio, quia ille cui conceditur facultas edendi in diebus ieiunij, caſeum, lac, oua, butyrum,& cætera, quæ cum carne cognationem habent, non cenſetur diſpenſatus in lege ieiunij; ergo neque etiam ille qui poteſt comedere carnes ex priuilegio vel conſilio medicorum, diſpenſatus cenſebitur: quamobrem huiuſmodi diſpenſatus ſemel tãtum poterit carnibus veſci in die,& ſi ſecũdo eas comederit, ieiunium ſine dubio franget. Addunt denique authores huius opinionis de ieiunij Eccleſiaſtici eſſentia,& ſubſtãtia hæc tria eſſe: *vnica cibi comeſtio*, id eſt, vt ſemel tantum edamus; *hora competens*; *abſtinentia à carnibus*.& de abſtinentia à carnibus dicunt nõ eſſe neceſſariam reſpectu infirmorum, non enim credẽdum eſt piam matrem Eccleſiam velle obligare infirmos ad abſtinendũ à carnibus,& ad comedendos piſces, cum poſſint eſſe nociui valetudini, nec tamen etiam credendũ eſt velle illam priuare ſuos ſubditos merito ieiunij, cum poſſint illud habere per vnicam comeſtionem carnis in hora cõpetenti, & quamuis illi non abſtinendo à carnib⁹ proprie non ſeruent legem, & præceptum ieiunij: ſeruant tamẽ legem & præceptum abſtinentiæ nõ comedendo pluries eo die & in diuerſis horis, ſed ſemel & in hora competenti, continens in ea circumſtantia meritum ieiunij: & hoc eſt, quod dicunt, præceptum ieiunij ſi non poteſt ſeruari in totum, ſeruandum eſſe quo ad partem.

5. Tertia opinio ſic diſtinguit, aut enim priuilegium,& diſpenſatio vtriuſque medici (de priuilegio enim & diſpenſatione eadem eſt ratio) ad veſcendas carnes alicui conceditur ratione infirmitatis præſentis, aut ratione infirmitatis futuræ; ſi præſẽtis, tunc à ieiunio excuſatur, poteritque ſuo arbitrio pluries edere in die abſq; violatione ieiunij, cũ ad illud non teneatur: ſi futuræ, vt ſcilicet ab infirmitate præſeruetur, vt vires corporis, ac ſalutem, qua vtitur, non amittat, propter cibos quadrageſimales, qui plerumque & regulariter loquendo valetudini ſunt nociui: quo pacto ſunt aliqui Principes & Magnates, qui cum bene valeant, carnibus ex diſpẽſatione veſcuntur, quoniam illis piſcium frequẽs vſus nocere poteſt; tũc quidem cœnare non poterit, nec pluries in die comedere, quia tenetur ſeruare præceptũ ieiunij quoad poteſt, & iuxta ipſius cauſæ indigentiam: & hæc opinio concordat cum ſecunda, quatenus docet reſpectu infirmitatis futuræ ſeruandum eſſe præceptum ieiunij quoad partem, cum nõ poſſit ſeruari quoad totum: hãc opinionẽ vt probabiliorem, & pro ſalutẽ animarũ conuenientiorẽ, tenent Vict. *in 2.2.q.147.a.4.* Rodrig. *in Summa 1.p.c.24.nu.97.& in explicatione bullæ Cruciat.* §.6.*dub.3.* Veiga *1.p.c.1.caſ.3.in fine.* Anton. Gõm. *in explicatione bullæ Cruciatæ.7.clauſula.n.5.* & allegat ibid. Cordubam, *in tractatu caſuum conſcientiæ.q.143.*& eam docet etiam Ortiz *in reſolutione caſuum conſcientiæ in 2.præcepto Eccleſiæ.fol.141.verſ.y nota que el diſpenſado*, & in eam inclinat P. Cenedo *in qu. can.q.40.n.6.verſ.ex quibus omnibus.* Angles *in Summa q.9.de abſtinentia à cibo. art.1.difficult.9.& fol.mihi 429. in editione noua* Lud. Lop. *inſtr. conſci.2.p.c.3.de ieiunio, & pagina mihi 704.verſ.præterea* & alij. Et hæ tres opiniones omnes ſunt ſatis probabiles. primã vero, & tertiam iudico valde probabiles; primam tamen adhuc probabiliorem, quàm tertiam, & ſecundam exiſtimo, nam ſoluta,& diſpenſata eſſentia præcepti, totum præceptum neceſſario ſoluitur, & contrarium eſt plane inintelligibile, maxime quando obiectum præcepti non eſt partibile de ſe, ſicut partibile eſt debitum pecuniarium, & ideo qui non poteſt ſoluere totum debitum, tenetur ſoluere partem illius. Intentio autem iudicis quando iubet apparere coram ſe ad certum diem eſt vt ſi eo die non poſſit, appareat antecedenti, vel ſubſequenti, vt iam per leges declaratum eſt, vt diximus *in libr.1.primi præcepti c.13.* at in præſenti lege,& præcepto ieiunij, nihil adhuc declarauit Eccleſia: vnde cum de intrinſeca ſubſtantia,& ratione ieiunij ſit abſtinentia à carnibus, qui eſt diſpenſatus in abſtinentia carnium, conſequenter diſpenſatus cenſetur in præcepto ieiunij.

6. Præcipua fundamenta ſecundæ opinionis iam ſunt ſoluta: ad tertiũ illius infra dicemus, oua, lac, butyrum,& lacticinia, non frangere ieiunium quadrageſimale, nec eſſe prohibita iure communi, & diſpenſationem in illorum eſu eſſe ſolum ad tollendos ſcrupulos timoratorum hominum, ac proinde poſſe quenquam ieiunare lacticiniis veſcendo. Nam textus c. *denique 1.p.diſt.4.* vbi lacticinia,& oua in ieiunio quadrageſimali prohibentur, videtur obligare ſolum ad veniale, & non ad mortale, quãdo abſque cauſa veſcuntur: nam cum cauſa aliqua nec ad veniale quidem obligat, vt ait gloſſa illius; ſic enim gloſſa ibi: *Hæc etſi legibus ſtatuta ſint tamen quia communi vſu approbata non ſunt, ſe non obſeruantes tranſgreſſionis reos non arguunt; tamen ſine cauſa erit veniale.* Hæc gloſſa ibi. Præterea in aliis ieiuniis totius anni præter ieiunium Quadrageſimæ, lacticinia & oua non prohibentur, nec ſub veniali quidem, vt infra videbimus iuxta meliorem opinionem, *n.10.& 12.*

7. Cæterum, etſi de ratione, & ſubſtãtia ieiunij ſit abſtinentia à carnibus, non tamen oportet è conuerſo, quòd quoties à carnibus abſtinendum eſt, ieiunandum ſit, vt ait Palud, *in 4.diſt.15.q.4.art.4. concl.2.*& vſus communis probat, etenim non indictum eſt ieiunium in ſextis feriis totius anni: & tamen in omnibus abſtinendum eſt à carnibus ex præcepto Eccleſiæ, & Natali die Chriſti ſeruatoris noſtri, ſi in ſexta feria contingat celebrari: nam in eo tantũ die eduntur carnes ex more Eccleſiæ; vt obſeruari videmus,& docet Paludanus *vbi ſupra* & Syluester *verbo Ieiunium quæſt.10.verſic.1.num.17.*

Digitized by Google

& Maior *in 4. diſtinct. 15. q. 6. ad finem*. probaturque ex cap. *explicari, de obſeruatione ieiuniorum*. additur tamen ibi id non intelligi quoad eos, qui ex voto vel regulari obſeruantia tenentur feria ſexta à carnibus abſtinere: ſed hac de re redibit etiam ſermo *infra in c. 6. n. 6.* Item nec in omnibus ſabbatis ieiunium eſt præſcriptum, vt conſtat, & tamen tenemur in ſabbatis abſtinere à carnibus, vt patet ex c. *quia dies de conſec. diſt. 5.* mortaliterque peccaret, qui contra faceret, ex Sylu. *vbi ſupra verſ. tertium, verbo ieiunium n. 17.* vbi ſic ait: *Comedere carnes ſabbato vbi non eſt cõſuetum, peccatum mortale eſt, iuxta c. quia dies.* Hæc ille. & id docet etiam Abul. *in Matth. q. 160.* & optime quidem dixit Sylu. *vbi non eſt conſuetum.* quia multis in locis introducta eſt cõſuetudo, vt in Caſtella, cõedendi ac veſcendi carnibus ſabbato, quę ſane conſuetudo hac in re legitime excuſat à peccato mortali, & veniali, vt volunt Med. *de ieiunio q. de conſuetudine legem ieiunij diſſoluente. lit.* E & Sot. *lib. 1. de iuſt. q. 7. a. 2. col. 4.* & alij. Ruſus in diebus Rogationum à carnibus abſtinemus, & vbique forte idem obſeruatur, & ieiunium in eis vel ſolum de conſilio præſcriptum fuit, vel certe apud pleroſque de conſuetudine eſt abolitum & antiquatum, vt docet Palud. *in 4. diſt. 15. q. 4. a. 3. conc. 3.* Gabr. *diſt. 16. q. 3. a. 1.* & Turrecr. *in c. Rogationes. de conſecratione. diſt. 3. n. 3.*

8. Ex his ergo facile patet, vetitas eſſe aliquando carnes, cum tamen ieiunandi neceſſitas non incũbat. Cæterum etiamſi in omni ieiunio omnino interdictus ſit carnis eſus, abſque violatione tamen illius poſſunt ij qui magnis Dominis inſeruiunt prægustare in diebus ieiunij carnes illis præparatas, vt caueãt ſibi à toxico, & licet ex hac cauſa aliquid ex ipſis comedant, ieiunium non ſoluunt, iuxta Abul. *in Matth. 6. q. 171.* & Sylu. *verbo Ieiunium q. 3. verſ. primum, n. 9.* ratio vero eſt, quia talis ſumptio non fit per modum comeſtionis cibi. Et eadem ratione pariter excuſandi ſunt nonnulli religioſi, qui in diebus, in quibus aliàs eis prohibitum eſt carnes edere, pro infirmis, vel aliàs ex charitate vel neceſſitate cibos carnium præparant, ac prægustant, vt cõuenienter illos præparent, & ita hoc licitum eſſe aſſerit Innoc. *in rubrica de obſeruatione ieiuniorum*, qui tamen addit ſe id dicere propter generalem cõſuetudinem quæ ſic obſeruat. Quin vero, & in Quadrageſima, & conſequenter in aliis etiã diebus ieiunij, qui nullum alium haberet cibũ præter carnes quamuis illis veſceretur, & per modum cibi eas ſumeret, non peccabit eas ſumendo. ita Abul. *vbi ſupra in Matth. q. 1. c. 7.* & Cardin. *dicta rubrica. q. 8.* Num vero tunc teneatur ad ieiunium, patet ex dictis *à n. 1. 3. vſque ad 7.* nam qui ſecutus fuerit primam opinionem *n. 3.* explicatam, neceſſario dicet nõ teneri. qui ſecutus fuerit ſecundã, & tertiã; dicet teneri. Probabilior eſt tamen opinio prima, vt dixi *n. 7.* Illud autem apud omnes extra cõtrouerſiã eſt, eum, qui per ignorantiã inuincibilem comediſſet carnes in dieb⁹ ieiunij, nullo modo peccare; iuxta ea, quæ in materia de ignorãtia dici ſolent, & id notauit in terminis Maior *in 4. diſt. 15. q. 3. c. 3. ad principium.*

9. Inquires tamen hoc loco, quanã ratione poſſimus iudicare quid dicatur piſcis, quid caro, id eſt, quid nomine carnis, & piſcis veniat, vt inde de ieiunio iudicemus. Sunt enim quædam animalia in quibus id ſane ambigitur. puta, ranæ, teſtudines Tiber ponticus, Hiſpani *Cibaro*, Luſitani dicunt *Lontram*, vel ſpeciem illius, limaces, cameleo, & ſimilia animalcula. Et quidem ſolus Ioannes Maior quem viderim *in 4. diſt. 15. q. 3. col. 3.* reſpondet piſces in hoc ſecerni à carne, quod naturaliter non poſſunt diu viuere extra aquam educti. Vnde, inquit, ranũculi quidam ſunt piſces, quidam vero minime: aues vero quæ in aquis ſolent cibũ quærere, vt ſunt fulicę & ſimiles, quãquam ſaporem piſciũ habeant, citra controuerſiam carnium nomine comprehendũtur, atque adeo ieiuniorũ tempore ſumi nequaquã poſſunt, & ita Dominicus *in c. denique. diſt. 4.* cũ quo idẽ adnotauit additio ad Abba. *in rubrica de obſeruatione ieiuniorum lit.* F. vbi etiam adiungit ex ſententia eiuſdem Dominici, eum qui ſumeret aliquid de Cameleone, peccare quidem ſi propter gulam id faciat, ſed tamen non frangere ieiunium. quod dictum falſum omnino eſt, cum cameleonis carnes, proprie carnes ſint, iuxta regulam Maioris aſſignatam, nec vero apud Dominicum dictũ tale inueni. Idem quod de cameleone dictum manet, dicendũ eſt etiam de lontris, de coruis marinis, & aliis ſimilibus. Et ex præſcripta Maioris regula iudicium erit ferendum de teſtudinibus, nam cum diu non viuãt extra aquam, piſcis eſt teſtudo; quoniam vero ſępe dubium erit, an animal diu extra aquam viuat, vel non viuat; id tandẽ ad arbitrium erit reducendũ: quare vbi in aliquo animali in dubio res fuerit an inter carnes debeat computari, conſulendi erunt periti medici ac Philoſophi. Illud vero foret maxime perquirendũ, an inter animalia ſint aliqua quæ neque ad piſces, neque ad carnes pertineant vllo modo, quæ enim talia forent; non cenſerentur prohibita, & forte hoc nomine limaces citra ſcrupulũ aliqui comedunt in diebus ieiunij, & in priuatione carnium; maxime in Italia, & Hiſpania, cum tamen extra aquam diu conſeruentur & durent.

10. Accedamus tandem ad oua, & lacticinia: & dubitabis quid de ouis, butyro, caſeo, & lacticiniis dicendum ſit in diebus ieiunij Quadrageſimæ, & in aliis etiam ieiunij diebus extra illam. Animaduertendum eſt iuxta opinionem communem, poſſe oua, & omnia lacticinia comedi ſine ſcrupulo in omnibus diebus ieiunij extra Quadrageſimam, nã in iure cõmuni, in omnibus his diebus, nec oua, nec lacticinia ſunt prohibita. ita docet D. Th. 2. 2. q. 147. a. 4. Palud. *in 4. diſt. 15. q. 4. conc. 2. verſic. item in ſabbato.* Richa. *ib. a. 3. in fine.* & Maior. *q. 3. col. 2.* Med. *de ieiunio, q. de iis per quæ Eccleſiaſticum ieiunium ſoluitur* Nau. *c. 71. n. 13.* Et hæc eſt communis Doctorum ex Sylu. *verbo Ieiunium. q. 5. verſic. primum:* & ita docet etiam Azor *tom. 1. inſt. moral. l. 7. c. 10. q. 2.* Et ratio eſt primo, quia feria ſexta, & ſabbato per totum annũ interdictus eſt eſus carnium, non tamen ouorũ, & lactis, & in vigiliis Apoſtolorũ, & quatuor ieiunij temporibus etiam interdictus eſt vſus carnium, non tamen aliorum ciborũ, & vſu & more multis in locis, ac prouinciis oua, butyrũ, & alia ſimilia comeduntur. Secundo, quia nullibi in iure talis prohibitio expreſſe facta eſt. Vnde, inquit Palud. *vbi ſupra* quãdo cuiquam iniunctũ eſt ieiuniũ ſimpliciter poteſt lacticiniis, ac ouis veſci, & cum eo tranſeũt D. Ant. *c. 2. §. 3. tit. de ieiunio*, & ſatis Sylu. *vbi ſupra:* vnde iuxta hæc affirmat Maior *citatus*, licet frater minimus comedẽs oua, & lacticinia in diebus ieiunij extra Quadrageſimã peccet mortaliter contra ſuã regulam, non tamen frangeret ieiuniũ, quia non comedit cibos prohibitos ab Eccleſia in tali ieiunio. Hæc de iure communi vera ſunt, licet non deſint aliqui authores, qui auſi ſint affirmare in omnibus ieiuniis totius anni non ſolum in Quadrageſima, ſed etiam extra Quadrageſimam prohiberi iure

beri iure communi non tantum carnes, ſed etiam quæ originem ſementinam ab illis trahunt, velu- oua, butyrum, caſeum, & omnia lacticinia, & hi ſunt Præpoſitus & Alexander *in c. denique diſt. 4. n. 6.* Domin. *in c. rogationes, de conſ. diſt. 3.* Couar. *l. 4. reſol. c. 20. n. 15. ad finem.* Probant primo, quia ideo interdicta ſunt oua, & lacticinia in ieiunio Quadrageſimæ, quia originem à carnibus trahunt, & cum carnibus cognationem habent, ſed in omni ieiunio carnes prohibentur; ergo etiam in omni ieiunio debent prohiberi lacticinia, & oua, cum originem ab illis trahant. Probant ſecundo *ex cap. denique, diſt.* 4. quod à Synodo VI. traditur *canone* 56. vbi ex D. Gregorio, à quo illud caput deſumptum eſt, ita aſſeritur: *Viſum eſt ergo* (inquit D. Greg.) *vt omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in vno terrarum orbe, vnum ordinem ſequens ieiunium perficiat, & abſtineat. ſicut ab omni mactabili; ſic & ab ouis, & caſeo, quæ quidē ſunt fructus, & fœtus eorum, à quibus abſtinemus.* Hæc ille. id eſt, à carnibus. Vnde videtur quod prohibito eſu carnium in omni ieiunio Eccleſiæ, prohibeantur etiam oua, & caſeus, & his ſimilia, quæ à carnibus ſementinam originem ducunt. Verum hæc pa um conuincunt, nam huiuſmodi ca. *denique*, quod deductum eſt ex D. Gregorio Papa, ſolum allegari ſolet in ieiuniis Quadrageſimæ, & de illis loquitur, & non d. alijs extra illam, & neque in ieiuniis Quadrageſimæ prohibet ſub mortali culpa, ne comedantur oua, & lacticinia, vt ſtatim dicemus nu. ſequenti iuxta gloſſam illius, quamuis ſub mortali prohibeat, ne comedantur carnes. Adde non valere hanc argumentationem. Lex ieiunij prohibet eſum carnium ergo prohibet etiam omnia ea, quæ à carnibus originem trahunt, qualia ſunt oua, & lacticinia, nam huiuſmodi modus argumentandi fundamentum habet in eo principio iuris, qui prohibet, ac vetat maius, vetat minus. quod fundamentum ac principium fallit omnino in iis, quæ ſunt odioſa, odioſa autem eſt omnis interdictio carnium, atque ouorum; ac proinde cum textus ſit odioſus, & ſolum loquatur de prohibitione ouorum, & lacticiniorum in ieiunio Quadrageſimæ, etiam oua, & lacticinia vetarentur ſub peccato mortali in ieiuniis Quadrageſimæ, non ideo hæc lethalis prohibitio extenderetur ad alia ieiunia extra illam, nam quando lex prohibet maius, non ſtatim ſequitur prohibere minus in odioſis, niſi id expreſſe declaret, vt expreſſum eſt *in dicto cap. denique. diſtinctione quarta, & capit. presbyter. diſtinction.* 82. nam in primo capite ius loquitur de ieiunio Quadrageſimæ, & in eo etiam declarauit oua, & lacticinia eſſe prohibita, vnde patet quod ſi id ius in eo caſu non declararet, neque etiam in eo caſu ſequeretur oua & lacticinia prohiberi carnibus prohibitis, vt optime notauit Azor *tomo 1. inſt. moral. l. 7. c. 10. q. 2.*

11. In ieiuniis vero Quadrageſimæ ſunt prohibita ſub veniali oua, & lacticinia, vt vidimus *per capit. denique, diſtinct. 4. 1. part. decreti*: vbi tamen conſuetudo eſt legitima comedendi illa, comedi poſſunt abſque vlla culpa mortali vel veniali, & abſque ieiunij fractione, iuxta Paludan. *in 4. diſt 15. q. 4. a. 4. concl. 12.* Maiorem *eadem diſt. q. 3. col. 2.* Anton. *2. p. artic. 6. c. 2. §. 3.* Nauar. *in manuali Lat. cap. 21. n. 13.* & iuxta communem. & manifeſta ratio id conuincit: cum enim hæc prohibitio ſit tantum iuris poſitiui, poteſt contra illam præualere conſuetudo. Sicut è cōtrario, vbi præſcripta conſuetudo fuerit non veſcendi ouis, & lacticiniis in aliis ieiuniis à Quadrageſima, licet de iure communi non ſint prohibita, abſq; fractione ieiunij veſci poſſint; tamē vbi fuerit conſuetudo, illa non edendi; contra ius ipſum obligabit: ſicut enim per ius, & legē aliquā, ſi in hoc caſu daretur, potuerūt hęc omnia interdici, ita etiam, & per conſuetudinem, cum conſuetudo vim legis habeat, iuxta Doctores præcitatos. Cæterum, quia difficillimum eſt ſcire, vbi, & quibus locis, hæc conſuetudo legitime præſcripſerit, obliget, vel non obliget, & duriſſimū ſit etiam aliquem obligare ad hoc inueſtigandum; animaduertēdum eſt in Olliſiponenſi diœceſi tam in quadrageſimali ieiunio, quam cęteris totius anni extra Quadrageſimam prohiberi oua, & lacticinia, quibus tamen veſci licet toto reliquo anno, ſiue in diebus Veneris, ſiue ſabbatis, quod ipſum tenendum eſt tam in Conimbricenſi, quam in Bracharenſi, & cæteris diœceſibus huius regni; nulla enim, vt credo, in illis viget oppoſita conſuetudo: imo, in Eborenſi, Vizenſi, & Ægydenſi diœceſibus toto anno, & in quolibet ieiunio tam Quadrageſimæ, quam non Quadrag. ſimæ, poſſunt comedi oua, butyrū, caſei, & lacticinia omnia; vt patet ex vſu, & conſuetudin bus illarum.

Addo denique, non mihi videri peccatum mor 12.
tale veſci ouis, & lacticiniis in omni ieiunio tam Quadrageſimæ, quam extra illam, iuxta Innoc. ex rubrica de obſeruatione ieiunij. & Palatium *ſup.* Caietanum *in Summa verbo Ieiunium*, & iuxta doctiſſimum virum Ferdinandum Perez noſtræ Societatis *in contractibus manuſcriptis mixtis de ieiunio.* & à fortiori non erit peccatum mortale ea comedere in diebus Dominicis Quadrageſimæ, & in diebus Veneris & ſabbatis totius anni. Probatur validiſſimis rationibus. Primo, quia non eſt veriſimile Sūmum Pontificem velle obligare ad mortale, cum tam facil ſoleat in iis diſpenſare, & tam difficile in carnibus comedendis, quas non concedit edere, niſi de iudicio vtriuſq; medici. Vnde ſi in vtriſque eſſet ea obligatio peccati mortalis, vtrobique eſſe eadem difficultas diſpenſandi; ſignum ergo eſt voluiſſe ſolum Summum Pontificem prohibere ſub culpa mortali eſum carnium in diebus ieiunij Quadrageſimæ, ouorum autem, & lacticiniorum ſub veniali tantum. Secundo quia ſi ſub eodem præcepto teneremur non comedere lacticinia quo carnes, ſequeretur quod ſicut, qui habet facultatem comedendi carnes, non tenetur ieiunare (vt diximus in prima opinione veriori n. 4.) ſic nec qui habet facultatem comedendi oua & lacticina reliqua, teneretur ieiunare: ſed hoc eſt falſum; ergo & illud. Neque obſtat ſi dicas, homines ſolere ſe hac de re accuſare, quia hoc eſt ſcrupulum facere de re dubia, & talis ſcrupulus, quamuis communis ſit, non ſufficit ad faciendam legem obligantem ſub mortali, imo melius erit pœnitentibus ſcrupulum auferre, ne per conſcientiam erroneam, peccatum mortale committant. Et hæc videtur eſſe cauſa, ob quam Summi Pontifices in bulla Cruciatæ, & in aliis priuilegiis diſpenſent, cum aliquibus in eſu ouorum, ac lacticiniorum, vt ſcilicet auferāt ſcrupulos timoratis conſcientiis, non quaſi ſub mortali peccato prohibeantur, ſ d tantum ſub veniali, in quo diſpenſant, vt notauit Palatius, *vbi ſupra*, explicans Caietanum *verbo Ieiunium in Summa*, ibi enim ait Caiet. peccatum eſſe comedere oua, & lacticina in ieiunio Quadrageſimæ. vbi non eſt conſuetudo in oppoſitum, & non declarat, an ſit peccatum mortale; vnde docte Palatius: *Intelligendus eſt* (inquit) *Caietanus de peccato veniali, nō mortali, & ideo*

Digitized by Google

comedere oua, & lacticinia in ieiuniis Quadrageſimæ ſine cauſa eſt peccatum veniale, non mortale, iuxta Innocentiũ in rubr. de obſeruatione ieiunij. hæc Palatius *ibid.* quod tamen intelligit Palatius de locis, in quibus vſus, & cõſuetudo nõ declaraſſet, eſſe peccatum mortale ea co[illegible] ſed nec hoc addidiſſe opus fuit, cũ talis vſus, & conſuetudo per ſcrupulum introductus ſit, qui, vt diximus; non ſufficit ad faciendã legem, ex quo ſequitur, ex hoc c. nec venialiter quidem peccare, qui ouis, & lacticiniis in ieiunio Quadrageſimæ veſcuntur cum iuſta cauſa, vt etiam Angelus *verbo Ieiunium,* & Sylu. *eod. verbo. q.* 5. & alij de cauſa legitima dicũt; qui vero habens aliũ cibum, & nullam aliã cauſam habẽs, ea comederet, peccaret quidem, ſed ſolũ venialiter, vt diximus. Quod probatur etiam ex prædicto textu cap. *denique diſt. 4. in 1. parte Decret.* & ex gloſſa, *ibi.* Nam textus ita inquit: *Par eſt vt nos, qui his diebus à carnibus animalium abſtinemus, ab omnibus quoque quæ ſementinam trahunt originem carnis ieiunemus,* id eſt, ab ouis & lacticiniis: vbi illud verbum *par*, non inducit æqualem obligationem peccati mortalis in abſtinentia carnium ouorumque, ac lacticiniorum in ieiuniis Quadrageſimæ, ſed congruentiam quandam, vt ibi gloſſa explicat. *Par*, id eſt, inquit gloſſa, æquum eſt. quaſi de æquo, & bono id ſit, non de ſtricta obligatione, & quod verba textus inducant tantum obligationem venialem, & non mortalem, ſi quam inducũt euidenter declarat gloſſa ibi, vbi ſic ait poſt textũ: *Hæc et ſi legibus conſtituta ſint, tamen quia communi vſu approbata non ſunt, ſe non obſeruantes tranſgreſſionis reos non arguunt, tamen ſine cauſa erit veniale.* Hæc gloſſa. quare euidenter patet ex textu non deduci obligationem peccati mortalis.

13. Nec obſtant conſtitutiones diœceſum, ſi quæ aliud diſponãt, & dicãt eſſe peccatũ mortale veſci ouis, & lacticiniis in ieiuniis Quadrageſimæ, quia non poſſunt obligare, niſi qu[illegible]tum textus, & leges ſuperioris obligant, alioqui enim Epiſcopi, Archiepiſcopi, & alij Prælati inferiores Papæ iuriſdictionem haberent ſupra Papam. Et licet in Extrauagãti Olitiponenſis diœceſis *conſtit.* 2. prohibeatur ſub excommunicatione, ne vendantur oua, & lacticinia per vrbẽ tẽpore Quadrageſimæ. & in aliis ieiuniis totius anni; non ex eo erit mortale, ea comedere, quia potuit Prælatus id iuſte præcipere ne derogetur ieiunio, & ne oſtium aperiatur ad illius violationem, vt ibidem ipſe ait. Imo eſt valde probabile huiuſmodi Extrauagantem eſſe contrario vſu derogatam, & non peccare mortaliter qui huiuſmodi oua, & lacticinia publice vendunt, & quia Prælatus diſſimulat, & quia vendentes, id faciunt bona fide. Ex dictis colliges, eos qui ſine cauſa veſcuntur in Quadrageſima ouis, & lacticiniis, cum peccent venialiter tantum, non violare ieiunium, quicquid dicant authores contrariæ opinionis, imo ad excuſandum à veniali culpa, quæcunque cauſa ſufficiet, vt patet.

14. Hinc ſequitur non eſſe peccatum mortale in diebus ieiunij Quadrageſimæ veſci ſimul piſcibus, & ouis atque lacticiniis in eodem prandio, ſed tantum veniale, quia ſub veniali tantum huiuſmodi lacticinia ſunt tunc prohibita, vt hactenus probauimus. Priuilegia autem obtenta à Summo Pontifice ad edenda oua, & lacticinia in diebus ieiunij, & Quadrageſimæ, vel eo tendunt, vt auferant ſcrupulos timoratis conſcientiis, vt iam dixi vel per huiuſmodi priuilegia diſpenſant ſolum Summi Pontifices in veniali peccato, aut forte etiam in mortali. ſed in iis locis, in quibus cõſuetudo legitime introducta ad mortale obligaret: certum enim eſt, mortale peccatum eſſe non abſtinere ab ouis, & lacticiniis, quando ea ſola per conſuetudinem ſunt prohibita, niſi legitima cauſa excuſet, vt docet Angel. *verb. Ieiunium,* & Sylu. *eodem verbo quæſt. 5. verſicul. primum,* & Gabriel *in 4. diſt.* 18. *quæſt. 3. 8. 2. dub. 1. col.* 4. quod tamen intelligendum eſt, modo talis ſit cauſa, quæ alioqui excuſaret à mortali, ſi talis prohibitio foret à iure introducta, habet enim in hoc conſuetudo vim legis, vt ſæpe diximus. Animaduertendum tamen hic eſt, non quamcunque conſuetudinem decennij ſufficere ad hanc obligationem inducendam, ſed opus eſt vt ſit conſuetudo, quæ procedat ex obligatione, ita vt putet populus ſe ad id teneri & obligari ratione conſuetudinis, ſi enim tantum ex libera deuotione à lacticiniis ſeu ouis hoc vel illo tempore abſtineamus, profecto nunquam ea conſuetudo ex tali deuotione procedens vertetur in præceptum, aut obligationem inducet, vt optime docet Sotus *libro 1. de iuſt. quæſt. 7. art. 2.* & Soarius *tomo 1. de relig. libr. 2 capit. 12. num.* 15. quamobrem oportet ſcire vtrum conſuetudo procedat ex deuotione, vel ex obligatione, quam quiſque populus ſibi voluit imponere, ſi enim procedat ex deuotione, nunquam obligat: ſi procedat ex obligatione, vim præcepti habebit, & obligabit, & quia conſuetudo etiam ex obligatione non habet vim obligandi, niſi approbata ſit à ſuperiori Eccleſiaſtico, difficile plane erit ſcire quãdo prædicta conſuetudo approbetur ab Epiſcopo tanquam ex obligatione, aut ex deuotione procedens. nam ſi approbetur ab Epiſcopo tanquam ex deuotione procedens, non ex obligatione, vi obligandi caret; quare opus eſt expreſſa declaratio, qua declaret Epiſcopus ſe approbare eam conſuetudinem, vt ex obligatione ortã, non ex deuotione, & hæc volũtas Epiſcopi colligi etiam poterit ex ſignis aliquibus externis, v. c. ſi puniri faciat eos, qui ouis & lacticiniis veſcuntur, tunc enim ſignum eſt, approbare illum talem conſuetudinem, vt ex obligatione ortam; ſufficiet etiam communis exiſtimatio populi, vrbis, aut diœceſis, qua putent ſe teneri ad id ex conſuetudine obligatoria. Vide quæ diximus *libr. 1. primi præcepti. cap. 6. num.* 8. vbi hac de re latiſſime egimus.

Si tandem hic interroges, an illi, qui non tenentur ieiunare in diebus ieiunio dicatis, teneantur tamen abſtinere à carnibus, ouis & lacticiniis prohibitis? Communis opinio affirmat teneri ab illis abſtinere, vt ait Caietanus 2. 2. *quæſtion.* 147. *articulo octauo,* & Syluester *verbo Ieiunium, numer* 7. in contrarium tamen eſt quod pueris dantur oua, & lacticinia in his diebus ieiunij, & in Quadrageſima, imo & ſæpe etiam donantur carnes, quæ ex ægris ſuperſunt, quod non fieret, ſi ab illis abſtinere tenerentur illi, qui ieiunare non tenentur. Reſolutio ſit, non licere adultis licet à ieiunio ex defectu ætatis excuſentur, veſci carnibus, aliiſque prohibitis. Probatur, quia hæc eſt voluntas Prælatorum, & Chriſtianorum conſuetudo: at vero paruulis, qui ſunt ante vſum rationis, vel parum poſt licite ex conſuetudine lacticinia, imo & carnes dantur. quaſi eos nolit obligare Eccleſia præcepto ſuo, aut quaſi cum illis propter teneritudinem ætatis diſpenſet, vt docet Caietanus 2. 2. *dicta quæſt.* 147. *artic.* 8. & 3. & Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *artic. 6. dub.* 1. adde etiam poſſe id oriri ex conſuetudine; quare vbi conſuetudo fuerit, vt ait Caie- 15.

tanus

tanus, carnes quoque paruulis in cibum dari, poterunt licite eis tunc temporis impertiri. Addiderim ego id fieri etiam poſſe citra delictum erga adultos, ſi fuerit conſuetudo quòd adultis dentur, talis enim conſuetudo veluti lex habenda eſt; fateor tamẽ difficilius quoad adultos poſſe huiuſmodi conſuetudinem iuſtificari quàm quoad paruulos, nam quoad paruulos illa ratio vrgens id cohoneſtare ac iuſtificare poteſt, quod oporteat eam ætatem fortioribus alimentis enutrire, naturamque ipſam adhuc imbecillem & teneram adiuuare. quare in adultis merito id iudicabitur corruptela, non conſuetudo legitime introducta.

16. Sunt tamen aliqua ieiunia indicta in aliquibus diebus, in quibus niſi dies ieiunij indictus eſſet, veſceremur carnibus, puta in die lunæ, aut Martis, alicuius anni; quæro an tunc liceat veſci carnibus & ouis ac lacticiniis, iis qui non tenentur ieiunare ex præcepto Eccleſiæ, quales ſunt omnes illi, qui nondum vigeſimum primum ætatis annum expleuerint. nam pro parte affirmatiua, & quod eis tunc carnibus veſci liceat, videtur ea ratio vrgere, quia illos non vult Eccleſia obligare & comprehendere ſuo præcepto, noluit enim eos pia Mater Eccleſia, attenuare ieiuniis, vt robuſtiores fiant milites Eccleſiæ militantis. Dicendum tamen eſt, exceptis paruulis, qui nondum habent rationis vſum, aut illum parum excedunt, omnes alios adultos teneri ab eſu carnium & ouorum, ac lacticiniorum, ſi forte conſuetudine ſunt prohibita, abſtinere, licet non teneãtur ieiunare, quia hæc eſt voluntas Prælatorum, tot annorum vſu continua inuiolatione obſeruata. Vnde cum conſuetudo in contrarium ſit, & de voluntate Prælatorum per hanc conſuetudinem nobis declarata conſtet, parum vrget ratio in contrarium adducta.

17. Si tamen forte alicubi vigeat conſuetudo non veſcendi ouis, nec lacticiniis in diebus ieiunij tam Quadrageſimæ, quàm extra illam; rogabis an ille cui tunc poteſtas conceditur, vt oua comedat, tuto poſſit veſci, caſeo, lacte, butyro, & aliis lacticiniis? Duæ ſunt opiniones. Prima negat. fundamentum illius eſt, quia priuilegium Principis quando iuri communi derogat, ſtricte debet interpretari, non late, ita vt ſaluentur tantùm verba priuilegij, & non extendantur ad aliud, ac proinde cui vnum conceditur, non ſtatim conceditur alterum. Sicut è contrario ſi alicui conceditur facultas veſcendi lacticiniis, non ſtatim conceditur etiam veſcendi ouis. Sed hæc opinio eſt aliquantulum dura, & ideo meliùs ſecunda affirmat poſſe illum iure veſci lacticiniis, cui facultas eſt data veſcendi ouis, & è contra poſſe etiam veſci ouis tute ac licite eum, cui eadem facultas veſcendi lacticiniis datur: primò, quia plerumque & regulariter loquendo cum ouis ſolent lacticinia parari in cibos. Secundò, quia omnia hæc eiuſdem penitus videntur eſſe rationis, cùm omnia ex carne ducant originem, vt patet ex cap. *denique. diſtinct.* 4. *in* 1. *parte Decreti*, ac proinde cui vnum conceditur, videtur in iure eo ipſo eſſe alterum quoque conceſſum. ita docet Medina *in ſua inſtructione confeſſariorum lib.* 1. *cap.* 14. §. 10. & Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib* 7. *cap.* 11. *quæſt.* 4. & ad rationem in contrarium dicendum eſt, eam verum habere quando vnum pro alio non ſumitur in iure: at in hoc oua pro lacticiniis, & lacticinia pro ouis ſumuntur, cùm omnia ſementinam originem ducant à carnibus, vt patet ex prædicto capite citato.

Maius dubium eſt, an cui ex priuilegio vel conſuetudine licitum eſt, oua & lacticinia comedere, licite poſſit vna cum ouis & lacticiniis veſci piſcibus? Negat Nauar. *tomo* 1. *conſiliorum de obſeruat. ieiunij, conſilio* 5. vbi dicit, fas ei eſſe vno die veſci ouis tantum, & altero die piſcibus tantùm, vel eodem die in eodem prandio vti ouis ſolum & lacticiniis, & ad cœnam piſcibus ſolummodo. Si ei liceat ſæpius in die comedere, ſed nunquam ei licere in eodem prandio, vel in eadem cœna, ouis ſimul, & piſcibus veſci. Fundamentum Nauarri eſt, quia aut piſcium eſus ei nocet, aut non nocet. Si nocet, ergo comedendo illos peccat: ſi non nocet, ergo ſine iuſta cauſa ei vſus cibi prohibiti conceditur. Alij è contra affirmant, licitum eſſe in eodem prandio veſci ſimul ouis, lacticiniis & piſcibus. ita Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. libro ſeptimo, capite decimo, quæſt.* 5. Medina *in inſtitut. Confeſſ. libro primo, capite decimoquarto*, §. 10. Probant primo, quia fieri poteſt, vt ſi quis ſolum in prandio piſcibus vtatur, ſibi noceat; quare per priuilegium Pontificis, ei conceditur poteſtas ouis ſimul, & piſcibus veſcendi. Deinde, quia accidere poteſt, vt oua tantum, & lacticinia non ſufficiant vni homini ad integrum prandium vel cœnam, vel è contra vt piſces ei non ſufficiant. Tertio, quia fieri poteſt vt illius ſtomachus piſces tantum, aut oua tantum reſpuat. Denique, quia ſæpe contingit, vt modico paucorum piſciculorum eſu appetitus excitetur ad comedendum totum, quod ad vnum prandium neceſſe eſt, aut ad vnam cœnam requiritur, & ideo multi vna cum ouis piſcibus veſcuntur. Et ad fundamentum Nauarri breuiter reſpondeo: Si ei piſces nocent, peccare quidem illos comedendo, non quia legem ieiunij frangit, ſed quia veſcitur cibo ſibi incommodo, ac minime ſalubri, ac proinde non contra temperantiam proprie, ſed contra prudentiam, & caritatem propriã. Si vero ei non nocent piſces, nullo modo peccare, nec præceptum ieiunium violare, quia vtitur ſuo priuilegio, & priuilegium Principis valet, quando ſolum ſuæ legi derogat, non iuri diuino, aut naturali, aut alterius ſuperioris. 18.

Circa vini vſum concors eſt omnium Theologorum & iuris canonici interpretum opinio, vinum ieiunium nunquam frangere, ſeu mane ante prandium, ſeu veſpere, ſeu quacunque hora diei ſumatur, etiam in immoderata quantitate, & plus quam par ſit; quoniam contra virtutem temperantiæ tunc peccabitur, non contra ſobrietatem ieiunij: quamuis enim omnis potus qui in cibum pariter ſumitur in die ieiunij ſit prohibitus, qualia ſunt quædam pocula, quibus eſt cibus permixtus, & quæ præcipue nutriunt, vt docet Paludan. *in* 4. *diſtinction.* 15. *quæſtion.* 4. *articul.* 4. *concl.* 3. Rotel. *verbo Ieiunium numero tertio*, & Tabiena *eodem verbo. numer.* 24. attamen vinum non eſt prohibitum. licet enim aliquantulum nutriat, non ſumitur tamẽ præcipue ad nutriendum, ſed ad ſitim reſtinguendam, & ideo, ordinarie loquendo, non per modum cibi, ſed per modum potus adhibetur, vt optime notauit Azor *tomo* 1. *inſt. moral. libro ſeptimo, cap.* 10. *quæſt.* 7. *verbo ſciendum eſt quod.* Negare tamen non poſſumus olim conſueta veterum Chriſtianorum ieiunia carnium vſu, & vini potu caruiſſe, & id conſtat ex Clemente Romano *libr.* 5. *Conſt. Apoſt. cap.* 17. *A vino*, inquit, *& carnibus abſtinete vos his diebus.* & loquitur de diebus ieiunij Quadrageſimę. Conſtat etiam ex D. Cyrillo Hieroſolym. *Catheche*ſ 19.

Digitized by Google

chiſt 141. *Ieiunamus, à vino & carnibus abſtinentes.* ex Theodoret. *epiſtol'a Diuin. decretor.* ex Theophilo Alexandrino *ſermone 5. de Paſchate*, ex Origene *lib. 3. in Iob.* ex Baſilio *homil. 1 de ieiunio*: ex D. Auguſt. *ſermone 64. de tempore*, & ex aliis ſanctis Patribus paſſim; quare non miror, docuiſſe Alexandrum Alenſem 4 *part. membro 8. artic. 1. §. 3.* vini potionem, præſertim ante prandium, ieiunium violare; non miror etiam docuiſſe Richardum *in 4. diſtinct. 15. artic. 3. quæſt. 7.* & D. Anton. 2. *part. tit. 6. cap. 2. §. 9.* & Roſellam *verbo Ieiunium. n. 5.* vinum ſi ad nutriendum, & præſertim mane, ſi ad famem explendam bibatur, in fraudem ieiunij eſſe, & conſequenter ieiunium violare: at vero modò in more & conſuetudine poſitum eſt, vinum non violare ieiunium, etiamſi ad famem ſedandam ſumatur, ſemper enim ſumitur per modum potus.

20. Hic tamen duo rogabis. Primum, an ſumi poſſit, ſine peccato interdiu, ante illum potum, qui ad ſitim extinguendam ſumitur, parum cibi ne potus noceat? Affirmat Syluest. quem citat, ac ſequitur Azor *tomo 1. inſt moral. lib. 7. cap. 10. §. certe negari non poteſt:* veluti exigua medicamenti pottio, puta parum ſacchari roſatij, quinque vel ſex amygdalas ſacchato confectas, vel quid ſimile. & quamuis Azor addat, dummodo tamen cibus non ſit panis, aut fructus arboris; tamen immerito, meo iudicio, id addit, tum quia iſta etiam per modum medicinæ ſumi poſſunt ne potus noceat, tum quia paruitas materiæ ieiunium non violat, vt dicemus *c. 4. n. 2. & 3.* Secundum rogabis an illis diebus, quibus licet comedere oua, caſeum, & cætera lacticinia, liceat etiam comedere lardum, vel ſagimen, vt vocant? Certè id affirmat gloſſa *in c. presbyter. diſt. 82. in verbo Sagimine*, & Hoſtienſis *in Summa, rubrica de obſeruat. ieiuniorum*, vbi dicit cui conceditur vſus ouorum & caſei, conſequenter etiam concedi vſum ſaginimis, & id docet etiam Abbas in cap. *conſuluit, de iudiciis*, & Syluester *verbo Ieiunium quæſt. 5. num. 16.*

CAPVT III.

De hora competenti vnicæ comeſtionis in die ieiunij; ſoluuntur dubia quæ circa illam poſſunt contingere; quæritur an præceptum ieiunij obliget ſub mortali.

SVMMARIVM.

An hora competens ad prandendum ſit neceſſaria ad ieiunium, & ſit de iure iſta hora competens in ieiuniis Quadrageſimæ. num. 1.

Quid in aliis ieiuniis. nu. 2.

Quæ ſit hodie de conſuetudine. nu. 3.

An ſit peccatum mortale notabiliter præuenire hanc horam abſque vlla cauſa, & quod tempus præuentionis ſit notabile. num. 4.

An liceat illam notabiliter differre abſque cauſa. nu. 5.

An præceptum ieiunij obliget ad mortale. refertur prima opinio affirmans peccatum eſſe mortale violare non ex vi præcepti, ſed ex conſuetudine. nu. 6.

Aſtruitur ſecunda, dicens ex vi præcepti eſſe peccatum mortale. nu. 7.

An qui nullam inediam patitur ſi hora competenti cibum capiat, teneatur exſpectare quoadusque illam ſentiat. num. 8.

An teneatur exſpectare, quòd Veſperæ dicantur ante cibi ſumptionem. nu. 9.

Quæ ſit iuſta cauſa præueniendi horam competentem. numer. 10.

An priuilegiatus à Summo Pontifice, vt horam ieiunij poſſit notabiliter præuenire, eo ipſo cenſeatur ſolutus lege ieiunij. nu. 11.

HActenus de primo membro conſtituente eſſentiam ieiunij Eccleſiæ, nempe de abſtinentia à carnibus egimus. Nunc agẽdum eſt de ſecundo illius membro, nempe de hora competenti. Et 1.
vero quod ad ieiunium pertineat hora competẽs, ita vt mortaliter peccet ille, qui illam non ſeruauerit, eſt conſentiens omnium Doctorum ſententia: ita docet D. Thom. 2. 2. *q. 147. art. 7.* Palud. *in 4. diſt. 15. q 4. art. 4.* Maior *ibid. quæſt. 3. col. 2.* Medina *in tractatu de ieiunio. quæſt. 1.* Caietanus *in Summa verbo Ieiunium. verſ. vnica demum comeſtio.* Abbas *in rub. de obſeruat. ieiunij. nu. 3.* Couar. *lib 4. var. ca. 20. num. 11.* Rodriq. *in Summa tom. 1. cap. 23. initio.* Angles *in floribus tractatu de ieiunio. q. 9. art. 2. pag. 431.* D. Anton. 2. *part. tit. 6. cap. 2. §. 9. initio.* Lud. Lopez *inſt. 2. part. c. 112. pag. 708. verſ. quæritur ſexto.* Tabiena *in Summa. verbo Ieiunium. numer. 3.* Angel. *ibid. num. 3.* Bellar. *de controuerſ. Chriſtianæ fidei contrau. 3. lib. 2. c. 2. col. 1033.* Petrus Cenedo *libr. de q. canonicis quæſt. 41. initio.* & alij. Sed iam dubitabis, quænam definita ſit in iure hora competens ieiuniis? In ieiuniis Quadrageſimæ de iure antiquo antequam ſit completa hora nona cibus ſumendus non eſt (eſt autem hora nona plus minusve tertia poſt meridiem, vt ſtatim dicemus.) ita deducitur *ex textu cap. ſolent, de conſecrat. diſtinct. 1.* & aduertit Palud. *vbi ſuprà*, & Azor *to. 1. inſt. moral. lib. 7. ca. 11. q. 1.* Vult tamen D. Thom. *vbi ſupra dicto art. 7.* ſatis eſſe quòd vel ſit finita, vel prope. quod ipſum ſequitur Turrecremata *dicto cap. ſolent.* & magis probare videtur D. Anton. 1 *part. titul. 6 c. 2. §. 10. & c. 1. §. 9.* defendique poteſt ex eo, quia non eſt putandum tempus horæ fuiſſe mathematice deſignatum, ſed moraliter: eſt autem hora nona, quæ reuera fuerit nona pars totius diei, facta eius diuiſione in duodecim horas, ita vt ante meridiem ſex, poſt meridiem ruſus ſex aſſignentur, modò maiores, modo minores, pro ratione temporis, æſtiui, vel hyemalis, prout deducit Couar. *lib. 4. reſol. c. 20. n. 14.* qua ratione completa hora nona erit tertia poſt meridem plus minusve.

In aliis ieiuniis extra Quadrageſimam circa horam competentem ieiunij, quęnam illa olim de iure fuerit, variæ ſunt Doctorum ſententiæ: placet 2.
tamen aſſerere cum D. Thom. *vbi ſupra dicto artic. 7.* idem ſentiendum in iis ieiuniis atque in ieiuniis Quadrageſimæ, quod idipſum voluit Richardus *in 4. diſt. 15. artic. 3. q. 8. in fine.* Turrecremata *in dicto cap. ſolent. de conſecrat. diſt. 1.* D. Anton. 2. *part artic. 6. cap. 1. §. 9.* Abulenſis *in Matth. 6. q. 163.* & eſt communis Theolog. ex Couar. *dicto numer. 14.* qui eidem ſententiæ ſubſcribit. & ratio conuenientiæ aſſignatur, nam primitiui Chriſtiani ſemper in ſuis ieiuniis myſterium aliquod obſeruabant, & cum Chriſtus Dominus ea hora nona, id eſt, tertia poſt meridiem inclinato capite ſpiritum emiſerit, ieiunium vſque ad eam horam non frangebant, ieiunantes enim dum ſuam carnem atterebant, affligebantque, paſſioni Chriſti ſeſe volebant conformare, iuxta illud Apoſtoli *ad Galat. 5. Qui autem*

tem Chriſti ſunt, carnem crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. Durauit quidem hæc hora nona ſeu tertia poſt meridiem, & hæc conſuetudo ſumendi cibum in illa vſque ad tempus Abulenſis & D. Tho. Aquinatis, qui trecentos & eo amplius annos memoriam noſtram anteceſſerunt, idque deducunt aliqui ex illis verbis D. Thomæ *in* 2. 2. *quæſt.* 147. *a.* 7. vbi de hora competenti ieiunij diſputans, ſic ait inter alia: *Eſt autem debita & communis conſuetudo comedendi hominibus circa horam ſextam, & ideo vt ieiunans afflictionem aliquam ſentiat, pro culpa ſatisfactione conueniens comedendi hora ieiunantibus taxatur circa horam nonam: & conuenit etiam iſta hora myſterio paſſionis Chriſti, quæ completa fuit hora nona quando inclinato capite tradidit ſpiritum.* Hæc D. Thom. ibi.

3. Cæterum quicquid ſit de iure, & tempore D. Thomæ; communi tamen conſuetudine hodie effectum eſt, vt hora competens ad frãgendum omne ieiunium etiam Quadrageſimæ vnica comeſtione, reputetur hora meridiei. ita docet Caietan. 2. 2. q 147. *art.* 7. *& verbo Ieiunium* §. *hora competens.* Maior *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. *col.* 3. Medina *de ieiunio quæſt.* 1. *in fine.* Couar. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *n.* 14 *ante finem.* Abulenſis *in Matth. quæſt.* 163. Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 11. *quæſt.* 2. nec vero vertendum eſt in quæſtionem, an id potuerit à conſuetudine introduci: cum enim temporis præfinitio omnino poſitiua ſit, potuit à conſuetudine legitime abrogari, vt Couar. Medin. & Maior *locis citatis* merito adnotarunt. Cæterum cum audis duodecimam horam eſſe iam communi conſuetudine taxatam, non intelligas eam eſſe more mathematico aſſeruandam, ſed lato modo, vt docet Sylueſt. *verbo ieiunium quæſt.* 4. Abulenſis *dicta quæſt.* 163. *ad ſecundum. & quæſt.* 172. Præſertim vero id admittendum eſt vbi non fuerit horologium, & in hoc caſu loquitur Maior *vbi ſupra* Addiderim tamen hoc loco, quod vbi fuerit ex conſuetudine deſignatum tempus ante meridiem ad cibum capiendum, licite poterit id obſeruari, vt vult Caietanus *verbo Ieiunium*, & expreſſit Abulenſis *dicta q.* 172. aperteque conuincitur ex ratione aſſignata, & ideo excuſantur hi qui apud nos hora vndecima tempore ieiuniorum, quæcumq; illa ſint, ſiue Quadrageſimæ, ſiue extra illam, cibum capiunt, hæc enim apud nos inualuit conſuetudo, ac proinde ſi nunc vſque ad tempus horæ vndecimæ tantum ieiunamus, conſuetudinem quidem vim legis habentem, non ius commune, & antiquum obſeruamus. Nam ſicut olim fuit in more poſitũ, vt in diebus ieiunij ederetur ad horam nonam, ſeu tertiam poſt meridiem, & poſtea etiam conſuetudine effectum eſt, vt in quolibet ieiunio ad meridiem cibus caperetur; ſic etiam eadem conſuetudine fieri potuit, vt hora competens ad edendum id diebus ieiunij ſit, hora vndecima diei. id eſt, vna hora ante meridiem, vt optime deducitur ex Azorio *tomo* 1. *inſtit. moral. dub.* 7. *cap.* 11. *quæſt.* 3. *pag.* 655. *colum.* 1.

4. Dubitatur tamen; an ille, qui notabiliter ſine cauſa præuenit horam prandij in diebus ieiunij, ſiue de illa agamus quæ à iure præſcripta eſt, ſi forte alicubi obſeruatur, ſiue de ea, quæ fuerit conſuetudine introducta, mortaliter delinquat? Et certe hac de re duas inuenio opiniones. Prima negat peccatum eſſe mortale horam prandij notabiliter præuenire. ita docet Angelus *verbo ieiunium.* §. 2. & Richardus *in* 4. *diſt.* 15 *art.* 3. *quæſt.* 8. *fine*, & in ieiunijs extra Quadrageſimã idipſum ſectatur Gabriel *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 3. *artic.* 2. *dub.* 1. *col.* 4. Secunda tamen & vera opinio docet peccatum eſſe ſine dubio mortale, horam prandij in diebus ieiunij ſine cauſa notabiliter præuenire (quæ autem legitima cauſa ſit præueniendi, dicemus infrà num. 10.) ita docet Caietanus 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 7. Nauar. *in manuali cap.* 21. *n.* 27. Azor. *tomo* 1. *libr.* 7. *cap.* 11. *quæſt.* 4. Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 4. *a* 4. *concl.* 1. Sylu. *verbo ieiunium. num.* 13. Couar. *lib.* 4. *var. reſolut. cap.* 20. *num.* 14. *in fine.* quod ex eo probatur facile, quia omnes Chriſtiani putamus eum non ieiunare, qui mane in die ieiunij comedit, aperte in hoc ſupponentes definitionem temporis ieiunij eſſe neceſſariam, & propter hanc rationem idipſum ſequitur Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *art.* 4. *in fine.* Quod autem tempus ſit notabile ante horam prandij, ſeu cœnæ in diebus ieiunij (appellatur enim in his diebus cœna prandium, & prandium cœna) arbitrio prudentis committitur. Certe vnus quadrans aut forte vnus ſupra dimidium, non erit tempus notabile, erunt tamen fortaſſe duo: quamuis Azor *to.* 1. *lib.* 7. *quæſt.* 4. *cap.* 11. exiſtimet eum, qui vnum quadrantem aut ſemihoram præuenit ſine cauſa, non peccare fortaſſe niſi tantum venialiter, qui vero horam integram, peccare mortaliter, ex eo fundamento, quia vna hora integra, pars eſt diei notabilis, non vero ſemihora. addit ille tamen hæc verba ſtatim: *Ego dixi quod ſentio, ſi tu melius iudicaueris, ego tibi aſſentiar.* Opinio Azoris non mihi diſplicet, quamuis tempus anticipationis non ſit computandum reſpectu totius diei, vt ille computat, ſed reſpectu horæ prandij, & ideo credo ſemihoram reſpectu horæ prandij, quæ eſt vndecima hora diei apud nos, eſſe tempus notabile.

Nec tamen hinc inferas, ſicut non licet notabiliter præuenire tempus prandij, ita non licere notabiliter differre: nam dilatio prandij non violat præceptum abſque vlla cauſa facta, cum in ea fiat inedia productior, & maior ſentiatur corporis afflictio; deinde quia circa hanc dilationem nulla extat iuris prohibitio, aut conſuetudo, quæ id vetet. non extat iuris prohibitio, quia lex ieiunij ſeruandi vſque ad horam nonam, & prohibitio vſque ad eam horam in ea lege contẽta ne notabiliter anticipetur per contrariam conſuetudinem, eſt abrogata, vt vidimus *numero* 3. Non extat obligatio non producendi ieiunium vltra vndecimam aut duodecimam per aliquam conſuetudinem introducta, cùm adhuc talis conſuetudo non detur, nec quiſquam exiſtimat ſe frangere ieiunium, ſi notabiliter illud differat ſine cauſa, nec in confeſſionibus hac de re ſe accuſat; ergo nullum eſt peccatum horam prandij in diebus ieiunij notabiliter differre ſine cauſa, & ita docet Præpoſitus *cap. denique. diſtinct.* 4. *numero* 21. Gabriel *in* 4. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *col.* 4. & Sylu. *verbo Ieiunium quæſt.* 4. *in fine.* & Nauar. *in manuali Lat. cap.* 26. *numer.* 27. & D. Anton. 2. *part. tit.* 6. *cap.* 2. §. 2. & id tenet etiam Richard. *in* 4. *diſt.* 15. *a.* 3. *quæ.* 8. Caietanus 2. 2. *q.* 127. *art.* 7. & alij paſſim cum Abulenſi *in Matth.* 6. *quæ.* 172. intellige tamen hæc, modò talis dilatio non fiat ex ſuperſtitione, vt recte animaduertit Syluester & Gabriel *modo allegati.* Et vero quoad tempus, quod quis poterit inter prandendum inſumere, nihil definitum eſt nec à iure, nec à conſuetudine, & merito plane, præſertim, quia, vt bene inquit Maior *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 3. *col.* 3. *ad finem*, in hoc non poſſit certa regula

regula aſſignari, quia vnus voraciter comedit more lupi; alius nonniſi maiori interuallo temporis, cum lente & moroſe cibum capiat: illud autem plane conſtat, quod in hoc nullum delictum intercedat, nunquam tamen limites temperantiæ tranſigendi ſunt, nec in fraudem præcepti ieiunij aliquid faciendum.

6. Ex dictis reſoluitur illa quæſtio ſatis apud veteres Doctores agitata, An ieiunij præceptum ita obliget ad culpam mortalem, vt mortaliter peccent, qui illud violarint? Quidam exiſtimant mortaliter peccare, non ex vi præcepti Eccleſiaſtici ieiunij, cũ ius canonicum non obliget ad culpam mortalem in eiuſmodi præcepto, ſed ex vi conſuetudinis totius populi Chriſtiani exiſtimantis in ſe hoc mortaliter peccare, & ex communi omnium Doctorum conſenſu. ita docet Caietanus *verbo Ieiunium in Summa* §. *hora competens c.* 4. *&* 2.2.*quæſt.*146 *art.*3. probat, quia nullibi in iure canonico inuenitur tã grauis obligatio per præceptum ieiunij inducta, qualecunque ipſum ieiunium ſit, ſiue Quadrageſimæ, ſiue extra illam, non tamen negat Caietanus poſſe Eccleſiam condere leges humanas, & præcepta, quæ obligent ad mortale, cum id certiſſimum ſit, vt conſtat ex præcepto Miſſæ, & confeſſionis annualis, & ex iis, quæ tradit Medina *de ieiunio.q. de neceſſitate ſeruandi ieiunia Eccleſiaſtica*, & Ledeſma 2.4 *q.*17.*a.*2. Couar. *regula peccatum*, & pleriqne alij: ſed aſſerit ſe id non audere affirmare ex vi ſolius iuris ſcripti in materia ieiunij, quia, inquit, neſcio an alicubi in iure ſancitum ſit præceptum ſub mortali obligans ad ieiunium, libenter tamen fatemur non ſolum ex Eccleſiæ approbatione, vt vult Caietanus, ſed etiam ex iure ſcripto, ieiunium eſſe in præcepto ſub mortali, vt ſtatim dicemus, & tradit Medina ac Ledeſma *vbi ſupra*. Alij dicunt ſolum eos peccare mortaliter, qui præceptum ieiunij per contemptum non ſeruant, contemptum vero accipiunt pro expreſſo & tacito: contemptum expreſſum appellant illum, quo quis ex formali intentione deſpiciendi præceptum Eccleſiæ, ieiuniũ violat; contemptum vero tacitum non omnes eodem modo explicant: quidam putant contemptum tacitum eſſe illum, quo quis aſſiduitate quadam, & vſu frequenti ieiunium mittit, quia inquiunt nemo frequenter ieiunium frangit, quin aliquando per contemptum non infringat, nam quæ ſæpe facimus, ſine ſcrupulo facimus, ita explicat tacitum contemptum Richard. *quodlib.*1.*q.*19. Angelus *verbo Inobedientia, initio.* & alij. Alij vero ex Calderin. *dec.*1.*de conſt.* generaliter contemptum tacitum vocant, cum quis ſolo ſuo arbitratu, & aduertentia legem vel canonem, aut præceptum frãgit, non tamen, ſi violet aliqua negligentia, cupiditate, vel animi affectione. Alij contemptum tacitum ponunt cum quis abſque iuſta, & legitima cauſa ieiunium ſoluit, quod obſeruare debebat, quæ ſententia magis probatur, & colligi videtur ex cap. *ieiunia de conſecrat. diſtinct.* 5.

7. Dicendum tamẽ ex communi Theologorum, & Canoniſtarum ſententia, ieiunij præceptum ita obligare, vt quicunque illud abſque legitima cauſa non ſeruauerit, mortaliter peccet ac delinquat. ita docet Azor *to.*1.*inſtit.moral. lib.*7.*cap.* 8.*quæſt.*2.§. *ex communi itaque.* Panorm. *in rub. de obſeruat. ieiuniorum n.* 11. Archid. *cap. vtinam, diſt.*76. & gloſſa *diſt.*25. *cap. vnum orarium.* §. *alias ea demum. verbo Ieiunantibus.* Gab. *in* 4.*diſt.*16.*q.*3.*a.*1.*notab.*3. Palud. *ibid. q.*4.*art.*1. Armil. *verbo Ieiunium. nu.*7. Couar. *lib.* 4.*var. reſol.c.* 20.*n.*10. vbi docet ieiuniorum canones, & conſtitutiones conſcientias ita obligare, vt qui ieiunia indicta etiam ſine vllo contemptu, ſed ſolum de facto abſque vlla legitima cauſa non ſeruant, cum poſſunt, mortaliter delinquant. Et id probat ex cap. *non licet, de conſecrat. diſt.* 3. *& ex cap. non oportet, eadem diſtinctione, & ex cap. Quadrageſima, de conſecr. diſt.* 5. in quibus opponuntur verba ſignificantia præceptum, & ex Clementina *Exiui, de verborum ſignificatione*, vbi Summus P. ait monachos propter ieiunia ordinis & regulæ non eſſe liberos à ieiuniis Eccleſiaſticis, quæ Chriſtiani obſeruare debent, & Clementina *ad noſtrum, de hæreticis*, damnatur error dicentium, viros perfectos ieiuniorum legibus non teneri.

Dubitatur tamen an qui videt ſe nullum laborem ſentire ſi debita & competenti hora cibum ſumat, teneatur exſpectare, quoaduſque mediam ſentiat, & pro affirmatiua parte multa adducit Medina *de ieiunio.q. de hora refectionis*, qui tamen omnibus bene ſatisfacit, & in oppoſita eſt ſententia cum Ledeſma 2.4. *q.*17. *art.*4. *col.*5. eiſque aſſentio, nec enim in præcepto ieiunij præcipitur eſuries, nam alioqui fieret, vt vnus teneretur exſpectare, & differre refectionem ad nonam, alius ad veſperam, alius ad Solis occaſum, alius denique teneretur tota die non comedere, id enim variæ complexiones aperte indicant: at quam hoc abſurdum ſit, nemo non videt. adde quod, vt animaduertit Caietanus, melius, & commodiùs victus parſimonia obſeruatur, cum refectio hora debita aſſumitur, etſi non adſit eſuries, quam ſi expectetur, nam in magna eſurie auidius cibus capitur, minuſque temperate. 8.

Hinc inſurgit alia quæſtio: an ſcilicet teneatur quis ſaltem expectare, quòd veſperæ dicantur, ante cibi ſumptionẽ? Paludanus *in* 4.*diſt.*15.*q.* 4.*art.*4. *concl.*1. videtur velle in ieiuniis Quadrageſimæ id eſſe obſeruandum, idemque dubius quodammodo innuit in ſabbatis, quibus ſacri ordines celebrantur; in aliis vero ieiuniis ait expectandum eſſe quòd officium nonæ celebretur. Cæterum in his omnibus libere locutus fuit, & ſine textu. fundamentum accepit forte Paludanus ad id aſſerendum *ex cap. ſolent plures, de conſecrat. diſt.*1. vbi expreſſe dicitur non eſſe credendos ieiunare illos, qui tunc ante manducauerint, quam veſpertinum officium celebraretur. & hinc colligit quòd hodie cùm iam conſuetudine obtentum ſit, (*vt ſupra vidimus n.*3.) quòd pro omnibus ieiuniis ad cibum ſumendum legitima reputetur hora circa meridiem, eodem conſuetudinis iure factum ſit, vt in Quadrageſima veſpertinum officium dicatur ante prandium prope meridiem poſt vndecimam horam, ita quidem, vt in omnibus Eccleſiis omnes horę canonicæ pręter completam vel ſint finitæ, vel prope finiantur, vt bene aduertit Couar. *lib.*4.*reſol.c.* 20.*nu.* 14.*ante finem.* factum vero id eſt, quod olim, vt ait, in Quadrageſima non licebat cibum capere, niſi finito officio veſpertino. Cæterùm quicquid ſit de iure, conſuetudo antiqua ſatis probat non eſſe neceſſarium ad ieiunium debite implendum, quòd preces veſpertinæ ante prandium recitentur, vt tenet Ledeſma 2. 4. *quæſtion.* 13. *artic.* 4. *in fine.* Medina *de ieiunio. quæſt.* 2. *in fine.* Caietanus *verbo Ieiunium* §. *hora competens.* neque enim preces ordinarie vllum ordinem ducunt ad ieiunium, aut ieiunium ad illas, vt patet, vnde neque etiam clerici tenentur dicere veſperas, ante prandium, vt optime aduertunt Caietanus, & Ledeſma citati.

Dixi-

Digitized by Google

10. Diximus *num.* 4. eſſe peccatum mortale horam competentem cibum capiendo notabiliter præuenire ſine iuſta, ac legitima cauſa in diebus ieiunij: rogabis modò quænam ſit illa iuſta ac legitima cauſa præueniendi horam prandij conſuetam? Reſpondeo eſſe cauſam legendi ad menſam, docendi, iter faciendi, prædicandi, vel ob aduentum hoſpitum, vel alias ſimiles, ita docet Azor *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 11. *q.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 4. *a.* 4. Sylu. *verbo Ieiunium. q.* 4. *verſ. tertium.* Nau. *in manuali Lat. c.* 21. *n.* 27. & alij. Hîc tamen quæſtionem mouebis an qui ſine iuſta cauſa horam prandendi in die ieiunij præuenit, teneatur eo die ieiunium obſeruare, videbitur enim alicui fortè non teneri, nam ſicut qui vas integrum ſeruare teneretur, ſi illud culpa ſua frangeret, non amplius peccaret, illud in minutiſſimas partes comminuens, ac conterens, cùm ſemel fractum, amplius integrum ſeruari nequeat, ita pariter qui ſemel ieiunium frangit, deinceps non peccabit, cùm ampliùs illud integrum ſeruare nequeat. Reſpondeo eſſe diuerſam rationem vtrobique, ac proinde teneri illum qui ſine cauſa ieiunium fregit horam notabiliter præueniendo, in poſterum toto eo die ieiunare, nam in præcepto de integro vaſe ſeruando, ſolum cauetur, ne illud frangamus: at præceptum de ieiunio ſeruando multa complectitur, videlicet ne cibis prohibitis vtamur; ne ſæpius comedamus, ſed vna tantùm vice; ne horam comedendi notabiliter præueniamus, ac proinde ſicut ille qui ante debitam horam comedit, tenetur abſtinere à carnibus, ſic etiam neceſſe eſt, vt eo die amplius non comedat, ne aliud peccatum de nouo admittat, ita docet Caietanus 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 7. & Azor *to.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 11. *q.* 7. *fol.* 656. *col.* 2.

11. Sunt quidam qui dubitent, an illi qui Summi Pontificis bulla, aut priuilegio, horam debitam ieiunij poſſunt præuenire, eo ipſo cenſeantur diſpenſati in toto ieiunij præcepto, ita vt amplius ad illud non teneantur. Communis opinio affirmat non cenſeri diſpenſatos, & ratio eſt in promptu, nam qui in parte legis ieiunij diſpenſatur, non cenſetur ex toto diſpenſatus, cum ieiunij lex plures partes contineat, vt vidimus ſupra, continet enim abſtinentiam à carnibus, vnicam comeſtionem, & horam competentem: ſic etiam qui beneficio Principis ab vna obligatione legis eximitur, non cenſetur ſtatim exemptus ab aliis obligationibus, ſi plures eadem lex induceret ac contineret, ita docet idem Azor *modò allegatus q.* 6. *quem vide.*

CAPVT IV.

De vnica comeſtione, quæ eſt de ratione ieiunij: agitur etiam de collatione ſerotina, & mutatione illius, & prandii, & quæritur, an liceat nocte prandere non ſumpta collatione manè.

SVMMARIVM.

An vnica comeſtio ſit de eſſentia ieiunij. nu. 1.
An qui aliquid ſumit per modum medicinæ, ieiunium violet. nu. 2.
Quid de his, qui cibos Dynaſtarum libant. ibid.
Quid de infirmariis. ibid.
Quid de his qui paruum cibum capiunt. ibid.
Quid de illis, qui è medio prandio ſurgunt, & ſtatim regrediuntur. nu. 3.
Quid de illis qui amicorum cauſa modicum cibum ſumunt. ibid.
An qui ieiunium violat ſecundò comedens, toties poſtea peccet mortaliter, quoties comedit. nu. 4.
Proponitur ſententia affirmans. ibid.
Aſtruitur ſecunda opinio negans. nu. 5.
Soluuntur argumenta prima. num. 6. & 7.
Quot peccata committat ille, qui initio Quadrageſima propoſuit ſe nullo die ieiunaturum. num. 8. & remiſſiue ad caput 10. nu. 8.
An qui in diebus ieiunij carnes comedit, toties mortaliter peccet, quoties illas comedit. nu. 9.
An priuilegiatus à Summo P. ad comedendum plus quàm ſemel in diebus ieiunij, eo ipſo cenſeatur ſolutus à lege ieiunij. nu. 10.
Refertur opinio negans. ibid.
Aſtruitur vera ſententia affirmans. num. 11.

Alia Summaria inuenies à num. 11.

Egimus de abſtinentia à carnibus, & de hora competenti ieiunij Eccleſiaſtici: nunc autem agendum eſt de vnica comeſtione, quæ eſt præcipua pars ieiunij; eſſe vero vnicam comeſtionem de eſſentia præcepti ac legis ieiunij, docent communiter Doctores. Abbas *in rubrica de obſeruatione ieiunij, n.* 3. Caiet. *in Summa, verbo Ieiunium. verſ. vnica demum comeſtio.* Couar. *l.* 4. *var. c.* 20. *n.* 11. Rod. *in Summa to.* 1. *c.* 23. *initio.* Angles *in floribus tract. de ieiunio. q.* 9. *a.* 2. *pag.* 432. D. Ant. 2. *p. tit.* 6. *c.* §. 9 *in principio* Lopez *inſtr. conſc.* 2. *p. cap.* 112. *pag.* 708 *verſ. quæritur ſexto.* Tabiena *in Summa, verbo Ieiunium. n.* 3. & ibi. Angel. *n.* 3. Bellar. *de controuerſ. Chriſtianæ fidei, controu.* 3. *li.* 2. *c.* 2. *col.* 1033. Petrus Cenedo *de quæſtionibus canonicis. q.* 41. *initio.* Azor *to.* 1. *l.* 7. *c.* 9. *q.* 1. in quo conſentit D. Th. 22. *q.* 147. *a.* 6. Præpoſitus *in c. denique, diſt.* 2. *n.* 21. Abul. *in Matth* 6. *q.* 165. Medina *de ieiunio. q.* 1. *litera* D. Gabriel *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *a.* 5 & Sylu. *verbo Ieiunium. q.* 3. Citatur in hanc ſententiam textus in cap. *Quadrageſima, de conſecrat. diſt.* 5. qui licet de rigore id non probet, vt conſtat ex Cou. *vbi ſupra*, multum tamen ſuffragatur, ac iuuat, iuxta Caietanum, & Medinam *allegatos.* Quare probabilius illi dixerunt, vt Sylu. *vbi ſupra*, & alij, expreſſe quidem in iure communi canonico cautum non eſſe, vt in diebus ieiunij ſemel tantum comedamus: conſuetudine tamen vniuerſali totius Eccleſiæ, quæ vim legis habet, ſic interpretatum eſſe, vt non niſi ſemel in die ſit comedendum, vt bene Medina & Azor *locis ſupra citatis* conſiderarunt: illud autem certiſſimum eſt, & ab omnibus frequentiori vſu receptum, licet Eccleſia, in his legibus, quas de ieiunij obſeruatione inſtituit, definierit, ſemel tantùm in diebus ieiunij eſſe comedendum, cibi tamen, & prandij quantitatem, nec definiuit, nec commode definire potuit, propter varias hominum conditiones, & corporum complexiones, ſecundùm quas quod vni eſt immoderatū, alteri fortaſſe non ſufficit, vt optime adnotauit Couar. *vbi ſupra* §. *contrariam opinionem.* 1.

Sed dubitabis ſtatim in veſtibulo huius capitis an qui præter vnicam comeſtionem aliquid ſumit per modum medicinæ, dicatur frangere ieiunium? Negatiue reſpondendum eſt cum D. Th. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 3. conſentit ibid. Cai. & Gab. *in* 4. *diſt.* 16. *q.* 3. *artic.* 3 & Sylu. *vbi ſupra, verbo Ieiunium quæſt.* 3. & Nauar. *cap.* 21. *num.* 12. & omnes communiter. Notat tamen Abul. *Matth.* 6. *q.* 178. videri frangere ieiunium, 2.

nium, illum, qui nullam habens actualiter ægritudinem, nec timens aliquam de propinquo, medicinalem cibum ſumeret, medicina enim ſupponit ægritudinem vel actualiter exiſtentem, vel quæ de proximo timeatur, vt optime quidem notat Abulenſis, aliter enim id fieret in fraudem ieiunij, & in fraudem legis nihil effici iuſte poteſt. Quam ob rem verum eſt etiam id quod Innocentius *in c. 1. de obſeruat. ieiunij.* & Abbas *in rub. de obſeru. ieiuniorum* adnotarunt; quod etiam approbat Azor *to. 1. inſt. mor. li. 7. c. 9. q. 1.* eos ſcilicet, qui vrbanitatis & honoris gratia cibos prægustant Dominis, ac Principibus, quibus inſeruiunt, in menſa apponendos, ieiunium non frangere: tum quia ſi quid prægustant, non eſt per modum prandij, & comeſtionis vnicæ, tum quia id ex officio faciunt ad vitandum toxicum, ſi forte dominis propinetur, atque adeo ex neceſſitate conſeruandæ vitæ Principum id faciunt. Nec item cenſendi ſunt violare ieiunium illi, qui ægrotis inſeruiunt, & cibos illorum prægustant, ne quid ægrotis male præparatum miniſtretur. Nec illi etiam, qui parum cibi capiunt ante prandium, vt inter prandendum (interim dum cæteri reficiuntur eſci,) aliquid de more clara, & intẽta voce legant; tunc enim potius id tantillum ad medendum neceſſitati, quam ad nutrimẽtum corporis ſumitur. ita docet Azor *to. 1. inſt. moralium lib. 7. cap. 9. q. 1.*

3. Adde etiam non frangere ieiunium eos, qui ob aliam iuſtam cauſam, quam per modũ medicinæ cibi aliquid ſumunt, nam tunc licet quis bis ſumat cibum, reputatur tamen ob iuſtam cauſam vnica comeſtio, vt ſunt illi qui è medio prandio ſurgunt ad aliquid occurrens, & poſtea redeũt ad continuandum prandium, in iis enim circumſtantiis non eſt ex intentione, niſi vnica comeſtio, intelligitur enim iuxta Caietanum *verbo ieiunium. §. vnica comeſtio.* vnica per ſe, id eſt, ex intentione comedendi, & ita docet etiam Maior *in 4. diſt. 15. q. 3. §. contra concluſionem.* & Azor *vbi ſupra.* Atque hîc tractari poteſt illa quæſtio, an ab omni culpa tam veniali, quam mortali excuſentur illi, qui ſolum amicorum cauſa cibum modicum capiunt rogati, ne inurbani videantur? Id licite fieri poſſe abſque violatione ieiunij & culpa veniali, docet Medina *in ſua inſtruct. pro confeſſariis li. 1. c. 14. §. 10.* vbi refert idem ſenſiſſe doctiſſimum Victoriam. & ita docet etiam Sà *verbo Ieiunio. n. 8.* Non deſunt tamen, qui dicant illos non frangere ieiunium, peccare tamen tantum venialiter, niſi per ignorantiam, & obliuionẽ bona fide facerẽt, quia non videtur legitima cauſa ab omni culpa excuſans, voluntas, & petitio amici, & ita docent Pal. *in 4. diſt. 15. q. 4. a. 2.* & ibid. Richard. *q. 3. a. 4.* & D. Anton. *2. p. tit. 6. cap. 2. §. 6.* Caietan. *2. 2. q. 147. art. 3.* Sylu. *verbo Ieiunium. q. 3.* Azor *vbi ſupra.* & Nauar. *in manuali cap. 21. nu. 13.* Non video tamen rationem congruentem ob quam eos, qui amicorum cauſa id faciunt, non excuſemus etiam à culpa veniali, præſertim cum tunc modicũ cibum capiant, non ex intentione comedendi, & voluntate propria, ſed ex intentione obſequendi, iuſte & vrbaniter amicis, nam vnica tantum comeſtio, quæ in hoc præcepto iniungitur, vnica eſt reputanda ex intentione comedendi, non ex caſu occurrente, vt hîc accidit.

4. Hic etiam merito in quæſtionem vertitur, an, qui ieiunium violat, ſecundo comedens, toties deinde mortaliter peccet, quoties eo die poſtea comederit, id eſt, an ſi tertio, quarto & quinto edat, toties mortaliter delinquat, & hac de re duæ ſunt opiniones. Prima affirmat, eam docet Maior *in 4. diſt. 15. q. 6.* Medina *tractatu de ieiunio. q. 5.* Couar. *lib. 4. var. reſol. c. 20. num. 13.* poſt Ioannem de Neapoli, quem allegat vterque. fundamentum horum Doctorum eſt. Primo, quia idem eſt præcipere vt ſemel tantum in die comedamus, ac prohibere ne ſæpius quam ſemel edamus; ita eſt enim hoc præceptum de ieiunio affirmatiuum, vt tanquam negatiuum explicetur: & quemadmodum in præceptis negatiuis, non furandi, non mœchandi, nõ occidendi, toties de nouo peccatur, quoties idem crimen replicatur; ſic etiam in præceptum de ieiunio obſeruando toties peccatum committitur, quoties de nouo cibus in eo die capitur. Secundo, quia qui poſt votum perpetuæ caſtitatis peccat, toties peccat, quoties caſtitatem frangit, & qui poſt idem votum, matrimonium contrahit, toties peccat poſtea mortaliter, quoties debitum coniugale petit. item, quia, qui ſexta feria, aut ſabbato carnes veſcitur, toties mortaliter peccat, quoties eas veſcitur; & Sacerdos, qui ſine priuilegio ſæpius in eodem die Miſſam celebrat, tot peccata committit, quot efficit ſacrificia poſt primum, excepto die Natalitij Domini; ergo pari modo toties quis mortaliter peccabit, quoties poſt primam comeſtionem vtitur alia. Tandem, quia ſicut præceptũ ieiunij vetat carnium eſum, ita vetat etiam plures comeſtiones, præcipit enim Eccleſia in eo, ne pluries, quam ſemel, vt dixi, edatur; ergo quemadmodum toties peccatum committitur, quoties in die ieiunij carnibus veſcimur, ita etiam toties ieiunium violabimus quoties ſumpta prima comeſtione, amplius comederimus.

Secunda opinio negat, & aſſerit, violato ſemel ieiunio ſecunda comeſtione, poſt primam factam hora competenti, amplius non violari, nec peccatum committi, etiamſi pluries eo die comedatur. 5.
ita docet Durandus *in 4. diſt. 15. q. 11.* Azor *to. 1. inſt. mor. l. 7. c. 5. q. 2. §. ego probabilior.* idipſum ſentit Paludanus *in eodem 4. diſt. 15. q. 4. art. 5.* Gab. *in 4 diſt. 16. q. 3 a 3. dub. 5.* Caietanus 2. 2. q. 146. a. 8. Angelus *verbo Ieiunium. q. 22.* Sylu. *verbo Ieiunium. q. 8. verſ. quartum.* Roſella *verbo Ieiunium. n. 4.* Tabiena *ibid. quæſt. 9.* D. Anton. *2. p. tit. 6. c. 2. §. 9.* Armilla *verbo Ieiunium. nu. 14.* Nauarr. *in manuali Lat. c. 21. nu. 15. & 25.* Ledeſm. *2. 4. q. 17. a. 5.* Probatur hæc ſententia primo, quia ſi in tertia comeſtione & quarta, & deinceps in ſingulis, eſt nouum peccatum mortale, ex eo erit, quod in ſingulis eorum ieiunium frangitur: at in talibus comeſtionibus ieiunium non frangitur, quia in ſecunda iam fractum eſt; ergo intentum. Secundo, quia cùm Eccleſia præcipit ne amplius in die, quã ſemel comedamus, nihil amplius præcipit, quam ne bis comedamus, perinde ac ſi alicui præceptum eſſet ne certum locum vno paſſu tranſiliat, peccabit quidem primo paſſu, non tamen ſecundo, aut tertio iterum, tranſiliens: iſta ſecunda opinio, meo iudicio, eſt probabilior, & ideo tenenda, & eam docet etiam Soarius *to. 2. de relig. li. 4. c. 7. n. 12.*

Nec argumenta primæ aliquid concludunt, 6.
nam præceptum ieiunij negationem non includit, niſi quatenus ea negatio, eſt conditio ieiunij: cùm igitur poſt ſecundam comeſtionem iam præceptum ieiunij non ſit, quia fractum eſt, conditio etiam illa ceſſauit. Deinde, quia votum caſtitatis & præceptum non amplius, quam ſemel in die ſacrificandi, abſolutè & ſimpliciter negationem continent; at ieiunij præceptum in die ſemel tantum

tum

Digitized by Google

tum edendi, negationem quidem habet, ſed non ſimpliciter, ſed quatenus eſt quædam conditio ipſius ieiunij finita & certa, ne ſcilicet bis comedamus, quare admiſſo peccato & violato ieiunio in prima illicita comeſtione poſt primã licitam hora competenti factam, iam amplius non peccatur, nec ieiunium frangitur. Ad id vero quod afferebatur de peccato quod in comeſtione carnium in ſexta feria, vel in quolibet die ieiunij committitur toties quoties id fit; Reſpondetur diſparem eſſe in eo caſu, & in noſtro rationem, quia prohibitio carnis ſimpliciter, & ſecundum ſe pro toto eo die, & tempore eſt facta, & non vt conditio tantum ieiunij: idq; vel ex communi hominum ſenſu comprobatur, etenim etiamſi aliqui ob aliquam cauſam iuſtam à ieiunio excuſentur, non tamen eo tempore veſcuntur carnes, nec putant id ſibi eſſe licitum, niſi forte ad id faciendum cauſam aliquam particularem habeant. Illud tamen libenter fatebimur, quod ſi quis poſtquam iam per ſecũdam comeſtionem ieiunium fregit, nouo mentis contemptu comederet iterum, toties quoties id ſic peregiſſet, peccatum de nouo committeret, & ita merito obſeruant Gabriel & Syluester *vbi ſupra*; additq; Nauarrus idem quoq; eſſe dicendum quando quis de nouo comediſſet poſtquam ieiunium fregit, cum volũtate frangendi illud etiamſi illud non fregiſſet, idque ratio manifeſta conuincit, quia tunc in propoſito conſummatur peccatum. Vnum tamen hic notandum eſt, quòd nunquam intelligimus frangi ieiunium per aliquam comeſtionem, niſi id ſcienter fiat, qui enim ignoranter, & per obliuionem ſecundo, aut tertio comedit, non frangit ieiunium, ac proinde illud obſeruare tenetur vt potuerit, vt optime aduertit Nauarrus *in manuali cap.* 21. *num.* 26.

7. Opponeſ: ſi per ſecundam comeſtionem ſolum frangitur præceptum ieiunij, & amplius non peccatur, ſi eo die frangatur, ſequitur quod frangens ieiunium vnius diei Quadrageſimæ, poſtea non teneatur in alijs diebus ipſius Quadrageſimæ amplius ieiunare, nec amplius mortaliter delinquat, quia iam fractum eſt ac violatum præceptum ieiunij Quadrageſimæ? Reſpondeo ex ſententia Caietani *in Summa verbo Ieiunium* §. *vnica comeſtio*, & Gabrielis *in 4. diſt.* 16. *q.* 3 *art.* 3. *dub.* 5. *ad finem*, eſſe diuerſam rationem, nam præceptum Quadrageſimæ fertur ſuper totam Quadrageſimam, & ſuper ſingulos dies illius, præcipitur enim quod ſinguli dies ſint ieiunij, & ideo ieiunium cuiuslibet diei totius Quadrageſimæ, eſt in præcepto, nec violatio vnius in cauſa eſt, quo minus ieiunium alterius diei poſſit legitime adimpleri. Quod vero in feria quinta cœnæ Domini licitum ſit bis comedere, temere quidem aſſeritur, vt patet in cap. non oportet, & ex cap. *non licet, de conſecrat. diſtin.* 3. adde Abulenſem *Matth.* 6. *quaeſt.* 155.

8. Et vero quando quis in principio Quadrageſimæ propoſuit ſe nullo die ieiunaturum, non eſt dubium, quod in ſingulis poſtea fractionibus nouum peccatum committat, iuxta Ledeſmam 2. 4. *q.* 17. *art.* 5. *dubio vltimo*, vbi alia adiungit poterisq; videre etiam, ſi malueris, tradita per Medinam *de ieiunio. qu. de numero refectionum in ieiunio. col.* 5. *vide cap.* 10. *n* 8. vbi de his latius agemus. Ille tamen qui debitum ieiunium fregit, non tenetur alio die ieiunare, quicquid dicat Paludan. *in contrarium in 4. diſt.* 15. *q.* 4. *art.* 5. eſt enim ieiunium onus illius diei; quare eo die elapſo, iam amplius non obligat, quemadmodum etiam in præcepto de horis canonicis recitandis videmus obſeruari, nec enim tenemur eas recitare alia die, ſi in aliqua, in qua erant recitandæ, fuerunt prętermiſſæ. ita docet Nauarrus loquens *de ieiunio in man. cap.* 21. *n.* 26. *& de horis can. in capit. quando, de conſ. diſtinction.* 1. *not.* 10. *n.* 35. *& alibi.*

Sed merito hic percontaberis, vtrum is, qui in die ieiunij carnes comedit, toties mortaliter peccet, quoties de nouo eas eodem die comedit? Et pro parte negatiua videtur ea ratio vrgere, quia quemadmodũ is qui ſemel ieiunium frangit, non peccat toties contra præceptum ieiunij, quoties poſtea eodem die comedit, vt diximus *n.* 5. quia iam præceptum ieiunij eſt fractum, ac violatum; ſic etiã, qui ſemel comedit carnes, ieiuniũ quoad eſſentialia frangit, ac proinde amplius non peccabit, nec pluries etiam peccabit, ſi pluries eo die ijſdem carnibus veſcens fuerit. Reſpõdeo tamen, toties de nouo peccata committere, quoties carnes in die ieiunij comederit, imo & quamuis non ſit dies ieiunij, ſi fuerit ſexta feria, aut ſabbato. Dico toties quemquam noua peccata mortalia committere, quoties de nouo eodem die carnes comedit, eſt enim diuerſa ratio in comeſtione carnium in diebus ieiunij atque in comeſtione aliorum ciborum: nam ſimpliciter & abſolute ad eſſentiam ieiunij non pertinet vnica comeſtio, & tamen ieiunio fracto per aliam comeſtionem, iam amplius præceptum illius nõ obligat, ponit enim talem terminum præceptum ieiunij in comeſtione vnica, quem tibi non liceat tranſgredi, eo autem ſemel tranſacto, iam amplius ad ieiunium nõ obligeris, quia negatio & prohibitio ne amplius quam ſemel comedamus, eſt quædam conditio ipſius ieiunij, vt diximus *n.* 6. qua non obſeruata, ieiunium amplius non obligat. At negatio & prohibitio comedẽdi carnes in eodem die ieiunij, eſt ſimpliciter de eſſentia ieiunij, & non conditio illius, eſt enim præceptum ieiunij quoad comeſtionem carnium, ſimpliciter negatiuum, facit enim hunc ſenſum: *Non comedes carnes, & de alijs cibis comedes, ſed ſemel tantum in die.* Vnde cum ſit ſimpliciter negatiuum quoad comeſtionem carnium, inde eſt, quod quoties carnibus veſcimur eodem die, toties mortaliter peccemus, ſicut qui toties furatur eodem die, toties mortaliter peccat. quia præceptum non furandi, eſt ſimpliciter negatiuum. 10.

Eſt tamen dubium non vulgare, an ille, qui priuilegium habet à Summo Pontifice obtentum, vt poſſit in die ieiunij amplius quam ſemel comedere, cenſeatur ex toto diſpenſatus in præcepto ieiunij, ita vt tuta conſcientia poſſit ſæpius ac pluries, quam bis comedere eos cibos, quibus veſcimur in diebus ieiunij? Et hac de re eſt etiã duplex opinio. Prima negat huiuſmodi priuilegiatum eſſe ex toto ſolutum, ac diſpenſatum in lege ieiunij: ita docent omnes Doctores, qui tenent eos, qui ieiunium violant ſecundò comedendo toties poſtea peccare mortaliter, quoties eo die amplius comederint, quos omnes citauimus *num.* 4. inter quos eſt Conar. *lib.* 4. *var. reſol. c.* 20. *n.* 13. & Ioannes Maior *in 4. diſt.* 15. *q.* 6. & Medina *in tractatu de ieiunio. q.* 5. Quod ſi ab eis petas: quid ergo operantur verba priuilegij à Summo Pontifice obtenti, vt poſſit in die ieiunij amplius quam ſemel comedere. Reſpondent operari tantum, vt poſſint poſt vnicam comeſtionem hora competẽti factam ſemel edere abſq; peccato; at vero nõ ſecundò, nec

tertio abſque eodem peccato, quia cum præceptum ieiunij per negationem explicetur; toties quis peccat in de ieiunij, quoties comedit; priuilegium vero Summi Pontificis ſolum operatur vt illa prima vice abſque peccato cibus capiatur.

11. Secunda opinio verior, & probabilior docet huiuſmodi priuilegiatum eo ipſo ex toto eſſe ſolutum, & diſpenſatum in lege ieiunij, & poſſe toties, quoties voluerit comedere abſque peccato, quia ſemel fracto ieiunio amplius nō obligat eius præceptum, ita docent omnes quos citauimus *num.* 5. Rationes etiam ibi pro hac parte videri poterunt. Sciendum autem eſt vnam eſſe omnium ſententiam, vt notat Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 9. *q.* 3. Si cui facultas à Romano Pontifice facta ſit, ad amplius, quam ſemel comedendum in die ieiunij Quadrageſimæ, non ſtatim illi eſſe conceſſum vt carnibus veſcatur, aut ouis, aut lacticinijs, & alijs quæ originem trahunt à carnibus, cenſetur enim talis ſolutus à lege ieiunij quoad numerum comeſtionum, non tamen quoad qualitatem ciborum, in ea enim qualitate non diſpenſatur, niſi expreſſe Summus Pontifex id declaret in ſuo priuilegio: ſic etiam in diebus Dominicis Quadrageſimæ prandemus, cœnamus, & edimus interdiu, at non niſi piſcibus vtimur, ſimiliter ruſtici laborantes ſæpius in die ieiunij comedunt, at non niſi piſces, & cibos iure permiſſos.

De collatione ſerotina, de mutatione illius & prandij, & de collatione in vigilia Natalis Domini.

SVMMARIVM.

Collatio ſerotina à conſuetudine eſt introducta, & ſolum propter illam eſt licita. num. 12.
Quanam ſit parua quantitas illius. num. 13.
Nec per odorem, nec per potum, etiam vini, ſiue mane, ſiue veſpere ſumatur, ieiunium frangitur. num. 14.
Quando quis pluries bibit, an poßit, ne potus noceat aliquid ſumere. num. 15.
An poſt collationem amici cauſa buccella ſumi poßit. ibidem.
Quid ſi aliquid guſtetur perexiguum abſque vllo ordine ad medicinam. ibid.
An licitum ſit collationem ſerotinam abſque cauſa mane ſumere, & prandium nocte. num. 16.
Collatio ſerotina an licite poßit omnino omitti, & prandium nocte ſumi. num. 17.
An in collatione ſerotina tantillus piſciculus ſit licitus. numer. 18.
An in collatione peruigilij Natalis liceat ſumere quantum libuerit, & quæ tunc collatio ſit licita. num. 19.
Quid de peruigilio Paſchatis. num. 20.
Quid de collationibus nobilium quæ ſolent eſſe maiores. num. 21.

12. VNica comeſtio, eſt de eſſentia ieiunij, vt late probauimus num. 1. conſuetudo tamen introduxit collationem ſerotinam, quæ ieiuniorum tempore ſumi ſolet, & propter hanc conſuetudinem hæc collatio eſt licita, vt communiter docent authores de ieiunio ſcribentes. Abbas *in rub. de obſer. ieiunij nu.* 3. Nauar. *in manuali Lat. cap* 21. *n.* 12. & 14. Medina 1. *p. inſtruct. pro confeſſoribus cap.* 14. §. 10. *verſ. ſiguieſemas, fol.* 70. Anton. Bern. *in Summa cap.* 22. *nu.* 7. Alocer *in confeſſ. cap.* 24. *verſ. por hazer collacion. fol.* 89. Sylu. *in Summa verbo Ieiunium. num.* 10. *verſ. tertio de collatione.* D. Anton. 2. *part. tit.* 6. *cap.* 2. §. 9. *verſ. vnde nota.* Ioannes Medina C. *de ieiunio tit. de horu refectionis. verſ. his non obſtantibus. fol.* 138. *in fine.* Angles *tract. de ieiunio. queſt.* 9. *art.* 2. *difficult.* 4. *pag.* 435. *in noua editione.* Beia *in reſp. caſuum. caſu* 3. *initio.* Lud. Lopez *inſt. conſc.* 2. *p c.* 122. *pag.* 709. *verſ. de collat.* Couar. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *n.* 11. *verſ. de illo vero.* Petrus Cenedo *collect. p.* 1. *tit.* 23. *pag.* 1. *gloſſa* 3. *n.* 1. Flamma 3. *p. Methodi. cap* 5. §. 24. *pag.* 525. Azor *to.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c* 8. *q.* 4. *col.* 999. Scappa *de iuramento non ſcripto. lib.* 1. *c.* 62. *n.* 25. & 36. Caiet. 2. 2. *q.* 147. *a.* 6. & Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *a.* 5. *verſ. ſeptima concl.* Quo autem fundamento introducta fuerit hæc conſuetudo ſumendi hanc collationem, non ita conſtat apud authores: Caietanus, & Ledeſma volunt, eam ratione medicinæ fuiſſe introductam. Cæterum omnes alij Doctores aſſerunt eam introductam fuiſſe ratione nutrimenti. Vnde non eſt neceſſe iuxta illos, illā actualiter ordinare ad medicinam, ſed ſatis eſt, quod quis virtualiter intendat, dum eam ſumit, id facere, quod per conſuetudinem fit, nam etſi huiuſmodi collatio nō fiat per modum medicinæ, iuxta Caietanū, & Ledeſmam, ſed per modum nutrimenti pro aliqua ſuſtentatione naturæ, iuxta Nauarrum *vbi ſupra*, Abulenſem *in Matth.* 6. *q.* 170. & Syluestrum *verbo Ieiunium q.* 3. *verſ.* 3. adhuc ſi non ſit talis, quæ ieiunium defraudet, illud non frangit, & eſt licita.

Rogabis tamen, quænam ſit parua quantitas ſerotinæ collationis, quæ ieiunium non fraudet, nec violet? Certe id arbitrio prudentis dimittitur: cum tamen ea ſit introducta pro aliqua ſuſtentatione naturæ, non oportet laqueos ſcrupulorum timoratis conſcientijs inijcere. Sæpiſſime in noſtra Societate ex doctiſſimo Soario relatum audiui, octo vncias ex pane & fructibus capi poſſe pro collatione ſerotina abſque fractione ieiunij, & defraudatione legis illius: ſtrictiſſima ſit inter noſtros religioſos. Alij in Luſitania dicunt ſumi poſſe ſex aut ſeptem caricas, vel nuces; vel duo pyra; vel vnum Marcium panem, vel quid ſimile cum paruo pane; Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 8. *q.* 8. modicum panis concedit: appellat autem ibi modicum panem, illam quantitatem, quæ tres aut quatuor vncias continet, concedit etiā modicum fructuum aut herbarum. Vnde videtur etiam appellare modicum fructum, illū, qui tres vel quatuor etiam vncias comprehendit, & ſic cum Soario conſentit. Nec varietas multorum fructuum obeſt, dummodo in ea varietate non excedatur parua illa quantitas, quæ in vno fructus genere permittitur. 13.

Illud autem certiſſimum eſt, quemadmodū non frangitur ieiunium, per odorem quarumcunque rerum, quia, teſte Ariſtotele *libro de ſenſu & ſenſato.* odor non nutrit, ſed ſolum confortat, & ideo nō eſt interdictus, vt in peculiari quæſtione adnotauit Abulenſis *ad Matth.* 6. *quæſt.* 167. Sic etiam non frangi nec violari per potū, etiamſi potus ſit vini, & aliquo modo nutriat, non enim per ſe, & de ſe, & ex natura ſua ordinatur vinum, tam ad ſuſtentationem naturæ, quam ad reſtinguendam ſitim, vnde quamuis modo aliquo nutriat, & ab aliquibus ſtatim ſummo mane per modum nutrimenti ſumatur, ieiuniū non violat, etiamſi in magna quantitate bibatur: vt diximus *cap.* 2. *n.* 19. & deducitur ex Nauarr. *cap.* 21. *num.* 11. & Medina *de ieiunio. quæſt. de his per quæ Eccleſiaſticum ieiunium ſoluitur,* 14.

tur, lit. G. & ex D. Th. 2. 2. *q.* 147. *art.* 6. & Sylu. *verbo Ieiunium. q.* 3. *verſ. ſecundum*, & expreſſe id docet Azor *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 7. *cap.* 10. *quaſt.* 7. Vnde quamuis *Alenſ. in* 4. *p. memb.* 8. *a.* 1. §. 3. & Richard. *in* 4. *diſtinct.* 15. *art.* 3. *quaſt.* 7. & D. Anton. 2. *part. tit.* 6. *cap.* 2. §. 9. & Roſella *verbo Ieiunium. n.* 5. exiſtiment vini potionem, præſertim ante prandium ſumptam, ieiunium frangere, ſi ad nutriendum, & famem pellendam ſumatur: tamen contrarium eſt verius, & tenendum, ex eo quod vinum ex ſua natura magis ad ſitim, quam ad famem expellendam ordinetur. Non eſt tamen negandum, eſſe prohibitum in die ieiunij potum, qui in cibum pariter ſumitur, qualia ſunt quædam pocula quibus eſt cibus admixtus, & quæ potiſſimũ nutriunt, & ad nutrimentum ordinantur, vt lactis, & alia ſimilia, vt optime notant Paludan. *in* 4. *diſtinct.* 15. *quaſt.* 4. *art.* 4. *concl.* 3. Roſella *verbo Ieiunium. num.* 3. & Tabiena *eodem verbo num.* 24.

15. Imo quando quis pluries in diebus ieiunij bibit ad pellendam ſitim, poteſt, ne potus noceat, per modum medicinæ, licite nonnihil ſumere, vt ſæpe dixi. & docet Sylu. *verbo Ieiunium. n.* 9. *verſ.* 2. & Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 5. *verſ.* 8. Et certum eſt etiam poſſe quemquam poſt collationem rogatum ab amico vnam buccellam comedere, ne potus noceat abſq; violatione ieiunij, vt docet Bartholom. Medina *in Summa ſuper tertio præcepto* §. 10. & Petrus Cenedo *lib. de quaſtionibus canonicis q.* 21. *n.* 7. *fol.* 361. & Sà *verbo Ieiunium. num.* 8. vt iam diximus, modo hoc in fraudem ieiunij non fiat, quicquid dicat Flamma *in methodo.* §. 25. *pag.* 525. *fine*, qui hac in re irrationabiliter Medinam carpit, ait enim ex ſententia, & licentia Medinæ multos tota die cum ieiunij irriſione diuerſuros de domo in domum, vt ab amicis inuitentur, & ſic pluries liceret eis comedere; at quis non videt ineptam eſſe hanc conſequentiam, cum Medina & cæteri Doctores ſtatim addant modo non fiat in fraudem ieiunij. Denique hic etiam addendum eſt, non peccare mortaliter nec frangere ieiunium eos, qui in diebus ieiuniorum ſumũt interdiu minimam quantitatem cibi abſque vllo ordine ad medicinam, & abſque vlla cauſa iuſtificante, debet enim in hoc præcepto ſicut & in alijs paruitas materię & imperfectio actus excuſare à mortali, quamuis non excuſet à veniali, & ita merito volunt Ledeſma *vbi ſupra, art.* 6. *verſ. ſecundo non eſt*, & Abul. *in Matth. q.* 165. vbi ſic ait: *Poteſt quis ſumere ita modicum à cibo, quod non dicatur comedere, etiamſi pluries hoc faceret, vt ſi quis ſumeret vnicam micam panis, vel vnicum granum vua.* Hæc ille.

16. Vtrum vero licitum ſit hanc collationem ſerotinam mane ſumere, vel hora prandij; & veſpertino vel nocturno tempore cœnam capere, vel prandium etiam, abſque vlla cauſa. Aliqui affirmant. ita Ioſeph. Angles *de ieiunio. q.* 9. *a.* 2. *difficult.* 5. & alij. fundamẽtum illorum eſt, quia ieiunium quod hodie in Eccleſia ſeruatur, conſtat vnico prandio, & vnica collatione, vnde ſi ea collatio mane, vel ad meridiem ſumatur, & prandium ad veſperam vel ad noctem, ſolum tempus, non ſubſtantia ieiunij, mutatur. Negant tamen communiter plerique alij Doctores, & cum maxima ratione: quia collatio ſerotina non à iure, ſed à conſuetudine introducta eſt, vt ſupra probauimus *nu.* 12. conſuetudo autem contra ius introducta reſtringenda eſt, & non amplianda ad diuerſa tempora vltra tempus inductum per conſuetudinem; ergo ſerotina tantum collatio eſt licita, & non matutina, cum adhuc matutina per conſuetudinem non ſit inducta, & ita docet Petrus Cenedo *libr. quaſt. canonicarum. q.* 41. *n.* 6. *fine. fol.* 361. *col.* 2. Azor *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 8. *q.* 6. Nauar. *in manuali Lat. c.* 21. *n.* 12. *&* 14. Armilla *verbo Ieiunium. n.* 1. *fine.* Flamma 3. *p. methodi. c.* 5. §. 26. *in fine, pagina* 528. Ledeſma 2. 4. *qu.* 14. *art.* 5. *verſ. ſexta concluſ.* quæ plane opinio vera eſt & indubitata, vt aiunt Cenedo & Azor *locis allegatis*, quando hæc mutatio collationis in mane, & prandij in noctem abſque cauſa fieret, ſed ſolo arbitratu? nam cum cauſa licitè, & ſine vllo peccato veniali hęc mutatio fieri poteſt, vt expreſſe animaduertit Beia 1. *part. caſu* 3. *verſ. ad id autem.* Coſmus Philiarc. *de officio Sacerdotis tomo primo, libro tertio, capit. vigeſimo quinto.* & Azor *vbi ſupra.* Cauſa autem iuſta & rationabilis eſſe poteſt, vel confectio itineris faciendi, vel intentio negotiorum vrgens, ſolicitudoque illorum, vel venatio aut piſcatio relaxandi animi cauſa facienda, vel aliqua alia ſimilis. Et vero ſi ponamus huiuſmodi collationem ſolum capi per modum medicinæ, & nullo modo ad ſuſtentationem naturæ, non erit negandum hanc tranſlationem licite fieri poſſe, quia tunc daretur cauſa legitima ad illam faciendam, vt patet.

Poteſt etiam quis licite, & honeſte, & ſine vlla cauſa, & abſque vllo peccato, nec etiam veniali omittere collationem ſerotinam, & totum diem ſine cibo tranſigere, & nocte prandere, quia tunc melius ieiunaret, & melius etiam effectum ieiunus ſentiret, cum inedia eſſet productior. ita docet Maior *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 3. *col.* 2. & Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 5. *verſ. ſecunda eſt.* Neque obſtat quod contra morem Eccleſiæ id fieret, nam omnes ſolent ad meridiem, vel vndecimam prandere horam, & ad noctem collationem ſumere, vnde videtur hunc morem, & conſuetudinem communem interturbare ille, qui omiſſa prædicta collatione ſerotina, tota die ieiunat, & ad noctem prandet, id enim parum refert, cum Eccleſia non obliget, nec obligare intendat prædicta conſuetudine ad præfatam collationem ſumendam, ſed illam toleret, ac patiatur propter eandem conſuetudinem. Similiter nec etiam Eccleſia intendit obligare in die ieiunij ad cibum prandij ſumendum, vnde non eſt dubium quin quis melius ieiunaret, ſi prãdium etiam toto eo die, & nocte non ſumeret, & tamen contra communem morem Eccleſiæ faceret; quare non eſt dubitandum, quin arbitratu ſuo poſſit quiſquam ieiunium ad veſperam vel noctem producere, quo enim tardius prandium protogatur, eo eſt inedia productior, & longior corporis afflictio, quod eſt legiſlatoris menti magis conſentaneum, & præter authores citatos, ita docet etiam expreſſe Azor *to.* 1. *inſt. mor. lib.* 7. *c.* 12. *q.* 15. Nauar. *in manuali cap.* 20. *n.* 7. D. Anton. 2. *p. tit.* 6. *c.* 2. §. 2. Richard. *in* 4. *diſt.* 15. *a.* 3. *q.* 8. Sylu. *verbo Ieiuniũ. q.* 4. Caietan. 2. 2. *q.* 147. *a.* 7. *& in Summa verbo Ieiunium*, quos omnes citat & ſequitur ipſe Azor *loco allegato.* Eſt enim boni debitoris ſoluere vltra debitum; vt docet gloſſa *in cap. ſolent, de conſecr. diſt.* 1. *& probat ex l. ſi ita. ff. de legatis & fidei commiſſ. & l. eum qui.* §. *Pegaſius ff. de annuis legatis.* 17.

Sed dubitabis an in prædicta refectione & collatione ſerotina ſumi poſſit tantillus piſciculus, vel tantillum piſcis? Affirmat Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 7. *cap.* 8. *quaſt.* 7. vbi ita dicit: *In collatione ſerotina poteſt ſumi parum panis, vel ſeorſum ſolum, vel* 18.

vna cum fructibus, herbis vel alijs cibis leuioribus, cuiuſmodi ſunt ficus, vua paſſa, nuces, pyra, poma, vel alia ex ſaccharo melleque confecta, vel piſciculus paruulus: nam conſuetudini eſt in hac parte ſtandum. licet olim ſoli fructus comedi cœperint, & cum ſoli fructus nocerent, panis etiam cœptus eſt adhiberi. Hæc ille. Verum hanc illius opinionem quoad piſciculum non approbo: Primo quia conſuetudine vbique receptum eſt, vt ſoli fructus cum modico panis in collatione ſerotina capiantur, & hanc conſuetudinem excedere, non eſt licitum, ſicut non eſt licitum legem excedere, nam conſuetudo vim habet legis, vt ſæpe diximus. Et ſi aliqui nonnihil piſcis adhibere ſoleant, id quidem per corruptelam faciunt, non per conſuetudinem legitimam, communis enim conſuetudo in Hiſpania, & Luſitania eſt, vt tantum fructus modici, & modicum panis in collatione adhibeatur, non piſciculi paruuli, nec tantillum magni piſcis, non enim quantitas materię ſed materia prohibetur. Non nego tamē ſi in aliqua prouincia eſſet mos ſumendi in collatione nocturna tantillum piſcis, poſſe id licite fieri ſcientibus, & non repugnantibus Paſtoribus & Prælatis, cū hodie iam in ſuo rigore non obſeruētur leges ieiunij, ſed magis pendeat totū ieiunium, ex more, & conſuetudine, quam ex lege, & præcepto, vt patet.

19. Veniamus tandem ad collationem in peruigilio Natalitij Domini, & inprimis rogabis, vtrum in vigilia Natalitij Domini licitum ſit ſumere in nocturna refectione, quantum libuerit ex fructibus, & pane. Affirmat Medina *in 1 p. inſtruct. de confeſſ. c. 14. §. 10. verſ. donde ſe ſigue,* quia *conſuetudo hæc,* inquit, *adeo percrebuit, vt ipſi etiam Prælati id fieri videant, & conſentiant.* & hanc conſuetudinem neminem ſeri agrauari poſſe in locis quibus viget, tradit etiam Beia *in reſponſ. caſuum conſc. caſu 3. p. 7.* & Lud. Lopez *2. p. inſtruct. c. 112. de ieiunio pag. 709 verſ. ſed de collatione.* Flamma *in 3. p. Methodi c. 5. §. 25. pag. 525.* Contrariam opinionem tenet Nauar. *in manuali Lat. cap. 21. n. 15.* vbi hanc conſuetudinem improbat, & ſolum inquit, de eadem collatione idem dicendum eſt, atque de alijs: Primo, quia per talem cōſuetudinem fraudatur ieiunium, admittit enim veram cœnam nomine collationis ſerotinæ. Secundo, quia ſemper reclamarunt Prælati per ſuos prædicatores, & idem ſentit etiam cum Nauarro Rodrig. *in Summa tom. 1. c. 23. n. 10. verſ. la octaua concluſion.* Anton. Bernard. *in Summa, c. 22. n. 25.* Pedraca *in 3. præcepto Decalogi. verſ. notando bien. fol. 34.* Angles *in tractat. de ieiunio in floribus qu. 9. art. 2. diffic. 4. dub. 1. pag. 436.* vbi ait: conſuetudinem in contrarium allegatam, non eſſe conſuetudinem populi Dei, ſed populi cuius Deus venter eſt, & eſſe corruptelam vitioſam, & à guloſis introductam. quæ opinio ſatis probatur à Petro Ruyzio *in lib. 2. reglas de rezar el offic. diuino. pag. mihi 233.* Alij melius dicunt poſſe hanc conſuetudinem à peccato excuſare in locis in quibus Prælati non reclamant, neque per ſe, neque per ſuos prædicatores, aut confeſſores, ſed potius ipſi ita faciunt, & conſuetudinem ſequuntur, ita colligitur ex Lud. Beia *vbi ſupra,* docet expreſſe Cenedo *in libro de quaſt. canonicis. quaſt. 41. verſ. dicimus ergo.* Azor tamen *lib. 7. inſtit. moral. tomo 1. cap. 8. q. 8. paulo ante finem,* affirmat in peruigilio Natalitij Domini vbiq; fere eſſe conſuetudine introductum, vt duplo maior ſolito refectiuncula fiat, & reuera negare non poſſumus opinionem Azoris eſſe veram, cum vbique id videamus fieri etiam à Paſtoribus, & Prælatis: vnde cum ordinaria collatio octo vncias poſſit habere ex fructibus, & pane, vel ex dulceariis, vt diximus *n. 13.* ſequitur quod in peruigilio Natalis Domini ſedecim, plus minuſve capere poſſumus.

20. Idem dicendum eſt de peruigilio Paſchatis in regionibus, & prouincijs vbi id fuerit communi vſu receptum, poteſt enim etiam hæc refectiuncula paulo maior ſolito ſumi. ita docet Azor *vbi ſupra*: non tamen in noſtra Luſitania, vbi id nequaquam fit. & vero, teſte Ioanne Maiore *in 4. diſt. 15. qu. 5.* Britanni maiori in hac vigilia refectione vti ſolent, quam Galli, adde quam Luſitani, quam Hiſpani, quod ſciam. Quæres tandem an aliquid iurulenti ſorbendo ſumere liceat loco refectiunculæ veſpertinæ, ſiue ſit in vigilia Natalitij Domini, ſiue in alijs ieiunijs, tam Quadrageſimæ, quam extra illam. Reſpondeo fas eſſe ſumere, dummodo iuſculum cum aliquo cibo alias vetito non ſit coctum, ſed tantum vel cum pane, vel cum fructibus aut herbis, cum oleo, & dummodo etiam ea refectiuncula tam parue & modice ſumatur, vt in cœnam non tranſeat, & ita docet Azor *ſupra citatus tom. 1. inſtit. mor. lib. 7 cap. 8. quæſt 8.*

21. Solent viri graues & primaria nobilitate equites maiori aliquantulum collatione vti in ſuis ieiunijs, quam cæteri de plebe vtantur, operæ pretium eſt ſcire, an huiuſmodi viri nobiles iuſtam habeant in hoc excuſationem? Reſpondeo ſi modum non excedant, eos licite vti poſſe paulo maiori collatione quam cæteri homines plebei, tum quia eos conſuetudo excuſat, tum quia infirmioris ſunt plerumque valetudinis & delicatioribus cibis aſſueti, & pluribus epulis veſcuntur, non excedent autem modum, ſi regulam à nobis ſupra *num. 13.* traditam, octo vnciarum non excedant. Et vero vti notat Azor *tomo 1. inſtitut. moral libr. 7. cap. 8. quæſt 8. fine,* in curia Romana & Pontificia ſolet refectiuncula ſumi paulo maior, & eam non improbat Caietanus *in Summa verbo Ieiunio cap. 1.* nec etiam improbat Armilla *verbo Ieiunium. num. 12.* Sic etiam maior eſt collatio qua vti ſolent ſeculares homines, quam ea, qua viuntur religioſi, vt optime animaduertit idem Azor *citatus*; quare in his, & ſimilibus multum tribuendum eſt conſuetudini, modo non vergat in corruptelam.

CAPVT V.

Quibus diebus ieiunandum ſit: agitur de ieiunio Quadrageſimæ, & de ieiunio in peruigilijs Sanctorum; de conſuetudine ieiunii, & an aliquando de iure naturali teneamur ieiunare.

SVMMARIVM.

Dies in quibus ieiunandum ex obligatione nobis eſt, iure & conſuetudine deprehendi poſſunt. numero 1.

An in diebus Dominicis licite poſſimus ieiunare. numero 2.

Quid ſit ieiunium iuris naturalis, & an aliquando de iure naturali ieiunare teneamur. num. 3.

An inſtitutio ieiunij Quadrageſimæ ſit de iure diuino,

vel

vel humano & poſitiuo. *num.4.*

Tota Quadrageſima exceptis Dominicis diebus de præcepto ieiunanda eſt. *num.5.*

An in diebus Dominicis illius, carnes edi poſſint. *numero 5.*

A quo die olim inceperit primus dies Quadrageſimæ ante tempus D. Gregorij, & à quo die hodie incipiat. *numer.6. & 7.*

In quibus peruigilijs de iure, & in quibus de conſuetudine ieiunare teneamur. *num.8.*

In peruigilio Pentecoſtes ex generali Eccleſiæ conſuetudine, non ex iure ieiunare tenemur. *num.9.*

In peruigilijs Baptiſtæ, Sancti Laurentij & omnium Sanctorum ex vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine, non ex iure ieiunare tenemur. *num.10.*

Quid de peruigilijs Sanctorum vniuſcuiuſque diœceſis. *numero 11.*

1. Dies in quibus nobis ieiunandum eſt, ex iure & ex conſuetudine deprehendi poſſunt, etenim, vt ſæpe diximus, conſuetudo poteſt nouum ieiunium indicere, iuxta omnes Doctores, nec ſolum poteſt noua ieiunia indicere, ſed etiam poteſt iam indicta, & introducta per legem, vel conſuetudinem, iterum in totum abrogare, vt docet Maio in 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 5. Medina *quæſt.* 8. *de ieiunio* gloſſa *in cap.* 2. *de obſeru. ieiuniorum.* Paludan. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 4. *artic.* 3. D. Anton. 2. *part. tit.* 6. *cap.* 2. §2. Roſella *verbo Ieiunium. num.* 8. Sylueſt. *verbo etiam Ieiunium. quæſt.* 2. & ratio eſt, quia ieiuniorum lege, & præcepta de iure ſunt canonico, & poſitiuo contra ius autem poſitiuum conſuetudo præualet, leges enim ſicut vtentium vſu confirmantur, ita non vtentium more abrogantur, & probatur etiam exemplis. Primo, quia in cap. *ſtatuimus diſt.* 3. decretum eſt, vt clerici ſeptem hebdomadas, quæ proxime Paſcha antecedunt, ieiunent, & tamen contraria conſuetudine harum hebdomadarum ieiunium antiquatum eſt, vt videmus. & in cap. conſilium, de obſeruat. ieiuniorum. apud Romanos, vt refert Innocentius III. totus Chriſti Aduentus ieiunio erat conſecratus. & tamen hoc ieiunium contraria conſuetudine eſt abrogatum. Denique in cap. ex parte, de obſeruat. ieiuniorum, habemus ieiunium ſeruari in omnibus Apoſtolorum peruigilijs, & tamẽ in nonnullis locis hoc ieiunium in omnibus vigilijs Apoſtolorum non colitur, vt in peruigilijs Iacobi Zebedæi, Matthiæ Barnabæ & Bartholomæi, vt referunt Paludanus & D. Antoninus *locis allegatis*; poteſt ergo conſuetudo præualere contra leges & præcepta ieiuniorum. nam ſicut vna lex poteſt aliam abrogare, ſic & conſuetudo priorem legem inductam abrogare poteſt, cum conſuetudo vim legis habeat. Numerat autem Caietanus *in Summa verbo Ieiunium.* aliquot dies, in quibus ieiuniũ præſcriptum eſſe affirmat, in quo ad conſuetudinem etiã reſpexiſſe certum eſt, nam de iure communi non omnes ieiunio ſunt adſcripti, vt conſtat ex his quæ tradit D. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 5.

2. Solet autem inter authores in dubium vocari, vtrum in diebus Dominicis licite poſſit ieiunium celebrari, videtur enim Gelaſius Papa in cap. *ieiunium, de conſecrat. diſt.* 3. id vetare. & Syluester *verbo Ieiunium num.* 6. ait propter prohibitionem Eccleſiæ nõ debere quemquam ieiunare in diebus Dominicis. probat, quia in cap. *Quadrageſima diſtin.* 5. dies Dominicales eximuntur ab obſeruatione ieiunij quadrageſimalis; ergo prohibet Eccleſia ieiunare diebus Dominicis. Vnde D. Thom. *in* 4. *diſtinct.* 15. *&* 2. 2. *quæſt.* 147. aſſerit eum, qui diebus Dominicis ieiunat quaſi agens contra conſuetudinem Chriſtiani populi, vel ex ſuperſtitione peccare mortaliter. In contrarium vero eſt ſententia D. Hieronymi, de qua in cap. *vtinam diſtinct.* 76. *Vtinam*, inquit, *omni tempore ieiunare poſſemus, quod in actibus Apoſtolorum diebus Pentecoſtes, & die Dominica Apoſtolum Paulum & cum eo credentes feciſſe legimus.* Breuiter ergo dicendum eſt, quod ieiunare in die Dominica ex ſuperſtitione vel contra vniuerſalem Eccleſiæ conſuetudinem nullo pacto licet: nec item licitum eſt à fortiori id facere ad conſentiendum cum illis hæreticis, qui negantes Domini reſurrectionem, diebus Dominicis in contemptum illius ieiunabant: verum ieiunare in die Dominico ſepoſito ſcãdalo ad carnis macerationem licitum eſt, idque ſatis comprobatur *ex cap. finali, de obſeruatione ieiuniorum*, & colligitur hoc ex D. Anton. *part.* 2. *titul.* 6. *cap.* 2. §. 1. *in fine.* Abulenſis *in Matth.* 6. *quæſt.* 162. D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 5. & Medina *de ieiunio quæſt. de his quæ per Eccleſiaſticum ieiunium ſoluuntur*, nec refragatur Gelaſij authoritas de qua in dicto cap. *ieiunium*, procedit enim de ieiunio in diebus Dominicis in eo caſu quo poſſit videri id fieri ad conſentiendum cum illa hæreſi iam dicta.

3. Forte tamen dubitabis, vtrum aliquando de iure naturali teneamur ieiunare? D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 3. *& in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 3. *ad* 4. videtur affirmare, eumque ſequitur Couarruuias *lib.* 4. *var. cap.* 10. *n.* 2. Reſolutio hæc ſit, ſi ieiunium capiatur, prout importat illa tria, de quibus in capitibus præcedentibus egimus, nempe abſtinẽtiam à carnibus, vnicam comeſtionem, & horam competentem, nullo modo eſſe de iure naturali, nec nos teneri de iure naturali ieiunare, ſed tantum de iure poſitiuo Eccleſiaſtico; ſi vero capiatur, prout denotat ſubtractionem de cibo, & potu, quantum fuerit neceſſarium, vt quis ſe à vitijs carnis, & paſſionibus defendat, tunc ad ius naturale pertinere manifeſtum eſſe, & conſequenter de iure naturali tenemur ieiunare, quando id moraliter neceſſarium fuerit, ad reprimendos carnis illicitos motus, & id voluit D. Thom. *in dicto artic.* 3. *in corpore*, & tenet Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *a.* 2. *dub.* 2. & Abulenſis *in Matth.* 6. *q.* 128. & Couarruuias *vbi ſupra.* Probatur, quia ſicut tenetur quis de iure naturali abſtinere ab illicitis carnis operationibus, quæ ex ipſa violenta corporis tyrannide emanant, ita etiam tenetur vti de eodem iure naturali medijs, ac remedijs neceſſarijs ad huiuſmodi illicitos motus, & operationes deuitandas; ergo vbi ſubtractio cibi, & potus, morali quadam conſideratione fuerit neceſſaria ad huiuſmodi motus reprimendos, illa profecto erit de iure naturali, iuxta præcitatos Doctores, & iuxta Nauarrum *in cap. quando, de conſecrat. diſtinct.* 1. *notabili* 3. *numer.* 12. *&* 13. *& in manuali cap.* 13. *numer.* 18.

4. Agamus iam de ieiunio Quadrageſimæ, de quo primo quæri ſolet, an ſit eius inſtitutio de iure diuino, an potius de iure canonico, & humano; & conſequenter videamus, quinam dies ieiunij ſint de iure, nam de priuatis ieiunijs, quæ ſunt de voto, vel à confeſſoribus in ſacramento pœnitentiæ impoſita, nihil modò agendum eſt, nec etiam de illis quæ ſunt de peculiari ſuperioris præcepto. Solum ergo nobis agendum eſt de communibus Eccleſiæ ieiunijs, & videndum, an

Digitized by Google

ſint aliqui dies ieiunij de iure communi: & vero quod primo occurrit ſtatim, eſt ipſum ieiunium Quadrageſimæ, de cuius inſtitutione dubitatur, an ſit de iure diuino, an communi, & humano, & hac de re duæ opiniones ſunt. Prima docet eſſe de iure diuino: hæc videtur antiquorum Patrum, quos ſtatim allegabo, & nonnulli recentiores eam tenent. Probant primo, quia Chriſtus Dominus quadraginta diebus ieiunauit, vnde ſuo diuino exemplo, hoc ieiunium conſecrauit. Deinde, quia Patres antiqui aperte dicunt hanc inſtitutionem huius ieiunij eſſe iuris diuini, ita enim expreſſe ait D. Ambr. ſerm. 25. *Si ignoram, inquit, Ionathas indictum à patre ieiunium, quia ſoluerat, morti addicitur, Regum* 14. *qui ſciens indictum à Chriſto Domino ieiunium ſoluit, quid meretur?* & ſerm. 34. *Quiſquis Chriſtianus conſecratam ieiunando non impleuerit Quadrageſimam, præuaricationis, & contumaciæ tenebitur, quod legem diuinitus datam prandendo reſcindit.* Et D. Maximus in homilia de ieiunio Quadrageſimæ 1. *Quadragenarium ieiunium*, inquit, *non tam ab hominibus inſtitutum, quam à Deo conſecratum, & cæleſti maieſtate præceptum.* Et D. Aug. in Pſal. 100. paulo poſt initium: *Præcipitur*, inquit, *nobis quadragenarium ieiunium, & ex lege, & ex Prophetis, & ex ipſo Euangelio.* Dicendum tamen eſt cum ſecunda opinione inſtitutionem ieiunij Quadrageſimæ iuris eſſe humani, & canonici ab Eccleſia à tempore Apoſtolorum mandatum, ac iure canonico præceptum celebrari. ita docent communiter Doctores Theologi ac iuris canonici interpretes. ita Durandus *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 3. *concl.* 3. ibidem Maior *quæſt.* 4. *concl.* 3. Gabriel *in* 4. *diſt.* 16. *quæſt.* 3. *art.* 1. *notabili* 2. Adrianus *in* 4. *de confeſſione, quæſt.* 1. §. *& alij probant. verſ. nec videtur tertium.* Angel. *verbo Ieiunium, num.* 7. Syluest. *ibid. quæſt.* 1. *verſ. quibus autem diebus ex mandato Eccleſiæ.* Nauarr. *in manuali cap.* 21. *num.* 12. Medina *tractatu de ieiunio. quæſt.* 2. Ledeſma *in* 4. *part.* 2. *quæſt.* 17. *art.* 2. *dub.* 1. Azor *tomo* 1. *inſt. moralium cap.* 12. *lib.* 7. *quæſt.* 1. Couarruuias *libr.* 4. *var. cap.* 20 *num.* 4. probatur, quia paſſim videmus Romanos Pontifices diſpenſare in ieiunio Quadrageſimæ, quod non liceret, ſi hoc ieiunium abſolute eſſet de iure diuino. *argumento textus in Clementina ne Romani, de electione.* cum his quæ tradunt Couarruuias *de ſponſalibus*, & alij, qui de diſpenſatione agunt; quare dicendum eſt hoc ieiunium Eccleſiaſticum Quadrageſimæ ab initio Eccleſiæ ab Apoſtolis inſtitutum fuiſſe ad exemplum ieiunij Chriſti Domini in deſerto, atque adeo hanc fuiſſe potiſſimam rationem ob quam antiquiſſimi Patres ſupra relati ſcripſerint hoc ieiunium ex diuina inſtitutione proceſſiſſe. nã illud exemplum de ieiunio Chriſti Domini non ſignificat præceptum, alioquin nihil omnino foret comedendum in his quadraginta diebus ad imitationem Chriſti. Quamobrem authoritates Sanctorum ſolum ſignificant hoc ieiunium habere veluti radices ac fundamentum in iure diuino, ſiquidem eſt ad imitationem Chriſti inſtitutum, & eſt veluti decima quædam temporis illi exhibita. Forte etiam dici poteſt, authore D. Auguſtino *ad Caſulanum Preſbyterum*, in lege Euangelica à Chriſto Domino præceptum eſſe ieiunium in communi, non tamen quibus, & quot diebus ieiunare teneremur, vt optime adnotauit Couarruuias *lib.* 4. *var. reſol. cap.* 20. *n.* 4. Et poſtea Eccleſiam à tempore Apoſtolorum decreuiſſe, & aſſignaſſe dies Quadrageſimæ propter exemplum Chriſti, in quibus ieiunare teneremur: & vero quod huiuſmodi ieiunium ex traditione Apoſtolorum emanarit, & ab illis in Eccleſia ſit inſtitutum, expreſſe docet D. Hieronymus *ad Marcellam* his verbis: *Nos vnam Quadrageſimam ſecundum Apoſtolorum traditionem toto anni tempore nobis congruo ieiunamus.* & idem tradit etiam D. Leo *ſerm* 6. *&* 9. *de Quadrageſima.* Idem docet etiam Caſſianus *collat.* 21. *c.* 30. & alij Patres paſſim.

Tota igitur Quadrageſima, exceptis diebus Dominicis, ieiunio ex præcepto Eccleſiæ eſt conſecrata, vt conſtat *ex cap. Quadrageſima, de conſecrat. diſt.* 5. *& ex cap. non liceat, de conſecrat. diſt.* 3. nec tamen his diebus Dominicis carnes veſcendæ ſunt, vt patet ex more, & conſuetudine Eccleſiæ inuiolabiliter obſeruata. Quærendum ergo eſt, quo die inchoetur ieiunium Quadrageſimæ, & quo die finiatur termineturque? nam de hoc etiam varietas eſt apud auctores, præſertim antiquos. Communiter omnes conueniunt, ieiunium Quadrageſimæ inchoari à feria quarta Cinerum, & finiri ac terminari ſabbato quod proxime Paſcha antecedit. ita Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 12. *quæſt* 2. auctor Microlog. *cap.* 49. Almaynus *lib.* 4. *de Eccleſiaſticis officijs. cap.* 4. & ita videmus conſuetudine obſeruari.

Dubium tamen eſt, an olim ante tempus D. 6.
Gregorij Magni ab eadem feria Cinerum ieiunium Quadrageſimæ inceperit? & de hac re bipartita eſt opinio. Prima aſſerit olim non incepiſſe hoc ieiunium à feria quarta Cinerum, ante tempus D. Gregorij Magni, ſed à prima Dominica Quadrageſimæ, & terminatum fuiſſe in Dominica reſurrectionis excluſiue. Probant hæc opinio ex eo fundamento, quod in cap. *Quadrageſima, de conſuetudine. diſtinction.* 5. aperte dicitur quatuor dies ante Dominicam primam Quadrageſimæ, ſuperadditos fuiſſe, vt omnes plene ieiunium obſeruent Quadrageſimæ, quod caput deſumptum eſt ex D. Gregorio *homilia* 16. *in Euangelia.* ergo ante tempus D. Gregorij non incipiebat ieiunium Quadrageſimæ à feria quarta Cinerum, ſed à prima feria ſecunda poſt Dominicam primam ipſius Quadrageſimæ, vel ab ipſa prima Dominica Quadrageſimæ, quamuis enim eo die ieiunium non obſeruaretur proprie & plene, obſeruabatur tamen improprie & ſemiplene, quia iam in eo die carnes non edebantur, ſed cibi quadrageſimales, quod ieiunium ſemiplenum & improprium appellabatur. Secunda opinio docet ſemper fuiſſe ſolitum in Eccleſia, etiam olim ante tempus D. Gregorij Papæ, ieiunium inchoari à feria quarta Cinerum, & terminari in ſabbato ante diem Paſchatis incluſiue. Probatur primo hæc opinio, quia in cap. *ſtatuimus. diſtinct.* 4. præcipit Teleſphorus Papa, vt clerici ieiunent plenas ſeptem hebdomadas, dicit autem *plenas*, quia ieiunia incipiebant à feria quarta Cinerum. nam ſi ab ea non inciperent, ſed à prima Dominica, vel à feria ſecunda quæ ſequitur poſt primam Dominicam Quadrageſimæ immediate, profecto non eſſent quadraginta dies ieiunij vſque ad Paſcha, nam demptis illis quatuor diebus & demptis Dominicis, non remanent quadraginta dies ieiunij integri, vt patet. Secundo, quia extat apud D. Auguſtinum inter ſermones de tempore ſermo vnus qui inſcribitur *in feria quarta in cap. ieiunij*, & poſtea ſequuntur alij in feria quinta, ſexta, & ſabbato eiuſdem hebdomadæ. D. autem Auguſtinus floruit multo tempore ante D. Gregorium Papam.

Cæte-

Digitized by Google

Cæterum quicquid ſit de his opinionibus, & de inceptione ieiunij Quadrageſimę ante tempus D. Gregorij Papæ, certū eſt, hodie incipere ieiunium Quadrageſimæ à feriâ quartâ Cinerum, & terminari in ſabbato proxime ante primā diem Paſchatis, vt diximus n. 5. Prætermitto opinionē eorum, qui dicebant ieiunium Quadrageſimæ in feria quinta cœnæ Domini olim terminari, & à Dominica Quinquageſimæ incepiſſe, qua de re videndus Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 12. q. 2. & 3.*

7. Certe, vt conſtat ex D. Gregorio Papa *homilia 16. in Euangelia*, ſi ieiunium Quadrageſimæ à prima Dominica ipſius Quadrageſimæ inciperet, non cōpleretur perfectus numerus quadraginta dierum ieiunij ſi Dominicos dies excipias, nam à prima Dominica Quadrageſimę vſq; ad Paſcha Domini excluſiue ſex hebdomadæ computātur, quarum videlicet quadraginta duo dies ſunt, ex quibus ſi ſex dies Dominici ſubtrahantur, non plus in ieiunio quam 36. remanent, & quidem cum 366. dies annus habeat, & per 36. ieiunamus, efficitur, vt in hoc ieiunio, quaſi decimas temporis totius anni Deo ſoluamus: ſed vt ſacer numerus quadraginta dierum ieiunij ad imitationem ieiunij Chriſti Domini impleatur, quatuor dies prioris hebdomadæ ad ſupplemētum prædictorum quadraginta dierum addantur, & ideo à feria quarta Cinerum ieiunium incipit, vt addantur ſcilicet illi quatuor dies, videlicet feria 4. & 5. & 6. & ſabbatū ad prædictum ſupplementum, vt optime notauit Gratianus *in cap. Quadrageſima, de conſecrat. diſt. 5.*

8. His relictis perueniamus ad ieiunia in peruigilijs Sanctorum, & videamus in quibus vigilijs de iure, & in quibus de conſuetudine ieiunare teneamur, & ſub vigilijs Sanctorum comprehendimus etiam peruigilia feſtorum Chriſti Domini, qui caput eſt Martyrum, Eccleſiæ, & omnium Sanctorum, & omnes etiam vigilias omnium feſtorum, etiam Beatæ Virginis, quæ in Eccleſia celebrantur. Primum ergo in peruigilio Natalis Domini & aſſumptionis Beatæ Mariæ virginis nobis de iure communi ieiunium indictum eſſe, patet *ex cap. ex parte, de obſeruatione ieiuniorum, & ex cap. Concilium, eodem titulo*, docent Syluester *verbo Ieiunium num. 5.* & Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7 cap. 13. alias 24 quæſt. 1. pag. 661.* Non autem in vigilia natiuitatis eiuſdem virginis, vt docet idem Syluest. *ibidem*, & Paludanus quem citat, quicquid dubitet Archidiaconus. Hoc tamen non obſtat quo minus de conſuetudine poſſit alicubi peruigilium natiuitatis Beatæ Mariæ ieiunio eſſe conſecratum; quare vbi ea conſuetudo fuerit, obſeruabitur. Secundo in omnibus vigilijs Apoſtolorum ieiunare etiam de iure communi tenemur, præter peruigilium Philippi, & Iacobi, & Ioannis, vt docet Innocentius III. & Sylueſt. *vbi ſupra* & patet *ex cap. ex parte, de obſeruat. ieiun.* Docet tamen Paludanus *in 4. diſtinction. 15. quæſt. 4. artic. 3. concl. 2.* relatus à Syluestro *vbi ſupra*; peruigilium Bartholomæi, Iacobi, & Matthæi eſſe de præcepto ſolum vbi eſt conſuetudo: ſed primum eſt communius & magis iuridicum, teſte eodem Syluestro. Si tamen prædictarum vigiliarum aliqua in Dominica venerit, mutandum eſt ieiunium in ſabbatum præcedens quod eſt commune in omnibus vigilijs, quæ cum diebus Dominicis coincidunt, iuxta Syluestrum *allegatum*, & patet *ex cap. 1. & 2. de obſeruat. ieiuniorum, & communi vſu Eccleſiæ.*

9. In peruigilio Pentecoſtes ieiunium indictum eſt, non quidem de iure communi, ſed ex vniuerſali Eccleſiæ Latinæ conſuetudine, quæ legis & præcepti vim habet, ita docet Caietanus *2. 2. quæſt. 147. art. 5.* Sylueſt. *verbo Ieiunium, num. 5.* Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 13. alias 24. quæſt. 2. verſ. in hac controuerſia.* Vnde quamuis D. Thom. 2. 2. *q. 147. art. 5. ad 3.* dicat in peruigilio Pentecoſtes ieiunium indictum non eſſe, quia ieiunium exultationis, quale inter Paſcha & Pentecoſten ſeruatur, non eſt in præcepto, propterea quod ieiunia Eccleſiæ ſint ieiunia afflictionis, non exultationis: dies autem illi ex Eccleſiæ inſtituto ſunt dies exultationis non afflictionis, & quamuis etiam Gratianus *in cap. ſcire. diſt. 76. §. neceſſario*, idipſum etiam dicat, tamen intelligendi ſunt de iure communi, non de conſuetudine vniuerſali totius Eccleſiæ, quaſi dicant peruigilium Pentecoſtes non eſſe ieiunio conſecratum de iure communi; non autem de conſuetudine, quia de conſuetudine vniuerſali totius Eccleſiæ Latinæ huiuſmodi peruigilium in præcepto ieiunij eſt, vt præter Doctores allegatos docent etiam Angelus *verbo Ieiunium num. 7. ad finem*, & gloſſa *in cap. noſſe. diſt. 76.*

De ieiunio etiam in peruigilio D. Ioannis Baptiſtæ, ſancti Laurentij, & celebritatis omnium Sanctorum, nihil eſt in iure communi expreſſe conſtitutum, generali tamen conſuetudine Eccleſiæ Latinæ, quæ vim legis habet, ſeruandum eſt ſub culpa lethali. ita Angelus *verbo Ieiunium. num. 7.* Syluester *eodem verbo. numero 5.* Azor *vbi ſupra*, & ideo Innocentius, Hoſtienſis, Ioannes Andreas, Abbas & cæteri Doctores *in rubrica de obſeruatione ieiuniorum*, hos etiam dies inter alios de ieiunio connumerant. 10.

Animaduertendum eſt autem hæc ieiunia in peruigilijs Sanctorum, & feſtorum Chriſti Domini & Beatæ Virginis, inueniri in iure communi, vel obſeruari etiam in tota Eccleſia Catholica de communi & generali conſuetudine illius; nam præter hæc ſunt etiam alia peruigilia aliorum Sanctorum, & feſtorum de præcepto & obligatione ieiunij, iuxta morem, conſtitutiones Synodales, & conſuetudinem cuiuſcunque regni, prouinciæ, vrbis, aut diœceſis, de quibus infinitum eſſet, ſi in particulari tractare voluerimus; quamobrem ad conſuetudinem & cōſtitutiones vniuſcuiuſque diœceſis ſemper eſt reſpiciendum, vt quiſque ſciat quid in hac re agere teneatur. 11.

CAPVT VI.

De ieiunijs quatuor temporum totius anni: Rogationū, Sexageſimæ, & Quinquageſimæ, & de iis quæ olim in Aduentu ſeruabantur, de abſtinentia carnium in ſexta feria & ſabbato; & quid ſi dies Natalis venerit in ſexta feria ieiunij de voto.

SVMMARIVM.

Ieiunia quatuor temporum ſunt de iure communi: quibus temporibus celebrentur. num. 1.

Quare tempore Paſchali & prima hebdomada poſt Penteco-

Pentecoſten ieiunium quatuor temporum celebretur. num. 2.
Cauſa ob quas Eccleſia inſtituit ieiunia in quatuor temporibus anni. num. 3.
Ieiunium perfectum in ſabbatis totius anni, olim fuit in præcepto, nunc autem eſt imperfectum tantum, quoad abſtinentiam carnium. num. 4.
Idem eſt dicendum de ſextis ferijs. num. 5.
Si dies Natalitij Domini venerit in ſexta feria, carnes comedi poſſunt. num. 6.
Quid de illo qui votum habet non edendi carnes in omnibus ſextis ferijs. ibid.
An qui vouit non comedere oua & lacticinia in ſexta feria poſſit comedere carnes. num. 7.
Ieiunia Rogationum olim fuerunt in præcepto Eccleſiæ, hodie abierunt in diſſuetudinem. num. 8.
Ieiunium Aduentus hodie diſparuit, olim erat in præcepto, tantum hodie obſeruatur à nonnullis religioſis. numero 9.
De ieiunio Septuageſimæ quid olim ſtatutum fuerit. numer. 10.
Quando incipiat & deſinat dies ieiunij. num. 11.

1. IEiunia quatuor temporum, quæ in Eccleſia Catholica celebrantur, de iure communi ſunt, vt conſtat ex cap. *ſtatuimus diſtinction.* 76. & docet Syluest. *verbo Ieiunium, numero* 5. & Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. libr.* 7. *cap.* 25. *pag.* 662. *col.* 2. *verſ. veruntamen.* continentur autem hæc quatuor tempora in hoc verſ. quem Syluester allegatus, ne memoria excideret, confinxit:

Vult Crux: Lucia: & Cinis: & Chariſmata dia.
Vt ieiunetur quarta ſequens feria.

Quæ verba tantundem valent, ac ſi dicant, ieiunia quatuor temporum celebrantur primis quartis ferijs, quæ ſequantur poſt feſtum ſanctæ Crucis in menſe Septembri; & poſt ſanctam Luciam, Cinerem, & Pentecoſtem; olim vero ieiunium hoc tribus tantum anni temporibus celebrabatur, vt optime adnotauit Azor *vbi ſupra*, at vero poſtea Calliſtus I. decreuit *in epiſtola quadam Decretali ad Benedictum Epiſcopum, quæ habetur tomo primo, Conciliorum & refertur in capit: ieiunium, diſtinctione ſeptuageſima ſexta.* vt quater in anno ieiunium ageretur, non ter, vt antea. Sic enim habet: *Ieiunium quod ter in anno apud nos celebrari didiciſti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt ſicut annus per quatuor voluitur tempora, ita & nos quaternum ſolenne agamus ieiunium per quatuor anni tempora*; quatuor quippe ſunt anni tempora, Vernum, Hybernum, Æſtiuum, Autumnale, & in his quatuor temporibus celebrantur ieiunia quatuor temporum, ſiue quartæ partis totius anni. Ieiunium vernum in Quadrageſima, & incipit in prima quarta feria, quæ immediate ſequitur poſt quartam feriam Cinerum; Hybernum in aduentu Domini in tertia hebdomada illius prima quarta feria poſt diem D. Luciæ; Autumnale in menſe Decembri, quo menſe cadit feſtum ſanctæ Crucis; Æſtiuum poſt Pentecoſtem. Et ſicut ſingulæ quatuor partes totius anni complectuntur tres menſes illius; ita ſingula quatuor temporum ieiunia tres complectuntur dies, quaſi ſingulis menſibus ſinguli dies ieiunij adſcribantur: qui omnes dies ieiunij à prima quarta feria poſt illorum feſtorum, quæ in verſu continentur, immediate incipiunt; videlicet à prima quarta feria quæ immediate ſequitur poſt feſtum ſanctæ Crucis in menſe Septembri: & in prima, quæ ſequitur poſt feſtum D. Luciæ, & poſt feſtum Cinerum, & Pentecoſtes, quæ omnia conſtant ex dicto cap. *ſtatuimus. diſtinctione* 76. & ex authoribus citatis, & ex Concilio Placentino ſub Vrbano II. celebrato, vnde prædictum cap. *ſtatuimus*, deſumptum fuit.

Nec obſtat quod in prima hebdomade poſt Pentecoſtem celebretur vnum ex his ieiunium, quæ quatuor anni temporibus in Eccleſia coluntur, cum huiuſmodi hebdomada incidat in paſchale tempus, & canones prohibeant ieiunia toto tempore paſchali celebrari, quod id tempus lætitiæ ſit & exultationis, ieiunium vero, triſtitiæ & afflictionis. Nam illud tempus paſchale, in quo prohibentur ieiunia, iuxta ſacros canones, in Eccleſia, cenſendum ac computandum eſt à Paſchate vſque ad Pentecoſtem, vt ex communi vſu Eccleſiæ patet, & docent Azor & Syluester *vbi ſupra allegati*, & idipſum voluit (vt cenſeo) D. Thomus 2. 2. *quæſtion.* 147. *articul.* 5. *ad* 3. cum dixit ieiunia Eccleſiæ eſſe ieiunia afflictionis, & non exultationis, & ideo non celebrari in tempore paſchali, id eſt, in tempore à Paſchate vſque ad Pentecoſtem, vt explicant authores allegati, & patet ex more Eccleſiæ. 2.

Cauſæ autem, ob quas Eccleſia inſtituit hæc ieiunia in his quatuor anni temporibus, multæ ſunt. Prima eſt, vt ea offeramus Deo, vt nobis noſtra peccata dimittat, quæ per totius anni decurſum admittimus. Secunda vt Deus ipſe ſicut totius anni & Solis motus & curſus eſt moderator & rector; ſic totius vitæ noſtræ actiones & ſtudia proſpere ac feliciter moderetur ac regat. Tertia vt hæc ieiunia veluti quatuor temporum primitias Deo offeramus. ieiunamus autem in his quatuor temporibus, feria quarta, ſexta, & ſabbato, & non alijs diebus, quia Chriſtus Dominus feria quarta traditus eſt & venditus; occiſus feria ſexta; ſabbato ſepultus, & par eſt, vt in his diebus, quibus maxime afflictus fuit Chriſtus Dominus, triſtitiam & afflictionem noſtram per ieiunium oſtendemus, tanquam veri Chriſtiani, illius amatores. 3.

Ieiunium in ſabbatis totius anni olim fuit in præcepto, vt conſtat ex cap. *ſabbato, de conſecration. diſtinctione tertia.* vbi Innocentius I. ita ait; *Si diem Dominicum ob venerabilem Domini noſtri reſurrectionem non ſolum in Paſchate celebramus, verum etiam per ſingulas hebdomadas ipſius diei imaginem frequentamus: & ſicut ſexta feria cuiuſque hebdomadæ propter paſſionem Domini ieiunamus, nullum etiam ſabbatum prætermittere debemus, in quo triſtitiam Apoſtolorum ieiunio non iteremus.* hæc ille. Vnde colligunt Doctores in iure canonico, præceptum eſſe ieiunium & abſtinentiam ab eſu carnium, quæ in ſabbatis obſeruatur; & olim quidem in primitiua Eccleſia, vt docet Azor *tomo* 1. *inſtitution. moral. libro ſeptimo, capit.* 26. *fol.* 667. *verſ. ex his omnibus*, ieiunium plene & perfecte obſeruabatur, & ſemel tantũ in die hora competenti, videlicet ad horam nonam ſeu tertiam poſt meridiem vnica comeſtio ſumebatur: nunc tamen non eſt tam perfectum ieiunium in vſu, ſed tantum ieiunium imperfectum, quo à carnibus tantum abſtinemus, non ab ouis, non à lacticinijs; nec etiam ſemel tantum in die comedimus, ſed toties quoties volumus: modo à carnibus abſtineamus, quarum vſus nobis ſolummodo in ſabbatis eſt interdictus, vt colligitur ex cap. *quia dies, de conſecratione, diſtinction.* 5. vnde vt docet 4.

Digitized by Google

docet Azor *vbi ſupra*, & Syluester *verbo Ieiunium. quæſt.* 10. *numer.* 28. lethaliter peccant qui in ſabbatis carnibus veſcuntur ſine iuſta ac debita cauſa vbi non eſt conſuetum eas edere; nec obſtat gloſſa *in cap. quia dies, allegato*, vbi dicit hoc ieiunium ſabbati, ſeu hanc abſtinentiam à carnibus non eſſe præcepti ſed conſilij. loquitur enim gloſſa ibi de quibuſdam locis, in quibus præfatum ius abſtinendi à carnibus, conſuetudine eſt abrogatum: nam in Gallia, vt optime notat Paludanus *in* 4 *diſt.* 15. *q.* 4. *art.* 4. *concl.* 2. à die Natalitij Domini vſque ad Purificationem Beatiſſimæ Virginis Mariæ carnes in ſabbatis eduntur, & in nonnullis Hiſpaniæ prouincijs in ſabbatis totius anni, præter ea, quæ ſunt Quadrageſimæ, & præter ſabbata, quæ ſunt in peruigilijs ſanctorum & quatuor anni temporibus conſecrata, licet carnes vniuerſim non edantur, animalium tamen capita, pedes, non crura, iecur, pulmones, viſcera, & inteſtina de more comeduntur. Cum vero hæc abſtinentia carnium nobis imponatur per modum negatiuum, ne comedaris carnes, hinc eſt, quod toties lethaliter peccamus, quoties in ſabbato vel alio die prohibito carnes edimus, & præceptum violamus, vt alibi diximus.

5. Idem plane quod dictum manet de ſabbatis, dicendum etiam eſt de ieiunio ſextæ feriæ, vt patet ex cap. *ſabbato de conſecrat. diſtinct.* 3. num. præcedenti allegato. non enim dubium eſt olim obſeruatum fuiſſe ieiunium plenum & perfectum in primitiua Eccleſia, maxime in Orientali in ſingulis ſextis ferijs totius anni, præter eam, in quam dies Natalitij Domini incidebat. Conſtat id ex Clemente Romano *ex tribus locis conſtitutionum Apoſtolorum libro* 6. *capit.* 16. *& capit.* 9. *& cap. vltimo:* docet etiam Martyr Ignatius *epiſtola* 3. *ad Philippenſes: Quarta*, inquit, *& ſexta feria ieiunate.* & refertur *in capit. ieiunia, de conſecrat. diſtinction.* 3. vbi ita dicitur: *Ieiunia ſane legitima in quarta, & ſexta feria non ſunt ſoluenda, niſi grandis aliqua neceſſitas fuerit. quia quarta feria Iudas traditionem Domini cogitauit, ſexta feria crucifixus eſt Saluator: videtur ergo qui his diebus ſine neceſſitate ſolueret ſtatuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, vel cum crucifigentibus crucifigere.* Hæc ibi. Vnde conſtat olim in primitiua Eccleſia propter congruentias aſſignatas ſextam quoque & quartam feriam in ſingulis ſeptimanis ieiunio fuiſſe conſecratas: poſtea vero conſuetudo fecit, vt ieiunium quartæ feriæ omnino aboleretur, & vt in ſexta feria maneret tantum ieiunium imperfectum quoad abſtinentiam tantùm eſus carnium, vt de ſabbatis diximus; non ab ouis, non à lacticinijs, quia, vt optime docet Azor *tomo primo, inſtitution. moral. libro ſeptimo, capit. vigeſimo ſexto, folio* 668. *col.* 2. *littera A.* iam vbique videtur receptum vt in ſextis ferijs totius anni oua & lacticinia comedantur, & à carnibus tantum abſtineamus, ſi tamen alicubi contraria vigeat conſuetudo, ea obſeruanda eſt, quia conſuetudo vim legis habet, & ſicut conſuetudine leges & præcepta ac iura confirmantur, ita non vſu & diſſuetudine abrogantur, vt optime docet ac probat Brunonus à Sole *in ſuo reſolutorio verbo ſtatutum.* §. *ſtatum viuentium moribus, folio* 188. *col.* 1. Natta *conſilio* 340. *numero* 11. & alij.

6. In ſexta feria ſi dies Natalitij Domini in eam inciderit carnes veſcuntur de more totius Eccleſiæ Catholicæ; quæritur ergo, an ille qui votum emiſit omnibus ac ſingulis ſextis ferijs totius anni teneatur etiam ieiunare in die Natalitij Domini quando in eam incidit, & eadem quæſtio eſt ſi dies natalis venerit in ſabbato, & votum quis emiſerit ieiunandi omnibus totius anni ſabbatis. Cui quæſtioni breuiter reſpondeo cum Azorio *tomo* 1. *inſtit. moral. libr.* 2. *cap.* 20. *queſtion.* 3. Si quando quis votum emiſit recordatus fuit de die Natalitij Domini, & intendit ſe obligare per huiuſmodi votum ad obſeruationem ieiunij etiam in tali die, tenetur profecto eo die ieiunare iuxta vouentis intentionem. Si vero nihil de illo cogitauit, & dubitat an ſe voluerit obligare ſi de tali die cogitaſſet, dico illud votum non teneri, nec obligare, non ex eo fundamento, vt quidam volunt, quod ſi cogitaſſet, non vouiſſet eo die ieiunare; ſed ex eo fundamento, quia quando non conſtat de intentione expreſſa vouentis, ieiunium & votum illius accipiendum eſt, iuxta morem Eccleſiæ, vt notauit Soarius *tomo* 2. *de religion. libro* 4. *capit.* 7. *numero* 9. mos autem Eccleſiæ eſt vt non ieiunetur, & vt carnes comedantur in die Natalitij Domini, etiamſi veniat in ſabbato, aut ſexta feria. hanc opinionem ſequitur etiam Medina *tomo* 2. *de iuſtit. diſputation.* 272. & Azor *vbi ſupra*, & Ioannes Andreas *cap. vltimo de obſeruat. ieiuniorum.* quamuis ex diuerſo fundamento, ex illo ſcilicet, quod iam reiecimus, quia ſi præuidiſſet, forte non intendiſſet, ſe eo die obligare. Contrariam opinionem ſequitur Soarius *tomo* 2. *de religion. libro* 4. *capit.* 20. *numero* 7. affirmans huiuſmodi vouentem teneri in ea circumſtantia eo die Natalitij Domini ieiunare, & id docet etiam Syluest. *verbo Ieiunium, num.* 27. *quæſt.* 10. Sed noſtra ſententia bonum fundamentum habet deductum ex ipſo etiam Soario loco proxime allegato. Ex hoc fundamento ille, qui vouit ieiunare in die ſancti Laurentij, aut ſancti Matthæi, non tenetur ieiunare in Dominica ſi tales dies in Dominicam inciderent, tenetur tamen ieiunare in ſabbato, vt ſe mori Eccleſiæ accommodet, quia vota facta de ieiunijs, quando expreſſe de intentione vouentis non conſtat, ſemper ſunt interpretanda iuxta morem Eccleſiæ, & ex hoc etiam fundamento infert Azor *tomo* 1. *inſtitution. moral. libro* 2. *capit.* 20. *quæſtione* 4. eum qui ieiunium quotidianum per annum integrum vouit, ſi expreſſe dies Dominicos non comprehendit, eo ipſo non obligari ad ſeruandum votum in illis, quia votum illud regulandum eſt iuxta modum & conſuetudinem Eccleſiæ, Eccleſia autem non ſolet ieiunare in diebus Dominicis. Dubium tamen eſſe poteſt, an religioſus creatus Epiſcopus, cui iuxta ſuam regulam vſus carnium interdictus eſt, poſſit carnes veſci in die Natalitij Domini quando incidit in ſextam feriam, cui affirmatiue reſpondendum eſt cum Sancio *tomo* 2. *Decalogi libro* 6. *capit.* 6. *numero* 20. Caietano *in opuſcul. tomo* 1. *tract.* 25. *de obligat. & obſeruat. præcepti, quæſtione* 2. & Couarr. *de teſtament. capit.* 1. *numero* 18. & Rodrig. *tomo* 2. *Summa capit.* 10. *numero* 4. quia religioſus Epiſcopus immunis manet à votis, quæ præter ſubſtantialia ex religionis præſcripto emittuntur.

7. Sunt etiam aliqui Doctores quos tacito nomine carpit Syluester *verbo Ieiunium, numero* 17. *verſ. ſecundum*, qui auſi ſunt aſſerere, eum qui votum emiſit non comedendi oua in ſexta feria, non poſſe comedere carnes in die Natalitij Do-

Digitized by Google

tij Domini, ſi in ſextam feriam inciderit, quia abſtinentia ab ouis includit abſtinentiam à carnibus, non è conuerſo, vnde qui vouit abſtinere ab ouis, conſequenter etiam vouit abſtinere à carnibus. Diſtinguendum tamen eſt in hoc negotio, nam ſi etiam intendebat ſe per huiuſmodi votum priuare eſu carnium etiam in die Natalis Domini, tunc quidem tenetur ab illis abſtinere; ſi vero hanc intentionem expreſſam ſe obligandi non habuit: primo dico iuxta doctrinam num. præcedenti traditam non teneri eum ieiunare, & carnibus abſtinere in die Natalis Domini, & quia votum ſemper intelligitur factum iuxta modum ac morem Eccleſiæ, quæ ſolet in die Natalis carnes edere, etiamſi in ſextam feriam aut ſabbatum incidat, & quia priuans ſe minus dilecto & minori, non ideo ſe intendit priuare maiori & magis dilecto: vnde ille qui per votum ſe ouorum vſu intendit priuare, non ideo cenſendus eſt voluiſſe etiam ſe priuare eſu carnium, maxime quia abſtinentia ab ouis, non includit ex ſua natura abſtinentiam à carnibus. Dices, in dubijs tenenda eſt via ſecurior: tutius autem & ſecurius eſt quod in abſtinentia ab ouis includatur etiam abſtinentia carnium, & quod ieiunandum ſit in die Natalis ſi incidat in feriam ſextam. Reſpondeo, in dubijs ſufficere tutam viam eligere, non tutiorem, & ideo contra faciens nunquam erit iudicandus de mortali culpa, niſi forte ex erronea conſcientia.

8. De ieiunio Rogationum & Litaniarum ita habetur in cap. *Rogationes, de conſecration. diſtinction.* 3. *Rogationes & Litanias ante Aſcenſionem Domini placuit celebrari, ita vt præmiſſo triduano ieiunio in Dominica Aſcenſionis ſolennitate ſoluatur.* Hæc ibi. ſciendum tamen eſt nullum ieiunium inter Paſcha & Pentecoſtem iure communi eſſe indictum, poteſt tamen conſuetudine induci vel voluntate pia & religioſa ſuſcipi: nam in cap. *ſcire debet, diſtinctione ſeptuageſima ſexta.* aperte dicitur per illos dies omnes qui intercedunt à Paſcha ad Pentecoſtem, excepto priuilegio Pentecoſtes, vt diximus *capit. quinto, numero nono.* ieiunium non celebrari in Eccleſia, cum omnes ſint dies exultationis feſtiuitati reſurrectionis dedicati. vt prædicto loco videri poteſt, & id docet etiam Gratianus *in prædicto capit. ſcire debet. in §. neceſſario, eadem diſtinction. & in capit. ieiunium. §. non autem. diſtinction. ſeptuageſimaquinta.* idem habetur expreſſe his verbis: *à die Dominicæ reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes non inducuntur obſeruanda ieiunia.* at hoc non tollit quo minus ex conſuetudine loci aut pia & religioſa voluntate in his diebus ieiunia celebrari poſſint, ob piam aliquam cauſam & intentionem. Vnde Mamertus Epiſcopus Viennenſis, cũ ea ciuitas luporum vrſorumque incurſibus vehementer infeſtaretur, & terræ motibus illius ædificia periclitarentur, publicas ſupplicationes, quas Græci Litanias appellant, Rogationes ſimul ac publica ieiunia indixit, per illos tres dies ante Dominicam Aſcenſionis, vt ijs votis & ieiunijs ita Domini placeretur. Exinde dimanauit hic mos in alias regiones, & eas Rogationes & ieiunia tota Gallia, Anglia, Germania & Hiſpania ſuſcepit, eo quod eo veris tempore ſolent populi multis morbis afflictari, & gemmantes ac erumpentes fructus periclitari, & idcirco olim in omnibus his locis huiuſmodi Rogationes & ieiunia, ſi non integra, ſaltem ſemiplena, vt abſtineretur à carnibus tantum, non tamen vt ſemel in die tantum comederetur, in conſuetudine fuerunt: at poſtea propter eandem conſuetudinem contrariam, in diſſuetudinem abierunt. extant tamen alicubi hodie in Hiſpania & Luſitania aliqua veſtigia harum Rogationum; ſiquidem per hoc triduum in templis maximis cathedralibus fiunt huiuſmodi Litaniæ per clauſtra templi, & aliquando extra illa, propter eandem fructuum & ægritudinum intentionem, non tamen ieiunatur, niſi in omnibus ſextis ferijs & ſabbatis totius anni, in quibus à carnibus tantum abſtinemus, non à reliquis cibis, ſi tamen in aliqua orbis parte ieiunia adhuc in ſuo vigore perſtant, licita ſunt, & hanc prælatam originem habuerunt.

Olim quidem in Eccleſia Romana in Aduentu Domini ieiunium ſeruabatur, vt docet Amalarius *libro* 3. *de Eccleſiaſticis officijs capit.* 20. Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. libr.* 7. *capit.* 27. *folio* 672. *coll.* 2. *queſtion.* 3. & conſtat ex epiſtola Nicolai I. ad conſulta Bulgarorum, & docet etiam Innocentius III. *in cap. conſilium, de obſeruat. ieiuniorum*, & ex Concilio Matiſconenſi I. *canon.* 6. idipſum conſtat: & partim quidem in aliquibus Eccleſijs totus Aduentus ieiunio erat conſecratus, præter dies Dominicos, vt patet ex Innocentio III. citato *in cap. conſilium. Apud nos* (inquit) *in Aduentu Domini ieiunium agitur*; partim vero in alijs ſoli tres dies cuiuſque hebdomadis aut quatuor ieiunio dicati erant, vt ex Matiſconenſi Concilio his verbis conſtat: *A feria ſancti Martini vſque ad Natalem Domini, ſecunda, quarta, ſexta, & ſabbato ieiunatur.* hodie tamen hoc ieiunium diſparuit, & in diſſuetudinem abijt, & ſolum apud monachos & religioſos, licet non apud omnes, ieiunium manſit, qui partim ex proprijs ſtatutis, partim vſu & conſuetudine id retinuerunt. Hinc etiam in Aduentu Domini ſacræ conciones ad populum habentur. 9.

Albinus *libello de diuinis officijs, in capit. de Septuageſima*, ita ait: *Teleſphorus Papa nonus poſt Beatum Petrum conſtituit vt per ſeptem hebdomadas ante Paſcha clerici ieiunarent, poſtea Melchiades trigeſimuſquartus poſt Petrum præcepit vt nemo in prima* (*hoc eſt, ſecunda feria*) *vel quinta ieiunaret. In prima propter reſurrectionem, in quinta, quia in ea Chriſtus Dominus cum diſcipulis ſuis cœnauit, & in ea aſcendit in cœlos, & hinc placuit fidelibus olim, vt octo hebdomada ante Paſcha ieiunio conſecrarentur, & inchoaretur ieiunium à Sexageſima.* hæc ille. Poſtea tamen alij Summi Pontifices introduxerunt, vt ieiunium inciperet à Septuageſima, vt patet ex D. Ambroſio, in ſermone quodam, qui nunc Romæ typis excuſus eſt, & inter opera illius eſt inſertus; quamuis vero ieiunium Quadrageſimæ à Septuageſima, vel ſi Sexageſima olim inciperet, ſemper tamen propter myſticas rationes, de quibus agit D. Ambroſius eo ſermone, ieiunium hoc, ieiunium Quadrageſimæ appellabatur; poſtea vero reductum eſt ieiunium ad hos quadraginta dies Quadrageſimæ, tot enim currunt à prima quarta feria Cinerum vſque ad ſabbatum Paſchæ incluſiue, in quibus ieiunium incipit, & finitur, vt videmus. Cur autem tres illi dies Dominici, qui primam Dominicam Quadrageſimæ antecedunt, dicantur Dominicæ Septuageſimæ, Sexageſimæ, & Quinquageſimæ, & quæ ſit iſtorum vocabulorum origo, varietas eſt apud autho- 10.

Digitized by Google

authores. Placent illi qui dicunt, Septuageſimam, Sexageſimam, Quinquageſimam, Quadrageſimam vocari à numero dierum, qui ſunt, currunt, & intercedunt ab his Dominicis vſque ad prima initia temporis paſchalis, nam à Dominica Septuageſimæ vſq; ad ſabbatum in Albis, in quo qui baptizabantur, proprias veſtes deponebant, & induebantur albis, ſeptuaginta dies ſunt: Sexageſima vero dicitur, quia ſunt ſexaginta dies ab ea Dominica vſque ad feriam quartam Paſchæ proxime ſubſequentem; Quinquageſima, quia ſunt quinquaginta dies ab ea Dominica vſque ad diem Paſchæ; & ſic de cæteris. ita docent Rabanus *lib. 3. de inſt. clericorum 3. c. 34.* Amalar. *lib. de Eccleſiaſticis officijs. cap. 1. 2. 3. & 4.* & alij, qua de re vide Azorium *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 27. fol. 671. §. Septuageſima,* vbi multa & docte in hanc rem affert.

11. Illud vero certiſſimum eſt, omnes dies ieiuniorum ſiue ſint Quadrageſimæ, ſiue extra illam, incipere quoad carnium abſtinentiam, & aliorum ciborum in iiſdem diebus interdictorum à media nocte, vſque ad mediam noctem, vt optime notauit Syluestr. *verbo Ieiunium. num. 28.* & Azor *vbi ſupra fol. 669. col. 1. quæſt. 6.*

CAPVT VII.

Qui teneantur ad præceptum ieiunii; agitur etiam de peregrinis & aduenis, vagabundis & viatoribus.

SVMMARIVM.

Quilibet Chriſtianus tenetur ad præceptum ieiunij in ætate competenti. num. 1.
In qua ætate, dicam cap 8. à num. 2.
An clerici teneantur ad ieiunium inductum per ſolam conſuetudinem laicorum & è contra, & quid de religioſis. num. 2.
Si in aliquo oppido ex generali conſuetudine ieiunium obſeruatur ad illud tenentur religioſi, idem de diebus feſtis. num. 3.
An monaſteria religioſorum teneantur ad ieiunia indicta ab Epiſcopis. num. 4.
Quid de diebus feſtis, & de interdicto. ibid.
An aduenæ & peregrini ad ieiunia locorum ad quos accedunt animo manendi teneantur. num. 5.
Quid de aulicis, ſcholaſticis, & mercatoribus in aliqua vrbe per bonam partem anni commorantibus. num. 6.
Quid de tranſeuntibus quando etiam eodem die in ſua patria ieiunium obſeruatur. num. 7.
Quid ſi aduenæ ad locum accedant vbi per duos tantum vel tres dies commorentur. num. 8. & 9.
Quid de viatoribus tranſeuntibus. num. 9. & 10.
Quid de Caſtellano tranſeunte per Luſitaniã quoad eſum de inteſtinis animalium & è contra de Luſitano tranſeunte per Caſtellam, an illis poſſit veſci. n. 10. 11. 12.
Quid de vagabundis. num. 13.
Quid de viatore tranſeunte per loca vbi carnes veſcuntur, & in ſuo non veſcuntur. num. 14.

1. QVilibet Chriſtianus tenetur hoc præcepto de ieiunio, niſi legitima cauſa excuſetur: in qua autem ætate teneatur, & quæ ſint cauſæ legitimæ excuſationis, dicam infra *cap. 8. ſequenti:* ita docet Præpoſitus *in cap. denique. de obſeruat. ieiun. diſt. 4. num. 13.* Maior *in 4. diſt. 15. col. 4.* Medina *de ieiunio in q. de his qui ad Eccleſiaſtica ieiunia tenentur,* Ledeſma 2. 4. q. 17 *art. 3.* & alij paſſim. Probatur, quia hæc eſt mens ipſius Eccleſiæ, prout Eccleſiaſtica conſuetudo hactenus obſeruauit: ſi autem roges vtrum iuſti qui mortaliter non peccarunt, huic præcepto ſint obnoxij? Reſpondeo affirmatiue cum Abulenſi *Matthæi 6. quæſt. 138.* adde Gabrielem *in 4. diſt. 16. quæſt. 3. artic. 2.*

In primis hic quæritur, an conſuetudo laicorum in ieiunijs obſeruandis obliget clericos, & clericorum ſæcularium religioſos, quod eſt quærere, vtrum clerici teneãtur ad ieiunium laicorum inductum per ſolam conſuetudinem ipſorum laicorum, & religioſi ad ieiunium clericorum, per ſolam conſuetudinem eorum introductum. Negant communiter Doctores. fundamentum illorum eſt, quia diſtincti ſunt hi modi abſtinentiæ inter hos tres hominum ſtatus, & plures abſtinentias habent clerici quam laici, & religioſi multo plures quam clerici, atque ſæculares, vnde eorum ieiunijs non ligantur, quorum conſuetudinibus à ſuis ieiunijs non abſoluuntur, iuxta regulam iuris, *quos non honoro, nec onero, & quos honoro, grauo.* ita docent Paludanus *in 4. diſt. 15. quæſt. 4. art 3.* D. Anton. *2. p. tit. 6. cap. 2. §. 6.* Roſella *verbo Ieiunium num. 16.* Syluester *eodem verbo. num. 7.* 2.

3. Hæc ad ſanum ſenſum, & intellectum reducenda ſunt, certum enim in primis eſt, ſi in aliqua prouincia, oppido vel loco, recepta ſint generali conſuetudine nonnulla ieiunia, aut abſtinentia tantum à carnibus, ea quoque obligare monaſteria & religioſorum collegia intra eundem locum, vbi ea generalis conſuetudo viget, conſtituta, vt optime animaduertit Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. c. 30. pag. 681. col. 1. q. 2.* Sunt enim ea ieiunia in ea circumſtantia omnibus communia, & moribus omnium in eo loco habitantium ſunt probata; quare doctrina in num. præced. tradita, ſolum habet locum in conſuetudine, quæ tantum eſt clericorum, religioſorum, aut laicorum, ſi vnumquodq; genus harum perſonarum ſeorſim ſumatur, non vero in conſuetudine communi, & generali omnium perſonarum in eo loco aut vrbe commorantium, vt patet. Similiter ſi dies feſti in aliquo loco communi conſuetudine & vſu omnium colantur, illos tenentur obſeruare monaſteria & religioſi intra eundem locum conſtituti, vt fatentur omnes, & vſu fieri videmus.

4. Maius eſt dubium, an cum aliqua ieiunia Epiſcopi, aut Prælati publica authoritate indicuntur, vel ex præcepto tantum ipſius Prælati pro eo die impoſito, vel fixa conſtitutione & lege; ea teneantur monaſteria intra eundem locum, aut diœceſim ſita obſeruare. Ex vna enim parte non videntur teneri, quia monachi, & religioſi Prælatorum ſæcularium authoritati & iuriſdictioni non ſunt ſubiecti, ſunt enim exempti ab eorum iuriſdictione propter ſua priuilegia, & perſona exempta pro extranea habetur, vt Doctores communiter fatentur. Ex alia vero parte teneri videntur, quia ſi Epiſcopi & Prælati dies feſtos in eodem loco indixerint, vel per conſtitutionem & legem fixam, vel præcepto tantum tranſeunte, ac pro eo die durante, aut ſi locali interdicto totam vrbem, vel oppidum aut locum ſubiecerint, monaſteria illud ſeruare tenentur, vt ſupponit ex materia interdicti: & eſt doctrina recepta in eadem materia; ergo ſimiliter ieiunia ſeruare tenebuntur,

tur, ſi quæ pro iiſdem locis Epiſcopi indixerint ac præceperint. Sed dicendum eſt eſſe diuerſam rationem in diebus feſtis, & interdicto, atque in ieiunijs à Prælatis Epiſcopiſve indictis: nam iure communi conſtitutum eſt, vt religioſi teneantur ſeruare interdicta, & dies feſtos authoritate Epiſcoporum indictos, nihil tamen de ieiunijs adhuc conſtitutum, ac declaratum in iure eſt, vnde cum religioſi ab Epiſcoporum iuriſdictione ſint exempti, non videntur adſtringi huiuſmodi ieiunijs, quæ indicunt Epiſcopi; niſi forte ratione ſcandali, ne alios offendant, vt optime adnotauit Azor *vbi ſupra tom. 1. inſtitut. moral. libr. 7. capit. 30. pag. 681. quæſt. 2.*

5. Veniamus tandem ad aduenas & peregrinos, & videamus, an ad ieiunia locorum, in quibus ſunt, & qua tranſeunt, teneantur. hanc quæſtionem ſatis luculente tractauimus *in 1. præcepto de obſeruatione dierum feſtorum libr. 1. capit. 7. & 8. per totum*, ad quem locum pro pleniore explicatione harum rerum, te remittimus. Dicam tamen breuiter hic, ea quæ tantum neceſſaria ſunt ad præſentem materiam & dubitationem. In primis omnibus eſt in confeſſo peregrinos & aduenas teneri ad ieiunia & conſuetudines locorum, ad quos venerint, ſi diu ibi permaneant, aut animo ibi habitandi peruenerint, quamuis poſtea animum mutent, & alio tranſeant, idque non ſolum ratione ſcandali, ſed ſimpliciter & abſolute, ſiue clam, ſiue occulte comedant ratione domicilij, aut quaſi domicilij ibi affixi: ita docent communiter authores. Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 7. cap. 30. fol. 382. quæſt. 4.* Syluest. *verbo Ieiunium. num. 7.* Sancius *lib. 3. de matrim. diſputat. 18. num. 3.* Soarius *tomo 1. de relig. lib. 2. de diebus feſtis cap. 14. num. 2.* Paludanus *in 4. diſt. 15. quæſt. 4 art. 6 num. 24.* Ledeſma 2. 4. qu. 17. art. 3 §. *tertio dico.* Roſella *verbo Ieiunium. num. 19.* Medina C. *de ieiunio. q. quando neceſſe eſt ieiunare.* Archidiaconus *in cap. illa. diſt. 12.* & gloſſa ibi, *verbo Veneris*: & probatur *ex cap. illud, & cap. illa, eadem diſtinct. 12.* vbi Ambroſius Auguſtino ſibi eam quæſtionem proponentem ita reſpondit: *Ad quamcunque Eccleſiam acceſſeris, eius conſuetudinem obſerua.* Et idem conſtat ex cap. *quæ contra diſt. 18.* Et hic locum habet illud vulgare,

Cum fueris Romæ Romano viuito more.

Et ratio eſt, quia illa habitatio, quæ ſufficit, vt quis per eam domicilium in aliquo loco acquirat, ſufficit etiam ad contrahendam obligationem ieiuniorum, feſtorum, & conſuetudinum eiuſdem loci: ille autem qui accedit ad aliquem locum animo ibi permanendi ac commorandi ſtatim ibi domicilium acquirit, iuxta Doctores citatos, & patet *ex l. hæres abſens. ff. de iudicijs.*

6. Dices, *aut quaſi domicilij, & ſi diu ibi permaneant.* quia certum eſt etiam peregrinos, aduenas, ſcholaſticos, mercatores & aulicos commorantes in aliqua vrbe aut loco per magnam temporis moram, licet non ſint cum animo ibi perpetuo habitandi, teneri ad ieiunia & dies feſtos, & leges ac conſuetudines loci, quia licet non acquirant domicilium, acquirunt tamen quaſi domicilium. ita docet expreſſe Felinus *in cap. quod clericos, de foro competenti.* docet etiam D. Antonin. *2. part. titul. 6. cap. 2. §. 1.* Medina *1. 2. quæſt. 96. art. 5.* Soarius *tom. 1. de relig. lib. 2. cap. 12. num. 4. & 5.* & Sancius *libr. 3. de matrimon. diſputation. 18. num. 9.* & idem dicendum eſt de iis qui accedunt ad aliquem locum animo ibi habitandi per maiorem partem anni, iuxta Sancium *allegatum*, & Soarium *vbi ſupra numer. 5.* vbi optime animaduertit, non oportere vt aliquis prius in loco aliquo per maiorem partem anni habitet, vt obligetur legibus loci, ſed ſatis eſſe, ſi ad eum locum accedat animo ibi commorandi per maiorem partem anni, vel diuturno tempore, hoc enim ſufficit ad acquirendum quaſi domicilium, non ſolum quoad ieiunia & dies feſtos, ſed etiam quoad omnia ſacramenta voluntaria, præter ſacramentum ordinis, iuxta Sancium & Soarium *allegatos vbi ſupra.* Vide quæ diximus *lib. 1. primi præcepti. cap. 8. num. 7.*

Secundo certum eſt etiam peregrinos & iter agentes, è proprio loco abſcedentes & ad alia 7.
diuertentes per modum tranſitus cito ad proprium locum reuerſuros teneri ad ieiunia, feſta, & ad conſuetudines locorum, ad quos accedunt, ſi ea feſta, & ieiunia, etiam in patria ſua & loco proprio per eos dies obligent, quia tunc nulla iuſta ratio eos excuſare poteſt, cum obligent tam in patria ſua, & in loco domicilij, quam in loco vbi ſunt. ita Sancius *libro 3. de matrimon. capit. 18. numero 3.* & Suarez *tomo 1. de religion. libro 2. cap. 14. numero 14.*

Tota ergo quæſtio eſt de iis aduenis, qui ad 8.
aliquem locum veniunt, vt ibi per aliquot dies demorentur, recreentur, aut negotientur, v. c. duos vel tres: & de viatoribus, quorum præſentia ſolum eſt in tranſitu in tali loco, tanquam in hoſpitio viæ, prandendo, cœnando, pernoctando, & ſtatim ſine vlla mora diſcedendo: an tunc teneantur ſeruare ieiunia loci per quem tranſeunt, & ad quem accedunt ſtatim receſſuri, ſi ea ieiunia in illorum patria non ſeruentur, & idem dicendum eſt de auditione Miſſæ reſpectu dierum feſtorum, & de hac quæſtione duæ ſunt opiniones. Prima negat abſolute & ſimpliciter eos teneri ad huiuſmodi ieiunia, niſi ſolum ratione ſcandali; quare poſſe priuatim & occulte veſci carnibus & cibis, quibus vtebantur in patria ſua, non tamen publice propter ſcandalum, & præſertim offenſionem, niſi prius illud tollant. hanc opinionem tenet Præpoſitus, Archidiaconus, Geminianus, Turrecremata: cum gloſſa *in cap. quæ contra, diſtinct. 8.* Paludan. *in 4. diſtin. 15. quæſt. 4. artic. 3.* D. Anton. *2. part. tit. 6. cap. 2. §. 2.* Roſella *verbo Ieiunium, num. 16.* Sylu. *ibid. num. 7. & num. 28. ad finem.* Azor *tomo 1. inſt. moral. libr. 7. capit. 30. quæſtion. 5. §. verum illud dubium.* & alij quos ſtatim in fine huius numeri allegabo. Probant primo ex cap. *illa, diſtinction. 12.* nam ibi reſpondet Ambroſius Auguſtino, conſuetudinem eſſe ſeruandam ad quamcumque Eccleſiam quis acceſſerit, ne alijs offenſio præbeatur; ergo vbi ſcandalum ceſſat, non tenetur quis ſeruare ieiunia, & mores loci per quem tranſit, ſed poteſt comedere carnes more ſuæ patriæ, nec tenetur audire ſacrum ſi in eo loco dies feſtus ſit, & in ſua patria non ſit. Probant ſecundo *ex l. hæres abſens. §. proinde. ff. de iudicijs.* vbi ſtatuitur, vt aduena qui certo loco domicilium habet, tabernam, aut officinam conductam, eo loco conueniatur; ſi vero ſic venerit vt ſtatim diſcedat quaſi viator tranſiens, duriſſimum eſſe, vt tot locis conueniatur, quot nauigans vel iter faciens delatus eſt. Probant tertio, quia huiuſmodi viatores & aduenæ non ſunt ſubditi Epiſcopi illius loci imponentis ieiunij præceptum, aut diem feſtum imperantis; ergo ex hoc

hoc capite non tenentur ad huiuſmodi ieiunium, aut ad tale feſtum; enim vero tam breuis eſt, illa mora, vt nullo modo, nec etiam ratione loci, poſſint vere huiuſmodi viatores & aduenæ dici ſubditi Epiſcoporum loci, per quem tranſeunt. Nec obſtat ſi ieiunium in eo loco, aut feſtum, ſit indictum à iure communi, nam ſolum eſt indictum pro eo loco & pro ſubditis illius, non vero pro non ſubditis, quales ſunt huiuſmodi aduenæ & viatores: & præter Doctores citatos hanc etiam opinionem tenent Medina *cap. de ieiunio. q. quando neceſſe eſt ieiunare, initio*. Ledeſma 2.4. *quæſt.* 17. *art.* 3. *fol.* 204. *col.* 1. §. *tertio dico.* Angles *in floribus* 1. *part. quæſtione quarta, de ieiunio, difficultate* 2. *folio* 386. & alter Medina 1. 2. *quæſtione* 96. *articulo quinto, ad finem. dubio penult.*

9. Secunda opinio affirmat, huiuſmodi aduenas, qui cauſa aliqua detinentur in aliquo loco per duos vel tres dies, ſtatim ad ſuos locos receſſuros, & viatores & iter agentes, qui iter faciunt, & ſolum habent præſentiam in aliquo loco prandendo, cœnando, pernoctando, teneri ad ieiunia & feſta, & ad conſuetudines locorum, per quos tranſeunt, aut in quibus iis diebus ſunt, ita docet expreſſe Couar. *lib.* 4. *variar. cap.* 20. *num.* 8. *prope finem*, vbi citat Bonifacium Cardinalem & Abbatem. Sic etiam docet Maior *in* 4. *diſtinction.* 15. *quæſtion.* 5. & expreſſe docet etiam Soarius *tomo primo, de religion. libr.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. Nauar. *in manuali Latino. capit.* 13. *num.* 5. Driedo *lib.* 1. *de libertate Chriſtiana. cap.* 17. §. *vna eſt.* Lopez 1 *part. inſtruct. capit.* 52. §. *vnaquaque.* Et conſequenter dicunt huiuſmodi Doctores non poſſe Caſtellanos tranſeuntes per Luſitaniam veſci inteſtinis animalium, v. c. iecore, pulmonibus, capite, pedibus, more ſuæ patriæ, & peccare mortaliter ſi id faciant, quia tenentur ad ieiunia, feſta, & mores locorum per quos tranſeunt. Probant primo ex cap. *conſilium, de obſeruat. ieiuniorum*, & gloſſa *ibi*, vbi gloſſa expreſſe dicit teneri peregrinos, viatores & iter agentes conformari conſuetudini loci in quo ſunt, & addit ibi gloſſa poſſe Epiſcopos locorum eos viatores ad huiuſmodi ieiunia, & conſuetudinem obſeruandam compellere. Secundo probant, quia huiuſmodi aduenæ & viatores tenentur ad leges pretij loci per quem tranſeunt; ergo & ad leges ieiuniorum atque feſtorum, tenentur etiam non deferre arma prohibita per leges eorundem locorum; ergo ſi tenentur ad leges prohibentes arma, tenentur etiam ad leges ieiuniorum prohibentes cibos carnium, & alios cibos vetitos in ieiuniis. Tertio, quia licet ad acquirendum quaſi domicilium in ordine ad ſacramenta voluntaria, præter ſacramentum ordinum, requiratur aliqua mora diuturna in aliquo loco, tamen in ordine ad obſeruationem ieiuniorum & dierum feſtorum ſufficit ſola præſentia in tranſitu. Quarto, quia ſi non obligarentur peregrini, aduenæ, & viatores tranſeuntes ad ieiunia, feſta, & conſuetudines locorum per quos tranſeunt, ex eo eſſet, quia non eſſent ſubditi Epiſcoporum loci, per quem tranſeunt: ſed hoc non eſt dicendum, quia reuera quoad hanc obſeruationem ſunt ſubditi illorum, & poſſunt huiuſmodi Epiſcopi punire prædictos peregrinos non obſeruantes ieiunia & feſta ſuorum locorum, vt docent Soarius *tomo* 1. *de relig. capit.* 14. *n.* 11. Imola, & Bonifacius *in Clem.* 2. *de celebratione Miſſarum.* & Angelus *verbo ieiunium. numero* 7. Archidiaconus *in capit. quæ contra*, & gloſſa *in capit. conſilium, de obſeruation. ieiun.* & Abbas *in capit. è nobis* 1. *de ſent. excom.* eſt enim hæc poteſtas & iuriſdictio neceſſaria ad bonos mores, & ad bonum regimen proprij gregis, periculum enim eſt, vt proprij incolæ ieiunia & dies feſtos non ſeruent prauo ſuorum hoſpitum exemplo. Nec dicas huiuſmodi authores loqui de illis aduenis & peregrinis qui aliquot dies commorantur in locis Epiſcoporum, licet ſint breues, duo, v. c. aut tres, non vero de viatoribus qui ſunt in mero tranſitu, nam, vt docet Soarius *vbi ſupra numer.* 18. illa differentia maioris vel minoris permanentiæ in eo loco eſt nimis materialis, & ſpeculatiua potius quam moralis; quid enim magis refert quòd permaneant in loco per duos dies quam per duas horas? nihil profecto, vt conſideranti patebit. Quinto, quia Principes laici poſſunt condere leges in terris ſuis in ordine ad viatores & peregrinos, quando reſpiciunt communem pacem ac bonum dominij ſui: verbi gratia, quòd viatores nocte tranſeuntes non deferant talia arma, quòd triticum & merces non extrahant è regnis ſuis, & alias; de quibus agit Baldus *in leg.* 1. *C. de iuriſdiction. omn. iudic. numero decimo*, ergo idem etiam poterunt Principes Eccleſiaſtici & Epiſcopi in ſuis locis in ordine ad bonum ſpirituale, cum poteſtas ſpiritualis non ſit minus potens in ordine ad ſuum finem, quam poteſtas temporalis in ordine ad ſuum: ampliores rationes & fundamenta pro hac parte videndæ erunt *in libro primo, primi præcepti, capite octauo, à numer.* 15.

Hæ ſunt opiniones & hæ rationes pro vtraque parte quæ ſunt ſatis probabiles præter alias, quas cuiuſque ingenium excogitare poterit: mihi tamē prima opinio videtur probabilior, conformior ac magis conſentanea iuri; re enim vera mora tranſitus eſt adeo breuis, vt nullo modo poſſint dici ſubditi huiuſmodi viatores, & obnoxij iuriſdictioni Epiſcoporum loci per quem tranſeunt, nec etiam ratione conſuetudinis ipſius loci. nam conſuetudo non habet vim obligandi niſi quatenus habet vim legis, & leges non poſſunt obligare non ſubditos. Ex hac ſecunda opinione ſequitur primo teneri Caſtellanos viatores non veſci in Luſitania dum tranſeunt ac iter faciunt inteſtinis animalium; verbi gratia, iecore, pulmonibus, pedibus ac capitibus, ac aliis interioribus (hæc enim omnia inteſtinorum nomine comprehenduntur) quia tenentur ſeruare abſtinentiam & conſuetudinem loci per quem tranſeunt, in Luſitania autem harū rerum eſus nullo modo eſt licitus, & nec publice nec ſecreto ea edere poſſunt, cum ſimpliciter ad conſuetudinem loci teneantur. Econtrario vero ſequitur poſſe Luſitanos ſi velint tranſeuntes per Caſtellam comedere huiuſmodi inteſtina licite & ſine peccato, quia quamuis teneantur ad mores & conſuetudines illius loci dum tranſeunt, tamen mos comedendi huiuſmodi inteſtina in Caſtella, facit rem licitam, non tamen obligat, cum etiam habitatores poſſint, ſi malint, reiectis huiuſmodi inteſtinis alios cibos veſci: id quod quamuis in Luſitania id eis non liceat, quia non tenentur ad conſuetudines patriæ dum ab ea abſunt. & ſic docet Nauarrus *in Summa Latina capite vigeſimo tertio, numer.* 120. *Hiſpanica* 128. Couarruuias *libro quarto, var. capite vigeſimo, numero octauo, verſ. fuit.* Sancius *libro tertio, de matrimon. diſputation.* 18. *num.* 19. Hen- 10.

riquez *libro nono, de Miſſa. capit. 25. numer. 21 fine*, & Sayrus *in claui regia, libro ſeptimo, capit. 3. num. 11. &* 12. in hanc partem videtur inclinare. Sequitur etiam teneri huiuſmodi Caſtellanos in Luſitania dum tranſeunt Miſſam audire in diebus feſtis, & ieiunia ſeruare: ſi ibi prandeant, aut tempore quo Miſſæ dicuntur detineantur ſecus ſi nulla facta mora, aut facta aliquantula, non ad comedendum, aut permanendum per integrum mane, ſed ſedendo aliquantulum ad corporis leuamen, vt conſideranti patebit.

11. Ex prima vero opinione, quam ſequuti fuimus *num. octauo*, relata, ſequitur primo poſſe Caſtellanos per Luſitaniam tranſeuntes more ſuæ patriæ ſecreto veſci prædicta inteſtina, non tamen publice, propter ſcandalum; niſi illud prius tollat, quia non tenentur ad mores, leges, aut conſuetudines locorum per quos tranſeunt, & ita docet expreſſe Palatius *in 4. diſtinct. 15. diſputat. 8. poſt 6. concluſionem fol. 126. verſ. at vero*. Sancius *libro tertio, de matrimon. diſputatione decima octaua, numer. 7*. Petrus Ledeſma *de matrimonio, quæſtion. 45. artic. 5. puncto 3. dub. vltimo. fol. 198. §. ſecundo*. Medina 1. 2. *quæſtion. 96. articulo quinto, ad finem*. & videtur docere Panormitanus *in capit. conſilium, de obſeru. ieiun*. & Cardinalis *in Clementin. 2. de celebration. Miſſarum, quæſtione quinta*, & Imola *ibidem*, & conſequenter omnes citati pro prima opinione. Sequitur etiam, non teneri Miſſam audire huiuſmodi viatores, aut ieiunare, in locis per quos tranſeunt, ſi ibi dies feſti aut ieiunio conſecrati ſint, & in patria ſua non ſint. nam, ſi huiuſmodi dies etiam in patria ſua ſint feſti & ieiunio conſecrati, nullo modo excuſandi ſunt, vt diximus *n. 7*. Alias ſequelas & omnia quæ requiruntur ad perfectam cognitionem & plenam intelligentiam huius doctrinæ, videri poſſunt vt ſæpe dixi, *in primo præcepto lib. 1. cap. 7. & 8.* vbi has quæſtiones ſatis dilucide & luculente diſcuſſimus, hic enim tantum carptim ea, quæ ad huius quæſtionis intelligentiam præciſam neceſſaria iudicauimus, appoſuimus.

12. Reſtat modò argumenta pro ſecunda opinione facta diſſoluere. Ad primum reſpondeo ex capit, conſilium, de obſeruation. ieiuniorum. nihil contra nos colligi, loquitur enim huiuſmodi caput de his qui domicilium aut quaſi domicilium in aliquo loco, oppido, territorio, aut vrbe habent aut de vagabundis, de quibus eſt diuerſa ratio, vt ſtatim numero ſequenti patebit, non de viatoribus: Ad gloſſam eiuſdem capitis reſpondeo, huiuſmodi gloſſam non eſſe tantæ authoritatis, vt propter illam, à noſtra ſententia diſcedamus. Ad ſecundum dico verum eſſe, teneri viatores & peregrinos tranſeuntes ad leges pretij locorum, per quos tranſeunt, ſicut tenentur etiam ad leges contractuum & ſolennitates illorum, nam ſi ibi, dum tranſeunt, contractus celebrare velint, tenentur illos celebrare iuxta ſolennitatem legis & conſuetudinis loci in quo ſunt, quia leges pretij vergunt in damnum tertij, videlicet in damnum incolarum loci niſi ſeruentur, & quoad celebrationem contractus ſortitur quilibet viator forum loci contractus, vt definitum eſt in iure *in leg. 6. ſi fundus digeſtis. de euictione. & in capit. finali de foro competenti*. excepto contractu dotis, in quo id ſingulare priuilegium eſt. vt non attendantur leges & conſuetudines loci in quo celebratur, ſed loci in quo vir celebrans domicilium habet. *lege exigere. ff. de iudiciis*. Bartol. *lege 1. & 17. capit. de Summa Trinitate*. non tamen ex hoc infertur, quod etiam teneantur viatores ad leges ieiuniorum aut dierum feſtorum loci per quem tranſeunt, quia hæ leges non vergunt in detrimentum tertij, vt patet, nec conſtat ex iure communi habere priuilegium dotis. Ad tertium nego ſufficere præſentiam in tranſitu, vt quis teneatur ſeruare leges ieiunij, & dierum feſtorum, aut conſuetudines loci per quem iter agit, maior enim & diuturnior præſentia aut minor multum efficit & iuuat in hoc negotio, cùm ratione illius acquiratur domicilium, aut quaſi domicilium, vt conſtat *ex præallegata lege hæres abſens. §. proinde. ff. de iudiciis*. in qua dicitur, aduenas ratione domicilij, tabernæ, officinæ, horrei conducti, aut pergulæ conſuetudinibus gentis, aut populi teneri, non tamen id dicit, ſi ſolum tranſeant per locum; quare ſignum eſt maiorem vel minorem præſentiam eſſe dignam maxima conſideratione in hac re. Ad quartum & quintum reſpondeo, Principes ſæculares poſſe efficere leges ne extranei & viatores noctu aut die arma certa deferant per ſuam ditionem, & ne extrahant è regno ſuo frumenta & merces alias quas prohibent; & de facto huiuſmodi leges feciſſe & condidiſſe, quia multis experimentis didicerunt contrarium eſſe nociuum populis ſuis: at Epiſcoporum nullus adhuc, quod ſciam, legem condidit, qua obligent huiuſmodi viatores ad ieiunia & dies feſtos ſuorum locorum, quam ſi condiderint, non inficias ibimus obſeruandam eſſe. Rationes quæ in contrarium adducuntur in quarto & quinto argumento probant poſſe Prælatos Eccleſiaſticos huiuſmodi leges condere, quod nõ negamus, dicimus tamen adhuc nõ eſſe conditas, & vbi primum fuerint conditæ, eſſe ab omnibus obſeruandas.

Hæc de viatoribus & aduenis, ſolum aduerto eſſe magnum diſcrimen inter viatores & vagabundos, ſeu vagos, vagi enim illi dicuntur, qui nullibi certum habent domicilium, nullibi larem figunt, ſed ſunt totius orbis accolæ, & ideo huiuſmodi vagi tenentur ad ieiunia & dies feſtos, legeſque & cõſuetudines locorum in quibus reperiuntur, nam cum nullum habeant domicilium, illud quoad omnia acquirunt vbicumque reperiuntur, alioqui immunes eſſent ab omnibus legibus, ſtatutis, & cõſuetudinibus, quod eſt abſurdum. ita docet Sancius *libro tertio, de matrimon. diſputatione decima octaua numero decimo quinto*. Sotus *in 4. diſtinctione decima-quinta, quæſtione quarta, articulo ſecundo*. An autem huiuſmodi vagabũdi teneantur recurrere ad Eccleſiam Cathedralem, & matricem pro ſacramentis, pro matrimonio, cõfeſſione, & ſepultura, diximus *lib. 1. primi præcept. c. 8. n. 4.* ad quem locum te remittimus. 13.

Quærit autem hic Azor *tomo primo inſt. moral. libro ſeptimo, capite trigeſimo, fol. 683. col. 1. litera A. fine*, an viator, qui per loca tranſit, v. c. Caſtellæ, in quibus de more carnes comeduntur, poſſit licite carnibus veſci in illis locis publice, quamuis more & ſtatuto patriæ ſuæ carnium eſus interdictus eſſet: & reſpondet affirmatiue, quia etiamſi viatores in his, quæ ad pœnas, & odia atque onera ſpectant, non obligentur conſuetudine & legibus locorum, per quos tranſeunt, poſſunt tamen gaudere iis, quæ fauorem & 14.

honorem

ſcunt, poſſunt tamen gaudere iis, quæ fauorem & honorem continent, ſicut Nouitij religionis gaudent priuilegiis Ordinis & familiæ in qua ſunt, quamuis legibus & ſtatutis illius, vt communis eſt doctrina apud authores, & probabiliſſima iſta opinio Azoris. & coincidit cum doctrina Sancij & aliorum Doctorum, quos tradidimus *n.* 10. huius capitis: nam illi etiam aſſerunt poſſe Luſitanos viatores per Caſtellam tranſeuntes, licite veſci animalium partibus inteſtinis die ſabbato, more ac conſuetudine gentis illius, ſublato tamen ſcandalo, ſi forte detur; & miror dixiſſe hic Azorium, ſe huius rei nullum habere autorem, cum omnes illos habeat quos *prædicto num.* 10. allegauimus, ſed fortaſſe illos non vidit.

CAPVT VIII.

De cauſis quibus à ieiunij præcepto excuſamur, agitur de ætate, de infirmitate, & de aliis cauſis quibus excuſamur.

SVMMARIVM.

Quot ſunt cauſæ excuſantes à ieiunij præcepto. numer. 1.

Excuſat ætas minor 21. anno expleto. n. 2.

Nec refert quod hac in ætate peccare poſſint adoleſcentes. n. 3.

An qui minorem ætatem habent 21. anno, ſi non ad omnia ieiunia Eccleſiæ, ſaltem ad aliqua teneantur. n. 4.

An minores 21. anno teneantur ieiunare ratione Iubilæi cõſequendi. n. 5.

Religioſi minores 21. anno tenentur ad ieiunia ſui ordinis & voti, non tamen ad ieiunia Eccleſiæ. n. 6.

Dubitans facta diligentia an expleuerit 21. annum non tenetur ad ieiunium. n. 7.

Pueri rationis compotes etſi ieiunare non teneantur, tenentur tamen à carnibus abſtinere. n. 8.

In qua ætate ſenes excuſentur. n. 9. & 10.

In qua ætate fœminæ excuſentur. n. 11.

Excuſantur pauperes oſtiatim mendicantes. n. 12.

Item ægroti, quid quando de ægritudine dubitatur. numer. 13.

Excuſantur prægnantes & lactentes. n. 14.

Item laborantes & artifices, quid nomine artificis intelligatur, quid de ſartoribus, ſutoribus, & barbitonſoribus. n. 15. & 16.

Quid de aurificibus, figulis, & ſculptoribus. n. 16.

An mortaliter peccent conductores ſi operarios conducant eo pacto, vt die laboris non ieiunent. ibid.

An curſores, muliones, & agaſones excuſentur. numer. 17.

An excuſet cauſa debiti reddendi, ſi hoc ieiunio impediatur. n. 18.

Quid de fœmina volente nubere ſi ieiunio deformis fiat. ibid.

Quid de vxore quæ ieiunio deformis fit & à marito deſpicitur. n. 18.

An excuſentur Magiſtri, Cathedratici, confeſſores, & concionatores. n. 19.

1. CAuſæ quibus à ieiunij legibus excuſamur variæ ſunt, cẽ tamẽ ad quinque vel ſex capita reduci poſſunt, nempe ad ætatem, ad paupertatem, ad infirmitatẽ, ad laborem, ad officia pietatis: per has omnes diſcurremus, vt videamus, quatenus excuſemur vel non excuſemur ab hoc ieiunij præcepto. Has omnes cauſas ponit Azor *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 27. *fol.* 675. at vero Caietanus *in Summa verbo Ieiunium*, ponit tantum tres; ergo, inquit, cauſæ rectæ ac vere rationabiles ſunt tres, nempe cauſa impotẽtiæ, neceſſitatis, ac pietatis, quod idem habet Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *art.* 3. Alij vero dicunt duas eſſe tantum cauſas excuſantes, & omnes ad illas reuocari poſſe, neceſſitatis ſcilicet, ac pietatis. Quorum ſententia non eſt à ratione aliena, nam impotentia poteſt etiam merito ad neceſſitatis c. u ſam reduci. Et hi ſunt Nauar. *in manuali Lat. cap.* 21. *num.* 15. Medina *de ieiunio. q. de his qui ad Eccleſiaſtica ieiunia tenentur*, & Ledeſma *etiam dicto articulo tertio*, quicquid tamen ſit de hoc, opinio Azoris potius mihi arridet modò.

Ratione igitur ætatis excuſantur in primis pueri & adoleſcentes vſque ad 21. ætatis annum: verum vero id verum ſit in dubium vocari ſolet, nam non deſunt authores, qui dicant pueros & adoleſcentes ante illam ætatem vigeſimi primi anni doli eſſe capaces, & peccata multa carnalia committere, quibus per ieiunium occurrere debent, & ideo ante illam ætatem ad illius obſeruationem compellendos eſſe. ita docet Innocentius *in rubr. de obſer. ieiun.* Angelus *verbo Ieiunium num.* 13. & 15. Supplemẽtum *in verbo Ieiunium*, teſte Syluestro *eodem verbo, q.* 6. non tamen hi omnes authores eodem modo ſuam explicant ſententiam. Quidam enim teſte Angelo, aiunt pueros non obligari legibus ieiuniorũ, niſi expleto decimo ſexto ætatis ſuæ anno: alij peracto anno decimooctauo: alij ſtatim ac peccare poſſunt, à aliis præceptis Eccleſiæ obligant; vt velle videt Innocent⁹: alij vero vigeſimo; nonnulli anno vigeſimo quinto. Dicendum eſt autem Eccleſiam non intendere obligare pueros & adoleſcentes legibus ieiuniorum, niſi expleto vigeſimo primo ætatis ſuæ anno; & hæc opinio eſt communi vſu recepta, & in Eccleſia ſemper obſeruata, non quod ante hanc ætatem non ſint doli, peccati, & meriti capaces, ſed quod vſque ad eam ætatem ſoleant pueri adoleſcere: & ita docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 4. Azor *tomo* 1 *inſtitut. moral. lib.* 7. *c.* 27. *fol.* 675. *quæſt.* 2. Nauar. *in manuali Latin. cap.* 21. *à numer.* 15. Ledeſma & Medina *vbi ſupra*, D. Anton. 2. *part. tit.* 6. *cap.* 2. § 4. Syluest. *verbo ieiunium. quæſt.* 6. & Paludanus quem ibi citat Syluest. Roſella *verbo Ieiunium. num.* 14. Durandus *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 10. Sancius *libr.* 2. *de matrimon. diſputat.* 41. *numer.* 38. Sà *verbo Ieiunium, numer.* 9. Coſmus Philiarc. *de officio Sacerdotis, tomo primo, part.* 2. *libr.* 3. *capit.* 23. § *cauſa ob quas.* Graphis 1. *part. deciſ. aur. lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 40. & eſt communiſſima opinio. Probant, quia Eccleſia non intendit obligare cum detrimento corporis notabili ad ieiunium, nec ad ea, quæ communem hominum potentiam excedunt, in vniuerſum autem quamdiu pueri & adoleſcentes ſunt in ſtatu augmenti, communiter eis nociuum eſt ieiunium: ſunt autem in hoc ſtatu vſque ad finem 21. anni, iuxta peritorum medicorum ſententiam; ergo ante expletum vegiſimum primum annum liberi cenſendi erunt à ieiunij lege atque præcepto. Secundo, quia cum natura in eo ſtatu & ætate propter corporis incrementum frequentiori cibo indigeat, ob vim caloris in adoleſ-

adoleſcentibus abundantem, quo facilius omnes cibi digeruntur, noluit pia mater Eccleſia eos in eo ſtatu ſui legibus ac ieiuniorum præceptis obligare, ne forte infirmi fierent corpore; ſicut enim Eccleſia vult ſuos milites, virtutibus fortes ac robuſtos, ita & corpor. ac viribus pollentes vult. Tertio quia decens erat vt Eccleſia his præceptis non obligaret ſuos ſubditos, niſi in ea ætate, qua militiæ legibus ſunt apti: ſunt autem apti ad leges militiæ poſt tertium ſeptennium expletum; ergo in eo ſtatu eos obligat, non in alio.

3. Nec ratio in oppoſitum conuincit. nam etſi tales ante vigeſimum primum annum, grauia peccata carnalia committant, non oportet proinde præciſe per ieiunium, prout eſt in præcepto, pro illis ſatisfacere: poſſunt tamen confeſſarij ſi voluerint, & ita conſentaneum indicauerint, eis aliqua ieiunia imponere, v. c. vrbis aut ter in hebdomada per Quadrageſimam ieiunent, quamuis nondum vigeſimum primum annum compleuerint, & tenentur illi poſt acceptationē impoſitæ pœnitentiæ ea ieiunia implere, vt optime Maior *in quarto diſtinctione decimaquinta, quæſtione tertia, colum.* 4. & Abulenſis *in Matth. 6. quæſtion.* 139. adnotarunt. Fateor tamen libenter ante præfatam ætatem vigeſimi primi anni expleti eſſe ſalubre conſilium huiuſmodi pueros & adoleſcentes ad ieiunia aſſuefacere plus minuſve ſecundum ſuæ ætatis modum, vt optimè adnotauit D. Thom. 2. 2. *quæſtion.* 147. *articulo quarto*, Nauarrus *capite vigeſimo primo, numero decimoquinto*, & Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. libr.* 7. *capit.* 27. *quæſtion.* 2. ne poſtea adultiores facti iugum Domini detractent.

4. Sunt tamen adhuc nonnulli Doctores, qui etſi admittant huiuſmodi adoleſcentes & pueros ante vigeſimum ætatis ſuæ annum expletum, ordinarie non eſſe obligatos ex vi præcepti ad omnia ieiunia ſanctæ matris Eccleſiæ, eſſe tamen obligatos ad aliqua arbitrio prudentis, v. c. ad tres vel quatuor dies in hebdomada in Quadrageſima; dicunt vero in hoc negotio non poſſe certam regulam aſſignari, niſi quod quando quis fuerit robuſtior & proximior anno 21. tanto ad plura ieiunia ex vi præcepti teneatur prædicto arbitrio prudentis, & hi ſunt Maior *in* 3. *diſtinctione decimaquinta, quæſtione tertia, colum.* 4. & Abulenſis *Matth.* 6. *quæſtion.* 139. & inclinat Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 15 *quæſt.* 4. *articul* 2. *concluſione prima.* At vero oppoſitum abſolute eſt dicendum, iuxta D. Thom. & omnes quos citauimus *numero ſecundo, verſ. dicendum*, nam contrarium conſuetudo obſeruat, cui eſt ſtandum, dum aliter non definitur ab Eccleſia, & alioqui maxima perturbatio ſequeretur timoratis conſcientiis, maximaque anxietas daretur in Eccleſia Catholica, an ſcilicet potentes ſint iudicandi in his circunſtantiis ad hæc illave ieiunia ante 21. ætatis annum: quamobrem ſententia horum Doctorum non eſt admittenda.

5. Sed dubium eſt, an pueri & adoleſcentes ante vigeſimum primum ætatis annum teneantur ieiunare non ex vi præcepti ieiunij, ſed aliunde; quando ſcilicet à Prælatis Eccleſiaſticis, vel à Papa in maximis calamitatibus, vel ob conſequendum Iubilæum ieiunia publica indicuntur. Affirmat D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 147. *articulo quarto*, Azor *citatus, & quæſtio.* 3. quamobrem non eſt dubitandum huiuſmodi pueros & adoleſcentes ſeruare debere ea ieiunia, quæ ſolent Romani Pontifices publice indicere, cum ob communem vtilitatem Iubilæum denunciant, ſi gratiis ac indulgentiis in Iubilæo conceſſis potiri velint, non enim eæ gratiæ ac indulgentiæ aliter conceduntur, niſi ſub conditione illius ieiunij, vt patet.

Nec etiam illi religioſi, qui in aliqua religione ſunt profeſſi, non tamen adhuc expleuerunt vigeſimum primum annum, ex vi huius præcepti ad aliqua ieiunia tenentur, ſed quamuis ex vi huius præcepti ad nulla ieiunia teneantur, tenentur tamen ex vi voti ad ieiunia inſtituti ſuæ religionis, ita Sa *verbo Ieiunium numero tertio*, Syluester *verbo Ieiunium quæſtione ſexta*, Ledeſma 2. 4. *quæſtione decimaſeptima, articulo tertio*, Roſella *verbo Ieiunium. numero decimoquarto*, Gabriel *in quarto, diſtinctione decima ſexta, quæſtione quinta, articulo primo*, Corduba *in expoſitione regulæ Franciſcanæ. capite tertio, quæſtione ſecunda*, & ratio eſt, quia præceptum & lex regulæ obligat omnes profeſſos, & quemadmodum adoleſcens poteſt ſponte ſua Deo votum emittere de ſeruando ieiunio; ſic etiam poteſt ſe religioni obligare, ita vt illius præceptis & legibus ſit adſtrictus, de facto autem obligauit per votum profeſſionis: vnde non placet omnino Medina *libro primo ſuæ inſtruction. pro confeſſar. capite decimoquarto, §. decimo*, affirmans tales profeſſos minime obligari, quia regula non videtur magis obligare, quam præceptum Eccleſiaſticum ieiunij: ſed pro ſe nullum alium authorem, nullam firmam rationem affert, & ideo reiiciendus eſt, vt optime notauit Azor *dicto tom.* 1. *inſtitut. moral. capit.* 27. *quæſt.* 3. *lib.* 7. *fol.* 675. *col.* 1. 6.

Si quis tamen facta ſufficienti diligentia, dubius adhuc eſt, an expleuerit 21. annum, non tenetur ad legem ieiunij, quia tunc non eſt poſſeſſio pro præcepto ieiunij, illud enim tantum ligat eos, qui eos annos iam nacti ſunt, ſed potius eſt poſſeſſio pro libertate, & eſt dubium de præcepto an detur vel non detur in ea dubij circumſtantia: ſecus vero ſi dubitat an habeat legitimam ætatem ad ordines vel beneficia, vel ad alium actum requiſitam, tunc enim poſſeſſio eſt pro præcepto, & ſic illud ſeruandum eſt, donec conſtet de ætate. ita docet expreſſe Sancius *libro ſecundo, de matrimon. diſputatione quadrageſima prima, numero trigeſimo octauo*, docet etiam Henriquez *libro octauo, de Euchariſt. capite quadrageſimo quinto, numero tertio. in comment. litera P.* quatenus dicit, non comprehendi aliquem ſub præcepti verbis, quando poſt prudentem inquiſitionem dubitatur, an comprehendatur hic caſus ſub illius verbis, quia tunc perinde eſt, ac dubitare vtrum de hac re lata ſit lex. 7.

Notandum vero hic valde eſt id, quod dixit Innocentius *in rubric. de obſeruat. ieiuniorum*, pueros ſcilicet, vbi primum rationis ſunt compotes, ſtatim legibus ieiuniorum teneri, ſicut ad alia Eccleſiæ præcepta tenentur; quod tamen intelligendum eſt ſano ſenſu, id eſt, quod debent in ieiuniorum diebus abſtinere à carnibus, & reliquis cibis interdictis; non tamen quod teneantur ſeruare ieiunium ſemel tantum & hora competenti comedendo, vt doctiſſime notauit Azor *tomo primo, inſt. mor. lib.* 7. *cap.* 27. *quæſt.* 2. *fine fol.* 675. *colum.* 1. Illud tamen hic ſcire deſiderabis an mortaliter peccet qui paruulis præbent carnes & cibos in diebus ieiunij prohibitos, & eadem quæſtio eſt de his, qui carnes præbent his paruulis in ſextis feriis vel ſabbatis in locis vbi ſunt prohibitæ. Et breuiter reſpondeo, aut pueri ſunt rationis compotes, & in ſeptimo ætatis 8.

ann-

anno, aut non ſunt: ſi ſunt, mortaliter peccant; ſi non ſunt, nec vſum rationis habent, non peccant, nec lethaliter, nec venialiter. ita docet Azor *vbi ſupra quæſt.* 3. Caietan. 2. 2. *quæſt.* 147. *a.* 8. *dub.* 1. *ad finem.* Corduba *tract. de caſibus conſc. q.* 60. ratio illorum eſt quia huiuſmodi paruuli ante plenum & perfectũ rationis vſum nullis abſtinentiæ legibus obligantur, cenſentur autem illum habere ſeptimo ætatis anno completo: niſi forte aliquis iudicio præcoci alios anteuertat. Sic etiam fas eſt miniſtrare carnes in diebus ieiuniorum, & prohibitis, paganis & aliis qui alieni ſunt à religione Chriſtiana, & nobis non ſubditi, & iis etiam, qui perpetuo amentes ſunt: nam quamuis huiuſmodi infantes ante vſum rationis, & perpetuo amentes in loco interdicto iuxta aliquorum opinionem ſepeliri nequeant; aliis tamen præceptis Eccleſiæ non tenentur, quamdiu rationis vſu carent; lege vero & præcepto interdicti Eccleſiaſtica ſepultura priuantur, quia locus interdicto ſubiicitur, non perſonæ puerorum, vt optime notauit Azor *allegatus quæſt.* 3. *fine.*

9. Conſequenter hic dubitatur, an ſenes etiam lege ieiunij eximantur, & in qua ætate eximantur? Non enim eſt dubium ſenes à ieiunij lege ac præcepto excuſari, in qua tamen ætate, varietas eſt magna apud authores: quidam enim ætatem ſeptuagenariam aſſignant, in qua cõmuniter ſenes excuſantur à ieiunio. fundamentũ illorũ eſt, quia in ea ætate excuſantur ſenes in iure ciuili ab oneribus perſonalibus *lege vnic. C. qui ætate. l.* 10. at ieiunium eſt onus perſonale, non leue, nec exiguum, & leges ciuiles non debent eſſe mitiores quam Eccleſiaſticæ, imo Eccleſiaſticæ non debent eſſe ſeueriores, quam ciuiles. ita docent Gabriel *in* 4. *diſtinctione* 16. *quæſt.* 3. *artic.* 1. *notabili* 4. Roſella *verbo Ieiunium. numer. decimoquinto*, & ibi Syluester *quæſt.* 6. *dicto* 2. Tabiena *ibi quæſt.* 17. *num.* 18. Toledo *lib.* 6. *Summæ cap.* 4. *num.* 12. Ludouicus Lopez 2. *part. inſtruct. tract. de ſacramento pœnitent. vbi de ieiunio. capit.* 111. *paulo poſt principium.* adde pro hac ſententia illud Pſalm. 89. *Dies annorum noſtrorum ſeptuaginta anni, & amplius eorum labor & dolor.* vbi dicitur vitam hominum, cõmuniter loquendo, eſſe ſeptuaginta annos, amplius vero non eſſe vitam, ſed mortem, & hæc eſt prima ſententia, quæ eſt probabilis. Secunda ſententia etiam probabilis, & communior priori docet ſenes excuſari à lege ieiunij in ætate ſexagenaria, non ſeptuagenaria, quia cum dies & vita annorum noſtrorum ſint ſeptuaginta anni, & amplius eorum non ſit vita, ſed mors & interitus, vt habetur *prædicto Pſalmo* 89. inde eſt quod qui ſexagenarius eſt, prope interitum & mortem eſt, ſiquidem, teſte Apoſtolo *ad Hebræos* 8. quod antiquatur, & ſeneſcit, prope interitum eſt, & qui prope mortem ſunt, excuſandi ſunt. & hanc opinionem docent Caietanus 2. 2. *quæſt.* 147. *articul.* 4. *circa ſolutionem ad* 2. *colum.* 2. §. *quoad primum de ſenibus*, *& in Summa verbo Ieiunium: capit. ieiunium quibus perſonis inexcuſabiliter ſit obligatorium.* Armil. *verbo Ieiunium. numero tertio*, Nauarrus *in Summa Hiſpan. numero decimo quinto, Latin. numero decimo ſexto*, Medina *libro primo Summæ, capite decimo quarto, fol.* 100. Pedraça in *Summa præcept.* 3. §. 13. Angles *in floribus* 1. *part. vbi de ieiunio. quæſtione ſexta*, *diff.* 6. *fol.* 401. Valentia 2. 2. *diſputatione nona, quæſtione ſecunda, punct.* 5. *col.* 2. § *impotentia ad ieiunium* Emanuel de Sà *verbo Ieiunium, numero nono*, Philiarc. *de offic. Sacerdot. tomo primo, part.* 2. *libro tertio*

P. Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl.

capite vigeſimo quinto, §. cauſæ ob quas. cauſa 2. Graphis 1. *part. deciſ. libro ſecundo, capite trigeſimo ſeptimo, numero quadrageſimo tertio*, Emanuel Rodriquez *tomo primo Summæ edit.* 2. *capite vigeſimo quarto, numero primo*, & dicit probabilem Azor *tomo primo, inſtit. moral. libro ſeptimo, capite vigeſimo octauo, quæſtione quarta.* Addũt tamen huiuſmodi Doctores, & etiam authores primæ ſententiæ hanc regulam 70. aut 60. annorum non eſſe infallibiliter certam, quamuis ſit, communiter loquendo, certa, & ideo attendendas eſſe vires vniuſcuiuſque, ac iuxta eas iudicandum, an excuſentur vel non excuſentur, poteſt enim cõtingere vt aliquis in ea ætate ſeptuagenaria robuſtior ſit viribus quam adoleſcens 30. annorum. Cõmuniter tamen loquendo dicunt huiuſmodi Doctores tam primæ, quam ſecundæ opinionis, hunc virium defectum contingere in ea ætate 70. aut 60. annorum; quamobrem id iudicandum eſſe arbitrio prudentis. ſolus Angles citatus pro ſecunda opinione, & Emanuel de Sà affirmant omnes ſexagenarios infallibiliter excuſari, quamuis alioqui ad ſuſtinendũ ieiunium viribus polleant: ſed hãc opinionem illorum ſtatim examinabimus. Tertia igitur ſententia docet omnes ſenes ſexagenarios excuſari à lege ieiunij, quamuis viribus pollentes ſint fortes & robuſti: primo, quia licet ſenes in ea ætate robuſti videantur, negare non poſſumus naturam iam in eis languere, & ad interitum properare; & ideo frequentioris cibi adminiculo indigere, vt non tam præſenti ſtatui, quam futuro cõſulatur. Secundo, quia ſicut in adoleſcentibus aſſignamus certam ætatem in qua obligat lex ieiunij, & infra eam non obligat, qualis eſt ætas vigeſimi primi anni; ita etiam debemus aſſignare in ſenibus certam ætatem, vſque ad quam obliget hoc præceptum, & vltra quam non obliget, ne leges Eccleſiaſticæ ſeueriores ſint quam ciuiles, quæ certam ætatem aſſignant in qua obligant ad onera perſonalia ſuos ſubditos, quæ eſt ætas 70. annorum, vt vidimus in prima opinione, & vltra quam non obligant. Tertio, quia ſenes ſunt inſtar eorum qui ex aliqua infirmitate conualeſcunt, & ſimul huiuſmodi conualeſcentes excuſamus, ne iterum in ægritudinem prolabantur, ita etiam ſenes ſexagenarios debemus excuſare, ne ſcilicet in grauem naturæ defectum incidant. Quarto, quia ſanitas ſenum non eſt firma & conſtans, quamuis robuſta videatur, ſed fallax & incerta, mediaque inter morbum & perfectam ſanitatem, vt docet Galenus *libro quinto, de ſanitate tuenda. pag.* 7. vbi ſic: *Scire licet ſenilis ætatis ſtatum, quoniam ex leui momento in morbum decidit, ſimili ratione iis qui ex morbo conualeſcũt, in victu eſſe curandos.* Et *lib.* 6. *pag.* 2. ita ait: *Senum ſanitas querimoniis non vacat. quamuis enim omnes habeat actiones, nullam validam habet, atque adeo illa pars artis, quæ de ſenum ductu inſtituitur, huc tantum conſilia dirigit, vt ſanitati eorum, quatenus fieri poteſt, tueatur.* Quinto, quia Pius V. & poſtea eorum ſucceſſores negantes clericis & religioſis in bullis Cruciatæ victum ouorum & lacticiniorum in Quadrageſima, ſtatim exceperunt ſexagenarios, quaſi rationi conſentaneum ſit, vt in ea ætate, defectui naturæ conſulatur: & hanc opinionem ex his fundamentis expreſſe tenet Sancius *libro ſeptimo, de matrim. diſputat.* 32. *numer.* 17. *Sà verbo Ieiunium. numero nono*, vbi ita ait: *Sicut excuſat à ieiunio ætas minor* 21. *anno, ita excuſat maior ſexageſimo.* Vnde æquiparat has duas ætates, ſed minor 21. ſemper excuſat, ſiue adoleſcentes robuſti ſint, ſiue

Digitized by Google

non ita robuſtis viribus polleant;ergo & maior etiam ſexageſimo ſemper excuſabit. Tenet etiam expreſſe Ioſeph. Angles *in flor.1.part.quæſtion. 6.diff.6. fol.* 401.hæc ſententia parum tuta eſt, ſed non eſt omnino improbabilis. Quarta & vltima ſententia docet nullam prorſus certam poſſe præſcribi ætatem, in qua lex ieiunij non obliget,ſed attendendum eſſe ad robur corporis & complexionem naturæ,& iuxta eam iudicandum eſſe,atque adeo id totum arbitrio prudentis relinquit. Sunt quippe nonnulli ſexagenarij ac ſeptuagenarij robuſtiores ac valentiores viribus quam multi quinquagenarij.ita docet expreſſe D. Anton.2.*part.tit.6.cap.*2.§.7.*verſ.*7.*ſenes.* Medina *capit. de ieiunio. quæſt.de his qui ad ieiunia tenentur.colum.* 2.*verſ. deinde ſenibus* Ledeſma 2.4.*quæſtione decimaſeptima, artic. tertio,colum.*3.§.*præterea de pueris.* Palatius *in* 4.*diſtinctione decimaquinta, diſputatione* 8.*colum.* 20. *paulo ante* 5.*concluſionem.verſ.porro quia eſt.* Manuel. Rodriquez *in expoſ. bullæ Cruciatæ.* §.6.*dubit.ſecunda*, Veiga *tomo primo, Summæ cap. decimoquarto, dub.* 15. & pro hac opinione faciunt omnes Doctores allegati in prima & ſecunda opinione, quatenus dicunt non poſſe certam & infallibilem ætatem ſenilem aſſignari, in qua non obligentur ſenes ad ieiunium;communiter tamen excuſari in ætate ſexagenaria & ſeptuagenaria. Exceptis authoribus tertiæ opinionis, qui dicunt in ætate ſeptuagenaria certo & infallibiliter excuſari,quamuis optimis viribus polleant,propter rationes ibi aſſignatas. Ego hanc quartam opinionem libenter amplector,propter ſuas rationes & fundamenta, & quia reuera ſunt aliqui ſexagenarij tam robuſta complexione, vt dubitare non poſſimus eos poſſe abſque vlla læſione corporis & vitæ ieiunare.

10. Ad rationes pro tertia opinione reſpondeo,eſſe diuerſam rationem in adoleſcentibus, atque in ſenibus,nam Eccleſia conſiderauit in adoleſcentibus ſtatum incrementi, & ideo in eo ſtatu, qui eſt vſque ad 21.annum expletum,noluiſſe eos obligare ad leges ieiunij: in ſenibus vero non conſiderauit ſtatum ſenilis ætatis, propterea quod ſunt aliqui ſenes ſexagenarij, & ſeptuagenarij,de quibus nemo dubitat poſſe abſque læſione naturæ ieiunare,vt paſſim experientia videmus. Ad tertium negamus ſenes eſſe inſtar eorum, qui ex morbo conualeſcunt,vt eos excuſemus à ieiunio,ſicut & conualeſcentes excuſamus.& ſi aliqui ſunt ita infirmi, eos etiam excuſabimus,quod prudens confeſſarius iudicabit. Ad authoritatem Galeni reſpondemus Galenum locutum fuiſſe de ſenibus ordinario modo, non de illis de quibus euidenter conſtat in ea ſenili & ſexagenaria ætate eſſe robuſtos,adhuc ſucculentos,& inſtar adoleſcẽtium vegetos. Ad quintum reſpondeo,ex eo argumento nihil contra nos colligi, quia Pius V. fortaſſe ideo voluit eximere religioſos & Eccleſiaſticos ſexagenarios,quia communiter huiuſmodi religioſi & Eccleſiaſticæ perſonæ grauioribus laborant infirmitatibus quam ſæculares:aut quia cum hę perſonę,communiter loquendo,ſint frequentius ſcrupulis obnoxię,& cõſcientiæ magis timoratę,eis omnino voluit omnes ſcrupulos in hoc negotio auferre.

Sed dubium eſt an,ſimiliter loquendo,fœminę in eadem ætate ſexagenaria ſint communiter à lege ieiunij excuſandæ,niſi de illis euidenter conſtet poſſe abſque detrimento corporis & ſalutis hanc legem implere. Quæſtionem hanc ſolus tractat & excitauit Sancius *lib.*7.*de matrim.diſputat.*32.*n.*17.*ad mediũ.* Et procedens ex ſuo fundamento, & in aliquibus rationibus Philoſophicis communiter excuſat fœminas quinquagenarias, quia vſque ad eã ætatem generare poſſunt, & in maiori ætate non poſſunt, ob defectum virtutis naturalis, virtus enim generandi communiter in fœminis vſque ad quinquaginta annos extenditur,in viris vero vſq; ad ſexageſimum, ſtatim vero corrigens ſe, ita quidem ait: *Sed reuera mecum re bene conſiderata,& rationibus expenſis, exiſtimo nihil à ratione deuium dicturum, nec alienum à probabilitate, qui fœminas quinquagenarias à ieiunio excuſauerit,ſicut viri ſexagenarij excuſantur; at dum aliud non apparuerit clarius conuincens, tanquam probabiliorem eligo opinionem,quæ ſuſtinet,indiſcriminatim de viri & fœminæ ætate loquendum eſſe ad excuſandũ à ieiunio*;& addit opinionem, quæ fœminas quinquagenarias excuſat ſpeculatiue eſſe probabilem, at in praxi non tutam; quare ſicut de viris nullam certam regulã aſſignari poſſe diximus in opinione quarta, ita id etiam de fœminis dicimus,& totum id arbitrio prudentis relinquimus; communiter tamen diximus ſexagenariam ætatem tam in viris, quam in fœminis excuſare, niſi de robuſtiori complexione naturæ aliud euidenter conſtet.

Illi vero qui paupertate laborant,& oſtiatim victum quærunt mendicando, à ieiunio excuſantur, 11.
cum non quantum neceſſe eſt,nec hora competenti edere queant.& idẽ dicendum eſt etiam de illis, qui alium cibũ non habent, niſi cibũ in diebus ieiunij interdictum,non enim vult pia Mater Eccleſia,vt quis in vita & valetudine detrimentum accipiat.ita docet D.Thom.*in* 4.*diſtinct.*15.*quæſt.*3.*art.*2.*quæſtiunc.*4.*ad* 2.Richard.*in* 4.*diſtinct.*15.*art.*3.*quæſt.*4.Durandus *ibi. quæſtio.*10. Angelus *verbo Ieiunium. numer.*15. Syluest. *eodem verbo.quæſtione nona.* Roſella *ibidem numer.* 20. Caietanus *in Summa.* Nauarrus *c.*21.*n.*16.Azor *t.*1.*inſt.moral.l.*7.*ca.*27.*quæſt.*7.

Similiter etiã excuſantur infirmi,ægroti ac de- 12.
biles,& qui ſunt dolore capitis, vel ſtomachi afflicti, & qui oculorum vertiginem patiuntur,quod intelligendum eſt,quando hæc talia ſunt, vt notabile incommodum ſalutis afferant; quando vero dubitatur, an infirmitas talis ſit, quæ notabile incommodum afferat, & iuſtam excuſationem det, de medici conſilio, aut ſuperioris indulgentia, & authoritate res erit diiudicanda.ita docet D.Tho. *in* 4.*diſtinct.*15.*quæſt.*3.*art.*2.*quæſt.*4.D.Anton.2.*part. tit.*6.*capit.*11.§.6.Roſella *verbo Ieiunium. numer.*18. Angel *eodem verbo.numer.*15.Syluester *quæſt.*9. Tabiena *num.*12. Nauarr.*cap.*21.*num.*16 Caietanus *in Sũma. verbo Ieiunium.* Azor *vbi ſupra*, & alij.Hic autem animaduertendum eſt, eum, qui tam teneræ eſt complexionis, vt per inanitatem ſtomachi,ſtatim incidat aut in capitis dolorem, aut in vertiginem,ſeu nocte calefieri, aut dormire non poteſt, non teneri ſe periculo committere propter obſeruationem ieiunij, nec refert quod infirmitas prouenerit ex culpa infirmi, vt bene notauit Maior *in* 4.*diſtinct.*15.*quæſt.*3.*col* 4.*in fine.* nam etſi culpa illius venerit,tamẽ hoc non tollit quo minus ſecum verum ducat ac trahat impedimentum: hic tamen maxime commendandum eſt, ne quis prætextu infirmitatis ab hac lege ieiunij excuſetur; quamobrem conſilio medicorum aut ſaltem ſuperioris opus erit.

Idem

Digitized by Google

14. Idem dicendum eſt etiam de prægnantibus ac lactentibus, ſimiliter enim excuſantur à lege ieiunij, vt eſt communis opinio, quam ſequitur Caietanus *in Summa verbo Ieiunium*, *&* 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 4. & Gabriel *in* 4 *diſtinct* 16. *quæſt.* 3. *artic.* 1. *notabili* 4. Addit autem Sylueſt. *verbo Ieiunium*, *quæſt.* 9. *verſ.* 5. huiuſmodi prægnantes, & nutrientes, tunc ſolùm excuſari cùm debilitas eas impedit, aut ſi ex hoc timetur de periculo earum, aut abortu, quod idem videtur ad mentem Abulenſis, *Matth.* 6. *quæſt.* 146. Ideo verò abſolute, & meritò dixit Caietanus *dicto artic.* 4. has excuſari, quia communiter non ſunt ita robuſtæ, vt ſemel capere poſſint, quod ſibi, & puero poſſit debite ſufficere. Quòd ſi ponas aliquam ita eſſe robuſtam, vt ſemel capiendo cibum, & ſibi, & puero valeat ſufficienter prouidere, tunc ea non erit à ieiunio excuſanda, vt optimè docet idem Caietanus *vbi ſupra*, Abulenſis, & Sylueſter. In dubio autem ex mente Caietani huiuſmodi fœminæ erunt excuſandæ. Adde etiam non ſolùm excuſari huiuſmodi fœminas cùm datur periculum fœtus, ſeu prolis, ſed etiam peccare eas mortaliter cum eodem periculo ieiunando, iuxta Nauarrum *c.* 21. *à nu.* 15. Caietanum, Abulenſem, & Sylueſtrum *vbi ſupra dicta q.* 9. *verſ. quintò*. idque manifeſta ratio conuincit.

15. Rurſus excuſantur omnes, qui laborant, cuiuſmodi ſunt agricolæ, & artifices, quales ſunt fabri, ſiue ferrarij, ſiue lignarij, ſiue cœmentarij, agrorum cultores, & cæteri huius generis operarij, & artifices; & idem mihi dicendum videtur, de ſartoribus, & ſutoribus, quia ſunt artifices, & ab omnibus ferme Doctoribus, artifices eximuntur; idque eſt intelligendum etiamſi laborent ad ſe, ſuamque familiam alendam, vel ad filias, filioſque dotandos: ita docent loquendo de omnibus artificibus indiſcriminatim Azor *tom.* 1. *inſt moral. lib.* 7. *ca.* 27. *quæſt.* 8. Roſella *verbo Ieiunium*. *nu.* 19. Angelus *n.* 15. Sylueſt. *q.* 9 Tabiena *nu.* 19. Et addit Roſella Eugenium IV. declaraſſe opifices, qui labori vſas artes exercent, & agrorum cultores, ſiue diuites ſint, ſiue pauperes, liberos eſſe ab onere, & obligatione ieiunij, & Sylueſt. etiam teſtatur ſe audiuiſſe à iuris doctis idipſum declaraſſe Eugenium IV. & Tabiena *citatus* & Nauar. *c.* 21. *n.* 16. aperte fatentur idipſum quoſdam dicere; & ratio eſt, quia propter labores, eis plerumque non ſufficit vnica comeſtio, & indigent vt vires corporis ſæpius comedendo reficiant; & pro hac opinione eſt etiam Maior *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt* 3. *col.* 5. Quamuis Medina *in q. de his, qui ad Eccleſiaſtica ieiunia tenentur*, & Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17 *artic.* 3. *dub.* 9. loquendo de diuitibus oppoſitum cenſeant: verum nos non illos excuſamus ex cauſa paupertatis, aut ratione illius, cum ob iſtam cauſam diuites excuſari non poſſint; ſed ratione priuilegij ab Eugenio IV. conceſſi omnibus artificibus indiſcriminatim ſumptis, ſiue diuites ſint, ſiue pauperes. Addiderim tamen hîc poſſe artifices, ſartores, & ſutores communiter excuſari à lege ieiunij ratione, & nomine neceſſitatis, & paupertatis, qui enim hunc modum viuendi eligunt, communiter ſunt pauperes, neque enim hic tam ſtricte neceſſitas accipienda eſt, vt extremam ſolum comprehendat; vnde recte aſſeruit Nauar. *cap.* 21. *numer.* 16. dictum Eugenium non tam priuilegium artificibus conceſſiſſe, quàm iuris interpretationem, & declarationem dediſſe. Scio tamen Abulenſem *in Matth.* 6. *quæſtion.* 143 & Maiorem *vbi ſuprà in* 4. *diſtinct. decima quinta, quæſtio.* 3. *col.* 5. & Caietanum *verbo Ieiunium*: non excuſare ſartores, & ſutores, quia eorum labor non eſt incompatibilis cum ieiunio: hos tamen, & meritò excuſat Ledeſma 2. 4. *quæſtion. decima ſeptima, articulo tertio, dub.* 9. *propoſitione* 2. ratione conſuetudinis, ac priuilegij Eugenij IV. etiamſi laborent ſedentes, & eorum labor non ſit tam improbus; iam verò ſi de conſuetudine conſtet, non eſt dubium eos excuſari; ſi verò non conſtet, eſt valde probabile eos communiter excuſari; ſed de his dicemus *nu.* 16. *ſequenti*.

Sed quæres an peccent mortaliter ij, qui operarios conducunt, vt cauatores, agricultores, meſſores, &c. eo pacto, & conditione, vt eo die, quo ſuo labori incumbunt, non ieiunent. affirmant Richard *in* 4. *diſtinct. decima quarta, artic.* 3. *quæſtion.* 4. Paludan. 4. *diſtinct. decima quinta, artic.* 2. *quæſt.* 4. Gabriel. *ibi diſtinct. decima ſexta, quæſt.* 3. *artic.* 1. Roſella, Angelus, & Sylueſt. *vbi ſupra*, niſi forte cùm opus eſt, vt operarij citius opus abſoluant. Et ratio illorum poteſt eſſe, quia eis impediunt obſeruationem vnius præcepti ad quam parati ſunt. Dicendum tamen mihi videtur huiuſmodi conductores nullo modo peccare, nec venialiter quidẽ, ſi id deducunt in pactum. & ratio eſt: primo, quia operarij non tenentur ieiunare, vt ſupra probauimus *numer.* 15. ergo quamuis conductores prædicto pacto, & conditione, illis impediant ieiunium, non tamen impediunt impletionem præcepti; cùm illi ad id non teneantur. Secundo, quia minus laborant ieiunando, quam non ieiunando; ergo ne præiudicium patiantur, poterunt in pactum deducere, ne ieiunent. Tertio, quia non peccat conductor ſi operarij mercedem minuat, ex eo quòd operarius ieiunium ſeruans minus ſolito laborat, vt docet Caietanus 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 4. *verſ. in eodem articulo*; quia non debet maiorem mercedem promittere, aut ſoluere, quam operarius mereatur: ergo etiam non peccabit in pactum, & conditionem deducendo, ne ieiunent, vt patet. 16.

Maior dubitatio eſt, an huiuſmodi operarij teneantur ieiunare eo die quo non laborant, ſi dies ſit ieiunij quod enim non teneantur, ea ratio ſuadet, quia huiuſmodi homines parum ſunt ieiunio aſſuefacti, & ideo affliguntur maxime, ſi ad ieiunium cogantur; deinde quia indigent viribus ad laborem ſequentis diei, & labore præcedentis admodum feſſi, & debilitati manent: & propter has rationes eos probabiliter excuſat Azor *tomo primo, inſt. moral lib.* 7. *cap.* 27. *quæſt.* 8. *fol.* 677. *col.* 1. Medina tamen *de inſt. pro Confeſſariis lib.* 1. *cap.* 14. §. 10. rem arbitrio prudentis definiendam relinquit: ſed opinio Azoris eſt ſatis probabilis; durum eſt enim huiuſmodi ruſticos, & agreſtes viros, qui nunquam ſoliti ſunt ieiunare, vno vel altero die, quo operam, & laborem intermittant, ad ieiunium obligare. De ſculptoribus, figulis, argentariis, & aurificibus, eadem eſt quæſtio atque de ſutoribus, & ſartoribus: & reuera excuſari debent, vt docet Azor *modo allegatus* §. *quæres etiam.* nam omnibus etiam iis prodeſt prædicta declaratio Eugenij IV. Vnde ſutores, ſartores, argentarios, aurifices, tentores, pelliones, fullones, lanarios, ſculptores, piſtores, & qui furnariam artem exercent, & qui panes coquunt, probabilis opinio excuſat; omnes enim hi generali nomine artificum comprehenduntur, & omnes artifices excuſat Sà *verbo Ieiunium, num.* 9. & certe Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *artic.* 3. *dub.* 9. omnes etiam excuſat, & præſertim

Digitized by Google

ſartores,& barbitonſores. Abulenſis tamẽ *in Matth. 6. quæſt.* 143. ſartores, & barbitonſores non excuſat. Azor *vbi ſuprà* ſequitur Abulenſem, dicit enim illius opinionem videri probabilem: non video tamen rationem congruentem, ob quam non excuſentur; quamobrem præſtat omnes artifices indiſcriminatim excuſare, videtur enim Eugenius IV. id intendere, ſiue eis concedẽdo priuilegium non ieiunandi, ſiue declarando eos non comprehendi in lege ieiunij, vt diximus *num.* 15.

17. De curſoribus etiam, mulionibus, & agaſonibus ac cæteris qui longe proficiſcuntur, & tota die pedibus iter faciunt, an lege ieiunij teneantur, dubium eſt. Communis ſententia docet, quam ſequitur D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 147. *artic.* 4. *ad* 3. Durandus *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 10. Richardus *in* 4. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 3. Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt* 4. *art.* 2. Gab. *in* 4 *diſtinct.* 16. *quæſt.* 4. *artic.* 1. D. Antonin. 2 *part. tit.* 16. *cap.* 2. § 6. Angelus *verbo Ieiunium. num* 15. Sylueſt. *ibidem quæſt.* 9. Tabiena *ibi num.* 19. Roſella *nu. etiam* 19. docet, inquam, videndum eſſe an ſponte, vel neceſſitate iter conficiant, & an in aliũ diem commode differri poſſit, an non poſſit. Item an iter pedibus conficiant, an equo. his enim omnibus, & aliis ſimilibus inſpectis, res eſt definienda. Nam ſi iter ex neceſſitate, & non ex voluntate, pedibus, & non equo conficimus, quod commode differri nequit; ſi etiã iter quindecim milliaria Italiæ, quæ quinque leucas Luſitanas continent, plus, minuſve: profectò ieiunare non tenentur, iuxta authores citatos. Dubitant tamen aliqui, an ſi aliquis culpa ſua ita ſit labore feſſus, vt ei neceſſarium ſit plus quam ſemel in die edere, ad legem ieiunij teneatur? Negant communiter Doctores teneri, ſicut non tenetur ille, qui culpa ſua in morbum incidit, & qui nimium ludendo multum eſt defatigatus, aut qui contra voluntatem ſuperioris tam longam ſuſcipit peregrinationem, vt ſeruato ieiunio perficere commode non poſſit. Quare dicendum eſt, eum qui ita culpa ſua defeſſus eſt, vt pluribus comeſtionibus indigeat in die, non teneri ad ieiunium; peccauit autem dando cauſam antecedenter fractionis ieiunij iniuſtam; ea tamen data non amplius peccatur contra præceptum ieiunij, ſuppoſita ea neceſſitate. ita Azor *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 27. *quæſt.* 9. Roſella *verbo Ieiunium. num.* 21. Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *a.* 1.

18. Ratione neceſſitatis, excuſat etiam à lege ieiunij cauſa reddendi debitum coniugi, vel non ei diſplicendi, cum hæc ieiunio impediuntur: ita docet Saà *verbo Ieiunium, num.* 9. Sancius *libr.* 9. *de matr. diſp.* 3. *num.* 10. Caiet. *in Summa verbo Ieiunium cap.* 3. *de perſonis, quas obligat ieiun* §. *excuſantur infirmi, ad finem.* Armilla *verbo Ieiunium. numer.* 4. Nauar. *cap.* 21. *num.* 16. Hiſp. *num.* 17. Graphis *lib.* 2 *deciſ. aur. cap.* 37. *num* 52. Medina *C. de ieiunio quæſt. de his, qui ad ieiunium tenentur, in* 1. *cauſa excuſante. verſ. ad hanc cauſam.* Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *artic.* 3 *fol.* 203. *col* 2. §. *præterea.* Coſmus Philiarc. *de offic. Sacerdotum tom.* 1. 2. *part. lib.* 3. *cap* 25 §. *cauſa ob quas*, & alij. Et ratio eſt, quia obligatio, quæ reſultat ex præcepto reddendi debitum, eſt vinculum iuſtitiæ; obligatio vero, quę reſultat ex præcepto ieiunij, eſt vinculum temperantiæ, & obedientiæ, aut religionis, & fortius eſt vinculum iuſtitiæ, quam vinculum temperantiæ, & religionis, vt patet. Et hæc tam intelliguntur reſpectu vxoris erga maritum, quam reſpectu mariti erga vxorem: vtrumque enim æqua ratio probat, vt patet. Idem dicendum eſt de fœmina nubere volente, ſi enim ieiunio deformis efficiatur, ita vt difficilius multò nubat, excuſabitur à ieiunio; id enim notabile damnum cenſetur. ita docet Sancius *modo allegatus nu.* 12. Lud. Lopez 2. *part inſt. cap.* 111. *ad finem.* Similiter excuſabitur vxor à ieiunio, ratione conſeruandi amoris mariti erga ſeipſam, vt ſi ieiunans deformis reddatur, & à marito non multum diligatur: patitur enim etiam notabile damnum. Ita Sancius *citatus numer.* 11. Nauar. Philiarcus *ſupra allegati*, & Ledeſma 2. 4. *q.* 17. *art.* 2. *dub.* 7 *fol.* 201. *col* 3.

Excuſant etiam à lege ieiunij officia pietatis, quando hæc officia, vel ex præcepto maiorum, vel ex obedientia ob publicam vtilitatem exercemus: & hac de cauſa excuſantur prædicatores, ſi eorum concio neceſſaria ſit ex officio, puta ex obedientia: vel ſi non ex officio, ex carentia concionatorum, vel ex magna vtilitate, quando prædicatio eſſet maxime neceſſaria: ita Nauar. *in man. Lat. cap.* 21. *num.* 16. Sylu. *verbo Ieiunium num.* 26. Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *art.* 3 *dub.* 9. *propoſitione* 2. §. *præterea.* Azor. *tomo* 1. *libr.* 7. *cap.* 28. *quæſt.* 1. Excuſantur etiam Magiſtri, & Doctores, qui publice alios docent, quando commodè ieiunium obſeruare non poſſunt. Colligitur ex D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 4. *ad* 3. docet Gabriel in 4. *diſt.* 16. *quæſt.* 3. *artic.* 1. Roſella *verbo Ieiunium, numer.* 21. Medina *C. de ieiunio quæſt. de his qui ad Eccleſiaſticum ieiunium tenentur.* Nauar. *cap.* 21. *num.* 16. Maior. *in* 4. *diſt.* 16. *& diſt.* 15. *quæſt* 3. *col.* 5. quamquam non omnes regentes cathedram ſecundum Maiorem excuſandi ſint, ſed tantum illi, quorum labor eſt improbus, vel qui ita debiles ſunt, vt ſufficienter ſtudere non poſſint, vt lectionem explicent, & legant cum ſatisfactione. Excipit etiam Tabiena ab obligatione ieiunij *verbo Ieiunium, numer.* 16. & Saà *verbo Ieiunium numer.* 9. omnes confeſſarios, qui aſſiduè pœnitentium confeſſiones audiunt, ſi ieiunium commode obſeruare non poſſint, & id in cauſa eſt, vt à confeſſionibus deſiſtant, ac vero ſi res eſt dubia, poterunt illi ſuperioris authoritate ieiunium ſoluere; ſufficiet tamen dubitanti, viros doctos ac peritos adire, & illi, expoſita cauſa, id iudicauerint, id per ſe ſufficiet ad eum excuſandum. 19.

CAPVT IX.

Quis poſſit diſpenſare in lege, ac præcepto ieiunij; an ſufficiat ſola diſpenſatio parochi, vel medici.

SVMMARIVM.

Quando non datur iuſta cauſa eximendi à lege ieiunij, ſolus S. P. valide eximere poteſt. num. 1. *eſto peccet. num.* 7.

Epiſcopus eximere poteſt licite, & valide, quando cauſa eſt dubia: abſque vlla cauſa, nec valide, nec licite. numer. 7.

Quando cauſa eſt patens, nulla requiritur exemptio. num. 1. *&* 7.

An ſufficiat ſola authoritas parochi, aut ſola medici in cauſa dubia. *nu.* 2.

Quid de confeſſario. *nu.* 3.

An

Digitized by Google

An ieiunia commutari, aut mutari poſſint in alium diem, & cuius authoritate. nu.4.
Religioſi à quibus ſolui poſſint à lege ieiunij. n.5.
An ſuperiores religionis, ſeipſos poſſint eximere ab hac lege. num 6.
Quid ſi Epiſcopus aliquem eximat abſque vlla cauſa. nu.7.
De priuilegiis religioſorum quoad ieiunij exemptionem. num.8.
An metus excuſet à lege ieiunij & qualis. n.9.
Et an metus rixæ mariti excuſet vxorem. ibid.
An excuſetur vir catholicus per terras hæreticorum, aut infidelium iter faciens. n.11.

1. CErtum plane eſt poſſe ſuperiores in hoc ieiunij præcepto diſpenſare, vel illud commutare, aut omnino tollere, & relaxare; ſicut enim vota, & iuramenta authoritate ſuperiorum diſpenſari, relaxari, & commutari poſſunt, ita etiam & ieiunia. Rogabis ergo cuiuſnam ſuperioris authoritate poterit quis à lege ieiunij ſolui? Reſpondeo breuiter cum Innocentio, Oſtienſi, Ioanne Andrea, & Abbate *in c.1. & in cap. conſilium, de obſeruatione ieiuniorum*, quãdo non datur iuſta cauſa diſpenſandi, nullus ſuperior, niſi ſolus Summus P. poteſt aliquem à ieiunio ab Eccleſia indictum liberare, & id docet etiam Azor *to.1. inſt. moral. lib.7. cap.28. alias 29. q.2. fol.678*. Et Caietan. *in verbo Ieiunium*, & Medina *de ieiunio cap. de diſpenſ. in Quadrag.* Et ratio eſt, quia in iure communi Canonico nullus alius Prælatus, præter Romanum Pontificem, poteſtatem habet eximendi aliquem ab illo, quando cauſa legitima nõ ſubeſt: nec obſtat, quòd ieiunium Quadrageſimæ originem trahat ab Apoſtolis, vt dicamus non poſſe Summos P P. in illo diſpenſare ſine cauſa valide: quia eſt præceptum iuris poſitiui, ac proinde poteſt in eo Romanus Pontifex ſine cauſa valide diſpenſare: non poſſunt tamen alij Prælati inferiores Summo Pontifice; quoniam diſpenſatio ſupponit in diſpenſante poteſtatem ſuper legem in qua diſpenſat, iuxta Clementinam, *ne Romani, de electione*, inferior autem Pontifice non habet poteſtatem in huiuſmodi præceptum, cùm ieiunium iure communi eſt inductum, aut conſuetudine vniuerſali totius Eccleſiæ à Romano Pontifice approbata introductum; ac proinde non poteſt ſine cauſa in eo diſpenſare valide. Quamuis tamen in eo ſine cauſa valide diſpenſare non poſſit; attamen cùm adeſt cauſa iuſta, poteſt. nam licet Epiſcopus non poſſit ius commune ex toto, aut ex parte abrogare, poteſt tamen hunc vel illum ſuum ſubditum ob iuſtam cauſam licite, & valide à lege, vel canone eximere, niſi id lex, aut canon expreſſe prohibeat: Vnde cùm in lege, & canone ieiuniorum id non ſit expreſſe prohibitum, ſequitur poſſe Epiſcopum, data iuſta cauſa, hos vel illos ſoluere à lege ieiunij, & cum eis in ea lege diſpenſare. Imò ſi cauſa ſit certa, patens atque euidens, non eſt neceſſaria authoritas Epiſcopi, vt quis à lege ieiunij eximatur; ſi verò dubia & incerta, tunc neceſſaria eſt ſuperioris authoritas. Et hæc quidem doctrina eſt communis omnium Doctorum; & ita docet D. Th. 2. 2. *q.147. art.4.* & ſequaces, Angelus *verbo Ieiunium num.*20. Roſel. *nu.*25. Nau. *c.21. nu.*20. & 21. Azor *tom.1. inſt. mor. lib.7 c.28. alias 29. q.2.* Ledeſma 2.4. *q.19. art.*3. Et probatur facile, quia alioqui non eſſet ſatis prouiſum fidelibus, ſi omnino oporteret ſuper his Romanum Pontificem adire è remotiſſimis orbis partibus. Deinde, quia ad has diſpenſationes in particulari ſaltem ex approbato vſu Eccleſiæ conſtat, datam eſſe huiuſmodi poteſtatem talibus Prælatis. Illud autem animaduertendum eſt debere eos ſemper hac in re diſpenſationem, & cauſæ defectum commutatione aliqua supplere, vel per eleemoſynam, ſi diſpenſatus illius capax eſt, vel precibus, prout magis in Domino iudicauerit expedire, vt ſcilicet omnis error ab huiuſmodi diſpenſationibus expellatur, ac propulſetur, vt probe adnotauit Caietanus *in Summa verbo Ieiunium*.

Non caret tamen dubitatione, quiſnam hac in re ſit ſuperior: nonnulli enim dicunt ſuperiorem hac in re dici parochum, medicum, & Epiſcopum. 2.
Et hinc ſtatim oritur quæſtio, an ſufficiat ſola authoritas parochi, vt quis in lege ieiunij ſoluatur, diſpenſeturve: & hac de re duplex eſt opinio. Prima docet non ſufficere ſolam authoritatem parochi, ſed requiri Epiſcopi authoritatem, quamuis detur iuſta cauſa, dubia tamen, & incerta. Hanc opinionem tenent iuris canonici interpretes communiter: Oſtienſis, & Butrius *in c. conſilium, de obſer. ieiuniorum*. Angelus *verbo Ieiunium, nu.*10. Tabiena *ibid. num.*15. Probant, quia parochus & confeſſarius ſolum habent iuriſdictionem, & authoritatem in iis, quæ ad internum forum animæ ſpectant, diſpenſatio autem in præcepto ieiunij ad forum externũ ſpectat, non internum. Secunda opinio docet poſſe parochum diſpenſare in præcepto ieiunij non ex iure, ſed ex conſuetudine. ita docet Syl. *verbo Ieiunium. q*7. Roſella *ibid. n.*26. Caietanus 2.2. *quæ.*147. *ar.*4. & *in Summa verbo Ieiunium.* Nauar. *in manuali c.21. à n.*20. Medina *in inſtruct. pro confeſ. lib.1. cap.*14. §.10. vnde prior ſententia tantum locum habebit, quando Epiſcopus facile adiri poſſit, vt docet Azor. *to.1. inſtit. mor. lib.7. ca.28. alias* 29. *q.*3. Si enim facile adiri poteſt, non poteſt parochus tunc in hac re diſpenſare; & hoc eſt, inquit Azor, quod vſu, & conſuetudine receptum eſt, vt parochus diſpenſet quando Epiſcopus adiri facile non poteſt. Dubium tamen adhuc eſt, an requiratur etiam tunc conſilium medici: & plane ſi parocho certò, & euidenter conſtet cauſam non ſubeſſe, tunc quidẽ medicus conſulendus eſt, cuius conſilio parochus poteſt acquieſcere, & aliquem à lege ieiunij relaxare: ſi cauſa eſt manifeſta, nulla authoritas neceſſaria eſt nec parochi, nec medici, nec Epiſcopi, quia tunc non obligat Eccleſiæ præceptum; ſi autem manifeſte eſt dubia, & incerta, poterit ipſe parochus ſolus à lege eximere ieiunij, quem voluerit, quando ad Epiſcopum facilis non patet aditus, abſque conſilio medici, quia tunc ipſe parochus Epiſcopi munere fungitur. ita docet Azor *vbi ſupra §. ſed dubia*.

Quid de confeſſario, & quæritur, an quando certo, & euidenter cauſa excuſationis ipſi ægroto eſt dubia, ſufficiat ſolius medici, aut ſolius confeſſarij conſilium, vt quis à lege, ac præcepto ieiuniorum etiam Quadrageſimæ liberetur, ac diſpenſetur? Reſpondeo affirmatiue cum Azor *to.1. inſt. mor. vbi ſupra quæſt.*4. vbi dicit non ſolùm tunc ſufficere conſilium ſolius medici, aut ſolius confeſſarij, ſed etiam alterius cuiuſcunque boni viri iudicium, quia tunc ipſi non ſoluunt, nec diſpenſant, ſed declarant præceptum non vrgere; nam ad ſolutionem & diſpenſationem iuriſdictio requiritur, ad declarationem vero non iuriſdictio, & authoritas, ſed conſilium boni, ac prudentis viri: 3.

viri: quando vero viro prudenti, vel confeſſario, vel medico, cauſa diſpenſationis eſt dubia, & incerta, tunc authoritate ſuperioris Prælati indigemus, quia neceſſaria eſt iuris diſpenſatio, ad quam medicus, vel confeſſarius, vel alius vir bonus poteſtatē non habet: ſic docet Azor *citatus*, & Angelus *verbo Ieiunium n.19.& 20.* Roſella *verbo Ieiunium n.25.* Syl. *verbo Ieiunium q.7.n.20.*

4. Quoad tranſmutationem, ac commutationem ieiunij de die in diem, multi multa dicunt. Inprimis ieiunia ab Eccleſia præcepta, ob iuſtam cauſā de die in diem transferri poſſunt authoritate Epiſcopi more Eccleſiæ conſueto: ſicut enim, v. c. de more Eccleſiæ ſi feſtum accidit ſecunda feria, vigilia huius feſti ieiunatur in ſabbato, non in Dominica iuxta c. 1. *de obſeruatione ieiuniorum*, & Innocentium *in eadem rubrica de obſeruatione ieiuniorum*; ita pari ratione, ſi vigilia alicuius Sancti accidat in feſto ſolenni propter eius venerationem poteſt pridie eius diei ieiunium authoritate Epiſcopi haberi: ſicut in Gallia in locis vbi ſunt Eccleſiæ Sancti Quintini, quod feſtum celeberrimum eſt in tota Gallia, vigilia omnium Sanctorum, authoritate Epiſcoporum ieiunatur die antecedenti, quia dies Sancti Quintini colitur in die ipſius vigiliæ omniū Sanctorum; quæ tranſmutatio authoritate Epiſcopi loci in quo templa ſunt Sancti Quintini fieri potuit, aliàs non; vt docet optime Sylu. *verbo Ieiunium num.19.quæſt.7.* & Panorum. *in rub. de obſeruat. ieiuniorum*, & Azor *tom.1. inſtit. moral. libr.7.cap.28. alias 29.quæſt.3. argumento cap.11. de obſeruat. ieiuniorum.* Ieiunia item voto ſuſcepta, vel iuſſu confeſſarij iniuncta poteſt commutare, vel ſuperior, vel alius legitimam authoritatem ad id habens. Ea verò ieiunia quæ tanquam pœnæ, authoritate ſuperioris imponuntur, inferior mutare non poteſt, quia inferior ius non habet in ſuperiorem, ita, & optime Azor *citatus.*

5. Religioſi etiam ſolui, ac diſpenſari poſſunt in ieiuniis authoritate Summi Pontificis, & Eccleſiæ indictis per ſuos Prouinciales, aut alios ſuperiores iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes, nec ſolum per iſtos, ſed etiam per Priores, Præpoſitos, Abbates, Rectores & alios, qui ſunt ſuperiores locales, & toti Collegio, Monaſterio, aut Conuentui præſunt, non autem per alios ipſis ſuperioribus localibus ſubiectos, quales ſunt Subpriores, Vicarij, &c. hi enim in iure Prælati nomine non veniunt, quoniam toti Collegio non præſunt. At vero vice-Rectores, & alij qui ex vi ſui ſtatuti, & conſtitutionis abſentibus ſuperioribus, vicem illorum gerunt, eandem poteſtatem, & authoritatem habent erga ſubditos, quam habent illi, quorum vicem gerunt, & ſic diſpenſare etiam poſſunt, ac ſoluere ipſos ſubditos præcepto ieiunij, vt optime notat Azor *tom.1.inſt.moral.lib.7.cap.28.alias 29.q.6.* hanc autem poteſtatem habent huiuſmodi Prælati ratione ſui muneris & officij quo funguntur, non autem ex vi alicuius priuilegij, vt notat Azor *vbi ſupra.*

6. Poſſunt etiam huiuſmodi ſuperiores ſecum ipſis diſpenſare, & ſeipſos legibus ieiuniorum ſoluere in iis caſibus, in quibus poſſunt ſoluere ſuos ſubditos. ita docet expreſſe Azor *citatus*; colligitur ex Syluestro *verbo Lex. quæſt.14.* & ex Soto *in 4. diſt. 18.quæſt.1.a.3. & l.1. de iuſt. quæſt.6.art.1. ad finem.* & ex Caietano *1.2.quæſt.96. art.5.dub. vltima*, & expreſſe docet etiam Sanchez *lib.8. de matrimonio. diſput.3.n. 9.* & Emmanuel Rodr. *tom.2. Summa ca.30.nu.4.* & iuxta Sancium *citatum* id procedit etiam in caſibus reſeruatis, in omnibus enim caſibus, in quibus ſuperiores locales poſſunt abſoluere ſuos ſubditos à reſeruatis, poſſunt etiam & ipſi committere facultatem alicui confeſſario, vt ſeipſos abſoluant, ne ſuperior ſit deterioris conditionis. & loquendo de huiuſmodi reſeruatis, id docet etiam Sà *verbo Confeſſor. num.16.* & quamuis Sancius *prædicto numer.9.* loquatur ſolum de diſpenſatione, & dicat poſſe ſuperiores religionum locales ſecum diſpenſare in omnibus caſibus in quibus diſpenſare poſſunt cū ſuis ſubditis, tamen antea *num.31.* dixerat, idem dicendum eſſe de diſpenſatione, atque de abſolutione à reſeruatis. Et ratio ac fundamentum eſt, quia quamuis nemo in ſe ipſum iuriſdictione vti queat, ſed in alium, quia iuriſdictio eſt ad alium, in his tamen vti poteſt, id enim ſibi iure permittitur, iuxta communem interpretationem Doctorum, quos videre poteris apud Sancium *allegatum*, ne videlicet ſuperior deterioris ſit conditionis, quam ſubditus.

7. Et quidem dubium eſt, an valeat relaxatio à lege ieiunij, & ab alio iure, facta à ſuperiore ſine cauſa. Reſpondeo, quando Romanus P. legem ieiunij relaxat ſine cauſa, valet ea relaxatio, quamuis fieri poſſit, vt aliquando peccet, nam Principes in ius ſcriptum, poſitiuum & humanum, authoritatem habent; ita communiter docent omnes vt vidimus *numero* 1. Epiſcopus autem, vel alius ſuperior inferior Epiſcopo, ſi aliquem à lege ieiunij eximat ſine iuſta cauſa, non ſolum peccat mortaliter, ſed etiam ipſa exemptio eſt irrita ipſo facto, & nulla; quia ius commune ſine cauſa ſoluere non poteſt; ſic docet Azor *tomo 1. inſtit. moral.lib.7. cap.28. alias 29. quæſt.6.fol.680.col.2. in medio quæſtionis*, docent etiam communiter omnes iuris canonici interpretes, & colligitur ex gloſſa *verbo ratus l. 1. ff. de poſtulando* Si tamen Prælatus bona fide aliquem à lege ieiunij eximit iudicans iuſtam cauſam ſubeſſe ad id faciendū, nō peccat, & relaxatio prodeſt, valet, & tenet, quia facta eſt bona fide. Similiter ille qui lege ieiunij ſoluitur, & eximitur, vel conſilio medici, vel ſuperioris authoritate, vel arbitrio confeſſarij, in tuta conſcientia eſt, quamuis ſibi euidenter non conſtet ſe cauſam habere, quia in dubiis melior eſt conditio ſuperioris, confeſſarij & medici, ac proinde eorum iudicio ſtandum eſt, non noſtro. Oportet autem vt Prælatus in hac parte ſcrupuloſus non ſit, nec rem in conſcientiam ſubditi relinquat, aut in eius arbitrium; ſed ſubditum lege ieiunij eximat, quando ſubditus id ab eo petit, & quando dubia, & incerta cauſa videtur. nam ſi ſoluit, nullo ſe periculo peccandi obiicit, quia poteſtate ſua vtitur in relaxando; quando enim cauſa eſt euidens, & patens, ipſe ſubditus per ſe eximitur, & nulla authoritas ſuperioris, nec medici conſilium, aut confeſſarij arbitrium requiritur, vt diximus *num.2.* ſi autem ſubditum lege ieiunij non ſoluit in cauſa dubia, & incerta, ſed conſcientiam eius onerat, aut rem illius arbitrio relinquit, ipſum ſubditum exponit periculo peccandi, & errandi: ita docet Azor *vbi ſupra.* Caietanus *2. 2. q.147.dub.1.* Nau. *in man.c.21.n* 20. & alij.

In compendio priuilegiorum aliquarum religionum *verbo Ieiunium*, ita habetur: *Poſſunt noſtri per facultatem factam omnibus, qui ſunt Congregationis ſanctæ Iuſtinæ de monte Caßino, dum in Quadrageſima, & vigiliis, in quibus ex præcepto ieiunatur, iter equo faciunt, mane ſumere aliquid inſtar* 8.

reſectionis

refectionis conſuetæ & veſpere cœnare. Ite m habetur per facultates Minorum: *Poſſunt noſtri ſim' violatione ieiunij, maxime concionatores, cum actu concionantur prove maiori, minoriue conſolatione afficientur, anticipare, vel poſtponere horam cœnæ, & veſpertinam refectinncula.* Deinde habetur, *hanc facultatem ex cauſa communicare poterunt omnes ſuperiores.* Item *in verbo Diſpenſatio* habetur: *Præpoſiti locorum, ac Doctores poſſunt dare licentiam conſilio medici, vel ſine eo ſi commode non poſſit haberi, vt noſtri familiares domorum infirmi, ſeu debiles poſſint comedere carnes, oua, lacticinia, & alia ſanis interdicta in Quadrageſima, & aliis ieiuniis Eccleſiaſticis ſine licentia Diœceſani, vel vt ſint ſoluti à lege ieiunij in prædictis temporibus etiam ſine conſilio medici.* Hæc ibi. Verum hæc omnia impetrata fuerunt à Summo P. & ab illo cōceſſa ad tollendos ſcrupulos prædictorū religioſorum, cum omnia effici poſſint abſque prædicti priuilegij facultate, vt ſuis locis in toto diſcurſu huius materiæ vidimus.

9. Eſt non vulgare dubium, ac metus alicuius mali ab extrinſeco illati, à ieiunio excuſet. Reſpondeo metum iuſtum excuſare: eſt autem iuſtus metus ille quem leges, & iura approbant; qualis eſt metus in virum conſtantem cadens; vnde fit, vt ſi quis periculum mortis; ſeruitutis, captiuitatis, carceris tormentorum, iacturæ bonorum omnium, vel ſaltem magnæ partis illorum timeat, ſolutus ſit à lege ieiunij, vt docet Caiet. 2.2. *quæſt.* 147. *art.* 3. *& in Summa verbo Ieiunium cap.* 3. Azor *tomo* 1. *inſt. mor. libr.* 7. *capit.* 38. *alias* 39. *quæſt.* 7. *fol.* 680. Sed dubium etiam eſt, an excuſetur vxor à lege ieiunij ob viri præceptum; & videtur non poſſe excuſari, quia obedire eidum eſt magis Eccleſiæ, quam viro. Dicendum ergo eſt, non ſufficere ſolum præceptum mariti vt vxor excuſetur; ſi tamen ad præceptum mariti accedant minæ, aut ob id notabiles diſcordiæ oriantur, vel timeantur inter ipſam. & virum, fas eſſe vxori ea de cauſa ieiunium ſoluere, quia præcepta poſitiua Eccleſiæ, non obligant cum ſcandalo, & cum tanto diſpendio; quod intelligendum eſt, modo vir id nō præcipiat in contemptum fidei, aut ieiunij Eccleſiæ, tunc enim mors eſt potius oppetenda, quam ieiunium frangendum. ita Sancius *lib.* 9 *de matrimon. diſp.* 3. *n.* 13. Nauar. *in Summæ Lat. c.* 21. *n.* 10. Lud. Lop. 2. *p. inſtr. c.* 111. *ad finem.* Palatius *in* 4 *diſp.* 8. *poſt quartam concluſionem fol.* 120. *diſt.* 15. Medina *C. de ieiunio. quæſt. de his, qui ad ieiunia tenentur in prima cauſa excuſante, verſ. ad eundem caſum*, Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſt.* 17. *articulo tertio, folio* 203. *colum.* 2. *§. præterea in hoc articulo.*

10. Præterea excuſatur etiam fœmina hæretico nupta, qui ei omnes ritus catholicos obſeruare ſinit, præter præceptum ieiunij, non ob contemptum fidei, Eccleſiæ, aut religionis, ſed prætendens ieiunia eſſe ſibi detrimento, & familiæ ſuæ: ſoluta enim tūc huiuſmodi fœmina à lege ieiunij erit, vt diſcordias deuitet, & domus perturbationem. ita docet Azor *ſuprà allegatus*, Angelus *verbo Ieiunium num.* 17. Syl. *ibid quæſt.* 9. Roſella *eodem verbo num.* 27. Nauar. *in manuali Lat. cap.* 21. *nu.* 19. Innoc. & Abbas *in rub. de obſeruat. ieiun.* Palud. *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 10. D. Anton. 2. *p. tit.* 6. *c.* 2. §. 6.

11. Similiter ſi vir Catholicus per prouincias Turcarum, paganorum, aut hæreticorum iter agit, in quibus ei paſſim offeruntur cibi vetiti, ac prohibiti in diebus ieiunij, vel carnes in diebus vetitis, quos ſi reiiciat, neceſſario ſe Catholicum prodet, aut Chriſtianum, & ob id periculum aliquod incurret mortis, vel carceris, aut captiuitatis, tunc planè ad legem ieiunij non tenetur, dummodo id non fiat ad explorandam eius fidem authoritate publica, aut in contemptum religionis; ita Azor *tom.* 1. *inſt. mor. lib.* 7. *c.* 38. *alias* 39. *quæſt.* 7. *& lib.* 8. *c.* 27. *quæſt.* 3. Et ratio eſt, quia carnium eſus de ſe non eſt ſignum infidelitatis, aut profeſſio hæreticæ prauitatis, ſed eſt res de ſe indifferens, & ex accidenti hæretici eſum carnium ad ſignum ſuæ infidelitatis, & ſectæ trahunt. Catholici autem nulla lege obligantur ad abſtinendum ab huiuſmodi ſignis, quæ hæretici malo animo ad hæreſim aſſumunt. Deinde Catholicus poteſt hîc prætendere infirmitatem, & tunc non peccabit, quia occultat fidem ſuam, & non profitetur alienam, quod poteſt licitè facere timore mortis, aut grauis damni. Item remiges in triremibus Turcarum, & hæreticorū à lege ieiunij communiter excuſantur, dummodo non cogantur in contemptum Eccleſiæ ieiunia prætermittere.

CAPVT X.

De peccatis, quæ in ieiuniorum violatione committuntur; de operibus quæ in diebus ieiunij prohibentur; & de effectibus ieiunii, & de hora qua incipit, & deſinit.

SVMMARIVM.

Quando incipiat. & deſinat ieiunium; dubitans an audierit mediam noctem, & bibens, an poſſit altero die communicare. nu. 1.

An qui dubitat an ſonuerit hora duodecima noctis, & carnes comedit, poſſit ſequenti die ieiunare. n. 2.

An ſi hodie ſit dies ieiunij, & dubitem ſonueritne iam hora duodecima noctis, cœnare, vel comedere poſſim. n. 3.

Quid ſi vnum tantum ſit horologium, quid ſi diuerſa. ibid.

Ieiunij opus ad quam virtutem ſpectet. nu. 4.

An qui certo die ieiunium violat, teneatur altero die ieiunare. num. 5. & 6.

An vno ieiunio, duobus præceptis eodem die concurrentibus ſatisfaciamus. & an tunc duo peccata committantur, ieiunio non ſeruato. n. 7.

Quot peccata committat qui initio Quadrageſimæ ſtatuit totam non ieiunare. n. 8.

An mortaliter peccet famulus menſam Domino ſternens quem ſcit ieiunium abſque vlla cauſa violare. nu 9.

Quid de præparante cibos. ibid.

An peccent mortaliter, qui in diebus ieiunij carnes, & cibos prohibitos vendunt. n. 10.

An peccet mortaliter paterfamilias cibos diſtribuens familiæ in diebus ieiunij. n 11.

An licitum ſit ieiunium ſoluere propter amicum nos ad cœnam inuitantem; & an peccet ille inuitans. n. 12.

Quæ opera vetabantur olim diebus ieiunij; & qui ſint eius effectus. nu. 13. 14 15.

INcipit ieiuniū à media nocte, & deſinit in mediā noctem. Sà *verbo Ieiunium n.* 4. Syl. *verbo Ieiuniū n.* 28. Azor. *to.* 1. *inſt. moral. l.* 7. *c.* 27. *foli.* 669. *col. q.* 6. Sed hinc iam inſurgunt dubia. Primum eſt vtrum dubitanti an audierit mediam noctem, & edenti, vel bibenti, cum eo dubio poſſit die ſequenti ad Euchariſtiam 1.

Euchariſtiam

Digitized by Google

chariſtiam accedere. Reſpondet negatiue Sancius *lib. 2. de matrimonio diſp. 41. num. 40.* & id colligitur ex Henriq. *lib. 16. de pœnitent. cap. 14. num. 7. lit. P.* Et ratio eſt, quia nulla datur poſſeſſio ex parte illius, vt in dubio melior ſit conditio poſſidentis: imò eſt poſſeſſio ex parte præcepti communicandi, ſeruato ieiunio naturali, & in dubio vbi nulla poſſeſſio alicui fauet, amplecti debet quod tutius eſt.

2. Secundum dubium eſt, an ille qui dubitat, an mediam noctem audierit, & in eo dubio carnes edit, poſſit ſequenti die ieiunare. Reſpondet Sancius vbi ſupra affirmatiue, & optime, quia perinde eſt dubitare tunc, an ſit media nox, ac dubitare an detur præceptum ieiunij, vt patet: & in dubiis an detur præceptum, votum, lex, aut non detur, dum de re non conſtat, fauendum eſt libertati: vt optime docet Soarius, loquendo de iuramento promiſſorio & voto, *tom. 2. de relig. lib. 2. cap. 33.* Sancius etiam *lib. 1. de ſponſal. diſp. 9. num. 11.* Sylu. *verbo Iuramentum num. 27. dicto 2. fine.* Sotus. *lib. 2. de iuſt. q. 3. a. 2. docum. 2. poſt 4. concluſionem.* Quamuis enim Azor *lib. 2. cap. 4. quæſt. 5. tom. 1. inſt. moral.* & Vaſquez 2. 2. *quæſt. 63. diſp. 3.* & Angel. *verbo Votum num. 3.* & Armilla *eodem verbo num. 18.* & Nauarr. *lib. 3. conſil. titulo de voto, conſilio 4. numer. 11. & 18.* exiſtiment in dubio an detur votum, lex, aut iuramentum, ſtandum eſſe pro parte voti, legis, aut iuramenti; tamen communiter reiiciuntur, quia fauendum eſt libertati, cum homo in poſſeſſione illius ſit, & re vera durum eſt obligare hominem in ea circunſtantia, qua dubitatur, an detur lex, aut præceptum, quod illum obliget.

3. Tertium dubium eſt, an ſi hodie ſit dies ieiunij, & dubitem an ſonuerit hora duodecima noctis, poſſim cœnare? Negat idem Sancius *dicto libr. 2. diſput. 41. numero 40.* Fundamentum illius eſt, quia poſſeſſio ſtat pro præcepto, cùm conſtet diem eſſe ieiunio dicatum, & dubitetur an tranſactus ſit dies, qui reſpectu ieiunij, computandus eſt à media nocte, in mediam noctem, vt diximus *num. 1.* Quòd ſi diuerſa ſint horologia, & aliquorum ſonuerit hora duodecima, aliquorum non ſonuerit, poteſt, qui tunc ſoluit ieiunium naturale, communicare die ſequenti, & ſiue illa dies, ſiue ſola ſequens ſit ieiunij, poterit dubitans cœnare, vel edere carnes, vt docet Veiga *lib. 3. Summæ, caſu 213.* Quia eſt perinde ac ſi eſſent duæ opiniones probabiles, quarum vtramque licet ſequi, & amplecti: neque enim teneor ego ſequi vnum horologium, niſi forte antecedenter illud aſſumpſerim ad ieiunium ordinandum, iuxta illius horas: ſed nec etiã in hoc caſu, ſi alia aliquantulum antecedenter, aliquantulum verò poſt illud ſubſequenter ſonuerint, illius horas ſequi teneor. Si tamen in vna vrbe, oppido, aut pago, vnum tantum eſſet horologium, & vbi prima hora mediæ noctis ſonare cœperit aliquis biberet, licet quando ſonat pulſus vltimus vltimæ horæ deſiiſſet bibere; non poſſet die ſequenti communicare, quia cùm primus pulſus horæ ſonat, iam eſt hora completa, & horologiũ tantùm eſt teſtis id indicans, & ſi diuerſi pulſus ſint, id euenit quia nequit vno pulſu hora duodecima indicari, ſicut indicatur hora prima vno pulſu, ita Sancius *vbi ſupra*, & bene.

Ieiunij opus ad virtutem temperantiæ ſpectat, [ini]tio huius præcepti diximus; quare is qui ieiunium ab Eccleſia indictum violat, contra virtutem temperantiæ peccat. Poteſt etiam contra virtutem obedientiæ peccatum committere, ſi ideo violet, quia ab Eccleſia imperatur, atque indicitur, & imperatis parere recuſet; nihilominus tamen quando quis indictum ieiunium omittit, contra virtutem temperantiæ crimen admittit, vt optime adnotauit Azor *tom. 1. inſtit. moral. lib. 7. cap. 31. quæſt. 4. fol. 685. col. 1.* Hinc hodie in Germania, & Anglia ſunt multi hæretici heluones, bibones, qui abſtinere à certo ciborum genere, & vſu carnium ex ieiunij præcepto ſuperſtitionem putent, & Hebraicum ritum; propterea quod à Chriſto Domino dictum ſit Matth. 5. *Non quod intrat per os, coinquinat hominem.* Et Lucæ 10. *In quamcunque ciuitatem intraueritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.* Et Geneſeos 1. & 9. *Omne quod mouetur, & viuit, erit vobis in cibum.* Admittunt illi quidem ieiunia, ſed voluntaria dumtaxat, ita vt quando quiſque voluerit ea ſuſcipere, id ei fas ſit, & meritorium ad exercendam virtutem temperantiæ, non autem ex obligatione legis, & præcepti. Olim etiam fuerũt hæretici nonnulli Manichæiſtæ, Martioniſtæ, Priſcillianiſtæ, qui è contrario à certis quibuſdam cibis abſtinebant, tanquam per ſe malis, & iure diuino prohibitis. Sed contra iſtos hæreticos antiquos, & contra nouiores Germanicos, Britannicos, & Batauos, ſeu Hollandos Eccleſia definiuit olim contra Marcioniſtas, & Priſcillaniſtas (in qua definitione, hæreſim etiam nouiorum iugulauit) nullũ ciborum genus eſſe per ſe, & ex natura ſua immundum, aut iure naturali prohibitum tanquam abominabile, ac deteſtandum, licitum tamen eſſe præceptum ieiunij & honeſtum, optimum, & ſalubre ad corporis caſtigationem; ſic enim habetur in Concilio Toletano I. in aſſertione fidei. ad finem: *Si quis dixerit, aut crediderit carnes auium, ſeu pecorum, quæ ad eſcam data ſunt, non tantum in caſtigationem corporis abdicandas, ſed tanquam immundas execrandas eſſe, anathema ſit.* Et Concilio Bracarenſi I. can. 14. *Si quis immundos putat cibos carnium, quas Deus in vſum hominum dedit, & non propter afflictionem corporis, ſed quaſi propter immunditiam earum abſtinet, ita vt nec olera cum carnibus cocta guſtet, ſicut Manichæi, & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.* Et idipſum habetur in Concilio Ancyrano *canon. 14.* Vnde eſt concors Catholicorum ſententia, nullum cibum eſſe per ſe malum, ac proinde Eccleſiam in diebus ieiunij à carnium vſu & certis cibis abſtinere; non quòd eos damnet, vel iudicet eſſe per ſe malos, & deteſtabiles, ſed eo tantùm, vt corpus caſtiget, & domet: nuſquam enim Apoſtoli, aut Chriſtus Dominus docuerunt non eſſe à certis cibis abſtinendum ad corporis afflictionem, & ſenſuum cohibitionem, & vt denique mens ad cœleſtia, ac diuina contemplanda promptior, & habilior reddatur: ex quibus manent fundamenta hæreticorum conuulſa ſatis, & eneruata, vt patet.

Sed hinc oritur dubium, an ille qui ieiunium 5.
certo die indictum violet, teneatur in alio die ieiunium ſuſcipere: ſunt enim qui ita diſtinguunt: aut aliquis ieiunium non ſeruauit ob corporis imbecillitatem, aut quia ſeruare eo die noluit, quo indictum erat, voluit enim eo die pluries comedere, & horam debitam ſponte ſua non expectare. Si ob corporis imbecillitatem fregit, non tenetur, inquiunt, alio die ſequenti ieiunare; ſi voluntarie tamen fregit, & nulla data cauſa, quia pluries eo die voluit edulium accipere, tenetur ſequenti die ieiunium ſeruare. Probant

primò,

primo, quia in cap. ex parte, de ieiuniorum obſeruat. dicitur ieiunium in peruigiliis Sanctorum eſſe commutandum in diem antecedentem, ſi peruigilium venerit in die Dominica: ſi enim vigilia alicuius Sancti incidit in feſtum ſolenne, quale eſt feſtum diei Dominicæ, pridie eius diei ieiunandum eſt ex præcepto ipſius Eccleſiæ, vt habetur *cap. 1. & 2. de obſeruat. ieiunii*, & nos docuimus *cap. 9. numero 4.* ergo ex inſtituto Eccleſiæ ieiunia non ſunt onera dierum, ſed mutari poſſunt. Secundo probant, quia *in l. Celſus. §. ſed ipſe. ff. de receptis arbitris*, dicitur: *Si cui præcipiatur vt ſoluat intra Calendas Ianuarias, & non ſoluit, debet deinde ſoluere, quia duo mandata in vno continentur; nimirum vt ſoluat, & ſoluat intra Calendas Ianuarias.* Et *in cap. cum dilecti, de dolo, & contumacia*, dicitur: *Si cui imperetur, vt intra certum diem ſe in iudicio ſiſtat, niſi id eo die fecerit, teneri altero die venire.* Sic etiam pariter erit in ieiunio, duo enim ibi mandata contineri videntur, nimirum vt ieiunet, & ieiunet eo die; vnde ſi non poteſt, aut non vult ſeruare ieiunium eo die, tenetur altero die illud ſeruare.

6. Cæterum parum probabilis eſt hæc opinio, nam Abbas *in cap. 1. de obſeruat. ieiuniorum*, & alij ferè omnes Doctores, expreſsè docent non eſſe altero die ieiunandum. Primo, quia ſi quis rem diuinam die feſto non audierit, non tenetur altero die ſequenti audire; & Sacerdos qui omiſit horarias preces vno die, non tenetur illas die ſequenti recitare. Secundo, quia ſi mihi relinquitur vſus fructus ad biennium proxime futurum, & impedior petere, non poſſum vſumfructum alterius biennii poſtulare, quia non eſt idem vſusfructus. *l. vſusfructus mihi. ff. de vſu. & vſu fructu legatis.* & hæc opinio eſt vera, & certa, eámque docet etiam Pal. *in 4. diſt. 15. quæſt. 4. a. 5. ad finem.* Sylu. *verbo ieiun. q. 8. n. 22.* Angelus *n. 21.* Roſella *n. 24.* Tab. *n. 14.* Addit vero ibi Paludanus eum, qui votum emiſit ieiunandi bis, aut ter in hebdomade, ſi in vno die ieiunium cœptum violauerit, teneri alio die eiuſdem hebdomadæ ieiunare, ita vt ſuum votum impleat, antequam tota hebdomada elabatur, & ita intelligendus eſt Paludanus eo loco, quamuis alii aliter illum intelligant, & pro contraria opinione citent, ſed præpoſterè. Neque obſtant rationes in contrarium adductæ, nam Eccleſia præcipit ieiunium in cultum, & venerationem diei, & temporis pro quo illud indicit, ac proinde tranſacto eo die, & tempore, non tenemur amplius ieiunare, eſt enim ipſum ieiunium penſum diei, onúſque illius; quare eo transacto, tranſit obligatio. Quando verò aliquid debetur, ſi debitor non poteſt ſoluere tempore præſtituto, tenetur ſoluere cum primum poteſt, quia terminus diei non ponitur ad tollendum debitum, ſed ad non differendum; & idem dicendum eſt de eo, qui coram iudice comparere iubetur: nec obſtat, quod Eccleſia iuſſerit, vt ieiunia, quæ in peruigilio alicuius Sancti ſeruari nequeunt ob feſtum fortè tunc in eo die coincidens pridie eius peruigilii diei coli, quoniam id peculiare eſt in huiuſmodi ieiuniis, ſic enim Eccleſia ſua autoritate potuit conſtituere, & de facto conſtituit.

7. Hinc ſi duo ieiunia ab Eccleſia indicta in eundum diem inciderint, non debet alterum illorum in alium diem transferri, generalis enim Eccleſiæ conſuetudo habet, vt vbique his præceptis vnico ieiunio ſatisfaciamus. ita docent Archidiaconus *in c. de ieiunio diſt. 76.* & Ioann. Andreas *in cap. cum in cunctis, de elect. §. 1.* An autem, qui ieiunium violat, duo peccata committat, dubium non vulgare eſt; ſed verior opinio docet non niſi vnum tantum peccatum committi, quia peccata non diſtinguũtur per præcepta, quãdo eadem præcepta ſunt eiuſdem rationis, & ſub eodem modo, & in ordine ad eundem finem tendunt; diſtinguuntur enim per eadem præcepta quãdo ſunt diuerſæ rationis, & ad diuerſos fines ſub diuerſo modo rendunt; diſtinguuntur etiam per diuerſa obiecta, & per diuerſos fines: vnde quamuis præcepta multa ſint, niſi ad diuerſas virtutes pertineant, non inducunt noua peccata, nec ratione illorum multiplicatur numerus, & ſpecies peccatorum; vnde ſi quis millies idem votum faciat, & confirmet, quãuis illud poſtea confringat, vnum tantum peccatum admittat. Quare religioſus, qui ratione voti, quod emiſit, & ratione regulæ, & præcepti ſui ſtatuti tenetur eodem die ieiunare, duplex peccatum committit, ſi culpa ſua non ieiunet, quia illa duo vincula erant diuerſæ ſpeciei, & ad diuerſas ſpecie virtutes tendebant, fractor enim voti ſacrilegus eſt, & contra religionem peccat, fractor autẽ regulæ contra obedientiam, & quia regula præcipit ieiunium, & ieiunium ſpectat ad materiam temperantiæ inde eſt, quod contra virtutem temperantiæ peccet violator voti, temperantia autem, & religio diuerſæ ſpecie virtutes ſunt; ſed quia hanc quæſtionẽ ſatis diſcuſſimus *in primo præcepto de auditione ſacri lib. 2. cap. 4.* ideo hic ab illius ampliore tractatione abſtinemus, & te ad eũ locũ remittimus.

8. Contra verò ille, qui initio Quadrageſimæ proponit eo tempore non ieiunare, tot numero peccata efficit, neceſſario in confeſſione explicanda, quot ſunt dies illius, non propter diuerſa præcepta, eſt enim vnum tantum præceptum pro omnibus diebus, & quãuis eſſent diuerſa, tamen omnia eſſent eiuſdẽ rationis, ſed ob diuerſum peccatorũ numerum, ſunt enim tot diuerſa numero peccata, quot ſunt diuerſi numero dies; ſic ille, qui ſtatuit apud ſe tribus diebus feſtis ſacrũ omittere, & qui tribus diebus officiũ diuinũ ſtatuit præterire propter numerũ peccatorũ, quæ penes numerũ dierũ, numero tantum, & non ſpecie diſtinguuntur, tria etiam peccata committit, & qui tres homines, tria furta, periuria, vel ſacrilegia vult interficere, & cõmittere, tot pariter peccata efficit, vt optimè notat Azor *to. 1. inſt. moral. li. 7. c. 31. alias 30. q. 8. fol. 687. col. 1. initio.* enimuerò tot ſunt peccata, quot ſunt actus per quos committuntur, ſicut enim per dies, ita etiam per actus inter ſe diſſitos diſtinguuntur peccata. vide quæ diximus *cap. 4. num. 8.*

9. Cum autem omnes teneamur ieiunare ſub peccato lethali, quos vera, & legitima cauſa non excuſat; dubium eſt an mortaliter peccet famulus, vel menſam ſternens, vel parans, ac miniſtrans cibos Domino ſuo, quem ſcit ieiunium abſque vlla legitima cauſa ſoluere. Et reſpondendum eſt negatiue, primo, quia ſuo munere fungitur, quo aliis etiam diebus fungi conſueuerat. Secundo, quia non refert, quod Dominus cœnando, aut prandendo peccet, nam nec famulus illi ſternens menſam, nec ancilla cibos præparans, illius peccato cooperantur. ſed officium præſtãt, quod Domino alioqui præſtare tenentur; & ſicut non cooperatur peccato vſurarii ille, qui neceſſitate compulſus, vſuras ab eo vſurario petit, ad redimendam ſuam vexationem, ita neque huiuſmodi famuli peccabunt, cum neceſſitate cõpulſi ſeruiant.

Digitized by Google

Tertiò, quia Dominus imperando, vt ſibi in diebus ieiunii parentur cibi, & ſternatur menſa, non iubet, nec præcipit rem per ſe malam, ſed rem de ſe, & ex ſua natura indifferentem, vnde tuta conſcientia eam illi præſtare poteſt ſeruus, quamuis deprauatus ſit Domini affectus; ſeruus enim præſtat id, quod præſtare iure poteſt, minimè conſentiens deprauato Domini affectui. ita docet Caietanus 2. 2. *quæſt.* 147. *art.* 4. *verſ. occurrit hoc loco.* & Azor. *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 30. *aliàs* 31. *quæſt.* 11. *fol.* 687. *col.* 1.

10. Circa eos vero, qui in diebus ieiuniorum cibos prohibitos vendunt, an peccent tunc, duæ ſunt opiniones. Prima affirmat, primò quia inde multorum peccatorum occaſiones oriuntur; ea enim data occaſione, multi ieiunia frangunt, & ex præcepto charitatis tenetur quis alium monere ne peccet, necdum dare occaſionem peccandi: ſecundò, quia tenetur vnuſquiſque tollere omnem peccandi occaſionem, & ideo Reſpublica vetat, ne tales cibi iiſdem diebus vendantur, vt omnis anſa peccandi præſcindatur. Secunda opinio negat, ex eo fundamento, quod huiuſmodi vendentes bona fide vendunt, & non videntur cooperari peccato illorum, qui mala fide emunt, cum illi deprauato voluntatis affectu peccent: deinde quia multi ſunt, qui iis cibis iiſdem diebus indigent, nec venditores vlla lege tenentur explorare emptorum cauſas; tandem quia nemo malus iudicari, aut credi poteſt, dum id certo, & euidenter non conſtat; ergo ſi venditor certo non nouerit, emptorem in emendo peccare, non peccat vendendo, ſiue publicè, ſiue ſecretò vendat. ex iis duabus opinionibus hæc ſecunda mihi videtur probabilior, præſertim cum videamus paſſim in diebus Quadrageſimæ carnes vendi publice, ægrotorum cauſa, quæ venditio in prima opinione non liceret omnino, cum inde poſſint multi ſani, ac bene valentes, occaſionem peccandi accipere, nec vllus prudens Doctor obligabit venditores ad explorandam neceſſitatem eorum, qui carnes illas emunt, nec vnquam Prælati ad id obligarunt.

11. Hic aliud dubium oriri poteſt, non abſimile præcedentibus, an ſcilicet mortaliter peccet paterfamilias miniſtrans cœnam, cibòſque diſtribuens filiis, famulis, ſeruis qui ieiunare tenentur, illis diebus in quibus præceptum ieiunii obligat? Et certe Medina *Codice de ieiunio quæſt. de iis, qui ieiunium ſoluunt*, & Maior *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 4. §. *dubitatur*, docent eum grauiter peccare, perinde enim eſt id tunc efficere ac iubere, vt ieiunium ſine cauſa ſoluant: ſed dicendum in hoc negotio, inprimis eum mortaliter peccare ſi in die ieiunii familiam cogat, compellàtve, (quæ præceptum ieiunii implere tenetur,) ad facienda ea opera, quæ cum ieiunio ſtare non poſſunt, ſi eiuſmodi opera in alium diem commode differri poſſint; ſic docet Gabriel *in* 2. *diſt.* 17. *art.* 3. & Azor *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 7. *cap.* 30. *aliàs* 31. *quæſt.* 12. *fol.* 688. *col.* 2. Debet etiam paterfamilias præſtare propriæ familiæ, quæ ad legem ieiunii tenetur, commoda alimẽta quibus ieiunare poſſit, vnde mortaliter peccabit ſi ei tunc vel carnes, vel alios cibos prohibitos impertiat; præte ea debet etiam, & tenetur impedimenta remouere, & curare ne familia cibis prohibitis vtatur diebus ieiunio dicatis; vnde ſine dubio mortaliter peccabit eos illi iis diebus dando, vt docet Azor allegatus; at non tenetur vllo modo familiam vi cogere ad obſeruationem ieiunii, ſed ſolum tenetur monere ex lege charitatis vt ieiunia ab Eccleſia indicta obſeruet, ac colat, & debet eos cibos tantum miniſtrare, qui non ſunt prohibiti talibus diebus, ita etiam docet Ledeſma 2. 4. *quæſt.* 17. *art.* 6. *dubitatione* 4. vnde ſi poſt admonitionem nolit familia ieiunare, tenetur ei ſubtrahere cibos prohibitos in diebus ieiunii, non tamen alios.

Rogabis tandem an licitum ſit ieiunium ſoluere propter amicum nos ad prandium inuitantem, 12.
& an mortaliter peccet ille, qui nos inuitat, quando ſcit nos ieiunare. Eſt duplex hîc interrogatio. Ad primam reſpondeo, aut ieiunium eſſe voluntarium, aut ex obligatione præcepti Eccleſiaſtici, aut voti illius diei; quaſi quis ex voto, aut ex alio præciſo vinculo peccati mortalis eo die ieiunare teneatur. Si eſt voluntarium, non peccat lethaliter ille, qui nos inuitat, nec nos etiam mortaliter peccamus, ieiunium ob illius gratiam violando, aut hoſpitem in noſtra domo excipiendo, aut infirmum iacentem conſolando, ea ieiunii violatione; forte enim maioris meriti tunc erit illud frangere, quam ſeruare; & de hoc ieiunio voluntario intelligendus eſt D. Proſper Epiſcopus Aquitanus *lib.* 2. *de vita contemplatiua cap. vltimo*, vbi ſic: *Ita abſtinere, & ieiunare debemus, vt non nos ieiunandi, & abſtinendi neceſſitati ſubdamus, ne iam non deuoti, ſed inuiti rem voluntariam faciamus. ſi enim quoſlibet aduenientes, ieiunio intermiſſo, reficio, non ſoluo ieiunium, ſed impleo charitatis officium. Cæterum ſi propter abſtinentiam ſpirituales fratres, quos noui mea remiſſione delectari, contriſto, abſtinentia non eſt virtus, ſed vitium, quoniam ipſa abſtinentia, & ieiunij continuatio, niſi fuerit, quando res exigit prætermiſſa, & me inflat, & fratrem meum, cui charitas iubet inſeruire, contriſtat.* Hæc ille. Et de hoc ieiunio voluntario intelligendus eſt etiam Gerſon *tomo quarto ſerm.* 1. *Domin.* 1. *Quadrageſimæ*, & Sozomenus *libro primo cap.* 11. & Nicephorus *libro octauo cap.* 42. vbi hiſtorias quaſdam opponunt, quæ id ipſum, quod Proſper narrat, continent. Et eos etiam de hoc ieiunio voluntario intelligit Azor *tomo primo, inſtitut. moral. libro ſeptimo cap.* 29. §. *ſed quæſtio nobis eſt.* Si autem ieiunium eſt voti, aut præcepti Eccleſiaſtici, aut in confeſſione impoſitum, eo præcisè die, & non in alio; tunc quidem eſt maius dubium, & quidem peccare tunc mortaliter inuitantem, ſi ſciat ieiunium obligatorium eſſe, ſi de facto inuitatus ieiunium violet propter eam inuitationẽ, aliàs non violaturus prandendo, aut cœnando, docent expreſsè Azor *tomo* 1. *inſtitut. moral. lib.* 7. *cap.* 31. *quæſt.* 12. & Maior *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 4. §. *dubitatur*, & Caietanus 2. 2. *quæſtion.* 147. *artic.* 4. & Nauarrus *in manuali capite* 21. *numero* 24. Et ratio eſt aperta, quia is qui inuitat eſt cauſa moraliter inducens ad peccandum, vnde ſi inuitatus de facto peccet propter illius inuitationem, & moralem inductionem, ſequitur etiam inuitantem mortaliter peccare, ſiquidem moraliter eum inducit ad peccatum, nam ſecluſa ea inuitatione, moraliter non eſſet peccaturus. Sed quid ſi ille qui ieiunium ſeruare tenetur, ſit ad cœnandum paratus quin inuitaretur, peccabit ne tunc mortaliter inuitans? Reſpondent Caiet. & Azor allegati affirmatiuè, quia inuitat alterum ad continuandum peccatum, & opere implendum; nam peccatum lethale eſt, non ſolùm peccatum velle facere, ſed etiam actu efficere, & opere implere.

Quid

Digitized by Google

Quid etiam ſi inuites eum ad tuam cœnam, quem certo ſcis cum alio cœnaturum. Caietanus *loco prædicto allegatus*, & Nauar. *in prædicto manuali cap. 21. num. 25.* reſpondent, te non peccare mortaliter; probabilem illorum opinionem eſſe dicit Azor allegatus; quia in ea circunſtantia, non inuitas illum ad cœnandum abſolutè, ſed ad cœnandum in domo tua, non alibi, & ſic non offers cœnam, ſed offers locum in quo cœna fieri poteſt, offerre autem locum ad comedendum, vel non comedendum, de ſe eſt res indifferens. Non mihi tamen hæc opinio placet, quidquid illi dicant; quia perinde eſt enim tunc inuitare ad tecum cœnandum, ac inuitare paratum, cum ille paratus ſit ad cœnandum cum alio, vnde ſi peccamus lethaliter inuitando eos, qui ſunt parati ad frangendum ieiunium, non video cur etiam hic non peccemus. Præterea in ea circunſtantia non ſolum offero locum cœnæ, ſed re vera offero ipſam cœnam, quam acceptat, comedit, ac deglutit. Vltimò, quia etiam offerre domum ad peccandum, eſt peccatum; vnde illorum opinio placere mihi non poteſt.

13. Olim multa erant opera in diebus ieiunii prohibita; primo enim Martyrum natalitia in Eccleſia nô celebantur in Quadrageſima, nec etiam natalitia aliorum ſanctorum; patet ex Concilio Laodiceno *can. 51.* & refertur *in cap. non oportet, de conſecrat. diſt. 33. q. 4.* vnde Epiſcopi Hiſpanienſes diem feſtum Annunciationis Dominicæ, qui in Quadrageſima accidit, in diem decimum octauum Decembris tranſtulerunt, & dies Beati Ambroſij, Eccleſiæ Doctoris, non in Quadrageſima, in quâ cadit; (accidit enim dies obitus illius quarta die Aprilis,) ſed in menſe Decembri, in ſeptimo die colitur ex inſtitutione Eccleſiæ. At huiuſmodi canon, & mos iam non eſt in vſu, vt notauit Azor *tomo 1. inſtit. moral. lib. 7. c. 32. aliàs 31. quæſt. 1. fol. 638.* ſimiliter olim in iure ciuili iudiciales actus in diebus Quadrageſimæ prohibebantur, vt patet *ex l. quadraginta. C. de feriis.* nunc autem hæc etiam lex non eſt in vſu. Olim etiam *in prædicto cap. non oportet*, interdicebâtur nuptiæ, & dies natales magnorum Principum, aut virorum; per nuptias autem intelligebantur nuptiæ ſolennes, quas Theologi appellant benedictiones nuptiarum; hodie tamen ex decreto Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 10.* de reformatione matrimonii, hæc omnia vel ſunt ex parte abrogata, vel emendata; ſic enim Concilium habet; *Ab Aduentu Domini noſtri vſque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum, vſque ad octauam Paſchatis incluſiuè antiquas ſolennium nuptiarum prohibitiones, diligenter ab omnibus obſeruari præcepit ſancta Synodus, in aliis vero temporibus nuptias ſolenniter celebrari permiſit.* Hæc ibi, vnde iam reuocatum, ac correctum manet decretum Nicolai I. quod habetur *cap. nec vxorem, 33. quæſt. 4.* vbi dicitur: *Nec vxorem ducere, nec conuiuia facere in Quadrageſimali tempore, conuenire poſſe vllo modo arbitror.*

Olim etiam prohibitum erat bellare in diebus ieiuniorum, vt patet ex cap. 1. de treuga, & pace. nunc autem hic mos iam aboleuit, vt patet. Rogabit aliquis, an quis per alium ita ieiunare poſſit, vt præcepto ieiunii ſatisfaciat. hanc quæſt. excitat gloſſa *in cap. presbyter diſt. 82. de pœnitentia, & in cap. pœnitentia. diſt. 3.* & pro vtraque parte argumenta proponit, concludit tandem non poſſe. Probat, quia ieiunium eſt opus perſonale, & opus perſonale per alium impleri non poteſt. Patet *ex cap. vltimo, de officio delegati §. is autem*, vbi ſic: *Is autem cui iniungitur, vt perſonaliter opus exequatur, poteſt, dummodo partes conſentiant, hoc aliis delegare*; & quamuis gloſſa ibi dicat poſſe patrem per filium ieiunium ſeruare, & è contrario filium per patrem, quia in iure eædem perſonæ cenſentur, tamen id nequaquam dicendum eſt de ieiuniis Eccleſiæ, aut in ſacramento pœnitentiæ iniunctis, ieiunium enim indicitur, vt quis proprium corpus maceret, & affligat, quod intelligendum eſt de proprio corpore vero, & non ficto, vt fingit ius, perſonam patris eſſe filii, & perſonam filii eſſe patris: ſi vero loquamur de ieiuniis à iudice indictis in pœnam delictorum, fortaſſe tunc poterit quis per alium debita ieiunia perſoluere, niſi intentio iudicis obſtet, ſic enim etiam viuorum ieiunia prodeſſe poterunt defunctis per modum ſuffragii. 14.

Effectus ieiunii ſunt varii, ac multiplices, ieiunium enim mentem eleuat, corpus domat, diſponit ad prophetiam, libidinem cohibet, ac extinguit, & alios plurimos effectus, ac vtilitates nobis confert, quæ paſſim apud ſanctos Patres videri poterunt; eſt enim ieiunium, iuxta D. Baſilium *homilia de ieiunio*, inſtar alarum, quibus, depoſito terrenæ grauitatis pondere in cœlum, ac ſublime ferimur. 15.

TRACTATVS
IN QVINTVM PRÆCEPTVM
SANCTÆ MATRIS ECCLESIÆ.
DE DECIMIS ET PRIMITIIS.

QVINTVM præceptum ſanctæ Matris Eccleſiæ eſt de ſolutione Decimarum & Primitiarum; & quamuis VVicleph, aliique hæretici affirmare auſi ſint, decimas, & primitias nullo iure Sacerdotibus, ac miniſtris rerum ſpiritualium deberi, ſed eſſe tantum meras, ac voluntarias eleemoſynas, & poſſe populum Chriſtianum, ad libitum, eas Sacerdotibus, propter eorum ſcelera denegare; tamen iam hic error damnatus eſt in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. de fide ergo eſt, decimas ac primitias, non eſſe eleemoſynas arbitrarias. ſed eſſe ſubſidium ac ſtipendium debitum Sacerdotibus, iure naturali, quoad illorum debitam, ac neceſſariam ſuſtentationem, propter miniſterium ſpirituale ab aliis populo Chriſtiano impenſum, vt latiùs in ſequentibus patebit.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quo iure decimæ debeãtur Sacerdotibus, naturaline, an Eccleſiaſtico, ac poſitiuo.

SVMMARIVM.

Decimæ vel conſiderari poſſunt abſolute pro neceſſario alimento Sacerdotum, vel quoad quotam. num. 1.
Si conſiderentur primo modo pro neceſſario cibo Sacerdotum illis de iure naturali debentur, & nec tolli, nec minui poſſunt. num. 2.
Si conſiderentur quoad ſuam quotam, illis de iure tantum Eccleſiaſtico, ac poſitiuo debentur, & minui poſſunt, non tamen omnino tolli, niſi aliunde eis de neceſſario alimento prouideatur. num. 3.
Aliqui iuris canonici interpretes cenſent quotam decimarum eſſe de iure diuino debitam Sacerdotibus, ſed non ita eſt. n. 4.
Ius diuinum diuiditur in ius diuinum naturale, & in ius diuinum poſitiuum. n. 5.
Reſpondetur argumentis iuris canonici interpretum, à n. 6. vſque ad 8. 9.
Proponitur obiectio, quod ſolutio decimarum quoad neceſſarium alimentum Sacerdotum, non ſit de iure naturali, & illi ſatisfit. num. 9.
In India & Braſilia decima integra Regibus Luſitaniæ ſoluuntur, & ex expenſis regiis aliundeque Sacerdotibus, de neceſſario alimento prouidetur, & quare. n. 10
Nulla conſuetudo poteſt facere, vt Eccleſia priuetur iure imponendi decimas quoties id iudicauerit. n. 11.
Non eſt exceſſus quod decima pars fructuum hodie Sacerdotibus ſoluatur pro neceſſario alimento propter pauperes. n. 12.
Cuius virtutis actus ſit ſolutio decimarum. n. 13.

DEcimæ, vel poſſunt conſiderari abſolutè in 1
quantum ſunt neceſſarium alimentum Sacerdotum, ac miniſtrorum Dei, vel ſecundum ſuam quotam, & taxationem, id eſt, quatenus ſunt decima pars fructuum terræ. His poſitis.

Sit primum aſſertum: ſi decimæ ſumantur ab- 2
ſolute quatenus ſunt neceſſarium alimentum Sacerdotum, & miniſtrorum Dei, iure naturali, & diuino illis debentur; & nulla conſideratione, aut ratione tolli, aut minui poſſunt. eſt communis doctrina ſcribentium; patet ex illo Chriſti Domini Lucæ 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo.* & ex illo Pauli 1. ad Corinth. 9. *Qui altari miniſtrat, de altari edat*; & ita tenet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 87. *artic.* 1. & *quodlibet.* 11. *art.* 8. & Leonardus Leſſius *tomo primo libro ſecundo de decimis c.* 39. *dub.* 1. & Syl. *verbo Decima, n.* 9. & 10. & Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 1. *de diuino cultu cap.* 9. *n.* 10. & ratio eſt, quia ratio naturalis dictat

Digitized by Google

dictat neceſſaria alimenta danda eſſe à populo iis miniſtris, qui eidem populo miniſtrant ſpiritualia; quis enim vnquam ſuis ſtipendiis militauit? Non dictat tamen quantum donandum ſit; quamobrẽ id ſpectatis circunſtantiis iudicio prudentum cõmittendum eſt. dictat tamen aliquid eſſe neceſſario dandum. Quod vero tolli, aut minui non poſſint per contrariam conſuetudinem ſi ſumantur pro eodem neceſſario cibo, & alimẽto, patet, quia neceſſarius cib⁹ eſt de iure naturali, & ea quæ ſunt de iure naturali, firma ſunt, & ſtabilia, & eadem apud omnes, ac proinde tolli, aut minui, ac variari non poſſunt.

3. Secundum aſſertum ſit: ſi decimæ ſumantur ſecundum ſuam quotam, & prout decima pars ſunt fructuum terræ, debentur quidem Sacerdotibus non iure naturali, ſed humano, ac poſitiuo Eccleſiaſtico, & conſuetudine minui poſſunt, non tamẽ tolli omnino, niſi aliunde de neceſſaria ſuſtentatione: illis prouideatur; ita docet Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 9. numer. 5. & cap 12. numer. 5.* Gutierres *lib. 7. quæſt. canon. cap. 20. num. 35.* Rebuffus *tract. de decimis. quæſt. 13.* Leſſius *tomo 1. de iuſt. libr. 2. de decimis. cap. 39. dub. 1. numer. 6.* Syluester *verbo Decimæ. num. 10. & 11.* Probatur, quia quamuis in Euangelio præceptum diuinum, ac naturale detur de neceſſario cibo, ac ſuſtentatione miniſtris Dei donanda, non tamen inibi taxatur quantum, nec taxari poterat, cum rerum pretia paſſim pro varietate temporum augeantur, ac minuantur. Ergo iſta taxatio decimæ partis fructuum, eſt de iure tãtum poſitiuo, & Eccleſiaſtico, quia hæc quota cõſuetudine tolli poteſt, vt non ſoluatur decima, ſed vigeſima, aut trigeſima pars fructuum, non tamen fieri poteſt vt omnino tollantur decimæ, quia cum diminutione decimarum manere poteſt neceſſaria ſuſtentatio miniſtrorum Dei, non vero cum totali ablatione, niſi eis aliunde prouideatur. Patet *ex capit. in aliquibus, & ex cap. finali, de decimis.* & certe in aliquibus orbis partibus iam aliquorum fructuum hæc quota decimæ partis fructuum non ſoluitur tota; ergo taxatio decimarum non erat de iure naturali, ſed tantum poſitiuo Eccleſiaſtico, cum ea quæ ſunt de iure naturali, minui omnino non poſſint. Præterea probatur etiam, quia nulla ratio naturalis dictat neceſſarium eſſe ad honeſtatem bonorum morum dare decimam partem fructuum Sacerdotibus ad illorum ſuſtentationem, quia nec certũ, nec euidens eſt, illam quotam eſſe illis neceſſariã, aut iuſtum ſtipendium; & hoc procedit non ſolum loquendo in lege naturæ, qualis in pura natura eſſe potuiſſet, ſed etiam in lege naturali fide illuſtrata, nam etiam hoc modo, ſuppoſito ſtatu ſacerdotali, & miniſtrorum Dei, ad cultum diuinũ ordinato, nõ ſequitur ex puro dictamine rationis naturalis obligatio dandi illam quotam pro ſuſtẽtatione Sacerdotum: ſed ſolum congruam ac cõuenientem ſuſtentationem, vt optime conuincit Soar. *cap. 9. n. 5. allegatus.*

4. Scio tamen eſſe multos iuris canonici interpretes qui ad capit. quicunque 26. quæſt. 7. exiſtimẽt decimas quoad ſuam quotam, ac taxationem, eſſe de iure diuino, ac naturali, illos tamen appellat Syluester *verbo Decimæ. numer. 10. malos rerum determinatores*, quia diſcere neſciunt, quæ ſint de iure humano & diuino. Probant illi ſuam ſententiam: primo, quia in ſacra pagina & lege veteri, *Exodi 20. & Leuitici 27. & Num. 18.* præcipitur vt decima pars fructuum Leuitis ac Sacerdotib⁹ ſoluatur; ergo de iure diuino illis debentur decimæ, quoad illam quotam, ſiquidem hoc diuino iure in ſacra pagina præceptum atque expreſſum eſt. Secundo, quia in iure Canonico dicuntur decimæ conſtitutione diuina Sacerdotibus deberi, & Deum præcepiſſe, vt decimæ ſibi ſoluerentur, in ſignum & recognitionem vniuerſalis dominij, & nõ poſſe minui, aut tolli, vt conſtat ex cap. tua nobis, de decimis. Probant tertio, quia *capit. finali 16. quæſt. 1.* dicitur decimas eſſe iuris diuini, & eſſe Dei debitum; ergo abſurdum eſt, dicere eſſe iuris humani & poſitiui, cum debitum de iure naturali debeatur, nec oportet dicere decimas, quoad neceſſariam ſuſtentationem eſſe de iure naturali, quia ibi fit expreſſa mentio de quota decimarum prout hodie taxatæ ſunt.

Sed vt reſpondeamus ad hæc argumenta iuris Canonici peritorum, notandum in primis eſt ius diuinum diuidi in ius diuinum naturale, & in ius diuinum poſitiuum, ac proinde alia eſſe præcepta iuris diuini naturalis, alia iuris diuini poſitiui. Præcepta iuris diuini naturalis ſunt omnia, quæ continentur in Decalogo: & hæc omnia quia naturalia ſunt non expirarunt cũ lege vetere, ſed adhuc perdurant, ſunt enim naturalia eadem apud omnes, & mutari, aut variari non poſſunt. Iuris autem diuini poſitiui erant omnia præcepta cæremonialia, & iudicialia, quæ à Deo poſita & facta fuerunt pro illo populo, & pro bono regimine rei publicæ Hebrææ, & ideo cum illa, & lege vetere expirarunt, qualia erant quod Summus Sacerdos ita vel ita indutus eſſet, & quod Hebræi hos non illos cibos ederent, & quod in iudicio forenſi, rebuſque diiudicandis talem vel talem modum ſeruarent, & quod ille, qui tale vel tale crimen ſceluſve cõmitteret, hanc vel illam pœnam lueret, & quod fœminæ poſt partum ſe purificarent tali die, & alia ſimilia. & hæc quidem præcepta ideo dicuntur diuina, quia à Deo immediate condita iuſſaq; fuerunt; ideo poſitiua, & non naturalia, quia aliis etiam cęremoniis Deus coli ac honorari poterat, & alius modus teneri in iudicio illius reipublicæ exercendo, & quia pro diuerſis temporibus, poni, tolli, ac mutari poterant. 5.

Ad argumentum ergo primum reſpondeo, præceptum de ſoluendis decimis Sacerdotibus, ac miniſtris rerum ſpiritualium naturale eſſe, quoad illorum ſuſtentationem, ſunt enim miniſtri rerum ſpiritualium velut milites ſpiritualis militiæ, dimicantes contra aëreas poteſtates, & nemo miles ſuis vnquam ſtipendiis militauit. Eſſe vero cæremoniale ac poſitiuum quantum ad quotam & taxationem decimæ partis fructuum, & cum iura poſitiua, & cæremonialia, cũ lege vetere expirauerint, ad nouam tranſire non poterant; niſi de nouo ab Eccleſia ſuſcitarentur, & approbarentur, propter aliquam firmam, & conuenientem rationem: cũ autẽ iam Eccleſia approbauerit iſtam decimã partem fructuum, illamque ſeparauerit pro ſuſtentatione Sacerdotum, ſequitur decimas Sacerdotib⁹ deberi iure Eccleſiaſtico & poſitiuo, non naturali, & diuino. Ratio vero ob quam Eccleſia hanc quotam decimarum in integrũ approbauit; nihil augendo, aut minuendo, fuit reuerentia æſtimationis diuinæ, vt ſe conformaret iudicio ac præſcripto Dei, qui olim eandem quotam Sacerdotibus taxauit, vt infra patebit. 6.

7. Ad ſecundum reſpondeo dici in iure canonico decimas deberi conſtitutione diuina quoad taxationem, non quia de iure naturali, & diuino iſta pars fructuum Sacerdotibus, & miniſtris rerum ſpiritualium debeatur, ſed quia earum ſolutio ortum habuit ex lege diuina & poſitiua Dei, eo modo quo numero præcedenti explicauimus.

8. Ad tertium dico, *in eodem cap. finali 16. quæſt. prima*, dici decimas de iure diuino, & dici etiam debitum Dei, quia quoad neceſſariam Sacerdotum ſuſtentationem, Deo ſunt debitæ, & prætereà ſunt etiam conſecratæ Deo in ſuis miniſtris, ſicut res ſacræ dicuntur diuinæ, quia peculiari modo ad Deum pertinent, & Eccleſiæ ſeruitio applicatæ ſunt.

9. Sed contra primum aſſertum numero 2. poſitum ſic opponi poteſt: Primitiæ ſunt ſoluendæ Sacerdotibus ex præcepto; quantitas vero primitiarum, aut ex voluntate, aut ex vſu & conſuetudine, aut ex pacto inter parochos, & parochianos ſoluenda eſt; ergo vbi fuerint primitiæ ſoluendæ in ea quantitate, vt ſufficiant ad neceſſariam, ac congruam ſuſtentationem Sacerdotum, poterit ibi valere conſuetudo nihil ſoluendi de decimis, ac proinde decimæ quoad neceſſariam ſuſtentationem miniſtrorum Dei tolli, & minui poſſunt, & cõſequenter nõ ſunt iuris naturalis: ius n. naturale, nec tolli nec minui poteſt. Reſpondeo annuendo & concedendo totum, neque enim vim facimus in voce & vocabulo *Decimæ*, neque in hoc quod congrua, ac neceſſaria ſuſtentatio deducatur ex aliqua certa parte fructuum, ſed in hoc tantum quod miniſtris Dei prouideatur de neceſſaria ſuſtentatione, hoc eſt enim illis debitum de iure naturali: quod autem huiuſmodi ſuſtentatio hinc aut illinc deducatur; v. c. ex primitiis, vel oblationibus, vel ex decimis perſonalibus, aut prædialibus non eſt de iure naturali, & ideo quacumque via illis ſufficienter prouideatur de neceſſario alimento, non eſt dubium, quin poſſit conſuetudo facere vt illis nulla pars decimarum ſoluatur, imo etiam vbi fuerit conſuetudo ſoluendi decimas perſonales in ea quantitate quæ ſufficiat ad ſuſtentationẽ miniſtrorum Dei, poterit mos nihil ſoluendi de decimis prædialibus præualere, quia eadem ratio in omnibus procedit, quod ſcilicet iam ſit prouiſum aliunde neceſſario alimento debito de iure naturali pro ſtipendio Sacerdotum.

10. Et ideo hodie in aliquibus orbis partibus nihil ſoluitur Sacerdotibus de decimis. v. c. in Braſilia, India, & in inſulis Asoris & Materiæ, vbi Clerici & Eccleſiaſtici parochi habent certam quandam portionem ad congruam & neceſſariam illorum ſuſtentationem à Rege ex redditibus & expenſis regalibus aſſignatam, & decimæ integræ ipſi Regi tanquam ordinum militarium Magiſtro ſoluũtur, ex indulto Summorum Pontificum, id Regibus Luſitaniæ concedentibus ipſis Summis Pontificibus, quia ſuis expenſis eas terras ſuperarunt, qua de re videndus eſt Soar. *tom. 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 12. n. 7. & 8.*

11. Nunquam tamen conſuetudo poteſt facere & introducere, vt Eccleſia priuetur iure & poteſtate, imperandi decimas etiam quoad quotam, quoties Summus Pontifex ita ad bonum regimen Eccleſiæ expedire iudicauerit, & in hoc ſenſu verum eſt dicere, præceptum decimarum non poſſe tolli omnino, aut minui, quantumuis conſuetudine etiam immemorabili id in viridi obſeruantia ſit, ita docet Leonardus Leſſius *tomo 1. de iuſtitia libro ſecundo, de decimis capit. 39. dubio primo*, & Soarius *tomo 1. de relig. libr. 1. de diuino cultu. capit. 12. numer. 7. & 8.*

Oppones contra ſecundum aſſertum videri excedi iuſtum modum taxandi, in eo quod decima pars fructuum detur Sacerdotibus pro congruo ac competenti alimẽto; eſt enim multus exceſſus. 12. nam quamuis in lege vetere id factum fuerit, tamen ideo Deus in ea lege id taxauit, quia in diſtributione terræ promiſſionis, Sacerdotes, & Leuitæ nulla prædia acceperunt, & quia illi Sacerdotes veteres habebant vxores, liberos, & numeroſam familiam, quam ſuſtentare tenebantur; modò vero noſtri Sacerdotes carent illis, & onere ſuſtentandi matrimonium. & denique quia tunc Leuitæ & Sacerdotes comparatione reliqui populi Iſraelitici erant fere decima pars hominum, & cum modo hæc omnia ceſſent, videtur hic exceſſus eſſe notabilis, & iniuſtus. Reſpondeo non eſſe iniuſtum, ſed iuſtiſſimum. Epiſcopi enim & Sacerdotes in lege noua debent eſſe patres orphanorum, & pauperum, & ipſi pauperes debent eſſe illis loco filiorum, vnde non ſolum debent habere id, quod illis ſufficiat ad competẽtem, ac neceſſariam ſuſtentationem, ſed etiam vnde pauperibus ſubuenire ac opitulari poſſint, vt optime animaduertit Caietanus *in Summa verbo Decimæ.* Prætereà ſi ſpectentur omnes miniſtri Eccleſiæ, & omnes pauperes, quos ipſa Eccleſia tanquam pia mater vult ali ac ſuſtentari de decimis, ſunt quidem plus quam decima pars populi Chriſtiani. Quamobrẽ prudenter Eccleſia Deum imitando decimam partem fructuum ſacerdotibus & pauperibus ſeparauit, vt optime docet Leſſius *tomo 1. de iuſt. lib. 2. de decimis, capit. 39. dub. 2. num. 10.*

Inquiri hic vltimo poteſt, cuiuſnam virtutis a- 13.
ctus ſit ſolutio decimarum? Reſolutiue dico: ſi decimæ ſumantur pro neceſſario ac competenti alimento Sacerdotum, pertinere ſine dubio ad iuſtitiam commutatiuam, & eſſe actum illius, de iuſtitia enim Sacerdotibus neceſſarium ac competens alimentum debetur, vt diximus ſæpe. Si vero ſumantur, vt ſunt res quædam, quas Sacerdotibus in recognitionem dominij, quod Deus habet ſuper vniuerſos fructus terræ, ſoluimus, & per quas Deũ colimus, illius miniſtros ſuſtentando, & vt per eas fateamur ac proteſtamur Deum eſſe dominum & auctorem fructuum naturalium, tunc quidem illarum ſolutio ad virtutem religionis pertinet, vt optime docet Leſſius *modo citatus ſuo num. 10.* & hæc ſufficiãt. quamobrem longiores diſputationes hic hac de re à Theologis inſertas libẽter omittimus.

CAPVT II.

Ex quibus rebus decimæ perſonales debeantur, & an deductis expenſis?

SVMMARIVM.

In decimis vel loqui poſſumus de iure, vel de conſuetudine. n. 1.

In vnaquaque prouincia, loco, parochia, attendendum eſt potius ad conſuetudinem, quam ad ius. n. 2.

Perſonales de negotiis etiam lucroſis ſoluuntur. num. 16

In

Digitized by Google

In multis locis ſolæ prædiales in vſu ſunt. ibid.
In lege vetere ſolæ prædiales & mixtæ in vſu erant, & quare: in noua, & prædiales, & perſonales. numer. 3. & 4.
An in rigore iuris decima debeatur de bonis mobilibus libere donatis, teſtamento aut legato relictis. numer. 5.
Quid de bonis in quibus hæreditaria ſucceſſione ſuccedimus. ibid.
Prima ſententia affirmat deberi. n 6.
In ea excipiuntur filij ſuccedentes patri in hæreditate paterna. ibid.
Extenditur hæc exceptio ad omnes hæredes ab inteſtato ſuccedentes. ibid.
De bonis immobilibus donatis, teſtamento, aut legato relictis nullæ decimæ ſoluuntur. n.7.
Proponitur ſecunda ſententia negans deberi ex vi iuris cõmunis decimam de bonis mobilibus, nobis donatis, aut teſtamento legatis. n.8.
Quæ ex his opinionibus attento rigore iuris ſit probabilior. num.9.
An lectores, iudices, milites, aduocati, duces, & mercenarij decimas de iure debeant ex ſuis ſtipendiis: & an debeantur ex ludo acquiſitis. n.10.
An ex vi iuris debeantur de eleemoſynis nobis datis. An de iis terris, quas reges in bello iuſto acquirunt: & quid de prædis in bello iuſto comparatis. n.11. & 12.
Milites ex ſtipendio in bello iniuſto emerito decimam debẽt, non tamen ex prædis in illo raptis. numer. 17. fine.
An debeantur ex bonis immobilibus illicite acquiſitis. numer.13.
Quid ſi contra iuſtitiam acquirantur cum onere reſtitutionis, aut contra legem aliquam impedientem tranſlationem dominij in acquirentem. n.14.
Quid ſi ſint illicite ſeu turpiter acquiſita, non tamen contra iuſtitiam aut legem impeditiuam dominij. numer. 17.
An decimæ perſonales debeantur integræ de lucris non deductis expenſis. n.18.

1. DVo hic ſunt animaduertenda. Primo hic vel poſſe nos loqui de iure, vel de conſuetudine. Secundo in iure triplicem inueniri ſortem decimarum. Quædam enim dicuntur decimæ prædiales, vt ex prædiis campiſve, ex ædium locatione & fructibus arborum, & ſimilium. Aliæ ſunt decimæ perſonales, vt ex negotiatione, ex operis, ex artificiis, labore manuum, &c. Aliæ ſunt miſtæ, vt ex fœtibus animantium, ex lana, butyro, lacte, quæ ideo dicuntur miſtæ, quia horum fructus partim ex prædiis naturaliter proueniunt, partim ex hominum induſtria.

2. In vnaquaque ergo prouincia, loco, & regione ſtandum eſt in ſolutione decimarum, conſuetudine loci, & regionis; loquendo autem de iure communi, debentur decimæ ex omnibus bonis & reb⁹ quæ nobis diuino munere proueniunt, vt de omnibus, v.g. fructibus terrarum, arborum, hortorũ, animalium, piſcationum, venationum, penſionum, molendinorum etiam ad ventum, ędium locatione, lapicidinarum, argillarum, metallorum. Item debentur iure communi de negotiis lucroſis mercaturis, ſtipendiis militum, atque opificum, artificiis. & quamuis eodẽ anno diuerſa ſemina terræ amendentur, de omnibus fructibus dari debẽt: eſt communis doctrina: ita Syluester *verbo Decima num.12. quæſt.6.* Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu cap.31. n.3.* Leſſius *tomo 1. de iuſt. lib. 2. de decimis. cap.39.* & conſtat expreſſe *ex c. non eſt, de decimis. & ex c. paſtoralis, eodem titulo. & ex cap. transmiſſa ibidem,* & patebit infra ex cap.4.

Dixi ſtandum eſſe conſuetudini in ſolutione decimarum cuiuſcunque prouinciæ, & loci, imo & parochiæ, quia in multis locis ſolæ decimæ prædiales, & quæ mixtæ ſunt ſoluuntur, reliquæ vero perſonales non ſoluuntur, & eas propter conſuetudinem ex tacita quadam remiſſione condonauit Eccleſia; quamobrem in decimarum ſolutione ſpectanda potius eſt conſuetudo, quam ius poſitiuum. Et certe in Archiepiſcopatu Bracharenſi audiui deberi ſolum decimas ex vino quod in torculari doliiſve calcatur, non vero ex vino quod domi in vaſe manu premitur, modo id non fiat in fraudem. 3.

Nec obſtat quod in lege vetere ſolum ſoluerentur decimæ de frugibus terræ, de pomis arborum, & de animantibus; quæ tranſibant ſub virga paſtorum, vt habetur in Leuitico vltimo, & nullæ perſonales decimæ ſoluebantur, vt inde inferam⁹ etiam in lege nouæ gratiæ prædiales ſolum de iure deberi, & non de negotiis lucroſis, & de artificiis opificum, ac militum, ſeruorumque ſtipendiis: eſt enim diuerſa omnino ratio. nam ideo in lege vetere ſolum prædiales & mixtæ ſoluebantur, non vero perſonales, quia omnes homines habebant ſuos agros & prædia, ac terras, quas in diuiſione terræ promiſſionis acceperunt, & ideo non erat neceſſe ab iiſdem decimas exigere perſonales; in lege autem nouæ gratiæ ideo perſonales exiguntur, quia non ſolum multæ familiæ, ſed etiam multæ vrbes, & Reſpublicæ, vt Reſpublica Veneta, & Genuenſis, agris carent, & prædiis, ac proinde poſtulabat ratio, vt etiam perſonales ab iiſdem imperarentur, vt etiam ad ſuſtentationem Sacerdotum, ac miniſtrorum rerum ſpiritualium, quibus tãquam fideles illis egentes participant, contribuerent. alioqui enim vbi nulla ſunt prædia, aut perexigua, miniſtri Dei ſuſtentari non poſſent. Deinde imperantur modó decimæ perſonales, licet olim in lege vetere nõ imperarentur, quia ſinguli homines longè plura beneficia modo à Sacerdotibus accipiũt, quàm olim accipiebant Hebræi abs ſuis ſacerdotibus, & ideo nihil mirum, vt optime notauit Leſſius *tomo primo de iuſtitia. libro ſecundo, de decimis. capit. 39. dubio 3. numer. 13.* ſi modo præter prædiales perſonales etiam exigantur. 4.

Olim in lege vetere ſolæ decimæ prædiales ſoluebãtur. hodie vtræque.

Dubium tamen ſpeciale eſt, an de iis bonis, quæ per liberam donationem aliorum acquirũtur, aut legatis & teſtamentis relinquuntur, vel hæreditaria ſucceſſione nobis obueniunt, decimæ debeantur de iure communi, ſecluſa conſuetudine loci, ac regionis. Et hac de re duplex eſt opinio. Prima docet deberi: eam tenet Syluester *verbo Decima. à num.10.* cum Oſtienſi & aliis. Fundamentum accipiunt huiuſmodi Doctores ex vniuerſali locutione iuris cõmunis *de omni lucro.* nam omnia iſta obtinentur titulo lucratiuo, & ex vi iuris communis, de omni vero lucro ab homine acquiſito debentur decimæ, vt patet *ex cap decimæ 16. quæſt.1.* ibi, *De militia, de negotiatione de artificio redde decimã.* & antea præmiſſũ erat: *Si tardius dare peccatum eſt, quanto peius non dediſſe?* in quo oſtendit D. Auguſt. ex quo hoc caput deductũ eſt, eſſe præceptũ: & patet hoc expreſſius *ex c. ex transmiſſa, de decimis.* ibi, *De omnibus quæ licite poteſt homo acquirere, decimas erogare tenetur.* ea autem quæ per donationem, legatum, teſtamentũ, & ſucceſſionem acquiruntur, licite ac- 5.

Digitized by Google

quiruntur, & de iis, quæ licite, id eſt, abſque obligatione reſtitutionis acquiruntur, nobis ſermo eſt. nam de aliis quæ illicite acquiruntur, ſtatim dicemus *in num.*13. & 14 & 17. Patet etiam *ex cap. non eſt eodem titulo de decimis*. ibi, *de omnibus bonis: de negotiatione, de ipſa etiam militia & venatione*. Et ratio eſſe poteſt, quia non eſt maior ratio de vno lucro, quam de alio, cum de omnibus tanquam autor omnium honorandus ſit Deus. Et hoc ipſum videntur ſignificare qui dicunt ex omni lucro caſtrenſi, aduētitio, & profectitio deberi de iure decimam, vt Rebuffus *tractat. de decimis quæſt.*8.*num.*2. & Andreas Hiſpanus *quæſt.* 12. & hæc opinio in rigore iuris eſt probabilis.

6. Patitur tamen vnam, vel alteram exceptionem ac limitationem. Prima eſt de filio ſuccedente patri in hæreditate, quia tunc non cenſetur filius aliquid lucrari, ſed cenſetur incipere poſſidere, quod ſuum iam erat de iure & ſucceſſione ſanguinis. ita gloſſa *in capit. paſtoralis, de decimis. verbo quaſi de lucro*. Alij hanc exceptionem merito extendunt ad omnes hæredes ab inteſtato ſuccedentes, quia etiam ſunt neceſſario hæredes, & ideo non tam titulo lucratiuo acquirunt, quam ſuum ſibi iure debitum incipiunt poſſidere. ita gloſſa *in capit. decimæ 16. quæſt.*1.

7. Secunda exceptio eſt, vt de ſolis mobilibus bonis, donatione, teſtamento, legato, aut ſucceſſione acquiſitis decima debeatur, non de immobilibus. ita gloſſa *in prædicto cap. paſtoralis*, quam ibi in hoc multi ſequuntur, & ita Rebuff. *in tract. de decimis q* 8. *num. vltimo*, & Soar. *tomo* 1. *de relig. lib.* 1. *de diuino cultu. cap.*31.*n.*7. & ratio eſt, quia res immobiles non veniunt frugū, aut fructuum nomine, ſolū autem de bonis quæ titulo lucratiuo, hoc eſt, de fructibus, acquiruntur, decima debetur, & quia ſi ex rebus immobilibus decima deberetur, breui quidem omnia bona immobilia ad Eccleſiam pertinerent.

8. Secunda opinio docet, non deberi ex vi iuris communis decimam de bonis mobilibus, quæ per liberam donationem aut inter viuos, aut cauſa mortis acquiruntur; nec etiam de bonis quæ teſtamento, aut legato, aut hæreditaria ſucceſſione comparantur, eam tenet Valentia *in Summa tomo tertio, diſputat.*6.*quæſtione quinta part.*3. & Albericus vt refert Syluester *numero quinto, allegatus*: in eam inclinat Innocentius *in capit. non eſt, de decimis*. & Panormitanus *in capit. paſtoralis, eodem titulo*. vbi tamen ait, non eſſe hac de re facile præcipitandam ſententiam, & ideo ſtandum eſſe conſuetudini: & dicit ſatis eſſe probabilem Soarius *tomo primo, de relig. lib.*1. *de diuino cultu. capit.*31.*numer.*6. Fundamenta iſtius opinionis hæc ſunt. Primo, quia ex nullo iure hoc expreſſe colligitur, & non ſunt augenda onera ſine iure cogente. nam ex iure ſolum habemus ſoluendas eſſe decimas de frugibus ac fructibus terræ, vel ex emolumentis rerum immobilium, v. c. ædium locationibus, & ex fructibus ac fœtibus animalium, quæ ſpectant ad prædiales, ac permixtas: item ex lucris acquiſitis noſtris manibus, operibus, & induſtria ac negotiatione, quod ſpectat ad perſonales. Illa autem bona mobilia quæ nobis donatione donantur, teſtamento, legato, aut hæreditaria ſucceſſione comparantur, nec ad prius membrum pertinent, vt patet, cum non ſint fructus terræ, aut animalium fruges: nec ad ſecundum, quia non ex actione noſtra nobis proueniunt, ſed ex actione alterius in nobis recipiuntur, vt patet. Secundo, quia ſicut decimæ prædiales debentur ex fructibus prædiorum, ita perſonales ex fructibus perſonarum, qui plane fructus ſunt actiones perſonæ, & labores ac lucra illius; illa vero quæ nobis dono dantur, teſtamentis, legatis, ac hæreditatiis ſucceſſionibus comparantur, neutro modo ſunt fructus, ac proinde non ſunt materia decimarum: nam ſi aliquo modo ea obligatio ex iure communi colligeretur, eſſet quidem maxime ex generalibus locutionibus canonum, vt dicebat prima ſententia numer. 5. poſita. Inde autem non colligitur: nam in primis cap. nō eſt, de decimis. ibi allegatum in illis verbis, *de omnibus bonis*, non poteſt intelligi tam late, vt aliquam declarationem non admittat, quia etiam eleemoſynæ ſunt bona. & tamen de iis. quæ titulo eleemoſynæ nobis donantur, decimæ non debentur, vt ſtatim dicetur num.11. Et præterea res immobiles quę nobis teſtamento relinquuntur, vt prędia, campi, vineæ, ædes, v. c. vere ſunt bona, & tamen de illis decimæ non debentur, vt notat Soarius *dicto tomo* 1. *de relig. lib.*1. *de diuino cultu capit.*31. *numer.* 7. & docet prima ſententia *in ſecunda exceptione numero ſeptimo*, poſita, & eſt communis ſententia Doctorum: quamobrem cum hæc ita ſint, videtur illa generalis locutio exponenda iuxta ſubiectam materiam, & contextum, videlicet, *de omnibus prouentibus*, vt loquitur capit. tua nobis de decimis legata autem ſeu donaria non ſunt prouentus, quia non ſunt redditus, nec fruges; & ideo diximus numero ſecundo deberi decimas iure communi de omnibus bonis ac rebus quæ nobis diuino munere proueniunt, vt ſolum redditus & prouentus, ſiue perſonales, ſiue prædiales eſſent, comprehenderemus. Tertio, quia etiam ea quæ nobis per ſucceſſionem hæreditariam acquiruntur, vere bona ſunt, & tamen de illis non debentur decimæ, ſiue res ſint immobiles, ſiue mobiles, & quia non acquiruntur per actionem propriam perſonalem, vt notat Soarius *citatus numer.*8. & quia non proprie acquiruntur, ſed incipiunt poſſidere id quod ſuum erat, ij, qui hæc hæreditate acquirunt.

Ex his duabus opinionibus vtraque mihi videtur ſatis probabilis attento iure communi: prima 9.
tamen in rigore iuris videtur probabilior, quamobrem attendenda eſt ſemper conſuetudo vel communis. vel loci, vel vrbis, & regionis; quia ex conſuetudine fere ſunt iam iſtiuſmodi decimæ ſublatæ, poteſt enim ipſa conſuetudo minuere huiuſmodi ius, & ita admiſſa ea conſuetudine ius iam vim non habet, vt patet.

Dubium etiam eſſe poteſt de iis bonis quæ ac- 10.
quiri ſolent ex iuſtis laboribus, & ſalariis atque ſtipendiis, & ex iis quæ ludo cōparantur, an de iis debeatur decima pars eorum, loquendo de rigore iuris cōmunis, veluti aduocati ex ſuis ſtipendiis, & lectores cathedræ ex ſuis, & iudices etiam ex ſuis, & ſerui ex ſuis. Et certum eſt de iure deberi propter generalem locutionē iuris, & quia hæc bona comparantur actione noſtra perſonali, & titulo proprie lucratiuo nobis adueniunt; vt conſiderāti patebit ita docet Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.*1. *de diuino cultu. cap.*31.*n.*3. & 4 & *n.*8. & *expreſſius cap.* 32. *numer.* 1. & 3. & 5. vbi loquitur expreſſe de iis rebus quæ ludo comparantur. Et Rebuffus *tractatu de decimis quæſt.*8. *à num.*18. & patet *ex cap. decimæ* 16. *quæſt.* 1. & *ex capit. de transmiſſa de decimis*, & *ex capit. non eſt eodem titulo*. & ratio eſt, quia milites de ſtipendio militiæ debent de iure decimas, vt expreſſe

Digitized by Google

preſſe habetur præcitato capite *decima*; ergo & aduocati & lectores cathedrales ex ſuis ſtipendiis decim s etiam debebunt, cum hi in iure militibus comparentur. *lege aduocati. C. de aduocatis diuerſorum iudic. in priori titulo.* & non ſit maior ratio cur hæc potius bona quam illa excipiamus, cum tamen omnia titulo proprie, & vere lucratiuo, & actione noſtra perſonali comparentur, & vbi ius non excipit, nec diſtinguit, nec nos excipere, aut diſtinguere debemus, ſine alio iure vel ratione cogente, Dixi, *de iure communi*: quia ex conſuetudine fere ſunt iam iſtæ decimæ ſublacæ; quamobrem ſtandum eſt vbique conſuetudini.

11. De iis quæ nobis titulo eleemoſynæ conferuntur, certum eſt decimam non deberi ex vi iuris communis. ita docet Soarius *tomo primo de religione libr. de diuino cultu capit. 31. numer. 9.* quia nullus vnquam Doctor id dixit, nec in iure inuenitur verbum in quo id fundamentum habere poſſit, cum hæ eleemoſynæ non acquirantur à nobis actione noſtra perſonali, ſed potius in nobis, & à nobis recipiantur, nec erat decens, aut conueniens pauperibus emendicantibus, aut ex eleemoſynis viuentibus, tale ac tam ſeuerum onus imponere, vnde licet canones interdum dicant religioſos debere decimas ex laboribus vel fructibus, tamen nullibi in iure dicitur eos debere decimas ex eleemoſynis ſibi relictis.

12. De iis terris, quas etiam Reges bello iuſto acquirunt, decimæ non debentur, neque hæc bona immobilia in generali illa locutione canonum intelliguntur, & quia non ſunt fruges ac fructus terræ aut arborum, ſed ipſæ terræ, quarum fructus, & fruges oneri decimarum ſubiiciuntur, & quia non intelliguntur hæc ſub titulo mere lucratiuo, vt patet, ita docent communiter Doctores. Debēt tamen Reges, milites, & duces decimas de iis prædis mobilibus, quas in iuſto bello accipiunt, quia ius expreſſe dicit, milites debere decimam ex ſtipendio, vt patet *ex capit. decima 16. q. 1.* ibi, *de militia, de negotio, de artificio redde decimam.* Militia autem tā comprehendit lucrum ſtipendij acquiſitum propria actione perſonali, quam lucrum iuſtæ prædæ, vt docet Soarius *tomo 1. de relig. libro primo, de diuino cultu cap. 32. n. 1.* & Cardinalis & Panormitanus *ad capit. non eſt, de decimis*; vnde Abraham de omnibus prædiis, ac ſpoliis victoriæ, quæ ex hoſtibus reportauit *Geneſis 14. & ad Hebræos 7.* decimas obtulit Melchiſedecho Sacerdoti Dei, quo exemplo maxime roboratur ac ſtabilitur mos ſoluēdi decimas perſonales, ex prædis in iuſto bello captis, vt notauit Concilium Moguntinum *in capit decimas 16. quæſt. 7.* & in eodem Concilio quæritur an ex rebus etiam immobilibus in bello captis decimæ debeantur; & reſpondetur non deberi, quia ex rebus immobilibus non debentur decimæ, vt docet etiam Soarius *tomo 1. de relig. libr. 1. de diuino cultu. capit. 32 num. 6.* & poteſt ad hoc confirmandum adduci *capit. paſtoralis, de decimis.* quatenus ibi ſignificatur ex domo ædificata non deberi de iure decimam donec vendatur, vel lucrum ex locatione & conductione illius accreſcat.

13. An vero decima debeatur ex illicite acquiſitis, eſt dubium non vulgare, & imprimis animaduertendum eſt duobus modis poſſe aliquid illicite acquiri, ac comparari. Primo cum læſione iuſtitiæ commutatiuæ, vt per furtum, per vſuram, per venditionem vltra iuſtum pretium, & per omnem actionem in qua non comparatur dominiū lucri acquiſiti, etiamſi non videatur eſſe contra iuſtitiā, vt ſunt acquiſita per ſimoniam, vel per quamcunque largitionem ac donationem ita lege prohibitam, vt dominij tranſlatio per legem impediatur, licet illa tranſlatio non ſit contra iuſtitiam, commutatiuam, ſed contra obedientiam, vel iuſtitiam legalem. Secundo poteſt aliquid illicite acquiri ſine læſione iuſtitiæ commutatiuæ, & abſque obligatione reſtitutionis, acquirendo ſcilicet verum dominium rei, perverſioſam tamen ac turpem, illicitam & peccaminoſam actionem contra caſtitatem, temperantiam, vel aliam ſimilem virtutem.

Ex rebus primo modo illicite acquiſitis, id eſt, iniuſte & cum obligatione reſtitutionis, v. c. ex acquiſitis vſuris, latrociniis, rapinis, & ex ſpoliis iniuſtis & iniquis, & ex illis ex quibus lucrans dominium non acquirit, etiamſi non videatur eſſe contra iuſtitiam commutatiuam, vt ſunt acquiſita per quamcunque donationem ita lege prohibitam, vt dominij tranſlatio per legem impediatur, non debetur decima, nec Eccleſia illam accipere poteſt licite. ita docet Syluester *verbo Decima. num. 12. dicto 3.* Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, de decimis capit. 39. dubio tertio, numero decimotertio. fine.* Soarius *tomo primo. de relig. libro 1. de diuino cultu capit. 32. numer. 7.* & D. Thomas ſtatim citandus, & hoc ſignificat regula illa generalis, quam tradunt Doctores, ſolum ex vere, & iuſte acquiſitis deberi decimam. nam quorum dominium non acquiritur, vere non acquiruntur, quia lege prohibetur & impeditur, & in hoc ſenſu, vt optime notat Soarius allegatus, accipiendum eſt illud verbum ac vocabulum *licite*, appoſitum *in capit. ex tranſmiſſa*, vt ibi gloſſa explicat, & D. Thom. *2. 2. quæſt. 83. artic. 2. ad 2.* & cum eo omnes Theologi ac Summiſtæ. Fundamentalis autem ratio eſt clariſſima, nam ſi lucrans vere non acquirit dominium rei, non poteſt de illa diſponere, aut illam alienare, ac proinde non poterit eam aut partem eius Eccleſiæ pro decima dare, cum dominium illius vere non acquirat, nec vere ſit dominus ipſius rei, cum per legem impediatur. Iam vero ſi ita iniuſtè acquirit, vt reſtituere illam teneatur, reuera illam non lucratur, quia quæ reſtituere tenemur non computantur in bonis noſtris. *l. ſi fratres. §. vltimo ff. pro ſocio. & l. non poſſunt ff. de iure fiſci.* 14.

Oppones contra, in hunc modum; ille, qui accipit pretium, vt alium occidat iuſtitiam commutatiuam lædit, & nihilominus ex eo pretio tenetur decimam ſoluere, quia vere inde ditior factus eſt. Mulier etiam coniugata, quæ mercedem accipit ex adulterio, contra eandem iuſtitiam peccat, & nihilominus tenetur ex eadem mercede de iure, ad decimam. Similiter quî ſeminat in alieno agro contra voluntatem domini, & fructus colligit, tenetur ex fructibus decimas ſoluere, & tamen contra iuſtitiam peccatum admittit; ergo, &c. Denique qui triticum furto ablatum ſeminat, contra iuſtitiam peccat, & tamen ex fructibus ad decimas tenetur, vt docet gloſſa, Innocētius & alij ad prædictum *cap. ex trāſmiſſa*, & ideo gloſſa *in capit. decima 16. quæſt. 1. verbo Negotiatio*, docet à fure, atque raptore bene poſtulari decimas propter poſſeſſionem, quia decimæ quemlibet poſſeſſorem ſequuntur, alioquin enim eſſet prædo melioris conditionis quam bonæ fidei poſſeſſor. 15.

Ad

16. Ad prima duo obiecta reſpondeo, acceptionẽ mercedis pro occiſione, & adulterio non continere in ſe formalem iniuſtitiam reſpectu dantis mercedem, ſed cauſaliter, reſpectu eius, qui occiditur, & reſpectu mariti ipſius adulteræ: nos autem quãdo dicimus ex lucratione iniuſta non deberi decimam, intelligimus de lucratione quæ in ſe contineat formaliter iniuſtitiam reſpectu eius à quo res lucrata ſubtrahitur, & iniuſte accipitur; quare huiuſmodi duæ obiectiones non procedunt, & ita reſpondet Soarius *tomo primo, de relig. libro primo de diuino cultu. capit. trigeſimoſecundo, numero octauo*, nam in his duobus caſibus comparat reuera peccator, v. c. adultera & occiſor, dominium ſui ſtipendij, & non tenetur illud reſtituere danti ſi opus præſtitit æquiualens, vt eſt quidam corporalis labor, pretio ſtipendij, licet ad iniuſtum opus applicatus ſit. Ad alias duas obiectiones reſpondeo; illas decimas non pertinere ad perſonales decimas, ſed ad prædiales, & ſic debentur quatenus ſunt fructus terræ & non quatenus proueniunt ex actione iniuſta vt ſic, nec ex re malè parta, ſed ex re producta à Deo ex ipſa terra, quæ cum illo onere naſcitur, vnde debitum tale reale eſt, non perſonale, nec in hoc fit iniuria domino agri ſi erat alienus, quia ipſemet tenebatur decimas ex fructu ſoluere.

17. Ex rebus ſecundo modo illicitis, quæ, v. c. reſtitutioni non ſunt obnoxiæ, ſed cum peccato alio præter iniuſtitiam comparantur, lucranturque, vt ex meretricatu, ex hiſtrionatu, ex occiſione, & ex aliis turpiter acquiſitis, per ſe quidem, & de iure decimæ debentur, Eccleſia tamen non debet illas accipere, ne videatur tacite approbare peccata publica, & ideo hodie non ſunt in vſu, & conſuetudine, tales decimæ, ſi tamen alicubi in vſu ſunt, & peccatum ſit occultum, poteſt recipi decima lucri & peccator tenetur illam dare, & Prælatus poteſt accipere etiamſi delictum nouerit, quia nulla lege accipere prohibetur, & aliunde ceſſat ſcandalum cum peccatum occultum ſit, & publice non exerceatur. ita docet D. Thomas. 2. 2. *quæſtion.* 83. *artic.* 2. Syluester *verbo Decima. numero duodecimo, fine.* & idem D. Thomas *citatus quæſtio.* 87. Soarius *tomo* 1. *de relig. libr.* 1. *de diuino cultu. capit.* 32. *numero nono & decimo*, & ratio eſt, quia licet hæc ſint turpiter acquiſita, tamen ſunt vere firmiter acquiſita ac lucrata actione perſonali cum vera comparatione dominij & ſine obligatione reſtituendi, ac proinde comprehenduntur ſub regula generali decimarum perſonalium, & quia non debet eſſe melioris conditionis, vt liberetur ab onere decimarum turpis lucrator, quam bonus ac honeſtus alioqui enim cõſequetur integrum lucrum ſine obligatione ſolutionis decimæ ſolum propter ſuam turpitudinem. Vnde ne videatur commodum de ſua malitia reportare, vt dicitur in cap. intelleximus, de iudiciis, iuſtum eſt vt ad eas teneatur. Et optimũ exemplũ eſt in milite, qui ſtipendium facit in bello iniuſto. is enim ex huiuſmodi ſtipendio decimam tenetur ſoluere, quia licet ſit lucrum turpiter, & cum peccato acquiſitum; tamen non eſt iniuſtum reſpectu dantis. nec tenetur illud reſtituere: ex præda autem in bello iniuſto capta, non debet miles decimam, quia eſt lucrum iniuſtũ reſpectu accipientis; & eius à quo ſubtrahitur, & ideo accipiens non acquirit dominium illius, ſed totã & integram tenetur reſtituere: vt optime animaduertit Soarius allegatus.

18. Sed dubium eſt non vulgare, an decimæ perſonales integræ ſoluendæ ſint de negotiis lucroſis, non deductis expenſis factis in mercibus emẽdis, quærendis, vehendis, vendendis, & in faciendo rem meliorem, & etiam quæ datæ ſunt mediatoribus, proxenetis, & ſimilibus. Et ratio dubitandi eſt, quia decimæ prædiales & mixtæ ſoluendæ ſunt integræ, non deductis expenſis in fructibus & frugibus ſeminandis, & colligendis, vt infra videbimus *in capit.* 4. *numer.* 6. & eſt communis Doctorum ſententia; ergo & idem erit in perſonalibus, cum par ſit vtrobique ratio. patet conſequentia *in cap. non eſt, de decimis.* vbi prius dicitur ſoluendas eſſe decimas de vino, agro, fructibus terræ nihil ex illis deducendo, & poſtea additur de negotiatione, militia, venatione. & ſubiungitur ſtatim, *Præcipimus quatenus antequam deducatis vllas de bonis prædictis expenſas, decimas cum integritate ſoluatis.* Ex quibus verbis videtur hoc præceptum etiam ad decimas perſonales extendi. Nihilominus dicendum eſt deducendas eſſe expenſas prænumeratas, & de reſiduo ac reliquo quaſi de lucro acquiſito decimas perſonales perſoluendas eſſe: & hæc eſt communis Doctorum ſententia, eam docet Soarius *tomo primo, de religione libro primo, de diuino cultu capit.* 33. *numero ſecundo*, Rebuffus *in tractatu de decimis, verbo Perſonales*, & gloſſa *in cap. non eſt. & in cap. paſtoralis, eodem titulo de decimis*, & ibi Innocentius, Oſtienſis, Antonius, Panormitanus, & alij. & patet expreſſe *ex capit. paſtoralis. de decimis.* quatenus ibi dicitur, in negotiatione conceſſum eſſe, vt poſſint expenſæ deduci priuſquam decimæ ſoluantur ex lucro. & ibidem etiam dicitur de rebus, quæ pecuniis emuntur, deducandas eſſe expenſas cum ipſæ venduntur, & de reſiduo quaſi de lucro decimas perſoluendas eſſe. & ratio eſt, quia perſonales decimæ præcipiuntur ſolui tantum de lucro acquiſito: at in negotiatione ſolum lucrum eſt id quod ſupereſt, deductis expenſis, vt conſtat ex ipſomet nomine lucri. & eodem modo probari etiam hoc poteſt *ex capit. tranſmiſſa, eodem titulo de decimis.* vbi decimæ dicuntur ſoluendæ ex omnibus, licite acquiſitis: at in negotiatione non dicitur homo acquirere, niſi illa quæ illi ſuperſunt deductis expenſis, & hæ quidem rationes, vt optime notat Soarius *citatus dicto numero ſecundo, fine*, cum proportione procedunt eodem modo in omnibus perſonalibus decimis, vt in venationibus, piſcationibus, artificiis, & operibus manuum artificum omnes enim debentur ſolum ex acquiſito lucro ac proinde in omnibus ſunt deducendæ expenſæ. Tandem, quia niſi expenſæ deducendæ eſſent in huiuſmodi decimis, intolerabilis eſſet exactio & onus illarum, quia in fructibus terræ & decimis prædialibus regulariter ex vno ſolent naſci decem vel aliquid ſimile, ex negotiatione, piſcatione, venatione, & aliis artificiis hominum vix ex decem vnum accreſcit; quod leges humanæ etiam debent conſiderare: nam alioquin ditarentur clerici cum graui iactura ſecularium, & non tam paſtores, quam duri exactores erunt. Et vltima ratio eſſe poteſt, quia pecunia, qua huiuſmodi merces emuntur, iam fuit decimata, ergo niſi deducantur expenſæ, bis de eadem pecunia ſolueretur decima: pecuniæ enim qua emuntur merces, nomine expenſæ veniunt, vt patet, ac proinde niſi deducantur, bis ex iiſdem pecuniis decimæ ſoluentur: quæ ratio eſt gloſſæ ſingularis *in dicto cap. paſtoralis, de decimis.* & eam approbant Hoſtienſis & Panormitanus *ibidem.*

Nec

Digitized by Google

19. Nec obſtat quod ſemen terræ commiſſum iam ſit etiam decimatum antequam terra amendetur, & tamen poſtea cum decima ex fructibus collectis ſoluitur non deducatur, quia decimæ in prædialibus, debentur ex nouis fructibus collectis, non deductis expenſis, quos terra producit, produxit autem terra illos corrupto prius priori ſemine, & in fructum conuerſo, vt patet, ac proinde eſt diuerſa ratio vtrobique. Et ſic patet ſolutio ad rationem num. 18. initio poſitam pro prima parte dubitationis. Ad cap. *non eſt*, reſpondeo primo, illud ius eſſe antiquius ac reuocatum fuiſſe in cap. *paſtoralis, de decimis*. eſt enim *cap. non eſt*, ex Cæleſtino III. & *cap. paſtoralis* eſt ex Innocentio III. fuit autem Innocentius paulo poſterior Cæleſtino, vt refert Platina in vitis vtriuſque. Deinde quamuis illa verba prædicti cap. non eſt, antequam deducatis vllas de bonis prædictis expenſas, videantur ea de re indifferenter ſuper omnes decimas prius numeratas, prædiales ſcilicet, & perſonales, nihilominus ex neceſſitate materiæ reſtringenda ſunt ad decimas prædiales ne ſequatur abſurdum contra aliam legem, & ius declaratum *in prædicto c. paſtoralis, de decimis*.

20. In piſcatione ergo deducendæ ſunt expenſæ & pecuniæ factæ in emendis & reficiendis retibus & cymbis ad piſcationem deſtinatis, & in coëmendis hamis & eſcis ad eandem piſcationem, non tamen, meo iudicio, deducendæ ſunt expenſæ cibi & potus, cum hæ neceſſario eſſent faciendæ etiam ſi piſcatio non fieret. Et vero in mercenariis & militibus aliiſque ſtipendiariis, qui vix ſolent ex ſuis ſtipendiis, ac ſalariis viuere, dubitat & merito Soarius *tomo primo de religione libro primo, de diuino cultu. capit. 33. numero ſexto*, an deducendæ extrahendæque ſint in rigore iuris expenſæ victus, veſtitus, & aliorum neceſſariorum ad ſuum miniſterium reſpectiue; quia tunc videtur nimia hæc reſtrictio, ſic enim fere nulli obligarentur ad eas decimas ſoluẽdas, niſi negotiatores, & alij artifices, qui copioſa lucra acquirunt. Et ideo diſtinguit Soarius inter ſumptus, atque expenſas, quæ fiunt in alenda perſona, & familia, & quæ non naſcuntur ex ipſo miniſterio, militia, opificio, vel arte, ſed per ſe, & abſolute ita neceſſarij ſunt, vt ſine exercitio talis artis, vel lucratiuæ actionis excuſari non poſſint: & inter eas, quæ præciſe propter tale miniſterium fiunt, & ſine quibus tale miniſterium commode exerceri non poteſt, quia ſunt neceſſariæ ad illius conſeruationem & exercitium, & ait, ſolũ eas expenſas deducendas eſſe quæ ſunt neceſſariæ ad illud miniſteriũ exercendum & lucrum faciendum, non vero illas quæ abſolute ſunt neceſſariæ ſecluſo reſpectu ad tale lucrũ, vel officium, aut opificium, quia illa reuera nõ ſunt expenſæ, quæ propter lucrum faciendum fiant, & poteſt hæc diſtinctio corroborari ac ſumi ex gloſſa *in lege fructus. verbo Expenſa ff. ſoluto matrimonio*. & hæc diſtinctio Soarij videtur apta & conueniens, vt conſideranti patebit; quamobrem illam approbo. An autem etiam in decimis prædialibus, & mixtis, & in iis quæ ſoluendæ ſunt ex ædium elocatione impenſæ deducendæ ſint, dicemus infra.

CAPVT III.

In quo loco & cui parochiæ decimæ perſonales ſoluendæ ſunt, & quid ſi contingat quis habere domicilium in diuerſis parochiis.

SVMMARIVM.

Cui parochiæ decimæ perſonales debeantur. n. 1.

An illi parochiæ de iure ſoluendæ ſint, in qua de iure Miſſam audire & ſacramenta ſuſcipere tenemur. numer. 2.

Quid ſi quis per magnam totius anni partem alibi negotietur opereturue. ibid.

Domicilium quis habet, vbi larem ſeu familiam conſtitutam habet, vel vbi conſtituit perpetuo habitare: quid ſi ſtatim animum ibi habitandi mutet, non tamen larem. n. 3.

Ille etiam cenſetur habere quaſi domicilium qui alicubi larem figit animo habitandi per maiorem partem anni, vel vſque ad tempus percipiendorum ſacramentorum Euchariſtiæ & confeſſionis, & tunc decimas perſonales ipſi Eccleſiæ tenetur ſoluere. n. 4.

Quid ſi quis habeat duo domicilia in diuerſis parochiis. n. 5.

Quid ſi vna pars eiuſdem domicilij ſit in vna parochia, & alia in alia. n. 6.

Quid ſi dubitetur de qua parochia ſit domicilium exiſtens in confinio duarum. n. 7.

Decimæ perſonales fere ſunt vbique vſu ſublatæ. n. 8.

Loco illorum in Luſitania ſoluuntur cognitiones conhecencas. *eſt autem cognitio certa pecuniæ ſumma, quæ eo tempore quo quis ex obligatione ſacramenta Euchariſtiæ, & confeſſionis ſuſcipit, ſoluitur.* n. 9

Et hæc varia eſt pro varietate diœceſum.

In quo diſtinguantur decimæ perſonales à prædialibus. numer. 10.

An perſonales ſint de iure naturali. ibid.

Quid conſuetudo in illis poſſit efficere ac mutare. ibid. verſ. *poteſt tamen.*

PErſonales decimæ ex vi iuris communis debẽtur propriæ parochiæ, in qua quis tenetur Miſſam audire, & ſacramenta ſuſcipere, ita docent communiter Doctores. D. Thom. 2. 2. q. 87. *a. 3. ad 2.* Syueſt. *verbo Decima. n.* 14. Soar. *to. 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. c.* 21. *n. 1.* Abulenſis *in c. 23. Matth. q.* 196. & omnes iuris canonici interpretes *in cap. ad Apoſtolicæ, de decimis, & in capit. ſignificaſti, de parochiis, & in capit. quæſiſti, capit. ſtatuimus, & capit. ſacris 16. quæſtio. 1 de decimis.* & ratio eſt primo, quia decimæ perſonales dantur in alimentum eorum miniſtrorum Dei, qui nobis ſacramenta miniſtrant; ergo illi Eccleſiæ tenemur eas ſoluere, cuius miniſtri, ex officio, & tanquam proprij parochi tenentur nobis ſacramenta miniſtrare. Secundo, quia decimæ perſonales non ſunt onus reale impoſitum agris, ſed onus perſonale impoſitum perſonis; ergo illi Eccleſiæ debentur, in qua perſonæ ipſæ tanquam in propria parochia tenentur de iure Miſſam audire, & ſacramenta ſuſcipere: & hæc ratio etiam à fortiori probat, quod eidem Rectori & parocho debeantur decimæ, qui parochiano ſuo tenetur inſeruire miniſtrando ſacramenta. 1.

Ille

2. Ille qui mutat domicilium in aliam parochiam, licet habeat terras, prædia, & proprietates ſuas in alia, tenetur de iure ſoluere decimas perſonales illi Eccleſiæ & parochiæ quò mutat domicilium, quia ibi de iure ſacramenta ſuſcipere, & Miſſam audire tenetur: at vero ſi non mutet domicilium, licet extra ſuam propriam parochiam etiam per magnam anni partem laboret, lucretur, aut negotietur, ſemper de iure ſoluere tenetur decimas perſonales illi parochiæ, in qua domicilium habet, quia ibi de iure Miſſam audire & ſacramenta ſuſcipere tenetur, licet ex accidenti ratione abſentiæ de facto alibi recipere contingat, id enim per accidens eſt. ita docet Soarius *tomo primo, de religione libro primo, de diuino cultu capite vigeſimo primo, numero ſecundo*, Nauarrus *conſil. 2. de decimis. numero tertio*, colligitur *ex præcitato capite ad Apoſtolicæ, de decimis.* & optime confirmatur *ex capite tertio, de ſepulturis. num. 6.*

3. Domicilium autem quis habet, vbi larem, id eſt, familiam habet. ita Syluester *verbo Domicilium*, & habetur expreſſe *lege ciues. C. de incolis libro decimo*, Sola autem domus non conſtituit domicilium. *lege libertus. §. ſola. ff. ad municipalem.* Sed domicilium magis ibi erit, vbi quis rerum ſuarum ſummam & familiam ſuam conſtituit, vnde diſceſſurus non ſit & vnde cum profectus fuerit, perigrinari videtur, vt præter Syluestrum optime notauit Innocentius *in capit. ex parte, de foro competenti.* Reuera tamen ille conſtituit domicilium, qui habet intentionem habitandi perpetuo in aliquo loco cum lare ſuo & familia, licet poſt paucos dies animum mutet & locum, & alio cum familia ſuo inibi victurus transeat; quamdiu autem locum non mutat, licet animum mutet, adhuc incola eſt illius loci ad quem animo perpetuo ibi habitandi acceſſit, quia ſicut domicilium non conſtituitur per ſolum animum habitando in aliquo loco, ſed opus eſt animus & factum, ſeu realis, ac localis mutatio cum lare, ſeu familia; ſic non tollitur per ſolum animum mutandi domicilium in alium locum vt ibi perpetuo viuat, ſed opus etiam eſt animus, & factum, ſeu mutatio localis ac realis, ſemel enim acquiſitum domicilium animo & facto, non deperditur ſolo animo, ſed animo & facto, res enim per quas cauſas oritur, per eaſdem tollitur, vt probat egregie Cenedo *in quæſtion. canon. quæſtion. 38. numer. 38.* & Sancius *libr. 3. de matrimon. cap. 23. num. 2.* & Henriq. *libr. 10. de ſacr. Ord. cap. 27.* & Graphis *libr. deciſ. aur. capit. 2. numer. 13. verſ ſextum* Maiolus *de irreg. libro quarto, capit. 2.* & Salzedo *in addit. ad Benardum Dias cap. 26. pag. 93 lit. G.*

4. Nec ſolum ille acquirit domicilium quoad ſacramenta, qui habet intentionem habitandi perpetuo in aliquo loco cum lare ſuo, ſeu familia: ſed etiam ille, qui in aliquo loco figit domicilium animo ibi habitandi etiam ad tempus non perpetuum, ſed ad tempus tantum percipiendorum ſacramentorum confeſſionis, & communionis ſemel in anno; quamobrem poteſt quis tunc Eucharistiam accipere à parocho eius loci, quia eſt verus & proprius parochus illius, & apud eum ſua crimina ſpiare, vt docet Syluest. *verbo Domicilium num. 2.* & Panormitanus *in cap. nullus, de paroch* nec obſtat etiam quod ſtatim mutet animum ibi permanendi vſque ad illud tempus, & conſtituat alibi ſedem figere, quamdiu enim de facto non mutat, incola prioris loci eſt, iuxta ea quæ diximus *num. præced.* vide quæ diximus *lib. 1 prioris præcepti. cap. 8. n. 7. & 10.* vbi *in n. 10.* probauimus Scholaſticos, mercatores aulicos, & eos qui maiori anni parte in aliqua diœceſi commorantur, poſſe ibi ſacramenta confeſſionis & communionis ex obligatione Quadrageſimæ accipere, matrimonium contrahere & ſepeliri, & poſſe etiam ibi votorum & aliorum etiam caſuum reſeruatorum diſpenſationem obtinere, & omnia ſacramenta accipere, vno dempto Ordinis ſacramento, vt ibi docet expreſſe Sancius *libr. 3. de matr. cap. 23. n. 13.* Roſella *verbo Confeſſio ſacramentalis 5 n. 40.* Tablena *verbo Excommunicatio. 3. caſu 11. q. 4. n. 5.* Federicus de Senis *conſil. 254. incipit, ſequens quæſtio. verſ. iſta iura non tractant.* & ratio eſt, quia parochianus quis dicitur cum per maiorem partem anni habitare conſtituit in aliquo loco, nam, vt optime docet Sancius *lib. 3. de matr. diſp. 8. num. 9.* ſufficit vt aliquis teneatur legibus & conſuetudinibus loci, quod maiori parte anni ibi ſit habitaturus, hoc enim ſufficiens eſt ad conſtituendum quaſi domicilium ad ſacramenta neceſſaria, vt docet Sylu. *verbo Domicilium n. 2.* Præterea qui hoc etiam conſtituit quaſi domicilium ad ſacramenta voluntaria, præter ſacramentum ordinis, & quia Epiſcopus illius loci poteſt cum peregrinis diſpenſare in votis. Hæc Sancius ibi. Sed de hac re late egimus *libr. 1. primi præcepti capit. 8. per totum*, ad quem locum te remittimus.

Si contingat vnam perſonam habere duo domicilia in diuerſis parochiis, tunc ſi vnum domicilium eſt principale, & illud acceſſorium, aut quaſi acceſſorium illi Eccleſiæ vbi eſt principale, debentur decimæ perſonales. Si vero duo domicilia ſint æqualia, id eſt, ſi quis cum lare & familia reſideat æſtate in vno, & hyeme in alio, debet media anni parte diuina audire in vna parochia, & alia media in alia, & tunc æqualiter diuidendæ ſunt decimæ perſonales, & primitiæ inter vtramque parochiam. ita reſoluit Rebuffus *tractatu de decimis. quæſt. 6. n. 5.* & Soar. *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu capit. 21. num. 2.* & ita habetur *in tomo 1. Oceani iuris, fol. 26. num. 58.* & ita docet etiam Sotus *libr. 9. de iuſtit. q. 4. a. 3.* & Emanuel Rod. *in Summa capit. 87. concl. 2.* & Sà *verbo Decima n. 8. & n. 4.* 5.

Si quis habeat domicilium in confinio duarum parochiarum, cuius vna pars ſit in parochia, & altera in alia, & ille eſt artifex operans ſemper in vna parte ipſius domicilij, tenetur decimas perſonales ſoluere illi parochiæ vbi eſt pars domicilij, in qua ſemper laborat atque operatur. ita Petrus de Vbaldis *tomo quarto Oceani iuris fol. 178. numer. 6. tractatu de canon. Epiſ. port.* & Ioannes And. *cap. cum quis, de ſepult. in 6.* 6.

Si dubitetur de qua parochia domicilium ſit, tunc inſpicienda eſt ianua ſeu porta illius principalis, & illius parochiæ erit, in qua porta illius fuerit. ita docet Rebuffus *tractatu de decimis. q. 6. num. 6.* Bart. *in l. quod conclaue ff. de dam. infect.* Corſetus. *in tractatu de poteſtate regia. q. 37. argumento leg. cum in diuerſis. ff. de religioſis.* 7.

Hæc de iure: notat autem Panorm. *in cap. cum homines de decimis num. 5. in fine*, & Soar. *tomo 1. de relig. libro 1. de diuino cultu*, has decimas perſonales fere eſſe vbique omnino ſublatas per conſuetudinem, ita vt iam nullibi ſoluantur, ſi tamen in aliquo loco, vrbe, vel religione ſoluuntur, ſemper propriæ parochiæ ſoluendæ ſunt, nuſquam enim legimus alicubi eſſe conſuetudinem ſoluendi huiuſmodi decimas perſonales ex propriis & perſonalibus lucris extra propriam parochiam. 8.

Et

Digitized by Google

9. Et ideo hodie in Luſitania cum fere omnino ſint per conſuetudinem decimæ perſonales ſublatæ, ſolæ illæ (quod ſciam) ſunt in vſu, quas cognitiones *conhecencas* appellamus, & hæ ſolum in vrbibus & oppidis populoſis ſolui ſolent, nõ in parochiis ruralibus, & pro variis diœceſibus variè taxãtur in conſtitutionibus vniuſcuiuſque diœceſis. Et certe in Archiepiſcopatu Bracharenſi *titulo de decimis folio 63.* ſic taxatum reperio mercatoribus qui naues onerant in Belgium & Angliam, & in his regnis ac prouinciis negotiantur pro cognitionibus vingenæ tres ſingulis eorum imponuntur. Qui negotiantur in Caſtella, aut in nundinis ipſius regni vingenæ duæ ſupra dimidiam, continet autem vna vingena viginti obolos ſeu quadrantes. Macellarius oppidi vingenas duas ſoluit. Hortulanus vingenam & dimidiam. Textrices vnam tantum vingenam. Aduocati, ſcribæ, tabelliones, & reliqui iuſtitiæ miniſtri tres: ſartores, ſutores, & reliqui fabri duas: operarij vinearum, veluti cauatores, amputatores, & reliqui vnam tantum ſoluunt. Et hæ cognitiones ſeu decimæ perſonales plerumque & regulariter ſoluuntur eo tempore paſchali, quo Euchariſtiæ ſumendæ præceptum impletur; poſſunt tamen antecedenter ſolui, & in illarũ ſolutione ſtandũ eſt conſuetudini. Cauſa vero ob quam maxime in vrbibus & populoſis oppidis in vſu ſint huiuſmodi decimæ perſonales, ſeu cognitiones, eſt, quia ijqui in rure viuũt, vt plurimum ſemper agellos aliquos & prædiola ſeminant, vel ſua vel aliena, ex quorum fructibus decimas prædiales ſoluunt.

10. In eo autẽ diſtinguuntur decimæ perſonales à realibus ſeu prædialibus, quod decimæ perſonales non ſunt onus reale impoſitũ agris & prædiis, ſed onus perſonale impoſitum perſonis: Prædiales vero ſunt onus impoſitum non perſonis, ſed prædiis, & ideo ex fructibus, ac prouentibus illorũ ſoluuntur. Et hæ quidem perſonales decimæ, ſi pro neceſſario, ac congruo alimento, & ſuſtentatione Sacerdotũ ſumantur, de iure naturali ſunt, & nulla conſuetudine tolli aut minui poſſunt, niſi aliunde de congruo alimento illis prouideatur, vt optime notauit Rebuffus *tract. de decimis quæſt. 3. num.* 30 Antonius de Butrio, & Panormitanus *in cap. in aliquibus, de decimis, fine.* & illis Curatis maxime debentur, qui non habent decimas prædiales, ad ſuſtentationem competentes. Poteſt tamen conſuetudo efficere, vt aliquid pro his perſonalibus decimis etiam modicum ſoluatur, modo quidem id ſufficiens ſit ad congruam, & neceſſariam ſuſtentationẽ Curatorum: vt, v. c. ſi mercator vel opifex offerat aliquid Curato in Miſſa pro decima perſonali, licet non totam decimam ſoluat, quæ alioqui de iure debita erat, quia Doctores non faciunt vim in nomine, aut vocabulo *decimæ*, vt iam diximus, ſed tãtum dicunt deberi Sacerdotibus, ac miniſtris Dei, congruam & neceſſariam ſuſtentationem, de iure naturali, vt habeant vnde ali poſſint competenter ac proinde ſi alia via illi à parochianis congrue ſuſtententur id ſufficit, & conſuetudo poteſt variare hunc modum ſuſtentationis, vel minuere, dũmodo maneat ſemper congrua & neceſſaria, non tamen poteſt illam omnino tollere, vt optime docet Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 12. num. 7. & 8.* & id late probat Rebuffus *tractatu de decimis quæſt. 3. n* 30. *& quæſt. 1. num. 11. 12. 13. 14.* & ſic intelligendi ſunt aliqui Doctores, qui dicunt decimas quoad congruam ſuſtentationem poſſe tolli ac variari, & minui, quod nos non negamus ſi intelligatur modo explicato.

CAPVT IV.

Prædiales, ſeu naturales decimæ, ex quibus rebus ſoluãtur; cui parochiæ, & quo modo & quando, & quo in loco ſoluendæ ſunt, & cuius expenſis aſportandæ, & an ſemen extrahendum, & deducendæ ſint expenſæ.

SVMMARIVM.

Generalis regula eſt ex vi iuris decimas prædiales de omnibus frugibus & fructibus arborum ſoluendas eſſe, nullo excepto, niſi conſuetudo excipiat. n. 1.

De grano, vino, & oleo debentur ex iure decimæ. numer. 2.

An debeantur de palea. ibid. verſ. ſub grano autem.

De leguminibus & oleribus etiam debentur decimæ prædiales. n. 3.

De fœno item debentur, de paſcuis & herbis, ſiue pratum locetur, ſiue herba in faſciculos colligatur, & licet terra plures fructus etiam herbarum eodem anno producat, de ſingulis debentur. n. 4.

Item de prouentibus molendinorum etiam ad ventum, & de penſionibus ædium quæ locantur. numer. 5.

Item de clibanis ſeu furnis. ibid.

Non ſunt deducendæ expenſæ in reficiendis domibus, furnis, aut molendinis, nec in fructibus colligendis. numero 6.

Nec in euentu rariſſimorum fructuum. n. 8. verſ. ad confirmationem.

Qui aliquid furantur ante fructus decimatos, tenentur ad reſtitutionem pro decimis. num. 7. *& ſacrilegium committunt.* ibid.

Fructus ciuiliter & naturaliter conſiderantur: ſi conſiderentur ciuiliter, deducuntur expenſæ: ſi naturaliter, non deducuntur, Eccleſia conſiderat illos naturaliter. n. 8.

Semen non eſt extrahendum, quamuis fuerit iam decimatum. n. 9.

Decimæ prædiales de iure ordinario debentur illi parochiæ, in cuius diſtricto ſunt prædia, quamuis domini illorum in alia parochia domicilium habeant. num. 10.

Quo tempore ſoluendæ ſunt decimæ prædiales. numer. 11.

Quo tempore etiam ſoluendæ, cum de lignis ad ædificandas domos perſoluuntur. ibid.

An quem locum aſportandæ ſunt, & cuius expenſis, Curatine, an agricolarum. n. 12.

Ex qua parte fructuum ſoluendæ ſunt decimæ prædiales, quando ager colitur per colonos. numer. 13.

Expenſæ in decimis perſonalibus, & in negotiis lucroſis an deducendæ ſint. numer. 6. verſ. ſecundo quia.

An deducendæ ſint in decimis mixtis. cap. 5. numer. 15. *remiſſiue.*

1. GEneralis regula eſt, decimas prædiales de iure & ex vi iuris communis ſoluendas eſſe de omnibus frugibus, & fructibus arborum, & terræ, nullo excepto, niſi conſuetudo aliter habeat: patet expreſſe *ex capit. nuntios, de decimis.* ibi, *de omni fructu*; & *ex capit. ex parte 2. eodem titulo.* ibi, *de omnibus prædiorum fructibus.* & *ex capit. ex tranſmiſſa, eodem.* ibi, *de omnibus quæ quis poteſt acquirere.* & ſermo ibi eſt etiam de decimis prædialibus. & *ex capit. tua nobis, eod.* ibi, *de cunctis omnino prouentibus.* & hæ generales locutiones omnes fructus terræ comprehendunt, quicunque illi ſint, niſi tamen conſuetudo aliter percrebuerit, quæ contra ius præualere poſſit, & ad hanc regulam confirmādam ſunt etiam multa iura *ſub titulo de decimis, & 16. quæſtione prima, & ſeptima,* & conueniunt Doctores omnes, & omnes Theologi cum D. Thom. *2. 2. quæſtion. 87. articulo ſecundo,* Leſſius *tomo primo, de iuſt. libro ſecundo, de decimis capite trigeſimo nono,* Syl ueſter *verbo Decimæ. numero duodecimo, quæſtione ſexta,* Soarius *tomo primo, de religione. libro primo, de diuino cultu. capite trigeſimo quarto, numero ſecundo, & primo.* & alij. Et ratio eſt, quia cum Deus ſit auctor naturalis omnium fructuū terræ & arborum, dictat ratio naturalis illum eſſe recognoſcendum auctorem illorū per oblationem decimarū omnium ipſorum fructuum ac frugum terræ: & non eſt maior ratio recognoſcendi Deum auctorem fructuum ac frugum omnium decimis ex quibuſdam fructibus ac frugibus, quā ex aliis, cum omnes ex Dei munere proueniant.

2. Exempla ad manum ſunt in iure, quibus hanc regulam tam amplam ac generalem comprobemus, nam de grano & vino expreſſe loquitur *capit. non eſt, de decimis.* & eadem ratio eſt de oleo: & omnes fructus arborum tam in prædicto capit. *non eſt,* quam in capite *omnes 19. quæſtione ſeptima,* ita dicitur, *ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum* & in dicto capite quicunque, additur. *de horto.* Sub grano autem in rigore iuris, vt optime notat Soarius *tomo primo, de religione libro primo, de diuino cultu. capite trigeſimo quarto. numero ſecundo,* palea comprehenditur tamquam acceſſorium ſub principali, & quia etiam paleæ inter fructus computantur, vt docent ac colligunt Iuriſconſulti *ex lege, adeo. ff. de acq. rerum domin.* licet ibi id expreſſe non dicatur, ſed ſolum eiuſdem domini eſſe triticum, cuius eſt ſpica, inde enim ſatis colligitur etiam paleam eiuſdem eſſe domini, cuius erat ſpica priuſquam à palea ſepararetur, & ideo notant Abbas *in capit. peruenit, de decimis.* & Soarius *allegatus,* decimam deberi ex manipulis ſegetum, ſicut metuntur ex terra, & in rigore ita eſſe fructus decimandos, quia tota illa res ſeu materia eſt fructus terræ, & ita iura ſæpe ſub nomine ſegetum vel meſſium loquuntur, vt videtur *in capit. ad Apoſtolicæ, de decimis.* ac proinde licet poſt triturationem, expurgationemque decimetur granum, idem ius manet in paleis, licet conſuetudo poſſit aliud efficere & introducere.

3. De leguminibus & oleribus expreſſa mentio fit in capite *ex multiplici, de decimis.* ibi, *de blado & vniuerſis leguminibus.* eſt autem bladum genus quoddam frumenti ad legumina ſpectans. & ibi præter legumina adduntur etiam minutæ decimæ, quæ vt notat Soarius *tomo primo, de religione libro primo, de diuino cultu capit. 34. numer. 3.* de *oleribus* intelliguntur, & ideo etiam de his oleribus ex vi iuris communis decimæ debentur, quod ſatis ſignificatur *in capit. non eſt, de decimis, & in capit. quicunque 16. quæſtione ſeptima,* vbi de hortis fit mentio.

4. De fœno mentio fit *in capit. peruenit, eodem titulo, de paſtibus. in cap. commiſſum, de decimis:* vbi dicitur, de paſcuis, id eſt, herbis ſoluendas eſſe decimas. & idē eſt de valore herbæ; ſi totus campus aut pratum ad paſtum locetur, vel ſi herba colligatur, & in faſciculos vel ſaccos collecta vendatur, nam eadem eſt ratio, iuxta Soarium allegatum de herba, atque de fœno, ſeu ſtramine, & aliis rebus, etiamſi ſint fructus mere naturales, quia ipſa terra quaſi ſua ſponte virtute primi illius verbi ac præcepti creatoris ſui *producat terra herbam virentem,* illos producit; & additur *in capit. ex parte 2. de decimis.* licet eadem terra plures fructus eodem anno ferat, de omnibus eſſe decimas ſoluendas, quia omnes ſub generali lege comprehenduntur. ita docet Soar. *citatus tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu capit. 34. numer. 3. fine.* & Leſſius *to. 1. de iuſt. l. 2. de decimis. cap. 39.*

5. De prouentibus molendinorum etiam ad ventum manifeſta obligatio ſolutionis decimarū repetitur *in capit. peruenit, de decimis, & in capit. ex tranſmiſſa. & in capit. paſtoralis, eodem titulo,* & docent Syluester *verbo Decimæ à numero duodecimo,* Soarius *tom. 1. de relig. libr. 1. de diuino cultu capit. 34. numero tertio,* & Leſſius *tomo 1. de iuſt. libro ſecundo, de decimis. capit. 39.* Et hinc licet colligere ex penſionibus domorū, quæ conduci & locari ſolent, etiamſi in pecunia ſoluantur, deberi decimam de iure, vt docent prædicti auctores, & patet *ex capit. paſtoralis citato, de decimis,* vbi domus & clibani ſeu furni in quibus coquuntur panes numerantur inter res, ex quarum fructibus decimæ debentur. idem quoque ſupponitur *in capit. plerique, de pactis, & in cap. commiſſum, de decimis.*

6. Quæret tamen aliquis an deducendæ ſint expenſæ factæ in reficiendis domibus, & molendinis, aut penſione & tributo agrorum, fieri enim poteſt vt domus de integro reficiantur, in qua tunc plures impenſæ fiant, quam ſit redditus annualis penſionis illius anni, fortaſſis duorum aut trium, & in hoc ſaltem caſu conſonum rationi videtur, vt tota decima illius anni non ſoluatur, aut ſaltem vt non ſoluatur decima, ſed vigeſima pars penſionis pro decima. & eadem ratio fieri pōteſt pro impenſis, & ſumptibus conſumptis in reficiendis molendinis, aut prædiis atque agris ſepiendis & meliorandis. Dicendum tamen eſt decimas prædiales ex molendinis & ædium locationibus, & ex campis prædiiſve, agris. atque piſtrinis integras ſoluendas eſſe non deductis expenſis: in reparandis domibus, molendinis atque piſtrinis reficiendis, conſumptis, nec in ſepiendis agris, aut meliorandis factis, nec etiam extrahendum eſſe ſemen terræ iactum & iam decimatum; nec vlla tributa, aut penſiones: eſt communis doctrina omnium. ita docet Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, de decimis, capite trigeſimo nono, dub. 3. numero decimo ſexto,* Syluester *verbo Decimæ. num. 15. §. tertio,* & Garcia *de expenſis & meliorationibus. cap. 1. num. 17.* & Rebuffus *tractatu de decimis. quæſt. 11. num. 3.* & Vallaſc. *de iure emphyt. quæſt. 17. numero decimo, ad finem,* & Barſſa *de decima tutori præſtanda, capite vigeſimo nono, initio,* & Sotus *de iuſt. & iure libro 9. quæſtio. 4. articul. 2. ante reſponſionem ad argumenta.* & Soarius *tomo primo, de religion. libro primo, de diuino cultu. capite trigeſimo quinto, num. 3. & 4.* Et patet *ex capit. tua nobis, & ex capit. paſtoralis, & ex capit. non eſt, & ex capit. cum hominibus, de decimis.* nam in capit. *tua nobis,* particulari

deciſio-

deciſione ſtatutum eſt, quod in decimis prædialibus, & mixtis debitis Eccleſiæ & parocho non deducantur impenſæ, quæ fiunt in comparandis, ſeminandis, colligendiſve fructibus, aut gratia fructuum: & ratio eſt primò, quia decimæ ita ſoluuntur in congruam ſuſtentationem Sacerdotum, Curatorum, ac miniſtrorum Dei, vt ſoluantur etiam in recognitionem dominii naturalis quod Deus habet ſuper omnes res, vt conſtat & dicitur expreſsè *in cap. tua nobis. de decimis.* hoc autem dominium ſicut antecedit omnia iura hominum, ita etiam exiſtit ante illa, ac proinde ſoluendæ ſunt decimæ antequam deducantur expenſæ factæ in fluctibus colligendis & cauſa fructuum gignendorum, & ante tributa aut penſiones camporum. Secundo, quia, vt diximus c. 1. num. 18. ſolum in negotiis lucroſis, & in decimis perſonalibus deducendæ ſunt expenſæ, de lucro acquiſito, cum lucro enim non connumerantur nec computantur expenſæ factæ in illo acquirendo, ſed lucrum in iure dicitur illud, quod remanet deductis ſemotiſque expenſis: at vero redditus domorum & penſiones elocationum ædium, non ſunt decimæ perſonales, ſed reales, vel mixtæ: prædiales autem decimæ & miſtæ integrè ſoluendæ ſunt, non deductis expenſis, vt habetur expreſsè in cap. tua nobis, de decimis, citato. Tertio, quia ratio ob quam non deducantur expenſæ in decimis prædialibus & miſtis, vt de mixtis patebit infrà cap. ſequenti n. 15. ea omnino eſt, vt notat Sotus allegatus, quod credendum ſit conuentum fuiſſe inter Eccleſiam ſeu paſtores Eccleſiæ & agricolas vt expenſæ factæ cauſa ampliorum fructuũ non deducerentur, quò Deus illis pro eo beneficio ampliores fructus redderet, ſi agricolæ ſemen, laborem, & operam atque impenſas ponerent, & hanc rationem agnouit Concilium Triburienſe *cap. 13. de decimis*, & in conſtitutionibus Bracharenſibus *tit. 20. folio 61.* præſcribitur vt decimæ ſoluantur de fructibus integris non deductis expenſis, tributis, aut penſionibus. nam homo, terra, ſemen, animalia, ſoles, aquæ, & omnes creaturæ quæ concurrunt ad producendos fructus, omnia ſunt Dei, & cum omnia ſint Dei, homo quidem, qui minus ponebat, & conferebat ad productionem fructuum, minus merebatur fructuũ; Deus vero nouem alias partes, ſed Deus pro ſua liberalitate contentus eſt decima parte, dimiſſis ac relictis nouem partibus ipſis agricolis; & ſic ſiue ager ſit tributarius, ſiue penſionarius, ſiue vectigalis, ſiue emphyteutalis, ante tributa, expenſas, penſiones, vectigalia, emphyteuſim, decimæ ſoluendæ ſunt, iuxta Doctores.

7. His poſitis ſequitur eum qui aliquid furatur antequam fructus decimentur, & fraudat Eccleſiam in quantitate notabili ad culpam mortalem attingente, peccare mortaliter, contra iuſtitiam, & teneri ſemper ad reſtitutionem, ſub mortali quidem, ſi quantitas ſit magna, & ad peccatum mortale attingat; ſub veniali vero, ſi quantitas ſit parua, & perexigna, & ad mortalem culpam non perueniat, & huic peccato iniuſtitiæ adnexum eſſe ſacrilegium, decimæ enim debentur Eccleſiæ, & Deo, & ex hac parte ſunt res Eccleſiæ & Dei, & ſunt ſacræ, & ideo in iure fraudatio decimarum dicitur ſacrilegium, vt in cap. *paſtoralis. & in cap. tua nobis. de decimis, & in cap. paſtoralis* inter latrones, & fraudatores decimarum, numerantur illi, qui tempore meſſis meliores manipulos ſibi eligunt, deteriores parochis: ſicut enim non tenentur deligere meliora, ſic nec deteriora, ſed tenentur bona fide facere prout res ſeſe offerunt, vt notant Leſſius *tomo primo de iuſt. lib. 2. cap. 39. de decimis dub. 3. numero 16.* & Syluester *verbo Decima. num. 15. §. 3.* Ex quo plane ſequitur peccare eos mortaliter ſi quantitas notabilis fuerit, & ad mortale attingat, & teneri ad reſtitutionem qui prædictos meliores manipulos ſibi ſeligũt & qui ex deteriori vino decimas ſoluunt, ſibi pretioſius eligendo, & quod diximus de his duabus, de cæteris rebus intelligendum eſt.

Oppones, decimæ ſolum debentur ex fructibus: expenſæ autem non computantur cum fructibus; ergo illæ deducendæ ſunt: deinde quia in iure illi tantum cenſentur fructus, qui remanent deductis expenſis. *l. fructus. ff. ſoluto matrimonio. & l. 1. C. de fructibus, & l. fundus. ff. familiæ herciſc.* & confirmatur, quia interdum contingit non plures fructus naſci quam fuerit ſemen; ergo tunc ſaltem iniuſtum erit decimas exigere. Reſpondeo fructus terræ vel poſſe conſiderari ciuiliter, vel naturaliter: ſi ciuiliter conſiderentur, verum eſt expenſas non eſſe computandas cum fructibus, ſecus, ſi cõſiderentur naturaliter. & ideo leges ciuiles dicũt, expenſas non eſſe computandas cum fructibus, ſed eſſe deducendas, quia conſiderant ipſos fructus ciuiliter, non naturaliter, ius autem Canonicum ideo præſcripſit decimas prædiales, & mixtas ſoluendas eſſe non deductis expenſis, quia conſiderat illos fructus naturaliter, & vt naturales ſunt, & prout naſcuntur ex re fructifera, quæ reſponſio eſt optima, & illam indicauit gloſſa *in prædicta l. fructus, verbo impenſa*, in illis verbis, *& hoc inſpecto exitu, interim tamen verè eſt fructus.* quam gloſſam & reſponſionem optimam & ſingularem dicunt Aretinus & Iaſon, & ita exponunt fructus dici deductis expenſis, interpretatiuè, nõ verè. Idem autem eſt interpretatiue quod ciuiliter, & vere quod naturaliter, & hanc diſtinctionem fructuum ciuilium & naturalium approbant etiam Innocentius *in capite paſtoralis, de decimis*, & ibi Panormitanus *numero 9.* & eam non improbat Soarius *citatus.* Aliter tamen reſpondet ipſe Soarius *dicto capite 35. numero 4.* ſcilicet ſtandum eſſe potius iuri canonico, quam ciuili; quia in materia mere Eccleſiaſtica & tanti periculi conſcientiarum, qualis eſt materia decimarum ius canonicum contradicere poteſt iuri ciuili, cum ius canonicum à ciuili non pendeat, nec illi ſubordinatum ſit, pendeat autem ciuile à canonico, & illi ſubordinatum ſit. Ad confirmationem reſpondendum eſt rariſſime contingere poſſe non plures fructus naſci, quam fuerit ſemen terræ creditum, ac commiſſum; & ea quæ rarò contingunt, non eſſe conſideranda, nec debere tollere ordinarium modum ſoluendi decimas. Præterea dico non eſſe iniuſtum in eo euentu rariſſimorum fructuum ſoluere integras decimas, non deductis expenſis, quia vbertas aliorum annorum, eam ſterilitatem abunde compenſat, maxime quia quando fructus vberrimi ſunt, etiam nouem partes agricolis manent. Tandem quia decimæ ſoluuntur in recognitionem diuini dominii, quod Deus habet ſuper omnes fructus terræ, Deus autem tam Dominus eſt plurium, quam pauciorum fructuum. 8.

Oppones adhuc in eo euentu pauciſſimorum 9.

fructuum ſaltem detrahendum eſſe ſemen quod terræ mandatur, iam enim fuit decimatum, alioqui bis decimabitur. Reſpondeo decimas deberi de omnibus fructibus ac frugibus nouis, prout naſcuntur è terra, & ſemen illud in terra emori, & putreſcere priuſquam fructus ferantur, ac proinde non extare ſemen iactum, & ideo totus fructus, qui reſultat, nouus eſt, & de nouo gignitur, & ideo decimari debere, atque adeò falſum eſſe dicere idem ſemen decimari bis, cum iam extinctum ſit, & emortuum, & conuerſum rediuiuere in nouum, vt patet.

10. Et vero decimæ prædiales ordinario iure, illi parochiæ debentur, in cuius diſtricto ſunt prædia: ita docent communiter Doctores, D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *a.* 3. *ad* 2 & ibi Thomiſtæ omnes. Abulenſis *in c.* 23. *Matth. q.* 196. Sylu. *Decima. num.* 14. Soar. *to.* 1. *de relig. lib.* 1. *de diuino cultu c.* 21. *n.* 3. Leſſius *to.* 1. *de iuſt. lib.* 2. *de decimis dub.* 3. & Canoniſtæ omnes *in cap. cum contingat, & in cap. cum in tua, de decimis* idem ſupponitur *in cap. quoniam, eodem tit. & cap. vltimo, in fine, de parochiis.* & ratio eſt, quia poſt parochiarum diuiſionem inſtitutum eſt, vt prædia omnia ac terræ ſitæ in diſtricto, atque territorio cuiuſque parochiæ ipſi parochiæ quoad decimas applicarentur, ad ſuſtentationem miniſtrorum Dei. Hinc fit, vt ſicut illæ terræ, ac prædia immutabiliter manent in illo territorio, ita etiam ius illius parochiæ ad tales decimas immutabile ſit, ex vi iuris communis, quamuis dominus illorum mutet domicilium in aliam parochiam; enim vero onus ſoluendi decimas prædiales impoſitum eſt ipſis prædiis, non perſonis, ac proinde eſt onus reale, & non perſonale: in ſoluendo autem debito reali non conſideratur perſona, ſed res ipſa cui eſt impoſitum, iuxta *l. Imperatores. ff. de public. & vectigal.* Vnde Dionyſius Papa *in cap.* 1. *de decimis* 13. *quaſt.* 1. ſic inquit: *Eccleſias ſingulas ſingulis Presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diuiſimus, & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus, ita vt nullus alterius parochiæ terminos aut ius inuadat, ſed ſit vnuſquiſque ſuis terminis contentus.* quibus verbis ſatis declarat Summus Pont. ius illud decimarum fundatum eſſe in campis, & prædiis territorii vniuſcuiuſque Eccleſiæ ſeu parochiæ, illiſque affixum, ac proinde eſſe onus reale, nec ideo fit iniuria illis Eccleſiis ac parochiis, quæ ſacramenta miniſtrant perſonis habentibus prædia, ac agros ſuos, in aliis parochiis, cum videantur habere onera non commoda, quia ius decimarum, vt diximus, non eſt fundatum in perſonis, ſed in terris ac prædiis intra territorium cuiuſque parochiæ ſitis, & quia vnicuique parochiæ aſſignata ſemper manent ſua prædia, quorum decimæ iudicatæ ſunt ſufficientes ad alendos parochos ac miniſtros, vnde per accidens eſt quod in aliqua parochia creſcat numerus parochianorũ ſine augmento prædialium decimarum, & quia humanæ leges conſiderant id, quod frequentius accidit, vt optime notat Rebuffus *tractatu de decimis. quaſt.* 5. *num,* 19. *& quaſt.* 6. *num.* 11. *& quaſt.* 14. *num.* 39. frequentius autem accidit, vt domini prædiorum in illis parochiis viuant, in quibus habent ſua prædia.

11. De tempore autem quo ſoluendæ ſunt decimæ, ſic ſtatuo. Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt tempore, quo percipiuntur ac colliguntur fructus; & collectis fructibus ſtatim ſoluendæ ſunt ſine mora: ita D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 87. *a.* 2. Soar. *tom* 1. *de relig. lib.* 1. *de diuino cultu. c.* 38. *num.* 5. Rebuffus ſtatim allegandus, Alenſis & Panormitanus quos citat Soarius allegatus, & patet *ex cap. cum homines, de decimis.* ibi: *Mandamus, vt ſtatim fructibus collectis decimas perſoluant:* Et ex l. . . c reſponſione patet eius dario illius dubii à nobis inquiſiti. Petrus emit à Paulo circa diem D. Ioannis Baptiſtæ ligna quædam ad ædificandas conſtruendaſque ædes ſuas, pecuniam numeratam ſoluit, & ligna notulis ſignauit, tanquam ſua, non tamen præcidit illa, niſi alio ſequenti anno; quæſitum fuit cuinam publicano ſoluendæ eſſent decimæ illorum lignorum? illi ne qui præterito anno tempore emptionis locatos habebat fructus ac redditus decimarum, an illi qui tempore abſciſſionis erat? Et reſpondi ſoluendas eſſe illi qui tempore abſciſſionis erat, & nõ publicano anni præteriti, & tempore emptionis. & ratio eſt, quia decimæ ſoluendæ ſunt de fructibus perceptis & collectis; ergo tempore quo percipiuntur, & colliguntur; fructus autem lignorũ perceptus, & collectus fuit, quando ligna abſciſſa fuerunt, nõ quando empta, & vendita. ita Rebuffus *tractatu de decimis q.* 8. *n.* 26. his verbis: *De lignis debentur decimæ, nimirum, vt ex decem faſciculis ſoluatur vnus, vbi ligna creuerunt: ſi autem ligna ſint ex ſilua cædua debetur quando lignum caditur; ex ligno verò magno decima etiam pretij illius pars debetur, & in hoc conſuetudo ſeruanda eſt.* Hæc Rebuffus ibi.

Si autem rogaueris ad quem locum aſportandæ ſint decimæ, & cuius expenſis, dico ſeruandam eſſe conſuetudinem, vt optime notat Sylu. *verbo Decima. n.* 15. §. 9. *dicto* 2. Si vero nulla ſit conſuetudo loco recepta, docet Bartholomeus Fumus *verbo Decima* §. 2. deberi portari in domum eius cuius intereſt redditus decimarum accipere, expenſis agricolarum. Certè cõtrarium tenet Rebuffus *tractatu de decimis q.* 6. *n.* 1. vbi dicit decimas prædiales de iure ſoluẽdas eſſe in loco vbi prædia ſita ſunt, *iuxta cap. finale, de parochiis,* niſi conſuetudo percrebuerit in contrarium, vnde ex doctrina Rebuffi ſi ſoluendæ ſunt in agris, ſequitur quod aſportandæ aduehendæque in domum Curatorũ, vel publicanorũ, qui locatos habent redditus decimales expenſis ipſorum. Videndæ tamen ſunt conſtitutiones cuiuſcunque diœceſis, & ſequendum quod ibi ſtatutum fuerit: & vero conſtitutiones Bracharenſes nihil hac de re ſtatuunt, ſed ſolùm dicunt vocandos eſſe illos, quibus intereſt decimas accipere, vt eas aſportent. Vnde ſupponunt, non teneri agricolas illas aduehere ſuis expenſis in domum Abbatum, vel publicanorum. Quamobrem in vnoquoque loco conſuetudo ſpectanda erit. 12

Quæres tamen ex qua fructuum parte ſoluendæ ſint decimæ quando ager colitur per colonos; 13
& certè tunc ſpectanda erit conuentio facta, ac pactum initum inter dominos agrorum ac colonos; ſi non detur pactum inter illos, ſequendus erit mos regionis & loci: de iure autem dico ſoluendas eſſe de integris fructibus, ſiue priùs ex illis in vnum cumulum congeſtis decimæ deducantur, & poſtea dominus, & colonus fructus inter ſe diuidant; ſiue priùs inter ſe diuidant, & poſtea vnuſquiſque ſuam partem decimæ ſoluat, vtroque enim modo fieri licitè poteſt, vt ſtatuitur *in cap. tua nobis, de decimis,* & gloſſa ibi docet, & Panorm. & alii plurimi Doctores, & Soar. *tomo primo de relig. l.* 1. *de cultu diuino cap.* 35. *numero* 13. & gloſſa *in c. queſti.* 16. *quaſt.* 1. hæc tamen intelligenda ſunt de colono proprio. nam ſi colonus ſit mercenarius, decimandi ſunt fructus integri, & poſtea redden-

Digitized by Google

reddenda ſua pars mercenario pro qua ſeruiuit, qui quidē tunc non tenebitur amplius de ſua parte decimam prædialem ſoluere, tenebitur tamen ſoluere primitias, quia primitiæ impoſitæ ſunt perſonis quoſcunque agros excolentibus. & ita docet Soarius *citatus*. & Sotus *lib. 9. de iuſt. quæſt. 4. articul. 2.* & Abulenſis *in cap. 23. Matth. q. 204.*

CAPVT V.

Mixtæ quæ ſint, de quibus rebus debeantur. Quomodo ſint ſoluendæ; quando in diuerſis parochiis animalia paſcuntur, & quando parochianus in vna parochia habitat, & illa paſcuntur in alia: & an deductis expenſis.

SVMMARIVM.

Mixtæ decimæ quæ ſint. n. 1.
Soluuntur de fœtibus animalium, & quomodo. numer. 2.
Item de lana, lacte, & caſeis. n. 3.
Quando & quomodo. ibid.
De viuariis etiam vbi piſces ali ſolent. n. 4.
Debentur decimæ animalium illi parochiæ, vbi paſcunt, quamuis illorum Domini viuant in alia. n. 5.
Quid ſi in vna parochia paſcant hyeme, & æſtate in alia. num. 6.
Quid ſi per maiorem partem in vna quam in alia paſcant. num. 7.
Quid ſi tempus quo in vna paſcant non ſit conſiderabile. num. 8.
Reiicitur opinio Nauarri aſſerentis decimas mixtas animalium diuidendas eſſe inter parochias vbi paſcunt, & vbi Domini illorum viuunt. n. 9.
Quid ſi greges paſcant in vna parochia & accubent in alia. num. 10.
Reſpondetur ad quandam obiectionem probātem diuidendas eſſe decimas animalium inter parochiam vbi paſcunt, & vbi accubant. n. 12.
Reſoluitur caſus intricatus de equa paſcente in vna, & fœtum educente in alia parochia. n. 12.
De aluearibus cui parochiæ ſint decimæ. n. 13.
Quo tempore ſoluendæ ſunt decimæ animalium. num. 14.
An deducendæ expenſæ. n. 15.

1. MIxtæ decimæ dicuntur illæ, quæ ſoluuntur ex animalibus & illorum fructibus, & fœtibus, quia hæ partim ſunt naturales, partim induſtriales: item dicuntur etiam mixtæ illæ decimæ, quæ ex penſionibus, & locationibus domorum Eccleſiæ perſoluuntur, quia etiam partim ſunt naturales, partim induſtriales, quatenus ipſæ domus induſtria hominum & fiunt tanquam arte factæ & conſeruantur, quamuis hæ magis accedant ad prædiales, propterea quod fixæ ſint intra limites parochiæ veluti prædia. Notandum tamen eſt triplicem eſſe fructum in animalibus. Primus in filiis ſeu fœtibus conſiſtit, veluti in agniculis, hœdis, & vitulis, & in pullis equorum &c. Secundus in lacte & caſeis. Tertius in lana & pilis. *l. in pecudum ff. de vſuris.* & *§. in pecudum, Inſtituta de rerum diuiſione*, & *P. Steph. Fagundez in quinque præc. Eccl.* docet Rebuffus *in tractatu de decimis quæſt. 6. n. 28.*

2. De fœtibus & filiis animalium de decem debetur vnus, ſeu de vno decima pars æſtimationis pecuniæ iuxta conſuetudinem loci: v. c. ſi parochianus habet viginti hœdos, duos dabit pro decimis; vel hi duo æſtimabuntur, & illorum pecunia pro decimis parocho ſoluetur, quod ſeruatur in multis locis: liberum tamen ſemper manet parocho ex vi iuris ſi malit fœtum pro decima recipere, niſi conſuetudo in contrarium exiſtat, poteſt enim cōſuetudo præualere, vt ſæpe diximus, contra ipſum ius. tota hæc doctrina eſt Rebuffi *in tractatu de decimis quæſt. 6. numer. 31.* & communiter eſt omnium Doctorum.

3. De lana ſtatim ac detondentur oues ſolui debet decima, de decem velleribus vnum, vel æſtimatio illius, iuxta conſuetudinem loci, quia nulla eſt cauſa differendi hanc decimam. De lacte idem dicendum eſt, nam ſtatim ac emungitur de decem cadis, vnus debetur, vel æſtimatio illius, vbi tamē de voluntate parochi tacita, vel expreſſa fiunt caſei, decimus præſtabitur parocho, vel ſi non ſint decem, ſed vnus, vel tres, vel quatuor, æſtimabitur valor illorum, & decima pecunia præſtanda erit ipſi parocho. Idem de butyro & lacte preſſo, ſed in his ſemper conſuetudo loci & parochiæ attendenda eſt, iuxta Rebuffum *tractatu de decimis quæſt. 6. num. 32.* & Andream Hiſpanum quem citat *quæſtion. 1.* & gloſſam *in cap. reuertimini 16. quæſt. 1.* vſus autem & conſuetudo in Gallia habet, vt ait Rebuffus *citatus numer. 27.* vt decima lactis detur in illa parochia, vbi lac emungitur, quamuis pecora in alia paſcant; decima enim caſei illi parochiæ debetur in Galliarum regno vbi caſei fiunt ac coaleſcunt, iuxta eundem Rebuffum. Decimam vero lanæ aſſeuerat ille deberi illi parochiæ, vbi lana naſcitur, non vbi tondetur, & pro ſua ſententia citat Henricum Boëtium *de conſuetudine Biturig. §. 13. in prædial. lib. deci.* Sed ſequendus erit mos ac conſuetudo cuiuſque loci, poteſt enim mutari ac variari ipſa conſuetudo pro mutatione, ac varietate loci ac regionis, vt patet.

4. De viuariis etiam, vbi piſces ali ſolent, decima ſolui de iure debet. *capit. peruenit, de decimis.* Rebuffus *in tractatu de decimis quæſt. 8. num. 10.* ſi vero ſtagnum vel viuarium ruptum fuerit, & piſces alicuius ad alterius ſtagnum viuariumque peruenerint, eos illorum Dominus repetere iure non poteſt, quia natura piſcium ferina eſt. *§ flumina, Inſtituta de rerum diuiſione.* & feræ vbi primum euadunt cuſtodiam, ſtatim ſuam primam veluti libertatem recuperant, & ad antiquam feritatem redacti, fiunt illico primi occupantis quando non proſequuntur inſequunturve à dominis, vt optime probat Rebuffus *citatus*.

5. His veluti adnotatis propius ad rem accedamus. Si boues, oues, animalia quæcumque, in vnius parochiæ terminis paſcantur, & ibi figantur caulæ, quamuis dominus in alia viuat laremque ac domicilium habeat, illi Eccleſiæ ac parochiæ, in cuius diſtricto animalia paſcuntur, caulæque affixæ ſunt, decima ſoluenda eſt. ita docet Rebuffus *tractatu de decimis quæſtio. 6. numer. 25.* Soarius *tomo primo, de relig. libro primo, de diuino cultu cap. 21. numero octauo*, Matthæus de Afflictis *in conſt. Neapol. lib. 1. rub. de decimis. numer. 23.* gloſſa *in capit. 1. de decimis 15. quæſtione prima, in verbo Paſcit, §. item quis vnquam.* Ratio ac fundamentum eſt, quia huiuſmodi decimæ mixtæ magis accedunt ad prædiales decimas, quā ad perſonales, & ratio aliūde dictat,

vt vbi paſcunt, & fructus ac fœtus ſuos producunt ibi redduntur decimæ illorum: nam licet huiuſmodi animalia non ſint immobilia, ſicut & agni, & prædia, tamen ſi intra propriam parochiam paſcant, & fructificent, clarum eſt illorum decimas ipſi Eccleſiæ parochiali eſſe reddendas.

6. Si in vna parochia paſcant hyeme, & æſtate in alia, decimæ æqualiter diuidendæ erunt. ita Rebuffus & Soarius *locis numero præcedenti allegati*, & ita Sot. *lib. 9. de iuſtit. quæſt. 4. artic. 3. ad* 2. & Angelus *verbo Decima num. 4. & 8.* & Emanuel Rodriq. *in Summa capit. 87. concl. 2.* & ratio in promptu eſt, quia huiuſmodi decimæ ſimpliciter ſunt prædiales, & in iure canonico ſub illis comprehenduntur, & ideo illarum naturam & legem ſequuntur; ergo illi parochiæ, vbi huiuſmodi animalia paſcunt, debentur decimæ; ergo ſi dimidio anni in vna parochia paſcant, & alio dimidio in alia, æqualiter erunt diuidendæ decimæ. Deinde probatur, quia niſi ibi paſcerent, ſi venderetur herba, aut locarentur prata, decima illius herbæ & locationis eidem parochiæ deberetur: ergo ſi ibi paſcunt neceſſe eſt vt dimidietate decimarum decimam illam herbæ compenſent, alioquin fraudaretur Eccleſia ſuis decimis. Tertio, quia decimæ paſcuorum debētur Eccleſiæ vbi prædia ac paſcua ſunt, argumēto cap. commiſſum, de decimis. ergo quando hæc pecora aluntur ex prædiis parochiæ alicuius, illi debentur decimæ ex fructibus pecorum pro rata temporis, & præter Doctores citatos ita docet etiam D. Thom. 2. 2. q. 87. *art. 3. ad* 2. & Abulenſis 3. *part. quæſt. 51. memb. 4. art. 4. in fine.* Et hæc ſententia de iure in praxi ſequenda eſt, niſi conſuetudo aliter habeat, poteſt enim conſuetudo immutare ius.

7. Si per maiorem partem anni in vna parochia paſcant greges, & per aliam minorem in alia, pro rata, & proportione ſua inter vtramque parochiam diuidenda eſt decima, modo illa minor pars anni ſit aliqua pars conſiderabilis, v. c. quarta pars illius, aut tertia: ita Soarius *tomo primo, de relig. libr. 1. de diuino cultu capit. 21. numer. 8.* Rebuffus *tractatu de decimis quæſt. 8. num. 11.* vbi ita inquit: *Si autem in duabus paſcant terris, decima diuidentur, & pro rata temporis ſoluentur. capite 2. §. finali de ſepulturis. niſi fuerit conſuetudo in contrarium, quia tunc ſequenda erit conſuetudo.* Hæc ille. Et hanc ſententiam tenet etiam gloſſa *in capit. ad Apoſtolicæ.* & D. Thom. 2. 2. *quæſtion. 87. articul. 3. ad. 2.* & Alenſis 3. *part. quæſtion. 51. memb. 4. articul. 4. fine.* & Saà *verbo Decima numero quarto*, & ratio eſt eadem quam ſupra fecimus, numero præcedenti, quia hæ decimæ ſunt veluti prædiales; ergo quando greges aluntur ex campis & prædiis intra diſtrictum, ac territorium alicuius parochiæ, illi etiam ſua pars de fructibus, ac fœtibus pecorum pro rata temporis, modo ſit conſiderabile tempus ſoluenda eſt, maxime quia ſi herba creſceret ac colligeretur, quam paſcunt huiuſmodi animalia ac greges, decima de illa deberetur; ergo & de animantibus, quæ illa paſcuntur.

8. Dixi, *modo ſit tempus conſiderabile*, v. c. tertia aut quarta pars anni, quia tempus breue, v. c. vnius aut alterius menſis, eſt tempus minimum reſpectu totius anni, & non eſt attendendum in ordine ad ſolutionem decimarum, in materia præſenti: vt optime notat Soarius *citatus numer. præcedenti*; vnde quamuis Rebuffus *ibi allegatus* generalius loquatur, & dicat diuidendam eſſe decimam pro rata temporis, tamen intelligendus eſt, modo tempus quo paſcuntur in alia parochia ſit conſiderabile in ordine ad decimas. quia Eccleſia non curat de minimis, nec Prætor, vt vulgo dicitur, & quia alioqui maxima iurgia, contentiones & lites mouerentur paſſim inter ipſos parochos diſtricti ac territorij quo animalia paſcuntur, & viderentur potius rigidi exactores quam paſtores. & denique quia nec in tam breui tempore multum excreſcit herba, vt priuenter illius decimis ipſi parochi ac paſtores.

Ex dictis num. 6. 7. & 8. patet non eſſe ſequendam ſententiam illam ac opinionem, quam indicat Nauar. *conſil. 1. de decimis. num.* 10. aſſerens diuidendam eſſe decimam, & dandam eſſe vnam partem illius Eccleſiæ vbi Dominus gregum & animalium habet domicilium, ſi greges toto anno paſcantur in alia parochia vbi Dominus illorum domicilium non habet; quia huiuſmodi decimæ dicuntur in iure mixtæ, & ideo dicuntur mixtæ quia partim ſunt perſonales, partim prædiales ac reales, participant enim promiſcue naturam decimarum realium & perſonalium, & vt perſonales ſunt hæ decimæ, ſequuntur perſonam & parochiam illius: vt vero ſunt prædiales, ſequuntur prædia, & campos, ac parochiam illam, in qua paſcuntur. Verum probabilius eſt contrarium, vt docet Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 21. num. 8. fine*, & Rodriq. Sotus, Rebuffus, & Angelus & alij *citati num. 6.* dicuntur enim huiuſmodi decimæ mixtæ, non quia partim ſequantur perſonam Domini, & parochiam illius, partim vero prædia, & parochiam vbi prædia ſunt, ſed quia vt fructus ac fœtus ſuos producant, multam requirunt induſtriam, multam diligentiam, ac curam dominorum. 9.

Quid ſi greges, & armenta paſcant in vna parochia, accumbant vero noctu in alia, in qua habēt fixam caulam, & quaſi domicilium ſeu habitationem? Certe in hoc euentu variæ ſunt ſententiæ & opiniones. D. Thom. 2. 2. *quæſt. 87. art. 3. ad* 2. Alenſis 3. *part. quæſt. 51. m. 4. art. 4. fine*, & Sotus *lib. 4. de iuſtitia. quæſt. 4. art. 3. ad* 2. docent deberi decimas Eccleſiæ prædiali, & non illi in qua habitant. fundamentum eorum eſt, quia fructus, & fœtus gregis ex agris proueniunt; ergo illi Eccleſiæ decima gregis ſoluenda erit, vbi agri, quos depaſti ſunt greges, ſiti ſunt. Rebuffus vero *tractatu de decimis quæſt. 6. n. 26.* & gloſſa *in cap. ad Apoſtolicæ, de decimis*, & Henric. Bohic. *in cap. peruenit. de decimis*, *col.* 1. dicunt diuidendas eſſe decimas in eo caſu æqualiter inter vtramque parochiam, & in hanc partem inclinat Soarius *tomo primo de relig. libro primo, de diuino cultu. capite vigeſimo primo, numero decimo*, vbi dicit hanc partem eſſe probabilem, & fundamentum accipit Rebuff. ex iure & ratione. ex ratione, quia decimæ mixtæ magis accedunt ad naturam prædialium, quam perſonalium, vt ſæpe dictum manet; ergo ſicut decimæ prædiales debentur illi parochiæ vbi ſunt prædia, ita hæ decimæ debentur, vbi ſunt animalia, dicuntur autem animalia eſſe non minus vbi cubant, quam vbi paſcunt; ergo æqualiter diuidendæ ſunt. Confirmatur hoc fundamentum ex iure, *argumento leg. ſi plures. ff. arbor. furtim cæſarum*, *in fine legis.* vbi dicitur, arborem eſſe in cuius fundo origo eius fuerit, licet in vicino ſolo radicibus alatur, & ita per quandam accommodationem, vbi oues & armenta dormiunt, & accubent, ibi originem habent; ergo etiam illi Eccleſiæ ſua pars decimæ de fœtibus horum animalium proueniet. Hæc ſunt fundamenta 10.

menta harum opinionum, & hæc vltima non eſt improbabilis, prima tamen multo probabilior eſt.

11. Ad primam rationem pro ſecunda opinione concedimus decimas mixtas magis accedere ad prædiales, quam ad perſonales, negamus tamen decimas animalium deberi illi parochiæ vbi animalia fixas habent caulas, niſi ibi paſcantur: ac proinde ad illationem, qua infertur, animalia non minus eſſe vbi cubant quam vbi paſcunt, & ideo diuidendas eſſe decimas inter parochiam loci accubationis, & parochiam loci paſtionis. Reſpondemus verum eſſe, tam eſſe vbi cubant, quam vbi paſcunt, ſi loquamur de pura exiſtentia; ſi vero loquamur de exiſtentia in ordine ad paſtum, & vitæ ſuſtentationē, dicemus nullo modo eſſe vbi cubant, ſed vbi paſcunt; & hæc exiſtentia eſt illa, quæ hic debet conſiderari, vt patet: nam decimæ animalium etiam ſoluuntur illi Eccleſiæ & parochiæ, vbi paſcunt, ad reficiendum, & quaſi recompenſandū damnum decimæ herbæ, & paſtus quod illi infertur per comeſtionem, & parum refert quod paſtus ſint montoſi, & communes, quia fieri poteſt, vt ſint communes, incolis illius ſolius parochiæ, in cuius diſtricto, ac territorio ſunt, non aliis alterius parochiæ: & quamuis ſint communes aliis, parum refert, cum raro animalia & armenta aliarum parochiarum eos paſtus depaſcant comparatione armentorum propriæ, & quia Eccleſia & propria parochia fundat ius ſuum ſuper campos & paſtus ſui diſtricti ac territorij, vt patet *ex capite primo, de decimis 13. quæſtione prima*, cum autem fundet ius ſuum ſuper huiuſmodi paſtus, parum refert quod ſint cōmunes, vt patet. Ad confirmationem deductam *ex argumento legis. ſi plures. ff. arb. furtim cæſarum*; reſpondeo eam parum valere, cum arbor illa vtrobique paſcatur tam in ſolo, vbi origo & truncus illius eſt, quam in alio, vbi ſunt radices eius: at vero huiuſmodi armenta ſolum in vno loco ſeu territorio pabulum accipiant. Ex quo patet diuerſa ratio vtrobique.

12. Ex dictis infertur ſolutio ad eam quæſtionem circa quam fuimus conſulti: equa per maiorem partem anni depaſta fuit in agris vnius parochiæ, peperit vero in alia, & ibi pullum ſuum educauit, & frequenter etiam ante partum accubabat ibi. Orta fuit quæſtio inter publicanos redditus illarum parochiarum, circa decimam valoris ac æſtimationis pulli equini, cuinam parochiæ eſſet ſoluenda; cui ego reſpondi, ſequendum eſſe morem, ac conſuetudinem illius loci, &, ſi de more nihil conſtabat, dixi mihi videri diuidendam eſſe decimam inter vtramque parochiam pro rata temporis in quo depaſta eſt, ita tamen vt maior reſpectus haberetur illius parochiæ in qua peperit, & fœtum educauit, quia tunc inibi maius detrimentum inferebāt pullus & equa illi parochiæ priuando illam decima herbarum, quam inferret ſola equa alteri parochiæ in qua ante tempus partus paſcebat; & ita factum fuit: Rebuffus tamen *tractatu de decimis quæſt. 6. num. 27.* videtur ad hanc quæſtionem aliter reſpondere, quamuis illius reſponſio magis in cōſuetudine quam in iure fundetur; dicit enim decimas fœtus deberi illi parochiæ in qua naſcuntur, & hanc conſuetudinem eſſe regionis Occitanę, teſte, & auctore Henrico Bohicio, §. 13. *de conſuetud. præd. in conſuetudinibus Biturig.* loquitur tamen ibi Rebuffus *de conſuetud.* quod nos non negamus. De iure autem vbi nihil de conſuetudine conſtat reſpondendum erat, id, quod diximus, vt patebit conſideranti.

Infertur etiam ex dictis decimas de aluearibus 13.
dandas eſſe illis parochiis vbi aluearia ſunt, tum quia ibi ordinariè paſcunt, tum quia ibi domicilia ſua fixa habent ita omnes Doctores citati num. 10. pro prima & ſecunda opinione, & Angelus *verbo Decima num.* 8. ſemper tamen conſuetudo loci ſequenda eſt.

Difficultas tamen eſſe poteſt quo tempore ſol- 14.
uenda ſit decima de fœtibus animalium: & vero aſſerendum eſt, fœtum fouendum eſſe & alendū vſque ad ſtatum viuenſibilem, in quo ſine matre commode viuere poſſit, & tunc de eius valore, & æſtimatione, ſoluendam eſſe decimam. ita docet Syluester *verbo Decimæ. num.* 14. Leſſius *tomo 1. de iuſt. libr. 2. de decimis cap. 39. dub. 3.* & Soarius *tomo 1. de relig. libr. 1. de diuino cultu cap. 37. num. 6.* & certe loquendo ſpecialiter de pullis equarum, & aſinarum, ſtatuitur *in conſtitutionib. Bracharenſibus tit. 20. fol. 62.* vt æſtimentur poſt duos annos, & de æſtimatione pecuniæ, ſoluetur decima, & ſtatim additur: *Quia iudicamus hoc tempore duorum annorum à natiuitate poſſe hos pullos ſine matribus viuere.* Circa vitulos vero præſcribunt ipſæ conſtitutiones, vt ſequatur mos: vbi autem nihil de more conſtat, dicendum eſt decimam præſtari deberi eo tempore quo vituli viui eſſe poſſunt, & ſine matre viuere, quod totum cōmittitur arbitrio prudentium. Hinc patet minus conuenientem eſſe ſententiam, & opinionem eorum qui aſſerunt exſpectando eſſe nouem dies in quibus fœtus animalium nutriantur, vt ſine periculo poſſint decimari ex quorum numero eſt Rebuffus *in tractatu de decimis quæſtion 12. numero trigeſimo.* De hoc tamen non eſt certum ius, ſed totum id committitur iudicio prudentum, & prudens arbitrium eſt tunc, eſſe decimandos fœtus animaliū quando ſine matribus commode viuere & vſui eſſe poſſunt, & huius opinionis eſt etiam idem Rebuff. *eodem tractatu de decimis, quæſt. 6. n. 30.* vbi pro ea etiam citat Ioannem Andream, Bohicium, Ancharranum & alios, quamobrem miror ſibi contrarium poſtea fuiſſe.

Expenſæ in his decimis mixtis nullo modo ex- 15.
trahendæ ſunt, cum hæ decimæ magis accedant ad prædiales quam ad perſonales. & de prædialibus non ſint extrahendæ. vt diximus *cap. 4. n. 6.* & ita docet Soar. *tomo 1. de relig. lib. de diuino cultu cap. 35. n. 3. & 4.* & communiter Doctores. & ratio eſt, quia ita ſtatuit ius canonicum, decimas ſcilicet integre ſoluendas eſſe de fructibus terræ, & animalium, non deductis expenſis, vt patet ex capit. tua nobis, de decimis, cui non poteſt contradicere ius ciuile, imo & ſecundum ius ciuile. vt conſtat *ex lege ſi prudentes ff. de vſufructu.* quando alicui teſtamento relinquuntur fructus, intelligitur hoc legatum de fructibus ipſis, non deductis expenſis. ibi, *quando fructus pendentes iam maturos reliquerit teſtator, omnes extantes fructus accipiet vſurarius non deductis expenſis*, vt ibi explicat Bartolus. Similiter ſi quis vendat feudum cum onere, vt ſi quotannis ſoluatur certa pars fructuum, intelligitur ſoluenda non deductis expenſis etiam ſecundum ius ciuile, vt videre licet per Bartolum *in lege fructus ff. ſoluto matr.* ſimile eſt ſi locetur ager pro tot menſuris, vel pro quarta parte fructuum, etiam intelligitur non deductis expenſis, vt explicatur aperte *in dicto capit. tua nobis, de decimis*, vnde cum in præcepto de ſoluendis decimis non agatur de commoditate eius

Digitized by Google

qui ſoluturus eſt illas, ſed de penſione certa Deo & miniſtris eius ſoluenda, intelligendum quidem eſt de fructibus naturalibus integre ſpectatis non deductis expenſis, & ita docet etiam D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 87. *articul.* 2. *ad* 4. *in fine*, & Sotus *lib.* 9. *de iuſt. quæſt.* 4. *art.* 2. & Aragonius *ad dictum locum D. Thom.* & cæteri Thomiſtæ. Vide quæ diximus *cap.* 4. *num.* 8. vbi hæc late probauimus

CAPVT VI.

Vtrum Eccleſia habeat verum dominium decimarum antequam illæ à reliquis fructibus ſeparentur, & cui pereant decimæ totæ ſi pereant; & an poſſint Domini vineas in agros mutare contradicentibus Curatis?

SVMMARIVM.

Refertur opinio prima affirmans Eccleſiam non habere dominium decimarum ante ſeparationem à reliquis fructibus. n. 1.

Non poteſt dari verum dominium ſuper rem confuſam. num. 2.

Quare decimæ appellentur tributa. ibid.

Refertur opinio aſſerens Eccleſiam habere verum dominium reale ſuper decimas ante ſeparationem. n. 3.

Iudicium Soarij. num. 4.

Quam actionem, realem ne, an perſonalem habeat Eccleſia quando fructus non decimati venduntur. numer. 5.

Et an aduerſus venditorem vel emptorem. ibidem & numer. 4.

Tenentur illi, qui ex fructibus non decimatis aliquid furãtur ad reſtitutionem pro parte decima. n. 6.

Inſuper incurritur excommunicatio in diœceſibus, in quarum conſtitutionibus pro hoc delicto ponitur. numer. 7.

An illi qui in bello iuſto ſegetes incendunt, teneantur ad reſtitutionem pro decimis. n. 8.

Quid ſi bellum ſit iniuſtum. ibid.

Cui pereant decimæ ſi ante ſeparationem pereant, numer. 9.

Poſſunt Domini prædiorum, & agrorum eos conuertere in domos, & domos in agros, etiam contradicentibus Curatis. num. 10.

1. BIpartita eſt opinio hac de re: quidam docent Eccleſiam non habere dominium decimarum antequam decimæ à reliquis fructibus ſeparentur, ſed ſolum tantum habere actionem perſonalem ad citandos, & in iudicium vocandos ſæculares, vt ſuas ſibi decimas ſoluant, & ſe indemnem conſtituant: itaque aſſerit hæc opinio Eccleſiam habere ius ad rem non tamen dominium in re ad decimas antequam ſeparentur à reliquis fructibus, ac proinde non poſſe occulte ſibi compenſare, ſed poſſe tantum citare ſæculares, & iudicij foro eos cogere, ac obligare vt ſibi ſoluant non ſolutas decimas, quia ex dominio ad rẽ reſultat actio perſonalis, non actio realis ſeu apprehenſiua rei. & ita docet expreſſe Rebuffus *tractatu de decim. quæſt.* 9. *num.* 7. *& quæſt.* 3. *num.* 16. *&* 17. Federicus Senenſis *conſ.* 74. & gloſſa *in cap. tua nobis, de decimis, verbo Tributa*; & gloſſa *etiam in cap. moderamine* 16. *quæſt.* 1. *verbo Sibi vendicent, in fine*; & facit pro hac parte *ipſum capit. moderamine.* vbi dicitur: *Decimas peti ab Eccleſia cõdictione ex canone vel officio iudicis*; condictio autem ex canone, eſt actio perſonalis: & fundamentum huius opinionis eſt, quia dominium in re eſt de certa, & determinata, non autem de re confuſa, vnde cum decimæ ante ſeparationem confuſæ ſint cum reliquis fructibus, non poteſt Eccleſia habere verum dominium reale & in re in decimas, ſed tantum ius ad rem, ex quo reſultat actio perſonalis. Deinde, quia decima dum non eſt ſeparata ab aliis fructibus, eſt ſub dominio eius cuius ſunt fructus, *argumento l.* 2. *ff. de pollicit.* quæ loquitur, quando decima ex voto debetur; ergo & cum debetur ex præcepto, nam in re nondum diuiſa non poteſt acquiri dominium determinatæ partis. Hinc eſt quãuis Eccleſia habeat priuilegium acquirendi rem teſtamento ſibi legatam, aut dono datam ante aditam hæreditatem, & poſſeſſionem, ſeu apprehenſionem eius, vt conſtat *ex lege vt inter C. de ſacroſanctis Eccleſiis.* tamen id intelligendum eſt, quando dono datur, aut teſtamento legatur res certa, & particulariter determinata, & non quando res dono data, eſt incerta & confuſa. Vnde ſi quis donet Eccleſiæ tertiam vel quartam partem ſuorum bonorum, in eo euentu non tranſibit dominium in Eccleſiam ſine ſeparatione tertiæ vel quartæ partis bonorum à reliquis bonis donantis, vt optime docet Rebuffus *in tractatu de decimis. quæſtione tertia numero decimo ſeptimo*, & habetur *in lege* 2. *finali ff. de verborum obligationibus.* Secus ſi in tertiam vel quartam partem ſuorum bonorum certam proprietatem, aut prædium ſibi affirmat donator aut teſtator, quia tunc iam bona certa donantur, ac teſtantur Eccleſiæ, & iam dici non poteſt donatio rei confuſæ, & incertæ, ſed partis certæ, & determinatæ, vt patet.

Oppones: poſſe aliquem habere dominium rei incertæ, ſeu partis nondum diuiſæ ac ſeparatæ: vt, v. g. quando plures homines habent dominiũ hæreditatis totius, vel quando cumulꝰ tritici, aut nauis aliqua eſt multorũ ſimul hominum: tunc enim penes omnes ſimul & ſingulos particulariter eſt huiuſmodi dominiũ, licet eorũ nullus habeat huiuſmodi dominium ſuper determinatam & certã partem materialẽ nauis, tritici aut hæreditatis, ſed ſuper partem formalem vt ſic dicam, ſeu quotam in confuſo. Reſpondeo verũ quidem continere exemplum allatum, quia vnuſquiſque horum hominum habet titulum ſufficientẽ huiuſmodi dominij cõmunis, quem titulum Eccleſia non habet ante ſeparationem & diuiſionem rei ſibi dono datæ, aut teſtamento legatæ, Eccleſia enim non habet dominium cõmune in terris quæ ſeminantur, nec in arboribus, aut gregibus, aut aliis rebus ſimilibus ex quibus ſibi ſoluũtur decimæ fructuum illarum; ergo nec in ipſos fructus habet huiuſmodi dominium, ex eo quod naſcantur ab illis antequam ſeparatæ ſint decimæ à reliquis fructibus: & probatur ex ſacra pagina Exodi 22. *Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere.* vbi ponderanda eſt particula illa *tuas*, quæ dominium ſignificat; erant ergo decimæ illorum antequam ſeparentur, non Eccleſiæ, aut miniſtrorum Dei. & Deuter. 14. ibi, *decimam partem ſeparabis de cunctis fructibus tuis.* Omnes ergo fructus erant poſſidentis, & ſeparantis, 2.

tantis,& ille tenebatur partem decimæ ſeparare, & à ſeſe abdicare. Tandem id patet ex iure. nam *in capit. parochianos, de decimis*, ſolum dicitur decimas poſſe peti tanquam debitum, non ergo vt res propriæ, nam hæc duo, *debitum*, & *res propria*, in rigore diſtinguuntur: quia debitum non mihi tot affert vtilitates, quot res propria, quam poſſideo actu, & ideo debitum in rigore minus valet, quam res poſſeſſa, cum debitum me priuet illis vtilitatibus, quæ pretio ſunt æſtimabiles. Item in capite ex tranſmiſſa, de decimis, dicitur: *Fidelis homo ex omnibus quæ licitè acquirit decimas erogare tenetur.* prius ergo homo fidelis acquirit rem totam, & poſtea erogare tenetur decimas. Denique in iure ſolent decimæ appellari tributa, *capit. decimæ 19. quæſtione prima. & capit. tua nobis. de decimis:* tributa autem licet ſint debita Principi, non tamen fiunt extra dominium debentis, & ſub dominio Principis donec ſoluantur, vnde ſi pereant, pereunt tributario, non Principi; ergo ſimiliter erit in decimis: ita ſe habet iſta opinio quæ eſt valde probabilis.

3. Secunda opinio docet Eccleſiam habere verum dominium reale ad decimas ante ſeparationem à reliquis fructibus, imo in ipſos fructus adhuc in campis & ſpicis exiſtentes. Sic docent Panormitanus *in capit. commiſſum, numero quarto, & in capit. tua nobis de decimis numero primo*, Innocentius & Ioannes Andreas quos citat Panormitanus, Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo capite trigeſimo nono. de decimis dub. 3. numer. 15.* Probatur primo hæc ſententia *ex capite tua nobis, citato*, vbi Deus dicit, decimas & primitias eſſe ſuas, *ſuum* autem dominium indicat. & eodem capite dicitur retinere alienum inuito domino, qui decimas retinet antequam ſeparentur à reliquis fructibus: & vero quod illud verbum *ſuum* dominium indicet, conſtat ex iure ciuili, *lege Quintus Mutius. ff. de argento legato. §. argento. & lege cum ſua ancilla, & lege ſcribit Quintus Auguſtus.* nec propter ſolum ius ad rem vel actionem ad rem poteſt quis dicere rem eſſe ſuam. Secundo probatur *ex capite omnes 16. quæſtione ſeptima*, vbi ita dicitur: *Omnes decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum, Domini ſunt.* Sunt ergo ſub ſpeciali dominio Dei quod ipſe Eccleſiæ conceſſit, ante ſeparationem. Tertio probatur *ex capit. decimæ 16. quæſtione prima.* vbi ita dicitur: *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, alienas inuaſit.* vbi gloſſa verbo *Inuaſit*, & verbo *Alienus*, ita infert: *ergo ante ſeparationem ſunt Eccleſiæ*; debentur enim vt res, quæ non ſunt ſub dominio debitoris, alias non inuaderet res alienas; ergo ſunt ſub dominio Dei, vel Eccleſiæ. Quarto, quia venditio fructuum non decimatorum, eſt nulla, & inualida; iuxta *cap. paſtoralis, de decimis.* quia Eccleſia nondum extraxit ſuam partem, & huius inualiditatis non poteſt eſſe alia ratio, niſi quia Eccleſia habet dominium decimarum in confuſo antequam ſeparentur à reliquis fructibus; ergo, &c. Quinto, quia non obſtat, quod dominium in re in rebus ſæcularibus non comparetur ſine apprehenſione rei, quia ſicut Eccleſia habet priuilegium, vt in rebus emptis, donatis, aut teſtamento legatis dominium acquirat ſine apprehenſione & acceptatione, vt patet *ex lege vt inter. Cod. de ſacroſanct. Eccleſiis. & ex capite ſecundo, de conſuetudin.* ita etiam iſtud dominium in decimas habet ex eodem priuilegio ante traditionem, & ſeparationem illarum à reliquis fructibus: & hæc opinio eſt etiam valde probabilis & magis pia erga Eccleſiam, & ideo in illam inclinat animus meus.

Et vero Soarius *tomo primo de religione libro primo, de diuino cultu, capite trigeſimo ſexto numero octauo*, intendit has duas opiniones conciliare, in re tamen cum ſecunda conſentit: declarat enim ille dominium Eccleſiæ erga decimas antequam à reliquis fructibus ſeparentur ad inſtar dominij vſufructuariorum, & dicit Eccleſiam non habere proprium & rigoroſum dominium in huiuſmodi decimas ante illarum ſeparationem, quia proprium & rigoroſum dominium concernit rem certam & determinatam: decimæ autem antequam à reliquis fructibus ſeparentur, cum illis ſunt confuſæ; habere tamen Eccleſiam veluti vſumfructum illarum. Et ideo, inquit Soarius, non ſolum habet Eccleſia ius ad illas, ſed etiam ius in illis, quod dici poteſt dominium vtile, quale habet vſufructuarius in fructibus nondum perceptis, licet non ſit directum. Et addit primum effectum huius dominij vtilis, eſſe vt poſſit Eccleſia decimas vendicare & apprehendere, & ſibi de illis compenſare vbicunque illæ ſint inſcio ablatore illarum, illaſque ab eo eripere tanquã ab iniuſto inuaſore & poſſeſſore. Secundum effectum eſſe quod Eccleſia habeat actionem in inuaſorem tanquam in eum, qui habet rem ſibi debitam. & ita in re cum ſecunda opinione cõſentit, quãuis in modo explicandi huiuſmodi dominiũ diſſentiat: & hanc opinionẽ ſeu explicationẽ Soarij quoad hos duos effectus approbat etiã Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, de decimis capite trigeſimo nono, dubio tertio numero 15.* ait enim ibi certum in primis eſſe poſſe Eccleſiam duplici actione decimas petere; prima rei vendicatione & apprehenſione, quæ eſt actio reſultans ex iure in re, & conceditur vero domino verum dominium habẽti. *lege in rem ff. de rei vendicat.* Secunda condictione ex canone, id eſt, actione perſonali citando ipſos ſæculares, & iudicio forenſi eos cogendo, vt ſoluant. 4.

Et hinc fit vt quando fructus non decimati vẽduntur, Eccleſia habeat actionem non ſolum realem & perſonalem in venditorem, ſed etiam in emptorem, vt patet ex cap. *cum non ſit, de decimis.* & tenet expreſſe D. Th. 2. 2. *q. 87. a. 2. ad* 4. & ſequitur ex reſponſione Soarij & Leſſij, vt n. ſequenti videbimus: in emptorem, quia habet rem Eccleſiæ debitam; in venditorem, quia fraudauit Eccleſiam ſuis decimis. Fit etiam, vt Eccleſia poſſit apprehendere hos fructus, & hanc apprehenſionem debere fieri ex rebus venditoris ſi emptor bona fide emit, quia putauit iam eſſe decimatos; ſi vero mala fide emit, ſciendo nõ eſſe decimatos, faciendam eſſe eam apprehenſionem, & compenſationem ex rebus emptoris: quia, qui mala fide emit, ea tacita conditione emit, vt teneatur illam reſtituere. Imo addo, etiam in eo caſu, in quo quis bona fide emit à principio, & poſtea reſcit, fructus non eſſe decimatos, poſſe fieri huiuſmodi apprehenſionem & occultam compenſationem vel à venditore, quia rem alienam furatus eſt, vel ab emptore, quia poſtquam id ſciuit, id retinet ſciendo eſſe alienam, & inuito ſuo domino retinet. 5.

Ex dictis inferes teneri filios, ſeruos, & quoſcunque alios qui ex fructibus non decimatis aliquid furantur, ad reſtitutionem Eccleſiæ faciendam 6.

dam

dam pro decima, ſiue parua ſit quantitas, ſiue magna: ad mortale & ſub mortali, ſi quantitas fuerit magna; ad veniale vero & ſub veniali, ſi fuerit perexigua. Et ad eandem reſtitutionem teneri eos qui ex agris ſpicas colligunt ac vehunt in magna quantitate. ita Leſſius *tomo 1. lib. 2. de decimis. capite 39. dubit. 3. numero 13.* & Syluester *verbo Decima numero 12.* & patet *ex cap. perſonalis, de decimis. ibi, Fructus autem ipſos alienari non credimus niſi cum onere decimarum.*

7. Deinde ſi quantitas decimæ furatæ ad culpam perueniat mortalem, incurritur etiam excommunicatio in iis locis & diœceſibus, vbi excommunicatio ponitur iis qui decimas alienas inuito domino retinent, aut furantur. Quamobrem vidẽdæ erunt conſtitutiones vniuſcuiuſque diœceſis: excuſabit tamen ab incurſione excommunicationis ignorantia ipſius cenſuræ. nunquam enim cenſura incurritur, ſi ignoretur, & ex hoc capite communiter excuſabuntur ſerui, filij, & aliæ perſonæ ignorantes, vel quia ordinarie talem cenſuram ignorant, vel quia quando fructus non decimatos furantur, de illa non recordantur, neque de illa meminerunt, quamuis alioqui illam non ignorarint: & hæc eſt doctrina communis in materia de excommunicatione, vt latè probat Soarius *tomo 5. de cenſuris diſput. 4. ſect. 9. numero 14.*

8. Animaduerto tamen non teneri ad reſtitutionem decimarum eos, qui in bello iuſto incendunt hoſtium campos ac ſegetes, vt optime notauit Panormitanus *in cap. commiſſum, de decimis.* ex Ioanne Andrea, & Leſſius *tomo primo de inſtit. libro ſecundo cap. 39. dub. 13. numero 15.* idque ſiue dicamus Eccleſiam habere dominium illarum ante ſeparationem, ſiue non. Ratio eſt, quia per accidens eſt quod decimæ pereant ratione commixtionis & confuſionis cum reliquis fructibus, non enim debet impediri victoria pro tantilla portione decimarum, maxime, quia hoſtes non intendunt damnum inferre Eccleſiæ in decimis, ſed iure ſuo vtuntur ad ſubneruandum hoſtem, & victoriam comparandam: ſecus dicendum ſi bellum ſit iniuſtum, tunc enim non ſolum decimas, ſed etiam totum damnum illatum tenetur reſtituere, vt patet, quia qui alteri eſt iniuſta cauſa damni, illud ei tenetur reſarcire, vt eſt commune pronuntiatum in materia reſtitutionis.

9. Hinc dubium inſurgit, cui pereant decimæ, ſi caſu pereant, aut furto ablati ſint fructus antequam decimati ſint: nam ſi Eccleſiæ, & Curatis, eſt dominium reale in illis, antequam decimæ ſeparentur diuidanturque à reliquis fructibus, videntur perire Eccleſiæ, & Curatis, res enim, quæ pereunt, pereunt domino. Reſpondeo tamen breuiter, perire quidem ruſtico, ſi per illum ſterit, & in mora fuit non ſoluendi, ac proinde ad reſtitutionem illarum teneri. Si vero per illum non ſtetit, quia vel admonuit illos ad quos ſpectabat huiuſmodi decimas colligere vt eas adueherent, ac deferrent, vel poſuit diligentiam in iis conſeruandis, ac tuendis, quam quiſque diligentiſſimus homo in ſuis rebus conſeruandis poneret, dico perire Eccleſiæ, & non teneri huiuſmodi agricolam ad reſtitutionem. ita docet Syluester *verbo Decimæ. numero 13. §. quintum.* Soarius *tomo primo de religion. libro primo de diuino cultu cap. 36. numero 2.* ſemper enim nocet mora ei per quem fit. *l. illud. ff. de periculo & commodo rei vend.* & ideo ſi poſt eam admonitionem, Eccleſia fuit in mora colligendi, ei nocuit mora, & ruſticus non tenetur illas reſtituere: & idem dicendum videtur ſi ruſticus quia occupatiſſimus fuit non admonuit Eccleſiam, & alioqui diligentiſſimus fuit in eis conſeruandis, ac tuendis, quia per vrgentem occupationem purgauit moram, & alioqui vitio ac negligentiæ illius culpabili huiuſmodi damnum verti non poteſt, propter diligentiam, quam poſuit. Imò tenetur Eccleſia reſtituere damnum ruſtico ſi quod datum eſt, quia, v. c. admonuit ipſam Eccleſiam de decimatione tali die vel tempore facienda, & ex defectu præſentiæ Curati vel publicani ad quem pertinebat fructus colligere non decimauit, quod maximè procedit in locis in quibus mos eſt ac conſuetudo non decimandi niſi præſentibus illis, quibus decimas intereſt colligere: & ratio eſt, quia mora poſterior ſemper nocet ei per quem fit. Si tamen Eccleſia admonita, & commonefacta non fuit, vt colligeret fructus, vel ruſticus non poſuit diligentiam in decimis tuendis quam quiſquis diligentiſſimus, vel ſaltem diligens homo ponere ſolet in ſuis rebus conſeruandis, ac tuendis: decimæ pereunt ruſtico, quia quamuis Eccleſia habeat verum dominium illarum ante ſeparationem, & ex hoc capite videantur illi tanquam domino perire, tamen id intelligendum eſt ſi fuerit admonita, aliter non, quomodo enim ſcire poterat Eccleſia tempus eſſe decimandi. Et ideo in conſtitutionibus Bracharenſibus *titulo 20. folio 61.* præcipitur, vt admoneantur vocenturque illi, quibus intereſt decimas colligere, & aliter pereant illis, qui non vocant, pereantque etiam publicanis vel Curatis, ſi non veniant poſtquam vocati ſunt, vt tamen quis in forenſi iudicio liberetur à reſtitutione decimarum, ſi poſt admonefactionem Curati vel publicani non veniant, opus erit aſſumere duos teſtes huiuſmodi vocationis & admonitionis, qui id teſtentur in iudicio. Vbi autem conſuetudo eſt ſoluendi decimas de frumento iam purgato; ſi manipuli furentur ex area vel agro, decima perit Eccleſiæ, primo quia non erat tempus admonendi illam, vt decimas colligeret, vt patet: Secundo, quia citra culpam ruſtici id contingit, vt ſuppono.

Poſſunt quidem domini ad libitum ſuum etiam vel agrum mutare in vineam, vel vineam in agrum, vel vineam aut agrum in domos contradicentibus etiam Curatis. ita docet optimè Rebuffus *tractatu de decimis. queſtion. 6. numero 35.* Oſtienſis *in Summa §. vt vtrum, verſ. decimo.* & ratio eſt, quia ille qui ſolitus erat decimam accipere in frumento, illam accipiet in vino, & è contra. nam mutatio qualitatis non alterat obligationem, nec ob id, abſolutè loquendo, Eccleſia priuatur ſua decima, quam habebat. Dices: id quidem verum eſſe quando ager in vineam, aut vinea in agrum conuertitur: at reuera priuari Eccleſiam ſuis decimis, ſi agri vel vineæ in domos conuertantur, vt frequenter ac paſſim fit, cum maximo detrimento Eccleſiarum: Sed id per accidens eſt, quia etiam domus frequenter conuertuntur in agros & vineas, & eo emolumento 10.

compen-

compenſatur detrimentum, & vbi primum domus in agros & vineas mutantur, ſtatim Eccleſia habet decimas vini vel frumenti, cum tamen antea parum aut nihil habuerit decimarum ex domibus. Sed vera ratio eſt, quia Eccleſia ſolum eſt domina decimarum ex fructibus productis, non autem prædiorum, arborum, aut agrorum. Vnde cum dominium camporum maneat apud ſæculares, poſſunt illi ad ſuum libitum vti re ſua in ſuam vtilitatem, vt patet. & ſi malitioſe id egerint, peccatum quidem odij aut inuidiæ committent, non tamen peccatum iniuſtitiæ, nec ad reſtitutionem tenebuntur, cum liberum cuique ſit re ſua & iure ſuo vti ad ſuum libitum. Prætereа credendum eſt ab initio ita conuentum fuiſſe inter parochos ſeu Eccleſiam & dominos agrorum cum parochiis ſui termini, limites ac diſtricta, aſſignati ſunt, vt ſcilicet poſſint domini ad libitum vti iure ſuo, & agros conuertere in quoſcunque vſus.

CAPVT VII.

Vtrum illa parochia, quæ de nouo aliquot agros, vel proprietatem intra terminos alterius parochiæ venditione, vel teſtamento, aut donatione acquirit, ei teneatur decimas ſoluere de campis acquiſitis.

SVMMARIVM.

Proponitur caſus & ſtatus quæſtionis. n. 1.

Proponitur, & explicatur prima ſententia affirmans decimas ſoluendas eſſe antiquæ parochiæ, non vero parochiæ acquirenti de nouo. n. 2.

Proponitur ſecunda ſententia negans cum ſuis fundamentis. n. 3.

Proponitur tertia ſententia media. n. 4.

Reiicitur huiuſmodi media ſententia optimis fundamentis. ibid.

Iudicium auctoris, & approbatio primæ opinionis. numer. 5.

Opinio D. Thomæ ſequentis ſecundam opinionem non procedit in iure, ſed in conſuetudine, de iure enim prima eſt verior. n. 6.

Imo nec etiam de conſuetudine procedit opinio Diui Thomæ, ſi prima Eccleſia magnum detrimentum patiatur in decimis, quod iudicabit prudens ſuperior. numer. 7.

An prædia patrimonialia clericorum inſeruientium alicui parochiæ eidem parochiæ ſoluant decimas ſi intra illius terminos ſint. n. 8.

An clerici non parochi inſeruientes alicui Eccleſiæ, eidem teneantur ſoluere decimas perſonales ſi illius parochiani ſint. n. 9.

Ad quem ſenſum probabilitatis reduci poſſit opinio eorum, qui dicunt clericos inſeruientes alicui Eccleſiæ non teneri ei ſoluere decimas de ſuis bonis patrimonialibus ſi intra illius Eccleſiæ terminos ſita ſint. numer. 10.

1. PRopono caſum vt res clarior euadat. Erigitur, v. c. quædam parochia de nouo, dotatur prædiis ac ingeribus exiſtentibus in territorio alterius parochiæ, cui decimas pendebant; quæro cui parochiæ modo debeantur ſolui decimæ horum prædiorum, erectæ ne, an alteri cui antea ſoluebantur. Item parochus, vel Abbas, vel quicunque alius parochianus parochiæ ſancti Petri vendidit vel donauit omnia ſua prædia, quæ erant ſita intra territorium prædictæ parochiæ ſancti Petri, & ei decimas ſoluebant Eccleſiæ, ſeu parochiæ ſancti Pauli; quæro modo cuinam iſtarum parochiarum ſoluendæ ſint decimæ.

Hac de re tres inuenio opiniones ſatis difficiles. Prima docet illas parochias quæ acquirunt aliquas poſſeſſiones de nouo, vel titulo dotis vel donationis, vel venditionis, vel quouis alio modo ſitas intra diſtrictum alterius parochiæ debere & teneri ſoluere decimas priori parochiæ in cuius diſtricto ſunt, & cui antea ſoluebant decimas, & nō illi cui donantur, dotantur vel venduntur de nouo. ita docet expreſſe Rebuffus *tractatu de decimis quæſtione quinta, numero decimo nono* Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, capite trigeſimonono de decimis dubio quinto,* Abbas *in capit. commiſſum, de decimis numero ſexto, & in capit. nuper, eodem titulo quæſtione quinta, numero vigeſimo,* Gutierres *libro primo, quæſtion. canon. capite vigeſimo primo, numero 54* Sà *verbo Decimæ. numero tertio.* Couarruuias *libro primo var. capite decimo ſeptimo, numero octauo, § ſecundo. gloſſa in capite primo, de cenſ. verſu nullo onere,* vbi extendit & amplificat hanc ſententiam etiam ad propria paſſalia. nam licet de illis in textu dicatur debere eſſe libera ab omni onere, nihilominus gloſſa ita aſſerit, quod ſi prius ex illis ſoluebantur decimæ alteri parochiæ, eidem oneri eſſe ac manere ſubiecta, & habet hæc ſententia magnum fundamentum *in capit. Eccleſiæ 16. quæſtione prima,* vbi ſic dicitur: *Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ, nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur, ita vt nouis oratoriis tribuantur,* & idipſum ſtatuitur *in capit. quicunque decimo ſexto, quæſtione prima,* & ratio eſt, primo, quia res tranſeunt cum ſuo onere, ſed prædia exiſtētia in terminis alicuius parochiæ habent hoc onus vt illi pendant decimas; ergo cum illo onere debent tranſire, etiamſi aliis parochiis donentur, vel vendantur, vel ab illis nouo titulo acquirantur. Secundo, quia alias poſſet vna parochia graue detrimentum pati, ſi aliæ parochiæ, vel monaſteria poſſeſſiones aliquas intra illius terminos de nouo acquirant, priuabitur enim ſic illa parochia omnibus ſuis decimis. Tertio, quia alias monaſterium emens vel colens prædia in alicuius parochiæ terminis exiſtentia non teneretur ex illis prædiis decimas ſoluere antiquæ parochiæ, ex vi iuris communis, quia iam efficiuntur Eccleſiaſtica huiuſmodi prædia. Conſequens eſt falſum & contra *capit. commiſſum, & capit. nuper, de decimis.* in quibus iubentur decimæ ſolui priori parochiæ, etiamſi bona veniant nouis titulis ad monaſteria, & ea propriis manibus colant atque expenſis, ne parochiæ grauiter lædantur, & iniuriam patiantur. ergo & antecedens. ergo etiam niſi monaſteria habeant ſpeciale priuilegium tenentur decimas ſoluere de prædiis acquiſitis illis antiquis parochiis in quarum diſtricto ſunt prædia acquiſita. Quarto, quia quando contenditur pro iure duarum parochiarum aut Eccleſiarum, ſemper ſtandum eſt & fauendum antiquiori, vt docet gloſſa *in capit.*

qui-

quicunque 16. quæſt. 1. verbo Antiquiores. & hanc opinionem tenet etiam Panormit. *in cap. nouum genus,* vbi Innocentius & alij.

3. Secunda opinio, quæ aſſerit non teneri illam parochiam, quæ acquirit poſſeſſionem aliquam, decimas ſoluere priori Eccleſiæ in qua ſunt prædictæ poſſeſſiones, ſed deberi illi parochiæ, quæ de nouo eas poſſeſſiones titulo aliquo quocunque vel gratioſo, vel oneroſo acquirit, aſtruitur à grauiſſimis auctoribus. eam docet expreſſe D. Thom. *2. 2. quæſtione 87. articulo quarto, ad primum.* Caietanus, Sotus, & Aragonius *ibi,* & eam tenet etiam Soarius *tomo primo, de religione libro primo, de diuino cultu. capite decimoſeptimo, numero trigeſimo primo,* vbi dicit opinionem D. Thomæ vſu & conſuetudine eſſe receptam. Limitant tamen huiuſmodi Doctores modo ob eam cauſam prior Eccleſia in qua exiſtunt prædia non magnum excipiat detrimentum quod iudicio ſuperioris decidetur. Probatur primo hæc ſententia *ex capit. quæſti 16. quæſtione prima.* vbi videtur facta conceſſio vnicuique Eccleſiæ, vt ex ſuis poſſeſſionibus, quas accipit ad ſuorum miniſtrorum ſuſtentationem, decimas alteri non ſoluat, quod videtur intelligendum vbicunque illæ poſſeſſiones exiſtant, textus enim generaliter debet intelligi, alioqui nulla eſſet ratio ob quam clerici aliarum parochiarum quererentur de Epiſcopis, qui non ſinebant colonos ſuorum Epiſcopalium prædiorum antiquis parochiis, intra quarum terminos ſita erant, decimas ſoluere, & Concilium Cabilonenſe, ex quo deſumptum eſt caput iſtud *quæſti,* decreuit tunc, vt in poſterum ipſi Epiſcopi decimas ad ſuas Eccleſias deferrent, id eſt, ad Eccleſias quarum ſunt proprij paſtores, non ad alias, intra quarum terminos ſita erant prædia Epiſcopalia; coloni vero eorum ibi decimas perſonales ſoluant, vbi eorum infantes baptizantur. Probatur ſecundo ratione, quia fundus eo ipſo quod ſit Eccleſiæ efficitur Eccleſiaſticus, & titulo ſpirituali poſſidetur; ergo alteri parochiæ non manet obnoxius ad ſoluendas decimas, nec dici poteſt quod non poſſit de nouo emancipari alteri Eccleſiæ cum iniuria prioris Eccleſiæ, quia ibi nulla datur iniuria, niſi prioris Eccleſiæ miniſtri notabiliter defraudentur conuenientibus alimentis, cum res Eccleſiaſtica in Eccleſia maneat, & extra illam non egrediatur.

4. Tertia opinio media inter vtramque docet non teneri huiuſmodi Eccleſiam, ſeu parochiam, quæ de nouo acquirit prædia intra limites alterius parochiæ, ſoluere decimas ex prædiis de nouo acquiſitis, modo ipſa eadem prædia ſuis ſumptibus & famulis colat, & quoad hoc concordat cum ſecunda opinione: teneri vero ſi ea non colat ſuis expenſis ac famulis, & quoad hoc concordat cum ſententia prima, & hanc mediam opinionem inducit gloſſa *in eodem capit. quæſti 16. quæſtione prima,* & eam approbat Turrecremat. *in eodem capite;* ſed hæc opinio, vt optime notat Soarius numero præcedenti allegatus, neque in textu, neque in ratione habet fundamentum. non in prædicto textu, quia textus non dicit; ſi agros ſuos propriis colant ſtipendiis: non in ratione, quia licet illa diſtinctio in aliis caſibus à Pontificibus tradi ſoleat, maxime in priuilegiis religioſorum, vt infra videbimus libro tertio tamen in præſenti quæſtione non habet locum, quia de priuilegiis, qualia ſunt monaſteria religioſorum, non valet argumentatio ad non priuilegiata, quales ſunt parochiæ; quamobrem de aliis duabus opinionibus videndum eſt, quænam illarum ſit probabilior & tenenda.

Et certe prædictæ duæ primæ opiniones ambæ ſunt ſatis probabiles: prima tamen in iure maius habet fundamentum: & ideo omnino tenenda tam in iudicando, quam in conſulendo: nam ſenſus illius capit. *quæſti,* in quo nititur ſecunda, ſatis dubius eſt & obſcurus, nec credendum eſt voluiſſe ibi Summum Pontificem mutare iura antiqua, cum id ſatis non conſtet. Præterea *capit. quæſti,* in quo nititur ſecunda opinio, non eſt alicuius Papæ, ſed collectum & deductum à Gratiano ex Concilio Cabilonenſi, quod non eſt approbatum à Summo Pontifice. 5.

Scio tamen aliquos Doctores affirmare opinionem D. Thomæ eſſe vſu & conſuetudine receptam, quamuis alia ſit iuri conformior, inter quos eſt Soarius *tomo primo de religione libro primo, de diuino cultu capite decimo ſeptimo, numero trigeſimo primo,* & Gutierres & Couarruuias *numero ſecundo,* allegati, idipſum ſignificant. Quamobrem niſi opinio D. Thom. ſit in aliqua prouincia recepta, profecto alia ſequenda erit, & vero in aliis locis in quibus conſuetudine recepta fuerit opinio D. Thomæ, adhærendum quidem illi erit, non propter ius ſed propter conſuetudinem, poteſt enim conſuetudo aduerſus ius commune præualere, vt ſæpe diximus, & fortaſſe D. Thom. in ea ſua opinione de conſuetudine locutus eſt, non de iure. 6.

Limitatio vero quam Caietanus, Sotus, & Aragonius & Soarius *numero tertio allegati* adhibent, vt ſcilicet in ſecunda opinione id non habeat locum quando prior parochia detrimentum magnum paſſa fuerit, rationi conſentanea eſt iudicio tamen ſuperioris Prælati decernendum erit quando ſit tam enormis læſio, & tam magnum detrimentum, vt conſuetudo illa admittenda non ſit. 7.

Nonnulli tamen Doctores adeo extendunt amplificantque opinionem D. Thomæ numero tertio explicatam, vt dicant prædia, & patrimonialia bona clericorum inſeruientium parochiæ, cui decimæ illorum prædiorum ſoluuntur, immunia eſſe à tributo & onere decimarum. inter quos eſt Alenſis *3. parte quæſtione decima quinta, membr. 7. articulo ſecundo,* Syluester *verbo Decima. numer. 13.* & Angelus *eodem verbo* & id probare conantur *ex capite ſecundo, de decimis.* ſed inde nihil probari poteſt quãtum ad decimas ex ſæcularibus bonis, ſeu patrimonialibus, quia onus decimarum eſt adnexum prædiis ac bonis ipſis quæ titulo ſæculari poſſidentur, vnde cum huiuſmodi Clerici hæc bona patrimonialia titulo ſæculari poſſideant, neceſſe eſt vt de illis decimas ſoluere teneantur Eccleſiæ, cui inſeruiunt, ſi ea bona patrimonialia in territorio illius ſita ſint. Deinde quia alias grauiter læderetur Eccleſia, quia poſſent canonici & alij inſeruientes ei, multas poſſeſſiones acquirere in illius territorio, & eam decimis priuare. Tertio, quia *in capit. ſi quis laicus vel clericus 16. quæſtione prima, de decimis,* contrarium ſtatuitur, ibi enim dicitur, non poſſe clericum 8.

Digitized by Google

clericum rem propriam legare, aut dare priuando priorem Eccleſiam decimarum prouentu: ſupponit ergo habere Eccleſiam decimarnm prouentum ex bonis clericorum.

9. Si tamen ſententia Alenſis, Sylueſtri, & Angeli intelligatur de decimis perſonalibus, fortaſſis erit magis tolerabilis, ſimpliciter tamen vera non eſt, vt optimè animaduertit Soarius *lib. 1. de diuino cultu tomo 1. de relig. cap. 17. num. 22.* nam huiuſmodi clerici non parochi inſeruientes alicui Eccleſiæ tenentur recipere ſacramenta in eadem Eccleſia tanquam fideles, ſi in eius diſtricto ſint, id eſt, ſi ſint parochiani illius, & nullum eſt ius eos eximens ab hac obligatione; ergo tenentur eidem Eccleſiæ decimas perſonales ſoluere; decimæ enim perſonales illi Eccleſiæ ſoluuntur, vbi quis recipit ſacramenta, vt patet *ex cap. quæſti 16. quæſt. 1.*

10. Solùm ergo erit probabilis hæc opinio Alenſis & Sylueſtri, ſi illa reducatur ad terminos D. Thomæ opinionis num. 3. explicatæ, & intelligatur de decimis ex prædiis, ac poſſeſſionibus Eccleſiaſticis, quæ poſſidentur titulo ſpirituali, poſſeſſiones enim Eccleſiæ non habent adnexum onus ſoluendi decimas eidem Eccleſiæ cuius ſunt, quia ab illa titulo ſpirituali poſſidentur. Sed hac de re redibit neceſſariò ſermo infrà in libro 2. vbi hac de re longiorem diſputationem inſeremus, ad quem locum te remittere oportet.

LIBER SECVNDVS,

De Decimis.

HIc liber tantum aget de perſonis, quæ ad ſolutionem decimarum, tam perſonalium, quam prædialium tenentur, videbimuſque in illo an ad illas teneantur infideles, Iudæi ſcilicet, Turcæ; & Sarraceni, & an hæretici. deinde videbimus inter Chriſtianos, an ab illis aliqui eximantur v.c. Papa, clerici, Epiſcopi, pauperes, hoſpitalia, monaſteria, & loca pia; & quia hæc materia eſt valde vtilis, & non iniucunda, ad illam quam celerrime, Deo bene iuuante, properemus, longiora prolegomena ad litterarum humaniorum ſtudioſos remittentes.

CAPVT I.

Quæ perſonæ teneantur ad decimas: an Iudæi, Turcæ, infideles, hæretici, Sarraceni.

SVMMARIVM.

Omnes homines baptizati, qui de manu Sacerdotum ſacramenta iure tenentur accipere, tenentur ex vi iuris communis ad decimas tam prædiales, quam perſonales. n.1.

Eximuntur Catechumeni quamdiu non baptizantur. num.2.

Quid ſi ſint filij Chriſtianorum. ibid.

Non eximuntur hæretici qui fuerunt baptizati. n.3.

Idem de Iudæis ſi fuerunt baptizati, & fidem abiecerunt. n.4.

Quid de Iudæis, Turcis, & aliis infidelibus qui nunquam fuerunt baptizati. n.5.

Prima opinio docet eos teneri ad prædiales. ibid.

Secunda eos non teneri, à n.6. vſque ad 10.

Vtraque probabilis. Secunda probabilior eſt tenenda. n.11.

An Iudæi non baptizati teneantur ad decimas perſonales, refertur prima opinio affirmans. n.12

Aſtruitur ſecunda negans melioribus fundamentis. num. 13.

An ſaltem per modum compenſationis & ſatisfactionis intereſſe teneantur ſoluere Eccleſiæ decimas perſonales. n.14.

Quid de prædialibus. n.7.

Quid ſi terras occupent quæ aliquando fuerunt Chriſtianorum. n. 6. verſ. vero de illis terris.

Reſpondetur ad argumenta primæ opinionis affirmantis infideles non baptizatos teneri ad decimas prædiales. n. 15.

Decimæ prædiales ſunt onus reale impoſitum terris Chriſtianorum qui aliquando fidem ſuſceperunt, & in proprias parochias fuerunt diuiſi, non autem terris infidelium. ibid.

Iudæi & Gentiles non ſunt melioris conditionis, eo quod non ſoluant decimas. ibid. verſ. ad confirmationem.

Non datur locus ſatisfactionis pro intereſſe niſi vbi datur peccatum contra iuſtitiam. n.16.

Infideles non baptizati perſiſtendo in ſua infidelitate peccant contra ſalutem propriam, non contra iuſtitiam. ibid.

Sacerdotes Eccleſiæ non ſunt actu miniſtri reſpectu infidelium, ſed potentia. n.17.

Licet Iudæi & Pagani teneantur cognoſcere Deum auctorem fructuum naturalium, non tamen per ſolutionem decimarum. n.18.

An infideles teneantur ſuſtentare prædicatores Euangelij ſe edocentes. n.19.

1. REgula generalis eſt, omnes baptizatos qui de manu Sacerdotum tenentur ſacramenta accipere, teneri, per ſe loquendo, & ex vi iuris cõmunis, ad decimas ſoluendas, tam prædiales, quã perſonales, niſi aliquo iuſto titulo eximantur. hanc regulam tradit D. Thom. 2.2. *q.*78. *a.*1. & 4. & cum eo omnes Thomiſtæ. tradit etiam Soar. *tom.*1. *de relig. lib.*1. *de diuino cultu. c.* 16. *num.* 1. Rebuffus *in tract. de decimis quæſt.*5. *n.* 11. & Sylu. *verbo Decima num.*13. *q.* 7. Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. lib.*2. *cap.*39. *de decimis. dub.*5. *num.*22. & eſt communis regula iuris canonici interpretum. Et probatur *ex cap. ex tranſmiſſa, & ex cap. à nobis, de decimis.* nam in cap. *ex tranſmiſſa,* dicitur, omnes fideles teneri ad decimas præſtandas ac ſoluendas. In cap. *à nobis*, additur exceptio, *niſi quis ſe exemptum oſtendat.* & ratio eſt, quia præceptum decimarum vel poteſt conſiderari quatenus naturale eſt, vel quatenus Eccleſiaſticum. Si conſideretur primo modo, de iure naturali eſt, vt fideles ſuos paſcant Curatos, & paſtores, qui ex officio tenentur eis ſpiritualia miniſtrare: dignus eſt enim operarius cibo ſuo, *Lucæ* 10. & qui altari miniſtrat, de altari edat. 1. *Cor.*9. Si ſumatur ſecundo modo quatenus eſt Eccleſiaſticum, de eodem iure Eccleſiaſtico tenentur etiam fideles baptizati decimas perſoluere, quia præcepta Eccleſiaſtica ſolos obligant baptizatos, de his enim qui foris ſunt, nihil ad nos ait Apoſtolus 1. *Cor.* 15. Dico obligare ſolos baptizatos: quia de ſolis baptizatis explicantur illa verba *ex cap. tranſmiſſa. Fideles omnes*, iuxta omnes iuris canonici interpretes, & iuxta Soar. *t.* 1. *de relig. lib.* 1. *de diuino cultu cap.*16. *num.* 2. Catechumeni enim, qui nondum ſacro Baptiſmatis fonte ſunt luſtrati, Eccleſiæ præceptis obligari non poſſunt, cum Eccleſiæ fores nondum per Baptiſmum ſint ingreſſi.

2. Eximuntur ergo omnes catechumeni, quamdiu non baptizantur: quia quamuis ratione fidei quam habent, fideles dici poſſint ſecundum quid, tamen ſola fides abſque charactere, & profeſſione Chriſtianiſmi, quæ in ſuſceptione Baptiſmatis

tis ſit, non ſufficit ad ſubiiciendum hominem præceptis Eccleſiæ, vt optime notat Soarius *citatus* & Syluester *verbo Decima. numero decimo tertio*, & Leſſius *tomo primo de iuſt. libro ſecundo, capit. trigeſimonono, de decimis dubio quinto, numero vigeſimoſecundo*, & Doctores paſſim. Hoc tamen intelligendum eſt de catechumenis filius infidelium, qui ſua ſponte ad Eccleſiam veniunt, nam filij Chriſtianorum ex vi originis ſubduntur Eccleſiæ præceptis propter characterem patrum, & per voluntatẽ eorum, & ideo ſi accideri eos habere dominia prædiorũ aliquorum ac fructuum, antequam Baptiſmum ſuſcipiant ad decimarum ſolutionem obligantur, & tanquam baptizati cenſentur.

3. Hæretici baptizati licet infideles ſint, & nominentur, non eximuntur, ſed tenentur ad ſolutionem decimarum, & præceptis Eccleſiaſticis de iure ſubduntur. Primo, quia ante hæreſim erant obligati, vt conſta; ergo & poſt hæreſim, alioqui ex ſua malitia & iniquitate commodum reportarent, quod non eſt dicendum: & hoc intelligitur tam de decimis prædialibus, quam perſonalibus. Secundo, quia licet de facto non ſint fideles propter iniquitatem, & de facto non recipiant ſacramenta, iure tamen tenentur eſſe fideles, & ſacramenta ab Eccleſia accipere; & per illam de iure cogi poſſunt, vt ad fidem conuertantur; ergo etiam iure tenentur ſoluere decimas tam perſonales; quam prædiales, maxime quia Sacerdotes Chriſtiani, quibus hoc ex officio incumbit, parati ſunt ad eos ſpiritualibus iuuandos, & eis ſacramenta miniſtranda, & ex officio eos tenentur monere, & iuuare quantum poſſunt ad conuerſionem, & per Sacerdotes non ſtat, ſed per eos, vt patet, ita docet Soarius *tomo primo, de relig. libro primo, de diuino cultu capite decimoſexto numero tertio*, Rebuffus *tractatu de decimis quaſtione quinta numer.* 5. & gloſſa *in cap. decimæ* 16. *quæſtion.* 1. & Syluester *verbo Decima. num.* 11. Lappus *allegatione* 63. Leſſius *tomo primo, de iuſtit. libro ſecundo, capite* 39. *de decimis dubio quinto, numero* 22. Mantuan. *conſil.* 188. *col.* 1. *verſu cum alias.* & gloſſa *in cap. tua nobis, de decimis*, & Oldradus *conſil.* 91. *verſ. venit*, & alij.

4. De Iudæis eſt maius dubium, an ad eaſdem decimas tam perſonales, quam prædiales, ex præcepto Eccleſiaſtico teneantur. Et quidem Iudæi in duplici ſunt differentia, aut enim baptizati fuere, aut nunquam, nec illi, neque eorum patres baptizati ſunt: ſi baptizati fuerunt, & fidem abiecerunt, ſunt hæretici, & apoſtatæ: & de illis dicendum eſt id, quod de hæreticis dictum manet, numero præcedenti, teneri ſcilicet de iure ad decimas tam perſonales, quam prædiales & quia ratione characteris Baptiſmatis obligantur præceptis Eccleſiaſticis & quia rationes ibi factæ, & Doctores allegati ita conuincunt.

5. Si nunquam fuerunt baptizati, tunc bipartita eſt opinio. Prima docet teneri eos ad prædiales, ita docet Rebuffus *tractatu de decimis. quaſt. quinta, numero primo* Panormitanus *in capite de terris, de decimis; poſt gloſſam in capite tua nobis, eodem titulo.* Oldradus *conſilio.* 91. *verſu venit. in dubium*, Marcus Mantuanus *conſil.* 188. *col.* 2. *verſu cum alias.* Lappus *allegatus.* Leſſius *tomo primo libro ſecundo capite trigeſimo nono de decimis dubio quinto, numero vigeſimo ſecundo.* Syluester *verbo Decima. numero* 13. *quæſtione* 7. Probant primo, quia hoc onus eſt impoſitum agris & prædiis, quæ poſſident, non perſonis, & res tranſit cum ſuo onere, & per accidens eſt quod huiuſmodi agri & prædia poſſideantur à Iudæis non baptizatis, vel à baptizatis. Secundo, quia alioqui fraudaretur Eccleſia ſuo iure, & melioris conditionis eſſent Iudæi non baptizati, Turcæ, & alij infideles, quam fideles & baptizati: nam quia prædia ipſa habent adnexam hanc obligationem ſoluendi decimas tanquam onus ipſius rei & prædij, neceſſe eſt vt huiuſmodi onus & huiuſmodi res & prædium ad Iudæum non baptizatum, Turcam & quemcunque alium cum ſuo onere tranſeat, alioqui ſi perdit onus quia tranſit ad Iudæum non baptizatum, melioris conditionis ſunt Iudæi, Turcæ Sarraceni, & omnes infideles non baptizati, quam fideles baptizati, quod non eſt dicendum. Tertio, quia ſaltem per modum reſtitutionis & compenſationis ac ſatisfactionis damni dati, quamuis non ſit ex vi & ratione formali decimarum, tenentur Iudæi & alij infideles non baptizati ſoluere has decimas Eccleſiæ, nam ſi huiuſmodi Iudæi non baptizati non colerent eas terras, profecto ipſi Chriſtiani eorum loco eas coluiſſent, & decimas ſoluiſſent; ergo ſaltem per modum ſatisfactionis intereſſe, & recompenſationis damni dati tenentur ipſi Iudæi, & alij infideles non baptizati eas decimas Eccleſiæ ſoluere, quod expreſſe habetur *in capit. de terris, de decimis*, ibi, *Ne forte illa occaſione Eccleſiæ valeant ſuo iure fraudari.* Supponitur ergo hoc capite, Eccleſiam ius habere acquiſitum in talibus fundis, agris, ac prædiis quoad talem penſionem decimarum: & Iudæos poſſe cogi non ad decimam ſoluendam vt ſic & ſub ratione decimæ, ſed per modum ſatisfactionis intereſſe ad non lædendam Eccleſiam: & conſequenter in hac opinione dicendum eſt teneri in conſcientia huiuſmodi Iudæos non baptizatos & alios infideles, ſi conuertantur, ad perſoluendas omnes decimas antea non ſolutas, niſi Eccleſia tanquam pia mater eas illis indulgeat ac remittat; nam Eccleſia habet ius poſſidendi totum orbem terrarum, & conſequenter habet ius exigendi decimas ab omnibus prædiis, vbicunque gentium & ſub quibuſcunque perſonis exiſtant, & inique ac iniuſte impeditur ab huiuſmodi infidelibus, ne hoc iure vtatur. Quarto, quia per accidens eſt quod illi baptizati non ſint, & ſacramenta non ſuſcipiant, quia illi tenentur hæc iure diuino accipere, & per Eccleſiam non ſtat, ſed per illos quo minus Baptiſmum, & reliqua ſacramenta ſuſcipiant, cum Eccleſia neminem à ſuo gremio expellat, imo omnes in illud excipiat, & cum hoc ſtet per illorũ malitiam, non eſt conueniens, vt ex illa commodum reportent: fraus enim & malitia nemini patrocinari debet. *l. itaque fullo. ff. de furtis. & argumento l. Seruius. ff. quod vi aut clam.* Quinto, quia Iudæi non baptizati; Sarraceni, Turcæ, & alij infideles ſimiliter non baptizati ſubiiciuntur iuri diuino, & tenentur recognoſcere Deum, & ſupremum Dominum, auctoremque fructuum, ac frugum omnium naturalium: Deus autem præcipit, ac iubet ſibi ſolui decimas in recognitionem ſupremi dominij quod habet tanquam auctor naturæ in omnes fructus naturales terræ, vt expreſſe habetur in capit. tua nobis, de decimis. Sexto, quia Iudæi & quicunque alij infideles non baptizati iure diuino tenentur audire res fidei, & prædicatores fidei accipere, & ad hoc poſſunt

poſſunt à Summo Pontifice cogi; ergo etiam tenentur illos ſuſtentare ſolutione decimarum, & ad hanc ſuſtentationem præſtandam cogi poſſunt per Eccleſiam ſuis Eccleſiaſticis præceptis: & hoc modo Sacerdotes Eccleſiæ dici poſſunt, ac ſunt de iure miniſtri ſacramentorum, ſaltem Baptiſmi, & mediante Baptiſmo aliorum, reſpectu infidelium; ergo etiam in illis habet locum illud D. Pauli, *Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* 1. Corinth. 15. quaſi dicat, ſi nos iure diuino tenemur vobis fidem prædicare, voſque baptizare, & vobis ſacramenta & alia ſpiritualia munera miniſtrare; quid miramini ſi dicamus teneri vos iure diuino nos alere ac ſuſtentare decimarum ſolutione, & roboratur magis ac magis hic diſcurſus in hunc modum. nam, vt experientia docet, ad mittendos prædicatores Euangelij ad Chinas, v.g. & Iaponicos, magnæ expenſæ ſunt neceſſariæ, maiores vero ad conſeruandos nutriendoſque illos ad fidem iam conuerſos; quare ergo non poterit Eccleſia has expenſas ab illis infidelibus exigere cum teneatur hoc modo eos ſpiritualibus paſcere, & nemo vnquam ſuis ſtipendiis militet? quare videtur dicendum teneri ſine dubio huiuſmodi infideles ſoluere has decimas prædiales, & poſſe ad id cogi præceptis Eccleſiaſticis; an autem etiam ad decimas perſonales, dicemus infra n. 8. & eſt ſine dubio hæc ſententia valde probabilis.

6. Nihilominus Soarius *tomo primo, de relig. libro primo, de diuino cultu, capite decimo ſexto, numero quinto, & numeris ſequentibus*, & Sotus *libro nono, de iuſtit. quæſtione quarta, articulo quarto*, cenſent hanc ſententiam, quæ hactenus à nobis fuit explicata, improbabilem, & nullius fundamenti in iure: & diſtinguunt inter terras quæ nunquam fuerunt Eccleſiæ nec in parochias diuiſæ, & inter illas, quæ iam fuerunt Eccleſiæ, & Chriſtianorum, & in parochias diuiſæ: & de illis quæ iam fuerunt Chriſtianorum, & in parochias diuiſæ, affirmant debere huiuſmodi Iudæos, & alios infideles non baptizatos decimas Eccleſiæ, de iure ſoluere, & teneri in conſcientia eas illi ſoluere, non ſolum ſub ratione formali decimarum, ſed etiam via compenſationis damni iniuſte dati, quia Eccleſia non fundauit ſuum ius ad decimas prædiales, niſi poſt orbem conuerſum, & diuiſionem parochiarum factam. vt conſtat *ex capite primo, de decimis*. 13. *quæſtio.* 1. ibi, *Eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus, parochias & cœmeteria eis diuiſimus, & vnicuique ius proprium habere ſtatuimus*; & quia gloſſa *in capit. tua nobis, de decimis, verbo prætextu*, ita habet: *nam & Iudæus præſtat perſonales decimas quaſdam quandoque ſed non omnes, licet non ratione diuini obſequij.* quaſi diceret, non ratione præſtationis, ſacramentorum & rerum ſpiritualium, ſed ratione compenſationis. Vnde deducitur argumentum, nam ſi hæc compenſatio fit in decimis perſonalibus, quanto magis debet fieri in prædialibus de iure. De illis vero terris, quæ ſemper fuerunt Gentilium, Iudæorum, Turcarum, & aliorum infidelium qui nunquam fuerunt baptizati, affirmant eſſe improbabilem omnino opinionem primam, quæ aſſerit de huiuſmodi terris deberi, ac teneri huiuſmodi infideles decimas ſoluere Eccleſiæ, aut poſſe iure ab Eccleſia ſuis præceptis ad id cogi, aut obligari, & neque in iure, neque in ratione habere fundamentum. Probant primo ex iure, & ex capit. *quãto, de vſuris.* vbi dicitur, Iudæos poſſe cogi pro decimis, quas Eccleſiæ de poſſeſſionibus prius accipere conſueuerant. vbi gloſſa addit rationem, quia res tranſit cum ſuo onere. Supponitur ergo ius illud prius fuiſſe acquiſitum in re ipſa, & terras illas fuiſſe aliquando Chriſtianorum. Ergo ipſi infideles non poſſunt obligari pro decimis illorum prædiorum quæ ad Eccleſiam nunquam pertinuerunt. Probant ſecundo ratione, quia illa prædia nunquam habuerunt tale onus reale, neque cum illo peruenerunt ad Gentiles à quibus poſſidentur; ergo illi non tenentur ad tales decimas, nec ratione ſuarum perſonarum nec ratione ipſorum prædiorum; ergo nullo titulo. Nec ratio in contrarium pro prima opinione facta quidquam probat, quia Eccleſia non habet proprium ius iuſtitiæ ad decimas terrarum infidelium, qui nunquam fuerunt baptizati, nec ad ipſas terras, nec illi contra iuſtitiam peccant, eas terras occupando, vel fidem non recipiendo, ſed peccant tantum contra fidem ipſam, & contra caritatem, & ſalutem propriam, & ideo non habet in eis locum obligatio per modum reſtitutionis, & compenſationis damni illati: habet tamen probabilitatem in terris, quæ aliquando fuerunt Chriſtianorum, & in quibus erectæ fuerunt Eccleſiæ, & prædia in ius decimarum diuiſa & attributa, quia per iniuſtiſſima bella ab huiuſmodi infidelibus fuerũt vſurpata & occupata, & ideo nunquam Eccleſia fuit iuſte priuata iure acquiſito, in decimas illorum prædiorum. vt conſtat ex Concilio Hiſpalenſi II. *cap.* 1, & eſt expreſſum *in cap. primo* 16. *quæſt.* 3. *& in c. cum per bellicam* 34. *q.* 1. neque contra hoc ius ab infidelibus præſcribi potuit; quamobrem ſemper videntur obligati ad ſatisfactionem reddendam Eccleſiæ pro intereſſe damni iniuſte illati, vt notat Barboſa *in lege diuortio.* §. *interdum. à num.* 7. *ff. ſoluto matrim.*

Præterea licet verum ſit in rigore iuris quod infideles teneantur reſtituere decimas earum terrarum, quæ fuerunt aliquando Eccleſiæ, tamen hæc reſtitutio ad praxin reduci moraliter non poteſt, cum ad id de facto cogi non poſſint, & moraliter loquendo eſt nullius vtilitatis, quia huiuſmodi infideles facile excuſari poſſunt ab hac reſtitutione & compenſatione facienda per ignorantiam inuincibilem; enimuero licet fidei ignorantiam habere non poſſint inuincibilem, huius tamen Eccleſiaſtici iuris omnino illam habere poſſunt. Si vero ad fidem conuertantur, iure obligari non poſſunt ad reſtitutionem faciendam pro huiuſmodi decimis, tum quia eſſet magnum impedimentum ad conuerſionem, tum quia Eccleſia id facere non conſueuit, tum quia licet ius Eccleſiæ ſemper duret quaſi in habitu, vt ſcilicet ſi contingat prouincias, illas quæ aliquando fuerunt Chriſtianorum, iterum ad Eccleſiam Catholicã deuenire; & diœceſes & parochiæ cũ ſuis territoriis ac prædiis quãtum de illis conſtare poterit, iterum inſtaurentur, nihilominus quandiu ibi ſpiritualia non miniſtrãtur, videtur ſuſpendi ius illud in actu, quia debentur Eccleſiæ propter actuale miniſterium in ſuſtentationem eorum, qui actualiter ſpiritualia miniſtrant, vnde cum hæc omnia in illis regionibus ceſſent, non videtur peculiaris aliqua iniuria inferri Eccleſiæ, eo quod decimæ 7.

illi

Digitized by Google

illi non ſoluantur, ſed fit iniuria generalis in detentione iniuſta illius totius regionis, & omnium fructuum eius, quos omnes tyranni tenentur reſtituere, ſed illa reſtitutio ad praxim reduci non poteſt, vt docet optimè Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 16. num. 9.*

8. Probant tertio, quia licèt omnes homines teneantur diuinum dominium recognoſcere, non tamen tenentur ex vi eiuſdem iuris naturalis hanc recognitionem facere per ſolutionem decimarũ, ſed per alias actiones, nam iſta determinatio cognitionis huius diuini dominij per hanc ſolutionem fuit determinata ab Eccleſia iure poſitiuo diuino, quod olim ſoli populo Hebræorum poſitum erat, non aliis infidelibus, & ideo qui & hodie ſunt, & olim extra Eccleſiam fuerunt, non tenentur hac peculiari actione, & hoc ſpeciali modo ſolutionis decimarum, diuinum dominium recognoſcere, donec ſacro fonte Baptiſmatis abluantur. Sicut non tenentur Deum colere per auditionem & aſſiſtentiam ſacrificii Miſſæ, ſed ſolùm per alias actiones, quas naturalis ratio dictat abſtinendo à vitiis, & pluralitatem Deorum abiiciendo, mentemque ad Deum eleuando, non furando, non mœchando, &c.

9. Probant quarto, quia infideles nunquam baptizati, licèt iure diuino naturali immediatè obligentur ad fidem & Baptiſmum ſuſcipiendum à miniſtris Eccleſiæ, & mediante Baptiſmo ad alia ſacramenta, non tamen obligantur ad alia Eccleſiaſtica præcepta poſitiua Eccleſiæ, quia ius naturale omnes homines ratione naturali pollentes obligat, ius autem poſitiuum non niſi ſubditos: huiuſmodi autem infideles non baptizati, nec ſunt nec vnquam fuerunt ſubditi Eccleſiæ. Verum hæc ratio benè probat non teneri huiuſmodi infideles non baptizatos ad obſeruanda præcepta poſitiua Eccleſiæ dum non baptizantur. & ita ſolùm concludit optimè, non teneri eos ſoluere decimam Eccleſiæ quoad hanc quotam & taxationem decimarum, cùm hæc taxatio ſit de iure poſitiuo Eccleſiæ hodie, & olim fuerit de iure poſitiuo diuino in republica Hebræorum, non naturali, vt ſatis probauimus *lib. 1. cap. 1. num. 5. & ſequentibus*: non tamen probat, non teneri eos ad decimas, ſi ſumatur pro ſuſtentatione præcisè naturali Sacerdotum, & miniſtrorum Dei, qui eis ex officio tenentur fidem prædicare, & Baptiſmum & alia ſacramenta dare: nam hæc ſuſtentatio eſt etiam de iure naturali, non Eccleſiaſtico, vt diximus *lib. 1. cap. 1.* & ſicut illi tenentur de iure naturali fidem audire, & Baptiſmum immediatè, & mediante Baptiſmo alia ſacramenta ſuſcipere; ſic etiam de eodem iure naturali tenentur miniſtros Dei ſibi prædicantes, & ſe catechizantes ſuſtentare, & iure ad id poſſunt obligari vi & armis, & hoc ſufficit vt dicamus ſimpliciter, teneri eos ad decimas ſoluendas, prout decimæ includunt ac ſignificant ſuſtentationem neceſſariam miniſtrorum Dei.

10. Ad hanc rationem reſpondet Soar. *tomo primo de religione libro primo, de diuino cultu cap. 16. numero 12.* probabile eſſe poſſe Eccleſiam & Paſtores eius aliquod tributum ab infidelibus poſtulare ad ſuſtentationem eorum prædicatorum, qui de facto, & actu mittuntur ad conuertendos huiuſmodi infideles, & teneri huiuſmodi infideles de iure naturali illud præſtare, tum ad expenſas itineris, tum ad eos ſuſtentandos quandiu inter ipſos ſunt: ſicut Romæ, v. g. poteſt exigi à Iudæis tributum, ad ſuſtentandum prædicatorem Euangelii, qui Iudæos non baptizatos ibi habitantes edocuerit: ſed nunquam Eccleſiam fuiſſe hactenus hac poteſtate vſam propter ſcandala ipſorum infidelium, & ne id ſit impedimentum conuerſionis illorum. Vnde primo Apoſtoli, poſt illos, diſcipuli à Chriſto Domino miſſi ſunt per totum orbem prædicare Euangelium Dei omnino gratis, ſine ſtipendio etiam ſuſtentationis, victum & veſtitum vel ſuo labore quærendo, vel ab his qui fidem ſuſcipiebant accipiendo, vel ab ipſis etiam infidelibus eleemoſynas poſtulando. Et poſtea ipſi Apoſtoli ſuos proprios diſcipulos eodem modo ad conuertendum orbem deſtinarunt; quare cum hæc ſemper fuerit conſuetudo Eccleſiæ, hactenus inuiolabiliter obſeruata, inconueniens erit, illam immutare, & rarò moraliter loquendo dabitur cauſa immutationis, ne Gentiles ipſi grauentur, vexenturque huiuſmodi tributis pro alendis ac ſuſtentandis prædicatoribus Euangelii, ſed à Summo Pontifice aut Principibus Chriſtianis alendi ſunt, donec fideles de nouo conuerſi ſponte ſua de ſuis bonis eos alant, & donec parochiæ inter eos erectæ ſint, cum ſuis prædiis attributis.

Hæc ſunt fundamenta harum duarum opinionum, quæ ſunt ſatis probabiles, ſed hæc ſecunda mihi videtur probabilior, quamuis non tot numero auctores, nec tam antiquos habeat, habet tamen rationes firmiores pro ſe, & duo lumina Theologiæ Soarium & Sotum: & ex fundamentis iſtius ſecundæ opinionis iugulantur ac deſtruuntur omnia fundamenta primæ, ſi mente habeantur, infra tamen rationes pro prima factas ſoluemus numero 15. ad quem locum te remittimus. 11.

Sed cum ſolum hactenus de decimis prædialibus locuti fuerimus, ſimilis quæſtio eſt de perſonalibus, an ſcilicet Turcæ, Iudæi, Gentiles, & omnes infideles non baptizati, iure diuino naturali, aut ex præcepto Eccleſiaſtico teneantur decimas perſonales ſoluere Eccleſiæ. Et hac de re tripartita eſt opinio. Quidam affirmant eos teneri ad decimas perſonales. ita Rebuffus *tractatu de decimis quæſtione 5. num. 11.* & gloſſa *in cap. decima 16. quæſtione 1.* & alii. fundamentum illorum eſt, quia licet non recipiant huiuſmodi infideles ſacramenta, nec alia diuina accipiant, ob quorum receptionem decimæ perſonales à Chriſtianis ſub præcepto imperantur, ac ſoluuntur, id tamen eſt illis imputandum, quia non ſtat per Eccleſiam, nec per parochos ac miniſtros illius, ſed per illos: Eccleſia enim nemini claudit gremium, imo omnes vult recipere, & miniſtri illius parati ſunt omnes edocere, & ſpiritualibus alimẽtis, ac ſacramentis paſcere. Vnde cum per illos ſtet, & culpa illorum ac malitia fiat, vt ſacramenta non recipiant, non ſunt excuſandi, ne ex improbitate & malitia ſua vtilitatem reportent, culpa enim ac malitia non debet patrocinari auctori. *l. itaque fullo. ff. de furtis.* 12.

Alij è contra melius docent eos non debere decimas perſonales, ſicut nec prædiales, vt dictum ac probatum manet à numero 6. ita expreſſe docet D. Thom. 2. 2. *quæſt. 87. art. 1. & 4.* Leſſius *tomo 1. de iuſt. lib. 2. cap. 39. de decimis. dub. 5. numero 22.* 13.

Syluester *verbo Decima. n.* 13. *quaſt.* 7. Soarius *tom.* 1. *de relig lib.*1. *de diuino cultu cap.*16. *à num.*2. *&* 4. *& deinceps.* Sotus *lib.* 9. *de iuſt. q.* 4. *art.* 4. & alij. & idem docet etiam gloſſa *in cap. de terris, de decimis.* & his fundamentis innituntur. Primo, quia huiuſmodi infideles ſacramenta non accipiũt, & decimæ perſonales ſolùm debentur ob receptionem ſacramentorum, & ſæpe per eos id non ſtat, ſed vel per maiores, Reges, ac ſuperiores illorum, vel per noſtros Sacerdotes, qui ad eos edocendos non accedunt; & quamuis per eos ſtet, adhuc non tenentur ad ſolutionem harum perſonalium decimarum; quia ad præceptum illarum cùm ſit Eccleſiaſticum, non tenentur niſi poſtquam Eccleſiæ fores per Baptiſmum intrant; nec inde ſequitur reportare commodũ ex ſua malitia, cùm nec ad receptionem ſacramentorum teneantur, niſi poſt ſuſceptionem Baptiſmi; nec id faciant ex intentione fraudãdi Eccleſiam ſuis decimis perſonalibus, ſed ex errore & ignorantia humana; quia præceptum decimarum perſonalium ſicut & prædialium vel poteſt conſiderari quatenus Eccleſiaſticũ eſt, vel quatenus eſt de iure naturali: ſi conſideratur quatenus Eccleſiaſticum eſt, non obligat infideles nunquã baptizatos, cùm non ſint ſubditi Eccleſiæ, nec fores Eccleſiæ per Baptiſmum intrarint, & de his qui ſunt foris nihil ad nos, vt ait D. Paul. 1. *Cor.* 15. Eccleſia enim non poteſt obligare niſi ſuis præceptis ſuos ſubditos. Si quatenus naturale eſt etiam nõ obligat huiuſmodi infideles non baptizatos, quia illi non ſunt actu membra Eccleſiæ, ſed potentia, & conſequenter Sacerdotes Eccleſiæ non ſunt actu illorum paſtores, ſed potentia; ergo non poſſunt iure naturali ab eis exigere decimas perſonales (imò nec prædiales) in ſuſtentationem neceſſariam, quæ eſt de iure naturali, nec ipſi infideles tenentur eas ſoluere ex vi iuris naturalis, cùm actu ipſi Sacerdotes non ſint illorum paſtores, nec illi illorum aut Eccleſiæ ſubditi, vt patet. Tertiò, quia deficit fundamentum in Eccleſia ad poſtulandas, & imperãdas has decimas perſonales, & etiam prædiales de iure naturali per modum ſuſtentationis ab ipſis infidelibus, qui nunquam fuerunt baptizati; ergo deficit etiam obligatio naturalis ex parte horum infidelium ad illas ſoluendas: nam fundamentum iuris naturalis quod habet Eccleſia ad imperandas has decimas per modum ſuſtentationis naturalis eſt, quia, vt Chriſtus dixit, *Dignus eſt operarius cibo ſuo*, Lucæ 10. operarius autem eſt qui actu operatur, illi autem non actu operantur, nec actu miniſtrant alteri reſpectu ipſorum infidelium, ergo nullo modo ex vi iuris naturalis Eccleſia poteſt poſtulare, aut imponere has decimas ipſis infidelibus.

14. Panormitanus verò *in dicto cap. de terris, tit. de decimis. num.* 6. tertiam inducit opinionem, ait enim huiuſmodi infideles non baptizatos, non teneri ad decimas perſonales, formaliter loquendo, ex vi præcepti decimarum, ſiue præceptum illarum ſit Eccleſiaſticum, ſiue ex iure naturali, ſed per modum compenſationis. & ratio ac fundamentum illius eſt, quia ſi Chriſtianus habitaret in aliqua parochia inter ipſos Chriſtianos, teneretur ad has decimas perſonales ſoluendas. Ergo & infidelis nunquam baptizatus habitando ibi tenetur illas ſoluere, quas ſoluturus erat Chriſtianus per modum compenſationis. nam infidelis habitando ibi impedit ne Chriſtianus habitet, replet enim locum, quem Chriſtianus repleturus, ac occupaturus erat, & conſequenter priuat Eccleſiam perſonali decima, quam eſſet perceptura à fideli habitante ibi, & ideo cogi poteſt ab Eccleſia ad ſatis faciendũ intereſſe: & confirmatur hoc illius fundamentum ex gloſſa *in cap. tua nobis. de decimis, verbo pratextu.* ibi, *Nam & Iudæus præſtat perſonales decimas quaſdam quandoque, ſed non omnes, licèt non ratione diuini obſequij.* Verùm neque in ratione, neque in textu vllum habet fundamentum hæc ſententia Panormitani: non in textu, aut iure, quia in cap. tua nobis, nihil ea de re dicitur; gloſſa verò illa, nec id clarè docet, nec eſt tantæ auctoritatis, vt nos moueat ad illi aſſentiendum; imò ſi quis rectè expendat ius, ibi argumentum ad contrarium inueniet, nam in cap. *quanto. de vſuris*, habetur expreſsè teneri Iudæos non baptizatos, & cogi poſſe ad ſoluendas decimas de prædiis, domibus, & de poſſeſſionibus, quæ aliquando fuerunt Chriſtianorum; non ergo de perſonis, vt optimè infert Soarius contra prædictam gloſſam infrà allegandus: non in ratione, quia nulla parochialis Eccleſia habet ius acquiſitum, vt omnes, qui intra eam habitant, laborent, vel lucrentur aliquid manibus, vt ſibi ſoluant decimas perſonales de laboribus ſuis, alioqui nobiles tenerentur laborare, vt has decimas perſonales ei ſoluerent, nam etiam ij occupant locum, quem alii laboraturi, occupaturi erant, ex quo labore erant ſoluturi decimas perſonales parochiæ, aut ſi non tenerentur laborare, ſaltem tenerentur ſatis facere Eccleſiæ intereſſe pro decima perſonali, quam alius poſſet dare cuius locum occupat. Similiter clericus habitans intra parochiã, quia impedit, ne ibi habitet artifex, qui ſolueret perſonales decimas, deberet ſoluere intereſſe. quod quis dicet? Denique ſi nunc in Iapponia diuiderētur parochiæ, & in ſingulis manerent Gentiles habitantes inter fideles, poſſent ex fundamento Panormitani obligari huiuſmodi Gentiles ad ſoluendas has decimas perſonales ratione intereſſe; occupant enim locum quem alii Chriſtiani & fideles occupaturi eſſent, niſi iſti ibi manerent. quod quis etiam dicet? nam Gentiles vtuntur iure ſuo, & per ſe non faciunt contra ius aliquod Eccleſiæ acquiſitum; ergo ad nullam ſatisfactionem tenentur. & huius opinionis eſt etiam Soarius *tomo* 1. *de relig. lib.* 1. *de diuino cultu cap.*16. *n.* 5. Quapropter nec in ratione, nec in textu aut iure aliquo habet fundamentum opinio Panormitani, & ideo relinquenda; & ex noſtris fundamentis, illius fundamenta ſatis euelluntur.

15. Reſtat modò vt ſoluamus rationes factas pro prima opinione, quæ affirmabat Iudæos non baptizatos, Gentiles, Turcas, & Sarracenos (eadem eſt enim de iſtis ratio atque de Iudæis non baptizatis) teneri ad decimas prædiales. Ad primam rationem reſpondeo, decimas prædiales eſſe opus reale impoſitum prædiis Chriſtianorum, qui aliquando baptiſmum ſuſceperunt poſtquam huiuſmodi Chriſtiani in ſuas parochias diuiſi ſunt, & conſequenter Eccleſiam ſolum habere ius fundatum ad has decimas prædiales erga campos & prædia territorio alicuius parochiæ attributa, & intra terminos illius ſita, vt conſtat *ex cap. primo de decimis* 13. *quaſt.* 1. non autem in campos & prædia abſolutè, ſiue ſint Chriſtianorum, ſiue non ſint. Ad ſecundam rationem reſpondeo Eccleſiam iure ſuo non fraudari, cùm campi, & terræ Gentilium, & paganorum nunquam fuerint oneri decimarum ſubiectæ. Ad confirmationem reſpondeo

Digitized by Google

ſpondeo abſolutè non eſſe melioris conditionis Iudæos non baptizatos, nec Chriſtianos illa inferioris & deterioris cõditionis, eo quod terræ Chriſtianorum ſint ſubiectæ oneri decimarum, non autem Gentilium aut Iudæorum, nam multo melioris conditionis manent Chriſtiani cum etiam de ſua ſubſtantia Deum honorentillius miniſtros ſuſtentando.

16. Ad tertiam rationem dico eam rationem iam eſſe ſolutam *in numer.5. verſ.probant ſecundo.* non enim datur locus ſatisfactionis intereſſe, aut recompenſationis, vbi non datur damnum illatum, nam prædia Gentilium & infidelium, qui nunquam fuerunt baptizati, nunquam fuerunt ſubiecta oneri decimarum, neque enim habet Eccleſia proprium ius ad decimas niſi poſtquam huiuſmodi infideles Baptiſmum capiunt; & in proprias parochias ſunt diſtributi; & ante Baptiſmum non peccant contra iuſtitiam occupando eas terras, quæ nunquam fuerunt Chriſtianorum, neque etiam peccant contra iuſtitiam perſiſtendo in ſua infidelitate, ſed contra fidem; & caritatem ac ſalutem propriam, & ideo non habet in eis locum reſtitutio per modum ſatisfactionis intereſſe; hæc enim reſtitutio non datur, niſi vbi datur peccatum contra iuſtitiam.

17. Ad quartam rationem dico non eſſe per accidens in ordine ad ſolutionem decimarum; & reſtitutionem illarum, quod eæ terræ & prædia poſſideantur à Iudæis non baptizatis & Turcis, ſed valide per ſe. Ad confirmationem reſpondeo Sacerdotes Eccleſiæ non eſſe actu de iure miniſtros infidelium ad eis Baptiſmum & alia ſacramenta miniſtranda, ſed eſſe illorum miniſtros potentia, ſicut illi non ſunt actu ſubditi, ſed potentia, ac proinde non ſequitur quod teneantur infideles illis decimas actualiter præſtare, aut Sacerdotes illas ab eis actualiter poſtulare, ſed potentia, cum ſcilicet conuerſi fuerint ad fidem Eccleſiæ, & in proprias parochias ſeparati: & quamuis infideles malitioſe nolint recipere ſacramenta, & ad fidem conuerti, non inde ſequitur quod reportent commodum malitiæ ſuæ, cum id non faciant ex intentione fraudandi Eccleſiam, ſuis decimis, ſed ex errore & ignorantia communi atque humana.

18. Ad quintam reſpondeo Iudæos, & alios infideles ſubiici iuri diuino, vt cognoſcant Deum eſſe auctorem fructuum naturalium terræ, non tamen teneri eum recognoſcere auctorem illorum per ſolutionem decimarum, cum hic modus, & actio recognoſcendi ſit de præcepto Eccleſiaſtico, & illi non teneantur ad præcepta Eccleſiaſtica cum ſint extra Eccleſiam, vt patet, tenentur tamen Deum recognoſcere auctorem horum fructuum per alias actiones naturales, v.g. grates Deo in communi agendo pro pluuiis, pro ſolibus à Deo in tempore ad eos fructus procreandos datis.

19. Ad ſextam & vltimam rationem reſpondeo, verum eſſe huiuſmodi infideles non baptizatos teneri iure diuino, & naturali res fidei audire, & prædicatores Euangelij recipere, & conſequenter eos ſuſtentare; & poſſe etiam conſequenter Eccleſiam eos ad hanc ſuſtentationem cogere, & obligare, non tamen per modum ſolutionis decimarum, cum hoc præceptum ſit mere Eccleſiaſticum, & illi non teneantur parere præceptis Eccleſiaſticis, cum extra Eccleſiam ſint, ſed per modum præcepti naturalis, obligando eos ad præſtandam neceſſariam ſuſtentationem ipſis Sacerdotibus, imo & expenſas itineris, ſed id hactenus Eccleſiam non feciſſe, nec eſt conueniens, vt faciat, ne id illis ſcandalum ſit, & impedimentũ conuerſionis. nam quamuis omnes homines ratione pollentes teneantur obedire iuri naturali, & de iure naturali ſit vt qui actu miniſtrat in ſpiritualibus, actu etiam ſuſtentetur temporalibus alimentis ad vitam neceſſariis, tamen cum ipſi infideles, etiam lumen naturale rationis ita obtuſum habeant vt vix hæc percipiant; inconueniens maximũ erit & impedimentum ſalutis eorum, eos, v.g. cogere, & huiuſmodi petitionibus vexare. Vide quæ ex Soario diximus *num.* 10.

CAPVT II.

An Clerici & Summus Pontifex teneantur ad decimas aliquas prædiales, ac perſonales; & quid de Epiſcopis.

SVMMARIVM.

Clerici non tenentur ſoluere decimas ex vi iuris communis ex redditibus ſuorum beneficiorum. n.1.

Tenentur illas ſoluere ex prædiis, quæ titulo patrimoniali & ſæculari poſſident. n.2.

Quid ſi inſeruiant Eccleſiæ intra cuius diſtrictum ſua prædia ſæcularia & patrimonialia habent. refertur prima opinio negans debere illos tunc decimas prædiales, numero 3.

Aſtruitur ſecunda affirmans debere. n.4.

Clerici ſimplices tenentur ex vi iuris communis ad decimas perſonales ex iis rebus, quæ artificio corporali, aut negotiis lucroſis acquirunt, ſecus ex iis quæ actione ſpirituali lucrantur, & quæ ſit iſta actio ſpiritualis. n.5.

Reiicitur Couar. exiſtimans clericos ſimplices iure communi eſſe exemptos à decimis perſonalibus. n.6.

Clerici Curati, veluti Abbates, Priores & reliqui parochi, non tenentur ad decimas perſonales. num.7.

Tenentur ad prædiales ex prædiis quæ ſæculari aut patrimoniali titulo poſſident in aliis parochiis. n.8.

Quid ſi illa poſſideant ſpirituali titulo in alienis parochiis. num.9. remiſſiue ad lib.1. cap.7. n.2. & 3.

Quid ſi aliquis vicarius vel rector, ad quem ius decimarum non ſpectat, prædium poſſideat aſſignatum ab Epiſcopo in partem ſui ſtipendij. n.10.

Summus Pontifex non tenetur ad decimas perſonales: tenetur ad prædiales ex prædiis patrimonialibus. num.11.

Poterit tamen ſecum ex cauſa diſpenſare. n.12.

Poteſt vrgente cauſa imponere parochis, & Epiſcopis decimas de decimis ſuorum beneficiorum. num.13.

Epiſcopi & alij Prælati non tenentur ad decimas perſonales. n.14. & 15.

Tenentur ad prædiales ex prædiis ſæculari ac patrimoniali titulo poſſeſſis. n.16.

Secus ſi quæ titulo ſpirituali poſſideant. n.17.

Clerici non tenentur ſoluere decimas ex vi iuris communis de redditibus ſuæ Eccleſiæ, 1.
quos ratione beneficij ex decimis fidelium accipiunt, nec ex prædiis Eccleſiæ quæ aliquo titulo

 Eccle-

Eccleſiaſtico ac ſpirituali poſſident: eſt communis doctrina. ita docet D.Thom.2.2.quæſtion. 87.a. 4.Soarius tomo primo de relig.lib.1 de diuino cultu capite decimo ſeptimo, numero 2. Alenſis 3 part.quæſtio. 51. memb.7.articul.2. Couarr.libr. 1.var.capit.17.numer.8.Gutierres lib.1.quæſtio.canon.capit.21. num. 52. vbi multos refert. Rebuffus tractatu de decimis quæſtione quinta, Leſſius tomo primo de iuſt.capit.39.de decimis.dubio quinto,numer 23.& patet ex capit.2.de decimis,& gloſſa ibi, & Panormitanus ibi etiam numero quarto,& ratio ac fundamẽtum ſumitur ex text. capit. ſecundi de decimis,in principio. vbi confert in eo Papa noſtros Sacerdotes cum Leuitis, qui nullas tenebantur ſoluere decimas,quia in diuiſione Terræ promiſſionis nulla acceperunt prædia, ſed tantum decimas;ergo ſimpliciter clerici ex ſuis decimis, non tenentur ad decimas. Deinde quia fructus decimarũ competunt clericis vt clerici ſunt parochi,& miniſtri Eccleſiæ ſi ergo ex illis tenerẽtur ad decimas,iam ad illas tenerentur vt paſtores quod eſt cõtra prædictum cap.2 de decimis. Vltimo quia fructus beneficij ac decimæ debentur clericis ratione officij clericalis, & ratione beneficij: titulus autem beneficij eſt titulus Eccleſiaſticus ac mere ſpiritualis,ex iis autem bonis,quæ à clericis poſſidentur titulo ſpirituali,non debentur decimæ;vt habetur in prædicto cap.2.de decimis.& ideo nullibi in vſu eſt quod parochi,curati,canonici & alij beneficiati decimas ſoluant ex fructibus ſuorum beneficiorum.

2. Ex prædiis tamen ac bonis quæ titulo ſæculari emptionis,v.c.aut donationis,aut titulo ſui patrimonij ſæcularis poſſident, tenentur clerici ad decimas prædiales ita D.Thom.Alenſis,Soarius allegatus proxime numer. 3. Aragonius 2.2. quæſtion. 87. articul.4.Sotus libr.9 de iuſt.quæſt.4.articul.4.Panormitanus in capit.nouum genus, de decimis num. 3. Gutierres,Couar.Leſſius,Rebuff.& alij omnes citati n.præcedẽti. probatur, quia ea prædia ac bona per ſe oneri decimarum antequam clericorum eſſent, erant ſubiecta; ergo tranſierunt ad clericos cum ſuo onere,& hanc rationem,quæ meo iudicio, eſt concludens,reddit gloſſa c.ſi quis laicus 16. quæſt. 1. verbo Clericus.Deinde,quia clerici habent huiuſmodi bona, non vt clerici titulo ſpirituali beneficij, ſed vt ciues reipublicæ titulo ſæculari; ergo vt ſic non ſunt exempti à ſolutione decimarum ex fructibus talium bonorum, & aliũde ipſi clerici ſunt fideles baptizati,& ab aliis clericis poſſunt recipere ſacramenta;ergo comprehenduntur ſub generali regula eorum,qui ex bonis ſuis tenentur decimas ſoluere prædiales, quam tradidimus cap.præcedenti num.1.

3. Dubium tamen eſt, vtrum clerici inſeruientes alicui Eccleſiæ, v.c. canonici inſeruientes maiori templo, aut alij beneficiati inſeruientes Eccleſiæ in qua ſunt beneficiati,teneantur ſoluere decimas ex bonis quæ titulo ſæculari,aut titulo patrimonij poſſident,ſi ea prædia ac bona ſæcularia ſint intra territorium Eccleſiæ, cui inſeruiunt, & hac de re duplex eſt opinio. Prima aſſerit nõ teneri ex vi iuris ad huiuſmodi decimas prædiales,ſecus ex conſuetudine(ſi forte detur legitime introducta:) ita docet expreſſe Saà verbo Decima num.2. Sylueſt.verbo item Decima.num.13 q.7. Alenſis 3 part.quæſtion 51. memb.7.artic.2.Angelus verbo Decima,& pro hac parte facit vehementer cap.2. de decimis,incipit,Nouum genus;vbi ita habetur:Nouum genus exactionis eſt vt clerici à clericis decimas exigant,vbi illud verbum nouum idem eſt quod iure inſolitum & inuſitatũ,vt multi Doctores explicant cum gloſſa in eodem c.inter quos eſt Soar.to.1.de relig. lib. de diuino cultu.c.17.n. 1.licet huius opinionis non ſit; quamobrem iure videntur eximi Clerici inſeruientes alicui Eccleſiæ ab onere decimarum,de quibus in eo cap.videtur ſermo haberi.

Secunda tamen opinio verior, & probabilior docet huiuſmodi Clericos Eccleſiæ inſeruientes teneri,ex vi iuris communis ad ſoluendas decimas prædiales,ex bonis,quæ titulo ſæculari, & patrimoniali poſſident, quamuis ea prædia,& bona ſita ſint intra territorium Eccleſiæ cui inſeruiunt.ita docent communiter Doctores.Soar.tom.1.de relig. lib.1.de diuino cultu,c.17.num.22.Leſſ.tom 1.de iuſt.l. 2. cap.39.de decimis.dub.51.num.23.Rebuffus tract.de decimis.quæſt.5.D Thom.2.2.quæſt.87.art.4. Arago.ibi Sotus lib.9.de iuſt. quæſt. 4.art.4. Couar. lib. 1.var.c. 17.num.8.Gutierrez lib.1.quæſt.canon.cap.21.num. 52. Panormitanus in cap.nouum genus, de decimis.num.4. & alij. & ratio eſt primo, quia huiuſmodi clerici poſſident ea bona titulo ſæculari,ea autem prædia quæ titulo ſæculari ſunt poſſeſſa, per ſeſe quidem affecta ſunt onere decimarum,ac proinde ad clericos inſeruientes Eccleſiæ cum ſuo onere decimarum tranſeunt.Secundo, quia alias grauiter læderetur Eccleſia,quia poſsẽt canonici & alij Sacerdotes alicui Eccleſiæ inſeruientes multa prædia ac poſſeſſiones acquirere & emere intra territoriũ ipſius Eccleſiæ, & ſic eam decimis defraudare. Tertio,quia euidenter claret ex iure teneri huiuſmodi clericos inſeruientes Eccleſiæ ad huiuſmodi decimas:nam in c.ſi quis laicus vel clericus 16.quæſt. 1. dicitur non poſſe clericum rem propriam legare,vendere,aut dare priuando Eccleſiam priorẽ ſuo decimarum prouentu. Supponit ergo hoc ius,habere Eccleſiam decimarum prouentum, ex bonis Clericorum.Dices verum eſſe habere Eccleſiam hunc prouentum ex bonis clericorum, at non clericorum eidem Eccleſiæ inſeruientium: ſed hæc ſolutio eſt nullius momenti,nam caput illud cum dicit non poſſe clericum priuare priorem Eccleſiam ſuo decimarũ prouentu, omnes clericos comprehendit inſeruientes & non ſeruientes Eccleſiis: nam locutio illa eſt generalis & indefinita,& ideo neminem excipit,vt patet.Reſtat modo vt ad vnicum fundamentum contrariæ opinionis reſpondeamus,illud deſumptum erat ex cap. 2. de decimis. Sed ad huiuſmodi cap. reſpondet Rebuffus citatus & omnes Doctores communiter, nouum genus exactionis eſſe, vt clerici, id eſt, paſtores ad quos pertinet exigere decimas ipſas, decimas ſoluant de ipſis decimis, aut de manſis ſeu paſſalibus Eccleſiæ, quæ titulo ſpirituali & beneficii poſſidentur: & hunc eſſe verum ſenſum ipſius capitis, patet ex contextu illius, & ſic nihil contra nos ex illo erui poteſt,aut afferri. 4.

Idem cum proportione dicendum eſt de decimis perſonalibus, enim vero clerici ſimplices poſſunt aliqua lucrari vt clerici, ſeu titulo & actione ſpirituali, ſicut comparant ſtipendium Miſſæ, eleemoſynam datam pro defunctis tumulandis pro Miſſarum cantu, pro Baptiſmo & aliis ſacramentis miniſtrandis, & ſimilibus actionibus: alia vero lucrari poſſunt vt artifices corporaliter, honeſte tamen laborantes, aut ex aliquo negotio & mercatura lucroſa. De priori ergo lucro non debent clerici perſonales decimas; quia illi prouentus 5.

tus

tus actione ſpirituali & titulo ſpirituali comparantur, de illis autem quæ titulo ſpirituali comparantur, nullæ debentur decimæ. Deinde, quia illa lucra ad eos ſpectant, vt ad clericos clericantes, id eſt, vt clericos comparantes aliquid ratione officij clericalis, & ratione ordinum: vnde cum huiuſmodi lucra ex titulo, ac officio ſpirituali comparētur, profecto oneri decimarum perſonaliũ non ſubiiciuntur; alia vero lucra quæ alio titulo temporali & ex aliquo artificio comparant, ab onere decimarum perſonalium in iure communi non eximuntur. ita docet Soarius *tomo primo de relig. libro primo, de diuino cultu, capit. 17. numer. 3. & numer. 4. & 21.* Couarr. *libro primo, var. capit. 17. numero octauo.* Gutierrez *libro primo, quæſtion canon. cap. 21. à numer. 52.* Syluester *verbo Decimæ. num. 13.* Rebuffus *tractat. de decimis. quæſtione 5. à num. 6. imo à num. 5.* & Panormitanus *in capit. nouum genus de decimis, n. 3.* & ratio eſt, quia huiuſmodi clerici tenentur de iure recipere ſacramenta, v.c. extremæ vnctionis & pœnitentiæ à ſuis parochis, ac proinde tenentur eas decimas perſonales illis ſoluere, quæ ab aliis ſæcularibus illis dantur pro receptione horum ſacramentorum de iis bonis quæ titulo & artificio ſæculari lucrantur.

6. Couarruuias *loco modo allegato. verſic. primum.* ita abſolute loquitur, vt videatur abſolute ſentire, clericos ſimplices iure communi eſſe exemptos ab onere decimarum perſonalium; ſiue lucra acquirant vt clerici, ſiue vt artifices ſæculares: ſed vt optime animaduertit Soar. citatus, intelligendus eſt Couarruuias de his ſolum quæ titulo ſpirituali acquirunt, nam de aliis quæ artificio temporali acquirunt, ac comparant, nulla exceptio inuenitur, nec congrua datur ratio ob quam eximantur, & ita ſentit aperte Soarius & Syluester & alij citati numer. præcedenti, nam eadem eſt ratio de bonis ac lucris quæ titulo ſæculari ſeu ex artificio temporali comparantur à clericis quoad decimas perſonales, atque in prædialibus de patrimonio, & aliis bonis, quæ titulo ſæculari poſſidentur, vt patet.

7. Adhuc rogabis an clerici, id eſt, Abbates, Priores, vel Paſtores, Curati teneantur ad decimas perſonales ex iis bonis ac lucris, quæ non vt Paſtores ſed vt ſæculares ex aliquo artificio aut negotio lucroſo acquirunt, nam huiuſmodi Curati etiam tenentur recipere ſacramẽta, v.c. extremæ vnctionis & confeſſionis, quoties illis egent. &c. & decimæ perſonales debentur, vt ſupra diximus, pro horum & ſimilium ſacramentorum adminiſtratione. Reſpondendum tamen eſt huiuſmodi parochos non teneri ad has decimas ex debito perſonali; licet enim recipiant hæc ſacramenta ab aliis, tamen illa recipiunt non tanquam ſubditi, ſed tanquam cooperatores illorum; quare ex debito perſonali non tenentur ad vllas decimas ſoluendas, attento iure communi. ita docent communiter Doctores. Soarius *tomo primo, de relig. libro primo. de diuino cultu capite 17. numero decimo ſexto, & numero decimo octauo* Rebuffus *tract. de decimis. quæſtione quinta, num. 6. & 9.* Couarr. *lib. 1. var. c. 17.* Gutierres *l. 1. quæſt. canon. cap. 21. à num. 52.* Panormit. *in cap. nouum genus de decimis, n. 4.*

8. Tenentur tamen ipſi parochi ad prædiales decimas, attento iure communi, ex iis prædiis quæ titulo ſæculari acquirunt, vt diximus numer. 2. quod neceſſario eſt intelligendum quando ea acquirunt extra propriam parochiam in qua ſunt parochi, quia ius decimarum eſt debitum iuſtitiæ, & intra propriam parochiam ad eos pertinet: debitum autem iuſtitiæ, eſt ad aliud, & non ad ſeipſos, eiuſdem enim ad ſe debitum iuſtitiæ dari non poteſt; quamobrem neceſſe eſt, vt hoc intelligatur de iis bonis realibus, ac prædiis, quæ extra propriam parochiam acquirunt. & ratio eſt in promptu, nam ſi huiuſmodi bona habent hoc reale onus adnexum cum illo, neceſſe eſt vt tranſeat ad ipſos paſtores & parochos: etiamſi poſſidentes parochi etiam ſint: ita D. Thom. 2. 2. *quæſtion.* 87. *articulo quarto, ad 1.* Soarius, Rebuffus, Couarr. & Gutierres *numero præcedenti allegati*, & Panormitanus *in c. nouum genus de decimis, n. 4.*

Limitandum tamen hoc eſt, iuxta Soarium & D. Thomam allegatos, ad prædia laica ſeu titulo ſæculari acquiſita, quia ſi prædia ſint Eccleſiaſtica, & parocho alicuius parochiæ ſucceſſoribuſque illius in particulari applicata ad illorum ſuſtentationem, Eccleſiæque donata ad illius parochos alendos; tunc quidem iam ſunt facta Eccleſiaſtica, & titulo ſpirituali poſſidentur, quia ipſi parocho dantur ratione ſui miniſterij ſpiritualis; ſed in eo caſu duæ reperiuntur opiniones, vt alibi diximus. Prima docet parochiam de nouo acquirentem teneri ſoluere decimas reales priori Eccleſiæ ac parochiæ intra cuius territorium ea prædia de nouo acquiſita ſita ſunt, ne prior Eccleſia ſuo iure fraudetur. Secunda id negat, quia ea prædia titulo ſpirituali poſſidentur, & facta ſunt Eccleſiaſtica, & hæc opinio eſt D. Thomæ, & ambæ ſunt probabiles; ſed quoniam hoc ſatis explicauimus *libro primo, capite ſeptimo, numero ſecundo, & tertio*, ad eum locum te remittimus, ibi enim diximus priorem opinionem eſſe veriorem inſpecto iuris rigore; aliam vero eſſe magis communem, attenta conſuetudine. fundamenta pro vtraque parte ibi videri poterunt. 9.

Sed petes vtrum ille parochus Vicarius vel Rector, qui habet certum prædium, v. c. vel proprietatem aſſignatam ab Epiſcopo, vel Papa pro parte ſui ſtipendij, teneatur ſoluere decimas de ipſo prædio eidem Eccleſiæ cui inſeruit. Reſpondeo, de iure non teneri, idque ſiue illud colat ſuis propriis expenſis, ſiue aliis elocet colendum. Ratio eſt, quia poſſidet titulo Eccleſiaſtico & ſpirituali, non temporali, aut patrimoniali. ita colligitur ex Rebuffo *tractatu de decimis. quæſtione quinta, numero ſexto*, & docet expreſſe *in Clementina religioſi, de decimis, verbo Excolendas.* & idem docet Horatius Mendoſius *tractatu de priuilegiis ad inſtar, gloſſa 15. numero 40.* vbi dicit terras tranſire cum ſuis priuilegiis ad colonos, hæ autem terræ eo ipſo quod titulo ſpirituali poſſidentur, & quod vel ab Epiſcopo vel à Summo Pontifice aſſignatæ atque ſeparatæ fuerunt pro competenti ſuſtentatione Vicarij parochi, vel Rectoris videntur priuilegiũ habere, vt nõ ſoluant decimas, niſi aliter in ſeparatione ipſa expreſſum & declaratum ſit, quãobrem licet redditus Eccleſiæ ad alios ſpectent, v. c. ad Cruciferos Chriſti; vel D. Iacobi (Commendatores vocamus) non tenetur Vicarius, aut Rector parochus iiſdem decimas prædiales ſoluere de eo prædio ac proprietate, de iure: de conſuetudine tamen aliud eſſe poterit, vt patet. 10.

Summus

11. Summus Pontifex proprie & per ſe loquendo non tenetur ad decimas perſonales, quia perſona Summi Pontificis non habet ſuperiorem parochum, cui poſſit ſoluere decimas: neque etiam eas tenetur ſoluere vt fidelis recipiens ſacramentum pœnitentiæ, extremæ vnctionis, confirmationis, & ſacros ordines: nam quamuis teneatur vt vetus Chriſtianus recipere hæc ſacramenta, tamen vt talis nõ habet ſuperiorem in terris cui ratione ſacramentorum ex officio ſubdatur. Tenetur tamen Summus Pontifex ſoluere decimas prædiales de illis prædiis ac terris quas poſſidet titulo patrimonij temporalis, ac titulo ſæculari emptionis, permutationis, donationis, &c. onus enim decimarum prædialium, vt ſæpe diximus, in ipſa diuiſione parochiarum impoſitum fuit terris, & neceſſe eſt vt huiuſmodi terræ affectæ hoc onere ad alium tranſeant cum ſuo onere, ac proinde ad Papam; quamobrem ſi modo Summus Pontifex acquirat aliquas poſſeſſiones, temporali titulo emptionis, v.g. hæredationis, aut ſucceſſionis ſanguinis, tenetur ad decimas illarum. ita docet Soarius *tomo primo, de relig. libro primo, de diuino cultu capite decimo ſeptimo, numero octauo, & nono*, Rebuffus *tractatu de decimis q* 5. *à num.* 26. cum Andrea Hiſpano *ſua regula* 10. *quæſt.* 11. Syluester *verbo Decima. num.* 13. & eſt communis.

12. Poterit tamen Summus Pontifex ſecum ex cauſa graui diſpenſare in huiuſmodi obligatione decimarum prædialium, ſicut & cum aliis; quomodo etiam poterit applicare ſibi ex eadem cauſa graui decimas alicui vel aliquibus Eccleſiæ debitas ex aliis prædiis: ſi autem faciat ſine cauſa, peccabit quidem mortaliter, & diſpenſatio erit nulla, quia licet Papa ſit ſupremus diſpenſator decimarum, & rerum Eccleſiaſticarum, & iurium earum, non eſt tamen abſolutus dominus illarum, & ideo non poteſt arbitrio ſuo illas vſurpare, ita docet idem Soarius modo allegatus *in num.* 10. & probat latiſſime & doctiſſime Nauarrus *tractatu de ſpoliis clericorum capite ſecundo numero ſecundo.* Verus enim & abſolutus dominus bonorum Eccleſiaſticorum eſt Chriſtus Dominus, alioqui ſi Papa eſſet abſolutus dominus illorum, poſſet bona Eccleſiaſtica abſolute ad libitum ſuum & ſine cauſa vendere, & alienare, quod facere non poteſt, vt conſtat *ex cap. non licet,* 12. *q.* 2. & probat idem Nauarr. *allegatus, à n.* 2. *& deinceps.*

13. Poteſt etiam Summus Pontifex pro vrgenti aliqua cauſa boni communis aut conſeruationis fidei alicuius regni vel prouinciæ exigere decimas de ipſis decimis ad tempus aliquod à clericis, Epiſcopis, & Paſtoribus, & tenentur illi eas illi ſoluere de ſuis redditibus Eccleſiaſticis. ita docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 87. & omnes Thomiſtæ *ibi*, & Leſſius *tomo primo, de iuſt. libr.* 2. *cap.* 39. *de decimis dub.* 5. *num.* 28. Panormitanus *in capit. nouum genus, de decimis, num.* 9. cum Ioanne Andrea *in cap. inter cætera, de officio ordinarij.* eſt communis doctrina & vſu receptiſſimo probata, nam in Gallia tempore bellorum ciuilium inter hæreticos & Catholicos ita ſæpe decimati ſunt redditus Eccleſiaſtici à Summis Pontificibus in expenſas ac militum ſtipendium pro defendendæ fidei cauſa contra ipſos hæreticos, vt oſtendit Frater Prudentius Sandoualius olim Epiſcopus Tudenſis, poſtea Archiepiſcopus Pampelonienſis *in Chronico Caroli V. lib.* 3. §. 18. *fol.* 9. & idem aliquoties factum eſt in Hiſpania vrgentibus maximis neceſſitatibus, referente eodem auctore. & fundamentum eſt; quia ipſe eſt Paſtor vniuerſalis omnium fidelium, & ſupremus adminiſtrator omnium bonorum Eccleſiaſticorum; ergo quando bonum commune Eccleſiæ id poſtulat, poteſt ad hunc finem ex omnibus bonis Eccleſiaſticis partem aliquã applicare ad eum finẽ etiam reclamantibus Epiſcopis, & cæteris Eccleſiaſticis perſonis; de facto tamen non ſolet hoc decimarum ſubſidiũ exigi niſi vigente maxima neceſſitate, ſed loco illarum in beneficiis maioribus dantur redditus vnius anni Summo Pontifici pro toto vitæ tempore, Annatas vocant.

De Epiſcopis & reliquis Prælatis idem dicendum eſt quod de Summo Pontifice, non teneri ſcilicet ad decimas perſonales, ex vi iuris communis, etiam ex negotiis lucroſis, aut temporali titulo & artificio acquiſitis, nec etiam ad decimas ex redditibus Eccleſiaſticis. Ratio eſt, quia Epiſcopi non tenentur ſoluere has decimas parochis ſibi inferioribus, non Summis Pontificibus, non aliis Epiſcopis aut Archiepiſcopis; ergo per ſe non obligantur ad illas. conſequentia patet à partium enumeratione: nam licet attento iure naturali & diuino poſſit Summus Pontifex ad ſui ſuæque familiæ ſuſtentationem poſtulare ab Epiſcopis aliquas decimas perſonales, & aliquam quotam ſuorum redditiuum Eccleſiaſticorum; tamen adhuc iure communi Eccleſiaſtico non eſt vſus hac poteſtate, ſed aliis modis de alimentis ac ſtipendiis neceſſariis ſibi prouiderunt Summi Pontifices, annatis ſcilicet, diſpenſationibus & aliis modis iuſtas pecunias colligendi; & ideo non dicimus non poſſe Epiſcopos abſolute ad has decimas perſonales etiam ex ſuis redditibus Eccleſiaſticis obligari, ſed dicimus non eſſe adhuc iure communi & Eccleſiaſtico obligatos, & conſequenter ex vi iuris communis non teneri: retinent enim Summi Pontifices poteſtatem non ſolum exigendi ab Epiſcopis totius orbis aliquam quotam decimarum ſuorum redditiuum, ſed etiam decimam illorum, imo & maiorem quotam quando neceſſitas vel occaſio occurrens ita poſtulauerit: tamen de facto ex vi iuris communis iam conſtituti non tenentur. licet enim poſſint Summi Pontifices hoc ius concedere, ac conſtituere, adhuc non condiderunt. ita docet Soarius *tomo primo, de relig. libro primo, de diuino cultu. capite decimo ſeptimo, numer.* 12. *& numer.* 11. & D. Thom. 2. 2. *quæſtio.* 87. *articul.* 4. *ad* 3. & fere omnes Thomiſtæ ac iuris Canonici Interpretes. 14.

Et à fortiori ſequitur non teneri etiam Epiſcopos has decimas perſonales ſoluere ex vi eiuſdem communis iuris aliis clericis ſibi inferioribus; quia non recipiunt ſacramenta ab illis, tanquam à ſuperioribus, & parochis, ſed tanquam à Vicariis ſuis, quos ad eum actum eligunt. Et idem dicendũ eſt de ipſis Epiſcopis reſpectu aliorum Epiſcoporum, nam etiam vni Epiſcopi non ſunt parochi ac paſtores aliorum Epiſcoporum, nec illis de iure ſpiritualia miniſtrant, ſed ſi aliquando miniſtrant, id quidem faciunt tanquam cooperatores, vel tanquam electi ad eum actum, non tanquam parochi, & ideo nullibi in iure communi, talis obligatio illis ſoluendi decimas perſonales reperitur, nec fundamentum iuris aut huius obligationis, cum non ſint Paſtores Epiſcoporum, nec illis teneantur de iure 15.

Digitized by Google

iure ſpiritualia miniſtrare. Et licet videri poſſit eſſe aliquod fundamentum exigendi decimas in Archiepiſcopis reſpectu ſuorum Suffraganeorum Epiſcoporum, nihilominus ex vi iuris communis nullum eſt tale debitum, nec fundamentum eius, quia illa ſubiectio, & ſubordinatio perexigua eſt, & non meretur tantum onus viſitandi per contributiones, alias pro actibus iudicialibus ſufficienter compenſatur, vt patet. Præterea decimæ perſonales donantur pro miniſterio ſpirituali conferendorum ſacramentorum, & pro obligatione dandi & ſuſcipiendi illa tanquam à proprio parocho, quæ quidem obligatio ceſſat, vt patet, inter Archiepiſcopos & Epiſcopos ſuffraganeos.

16. Ad decimas tamen prædiales de bonis & prædiis ſæculari aut patrimoniali titulo poſſeſſis, tenentur Epiſcopi, & eſt communis omnium ſententia. ita aſſerit Soarius *tomo 1. de relig. libro. 1. de diuino cultu. cap. 17. num. 13.* D. Thom. 2. 2. *q* 87. & ſumitur ex cap. 2. *de decimis.* & docet Rebuffus *tractatu de decimis quæſt. 5. numer. 4. & num. 3.* & Cardinalis *conſ.* 88. *numer.* 7. Probatur, quia eadem eſt ratio de illis atque Sũmo Pontifice, nam prædia ſæcularia vbi primum in diſtricta parochiarum fuerunt diuiſa atque attributa, ſtatim fuerunt affecta hoc onere reali ſoluendi decimas, res autem tranſit cum ſuo onere: quæ ratio eo magis procedit in Epiſcopis & omnibus Prælatis infra Summũ Pontificem; quo minorem illi poteſtatem habent in diſpenſationem decimarum.

17. Secus tamen dicendum eſt, prædictam reſolutionem non procedere in prædiis Eccleſiaſticis, ſi quæ fortaſſis Epiſcopis applicentur in ſuſtentationem illorum, ex illis enim decimas ſoluere non tenentur, vt diximus etiam de parochis *n.* 9.

CAPVT III.

Vtrum pauperes, hoſpitalia, & clerici in communi viuentes teneantur ad decimas perſonales, & prædiales; & quid de monaſteriis.

SVMMARIVM.

Pauperes laici an teneantur ad decimas prædiales, & perſonales: refertur prima opinio aſſirmans teneri, communior, & probabilior.

Quid ſi ſint in extrema, aut quaſi extrema neceſſitate. numero 2.

Refertur ac reiicitur opinio negans pauperes teneri ad prædictas decimas. n. 3.

Inopia excuſat à ſolutione debiti decimarum quandiu durat. n. 4.

Decimæ principaliter ſoluuntur in ſuſtentationem clericorum, minus principaliter in recognitionem diuini dominij. n. 5.

Paſtores tenentur alere pauperes de ſuperfluis. n. 6.

Monachi & clerici in communi viuentes ex priuilegio antiquiſſimo iure communi inſerto eximuntur à decimis prædialibus earum terrarum quas propriis manibus colunt aut expenſis, ſiue propria ſint ſiue conducta. n. 7.

Idem de decimis animalium. n. 9

Priuilegia iuri communi odioſa ſtrictè ſunt interpretanda modo tamen ſcluentur verba priuilegij. n. 8.

Extenditur hoc priuilegium antiquum ad noſocomia pauperum & leproſorum. n. 9.

Hoc priuilegium antiquum temperatur ac limitatur ab Adriano II. vt ſolum intelligatur de terris & animalibus propriis, quæ propriis manibus vel expenſis colunt, non de conductis. n. 10.

Poſtea Innocentius I amplius illud arctauit in c. nuper, vt id non intelligatur de prædiis in poſterum acquirendis, de his enim tenentur decimas ſoluere, etiamſi ea propriis expenſis aut manibus colant. n. 10.

Cap. nuper, de decimis, eſt vltimum in hac materia. ibid.

Hoc tamen non obſtat quo minus aliqui religioſi & pia loca per particularia priuilegia eximantur. n. 11.

An hoſpitalia & pia loca comprehendantur ſub limitatione c. nuper. n. 12.

An clerici in communi viuentes, religioſi, & leproſi teneantur ad decimas perſonales. n. 13. & 14.

Dvbitant aliqui an pauperes teneantur tam ad prædiales, quam perſonales decimas. Communis ſententia affirmat. ita D. Thom. 2. 2. *q.* 87. *a.* 4. Caietan. ibi, Alenſis 3. *p. q.* 51. *m.* 3. *a.* 1. Sylu. *verbo Decimæ. n.* 10. Rebuffus. *tractatu de decimis. q.* 5. *n.* 14. Panormit. *ad cap. cum homines. col. 2. de decimis. num.* 4. & 5. Fundamentum illorum eſt. Primo, quia decima quaſi debitum ſoluitur, vt dicitur in cap. parochianos, de decimis. In ſolutione autem debiti nõ habetur ratio paupertatis, niſi poſt ceſſionem bonorum omnium, per rubricam *ff. de ceſſione bonorum omnium*, & habetur *in cap. Odoardus, de ſolutione.* Secundo, quia propter paupertatem non debet quis rapere aliena: cum autem Eccleſia habeat dominium decimarum, raperet profecto aliena pauper ille, qui ei decimas denegaret. adde quod omnes ſe fingerent pauperes, vt decimas non ſoluerent, & id maxima erit iactura Eccleſiarũ. Tertio, quia, vt dicitur *in cap. tua nobis, de decimis*, decimæ ſoluuntur non ſolum in ſuſtentationem Sacerdotum ſed etiam in recognitionem dominij diuini, quod Deus habet ſuper omnes res naturales, & cum Deus ſit dominus omnium, diuitum, & pauperum, oportet vt omnes fideles etiam pauperes, verum Dei dominium recognoſcant per ſolutionem decimarum. Quarto, quia Epiſcopi, & parochi tenentur de ſuperfluis prouidere pauperibus, & ideo non poſſunt pauperes ſibi prouidere ſubtrahendo decimas. 1.

In extrema autem neceſſitate, vel quaſi extrema, cum communia ſint omnia, non tenentur pauperes ſoluere decimas, nec forte etiamſi poſtea deueniant ad pinguiorem fortunam, quia, vt alibi probauimus, in prima rerum diuiſione res diuiſæ fuerunt ſub conditione redibilitatis, vt ſcilicet in extrema, aut quaſi extrema neceſſitate, ad ſuum priorem ſtatum communitatis redirent, quamuis ea opinio, quæ docet debere pauperes ad pinguiorem fortunam redeuntes decimas reſtituere, ſit communior, quam ſequimur expreſſe cum Rebuffo *tractatu de decimis, quæſtion. 5. nume. 14. fine.* & ſequuntur communiter Doctores; quamobrem ab ea non erit vnquam recedendum. 2.

Soarius

3. Soarius tamen *tomo 1. de relig. libro primo de diuino cultu capit. 16. num. 15. & numer. 16.* ait ſolos illos pauperes teneri ad decimas, qui quamuis tenuiſſimos fructus colligunt, habent tamen neceſſaria ad congruam ſuſtentationem ſuam, ſuæque familiæ; eos vero, qui neceſſaria non habent, dicit non teneri ad decimas in conſcientia, tam prædiales, quam perſonales, & affirmat hanc opinionem fuiſſe cuiuſdam antiquiſſimi Doctoris Canoniſtæ (Melendus dicebatur) vt refert Innocentius III. *capit. licet, de cenſibus*, & Innocentius ibi eam non improbat. Et fundamentum Soarij eſt pietas ſanctæ Matris Eccleſiæ, non enim veroſimile eſt, velle Eccleſiam cum tanto rigore obligare pauperes, vt ex fructibus ſibi ad ſuſtentationem præciſe neceſſariis decimas ſoluere teneantur, ita vt poſtea ſibi de alimento neceſſario ad vitam, emendicando prouideant; nam prius tenetur quiſque ſe alere, quam alium, præſertim hoc tempore in quo pars illa decimarum, quæ pro alendis pauperibus olim deſtinata erat, diſparuit, & Eccleſiaſtici illam poſsident, & ſibi ita applicant vt eam pauperibus non diſtribuant. Verum iſta opinio eſt mihi valde dubia, & ideo eam inculcare non audeo.

4. Non ſunt tamen adeo fortia argumenta primæ & communis opinionis, vt diſſolui nequeant. Ad primum & ſecundum reſpondeo, primo, inopiam excuſare à reſtitutione debiti quandiu durat ac proinde à ſolutione decimarum, cum illæ per modum debiti ſoluantur. [illegible]co ſecundo præceptum de ſoluendis decimis eſſe affirmatiuum, & non obligare pro ſemper, niſi cum certis circumſtantiis, & morali poſsibilitate; ille autem, qui non habet fructus ex quibus toto anno cum familia mediocriter ſuſtentetur, eſt in morali impoſsibilitate cõſtitutus ad ſoluendas decimas, & licet Eccleſia habeat verum dominium in decimas antequam ei tradantur, tamen obligatio tradendi, & ſoluendi illas pendet ex poſsibilitate: nam etiam dominus habet dominium verum rei ſibi furto ablatæ, & tamẽ obligatio reſtituendi, & tradenti illam pendet ex poſsibilitate furantis, vt patet.

5. Ad tertium dico decimas minus principaliter ſolui in ſignum vniuerſalis dominij, principaliter vero in congruam ſuſtentationem Sacerdotum, & iniuſtum ac irrationabile eſſe obligare aliquem ad alium ſuſtentandum, cum tamen ipſe fame pereat. Præterea pauperes non tenentur recognoſcere Deum auctorem omnium fructuum ſolutione decimarum, ſed aliis actionibus, nemo enim ad id, quod moraliter eſt impoſsibile, obligari, ac cogi poteſt.

6. Ad quartum reſpondeo obligationem eſſe Sacerdotibus alendi pauperes de iis, quæ ex decimis redditũum Eccleſiaſticorum ſibi ſuperfluunt, ignorare tamen pauperes an Eccleſiaſtici ſibi in neceſsitatibus conſtitutis prouideant, cum experientia contrarium edoceat quotidie, ac proinde imprudentiæ maximæ eſſe relinquere certum pro incerto, quando illud certum iuſte retineri poteſt.

7. Dubitant aliqui, an monachi & clerici in communi viuẽtes, monaſteria illorum & hoſpitalia iure communi ſeu priuilegio aliquo iure communi antiquo inſerto eximantur à decimis prædialibus earum terrarum quas ipſi ſuis expenſis vel manibus ad ſui ſuſtentationem colunt: ſiue ſint hæ terræ & prædia illorum propriæ ſiue conductæ. Affirmat gloſſa *in capit. decimas 16. quæſtione prima verbo Nutrimentis.* Turrecremat. *ibi.* Soarius *tomo primo de relig. libr. primo de diuino cultu. capite decimo octauo, num. 3.* Rebuffus *tractatu de decimis. quæſtione quinta, numer. 7. & num. 15.* vbi dicit hoſpitalia de terris, quas habent, & de quarum fructibus nutriunt pauperes, ad decimas iure communi non teneri, quia huiuſmodi terræ ſunt addictæ alimentis pauperum, alioqui pauperes fame perirent; & id docet etiam Syluest. *verbo Decima n. 13.* Probant, quia dicto cap. *decimas* citato, nõ ſolum dicitur monachos & clericos communiter viuentes non debere ſoluere decimas de laboribus ſuis (in quo modo loquẽdi decimæ perſonales intelliguntur) ſed etiam de nutrimentis ſuis, in quo prædiales ſignificantur: huiuſmodi enim voces, *de laboribus ſuis*, & *de nutrimentis ſuis*; non ſunt voces ſynonymæ, ſed diuerſum quid ſonant, diuerſumque ſenſum efficiunt; illud enim verbum *nutrimentum*, in ſua propria ſignificatione accipiendum eſt, & refertur ad eos labores, qui ad nutrimentum proprium ordinantur, quales ſunt labores agriculturæ, qua nutrimur. 8.

Neque obſtat Oldradus *conſil. 268.* & Gutierres *conſil. 5. numer. 15.* aſſerentes priuilegia, quæ iuri communi repugnant, ſtricte eſſe intelligenda cum ſint odioſa, ne iuri præiudicium afferant, vnde cum de iure communi omnes Chriſtiani teneantur ad decimas, hæc priuilegia ſtricte interpretanda ſunt, vt ſcilicet intelligantur ſolum de decimis perſonalibus, non de prædialibus, ſic enim principes priuilegia concedere ſolent, cum clauſulis, ne aliis noceant, & ſine cuiuſque præiudicio. *lege, Prætor ait, §. ſi quis 1. & 2. ff. ne quis in loco publico.* Non obſtat, inquam, quia licet hoc ita ſit; ſemper tamen iſta reſtrictio ita facienda eſt, vt verba priuilegij ſaluentur in vſu & proprietate ſua, vt bene aduertit Decius *conſil. 113. numer. vltimo*, & Baldus *conſil. 271. in primo volumine*, & Soarius *tomo primo, de relig. libr. primo de diuino cultu capite decimo octauo numero ſexto.* & ratio eſt, quia voluntas ſuperioris ex verbis propriis eruenda eſt, quando de illa aliter non conſtat, & ad hunc ſenſum intelligenda eſt gloſſa *in cap. ad audientiam, de decimis.* quatenus dicit, priuilegia huiuſmodi eſſe latiſsime interpretanda, vtique quantum proprietas verborum patitur. Vnde verba illa, *nutrimentis ſuis*, in ſua propria ſignificatione intelligenda ſunt; propria autem ſignificatio illorum eſt, vt de alimentis & fructibus agriculturæ intelligantur.

Hoc priuilegium olim iure communi antiquo inſertum de non ſoluendis decimis prædialibus hortorum, prædiorum, & animalium, 9. quæ propriis expenſis & aluntur, & excoluntur, extenditur etiam ad hoſpitalia pauperum, quia huiuſmodi terræ, & prædia, & animalia ſunt applicata alimentis pauperum, ne fame pereant, alioqui enim perirent; extenditur etiam ad leproſos communiter in hoſpitali viuentes, quando ſunt in tanto numero, vt propriam Eccleſiam, cæmeterium & presbyterium habere poſſint, iuxta gloſſam *in capit. ad audientiam, de decimis*, & Rebuffum *tractatu de decimis. quæſtione quinta, numer. 15.* & Soarium proxime allegatum.

Hæc de iure antiquo, & de priuilegio iure 10. antiquo inſerto in iure communi *in capit. decimas,*

cima 16. quæſtione prima, nam hodie iam hoc priuilegium religioſis & clericis in communi viuentibus iure communi inſertum abrogatum omnino eſt, ſeu potius ab aliis Pontificibus moderatum. Iuſſit enim Adrianus II. vt ſolum de noualibus, ac prædiis ſuis, quæ propriis manibus, ac impenſis excolunt, & non de conductis, nec etiam de ſuis, quæ per colonos colunt, decimas non ſoluant, & idem eſt de animalibus propriis, quæ propriis expenſis alunt ac nutriunt, ſecus ſi per colonos, aut ſi conducta ſint, & non propria; patet *ex capite dilecti, de decimis*. & poſtea huiuſmodi priuilegium adhuc arctauit amplius Innocentius I. cum Concilio Lateranenſi *in capite nuper, de decimis*, quod eſt vltimum & nouiſſimum caput in hac materia, vbi declarauit teneri omnes religioſos ad decimas de alienis terris quas propriis expẽſis colunt, & de propriis in poſterum acquirendis, etiamſi eas propriis manibus & expenſis colant, atque ideo ex vi iuris communis iam religioſi non habent in hac materia decimarum, maiorem exemptionem, quam eam, quæ eis conceditur *in dicto capite nuper*, vt docte animaduertit Soarius *tomo primo de religione libro primo de diuino cultu capite decimo octauo, numero quinto*. & Rebuffus *tractatu de decimis quæſtione quinta, numero ſeptimo & numero vigeſimonono, & quæſtione decima quarta, numero trigeſimo, & numero quadrageſimo ſecundo*, & alij quos refert Gutierres *libro primo qq. canon. capite vigeſimoprimo num. 136.*

11. Hoc tamen non obſtat quo minus per particularia priuilegia aliquæ poſtea religiones, & pia loca, à tributo decimarum exempta ſint à Summis Pontificibus: & ideo videnda ſunt peculiaria priuilegia cuiuſque pij loci, & religionis, vt quid in hac materia tenendum ſit ſciatur. Interim tamen niſi aliquo peculiari priuilegio, præſcriptione, compoſitione, vel tranſactione monaſteria eximantur, tenentur quidem ad decimas prædiales (vt diximus) de omnibus terris alienis quas conducunt, licet eas propriis manibus, aut expenſis excolant; item de omnibus terris ac prædiis propriis, quæ acquiſierunt poſt ipſam editionem capit. nuper, de decimis, licet etiam ea propriis manibus & impenſis excolant. De illis autem terris ac prædiis acquiſitis ante editionem prædicti capit. nuper, ſolum eximuntur à decimis ſi eas propriis manibus vel expenſis, aut per ſuos famulos colant, ſecus ſi per colonos. ita docent Leſſius *tomo primo, libro ſecundo, capite 39. de decimis, dubio quinto numero vigeſimoquarto, & vigeſimo quinto*, Rebuffus *tractat. de decimis quæſtione 13. n. 31.* Soarius *citatus proxime*, & patet ex verbis eiuſdem capit. *nuper*, ibi: *Decernimus vt de alienis terris, & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus aut ſumptibus colant, ſoluant decimas Eccleſiis, quibus ratione prædiorum antea ſoluebantur, niſi cum illis aliter duxerint componendum*, &c. Et quamuis hoc cap. ſolum loquatur de monachis Ciſtercienſibus, tamen extenditur etiam ad alios religioſos. ibi, *Et hoc ipſum ad alios regulares, qui gaudent ſimilibus priuilegiis* (intellige iure communi inſertis) *extendi volumus*.

12. Sed cum huiuſmodi capitul. *nuper*, ſolum loquatur de monaſteriis & religioſis, non autem de hoſpitalibus, nec de aliis piis locis, qui priuilegio antiquo iure communi inſerto gaudebant, dubium plane oritur non vulgare, an huiuſmodi hoſpitalia & pia loca comprehendantur etiam ſub limitatione capit. *nuper*, & capit. *dilecti*; an vero in ſua exemptione antiqua maneant, nam cum monaſteria quæcunque & religioſi omnes, ac regulares, qui ex voto, & ſtatuto ſuo, ſunt pauperes, ſub illa comprehendantur, videtur à paritate rationis idem etiam eſſe dicendum de hoſpitalibus, & pauperibus illius. Nihilominus tamen nihil videtur ſub illa non comprehendi, quia omnia priuilegia, & omnes clauſulæ, quæ derogant iuri communi, ſtricte ſunt intelligendæ: illæ autem clauſulæ, & illæ limitationes prædictorum capitum odioſæ ſunt iuri communi priuilegiiſq; eius communi inſertis (ius enim commune & priuilegium iure communi ſcriptum & inſertum idem eſt, vt patet,) vtrumque enim pro eodem accipitur, odia enim ſunt reſtringenda, ita vt ſaluetur tantum proprietas & ſignificatio verborum, priuilegia vero ſunt amplianda. Præterea illa limitatio, quæ continetur in capite *nuper de decimis*, ſolum loquebatur de monachis Ciſtercienſibus, & niſi in eodem capite adderetur, *& hoc ipſum ad alios regulares, qui ſimilibus priuilegiis gaudent, extendi volumus*. profecto ad illos non extenderetur; quare cum Summus Pontifex idipſum ibi ad hoſpitalia non extendat, videtur quod in ſuo iure antiquo maneant, & ideo huiuſmodi hoſpitalia videntur non teneri ad decimas prædiales de iis terris quas pauperes illius ſuis propriis manibus, aut expenſis excolunt, ſiue eæ terræ ſint propriæ hoſpitalium, & piorum locorum, ſiue ſint conductæ, vt diximus numero 9. & idem de decimis animalium, ſiue ſint animalia propria, ſiue conducta.

Hæc de decimis prædialibus, quid de perſonalibus? ſunt enim aliqui Doctores, qui dicunt clericos in communi viuentes, & conſequenter religioſos omnes ex vi iuris communis teneri ad decimas perſonales ex artificiis corporalibus, ac negotiis lucroſis, ſecus ex conſuetudine, & ex priuilegio particulari. nam propter conſuetudinẽ fere omnes eximuntur, ob priuilegia vero particularia de facto multos eximi: ex vi autem iuris communis neminem illorum eximi atteſtantur, inter quos eſt Soarius *tomo primo, de religione libro primo de diuino cultu capite decimoſeptimo numero vigeſimo quinto*. Probant quia non eximuntur ex eo præciſe quod Eccleſiaſticæ perſonæ ſint, nam clerici ſimplices proprius & ſimplicius ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, & tamen non eximuntur, vt probauimus ſupra capite ſecundo numero quinto, Deinde non eximuntur ex eo, quod ſub generali regula fidelium non comprehendantur. nam etiam illi fideles ſunt, participantes ſacramenta & diuina à Paſtoribus Eccleſiæ; quod ſi interdum ipſi religioſi participant curam animarum ex officio; id quidem non habent quatenus religioſi ſunt, ſed quatenus ſunt clerici & beneficiati Curati, & tunc quidem Curatorum regulam ſequuntur, & quia Paſtores ſunt per accidens, ad huiuſmodi decimas perſonales non tenẽtur: ſicut non tenentur ad illas omnes clerici Curati, vt diximus capite ſecundo, numero ſeptimo, & octauo. Religioſi autem per ſe & vt religioſi ſunt, decimas debent, vt *in capite de cætero, & in capite ex parte, & in capite licet*, habetur, *titulo de decimis, & capite ſecundo de decimis. §. cæterum*, & idem ſupponitur *in capite veniens de tranſactionibus*. 13.

14. Excipit tamen ab onere decimarum perſonalium clericos in communi ſub regula viuentes, & conſequenter omnes religioſos. Syluest. *verbo Decima num* 13. quia ij ſi quid lucrantur ex artificio corporali, vel negotiis lucroſis, non ſibi, ſed communitati lucrantur; ex vi autem iuris communis ait ſolum illos, qui ſibi ex his actionibus aliquid lucrantur, ad decimas perſonales teneri. Quicquid tamen ſit de iure communi, certum eſt ex priuilegio in eodem iure communi inſerto clericos in communi viuentes exemptos eſſe à ſolutione decimarum perſonalium ex propriis laboribus, ac negotiationibus lucroſis, quam exemptionem eis tãtum, qui in communi viuunt, Paſchaſius Papa cõceſſit *in capite decimas 16. quæſt. 1.* vt notat Soarius *tomo primo de relig. libr. 1. de diuino cultu. capit. 12. numer.* 3 & Syluester *verbo Decima modo allegatus*, & Angelus, Alenſis 3. *part. quæſt. 51. memb. 7. artic. 1.* & in prædicto capite *decimas 16. quæſt. 1.* extenditur hæc gratia ad monachos & regulares paupertatem in cõmuni profitentes. nam illi, non ſibi, ſed communitati acquirunt, lucranturque, quæ Eccleſiaſtica eſt, & ſi quid eis ſupereſt, in pauperes erogant. Reliqui pauperes qui in communi viuunt, vt ſunt leproſi, ex conſuetudine eximuntur à præſtatione decimarum perſonalium, & vero quicquid ſit de iure, ſequenda ſemper eſt conſuetudo, ſi quæ detur alicubi legitime præſcripta, & introducta, vt ſæpe diximus alibi.

CAPVT IV.

Vtrum Summus Pont. per priuilegium particulare poſſit eximere aliquas perſonas ab obligatione decimarum prædialium & perſonalium, & an de facto aliquas exemerit, & quid de Epiſcopis.

SVMMARIVM.

Summus Pont. poteſt eximere aliquos priuilegiis particularibus ab onere decimarum, & de facto multi ſunt exempti. n. 1.

Priuilegium hoc exemptionis vel conceditur terris, & tunc etiamſi per colonos colantur exemptæ ſunt: vel perſonis, & tunc ſolum perſonæ exemptæ non tenentur ad decimas ex ſua parte, tenentur tamen coloni non exempti ex ſua. ibid.

Hoc priuilegium exemptionis conceſſum fuit olim à multis P P. terris Societatis de plenitudine poteſtatis & ex certa ſcientia. n. 2.

Quid operentur illæ clauſulæ, de plenitudine poteſtatis *&* ex certa ſcientia. *ibid.*

Poſtea à Paulo V. moderatum eſt hoc priuilegium, & ita reſtrictum, vt loco decimæ ſoluant vigeſimam ſiue per colonos excolentur, ſiue religioſorum expenſis. numero 3.

Excepto prædiolo quatuor ſanegas ſementis excipiente. ibidem.

Aſſignantur cauſæ, & rationes ob quas Summi P P. poſſunt dare, & auferre, aut reſtringere hæc priuilegia exemptionis ipſis terris & perſonis. n. 4.

In ea exemptione nulla fit iniuria parochiæ cui antea ſoluebantur decimæ, & quare. n. 5.

Epiſcopi & Archiepiſcopi & alij Prælati à Summo Pontif. de iure non poſſunt concedere hoc priuilegium exemptionis; poterunt ex priuilegio, aut conſuetudine. numero 6.

Olim poterant ex cleri & Capituli conſenſu via compoſitionis aliquid de decimis remittere. n. 7.

1. AFfirmandum eſt poſſe Summos P P. eximere ab onere decimarum tam prædialium, quam perſonalium quoſcunque voluerint, & de facto multos exemiſſe ſuis priuilegiis particularibus, eſt communis doctrina. ita docet Rebuffus *tractatu de decimis quæſt. 5. num. 28.* Eman. Rodrig. *tomo ſecundo, quæſtio. 44. artic. 4.* Henriquez *libro 7. de Indulg. capite* 27. §. 3. Couarr. *libro 1. capite 17. numer. 9.* Soar. *tomo 1. de relig. libro 1. de diuino cultu. capit. 18. num. 1.* Leſſius *tomo primo de iuſt. libro ſecundo capite 39. de decimis dub.* 3. & Innocentius III. *capite à nobis de decimis.* ibi: *ſoluant decimas, niſi à præſtatione illarum ſpecialiter ſint exempti* & infra, *niſi ab eis oſtendatur quare ab huiuſmodi onere ſint immunes.* Hæc autem immunitas fieri non poteſt niſi per Summos PP. vt ſtatim patebit numero 6. cum de Epiſcopis, Archiepiſcopis aliiſque Prælatis egerimus, & ita docet gloſſa *in capite Eccleſiæ 16. quæſtione prima. verbo Nouis.* ibi, *Priuilegium eſt ſolius Papæ vni auferre Eccleſiæ, & alteri dare decimas.* Et de facto hoc priuilegium conceſſum eſt à Summis P P. multis religionibus, vt ſcilicet de omnibus omnino prædiis, & bonis ab ipſis poſſeſſis nullas decimas etiam Papæ ſoluere teneantur, non ſolum de iis terris, quas propriis ſumptibus vel manibus colunt, ſed etiam per ſimplices colonos; quod neceſſario dicendum eſt, quando hoc priuilegium conceſſum eſt terris religionis, & non perſonis religioſorum. nam tunc quidem in eo caſu ad quoſcunque colonos eæ terræ tranſmiſſæ fuerint, ſemper ſuæ exemptionis priuilegio tranſmittentur. & certe gloſſa in Clementina religioſi, de decimis, verbo Excolendas, ita inquit: *Puto ſi eximuntur terræ priuilegiatorum quod ipſorum coloni ab hoc onere colentes illas priuilegio participant.* Si vero eximuntur perſonæ, & non terræ, tunc licet ipſæ perſonæ exemptæ de ſua parte decimas non ſoluãt, coloni tamen non exempti ſoluent. & ita docet etiã Horatius Mandoſius *tract. de priuilegiis ad inſtar, gloſſa 13. num. 4.* ibi, *& terra cum eodem priuilegio tranſit ad colonos.*

2. Hoc priuilegium cõceſſum fuit olim terris, hortis, & arboribus à Summis Pontificibus Paulo III. Pio IV. Gregorio XIII. Societatis IESV, & adeo amplum, vt eximant hi Summi PP. ab onere decimarum omnes terras, & poſſeſſiones, & hortos, quamuis decimæ illorum Summo Pontifici debeantur. ita enim habent priuilegia: *Aliquam decimam etiam papalem ſoluere non teneantur, & neque ad id per litteras eiuſdem ſedis aut Legatorum aut Nuntiorum, ſeu diœceſanorum prædictorum cuiuſcunque tenoris fuerint, vllo vnquam tempore compelli poſſint, niſi ipſæ litteræ Apoſtolicæ plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto ac conceſſione huiuſmodi ac de eorum ordinatione mentionem fecerint.* Et Gregorius XIII. in priuilegiis conceſſis terris noſtræ Societatis derogauit clariſſime. & caſſauit deciſionem cap. nuper, de decimis, & hæc priuilegia olim ab his Summis Pontificibus nobis conceſſa, fuerunt quidem ab illis conceſſa ex proprio motu, *de plenitudine poteſtatis*, vt in illis videre eſt: quibus non poteſt imponi defectus aliquis, iuxta gloſſam

magnam

Digitized by Google

magnam *in capite ad hæc, de reſcriptis*, & iuxta Mandolium cum multis *in regulis Cancellariæ 16. quæſtione ſeptima numero 3.* quia Summi Pontifices in conceſſione talium priuilegiorum diſponunt ſupra ius commune, & derogant atque eleuant illud ius quod Epiſcopi & alij beneficiati habebant ad tales decimas.

3. Poſtea vero inuidia multorum reclamantium contra hoc priuilegium terris Societatis conceſſum, Paulus V. huiuſmodi priuilegium in regno tantum Luſitaniæ Societati ademit, & ſtatuit, vt in poſterum terræ Societatis, villæ, & prædia in hoc regno Luſitaniæ pro quota decimarum ſoluerent vigeſimam partem fructuum, iis Eccleſiis, ac parochiis, in quarum diſtricto prædia, & terræ ſitæ ſunt; idque ſiue religioſi Societatis terras ſuas, ſuis propriis expenſis, & manibus colant, ſiue per colonos; eximit tamen Summus Pontifex ab omni onere decimarum in vnoquoque collegio prædiolum quoddam, quod quatuor tantum fanegas frumenti, ſementis capere poſſit; & addit quod poſſint ſuperiores cuiuſcunque collegij hoc ſpatium terræ quatuor tantum fanegas ſementis capiens eligere in villis, & poſſeſſionibus, & prædiis ipſius collegij, etiam magnis, & de hoc ſpatio muris circumſcepto nullas decimas ſoluant; de aliqua vero parte villæ, prædij aut poſſeſſionis ſoluant vigeſimam partem fructuum pro decima (hoc eſt) de viginti vnum: faxit tamen Deus vt alij Summi Pont. tempore ſuccedentes nobis priuilegia antiqua, huic religioni ſumma maturitate, & conſilio, à tot tantiſque Summis Pontificibus grauiſſimis de cauſis conceſſa iterum reſtituant, non obſtante reclamatione aliquorum parochorum, qui ſi ſcirent anguſtias Societatis, & inopiam, qua quotidie premitur, & infinitum æs alienum, quo ſingula collegia ſunt grauata, ad alendos ſumma quadam mediocritate religioſos, non ſuperfluos quidem, & ſuperabundantes numero, ſed præciſe neceſſarios ad cathedras, munia, & miniſteria ſpiritualia ipſius Societatis exercenda, profecto non ſolum non reclamarent contra hoc priuilegium, ſed nobis de ſuo libenter erogarent, die enim & noctu prompti ſemper ſumus & parati ad eos iuuandos concionibus, confeſſionibus & aliis miniſteriis ſpiritualibus, & id quidem gratis & ſine vllo ſtipendio, pro Miſſis, concionibus, aliiſque ſpiritualibus muniis: vt ex ſtatuto noſtrarum conſtitutionum habemus, ad vnguem quidem, & ad amuſſim obſeruato: nulla enim in re magis obſeruātes fortaſſe video ſuperiores quam in hoc ſtatuto in ſua puritate ſeruando. quomodo enim patienter parochi & Prælati, vt ſui liberales coadiutores, ne dicam ſerui, tanta inopia premantur, vt vix victum habeant neceſſarium, & vix redditus multorum annorum in ſingulis collegiis ſufficiant ad ſoluenda debita ciborum, quorum cambium ſingulis annis ſingulis collegiis currit, quæ eſt cauſa, vt niſi Deus & viri aliqui potentiſſimi liberaliter ſuccurrant, vix vnquam ex hoc pelago debitorum emergere poſſint. Sed iam Gregorius XV; diuina Dei prouidentia ſucceſſor Pauli V. nobis priuilegia antiqua, ſi non tota, ſaltem magna ex parte reſtituit, ſtatutumque Pauli V. hac de re, de veritate, anguſtia & paupertate noſtra certus pie moderatus eſt.

4. Cauſæ vero & rationes ob quas Summi Pōtifices & dare & auferre poſſint huiuſmodi priuilegia tertiis & proprietatibus ipſis non ſoluendi vllas decimas ex ſuis fructibus, iis Eccleſiis in quarum territorio ſunt; hæ ſunt. Primo, quia ſolutio decimarum & onus illarum quoad ipſam quotam eſt de iure humano, & canonico, quod ius poteſt Pontifex ſicut poſuit, ac condidit ob iuſtam cauſam, ob eandem iuſtam cauſam tollere, antiquare, aut moderari: nam ſicut auctoritate Papæ factum eſt, vt tale prædium obnoxium & obligatum ſit oneri decimarum, ita eadem auctoritate poteſt huiuſmodi prædium ab eo onere liberari; ita enim hoc onus prædiis eſt impoſitum, vt aſſidue ab illa auctoritate pendeat. Sic etiam Capitulum ſede vacante ad libitum poteſt amouere Vicarium generalem alias per ipſum electum & confirmatum ex rationabili cauſa, & intra octo dies alium conſtituere, alioqui deuoluitur ius eligendi & deputandi Vicarium ad Metropolitanum, vt decreuit ſacra Cardinalium congregatio ſuper Tridentinum *4. præc. deciſ.* 101. *folio* 42. quia ea electio aſſidue ab auctoritate pendet electorum.

Secundo, quia ſi Summus Pontifex liberet aliquas terras ab onere decimarum, nulla in ea liberatione fit iniuria illi Eccleſiæ & parochiæ cui antea ſoluebantur decimæ, quando enim Summus Pontifex poſuit obligationem prædiis, ſoluendi decimas, non tam poſuit directe ob commodum huius aut illius parochi, huius aut illius Eccleſiæ ſed abſolute ob congruam ſuſtentationem miniſtrorum Dei, vnde nullam facit iniuriam huic Eccleſiæ priuando illam aliquibus decimis, ſi habeat aliunde vnde miniſtris ſuis de congrua ſuſtentatione prouideat, quia vtitur Summus Pontifex iure ſuo, dum alios ob iuſtas cauſas eximit. Sic Rex poteſt eximere à ſuis tributis per priuilegium, quem voluerit abſque iniuria aliorum, & per priuilegium nobilem facere quem voluerit. Tertio quia à principio quando Summus Pontifex impoſuit huic prædio obligationem ſoluendi decimas huic Eccleſiæ, impoſuit illam ſub conditione, *niſi ſibi contrarium viſum fuerit ob aliquam cauſam rationabilem*; non enim intendit Papa hoc onus ita imponere ob commodum vnius parochiæ, vt ſibi adimat poteſtatem illius remittendi aut relaxandi ex cauſa, ſi de ſufficienti ſuſtentatione prouiſum ſit miniſtris ipſius Eccleſiæ aliunde: ſicut nec Rex ita confert Priuilegia, vt illa ex cauſa auferri nequeat. Quarto, quia conſuetudine tolli decimæ poſſunt quoad quotam, vt ſæpe diximus: conſuetudo autem habet vim legis ex tacita approbatione Principis; ergo ſi per conſuetudinem, quia habet vim legis tacitæ, decimæ tolli poſſunt, quoad quotam, vt late probat Soarius *tomo* 1. *de religione libro* 1. *de diuino cultu. capite* 18. *numero ſecundo*, quanto magis per legem & priuilegium expreſſum: omitto reliquas probationes, hæ ſufficiant. 5.

Epiſcopi & Archiepiſcopi, etiam Metropolitani, Prælati alij à Summo Pontifice non poſſunt de iure concedere hanc decimarum exemptionem, poterunt tamen ex priuilegio aut præſcripta conſuetudine: quo autem tempore hæc conſuetudo præſcribatur, infra dicemus capite primo libri tertij, ſequentis; & ratio eſt, quia decimæ fuerunt aſſignatæ à Papa ſingulis Eccleſiis *capite primo, 13. quæſtione prima*, inferior autem non poteſt eximere aliquem à lege ſuperioris: deinde, quia in Conci- 6.

Digitized by Google

Concilio Cabilonenſi fuit ſtatutum ne Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ ſuis decimis per Epiſcopos priuarentur *capite Eccleſiæ, & ſeqq. 15. quæſtione prima*, Epiſcopus autem non poteſt diſpenſare ſuper Concilium, neque aliquid ſtatuere, iuxta gloſſam ſingularem *in capite cum dilectus, de electione.* & ita docet Rebuffus *tractatu de decimis quæſtion. 5. numero 32.*

Docet etiam ibi Rebuffus, Epiſcopos ante Concilium Cabilonenſe potuiſſe quidem ex cauſe de cleri & Capituli conſenſu alicui monaſterio concedere aliquid in decimis, non per viam priuilegij, vt dicitur *in cap. Venerabilis, de confirmat. vtil.* ſed per viam compoſitionis, etiamſi minuerentur decimæ: ſecus ſi in totum tollerentur; tunc enim nec per viam compoſitionis de conſenſu Capituli aut clerici aliquid poterant. Laicis tamen nihil concedere poterant Epiſcopi circa decimas, vt patet *in capite peruenit 1. quæſt. tertia*, quod repetitur 16. *quæſtione ſeptima*, ibi, *Peruenit ad nos fama ſiniſtra, quod quidam Epiſcoporum non Sacerdotibus propriæ diœceſis decimas atque Chriſtianorum oblationes conferunt ſed potius laicalibus perſonis militum videlicet, ſiue ſeruitorum, vel quod grauius eſt conſanguineorum. Vnde ſi quis Epiſcopus amodo fuerit inuentus huius diuini præcepti tranſgreſſor, inter maximos hæreticos & Antichriſtos habeatur.*

* * *

LIBER

LIBER TERTIVS,

Decimarum.

VIdimvs duobus ſuperioribus libris, quo iure decimæ debeantur, de quibus rebus ſolui debeant; quæ perſonę ad illas teneantur; quid poſſint priuilegia in illis, & qui poſſint huiuſmodi priuilegia concedere, tollere, moderari, aut reſtringere: videndum modo eſt quid præſcriptio, & conſuetudo legitime introducta, quid compoſitio, tranſactio, & priuilegium in decimas poſſint, quibus ſint perſonis decimę ſoluendę, apud quem iudicem petendæ, Eccleſiaſticumne, an ſæcularem, quid dicendum ſit ſi ex fructibus aut pecunia non decimata res fructifera ematur, & ſic breuiſſimè nos noſtro more ab hoc onere expediemus.

CAPVT I.

Quid conſuetudo, & præſcriptio poſſint in decimas, agitur etiam de conſuetudine locali, & de noualibus.

SVMMARIVM.

Conſuetudo facere poteſt vt decimæ tam prædiales, quam perſonales, quæ vni parochiæ ſoluebantur, alteri parochiæ ſoluantur. num. 1.
Quid ſit præſcriptio. num. 2.
Quantum tempus requiratur vt vna parochia contra aliam præſcribat. num. 3.
Refertur prima opinio affirmans ſufficere conſuetudinem longi temporis, quæ eſt decennij. num. 4.
Ius aperte iubet vt decimæ prædiales illi parochiæ ſoluantur, in cuius territorio ſunt prædia, & non alteri. num. 5.
Vbi ius aperte repugnat, neceſſe eſt vt vna Eccleſia particularis contra aliam particularem præſcribat conſuetudo 40. annorum. Ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam, requiritur conſuetudo 100. annorum; olim etiam ad præſcribendum contra quamcunque Eccleſiam particularem 100. requirebantur. num. 6.
Aſtruitur ſecunda & verior opinio, docens requiri conſuetudinem 40. annorum, à num. 7. vſque ad num. 9.
Iudicium autoris. num. 10.
Particula diu *in cap. Apoſtolicæ, quid ſignificet.* ibid.
Prima opinio ſuſtineri poteſt in caſu in quo dubium eſt de iure prædiorum ad quam parochiam pertineant. n. 11.
Conſuetudo non extenditur ad noualia nunquam antea poſſeſſa. num. 12.
Quid ſi antea de herba, paſtu, aut dumeto ſoluebant decimas, & poſtea arentur. num. 13.
Quid ſi iiſdem terminis claudebantur cum prædi. cultis. num. 14.
Decimæ mixtæ quanto tempore præſcribant. num. 15.
Aliquæ parochiæ & monaſteria priuilegium habent, vt contra illas non præſcribatur niſi ſpatio 60. annorum. numero 16.
Quantum tempus ad præſcriptionem requiratur, ſi res alicuius hominis particularis incipiat eſſe Eccleſiæ. num. 12. *& quid ſi ille ſit præſens, aut abſens.* num. 17. & 18.
Qui ſint præſentes, qui abſentes. num. 18.
Ad præſcriptionem requiritur bona fides in vltimo poſſeſſore. num. 19.
Conſuetudo vnius loci aut parochiæ non extenditur ad aliam. num. 20.
Quid de conſuetudine vnius parochiæ non ſoluendi decimas de fructibus minutiſſimis, v. c. fabis, nucibus, licet in aliis viciniis ſoluantur. ibid.
Conſuetudo cum iuſta tamen cauſa tantum valet, quantum valent leges Principis. num. 21.
Valet conſuetudo in aliquibus regionibus non ſoluendi decimas niſi tempore mortis. num. 22.
Poteſt conſuetudo efficere, vt loco decimæ ſoluatur vigeſima. num. 23.
An præſcriptio poſſit eximere aliquem à ſolutione omnium decimarum ſuorum prædiorum. num. 24.
Refertur prima opinio. ibid.
Aſtruitur ſecunda affirmans. ibid.
Fallit quando Curatus neceſſitatem patitur. num. 25.
Iudicium authoris. num. 26.
Quid ſi aliquis præſcribat decimam vini, & loco decimæ ſoluat vigeſimam, & poſtea vinea fiat arabilis. n. 27.
Quid ſi vnus præſcribat partem decimæ, & alius veniat ad habitandum illas terras. ibid.

Alia Summaria inuenies à num. 27.

SVpponendũ in primis eſt conſuetudine & præſcriptione fieri poſſe, vt decimæ tam prædiales quam perſonales, non ſoluantur illi Eccleſiæ, cui antea ſoluebantur, ſed alteri parochiæ, cõſuetudo enim habet vim legis, vt late probat Soarius *tom.* 1. *de relig. lib.* 1 *cap.* 8. *à n.* 2. *& cap.* 22. *num.* 1. vnde ſicut Papa per legem aliquam & priuilegiũ particulare poteſt efficere, vt prædia exiſtẽtia in vna parochia, alteri parochiæ ſoluant decimas, id etiã poterit efficere legitima conſuetudo, cum vim legis habeat. 1.

Præſcriptio autem ita communiter definitur: Eſt dominij acquiſitio: vel, eſt iuris alieni eliſio proueniens ex tempore à lege præſcripto ac definito. Vide Leſſium *tom.* 1. *lib.* 2. *de præſcript. cap.* 6. *dubit.* 1. *num.* 2. §. 3. vbi hoc late patebit. 2.

His annotatis videdũ eſt modo, quantũ tempus neceſſariũ ſit, quantumq; leges aſſignent, vt cõſuetudo legitima hoc ius præſcriptionis nobis tribuat. 3.

Et de hoc duplex eſt opinio. Prima docet, ſi conſuetudo non ſit expreſſe contra aliquod ius, ſed propter illud, decennij conſuetudinem ſufficere ad hoc vt omiſſa illa parochia, in cuius terminis prædia exiſtunt, decimæ prædiales alteri paro- 4.

parochiæ ſoluantur, & de facto hodie decennij conſuetudinem ſufficere, vt præſcribatur contra vnam parochiam,& alteri decimæ ſoluantur. ita docet Panormitanus *in capit.cum ſint homines,de decimis in fine*: Couarr. *libro 1.var.capit.* 17. *num.* 8. §.4. Gutierres *libro primo, quæſtion.canon.cap.*21. *numer* 58. Syluester *verbo Conſuetudo num.ſexto, dicto* 1. & non parum iuuat *capit.finale, de conſuetud.* & ibi gloſſa. & ratio eſt, quia nullum eſt ius quod expreſſe prohibeat decimas prædiales ſolui alteri Eccleſiæ: in cuius territorio ac diſtricto prædia non ſunt; imo potius ipſum ius aperte dicit, obſcuram eſſe controuerſiam inter illam parochiam, in qua dominus prædiorum domicilium habet, & inter illam in cuius terminis prædia exiſtunt, & ideo præſcribit hac vna in re ſeruari conſuetudinem, vt patet *ex capite ad Apoſtol.* ibi, *Tu eligas in hoc quod per conſuetudinem diu obtentam ibidem noueris obſeruatum.* iura enim illa, quæ poſt diuiſionem parochiarum præſcribunt decimas prædiales ſolui illis parochiis, intra quarum terminos prædia ſita ſunt, loquuntur ſimpliciter, non priuatiue, ſic & non priuant alias parochias hoc iure decimarū neque prohibent expreſſe, ne aliis ſoluantur, & quando ius expreſſe non contra dicit, ſufficit conſuetudo longi temporis ad inducendum contrarium; conſuetudo autem decennij, eſt conſuetudo longi temporis, vt patet *ex cap.finali, de conſuetudine*, & gloſſa *ibi*, & ex gloſſa *in lege de quibus ff. de legib. vſu inueterata. verbo inueterata.* ergo illa ſufficit vt omiſſa parochia in qua ſunt prædia, ſoluantur decimæ alteri parochiæ, in qua non ſunt: & ideo *in capit. ad Apoſtolicæ*, mentio fit de conſuetudine *diu obtenta*, hoc eſt, de conſuetudine longi temporis, quæ eſt conſuetudo decennij: diu enim durat conſuetudo, quando per decennium durat, iuxta dictam gloſſam *in l. de quibus, verbo inueterata. ff.de legib.*

5. Dices, ius expreſſe iubet, ac ſtatuit, vt decimæ ſoluantur illi parochiæ in cuius diſtricto ac territorio ſunt prædia, & hæc iuſſio eſt priuatiua, hoc eſt, vt illi ſoluantur, & non alteri parochiæ, & conſequenter eſt etiam expreſſa prohibitio, ne alteri parochiæ ſoluantur, vt patet *ex capit. cum contingat, de decimis.* ibi, *Cum contingat perceptionem decimarum ad parochiales Eccleſias de iure pertinere. & ex capite cum in tua, de decimis.* ibi, *Ad quas de iure communi ſpectat ſolutio decimarum.* vbi autem ius expreſſe contradicit, opus eſt ad legitime præſcribendum conſuetudo 40. annorum, & non ſufficit conſuetudo decennij; ergo doctrina primæ opinionis non videtur vera.

6. Reſpondeo verum eſſe, quod vbi ius aperte repugnat, neceſſaria ſit ad præſcribendum in decimis contra aliquam Eccleſiam particularē præter Romanam, & contra monaſterium, aut hoſpitale aliquod conſuetudo quadraginta annorum, vt docet Leſſius *tomo* 1. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 6. *dub.* 8. *num.* 25. & patet expreſſe *ex Auth. quas actiones, Cod. de ſacroſanctis Eccleſ.* vbi præſcriptionis tempus contra aliquas Eccleſias præter Romanam reſtringitur ad 40. annos. & ita Couarru. *regula poſſeſſor.* §. 2. *nu.* 3. vbi refutat quoſdam qui putabant contra pauperes non præſcribi. Et dicitur *præter Romanam*, quia ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam requiritur conſuetudo 100. annorum, vt patet *ex Authentica aſſignata ſupra.* Imo etiam olim ad præſcribendum contra quamcunque Eccleſiam particularem eadem conſuetudo centum annorum requirebatur, ſed iura antiqua, quæ hoc continebant, per hanc Authenticam, *quas actiones.* abrogantur, & reſtringitur iſtud tempus ad ſpatium 40. annorum in Eccleſiis particularibus: at vero exiſtimant hi authores, iura quæ præſcribunt ſolui decimas illis parochiis, intra quarum terminos prædia ſita ſunt, nullo modo loqui priuatiue reſpectu aliarū: & ideo dicunt, non prohibere expreſſe, ne aliis etiam ſoluantur: aliud eſt enim præſcribere vt decimæ ſoluantur parochiæ, in qua prædia exiſtunt, aliud prohibere ne ſoluantur alteri. Deinde addunt, iura quæ præſcribunt decimas prædiales ſolui illis parochiis intra quarum terminos exiſtunt prædia, velut cap. cum contingat, & cap. cum in tua, de decimis, citata, & alia ſimilia, ſemper intelligenda abſque præiudicio iuris aliarum Eccleſiarum: aliæ autem Eccleſiæ habent ius præſcribendi in decimis contra illam parochiam, vbi ſunt prædia per conſuetudinem longi temporis, quæ eſt conſuetudo decennij, vt probatum eſt num. 5. Et vero in cap. cum contingat, aperte dicitur decimas ſoluendas eſſe de iure illi parochiæ, in qua prædia ſunt, ſed ſtatim additur, *niſi alia habeat maius ius.* quod neceſſario debet intelligi de iure longa & diuturna cōſuetudine introducto, ac proinde non prohibet expreſſe ius ne alteri parochiæ ſoluantur.

Secunda tamen ſententia docet probabilius eſſe requiri ſpatium 40 annorum, vt conſuetudo cōferat ius alteri Eccleſiæ ad decimas prædiorū exiſtentium in alia parochia, atque adeo non ſufficere conſuetudinem decennij, vt ab vna parochia contra aliā præſcribatur, intra cuius terminos prędia ſunt ſita, ſed requiri cōſuetudinem 40. annorum, primo, quia conſuetudo qua præſcribitur cōtra illam parochiam intra cuius terminos prædia ſita ſunt, non eſt conſuetudo præter ius, ſed eſt expreſſe contra ius introducta; ad præſcribendum autem contra ius expreſſe repugnans requiritur tempus 40. annorum, vt vel etiam ipſi auctores primæ opinionis fatentur. Et Leſſius etiam *tomo* 1. *de iuſtitia libro* 2 *capit.* 6. *dub.* 8. *num.* 25. idipſum ſequitur, & Couar. *vbi ſupra. num.* 6. *& in regula poſſeſſor.* §. 2. *num.* 3. & nos confeſſi ſumus prædicto num. 6. & non ſufficit ſpatium decēnij. Quod autem hæc conſuetudo ſit expreſſe contra ius, & non præter ius patet ex gloſſa *in c. finali. de conſuetudine*, & ex gloſſa *in cap. cum ſint homines, de decimis. verbo ad conſuetudinem.* ibi, *Per quam iuri communi præiudicatur* & in capit. *ad Apoſt. l. verbo item conſuetudo.* ibi, *Ius commune in promptu eſt, quod illi Eccleſiæ debent dari decimæ in cuius territorio ſunt prædia.* Conſtat etiam *ex cap. cum in tua, de decimis.* ibi, *Ad quas de iure communi ſpectat perceptio decimarum.* & ſermo ibi eſt de illis parochiis intra cuius terminos prædia exiſtunt. Ex quibus omnibus iuribus ſatis conſtat repugnare ius commune, & prohibere ne decimæ ſoluantur aliis parochiis, præter illas intra quarum territoria ſunt prædia. 7.

Probatur ſecundo, quia iura non ſolum diſponunt affirmatiue, quod videlicet Eccleſiæ prædiales pendātur decimæ, ſed etiā priuatiue, hoc eſt, ne dentur alteri Eccleſiæ. expreſſe enim prohibēt, ne talia prædia ita poſſint applicari alteri Eccleſiæ, vt illa Eccleſia, intra cuiꝰ terminos ipſa exiſtūt prędia priuari poſſet ſuis decimis, vt conſtat *ex c. ſi quis laicus. vel clericus* 16. *q.* 1. & expreſſius *ex ſeq. cap.* ibi, *Eccleſia antiquitus conſtituta, nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur, ita vt nouis oratoriis tribuantur.* Per oratoria intelliguntur capellæ etiam intra eandem parochiam 8.

Digitized by Google

chiam eius ſitæ; ergo à fortiori prohiberet tribui extraneis Eccleſiis. & idem habetur *in capite quicumque eadem 16. quæſtione prima, & in capite 1. 13. quæſtione prima*, ita diuidũtur iura parochiarum per territoria, *vt nullus* (vt ibidem dicitur) *alterius parochiæ terminos inuadat.* ergo recipere decimas ex prædiis intra terminos alterius parochiæ exiſtentibus, eſt contra ius commune, & conſequenter ius commune huic receptioni manifeſte repugnat, dum prohibet, iubet, & præſcribit, ne alteri parochiæ ſoluantur.

9. Probatur tertio, quia *in capite vltimo, de reſt. ſpoliatorum in 6.* ita dicitur: *Sitque manifeſtum, niſi aliud oſtendatur*, intellige per priuilegium, vel per legitimam præſcriptionem 40. annorum, *decimas de iure communi ad eandem Eccleſiam pertinere intra cuius terminos ſita ſunt prædia.* quo quid clarius quæſo dici poterat, vt prohiberetur, ne alteri Eccleſiæ quam prædiali decimæ penderentur. Probatur tandem *ex capite accedentibus, de priuileg.* ibi enim requiritur tempus quadraginta annorum, vt vna Eccleſia regularis contra aliam præſcribat, quia talis conſuetudo eſt contra ius Eccleſiæ, & neceſſarium eſt tempus quadraginta annorum, vt vna Eccleſia contra aliam præſcribat, ita ſe habent fundamenta huius ſecundæ opinionis, & eam expreſſe tenet Couarr. *libro primo, var. reſolut. capit. 17. numer. 7.* & Soarius *t. 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. capit. 22. num. 7.* & debent tenere omnes illi qui dicunt ad præſcribendum contra ius expreſſũ, requiri ſpatium 40. annorum, & hi ſunt gloſſa *in c. cum ſint homines. de decimis*, & idem Couar. *regula poſſeſſor. §. 2. n. 3.* & Leſſius *t. 1. de iuſt. lib. 2. c. 6. dub. 8. num. 25.* & conſtat ex Authentica *quas actiones. C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, vt diximus num. 6. & idem etiam debent docere auctores primæ opinionis (velint nolint) quatenus dicunt ſolutionem decimarum prædialium alteri Eccleſiæ factam, quæ non ſit illa intra cuius territoria ſunt prædia; non eſſe contra ius, ſed præter ius. Si enim ius expreſſe contrarium prohibens eſſet, fatentur illi requiri ſpatium 40 annorum, & non ſufficere ſpatium 10. annorum, nos autem ſatis probauimus eſſe expreſſe contra ius.

10. Et vero vtraque opinio eſt probabilis, iſta tamen ſecunda inſpecto iure, & ratione multo eſt probabilior, vt conſideranti patebit. Primum vero, & præcipuum fundamentum primæ opinionis expeditum iam eſt, erat enim illud, hoc non eſſe contra ius, ſed præter ius. Ad fundamentum autem *c. ad Apoſtolicæ, de decimis*; vbi dicitur ad hanc præſcriptionem ſufficere diuturnam conſuetudinem, & diuturnam ac longi temporis conſuetudinem, eſſe conſuetudinem 10. annorum. Reſpondeo ponderationem *prædicti capit. ad Apoſtolicæ.* in illa particula *diu* perexigui eſſe momenti, nam illa particula *diu* non ſignificat ibi tempus aliquod certum, nec tempus decem annorum, ſed ſignificat illam conſuetudinem non debere eſſe minorem conſuetudine decem annorum, non vero quod tempus 10. annorum ad illam ſufficiat, interdum enim 10. interdum 20. aliquando plures anni requiruntur ad præſcriptionem, iuxta diuerſas materias & perſonas. Eadem enim particula *diu* inuenitur etiam in capite accedentibus, citato, de priuilegiis, & tamen ibi non ſignificat tempus 10. annorum, ſed 40. vt ex contextu ipſius capitis patet. Ego ex vi illius particulæ *capit. ad Apoſtolicæ*, ſolum colligitur neceſſariam eſſe conſuetudinem longi temporis; quantum vero tempus neceſſarium ſit ad conſtituendam hanc conſuetudinem in hac materia decimarum, ibi non declaratur, ſed ex aliis iuribus expreſſe colligitur eſſe 40. annorũ, vt probatum eſt *ex Authent. quas actiones. C. de ſacroſanct. Eccleſiis.*

Solum tamen prima opinio ſuſtineri poteſt in eo caſu, in quo dubium eſt de iure ipſorum prædiorum, & ad quoſnam terminos ipſarum Eccleſiarum, quæ de illorum decimis contẽdunt, ſpectẽt: in eo enim caſu ipſummet ius commune dubium iam maneret pro vtraque parte. & in eo ſufficit cõſuetudo decennij, vt optime notat Soarius *tomo 1. de relig. libro 1. de diuino cultu cap. 22. n. 8.* & Couar. idipſum notante eodem Soario videtur ſine dubio aſſerere *lib. 1. var. reſol. c. 17. n. 8.* nam n. 7. expreſſe docet Couar. requiri ſpatium 40. annorũ, vt vna Eccleſia præſcribat in decimis contra aliam prædialem. & ideo dum in num. 8. dicit requiri ſpatium 10 annorum, loquitur ſolum de caſu in quo ius commune dubium manet. 11.

Hæc vero conſuetudo non extenditur ad noualia, & ideo licet vna parochia per 40. annos, & forte his amplius, exigeret decimas aliquorũ prædiorũ, & alicuius partis diſtricti alterius parochiæ, & ibi nunc de nouo excolantur, atque aperiantur aliqua noualia, & ſeminentur, plantenturque aliqui agri inculti, non extenditur ad illos agros de nouo excultos ius exigẽdarum decimarũ, quia iſta noualia non fuerunt poſſeſſa, ac proinde non fuit præſcriptum in fructibus illorũ, præſcriptio enim ſupponit poſſeſſionem, quæ per vſum, & conſuetudinem acquiritur: Eccleſia autem illa, nunquam modo aliquo poſſedit terras illas ſylueſtres, & incultas, nec conſuetudinem habuit exigendi ab eis decimas aliquas, & tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum, vt eſt optimum pronunciatum Iuriſperitorum in hac materia; ergo non potuit Eccleſia præſcribere decimã eorum fructuum, quos nunquam poſſedit. Confirmatur, quia præſcriptio in aliena parochia non extenditur de vno prædio ad aliud, ſed poteſt eſſe circa nouum prædium, & non circa aliud. etiam in prædiis cultis, ac proinde à fortiori idem erit in prædiis incultis, ac noualibus, illa enim noualia nullo modo vnquam fuerũt poſſeſſa ab illa Eccleſia, extra cuius territorium ſunt, & ideo ab illa non ſunt præſcripta iuxta rationem *capit. cum in tua, de decimis*, quia non plus præſcribitur, quam poſſideatur: ideoque iure communi debentur decimæ fructuum illi Eccleſiæ, in cuius territorio ſunt prædia, *iuxta capit. quoniam, & capite cum contingat, de decimis*, & ita docet Rebuffus *tractatu de decimis. quæſtione 14 à numer. 9.* Couar. *lib. 1. var. cap. 17. num. 13.* Gutierres *lib. 1. qq. can. cap. 21. n. 78. & ſeqq.* Soar. *t. 1. de relig. l. 1. de diuino cultu. c. 22. n. 9.* & patet etiam *ex cap. tua nobis, de decimis.* vbi dicitur in talibus non eſſe extendẽdam licentiam, ſed potius reſtringendam. 12.

Dixi hanc præſcriptionem non extendi ad noualia antea nunquam poſſeſſa, quia ſi agri inculti antea poſſidebantur, & ex herba vel dumeto vel lignis, vel paſtu eorum aliquæ decimæ accipiebantur, tunc quidem licet de nouo excolantur, ad omnes decimas fructuum illorum extenditur præſcriptio, quia nec poſſeſſio, nec vſus deeſt, & videtur caſus expreſſus *in capite dubium, de priuilegiis*, & iuuat valde *cap. ſecundum, § primo, de decimis in 6.* & ita docet expreſſe Soarius *citatus num. 10.* & Couarr. *etiam citatus, & in practic. cap. 37. numer.* 13.

Digitized by Google

mer. 5. Rebuffus & Gutiertes in numero etiam præcedenti allegati. & gloſſa *in capite commiſſum, de decimis. verbo Paſcuis.* & expreſſe etiam Panormitanus *in capite commiſſum, de decimis numero primo* vbi ita ait: *Tenentur decimas praſtare de prædiis nouiter cultis, de quibus prius ſoluebantur incultis.* Nec varietas in fructibus obſtat, quia præſcriptio per ſe primo eſt realis circa rem ipſam, ſeu fundum, & ideo quicquid fructificet, præſcribenti fructificat quoad decimam, ſicut ſi in eadem terra iam culta præſcriptum ſit in decima grani, & poſtea plantetur vinea, etiam extenditur præſcriptio ad decimam vini, quia illa varietas accidentalis eſt, & per ſe attenditur præſcriptio terræ, vt optime oſtenditur *in capite commiſſum, de decimis,* ibi, *Sicut de paſcuis olim decima perſoluebantur, ita nunc de iiſdem, ad frugum fertilitatem translatis, decimas volumus abſque diminutione perſolui.*

14. Idem dicendum eſt iuxta præcitatos auctores numero præcedenti allegatos, & præcipue iuxta Soarium, quando præſcriptio cadit in terram, quæ ſimpliciter cenſetur vna, quia, v. c. certis terminis aut ſepibus clauditur; & tanquam vna, & indiuiſibilis poſſidetur, tunc enim licet illa terra partim colatur, partim non colatur, & illa pars inculta poſtea colatur, & ex ea fiant noualia, ad illam extenditur præſcriptio, quia totum ſimpliciter cenſetur poſſeſſum, licet per partes; vt optime docet ac probat Rebuffus *tractatu de decimis quæſtione decima quarta, numero* 20. Gutierres *lib.* 1. *qq. can. capite vigeſimoprimo numero* 101. quos ſequitur Soarius *tomo* 1. *de relig. libro* 1. *de diuino cultu capite* 22. *n.* 10. *fine* & iiſdem rationibus quibus reſolutio præcedens probatur.

15. Et vero quæ de tempore & conſuetudine neceſſaria ad præſcribendum circa prædiales decimas dicta ſunt, locum etiam habent in mixtis, & quia illæ magis accedunt ad prædiales, & intra illas numerantur, & quia prædiales in omnibus, quo ad fieri poteſt, imitantur. Quia tamen in his decimis mixtis ius non requirit tam expreſſe 40. annos vt præſcribat vna Eccleſia contra aliam, ſicut requirit in decimis prædialibus, ideo in præſcriptione mixtarum ſeruanda erit conſuetudo & ſtylus vrbis & regionis circa tempus præſcriptionis. nam cum ius in illis ſit magis dubium quam in prædialibus, ideo facile admitti poteſt ſufficere in mixtis conſuetudinem decem annorum ad præſcribendum, eſtque aliunde maior ratio in illis, quam in prædialibus. enimuero animalia ex quibus decimæ mixtæ percipiuntur, non habent ita firmã ſedem, & radicem, ſicut prædia & arbores, ex quo fit, vt plerumque in mixtis oriantur varij caſus, qui non poſſunt melius decidi quam conſuetudine vniuſcuiuſque loci: vt optime docet Soarius *allegatus n.* 11. quamobrem ſi cõſuetudo alicuius loci ſit vt in decimis mixtis decennio vna Eccleſia contra aliam præſcribat, illi ſtandum erit.

16. Hæc de iure communi, nam de priuilegio ſunt aliquæ Eccleſiæ, & aliquæ religiones & monaſteria, contra quæ præſcribi non poteſt in rebus immobilibus, niſi per conſuetudinem 60. annorum. conceſſit hoc priuilegium Eugenius IV. Ordini ſancti Benedicti, & Iulius II. congregationi ſancti Saluatoris, & idem per quandam extenſionem conceditur etiam illis ordinibus & religionibus, quæ participant de aliarum priuilegiis, vt mendicantes omnes. Sic docet Leſſius *tomo primo, de iuſt. libro ſecundo capite ſexto dubit.* 8. *numero* 25. Nomine vero rerum immobilium, veniunt iura & actiones ad immobilia; item beneficia, cenſus, redditus, ius patronatus, vſusfructus & ſeruitutes, hæc enim omnia fixa manent, & inſtar immobilium commoditatẽ afferunt, vt late probat Leſſius citat.

Si res alicuius hominis priuati incipiat eſſe Eccleſiæ, 40. etiam anni requiruntur ad hanc præſcriptionem, ſed ſi ille ſit præſens, & anni quinque exacti in præſentia illius, non requiritur vlterius ſpatium 35. annorum ad complendam præſcriptionem 40. ſed ſufficiunt 20. quia quinque priores cõtra priuatum hominem cõtinent dimidium tempus neceſſarium ad præſcriptionem. patet *ex Auth. ſi quis. C. de præſcrip. longi temporis,* & ita docet Sylueſter *verbo Præſcriptio quæſtione ſeptima* §. 6. Leſſius *tomo primo libro ſecundo capite ſexto de præſcrip. dubio octauo numero vigeſimo quinto:* voluit enim ius in hoc punire negligentiam hominis particularis in procuranda re propria. 17.

Contra laicos autem præſentes in rebus immobilibus præſcribitur regulariter ſpatio decem annorum: contra abſentes vero 20. cum titulo, ſine titulo 30. Et ſic quando adeſt titulus, vnus annus præſentiæ æquipollet duobus abſentiæ, niſi aliud ſtatuatur in iure. ita docet Leſſius *citatus numero vigeſimotertio,* & Saà *verbo Præſcriptio numero* 2. *& habetur Inſtitut. de vſucapione.* §. 1. *& lege cum in long. C. de præſcript.* At vero in rebus Eccleſiaſticis, vel religioſorum, inter abſentes requiruntur 40. anni, inter præſentes vero 30. ita auctores citati. Præſentes autẽ dicuntur illi qui in eadem prouincia aut territorio ſunt; abſentes vero qui in diuerſis prouinciis & territoriis ſunt, iuxta Leſſium citatũ, & Panorm. *in capite de quarta, de præſcrip. num.* 30. Bona patrimonialia clericorum non ſunt bona Eccleſiaſtica, ſed ſæcularia, & ideo de præſcriptione illorum idem profecto dicendũ eſt, quod diximus de præſcriptione contra laicos in rebus immobilibus. 18.

Notabis autem ad præſcriptionem requiri bonam fidem, mala enim fide non præſcribitur, quia cum mala fide non acquiritur ius in rem alienam, & certe iſta mala fides opus eſt vt probetur in vltimo poſſeſſore, nam in primis poſſeſſoribus potuit quidem res poſſideri mala fide, ab aliis autẽ bona, & ſic ordinariò incipiunt omnes præſcriptiones ab initio mala fide in primis poſſeſſoribus, poſtea bona in vltimis, & ideo leges optimo iure ſtatuerunt & declararunt tempus ad præſcribendum ad puniendam negligentiam dominorum in procurandis ſuis rebus, vnde vt non præſcribatur, opus eſt vt probetur mala fides in vltimo poſſeſſore, mala enim fides dum durat perpetuo impedit præſcriptionem. ita docet Rebuffus *tract. de decimis quæſt.* 13. *num.* 56. & patet expreſſe *ex cap. vigilanti, & ex capit. finali, de præſcriptione,* & docet Butrius *in c. in aliquibus in* 2. *oppoſitione.* 19.

Conſuetudo vnius loci non extenditur ad alium locum, conſuetudo enim localis non extenditur ad aliena loca. ita Oldradus *conſil.* 149. *ad primum.* & Ancharran. *conſil.* 143. vnde conſuetudo, quod clerici vnius diœceſis vel canonici vnius ſedis vtantur certis veſtibus; non obligat clericos vel canonicos alterius ſedis, aut diœceſis, imo nec conſuetudo multarum diœceſum obligat clericos vnius in qua non datur talis conſuetudo, quia eſt conſuetudo localis, & conſuetudo localis non extenditur ad aliena loca. & ratio eſt, quia conſuetudo habet vim legis: leges autem poſitæ pro vno tantum loco, aut territorio, non obligant 20.

Digitized by Google

obligant incolas alterius loci, aut territorij, cùm reſpectu talium legum illi ſubditi non ſint, licet abſolute ſubditi ſint Principis, eam conſuetudinem tacite approbantis: ſicut ſi Princeps ferret leges pro vna tantum vrbe, aut prouincia, & non pro aliis, eæ quidem leges non obligarent ciues alterius vrbis aut prouinciæ, quia eo ipſo, quod pro ipſis tantum poſitæ ſunt, ciues alterius ciuitatis atque prouinciæ non manent ſubditi illarum legum, licèt abſolutè ſint ſubditi Principis illas leges ferentis. Sic etiam conſuetudo, quod in vno loco aut parochia non ſoluatur vlla decima de vno fructu minimo, v.c. de fabis, de lino, aut de lintribus, non extenditur ad aliam parochiam: valet enim conſuetudo non ſoluendi decimas minutas (minutæ autem iudicabuntur conſideratis locis & terris, qui enim fructus in vna parte minutiſſimi cenſentur, in alia non ita erit) quia ſicut de minimis non curat Prætor. *l. ſcio. ff. de integ. reſtit.* ſic non congruit honeſtati Paſtores parochos, & miniſtros Dei de iſtis minimis eſſe ſolicitos, ne potius exactores videantur, quam Paſtores. ita docet Rebuffus *in tractatu de decimis quæſtion.* 13. *num.* 51. & D. Thom. 2. 2. *quæſtion.* 87. *art.* 2. & ideo inquit Rebuffus in Senatu Pariſienſi fuerunt auditi quidam ruſticani allegantes ſe nunquam fuiſſe ſolitos ſoluere decimam de lana, qui fructus erat minimus reſpectu illorum, & idem dicendum eſſe, ſi allegarent ſe nunquam fuiſſe ſolitos ſoluere decimam de ouis & de nucibus, quia hi fructus ordinariè ſunt minimi. Si tamen in omnibus parochiis circumuicinis ſolueretur decima de his fructibus minimi, & ſolum in vna parochia in medio earum exiſtente non ſolueretur, eſt maius dubium, nam in Senatu Bracharenſi in caſu ſimili iudicatum fuit anno 1619. eam conſuetudinem eſſe corruptelam, & non veram, ac proinde obligarunt patres illius Senatus parochianos vnius parochiæ, ad ſoluendam decimam hanc minutiſſimam vnius fructus minimi, iuxta conſuetudinem ac morem aliarum vicinarum, non ex eo principio, & fundamento, quod conſuetudo vnius aut multorum locorum extẽdatur ad alium locum, ſed ex eo quod abuſus & corruptela ſimilis conſuetudo præſumeretur, & abuſus non poſſet præſcribi, quamuis longiſſimo tempore introductus fuerit: ſed in his oportet iudices habere proprios ac fauorabiles.

21. Et vero conſuetudo cum iuſta cauſa tantum valet, quantum valet Imperator, aut Princeps, vt docet Vallaſcus *in praxi capite trigeſimoquinto, numero* 10. Iſernia *cap.* 1. *quæ ſint regal.* Pariſius *conſ.* 17. *numero* 32. *lib.* 1. imo, quod magis eſt, dixerunt plures valere conſuetudinem etiamſi ſit præiudicialis Eccleſiis, inter quos eſt ipſe Pariſius. Verum hoc iuxta Vallaſcum intelligendum eſt, quando de tali conſuetudine dari poteſt iuſta cauſa, vnde cum præcedentis conſuetudinis, quam corruptelam appellauimus, nulla iuſta cauſa dari poſſit, & ſit præiudicialis Eccleſiæ, inde forte & quod non obligauerit, vt iudicatum fuit in Senatu Bracharenſi.

22. Valet etiam conſuetudo localis de decima tempore mortis ſoluenda, veluti apud Venetos de perſonalibus decimis eſt conſuetum, vt tradunt Doctores *in cap. Apoſtolicæ, de decimis.* Anchar. *in cap. in aliquibus, in fine, ibid.* Rebuffus *tractatu de decimis quæſtion.* 13. *num.* 52. Item valet quòd domi ſoluatur, quòd in horreis, & ita conſuetum eſt in aliquibus orbis partibus. Item valet etiam quòd de decem oliuis vna oliua detur pro decima, iuxta morem cuiuſque regionis.

Præcipuum tamen dubium eſt, vtrum aliquis conſuetudine aut præſcriptione poſſit ius acquirere ad nullas omnino ſoluendas decimas de omnibus vel de aliquibus fructibus ſuarum arborum, aut prædiorum. Et vt ad hoc dubium plenè reſpondeamus, animaduertendum eſt, aliud eſſe loqui de iure retinendi, ſeu non ſoluendi decimas: aliud de iure percipiendi illas. Si loquamur de iure retinendi ſeu non ſoluendi decimas ſuorum prædiorum, tripartita eſt opinio. Prima docet nullum omnino hominẽ ſiue clericum, ſiue laicum, poſſe eximi præſcriptione ſeu longiſſima conſuetudine, à ſolutione omnium decimarum prædialium, ita vt nullas omnino teneatur ſoluere decimas de aliquibus vel de omnibus ſuis prædiis, poſſe tamen decimas conſuetudine ad vigeſimam trigeſimamve partem reduci, ita vt loco decimæ ſoluatur vigeſima aut trigeſima pars fructuum. ita docet Rebuffus *tractatu de decimis diſputation.* 13. *numero quinquageſimo quinto,* Barbatius *conſil.* 35. *verſ. ſapienter. col.* 6. *vol.* 2. Carolus Ruynus *conſil.* 142. *vol.* 5. *verſ. clarum eſt.* Panorm. *in cap. in aliquibus, de decimis. num.* 7. Fulgoſius *conſil.* 166. *col.* 2. Socinus *conſil.* 297. *col.* 3. *libro ſecundo.* Baldus *in l. competit. Cod. de præſcript. triginta annorum.* Pariſius *conſil.* 25. *numero* 17. *verſ. vidi. col.* 3. *vol.* 4. & alij. Fundamentum illorum eſt. Primo, quia decimæ quoad iſtam quotam ſoluuntur in recognitionem dominij naturalis, quod Deus habet quatenus eſt author rerum omnium naturalium, ſuper omnes fructus naturales terræ. Nullus autem fidelis Chriſtianus poteſt eximi conſuetudine ab obligatione naturali, quam habet recognoſcendi Deum authorem rerum omnium naturalium. ergo nec ab obligatione ſoluendi omnes omnino decimas prædiales. Secundo, quia quota decimarum non eſt de iure naturali, ſed de iure tantum poſitiuo; ergo contra illam præſcribi poteſt; ita vt loco decimæ prædialis ſoluatur vigeſima, aut trigeſima. Tertio, quia decimæ prædiales ſoluuntur in alimentum & ſuſtentationem congruentem Sacerdotum ac miniſtrorum Dei & rerum ſpiritualium; ergo non poſſunt tolli omnino, quia tolleretur ſuſtentatio miniſtrorum Dei, quæ eſt de iure naturali, poſſunt tamen minui ad eam quantitatem, in qua adhuc earum congrua maneat ſuſtentatio; & ſic huius opinionis authores exiſtimant ius naturale & diuinum non poſſe omnino tolli, poſſe autem minui. Alij exiſtimant poſſe conſuetudinem quadraginta annorum, homines eximere à ſolutione perſonalium decimarum, non tamen prædialium. ita Hoſtienſis & alij *in cap. in aliquibus, de decimis.* Rochus Curtius *in rub. & cap. vlt. de conſuet. folio paruo* 12. *col.* 111. *per textum in dicto cap. in aliquibus.* Turrec. *in capite reuertimini* 16. *quæſtione prima, articulo ſeptimo, numero* 12. & alij, ſed hanc opinionem diſcutiemus num. 28.

Tertia opinio verior & tenenda docet non ſolum Eccleſiaſticos, religioſos ſcilicet & clericos, ſed etiam particulares laicos conſuetudine quadraginta annorum poſſe eximi à ſolutione omnium decimarum prædialium, & partis illarum. fundamentum illius eſt, quia licet conſuetudo non tribuat laicis ius percipiendi decimas prædiales nomine ac iure proprio, tribuit tamen ius retinendi, ſeu non ſoluendi illas: vel omnes omnino, vel non integras, ſed diminutas

diminutas, ita vt loco decimæ ſoluant vigeſimam, aut trigeſimam, dummodo aliunde prouiſum ſit de congrua ſuſtentatione Sacerdotum: ſemper autem prouiſum erit; ſi non omnes homines eximantur, ſed aliqui tantum, enimuero ius non ſoluendi decimas prædiales, non eſt ius ſpirituale percipiendi illas, ſed eſt immunitas quædam & priuilegium non ſoluendi, quod conſuetudine acquiri poteſt: ſicut enim eadem diuturna conſuetudine acquiri poteſt exemptio ab omni onere & tributo temporali, ita & ab omni onere decimarum; cum decimæ per modum tributi ſoluantur, quod ſi quis poteſt eximi conſuetudine ab omni onere decimarum prædialium; ergo & à parte oneris, vt patet. Deinde, quia quicquid lex efficere poteſt, idipſum poteſt efficere conſuetudo; conſuetudo enim vim legis habet. nam ideo vim obligandi habet, quia vim legis habet, iuxta omnes Doctores: ſed Summus P. poteſt per legem aliquam particularem & priuilegium clericum eximere ab omni onere & tributo decimarum, vel à parte ipſius oneris & tributi prædialis; ergo & idipſum poteſt efficere conſuetudo. Tertio, quia qui poteſt remittere partem debiti, poteſt remittere totum debitum: ſed conſuetudo, vt authores primæ opinionis fatentur, poteſt efficere vt non ſoluatur decima integra prædialis, ſed loco illius vigeſima aut trigeſima pars fructuum; ergo etiam & tota decima prædialis, cum eiuſdem ſit potentiæ remiſſio partis, & remiſſio totius. ita docet Soarius *tomo 1. de relig. libro primo de diuino cultu capite 30. numero 6.* & iuuat *capit. ſtatuto, §. penultimo, de decimis in 6.* quatenus dicit poſſe Summum Pontificem ſuo priuilegio eximere quem voluerit à tributo decimarum, nam eadem eſt ratio, vt diximus de priuilegio & conſuetudine: docet etiam Couar. *libro 1. var. cap. 17. numero 8. §. eas vero decimas.* Azor *inſtit. moral. tomo 1. libro 7. capite 3. 7. quæſt. 2. §. ex his & §. his poſitis.*

25\. Ita ſe habent huiuſmodi opiniones: Prima quidem quoad illam partem, quæ aſſerit conſuetudine neminem poſſe eximi ab omni onere decimarum prædialium, parum habet probabilitatis, vt notat Soarius allegatus. Secunda examinabitur infra numero 28. Tertia eſt omnino certa; quæ docet non ſolum à parte oneris decimarum, ſed etiam ab integro illarum onere poſſe quemquam etiam laicum conſuetudine eximi: & ſic iſta tertia opinio conſentit cum prima, quatenus docet poſſe conſuetudine effici, vt loco decimæ ſoluatur vigeſima, aut trigeſima: diſſentit vero, quia prima negat conſuetudine poſſe quenquam eximi ab omni & integro onere decimarum, ità vt laicus ad nullas decimas prædiales teneatur, ſiue de omnibus, ſiue de aliquibus ſuis prędiis: *tertia* vero affirmat. Neque obſtant fundamẽta primæ: nam etſi omnis Chriſtianus fidelis teneatur recognoſcere Deum eſſe authorem rerum omnium naturalium & fructuum, non tamen tenetur illum recognoſcere ſolutione decimarum, ſed aliis modis & actionibus: cum ille modus recognoſcendi illum, per ſolutionem decimarum prædialium, ſit in præcepto & lege Summi Pontificis, à qua poteſt ille eximere, quos voluerit, per priuilegium, & conſequenter poteſt etiam conſuetudo aliquos eximere cum vim legis habeat, & priuilegij. Ad id quod additur decimas eſſe impoſitas in congruam ſuſtentationem Sacerdotum, quæ eſt de iure naturali, contra quod ius præualere non poteſt conſuetudo. Reſpondeo id verum eſſe quãdo parochi & Curati ſecluſis his decimis, non haberẽt fructus decimales ex quibus congrue viuere poſſint quod ordinario non accidit.

Oppones, iura dicunt decimas ſoluendas eſſe cum omni integritate ſua, id eſt, de decem vnum; ergo fieri non poteſt vt loco decimæ ſoluatur 20. aut 12. pars fructuum. Reſpondeo ea iura ſemper eſſe intelligenda niſi aliter conſuetudo ſe habeat, aut præſcriptio, & niſi aliquis à tributo decimarũ priuilegio eximatur: nam illa quota, quæ pro decima præſtari ſolet, ſiue ſit vigeſima pars fructuum, ſiue 12. decima etiam vocari ſolet, vt patet *ex capite in aliquibus, de decimis*, & docet Rebuffus *tractatu de decimis diſp. 13. numero 57. & 58.* & Socinus *conſil. 297. verſ. viſo. col. 3. vol. 2.* Fallit tamen hoc quando Curatus & parochus neceſſitatem paterentur, & ſuſtentari commodè non poſſint ex illa 20. aut 12. parte quæ ſoluitur loco decimæ, tunc enim poterunt petere decimas integras, non obſtante conſuetudine aliqua, præſcriptione, aut priuilegio, quia nulla conſuetudo aut priuilegium poteſt contra ius naturale diſponere. ius autem naturale dictat parochos competenter eſſe alendos; Dices, de iure naturali eſt vt vnicuique ſuum detur, & tamen dantur leges præſcriptionis contra hoc ius naturale; ergo falſum eſt illud fundamentum, quod hactenus vſurpatum fuit, quod neque conſuetudo, neque priuilegium aliquod aut lex poſſit aliquid contra ius naturale diſponere. Reſpondeo leges præſcriptionis fundamentum habere in alio iure naturali, maiori quidem illo, quod præcipit ac præſcribit vnicuique ſuũ dandum eſſe; in eo ſcilicet, quod vnuſquiſque teneatur procurare id, quod ad ſuam ſuæque familiæ ſuſtentationem neceſſarium eſt, & ideo vt leges & Imperatores reddant homines vigilantes circa hoc ius naturale tam ſtrictum, puniunt meritiſſimo negligentes amiſſione bonorum ſuorum, ſi tempus à lege præſcriptum elabatur, militat enim hic illud principium; Quotieſcunque duo præcepta naturalia concurrunt, & ambo ſeruari non poſſunt, ſeruandum eſt maius relicto minore; maius enim ius & maius bonum minori anteponendum eſt, & maius ius naturale eſt vt homo non amittat per incuriam poſſeſſa, cum illis ad ſuſtentationem eget, quam vt reſtituat aliena: vt cernitur in illis qui laborant extremis. Deinde reſpondeo bona cuiuſque ciuis ſubiacere reipublicæ propter commune bonum & poſſe rempublicam & Principes diſponere de illis, quoties ad bonum commune id pertinere iudicauerint, diſpoſuerunt autem per leges præſcriptionis, quia ita iudicarunt ad bonum commune pertinere.

Si aliquis præſcripſit decimam vini, ita vt pro *iſta* quota ſolueret vigeſimam aut duodecimam, & poſtea terra fieret arabilis extincta vinea, tenetur ſoluere de decem vnum, non de viginti, aut de duodecim, quia nõ præſcriptum fuit in iſto fructu & nouitate vini ꝗ requiritur. ita Rubuffus *tractatu de decimis diſp. 13. n. 61.* Butrius *in c. commiſſum, de decimis*, & Panormitan. *ibi n. 2.* & D d. paſſim *in capit. audiſtis de præſcriptionibus.* enimuero mutatio qualitatis loci non poteſt alterare obligationem ſolutionis decimarum. Item ſi quis præſcripſit contra quotam decem vnum, & loco decimæ ſoluat vigeſimam, aut duodecimam, & alius ve- 27.

niat

Digitized by Google

niat ad habitandas & excolẽdas illas terras in quibus ille præſcripſit, non poterit nouus iſte inquilinus dimidiare fructus ſoluendo dimidium vigeſimæ partis illi à quo terras accepit, & alterum dimidium Eccleſiæ, ſed tenetur nouus inquilinus totam vigeſimã ſoluere Eccleſiæ. & ratio eſt, quia ius exigendi decimas non poteſt ſpectare ad laicos. Et ſimiliter ſi iſte qui habebat iſtam præſcriptionem contra illam quotam de decem vnum, & loco decimæ ſoluebat vigeſimam de certis prædiis, veniat ad habitandum alias terras & prædia, non habebit illam in aliis, quia terræ præſcripſerunt, & non perſonæ, ac proinde illa præſcriptio ſolum fuit habita in illis terris certis & prædiis quas habitabat & poſſidebat, non in aliis, tantum enim præſcriptum, quantum poſſeſſum. Si autem alius de nouo veniat ad habitandum, & excolendum certas illas terras in quibus præſcriptum fuit, contra decimam, & loco decimæ ſoluebatur 20. aut 12. tunc quidem iſte, qui de nouo venit ad habitandum, non ſoluet niſi 20. aut 12. aut illam partem in qua præſcriptum fuit. Ratio eſt, quia terræ gaudent illo beneficio & priuilegio præſcriptionis, eſt enim hæc præſcriptio realis, & ad terras ſpectat, & illo priuilegio affectæ tranſeunt ad quoſcunque poſſeſſores, & ita iudicatum fuit in Senatu Pariſienſi, vt docet Rebuffus *in tractatu de decimis quæſt. diſp. 13. n. 55.* & hanc opinionem tenet etiam Pariſius *conſ. 25 verſ. vidi. col. 3 num. 21. vol. 4.* Mandoſius *tract. de pri. ad inſtar gloſſa 15. num. 40.* vbi dicit terras cum eodem priuilegio tranſire ad colonos & nouos inquilinos, & id docet etiam gloſſa *in cap. Eccleſia 16. quæſt. 1.* & alij. Quæ hîc d. ſunt in Summario inuenientur.

SUMMARIUM.

An detur præſcriptio contra decimas perſonales, proponitur opinio negans. num. 28.

Aſtruitur ac roboratur affirmans. num. 29.

Nulla conſuetudine aut præſcriptione fieri poteſt, vt ius exigendi decimas nomine proprio laicis competat. num. 30.

Poteſt tamen conſuetudo & præſcriptio efficere vt ex vi alicuius priuilegij à legitima poteſtate emanantis laicis competat ius exigendi decimas nomine Eccleſiæ. num. 31.

Non opus eſt vt iſtud priuilegium extet, ſufficit ſi opinione probetur. num. 32.

Ante Concilium Lateranenſe Epiſcopi illud poterant concedere, poſt illud ſolus Papa. num. 32.

Legitimum eſt priuilegium eligendi confeſſarium ſi fama ſit illud à legitima poteſtate emanare. num. 33.

Idem de priuilegio ad vniendas Eccleſias, licet non extet. ibid.

Religioſi poſſunt præſcribere ius exigendi decimas nomine proprio ſi præſcribant parochiam. num. 34.

Directè & per ſe non acquiſita parochia per præſcriptionem non poſſunt: poterunt tamen ſi accedat opinio priuilegij, licet etiam non extet. num. 35.

Tunc autem iſta præſcriptio non eſt propria præſcriptio iuris ad exigendas decimas, ſed eſt præſcriptio priuilegij. num. 36. *verſ. vide.*

Quidquid poteſt lex & priuilegium, poteſt etiam præſcriptio & conſuetudo, modo ex parte præſcriptionis & conſuetudinis detur bona fides, alias non. num. 36.

Principes quando concedunt priuilegia, cenſentur illa concedere ſine præiudicio tertij. ibid.

HActenus egimus de præſcriptione decimarũ prædialium. Quid de perſonalium decimarum ſolutione; poteritne quiſquam conſuetudine aut præſcriptione 40. annorum eximi ab illarum ſolutione? Sunt nonnulli qui exiſtimant contra decimas perſonales præſcribi non poſſe: alij vero exiſtimant poſſe laicos conſuetudine eximi à parte ſolutionis decimarum perſonalium, ita vt loco decimæ ſoluatur 20. aut trigeſima pars illarum, nõ tamen ab integra ſolutione illarum, inter quos eſt Henricus *in cap. peruenit, de decimis, col. 5.* & ita debent conſequenter docere omnes illi qui dicunt conſuetudinem quadraginta annorum poſſe eximere laicos, & Eccleſiaſticos à parte ſolutionis oneris decimarum prædialium, non tamen ab integra ſolutione illarum, quos citauimus num. 23. fundamentum omnium illorum eſt, quia etiam decimę perſonales ſunt de iure naturali, & ſoluuntur in recognitionem dominij naturalis, quod Deus habet ſuper omnes homines, & ſuper omnes actiones lucratiuas illorum, & contra ius naturale, nec præſcribi poteſt, nec conſuetudo poteſt præualere; quota vero & quantitas decimarum perſonalium eſt de iure poſitiuo Eccleſiæ, & ideo contra hanc quotam poteſt conſuetudo & præſcriptio præualere.

Dicendum tamen eſt contra decimas perſonales præſcribi poſſe, & conſuetudine effici, vt quilibet tam laicus quam Eccleſiaſticus nullas omnino decimas perſonales ſoluat, ſicut diximus de prædialibus, & conſequenter eadem conſuetudine poſſe etiam eximi à parte ſolutionis illarum, ita vt loco decimæ ſoluatur vigeſima perſonalis. ita docet Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 30. à num. 6.* Couar. *lib. 1. var. cap. 17. num. 18. §. quintò hinc*; & alij *in cap. in aliquibus, de decimis*; & omnes illi qui docent conſuetudinem poſſe à perſonalium decimarum ſolutione eximere ſæculares, non tamen ab obligatione ſoluendi prædiales decimas: & hi ſunt Oſtienſis & alij *in cap. in aliquibus. de decimis.* Rochus Curtius *in rub. & cap. vltimo, de conſuet. fol paruo 12. col. 3.* Turrecremata *in cap. reuertimini 16. quæſtion. 1, art. 7. num. 12.* Pariſ. *conſil. 25. lib. 4. col. 2.* Felinus *in cap. cauſam quæ, de præſcript.* Franc. Balb. *de præſcrip. 5. part. initio quæſtione 7.* & alij, & fundamentum eſt, quia Papa poteſt eximere quemquam, per priuilegium particulare, ab omni onere decimarum perſonalium, ſicut poteſt ab omni onere prædialium, vt ſupra diximus *num. 28.* Priuilegium autem nihil eſt aliud quam lex particularis quædam, quod autem efficere poteſt Princeps per leges, poteſt etiam efficere conſuetudo, cum vim legis habeat. Solutiones pro fundamento contrariæ opinionis *n. 28.* relatæ, iam ſunt datæ *num. 24. & num. 25. verſ. neq, obſtant.* 29.

Quamuis vero præſcriptione & conſuetudine poſſit effici, vt laici & quicunque alij ius acquirant retinendi decimas, ſeu non ſoluendi illas tam prædiales, quam perſonales, vt hactenus vidimus. à num. 24. tamen nulla præſcriptione, aut conſuetudine poteſt effici quantumuis immemorabili, vt ius exigendi illas nomine ac iure proprio laicis competat ex vi ipſius præſcriptionis, aut conſuetudinis, vt communiter animaduertunt Doctores. Rebuffus *tract. de decimis quæſt. 13. numero 64.* Cardinalis *conſil. 88. verſ. conſultus. col. 2.* Pariſius *conſil. 10. verſ. bona. num. 17. col. 1.* Felinus *in cap. cauſam quæ, de præſcript. numero tertio,* 30.

Baldus

Baldus & Imola & Dominicus *in capite ſecundo* §. *ſane, de decimis num.6.* Syluester *verbo Decima. quæſt.10. dicto 2.* Azor. *tom.1.inſtit. moral. libro ſeptimo capite 36. quæſtione 10. verſ. quæ decreta.* Soarius *tomo primo. de relig. libro primo de diuino cultu. capite 27. numero 3. & 4. & capite 30. numero 7.* & ratio eſt primo, quia ius exigendi decimas, eſt ius mere ſpirituale, cuius iuris incapaces ſunt laici, datur enim ius exigendi decimas Sacerdotibus, & clericis, parochis & Curatis propter actuale ſeruitium & miniſterium cōferendi ſacramenta fidelibus, cuius muneris incapaces ſunt laici de iure naturali. Secundo, quia optimum eſt argumentum de oblationibus ad decimas, vt probat late Rebuffus *citatus.* patet autem *ex c. hanc conſuetudinem 1.q.1.* ius accipiendi oblationes laicis competere non poſſe: & id patet etiam *ex c. ad hac, de decimis.* vbi Pont. præcipit, vt laicus qui nomine proprio & iure hæreditario percipiebat decimas anathemate feriatur, vt notat Azor *tomo 1. inſtit. m. l. 7. c. 26. q. 11. & c. quamuis, de decimis* id ipſum prohibetur.

31 Poteſt tamen conſuetudo & præſcriptio efficere vt ex vi alicuius ſufficientis priuilegij à ſede Apoſtolica emanantis probari per talem conſuetudinem, etiamſi illud priuilegium in ſcriptis non extet, nec aliter probari poſſit, quam per diuturnā famam & opinionē ius exigendi decimas laicis cōpetat, quia tunc hoc ius illis nō competit nomine ac iure proprio, nec illas petant nomine proprio, ſed nomine Eccleſiæ & Pontificis illis huiuſmodi priuilegium concedentis; ita omnes Doctores numer. præcedenti allegati: ſolum enim laici incapaces ſunt iuris exigendi decimas iure ac nomine proprio, non autem nomine Eccleſiæ; etenim verò cum ius illas exigendi iure proprio ſit mere ſpirituale fundatum in ipſa actuali vel habituali adminiſtratione ſacramentorum, & ipſis Curatis detur propter miniſterium actuale miniſtrandi fidelibus ſacramenta, clarum eſt non poſſe competere laicis: & clarum eſt etiam nunquam potuiſſe laicos præſcribere hoc ius, nam præſcriptio & leges præſcriptionis prærequirunt bonam fidem & poſſeſſionem in præſcribente, vt transferant dominium rerum ex vna perſona in aliam. ius autem exigendi decimas, nomine proprio, propterq; iure acturulo nunquam potuit à laicis bona fide poſſideri, cum ſit mere ſpirituale, fundatum, vt diximus, in ipſa actuali adminiſtratione ſacramentorum; ergo nunquam poterunt laici ex defectu bonæ fidei, hoc ius præſcribere decimarum: vt autem poſſint decimas accipere nomine Eccleſiæ, opus eſt vt à Papa habeant hanc legitimam facultatem, & hoc priuilegium, ac proinde, vt conſuetudo exigendi decimas in laicis ſit legitima, debet ſupponere hoc priuilegiū & facultatē, quapropter non conſuetudo, nec præſcriptio dat hanc facultatē & priuilegiū exigendi decimas nomine Eccleſiæ, ſed potius ex hac facultate & priuilegio manat conſuetudo licita & honeſta percipiendi illas nomine ipſius Eccleſiæ illam laicis concedentis.

32 Non opus eſt tamen, vt iſta facultas, & priuilegium exigendi illas nomine Eccleſiæ actualiter extet, iuxta Doctores omnes numero 30. allegatos, ſed ſufficit quod conſuetudo percipiendi illas probetur, quia quando conſuetudo illa immemorabilis introducta eſt, cum fama & opinione priuilegij, tunc quidem in iure præſumitur probatum priuilegium, inueſtituraque feudi ad exigendas decimas nomine Eccleſiæ legitima authoritate facta & conceſſa laicis, videlicet Papæ aut Epiſcopi ante Concilium Lateranenſe, nam poſt Concilium Lateranenſe iam Epiſcopi decimas in feudum dare non poſſunt ſæcularibus, ibidem enim id cauetur expreſſe. & idem ſentit in re Couarru. *libro primo, var. capite decimoſeptimo, numero quinto,* § *ſed ſi dubitetur.* nam quamuis in principio dicat non eſſe neceſſariam probationem famæ priuilegij, ſed ſufficere probationem immemorabilis poſſeſſionis, tandem vero concludit neceſſarium eſſe, vt ſaltem ex fama conſtet laicos ex priuilegio ius exigendi decimas nomine Eccleſiæ in feudum poſſediſſe. Probatur etiam *ex lege vltima. ff. de aqua pluuia arcenda.* vbi ſic, *Scæuola dixit ſolere eos qui iuri dicendo præſunt, tueri aquaductus, quibus authoritatem vetuſtas daret, tametſi non probaretur.* Sic ergo tu ei debemus priuilegium, cui vetuſtas auctoritatem dat, tametſi aliter non probetur, ac proinde in noſtro caſu licet conſuetudo non det ius præſcriptionis, tamen dat ſufficientem auctoritatem, ſeu probationem priuilegio, vt dicamus probare tale priuilegium per eam cōnſuetudinem & famam.

Ex hoc principio nonnullæ reſolutiones deduci poſſunt. Primo legitimam eſſe poteſtatem & conſuetudinem antiquam eligendi cōnfeſſarium. nam licet illa poteſtas, & facultas per ſolam conſuetudinem acquiri non poſſit, nec præſcribi, cum ſit ſpiritualis, poteſt tamen conſuetudo probare talem facultatem eſſe legitimam, vtpote ex priuilegio emanantem, & ſic eligitur confeſſarius non nomine proprio, & auctoritate propria, ſed nomine, & auctoritate Summi Pontificis, aut ſuperioris potentis illam concedere. ita docet Soarius *citatus dicto tomo primo de religione libro primo de diuino cultu. capite vigeſimo ſeptimo, numero quinto.* Idem dicendum eſt de vnione Eccleſiarum quas ſolent nonnulli Archiepiſcopi & Prælati vnire collegiis religioſorum, veluti Archiepiſcopus Bracharenſis in Luſitania. nam licet hæc vnio præſcripti ne fieri non poſſit, poteſt tamen conſuetudine probari à ſuperiori aliquo legitimum priuilegium, & facultatem ad hanc vnionem faciendam fuiſſe conceſſam, vt optime animaduertit idem Soarius *ibi,* & *Felinus in capite cauſam, de præſcript. numero tertio,* & ratio eſt in foro animæ, quia vnuſquiſque præſumitur bonus dum non probatur malus: ſed in præſenti non probantur laici nec Prælati per vim & iniuſtitiam has facultates vſurpaſſe, nec prædeceſſores eius; ergo non probantur mali, imo, vt ſupponimus, ſimul cum vſu & conſuetudine eligendi confeſſarios, aut vniendi Eccleſias viget opinio, quod id fiat ex priuilegio, aut ex aliqua conceſſione legitima; ergo ita eſt præſumendum, & probata conſuetudine ſub tali opinione, probatum manet priuilegium, licet non extet nec appareat, nam propter difficultatem probandi rem adeo antiquam, credendum eſt receptæ opinioni, ſeu famæ æque antiquæ, ne pereat ius poſſidentis, præſertim, quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis. Imo quamuis Sūmi Pontif declarent nūnquā potuiſſe laicos de iure decimas exigere, confeſſoreſque eligere. aut Epiſcopos Archiepiſcopoſque Eccleſias vnire, dum non reuocant illorū priuilegia, adhuc in conſcientia id poterunt præſtare, dum enim priuilegium non reuocatur, in ſuo vigore perſtat, vt patet.

D. bium

34. Dubium tamen adhuc reſtat explicandum, videlicet vtrum religioſi poſſint acquirere ius exigendi decimas præſcriptione aut conſuetudine? & vt ad hoc dubium reſpondeam, ſuppono in primis poſſe parochiam aliquam acquiri præſcriptione ab aliquo, qui ſit capax poſſeſſionis illius, qualc eſt ſine dubio religioſorum monaſterium, vt tradit Sylueſter *verbo Præſcriptio.2. numero quarto, ex capite ad aures, de præſcriptione.* & docet Soarius *tomo primo de relig. libro primo de diuino cultu capite 30. numero ſecundo,* Hinc ſequitur poſſe religioſos acquirere ius decimarum præſcriptione non directe & immediate, ſed mediante acquiſitione Eccleſiæ, ſeu parochiæ, nam acquiſita Eccleſia per præſcriptionem, clarum eſt etiam decimas illius acquiri & onera, v.g. fabricam & adminiſtrationem ſacramentorum, quia acquiſito principali acquiritur etiam acceſſorium: principale autem eſt ipſa parochia, vnde acquiſito principali & fundamento, neceſſe eſt vt etiam acceſſorium acquiratur; enimuero decimæ exiguntur nomine parochiæ; ergo ſi parochia præſcribitur, neceſſe eſt etiam vt decimæ illius præſcribantur. ita docet Syl. & Soarius citatus, & auctores paſſim.

35. Directe autem & per ſe non poteſt quiſquam Eccleſiaſticus, etiamſi relig oſi ſint, præſcriptione acquirere ius ad exigendas decimas, quin acquirat parochiam, & onera eius ſuſcipiat. & ratio eſt, quia ſecluſo priuilegio & legitima facultate, nunquam poſſunt decimæ iuſte exigi ab illo qui non ſeruit parochiæ, nec laborat in illa adminiſtrando ſacramenta, quia decimæ intrinſece habent ex ſua natura, vt ſint ſtipendia ſpiritualis miniſterij, & officij adminiſtrandi ſacramenta, & ideo non poſſunt iuſte aliter peti, niſi accedat legitima priuilegij facultas, aut donatio facta à Summo Pontifice, quam nomine priuilegij comprehendimus, & hoc priuilegium, vt diximus numero vigeſimo quinto poteſt ſufficienter probari per conſuetudinem exigendi decimas, ſi cum ea conſuetudine pariter currat fama & opinio ipſius priuilegij ita docent communiter Doctores Turrecremata *in capite finali 1. quæſtione decimaſexta, capite primo.* Soarius *tomo primo de religione libro primo de diuino cultu capite 30. numero octauo.* Rebuff. *tract. de decimis quæſtione decimatertia numero* 63 gloſſa & Doctores *in capit. de quarta, de præſcriptionibus, & in capit. penultimo, eodem titulo,* & Panormitanus *in capit. ſuggeſtum notabili 1. eodem titulo.* & ratione adhuc magis id conuincitur, quia monaſterium non poteſt directe iuſte acquirere præſcriptione ius decimarum, quin ipſam parochiam & onera illius, fabricam ſcilicet, & adminiſtrationem ſacramentorum, ſimul acquirat, quia alioqui acquireret commodum beneficij ſine onere illius, quod iuſte fieri nunquam poteſt; enimuero ad præſcriptionē requiritur bona fides, nunquam autem bona fide acquiri potuit ſola conſuetudine commodum beneficij ſine onere illius, cum de iure naturali ſit onus adnexum commodo, eſt enim tam clara iniuſtitia, vt cōmodum decimarū acquiratur ſine onere, vt nunquam poſſit præſumi bona fides in præſcriptione illius; ergo directe & per ſe ius decimarum acquiri præſcriptione nō poteſt à religioſis quin acquiratur parochia, & onera illius.

36. Oppones, quicquid poteſt lex efficere, poteſt etiam conſuetudo, cum conſuetudo vim legis habeat, nam ideo conſuetudo vim obligandi habet, quia habet vim legis, vt omnes fatentur, ſed particulari priuilegio & facultate à Summo P. data, quæ eſt quædam lex, poteſt competere religioſis ius exigendi decimas directe, & ſine onere parochiarum, ſicut diximus de laicis numero 31. ergo falſa eſt doctrina præcedens. Reſpondeo, verum eſſe, conſuetudinem & præſcriptionem poſſe efficere quicquid poteſt lex efficere, & priuilegium; modo bona fides detur in tali conſuetudine & præſcriptione: nos autem ſatis probauimus numero præcedenti non poſſe dari talem conſuetudinem & præſcriptionem cum bona fide: ſecluſa autem bona fide & ſine illa, multa poſſunt priuilegia, quæ non poteſt efficere conſuetudo: vt patet ex capit. Accedentes de præſcriptione, vbi clare dicitur poſſe aliquem priuilegio eximi à procurationibus ſeu pecuniis pro viſitatione ſoluendis, & non poſſe eximi præſcriptione etiam longiſſimi temporis [intellige quia de iure naturali eſt vt omnes rationales paſtores ſuos & viſitatores alant, & contra ius naturale cum bona fide nunquam poteſt præſcribi.] Vnde patet, ſecluſa bona fide, non quicquid poteſt priuilegium, poſſe efficere conſuetudinem & præſcriptionem. nam poſito priuilegio interdum fit iuſte, quod ſine illo bona fide iuſte fieri non poteſt. Vnde ſi priuilegium detur, aut exiſtimetur dari, in eo caſu poteſt bona inchoari, vel ſaltem continuari conſuetudo exigendi decimas, & ſic dari præſcriptio: tunc autem iſta præſcriptio non eſt propria præſcriptio rei, ſeu iuris ad exigendas decimas, ſed eſt quaſi præſcriptio priuilegij ſeu talis præſumptio eius, quæ & conſcientiam reddat ſecuram, & in foro externo actionem concedat, vt patet. Præterea Principes, etiam Papa quando concedunt priuilegium aliquod, ſemper illud concedunt, ſine præiudicio tertij, & ſi ea cōditio ibi in priuilegio non exprimitur, cenſetur de iure naturali expreſſa Vnde ſi Papa concedit priuilegium alicui ad exigendas decimas alicuius parochiæ, intelligitur etiam conſequenter concedere onera ipſius parochiæ, vel per ſe adminiſtranda, ſi perſona cui priuilegium concedit, capax eſt talis adminiſtrationis, vel per aliam perſonam capacē quando capax perſona non eſt; onus enim & cōmodum inſeparabilia ſunt.

CAPVT II.

Quid poſſit compoſitio & tranſactio in decimis auctoritate Papæ & Epiſcopi factæ.

SVMMARIVM.

Quid ſit compoſitio. num. 1.

Compoſitio, & tranſactio in idem recidunt. ibid.

Valet compoſitio facta inter perſonas Eccleſiaſticas & religioſos habentes aliquam parochiam, ſuper decimas in futurum ſoluendas, modo authoritas, & conſenſus Epiſcopi vel ſuperioris accedat. num. 2.

Quod intelligendum eſt etiamſi monachi parochiam habentes omnes decimas vnius parochiæ per compoſitionē obtineant. num. 8.

Digitized by Google

Eſt tamen neceſſe ad valorem iſtius compoſitionis, vt præcedat cauſa cognitio. num. 3.

Et Epiſcopi conſenſus. num. 4.

An ſufficiat conſenſus & auctoritas Vicarij generalis, vel alterius Epiſcopi inferioris, modo habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. num. 5

Si fiat compoſitio inter parochos ſuper decimas in futurum ſoluendas abſque conſenſu Epiſcopi, valebit ea compoſitio ſed pro vita tantum componentium. n. 6.

Super decimas præteritas valet compoſitio non ſolum facta cum Eccleſiaſticis perſonis. ſed etiam cum laicis abſque authoritate Epiſcopi. & aſque cauſæ cognitione numero 7.

Valet compoſitio inter Curatos facta de conſenſu Epiſcopi præeunte cognitione cauſæ, vt de rebus minimis nulla ſoluatur decima. item vt loco decimæ de frumento ſoluatur vigeſima. num. 9.

Non valet nec licita eſt compoſitio, etiam de conſenſu Papæ facta, vt laicis competat ius ſpirituale exigendi decimas nomine proprio. num. 10.

Quibus modis poſſint licite perſonæ laicæ fructus decimarũ nomine Eccleſiæ percipere. n. 11

Primo per modum locationis. ibid. verſ. 1.

An valeat locatio decimarum ſi fiat ad nouennium adiuncta clauſula, vt finito triennio continuatur noua & diſtincta locatio. *ibidem. verſ. Paulus autem II.*

An valeat ſi fiat ad quinquennium, vel quadriennium. ibidem.

Secundo per modum ſtipendij poſſunt decimæ à Curatis laicis conferri in ſtipendium, & ſalarium pro ſeruitio ſibi, & Eccleſiæ exhibito, ad decennium etiam & ad totam vitam Curatorum, non vltra. n. 12.

Poſſunt fructus decimarum ad tempus dari à Summis Pontificibus, Principibus ſæcularibus pro aliqua neceſſitate communi. n. 13.

Authoritate Epiſcopi poteſt compoſitio fieri cum laicis ſuper locum, & tempus ſoluendi decimas. n. 14.

Alia Summaria inuenies à n. 14.

1. COmpoſitio *nihil eſt aliud quam gratuita quadam conuentio.* ita definit Rebuffus *in tractatu de decimis quæſt. 13 num. 14. & patet ex l. 1. ff. de tranſactionibus & C. eodem. Tranſactio* autem *eſt pactio, & conuentio de re dubia & incerta aliquo dato vel retento*; iuxta eundem Doctorem: aliquando tamen in iure & apud authores vnum pro alio accipitur, nempe compoſitio pro tranſactione, & tranſactio pro compoſitione, vt patet *ex capite veniens, de tranſactionibus.*

2. Valet compoſitio facta inter perſonas Eccleſiaſticas nomine ſuarum Eccleſiarum ſuper decimas in futurũ ſoluendas, vt ſcilicet decimæ vni Curato vel parochiæ debitæ alteri parochię, & Curato ſoluantur in poſterum, vel etiam religioſis parochiam habentibus, modo cauſæ cognitio à ſuperiore facta interueniat, conſenſuſque ſeu authoritas Epiſcopi vel alterius ſuperioris accedat: nec ſolum valet, ſed etiam licita eſt huiuſmodi cõpoſitio. eſt cõmunis iſta doctrina apud iuris Canonici interpretes: ita docet Rebuffus *tractatu de decimis quæſt. 13. à num. 16. vſque ad 28.* Ruynus *conſil. 142. verſ. clarum eſt. numero 13. vol. 5.* Panormi *in c. cum homines, de decimis. numero 4. & in capite ex multiplici numero 1. & in cap. dilecti filij, eod. tit. n. 5* conſtat *ex capite veniens, de tranſact. & ex capite ex multiplici de decimis.* vbi Papa dicit: *Soluatis vel amicabiliter rem componatis*, & ſic cõpoſitio approbatur ibi à Summo Pontif. nam caſus textus erat huiuſmodi: inter Conuentum de Brudeia ex vna parte & quendam parochum ex alia interceſſerat compoſitio ſcriptura authentica facta, quod monachi deberent ſoluere decimas prædicto parocho in poſterum de blado, & leguminibus; poſtea Conuentus impetrauit priuilegium, vt de prædiis ſuis, quæ propriis ſumptibus coleret, nulli decimas ſolueret, nulla de compoſitione prædicta mentione facta: vnde presbyter poſtea conqueſtus eſt apud Dominum Papam, & reſpondit Papa non fuiſſe ſuæ intentionis prædictæ compoſitioni derogare per ſuum priuilegium; quare iubet vt monachi ſoluãt vel vt cum eo amicabiliter conueniant. quare hinc regula deducitur notante ibi Panormitano compoſitionem ſuper decimas, non tolli per priuilegium ſubſequens, niſi de tali compoſitione in eodem priuilegio expreſſe mentio fiat. Probatur ergo doctrina tradita de validitate compoſitionis initio poſita: Primo, quia decimæ ſunt aſſignatæ in congruam ſuſtentationem Sacerdotum Curatorum abſolute, non in fauorem huius aut illius Curati, ac proinde non refert quis ipſorum illas habeat, & quæ parochiæ ſi interueniat ſuperioris authoritas, & parocho aliunde de ſuſtentatione via compenſationis prouiſum ſit. Secundo, quia, vt patet ex capite dilecti filij, de decimis, valet compoſitio inter Eccleſias, vt non ſoluatur decima integra, ſed aliqua quota, puta vigeſima aut duodecima; ergo etiam quod non ſoluantur integræ decimæ de aliquibus prædiis, nam vt compoſitio ſe habet ad partem decimæ, ita & ad totam decimam, eiuſdem enim poteſtatis eſt partem remittere atque totũ, quando totum debitum ad eandem poteſtatẽ ſpectat. quod amplius patebit in num. 10.

Eſt tamen neceſſarium ad valorem iſtius compoſitionis, vt cauſæ cognitio præcedat ab Epiſcopo, vel ſuperiore facta, alias compoſitio non valebit. ita docet expreſſe Rebuffus *numero præcedenti allegatus; & gloſſa in capite primo, de rebus Eccleſiæ non alienandis in 6.* & patebit ex numero ſequenti: & ratio eſt, quia illa compoſitio eſt veluti quædam alienatio, & in alienationibus hæc cauſæ cognitio & inquiſitio neceſſario præmitti debet, vt conſtat *ex capite ſine exceptione 12. quæſtione ſecunda, & ex gloſſa citata in capite primo, de rebus Eccleſiæ non alienandis.* 3.

Et vltra cauſæ cognitionem requiritur conſenſus ſeu authoritas Epiſcopi vel ſuperioris, neque enim valet ea compoſitio ſi fiat cum ſolo conſenſu parochi, Abbatis ſcilicet, Prioris aut Rectoris, vt videre eſt *ex cap. placuit 12. quæſt. 2. & ex cap. Abbatibus, ibidem, & ex capite cum Apoſtolica, de his quæ fiunt.* & ibidem dicitur non requiri Capituli conſenſum ſed Epiſcopi tantũ. licet in vera alienatione requiratur etiam Capituli conſenſus. vt conſtat ex prædicto capite, ſine exceptione. ratio eſt, quia cum decimæ ſint cibus clericorum, & alimenta eorum, de alimentis futuris non poteſt tranſigi ſine iudice. *lege cum hi. ff. de tranſact.* Epiſcopi autem conſenſus loco iudicis habetur, ita Rebuffus *tractatu de decimis quæſtione decimatertia, numero vigeſimo ſecundo.* Panormitanus *in capit. 2. de tranſact.* Ancharanus *in capite cum homines eodem titulo de tranſact. colum. ſecunda*, qui omnes docent requiri Epiſcopi conſenſum, & idem docet Innocentius *in eodem capite ſecundo de tranſact.* licet ille nomine conſenſus ponat decretum: ſed certe, vt illum explicat 4.

Rebuffus

Digitized by Google

Rebuſſus *n.*20. decretum poſuit pro conſenſu, & authoritate Epiſcopi.

5. Sufficiet tamen conſenſus, & authoritas alterius in dignitate inferioris Epiſcopo, modo habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, vt docet Rebuſſus *tractatu de decimis quæſtione* 13. *numero* 23. & 24. & patet *ex gloſſa in Clementina* 1. *in verbo Proprij de rebus Eccleſiæ non alienandis, & ex capite ſignificaſti, de foro competenti.* Eſt autem graue dubium, num huiuſmodi compoſitio ſuper decimas in futurum non ſoluendas, valeat cum conſenſu Vicarij generalis. Certe Aufrer *in deciſ.* 97. contendit non valere: Rebuſſus tamen *allegatus prædicto numero vigeſimo tertio* affirmat valere, & ait, ſe ita vidiſſe ſeruare, tum propter Epiſcopi abſentiam, tum quia Vicarius generalis nomine Epiſcopi hoc facit, & quia habet iuriſdictionem ad id faciendum: ſolent enim Vicarij generales habere generalem poteſtatem Epiſcoporum, niſi eis ab Epiſcopis reſtringatur, vt conſtat *ex cap. finali, de officio Vicarij in* 6. *& in c.* 2. *de tranſactionibus,* dicitur de conſenſu Epiſcopi, vel Archidiaconi.

6. Et vero ſi huiuſmodi compoſitio de non ſoluendis decimis in futurum, inter parochos, ſine authoritate Epiſcopi, aut ſuperioris fiat; valebit quidem pro vita componentium; at illam non excedet. ita docet Panormitanus *in capite cum homines. de decimis numero quarto, & ex cap. ex multiplici, eodem titulo numero ſecundo.* & patet *ex capite veniens, de tranſact.* docet etiam Rebuſſus *tractatu de decimis quæſt.* 13. *numero* 24. *&* 25. & conſtat *ex capite de cætero, de tranſactionibus. & ex capite ad hæc de officio Vicarij* & ratio eſt, quia ea compoſitio cenſetur tunc perſonalis, & non realis, quare vitam componentium excedere non poteſt, neque enim vnus parochus poteſt præiudicare Eccleſiæ & ſucceſſoribus ſuis.

7. Hactenus de decimis in futurum ſoluendis; de decimis vero præteritis, non ſolum cum Eccleſiaſticis perſonis, ſed etiam cum laicis poteſt fieri compoſitio ſine auctoritate ſuperioris. ita gloſſa & Doctores *in cap. vt ſuper, de rebus Eccleſiæ non alien.* Rebuſſus *citatus numer. vigeſimoquinto*, Decius *in capite venerab. de conſ. vtil. & inutil. notabili* 4. Panormitanus *in cap. cum homines, de decimis. num.* 4. *& in c. ex multiplici, eodem, num.* 2 & in primo loco *ad marginem litteræ A.* citat ipſe Panormitanus Ioannem de Anania, Felinum & alios. & ratio eſt, quia cum decimæ præteritæ ſint fructus iam facti, & qui ad componentem ſpectant, poterit quiſque parochus, etiam cum laicis, de illis compoſitionem facere, ſicut poteſt illos cuicunque remittere, vel donare.

8. Intelligenda eſt autem doctrina numero ſecundo tradita, etiamſi monachi parochiam habentes haberent via compoſitionis totam prædialem decimam vnius parochiæ, vel alius Curatus; nam tunc ſi parochus victum non habeat neceſſarium, aget de congrua ſuſtentatione cum ipſis monachis, vel cum alio parocho cum quo compoſitionem fecit, tunc enim qui omnes percipiunt decimas, tenentur illi prouidere de congrua ſuſtentatione & prouidere etiam pauperibus & fabricę Eccleſiæ, & tenentur ſubire omnia onera, & obligationes, ad quas tenebatur ipſe Curatus, ſeu parochus: ita docet Rebuſſus *tractatu de decimis quæſtione decimatertia, numero decimooctauo,* & Panormitanus *in capite tertio, de cong. part. Epiſcopi.* nam illa onera obligationes erant adnexa fructibus decimarum, & res tranſeunt cum onere ſuo.

Similiter valet etiam compoſitio inter perſonas Eccleſiaſticas nomine ſuarum Eccleſiarum facta conſenſu Epiſcopi, vel ſuperioris, vt de rebus minutis nulla ſoluatur decima; item, vt non ſoluatur decima integra de vino, oleo, frumento, &c. ſed loco decimæ ſoluatur vigeſima, vel aut trigeſima. ita docet Rebuſſus *de decimis dicta quæſtione decimatertia, numero decimo ſexto,* & patet *ex capite veniens, de tranſact. & capite tertio, eodem titulo,* & docet Panormitanus *in capite dilecti filij, de decimis in fine.* Ratio eſt eadem quam fecimus numero ſecundo, quia per huiuſmodi compoſitionem non fit iniuria illi parocho, & Eccleſiæ cui antea ſoluebantur decimæ minutæ, aut decimæ integræ: quando enim S.P. impoſuit prædictum tributum decimarum, non illud impoſuit directe ob commodum & fauorem huius aut illius parochi aut Eccleſiæ, ſed abſolute ob congruam ſuſtentationem miniſtrorum Dei, vnde ſi adhuc poſt iſtam compoſitionem maneat parocho congrua ſuſtentatio, id ſufficit, nec enim refert quod vnus Eccleſiaſticus plus, alius minus habeat, cum tamen habeant ſufficienter vnde ſuſtententur. Deinde, quia per conſuetudinem hoc poteſt fieri, vt diximus c. 1. num. 23 *verſ. poteſt tamen,* & num. 20. *verſ. Sic etiam* ergo & per compoſitionem, cum compoſitio nihil aliud ſit, quam lex quædam in qua de conſenſu ſuperioris, parochi conueniunt, & quicquid poteſt facere conſuetudo, poteſt etiam lex; & è conuerſo, quicquid poteſt lex, poteſt etiam conſuetudo in hac materia decimarum. Hæc vera ſunt licet Bertrandus dicat requiri in hac compoſitione quando minuitur decima, & loco illius ſoluitur 20. Papæ conſenſum & auctoritatem, *conſil.* 14. *verſ. viſo proceſſu, in fine vol.* 1. *in* 1. *edit. & conſil.* 116. *verſ. illud eſt*; ſed id verum eſt ſi cum laicis fiat compoſitio, vt explicat Rebuſſus allegatus, ſecus ſi cum clericis, vt Doctores notant *in capite ſecundo & in capite veniens, de tranſactionibus,* ſed hac de re agemus infra numero decimoſeptimo verſu nec ſolum. 9.

Non valet nec licita eſt compoſitio facta, etiam de conſenſu Papæ, vt laicis titulo ſpirituali proprie, & per ſe decimæ alicuius parochiæ in perpetuum competant: ex accidenti vero cauſa pietatis vel alia iuſta cauſa ad tempus poteſt contingere, vt laicus nomine Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ decimas exigat, & tunc ſi fiat compoſitio cum laicis, valebit, vt ſtatim explicabo. ita docent communiter D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 87. *a.* 3. Panorm. *in c. quamuis, de decimis n.* 3. *&* 4. & gloſſa recepta *in dicto c. quamuis;* Tiraquellus *de retractu tit.* 1. §. 1. *gloſſa numero* 51. Soarius *tomo primo de relig. libro* 1. *de diuino cultu cap.* 25. *numero ſexto & quinto.* Rebuſſus *tract. de decimis quæſtione decima tertia, numero* 28. *& quæſtione* 10. *numero* 33. & omnes quos citauimus cap. 1. huius libri tertij. numero 30. vbi probauimus nulla conſuetudine fieri poſſe quantumuis immemorabili, vt ius exigendi decimas tit. ſpirituali ac nomine proprio laicis competat & ratio eſt quam ibi fecimus, quia ius exigendi decimas nomine proprio eſt ius mere ſpirituale fundatum in ipſa actuali adminiſtratione ſacramentorum, & ipſis parochis & Curatis datur propter munus ſpirituale exercendi ac miniſtrandi ſacramenta fidelibus, vnde cum hoc miniſterium intrinſece ſit adnexum huic iuri, 10.

Digitized by Google

13. Tertio modo: poſſunt decimæ liberaliter donari ad tempus à Summo Pontifice, Regibus, & Principibus ſæcularibus in ſubſidium piæ cauſæ vrgente aliqua neceſſitate, & poſſunt etiam donari ab ipſis Principibus ſæcularibus de conſenſu Summi Pontificis pro eadem cauſa pia, pro militia, aut obſequio conducente ad bonum commune; eſſe autem hoc licitum, praxis communis oſtēdit, nec enim fieri poteſt vt tam frequens conſuetudo inter Catholicos Principes conſentientibus Summis Pontificibus cohoneſtari non poſſit: multa autem debent concurrere, vt id ſancte, ac licite fiat. Primo enim Principes ſæculares id præſtare non poſſunt propria authoritate: nam ſi illi tētent vſurpare hoc ius, iniuſte faciunt & res Eccleſiæ inique furantur, vnde illi, quibus eas concedunt, eaſdem retinere non poterunt, & tam ipſi, quam huiuſmodi Principes varias incurrunt cenſuras, vt conſtat ex omnibus titulis *de rebus Eccleſiæ non alienandis, & ex capite prohibemus, & ex cap. tua nobis, de decimis, & clauſula decimaſeptima, bullæ cœnæ Domini.* oportet ergo vt talis conceſſio à Summo Pontifice fiat, qui id poteſt concedere Principibus, tum quia ipſe habet ſupremam adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum, tum quia hæc poteſtas moraliter erat neceſſaria ad vniuerſale bonumque regimen Eccleſiæ, & ideo non eſt dicendum deeſſe in ipſa Eccleſia, & eius capite, alioqui non bene eſſet à Deo prouiſum in rebus Eccleſiæ, quod non eſt dicendum. Denique ex vſu communi id conſtat, ſæpe enim Summi Pontifices cum Regibus Hiſpaniæ & Galliæ hac gratia & decimarum ſubſidio vſi ſunt, vt late oſtendunt Couarr. *practicarum queſtion. cap. 35. Soar. tom. 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 25. n. 12.*

14. Auctoritate etiam Epiſcopi poteſt compoſitio fieri cum laicis ſuper tempus & locum ſoluendarum decimarum, v. c. quo tempore & loco ſolui debeant, & quibus perſonis ſoluendæ ſint, ita docet Rebuffus *tractatu de decimis. quæſtione decima tertia, numero 29. argumento capit. Venerabilis*, vbi gloſſa, & Innocentius & Decius *ibi.* Et denique ſi ius Eccleſiæ dubium ſit, quia, v. c. ageretur de priuilegio Papæ laico conceſſo, tunc etiam cum authoritate Epiſcopi valeret forte compoſitio, cognita prius cauſa, an id expediat Eccleſiæ. ita Rebuffus *tract. de decimis q. 13. n. 30.* & Panorm. *cap. 2. de tranſact.*

Svmmarivm.

Quid ſit tranſactio. *num. 15.*

Eſt prohibita ſuper decimas, ſunt tamen aliqui caſus in quibus eſt licita. *nu. 16.*

Valet & licitus eſt contractus tranſactionis ſuper decimas præteritas inter perſonas Eccleſiaſticas ſine Epiſcopi conſenſu celebratus. *num. 17.*

Valet etiam inter eaſdem perſonas Eccleſiaſticas ſuper decimas futuras; ſed tunc cum Papæ vel Epiſcopi conſenſu. *num. 18.*

Si fiat ſine illorum conſenſu valebit quidem, ſed pro vita tantum Rectoris Eccleſiæ componentis. *ibid.*

Contractus tranſactionis celebratus inter Curatum & laicum ſuper decimas in futurum non ſoluendas, valet pro vita tantum Curati, modo accedat cauſæ cognitio, & conſenſus Epiſcopi, vel ſuperioris. *numero 19.*

Poterit tamen poſtea Curatus nomine Eccleſiæ agere ad reſciſſionem illius ſi laici mali adminiſtratores fiant rerum Eccleſiæ. *num. 20.*

Quid ſi prouiſus in beneficio velit poſſeſſionem accipere, & aliquis reſiſtat quoadusque promittat ſe confirmaturū contractum cum parocho præcedente celebratum. *num. 21.*

Quid ſi Curatus promittat ac iuret, ſe ei daturum aliquas terras Eccleſiæ in emphyteuſim. ibid. num. 21. verſ. & idem dicendum eſt.

Contractus tranſactionis, ſeu tranſactio, vt diximus capite præcedenti numero 1. nihil aliud eſt quam quædam pactio de re dubia, & lite incerta, aliquo dato vel retento; ſic eam definit Rebuffus *in tract. de decimis quæſt. 13 numero 14.* quæ definitio eſt deducta *ex cap. veniens, de tranſact.* & ex iis quæ ibi notat Panormitanus. 15.

16. In cap. *ſuper eo, de tranſactionibus*, ita habetur: *Tranſigi ſuper re ſacra, & religioſa, non poteſt, etenim res ſacræ vt poſſideantur aliquo dato, vel retento, ſeu promiſſo ſpeciem credimus ſimoniæ, alias ſi gratu & amicabiliter inter ſe litigantes componant, ſacris canonibus nequaquam dicimus obuiare.* Hæc textus ibi. Hic tamen textus non dicit abſolute eſſe ſimoniam, ſed ſpeciem videri ſimoniæ, vt notat Panormitanus *ibi numero 2.* præterea loquitur hic textus de iis qui contendebant ſuper titulum beneficij, & non ſuper decimas, quatenus ſunt fructus temporales. quamobrem ſunt aliqui caſus, in quibus valet & licita eſt tranſactio & compoſitio ſuper ipſas decimas, quatenus fructus temporales reputantur.

17. Primus eſt valere compoſitionem ſuper decimas præteritas inter perſonas Eccleſiaſticas ſine conſenſu Epiſcopi, vel ſuperioris, etiam ſi pro illis detur vel promittatur pecunia temporalis: ita docet Panormitanus *in capite cum homines, de decimis numero quarto. & in capite ex multiplici, eodem titulo numero 2.* Rebuffus *tract. de decimis. quæſt. 13. numero 33.* Ratio eſt, quia fructus decimę, vt ſunt res quędam, ſunt temporales, & ideo laici illos conducere poſſunt, & in cauſa executionis capi poſſunt, vt conſtat *ex capite veſtra, de loca. & ex capite vt ſuper, de rebus Eccleſiæ non alienand.* docet etiam Decius *in capite Venerabilis col. 2. de confir. vtil. & inutil.* Geminianus *conſ 17. verſ. pro declarat. col. vlt.* & Doctores *in capite finali de rerum permut.* & Imola dicit, quod ſi domus vel alia res temporalis in contractu tranſactionis data fuerit pro decimis futuris, & poſtea caſu fortuito periret, non teneri Eccleſiam ſeruare compoſitionem tranſactionis, ſed decimam de nouo exigere debere: & id ſequitur etiam Barbatius *in capite vt ſuper, de reb. Eccl. col. 1.* Nec ſolum inter perſonas Eccleſiaſticas, Abbates vel Curatos valet, & poteſt fieri contractus tranſactionis ſuper decimas præteritas; ſed etiam cum laicis, ſine vlla authoritate vel conſenſu Papæ vel Epiſcopi, vt diximus, & probauimus ſupra numero ſeptimo, & docet Panormitanus vtroque loco hic allegatos, & Ananias, & Felinus & alij, quos allegat & ſequitur etiam ipſe Panormitanus in capite, cum homines, de decimis, prædicto numero quarto, & ratio eſt, vt diximus numero ſeptimo, quia cum decimæ præteritæ ſint fructus iam facti, & reputentur res temporales, poterit quilibet Curatus circa illos etiam cum laicis tranſactionem celebrare; ſicut poteſt illos in totum dare, vendere, aut remittere.

Secundus caſus eſt valere & licitam eſſe tranſactio- 18.

ſactionem inter perſonas Eccleſiaſticas ſuper decimas in futurum non ſoluendas cum Papæ vel Epiſcopi conſenſu, præcedente cauſæ cognitione, ſi pro decimis compenſetur Eccleſia in aliis rebus. ita docet Rebuffus *tractat. de decimis. quæſtione 13. numero 36.* Henricus Bohitius *in cap. ex liter. 2. de tranſact.* & omnes quos citauimus numero 2. & rationes, ac fundamenta huius rei ibi videri poterunt; quę enim ibi diximus de amicabili compoſitione, etiam dicenda ſunt de amicabili tranſactione iuxta Doctores. Si vero fiat contractus tranſactionis inter perſonas Eccleſiaſticas ſuper decimas in futurum ſoluendas, vel non ſoluendas abſque conſenſu ſuperioris, Papæ ſcilicet, vel Epiſcopi, valet quidem huiuſmodi contractus, ſed pro vita tantum Abbatis vel Rectoris tranſigentis, vt conſtat expreſſe *ex capite veniens, de tranſact.* & docet Panorm. *ibi* qui textus eſt notabilis, & frequentiſſimè allegatur in hanc rem. docet etiam idem Panormitanus *in capite cum homines, de decimis. numero quarto, & in capite ex multiplici, eodem titulo numero ſecundo.* Et eſt res certa & definita in iure *in prædicto cap. veniens.* nec poterit Rector tranſigens ab eo contractu reſilire, niſi lædatur grauiter Eccleſia: tunc autem cenſetur grauiter læſa, cum Curato non manent fructus decimæ ex quibus competenter viuat: iuxta Panormitanū citatum & Doctores paſſim. Quando autem Papa confirmat tranſactionē, addita clauſula, *Ex motu proprio*, vel, *ex certa ſcientia*; ei defectus nullus opponi poteſt, aut ſubreptionis vitium. ita Rebuffus *tractatu de decimis q. 13. numero 36.* Iaſon *conſil. 19. verſ. ex cauſa vol. 2. col. 1.* & alij paſſim.

19. Nec ſolum valet, & licita eſt tranſactio ſuper decimas in futurum non ſoluendas, pro vita tantum Curati vel parochi componentis abſque conſenſu ſuperioris inter perſonas Eccleſiaſticas, vt diximus numero præcedenti; ſed etiam valet, ſi fiat cum laicis, modo tamen tunc interueniat ſuperioris auctoritas, Papæ ſcilicet, aut Epiſcopi, alias non: ita docet Panormitanus *in capite cum homines. de decimis numero 4.* cum iis quos allegat *in capite ex multiplici. eodem titul. numero 2.* & Rebuffus *in tract. de decimis. quæſtione 13. numero 35* & facit *capit. veniens. de tranſact.* & ratio eſt quam fecimus nu. 6. quia compoſitio, & tranſactio cenſetur perſonalis contractus; quare vitam componentis excedere non poteſt, quando nō fuit factus cum ſuperioris conſenſu, neque enim ipſe parochus componens præiudicare potuit aliis ſucceſſoribus, ſuis ventuŕis & aliunde fructus decimæ pro vita ſua ad illum ſpectant; quare circa illos contractus tranſactionis etiam cum laicis abſque præiudicio Eccleſiæ celebrari poterat.

20. Poterit tamē poſtea ipſe Curatus ſi Eccleſia grauiter in eo contractu tranſactionis fuerit læſa, nomine Eccleſiæ, agere ad reſciſſionem tranſactionis: cenſetur autem grauiter læſa, quando vix parocho remanet vnde congrue ſuſtentetur, vt dixi, & ita docet Rebuffus *allegatus dicto tractatu de decimis quæſt. 13. nu. 35.* & iudicatum fuit in ſenatu Pariſienſi contra quendam ſæcularem Ludouicum de Frenay anno 1550. die 10. Maij, notante Rebuffo allegato.

21. Hinc ſi aliquis Eccleſiaſticus vellet accipere poſſeſſionem b. neficij ſibi dati, & laicus ei reſiſtat, niſi iuramēto vel ſcriptura promittat ſe confirmaturum contractū tranſactionis, quem cum parocho præcedente celebrauit, poterit ipſe Curatus ſi id promittat agere nomine Eccleſiæ ad contractus reſciſſionem, & ad reſciſſionem promiſſionis. Idē ſi in ea reſiſtentia ei promittat ſe ei daturum certam proprietatem Eccleſiæ in emphyteuſim, poſſet enim poſtea nomine Eccleſiæ agere ad reſciſſionem, etiamſi id iuramento firmaſſet, quia ea promiſſio, & iuramentum, ſemper intelligitur conditionate, *ſi actum ſi iure poſſum*, nec aliter intelligi poteſt. Dubium tamen eſt, an teneatur ad reſciſſionem iuramenti & ſcripturæ agere. Ad quod reſpōdeo, ſi promiſſio facta fuit de dandis prædiis Eccleſiæ in emphyteuſim de licentia Pontificis ſeruatis conditionibus in iure requiſitis, nempe, vt ea emphyteuſis, ſit in euidentem vtilitatem Eccleſiæ, non teneri; teneri vero ad prædictam reſciſſionē agere, ſi promiſſio facta fuit abſolute, ſiue Papa vellet, ſiue nollet, & peccaſſe mortaliter ita promittendo, & promiſſionem fuiſſe nullam, quia ille nō eſt dominus directus terrarum Eccleſiæ, ſed tantum vſufructuarius: poteſt enim, ſi velit, dum viuit relinquere vſumfructum illarum terrarum, non ſolum promiſſario, ſed cuicumque voluerit, cum ſit dominus illarum fructuum, ſicut eſt verus dominus ipſarum decimarum.

CAPVT III.

Quid poſſit priuilegium ſuper decimas non ſoluendas.

SVMMARIVM.

Priuilegium non ſoluendi decimas, vel non ſoluendi integras manans à poteſtate laica, eſt nullius momenti, niſi ex Papæ priuilegio id poſſit concedere. n. 1.

Imperatores & Reges per vnctionem nullam accipiunt poteſtatem Eccleſiaſticam. ibid.

Legitimatus à Principe ſæculari ad honores & dignitates ſæculares, non cenſetur legitimatus ad Eccleſiaſticas. numer. 2.

Nec legitimatus à Papa ad Eccleſiaſticos cenſetur legitimatus ad ſæculares. num. 3.

Papa non poteſt legitimare aliquem ad honores temporales, niſi in terris vbi eſt dominus temporalis. ibid numero 3.

Diſpenſatus à Papa, vt ſacris ordinetur, & ad omnes honores Eccleſiaſticos, non cenſetur diſpenſatus ad Epiſcopatum, niſi id exprimatur. num. 4.

Diſpenſatus ad Epiſcopatum, an ſit diſpenſatus ad Archiepiſcopatum. ibid. verſ. & addit

Quid ſi Papa cum aliquo diſpenſet in omnibus ordinibus, vt clericus fiat. ibid. verſ. imo.

Quid ſi ita Papa dicat: diſpēſo tecum in omnibus ordinibus, vt clericus fias. ibid. verſ. & quamuis.

An legitimatus à Papa ad omnes honores Eccleſiaſticos cenſeatur legitimatus ad Archiepiſcopatum, num. 5.

Priuilegium non ſoluendi decimas laico conceſſum non cōprehendit noualia niſi exprimatur. num. 6.

Si conceſſum fuerit perſonis Eccleſiaſticis comprehendet. num. 7.

Si conceditur maius, conceditur minus, quando maius ſine minori haberi non poteſt. n. 8.

Si alicui concedatur vt ordinetur maioribus, conceditur etiam vt ordinetur minoribus, non è contra. ibid.

Quid ſi Epiſcopus vnus mittat ſuum ſubditum cum litteris

Digitized by Google

litteris teſtimonialibus vt ſacris ordinibus ordinetur ab alio Epiſcopo, & ſubditus non ſit confirmatus. ibidem.

In diſpenſatione ad honores, diſpenſatus in maioribus honoribus non conſetur diſpenſatus ad minores, & ſic diſpenſatus ad Archiepiſcopatum; non cenſetur diſpenſatus ad Epiſcopatum. num. 9.

Priuilegium de non ſoluendis decimis conceſſum religioſis, non extenditur ad prædia de nouo acquiſita poſt editionem c. nuper, de decimis. num. 10.

Et hoc intelligitur etiam de prædiis, quæ donantur religioſis, aut aliis Eccleſiis etiam ad fundationem illarum & monaſteriorum. num. 11.

Cum duo ſunt pariter priuilegiati, reuocato priuilegio quo ad vnum, non cenſetur reuocatum quoad alium. num. 12.

Cætera quæ hic deſunt vide in l. 2. c. 3. & 4.

1. PRiuilegium ad non ſoluendas decimas, vel ad non ſoluẽdas integras, vel poteſt manare à Regibus & Principibus ſæcularibus & poteſtate laica vel à Summo Pontifice & poteſtate Eccleſiaſtica. Si emanet à poteſtate laica, eſt nullius vigoris; nulla enim diſponendi de rebus ſpiritualibus laicis eſt attributa poteſtas, etiamſi ſint Reges, Principes, aut Imperatores: vnde ſi detur Imperialis conceſſio ſub quacumque forma à ſolutione decimarum eximens, vel Imperator, aut Rex aliquis concedat alicui poſſeſſiones aliquas liberas, & immunes, vel ab omni, vel ab integro onere, & præſtatione decimarum, ea erit nullius momenti & vtilitatis, niſi prius Rex aut Imperator oſtendat ſe priuilegium ad id habere à Summo Pontifice, & à ſede Apoſtolica deriuatum, quia decimæ ſunt cibus Sacerdotum, & res mere Eccleſiaſticæ ac ſpirituales, in quibus nullam poteſtatem habent Principes ſæculares. patet expreſſe *ex capite tua de decimis*. docet Panormitanus *ibi numero 1 & 2.* & res eſt clarior quam probari poſſit: nec obſtat quod Reges & Imperatores ſacro vngantur oleo, vt habetur in cap. vna, de ſacra vnct. quia vt notat optime Panormitanus allegatus, in ea vnctione non accipiunt poteſtatem aliquam diſponendi de iuribus Eccleſiaſticis, nec recipiunt ordinem Eccleſiaſticum, ſed in laicorum numero continentur ac remanẽt vt antea, ſolum enim per eam ſactam cæremoniam Eccleſia illis imprecatur ac deſiderat vtramque felicitatem ſpiritualem & temporalem.

2. Vnde cum Reges & imperatores ac Principes ſæculares nullam habeant ex ſe poteſtatem diſponendi de rebus Eccleſiaſticis, hinc eſt quod legitimatus ab imperatore, vel ab alio ſæculari Principe ad temporalia & honores ſæculares, non cenſetur legitimatus, nec poteſt promoueri ad ordines, nec ad alia ſpiritualia, videlicet ad honores, aut dignitates Eccleſiaſticas, vt docet Panormitan. *in ca. tua de decimis n. 3* & conſtat ex cap. *per venerabilem, qui filij ſint legitimi*. & ex gloſſa *ibi*. docet etiam Bartolus *in leg. quod in prouincia. §. Diuus ff. de ritu nupt.* & Corneus Peruſ. *conſ. 200. vol. 4. incipit, ad euidentiam, per totum*. & ratio eſſe poteſt, quia poteſtas laica, & Eccleſiaſtica ſunt diuerſæ inter ſe, habet enim poteſtas Eccleſiaſtica pro fine, & obiecto ſalutem & felicitatem ſpiritualem; poteſtas vero ſæcularis, ac laica felicitatem habet, ac ſalutem temporalem tantum, & ideo temporalia non excedit: honores autem & dignitates temporales, non pertinent ad claſſem rerum ſpiritualium, ſed temporalium. Quamobrem poteſtas laica non poteſt excedere ſuos fines, & ideo legitimatus à Rege, Imperatore, vel alio Principe ſæculari abſolute ad omnes honores & dignitates, & ad omnem ſucceſſionem temporalem, cenſetur tantum legitimatus ad honores & ſæculares dignitates, non autem ad Eccleſiaſticas.

An autem legitimatus à Papa ad honores & dignitates Eccleſiaſticas cenſeatur legitimatus ad tẽporalia, ad ſucceſſionem ſcilicet temporalem, & ad honores & dignitates ſæculares eſt maius dubium? Communior ſententia docet non poſſe Sũmum Pontificem legitimare aliquem ad temporalia, niſi in terris ſibi ſubiectis, in quibus eſt dominus temporalis. ita tenuit in conſulendo ſolennis doctrina Papienſis & Franci de Cur. *conſil. 73. col. 25. verſ. 4.* quos refert ac ſequitur Panormitanus *in capite cum Vintonienſis num. 5. de elect. ad marginem littera E.* 3.

Notabis tamen obiter hic, aliud eſſe diſpenſare, aliud legitimare, vt optime notauit idem Panormitanus *ad prædictum capit. cum Vintonienſ. de elect. n. 8.* nam diſpenſatus à Papa ſuper illegitimitatem, vt promoueri poſſit ad ſacros ordines, & ad omnes honores & dignitates Eccleſiaſticas, non poteſt promoueri ad Epiſcopatum, quia ſub nomine ſimplici dignitatis, non comprehenduntur maiores dignitates, vt Epiſcopatus & Archiepiſcopatus ita docet expreſſe Iacobus de Graphis *libro 2. deciſ. aur. c. 97. numero 38.* Panormitanus *modo citatus numero 8.* & gloſſa notabilis *ad cap. 2. de præb. numer. 6.* vbi tenet quod in diſpenſatione ad dignitates ſimpliciter non comprehenditur dignitas Epiſcopalis cum ſupremum ſit dignitatum culmen, vt dicitur *in cap. penult. de præbend.* & ratio eſt, quia omnes diſpenſationes ſunt odioſæ iuri communi, & mortes illius, & ideo reſtringendæ, & ſtricte interpretandæ, ita vt ſaluentur tantum verba diſpenſationis, vt optime probat Sancius *li. 8. de diſp. matr. diſp. 1. numer. 3.* & habetur expreſſe *in cap. 1. §. ille vero de filiis presbyt. in capit. quocirca, de conſang. & affinit. & in cap. dilecto, eodem titulo.* Et addit Panormitanus, & optime *in dicto capite Vintonienſ. de elect. num. 8.* idem dicendum eſſe ſi in diſpenſatione fiat mentio de dignitate Epiſcopali, quia tunc non extenditur ad dignitatem Archiepiſcopalem. Et ideo etiam diſpenſatus ad minores ordines non cenſetur diſpenſatus ad maiores, iuxta eundem Panormitanum citatum, & gloſſam *in capit dilectus, de filiis presbyt.* non comprehenduntur enim maiores ordines in minoribus, vt patet, & materia odibilis ac odioſa iuri, qualis eſt diſpenſatio non eſt amplianda, ſed reſtringenda, vt ſaluentur tantum verba diſpenſationis, vt præter Sancium allegatum docet etiam idem Panormitanus, & Oldradus *conſil. 14.* Imo diſpenſatus à Papa, vt clericus fiat, intelligitur tantum diſpenſatus ad omnes ordines minores, non autem ad ſacros ordines, vt optime docet Sancius *libro octauo de diſpenſatione matrimonij diſput. 1. num. vigeſimoſexto*. cum multis quos ibi allegat, quia cum ſtricte ſit diſpenſatio interpretanda ſatis eſt vt in minoribus ſuum effectũ ſortiatur, nec tamen ad ſolam primam tonſuram reſtringitur, quia quamuis prima tonſura intra ordinem clericalem hominem conſtituat, tamen cũ ea diſpenſatio aliquid beneficij habeat, & ſit permiſſio in genere; permiſſio quidem in genere mediocritatem reſpicit. *leg. finali. §. 1. C. communia de legat. & l. legato generaliter ff. de legat. 1.* & ordines minores medij ſunt inter primam tonſuram & ſacros. Et quamuis 4.

Digitized by Google

communi *capite cum contingat, capite ex tranſmiſſa, de decimis*, vnde fruſtra Abbas impetrauit precibus quod ſibi de iure debitum erat: ſed ad hanc obiectionem dupliciter reſpondet Panormitanus allegatus. Primo reſpondet, parochianos præſcripſiſſe contra Eccleſiam in quota decimarum, ita vt loco decimæ ſoluerent tantum vigeſimam partem fructuum, aut duodecimã; & ideo impetraſſe Abbatem priuilegium vt ſibi in poſterum decima integra ſolueretur; Secundo reſpõdet forte habuiſſe tantum Abbatem ius patronatus in huiuſmodi parochiis, & ideo decimæ ad eum non ſpectabant, & propterea priuilegium obtinuiſſe, vt ſibi in poſterum ſoluerentur, non aliis: & vtraque reſponſio eſt optima, & accommodata; & hæc vltima eſt etiam Ioannis Andreæ ad prædictum c. *ex parte, de decimis*.

8. Notanda eſt autem ratio iſtius litteræ textualis, *cui conceditur maius, conceditur minus*. nam ex illa pendent multorum caſuum reſolutiones, vt notat optime idem Panormitanus ibi, ex ea enim infertur primo: quod ſi conceditur illegitimo, vt poſſit promoueri ad ſacerdotium, intelligatur etiam cõceſſum, vt promoueatur ad minores ordines, non contra; quia ſacerdotium haberi non poteſt ſine minoribus ordinibus, & cui conceditur vnũ, videtur conceſſum aliud, imo videtur conceſſa omnia ſine quibus illud haberi non poteſt, & per quæ peruenitur ad illud. *l. ad rem mobilem; & l. ad legatum ff. de procuratoribus. capite prudentiam, de officio delegati.* Infertur ſecundo, ſi Epiſcopus aut Prouincialis alicuius religionis cum litteris teſtimonialibus mittat aliquem ſubditũ, vt ſacris ordinetur, ad alium Epiſcopum, & ille ſubditus non ſit confirmatus, poſſe confirmari ſacro Chriſmate, ab eo Epiſcopo ad quem, vt ſacris initietur, mittitur, quia qui dat formam, concedit conſequenter omnia ſine quibus forma haberi non poteſt; *reg. cui licet. 53. de reg. iuris in 6.* quæ ſic habet, *cui licet quod plus eſt, licet etiã quod minus eſt.*

Non procedit tamen hoc in diſpenſationibus ad dignitates & honores, quia cum diſpenſatio ſit vulnus iuris, & iuri odioſa, eius materia & conceſſio ſemper eſt reſtringẽda, ita vt ſaluentur tantum verba diſpenſationis, & ideo diſpenſatio, vt quis ad Archiepiſcopatum promoueatur, non extẽditur ad Epiſcopatum, vt docet Sanc. *l. 8. de matr. diſp. 1. n. 32.* & Panorm. *in c. ex parte, de decimis n. 2. arg. c. finalis, de tranſactione Epiſcoporum.* & Sancius citat magnam multitudinem auctorũ, quam ibi videre poteris. Similiter ſi quis diſpenſetur, vt accipiat integram præbendam in aliqua Cathedrali, non ideo cenſetur diſpenſatus, vt accipiat dimidiam, quamuis in ea Eccleſia ſint integræ, & dimidiæ præbendæ, iuxta eũdem Sancium allegatum, & id multis confirmat Cou. *in 4. Decretal. 2. p. c. 8. §. 8. n. 11.* & reſpondet argumentis in contrarium. & ratio obquam in ordinibus procedat illa regula *Cui conceditur maius, conceditur minus*, non autem in honoribus, & dignitatibus, eſt quam aſſignat Couarruuias citatus, & probat Sanc. allegatus dicto n. 32. quia in conceſſionibus lege aliqua, aut canone inductis, late facienda eſt interpretatio, non autem in iis quæ à principe priuatim fiunt: conceſſio autem honorum, ac dignitatum fit à Principe priuatim, & diſpenſatio ad illos ab illo priuatim emanat: in ordinibus vero ſacris & præbendis ab illo promanat ſimul & à lege & à canone.

10. Priuilegia de non ſoluendis decimis olim religioſis conceſſa, non extenduntur modò poſt editionem *c. nuper de decimis*, ad decimas prædiorum de nouo acquiſitorum, ſi de illis decimæ ſoluebãtur, ita docet Panorm. *in c. nuper de decimis n. 1.* & patet expreſſe ex litera ipſius textus, nam caſus litteralis eſt. Abbates Ciſtercienſes habebant priuilegium de non ſoluendis decimis de omnibus laboribus quos ſuis ſumptibus excolebãt, ſiue prædia eſſent propria, ſiue conducta, vnde grauiter lædebantur Eccleſiæ, cum ipſi quotidie multas acquirerẽt poſſeſſiones, ex quibus decimæ Eccleſiis ſoluebantur & ideo conqueſti hac de re Rectores Eccleſiarum ſtatutum fuit, vt prædicti religioſi de alienis terris, quas conducerent, & ſuis expenſis colerent, & de propriis in poſterũ acquiſitis, decimas illis Eccleſiis ſoluant, quibus antea ratione prædiorum ſoluebantur, etiamſi eas propriis manibus ac ſumptibus excolerent, niſi cum ipſis Eccleſiis amicabiliter duxerint componendum. & hoc quod dictum eſt de Ciſtercienſibus, extenditur etiam ad omnes alios religioſos habentes ſimile priuilegium, vt ibidem dicitur *in prædicto c. nuper.*

Quod etiam intelligitur de prædiis quæ donãtur religioſis & aliis Eccleſiis, iuxta Panorm. citatum, de illis enim debentur decimæ illis Eccleſiis, quibus antea illas pendebant, & nõ illis, aut locis religioſis, quibus de nouo donantur, pro illis fundandis, & ædificandis, idque ſiue talia prædia pia deuotione fidelium ſint oblata, ſiue coempta pecuniis pro prædictis monaſteriis, aut Eccleſiis fundandis. vt dixi: nam ſi hoc procedit in monaſteriis religioſorum priuilegiatis, etiamſi pro illis fundãdis & dotandis donentur, vt ibidem dicitur: à fortiori procedet etiam in aliis Eccleſiis ſæcularibus. Vide quæ diximus *l. 2. c. 3 & 4.* 11.

Notabis tamen, quod vbi duo ſunt pariter priuilegiati, reuocato priuilegio quoad vnum, non cenſetur reuocatum quoad alium, niſi de illo etiã fiat expreſſa mentio, vt patet ex c. nuper, de decimis, in quo niſi adderetur, *& hoc etiam volumus extendi ad alios religioſos ſimile priuilegiũ habentes*: ſolum intelligeretur de monachis Ciſtercienſibus, & nõ de aliis idem priuilegium habentibus, vt notauit optime Panorm. *in dicto capit. nuper, de decimis, n. 2.* ex quo c. iuris canonici interpretes hanc comunẽ regulam deducunt: *Quando duo ſunt pariter priuilegiati, remoto priuilegio quoad vnum, non remouetur quoad alium niſi de illo expreſſa mentio fiat.* Nam reuocatio illa eſt odioſa, & odia ſunt reſtringenda, fauores vero ampliandi. Dices, *in l. fin. C. de ſacroſanctis Eccleſiis*, priuilegiũ conceſſũ fuit Eccleſiis, & ciuitatibus, vt contra illas præſcribi non poſſit niſi ſpatio centũ annorum. poſtea tamẽ per ius authenticorum, reuocatũ fuit hoc priuilegiũ, quoad Eccleſias, & ſtatutũ eſt vt ſola Eccleſia Romana gaudeat priuilegio centum annorum; aliæ vero Eccleſiæ ſolum 40. & exinde excitatur quæſtio apud iuris ciuilis profeſſores, an reuocetur etiam hoc priuilegium centum annorum quoad ciuitates & concludunt plurimi, & grauiſſimi reuocari, quia ſi priuilegiũ reuocatũ fuit quoad Eccleſias, quæ erant ampliori fauore dignæ: à fortiori etiam cenſebitur reuocatũ quoad ciuitates: ſed quicquid ſit de illorũ ſententia, contrariũ dicendum eſt iuxta Panormitan allegatum quia contrarium deducitur ex hoc textu c. nuper, de decimis, & ex ratione facta, in odioſis enim res eſt ſemper reſtringenda, & negari non poteſt reuocationem priuilegiorum eſſe maxime odioſam. An autẽ poſſit Summus Pont. aliquem priuilegio

eximere

eximere à præſtatione decimarum tam prædialium, quàm perſonalium, diximus lib. 2. cap. 4. ad quem locum te remittimus.

CAPVT IV.

Quibus perſonis decimæ ſolui debeant, & quid dicendum ſit, ſi ex fructibus aut pecunia non decimata prædium fructiferum ematur.

SVMMARIVM.

Decimæ prædiales in parochiis, in quarum diſtricto prædia ſunt, ſolui debent: perſonales vero in ea parochia, in qua quis diuina audit & ſacramenta percipit. n.1.

Debentur parochis etiamſi diuites, & improbi ſint. ibid. *verſ. & quia.*

An decimæ fructuum diuerſorum eiuſdem prædij deberi poſſint duabus parochiis. ibid.

Ante Concilium Lateranenſe poterant Epiſcopi laicis decimas in feudum dare, poſtea ſolus Papa. n.2.

An laici poſſint illas decimas quas in feudum habent in Eccleſiis & pia loca transferre. ibid.

An poſſint illas transferre in alios laicos. n.3.

An res fructifera ex pecunia non decimata empta ſit emptoris, vel Eccleſiæ. nu.4.

Proponitur vera ſententia negans, & probatur. n.5.

Res empta pecunia furata à milite vel minore eſt militis non ementis. n.7.

Soluuntur argumenta in contrarium. nu.6.

1. DEcimæ, generaliter loquendo, parochis debentur de iure, prædiales quidem iis parochiis, quibus prædia poſt diuiſionem parochiarum attributa ſunt, & in quarum diſtricto ipſa prædia manent, ita Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 9. cap. 16. quæſt. 9.* Leſſius *tom. 1 de iuſt. libr. 2. cap. 39. dub. 5. num. 17.* & communiter Doctores, & patet *ex capite tua nos, de decimis, & ex capite 1. & ex cap. queſti, eodem tit.* Perſonales vero debentur parocho, in cuius parochia debitores decimarum diuina audiunt, & ſacramenta percipiunt; quando vero non ſunt diſtinctæ parochiæ, quia tota diœceſis eſt parochia Epiſcopi, vt ſæpe fit in Italia, Epiſcopo ſunt ſoluendæ decimæ prædiales: & quia decimæ tam prędiales, quam perſonales non debētur ratione perſonæ, ſed ratione diuini miniſterij, quod parochi erga ſuos parochianos exercent, ideo clericis Curatis debentur, ſiue ſint boni, ſiue mali, ſiue diuites, ſiue pauperes; ſiue fructus decimarum in malos vſus, ſiue in bonos expendant, neque enim tributa aut debita Principi, aut creditori diuiti, aut opulento, bono aut malo denegari poſſunt, vt optime notat Azor citatus. Eſt tamen dubium an idē prædium ratione diuerſorum, v.c. duorum fructuum, quos in anno ferat, poſſit eſſe decimale duabus Eccleſiis. & affirmat Panormitan. *in cap. cum in tua, de decimis. n. 6.* nam, vt patet in litera eiuſdem textus, quædam monaſteria priuilegium obtinuerunt à Summo Pont. vt de certis parochiis ſibi decimę ſoluerentur, & in iiſdem parochiis erant multa prædia quæ bis in anno fructus proferebant, & de certis fructibus fuerunt ſolutæ decimæ monaſteriis, de aliis non fuerunt ſolutæ, & dubitatum fuit, an omnes decimæ deberentur monaſteriis, nam pro monaſteriis ea fundamenta vrgebant; quia iam monaſteria percipiebant ex vi priuilegij decimas aliquorum fructuū illorum prædiorum, ac proinde ratio poſtulabat, vt etiam eas perciperent de omnibus fructibus, quos ipſa prædia proferebant: pro Eccleſiis vero parochialibus erant etiam ſua fundamenta, & præcipuum erat, quia ipſa monaſteria nunquam perceperunt decimas omnium fructuum, vnde videbatur, ius illorum quos non percipiebant permanſiſſe apud parochiales Eccleſias, quia Eccleſiæ parochiales ſemper habent fundatum ius decimarum in fructibus illorum prædiorum, quæ in illarum diſtricto ſita ſunt: vnde quæſtio deducta eſt ad Summum P. & reſpondit Pontifex; ex quo monaſteria perceperunt ibi decimam certorum fructuum, tota prædia fuiſſe effecta decimalia ipſis monaſteriis quoad omnes fructus, quia vna eademque res non debet diuerſo iure cenſeri. Sed hæc deciſio Papæ intelligenda eſt iuxta Panormitanum *ibi. n. 6.* modò decimæ illorum fructuum, qui monaſteriis non ſoluebantur, nulli fuerint ſolutæ, nam ſi fuiſſent ſolutæ Eccleſiæ parochiali, tunc quidem illi deberetur decima ex illis fructibus, aliorum vero ipſis monaſteriis, & ſic valde notandum eſt poſſe vnū idemque prędium partim eſſe decimale vni Eccleſiæ, & partim alteri, quod placet etiam Oſtienſi, & Ioanni Andreæ *ad prædictum c. cum in tua.* & videtur conſentire Paludan. *in c. 2. col. 7. de ord. cog.* Aretinus *in l. 2. in principio. ff ſi certum petatur.* præſcriptio enim non procedit, ſine vſu alicuius rei: ſed monaſterium nunquam vſum habuit percipiendi decimas ex omnibus fructibus illius prædij, ſed tantum ex aliquibus; quare ex illis decimas recipiet, quorum vſum habuit recipiendi, non vero ex aliis quorum nunquam habuit vſum recipiendi decimas, idque quamuis per quadraginta annos, & eo amplius percepiſſet illos, quorum vſum habuit recipiendi. Vnde promanauit illud Iuriſperitorum certum pronuntiatum: tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum. Dices, etiam Eccleſia parochialis nunquam fuit ſolita recipere decimas aliorum fructuum. Reſpondeo id parum referre, quia Eccleſia parochialis poſt diuiſionem parochiarum, & prædiorum, ſemper habuit fundatum, ac ſtabilitum ſuum ius ſuper omnes fructus ſuorum prædiorum. quia ſemper illorum ius apud eam manſit, quamdiu per contrarium vſum, & conſuetudinem 40. annorum illo iure non fuit priuata; quare cum nunquam priuata fuerit iſto iure quoad omnes fructus, ſemper habet ius recipiendi illos.

Ante Concilium Lateranenſe poterant Epiſcopi concedere laicis nonnullas decimas in feudum perpetuum intuitu alicuius cauſæ piæ, & cum aliqua obligatione redundante in vtilitatem Eccleſiæ, v.c. cum obligatione defendendi Eccleſias, & militandi pro illis cum opus eſſet, poſtea tamen in prædicto Concilio adempta fuit hæc poteſtas Epiſcopis meritiſſimò, ob multa incommoda, quæ inde Eccleſiis, & eorum miniſtris reſultabant, hodieque ſolum hæc poteſtas apud Summos Pont. manſit, vt optime notat Azor *tom. 1. inſt. l. 7. c. 26. q. 12.* & Couarr. *l. 1. var. c. 17. n. 8.* & patet *ex c. prohibemus, de decimis, & ex c. Apoſtolica, eodem titulo,* & ex Ioanne Andrea & Cardin. *ibid.* Vnde oritur modò hinc quæſtio non exigua: vtrum laici poſſint illas decimas, quas habent in feudū perpetuum in aliquem transferre, vel alteri donare. Reſpondeo poſſe illas decimas quas in feudum perpetuum ab Epiſcopis 2.

ante

ante Conc. Later. vel poſtea à Papa accepērũt, donare monaſterio, Eccleſiæ, vel pio loco, aut hoſpitali, accedēte tamē duntaxat authoritate Epiſcopi ad cuius Eccleſiã antea pertinebãt. ita docet Leſſius *tom. 1. de iuſt. lib. 2. de decimis. c. 39. dub. 3. n. 10.* & Rebuffus *tractatu de decimis. quæſtion. 13. num. 78.* Azor. *modò allegatus.* & iuuat cap. *cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælatis, & cap. finale. §. ſane, de decimis in 6.* conſenſus autem Epiſcopi ideo eſt neceſſarius, quia ſi dentur huiuſmodi decimæ monaſterio, vel pio loco, amittit Eccleſia ſpem recuperandi illas: ſolus tamen conſenſus Epiſcopi ſufficit, & non eſt neceſſarius Capituli conſenſus, vt expreſſe habetur *in cap. cum Apoſtolica, citato.* ratio vero ob quam non requiratur Capituli conſenſus, eſt, quia non cenſetur fieri alienatio, ſed reuocatio rei Eccleſiaſticæ à laico, detentæ ad vſum Eccleſiaſticum, & magis eſt applicatio eiuſdē rei alteri perſonæ quaſi Eccleſiaſticæ, quam alienatio eiuſdem rei Eccleſiaſticæ, vt patet: videndæ tamen ſunt clauſulæ appoſitæ in ipſo feudo decimarum, & iuxta illas ſecundum iuris principia iudicandum erit.

3. An vero poſſint laici huiuſmodi decimas in alium laicum transferre de ſolo conſenſu Epiſcopi, dubium planè eſt, qua de re duplex eſt opinio: Gloſſa *in cap. prohibemus, de decimis, verbo Laicos,* affirmat poſſe: idem docet Syluester *verbo Decimæ. quæſtion. 10.* & Ioannes Andreas *in cap. 1. de præſcr. in 6. & in cap. ſuper quibuſdam, de verborum ſignificatione.* quia tunc non dicitur Epiſcopus illas dare in feudum, quod prohibetur in iure *in dicto cap. prohibemus, de decimis,* & toto titulo de rebus Eccleſiæ non alienandis; ſed tantum dicentur donari à laico, imo dicentur applicari à laico eo onere, & modo, quo illas habet ipſe laicus, qui eas alteri laico donat, aut cedendo applicat. Neque obſtat prædictum cap. prohibemus, de decimis. quia ibi ſolum prohibetur, ne laici in laicos conferant eas decimas, quas cum periculo animarum ſuarum (vt textus loquitur) poſſident ac retinent, & non eas quas legitime ac bona conſcientia poſſident. Contraria tamen opinio eſt verior ac communior, eam docet Rebuffus *tract. de decimis. q. 13. num. 79.* Panormit. *in dicto cap. prohibemus, de decimis, num. 3. & 4.* Azor. *tom. 1. inſtit. lib. 7. cap. 36. quæſtion. 13.* Oſtienſis *in cap. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælatis.* Archidiac. *in cap. 2. de decimis, in 6* & Leſſius *tom. 1. de iuſtitia. lib. 2. de decimis. c. 29. dub. 3. n. 21.* & facit pro hac parte *cap. quamuis, & cap. finale, de decimis,* & videtur aperte probari, *ex cap. cum Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælatis.* nam in hoc ſpeciale ponitur, vt cum licentia Epiſcopi poſſint laici habentes decimas conceſſas in feudum perpetuum, illas eodem feudi modo alteri Eccleſiæ concedere. & ratio redditur, quia non multum refert, quænã Eccleſia illas habeat, dummodo à poteſtate laicorum eripiantur. quæ ratio omnino ceſſat, cum illas vult concedere alteri laico, nam per mortem concedentis, ſi ſine filiis moreretur, ſtatim deuoluerentur ad Eccleſiam, vt dicitur *in cap. 20. de feudo,* ſed per conceſſionem factam alteri laico, ſiue filias habeat, ſiue non habeat, impeditur huiuſmodi deuolutio, aut ſaltem retardatur, & ſic de præiudicio ipſius Eccleſiæ ſemper agitur. & cap. prohibemus, vt notat Panormitanus allegatus, loquitur abſolute tam de iis, qui legitime & bona conſcientia poſſident, quam de illis qui illegitime & mala conſcientia detinent: loquitur enim textus de his qui cum periculo conſcientiæ retinent. quæ verba textus non ſolum comprehendunt apertum peccatum, ſed etiam retentionem ſine peccato, periculoſam tamen, periculum enim eſt ne Deus contra illos prouocetur, tum quia forte recte feudum Eccleſiæ non ſoluunt, & iniuſte detinent, tum quia forte etiam ex coactione aliqua, & non ex voluntate plena ea conceſſio ſæcularibus ab initio fuit facta, vt optime explicat ibi Panormitanus allegatus, & denique fundamentum huius opinionis eſt, quia cum laicus in laicum decimas emphyteutas transfert, reuera cenſetur eas de nouo emphyteutare, & dare in feudum alteri laico, cum is, qui eas accipit, efficiatur tunc feudatarius, & nouus beneficiatus Eccleſiæ, & id eſt, quod omnino prohibetur in toto cap. prohibemus de decimis, & in aliis iuribus allegatis.

Quærunt etiam Doctores, vtrum ſi ex fructibus aut pecunia non decimata res fructifera ematur, v. c. domus, prædium, aut poſſeſſio aliqua; ſit ipſius Eccleſiæ cuius erant decimæ, an ementis, & de hac re etiam duplex circumfertur ſententia. Prima docet, eam rem fructiferã quæ emitur ex decimis furatis Eccleſiæ, eo ipſo eſſe ipſius Eccleſiæ, & teneri emptores eas proprietates Eccleſiæ reſtituere cum omnibus fructibus perceptis à tēpore emptionis: ita docet Panormit. *in cap. paſtoralis, de decimis in 6.* vbi ait hanc etiam fuiſſe opinionem Innocentij & aliorũ. Primum fundamentũ illius eſt, quia Eccleſia habet verum dominiũ reale ipſarum decimarũ & fructuum, imo etiam ipſius pecuniæ non decimatę, ante traditionem illius, ac proinde quicquid ex tali pecunia aut fructibus nõ decimatis emitur, totũ id ſtatim tranſit in dominiũ Eccleſiæ illius ad quam pertinebant decimæ. Secundò, quia prædia & poſſeſſiones emptæ ex bonis Eccleſiæ, ſunt Eccleſiæ, illique fructificant etiamſi neceſſarius voluntate ſint emptæ, nec illi traditæ, & applicatæ, deductis tamē expēſis neceſſariis, ad faciendũ tales fructus. & videtur pro hac parte facere c. paſtoralis, de decimis, per argumentũ è contrario ſenſu: nã ibi dicitur ex fructib⁹ prædij empti ex fructib⁹ iam decimatis nõ deberi Eccleſiæ decimã, quia ipſum prædium non eſt Eccleſiæ; ergo è contrario ex fructib⁹ prædij empti ex fructibus non decimatis debetur. Tertiò, quia res empta ex pecunia militis vel minoris ex priuilegio peculiari illorũ ſunt. *l. ſi vt propoſuis. C. de rei vendicatione. & l. 3. C. arb. tut. & gloſſa notabilis in c. inquirendum, de pecul. cleri.* ergo paritatione res empta ex pecunia Eccleſiæ non decimata, ipſi⁹ Eccleſiæ erit, cùm Eccleſia non ſit minus priuilegiata quam ſint minores ac milites. 4

Secũda opinio docet eos, qui cũ pecunia Eccleſiæ nõ decimata negotiantur, aut lucrũ acquirunt, nõ debere Eccleſiæ totũ lucrũ acquiſitũ ex ipſa pecunia, nec res emptas eadē pecunia non decimata trãſire ſtatim in poteſtatē Eccleſiæ; ſed tantũ teneri eos reſtituere Eccleſiæ ipſã pecuniã & omne intereſſe lucri ceſſantis, & dãni emergentis, ſi forte datũ fuit Eccleſiæ, quia etiã pecunia furtiua, & vſuris acquiſita, non eſt latronis aut vſurarij, ſed eſt non vſurarij, & domini pecuniæ, & tamē nec res empta eadē pecunia, & fructus illius, nec lucrũ acquiſitũ ex ipſa pecunia tranſeunt in poteſtatē mutuatarij, aut domini pecuniæ, ſed in poteſtatē ſtatim furis tranſeũt, & vſurarij, quia totũ id cēſetur fruct⁹ induſtriæ illorũ, vt eſt cõmunis doctrina in materia furti, & ſolum tenetur ille reſtituere ipſam pecuniam & intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, vt docent cõmuniter Doctores, Sylu. *verbo emptio, n. 23.* 5.

Leſſius

Leſſius *tom.1.de iuſt.lib.2 de iniuriis fort.cap.12.dub.17. numer.113.* Petrus Nauarr. *l.b.4.cap.4. num.41.* Mol. Theolog *tom. 2.de iuſtit diſp.327.concl.2.* Lopez.*2.p. inſtr.cap.51.&52.* Sotus *lib.6.de iuſt quæſt.1.art.4.concl. 2* Couarr.*lib.3.var.cap.3.num.6.* vbi quæruntur, vtrum res empta pecunia aliena & furtiua, vel vſuris acquiſita, ſit latronis & vſurarij ementis, an domini ipſius pecuniæ? & reſpondent eſſe vſurarij & furis ementis, quia ea emptio & conſequenter lucrum acquiſitum ex tali emptione cenſetur fructus induſtriæ vſurarij & furis, & non cenſetur fructus pecuniæ, cum pecunia ex ſe & natura ſua non ſit fructifera, nec dici poteſt illos diteſcere ex alieno, quia formaliter non diteſcunt, niſi ex ſua induſtria & negotiatione, ſolum enim tenentur illi reſtituere ipſam pecuniam, & omne intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, vt conſtat *ex lege ſi ex cap. C.de rei vendicatione.* ergo ſimiliter res empta pecunia non decimata, vel fructibus non decimatis, non cenſebitur ipſius Eccleſiæ, nec fructus illius, ſed ementis, & ſolum emens tenebitur reſtituere Eccleſiæ ſuas decimas, & ei reficere omne intereſſe lucri ceſſantis & damni emergentis, cum par ſit vtrobique ratio.

6. Reſtat modo, vt ſoluamus argumenta primæ opinionis. Ad primum fundamentum illius reſpondeo, illud principium quo innititur, ſcilicet Eccleſiam habere verum dominium reale in ipſos fructus, & in ipſam pecuniam antequam decimentur, eſſe valde dubium, vt alibi diximus, & quamuis ſit certum, parum concludit argumẽtum, quia etiam pecunia furto aut vſura acquiſita non eſt latronis, aut vſurarij, ſed domini pecuniæ, à quo furata fuit, aut mutuatarij, à quo vſuræ fuerunt acceptæ, & tamen id quod emitur aut lucratur ea pecunia, non ſtatim tranſit in poteſtatem dominorum ipſius pecuniæ, ſed in poteſtatem ementis, ac furantis, quia totum id cenſetur fructus induſtriæ illius, & ſolum tenetur ille reſtituere ipſam pecuniam, & omne intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, vt diximus num. præcedenti. Ad ſecundũ idipſum reſpondetur, falſum enim eſt bona, & poſſeſſiones emptas ex pecunia furata ab Eccleſia, eſſe ipſius Eccleſiæ, & illi fructificare etiamſi nec illius voluntate ſint emptæ, nec illi traditæ, & applicatæ, vt patet exemplo pecuniæ furtiuæ, & vſuris acquiſitæ, quod attulimus.

7. Ad vltimum argumentum, quod magis vrgere videtur, reſpondeo: licet ſit priuilegium minoris, & militis, quod res emptæ ex illorum pecunia furtiua, illorum ſint, & non ementis, & licet Eccleſia, in aliquibus militi, ac minori comparetur, & iiſdem priuilegiis gaudeat: nullibi tamen inuenitur, in iure in hac vna re comparari, vt optimè animaduertit Ioannes Andr. *in addit. ad Speculatorem tit.de empt.& vend.§.3.* & Soar.*tom.1.de relig.l.1.de diuino cultu.c.36.n.13.* quia *ex cap.1. de peculio cler.* id generali iure non probatur, cum illud caput habeat ſpecialem rationem in clerico adminiſtrante bona Eccleſiæ, & aliud ius non afferatur, quod probet Eccleſiam militi, ac minori comparari, hac vna in re, licet fortè in aliis priuilegiis comparetur, & ratio eſſe poteſt, quia raro continget, vt homo ex pecunia non decimata furata aliquid emat, & emendo diteſcat, vel lucrum magnum acquirat, & ea quæ raro contingunt non veniunt in conſiderationem legum, aut legiſlatorum; frequentiſſime autem contingit, vt ex bonis, aut pecuniis furatis à militibus, & minoribus id efficiatur, quare vt huic peccato obuiarent, meritiſſimò prouiſum fuit circa eam rem ab Imperatoribus, non autem circa Eccleſiam, nec etiam ipſa Eccleſia hactenus ea de re prouiſit, vt patet: ſin minus, oſtendatur lex aut canon in quo prouiſum hac de re ſit.

CAPVT V.

Apud quos iudices decimæ petendæ ſint, ſi non ſoluantur, Eccleſiaſticoſne an ſeculares.

SVMMARIVM.

Lites iuris circa decimas ad forum Eccleſiaſticum pertinent, & quæ illæ ſint. nu.1.

Lites facti ad quem iudicem pertineant, & quæ etiam ſint. num.2.

In Miſſu quæſtiones & lites facti & iuris ad quem iudicem pertineant. num.3.

Quid ſi tribunal ſæculare conſtet etiam iudicibus Eccleſiaſticis. num.4.

Non poſſunt iudices ſeculares cognoſcere de lite iuris decimarum, quando decimæ in feudum perpetuum datæ ſunt laicis etiam Principibus, niſi ad id habeant priuilegium. nu.5.

Refellitur opinio affirmans. num.6.

In vno tantum caſu poſſunt iudices ſæculares cognoſcere de lite orta ſuper iure decimarum. n.7.

An quando clerici decimas petunt à laicis qui nunquam fuerunt ſoliti illas ſoluere, vel contra illas præſcripſerunt poſſint laici litem trahere ad forum ciuile, & authoritate iudicis regij ſe defendere. n.8.

Proponitur ſententia negans. ibid.

Proponitur ſententia affirmans. num.9.

Iudicium authoris inclinantis in ſententiam negantem. num.10.

Ad quem iudicem lis pertineat quando laicus decimarum conductor ſoluere pretium non vult. n.11.

Quando fructus decimarũ ſunt collecti, ſi furto ſint ablati coram iudice ciuili peti poſſunt. n.12.

Idem ſi donati vel diſtracti ſint. ibid.

SI quæſtiones ac lites ortæ ſuper decimas ſint iuris, ad iudices Eccleſiaſticos pertinent, & non ad ſæculares: cenſetur autem iuris, cum de iure decimarum agitur, v.c. ad quamnam Eccleſiam ius decimarum pertineat, & ſitne aliquis priuilegiatus, aut conſuetudine exemptus à ſolutione illarũ quo titulo percipiantur; & cum de modo decimandi, de tempore, & de expenſis decimationis lites mouentur: & tunc certum eſt ad iudices ac forum Eccleſiaſticum pertinere, non ad ſæculare. ita docet Azor *libro ſeptimo inſt.mor. tomo primo caput.36. quæſtione 5.* Soarius *tomo 1.de relig.libr. 1 de diuino cultu c.38.n.15.* Rebuffus *tract.de decimis q.12.n.1.* & ſumitur *ex cap.prohibemus de decimis 2. & ex cap.ex tenore de foro comp. verſ. Eccleſiaſticum.* & ratio eſt primo quia ius decimarum ſpirituale eſt, & res ſpirituales ad forum Eccleſiaſticum pertinent, non ſæculare. Deinde probatur à ſimili ex regula quadam in *cap. quanto,* tradita de iudic. vbi decernitur cauſam iuriſpatronatus tantum poſſe in iudicio Eccleſiaſtico tractari, quia eſt omnino coniuncta cum ſpiritualibus cauſis: non eſt autem minus coniuncta dicimarum cauſa. Vnde ſumitur regula generalis non tantum cauſas ſpirituales, ſed etiam ſpiritualibus adnexas ad forum Eccleſiaſticum pertinere. 1.

Si quæ

Digitized by Google

2. Si quæſtiones ac lites ſint facti, & circa decimas excitentur, v.c. ſi quæratur ſolueritne Paulus debitam decimam, an non: debeat ne ille illam ſoluere an alius. item ſi agatur de reſtitutione illarũ quando furto auferuntur, aut venduntur, aut in alios vſus temporales conuertuntur, hæ enim omnes quæſtiones facti ſunt, & tunc quidem exiſtimant nonnulli etiam ad iudicium Eccleſiaſticum tantũ pertinere. ita tenet Azor *tomo 1. lib. 7. inſt. cap. 36. q. 5.* Alij vero ſolum ad forum ſæculare, & non Eccleſiaſticum. ita Federicus *conſil.* 245. Fundamentum Azoris eſt, quia cauſa decimarum, ſiue ſit facti, ſiue iuris, ſemper eſt ſpiritualis, vel ſaltem ſpirituali connexa, & cauſæ ſpirituales aut ſpiritualibus adnexæ ad iudicem Eccleſiaſticum pertinent, vt diximus nu. 1. Fundamentum vero Federici eſt, quia quæſtiones decimarum, cum ſunt de facto, amittuut illam adnexationem, atque connexionem, quam cum rebus ſpiritualibus habent, & ideo ad forum & iudicium ſæculare ſpectant. Dicendum tamen eſt huiuſmodi cauſas, cum ſunt de facto, eſſe mixti fori, & poſſe tractari, vel coram iudice ſæculari, vel coram Eccleſiaſtico. ita docent Soarius *tomo 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu cap. 38. n. 16. fine.* Rebuffus *tractatu de decimis q* 12. *n.* 3. *& quæſt.* 10. *nu.* 39. Federicus etiam inclinat *dicto conſil.* 245. Gomez *in Repertorio ad cap ſi annuum. nu.* 16. *de iudic.* Ripa *ad c. decernimus. quæſt. vlt. de iud. c.* Belluga *in ſpeculo Principum. rub. de decimis* §. *reſtat. nu.* 4. quatenus dicunt poſſe etiam has cauſas de facto circa decimas in iudicio Eccleſiaſtico tractari, quod perinde eſt, ac dicere eſſe mixti fori, & poſſe modo in iudicio ciuili, modo in Eccleſiaſtico agi. Expreſſe autem eſſe mixti fori, docet Couarr. *in pract. quæſt. cap.* 35. *nu.* 2. & ita plane eſt, nam vbique videmus Epiſcopos, & alios Prælatos Eccleſiaſticos cogere laicos Eccleſiaſticis cenſuris ad reſtituendas decimas furto ablatas, & ad illas ſoluendas ſi non ſunt ſolutæ; quamobrem ſi cauſa litis apud iudicem Eccleſiaſticum cœpta eſt, non eſt ad iudicem ciuilem deferenda, agi enim coram vtroque iudice poteſt, ciuili & Eccleſiaſtico, & inter poteſt alter alterum præuenire, perdunt enim decimæ adnexationem quam habent cum rebus ſpiritualibus, cum quæſtio eſt facti; & pro executione debiti capi poſſunt mandante iudice ſæculari, niſi alioqui perſonę, inter quas lis facti oritur, ad Eccleſiaſticum forum ſpectent, vt optime animaduertit Soar. allegatus.

3. Similiter etiam in Miſſis cum quæſtio iuris eſt ad Eccleſiaſticum iudicem ſpectat litis cognitio: eſt autem quæſtio de iure cum de ſtipendio, quo dicendæ ſunt, agitur, aut de loco vbi ſunt dicendæ, aut de numero illarum, aut de qualitate, defunctorumne, an de beata Virgine, cum cantu an ſine cantu: totum enim hoc negotium ſpirituale eſt, aut rei ſpirituali adnexum, & ideo ad iudicem Eccleſiaſticum ſpectat, etiamſi inter laicos oriatur. Vbi autem lis eſt facti, ad iudicem ciuilem ſpectare etiam poterit: eſt vero lis facti, cum iam numerus Miſſarum dictus ſit, & pretium non ſit ſolutum, poterit enim hoc debitum peti etiam apud iudicem ciuilem, niſi perſonæ aliunde inter quas lis oritur ad forum Eccleſiaſticum pertineant.

4. Et vero quamuis tribunal Principis ſæcularis conſtet ex iudicibus Eccleſiaſticis ſimul & ſæcularibus, adhuc non poſſunt iudices Eccleſiaſtici huius tribunalis ſæcularis cognoſcere de cauſis decimarum aut Miſſarum, cum quæſtio eſt iuris, oportet enim, vt iudices Eccleſiaſtici à poteſtate Eccleſiaſtica conſtituti ſint, vt efficiant Eccleſiaſticum tribunal, ita docet Rebuffus *tract. de decimis. quæſt.* 10 *num.* 36. & Azor *tomo 1. inſt. lib. 7. c. 36. quæſt.* 2. & facit ad rem Clement. *diſpendioſa*, & cap. *decernimus, de iudiciis*. Quod adeo verum eſt, vt nec etiam iudex Eccleſiaſticus ſimul cum ſæculari de cauſa iuris decimarum iudicare poſſit, etiam ratione compromiſſi, vt habetur cap. *contingit, de arbit.*

Imo etiam quamuis decimæ in feudum datæ ſint ipſis ſæcularibus, non poteſt iudex ſæcularis, 5.
ac ciuilis de lite iuris illarum cognitionem accipere, quamuis partes litigantes ſæculares ſint. ita Rebuffus docet *tract. de decimis. quæſt.* 10. *num.* 36. *&* 35. Federicus *conſ.* 254. Azor *tomo 1. inſtitu. moral. cap.* 36. *quæſt.* 2. & ratio eſt, quia licet ipſum feudum datũ ſæcularibus in ſe ſæculare ſit, ita tamen eſt ſæculare, vt dependeat à re ſpirituali nam ipſum feudum ex iure decimarum oritur, ius autem decimarum Eccleſiaſticum ac ſpirituale eſt, non ciuile, aut prophanum, vt ſæpe diximus. Enimuero quãdo Principes Eccleſiaſtici decimas in feudum ſæcularibus hominibus dederunt, non cenſendi ſunt de facto tranſtuliſſe, aut voluiſſe transferre lites cauſarum decimarum ad forum ſæculare, niſi id exprimant in feudo: nam licet priuilegia Principum latiſſime ſint interpretanda, tamen hoc eſt intelligendum quando ſimilia priuilegia iuri communi non derogant, ſi enim iuri communi derogent, ſunt illi odioſa, & ideo ſtrictiſſime interpretanda ſunt. ita vt ſaluentur tantum verba priuilegij, vt ſæpe diximus, & docet Azor *tomo 1. inſt. lib. 7. cap. 63. quæſt* 3. § *hoc poſito.* Panorm. *in cap. tua, de decimis num.* 1. Oldradus *conſ* 109. Sancius *lib. 8. c. 1. à num.* 36. Deinde quia Princeps concedens vnum priuilegium, non ideo concedit aliud, vnde Papa concedens Principibus ſæcularibus priuilegium habendi decimas in feudum, non ideo illis cẽſetur concedere aliud priuilegium, vt ſcilicet illarum cauſæ ad forum ſpectent ſæculare.

His poſitis nullo modo ſunt audiendi illi Doctores qui docẽt cognitionem iudicium decimarum 6.
pertinere ad forum ciuile quando decimæ Principibus laicis in feudum fuerunt datæ, quod probant, quia alioqui multum detraheretur iuri laicorum, nam facile iudices Eccleſiaſtici laicos eluderent, & eorum priuilegia minuerent, & extenuarent. & hi ſunt Ioannes Rupellius *lib. 1. forenſium inſt. cap.* 25. Guilielmus Benedictus *ad cap. Raynutius, de teſt. in verbo. ſi abſque: n.* 360. Couarr. *in pract. quæſt. cap.* 35. *nu.* 2. & alij, quorum ſententia nec iuri congruit, nec ob ſolam conſuetudinem defendi poteſt abſque alio priuilegio expreſſo Romani Pontificis. Nec ſufficit tolerantia Summi Pontificis in hac materia, vt optime animaduertit Azor citatus §. hoc poſito. quia, aut Summus Pontifex non tolerat id, quod ſępe fit in curiis, & tribunalibus Principum ſæcularium, cum ſæpe reclamet, aut ſi tolerat ac tacet, id quidem facit inuitus, & quia abſque magna perturbatione Reipub. id impedire nequit.

In vnico tamen caſu poteſt cognitio litis ortæ 7.
ſuper iure decimarum ad forum ciuile ac ſæculare ſpectare, ſi decimæ videlicet auctoritate Papæ in Principes laicos contractu permutationis tranſlatæ fuerint, nam quando ex vi permutationis ipſi Principes eas decimas re alia tẽporali æqualis aut minoris æſtimationis compenſarunt, tunc lis decimarum, quas quilibet ex vi compenſationis obtinuit, ad res ſpirituales non pertinet, cum ius inte-

grum in illas propter compenſationem obtineat, & Eccleſia ſuum ius integrum etiam retinet, in re, quam loco decimarum per viam compenſationis obtinuit, quo ſenſim loco alterius ſuccedit, omnes conditiones & effectus illius ſortitur & obtinet, ita docet & bene Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 36. q. 3. §. caterum.*

8. Quid ſi clerici decimas petant à laicis, qui præſcriptione, & conſuetudine immemorabili eis nunquam ſoliti ſunt perſoluere, poteruntne tunc licite ipſi laici cauſam iſtius litis ad forum ſæculare deducere, & auctoritate regij ac ciuilis magiſtratus ſe tueri aduerſus clericos huiuſmodi decimas exigentes? Communis ſententia iuris Canonici interpretum affirmat, id non eſſe licitum laicis, vt vt teſtatur Azor eam etiam ſequens *to. 1. inſt. moral. lib. 7. c. 36. q. 4.* & id tenet etiam Panormit. *in cap. prohibemus, de decimis* 2. & Ioannes Andr. & gloſſa *in cap. cauſam, quæ. de præſcript.* & patet *ex prædicto cap. cauſam quæ. & ex cap. prohibemus, allegato.* vbi aſſerit Summus Pontifex nullam cauſam ſpiritualem potuiſſe vnquam conſuetudine, aut præſcriptione etiam immemorabili à iudice, & foro Eccleſiaſtico abduci, & ad forum ciuile trahi, ac deduci, & ratio ibi redditur *quia laicus nunquam potuit acquirere bona fide præſcriptione aliqua ius ſpirituale cuius eſt incapax.* Vbi autem non datur bona fides, præſcriptio legitima non datur, vt patet, ſed vſurpatio iuriſdictionis illicita: & aliud fundamentum eſſe poteſt, quia conſuetudo nec habet, nec habere poteſt maiorem vim, quam leges & priuilegia; ſed nullum priuilegium, nulla lex datur, quæ faciat capacem laicum iuris ſpiritualis, & ſi daretur, iniuſta profecto eſſet talis lex; ergo & iniuſta etiam conſuetudo erit, ſi forte detur alicubi. & quod deſſet iniuſta talis lex aut priuilegium ſi daretur, inde patet, quia adhuc non datur; ergo ſignum eſt eſſe illicitam & iniuſtã ſi daretur. cum enim Principes ſæculares ſint admodum cupidi extendendi, & amplandi ſuam iuriſdictionem, credendum eſt illud priuilegium à Summis Pontificibus iam non ſemel, ſed ſæpius, petiiſſe, & cum nullibi vnquam inueniatur conceſſum, credendum plane eſt ideo non fuiſſe conceſſum, quia iniuſta & illicita erat illius conceſſio. Neque obſtat ſi dicas, aliud eſſe retinere decimas, & illas non ſoluere & aliud percipere, & contra ſecundum non poſſe præſcribi bona fide, contra primum poſſe; quia vtrumque ſpectat ad ius ſpirituale, contra quod bona fide præſcribi non poteſt.

9. Sunt tamen nonnulli authores qui contrarium ſentiunt, & affirmant licitum eſſe tunc laicis ad iudicem ſæcularem prouocare litem ad illum trahere, & illius authoritate ſe tueri; & ita docet Couarr. *in pract. quæſt. cap* 35. *à num.* 2. & Carolus Graſſalinus *lib. 2. Regalium Franciæ in iure ſeptimo.* & idem Couarr. *lib 1. var. cap.* 17. *nu* 18 §. *nono principaliter.* poſtquam late probauit poſſe laicos conſuetudine aduerſus decimas tam prædiales, quam perſonales præſcribere, ita infert: *Hinc perpendi poteſt ratio ſane vera & iuſtiſſima quæ Catholicos Hiſpaniarum Reges, & præſertim Carolum I. Cæſarem inuictiſſimum induxit vt publicis edictis vetuerint in his regnis decimas à laicis exigi, quæ per conſuetudinem contrariam non conſueuerunt ſolui, quemadmodum certum eſt ab eodem Cæſare Toleti anno* 1525. *l.* 13. *& l* 26. *rurſus anno* 1527. *Madriti l.* 19. *deinde Segobiæ anno* 1532. *lib.* 56. *idemque apud Gallos ſtatutum eſt à Philippo IV. anno* 1354. *ac ex conſuetudinibus Aruerniæ idem conſtat titulo* 17. *art.* 18. *& ex conſuetudinibus Bituricenſibus titulo de conſuet. prædial.* §. 12. *vbi ita pluries iudicatum fuiſſe Pariſiis aſſerit Botrius, hoc ipſum aſſerit etiam Carolus Graſſalinus lib. 2. regal. Franciæ iure ſeptimo ex ordinatione Philippi Pulchri Francorum Regis edita anno Domini* 1304. Hæc ibi Couar. Vnde videtur duriſſimũ velle damnare tot conſtitutiones Regum Catholicorum, & Chriſtianiſſimorũ, maxime quia etiam in Luſitania ſæculares cum vexãtur à iudicibus Eccleſiaſticis cenſuris, & excommunicationibus, ſtatim prouocant ad iudicem Coronæ (vt vocant) cuius authoritate ſe tuentur, & litem trahunt ad eius tribunal, cum tamen quæſtio de iure excommunicationum, cum ſpiritualis ſit, ad iudicem Eccleſiaſticum pertineat. Deinde poteſt probari hæc ſententia, in hunc modum. Præſcriptione poſſunt laici acquirere ius retinendi omnes decimas aliquorum prædiorum, & non ſoluendi illas, aut ſaltem illorum partem; ita vt non ſoluant integram decimam, ſed loco decimæ ſoluant vigeſimam partem fructuum, vt diximus *li.* 5. *cap.* 1. *à num.* 23. *vſque* 26. ergo defendi poſſunt in poſſeſſione huius iuris à iudicibus ſæcularibus trahendo litem ad forum illorum, vt frequenter fit apud tribunalia & in Curiis multorum Regum qui fidei Orthodoxæ obſequentiſſimi ſunt, vt late probatum manet.

10. Ego non auderem condemnare iſtam ſecundã opinionem: nihilominus dico primam mihi videri veram & tenendam propter ſuas rationes, & fundamenta, & quia negari non poteſt, litem illam, & quæſtionem an laici teneãtur ad decimas, vel non teneantur, præſcripſerint, vel non præſcripſerint illas, & potuerintne præſcribere, vel non potuerint, eſſe quæſtionem iuris, & non facti, omnes enim quæſtiones de præſcriptione decimarum ortæ, reuocantur ad illam, vtrum laici teneantur integras decimas ſoluere, vel ſoluere aliquas, ſed non integras, quæ quidem quæſtio iuris eſt, & non facti, & omnes quæſtiones iuris circa decimas ad iudices Eccleſiaſticos pertinent, vt probauimus numer. 2. Et vero perinde eſt quærere, vtrum laici præſcriptione acquirant, aut acquiſitum habeant ius non ſoluendi decimas, ac quærere vtrum laici teneantur ad decimas: quis autem non videt quæſtionem hanc eſſe iuris, & non facti. Ad exemplũ etiam Regis Luſitaniæ reſpondeo id forte manare à priuilegio aliquo conceſſum Regibus Luſitaniæ à Summis Pontificibus. & ſede Apoſtolica, quod extet ſaltem per famam, poſſeſſione retentam, ſed ſcio Prælatos Luſitaniæ & miniſtros ſedis Apoſtolicæ ſæpe reclamare, & nihilominus Reges huius regni in ſua poſſeſſione perſiſtunt. Sed forte reclamant non poſſe de iure Reges hoc facere, nec iudices regios: & Reges perſiſtunt innixi priuilegio à ſuis prædeceſſoribus à ſede Apoſtolica obtento, quod licet non extet, ſufficit quod probetur per famam cum poſſeſſione retentionis. Dubitari tamen poteſt, an illud priuilegium iuſte conceſſum fuerit, voluntatiene, an per violentiam.

11. Laicus conductor decimarum quando nihil cum clerico, cuius Eccleſiæ decimas conduxit, conuenit, ſi pretium conductionis non ſoluat, poteſt in iudicium vocari, tam apud iudicem ciuilem, quam Eccleſiaſticum, ita vt vnus alterum in lite poſſit præuenire; quamobrem ſi lis cœpta eſt coram iudice Eccleſiaſtico, non poteſt ciuilis iudex eam ad ſe aduocare, nec è contra, eſt enim huiuſmodi lis facti, & non iuris, non enim cauſa mouetur, vt debitor decimam ſoluat, ſed vt conductor decimæ, qui iam ex vi contractus conductionis

nis percepit eius fructus, pretium conductarum decimarum ſoluat, ita docet Couar. *in pract. quæſt. c.35.n.2.* & ita debent docere Rebuffus, & alij; quos citaui num. 2. quicquid in contrarium dicat Azor *tom.1.inſt. moral c.36. q.6.* vbi adhærens ſuæ opinioni, affirmat omnes cauſas decimarum ſiue facti, ſiue iuris, coram iudice Eccleſiaſtico agendas eſſe: contrarium tamen eſt dicendum cum omnibus authoribus, quos citauimus prædicto num. 2. Si tamen conductor in ipſo contractu conductionis ſponte ſe ſubmiſit iudicio Eccleſiaſtico, ſeruari quidem pactum & conuentum debet, iuxta Azorium & Couarruuiam citatos.

12. Itaque quando fructus ſunt percepti, & ab agricolis collecti, & ſoluti coram iudice laico peti poſſunt ſi fuerint furto ablati, eſt enim quæſtio tunc de facto, & non de iure, & in ea circumſtantia decimarum fructus nõ ſunt quid ſpirituale, ſed temporale, vt ſupra diximus num. 2.

CAPVT VI.

A quibuſnam decimæ petendæ ſint, ab illiſne qui fructus perceperunt, an ab illis, qui agros emerunt de quibus non fuerunt ſolutæ; & quæ pœna in iure ſtatutæ ſint in eos qui decimas non ſoluunt.

SVMMARIVM.

Refertur opinio affirmans parochos non ſolum poſſe petere decimas præteritas prædiales ab illis, qui eas non ſoluerunt, ſed etiam ab illis in quorum poſſeſſione prædia ſunt. num. 1.

Decimæ ſunt tributa prædiis impoſita. ibid. ver. 2.

Prædia ſunt hypothecata decimis. ibid. verſ. 3.

Bona tutoris ſunt obligata pupillo. ibid. verſ. 4. quia.

Aſtruitur opinio affirmans decimas præteritas non ſolutas ſolum ab illis eſſe petendas, qui fructus prædiorum perceperunt: non ab illis, qui prædia poſſident. n. 2.

Prædia non ſunt per ſe hypothecata & obligata decimis, ſed per ſuos fructus. n. 2. verſ. 3. quia.

Pœna, quæ iure communi ſtatuitur, in eos qui decimas non ſoluunt, eſt excommunicatio ferenda. nu. 3.

An quando Concilium Tridentinum præcipit, vt ablatores decimarum non abſoluantur ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, ſufficiat ſi impetrent remiſſionem illarum. num. 4.

Excommunicantur etiam omnes religioſi, qui decimas modo aliquo occupant ad ipſos non pertinentes. nu. 5.

Item excommunicantur omnes religioſi, qui ſuis concionibus vel verbis retrahunt debitores à ſoluendis decimis. num. 6.

1. Circa primam partem tituli duæ ſunt opiniones. Prima docet Eccleſiaſticos & Curatos non ſolum poſſe præteritas decimas prædiales non ſolutas ab illis perſonis petere, qui illas non ſoluerunt, ſed etiam ab illis, quibus hi prædia vendiderunt, donarunt, teſtamento legarunt, aut cum aliis permutarunt, de quibus decimæ ſolutæ non fuerunt: ita docent multi iuris Canonici interpretes, præſertim Abbas, Ioannes Andr. & Oſtienſ. *in cap. paſtoralis, de decimis. num. 5.* idem docet Panormit. *in cap. cum homines. de decimis num. 6.* in eandem opinionem inclinat etiam gloſſa *in cap. tua. de decimis, verbo, Sic & dominus, in fine,* cum Federico Senenſi *conſil. 84. alias* 81. fundamentum illorum eſt. Primo, quia decimæ prædiales ſunt reales, ac proinde vltimi prædiorum poſſeſſores tenentur non ſolum ad ſoluendas futuras decimas, ſed etiam præteritas, quamuis ſub illorum dominio prædia tunc non eſſent, ſi forte ſolutæ non fuerunt. Secundo, quia decimæ ſunt tributa quædam ipſis agris impoſita, tributum autem tranſit in nouum poſſeſſorem, ita vt etiam præteritum tributum ſoluere teneatur, quia res tranſit cum ſuo onere. *l. Imperatores. ff. de vectigal. & publicanis,* & pro hac parte facit *cap. in aliquibus, de decimis.* vbi dicitur cogi poſſe dominos prædiorum ea locare illis perſonis, à quibus Eccleſia ſine contradictione decimas percipiat. facit etiam *cap. de terris, eod. tit.* vbi dicitur teneri Iudæos ſoluere decimas de terris à quibus Eccleſia antea illas accipiebat. Tertio, quia prædia ſunt obligata ipſis decimis per modum generalis hypothecæ tacita quadam obligatione in fauorem decimarum, & ita illa prædia ſemper tranſeunt ad vltimos poſſeſſores cum onere affecta pro quibuſcumque decimis non ſolutis eo modo, quo bona mariti dicuntur obligata pro dote, & arrhis vxoris. cap. ex litteris, de pignoribus. & ideo ſemper bona mariti tranſeunt cum illa obligatione ſoluendi dotem vxori promiſſam. Quarto, quia bona tutoris ſunt obligata pupillo, ſed Eccleſia comparatur pupillo & minori; ergo & bona ſeu prædia fidelium erunt obligata Eccleſiis pro decimis non ſolutis tanquam pro bonis Eccleſiæ. eſt pia huiuſmodi opinio, & non improbabilis.

Altera opinio verior & ſequenda docet decimas præteritas ſi non ſint ſolutæ, petendas eſſe ſo- 2.
lum ab his qui fructum acceperunt, & eas non ſoluerunt, non autem ab iis, qui agros & prædia modo habent titulo emptionis, permutationis, donationis, vel quouis alio titulo oneroſo, vel gratioſo. ita docet Soar. *tom. 1. de relig. lib. 1. de diuino cultu. cap. 38. num. 9.* & multi alij Canoniſtæ, quos Federicus citatus in prima opinione refert ex multis grauiſſimis & contrariis fundamentis: & primum eſt, quia cap. in aliquibus: & cap. de terris, & cap. ſi quis laicus, de decimis, quæ allegantur & allegari poſſunt, loquuntur de onere decimandi fructus ex eo tempore quo domini illorum tales agros, & terras acceperunt, non autem de onere præterito: eſt enim diuerſa ratio de fructibus ac decimis futuris & præteritis, quia decimæ præteritæ ſpectant ad illum poſſeſſorem, qui tunc erat dominus vel colonus agrorum: decimæ vero futuræ, id eſt, collectæ ab eo tempore, quo ipſi agri ad alium dominum peruenerunt, ad illum pertinent, quemadmodum pertinent fructus, & ſic eſt diuerſa ratio de fructibus & decimis præteritis & futuris. Secundum eſt, quia fructus collecti, quos dederunt ipſi agri, ſunt obnoxij ſolutioni ipſarum decimarum, non autem ipſi agri; ergo vbi primum prædia, & agri tales fructus dederunt, manent liberi à tali onere decimarum, & obligatio ſoluendi decimas præteritas penes illos manet, qui receperunt eoſdem fructus, res enim ſeu fructus tranſeunt cum ſuo onere. Tertium, quia ipſa prædia non ſunt per ſe immediate obligata debito & tributo decimarum, ſed per ſuos fructus. quod exinde conſtat, quia ſi nullos fructus ferant, non ſunt decimis obnoxia, quantumuis malitia, aut deſidia dominorum non excolantur,

Digitized by Google

tur, ſed mediate, id eſt, mediantibus ipſis fructibus, ergo debitum decimarum peti debet ab illis qui fructus perceperunt, & non ab illis qui prædia poſſident. ergo falſum eſt dicere ipſa prædia eſſe immediate hypothecata debito decimarum, quemadmodum ſunt bona mariti reſpectu arrharum & dotis vxoris, illud enim eſt priuilegium particulare dotis, quod non extendi debet ad decimas, neque enim in iure talis extenſio fit, vt bene animaduertit Soarius *tomo primo de relig libro primo de diuino cultu capite* 38. *numero* 11. Quarto, quia eſt diuerſa ratio in bonis tutoris reſpectu pupilli, & in prædiis reſpectu decimarum, quia hoc eſt priuilegium particulare conceſſum pupillis, & non debet extendi ad decimas: nec refert quod Eccleſia priuilegium habeat minoris & pupilli, quia hoc priuilegium eſt extendendum quoad forum externum circa petitionem reſtitutionis, ſi forte peti debeat, tunc enim omnes termini, qui per viam reſtitutionis in iudicio pupillo & minori conceduntur, conceduntur etiam Eccleſiæ, cum in iure non minus præſumatur deſerta cauſa pupilli, quam cauſa Eccleſiæ. Nec ratio de tributis in ſuperiori opinione allegata multum conuincit, quia decimæ non ſunt in rigore tributa, ſed potius ſunt iuſta alimenta miniſtrorum Dei, ac proinde non eodem rigore exigendæ ſunt, vt potius miniſtri Dei exactores eſſe videantur, quam Paſtores, & per hæc manet reſponſum ad fundamenta primæ opinionis.

3. Pœnæ quæ in iure communi in eos, qui decimas non ſoluunt; ſtatuuntur, variæ ſunt; præcipua eſt excommunicatio. Nam in ca. *ſtatuimus* 16. *quæſt.* 1. *& in Conciſilio Matiſconenſi* II. ſtatuitur, vt omnes cuiuſcunque gradus & conditionis ſint, decimas integras ſoluant iis quibus iure debentur: alioqui excommmunicationi ſubiiciantur. & idipſum ſtatuitur in Concilio Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 12. *de reformat.* ibi. *Non ſunt ferendi, qui variis artibus decimas Eccleſiis obuenientes, ſubtrahere moliuntur, aut qui ab aliis ſoluendas temere occupant, & in rem ſuam vertunt, cum decimarum ſolutio debita ſit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadunt. Præcipit igitur ſancta Synodus omnibus, cuiuſcunque gradus aut conditionis ſint, ad quos decimarum ſolutio ſpectat, vt eas ad quas de iure tenentur, in poſterum Cathedrali, aut quibuſcunque aliis Eccleſiis, vel perſonis quibus legitime debentur, integre perſoluant; qui vero eas aut ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſoluantur.* Hæc Concilium Tridentinum. & hæc quidem excommunicatio non eſt latæ ſententiæ, ſed ferendæ, vt patet ex illis verbis, *excommunicentur.*

Dicit tamen ibi Concilium: *ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſoluantur.* Vnde oritur quæſtio, An non obſtantibus verbis Concilij ſufficiat remiſſio decimæ factæ ab eo cui debetur, vt quis ab excommunicatione liberetur, & vt poſſit abſolui? Certe id affirmat Nauarr. *in manuali cap.* 21. *numer.* 32. gloſſa *in cap. peccatum. de regulis iuris in* 6. *in verbo Reſtitutio*, quos refert Azor *tom.* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 37. *quæſt.* 9. nec improbat; ergo probat. quid enim quæſo magis refert, vt ſoluas debitum creditori tuo, quam vt ille illud tibi remittat; ac proinde idem eſt plena reſtitutio, ac plena remiſſio; vnde ſi altera ſequatur, ſufficit. 4.

In Clementina 1. de decimis, etiam excommunicantur omnes ac quicunque religioſi, qui decimas Eccleſiis debitas, & ad ipſos iure aliquo vel cauſa legitima non pertinentes vſurpant, aut vſurpare audent dolis & malis artibus, & qui prohibēt Eccleſiis decimas ſolui ex animalibus ſuorum familiarium vel paſtorum, vel ex aliis animalibus, quæ ſuis permiſcentur, vel ex illis, quæ in Eccleſiarum fraudem emunt, & ſi admoniti ex his intra menſem non deſiſtunt, aut ſi id quod auſu temerario vſurparunt, intra duos menſes poſt admonitionem non reſtituerint iis, quibus iure debetur, excommunicationi ſubiiciuntur, quæ excommunicatio nulli in iure reſeruatur. 5.

Item in Clementina *cupientes*, *de pœnis*, excommunicatione afficiuntur omnes religioſi, qui ſuis concionibus, vel alias aliquid proferunt, vt auditores ſuos retrahant à ſolutione decimarum iis Eccleſiis præſtanda, quibus debentur. Item omnes religioſi, qui in confeſſionibus audiendis nullos ſcrupulos iniiciunt pœnitentibus circa ſolutionē decimarum, tandiu facto ipſo ſuſpenduntur, donec eos, quorum confeſſiones audierunt, admoneant ſi commode poſſunt, vt decimas ſoluant, alioqui id non facientes cum commode poſſunt, ipſo facto excommunicantur, ſi concionari audeant prædicta admonitione eo modo, quem diximus, non facta. 6.

LIBER QVARTVS.

De Primitiis.

IN iure Canonico nomine Primitiarum lato modo accepto intelliguntur non ſolùm primi fructus ex terra ſuſcepti, ſed etiam fructus terræ præcipui,& optimi: propriè tamen & in rigore Primitiæ dicuntur primi fructus agrorum & arborum, qui Deo, & Eccleſiæ offeruntur, vt patet ex Deuteronom. 26. & in animalibus & pecoribus primitiæ etiam erant primogenita: nec ſolùm apud populum Hebræorum iubente Domino primitiæ Deo offerebantur, ſed etiam apud Gentiles Romanos hic mos percrebuit: priſci enim illi Romani, refert Plinius *l.* 18. *c.* 2. nõ guſtabant nouas fruges, aut vina antequam Sacerdotes primitias libaſſent. Hinc Ieremias 2. vt oſtenderet primitias eſſe Deo dicatas, & dicandas, affirmat eos grauiter delinquere, qui eas Domino non offerunt, & audent prius, quàm Deo offerantur, quicquam illarum attingere deguſtando: *Sanctus Iſraël Domino. primitiæ frugum eius, omnes qui deuorant eas, delinquunt.*

CAPVT I.

Quo iure primitiæ debeantur, & in quo differant ab oblationibus & decimis, & in qua quota & quantitate ſoluendæ ſint.

SVMMARIVM.

Quo iure debeantur primitiæ & oblationes. num. 1. 2. 3.

An quota primitiarum fuerit olim iure taxata, vel arbitrio offerentis commiſſa. num. 4.

In quo differant primitiæ & decimæ, oblationes & primitiæ. num. 5.

Quibus modis teneatur quis ad oblationes, num. 6. *iuncto* num. 14. *ad medium.*

Laici obligari poſſunt ratione conſuetudinis ad oblationes. num. 7.

Etiamſi laici oblationes ad quas tenentur, Sacerdotibus non offerant, non poſſunt parochiem negare ſpiritualia. n. 8.

Valet conſuetudo decennalis dandi Sacerdoti parochiali aliquid ex bonis defuncti, veluti veſtem aut lectulum. n. 9. *& poſſunt ad id cogi hæredes illius.* ibid.

De iure naturali debentur oblationes parochis quando indigent. n. 10 & 3.

An parochi pauperes ſint, ſi habeant artificium vnde viuere poſſint. ibid.

Quid ſi ſint diuites. n. 11.

Quis debeat competenter alere Vicarium ſi pauper ſit, & redditus Eccleſiæ vberes. n. 12.

Vtrùm teneantur ſinguli parochiani omnibus diebus feſtis aliquid offerre ſuis parochis dum Miſſæ adſunt. n. 13. *refertur opinio affirmans.*

Aſtruitur & confirmatur negans. n. 14.

1. DEbentur primitiæ primò quidem ex iure diuino poſiti:io. nam Exodi 13. dicitur: *Primitias fructuum terræ tuæ deferes in domum Domini.* Patet etiam ex Leuit. 3. & Num. 18. & Deuteron. 12. & ex aliis locis ſacræ paginæ: & in 3. c. Malachiæ vehementer conqueritur Deus de Iudæorum populo, eo quod primitias & decimas non ſoluerint: ita docet Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *c.* 78. § *& quæſt.* 3. Beia 1. *part. caſu* 52. & alij.

P. Steph. Fagund. z in quinque præc. Eccl.

2. Debentur ſecundo iure Canonico & Pontificio. ita docet Innocentius, Oſtienſis, Ioannes Andreas, & Beia modo allegatus *in fine.* § . 1. & Abbas *in c. decimam, de decimis* & D. Thomas 2. 2. *q.* 88. *a.* 4. docet etiam Azor *citatus q.* 2. & communiter Doctores, & conſtat ex cap. *decimas.* 16. *q.* 7. ibi, *oportet congruentiùs nos decimas, & primitias, quas iure Sacerdotum eſſe ſancimus, ab omni populo accipere* conſtat etiam ex toto titulo de decimis, primitiis & oblationibus, & in cap. *reuertimini.* 16. *q.* 1. manifeſtè D. Hieron. teſtatur decimas, & primitias deberi tanquam pauperum eleemoſynas. & id docet etiam gloſſa communiter recepta in cap. decimam, de decimis. ibi enim affirmat primitias iure exigi, ſicut etiam decimæ exiguntur.

3. Si ſumantur verò primitiæ pro congrua ſuſtentatione Sacerdotum, iure etiam naturali debentur. Vnde ſicut quota decimarum ex iure Canonico, & non naturali debetur, abſolutè verò decimæ ſumptæ pro congruo alimento Sacerdotum de iure debentur naturali, non Canonico, vt in materia de decimis diximus: ita etiam certa & taxata pars primitiarum ex iure tantùm Canonico, & etiam conſuetudine debetur, quamuis abſolutè de iure naturali primitiæ debeantur, ſi ſumantur pro alimento Sacerdotum, & pro cultu & veneratione Dei: iuris enim naturalis eſt, vt aliquid ex primitiis in Dei honorem offeramus, licèt non ſit iuris naturalis dictare quantum offeramus. Verum eſt tamen quod ex primaria intentione, non offeruntur primitiæ Deo tanquam cibi Sacerdotum, ad illos cibandos & alendos, ſed ex conſequenti & ſecundaria. Ex primaria enim offeruntur hodie, & offerebantur olim Deo in gratiarum actioné ad eum recognoſcendum, authorem frugum & fructuum omnium naturalium, vt optimè animaduertit D. Th. 2. 2. *q.* 88. *a.* 4. Azor *tomo* 1. *lib.* 7. *c.* 38. *q.* 5. & ſic primitiæ partim debentur ex iure canonico, partim ex iure naturali: ex iure canonico quoad quotam, ex iure naturali quatenus per illarum oblationem Deo præſtitam ipſum Deum authorem fructuum omnium naturalium recognoſcimus, & quatenus huiuſmodi primitiæ in congruam ſuſtentationem miniſtrorum Dei cedunt.

4. Quota autem, ſeu quantitas primitiarum, non erat olim determinata, quia ſoluebantur primitiæ per modum oblationis, de cuius natura eſt, quod quatenus offerenda ſit voluntaria, & non determinatè taxata. Olim verò ſecundùm D. Hieronymũ, iuxta aliquod tempus, quota & quantitas primitiarum ſoluebatur à populo ex arbitrio & annua taxatione Magiſtrorum legis, vel ex conſuetudine. & quidam quidem ſolebant offerre pro primitiis

quadrageſimam partē ſuorum fructuum vltra decimam, alij ſexageſimam, & qui plurimū dabant, quadrageſimam offerebant; qui verò minus, ſexageſimam: intra quadrageſimā verò & ſexageſimā arbitrio offerentis, primitiæ ſoluebantur. Dictum D. Hiero. affert Oſtienſis *in c. 10. de decimis*, & Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. c. 38. q. 4.* Probabilius tamen eſt, vt notat idem Azor *ibi.* & Innocentius *in prædicto cap. decimam, de decimis*, quotam primitiarum nunquam fuiſſe iure ſancitam; quamobrem arbitrio offerentium relinquebatur, quicquid offerendum erat; vnde qui plurimum ſoluebant, quadrageſimam partem fructuum Sacerdotibus pro primitijs vltra decimas offerebant; qui minimum, ſexageſimam: qui mediocriter inter quadrageſimam & ſexageſimā. Hodie verò apud nos in quantitate & taxatione conſuetudini loci ſtandum eſt, vt docet Sylu. *verbo Decima. n. 3.* & Leſſius *tom. 2. lib. 2. c. 39. de decimis. dub. 6.* & Azor *modò allegatus*, nam in iure nihil determinatum de quota primitiarum.

5. Differunt primitiæ & oblationes in eo, primo, quòd in iure nomine oblationū, veniunt omnia, quæ Deo, & Eccleſiæ a pijs, ac fidelibus Chriſtianis offeruntur, ſiue res ſint immobiles, vt prædia, domus, vineæ, oppida: ſiue mobiles, vt animalia, fructus, pecunia, ornamenta, & ſimilia. nec refert, teſtamento ne legentur, an alio modo donentur. *cap. qui oblationes, cap. clerici. 13. q. 2.* nam cùm aliquid homini donatur, dicitur donatio; cùm verò Deo & Eccleſiæ donatur, dicitur oblatio in iure, vt optimè notat Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 38. q. 9.* Quamuis vſu & conſuetudine ſit receptum, vt ſolùm oblationes ſpecialiter dicantur illæ res, quæ inter Miſſarum ſolemnia, ab his, qui Miſſæ ſacrificio adſunt, altari offeruntur. Primitiæ verò dicuntur ſolùm primi fructus ex agris collecti: & Deo ac Eccleſiæ in recognitionem dominij quod Deus habet ſuper omnes fructus terræ oblati. Differunt autem primitiæ à decimis, quia decimæ ex primaria intentione in congruam ſuſtentationem Sacerdotum ſoluuntur, ex ſecundaria verò in cultum & venerationem Dei, quatenus honoratur Deus in ſuis Sacerdotibus: primitiæ autem ex primaria intentione offeruntur in cultum Dei, & gratiarum actionem, ad eum recognoſcendum & laudandū, tanquam authorem naturalem primorum fructuum; ex ſecundaria verò offeruntur in cibum Sacerdotum miniſtrorum Dei. Deinde decimæ ſoluuntur tanquam merces laboris parochorum, & tanquam debita ſui miniſterij ſtipendia; primitiæ verò offeruntur tanquam debitæ recognitiones, & laudum actiones propter nouorum fructuum largitionem, & ſic decimæ immediatè ſoluuntur Sacerdotibus miniſtris Dei, mediatè verò Deo: primitiæ immediatè offerūtur Deo, mediatè verò Sacerdotibus. Differunt deniq; decimæ & oblationes, quia nomine oblationū, vt dixi, intelliguntur omnia, quæ Deo & Eccleſiæ offeruntur, ſiue ſint res mobiles ſiue immobiles, ſiue teſtamēto legentur, ſiue donentur in vita: at verò decimæ ſtantùm ſolutio certæ partis, ac quotæ fructuū annuatim perceptorum in congruum parochorum alimentum, & ſic oblationes ſunt quæ iam donationes voluntariæ, at verò decimæ ſunt quædam ſolutiones debiti. Differunt vltimò oblationes à ſacrificio, quia oblatio latius patet, quam ſacrificium, res enim quæ ſacrificari dicitur, offertur quidem, ſed priùs conſecratur, & ſic in ea ſacrum aliquid offertur: at verò in oblationibus nihil ſacrum offertur. non enim priùs res ſacratur, & deinde offertur. Omnes huiuſmodi differentiæ ſunt deductæ ex D. Thoma 2. 2. *quæſt. 88 art. 4.* ex Azorio *tomo 1. inſt. mor. l. 7. c. 38. q. 9.* ex Beia *1. p. reſpon. caſ. conſc. caſu 52. in fine* 1. §. & ex alijs grauiſſimis Dd. 6.

Nemo autem tenetur ad vllas oblationes cùm ſint ex ſua natura voluntariæ, niſi priùs eas vouerit, tunc enim ratione voti tenebitur quis ex virtute religionis eas ſoluere: & niſi ſint neceſſariæ ad congruum alimentum parochorum, quia tunc iure naturali debentur. Hinc Theologi & Canoniſtæ illam excitant quæſtionem, vtrùm teneantur parochiani ex aliquo præcepto naturali & diuino, ſiue ex iure naturali & diuino ad aliquas oblationes ſuis parochis ſibi ſpiritualia miniſtrantibus exhibendas; & reſolutiuè dicunt omnes teneri quidem ſi aliunde ex decimis congruam ſuſtentationem non habeant, & ita indigent, vt non habeant vnde poſſint ſibi neceſſaria miniſtrare: non teneri verò nec cogendos eſſe laicos ad eas oblationes eis faciendas citra hanc indigentiam, niſi ratione conſuetudinis. ita docent ex Canoniſtis Couarruuias *lib. 1. var. reſol. cap 17. numero 3.* Abbas *in cap. cauſa, de verborum ſignif.* idem poſt alios *in rubrica de parochis.* Henricus *in cap. quamuis, de decimis.* Socinus *in tractatu de oblat. libro 3. quæſt. 4.* Romanus *conſil. 344.* Turrecremata *in cap. omnis Chriſtianus, de conſecrat. diſtinct. 1. art. 1.* Oſtienſis in *Summa tit. de parochijs §. in quibus. verſ. inhis.* & alij: ex Theologis Diuus Thom. 2. 2. *quæſt. 86. artic. 1.* & ibi Caietanus, *& quæſt. 100. art. 3.* Sylueſter *verbo Decima. quæſt. 2.* nam quando indigent, & neceſſaria non habent ad congruam ſuſtentationem, militat illa regula generalis quam Chriſtus Dominus Lucæ 10. tradidit: *Dignus eſt operarius cibo ſuo.* & illa D. Pauli: *Quis vnquam ſuis ſtipendiis militauit,* 1. Corinth. 9.

Dixi, niſi ratione conſuetudinis, quia ex vi conſuetudinis poſſunt cogi laici ad has oblationes faciendas, ſi in aliquibus locis receptus mos ſit eas 7. offerendi, vt optimè docet Couarr. *num. præcedenti allegatus*, & probatur *ex cap. Apoſtolicam, de ſimonia.* vbi Doctores, & Bartolus *in l. priuilegia. C. de ſacroſanctis Eccleſiis.* Abbas, Aretinus, & Felinus *in cap. veniens. 1. de teſtibus.* Hippol. *ſingul.* 192. ex hoc annotantes ſola diuturna præſtatione acquiri obligationem in fauorem Eccleſiarum & piæ cauſæ ad intellectum *l. cùm de in rem verſo. ff. de vſuris.* Et in hac pietatis cauſa ſufficit decem annorum conſuetudo. ita Couar. *dicto libro primo var. reſolut. cap. 17. numero 3.* Abbas *in cap. ſuam, de ſimonia.* Rochus Curt. *de conſuetudine folio paruo 30. col 1.* Caſſador. *deciſione prima, titulo de conſuetud.* Et ideo, vt aſſerit Leſſius *tomo primo de iuſtit. libro ſecundo de decimis. cap 39. dub. 6.* & Syllueſter *verbo Decima. numero 4.* de conſuetudine tenentur hodie ferè vbique fideles ſaltem in aliquibus ſolemnitatibus anni inter ſolemnia Miſſæ aliquas offerre oblatiunculas ſuis parochis; quantitas tamen, vel qualitas oblationis, penes arbitrium offerentium eſt. & iam hodie ratione iſtius conſuetudinis obligari poſſunt præcepto ſuperioris Eccleſiaſtici, & cogi poſſunt parochiani, etiam nolentes, ac repugnantes eas præſtare. Quamuis Angelus *in ſumma verbo Oblatio*, & Roſella *ibidem* exiſtiment, ad huiuſmodi oblationes offerendas non poſſe cogi parochianos à ſuperioribus Eccleſiaſticis ratione conſuetudinis, nec teneri illos ratione ipſius conſuetudinis eas dare, ex eo funda-

fundamento, quia oblationes ex intrinſeca natura & ratione ſua ſunt voluntariæ & liberæ, & ideo cogi non poſſunt homines ad illas ratione alicuius præcepti, aut conſuetudinis; verùm debile admodum fundamentum afferunt, quia adhuc manet liberum offerentibus offerre quicquid voluerint, parum vel multũ, hoc aut illud quamobrem ratione conſuetudinis poſſunt cogi & obligari cenſuris parochiani ad aliquid offerendum in quantitate qua voluerint, ſaltem in præcipuis ſolēnitatibus anni iuxta prædictam conſuetudinem.

8. Animaduertendum tamen eſt, non poſſe Presbyteros parochiales propria authoritate negare parochianis miniſteria ſpiritualia, etiamſi illi ceſſent diu ab huiuſmodi conſuetis oblationibus. nam etſi laici poſſint cogi, & de facto cogendi ſint authoritate Prælatorum cenſuris & aliis pœnis, conſuetas offerre oblationes; non tamen poſſunt ab eis ſubtrahi miniſteria ſpiritualia, vt optimè notauit Couarr. *libro primo. var. cap. 17. numero* 1. Ioannes Andreas & Panormitanus *in rubrica de parochiis*. Lappus *allegatione* 67. *col.* 13. Henricus *in cap. quamuis, de decimis* Socinus *in tractat. de oblat. libello* 3. *quaſt.* 4. Turrecrem. poſt alios *in cap. omnis Chriſtianus, de conſecrat. diſt.* 1. *art.* 1. Felinus *in cap. veniens.* 1. *de teſtibus.* & ſic conſtat, qualiter ſit intelligenda gloſſa *in cap. ſanctorum* 10. *quaſt.* 1. affirmans laicos cogendos eſſe cenſuris authoritate Prælatorum ad oblationes exhibendas præſtandáſque miniſtris rerum ſpiritualium. Eſt enim id verum ratione conſuetudinis, modo priùs eis miniſtrentur ſpiritualia, & eis ob id non denegentur, ne videatur pretium temporalis oblationis dari pro ſpirituali miniſterio.

9. Hinc etiam apud aliquas nationes conſuetum eſt dari ex bonis defuncti Rectoribus parochialibus, qui animarum curam gerunt, vel lectum, vel veſtem quandam, aliamve portionem rerum mobilium, aut immobilium, quam quidem ipſi parochiani ratione prædictæ conſuetudinis decem annorum illis tenentur præſtare, & ad id poſſunt cogi, & obligari per cenſuras authoritate ſuorum Prælatorum, vt diximus de oblationibus ita docet Couar. *citatus dicto n.*3. poſt Oſtienſem, Innocent. & alios, quos ibidem citat: & affirmat ex Henrico & aliis *in cap. Iacobus, de ſimonia*, iuxta hanc opinionem in Sede Apoſtolica litem deciſam fuiſſe.

10. Diximus tamen ſuprà in numero 6. de iure naturali & diuino, teneri parochianos offerre oblationes præfatas ſuis parochialibus Presbyteris, quando ex decimis, aut aliunde non habent congruam & competentem ſuſtentationem, quod intelligendum eſt, vt optimè animaduertit Couar. *dicto libro primo var. reſol. cap.* 17. *numero* 3. *ad finem*, etiamſi ille Presbyter parochialis habeat aliquod particulare artificium, ex quo ſibi victum comparare poſſit, quia non tenetur parochus qui laicis ſpiritualia miniſtrat ex officio, nec aliunde, quàm ex decimis, & oblationibus illorum quibus inſeruit ſe alere, & ſibi victum quærere, etiamſi optimus profectò alioquin ſit artifex, poſſitque ex ea arte & induſtria alimenta comparare, quod præter Couarruuiam ſignatè & animaduertenter tradunt Romanus *con.* 344. Decius *in cap. cum inter n.*26. *de except.* Oſtienſis *in Summa. tit. de parochiis. verſ. in hu.* (licèt Abbas & Felinus *in dicto c. veniens* 1. *de teſtibus* aliter ſenſerint.) dictat enim ratio naturalis Sacerdotes parochiales exaltari, hoc eſt, ex omnibus quibus ſacramenta & ſpiritualia miniſtrant, alendos eſſe, iuxta illud D. Pauli, *Quis vnquã ſuis ſtipendiis militauit*, 1. Corinth. 9. & iuxta illud Chriſti Domini Lucæ 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo.*

Imò nec illi etiam parochiani, qui ratione decennalis conſuetudinis tenentur oblationes aliquas offerre ſuis presbyteris parochialibus aliquoties in anno inter Miſſarum ſolennia, ſe poſſunt excuſare ab huiuſmodi conſuetudine, aſſerendo parochos eſſe admodum diuites, quia huiuſmodi oblationes donantur illis propter conſuetudinem, ratione miniſterij ſpiritualis & officij, non ratione paupertatis, aut diuitiarum, quod loquendo ſpeciatim de decimis optimè notauit Azor *tomo* 1. *inſt. moral. lib.* 7. *cap.* 16. *q.* 9. fundatur enim huiuſmodi conſuetudo in miniſterio ſpirituali, ꝙ parochi ex officio erga ſuos parochianos exercēt, nō in ratione perſonæ diuitis, aut pauperis, quamuis in perſona paupere fortior ratio & ius appareat, & adeò fortis, vt ſit de iure naturali, vt diximus. 11.

Non poteſt tamen ſecluſa hac conſuetudine, iuſtè, ac rationabiliter dici pauper ille Vicarius, qui officium, & munus ſacerdotale exercet in aliqua parochia, nomine Abbatis, v. c. aut Presbyteri parochiani, qui etſi abſens ſit, pingues tamen reditus ab Eccleſia, ex decimis, vel aliis prædiis aut ſtipendiis iure Sacerdotis percipit, vt cogātur parochiani illum iure naturali alere competenter ſuis oblationibus conſuetis, nam tunc tenetur illum alere competenter ille parochus cuius nomine Eccleſiæ inſeruit, & qui decimas, & alios Eccleſiaſticos reditus ex ea parochia accipit, vt optimè notauit idem Couar. *dicto lib.* 1. *var. reſol. c.* 17. *n.* 3. *fine*, & Sotus *lib.* 9. *de iuſt. & iure q.* 3. *a.* 1. quem vide, & alii paſſim. 12.

Hic locum etiam habet illa quæſtio ſatis vtilis & neceſſaria: vtrùm ſcilicet de iure teneantur ſinguli parochiani Dominicis, & feſtis diebus aliquas oblatiunculas offerre ſuis parochis dum Miſſæ ſacrificio adſunt. ſunt enim nonnulli qui affirment eos iure diuino teneri poſitiuo quidem non naturali & iure etiam canonico, quod probant ex illo Exodi 16. quod Deus per Moyſem populo dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*; & ex cap. *omnis Chriſtianus, de conſecrat. diſt.* 1. vbi Gregorius Papa huius nominis ſeptimus ita ait: *Omnis Chriſtianus procuret ad Miſſarum ſolennia Deo aliquid offerre, & ducere ad memoriam illius, quod Deus ad Moyſem dixit: Non apparebis coram me vacuus.* Probant etiam *ex cap. ſtatuimus* 61. *quaſtione prima*, vbi ſic habetur: *Statuimus, vt ſi quis ad oblationes Eccleſia, quas populus dare debet, non teneri contenderit, communione priuetur.* & cap. *præter hoc, diſtinct.* 32. ita dixit Alexander II. *Præcipientes ſtatuimus vt decima, primitia, oblationes ſeu viuorum ſeu mortuorum Eccleſiis Dei fideliter reddantur.* Ex quibus colligunt nonnulli Doctores poſſe parochianos authoritate ſuorum Prælatorum cenſuris Eccleſiaſticis cogi, vt aliquid ſingulis diebus feſtis inter Miſſarum ſolennia offerant. ita colligit gloſſa *in cap. omnis Chriſtianus de conſecrat. diſtinct.* 1. *& in cap. ſtatuimus* .16. *quaſt.* 1. Oſtienſis *in rubrica de parochiis* §. 2. Lappus *allegatione* 58. *num.* 1. *&* 7. & non eſt improbabilis. 13.

Dicendum tamen eſt cum communi ſententia recepta inter Theologos & iuris canonici interpretes, nullo iure nec diuino poſitiuo, nec canonico teneri parochianos ad huiuſmodi oblationes faciendas inter Miſſarũ ſolennia ſingulis diebus feſtis dum ſacrificio Miſſæ adſũt; nec poſſe ex vi iuris aut præcepti ad id cogi aut obligari cēſuris vel aliis pœnis Eccleſiaſticis, teneri tamē ratione cōſuetudinis 14.

 ſi alicubi

alicubi ſit vſus, vt in diebus Dominicis, & feſtis aliquid offeratur, & ratione ipſius conſuetudinis poſſe ad id obligari prædictis cenſuris Eccleſiaſticis authoritate ſuorum Prælatorum impoſitis. ita docet Azor *tom. 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 7. q. 11.* & id latè probat Gabriel *ſuper canonem Miſſæ lect. 6.* & D. Anton. 3. *p. tit. 12. cap. 11.* Abbas & Ancharran. *in rubrica de parochis.* Angelus, Sylueſter & alij *verbo Oblatio.* & D. Thomas 2. 2. *q. 86. art. 1.* & illius ſequaces ibi: nam in prædicto loco optimè probat D. Thomas neminem teneri offerre niſi quatuor de cauſis. Primo cùm quis ratione cenſus, penſionis, aut conuentionis ante factæ, aliquid Eccleſiæ dare debet. Secundo, cum quis teſtamento, vel donatione inter viuos eſt obligatus. Tertio, cùm Sacerdos indiget. Quarto, cùm alicubi eſt conſuetudine introductum vt in diebus Dominicis & feſtis aliquid offeratur. Et ideo quando iura citata ſtatuunt, vt communione priuentur illi, qui oblationes quas debent, negare contenderint, ſeu vt excommunicentur, perinde enim eſt communione fidelium aliquem priuare atque excommunicare, intelligenda ſunt iura, modo aliquo ex prædictis quatuor modis à D. Thom. aſſignatis oblationes præfatæ debeantur: cap. verò, omnis Chriſtianus, conſilium continet, non præceptum: ſicut etiam conſilium continent illa verba ſacræ paginæ: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*; & ſi præceptum continent, erat tantùm cæremoniale poſitum pro illa lege veteri, & cum illa expirauit: Alexander I I. *in cap. præter hoc*, allegatus etiam loquitur de oblationibus, quæ aliquo ex prædictis quatuor modis relatis à D. Thoma debentur, & non de aliis.

CAPVT II. & Vltimum.

Quibus perſonis primitiæ & oblationes ſoluendæ ſunt, & qui illas ſoluere teneantur. An laici poſſint ius acquirere in oblationes, & quæ pœna in eos qui debitas oblationes & primitias non ſoluunt, iure ſit ſtatuta.

SVMMARIVM.

Oblationes quibus ſolui debeant. num. 1.
Cui cedant illarum prouentus cùm ſacella intra parochiam exiſtentia ſiunt. ibid.
An laici poſſint ius acquirere in oblationes. n. 2.
An oblationes ſecundum maiorem menſuram ſolui debeant cùm ex conſuetudine ſoluuntur. n. 3.
Primitiæ cui parochiæ ſoluendæ ſint, illine vbi exiſtunt prædia, an illi in qua diuina audiuntur. n. 4.
An clerici qui terras colunt teneantur ſoluere primitias. num. 5.
An ſoluendæ ſint ex toto aceruo, an ex parte coloni tantùm. n. 6.
An oblationes quæ ex conſuetudine ſoluuntur voluntariæ dici poſſint. n. 7.
Quæ pœnæ iure antiquo ſtatuantur in eos, qui debitas oblationes negant, vel impediunt. n. 8.
Quæ pœna ſit ſtatuta in Concilio Tridentino. n. 9.
An hæc forma, Tamdiu ſubiaceat excommunicationi, quoadusque omnia ſoluat, *importet excommunicationem ipſo facto.* ibid.

OBlationes quæ iure debentur, clerico Eccleſiæ ſeu parocho offerendæ ſunt, & vtilitas, ac prouentus illarum ad eum parochum ſpectant, cui ius decimarum ſpectat: iure autem debentur huiuſmodi oblationes quatuor de cauſis, vti diximus num. 14. capitis præcedentis, & docet D. Thomas 2. 2. *q. 86. a. 1.* Prima eſt ratione cenſus, penſionis, aut conuentionis antea factæ. Secunda ratione teſtamenti defuncti, cuius hæredes ſumus: aut ratione donationis inter viuos, voti aut promiſſionis. Tertia, ratione indigentiæ ac paupertatis Sacerdotis parochialis. Quarta eſt ratione conſuetudinis. Hinc fit, vt ſi aliquid offeratur in certo ſacello aut eremitorio, quod ſitum ſit intra parochiam, Presbytero parochiæ Rectori debeatur, ita docet Abbas & Antonius *in cap. Paſtoralis, de his, quæ fiunt à Prælatis.* docet etiam Azor *tomo 1. inſt. moral. lib. 7. cap. 38. q. 13.* Si verò quicquam offeratur imaginibus ſitis in aliquibus ſacellis, aut in adnexis alicuius parochiæ ex voto exiſtimat Petrus de Vbaldis *tractatu de canonica portione Epiſcopi. cap. 4.* & Summa Angel. *verbo Eccleſia. n. 9.* prouentum, dominium, & vtilitatem huius oblationis cedere Epiſcopo loci, quando fiunt vota abſolutè Deo, vel imagini, & non intuitu Eccleſiæ parochialis; nam ſi fiat intuitu Eccleſiæ parochialis; tunc quidem ad illius parochiam ea oblatio ſpectabit. Dicendum eſt tamen ſemper ſpectare ad parochũ intra cuius parochiam ea imago ſita eſt aut depicta; ita docet Azor *citatus.* Sylu. *verbo Decima. §. 2.* Roſella *verbo Oblatio.* Panormitanus *in rubrica de parochiis. & in cap. Paſtoralis, de his quæ fiunt à Prælatis.* Ratio eſt quia ſiue votum fiat abſolutè propter Deum, ſiue intuitu alicuius parochiæ, ſemper Eccleſia parochialis poſt diuiſionem parochiarum fundatam habet ſuam actionem de iure communi ſuper omnibus oblationibus factis intra diſtrictũ ſuum & ſuarum adnexarum, nec refert quod Epiſcopi cogant ſeruari huiuſmodi vota, & non Rectores Eccleſiarum, quia id faciunt vt ſuperiores & iudices: nec etiam ratio Petri de Vbaldis multum conuincit quia licèt votum & promiſſio fiat abſolutè & Deo principaliter, ac proinde nulli parochiæ, id quidem eſt quantum ad fundamentum deuotionis, non quantum ad oblationem, & munera, quæ offeruntur, alioquin etiam vota facta offerendi aliquid imagini intra aliquod priuilegiatum monaſterium collocatæ, eſſent Epiſcopi, & non religioſorum, contra vſum & conſuetudinem communem. facit etiam pro hac opinione gloſſa *in l. ſtatua ff. de vſu fructu.* Similiter ſi quid offertur clerico priuato inſeruienti in altari vel rem diuinam facienti in aliqua parochia, de iure quidem parocho Eccleſiæ debetur, non ipſi clerico, niſi ei donetur tanquam ſui laboris pretium, & ſtipendium. ita docet Azor *citatus*, & conſequenter debent docere omnes hic allegati, ex eo fundamento, quia Eccleſia parochialis habet intentionem & actionem fundatam ſuper omnes oblationes quæ fiunt ſanctis & miniſtris Dei intuitu Sacerdotum illis ſeruientibus, intra terminum eiuſdem parochiæ collocatis. Quæ etiam offeruntur à fidelibus Chriſtianis in monaſteriis religioſorũ & illorũ ſacellis intra certam parochiã conſtitutis, de iure quidem communi Rectori parochiæ debentur, niſi ex priuilegio Pontificis ipſis religioſis attributæ ſint

Digitized by Google

tæ ſint huiuſmodi oblationes,& niſi contra Eccleſiæ Rectorem religioſi ipſi præſcripſerint, vt notat Azor dicto *tom.1.inſtit. moral.l.7.c.38.q.13.allegatus.*

2. Nunquam vero laici ius acquirere poſſunt in oblationes. & ratio ac fundamentum eſt, quia ius accipiendi oblationes, eſt ius ſacrum & ſpirituale, ſicut eſt ſpirituale ius recipiendi decimas & primitias: ſed huiuſmodi ſæculares & laici incapaces ſunt accipiendi decimas nomine & iure proprio,vt late probauimus *c. 1. lib. 3. n. 30.* cum multis quos ibi allegauimus, & quos ibidem videre poteris. ergo neque accipiendi oblationes, & ita expreſſè docet Azor *tomo primo inſtitut.libro 7. capite 38.quæſt.15.* Rebuff. *tractatu de decimis quæſt. 13. num.64.*& patet etiam *ex cap. hanc conſuetudinem 1. q.1.* vbi ita dicitur: *Hanc conſuetudinem, quæ contra ſanctam Eccleſiam Catholicam agere videtur, omnino interdicimus, vt nullo vnquã tempore aut modo oblationes quæ intra Eccleſiam offeruntur ſub dominio laicorum detineantur, ſed tantummodo Sacerdotibus dentur*; & ideo laici qui huiuſmodi oblationes ſua propria authoritate volũt accipere, pœnã ſacrilegij incurrũt vt colligitur *ex cap.decimas 16.q.7.* & late probat Azor *citatus.*

3. Hic vero dubium oriri poteſt non vulgare, vtrum ſcilicet illi qui votum emittunt de dandis, & offerendis ſingulis annis certis menſuris, frumenti, aut vini cadis, teneantur ſoluere has oblationes iuxta menſuram maiorem, vel minorem, nouam, aut veterem. Reſpondeo teneri illos ſoluere huiuſmodi oblationes ſecundum intentionem, qua ſe obligare voluerunt; ſi tamen abſolute promiſerunt, & nihil cogitarunt de maiori vel minori menſura, noua, aut veteri, dico debere illos ſoluere ſecundum quam maluerint; niſi tamen votum ſit eorum anteceſſorum, quia tunc tenentur ſoluere iuxta menſuram, qua illorum anteceſſores ſoluere ſolebant.ita docet Sylu. *verbo Votum 2.quæſt.15.*& Azor *tomo primo inſt.mor. libro 11.cap. 20.quæſt.1.* & ita habetur expreſſè *in cap. ex parte, de cenſibus*, vbi Galleci votum emiſerunt Archiepiſcopo Compoſtellano in honorem D. Iacobi ſoluendi certas frumenti menſuras ſingulis annis, & deinde tempore ſuccedente eas ſoluebant iuxta menſuram minorem temporis præſentis; qua de re querebatur Archiepiſcopus, cui Summus Pontifex ita reſpondit: *Cum non conſtet in qua menſura anteceſſores illorum ſoluerint, videndum eſt, an omnes incolæ vnius pagi iuxta vnam eandemque menſuram ſoluerint, an iuxta diuerſas. Si iuxta vnam eandemque, iuxta illam cogendi ſunt ſoluere; ſi iuxta diuerſas,non compellendi ſunt ſoluere in maiori, quoniam cum huiuſmodi vota ab initio fuerint gratuita, benignius ſunt ab Eccleſia exigenda, ne paſtores Eccleſiæ tanquam exactores videantur lucru temporalibus inhiare.* Hęc ibi.

4. Huic affine dubium eſt alterum, an ſcilicet primitiæ ſoluendæ ſint illi parochiæ, in qua eſt prædium, vel potius illi, in qua illa colens habitat, & ſacramenta recipit. Reſpondeo in primis ſtandum eſſe conſuetudini loci. De iure tamen dico ſoluendas eſſe primitias parochiæ, in qua prædia exiſtant.ita docet Beia 1.*par.reſponſ. caſuum conſ. caſu 52.§. his prænotatis.* & gloſſa *in capite quæſti, 16. quæſtione prima*, & Rebuffus *tractatu, de decimis quæſt. 1.à numer.16.17.& 18.& vltra.*& Petrus Antibolus *tractatu de muneribus*, quod habetur in Oceano iuris *col.10.folio 24.* primo, quia primitiæ ſunt onus prædiale, non perſonale: offeruntur enim Deo pro recognitione dominij naturalis, quod habet in omnes fructus terræ, ergo illi parochiæ ſunt ſoluendæ, in qua prædia exiſtunt, & non illi, in qua diuina audiuntur: vt enim decimæ perſonales comitantur perſonam & domicilium, & illi parochiæ ſoluuntur, in qua diuina audiuntur, & ſacramenta recipiuntur, vt ſtatuitur *in capite quæſti citato*; ita prædiales ſolui debent illi parochiæ, in qua prædia exiſtũt. quod autem primitiæ ſint onus prædiale, & non perſonale, conſtat ex Oceano iuris. *folio 24.* vbi ita dicitur: *Primitiæ & decimæ, quas præcipit Eccleſia, eſt munus impoſitum agris. vnde euidenter probatur primitias eſſe onus prædiale, non perſonale, ratione prædij, ſeu poſſeſſoris, quemadmodum ſunt collectæ, vulgo ſintæ, hæ enim onus ſunt prædiale ratione ipſorum prædiorum, & poſſeſſionis. Primitiæ autem abſolute ſunt onus naturale prædiorum.* Hæc ibi.conſtat etiam ex ſacra pagina *Deuter.vigeſimoſexto*, vbi Deus ad Moyſem ita loquitur: *Cum intraueris terram, & obtinueris eam, tolles de cunctis frugibus terræ primitias, & pones in cartallo* (hoc eſt,caniſtro) *& offeres Domino Deo tuo.* & infra: *Et idcirco offero primitias frugum terræ quam Dominus dedit mihi.* Secundo,quia ſi primitiæ ſoluantur illi parochiæ in qua dominus prædiorum habitat,& non illi vbi prædia ipſa exiſtunt, multum profecto læderetur illa parochia, in qua prædia ſunt,vtpote quia ei non daretur illa portio, quæ de antiquo iure erat ſua,contra id quod ſtatuitur *capite ſi quis 16. quæſtione prima, & capite, tua nobis, de decimis.* Tertio, quia Epiſcopus non poteſt ex proprio libito, id quod eſt vnius parochiæ, alteri dare, inuito ipſo parocho, vt decernitur *capite ſine exceptione 12. quæſtione prima*:ergo multo minus poterit colonus primitias,quæ de iure, & conſuetudine debentur illi parochiæ, in qua prædia exiſtunt,alteri in qua ipſe habitabat dare:priuilegium ſi quidem ſolius Papę eſt ab vno auferre,& alteri illas dare. *capite quæſtus. 9. quæſtione tertia, & capite frater noſter. 16. quæſtione prima.* Poſſet autem colonus ab vno auferre & alteri dare, ſi poſſet dare ad libitum primitias illi parochiæ in qua habitat. Vltimo euidenter probatur primitias eſſe onus prædiale, & non perſonale, quia illi,qui nihil arant, nec per ſe,nec per alios,& nihil ſeminant,nec vllos fructus colligunt,nullas ſoluunt primitias; primitiæ enim ſunt primi fructus ex terra collecti; ergo primitiæ ſunt onus prædiale, non perſonale, quia alioqui ſi eſſent onus perſonale impoſitum perſonis, etiam illæ omnes perſonæ,quæ nihil ſeminant,nec fructus colligũt ad illas tenerentur:ſi autem ſunt onus prædiale,iis profecto parochiis ſolui de iure debent,in quibus prædia exiſtunt.

Hinc iam oritur alia quæſtio, vtrum clerici qui terras colunt teneantur ſoluere primitias; & ſine dubio affirmatiue reſpondendum eſt:ita docet D. Th.2.2.q.86.a.4.& Eman. Rod. *in Summa verbo diezmos c.87.concl.4.n.5.* Syl. *verbo Decima n.3.*& idem tenet Nauar. *tit.de decimis. conſ. 3.in edit.2.* Innocetius & Alexander ſtatim citandi,& alij communiter quos citat & ſequitur Nauarr. & probatur *ex cap. reuertimini,de decimis 16.q. 1.& ex c.præter hoc diſt.32.* æqualiter enim loquuntur de decimis & de primitiis,vnde cũ nos ſupra probauerimus clericos teneri ad decimas, conſequenter etiam dicendum eſt eos teneri etiam ad primitias.& *cap.1.16.quæſt.7* dicitur primitias deberi ab omni populo, & idem habetur *in capite tua nobis, de decimis.* & idem docet etiam Innocentius & Alexander *in capite decimam, de decimis* vbi gloſſa communiter recepta ait. *Primitias iure exigi ſicut decimæ exiguntur*; ergo 5.

qui

Digitized by Google

qui decimas ſoluit, de ſuis terris tenetur etiam ſoluere primitias,& quemadmodum decimæ debentur ratione terrarum,&non perſonarum,ita etiam primitiæ ratione terrarum debentur : ſed elerici debent decimas de terris,quas colunt; ergo primitias. Probatur, adhuc quia, teſte D.Th. *2. 2. q. 86. a. 4.* primitiæ debentur partim iure naturali, quatenus per illas Deum recognoſcimus auctorē fructuum omnium, & quatenus ſpectant ad congruam Sacerdotum ſuſtentationem, partim iure canonico &conſuetudine approbata,quoad taxationem & quotam illarum; ergo omnes, qui terras colunt, debent ſoluere primitias, vt Deum auctorem frugum ac fructuum recognoſcant.

6. Adnectamus hîc & aliud dubium, an ſcilicet primitiæ ſoluendæ ſint ex tota fructuum congerie, an ſolum ex parte, quæ colono contigit poſt diuiſionem fructuum cum patrono. Reſpondeo in primis in hoc negotio ſtandum eſſe conſuetudini loci, vt habetur *cap. 1. de decimis,& Extrau. de decimis, cap ad Apoſtolicæ.* vel pacto, ſi quod forte initū fuit inter colonum & patronum. Secluſa autem conſuetudine, & pacto, ſi loquamur de iure, dico ſoluendas eſſe primitias ex integris fructibus, quēadmodum diximus de decimis : ſi vero non ſoluātur ex integris fructibus terræ, tunc tenetur colonus ex ſua parte ſoluere, & patronus ex ſua, vt docet Beia *1. p. caſu 52. §. ſed an primitiæ.* quia tam patronus, quam colonus tenentur iure naturali recognoſcere Deum auctorem fructuum pro ſua parte.

7. Tandem quæret aliquis, an vbi oblationes ex conſuetudine ſoluuntur, voluntarie ſint, an potius neceſſario præſtandæ? Certe Angelus *verbo Oblatio n. 1.* exiſtimat oblationes ex natura ſua eſſe voluntarias,quando certa quantitas rei offerendæ ex voto, aut pacto, aut promiſſione, non determinatur; Syluester vero *verbo Decima q. 1.* exiſtimat, eas eſſe neceſſario ſoluendas, & id probat etiam Azor *to. 1. inſtit. moral. c. 38. q. 12.* Fundamentum Syluestri eſt, quia conſuetudo vim habet legis, quæ autem ex vi legis ſoluuntur, ex obligatione ſoluuntur,non voluntarie. Dicendum tamen eſt, abſolute loquendo, eſſe obligatorias, & non voluntarias, quantitatem tamen & qualitatem illarum eſſe voluntariam, & penes arbitrium offerentium: & ſic vterque Summiſta ad concordiam reuocatur Contrarium tamen dicendum eſt,quando oblatio fit ſtudio pietatis, ex voto, aut ex conſuetudine præſcripta, ſemper eodem tenore & modo, certum quid offerendo; quia tunc non erit ea oblatio ſimpliciter voluntaria, quamuis ab initio voluntaria fuerit &gratioſa,ſed erit quidem neceſſaria & obligatoria. Hinc fit vt ſi certa reſpublica ſoleat ex vi conſuetudinis quotannis aliquid Eccleſiæ in certa quantitate & qualitate offerre, id quidem mutari, abrogari, tollive, aut alterari eiuſdem reipublicæ ſtatuto non poſſit, vt optime docet Panorm. *in cap. abolenda, de ſepulturis*, ex ſententia Bartoli *in l. priuilegia. C. de ſacroſanctis Eccleſiis.* & ratio eſſe poteſt, quia laici, ac ſeculares in cauſis aut rebus piis nullum ius aut authoritatem habent.

Reſtat videre quæ pœna in eos, qui debitas oblationes non ſoluunt, ſit iure ſtatuta? Omnes quidem pœnæ ad excommunicationis cenſuram ferendam, & ad eiectionem ab Eccleſia propter ſacrilegium commiſſum, reducuntur. Nam *in ca. qui oblationes 13. q. 11.* ita dicitur: *Qui oblationes defunctorum aut Eccleſiis negant, aut difficulter reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur.* & in c. ſequenti: *Qui oblationes defunctorum retinent, & Eccleſiis tradere demorantur, vt infideles ab Eccleſia ſunt abiiciendi.* & *in cap clerici eadem cauſa & quæſtione* ita ſtatuitur: *Clerici vel ſæculares qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamento relictas retinere perſtiterint, aut ipſi quod donauerint Eccleſiis vel monaſteriis crediderint auferendum, ſicut ſancta Synodus conſtituit, velut necatores pauperum, quouſque reddant, ab Eccleſiis excludantur.* Quibus locis adnotandum eſt primo, hanc excommunicationem non eſſe ipſo facto latam, ſed ferendam. Adnotandum eſt ſecundo cum gloſſa ibidem præcitata iura locum habere tantummodo in oblationibus iure debitis, non gratuitis,& voluntariis: quæ autem ſint oblationes iure debitæ, diximus in hoc cap. n. 1 initio. 8.

In Concilio autem Tridentino *ſeſſ. 22. de reformat. c. 11.* ita habetur: *Si quis clericorum, aut laicorum. &c. iuriſdictiones, bona, cenſus, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum & pauperum neceſſitates conuerti debent, per ſe vel per alios, vi aut timore incuſſo, quacunque arte, vel quæſito colore, in proprios vſus conuertere, illaſque vſurpare præſumpſit, ſeu impedire, ne ab iis ad quos iure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu ſubiaceat, quamdiu iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus, & reditus quos occupauerit, Eccleſiæ, eiuſque adminiſtratori ſiue beneficiato integre reſtitueret, ac deinde à Summo Pontifice abſolutionem obtineret.* Hæc ibi. Hoc tamen locum non habet, quando clericus beneficiatus cædit arbores frugiferas, vt eaſdem vendat, vel ſibi aſſumat; habet tamen locum in aliis extraneis, ſi arbores cædant, & vendant, aut eas ſibi retineant, quamuis hæc non faciant animo inferendi iniuriam, ſed tantum animo & voluntate furandi, vt optime declarauit Illuſtriſſimorum Cardinalium Congregatio ad hunc locum. Hæc autem excommunicatio Concilij Tridentini videtur eſſe ipſo facto & latæ ſententiæ, non ferendæ, dicit enim Concilium: *Tandiu ſubiaceat excommunicationi.* quod perinde eſt, ac dicere, tandiu ſit excommunicatus. quæ verba excommunicationem ipſo facto important. & quod ibi contineatur pœna excommunicationis ipſo facto, egregie probat, ac docet Azor *to. 1. inſt. moral. lib. 5. c. 9. verſ. quarta regula*, vbi addit id verum eſſe, ſiue illa verba, *ſubiaceat excommunicationi*, tradantur per modum imperatiui temporis, ſiue per modum præſentis, aut futuri ſubiunctiui modi. quem omnino vide ad hunc locum. 9.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM, ET VERBORVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Littera p, præceptum: l, librum: c, caput: n, numerum indicat.

A

Abraham.

ABRAHAM *ſoluit decimas Melchiſedeco Sacerdoti Dei omnium rerum, quæ ex hoſte tulerat. præc.1.lib.3.ca.1.numer.3.*

Aborſus.

Procuratio, auxilium, vel conſilium aborſus poteſt reſeruari in religionibus. p.2.l.8.c.7.n.16.

Si non reſeruetur niſi ſecuto effectu, an tunc peccatum reſeruatum habeat ille, qui procurauit aborſum, & ſtatim ante effectum ſecutum plene confeſſus eſt, & poſt confeſſionem fuit ſecutus effectus. ibid n.17.18.& 19.

Abſtinentia, Abſtinere.

Abſtinentia carnium eſt de eſſentia ieiunij præc.4.lib.1.c.2.num.2.

An illi qui non tenentur ieiunare in diebus ieiunij Quadrageſimæ teneantur abſtinere à carnibus. ibid.2.n.15.

Quid ſi ſint adulti, & nondum 21. annum attigerint. ibid. numer.16.

Abſoluere, Abſolutio. *vide* Parochum, Sacerdotem, Epiſopum.

An Sacerdos audita confeſſione teneatur abſoluere pœnitentem ſi non adeſt impedimentum. p.2.l.2.c.9.n.1.

Abſolutionis forma qualis. ibid n.2.

Quibus verbis conſiſtat eſſentia abſolutionis ibid. à n.3.& ſeqq.

An valeat abſolutio ſi detur per modum deprecationis. ibid. n 7.& 8.

An per modum imperatiui dicendo, abſoluatur Petrus vel ſeruus Chriſti. ibid.n.9.

Quid de his formis. iubeo hunc abſolui: volo hunc abſolui. *ibid.n.10.*

Abſolutio an dari poßit ante iniunctam pœnitentiam. ibid. num.14.

An mortale ſit præterire ea verba in forma abſolutionis: miſereatur tui, *&c. ibid.nu 15.*

Quid de illis. Dominus noſter IESVS Chriſtus te abſoluat, *&c. ibid.n.16.*

Quid ſi voluntarie omittantur illa, à peccatis tuis. *ibid. n.17.18 19.*

An inuocatio Trinitatis ſit de eſſentia abſolutionis. ibid.nu. 20.& 21.

Quid de voluntaria omiſſione illorum verborum. Paſſio Domini noſtri IESV Chriſti, *&c. ibidem. numer. 22.*

An abſolutio licite, & valide dari poßit abſenti. p.2.lib.2.c. 10.n.4.& ſeqq.

Abſolutio miniſterialiter datur per Sacerdotes & Deus principaliter abſoluit per illos ibid. n.12.

Ab illorum ſententia & abſolutione nemo appellare poteſt, quia eſt ſimul abſolutio hominum, & abſolutio Dei per homines ad id ſpecialiter deputatos. ibid.

Abſolutio an danda ſit aperto capite. ibid.nu.14.

Quis ſit effectus formæ abſolutionis, & propria ſignificatio verborum illius. p.2.l.2.c.11. à n.1.& deinceps.

Forma abſolutionis an dari poßit per nutus, & ſigna externa. p.2.l.3 c.1.nu.7.

An ſit abſoluendus ille, qui ſenſu caret, ſi antecedenter confeſſionem petiit. ibid.n.16.

Quis poßit abſoluere à caſibus reſeruatis in bulla cœnæ, & à peccato hæreſis externæ occultæ. p.2.l 8 c.8. per totum.

Quæ ſit hæreſis occulta, & peccatum illius occultum. ibid. num.30.

An ſit occultum ſi notum ſit quinque vel ſex. ibid.

An Epiſcopi poßint abſoluere ab hæreſi externa occulta. ibid. n.31.& 32.

An confeſſarij virtute iubilæi. ibid.n.37.

Quis poßit abſoluere ab hæreſi pure mentali. ibidem num. 42.

Abſolutio ab excommunicatione an ſit peccatum reſeruatum. p.2.l.8.c 2.nu.6.

An abſoluendus ſit ille, qui crimen in confeſſione negat, quod extra confeſſionem ſcitur, publice vel occulte. p.2. l.6.c.4.n.37.& 38.

Accipiens, Accipere.

Accipiens aliquid à religioſo ob illicitos vſus tenetur illud monaſterio reſtituere. p.2.l.8.c.6.n.16.

Quid ſi iam non extet. ibid.

Quid ſi bona fide accepit & bona fide conſumpſit. ibid.

Qui rem accepit, vt alteri daret, & inique diſtulit, ad duplicem reſtitutionem tenetur ſi mandans interim moriatur, alteram hæredibus mandantis, alteram mandatario. p.1.l.3.c.10.n.1.

Actus.

Actus formalis amoris Dei ſuper omnia continet eminenter contritionem, & eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam primam. p.2.l.2.c.3.n.11.

In

Digitized by Google

In actu contritionis ſemper includitur in ſtatu legis gratiæ propoſitum virtuale conf.ſſionis incluſum in ipſa fuga, & deteſtatione peccati.ibid.n.14.

Quomodo fiant actus contritionis, & attritionis. ibidem num.15.

Aſsignantur differentiæ inter actus contritionis & attritionis.p 2.l.2. à n.2. vſque ad 4.

Actus Veneres antecedentes, & ſubſequentes peccatum copulæ an neceſſario ſint confitendi. p.2 li.3.cap.4.nu.12. & 14.

Bonitas vel malitia actus vnde ſumatur. ibidem nu.8.

Actus iudiciales. *Vide*, Opus; Placitum; Citationem; Sententiam; Iuramentum; Teſtes.

Actus iudiciales, & examinatio teſtium an fieri poſſint extra locum iudicis in feſto die; & an in die non feſto.p.1. l.1.c.13.n.10.

An liciti & validi ſint ſi fiant in die feſto. ibid. c.13. nu.17. & cap.14.n.18.

Acta ſeu proceſſus iudiciales quid ſint. p.2 lib.8.cap.7.num. 14. & 15.

Aduena. *Vide*, Peregrinum.

Aduenæ an ad ieiunia locorum ad quæ accedunt animo ibi manendi teneantur.p.4.l.1.c.7.n.5.

Quid ſi aduenæ ad locum accedant vbi per duos tantum vel tres dies commorentur.ibid.n.9.& 10.

Aduenæ & peregrini poſſunt ex obligatione præcepti Eccleſiæ Eucharistiam accipere in Eccleſiis mendicantium.p. 3.l.1.c.5.n.10.

An teneantur ad dies feſtos loci ad quem accedunt, Vide Peregrinum.

Adoratio.

Qua adoratione ſit adorandus ſanguis, & caro, in ſpeciebus conſecratis apparens.p 3.l.5.c.7.n.9.

Adulterium, *vide* Circunſtantiam confeſſionis.

Circunſtantia adulterij neceſſario eſt confitenda. p.2.lib.4 c.3.num.2.

Mutat ſpeciem peccati.ibid.

An adulterium committat ille, qui ad ſponſam de futuro alterius accedit.p.2.l.4.c.3.n.21.

Aduocatus.

Aduocati an ex ſuis ſtipendiis & lucris decimas de iure debeant.p.5.l.1.c.2.n.10.

Poteſt aduocatus informare iudices ſcripto, & ad id ſtudere in diebus feſtis.p.1.l.1.c.13.n.25.

Ædificare.

Aedificare domos, agros colere, & ſimilia opera ſeruilia efficere in diebus feſtis propter monaſteria aut Eccleſias pauperum an ſit licitum.p.1.l.1 c.14.n.6.

Ætas.

In qua ætate teneantur pueri confiteri, & communicare ex præcepto Eccleſiæ. p.3.l.1.c.5.n.19.& 20.

Aetas minor 21. anno expleto excuſat à præcepto ieiunij.p. 4.l.1.c.8.nu.2.

An teneantur ſi non ad omnia Eccleſiæ ieiunia, ſaltem ad aliqua habentes minorem ætatem 21. anno.ibi.n.4.

An minores 21. anno teneantur ieiunare ratione iubilæi conſequendi. ibi.n.5.

In qua ætate ſenes à ieiunio excuſentur.p.4.l.1. c.8.num.9. & 10.

In qua ætate fœminæ excuſentur.ibi. n.11.

In qua ætate obligentur Chriſtiani ad audiendum ſacrum. p.1.l.2.c.2.n.6.& 7.

Ægrotus. *Vide* Infirmum.

Aegroti excuſantur à præcepto ieiunij. p.4.l.1.c.8.n.13.

Quid quando de ægritudine dubitatur.ibid.

An poſsint licite ægroti communicare ſub ſola ſpecie calicis ſi ſpeciem panis deglutire non poſsint. p.3.l.3.c.4.nu.20.

Ægyptanæ.

Aegyptanis manus oſtendere an ſit peccatum mortale. p.2. l.8.c.4.n.15.

Agnus Dei.

Agnos Dei an liceat laicis tangere.p.1.l.1.c.4.n.24.

An licitum ſit illos emere, & vendere. ibi.n.26.

An pingere, illuminare, & an qui pingunt, & illuminant excommunicationem iuris ipſo facto incurrant. ibidem num.25.

An iure prohibitum ſit in figura agni Chriſtum depingere. p.3.l.1.c.4.n.13.

Agazones.

Agazones an excuſentur à præcepto ieiunij.p.4.lib.1.cap.8. num.17.

Agens.

Agens naturale non deſtruit vnam rem niſi inducendo aliam.p.3.l.5.c.2.n.6.

Agricola.

Agricolæ qui tempore meſsis vel ſementis propter iniurias temporis laborant diebus feſtis à peccato excuſantur.p. 1.l.1.c.14.n.11.

Alienatio.

In alienatione rerum minoris non poſſunt iudices valide decretum dare in diebus feſtis, aut feriatis.p.1.l.1.cap.12. num.13.

Altare.

In altari in quo Epiſcopus Miſſam cantauit non poteſt Sacerdos eo die celebrare niſi de licentia Epiſcopi.p.1.lib.3. c.22.num.5.

Ornare altaria diebus feſtis non eſt peccatum mortale, & ſi de induſtria id ad diem feſtum reſeruetur veniale tantum eſt.p.1.l.1 c.14.n.14. verſ. alia ſunt.

Iuſſus celebrare in tali altari, & loco ſiue priuilegiato, ſiue non priuilegiato, & de tali ſancto vel ſancta, an poſſit in alio celebrare, & de alio ſancto.p.1.l.3.c.9.n.7.

Altare portabile eſt petra aræ p.1.l.3.c.22.n.14.

A quo debeat conſecrari, & an in fracta poſſit conſecrari, vide Petram aræ.

Altare fixum quomodo ornatum eſſe debeat, vt in eo Miſſa celebrari poſsit, & an mortalis culpa ſit celebrare in illo ſine aliquo requiſito, & quali.p.1.l.3.c.22. à num.10. & ſeqq.

Religioſi Societatis IESV habent priuilegium ad celebrandum in altari portabili in ſuis miſsionibus. p.1.l.3.c.13. num.17.

Aluearia.

De aluearibus cui parochiæ ſoluendæ ſint decimæ, & quo tempore.p.5.l.1.c.5 n.13.& 14.

Angelus.

Angeli non ſunt miniſtri Euchariſtiæ niſi ex priuilegio: ſæpe illam miniſtrarunt ſanctis & quibus.p.3.libr.3.cap.1. num.14.

Anima.

Anima rationalis quare dicatur caleſieri vel triſtari calefacto vel afflicto corpore p.3.l.5.c.6.n.8.

Anima Traiani an fuerit ab inferis extracta, & gloriam aſſecuta orationibus & ſacrificiis D. Gregorij.p.1.l.3.c. 21 à n.16.vſque ad 21.

Annus.

Quo menſe incipiat annus apud Hebraos. p. 3. lib. 2. cap. 2. n. 11.

Annihilatio.

Quid ſit annihilatio. p. 3. l. 5. cap. 2 n. 4. verſ. & ideo.

Solum ſubſtantia per ſe ſubſiſtentes qua poſſunt creari, poſſunt annihilari. ibid. n. 5.

Subſtantia panis in ſacramento Euchariſtia non annihilatur. ibid. n. 7.

Annunciatio beatæ Virginis.

In die feſti annunciationis beata Virginis an teneamur Miſſam audire ſi incidat in ſextam feriam Paraſceues. p. 1. lib. 4. c. 4. n. 3.

Reſoluitur. n. 17. 18. 19.

Apparitiones Euchariſticæ.

Apparitiones, qua fiunt in Euchariſtia quomodo cognoſcantur eſſe à Deo vel à dæmone. p. 3. lib. 5. c. 7. n. 2. & 3.

Fieri poſſunt vel per mutationem obiecti, vel per mutationem ſpecierum in viſiua potentia. ibid. n. 5.

Quomodo ſcire debeamus vtro modo fiant. ibid. num. 5. & 6.

Quando fiunt per ſolam mutationem ſpecierum in viſiua potentia manet corpus, & ſanguis Chriſti ſacramentaliter in illis. ibid. n. 8.

Quid ſi maior portio carnis, aut maior copia ſanguinis ibi appareat quam antea erat vini & panis. ibidem n. 10.

An in his apparitionibus vera Chriſti caro, & ſanguis in propria ſpecie appareat. ibid. n. 11.

An caro & ſanguis humanus. ibid. n. 12.

Qua adoratione ſit adoranda caro, & ſanguis ibi apparens. ibid. n. 9.

An quando huiuſmodi apparitiones in hoſtia conſecrata in ſacrificio Miſſe apparent debeat Miſſa de nouo incipi, & quid ſi ante conſecrationem appareant. ibid. n. 15.

An tunc conſumi debeant ſpecies ſacramentales. ibid. n. 14.

Appellatio Appellare.

Appellatio intimari poteſt iudici in die feriato vtroque feriarum genere. p. 1. l. 1. c. 13. n. 24.

Appellatio ad ſuperiores in rebus grauibus eſt de iure naturali. p. 2. l. 3. c. 5. n. 13.

Appellatio vel verbis vel facto fit, fit facto quando religioſus ad ſæuitiam ſuperioris localis ſuperiorem adit perſonaliter. ibid.

In religione D. Dominici vſus appellandi ad ſuperiorem etiam in reb⁹ grauibus interdictus eſt, & omnes cũ profeſſionem faciunt huic iuri renuntiant. ibidem n. 14.

An religioſus qui facto ad ſuperiorem appellat perſonaliter illum adiens poſſit comprehendi ab ordinario per cuius territorium tranſit, tamquam fugitiuus. ibid. num. 13.

Apoſtata, vide, Apoſtaſiam.

Qui recedit à religione animo non reuertendi ad illam apoſtata de iure eſt etiamſi habitum non dimittat. p. 2. l. 8 c 5. n. 15.

Quid de illo, qui ab vna religione fugit animo illam deſerendi habitum alterius ſtatim induens, vt in ea permaneat. ibid. n 20.

Quod diſcrimen ſit inter apoſtatam, eiectum, & fugitiuũ. ibid. n. 21. & n. 15.

Omnis apoſtata eſt fugitiuus, non tamen omnis fugitiuus, eſt apoſtata. ibid. n. 15.

Apoſtatæ an ſint ipſo iure excommunicati etiamſi habitum non dimittant. ibid. n. 15.

An ſint ipſo iure ſuſpenſi ſi in apoſtaſia ſacris ordinentur. ibid. n. 18. & 19.

Apoſtaſia.

Apoſtaſia à religione eſt caſus reſeruatus in religionibus. p. 2. l. 8 c. 5. n. 1.

Apoſtaſia inuenitur ſolum in profeſſis nõ in nouitiis. ibid. n. 2.

An de iure communi ſit ille religioſus apoſtata, qui è religione fugit animo non deſerendi, ſed reuertendi ad religionem, ſi habitum non dimittat. ibid. verſ. quamuis alij.

Apoſtoli.

Apoſtoli poſt obitum Chriſti mutarunt obſeruationem ſabbati in diem Dominicam p. 1. l. primo cap. 1. num. 6.

Apoſtoli à quo poteſtatem acceperint. p. 2. lib. 7. cap. primo n. 23.

Approbatio, Approbare, Approbatus.

De Religioſis approbatione religioſorum, vide

Regulares.

Quid ſit approbatio Epiſcopi ad audiendas confeſſiones. p. 2. l. 7. c. 2. n. 49.

Non requiritur approbatio Epiſcopi in Sacerdote ſæculari vt audiat confeſſiones regularium, vel monialium. p. 2. l. 7. c. 2. n. 3.

Superior regularium poteſt conſtituere pro confeſſario ſuorum ſubditorum Sacerdotem ſæcularem non approbatum. ibid. n. 4.

Approbatio Epiſcopi requiritur in Sacerdote ſiue ſæculari ſiue regulari ad audiendas confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum. ibid. n. 6.

Sine hac approbatione nullus Sacerdos quamuis regularis, nec licite, nec valide poteſt confeſſionem ſæcularium audire. ibid. n. 7.

Sacerdos ſæcularis approbatus limitate pro vno oppido, vel parochia an ſit virtute iubilai vel priuilegij vbique eligibilis. p. 2. l. 7. c. 2. à num. 18. & 19. vſque ad 22.

Quid ſi ſit limitate approbatus ad viros non ad fœminas, vel è contra. ibid. n. 45.

Approbatio an expiret mortuo vel amoto ab officio, vel cenſurato Epiſcopo illam concedente. p. 2. l. 7. cap. 2. n. 34.

Religioſus ſemel approbatus an poſſit reprobari abſq; cauſa ab eodem Epiſcopo illum approbante. ibid. n. 24. 25. & 26.

Quid cum cauſa cognita & approbata. ib. n. 6.

Quæ cauſa ſufficiant. ibid.

Quid de nouo Epiſcopo. ibid. n. 30.

An approbatus ratione parochialis beneficij ſit ab omnibus intra eandem dœceſim eligibilis virtute iubilai. p. 2. l. 7. c. 2. n. 35.

An ſit vbiq; terrarum ab omnibus eligibilis. ibid. n. 36

An neceſſe ſit quod actu habeat beneficium. ibidem numero 38.

Quid intelligatur nomine parochialis beneficij. ibidem n. 41.

An parochiale beneficium habentes poſſint committere ſuas oues clericis non approbatis, vt illas audiant à confeſſionibus. ibid. n. 42. & 43. & 94. ad finem.

An hac approbatio dari & peti poſſit ab Epiſcopo electo non confirmato. p. 2. l. 7. c. 2. n. 47.

An ab Epiſcopo electo iam confirmato, non tamen conſecrato. ibid.

An ab Epiſcopo excommunicato non tolerato. ibid. n. 48. & 49.

An peccet Epiſcopus non toleratus hanc approbationem concedens. ibid. n. 53.

An poſſit hac approbatio dari à Capitulo ſede vacante. ibid. n. 54.

An à Prælatis exemptis habentibus quaſi Epiſcopalem dignitatem. ibid. nu. 55.

An dari poſſit à Generalibus, & Prouincialibus regularium ſuis religioſis ad audiẽdas confeſſiones ſæcularium. ibid. n. 57.

An ſufficiat approbatio petita, & non obtenta ſi clericis ſæcularibus à ſuis Epiſcopis iniuſte negetur. ibid num. 58. & 59.

An ſit neceſſe vt habeatur in ſcriptis. ibid. n. 60.

An ſemel data Sacerdotibus ſæcularibus, ab iiſdem poſſit auferri quandiu durat tempus illius. ibid. n. 61. 62. 63. 64. 65.

An hæc approbatio ſit valida ſi obtineatur pecunia. ibid. nu. 66.

An Doctores, & Laureati in Theologia, & iure canonico hac approbatione indigeant. ibid nu. 67. 68. 69.

An illam poſſint dare Epiſcopi nullo examine præcedente. ibid. n. 70.

An ſufficiat approbatio tacita, quæ habeatur ex ratihabitione de præſenti. n. 71. & 72.

An ſufficiat quod communiter reputetur Sacerdos approbatus cum tamen non ſit. n. 73. 74. 75.

An Epiſcopi poſſint ex Sacerdotibus ſibi ſubditis aliquem non approbatum eligere in ſuum confeſſarium. p. 2. l. 7. c. 2. n. 78.

Quid ſi ſit non ſubditus & ex diuerſa diœceſi. ibid. numero 79.

An poſſit Epiſcopus approbare Sacerdotem ſibi non ſubditum ad confitendas ſuas oues. ibid. n. 80.

Approbatio data ab Epiſcopo Sacerdoti ſibi non ſubdito tandiu durat ex parte Sacerdotis, quandiu durat aliqua ſubiectio illius ad Epiſcopum. ibid. n. 81.

An Epiſcopus poſſit dare ſuo ſubdito facultatem eligendi in confeſſarium ex Sacerdotibus ſuis ſubditis non approbatis quem voluerit. n. 83 & 84.

Cuius Epiſcopi approbatio requiratur. à numero 88. vſque ad 92.

An Sacerdotes poſſint confiteri aliis Sacerdotibus non approbatis. ibid. n. 94.

An idem ſit aliquem Sacerdotem approbare, atque ei iuriſdictionem dare p. 2. lib. 7. c. 3. n. 1. & 4.

An idem ſit approbare aliquem ad miniſtranda ſacramenta atque illum approbare ad confeſſiones audiendas. ibid. num. 6.

Quando Epiſcopus ponit in ſua approbatione, ſaluo iure parochorum, Sacerdos ſic approbatus non poteſt de iure audire confeſſiones in Quadrageſima repugnantibus parochis. ibid. num. 8.

Secus de conſuetudine. ibid.

Approbatus in hac diœceſi poteſt audire confeſſiones hominis ipſius diœceſis in alia ſi ibi ambo fuerint. ibid. nume. 12.

Quando Papa vel Epiſcopus dat facultatem nominatim alicui Sacerdoti ad audiendas confeſſiones, illum approbare cenſetur. ibid. n. 15.

Aqua.

Aqua benedicta ex opere operato venialia dimittit. p. 1. l. 4. c. 4. n. 7. & p. 2. l. 2. c. 1. à n. 11.

An admiſtio aquæ cum vino ſit de neceſſitate ſacrificii Miſſæ. p. 3. l. 2. c. 4. à n. 1. vſq; ad 6.

Quid ſi contingat tempore conſecrationis nondum eſſe aquam in vinum conuerſam. ibid. n. 7.

Aquæ miſtio eſt ſolum de præcepto humano non diuino. ibid. nu. 11.

A quo fuerit hoc præceptum impoſitum. ibid. nu. 12.

In qua quantitate miſcenda ſit. ibid. n. 14. & 15.

Quis debeat illam in calicem infundere in ſolennibus Miſſis. ibid. n. 16.

An neceſſaria ſit in ſacrificio Miſſæ p. 1. l. 3. c. 22. n. 22.

Quæ ſumptio aquæ, & cibi impediat communionem, & quid de aqua per modum ſaliuæ, & de cibis inter dentes manentibus. p. 3. l. 3. c. 8. n. 12. & 13.

Aragonia.

Rex Aragoniæ linguam Epiſcopo Gerundenſi extraxit eo quod confeſſionem ſuam reuelauerit. p. 2. libro 6. cap. 7. n. 1.

Arbiter, Arbitrator.

Quæ diſtinctio ſit inter iudicem arbitrum & arbitratorem, & qui ſint tales iudices. p. 1. lib. 1. cap. 13. num. 26. & 27.

An licite & valide exercere poſſint ſuum munus in die feſto. ibid. n. 27.

Iudex arbiter an poſſit eligi in diebus feſtis. ibid. numero 26.

Artifex, Artifices.

Artifices an à ieiunio excuſentur & qui nomine artificis in iure intelligãtur. p. 4. l. 1. c. 8. n. 15.

Quid de ſartoribus, ſutoribus & ſculptoribus, & aurificibus. ibid. n. 16.

Si artifices vna hora laborent vno vel altero die feſto nõ peccant mortaliter. p. 1. lib. 1. c. 14. n. 2.

Quid ſi continuatim omnibus diebus feſtis id efficiant. ibid. nu. 3.

An licitum illis ſit laborare diebus feſtis vt eleemoſynas efficiant, & an votum de ea re obliget. p. 1. lib. 1. cap. 14. n. 19.

Articulus mortis.

In articulo mortis poteſt homo non ieiunus communicare. p. 3. l. 3. c. 5. n. 19.

An etiam in articulo mortis violenta authoritate iuſtitiæ inflicta. ibid. n. 21.

An tunc poſſit homo vngi. ibid.

Quid per mortis articulum intelligatur. p. 2. lib. 1. cap. 1. nu. 7.

An in eo articulo teneatur ille qui confeſſus eſt cum ſola attritione ſub mortali elicere actum contritionis vel amoris Dei ſuper omnia ex propria caritate. p. 2. lib. 2. cap. 4. n. 11.

In mortis articulo ſufficit vt peccata in confeſſione in generali dicantur, ſi in particulari dici non poſſunt. p. 2. l. 3. c. 2. n. 2.

In mortis articulo, vt in periculo tempeſtatis, an teneatur quis publice ſe confiteri. p. 2. l. 3. c. 3. n. 11.

An in mortis articulo teneamur contritionem elicere cum dubitamus an peccatum mortiferum habeamus, aut dubii ſumus de peccato commiſſo an ſit mortale vel veniale. p. 2. l. 3. c. 4. n. 7.

In articulo mortis obligat per ſe, & ex vi ſua præceptum diuinum confeſſionis. p. 2. l. 1. c. 1. nu. 6.

Aſſiſtens Aſſiſtentia.

Aſſiſtens menſæ Euchariſtiæ communicaturus an illam debeat deſerere ſi in ea recordetur peccati mortalis. p. 3. l. 3. c. 9. n. 14.

Quæ aſſiſtentia ſeu præſentia requiratur in Miſſa. p. 1. l. 2. c. 7. n. 2.

Attentio.

Quæ attentio requiratur in Miſſa. p. 1. l. 2. c. 7. n. 4.

An poſſit quis dum Miſſam audit in die feſto, recitare ſimul horas canonicas, ex præcepto recitandas, aut ob obligationem pœnitentiæ in confeſſione iniunctam. ibid. nu. 9.

An qui mente & cogitatione ſponte diuagatur dum Miſſam audit, obligationi illius ſatisfaciat. ibidem num. 6.

Attritio, *vide* Contritionem.

Attritio & contritio formaliter conſiſtunt in deteſtatione, odio, vel fuga peccati, non in dolore. p. 2. libro 2. cap. 4. n. 1.

Quæ differentia ſit inter actum attritionis, & contritionis. ibid. à n. 2. vſq. ad 4.

Actus attritionis eſt actus ſupernaturalis. ibidem numero 5.

Attritio ex metu naturali gehennæ an poſſit eſſe ſupernaturalis. ibid. n. 6.

Quomodo attritio orta ex fœditate peccati, & ex metu pœnæ temporalis poſſit eſſe actus ſupernaturalis. ibidem n. 9.

An ex eo quod attritio cum ſacramento pœnitentiæ in re ſuſcepto ſufficiat ad ſalutem, diſpenſatum ſit in præcepto contritionis. ibid. n. 10.

An illi qui in mortis articulo rite confeſſi ſunt cum attritione cognita teneantur ſub mortali elicere actum contritionis, aut amoris Dei ſuper omnia. ibid. à n. 11. vſq. ad 13.

Attritio cognita cum ſacramento pœnitentiæ ſufficit ad ſalutem. ibid. n. 14.

Attritio non vera & ſupernaturalis, ſed exiſtimata vera ac ſupernaturalis, an ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam cum ſacramento pœnitentiæ. p. 2. lib. 2. cap. 5. à n. 4. vſq. ad 7.

An ſufficiat attritio ſupernaturalis cognita vt attritio an opus ſit vt reputetur contritio ad valorẽ & gratiam ſacramenti. p. 2. l. 2. c. 5. n. 10. & 11.

Quare in omnibus aliis ſacramentis præter baptiſmum & pœnitentiam requiratur, quod attritio reputetur contritio. ibid. n. 12.

An ſufficiat quod quis doleat eo quod veram pœnitentiam habere non poſſit. ibid. n. 13.

An pœnitens ſuſcipiens ſacramentum pœnitentiæ cum vera attritione teneatur poſtea actum contritionis habere. ibid. n. 14.

Quid ſi quis deſideret veram attritionem habere, & dubius ſit an illam habeat ibid. n. 15.

An ex motiuo naturali poſſit pœnitens actum ſupernaturalem contritionis vel attritionis habere. ibidem num. 16.

Aula, Aulici.

Aulici an teneantur ad ieiunia, & feſta vrbium in quibus bonam partem anni commorantur. p. 4. l. 1. c. 7. n. 6 & p. 1. l. 1. c. 8. n. 7. & 10.

An acquirant ibi parochiam quoad ſacramenta, & matrimonium. ibid. n. 7. & 10.

Augmentum gratiæ.

Conferre augmentum gratiæ ex operato eſt proprius effectus ſacramentorum nouæ legis. p. 4. l. 4. c. 3. n. 6.

An ſacrificium Miſſæ poſſit illud conferre iis pro quibus offertur. ibid. à n. 1. & ſeqq.

In ſacrificio Miſſæ vltimæ cœnæ communicatum fuit augmentum gratiæ Apoſtolis Christi ex operato in ratione ſacramenti, non ſacrificij. ibid. n. 10. & 11.

Azymus panis.

Quid Lutherani ſentiant circa materiam Euchariſtiæ azymi vel fermentati. p. 3. l. 2. c. 2. n. 2.

Vera Catholicorum ſententia. ibid. n. 3.

An azymus panis à fermentato ſpecie differat. ibidem numero 4.

An Chriſtus conſecrauerit in azymo vel fermentato. ibid. n. 12. & 13.

B

Baptiſmus.

AN teneantur adulti ante ſuſceptionem baptiſmi iure diuino confiteri. p. 2. lib. 1. c. 1. n. 14.

Quid de aliis ſacramentis. à n. 10. vſq. ad 14.

Barbitonſores.

An excuſentur à præcepto ieiunij. p. 4. libro 1. cap. 8. n. 15.

Non indigent diſpenſatione vt laborent in vigiliis vſq. ad mediam noctem. p. 1. lib. 1. c. 6. n. 3.

Secus ſi continuatim id omnibus diebus feſtis efficiant. ib. n. 3.

Bellum, Bellare.

An illi qui in bello iuſto ſegetes incendunt teneantur ad reſtitutionem decimarum de iure. p. 5. libro 1. cap. 6. n. 8.

Quid ſi in bello iniuſto. ibid.

Beneficium, Beneficiatus.

Præſtimonia an ſint beneficia. p. 1. libro 2. cap. 4. num. 17.

Quid de penſionibus. ibid. n. 18.

Beneficiatus ſacris ordinibus initiatus non recitans officium diuinum duo peccata ſpecie diuerſa committit. p. 1. l. 2. capite 4. numero 3. & 11. & p. 2. lib. 4. c. 5. n. 23.

Prouiſus in beneficio ſi laico reſiſtenti poſſeſſioni illius promittat ſe confirmaturum contractum initum cum beneficiato præcedenti de non vendicandis prædiis Eccleſiæ an ea promiſſio valeat. p. 5. libro 3. capite 2. n. 21.

Quid ſi prouiſus ei iuret ſe ei daturum aliquas terras Eccleſiæ in emphyteuſim. ibid. n. 21. verſ. & idem dicendum eſt.

Beneficiatus ſi culpa ſua officium diuinum non recitat, tenetur de iuſtitia ad reſtitutionem fructuum pro rata. p. 1. l. 2. c 4. n. 11.

Cui facienda reſtitutio. ibid. n. 12.

Nonniſi poſt ſemeſtre à collatione beneficij reſtituere tenetur. ibid. n. 12. & 14.

Beneficiatus qui in primo ſemeſtri culpabiliter non recitat peccat mortaliter, non tamen ad reſtitutionem tenetur. ibid. n. 12. & 13.

Non tenetur reſtituere niſi poſt pacificam poſſeſſionem reſtitutionem beneficij. ibid. n. 14.

An teneatur quando beneficium eſt tenue. ibid. num. 15. & 16.

Beneficiatus obligatus quotidie Miſſam celebrare, ſi per alium celebret an teneatur ei totum ſtipendium dare, reſpondens ſuæ Miſſæ diurnæ. p. 1. libro 3. capite 9. n. 19.

Beneficiati qui ratione beneficij tenentur quotidie celebrare, an poſſint aliquando non celebrare ſine obligatione ſatisfaciendi per alium. p. 1. libro 3. capite 2. numero 11.

Blaſphemia.

Blaſphemia occulta non eſt denuncianda ante correctionem fraternam niſi cum hæreſi ſit coniuncta. p. 2. l. 6. cap. 4. n. 12. & 13.

An peccatum publicæ blaſphemiæ ſit vbique de iure reſeruatum Epiſcopis. p. 2. libro octauo capite 1. numero 4.

Bonitas.

Bonitas vel malitia actus vnde ſumatur. p. 1. lib. 3. c. 4. n. 8.

Bonum.

Bona tutoris ſunt per ſe hypothecata pupillis.p.5. lib.3.c.6. n.1.verſ. quarto quia.

Buccella.

An poſt collationem ſerotinam vel prandium amici cauſa buccella ſumi poßit in die ieiunij.p.4.lib.1.c.4.numero 15.

Bulla Cruciatæ.

Quomodo intelligenda ſit bulla Cruciata quatenus dicit vt illam habentes poſſint Miſſam audire tempore interdicti.p.1.l.2.c.8.n.8.

Qui habet bullam Cruciatã vel priuilegium ad audiendã Miſſam tempore interdicti eadem diſtantia excuſatur qua excuſaretur ſi non haberet tale priuilegium. ibid.n 9.

Gratia bullæ Cruciatæ non expirat expirante Papa illam concedente.p.2.l.8.c.8.n.14.

C

Cæmeterium.

Violata Eccleſia quocunque modo, violatur etiam cæmeterium illius ſi ſit contiguum, non è contra.p.2. l.4.c.4 n.42.

An cæmeterium publice conſecratum poſſit ſolo ſimplici mandato Epiſcopi prophanari.p.1.lib.3.capite.14 nu. 31

Calix.

Quid faciendum ſi animal venenoſum inueniatur in calice conſecrato, & detur periculum vomitus in Sacerdote.p.1.l.3.c.20.n.3.

Quid ſi aliquid veneni ibi relinquatur.ibid.

Quid ſi calix congeletur poſt conſecrationem. ibid. num. 5.

Quid ſi poſt conſecrationem calicis hoſtium incurſus timeatur.ibid n.6.

Calix an debeat eſſe conſecratus.p.1.lib.3.c.21.nu.10 & 11.

A quo debeat conſecrari.p.1.l.3.c.21.n.14.

An religioſi Societatis in India ex priuilegio poßint calices conſecrare p.1.l.3.capite.22.num.3.& cap.21.numero 14.

Ex qua materia eſſe debeant.p.1.lib.3.cap.21.num.11.& 12.

Qui teſtamento Eccleſiæ calicem reliquerit intelligitur de argenteo.ibid.n.12.

In quo Chriſtus conſecrauit ex qua materia fuerit. ibid.n. 13.

An ex eo ſolum conſecratus maneat quod in illo abſque conſecratione celebretur.ibid.n.15.

An poßit celebrari in notabiliter fracto. ibidem. num.16.

An cuppa calicis maneat conſecrata deducto pede. ibid.n. 17.

An ad vſus prophanos verti calices poßint conſecrati. ibid. num.18.

An vendi poßint.ibid. à.nu.19. & ſeqq.

An poßint eſſe ex vna materia, & patena ex alia. ibid.n. 22.

An amiſſa deauratione conſecrationem amittant. ibid. n. 24.

An tangi poßint.ibid.n.26.

Calcei.

An ſine calceis celebrare liceat.p.1.lib.3.cap.23.numero. 21.

Canonici

Canonici regulares de iure poßunt ad religionem monachorum tranſire.p.2.l.8.c.5.n.8.

Canon.

Canon Miſſæ vnde incipiat.p.1.lib.3.capite.18.numero.5.

Canonizatio.

Ad ſolum Summum Pontif.ſpectat ſanctorum canonizatio.p.1.l.1.c.3.n.6.

An Papa poßit errare in canonizatione ſanctorum.p.1.l. 1.c.4.n 31.

An mortaliter peccet Papa ſi aliquid de fide definiat, vel aliquem ſanctum canonizet abſque diligentiis humanis ibid.n 31.

Capella, Capellanus

An capellanus obligatus Miſſam ex capella quotidie dicere deficiente copia confeſſarij poßit præmiſſa contritione celebrare cum conſcientia culpæ mortalis.p.3.l.3.c.9.n.7 verſ.tertio.

Capellanus habens capellam in qua tenetur bis vel ter in hebdomade celebrare an poßit anticipare eas Miſſas dicere.p.1.l.3.c.9.n.1.

Quid ſi in fundatione, & inſtitutione capellæ dicatur vt in tali die Miſſæ dicantur.ibid.n.2.

Si in inſtitutione capellæ habeatur vt in tali die, templo, vel altari Miſſa dicantur de iuſtitia tenetur capellanus id facere, & non poteſt id alterare abſque graui cauſa, & quæ cauſæ ſufficiant.ibid.n.2.

An clericus in minoribus poßit habere capellaniam, & Miſſas dicere per alium in cuius inſtitutione dicatur, vt ad eam eligatur Sacerdos qui quotidie celebret & an hæ capellaniæ ſint beneficia ſimplicia. ibidem. num.3.

An poßit clericus in minoribus habere duas vel tres capellas aut canonicatum & Capellam in cuius inſtitutione dicatur, volo vt ad hanc capellam eligatur Sacerdos qui quotidie celebret ibid.n.4.

Quid ſi dicatur, volo vt talis Sacerdos eligatur, aut vt eligatur Sacerdos qui per ſe vel perſonaliter Miſſas dicat. ibid.p.1.l.3.c.9.n.5.

An tunc ex cauſa per alium dici poßint, & quæ cauſæ ſufficiant.ibid.verſ.iuſtum autem.

Si in inſtitutione capellæ dicatur vt ſingulis diebus in ea dicatur Miſſa de defunctis, v.g. aut de beata Virgine an in diebus Dominicis, duplicibus, vel ſemiduplicibus ita debeat fieri.ibid n.6.

An capellanus vel Sacerdos iuſſus celebrare in tali loco vel altari aut de tali ſancto poßit celebrare de alio vel in alio Miſſam dicere.ibid.n.7.

Capellanus vel beneficiatus obligatus quotidie Miſſam dicere ſi dicat per alium an teneatur totum ſtipendium reſpondens ſuæ Miſſæ alteri dare.p.1.l.3.capite.9.numero. 19.

Capitulum, Caput.

Caput vltimum de decimis eſt vltimum in ea materia.p.5. l.2.c 3.n.10.

Capitulum ſede vacante an poßit approbare clericos ad confeßiones audiendas.p.2 l.3.c.2.n.54.

Capitulum ſede vacante an poßit reuocare licẽtias regularium ad audiendas confeßiones, & ad prædicandum.p 2.l.7.c.2.n.28.

Quid ſi mandato ſpeciali præcipiat, vt religioſi iterum examinentur.ibid.n.20.

Quid de nouo Epiſcopo.ibid n.30.

Catechumenus.

Catechumeni non baptizati non tenentur ad decimas.p.5 l.2.c.1.n.2.

Quid ſi ſint filij Chriſtianorum.ibid.

Pro catechumenis an Miſſa offerri poßit.p.1.l.3.c.12. à n. 28.

Qui ſint catechumeni competentes, qui incompetentes .ibidem

Carta in qua ſcripta ſunt peccata ad confeſſionem, *vide* Iuuentorem,

Catholicus.

An excuſentur catholici à præcepto ieiunij tranſeuntes per terras infidelium, aut hæreticorum, & an à præcepto abſtinendi à carnibus. p. 4. libro 1. capite. 9. numero. 11.

Cathredatici,

An ex lucro & ſtipendio ſua cathreda decimas de iure debeant p.5.l.1.c.2.n.10.

An excuſentur à ieiunio. p. 4.l.1.c.8.n.19.

An cauſa lectionis poßint anticipare horam prandij in die ieiunij, vide. Horam competentem.

Caſtellanus, Caſtella.

Caſtellanus tranſiens per Luſitaniam an poßit veſci inteſtinis animalium p.4. libro.1.capite. 7. numero. 10. 11.& 12.

Quid è contra de Luſitano tranſeunte per Caſtellam. ibid.

Caro.

An proficiſcens è loco vbi veſcuntur carnes poßit licitè illis veſci etiam ſi eo ipſo die peruenturus ſit ad locum vbi non veſcuntur. p.1. libro 1. capite 7. numero. 15.

Quid è contra. Ibidem.

Carnifices.

Carnifices & macellarij excuſantur à mortali ſi in occurſu durum feſtorum boues occidant in diebus feſtis. p.1. l.1.c.14.n.22.

Cardinalis.

Cardinales cum illos Summus Pontif. communicat, communicant ſub vtraque ſpecie. p. 3 lib.3.cap.4.num.10. ad medium

Carthuſianus, *vide* Monachum.

Caſus, Caſus reſeruatus, *vide* Peccata reſeruata.

Numerantur aliqui caſus in quibus Sacerdos poteſt celebrare ſub vna tantum ſpecie panis p. 1.lib. 3.cap.5 à n. 10. vſque ad 14.

An aliqui caſus de facto Epiſcopis reſeruentur in iure communi & de conſuetudine, & qui ſint. p. 2. l. 8. c. 2. à n. 1. & ſeqq.

Explicantur aliqui, qui iuxta multos de conſuetudine vbique ſunt reſeruati Epiſcopis. ibid. n.8.

Quid tenendum ſit circa hanc conſuetudinem de qua non conſtat. ibid. n.9.

In meliori opinione nulli omnino caſus de iure communi hodie reſeruantur Epiſcopis. ibidem numero 7.

De iure particulari conſtitutionem ſynodalium cuiuſque Epiſcopatus multi reſeruantur. ibid. num.7.

Qui poſſint à caſibus de conſuetudine Epiſcopis reſeruatis, ſi alicubi forte dentur; abſoluere. ibidem numero 10.

Sacerdos qui à reſeruatis abſque iuriſdictione abſoluit ſacrilegium committit; & abſolutio eſt nulla. p.2.l.8, c.1.n.29.

Cauſa.

Quæ cauſæ excuſent à ieiunio. p. 4. libro 1.cap. 8. num.1. & per totum caput.

Quæ cauſæ requirantur vt Sacerdos parochus vel non parochus in mortali exiſtens poßit celebrare abſque confeßione præmiſſa contritione. p. 3 libro 3. capite. 9. numero 1. & 9.

Cauſa efficiens eſt prior ſua actione. p. 3.l. 5. capite 4. num. 7.

Recenſentur cauſæ ob quas Eccleſia inſtituit dies feſtos. p. 1. l. 1.c.2.n.9.

Quæ ſint cauſæ excuſantes à labore & opere ſeruili in diebus feſti. p.1.l. 1.cap.14. per totum.

Quæ cauſa requiratur ad diſpenſandum in diebus feſtis in Miſſa & laboribus. p.1.l.1.cap.1. nut. 17.

Quæ cauſæ excuſent ab obligatione audiendi Miſſam. p.1.l. 2.c.9.n.1.

Quid ſi quis bona fide putet ſe cauſam excuſantem habere à præcepto Miſſæ cum tamen non habeat. p.1.l.2.cap 9. n.14.

Quæ cauſæ erunt ſufficientes vt Papa diſpenſet, vt ſub vna tantum ſpecie celebretur. p.1. libro 3. capite 5. numero. 9.

Cauſa excuſans a confeßione vnius peccati non excuſat à confeßione aliorum. p.2.l.1.c.6.n.5.

Quæ cauſæ excuſent ab integritate confeßionis p. 2. lib.3. c. 3.n.5.

Referuntur cauſæ ob quas Eccleſia præcipiat communionem ſub vna tantum ſpecie & vetet ſub vtraque p.3. l. 3.c. 4.n. 6.

Cœci.

Cœci tenentur Miſſam audire. p.1.l.2.c.6.n 18.

An cœci, muti, & ſurdi ſimul teneantur Miſſam audire. p. 1.l.2 c.7.n.3.

Cenſura, *vide* Excommunicationem.

In quo differat cenſura excommunicationis à cenſura ſuſpenſionis ab officio. p. 1.l.2.c.5.n.38.

Celebratio, Celebrare.

Celebrans in Eccleſia publice violata an maneat irregularis an ſuſpenſus p.1.l.3.c.14.n.3 & 4. & 5.

D. Leo ſepties in die celebrabat & quare. p. 3.lib.3.cap.7. n.12.

Celebratio ſub vtraque ſpecie an ſit iuris diuini an humani. p.1.l.3.c.5.n.2 & 3. & 4.

An ſuppoſito quod ſit iuris diuini poßit in ea Papa diſpenſare ibid. n.5.6.& 7 & 10.

An liceat celebrare ſine cruce in altari. p. 1.lib. 3.cap. 21. n.32.

An ſine corporalibus. ibid. n.25.& 28.

An ſine purificatorio ſeu ſanguineo. ibid. n.30.

An cum pileo in capite. ibid. n.33.

Celebrare extra locum à iure conceſſum eſt peccatum mortale; & ipſo facto celebrantes manent interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ. p. 1. libro 3. capite 13. numero 1. & 2

An maneant irregulares ſi poſtea celebrent. ibidem numero 3.

Celebrans in loco ſacro & Eccleſia per cenſuram interdicta irregularis fit. n.3. & 4.

Ceſſatio operum ſeruilium.

Quid nomine ceſſationis operum ſeruilium intelligatur. p. 1.l.1.c.3.n.1.

Cingulus.

An cum cingulo fracto celebrari poßit. p.1. lib.3. cap. 23.n. 14.

Poteſt Sacerdos loco cinguli vti ſtola, & loco ſtolæ cingulo. ibid. n.13.

An debeat eſſe benedictus. ibid. n.10 vſque ad 12.

Cibus.

An detur cibus aliquis, qui iure naturali prohibeatur p.4. l 1.c.1.n.6.

Quomodo cibus piſcium à carnibus diſcriminetur. ibid. cap.2.n 9.

Paruus cibus, ne potus noceat, an frangat ieiunium. p.4. l.1.c.2 n.20.

Quid ſi ſumatur per modum medicinæ. ibid. c. 4. numero 2.

Quid quando non habetur actualis ægritudo nec timetur ibid.

An cibi in ore manentes impediant communionem. p.3 l. 3.c.5.n.13.

Et qui cibi illam impediant. ibid. n.11. & 12.

Digitized by Google

Citatio.

Citatio facta in diebus feſtis non valet.p.1.l.1 c.13.n.1.
Quid de citatione facta die non feſto vt pars appareat coram iudice die feſto.ibid.n.2.
Quid ſi citatio fiat, vt intra terminum præſcriptum appareat pars coram iudice, & vltimus dies termini ſit dies feſtus.ibid.n 3.& 7.
Citatio facta in die feſto pro ea cauſa, quæ in eodem die agi poſſit valet.ibid.n.8.
Quæ ſit illa cauſa.ibid.n.9.
An valeat citatio facta in die feſto, & expedita à iudice in die non feſto.ibid.n.11.
Quid ſi è contrario expedita ſit in die non feſto & facta in die non feſto.ibi.n.12.

Clauſula.

Clauſula, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis, *quid operentur in bullis.p.5.lib.2.cap.4.num.2.*

Clericus, Clericare, *vide* Sacerdotem.

Clerici an teneantur ad ieiunium inductum ſola conſuetudine laicorum.p.4.libro 1.capite 7 numero 2.
Clerici inſeruientes alicui parochiæ an teneantur ad decimas prædiales ſi agros habeant intra illius terminos.p.5.libro 1.cap.7.num.8.& 9.& 10.
Clerici non tenentur ſoluere decimas ex vi iuris communis ex redditibus ſuorum beneficiorum.p.5.l.2.c.2.num.1.
Tenentur illas ſoluere ex prædiis ſuorum patrimoniorum ibid.n.2.
Quid ſi inſeruiant Eccleſiæ intra cuius diſtricta prædia ſunt.ibid.n.3.& 4.
Clerici ſimplices tenentur ex vi iuris ad decimas perſonales ex lucro acquiſito vel artificio, vel negotiis lucroſis. ibid.n.5.
An teneantur ex acquiſitis actionibus ſpiritualibus, vt ex Miſſa ex baptiſmis, ex tumulatione defunctorum.ibid.n.5.
Clerici Curati an teneantur ad decimas perſonales. ibid.n 7.
Tenentur ad prædiales ex prædiis, quæ in aliis parochiis poſſident. ibid.n.8.
Quid ſi illa poſſideant ſpirituali titulo. ibidem num.9 & remiſſiue ad librum primum capite 7. numero 2.& 3.
Quid ſi aliquis Curatus Vicarius vel Rector ad quem ius decimarum non ſpectat prædium habeat aſſignatum ab Epiſcopo pro parte ſui ſtipendij p.5.lib.2.cap.2.num.10.
Clerici in communi viuentes ex vi iuris antiqui eximuntur à decimis earum terrarum, quas propriis expenſis colunt, ſiue propriæ terræ ſint, ſiue conductæ.p.5.lib.2.cap.3.n.7.
Quid de decimis animalium.ib d.n.9.
Hoc priuilegium fuit limitatum ab Adriano II. vt ſolum intelligatur de terris & animalibus propriis quæ propriis expenſis coluntur, non de conductis.ibidem numero 10.
Poſtea Innocentius I. in cap.nuper.de decimis declarauit vt id ſolum intelligeretur de prædiis in poſterum acquirendis. ibid. n.10.
Poſſunt aliqui religioſi vel clerici in communi viuentes, & aliqua pia loca per ſpecialia priuilegia eximi à ſolutione decimarum.ibid.num.11.
An clerici in communi viuentes, religioſi, & pia loca teneantur ad decimas perſonales. ibidem numero 13.& 14.
An clerici, qui terras colunt, teneantur ſoluere primitias p.5.l 4.c.2.n 5.
An liceat clericis defendere armis confugientes ad Eccleſiam ſi inde à iudice ſæculari abſtrahantur.p.2.lib.4.c.4 n 59.
Clericus omittens diuinum officium ad quid teneatur, & an ratione ordinis ſacri, & beneficij duo peccata committat in omiſſione illius neceſſario confitenda.p.2.lib.4.c.5.n.23.
Clerici an poſſint amphibologice iurare quando eos volunt obligare ad gabellas, & portagia ad quæ non tenentur p.2 l.8.c.7.n.8.

Collatio beneficij.

Collatio beneficij facta à Papa poſtquam dixit fiat *non expirat mortuo Papa concedente, oportet tamen vt valeant litteræ bullari cum clauſula de tempore præcedenti.p.2.lib.8.num.17.*

Collatio ieiunij.

Collatio ſerotina in diebus ieiunij de conſuetudine ſolum eſt licita, & introducta.p.4 libro 1.capite 4.numero 12.
Quæ ſit parua quantitas illius.ibid.n.13.
An poſt collationem amici cauſa buccellæ ſumi poſſit. ibid. n.15.
An licitum ſit abſque vlla cauſa collationem ſerotinam mane ſumere, & prandium nocte.p.4.libro 1.capite 4.n.16.
Collatio ſerotina an licite poſſit omnino omitti, & prandium nocte ſumi.ibid n 17.
An in ea licitus ſit eſus tantilli piſcis. ibidem numero 18.
Quanta debeat eſſe collatio vigiliæ Natiuitatis Domini. ibid.n.19.
Quid de collatione vigiliæ Paſchatis, ibidem numero 20.
Quid de collationibus nobilium quæ ordinario ſolent eſſe maiores.ibid.n.21

Chriſtus.

An ſit prohibitum in iure depingi Chriſtum in figura agni ouis.p.3.l.1.c.1.n.11.
Chriſtus in qua materia conſecrauerit in azimone an in fermentato.p.3.l.2.c.2.n.12.
An in vino ſolum ſine aqua Chriſtus conſecrauerit.p.3.l.2.c.4 n 13.
Quibus verbis conſecrauerit panem.p.3.lib.2.cap.6.num.4.
Quibus calicem cap.7.n 14.
Chriſtus in vltima cœna ordinem ſacerdotalem inſtituit, & Apoſtolos Sacerdotes fecit, illiſque reliquit poteſtatem, vt alios inſtituerent.p.1.libro 3.capite 1.numero 17.verſ.ad id quod addunt non eſſe.
Chriſtus promiſit fidelibus ſe præſentialiter cum illis in ſacramento manſurum vſque ad finem mundi.p.1.l.3.c.3.n.13.
Quomodo Chriſtus in hoſtia conſecrata ſe Patri offerat per Sacerdotes.p.1.libr.3.capite 4.numero 1.
Chriſtus Dominus continetur in ſpeciebus conſecratis, & in ſacrificio Miſſæ ſtatum merendi.p.1.libro 4.capite.1.n.8.

Chriſtianus.

Quilibet Chriſtianus tenetur ad præceptum ieiunij.p.4.l.1.capite 7.numero 16.an qua ætate, vide Ætatem

Circumſtantia confeſſionis.

An circumſtantia in furto, aut fornicatione cum geſtatione reliquiarum ſit de neceſſitate confeſſionis.p.1.lib.1.c.4.n.13.
Circumſtantia diei feſti in quo peccatum committitur an ſit neceſſario confitenda. p.1. libro 1. capite 9. numero 2.& 8.
Circumſtantia voti & iuramenti mutant ſpeciem peccati

Digitized by Google

peccati, & neceſſario ſunt confitenda. p. 1. lib. 2. capite 4. n. 2.

Qui culpa ſua ab excommunicatione non abſoluitur quamuis non ſit denunciatus & Miſſam audit, duo peccata committit neceſſario confitenda. p. 1. libro 2. capite 5. n. 24.

Idem de Sacerdote excommunicato ſi celebret. ibidem numero 25.

Circumſtantia quid ſit in confeſſione. p. 2. l. 4. cap. 1. numero 1.

Circumſtantia bona an actum malum reddat abſolute bonum. ibid. n. 2.

Omnis circumſtantia bona, actum bonum, reddit meliorem. ibid. n. 3.

Circumſtantia mala actum ex obiecto malum ità immutat, vt vel addat malitiam mutantem ſpeciem vel ſaltem aggrauantem. ibid. n. 4.

Circumſtantia moralis quomodo mutet actum in ordine ad confeſſionem. ibid. n. 5.

Omnes circumſtantiæ mutantes ſpeciem peccati neceſſariò ſunt confitendæ. ibid. n. 6. & 9. & p. 2. l. 4. c. 2 per totum, & n. 1. & 10.

Qui in confeſſione fuit oblitus alicuius circumſtantiæ de neceſſitate confeſſionis tenetur poſtea illam confiteri, & an ſtatim. ibid. n 8.

Qui falſo putat alicui precepto eſſe adnexam circumſtantiam excommunicationis, tenetur eam confiteri. p. 2. l. 4. c. 1. n. 10.

An circumſtantiæ notabiliter aggrauantes neceſſario ſint confitendæ. p. 2. libro 4. capite 2. numero 13. & 14. & 15.

Vnde cognoſcendum ſit circumſtantias eſſe notabiliter aggrauantes. ibid n. 16.

Circumſtantia geminati adulterij quando vterq; peccans eſt matrimonio copulatus, eſt de neceſſitate confeſſionis p. 2. l. 4 c. 3. n. 2. & 18.

An circumſtantia maiorum ordinum veluti Sacerdotij reſpectu diaconi, & diaconatus reſpectu ſubdiaconatus ſit neceſſario explicanda. ibid. n. 3.

An Sacerdos religioſus profeſſus teneatur circumſtantiam vtriuſque voti caſtitatis, ordinis ſcilicet, & profeſſionis in confeſſione explicare. ibidem numero 4.

Circumſtantia profeſſionis in monacho vel moniali an ſit de neceſſitate confeſſionis. ibidem capite 3. numero 6.

Habens votum ſimplex caſtitatis, & ſacros ordines quid teneatur explicare in confeſſione. ibidem numero ſeptimo.

Epiſcopus iam conſecratus an teneatur explicare circumſtantiam conſecrationis. ibid. n 8.

Religioſus Societatis non profeſſus an teneatur explicare circumſtantiam ſtatus religioſi. ibidem n. 9.

An habens in ſeculo votum ſimplex caſtitatis poſtea religioſus profeſſus factus teneatur explicare circumſtantiam profeſſionis. ibid. n. 10.

Quid ſi poſt votum profeſſionis, votum ſimplex caſtitatis iterum emiſerit. ibid. n 11.

An in viris prima amiſſio virginitatis neceſſario ſit explicanda. ibid. n. 12.

An circumſtantia ſtupri, & primæ amiſſionis caſtitatis in fœminis neceſſario ſit explicanda. ibid. à num. 13. vſq; ad 16.

An circumſtantia raptus ſit de neceſſitate confeſſionis ibid. n. 17.

Circumſtantia ſponſaliorum an neceſſario ſit confitenda. p. 2 l. 4. c. 3. à n. 18. vſq; ad 20.

Circumſtantia inceſtus conſanguinitatis vel affinitatis in quo gradu explicanda ſit in confeſſione. p. 2. l. 3. c. 3. n. 25. & 26.

An ſufficiat dicere, peccaui in primo, vel ſecundo gradu conſanguinitatis, vel affinitatis, an opus ſit explicare cum patre, matre, ſorore, vel priuigna. ibidem numero 26.

Quid de tactibus impudicis in prædictis perſonis. ibidem num. 29.

Quid de circumſtantia ſolicitationis inter illas. ibidem numero 30.

Circumſtantia filiæ ſpiritualis confeſſionis an neceſſario ſit explicanda. ibid. n 33. & 34.

Quid de circumſtantia filiæ baptiſmi. ibidem numero 36.

Circumſtantia furti magni an ſit de neceſſitate confeſſionis. p. 2. l. 4. c. 4. n. 1.

Quid de circumſtantia furti parui commiſſi in pauperes velut acus reſpectu ſartoris. ibid num. 3.

Circumſtantia ſcandali an ſit neceſſario confitenda. ibid. n. 4.

Quid ſi opera mala fiant publice abſque intentione ſcandalizandi. ibid. n. 5.

Quid de circumſtantia non dantis eleemoſynam extreme laboranti. ibid. n. 6.

Quid de circumſtantia reincidentiæ. ibidem numero 7.

Circumſtantia loci ſacri ſeu Eccleſiæ in qua habentur copula, & tactus impudici, an ſit neceſſario confitenda. num. 8. & p. 2. libro 4. capite 4. à numero 9. vſque ad 31.

Quis locus Eccleſiæ dicatur ſacer reſpectu furti, homicidij, copulæ, tactuum, vulnerum, & ſeminis aut ſanguinis effuſionis, ac contuſionum carnium, & aliorum ſcelerum ſi ibi committantur. ibid. à num. 9. vſque ad 43.

Quid de oratorijs, quæ domi habentur. ibidem numero 36.

Circumſtantia ſacrilegij loci ſacri per ordinem ad immunitatem Eccleſiæ an ſit de neceſſitate confeſſionis. p. 2. l. 4. c. 4. n. 43.

Quis dicatur locus ſacer per ordinem ad hanc immunitatem & extractionem delinquentis ab illo, & ab Eccleſia. ibid. n. 43.

In quibus caſibus delinquentes gaudeant immunitate Eccleſiæ & extractio ab illa ſit circumſtantia neceſſario confitenda. p. 2. l. 4. c. 4. à n 44.

Quæ perſonæ, & qui delinquentes, & in qua qualitate criminis gaudeant immunitate Eccleſiæ. ibid. à n. 44. vſq; ad 53.

An in confeſſione vtraq; circumſtantia rei ſacræ, & loci ſacri in quo furtum committitur neceſſario ſit explicanda. p. 2. l. 4 c. 4. n. 12.

Circumſtantia inductionis quando alios inducimus ad peccandum an ſit de neceſſitate confeſſionis. p. 2. l. 4. c. 5. n. 1.

Quid ſi perſonæ, quas inducimus erant parata. ibid. n. 2. & 3.

Quid quando non paratæ ſeſe mutuo incitant & inducunt. ibid. n. 4.

Circumſtantia condentis bullæ, & iubilæi an ſit in confeſſione dicenda. ibid. n. 8.

Quid de circumſtantia confidentiæ miſericordiæ Dei. ibid. n 9.

Circumſtantia omiſſionis Miſſæ propter ſtudium, aut furti ob fornicationem an ſit neceſſario explicanda. ibidem n. 10.

Quid de circumſtantia reincidentiæ, aut conſuetudinis. ibid. n. 11.

Quid de circunſtantia intenſionis ipſius peccati. ibid. num. 11.

Circunſtantia multiplicationis actuum externorum circa idem peccatum an neceſſario fatenda ſit. ibid. n. 12.

Quid de circunſtantia conſcientiæ erroneæ. ibid. numero 13.

Quid de circunſtantia contemptus. ibid.

Circunſtantia peccati commiſſi in die feſto an ſit explicanda. ibid. n. 20.

Quid de circunſtantia diei Iouis ſancti. ibid.

Quid de circumſtantia duorum præceptorum ieiunij aut Miſſæ. ibid. n. 21.

An pœnitens debeat tacere in confeſſione eam circumſtantiam per quam confeſſarius cognoſcere poteſt ſuum complicem. p. 2. l. 5. c. 1. n. 6.

An etiam in articulo mortis. ibid. n. 7. & 8.

An poſſit dari aliqua cauſa iuſta ad eam manifeſtandam. & quæſit: ibid. n. 13. 14. & 15.

Circumſtantia ſuperioratus, & officij publici an ſit neceſſario confitenda. p. 2. l. 4. c. 3. n. 2.

Comeſtio, Comedere, *vide*, Eſum, Edere.

Vnica comeſtio eſt de eſſentia ieiunij. p. 4. libr. 1. capite 4. num. 1.

An violans ieiunium ſecundo comedens toties poſtea mortaliter peccet, quoties comedit. ibid. n. 4.

Quid ſi carnes comedat primò, ſecundò, & tertiò. ibidem n. 9.

An priuilegiatus à Papa ad comedendum bis aut ter in die ieiunij, eo ipſo cenſeatur exemptus à præcepto illius. p. 4. l. 1. c. 4. n. 10. & 11.

Commorari, Commorantes.

Commorantes in villis aut in rure per maiorem partem anni non poſſunt eligere ad confeſſionem & matrimonium parochum ciuitatis in qua domicilium habent, niſi de licentia parochi ruralis. p. 1. libro 1. capite 8. n. 11.

Communio, Communicans, Communicare, *vide*, Euchariſtiam.

An de iure naturali ſit prohibita laicis communio ſub vtraq; ſpecie. p. 3. lib. 3. c. 4. n. 1.

Quæ ſint cauſæ ob quas Eccleſia præcipiat communionem ſub vna tantum ſpecie, & vetet ſub vtraque. ibidem n. 6.

Communio vnius laici applicata pro alio an ei gratiam conferat ex operato. p. 3. libro 4. capite 2. numero 6.

An communio ſub vtraque vel vna tantum ſpecie ſit iuris diuini vel humani. p. 5. libro 3. capite quarto per totum.

An licita ſit communio ægrotis ſub ſola ſpecie calicis quando ſpeciem panis deglutire non poſſunt. p. 3. l. 3. cap. 4. n. 20.

Communicare an poſſint laici ieiuni notabiliter poſt meridiem. p. 1. l. 3. c. 17. n. 20.

Non recipit maiorem gratiam communicans ſub vtraque quam ſub vna tantum ſpecie. p. 3. libro 1. cap. 2. num. 10.

Si maior gratia daretur communicanti ſub vtraq;, non ideo fieret iniuria communicanti ſub vna. ibidem numero 11.

An qui in Paſchate ob impedimentum non communicant ex præcepto Eccleſiæ teneantur poſt Paſcha communicare. p. 3. l. 1. c. 6. n. 1.

In quibus caſibus propter integritatem ſacrificij in quo Sacerdos defecit, poſſit alter Sacerdos illud integrans non ieiunus communicare. p. 3. libro 3. capite 5. num. 25. 26. & 27.

An ſemper mortale ſit communicare non ieiunum cum minima guttula aquæ. ibid. n. 24.

An licitum ſit quotidie communicare. p. 3. l. 3. c. 7. n. 1. & 2. & 3.

Quæ ſit debita diſpoſitio ad communicandum quotidie. ibid. n. 6.

An liceat alicui bis in eodem die communicare. ibidem n. 11.

Nulla diei hora etiam poſt meridiem prohibetur laicis ieiunis communicare. ibid. n. 13.

Prohibetur tamen Sacerdotibus notabiliter poſt meridiem ſacrificare ibid. remiſſiuè.

Quam graue peccatum ſit communicare cum conſcientiâ mortali. p. 3. l. 3. c. 7. n. 2.

Communicaturus iam menſæ Euchariſtiæ aſſiſtens an illã debeat relinquere ſi ibi peccati obliti recordetur. p. 3. l. 3. c. 3. n. 2.

Vter maiorem gratiam accipiat communicans ſub ſolâ ſpecie panis, an communicans ſub ſola ſpecie vini. ibid. n. 9.

Communicare ob vanam gloriam an ſit mortale. p. 1. l. 1. c. 4. n. 30.

An poſſint religioſi vel ſeculares habentes reſeruata in aliquo caſu contriti communicare abſque confeſſione, & in quibus caſibus. p. 3. librò tertio capite 9. numerò 17.

Compoſitio.

Quid ſit compoſitio. p. 5. l. 3. c. 2. n. 1.

Compoſitio ſuper decimas in futurum ſoluendas inter religioſos habentes aliquam parochiam, & perſonas Eccleſiaſticas authoritate ſuperioris facta valet. p. 5. l. 3. c. 2. n. 2. & 8.

Ad valorem iſtius compoſitionis opus eſt, vt præcedat cauſæ cognitio & Epiſcopi conſenſus. ibidem n. 4.

An ſufficiat authoritas Vicarij generalis. ibidem numero 5.

An alterius inferioris Epiſcopo modo habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. ibid.

Si fiat compoſitio inter parochos ſuper decimas in futurum ſoluendas abſque conſenſu Epiſcopi, valebit compoſitio pro vita tantum componentium. ibidem numero 6.

Super decimas præteritas valet compoſitio facta cum laicis & Eccleſiaſticis abſq; authoritate Epiſcopi, & abſq; cauſæ cognitione facta. ibid n. 7.

Valet compoſitio inter Curatos facta, vt de rebus minimis nulla ſoluatur decima, item vt loco decimæ in vino & frumento ſoluatur vigeſima. ibidem numero 9.

Non valet nec licita eſt etiam de conſenſu Papæ facta, vt laicis competat ius ſpirituale exigendi decimas nomine proprio. ibid. n. 10.

Authoritate Epiſcopi poteſt compoſitio fieri cum laicis ſuper locum & tempus ſoluendi decimas. p. 5. lib. 3. cap. 2. n. 4.

Complex delicti, *vide* Pœnitentem.

Quatenus pœnitens teneatur occultare vel manifeſtare in confeſſione complicem ſui delicti. p. 2. l. 5. c. 1. à num. 2. & ſeqq.

An poſſit ſuperior religionis in confeſſione vnius religioſi inquirere de altero complice delicti ſi ſit ſuus ſubditus. ibid. n. 12.

An quando perſona non eſt complex pœnitentis ſed eſt obiectum peccati illius poſſit tunc licitè complex reuelare in confeſſione circumſtantiam, quâ prædicta perſona cognoſcatur. p. 2. lib. 5. capite 2. num. 12. & cap. 3. per totum.

Condu-

Digitized by Google

Conductor.

An mortaliter peccent conductores, ſi operarios conducant eo pacto vt in die laboris non ieiunent. p. 4. l. 1. c. 8. nu. 15.

Confeſſio annualis, Confiteri, *vide* Præceptum Confeſſionis.

Confeßio delinquentis an accipi poßit in die feſto licite & valide. p. 1. l. 1. c. 13. n. 28.
Confeßio omnium peccatorum mortalium facienda eſt de præcepto diuino non Deo ſed hominibus Sacerdotibus p. 2. l. 1. c. 1. n. 1. & 2.
Quid ſit confeßio ſacramentalis. p. 2. l. 3. c. 1. n. 1.
Confeßio præmittenda eſt ex præcepto diuino quoties Euchariſtia ſuſcipienda eſt ſi cōſcientia detur peccati mortalis & adſit copia coſeſſarij. p. 2. l. 1. c. 1. n. 8.
An ante ſuſceptionem aliorum ſacramentorum ſemper de iure diuino confeßio præmittenda ſit. ibid. à n. 10. vſque ad 14.
Per quam confeßionem impleatur diuinum præceptum an per validam, & informem. p. 2. l. 1. capite. 2. numero 1. & 2.
Confeßio inſtituta fuit à Chriſto Domino tamquam ſecunda tabula pro ſaluandis iis, qui poſt baptiſmum peccauerunt. ibid. n. 5.
An per confeßionem inualidam ſatisfaciat pænitens præcepto annuæ confeßionis, ita vt effugiat pœnam excommunicationis. p. 2. l. 1. c. 4. n. 4.
An per validam ſed informem. ibid. n. 13.
An qui ob impedimentum in Quadrageſimæ confiteri non potuit eo ſublato poſt illam ad id teneatur. ibid. num. 14.
An teneatur quis anticipare tempus Quadrageſimæ ſi in illa impedimentum confeßionis præuideat. ibid. num. 16.
An qui in confeßione huius anni oblitus fuit alicuius peccati mortalis, poßit illud differe ad confeßionem alterius anni. ibid. n. 17.
An ſatisfaciat præcepto confeßionis qui in præſenti anno confeſſus eſt in initio Quadrageſimæ, & alio in fine. p. 2 l. 1. c. 4. n. 18. & 19.
An poßint valide fideles confiteri alieno parocho tempore Quadrageſimæ abſque licentia proprij quando proprius eſt ignorans. p. 2. l. 1. c. 5. n. 2.
Quid de articulo mortis. ibid. n. 2.
Quid ſi proprius ſit licentioſæ vitæ. ibid. num. 3. & 4. & 5.
Quid quando parochiana cum proprio parocho copulam habuit. ibid.
Quid ſi inter parochum & parochianum, aut inter parētes illorum inteſtinum odium verſetur ibid.
Quid ſi in conſtitutionibus diœceſis requiratur licentia in re obtenta. ibid. n. 6.
An per confeßionem Quadrageſimæ factam regularibus repugnantibus & contradicentibus parochis impleatur præceptum illius. ibid. n. 7.
Quid ſi quis per contemptum parochi illis confiteatur. ibid. n. 10.
An quis per interpretem teneatur confiteri ad implendum præceptum confeßionis. p. 2. libro. 1. capite. 6. numero. 6.
An per ſcriptum. ibid. n. 9. 10. & 11.
An in articulo mortis etiam teneatur quis per interpretem confiteri. ibid. n. 7. & 8.
An affirmare vel negare aliquid in confeßione, & mentiri leuiter in illa ſit ... p. 2 l. 2. c. 1. n. 22.
An confeßio ſit valida ex intentione pænitentis ſi bona fide cogitat ſe eſſe attritum cum reuera non ſit. p. 2. l. 2. c. 5. n. 8.
An ſit valida cum pænitens deteſtatur peccatum ſuper omne deteſtabile, non tamen proponit ſe illud vitaturum & adhuc manet affectus ad illud. ibidem numero 9.
Confeßio valida, & informis an detur, & in quibus caſibus. p. 2. l. 2. c. 7. à n. 1. & ſeqq.
Si detur an redeat effectus recedente fictione. p. 2. l. 2 c. 8. n. 1.
An de ſolis venialibus dari poßit. ibid. n. 3.
Eſſentia confeßionis conſiſtit in accuſatione legitima ſuorum peccatorum coram confeſſario. p. 2. l. 3. c. 1. n. 3.
Confeßio ſacramentalis an fieri poßit per nutus, & ſigna externa, & an requiratur, vt ſit confeßio oris. ibid. n. 5. & 6.
Confeßio extra neceßitatem ſemper facienda eſt ore, & voce, non nutibus, aut ſignis. p. 2. libro 3. capite 1. num. 8.
Quid ſi quis magnum pudorem in hoc ſentiat. ibid. num. 9.
An de eſſentia confeßionis ſit, vt confeßio ſecreto, & auriculariter fiat. ibid. n. 10.
Poteſt fieri publice ex cauſa, & ob quam. ibid. num. 13. 14.
Confeßio debet eſſe nuda, & particularis. & non ſufficit vt peccata in generali dicantur niſi in articulo mortis ſi aliter fieri non poßit p. 2. libro 3. capite 2. numero 2.
Si poſt confeßionem & communionem aliqua peccata in mentem venerint poterunt differri in aliam confeßionem annualem etiam. ibid. n. 3.
Confeßio an dimidiari poßit ob aliquas cauſas ita vt non omnia peccata eidem confeſſario dicantur, & ob quas. p. 2. l. 3. c. 3. n. 5.
An multi ſimul in tempeſtate, & naufragio confiteri poßint. ibid. n. 11.
An teneantur tunc in articulo mortis publice confiteri. ib. n. 11.
In confeßione non eſt explicanda malitia materialis peccatorum niſi illa valde inſolita ſit. p. 2. lib. 3. cap. 5. n. 2.
Confeßio in qua quis non abſoluitur ſi animo ſe accuſandi fiat cadit ſub ſigillum ſacramentale. p. 2. l. 6. c. 4. n. 24. & 26.
Item confeßio meretricis facta animo implendi præceptum & non ſe emendandi. ibid. n. 25.
An confeßio facta laico carenti ſacris ordinibus cum ſpe obtinendi illos ad modum confeßionis ſacramentalis cadat ſub ſigillum illius. p. 2. libro ſexto capite ſexto n. 7.
Et quid de confeßione facta Sacerdoti carenti approbatione cum ſpe obtinendi illam. ibid.
Confeßio bona fide facta ex parte pænitentis, & mala ex parte confeſſarij an cadat ſub ſigillum ſacramentale. ibid. n. 9.
An confeßio cadat ſub ſigillum ſacramentale in qua confeſſor à principio dixit ſe nolle audire peccata in confeßione. ibid. n. 11.
An confeßio facta laico in tempeſtate ſit licita. p. 2. l. 7. c. 1. n. 7. & 8.
Explicatur locus D. Iacobi, Confitemini alterutrum peccata veſtra. ibid.

Confeſſarius.

An confeſſarius excuſetur à præcepto ieiunij. p. 4. l. 1. c. 8. n. 19.
An ſolus confeſſarius poßit diſpenſare in præcepto ieiunij. p. 4. l. 1. c. 9. n. 3.

Confeſſa-

Confeſſarius an poſſit prohibere laico probata vita ne quotidie communicet. p. 3. l. 3. c. 7. n. 7.

An confeſſarius petens à ſuperiore licentiam ad abſoluendum illius ſubditum à reſeruatis poſſit illum abſoluere petita & non obtenta, aut obtenta ſed ſub conditione, vt ſib præſentetur ſubditus. p. 3. l. 3. c. 9. n. 17. verſ. maius dubium eſt.

An habens conſcientiam peccati mortalis, & præſentem confeſſarium alium tamen de propinquo expectat cui ſolet deuotius confiteri, poſſit communicare contritus cum propoſito confitendi poſtea apud illum. p. 3. l. 3. c. 9 n. 18.

An abſente proprio confeſſario poſſit habens priuilegium ad eligendum confeſſarium communicare contritus expectans proprium. ibid. n. 19.

Quantum ſpatium requiratur, vt parochus aut confeſſarius dicatur abſens. ibid. n. 24.

Confeſſarius an poſſit abſoluere pœnitentem, qui de ſolis venialibus confitetur, ſi de illis attritionem non habeat p. 2. l. 2. c. 8. n. 6.

Confeſſarius an poſſit ſequi probabilem opinionem relicta probabiliori. p. 2. l. 3. c. 4. n. 4.

An liceat confeſſario vti notitia confeſſionis de licentia pœnitentis ad corrigendum complicem illius. p. 2. l. 5. c. 2. à n. 1. & ſeqq.

An liceat confeſſario in aliquo caſu monere complicem ſui pœnitentis in bonum pœnitentis, vel alterius abſque licentia ipſius pœnitentis ibid. n. 20.

An proſit teſtimonium externum confeſſarij de licentia pœnitentis datum vt probetur pœnitens innocens in foro externo. p. 2. l. 6 c. 1. n. 19.

An confeſſarius in aliquo caſu poſſit reuelare confeſſionem pœnitentis defuncti in bonum ipſius pœnitentis. ibid. n. 15.

Quid ſi Papa eam reuelationem ſub excommunicatione præcipiat. ib. n. 12. & 13.

Quid faciendum confeſſario ſi accuſetur de reuelatione ſigilli & probare non poſſit ſe habuiſſe licentiam pœnitentis ad illud reuelandum. ibid n. 24.

Licet confeſſariis ea reuelare abſque violatione ſigilli: quæ extra confeſſionem ſciunt. p. 2. libro 6. capite 2. n. 1.

Non poteſt confeſſarius ex ſola notitia confeſſionis monere pœnitentem extra ipſam confeſſionem, vt deſiſtat à petitione ſacramenti, nec etiam ſi occulte petat. p. 2. l. 6. c. 3. n. 6.

An poſſit confeſſarius loqui cum pœnitente ſtatim poſt abſolutionem de rebus confeſſis non petita licentia ab illo. ibidem numero 3. & n. 7. & p. 2. l. 6. c. 4. n. 34. latè.

An teneatur confeſſarius fugere excommunicatum vitandum ex notitia confeſſionis notum. p. 2. lib. 6. cap. 3. n. 10.

Confeſſarius non poteſt dicere Inquiſitoribus fidei, aut vrbis Prætoribus vt diligentius inuigilent ſi ex ſola notitia confeſſionis ſciat malum vrbi aut animabus impendere. ibid. n. 8.

Quid faciendum confeſſario ſi errorem commiſit in confeſſione neceſſario emendandum. p. 2. l. 6. c. 3. n. 3. verſ. præterea, & cap. 4. n. 32.

Non tenetur confeſſarius ad ſigillum ſacramentale ſi pœnitens accedat ad confeſſionem non animo confitendi, ſed inducendi illum ad peccatum. p. 2. lib. 6. cap. 4. n. 18.

An poſſit tunc confeſſarius illum ſtatim denunciare abſque vlla Chriſtiana corruptione. ibidem numero 19.

Quid ſi peccatum ad quod volebat inducere in eo erat publicum, aut de illo iam pœnitens erat infamatus. ibid. n. 19.

Quid ſi eſt ſecretum, & vergat in damnum proximi, & quid ſi non vergat, ſed ſolum noceat authori. ibid. n. 20. & 21.

Quomodo ſe debeat habere confeſſarius cum iudicibus Eccleſiaſticis aut ſæcularibus. ibidem numero vigeſimo ſeptimo.

Si confeſſarius petat licentiam à pœnitente ad emendandum errorem in confeſſione commiſſum & ille neget, an ſolutus maneat ab obligatione emendandi. ibid. n. 33.

An violet ſigillum confeſſarius, qui ſtatim poſt confeſſionem loquitur cum pœnitente de peccatis confeſſis non petita licentia ab ipſo pœnitente. ibidem numero 34. & 35.

Confeſſarius an poſſit abſoluere pœnitentem ſi neget crimen quod ex confeſſione complicis illius ſcit. ibidem n. 37.

Quid ſi peccata certo à confeſſario extra confeſſionem ſciantur & pœnitens in confeſſione illa negat. ibidem n. 38.

Quid ſi ſint publica. ibid.

An confeſſarius teneatur dare ſchedulam peccatori quem non abſoluit. ibid. n. 39. & 40.

Violat ſigillum confeſſionis ille confeſſarius qui ſurgens è loco confeſſionis, Doctorem conſulit, & ſtatim regreditur, vt pœnitentem abſoluat. ibid. num. 4. & p. 2. l. 6. c. 5. n. 2.

Confeſſarij ſolum directe obligantur ad ſigillum ſub pœnis ordinariis ſacrorum canonum. p. 2. libro 6. cap. ſexto numero 1. cæteri indirecte ad arbitrarias. ibid.

Confeſſarius non habens iuriſdictionem ſuper peccatum reſeruatum non poteſt abſoluere à peccato non reſeruato eum qui reſeruata habet, niſi prius reſeruatio tollatur, & ſi peccatum habet adnexam cenſuram ſublata reſeruatione cenſura tollitur reſeruatio peccati. p. 2. l. 8. c. 3. n. 1.

Confeſſarius approbatus in diœceſi Lamecenſi habens licentiam ad abſoluendum à peccatis reſeruatis in ea, poteſt ibi abſoluere pœnitentem alterius diœceſis à reſeruatis in ſua diœceſi. part. 2. libr. 8. capit. 8. numer. 18.

An confeſſarius huius diœceſis nullam omnino habens iuriſdictionem ſuper caſus reſeruatos poſſit abſoluere pœnitentes alterius à peccatis in ea reſeruatis. ibid numero 19.

An confeſſarius ordinarius virtute iubilæi poſſit abſoluere ab hæreſi externa occulta. p. 2. libro 8. cap. 8. numero 37.

Quid ſi hæreticus habeat quinque vel ſex complices an adhuc dicatur hæreſis occulta per accidens. ibid. num. 33. verſ. vnde in hac opinione.

Ab hæreſi pure mentali quis poſſit abſoluere. ibid. l. 8. c. 8. nu. 42.

Quilibet ordinarius confeſſarius poteſt abſoluere ab eo peccato quo quis ſe Maurum aut infidelem finxit inter infideles ſi reuera nullum errorem contra fidem in intellectu habuit. ibid. n. 39.

Quid ſi quis per ignorantiam aliquem errorem in fide habuit paratus illum deponere ſi Doctorem haberet. ibid. num. 41.

An confeſſarius teneatur ſub mortali, iniungere pœnitentiam pœnitenti. p. 2 l. 5 c. 3. n. 8. & 9.

Quid ſi iudicet pœnitentem nullam acceptaturum. ibid. n. 10.

An expediat aliquando quod confeſſarius nolit obliga-

obligare ad pœnitentiam,ſed per modum conſilij illam imponat.ibid.n.11.

An peccet pœnitens mortaliter, ſi pœnitentiam leuem pro grauibus peccatis impoſitam non impleat quando confeſſarius ad illam ſub mortali illum voluit obligare.ibid n.15.

An confeſſarius poſſit obligare ſub mortali pœnitentem ad acceptandam pœnitentiam antequam illum abſoluat ibid.n.19.

An quando confeſſarius imponit pœnitentiam ieiunij in vigilia beatæ Virginis vnico ieiunio vtrique obligationi ſatis faciamus.p.2.l.9.cap.4 num.5.

An æqualis confeſſarius poſſit mutare vel imminuere pœnitentiam ab alio impoſitam.ibidem.à num.14.vſque ad 16.

An extra confeſſionem hoc poſſit efficere.ibidem.numero. 17.

An inferior Sacerdos poſſit mutare pœnitentiam pro reſeruatis à ſuperiore impoſitam.ibid. n.18. verſ.ſolum hic.

An ſuperior confeſſarius poſſit mutare confeſſionem ab inferiori impoſitam.ibid.n.19.

An mutatio pœnitentiæ vt valide fiat, debeat fieri in alia confeſſione in qua denuo peccata ob quæ fuit impoſita fateantur.ibid.n.22

An confeſſarius poſſit iniungere pro pœnitentia vt ſacramenta ſuſcipiantur.p.2.l. 9.cap.5.n.4.

An poſſit imponere matrimonium.ibid.

An ſacros ordines,& religionis ingreſſum.ibid.

An poſſit iniungere actus internos doloris, & amoris.ibid. n.5.

Coniux Coniugati.

Coniugatus cum coniugata adulterans tenetur circumſtãtiam vtriuſque matrimonij in confeſſione explicare.p. 1.l.2.c.4.n.4.& 19.

Concionatores vide Prædicatores

Concubinarius,Concubina Concubinatus

Notorius concubinarius, aut fornicator, non eſt ipſo iure ſuſpenſus, ſed ſuſpendi poteſt per iudicis ſententiam, nec fiunt irregulares ſi celebrent ante declaratoriam ſententiã ſuſpenſionis.p.1.l.2 c.1.n.48.& 49.

An peccatum publicum concubinatus ſit de iure reſeruatũ Epiſcopis.p.2.l.8.c.2.n.4.

Concilium

Concilium Tridentinum præcipit, vt non abſoluantur vſurpatores decimarum niſi plena reſtitutione ſecuta. p.5.l.3.c.6.n.4.

Noluit concedere Boemis communionem ſub vtraque ſpecie.p.3.l.3.c.4.n.7.

Concilium non eſt ſupra Papam.p.2.l. 1.cap.3. num. 19.

Conſiliarius Conſultores.

Conſiliarius tenetur ad ſigillum confeſſionis p.2.l.6.c.6.n. 21.

Quid ſi conſulatur in ordine ad faciendam confeſſionem cum alio,& non ſecum.n.22.& 23.

Quid ſi conſiliarius non ſit Sacerdos & conſulatur in ordine ad faciendam confeſſionem ſecum cum obtinuerit ordines.ibid.n.24.

Quid ſi ſit Sacerdos, & non ſit approbatus, & conſulatur in ordine ad faciendam confeſſionem cum eo cum approbatus fuerit.ibid num.24.

Conſultores & conſiliarij ſi oporteat capere conſilium in re graui excuſantur ab obligatione Miſſæ.p.1.libro.2.c.3. n.10.

Conſcientia.

Vnde oriatur obligatio conſcientiæ erroneæ.p.2.l. 4.c.1.n. 10.& c.5.n.15.& ſequentibus.

An ſit mortale,an veniale tantum peccare contra conſcientiam erroneam quando illa abſolutè dicat aliquid eſſe peccatum,non tamen dictat eſſe mortale vel veniale.p. 2.l.4.c.5.n.17.

Quomodo deponenda ſit conſcientia erronea ibid.numero. 18.

Conſecratio,Conſecrare

An Sacerdos poſſit conſecrare vnam partem hoſtiæ non aliam.p.3.l.2.c.5.n.5.

Quid ſi Sacerdos aſſumat decem hoſtias vel illas coram ſe habeat,& intendat ſolum quinque conſecrare.ibidem. n.9.

Quid ſi putet conſecrare 20.& conſecret 25.ibid. verſ. & quando.

Quid ſi accipiat duas hoſtias,& ambas conſecret putans ſe vnam tantum conſecrare.ibid.num.10.

Quid ſi habeat in altari hoſtiam, & cuſtodiam cum formulis,& oblitus cuſtodiæ offerat, vel conſecret tantum hoſtiam.ibid.n.11.

An liceat Sacerdoti aliquando conſecrare abſq; veſtibus ſacris & extra ſacrificium Miſſæ p.3.libro 2 capite 6.n. 10.

Conſecratio quare dicatur ſacrificium Miſſæ.p.3.libro 2. c.6.n.10

Quare benedictio à Patribus ibid.n.9.

An poſt conſecrationem maneat aliqua pars phyſica vel metaphyſica ſubſtantiæ panis vel vini.p.3.libro 5.c.3.n. 4.& 5.

Conſecratio ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ pertinet.p. 1.l. 3. c. 4.n. 8.& 9.& 10

An ordo conſecrationis,vt prius panis quam vinum conſecretur,ſit de iure diuino.p. 1.libro .3.capite.5.numero. 19.

Conſecrare calices ad ſolos Epiſcopos pertinet de iure & ex officio p.1.l.3.c.21.n.14.

Committi tamen hoc poteſt ſimplici Sacerdoti à Papa;de facto committitur patribus Societatis in India.ibid.n. 14

An amiſſa deauratione calicis amittatur conſecratio illius ibid.n.24.

Conſuetudo,vide Præſcriptionem.

Conſuetudo ſicut poteſt noua ieiunia inducere,ita & vetera antiquare.p.4.l.1.c.5.n.1.

Conſuetudo non poteſt facere, vt Eccleſia priuetur iure imponendi decimas quoties iudicauerit.p.5.l.1.capite.1.n. 11.

In vnaquaque prouincia,loco,aut regione in ſolutione quotæ decimæ potius reſpicienda eſt conſuetudo,quam ius.p 5.l.1.c.2.n.2.

Conſuetudo facere poteſt,vt decimæ tam perſonales quam prædiales,quæ vni parochiæ ſoluebantur, alteri ſoluantur.p.5.l.3.c.1.n.1.

Quæ ſit conſuetudo longi temporis.ibid.n.4.

Vbi ius aperte repugnat neceſſarij ſunt quadraginta anni, vt vna parochia contra aliam præſcribat. ibidem. num 6.

Conſuetudo non extenditur ad noualia nunquam antea poſſeſſa.ibid.n.12.

Quid ſi antea ipſa noualia ſoluebant decimas de paſtu vel dumeto.ibid.n.13.

Quid ſi iiſdem terminis claudebantur cum prædiis cultis. ibid.n.14.

Conſuetudo vnius loci,aut parochiæ non extenditur ad aliam ibid.n.20.

Quid tenendum eſt circa conſuetudinem vnius loci aut parochiæ non ſoluendi decimas de fructibus minimis, vt de fabis,&c.ibid.n.20.

Conſuetudo quod clerici, aut etiam canonici vnius diœceſis

diœceſis vtantur certis veſtibus, non extenditur ad clericos alterius. ibid. numero. 20.

Conſuetudo tantum valet quantum valet lex aut Imperator. ibid. n. 21.

Conſuetudo localis de ſoluendis decimis perſonalibus tempore tantum mortis valet. ibidem numero 22.

An poſſit aliquis conſuetudine ita præſcribere, vt ius acquirat nullas omnino decimas ſoluendi. ibidem numero 23. & 24.

Iudicium authoris. n. 25.

Quando Curati commode ſuſtentari non poſſunt, poſſunt iure repetere decimas integras non obſtante conſuetudine vel priuilegio non ſoluendi illas, vel non ſoluendi integras. ibidem numero 26.

Nulla conſuetudo facere poteſt, vt ius exigendi decimas nomine proprio laicis competat. p. 5. l. 3. c. 1. n. 30.

Poteſt conſuetudo efficere, vt ex vi alicuius priuilegij à legitima poteſtate emanantis laicis ius competat exigendi ſibi decimas nomine Eccleſiæ. ib. num. 31.

Valet conſuetudo decennij dandi parocho, vel Epiſcopo aliquid ex bonis defuncti: Luctuoſam vocant. p. 5. l. 5. c. 1. n. 9.

Semper in Eccleſia fuit conſuetudo communicandi ſub vna tantum ſpecie. p. 3. l. 3. c. 4. n. 17.

An ſit improbata conſuetudo ſi forte obtineat, vt aliqua perſona particularis ſub vtraque ſpecie communicet, ib. numero. 22.

Conſuetudo laicorum ſcita, & tolerata ab Epicopis poteſt dies feſtos introducere, & introductos abrogare. p. 1. l. 1. c. 6. n. 1.

Quid ſi non approbetur. ibidem numero 6.

Quid de conſuetudine laicorum ſimul & Eccleſiaſticorum ſi ab Epiſcopis non approbetur. ibidem numero 7.

Quid ſi Epiſcopus approbet deuotionem populi, & non approbet conſuetudinem. ibidem numero 8.

Quomodo ſciatur quod Epiſcopus approbet deuotionem populi non conſuetudinem. ibidem numero 8.

An ſufficiat decennalis conſuetudo approbata ab Epiſcopo ad introducendos dies feſtos. ibidem numero 9.

Quæ conſuetudo neceſſaria ſit ad abrogationem illorum ibid. n. 10.

An excuſetur certum genus mechanicorum ſi conſuetudo ſit illos operari cætero populo feriante. ibid. n. 11. & 12

Quid de conſuetudine legitime præſcripta. poteſt reſeruare peccatum in vna ſpecie v. g. furti non in alia, v. c. in caſtitate. p. 2. l. 8. c. 1. numero 11.

Quantum tempus requiratur, vt hæc conſuetudo legitime præſcribat. ibi. n. 12.

An requirat ſcientiam, & patientiam Papæ. ibidem numero 13.

Contritio.

Contritio quamuis ſit actus internus eſt pars integralis confeſſionis. p. 2. l. 2. c. 3. n. 1.

Nomine contritionis venit etiam attritio, quæ dicitur imperfecta contritio. ibid. n. 5.

Contritio pro ſtatu legis gratiæ, ſcriptæ, & naturalis qualis. ibid. n. 6.

Contritio ſeu deteſtatio peccati debet eſſe voluntaria. ibid. n. 10.

In vero actu contritionis in ſtatu legis gratiæ ſemper includitur propoſitum ſaltem virtuale confeſſionis incluſum in ipſa deteſtatione peccati ibidem numero 14.

Quomodo fiant actus contritionis, & attritionis. ibid. n. 15.

Motiuum vera contritionis eſt ipſum peccatum principaliter deteſtatum quia eſt offenſio Dei, ſecundario quia eſt cauſa damni temporalis. p. 2. l. 2. c. 4. n. 2.

Aſſignantur differentiæ inter contritionem, & attritionẽ ibid. à n. 2. vſque ad 4.

Contritio eſt optima diſpoſitio ad primam gratiam. p. 2 l. 2. c. 5. n. 1.

Contritio vel attritio habita ex metu infamiæ, ægritudinis, pœnæ temporalis vel æternæ ſi in ea ſiſtamus, & velimus, vt nullo modo extendatur ad offenſionem Dei, eſt inſufficiens ad valorem, & fructum ſacramenti. ibidem numero 2.

Quid ſi habeatur ex metu gehennæ vel pœnæ temporalis à Deo infligendæ, vt eſt author gratiæ. ibidem numero 3.

Datur præceptum de vera contritione habenda, p. 2. l. 2. c. 6. n. 1.

Quo tempore obliget ex vi ſua ibid à. num. 2. vſque ad 5.

Ex accidenti obligat quando quis hic & nunc iudicat ſe aliter non poſſe effugere tentationem aliquam. ibidem numero 6. & 7.

Obligat etiam ex accidenti quando Euchariſtia ſuſcipienda eſt vel miniſtranda & deeſt confeſſarius. ibidem numero 7.

Quid de aliis ſacramentis. ibid.

An ſingulorum numero vel ſpecie peccatorum habenda ſit contritio. ibid. n. 8. & 9.

Quo tempore confeſſionis habenda ſit an ante vel poſt abſolutionem ibid. n. 10. & 11.

An ſit neceſſaria contritio peccatorũ venialium in confeſſione. ibid. n. 14.

An ille, qui de ſolis venialibus confitetur, & mortalibus caret, teneatur de illis contritionem habere p. 2. libr. 2. capite 8. n. 5.

Quid ſi de aliquibus contritionem habeat, & de aliis non habeat. ibid. n. 6.

Contractus

Prouiſus de beneficio promittens laico reſiſtenti poſſeſſioni illius ſe illi confirmaturum contractum initum cum beneficiato præcedenti, ſuper terras Eccleſiæ an teneatur ad promiſſionem. p. 5. libro. 3. capite 2. numero. 21.

Quid ſi prouiſus iuret ſe ei daturum aliquas terras Eccleſiæ in emphytheuſim. ibidem numero. 21. verſ. & idem dicendum.

Conuentus

Legitimus conuentus non ſolum ſit in propriis parochiis ſed etiam in aliis Eccleſiis. p. 1. libro 2. capite. 3. num. 10.

Conuerſio

Conuerſio ſubſtantiæ panis, & vini corpus, & ſanguinem Chriſti quomodo explicetur. p. 3. libro. 5. capite. 3. numero. 15. & 17.

Correctio fraterna.

Correctio fraterna, & iudiciaria debet fieri ex notitia certa in foro externo, non ita correctio extraiudicialis. p. 2. l. 5. c. 1. n. 10.

Copula.

An copula coniugalis nocte præcedente habita impediat cõmunionem. p. 3 l. 3. c. 6. n. 16.

Quid ſi habeatur ex deſiderio explendæ libidinis. ibidem numero 19. & 20.

Copula coniugalis mortaliter habita inter coniuges nocte præcedenti, an communionem ſequentis diei impediat. ibid. n. 19 & 20.

Per copulam coniugalem habitam in Eccleſia an polluatur Eccleſia. p. 1. l. 3. c. 14. à. n. 22. vſque ad 26.

Quid

Quid ſi ſit ſecreta.ibid.à n.31.& 32.
Quid ſi poſtea publicetur, & quæ publicitas ſufficiat à n. 33.vſque ad 36.

Corporalia.

Ex qua materia eſſe debeant.p.1.l.3.c.21.n.25.& 28.& c. 22.n.11.
Quid repreſentent.ibid.n.11.
An ſit mortale ſine illis celebrare.ibidem cap. 21. nume.25 & 28.
An illa tangere mortale etiam ſit.ibidem num.26.&28.
A quo lauari debeant. ibid.n.29.

Corpus Chriſti in Eucharaſtia, *vide* Species ſacras.

Quare corpus Chriſti in Euchàriſtia non videatur.p.1.l.3. c.1.n.7.
Corpus Chriſti in Miſſa offertur Patri tamquam quid ipſius Sacerdotis,& ab ipſo Sacerdote productum.p.1.l. 3.c.6.n.8.verſ.tertio quia.
Quomodo explicandi ſunt Patres, qui dicunt corpus Chriſti eſſe ipſum ſacramentum Euchariſtiæ.p.3.l.1.c. 2.n.9.
In corpore exiſtenti in loco præter ſuperficiem ambientem datur modus præſentiæ replentis locum. p.3.lib.5.cap.4 n.2.
Corpus Chriſti quomodo moueatur in Euchariſtia p.3 l.5. c.5.n.5.
An de potentia Dei poßit immediate, & per ſe moueri à Deo.ibid.n.6.
An poßit moueri mediate ab anima Chriſti.ibid.numer.7.
An corpus Chriſti in Euchariſtia exiſtens poßit naturaliter moueri ab agente intrinſeco,id eſt,ab anima Chriſti.ibid.n.12.
An ab agente extrinſeco.n.13.
An poßit naturaliter pati.ibid.n.13.
An agere.ibid.n.14.
An modus exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia per Dei potentiam videri poßit oculo corporeo.p.3.lib.5.cap. 6.n.2.
Corpus Chriſti in Euchariſtia exiſtens,an naturaliter videri poßit ab oculo glorificato.p.3.libro 5 capite 6.num. 7.& 11.

Cuſtos.

Cuſtodes pecudum,& vinearum excuſantur ab obligatione Miſſæ.p.1.l.2.c.9.n.2.

Cuſtodia.

An Sacerdos habens in altari hoſtiam, & cuſtodiam plenam formulis,& oblitus cuſtodiæ, offerat tantum,vel conſecret hoſtiam, maneat vtrumque conſecratum & oblatum p.3.l.2.c.5.n.11.vide Hoſtiam *vide* Conſecrare

Quare vas cuſtodiæ non conſecretur,conſecretur vero calix.p.1.l.3.c.22.n.14.

Curatio.

Curatio Emſalmorum an ſit licita.p.2.l.8.ca.4.n.16.

Curati.

Curati non poſſunt de iure reſeruare caſus, de conſuetudine legitimè præſcripta poterunt.p.2 l.8.c.1.n.9.
An tunc abſque vlla cauſa illà valide & licite reſeruare poſſint ibid.n.27.

Curſor, Curſores.

Curſores an excuſentur à ieiunio.p.4.libro 1.capite 8.n. 17.

Crapula.

Quid ſit crapula p.4.l.1 c.1.n.13.
An ſit peccatum mortale.ibid.

Crimen.

Quid ſit crimen notorium iure,& notorium facto.p.2 l.5. c.3.n.2.
Quid famoſum.ibid.n.3.

An ſit peccatum mortale reuelare crimen quod eſt publicum in vno loco, in alio vbi non eſt publicum.ibid à n.4.& ſeqq.
Quid quando ex tali reuelatione ſequitur notabile damnum proximi.ibid.n.8.

Crux.

Cruces portare, pulſare cymbola, & campanas diebus feſtis nullum eſt peccatum,nec veniale.p.1. libro 1 capite 14.n.4.
Nec peccatum mortale eſt celebrare ſine cruce in altari.p. 1.l.3.c.21.n.32.

D

Dalmaticæ.

OLim Epiſcopi dalmaticis vtebantur, hodie ſolum diaconi,& ſubdiaconi.p.1.libro 3.capite 23.numero 25.

Debitum, Debitor.

Debitor ſuſpectus de fuga licite poteſt comprehendi ex decreto iudicis diebus feſtis.p 1.libro 1.capite 12.nume. 15.

Debitum coniugale.

Quando ſit vel non ſit peccatum mortale,negare debitum coniugi.p.3.l.3 c.6.n.17.
An licite negari poßit coniugi ebrio, amenti, aut furioſo. ibid n.8.

Decimæ.

De quibus rebus debeantur.p.5.libro 1.capite.4.per totum vide Prædiales.
An in rigore iuris debeantur decimæ de bonis mobilibus, dono datis vel teſtamento legatis, & quid de bonis hæredatis proponitur ſententia affirmans.p.5.lib.1.c.2 n.5.6 & 7.
In ea excipiuntur filij ſuccedentes patri in bonis paternis & omnes hæredes ab inteſtato.ibid.n.6.
Aſtruitur ſententia negans.ibid.n.8.& 9.
Iudicium authoris.n.9.
Decimæ non debentur de iure de bonis immobilibus legatis donatis vel teſtamento relictis.ibid.n.7.
An decimæ de iure debeantur ex bonis ludo,aut lucro acquiſitis.ibid.n.10.
An de eleemoſynis datis.ibid.n.11 & 12.
An de iis terris, quas reges bellis iuſtis acquirunt & de prædis mobilibus iiſdem bellis acquiſitis.ibid. numero 11. & 12.
Milites an ex ſuo ſtipendio bello iniuſto emerito decimas de iure debeant.ibid.n.17.
Quid de prædis mobilibus raptis.ibid.fine.
An ex rebus iniuſte & cum obligatione reſtitutionis acquiſitis decimæ de iure debeantur.p.5.lib.1.cap.2.num. 14.
Quid ſi illicite acquirantur non tamen reſtitutioni ſint obnoxiæ vt ex pellicatu, ex hiſtrionatu, ex pretio iniuſtæ occiſionis.ibid.n.17.
Decimæ pro alimento Sacerdotum de iure naturali debentur.p 5.l.1.c.1.n.2.
Nec tolli nec minui poſſunt.ibidem.
In India, & Braſilia decimæ integræ regi Luſitaniæ tamquam ordinum magiſtro ſoluuntur, & de expenſis regis Sacerdotibus de neceſſario alimento prouidetur. ibid.n 10.
Nulla conſuetudine poteſt fieri vt Eccleſia priuetur iure imponendi decimas quoties id iudicauerit.ibid.n.11.
An decimæ debeantur de locationibus domuum de iure.p. 5.l.1.c.4.n.5.
An de furnis.ibid.n.6.
Et an deducendæ ſint expenſæ.ibid.n.8.verſ.ad confirmationem.

An ſemen extrahendum.n.9.
Quare decimæ appellentur tributa.p.5.l.1.c.6.n.1.
Cui pereant decimæ ſi pereant.ibid n.9.
Decimæ principaliter ſoluuntur in ſuſtentationem clericorum, minus principaliter in recognitionem diuini dominij.p.5.l.2.c.3.n.5.

Decimæ pro quota, & taxatione.

Quota & taxatio decimarum de iure Eccleſiaſtico Sacerdotibus debetur & minui poteſt, non tamen omnino tolli niſi aliunde eis de neceſſario alimento prouideatur p.5 l.1.c.1.n.3.
Non eſt exceſſus quod decima pars fructuum pro alimento Sacerdotum aſſignetur.ibid.n.12.
In ſolutione quotæ decimarum magis attendendum eſt ad conſuetudinem loci, vrbis, prouinciæ, aut regionis, quam ad ius.p.5.l.1.c.2.n.2.

Decimæ prædiales.

In multis locis ſolæ decimæ prædiales ſoluuntur.p.5.l.1.c.2.n 3.& 4.
In lege vetere ſolum prædiales, & mixtæ ſoluebantur, non perſonales & quare.ibid.n.3.& 4.
In lege noua omnes ſoluuntur.ibid.
Decimæ prædiales de quibus rebus debeantur p 5.l.1.c.4.n.1.
Debentur de grano, vino, & oleo.ibid.n.2.
An de palea grani.ibid.
An de legumi nibus, & oleribus.ibid.n.3.
An de fœno & herba & paſcuis.ibid.n.4.
Quid ſi prata eodem anno bis aut ter fructum ferant herbarum.ibid.
An debeantur de prouentibus molendinorum, etiam ad ventum de iure.ibid.n.5.
An deducendæ ſint expenſæ factæ in illis reficiendis.ibid.n.5.
Prædiales de iure ordinario debentur illi parochiæ in cuius diſtricto ſunt prædia.p.5.libro 1.capite 4.num.10.& l.3 c 4.n.1.
Quo tempore ſoluendæ ſunt.ibid.n.11.
An ſoluendæ ſint de lignis cæduis tempore quo emuntur, an tempore quo cæduntur ac colliguntur ligna.ibid.
Ad quem locum aſportandæ ſunt decimæ prædiales de iure, & cuius expenſis.ibid.n.12.
Ex qua parte fructuum ſoluendæ ſunt quando prædia coluntur per colonos, an ex parte colonorum ibid.n.13.
An decimæ prædiales ſoluendæ ſint illi parochiæ, quæ de nouo prædia acquirit donatione, emptione, vel alio contractu, an antiquæ cui antea ſoluebantur.p.5.l.1.c.7.à n 1.vſque ad 4.
Decimæ prædiales ſunt onus reale impoſitum terris Chriſtianorum qui aliquando fidem ſuſceperunt.p.5.lib.2.c.1.n.15.
Quo iure, & quibus modis poſſint perſonæ laicæ licite decimas percipere nomine Eccleſiæ.p.5.libro 3.capite 2.n.11.& 12.
Poſſunt decimæ prædiales dari à Papa ad tempus principibus ſæcularibus pro aliqua neceſſitate communi.ibid.n.13.
Poſſunt dari laicis per modum ſalarij, ſtipendij, ac ſeruitij.ibid.n.12.
Poſſunt locari & conduci.ibid n 11.
An ea locatio poſſit excedere triennium.ibid.
Decimæ prædiales debentur parochis etiam ſi diuites ſint.p.5.l.3.c.4.n.1.verſ.& quia.
An idem prædium ratione diuerſorum fructuum decimale ſit diuerſis parochiis.ibid.
Decimæ prædiales laicis in feudum datæ an poſſint ab ipſis laicis propria authoritate transferri in Eccleſias, & pia loca.ibid.n.2.
An in perſonas laicas.ibid.n.3.
Res empta ex pretio decimarum furto ablatarum cuius ſit an Eccleſiæ cuius erant decimæ, an ementis ibid.à n.4.vſque ad 6.
Decimæ prædiales à quibus perſonis petendæ ſint, an ab illis quæ prædia habuerunt, & illas non ſoluerunt, an à tertiis poſſeſſoribus.p.5.libro 3.capite 6.numero 1.& 2.

Decimæ perſonales.

Decimæ perſonales debentur de negotiis lucroſis p.5.l.1.c.2.n.16.
An deducendæ ſint expenſæ in negotiis faciendis.ibid num.18.
Perſonales decimæ ex vi iuris communis debentur propriæ parochiæ in qua tenemur Miſſam audire, & ſacramenta ſuſcipere.p.5.libro 1.capite 3.numero 1.& l.3.c.4.n.1.
Quid ſi terras quis habeat in vna parochia & domicilium in alia in qua ſacramenta accipiat.ibidem numero 2.
Quid ſi per maiorem partem anni extra propriam parochiam abſens ſit, laboretque, lucretur, vel negotietur.ibid.n 2.
Quid ſi quis alicubi domicilium figat animo habitandi ibi ſolum vſque ad tempus percipiendorum ſacramentorum.ibid.n.4.
Quid ſi quis habeat domicilium in diuerſis parochiis, & in vna æſtate, in alia vere aut in vna maiori, in alia minori parte anni habitet.ibid.num.5.
Quid ſi artifex domicilium habeat in conuiuio duarum parochiarum, & modo in vna parte, modo in alia operetur.ibid.n.6.
Quid ſi dubitetur de qua parochia ſit domicilium exiſtens in confinio duarum ibid.n.7.
Decimæ perſonales fere ſunt vbique vſu ſublatæ.n.8.
Loco illarum in Luſitania ſoluuntur Cognitiones, & quid Cognitiones ſint ibid.n 9.
In quo diſtinguantur decimæ perſonales à prædialibus.ibid.n.10.

Decimæ mixtæ.

Mixtæ quæ ſint.p.5.l.1.c.5.n.1.
Soluuntur de fructibus animalium, & quomodo.ibid.n.2.
Item de lana, lacte, & caſeis.ibid.n.3.
Quando & quomodo.ibid.
Soluuntur etiam de viuariis vbi piſces ali ſolent.ibidem n.4.
Decimæ animalium ſoluuntur illi parochiæ vbi paſcunt, quamuis illorum domini viuant in alia.ibidem numero 5.
Quid ſi in vna parochia paſcant hyeme, & æſtate in alia ibid.n 6.
Quid ſi per maiorem partem anni in vna quam in alia.ibid.n 7.
Quid ſi maius tempus vnius præ alia non ſit conſiderabile.ibid n.8.
Quid ſi greges paſcant in vna, & accubent in alia.ibid.n.10.& 11.
Quid ſi equæ paſcant in vna parochia, & pariant in alia.ibid.n.12.
Cui parochiæ ſoluendæ ſint decimæ mixtæ de aluearibus.ibid.n.13.
Quo tempore ſoluendæ ſint decimæ mixtæ de fructibus animalium.ibid n.14.
An deducendæ ſint expenſæ in illis alendis.ibid.n.15.
Decimæ mixtæ à quibus perſonis petendæ ſint an ab illis, quæ animalia habuerunt.& non ſoluerunt an ab illis qui a illa emerunt & poſſident.p.5.l.3.c.6.n.1.

Declaratio criminis.

An vltra declarationem criminis hæreſis incurſæ, requi-

ſæ, requiratur in hæreticis declaratio incurſæ excommunicationis ob illud, vt hæreticus vitetur.p.1.l.3.c.12. n.18.& p.1.l.2.c.5.n.5.& 6.

Defectus, *vide* Sacerdotem.

Defectus Miſſæ quomodo ſupplendi ſint per alium Sacerdotem deficiente primo, & vnde debeat incipere Sacerdos ſi alter vel ante vel poſt conſecrationem deficiat.p.1.l.3. c.19. per totum.

Defectus naturales, & ſanguinis pœnitentis an cadant ſub ſigillo ſacramentali confeſſionis.p.2.lib.6.cap.4.numero 3.

Definitio, Definire.

Definitio ieiunij.p.4.l.1.c.1.n.4.

Degradatio.

Degradatio duplex eſt, realis, & verbalis, & quæ vtraque ſit.p.3.lib.3.cap.1.numero 16.& p.1.libro 2.capite 5. num.52.

Sacerdos realiter degradatus an retineat characterem. ibid.n.15.

Per degradationem realem ſacrorum ordinum amittit Sacerdos priuilegium clericale, & efficitur fori ſæcularis.p.1.l.2.c.5.n.52.

Delictum, *vide* Hæreſim.

Delictum quando dicatur occultum quoad abſolutionem Epiſcopalem & quando non.p.2.l.8.c.8.num.23.vſque ad 29.

Concilium Trid. concedit Epiſcopis facultatem abſoluendi ab omnibus caſibus reſeruatis ſedi Apoſtolicæ ex delicto occulto prouenientibus. Quæ delicta dicantur publica, quæ occulta quo ad hanc abſolutionem. vbi ſupra.

An dicatur delictum occultum reſpectu huius abſolutionis quod probari poteſt in iudicio, nondum tamen ad illud delatum eſt.ibid.n.24.

Quid ſi iam ſit ad iudicium delatum, ſed nondum ibi ſit probatum.ibid.n.26.

Quid ſi duo ſint eiuſdem criminis complices & delictum reſpectu vnius ſit in iudicio probatum, reſpectu vero alterius non ſit, an adhuc dicatur occultum reſpectu iſtius. ibid.n.27.

Quid ſi delictum ſit in vno loco publicum, & in iudicio probatum, in loco vero in quo abſolutio petitur, vel diſpenſatio irregularitatis illius non ſit, an poſſit Epiſcopus ab illo abſoluere & in irregularitate illius diſpenſare. ibid. n.28.

Delictum atrox quod cum ſcandalo ſit poteſt à iudice in die feſto ſententiari.p.1.l.1.c.13 n.28.

Quæ delicta vergant in damnum publicum, & in damnum proximi, & quæ non vergant. p.2.libro 6.capite 4.n.21.

Denunciatio, Denunciare, *vide* Excommunicatum, & Excommunicationem.

Denunciatio excommunicationis incurſæ poteſt fieri per ordinarium ipſius excommunicati, etiamſi illum ipſe non excommunicauerit, modo excommunicatio ſit à iure, non ab homine.p.1.l.2.c.5.n.31.

Ordinario facienda eſt ab illo, qui excommunicauit. ibid.

Hæretici occulti ſtatim ſunt denunciandi nulla præmiſſa correctione.p.2.l.6.c.4.n.11.

Blaſphemia occulta non eſt denuncianda ante correctionem fraternam niſi cum hæreſi coniuncta ſit. ibid.n.12. & 13.

Crimina alia occulta præter hæreſim non ſunt denuncianda in viſitationibus etiamſi ſub excommunicatione denunciari præcipiantur.ibid.n.14.

An peccata iam emendata ſint denuncianda. ibid. numero 17.

Quid ſi dubitetur de emendatione. ibid.

An peccatum iam emendatum deferendum ſit Prælatis religionum ſi recidiuum timeatur ibid.n.16.

Ficti pœnitentes, qui accedunt ad confeſſionem non animo ſe accuſandi, ſed inducendi confeſſarium ad peccatum, ſtatim ſunt denunciandi ante vllam fraternam monitionem, modo peccatum ad quod volunt inducere in eis ſit publicum, aut de illo ſint iam infamati. p.2.l.6.c.4. n.19.

Quid ſi delictum in eis ſit ſecretum, & vergat in damnum publicum, aut proximi.ibid.n.20.

Quid ſi non vergat, ſed ſolum noceat authori.ibid.

Quæ delicta vergant in damnum proximi, vel ſolum noceant authori.ibid.n.21.

Dependentia.

An detur aliqua dependentia effectiua inter ſpecies ſacramentales & corpus Chriſti exiſtens in Eucharistia p.3. l.5.c.4.n.6.

An hæc dependentia ſit per aliquam actionem aut qualitatem, quam adinuicem immittant, & imprimant ibid. n.7.& 8.

An ſit de intrinſeca ratione huius ſacramenti.ibid.n.10. 11 & 12.

Nulla datur formalis vnio inter has ſpecies, & corpus Chriſti, ſed effectiua, quam vocamus dependentiam effectiuam.ibid.n.4.& 5.

Depoſitio.

Depoſitio ſacrorum ordinum altera verbalis eſt, altera realis: realis eſt illa, quæ ſit per abraſionem ſacrorum ordinum, & per eam efficitur quis fori ſæcularis, & amittit priuilegium clericale.p.1.l.2.c.5.n.52. vide Degradationem.

Deuotio.

Carens deuotione actuali in ſuſceptione Euchariſtiæ, non comparat effectum gratiæ ex opere operantis illi deuotioni reſpondens, non tamen impedit gratiam ex opere operato.p.3.l.4 c.3.n.5.

Deus.

Qua ratione & modo colebatur Deus ante legem Moyſis & ante obſeruationem ſabbati.p.1.libro 1.capite 1. numero 4.

An quando Deus in hac vita aliquem iuſtum punit pro pœnis temporalibus ex peccato relictis, eo ipſo liberetur à tota pœna temporali.p.2.l.9.c.2.n.14.

Diligentia.

Quæ diligentia requiratur, vt pœnitens diſcutiat conſcientiam.p.2.l.3.c.2.n.1.

Dimidiari, Dimidiatio.

In quibus caſibus licitum ſit dimidiari confeſſionem, & in quibus non, ita vt non omnia peccata eidem confeſſario dicantur.p.2.l.3.c.3.

Diſpoſitio, Diſpoſitus, Diſponere.

An ſit ſufficienter diſpoſitus ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, qui eſt in gratia habituali.p.3.l.3.c.8.n 8.

Quæ diſpoſitio requiratur ad illius ſuſceptionem. p.3.lib.3. c.5.n.1.

Requiritur ieiunium naturale.ibid.n.7.

Quæ ſumptio aquæ, & cibi impediat communionem. ibid. n.11.& 12.

Quid ſi guttula aquæ per modum ſaliuæ deglutiatur. ibid.

Quid ſi traiiciatur aliquid cibi in ore manentis, & inter dentes.ibid.n.13.

An aliqua diſpoſitio circa ornatum corporis requiratur in iis, qui Euchariſtiam ſumunt.p.3.libro 3.capite 6.numero 1.

Quæ ſit debita diſpoſitio ad communicandum quotidie.p.3.l.3.c.7.n.6.

An ſemper debeat præcedere confeſſio ſi conſcientiam mortalis culpæ detur.p.3.l.3.c.8.n.1.

An cum ea diſpoſitione poſſit homo ad Euchariſtiam accedere, vt neque gratiam accipiat, neque peccatum committat.p.3.l.4.c.2.n.13.

Dimiſſoriæ.

Dimiſſoria à Capitulo ſede vacante conceſſa, non expirant veniente nouo Epiſcopo.p.2.lib.8.cap.8.nu.16.

Diſcrimen, ſeu Differentia.

Aſſignatur differentia inter actus contritionis, & attritionis.p.2.l.2.c.4 à n.2.vſque ad 4.

Quod diſcrimen ſit inter Eccleſiam benedictam & conſecratam.p.1.l.3.c.14.n.60.

Diſpenſatio, Diſpenſare, Diſpenſatus, *vide* Papam, Epiſcopum, & Superiores.

Papa diſpenſare poteſt in præcepto annualis confeſſionis ex iuſta cauſa.p.2.l.1.c.3.n.6.

An cum aliqua perſona, prouincia, vel regno in perpetuum diſpenſare poſſit, vt nunquam confiteatur. ibidem numero 8.

Si abſque cauſa diſpenſet valebit diſpenſatio, peccabit tamen mortaliter.ibid.n.9.

Diſpenſationes votorum an ſint de iure communi reſeruata Epiſcopis.p.2.l.8.c.2.n.2.

Quis poſſit diſpenſare in præcepto ieiunij.p.4.lib.1.cap.9.nu.1.

Poteſt Papa, etiam ſine vlla cauſa, & valet diſpenſatio, ſed mortaliter peccat.ibid.n.1 & 7.

Et Epiſcopus licitè, & validè cum cauſa.ibid.n.7.

An requiratur diſpenſatio ſuperioris quando cauſa eſt manifeſta, ac patens.ibid.n.1.& 7.

An in cauſa dubia ſufficiat ſola authoritas parochi, vel medici.ibid.n.2.

Quid de confeſſario.ibid.n.3.

Superiores religionum an poſſint diſpenſare ſuos ſubditos in lege ieiunij.ibid.n.5.

Quid ſi Epiſcopus cum aliquo diſpenſet in præcepto ieiunij abſque cauſa.ibid.n.7.

Quando Princeps vel Epiſcopus diſpenſat in lege propria ſine iuſta cauſa valet diſpenſatio, ſed mortaliter peccat.p.1.l.2.c.1.n.12.

Quando diſpenſat in lege ſuperioris abſque iuſta cauſa nec licitè, nec validè diſpenſat.ibid.num.12.

An valeat diſpenſatio qua Epiſcopus diſpenſat bona fide in præcepto Miſſæ aut dierum feſtorum abſque cauſa cognitione ſi reuera dabatur cauſa diſpenſandi ibid nu.13.& 14.

Quid ſi Prælatus diſpenſet mala fide in lege ſuperioris, putans non dari cauſam diſpenſandi cum tamen detur.ibid.n.15.

Diſpenſatio voti, vel iuramenti abſque cauſa facta eſt irrita.ibid.n.16.

Quid ſi confeſſarius, aut ordinarius diſpenſent non examinata cauſa in diſpenſationibus ſibi à Papa commiſſis.ibid.n.16.

Diſpenſatus in eſu carnium an eo ipſo cenſeatur liber à lege ieiunij.p.4.l.1.c.2.n.3.

Diſpenſatus à Papa ad omnes honores Eccleſiaſticos, & vt ſacris ordinibus initietur, non cenſetur diſpenſatus ad Epiſcopatum p.5.l.3.c.3.n.4.

Diſpenſatus ad Epiſcopatum, an maneat diſpenſatus ad Archiepiſcopatum.ibid.n.9.

Diſpenſatus à Papa vt clericus fiat, non cenſetur diſpenſatus ad ſacros ordines, ſed tantum ad minores.ibid.n.4.verſ.imo diſpenſatus.

Quid ſi Papa diſpenſet in omnibus ordinibus vt clericus fiat.ibid verſ.& quamuis.

Quid ſi diſpenſet ad omnes ordines abſolute, non addita particula, vt clericus fiat.

Diſpenſatus ad ſacros ordines cenſetur diſpenſatus ad minores.ibid.n.8.

Et diſpenſatus ad ſacerdotium cenſetur diſpenſatus ad diaconatum, & ſubdiaconatum.ibid.

Diſpenſatus à Papa ad honores Eccleſiaſticos, an cenſeatur diſpenſatus ad ſæculares.ibidem numero 3.vide Legitimatum.

Dies, Dies Dominica.

An in diebus Dominicis licitè poſſimus ieiunare.p.4.lib.1.c.5.n.2.

In diebus Dominicis Quadrageſimæ quare carnes non veſcamur cum tamen non ieiunemus.ibid.n.5.

Prima dies Quadrageſimæ, quæ fuerit olim ante tempus D.Gregorij Papæ.ibid.n.6.& 7.

An qui vouit ieiunare omnibus ſextis feriis totius anni teneatur ieiunare in die Natalis Domini ſi in eam inciderit.p.4.l.1.c.6.n.6.

Dies Dominica an ſit de iure diuino.p.1.libro 1.capite 2.num 3.

Dies Dominica eſt, moraliter loquendo, immutabilis.ibi.nu.8.

Dies feſti.

An religioſi exempti teneantur ad dies feſtos, qui de generali conſuetudine locorum, vbi eorum monaſteria ſunt, obſeruantur p.4.l.1.c.7.n.3.

Omnes dies feſtos, quos Eccleſia colit, ſunt de præcepto humano p.1.l.1.c.2.n.7.

Dies feſti ob quas cauſas inſtituantur.p.1.libro 1.capite 2.num.9.

Transferuntur quoad horas canonicas tantum.ibidem n.10.

Ad quem ſpectet illorum inſtitutio.p.1.l.1.c.3.n.2.3.4.5.6.vide Epiſcopum.

An poſſint inſtitui à poteſtate laica ſic, vt ſub mortali culpa obliget illorum obſeruatio.p.1.libro 1.capite 5.num.3.& 4.

An poſſit ſe quiſque obligare voto ad obſeruandum diem non feſtum pro feſto.ibid.n.10.

Quando incipiant dies feſti & quando deſinant p.1.l.1.c.6.nu.2.

Si dies feſtus obſeruetur ex deuotione populi ob conſuetudinem, & Epiſcopus approbet deuotionem, & non conſuetudinem, an tunc ipſa conſuetudo poſſit introducere dies feſtos obligantes ſub mortali.p.1.libro 1.capite 6.nu.8.

Ad introductionem dierum feſtorum an ſufficiat decennij conſuetudo.ibid.n.9.

Quid de abrogatione ibid.n.10.

An excuſetur certum genus mechanicorum ſi conſuetudo ſit illos laborare, cætero populo obſeruante.ib.n.11.& 12.

An liceat in ipſo die feſto patriæ ex illa, alio diuerti, laborandi cauſa.p.1.l.1.c.7.n.13.

Quid

Quid tunc de Miſſa an teneatur illam prius audire. ibidem.

Diſtantia.

Quæ diſtantia itineris excuſet à Miſſa.p.1 libro 2.capite 9. nu.10.

In qua diſtantia poſſit Sacerdos conſecrare panem & vinum.p.3.l.2.c.5.n.7.

Diſtributio.

Diſtributio corporis Chriſti inter fideles ſacrificio Miſſæ aſſiſtentes an ſit neceſſaria ad ſacrificium.p.1. lib.3.cap.3. numero 11.

Diu.

Particula Diu *quantum tempus importet in iure. p.5.l.3. c.1.n.10.*

Doctor, Doctores.

Doctores, & Laureati in Theologia, & iure canonico an indigeant approbatione Epiſcopi ad audiendas confeſſiones ſæcularium.l.7.cap.2.n.67.68.69.

Dominium, Domini.

Poſſunt domini agrorum, & vinearum eos conuertere in domos contradicentibus Curatis, cui pendebant decimas.p.5.l.1.c.6.n.16.

Non poteſt dari verum dominium ſuper rem confuſam, ſed ſuper certam, & liquidam. p.5. libro 1. capite. 6. num.2.

An Eccleſia habeat verum dominium decimarum antequam illæ à reliquis fructibus ſeparentur. ibid.

Domicilium.

Domicilium vbi quis habere dicatur. p.5. libro 1. capite 3. num.3.

An perdat domicilium ille, qui animum mutat habitandi in aliquo loco, dum ipſum locum nondum de facto mutet. ibid.

Domicilium ſemel acquiſitum animo, & facto, non amittitur per ſolum animum, ſed opus eſt animo, & facto. ibid.

Donatio, Donare.

Quid poſſint religioſi communiter donare aliis religioſis eiuſdem vel diuerſi ordinis aut monaſterij, aut ſæcularibus vel ab illis licite accipere abſque expreſſa facultate ſuorum ſuperiorum. p.2. libro 8. capite 6. à nu.4. & ſeqq.

Quid poſſint donare quando iter faciunt. ididem numero 9.

Quantum poſſint ſuperiores locales donare externis, vel dare ſuis licentiam ad donandum ex bonis religionis. ibid.n.12.

Hæc donatio, & licentia ad donandum dari non poteſt niſi ad vſus licitos nec licite, nec valide. à numero 14.15. & ſeqq.

Quid ſi Prælati licentiam concedant ad vſus licitos, & religioſi accipiant, vel donent, aut expendant in illicitis. ibid.n.14.& 15.

Dubium, Dubitans.

Dubitans facta diligentia an expleuerit 21. annum non tenetur ad ieiunium.p.4.l.1.cap.8.n.7.

Dubitans de ægritudine an teneatur ad ieiunium. ibidem num.13.

Dubitans an audierit dimidiam noctem, & bibens aut comedens an poſſit altera die communicare.p.4.l.1.c.10. n.1.& p.3.l.1.c.5.n.18.

Dubitans an ſit media nox & carnes comedens, an poſſit altero die ieiunare. ibid.n.2.primæ allegationis.

An quis poſſit licite in die ieiunij comedere in eo caſu quod dubitet, an ſit iam media nox. ibid. n.3.

Sacerdos dubitans ſe habuiſſe intentionem conſecrandi, an conſecrauerit.p 1.l.2.c.7.n.14.

In dubio an peccatum ſit mortale vel veniale tenetur quis illud confiteri.p 2. libro 2. capite 1. num. 9. & l.3.c.4. n.2. verſ.ſimiliter.

In dubio an quis vouerit vel non vouerit nemo tenetur ad votum.ibid.n.10.

Quid de iuramento ibid.

An teneamur peccata mortalia confiteri in dubio an ſint iam confeſſa.p.2 l.3.c.4.n.2.

In dubio an peccatum quis commiſerit, vel non commiſerit an teneatur de illo confiteri.ibid.verſ.ſi dubitat.

In dubio, an tutior pars ſit eligenda, quomodo intelligendum ſit ibid.n.3.

In materia dubia an fiat ſacramentum. p.3. libro 2. cap. 1. num.17.

E.

Eccleſia, *vide* Papam.

IN Eccleſia ſemper viguit mos communicandi.p.3. l.1. c.5. num.1.

An potuerit Eccleſia per legem ieiunij vetare omnes cibos carnium.p.4.l.1.c.2.n.1.& 2.

Quas ob cauſas inſtituerit Eccleſia ieiunia in quatuor temporibus anni.p.4.l.1.c.6.n.3.

An Eccleſia habeat verum dominium decimarum antequam illæ à reliquis fructibus ſeparentur.p.5.l.1.c.6.à n.1.vſque ad 3.& 4.

Eccleſia quam actionem habeat ſuper decimas, quando fructus non decimati venduntur vel furantur, realemne, an perſonalem.p.5.l.1.c.6.n.5.

An in Eccleſiis mendicantium poſſint fideles communicare ex obligatione præcepti ita vt illi ſatisfaciant.p.3.lib.1. cap.5 n.7.

Eccleſia quare verbis eſſentialibus, & formæ eſſentiali conſecrationis Euchariſtiæ addiderit alia verba.p.3.l.2.c.7. n.15. & 16.

Eccleſia quare præcipiat communionem ſub vna, vetet ſub vtraque ſpecie.p.3.l.3.c.4.n.6.

In Eccleſia an aliquando permiſſus fuerit vſus calicis tantum.ibid.n.10.

An Eccleſia poſſit præcipere vſum tantum calicis, & prohibere panis.ibid.n.10.

Eccleſia ſecundum diuerſos ſtatus, & tempora diuerſa præcepta imponit circa tempus communionis.p.3.libro 3. cap.7.n.5.

Laborare, operari, & agros colere in diebus feſtis propter Eccleſias pauperes non eſt mortale. p.1. libro 1. capite 14.

Eccleſia poteſt diſpenſare merita Sanctorum per indulgentias.p.1.l.4.c.1.n.5.

Furari crumenam in Eccleſia illius, qui Miſſam audit, an ſit ſacrilegium neceſſario confitendum.p.2.lib.4.cap.4. num.9.

Quid de reliquis furtis. ibid.

Occidere, percutere, vulnerare aliquem in Eccleſia & loco ſacro an ſit ſacrilegium, & an per hæc ita violetur Eccleſia,

cleſia. vt purificatione indigeat. p. 2. lib. 4. cap. 4. n. 15. & 14.

Quid de emiſſione voluntaria, & peccaminoſa ſeminis humani. ibid. n. 19. & 20.

Quid ſi aliquem occidas, vel vulneres in Eccleſia, & loco ſacro, quem non intendebas occidere, vel vulnerare intendendo alium, an tunc maneat Eccleſia violata. ibid. n. 15.

Quod vulnus requiratur, & quanta effuſio ſanguinis, vt Eccleſia & locus ſacer polluatur, ac reconcilietur. ibid. numer. 16. & 18. & p. 1. lib. 3. c. 14. n. 14.

In qua quantitate ſanguinis effuſio requiratur. ibidem nu. 19.

Quid de carnium contuſione, & oſſium effractione ſine ſanguinis effuſione. ibid. n. 16.

Quid ſi vulnus in Eccleſia fiat, & ſanguis extra illam effundatur, aut è conuerſo. ibid. n. 16.

An polluatur per copulam inter coniuges in eadem Eccleſia. ibid. à n. 21. vſque ad 25. Et per quam copulam ſecretam ne an publicam ibid.

An aſpectus, nutus, tactus, confabulationes impudica in Eccleſia, & loco ſacro habita neceſſario ſint confitenda. ibid. n. 26. 27. 28. &c. vſque ad 31.

Quæ loca Eccleſiæ dicantur loca ſacra quoad homicidium, ſeminis aut ſanguinis effuſionem, an tectum, chorus, ſacriſtia, trophilæa, locus confeſſionis, an capellæ, &c. ibi. num. 32.

An oratoria quæ domi habentur, & in quibus Miſſa dicitur. ibid. n. 36.

An Eccleſia deſtructa. ibid. n. 37.

Et quid ſi deſtruatur vt iterum ædificetur ibid.

Quid de hoſpitalium, & xenodochiorum Eccleſiis. ibidem num. 38.

In Eccleſia publice violata, polluta ve celebrari non poteſt abſque mortali. p. 1. lib. 3. cap. 14. n. 1.

Quid de licentia Epiſcopi, & vrgente neceſſitate. ibidem num. 2.

Violata Eccleſia violatur etiam cæmeterium, non è contra p. 2. lib. 4. c. 4. n. 42.

Qui in Eccleſia publice violata celebrat an fiat irregularis. p. 1. l. 3. c. 14. n. 3.

An maneat ſuſpenſus. ibid. n. 4. & 5.

Quid debeat agere Sacerdos ſi dum celebrat, Eccleſia publica violetur. ibid. n. 7.

An Eccleſia polluatur ſi homo extra illam vulneretur, & in illa emoriatur. ibid. n. 9.

An polluatur ſi iudex in vna Eccleſia exiſtat, & in alia hominem ſuſpendat. ibid.

Quid ſi in Eccleſia ferat ſententiam, vt aliquis extra illam moriatur an tunc Eccleſia maneat polluta, in qua ſententiam tulit. ibid nu. 10.

An per martyrium violetur Eccleſia. ibid n. 10.

An polluatur ſi ex illa emiſſo telo, vel globo hominem extra illam foris occidas. p. 1. l. 3. c. 14. nu. 11.

An per percuſſionem, quæ de ſe non vulnerat, nec effundit ſanguinem, ſufficiens tamen eſt ad mortem, violetur. ibid. n. 12. & 13.

Polluitur Eccleſia per effuſionem ſanguinis humani peccaminoſa. p. 1. l. 3. c. 14. n. 14.

Qualis effuſio requiratur. ibid. n. 19.

Quid ſi ſanguinis effuſio fiat per iocum, aut naturaliter aut in aliqua inhoneſta repræſentatione in Eccleſia facta. ibid. n. 15.

Quid ſi vulnus in Eccleſia contingat, & ſanguis extra effundatur. ibid. n. 16.

Quid ſi aliquis extra Eccleſiam exiſtens, & emiſſo telo vel globo alium in illa occidat. ibid. n. 16.

Quid ſi vulnus inflictum ſit leue, & ſanguis effuſus multus. ibid.

Violatur Eccleſia per voluntariam, & peccaminoſam emiſſionem ſeminis viri, vel fœminæ fidelium vel infidelium. p. 1. lib. 3. c. 14. n. 20.

In qua quantitate. ibid n. 21.

An ita polluatur per actum coniugalem vt indigeat purificatione. ibid. à n. 22. vſque ad 26.

Per peccaminoſam emiſſionem ſeminis dum eſt ſecreta non manet polluta Eccleſia ibid nu. 31. & 32.

Quid ſi poſtea publicetur, & quæ publicitas ſufficiat. ibid à n. 33. vſque ad 36.

An Eccleſia vel cœmeterium publice conſecratum poſſit prophanum fieri ſolo ſimplici, ac nudo mandato Epiſcopi, an requirantur externa aliqua cæremonia. ibidem numer. 31.

Quid nomine Eccleſiæ intelligatur quoad pollutionem, & purificationem illius. p. 1. libro 3. capite 14. à nu. 37. & ſequentibus.

Quid ſi Eccleſia iam ſit deſtructa. ibidem n. 49. & p. 2. l. 4. c. 4. à n. 9.

Violatur Eccleſia ſi in ea excommunicatus nominatim denunciatus publice ſepeliatur. p. 1. libro 3. capite 14. nu. 55.

An violetur ſi ab Epiſcopo nominatim excommunicato & denunciato conſecretur. ibid. nu. 56.

An ſi in illa paganus, vel infidelis tumuletur ibidem numero 57.

Quid ſi puer non baptizatus filius fidelium in ventre matris ſepeliatur ibid. n. 58.

An violetur ſi eſt conſecrata, & parietes illius comburantur vel decruſtentur, ac reparentur. ibid. n. 59.

Quod diſcrimen ſit inter Eccleſiam benedictam, & conſecratam. ibid. n. 60.

An in Eccleſiis conuentualibus, & cathedralibus debeat quotidie Miſſa celebrari, & an etiam de defunctis. p. 1. lib. 3. c. 15. n. 9.

Eccleſia an poſſit punire delictum confeſſionis inualidæ etiamſi occultiſſimum ſit, & in iudicio probari non poſſit p. 2. l. 1. c. 4. n. 1.

Eccleſia poteſt præcipere actus internos. ibidem numero 7.

Exercere actus prophanos in Eccleſia, vt comœdias laſciuas, triturare ſegetes, &c. an ſit ſacrilegium. p. 2. l. 4. cap. 4. num. 10.

Eccleſiæ immunitas, *vide* Immunitatem.

Ebrietas, Ebrius.

Ebrietas, & inebriari an ſit peccatum mortale. p. 4. l. 1. c. 1. n. 10. & 11.

Quid ſit ebrietas. ibid n. 11.

Peccant mortaliter illi, qui alios inebriant quocumque potu. ibid. n. 12.

An ſit mortale procurare ebrietatem ex conſilio medicorum propter ſanitatem. ibid n. 14.

Ebrius an peccet mortaliter ſi in ipſa ebrietate peccet. numero 15.

An fiat irregularis ſi hominem in illa mutilet vel occidat. ibid. n. 16.

Quid ſi ſe inebriet ex intentione occidendi alium in ebrietate, & in illa occidat. n. 17.

Quid ſi in ebrietate ſoleat arma capere, & homines vulnerare, & culpa ſua factus ſit ebrius intendendo ebrietatem, non occiſionem. nu. 17. verſ. tertio.

Quid ſi abſque culpa ſua ab alio inebrietur, & in ebrietate alium occidat. ibid. verſ. primo.

Quid

Quid ſi ſponte ſua factus ſit ebrius nihil cogitans de occiſione. ibid. n. 18.

An ebrius delicta in ebrietate committens ſit immunis à pœnis lege & iure ſtatutis. ibid. n. 20.

Effectus.

Effectus ieiunij qui ſint. p. 4. l. 1. c. 10. n. 15.

Effectus ſacramenti Euchariſtiæ ſolum fuit promiſſus manducantibus & bibentibus. p. 3. l. 4. c. 1 n. 5.

Nullus confertur effectus gratiæ ex operato ratione aliorum ſacramentorum, niſi in virtute Euchariſtiæ. p. 3 l. 4. c. 1. num. 8.

An conſequatur ille effectum gratiæ ex operato qui poſtquam Euchariſtiam deglutiuit, ſtatim illam euomuit. nu. 9.

Effectus gratiæ in hoc ſacramento confertur in inſtanti deglutionis ſi ſubiectum ſit diſpoſitum. ibidem numero 12.

In die Natalis Domini confertur nouus effectus gratiæ ex operato ad nouam ſumptionem hoſtiæ Sacerdotis. ibid. num. 11.

Proprius, & præcipuus effectus gratiæ ex operato huius ſacramenti eſt conferre augmentum gratiæ. p. 3. lib. 4. c. 2. num. 3.

Ad conſequendum effectum Euchariſtiæ ex operato ſolum requiritur confeſſio, & dolor de peccatis in confeſſione. p. 3. l. 4. c. 3. n. 7.

An maiorem effectum gratiæ ex operato cæteris paribus accipiat ille qui ſub vtraque ſpecie communicat, quam qui ſub vna. p. 3. l. 4. cap. 4 n. 2.

Effectus ex operato ſacrificij Miſſæ fundatur in promiſſione Chriſti incluſa in inſtitutione illius. p. 1. lib. 4. cap. 1. num. 6.

Qualis ſit proprius effectus ſacrificij Miſſæ. ibidem numer. 10.

Eſt remittere ex operato pœnas relictas ex peccatis condonatis. ibid.

Quæ conditiones requirantur ex parte Sacerdotum, & ex parte illorum pro quibus hoc ſacrificium offertur, vt hic effectus producatur. ibidem à numero 15. & ſequentibus.

An effectus ſacrificij Miſſæ ex operato ſit maior in illo qui maiorem gratiam habet. ibid. n. 22.

An ſi forte offeratur pro eo, qui eſt in mortali, redeat poſtea effectus ſacrificij recedente peccato. ibid à nu. 24. & ſequentibus.

Eleemoſynà.

An licitum ſit artificibus operari diebus feſtis ad eleemoſynas faciendas. p. 1. l. 1. c. 14 n. 19.

Empſalmi.

Empſalmorum curatio an ſit licita. p. 2. libro 8. capite 4. nu. 16.

Eligibilis, *vide* Approbationem

An habens parochiale beneficium ſit virtute iubilæi intrà eandem diœceſim vbique eligibilis. p. 2. libro 7. capite 2. num. 35.

An vbique terrarum. ibid n. 36.

An neceſſe ſit quod actu illud habeat. ibid num. 38.

Quid intelligatur nomine parochialis beneficij. ibidem numero 41.

An approbatus cum limitatione perſonarum limitate pro vno oppido, vel parochia ſit virtute iubilæi vbique & ab omnibus eligibilis. ibid. à n. 18. vſque ad 22.

Quid ſi ſit limitate approbatus ad viros tantum non ad fœminas, vel è contra ibid. n. 45.

De eligibilitate religioſorum, vide Regulares, *vide* Religioſos.

Epiſcopus, Epiſcopi.

Epiſcopi à quo immediate accipiant iuriſdictionem. p. 2. l. 7. c. 1. n. 24. 25. 26.

Epiſcopus tenetur approbare Sacerdotes ſuos ſubditos ad confeſſiones audiendas ſi eos dignos inuenerit. p. 2. lib. 7. cap. 2. n. 9.

An teneatur approbare regulares à ſuo ſuperiore ſibi præſentatos. ibid. n 14.

Si ex odio illos ad examen non admittant, & aliàs ſint docti, ſufficientes, ac probi eo ipſo illos poterunt illorum Prælati regulares approbare. ibidem numero 15.

Idem ſi ex odio limitate tantum ad annum, vel ad viros non ad fœminas, ad hunc locum, non ad alium. ibid. nu. 16.

Epiſcopi ex cauſa, & non ex odio ipſos regulares limitate poterunt approbare. ibid. n. 17.

Nouus Epiſcopus an poſſit iterum examinare religioſos à ſuo prædeceſſore approbatos. parte 2. libro 7. capite 2. num. 30.

Epiſcopus poteſt ex cauſa reprobare religioſos ſemel à ſe approbatos. ibid. n. 31.

An Epiſcopi poſſint regulares approbare ad confeſſiones ſæcularium audiendas, repugnantibus illorum ſuperioribus. ibid. n. 33.

Epiſcopi, & alij Prælati non tenentur de iure ad decimas perſonales. parte 5. libro 2. capite 2. numero 14. & 15.

Tenentur ad prædiales ex prædiis patrimonialibus, & ſæculari titulo acquiſitis. ibid. n. 16.

Quid ſi aliqua prædia ſpirituali titulo poſſideant vt ſi Epiſcopatui aliqua prædia donentur in Epiſcoporum ſuſtentationem, vel emantur. ibid. n. 17.

Epiſcopi, & Archiepiſcopi neminem poſſunt per priuilegium eximere à ſolutione decimarum. p. 5 lib. 2. cap. 4. num. 6.

Quid ex priuilegio, aut conſuetudine ibid.

Epiſcopi olim & cleri, & Capituli conſenſu poterant via compoſitionis aliquid ex decimis remittere. ibidem num. 7.

Epiſcopi olim ante Concilium Lateranenſe poterant concedere priuilegium laicis exigendi ſibi decimas nomine Eccleſiæ, hodie ſolus Papa. parte 5. libro 3. capite 1. num. 32.

Iſtud priuilegium non opus eſt, vt extet, ſufficit extare per famam. ibid. n 31. & 32.

Epiſcopus ordinans an poſſit confirmare Chriſmate ſibi non ſubditum, quando à proprio Epiſcopo cum reuerendis mittitur ad ſuſcipiendos ordines. p. 5. libro 3. c. 3. n. 8.

Ante Concilium Lateranenſe poterant Epiſcopi decimas laicis in feudum dare, hodie ſolus Papa. p. 5. lib. 3. cap. 4. num. 2.

Epiſcopi poſſunt dies feſtos inſtituere in ſuis diœceſibus in honorem Sanctorum, qui iam ſunt canonizati. p. 1. l. 1. c. 3. n. 3.

Quid ſi tantum ſint beatificati ibidem numero 14. & 15.

An ad id opus ſit de iure conſenſus Papæ. ibidem numero 4.

An cleri, & populi ibid. n. 8. 9. 10. 11. 12.

An cleri, & populi conſenſus requiratur quando Epiſcopi præcipiunt, vt pro vna tantum vice vnus dies ſanctus colatur. ibid. n. 11. verſ. exiſtimo.

Olim poterant Epiſcopi ſanctos canonizare in ſuis diœceſibus hodie non poſſunt. ibid. n. 6. & 7.

An poſſint Epiſcopi approbare alicuius ſancti non canonizati nec beatificati reliquias. p. 1. libro 1. capite 4. n. 2. & 3. & [illegible]

Et an extra propriam diœceſim. ibid. n. 8.

An poſſint Epiſcopi dare licentiam, vt imagines viri ſancti non canonizati nec beatificati ponantur in altari venerationis cauſa p. 1. libro 1. capite 4. numero. 14. & 15.

Epiſcopi debent potius abrogare dies feſtos, quam illos de nouo inſtituere. p. 1. l. 1. c. 6. n. 4.

Quid ſi Epiſcopi aliquos dies feſtos abrogauerint, & nihilominus populus illos obſeruat. ib. d. n. 5.

Quid ſi populus interrumpat, & poſtea continuet. ibidem num. 5.

Epiſcopi poſſunt concedere facultatem piſcatoribus vt piſcationes diebus feſtis eſſi ciant ad ſublevandam pauperum miſeriam etiamſi Miſſam omittant. p. 1 libro 1. cap. 14. num. 18.

Non tenentur eis præcipere, vt aliquam portionem Eccleſiæ vicinioribus dent pro decimis. ibid n. 18.

Epiſcopus poteſt diſpenſare in diebus feſtis à Papa introductis ex cauſa. p. 1 lib 1. cap. 14. n 17.

Si ſine cauſa diſpenſet peccabit mortaliter tam ipſe, quam ea diſpenſatione vtentes. ibid.

Epiſcopi an teneantur de iure Miſſam audire vltra dies feſtos. p. 1. l. 2. c. 2. n. 11.

Epiſcopi non poſſunt facere legem, aut ſtatutum, vt omnes non niſi in propria parochia Miſſam audiant, & ſi fiat eſt nullum, & excommunicatio illi addita nulla p. 1. l. 2. c. 3 n. 12.

Nec etiam in die natalis aut in maioribus ſolemnitatibus anni. ibid.

Non poſſunt Epiſcopi ſtatutum facere, aut confirmare, vt pro ſtipendio Miſſæ, nec plus donetur, nec minus accipiatur, quam ſit ſtipendium vſu taxatum, & tale ſtatutum ſi detur eſt ſimoniacum, abominabile, & ſcandaloſum p. 1. l. 3. c. 7. n. 8.

Epiſcopi an poſſint poſt Concilium Tridentinum concedere abſque cauſa poteſtatem celebrandi in oratoriis in domibus priuatis deſignando loca ab ipſis viſitanda ad hoc miniſterium. p. 1. libro 3. c. 13. n. 9.

Paulus V. anno 1617. illis hanc poteſtatem abſtulit & quomodo id intelligatur. ibid. n. 12.

An ex cauſa & in caſibus neceſſitatis illam dare poſſint. ibid n. 10. & 11.

An ſub dio. ibid. n. 13. & 14.

An Epiſcopi habeant priuilegium celebrandi in altari portabili dum à ſua Eccleſia abſunt. ibidem numero 19.

Et quid ad celebrandum domi ſuæ. ibid. n. 20.

Quid faciendum ſi Epiſcopus dum in pontificalibus celebrat, inter celebrandum moriatur. p. 1. lib. 3. cap. 20. n. 16. & 17.

Epiſcopi & ſuperiores obligantur ad ſigillum ſacramentale confeſſionis quando ab eis petitur facultas ad abſoluendum ſubditum à reſeruatis ſi forte in illius notitiam ob id deuenerunt. p. 2 l. 6. c. 6. n. 2.

Epiſcopus quatenus poſſit vel non poſſit approbare Sacerdotes regulares & ſæculares ad audiendas confeſſiones ſæcularium, vide Approbationem.

Epiſcopi poſſunt reſeruare caſus vel cum excommunicatione, vel ſine illa in ſua tantum diœceſi ſi cum cenſura reſeruent data facultate ad abſoluendum à cenſuris iam peccatum non manet reſeruatum. p. 2. lib. 8. cap. 1. n. 4. & 5.

Epiſcopi à quo accipiant poteſtatem reſeruandi peccata ibi. nu. 8.

Poſſunt illa reſeruare non ſolum ſibi, ſed & aliis. ibidem nu. 10.

An poſſint illa reſeruare abſque vlla cauſa. ibid. nu. 23. 24. 25. 26.

Epiſcopi excommunicati non tolerati, ſuſpenſi, aut interdicti an poſſint valide abſoluere, aut dare licentiam ad abſoluendum à reſeruatis. p. 2. libro 8. capite 8. à num. 3.

An ad aſſiſtendum matrimonio. ibid.

Epiſcopi ſi exiſtant in ſua diœceſi quatenus poſſint, vel non poſſint abſoluere ab hæreſi externa occulta ſuos ſubditos. p. 2. l. 8. cap. 8. à n. 30.

Quid ſi in ſua diœceſi non exiſtant. ibid.

Epiſcopi poſſunt diſpenſare in omnibus irregularitatibus prouenientibus ex delicto occulto, excepta homicidij voluntarij etiamſi in ſua diœceſi non exiſtant. ibidem numero 35.

Quæ delicta dicantur occulta vel non occulta quoad abſolutionem vel diſpenſationem. ibidem à numero 23. vſq; ad 29.

Eſus, Edere, vide Comeſtionem, Comedere.

Eſus carnis humanæ an ſit iure naturali prohibitus. p. 4. l. 1. c. 1. n. 6.

Quid de extrema neceſſitate, ſi non ſuppetat alius cibus. ibid.

An præter carnem humanam detur alius cibus iure naturali prohibitus. ibid. n. 9.

Diſpenſatus in eſu carnium an eo ipſo cenſeatur liber à ieiunio. p. 4. l. 1. c. 2. n. 3.

Eſſentia.

Eſſentia ſacrificij Miſſæ in quo conſiſtat. p. 1. l. 3. c. 4. n. 24. & 25.

Non poteſt pura ratione conuinci in quo conſiſtat eſſentia ſacrificij Miſſæ. p. 1. lib. 3. cap. 4. n. 7.

Error.

Errores circa ſubſtantiam panis & vini an maneant vel non maneant poſt conſecrationem in Euchariſtia p. 3. l. 5 c. 7. n. 2. & 3. & 11.

Quid faciendum eſt confeſſario ſi errorem commiſit intolerabilem in confeſſione. p. 2. l. 6. c. 3. nu. 3. verſ. præterea, & c. 4. nu. 32.

Quid requiratur vt detur error communis in eo qui ab omnibus creditur iudex. p. 2. libro 7. capite 2. numero 77.

Excommunicatio, Excommunicatus, Excommunicare.

Olim ex iure antiquo excommunicatus publicus publice, ſecretus

ſecretus ſecrete vitandus erat ante denuntiationem, hodie poſt Extrauagantem ad euitanda. nullus excommunicatus niſi poſt publicam denunciationem incurſa cenſura vitandus eſt p.1. libro 2. capite 5. numero 10.

Poteſt aliquis eſſe nominatim excommunicatus, non tamen nominatim denunciatus. ibid.n.11.

A Sacerdote excommunicato non tolerato nec Miſſam audire licite, nec petere poſſumus, nec ſacramenta petere, nec accipere, ibid.n.15.

An in diuinis vxor cum marito, ſeruus cum domino nominatim declarato communicare poßit. ibidem numero 16.

In humanis ſolum in ſex caſibus peccant mortaliter communicando cum excommunicatis non toleratis, & qui illi ſint.ibid. n.16.

Non communicat in diuinis cum Sacerdote excommunicato non tolerato ille, qui dum ille Miſſam dicit, alteri ſacro in eodem templo aßiſtit.ibid.n.17.

An communicet in diuinis cum excommunicato denunciato ille qui cum eodem excommunicato Miſſam audit, ſed abſque intentione communicandi cum illo. ibid.

Qui in vno loco eſt nominatim denuntiatus, non eſt in alio publice vitandus niſi probetur illum alibi fuiſſe denunciatum. ibid n.17.verſ.qui autem.

Ab excommunicato tolerato & Miſſam & ſacramenta licite petere poſſumus præſentibus aliis etiam Sacerdotibus non excommunicatis.ibid.n.19.

Excommunicatus toleratus mortaliter peccat Miſſam dicendo, & ſacramenta miniſtrando, ſe his officiis ingerendo abſque fidelium petitione, non tamen cum illa. ibid.n.22.

Non licet excommunicatis toleratis Miſſas audire, aut diuinis officiis intereſſe. ibid.n.23.

Excommunicati, & interdicti, etiam tolerati excuſantur ab obligatione præcepti audiendi Miſſam.p.1.l.2.cap.8. num.1.

Excommunicatus etiam toleratus, qui Miſſam audit dum culpa ſua non abſoluitur, committit duo peccata ne. eſſatio confitenda. ibid.n. 24.

Idem de Sacerdote excommunicato ſi in ea excommunicatione celebret.ibid.num.25.

An pro excommunicato tolerato Miſſam offerre poßimus. p.1.l.3.c.12.n.1.

An pro non tolerato.ibid.n.2.

Quid ſi excommunicatio ſit nulla licet excommunicatus de ea ſit declaratus.ibid.n.3.

Quid ſi ſit valida ſed iniuſta. ibid. & nume.7. verſ.quarto quia.

Quid ſi excommunicatus non toleratus ſit vere pœnitens, & per eum non ſtet abſolutio. ibidem à nume. 4. vſque ad 6.

Excommunicatus non toleratus, vere tamen pœnitens eget abſolutione cenſuræ, & ſi ante illam moriatur abſolui poteſt poſt mortem.ibid.n 11.

Capax eſt participationis ſuffragiorum Eccleſiæ, & receptionis ſacramentorum occulta ad vitandum ſcandalum.ibid.n.12.

Quare excommunicati non tolerati, non participent de ſuffragiis Eccleſiæ, cum retineant veram fidem. ibidem n.16.

Incurrant excommunicationem qui furantur fructus non decimatos ſi in conſtitutionibus diœceſis, pro furto decimarum excommunicatio imponatur. p.5.lib.1.cap.6. nu.7.

Incurrunt excommunicationem ferendæ ſententiæ, qui impediunt debitas primitias, & oblationes ne ſoluantur.p.5.l.4.c.2.nu.8.

Et latæ ſententiæ qui Eccleſias priuant ſuis obuentionibus, & emolumentis ſiue clerici, ſiue laici ſint. ibidem numero 9.

Quoties Papa excommunicat ipſo facto, & non reſeruat excommunicationem poteſt Epiſcopus ab ea abſoluere, & quoties Epiſcopus excommunicat, & non reſeruat poteſt ordinarius Sacerdos approbatus ab ea abſoluere. p.1.libro 1.capite 3 numero 3. verſ.ſic quoties. & verſ. quoties.

Excommunicatio pro tota diœceſi poſita ab Epiſcopo; non obligat in loco exempto intra eandem diœceſim.p.1.li.1. c.7.n.8.

An excommunicatio poſita ab Epiſcopo in eos, qui moniales exemptas alloquuntur liget. ibid. n.9.

Quid ſi illam ponat vt legatus ſedis Apoſtolicæ. ibidem numero 10.

Excommunicationis ſententia licite, & valide fertur diebus feſtis.p.1.l.1.c.12.n.15.

Ex vi excommunicationis nec hæreticos tenemur vitare, niſi prius à iudice hæretici declarentur. p.1. libro 2.c.5. n.5.

An opus ſit, vt hæretici tamquam excommunicati vitentur, quod iudices declarent illos incurriſſe crimen hæreſis cui excommunicatio eſt adnexa, & ob id incurriſſe excommunicationem. ibid. n.5. & 6.

Vna excommunicatio poteſt tolli ſine alia in eo, qui plures habet.p.2.l.3.c.3.n.4.

Excommunicatio reſeruata Papæ, in articulo mortis abſolui poteſt à quolibet Sacerdote cum onere comparendi recuperata valetudine. p. 2. libro 7. capite 1. numero 17.

Quid ſi miraculoſe illam recuperemus. ibid.

An excommunicatio maior impoſita à Papa ſi eam Papa nec ſibi, nec alii reſeruet ſit ipſo iure reſeruata Epiſcopis ita vt ſolum illi ab ea poßint abſoluere. p. 2. libro 8. c.2.n.5.

Extrauagans.

Extrauagans Martini V. ad euitanda. ſolum precipit in fauorem tantum fidelium, & non excommunicatorum vitandos eſſe excommunicatos nominatim denunciatos p.1.l.2.c.5.n.1.

Concilium Baſilienſe eam poſtea extendit ad omnes excommunicatos quamuis non denunciatos. ibidem numero 2.

Hæc extenſio non eſt in vſu, & ſolum Extrauagans Martini V. in vſu eſt.ibid.n.4.

Excuſatio, Excuſare.

Quæ cauſa excuſent ab obligatione præcepti annuæ confeſſionis p.2.l.1.c.6.per totum.

Quæ à laboribus, & operibus ſeruilibus in diebus feſtis. p. 1. l.1,c.14 per totum.

Quæ ab obligatione audiendi Miſſam. p.1.libro 2.capite 9. à nu.1.

Quæ à ieiunio p.4.l.1.c.8.per totum.

Quid ſi quis putet ſe cauſam habere excuſantem à præcepto Miſſæ cum tamen non habeat.p.1. libro 2.capite 9. nu.14.

An ob aliquam cauſam excuſetur quis à mortali ſi celebret ſine confeßione cum conſcientia mortalis culpæ, & quæ illa cauſa ſit. p. 3. libro 3. capite 9. numero 1. & 9.

In quibus caſibus habentes reſeruata excuſentur à peccato & poßint licite contriti communicare. p.3.l.3 c.9. num.17.

Exſequiæ.

Poteſt quilibet viuens ſibi exſequias facere.p.1.lib.3.cap.10. num.13.

Expenſæ.

Expenſæ in decimis perſonalibus, & negotiis lucroſis deducendæ ſunt.p.5.lib.1.cap.4.nu.6.
An deducendæ ſint in decimis mixtis. ibid. capite 5. numero 15.

Euchariſtia.

Euchariſtia Græce bonam gratiam ſignificat.p.3.lib.1.ca.1.n.1.
Sacramentum Euchariſtiæ non poteſt vno nomine explicari. ibid.
Appellatur ſynaxis quod eſt communio.ibid.n.2.
Vocatur etiam viaticum, & quare.ibid.n.3.
Quare in ſacrario aſſeruetur.ibid.n.4.& 5.
An in eadem infirmitate bis ſumi poſſit per modum viatici. ibid.n.6.
Quot dies intermitti debeant inter viaticum & viaticum. ibid.
Dicitur metalepſis, hoc eſt, aſſumptio & quare. ibid. numero 7.
Quare myſterium fidei dicatur. ibid. n.8.
Quare ſacrificium reſpectu Sacerdotis.n.9.
Quare in figuris fuerit ſacramentum Euchariſtiæ præfiguratum.ibid.n.10.
Quid ſit Euchariſtia & quæ eius definitio.p.3.lib.1.cap.2. nu.1.
In Euchariſtia vt in aliis ſacramentis tria reperiuntur, ſacramentum, res ſacramenti, res & ſacramentum ſimul, & quæ hæc ſint. ibid nu.2.
In quo differat à reliquis ſacramentis.ibid.n.3.
Cauſat gratiam & continet illam, reliqua vero ſacramenta ſolum cauſant, & non continent.ibid.
Verba conſecrationis non ſunt pars ſacramenti Euchariſtiæ, in aliis ſacramentis formæ illorum ſunt pars ſacramenti ibid.n.4.
Euchariſtia eſt verum ſacramentum.ibid.nu.5.
Sacramentum Euchariſtiæ in quo formaliter conſiſtat. ibi. nu 6.
Species panis & vini ſi conſiderentur vt conſecratæ, ſunt ipſum ſacramentum Euchariſtiæ; ſi ante conſecrationem, ſunt materia illius.ibid.nu.7.
Quomodo interpretandi ſunt Patres, qui dicunt corpus Chriſti eſſe ſacramentum.ibid. n.8.
Quare hoc ſacramentum ſit vnum, cum tamen ſub duabus ſpeciebus panis, & vini contineatur. ibid. nu.9. & p.1. lib.3.cap.1.nu.9.
Sumens ſolam ſpeciem panis totum, & integrum ſacramentum ſumit quoad effectum gratiæ ex operato ibi in primo loco.ibid.n.10.
Quo tempore inſtituerit Chriſtus hoc ſacramentum. ibid. n.12.& 13.
In qua domo.n 14.
An in azymo.ibid.n.16.remiſſiue.
Sacramentum Euchariſtiæ an ſit à Chriſto inſtitutum tamquam medium neceſſarium ad ſalutem pro adultis. p.3.lib.1.c.3. à num.2. vſque ad 4.
Iudicium authoris.ibid.n.6.
Sacramentum Euchariſtiæ olim in Gallia, Hiſpania, & Luſitania negabatur damnatis ad mortem; hodie per legem regiam non negatur in Luſitania.p.3.lib.1.c.4. num.4.
Perfectius iudicium requiritur ad ſumendam Euchariſtiam, quam ad confeſſionem. ibid.n.8.
Euchariſtiam indigne ſumere grauius eſt peccatum, quam Papam occidere.ibid.nu.9.
Infirmus an poſſit accipere Euchariſtiam ab hæretico vel excommunicato.ibid.n.11.
An aliqui fideles & religioſi teneantur ſæpius quam ſemel in anno communicare ex Eccleſiæ præcepto.p.3.l.1.c.6. num.8.
An mortaliter peccet qui ad Euchariſtiam contritus, ſed inconfeſſus accedit habens copiam confeſſarij.ibid.nu.13.
Quid ſi illam non habeat.ibid.
An ſit mortale poſt copulam maritalem mortaliter illicitam, & poſt pollutionem intra diem naturalem ad Euchariſtiam rite confeſſus accedere. ibidem numero 14.
Quid ſi copula maritalis ſit licita & ſine peccato.ibid.
Euchariſtia in quo pane, & materia confici poſſit.p.3.lib.2. c.1.n.2. Vide Materiam.
An in amydo & adore. ibid.n.5.
Quid ſi panis ex diuerſis granis ſimul cum tritico fiat.ibid. nu.9.
Quid de farre.ibid.n.6.
Quid de Typha ſeu ſenteno.ibid.n.8.
An in maſſa triticea confici poſſit ante coctionem. ibidem num.10.
In materia dubia non fit ſacramentum. ibidem numero 17.
Euchariſtiæ ſolus Sacerdos eſt miniſter.p.3.libro 3.capite 1. num.1.
Etiam diaconi illam poterant miniſtrare. ibidem numero 4.
An id poſſint ex commiſſione tantum Sacerdotis & in caſu neceſſitatis ibid.n.5.
An Epiſcopus id poſſit committere diacono præſentibus Sacerdotibus.ibid.n.7.
Quid ſi detur neceſſitas communicandi infirmum, & non ſit præſens Sacerdos, nec Epiſcopus, qui id poſſint diacono committere, adſit tamen diaconus, qui id poteſt efficere.ibid.n.8.
Quid ſi vterque ex malitia nolit id diacono committere, nec Euchariſtiam deferre.ibid.n.9.
An tempore peſtis poſſint laici vel ſubdiaconi illam miniſtrare.ibid.n.10.& 11.
An liceat laicis Euchariſtiam è terra eleuare.ibidem numero 12.
An liceat tempore peſtis Euchariſtiam in loco decenti ponere vt inde ab ipſis infirmis ſumatur.ibid.n.13.
An liceat illam accipere à Sacerdotibus hæreticis, & ſchiſmaticis.ibid.n.17.
An à degradatis.ibid. n.16.
An à publico concubinario. n.19.
An à Sacerdote, quem ſcimus eſſe in publico peccato. ibid. n.20.
An laici poſſint illam ſibi miniſtrare in caſu extremæ neceſſitatis & an Sacerdotes non ſacrificantes illam tunc poſſint conſecrare. p. 3. libro 3. capite 3. numero 7. & 8.
Quæ diſpoſitio ſpiritualis requiratur ad illius ſumptionem. p.3.l.3.c.5.n.1.
An deglutio ſanguinis dentium impediat illius ſumptionem.ibid.n.15.
Quid de reliquo cibo & potu aquæ per modum etiam ſaliuæ.ibid.in toto capite.
Quæ diſpoſitio corporalis requiratur in ſuſcipientibus Euchariſtiam. parte 3. libro 3. capite 6. numero 1.
An qui Euchariſtiam accipit, poſſit ſtatim comedere. ibid. num.5.
An ad illius ſumptionem requiratur ex præcepto diuino

diuino præmiſſio confeſſionis vbi eſt conſcientia mortalis culpæ.p.3.libro 3. capite 8. numero 5.

Recipere Eucharistiam cum veniali commiſſo in ipſa receptione veniale tantum eſt.ibid.num.6.

An peccet venialiter qui ad illam accedit cum veniali in habitu ſine actuali dolore illius.ibidem numero 7.

An vrgente neceſſitate ad vitandum ſcandalum liceat illam accipere,vel celebrare præmiſſa contritione ſine confeſſione. ibidem numero 9.

An ſtatim poſt communionem teneatur quis confiteri de peccato mortali oblito,ibidem numero 9.

Quæ ſit neceſſitas & cauſa vrgens in hoc negotio. ibidem num.10.

In quibus caſibus licitum ſit cum ſola attritione ſine confeſſione communicare.p.3.libro 3. capite 9.numero 1.& ſeqq.

Menſa Eucharistiæ an relinquenda ſit propter recordationem peccati mortalis tunc aduenientem.p.3.libro 3.c. 9.n.14.

An Eucharistia deneganda ſit peccatoribus & quibus.an publicis, an occultis,an ex confeſſione notis,& quid ſi publici occulte,& occulti publice illam petant, & qui ſint peccatores publici, qui occulti.p.3.libro 3.capite 10.per totum.

Eucharistia confert gratiam ex operato p.3.libro.4.capite 1.n.1.

Proprius effectus illius eſt conferre augmentum gratiæ.ibid c.2.n 3.

Quo tempore illam conferat an dum è gutture in ſtomachum traicitur,an dum durant ſpecies illius ſtomacho. ibid.num.2.& 3.

Confert gratiam per modum manducationis. ibidem numero 4.

Confert illam in inſtanti ſi ſubiectum ſit diſpoſitum,alias recedente fictione.ibid.num.12.

Alia ſacramenta licet etiam conferant augmentum gratiæ tamen non conferunt eodem titulo, quo confert Eucharistia.p.3.lib.4.cap.2.num.4.

An ſacramentum Eucharistiæ conferat aliquando primam gratiam ex operato.p.3.libro. 4.capite.2.numero 8.

Et in quibus caſibus.ibidem numero 9 10.& 11.

An in tali diſpoſitione poſſit homo Euchristiam ſumere, vt neque gratiam accipiat,neque nouum peccatum committat.p.3.l.4.c.2.num.13.

Ad conſequendam gratiam ex operato ſolum requiritur dolor in confeſſione.p. 3. libro. 4.capite. 3.numero. 8.

Eucharistia non confert maiorem gratiam illam ſumenti ſub vtraque quam ſub vna ſpecie p.3.lib. 4.cap. 4.num.4.

Et quamuis conferret,non ideo tamen fieret iniuria illam ſumenti ſub vna.ibid.n.3.

Quando detur in ſacerdote effectus Eucharistiæ.an quando ſumit hoſtiam vel calicem. ibid.num.9.

An maior hoſtia, & maior quantitas vini conſecrati conferat maiorem gratiam ex operato.ibidem numero 10.

Eucharistiæ apparationes quomodo fiant. p. 3.libro 5.cap.7.num.5.

Ob quam cauſam à Deo fiant ibid.num.2.

An caro,quæ miraculoſè in Eucharistia apparet,conſeruanda ſit.ibid.num.4.

Qua adoratione ſit adoranda.ibid num.9.

Eucharistiam ſumere ob vanam gloriam an ſit mortale.p. 1.l.1.c.4.n.30.

Quid agendum ſit quando Eucharistia euomitur, vel putreſcit.p.1.l.3.c.20. n.15.

F

Facultas,*vide* Licentiam.

AN data facultate à parocho ad miniſtrandam confeſſionem cenſeatur etiam data ad Eucharistiam tempore præcepti. p. 3. libro 3. capite 2. numero 25.

Quid de articulo mortis ibid.

Falſificatio.

Falſificatio manus & ſigilli officialis religionis ſi in ea reſeruetur quid ſit. p. 2. l. 8. c. 7. n. 21. & 22.

Famulus.

An mortaliter peccet famulus menſam domino non ieiunanti ſternens in diebus ieiunij. p. 4. libro 1. cap. 10.n.9.

Quid de famulo præparante cibos,ibid.

An famuli qui Miſſam audiunt coacti à domino alias non audituri, ſatisfaciant præcepto. p.1.libro 2 capite 7.n.17.

Qui ſi dum illam audiunt hunc actum efficiant: Non audiremus, niſi cogeremur. ibidem numero 18.

Famuli an teneantur dominos deſerere ſi eis tempus non concedant ad audiendam Miſſam.p.1.lib.2.capite 9.num.11.

Fœmina.

Fœminæ lactentes excuſantur à præcepto ieiunij.p.4.libro 1.c.8.n.14.

Quid de prægnantibus.ibid.

Fœminæ an excuſentur à præcepto ieiunij cauſa reddendi debitum ſi ieiunio impediantur. ibidem numero 18.

Quid de fœmina volenti nubere ſi ieiunio deformis fiat.ibid.

Quid de vxore quæ ieiunio deformis ſit,& ideo à marito deſpicitur.ibid.

Reprobatur mos nobilium fœminarum Luſitaniæ in communicando.p 3. libro 3. capite 6.numero 26.

Fœminæ diuites an teneantur famulos conducere vt miſſam audiant. p. 1 libro 2. capite 9.numero 9.

Fœminæ ſollicitatæ in confeſſione à confeſſariis, an teneantur illos denunciare Inquiſitoribus,& quatenus.p.2. l.4.c.3.n 32.

Feſtum,*vide* Diem feſtum.

In feſto annunciationis beatæ Virginis an teneamur Miſſam audire ſi incidat in ſextam feriam paraſceues.p.1.l.3.c.4.n.3.

Reſolutio in num.17.18.19.

Fœtus.

Fœtus maſculinus & fœmininus quo tempore animentur p.2.l.8.c.7.n 16.

Filij.

Filij ſuſcepti ex ſponſa de futuro ab alio qui non fit ſponſus an ſint adulterini ſiue ex adulterio p.2.libro 4 capite 3.num.21.

Filij an teneantur explicare circumſtantiam patris ſi illum percutiant, vel odio habeant ibid.num.24.

Filius

Finis.

Finis præcepti non cadit ſub præceptum.p.1.libro 1.cap.9. n.4.

Finis intrinſecus ſacramenti pœnitentiæ eſt emendatio pœnitentis, non excludit finem extrinſecum emendationis complicis.p.2.l.5 c.2.n.3.

Figura.

Idem poteſt eſſe figura & figuratum.p.1.libro 3.cap.1. num.6.

Et in ſacramento Eucharistiæ idem Chriſtus eſt figura, & figuratum.ibid.

Forma.

An hæc forma, tamdiu ſubiaceat excommunicationi quoad ſoluat, *importet excommunicationem ipſo facto.p.5 l.4.c.2.n.9.*

In quibus verbis conſiſtat forma eſſentialis conſecrationis Euchariſtiæ.p 3.libro 2.capite 6 numero 2.

An verba conſecrationis dicenda ſint forma ſacramenti. ibid.n.3.

In qua verborum forma Chriſtus panem conſecrauerit. ibid.n.4.

Quæ tranſmutatio, variatio, aut ſuppreſſio verborum formæ efficiat vel non efficiat vitiet, vel non vitiet ſacramentum.ibid.in toto cap.6 à.num.11

In quibus verbis conſiſtat forma eſſentialis ſanguinis Chriſti.p.3.l.2.c.7.n 2.

Quæ variatio, mutatio, & tranſpoſitio formam conſecrationis ſanguinis reddat inualidam. ibidem toto fere cap.

Quibus verbis Chriſtus ſanguinem conſecrauerit.ibidem num.14.

Quare eſſentiali formæ Eccleſia addiderit alia verba.ibid. n.15.& 16.

Quibus verbis conſiſtat forma eſſentialis abſolutionis pœnitentiæ p.2 libro 2.capite 9.à numero.3.& ſeqq.

An de eſſentia formæ abſolutionis ſint verba voce prolata. p.2.l.2.c.10.n.11.

Quid de forma matrimonij. ibid.

Quare non detur forma ad retinenda peccata ſicut datur ad abſoluendum ab illis.ibid. num. 11.

Forma abſolutionis an dari poſſit per nutus, & ſigna externa.p.2.l.3.c.1 n.7.

Fractio, Frangere.

Fractio hoſtiæ conſecratæ & commixtio cum ſanguine non pertinet ad eſſentiam ſacrificij Miſſæ.p.1 lib.3.cap. 3.n.6.

An ieiunium frangat, qui inſeruit dynaſtis carnes & cibos prægustando.p. 4 libro 1.capite 2.numero 8.

Fructus.

Fructus agrorum ciuiliter, & naturaliter conſiderantur. p.5.l.1.c.4.n.8.

Fructus in ſolutione decimarum conſiderantur vt naturales & ideo ex illis non deducuntur expenſæ. ibidem n.8.

Qui fructus non decimatos furantur tenentur ad reſtitutionem proparte decimæ p.5.libro 1.capite 6.numero 6.

Fructus ſatisfactionis ſacrificij Miſſæ non communicantur ſtatim peccatoribus pro quibus offeruntur, ſed ſublato impedimento peccati. p. 1 libro 3. capite 12. num. 17.

Fugitiui.

Non omnis monachus fugitiuus eſt apoſtata, omnis tamen apoſtata eſt fugitiuus.p.2.libro 8.capite 5. numero 15.

Quid ſit fugitiuus .ibid. num. 21. verſ. fugitiuus autem eſt.

An fugitiui ipſo iure ſint excommunicati. ibid. num. 21. & 23.

Quid requiratur, vt religioſus fugitiuus dicatur vt caſum reſeruatum habeat.ibidem numero 22. Vide A-poſtatam à religione.

Furtum, Furari.

Qui aliquid ex fructibus non decimatis furantur tenentur ad reſtitutionem proparte etiam decimarum.p. 5. l.1.c.4.n.7.

Circunſtantia furti grauis an ſit neceſſario explicanda in confeſſione.p.2.libro 4.capite 2 numero 6.& capite 4. num.1.

Quid de circunſtantia furti parui in pauperem commiſſi velut acus reſpectu ſartoris pauperis, & in deſerto viuentis p.2.libro.4.capite 4.numero 3.

Furari rem ſacram de loco ſacro aut non ſacro eſt ſacrilegium & circunſtantia neceſſario confitenda.p.2.lib.4. c.4.n.9.

Quid ſi aliquis furetur res non ſacras de loco ſacro. ibid.

Furari crumenam audientis Miſſam in Eccleſia an ſit ſacrilegium.ibid.n.11.

Quid ſi per pœnitentiam furetur à confeſſario in actu confeſſionis.ibid.

De furto religioſorum, & proprietate illorum, & quæ quantitas furti inter illos ſit reſeruata.p.2.libro 8.cap 6.per totum.

Quando ſuperiores declarent furtum attingens culpam mortalem eſſe peccatum reſeruatum excludunt ſuam voluntatem tacitam, & ſecundum eam non eſt dicendum non eſſe reſeruatum.ibid.num.2.

Quid attendendum ſit ad excuſandos religioſos à peccato furti circa data, & accepta. ibidem numero 3.

Quid poſſint religioſi donare aliis religioſis diuerſæ religionis abſque furto mortali.ibidem numero 4.

Quid religioſis eiuſdem religionis & monaſterij. ibidem num.5.

Quid religioſis eiuſdem ordinis, ſed diuerſi monaſterij. ibid n.6.

Quid poſſint donare externis vel ab illis accipere abſque peccato mortali.ibid n.7.

Quid ſi religioſus ob animi leuitatem furetur vnam gallinam, vel vnum caſeum, vel vnam capſulam dulceariam.ibid.n.8.

G

Græci.

GRæci & Latini tenentur ſeruare modum communicandi, & conſecrandi ſuæ Eccleſiæ.p.3. l.2.cap 2.num.5.& 6.

Græci conſecrant in fermentato, Latini in azymo ibid.

Non licet Græcis in Eccleſiis Latinorum, quæ intra illos ſitæ ſunt in azymo communicare, vel conſecrare, ibid.n.8 & 9.

Græci olim ſolum bis in anno ſacrificium Miſſæ faciebant p.1.l.3 c.4.n.5.

Guarda altaris.

An ſit mortale celebrare ſine illa.p.1.l.3.capite 22 num 13.

Gratia.

Non recipit maiorem gratiam communicans ſub

vtraque

vtraque, quam ſub vna ſpecie.p.3.lib.1.cap.2.numero 10.

Nec ſi illam reciperet fieret iniuria communicanti ſub vna. ibid.n.11.

Quo quis maiori gratia ad Euchariſtiam accedit, maiorem recipit ex operato.p.3.l.3.c.7.n.10.

Quo magis durat Chriſti præſentia in pectore maior gratia augetur ex opere operantis communicanti ſi ſe tunc per deuotionem excitet. ibid.

An gratia Euchariſtiæ illi conferatur, qui illam ſtatim poſt deglutionem euomuit.p.3.l.4.c.1.n.9.

Quid ſi ſumpta vna parte hoſtiæ moriatur Sacerdos non ſumpta alia.ibid.n.10.

In die Natalitij Domini per nouam deglutionem hoſtiæ noua gratia ex operato confertur.ibid.n.11.

Quid ſi quis lentè & moroſe ſumat plures formas aut vnam partem hoſtiæ an quo lentius ſumit, maiorem gratiam acquirat. ibid.n.11.

An maiorem gratiam ex operato accipiat qui communicat ſub vtraque, quam qui ſub vna ſpecie.p.3.lib.4.cap.4. num.4.

Vter maiorem accipiat an communicans ſola ſpecie panis, an ſola ſpecie vini. ibid nu.9.

Nec gratia ex opere operato celebranti, nec fructus ſacrificij ex eodem operato confertur pro quibus celebratur, niſi poſt conſumptionem Sacerdotis.p.1.lib.3.cap.4.nu.29. & 30.

Generales religionum, *vide* Superiores, Prælatos.

Guttæ.

Guttæ quæ extra calicem ſunt, an conſecrentur.p.3.libr.2, capite 5.n.9.verſ.vnde fit.

An guttula aquæ ſumpta impediat communionem.p.3.l.3. c.5.n.13.

Quid ſi per modum ſaliuæ traiiciatur. ibid.

Quid de cibis in ore & inter dentes manentibus.ibid.

H

Hæreſis, Hæreticus.

HAEreſis Græcorum non in eo ſita eſt, vt congregent in fermentato ſed in eo quod putent in azymo non fieri verum ſacramentum.parte 3. libro 2. capite 2.numero 1.

Hæreſis eſt dicere ſolum azymum, aut ſolum fermentatum eſſe materiam ſacramenti Euchariſtiæ. ibidem numero 7.

Hæreſis Lutheri, & Caluini aſſerit poſt conſecrationem manere in hoc ſacramento ſubſtantiam panis.p.3.lib.5. cap.3.nu.1.

Quæ fuerit hæreſis Ruperti circa hoc ſacramentum.ibidem num.3.

Quæ Cherinthij & Nazaranorum.p.1.l.1.c 3.n.14.

Crimen hæreſis an cadat ſub ſigillo ſacramentali confeſſionis.p.2.l.6.c.4.n.8. & 9. & 10.

Ab hæreſi externa occulta per accidens an poſſint hodie Epiſcopi abſoluere in ſua diœceſi exiſtentes non in alia ſuos ſubditos. parte 2. libro 8. capite 8. à numero 30. vſque ad 34.

An hæreſis quoad hanc abſolutionem adhuc dicatur occulta ſi hæreticus habeat quinque vel ſex complices. ibid.n. 33.verſ.vnde in hac opinione.

An confeſſarius ordinarius virtute iubilæi poſſit abſoluere ab hæreſi occulta per accidens. parte 2. libro 8. capite 8. numer.37.

Ab hæreſi pure mentali quicumque confeſſarius poteſt abſoluere niſi in conſtitutionibus diœceſaneis reſeruetur.p.2. lib.8.cap.8.numer.42.

An hæreſi ficta, vt ſi quis inter Iudæos aut Turcas ſe Iudæum aut Turcam fingat, & metu, vel malitia circumcidatur, fidem tamen mente retinens quicumque confeſſarius ordinarius poteſt abſoluere.p.2.lib.8.capite 8. numero 39.& 40.

Et talis nec excommunicationem bullæ cœnæ, nec pœnas hæreſis incurrit.ibid.

Hæretici baptizati non eximuntur à ſolutione decimarum.p.5.lib.2.c.1 n.3.

Hæretici ſunt qui dicunt non eſſe licitam communionem ſub vna tantum ſpecie.p.3.l.3.c.4.n 2.

Hæreticus ex vi excommunicationis non eſt vitandus niſi prius à iudice declaretur crimen hæreſis incurriſſe. p.1. l.2.c.5.n.5.

Cum hæreticis publicis communicare poſſumus in Germania, niſi ſinguli eorum ſint nominatim declarati de hæreſis incurſione ſaltem per efficia, aut ſigna cuiuſque illorum nota. ibid. n.5. & 6.

Hæretici qui in carcere moriuntur inconfeſſi priuantur Eccleſiaſtica ſepultura quoaduſque ſententia feratur, & ſi per illam abſoluuntur, ſepeliuntur in ſacro loco. ibidem numero 7.

Hæretici vt vitentur an ſufficiat quod iudex declaret illos incurriſſe crimen hæreſis, cui eſt adnexa excommunicatio, an neceſſe ſit quod declaret illos incurriſſe excommunicationem propter hæreſim, quam habuerunt.ibid. nu.5. & 6.

Hæretici occulti ſtatim ſunt denunciandi nulla præmiſſa fraterna correctione.p.2.l.6.c.4 n.11.

Non eſt hæreticus comprehenſus in bulla cœnæ, nec caſum reſeruatum habet, qui per ignorantiam in intellectu aliquid contra fidem habuit, paratus errorem deponere, ſi doceretur.p 2.l.8.c.8.n.41.

Hora prandij in ieiunio.

Quæ fuerit olim hora competens ad ieiunium Quadrageſimæ p.4.l.1.c.3.n.1.

Quid de ieiuniis extra Quadrageſimam. ibid.n.2.

Hodie de conſuetudine hora competens eſt meridies vel vndecima hora. ibid.n.3.

Peccatum mortale eſt horam prandij notabiliter præuenire abſque cauſa in diebus ieiunij.ibid.n.4.

Quod tempus ſit notabile.ibid.

An liceat horam competentem notabiliter differre abſque cauſa.ibid n.5.

An qui nullam patitur inediam quando in diebus ieiunij hora competenti cibum capit teneatur expectare tempus, quo illam ſentiat.ibid.n.8.

An teneantur ieiunantes expectare quod veſperæ recitentur in Eccleſiis ante cibi ſumptionem.p. 4. lib.1.capite 3. nume.9.

Lectores menſæ, prædicatores, magiſtri, & iter facientes, habent cauſam iuſtam anticipandi horam competentem ieiunij.ibid.nu.10.

An qui ſine vlla cauſa horam competentem notabiliter præuenit teneatur eo die ieiunare. ibidem numero 10.

An qui ex priuilegio bullæ horam competentem præuenire poſſunt teneantur eo die ieiunare, ibidem numero 11.

Dubitans an ſonuerit hora mediæ noctis comedenſque an poſſit altero die ieiunare. parte 4. libro 1. capite 10. num.2.

An communicare.ibidem. *Vide* Dubitantem omnino.

Homicidium, Homo.

Per homicidium factum in Eccleſia polluitur Eccleſia. p. 1. l. 3. c. 14. n. 8.

Et quomodo id intelligendum ibid. à num. 8. vſque ad 14. vide Eccleſiam.

An homo ſit dominus vitæ ſuæ, & de illa poſſit paciſci cum alio ob pecuniam p. 3. l. 3. c. 3. n. 3.

In homine iuſto Euchariſtiam accipiente non datur ſtatus medius in quo recedente fictione, redeat effectus ſacramenti. p. 3. lib. 4. c. 3. n. 11.

Hoſpitalia.

Hoſpitalia, & pia loca an teneantur ad decimas. p. 5. l. 2. c. 3. à n. 9. vſque ad 12.

Hoſtia.

An Sacerdos poſſit validè conſecrare vnam partem hoſtiæ non conſecrando aliam. parte 3. lib. 2. capite 5. numero 5.

Ad quam diſtantiam poſſit Sacerdos hoſtiam conſecrare. ibid. n. 8.

An opus ſit, vt ſonus verborum materiam attingat, vt illa dicatur præſens. ibid. n. 7.

Quid ſi Sacerdos habeat coram ſe decem hoſtias, & ex illis intendat conſecrare ſolas quinque. ibidem numero 9.

Quid ſi putet ſe conſecrare 20. hoſtias aut particulas, & conſecret 25. ibid. n. 10.

Quid ſi Sacerdos habeat in altari hoſtiam, & cuſtodiam, & oblitus cuſtodiæ formularum offerat tantum, vel conſecret hoſtiam. ibid. n. 11.

Hoſtia conſecrata non eſt dentibus maſticanda, nec digito Sacerdotis ſi ori adhæreat extrahenda. parte 3. l. 3. c. 6. n. 4.

An maior hoſtia conſecrata conferat maiorem gratiam ex opere operato. p. 3. l. 4. c. 4. n. 10.

Hoſtias coquere in diebus feſtis ſi de induſtria ad id tempus reſeruentur veniale tantum eſt. p. 1. lib. 1. cap. 14. num. 4.

An Sacerdos poſſit aliquem ex ſua hoſtia communicare deficientibus particulis. parte 1. libro 3. capite 20. numero 8.

Quid facere debeat Sacerdos ſi hoſtia conſecrata miraculoſe diſpareat, aut in ea caro vel ſanguis appareat. ibid. n. 10. Vide Apparitionem.

Quid ſi in terram cadat. ibid. n. 13.

I

Iacobus.

IAcobus Aragoniæ Rex Epiſcopo Gerundenſi linguam à tergo extraxit quod confeſſionem ſuam reuelauerit. p. 2. l. 6. c. 7. n. 1.

Ignorantia.

Ignorantia vincibilis non excuſat à peccato, excuſat inuincibilis. p. 3. l. 4. c. 2. n. 12.

Imago.

An liceat ponere imagines in altari ſanctorum qui non ſunt canonizati nec beatificati. p. 1. lib. 1. cap. 4. nu. 15. & 16.

An pingere cum ſplendore. ibid. num. 17.

An dedicare eis altaria. ibid. n. 18.

An liceat eis priuatum cultum deferre, & quis ſit priuatus cultus, quis publicus. ibid. nu. 19.

Ieiunium, Ieiunare, vide Horam competentem, Collationem ſerotinam.

Ieiunium vnde dicatur p. 4. l. 1. c. 1. n. 1.

Ieiunium ſignificat abſtinentiam à peccatis. ibidem numero 2.

Proprie ſumitur pro abſtinentia à cibo. ibid.

Ieiunium triplex eſt, virtutis, naturæ, & ieiunium ex præcepto. p. 4. l. 1. c. 1. n. 2.

Ieiunium naturæ requiritur ad ſumptionem Euchariſtiæ, & quid ſit. ibid. n. 2.

Ieiunium virtutis excludit omnem exceſſum in temperantia. ibid. n. 3.

Non curat an ſemel vel ſæpius in die potus, cibuſque ſumatur. ibid.

Quid ſi ieiunium ex præcepto Eccleſiæ p. 4. l. 1. cap. 1. numero 4.

Eſt actus virtutis temperantiæ. ibid.

Definitur ieiunium Eccleſiæ. parte 4. libro 1. capite 2. numero 1.

Diſpenſatus in eſu carnium an eo ipſo cenſeatur liber à præcepto ieiunij. ibid. n. 3. & 4. & 5. & 6.

Poſſunt infirmarij, & qui dynaſtis inſeruiunt à dapibus, prægustare cibos carnium, quin ieiunium frangant. ibid. n. 8. & cap. 4. n. 4.

Non peccat mortaliter qui veſcitur carnibus non habens alios cibos p. 4. l. 1. c. 2. n. 8.

An in diebus ieiunij Quadrageſimæ veſci poſſint oua & lacticinia. vide Oua, & an oua & piſces ſimul cum lacticiniis. ibid.

An illi qui non tenentur ieiunare, in diebus ieiunij teneantur abſtinere à carnibus, ouibus, & lacticiniis p. 4. l. 1. cap. 2. n. 15.

Quid ſi ſint adulti & non attigerint 21. annum. ibidem numer. 16.

Quid ſi ratione careant. ibid.

Vinum non frangit ieiunium etiam in magna quantitate ſumptum. p. 4. l. 1. c. 2. n. 19.

An liceat in diebus ieiunij veſci ſagimen. ibidem numero 20.

Quæ ſit hora competens ad prandendum in diebus ieiunij. vide Horam. p. 4. l. 1. c. 3. per totum.

An ieiunium frangant è prandio ſurgentes, illudque interrumpentes & ſtatim ad illud regredientes. p. 4. lib. 1. ca. 4. num. 3.

An ieiunium violans ſecundo comedens, toties poſtea mortaliter peccet, quoties comedit. ibid. n. 4.

Quid ſi carnes comedat. ibid. n. 9.

An frangat ieiunium qui poſt collationem ſerotinam amici cauſa buccellam ſumit. p. 4. l. 1. c. 4. n. 15.

Ieiunium Quadrageſimæ eſt ex præcepto Eccleſiæ. p. 4. l. 1. c. 5. num. 5.

Quo die incipiat hodie ieiunium Quadrageſimæ. ibidem num. 6.

Quo die olim cœperit ante tempus Diui Gregorij Papæ. ibid.

Ieiunia quatuor temporum, quæ obſeruantur in Eccleſia ſunt de iure communi. p. 4. l. 1. c. 6. n. 1.

Quare tempore paſchali ſtatim poſt Pentecoſtem ieiunium afflictionis indicatur. ibid. n. 2.

Quas ob cauſas Eccleſia ieiunium inſtituerit in quatuor temporibus anni. ibid. n. 3.

Ieiunium perfectum in ſabbatis totius anni olim fuit in præcepto,

Digitized by Google

præcepto, nunc autem eſt tantum abſtinentia carnium. ibid. n. 4.
Idem de ſextis feriis. ibid.
Ieiunia rogationum olim fuerunt in præcepto, hodie non ſunt. ibid. n. 8.
Quid de ieiunio aduentus Domini. ibidem. nu. 9.
De ieiunio Septuageſimæ quid olim ſtatutum fuerit. ibid. num. 10.
Quando incipiat & deſinat dies ieiunij an à mane in mane, an à media nocte in mediam noctem. ibidem numero 11.
An ieiunia mutari poſſint in alium diem, & cuius authoritate. p. 4. lib. 1. cap. 9. n. 4.
Ieiunium ad quam virtutem ſpectet. ibid. cap. 10. n. 14.
An qui vnum diem ieiunio dicatum violat, teneatur altero ieiunare. ibid. nu. 5. & 6.
An licitum ſit ieiunium ſoluere ob amicum nos inuitantem ad cœnam. p. 4. lib. 1. cap. 10. n. 12.
Quod ieiunium neceſſarium ſit ad Euchariſtiam ſumendam. p. 3. lib. 3. c. 5. n. 1.
Proficiſcens è proprio loco in quo ieiunium ſeruatur, & perueniens nocte ad locum in quo non ſeruatur poteſt nocte cœnare & carnibus veſci p. 1. l. 1. c. 7. n. 16.
An quando confeſſarius imponit ieiunium in vigilia beatæ Virginis vnico ieiunio duplici obligationi ipſius ieiunij, vigiliæ, & pœnitentiæ ſatisfaciamus. p. 2. lib. 9. cap. 4. num. 5.
An aliquando iure naturali impellente teneamur ieiunare ad vincendas tentationes, & peccata deuitanda. p. 4. l. 1. c. 5. n. 3.
An in diebus Dominicis licite poſſimus ieiunare. ibidem num. 2.
In quibus vigiliis de iure, & in quibus de conſuetudine ieiunare teneamur. p. 4. lib. 1. cap 5. n. 8.
Omnis ieiunans tenetur à carnibus abſtinere, non tamen omnis qui tenetur à carnibus abſtinere tenetur ieiunare. p. 4. l. 1. c. 2. n. 7.

Inceſtus.

Circunſtantia inceſtus conſanguinitatis, vel affinitatis in quo gradu explicanda ſit in confeſſione, vide Circunſtantiam.

Incendium.

Peccatum incendiariorum an ſit de iure Epiſcopis vbique reſeruatum p. 2. l. 8. c. 2. n. 3.

Interdictum, Interdictus, Interdicere.

Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ lato modo eſt ſuſpenſus, & hoc interdictum habet aliquos effectus cenſuræ, & quales. p. 1. l. 3. c. 13. n. 4.
Celebrans extra Eccleſiam, & locum à iure deputatum ipſo facto manet interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ. ibidem num. 2.
Et ſic interdictus celebrans non ſit irregularis. ibid. numer. 2. & 3.
Celebrans in Eccleſia aliqua, vel loco per cenſuram interdicto ſit irregularis. ibid. n. 3. & 4.
Interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ priuatur poteſtate exercendi ordines in illa, & poteſtate audiendi diuina in ipſa Eccleſia priuatur etiã Eccleſiaſtica ſepultura, non tamen priuatur poteſtate exercendi actus iuriſdictionis, audiendi confeſſiones, aut celebrandi extra illam. p. 1. l. 2. cap. 5. nu. 41.
Non priuatur poteſtate orandi in illa eo tempore quo ibi diuina officia non fiunt, nec Miſſa celebratur. ibid.
Nec poteſtate tranſeundi per illam, nec percipiendi ſacramenta extra illam. ibid.

Integritas, *vide* Confeſſionem.

Quæ ſit materialis, quæ formalis integritas confeſſionis. p. 2. l. 3. c. 3. n. 1.
De integritate confeſſionis eſt, vt omnia peccata eidem confeſſario dicantur niſi rationabilis cauſa excuſet. ibidem num. 2.
Quæ cauſæ legitime excuſent ab integritate confeſſionis, ibid. num. 5.

Immunitas Eccleſiæ.

Quibus caſibus valeat, vel non valeat immunitas Eccleſiæ. Et quæ loca veniant nomine Eccleſiæ, quoad hanc immunitatem. p. 2. l. 4. c. à num. 43. vſque ad 60.
Quæ perſonæ gaudeant hac immunitate, & in quibus caſibus. ibid. n. 44.
An graſſatores viarum, an pyratæ, an incendiarij. ibidem num. 45.
An illi, qui delicta à propoſito committant. ibidem numero 46.
An raptores virginum. ibid. n. 47.
An qui leuia delicta committunt. ibi. n. 48.
An pagani, an hæretici & ſchiſmatici. ibid. n. 49.
An excommunicati & ſuſpenſi. ibid. n. 50.
An captiui Chriſtiani. ibid. n. 51.
An clerici & religioſi in ordine ad iudices ſeculares, & Eccleſiaſticos. ibid. n. 52.
An debitores æris alieni, & mercatores qui pecunias alienas expilarunt, gaudeant immunitate Eccleſiæ. p. 2. lib. 4. c. 4. nu. 53.
An incarcerati hac immunitate gaudeant quando Euchariſtia ad vinctos in carcere defertur ſi ad illam fugiant. ibid. nu. 54.
An illa gaudeant confugientes ad Euchariſtiam dum per viam ad infirmos defertur. ibid.
Quid ſi gaudens hac immunitate extra ipſam Eccleſiam capiatur. ibid. n. 56.
An illa gaudeat vinctus ſi ad carcerem per locum ſacrum ducatur à miniſtris. ibi. n. 57.
Quid ſi iudex promittat ſe reſtituturum aliquem loco ſacro à quo illum extrahit. ibid. nu. 58.
An Eccleſiæ immunitas ſit de iure diuino. ibidem numero 59.
Eccleſia interdicta, vel polluta an gaudeat hac immunitate. ibid. n. 62.
An illa gaudeant oratoria, quæ domi habentur in quibus Miſſa dicitur. ibid. n. 64.

Imperatores.

Imperatores per vnctionem nullam accipiunt poteſtatem Eccleſiaſticam. p. 5 l 3. c. 3. n. 1.
Priuilegium habent communicandi ſub vtraque ſpecie ſemel tantum dum coronantur. prac. 3. libro 3. capite 4. numero 9.

Impedimentum matrimonij.

Impedimentum matrimonij detegendum eſt, ſi extra confeſſionem ſciatur, etiamſi ſub ſecreto committatur, & etiamſi probari non poſſit in iudicio. prac. 2. lib. 6. cap. 5. numero 4.

Digitized by Google

Indulgentiæ.

An indulgentiæ conceſſæ alicui diei feſto transferantur, translato feſto in alterum diem.p.1.l.1.c.2.nu.10.verſ. ſed rogabis.
Quid valeant indulgentiæ ad remittendas pœnas temporales relictas ex culpa dimiſſa. præc.2.libro 9.cap.4. num.23.

Infirmus, Infirmarius.

Infirmus an in eadem infirmitate bis vngi poſſit.præc.3.l.1. c.1 nu.6.
An poſſit infirmus in articulo mortis Euchariſtiam accipere à Sacerdote hæretico excommunicato.p.3.lib.1.c.4. nu.11.
Infirmus ſi non poteſt deglutire Euchariſtiam, an liceat calicem accipere.p.3.l.3 c.4.n.21.
Infirmi, & qui illis aſſiſtunt cauſa infirmitatis excuſantur ab obligatione Miſſæ.p.1.l.2.c.9.n.2.
Infirmarius an frangat ieiunium carnes præparatas ad infirmos deguſtando præc 4.lib.1 cap.2.num.8.& cap.4. nu.4.verſ.quamobrem.

Inebriare, Inebriari, *vide* Ebrietatem.

Infideles.

Infideles an teneantur ad decimas, de terris ſaltem, quæ fuerunt Chriſtianorum, & quas iniuſte occupant.p.5.l.2. c.1.nu.6.
Infideles non baptizati perſiſtendo in ſua infidelitate peccant contra ſalutem propriam non contra iuſtitiam.ibi. num.16.
An infideles teneantur ſuſtentare prædicatores Euangelij. ibid.n.19.
Licet illi teneantur recognoſcere Deum authorem fructuũ naturalium, non tamen per ſolutionem decimarum. ibid.nu.18.
Infideles nondum baptizati nec diuino, nec Eccleſiaſtico præcepto confeſſionis obligantur.præc.2.libro 1.capite.2. numero 4.
An obligentur diuino præcepto Euchariſtiæ.ibid.

Inuitatus. Inuitare.

An peccet mortaliter ille, qui in die ieiunij amicum ad cœnandum inuitat paratum vel non paratum. p. 4.lib.1. c.10.nu.12.

Iniuria.

Etiamſi maior gratia acciperetur ſub vtraque, quam ſub vna ſpecie, tamen nulla fieret iniuria communicanti ſub vna p.3.l.4.c.4.n.3.
Iniuria nulla fit Epiſcopis ſi Papa ſibi aliqua peccata reſeruet aut aliquam cauſam Eccleſiaſticam forenſem.p.2.l. 8.c.1.n.21.

Inquiſitores.

Inquiſitores quatenus poſſint cognoſcere de crimine ſollicitationis fœminarum in confeſſionibus.præc.2.lib.4. c.3.num.32.
Inquiſitores poſſunt iuridicam ſententiam in materia fidei licite & valide ferre in diebus feſtis.præc.1.lib.1.cap.13. num.28.

Inuentor.

Inuentor chartæ, in qua ſcripta ſunt peccata ſub titulo confeſſionis an teneantur ad ſigillum ſacramentale. præc.2.liber. 6. capite 5. num.15. & 16. & capite 6. numer. 20.

Inſtitutio, *vide* Eccleſiam.

An inſtitutio ieiunij Quadrageſimæ ſit de iure diuino an humano.p.4.l.1.c.5.n.4.

Intentio.

Quæ intentio, & deſignatio materiæ requiratur à Sacerdote ad conſecrandum.p.3.l.2.c.5.n.9.
Quid ſi Sacerdos intendat conſecrare vnam hoſtiam, & conſecret duas.ibid.
Quæ intentio requiratur in auditione Miſſæ.p.1.lib.2.c.7. num.11.
Quæ ſit intentio formalis, & quæ virtualis. ibidem numero 12.
Quid de Sacerdote ſcrupuloſo, qui dubitat ſe habuiſſe intentionem conſecrandi.ibid.n.14.

Interpretatio, Interpres.

Interpres tenetur ad ſigillum ſacramentale confeſſionis, quando quis per interpretem confitetur. præc. 2. lib. 1. capite 6. numer. 6. & præc.2.lib.6.capite 6. numero 17.& 16.
An quis teneatur ex vi præcepti confeſſionis ſiue diuini ſiue humani per interpretem confiteri.præc. 2. libro 1. cap. 6.num.6.
Quid de articulo mortis. ibidem. n.7.& p.2.lib.6.cap.6. n.18.& 19.

Interruptio, Interrumpere.

Peccata quomodo interrumpantur, & per qualem temporis intercapedinem, & quomodo multiplicentur.p.2. lib.3.cap.5.num.1.

Iter facientes.

Iter facientes quatenus à Miſſa excuſentur propter ſocietatem itineris.p.1.l.2.c.9.n.3.
Quid ſi putent ſe poſſe inuenire Miſſam in aliqua Eccleſia itineris & poſtea non inueniant. ibid.n.14.
Iter facientes an poſſint anticipare horam competentem prandij in die ieiunij, vide Horam competentem.
Iter facientes an teneantur Miſſam audire in locis per quos tranſeunt. præc. 1. libro 1. capite 7. numero 18.
Quid ſi etiam in ſuo proprio loco dies feſtus ſit. ibid. nu. 19. & 20.& 21.
Iter faciens ſi in aliquo loco detinetur per tres vel quatuor dies obligatur ad ieiunium, & feſta loci.p.1.lib.1.cap.8. num.15.& 16.& 17.
An poſſint puniri ab Epiſcopis loci ſi illa non ſeruent. ibid. num.16.& 17.
Quid ſi ſolum prandeant, cœnent, aut pernoctent in aliquo loco, & ſtatim diſcedant. ibidem numero 18. & 19.& 20.

Iudex,

Digitized by Google

Iudex, Iudices, Iudiciales actus, *vide* Opus, Placitum.

Iudex, Arbiter, *vide* Arbitrium.

Iudices an ex ſuo ſalario, & lucro de iure debeant decimas. p.5.l.1.c.2.n.10.
Non poſſunt iudices ſæculares de iure cognoſcere de lite orta ſuper ius decimarum etiamſi decimæ datæ ſint in feudum laicis.p.5.l.3.c.5.n.5.
Quid ſi ius decimarum datum fuit laicis ex contractu permutationis.ibid.num.7.
An quando clerici decimas petunt à laicis, qui nunquam fuerunt ſoliti illas ſoluere, vel contra illas præſcripſerunt poſſint laici authoritate iudicis regij ſe defendere, & litem ad illum trahere.p.5.l.3.c.5.n.8.
Iudicium authoris.ibid.n.10.
Ad quem iudicem lis pertineat quando decimarum conductor pretium redituum non ſoluit. ibid.n.11.
Quando fructus decimarum ſunt collecti ſi furto ſint ablati coram iudice ſæculari peti poſſunt.ibid.n.12.
Idem ſi ſint donati.ibid.
Tenentur iudices ſub mortali reis ad mortem damnatis concedere tempus ad Euchariſtiam ſumendam.p.3.l.1. cap.4. nu.3.
Quid ſi ob id periculum ſit vt euadant.ibid.verſ.etiamſi.& verſ. excipiunt tamen.
An olim excuſarentur iudices à peccato mortali quando negabant reis ad mortem damnatis communionem.ibi. num. 4.
Qui iudices teneantur in actibus iudicialibus ſeruare dies feſtos.p.1.lib.1.cap.12.nu.10.
An iudices forenſes poſſint ſequi probabilem opinionem, relicta probabiliori.præc. 2.l.3.c.4.n.5.
Iudex Eccleſiaſticus, & ſæcularis procedens in inquiſitione ſi bona fide aduertit notitiam iudicialem oriri ex confeſſione ſacramentali tenetur ceſſare, & omnia infecta habere.p.2.l.6.c.4.n. 28. & 29.
Non eſt parendum iudicibus præcipientibus nec etiam Papæ ſub excommunicatione præcipienti, vt reueletur confeſſio, & talis excommunicatio eſt nulla. ibidem num. 30. & 31.
Quæ partes integrantes iudicium forenſe, & qui actus iudiciales prohibeantur diebus feſtis.præc.1.libro.1.c.12. num.10.
Iudices non poſſunt procedere, nec decretum dare in diebus feriatis in alienatione rerum.ibid.n.13.
Iudex iuſte & iuridice procedit poſt ſemiplenam probationem. p.2.l.8.c.7.n.3.
Et reus tenetur tunc veritatem teſtificare, an teneatur eam etiam dicere quando crimen eſt proprium & leue vel graue.ibid à num. 3.vſque ad 6.
An iudex in aliquibus caſibus poſſit præcipere ſub iuramento vt ſibi reueletur veritas nulla præcedente infamia.ibi. num. 11. & 12.
An teneamur veritatem iurati dicere quando rem ſcimus ſub ſigillo confeſſionis, aut ſub ſecreto naturali.ibid.numero 13.
Iudices an teneantur ceſſare ab inquiſitione quando ea habet ortum à notitia confeſſionis, & an iuuari poſſint ex ſchedula in qua rei ſcripta habent ſua peccata ad faciendam confeſſionem.p.2.l.6.c.4.n.28.
Ius diuinum diuiditur in ius diuinum naturale, & ius diuinum poſitiuum.p.5.l.1.c.1.n.5.
Ius aperte iubet, vt decimæ prædiales illi parochiæ ſoluantur in cuius diſtricto ſunt prædia. præc. 5. libro 3. capite 1. num.5.
Ius naturale eſt idem apud omnes. præc. 1. libro 1. capite 1 numero 3.

Ius parochiale in quo conſiſtat.p.1.l.2.c.3.n.6.
Ius commune non obligat, vt Miſſa audiatur in propria parochia.ibid.n.9. 10.& 11.
Numerantur aliqui caſus in quibus ius diuinum celebrandi ſub vtraque ſpecie non obligat. præc.1. libro 3. cap. 5. num. 10.

Iuriſdictio.

Iuriſdictionem ordinariam habet Papa in toto orbe, Epiſcopus in ſua diœceſi, parochus in ſua parochia ad confeſſiones audiendas.p.2.l.7.c.3.n.1.
Delegatam habere Papa non poteſt. ibid.n.2.
Epiſcopus poteſt delegatam habere à Papa: parochus ab Epiſcopo & Papa ſimul.ibid.
Iuriſdictio conceſſa vel poteſt eſſe delegata, vel ordinaria. numero 3.
Iuriſdictio ad abſoluendum à peccatis reſeruatis quibus modis haberi poſſit.p.2.l.8.c.8.n.1.

Iuſtus.

An vnus iuſtus poſſit ſatisfacere in hac vita pro pœnis temporalibus alterius hominis.præc.2.libro 9.cap.2.num. 19. & ſeqq.
An quoties vnus iuſtus voluntarie pro altero iudice in hac vita ſatisfacit, ſatisfaciat etiam pro ſe.ibid.n.22.

Iudæi, Iudas.

Iudæi ſi fuerint baptizati, & fidem abiiciant, non eximuntur à ſolutione decimarum tam prædialium, quam perſonalium.p.5.l.2.c.1.n.4.
Quid de Iudæis, Turcis, & infidelibus non baptizatis. ibid. n.5. & 13. & 14.
An ſaltem per modum reſtitutionis ad illas teneantur quatenus occupant terras, quas Chriſtiani occupare debebant.ibidem num.13. & 14.
Quid ſi Iudæi, Turcæ, & infideles non baptizati occupent terras, quæ aliquando fuerunt Chriſtianorum. ibidem n.6.verſ. de illis.
Iudas an communicauerit in cœna Domini.p.3.l.1.c.2.n.15.

Iubilæum.

An quando in iubilæo requiritur confeſſio ad illud comparandum teneatur ille, qui illud vult comparare confiteri venialia ſi mortalibus caret.p.2.l.2.c.2.n.19.

Iuramentum. Iurare.

An iuramentum in cauſis forenſibus licite & valide dari poſſit in diebus feſtis & quid in cauſis ſpiritualibus.p.1. l.1.c.13.n.18.
An iuramenta extraiudicialia iure prohibeantur, ac irritentur in diebus feſtis, & quæ; & in quibus caſibus licite ac valide dari poſſint.ibid.n.29.& 30.& 31.
Solum illud iuramentum falſum reſeruari poteſt in quo quis animaduertit ſe falſum iurare. p.2.l.8.c.7.n.1.
Iuramentum falſum reſeruatum in iudicio, ſi iudex non ſit legitimus, non eſt peccatum reſeruatum.ibid.n.2.
Si iuramentum petitur ob ignorantiam veritatis, quam ſi iudex ſciret, illud non peteret, amphibologice dari poteſt.ibid nu.7.
An poſſimus amphibologice iurare quando ſcimus iudicem velle aliquem condemnare iniuſte ob noſtrum teſtimonium ſi veritatem fateamur.ibid.n.9.
An ſit peccatum reſeruatum, ſi quis coram iudice mentiatur in aliqua circunſtantia ex qua ſtatus cauſæ non dependet quando iuramentum falſum reſeruatur. ibid.n.10.

Digitized by Google

Quando reſeruatur iuramentum falſum in actis, tunc iuramenta falſa exacta iudicialia non reſeruantur. ibid. n.14. & 15.

Quid ſint acta & proceſſus iudiciales, vide Acta.

L.

Labor, Laborare, Laborantes.

L*Aborantes, vt cauatores, meſſoreſque an teneantur ad ieiunium. p.4.lib.1.cap.8.num.16. verſ. maior dubitatio eſt.*

Quid de eo die quo non laborant. ibid.

Quid de figulis & ceteris artificibus. ibid.

Laborare vna integra hora diebus feſtis non eſt peccatum mortale. p.1.l.1.c.14.n.2.

Quantum tempus opus erit vt ſit peccatum mortale. ibid.

Lacticinia, *vide* Oua.

Latinus.

Non licet Latino in templo Græcorum, etiamſi intra Latinos ſitum ſit, in fermentato communicare, aut celebrare. p.3.l.2.cap.2.n.8.& 9.

Laicus, Laici.

Laici irregulares fiunt ſi ſerio confeſſiones audiant more Sacerdotum. p.2.l.6.c.7.n.4.

Quid ſi ordinibus ſacris, vel minoribus initiati ſint. ibidem num. 7.

An laicus fiat irregularis ſi tunc ſigillum violet. ibidem numero 8.

An laicus teneatur ad ſigillum ſacramentale ſi confeſſionem audiat. p.2.l.6.c.6.n.4.& 5.

Quid ſit confeſſio fiat laico ſub ſpecie obtinendi ordines ſacros & approbationem. ibid.n.7.

Laici an teneantur ad ieiunia inducta per ſolam conſuetudinem clericorum. p.4.lib.1.c.7.n.2.

Quibus modis poſſint laici legitime decimas percipere nomine Eccleſiæ. p.5.l.3.c.2. à n.11.

Laici an poſſint illas decimas, quas in feudum habent, in Eccleſiam & pia loca propria authoritate transferre. p.5.l.3.c.4.n.2.

An in laicos. ibid.n.3.

Laici qui nunquam ſoluerunt decimas, vel contra Eccleſiam præſcripſerunt, an poſſint ad iudicem regium appellare, & illius authoritate ſe defendere ſi illæ ab illis petantur. p.5.l.3.c.5.n.8.

An laici obligari poſſint ratione conſuetudinis ad aliquas oblationes. p.5.lib.5.c.1.n.7.

Quid ſi laici negent oblationes ad quas tenentur, an tunc eis clerici negare poſſint ſpiritualia. ibid.n.8.

Laici an teneantur aliquid offerre ſuis parochis inter Miſſæ ſolemnia diebus feſtis. ibid.n.13.

An laici in aliquo caſu ſaltem tempore peſtis poſſint ſeipſos communicare. p.3.libr.3.c.3.n.7.

Quid in extrema neceſſitate quando non adeſt Sacerdos, nec diaconus. ibid.n.8.

An liceat laicis calicem conſumere ne veniat in manus hoſtium. p.3.l.3.c.4.n.21.

An hoſtiam. ibid.p.3.l.3.c.5.n.32.

Lardum.

An liceat diebus ieiunij lardum veſci. prac. 4. libro 1. cap. 2. numero 20.

Latro.

Latro inſignis ſi timeatur illius fuga poteſt licite & valide in die feſtiuo ſententiari. p.1.l.1.c.13.n.28.

Lapſus carnis.

Quid nomine lapſus carnis intelligatur ſi in religione reſeruetur. p.2.l.8.c.7.nu.23.

Lectores.

Lectores menſæ an poſſint anticipare horam competentem prandij in die ieiunij. vide Horam competentem.

An ieiunium ſoluant ſumentes parum cibi ante prandium. p.4.lib.1.cap. 4.num.2.

Legatus, Legatum.

Impedire legatum, officium, aut beneficium, quod alter alteri volebat conferre an ſit peccatum mortale contra iuſtitiam. p.2.l.5.c.3.n.9.

Quid ſi per vim & fraudem impediatur. ibid.n.10.

Legitimatus, Legitimare, *vide* Diſpenſatum.

Legitimatus à principe ſæculari ad honores & dignitates ſæculares non cenſetur legitimatus ad honores Eccleſiaſticos. p.5.l.3.c.3.n.2.

Quid ſi ſit legitimatus à Papa. ibid.n.3.

An legitimatus à Papa ad omnes honores ac dignitates Eccleſiaſticas cenſeatur legitimatus ad Archiepiſcopatum, & Epiſcopatum. ibid.num.5.

Lex, *vide* Præceptum.

In lege noua ſola decima prædiales & mixta ſoluebantur, in noua & hæ & perſonales ſoluuntur. prac.5. lib.1.c.2. numer. 4.

Ante legem Moyſis nullum erat præceptum de obſeruatione ſabbati. p.1 l.1.c.1.n.3.

Lex antiqua mortua eſt, & mortifera. ibid.n.8.

Lex Moyſis quando cœpit obligare. ibid.nu.12.

Quando expirauit & cœpit eſſe mortifera. ibidem numero 13.

Quid poſſint leges ſæculares in rebus Eccleſiaſticis. p.1. lib.1. c.5.num.11.

Leges quæ excuſant à pœna non ſemper excuſant à peccato p.1.l.2.c.2.n.8. verſ. ad ſignum.

Leges & præcepta ſolum obligant vt ſubditi faciant actum imperatum per illas, non vero vt faciant illum cum intentione implendi illas. ibid.n.26.

Libellus.

An libellus offerri poſſit contra partem citatam in vtroque feriarum genere. p.1.l.1.c.13.n.19.& 20.& 21.

Licentia, *vide* Gratiam.

Licentia ad audiendas confeſſiones & aſſiſtendum matrimonio à quo dari poſſit, an ab Epiſcopo vel parocho excommunicato non tolerato, an à ſuſpenſo ab officio. prac. 2. libro 7. capite 2. numer. 47. & 4. vide Approbationem.

An Epiſcopi poſſint hodie dare licentiam abſque vlla cauſa ad celebrandum in domibus particularibus deſignando ad id

Digitized by Google

ad id loca & oratoria ab ipſis viſitanda.p.1.lib.3.ca 13. numer. 9.
An ex cauſa poſſint, & in caſibus neceſſitatis,& quibus.ibi. num.10 & 11.
An ad celebrandum ſub dio in neceſſitate.ibid.n.13.& 14.
Requiritur licentia pœnitentis ad reuelationem ſigilli.p.2. l.6.c.1.n.14.
An debeat eſſe expreſſa.ibid.
An libera & non coacta.ibid.n. 20.
Quid ſi detur ob metum reuerentialem confeſſarij. ibidem num.21.
An ſufficiat obtenta per preces importunas.ibid. n.22.
An debeat eſſe in ſcriptis ibid.n.23.
An petita & non obtenta licentia à ſuperiore ad abſoluendum illius ſubditum à caſu reſeruato, vel non conceſſa niſi ſub conditione vt ſibi præſentetur, poſſit ſubditus tunc contritus communicare.p.3.lib.3.c.9.nu.17.§.ſimiliter.
An confeſſarius illum tunc poſſit abſoluere. ibidem §.maius dubium.
Licentia ad aſſiſtendum matrimonio an valide dari poſſit alteri Sacerdoti à parocho vel Epiſcopo excommunicato non tolerato.p.2.l.7.c.2.n.49 & 52.
An petita & non obtenta licentia à ſuperiore poſſit religioſus accipere ſibi aliquid ex iis rebus quæ ſunt in religione deſtinata ad vſum religioſorum.p. 2.libr. 8.capite 6. num. 17.
Quid ſi religioſus licentiam petat ad expendendum aliquid licite & expendat in illicitis.ibid.n.15.
Licentia ad abſoluendum à reſeruatis vel poteſt dari Sacerdoti, vt abſoluat, vel pœnitenti vt eligat Sacerdotem qui ſe abſoluat.p.2.l.8.c.8.n.7.
Non ſufficit ſi ſuperior dicat confeſſario, concedo tibi omnẽ meam facultatem. ibidem nu.7.
Sufficit ſi dicat, concedo tibi omnes meos caſus, & ſi prius concedat aliquem caſum reſeruatum, & poſtea addat, & omnem meam facultatem.ibid.n.8.
Si Epiſcopus concedat alicui parocho ſuæ diœceſis generalem licentiam ad audiendas confeſſiones omnium ſuorum ſubditorum, cenſetur concedere licentiam ſuper omnes caſus reſeruatos.p.2.l.8.c.8.n.9.
Idem dicendum quando in maioribus ſolennitatibus anni Prælati religionum concedunt confeſſariis expoſitis ad confeſſiones generales ſuorum ſubditorum omnem ſuam facultatem ſuper omnes ſuos ſubditos.ibid.
An concedente Epiſcopo omnem ſuam facultatem ad abſoluendum à caſibus ſibi reſeruatis, cenſeatur etiam ad abſoluendum ab excommunicatione, & vice verſa. ibid. numer.10.
Quid de Summo Pontif.ibid.n.11.
An ſi Epiſcopus concedat ſuo ſubdito. vt ſibi eligat confeſſarium, an tunc poſſit ab illo abſolui à reſeruatis. ibidem numer.12.
Gratia & licentia ad abſoluendum à reſeruatis an expiret morte concedentis.numer.13.14.15.
An gratia & licentia ad eligendum confeſſarium expiret facta vna electione vel mortuo aut amoto ab officio concedente.ibid.n.13.
An licentia ad celebrandum domi morte concedentis expiret. ibid.n.13.
An licentia Epiſcopo conceſſa à Summo P. ad condendum teſtamentum expiret expirante Papa. ibidem numer. 14.
An licentia conceſſa ab Epiſcopo, vt quis poſſit ordinari expiret morte concedentis.ibid.n.16.
Licentia conceſſa à Papa religioſis, vt ſingulis Miſſis ſingulas animas ab igne purgatorio eruāt, an expiret mortuo Papa concedente.ibid.n.17.fine.

Lis.

Lis iuris orta ſuper decimas ſoluendas ad iudices Eccleſiaſticos ſpectat.p.5.lib.3.c.5.n.1.
Quæ ſit lis iuris. ibid.
Lis facti quæ ſit & ad quem iudicem pertineat. ibidem. numer. 2.
Lites de facto, & iure ſuper Miſſas ad quem iudicem ſpectent.ibid.n.3.
Quid ſi tribunal ſæculare conſtet iudicibus Eccleſiaſticis.ibi. numer. 4.
Lis decimarum ad iudicem regiæ Coronæ an trahi poſſit per ſæculares nunquam ſolitos illas ſoluere, ſi ab illis petantur ab Eccleſia.p.5 l.3.c.5.n.8.
Lis cœpta die non feſto an promoueri poſſit die feſto.p.1. lib.1. cap.13.n.13.
Quid in cauſis ſpiritualibus.n.18.

Litteræ, Litteratus.

Litterarum ſuperiorum ad inferiores, & inferiorum ad ſuperiores malitioſum impedimentum quatenus ſit peccatum reſeruatum in religionibus præc. 2.lib.8.cap.7. num.26.
Quid de apertione litterarum quatenus ſit licita, vel illicita. ibid.
Et quatenus peccatum reſeruatum, ſi ſint ſuperiorum aut inferiorum.ibid.

Locatio, Locare.

An locatio decimarum poſſit excedere triennium, & quid ſi locentur ea conditione, vt finito eo triennio, noua locatio fiat alterius triennij eiuſdem vel diuerſi pretij. p.5. lib.3.cap.2.num.11.

Loca pia, vide Hoſpitalia.

In quo loco Miſſa celebrari poſſit.præc.1.lib.3.cap.13.nu.5. & deinceps.

Lumen.

An ſit peccatum mortale celebrare ſine lumine. p.1.l.3.c.22 num. 15.
An debeat eſſe ex cera & poſſit eſſe ex ſeuo, vel oleo.ibid. n.16.& 17.
An debeant eſſe duo lumina.ibid.n.18.
An continuandum ſit ſacrum ſi lumen extinguatur, & aliud inueniri non poſſit. ibid. n.19.
Lumen gloriæ eſt quid ſupernaturale eſſentialiter.p.3.lib.5. cap.6.num.5.

Ludus publicus.

Deferre tabulas & conficere tabulata, & areas præparare diebus feſtis ad ludos publicos non eſt mortale, ſi antecedenter id fieri commode non potuit. præc.1.libro 1.cap. 14.num. 5.

Luſitania, Luſitanus.

Luſitanus tranſiens per Caſtellam an poſſit in ſabbato veſci inteſtinis animalium, Minuta vocant. præc. 4. libro 1. capite 7. numero 10.& 11.& 12. & præc. 1. lib.1.c.7.n.11.

In Luſitania vſu & conſuetudine decimæ perſonales ſublatæ ſunt, & loco illarum Cognitiones ſoluuntur; & quid illæ ſint. p.5.l.1.c.3.n.8.& 9.

An Luſitani qui per maiorem partem anni habitant in locis vbi Concilium Tridentinum non ſeruatur, animo non permanendi ibi, poſſint legitime contrahere abſque parocho, & teſtibus p.1.l.1.c.8.n.8.

Lutherus, Lutherani.

Quid Lutherani ſentiant circa materiam Euchariſtiæ azymi vel fermentati. p.3.lib.2.c.2.n.2.

Lutherus aſſerit poſt conſecrationem manere in Euchariſtia ſubſtantiam panis. p.3.lib.5.c.3.n.2.

M.

Magiſtri.

M*Agiſtri cauſa lectionis an poſſint anticipare horam competentem prandij in die ieiunij. vide* Horam competentem.

An excuſentur à ieiunio p.4.l.1.c.8.nu.19.

Malitia.

Malitia materialis peccatorum non eſt explicanda in confeſſione niſi ſit valde inſolita. p.2.libr.4.capite 5.numero 2.

Mandatum, Mandans.

An rem accipiens alteri dandam, & inique differens dationem teneatur ad duplicem reſtitutionem moriente interim mandante. p.1.l.3.c.10.n.1.

Mater.

Mater, quæ timet filiabus aliquod malum, vel peccatum excuſatur ab obligatione Miſſæ. p.1.l.2.c.9.n.1.

Materia Euchariſtiæ, *vide* Panem, Vinum, Materiam Confeſſionis.

In materia dubia nec licite, nec valide conficitur Euchariſtia nec aliud ſacramentum. prac.3.lib.2.cap.1.numero 17.

Quæ ſit materia Euchariſtiæ. ibid. à num.2.& ſeqq.

Hæreticum eſt dicere ſolum azymum, aut ſolum fermentatum panem eſſe materiam Euchariſtiæ. prac.3.lib.2.c.2.n.7.

Ex his quæ ſit conuenientior materia. ibid. n.10.

In qua materia Chriſtus conſecrauerit in azymo an in fermentato p.3.l.2.c.2.n.12.& 13.

Quæ ſit materia calicis. p.3.lib.2.c.3.n.1.

An poſſit eſſe vinum ex aqua miraculo factum. ibidem numero 2.

An oporteat eſſe album vel rubrum. ibid.

An poſſit eſſe agreſta. ibid. n.3.

An acetum. ibid.

An vinum ſeu ſuccus vuarum nondum expreſſum, ſed intra pellem vuæ contentum, & quid de vino in vaſo incluſum. ibid. n.4.

An muſto iam expreſſo. ibid. n.5.

An lora Luſitane Agoape. n.6.

Quid ſi vuæ paſſæ aqua lenteſcant, & poſtea exprimantur. ibid. n.12.

An aqua ſit de eſſentia materiæ Euchariſtiæ, vide Aquam.

Quæ præſentia materiæ requiratur ad conſecrationem. p.3.l.2.c.5.n.6.

An requiratur etiam intentio, ac deſignatio materiæ. ibid. num. 9.

Quid ſi Sacerdos putet ſe conſecrare decem hoſtias, & conſecret viginti. ibid. num.10.

Quid ſi habeat coram ſe decem, & ex illis intendat conſecrare ſolas quinque. ibid.

Quæ ſit materia confeſſionis an peccata mortalia, an venialia, an ſola externa, an etiam interna, & quæ neceſſaria, quæ ſufficiens. prac.2.lib.2. capite 1.à numero 1.& ſeqq.

An peccata iam confeſſa, an actualia tantum, vel futura etiam & poſſibilia, & quid de peccato originali, & de voluntate peccandi, & de peccatis commiſſis ante vel poſt baptiſmum. ibid.

Materia proxima confeſſionis qualis. prac.2.lib.2.cap.3.& 4. per totum.

Mancipia.

Mancipia, & ſerui quatenus à Miſſa excuſentur. prac.1.l.2. cap.9.num. 4.

Manus.

Oſtenſio manus Aegyptanis facta ad venandam futuram felicitatem an ſit peccatum mortale. prac.2.libr.8.c.4. num.15.

Martyrium.

Martyrium quo tempore conferat ſuum effectum. prac. 3. l 4.c.1.n.7.

Maſſa.

Maſſa cruda ſpecie à pane cocto differt. prac.3. libr. 2. cap.1. num.11.

Medicus.

An ſolus medicus poſſit diſpenſare in præcepto ieiunij. p.4. l.1.c 9.n.2.

Quid ſi cauſa diſpenſandi ſit dubia. ibid.

An medici ex ſuo ſtipendio decimas de iure debeant. p.5.l.1. cap.2.nu.10.

Mendicantes, *vide* Religioſos, Superiores.

Mendicantes an poſſint licite in ipſo die Paſchatis communicare fideles ſæculares in ſuis Eccleſiis ex deuotione communicantes. prac.3.libro 1.capite 5.à numero 8.vſque ad 16.

An in illorum Eccleſiis poſſit impleri præceptum communionis ſicut & confeſſionis impletur. ibid. n.7.

Aduenis & peregrinis poſſunt mendicantes Euchariſtiam in ſuis Eccleſiis in Paſchate dare, vt ſatiſfaciant præcepto. ibid. n.10.

Poſſunt & aliis ſæcularibus ex licentia parochorum. ibid. num. 11.

Sufficit præſumpta licentia. ibid.

Quid ſi ipſi mendicantes ſint parochi. ibid. num.12.

An mendicantes poſſint communicare fideles in Paſchate ex obligatione præcepti in alienis Eccleſiis. ibid. n.17.

An in extrema neceſſitate illos poſſint communicare. p.3.l.1. c.5.nu.12.

Quid de conſuetudine. ibid.

An ſatiſ-

Digitized by Google

An ſatisfaciant præcepto annuæ confeſſionis qui confitentur mendicantibus, & aliis religioſis tempore Quadrageſimæ abſque licentia parochi præc. 2. libro 1. cap. 5. numer. 1.
Quid ſi per contemptum illorum id faciant. ibidem nu. 10.
Mendicantes ne. etiam de licentia ſui Generalis poſſunt tranſire ad non mendicantes exceptis Carthuſianis, & ſi contra fecerint tam ipſi, quam recipientes ſunt ipſo iure excommunicati. præc. 2. libr. 8. c. 5. nu 9.

Menſa.

Menſa Euchariſtiæ an relinquenda ſit propter peccatum ibi recordatum. p. 3. l. 3. c. 9. n. 14.

Mercenarius.

Mercenarius an ex lucro ſuo, & ſalario teneatur de iure ſoluere decimas. p. 5. l. 1. c. 2. n. 10.

Merces.

Merces, ſalarium, & pretium quomodo differant. p. 1 l. 1. c. 10. nu. 1.

Mercator, Mercatus.

Mercatores an teneantur ad ieiunia, & feſta loci in quo per bonam partem anni commorantur. p. 4. lib 1. c. 7. n. 6. & p. 1. l. 1. c. 8. n. 7.
An acquirant ibi parochiam quoad ſacramenta & quoad matrimonium. ibid. n. 7. & 10.
Mercatus an licite de iure fiant diebus feſtis. p. 1. lib. 1 ca. 12. num. 3.
Quid de emptionibus, & venditionibus quotidianis. ibid. num. 8.

Mendacium, Mentiri.

An omne mendacium etiam leue in confeſſione dictum ſit peccatum mortale. p. 2. l 3. cap. 2. n. 6.
An peccet mortaliter ille, qui apud ordinarium confeſſarium confitetur peccata leuia, aut ordinaria, & apud alium grauia & extraordinaria. præc. 2. lib. 3. cap. 2. num. 14.

Metus.

An metus excuſet à præcepto ieiunij, & qualis. p. 4. lib. 1. c. 9. num. 9.
An metus rixæ mariti excuſet vxorem ab eodem præcepto. ibid.
Qui ob metum in diebus feſtis operantur, modo non ſit incuſſus ob fidei contemptum excuſantur à mortali. p. 1. l. 1 c. 14. n 8.

Meretrix, Meretrices.

Meretrices an decimas de iure ſoluere teneantur ex quæſtu meretricio. p. 5. l. 1 c. 2. n. 17.
Quid de conſuetudine ibid.
An ad præceptum confeſſionis annuæ obligentur, & pœnas iuris & Conſtitutionum ſynodalium, excommunicationiſque incurrant niſi illud ſeruent. præc 2. libro 1. capite 4. numero 10. & 11. & capite 3 numero 16. remiſſiue.
An declarentur ob excommunicationem ibid
An admittendæ ſint ad confeſſionem, & eis danda ſit abſolutio & quomodo. p. 2. l. 3. c. 4. nu.
An eis danda ſit ſchedula. ibid. n. 18.
An Euchariſtia. ibid. nu. 17.

Milites.

Milites an ex ſuo ſtipendio decimas de iure debeant. p. 5. l. 1. c. 2. num. 10.
Quid ſi ſtipendium in bello iniuſto acquiratur. ibid.
An illas debeant de prædis in eodem bello iniuſto raptis. ibid. nu. 17. fine.
Milites qui tempore belli aggeres conſtruunt, & vrbem defendunt, atque operantur diebus feſtis, an à peccato excuſentur. p. 1. l. 1. cap. 14. n. 10.

Miniſter Miſſæ & Confeſſionis, & Euchariſtiæ, *vide* Sacerdotem.

Miniſter Miſſæ qualis p. 1 l. 3 c 21 n. 1.
An poſſit eſſe fœmina ſaltem ex diſpenſatione Papæ. ibid. n. 2. & 3.
An Sacerdos poſſit ſolus ſine miniſtro ſacrificare. ibidem num. 4.
Et quæ cauſæ ad id ſufficiant. ibid n. 6.
An Sacerdos non approbatus poſſit præſente approbato confiteri in articulo mortis, & non parochus præſente parocho. p. 2 l. 7 c. 1. n. 19.
An non approbatus præſente approbato extra articulum mortis poſſit abſoluere à venialibus, & à mortalibus iam confeſſis. ibid. nu. 20.
Solus Sacerdos eſt miniſter ordinarius Euchariſtiæ. p. 3. l. 3. c. 1. n. 1. & 3.
An poſſint eſſe diaconi ex commiſſione Epiſcopi vel parochi. ibid. n. 4. & 5 & 6.
An Epiſcopi id poſſint committere diaconis, præſentibus Sacerdotibus n. 7.
Quid ſi Sacerdotes nolint illam miniſtrare. ibi. n 8.
Quid ſi nec Sacerdos nec Epiſcopus præſentes velint ex malitia id diacono committere nec per ſe illam miniſtrare, & diaconus ſit præſens & velit. ibid. n. 9.
An ſubdiaconis & laicis peſtis tempore licitum ſit Euchariſtiam miniſtrare deficientibus aliis. n. 10.
An laici poſſint illam è terra eleuare. ibid nu. 12.
An liceat Euchariſtiam accipere à miniſtro hæretico, ſchiſmatico. excommunicato & publico peccatore. ibid. à n. 17. vſque ad 20.
Quibus modis poſſit miniſter Euchariſtiæ peccare in illius adminiſtratione. p. 3. l. 3. c. 3. n. 9. vide Sacerdotem.

Miſſa, *vide* Sacrificium, Præceptum.

Quid ſit Miſſa. p. 1. l. 3. c. 1. n. 1.
An præcepto Miſſæ ſatisfaciat, qui conſecrationi non aſſiſtit. p 1. l. 3. c. 4. n. 28.
Miſſa incepta an relinquenda ſit à Sacerdote ſi in illa recordetur ſe eſſe in peccato mortali, vel non ieiunum, vel excommunicatum. p. 3. l. 3. c. 9. n. 10. 11. & 12.
An ille qui in die feſto ſui loci in aliū mane proficiſcitur vbi feſtus dies non eſt operandi cauſa teneatur prius Miſſam audire. p. 1. l. 1. c. 7. n. 13. & 14.
Qui Miſſam & prædicationem in die feſto audire non poteſt, & alterum poteſt, tenetur prædicationem relinquere. p. 1. l. 2. c. 1. n. 10.
Præcepto Miſſæ ſatisfaciunt, qui audiunt primam Miſſam poſt mediam noctem in die Natalis. p. 1 l. 2. c. 2. n. 10.
Nemo tenetur Miſſam audire niſi in die feſto. ibid. n. 11. & c. 3 n 1.
Nemo tenetur illam audire ſub mortali in diebus feſtis, quos principes ſæculares ſua propria authoritate ſtatuunt. ibi. primo loco n. 12.

Interdum

Digitized by Google

In triduo hebdomadæ ſanctæ nemo de iure communi tenetur Miſſam audire, ſecus erit de iure particulari Conſtitutionum cuiuſque Epiſcopatus. ibid. n. 13. & p. 1. lib. 3. c. 4. n. 17.

In Arch. Epiſcopatu Bracharenſi tenetur populus Miſſam audire quinta & ſexta feria hebdomadæ ſanctæ, & diuinis officiis intereſſe in locis vbi fiunt diuina officia. p. 1. l. 2. c. 2. n. 13. & 15.

In omnibus diebus rogationum nemo iam ob conſuetudinem tenetur Miſſam audire. ibid. n. 14.

Nemo de iure communi præter Miſſam tenetur diebus feſtis diuinis officiis intereſſe. ibid. nu. 16.

Quid de conſuetudine Galliæ, & Nauarræ. ibid.

Scholaſtici non tenentur Miſſam audire in diebus vacationum ſi feſti non ſint. ibid. num. 17.

Elapſo die feſto nemo tenetur die ſequenti Miſſam audire: nec die antecedenti ſi futurum impedimentum videat. ibid. n. 18.

Nemo tenetur plures Miſſas audire in feſtis diebus, nec etiam in die Natalitij Domini. præc. 1. libr. 2. capite 3. numer. 1.

Satisfacit præcepto Miſſæ, qui illam audit quolibet ſermone Græco vel Latino, vel alio quocumque. ibid. n. 2.

Sufficit quamcumque Miſſam audias, non eſt opus vt ſit feſti eiuſdem diei. ibid. n. 3.

Nullus tenetur eam audire in propria parochia. ibidem num. 8.

Explicatur Concilium Tridentinum de auditione ſacri in propriis parochiis. ibid. n. 16.

Epiſcopi non poſſunt facere conſtitutionem, vt parochiani, non niſi in propriis parochiis Miſſam audiant, nec excommunicatio illi addita valet. ibidem numero 12. & 13.

Miſſa nec audiri nec peti poteſt à Sacerdote non tolerato. p. 1. l. 2. c. 5. n. 15.

Quid de petitione & acceptione ſacramentorum. ibidem num. 15.

An poſſit ab excommunicato tolerato. ibid. n. 18.

An ab irregulari. ibid. n. 26.

An à ſuſpenſo. ibid. n. 35.

An ab interdicto. n. 41.

An à notorio concubinario. ibid. n. 45. & 50.

An à degradato. ibid. n. 52.

An à peccatore publico. ibid. n. 45.

Quid nomine auditionis Miſſæ intelligatur. p. 1. l. 2. cap. 6. num. 18.

Miſſam integram tenemur audire diebus feſtis. p. 1. l. 2. c. 6. num. 1.

Quæ pars omiſſa efficiat, vt non integra audiatur. ibid. à n. 2. vſque ad 8.

Miniſtrantes Miſſæ diſcurrentes pro neceſſariis ad Miſſam præcepto illius ſatisfaciunt, ſi illius partes minimas omittant. ibid. n. 10.

An ſatisfaciat præcepto Miſſæ, qui dimidium Miſſæ ab vno, & aliud dimidium ab alio Sacerdote audit. ibidem numero 12.

An qui tantum conſecrationem, vel oblationem tantum, aut conſumptionem tantum omiſerit ſatisfaciat. ibid. à num. 14.

An excuſentur à mortali iter facientes ſi Miſſam relinquant aut partem notabilem illius, putantes bona fide ſe illam poſſe inuenire in aliqua Eccleſia itineris. ibidem numero 17.

Cæci, & ſurdi an teneantur Miſſam audire. ibidem numero 18.

Quid ſi ſimul ſint cæci, muti, & ſurdi. p. 1. lib. 2. capite 7. num. 3.

An Miſſam audiant, qui à longe ſunt, & Sacerdotem non audiunt. præc. 1. libro 2. capite 6. numer. 18. & cap. 7. num. 2.

In Miſſa quæ præſentia requiratur ad ſatisfaciendum præcepto. p. 1. l. 2. c. 7. n. 2.

Non ſatisfacit præcepto Miſſæ qui à foris eſt ſi illa dicatur in alta turre. ibid. n...

An ſatisfaciat qui Miſſam audit pone columnam. ibidem numero 3.

Quæ attentio requiratur in Miſſa. ibid. n. 4.

An ſatisfaciat, qui in illa ſponte mente & cogitatione diuagatur. p. 1. l. 2. c. 7. n. 6.

An poſſit quis dum Miſſam de obligatione audit, horas canonicas recitare. ibid. n. 9.

Quæ intentio requiratur in Miſſa formalis ne, an virtualis. ibid. n. 11. & 12.

Qui Miſſam audit in die de obligatione, putans non eſſe diem feſtum ſatisfacit. ibid. n. 13.

An ſatisfaciat Sacerdos ſcrupuloſus qui dubitat ſe habuiſſe intentionem conſecrandi. ibid. n. 14.

Satisfacit qui ad Eccleſiam accedit principaliter ad videndam pulchram fœminam. præc. 1. lib. 2. capite 7. numero 16.

Famuli, & pupilli qui Miſſam audiunt coacti alias non audituri ſatisfaciunt. ibidem. n. 17.

An ſatisfaciat, qui vinctus, & omnino coactus in Eccleſia tenetur vt illam audiat. nu. 20.

Satisfacit præcepto, qui vult Miſſam audire, & non vult præcepto ſatisfacere. ibidem num. 21.

Quid ſi dum audit habeat poſitiuam intentionem non ſatisfaciendi præcepto, & non audiendi poſtea aliam Miſſam. ibid. n. 21. & 22. & 23. & 24.

Excuſantur à præcepto audiendi Miſſam, qui in carcere detinentur, & publico, & ſecreto. præc. 1. lib. 2. capite 8. numero 2.

Illi qui priuilegium habent ad audiendam Miſſam tempore interdicti, tenentur illam audire. ibidem numero 4. & 5.

A præcepto Miſſæ excuſatur quis, quoties in auditione illius committit peccatum p. 1. l. 2. c. 9. n. 1.

An poſſit Miſſa omitti in die feſto propter prædicationem, aut confeſſionem. p. 1. l. 2. c. 9. n. 12.

Non poſſunt pro vna Miſſa plures pitantiæ accipi, & tenentur ad reſtitutionem, qui illas accipiunt. p. 1. l. 3. c. 2. n. 7. & c. 8. n. 3.

Miſſæ vocabulum quam ſit antiquum, & quid ſignificet, & ſit ne Græcum, an Latinum. ibid. in primo loco nu. 9. 12. 13. 15. 17.

Plus valet abſolute Miſſa boni quam mali Sacerdotis. p. 1. l. 3. c. 6. n. 22.

Quomodo Miſſa proſit iis offerentibus, qui abſentes ſunt, & neſciunt an dicatur. ibid. n. 24.

An ſi in aliqua capella numerus ſit magnus in Miſſis, & ſtipendium tenue, poſſit tunc ſolus Epiſcopus, vel Capitulum illas ad pauciores reducere; & quid de religioſis, quid etiam Concilium Trid. circa hoc ſtatuat. p. 1. l. 3. c. 7. à nu. 11. & ſeqq.

An prouiſores regij illas reducere poſſint ad pauciores pro capellis ſæcularium. ibid. n. 16. & 17.

Super Miſſas nouas pacta fieri prohibet Concilium Tridentinum. p. 1. l. 3. c. 8. n. 3.

An vna Miſſa pro multis applicata ita proſit multis, ac vni. ibid. n. 9. & 10.

An ille qui promiſit alteri vnam Miſſam teneatur ſub mortali eam dicere. ibid. n. 11. & 12.

Miſſa an poſſit dici in alio loco vel altari vel de alio ſancto quam petitur. p. 1. l. 3. c. 9. n. 6. & 7.

Quid ſi in altari priuilegiato præcipiantur dici. ibidem numero 7.

Quid

Digitized by Google

Quid ſi inſtitutor capellæ dicat vt ſingulis diebus Miſſa de defunctis aut de beata Virgine in ea dicatur. ibidem num. 6.

An Sacerdos poſſit Miſſam dicere anticipate pro illo qui primo ſtipem dederit. ibid. n. 9. & 10.

An pro intentione illius, qui ſibi ſolet Miſſas dicendas dare. ibid. n. 8.

An qui celebrat non applicando illas, poſſit eas poſtea applicare. ibid. n. 11.

An retenta maiori ſtipe poſſit vnus Sacerdos Miſſas celebrandas alteri dare pro minori. p. 1. l. 3. c. 9. à num. 12. vſque ad 16.

An ad reſtitutionem teneatur ille, qui magnas congerit ſtipes pro Miſſis dicendis, & facit poſtea eas dicere pro minoribus. ibid. n 18.

An obligatus vel ex voto, vel ex teſtamento, vel aliunde ad certas Miſſas poſſit eas facere pro minori ſolito ſtipe celebrare. p. 1. l. 3. c. 9. & 10. & 11.

Miſſa de defunctis plus illis valet, quam alia Miſſa. ibidem num. 12.

Miſſa ſicca quid. ibid.

An Miſſa dici hodie poſſit in mari vel flumine. ibid. nu. 14. & 15.

Miſſa pro quibus offerri poſſit. parte 1. libro 3 cap. 11. nu. 1. & 2.

An pro iis qui ſunt in purgatorio. ibid. n. 3. & 11.

An pro iis, qui ſunt in inferno. ibid n. 6.

An ſaltem vt interim eis pœnæ mitigentur. ibid. n 15.

An pro paruulis qui ſine baptiſmo moriuntur ante vſum rationis. n. 10.

An pro ſanctis qui in cœlis ſunt. n. 12.

An pro excommunicatis toleratis. p. 1. lib. 3. c. 12. n. 1.

An pro non toleratis. ibid. n. 2. & 13.

Quid ſi iam ſint denunciati ſed excommunicatio ſit nulla aut valida ſed iniuſta. ibid. n. 3.

An pro excommunicato non tolerato vere pœnitente & per quem non ſtat abſolutio. ibid. num. 6.

An pro publicis peccatoribus. ibid. n. 14.

An pro hæreticis. ibid n. 18.

An pro Turcis, & gentilibus ibid. n. 21. & 22.

An pro catechumenis, & pro iis qui culpa ſua baptiſmum non petierunt. ibid. n 28. & 29.

Miſſa in quo loco celebrari poſſit. parte 1. lib. 3. capite 13. à num. 6.

An in mari, in nauibus, an in flumine. ibid. n. 18.

An Epiſcopi in caſu infirmitatis ad communicandum infirmum poſſint dare hodie licentiam ad celebrandum in oratorio domus priuatæ. ibid. n. 10.

An ſub dio. ibid n. 13. & 14.

An ſimplices Sacerdotes teneantur aliquoties in anno celebrare ex obligatione ſacerdotij, & quando. p. 1. l. 3. c. 15. à n. 1. & ſeqq.

An Miſſæ debeant dici ſingulis diebus in Eccleſiis conuentualibus & Cathedralibus, & quot, & an etiam de defunctis. præc. 1. l. 3. cap 15. n. 9.

In quibus caſibus plures Miſſas dicere poſſit vnus Sacerdos. p. 1. l. 3. c. 16. à n. 1. & ſeqq.

Quam ob cauſam tres dicantur in die Natalis. ibidem numero 4.

Nunquam licet plures celebrare, nec etiam in die Natalis poſt ſumptam purificationem digitorum. ibidem numero 12.

Quo tempore, & hora dicenda ſit. præc. 1. libro 3. cap. 17. à num. 2.

An notabiliter ante auroram dici poſſit abſque priuilegio. ibid num. 6.

Quid de priuilegio. ibid. n. 4. & 3.

Quæ ſint legitima cauſa celebrandi notabiliter ante auroram vel poſt meridiem abſque priuilegio. ibidem numero 14.

An dici poſſit ante matutinum officium. præc. 1. l. 3. c. 17. à numer. 21.

Miſſa cœpta quibus caſibus interrumpi poſſit. ibid. c. 18. n. 1. & 4.

Teneantur Sacerdotes Miſſam interrumpere ſi ante inceptum canonem ſuperueniat interdictum Eccleſiæ. ibidem numero 5.

Quid ſi ingrediatur excommunicatus non toleratus. ibid. numero 6.

Quid ſi Sacerdos in altari recordetur ſe non eſſe ieiunum aut eſſe excommunicatum, aut peccati obliti. ibid. à n. 7. vſque ad 18.

Quid ſi in altari meminerit ſe non eſſe Sacerdotem. ibidem num. 19.

Quid ſi Sacerdos repentino morbo deficiat an teneatur alius ieiunus Miſſam illius abſoluere. ibidem nu. 10.

Miſſa quomodo ſupplenda ſit per alium Sacerdotem deficiente primo. & vnde ſupplens debeat incipere p. 1 l. 3. c. 19. per totum, vide Sacerdotem.

Miſſale.

An ſit mortale abſque Miſſali celebrare. p. 1. lib. 3. cap. 21. num. 23.

An Sacerdotes teneantur ſub mortali, regulas Miſſalis in Miſſa obſeruare. ibid. n. 7. & 8.

Modus.

Modus exiſtendi corporis Chriſti in Euchariſtia an per Dei potentiam videri poſſit oculo corporali. præc 3. lib. 5. cap. 6. num. 2.

An ab Angelo, vel ab anima ſeparata poſſit cognoſci cognitione aliqua naturali p 3. l. 5. c. 6. n. 3.

An cognitione ſupernaturali & qua. ibid. n. 6.

An per viſionem beatificam, & per ſpeciem creabilem à Deo de illo, intellectui beato infuſam. ibidem nu. 6.

Modus approbandi reliquias de nouo inuentas à Tridentino præſcriptus qualis. p. 1 l. 1 cap. 4. n. 4.

Quibus modis excuſentur fideles ab impletione præcepti annua confeſſionis. p. 2. l. 1. c. 6. per totum.

Molitores.

Molitores, qui piſtrinis, & molendinis triticum molunt diebus feſtis in occurſu multorum dierum feſtorum excuſantur à peccato. p. 1. l. 1. c. 14. n. 21.

Monachus, Monaſterium

Monachus Carthuſianus in extrema neceſſitate non poteſt veſci carnibus propter votum. p. 4. l 1. c. 1. n. 6. verſ. verum huiuſmodi.

Monaſteria exempta an teneantur ad ieiunia inducta per generalem conſuetudinem locorum in quibus ſita ſunt. p. 4. l. 1. c. 7. n 3.

Quid de diebus feſtis. ibid.

Quid de ieiunijs, & diebus feſtis inductis ab Epiſcopis. ib. n. 4.

Opera ſeruilia efficere diebus feſtis propter monaſteria, & Eccleſias pauperes, vt cauare, ædificare, agros colere an ſit mortale. p. 1. l. 1. c. 14. n. 6.

Monachi olim in ſolitudinibus degentes excuſabantur à præcepto audiendi ſacrum diebus feſtis, & quam ob cauſam p. 1. l. 2. c. 1. n. 5.

Monachus Franciſcanus duplex peccatum ſpecie diuerſum committit in die Veneris in quem vigilia ieiunij incidit, ſi non ieiunat. p. 1. l. 2. c. 4. n. 2. verſ. monachus, & n. 9.

An illi monachi qui ex ſtatuto tenentur confiteri ſemel in anno ſuis Prælatis omnia peccata confeſſa teneantur ſub mortali ad hoc ſtatutum. p. 2. l. 2. c. 1. n. 6.

Mulio.

Mulio.

Muliones an excuſentur à præcepto ieiunij. p.4. libro.1. cap. 8. num.17.

Mulier.

Mulier vnius Epiſcopatus valide contrahit coram ſuo parocho cum viro alterius diœceſis animo ſtatim tranſeundi ad diœceſim, & parochiam mariti. p.1. libr. 1. cap.8. nu. 13.

Munus.

Quale ſit præcipuum munus Sacerdotum offerre ne, an conſecrare. p.1.l.3.c.4.n.6.

Mors, Moriens, Moribundus, Mortuus.

Mors & paſſio Chriſti repræſentantur in tota Miſſa, quatenus eſt totum integrale. p.1.l.3.c.3.n.10.

Moribundus omni omnino ſenſu carens an abſoluendus ſit, ſi antecedenter confeſſarium vocauit, & id teſtantur præſentes p.2.l.3.c.1.num.16.

Motus, Mouere, Motiuum.

Quo motu moueatur corpus Chriſti in Euchariſtia. p.3.l.5. c.5.n.5.

Quid ſit motus per accidens, & per ſe. ibid.n.2.

An de potentia Dei abſoluta poſſit corpus Chriſti immediate & per ſe moueri à Deo. ibid.n.6.

An mediante anima. ibid.n.7.

An ex motiuo naturali poſſit pœnitens actum ſupernaturalem contritionis, vel attritionis habere. p. 2. libro 2. cap.5.num.16.

Mutus.

An mutus, ſurdus, & cæcus teneantur Miſſam audire, & quid ſi omnia habeant ſimul. p.1.libr.2.cap.6.num.18. & cap.7.num.3.

N

Natalis dies.

QVanta debeat eſſe collatio in vigilia Natiuitatis Chriſti. p.4.l.1.c.4.n.19.

An qui vouit ieiunare omnibus ſextis feriis totius anni teneatur ieiunare ſi dies Natalitij Domini venerit in ſexta feria. p.4. l.1.c.6.n.6.

Non licet Sacerdotibus, nec etiam in die Natalis plures Miſſas celebrare non ieiunis, id eſt, poſt ſumptam purificationem vini in digitis. p.1.l.3.c.16.n.12.

Neceſſitas.

Quæ ſit vrgens neceſſitas, vt deficiente copia confeſſarij poſſit licite Sacerdos in mortali exiſtens celebrare præmiſſa contritione, & laicus communicare. p.3. l. 3. cap. 9. à n.1.& ſeqq.

Neceſſitas vitæ aut ſalutis proximi excuſat ab opere ſeruili in diebus feſtis. p.1.l.1.c.14.n.16.

Sola neceſſitas quando eſt indubitata excuſat ab obſeruatione dierum feſtorum, nec opus eſt licentia ſuperioris. p.1.l.1.c.14.nu.26.

Notitia confeſſionis.

An Epiſcopi, & prælati religionum iuuari poſſint notitia confeſſionis ad regimen externum & negare ob illam ſuffragia ad honores & beneficia : proponitur ſententia affirmans p.2.l.6.c.2.à n.1. & ſeqq vſque ad 17.

Statuitur vera ſententia negans. ibid.c.3.n.1.

Quid faciendum parocho, vel alteri Sacerdoti de illius licentia matrimonio aſſiſtenti quando contrahentes ad Eccleſiam ſtipati accedunt ad contrahendum, & conſitentur ſi ex ea confeſſione agnoſcat eos habere impedimentum dirimens, an tunc iuuari poſſit notitia confeſſionis ad eu negandum matrimonij ſacramentum. p.2. l.6.c.2.à n.14.

An poſſit pœnitens, ſi ex notitia confeſſionis ſciat ſuum confeſſarium non eſſe Sacerdotem, aut carere iuriſdictione, & approbatione ad audiendas confeſſiones ei amplius non confiteri p.2.l.6.c.3.n.1.verſ.item.

An Prælatus religionis ſciens ex notitia confeſſionis aliquem religioſum ſui ordinis non habere ſacros ordines, & exercere officium confeſſarij poſſit illum amouere ab eo officio. p.2 l.6.c.3.n.1.verſ.& ſi Prælatus.

Iudex non poteſt iuuari ex notitia confeſſionis, nec ex inuentione chartæ in qua rei ſcripta ſua peccata habent ad confeſſionem faciendam, & ſi ob eam notitiam reum condemnauit tenetur eam iterum abſoluere ac liberum dimittere p.2.l.6.c.4.n.18.verſ.vnde ſi iudex.

Numerus.

Numerus Miſſarum à quo poſſit reduci ad pauciores quando ſtipendium pro tempore eſt exiguum, & quid poſſint Prouiſores regij in hoc negotio in capellis ſæcularium. p.1.l.3.c.7.à n.12.

Tenemur ſub mortali explicare in confeſſione numerum peccatorum plus minuſve. p.2.l.3 c.5.n.1.

Quomodo multiplicetur numerus peccatorum ex interruptione illorum. p 2.l.3.c.5.n.1.

An numerus peccatorum augeatur cum quis vno impetu multas ſimul iniurias ſpecie diuerſas in alium profert. ibid.n.3.

Nundinæ.

Quæ ſint licitæ, & quæ prohibitæ in diebus feſtis. p.1.l.1.c.12 n.4.5.6.7.

Notorius clerici percuſſor, *vide* Percuſſorem.

Notorium.

Quid ſit notorium iuris. p.1.l.2.cap.5.nu.12.& p.2.l.5 c.3. num.2.

Poteſt crimen eſſe notum, non tamen notorium notoreitate iuris, vel facti. ibid.n.14.verſ.ex quo.

Quid ſi ego ſolus vidi crimen, aut quinque vel ſex viderunt. ibid.

Noualia.

Noualia nunquam antea poſſeſſa an ſubiecta ſint oneri decimarum. p.5.l 3.c.1.n.12.

Quid ſi ante de herba, paſtu, vel dumeto decimas ſoluebant & poſtea arentur. ibidem num.13.

Quid ſi iiſdem terminis claudebantur cum prædiis cultis. ibid. n. 14.

Nutrices.

Nutrices excuſantur ab obligatione Miſſæ & ieiunij. p.1.l.2. cap. 9. num. 2.

O

Occultum delictum.

OCcultum delictum ita vt non debeat denunciari an ſit illud de quo tres ſciunt, ſi nulla præceſſit infamia reſpectu committentis. p. 2. lib.6. cap.4. nume. 14. verſ. hinc ſi.

An

An teneamur iſtud crimen ſic notum in communibus viſitationibus & inquiſitionibus denunciare ſi præceſſit vel non præceſſit infamia. ibid. n. 14.

Quid ſi ego ſolum ſcio de crimine cum accuſatore, & accuſator me refert in teſtem. ibidem nu. 14. verſ. ſimiliter ſi.

Quid ſi crimen iam ſit emendatum. ibid. num. 16.

Quid ſi Prælatus iubeat ſub excommunicatione reuelare furtum quod ego ſolus vidi. ibidem numer. 15. verſ. denique.

Occultum crimen quoad abſolutionem quale ſit iuxta Concilium Trid. p. 2. l. 8. c. 8. n. 23.

An occultum ſit adhuc delictum, ita vt ab illo abſolui poſſit delinquens ab Epiſcopo, vel ab habente facultatem ſi reſeruetur ſedi Apoſtolicæ quod in iudicio probari poteſt, nondum tamen eſt probatum. ibidem numer. 26. vide Delictum.

Offerens, Offerre.

Tres ſunt offerentes in Miſſa: Chriſtus Dominus; Eccleſia; Sacerdos & omnes qui ſtipem dant, & pro quibus Miſſa offertur, & omnes offerunt per Sacerdotem. p. 1. lib. 3. cap. 6. num. 3.

Abſentes quomodo dici poſſint offerentes. ibidem numer. 17.

Tanto quis melius rationem offerentis participat, quanto perfectiùs cooperatur ſacrificio Miſſæ. ibidem numero 18.

Oblatio, vide Primitias.

Quomodo differant oblationes à decimis, & primitiis. p. 5. l. 4. c. 1. n. 5.

Nemo tenetur ad certam quantitatem oblationis, niſi ex voto. ibid n. 6.

Laici obligantur ratione conſuetudinis ad oblationes in quantitate & qualitate voluntarias. ibidem numer. 7.

Non poſſunt parochi eis negare ſacramenta ſi eas non offerant. ibid. n. 8.

De iure naturali debentur oblationes parochis, ſi illis ad ſuſtentationem egeant. ibidem numero 10. & numero 3.

An parochi dicantur in iure pauperes ſi habeant artificium decens vnde viuant. ibid.

Quibus perſonis ſolui debeant oblationes. p. 5. lib. 4. cap. 2. numer. 1.

Cui cedat prouentus oblationum cum ſacella eriguntur intra parochiam. ibidem.

An oblationes ſecundum maiorem menſuram ſolui debeant, cum ex conſuetudine ſoluuntur. ibidem numero 3.

An voluntariæ dici poſſint ſi ex conſuetudine ſoluantur. ibi. numer. 7.

Quæ pœnæ de iure antiquo ſtatuantur in illos, qui debitas oblationes negant, vel impediunt. ibid. n. 8.

Quid de iure Concilij Tridentini. ibid. n. 9.

Qui oblationes ſolitas proprio parocho dari, ab alieno parochiano accipit, furtum committit, & tenetur ad reſtitutionem. p. 1. l. 2. c. 3. n. 21.

Prima oblatio hoſtiæ quæ in ſacrificio Miſſæ fit ante conſecrationem hoſtiæ non pertinet ad eſſentiam ſacrificij. p. 1. l. 3. c. 3. n. 4.

Nec etiam ſecunda. ibid. n. 6.

Nec tertia quæ fit poſt conſecrationem. ibidem nu. 7. & 8.

Oblatio ſacrificij Miſſæ iuuat ad impetrandos effectus gratiæ ex opere operantis. p. 1. l. 4. cap. 1. n. 9.

Oblitus, Obliuiſcens.

Obliuiſcens alicuius peccati mortalis in confeſſione Quadrageſimæ huius anni an poſſit illud differre in confeſſionem alterius anni. præc. 2. libr. 1. capite 4. numer. 18. & 19.

Obliuiſcens circunſtantiæ de neceſſitate confeſſionis tenetur poſtea illam confiteri. præc. 2. libro 4. capite 1. numer. 8.

An omnes circunſtantiæ mutantes ſpeciem peccati, & notabiliter aggrauantes ſint de neceſſitate confeſſionis. p. 2. l. 4. c. 2. per totum.

Obſeruatio.

Obſeruatio huius diei, potius quam alterius ad nauigandum an ſit peccatum mortale. præc. 2. libr. 8. capite 4. num. 13.

An obſeruatio manus ab Aegyptanis facta ſit peccatum mortale. ibid. n. 15.

Officia.

Officium Inquiſitorum non expirat morte concedentis re adhuc integra. p. 2. l. 8. c. 8. n. 15.

Officium diuinum.

Officium matutinum an ſemper à Sacerdotibus ſit recitandum ante Miſſam ſub mortali. præc. 1. libr. 3. cap. 17. numer. 21.

Opus placitum, id eſt, Opus iudiciale.

Actiones & opera iudicialia ſi fiant diebus feſtis & illicita & inualida ſunt. præc. 1. l. 1. cap. 12. nu. 3.

In quibus caſibus valeant ex cauſa. ibid. n. 12.

Valent pro pace, pro pietate, pro neceſſitate pauperum. ibid. numer. 12.

Opera voluntariæ iuriſdictionis, vt emancipationes, libertates, donationes, & teſtamentorum conditiones, valent ſi fiant diebus feſtis. ibid. n. 14.

Quid ſi iudex expiraturus ſit, & iuſtitia in alio iudice ſit peritura, an tunc poſſint valide, & licite actus iudiciales fieri diebus feſtis. ibid. n. 15.

In regno Neapolitano valent, & liciti ſunt ex conſuetudine iudiciales actus in diebus feſtis. ibid n. 15.

Oppoſitores.

Oppoſitores quatenus licite, vel illicite iurare poſſint ſe non fuiſſe allocutos ſcholaſticos. præc. 2. libr. 8. cap. 7. numer. 7.

Opera bona, Opera ſatisfactoria.

Opera bona in peccato mortali facta pro remiſſione pœnæ temporalis relictæ ex peccato condonato reuiuiſcunt ſublato peccato. præc. 2. libro 9. capite 1. numero 13. & 15.

An aliquem fructum habeant in peccato mortali facta. ibi. nu. 14. & 15.

Quæ bona opera poſſint à confeſſariis pro pœnitentiis iniungi. p. 2. l. 9. c. 5. n. 3.

An matrimonium; an ſacri ordines; an ingreſſus religionis. ibid. num. 4.

An opera aliunde ex præcepto debita. ibidem numero 8.

Digitized by Google

Opera bona per quæ ſatisfacimus pro pœnis temporalibus an debeant fundari in aliqua promiſſione diuina, vt ſint ſatisfactoria pro illis. præc. 2. libro 9. capite 2. numer. 2.

Sufficit quod ab homine exiſtente in gratia fiant. ibidem numer. 3.

An neceſſe ſit vt fiant ex formali intentione ſatisfaciendi per illa. ibid. nu. 4.

Per quæ opera ſatiſfacere poſſimus, an per opera ex præcepto debita diuino vel humano. ibidem à numer. 6. vſque ad 8.

An per opera interna. & externa, id eſt, per actus internos & externos. ibid à num. 10.

An per flagella à Deo immiſſa, & per mortem à poteſtate publica inflictam. ibid. nu. 13.

Opus liberale & ſeruile.

Opus liberale an ſeruile fiat ex pretio. præc. 1. libr. 1. cap. 10. numer. 3.

In quo conſiſtat ratio, & ſubſtantia operis ſeruilis. ibidem numer. 6.

Quæ ſint opera ſeruilia prohibita in diebus feſtis. p. 1. lib. 1. cap. 11. n. 1.

Opus animæ, vt orare, meditari, ſcribere, tranſcribere, legere, diſputare, prædicare, etiam ob pretium principaliter non prohibetur diebus feſtis. ibidem num. 2 & 3. & 5. & 6.

Quid de opere pingendi, piſcandi, venandi, cibos coquendi an hæc licita ſint diebus feſtis. ibid. à n. 9.

Quid de opere mactandi, & excoriandi animalia. ibidem nu. 20.

An opus militiæ, & actio bellandi ſit prohibita diebus feſtis. ibid. n. 21.

Operarij.

Operarij an teneantur ad præceptum ieiunij. p. 4. libr. 1 c. 8. n. 15. & 16.

An teneantur ſaltem ieiunare in eo die quo non laborant. ibid.

Quæ opera vetabantur olim in die ieiunij. præc. 4. l. 1. c. 10. nu. 13.

Quid nomine ceſſationis ab operibus ſeruilibus intelligatur. p. 1. l. 1. c. 3. n. 1.

Operarij, qui ſe conferunt ad alia loca ad locandas ſuas operas non tenentur ad dies feſtos patriæ. p. 1. lib. 1. cap. 7. numer. 7.

Operarij, & artifices, qui laborant in prouidendis rebus ad expeditiones vltramarinas in diebus feſtis vrgente neceſſitate excuſantur. præc. 1. l. 1. c. 14. n. 22.

Excuſantur etiam reficientes pontes, fontes, & vias publicas, quando id differri commode non poſſit. ibidem numero 23.

Excuſantur etiam qui laborant in rebus neceſſariis, ad publica ſpectacula, & communem populi lætitiam, vt in aduentu regis. ibid. n. 23.

Ordines ſacri, Ordinari.

An qui priuilegium habet, vt ordinetur tribus feſtiuis diebus duplicibus poſſit ordinari in illis ſi non ſint feriati à laboribus. p. 1 l. 1. c. 2. n. 11. & 12.

An ille qui ſe transfert in aliquam diœceſim animo perpetuo ibi habitandi, & cœperit habitare, quamuis ſtatim animum mutet, dum tamen habitationem non mutat poteſt ab Epiſcopo illius loci ſacris ordinari. p. 1. l. 1. c. 8. n. 12.

An ordo conſecrationis vt prius panis, quam vinum conſecretur, ſit de iure diuino. præc. 1. l. 3. c. 5. n. 19.

Ordinarius.

Quid in iure nomine ordinarij veniat. præc. 1. lib. 1. capite 14. n. 28.

An ordinarij locorum teneantur admittere ad dicendas Miſſas clericos forenſes, & peregrinos habentes litteras teſtimoniales p. 1. lib. 3. c. 10. n. 2.

Ornatus altaris.

Ornatus altaris qualis requiratur, vt in eo ſacrificari poſſit. p. 1. l. 3. c 22. n. 10.

Oratoria.

An poſſint hodie Epiſcopi poſt Tridentinum abſque cauſa dare licentiam ad celebrandum in domibus particularibus deſignando loca, & oratoria ab ipſis viſitanda. p. 1. lib 3 cap. 13. nu. 9.

An poſſint ex cauſa & in caſu neceſſitatis. ibidem numer. 10. & 11.

An Prouinciales mendicantium poſſint in ſuis domibus, & Collegiis, & Grangiis propria loca, & oratoria deſignare in quibus celebrari poſſit. ibid. nu 17.

Oratoria, quæ domi habentur nomine Eccleſiæ non veniunt nec gaudent immunitate Eccleſiæ, nec copula, aut effuſio ſanguinis vel ſeminis in eis habita, eſt circunſtantia neceſſaria ad confeſſionem. præc. 1. libro 3. capite 14. num. 45.

Oratio.

An illæ orationes, quæ nomine totius Eccleſiæ per malum Sacerdotem in ſacrificio Miſſæ dicuntur æque proſint ac ſi per bonum miniſtrum dicerentur. præc. 1. lib. 3. cap. 6. num 20.

An Sacerdos dum ſe ſacris veſtibus induit teneatur ſub mortali orationes conſuetas dicere. præc. 1. libr. 3. cap. 21. num. 9.

Et quid de hymno poſt Miſſam. ibid.

Oratio iuſti an ſit infallibiliter impetratoria. p. 1. libr. 4. cap. 2. num. 22.

Oua.

Oua & lacticinia an veſci poſſint in diebus ieiunij Quadrageſimæ de iure. p. 4. l. 1. c. 2. n. 10.

Quid de conſuetudine. ibid. n. 11.

Non eſt peccatum mortale illis veſci ſine cauſa. ibidem numer. 12.

Quid ſi per conſtitutiones ſynodales diſponatur eſſe mortale. ibid. n. 13.

An ſit peccatum mortale in diebus ieiunij Quadrageſimæ veſci ſimul, ouis, piſcibus, & lacticiniis. ibidem numero 14.

An ille, cui conceditur poteſtas veſcendi oua, poſſit etiam veſci butyro, caſeo, & lacticiniis. ibidem nu. 17.

An etiam ſimul piſcibus. ibid. nu. 18.

P.

Pactum.

PActa ſuper nouas Miſſas fieri prohibentur. p. 1. l. 3. c. 8. num. 3.

Palla

Digitized by Google

Palla altaris.

Palla ex qua materia eſſe debet, an debeat eſſe conſecrata, an tangi poßit, an ſine illa ſacrificari. prac.1.lib.3.c.21. num.31.

Panis.

In pane ex diuerſis granis confecto an confici poßit Euchariſtia.p.3.l.2.c.1.nu.9.

An poßit confici in typha, tritico, adore, ſiligine, amydo, an in maſſa cruda triticea, an in pane recenti cocto manibus & digitis ſubacto. ibidem à num.2. vſque ad 12.

In qua aqua debeat panis ſubigi.ibid.n.13.

An confici poßit in pane cui immiſcetur ſal. ibidem numero 15.

An in pane azymo vel fermentato. ibid. num.15. & lib.2. c.2.n.4.

An in pane corrupto ibi primo loco.n.16.

Vnde probetur eſſe corruptus. ibidem.

An panis azymus ſpecie differat à fermentato. prac.3.lib.2. c.2.n.4.

In quo pane conſecrauerit Chriſtus an in azymo an in fermentato.p.3.l.2.c.2.n.12.

Papa.

Quando non datur iuſta cauſa diſpenſandi in ieiunio ſolus Papa valide poteſt diſpenſare. prac. 4. libr. 1. capite 9. num. 1.

Et an peccet tunc ſine cauſa diſpenſans. ibid.

Papa non tenetur ad decimas perſonales, tenetur ad prædiales ex prædiis patrimonialibus. prac. 5. libr. 2. cap. 2. num.11.

Poterit ſecum in illis ex cauſa diſpenſare. ibidem numer. 12.

Poteſt ex vrgenti cauſa imponere parochis, & Epiſcopis decimas de decimis ſuorum beneficiorum. ibidem numer. 12.

Papa poteſt eximere aliquas perſonas à ſolutione decimarum per priuilegium particulare.prac.5.libr.2.capite 4. num. 1.

De facto multæ iam exemptæ ſunt. ibid.

Referuntur cauſæ ob quas poßit eximere.ibid.n.4.

In ea exemptione nulla fit iniuria parochis. ibidem numero 5.

Papa an poßit aliquem licite à præcepto Euchariſtiæ eximere.p.3.l.1.c.6.n.9.

An poßit vnum integrum regnum, aut prouinciam.ibid.

An poßit licite abrogare præceptum Euchariſtiæ in ſolidum ibid.n.10.

An teneatur ad præceptum Euchariſtiæ.ibid.n.11.

An poßit diſpenſare vt in vna tantum ſpecie Sacerdotes ſacrificent & vt in vtraque fideles communicent. prac. 3. lib.2.cap.6.num.24. & remißiue ad p.1.l.3.c.5.n.6. & p.3.l.3.c.4.n.8.

Papa quare neget fidelibus communionem ſub vtraque.p.3. l.3.c.4.n.6.

An ſicut prohibet vſum calicis, & præcipit panis, poßit præcipere calicem & prohibere panem. ibidem numero 10.

An expediat, vt diſpenſet Papa cum aliquo regno in vſu vtriuſque ſpeciei.ibid.n.19.

Solus Papa poteſt inſtituere dies feſtos, qui colantur in vniuerſo orbe.p.1.l.1.c.3.n.2.

An poßit errare in canonizatione ſanctorum.p.1.l.1.ca.4. num.31.

An peccet mortaliter ſi abſque diligentia aliquem ſanctum canonizet, vel aliquid de fide definiat.ibid.

Licite, & valide diſpenſare poteſt in præcepto Miſſæ ex cauſa.p.1.l.2.c.1.n.11.

Nunquam poteſt dari cauſa iuſta, vt cum aliquo regno vel prouincia in perpetuum diſpenſet, aut cum aliquo homine particulari.ibid.n.11.

Si ſine iuſta cauſa in hoc præcepto diſpenſet valebit diſpenſatio, ſed peccabit mortaliter, non tamen peccabunt diſpenſati. ibid.n.12.

Papa an poßit diſpenſare ex cauſa in iis, quæ ſunt iuris diuini.p.1.l.3.c.5.n.5.

An poßit diſpenſare vt ex cauſa ſub vna tantum ſpecie Sacerdotes celebrent, & quæ erunt. ibid. n. 9.

An poßit diſpenſare vt celebretur in aqua loco cauſa, vini. ibid.n.15.

An poßit concedere licentiam celebrandi in domibus priuatis abſque vlla neceßitate deſignando loca ad id deputata p.1.l.3.c.13.nu.15.

An id poßint etiam Epiſcopi ex cauſa. ibid. n.11.

Papa an ad præceptum annuæ confeßionis obligetur. p. 2.l. 1.c.3 n.17.& 18.

Papa an poßit diſpenſare in præcepto naturali ſigilli ſacramentalis.p.2.l.6.c.1.n.11.

Poteſt diſpenſare in vinculo voti ſolennis.ibid.n.12.

An poßit adimere Sacerdotibus poteſtatem abſoluendi.p.2. l.7.c.1.n.18.

Accipit iuriſdictionem immediate à Deo, id eſt, à Chriſto. ibid n.21. & 22.

Poteſt abſque vlla cauſa reſpectu huius aut illius Epiſcopi reſeruare cauſas Eccleſiaſticas, & peccata valide, ſed non licite.p.2 l.8.c.1.n.22.

Reſpectu vero omnium Epiſcoporum omnia peccata reſeruare, aut omnes cauſas nec licite, nec valide poteſt. ibid. num. 22.

Paraſceue.

Paraſceue quid ſit apud Hebræos.p.3.l.2.ca.2.n.15.

An teneatur populus Chriſtianus audire ſacrum in die Paraſceues ſi in eum incidat feſtum annunciationis beatißimæ Virginis aut alius dies feſtus ex conſtitutione Epiſcopatus p.1.l.2.c.4.n.3.

Reſoluitur quæſtio. ibid.n.17.18. & 19.

Parum.

Parum cibi ne potus noceat an frangat ieiunium.p.4.lib.1. c.2.n.20. & c.4 n.2.

Quid ſi ſumatur amicorum cauſa.ibid.n.3.

Parochus, Parochia, *vide* Sacerdotem.

Parochus an poßit iungere matrimonio eos, quos ex confeßione ſcit habere impedimentum dirimens, vel impediens ſi ſtipati ad Eccleſiam venerint. prac.2.lib.6.cap.2.à num. 14.

An illi parochiæ, quæ de nouo prædia acquirit decimæ ſoluendæ ſint, an antiquæ.p.5.l.1.c.7.à n.1.& ſeqq.

Quis debeat ſuſtentare parochum ſi pauper ſit, & reditus Eccleſiæ vberes.p.5.l.4.c.1. n.12.

An poßit parochus licite celebrare excommunicatus, non ieiunus aut ſine veſtibus ſacris ne parochiani ſine Miſſa diſcedant in die feſto.p.3.l.1.c.4.n.10.

Parochi ſæculares an poßint licite communicare ſuos parochianos ex obligatione præcepti in Eccleſiis mendican-

tium abſque eorum licentia. prac. 3. lib. 1. cap. 5 numer. 18.

Tenentur parochi ex iuſtitia tempore peſtis cum vitæ periculo ſuis ſubditis ſacramenta miniſtrare. prac. 3. l. 3. c 3. num. 1.

Quid nomine parochi intelligatur. ibid. num 2.

Quid de ſuperioribus religionum erga ſuos ſubditos. ibid.

An extra grauem neceſſitatem teneantur parochi cum periculo vitæ eis illis miniſtrare. ibid. n. 4.

An tunc ex cauſa excuſentur ſi illos mittant ad religioſos. ibid. n. 5.

Quid quando præceptum Eccleſiæ obligat. ibidem numero 6.

An parochus habens conſcientiam peccati mortalis deficiente confeſſario poſſit contritus celebrare ad dandam nuptialem benedictionem ſuis parochianis. prac. 3. lib. 3. c. 9. nu. 8.

Et an id etiam poſſit efficere ad dandam Eucharistiam ſubditis quando vrget neceſſitas illos communicandi in articulo mortis vel in ſuſceptione iubilæi. ibidem numero 5.

Quis ſit legitimus parochus, quoad confeſſionem, & matrimonium, illorum hominum qui per maiorem partem anni commorantur in villis, ac rure, parochuſne ruralis an vrbis vbi domicilium habent. prac. 1. li. 1 c. 8. numer. 11.

Parochi an poſſint diſpenſare in diebus feſtis quando cauſa eſt dubia, & ordinarius adiri commode non poteſt. p. 1. l. 1. c. 14 n. 28.

Parochi tenentur rationem reddere de ouibus ſuis p. 1. lib. 2. c. 3. n. 7.

Non poteſt fieri ſtatutum ab Epiſcopo vt parochiani in ſola parochia Miſſam audiant, & excommunicatio illi addita, eſt nulla p. 1. l. 2. c. 3 n. 12.

Quid ſi aliquæ conſtitutiones ſynodales id præcipiant. ibid. n. 13. & 14.

Quid ſi conſuetudo habeat vt in ſola parochia Miſſa audiatur. ibid. n. 15 & 16 & 17.

Explicatur locus Tridentini de audienda Miſſa in propria parochia. ibid. n. 16.

Parochi tenentur ſcire qui dies ſint feſti, & ieiunij vt illos obſeruare faciant. ibid. n. 22.

Parochi non poſſunt de iure reſeruare peccata, nec excommunicare, ſecus de conſuetudine, & quali p. 2. lib. 8. c. 1. num. 9.

Non poteſt parochus, nec alius Sacerdos negare Eucharistiam, nec alia ſacramenta cuilibet fideli petenti ſiue publice, ſiue ſecreto petat ſi ea ſola notitia confeſſionis ſciat illum eſſe indignum. prac. 2. libr. 6. capite 3. num 5.

An Sacerdos approbatus poſſit præſente parocho à mortalibus in articulo mortis aliquem abſoluere. prac. 2 lib. 7. c. 1. n. 19.

Parochi à quo iuriſdictionem accipiant. ibidem numero 27.

Parochus habens parochiale beneficium ipſo iure eſt approbatus ad confeſſiones audiendas. prac. 2. libr. 7. cap. 2. num. 2.

An parochus parochiale beneficium habens ſit ab omnibus eligibilis intra eandem diœceſim virtute Iubilæi, & an vbique terrarum. prac. 2. libro 7. capite 2 num. 35. & 36.

An neceſſe ſit, vt actu habeat beneficium parochiale. ibid. num. 38.

Quid nomine parochialis beneficij intelligatur. ibidem numer. 41.

An parochi parochiale beneficium habentes, poſſint committere ſuas oues clericis non approbatis. ibid. num. 42. 43. & 94.

An parochus excommunicatus non toleratus, vel ſuſpenſus ab officio poſſit dare licentiam ſuo ſubdito, vt alteri Sacerdoti approbato confiteatur. ibidem numer. 50. & p. 2. l. 8. c. 8. n. 5.

Quid de licentia ad aſſiſtendum matrimonio. p. 2. l. 7. c. 2. nu. 52. & 49.

An parochus poſſit ex cauſa audire partem confeſſionis, & pro alia parte mittere ad alium, & quæ cauſa ſufficiant. p. 2. l. 8. c. 3. n 10.

Parochianus.

An parochiani teneantur aliquid offerre inter Miſſæ ſolennia omnibus diebus feſtis. p. 5. libr. 4. cap. 1. numero 14. & 13.

Parochiani non tenentur Miſſam in propriis parochiis audire, modo in contemptum parochi id non faciant. p. 1. l. 2 c. 3. n. 8.

Satisfaciunt præcepto etiamſi per contemptum parochi id faciant. ibid. n. 9.

Mortaliter tamen peccant. ibid. n. 20.

Parochianus an poſſit valide confiteri ex obligatione Quadrageſima alieno parocho in aliquibus caſibus & in quibus abſque licentia proprij. prac. 2. libr. 1. cap. 5. n. 2. & 3 & 4.

An quando proprius eſt ignarus, aut cum propria parochiana ſit illi concubinatus. ibid.

An quando inteſtinum odium cum illo exercet, aut exercetur inter vtriuſque parentes. ibid.

Quid ſi in conſtitutionibus requiratur licentia in re obtenta. ibid. n 6.

An ſi parochianus Bracharenſis verſetur in aliena diœceſi, & peccata ibi reſeruata committat, poſſit abſolui à quocumque Sacerdote quamuis nullam habeat iuriſdictionem ſuper caſus reſeruatos. prac. 2. libr. 8 capite 2. numer. 21.

Particulæ, *vide* Hoſtiam.

Paſtores.

Paſtores Eccleſiaſtici tenentur alere pauperes de ſuperfluis ſuorum beneficiorum. p. 5. l. 2. c. 3. n. 6.

Paſcha.

Quid nomine Paſchatis, quantum ad præceptum communicandi in illa in iure intelligatur. p 3. l. 1. c. 5. n 3.

Quid de conſuetudine in Luſitania, & Hiſpania. ibid.

In aliquibus diœceſibus extenditur Paſcha vſque ad Dominicam Paſtoris boni. ibid. num. 4.

In aliis vſque ad Pentecoſtem. ibidem in fine, verſ. immo Punctij.

An in ipſo die Paſchatis poſſint mendicantes communicare fideles ex deuotione in ſuis Eccleſiis. ibid. n. 8.

Patres, Pater familias.

An peccet mortaliter pater familias cibos diſtribuens familiæ in diebus ieiunij. p. 4. l. 1. c. 10. n. 11.

Patres abſolute conſulunt communicandum eſſe ſemel in hebdomade, vel bis in menſe. p. 3. l. 3. c. 7. n 6.

Patres quando de pœnitentia abſolute ad Euchariſtiam neceſſaria loquuntur intelligendi ſunt de confeſſione. p. 3. l. 3. c. 8. n. 15.

Patena.

Digitized by Google

Patena.

Patena ex qua materia eſſe debeat. p.1. lib.3. c.21. num.10. & 11.
An debeat eſſe conſecrata. ibid. n.12.
Ad quem ſpectet conſecratio illius, & calicis. ibidem. numer. 14.
An ex eo ſolum conſecrata maneat quod in illa celebretur abſque conſecratione. ibid. n.15.
An cum notabiliter fracta celebrari poſſit. ibid. n.16.
An vendi poſſit. ibid. n.19.
An ad vſus prophanos conuerti. ibid. n.18.
An amiſſa deauratione amittat etiam conſecrationem. ibi. num. 24.

Paruuli.

Paruuli olim communicabant. prac. 3. libr.1. cap.4. num. 6.
In Africa, pueri etiam vſu rationis carentes olim communicabant, & quare. ibid. n.7.
An etiam in Hiſpania. ibid.

Pauperes, paupertas.

Pauperes oſtiatim mendicantes an teneantur ad præceptum ieiunij. p.4. lib.1. c.8. n.12.
Pauperes laici an teneantur ad decimas prædiales, & perſonales. p.5. l.2. c.3. n.1.
Refertur opinio affirmatiua verior & communior. ibidem num.1.
Quid ſi ſint in extrema vel quaſi extrema neceſſitate. ibid. num.2.
Reiicitur opinio negans. ibid. n.3.
Paupertas excuſat à ſolutione decimarum quandiu durat. ibid. n.4. vide Hoſpitalia.
Licitum eſt pauperibus ſecreto Miſſa prius audita laborare diebus feſtis, etiamſi Epiſcopi id excommunicatione vetent. p.1. lib.1. c.14. ibid.7.

Peccatum, Peccare, *vide* Numerum peccatorum.

Peccata mortalia ſiue interna, ſiue externa, ſunt materia neceſſaria confeſſionis. p.2. l.2. c.1. n.2. & 3.
Venialia ſunt materia ſufficiens non neceſſaria. ibidem num. 4.
An ſaltem in Quadrageſima venialia ſint materia neceſſaria, quando quis mortalibus caret. ibidem numer. 5. & 6.
Quid in dubio an peccatum ſit mortale vel veniale. ibidem num.9.
Peccata venialia quomodo remittantur, & an remittantur ex opere operato per aquam benedictam. ibidem numer. 11.
Habens mortalia & venialia non tenetur confiteri venialia. ibid nu.12.
Qui habet tantum venialia poteſt confiteri quæ velit, & quæ velit tacere. ibid. n.12. modo habeat dolorem de illis, quæ confitetur.
Quid ſi quis vnum tantum veniale, & velit illud fateri, an teneatur de illo conteri vel atteri. ibid. n.12.
Quid ſi illud confiteatur ſine dolore, modo tamen doleat de aliis in vita commiſſis. ibid. n.13.
Mortalia iam confeſſa an ſint materia confeſſionis, & qualis, neceſſaria ne an ſufficiens. ibid. n.14.
Quid de peccato originali. ibid. n 15.
Quid de peccatis futuris & poſſibilibus. ibid. n.18.
Quid de commiſſis ante baptiſmum. ibid. nu.20.
Voluntas peccandi etiamſi in actum non exeat externum ex materia confeſſionis neceſſaria vel ſufficiens prout mortalis aut venialis fuerit. prac.2. libr. 2. cap.1. num. 19.
Peccatum fictionis ante baptiſmum an ſit materia confeſſionis. ibid. n.22.
Peccata mortalia in confeſſione inualida malitioſe ſuppreſſa neceſſario ſunt iterum confitenda. p. 2. libr. 2. cap.2. num.1.
Quid quando quis generaliter confitetur peccata iam rite confeſſa an poſſit tunc tacere quæ voluerit. ibidem num. 2.
Quid ſi quis prius dicat confeſſario ſe velle omnia peccata anteacta vita confiteri. ibid. n.3.
Non peccat mortaliter, qui in diebus ieiunij veſcitur carnes non habens alios cibos. prac. 4. libro 1. capite 2. numer. 8.
An toties mortaliter quis peccet quoties in die ieiunij comedit. p.4 l.1. c.4. n.4.
Quid ſi carnes comedat. ibid. n.9.
Quot peccata committat ille, qui initio Quadrageſimæ proponit ſe nullo die ieiunaturum. ibidem numer. 8. & c. 10. n.8.
Grauius peccatum eſt Euchariſtiam indigne ſumere, quam Papam occidere ex ſuo genere. prac. 3. libr. 1. capite 4. num.9.
An mortaliter peccet, qui ad Euchariſtiam contritus, ſed inconfeſſus accedit habens copiam confeſſoris. p.3 l.1. c.6. num.13.
Quid ſi illam non habeat. ibid.
An mortaliter peccet, qui intra diem naturalem poſt copulam aut pollutionem illicitam ad communicandum accedit. ibid. n. 14.
Quid de coniugibus. ibid.
An peccatum mortale ſit Euchariſtiam tangere in mortali. p.3. l.3. c.3. n.11.
An communicare in mortali ſit grauius peccatum furto, aut homicidio. p.3. l.3. c.8. n.12.
Vter grauius peccet, fidelis ne communicando indigne, an hæreticus vel infidelis indebite communicando. ibidem num.14.
Peccatum veniale vel in ipſa communione commiſſum non impedit effectum Euchariſtiæ ex operato. prac. 3. libr.4. c.3. à n.3.
Diſponit ad mortale. ibid. n.11.
An ſit peccatum mortale communicare ob vanam gloriam? p.1 l.1. c.4. n.30.
An peccata mortalia ſint opera ſeruilia prohibita diebus feſtis ita vt circunſtantia diei neceſſario ſit confitenda. p.1. l.1. c. 9. n.2.
Qui peccata venialia tantum habent an teneantur ad vtrumque præceptum confeſſionis tam diuinum, quam Eccleſiaſticum Quadrageſimæ. prac.2. l.1. c. 2. num. 8. & 9.
An quando quis vouet ſe facturum confeſſionem generalem totius vitæ poſſit aliqua peccata confeſſa tacere. p.2. li.2. c.1. n.4.
An peccet mortaliter ille, qui mortalibus, & venialibus carens ſibi imponit vnum veniale, quod pro materia in confeſſione aſſignat. ibid. n.22.
An peccatum mortale ſit mentiri venialiter in confeſſione. ibid. n.22.
An teneatur quis venialia confiteri ad comparandum iubilæum ſi mortalibus caret. p.2. l.2. c.2. n.19.
In peccato mortali tria reperiuntur, offenſio Dei; reatus pœnæ; fomes peccati, hæc omnia tollit confeſſio aut mitigat, & quomodo. p.2. l 2. c.3. n.3.

Quid ſit peccatum deteſtari ſuper omnia. ibid. n. 8.
Qua ratione in ſacramento pœnitentiæ dicantur ſemper peccata remitti. p. 2. l. 2. c. 10. n. 12.
An mortaliter peccet ille, qui apud ordinarium confeſſarium ordinaria & leuia peccata commiſſa confitetur, & grauia apud alium. p. 2. l. 3. c. 2. n. 14.
Omittere peccata oblita in vna confeſſione ad aliam annualem an ſit mortale. p. 2. l. 3. cap. 2. n. 3.
An vnum tantum peccatum committat ille, qui vnico ictu multos homines occidit. p. 2. l. 3. c. 5. n. 9.
Quot numero peccata committat ille, qui illicitis amoribus fœminam continuatim ſollicitat. ibid. n. 15.
Peccata occulta non ſunt iudicibus denuncianda in communibus viſitationibus, & inquiſitionibus etiamſi ſub excommunicatione id præcipiatur. prac. 2 libr. 6. cap. 4. num. 14.
Quid ſi aliquis cum duobus aliis crimen ſciat de quo nulla præceſſit infamia. ibi. verſ. hinc ſi aliquis.
Quid ſi præcedat infamia. ibid.
Quid ſi aliquis accuſetur de crimine, & accuſator proferat in teſtem vnum oculatum, an tunc teſtis occulatus teneatur fateri veritatem. ibid. verſ. ſimiliter.
Si peccatum iam eſt emendatum an ſit denunciandum iudicibus. ibid. n. 15.
Quid ſi recidiuum timeatur an tunc ſit deferendum Prælatis religionum. ibid. n. 16.
An peccata ſcripto commendata ad confeſſionem faciendam ad ſigillum ſacramentale obligent inuentores. p. 2. l. 6. c. 5. n. 15. & 16.
An peccata venialia maculam vel reatum cauſent in anima, & quomodo deleatur hæc macula ſi homo ex hac vita in peccato veniali decedat. prac. 2. libr. 9. capite 1. numer. 11.

Peccata reſeruata.

An habens peccata reſeruata poſſit contritus communicare petita & non obtenta licentia à ſuperiore per pium ac doctum confeſſarium ad illum abſoluendum. p. 3. lib. 3. c. 9. n. 17.
Quid ſi ſuperiores illam concedant ſed ſub conditione, vt pœnitentes ſibi præſententur. ibid.
An in eo caſu petita & non conceſſa licentia poſſit illum pius Confeſſor abſoluere. ibid. verſ. maius dubium.
Quis ſit pius, ac doctus Confeſſor ad hoc miniſterium. ibid.
Quis poſſit reſeruare peccata. prac. 2. libr. 8. cap. 1. numer. 1. & ſeqq.
An parochus ordinarius. ibid. n. 9.
An qui ea reſeruare poſſunt, poſſint non ſolum ſibi ſed etiam aliis ea reſeruare. ibid. numer. 10.
Quæ peccata poſſint reſeruari. ibid n. 14.
An ſola mortalia. ibid. n. 14.
An omnia collectiue ſumpta. ibid. n. 15.
An etiam peccata pure interna. ibidem nu 16.
An de facto ſint iam aliqua peccata pure interna reſeruata. ibid. nu. 17.
An venialia reſeruari poſſint. ibid. n. 18.
De iure communi nulla peccata ſunt reſeruata Epiſcopis. p. 2. l. 8. c 2. n. 7.
An de conſuetudine ſint aliqua Epiſcopis vbique reſeruata. ibid. n. 8. & 9.
De iure particulari cuiuſque diœceſis multa ſunt reſeruata. ibid. n. 8.
Habens peccata reſeruata ſi adeat ſuperiorem, & ille omnia peccata audiat ab omnibus abſoluit etiamſi intendat à reſeruatis tantum abſoluere. prac. 2. libr. 8. capite 3. numer. 2.
An ex cauſa poſſit ſuperior reſeruata tantum audire, & pro aliis mittere pœnitentem ſubditum ad alium confeſſarium. ibidem numer. 4. & 5.
An pœnitens ſic remiſſus teneatur etiam reſeruata iterum apud confeſſarium ordinarium dicere. ibidem. numero 6.
An ſi primo adeat inferiorem teneatur apud eum omnia confiteri tam reſeruata, quam non reſeruata. ibidem num. 13.
Peccata reſeruata quæ ſint, & qualia ſint, aut eſſe poſſint. p. 2. l. 8. c. 4. à n. 3. & ſeqq.

Peccator.

An peccatoribus Eucharistia deneganda ſit, & quibus. an publicis; an occultis; an ex confeſſione tantum notis; & qui ſi publici occulte, & occulti publice petant, & qui nam ſint peccatores publici, qui occulti. prac. 3. lib. 3. c. 10. per totum.

Pœna, Pœnæ.

Quas pœnas incurrat de iure ſigilli ſacramentalis confeſſionis violator. p. 2. l. 6. c. 7. n. 1. & ſeqq.
An puniendus ſit pœnis ordinariis canonum ille Sacerdos, qui dicit, Ego audiui Petrum & non abſolui illum. ibi. num. 11.
Pœna, quæ iure communi ſtatuitur in eos, qui decimas non ſoluunt, eſt excommunicatio ferendæ ſententiæ. prac. 5. l. 3. c. 6. nu. 3.
Quas pœnas incurrant de iure communi, qui præceptum communicandi in Paſchate non implent. p. 3. lib. 1. c. 5. num. 3.
Quæ pœna iure ſtatuta ſint iis, qui per negligentiam ſanguinem calicis effundunt. p. 1. l. 3. c. 20. n. 14.
Quas pœnas iuris incurrunt transgreſſores præcepti annuæ confeſſionis p 2. l. 1. c. 4. n. 2. & 3.
An ex duobus æquè diſpoſitis vni remittatur tota pœna temporalis in ſacramento pœnitentiæ, & alteri non remittatur. ibid. p. 2. l. 2. c. 10. n. 13.
Pœna æterna peccati condonato per veram confeſſionem peccato, commutatur in pœnam temporariam maiorem vel minorem iuxta menſuram doloris. prac. 2. libr. 9. c. 1. numer. 2.
An poſſimus in hac vita per bona opera remiſſionem huius pœnæ temporariæ demereri. ibidem à numer. 3. & ſeqq.
An in purgatorio pro hac pœna temporaria poſſimus ſatisfacere. ibid. n. 9.
Et hæc ſatiſfactio an meritum dici poſſit. ibid.
Pœna, quæ reſpondet peccatis venialibus non dimiſſis an ſit temporalis an æterna. ibid. n. 10.

Pœnitentia, Pœnitens.

Pœnitentias ſibi in confeſſione impoſitas nemo tenetur ſeruare ſub ſigillo ſacramentali. prac. 2. libr. 6. cap. 6. numer. 14.
Pœnitentias publicas non poſſunt confeſſarij imponere. p. 2. l. 6. c. 5. n. 14.
Pœnitentia à confeſſario iniuncta an ſit pars integralis confeſſionis. p. 2. lib. 9. c. 3. n. 1.
An habeat effectum ex opere operato. ibid. n. 3.
Quis ſit iſte effectus, & an ſit diſtinctus à remiſſione pœnæ ex opere operantis. ibid. n. 4.
Quo tempore conferatur. ibid. n. 5.
An conferatur impleta pœnitentia ante abſolutionem datam. ibid. n. 6.
An pœnitentia à confeſſario iniuncta remittat totam pœnam

nam temporalem peccatis debitam. ibidem numer.6. & 7.

An confeſſarius teneatur ſub mortali imponere pœnitentiam aliquam.ibid.n.8.& 9.

Quid quando confeſſarius iudicat pœnitentem non acceptaturum pœnitentiam ibid.n.10.

An poſſit confeſſarius aliquando pœnitentiam dare per modum conſilij tantum.ibid. n.11.

An pœnitens teneatur ſub mortali pœnitentiam acceptare, & acceptatam implere. ibid. n.12.

An teneatur illam ſub mortali acceptare quando pœnitentia eſt leuis, ſed ob grauia peccata impoſita. ibidem nu. 14.

An ſi ſit grauis ſed ob leuia iniuncta.ibid.num.15.

Quid ſi confeſſarius impoſita leui pœnitentia pro grauibus peccatis intendat ſub mortali ad illam pœnitentem obligare.ibid. n.13.

An ſit abſoluendus pœnitens, qui non vult pœnitentiam acceptare.ibid. n.16.& 17.

Quid ſi pœnitens non acceptata pœnitentia velit alium confeſſarium adire.ibid. n.18.

An confeſſarius poſſit obligare pœnitentem ad acceptandam pœnitentiam antequam illum abſoluat. ibidem n. 19.

An ille qui pœnitentiam implet in peccato mortali ſatisfaciat integritati ſacramenti. præc.2.libro 9.capite 4. num.2.

An ſatisfaciat pœnitentiæ ieiunij impoſiti ille, qui tota die ieiunat, & nocte ieiunium ſoluit.ibid.n.3.

An pœnitens teneatur implere pœnitentiam ſi ſibi conſtet confeſſionem fuiſſe inualidam. ibid. n.4.

An quando confeſſarius imponit pœnitentiam ieiunij pœnitenti in vigilia beatæ Virginis vnico ieiunio vtrique obligationi ſatisfaciat pœnitens.ibid.n.5.

An pœnitentia impleta in peccato mortali effectum habeat ex operato. ibid.nu.6.7.& 8.

An recedente fictione redeat effectus.præc.2. libr.9.cap.4. num. 9.

An qui implet pœnitentiam in peccato mortali mortaliter peccet. ibid.n.11.

An pœnitens poſſit ſibi iniunctam pœnitentiam per alium implere.ibid.nu.12.

An confeſſarius poſt pœnitentiam iniunctam poſſit declarare ſuam mentem fuiſſe, vt per alium potuerit impleri. ibid.n.13.

An æqualis confeſſarius poſſit mutare vel minuere pœnitentiam ab alio impoſitam. præcep. 2. libr. 9. capite 4. à num. 14.

An extra confeſſionem vel ſolum in confeſſione & de nouo repetitis iiſdem peccatis hæc mutatio fieri poſſit. nu. 17. & præcipue n. 22.

An inferior Sacerdos poſſit mutare vel minuere pœnitentiam à ſuperiore pro reſeruatis impoſitam. ibid. nu.18. verſ.ſolum hic.

An ſuperior etiam pœnitentiam ab inferiori iniunctam moderari poſſit. ibid. n.19.

Pœnitentiæ arbitrio confeſſoris imponendæ ſunt. p.2.libr.9. c.5. n.1.

Si fuerit prudens poterit totam pœnam temporalem dimittere.ibid n.2.

An publica pœnitentia in qua pœnitens poſſit agnoſci, iniungi poſſit à confeſſario.ibid.n.6.& 7.

An confeſſarius poſſit imponere pro pœnitẽtia opera ex præcepto vel ex alio titulo aliunde debita. ibidem numer. 9.

An poſſit vt pœnitens ſacris ordinetur, religionem ingrediatur, aut vt vxorem ducat. ibid. n.4.

An actus internos doloris vel amoris Dei. ibid.n.5.

An aliquando ſufficiat, vt Sacerdos dicat, impono tibi pro pœnitentia quicquid boni feceris, an opus ſit, opus aliquod in particulari iniungere. ibid.n.11.

An abſoluendus ſit pœnitens quando confeſſarius ex confeſſione illius complicis ſcit, illius delictum, & ille negat.p. 2.l.6.c.4.n.37.

Quid ſi confeſſarius certo ſciat extra notitiam confeſſionis peccata grauia pœnitentis, & ille in confeſſione ſua de illis non confitetur.ibid.n.38.

Quid ſi peccata ſint publica, & pœnitens de illis non confitetur.ibid.

Pœnitens non tenetur ad ſigillum ſuæ confeſſionis.p.2.lib.6. c.6.n.12.

An teneatur ad ſigillum illius ſi confeſſarius aliquid ei in ipſa confeſſione ſub ſecreto commendauerit. ibidem nu. 13.

Non tenetur etiam pœnitens ſeruare ſub ſigillo ſacramentali pœnitentias ſibi impoſitas. ibid.n.14.

An pœnitens in articulo mortis teneatur per interpretem confiteri. ibid. n. 18.& 19.

An poſſit pœnitens Roſarium ſibi iniunctum in Miſſis de præcepto recitare.p.2.l. 9.c.5.n.10.

An pœnitens, quem ſuperior ob graues occupationes de reſeruatis tantum audiuit, & pro non reſeruatis ad alium miſit, teneatur omnia tam reſeruata, quam non reſeruata ipſi confiteri. præc.2.libr.8. cap.3. numer. 6.& 7. & 8.

An peccet mortaliter ille pœnitens qui apud ordinarium confeſſarium ſuum leuia, & ordinaria peccata confitetur, & grauia apud alium.præc. 2. libr. 3. cap. 2. num. 14.

An pœnitens teneatur acceptare pœnitentiam in hac vita pro venialibus iniuncta. ibid.n.23.

Et quid pro mortalibus. ibid.n.17.

An multi ſimul pœnitentes in naufragio confiteri poſſint publice. p.2.l.3.c.3.n.11.

Quæ obligatio maneat pœnitenti quando licite dimidiat confeſſionem ibid.n 15.

Pœnitens an debeat quærere ignotum confeſſarium, ne notus ex ſua confeſſione veniat in cognitionem ſui complicis.p.2.l.5.c.1.n.2.

An illum teneatur ſub mortali quærere.ibid n.3.

An in confeſſione teneatur tacere eam circunſtantiam per quam confeſſarius cognoſcat complicem ſui delicti. ibid. num. 6.

Ficti pœnitentes, qui accedunt ad confeſſionem non animo ſe confitendi, ſed inducendi confeſſarium ad peccatum an ſtatim denunciari poſſint, & in quibus caſibus denunciari poſſint, ac reuelari.p.2.libr.6.cap.4. numer. 19.& 20.

Penſio, Penſionarius.

Penſio an nomine beneficij veniat. præc.1. libr.2. cap.4.numer. 18.

Penſionarij tenentur recitare officium beatæ Virginis, ſatisfaciunt tamen recitando officium canonicum. ibidem num. 18.

An teneantur ad reſtitutionem fructuum pro rata ſi non recitent. ibid.

Petentes ſacramenta.

Petentes ſacramenta ab iis qui ſunt in peccato mortali quatenus cooperentur cum illorum peccato. præc.3.lib.3.c.3. num.12.

Petra aræ.

Petra ara ex qua materia conſtare debeat. præc.1.li.3.c.22. num.2.
A quo debeat conſecrari. ibid.n.3.
Patres Societatis IESV poſſunt illas ex priuilegio conſecrare in India vbi Epiſcopi non ſunt. ibid.
An mortale ſit in illis notabiliter fractis conſecrare & celebrare. ibid.n.4.
An in conſecratione illius loco reliquiæ poſſint poni particulæ aut fragmenta particulæ conſecratæ. ibidem num.6. 7. & 8.
An celebrari poſſit in ara ſacra facta ex duobus lapidibus inſtar tabulæ plicabilis. ibid.n.9.

Perſonæ.

Quæ perſonæ teneantur ad decimas. præc.5.l.2.ca.1.à.nu.1. & ſeqq.
Quæ perſonæ directè teneantur ad ſigillum confeſſionis. p.2. l.6.c.6. per totum.

Percuſſio, Percuſſor.

An percuſſio, quæ de ſe non vulnerat, nec effundit ſanguinem, ſi in Eccleſia fiat, illam polluat ſi ſit ſufficiens ad mortem. p.1.l.3.c.14.n.12.
Quis ſit notorius clerici percuſſor. p.1.lib.2. cap.5. nu. 12. & 13.
Vt quis notorius clerici percuſſor ſit & nullo iuris remedio excuſari poſſit, neceſſe eſt, vt per ſententiam declaretur à iudice illum talem fuiſſe. num.12. & 13.
Quid ſi ego ſolus vidi percuſſionem. ibid.n.14.
Quid ſi quinque vel ſex. ibid.

Peregrini, *vide* Aduenam.

An peregrini dum alio proficiſcuntur teneantur petere licentiam à ſuis parochis, vt alibi in Quadrageſima confiteantur. p.2.l.1.c.5.n.8. & 9.
An teneantur ad ieiunia locorum ad quæ accedunt animo ibi permanendi. p.4.lib.1. c.7.n.5.
Quid ſi ad locum aliquem accedant vbi per duos tantum vel tres dies commorentur. ibid. n.9. & 10.
Peregrini poſſunt implere præceptum Euchariſtiæ in Paſchate in Eccleſiis religioſorum. præc.3.libr.3. cap. 2.nu. 22.
An peregrini cum abſentes ſunt teneantur ad dies feſtos ſuæ patriæ. p.1.l.1.c.7. n.3.
Satis eſt vt peregrini præſentialiter patriam deſerant, vt ad feſta & ieiunia illius non teneantur. ibid.n.5.
De quibus peregrinis procedat quæſtio. ibid. n.1.
Peregrini non ſunt exempti à legibus. ibid. n.6.
Tenentur ad leges loci in quo domicilium figunt. p.1. lib.1. c.8.n.1.
Peregrini exiſtentes in locis alienis tenentur ad dies feſtos ſuæ patriæ, ſi in iiſdem locis feſtiui etiam ſint. ibidem n. 2.
Tenentur ad feſta, & ieiunia loci per quem tranſeunt ratione ſcandali. ibid.n.3.
In quo differant peregrini à vagabundis. ibid.n.4.
Peregrini, ſcholaſtici, mercatores, & aulici commorantes in aliquo loco per maiorem partem anni acquirunt ibi parochiam licet habitent non animo perpetuo ibi permanendi. ibid.n.7. & 10.
Peregrini qui in aliquo loco detinentur per tres vel quatuor tantum dies tenentur ad ieiunia, & dies feſtos loci in quo ſunt. p.1.l.1.c.8.n.15. & 17.
Et ab Epiſcopis loci ad id cogi poſſunt. ibid.n.18.
Quando præſentia peregrini ſolū eſt in mero tranſitu prandendo, pernoctando, cœnando etiam obligantur ad feſta, & ieiunia loci in quadam opinione. ibidem numero 18.
Verius eſt non obligari. ibid.n.19. & 20.
Tenentur peregrini, & viatores ad leges loci per quem tranſeunt quoad ſolemnitates contractuum. ibidem numero 22.
Tenentur ad gabellas loci in quo contractus emptionis, & venditionis celebrant. ibid.n.23.
Si vendant triticum tenentur ſeruare legem pretij loci in quo vendunt. ibid.n.24.

Pileus.

An Sacerdos celebrare poſſit cum pileo in capite. p.1.l.3.c.21. numer. 33.

Pollutio, Polluere, *vide* Eccleſiam, Eccleſiæ pollutionem.

Pollutio inuoluntaria non impedit ſuſceptionem Euchariſtiæ nec ſub veniali. p.3.l.3.c.6. n.6.
Quid de pollutione voluntaria ſi poſt illam quis confiteatur. ibid. n.7. & 8. & 9.
An ille qui dedit occaſionem pollutioni voluntariæ nimio potu vel cibo & hanc cauſam confeſſus eſt, teneatur poſtea ſi citra peccatum venerit illam confiteri, & an poſt aduentum illius maneat impeditus ad communionem. ibid.n.10.
An pollutio incœpta in ſomnis reprimenda ſit in vigilia ſub peccato mortali. ibid. n. 11.
Deſiderans deliberate pollutionem ob delectamentum peccat mortaliter. ibid. n. 12.
Quid ſi ob ſanitatem vel alium bonum finem. ibid.
An ſit mortale non remouere cauſam pollutionis præuiſæ. ibid.n.13.
Quid de Magiſtris, aut confeſſariis. ibid.
Delectans ſe in præſentia pollutione, propter ſanitatem, an peccet mortaliter. ibid.n.14.

Potus.

Nullus potus nec etiam vini in magna quantitate ieiunium frangit. p.4.l.1.c.4.n.14.

Poteſtas.

An poſſit poteſtas laica dies feſtos inſtituere qui obligent ſub mortali. p.1.l.1.c.5.n.3. & 4.
An obligent ad Miſſam audiendam. ibid. n. 4.
Finis poteſtatis Eccleſiaſticæ eſt excellentioris ordinis fini poteſtatis laicæ, & in quo diſtinguantur. ibidem numero 5.

Præceptum.

Præceptum ieiunij obligat ad peccatum mortale. p. 4. lib.1. c.3.n.6. & 7.
Non eſt præceptum negatiuum, ſed affirmatiuum. ibidem c. 4. num. 6.
Qui duo præcepta ieiunij eodem in die occurrentia violat an duo mortalia committat. præcep. 4. libr.1. capite 10. numero 7.

Præceptum

Præceptum diuinum ſumendæ Euchariſtiæ obligat in articulo mortis fideles adultos etiamſi ſit mors violenta, & authoritate iudicis inflicta. præc. 3. libro 1. capite 4. numer 2.

Præceptum diuinum ſumendæ Euchariſtiæ an vltra articulum mortis obliget etiam aliquoties in anno. ibidem num. 5.

Obligat hoc diuinum præceptum ſolos fideles, baptizatos, adultos, etiamſi iuſti ſint, & ingratia exiſtant. ibid. numero 6.

Non eſt damnanda antiquitas olim paruulos communicans. ibid.

Ratione carentes, quare non obligentur ad præceptum diuinum Euchariſtiæ. ibid. n. 9.

Datur etiam præceptum Eccleſiæ communicandi ſingulis annis in Paſchate. præc. 3. l. 1. c. 5. n. 1.

Quid nomine Paſchatis intelligatur de iure. ibidem numero 3.

Quid de conſuetudine in tota Luſitania, & Hiſpania. ibid.

An hoc præceptum Eccleſiaſticum impleri poſſit extra propriam parochiam abſque licentia parochi. ibidem numer. 5.

An poſſit impleri in Eccleſiis mendicantium abſque parochorum licentia. ibid. n 6. & 7.

In qua ætate implendum ſit. & obliget. præc. 3. lib. 1. cap 5. n. 19. & 20.

An qui ob impedimentum præceptum Euchariſtiæ in Paſchate tempore debito non impleuerunt, teneantur illud implere poſt Paſcha. p. 3. l. 1. c. 6 n. 1.

An prauidentes impedimentum futurum teneantur anticipare tempus Paſchæ ad illud implendum. ibidem numero. 3.

An ſatisfaciant huic præcepto in peccato mortali communicantes. ibid. n. 4.

An ſatisfaciant etiam excommunicati, & interdicti in excommunicatione communicantes. ibid. n. 5.

An qui in aliena parochia procul à ſua communicant illis ſatisfaciant. ibid. n. 6.

An excommunicati & interdicti ab hoc præcepto excuſentur. ibid. n. 7.

An aliqui fideles & religioſi teneantur ſæpius quam ſemel in anno ex præcepto Eccleſiæ communicare. ibidem numer. 8.

Præceptum communicandi ieiune eſt Eccleſiaſticum, non diuinum nec naturale. præc. 3 libro 3. capite 5. numer. 4.

Præceptum diuinum Euchariſtiæ an obliget infideles. p. 2. lib. 1. c. 2. n. 4.

An detur præceptum diuinum de præmittenda confeſſione ante ſumptionem Euchariſtiæ ſi adſit conſcientia mortalis culpæ p. 3. lib 3. c. 7. n. 2.

Tertium præceptum Decalogi partim eſt diuinum, & naturale, partim cæremoniale. præc. 1. libro 1. capite 1. numer. 1.

Ante legem Moyſis nullum erat præceptum de obſeruatione ſabbati. ibid. n. 3.

Reliqua præcepta Decalogi adhuc durant in Eccleſia, non ex vi legiſlatoris Moyſis ſed quia naturalia. ibidem numero. 5.

An præceptum Epiſcopi de audienda Miſſa, aut de obſernando ieiunio in ſua diœceſi obliget in loco exempto intra illam exiſtente. p. 1. l. 1 c. 7. n. 8.

Præceptum dierum feſtorum non magis hodie obligat Chriſtianos, quam olim ſabbatum obligabat Iudæos. p. 1. l. 1. c. 9. num. 5.

Ex vi præcepti dierum feſtorum ſolum tenentur fideles ſacrum audire, & ab operibus ſeruilibus ceſſare. p. 1. lib. 1. c. 14. n. 31.

De fide eſt dari præceptum Eccleſiaſticum de Miſſa audienda diebus feſtis. p. 1. l. 2.

Quas perſonas obliget præceptum de Miſſa audienda diebus feſtis an Sacerdotes an religioſos. præc. 1. libr. 2. cap. 1. numer. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. & præc. 1. libr. 2. cap. 2. à num. 1.

In qua ætate. ibid. in cap. 2.

Satisfaciunt huic præcepto, qui primam Miſſam in nocte Natalis audiunt. ibid. n. 10.

An concurrente duplici præcepto de audiendo ſacro eodem die duplex peccatum committatur in omiſſione illius. p. 1. l. 2. c. 4. à n. 1 vſque ad 5.

Præceptum Eccleſiæ obligat ad audiendam integram Miſſam. p. 1. l. 3. c. 3. n. 1. & 2.

An ſatisfaciant præcepto Miſſæ, qui conſecrationi non aſſiſtunt p. 1. l. 3 c. 4. n. 18.

Datur præceptum diuinum de confeſſione omnium mortalium facienda non Deo ſed hominibus Sacerdotibus. p. 2. l. 1. c 1 n. 1. & 2.

Obligat hoc præceptum diuinum directe, & ex vi ſua in articulo mortis. ibid. n 6.

Quid per mortis articulum intelligatur. ibidem numero 7.

Ex accidenti obligat etiam extra articulum mortis in multis caſibus & in quibus. ibidem à numer. 8. & ſeqq.

Per quam confeſſionem impleatur diuinum præceptum & an impleatur per confeſſionem validam, ſed informem. p. 2. l. 1. c. 2. n. 1. & 2.

Quas perſonas obliget hoc præceptum. ibidem numero 3.

Non obligat infideles, obligat tamen illos præceptum diuinum Euchariſtiæ, & quare. ibidem numero 4. & 6.

Præceptum diuinum confeſſionis inſtitutum fuit à Chriſto Domino tamquam ſecunda tabula pro iis, qui poſt baptiſmum naufragium peccati mortalis fecerunt. ibidem num. 5.

Qui peccata venialia tantum habent, non obligantur diuino præcepto confeſſionis. ibid. n. 8.

Tenentur tamen ij ex præcepto Eccleſiæ ſiſtere ſe parocho in Quadrageſima vt dicant ſe non eſſe conſcios peccati mortalis. ibidem n. 9.

Quo tempore, quas perſonas, in qua ætate, an Reges, an Imperatores, an Papam, an meretrices obliget præceptum Eccleſiaſticum annuæ confeſſionis, & per quam confeſſionem impleri poſſit, & à quo diſpenſari. p. 2. libr. 1. c. 3. per totum.

An poſſit aliquis eſſe capax præcepti confeſſionis, & meriti ſi in aliqua materia vſu careat rationis. ibidem num. 20.

An præceptum Eccleſiæ annuæ confeſſionis impleatur per confeſſionem inualidam. præc. 2. libro 1. capite 4. numer. 4.

An per confeſſionem validam, ſed informem. ibidem. numer. 13.

An ille qui ob aliquod impedimentum in Quadrageſima præceptum confeſſionis non impleuit, teneatur poſtea eo impedimento ſublato illud implere. ibidem. num. 14. & 15.

An ſatiſ-

An ſatisfaciat precepto confeſſionis ille, qui in præſenti anno confeſſus eſt in initio Quadrageſimæ, & in alio in fine. num. 18. & 19.

An ſatisfaciant præcepto confeſſionis, qui confitentur mendicantibus abſque licentia parochi. prac. 2. *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 1.

Quid ſi per contemptum parochi mendicantibus confiteantur. ibid. n. 10.

In quibus caſibus poſſint parochiani alieno parocho ex obligatione confiteri inuito proprio. ibidem. numero 2. & 3.

An cum proprius parochus eſt ignorans, an cum odium inteſtinum inter illum & parochianum exardet. ibidem vſque ad n. 6.

Ab obligatione præcepti annuæ confeſſionis excuſat defectus confeſſoris p. 2. *lib.* 1. *c.* 6. *n.* 2.

Excuſat etiam timor damni, in vita, in fama, in corpore, in honore. ibid. nu. 3.

An detur præceptum de vera contritione habenda. p. 2. *l.* 2. *c.* 6. *n.* 1.

Quo tempore obliget. ibidem à numero 2. *vſque ad* 5.

An ille qui ſimul plura præcepta frangit, alia aliis ſubordinata plura peccata committat. prac. 2. *lib.* 3. *cap* 5. *n.* 8. & 9. & 10.

Prædicatores, *vide* Concionatores.

An prædicatores cauſa prædicationis poſſint anticipare horam competentem ieiunij in prandio, vide Horam.

An excuſentur à præcepto ieiunij. prac. 4. *libr.* 1. *capite* 8. *num.* 19.

Prædia.

An ſint per ſe hypothecata decimis, an per ſuos fructus ſolum. p. 5. *l.* 3. *c.* 6. *n.* 1. *verſ. tertio.*

Præſcriptio.

Quid ſit præſcriptio. p. 5. *l.* 3. *c.* 1. *n.* 2.

Quantum tempus requiratur, vt vna parochia contra aliam in ſolutione decimarum præſcribat. ibid. n. 3. & 7. & 8. & 9.

Iudicium authoris. ibid. n. 10.

Ad præſcribendum contra Eccleſiam Romanam neceſſaria eſt conſuetudo centum annorum. ibid n. 6.

Olim id etiam neceſſarium erat ad præſcribendum contra quamcumque Eccleſiam particularem. ibid.

Hodie ſolum conſuetudo quadraginta annorum ſufficit. ibid. n. 7.

Opinio docens ſufficere conſuetudinem decennij, ſuſtineri poteſt in caſu quo dubiū eſt de iure prædiorum ad quam parochiam pertineant. ibid. n. 11.

Quantum tempus requiratur vt aliquis præſcribat in decima vini vt ſcilicet pro decima ſoluat vigeſimam, & poſtea ipſa vinea, terra fiat arabilis, an tunc teneatur ſoluere decimam integram. prac. 5. *libr.* 3. *capite* 1. *numero* 27.

Aliquæ parochiæ, & monaſteria priuilegium habent, vt contra illas non præſcribatur niſi ſpatio 60. *annorum. ibid. n.* 16.

Quantum tempus requiratur vt Eccleſia præſcribat contra res alicuius hominis particularis. ibidem numero 12.

Quantum contra præſentes, & abſentes. ibidem numer. 18.

An detur præſcriptio contra decimas perſonales. ibid. n. 28. & 29.

Nulla præſcriptione, aut conſuetudine fieri poteſt, vt ius exigendi decimas nomine proprio laicis competat. ibidem num. 30.

Poteſt conſuetudo, & præſcriptio efficere, vt ex vi alicuius priuilegij à Papa emanantis laicis ius competat exigendi decimas nomine Eccleſiæ. ibid. n. 31.

Non eſt opus, vt hoc priuilegium extet, ſufficit extare per famam. ibidem n. 32.

Quidquid poteſt lex, & priuilegium, poteſt etiam præſcriptio iuncta cum bona fide. prac. 5. *libro* 3. *capite* 1. *numer.* 36.

Prægnantes.

Prægnantes an à ieiunio excuſentur. prac. 4. *lib.* 1. *capite* 8. *numer.* 14.

Præſtimonia.

Præſtimonia an ſint beneficia. prac. 1. *libro* 2. *capite* 4. *numer.* 17.

Prælati, *vide* Superiores religionum.

Prælati iure prohibere poſſunt, ne laici quotidie communicent. p. 3. *l.* 3. *c.* 7. *n.* 8.

Præſentia.

Quæ præſentia materiæ requiratur ad conſecrationem. p. 3. *l.* 2. *c.* 5. *n.* 6.

An opus ſit, vt ſonus verborum materiam attingat, vt illa dicatur præſens. ibid. n. 7.

Quæ diſtantia faciat vt non ſit præſens. ibidem numer. 8.

Præſentia corporis Chriſti *in Euchariſtia eſt de fide. prac.* 3. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 1.

Quæ ſit cauſa efficiens huius præſentiæ. ibidem numer. 7.

Eſt modus realis pertinens ad prædicamentum vbi. *prac.* 3. *l.* 5. *c.* 4. *n.* 1.

Quæ præſentia corporalis requiratur in auditione Miſſæ. p. 1. *l.* 2. *c.* 7. *n.* 2.

Principes.

Principes ſæculares an poſſint obligare ſubditos gentiles ad deſerendam idololatriam, & ſuſcipiendam fidem. p. 1. *lib* 1. *c.* 5. *n.* 6. & 7.

An poſſint illos obligare ad retinendam fidem, quamuis illam inuiti & coacti ſuſceperint. ibidem n. 8.

Primitiæ, *vide* Oblationes.

Primitiæ, quo iure debeantur, & in qua quota. p. 5. *l.* 4. *c.* 1. *à n.* 1. & *ſeqq.*

An quota primitiarum fuerit olim iure taxata vel arbitrio donantium commiſſa. ibid. n. 4.

In quo differant primitiæ, decimæ, & oblationes. ibidem num. 5.

Cui parochiæ ſoluendæ ſint; illi ne in qua exiſtunt prædia, an illi in qua homines diuina audiunt. p. 5. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 4.

An clerici qui terras colunt primitias ſoluere teneantur. p. 5. *l.* 4. *c.* 2. *n.* 5.

An ſoluen-

Digitized by Google

An ſoluendæ ſint primitiæ ex toto aceruo, an ex parte coloni tantum.ibid.n.6.

Piſcatio, Piſcatores.

An piſcatores in ſolutione decimarum ex piſcatione poßint deducere expenſas factas in retibus, cymbis.&c.p.5.l.1. c.2.nu 20.

Piſcatores, qui certum piſcium genus piſcantur ſtatis temporibus aduenientium diebus feſtis, an à mortali excuſentur.p.1.l.1.c.14.n.13.

An tunc teneantur aliquam eleemoſynam Eccleſiæ viciniæ dare. ibid.n.14.

Poſſunt de licentia ordinarij piſcationes efficere diebus feſtis ad ſubleuandam miſeriam inopum, etiamſi Miſſam omittant.p.1.l.1.c 14. n.18.

Priuilegium, Priuilegiatus.

An priuilegiatus ad comedendum ſæpius in die ieiunij cenſeatur liber ab illius lege, ita vt poßit carnes edere.p. 4. l.1.c.4.n.10.& 11.

Quæ priuilegia habeant religioſi quoad ieiunij exemptionem.p.4.l.1.c.9.8.

Priuilegia iuri communi odioſa ſtricte ſunt interpretanda, modo ſaluentur verba priuilegij.prac.5.libr.2.capite 3. numer.8.

Priuilegium ad non ſoluendas decimas conceſſum terris efficit, vt illæ ſemper ſint priuilegiatæ ſiue per colonos, ſiue non colonos excolantur. prac. 5.l. 2. capite 4.numero 1.

Quid ſi concedatur perſonis, & non terris.ibid.

Priuilegium terrarum conceſſum fuit olim terris, & prædiis Societatis IESV.ibid.nu.2.

Poſtea Paulus V. illud moderatus eſt.ibid.n.3.

Gregorius XV. illius ſucceſſor illud iterum conceſſit. ibid.

Priuilegium ad vniendas Eccleſias, & vt laici nomine Eccleſiæ decimas exigant non opus eſt extare, ſufficit extare per famam & per ipſum vſum.prac.5.libro 3.cap.1.nu. 32.& 33.

Valet priuilegium ad eligendum confeſſarium ſi fama ſit illud à legitima poteſtate deſcendere. ibidem numero.33.

Priuilegia ſemper cenſentur conceſſa ſine præiudicio tertij. ibid.n.36.

Priuilegium non ſoluendi decimas, vel non ſoluendi integras decimas manans à poteſtate laica, niſi id ex priuilegio Papæ efficiat, nullum eſt. prac.5. lib.3.cap.3. numer.1.

Priuilegium à Papa laico conceſſum non ſoluendi decimas, non comprehendit noualia, niſi id exprimatur. prac.5. l.3.c.3.n.6.

Comprehendit vero ſi concedatur perſonis Eccleſiaſticis. ibi. numer.7.

Priuilegium, quo conceditur, vt quis ordinetur ſacris ordinibus cenſetur etiam conceſſum, vt ordinetur minoribus, non è contra. ibid. n.8.

Priuilegium conceſſum religioſis de non ſoluendis decimis quomodo intelligatur poſt editionem cap. nuper. ibidem num. 10.

Cum duo ſunt pariter priuilegiati reuocato priuilegio, quoad vnum, non cenſetur reuocatum, quoad alium. ibid. num. 12.

Priuilegiati, qui priuilegium habent audiendi Miſſam tempore interdicti, tenentur illam audire.prac.1.lib.2. cap.8.n.4.

Priuilegium audiendi Miſſam tempore interdicti, non valet ei, qui interdicto cauſam dedit.ibidem numero 10.

Viri vel fœmina nobiles habentes priuilegium audiendi ſacrum tempore interdicti poſſunt illud audire cum ſuo famulatu.ibid.num.11.

An cogatur aliquis vti ſuo priuilegio, & in quibus caſibus. ibid.num.8.

Priuilegia conceſſa religioſis, vt poßint confeßiones ſæcularium audire intelliguntur modo ſint approbati ab ordinariis iuxta formam Concilij Tridentini.p 2.l.7.c.2. num.8.

Ante Concilium Trid.habebant Dominicani priuilegium celebrandi in quolibet honeſto loco in altari portabili, per Concilium abrogatum eſt.prac. 1.libr.3 capite 13. numer 16.

Religioſi Societatis IESV habent hodie poſt Concilium hoc priuilegium vt in ſuis mißionibus vbique gentium celebrare poßint.ibid. n.17.

An hoc priuilegium communicetur aliis religioſis.ibid.

An Epiſcopi priuilegium habeant celebrandi in altari portabili dum à ſua Eccleſia abſunt.ibid.num.19.

An illud habeant ad celebrandum domi ſuæ. ibidem numer. 20.

Religioſi Societatis IESV habent priuilegium conſecrandi petras ara in Indiæ partibus vbi Epiſcopi non ſunt.p.1.l. 3.cap.22.nu.3.

Probatio.

Quæ probatio requiratur vt conſtet in iudicio de reuelatione ſigilli; & quomodo hoc crimen probetur. prac.2.l.6. cap. 7. numer.10.

Procuratio.

Procuratio aborſus, auxilium, vel conſilium ad illum poteſt in religionibus reſeruari.prac.2.libro 8. capite 7. num.16.

Proceſſus.

Proceſſus & acta quid ſint. prac.2. libro 8. capite 7. numero 14. & 15.

Propoſitum, *vide* Contritionem.

Quid ſit propoſitum cauendi omnia peccata mortalia in futurum.p.2.lib.2.c.3. nu.12.

An debeat eſſe formale, an ſufficiat virtuale incluſum in ipſa deteſtatione peccati.ibid.nu.13.

In vero actu contritionis in lege gratiæ ſemper includitur propoſitum ſaltem virtuale ipſius confeßionis. ibidem numer.14.

Proficiſcens.

Proficiſcens ex alieno loco, vbi veſcuntur carnes, poteſt licite eas veſci in eo, quamuis eo ipſo die ad proprium perueniat, in quo non veſcuntur. prac. 1. libro 1. cap.7. numero 15.

Quid è contra.ibid.

Digitized by Google

Proficiſcens è proprio loco in quo ieiunium ſeruatur, & perueniens nocte ad alium in quo non ſeruatur, poteſt nocte cœnare & carnibus veſci. ibid. numer. 16.

Promiſſio.

Promiſſio facta per beneficiatum laico reſiſtenti poſſeſſioni beneficij ſui de confirmando contractu cum præcedentibus beneficiatis celebrato an valeat. præc. 5. libr. 3. cap. 2. numer. 21.

Quid ſi idem beneficiatus eidem laico promittat ſe ei daturum aliquas terras Eccleſiæ in emphyteuſim. ibid. verſ. & idem.

Promiſſio Miſſæ an obliget Sacerdotem promittentem ſub mortali. p. 1. l. 3. cap. 8. n. 11. & 12.

Promiſſio liberalis acceptata an obliget ſub mortali, & an obliget de iuſtitia, an ex fidelitate. ibidem numero 13.

Si obliget ex fidelitate in qua quantitate obliget ad mortale. ibid.

Prouinciales religionum, Prælati, &c. Superiores.

An prouinciales mendicantium poſſint in ſuis domibus, Grangiis, & Collegiis oratoria deſignare in quibus Miſſa celebretur. p. 1. l. 3. c. 13. n. 17.

Non poſſunt Prælati religionum ex notitia confeſſionis, vnius complicis, diligentius inuigilare erga alium complicem religioſum ſuum ſubditum. præc. 2. libro 6. cap. 3. numer. 9.

Prælatus religionis ſciens ex notitia confeſſionis aliquem ſuum religioſum non habere ſacros ordines, & exercere officium confeſſarij an poſſit illum amouere ab officio, quæſito aliunde alio colore. ibidem numero 1.

Prælati religioſorum an poſſint punire religioſos, qui non animo confitendi, ſed iniuriandi illos ad confeſſionem ficte accedunt, & ad illorum pedes iniurias in illos enormes, eiſque mortem minitantur. præc. 2. libro 6. cap. 4. numer. 22.

An teneantur ad ſacramentale ſigillum, ſi peccata ſubditorum ſcripta ad confeſſionem faciendam, vel de confeſſione iam facta reperiant. præc. 2. lib. 6. cap. 5. num. 15. & 16.

Prouinciales religionum à quo accipiant immediate iuriſdictionem, & quid de cæteris ſuperioribus localibus. p. 2. lib. 8. c. 4. n. 1.

Prouinciales an poſſint pro aliquo monaſterio in particulari alia peccata reſeruare præter illa vndecim, quæ Clemens VIII. ad reſeruandum aſſignauit. ibidem numer. 4.

Superior regularium poteſt conſtituere pro confeſſario ſuorum ſubditorum regularium Sacerdotem ſæcularem non approbatum ab Epiſcopo. præc. 2. libr. 7. capite 2. numer. 4.

Poteſt etiam committere ſuos ſubditos religioſos, vel religioſos ijdem clericis ſæcularibus, non approbatis. ibid. numer. 11.

Non poteſt tamen exponere ſuos ſubditos regulares ad audiendas confeſſiones ſæcularium abſque approbatione Epiſcopi loci. ibidem nu. 13.

An ſuperiores regularium poſſint reprobare ſuos ſubditos regulares, eiſque prohibere ne audiant confeſſiones ſæcularium ſi ad illas audiendas ſint ab Epiſcopis approbati. ibid. n. 32.

An ſuperior, ſeu Prælatus regularis alicuius monaſterij ſit vbique terrarum eligibilis à ſæcularibus virtute iubilei, licet non ſit approbatus ab Epiſcopo. p. 2. lib. 7. cap. 2. numer. 39.

Superior audiens omnia peccata, & non reſeruata. ab omnibus abſoluit, etiamſi à reſeruatis tantum intendat abſoluere, & pro aliis mittere ſubditum ad alium. p. 2. lib. 8. c. 3. n. 2.

An ex graui cauſa poſſit audire tantum reſeruata, & ab illis abſoluere, & pro non reſeruatis mittere ſubditum ad alium. ibid. n. 4. & 5.

Quid ſi abſque vlla cauſa nolit audire niſi reſeruata tantum, & ab illis abſoluere. ibid n. 15.

An pœnitens ſic remiſſus, teneatur etiam apud alium confeſſarium omnia confiteri, reſeruata, & non reſeruata. ibid. nu. 6. 7. & 8.

An ſuperior teneatur ad ſigillum ſacramentale, ſi auditis reſeruatis illorum tollat reſeruationem etiamſi ab illis non abſoluat. ibid. nu. 9.

An quando ſubditus confitetur ſuperiori de reſeruatis & ab illis abſolutus, aut ab excommunicationibus, & per obliuionem vnum fuit omiſſum, maneat iam illa reſeruatio ſublata. ibid. n. 12.

Superiores locales religionum à quo accipiant immediate ſuam iuriſdictionem. præc. 2. libr. 8. capite 4. numer. 1.

An poſſint aliqua peccata prohibere in ſuis monaſteriis ſub excommunicatione ſibi reſeruata. ibidem numero 5.

Quid poſſint Prælati & ſuperiores locales religioſorum donare externis, vel dare ſuis ſubditis licentiam ad illis donandum de bonis religionis extra peccatum. p. 2. li. 8. cap. 6. n. 2.

Prouiſores Regij.

Quid poſſint Prouiſores Regij Comarcarum in capellis ſæcularium circa numerum Miſſarum efficere, quando magnus eſt, & tenuiſſimum pro tempore ſtipendium illarum. p. 1. l. 3. c. 7. n. 16. & 17.

Pupilli.

Pupilli, qui Miſſam audiunt coacti à dominis alias illam non audituri ſatiſfaciunt præcepto illius. præc. 1. libro 2. cap. 7. num. 17.

Quid ſi tunc actum efficiant, non audiremus, niſi cogeremur. ibid.

Purificatoria, ſeu Sanguinei.

Ex qua materia eſſe debeant. præc. 1. libro 3. capite 21. numer. 30.

An mortale ſit abſque illis celebrare. ibidem.

Sit mortale illa tangere. ibid. nu. 28.

Quid poſſit illa lauare. ibid. n. 29.

Pueri.

Pueri rationis compotes, etſi ieiunare non teneantur, tenentur tamen à carnibus abſtinere. præc. 4. libro 1. c. 8. numer. 8.

Digitized by Google

Pueri in qua ætate teneantur ad præceptum Euchariſtiæ. præc.5.lib.1.cap.5.num.19.& 20.
Conſuetudo habet, vt tardius communicent, quam confiteantur. ibid.n.21.
Quantò tardius. ibid.n.21.
Pueri clerici in minoribus an excommunicationem incurrant ſe inuicem percutientes.p.2.l.1.c.3.n.14.
An ſtatim poſt ſeptennium teneantur ad præceptum confeſſionis & excommunicationem admittant, ſi illud non impleant. ibid.n.15.

Q

Quantitas.

QVantitas collationis ſerotinæ in diebus ieiunij quanta eſſe debeat p.4.l.1.c.4.n.13.
Quantitas materiæ Euchariſtiæ in pane & vino.p.3.l.2.c.5.n.1.2.3.& 4.
In qua quantitate aqua immiſcenda ſit.p.3.l.2.c.4.n.14.& 15.
In qua quantitate verſus minimum poſſit Sacerdos conſecrare.p.3.l.2.c.5.n.4.
In qua verſus maximum, ibid.num.1.& 2.
An maior hoſtia, & maior quantitas vini conſecrati conferat maiorem gratiam ex operato.p.3.l.4.c.4.n.10.

Quadrageſima.

An in diebus ieiunij Quadrageſimæ veſci poſſint oua, & lacticinia, & an hæc ſimul cum piſcibus.p.4.l.1.c.2.n.11.& 12.& 13.vide Oua.

Quuæſtiones:

Quæſtiones de facto, & de iure ſuper decimas, & ſuper Miſſas quæ ſint, & ad quos iudices ſpectent. vide Litem.

R

Religioſus, vide, Monachum, Mendicantes.

REligioſus creatus Epiſcopus cui, iuxta regulam interdictus eſt eſus carnium an poſſit illam edere ſi natalitium Domini incidat in ſextam feriam.p.4.l.1.c.6.n.6.verſ.dubium tamen eſſe poteſt.
Religioſi an teneantur ad ieiunium loci introductum per ſolam conſuetudinem laicorum.p.4.l.1.c.7.n.2.
An ad ieiunium generali conſuetudine obſeruatum in locis vbi ſunt illorum monaſteria.ibid.n.3.
An ad indicta ab Epiſcopis.ibid.n.4.
Quid de diebus feſtis ac iiſdem Epiſcopis indictis.ibidem numer.4.
Religioſi minores 21.anno tenentur ad ieiunia ſui ordinis & ad ieiunium voti non ad ieiunia Eccleſiæ.præcepti 4.l.1.c.8.n.6.
Qui poſſint diſpenſare cum religioſis in præcep. ieiunij.præcepti 4.l.1.c.9.n.5.
Religioſi ex priuilegio antiqui iuris communis eximuntur à decimis earum terrarum, quas propriis expenſis colũt, etiam ſi ſint conductæ p.5.l.2.c.3.n.8.& 9.
Idem de decimis animalium.ibid.
Religioſis fuit hoc priuilegium poſtea limitatum ab Adriano II.vt ſolum intelligeretur de terris & animalibus propriis & propriis expenſis cultis, non de alienis conductis.ibid.n.10.
Poſtea declarauit Innocentius I.vt id intelligeretur de terris iam acquiſitis, non de acquirendis in poſterum, & ſic hodie de prædiis ab eo tempore acquiſitis propriis & propriis manibus excultis ex vi iuris decimas debent. ibid.n.10.
Religioſi poſſunt præſcribere ius exigendi decimas nomine proprio ſi præſcribant parochiam.præc.5.libr.3.cap.1.num.34.
Directè & per ſe illud præſcribere non poſſunt ſine præ[illegible]tione parochiæ.ibid.n.35.
Quid ſi accedat opinio, & titulus priuilegij licet non ex[illegible]. ibid.n.35.& 36.
Religioſi qui decimas ad eos non pertinentes quomodolibet occupant in iure excommunicantur.præc.5 libr.1.cap.6.nu.5.
Excommunicantur etiam omnes religioſi qui ſuis verbis vel concionibus auertunt homines à ſolutione decimarum. ibid n.6.
Religioſi ſeclusis ſuis priuilegiis excommunicantur ipſo facto in iure ſi præſumant ſine licentia parochorum Euchariſtiam ſæcularibus adminiſtrare.præc.3.libr.3.ca.2.num.13.
Quid ſi bona fide, aut ex ratihabitione illorum voluntariè præſumpta eam adminiſtrent.ibid.n.14.
Quid ſi illam adminiſtrent aliis religioſis aliorum ordinum.ibid.n.14.verſ.ſecundo hæc.
Quid ſi clericis, & ſæcularibus in articulo mortis conſtitutis.ibid.nu.14.verſ.incurrunt autem, & nu.19.& 20. reſoluimus n.20.
Quid ſi abſente in articulo mortis præſumant miniſtrare. numero 14. verſ. Tertio non comprehendit, poſt medium.
Quid ſi ipſi religioſi ſint parochi. ibid.
Quid ſi religioſi Euchariſtiam miniſtrent ſæcularibus in neceſſitate implendi præceptum deficientibus parochis.p.3.lib.3.c.2.n.21.
Quid ſi parochi ſint præſentes, ſed nolint tunc Euchariſtiam miniſtrare.ibid.
Religioſi habent priuilegium miniſtrandi Euchariſtiam ſæcularibus quouis anni tempore, excepto tempore Paſchatis in quo vrget præceptum communicandi. ibidem numer.18.
An religioſus habens peccatum reſeruatum poſſit contritus communicare negante ſuperiore licentiam pio ac docto confeſſario ad illum abſoluendum.præc.3.libr.3.cap.9.num.17.
Quis dicatur pius, ac doctus confeſſarius.ibid.
An confeſſarius poſſit prædictum religioſum tunc abſoluere petita, & non obtenta.ibid.§.maius dubium eſt.
An peccet contra votum paupertatis religioſus, qui ſibi aliquid offerenti dicit, eam rem accipere non poſſum, dona tali perſonæ propter me.p.1.l.3.c.7.n.3.
Religioſus cui ſuperior mandat, vt pro ſua intentione celebret contrarium faciens peccat mortaliter, valet tamen applicatio Miſſarum contra voluntatem ſuperioris facta.p.1.l.3.c.10.n.4.
Quid de orationibus & Miſſis, quas ſuperiores iniungunt ſubditis propter fundatores & propter eos, qui monaſteriis ſua bona applicarunt. ibid.n.6.
Quid ſi nec applicent pro voluntate ſuperioris, nec contra faciant, celebrant tamen eo die quo iubentur. ibidem num. 8.
Religioſi Societatis IESV habent priuilegium, vt in ſuis miſſionibus poſſint in altari portabili vbique celebrare, & Euchariſtiam miniſtrare.præc.1.libr.3.cap.13.numer.17.
Habent etiam priuilegium vt in India calices conſecrent p.1.l.3.c.21.n.14.
Religioſi qui tenentur omnibus menſibus confiteri an teneantur ſub mortali confiteri venialia.p.2.l.2.c.2.n.12.vſque ad 14.
An de iure teneantur omnibus menſibus confiteri. ibid numer.18.
Religioſus habens bullam, vel priuilegium ad eligendum confeſſarium quem voluerit, poteſt eligere Sacerdotem ſæcularem non approbatum, modo in prædicto priuilegio id non caueatur.p.2.l.7.c.2.nu.5.& 12.

Digitized by Google

Religioſi non indigent approbatione Epiſcopi ad audiendas confeſſiones regularium, & monialium. ibidem numer. 10.
An religioſus limitate pro vno loco, vel parochia approbatus ſit virtute Iubilæi vel priuilegij vbique eligibilis. ibi. num. 18.
An religioſus ſemel ab Epiſcopo approbatus ita maneat approbatus vt Epiſcopus illum amplius reprobare non poſſit. ibid. à n. 24. vſque ad 26.
An illum poſſit Epiſcopus reprobare cum cauſa. & quæ cauſa ſufficiat, & an debeat eſſe iuridice cognita, & probata. ibid. n. 26.
Religioſus ſi fuerit approbatus abſque prænio examine poteſt iterum examinari ab eodem Epiſcopo à quo ſine illo fuit approbatus. ibid. n. 27.
Religioſi habentes curam animarum ſæcularium indigent approbatione Epiſcoporum. p. 2 l. 7 c. 2. n. 40.
An religioſi dum iter agunt poſſint ex priuilegio confeſſiones ſæcularium audire, licet ibidem non ſint approbati. p. 2. l. 7. c. 2. n. 85.
An ex vi ſuæ approbationis in vna diœceſi ſine tali priuilegio dum iter agunt, id poſſint efficere. ibidem numero 86. & 87.
An liceat religioſo habenti priuilegium ad abſoluendum à reſeruatis ex cauſa ab illis abſoluere, & pro non reſeruatis mittere pœnitentem ad alios confeſſarios. prac. 2. libr. 8. cap. 2. num. 9.
Poſſunt omnes religioſi de iure ad ſtrictiorem religionem tranſire. p. 2. l. 8. c. 5. n. 5.
An nomine ſtrictioris religionis intelligatur religio perfectior ibid. num. 6.
Omnes religioſi etiam mendicantes poſſunt ad Carthuſianos tranſire. ibid. n. 7.
Poſſunt religioſi non mendicantes ſi iuſta cauſa detur de licentia ſuorum ſuperiorum tranſire ad religionem laxiorem. ibid. n. 10.
Quæ ſint iuſta cauſa ibid.
An ſufficiat petita, & obtenta. ibid. n. 11.
Religioſi mendicantes nec etiam de licentia ſui generalis poſſunt tranſire ad non mendicantes. ibid. n. 9.
Religioſi an poſſint abſque licentia ſuorum ſuperiorum localium maiores ſuperiores adire, ſi ab eis ſæue tractentur. ibid. n. 12 & 13.
Quid ſi ex ſtatutis vſum appellandi interdictum habeant. ibid. n. 14.
Religioſus, qui recedit à religione non reuertendi ad illam apoſtata eſt etiamſi habitum non dimittat p. 2. li. 8. c. 5. numer. 15.
Quid attendendum ſit ad excuſandos religioſos à peccatis circa data, & accepta. p. 2. l. 8. c. 6. n. 3.
Quid poſſint religioſi donare aliis religioſis diuerſæ religionis abſque mortali peccato ibid n. 4.
Quid religioſis eiuſdem monaſterij. ibid. n. 5.
Quid religioſis eiuſdem ordinis, ſed diuerſi monaſterij. ibid. num. 6.
Quid poſſint donare ſæcularibus vel ab illis accipere, ſeclusa declaratione ſuorum ſuperiorum. ibid. n. 7.
Quid ſi religioſus ob animi leuitatem furtim, vnum caſeum, gallinam, vel vnam capſulam dulceariam ex penu religionis accipiat. ibid n. 8.
Quid poſſint religioſi iter facientes dare vel accipere ex præſumptiua voluntate ſuperioris. ibid n. 9. & 10.
Religioſorum Prælati, & ſuperiores locales quantum poſſint donare externis vel dare licentiam ſubditis ad donandum. ibid. n. 12.
An religioſi vel moniales poſſint habere redditus vitalitios ſeu cenſus ad nutum ſuperiorum auferibiles. ibidem numer. 13.
Quid ſi religioſus licentiam petat ad licita, & expendat in illicitis. ibid. n. 15.
Religioſus an peccet mortaliter accipiens aliquid ex rebus, quæ in religione deſtinata ſunt ad vſum communem petita, & non obtenta licentia. ibid. n. 17.
Religioſi an peccent mortaliter contra votum paupertatis accipiendo aliquid ab externis & illud ſtatim donando aliis. ibid. n. 18.
Quid ſi offerenti ſibi aliquid, dicat. da illud propter me Petro ibid.
An peccet mortaliter contra caritatem ille religioſus, qui impedit ſæculares ne propter ipſos aliquid religioni donent. ibid. n. 19.
Religioſi illius religionis, quæ habet pro ſtatuto, ne aliquid pro Miſſis vel concionibus accipiant an poſſint ita conuenire cum ſæcularibus, faciam tibi tot ſacra, ſi eleemoſynam illorum dederis tali pauperi. ibid. n. 20.
Quid ſi prædicti religioſi non habeant regulas obligantes ad mortale. ibid. n. 21.
An religioſus, qui crimen reſeruatum commiſit in vno monaſterio, quod in alio non eſt reſeruatum, poſſit in alio ab illo abſolui à quocumque confeſſario non habente iuriſdictionem in reſeruatis. p. 2. l. 8. c. 8. n. 22.
An religioſi exempti teneantur ad dies feſtos, qui de generali conſuetudine locorum, vbi illorum monaſteria ſunt, obſeruantur. p. 4. l. 1 c. 7. n. 3.

Reges.

Reges per vnctionem nullam accipiunt poteſtatem Eccleſiaſticam. p. 5. l. 3. c. 3. nu. 1.
Rex Galliæ priuilegium habet communicandi ſub vtraque ſpecie. p. 3. l. 3. c. 4. n. 8. & 9.
Reges & Imperatores an excommunicari poſſint à ſuis Epiſcopis, & an teneantur ad præceptum annuæ confeſſionis. p. 2. l. 1. c. 3. n. 21.

Regina.

Regina Scotiæ ſe ipſam ex priuilegio à Papa procedente communicauit, cum martyrium ſubiit. p. 3. l. 3. c. 3 n. 8.

Reſeruatio, Reſeruare, *vide* Peccata reſeruata.

Si cum reſeruatione Papali concurrat etiam reſeruatio Epiſcopalis conceſſa facultate per bullam vel priuilegium ad abſoluendum ab omnibus caſibus, & cenſuris reſeruatis à Papa, cenſetur etiam ad abſoluendum à reſeruatis ab Epiſcopo. p. 2. l. 8 c. 1. n. 7.
An reſeruatio facta, ſine cauſa valeat. ibid. n. 19.
An reſeruatio ſit pœna. ibid. n. 28.
Reſeruatio facta per legem aut ſtatutum ſynodale non expirat morte reſeruantis, expirat vero reſeruatio perſonalis. ibid. n. 30.

Repræſentatio, Repræſentans.

Idem poteſt eſſe repræſentans, & repræſentatum: & quomodo. p. 1. l. 3. c. 1. n. 6.
Eſſentia repræſentationis mortis Chriſti non conſiſtit in diſtributione illius inter fideles aſſiſtentes Miſſæ ſacrificio. p. 1. l. 3. c 3. n. 15.

Religio.

An illa ſit perfectior religio quæ eſt ſtrictior p. 2 l. 8. cap. 5. n. 6.

Reliquiæ.

An liceat Epiſcopis approbare reliquias ſancti non canonizati nec beatificati. p. 1. l. 1 c. 4. n. 2.
Quid ſi ſit canonizatus per traditionem tantum. ibid. n. 3.
Modus approbandi reliquias de nouo inuentas qualis. ibid. n. 4.
Si quæſtio ſuper illas oriatur ad quem dimittenda eſt. ibid. n. 5.

Quid ſi facta diligentia res maneat dubia an reliqui ſint ſancti canonizati necne. ibid.n.9.
Quid ſi reliquiæ ſint tranſlatæ cum teſtimonio Epiſcopi.ibidem n.9.
Quid ſi reliquiæ ſancti canonizati ſint permixtæ, cum aliis ſanctorum non canonizatorum.ib.n.11.& 12.
An ſit ſpeciale peccatum furari, aut fornicari cum reliquiis collo appenſis.ibid.n.13.
An reliquiæ Euchariſtiæ à Sacerdote inuentæ in altari vel in patena, vel calice, poſſint ſumi poſt ablutionem digitorum.p.3.l.3.c.5.n.28.
Quid ſi ſint magnæ quantitatis.ibid.n.29.
Quid ſi alterius ſacrificij.ibid.
An ſolummodo dum eſt in altari illas poſſit ſumere. ibid.n.30.
An poſſint dari communicantibus.ibid.n.31.
An liceat reliquias furari cauſa deuotionis.p.1.l.1.c.4.n.20.
Furantibus reliquias an aliqua excommunicatio ſtatuta ſit in iure.ibid.n.21.
An liceat illas manu tangere.ibid.n.22.
An licita ſit illarum venditio, & emptio.ibid.num.27.& 29.
Quid de illarum oſtenſione lucri cauſa.ib.n.28.
An illas ob vanam gloriam geſtare ſit mortale.ibid.n.30.
An liceat laicis reliquias thecæ incluſas in proceſſionibus geſtare.ibid.n.23.

Remiſſio peccati.

Remiſſio peccati mortalis, & collatio primæ gratiæ de lege ordinaria ſunt coniuncta.p.3.l.4.c.2.n.2.

Reus.

An in crimine proprio teneatur reus poſt ſemiplenam probationem teſtificare contra ſeipſum coram legitimo iudice ſi crimen ſit graue, & quid in alieno.p.2.l.8.c.7.à n.3. vſque ad 6.

Reſtitutio.

An qui in bello iuſto fructus & ſegetes incendunt teneantur ad reſtitutionem, & quid in bello iniuſto.p.5.l.1.c.6 n.8.
Non datur reſtitutio niſi vbi datur damnum, & peccatum contra iuſtitiam.p.5.l.2.c.1.n.16.
An ad duplicem reſtitutionem teneatur rem accipiens, & inique differens.ſi mandans interim moriatur.p.1.l.3.c.10.n.1.

Reuelatio, Reuelator ſigilli, *vide* Sigillum.

Reuelatores ſigilli ſacramentalis peccant contra virtutem religionis.p.2.l.6.c.1.n 2.
Vtri grauius peccent reuelatores ſigilli, an violatores ſecreti naturalis.ibid.n.5.
Quotuplex malitia inueniatur in reuelatione ſigilli ſacramentalis.ibid.n.6.
In nullo vitæ caſu etiam horrendiſſimo reuelari poteſt ſigillum confeſſionis.ibid.n.7.

Reuerendæ.

Gratia reuerendarum non expirat morte concedentis, vel illo ab officio amoto, etiamſi conceſſa ſit à Capitulo, ſede vacante, non enim tunc expirat veniente nouo Epiſcopo. p.2.l.8.c.8.n.16.

S

Sabbatum.

Ante legem Moyſis nullum erat præceptum de obſeruatione ſabbati.p.1.l.1.c.1.n.3.
Obſeruatio ſabbati quo tempore cœperit.ibid.n.3.
Sabbatum poſt obitum Chriſti tranſlatum fuit ab Apoſtolis in diem Dominicam.ibid.n.6.
Sabbatum ſignificat requiem.ibid.n.7.
Sabbatum pro hebdomade.ibid.n.9.
Sabbati nomine omnes dies feſti intelliguntur.ibid.n.7.
Quid nomine ſanctificationis ſabbati intelligatur.p.1.l.1.c.3.n.1.

Sacerdos.

Sacerdotes an teneantur ad præceptũ Eccleſiaſticum Euchariſtiæ in Paſchate.p.3.l.1.c.6.n.12.
An Sacerdos poſſit conſecrare vnam partem hoſtiæ, non conſecrando aliam.p.3.l.2.c.5.n.5.
In qua diſtantia poſſit Sacerdos conſecrare.ibid.n.7.
Quid ſi Sacerdos habeat coram ſe decem hoſtias, & ex illis intendat conſecrare quinque.ibid n.9.
Quid ſi putet ſe conſecrare 20. & conſecret 25.ibid.nu.9. verſ.quando.
Quid ſi habeat in altari hoſtiam, & cuſtodiam cum formulis, & oblitus cuſtodiæ offerat tantum vel conſecret hoſtiam.ibid. n.11.& p.1.l.2.c.7.n.15.
An liceat aliquando Sacerdoti ſolis his verbis conſecrare, Hoc eſt corpus meum.*p.3.l.2.c.6.n.10.*
An ſine veſtibus ſacris, & extra ſacrificium Miſſæ.ibid.
Sacerdos ſchiſmaticus & realiter degradatus adhuc retinent characterem.p.3.l.3.c.1.n.15.
An à Sacerdotibus degradatis, hæreticis, & excommunicatis liceat Euchariſtiam accipere.ibid.n.17.& 16.
Plures Sacerdotes ſi vnus dicat vnam partem conſecrationis & alius aliam, nec licite, nec valide conſecrant.p.3.l.3.c.2.n.2.
Quando plures conſecrant eandem formam, qui prius abſoluit conſecrat, alij non.ibid.n.3.
Quid ſi omnes habent intentionem non prius conſecrandi, quam alij.ibid.
Quid quando plures eandem formam dicunt, & ſimul illã abſoluunt.ibid.n.4.
Quid de Sacerdotibus qui de nouo ordinantur, & ſimul cũ Epiſcopo ordinante formam proferunt, & quid ſi aliquis eorum prior Epiſcopo abſoluit, aut Epiſcopus prior illis. ibid n.5.
Plures Sacerdotes non poſſunt ſimul vnum baptizare, poſſunt tamen vnam hoſtiam conſecrare.ibid.n.7.
Vnus Sacerdos poteſt ſimul in neceſſitate extrema multos baptizare, non tamen plures Sacerdotes vnum.ibid.n.8.
An liceat Sacerdoti celebrare, & non conſumere.ibid.n.9.
An Sacerdos teneatur conſumere, quando miraculosè caro & ſanguis in hoſtia vel calice apparet.ibid.nu.10.
Sacerdotes ex vi ſacerdotij nõ poſſunt omnibus Euchariſtiam indifferenter miniſtrare, ſed requiritur aliqua iuriſdictio vel commiſſio.ibid.n.11.
Et peccant mortaliter Sacerdotes ſæculares, qui ſine illa illam adminiſtrant.ibid.
Quam pœnam de iure incurrant Sacerdotes ſæculares, qui ſine licentia parochorum ſaltem præſumptiua Euchariſtiam miniſtrant.ibid num.13.
An Sacerdos in mortali exiſtens peccet mortaliter Euchariſtiam miniſtrando.p.3.l.3.c.3.n.10.
Peccant Sacerdotes qui ſub vtraq; ſpecie Euchariſtiam populo abſque priuilegio ad id conceſſo adminiſtrant.ibid. n.13.
An Sacerdos cum more laici communicat debeat habere ſtolam & ſuperpelliceum.p.3.l.3.c.4.n.5.
An liceat Sacerdotibus conſecrare, & celebrare non ieiunis ad communicandos infirmos extreme indigentes.p.3.l.3 c.5.n.22.& 23.
In quibus caſibus ad integrandum ſacrificium poſſit Sacerdos non ieiunus communicare. ibid.n.25.26.& 27.
Quid ſi Sacerdos poſt ablutionem ſumptam inueniat reliquias in altari, vel patena.ibid.n.28.

Quid ſi ſint magna quantitatis.ibid.n.29.

Aut alterius ſacrificij.ibid.

Au ſolum, dum eſt in altari illas poſsit ſumere.ibid.n.30.

An poſsit illas dare communicantibus. ibid.n.31.

An Sacerdotes extra ſacrificium Miſſæ poſsint bis in die cõmunicare.p.3.l.3.c.7.n.11.

Ex priuilegio ter in die Natalitij communicant. ibid.n.12.

Sacerdos in mortali exiſtens ſentiẽs ſibi hauſto veneno mortem appropinquare, poteſt celebrare præmiſſa contritione, deficiente confeſſario.p.3.l.3.c.9.n.2.

An poſsit non ieiunus celebrare, vt communicet parochianos in extremis deficiente ſacramento in ſacrario. ibid.n.3.

Facilius concedenda eſt licentia Sacerdotibus ad celebrandum præmiſſa contritione deficiente confeſſario quam laicis ad communicandum.ibid.n.7.

An id poſsint Sacerdotes efficere ad communicandum infirmum extreme indigentem parochianum vel non parochianum.ibid.n.4.& deinceps.

An id poſsit Sacerdos efficere ob ſolam & præciſam ſuſtentationem ſuam illius diei, ſi non habeat vnde illi opituletur, niſi ex ſtipendio Miſſæ.ibid.n.8.

An Sacerdos iter faciens poſsit in conſcientia mortalis culpæ celebrare contritus deficiente confeſſario, vt audiat, vel dicat Miſſam in die feſto de præcepto.p.3.li 3.c.9.n. 5.

An ſi Sacerdos Miſſa iam cœpta recordetur ſe eſſe in mortali vel non ieiunum vel excommunicatum, teneatur illam dimittere.p.3.l.3.c.9.n.10.11.& 12.

Quare Sacerdotes quotidie celebrantes, & recipientes augmentum gratiæ ex operato non efficiant mirabilia opera caritatis.p.3.l.4.c.3 n.8.

Sacerdos ſacrificans quando accipiat effectum gratiæ ex operante an in ſumptione hoſtiæ, an calicis.p.3.l.4.c.4.n.9.

Sacerdos Græcus poteſt extra patriam ſuam vel in fermentato more ſuæ patriæ, vel in azymo more Latinorum celebrare.p.1.l.1.c.7.n.17.

Quid ſi inter Latinos aliqua ſit Eccleſia in qua ſeruetur mos Græcorum, & in ea celebret.ib.n.17.

Quid de Sacerdote Latino inter Græcos celebrante.ibid.

Sacerdos dubitans de intentione conſecrandi an conſecret. p.1.l.2.c.7.n.14.

Sacerdos qui multas hoſtias conſecrandas accipie, & memor tantum vnius, verba conſecrationis profert, omnes conſecrat.ibid.n.15.

Si accipiat hoſtiam, & pyxidem, & vtramque offerat, & poſtea hoſtiam tantum conſecret pyxidis immemor, vtrumque conſecrat.ibid.n.15.verſ.hinc etiam.

Quid ſi pyxis cooperta fuerit.ibid.

Si Sacerdos in illo triduo in quo Chriſtus olim mortuus eſt, conſecraſſet, ſub ſpeciebus panis corpus, & ſub ſpeciebus vini ſanguis abſque corpore & anima, omnia tamen diuinitati vnita.p.1 l 3.c.1.n.10.

In quo differant Sacerdotes legis nouæ, & veteris.p.1.l.3.c.2.n.2.& 3.& 4.

Non poſſunt Sacerdotes pro vna Miſſa plures pitantias accipere & tenentur ad reſtitutionem.p.1.l.3.c.2.n.7.

Quale ſit præcipuum munus Sacerdotis offerre ne an conſecrare.p.1.l.3.c.4.n.6.

Sacerdotes quando ſacrificant, & offerunt Chriſtum Patri rem propriam Deo offerunt.ibid.n.11.& 12.

An Sacerdotes teneantur de iure diuino conſumere.p.1.l.3.c.5.à n.20.

Numerantur aliqui caſus in quibus Sacerdos poſsit conſecrare in vna tantum ſpecie panis.p.1.l.3.c.5.à n.10.& ſeqq.

An Sacerdotes teneantur applicare totum valorem Miſſæ iis pro quibus accipiunt ſtipem.p.1.l.3.c.6.n.23.

Sacerdotes diuites ſtipendium Miſſarum accipere poſſunt. p.1.l.3.c.8.n.2.

Sacerdotes pauperes iure paupertatis non poſſunt accipere plures pitantias pro vna Miſſa.ibid.n.6.& 7.

Sacerdos promittens vnam Miſſam an teneatur ſub mortali culpa eam dicere. ib.n.11.& 12.

Sacerdos iuſſus, aut obligatus celebrare de defunctis, de beata Virgine, aut in tali loco & altari, an poſsit aliam Miſſam & in alio altari dicere.p.1 lib. 3. cap. 9. num. 7.

An poſsit eas dicere anticipate pro eo, qui primo ſtipem dederit, quem Deus videt daturum.ibid.n.9.& 10.

An poſsit eas dicere anticipate pro intentione amici vel ſacriſtæ qui ſolet eas ſibi dicendas dare.ibid. n.8.

An Sacerdos congerens magna ſtipendia pro Miſsis dicendis & faciens eas celebrare pro minori teneatur ad reſtitutionem, & an hoc licitum ſit.p 1.l.3.c.9.n 18.

Peccat mortaliter Sacerdos, qui poſt acceptam ſtipẽ negligenter ſe gerit in Miſsis dicendis.ibid.p.1.lib.3.cap.10.n.1.

An accepta:a ſtipe pro Miſſa dicenda, poſsit illam pro alia intentione dicere.ib.n.3.

An ſimplices Sacerdotes teneantur aliquoties celebrare in anno & quando.p.1.l.3 c.15.à n.1.

An Sacerdotes & capellani, qui ratione beneficij tenentur quotidie celebrare poſsint aliquando non celebrare ex cauſa abſque obligatione ſatisfaciendi per alium. ibid. n 11

An hodie in triduo hebdomadis ſanctæ liceat omnibus Sacerdotibus ſacrificare ſaltem occulte. p.1.lib.3.c.15.à n. 12.

Quid quando Annunciatio beatæ Virginis incidit in ſabbatum ſanctum.ibid.n.19.

In quibus caſibus plures Miſſas dicere poſsit vnus Sacerdos. p.1.l.3.c.16.à n.1.& ſeqq.

Sacerdos an poſsit Miſſam dicere ante recitationem diuini officij præc.1.libro.3.cap.17.à numer.21.& ſeqq.vſque ad 31.

Miſſa cœpta quibus caſibus poſsit à Sacerdote interrumpi. p.1.l.3.c.18.n.14.& ſeqq.

An teneatur Sacerdos Miſſam interrumpere.ſi ante incœptum canonem ſuperueniat interdictum.ibidem.numer. 5.

Quid ſi dum Miſſam dicit ingrediatur excommunicatus non toleratus. ib. n.5.

Quid ſi Sacerdos recordetur in altari ſe non eſſe ieiunum vel eſſe excommunicatum, vel in peccato, aut ſe non eſſe Sacerdotem.ibid.à n.7.vſque ad 19.

An cum Sacerdos repentino morbo deficit, teneatur alius Sacerdos Miſſam illius abſoluerr.ibid.n.20.

Quid ſi abſoluturus, ſit excommunicatus, aut irregularis. ibid.

Quomodo Sacerdos ſupplens debeat Miſſam deficientis Sacerdotis abſoluere & vnde debeat incipere.p.1.l.3.c.19. à n.1.

Quid ſi Sacerdos deficiat ante vel poſt conſecrationem.ibid. n.2.

Quid ſi inchoata conſecratione panis.ibid.n.3.

Quid ſi inchoata ſanguinis.ibid.n.4.

Quid ſi deficiens Sacerdos hoſtiam tantum conſecrauit, an Sacerdos ſubſtitutus debeat vtramque ſpeciem tunc cõſecrare.ibid.n.5.vide Miſſam.

Sacerdos an debeat in Miſſa regulas Miſſalis obſeruare ſub mortali.p.1.l.3.c.21.n.7.& 8.

An dum ſe veſtibus induit teneatur ſub mortali orationes conſuetas dicere.ibid.n.9.

Quid de hymno poſt Miſſam.ibid.

Sacerdoti an licitum ſit celebrare cum pileo in capite.p.1.l. 3.c.21.n.33.

Quid

Digitized by Google

Quid debeat facere Sacerdos ſi venenum inueniat in calice vel in hoſtia ante vel poſt conſecrationem.p.1.lib.3.c.20.n.1.& 2.

Quid ſi animal venenoſum extrahatur à calice conſecrato & timeatur periculum vomitus, vel aliquid veneni ibi reliquiſſe.ibid.n.3.

Quid quando Sacerdos expreſſe non meminit ſe aliqua verba eſſentialia formæ omiſiſſe, non recordatur tamen ſe omnia dixiſſe. ibid.n.4.

Quid debeat facere, ſi calix congeletur poſt conſecretionem. n.5.

Quid ſi poſt conſecrationem hoſtium incurſus timeatur. num. 6.

Quid debeat facere, ſi ante conſecrationem, hoſtia non ſit omnino integra, aut maculam habeat.ibid.n.7.

An poſſit Sacerdos ex particula ſua hoſtia aliquem communicare.ibid.n.8.

Quid debeat facere Sacerdos ſi debita materia ob defectum eſſentialem in Miſſa ſit apponenda, & illa non inueniatur.ibid.n.9.

Quid ſi hoſtia conſecrata miraculoſe diſpareat, aut in ea caro vel ſanguis appareat.ibid.n.10.

A quibus verbis debeat incipere Sacerdos, quando ſui ſacrificij defectum ſupplet.p.1.l.3.c.19.n.16.

An neceſſaria ſit repetitio aliorum verborum præter ſolam repetitionem formæ corporis, & ſanguinis.ibi.n.17.

An quando omiſit aliqua verba eſſentialia formæ ſanguinis teneatur Sacerdos de nouo conſecrare aliam hoſtiam ibid.n 18.

Sacerdotium.

Sacerdotium nouæ legis in quo differat à ſacerdotio legis veteris.p.1.l. 3.c. 2.n.1.

Sacramenta.

Sacramentum Baptiſmi eſt maioris neceſſitatis, quam ſacramentum confeſſionis.p.2.l.7.c.1.n.5.

Solum ſacramentum Euchariſtiæ neceſſario.& ex præcepto diuino requirit præmiſſionem confeſſionis in iis, qui conſcientiam habent peccati mortalis.p.3.l.3.cap.8. num. 5. & præc. 2 .libro 1.capite.1. à numero 10. vſque ad 14.

In virtute ſacramenti Euchariſtiæ confertur gratia ex operato in aliis ſacramentis.p.3.l.4.c.1.n.8.

An peccatum mortale ſit ſacramēta ſumere ob vanam gloriam.p.1.l.1.c.4.n.30.

Sacramenta non poſſunt recipi ab extraneo parocho, neque à mendicantibus excepto ſacramento pœnitentiæ, quod miniſtrare poſſunt religioſi etiam in Quadrageſima abſque licentia parochorum, & excepto ſacramento Euchariſtiæ, quod etiam adminiſtrare poſſunt, præterquam in Paſchate ex obligatione præcepti & in viatico.p. 1.l.2.c.3.n 19.

A Sacerdote nominatim denunciato nec Miſſam audire & petere, nec ſacramenta petere, aut recipere poſſumus. p.1.l.2.c. 5.n.15.

Item nec à Sacerdote notorio clerici percuſſore.ibid.nu.12. 13.& 14.

A Sacerdote excommunicato tolerato parocho, non parocho Miſſam audire & petere, & ſacramenta petere, & recipere poſſumus.ibid.n. 18.

Quid ſi ſint præſentes alij Sacerdotes non excommunicati. ibid.n.19.20.& 21.

Sacerdotes excommunicati tolerati peccant mortaliter ſi ſe ingerant dicendis Miſſis & miſtrandis ſacramentis abſque petitione fidelium.ibid.n.22.

Non licet Sacerdotibus excommunicatis toleratis Miſſas audire aut diuinis officiis intereſſe.ibid.n.23.

An à Sacerdote irregulari poſſimus ſacramenta petere, & recipere. ibid à n.26.

An à ſuſpenſo ab officio & ordine.ibid.à n.35.

An ab interdicto.ibid.n.41.

An à notorio concubinario. ibid.à n.42.

An à publicis peccatoribus.ibid.n.50.

An à degradatis.n.52.& 53.

Sacramenta Eccleſiæ an eo maiorem gratiam conferant recipientibus quo meliores ſunt miniſtri illorum.p.1.l.3.c.6.n.21.

Sacramenta Eccleſiæ fuerunt à Chriſto inſtituta ad ſanctificationem hominum ex operato p.1.l.4.c.2.n.8.

An in ſacramento pœnitentiæ detur res & ſacramentum ſimul ſicut datur in omnibus aliis.p.2.l.2.c.10.n.14.

An in hoc ſacramento ex duobus æque diſpoſitis dimittatur tota pœna temporalis vni, & non alteri. ibid.n.13.

Sacramentalia.

Sacramentalia, quæ ſint. & an peccata venialia ex operato dimittant.p.1.l.4.c.4.n.7.

Sacrilegium.

Sacrilegium eſt decimas furari etiam ante fructuum decimationem.p.5.l.1.c.4.n.7.

An ſit ſacrilegium furari rem ſacram de loco ſacro aut rem ſacram de loco non ſacro, aut rem non ſacram de loco ſacro.p.2.l.4.c.4.n 9.

Furari crumenam audientis Miſſam in Eccleſia an ſit ſacrilegium.ibid.n.11.

Quid ſi furetur à confeſſario per pœnitentiam in actu confeſſionis.ibid.

An ſacrilegium ſit exercere actus prophanos, vt comœdias laſciuas, & triturare ſegetes in loco ſacro.ibidem.numero 10.

An ſacrilegium ſit homicidium, vulneratio, aut membrorum vel oſſium contuſio in Eccleſia.p. 2.lib. 4.c. 4. à n. 15.

An ſit ſacrilegium extrahere aliquem ab Eccleſia, & loco ſacro, & quatenus.ibi.p.2.l.4.c.4.à n.45.

Quid de tactibus, & nutibus, & confabulationibus impudicis in Eccleſia, & loco ſacro habitis.ibid.n.28.

Sactiſtia.

Sacriſtia an dicatur locus ſacer in ordine ad furtum, homicidium, ſeminis aut ſanguinis effuſionem.p.2.l. 4.c. 4. n.34.

Sactificium Miſſæ.

Sacrificium Miſſæ idem eſt atque oblatio, & tota illius eſſentia in oblatione conſiſtit, non in occiſione.p. 1.lib. 3.c.1. n.2.

Figuratum fuit in ſacrificio Melchiſedech. ibid. nu. 2.verſ. negant hæretici.& n.3.

Eſt expiatorium.ibid.n. 4.& 16.

Non poteſt non Deo eſſe acceptabile & quare.ibid.n.5.

In quo differat à ſacrificio cruento crucis.ibid.n.6.

Sacrificium crucis valoris fuit infiniti.ibid. n.11.

An ſacrificium Miſſæ gratiam ei conferat ex operato pro quo applicatur.p. 3.l. 4.c.2.n.7.

In quo differat à ratione ſacramenti Euchariſtiæ.ibid.n.7.

An de nouo incipi debeat quando in Miſſa in Euchariſtia viſiones carnis, aut ſanguinis apparent.p. 3. l.5.c. 6.nu. 15.

Per ſacrificium Miſſæ nobis Chriſti merita infinita, actu applicantur, & ideo toties illud repetit Eccleſia, vt per illud nobis communicentur vberiores fructus ſacrificij cruenti paſſionis Chriſti.p.1.l.3.c.1.n.16.

Sacrificium Miſſæ an ſit vnum vel plura.p.1.l.3 cap.2.n.6.

An fuerit olim figuratum.p.1.l.3.c.2.n.16.

An vaticiniis Prophetarum denuntiatum .ibid. nu. 18.& ſeqq.

Oblatio incruenta, & illud ſacrificium Miſſa, quod Chriſtus in vltima cœna celebrauit, fuit meriti infiniti. ſa-

Digitized by Google

crificia verò noſtrorum Sacerdotum ſunt meriti finiti & quare.ibid.n.7.

In ſacrificiis legis veteris prius producebatur hoſtia, quam ſacrificium fieret.p.1.l.3.c.4.n 3.verſ.probant ſecundo.

Græci olim ſolum bis in anno ſacrificabant.ibi n.4.

Si vnus Sacerdos poſt conſecrationem moriatur, & alter Miſſam ab eo puncto perficiat, & conſumat, verum erit ſacrificium.ibi.n.26.

Si careat hoſtia quam conſecret, & præconſecratam eleuet & conſumat ſub vtraque ſpecie non erit verum ſacrificium, neque ſatisfaciet Miſſæ ei aſſiſtens. ibidem numero 27.

An ſacrificium Miſſæ ſemper proſit iis ex operato, qui pro ſua ſtipe illud celebrare faciunt p.1.libro 3 cap.6.numero 5.

Sacrificium Miſſæ incruentum eſt idem cum ſacrificio cruento quod Chriſtus in cruce Patri obtulit.ibi n.7.

Sacrificium Miſſæ an proſit infallibili lege iuſtitiæ animabus purgatorij.ibid.

Non offertur ſanctis ſed Deo ſoli.p.1.l.3.c.11.n.13.

Offerri poteſt pro defunctis ibi.n.1 & 2.

An offerri poſſit pro iis qui ſunt in purgatorio.ibid.n.11.

An pro pueris qui moriuntur ante baptiſmum cum ſolo originali peccato.ibid.n.5.

An pro iis pueris qui ante vſum rationis poſt baptiſmum moriuntur.ibid.n.10.

An pro iis, qui ſunt in inferno.ibid.n.6.

An ſaltem vt illis interim pœna gehennæ mitigentur.ibid. n.15.

An pro ſanctis qui ſunt in cœlis.ibi.n.12.

An pro excommunicatis toleratis.p.1.l.3.c.12.n.1.

An pro non toleratis.ibid.n.2.& 13.

An pro non toleratis, quorum excommunicatio eſt nulla. ibid.n.3.

Quid quando excommunicatio eſt valida, ſed iniuſta. ibid.

An pro excommunicato non tolerato vere pœnitente per quẽ abſolutio non ſtat.ibi.n.6.

An pro publicis peccatoribus.ibid.n.14.

An pro hæreticis ibid.n.18.

An pro Turcis, gentilibus, & infidelibus.ibidem nu. 21.& 22.

An pro catechumenis.ibid.n.28.

An pro iis catechumenis, qui culpa ſua baptiſmum non ſuſceperunt.ibid.n.29.& 30.

Quatenus impetratorium pro infidelibus offerri poteſt non quatenus ſatisfactorium.p.1.l.3.c.12.n 22.

Ex ſua inſtitutione habet infallibilem effectum ex opere operato.p.1.l.4.c.1.n.2.

Non habet illum virtute meritorum Eccleſiæ & ſanctorum ſed virtute ſacrificij cruenti paſſionis Chriſti.ibid. nu.3. & 4.

Sacrificiũ Miſſæ an ſit vniuerſalis cauſa effectuum gratiæ, quæ nobis virtute meritorum Chriſti, & eius paſſionis conferuntur.ibi.n.7.

Proprius effectus ſacrificij Miſſæ eſt remittere pœnas temporales relictas ex peccatis nobis à Deo per pœnitentiam condonatis.ibid.n.10.

An hic effectus ſit maior in eo pro quo offertur, quo maiorẽ gratiam habet.ibid.n.22.

Quas conditiones requirat, vt producatur in eo pro quo offertur, & in Sacerdote offerente.ibid n.15. & ſeqq.

An ſi forte offeratur ſacrificium Miſſæ pro eo, qui eſt in peccato mortali, redeat poſtea effectus illius recedente peccato. à n.24.vſque ad 26.

Quod diſcrimen ſit inter ſacrificium, & ſacramentum Euchariſtiæ.ibid.n.14.

An poſſit ex opere operato remittere peccata mortalia, & primam gratiam conferre iis, pro quibus applicatur.p. 1.l.4.c.2.à n.1. & ſeqq.

Sacrificium Miſſæ eſt impetratorium auxilij opportuni ad donum contritionis.ibid n 5.

An infallibiliter & de condigno ſit impetratorium huius auxilij.ibid.n.7.vſque ad 20.

Sacrificium Miſſæ quod Chriſtus celebrauit in vltima cœna quoad ſubſtantiam, fuit aptum, vt ordinaretur ad remiſſionem peccatorum & conferendam primam gratiam hominibus, non tamen fuit ad id ordinatum.p.1.l. 4.c.2.n.6.

Sacrificium Miſſæ conducit ad primam gratiam conſequẽdam mediate.ibi.n.13.

An per ſe & immediate ex operato conferat augmentum gratiæ iis iuſtis pro quibus offertur.p.1 l.4.c.3.à num.1. & ſeqq.

Quare non ſit valoris infiniti.ibid.n.9.

An ex operato venialia ſaltem remittat, & an bona temporalia conferat iis pro quibus offertur.p.1.l. 4.c.4.per totum

Quo tempore producat ſuum effectum ex operato, & quis ille ſit.ibid.n.8.

Satisfactio.

An ſatisfactio ſacramentalis, quæ iniungitur à confeſſario pœnitenti ſit pars integralis ſacramenti confeſſionis.p. 2.l.9.c.3.n.1.

In quo diſtinguatur hæc ſatisfactio ſacramentalis ab aliis pœnis quibus poſſumus ſatisfacere.ibi.n.2.

An hæc ſatisfactio effectum habeat ex operato.ibid.n.3.

An hic effectus ſit diſtinctus à remiſſione pœnæ temporalis ex opere operantis conſecuta.ibid.n.4.

Quo tempore conferatur.ibid.n.5.

An ille, qui implet pœnitentiam ante abſolutionem conſequatur ſtatim effectum illius ex operato.ibid.n.6.

An ſatisfactio à confeſſario iniuncta dimittat totam pœnã temporalem peccatis debitam.ibid.n.7

Satisfactio quatenus eſt materia pœnitentiæ, an ſit materia proxima illius.p.2.l.2 c.3.n. 2.

Quid ſi ſatisfactio pœnæ temporalis relicta ex peccato condonato mortali vel veniali.p.2.l.9.c.1.n.1.

Satisfactio illa, quæ in purgatorio ſatisfacimus an dici poſſit meritum.ibid.n.9.

An in inferno per ſatispaſſionem æqualium pœnarum poſſimus ſatisfacere pro pœna temporali noſtrorum peccatorum.ibid.à n.3. vſque ad 5.

An homo in gratia exiſtens poſſit in hac vita ſatisfacere pro pœna temporali vni peccato mortali debita, non ſatisfaciendo pro aliis pœnis aliis peccatis debitis.p. 2.lib.9.c.1. n 12.

Quæ conditiones requirat ſatisfactio pro pœna temporali peccato debita.p.2.l.5.c.2.à n.1.

An ad hanc ſatisfactionem præter gratiam ſatisfacientis requiratur diuina promiſſio.ibid.n.15.

An concurrentibus omnibus neceſſariis ſatisfaciamus de cõgruo, an de condigno.ibid.n.17.& 18.

An vnus iuſtus poſſit ſatisfacere in hac vita pro pœnis temporalibus alterius. ibid. n.19.& 20.& 21.

An quoties vnus iuſtus voluntarie ſatisfacit in hac vita pro pœna temporali alterius, ſatisfaciat etiam pro pœnis proprijs. ibid. num. 22.

Secretum.

In quo differat ſecretum naturale à ſigillo ſacramentali confeſſionis.p.2. lib.6.cap.1. num.5.

An ſecretum detectum Sacerdoti ſub ſigillo confeſſionis facto ſigno crucis ſub ſigillum ſacramentale cadat.p.2.libro 6. cap.5. num. 3.

Scandalum, vide Circunſtantiam ſcandali.

Quoties datur ſcandalum, & periculum infamiæ ſi non celebret, poteſt Sacerdos parochus & non parochus in mortali

mortali exiſtens præmiſſa contritione celebrare deficiente confeſſario p.3.l.3.c.9.n.9.

Quid ſit.p.2 l.4.c.4.n.4.

Et an circunſtantia illius neceſſario ſit confitenda.ibid.

Schedula confeſſionis.

An danda ſit meretricibus.præc.2.lib.3.cap.4.num.18.& remiſsiue.

An confeſſarius teneatur dare ſchedulam peccatori, quem non abſoluit.p.2.l.6.c.4.n.39.& 40.

Scholaſtici.

An teneantur ad ieiunia, & feſta locorum in quibus maiorem partem anni commorantur. p.4.l.1.c.7.n.6.

An acquirant ibi parochiam licet non animo perpetuo habitandi commorentur, & an ad dies feſtos, ac ieiunia teneantur. p.1.lib.1.c.8.n.7.

Scholaſtici non tenentur Miſſam audire in diebus vacationum, ſi dies feſtus non ſit.p.1.l.2.c.2.n.17.

Sententia.

Sententia lata in die feſto, eſt illicita, & inualida. lib. 1.c. 13.num.22.

Quid de ſententia excommunicationis ſi cauſæ cognitio requiratur vel non requiratur.ibid.

Sententia iudicialis lata in die non feſto, non poteſt exequi die feſto. ibid.n.23.

Seruus.

Serui quatenus à Miſſa excuſentur, & teneantur dominos ob id deſerere p.1.l.2.c.5.n.4.

Serui quatenus à laboribus excuſentur metu dominorum in diebus feſtis.p.1.l.1.c.14.n.9.

Signum, vide Sigillum infra.

In ſacramento Euchariſtiæ idem Chriſtus eſt ſignum & ſignificatum, repræſentans & repræſentatum. p. 1. lib. 3. cap.1.num.6.

Solicitatio fœminarum.

Inquiſitores poſſunt cognoſcere de crimine ſolicitationis fœminarum in confeſſione quatenus, & quomodo, & an de iam infamatis de eodem crimine.p.2.l.4.c.n.32.

Solutio.

Solutio decimarum cuius virtutis actus ſit.præc.5 lib.1.cap. 1.num.13.

In vnaquaque prouincia, loco, aut regione in ſolutione decimarum & illarum quota attendenda eſt potius conſuetudo, quam ius.p.5.l.1.c.2.n.2.

An in ſolutione decimarum ex piſcatione deducendæ ſint expenſæ de iure, & quales.ibid.n.20.

Societas IESV.

Societas IESV non accipit ſtipendium pro Miſſis, & illius religioſi peccant mortaliter, ſi illud accipiant. p.1.lib.3. cap.7.nu.1.

Quid ſi illius religioſus ita paciſcatur cum aliquo, dicam tibi tot Miſſas, ſi illarum eleemoſynam tali pauperi dederis. num. 2.verſ.ſed quid.

Quid ſi aliquis amicus offerat religioſo Societatis aliquid, & ille poſtea ob gratitudinem tot Miſſas illi dicat. ibid. num.3.

Religioſi Societatis IESV habent priuilegium vt in ſuis miſsionibus poſſint in altari portabili vbique gentium celebrare.p.1.l.3.c. 13.n.17.

An hoc priuilegium communicetur aliis religioſis.ibid.

Poſſunt in India ex priuilegio conſecrare calices, & patenas in locis in quibus Epiſcopi non ſunt.præc. 1. lib. 3. cap. 21.num.14.

Sigillum confeſſionis.

De fide eſt dari diuinum præceptum ſigilli confeſſionis.p.2. l.6.c.1.n.1.

Non pertinet ad eſſentiam ſacramenti. ibid.n.2.

Peccant violatores ſigilli contra iuſtitiam, & contra virtutem religionis.ibid. nu. 4.

In nullo vitæ caſu etiam horrendiſſimo violatio ſigilli eſt licita. ibid.n.7.

Si confeſſarius non poteſt integre confiteri niſi manifeſtando in ſua confeſſione crimen perſonæ ſibi confeſſæ, apud notum confeſſarium, tenetur etiam in hora mortis, eam circunſtantiam tacere. ibid. num. 10. verſ. ad ſecundum, & verſ. Henriq. vero.

Sigillum violari non poteſt nec etiam præcipiente iudice aut Papa ſub excommunicatione ad liberandum reum à morte.ibid.n.13.

De licentia expreſſa pœnitentis reuelari poteſt. ibid. à n.14. vſque ad 18.

Qualis debeat eſſe hæc licentia an coacta, an in ſcriptis, an per preces.ibid. à n.18. & ſeqq.

An confeſſarius teneatur in aliquo caſu petere hanc licentiam à pœnitente.ibid.n.23.

Sigillum obligat confeſſarium non ſolum reſpectu pœnitentis, ſed etiam reſpectu aliorum, quos ex confeſſione cognouit. p.2 l.6.c.3.n.3.& p.2.l.5.c.1.n.10.

Quæ res cadant, quæ non cadant ſub ſigillo confeſſionis, an crimen hæreſis, an defectus naturales pœnitentis, an peccata mortalia, an venialia, an circunſtantia illorum ſi per eas veniatur in cognitionem pœnitentium.p.2.l.1.c. 4.per totum.

An violetur ſigillum ſi confeſſarius dicat, quidam religioſus ex tali ordine mihi confeſſus eſt vnum peccatum homicidij.ibidem num.2.

In ſigillo confeſſionis an dentur minima. ibid. n.5.

An ſit contra ſigillum reuelare vnum veniale in ſpecie, aut vnum mortale pœnitentis ſi aliunde eſt publicum. ibid num.6.

An reuelet ſigillum confeſſarius, qui de viro mundano dicat ſibi fuiſſe confeſſum vnum peccatum mortale. ibidem num.89.

Non tenetur confeſſarius ad ſigillum ſi pœnitens ad confeſſionem accedit non animo confitendi ſeſe, ſed iniuriandi confeſſarium.p.2.l.6.c.4.n.18.

Cadit ſub ſigillum confeſſio in qua quis non abſoluitur ſi animo ſe accuſandi facta ſit.ibid.n.24.& 26.

Item confeſſio meretricis facta animo implendi præceptum etiamſi non abſoluatur.ibid.n.25.

An ſigillum obliget etiam pœnitentem ita vt non poſſit loqui de ſuis peccatis confeſſis niſi de licentia confeſſarij. ibid.n.36.

Violatur ſigillum ſi confeſſarius ſurgat è loco confeſſionis, & virum doctum conſulat, & ſtatim regrediens pœnitentem abſoluat.ibid.n.40.

An teneantur omnes ad ſigillum quando vnus vel plures in tempeſtate Sacerdotibus alta voce confitentur.p. 2.l. 6. c.5.n.1.

In quibus caſibus in particulari dicatur violari, vel non violari ſigillum.p.2.l.6.c.5.à n.1. & ſeqq.

Quæ perſonæ teneantur ad ſigillum confeſſionis. p. 2. l. 6.c. 6.per totum.

Tenentur ad ſigillum caſu tranſeuntes ſi aliquid percipiant & qui circunſtantes ſunt dum pœnitens confitetur ibi. n.25.

Tenẽtur etiam ad illud illi omnes quibus malus confeſſarius ſigillum reuelauit, & etiam illi, qui ab iſtis audierũt. ibid.n.26.

Sacerdotes violatores ſigilli ſacramentalis non fiunt irregulares.p.2.l.6.c.7.n.3.

Reuelatoribus ſigilli nulla fides in iudicio danda eſt.ibid. n. 9.& remiſsiue ad c.3.n.29.

Violatur ſigillum directe quidem, & non indirecte, ſi confeſſarius audiens meretrices publicas, de vna dicit,

illa mihi confeſſa eſt ſua peccata publica.prac.2.lib.6.c.5.num.7.

Stipendium.

Societas IESV non accipit ſtipendium pro Miſſis, nec concionibus, & peccant mortaliter illius religioſi ſi illud accipiant.p.1.l.3.c.7.n.1.
Licitus eſt vſus accipiendi illud.ibid.n.5.
Iuſtum ſtipendium Miſſa vel vſus vel Epiſcopus taxare poteſt. ibid.n.6.
Poſita vſus vel Epiſcopi taxatione nec maius iuſte exigi, nec minus inuito Sacerdoti dari poteſt.ibid.
An quando ſtipendium Miſſarum eſt pro tempore exiguum, poſſint Prouiſores regij in Capellis ſacularium eas ad pauciores redigere.p.1.l.3.c.7.n.16.& 17.
Quis poſſit Miſſas ad iuſtum ſtipendium reducere, ſi multa ſint & ſtipendium exiguum pro tempore. ibid.n.11.
An Epiſcopi per ſe ſolos hoc poſſint efficere, an conuocata ſynodo. ibid.n.12.
Quid de Generalibus religionum. ibid.
An id Epiſcopi poſſint efficere de Capituli conſenſu. ibidem num.14.
An de conſilio virorum doctorum abſque Capituli conſenſu. ibid.n.15.
Quid Tridentinum in hac re praſcribat.ibid.n.12.
Stipendium Miſſarum accipi etiam poteſt à Sacerdotibus diuitibus.p.1.l.3.c.8.n.2.
Miſſa ſtipendium non integra ſuſtentationi Sacerdotis annua vel diurna, ſed conſuetudini loci vel vrbis reſpondere debet.p.1.l.3.c.8.n 4.& 5.
Plura ſtipendia pro vna Miſſa nec etiam à Sacerdote paupere accipi poſſunt.ibid.n.6.& 7.
An Sacerdos congerens magna ſtipendia pro Miſſis dicendis, & faciens eas celebrare pro minori tenetur ad reſtitutionem.p.1.l.3.c.9.n.18.

Species ſacramentales.

In vnaquaque ſpecie conſecrata eſt idem corpus & ſanguis Chriſti *diuerſo modo, imo & tota Trinitas, & diuinitas p.1.l.3.c.1.n.9.*
Numerantur aliqui caſus, in quibus Sacerdos conſecrare poteſt in vna tantum ſpecie panis p.1.lib.3.cap.5.à num.10. vſque ad 14.
Species panis, & vini ſi conſiderentur, vt iam ſunt conſecrata, ſunt ipſum ſacramentum; ſi ante conſecrationem, ſunt materia illius.p 3.l.1.c.2.n.7.
An vtraque ſpecies conſecrata, ſit vnum ſacramentum Euchariſtia an plura.ibid.n.9.
Sumens ſolam ſpeciem panis, totum & integrum ſacramentum ſumit quoad effectum gratia.ibid.n.10.
Non accipit maiorem gratiam qui communicat ſub vtraq; quam ſub vna.ibid.n.10.& p.3 l.4 c.4.n.2.
An vſus vtriuſque ſpeciei ſit licitus. p.3.lib.3.cap.4.num.3. & deinceps.
An conſumi debeant ſpecies ſacramentales, quando in illis caro & ſanguis apparet.p.3.l.5.c.7.n.14.
Qua caro ibi tunc appareat, an vera Chriſti caro, & ſanguis, an caro & ſanguis humanus.ibid.n.11.& 12.
Qua adoratione ſint tunc hac adoranda.ibid.n.9.

Sponſalia.

Circunſtantia ſponſaliorum an neceſſario ſit confitenda quando duo ſponſati fornicantur, vide Circumſtantiam.

Statutum.

Scandaloſum, & ſimoniacum eſt ſtatutum, quod iubet, vt nulli Sacerdotes Miſſas, aut officia mortuorum celebrent, prater certa parochia Sacerdotes, aliis non vocatis.p.1.l.3.c.7.n.9.

Subſtantia.

Poſt conſecrationem nihil ſubſtantia panis vel vini manet. p.3.l.5.c.2.n.4.& 5.& n.1.& p.1.l.3.c.1.n.8.

Sutores, Sartores.

Sutores & ſartores, qui in vno vel altero die feſto veſtem vel calceos per ſpatium vnius hora aptant, non peccant mortaliter, ſecus ſi omnibus diebus feſtis continuatim id efficiant extra neceſſitatem.p.1.lib.1.c.14.n.3. verſ.ſic non peccat mortaliter.

Surdi.

Surdi tenentur Miſſam audire.p.1.l.2.c.6.n.18.
An qui ſimul eſt mutus, & ſurdus, & cacus illam teneatur audire.p.1.l.2.c.7.n.3.

Subditus.

Subditus Conimbricenſis poteſt virtute Iubilai eligere ſibi confeſſarium approbatum in diaceſi Lamecenſi p.2.lib.7.c.2.num.23.

Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ.

Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſia priuatur poteſtate exercendi ordines in illa, & poteſtate audiendi diuina in illa, & priuatur etiam Eccleſiaſtica ſepultura: non priuatur tamen poteſtate exercendi actus iuriſdictionis, v.c. non priuatur poteſtate audiendi confeſſiones, aut eligendi confeſſarium, aut celebrandi extra Eccleſiam, nec priuatur poteſtate orandi in Eccleſia eo tempore quo ibi diuina officia non dicuntur.p.1.l.2.c.5.n.41.
Nec priuatur poteſtate tranſeundi per Eccleſiam, nec percipiendi ſacramenta extra illam.ibid.
Suſpenſus ab ingreſſu Eccleſia, & interdictus ab illius ingreſſu idem eſt. ibid.

Suſpenſus ab officio & ordinibus.

Suſpenſus ab officio per ſententiam iudicis ſimpliciter eſt ſuſpenſus ab omni ordine, & non poteſt exercere valide iuriſdictionem, vnde nec poteſt valide confeſſiones audire & qui vtitur licentia à ſic ſuſpenſo peccat mortaliter & confeſſionem facit irritam.p.1.l.2.c.5.n.38.
Qui inducit ſic ſuſpenſum ad actum ordinis exercendum peccat mortaliter, non tamen pœnam aliquam aut excommunicationem incurrit.ibid.n.39.

Supernaturale.

Quid ſit eſſe ſupernaturale eſſentialiter, & accidentaliter p.3.l.5.c.6.n.5.

Sumens, *vide* Communicans.

T.

Tactus impudici.

Circunſtantia tactuum impudicorum in Eccleſia quatenus ſit confitenda vel non confitenda neceſſario. vide Circunſtantiam.

Tabulata.

Tabulata conficere, deferre tabulas, & arenam & aream aptare diebus feſtis ad publicos ludos, & ſpectacula, non eſt mortale ſi antecedenter fieri non potuit. prac.1. lib.1. cap.14. num.5.

Teſtes, Teſtimonium.

Teſtes an examinari poſſint die feſto.p.1.l.1.c.13.n.13.
Quid ſi iurent in die non feſto de veritate dicenda in die feſto.ibid.n.14.15.& 16.
Quid ſi cauſa ſint ſpirituales, & qua.ibid.n.18.
Teſtes ſingulares quomodo probent remiſſiue. p.2.l. 6.c.7. n.10. prope finem.
Plurimi teſtes ſingulares non probant plene crimen hareſis niſi ſaltem ad illos duo teſtes concordes accedant. ibid.
An pro-

Digitized by Google

An probet teſtimonium confeſſarij de licentia pœnitenti datum, vt probetur pœnitens innocens in foro externo. p.2.l.6.c.1.n.19.

Templa.

Templa verrere, illorum tecta, & parietes veſtire diebus feſtis ſi de induſtria id reſeruetur in diem feſtum veniale tantum eſt, imo nec veniale ſi antecedenter fieri non potuit. p.1.l.1.c.14.n.4.

Timor.

Quis timor excuſet ab impletione præcepti confeſſionis. p.2. l.1.c.6.n.4.

Tranſactio.

Quid ſit tranſactio. p.5.l.3.c.2.n.15.

In quibus caſibus licita ſit ſuper decimas ibid.n.16.

Valet & eſt licita ſuper decimas præteritas inter perſonas Eccleſiaſticas ſine conſenſu Epiſcopi. ibid n.17.

Valet etiam ſi fiat inter decimas futuras inter eaſdem perſonas Eccleſiaſticas ſed de conſenſu Epiſcopi. ibidem numer.18.

Si fiat ſine Epiſcopi conſenſu valebit pro vita tantum tranſigentium. ibid.

Tranſactio celebrata inter Curatum & laicum ſuper decimas futuras valet pro vita tantum Curati præcedente cauſæ cognitione, & conſenſu Epiſcopi ibid.n.19.

Poterit poſtea Curatus nomine Eccleſiæ agere de reſciſſione. ibid.n.20.

Triduum paſſionis Chriſti.

Si Sacerdos in illo triduo in quo Chriſtus olim mortuus eſt, ſacrificaſſet, ſub ſpeciebus panis corpus abſque anima eſſet in hoſtia, & ſub ſpeciebus vini ſanguis abſque corpore & anima, omnia tamen vnita diuinitati. præc.1.lib.3. cap.1, num.10.

An in triduo hebdomadæ ſanctæ liceat omnibus Sacerdotibus ſacrificare ſaltem occulte. præc.1.lib.3.cap.15.n.12. & ſeqq.

Quid ſi feſtum Annunciationis beatæ Virginis incidat in ſabbatum ſanctum. ibid.nu.19.

Tranſeuntes, *vide* Viatores, *vide* Peregrinos.

Tranſeuntes an teneantur ad ieiunia & feſta loci per quem tranſeunt, ſi ea eodem die in ſua patria obſeruentur p.4. l.1.c.7.n.7.

Quid ſi non obſeruentur. ibid.n.8.

Turcæ.

Turcæ an teneantur ad decimas, & an de terris, quæ fuerunt fidelium & iniuſte ab illis poſſidentur, vide Infideles. *vide* Iudæum.

V.

Valor.

VAlor Miſſæ triplex eſt. præc. 1. libr. 3. capit. 6. numer. 4. & 23.

Valor ex opere operato reſpondens primo offerenti Chriſto Domino, qui ſe per Sacerdotem Patri offert, ſemper eſt certum quoad gradum, & independens à bono vel malo miniſtro. ibid.

An ſit finitus vel infinitus. ibid.n.8.

Secundus valor ex opere operato reſpondens ſecundo offerenti nempe toti Eccleſiæ militanti, quæ etiam offert per Sacerdotem, eſt certus & infallibilis quoad ſpeciem non tamen quoad gradum, & eſt etiam independens à bono vel malo miniſtro. ibid n.14.

Tertius valor reſpondens tertio offerenti nempe Sacerdoti & illis, pro quibus Miſſa offertur eſt ex opere operantis dependens à bono vel malo miniſtro. ibid.n.18.

Vagabundus.

Vagabundi an teneantur ad ieiunia, & feſta locorum per quæ tranſeunt. p.4.l.1.c.7.n.13. & p.1.l.1.c.8.n.4.

An pro matrimonio, & ſepultura teneantur recurrere ad Eccleſiam matricem loci in quo ſunt. ibid.n.4.

In quo differunt à peregrinis. ibid.n.4.

Satisfaciunt præcepto communicandi ex obligatione Paſchatis in Eccleſiis mendicantium. ibid.n.5.

Venenum.

Quid faciendum cum venenum vel animal venenoſum inuenitur à Sacerdote in calice, vel in hoſtia conſecrata. p.1.l.3.c.20.n.1. & ſeqq.

Veneficium.

Veneficium poteſt reſeruari in religionibus iuxta breue Clementis VIII. præc. 2.l.8.c.4.n.6.

Si reſeruetur quomodo, & quatenus id intelligatur. ibid.

Vermes.

Ex qua materia generentur vermes in Euchariſtia. p.3.l.5. c.2.n.10. & num.1. verſ. quarto id probat.

Verba.

Quæ verba omiſſa vitient formam abſolutionis ita vt illam vel nullam, vel illicitam reddant. præc.2. l.2.c.9. à nu.15. & ſeqq.

An de eſſentia formæ abſolutionis ſint verba voce prolata. p. 2.l.2.cap.10. à num.1. & ſeqq.

An verba conſecrationis efficiant, vt corpus Chriſti exiſtat in hoſtia conſecrata antequam ſpecies vini conſecrentur. p.1.l.3.c.15.n.17.

Verba conſecrationis an ſint pars ſacramenti ipſius Euchariſtiæ præc.3.l.1.c.2.n.4.

Sunt cauſa efficiens præſentiam Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ. p.3 l.5.c.1.n.7.

Phyſice attingunt hanc præſentiam corporis Chriſti eleuata vt inſtrumenta ad illam producendam. ibidem nu.7. & 8.

Sunt cauſa phyſica illius non moralis. ibid n.10.

An phyſice expellant ſubſtantiam panis, & an per aliquam actionem realem, & ad quid terminetur illa actio. n.13. & 14.

An proferantur tantum enunciatiue an formaliter & effectiue. ibid.n.15.

An à Sacerdote tantum rite conſecrato prolata efficiant ſacramentum; quid ſi proferantur ab Angelo. ibid.nu.18.

Quomodo intelligenda ſunt illa verba Chriſti Domini, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur, hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effunditur. præc. 1. libr.3. cap.3. num.16.

Viator, Viaticum.

An bis ſumi poſſit viaticum in eodem morbo & quot dies intermitti debeant. p.3.l.1.c.1.n.3.

Viatores an teneantur ad ieiunia, & feſta locorum in quibus per duos tantum vel tres dies commorantur. præc.4. l.1.c.7.n.8.

Quid ſi ſint in mero tranſitu, & in patria ſua eadem feſta & ieiunia obſeruantur. ibid. n.7.

Quid quando non obſeruantur. ibid.n.9. & 10.

Quid de viatoribus tranſeuntibus per loca vbi carnes veſcuntur, & in ſuo loco non veſcuntur. ibid.n.14.

Viatores & curſores an excuſentur à Miſſa dum iter agunt. p.1.l.2.c.9.n.2. & 3.

Veſtes.

Veſtibus carentes quatenus à Miſſa excuſentur. p. 1. libr. 2. c 9.n.5.

An Sacerdos dum ſe ſacris veſtibus induit teneatur ſub mortali conſuetas orationes dicere. p.1.l.3.c.21.n.9.

Veſtes ſacræ an ad vſus prophanos redire poſſint. p. 1. libr.3. c.21.n.18.

An vendi. ibid.n.19.

Quot &

Digitized by Google

Quo t& quales ſint veſtes ſacræ ad celebrandum neceſſariæ p.1.l.3.c.23.n.3.& 5.
Quid ſignificent in ordine ad paſſionem Chriſti. ibid. n.6.
An benedictæ eſſe debeant.ibid.n.9.& 16.
An peccatum mortale ſit celebrare ſine aliqua illarum.ibid. n.15.
An ſine aliqua ex his ſacris.ibid.n.15.
Quid in periculo mortis. ibid.n.17.
An ſine omnibus.ibid.n.19.
Quid ſi ſint valde attritæ.ibid.n.20.

Vendere, Venditio.

An peccent mortaliter qui in diebus ieiunij & Quadrageſima per plateas carnes & cibos probibitos vendunt.p. 4.l.1.c.10.n.10.
Vendentes olera, eſculenta, & poculenta diebus feſtis à peccato excuſantur.p.1.l.1.c.14.n. 22.

Vicarius.

Quis debeat competenter ſuſtentare Vicarium parochum ſi pauper ſit, parochiani ne an commendatores parochiarum.prac.5. lib.4.cap.1.nu.2.

Viduæ.

Viduæ intra annum viduitatis an à Miſſa excuſentur.p.1. l.2.c.9.n.6.

Virgo Beatiſſima.

Virgo Beatiſſima, & alij innocentes, qui nec mortaliter nec venialiter peccauerunt, nullo præcepto confeſſionis nec diuino, nec humano & Eccleſiaſtico adſtringebantur. p.2.l.1.c.2.n.10.

Vinculum, Vinctus.

Concurrente duplici vinculo altero iuramenti, voti altero ſuper eandem rem, duplex peccatum committitur in tranſgreſſione illius.p.1.l.2.c.4.n.2.
Vinctus in domo ſua an excuſetur à Miſſa ſi in eadem domo oratorium habeat, in quo Miſſa dicatur. prac.1.lib.2. cap.9.n.8.& 9.

Vinum.

Vinum etiam in magna quantitate non frangit ieiunium. p.4.lib.1 c.2.n.19.
Vinum an teneatur Sacerdos ſumere, ſi ex confeſſione ſciat illud eſſe veneno infectum. p.2.l.6.c.3.n.1.

Viſio.

Viſio beatifica eſt quid ſupernaturale eſſentialiter.p.3.lib.5. cap.6.num.5.

Vigilia.

Qualis eſſe debeat collatio in vigilia natiuitatis.p. 4. lib. 1. c.4.n.19.
Quid de vigilia Paſchatis.ibid.num. 20.
In vigilia natalis Domini, & Aſſumptionis beatæ Mariæ de iure communi ieiunium eſt indictum.p.4. lib. 1. cap. 5. num.8.
Vigilia natiuitatis Beatæ Mariæ alicubi de conſuetudine ieiunatur.ibid.num.8.
In quibus vigiliis Apoſtolorum de iure, & conſuetudine eſt ieiunandum, & in quibus non.ibid.num.8.
Si vigilia ieiunio dicata in diem Dominicam inciderit, mutatur ieiunium in ſabbatum præcedens.ibid.n.8.
In vigilia Pentecoſtes ieiunatur vbique ex vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine.ibid.n.9.
In vigiliis ſancti Ioannis Baptiſtæ; D.Laurentij, & omnium ſanctorum ex vniuerſali Eccleſiæ conſuetudine ieiunare tenemur.ibid.num. 10.
Quid de vigiliis ſanctorum cuiuſque diœceſis. ibid. n.11.

Vnio.

Vnio cum Chriſto, quatenus eſt effectus ſacramenti Euchariſtiæ, quomodo ſit ſimpliciter neceſſaria ad ſalutem.p. 3.l.1.c.3.n.1.
Vnio ſacramentalis inter corpus Chriſti, & iuſtum digne communicantem qualis.p.3.l.4.c.5 n.1.
Inter ſpecies conſecratas, & corpus Chriſti non datur formalis vnio accidentalis, aut ſubſtantialis.p.3.lib.5.c.4. num.4.
Datur vnio effectiua, & quæ illa ſit.ibid.n.5.& 6.
An hæc vnio effectiua ſit de intrinſeca ratione ſacramenti Euchariſtiæ. ibid. n.10.11.& 12.
Eſt tota ratio præſentiæ corporis Chriſti.ibid.
Vnio hypoſtatica, eſt quid ſupernaturale eſſentialiter. p. 3. l.5.c 6.n.5.

Voluntas.

Voluntas interpretatiua propriorũ parochorum ſufficit vt quilibet Sacerdos alienis ouibus Euchariſtiam miniſtret. p.3.l.3.c.2.n.11.fine.
Non ſufficit tamen ad ſacramentum pœnitentiæ, ſed requiritur antecedenter expreſſa, aliter nec licite, nec valide confeſſio ſit ibid.n.12.
Voluntas iniuſte negata præſentis parochi, reputanda eſt pro abſentia illius.p.3.l.3.c.2.n.20.ad finem.
Voluntas peccandi, etſi in actum non exeat, eſt materia confeſſionis. p.2.lib.2.c.1.n.19.

Votum, Vouens.

Qui poſt votum caſtitatis carnaliter peccat, toties peccat contra votum, quoties peccat carnaliter. prac. 4. lib.1. c.4.nu.4.
An qui vouit non comedere oua & lacticinia in ſextis feriis poſſit comedere carnes non frangendo votum.p. 4.lib.1. cap.6.nu.7.
An ille qui vouit ieiunare omnibus ſextis feriis totius anni, teneatur ieiunare in die Natalis Domini ſi in ſexta feria venerit.ibid.nu.6.
Votum ſerui collatum in tempus libertatis valet.p.2.lib.6. c.6.n.7.verſ.& confirmatur.
Votum obedientiæ quomodo violetur in religionibus & quatenus.p 2.l.8.c.6.n.21.
Vouens ſe facturum confeſſionem generalem totius vitæ, an poſſit aliqua peccata mortaliter iam rite confeſſa in illa tacere.p.2.l.2.c.1.n.4.

Vſuræ.

Vſuræ an poſſint peti ab vſurario non parato. p. 2. libr. 4. cap.5.nu.5.
An liceat illas petere ab vſurario parato, expreſſe & formaliter, ſub nomine vſuræ. ibid.n.6.& 7.

Vſus.

An in aliquo caſu licitus ſit vſus vtriuſque ſpeciei, & an ſi infirmus ſpeciem panis deglutire non poſſit, an licitum ſit cochlea ei ſpeciem vini infundere. prac.3.lib.3. cap.4. num.21.
Quare Eccleſia determinauerit vſum ſpeciei panis. ibidem. num.18.
An expediat cum aliquo regno diſpenſare in vſu vtriuſque ſpeciei. ibidem nu.19.vide Species.

Vnctio extrema.

An in eadem infirmitate bis vngi poſſit infirmus prac.3. lib. 1.cap.1. num.6.

FINIS.

Digitized by Google